OPERA BERNARDI.

DIVI BERNARDI
abbatis Claræuallis, ordinis Cisterciensis, doctoris disertissimi Opera omnia diuinæ institutionis refertissima, iuxta vetus exemplar iam denuo & collata, & postrema manu castigata.

Quorum omnium copiosissimus Index uersa continetur pagina.

IACOBI GIVNTI

Joseph Moya

LVGDVNI,
1544.

30

INDEX OPERVM atq; tractatuum sancti Bernardi in hoc uolumine contentorum.

IODOCVS CLICHTHOueus Neoportuensis benignis lectoribus salutem.

THESAVRVM IN agro abscōditū tāti æstimauit q inuenit, ut euāgelico tradēte eloqo, uēditis oībus illū cōparauerit. Thesauri uerò occultati noīe, non ineptè nec absurdè sctōrū patrū abstrusa scripta accipim⁹, quib⁹ recōdita sacrarū literarū sensa nobis elucidare curarūt. Si quidē in illis nō aurū ad horā rutilās, nō argentū citò periturū, nō deniq; lapides preciosos, aliorū direptiōi obnoxios est inuenire, sed indefluxas opes aīæ, indeciduasq; gēmas, auro indico lapillisq; nitidis preciosiores: quādoquidem illis ipsis diuina explicant eloquia, quæ desiderabilia sunt super aurū & lapidem preciosum multū, & dulciora super mel & fauū. Eloquia enim domini eloquia casta, argētū igne examinatū, probatū terræ, purgatum septuplū. Quæ quia sæpenumero nō usquequaq; captui nostro peruia sese offerunt, magnopere amplectenda sunt antiquorum patrum opera, quibus obtectus ille thesaurus nobis reseratur, diuinarum scripturarum mysteria recluduntur, mores rectius instituuntur. Inter quæ sanè opera à probatissimis autoribus elucubrata beatissimi Bernardi uolumina non postremo loco collocanda sunt. Si enim autorem spectare libet: & uitæ sanctimonia, & præclara eruditione præstātissimus occurret. Si characterem ipsum, rationemq; scribendi: comperietur suauissima, & sine asperitatis offendiculo cum summa facilitate elegantiaq; decurrens, ut melle dulcior uideat ex eius ore fluxisse oratio. Si deniq; materia quam pertractat exquiritur: aliud inuenietur nihil nisi quod inuolucra sacræ scripturæ in lucē proferat: aut uitia graui uerborū tonitruo effulminet: aut ad uirtutem studiosius inuitet. Hunc igit thesaurum hactenus in agro domini absconditum, & iam tandem uigilantissima cura erutum uobis asciscite quicunq; sacrarum literarum ardenti flagratis amore. Has ueras comparate diuitias, quæ non ueterascunt, nec à tineis eroduntur, aut à furibus effodiuntur, sed indeficientes, inocciduas, nullo unquam fato interituras: quibus anima locupletata ad cælestia tecta tutum carpet iter, nec eam malus auferet error. Valete.

IOANNES EGIDIVS Nuceriensis ad lectorem.

Dat tibi mellifluus fœcunda uolumina doctor
  Inter præclaras candide lector opes.
Omnia nunc uno clauduntur opuscula libro
  Singula quæ uarijs sparsa fuere locis.
In quibus ampla patent nitidorum semina morum,
  Fertile si uigili corde legatur opus.
Ob tam frugiferos gratissima dona labores
  Debetur sancto gratia magna uiro.
Qui primus fecit magni pia iussa tonantis;
  Post docuit fratres illa ferenda suos.
Sæpe feros homines dulci sermone trahebat
  Lætior ad clare splendida claustra domus.
Diuitias spreuit, nullos amplexus honores:
  Supposuitq; suo colla superba iugo.
Flexit & ignaras ad olympica gaudia turbas;
  Tantus in ardenti pectore feruor erat.
Deniq; tanta fuit placidi clementia patris,
  Esset ut ætatis gloria prima suæ.
Si cupis ergo bonos mores uitamq; perennem,
  Hæc lege Bernardi scripta probata pij.

AD LIBRVM.

I nunc, & tandem totum Bernarde per orbem
  Protinus exilias: ne tua fama cadat.
Diuinasq; tuis sermonibus exprime leges:
  Crimina fac homines deseruisse uelint.
Vade precor, cunctis Bernarde legare suauis:
  Flecte ad uirtutes pectora dura pias.
Tu quencunq; iuuat sanctos cognoscere patres:
  Bernardum relegas inclyta scripta colens.
Frigida iamdudum feruescet amore uoluntas:
  Et mens doctrinæ dulcia mella feret.

IOANNES EGIDIVS Nuceriensis iterum ad librum.

I pede præcipiti totum Bernarde per orbem:
  Horret adire tuos lingua canina libros.
Hæc tua magnificas monumenta ferantur in urbes:
  Ne pereat turpi candida fama situ.
Postulat hoc grauium prudentia clara uirorum:
  Quos trahit ad superos mens generosa lares.

PRAEFATIO DOMINI
Alamani monachi Claræuallis,& postea Altis
siodorensis episcopi in uitam
sancti Bernardi abbatis.

VEnerando patri.P.dei prouidentia claræuallis
abbati.Frater.A.Altisiodorensis ecclesiæ hu
milis quondam sacerdos: æternam in Christo
salutē.¶Vitæ beatæ recordatiōis Bernardi cla
reuallis abbatis uirtutibus & miraculis tam admirandæ
quàm imitandæ, plures in describendo extiterunt auto
res: sumpta nimirum materia,quæ se copiosa inquirētib⁹
offerebat.Q.autem nos ex eadem narratione nonnulla o
mittentes,& apponentes per pauca, breuiore perstrinxi
mus schedula:non tam p̄sumptio quàm (ut credim⁹) ratio
persuasit.Primò q̄ scriptorū(tametsi uera sint) p̄lixitas:
onerosa solet esse legentibus.Deinde q̄ Godefridus uene
rabilis lingonicæ sedis antistes,eiusdem patris Bernardi
fm carnē p̄pinquus,fm spm̄ in conuersione socius, & in
laboribus coadiutor,quædam in pagina quā breuiādam
suscepimus,minus ueritati cōsona denotabat:utpote qui
ab infantia cū sancto illo nutritus,uisa melius quàm alius
narrata didicerat.Morte uerò idem uenerabilis sacerdos
p̄uentus:qđ inde cœperat & optauerat,imperfectū reliq̄t.
Sed & in serie ipsa descriptionis,multiplex sensuū recapi
tulatio est:dum plures eadem sæpe dixerunt,& si aliquan
do dissimilibus uerbis.Nec nō etiam si quis diligēter ad
uertat:ibidem q̄dā aspera inserta reperiūtur:uerbi gratia
cōtra ecclesiasticæ & seculari potestatis autenticas subli
mesq́ personas.Absit autē ut quicquam asperū uel amarū
oliua illa suauitatem in domo d̄ni fructificans,erga quem
piam reddat:cuius studiū semper fuit dum uixit in seculo,
omnes hoïes māsuetudinis suæ oleo demulcere.Sanè nar
rationis nostræ ueritas non incertam apud nos obtinet
firmitatē:cum etiā plura ex his quæ uel ex eius ore sacra
tissimo,ul' fideli religiosorū relatione cōperta cognouimus,
sicut & miraculorū multitudinem scieter prætereūtes:stu
dio breuitatis duximus sequestrare. Si igitur puritatis
uestræ examini nostra placuerit abreuiatio (subtractis
uel appositis,aut emēdatis quæ uel uestræ uisa fuerint sancti
tati) cū dei beneplacito,uestroq́ fauore (ni fallimur) sine
offendiculo poterit transcribenda exponi.Sin autem no
stræ humilitatis est, idē opusculū penes nos potius occul
tare quàm prodere ne minimè profuturum temere uelle pā
dere uideamur.

Explicit prologus.

INCIPIT VITA.

BERNARDUS BURgūdiæ partib⁹ Fōtanis oppido pa
tris sui oriund⁹ fuit,parentibus cla
ris secundū dignitatem seculi,sed di
gnioribus ac nobilioribus secundū
christianæ religiōis pietatem. Pater
eius Thescelinus uir antiquæ & le
gitimæ militiæ fuit,cultor iusti
tiæ tenax.Euangelicam nanq́ secūdum institutionem præcur
soris domini militiam agens,neminem concutiebat calū
niam,contentus stipendijs suis,quibus ad omne opus bo
num abundabat.Sic consilio & armis seruiebat temporalibus dominis suis,ut etiā domino deo suo nō negligeret
reddere'q debebat.Mater Aleth,ex castro cui nomen Montbarrus,& ipsa in ordine suo apostolicā regulā tenens,
dita uiro,sub eo fm timorem dei domum suam regens,
operibus misericordiæ insistens filios enutriens in omni
disciplina.Septē q̄ppe liberos genuit nō tā uiro suo quàm
deo,sex mares,fœminā unā,mares omnes monachos fu
ros,fœminam sanctimonialem.Deo nāq́ (ut dictū est) non
seculo generans,singulos mox ut partu ediderat,ipsa ma
nibus proprijs d̄no offerebat.Propter quod etiam alienis
uberibus nutriendos cōmittere illustris fœmina refugie
bat,quasi cum lactæ materno materni quodāmodo boni
infundēs eis naturam.Cum autem creuissent, quādiu sub
manu eius erant,eremo magis quàm curiæ nutriebat,non
patiens delicatiores assuescere cibos,sed grossioribus &
cōibus pascēs,& sic eos præparās & instituens d̄no inspi
rante,quasi cōtinuo ad eremum trāsmittēdos.Hæc cū in
ordine filiorū tertiū Bernardū haberet in utero, somniū
uidit præsagiū futurorum:catellū scilicet totū candidum,
in dorso subrufum:& latrantem in utero se habere.Super
quo territa uehementer,cū religiosum quendā uirum cō
suluisset,continuo ille spiritum prophetiæ concipiēs quo
Dauid de sanctis prædicatoribus d̄no dicit.Lingua canū
tuorum ex inimicis:trepidanti & anxiæ respondit.Ne ti
meas:Optimi catuli mater eris,qui domus dei custos fu
turus,magnos pro ea contra inimicos fidei editurus est
latratus.Erit enim egregius prædicator, & tanquam bo
nus canis, gratia linguæ medicinalis , in multis mor
bos curaturus est animarum.Quo responso mulier pia
& fidelis quasi à deo suscepto,læta efficitur,& iam tunc in
amorem nondum nati tota transfunditur ,cogitans eum
sacris literis erudiendum tradere fm modum uisionis &
interpretationis qua ei de illo tam sublimia promitteban
tur.Quòd & factum est.Mox enim ut fœlici partu edidit,
non modo obtulit eum deo sicut de alijs agere consueue
rat,sed sicut legit̄ de sancta Anna matre Samuelis,quæ pe
titum à d̄no & acceptum filiū in tabernaculo eius destina
uit perpetuo seruiturum:sic & ipsa eum in ecclesia dei ac
ceptabile obtulit munus.Vnde & quàm citius potuit in
ecclesia castellionis quæ postmodum ipsius Bernardi ope
ra à seculari conuersatione in ordinem regularium cano
nicorum promota cognoscitur magistris literarum tra
dens erudiendum,egit quicquid potuit ut in eis profice
ret.Puer autem & gratia plenus,& ingenio naturali pol
lens:cito in hoc desiderium matris impleuit.Nam in lite
rarum quidem studio supra ætatem & præ coætaneis suis
proficiebat,sed in rebus secularibus iam mortificationem
futuræ perfectiōis uelut naturaliter inchoabat.Erat quip
pe simplicissimus in secularibus,amās habitare secum,pu
blicum fugitans,mire cogitatiuus, parentibus obediens
& subditus:omnibus benignus & gratus, domi simplex
& quietus,foris rarus:& ultra quàm credi posset uerecun
dus,nusquam multum loqui amans,deo deuotus,ut purā
sibi pueritiam suam conseruaret. Literarum etiam studio
deditus, p̄ quas in scripturis deū disceret & cognosceret.

CVm adhuc puerulus graui capitis dolore uexa
retur,decidit in lectum.Adducta autem ad eum
est muliercula quasi dolorē mitigatura carmi
nibus.Quam cum ille appropinquantem senti
ret cum carminalibus instrumentis:quibus hominib⁹ de
uulgo illudere consueuerat cum indignatione magna ex
clamās à se repulit & abiecit.Aderat nāq́ solēnis illa nox
natiuitatis dominicæ, & ad solennes uigilias omnes ut
moris est parabantur.Cumq́ celebrandi nocturni officij
hora aliquanti per protelaretur,contigit sedentem expe
ctantemq́ Bernardum cum cæteris inclinato capite pau
lulum soporari. Affuit illico puero suo se reuelans pueri
Iesu sancta natiuitas,teneræ fidei suggerens incrementa,
& diuinæ in eo inchoans mysteria contemplationis.
Apparuit enim uelut denuo procedens sponsus è tha
lamo suo. Apparuit ei quasi iterum ante oculos suos na
scens ex utero matris uirginis uerbum infans, speciosus
forma præ filijs hominum, & puerili sancti in se rapiens
minime iam pueriles affectus.Persuasum autem esse ani
mo suo fateri solebat:quod eam credat nunc horam fuisse
dominicæ natiuitatis.Sed & facile est aduertere his qui
eius adiutorium frequentauerunt,in quanta eum benedi
ctione ea hora præuenerit dominus,cum in his quæ ad il
lud pertinent sacramentum,& sensus ei profundior,& ser
mo copiosior suppetere uideatur. Vnde & postmodum
in laudem eiusdem genitricis & geniti,& sanctæ eius na
tiuitas insigne edidit opusculum inter initia operum

suorum seu tractatuū, sumpta materia ex eo euāgelij loco ubi legitur: Missus est Gabriel angelus à deo in ciuitatem Galilææ, & cætera quæ ibi sequuntur. Neq; illud tacendū q; ab ipsis iam puerilibus annis si quos poterat nummos habere, clandestinas faciēs eleemosynas, & uerecūdiæ suæ morem gerebat, & pro ætate imo supra ætatem pietatis opera sectabatur.

CVm autem aliquāto tēpore euoluto, proficiēs ætate & gratia apud deum & homines puer Bernardus de pueritia transiret in adolescentiam, mater eius liberis fideliter educatis, & uias seculi ingredientibus, quasi peractis omnibus quæ sua erant, feliciter migrauit ad dominum. Obdormiuit autem psallentibus qui conuenerāt, & ipsa psallens, ut in extremis quoq; cum iam uox eius audiri non posset, adhuc moueri labia uiderentur, & lingua palpitans dn̄m confiteri. Demū inter letaniæ supplicationes, cum diceret, per passionē & crucem tuam libera eam dn̄e: eleuans manum signauit se, & emisit spiritū, ita ut manū nō posset deponere quā leuarat. Ex hoc Bernardus suo iam more, suo iure uictitare incipiens, eleganti corpore, grata facie p̄minens suauissimis ornatus moribus, acri ingenio præditus, acceptabili pollens eloquio: magnæ spei adolescens prædicabatur. Cui tāquam ingredienti seculū, plures se uiæ seculi ipsius offerre cœperūt, & in oībus assurgere prosperitates uitæ huius, & magnæ spes undiq; arridere. Obsidebāt autem benignum iuuenis animū sodalium dissimiles mores, & amicitiæ procellosæ, similem sibi efficere gestiētes. Quæ si ei dulcescere perstitissent, necesse erat amarescere illi qđ in hac uita dulcius cordi eius insederat, castitatis amorē. Cui præcipue inuidens coluber tortuosus, spargebat laqueos tentationum, ac uarijs occursibus calcaneo eius insidiabatur. ¶Circa idem tempus instinctu dæmonis in lectū dormientis iniecta est puella nuda. Quam ille sentiens, cū omni pace & silentio partem ei lectuli quā occupauerat cessit, & in latus alterū se conuertit, atq; dormiuit. Misera uerò illa aliquandiu iacuit sustinens & expectans, deinde palpans & stimulans. Nouissime cū immobilis ille persisteret, illa licet impudētissima esset erubuit, & horrore ingenti atq; admiratione perfusa, relicto eo surgens aufugit. ¶Cōtigit item ut cū socijs aliquantis apud matronā aliquam, Bernardus hospitaretur. Considerans aūt mulier adolescentem decorū aspectu, capta est laqueo oculorum suorum, & in concupiscentiā eius exarsit. Cūq; tanquam honoratiori omniū seorsum ei fecisset lectulum præparari, surgens ipsa de nocte impudenter accessit ad eum. Quam Bernardus sentiens, nec cōsilij inops, clamare cœpit, Latrones, latrones. Ad quam uocem fugit mulier, familia omnis exurgit, lucerna accenditur, latro quærit̄, sed minime inuenitur. Ad lectulos singuli redeunt, fit silētium, fiunt tenebræ sicut prius, pausant cæteri, sed non illa misera requiescit. Exurgit denuo, & Bernardi lectulum petit, sed denuo ille proclamat, Latrones, latrones. Quæritur iterum latro, latet iterum, nec ab eo qui solus nouerat publicat̄. Vsq; tertio improba mulier sic repulsa, uix tandem seu metu seu desperatione uicta cessauit. Cum aūt die sequenti iter agerēt, arguētes Bernardū socij, quosnā toties ea nocte latrones somniauerit perquirebant. Quibus ille, ueraciter inquit aderat latro, & mihi castitatem hospita nitebatur auferre.

INter hæc tamen cogitans & perpendens qđ uulgo dicitur non esse tutum diu cohabitare serpenti, fugam meditari cœpit. Videbat enim mundum & principem eius exterius sibi multa offerentem, magnas res, spes maiores, sed fallaces omnes, & uanitatem uanitatum, & uanitatem omnia: ueritatem uerò ipsam interius iugiter audiebat clamantem ac dicentem. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos. Tollite iugum meum super uos, & inuenietis requiem animabus uestris. Perfecti⁹ uerò relinquere mundum deliberās cœpit inquirere & inuestigare ubi certius & purius inueniret requiem animæ suæ sub iugo Christi. Inquirenti autem occurrit Cistertij innouatæ monasticæ religiōis noua plantatio, messis multa, sed operarijs indigens, cum uix aliquis conuersionis gratia illuc declinaret, ob nimiam uitæ ipsius & paupertatis austeritatem. Quæ tamen cum animum uere deum quærentem minime terrerent, posthabita omni hæsitatiōe ac timore, illuc uertit intentionem, posse se æstimans omnino ibi delitescere & abscondi. Vbi uerò de cōuersione tractantem, fratres eius & qui carnaliter eū diligebāt persenserunt, oī modis agere cœperunt, ut aīm eius ad studiū possent diuertere literarū, & amore scientiæ secularis, seculo arctius implicare. Qua nimirum suggestione (sicut fateri solet) propemodum retardati fuerāt gressus eius. Demum cum aliquādo ad fratres pergeret in obsidione castri (qđ Grāceium dicitur) cum duce Burgundiæ constitutos, cœpit in huiusmodi cogitatione uehementius anxiari. Inuentaq; in itinere medio ecclesia quadā diuertit, & ingressus orauit cū multo imbre lachrymarū expandens manus in cælū: & effundēs sicut aquā cor suū ante cōspectū dn̄i dei sui. Ea igit̄ die firmatū est p̄positum cordis ei⁹. Nec uerò surda aure percepit uocē dicentis. Qui audit, dicat ueni. Siquidē ab illa hora sicut ignis qui cōburit syluā, & sicut flamma cōburēs montes, hinc inde prius uiciniora quæq; corripiens, postmodum in ulteriora progrediēs: sic ignis quem miserat dn̄s in cor serui sui uolens ut arderet, primo fratres eius aggreditur, solo minimo ad cōuersionem, minus adhuc habili seniori pa ri ad solatium derelicto, deinde cognatos & notos, soc os & amicos, & de qbuscūq; poterat esse spes conuersio is. Primus omniū Galdricus auunculus eius absq; dilat ne aut hæsitatione in sententiam nepotis, & consensu conuersionis, uir honestus & potens in seculo, & in sec laris militiæ gloria noīatus, dominus castri in territori duēsi qđ Tuilliū dicitur. Cōtinuo etiā Bartholomæ s occurrens iunior cæteris fratribus: & necdū miles, sin difficultate eadem hora salutaribus monitis dedit ass um. Porrò Andreas Bernardo et ipse iunior & nouus tēpore miles uerbum fratris difficili⁹ admittebat, do c subito exclamauit. Video inquit matrē meā. Visibil r siquidem ei apparuit, serena facie subridēs, & congr lans proposito filiorū. Itaq; & ipse continuo manus dit, & de tyrone seculi factus est miles Xp̄i. Guido prim genitus fratrum, coniugio iam alligatus erat, uir ma us, & præ alijs iam in seculo radicatus. Hic primo pau ū hæsitans, sed cōtinuo rē perpendēs & recogitans, co ersioni cōsensit: si tamen coniunx annueret. Verum id uidem de iuuencula nobili, & paruulas filias nutrient enè impossibile uidebatur. At bernardus de misericor a dn̄i spem cōcipiens certiorem: incunctanter ei spopo it aut consensurā fœminā, aut celeriter morituram. D ū cū omnimodis illa renueret, uir eius magnanimu no eā iam præuentus fidei uirtute in qua postmodū ex eter enituit, uirile consiliū dn̄o inspirāte concepit, ut icies quicquid habere uidebatur in seculo, uitam in eret agere rusticanā, laborare scilicet manibus propri unde suā sustētaret & uxoris uitā, quā inuitā dimitte on licebat. Interim superuenit Bernardus, qui undi lios atq; alios colligēs discurrebat. Nec mora flagell dicta Guidonis uxor infirmitate graui. Et cognoscēs durū sibi eēt cōtra stimulū calcitrare, accersito Berna ueniā deprecat̄, & prior ipsa cōuersionis petit assensu Deniq; iuxta morē ecclesiasticū separata à uiro, interu ente parili uoto castitatis in cœtū sanctimonialiū trās æminarū, religiose usq; hodie seruiens deo.

SEcundus natu post guidonem Gerardus erat miles in armis strenuus, magnæ prudentiæ, benignitatis eximiæ, & qui ab omnibus diligeretur. Qui cæteris ut dictum est primo auditu & prima die acquiescentibus (ut mos est sapientiæ secularis) leuitatē reputans, obstinato animo salubre cōsilium, & fratris monita repellebat. Tum Bernardus fide

iam igneus

iam igneus,& fraternæ char itatis zelo mirũ in modũ: ex-
asperatus,scio(inquit)scio,sola uexatio dabit intellectũ
auditui. Digitumq́ʒ lateri eius apponens,ueniet(inquit)
dies,& cito ueniet,cũ lancea lateri huic infixa,peruiũ iter
faciet ad cor tuum,consilio salutis tuæ quod aspernaris,
&;timebis quidem,sed minime morieris. Sic dictum sicq́ʒ
factum est. Paucissimis interpositis diebus circunuallat⁹
ab inimicis,captus,& uulneratus iuxta uerbũ fratris, lan
ceam gestans ipsi lateri eidemq́ʒ infixam loco cui ille digi
tum applicuerat trahebatur,& mortem quasi iam præsen
tem metuens clamabat. Monachus sum, monachus sum
cisterciensis. Nihilominus tamen captus & reclusus in cu
stodia est. Vocatus est Bernardus per celerem nuncium,
sed nõ uenit. Sciebam(inquit)& prædixerã ꝙ durũ esset
ei contra stimulum calcitrare,nec tamen ad mortẽ ei uul-
nus hoc,sed ad uitã. Et factũ est ita. Siquidem de uulnere
præter spem cito conualuit,propositum uerò seu uotum
quòd uouerat non mutauit. Cumq́ʒ iam liber ab amore se
culi hostilibus adhuc uinculis teneret,& hoc solum esset
qđ cõuersionis eius propositũ retardaret: in hoc etiã cito
affuit ei misericordia dei. Venit frater eius laborãs ut erui
posset:& nõ profecit. Et cum nec ei loqui permitteret:ac-
cedens ad carcer clamauit. Scito frater Gerarde quia itu-
ri sumus in proximo,& monasterium introituri. Tu uerò
quandoquidem exire non licet hic monachus esto: sciens
quod uis & non potes,pro facto reputari. Cumq́ʒ Gerar-
dus magis ac magis anxiaret: paucis interpositis diebus
audiuit uocem in somnis dicentem sibi. Hodie liberabe-
ris. Erat autem sacrum quadragesimæ tempus. Circa ue-
spertinam itaq́ʒ diei hora cogitans quod audierat,compe
des suas tetigit:& ecce ferrum ex parte in manu eius cre-
puit: ut minus iam teneretur,& aliquatenus incedere pos
set. Sed quid ageret? Erat ostium obseratum:& pro fori-
bus pauperum multitudo. Surrexit tamen:& non tam spe
euadẽdi quàm iacẽdi tædio seu curiositate tentandi,acce-
dens ad ostiũ subterraneæ domus,in qua uinctus & clau-
sus erat,mox ut pessulũ tetigit,sera tota in manibus eius
collapsa est,& ostiũ domus apertũ. Exiensq́ʒ pedetentim
sicut homo cõpeditus: ad ecclesiam ubi adhuc uespertina
celebrabant officia prætendebat. Porrò mendici qui pro
foribus domus astabant uidentes quod fiebat,& diuinit⁹
exterriti,in fugam uersi sunt,nihil clamantes. Cumq́ʒ iam
ecclesiæ propinquaret: egrediens quidam de familia do-
mus captiuitatis suæ,germanus illius à quo custodiebat,
uidensq́ʒ eum ad ecclesiã properantẽ: tarde,inquit,Gerar
de uenisti. Expauescẽte Gerardo: festina ait, adhuc super
est quod audias. Oculi quippe eius tenebantur: nec pror-
sus quid ageret intelligebat. Demum ad altiores gradus
ecclesiæ cum adhuc compeditum data manu Gerardum
subleuasset,introeunte illo ecclesiã,tunc primũ quid age-
retur agnouit:& conatus eũ retinere nõ potuit. Hoc mo-
do Gerardus à captiuitate amoris seculi huius,& captiui
tate filiorũ seculi liberatus: uotum quod uouerat fideliter
exoluit. In quo potissimũ notũ fecit dñs à quãta ꝑfectio-
ne sanctæ conuersationis gratiam iste dei famulus Bernar
dus cœperit: qui in eius spũ qui fecit quæ futura sunt, qđ
erat futurũ uidere potuit quasi iam factum. Præsentiali-
ter quippe in latere fratris ei lancea apparebat quando di
gitum applicuit: sicut postmodũ ipse confessus est, cũ ab
his interrogaret quibus celare nõ poterat. ¶ Cum aũt die
quadã Bernardus cum cæteris secũ in eodem spũ congre-
gatis,quandã intrasset ecclesiã: apostolicũ illud capitulũ
legebatur. Fidelis deus quia qui cœpit in uobis opus bo
nũ,ipse ꝑficiet usq́ʒ in diẽ Christi Iesu. Quod deuotus iu-
uenis haud secus accepit: quàm si de cælo sonuisset. Exul-
tans itaq́ʒ spũalis iam pater regñatorũ in Xp̃o fratrũ suo
rum,& manũ dñi secũ operantẽ intelligens: cœpit ex hoc
prædicatiõi insistere, & quoscũq́ʒ poterat aggregare: cœ
pit nouũ induere hoĩem,& cũ qbus de lr̃is seculi seu de se-
culo agere solebat,de serijs & conuersione tractare: osten-
dens gaudia mundi fugitiua,uitæ miserias, celerem mor-
tem,uitã post mortẽ seu in bonis seu in malis perpetuã fo-
re. Quid multa? Quotquot ad hoc præordinati erãt,ope-
rãte in eis gr̃a dei,& uerbo uirtutis eius,& orõne & instã
tia serui eius,primo cunctati,deinde compuncti: alter post
alterum credebãt & consentiebãt. Inter quos adiunctus
est ei Hugo maticonensis: qui postea raptus à Pontinia-
co cœnobio qđ ipse ibidem abbas ædificauit,altissiodo-
rensi ecclesiæ præest merito & honore pontificis. Hic au-
diens de conuersione socij & amici clarissimi Bernardi,
flebat quasi perditum: quem seculo mortuum audiebat.
Vbi autẽ data est utriq́ʒ primo facultas mutui colloquij:
post dissimiles lachrymas,& gemit⁹ dissimiliũ dolorum:
uerba uerbis cœperunt conferri,& res rebus comparari.
Cũq́ʒ inter ipsa uerba familiaris amicitiæ,Hugoni infun-
deretur spiritus ueritatis: aliam iam faciem habere cœpe-
runt uerba mutuæ collocutiõis. Datis itaq́ʒ dextris in so-
dalitium nouæ uitæ,lõge dignius ueriusq́ʒ facti sunt cor
unum & anima una in Christo,quàm in seculo ante fuis-
sent. Post paucos autem dies: nuntiatur Bernardo subuer
sum ab alijs eundem Hugonem à proposito resilire. Qui
opportunitate inuenta,ꝙ magnus quidã episcoporũ con
uentus illis in partibus haberetur,festinat ut reuocet per
euntem: iterumq́ʒ parturiat. Obseruantes autem prædicti
sodales & subuersores Hugonis,uiso Bernardo prædam
ambiunt suam, & oẽm ei loquendi adimunt facultatem,
omnẽ aditũ intercludunt. At ille cũ ei loqui non posset:
clamabat pro eo ad dñm. Quo orãte cũ lachrymis: subita
& uehemens inundatio pluuiæ mox erupit. Consederant
aũt in cãpo,ꝙ aer serenus esset:& nil tale sperarẽt. Disper
si igit omnes ad repentinũ imbrẽ: uicũ proximũ petunt.
At Bernardus Hugonẽ tenens: mecũ,ait,sustinebis hui⁹
pluuiæ guttas. Cumq́ʒ soli remansissent: dñs reddidit eis
cõtinuo & aeris & animi serenitatẽ. Ibi renouatũ est fœ-
dus,& propositũ cõfirmatum: quod non potuit deinceps
uiolari. Videbat ista pc̃tor & irascebatur, dentibus suis
fremebat & tabescebat: iustus autem cõfidens in domino
gloriose de seculo triumphabat. Iãq́ʒ eo publice & priua-
tim prædicante, matres filios abscondebant, uxores de-
tinebãt maritos: amici amicos auertebãt: qa uoci eius spi-
ritussanctus tãtæ dabat uocẽ uirtutis,ut uix aliquem ali-
quis teneret affectus. Crescente siquidẽ numero eorũ qui
in hãc cõuersionis unanimitatẽ cõsenserãt,sicut de primi-
tiuis ecclesiæ filijs legit,multitudinis eorũ erat cor unum
& aĩa una in dño:& habitabãt unanimiter simul,nec quis
quam aliorũ audebat se cõiungere eis. Erat eñ eis castel-
lioni dom⁹ una ꝓpria & cõisomniũ,ubi cõueniebãt,& co
habitabãt,& colloquebant: quã ingredi uix audebat qui
nõ esset de cœtu eorũ. Sed & si quis intrabat uidẽs & au-
diens q̃ ibi gerebant ac dicebãtur,conuincebat ab oĩbus,
dijudicabat ab oĩbus:& adorãs dñm,& confitens ꝙ uere
deus esset in illis,aut ipse unanimitati eorũ adhærebat aut
recedens flebat semetipsum,illos autem beatificabat. Hoc
enim illis tẽporibus:& in illis erat partibus inauditum ut
alicuius adhuc in seculo cõmorantis conuersio præsciret.
Ipsi uerò quasi mẽsibus sex,post primũ propositũ in secu
lari habitu stabant: ut proinde plures congregarentur,dũ
quorundam negocia per id temporis expediebantur.

CVm aũt iam suspecta esse inciperet multitudo,
ne quem de numero eorũ surriperet is qui ten-
tat: placuit deo super hoc reuelare quid futurũ
esset. Aspiciebat eñ quidã eorũ in uisu noctis,
& uidebat quasi oẽs cõsedisse in domo una:& ꝑ ordinem
singulos quasi cõmunicare de cibo quodã miri candoris
& saporis. Quẽ cæteris omnibus optime suscipientibus,
& cũ gaudio magno: duos ex omni numero illo notabat à
cibi illi⁹ participatione uacuos remãsisse. Alter nãq́ʒ eorũ
nec sumebat,alter quidem sumere uidebat: sed tãquàm mi
nus caute sumeret spargebat. Vtrũq́ʒ uerò postea ꝓbauit
euentus. Alter enim priusquã uentũ esset ad rem,conuer-
sus retrorsum abijt & in seculum redijt. alter cœpit quidẽ
cum cæteris opus bonum,sed non perfecit.

IAm uerò aduenſente die reddẽdi uoti,& cõplen-
di deſiderij:egreſſus eſt de domo paterna Bernar
dus pater fratrũ ſuorum cum fratribus ſuis filijs
ſuis ſpiritualibus:quos uerbo uitæ Chriſto genuerat. Vi
dens autem Guido primogenitus fratrum ſuorum,niuar-
dum fratrẽ ſuum minimum puerũ cum pueris alijs in pla-
tea:eia,inquit,frater niuarde:ad te ſolum reſpicit omnis
terra poſſeſsionis noſtræ. Ad quod puer nõ pueriliter mo
tus:uobis ergo,inquit,cælũ,mihi terra? Nõ ex æquo di-
uiſio hæc facta eſt. Quo dicto abeũtibus illis:modico poſt
tẽpore,& ipſe fratres ſecutus,nec à patre nec à propinqs
ſeu amicis potuit detineri. Supererat de deo dicata domo
illa pater cum filia:de quibus etiam ſuo loco dicemus.

EO tempore nouellus & puſillus grex ciſtercië
ſis ſub abbate degẽs uiro uenerabili Stephano
cum iam grauiter tædio ei eſſe inciperet pauci
tas ſua,& omnis ſpes poſteritatis decideret in
quam ſanctæ illius paupertatis hæreditas transfunderet
(uenerantibus omnibus in eis uitæ ſanctitatem,ſed refu-
gientibus auſteritatem) repente diuina hac uiſitatione tã
læta,tam inſperata,tam ſubita,lætificatus eſt,ut in die illa
reſponſum hoc à ſpiritu ſancto accepiſſe ſibi domus illa
uideretur. Lætare ſterilis quæ nõ pariebas,erumpe & cla-
ma quæ non parturiebas: quia multi filij deſertæ, magis
quàm eius quæ habet uirum:de quibus poſtmodum uiſu
ra es filios filiorum uſq; in multas generationes.

ANno ab incarnatiõe dñi Milleſimo cẽteſimo tre-
decimo,à cõſtitutione domus ciſtercieñ. decimo-
quinto:ſeruus dei Bernardus annos natus circi-
ter uiginti duos:ciſterciũ ingreſſus cũ ſocijs amplius quã
triginta,ſub abbate Stephano:ſuaui iugo Chriſti collum
ſubmiſit. Ab illa aũt die dedit dñs benedictionẽ,& uinea
illa dñi ſabaoth dedit fructũ ſuũ,extendens palmites ſuos
uſq; ad mare & ultra mare propagines eius. Hæc qdẽ fue
re uiri dei conuerſionis ſancta principia. Conuerſationis
aũt eius inſignia,quomodo uitã angelicã gerens in terris
uixit,neminem enarrare poſſe puto,qui non uiuat de ſpi-
ritu de quo ille uixit. Solius quippe donantis & accipien
tis eſt noſſe:quãtũ ab ipſo mox cõuerſionis exordio præ-
uenerit cũ dñs in bñdictionibus dulcedinis ſuæ,quãta re
pleuerit gr̃a electionis:quomõ ab ubertate domus ſuæ in
ebriauerit eum. Ingreſſus eſt aũt domum illam pauperem
ſpũ,& eo adhuc tempore abſconditã,ac penè nullã, inten
tione ibi moriendi à cordibus & memoria hoĩm,& ſpe de
liteſcendi & latendi tãquã uas perditũ:deo aliter diſpo-
nente,& cũ ſibi in uas electionis ꝑparante,nõ ſolũ ad or-
dinẽ monaſticũ,confortandũ ac dilatandũ:ſed ad portan-
dũ nomẽ ſuũ corã regibus & gentibus & uſq; ad extremũ
terræ. Ipſe uerò nil tale de ſe æſtimãs,aut cogitãs: potius
ad cuſtodiã cordis ſui & propoſiti cõſtantiã hoc ſemp in
corde,ſæpe etiã in ore habebat. Bernarde,bernarde ad qd
uenisti? Et ſicut de dño legit̃,qa cœpit Ieſus facere & do-
cere,à prima die ſui in cellã nouitiorũ ingreſſus,ipſe cœ-
pit agere in ſemetipſo:qđ alios erat docturus,ipſe cũ no-
uiti⁹ eſſet in nullo ſibi parcẽs,inſtabat omnimodis morti-
ficare non ſolũ concupiſcentias carnis,q̃ per corpus fiũt:
ſed & ſenſus ipſos ꝑ quos fiunt. Cũ em̃ iam interiore ſen-
ſu illuminati amoris dulcius ac frequẽtius ſentire incipe-
ret deſurſum ſibi ſpirantẽ ſuauitatem, ſenſui illi interiori
timẽs à ſenſibus corporis:uix tñ eis permittebat,quantũ
ſufficeret ad exterioris cũ hoĩbus conuerſationis ſocieta
tẽ. Qđ cũ cõtinui uſus inſtantia in cõſuetudinẽ mitteret:
conſuetudo ipſa quodãmodo uertebat̃ in naturã:totusq;
abſorptus in ſpm̃,ſæpe tota in deũ directa intẽtiõe, ſeu in
meditatione ſpiritali tota occupata memoria uidens non
uidebat,audiens non audiebat,nil ſapiebat guſtanti: uix
aliqd ſenſu aliquo corporis ſentiebat. Iam quippe annum
integrũ exegerat in cella nouitiorũ:cũ exiens inde,igno-
raret adhuc an haberet domus ipſa teſtitudinẽ, quã ſole-
mus dicere celaturam. Multo tempore frequentauerat in
trans & exiens domum eccleſiæ:cũ in eius capite ubi tres
erãt,unã tñ feneſtrã eſſe arbitraret̃. Curioſitatis em̃ ſenſu
mortificatio nil huiuſcemodi ſentiebat uel ſi eum fortè ali
quãdo cõtingebat uidere,memoria (ut dictũ eſt) alibi oc-
cupata non aduertebat. Sine memoria quippe ſenſus ſen-
tientis minus efficax eſt. Natura quoq; in eo nõ diſſentie-
bat à gratia:ut in eo quoq; impletũ quodãmodo uideret̃
eſſe qđ legit̃:Puer erã ingenioſus:& ſortitus ſum animam
bonã:& cum magis eſſem bonus,ueni ad corpus incoin-
quinatũ. Ad contemplanda quippe ſpiritualia quæq; ſeu
diuina cũ gr̃a ſpũali,naturali quadã uirtute pollebat in-
genij:ſortitusq; etiã ipſe in hoc aĩam bonã, ſenſualitatem
non curioſe laſciuam,nec ſuperbe rebellem,ſed congaudẽ
tem ſpiritualibus bonis & ſtudijs,& in eis quæ ad deum
ſunt ſpõte ſubditã ſpiritui,& ſeruientem:corpus etiã nul-
lius unquam contaminatum conſenſu flagitij ad ſeruien-
dum ſpiritui, in ſeruitio dei aptiſsimum inſtrumentum.
Apparebat in carne ei⁹ gratia quædam,ſpũalis tamen po
tius quàm carnalis. In uultu claritas præfulgebat, nõ ter-
rena utiq; ſed cæleſtis:in oculis angelica quædam puritas
& columbina ſimplicitas radiebat. Tanta erat interioris
eius hominis pulchritudo, ut euidentibus quibuſdã indi
cijs foras erũpere:& de cumulo internæ puritatis & gra-
tiæ copioſæ perfuſus homo quoq; exterior uideret̃. Cor-
pus omne tenuiſsimum & ſine carnibus erat. Ipſa etiã ſub
tiliſsima cutis:in genis modice rubens. Illo nimirum quic
quid caloris inerat naturalis:aſsidua meditatio & ſtudiũ
ſacræ cõpũctionis attraxerat. Cæſaries ex flauo coloraba
tur & candido,barba ſubrufa:circa finẽ uitæ eius reſperſa
canis. Statura mediocritatis honeſtæ:longitudini tñ uici
nior apparebat. Sed cũ caro in eo ex dono præuenientis
gratiæ,& adiutorio ſubſeqnẽtis naturæ,& uſu bono ſpũa
lis diſciplinæ,uix iam aliquid cõcupiſceret aduerſus ſpm̃:
hoc eſt qđ ſpm̃ læderet,ſpũs ſupra uires,ſupra uirtutẽ car
nis & ſanguinis,tanta aduerſus carnem cõcupiſcebat:ut
infirmũ animal cadens ſub onere,reſurgere non ualeret.

CVm autem placuit ei qui eum ſegregauit à ſeculo
& uocauit ut ampliore gratia reuelaret in eo glo
riam ſuam,& multos filios dei qui erãt diſperſi ꝑ
cum cõgregaret in unũ:miſit in cor abbatis. Stephani ad
ædificãdam domum claræuallis,mittere fratres eius. Qui-
bus abeuntibus,ipſum etiam præfecit abbatem:miranti-
bus ſanè illis tanquam maturis & ſtrenuis uiris,& timen-
tibus ei:tum pro tenerioris ætate iuuẽtutis,tum pro cor-
poris infirmitate,& minori uſu exterioris occupationis.
Erat autem Clarauallis loc⁹ in territorio Linguonẽſi, nõ
longe à fluuio Alba,antiqua ſpelunca latronum:quæ ab-
ſinthialis uallis antiquit⁹ dicebatur. Ibi ergo in loco hor
roris & uaſtæ ſolitudinis conſederunt uiri illi uirtutis, fa-
cturi de ſpelunca latronum,templum dei,& domũ oratio
nis,ubi ſimpliciter aliquanto tempore deo ſeruierunt in
pauptate ſpũs:ĩ fame & ſiti:in frigore & nuditate,in uigi
lijs multis. Pulmẽtaria ſæpius ex folijs fagi cõficiebantur.
Panis (inſtar prophætici illius) ex ordeo & milio & uitia
erat:ita ut aliqñ religioſus uir quidã appoſitum ſibi panẽ
in hoſpitio,ubertim plorãs clã aſportauerit quaſi pro mi
raculo omnibus oſtendendum:ꝙ inde uiuerent homines,
& tales homines. At uirum dei minus iſta mouebant. Sũ-
ma ei ſolicitudo de ſalute multorum:quæ à prima die con
uerſionis ſuæ uſq; in finem tam ſingulariter ſacrũ illi⁹ pe-
ctus noſcit̃ poſſediſſe:ut erga oẽs aĩas maternũ gerere ui-
deretur affectũ. Erat ergo uehemẽs in præcordijs eius ſan
cti deſiderij & ſanctæ humilitatis conflictus. Modo em̃ ſe-
ipſum deijciens fatebat̃ indignũ per quem fructus aliquis
prouenireт:modo oblitus ſui æſtuabat flagrãtiſsimo ardo
re:ita ut nullã ſibi niſi ex multorum ſalute conſolationem
poſſe admittere uideretur. Sanè fiduciam charitas parie-
bat;ſed eandem caſtigabat humilitas.

COntigit aliqñ peractis uigilijs,ut egreſſus foras
& loca uicina circumiens oraret ad dñm:quatin⁹
acceptum haberet obſequium ſuum & fratrũ ſuo
um. Subito uerò ſtans in ipſa orõne,modicè intercluſis
oculis,

oculis, uidit undiq; ex uicinis montibus tantā diuersi habitus & diuersæ conditionis hominum multitudinem in inferiorem uallem descendere: ut uallis ipsa capere non posset. Quæ uisio quid portenderit, iam omnibus manifestum est. Hac ergo uir domini uisionē magnifice consolatus, exhortatus est fratres suos: commonens eos de misericordia dei nunquā desperare. Cùm autem quadam die Gerardus frater eius, cellarius domus, apud eum conquereretur ad necessaria fratrum multa deesse: uir dei quantum interim ad præsentes angustias sufficere posset inquisiuit. Ille uerò duodecim libras respondit. Tunc dimittens eū: ad orationem confugit. Post paululum uerò rediens Gerardus: mulierem quandā de castellione foris esse, & uelle ei loqui nuntiauit. Ad quam cùm egrederetur: procidens ad pedes eius eadem mulier duodecim librarum benedictionem ei obtulit: orationum suffragia implorās uiro suo periculose ægrotāti. Quam breuiter allocutꝰ, dimisit à se: uade inquiens, sanum inuenies uirum tuum. Illa uerò, abiens in domum suam: sicut audierat, sic inuenit. Abbas uerò consolans pusillanimitatem cellarij sui: ad sustinendum dominum decætero reddidit fortiorem. Nec tātum semel hoc, sed sæpe cum huiusmodi instaret necessitas ei certum est diuinum affuisse auxilium, unde non sperabatur. Propter quod uiri prudentes intelligētes manum domini esse cum eo: teneritudinem mentis eiꝰ quasi à delicijs paradisi nuper egressi: rerum exteriorum solicitudine inquietare pertimescebāt: eas ipsi intra semetipsos ut poterant digerentes, & eum tantummodo de spiritualibus & interioribus consulentes. Ipse siquando pro ædificatione sermonē ad eos habebat: hominibus supra hominem loquens, uix intelligebatur. Tamen iuxta sententiam sancti Iob, nefas putantes contradicere sermonibus sancti: non excusabāt infirmitatem suam, sed accusabant. Cumq; ad nutum arguentis humiliarentur, qui arguebantur: cœpit etiam spirituali magistro aduersus fratres humiles & subiectos, zelus suus esse suspectus. Vnde factum est: ut fieret magistra magistri, pia humilitas discipulorum. Cogitabat enim eos multo meliora & uiciniora saluti suæ in silentio meditari, quàm ab ipso audirent, deuotius & efficacius salutem suā operari, quàm ex eius exemplo acciperent. Timebat uerò ex prædicatione sua eos scandalizari potius quàm aliqd ædificationis concipere. Cumq; super hoc turbaretur & contristaretur, & diuersæ cogitatiōes ascenderent in cor eius: post multos cogitationum fluctus, & cruciatus cordis decreuit ab exterioribus omnibus ad interiora se recolligere: & in solitudine cordis, & secreto silentij cōtinere, donec misericordiæ suæ super hoc ei suam reuelaret dominus uoluntatem. Paucis autem postea euolutis diebus uidit in uisu noctis personam quandam cum claritate sibi astantem, & magna autoritate præcipientem fiducialiter loqui, quicquid ei suggereret in apertiōe oris sui: quoniā non ipse esset qui loqueretur, sed spiritus dei loqueretur in eo. Et extunc manifestius in eo & per eum loquens spiritussanctus, & sermonem ei potētiorem & sensum in scripturis abundantiorem suggerens: apud auditores quoq; gratiam ei addidit & autoritatem, inde erat ꝙ tam confidenter quàm utiliter loquebatur ad docendum, ad arguendum, ad corripiēdum: ut dum prædicaret uerbū dei quicquid afferebat in medium, sic patens & placens efficiebat, & circa id unde agebatur efficax ad monendum: ut mirarentur omnes in uerbis gratiæ quæ procedebant de ore eius. ¶ Præfatus quoq; pater illius qui domi remanserat, ueniens ad filios suos appositus est ad eos. Qui cū aliquātum tempus ibi fecisset: obijt in senectute bona. ¶ Soror quoq; eorum in seculo nupta, & seculo dedita, cum in diuitijs & delicijs seculi periclitaretur, tandem aliquando inspirauit ei deꝰ, ut fratres suos uisitaret. Cūq; uenisset quasi uisura uenerabilē Bernardum fratrem suū, & adesset cū comitatu superbo & apparatu, ille detestans & execrās eā tanquam rhete diaboli ad capiendas animas, nullatenus acquiescebat exire ad uidendum eam. Quod audiens illa confusa & compuncta uehementer, cum nullus ei fratrum suorum occurrere dignaretur:, cum à fratre suo Andrea quem ad portam inuenerat monasterij, ob uestium apparatum stercus inuolutum argueretur: tota in lachrymis resoluta, etsi peccatrix sum, inquit, pro talibus Christꝰ mortuus est. Quia enim peccatrix sum: idcirco consilium & colloquium bonorum requiro. Etsi despicit frater meus carnem meam: ne despiciat seruus dei animam meam. Veniat, præcipiat, quicquid præceperit, facere parata sum. Hanc ergo promissionem audiens, exijt ad eam cum fratribus suis frater eius. Et quia eam à uiro separare non poterat; primo uerbo omnem mundi gloriam in cultu uestium, & in omnibus seculi pompis interdixit, & formā uitæ matris suæ (in qua multo tempore uixerat cū uiro) ei indixit: & sic eam dimisit. Illa uerò obedientissime parēs p̄cepto: redijt ad propria: mutata repente secundū omnipotentiam dexteræ excelsi. Stupebant autem omnes adolescentulam nobilem, delicatam, subita mutatione in habitu & uictu, in medio seculi uitam ducere eremiticam: instare uigilijs & ieiunijs, & cōtinuis orationibus: & ab omni seculo prorsus se facere alienam. Biennio sic uixit cum uiro suo qui etiam uirtute eius perseuerantiæ uictus, tandē liberam à se demittens, facultatem ei concessit seruiendi deo cui se probauit. Illa uerò optata libertate potita, monasterium uilleium adiens, cum sanctimonialibus inibi deo seruientibus reliquum uitæ suæ deo uouit: ubi tantam ei gratiam dominus contulit sanctitatis, ut non minꝰ animo quàm carne illorum probaretur uirorum dei esse germana.

CVm autem missus nouiter Claræuallem Bernardus ordinandus esset, & sedes lingonensis uacaret, ad quam ordinatio ipsa respiciebat, quærētibus fratribus qui eum ducerent ordinandū, obtulit se bona fama uenerabilis cathalaunensis episcopi, opinatissimi illiꝰ magistri Guillermi de campellis, illucq; eum transmittendum diffiniūt. Sicq; factum est. Abijt aūt cathalaunum assumpto secum elbodone monacho quodam cisterciense. Intrauit ergo prædicti episcopi domū iuuenis exesi corporis & moribundi, habitu quoq; despicabilis, subsequente monacho seniore, & magnitudine & robore corporis eleganti: alijs ridentibus, alijs rem sicut erat interpretando uenerantibus. Cum autem quæreret quis eorum esset abbas, episcopus primus oculos in eum apertos habens agnouit seruū dei, & suscepit eum sicut seruus dei. Cum autem primo in priuato colloquio, omni melius locutione prudentiam iuuenis magisq; proderet uerecūdia loquendi, intellexit uir sapiens diuinam uisitationem in aduentu hospitis sui: nec defuit hospitalitatis pia instātia. Sumptaq; familiaritatis fiducia & libertate loquendi, habito ad alterutrum sancto colloquio melius eum cōmēdabat cōscientia quàm uerba. Ex illa ergo die, & ex illa hora facti sunt cor unum & anima una in domino: intantum ut efficeretur Claræuallensium non sola domus episcopi: sed per ipsum tota ciuitas Cathaluanēsis. Quinetiam remensis prouincia & gallia tota per eum in deuotionem excitata est ad reuerentiam uiri dei. Ab illo siquidem tanto episcopo, cæteri didicerūt suscipere eum & reuereri tā quam angelum dei: ita ut futuri temporis præsensisse ī eo gratiam uideretur homo tantæ autoritatis: sic affectus erga ignotum monachum, & monachum tantæ humilitatis. Modico uerò post temporę transacto: cum eousq; infirmitas abbatis ingrauesceret, ut iam non nisi mors, aut oī morte grauior uita speraretur: ab eodem episcopo uisitatus est. Cumq; uiso eo episcopus se non solum uitæ eius, sed & sanitatis spem habere diceret: si consilio eius acquiescens secundum infirmitatis suæ modum aliquam corpori suo curam pateretur impendi: ille uerò à rigore uel usu

consuetudinis suæ minus facilè flecti posset, profectus epi
scopus ad capitulum Cisterciense: ibi coram pauculis ab-
batibus qui conuenerant, pontificali humilitate & sacer-
dotali charitate toto corpore in terram prostratus, petijt
& obtinuit, ut toto anno uno in obedientiam sibi trade-
retur. Quid enim tantæ humilitati, in tanta posset autori
tate negari? Reuersus itaq; claramuallem, extra claustra &
terminos monasterij domunculam unā ei fieri præcepit,
ordinans & mandans in cibo uel potu, siue in aliquo hu-
iusmodi, circa eum nullam teneri ordinis districtionem,
nullam de tota cura domus ad eum referri solicitudinem,
sed sibi cum uiuere ibi secundum modum ab eo præsti-
tum. Sic igitur ex præcepto episcopi & abbatum feriatus
ab omni solicitudine domus: deo uacabat & sibi: quasi in
delicijs paradisi exultans. Regiū autem illud cubiculum
considerantibus, tantam sui reuerentiam incutiebat, acsi
ad altare dei ingrederentur. Sanè cuidam homini rustica-
no traditus erat ab episcopo ad obediendum: qui se eum
curaturum, iactitans pollicebatur. Et licet tam grauiter in
firmaretur offerebantur ei cibi, quos sanus quis uix præ
angustia famis attingeret: admirantibus & tabescentibus
qui uidebant: ipse autem in quem hæc fiebant indifferen-
ter cuncta sumens: æque omnia approbabat Sensu quip-
pe corrupto, & emortuo penè sapore: uix aliquid discer-
nebat. Solā enī aquā sibi sapere dicebat: eo quòd dum su-
meret, fauces ei & guttur refrigerebat. ¶ Nocte quadam
solito attentius orando effuderat super se animam suam:
cum tenuiter soporatus uoces audiuit tanquàm transeun
tis multitudinis copiosæ. Euigilans autem & easdem uo-
ces plenius audiens: cellam quoq; in qua iacebat egressus
prosecutus est abeuntes. Haud procul aberat locus densꝰ
adhuc spinarum uepriumq; frutetis abundans; sed nunc
longe mutatus ab illo. Super hunc aliquandiu stabant ue
lut alternantes chori hincinde dispositi, & uir sanctus au
diebat & delectabatur. Cuius tamen mysterium uisionis
non prius agnouit: quàm translatis post aliquot annos
non sine diuinis reuelationibus ædificijs monasterij, eo-
dem in loco positum oratorium cerneret: ubi uoces illas
audierat. Erat tunc tēporis uidere Claræuallis aurea secu
la: cum uiri uirtutis olim diuites in seculo & honorati: in
paupertate Christi gloriantes, ecclesiam dei plantarent in
sanguine suo: ī labore, & ærumnis: in fame & siti: in frigo-
re & nuditate: & angustijs multis, sanctæ illi ualli eam quā
postea habuit præparantes sufficientiam & pacem. Erat
cernere quasi nouos cælos in terra & antiquorum AEgy
ptiorum monachorum patrum nostrorum antiquas semi-
tas: & in eis recentia sanctorum uestigia. Prima facie ab in
troeuntibus Clarāuallem: per descensum mōtis: deus in
domibus eius coguoscebatur, cum in simplicitate & hu-
militate ædificiorum: simplicitatem & humilitatem inha-
bitantium, uallis muta loqueretur. Deniq; in ualle illa ple
na hominibus, in qua nemini ociosum esse licebat, omni-
bus laborantibus & singulis circa iniuncta occupatis, me
dia die mediæ noctis silentium à superuenientibus inue-
niebatur: præter laborum sonitus, uel si fratres in laudibꝰ
dei occuparentur. Porrò silentij ipsius ordo & fama: tan-
tam etiam apud seculares homines superuenientes: sui fa-
ciebat reuerentiam: ut etiam ipsi non tantum praua uel
ociosa, sed aliquid etiam quod ad rem attineret, ibi loqui
uererentur. Loci uerò ipsius solitudo inter opaca Silua-
rum, & uicinorum hincinde montium angustas: in quo
serui dei latebant, speluncam illam sancti patris Benedi-
cti: quodamodo repræsentabat, in qua aliquando à pasto-
ribus inuentus est: ut cuius imitabantur uitam: habitatio
nis etiam eius ac solitudinis formam aliquam habere ui-
derentur. Omnes quippe etiam in multitudine solita-
rij ibi erant. Vallem nanq; illam plenam hominibus ordi-
nis ratiōe charitas ordinata: singulis solitariam faciebat,
quia sicut unus homo inordinatus, etiam cùm solus est,
ipse sibi turba est, sic ibi unitate spiritus & regularis lege
silentij, in multitudine hominum ordinata, solitudinem
cordis sui singulis ordo ipse defendebat. Domibus uerò
& habitaculis simplicibus, uictus ī habitantiū persimilis
erat. Hæc ergo fuit in tempore illo sub abbate Bernardo
& magisterio eius: in clarissima & charissima ualle illa spi
ritualium schola studiorum: hic feruor regularis discipli-
næ: omnia eo faciente & ordinante, & tabernaculum deo
in terris ædificante secundum exemplar quod ei in mon-
te ostensum est: cum in solitudine Cisterciensi cum deo in
nube habitaret. Et utinam post rudimenta primæ conuer
sationis circa semetipsum talem se exhibuisset, qualem er-
ga cæteros: tam benignum, tam discretum, tam solicitum.
Sed continuo cum ab annuæ illius obedientiæ uinculo
solutus, & sui iuris effectus est: uelut arcus distentus ad
pristinum rigorem, & sicut torrens detentus, & dimissus
ad prioris cursus consuetudinem reuersus est: quasi repe-
tens à semetipso pœnas diusculæ illius quietis, & damna
laboris intermissi. Videres hominem imbecillem & lan-
guidum conari & aggredi quæcunque uellet, minus con
siderare quid posset: solicitum pro omnibꝰ: circa seipsum
negligentem: omnibus in omnibus alijs obedientissimū:
sed de seipso uix aliquando seu charitati, seu potestati obe
dientem. Semper enim priora sua nulla reputans maiora
moliebatur ad non parcendum corpori: & ad studijs spiri-
tualibus robur addendum, corpus suum uarijs infirmitati
bus per se attenuatum, ieiunijs insuper & uigilijs sine in-
termissione atterendo. ¶ Quid dicemus de somno, qui in
cæteris hominibus solet esse refectio laborum & sensuum,
aut mentium recreatio? A principio suæ conuersionis ui-
gilabat quoad uixit ultra possibilitatem humanam, nul-
lumq; tempus magis se perdere conquerebatur, quàm
quo dormiebat: idoneum satis reputans comparationem
mortis & somni: ut sic dormientes uideantur mortui apd'
homines, quomodo apud deum mortui dormientes. in
ipso nanque tenuem uictum tenuis somnus comitabatur,
in neutro indulgebat corpori suo societatem: nisi quod
in utroque sumpsisse aliquid: sat ei erat. Quātum enim ad
uigilas, modus erat ei uigiliarum, non totam noctem de-
ducere insomnem. Porrò ad comedendum uix aliquando
uoluptate trahebatur: sed solo timore defectus. Etenim
comesturus, priusquam comederet: sola cibi memoria sa-
tur erat. Sic accedebat ad sumendum cibum, quasi ad tor-
mentum. Laborabat siquidem caro eius multiplicibus in
firmitatum incommodis: ut in eis uirtus animi perficere-
tur. Quarum periculosior quidem in meatum altissimi
gutturis nil penitus siccum: uix solidum aliquid admit-
tentis, melestior erat defectus stomachi, uiscerumq; corru
ptio. Hæ continuè: præter alias sæpius incidentes. Natu-
ra enim eius (cum teneræ nimis semper & delicatæ com-
plexionis fuisset) ieiunijs multis & uigilijs: frigore & labo
re, durioribus & continuis exercitijs attrita: corrupto sto
macho crudum continuo per os quod ingerebatur rijcie-
bat. Quod siquidem naturali decoctione digestum trans-
fundebat ad inferiora: ibi nihilominus partibus illis cor-
poris non minoribꝰ infirmitatum incommodis obsessis:
non nisi cum graui tormento egrediebatur. Si quid antē
residuum erat ipsum erat alimentum qualecūq; corporis
eius, non tam ad uitam sustentandam: quàm ad differendā
mortem. Semper aūt post cibum, quantū comedisset, qua-
si pensare solebat. Siquando uel ad modicum mensuram
solitam excessisse se deprehendisset, non impune patieba-
tur. Sed & usus parcimoniæ sic ei uersus fuerat in naturā:
ut etsi aliquādo corporalis sibi cuiuslibet refectionis, plꝰ
aliquid solito uellet indulgere, uix posset. Orabat stās die
noctuq; donec genua eiꝰ infirmata à ieiuuio, & pedes eiꝰ
à labore iuflati: corpus sustinere non possent. Multo tēpo
re & quandiu occultū esse potuit, cilicio ad carnem usus
est: ubi uerò sciri cōtigit: continuo illud abijciens, ad cō-
munia

munia se conuertit. Summum enim erat ei studium, fugere admirationem: & tanquam sese unum agere cæterorũ. At persequebatur gloria fugitantem: sicut è regione captantes eam fugere consueuit. Prouerbium illud in ore ei frequenter, semper in corde: qui hoc facit quod nullus, mirantur omnes. Quo nimirum intuitu uitam regulamq́ communem amplius æmulabatur: nil in suis actibus præferens obseruantiæ singularis. In ipsis, tamen communibus erat illi singularis puritas, & deuotio non communis. Cibus eius, cum pane lac: uel aqua decoctionis leguminum: uel pultes quales infantibus fieri solent: aliquando buccella panis in aqua penitus emolliti, cum exiguis sorbiciunculis erat. Cætera uel eius infirmitas non recipiebat: uel parcimoniæ studio ipse recusabat. Vino siquādo utebatur raro & nimis modico: cùm magis aquam & infirmitati suæ, & appetitui competere testaretur. Videbant eum & conuersationem eius medici & mirabantur: tantamq́ uim eum in seipso causabantur inferre naturæ, acsi agnus ad aratrum alligatus arare cogeretur. Nam cùm crebra illa ex corruptione stomachi, per os eius indigestæ cruditatis eruptio alijs inciperet esse molestior: maximè autem in choro psallentium, non tamen illico col lectas fratrum deseruit, sed iuxta locum stationis suæ, procurato ac defosso in terra receptaculo, doloris illius sic aliquandiu (prout potuit) necessitatem illam transegit, At ubi ne hoc quidem permisit intolerantia rei, tunc demum collectas deserere, & seorsum secum habitare compulsus est: nisi quantum consolationis gratia siue disciplinæ claustralis, aut certa necessitate conuentui cum fratrum oportebat interesse. Sic autem fuit ab initio, spiritu ualidus, corpore infirmus: nil tamen indulgentiæ circa corporis quietem seu refectionem, nil remissionis de communi labore uel opere sibi fieri aliquando acquiescens. Cæteros nanque sanctos arbitrabatur & perfectos: se uerò sicut nouitium & incipientem, nequaquàm emeritorum perfectorumq́ indulgentijs & remissionibus indigere: sed feruore nouitio, & ordinis districtione, & rigore disciplinæ. Propter quod communis uitæ seu conuersationis feruentissimus æmulator, cùm opus aliquod manuum actitarent fratres quod seu minor usus ei, seu imperitia denegabat: fodiendo, seu ligna cedendo & proprijs humeris deportando, uel quibuslibet æquæ laboriosis laboribus illud redimebat. Vbi uerò uires deficiebant, ad uiliora quæq́ opera confugiens, laborem humilitate recompensabat: & mirum in modum is qui tantam in contemplatione rerum spiritualium ac diuinarum acceperat gratiam: circa talia non solum occupari patiebatur, sed & plurimum delectabatur. Sed & mortificata, ut dictum est, sensualitate, ipse priuilegio maioris gratiæ, in uirtute spiritus simul & totus quodammodo exterius laborabat, & totus interius deo uacabat: in altero pascens conscientiā, in altero deuotionem. Laboris ergo tempore, & intus orabat, seu meditabatur: absque intermissione exterioris laboris: & exterius laborabat absque iactura interioris suauitatis. Nam quicquid in scripturis spiritualiter sentiebat, maximè in siluis & in agris meditando & orando se accepisse confitebatur, & in hoc nullos aliquando seu magistros habuisse, nisi quercus & fagos ioco illo suo gratioso inter amicos dicere solebat. Feriatus autem à labore uel opere exteriori: iugiter aut orabat, aut legebat, aut meditabatur. Ad orandum si se solitudo offerret: ea utebatur, sin autem, ubicunque seu apud se, seu in turba esset solitudinem cordis ipse sibi efficiens: ubique solus erat.

¶Canonicas autem scripturas simpliciter ac seriatim libentius ac sæpius legebat: nec ullis magis quàm ipsarum uerbis, eas intelligere se dicebat: & quicquid in eis diuinæ sibi elucebat ueritatis, aut uirtutis: in primæ sibi originis fonte magis quàm in decurrentibus expositionum riuis sapere testabatur. Sanctos tamen & orthodoxos earum expositores humiliter legens nequaquam sensibus eorum suos sensus æquabat, sed subijciebat formandos: & uestigijs eorum fideliter inhærens, sæpe de fonte unde illi hauserant, & ipse bibebat. Sic uoluit sapientia dei per infirma hominis illius, tot tantaq́ confundere fortia mundi huius. Quid enim aliquando pro infirmitate qua libet eius remansit infectum, quod per eum secundum datam sibi gratiam fieri oporteret? Quis nostra ætate quā tumuis corporis robusti & accuratæ ualitudinis, tanta aliquando fecit, quanta iste moribundus & languidus, ad honorem dei & sanctæ ecclesiæ utilitatem? O quantum postea numerum hominum uerbo & exemplo traxit de seculo, non solùm ad conuersionem sed ad perfectionem. Quantas ex eis per totum Christianum orbem constituit domos, seu ciuitates refugij. Quicunq; enim peccauerunt ad mortem, & æternæ mortis rei iudicandi fuerāt reminiscuntur & conuertuntur ad dominum: & fugiunt ad eas, & saluantur in eis: sed & quæ bona innumeris hominibus sigillatim præstitit pro causa, pro persona, pro loco, pro tempore, quis enumeret? Vita uerò eius quæ omnibus proponebatur imitanda: frugalis continentiæ exemplo carere non debuit. In quo seruus dei etsi nimietate forsitan excessit, pijs certè mentibus non de nimietate, sed de feruore exemplum reliquit. Sanè non confundebatur ex hoc accusare seipsum (utpote qui uerebatur omnia opera sua) arguens se quòd seruitio dei & fratrum suorum abstulerit corpus suum: dum indiscreto feruore imbecille illud reddidit, ac penè inutile. Infirmus tamen, in opere dei potens factus est: uirtus nanq; dei uehementius in infirmitate eius refulgens, digniorem quandam apud homines ei effecit reuerentiam: & in reuerentia autoritatem: & in autoritate obedientiam. Iam tunc enim ad opus prædicationis diuinitus aptabatur: ad quod (ut suprà dictum est) ex utero matris suæ cum testimonio diuinæ reuelationis olim fuerat præsignatus. Et primùm quidem circa resuscitādum in monastico ordine antiquæ religionis feruorem, primitias iuuentutis suæ dedicauit: exemplo & uerbo, intra septa monasterij ad fratrum salutem omni studio uacans. Postmodum cùm eum à communi conuersatione conuentus, infirmitatis necessitas plus solito sequestraret: hæc prima cœpit esse occasio, ut quasi hominibus de seculo expositus (quorum iam ad eum multitudo magna confluebat) ipse etiam præsentiam suam liberius eis ac liberalius accommodans, uerbum uitæ prædicaret. Cumq́ longius à monasterio pro causis ecclesiæ communibus interdum obedientia traheretur: & quocunq; ueniret de deo silere non posset, & agere quæ dei sunt non cessaret: sic in breui apud homines innotuit, ut ecclesia dei tam utili membro in corpore suo reperto, uti ad quodcunque oportebat non dissimularet. Ab eo tempore copiosius addita est ei de die in diem manifestatio spiritus qui erat in eo ad utilitatem: sermo scilicet fœcundior sapientiæ & scientiæ, cum gratia prophetiæ: & operationes uirtutum, & diuersarum opitulationes sanitatum.

ERant autem huius beati uiri fratres & filij spirituales mirantes super his quæ audiebant & uidebant de eo. Nec tamen more carnalium in gloriam eleuabantur humanā: sed iuuenili eius ætati, & nouæ adhuc cōuersationi spirituali solicitudine metuebant, in quo nimirum zelo Galdricus auunculus eius, & Guido primogenitus fratrum, cæteros antcibant ut ipsos tanquàm geminos quosdā stimulos carnis suæ, ne gratiarum magnitudo eum extolleret, accepisse diuinitus uideretur. Neque enim parcebant uerbis durioribus exagitantes teneram uerecūdiam eius, calumniantes etiā bene gesta, signa omnia annihilantes: & hominem mansuetissimum nihilq́ contradicentem: frequenter usque ad lachrymas, improperijs & opprobrijs affligentes. Narrare solebat uenerabilis episcopus Lingonensis Godefridus, sancti uiri & propinquus sanguine, & in conuer-

siōe socius, & extūc per omnia indiuiduus comes primo miraculo quod per manum eius fieri uidit: prædictum germanum eius affuisse, Guidonem: Erat enim, eis trāsit⁹ per castrum Nantonis, in territorio Senonum: & iuuenis quidam, cuius pedem fistula occupauerat, prædicti patris Bernardi, tactum & benedictionem cum multa supplicatione petebat. Signatus autem statim conualuit: & post paucissimos dies regressi per idem oppidum, sanum eum atq; incolumem inuenerunt. Cæterum sæpe dictus beati uiri frater, ne ipso quidem poterat compesci miraculo, quomin⁹ increparet eum, & præsumptionis argueret, quòd acquieuerit tangere hominem: tanta siquidem charitate pro eo solicitus erat.

CVm autem aliquantum in Claraualle tempus uir domini Bernardus explesset: contigit uirum nobilem, ipsius secundum carnem propinquum Iosbertū de Firmitate (qđ est oppidū ꝓximū Claræuallēsi mōasterio) grauiter īfirmari. Qui subito præoccupatus, amisit penitus intellectū pariter & loquelam. Vnde & filius ei⁹ Iosbertus iunior, & oēs amici simul eò magis affligebantur dolore, quòd sine confessiōe & uiatico uir magnific⁹ & magnifice honoratus obiret. Cucurrit nuncius ad abbatē: neq; enim tūc in monasterio erat. Venit: & inuenit cū iam triduo sic tacentē. Cōpassus autem homini: sed & motus lachrymis filij ei⁹, & simul lugentium cæterorum, confisus de misericordia dei, sermonem magnificum protulit eis dicens. Notum est uobis quòd homo iste in pluribus grauauit ecclesias, oppressit pauperes, offendit deū, si mihi creditis ut ecclesijs restituantur ablata, & usurpatæ in grauamen pauperum consuetudines dimittantur: & loquetur adhuc & suorum cōfessionem faciet delictorum: diuina quoq; suscipiet sacramenta deuotus. Mirātur omnes, lætatur filius, familia omnis exultat, quicqđ præcipit homo dei firmiter ei promittitur, & impletur. Verum frater eius Gerardus, & Galdricus auunculus, qui erant cum eo non parum territi & turbati, secretius cum super tali promissione conueniunt durius arguūt, acrius inuehuntur. Quibus breuiter simpliciterq; respondēs: facere, inquit, potest facile deus, qđ difficile credere uos potestis: Itaq; post secretā orationē: ad oblationem sacrificij immortalis accessit. Quo offerente, nūcius superuenit, qui indicaret præfatum Iosbertum liberè iam loquentem: rogare obnixius, ut uir dei festinaret ad eum. Cui post oblatum sacrificium uenienti cum lachrymis & gemitu peccata confessus, diuina sacramenta suscepit. & duobus aut tribus post hæc diebus uiuens & loquens ea maximè quæ præceperat abbas sanctus constituit sine ulla retractatiōe seruari. Sed & disposuit domui suæ, & eleemosynas dedit: & sic demum christiano more in bona spe misericordiæ dei animā exalauit. Et hoc quidem signum in manu serui sui effecit Christus mundo celebre.

CIrca idem tempus accidit, ut auunculus eius Galdricus, qui zelo piæ solicitudinis eius mansuetudinem (sicut prædiximus) duris increpationibus obruebat: grauissimis febrib⁹ laboraret. Demum ingrauescente morbo, ipsa doloris magnitudine superatus, abbatē humili supplicatione cōpellat, ut sui misereatur: & opem sibi ferat, quam cæteris consueuit. At ille cui⁹ spiritus super mel dulcis, primùm leuiter breuiterq; commemorās crebras super huiusmodi obiurgationes ipsius, & imponēs ei ne fortè hæc diceret tētans eum: persistenti tamen manum imponit, & febrem abscedere iubet. Nec mora ad imperium eius reliquit eū febris: expertum in semetipso qđ ī cæteris arguebat. Idem quoq; Galdricus cùm in Claraualle aliquantos iam peregisset annos: feruens spiritu, & totius boni æmulator ex hac luce migrauit. Qui ante unam ferè horam turbatus ad momentum, & toto corpore terribiliter motus īfremuit. sed ad pristinam statim serenitatem reuersus, uultu deinceps placidissimo expirauit. Noluit autem dominus solicitum abbatis animum, huius rei cognitione fraudari. Siquidem post aliquot dies idem Galdricus apparens ei in uisu noctis, cùm omnia erga se prospera esse sciscitanti responderet: & in magna sese gratularetur felicitate locatū, demum interrogatus quidnam sibi uoluit tam acerba illa in morte tamq; repentina commotio. Dicebat autem qđ ea hora quo spiritus nequam, uelut in puteum horrendæ profunditatis eum præcipitare parassent, unde territ⁹ ita contremuit: sed beato Petro accurrente ereptus, nihil sensit deinceps læsionis.

LOngum esset cuncta narrare quæ super his qui ex hac uita discesserunt, & eorum felicitate, seu etiam necessitate, diuina ei gratia reuelare ab ipsis initijs consueuit. Vnum tñ ex eis fuit qđ ob fratrum commonitionem, aliquoties etiam ipse pater commemorare solebat. Frater quidam bonæ intentionis, sed durioris erga cæteros fratres conuersationis, & min⁹ compatiens quàm deberet in monasterio defunctus est. Post paucos autem dies uiro dei apparuit, uultu lugubri & habitu miserabili: significans non ad uotum sibi cuncta succedere. Interogatus autē ab eo quid sibi esset: quatuor dilaceratis sese traditum querebatur. Ad quod uerbum continuo impulsus est: & quasi præcipitanter expulsus à facie uiri dei. Qui grauius ingemiscens: post tergum eius clamauit. Precipio, inquit, tibi in nomine domini: ut qualiter tecum agatur in proximo mihi iterum innotescas. Et conuersus ad orationem pro eo & oblationem hostiæ salutaris: aliquos etiam fratrum quorum ampliorem nouerat sanctitatem, eidem subuenire monebat. Nec uerò destitit: donec sicut præceperat aliam reuelationem cognita eius liberatione meruit consolari.

INfirmabatur aliquando ipse uir dei: & uelut riuulus quidam flegmatis incessanter ab ei⁹ ore fluebat. Vnde exhausto corpore, usquequaque deficiens paulominus ad extrema deuenit. Cōuenerunt itaq; filij & amici eius: uelut ad exequias tanti patris. Cumq; extremum iam trahere spiritum uideretur: in excessu mentis, ante tribunal domini sibi uisus est præsentari. Affuit & sathan: ex aduerso improbis eum accusationibus pulsans. Vbi uerò ille omnia fuerat prosecutus, & uiro dei pro sua fuit parte dicēdū: nihil territus aut turbatus ait: Fateor non sum dignus ego: nec proprijs possum meritis regnum obtinere cælorum: Cæterum dupliciiure illud obtinens dominus meus, hæreditate scilicet patris & merito passionis: altero ipse contentus, alterum mihi donat: ex cuius dono iure illud mihi uendicans, non cōfundor. In hoc uerbo cōfusus inimic⁹, conuent⁹ ille solutus & homo dei in se reuersus est. Cumq; ex hoc magis dissolutionem sui corporis imminere speraret: uisio altera longè dissimilis est secuta. ¶ Siquidem uelut ī littore quodam positus: uidebatur sibi nauem quæ se transueheret expectare. Cumq; applicuisset nauis ad litus, festinabat ingredi: & illa cedens impingebat in aquam. Vsq; tertio ita faciens, tandem relicto eo, nauis ibat: & non reuertebatur. Intellexit autem protinus necdum tempus suæ migrationis adesse. Adhuc tamen crescebat dolor, eo utique magis molestus: quo minus iam eum spes imminentis exitus solabatur. ¶ Contigit autem aduesperascente iam die, ut cæteris fratribus iuxta consuetudinem accedentibus ad lectionem collationum: solus abbas cum duobus fratribus sibi assistentibus remaneret in diuersorio in quo iacebat. Cumq; uehementius affligeretur & supra uires dolor excresceret, aduocans alterum è duobus iubet citius oratum ire. Excusantem deniq; & dicentem, non sum ego talis orator: obedientiæ autoritate compellit. Itum est & oratū ad altaria: quæ in eadē basilica erāt tria. Primū in honore beate dei genitricis, duo circūposita in honore beati Laurentij martyris: & bati Bñdicti abbatis.

Eadem

Eadem igitur hora affuit uiro dei prædicta beata uirgo duobus illis stipata ministris: beato scilicet Laurentio, & beato Benedicto. Aderāt autem in ea serenitate & suauitate quæ eos decebat: & tam manifeste, ut ex ipso introitu cellulæ, personas quoque discerneret singulorum. Imponentesqꝫ ei manus & loca dolori attactu pijssimo lenientes: omnē protinus ægritudinem depulerunt, siccatus est enim illico flegmatis riuus: & dolor omnis abscessit. Minus quidem iam stare poterat, sed erat sedens penè iugiter, & rarissime mouebatur: quoties subtrahere se negocijs poterat, aut orans, aut legēs, aut scribens, aut insistens doctrinæ & fratrum ædificationi: aut in sacra meditatiōe persistens. In quo nimirum studio spirituali gratiam obtinuerat singularem, ut non tædium in illo, non difficultatem aliquam sustineret: libere secum habitans, & deambulans in latitudine cordis sui: & ibidem exhibens Christo (ut monere alios ipse solebat) cœnaculum grande stratum. Frequenter tamen licet sic affectus diuino urgente metu, uel charitatis compellente spiritu, studium hoc lucris uberioribus postponebat: doctus quærere non quod sibi erat utile, sed quod multis. Desiderauerat autem ab initio omnimodo subtrahere se negocijs, & nusquā egredi: sed in monasterio residere. Quod & postmodum ex defectu corporis occasionem se reputans inuenisse opportunam: aliquando statuit, & aliquandiu tenuit: donec illum exire coegit necessitas grauis ecclesiæ dei, & summi pontificis, atque omnium abbatum sui ordinis iussio: quibus per omnia tanquàm patribus deferebat. Ex quorum etiā mandato, nouissimis quidem annis præter cucullam & tunicam laneo panno in modum clamydis decurtatæ, & pileo simili utebatur: inter tantos languores corporis & labores, nullis unquam uti pellibus acquiescens, in uestibꝰ ei paupertas semper placuit: sordes nunquam. Nimirum animi forte iudices aiebat: aut negligentis, aut inaniter apud se gloriantis, aut gloriam affectantis humanam: incessus eius & habitus omnis, modestus & disciplinatus: præferens humilitatem, redolens pietatem, exhibens gratiam, exigens reuerentiam: solo uisu lætificans & ædificans intuentes. ¶ De risu frequenter auditum est ex ore illius dum cachinnos religiosorum hominum miraretur non meminisse se à primis annis suæ conuersationis aliquando sic risisse, ut non potius ad ridendum quàm ad reprimendum sibi uim facere oporteret. ¶ De ociositate uerborum uel nugis, cautus erat artificiose obseruare quod ad papam Eugenium scribens de sui cordis plenitudine eructauit. Nugæ si incidant interdum, inquit, ferendæ fortassis: referendæ nunquam. Prorumpendum sanè insserium quid, quod non modo utiliter, sed & libenter audiant: & supersedeant ociosis Interueniendum caute & prudenter nugacitati. Tanto studio fugisse nugas, quāto odio persecutus sit detractiones facile potest aduerti. Qꝫ uerò inuitus, & non ex cordis amaritudine uerbum proferret amarū: ex eo maxime animaduertebatur: quòd perfacile eiusmodi impetum cohibebat. Si quidem mirabatur quorundam improbitatem & duritiam hominum, quos aliquando fortè turbatos excusationem quamlibet rationabilem, satisfactionem quamlibet humilem, admittere grauat: quod ipsa suæ turbationis passio sic eos delectet ut oderint omne remedium: & omnimodis satagant ne semel orta cōmotio sedari ualeat & sanari. Increpatione rarius utebatur: monitis potius & obsecrationibus agens. Et quidem in libertate spiritus, excellenter enituit cum humilitate & mansuetudine tamē: ut quodammodo uideretur, & uereri neminem & omnem hominem reuereri. Qꝫ uerò placabilem, & persuasibilē quamqꝫ eruditam linguam dederit ei deus, ut sciret quem & quando deberet proferre sermonem: quibus uidelicet cōsolatio uel obsecratio quibus exhortatio congrueret: nosse poterunt aliquatenus, qui ipsius legerint scripta: & si longe minus ab eis qui uerba eius sæpius audierunt. Vocem in inualido corpore ualidam satis, intelligibilemqꝫ ei contulerat: qui in opus prædicationis segregauerat illum ex utero matris suæ. Sermo ei quoties opportuna inueniebatur occasio, ad quascunqꝫ personas de ædificatione animarum, prout tamen singulorum mores intelligentiam & studia nouerat: quibusqꝫ congruens auditoribus erat. Sed rusticanis plebibus loquebatur, ac si semper in rure nutritus: sic cæteris quibusqꝫ generibꝰ hominum: uelut si omnem uestigandis eorum operibus operam impendisset. Literatus apud eruditos, apud simplices simplex, apud spirituales uiros, perfectionis & sapientiæ affluens documentis, omnibus se coaptabat: omnes cupiens lucrifacere Christo, inde erat quòd Germanicis etiam populis loquens, miro audiebatur affectu: & ex sermone eius quem intelligere utpote alterius linguæ homines non ualebant, magis quàm ex peritissimi cuiuslibet post eum loquentis interpretis intellecta locutione, ædificari illorum deuotio uidebatur: & uerborum eius magis sentire uirtutem. Cuius rei certa probatio tūsio pectorū erat & effusio lachrymarum. Tantam enim gratiam uirtus ei diuina contulerat: ut licet abiectus esse elegisset in domo dei, uberius tamen fructificaret quàm plures alij in sublime porrecti: & lucens amplius illustraret ecclesiam uelut de sub modio suæ humilitatis, quàm multi super candelabra constituti. Quoties cum necessitas aliqua foras monasterium trahebat: seminabat sup omnes aquas publice & priuatim annuncians uerbum dei. Quod tamen ipsum ex mādato summi pontificis actitabat: ad nutum quoqꝫ præsulū cæterorum ubicunqꝫ eorum aliquem contigisset adesse: in omnibus eo magis sacerdotibus deferens, quo plenius intellexerat, quæ ministris Christi reuerentia deberetur. Innata enim erat ei à puero uerecundia: quæ & in eo usque ad diem perseuerauerit extremū. Inde erat ꝙ licet magnus eēt & excelsus in uerbo gloriæ: nunquam tamen (sicut sæpe testatus est) in quālibet humili cœtu sine metu & reuerentia uerbū fecit: tacere potius desiderans, nisi aut obedientia aut consciētiæ propriæ stimulis urgeretur, cum timore dei & charitate fraterna.

CVmqꝫ dilectus deo & hominibus Bernardus in illa ualle sua & uicinis ciuitatibus & regionibꝰ, multis & magnis floreret uirtutibꝰ & miraculis: cœpit magis ac magis in oculis omniū mirabilis & uenerabilis apparere. postmodū uerò feliciter in eo proficiēte & usu sanctæ prædicationis, & exēplo cōuersationis: rethe uerbi dei in manu piscatoris dei tam copiosas pisciū rationaliū multitudines cœpit concludere: ut de singulis eius capturis nauicula unius illius impleri posse uideretur. Vnde factum est ut in breui maiori miraculo præ omnibus quæ in hac uita gessit miraculis, per unum hominē languidum cooperante gratia dei obscura usqꝫ ad illud tēpus illa uallis: re nomine Claraeuallis efficeretur. Iam uerò ad eandē claritatem cōfluente quotidie diuersarū regionum & ordinum multitudine copiosa: de locis angustioribus uallis illius, domꝰ claustralis habitationis, nō sine diuinis quibusdam reuelationibus translatæ, spaciosiorem & planiorem locū inhabitantibꝰ præbēt. Iam domus ordinis illius, filiæ & filiæ filiarū domꝰ ipsiꝰ, citra ultraqꝫ alpes, & maria, deserta plurima impleuerūt: quotidie confluentibus quibus locus erat quærendus. Si quidem petebantur fratres undiqꝫ & mittebantur ab eo: cum beatos se æstimarēt reges gentium & præsules ecclesiarum, ciuitates & regiones, quæcunque de domo illa & disciplina uiri dei, meruissent cōtubernium aliquod adipisci. Nam usque ad Barbaras nationes in quibus naturalis feritas naturam quodāmodo exuit humanam, religio hæc per eum profecta est: ubi per eam bestiæ siluæ homines fiunt: & cum hominibus assuetæ cōuersari: discunt à finibus terræ cantare domino canticum nouū. Cooperāte siquidem gratia spiritus sancti, quocūqꝫ ibat plenus redibat, & sua eum plenitudo comitabat: & alijs abeuntibꝰ alijs succedentibus in locum eorum, nunquam in diebus eius sanctæ illius cōgregatiōis plenitudo minuebat. Nec

tamẽ dimittebat suos quos à se trãsmittebat: sed ubicũq; essent: ipse semp paterna solicitudine erat cũ eis. Ad eum enim quotidie seu læta, seu tristitia filiorũ suorũ reuertebantur. Sæpe etiã sine omni reuelatione carnis & sanguinis, ei diuinitus ĩnotescebat, quid circa aliquos eorum lõge à se distantes ageretur: si quid eis prouidendũ, si quid in eis emendandum fuisset: tentationes quoq; & excessus eorum, infirmitate & obitus, & diuersarum tribulationũ incursus. Nam & pro absentiũ fratrum certis necessitatibus, præsentibus circa se fratribus sæpe orationem indixit: nonnunquàm etiam morientes in locis aliĳs ad ipsum per uisionem accessisse noscuntur, benedictionem eius & licentiam postulantes: nimirum agente hoc & obedientia missorum, & charitate mittentis.

ADerat aliquando coram ipso monachus quidam Fusniacẽsis, continuo ad suos rediturus. Cumq; accepto responso super his pro quibus uenerat: iam ab eo egrederetur in spiritu & uirtute Heliæ reuocãs eũ propheta dei, & nomine fratris cuiusdam de domo illa præmisso: de occultis qbusdam audientibus nonnullis, & mandauit illi ut ea corrigeret. Sin autem iudicium super se dei in proximo expectaret. Stupefactus ille cui loquebatur: quis hoc ei dixerit inqsiuit. Quisquis, ĩquit, dixerit mihi, tu uade, & dic quæ ego dico tibi: ne si dissimulaueris, te quoq; inuoluat par pœna peccati.

GVido frater hominis dei maior natu inter fratres suos, cuius grauitatis & ueritatis fuerit uir: oẽs nouerunt qui eum nouerunt. Hic aliquando cum de huiusmodi uiris religiosis loqueretur: licet suo more & solito studio fraternas uirtutes deprimeret, tandem cum eis inter quos tunc sermocinabatur, nollet esse molestus: quæ, inquit, nescio nõ dico uobis: sed unum scio & expertus sum, multa ei in oratiõe diuinitus reuelari. Cũ iam dei famulus annos aliquot in Claraualle peregisset: subĳt animũ eius ut sanctum Hugonẽ Grãnopolitanũ episcopũ, & Cartusienses fratres deuotionis gratia uisitaret. Quẽ prædictus sanctus episcopus, tam gratanter & tam reuerẽter suscepit, diuinã intelligẽs in eiusdem hospitis sui uisitatione præsentiam: ut prostratus solotenus adoraret. Videns autem seruus Christi, episcopum ætate grandæuum, celebrem opinione, sanctitate conspicuum coram se procidentem expauit uehementer: ipse quoq; corruẽs ante eum, ita dæmũ susceptus in osculo pacis, humilitatem suam tanti uiri ueneratione confusam, non sine graui gemitu causabatur. In cuius pectore singularem obtinuit ex eo tempore locum: ut fierent deinceps duo illi filĳ splendoris cor unum & anima una: & se inuicem fruerẽtur in Christo. Cartusiæ quoq; à uiro reuerendissimo Guidone priore uenerabili, & à cæteris fratribus, eodem affectu & ueneratione susceptus est seruus Christi: exultantib⁹ illis in gaudio quia qualem eum per epistolam prius nouerant, talem inuenerunt & præsentẽ. Cæterum cum in reliquis omnibus ædificarentur, unum fuit quod prædictum priorem Cartusiensem aliquatenus mouit: stramentum uidelicet animalis cui idem uir uenerabilis insidebat, minus præferens paupertatem. Nec silentio pressit æmulator uirtutis, quod mente concepit: sed locutus uni è fratribus eius: aliquantulum se moueri confessus est & mirari. Cumq; ille ad patrẽ sanctũ quod audierat retulisset: nõ minus ipse miratus, quale illud esset stramentum quærebat: eo ꝙ à Claraualle pergẽs usq; ad Cartusiam nunquam illud attendisset: & usq; in horam illam quale esset omnino nesciret. Neq; enim suum erat animal illud, sed à quodam monacho Cluniacensi commodatum & erat; sicut sternere sibi ille solebat. Quod uerbũ audiẽs prior, in eo potissimum mirabatur, ꝙ sic ille dei famulus abbas foris oculos circũcidisset, intus animũ occupasset: ut quod ipse primo offenderat uisu, hoc ille tanti itineris spacio non aduertisset. Iuxta lacum etiam Lausennæ toti⁹ diei itinere pergens penitus non attendit: aut se uidere non uidit. Cum enim uespere facto, de eodẽ lacu socĳ colloquerentur: interrogabat eos ubi lacus ille esset; & mirati sunt uniuersi.

CVm abbas sanct⁹ memorati gratia Guillermi episcopi Cathalaunum frequentaret: rediens aliquando traxit secum multitudinem nobilium & literatorũ clericorũ, & laicorum. Quibus in domo hospitum demorantibus dũ nouellas plantationes cælestibus rigaret eloquĳs, superuenit portarius monachus nuncians Stephanum de uitreio magistrũ eorum adesse; ad renunciandum seculo, & cum eis manendum. Quis alius de talis uiri aduentu non exultasset: præsertim cum uallis illa huiusmodi frumento non multũ adhuc abundaret? Ipse uerò reuelante sibi spiritu sancto insidias spiritualis nẽquitiæ, tacitus aliquantulum ingemiscens: erupit uocem mirantibus uniuersis. Malignus, ait, spiritus huc eum adduxit, solus uenit: solus reuertet. Obstupuere omnes: qui prius audito eius aduentu non se poterant capere præ lætitia. Veruntamen ne pusillos adhuc filios scandalizaret: suscepit hominem, & de perseuerãtia aliĳsq; uirtutum studĳs studiose commonuit: sciẽs & præuidens omnia promittentem nihil acturum, cum perseueraturis in cellam nouitiorum probandum intromisit. Vidit postea idem Stephanus, sicut confessus est cum in cella nouitiorum demoraretur maurulum quendam puerum ab oratorio se extrahentem. Vbi nouem ferme mensibus degẽs nouissime tamẽ defecit, & ut de eo prædictum fuerat sicut solus uenerat, sic solus recessit. Vt ergo ad hũc dei hominem abbatem sermo recurrat, tot & tanta sunt facta per eum miracula: ut si quis omnia uelit aut uerbo pronunciare aut scripto; uel incredulitatem incredulis: uel fastidiosis possit generare fastidium. In omnib⁹ autem uerbis & operibus suis quàm purus ei fuerit oculus intentionis: manifeste denunciabat corpus lucidæ eius operationis. Cum enim mundi huius fugerit semper honorẽ: omnium bonorum non effugit autoritatem. Cuius enim aliquando uoluntati sic detulit: cuius consilio sic se humiliauit omnis potestas, tam secularis quàm ecclesiasticæ dignitatis? Reges superbi, principes & tyranni, milites & raptores sic eum timebant & reuerebantur, ut uideatur in eis impletum quod in euangelio legitur. Ecce, inquit, dominus discipulis suis, dedi uobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones: & super omnem uirtutem inimici. Porrò inter spirituales, & ubi spiritualia spiritualiter examinabantur: longe ei alia autoritas erat. Loquente enim eo seu tractante, sensibus eius humiliter uel intelligentĳs submittebant cæteri sensus & intelligẽtias suas. In huius pectore uiri dei pari fœdere puritas suauitasq; consederant: satis quidem utraque mirabilis: sed mirabilior utriusq; complexus. Inde est quòd & puritatem in eo suauitas amabilem faciebat, & suauitatem puritas acceptabilem: ut difficile fuerit æstimare gratiæ, an reuerẽtiæ amplius obtineret. Quis enim tam rigidæ conuersationis, qui Bernardum Clareuallensem non reueretur abbatem? Quis tam dissolute, qui non erga eundem dulciter afficeretur? Dulcissimis siquidem affectibus plenum pect⁹ ipse gerebat; alios tamen arguens libere quoties opus erat, in spiritu lenitatis. Humanissimus erat in affectiõe magis tamen fortis in fide, & ut hinc breue proferatur exemplum, sicut ipse quoq; testatur, Germani sui Gerardi & amici tã necessarĳ, siccis oculis celebrauit exequias: siccis oculis corpus eius tradidit sepulturæ: ne affectus fidem uincere uideretur. Talem autem illum uberius perinde fructificaturum, manus diuina formauerat: ut austeritatem suauitas morum tolleret: autoritatẽ sanctitas conseruaret. Cui enim uel benignitas tanta esset oneri: uel tanta bonitas non esset honori? Difficile omnino uidetur: ex historĳs aliquibus inuenire hominem unum conuersantem adhuc cum hominibus, in uniuersa terra tam celebre & amabile obtinuisse nomẽ, à solis ortu & occasu, ab aquilone & mari. Vt enim illas memoremus prouincias ex quibus monu

menta certiora superesse noscunt: & in ecclesia orientali, & apud soles occiduos hybernorum, & à meridie i remotis finib⁹ Hispaniarũ, & ab aqlone i insulis q̃ procul sunt, da tiæ, suetiæq; celeberrima ei⁹ opinio fuit. Crebras undiq; recipiebat epl'as: & reddebat. Vndiq; exenia mittebantur: undiq; eius benedictio petebat. Vnde nõ incongruũ aliquid eps ille usurpasse uidet, qui post sacrũ eius obitum dũ fratres cõsolaret, inter cætera quoq; ueraciter in ipsi⁹ psecutus est laudẽ, qa in oẽm terrã exiuit son⁹ ei⁹: & in fines orbis terræ uerba illi⁹. Vincebat tñ sublimitatẽ nõis: humilitas cordis. Deniq; sicut sæpius fatebatur, iter summos quoq; honores & fauores pplorũ uel sublimiũ personarum, alterũ sibi mutuat⁹ hoiem uidebatur: seq; reputabat absentẽ, uelut quoddã somniũ suspicatus. Vbi uerò simpliciores ei fratres ut assolet familiariter loquebantur amica eius humilitate fruentes: ibi se inuenisse gaudebat: & in propriam rediisse psonã. Et cũ tanta uirũ hũc sanctũ apud deũ & homines commendarẽt sacrarũ insignia uirtutum, testimonia circunuallarent sanctitatis, carismata sancti spiritus illustrarẽt: charitas quæ totũ cum posidebat patiens & benigna, sapientia uincebat malitiam: patiẽtia impatientiam: superbiam humilitate.

Laborabat ea tẽpestate sua schismate Petri leonis Romana eccl'ia. Ea propter conuocato itam pis colloquio: Abbas sanct⁹ specialiter ab ipso Francorũ rege & præcipuis qbusq; põtificib⁹ accersitus, sicut postea fatebat nõ mediocriter pauidus & tremebundus aduenit: periculum quippe & põdus negocii non ignorans. In itinere tamen cõsolatus est cum de⁹: ostendens ei in uisu noctis ecclesiam magnam concorditer in dei laudibus concinentem: unde sperauit pacẽ sine dubio prouenturã. Vbi uerò ad locũ uẽtum est celebrato prius ieiunio, & precibus ad deũ fusis, cum de eodem uerbo tractaturi, rex & episcopi cũ principibus consedissent unum omnium consilium fuit, una sententia, ut negociũ dei, dei famulo imponeret: & ex ore eius causa tota penderet. Quod ille timens licet ac tremens, monitis tamẽ uirorũ fidelium acquiescens suscepit: & diligenter prosecut⁹ electiõis ordinem, electorum merita, uitam & famam prioris electi, aperuit os suum: & spiritus sanctus impleuit illud. Vnus ergo omniũ ore locutus, suscipiendum ab omnib⁹ summũ pontificem Innocẽtium nominauit: & ratum esse omnes pariter acclamauerunt. Et decantatis ex more laudibus deo, obedientiã deinceps polliciti: electioni Innocentii omnes pariter subscripserũt. Interea idem domin⁹ papa multis in pisis & tuscia & in aliis prouinciis salubriter & potestatiue dispositis, malefaciẽs Pisanis: & gratias agens: in prouinciã nauigio delapsus est. Et Burgundiam transiens: aurelianũ Franciæ urbem peruenit. Vbi occurrentib⁹ episcopis à rege piissimo Francorum Ludouico, alacriter & honorifice susceptus est. Inde carnotũ deducitur. Ibi gloriosus Rex anglorum Henric⁹ ei cũ maximo episcoporum & procerum comitatu, à uenerabili abbate Clareuallensi adductus occurrit: quem etiam papam potẽti eiusdem abbatis admonitione persuasus, in patrẽ suum & pastorem suscepit. Reuersis interim de germania domini Papæ legatis, tã episcoporũ quàm regis lotharii cõsensum & literas deferentibus: postmodum apud leodium eidem Romanorũ regio occurrit. In omnibus his dñs papa abbatem sanctum à se separari non patiebatur: qui ubiq; opera pietatis exercens: oppresis patrocinia exhibebat. Itaq; papa Innocentius à rege honorifice susceptus est: sed ueلociter obnubilata est illa serenitas. siquidẽ importune idẽ rex institit, tempus habere se reputans opportunum epõrũ sibi restitui inuestituras: quas ab eiusdẽ prædecessore imperatore Henrico, per maximos quidẽ labores, & multa pericula Romana eccl'ia uẽdicaret. Nec consilium suppetebat: expauescentibus Romani regis potentiã: donec murũ se opposuit abbas sanct⁹. Audacter enim resistens regi, uerbũ malignum mira libertate redarguit: mira autoritate compescuit.

Vnde dñs papa reuersus, nec longas in galliis faciẽs moras, pfato regi postea Romã occurrit: & ab eo in lateranense palatiũ deductus est. Relicto igit Romæ Innocentio: al's imperator digredit. Intelligẽs uerò Innocentius Romæ sibi ifructuosam eo tpe morã: rursus pisas reuertitur: ibiq; aggregatis totius occidentis episcopis, aliisq; uiris religiosis: magnæ gloriæ synodus celebratur. Affuit per omnia consiliis & diffinitionibus abbas sanctus: eiq; reuerentia ab omnib⁹ impendebat. Soluto cõcilio, ad reconciliandos Mediolanenses dñs papa uirum dei quem multis supplicationib⁹ expetierant à latere suo direxit: qui schisma per anselmum in eadẽ urbe factũ ablueret: & ad unitatẽ ecclesiæ deuios reuocaret. Transcenso itaq; Apennino ubi audierunt Medio lanenses abbatem desideratũ suis finibus propinquare: longe à ciuitate milliaribus septem, omnis ppl's obuiat: nobiles, ignobiles, equites, pedites, mediocres, pauperes quasi de ciuitate migrarent, proprios lares deserunt: & distinctis agminibus incredibili deuotione & reuerentia uirum dei suscipiunt. Omnes illius pariter delectabant aspectu: felices se præ aliis iudicantes qui eius possent frui auditu. Deosculabant etiam pedes illius, licet hoc ille moleste acciperet: sed nulla poterat pronos & deuotos ratione cõpescere, nulla interdictione repellere. Et cum tractatum esset i publico de negocio propter qđ uir dei aduenerat, oblita fortitudinis suæ ciuitas, omniq; ferocitate deposita: obedientiæ se abbatis substrauit. Pacatis igit omnib⁹ reconciliata ecclesia, firmatis inter plebes concordiæ pactionibus: alia cœperunt ei nasci negocia. Insanienti quippe diabolo, & in quibusdã obsessis debacchãti oppositũ est Christi uexillũ: & increpãte uiro dei, de possessis atriis superueniente eminentiore uirtute, territa & tremebunda diffugere dæmonia. Inter eos igitur qui uexabantur, mulier grandæua, ciuis Mediolanẽsis & honorata quondã matrona: usq; ad ecclesiã beati Ambrosii post btm̃ uirũ à multis tracta est In cuius pectore pluribus annis diabolus sederat, & iam ita suffocauerat eã: ut uisu & auditu & uerbo priuata frendens dẽtib⁹, & linguã ptendens, monstrum non fœmina uideret. Sordida ei facies, uultus terribilis, flatus fœtid⁹, inhabitatoris Sathanæ colluuia testabant. Hãc cũ aspexisset uir dei, nouit inhærentẽ ei & inuiscatũ diabolũ: nec facile egressurum de domo quã tanto possederat tempore. Conuersus igitur ad populũ (cui⁹ innumera aderat multitudo) orare iubet attentius: & clericis & monachis secũ iuxta altare cõsistentibus, mulierem ibidem iubet constitui & teneri. Illa uerò reluctãs, & i diabolica non naturali uirtute recalcitrans: non sine aliorum iniuria ipsum abbatẽ pede pcussit. Quem diaboli ausum, mansuete ille contempsit: ad expulsionem nõ indignatione iræ, sed pacifica & humili supplicatione deum inuocat adiutorem: & ad immolationem hostiæ salutaris accedit. Quoties tñ eadem sacram hostiam signat: toties ad mulierem quoq; conuersus, eodem signo crucis edito, spiñ nequã athleta fortis impugnat. Nam & ille malignus quoties aduersus eũ signũ crucis intenditur, percussum se indicans acrius sæuit: & recalcitrans cõtra stimulum quidnam tolleret prodit inuitus. Expleta autẽ oratione dñica: efficacius hostẽ aggreditur uir beatus. Patenæ siquidẽ calicis sacrum dñi corpus imponens, & mulieris capiti supponens: talia loquebatur. Adest inique spũs iudex tuus, adest summa potestas: iam resiste si potes. Adest ille q pro nostra salute passurus, nunc, inqt, princeps mũdi eiicietur foras. Hoc illud corpus, qđ de corpe uirginis sumptũ est: qđ in stipite crucis extensum est: qđ in tumulo iacuit: qđ de morte surrexit: quod uidentibus discipulis ascendit in cœlũ. In huius ergo maiestatis terribili potestate tibi spiritus maligne præcipio: ut ab hac ancilla eius egrediens, contingere eam deinceps non præsumas. Cumq; eam inuitus deserens, & manere ultra non ualens, atrocius affligaret malignus: tam magnam iram quàm modicum tempus habens: rediens pater sanctus ad altare fractionem ho

stiæ salutaris rite cõpleuit, diffundẽdamq́ in populũ pacẽ ministro dedit: & cõfestim pax & salus integra reddita est mulieri. Fugato diabolo, mulier mentis suæ compos effecta, redditis cum rõne sensibus, reuoluta intra fauces lingua, deum cõfessa gratias egit: & intuita curatorem suum pedibus eius aduoluta est. Ingens per ecclesiam attollitur clamor, personant æramẽta, benedicitur ab omnibꝰ deus: excedit ueneratio modũ: & seruũ dei gratulabunda ciuitas, liquefacta charitate, incredibiliter ueneratur.

IAm Papiam aduenerat, & fama uirtutũ aduentũ eius præcesserat, & cũ debito gaudio & apparatu tãtæ gloriæ uirũ ciuitas lætabunda suscepit. Et ne diu populi desideriũ dilatio suspẽderet, qui sicut Mediolani miracula facta audierat signum ab eo optabat uidere: aduenit repente post eum rusticus quidã, qui de Mediolano secutꝰ eum fuerat, uxorẽ dæmoniacã secũ adducẽs: quã ante pedes eius lachrymabili uoce intrinsecas ꝓtestans anxietates deposuit. Nec mora: ĩ cõtumeliam abbatis per os miseræ mulieris diabolus locutꝰ est: & irridẽs seruũ dei, nõ, inquit, me de canicula mea hic porrulos edens, poterit expellere. Multa in hunc modum in uirũ dei iaculabaẗ conuicia, ut blasphemijs prouocatus impatiẽter ferret opprobria: & confunderet in præsentia populi, cum indignis se audiret sermonibus lacessiri. Sed uir dei astum eius intelligens, irrisorẽ irrisit: & ultionẽ nõ ipse expectans, sed ad deũ remittẽs: ad ecclesiã sancti Syri dæmoniacã duci præcepit. Voluit quippe curationis illiꝰ gloriã dare sancto: & primitias ꝑationũ uirtuti eiꝰ ascribi. At uerò sctũs Syrꝰ ad hospitẽ suum remisit negotiũ: nec in ecclesia sua quippiã sibi deferens, intactũ opus reduci uoluit ad abbatem. Reduciẗ igiẗ mulier ad abbatis hospitiũ: guarriente ꝑ os eiꝰ diabolo & dicẽte: Non me Syrulus ejciet: nõ expellet Bernardꝰ. Ad hæc seruꝰ dei rñdit. Nec Syrꝰ, nec te Bernardꝰ ejciet: sed dñs Iesus Christꝰ. Et cõuersus ad orationem, pro salute mulieris dño supplicabat. Tum uerò spiritus nequam uelut priori improbitate mutata: quã libens, inquit, egrederer ab hac canicula grauiter molestatus in ea: quàm libens egrederer: sed non possum. Interrogatus causam: quia necdum uult magnus dominus, ait. Cui sanctus. Et quis est magnus dominꝰ? Et ille. Iesus nazarenus. Ad quem rursum uir dei. Vnde enim Iesum nosti, aut si unquam uidisti eum? Vidi, inquit. Vbinam eũ uidisti? In gloria. Et tu in gloria fuisti? Fui quidem. Et quomodo inde existi? Cum lucifero, inquit, multi cecidimus. Hæc autem omnia uoce lugubri per os uetulæ audientibus omnibus loquebatur. Respõdente autẽ abbate sancto, nunquid non in illam redire gloriam uelles & restitui in gradum pristinum? Rursum uoce mutata, & miro modo cachinnans: hoc, inquit, tardatum est. Et nihil ultrà locutus. Orante autem attentius uiro dei nequissimus ille uictus abscessit: & mulier sibi reddita: quãtas potuit gratias egit. Reuertitur igitur uir cum muliere: & per totam uiam incolumitati eius congaudens: expectantibꝰ amicis domui suæ redditur. Lætabãtur omnes qui ordinem rei gestæ audierant: sed repente gaudiũ uertiẗ in mœrorem: quia ubi domꝰ suæ limina mulier attigit, rursus eã intrat diabolus, & infestior solito miseram discerpit atrocius. Quid faceret miser maritꝰ, quo se uerteret, nesciebat. Cohabitare cũ dæmoniaca molestissimũ: relinquere impium uidebatur. Surgit igitur maritus: & assumpta secum muliere, rursum Papiam reuertitur. Vbi cùm uirum dei nõ inuenisset usq́ Cremonã prosequiẗ abeuntẽ. Indicat quid factũ sit: & ut grãm inueniat lachrymabiliẗ deprecaẗ. Nec deest piæ petitioni abbatis clemẽtia: sed præcipit ut ecclesiam ciuitatis illiꝰ ingrediaẗ: orãs expectet, donec ipse sequaẗ. Itaq́ memor ꝓmissi: circa noctis crepusculũ, cæteris dormitũ eũtibus, ipse uno tm̃ ꝑsequẽte, ecclĩã ĩgrediẗ: & tota nocte illa orationi uacãs obtinuit à dño qd̃ petebat: & impetrata mulieri sanitate, iubet eã securã reuerti ad ꝓpria. Sed cũ illa reditũ ad se diaboli sicut iã experta fuerat, formidaret: collo eiꝰ alligari chartulã hæc uerba cõtinẽtem ꝑcepit. In nomine dñi nostri Iesu Christi ꝑcipio tibi dæmõ: ne hanc amodo mulierem præsumas cõtingere. Quod mandatum sic expauit diabolus: ut mulieri regressæ ad propria nunquam deinceps appropinquare præsumpserit.

ERat quidẽ caro infirma, sed spũs prõptus: & quo minus in corpe uel corpalibꝰ poterat delectari, amplius delectabaẗ ĩ dño: nec aliqua seculi huiꝰ ambitiõe pulsabaẗ, q solis cælestibꝰ inhiabat. Quot ecclĩæ destitutæ pastoribꝰ, eũ sibi ĩ epm̃ elegerũt. Elegit eũ domestica mater Lingonẽsis ecclĩa: elegit Cathalaunẽsis. Intra Italiã: ciuitas Ianuẽsis, & Mediolanũ ligurũ metropolis, hũc pastorẽ & magistrũ optauerũt. Remis nobilissima Franciæ ciuitas, secũdæ Belgicæ ꝓuinciæ caput eiꝰ ꝑlationẽ ambiuit. Omnibꝰ his uocationibꝰ postpositis, nõ solicitauit aĩm eiꝰ honor ablatꝰ: nec motꝰ est pes eiꝰ, ut se ad sublimia ĩclinaret. Promotionẽ tñ quã in sua ꝑsona quoad potuit euitauit: in filijs q̃s de diuersis regionibꝰ cõgregatos diuino mãciparat ꝑuitio, dñs adimpleuit. De his em̃ Roma Eugeniũ sũmũ meruit hr̃e põtificẽ. Præneste, stephanũ habuit: totiꝰ glĩæ uirũ. Ostia: uirũ magnũ Hugonẽ. Prope urbẽ: sub Osberto pontifice, Nepa refloruit. In tuscia, pisis: magnũ ecclĩæ lumẽ balduinꝰ ꝑsul effulsit. Citra alpes Lausenæ: datꝰ est Amedeus Seduno: Guarinꝰ, Lingonis: Godefridꝰ, Alanus: Antisiodoro, Nannetis: Bernardꝰ, Beluaci: idemq́ remis: Henricꝰ. Tornaco: Gerardꝰ, Eboraco: Hẽricꝰ. Andreas: attrabati. In Hibernia, epi duo: re & noĩe Xp̃iani. In alemãnia, ciuitate curia Algotus sapientia ætate & grã reuerẽdus. In ipsa quoq́ Romana curia: Hẽricꝰ & Bernardꝰ, alter presbyter, alter diaconꝰ: ordinati sunt cardinales. Hæc luminaria de Claraualle & doctrina uiri dei Bernardi abbatis assumpta: fulgore religiõis ꝑdictas illustrauere ciuitates. Rediens à transmontanis partibus pater sanctus, iã alpes trãscẽderat: & descẽdebãt in occursum eiꝰ de summis rupibꝰ pastores, & agreste hoĩm genus & cõclamabãt à lõge: bñdictionẽ petẽtes, regredientes aũt ad caulas cũ gaudio colloq̃bantẗ adinuicẽ: grãs deo agentes q sanctũ dñi uidissent, & optatæ bñdictiõis grãm accepissent. Inde crisopolim trãsiẽs, & usq́ lingonas solẽniter deductus: tãdẽ Clarãuallẽ aduenit. Adsunt fratres cõgregati in unũ: & mira deuotiõe dilectũ patrẽ suscipiũt. Agiẗ sine tumultu cũ omni grauitate lætitia. Laborabat adhuc eo tpe sub schismaticorũ opp̃ssiõe tota Burdegalẽsis prouincia: & nõ erat q posset resistere principi, q annuẽte Gerardo, Engolismensi epo instillãte in cor eius discessionis semina: facturꝰ erat schismatis defensor & autor. Is em̃ Gerardus diu aplĩcæ sedis in aquitania legatione functus, & nũc à magistratu tanto deiectus, nõ poterat se pati suæ solius ecclĩæ epm̃: qui se uiderat totius aquitaniæ principẽ & magr̃m. His igiẗ duobꝰ ob hãc malitiã in unũ cõuenientibus q̃cũq́ susceptiõi Petri leõis nõ subscribebãt: ꝑsecutiõibꝰ expositi: alij dãnis, alij ꝓscriptiõibꝰ mulctabãẗ: alij à sedibus ꝓprijs pulsi exulare cõpellebanẗ. Audiẽs hæc & ĩmõi, uir uenerabilis Gaufridus Carnotẽsis eps: cui à papa Innocẽtio aq̃taniæ legatio fuerat cõmẽdata: uehementer indoluit: & succurrẽdum periclitãti ecclĩæ postpositis alijs negotijs sine ulla dilatiõe decreuit. Abbatẽ igiẗ Claræuallẽsem petit & obsecrat: ut sibi ad tota mala eliminanda succurrat. Assensit uir dei, & se ĩ ꝓximo cõgregationẽ monachorũ in Britãniã in locũ quẽ iuxta nãnetum comitissa Ermẽgardis parauerat, ducturum intimat: & ꝓmittit disposita illa domo: se cũ eo in aquitaniã ꝓfecturũ. Ibant igiẗ simul: & pariter nãnetũ uenerũt. ¶Erat aũt in regiõe illa misera mulier: q̃ à quodã petulãte diabolo uexabaẗ. Habebat aũt uirũ: huiꝰ tñ tã execrabilis cõmercij ꝓrsus ignarũ. Abutebaẗ igiẗ ea: etiã in eodẽ lecto cubante marito. Inuisibiliter impurissimꝰ ille adulter: & incredibili uexabat libidine. Sex annis tm̃ latuit malũ: nec detexit mulier ꝑdita, tanti criminis probrũ. Septimo uerò anno confusa est in seipsa, & expauit ꝓpter timorẽ dei: cuius iudicio singulis momẽtis timebat ĩtercipi & dãnari. Cõfugit ad sacerdotes: & piaculum confiteẗ. Peragrat loca sancta

& sanctorum

& sanctorū implorat suffragia, sed nulla ei confessio, nulla oratio, nulla eleemosynarū largitio suffragatur. Quotidie ut pri⁹ & importuni⁹ à dæmone infestabat. Denicꝫ in publicum scelus tantum effusum est. Quo audito & cognito marit⁹ ei⁹ cōtubernium execratur. Interea ad locū prædictum uir dei cū comitatu suo aduenerat, cuius ut audiuit aduētū infelix mulier, se ad pedes ei⁹ tremebunda ꝓiecit. Aperit ei lachrymis ꝑfusa horribilē passionē, & ludificationē iteratā, & ꝙ nihil ei ꝓfecissent q̄cūqꝫ fecisset sibi à pbr̄is īperata. Addit sibi ab oppssore suo aduētū ei⁹ prædictū, & minaciter īterdictū ne ante ei⁹ ueniret ꝑsentiā, qa nihil ei ꝓdesset, & ipse (recedēte abbate) q fuerat amator, crudelissimus fieret ꝑsecutor. Audiens hæc uir dei blandis uerbis cōsolat̄ mulierē, & de cælo ꝓmittēs auxiliū ꝑcepit ut die altera (iā eñ nox īstabat) cōfidēs in dño reuertatur. Reuersa mane, cum uiro dei blasphemias & minas quas eadē nocte ab īcubo suo audierat retulisset, ne cures (inqt uir dei) minas ei⁹, sed uade tolle baculū hūc nostrū & pōe ī lectulo tuo, & si qd pōt, agat. Egit mulier ꝙ iussum fuerat, & recubās ī lectulo suo, signo crucis munita iuxta se baculū ponit. Adest ille cōtinuò, sed nec ad consuetum op⁹, nec ad ipm cubile ꝑsumit accedere, minatur tñ acerrimè, ꝙ discedēte uiro dei ipse ī ei⁹ supplicia reuerteret̄. Instabat dies dñica, & uoluit uir dei ꝑ edictū ep̄i ppl'm in ecclesiā accersiri. Cūqꝫ ip̄a die maxim⁹ ppl's ad eccl'iam cōuenisset, inter missarū solēnia cōitātib⁹ ep̄is Gaufredo Carnotensi & Bricio Nannetēsi, ipse ad Ambonē conscendit, & ut oēs q in ecclesia erāt accēsas candellas in manibus tenēāt locuturus edicit. Quod & ipse cum ep̄is & clericis faciēs, inauditos diaboli ausus publicè aperit, & fornicatorē spm̄, q in tā horrenda inquinamēta etiā cōtra naturam suā exarserat, cū oīm fideliū qui aderāt subscriptione anathematizat, & autoritate Xp̄i tā ad illā quā ad oēs mulieres deinceps interdicit accessum. Extinctis itaqꝫ sacramentalib⁹ illis luminib⁹ extincta est deinceps tota uirtus diaboli, & mulieri post cōfessionē cōmunicāti nūquā postea apparuit inimic⁹, sed irregressibiliter eliminatus aufugit.

Significatū est interim comiti per uiros illustres, quòd abbas Clareuallēsis, & ep̄s Carnotēsis, aliqꝫ ep̄i & religiosi uiri colloquium eius expeterent, quorum erat studium, ut secum de pace ecclesiæ tractaret. Persuasumqꝫ est illi ne tantorū deuitaret colloquium, quia poterat fieri ut cōicato cū eis cōsilio, & facile esset qđ putabat̄ difficile: & quod uidebat̄ īpossibile, possibile redderet̄. Itaqꝫ apud Partinacum hinc inde cōuenīūt de diuisione ecclesiæ, & de scissuræ obstinatione, quæ infra alpes in sola aqtania quasi nebulæ corruptela cōsederat, multis modis & ratiōib⁹ à seruis dei comiti est ītimatū ꝙ eccl'ia una est, & q̄cqd extra eā est, quasi extra arcam iudicio dei necesse est interire & dilui. Adducta qꝫ exēpla Dathan & Abyron, q̄s reatu schismatis terra uiuos absorbuit, nec tanto malo uindictā dei aliqñ defuisse monstratū. His auditis comes ex parte sano usus est cōsilio: & r̄ndit se ī obediētiā Innocētij papæ posse dare cōsensum, sed ī restitutiōe ep̄orū q̄s de sedibus suis expulerat, nulla rōne induci, qm̄ implacabiliter eum offenderant, & iurauerat se eorū pacem nullo tp̄e suscepturū. Diu ꝑ internuncios protractus est sermo, & dum uicissim uerbis se mutuò occupant, uir dei efficaciora arma corripiēs, ad altare sanctū oblaturus, & supplicaturus accedit. Intrauerāt ecclesiā quib⁹ licebat diuinis interesse mysterijs, comes sustinebat pro foribus. Peractis igit̄ consecrationibus, & pace data & diffusa in populū, homo dei iā nō se agens ut hoīem, corpus dñi sup patenā ponit, & secū tollit, atqꝫ ignea facie, & flāmeis oculis, nō supplicās sed minax foras egredit̄, & uerbis terribilibus aggreditur ducē. Rogauim⁹ te, inqt, & spreuisti nos. Supplicauit tibi in altero quē iam tecū habuimus cōuētū seruorū dei añ te adunata multitudo, & cōtēpsisti. Ecce ad te ꝓcessit fili⁹ uirginis, q est caput & dñs eccl'iæ, quā tu ꝑsequeris. Adest iudex tu⁹, ī cui⁹ noīe omne genu curuat̄ cælestiū, terrestriū, & īfernorū. Adest iudex tu⁹ in cui⁹ man⁹ illa aīa tua deueniet. Nūqd & ipm spernes? Nūqd & ipm sicut suos ei⁹ cōtemnes? Lachrymabant̄ uniuersi q aderāt, & orationib⁹ intenti ꝑstolabant̄ exitū rei: & oīm suspēsa expectatio, nescio qd diuinū fieri cælitus expectabat. Vidēs comes abbatē in spū uehemēti ꝓcedentē, & sacratissimū dñi corp⁹ ferētē in manib⁹, expauit & diriguit, membrisqꝫ tremebūdis metu & dissolutis, q̄si amēs solo ꝓuoluit. Eleuat⁹ à militib⁹, rursum ī faciē ruit, nec alicui qppiā loquēs, aut intendēs in aliquē. Tū uir dei ad eū ꝓpius accedit & pede pulsans accliuē surgere iubet, & stare supra pedes, & dei audire sn̄iam. Præsens est inquit pictauensis ep̄s quem ab eccl'ia sua expulisti, uade recōciliare ei, & in osculo sc̄tō pacis cū eo iungens fœdera, & ipse ad sedē suā eū reducito, & satisfaciens deo, redde ꝑ cōtumelia gl'iam, & in uniuerso principatu tuo diuisos & discordes ad charitatis reuoca unitatē. Subdere Innocētio papæ, & sicut ei uniuersa obedit eccl'ia, tu qꝫ electo à deo tāto parē pōtifici. Audiēs hæc comes, autoritate spūs sc̄i, & sc̄tōrū sacramētorum ꝑn̄tia uict⁹, nec audebat r̄ndere nec poterat, sed statim ī pacis osculo recepit ep̄m, & eadē qua eū adiurauerat manu, cū toti⁹ exultatiōe ciuitatis ad ꝓpriā sedē reduxit. Sed & deinceps abbas cū comite iam familiarius & suaui⁹ loquens p̄nè eū monuit, ne ad tā impios & tā temerarios ausus ultrà exurgeret, ne dei patientiā in tantis irritaret flagitijs, ne pacem factam ī aliquo uiolaret. Pace itaqꝫ omni aqtanicæ ecclesiæ reddita solus Gerardus ꝑseuerat malis, sed nō multo post adueniente die iræ ī domo sua miserabiliter extinctus est. Subita eñ morte præoccupat⁹, sine cōfessiōe, sine uiatico, reddidit spm̄. Tanto igit̄ malo obruto, & schismate Gerardi redacto in cineres: uir dei cū gaudio magno Clarāuallem reuertit̄. His itaqꝫ patratis, uix īter fratres suos circiter unū fecerat annū, & ecce iterū literæ apl'icæ uirū dei uocāt, & ut adsit laboranti eccl'iæ supplicant cardinales. Nihil obediētiæ ꝑferens uir dei, ualefaciens fratrib⁹, flētib⁹ uniuersis discessit. & cum multa reuerētia ubiqꝫ suscept⁹ demū romā ꝑuenit. In cui⁹ aduētu tā dñs papa quā fratres lætati sunt, & cōicatis cū eo cōsilijs ſm rerū ꝓuēt⁹, & statū causarum abbas alia uia op⁹ aggredit̄. Rex īterea Siciliæ Roger⁹ q sol⁹ iā ex princi pib⁹ obedire Papæ Innocētio detractabat mittit ad eū petēs, ut abbatem Claræuallis mitteret ad se nihilomin⁹ idē petēs à Petro leonis, ut Petrū sibi pisanum à suo latere delegaret. Aiebat autē se dissensionis q̄ iam diu indurauerat, uelle scire originē, & cognita ueritate, aut corrigere errorē aut sancire sn̄iam. Audierat eñ Petrū pisanū eloquentissimum esse, & in legum & canonū sciētia nulli secundū putabatqꝫ si eloquētiæ eius in publico consistorio audiētia præberetur, declamationib⁹ rhetoricis simplicitatem abbatis posse obrui: & silentium ei, ui uerborū & pōdere rationum imponi. Venit pars utraqꝫ Salernum.

Parato nanque innumerabili exercitu ad bellum aduersus Rānulphū ducē. Cùm autē prim⁹ eorum qui uocati fuerāt abbas sanctus aduenīēs regē, in castris positum inuenisset, utpote q iam armatas ꝓduxerat acies, per multos dies ne cōmitterēt impediuit, denūciās regi, quia si cōflictum inieris, uictus & cōfusus abibis. Nouissimè uerò cum eiusdē regis pluriū creuisset exercit⁹, ignorans ꝙ non in multitudine foret euentus belli: uirū sanctū quærentē ea q̄ pacis erāt, ulterius audire cōtēpsit. At ille ducē Rānulphū, & catholicorū aciem uerbis potentibus adhortatus, sicut regi fugā, sic illis uictoriā pollicit⁹ est & triūphum. Subitò itaqꝫ uiso duce audacter obuiā ꝓcedēte, rex territus fugit, effusumqꝫ exercitū prædæ & cędib⁹ exposuit innumeris militibus captis & interfectis, & ei iuxta uerbū uiri dei oīa contigerunt. Cùm eñ ipse abbas ad ꝓximam uillulā declinasset, & instaret orationi: repēte fugiētiū & isequētiū clamor audit̄. Siqdem ꝑ eundem locum fugiētē regis exercitū Rānulph⁹ persequebat̄. Egressus itaqꝫ frater qdā ex his qui cū abbate erant, uni ex militibus occurrit, & qd accidisset īterrogabat. At ille (siqdē literas nouerat) Vidi inquit impiū supexaltatum & eleua

tum ſicut cedros Libani,& trãſiui,& ecce nõ erat.Nec mo
ra dux ipſe ſecutus ut monachum uidit,ſicut erat armatus
equo deſiliĳt,& eiꝰpedibꝰ aduolutꝰ,gratias inqt,ago deo
& fideli ſeruo eiꝰ,quia nõ noſtris uiribꝰ,ſed eius fidei col-
lata hæc uictoria eſt.iterũqꝫ inſiliẽs equo hoſtes inſeque-
batur.Poſt finem prælĳ,uir dei à uillula ad quã declinaue-
rat uenit Salernũ:uenit & Petrus piſanꝰ.Itaqꝫ ſtipata mi-
litibꝰ curia:utranqꝫ partem accerſiri,& de cauſæ ſuæ rõni
bus eloq iubet. Prior itaqꝫ Petrus electionẽ Petri leonis
dñi ſui,canonicã probare cõtendit, & uerba ſua multis le
gum & canonũ aſſertionibꝰ munit. At uerò uir dei nõ in
ſermone ſed in uirtute regnũ dei eſſe intelligens,ſcio inqt
Petre,uirũ te ſapiẽtem,& lr̃atũ eſſe:& utinã ſanior pars &
honeſtiora te occupaſſent negocia. Vtinã te patronũ cau
ſa felicior obtineret, & ſine dubio rõnabilia allegãtẽ,nul
la poſſet impedire facundia.Et nos qdẽ tanquã indocti,&
minus eloquẽtes,ſi cã fidei non urgeret,inſtitutũ ſilentiũ
teneremꝰ.Nunc autẽ cogit nos charitas eloq,qa tunicam
dñi quã in tpe paſſiõis nec Aethnicꝰ p̃ſumpſit ſcĩdere nec
Iudæꝰ, fautore hoc dño,Petrꝰ leonis lacerat & dirumpit.
Vna eſt fides,unus dñs,unum baptiſma.Nos neque duos
dños,nec geminã fidem,nec duo baptiſmata nouimꝰ. Vt
ab antiqs ordiar,una arca tpe diluuĳ fuit. In hac octo aĩæ
cæteris oĩbꝰ pereũtibꝰ euaſerũt, & quotqͦt extra arcã in-
uẽti ſunt pierũt.Arcã hãc typũ hr̃e eccleſiæ,nemo q ambi
gat.Arca alia nup fabricata eſt:& cũ ſint duæ,alterã neceſ
ſe eſt eſſe adulterã,& in pfundũ demergi. Arca quã regit
Petrus ſi ex deo eſt,neceſſe eſt ut arca quã regit Innocẽtiꝰ
obruat̃.Peribit ergo oriẽtalis eccl'ia,pibit occidẽs totus,
peribit Frãcia,pibit Germania,Iberi,& Angli,& barbara
regna in pfundũ pelagi demergent̃.Religio Camaldren-
ſis,& Cartuſiẽſis,& Cluniacẽſis,& Grãdimontẽſis,& Ci-
ſterciẽſis, & Præmõſtratẽſis, aliaqꝫ inũerabilia ſeruorũ &
ancillarũ dei collegia neceſſe eſt ut ſub uno turbine cor-
ruãt in abyſſum.Ep̃os & abbates & reliqͦs eccl'iæ prĩcipes
pelagus uorax excipiet. Solꝰ ex princip ꝰ mũdi arcã Petri
intrauit iſte Rogerꝰ,& cæteris oĩbꝰ enecatis ſolꝰ ipſe ſal-
uabit̃? Abſit ut totiꝰ mũdi religio peat, & ambitio Petri
cuiꝰ uita palã eſt q̃lis extiterit,regnũ cælorũ obtineat. Ab
bas aũt tenẽs manũ Petri eleuauit eum,& ſimul ipſe ſurre
xit,tutiorẽ inquiẽs ſi mihi credas intrabimꝰ arcã.Et ſicut
iãpridẽ mẽte cõceperat,ſalutaribꝰ illũ aggrediẽs monitis,
cooperãte gr̃a dei,ptimꝰpſuaſit ut ad urbẽ rediẽs,Innocẽ
tio papæ recõciliaret̃.Soluta cõcione,uenerabilis abbas
Romã reuertit̃,p̃dictũ qͦqꝫ Petrũ piſanũ,& qͥdam alios re
cõciliat eccl'iæ,& Innocẽtio papæ cõfœderat. Aduenerat
tp̃s in qͦ diuina clemẽtia Petri leonis ĩteritu, finẽ ĩponere
ſchiſmati diſpoſuerat.Eo mortuo,pars ipſiꝰ papã ſibi alte
rũ ſtatuerũt p illo:quatinꝰ uidelicet opportuniꝰ p aliquã
tp̃is morã,papæ Innocẽtio recõciliaret̃. Qđ ſine mora p
manũ ſerui ſui, Xp̃s effecit.Nã & ille ſubſtitutꝰ,ad eundẽ
uirũ dei nocte ſe cõtulit,& ille nudatũ uſurpatis ĩſignibꝰ
ad dñi Innocentĳ pedes adduxit.Quo facto ciuitas gratu
labũda lætatur,Innocẽtio eccl'ia reddit̃,Romanꝰ ppl's ut
paſtorẽ & dñm Innocẽtium uenerat̃. Abbas Clareuallis
in mira reuerẽtia habet̃,ab oĩbus author pacis,& pater pa
triæ p̃dicat̃.Sedatis omnibꝰ & cõpoſitis, uix quinqꝫ dies
potuit detineri:q ſeptẽ annis & ultra p reſarciẽda eadem
ſciſsiõe ſudauit.Exeuntẽ Roma proſequitur,deducit cle-
rus,honorat ppl's,uniuerſa nobilitas comitat̃.Nec eñ po
terat ſine cõmuni mœrore dimitti, q colebatur amore cõ-
muni.Rediẽs aũt pr̃ ſanctus ab urbe,ex ſctõrũ apl'orũ mar
tyrumqꝫ corpibꝰ exenia ſecum retulit p̃cioſa,haud modi-
cũ hũc ĩter cætera ſui reputãs fructũ eẽ laboris.Tãta uerò
exultatiõe eccl'ia illũ gallicana recepit,ut nõ minorẽ uide-
ret̃ de ſuo reditu exhibere,quàm de pace reddita nunciare
lætitiã.Sic igit̃ firmata pace,uir dei ad ſuos regreditur,&
quocũqꝫ rediẽs uenit,ſpecialiter à filĳs cũ ingẽti gratula-
tione ſuſcipit̃.Meminit idẽ pr̃ illius tp̃is,& op̃is in ſermo
ne ſup cãtica cãticorũ.xxiiĳ.ſic ſcribẽs.Hoc demũ fratres
tertio reditũ ab urbe noſtrũ clemẽtior oculꝰ è cælo reſpe-
xit,& uultus tandẽ ſerenior déſup arriſit nobis. Quieuit
leonina rabies,finẽ accepit malitia, eccl'ia pacem recepit,
ad nihilũ deductꝰ eſt in cõſpectu eiꝰ malignꝰ,q cã per hoc
ferè octẽniũ diro ſchiſmate cõturbarat. Veſtris deſiderĳs
donatus ſum,ueſtris me pfectibꝰ paro. Quorum uiuo me
ritis,uolo uiuere ſtudĳs & ſaluti.Hoc ip̃e de ſe,quòd uiue
bat,ꝙ bona agebat fratrũ meritis totũ aſcribens, ad ſtu-
dia ſancta reuerſꝰ,cœptũ amplectit̃ æpithalamũ.Quã effi-
caciter uerò quãqꝫ euidẽter in tpe iræ factꝰ fuerit reconci
liatio,Innocẽtĳ papæ ſup hoc ſcribẽtis ad eũ uerba demõ
ſtrãt.Quàm firma ait,pſeuerãtiqꝫ cõſtãtia cãm btĩ Petri,&
ſãctæ mr̃is tuæ Romanæ eccl'iæ ĩcãdeſcẽte Petri leõis ſchiſ
mate feruor tuæ religiõis & diſcretiõis ſuſcepit defenden
dam,& ſe murũ inexpugnabilẽ p domo dei opponẽs ani-
mos regũ & prĩcipũ, & aliarũ tã eccl'iaſticarũ quã ſcl'ariũ
pſonarũ ad catholicæ eccl'iæ unitatẽ, & btĩ Petri ac nr̃am
obediẽtiam frequẽtibꝰ argumẽtis,& rõne munitis,indu-
cere laborauerit,magna q̃ eccl'iæ dei & nobis puenit uti-
litas manifeſtat. Poſt reditũ pr̃is ab urbe uix per trienniũ
optata qete potitꝰ,regno Frãciæ uehemẽter turbato, ob
ſimultates q̃ inter regẽ Ludouicũ & comitẽ Theobaldũ
emerſerũt,rurſus ad labores reformandæ pacis expetitur.
Is eñ comes potẽs ĩ regno,totꝰ eleemoſynis deditꝰ,& ſtu
dio pietatis intẽtꝰ,oĩm ſeruorũ dei & ſãctæ religiõis prõ-
ptus amator,deuotiſsimæ ſctĩtatis eiꝰ cõſilĳs adhærebat.
Cũqꝫ aduerſus eũ inſurrexiſſent,nõ ſolũ uicini principes,
adiuncti potẽtiæ regis,uerũetiam ferè oẽs ſui receſsiſſent
ab eo,comitis euaſio iã in deſperationẽ uenerat. Hæc au-
diẽs uir ſanctus,q in talibꝰ ſibi parcere neſciebat, utpote
pietatis uiſceribꝰ affluẽs,decreuit ſe tantis malis oppone-
re.Tandẽ multorũ adiutus oratiõibꝰ religioſorũ aſsiduè
clamabat ad deũ,& allegatiõibꝰ diuinis intercurrẽtibus,
eo mediante detumuere procellæ, & reuerſa eſt inter regẽ
& principẽ tranqllitatis & pacis deſiderata ſerenitas. De
qua uidelicet pace ſpem bonã ab initio idẽ uir dei cõcepe
rat ſicut quidam fratres ſui ſe ab ipſo audiſſe teſtati ſunt,
cùm citò uenturã eiuſdem principis euaſionẽ (quæ quaſi
incredibilis uidebatur) euidenter eis prædixiſſet.

INter tantas itineris ac laborũ fatigatiões quas uir ſan-
ctꝰ p neceſsitatibꝰ eccleſiæ dei ſuſceperat, quotidiana
& multiplex eum atterere non ceſſabat infirmitas. Vnde
cõſtat patiẽtiã eiꝰ maximè qdẽ flagellis dñicis exercitatã
eſſe atqꝫ pbatã.Nimirũ ab ipſo ſuæ cõuerſiõis initio,uſqꝫ
ad diẽ ſacræ depoſitiõis tanta ſuſtinuit,ut uita eiꝰ his qui
nouerãt, nõ niſi q̃dã mortis protelatio uideret̃.Cæterum
erga hoĩes & ſi rarior ei occaſio,minora forſitan patiẽtiæ
potuit experimẽta p̃ſtare, dicẽdũ tñ uel breuiter ne huiꝰ
quidẽ apparuiſſe eũ uirtutis immunẽ. Et quia genus hoc
patiẽtiæ ſolitꝰ erat dicere tripartitũ,uidelicet ad uerborũ
iniurias,ad dãna rerũ,ad corpis læſionẽ, de ſingulis ſaltẽ
ſingula pponãtur,q̃ interim exẽpla occurrunt.Scripſerat
aliqñ idẽ dei famulꝰ ad ep̃m aliquẽ de curia, & de cõſilio
regis: monẽs eũ ſub qbuſdã negocĳs regi ſuadere & cõſu
lere meliora. At ille uehemẽter exacerbatꝰ amariſsimã ei
reddidit epl'am:ad quã Xp̃i ſeruus dñicæ benignitatis ſe-
dulus imitator,mãſuetiſsimè rñdẽs,non minus poſtea ea-
rum,nec minus familiarẽ eundem ep̃m habuit, ſed durum
præſulis reſponſum,apud eum ſic fuit quaſi non dictum.

ABbas Farſenſis cõuẽtũ fratrũ à Claraualle uocaue-
rat monaſterium eis ædificaturus,ſed romanus im-
pediuit antiſtes,& eos in loco altero ordinauit.Vnde plu
rimũ dolens p̃dictus ille uir magnus, & magnæ deuotio-
nis,collectã pecuniã ſexcentarũ ferè marcarũ argẽti depo
ſuit in pr̃ia ſua ſub chirographo, quas ad dei hominẽ ue-
niens obtulit ei,rogãs ut mitteret p argẽto:& (quod nõ
meruerat in partibꝰ ſuis) uel citra alpes,nouũ exinde cœ-
nobiũ cõderet̃.Miſſum eſt pro argẽto: ſed ad mandatum
uenerabilis abbatis nihil inde redditum fuit. Nec rñdit
aliud hõ dei,cũ ei nũciaret̃:quã bñdictꝰ deꝰ,q nobis pep-
cit ab onere.Gratulari etiã cõſueuerat, decẽ circiter mo-
naſteria, uel ædificãdis monaſterĳs loca cõgrua numerãs
iniuſtè

iniuſtè ſibi ablata, dũ cõtendere nollet, & magis eum uin-
ci quàm alios uincere delectaret. ¶ Veniẽs aliqñ Clarãual
lẽ, clericꝰ qdã hĩtu canonicꝰ regl'aris, importunè ſatis iſta
bat ut in monachũ recipet̃. Suadente p̃re ſc̃tõ ut ad ſuã re-
uerteret̃ eccleſiã, nec acqeſcẽte recipe eũ, ut qd ergo, ait il
le, ĩ libris tuis tãtope pfectionẽ cõmẽdaſti, ſi eã deſideran-
ti opẽ renuis exhibere? Et iracundiæ ſpiritu uehimẽtiꝰ in
ſtigatꝰ, ſicut poſtmodũ euidẽter apparuit, iam (inqt) ſi il-
los tenerẽ diſcerperẽ libros. Cui uir dñi: puto, ait, in nullo
eorũ legiſti: nõ poſſe te ĩ tuo clauſtro ẽe pfectũ. Morũ cor
rectionẽ, nõ locorũ mutationẽ (ſi bñ menini) ĩ libris oĩbꝰ
cõmẽdaui. Tũ uerò impetũ faciẽs hõ uelut inſanꝰ in eũ: p
cuſsit maxillã eius, idq; tã grauiter, ut ſuccederet ſtatĩ ru-
bor ictui, tumor rubori. Iã q aderãt, ĩ ſacrilegũ ĩuolabant,
ſed p̃uenit eos ſeruꝰ dñi clamãs, & adiurans p nomẽ Xp̃i
nullatenꝰ eũ tãgere, ſed educere cautè, & curã eiꝰ hr̃, ne ab
aliqͦ ei uel in aliqͦ noceret̃. Qđ tã diſtricte p̃cepit, ut ille ti-
mens & tremens abſq; omni iniuria eductꝰ ſit & deductꝰ.
¶ Nimirũ doctꝰ erat uincere in bono malũ, ſicut ad quoſ-
dã ſcribẽs ĩter cætera ait. Adhærebo uobis etſi nolitis, ad
hærebo etſi noli ipſe. Inuitis p̃ſtabo, ingratis adijciã. Ho
norabo & cõtẽnẽtes me. Vſq; adeo ſiqdẽ oẽs hoĩes germa
no ãplectebat̃ affectu, ut eorũ ſcãdalo, (ſicut ipe fateri ſole
bat) grauiꝰ uteret̃, qbus nullã uideret̃ occaſionẽ ſcãdali p̃
buiſſe. Cæterũ obiurgationẽ eiꝰ nõ minus facile aliqñ cõ
peſcebat grauis, & turbulenta rñſio quàm humilis & mo-
deſta, ut ab aliqbꝰ peri̇̃de diceret̃, cedẽti ĩſiſtere, cedere reſi
ſtẽti. Dicebat eñ ubi reſonat utrinq; modeſtia, dulce eſſe
colloqũ: ubi uel ex pte altera utile, ubi ex neutra pniciosũ.
Vbi eñ hincinde duritia ſonat, iurgiũ eſt, non correctio,
nec diſciplina ſed rixa: ut deceat magis ĩterim diſsimulare
p̃latũ: & cõmotiõe ſanata, ut illius caſtigare ſubiectos. Lo
quẽs etiã interdũ ipſe increpatiõibꝰ minꝰ utiliter ꝓlatis,
minúſue patiẽter acceptis: aſſerebat hora ueſpertina nulla
tenus utẽdũ obiurgationibus uel inſiſtẽdũ: ne frater tur-
batus noctẽ duceret inſomnẽ: & ſolẽnibꝰ uigilijs minus ſe
deuotũ exhiberet. In ſermone ẽt ſup Cãtica cãticorũ qua
drageſimoſecũdo: ĩter cætera dicit. Vtinã neminẽ obiur-
gare neceſſe ſit, hoc eñ melius. Sed qñ ĩ multis oſtẽdimꝰ
oẽs, mihi tacere nõ licet, cui ex officio incumbit peccãtes
arguere: magis autẽ urget charitas. Q; ſi arguero & fece-
ro qđ meũ eſt, illa autẽ ꝓcedẽs increpatio minime qđ ſuũ
eſt faciat: neq; ad qđ miſi illã: ſed reuertat̃ ad me uacua, tã
quam iaculũ feriẽs & reſiliẽs, qd me animi tũc habere pu-
tatis f̃res? Nõne angor? Nõne torq̃or? Prorſus coarctor
è duobꝰ, & qd eligã neſcio, placere ne mihi in eo qđ locu
tꝰ ſum, qñ qđ debui feci, an pñiam agere ſup uerbo meo;
qa qđ uolui nõ recepi. Et infra. Dicas forſitã mihi & bo-
nũ meũ ad me reuertat̃, & qa liberaui animã meã: & mũdꝰ
ſum à ſanguine hominis cui annunciaui & locutꝰ ſum, ut
auerteret̃ à uia ſua mala & uiueret. Etſi innumera talia ad
das, me tñ minime cõſolabunt̃, mortẽ filij ĩtuẽtẽ. Quaſi ue
rò meã illa rep̃hẽſione liberationẽ q̃ſierim, & nõ magis il-
lius. Quæ eñ mr̃, etſi oẽm quã potuit curã & diligẽtiã æ-
grotãti filio adhibuiſſe ſe ſciat, ſi demũ ſe fruſtratã uiderit,
& oẽs labores ſuos eſſe penitꝰ inefficaces, illo nihilominꝰ
moriẽte, ꝓpterea unquã à fletibus tẽperabit? Et hæc hacte
nꝰ. ¶ Decætero tãtus æmulator erat mãſuetudis & pacis,
ut ſi fortè ĩprobꝰ qſq; petitor, duriꝰ extorſiſſet à negante
rñſum, haud facile deinceps cũ eadẽ repulſa dimitteret̃ ina
nis. Siqdẽ uelut naturalr̃ (ut fatebat̃) oderãt oẽ ſcandalũ,
& grauamẽ cuiuslibet hoĩs ſuſtinere ei admodũ graue, nõ
ſentire impoſsibile erat. Plus eiꝰ pijſsimũ pectꝰ gratuitũ
affligebat alteriꝰ ſcãdalũ, quã ꝓpriè ĩmunitas cõſciæ ſola-
bat̃. Siqdẽ dolebat & minus ſperabat poſſe ſanari, qđ uñ
ꝓcederet nõ uidebat, magnũ ſibi è regione ſolatiũ fore p
hibẽs, qͦties inueniret uñ ſatisfacere poſſet, ul' hoĩ ꝓ ſe, ul'
deo ꝓ hoĩe, etiã ſine occaſiõe turbato. Adeo neminẽ ſpre
uit, nulliꝰ hoĩs ſcãdalũ paruipẽdit. Nã & qͦties oporteret
noxios aliquorũ uel rep̃hẽdere actus, uel ĩpedire conatꝰ
tã cõſideratè, fiebat, ut ipſi qͦq; q læſi uiderent̃, abũdanter,

haberẽt, uñ ſibi ꝓ eo ſatiſfacerẽt ĩ cogitatiõibus ſuis. Ex
ipſis aũt nõnulli, & de qbꝰ minꝰ id uidebat̃ poſſe ſperari,
ampliori deuotiõe eiꝰ poſtmodum uel obſequijs deſeruie
rũt, uel etiã adhæſere ueſtigijs. Erga oĩm quoq; boĩm ſpiri
tale cõmodũ incõmodũue ampliꝰ afficiebatur, & ſummũ
ei deſideriũ ſummũ gaudiũ erat, aĩarũ fructus, & conuerſio
pc̃torũ, & corpeas tñ neceſsitates pijſsimo miſerabat̃ affe-
ctu. Nõ ſolũ corporũ ſed ẽt morũ ĩfirmitates, in charitate
patiẽtiſsime ſupportabat. Nã eorũ q in hmõi laborabãt, ſe
maxiè ꝓfitebat̃ abbatẽ, calamũ caſſatũ nõ cõterẽs, & linũ
fumigãs nõ extinguẽs. Cæterũ ſiqs noſſe deſiderat, quàm
ſolicitꝰ ab initio ſuꝑpſius dijudicator, & ſcrutator extite
rit, primũ opus illiꝰ de gradibꝰ hũilitatis inſpiciat. Inde ſi
quærit̃ piæ mẽtis religioſa deuotio, trãſeundũ ad Homi-
lias in laudibꝰ uirginis mr̃is, & ad illũ quẽ de diligẽdo edi
dit librũ. Si feruẽs cõtra ſuorũ uel aliorũ uitia zelꝰ, legat̃
is quẽ Apolegiticũ uocat. Si uigil in zelo cordis & circũ-
ſpecta diſcretio, de p̃cepto & diſpẽſatione diſſerẽs audiat̃.
Q; uero fidelis cuiuslibet piæ conuerſatiõis cõmendator
fuerit, & adiutor, exhortatoriꝰ ad milites tẽpli ſermo de-
clarat. Q; non ingratꝰ gr̃æ dei, ex his liq̃t, q̃ de gr̃a, & libe
ro arbitrio, tã fideliter quàm ſubtil'r diſputauit. Q; liber ĩ
uoce, quã diſertꝰ, & in rerũ ſupiorũ piter inferiorũq; ſcia
locuples, ĩ his q̃ ad papã Eugeniũ de cõſideratiõe ſcripſit,
diligẽs cõſiderator agnoſcet. Q; deuotiſsimꝰ prædicator
alienæ ſc̃tĩtatis, diligẽter epĩ ſc̃ti Malachiæ uitã ꝓſecutus
oñdit. Nã ĩ ſermonibꝰ ſup Cãtica cãticorũ, & ĩdagator my
ſteriorũ, & morũ ædificator magnificꝰ innoteſcit. In ep̃l'is
q̃s ad diuerſas pſonas, ob negocia diuerſa dictauit, prudẽs
lector aduertet, qͦ feruore ſp̃s iuſtitiã oẽm dilexerit, & oẽm
æquè oderit iniuſtitiã. Fidelis etenĩ ſeruꝰ Xp̃i nõ q̃rebat
aliqd ſuũ, qcqd tñ erat Xp̃i, ſic curabat ut ſuũ. Quid uerò
ſc̃m̃, qd honeſtũ, qd pudicum, qd amabile, qd bonæ famæ,
qd uirtutis, aut laudabilis diſciplinæ ſuis ortũ ĩ q̃libet re-
giõe diebꝰ nõ roborauit eiꝰ autoritas, nõ fouit charitas,
diligẽtia nõ ꝓmouit? Quid ante ꝓmotũ dilatari amplius
nõ optauit, qd fortè collapſum, nõ totis ꝓ loco & tpe uiri
bus egit, ut repararet̃? Quis ad ſacrũ in eiꝰ pectore habitã-
tis tẽplũ diuinitatis, de quacũq; tribulatiõe fideliter cla-
maturꝰ acceſsit, & inefficaciter laborauit? Mœſtus ab eo
ſolatiũ, afflictꝰ auxiliũ, cõſiliũ anxius, æger remediũ: pau
per ſubſidiũ reportabat, ita ſeſe oĩm fecerat ſeruũ, ac toti
genitus orbi, ita tamẽ liber ex oĩbus cõſciæ ſuæ curam ge
rẽs, tãquam ſoli deditus curæ, & cuſtodiæ cordis ſui. Eo p̃
ſente, oĩs ſc̃tĩtas exultabat, oĩs erubeſcebat impietas iuxta
illud. Videbunt recti & letabunt̃, & oĩs iniqtas oppilabit
os ſuũ. Eo p̃ſente celebris quiſq; conuentus, uelut qͦdã ſole
reſplenduit, abſente caliginoſus & quodãmõ mutꝰ appa-
ruit. Huius deniq; medicinalis manus, & lingua, morbos
utraq; curabat: illa corporũ, iſta morum. Hæc interim de
moribꝰ ſc̃ti pr̃is, licet ex pte ſub breuitate pſtricta ſufficiãt.

CVm iã multis p̃ſſus eſſet laboribꝰ, nec minus qͦtidia
nis laboraret ĩcõmodis: iã inter f̃res ſibi requiẽ affe
ctabat: ſed diuina ꝓuidẽtia al'r ꝓuidente, ut meritis
eiꝰ præmiũ creſceret, alterius certaminis ei labor acceſsit.
Fuit eñ in diebꝰ illis Petrꝰ abaelardꝰ magiſter inſignis, &
celeberrimus in opinione ſciæ. Cuiꝰ ſcripta minꝰ conſona
fidei, cũ undiq; uolitare cœpiſſent, uiri eruditi atq; fideles
nõnulla ex his capl'a ad dei hoĩem retulerũt. Qui nimirũ
ſolita bonitate, & benignitate deſiderãs errorẽ corrigi,
hoĩem nõ cõfundi, ſecreta illũ admonitiõe conuenit. Cũ qͦ
etiã tã modeſtè, tamq; rõnabil'r egit, ut ille quoq; cõpun-
ctus, ad ipius arbitriũ correpturũ ſe promitteret uniuerſa.
Cũ itaq; ĩ huiꝰ correptiõis expectatiõe dei famulꝰ pmane
ret, eo penitꝰ ignorãte, cõſilio dñi Henrici ſenonẽſis ar-
chiep̃i, dies eſt celebris cõſtituta, q p̃dictꝰ magiſter & Ab-
bas diſputaturi ſup p̃fatis capl'is Senonis conuenirent. Illa
autẽ dies erat, q̃ idẽ põtifex regi Frãciæ & pricipibꝰ & uni
uerſæ plebi ſc̃tãs erat oſtẽſurus reliqas. Ad quã Abbas uo
catus uenire penitus recuſauit, non hoc ſuũ, ſed ep̃orũ fi-
dei negociũ eſſe renũciãs. Poſtea tñ magnorũ uirorũ mo-

nitis flexus, & autoritate tractus: tristis quidẽ nec sine lachrymis demũ ꝑgere acqeuit, sicut in epl'a ad Innocẽtium papã ipe testatᷣ, ubi pleniꝰ luciduisq; negociũ oẽ ꝓseqtur. Affuit dies ubi rex, & uenerabilis Samson, remorũ archiepĩ, multiq; de epĩs utriusq; ꝓuinciæ cũ copiosa ecclesia conuenerũt. Porrò quàm magnificè egerit seruus fidelis, & prudẽs, & quàm utiliter ĩ illo cõuẽtu, eccl'ia pp hoc cõgregata euidẽter agnouit: sed & dñs papa Innocẽtius in epl'a de hoc ad epõs trãsmissa in gallijs pleniꝰ attestatᷣ: qui uidelicet põtifex, nõ multo pòst ipe uiã uniuersæ carnis ĩgreditᷣ. Eo defuncto, & successoribꝰ eiꝰ Cælestino, & Lucio: quã uelociter cõsummatis, Eugeniꝰ papa urbis efficitᷣ.

IN diebꝰ põtificatꝰ illiꝰ Hẽricus qdã q olĩ extiterat monachꝰ, pernitiosæ doctrinæ, uerbis ꝑsuasibilibꝰ Tholosanæ gẽtis occupauerat leuitatẽ, & sicut p̄dixit de quibusdã Apostolꝰ in hypocrisi loquẽs mẽdaciũ, fictis uerbis de eis negociabatᷣ. Erat aũt hostis eccl'iæ manifestꝰ, irreuerẽter ecclesiasticis derogãs sacramẽtis, pariter & ministris. Adeò prauæ suggestionis eius malignitas inualuerat, ꝙ oẽs institutiões eccl'iasticæ spernebantᷣ. Hac necessitate uir sanctꝰ iter arripuit, ab eccl'ia regionis illiꝰ sæpius iã ante rogatꝰ, & tũc demũ à reuerendissimo uiro Alberico Ostiẽsi epõ, & legato sedis apostolicæ ꝑsuasus pariter & deductus. Veniẽs aũt cũ incredibili deuotiõe susceptꝰ est à populo terræ, acsi de cælo angelus aduenisset. Nec morã facere potuit apud eos, ꝙ irruẽtiũ turbas reprimere nemo q posset, tãta erat frequẽtia diebus ac noctibꝰ aduẽtantiũ, bñdictionẽ expectãtiũ, flagitãtiũ opẽ. Prædicauit tñ in ciuitate Tholosa ꝑ aliquot dies, & ĩ cæteris locis q̃ Henricus ille frequentasset amplius, & grauius infecisset: multos in fide simplices instruẽs, nutãtes roborans, errantes reuocãs, subuersos reparãs, subuersores & obstinatos autoritate sua p̄mẽs & opprimẽs: ut non resistere, sed nec adsistere qdẽ & apparere p̄sumerẽt. Cæterũ etsi tũc fugit à facie eiꝰ hæreticꝰ ille & latuit: ita tñ ꝑ grãm dei impeditæ sunt uiæ eiꝰ & semitæ circũseptæ: ut postea uix alicubi tutus, tãdẽ captus & catenatus: tholosano epõ traderetᷣ. In quo itinere plurimis signis in seruo suo abbate glorificatus est deus: aliorũ corda ab erroribus impijs reuocans aliorum corpora à languoribus uarijs sanans.

EST locꝰ in regiõe eadem, salartũ nomẽ est illi, ubi sermone cõpleto plurimos ad bñdicendũ panes (sicut ubiq; fiebat) dei famulo offerebãt. Quos ille eleuata manu: & signo crucis edito, ĩ dei noĩe bñdicẽs: ĩ hoc em̃, inqt, scietis uera esse q̃ à nobis, falsa q̃ ab hæreticis suadentᷣ: si infirmi uestri gustatis panibus istis adepti fuerint sospitatẽ. Timẽs autẽ uenerabilis epĩs carnotẽsiũ magnus ille gaufridꝰ: siqdem præsens erat & proximus uiro dei: si bona, inqt, fide sumpserint, sanabuntᷣ. Cui pr̃ sctũs de dñi uirtute nil hæsitãs, nõ ego dixerim ait, sed uerè q gustauerint sanabuntᷣ: ut perinde ueros nos & ueraces dei nũcios esse cognoscãt. Tã ingẽs multitudo lãguẽtiũ gustato eodẽ pane cõualuit: ut ꝑ totã prouinciã uerbũ hoc diuulgaretur: & uir sanctus ꝑ uicina loca regrediẽs, ob cõcursus intolerabiles declinauerit: & timuerit: illo ire. Cũ aũt per totũ ab eadẽ prouincia reditum uiri sancti magis magisq; signa crebresceret, & multiplicarentᷣ in dies: nõ prætereũdũ quidnã ipse iter hæc animi gereret. q à Xp̃o humilitatem cordis & mãsuetudinẽ didicisset. Disputãs em̃ secũ in cogitationibus suis & ex abundãtia cordis locutus, domesticis sibi religiosis quibusdã fratribꝰ aiebat. Plurimũ miror quidnã sibi hæc miracula uelint, aut qd uisum sit deo, talia actitare per talẽ. Nil mihi uideor in sacris paginis, suꝑ hoc genere legisse signorũ. Siqdẽ facta sunt aliqñ signa ꝑ sanctos hoĩes & ꝑfectos: facta sunt & ꝑ fictos. Ego mihi nec perfectionis cõscius sum: nec fictionis. Scio em̃ mihi sanctorũ nõ suppetere merita, q̃ miraculis illustrantᷣ: confido autẽ nec ad eorũ sortẽ me pertinere: q uirtutes multas in nomine dñi operantᷣ, & à dño ignorantᷣ. Hæc & hmõi crebriꝰ secretiusq; cũ uiris spiritalibꝰ cõferebat. Nouissimè ꝟ ò opportunũ sibimet uisus exitũ reperisse: scio, inqt, hmõi signa, nõ ad sctĩtatẽ uniꝰ, sed ad multorũ spectare salutẽ: & deũ in hoĩe ꝑ quẽ talia opetᷣ, nõ tã ꝑfectionẽ cõsiderare quàm opinionẽ: ut in eo cõmẽdet hoĩbꝰ q illi creditᷣ inesse uirtutẽ. Neq; em̃ ꝓ eis fiũt hæc ꝑ quos fiũt: sed ꝓ eis magis q uident illa uel sciũt. Nec eo fine per eos ista dñs operatᷣ: ut ipõs ꝓbet cæteris sãctiores: sed ut cæteros magis amatores & æmulatores faciat sanctitatis. Nihil ergo mihi & signis istis, qñqdẽ meæ illa famæ magis quàm uitæ nouerim exhiberi: nec ad meam fieri commendationem: sed ad cõmonitionẽ potius aliorũ. Satis ni fallimur huius uiri mirabitᷣ animũ: quisquis hæc diligenti consideratione pẽsauerit: nec præstãtius aut sublimius reputabit, æstimator qsqs fidelis: signa atq; ꝓdigia ꝑ eũ mirabiliter opari quàm ꝑpetrata taliter ab eo interp̃tari. Sibi quoq; nõ minus utile Xp̃ianꝰ aĩus iudicabit imitãdos eiꝰ affectꝰ quàm mirandos actus: & morum insignia: quàm operũ signa cognoscere. Sic igitur diuina cooperãte gratia multipliciter ecclesiæ dei uiri sancti doctrina ꝓfuit: ĩ catholicorum moribus corrigendis, in schismaticorum furoribꝰ comprimendis, in hæreticorum erroribus confutandis.

SAnè antequã idẽ dei famulus à Tholosa rediret, multorũ aĩos & p̄cipuè regis Ludouici iunioris ꝑmouit oriẽtalis eccl'iæ audita necessitas. Propter qđ seruus Xp̃i à p̄fato rege semel & iterũ expetitꝰ, nec sic acqeuit uolũtati & petitiõi eiꝰ: donec ipsiꝰ tãdẽ summi pontificis gñalẽ epl'am iussꝰ est ab eo exponere ppl'is atq; pricipibꝰ. Cuiꝰ tenor epl'æ: fuit ut ĩ pñam & remissionẽ pctõrũ iter arriperẽt: aut liberaturi fratres: aut suas ꝓ illis aĩas posituri. Nec tacẽdũ qđ ex p̄dicatiõe eiusdẽ itineris Ierosolymitani, cõtra eũdẽ uenerabilẽ abbatẽ qdã minꝰ ĩtelligẽtes, scãdalizati fuerũt: tristior sequeretᷣ effectus. Qđ tñ uerbũ certũ est (ut prædiximus) ab eo qdẽ initiũ nõ sumpsisse. Meminit huius uerbi ipse quoq; uenerabilis pr̃ in libro de cõsideratione ad eugeniũ papã, ĩter cætera ita dicẽs. Quasi leuitate in ope isto usi simus: Cucurrimus plane ĩ eo nõ q̃si in ĩcertũ: sed te iubẽte, imo ꝑ te deo. Et post pauca si necesse sit unũ fieri è duobꝰ: malo in nos murmur hoĩm: quã ĩ deũ esse. Bonũ mihi si dignetᷣ me uti ꝓ clypeo.

ERat in tp̃e illo magr̃. Gilbertus pictauorũ epĩs in sacris lr̃is plurimũ exercitatꝰ: sed sublimiora se scrutatus q̃dã nouitates & ipse cõscripserat. Suꝑ qbꝰ cũ iã fideliũ scãdalũ & murmur inualescere: in remẽsi cõcilio à uenerabili Eugenio papa celebrato, uocatꝰ ad mediũ est: & librũ tradere iussus. Ibi uenerabilis abbas aduersus nouitates ꝑ biduũ agẽs, sanctorũ testimonijs tã modestè quàm fideliter eas redarguebat. Demũ apl'ico iudicio & autoritate uniuersalis ecclesiæ, p̄fatæ nouitates dãnãtur: epĩs eidẽ dãnationi consentiẽs, & publicè refutans q̃ scripserat indulgẽtiã correctus cõsequitᷣ. Maxiè ꝙ ab initio ꝓmiserat sine ulla obstinatione se ꝓ arbitrio ecclesiæ sanctæ correpturum suam opinionem.

SIc uir sanctus iã corpe q̃si deficiẽs mẽte tñ promptꝰ & alacer, zelũ dei q̄ feruebat interiꝰ ꝑ annos aliquot bonis opibꝰ exercebat: ac diuini seruitij laborabat insistere studijs, indeficiẽs eiꝰ sctã deuotio. Et cũ post tantos labores huic dilecto suo diu desideratũ p̄ciosæ mortis somnũ dñs dare disponeret, & fidelẽ seruũ in requiẽ introducere suã: cœpit magis ac magis prõptus in ip̃m proficere spũs: caro ĩfirma deficere. Cognoscẽs em̃ uir sctũs ꝓpe esse iã brauiũ solito currebat alacrius: & terrestris suæ habitatiõis dissolutionẽ sentiẽs imminere, uotis uberioribꝰ aspirabat ad habitationem ex deo, domum non manufactam æternã in cælis. In cuius purissimo pectore sacri sese desiderij flãma nõ capiens crebris erũpebat indicijs: & ignitũ eloquiũ uehementer feruoris interim uehementiam declarat. Corpus lectulo decubans, uarijs exercebatur incõmodis: animus tamẽ nihilominus liber & potẽs, quæ dei erãt exercebat inuictꝰ: nõ cessans in medijs quoq; doloribꝰ meditari sacrũ aliqd aut dictare: orare affectuosiꝰ, fr̃es studiosius exhortari. In oblatione hostiæ salutaris quàm usq; ad defectũ ultimũ uix aliquãdo intermisit, arctꝰ sibi uix cohærentes,

rẽtes,uigore ſpũs ſuſtẽtabat:ſemetipſum piter offerens ac
ceptabile hoſtiam deo in odorem ſuauitatis.Quo tpe ad
auũculũ ſuũ andreã militẽ tẽpli epľam ſcribẽs:iter cætera
ait.Ego em̃ delibor,nec puto me lõgũ facere ſuper terrã.
Dũq; ſolito grauiꝰ laboraret:fres inſiſtebãt ſupplicatiõi
bus & oronibꝰ ad deũ p eo.Vñ etiã ſctũs ipe cognoſcẽs
eorũ pcibꝰ deſideriũ ſuũ differri:cũ aliquãto meliꝰ ſcd'm
corpꝰ hre cœpiſſet,cõgregatis fribꝰ hæc eadẽ uerba locu
tꝰ eſt.Quid tenetis miſerũ hominem? Fortiores eſtis: &
inualuiſtis.Parcite quæſo parcite:ſinite me abire.

IAm itaq; pr ſctũs i ſuo Claræuallẽſi cœnobio cõſumma
tionẽ curſus ſui uiriliter expectabat,cum grauis admo
dum plaga metẽſi pplo ſupuenit grauiter oppreſſo à uici
nis principibꝰ imminebat totius prouinciæ certa ut puta
baẽ uaſtatio,cũ uenerabilis eorũ metropolitanꝰ Hyllinꝰ
archiepiſcopꝰ treuerenſis,dolens auxiè de præteritis,ſed
adhuc grauiora formidãs:unicũ in tanta neceſsitate refu
giũ petijt,& expetijt uirũ dei.Veniens ergo Claræuallẽ i
pſiꝰ atq; oim fratrũ ueſtigijs tota hũilitate pſtratꝰ roga
bat & obſecrabat,ut ſe tãtis dignareẽ oppõere malis,qbꝰ
alr nemo poſſe modũ ponere uidereẽ Dñs aũt ſicut ſemp
fidelis ſerui ſui direxerat uias,& in pcipuis quibuſq; cau
ſis aptiſsimo uſus fuerat inſtrumẽto:ex paucis ante diebꝰ
ægritudinẽ corpis eius aliquatenus releuarat.Qd' quidẽ
ſæpius erga eum puidẽtia diuina diſpoſuit:in cuiꝰ manu
erat placita aĩa illiꝰ:ut quoties eũ grãdis aliqua neceſsitas
euocaret,uincente oĩa aĩo uires corporis nõ deeſſent:mi
rãtibꝰ q uidebãt eũ,etiã robuſtos hoĩes in tolerãtia ſupe
rare.Expletis nãq; interdũ negotijs,uelut i ſe rediẽs,mul
tiplicibꝰ infirmitatibꝰ laborabat:ut uix uiueret feriatus,
q occupatꝰ deficere neſciebat.Cui in hoc ope nouiſsimo
tã manifeſtè tãq; magnificè diuina affuit uirtꝰ & gratia:ut
ex laboribꝰ uires capere uidereẽ.Accidit aũt cũ in moſel
le fluuij littore reſidẽtibꝰ hincinde ptibus,mediator fide
lis rogaret q̃ ad pacẽ erant:ut ps altera(ex ſtrage hoſtiũ q
dudũ ab eis cõcluſi corruerãt,iam ferocior)qd' exigebaẽ
obſtinata aĩoſitate renueret.Subitò deniq; tãquam agi
tati furijs diſceſſerũt:uirũ dei inſalutatũ,ſolã uerò cæteris
oĩbus relinquẽtes deſpationẽ pacis.Nec ſanè ex cõtẽptu
aliquo,ſed ex metu reuerẽtiæ eiꝰ iniere fugã:ſiquidẽ uere
banẽ,ne pñtium quãlibet improbas mẽtes facilè flecteret:
minꝰ cõſiderãtes qd ille p ſpm̃ nuſquã abſentẽ,poſſet etiã
in abſentes.Iã cõuẽtus in magno turbine ſoluebatur:ſola
utriq; meditabanẽ arma,ſola inibãt cõſilia malignãdi: cũ
uir ſctũs eos q ſecũ uenerãt conſolãs fratres,ne turbemini
inqt,licet em̃ per multas difficultates,oĩno tñ pax deſide
rata pueniet.Quibꝰ etiã uñ id noſſet:inotuit,dicẽs.Vide
bar mihi p nocturnũ ſoporẽ:miſſam celebrarẽ ſolẽnẽ.Cũq;
expleta paulominus orone prima,recordarer angelicũ ex
more cãticũ(id eſt glĩa in excelſis deo)pcedere debuiſſe,
erubui:& quod oblitꝰ omiſerã cãticũ inchoãs,uobiſcũ pa
riter,ad finẽ uſq; cõpleui.Iã mediũ noctis trãſierat,cũ uir
ſanctus de prædictorũ pœnitudine principũ legatiõe ſu
ſcepta:iucũde ſatis cõuerſus ad ſuos:agnoſcite,ait pmiſſæ
nobis canẽdæ glĩæ,& cãtici pacis pparatiõnẽ.Iterũ ergo
ptibꝰ cõuocatis,p dies aliqt de pace tractatũ eſt,& ob ma
ximas difficultates occurrẽtes;utriq; ſæpius deſpatũ:niſi
q oẽs iã cõſolabaẽ q̃ oĩbus inotuerat,abbatis ſcti tã certa
de reformãda pace pmiſsio.Nec parũ ipſa dilatio profuit:
his pſertim q uarijs icõmodis laborãtes, remedia cõſeque
banẽ in carne:ſeu etiã q uidẽtes ædificabanẽ in fide.Tãtus
em̃ cõcurſus erat:ut multitudine piter atq; importunita
te ſua ſpm q;q; negociũ cõponendæ pacis penè deſpabil'r
impediret:donec q̃ſita in medio flumine inſula,partis utri
uſq; primarij in nauiculis acceſſerũt.Inter oẽs ſanè q̃s per
manũ ſerui ſui ibidẽ pſtitit dñs ſanitates,celeberrima fuit
cuiuſdã curatio mulieris.Hæc ab annis octo peſsima ægri
tudine laborabat:uehementi tremore,& ualidis motibus
uniuerſa piter mẽbra cõcutiẽs.Cũ aũt uidereẽ grauiori
bꝰ ortis difficultatibꝰ,ppemodũ excidiſſe ſpes pacis,dño
diſponente uenit mulier ita tremens,nec minꝰ horribilis
quàm miſerabilis:& oẽs piter ad ſpectaculũ cõuenerunt,
Orante dei famulo,ſub oclis oĩm paulati cõcuſsione ſeda
ta,pfectã ſe ſentiẽs mulier ſoſpitatẽ adeptã:exclamãs ſerue
dei,iqt,cõualui.Quæ res i tãtã admirationẽ ẽt duriſsimos
q̃ſq; pmouit:ut pcutiẽtes pectora ſua p horã ferè dimidiã
cũ lachrymis acclamarẽt.Tãtus deniq; factꝰ eſt impetꝰ &
cõcurſus pcidẽtiũ & deoſculãtiũ uiri dei ſacra ueſtigia,ut
ppemodũ cõprimereẽ:donec tollẽtes cũ fratres & iponẽ
tes i uaniculã à terra modicè ſubduxerũt.Cũq; accedẽtes
ad ſe pricipes,ut cœpat p pace rogaret, ſuſpirantes dice
bãt.Oportet nos libẽter audire cũ quem ut ibſi cernimꝰ,
deꝰ diligit & exaudit:& audito eo multa facere,p q̃ tãta fe
cit in oculis nrĩs.Quibꝰ ille ut ſemp cautꝰ erat cõpetẽter
huiuſmodi gl'iam declinare:nõ pp me,inqt,ſed pp uos fa
cit.Ibi cõpoſitis omnibus ſm q fidelis arbiter diffiniuit:
datis ſibi inuicem dextris,recõciliati ſunt in oſculo pacis.
Difficilè foret itineris illiꝰ,ſicut & alia p cũ à dño ppetra
ta magnalia uniuerſa cõplecti.Sed neq; ppoſiti noſtri eſt
eiuſmodi mõ pſeq ſigna:& narrãdis uirtutũ opibꝰ operã
dare.Hac ergo ſepoſita narratiõe,piè aduertẽdũ uideẽ
q hic uiarũ ſuarũ finis beatus.& hic labor ultimꝰ fuit. In
hoc opere nõ minus utili quàm difficili:nec minꝰ deſpera
tæ pacis quàm neceſſariæ,labores eius glorioſe cõpleuit:
q magnificè ſemper honeſtauit eum in laboribus ſuis.

VT autẽ expleta Metẽſiũ recõciliatiõe, & puinciæ il
li pace reddita, abbas ſctũs ad monaſterium redijt:
graui admodũ iã iãq; deficiẽtis incõmodo corporis
occupatꝰ,in tãta animi ſuauitate & dulcedine ſpũs,quoti
die ppinquabat ad exitũ:acſi in portu nauigãs,paulatim
uela deponeret.Euidẽter quoq; fratribꝰ aiebat.Hæc ſunt
uerba q̃ loq̃bar ad uos,cũ pterita hyeme ægrotarẽ nõ uq
bis eſſe qd' adhuc timeretis pximã iminere huius corpis
diſſolutionẽ.At erat uerbũ iſtud abſcõditũ ab eis:& cape
re nõ ualebãt.Nimirũ qd' tã uehemẽter horrebat animꝰ,
minus facilè perſuadebaẽ ut crederet:præſertim cũ & ipſe
cõpatiẽs,filijs eiuſmodi uerba ſupprimeret.Cæterũ factis
quodãmodo clamãs opera cõſummaui quæ dedit mihi pa
ter ut facerẽ;magis ac magis actus exteriores omittere cœ
pit,affectus retrahere,uelut & ſacrorũ funibus deſiderio
rum ſedula intẽtione præiactis,uicino iam littori hærere
firmius & cõmodius applicare.Deniq; cũ uenerabilis an
tiſtes ſedis lingonicæ Godefridus de qbuſdã eũ ſolicitari
agendis,& minus apponere animũ miraretẽ:ne miremini,
inquit,ego em̃ iã nõ ſum de hoc mũdo.Vidẽs demũ pater
ſanctus compaſsionis & miſericordiæ uiſceribus affluẽs,
chariſsimos ſibi filios miſerabiliter tabeſcentes,& areſcen
tes p timore & expectatiõe ſuperueniẽtis deſolatiõis gra
uiſsimæ, & lamentabilis orbitatis:dulciſsimis eos cõſola
tionibꝰ refouebat.Et monẽs eos in tuto diuinæ clemẽtiæ
ſinu,ſpei anchorã fideiq; ſuæ p incõuulſibilẽ charitatẽ fir
mius radicare:ſe quoq; pmittebat,nec poſt mortẽ eis alio
qñ defuturũ.Propenſius autẽ rogãs & obſecrãs per mul
tas lachrymas:timorẽ dei & ſacræ puritatis,ac totiꝰ perfe
ctionis amorẽ,eorũ imprimere animis conabaẽ.Sed & mo
nebat,& cũ lachrymis obteſtabaẽ: ut ſi quid uirtutis aut
exẽplo cõmẽdaſſet aut uerbo:id æmularenẽ,id firmiter te
nerẽt & in eo pficerẽt.Videns itaq; ſuorũ finem immine
re dierũ:quoſdã fratres q in familiari ſibi cõuerſatiõe diu
tius adhæſerãt,ſeorſum aduocãs:alloquæbaẽ talia dicens.
Quia nõ arbitror me magna uobis religionis exẽpla poſ
ſe relinquere:tria uobis imitãda commẽdo,quæ in ſtadio
quo cucurri,me pro poſsibilitate mea memini obſeruaſſe.
Minus ſenſui meo quàm alterius credidi:læſus de lædẽte
uindictam non expetiui:nemini ſcãdalũ facere uolui: etſi
quãdo incidit,ſedaui ut potui.Ecce quàm breuiter quãq;
luculenter in his dei famulus humilitatẽ,patiẽtiã, charita
tẽq; diſcipulorũ mẽtibus inferere nitebaẽ,imitanda ppo
nẽs eis non tam uerbo & lingua quàm opere & ueritate.
Modũ autẽ ægritudinis eius ſi quis noſſe deſiderat:extat
epiſtola ſcripta ad Arnaldum bonæuallis abbatem, i qua
ſic ait inter cætera.Somnus receſsit à me: ne uel bene

ficio sopiti sensus, dolorũ quã recedat. Defectꝰ stomachi:
ferè totũ qd' patior est. Frequẽter in die & in nocte exigit
cõfortari modico admodũ qualicũq; liquore: nam ad soli-
dum omne inexorabiliter indignat. Hoc parũ qd' dignat
admittere, nõ sine graui molestia sũmit. Q; si plusculũ qd
interdũ admittere acquiescat: id grauissimum. Pedes &
crura intumuerũt: quẽadmodũ hydropicis cõtingere so-
let. Et in his omnibus ne quid lateat amicũ de statu amici
solicitũ: secũdũ interiorẽ hominẽ (ut minus sapiẽs dico)
spiritꝰ prõptus est in carne infirma. Orate saluatorẽ qui
nõ uult mortẽ peccatoris, ut tẽpestiuũ iam exitũ nõ diffe
rat: sed custodiat. Curate munire uotis calcaneũ nudũ me
ritis: ut is qui insidiat inuenire nõ possit unde figat dẽtẽ,
& uulnus infligat. Hæc ipse dictaui sic me habẽs: ut p no-
tam uobis manũ agnoscatis affectũ. Et huius ergo tenore
epistolæ potest nimirũ diligẽs lector sacrũ illiꝰ uel ex par-
te aliqua pectꝰ cognoscere: quãta illi in ipsa sui ruina cor
poris trãquillitas mẽtis, serenitas animi, suauitas spiritus,
quãta sub fiduciæ culmine radix hũilitatis. Sed & filiorũ
eius inter hæc animos aliquatenus æstimare licebit, uultꝰ
exãgues, singultus graues, crebra suspiria, anxias cogita
tiones. Nimirũ cũ thesaurus tãtus, & tam amabilis adhuc
in eorũ manibus esset, & tamẽ nec spes esset diutiꝰ retinẽ
di, nec facultas pariter cõmeandi. Nec tamẽ lugẽdũ eis ul
latenus sup illũ, qui in gaudiũ dñi sui dei feliciter inuita-
tus, iã iãq; intraturꝰ erat: sed sup seipsos quibus erat uita
tũc tædio adhuc mors timori. Grauis quidẽ erat iu hac se
paratione cõditio: post mirificã lucẽ horrere magis tene-
bras post eius trãsitũ subintrãtes: Igit ante patris huiꝰ ex
cessum accedẽtes ad eũ filij quos p euãgeliũ Xp̃o genue-
rat, pijssimũ eius animũ lachrymabili supplicatione pulsa
bãt, & hæc atq; hmõi loqbant. Nunqd nõ misereris huic
monasterio pater, nũquid nõ cõpateris nobis: quos tãto
pietatis effectu, maternis lactasti uberibus, paterna cõsola
tione fouisti: Tũ uerò flens ipse cũ flẽtibus, & colũbinos
oculos in cælũ porrigẽs: testabat coarctatũ se è duobꝰ, &
qd eligeret ignorantẽ: diuino totũ tribuere arbitrio pie-
tatis. Nã & hinc paterna illũ urgebat pietas filiorũ uotis
annuere ut maneret: inde trahebat Xp̃i desiderium, ut mi
graret. Radicata tamẽ ab olim in pectore eiꝰ humilitas p
suaserat ei, ut ex intimo cordis affectu, seruũ dei se inutilẽ
esse diceret, & arborẽ sterilẽ reputaret: ex cuius uita nullꝰ
sibi fructus, nullus alteri cuiquã pueniret. Nam & solitus
erat in familiari collocutiõe fateri, mirari se & uix credere
se hominibꝰ ꝙ sic eũ sibi utilẽ crederẽt ut dicebãt, qd' nec
homines ueraces fallere uelle, nec tã prudẽtes falli posse
uerisimile uideret: cũ alterutrũ excusare non posset. Quẽ
cũ totꝰ mirabat orbis, solꝰ ipe qd' erat mirabiliꝰ nõ uide
bãt: suæ uidelicet uel operationis opinionisue splẽdorẽ.
Nouissime cũ exterioris habitaculi, undiq; iam soluta cõ
pago desiderãti animæ liberũ præstaret egressum: post sa-
cræ unctiõis celebrationẽ & sacratissimi corporis dñici p
ceptionẽ, magnus ille dies illuxit, quo perpetuꝰ illi ortus
est dies. Ad cuius exitũ uicini cũ abbatũ & fratrũ copiosa
multitudine fuerant congregati.

HOra igit diei penè tertia: singularis lucerna suæ
gñationis sctũs ac uerè btũs abbas Bernardus,
i corpore mortis in terrã uiuẽtiũ ex filiorũ cir-
cunstãtiũ & inter graues singultꝰ ac lachrymas
uberes utrinq; psallentium choro, feliciter Xp̃o duce mi-
grauit, ad multorũ qs ipse pmiserat cœtꝰ trãsiẽs lætabun
dos: ad sctõrũ cuneos gratulãtes: ad obuia agmina ange-
lorũ. Felix aĩa: quã sic leuabãt excelsa suorũ priuilegia me
ritorũ: quã sic pia filiorũ psequebant uota: sic q̃q; superio-
rũ desideria sacra trahebãt. Felix trãsitꝰ de labore ad refri
geriũ, de expectatiõe ad pmiũ: de agone ad brauiũ: de mor
te ad uitã: de fide ad notitiã: de peregrinatiõe ad patriã: de
mũdo ad patrẽ. De quo trãsitu eius multa audiuimus ap-
paruisse quàm multis, & qdẽ nõ indigna relatu: sed diffici
le nimis singula uestigare: & scribere omnia nimis longũ.
Vnũ tñ ponimꝰ, qd' tam uerũ quàm manifestũ is cui hoc
cõtigit, frater Guilliermꝰ de mõtepessulano, añ obitũ suũ
pri suo spũali referãdo & attestãdo, notũ efficit. Is uir ma-
gnificꝰ oli i sclo, sed magnificẽtior i scli fuga, in cœnobio
grandissiluæ monachus factus patrẽ suum aliqñ deuotissi
mè uisitauit. Rediturus autẽ lachrymabiliter querebat ꝙ
nõ esset eũ ultrà uisurus. Cui uir dei ne timeas ait: adhuc si
ne dubio me uidebis. Huius ergo effectũ promissionis de-
uotissimus ille Guilliermus expectãs, ipsa nocte cũ ex hac
uita decessit: in monasterio grandissiluæ apparentem sibi
uidere meruit & dicentem. Frater Guillierme. Et ille. Ecce
ego dñe. Veni, inquit, mecũ. Quo interrogante quo irẽt:
ueni mecum, ait, usq; ad radices libani montis. Quo cum
peruenissent: dixit ad eum. Tu manebis hic: ego autẽ ascẽ
dam ad montem. Interrogatus qua de causa uellet ascẽde-
re, discere uolo, inqt: Miratus ille quid, ait, uis discere pa-
ter quem nulli hodie in scientia credimus esse secũdũ: ad
quẽ sanctus. Nulla, ait, hic sciẽtia, nulla ueri cognitio, sur-
sum scientiæ plenitudo, sursum est uera notitia ueritatis:
& in hoc uerbo dimittens eũ, in montẽ altissimum subijt
coram illo. Cumq; intueret euntem expergefactꝰ est & oc
currit protinus ei uerbum illud quod ad Ioãnẽ in apoca-
lypsi olim de cælo sonuit. Beati mortui qui in dño moriũ
tur. Vt autẽ mane locutus est abbati suo & fratribꝰ, patrẽ
sanctũ ex hac uita migrasse dicebat. Et notãtes diẽ ac dili-
gentius inquirentes, ut audierant inuenerunt.

DVm itaq; fidelis minister & sacerdos altissimi
feliciter ingredit in locũ tabernaculi admirabi-
lis ad altare dei: sacram ei & acceptabilẽ hostiã
sui spiritus oblaturus, corpus etiam rite paratũ
& ornatum sacerdotalibus indumẽtis oratorio beatæ dei
genitricis infertur. Plurima quoq; nobilium & ignobiliũ
de uicinis quibusq; locis gemebunda protinus turba cõ-
uenit: & uallem totam ploratus & ululatus multus imple-
bat. Amarius tamen pro foribus monasterij, lamentaba-
tur sexus miserabilior mulierum: ꝙ accedentibus ad bea-
ta uestigia uiris, monastici disciplina ordinis inexorabili-
ter eis negaret ingressum. Biduo autem mansit in medio
gregis pastor extinctus: dum pristina illa dulcissimi gra-
tia uultꝰ nil minorata, sed aucta magis omnium in se fige-
ret oculos: animos traheret, sepeliret effectꝰ. Crescebat su-
pra modũ ruens undiq; populorũ multitudo: & intolera-
bilis iam fiebat impetus concurrentium, ac desiderabiles
sancti tenentium pedes, osculantium manus, applicãtium
panes, baltheos, ãnulos, nummos, & alia quæq; seruãda si
bi pro benedictione, uarijs necessitatibus profutura. Ma
ximè tamen parati in diem tertium, per loca p̃xima præ
stolabantur, reponendi sacri corporis eius horam solen-
nem: copiosius undiq; conuenturi. Nam & secunda die tã
tus circa meridiem populus fuerat congregatus, & tanto
pietatis zelo stipati undiq; sacrum corpus obsederant: ut
nulla penè episcopis astantibus reuerentia, nulla fratribꝰ
haberet. Vnde ueriti ne quid simile aut fortè grauius acci
deret die tertia, præoccupantes horam, & mane diuina ex
more sacrificia consummantes, sicut & biduum iam in ce-
lebratione missarum, & iugi fecerant psalmodia, purissi-
mum illud balsamum suo uasculo commiscere, in lapide
reponentes, lapidem preciosum, optimam margaritã. Cõ-
summatis ergo feliciter uitæ suæ diebus, annis circiter
lxiij. expletis dilectus domini Bernardus Claræuallensis
cœnobij primus abbas, aliorum quoque amplius quàm
centum sexaginta monasteriorum pater. xiij. Kalen. septẽ-
bris, inter filiorum manus obdormiuit in domino. Se-
pultus est autem. xj. Kalen. eiusdem mensis, ante sanctum
altare beatæ uirginis matris, cuius fuerat deuotissimus
ipse minister. Sed & pectori eius ipso in tumulo capsula su
perposita est: in qua beati thaddæi apostoli reliquiæ con
tinebantur. Quas eodem anno ab Hierosolymis sibi
missas, suo iusserat corpori superponi: eo utiq; fidei de-
uotionis intuitu, ut eidem apostolo in die communis
resurrectionis adhæreret conresuscitatus. Facta sunt hæc
eodem anno quo beatus papa tertius Eugenius, eius-
dem patris

dem patris in sancta cõuersatione filius, ab hac luce migrauit ad dominum: cuius merita in ipsa cùm insigniter præfuit urbe, miraculis plurib9 illustrata choruscãt, successore ei9 Anastasio Romanæ ecclesiæ præsidente: Regnãtib9 autem in Romanorum imperio, Frederico illustri: in Frãcorũ regno piissimo rege Ludouico filio Ludouici, principatũ ecclesiæ uniuersæ ac totius creaturæ uisibilis & inuisibilis monarchiam tenente dei filio Iesu Christo: anno ab incarnatiõe sua, millesimo centesimo quinquasimotertio, qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat deus in secula seculorum, A M E N.

¶Explicit uita sancti Bernardi primi abbatis Claræuallensis.

¶Epigramma seu epitaphium beati Bernardi abbatis Claræuallis: per modum dialogi.

Mira loq̃r: sed digna fide, Bernarde (Quid hoc est?)
Viuis adhuc? (uiuo) Nũ ergo es mortuus? (Imo)
Et qd agis? (requiesco) Taces, an faris? (utrũq;)
Cur retices? (qa dormio) cur loq̃ris? (qa uiuo)
Quid loq̃ris? (sacra mystica) cui? (mea scripta legenti)
Num cunctis? (non) ergo quibus? (qui dulcia quærũt)
Nomen habes? (ita) Qd? (Bernardus) Num sine causa?
(Nõ) Dic ergo quid hoc est? (Bernardus bona Nardus)
Cur Nardus? (qa fragro) quo fragramine? (dulci)
Cui fragras, & ubi? (lectori codice sacro)
Quod cognomen habes? (de Claraualle) manes hic?
(Mansi, sed modo non) ubi nunc? (in uertice montis)
Qualis eras in ualle manens? (humilis) modo quantus?
(Maior nunc sursum, quanto minor ante deorsum)
Nõnne tui quicquã uallis tenet? (ossa) quousq;?
(Donec cæleste fiat terrestre cadauer)
Hoc quando fiet? (omnis caro quando resurget.)

¶Aliud epitaphium editum à domino Adam de sancto Victore.

Claræ sunt ualles, sed claris uallibus abbas
Clarior, his clarum nomen in orbe dedit.
Clarus auis, clarus meritis, & clarus honore,
Claruit eloquio, religione magis.
Mors est clara, cinis clarus, clarũq; sepulchrum,
Clarior exultat spiritus ante deum.

¶Aliud epitaphium.

Ecce latet Claræuallis clarissimus abbas.
Qui summis summus, qui sibi paruus erat.
Religionis apex, lux mundi, laus monachorum:
Vox uerbi, pacis sanctio, iuris amor.
Instructus, uelox, sublimis, pauper, abundans,
Artibus, ingenio, sanguine, ueste, bonis.
Laudis eget titulo, cuius laus non sit ad omnes,
Cui9 honor, cuius crescere fama fuit.
Nunc uerò quem plangit adhuc, quem prædicat orbis,
Si laudare uelim, laus mea laude caret.
Dura, malum, cũctos, tulit, horruit, ædificauit:
Vana, deum, requiem: spreuit, amauit, habet.

¶Aliud epitaphium.

Ardẽs Bernardus, aut arduus, aut bona Nardus.
Iure uocatur, propter quod nunc celebratur.
Ardens feruore, uita sublimis, odore
Nardus, quæ ueræ uirtutis signa fuere.
Iste fuit per quem patuit doctrina sophiæ.
Præco dei, doctor fidei, citharista Mariæ.

¶Aliud epithaphium.

Cultor iustitiæ Bernardus, & arca sophiæ.
Incolit hunc tumulũ, regnat & ante deum.
Sacrum nanq; loco corpus requiescit in isto,
Obtinet excelsum spiritus atq; polum
Christiferam matrem, cui uiuens purus adhæsit,
Consequitur moriens associandus ei.
Ipso nam mense quo scandit uirgula Iesse.
Conscdit pariter hic super astra pater.

¶Aliud epitaphium.

Mellifluus doctor Bernardus pacis amator
Hic iacet in tumulo, magnificandus homo.
Ipse iacet, sed fama suæ probitatis in æuo
Virtutis merito nõ ruitura manet.
Vexillum fidei, populi candela, sophiæ
Puluinar, laudis summa uir, iste fuit.
Cui tria post obitum, uitam conferre laborant,
Mens humilis, blandus sermo, pudica caro.
Mens bona disposuit, sermo docuit, manus egit:
Hinc bonus, hic melior, optimus inde fuit.
Insignis, pollens, largus, deuotus, adundans
Moribus, ingenio, munere, corde, bonis
Præbuit, instruxit, dispersit, respuit, emit
Exemplum, fratres, danda, cauenda, polum.

¶Aliud epitaphium.

Hoc in sarcophago pausat uirtutis imago,
Cui de fontanis carnis origo fuit.
Sic quadrauit cum uirtutis regula, nullam
Compulit ĩ partem quælibet aura uirum.
Fratribus ipse suis uita præluxit, honore
Præfuit, exemplo profuit, ordo fuit.
Hinc sursum tendens Bernardus, & infima linquens.
Vallibus ex claris fulgida regna subit.

Aliud epitaphium.

Sermonum pictor, morum decus instar, honesti
Fulsit Bernardus, quem tegit hic tumulus.
Pieridum lyrifer, uirtutum signifer, artis
Clauifer, ecclesiæ lucifer ipse fuit.
Eloquij splendor, manus obuia frons sine nube.
Alloquio mitis, consilioq; bonus.
Libri uerborum, stellati floribus, ore
Percelebri, titulos eius ubiq; canunt.
Illic mysterij preciosa monilia fulgent.
Illic eloqu? balsama uera fluunt.
Peruius & liber eius styllus ad omnia sculpsit,
Pinxit, inaurauit, omne quod egit op9.
Præter tot titulos quibus ille refulsit, in eius
Floruit illæsa carne pudoris ebur.
Et sic pro meritis, laudis uexilla reportans.
Cælica quæ meruit præmia uictor habet.

¶Nicolaus hacqueuillæ, sacri senatus Parisien. præses æquissimus, de laudibus Bernardi & situatione Claræuallis.

Abdita uallis erat, medijs in montibus, alto
Et nemore & uiridi tunc adoperta rubo.
Hanc claram uallem merito dixere priores,
Mutarunt nomen uallis amara tuum.
Quam licet umbrosi circundent undiq; montes,
Nulla tamen toto clarior orbe fuit.
Hanc alba irriguus mediam perlabitur amnis,
Fons ibi perpetuo munere donat aquam.
Ad quam diue pater primum Bernarde colendam
Mitteris, illo iam tempore tantus eras.
Nondum difficilis iuueniles liquerat annos,
Mens tamen in tenera carne senilis erat.
Tunc fuit incultis hæc uallis consita dumis.
Tunc ibi non domitæ delituere feræ.
Illo siluestres produxit tempore fructus,
Viticolæ nulli, nullus arator erat.
Nullæ hominum sedes, uetus hæc spelunca latronum:
Nullus in hac poterat carpere tutus iter.
Ad postquàm claram uallem Bernarde petisti,
Et statuis sedes fratribus ipse tuis:
Tunc subito antiquam mutarunt omnia formam,
Aspera quæ fuerant, fertiliora facis.
Vallis & in medio cellas, Christiq; dicatam
Ecclesiam, adductis fratribus ædificas.
Instruis angelicam hos in terris ducere uitam,
Psallere diuinas nocte dieq; preces.
Protinus immensum discurrit fama per orbem

Bernardusq́ pater cuncta per ora uolat.
Vndiq́ concurrunt pueri iuuenesq́ senesq́
Flectere ad imperium colla superba tuum.
Non illos retinent matres, non melior ætas.
Non timet austeras alba senecta uias.
Non illos remorantur opes, non deniq́ uana
Quæ uenit à claro sanguine nobilitas.
Ipseq́ mundanos spernens Henricus honores
Cuius erat frater gallica sceptra tenens.
Qui licet ipse foret regali sanguine cretus,
Se tamen imperio subdidit ille tuo.
Omnia regna tuo nutu Bernarde regebas,
Tantum uirtuti tunc adhibetur honos.
Siqua inter magnos fuerat discordia reges,
Omnia sunt uoto conciliata tuo.
Tunc etiam insani rabies uesana leonis,
Vexabat rapidis dentibus ecclesiam:
Sed tua pestiferas fregit prudentia uires,
Et finē tantis cladibus imposuit.
Testis aquitanas regnans Guilliermus in urbes
Dum bernarde tuos concidit ante pedes.
Tu quoq́ fraternas acies dispergis in orbem,
Nullaq́ terra tuis fratribus absq́ patet.
Siue ea purpureos tellus quæ tendit ad ortus,
Quæq́ sub occiduo sole relicta iacet,
Quæcūq́ aut gelidas terræ flectuntur ad arctos,
Quæue sub australi noscitur esse polo,
Aut ea quæ extremos nutrit populosa Britānos
Insula, quæ Oceano cingitur ampla mari:
Quàm longe Europæ tenduntur deniq́ fines,
Exquirunt fratres omnia regna tuos.
Omnia non possunt nunc carmina nostra notare,
Hæc pauca ex multis disseruisse sat est.
Nam grauis hæc nostras superat prouincia uires,
Vena cui fluitat suauior, ille canat.
Hæc mihi sufficiat raptim tetigisse canendo,
Non facit ad tantum nostra camœna uirum.

¶Ad claræuallenses.

¶Post præcepta patris præsens dum uita superstes
Pergite, cum tacito nam fugit illa pede.
Nec uos pœniteat mundi spreuisse ruentis
Tractandas paruo tempore delicias.
Tristia quæ modo sunt quæcunq́, & amara uidentur,
Gaudia post mortem non peritura parant.
Post lachrymas, gemitus, longa & suspiria uallis
In monte in excelsum uos trahet ipse deus.

¶De uita & sancta conuersatione beati Bernardi Claræuallis abbatis, & glorioso eius fine, ac fundatione Claræuallis.

ANno milleno centeno cum duodeno
Vno coniuncto numeri non exule puncto,
Sanctus Bernardus uita famaq́ serenus
Vt redolens Nardus, & sancto flamine plenus
Christo doctore feruens uirtutis amore
Mundum cum flore tempsit deitatis honore.
Vndecies binos tunc natus circiter annos,
Tunc ter ibi quinos ordo compleuerat annos,
Plus quàm terdenis socijs sibi fœdere iunctis,
Spretis terrenis pro cæli culmine cunctis.
Clauditur in claustro de cister. corde sereno,
Mentis alabastro cælesti nectare pleno
Corde bono, uultu læto, non pectore tristi.
In domini cultu se mactat pro cruce Christi,
Spiritui cogit carnem seruire rebellem,
Hanc totamq́ coquit lex ignea, nil nisi pellem
Fert, maceratur homo, pinguescunt abdita mentis.
In cordis domo stat gratia cuncta regentis,
Per quam uirtutum miro candore nitebat,
Peccatiq́ lutum ui tota despiciebat.
Vitas sanctorum sanctus studiose legebat,
Exemplis quorum fontem uitæ sitiebat.
Verè non potuit hunc sanctum flamma reatus,
Plurima nanq́ fuit per tentamenta probatus,
Moribus & uoto fuit almo semper adhærens
Spiritui, toto nisu cælestia quærens.
Angelicos cœtus exorat cum prece pura,
Deuoti fletus, quibus offert munera plura.
Cælitus impletus fastidit & hæc peritura,
Ordinat & lætus uitam per cælica iura.
Sic soli iustitiæ, Bernardum traxit ab huius
Mundi planicie, fallax est gloria cuius
Deficit ut fœnum, perit ut flos atq́ fauilla,
Cor gerit obscœnum, quisquis cōfidit in illa.
Nam redit in cenerem, quæ quo plus tendit in altum,
Tanto per celerem descendit ad infima saltum.
Felix qui uoluit mundi postponere curam,
Et claustri potuit uitam cōtingere puram.
Angelico more claustralis uita potitur,
Nam sine rancore concors ibi reperitur.
ANnus milleuus, ter quinis commemoratur.
Necnon centenus, uir sanctus quando creatur.
Abbas, & patrum sequitur decreta priorum.
Fit doctor fratrum, fidei lux, regula morum,
Sobrius & castus, mitis, pius, atq́ benignus.
Expers est factus, & laude per omnia dignus,
In uallem claram, uallem conuertit amaram.
Et domino charam deuotus cōstruit aram,
Annis terdenis octo, sed non sine pœnis.
Hanc uallem rexit, multos ad sidera uexit,
Et septingentos fratres moriens pater idem
Laudibus intentos Christi admisit ibidem.
Illis efficitur hæc uallis ianua cæli,
A quibus incolitur sacer ordo mente fideli.
Sensus corporeos uir iustus sensus refrenat,
Absoluitq́ reos, multorum corda serenat.
Prædicat, obsecrat, arguit, increpat, arcet & urget,
Corripit, attrahit, instruit, admonet, ut mala purget.
Et quod dicebat alijs, prius ipse gerebat:
Facto complebat, & sic sua iussa ferebat.
Tradidit hanc formam Christus nobis imitandam,
Sed fugit hanc normam stultus, pestem quasi quandam:
Ventis uerborum linguæ dum laxat habenas,
Actus sanctorum spernens mentesq́ serenas.
Et tamen alta poli non scandit sermo, sed actus.
Expers sitq́ doli, pro Christi nomine factus.
Sanctum ditauit Bernardum gratia duplex,
Hunc opus ornauit & uerbi copia supplex.
Sermo præcellens doctoris honore beauit,
Hunc opus excellens, ad cælica regna leuauit.
Annos sex decies & tres ætatis habebat,
Cæli quando quies hunc à mundo rapiebat.
Centum cœnobia, decies sex fecit abundè,
Addens subsidia, conuentus uiueret unde.
Implebat sanctum diuini feruor amoris,
Quem deus ad tantum prouexit culmen honoris.
Sic meritis diues mundo transiuit ab isto
Ad cæli ciues, sit laus & gloria Christo.
Amen.

O Pater alborum, dux & rector monachorum,
Cōsors sanctorum, duc nos ad regna polorum.
¶Lactis uirginei ros infusus faciei
Bernardi, dat ei dulcia uerba dei.
¶Fontanum castrum Bernardo contulit ortum,
Oblatos quinos contempsit pontificatus.

¶Beati Bernardi metricum testamentum.
Et primo sui prioris interrogatio.

QVæ uitæ forma, qui mores, quæ sacra norma:
Quid deceat, quid non, instrue sancte pater.

¶Responsio ipsius Bernardi.

QVæ feci primò, uobis facienda relinquo
Nullum turbaui, discordes pacificaui.
Læsus sustinui, nec mihi complacui.

CANONIZATIO SANCTI Bernardi Claræuallensis abbatis per Alexā drum papā tertiū. Anno Christi Millesimo sexagesimoquarto.

¶Literæ apostolicæ de uita & commendatione sancti Bernardi quanto præconio excipiendus sit. Et primò ad prælatos ecclesiæ Gallicanæ.

ALexāder eps̄ seruus seruorū dei, uenerabilibus fratrib⁹ archiepīs, epīs, & dilectis filijs abbatibus, alijsq; ecclesiarum prælatis in regno Franciæ constitutis salutē & apostolicā benedictionē. Cōtigit olim dum essem⁹ Parisius cōstituti ut magni quidā ac uenerabiles uiri de canonizando sanctæ recordatiōis Bernardo quondā Claræuallen. abbate facerēt mētionē, optātes utiq; & pijs nobis precib⁹ suggerētes ut in concilio qđ de proximo erat Turōis celebrandū, digno huic & laudabili uoto, celebrē darem⁹ effectū. Cūq; nos eidē negocio fauorabili satis intenderemus affectu: superuenit multitudo & frequētia petitorū, qui in diuersis prouincijs rē similē postulabāt. Vnde cū uideremus nō posse cōgruenter oībus satisfieri: statutū pro scādalo deuitādo etiā in hoc differri, qđ oportebat pro tpe cæteris denegari. Nuper autē ex instātia & deuotione Claræuallen. fratrū, & aliarū sublimiū personarū eisdē apud nos precibus innouatis reduximus ad memoriā nostrā, eiusdē beati uiri sanctā ac uenerabilē uitā: qualiter ipse singularis grāe ꝓrogatiua suffultus non solū in seipso sanctitate ac religione ꝑfulserit, sed etiā i uniuersa ecclesia dei fidei & doctrinæ lumine radiarit. Fructum uerò quē in domo dn̄i & uerbo operat⁹ est & exēplo, null⁹ ferè terminus sanctæ xp̄ianitatis ignorat: cum usq; ad exteras quoq; barbaras nationes religiōis instituta trāsmiserit: atq; mōasteriorū fundationē extēderit, & iſinitā multitudinē peccatorū ꝑ uiæ secularis latitudinē icedētē, ad spiritalis uitæ rectitudinē reuocarit. Specialr̄ aūt sacrosctām Romanā ecclesiā cui autore dn̄o ꝑsidemus, ita quōdā sub grauis ꝑsecutiōis turbine laborātē: tā uitæ merito quā dataæ sibi cælit⁹ sapiētiæ studio sustētauit: ut dignè qdē & nobis & oīb⁹ eisdē eccl'iæ filijs in memoria habēdus sit, & deuotiōe ꝑpetua uenerād⁹. In afflictione uerò corporis sui usq; adeo sibi mūdū seq; mūdo reddidit crucifixū: ut cōsidam⁹ martyrū quoq; cū merita obtinere sanctorū, quē cōfessionis ordine & parsimonia uitæ, tā lōgū cōstat duxisse martyriū. Quib⁹ oīb⁹ pia cōsideratiōe pēsatis, & in cōcilio fratrū nostrorū expositis: cōfisi de mīa dei cui ꝑseuerāter & fideli'r militauit: necnō & de btōrū petri & pau. ap'lorū & eiusdē btīssimi cōfessorismeritis ꝓsumētes, eū ap'licæ sedis autoritate catalogo sctōrū ascribi mādauim⁹, & con memoratiōis suæ festū decreuim⁹ amodo publicè celebrādū. Vos ergo q & eiusdē sedisap'licæ instituta suscipere & deū in sctis suis cōsueuistis gl'iosi⁹ honorare, sic memoriā scti hui⁹ celebretis i terris: ut ꝑcib⁹ ei⁹ & meritis, digna ꝑ mīa recipiatisin cælis. Datū Anagniæ. xv. Kal'. Februarij.

¶Itē apostolicæ literæ ad regē Franciæ. Vn̄ suprà.

ALexāder eps̄ seru⁹ seruorū dei: illustri Francorū regi Salute & ap'licā bn̄dictionē. Nouit (ut credim⁹) regalis tuæ magnificētiæ celsitudo q̄ ea q̄ cū honore dei grata tibi acceptaq; cognouim⁹: ad utilē semp effectū magno & uolēti aīo ꝓmouem⁹. Maximè aūt hoc in illis operib⁹ obseruam⁹: ī qb⁹ special'r & honor dei, & suorū gl'ia sctōrū declarat᷑. Sciētes q̄q; tibi fore gratissimū: qcqd ad decorē eccl'iæ, & supni regis honorē autoritate fuerit ap'lica cōstitutū. Vn̄ qm̄ sanctæ recordatiōis Bernard⁹ q̄ndājabbas Claræuallis & deo sp̄ char⁹: & tā tibi quā uniuerso regno tuo grat⁹ extitit & accept⁹, eū ad gl'iā dei & exultationē eccl'iæ ac toti⁹ regni tui canonizādū decreuim⁹, & inter btīssimos cōfessores festiua celebritate colēdū: tā de mīa dei & btōrū petri & pauli ap'lorum ei⁹ cōfisi meritis: quā suæ cōuersatiōis & sctimoniæ nō ignari. Monemus igit᷑ xp̄ianissimæ serenitatis tuæ regiā pietatē, ut hoc cælestis grāe donū regno tuo te regnāte collatū lætæ deuotiōis brachijs amplectaris: eiq; iā cælesti btitudine pfruēti solita pietate deuot⁹ existas, quē ꝓ sua uenerabili sctitate adhuc in terris positū diligebas. Claræuallēse uerò mōasterium qđ fundauit, i q̄ etiā corp⁹ eius uenerabile reqescit, ita te ob reuerētiā ei⁹ hrē uolum⁹ cōmēdatū: ut eū semp mercaris habere patronū. Datū Anagniæ. xv. Kal'. Februarij.

¶Item eiusdem ad oēs abbates Cistercienses ordinis.

ALexāder eps̄ seru⁹ seruorū dei dilectis filijs Cistercij, de firmitate, & pōtigniaci, et Claræuallis, & morimūdi, atq; uniuersis abbatib⁹ cisterci. ordinis: salutē & apostolicā bn̄dictionē. Quoties honesta nobis opportunitas exhibet᷑, ut fidei & deuotioni quā circa ecclesiā dei nr̄is tp̄ibus habuistis, possim⁹ in aliquo ꝑ meritis rn̄dere, opportunitatē ipam libēter amplectimur: & i his maximè q̄ speciale noscunt᷑ redolere uirtutē uestris occurrere ꝑfectibus nō moramur. Cōtigit aūt hoc tpe ut uerbū qđ ab olim fuerat de beati Bernardi quōdā Claræuallis abbatis canonizatione ꝓpositū, & ꝑ quorūdā similia postulātiū scādalo à Turonēsis cōcilij celebratiōe dilatū, ad nostrā reduceret᷑ (deo uolēte) memoriā: & faciēte nobiscū signū in bonū q hoc pietatis opus, nostris seruauit manibus consummandū. Nos enim uitā & sanctitatē eiusdem beatissimi confessoris recordatione solicita memorantes: quomodo scilicet & in seipso religiōis & sanctimoniæ ꝓrogatiua magnificus, & uniuersæ eccl'iæ dei, special'r autē ordini uro, fide & doctrina utilis extiterit, & copiosissime fructuosus: cōfisi de mīa dei, & beatorū apostolorū Petri & Pauli, necnō de eiusdē scti cōfessoris meritis ꝓsumētes eū (frm nostrorū cōmunicato cōcilio) autoritate ap'licæ sedis sctōrum catalogo duximus ascribendū, & diē depositionis ipsius in eccl'ia publicè celebrādū. Vn̄ qm̄ hoc ita in gl'iam & honorē summi cōditoris exuberat ut in uestrā quoq; ædificationē, cōsolationēq; redundet: ura potissimū interest oipotēti deo grās agere, qui modernis tēporibus uirū perfectæ & ꝑdicabilis sanctitatis in uro ordine uoluit suscitare. Vos igit᷑ munificentiæ donū, speciali deuotione suscipite, & deum in sanctorū suorū glorificatiōe mirabilē, in huius celebratione specialiter honorate. Datum Agnaniæ. xv. Kal'. Februarij.

¶Item eiusdem ad Claræuallenses.

ALexander eps̄ seruus seruorum dei, dilectis filijs Gerardo abbati, & uniuerso conuentui Claræuallis: salutē & apostolicā benedictionē. Sicut de religione & pietate, quā circa deū geritis nihil nobis restat ambiguū: sic exhibite circa nos robur deuotionis & fidei clara semper est certitudine manifestum. Nō enim poteratis: sed nec, deinceps deo autore poteritis à gratia sanctitatis apparere degeneres quos sancti patris constat esse hæredes, cui & gratia spiritalis abūdauit ad meritum, & operum efficacia non defuit ad exemplum. Scitis nāq; & pia ueneratiōe recolitis qualiter beatæ memoriæ Bernardus cœnobij uestri primus abbas præcipuusq; fundator deo quidem pro uirtute religionis acceptus: & ecclesiæ dei pro plenitudine deuotiōis & fidei extiterit gratiosus: ita ut merito deberetis haberi culpabiles, si imitationis & ueneratiōis ipsius essetis in aliquo negligentes. Placuit ergo nobis quòd pro eo tanquam pro pio patre solicitudinem habuistis: & canonizationē ipsi⁹ uoto laudabili postulastis. Nos quibus cordi semper est pro multis (filii abba) uræ deuotionis obsequijs, & totius domus uestræ studijs religiosis, & pijs uestris iugiter obtemperare precibus & profectibus aspirare, uoto huic clementer annuimus: ut nostram circa uos & gratiam & beneuolentiam comprobemus. Vita igitur eiusdem beatissimi confessoris ad memoriam reuocata, quomodo scilicet fide & religione atq; doctrina præfulserit quantoq; in ecclesia dei perspicuæ claritatis lumine radiarit, cū fratrum nostrorum consilio habito confisi de misericordia dei & beatorum apostolorum Petri & Pauli, atq; de eiusdem sancti meritis præsumentes, catalogo sanctorum

duximus ascribendum:diecꝫ depositionis eius festiuũ de
cætero & celebrẽ obseruãdũ. Vnde quia uestra potissimũ
interest ei⁹ & imitari uitã,& gloriã uenerari,satagite ĩ oĩ
bus & studete,ipsi⁹ sctĩ p̃ris & inhærere uestigijs,& festũ
excolere sctitatis,ut cuius cõuersatiõis meruistis esse p̃ti
cipes:digni habeamini eiusdẽ beatitudinis fore cõsortes.
Datũ Anagniæ,quintodecimo kalendas Februarij.

¶Incipit præfatio sancti Bernardi abbatis in uitam
sancti Malachiæ episcopi.

SEmper quidem operæpreciũ fuit, illustres san
ctorũ describere uitas,ut sint in speculũ & exẽ
plũ ac quoddã ueluti cõdimentum uitæ homi
num sup terram. Per hoc enim quodammodo
apud nos etiam post mortẽ uiuunt:multosꝗ ex his qui ui
uentes mortui sunt,ad uerã prouocant & reuocant uitã.
Verũ nũc maximè id requirit raritas sanctitatis:& nostra
plenè ætas inops uirorũ. Quam sanè inopiã sup nos adeo
inualuisse sentimus:ut nulli sit dubium illa sñia nos feriri,
qm̃ abundabit iniquitas:refrigescet charitas multorũ. Et
ut suspicor ego,aut p̃sto,aut p̃pe est:de quo scriptũ est:fa
ciẽ ei⁹ præcedet egestas. Ni fallor antixp̃s est iste:quem fa
mes ac sterilitas toti⁹ boni,& præit,& comitat̃. Siue igit̃
nũcia iam præsentis,siue iam iãꝗ affuturi prænuncia,ege
stas in euidenti est. Taceo uulgus,taceo uilẽ filiorũ huius
seculi multitudinẽ:in ipsas ecclesiæ colũnas uolo oculos
leues. Quẽ mihi ostẽdas,uel de illorũ numero qui uidetur
dati in lucẽ gentiũ,nõ magis de sublimi fumantem, quàm
flammantem? Etsi lumen qđ in te est,inquit,tenebræ sunt
quãtæ sunt tenebræ? Nisi tu illos fortè (qđ non credo) lu
cere dixeris,qui quæstũ æstimãt pietatẽ:qui in hæreditate
dñi nõ quæ dñi,sed magis q̃ sua sunt quæritãt. Quid, dico
q̃ sua sunt? Perfect⁹ sit & sctũs etiã sua q̃rẽs,suaꝗ retinẽs:
si ab alienis cor manusꝗ cõtineat. Meminerit tamẽ q sibi
nisi hac forte peruenisse uidetur,eũdẽ exigi sctitatis gra
dum & ab ethnico. An nõ milites suis iubent̃ contenti fo
re stipendijs,ut salui fiãt? Magnũ uerò ecclesiæ doctori,si
sit sicut un⁹ militũ:aut certè (qđ ad illorũ improperiũ p̃
pheta loquit̃) si ut pp̃ls,ita & sacerdos fuerit. O deformi
tatẽ. Itáne summ⁹ merito reputãdus erit,qui à summo cor
ruens gradu hærebit uix infirmo,ne abysso absorbeatur?
Quàm rarus tñ iste ip̃e in clero. Quem item das mihi con
tentũ necessarijs,cõtemptorem superfluorũ? Lex est tamẽ
præfixa ab ap̃lis ap̃lorũ successoribus. Victum & uestitum
h̃ntes inquiũt,his cõtẽti simus. Vbi forma hæc? In libris
cernimus eam:sed non in uiris. Habes uerò de iusto,quia
lex dei eius in corde ipsius:& nõ in codice. Nec perfectio
nis is grad⁹. Perfectus carere & necessarijs paratus est. At
gratis istud. Vtinã superfluis ponatur modus:utinam nõ
cupiamus in infinitũ. Sed qđ? Fortè reperias qui hoc pos
sit. Id quidẽ difficile:sed uide quid egimus. Quærebamus
uirũ op̃timũ:multorũ liberatorẽ:& ecce laboramus in in
ueniendo,qui seipsum saluum facere possit. Optimus ho
die est:qui nõ est nimis mal⁹. Vnde qm̃ à terra defecit san
ctus:uideor mihi non superuacuè ex his qui empti sunt de
terra,reuocare ad mediũ Malachiã ep̃m:uirũ uerè sanctũ
& nr̃orũ quidẽ tẽporũ singularis sapiẽtiæ & uirtutis. Iste
erat lucerna ardens & lucẽs:nec extincta est tñ,sed submo
ta. Quis mihi iure succenseat,si readmouero eã? Imo uerò
nõ est qđ mihi ingrati esse mei seculi hoĩes debeant,& oĩs
deinceps gñatio uentura,siquem conditio tulit,reuocem
stylo,si mũdo restituã quo dignus nõ erat mũdus: si seruẽ
memoriæ hoĩni,hoĩem cuius memoria in benedictione sit
oĩbus qui legere dignabunt̃:si me excitãte amicũ dormiẽ
tẽ,uox turturis audita fuerit ĩ terra nr̃a dicẽs,ecce ego uo
biscũ sum oĩb⁹ dieb⁹ usꝗ ad cõsummationẽ scl̃i. Deinde
sepult⁹ apud nos est,nobis sp̃aliter hoc op⁹ incũbit. Quid
ꝙ me inter sp̃ales amicos sanctus ille habebat,& eo loci ut
nulli ĩ hac parte gl̃iæ secũ̃ fuisse me credã? Nec mercede
uacat:mihi tantæ familiaritas sanctitatis. Primitias iam ac
cepi:in extremis posit⁹ erat,imo in principijs,iuxta illud:
Cũ cõsummatus fuerit homo tũc incipit. Accucurri ego,
ut benedictio morituri sup me ueniret. At ille cũ iam mẽ
bra alia mouere nõ posset,fortis ad dãdã benedictionẽ:ele
uatis sanctis manibus super caput meũ benedixit mihi, &
benedictionẽ hæreditate possideo. Et quomodo ego illũ
silere queam? Postremo tu id mihi abba Congane iniun
gis,reuerendus frater & dulcis amicus meus,ac tecum pa
riter (ut ex hybernia scribis) uestra illa omnis ecclesia san
ctorum. Libens obedio:præsertim ꝙ nõ eloquiũ exigitis,
sed narratiõem. Dabo uerò operam ut ea sit pura & lucu
lenta:deuotos informans, fastidiosos non onerans. Sanè
narrationis ueritas secura apud me est, intimata à uobis:
haud alia proculdubio protestantibus quàm quæ certissi
mè comperta sunt uobis.

¶Explicit præfatio.

¶INCIPIT VITA SANSTI
MALACHIAE EPISCOPI.

MAlachias noster ortus hybernia de po
pulo barbaro,ibi educatus,ibi literas
edoctus est. Cæterũ de natali barbariæ
traxit nihil:nõ magis quàm pisces ma
ris de sale materno. Q. uerò suaue qđ
inculta nobis barbaries tam urbanum
protulit ciuem sanctorum, & domesti
cum dei:qui producit mel de petra,oleũꝗ de saxo durissi
mo:ipse fecit hoc. Parẽtes tamen illi fuere genere & potẽ
tia magni:iuxta nomen magnorum qui sunt in terra. At
mater mente quàm sanguine generosior,satagebat in ipso
initio uiarum suarum notas paruulo facere uias uitæ:hãc
pluris illi existimans uentosa scientia literaturæ secularis.
Ad utranꝗ tamen huic nõ defuit ingenium pro ætate. In
scholis literas,domi timorem domini docebatur,& quoti
dianis profectibus respondebat ambobus satis magistro
& matri. Nempe à principio spiritum sortitus est bonum,
per quem erat puer docilis,& amabilis ualde,mirè admo
dum omnibus per omnia gratiosus. Bibebat autem pro
lacte de pectore materno aquas sapientiæ salutaris,& fie
bat indies seipso prudentior. Prudentior dicam,an san
ctior? Vtrũꝗ enim si dixero,non me pœnitebit:ueritatẽ
enim dicam. Agebat senẽ moribus,annis puer, expers la
sciuiæ puerilis. Cumꝗ ex hoc cunctis esset reuerentiæ &
stupori,non tamen inde ut assolet insolẽtior muniebat:
sed magis quietus & subditus in omni mansuetudine. Nõ
impatiẽs magisterij:non fugitans disciplinæ,non lectiõis
fastidiens,non ludorum denique appetens:quod uel ma
ximè illa ætas dulce ac familiare habere solet. Et proficie
bat supra omnes coætaneos suos: in ea quidem literatura
quæ illi cõpetebat ætati. Nam in disciplina morum profe
ctuꝗ uirtutum,etiã super omnes docentes se in breui eni
tuit: non tã matre tñ,quàm unctione magistra. Hac solici
tãte, haud segniter & in diuinis exercebat,petere secretũ,
anticipare uigilias,meditari in lege, refici parcius, orare
frequentius. Et quia ecclesiã frequentare nec uacabat pro
pter studium,& pro uerecundia non libebat:leuare puras
manus in omni loco,ubi tñ secretè id posset. Iã tunc siqui
dem cautus fuit declinare uirus uirtutũ,inanem gloriam.
¶Est uicus prope ciuitatem in qua discebat puer:quo ma
gister ei⁹ freq̃ter pergere solitus erat,ipso solo comite.
Illo eũtib⁹ ambob⁹ pariter ip̃e (ut postea referebat) retra
hebat pedẽ,sistebat gradũ,& stãs à tergo magr̃i. Illo q̃dem
nõ cõperiẽte expansis ad cælũ manib⁹ rapti quodãmõ ac
ueluti iaculatã emittebat orõnẽ:& sic dissimulans magr̃m
denuo sequebatur. Istiusmodi pio furto,puer sæpius elu
debat comitẽ pariter & magr̃m. Nõ ẽ dicere oĩa,q̃ ei⁹ pri
cipia colore bonæ indolis decorauere,ad maiora atꝗ uti
liora currendũ. Vnũ tñ refero adhuc:ꝙ hoc meo quidem
iudicio nõ modo bonæ sed & magnæ in puero dederit in
signe spei. ¶Excitus aliq̃n opinione cuiusdam magr̃i (erat
enim famosus

em̄ famosus ī disciplinis quas dicunt liberales) adiuit illū
discendi cupiditate. Quippe extrema iam pueritiæ captās
ad eas literas anhelabat. Intrans uerò domū uidit uirū lu-
dentē subula: crebrisq́ꝫ sulcātem tractibus nescio quo no
tabili modo parietē. Et solo uisu offensus puer serius ꝙ le
uitatē redoleret, resiliuit ab eo ac deinceps illū nec uidere
curauit. Ita cū esset studiosissimꝰ literarū: præ honesto tm̄
spreuit eas uirtutis amator. Tali quodam præludio puer
præparabat̃, ad eū qui se manebat in fortiori ætate confli-
ctū: iamq́ꝫ ipse aduersariū ꝓuocabat. Et malachiæ quidem
pueritia sic erat. Porrò adolescentiā simili transiuit simpli
citate & puritate: nisi ꝙ crescente ætate crescebat simul il
li sapientia & gratia apud deum & homines.

HInc iam .i. ab ineunte adolescentia eius cœpit mani
festius apparere quid esset in hoīe: & grā dei in illo
uacua nō uideri. Vidēs em̄ industriꝰ adolescēs quā
in maligno mūdꝰ positus sit & cogitās qualē spiri
tū accepisset dicebat ītra se. Non est spūs huius mūdi iste.
Quid isti & illi? Non est societas alteri ad alterū: non plus
quā luci ad tenebras. Meꝰ ex deo est: & scio q̄ in illo dona
ta sunt mihi. Inde mihi interim adhuc innocētia uitæ, in-
de cōtinētiæ decus, inde iustitiæ fames: inde quoqꝫ illa co
securior q̊ secretior glĩa mea ē testimoniū cōsciæ meæ. Nil
horum mihi tutū sub principe mundi. Deinde habeo the-
saurū hunc in fictili uase. Verendū ne impingat & frāgat̃:
& effundat̃ oleū lætitiæ qđ porto. Et qdē non impingere
inter saxa & scopulos distortæ & anfractuosæ uiæ & uitæ
huiꝰ, difficillimū. Itáne in momēto perdā simul oēs qbus
ab initio p̄uētꝰ sum oēs bn̄dictiōes dulcedinis? Resigno
illi potiꝰ à q̊ sunt & me ꝑter. Et ego em̄ ipsiꝰ. Perdo ip̄am
ad tp̄s aīam meā: ne ꝑdā in æternū. Et qđ sum & q̄ habeo
oīa, ubi mihi æq̄ salua, ut in manu autoris? Quis ita ad ser
uādū solicitꝰ, ad retinēdū potēs, ad restituēdū fidelis? Ser
uabit tuto: restituet opportunè. Sine retractatione me do
ad seruiēdū illi de donis suis. Nō pōt mihi perire ex omni
bus: q̄ in opus pietatis expendero. Fortè & sperare plus
aliquid licet. Solet reddere cū usura: qui dat gratis. Ita est:
etiā cumulabit & multiplicabit in aīa mea uirtutem. Hæc
cogitauit & fecit: sciens absqꝫ facto uanas esse cogitatiōes
hominū. ¶Erat homo ī ciuitate Ardinacha: ipsa est in qua
alitꝰ est malachias: & homo ille sanctꝰ, & austeræ admodū
uitæ: inexorabilis castigator corꝑis sui. Cellā hn̄s iuxta ec
clesiā, in ea manebat: ieiunijs: & obsecrationibus seruiens
die ac nocte. Ad hunc se contulit malachias, formā uitæ ac
cepturus ab eo: qui uiuū se tali damnauerat sepultura. Et
uide humilitatē. A primæua ætate ī sancta arte magr̄m (qđ
dubiū nō est) habuerat deū: & ecce factus est denuo disci-
pulus hoīs, homo mitis & humilis corđe. Si nesciebamus
hoc uel solo nobis ipse ꝓbauit. Legāt hoc q docere quæ
nō didicere conant̃, discipulos sibi coaceruantes, qui nū-
quā discipuli extitere: cæci duces cæcorū. Malachias do-
ctus à deo, doctorē nihilominꝰ quæsiuit hoīem: & quidem
cautè & sapienter. Quid simile quæso afferre quibat ī quo
æquè daret, caperétue experimētum profectus sui? Si ma-
lachiæ exemplum eis pro minimo est: Pauli opus attēdāt.
Nónne euāgeliū suum qđ non ab homine acceperat sed à
Christo cū hoībꝰ tm̄ cēsuit cōferendū, ne fortè in uacuum
curreret aut cucurrisset? Vbi ille securꝰ nō est: nec ego. Si
quis hoc scit: uiderit ne non tam securitas sit quàm teme-
ritas. Sed hæc alteriꝰ tēporis. Nūc uerò sonuit in ciuitate
qđ factū est: & cōmota est uniuersa ad inopinatam nouita
tem. Stupebāt autē oēs, & uirtutē mirabātur: coq́ꝫ ampliꝰ
quo minus usitatam in gēte fera. Videres tūc reuelari ex
multorum cordibus cogitatiōes. Pleriqꝫ humano affectu
pensantes factū plangere & dolere: ꝙ dilectus omnibꝰ de-
licatusq́ꝫ adolescens, duris se adeo laboribus mācipasset,
Alij suspicati leuitatem propter ætatē, diffidere de ꝑseue-
rātia, timere de casu. Nonnulli temeritatē causantes, indi-
gnari & tremere in eum: ꝙ supra ætatē & uires inconsultè
rem arduā fuisset aggressus. Verū ille sine consilio egit ni
hil. Nā habuit cōsiliū à ꝓpheta: qui ait. Bonū ē hoī si por-
tauerit iugū ab adolescentia. Et addit. Sedebit solitariꝰ &
tacebit: quia leuauit se supra se. Sedebat sibi iuuēculus se
cus pedes Imarij, hoc em̄ nomē uiro: & aut discebat obe-
dientiam, aut se didicisse docebat. Sedebat ut quietus, ut
mansuetus, ut hūilis. Sedebat & tacebat sciēs ſm prophe-
tā cultū iustitiæ esse silentiū. Sedebat ut ꝑseuerās, tacebat
ut uerecūdus: nisi ꝙ suo illo silētio in dei auribꝰ loqueba-
tur cū sctō Dauid. Adolescētulꝰ sum ego & cōtēptꝰ: iusti-
ficatiōes tuas nō sum oblitꝰ. Et sedebat interim solitariꝰ,
qa & sine socio & sine exēplo. Quis em̄ añ malachiā distri
ctissimū uiri ꝓpositū uel cogitaret attentare? Nempe mi-
rabile oībus habebat̃: non imitabile. Malachias imitabile
persuasit: sedendo duntaxat & tacendo. Intra paucos dies
habuit imitatores non paucos: prouocatos exemplo sui.
Ita q prīo solitarius sedit & unicus p̄ris sui, fit iam unus ex
multis: fit ex unigenito primogenitus in multis fratribus.
Et ut prior in cōuersiōe, ita in cōuersatiōe sublimior: & q
añ oēs uenit oīm iudicio supra oēs eminuit in uirtute. Et
dignus uisus est ep̄o pariter & magr̄o: q ad diaconij gra-
dū promoueret̃. Et coegerūt eum. Hic iā leuita dn̄i publi-
cè se ad omne opꝰ pietatis accinxit: plus uerò ad eas res in
quibus aliqua iniuria uideret̃. Deniqꝫ cura erat ei maxima
in sepeliendis defunctis pauperibꝰ, ꝙ hoc sibi nō minꝰ hu
militatē sapet, quā hūanitatē. Nec defuit nouo nostro To
biæ rediuiua à muliere tētatio: imo à serpente per mulierē.
Germana eius indignitatē (ut sibi uidebat̃) officij exhor-
rēs, quid facis, inquit, ô insane? Dimitte mortuos sepelire
mortuos suos. Et hoc illi quotidie exprobrans ingerebat
sed r̄ndebat̃ mulieri stultæ iuxta stultitiā suā: Misera tu elo
quij casti uocē tenes: sed uirtutē ignoras. Ita ad ministeriū
qđ coactus accesserat, deuotus tenuit: indefessus exercuit.
Vñ & censuerūt etiā sacerdotale officiū imponēdū illi. Et
factū est ita. Erat autem cùm sacerdos ordinatus est, annos
natus quasi uigintiquinqꝫ. In qua eius utraqꝫ ordinatiōe
si quid præter canonū formam processisse uidetur: ut uerè
uidet̃ (siquidē infra uicesimūquintum annū leuiticū mini
sterium, infra tricesimū adeptꝰ est sacerdotij dignitatem)
donādū sanè: tum zelo ordinatoris, tum meritis ordinati.
Ego uerò istud nec in sctō redarguēdū, nec usurpandū cō
sulo ei qui sctūs nō fuerit. Nec cōtētus ep̄s etiā uices suas
cōmisit ei, seminare semē sctm̄ in gente nō sctā: & dare rudi
populo & sine lege uiuenti, legē uitæ & disciplinæ. Susce
pit ille mādatum in omni alacritate: sicut erat spiritu fer-
uēs, nec talētis incubās, sed inhiās lucris. Et ecce līguæ sar
culo cœpit euellere, destruere, dissipare, de die in diem fa-
ctitans praua indirecta & aspera in uias planas. Exultabat
ut gigas ad discurrendū ubiqꝫ: diceres ignem urentē ī cō
sumendo criminum uepres: diceres securim uel asciam in
deijciendo plantationes malas. Extirpare barbaricos ritꝰ:
plantare ecclesiasticos. Veternosas omnes (neqꝫ enim pau
cæ inueniebantur) abolebat superstitiones: seu quaslibet
ubicūqꝫ deprehendisset malignitates immissas ꝑ angelos
malos. Deniqꝫ quicquid incōpositū, quicquid indecorū,
quicqd distortū obuiū habuisset nō parcebat oculus eiꝰ,
sed uelut grādo grossos è ficubus, & sicut puluerē uentus
à facie terræ, sic corā facie sua eiusmodi nitebatur totū ꝓ
uiribus exturbare ac delere de populo suo. Et pro his o-
mnibꝰ tradebat iura cælestia: optimꝰ legislator. Leges da-
bat plenas iustitiæ: plenas modestiæ & honestatis. Sed &
apostolicas sanctiōes, ac decreta sctōrū patrū: p̄cipueq́ꝫ cō
suetudies sanctæ Romanæ eccl'iæ ī cūctis eccl'ijs statuebat.
¶Hinc est ꝙ hodieq́ꝫ in illis ad horas canonicas cantat̃ &
psallit̃: iuxta morē uniuersæ terræ: nam minime id ante fie-
bat, ne in ciuitate quidē. Ipse uerò in adolescētia cantū di
dicerat, & in suo cœnobio mox cātare fecit cū necdū in ci
uitate seu in ep̄atu uniuerso cantare scirēt uel uellent. De
inde usum saluberrimū cōfessionis, sacramentū cōfirma-
tiōis, cōtractū cōiugiorū: q̄ oia aut ignorabāt, aut negli-
gebāt: malachias de nouo instituit. Et de his ista pro exē-
plo sufficiant. Nam & per totū historiæ textum breuitatis
studio plurima prætermus.

CVm esset illi studium & zelus maximꝰ circa cultum diuinorū, & uenerationem sacramentorū, ne fortè de his aliquid cōstitueret uel doceret secꝰ quā ritꝰ haberet uniuersalis ecclïæ, subijt aīm adire epm Malchū, qui se plenius de oībus īformaret. Hic erat senex plenus dierū & uirtutū: & sapiētia dei erat in ilo, Natione quidē hybernꝰ, sed in Anglia conuersatus fuerat in habitu & proposito monachali uītouiēsi monasterio. De quo assumptus est in episcopū in lesmor ciuitatem mumoniæ: & ipsa nobilior inter cæteras regni illius. Ibi tāta ei dēsup collata est gr̄a: ut nō mō uita & doctrina, sed & signis clareret. Quorū duo pono exēpli cā: ut oībꝰ innotescat qualē in scia sctōrū malachias habuerit p̄ceptorē. ¶ Puerū mēte captū ex his quos lunaticos uocāt: inter confirmādum sacra unctiōe sanauit. ¶ Hoc ita notū certūq́ꝫ fuit ut illū mox constituerit ostiariū domus suæ: uixeritq́ꝫ idē puer incolumis in eo officio usqꝫ ad uirilē ætatē. ¶ Surdo auditū restituit, in quo idē mirabile qdā cōfessus est: ꝙ cūm sanctus utriqꝫ auriculæ hincinde digitos immisisset, duos q̄si porcellos ex ipsis exire senserit. Pro his atqꝫ huiusmodi fama crebrescēte, nomē grāde adeptꝰ est: ita ut ad eū scoti hyberniq́ꝫ confluerent, & tanquā unus oīm pater ab oībꝰ coleret̃. Ad hūc ergo malachias accepta benedictione p̄ris Imarij & ab epo missus, cū prospere peruenisset: benignè à sene susceptus est. Qui annos aliquot cū eo mansit, ut per hāc tēporis morā hauriret plenius de pectore ueterano: sciēs scriptū, quia ī antiquis est sapia. Sed ne hoc quoqꝫ ad cām defuisse reor, ꝙ magnꝰ ille prouisor uniuersorū uoluit seruū suū malachiā in loco tam celebri notū fieri oībꝰ: qui erat oībꝰ profuturꝰ. Nec em̄ poterat nō esse gratus: quibꝰ notꝰ fuisset. Deniqꝫ unum interim accidit ꝑ qđ ex aliqua p̄te ꝙ notū deo erat in illo, manifestum fecit oībꝰ. ¶ Inter regē mumoniæ q̄ est hyberniæ pars australis & germanū eius, orta simultate, & fratre facto superiori: rex pulsus regno cōfugit ad epm Malchū. Nō tamē ut ope illius regnū recuparet: sed magis princeps deuotꝰ dedit locū iræ, & necessitatē in uirtutē couertit: priuatam eligēs ducere uitā. Cumq́ꝫ eps regē suscipe debito honore pararet, abnuit ille: se malle inquiens tanquā unum ex illis esse pauperibus fratribꝰ qui illi adhærerēt, regiū fastū deponere, & cōi pauptate fore cōtētū, expectare potius dn̄i uolūtatē quā ꝑ uim recipe regnū: nec uelle ꝓ suo honore terreno sanguinē hūanū effundere: qui cōtra se clamet ad deū de terra. Quo audito exultat eps, & admiratꝰ deuotionē satisfacit uoto. Quid plura? Tradit̃ regi paupcula domus ad habitādū, & malachias in magr̄m: ad uictum panis cum sale & aq̄. Porro ad delicias sufficiebat regi malachiæ p̄sentia, uita, atqꝫ doctrina: ita ut diceret ei: Q̃ dulcia faucibꝰ meis eloquia tua, sup mel ori meo. Ad hæc ꝑ singulas noctes lachrymis suis stratū suū rigabat: sed & quotidiāo aq̄ frigidæ balneo, malè calētē extinguebat ī carne libidinem. Et orās rex cū rege dicebat. Vide hūilitatē meam & laborē meū, & dimitte uniuersa delicta mea. Et nō amouit deꝰ orationē eiꝰ, & m̄iam suam ab eo. Et exaudita est ōro eius: etsi secꝰ quā intēderat ip̄e. Nā is qdē solicitus erat ꝓ aīa sua: sed uindex īnocētiæ deꝰ hoībus ondere uolēs q̄m sunt reliquiæ hoī pacifico, parabat interim facere iudiciū iniuriā patiēti: qđ ille penitꝰ nō spabat. Et suscitauit deus sp̄m uicini regis: neqꝫ em̄ unū ē hybernia regnū, sed diuisa in plura. Hic itaqꝫ uidens q̄ facta sunt repletus est zelo: & hinc qdē indignās p̄donū libertati, & insolētiæ supborū, inde uerò miserās regni desolationē & regis deiectionem descēdit ad cellulā paupis. Suadēt reditū: sed nō psuadet. Instat t̄n, spondet opē, de effectu non diffidere monet, deū affuturū promittit, cui nō poterūt resistere oēs aduersarij eiꝰ. Proponit etiā opp̄sionē pauperū, p̄riæq́ꝫ uastationē: & nō pficit. Cæterū accedente mandato epi, & malachiæ cōsilio, de quibꝰ ille pēdebat totus: uix tandē acqescit. Sequit̃ rex regē: & iuxta uerbum regis sicut fuerat uolūtas in cælo, tota facilitate pulsis p̄donibꝰ reducit̃ hō in sua cū exultatiōe suorū: regnoq́ꝫ restituit̃ suo. Dilexit ex tūc rex ille & semp reueritꝰ est malachiā: eoq́ꝫ ꝓp̄ensius quo pleniꝰ in sctō uiro digna ueneratiōe & amore cōperat. Cuiꝰ em̄ tātā meruit ī sua aduersitate familiaritatē, sanctitatē ignorare nō potuit: Propterea magis ī sua ꝓsperitate ppetibꝰ illū amicitijs, deuotisq́ꝫ colebat obsequijs: & libēter audiebat eū: & audito eo multa faciebat: Et de his satis. Verūtamen nō fortuitu factū reor ꝙ ita iam tūc magnificauit eū dn̄s in conspectu regū: sed quia uas electiōis sibi erat ille, portaturus nomen suum coram regibus & principibus.

MOrtua est interim soror eiꝰ illa quā p̄fati sumꝰ. Nec p̄ter eūdæ uisiōes q̄s uidit de ea. Huiꝰ siqdē sctūs carnalē exhorruerat uitā, & tāto zelo ut se deuouerit non uisurū eā in carne uiuētē. At illa carne soluta, solutū ē uotum: & cœpit uidere ī spū quā ī corpe noluit. Quadā nocte audiuit ꝑ somniū uocē sibi dicētis, sororē eiꝰ stare foras ī atrio: & ecce ꝑ totos trigita dies nihil gustasse. Qui euigilās citò ītellexit cuiꝰ esciæ īedia marceret: & diligenter discusso nūero dierū quē audierat, ip̄m esse repit ex quo ꝓ ea panē de cælo uiuū nō obtulisset. Tū ille q sororis nō aīam oderat sed pctm̄: beneficētiā quā ītermiserat rursum adorit̃. Neqꝫ id frustra. Nō multū post uisa est illi puenisse ad limē ecclesiæ, necdū t̄n posse ītrare: apparere etiā ī ueste pulla. Cumq́ꝫ ille pseueraret curās neq̄ die solita stipe frustraret̃: secūdò uidit eā in ueste subcādida ad missam qdē ītra ecclïā: sed altare cōtingere nō pmitti. Tertio tādē uisa est aggregari cœtui cādidatorū & ī ueste cādida. Vides lector quātū ualeat dep̄catio iusti assidua? Verè regnū cælorū uim patit̃: & uiolēti rapiunt illud. Nōne tibi uidet̃ malachiæ ōro uicem quodāmō effractoris exhibuisse cælestibus portis: qn̄ peccatrix mulier fraternis obtinuit armis, ꝙ suis meritis negabat̃? Hāc uim Iesu bone tu q pateris facis, ualidꝰ & pius ad saluādū: faciēs m̄iam & potentiā in brachio tuo: & in sacro tuo seruās sanctis qui ī terra sunt usqꝫ in consummationē seculi. Hoc planè sacramētū potēs peccata consumere, debellare obuias potestates: inferre cælis reuertentes de terra.

ET dn̄s qdē in regiōe lesmorēn̄. sic p̄parabat dilectum suū malachiā ad gl'iā noīs sui. Verū q miserāt eū mīnime iā ferētes absentiā eiꝰ: missis epl'is reuocāt illum. Quo reddito suis & qdē īstructiore de oībꝰ q̄ oportebat: en opꝰ à deo paratū & suatū malachiæ. Vir diues & potēs q locū bēchor & possesiōes eiꝰ tenebat: inspiratꝰ à deo cōfestim ī manu eiꝰ sua omnia dedit, & se quoqꝫ. Et is auūculꝰ eius: sed malachiæ spūs quā carnis propinquitas pluris fuit. Ip̄m quoqꝫ locū bēchor de q° cognominabat̃ tradidit ei princeps ut ædificaret ibi monasteriū, uel potiꝰ reædificaret. Nēpe nobilissimū extiterat an̄ sub p̄rio p̄re cōgello: multa milia monachorū generās. multorū monasteriorū caput. Locꝰ uerò sctūs, fœcūdusq́ꝫ sctōrū copiosissimè fructificās deo: ita ut unꝰ ex filijs sāctæ illiꝰ cōgregationis noīe luanꝰ, centū solꝰ monasteriorū fundator extitisse ferat̃. Quod idcirco dixerim: ut ex hoc uno cōijciat lector quàm ingens fuerit reliqua multitudo. Deniqꝫ ita hyberniā scotiāq́ꝫ repleuerūt genimina eiꝰ: ut ea potissimū tp̄a dauidici illi uersiculi p̄cinisse uideant̃. Visitasti terrā & inebriasti eā: multiplicasti locupletare eā. Flumē dei repletū est aquis, parasti cibū illorū, quoniā ita est præparatio eiꝰ: Riuos eius inebrians multiplica genimina eius: in stillicidijs eiꝰ lætabit̃ germinās. Et in hūc modū cæteri q sequūtur. Nec modo in præfatas sed in exteras etiā regiōes quasi inūdatiōe facta illa se sanctorū examina effuderūt. E quibus ad has nostras gallicanas partes sanctus columbanus ascendēs lexouiēse cōstruxit monasteriū, factus ibi in gentem magnā. Aiunt tam magnā fuisse: ut succedētibus sibi uicissim choris cōtinuaret̃ solēnia diuinorū, ita ut ne momentum quidem diei ac noctis uacaret à laudibus. Hæc de antiqua dicta sint bēchorensis monasterij gloria. Hoc olim destructū à piratis ob īsigne dignitatis antiquæ, malachias ueluti quendam replantaturus paradisum amplexus est: & quia multa corpora sanctorū dormirēt ibi. Nā ut taceā illa quæ in pace sepulta sunt: ferūt nōgētos simul

una die à piratis occiſos. Erat quidē ingēs loci illius poſſeſsio, ſed malachias ſolo cōtētꝰ loco ſctō, totas poſſeſsiones & terras alteri ceſsit. Siqdē à tp̄e quo deſtructū ē monaſteriū, nō defuit q illud teneret cum poſſeſsiōibus ſuis. Nā & cōſtituebanť per electionē, etiā & abbates appellabātur: ſeruātes noīe (etſi nō re) qđ olim extiterat. Cumq́ʒ ſuaderēt multi nō alienare poſſeſsiones, ſed totū ſimul retinere ſibi: nō acqeuit paupertatis amator: ſed fecit eligi iuxta morē q eas teneret: loco (ut p̄diximus) retēto ſibi & ſuis. Et fortaſsis cōſultiꝰ (ut poſt appuit) ītegrū retinuiſſet, ſi nō magis ſuæ ꝓſpexiſſet hūilitati, quā paci. Itaqʒ ex mandato prīs Imarij aſſumptis ſecū decē circiter fratribꝰ, ueniēs ad locū cœpit ædificare. Vbi quadā die cū in ſecuri ipſe ſecaret, caſu ex operarijs unꝰ illo uibrāte in aera ſecurim locū incautè occupauit quo ictus deſtinabať: & cecidit ſup ſpinā dorſi eius, tāto utiqʒ impetu, quāto ille conatu īpingere ualuit. Corruit ille, accurrere oēs: putātes aut percuſſum ad mortē, aut mortuū. Et tunica quidē ſciſſa à ſummo uſqʒ deorſum homo uerò illæſus inuētꝰ eſt: tā modicè & ſummatim perſtricta cute ut uix ī ſuperficie ueſtigiū appareret. Stabat hō incolumis quē ſecuris proſtrauerat: intuētibus & ſtupētibꝰ qui circūſtabāt. Vñ & facti alacriores: prōptiores exinde ad opꝰ inuēti ſunt. Et hoc initiū ſignorum malachiæ. Porrò oratorium intra paucos dies conſummatum eſt de lignis quidē leuigatis: ſed apte firmiterq́ʒ cōtextū, opus ſcoticū, pulchrū ſatis. Et exinde ſeruiť deo in eo ſicut in diebꝰ antiquis: ſimili quidē deuotione, etſi nō pari numero. Præfuit malachias loco illi tempore aliquāto, p̄re Imario ita conſtituēte: ipſe rector, ipſe regula fratrū. Legebāt in uita eiꝰ quō cōuerſarenť: & ipſe ante illos p̄ibat ī iuſtitia & ſctītate corā deo, niſi ꝙ p̄ter inſtituta cōia, & multa ſingul'r faciebat, in qbꝰ potiꝰ p̄ibat oēs: & aliorū nemo illū poterat ad tā ardua ſeq. Eo tp̄is & eo loci quidā infirmabať. Cui aſsiſtēs diabolꝰ & apertè loquens ſuggerebat ne unquā crederet monitis malachiæ: ſed ſi ītraret ad ſe cultello eū peteret & occideret. Quo cognito q illi miniſtrabāt ipſo infirmo ꝓdēte, uerbū ꝓferūt ad malachiā præmuniētes. At ille ſolita arma orationis arripiēs: impauidus hoſtē aggreſſus: & īfirmitatem fugat & dæmonē. Erat autē nomē uiro Malchus. Frater eſt iſte ſm carnē Chriſtiani nr̄i mellifontis abbatis: ambo eñ ſupſtites adhuc ſunt, ſibi in ſpiritu modo germaniores. Nā ille ut liberatus eſt, continuo non ingratus, loco eodē cōuerſus ad dñm: habitum ſimul animūq́ʒ mutauit. Et cognouere fratres malignū inuidere bōis eorum, & ædificati ſunt facti de reliquo cautiores. ¶ Clericū nomine michaelē dyſenteria laborantem, & deſperatè: mittēs ei aliquid de mēſa ſua, eodem loco ſanauit. Secūdo eūdem ipſum grauiſsima infirmitate correptū: & corpore pariter curauit & mēte. Illico enim adhæſit deo & malachiæ ſeruo eius, timens ne deterius aliquid ſibi cōtingeret, ſi denuo ingratꝰ tāto inueniretť & beneficio & miraculo. Et nunc ut audiuimus præeſt cuidā monaſterio ſito in partibus ſcotiæ: & hoc nouiſsimū oīm quæ ille fundauit. Pro huiuſmodi augeſcebat indies & opinio & cōgregatio malachiæ: & grande ei nomē intus, & foris: nō tñ re grandius. Nempe ibi demorabatur etiā factus ep̄s: ꝙ locus eſſet uicinus ciuitati.

VAcabat tūc tp̄is ep̄alis ſedes, & iā uacarat: malachia nolente aſſentire. Siqdē ip̄m elegerāt. Perſiſtentibus tñ illis, tandē aliqñ ceſsit: accedēte ad uīm faciendā mandato magiſtri ſui, necnon & metropolitani. Triceſimo fermè ætatis ſuæ anno malachias cōſecratus ep̄s introduciť cōnereth: hoc enim nomē ciuitatis. Cū autē cœpiſſet pro officio ſua agere: tūc intellexit homo dei non ad homines ſe, ſed ad beſtias deſtinatū. Nuſquā adhuc tales expertus fuerat in quātacūqʒ barbarie. Nuſquā reperat ſic ꝓteruos ad mores, ſic ferales ad ritꝰ, ſic ad fidē impios, ad leges barbaros, ceruicoſos ad diſciplinā: ſpurcos ad uitā. Xp̄iani noīe: re pagani. Non decimas, nō primitias dare, nō legitima inire cōiugia, nō facere cōfeſsiones: pœnitentias nec qui peteret, nec qui daret inueniri. Miniſtri altaris pauci admodū erāt. Sed eñ qđ opꝰ pluriū, ubi ip̄a paucitas īter laicos ꝓpe modū ocioſa uacaret? Nō erat qđ de ſuis fructificaret officijs ī populo nequā. Nec eñ in eccleſijs, aut prædicātis uox aut cātātis audiebať. Quid faceret athleta dñi? Aut cedēdū turpiter, aut piculoſè certādū. Sed q ſe paſtorē non mercenariū agnoſcebat: elegit ſtare quā fugere, paratꝰ & aīam dare ꝓ ouibꝰ ſi oportuerit. Et quāquā oēs lupi, & oues nullæ: ſtetit in medio luporū paſtor intrepidus: oīmodis argumēto ſus qūo faceret oues de lupis. Monere cōiter, ſecreto arguere, flere p ſingulos: nunc aſperè, nūc leniter cōuenire, prout cuiqʒ expedire uidebat. In quibꝰ p hæc minꝰ profeciſſet: cor cōtritū & hūiliatū offerebat ꝓ eis. Quoties noctes totas peruigiles duxit, extēdēs manꝰ ī oratiōe. Et cū uenire ad eccleſiā nollent, per uicos & plateas occurrebat inuitis: & circūiens ciuitatem perquirebat anhelus quem Chriſto acquireret. Sed & foris rura & oppida nihilominus ſæpius percurrebat, cum ſancto illo comitatu diſcipulorum ſuorum: qui nunquā deerant lateri eius. Ibat & erogabat uel ingratis cæleſtis tritici menſuram. Nec uehebať equo, ſed pedes ibat: & in hoc uirū ſe apoſtolicū probans. Ieſu bone quanta paſſus eſt pro nomine tuo bellator tuꝰ à filijs ſceleratis, quanta ſuſtinuit ab his ipſis, quibus, & ꝓ quibus loquebať bona tibi? Quis dignè exprimat in quātis uexatus, quibus affectus ſit contumelijs, quibus iniurijs laceſsitus, quoties laſſatus inedia, quoties afflictus ī frigore & nuditate? Attamen cum his qui oderunt pacem erat pacificus, inſtans nihilominus opportune importune. Blaſphematus obſecrabat: iniuriatus opponebat ſcutum patientiæ, & uincebat in bono malum. Quid ni uiciſſet? Perſeuerauit pulſans: & ſm ꝓmiſsionem tandē aliquādo pulſanti apertū eſt. Quomodo poterat nō ſequi qđ ueritas prænunciauerat ſecuturū? Dextera dñi fecit uirtutē qa os dñi locutū eſt ueritatem. Ceſsit duritia, quieuit barbaries, & domꝰ exaſperās paulatim leniri cœpit: paulatim correptionē admittere, recipere diſciplinam. Fiunt de medio barbaricæ leges, romanæ introducuntur. Recipiūtur ubiqʒ eccleſiaſticæ cōſuetudīes, cōtrariæ rejciunť. Reædificanť baſilicæ: ordinať clerus in illis: ſacramentorū rite ſolēnia celebranť. Confeſsiōes fiunt ad eccleſiam cōueniūt plebes: cōcubinatus honeſtat celebritas nuptiarum. Poſtremo ſic mutata in melius oīa: ut hodie illi genti conueniat, qđ dñs per prophetā dicit. Qui añ nō ppl's meꝰ: nūc populus meus. ¶ Cōtigit poſt annos aliquot deſtrui ciuitatē à rege aquilonaris partis hyberniæ: qa ab aqlone panditť oē malū. Et fortè malū illud bene utētibus bonū fuit. Quis ſcit enim ſi tali flagello deus delere uoluit mala antiqua populi ſui? Iſtiuſmodi malachias neceſsitate compulſus: & ipſe, exijt cū turba diſcipulorū ſuorū. Nec ocioſus exitus eius. Hac occaſione monaſterium Ibracenſe conſtructū eſt: cū te illo malachia cū ſuis numero centū uiginti fratribus. Ibi occurrit ei Cormarcꝰ rex: ip̄e eſt qui olim regno pulſus ſub cura malachiæ de mīa dei cōſolationem accepit. Et locus ille ſitus in regno eiꝰ. Gauiſus eſt rex uiſo malachia, ſe & omnia ſua exponēs ei, & his qui cum eo erant: utpote nō ingratus, nec immemor beneficij. Adducta incōtinenti animalia multa ad uſus fratrū, multa inſuper in auro & argēto ad ſumptus ædificiorū ꝓ regia liberalitate collata. Ipſe quoqʒ erat intrans & exiens cū eis ſedulus & officioſus: habitu quidem rex: ſed aīo diſcipulus malachiæ. Et benedixit loco illi dñs ꝓpter malachiā: & in breui factus eſt magnus rebus poſſeſsionibꝰ, & perſonis. Vbi uelut de nouo inchoās: legē & diſciplinā quā alijs imponebat magis ipſe portabat epiſcopus & magiſter. Ipſe in ordine uicis ſuæ coquinæ miniſterio īſeruiebat, ipſe fratribꝰ cū recūberent miniſtrabat. Inter ſuccedentes ſibi inuicē fratres ad cantādū legendūue in eccleſia nō ſe præteriri patiebať: ſtrenuè implēs & ipſe officiū loco ſuo tanquā unus ex illis. Sanctæ paupertatis nō modo participē, ſed & pricipem ſe exhibebat: ipſiꝰ præcipuè ſuper omnes abundantius æmulator exiſtens.

DVm hæc ita agunť cōtigit infirmari archiepm
celsum: & ipse est q malachiā in diaconē, pbřm,
epmq́ ordinauit. Et cognoscēs qa moreret̃, fe-
cit q̄si testamentū: quatenꝰ Malachias deberet
succedere sibi: ꝙ nullus alius uideret̃ dignior qui eparet̃
in sede prima. Hoc p̄ntibus indixit, hoc mandauit absen-
tibus: hoc specialr̃ ambobus mumoniæ regibus & maiori
bus terræ, sancti patricij autoritate præcepit. Cuius reue-
rētia & honore tāquā apli illius gētis q totā patriā couer
tisset ad fidē, sedes illa in qua & uiuens p̄fuit, & mortuus
requescit, in tanta ab initio cūctis ueneratiōe habet̃: ut non
mō epi & sacerdotes, & qui de clero sunt, sed etiā regū ac
principū uniuersitas subiecta sit metropolitano in oī obe-
dientia: & unus ipse oībus p̄sit. Verū mos pessimus inole
uerat: quorūdā diabolica ambitione potētū: sedē sanctam
obtētū iri hæreditaria successiōe. Nec eñ patiebant̃ epa-
ri: nisi q essent de tribu & familia sua. Nec parū ꝓcesserat
execranda successio, decursis iā in hac malitia q̄si gñatiōi-
bus quindecim. Et eo usq́ firmauerat sibi ius prauū imo
oī morte puniendā iniuriā gñatio mala & adultera: ut etsi
interdū defecissent clerici de sanguine illo: sed epi nūquā.
Deniq́ iā octo extiterāt añ celsum uiri uxorati & absq́ or
dinibus: literati tñ inde tota illa p uniuersam hyberniā de
qua superiꝰ diximꝰ dissolutio eccl'iasticæ disciplinæ, censu
ræ eneruatio, religionis euacuatio. Inde illa ubiq́ ꝓ man-
suetudine christiana, sæua subitro ducta barbaries: imo pa
ganismꝰ qdā itroductꝰ sub noīe Christiano. Nā qđ iaudi
tū ē ab ipo Christianitatis initio, sine ordīe sine rōne muta
bant̃ & multiplicabant̃ epi, ꝓ libito metropolitani: ita ut
unꝰ epatu uno nō esset cōtentꝰ, sed singulæ penè ecclesiæ
singlos haberēt epos. Nec mirū. Nā q° tam morbidi capi
tis mēbra ualerēt? Pro his celsus atq́ hmōi malis ppl'i sui
uehemēter dolēs (erat eñ uir bonꝰ & timoratus) curauit
oīmodo hr̃e sibi successorē malachiā: ꝙ p ipsum cōfideret
posse explantari male radicatā successionē, q charus esset
oībus, & quē oēs æmularent̃: & dn̄s erat cū eo. Nec frustra
tus à spe sua. Nā illo mortuo substitutꝰ ē malachias: nō tñ
mox, neq́ id facilè. Ecce eñ de semīe nequā q occupet lo
cū mauricius noīe. Is p qnquēniū fretꝰ potētia sclari incu
bauit ecclīæ: nō eps, sed tyrannꝰ. Nā uota piorū magis in
malachiā couenerāt. Deniq́ suadebāt eū subire onꝰ iuxta
cōstitutionē celsi: sed ille q oē sublime haud secꝰ quā suū
p̄cipitiū declinabat, bonā sibi uidebat̃ nactꝰ occasionē ex
cusandi: ꝙ p id tpis introitus eiꝰ pacificus esse non posset.
Instabāt tā scō operi & solicitabāt oēs: duo potissimum
epi Malcꝰ, & Gilebertus. Quorū prior, ipse est senior les-
morēsis de quo supra mētio facta est: alter quē aiūt prima
functū legatiōe aplīcæ sedis p uniuersam hyberniam. Qui
triennio iā decurso in hac præsumptiōe mauricij, & mala
chiæ dissimulatiōe, nō ferentes ultra ecclīæ adulteriū, de
decꝰ Christi, cōuocatis epis & principibꝰ terræ uno spū
adeūt malachiā parati uim facere. At ille renuere primū.
Prætendere siquidē difficultatē rei, nobilis illius ꝓsapiæ
multitudinē, fortitudinē, ambitionē, multū esse ad se pau
perculū, opponere se tot, tantis, talibus talr̃ radicatis q iā
annos fermè ducētos q̄si hæreditate possedissent sanctua-
riū dei, & nūc quoq́ id p̄occupassent: nō posse illos extir-
pari nec cū mortibus hoīm q̄dē: sua nō interesse fundi hu
manū sanguinē occasiōe sui: postremo iūctū se spōsæ alte
ri quā dimittere nō liceret. Verū illis ecōtra instātibus &
cla nātibus, quia à dño sermo egressus est, sed & tota auto
ritate iubētibꝰ subire onꝰ atq́ intentantibus anathema,
ad mortē, inqt, ducitis me, sed obedio spe martyrij, hac tñ
cōditiōe: ut si iuxta fidē urām res in melius cedat & uendi
cet sibi deus suā hæreditatē à diripiētibus eā: tūc demum
oībus cōsummatis, & ecclīa pacē habente, liceat redire ad
priorē spōsam meā, & amicā de qua rapior paupertatē: &
ꝓ me illic aliū substituere: q tūc fortè repertus idoneꝰ fue
rit. Nota lector uirtutē uiri & animi puritatē: nec honorē
affectantis, nec formidātis mortē ꝓ Christi noīe. Quid hoc
aīo puriꝰ q̄d ue fortius: ut se exponēs piculo & labori, al-
teri fructū cedat ipsam in loco principatꝰ securitatē & pa-
cē? Facit hoc, cū liberū sibi ex pacto retinet reditū ad pau
pertatē: pace & libertate ecclīa restituta. Spōdentibꝰ illis
demū acqeuit uolūtati horū, uel potius dei, à quo sibi iam
olim præostēsum recordabat̃ ꝙ de se mō dolebat fieri. Nē-
pe iā ægrotāte celso apparuit malachiæ & q̄dē lōgè posi-
to & nescienti mulier ꝓceræ staturæ & reuerēdi uultꝰ. Per
cūctāti q̄nā esset, rñsum est esse uxorē celsi. Quæ tradens ei
uirgā pastoralem quā manu tenebat: disparuit. Paucis de
cursis diebus celsus moriēs misit baculū suū malachiæ tā
quā sibi successuro: quē ut uidit agnouit ipm esse quē ui
derat. Huiꝰ præcipue recordatio uisiōis terruit malachiā
ne si qđ diu satis dissimularat ultra renueret, diuinæ iā ui-
deretur resistere uoluntati. Verūtamē ciuitatē nō itrauit
quādiu ille icubator uixit: ne hac occasiōe cōtingeret mo
ri quēquā ex his quibꝰ uitā magis ministraturꝰ ueniebat.
Ita per bieniū (nā id tpis supuixit ille) agens extra urbem
strenuè in uniuersa ꝓuincia opꝰ epale exercuit. ¶ Illo igit̃
celeri morte scō de medio: rursum nigelius quidā imo ue
rò nigerrimꝰ sedē p̄ripuit. Et in hoc aiæ suæ mauricius ad
huc uiuēs ꝓuiderat, ut hunc hēret hæredē: in quo q dānā-
dus exibat operibꝰ adijcere dānatiōis p̄sisteret. Erat enim
& ipse ex dānata ꝓgenie cognatꝰ mauricij. Cæterū rex, &
epi, & fideles terræ nihilominus conuenerunt ut introdu
cerent Malachiā. Ecce cōsilium malignātium ex aduerso.
Quidā de filijs belial prōptus ad malitiam, potēs in iniqui
tate, sciens locū ubi pariter cōuenire decreuissent: multis
aggregatis sibi latenter uicinū occupat collē eminentem
è regione: uñ illis tractātibus alia, repētino impetu sup in
cautos irruerēt: & iterficerēt innocētes. Cū dixerāt enim
etiā regē cū epo trucidare: ut nō esset q uindicaret sangui
nē iustū. Res inotuit malachiæ: & intrās ecclesiā (erat eñ
prope) eleuatis manibus orauit ad dñm. Et ecce nubes &
caligo, sed & tenebrosa aqua in nubibꝰ æris: diē uerterūt
in noctē. Fulgura q°q́ & tonitrua & horribilis spūs pro-
cellarū diē ultimū minitant̃: uicinaq́ elemēta intētant oīa
mortē. Et ut scias lector ꝙ orō malachiæ cōcusserit elemē
ta: solos intercepit tēpestas q q̄rebāt aīam eius: solos tur-
bo tenebrosus inuoluit, q parauerāt opa tenebrarum. De
niq́ ipse qui princeps extiterat tanti mali fulmine percus
sus interijt cū tribꝰ alijs: & fuere cōsortes mortis q fuerāt
participes sceleris. Quorū sequēti die inuenta sunt corpo
ra semiusta & putrida: hærentia ramis arborū: ubi quenq́
spiritus eleuans allisisset. Alij quoq́ tres semiuiui inuenti
sunt: cæteri oēs circūquaq́ dispersi. Illos autē qui cū ma-
lachia erāt quāuis proximos loco, tēpestas oīno nō tetigit:
nec q̄cquā molestiæ itulit. In facto isto recēs capimꝰ c pe-
rimētū ueritatis uerbi illiꝰ: qa oratio iusti penetrat cælos.
Sed & nouū antiq exēplū miraculi quo olim tota AEgy-
pto uersante in tenebris, solus Israel i lumine māsit dicen-
te scriptura. Vbicūq́ Israel erat, lux erat. Huc mihi accur-
rit & factum sancti heliæ: nunc quidem ab extremis terræ
nubes & pluuias educentis: nunc uerò super blasphemos
euocantis ignem de cælo. Et modo de simili clarificatꝰ est
deus in seruo suo malachia.

ANno ætatis suæ tricesimooctauo pauper mala-
chias pulso incubatore intrauit ardinacha: pō
tifex & metropolitanus totius hyberniæ, rege
uerò cæterisq́ qui introduxerant eum ad pro-
pria remeantibus, ipse remanet in manu dei, & remanent
illi foris pugnæ, intus timores. Nam ecce uiperea soboles
frendens & uociferans se exhæredari, tota se intus & foris
suscitat aduersus dominum, & aduersus Christū eius. Por
rò nigellus uidens sibi imminere fugam: tulit secum insi-
gnia quædam sedis illius: textum scilicet euangeliorū qui
fuit patricij: baculūq́ auro tectū, & gēmis preciosissimis
adornatū, quē nominant baculum Iesu: eo ꝙ ipse dñs (ut
fert opinio) cum suis manibus tenuerit atq́ formauerit.
Et hæc summæ dignitatis & uenerationis in gente illa.
Nempe notissima sunt celeberrimaq́ in populis, atq́ i ea
reuerentia apud oēs: ut, qui illa habere uisus fuerit, ipsum
habeat

habeat epm ppls stultꝰ & insipiens. Ibat hō girouagus,&
alter sathanas circūibat terrā & pambulabat eā: insignia
sacra circūferens. Quæ ubiqꝫ ostētās, ubiqꝫ eorū grā rece
ptabat: cōciliās sibi p hæc aios oim: & à malachia quoscūqꝫ
potuisse auertēs. Hæc ille. erat autē priceps, quidā de potē
tioribꝰ iniq pgeniei, quē rex priusquā ciuitatē exiret iu
rare coegerat pacē tenere epo: acceptis ab eo isup obsidi
bus multis. Is post regis exitū nihilominꝰ ciuitatē ingres
sus cōsiliū habuit cū ppinqs & amicis, quō sctm̄ dolo te
neret, & occideret. Timebāt uerò plebē. Et cōiurātes i ne
cē malachiæ cōstituere locū & diē: & traditor dedit eis si
gnū. Ipso die cū uespertina iā solēnia i ecclīa celebraret anti
stes cum uniuerso clero & multitudine ppli: mittit ad ipm
nequā ille in uerbis pacificis, i dolo rogās qtenus ad se di
gnet descēdere: ut faciat pacē. Rñdētibꝰ q assistebant ipm
potiꝰ ad epm debere uenire: ecclīam esse cōpetētiorē locū
firmādæ pacis (siqdē psenserāt dolū) subiūgūt q missi erāt
hoc tutū nō esse pricipi, timere eū capiti suo: nec se crede
re turbis q se ante hos dies cā epi ppemodū intremissent.
Cōtēdētibꝰ i hūc modū illis qdē ut iret, istis uerò ne iret:
eps cupidꝰ pacis & mortis nō timidꝰ, sinite, inqt fres, sini
te me imitari magistrū meū. Sine cā sum Xpianꝰ, si Xpm
nō sequor. Forte flecto hūilitate tyrānū: etsi nō, uinco tñ:
exhibēs oui pastor, sacerdos laico, qd mihi illi debuerat.
Vos quoqꝫ qd i me est: nō parū ædifico exēplo tali. Quid
eñ si cōtigat occidi? Nō recuso mori: ut uos uitæ meæ te
neatis exēplū. Oportet epm (ut ait eporū priceps) nō dña
ri i clero: sed formā fieri gregis. Haud aliā sanè formā quā
ab illo accepimus, qui hūiliauit semetipm factus obediēs
usqꝫ ad mortē. Quis mihi det hāc relinquere filijs signatā
sanguine meo. Expiemini certè an sacerdos uester dignè
satis à Xpo didicerit mortē nō timere p Xpo. Et surgens
cœpit ire flētibꝰ cūctis & supplicātibꝰ ne tm̄ cuperet pro
Xpo mori, ut tm̄ Xpi gregē desolatū reliqret. Verū ille to
tam spē suā ponēs in dño, tota alacritate prexit: tribus tm̄
comitātibꝰ discipłis paratis mori cū eo. Qui ut calcato li
mie domꝰ, repēte se medio itulit armatorū, scuto fidei ipe
munitꝰ. Cōcidere facies oim: qa pauor irruit sup eos, ita ut
dicere posset epus. Qui tribulāt me inimici mei, ipi ifirma
ri sunt & ceciderūt. Hoc uerbū uerū est. Videres hostiā stā
tem, carnifices ferro armatis manibꝰ undiqꝫ circūstātes, &
qui imolaret nō erat. Putares stupere lacertos: sic nō fuit
qui extenderet manū. Nam & is quoqꝫ qui caput malitiæ
uidebat: assurgit ei potius quā insurgit. Vbi quæso signū
ô homo, qd dederas i mortē pōtificis? Hoc magis hono
ris signū quā mortis indiciū. Deferre est hoc nō mortē in
ferre. Res mira. Pacē offerūt, qui necē parauerāt. Nō est qꝫ
abnuat: q & uitæ periculo quæsierat eā. Itaqꝫ facta est pax
& tam firma: ut ab illa die hostē sacerdos nō modo paca
tū habuerit: sed subditū, sed deuotū. Quo audito fideles
quiqꝫ gauisi sunt: qꝫ nō modo saluatꝰ sit sanguis innoxiꝰ
in die illa: sed & nocentiū multorū animæ malachiæ meri
tis euaserit ad salutē. Et apprehēdit omnes circūquaqꝫ ti
mor, audiētes quomodo duos inimicorū eiꝰ qui uideren
tur ferociores in generatiōe sua sic subita uirtute pstra
uit deꝰ: istū loquor q in manibꝰ est, & eū de quo superiꝰ
dixi. Alterū eñ terribiliter mulctatū in corpore, alterum
misericorditer mutatū i corde: ambos mirabiliter cōpre
hēdit, in cōsilijs q cogitabāt. His ita peractis cœpit iā in
ciuitate episcopus tota libertate disponere & ordīare de
oibꝰ pertinētibꝰ ad ministeriū suū: nō tamē sine cōtinuo
discrimine uitæ suæ. Nā etsi iā nemo q palam noceret: ab
insidiantibus tamē nec locꝰ satis tutus episcopo erat nec
tēpus feriatū. Et deputati sunt ei uiri armati ad custodiā
die ad nocte: sed ille magis i dño cōfidebat. Fuit uerò cō
silium præfatū schismaticū inseq, eo qꝫ seduceret multos
ex insignibus quæ ferebat, suadēs omnibus se episcopū
esse debere: & sic solicitans plebes aduersus malachiā atqꝫ
ecclesiæ unitatem. Et fecit sic. Et sine difficultate ita i bre
ui uniuersas sepsiuit uias eius, per gratiā sibi à domino da
tam & quam habebat ad omnes: ut malignus ille coactus
sit dare manus, reddere insignia, & quiescere de reliquo
in oī subiectione. Ita malachias licet per multa pericula &
labores, prosperabatur in dies & confortabatur: magis ac
magis abundās in spe & uirtute spiritussancti. ¶Nec mo
do malefactores sed & detractores. Malachiæ corripuit
deus. Quidam, uerbi gratia, gratiam habens principum &
potentum, etiam ipsius regis qꝫ esset adulator & garrulꝰ
& potens in lingua: fauebat per omnia aduersarijs Mala
chiæ & procaciter tuebatur partem eorum. Sancto uerò
& præsenti resistebat i facie, & detrahebat absenti: irreue
renter occurrens ei in omni loco, maximeqꝫ ubi celebrio
ribus illum sciret interesse conuentibus. Sed citò digna
linguæ procacis mercede donatꝰ est. Intumuit & compu
truit lingua maledica uermibus ex ea scatētibꝰ & diffluē
tibꝰ toto ore blasphemo. Quos per septem ferme dies in
cessanter uomens: tandem cum illis miseram expuit ani
mam. ¶Loquente coram aliquando malachia & populum
exhortante, mulier quædam infelix ausa est interrumpere
sermonem clamoribus improbis: non deferens sacerdoti
& spiritui qui loquebat. Erat autem de progenie impia &
spiritū habēs in naribus, blasphemias contumeliasqꝫ euo
mebat in sanctum: dicens hypocritam & inuasorē alienæ
hæreditatis, sed & caluicies illius improperans. At ille ni
hil respondit ei, sicut erat uerecundus & mitis: sed domi
nus respōdit pro eo. Versa illa in insaniam est, domino iu
dicante: & crebris uocibus clamitans se suffocari à mala
chia: morte demū horrenda luit peccatū blasphemiæ. Sic
misera assumēs aduersus malachiā iproperiū helisæi: uerè
illum sibi alterū experta est helisæum. Porrò quia causa pe
stilētiæ cuiusdā ortæ i ciuitate, multitudinē cleri & popu
li solēniter cū memoria sctōrū tunc foras eduxerat: ne hoc
qdē ptereūdū, qꝫ orāte malachia, pestilētia illico cōqeuit.
Ex hoc iam q mutiret aduersus eū nō fuit: dicentibus qui
de semine chanaā sunt, fugiamus malachiam, quia dñs pu
gnat pro eo. At sero istud: quia zelus dñi ubiqꝫ occurrēs
eis, persecutus est eos usqꝫ ad internecionē. Quomodo in
tra paucos dies periit memoria eorum cum sonitu. Quo
modo facti sunt in desolationem, subitò defecerunt: perie
runt propter iniquitatem suam? Grande hodieqꝫ miracu
lum facit tam uelox generationis illius deletio, his præser
tim qui eorum nouerant superbiam atqꝫ potentiam. Mul
ta quidem & alia signa fuere quibus deus glorificauit no
men suum: & seruum suum inter sudores & pericula cōfor
tauit. Quis dignè commemoret? Non tamē omnia præte
rimus: et non sufficiemus ad omnia. Propter seriem autē
narrationis ne impediatur: aliqua quæ dicturi sumꝰ reser
uamus in finem.

IGitur malachias intra triennium reddita retributione
superbis, & libertate ecclesiæ restituta: pulsa barbarie,
& reformatis ubiqꝫ moribus christianæ religionis, ui
dens omnia in pace esse: cœpit cogitare & de sua pace.
Et memor propositi sui cōstituit p se Gelasium uirum bo
num & dignum tali honore: conuenientibus clero & popu
lo, quin potius sustinentibus propter pactum. Nam alias
durum uisum omnino. Quo cōsecrato, regibusqꝫ ac prin
cipibus attentius commendato: ipse clarus miraculis &
triumphis ad suam parochiam redit. Non tamen conne
reth: & audi causam dignam relatu. Diocesis illa duas fer
tur habuisse antiquitus episcopales sedes: & duo extitisse
epatus. Id uisum melius malachiæ. Itaqꝫ quos ambitio cō
flauit in unum malachias reuocauit in duos: partem alteri
episcopo cedēs, partē retinēs sibi. Et propterea nō uenit
connereth, qꝫ ei iam episcopum ordinasset: sed dunum se
contulit: disterminans parochias sicut in diebus antiquis.
O purū cor ô oculum columbinum. Locū tradidit nouo
episcopo qui uideret paratior, principalior haberet, locū
in quo sederat ipse. Vbi sunt qui de terminis litigant. pro
uno uiculo perpetes adinuicē inimicitias exercētes? Ne
scio si quod genus hominum magis quā istos antiquū ua
ticinium tangat: sequerunt prægnantes galaad ad dilatan
dum terminos suos. Sed hæc alias.

Malachias factus dunensis ep̃s confestim more suo curauit asciscere ad solatium sibi de filijs suis cõuentũ regulariũ clericorũ. Et ecce rursus accingit̃ q̃si nouꝰ Christi tyro ad spiritale certame, rursus induit̃ arma potẽtia deo: sanctæ paupertatis humilitatẽ, rigorẽ disciplinæ cœnobialis, ociũ cũtemplandi, orandi assiduitatem. Quæ tamen oĩa uoto magis ualuit diu tenere quã actu. Etem̃ uniuersi confluebant ad eũ: nec modo mediocres sed & nobiles & potẽtes, illiꝰ se sapientiæ & sanctitati ĩstruẽdos, corrigẽdos, ac regẽdos, cõmittere festinabant. Et ipse interdũ ibat & exibat seminare semen suum: disponens & decernens tota autoritate de rebꝰ ecclesiasticis tãquã ex apostolis unꝰ. Et nemo illi dicebat in qua ptãte hæc facis: uidẽtibꝰ cũctis signa & ꝓdigia q̃ faciebat: & qa ubi spũs dñi ibi libertas. Visum tñ sibi nõ tutè satis actitari ista, absqꝫ sedis apostolicæ autoritate: & romã ꝓficisci deliberat: maximeqꝫ qđ metropolicæ sedi deerat adhuc, & defuerat ab initio pallij usus: qđ est plenitudo honoris. Et uisum est bonum in oculis eiꝰ si ecc̃lia pro qua tm̃ laborarat: quẽ hactenꝰ nõ habuerat suo acqreret studio & labore. Erat & altera metropolica sedes quã de nouo constituerat celsus: primæ tñ sedi, & illius archiep̃o subdita tanquã primati: & huic quoqꝫ optabat nihilominꝰ palliũ Malachias: cõfirmariqꝫ autoritate sedis apl̃icæ p̃rogatiuã, quã bñficio celsi adipisci meruerat. Innotescente ꝓposito displicuit fratribꝰ: necnõ & magnatibus, & populo terræ. Oẽs em̃ intolerabilẽ sibi iudicabãt tã diutinã oĩm pij parentis absentiã: & quod metuerẽt de morte ipsius. Cõtigit interea mori germanũ eiꝰ christianum noĩe uirũ bonũ plenũ gratiæ & uirtutis. Ep̃s erat illi qdẽ scđs ĩ celebri opiniõe: sed uitæ sc̃timonia & iustitiæ zelo fortè nõ impar. Huius decessus magis terruit uniuersos: & discessum Malachiæ reddidit molestiorẽ. Dicebant aũt nullo modo assentiendũ unici pegrinatiõi patroni: ut nõ desolet̃ oĩs terra: si duabus tãtis colũnis sub uno mõmẽto tp̃is destituat̃. Ergo oẽs pariter cõtradicunt. Et uim faciebãt, cũ ille diuinã ultionẽ minatus est. Non tñ destitere illi nisi missa sorte, prius dei uolũtas super hoc interrogaretur. Prohibente illo nihilominus mittũt: sed illa pro malachiæ pte ter r̃ndisse inuẽta est. Nec em̃ una cõtẽti uice fuere cupidi retinendi eũ, demũ cedentes dimittũt illũ nõ tñ sine ploratu & ululatu multo. Sed ne quid imperfectũ relinqueret: tractare cœpit quõ defuncti fratris semen suscitaret. Et accersitis ad se tribꝰ discipl̃is suis: anxiꝰ æstuabat q̃nã dignior ad hoc opus siue utilior uideretur. Et diligenter intuitꝰ singulos, tu, inquit, ô Edane (sic em̃ uocabat̃ unus) suscipe onus. Ille cunctãte & flẽte: ne timeas, ait, tu enim mihi à domino designatꝰ es: quia annulũ aureũ quo despõsandus es iã nũc p̃uidi in digito tuo. Acquieuit ille: & malachias eo consecrato ꝓficiscit̃. ¶ Cũqꝫ egressus de scotia peruenisset eboracũ; sacerdos quidã sycarus noĩe intuitus eum agnouit. Nec em̃ faciẽ eius uiderat añ sed cũ haberet spm̃ ꝓphetiæ reuelatũ fuerat ei iãpridẽ de illo. Et nũc incũctanter circũstãtibꝰ digito eũ demõstrãs: hic ẽ, inq̃t, de quo dixerã, qa de hybernia sc̃tũs uenitet põtifex, q scit cogitatiões hoĩm. Sic nõ potuit latere lucerna sub modio: pdẽte eã ꝑ os Sycari spũ sc̃tõ, q illã accẽderat. Nã & multa secreta de eẽ suo, suorũqꝫ dcã sunt ei à sycaro: q̃ ita eẽ uel fuisse oĩa recognouit. Sed & socijs malachiæ percũctantibus de suo reditu r̃ndit sycarus incunctãter, qđ post rei ꝓbauit euẽtus: paucos uidelicet ad modũ de numero illo cum ep̃o redituros. Illi audito hoc suspicati sunt mortẽ: sed deus aliter adimpleuit. Nẽpe rediens ab urbe quibusdã apud nos, quibusdã & in alijs locis ad discendã couuersationis formã relictis, iuxta uerbum sycari cũ paucis admodũ repatriauit. Hæc de sycaro. ¶ In ipsa urbe eboracensi accessit ad eũ uir nobilis f̃m sc̃l'm uualeluus noĩe: tũc prior in kyrkchã regulariũ fratrũ, nũc uerò monachus & monachorũ pater in mailros monasterio ordinis nostri: q deuotꝰ malachiæ se or̃onibꝰ satis hũiliter commẽdauit. Is aduertẽs multos habere ep̃m socios & equos paucos (nã præter ministros & clericos alios, qnqꝫ cum eo erãt pbr̃i & eq nõ nisi tres) obtulit ei suũ quo ipse uehebat̃: hoc solum dolere se inquiẽs ꝙ esset runcinꝰ durè portãs. Et addit. Libẽtiꝰ dedissem si melior fuisset: sed si dignamini ducite qualẽcũqꝫ uobiscũ. Et ego (ait ep̃s) eo libẽtiꝰ accipio quo p̃dicas uiliorẽ: qa nõ põt mihi uile eẽ qcq̃d tã p̃ciosa uolũtas obtulerit. Et cõuersus ad suos hũc, inquit, sternite mihi qa cõmodꝰ satis & sufficiẽs erit ĩ lõgũ. Quo facto ascẽdit: & primo qdẽ durũ ut erat sentiẽs, postmodũ mira mutatiõe ualde cõmodũ sibi & suauiter ambulãtem inuenit. Et ne caderet super terrã de sermone quẽ dixerat usqꝫ ad nonum annũ quo mortuꝰ est ipse, nõ defecit ei: factus optimus & preciosissimus palefridus. Quodqꝫ euidẽtius miraculum cernentibꝰ fecit: de sub nigro cœpit albescere: & nõ multo post uix inueniebat̃ albior illo. ¶ Mihi quoqꝫ in uia hac datum est uidere uirum: & in eius uisu & uerbo refectus sum, & delectatus sum sicut in oĩbus diuitijs. Et ego uicissim, peccator licet, inueni gratiã in oculis eius extũc & deinceps usqꝫ ad obitum ipsius: sicut in ꝓœmio præfatus sum. Ipse etiã dignatus diuertere claramuallem, uisis fratribus compunctus est: & illi nõ mediocriter ædificãti præsentia & sermone eius. Et acceptãs locum & nos, atqꝫ intimis uisceribus colligens: ualedixit nobis & abijt. Qui transalpinas cum uenisset Iporiam ciuitatẽ Italiæ hospitis sui paruulum filium, qui male habens moriturus erat, continuo sanauit.

Erat tunc tẽporis in sede apostolica felicis memoriæ secundus Innocentius papa, qui cum benignè suscẽpit: humanè satis illi super lõga peregrinatiõe cõpassus. Et primò quidẽ malachias quod altius infixerat animo, cum multis lachrymis implorabat: licere sibi uiuere & mori in claraualle permissu & benedictiõe summi põtificis. Et petijt hoc non oblitus ad quod uenerat: sed affectus quo uenerat desiderio claræuallis. Nõ autẽ obtinuit, qđ uir apostolicus lucris potiꝰ uberioribꝰ occupãdũ decerneret. Nec tñ omnino frustratus est à desiderio cordis sui: cui mori ibi etsi nõ uiuere donatum est. Mensem integrum fecit in urbe: loca sancta perambulans, & frequẽtans causa orationis. Cumqꝫ per id temporis sæpe ac diligẽter ab eo & ab his qui cum eo erant, summus pontifex inquisisset esse patriæ: mores gẽtis, statum ecclesiarum, & quanta in terra deus pe eum operatus fuisset: paranti iam repatriare commisit uices suas, per uniuersam hyberniam legatum illum cõstituẽs. Significatum siquidem erat ei ab episcopo Gilberto (qui ut suprà memorauimus tunc legatꝰ extiterat) ꝙ iã non posset præ senio & debilitate corporis uillicare. Post hæc petit malachias cõfirmari nouæ metropolis constitutionẽ: & utriusqꝫ sedis pallia sibi dari. Et cõfirmationis quidem priuilegiũ mox accepit: de pallijs autem oportet, ait summus pontifex, solennius agi. Cõuocatis episcopis & clericis & maioribꝰ terræ celebrabis generale cõcilium: & sic cõniuẽtia & cõi uoto uniuersorũ per honestas personas requiretis pallium & dabitur uobis. Deinde tollens mitram de capite suo, imposuit capiti eius sed & stolam cum manipulo dedit illi quibus uti inter offeredum solebat. Et salutatum in osculo pacis dimisit eũ: apostolica fultum benedictione & autoritate. Qui reuertens per clarãuallem suã secundã nobis largitꝰ est benedictionem. Et alta suspiria trahens ꝙ nõ liceret sibi pro suo desiderio remanere, hos, inquit, interim ꝓ me oro ut retineatis, qui à uobis discãt quod nos postmodum doceant. Et infert. Erunt nobis in semen, & in semine isto benedicẽtur gentes, & illæ gentes quæ à diebus antiquis monachi quidem nomen audierunt, monachum non uiderunt. Et dimissis quatuor a latere suo abijt. Qui probati & digni inuenti: monachi facti sunt. Post aliquot tempus cum iam sanctus esset in terra sua, misit alios: & factum est de illis similiter. Quibus per aliquantũ tempus instructis & eruditis corde in sapiẽtia dato eis in patrẽ sancto fr̃e christiano qui erat unus ex ipsis, emisimus eos: adiungentes de nostris quanti sufficerent ad numerũ abbatiæ. Quæ cõcepit

& peperit

& peperit filias quinqꝫ:& sic multiplicato semine augescit
indies numerꝰ monachorũ:iuxta desideriũ & uaticinium
malachiæ. ¶Nũc iam repetamus ordinẽ narrationis. Mala
chias ꝓfectꝰ à nobis ꝓspe puenit scotiã. Et iuenit Dauid
regẽ q adhuc hodie supest i quodã castello suo: cuius filiꝰ
infirmabat ad mortẽ. Ad quẽ ingressus honorificè à rege
susceptus,& humiliter exoratus ut sanaret filiũ suũ:aq̃ cui
bñdixit aspsit iuuenẽ,& ituẽs i eũ ait. Cõfide fili:nõ mo-
rieris hac uice. Dixit hoc,& die sequẽti dctm̃ ꝓphetæ secu
ta est sanitas:sanitatẽ lætitia pr̃is:clamor & strepitꝰ totius
exultãtis familiæ. Exijt sermo ad oẽs,nec em̃ qđ in domo
regia & regis acciderat filio latere potuit. Et ecce ubiqꝫ re
sultãs grarũ actio,& uox laudis:tũ ꝓ salute dñi,tũ pro mi-
raculi nouitate. Hẽricꝰ est iste,nã uiuit adhuc unicus pr̃is
sui,miles fortis & prudẽs:patrissans (ut aiũt) insectãdo iu
stitiã & amorẽ ueri. Et amauit uterqꝫ malachiã quãdiu ui-
xit:tãquã q illũ à morte reuocasset. Rogabãt eũ manere ꝑ
aliquot dies,sed ille declinãs gl'iã,moram non sustinuit:&
mane carpebat iter. Trãseũti igit ꝑ uillã noĩe Crugeldũ:
occurrit puella muta. Orãte illo solutũ est uinculũ linguæ
eiꝰ:& loq̃bat recte. ¶Dehĩc uillam ingrediẽs quã noĩant
eccl'ia sc̃ti michaelis,oblatã sibi mulierẽ phreneticã & uin
ctã funibꝰ corã oĩ populo curat:& dimissa incolumi profi
ciscit. Perueniẽs uerò ad portũ lapasperi,trãsitũ ibi ꝑ ali-
quot dies p̃stolabat:sed mora minime trãsijt ociosa. Con-
struitur interim de uirgis in sepẽ textis oratoriũ,ĩpo iubẽ
te,ipso operãte pariter. Cõsummatum circundedit uallo:
atqꝫ interiacens spatiũ in cemiterium benedixit. Sanè me
rita bñdicẽtis miracula satis declarãt: quæ usqꝫ hodie ibi
actitari feruntur. Inde est ꝙ de finitimis locis infirmos &
malè habentes illo portare consueuerunt & sanant multi.
Mulier totis dissolutis mẽbris,plaustro uecta illuc, pedi-
bus suis remeauit domum:una duntaxat nocte nõ frustra
in loco sancto præstolata mĩam dñi. Alia quædam ibidem
pernoctabat in oratione,quã fortè reperiens solam homo
barbarus accẽsus libidine,& sui minime compos:irruit ra
biosus in eã. Conuersa illa & tremefacta suspiciens aduer-
tit hoiem plenũ diabolico spũ: heu tu,inquit,miser quid
agis? Considera ubi es:reuerere hæc sancta, defer deo, de-
fer seruo eius malachiæ:parce & tibiĳpsi. nõ destitit ille fu
rĳs agitatus iniquis. Et ecce (quod horribile dictu est) ue
nenatũ & tumidum animal quod buffonẽ uocãt:uisum est
reptans exire deinter femora mulieris. Quid plura? Terre
factus resilijt homo:& datis saltibus festinus oratorio exi-
lijt. Ille confusus abscessit, & illa intacta remansit: magno
quidẽ & dei miraclo,& merito malachiæ. Et pulchrè opi
fœdo & abhominando:fœdũ interuenit & abhominabile
monstrum. Nõ prorsus aliter decuit bestialẽ extingui libi
dinem quàm per frigidissimum uermẽ, nec aliter temera-
riũ frenari ausum,frustrari conatũ quã ꝑ uilẽ inutilẽqꝫ be
stiolam. Et hæc loco isto sufficiant,pauca de pluribꝰ. Nũc
iam reliqua prosequamur.

A Scendit Malachias nauem,& prosperè naui-
gans applicuit monasterio suo benchorẽsi:ut
primi filij primam reciperet gratiã. Quid ani-
mi putas gessisse illos,sano de uia tam lõga re
cepto patre,& illo patre? Nec mirum si se tota in gaudiũ
effuderũt uiscera eorum in reditu eius: quando & exteris
circunquaqꝫ gentibus incredibilem mox lætitiam uelox
rumor inuexit. Deniqꝫ de ciuitatibus & castellis & uicis
occurrunt ei:& quocunqꝫ diuertat suscipitur exultatione
uniuersæ terræ. Veruntamẽ non sapit honor:opus exerce
tur legationis. Multis in locis celebrãtur cõuentꝰ multi:
nequa regio seu portio regionis legationis fructu,& uti-
litate fraudet. Seminat sup oẽs aquas:nõ est qui se abscõ-
dat ab opera solicitudinis eius. Non sexus,non ætas,non
conditio,nõ professio reputatur. Vbiqꝫ semẽ spargitur sa
lutare:ubiqꝫ intonat tuba cælestis. Vbiqꝫ discurrit, ubiqꝫ
irrumpit:euaginato gladio linguæ ad faciendã uindictam
in nationibus,increpationes in populis. Terror eius sup
facientes mala. Clamat iniquis,nolite iniquè agere,& de-
linquentibus nolite exaltare cornu. Religio ubiqꝫ plãtat
ꝓpagat,fouet. Oculi eiꝰ sup eos: & cura eiꝰ ad necessita-
tes eorũ. In cõcilijs q passim celebrant repetunt antiquæ
traditiões:quas tñ bõas fuisse cõstiterit, abolitas uerò ne
gligentia sacerdotũ. Nec modo uetera instaurant: cudun
tur & noua. Et quæcũqꝫ ꝓmulgauerit:tanquã cælitus edi
ta acceptant,tenent scripto,mãdant ad memoriã postero-
rũ. Quidni cælitus missa crederent:q̃ tot cælestia cõfirmãt
miracula? Et ut fidẽ dictis faciã:pstringã nonnulla paucis.
Quis em̃ cũcta enumeret? Qꝫ quã libẽtiꝰ fateor imitãdis
immorer:quã admirãdis. ¶Et meo qdem iudicio primum
& maximũ miraculũ quod dedit,ĩpe erat. Vt em̃ taceã ĩte
riorẽ hoiem eius,cuius pulchritudinẽ,fortitudinem,puri
tatẽ satis indicabant mores ipsius & uita:ipsum exteriorẽ
ita uno semper modo,ipsoqꝫ modestissimo & decẽtissimo
gessit: ut nil prorsus appareret in eo qđ posset offendere
intuẽtes. Et qdẽ q nõ offendit ĩ uerbo ille pfectꝰ est uir. At
uerò in malachia quis unquã etiam si curiosiꝰ obseruarit,
depræhẽdit ociosum non dico uerbũ sed nutũ? Quis ma-
nũ pedẽue mouẽtẽ frustra? Imo quid nõ ædificans in eius
incessu,aspectu,habitu,uultu? Deniqꝫ uultu hillaritatem,
nec fuscauit mœror:nec leuigauit risus. Totũ ĩ eo discipli
natũ,totũ insigne uirtutis:perfectiõis forma. Per oĩa seriꝰ:
sed nõ austerus. Remissus interdũ:dissolutus nunquã. Ne
gligens nihil:etsi pro tpe multa dissimulãs. Quietus sæpe,
sed minĩe aliqñ ociosus. A die p̃io cõuersionis suæ usqꝫ
ad extremũ uitæ fine ꝓprio uixit. Non seruos nõ ancillas
nõ uillas,nõ uiculos,nõ deniqꝫ qcquã reddituũ ecclesiasti
corum,seculariũue:uel in ipso habuit epatu. Mensæ epali
nihil prorsus cõstitutũ uel assignatũ uñ eps uiueret. Nec
em̃ uel domũ ꝓpriã habuit. Erat aũt penè incessanter cir-
cũiens parochias oẽs euãgelio seruiens, & de euangelio
uiuens,sicut constituit ei dñs:dignus est inquiẽs operarius
mercede sua. Nisi ꝙ frequẽtius ipsum euangeliũ sine sum
ptu ponẽs:de laboribꝰ suis suorũqꝫ ferebat, uñ se & alios
qui secũ laborabãt in opere ministerij sustentaret. Porrò
si interdũ quiescere oporteret,ĩ sc̃tis hoc faciebat locis: q̃
ipse ꝑ Hyberniã sparserat uniuersam. Apud quos uerò mora
facere libuisset,illorũ se cõformauit moribꝰ & obseruãtijs
cõi cõtẽtꝰ uita & mẽsa. Nõ fuit ĩ uictu, nõ fuit ĩ uestitu in
quo potuisset malachias dignosci inter cæteros fr̃es: ĩtm̃
cũ maior eẽt hũiliauit se ĩ oĩbꝰ. Deniqꝫ cũ exiret ad p̃dicã
dũ,cũ peditibꝰ pedes & ĩpe ibat:eps & legatꝰ. Forma apl'i
ca hæc:& idẽ magis mira in malachia, q̃ rara nimis ĩ alijs.
Verꝰ ꝓfecto apl'orũ hæres est iste:q talia agit. Sed aduerte
re est quõ diuidat hæreditatẽ cũ fr̃ibꝰ suis:æq̃ nepotibus
apl'orũ. Illi dñant in clero:iste dũ esset liber ex oĩbus oĩm
se seruũ fecit. Illi aut nõ euãgelizãtes mãducãt, aut euãge
lizãt ut mãducẽt:malachias imitãs Paulũ mãducat ut euã
gelizet. Illi fastũ & quæstũ æstimãt pietatẽ: malachias hæ
reditate uẽdicat sibi opus & onus. Illi felices se credũt si
dilatauerint terminos suos: malachias in dilatãda charita
te gloriat. Illi cõgregãt in horrea,& dolia replẽt. uñ one-
rẽt mensas:malachias colligit in deserta & solitudines uñ
impleat cælos. Illi cũ accipiãt decimas & primitias & obla
tiões ĩsup & de cæsaris bñficio telona & tributa & alios
redditꝰ ĩfinitos:soliciti sunt nihilominus qd mãducent,&
qd bibãt:malachias nihil horũ hñs, multos tñ locupletat
de prõptuario fidei. Illis nec cupiditatis nec solicitudinis
ullus ẽ finis:malachias cupiẽs nihil,nõ nouit tñ cogitare
de crastino. Illi à pauperibꝰ exigunt qđ dẽt diuitibꝰ: iste
solicitat diuites ꝓ pauperibus sustentandis. Illi marsupia
uacuãt subditorũ:iste ꝓ pc̃tis eorum altaria cumulat uotis
hostijsqꝫ pacificis. Illi alta palatia erigũt turres ac mœnia
ad cælos leuãt: malachias nõ hñs ubi caput reclinet opus
facit euangelistæ. illi equos ascẽdũt cũ turba hoĩm gratis
mãducãtiũ panẽ & nõ suũ:malachias septꝰ sc̃tõrũ fr̃m col
legio pedes circũit,portãs panes angelorũ qbꝰ satiet aĩas
esuriẽtes. Illi plebes ne agnoscũt qdẽ, iste erudit. Illi potẽ
tes & tyrannos honorãt:iste punit. O uirũ apl'icũ quẽ tot
& talia nobilitãt signa apl'atꝰ sui. qd ergo mirũ si mira est

operatus sic mirabilis ipse? Imo uerò non ipse sed deus in ipso. Alioquin tu es deus, inquit, qui facis mirabilia.

ERat mulier in ciuitate Culratim dæmonium hn̄s. Vocatus est Malachias, orat ꝓ addicta urget inuasorem, exit. Sed nōdū exsaturata nequitia eiꝰ miseram inuadit mulierculā q̄ forte ꝓpe assisteret. Et Malachias. Nō ad hoc, inqt, tibi illā tuli ut hāc ꝑuaderes: exi & ab ea. Paret: sed repetit priorē. Qua denuo pulsus, recurrit in alteram. Ita ꝑ aliqd̄ spaciū alternatim uexabat illas hincinde refugiens. Tūc sctūs sibi indignās illudi à dæmone, colligēsq; spm̄ infremuit: & totis uiribꝰ fidei sctō impetu in aduersariū ab utraq; fugauit: & quidē nō minus uexatū his quas uexauerat ipe. Cæterū ꝙ morā fecit sctō, non putes lector fuisse uirtutis eius, sed dispensationis diuinæ: ut uidelicet ex hac manifestior fieret & maligni p̄ntia, & uictoria malachiæ. Deniq; audi qd alibi fecerit: nō aūt per p̄ntiā suā. Et utiq; potuit p̄ns: qd̄ absens ualuit. ¶In regione aqlonaris ptis Hyberniæ iacebat infirmus in domo: nec dubiū quin dæmonū maleficio: Nā quadā nocte audiuit eos loquētes dicētes alr̄ ad alterū. Vide ne miser iste hypocritæ illiꝰ stratum stramēue cōtingat: & sic effugiat manus nostras. Cognouit hō ꝙ malachiā loq̄ret̄: quē nō multo ante in eadē domo meminerat ꝑnoctasse & adhuc stramē in loco. Sumptaq; fiducia & quo potuit conatu cœpit repere debilis corpe: sed fide fortis. Et ecce in aere clamor & uociferatio. Prohibe eū ꝓhibe: retine eū retine: amittimꝰ p̄dā. Verū is quē portabat fides & desideriū euadēdi: quāto plus clamabāt illi, tātomagis genibus manibusq; nitens ad remediū festinabat. Et perueniēs ascendit lectulū: uolutat̄ in stramine: audit ululatū piangētiū. Heu heu ipsi uos prodidimꝰ, decepti sumꝰ: euasit. Et dicto citiꝰ recessit ab eo dæmonū terror, & horror quē patiebat̄: & oīs parit ægritudo. ¶In Lesmor ciuitate hō à dæmonio uexatꝰ: ꝑ malachiā liberatus est. ¶Itē trāseūti aliqn̄ plāginiā oblatꝰ illi infans hn̄s dæmoniu: sanꝰ relatꝰ est. In regiōe eadē ligatā funibꝰ freneticā solui iussit & ī aqua, quā bn̄dixit lauari. Lota est: & sanata est. ¶Alteram quoq; in saballo regione ulydiæ mēbra ꝓpria dentibꝰ laniātē: orādo & tāgēdo curauit. Amētē hoīem multa p̄dicētē futura: amici & ꝓpinqui adducūt ad dei hoīem uinctū funibꝰ fortiter: ꝙ fortem ad nocēdū rabies ipsa fecisset, & terribilē ualde. Orat malachias: & incōtinēti æger sanat̄ & soluit̄. Factū est hoc loco q̄dā cuius nomē tacemus: ꝙ nimis barbarū sonet, sicut & alia multa. ¶Exiēs de q̄dā eccl'ia obuiū habuit hoīem cū uxore sua q̄ nō poterat loq. Rogatꝰ ut eiꝰ misereat̄, stat in porta populo circūstāte: & data bn̄dictione sup eā: iubet dn̄icā dicere orōnē. Dixit illā. & ppl's bn̄dixit dn̄m. ¶In ciuitate cui nomē oēthreb decūbēs lectulo qdā iā dies. xij. priuatꝰ līguæ officio, ad iussionē uisitātis se scti, loq̄lā recuperat: euchari stiā sumit: & ita munitꝰ extremū in bona cōfessiōe efflauit spm̄. O oliua fructifera in domo dei: ô oleū iucūditatis ungēs & lucēs. Et splēdore miraculi illustrauit sanos & suauitate bn̄ficij unxit infirmū: cui mox morituro salutarē cōfitendi & cōicandi obtinuit facultatē. ¶Intrauit ad eū quidā de nobilibus hn̄s ei aliquid dicere. Qui interloquēdū fide plenꝰ tres iuncos pie furatꝰ de lectulo in quo ille sedebat tulit secū: & multa deꝰ de furto pietatis ē operatꝰ: fide illius, & præsulis sctītate. ¶Forte uenerat in ciuitatē noīe duenuania. Et cū sederet ad mēsam, ingressus uir nobilis de ciuitate ipsa humilr̄ supplicat ꝓ uxore prægnāte q̄ iam solenne p̄terisset tp̄s pariēdi: ita ut mirarent̄ oēs: & nemo aliud quàm uitæ periculum crederet imminere. Rogat & cū eo neemias ep̄s illius ciuitatis, qui iuxta eū sedebat: rogant & cæteri quotquot aderant simul discūbentes. Tū ille. Cōpatior ei, inquit, ꝙ bona mulier sit & pudica. Et porrigens uiro poculū cui bn̄dixerat, uade, inqt, da illi bibere: sciēs eā sumpto benedictiōis potu, & sine mora & sine periculo parituram. Factū ē qd̄ p̄cepit: & nocte ip̄a subsecutū est qd̄ ꝓmisit. ¶Sedebat ī cāpo cū comite ulidiæ aliqua tractās: & multitudo copiosa circa eos. Venit mulier grauida, & uerè grauida. Indicat se cōtra oēs naturæ leges retinere partū iam. xv. mensibꝰ & diebꝰ. xx. Cōpassus malachias sup nouo & inaudito incōmodo, orat, & mlier parit & q aderāt lætati sunt & mirati sūt. Oēs eī uiderūt ī qua facilitate & uelocitate loco eodē enixa sit & triste negati partꝰ p̄iculū miraculo cōmutatū iucūdiori. ¶Accidit ibidē qddā: pari qdē miraculo sed sorte dispari. Vidit hoīem qui publice tenere diceret̄ cōcubinā fratris, & hic erat miles minister comitis. Et publicè cōueniens incestuosum, alterū ei Ioānē exhibuit: nō licet tibi, inquiēs, cōcubinā hr̄e fratris tui. Et ille alterū ipsi nihilominꝰ herodē redhibēs, nō mō nō audiuit eū, sed & supbe rn̄dit: & corā oībꝰ iurabāt nūquā se dimissurū. Tū cōmotus malachias, sicut erat ꝓ iustitia uehemēter zelās: & deꝰ, inqt, te ab illa sepet uel inuitū. Paruipendēs ille ex instāti abijt indignabūdꝰ. Offendēsq; mulierē nō longe à turbata cōstituta in loco oppressit eā: sicut erat sathanæ totꝰ cui paulò an̄ traditꝰ fuerat. Nec latuit flagitiū. Ancilla q̄ dn̄am comitabat̄ recurrens domū (nempe haud ꝓcul aberat loco) nūciat anhela qd mali acciderit. Ad quā uocē germani illiꝰ q domi erant zelantes sororis stuprū tota illo festinantia peruolāt: pudicitiæ hostē ipso in loco & opere sceleris deprehēsum, multis cōfossum uulneribꝰ interimūt. Necdū cōuetꝰ solutus erat: cū ecce armiger illiꝰ qd̄ euenerat nūciauit. Et mirati sunt uniuersi, ꝙ sn̄ia malachiæ tā celerē habuisset effectū. Timuerūt quiq; flagitiosi audito hoc uerbo (nā mlt̄i erāt in terra) & territi purgati sunt: lauātes manꝰ suas ī sanguine p̄ctōris. ¶Diarmitiū comitē multo iā tp̄e decūbente lecto duriter qdē īcrepās ꝙ malꝰ hō eēt īmoderatꝰ seruiēs uētri & gullæ: bn̄dicta aspsum aqua sine mora surgere fecit: & ita ualētē, ut illico equū ascēderet: & utiq; p̄ter spē suā ipsiꝰ & suorū. In urbe caselensi uenit hō an̄ eū cū filio palitico, rogās illū sanari. Qui orās breuiter uade, inquit, filius tuus sanabit̄. It, & crastino redit cū filio: sed minime sanato. Tū surgēs malachias & stans sup eū diutiꝰ orauit, & sanatꝰ est. Et cōuersus ad patrē: offer īqt, illum deo. Annuit hō: sed nō tenuit, & post aliquot annos ille iam iuuenis recidit ī idip̄m: sine dubio ꝓpter inobediētiā patris, & pacti transgressionē. ¶Alius qdā ueniēs de lōginquo cū esset malachias ī finibꝰ mumoniæ attulit ad eū filiū: pedū penitus officio destitutū. Percunctatꝰ quonā modo illi accidisset: ut suspicor, inqt, dæmonū malignitate. Et addit: Ludēti in prato ipsi (ni fallor) īmisere soporē euigilansq; puerulus sic se inuenit. Hæc dicēs cum lachrymis precem fundit: efflagitat opem. Misertus eius orauit malachias: iubēs ægrū iterim dormire ibidē sup soliū. Dormiuit: & surrexit sanus. Hūc ipse qa delonge uenerat aliquādiu in comitatu suo retinuit: & erat ambulās cū eo. ¶In mōasterio Benchorēsi paup quidā fratrū eleemosynis sustētabat̄. Et erat quotidianā accipiens stipē: aliqd officij factitās in pistrino. Is claudꝰ ab annis duodecim humi manibus, repēs post se trahebat pedes emortuos. Quē die quadā an̄ cellā suā malachias mœstū & mœrētē inueniēs: cām percūctat̄. Et ille. Vides, inqt, quā ex lōgo misellus affliger, & manꝰ dn̄i super me: & ecce ad cumulū ærūnæ, hoīes q misereri debuerāt irridēt me potiꝰ, miseriæ exprobrātes. Quē ubi audiuit pietate motus suspexit in cælū: manus pariter leuans. Facta autē breui orōne ipse intrauit cellā & ille surrexit. Et stās sup pedes suos mirabatur si uerè esset ꝙ erat pene somniū suspicatꝰ. Cœpit tn̄ se pedetētim mouere, neq; eī posse ire satis credebat. Tādē quasi è graui somno euigilās, cognoscit mīam dn̄i super se: firmiter gradit̄, & in pistrinū reuertit̄: exiliēs, & exultās, & laudās deū. Viso eo, q ante uiderāt & cognouerāt, repleti sunt stupore & exstatī phantasma putātes. ¶Virū itē hydropycum orando sanauit, q illico remansit ī monasterio pastor ouiū factus. ¶Ciuitas, Hyberniæ noīe corcagia, uacabat ep̄o. Tractatū est de electione, dissensere partes qbusq; ut assolet p̄sulē uolentibus cōstituere suū, nō dei. Venit illuc malachias audita dissensiōe. Cōuocato clero & populo: etiā corda & uota discordantiū unire curauit. Et persuasis illis totū negociū sibi debere credi: cui potissimū solicitudo īcumberet

illius

illius sicut & aliarũ ꝑ Hyberniã eccl'iarũ, incõtinenti nominat eis nõ quẽpiam de nobilibꝰ terræ, sed magis quendam hoĩem pauperẽ quẽ sciret sanctũ & doctũ, & hic erat alienigena. Quærit ille, nunciat̃ decũbere lecto, & ita debilis ut nullo pacto exeat, nisi in manibus portatꝰ ministrantiũ. Et Malachias: Surgat inqt in noĩe dñi ego p̄cipio, obediẽtia saluũ facit eũ. Quid faceret ille? Parere uolebat, sed ĩparatũ se sentiebat. Quòd & si posset ire, ẽpari reformidabat. Ita cũ uolũtate obediendi pugnãte gemino hoste, pondere languoris, & metu oneris: uicit illa tñ, data sibi in adiutoriũ spe salutis. Itaq̃ conat̃, mouet sese, tentat uires, inuenit se solito fortiorẽ. Crescit pariter fides cũ uiribꝰ, & rursum facta fortior fides dat uicissim uiribꝰ incremẽtũ. Iam surgere ꝑ se ualet, iã meliuscule gradi: iã nec sentire in ambulãdo lassitudinẽ, demũ expeditꝰ & alacer peruenire ad Malachiã sine hoĩs adiutorio. Qui assumens cũ misit ĩ cathedrã, clero & pplo collaudãte. Hoc ita in pace factũ est, qa nec illi ausi sunt Malachiæ uolũtati in aliquo obuiare, uidentes signũ qd' fecerat, nec ille parere dubitauit tã euidẽti argumẽto factus securior de dñi uoluntate. ¶Mulier q̃dã fluxũ sanguĩs patiebat̃, & hæc nobilis, charissima Malachiæ plꝰ tñ ob morũ quàm gñis nobilitatẽ: quæ ex toto deficiẽs (nimirũ cũ sanguine exhaustis uiribus) iam posita in extremis misit ad dei hoĩem, ut (qd' sup erat) aĩæ subueniret: q se iã nõ eẽt uisurꝰ in corpe. Audiẽs Malachias molestè tulit, ꝙ mulier uirtutis foret, & uita eiꝰ fructuosa ope & exẽplo. Et uidẽs se non posse satis accurrere tẽpestiuè, accito Malcho ꝙ iuuenis eẽt & expeditus (ipe ẽ cuiꝰ supra meminimꝰ frater Xp̄iani abbatis) accelera inqt, fer illi tria poma hæc, sup q̃ nomẽ dñi ĩuocaui. Cõfido in ipso ꝙ ubi ex eis gustauerit, nõ gustabit mortẽ priusquã nos uideat, & si tardiusculè secuturos. Festinat Malchus s̄m mãdatũ & ueniẽs intrat ad moriturã, alterũ se exhibẽs puerũ Helisæi: nisi ꝙ huius efficacior opa fuit. Iubet missam sibi à Malachia bñdictionẽ accipe, & gustare, si quo mõ ualuerit. At illa exhilarata audito noĩe Malachiæ ut obedire posit, nutu signa paulisp se erigi uelle, nam uerbo nõ poterat. Erigit̃ gustat, gustato confortata est, loqtur, & g̃ras agit. Et immisit dñs soporẽ in eã, & suauissimè reqeuit in eo cuius usu diu caruerat, sicut & æsu. Stetit interim sanguis, & post modicũ expgefacta sanam se reperit, nisi ꝙ longa inedia & sanguinis minutione adhuc debilis erat. Si quominꝰ, die sequẽti desideratꝰ Malachiæ aduẽtꝰ aspectusq̃ pfecit. ¶Habitabat uir nobilis in uicinia Benchorẽsis monasterij. Cuiꝰ uxor cũ infirmaret̃ ad mortẽ, rogatꝰ Malachias ut descẽderet priusquã moreret̃, infirmã uncturus oleo, descẽdit, & intrauit ad eã. Quo uiso exultat illa, spe aĩata salutis. Et cũ pararet ungere eã, uisũ est oĩbꝰ differẽdũ potiꝰ usq̃ mane. Erat eñ uespa. Acqeuit Malachias, & data bñdictiõe sup ægrã exiuit cũ his q secũ erãt. At uerò post modicũ subito clamor factus est, plãctꝰ & strepitꝰ multꝰ p totã domũ, siqdẽ ĩsonuit ꝙ mortua eẽt. Accurrit Malachias tumultu audito, & secuti sũt eũ discipuli eiꝰ. Et accedẽs ad lectũ, ut certo cõperit expirasse, cõsternatꝰ est aĩo, sibi imputãs ꝙ fraudata g̃ra sacramẽti obierit. Et eleuatis ĩ cælũ manibꝰ, obsecro dñe inqt, insipiẽter egi, ego peccaui q distuli, nõ ista q̃ uoluit. Hæc dicẽs cõtestatꝰ est in audiẽtia oĩm, nullã se recepturũ consolationẽ, nullã daturũ reqem spiritui suo, nisi quã tulerat liceret restituere g̃ram. Et stãs sup eam tota nocte laborabat in gemitu suo: & ꝓ oleo sc̃tõ largo imbre lachrymarũ pfundẽs mortuã uicẽ illi unctiõis quã poterat exhibebat. Ipse qdẽ sic. Ad suos aũt, uigilate inquit & orate. Itaq̃ in psalmis illi, ille in lachrymis, noctẽ duxere puigilẽ. Et mane facto exaudiuit dñs sc̃m suũ, qa spũs dñi erat postulans ꝓ eo: q postulat ꝑ sanctis, gemitibꝰ inenarrabilibus. Quid plura? Aperit oculos quæ fuerat mortua, & ut solent q de graui somno euigilãt, fricãs sibi manibus frontẽ & tempora, sup lectũ se erigit, & agnito Malachia inclinãs deuotè salutat eũ. Et uerso luctu in gaudiũ, stupor apphẽdit oẽs, & qui uiderũt, & q audierũt. Sed & Malachias g̃ras agẽs, bñdixit dñm. Et unxit eã nihilominus, sciens in hoc sacro remitti pc̃tã, & ꝙ orõ fidei saluet infirmũ. Post hæc abijt ille, & illa cõualuit, & uiuẽs incolumis tpe aliquãto ut gl'ia dñi manifestaret̃ in ea, peracta pnĩa quã sibi Malachias iniunxerat, in bona cõfessione iterũ obdormiuit, & migrauit ad dñm. ¶Fuit itẽ mulier cui spũs iracũdiæ & furoris intantũ dñaret̃, ut nõ solũ uicini & cognati fugerent consortium eius, sed filij quoq̃ ipsi uix sustinerẽt habitare cũ ea. Clamor & rãcor & tẽpestas ualida ubicũq̃ fuisset. Audax, & ardẽs, & p̄ceps metuẽda lingua, & manu, importabilis oĩbꝰ & inuisa. Dolẽtes filij tum ꝓ illa, tum pro seipsis trahũt illã ad p̃ntiam Malachiæ lachrimabilem cum fletu querimoniã deponẽtes. Vir aũt sc̃tũs & periculũ matris, & incõmodũ miserãs filiorũ, seorsum aduocat illam, fuerit ne confessa aliqñ pc̃tã sua solicitè percunctatur. Rñdit, nequaquã. Cõfitere inqt. Paret, & ille iniũgẽs pœnitẽtiã cõfitẽti orãsq̃ sup eã ut dñs ops det ei spm̃ mãsuetudinis, in noĩe dñi Iesu ne ultrà irascat̃ iubet. Seqtur tanta mãsuetudo, ut pateat oĩbꝰ nõ esse aliud quàm admirabilem mutationem dexteræ excelsi. Fert̃ adhuc hodie uiuere, & tãtæ eẽ patiẽtiæ & lenitatis, ut q̃ oẽs exasperare solebat, nullis modo exasperari dãnis, cõtumelijs, afflictionibus queat. Si licet & me iuxta apl'm abundare in sensu meo, accipiat q̃sq̃ ut ualet, ego istud superiori suscitatæ miraculo mortuæ cẽseo p̄ferendũ, ꝙ exterior quidem ibi, hĩc uerò interior reuixerit hõ. Et nũc curramus ad reliqua. ¶Vir s̄m seculum honorabilis, s̄m deũ timoratus, ueniens ad Malachiã questus est sup sterilitate aĩæ suæ, supplicans ut sibi obtineret ab oĩpotente deo g̃ram lachrymarum. Et subridẽs Malachias ꝙ gratum haberet in noĩe seculari desideriũ spiritale, suã maxillã maxillæ illiꝰ quasi blãdiendo coniungẽs, fiat (inqt) tibi sicut petisti. Tãtos exĩde & penè cõtinuos exitꝰ aquarũ deduxerũt oculi eiꝰ, ut illud scripturæ ei posse aptari uideret̃. Fons ortorũ, puteus aquarũ uiuentiũ. ¶Et insula maris in Hybernia ab olim fœcũda pisciũ & mare ibi piscosum ualde. Pc̃tis (ut credit̃) habitantiũ, adempta copia solita, quæ multos habebat filios infirmata est & à tãta funditꝰ sui cõmoditate emarcuit. Dolentibus accolis, & iacturã grauẽ ppl'is ægreferentibus, reuelatũ est cuidã mulieri p̄cibꝰ Malachiæ posse afferri remedium. Idq̃ innotuit oĩbus ipsa ꝓdente. Nutu dei cõtigit adesse Malachiã. Dum eñ circuiret & repleret euangelio regionem, diuertit illuc, ut & ipsis eãdẽ g̃ram impartiret. At Barbari qbus erat maior cura de piscibꝰ, omni instantia flagitãt ut potius respicere dignetur super sterilitatem insulæ suæ. Qui cum responderet se minimè ad hoc uenisse, hominũ magis quàm pisciũ desiderare capturã: uidens tñ fidẽ eorũ, flexis in littore genibꝰ orauit ad dñm, ut licet indignis, indultũ olim beneficiũ tanta fide repetentibꝰ nõ negaret. Ascẽdit oratio, ascẽdit & pisciũ multitudo, & forte uberior quàm in diebꝰ antiqs. Et ipsa pplo terræ pseuerãs usq̃ in hodiernũ diẽ. Quid mirũ si orõ iusti quæ penetrat cælos, penetrauit abyssos, & de profundo maris tantas pisciũ copias euocauit? ¶Venerũt aliqñ tres episcopi in uillã Fochart: quẽ dicũt locũ natiuitatis Brigidæ uirginis: & quartus erat Malachias. Ad quẽ presbyter q hospitio susceperat eos, quid faciã inqt ꝙ pisces nõ habeo? Quo rñdẽte ut quæreret à piscatoribus. Bienniũ est ait ꝙ non inueniunt̃ pisces in flumine, unde & piscatores prorsus diffisi etiã arti suæ renũciauerũt. Et ille. Præcipe, inqt, laxari rhetia in noĩe dñi. Factum est, & capti sunt salmones. xij. Sed'ò miserũt, & captis totidẽ, inopinatũ inferũt mẽsis & ferculũ & miraculũ. Et ut clarè liqueat Malachiæ meritis hoc datum fuisse, alijs quoq̃ duobus sequentibus annis eadẽ nihilominꝰ sterilitas pdurauit. ¶Fuit quidam clericus in Lesmor ꝓbabilis ut fert̃ uitæ, sed fidei non ita. Is sciolus in oculis suis præsumpsit dicere in Eucharistia esse tantũmodo sacr̃m, & non rem sacramenti, id est solam sanctificationẽ & nõ corporis ueritatẽ. Sup quo à Malachia secreto & sæpe cõuentꝰ sed incassum, uocatꝰ ad mediũ est, seorsum tñ à laicis, ut si fieri posset sanaretur, & nõ

cõfunderet̃. Itaqꝫ in cõuẽtu clericorũ data facultas homi-
ni est pro sua sñia r̃ñdẽdi. Cumqꝫ totis igenij uirib⁹ (quo
nõ mediocriter callebat) asserere & defendere conaret̃ er-
rorẽ, Malachia cõtra disputãte & cõuincẽte, iudicio oĩm
supat⁹, de cõuẽtu cõfusus qdẽ exijt, sed nõ correct⁹. Dice-
bat aũt se non rõne uictũ, sed epĩ p̃ssum autoritate. Et tu,
inqt ô Malachia, sine cã me hodie cõfudisti, aduersus pfe-
ctò ueritatẽ locut⁹, & cõtra tuã ipsi⁹ cõsciam. Mœst⁹ Ma-
lachias p hoĩe sic indurato, sed magis fidei dolẽs iniuriã,
timẽs piculũ, ecclĩã cõuocat, errãtẽ publicè arguit, publi-
cè monet ut resipiscat. Suadẽtib⁹ hoc ipm̃ epĩs & uniuer-
so clero, cui nõ aquiesceret, cõtumaci anathema dicũt, hæ-
reticũ ptestãtes. Nec sic euigilãs, oẽs, inqt, fauetis hoĩ po-
ti⁹ quã ueritati. Ego psonã nõ accipio ut deserã ueritatẽ.
Ad hoc uerbũ subitò machãs sc̃tũs, dñs, inqt, fateri te ueri-
tatẽ faciat uel ex necessitate. Quo r̃ñdẽte amẽ, soluit̃ cõuẽ-
tus. Tali ille inustus cauterio fugam meditat̃, infamis atqꝫ
inhonorus fore nõ sustinẽs. Et cõtinuo sua tollẽs exibat,
cũ ecce subita correptus ĩfirmitate sistit gradũ, uiribusqꝫ
deficiẽs eodẽ loco iactat se sup solũ anhel⁹ & fessus. Fortè
incidens in id loci uagabũd⁹ insan⁹ offendit hoĩem: qdnã
ibi agat pcũctat̃. R̃ñdet graui se infirmitate teneri, & neqꝫ
pcedere neqꝫ redire ualentem. Et ille: Infirmitas ista haud
alia inqt quàm ipsa mors est. Hoc aũt nõ dixit à semetipo
sed pulchrè dñs per insanũ corripuit eũ, qui sanis acqesce-
re noluit cõsilijs sensatorũ. Et addit: Reuertere domũ, ego
te iuuabo. Deniqꝫ ipso duce reuertit̃ i ciuitatẽ, reddit ad
cor, & ad mĩam dñi. Eadẽ hora accit̃ epũs, agnoscit̃ ueritas,
abijcit̃ error, confessus reatũ absoluit̃, petit uiaticũ, dat̃ re-
cõciliatio, & uno penè momẽto pfidia ore abdicat̃, et mor-
te diluit̃. Ita mirãtib⁹ cũctis sub oĩ celeritate cõplet⁹ ẽ ser-
mo Malachiæ & scripture pariter dicẽtis, qa uexatio dat
intellectum auditui. ¶ Inter ppl'os quarũdã regionũ orta
aliqñ grauis discordia est. Interpellat̃ Malachias de cõpo-
nẽda pace inter eos. Et cũ esset alias ipedit⁹, iniũgit nego-
ciũ hoc uni epõrũ. Illo excusante & negãte & dicẽte Ma-
lachiã nõ se q̃rũtũ, se contẽptũ iri, frustra fatigari nolle: ua-
de iqt, & dñs erit tecũ. Et ille: Acqesco, sed si me nõ audie-
rint, scito me ad tuã p̃nitatẽ appellaturũ. Subridẽs Mala-
chias, fiat inqt. Tũc epũs cõuocatis partib⁹ dictat formã pa-
cis, acqescũt, recõciliant̃ adiuicẽ, fide hĩcĩde data stabilitur
pax: & sic dimisit eos. At pars una uidens hostes factos se-
curos, imparatos eẽ (qppe q pace facta mali nihil suspica-
rent̃) loqbant̃ mutuò: & dicebat hõ ad pximũ suũ. Quid
uolum⁹ facere? Victoria præ manib⁹ est, & ultio de inimi-
cis. Et cœpere ĩseq illos. Innotuit epõ qd̃ fiebat, & accur-
rẽs cõuenit ducẽ eorũ sup iniqtate & dolo, sed ipret⁹ ab il-
lo est. Inuocauit nomẽ Malachiæ aduersus eũ & nihilli pẽ-
dit. Irridensqꝫ epm̃, putàsne inqt pptor te amittere debea-
mus malefactores nr̃os quos de⁹ tradidit in manus nr̃as?
Et recordat⁹ uerbi sui epũs qd̃ habuerat cũ Malachia, flẽs
& eiulãs uerso uultu ad monasteriũ eius, ubi es ait hõ dei,
ubi es? Nõnne hoc est p̃r mi qd̃ tibi dicebã? Heu heu, ue-
ni ut facerẽ bonũ, & nõ malũ: & ecce p me oẽs, illi i corpe,
isti in aĩa pereũt. Multa in hũc modũ loquebat̃ lamẽtãs &
plangens, & quasi p̃ñtẽ solicitãs & cõpellãs Malachiã ad-
uersus malignantes. Interim uerò impij cũ q̃b⁹ fecerãt pa-
cem, insequi nõ desistebant ad perdẽdum eos. Et ecce spi-
ritus mendax in ore quorũdã uirorũ q eos decipet. Et oc-
currerũt illis i uia uiri nũciãtes factã irruptionẽ in terras
ipsorũ, ab aduersarijs i ore gladij cõsumi oĩa, & diripi bo-
na eorũ, uxores quoqꝫ ac liberos tolli & abduci. His audi-
tis, reuersi sunt festinãter. Sequebant̃ ultimi primos, quo
irent aut qd acciderit nesciẽtes. Nec eñ oẽs audierant ui-
ros loquentes. Cumqꝫ uenissent & inuenissent nihil horũ
quæ nũciata erãt, confusi sunt, deprehẽsi i malitia sua. Et
cognouerũt spũi erroris se traditos pptor nũcium Mala-
chiæ quẽ deceperũt, & nomen ei⁹ qd̃ spreuerunt. Porrò
epũs audiẽs frustratos pditores in iniqtate sua quã cogita-
uerãt, cũ gaudio remeauit ad Malachiã, referẽs oĩa p ordi-
nem quæ acciderãt sibi. ¶ Sciens Malachias eiusmodi oc-
casiõe pacẽ esse turbatã, nactus opportunũ tẽpus, pacem
per semet inter ipsos denuo reformare curauit, & firmare
reformatã, datis & receptis altrinsecus fide & iuramento.
Verùm illi quibus ante pax fracta fuit, iniuriæ memores,
neglecto pacto & p̃cepto Malachiæ, tractauerunt de uice
reddẽda. Et cõgregati oẽs in unũ ibãt ut iparatos p̃occu-
parẽt, redderẽtqꝫ i caput eorũ malũ qd̃ sibi facere cogitas-
sent. Et magno flumine qd̃ itererat facilimè transuadato,
fluuiolo quẽ nõ pcul ab illo offendere, retenti sunt. Neqꝫ
eñ iam fluuiolus sed planè fluuius ingẽs apparuit, ubiqꝫ
sui trãsire uolẽtib⁹ trãsitu negãs. Mirari oẽs tm̃ nũc esse,
tãtillũ antehac fuisse sciẽtes, & loq iter se. Vnde inũdatio
hæc? Aer seren⁹ est, imbres nõ sunt, nec pxiè fuisse memi-
nim⁹. Et si multũ pluisset, qs nostrũ unqã hactenus memi-
nit in quantacunqꝫ illuuie ita intumuisse ut opiret terrã
sata & prata puaderet? Digit⁹ dei est iste, & dñs sepit uias
nr̃as pptor sc̃tm̃ suũ Malachiã cui⁹ sum⁹ p̃uaricati pactũ,
trãsgressi mãdatũ. Ita & hi ifecto negocio ad sua æque cõ-
fusi repedauerũt. Diuulgatũ est uerbũ p uniuersam regio-
nẽ, & bñdicebãt deũ, q cõphẽdit sapiẽtes in astutia sua, &
cõfringẽs cornua pctõrũ sublimauit cornu Xp̃i sui. ¶ Ali-
q̃s de nobilib⁹ infensus regi, recõciliat⁹ est p manũ Mala-
chiæ. Nec eñ regi satis fidebat ille ut pacẽ cum eo faceret
nisi mediante Malachia, aut quẽ rex æquè reuereret̃. Nec
immerito ut post apparuit. Nã factũ securũ & minimè iam
cauẽtem sibi captũ trusit in uincula, odio antiquo captus
plus ipse. Reqrit̃ homo à suis de manu mediatoris. (Nec
eñ aliud amici expectare quàm mortẽ). Quid faceret Ma-
lachias? Nõ est qd̃ posit nisi ut recurrat ad suũ illud soli-
tũ unicũqꝫ refugiũ. Cõgregato exercitu forti nimis tur-
ba magna discipulorũ suorũ adit hoĩem, reqrit uinctũ, ne-
gat̃. Et Malachias: Iniquè inqt agis cõtra dñm, & contra
me, & cõtra teipm̃, pactum præuaricãs. Si dissimulas tu,
sed nõ ego. Credidit se hõ fidei meæ, si cõtingat mori, ego
pdidi eũ, ego re⁹ sanguinis ei⁹. Quid tibi uisum ẽ me pro-
ditorẽ, te p̃uaricatorẽ constituere? Noueris me donec li-
beret̃ nihil gustaturum, sed neqꝫ istos. Sic locutus itrat ec-
clesiã: deũ oĩpotẽtẽ suis suorumqꝫ anxijs gemitibus inter-
pellat, ut iniustè addictũ dignet̃ eripere de manu p̃uarica-
toris & iniq. Et ea die cũ nocte sequẽti in ieiunio & orõ-
ne pstiterũt. Perlatũ ad regẽ qd fieret, & magis inde indu-
ratũ est cor eius, unde emolliri debuerat. Init fugã, uerit⁹
hõ carnalis ne si ppe remaneret, orõnis non posset sustine-
re uirtutẽ. Quasi uerò uel abscõditũ nõ iueniat, uel nõ p-
ueniat ad remotũ. Tu metas ponis miser orõnib⁹ sc̃torũ?
Num est orõ iacta sagita, ut fugias à facie arc⁹? Quo ibis
à spũ dei q eã portat, & quo a facie eius fugies? Deniqꝫ fu-
gientẽ inseqt̃, inuenit latitãtẽ. Erisqꝫ cæcus & nõ uidẽs, ut
meli⁹ uideas & intelligas qm̃ durũ est tibi contra stimulũ
calcitrare. Deniqꝫ senti uel nũc qa sagittæ potentis acutæ
puenerũt ad te: q̃ etsi resilierũt à corde qa saxeũ est, sed nõ
ab oculis. Vtinã p fenestrã saltẽ oculorũ pueniãt usqꝫ ad
cor, & uexatio det intellectũ cæcitati. Cernere erat Saulũ
denuo ad man⁹ trahi, & duci ad Ananiã, ad ouem .s. lupũ,
ut refunderet p̃dã. Refudit, & recepit uisum, qꝫ Malachias
usqꝫ adeo ouis esset, ut sit misert⁹ & lupo. Diligẽter ex his
aduerte lector cũ quib⁹ habitatio Malachiæ quales prin-
cipes, & quales ppl'i. Qũo nõ & is frater fuit draconũ, &
soci⁹ struthionũ? Et ideo dedit ei dñs uirtutẽ calcãdi sup
serpẽtes & scorpiones, alligare reges eorũ in cõpedib⁹ &
nobiles eorũ in manicis ferreis. Deinde audi qd sequatur.

IS cui Benchorẽsis monasterij cesserat possessio-
nes, ingrat⁹ bñficio, ex tũc & deinceps insolen-
tissimè semp se habuit aduersus eum & suos, in
oĩb⁹ infest⁹, ei ubiqꝫ isidiãs detrahẽsqꝫ actibus
eius. At non impunè hoc. Erat illi unicus fili⁹ q imitator
patris audẽs aliquid & ipse in Malachiã, eodẽ anno mor-
tuus est. Mortuus autẽ sic. ¶ Visum est Malachiæ debere
construi in Benchor oratoriũ lapideũ, instar illorum quæ
in alijs regionibus extructa cõspexerat. Et cũ cœpisset ia-
cere fundamenta, indigenæ quidẽ mirati sunt, qꝫ in terra

illa necdum

illa nec dū eiuſmodi ædificia inuenirent. Verū ille nequā
(ſicut erat p̄ſumptuoſus & inſolens) non modo miratus
eſt ſed indignatꝰ. Ex qua indignatione cōcepit dolorē, &
peperit iniquitatē. & factꝰ ſuſurro in pp̄lis, nūc ſecreto de
trahere, nūc blaſphemare palā, notare leuitatē, nouitatem
horrere, ſumptus exaggerare. Iſtiuſmodi uenenatis ſermo
nibus ſolicitans & inducens multos ad ꝓhibendū, ſequi
minimè, inqt, & qđ, nō niſi ꝑ nos, fieri debet, cōtra nos fie-
ri nō ſinamus. Itaqȝ cum pluribꝰ quibꝰ ſuadere ualuit de-
ſcēdit ad locū, repertū cōuenit hoīem dei primꝰ ipſe dux
uerbi, q erat principiū mali. O bone uir, qđ tibi uiſum eſt
noſtris hāc inducere regionibꝰ nouitatē? Scoti ſumꝰ, nō
galli. Quænā leuitas hæc? Quid opus erat ope tā ſupfluo,
tā ſupbo? Vñ tibi paupi & iopi ſumptꝰ ad pficiēdū? Quis
perfectum uidebit? Quid iſtud præſumptionis, inchoare
qđ nō queas, nō dico pficere, ſed nec uidere pfectū? Quā
quā amētis magis eſt quā prudētis conari qđ modum ex
cedit, uincit uires, ſuperat facultates. Ceſſa, ceſſa, deſine à
ueſania hac. Alioquin, nos nō ſinimus, nō ſuſtinemꝰ. Hoc
dixit, pdēs qđ uellet, non qđ poſſet cōſiderās. Nā de qbus
p̄ſumebat & ſecū adduxerat, uiſo uiro mutati ſunt, & iam
nō ibāt cū eo. Ad quē uir ſanctus tota libertate utens, mi-
ſer inqt, opus qđ inchoatū uides, & īuides, ſine dubio pfi
ciet pfectū uidebūt multi. Tu uerò qa nō uis nō uidebis,
& qđ nō uis, morieris: attēdito tibi ne in pctō tuo moria-
ris. Ita eſt, ille mortuus eſt, & opus cōpletū eſt, ſed ille non
uidit, q, ut p̄fati ſumꝰ, anno eodē mortuꝰ eſt. ¶ Interim pa-
ter audito mox qđ de filio uir ſctūs p̄dixiſſet, ſciens uerbū
eius uiuū & efficax eſſe, interfeciſti, inquit, filiū meū. Et inſti
gāte diabolo, tāto furore exarſit in illū, ut corā duce & ma
ioribꝰ Vlydiæ, falſitatis & mēdacij arguere nō uereret ho
minē, q ueraciſſimus eſſet, ueritatis & diſcipulꝰ & amator,
& cōuitiū intulit, ſimiā appellās. Et Malachias qdē doctꝰ
nō reddere maledictū ꝓ maledicto, obmutuit, & nō apuit
os ſuū dū cōſiſteret pctōr aduerſus eū. Sed non dñs obli-
tus ſermōis ſui quē dixerat, mihi uīdictā, & ego retribuā.
Eadē die domū reuerſus hō luit linguæ effrenis temerita-
tem, ipſo ultore quo inſtigatore laxarat. Arreptū in ignē
ꝓijcit dæmon, ſed mox manibꝰ aſsiſtētiū extractꝰ eſt, adu-
ſtus tñ corpis parte, & mēte captus. Et dū inſaniret, uoca-
tus Malachias uenit, reppitqȝ maledicū ſpumantia ora
torquētē, horrēdis uocibꝰ & motibꝰ terrentē oia, ac toto
corpe agitatū uix poſſe teneri à pluribꝰ: & orās ꝓ inimi-
co uir totiꝰ pfectionis exauditꝰ eſt, ſed ex parte. Nam illi-
co qdē ſctō orāte ille apuit oculos, & ſenſum recepit. Reli
ctꝰ ē aūt ei ſpūs dñi malꝰ q eū colaphizet, ut diſcat nō blaſ
phemare. Credimꝰ cum uiuere uſqȝ adhuc, & uſqȝ ad hæc
tpa luere pctm̄ grāde qđ peccauit in ſanctū, certis tpibus
tñ ferūt lunaticū eſſe. Porrò p̄dictæ poſſeſsiōes cū iā pro
ſui imbecillitate & inutilitate eas tenere nō maluit, in pa-
ce ad locū, cuiꝰ extiterāt redierūt. Nec renuit Malachias,
poſt multā demū uexationē, pacis obtētū. Sed iā ad opus
ædificij qđ Malachias aggreſſus eſt, ſermo recurrat. ¶ Et
quidē nō erat Malachiæ nō dico unde pficeret, ſed unde
faceret, quicquam. Erat aūt cor eius fiduciam habēs in do
mino. Dñs uerò ꝓuidit ut etſi nō ſperāti ī pecuniæ theſau
ris, pecunia non deeſſet. Quis enim alius fecit ut theſau-
rus eò loci reponeret, repoſitꝰ nō reperiret uſqȝ ad tēpus
& opꝰ Malachiæ? Inuenit dei famulꝰ in dei marſupio qđ
defuit ſuo. Merito qdē. Quid eñ iuſtiꝰ quàm ut cui ꝓ deo
non erat propriū, cū deo iniret cōſortium, & marſupium
unū eſſet amborū? Fideli deniqȝ hoī totꝰ mūdus diuitia-
rū eſt. Et quid eſt ille niſi quoddā marſupium dei? Deniqȝ
ait. Meꝰ eſt orbis terræ, & plenitudo eius. Inde eſt ꝙ Ma
lachias reptos argēteos multos nō repoſuit, ſed expoſuit.
Nā totū munus dei, in dei opꝰ iubet expēdi. Nō ſuas, non
ſuorū cōſiderat neceſsitates, ſed iactat cogitatum ſuum in
dño: ad quē utiqȝ recurrendū nō dubitat, qͥties neceſsitas
poſtularit. ¶ Nec dubiū dei opꝰ eſſe, qđ deo reuelāte Ma
lachias præuidit. Cōtulerat primū cū fratribus de opere
illo, & multi præ inopia minꝰ libēter aſſentiebāt. Inde an-
xius dubiuſqȝ quid ageret, cœpit inter orandū uehemen-
ter inquirere quænam foret uoluntas dei. Et die quadam
de uia regrediēs, cùm iam loco appropiaret, ꝓſpexit emi-
nus, & ecce oratorium apparuit magnum lapideum & pul
chrum ualde. Et intuēs diligenter ſitum, formam, & com-
poſitionē, cum fiducia arripit opus, prius quidē indicata
uiſione ſenioribꝰ fratribꝰ, paucis tamen. Sane totū quod
attente notauit de loco & modo & qualitate, tanta diligē
tia obſeruauit, ut peracto opere factum uiſo ſimillimū ap-
pareret, acſi & ſibi cum Moyſe dictū audierit. Vide ut o-
mnia facias ſm exemplar quod tibi oſtenſum eſt in monte.
¶ Eodē uiſionis genere id quodqȝ qđ in Sabballino ſitū
eſt, antequam fieret præoſtenſum eſt illi, non modo orato
rium ſed & monaſteriū totum. ¶ Tranſeunte illo per quā-
dam ciuitatem, & multitudine magna cōcurrēte ad eum,
caſu uidit iuuenem inter alios uidedi ſe curioſum. Aſcen-
derat lapidē, & ſtans ſuper ſummos articulos, extento col
lo, oculis & animo intendens in eum quendam illi de no-
uo Zacheū exhibebat. Nec latuit Malachiam, ſancto qui
dem ſpiritu reuelante, uerè illū ueniſſe in ſpiritu & uirtu-
te Zachei. Diſsimulauit tūc tamē, taciturqȝ pertranſijt. Cæ
terum in hoſpitio nocte ipſa narrauit fratribus quomodo
illū uidiſſet, & quid præuidiſſet de illo. Die autem tertia:
en ille cum uiro quodam nobili domino ſuo: Qui aperiēs
uotum & deſiderium iuuenis, rogabat ut à ſe commenda-
tum recipere dignaretur, & habere decætero inter ſuos.
Et Malachias agnoſcens eū, non eſt opus (inquit) ut quē
iam deus commendauit, homo cōmendet: Appretiumqȝ
manu ſua tradidit abbati Congano noſtro, & ille fra-
tribus. Ipſe uerò iuuenis (adhuc ni fallor uiuens) primus
conuerſus laicus Surienſis monaſterij teſtimonium habet
ab omnibus ꝙ ſanctè conuerſetur inter fratres ſm ordi-
nem Ciſtercienſem. Et cognouerunt diſcipuli etiam ī hoc
Malachiam prophetiæ ſpiritum habuiſſe. Non ſolum au-
tem, ſed & in eo quod ſubiuncturi ſumus. ¶ Cū ſacramēta
offerret & appropiaſſet ei diaconus facturus aliquid pro
officio ſuo, intuitus eum ſacerdos ingemuit ꝙ ſenſiſſet pe
nes illū latere quod nō cōueniret. Peracto ſacrificio, ſecre
to percunctatus de cōſcientia ſua cōfeſſus eſt & nō nega-
uit, illuſum ſibi ꝑ ſomniū nocte ipſa. Cui iniungens pœni
tentiā, nō debueras, inquit, hodie miniſtraſſe, ſed uerecun-
de te ſubtrahere ſacris, & deferre tantis tamqȝ diuinis my
ſterijs, ut hac humilitate purgatus, dignius exinde mini-
ſtrares. ¶ Item alia uice ſacrificante illo & orante hora ſa-
crificij, ea quidem ſanctitate & puritate cordis qua ſolitus
erat, aſtante diacono uiſa eſt columba intrare per feneſtrā
in claritate magna. Ea ſacerdos perfunditur totus ea ſub-
obſcurior Baſilica tota refulget. Columba uerò aliquan-
diu circumuolitans tandem reſidet ſuper crucem ante fa-
ciem ſacerdotis. Obſtupuit diaconus, & pauens tum pro
luminis, tum pro uolucris nouitate, quod illa ſit rara auis
in terra, cecidit ſuper faciem ſuam, & uix palpitās ſeſe eri-
gere auſus eſt, uel quando officij ſui neceſsitas poſtulauit.
Poſt miſſam ſeorſum conuentus à Malachia ſub periculo
uitæ iubetur, nullatenꝰ prodere quod uidiſſet, quoad ui
ueret ipſe. ¶ Aliqñ cùm in Ardinacha eſſet, cum quodam
coepo ſuo de nocte ſurgens cœpit memorias ſanctorum
quæ in cimiterio ſancti Patricij multæ ſunt orando luſtra
re. Et ecce unum de altaribꝰ ſubito ardere cōſpiciūt. Am-
bo enim uiderunt uiſionē hanc magnam, & ambo mirati
ſunt. Et Malachias intelligens ſignum eſſe magni meriti
illius uel illorū quorum ſub altari illo corpora requieſce-
rent, currens, & ſe medijs immergens flammis, expāſis bra
chijs ſacram amplexatus eſt aram. Quid ibi fecerit. Quid
ue ſenſerit, nemo qui ſciat, ſed ꝙ ampliꝰ ſolito cæleſti igne
ſuccenſus ex illo igne exierit, fratrū qui cum eo tunc erāt
reor neminem eſſe qui neſciat.

HAec dicta ſunt pauca quidē de pluribꝰ ſed mul
ta pro tpe. Nō enim ſignorū tempora hæc, ſm
illud, ſigna nō uidimus: iam non eſt propheta.
Vnde ſatis apparet Malachias meus quantus

in meritis fuit, qui tā multus insignis extitit: & in raritate
tanta. Quo enim antiquorū gn̄e miraculorum Malachias
nō claruit? Si bene aduertimꝰ pauca ipsa quæ dicta sunt,
nō ꝓphetia defuit illi, nō reuelatio, nō ultio impiorū, non
gr̄a sanitatū, nō mutatio mentiū, non deniqꝫ mortuorum
suscitatio. Per oīa bn̄dictꝰ deꝰ, q̄ sic amauit & ornauit eū,
q & magnificauit eū in cōspectu regū, & dedit illi coronā
gloriæ. Amor probat̄ in meritis, ornatus in signis, magni
ficatio in ultiōe inimicorū, glorificatio in præmiorum re-
tributione. Habes diligēs lector in Malachia qd mireris,
habes & qd imiteris: nūc iam quid tibi ex his sperandum
sit, studiosius attende. Nam finis horum, preciosa mors est.

PErcūctatꝰ aliqn̄ quoniā in loco si optio det̄, ex-
tremū malit agere diem (de hoc siquidē fratres
quærebāt inter se quē sibi quisqꝫ deligeret) cūn
ctatur & nō rn̄det. Instātibꝰ illis, si hinc migro
inquit, nusquā libētius quàm unde unà cū nostro aposto-
lo resurgere possim. Dicebat aūt sanctū patritiū. Si pere-
grinari oportet, & ita ꝑmittit deꝰ, Clarāuallē delegi. Req
situs item de tēpore, diē rn̄dit solennē oīm defunctorū. Si
simplex uotū putat̄, impletū est. Si ꝓphetia, ne iota ꝑteri-
tur. sicut audiuimꝰ, sic uidimus de loco pariter & de die.
Dicamꝰ breuiter quo ordine istud quáue occasiōe proue
nerit. ¶ Aegre satis ferebat Hyberniam usqꝫ adhuc pallio
caruisse, utpote æmulator sacrorū, quorum ne uno q̄libet
gētē suā uellet oīno fraudari. Et recordatus sibi à papa In
nocētio fuisse ꝓmissum, inde magis tristari, ꝙ dum adhuc
ille supfuit, nō fuit missum pro eo. Et nactus occasionem,
ꝙ papa Eugenius summam regiminis teneret, & eo tp̄is
usqꝫ in Frāciā appropiasse nūciaret̄, opportunitatē reqrē
di se inuenisse gauisus est. Præsumebat aūt de illo, utiqꝫ ui
ro tali, & de tali assumpto professiōe. Magis uerò ꝙ suæ
Claræuallis specialis filiꝰ extitisset, nec timeret apd̄ illū se
ullā sustinere difficultatē. Itaqꝫ cōuocant̄ ep̄i. cōciliū cogi
tatur tractata triduo quæ tp̄i iminerāt, die quarto apitur
cōsiliū de pallio reqrēdo. Placet, sed si ꝑ aliū reqrat̄. Tamē
q̄a breuior uia, & ob hoc tolerabilior ꝑegrinatio uideret̄,
nō fuit qui eius obuiare p̄sumeret cōsilio & uoluntati. Et
Malachias soluto cōcilio arripit iter. Prosequuntur eū q
cōuenerāt fratres usqꝫ ad littus, non multi tn̄, ipso nimirū
ꝓhibēte. Ad quē unꝰ illorū Catholicꝰ noīe flebili uoce &
fletu, heu tu abis inqt, & in quāta penè quotidiana uexa
tione me deseris nō ignoras, nec fers opē misertus mei. Si
ego dignꝰ q patiar, fratres qd peccauerūt, q uix diem no-
ctémue ullam à tā laboriosa cura & custodia mei feriatā ha-
bere si nūtur? His uerbis & lachrymis filij (flebat em̄) pa-
terna uiscera cōcussa sunt, & amplexatꝰ est eū blādiēdo,
impressoqꝫ pectori eiꝰ signo crucis, certꝰ esto, inqt, te eius
modi nil passurū donec redeā. Erat aūt epilepticus, & ca-
debat freqūter; ita ut interdū nō semel, sed sæpiꝰ pateret̄
in die. Hoc iā ꝑ sex annos morbo horrido laborabat, sed
ad uerbū Malachiæ, ꝑfectè cōualuit. Ab illa hora nil tale
perpessus est, nil tale ut cōfidimus deinceps ꝑpessurus, q̄a
Malachias deinceps rediturus nō est. ¶ In ipso ascēsu na-
uis accedunt duo ex his q illi familiarius adhærebant, au
dentes & petentes aliqd ab eo. Quibus ille. Quid uultis?
Non dicimꝰ inqūt, nisi spōdeas te daturū. Spōdet. Et illi.
Volumꝰ nobis certo ꝓmitti à tua dignatiōe, te in Hyber
niā incolumē reuersurū. Instare & cæteri oēs. Tum ille pa
rūper deliberans, pœnitere primò ꝙ se alligasset, qua exi-
ret nō inueniēs. Angustiæ undiqꝫ, dum nil occurreret al-
terutro tutū periculo, uoti uidelicet aut promissi. Visum
est tandē id potiꝰ eligēdū, qd̄ in præsentiarū plꝰ urgeret,
reliquū supnæ cōmittēdū dispositioni. Annuit tristis qui
dē, sed magis illos noluit contristare, & respondens eis ut
uolūt, ascēdit nauē. Et cum iam ferè mediū iter æquoreū
peregissent, subitò cōtrarius uentus nauem repellit, & re-
ducit in terrā Hyberniæ. Descendens de naui in ipso por
tu in quadā sua ecclesia pernoctauit. Et lætus gratias egit
diuinæ cōsilio prouidentiæ, quo factū est ut iam fecerit sa
tis pro sua promissione. Mane uerò intrans nauem, ipsa
die prospero cursu transfretauit, & uenit in Scotiam. Die
tertia ꝑuenit ad locum q̄ uiride stagnū dicitur, quem fece
rat præparari ut ibi statueret abbatiam. Et relicto illic de
filijs suis fratribus nostris monachorū cōuentu & abbate
(nā secū ad hoc ipsum eos adduxerat) uale dicens eis pro
fectꝰ est. Et cū trāsiret, occurrit ei rex Dauid, à q° receptus
cū gaudio & retentus per aliquot dies, multaqꝫ operatus
placita deo, inchoatū repetit iter. ¶ Et pertransiens Scotiā
in ipso introitu Angliæ diuertit ad ecclesiam Gisisburnē
sem, ubi habitant uiri religiosi canonicam ducentes uitā,
ab antiquo familiares ei pro sua religiositate & honesta-
te. Ibi adducta est ad eum mulier patiēs morbū quem can
crum uulgo appellant, ipso horrēdum uisu: & sanauit eā.
Nam ubi aqua cui benedixit, aspersa sunt ulcerū loca, do
lorem nō sensit. Die uerò sequenti uix ulcera apparebāt.
Abiens inde ad mare uenit, sed negatur transitus. Causa
ni fallor fuit orta simultas quædā īter summū pontificem
& regē Angliæ, ꝙ rex nescio qd mali suspicaretur de bono
illo hoīe si trāsiret. Nam neqꝫ alios ep̄os transire sinebat.
Quod quidem impedimentum etsi fuit contrariū Mala-
chiæ uoluntati, sed nō uoto. Dolebat differri à desiderio
suo, nesciens magis per hoc impletum iri. Nam si inconti-
nenti transisset, oportebat transire etiam Clarāuallem, ut
summum pontificem sequeretur. Iam enim abierat, & erat
Romæ, aut prope Romam. Nunc uerò intercedente dila-
tione factum est ut tardius transfretans, ad locum & ho-
ram sanctissimi sui obitus opportunè occurreret.

QVi à nobis susceptus est tanquā uerus ab occi-
dente ueniēs, uisitans nos oriēs ex alto. O quā-
tū nostræ Claræualli irradians sol ille: claritatis
adauxit, quàm iucundus ad eius introitū dies
festus illuxit nobis. Hæc dies quam fecit dn̄s, exultatū &
lætatū in ea. Quàm celer & saliēs tremulus ac debilis mox
ipse occurri. Quàm lætꝰ in oscula rui, quàm lætis brachijs
missam cælitus mihi amplexatus sum gratiam. Quàm ala-
cri uultu & animo mi pater introduxi te ī domum matris
meæ, & in cubiculum genetricis meæ. Quàm festiuos de-
inde tecum duxi dies, sed paucos. Quid uerò ille uicissim
nobis? Nempe hilarem, nempe affabilem peregrinus no-
ster omnibus se præbebat, omnibꝰ incredibiliter gratum.
Quàm bonum & quàm iucūdum agebat hospitem apud
eos quos nimirū uidere uenerat à finibus terræ, non audi
turus Salomonem sed exhibiturus. Deniqꝫ audiuimus sa
pientiam eius, tenuimus præsentiam eius & tenemus. Iam
quatuor aut quinqꝫ dies huius nostræ solēnitatis defluxe
rant, cùm ecce die solēni beati Lucæ euangelistæ missa in
conuentu sua illa sancta deuotione celebrata, febre corre-
ptus lecto decubuit, & nos cum illo omnes. Extrema gau-
dij nostri mœror occupat, moderatior tn̄, ꝙ leuior īterim
febris esse uideretur. Videres discurrere fratres, dandi aui
dos, uel accipiendi. Cui non dulce uidere illum? cui non
dulcius ministrare illi? Vtrunqꝫ suaue, utrunqꝫ salutare.
Et humanitatis erat præbere obsequiū, & profectus cuiqꝫ
sui cùm gratiam reportaret. Assistere omnes, oēs soliciti
erant circa frequens ministeriū, medicamēta perquirere,
adhibere fomenta, urgere sæpius ad gustandum. Ad quos
ille, sine causa īquit hæc, sed charitate uestri facio quicqd
iniungitis. Sciebat enim imminere tempus suæ migratio
nis. Cumqꝫ fratres qui cum eo uenerant, fidentius īstarēt
dicentes non oportere diffidere de uita, nec enim signa
mortis in eo aliqua apparerent: oportet inquit, hoc anno
Malachiā exire de corpore. Et infert: Ecce appropinquat
dies quem (ut optimè nostis) optaui semꝑ ipsum fore diē
resolutionis meæ. Scio cui credidi, & certus sum nō frau-
dabor reliquo desiderij mei, qui partē iam teneo. Qui me
sua misericordia perduxit ad locū quē petij, terminū quē
æquè uolui nō negabit. Quod ad hoc corpusculū attinet,
hîc reqes mea, quod ad aīam, dn̄s ꝓuidebit, q̄ saluos facit
sperantes in se. Nec parum spei repositum mihi in die illa
qua mortuis tanta à uiuis beneficia impendūtur. Nec lon
gè aberat dies ipsa cum talia loqueret̄. Interea iubet se sa-
cro oleo

cro oleo ungi. Exeunte cōuentu fratrū ut solēniter fieret, nō sustinuit ut ad se ascēderent, ipse descēdit ad eos. Iacebat siquidē in solario domo supiori. Vngitur, & sumpto uiatico fratrū se orationibus, & fratres cōmendās deo, ad lectum reuertit. Alto de solio descendebat pedibus suis, & rursum nihilominus suis pedibus ascendebat, & dicebat mortē esse in ianuis. Quis hūc hoīem crederet moriturū? Solus ipse & deus id scire poterāt. Non uultus pallidior, nō macilētior uidebat, nō rugata frōs, nō reconditi oculi, nō nares extenuatæ, non cōtracta labia, non adusti dentes, non collū exesum & gracile, nō curui humeri, non caro exinanita in corpe reliquo. Hæc erat grã corpis ei⁹, & hæc glīa uult⁹ eius, q nō euacuat ne in morte quidē. Talis quo ad uixit, talis & mortuus apparebat uiuēti similior.

Cucurrimus usq; huc, sed modo hæremus: qa Malachias cursum cōsummauit. Stat ille, & nos pariter stamus cum eo. Alioquin qs libenter curat ad mortē? Præsertim tuā pater sancte qs referre possit, qs uelit audire? At. tñ dileximus nos in uita, in morte non separabimur. Fratres: nō relinquamus in morte, quē i uita prosecuti sum⁹. Ab ulteriori scotia usq; huc cucurrit ille ad mortē, eamus & nos, & moriamur cū eo. Oportet oportet dicere quàm cernere necesse fuit. Adest omnium sanctorū clara ubiq; celebritas, sed iuxta ueterē sententiam, musica in luctu importuna narratio est. Adsumus, canimus uel inuiti. Flendo cantamus, & cātando flemus. Malachias etsi, non cantat, non plorat tamen. Quid enim ploret, qui appropinquat ad gaudium? Nobis qui relinquimur, relinquitur luctus, solus Malachias festū facit. Quod enim non potest corpore, facit mente sicut scriptum est. Cogitatio hominis cōfitebit tibi, & reliquiæ cogitationis diem festū agent tibi. Deficiēte illi corporis instrumento, silente organo oris, officio uocis cessante reliquum est ut mentis iubilo solennizet. Quidni solennizet sanctis, q sanctorū ducit ad solēnitatē? Exhibet illis quod mox sibi debebitur. Adhuc modicū, & ipse unus ex ipsis est. Sub noctis crepusculo cum iam utcunq; diei à nobis expleta celebritas foret, Malachias appropinquauerat nō crepusculo, sed auroræ. An nō illi aurora, cui nox præcessit, dies autem appropinquauit? Itaq; febre inualescēte, cœpit ex intimis ardēs per omne corp⁹ erūpere sudor, ut quodammodo pertransiens per ignē & aquā, educeret in refrigeriū. Iam desperatur de uita eius, iam quisq; suū iudiciū reprehendit, iam nulli dubiū Malachiæ sententiam præualere. Vocamur, adsumus, & ille oculos leuans in circūstantes, desiderio desideraui, inqt hoc pascha manducare apud uos. Gratias ago supnæ pietati, nō sum fraudatus à desiderio meo. Vides hoīem securū in morte, & necdum mortuum, iam certū de uita. Nec mirum. Vides adesse noctē quam expectauerat, & in ipsa diescere sibi quasi de nocte triumphans, uidetur insultare tenebris, & quodammodo loqui. Iam non dicā, forsitan tenebræ cōculcabūt me: quia hæc nox illuminatio mea in delicijs meis. Et blandè nos cōsolans, habete inquit curam mei, ego uestri si licuerit nō obliuiscar. Licebit autē. Credidi in deū, & oīa possibilia credenti. Amaui deū, amaui uos, & charitas nunquā excidit. Et suspiciēs in cælū, deus (inqt) serua eos in noīe tuo. Nō solū aūt eos sed & oēs, qui p uerbū ac ministeriū meum, tuo se mancipauere seruitio. Deinde imponēs man⁹ singulis, & bñdicens oībus, pausatum ire iubet, qa nōdū uenerat hora eius. Imus, redimus circa medium noctis, nam ea hora lux lucere in tenebris nūciatur. Impletur domus, adest cōgregatio tota, abbates quoq; multi qui conuenerāt. Psalmis & hymnis & canticis spūalib⁹ prosequimur amicū repatriantē. ¶ Anno ætatis suæ quinquagesimo qrto, loco & tpe quo præelegit & pdixit Malachias eps & legatus sanctæ apostolicæ sedis, uelit è manibus nostris assumpt⁹ ab angelis, fœliciter obdormiuit in dño. Et uerè obdormiuit. Vultus placidus, placidi exitus indiciū fuit. Et quidē oīm oculi fixi in eum, nemo tamē, qui quādo exiuit aduertere potuisset. Mortuus uiuere, & uiuēs mortuus putabat, adeò nil intercidit quod alterutrū discerminaret. Eadem uiuacitas uultus, serenitas eadē, qualis apparere solet in dormiēte. Diceres mortē nil horū tulisse, magis auxisse plurimū. Non est mutat⁹, sed ipse mutauit oēs. Mirū in modū luctus & gemitus oim subito cōquiescit, mutatur in gaudiū mœror, planctū cantus excludit. Effertur, ferūtur in cælū uoces, infert oratorio abbatum humeris. Vicit fides, triūphat effectus, res in suū deuenit statū, cuncta geruntur ex ordine, cuncta ex ratione procedunt.

Et reuera quid ratiōis habet immoderatius plāgere Malachiam, quasi non sit pretiosa mors eius, quasi non sit magis somnus quàm mors, quasi nō sit mortis portus, & porta uitæ? Malachias amicus noster dormit, & ego lugeam? Luctus iste usu se nō ratiōe tuetur. Si dñs dedit dilecto suo somnum, & talem somnū in quo hæreditas dñi, filij merces, fructus uētris, quid horū uidetur fletū indicere? Ego ne fleā illū qui fletū euasit? Ille tripudiat, ille triūphat, ille introduct⁹ est in gaudiū dñi sui, & ego eū plangā? Cupio mihi hæc, nō illi inuideo. ¶ Interim parant exequiæ, offert pro eo sacrificiū, consummantur ex more omnia cum summa deuotione. Stabat eminus puer cui emortuum pendebat à latere brachiū, magis illi impedimēto quàm usui. Quo cōperto, innuit ut accederet. Et apprehensam aridā manū applicuit ad manū epi, & uiuificauit eam. Nēpe uiuebat in mortuo gratia sanitatū, & manus eius fuit mortuæ manui qd mortuo homini Helisæus. Puer ille delōge uenerat, & manum quā pendētem attulerat, sanam in patriā reportauit. Iam oib⁹ rite peractis, in ipso oratorio sanctæ dei genitricis Mariæ, i quo sibi bene cōplacuit, Malachias traditur sepulturæ, anno ab incarnatiōe dñi Millesimo cētesimo quadragesimooctauo, quarto nonas nouembris. Tuum est Iesu bone depositū, quod nobis creditū est: tu⁹ thesaurus reconditur penes nos. Seruamus illum resignandū in tempore quo reposcendum censeris, tantum ut absq; contubernalibus suis non egrediatur, sed quem habeam⁹ hospitem, habeamus ducem, tecū & cum ipso pariter regnaturi in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo sancti bernardi abbatis in festiuitate sancti Malachiæ: q legit pro octo primis lectiōib⁹ eiusdē festiuitatis.

Liquet dilectissimi q dū corpore retinem⁹, peregrinamur à dño: ac p hoc luctū magis quàm gaudium miserandū nobis indicit exilium, & cōscientia delictorum. Quia tñ apostolico ore gaudere cū gaudentibus admonemur, in omnē nos suscitari lætitiam tempus & causa requirit. Nam si uere (quod propheta sensit) exultāt iusti in cōspectu dei: exultat sine dubio Malachias qui in diebus suis placuit deo, & inuentus est iustus. In sanctitate & iustitia corā ipso ministrauit, placuit ministeriū, placuit & minister. Quidni placuerit? Posuit sine sumptu euāgelium, repleuit euangelio patriā, suorum maximè feralē edomuit barbariem Hybernorū, leui iugo Christi in gladio spiritus exteras subdidit nationes, usq; ad extrema terræ restituēs hæreditatē suā illi. O ministeriū fructuosum, ô ministrum fidelem. Nunquid nō per ipsum filio est paterna adimpleta promissio? Nunquid nō hunc olim intuebatur pater cum ad filium loqueretur, dabo tibi gentes hæreditatē tuā, & possessionē tuā terminos terræ? Quàm libens saluator recipiebat quod emerat & emerat pretio sanguinis sui, ignominia crucis, horrore passionis? Quàm libens de manib⁹ Malachiæ, p eo q gratis ministraret. ¶ Ergo in ministro quidē gratū erat munus gratuitum, in ministerio autē placita conuersio peccatorū. Grata inquā & placita in ministro simplicitas oculi, in ministerio autē salus populi. Quāquā etsi ministerij quidem minor efficientia sequeretur, nihilominus tamē ad Malachiā & ad opera eius ille merito respexisset, cui amica puritas, cui familiaris simplicitas, cuius iustitiæ est de intētione pensare opus, & de oculi qualitate totius æstimare corpis statū. Nunc uerò magna opa dñi exquisita in omnes uoluntates & studia Malachiæ, magna & mul

ta & bona ualde, etsi pro bona castæ intentionis origine
meliora. Quod opus pietatis præteriit Malachiam? Pau-
per sibi, sed diues pauperibus erat. Pater orphanorū, ma-
ritus uiduarum, patronus extitit oppressorū. Hilaris da-
tor, petitor rarus, acceptor uerecūdus. Pacis reformandæ
inter discordātes fuit illi cura maxima, & efficacia multa.
Quis æque pius ad cōpatiēdū, ad subueniendū promptꝰ,
ad corripiendū liber? Nā & zelans erat, nec deerat sciētia
zeli ipsius moderatrix. ¶Et quidē infirmꝰ infirmis, sed ni
hilominus potētibus potēs, superbis resistebat, tyrannos
uerberabat, regū magister ac principum. Ipse est qui regi
orando uisum & malignanti tulit, & humiliato restituit.
Ipse est qui pacis quam fecerat uiolatores spiritu erroris
traditos frustratus est in malo quod facere cogitabant, ac
denuo coegit ad pacem, confusos quidem & stupefactos
in eo quod sibi cōtigerat. Ipse enim est cui aduersus alios
pacti æque præuaricatores riuus officiosissime affuit, mi-
ro modo obiectu sui euacuās molimina impiorū. Imbres
nō erant, non illuuies aquarū, nō cōcursus nubiū, non li-
quefactio niuiū, cum subito factus est in fluuium magnū
qui riuulus erat, & riuus ibat & intumescebat inundās &
negans oīno transitum uolentibus malignari. Quanta au
diuimus & cognouimus ea de zelo uiri, & ultione inimi-
corum, cum tñ esset suauis & mitis, & multæ misericordiæ
oībus necessitatē patiētibus. Qui quasi unus omnium pa
rens, uiuebat oībus, quasi gallina pullos suos sic fouebat
oēs, & in uelamēto alarum suarum ꝓtegebat. Non sexus,
nō ætas, & nō cōditio discernebat aut persona, deerat ne-
mini, expanso omnibꝰ gremio pietatis. ¶De quacunq; tri
bulatione clamaretur ad eum, propriam reputabat, nisi ꝙ
in sua patiens, in aliena compatiens erat, plerūq; & impa-
tiens. Nonnunquā siquidē repletus zelo pro aliis in alios
mouebat, ut eripiens inopes, & reprimens fortes, consule
ret proinde oībus in salutē. Itaq; irascebat, sed ne irascen
do peccaret, iuxta illd' de psalmo: Irascimini, & nolite pec
care. Non ira illi, sed ipse animo dñabatur. Erat suimet po
tis. Sanè uictor sui, ira superari nō poterat. Ira eius in ma
nu eius. Vocata ueniebat, exiens non erumpens, nutu nō
impetu ferebatur. Non urebatur illa, sed utebatur. Ma-
gna illi tam in hoc quàm in cunctis utriusq; hoīs sui moti
bus regendis uel cohibendis censuræ diligētia, & circun-
spectio multa. Non enim ita oībus intendebat ut se solum
exponeret, solum curæ exciperet generali. Erat & sui soli-
citus. Seipsum custodiebat. Ita deniq; totus suus, & totꝰ
oīm erat, ut nec charitas à custodia sui, nec proprietas ab
utilitate cōi eum impedire uel retardare in aliquo uidere-
tur. Si uideres hoīem mediis immersum turbis, & implici
tum curis, diceres patriæ natū, non sibi. Si uideres hoīem
solū & secū habitantē, putares soli uiuere deo & sibi. ¶Si-
ne turbatione uersabat in turbis, sine ocio tempus quod
ocio dederat trāsigebat. Quomodo ociosus, quando exer
cebatur iniustificationibus dñi? Nam etsi habebat tēpus
liberum à necessitatibus plebiū, non tamen à sanctis medi
tationibus feriatū, non orandi studio, non ipso ocio con-
templandi. Sermo illi in tēpore ocii aut serius aut nullius.
Aspectus eius, aut officiosus, aut demissus, & cohibitꝰ in-
tra se. Nempe (quod non mediocri laudi inter sapientes
ducitur) oculus eius in capite eius, nusquā auolās nisi cū
uirtuti paruisset. Risus aut indicans charitatis aut prouo-
cans, rarus tñ & ipse. Equidē interdum eductus, excussus
nunquā: qui ita nuntiaret cordis lætitiā ut ori gratiā non
minueret, sed augeret. Tam modestus ut leuitatis nō pos-
set esse suspectus, tantillus tñ ut hilarē multū ab omni tri-
stitiæ neuo uel nubilo uendicare sufficeret. O munus pfe-
ctum, ô holocaustum pingue, ô obsequium gratū mēte &
manu. ¶Quàm bonus odor deo in oratiōibꝰ ociosi, quàm
bonus hoībꝰ in sudoribꝰ occupati. Pro huiusmodi ergo
dilectus à deo & hoībꝰ nō immerito hodie Malachias in
cōsortio angelorū recipit: readeptus quod noīe dicebat.
Et quidē ante angelus erat, nō minꝰ puritate quàm noīe:
sed nunc felicius gloriosi in eo interpretatio noīs adim-
pletur, quando pari cum angelis gloria & felicitate læta-
tur. Congratulemur itaq; fratres cōgratulemur ut dignū
est patri nostro, quia & piū est defunctum plangere Ma-
lachiam, & pium magis Malachiæ congaudere uiuenti.
Nunqd non uiuit? Et beate. Nimirū uisus est oculis insi-
pientiū mori: ille aūt est in pace. Deniq; iam conciuis san
ctorum & domesticus dei, psallit pariter & agit gratias di-
cens: Transiuimus per ignem & aquā, & induxisti nos in
refrigerium. Transiuit planè uiriliter, & feliciter pertrāsi-
uit. Verus hebræus pascha celebrauit in spiritu, & nobis
transiens loquebat. Desiderio desideraui hoc pascha man
ducare apud uos. Transiuit per ignem & aquam, quē nec
tristia frāgere, nec detinere mollia potuerunt. Lætemur ꝙ
angelus noster ascēdit ad ciues suos pro filiis captiuitatis
legatione fungens, corda nobis concilians beatorū, uota
illis intimans miserorum. Lætemur inquam & exultemus
quia cælestis illa curia ex nobis habet cui sit cura nostri,
qui suis nos protegat meritis, quos informauit exemplis,
miraculis confirmauit. Sanctus pontifex qui in spiritu hu
militatis hostias pacificas cælis frequenter inuexerat, ho-
die per semetipsum introiuit ad altare dei, ipse hostia & sa
cerdos. Migrante sacerdote sacrificii ritus in melius muta
tus est, fons lachrymarum siccatus est, holocaustum omne
conditur in lætitia & exultatione. ¶Benedictus dñs deus
Malachiæ qui tāti pontificis ministerio uisitauit plebem
suam, & nunc assumpto eo in sanctam ciuitatem tantæ re-
cordatione suauitatis nostram nō desinit consolari capti-
uitatē. Exultet in dño spiritus Malachiæ, ꝙ leuatus pon-
dere corporeæ molis, nulla iam feculenta uel terrena mate
ria prægrauatur quominus tota alacritate ac uiuacitate
corpoream omnem & incorpoream transiens creaturam
pergat totus in deum, & adhærens illi unus sit cū eo spiri
tus in æternū. Domū istam decet sanctitudo, in qua tantæ
frequentatur memoria sanctitatis. Sancte Malachia serua
eam in sanctitate & iustitia, misertus nostri qui inter tot
& tantas miserias memoriam abundantiæ suauitatis tuæ
eructamus. Magna est super te diuinæ dispensatio pieta-
tis, qui te paruum fecit in oculis tuis, magnum in suis, qui
magna fecit per te, saluans patriam tuam: magna fecit tibi,
introducens te in gloriam suā. Festiuitas tua quæ merito
tuis uirtutibus uotiua impēditur, tuis nobis efficiatur me
ritis & precibꝰ salutaris. Gloria sanctitatis tuæ quæ à no-
bis frequentatur, continuatur ab angelis, sic erit nobis
digne iucunda, si fuerit & fructuosa. Liceat nobis aliquas
te migrante retinere reliquias de fructibꝰ spiritus quibꝰ
onustus ascendis, qui in tuo hodie tam delicioso cōuiuio
congregamur. ¶Esto nobis quæsumus Malachia sancte
alter Moyses, uel alter Helias, impartiens & tu de tuo spi
ritu nobis, ipsorum siquidem in spiritu & uirtute uenisti.
Vita tua lex uitæ & disciplinæ, mors tua mortis portus &
porta uitæ: memoria tua dulcedo suauitatis & gratiæ: præ
sentia tua corona gloriæ, in manu domini dei tui. O oliua
fructifera in domo dei, ô oleum lætitiæ ungens & lucens,
fouēs beneficiis, choruscās miraculis, fac nos eiꝰ qua frue
ris lucis suauitatisq; participes. O odoriferum lilium in-
æternum ante dominum germinans & florens, & spargēs
ubiq; uiuificum suauitatis odorem, cuiꝰ apud nos memo-
ria in benedictiōe est apud superos, præsentia in honore,
da canentibus te, tantæ plenitudinis participio non frau-
dari. O luminare magnum, & lux in tenebris lucēs, signo
rum radiis & meritorum illuminans carcerem, lætificans
ciuitatem, fuga de cordibus nostris uirtutū splendoribus
tenebras uitiorum. O stella matutina eò cæteris clarior
quò dei uicinior, similior soli, dignare præire nobis, ut &
nos in lumine ambulemus quasi filii lucis, & non filii tene
brarum. O aurora discens super terram, sed superiores cæ
li plagas lux meridiana perlustrans, recipe nos in consor-
tio luminis quo illuminatus & late foris luces, & intꝰ sua-
uiter ardes: præstante domino nostro Iesu Christo: qui cū
patre & spiritu sancto uiuit & regnat deus per omnia se-
cula seculorum. Amen.

BREVIS EXCERPTIO
de uita & miraculis beati Bernardi, primi abbatis Claræuallis.

Gaude claustralis concio, in sancti uiri brauio:
Quem sublimauit hodie, Christus in throno gloriæ.
¶Bernardus clarus genere, clarior duce sydere.
Iam nunc gaudet clarissimus, soli coniunctus proximus.
¶Hic uerus dei catulus, sollicitus & sedulus.
Domum eius custodiens, ab ea fel eijciens.
¶Latratu fugans impios, fidei aduersarios.
Lingua languores auferens, domum salutis conferens.
¶Huic puero Christus natus, in somnis est præsentatus
Quasi nascens ex utero risit colludens puero.
¶Mente clarum & facie, donis ornatum gratiæ.
Trahebant hunc ad uitia, mundus caro dæmonia.
¶Hunc introducens domina, cameræ suæ limina
Nec promissis nec munere potuit secum flectere.
¶Porrò mulier alia, nudæ carnis præsentia
Nocte soli se obtulit, sed pudorem non abstulit.
¶Vnius noctis spacio, uenit altera tertio.
Quã sentiens quid exigit, latrones clamans abigit.
¶Tangens germani latera, futura palmat uulnera
Dicens hic ferrum præuium, deo pandet cor peruium.
¶Voce uitæq; speculo, fugam docet à seculo
Viuens scribens & prædicans, uiam salutis indicans.
¶Quendam in cœtu præsulum, hortans fugere seculum
Imber abegit cæteros, hos tantum seruans liberos.
¶Annona famis spacio, usui raro proprio.
Distributa pauperibus, suffecit his & fratribus.
¶Hæc est farina hydriæ, in sarepta sidoniæ.
Heliam sic reficiens, & in se non deficiens.
¶Dum orat pro decedente, imparato, mox repente
Redijt ad se moriens, agenda quæq; faciens.
¶Sacram offerens hostiam, fugauit epilentiam
Die cadenti septies, datur à morbo requies.
¶Chartam in imbris medio, suo scriptam imperio
Tam schedulam quàm literam, seruat ab imbre liberam.
¶Sumens sacratam hostiam, præter obedientiam
Nequiuit hanc traducere, nisi confesso scelere.
¶Muscarum turbam nimiam, perturbantem ecclesiam
Ab ecclesia depulit, dum maledictum intulit.
¶Puer incessanter plorans, pro quo fuit sanctus orans
A lugubri piaculo, sanatur eius osculo.
¶Pater offert natum suum, claudum tumore genuum
Cui signum crucis indidit, & patri sanum reddidit.
¶Tactu mariæ uirginis, cum sanctis secum geminis
Morbus sancti depellitur, quo moriens inspicitur.
¶Lites principum patriæ, sed & causas ecclesiæ
Sedauit, tactus longius, & agens efficacius.
¶Nobilibus ac ciuibus, inter se dissidentibus
Fit pacis reformatio, discreti sancti studio.
¶Per spiritum prophætiæ, haustum ex dono gratiæ
Cognouit quid acciderat, his quos longius miserat.
¶Horum casus & opera, tam aduersa quàm prospera
Tanquã cõsors itineris, dixit fratribus cæteris.
¶Surdus carens eloquio, mutus plenus dæmonio
Sancti probauit merita, plena salute reddita.
¶Cuidam durorum uiscerum, impetrauit cor tenerum
Deuotionis gratiam, & lachrymarum copiam.
¶Fugit honorem seculi, cleri decus & populi
Sedem metropolitani, remis & mediolani.
¶Ecclesiæ lingonen̄, necnon & cathalaunensis
Fieri præsul respuit, sed paupertatem maluit.
¶Petrus leonis mercede, trusus in romana sede
Defectus est à solio, ac cessit innocẽtio.
¶Vrbs mediolanẽsium, redit ad matris gremium
Subdens se donis gratiæ, sanctæ matri ecclesiæ,
¶Morborum genus uarium, ac uarietas febrium
Curantur medicamine, eius in dei nomine.
¶Infans lucis impatiens, pedibusq; non gradiens
Oculis lucem patitur, & gradiens reuertitur.
¶Fit dæmonum eiectio, & claudorum erectio.
¶Visusq; cæcis redditur, ac mutorum os loquitur.
¶Sic infra fines alpium, languorem curans uarium
Repulit præter alia, plus quàm septem dæmonia.
¶Dominam dæmon incubus, sumptis milibus artibus
Sex annis uiro nescio, fœdauit adulterio
¶Quem sanctus uoce præsulum, clericq; uocans populum
Cum cæreorum lumine, fugat in dei nomine.
¶Sic effulgens miraculis, carnis teritur stimulis
Qui dei seruant hominem, ne colligat rubiginem.
¶Donum quod tantis contulit, ipsum mente non extulit
Dante regenti sydera, tam doctrinam quàm prospera.
¶Doctores in ecclesia, præcellentes scientia
Aduersarios fidei, confudit athleta dei.
¶Horum errores abdicans, ueramq; fidem prædicans
Concilians schismaticos, ac muniens catholicos.
¶Fit panum benedictio, fidei confirmatio
Fugans morbos fidelium, ex eisdem edentium.
¶Clericum paralyticum, regularem canonicum
Visitans morbum repulit, & sanitatem contulit.
¶Quod usui sibi fuit, post ipsum multis profuit
Languores sanans plurium, dans in multis remedium.
¶Quidam secum delegatus, cardinalis & legatus
Hunc secum fecit edere, amoris miri fœdere.
¶Discum in quo sanctus edit, seruandum seorsum dedit
Febre graui post hæc stratus, utens disco fit sanatus.
¶In templariorum domo, ad mortem infirmus homo
Sancti tunicam patroni, sibi fecit superponi.
¶Cui mox salus est reddita, & ab ipso uox audita
Non mortuus reputatur, cuius uita sancto datur.
¶Bellãuallem frequẽtabat, homo quem dæmõ uexabat
Vt fratrum patrocinio, priuaretur dæmonio.
¶Abbas stolam seruauerat: qua sanctus usus fuerat
Hac dæmonem sic adijt, ꝙ ualde clamans exijt.
¶Hunc dei reuelatio adornauit præsagio
Quod futurorum plurium, fecit ipsum prænuncium.
¶Comitemq; campaniæ, discordem regi franciæ
Pacandum absq; dubio sub quinti mensis spacio.
¶Regi francorum prætulit, quia præsules expulit
Puniendum cum gemitu, primogeniti obitu.
¶Regum, præsulum, comitum, ducum, baronum, militũ,
Ciuiumq; litigia, pacauit cum industria.
¶Precibus patris humilis, concepit uxor sterilis
Illustris regis franciæ, sed & quàm plures aliæ.
¶Anglorum quoq; regina, in partu morti uicina
Mox ut sancti memor fuit, peperit & conualuit.
¶Plures multis pœnis pressæ, tẽpus partus supergressæ
Conualuerunt prosperæ, & pepererunt liberæ.
¶Pro beato Malachia, celebrans in ecclesia
Commendans eius obitum, monstrauit esse transitum.
¶Nam collectam defunctorum, in collectam confessorum
Mutauit in officio, sancti uiri deuotio.
¶Idem fecit in uirduno, celebrans pro uiro uno
Alberone episcopo, illo quiescente loco.
¶Multos mundo cõmorantes, & ordinẽ blasphemantes
Prædixit in se conteri, & in ordinem inseri.
¶Morbis duris languentibus, & ferè morientibus
Dum preces pro his obtulit, mortem instantem distulit.
¶Personis quoq; pluribus, grauiter infirmantibus
Diem prædixit obitus, sicut probauit exitus.
¶Sit laus summæ trinitati, deitatis unitati
Patri cum unigenito & spiritu paracleto.
Amen.

Vallem hic absinthialem, uallem fecit nardualem
Vallem tetram & amarã, dulcem fecit atq; claram.

¶Finis.

TABELLA PARticularis singulorum sermonum huius uoluminis. Imprimis de aduentu domini, quorum primus incipit,

¶De uerbis

¶Finis.

DESCRIPTIO POSITIOnis seu situationis monasterij Claræuallis.

SI SITVM CLARAEuallis nosse desideras, hæc tibi scripta sint pro speculo. Duo montes nō longè ab abbatia habent initium, qui primò angustæ uallis interiectione distincti, quo magis ad abbatiā appropiant, maiori hiatu fauces dilatant, quorum alter alterum abbatiæ latus dimidium, alter totum occupat. Alter fœcundus uinearum, alter frugum fertilis, iucundum uisui, & usui commodum ministerium præbet. Dum per deuexa latera, in altero crescit quod comedatur, quod bibatur in altero. In summis montium frequens monachis labor est, amœnus quidem, & quiete iucundior, ramale uet⁹ colligere, & colligare fasciculos ad comburendum. Squalentes extirpare dumos, & folijs aptos ignibus, ignibus aptare, eruderare sentes, euellere, destruere, disperdere (ut sm Salomonem dicam) spuria uitulamina quæ crescentium arborum uel ligant ramos, uel radices suffodiūt. Ne impediatur rigida quercus sublimi salutare sydera uertice, tilia mollis brachia explicare, fissilis & flexilis fraxinus liberè se in altū extēdere, patulá ue fagus in latum expandere. Porrò abbatiæ pars posterior, in latam desinit planiciem, cuius partem non modicam murus occupat qui abbatiā diffuso cingit ambitu. Intra huius septa multæ & uariæ arbores uarijs fœcundæ fructibus instar nemoris pomerium faciunt, quod infirmorum cellæ contiguum, infirmitates fratrum non mediocri leuat solatio, dum spatiosum spatiantibus præbet deambulatorium, æstuantibus quoq; suaue reclinatorium. Sedet ægrotus cespite in uiridi, & cùm inclementia canicularis immiti sydere terras excoquit, & siccat flumina, ipse in securitatem & absconsionem, & umbraculum diei ab æstu, fronde sub arborea feruentia temperat astra, & ad doloris sui solatium, naribus suis gramineæ redolent species. Pascit oculos herbarum & arborū amœna uiriditas, & pendentes ante se atq; crescentes immensæ eius deliciæ, ut nō immeritò dicat: Sub umbra arboris illius quam desideraueram, sedi: & fructus eius dulcis gutturi meo. Aures suaui modulamine demulcet pictarum concentus auium: & ad unius morbi remedium, diuina pietas multa procurat solatia, dum aer nubilus ridet serenitate, terra fœcunditate spirat, & ipse oculis, auribus, naribus, colorum, canorum, odorum delicias haurit. Vbi pomerium desinit, incipit ortus intercisis distinctus areolis, uel potius diuisus riuulis intercurrentibus. Nam licet aqua dormitans appareat, pigro tamen decurrit elapsu. Pulchrum & hic infirmis fratribus præbetur spectaculum, dum super uiridē puri gurgitis marginem sedent, uitrea uidere sub unda pisciculos ludere, & natatu obuio militarem repræsentare congressum. Aqua hæc piscibus alendis, & rigandis oleribus duplici ministerio seruit, cui Alba famosi nominis fluuius indefesso meatu fomenta ministrat. Hic per multas abbatiæ officinas transitum faciens, ubiq; pro fideli obsequio post se benedictionem relinquit, qui ad hoc cū multo quidem labore conscendit, non integer, nec tamē otio sè pertransit. Ipse quidem mediam uallem flexuosum intersecans per alueum quem non natura, sed fratrum industria fecit, dimidium sui mittit in abbatiam, quasi ad salutandum fratres & se ꝗ totus nō uenerit excusandū, quippe qui totius capax cānale non inuenit. Et si fortè amnis ipse in undās impetuoso excursu proruit, obiectu muri retroactus, subtus quò eum necesse est fluere, in seipsum recurrit, & refluum denuo, deflu⁹ amplexatur. Intromissus uerò quantùm murus (portarij uice) permisit, primùm in molendinum impetum facit, ubi multùm solicitus est, & turbatur erga plurima, tum molarum mole far comminuendo, tum farinam cribro subtili segregādo à furfure. Hinc iam in uicina domo caldariam implet, & se igni coquendum committit ut fratribus potum paret, si forte sterilis uindemia cultoris industriæ non bene responderit, & defectus sanguinis uuæ, de filia fuerit festucæ supplendus. Sed nec sic se absoluit: cū enim ad se fullones inuitāt qui sunt molendino confines, rationis iure exigentes: ut sicut in molendino solicitus est quo fratres uescantur, ita apud eos paret quo & uestiantur. Ille autē non contradicit, nec quicquam eorum negat quæ petitur, sed graues illos siue pistillos siue malleos dicere mauis, uel certè pedes ligneos (nam hoc nomen saltuoso fullonum negotio magis uidetur congruere) alternatim eleuans atq; deponens graui labore fullones absoluit, & si iocularc quippiā licet interserere serijs, peccati eorum pœnas absoluit. De⁹ bone, quanta pauperibus tuis procuras solatia, ne abundantiori tristitia absorbeantur: quanta pœnitentibus pœnæ alleuiamenta dispensas, ne laboris uiolentia nonnunquā fortassis opprimantur. Nam quot equorum dorsa frangeret, quot hominum fatigaret brachia labor, à quo nos sine labore amnis ille gratiosus absoluit, etiam cū sine ipso nec indumentum nobis pararetur nec alimentum. Ipse uerò nobiscum participatur, nec aliud de labore suo (quo laborat sub sole) mercedis expectat, quàm ut cū omnia diligenter patefecerit, liber permittat abire. Tot ergo uolubiles rotas rotatu rapido circunducens, sic spumeus exit, ut ipse quasi moli & mollior fieri uideatur. Excipitur de hinc à domo coriaria, ubi cōficiēdis his q̄ ad fratrum calceamenta sunt necessaria, operosam exhibet sedulitatem. Dein de minuatim se & per mēbra multa distribuens, singulas officinas officioso discursu perscrutat, ubiq; diligenter inquirens quid quo ipsius ministerioq; opus habeat, coquendis, cribrandis, uertendis, terendis, rigandis, lauandis, molendis, molliendis, suum sine contradictione præstans obsequium. Postremò ne quid ei desit ad ullam gratiam, & ne ipsius quaquauersum imperfecta sint opera, asportans immunditias, omnia post se munda relinquit. Et iam peracto strenuè propter quod uenerat, rapida celeritate festinat ad fluuiū, ut uice Claræuallis agēs ei gratias pro uniuersis beneficijs suis, salutatiōi eius, resalutatione condigna respondeat, statimq; refundens ei aquas quas nobis transfuderat, sic de duobus efficit unum, ut nullum appareat unionis uestigiū: & quē discessu suo tenuem & pigrum fecerat, mistus ei morantem præcipitat. Sed quia eum loco suo restituimus, redeamus ad riuulos, quos post nos reliquimus, qui deriuati à fluuio, passiuis per prata uagantur excursibus, ut inebrient terram & infundant eam, & germinare eam faciant, ne cū uerna temperie terra prægnans in partum soluitur, renascentia gramina humoris inopia marcescant, nec opus habeant mendicitatis nubiū guttulis irrigari, sufficienter cognati fluminis fota beneficio. Hi riuuli uel potius su ci post peractum officium, fluuio qui eos euomuerat absorbentur, & iam totus simul alba collectus, prono decursu per deuexa festinat. Sed quia iam eum longius conduximus, & ipse secundum Salomonem ad locum suum reuertitur, reuertamur & nos unde digressi sumus, & diffusam prati planiciem succincto sermone transiliam⁹. Multùm habet locus ille amœnitatis, multùm quòd mentes fessas alleuet, luctusq; soluat anxios, multùm quòd quærentes dominū ad deuotionem accendat, & supernæ dulcedinis ad quam suspiramus admoneat, dum ridens terræ facies multiplici colore, uernanti pictura oculos pascit, & suaue olentē naribus spirat odorem. Sed & dum uideo florem, dum sentio floris odorem, historias ueterum memorant mihi prata dierum. Nam cùm odoris delicias haurio, occurrit animo fragrantiam uestimentorum patriarchæ Iacob, suaueolentiæ agri pleni fuisse adsimilatam. Dumq; oculos colore reficio, hanc recordor speciem, purpuræ Salomonis fuisse prælatam, qui in omni gloria sua liliorum agri decorem æquiparare non potuit, cùm tamen nec ars ipsius sapientiæ, nec potētiæ deesset materia, & sic dū foris fruor ministerio, nō parum latenti delector mysterio. Hoc ergo

pratum

pratum intercurrentis fluuij fouetur irriguo,& ad humo-
rem eius mittit radices ſuas: ideò non timebit cum uene-
rit æſtus. In longum autem tanto tractu diſtenditur,ut cū
tonſum uellus gramineum ſol in fœnum torruerit,bis de-
nis diebus conuentum laſſare ſufficiat. Nec tamē ſolis mo
nachis labor ille relinquitur,ſed cum monachis tam con-
uerſorum,donatorum, quàm conductitiorum innumero-
ſa multitudo deſectas colligit herbas,& tonſam raro pecti
ne uertit humum. Hoc pratum inter ſe duæ grangiæ diui-
dunt,quibus alba ad dirimendam litem, equus arbiter &
menſor accedit,qui ſui cuiqꝫ partem in funiculo diſtribu-
tionis aſsignans,ſeipſum limitem facit quem altera ad in-
uadendam alterius partem tranſire non audeat. Grāgias
has non conuerſorum eſſe habitacula, ſed clauſtra mona-
chornm crederes,niſi uel iuga boum,uel aratra,uel inſtru
mēta alia ruſticanis apta laboribus, habitatores ſuos pro
derent,& niſi ꝙ in eis libri non explicantur. Nam quantū
ad ædificia ſpectat,ea magno monachorum conuentui di-
ceres & ſitu conuenire,& decere uenuſtate, & capacitate
ſufficere. In parte prati quæ eſt muro contigua,de campo
ſolido,factus eſt lacus liquidus,ubi prius æſtuans opera-
rius,fœnum falce ſecabat acuta, ibi frater aquarius ſedens
mobili per lubricam liquentis cāpi planiciē equo uectus
ligneo,leuem remū pro calcaribus habet quo curſum ur-
geat,& pro freno quo flectat. Explicatur rhete ſub undis
quo implicetur piſciculus, & parantur ei eſcæ quibus li-
benter ueſcitur,ſed latet hamus in illis quo capitur incau
tus,quo exemplo docemur ſpernere uoluptates: quia no-
cet emptꝰ dolore uoluptas: cuius triſtes eſſe exitus nemo
neſcire permittitur,niſi qui uel non peccauit, uel non be-
ne de peccato pœnituit. Longè autem faciat deus à nobis
delectationem,ſecus cuius introitum mors poſita eſt: quæ
ſm ſapientis deſcriptionem,apum par uolantum,ubi gra-
ta mella fudit,fugit,& nimis tenaci ferit icta corda morſu.
Laci ambitus per altum ripæ marginem cōſerti uimineis
ligatur radicibus, ne undæ alluenti cedat terra fatiſcens.
Præterfluenti riuo lacus hic paſcitur qui uix ſexies ſenis
pedibus ſeiunctus per meatus exiles infundit ei aquas,
quibus alatur,& ipſas quoqꝫ eadē exilitate refundit. Vn
de & ſic in eodem ſtatu permanet,ut nec maior ſit in fluen
tibus,nec effluentibus minor: quia eadem menſura & re-
cipit & eijcit eas. Sed dum per plana curſu feror uolatili,
dum anhelus in arduis ilia duco: uel purpuream prati ſu-
perficiem manu ipſius ſapientiæ pictam, uel comata arbo
ribus montium iuga deſcribo, arguit me ingratitudinis
fons ille dulciſsimus ſæpenumero mihi bibitus, & bene
quidem meritus de me,ſed à me malè remuneratꝰ. Obijcit
mihi cum exprobratione ꝙ ſæpe extinguendæ ſiti meæ
ſeruierit,quòd ſe meis non ſolum manibus, ſed & pedibꝰ
lauandis humiliauerit, quòd multa mihi impenderit hu-
manitatis ac benignitatis officia bono merito, mercede
mala me reſpondiſſe, ſe in locorum catalogo locum ulti-
mum,& penè nec ultimum fuiſſe ſortitum,cui tamen pro
ſui reuerentia primus deberetur. Et uerè diffiteri nequeo
ſero me ipſius meminiſſe,quando ante ipſum alicuius me-
mini. Verùm ipſe per decurſus & diſcurſus ſubterraneos
tacitè labens,ita ut nec leni murmure trāſitus eius ualeat
deprehēdi,inſtar aquarum Siloe quæ cū ſilentio uadunt,
quaſi prodi metueret,ubiqꝫ caput ſuum cooperit, & ſuos
declinat aſpectus. Quidni crederem uelle taceri,quem ui-
deo non niſi ſub tecto uelle uideri? Hic ergo fons (quod
boni fontis eſſe fertur indicium) ex oppoſito ſolis orien-
tis oritur,ita ut æſtiuo ſolſticio roſeam rutilantis auroræ
faciē ex aduerſo ſalutet. Tugurio uel (ut maiori reueren-
tia dicam) tabernaculo paruo & pulchro cooperitur &
clauditur,ne undecunqꝫ ſordes admittat. Vbi cum mons
euomit,uallis deglutit, & in loco quo oritur, eodē quaſi
moritur, quin & ſepelitur. Sed ne expectes ſignum Ione
prophetæ, ut tribus diebus & tribus noctibus deliteſcat
abſconditus,ſtatim ad mille paſſus intra clauſtrum mona-
ſterij,quaſi de corde terræ reſuſcitatus progredit, & quo-
dammodo rediuiuus apparet, uiſui tantum & uſui fratrū
ſe offerens,ne cum alijs quàm cum ſanctis ſors illius amo-
do ſit futura.

Clereuaulx

IODOCVS CLICHTHOVEVS NEOPORtuensis benignis lectoribus Salutem.

THESAVRVM IN AGRO ABSCONDITVM tanti æstimauit qui inuenit, ut euangelico tradente eloquio, uenditis omnibus illum comparauerit. Thesauri uerò occultati nomine, non ineptè, nec absurdè sanctorum patrum abstrusa scripta accipimus, quibus recondita sacrarum literarum sensa nobis elucidare curarunt. Siquidem in illis non aurum ad horam rutilans, non argentum citò periturum, nõ deniq; lapides preciosos aliorum direptioni obnoxios est inuenire, sed indefluxas opes animæ, indeciduasq; gẽmas, auro indico, lapillisq; nitidis preciosiores: quandoquidem illis ipsis diuina explicãtur eloquia, quæ desiderabilia sunt super aurum & lapidẽ preciosum multũ, & dulciora super mel & fauum. Eloquia enim domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum. Quæ quia sæpenumero non usquequaque captui nostro peruia sese offerunt, magnopere amplecteda sunt antiquorum patrum opera, quibus obtectus ille thesaurus nobis reseratur, diuinarum scripturarũ mysteria recluduntur, mores rectius instituuntur. Inter quæ sanè opera à probatissimis autoribus elucubrata beatissimi Bernardi uolumina nõ postremo loco collocanda sunt. Si enim autorem spectare libet: & uitæ sanctimonia, & præclara eruditione præstãtissimus occurret. Si characterem ipsum, rationemq; scribendi: comperietur suauissima, & sine asperitatis offendiculo cum summa facilitate, elegantiaq; decurrens, ut melle dulcior uideatur ex eius ore fluxisse oratio. Si deniq; materia quam pertractat exquiritur: aliud inuenietur nihil nisi quod inuolucra sacræ scripturæ in lucem proferat: aut uitia graui uerborum tonitruo effulminet, aut ad uirtutem studiosius inuitet. Hunc igitur thesaurum hactenus in agro domini absconditum, & iam tandem uigilantissima cura erutum uobis asciscite, quicunq; sacrarum literarum ardenti flagrantis amore. Has ueras comparate diuitias, quæ non ueterascunt, nec à tineis eroduntur, aut à furibus effodiuntur: sed indeficientes, inocciduas, nullo unquam fato interituras: quibus anima locupletata, ad cælestia tecta tutum carpet iter, nec eam malus auferet error. Valete.

¶ Ad librum.

I nunc, & tandem totum Bernarde per orbem
 Protinus exilias: ne tua fama cadat.
Diuinasq; tuis sermonibus exprime leges:
 Crimina fac homines deseruisse uelint.
Vade precor, cunctis Bernarde legare suauis:
 Flecte ad uirtutes pectora dura pias.
Tu quencunq; iuuat sanctos cognoscere patres:
 Bernardum relegas inclyta scripta colens.
Frigida iamdudum feruescet amore uoluntas:
 Et mens doctrinæ dulcia mella feret.

¶ Ioannes Egidius Nuceriẽ. iterum ad librum.

I pede præcipiti totum Bernarde per orbem:
 Horret adire tuos lingua canina libros.
Hæc tua magnificas monumenta ferantur in urbes
 Ne pereat turpi candida fama situ.
Postulat hoc grauium prudentia clara uirorum:
 Quos trahit ad superos mens generosa lares.

¶ Tetrastichon Ascensianum uerbis huius præstãtissimi libri ad lectorẽ.

Eloquium castum, sanctissima dogmata, mores
 Ingenuos, & iter monstro salutiferum.
Talia Bernardus potuit dictare, repertus
 Mellifluus doctor, religiosus homo.

REPERTORIVM SENTENtiarum ueteris ac noui testamenti à beato Bernardo suis in sermonibus ac tractatulis utcunque expositarū, secundū ordinem librorum capitulorū atque psalmorum Bibliæ, ad literas alphabeticas (ubi fieri potuit) prout in generali fit repertorio adaptarū: ubi uerò huiusmodi literæ alphabeticæ desunt, folium, columna, qua parte columnæ, & sententiæ quæsitæ principiū annotantur: ubi princ. principium, me. medium, fi. finem significant.

Genesis j.capit. TErra autem erat inanis & uacua. fo. 110. col. j. ante fi.
Diuisit lucem à tenebris. fo. 28. colū. j. med. & fo. 32. col. j. med. Denique. & fo. 26. col. ij. me. & fol. 182. col. iij. med. & fo. 266. col. ij. prin. Puto autem. & fo. 298. co. ij. med. Diligere.
ij. ¶Formauit igitur dominus hominem de limo terræ. fol. 95. col. j. medium. per totum.
Inspirauit in faciē eius spiraculū uitæ. fo. 177. col. j. añ me.
Plantauerat autē dñs deus paradisum uoluptatis à princ. fo. 120. col. iiij. fi. Paradisorum. & fo. 103. col. ij. prin.
Fluuius egrediabatur de loco uoluptatis qui diuiditur in quatuor capita. fo. 120. col. ij. fi.
Tulit ergo dñs de⁹ hoīem in paradiso uoluptatis, ut operaretur & custodiret illū. fo. 32. col. j. fi. & fo. 82. col. iij. fi. & fo. 87. col. iiij. fi. Nihilominus. & fo. 287. co. ij. añ med.
Ex omni ligno paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. fo. 17. col. ij. prin.
In quacūque enim die comederis ex eo. fo. 76. co. iij. añ me. Siquidem. E. fo. 99. col. iiij. fi.
Adduxit dominus animalia ad Adam, ut uideret quid uocaret ea. fo. 23. col. iiij. prin.
Immisit dominus deus soporem in Adam. fo. 23. co. iij. me.
Relinquet hō patrē & matrē. fo. 185. co. j. post me. Denique.
Serpēs erat callidior cunctis. fo. 2. col. ij. prin. Deprehēsa. & fo. 91. col. j. prin. Denique. & fo. 86. col. iij. Denique.
Nequaquā moriemini. fo. 2. col. ij. prin. Duo. & fo. 15. col. j. me. & fo. 91. col. j. ante me.
Eritis sicut dij, scientes bonum & malum. fo. 1. col. ij. prin. & fo. 15. col. j. ante me. B.
Vidit mulier lignum. fo. 28. col. j. A. & fol. 65. col. iiij. C. & fo. 184. col. iij. prin. & fo. 279. col. iij. me.
Abscondit se Adam & uxor eius. fo. 94. col. iij. prin. & fo. 56. co. j. prin. Prima. & medio. Propterea. & fi. Iam uerò.
Cumque cognouissent se esse nudos, cōsuerunt folia ficus. col. 84. col. ij. C. Sed heu me.
Vocem tuam domine audiui in paradiso, & timui. fol. 14. col. ij. post me. Olim.
Mulier quā dedisti mihi. fo. 5. co. ij. fi. Et fo. 53. co. ij. prī. & fo. 56. co. ij. me. Ecce eñ. & fo. 270. co. iij. prin. Arbitror.
Pro eo quòd obedisti uoci uxoris tuæ. fo. 129. col. ij. post medium. Pro eo.
Inimicitias ponam inter te & mulierem. fo. 5. col. iij. C.
In dolore paries filios. fo. 7. col. iij. prin. In tristitia.
Terra es, & in terra ibis. fo. 63. col. j. me. Terra inquit.
Emisit eos de paradiso. fo. 56. co. iij. ante me. Miseri. & fo. 287. col. ij. ante me.
Cherubim collocauit. fo. 92. col. ij. fi.
iiij. ¶Si rectè offers, & rectè non diuidis, peccasti. fo. 140. col. j. medium.
Sub te erit appetitus eius. fo. 25. col. iij. me.
Nunquid custos fratris mei sum ego? fo. 43. col. ij. prin.
Maior est iniquitas mea, quàm ut ueniam merear. fo. 128. col. iij. ante me. & fo. 167. col. iiij. B. & fo. 290. col. ij. prin. & fo. 291. col. j. fi. Nolite ergo.

Genesis.

vj. POenitet me fecisse hominē. fo. 28. col. iij. C. pœnitet.
Non permanebit spiritus meus in homine. fo. 54. colum. iiij. med.
¶Proni sunt sensus hominis in malum. fol. 145. col. ij. post prin. & fo. 156. col. j. D. viij.
¶Egredere de terra tua, & de cognatione tua. fo. 84. col. iiij. prin. & fo. 208. col. iiij. prin. Significasti. xij.
¶Suspice cælum, & numera stellas. fo. 63 col. ij. me. xv.
¶Tolle filium tuū quem diligis Isaac. fol. 289. col. iij. ante me. Sic & olim. & fo. 64. col. ij. ante me. Domine inquit. xxij.
¶Vestib⁹ Esau ualde bonis induit Rebecca Iacob. fo. 119. col. ij. post me. xxvij.
Vox quidem uox Iacob est, manus autē manus sunt Esau. fo. 143. col. iij. B. & fo. 144. col. j. & ij.
Statim ut sensit uestimentorum eius fragrantiam. fol. 98. col. iij. post prin. Statimque.
Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni. fo. 157. col. iiij. D.
Det tibi de rore cæli &c. In pinguedine terræ, & in rore cæli &c. fo. 110. col. ij. prin.
Num unam tantum benedictionem habes pater? fol. 290. col. ij. post prin.
¶Vidit Iacob scalam. fo. 211. co. j. me. Vidit. & fo. 240. co. iij. prin. Vidit scalam. & fo. 277. colū. ij. post princi. Illud quoque. & fo. 288. col. ij. fi. xxviij.
Terram in qua dormis tibi dabo. fo. 117. col. ij. post mediū. Terram.
Vere dominus est in loco isto. fo. 70. col. j. propè fi.
Non est hic aliud nisi domus dei. fol. 69. col. iiij. propè fi. Si decreuerit.
Verè locus iste sanctus est. fo. 94. col. iiij. propè fi.
¶Cras mihi respondebit iustitia mea. fol. 12. colū. iiij. post me. Cras. xxx.
¶Ecce uir luctabatur cum Iacob usque mane. fol. 54. colū. j. post medium. xxxij.
Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. fo. 182. co. ij. post prin. Et sanctus.
Tetigit neruum femoris eius. fo. 279. col. j. fi. O quàm.
Dominus qui pascit me à iuuentute mea. fo. 175. col. iij. D.
¶Egressa est Dyna ut uideret filias illi⁹ regionis. fo. 279. col. iij. ante me. Dyna. xxxiiij.
¶Fecit Iacob filio suo Ioseph tunicā talarem. fo. 282. col. ij. post prin. Non sum. xxxvij.
Audite somnium meum. fo. 280. col. j. fi. Sic Ioseph.
Ecce odor filij mei. fo. 157. col. iiij. D.
¶Ecce domin⁹ meus ignorat quid habet in domo sua fol. 260. col. iiij. post me. xxxix.
Non est in omnibus bonis domini mei quod in mea non sit potestate. fo. 131. col. ij. A.
Positus est Ioseph in carcerem. fo. 289. colum. iiij. fi. Tres in carcere.
¶Memento mei cum bene tibi fuerit. fo. 3. col. iiij. C. xl.
Furtim sublatus sum de terra Hebræorum. fo. 1. co. ij. post me. Ita domine.
¶Fames cœgit Israel intrare in Aegyptum. fo. 110. colū. ij. post prin. xlij.
¶Erumpebant lachrymæ. fo. 129. col. ij. prin. xliij.
¶Ruben primogenitus meus non crescas, quia ascendisti cubile patris tui. fo. 95. col. j. propè fi. xlix.

Ex libro Exodi.

FIlia Pharaonis uocauit nomen eius Moyses, dicens de aqua tuli eum. fo. 36. col. ij. prin. Exod. ij.
¶Vadam & uidebo uisionem hanc magnā. fo. 52. col. iiij. propè finem. Vado. iij.
Solue calceamentum de pedibus tuis, locus enim &c. fol. 291. col. iiij. post prin. Solue.
Educam populum meum de terra illa in terram bonā. fol. 255. col. ij. fi. Moyses.
Qui est: misit me ad uos. fo. 262. col. ij. prin. Paululum.
Ego sum qui sum. Et qui est misit me ad uos. fo. 131. columna. iiij. prin.
Deus Hebræorum uocauit nos, ut eamus uiam trium dierum. fo. 45. col. iiij. B.
Paleæ non dabuntur uobis & reddetis. fol. 103. col. j. post me. Hinc.

quæras.
En uenter meus quasi mustum absq; spiraculo.f.280.col.
iij.ante me.
xxix ¶Oculus fui cæco, & pes claudo, pater eram pauperum.
fo.129.col.j.D.
xxx. ¶Frater fui draconum.fol.158.col.ij.B. Non mediocris.

¶Ex Psalterio.

Psal.v. BEat⁹ uir q nõ abijt in cõsilio ĩpiorũ.fo.110.co.ij.me.
Sed in lege domini uoluntas eius.f.110.co.ij. ppe fi.
Et erit tanquã lignũ quod plãtatũ est sec⁹ decursus.
fo.29.col.iiij.pri.& fo.118.co.iiij.post me.
Et folium eius non defluet.fo.169.co.ij.A.Vides.
ij. ¶Astiterunt reges terræ.fo.50.co.iiij.fi.per to.& fol.177.
col.j.A.
iiij. ¶Filij hominum usq;quo graui corde.fo.39.co.j.fi.& fol.
89.co.iiij.fi.
Irascimini, & nolite peccare.fo.154.col.iij.ante me.Irasci-
mini.& fo.203.co.iiij.me.
Signatum est super nos lumen uultus tui domine.fo.213.
co.iiij.post me.Quid item.
In pace in idipsum dormiam, & requiescã.fo.57.co.ij.prĩ.
& fo.160.co.iiij.C.
vi. ¶Dñe, ne in furore tuo arguas me.f.174.co.j.A. Dñe ne.
viij. ¶Quid est homo, q memor es ei⁹.fo.78.co.j.D. Tu quis.
Minuisti eum paulò min⁹ ab angelis.fo.162.co.ij.prĩ.Trã
siliijt.& fo.178.co.j.D.
ix. ¶Propter hoc irritauit impius deum.fo.132.co.iiij.D.
Vide quoniã tu laborẽ & dolorẽ cõsideras.fo.32.co.ij.A.
Cognoscetur dominus iudicia faciens.fo.217.co.iiij.pro-
pe fi.Cognoscet.& fo.278.co.iij.post me.Cognoscetur.
Laudatur peccator in desiderijs animæ suæ.fo.207.colũ-
na.iiij.me.
Inclinabit se, & cadet.fo.167.co.iiij.A.Itaq;.
Dixit impius in corde suo, non requiret.fo.289.co.iiij.fi.
Odibilis.
x. ¶Dominus interrogat iustum & impium.fo.119.co.ij.fi.
Tribus.
Qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam.fo.101.
col.ij.me.At fortè.
xj. ¶Propter miserias inopum.fo.155.co.j.B.Deniq;.
In circũitu impij ambulant.fo.81.col.iiij.prin.In circũit.
& fo.274.colũ.post prin.Si ita.& fol.287.colũ.iij.ante
me.Cæterum.
xiij. ¶Dixit insipiẽs i corde suo, nõ ẽ de⁹.f.110.col.iiij.post prĩ.
Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt.f.110.co.iiij.me.
Non est qui faciat bonum, nõ est usq; ad unũ.fo.110.col.
iiij.me.Non est.
Contritio & infelicitas in uijs eorum.fo.77.colũ.j.princ.
xiiij. ¶Dñe, qs habitabit in tabernaculo tuo.fo.94.co.j.princ.
Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus.fol.
27.col.iij.prope fi.Certum.
¶Multiplicatæ sunt infirmitates eorum.fo.110.col.iiij.fi.
Delectatiões in dextera tua usq; in finem.fo.160.col.iiij.
medium.& fo.81.col.iiij.post me.Et nunc.
Notas mihi fecisti uias uitæ.fo.43.col.iiij.post prin.Glo
riosa.& B.
Adimplebis me lætitia cũ uultu tuo.fo.82.co.iiij.prĩ.Neq;.
Nõ dabis sanctum tuum uidere corruptionẽ.fo.150.col.
iij.C.Sed recole.
xvj. ¶Inimici mei animam meam circundederũt.fo.301.col.j.
prope finem.
xvij. ¶Diligã te dñe fortitudo mea.f.274.c.iij.post prĩ.Diligã.
Ascendit fumus in ira eius.fol.119.col.ij.prin.Fumus.
Volauit super pennas uentorum.fo.119.col.ij.post princ.
Ambulat.
Tenebrosa aqua in nubib⁹ aeris.f.20.c.iiij.me.Et fortasse.
Eripuit me de inimicis meis fortissimis.fo.14.col.ij.fi.
Cũ sancto sanct⁹ eris.fo.53.co.iiij.post me.& fo.85.col.ij.
me.& fo.174.co.iij.prin.& fo.196.colũ.j.prin.Alioquin.
& fo.24.col.iij.ante me.Zelus.
Cum uiro innocente innocens eris.fo.195.colũ.iij.me.Et
quidem inter.
Quoniam in te eripiar à tentatione.fo.74.co.ij.me.Quæ.
Populus quem nõ cognoui, seruiuit mihi.fo.111.co.j.me.
Filij alieni mentiti sunt mihi.fo.182.co.iiij.D.
¶Dies diei eructat uerbum.fo.53.col.iiij.prin.& fol.106.
col.iij.post me. xviij.
In sole posuit tabernaculum suum.fo.125.co.ij.prin.
Et ipse tanquã spõsus procedens de thalamo suo.fo.20.
col.iiij.post me.
Exultauit ut gigas ad currendam uiam.fo.240.colũ.ij.fi.
Et quidem.
Lex domini immaculata conuertens aĩas.fo.193.colũ.ij.
ante me.& fo.254.col.ij.post prin.Iustè ne.& fol.276.
col.ij.prin.Vtiliter.
Emundabor à delicto maximo.fo.94.col.ij.D.
Delicta quis intelligit.fo.148.col.j.B.Nam.
Meditatio cordis mei in cõspectu tuo semper.fol.88.col.
ij.principium.
¶Hi in curribus.fo.28.col.j.me.Et uide.& fo.119.col.iiij. xix.
post me.Quatuor.& f.120.c.iij.post me.In scriptura.&
colũ.iiij.ante me.AEqui.
¶Quoniam præuenisti eum in benedictionibus dulcedi- xx.
nis.fo.111.co.j.post prin.& fo.221.col.j.fi.Tu ergo.
¶Sicut aqua effusus sum.fo.131.co.iiij.B.Deniq;. xxj.
¶Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.folio xxij.
286.co.iiij.post prin.parcitur.
Deduxit me super semitas iustitiæ.fo.282.co.iij.fi.Intelli
gens.
Calix domini inebrians.fo.168.
¶Quis ascendet in montem dñi.fo.104.co.iiij.prin.& fo. xxiij.
100.col.iiij.prin.
Hæc est generatio quærentiũ dominum.fol.90.col.j.me.
¶Vias tuas demonstra mihi.fo.148.co.ij.D. xxiiij.
Vniuersæ uiæ dñi misericordia & ueritas.fo.77.co.ij.C.
Vide humilitatem meam & dolorem meum.fo.288.co.ij.
post me.Oportet.
¶Domine dilexi decorem domus tuæ.157.col.ij.prope fi. xxv.
Domine dilexi.
¶Quoniam abscondit me in tabernaculo suo in die malo xxvj.
rum.fo.71.co.iij.D.
In petra exaltauit me.fo.167.co.iiij.B.
Et nunc exaltauit caput meum.fo.118.co.ij.prope fi.
Circũiui & immolaui in tabernaculo eius fo.39.colum.ij.
prin.Formate.
Credo uidere bona domini in terra uiuentium.fo.74.co.
j.fi.Fortè.
¶Obliuioni datus sum tanquam mortuus à corde.f.198. xxx.
col.ij.prope fi.
Factus sum tanquam uas perditum.fo.27.co.j.fi.Ego.
Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ dñe.folio.57.co
lumna.ij.
¶Beatus uir cui non imputabit dominus peccatum.folio xxxj
27.co.iiij.circa me.Quod.& fo.139.co.j.C.O solus.
Conuersus sum in ærumna mea.fo.158.co.ij.C.
Tu remisisti impietatem pctĩ mei.fo.177.co.iiij.prin.Au-
di deniq;.
Pro hac orabit ad te omnis sanctus.fo.177.co.iiij.princi.
Tu inquit.Et fo.190.co.ij.fi.Pro hac.
¶Audiant mansueti & lætentur.fo.139.co.iij.B. xxxiij.
Accedite ad eum, & illuminamini.fo.146.columna.iiij.fi
Propterea.
Gustate & uidete quoniam suauis.fo.53.co.j.prin.Et fru-
ctus.& fo.55.co.iij.post prin.
Timete dominum omnes sancti eius.fo.58.co.iiij.prin.
Quis est homo qui uult uitã.fo.80.co.iiij.prope fi.Quis
est homo.
Multæ tribulationes iustorũ.fo.84.co.iij.post me.& fo.
301.co.iij.post prin.Eripe me.
Mors pctõrũ pessima.fo.82.co.iij.C.Sed.& fo.59.co.iiij.
fi.& fo.111.co.ij.prin.& fo.213.co.ij.prin.
Iuxtà est dominus his qui tribulato sunt corde.folio.156.

Sub umbra illius quem desideraueram.fol.52.colū.iiij.fi. Verum.
Fulcite me floribꝰ.f.273.co.iij.me.Fulcite.Et paulopost Fulcite.
Leua eius sub capite meo.fo.11.co.iiij.post me.& f.58.co.j.post me.audi.Et fo.274.col.j.post me.Cæterum.
Ecce iste uenit saliens in montibus.fo.1.col.iiij.circa me. Indica.& fo.39.col.ij.post me.Ecce.
En ipse stat post parietem.fo.12.col.iij.post me.
Surge propera amica mea.fo.49.col.j.fi.Veni.
Ficus protulit grossos suos.fo.289.col.j.post princ.Sunt enim.
Dilectꝰ meus mihi.f.54.co.j.me.& paulopost.Reuertere.
Inuenerūt me uigiles ciuitatis.f.80.c.j.post me.Merito.
Quæsiui & non inueni illum.fo.83.col.iij.me.Quæsiui.
Ferculum Salomonis media charitate constrauit.fo.277.col.ij.circa me.Bonus.
Quæ est ista quæ ascendit per desertum.fo.113.col.ij.ppe fi.& fo.118.col.iij.me.
Egredimini filiæ Sion.fo.19.col.j.A & seq.& fo.59.co.ij.ante me.& fo.106.col.iiij.post prin.Vtiliter.
Dentes tui sicut grex tonsarum.fo.114.col.ij.post prin.
Mel & lac sub lingua eius.fo.121.col.ij.post me.
Emissiones tuæ paradisus.fol.113.col.ij.post me.
Surge aquilo,& ueni auster.fo.89.col.ij.me.
Veni in ortum meum soror mea sponsa.fol.120.colū.j.fi. Triplex.
Comedite amici mei & bibite,& inebriamini charissimi.fo.53.col.j.post princi.Comedite.& fol.275.co.iiij.post me.& fo.276.col.j.me.Comedite.
Quæ est ista quæ progreditur sicut aurora consurgens? fo.53.col.iij.circa me.Quæ est.
Reuertere reuertere sunamitis.f.30.col.j.A.& fo.106.co.ij.fi.&.fo.184.co.iiij.ante me.
Fortis est ut mors dilectio.fol.198.col.ij.fi.
Fuge dilecte mi,& assimilare capreæ,hinnuloq́ꝫ ceruorū.fo.76.col.j.post prin.Merito.
Quo abijt dilectus tuꝰ? fo.83.columna.iiij.prope fi.Quo ergo
Introduxit me rex in cubiculū suū.f.278.col.iiij.post me.
Vox turturis audita est in terra nostra.f.45.colum.j.medium.Vox.

¶Ex libro Sapientiæ.

Sapiē.j. Diligite iustitiam,qui iudicatis terram.fo.117.col.ij.prin.Diligite.& fo.258.co.j.prin.Diligite.
Peruersæ cogitationes separant à deo.fo.99.colū.iiij.prin.Noluit.
Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictū.f.122.colum.iij.post me.Quomodo.
Os quod mentitur,occidit animam.fo.133.col.iij.me.
iij. ¶Visi sunt oculis insipientium mori.fo.44.colū.iij.post principium.
Iustus si morte præoccupatus fuerit,in refrige.fo.213.co.ij.principium.
Consummatus in breui,expleuit tēpora multa.fol.240.col.ij.post prin.
iiij. ¶Senectus uenerabilis non diuturna.fol.199.colum.ij.fi. Dicimus tamen.
vi. ¶Iudicium durissimum his qui præsunt fiet.f.200.co.iij.post princ.
vij. ¶Spiritus domini multiplex.fo.42.col.ij.fi.
Sapientia uincit malitiam.fo.5.co.iij.prin.Ita quippe.& fo.33.col.j.B.& fo.87.col.iij.prin.& fo.16.colum.j.prope fi.Nonne.
Super salutē & omnē pulchritudinem dilexi sapientiam.fo.146.col.iij.A.
In manu dei sumus & ser.nostri.fo.209.colum.iij.ppe fi. Satisfacis.
viij. ¶Sapientia attingit à fine ad finē fortiter.fo.266.colū.iij.prope fi.Porrò.
ix. ¶Corpus quod corrumpitur:aggrauat animā.fol.23.col.iiij.prin.& fo.37.col.iiij.post me.& fo.183.col.iiij.D.
¶Iustum deduxit dominus per uias rectas.fo.90.colū.iij.post medium. x.
Certamen forte dedit illi ut uinceret.fo.64.col.iij.fi.
Omnia in mensura,numero & pondere.fo.23.colū.ij.post me.& fo.112.col.j.ante me.

¶Ex Ecclesiastico.

Timor domini expellit peccatum.fol.85.colum.iiij.ante me.Agnoscant. Eccl.j. cap.
¶Fili accedens ad seruitutē dei,sta in iustitia & timore.fol.169.col.iiij.A.Tu. ij.
¶Est confusio adducens peccatum,& cōfusio ad gloriam.fo.100.col.iiij.prin.& fo.226.col.j.fi.Durum. iiij.
Est pudor adducens gloriam.fo.226.col.ij.prin.
¶Ne tardes conuerti ad dominum.fo.289.col.ij.princip.An putas. v.
¶Memorare nouissima tua,& in æternum non peccabis.fo.86.col.iiij.me.& fol.94.col.ij.prope fi. vij.
Filiæ tibi sunt serua corpus earum,& non ostendas hilarem faciem tuā ad illas.fol.144.co.iiij.C.Filiæ.& fol.26.col.j.prin.
¶Nescit homo si sit dignus amore uel odio.fo.23.colū.ij.prin.& fo.58.col.iij.prope fi. ix.
¶Initium omnis peccati superbia.fol.1.col.j.fi. x.
Væ terræ cuius rex est puer.f.199.co.iij.fi.Dicimus.
In die bonorum ne immemor sis malorum.fo.30.col.ij.C. Passio.
¶Ne laudes hominem in uita sua.fo.395.colū.ij.prin.De quali.& fo.58.col.iiij.B.De quali. xj.
Ante mortem ne laudes hominem quenquam.fol.58.col.iiij.prin.
¶Beatus uir qui in sapientia morabitur.fo.117.colū.j.me.Beatus uir. xiiij.
¶Aqua sapientiæ salutaris potauit illum.fo.137.col.j.B. xv.
Non est speciosa laus in ore peccatoris.fo.65.col.j.prin.Sic enim.& fol.111.col.iij.post prin.
¶Cùm consummatus fuerit homo,tunc incipit.fol.240.col.j.prope fi.Iam seni. xviij.
¶Est qui nequiter humiliat se,& interiora eius plena sunt dolo.fo.13.col.iij.post me.& fo.280.col.iiij.prope fi. xix.
Qui credit cito leuis est cor.fo.127.col.ij.me.Deniq́ꝫ.
¶De stercoribus boū lapidabitur piger.f.44.co.ij.ante me.& fo.112.col.j.post prin.& fo.289.col.iiij.post princ. Scriptum. xxij.
¶In omnibus requiem quæsiui.fo.57.col.iij.prope fi. xxiiij.
Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo.fo.289.ij.fi.Beata anima.
Spiritus meus super mel dulcis.fo.66.col.ij.me.
Memoria mea in generatione seculorum.fo.273.colū.iij.post medium.
Qui edunt me.adhuc esurient.fo.7.co.ij.prope fin.
Qui elucidant me.fol.152.col.iiij.prope me.Deniq́ꝫ.
¶Homo sensatus in sapientia manet,nam stultus sicut luna mutatur.fo.42.col.iij.fi.Et fo.51.col.iij.fi. xxvij.
Vasa figuli probat fornax,& homines iustos tentatio.fo.198.col.iij.prin.Tales.
¶Miserere animæ tuæ placens deo.fo.69.col.ij.prope fi.& fo.192.col.iij.post me.& fo.283.prin. xxx.
¶Beatus homo qui post aurum non abijt.fol.59.col.iij.fi.beatus uir. xxxj.
Eleemosynas illius enarrabit omnis ecclesia sanctorum.fol.211.col.iij.prin.Splendor operis.
¶Rectorem seu principem te constituerunt.fo.200.col.ij.post me.Alioquin quomodo. xxxij.
Omne fac consilio.fo.260.col.j.post me.
¶Oratio hūiliantis se cælos penetrabit.fo.19.co.iiij.prin.Sic.& fo.25.col.ij.A.per totum. xxxv.
Oratio iusti penetrat cælos.fo.25.co.ij.prin.Dicam.
¶Innoua signa,& immuta mirabilia.f.12.columna.j.post principium. xxxvj.
¶Sapientiam scribe in ocio.fo.186.col.iij.prin. xxxviij.

Sic quippe

Sic quippe.
Docuerunt linguam suam loqui mendacium, fol.255.col.
j.post me.
x.v ¶Si separaueris prætiosum à uili, tanquam os meum eris.
fo.76.col.ij.ante me.
xvij. ¶Diem hominis non desideraui tu scis.fo.81.col.j.prin.
Falax & fo.144.col.iiij.ante me.Quis nostrum.&.f.199.
col.iij.prin.Diem.
xviij. ¶Nunquid redditur pro bono malum? fol.32.col.j.prin.
xxix. ¶Ego cogito cogitationes.fol.18.col.ij.post me.& fol.41.
col.ij.fi.& fo.123.col.ij.C.
Et habitabo in eis.fo.143.col.ij.post prin.A longe.
xxxj. ¶Nouum faciet dominus super terram.fol.5.col.iiij.A.&
fo.22.col.iiij.fi.
Fœmina circundabit uirum.fo.6.col.j.A.
xlviij. ¶Maledictus qui facit opus domini fraudulenter.fo.158.
col.j.fi.Vnde.
lj. ¶Fugite de medio Babylonis.fo.104.col.ij.fi.Fugite.

¶Ex libro Threnorum.

Threno. cap.iij. MIsericordiæ domini quia non sumus consumpti.
fo.53.col.ij.D.Quæramus gratiam.
Bonus est dominus sperantibus in eum, animæ quæ-
renti eum.fo.76.col.j.prin.Bonus.
Bonus es domine animæ quærenti te.fo.275.col.j.me.
Bonum est præstolari cum silẽtio salutare domini. fo.172.
col.iij.prope fi.Ructum.
Bonum est uiro cum portauerit iugum domini ab adole-
scentia sua.fo.44.col.j.ante me.
Leuabit se supra se.fo.44.col.j.me.
Scrutemur uias nostras, & studia nostra.fo.166.colum.ij.
post prin.Ergo.
iij. Leuemus corda nostra cũ manibus.fo.39.col.iiij.ante me.
¶Filij Sion inclyti & amicti auro.fo.90.col.j.me.
Qui nutriebantur in croceis: amplexati sunt stercora.fol.
82.col.iiij.ante me.Durus equidem.
Spiritus oris nostri Christus dñs.fo.1.col.iiij.post prin.
Spiritus ante faciem nostram christus dñs.fo.40.colũ.ij.
ante me.Imo.& fo.52.colũ.iiij.prope fi.& fo.135.colũ.iiij.
post prin.Etsi cognouimus.
In umbra eius uiuemus inter gentes.fol.52.colũ.iiij.fi.In
splendoribus.
Spiritus oris nostri Christus dñs.fo.38.col.j.post prin.

¶Ex Baruch.

Baruch. cap.iiij. IN terris uisus est, & cum hominibus conuersatus est.
fo.162.col.j.prope fi.Sane.

¶Ex Ezechiele.

Ezec. iij. capi. NOlũt audire te, quia nolunt audire me.folio.154.
col.iij.in prin.
Dedi frontem tuam duriorem.fo.259.col.iiij.post
me.Potest.
Tu autem animam tuam liberasti.fo.154.colũ.iij.Pro hu-
iusmodi.
viij. ¶Fode parietem, & adhuc uidebis.fo.285.columna.iiij.fi.
Nemo.
xiiij. ¶Si Noe, Daniel, & Iob.fo.86.col.j.D.
xxviij. ¶Tu signaculum similitudinis.fo.279.col.iij.fi.
Perdidisti sapientiam tuam in decore tuo.fol.178.col.iiij.
post me.Erit.
xxxiij. ¶Viuo ego dicit dominus, nolo mortẽ peccatoris.fo.23.
col.j.& fo.87.col.ij.ante me.& fo.101.col.j.fi.Siquidem.
& fo.127.col.ij.post prin.
xxxvj. ¶Non propter uos ego faciam, sed propter nomen san-
ctum meum.fo.173.col.iij.B.C.Transiuimus.

¶Ex Daniele.

Danie-lis.xiij. ANgustiæ mihi sunt undiq;.fo.29.col.iij.post prin.
Ingemuit.

¶Ex Osee propheta.

Osee. ij. cap. iiij. DEsponsaui te mihi in fide.fo.70.col.j.me.& fo.173.
colum.j.B.
¶Peccata populi mei comedent.fol.18.col.iiij.me.
& fo.286.col.iij.me.
Quia in silentium repulisti.fo.151.col.j.A.
¶Venite & reuertamur ad dominum.fo.106.colum.iij.fi. vj.
Venite.
Viuificabit nos post duos dies.fo.10.col.ij.B.&.foli.177.
col.ij.ante fi.
¶Comederunt alieni robur eius.fo.24.co.iij.C.& fo.44 vij.
col.iij.C.Videat.& fo.301.col.j.post prin.
¶Ipsi repugnauerũt, & ñ ex me.f.104.c.j.añ me.Tollitis. viij.
¶Dicẽt mõtibus, opite nos.f.293.c.ij.post me.Quis det. x.
Effraim uitula docta diligere triturã.fo.127.co.j.ppe me.
Semĩate uobis ad iustitiã.f.151.c.iij.fi.& f.214.c.iij.p9 me.

¶Ex Iohele propheta.

COmputruerunt iumenta in stercore suo.fol.76.col. Iohe.j.c
ij.ante fi.Quomodo dicunt.
¶Conuertimini ad me in toto corde uestro.fo.24. ij.
col.ij.& iij.& fo.59.col.j.fi.
Scindite corda uestra: & non uestimenta uestra.fo.24.co.
iij.fi.Addit.
Sanctificate ieiunium, uocate cœtum.fo.25.col.ij.D.San
ctificate.

¶Ex Iona.

TOllite me, & mittite in mare.fo.1.col.ij.ante me. Ionæ. j.c.

¶Ex Michea.

POpule meus quid potui facere tibi: & non feci? fol. Mi
289.col.j.me.Popule. cheæ. vj.

¶Ex Abachuc propheta.

SV per custodiam meam stabo.f.84.col.iij.prin.Audi. Aba-
Si moram fecerit: expecta illum.fo.178.col.ij.fi. chuc.
¶Incuruati sunt colles mundi.fo.77.co.ij.post me. ij.
¶Eleuatus est sol iustitiæ, & luna stetit in ordine suo. fol. iij.
220.col.ij.post me.Sonus pater.

¶Ex Sophonia.

SCrutabor Ierusalem in lucernis.fo.163.col.iiij.D. Sopho-niæ.j.c.

¶Ex Malachia.

SI pater ego sum, ubi est honor meus? fol.132.co.iij.C. Ma
Confundor.& fo.185.col.j.B. lach.j.
Si dominus ego sum: ubi est timor meus? fo.185.co- capi.
lumna.j.B. ij.
¶Labia sacerdotis custodiunt scietiam. fol.257.col.ij.prĩ.
& fo.270.col.j.prin.Sed homines. iiij.
¶Vobis timentibus Deum orietur sol iustitiæ.fo.213.co-
lũ.ij.ante me.

¶Ex primo libro Machabæorum.

ET nunc clamemus in cælũ, & miserebitur nostri De9 j.macha
noster.fo.80.col.iij.prope fi. beo.iiij.
Et facta est lætitia in populo magna ualde.fol.130.
col.ij.post medium.

¶Ex Matthæo euangelista.

LIber generationis Iesu Christi.fol.9.colũ.iiij.princ. Matth.
Fratres. j.cap.
Natus est Iesus, qui uocatur Christus.fo.15.colũ.ij.
me.Duo quædam.
Ioseph aũt uir eius cũ esset iustus, & nollet eã traducere,
uoluit occultè dimittere eã.fo.6.col.ij.ppe fi.Alioquin.
Ipse saluum faciet populum suum.fo.7.col.iiij.me.
¶Ecce Magi ab oriente uenerunt.folio.18.columna.iij.fi.
Denique.
Herodes rex turbatus est.fo.19.col.iiij.post me.
In Bethlehẽ Iudæ. fo.9.col.iiij.prope fi.& col.seq.
Et tu Bethlehem terra Iuda.fo.9.co.iiij.ppe fi.Iesus xp̃s.
Ecce stella quã uiderant in oriente.fo.19.col.iij.fi. Sed iã.
Et intrantes domum, inuenerunt puerum.fol.19.colũ.iiij.
post me.Ecce enim.
Et procidentes adorauerunt eum.fo.19.colum.iiij.princi.
Et intrantes.
Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera.fol.19.col.
iiij.post prin.per to.Deniq;.& fo.121.col.ij.fi.
¶Pœnitentiam agite, appropinquabit regnum Dei. fol.
117.col.iiij.post prin.
Quis uobis demonstrauit fugere à uentura ira? fol.287.
col.j.post me.

¶Ex Marco.

¶Ex luca.

Orate ne

¶Ego

iij. ¶Ego me non arbitror comprehendisse.fo.159.co.iij.D. & fo.256.co.iij.ante me.
Gloria in cōfusione ipsorum qui terrena sapiunt.fol.217. col.iiij.ante me. Sic reuera.
Nostra autem conuersatio in cælis est.fo.58.col.iiij.D.
Saluatorem expectamus.fo.3.col.iiij.ante me.& fol.6.columna.iiij.ante fi.
Reformabit corpus humilitatis nostræ.fo.158.col.j.prope fi.An non.
iiij. ¶Gaudete in dño semper, iterum dico gaudete.fol.11.col. iiij.post me.& fo.89.col.iiij.prin.
Modestia uestra nota fit.fo.12.col.iij.med.

¶Ex epistola ad Colossenses.

Ad Coloss.ij. Conuiuificauit uos cū illo, donans uobis omnia delicta, delens quod aduersus nos erat chirographum decreti.fo.228.col.iiij.me.Satisfecit.
In ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. f.133.col.j.fi.Neq;.
iij. ¶Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum.fo.34.co.ij. prope fi.Quicunq;.& fo.39.col.iiij.post me.
Quæ sursum sunt, quærite: ubi Christus est in dextera dei sedēs.fo.1.col.iij.post prin.Merito.& fo.10.co.ij.ppe fi. & fo.39.col.iiij.post me.& fo.59.col.j.post fi.Væ nobis.
Mortui enim estis,& uita uestra abscōdita est.fol.161.colum.ij.post prin.
Cùm Christus apparuerit uita uestra.fo.36.col.j.A.

¶Ex epistola.j.ad Thessalonicen.

Ad The. iiij. Rapiemur cū illis in nubibus obuiā Christo in aera. fo.39.co.iiij.med.Erit enim.
v. ¶In omnibus gratias agite.fol.128.col.iij. C.Alioquin.& fo.130.col.j.post prin.Ad locum.
Sine intermissione orate.fo.92.co.iij.prope fi.Hæc autē.
Spiritū nolite extiguere.fo.248.col.iij.post me.Verūtñ.

¶Ex epistola.ij.ad Thessalonicen.

Ad The. ij. Qui extollitur supra omne quod dicitur deus.fol. 12.col.ij.fi.

¶Ex epistola.j.ad Timotheum.

Ad Ti. ca.j. Charitas de corde puro & conscientia bona.fol.96. col.iij.me.& fo.193.col.ij.prin.Audistis.& fol.198. col.ij.ante med.
Ignorans feci in incredulitate.fo.21.col.iiij.post med.
Iustis non est lex posita.fo.193.col.iij.me.Domine.
Soli deo honor & gloria.fo.78.col.j.prope fi.Quid retribues.& fo.185.col.j.prope fi.Seruilis.
ij. ¶Obsecro primū fieri obsecrationes.fo.92.col.ij.A.& folio.117.col.iiij.fi.Primo.
Adam non est seductus, mulier autem seducta in præuaricatione fuit.fo.66.col.j.prin.
Non in ueste pretiosa.fo.197.col.iiij.ante me.& fo.198.colum.j.prin.Clamatur.
Qui bene ministrauerint, gradum bonum sibi acquirent. fo.49.co.j.post prin.Bonum.
iiij. ¶Spiritus manifeste dicit: In nouissimis tēporibus discedent quidam à fide.fo.171.co.ij.post prin.
Corporalis exercitatio ad modicū ualet.fo.283.col.j.me. Iam uerò.
Exerce teipsum ad pietatē.fo.291.co.iij.ante me.Hæc est.
Nemo adolescentiam tuam cōtemnat.fo.205.co.j.princi. Timendum.
v. ¶Modico uino utere propter stomachum tuum.fol.146. co.iij.prope fi.& fo.283.col.j.ante me.Sed &.fo.eo.col. iiij.prin.
vj. ¶Habentes uictum & uestitum, his cōtenti simus.fo.189. col.iiij.ante me.& fo.283.col.iiij.fi.Habentes.
Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli.fol.71.col.ij.C.& fo.96.colum.ij.ante fi. Nam & per.
Solus deus habet immortalitatem.fo.183.co.iij.B.

ij.Ad Ti. ¶Ex epistola.ij.ad Timotheum.

j. Scio cui credidi.fo.257.co.iiij.ante.fi.Deniq;.
ij. ¶Nouit dominus qui sunt eius.fol7.col.iiij.post me.
Seruū dei nō oportet litigare.f.195.col.iij.ante fi.Porrò.
Vt resipiscant à diaboli laqueis.fo.228.col.iij.post med. Dixisti.
¶Omnes qui piè uiuere uolūt in Christo.fo.209.columna.j.prin. iij.

¶Ex epistola ad Titum.

Apparuit gratia dei saluatoris nostri.fo.16.col.j.B. & fo.44.col.iij.post med.& fol.107.co.iij.prin.& fo.117.col.j.ante me.Indicabo.& fo.24.col.j.D.& fo.288.col.iiij.prin.Sobriè. Ad Tit. ij.
¶Apparuit benignitas & hūanitas saluatoris nostri dei. fo.14.col.ij.ante me.& fo.18.colū.ij.post prin.& fo.94. col.iiij.prin. iij.

¶Ex epistola Pauli ad Hebræos.

Portans omnia uerbo uirtutis suæ.fo.70.col.ij.ante fi.Apud. Ad Hebræ.j.
Nónne oēs administratorij sunt spiritus, in ministerium missi.fo.10.col.iij.prope.fi.& fo.47.co.ij.fi.Superni.Et fo.54.col.iij.post prin.& fo.63.colum.iij.ante me. Sed & ipsos.& fo.77.col.iij.med.
¶Nusquā angelos apprehendit.fo.277.co.iij.fi.Nusquā. ij.
¶Oia nuda & apta sunt oculis eius.fo.51.col.ij.ante med. iiij.
Tentatum per omnia pro similitudine absq; peccato.fol. 163.co.iiij.post me.Sciebat.
Didicit ex his quæ passus est obediētiam.f.277.co.iij.me: & fo.163.co.iiij.post me.Sciebat.
¶Terra sæpe supra se uenientē bibēs imbrē,& germinans herbā opportunā illis à quib9 colit, accipit benedictionem à deo.fo.27.col.iij.prin. vj.
¶Horrendum est incidere in manus dei uiuētis.fo.75.co. ij.post prin. x.
¶Fides est sperandarū substātia rerū, argumentū non apparētiū.fo.76.co.j.post me.& fo.228.co.ij.prin.Scio. xj.
Sine fide impossibile est placere deo.fo.140.co.ij.princi.
Sancti per fidem uicerūt regna.fo.36.co.j.ante med.
Conualuerūt de infirmitatibus.fo.211.co.iij.med.Quāta.
¶Pacem sectamini cum oībus.fo.70.col.j.post prin.Pax. xij.
¶Angelis hospitio receptis.fo.237.co.iij.med. xiij.
Non habemus hic ciuitatē manentē, sed futuram inquirimus.fo.166.col.iij.post prin.

¶Ex Actibus apostolorum

Coepit Iesus facere,& docere.fo.27.co.j.D.& fo.55. col.iij.ante me.& fo.231.co.iij.post prin. Actu.j.
Videntibus illis eleuatus est.fo.279.co.j.ante med. A summo.
Nubes suscepit eum ab oculis eorum.fo.38.colū.iij.ante me.Dico.
Cumq; intuerentur euntem illum.fo.37.colūna.iij.princ. Quid tamen.
Viri Galilæi quid statis aspicientes in cælum.fo.37.co.iij. me.Prorsus.
Sic ueniet queadmodum uidistis eum euntem in cælum. fo.67.co.j.prope fi.Sic enim.
Hi oēs erāt perseuerātes unanimiter in oratiōe fo.39.co. iij.me.& fo.52.col.iij.prin.Deniq; legis.& fo.40.co.iij. post me.
Præuaricatus est Iudas, ut abiret in locū suū.fol.75.col.j. med.Pulchrè.
Cùm cōplerentur dies pentecostes.fo.41.co.ij.post prin.
Apparuerūt apostolis dispertitæ linguæ.f.41.co.ij.prin.
Repleuit totam domum, ubi erant sedentes.fo.41.col.j.fi. Itaq; cum.
Repleti sunt oēs spū sctō.fo.40.col.iiij.post prin.Cōstat.
Non sicut uos æstimatis, hi ebrij sunt.fol.42.colū.j.prin. Alioquin.& fo.159.col.j.med.
¶Diuidebatur singulis prout cuiq; opus erat.fo.284.colum.j.post prin. iiij.
Multitudinis credentium erat cor unum & anima una.folio.284.col.j.ante me.Multitudinis.
¶Obedire deo oportet magis quàm hominibus.fol.190. col.iiij.prope fi. v.

DODTRINA beati Bernardi.

QVANDO SVRGENdum est ad uigilias, præparandus est animus ad deuotionem, ita ut feruenter exilias de lecto, & corpore discusso gratias diuinæ misericordiæ agas pro quiete indulta, pro custodia & protectione angelica. Deinde ueniens ad ecclesiam, pone manum super ostium, & dic. Expectate hic cogitationes malæ, intentiones & affectus cordis, & appetitus carnis. Tu autem anima mea intra in gaudium domini dei tui, ut uideas uoluntatem domini & uisites templum eius. Sicq; ueniens ante crucem dic. Adoramus te Christe & benedicimus tibi &c. Deinde quoties dixeris uersum in choro tuo, illum qui in choro altero dicitur, dicas silenter, & uersus singulos saltem aliquo pipere consperges, meditatione scilicet aliqua spiritali: quia animum delicatum habes, & escæ eius electæ debent esse. Et ne defiges oculos tuos longè ante te, quàm longè protenditur proceritas corporis tui: quia hoc multùm impedit uagationes animi. Et depinges ibi quasi resupinatum ante te dominum in cruce, & nunc pro clauis, nunc pro spinis, nunc pro sputis, nunc pro lateris effossione suspirabis, & gratias ages. Cum exeundum fuerit à choro, dices domino. Adhuc habeo domine priuatas laudes & benedictiones tibi dicere, quas scilicet nunc à publicis exiens cantabo tibi & psallam in gloria mea. Cùm ad missam uentum fuerit, suscipe inuitantem ad missas priuatas ac si panem angelorũ tibi delapsum de cælo uideres. Si quem amouere uolentem intueberis, ac si fame deficienti è fauce bucellam panis auferre conaretur. Cum ad capitulum ueneris, diligenter accipies armaturam dei in galea prouidentiæ, in lorica patientiæ, in scuto mansuetudinis, quib9 possis clamationes iustas uel iniustas elidere. Si peccasti, dic tantum emendabo. Si non, dic non memini. His nec amplius nec minus aut clamoribus aut uerberibus à te extorqueat. Cogita cùm accedis ad iudiciũ capituli, deum & priorem, Pilatũ & Pharisæos clamantes in eum, & milites uerberantes eum sine causa. Cogita capitulum duorum sanctorum martyrum cùm starent ante reges & præsides, cum pertinentijs suis, id est cum pœnis & tormentis quæ patiebantur. Cogita futurum capitulum tuũ in morte coram deo cùm milia dæmonum clamabunt contra te, & decies centena milia aduersum te: & si quid hic tecũ durius agitur, illorũ cõsideratione leuigetur. Cogita quòd ille qui clamat te, nouacula dei est, & pilos uult tibi tollere deformes, ut speciosus fias. Cogita quòd pitãtia est de cælo missa correctio. Quicunque te clamauerit, eadem die remunerabis eum obsequio quacunq; si potes, eò quòd te à deformitate peccati releuare uoluerit. Cùm ad laborẽ ueneris, sic temperabis opus agendum, ut solicitudo operis intentionem animi tui ab ijs quæ dei sunt nõ auertat. Quando pausandum est, noli angulos consectari, uel à cæteris semot9 sedere, sed sint oculi tui ad fideles terræ, ut sedeant tecum, & tu cõsede in medio doctorum. ¶Quidam frater cum apud nos pausantib9 cæteris solus lõgè sederet, grauissimo cœpit carnis stimulo urgeri, audiuitq; uocem dicentem sibi. Vade ad castra. Et cùm uenisset ubi cæteri erãt, quieuit stimulus. ¶Cùm ueneris ad refectionem, nec primus intrabis nec ultimus. Si nõ potes sumere quæ apponuntur, non ea permittas nõ omnino mutari, sed uel modicum sume, ut comedisse uidearis. Si quis instet ut comedas, hoc tantùm signo respõde, bonum est, multum est, factum est. Cogita quòd multorum labore, infinitis nauigantium periculis halleca, pisces, uel cætera tibi necessaria procurantur, ut carnis tuæ desiderijs satisfiat: & per singulas bucellas age gratias. Interim cogita Christum crucifixum expectare gratias tuas, uel ad portam reliquias tuas pauperem præstolantem. Abstinentiam omnino interdico tibi ne facias, sed quotidie secundum mensuram comede. Si per noctem illusio tibi acciderit, ne contristeris, sed in crastino confitere, & aliquo te inuitante ad missam ut ministres, cautè coram omnibus te excusa per signum ut est consuetudinis, quatenus omnes illam tuam pollutionem intelligant. Fecit hoc aliquis apud nos etiam nullo uocãte ad missas, ut magis erubesceret, & à tentatione carnis liberatus est, intantum ut uix aliquid tale postmodum senserit, nec nisi semel uel secũdò per annum pruritum huiusmodi patiebatur. Ex quo patet quàm uera sit sententia dei dicentis. Ego glorificantes me glorificabo. Et omnis qui se humiliat exaltabitur, & humilibus dat gratiã. Quãdo legendum est, conuersa facie ad ecclesiam anteposito libro utere soliloquio tuo, & ubicunq; occurrerint dei beneficia dic. Quid retribuam domino pro omnib9 quæ retribuit mihi? quantùm debes anima mea? Et cõuersus ad angelos dic. Venite audite, & narrabo omnes qui timetis deum quanta fecit animæ meæ, & ad ipsum deũ deflectens oculos, uerè inquies domine misericordia tua magna est super me. Si autem solicitante te in hunc modum corde, & pulsante ostium paradisi, aliqua cogitatio maligna interstrepit, statim propone & dic. Cuius est imago hæc & superscriptio? & audiens quia Cæsaris est, hoc est principis mundi, scilicet diaboli, dic. Pecunia tua tecũ sit in perditionem. Iam ostium clausum est, & dominus hic pasca manducat, nõ uacat mihi aperire tibi. Si autem adhuc steterit cogitatio mala, appone illi signũ crucis. ¶Sanctimonialis quædam apud nos in tanta ueneratione habuit signum crucis, ut cum efferẽda esset ad tumulũ, facies crucifixi uerteretur post eam in parte illa per quam elata est, & sic caput imaginis in partem illam intendens, perpetuò contra solitũ sic permaneret. Alia reuelauit cuidam cõputruisse manus suas, sed pollicem non posse corrumpi quo signum crucis sibi imprimere consueuerat. Caue ne in tactu alicuius uel consensu facias, uel tibi fieri permittas, unde te oporteat erubescere. Colloquia priuata nec fugias nec requiras, cogita tamen quòd poma siluestria sunt. Cũ uideris aliquẽ in oratione, in lectione, in silẽtio, in patientia, in obedientia & similibus studiosum, gratias age deo quòd speculum tibi miserit, & nõ inuideas. Cum aliquem turbatum uideris, gratias age quòd nubes illa per te non transijt, & dic. Quid illa tẽtatio de me fecisset si deus permisisset? & non iudices alienam imperfectionem, neq; fodias parietem conscientiæ eius. Cum aliquid rogaturus à priore ueneris, præpara te ad repulsam semper: & si contigerit negari tibi quod postulas, dic apud te. Quid decebat asellum nisi frenum & stimulus? Ego nihil propriè uẽdicare possum in domo ista nisi cilicium & crucem, cilicium in morte, & crucem in fossa, hæc est hæreditas mea. Ita tamen ut modica gleba terræ crucem cooperiat. Et hoc habebis in memoria quando cubitum uadis. Et cum sagum & coopertorium uideris, lectum tumulo comparans quasi sepeliendus intrabis. Si dormire poteris, bene est: si nõ potes, expertum est quòd si cogitãdo procures dormies. Absconde super omnia huiusmodi studia tua, & dissimula apud alios meditationes tuas sanctas quantũ potes, & in omnibus obsequio sedulum te exhibe uniuersis. Præcipua existima lucra aliorum in obsequijs publicis & priuatis. Insuper paratus sis ad obediendũ alacri animo & uultu. ¶Cogita monachũ illum Gerardum nomine qui cum de dei misericordia ultrà modũ desperaret, infirmatus ad mortem iacuit per triduũ oculis clausis in mẽtis excessu, & uisitatus ab abbate oculis apertis ait: Bona est obedientia. Ad tribunal Christi fui, animas sanctorũ uidi, ipsumq; facie ad faciem uidi dicentem mihi. Ecce locus tuus inter fratres tuos. Nullus tui ordinis peribit si ordinem amauerit, aut in morte purgabitur, aut in breui post mortem. Salui autem qui de ordine tuo sunt, aut in ordine apostolorum, aut martyrum, aut confessorum sortem accipient. Et hæc dicens communione accepta discessit. Ad omnia quæ insurgunt, disce remedium aliquod adhibere. Cùm

Exẽplũ, (margin, beside "¶Quidam frater")

Exẽplũ. (margin, beside "¶Sanctimonialis")

Exẽplũ. (margin, beside "¶Cogita monachũ illum Gerardum")

torpore deprimeris, cogita: quia hodie operari licet, cras fortè non licebit. Cùm libidine pulsaris, cogita ignem æternū. Si inobedientia te teneat, cogita: quia quasi scelus idololatriæ est nolle acquiescere. Si impatientia uexaris: cogita quid pro te pertulit Christus. Cùm superbia tentat, cogita meliores. Cùm mala uoluntas, cogita quàm pro modico damnatur, qui pro sola uoluntate sine effectu operis reprobatur. Cùm uanitate pulsaris, cogita: quia multa non feceris: & quo magis nunc occultaris, eo gloriosi⁹ in iudicio innotesces. Cùm de uigore corporis uel decore hilarescis, agnosce quàm celeriter febre tenuissima tolli pōt. Cùm te molestat religionis pondus, & disciplinæ assiduitas, cogita illud beati Hieronymi. Nullus labor dur⁹, nullū tempus longum debet uideri, quo gloria æternitatis acquiritur. Illud fili dulcis tāquam dæmoniū meridianum fuge præ alijs hostis antiqui astutijs, quod cauendum tibi summopere denuncio, ut ex eo tempore quo religionem intraueris, nunquam cogitationem illam suscipias, foueas, aut ei credas, qua suggeritur te minus utilem in religione manere suscepta, & in alio statu uel habitu magis tibi uel alijs posse proficere. Nam si cordis aurem huiusmodi fantasijs inclinaueris, diuident & distendent animum tuum, ita ut nullum saporis spiritalis condimentum possis retinere. Eritq; cor tuum quasi uas confractum quod omnem sapientiam nō tenebit. Indeq; non solum tædium, sed horrorem desperationemq; boni operis præconcepti imminere necesse est, dum animus tuus circa multas professiōes studiaq; diuersa diuiditur. Vnde quidam patrū in collationibus. Solent animi leues minimeq; fundati, cùm audierint quosdam in diuersis uirtutibus ac studijs bonis magnificè prædicari, ita eorum laude succēdi, ut eorum imitari statum protinus desiderent, at frustra. Nam ex huiusmodi mutatione ac uarietate propositi, dispendium capiunt, non profectum: quia qui multa sequitur, nihil integrè consequetur. Ideo hoc unicuiq; expediens est, ut secūdum propositum quod elegit, & gratiam quam accepit, summo studio ac diligentia ad operis arrepti perfectionē peruenire festinet, aliorū laudes amet, & admiretur uirtutes, ac nequaquam à sua quā semel elegit professione discedat. Multis nanq; uijs ad deū tenditur, & ideò unusquisque uiam semel arreptā, irreuocabilis cursus sui intentione conficiat, ut sit saltem aliqua professione perfectus. Singulare autem contra omnia mala remedium est mortis memoria.

FINIS.

OPVS SERMONVM DEVOtissimi doctoris beati Bernardi abbatis.

De aduentu domini, & sex circunstantijs eius. Sermo primus. A

HODIE FRATRES celebramus aduẽtus initiũ: cui⁹ utiq; sicut & cæterarum solẽnitatum nomẽ quidem celebre satis, & notum mundo, sed ratio nominis forte non ita. Infœlices enim filij Adã, omissis ueris & salutaribus studijs: caduca potius & transitoria quærunt. B Quibus assimilabimus homines generationis huius: aut quib⁹ comparabimus illos quos uidemus à terrenis & corporalibus consolationibus auelli separariq; nõ posse? Profecto similes sunt his, qui submersi periclitantur in aquis. Nimirum uideas eos tenentes tenere: nec ulla ratione deserere quod primum occurrerit manibus quicquid sit illud: licet tale sit aliquid quod omnino prodesse non possit: ut sunt radices herbarum, cæteraq; similia. Nam & siqui ad eos fortè ueniant ut subueniant nonnunquàm solent apprehensos inuoluere secum: adeo ut iam nec sibi, nec illis auxilium ferre præualeant. Sic pereunt in hoc mari magno & spacioso: sic pereunt miseri, dum peritura sectãtes omittunt solida: quibus appræhẽsis emergere & saluare possent animas suas. Neq; enim de uanitate sed de ueritate dicitur, Cognoscetis eam & liberabit uos. Vos igitur fratres quibus tanquàm paruulis reuelat deus, quæ absconditasunt à sapientibus & prudentibus, circa ea quæ uerè salutaria sunt sedula cogitatione uersamini, & diligenter pensate rationem aduentus huius: quærentes nimirũ quis sit qui ueniat, unde, quo, ad quid, quando, & qua. Laudabilis sine dubio curiositas ista est & salubris: neq; enim tam deuote ecclesia uniuersa præsentem celebraret aduentum: nisi lateret in eo magnum aliquod sacramentum. Primo igitur loco cum apostolo stupente & ammirãte, intuemini & uos quantus sit iste qui ingreditur: ipse enim est secundum Gabrielis testimonium altissimi filius, ac perinde coaltissimus ipse. Neq; enim fas est dei filiũ degenerem suspicari: sed æqualis fateri necesse est altitudinis & eiusdem penitus dignitatis. Nam & filios principum principes, & filios regum reges esse quis nesciat? C Veruntamẽ quid sibi uult q̃ è tribus personis quas in summa trinitate credimus, confitemur, & adoramus, non pater, non spiritussanctus aduenit, sed filius? Minime quidèm ego id factum arbitror sine causa. Sed quis cognouit sensum domini: aut quis cõsiliarius eius fuit? Neq; enim sine altissimo trinitatis cõsilio factum est ut filius adueniret. Et si consideram⁹ exilij nostri causam: fortassis aduertere possumus uel ex parte, quàm congruũ fuerit à filio nos maxime liberari. D Lucifer enim ille qui mane oriebatur pro eo quòd altissimi similitudinem usurpare tentauit: & rapinam arbitratus est esse se æqualem deo (quod utiq; filij est) præcipitatus ilico corruit, quoniam zelauit pro filio pater & operè dixisse uidetur. Mihi uindictam & ego retribuam. Cõtinuo uidebam sathanam tanquàm fulgur cadentem de cælo. Quid tu igitur superbis terra & cinis? Si superbientibus angelis deus non pepercit: quanto magis tibi putredo & uermis? Nihil ille fecit: nihil operatus est: tantum cogitauit superbiam: & in momento: in ictu oculi irreparabiliter præcipitatus est: quia iuxta euangelistam. In ueritate non stetit. Fugite supbiam fratres mei: quæso multum fugite. Initium omnis peccati superbia quæ tam ueLociter ipsum quoq; syderibus cunctis clari⁹ micantẽ æterna caligine obtenebrauit luciferum: quæ non modo angelum, sed angelorum primum in diabolum commutauit. Vnde & protinus inuidens homini, quàm conceperat in semetipso, in eo peperit iniquitatem: suadens ut lignum uetitum gustans fieret sicut deus: sciens bonum & malum. Quid enim polliceris, quid promittis miser: cum

Ioan. 8.
Mat. 11.
Lucæ. 1.
Rom. 11.
Luc. 10.
Iaan. 8.
Eccl. 10.
Apoc. 3.
Collo. 2.

filius altissimi scientiæ clauem habeat: imo & ipse sit clauis dauid: qui claudit & nemo aperit? In eo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ abscõditi: tu ne eos ut homini pstes, inique furaberis? Videtis quia uere iuxta domini sententiã: mendax iste est, & pater eius. Nam & mẽdax fuit dicens. Similis ero altissimo, & mendacij pater: cũ in hominem quoq; uenenatũ suæ falsitatis seminariũ effudit, dicens. Eritis sicut dij. Tu quoq; ô homo: si uides furem curris cum eo? Audistis fratres quid hac nocte lectum est in Esaia dicẽte domino. Principes tui infideles: (uel ut alia translatio habet inobediẽtes) socij furũ. Reuera enĩ principes nostri adã & eua principia nostræ propaginis: inobedientes & socij furũ: q quod filij dei est: serpentis imo diaboli per serpentem consilio subripere tentant. Nec dissimulat iniuriã filij pater: pater enim diligit filium: sed continuo & in ipsum hominem uindictam retribuit, & aggrauat super nos manum suã. Omnes enĩ in Adam peccauimus, & in eo sententiam dãnationis accepimus oẽs. Quid agat filius uidẽs pro se zelare patrẽ: & nulli penitus parcere creaturæ? Ecce, inqt, occasiõe mei creaturas suas pater amittit, altitudinẽ meam primus angelus affectauit: & populum qui sibi crederet habuit: sed cõtinuo patris zelus grauiter uindicauit in illũ, pcutiẽs cum pariter cum omnibus suis plaga incurabili: castigatione crudeli. Sciẽtiã quoq; quæ nihilomin⁹ mea est surripere homo uoluit: & nec illi quidẽ misert⁹ est, nec pepercit oculus eius. Nũquid de bobus cura est deo? Duas tãtum fecerat nobiles creaturas rationis participes, capaces beatitudinis: angelum uidelicet atq; hominẽ: sed ecce propter me angelos perdidit multos, homines uniuersos. Ergo ut sciant quia & ego diligo patrẽ: p me recipiat quos quodammodo propter me amisisse uidetur. Si propter me tẽpestas hæc orta est (ait Ionas) tollite me: & mittite in mare. Omnes inuidẽt mihi. Ecce uenio & talem eis exhibeo memetipm: ut quisquis inuidere uoluerit: quisquis gestierit imitari: fiat ei æmulatio ista in bonum. Noui tamen in affectum maliciæ & nequitiæ transisse angelos desertores: nec ex ignorantia aliqua seu infirmitate: peccasse: ideoq; perire necesse est pœnitere nolentes. Patris enim amor, & honor regis iudicium diligit. Propter hoc enim & ipse creauit homines ab initio: q supplerent locum illum, & ruinas hierusalẽ restaurarent. Sciebat enĩ nullam angelis patere redeundi uiam. Nempe nouit superbiam Moab q̃ superbus est ualde: & supbia eius pœnitentiæ remedium non admittit, ac per hoc nec ueniæ. At uerò hominis uoce nullã postea condidit creaturam: innuens ex hoc ipso redimẽdum adhuc hominem: quippe quem supplantauit aliena malicia: ideoq; prodesse ei potest charitas aliena. Ita domine obsecro: cõplaceat tibi ut eruas me: quoniam ego infirmus sum. Quoniam de terra mea furtim sublatus sum: & hic innocens in lacum missus sum. Non penitus quidem innocens: sed quantũ ad eum qui me seduxit innocens aliquatenus. Mendacium mihi persuasum est domine: ueniat ueritas ut possit falsitas deprehendi, & cognoscam ueritatem: & ueritas liberabit me: si tamẽ deprehẽsæ falsitati penitus renũciauero: & cognitæ adhæsero ueritati. Alioquin nõ humana erit tentatio: nec humanum peccatum: sed obstinatio diabolica. Nam perseuerare in malo diabolicũ est: & digni sunt perire cum illo quicunq; in similitudinem eius pmanent in peccato A Ecce fratres audistis quis sit qui ueniat: cõsiderate iam unde ueniat, & quo. Venit utiq; de corde dei patris: in uterũ uirginis matris: uenit à summo cælo: i inferiores partes terræ. Quid ergo? Nõne & nobis in terra est cõuersandum? Est, si tamen in ea perstitit ille. Vbi enĩ bene erit sine illo: aut ubi male esse poterit cum illo? Quid mihi est in celo, & à te quid uolui super terram? Deus cordis mei, & pars mea deus in æternum. Nam & si ambulauero in medio umbræ mortis, nõ timebo mala: si tamen tu mecum es. Nunc autem ut uideo & ad terras, & ad ipsum quoq; descendis infernum:

Ioan. 8.
Esai. 14.
Gen. 3.
Psal. 49
Esaiæ. 1.
1. Cor. 9.
Ionæ. 1.
Esai. 16.
Gen. 40
Psal. 77.
Psal. 22.

nõ tanquã uinctus, sed tanquã inter mortuos liber, sicut
lux quæ i tenebris lucet: & tenebræ eã nõ cõprehẽderũt.
Vnde nec relinquitur aĩa i inferno: nec sanctũ corpus in
terrra uidet corruptionẽ. Christus enĩ qui descẽdit, ipse
Actu. 10 est & q ascẽdit ut adimpleret oĩa: de quo scriptũ est. Qui
ptãsijt bñfaciendo & sanando oẽs opp̃ssos à diabolo. Et
Psal. 18. alibi. Exultauit ut gigas ad currendam uiã: à summo cælo
egressio eius: & occursus eius usq; ad summum eius. Me-
Collo.3. rito ꝑinde clamat apl's dicens. Quæ sursum sunt quærite
ubi christus est in dextera dei sedens. Incassum laboraret
erigere corda nr̃a: nisi collocatũ i cælis salutis nostræ do-
ceret authorẽ. Sed uideamus iam quæ sequũtur. Nam &
si materia quidẽ copiosa inuenitur & uberrima ualde: sed
angustia tp̃is tantã sermonis lõgitudinẽ nõ admittit. Cõ
siderãtibus ergo qs ueniat: magna omnino & ineffabilis
maiestas innotuit. Suspicĩẽtib⁹ unde ueniat: grãdis planẽ
patuit uia: fm eius testimoniũ qui prophetico prænũctus
Esai. 10. spiritu: Ecce, inquit, nomẽ dñi uenit de lõginquo. Porrò
quo ueniat intuẽtibus, apparuit inæstimabilis dignatio
& penitus inexcogitabilis: ꝙ in carceris huius horrorẽ,
tanta descẽdere dignata est celsitudo. Imo quis dubitet
magnũ aliqd in causa fuisse, ut maiestas tanta de tã lon-
ginquo, in locũ tã indignũ descẽdere dignaretur? Planẽ
magnũ aliqd: quia mĩa magna: qa miseratio multa: qa cha
ritas copiosa. Ad qd enĩ uenisse credendus est? Hoc nãq;
est: qđ iuxta ꝑpositũ ordinẽ oporteat iam pscrutari. Nec
sanẽ laborandũ est in hac parte: cum manifeste aduentus
Lucæ. 1. eius causam: & uerba ipsius & opa clamẽt. Ad q̃rẽdã qp-
pe ouẽ centesimã q̃ errauerat de mõtibus ꝑperauit, & ut
cõfiteant̃ manifestius dño mĩæ eius, & mirabilia eius filijs
hoim: ppter nos uenit. Mira q̃rẽtis dei dignatio: magna
dignitas hoĩs sic q̃siti. In qua si gloriari uoluerit, nõ erit
insipiẽs nõ ꝙ aliqd esse uideat̃ tanquã à seipso: sed ꝙ tãti
eum fecerit ipse q fecit. Oẽs enĩ diuitiæ, oĩs gloria mũdi,
& quicqd in eo cõcupiscit̃: minus est ad hanc gloriã: imo
Iob.7. nec est aliquid in cõpatione eius. Dñe qd est homo quia
magnificas eum: aut quid apponis erga eum cor tuum?
Attamẽ uelim nosse quid sibi uoluerit ꝙ ad nos uenit il-
le: aut quare nõ magis iuimus nos ad illum? Nostra enĩ
erat necessitas: sed nec est consuetudo diuitũ ut ad paupe
res ueniant: nec si præstare uoluerint. Ita est fratres: nos
magis ad eum uenire dignum fuit: sed duplex erat impe-
1.Thi.19 dimentum. Nam & caligabant oculi nostri. Ille uerò lucẽ
habitat inaccessibilem: & iacentes paralitici in grabato:
diuinam illam non poteramus attingere celsitudinem:
propterea benignissimus saluator & medicus animarum
descendit ab altitudine sua: & claritatem suam infirmis
oculis temperauit. Induit se laterna quadã illo utiq; glo-
Esai. 19. rioso & ab omni labe purissimo corpore quod suscepit.
Hæc est enim illa leuissima planẽ & præfulgida nubes: su
pra quã ascensurum eum propheta prædixerat: ut descen
deret in ægyptum. Tempus est iam: ipsum quoq; consi-
derare tẽpus: quo saluator aduenit. Venit enim (quod &
uos credimus non latere) non in initio nec in medio tẽ-
poris, sed in fine. Nec incongrue factũ est, sed uere sapiẽ-
ter disposuit sapientia: ut cum magis esset necessarium
tunc primo ferret auxilium: pronos ad ingratitudinem
Adæ filios nõ ignarans. Verẽ enim aduesperascebat: &
inclinata erat iã dies: recesserat paulominus sol iustitiæ:
ita ut exiguus nimis splendor eius aut calor esset in ter-
ris. Nam & lux diuinæ notitiæ parua admodum erat, &
abundãte iniquitate feruor refrigerat charitatis. Iam nõ
apparebat angelus: non loquebatur propheta: cessabant
uelut desperatione uicti: præ nimia utiq; duritia hominũ
& obstinatione: at ego (ait filius:) tũc dixi: ecce uenio. Sic
sic dum medium silentium tenerent omnia, & nox in suo
cursu iter perageret: omnipotẽs sermo tuus domine à re-
galibus sedibus uenit. Quod & apostolus innuens aie-
Gala. 4. bat. Quando uenit plenitudo temporis: misit deus filium
suũ. Nimirũ plenitudo & abũdãtia tẽporaliũ: obliuionẽ
& inopiã fecerat æternorũ. Oportune ergo tũc aduenit
æternitas: quãdo magis temporalitas præualebat. Nam
ut cætera sileam: ipsa quoq; pax temporalis illo in tempo
re tanta fuit: ut ad hoĩs uni⁹ edictũ describeretur uniuer-
sus orbis. Habetis iã & personã uenĩẽtis: & locũ utrumq;
id est, à quo & ad quẽ uenit: cãm quoq; & tp̃s nõ ignora-
tis. Vnũ restat: uia scilicet p quã uenit: & hæc quoq; dili-
genter requirenda: ut possimus (sicut dignum est) ei occur
rere. Verũtamẽ sicut ad operãdã salutẽ in medio terræ: ue
nit semel in carne uisibilis: ita quotidie ad saluandas aĩas
singulorũ i spiritu uenit & inuisibilis sicut scriptũ est. Spi
ritus ante faciem nostram christus dñs. Et ut noueris oc-
cultũ esse sp̃ualẽ hũc aduentũ. In umbra eius, inquit, ui- Tren.4.
uemus inter gentes. Propterea dignũ est ut si nõ ualet in
firmus in occursum tãti medici procedere lõgius, saltem
conetur erigere caput & aliquatenus assurgere uenienti.
Non te oportet ô homo maria transfretare: nõ penetrare
nubes: nõ transalpinare necesse est. Non grandis inquã:
tibi ostendit̃ uia: usq; ad temetip̃m occurre deo tuo: ppe
est enim uerbũ in ore tuo & in corde tuo. Vsq; ad cordis
cõpũctionẽ & oris cõfessionẽ occurre: ut saltem exeas de-
sterqlinio miseræ cõsciẽtiæ: qm̃ indignũ est illuc auctorẽ
puritatis intrare. Et hæc quidẽm de eo aduẽtu dicta sunt,
quo singulorũ mentes inuisibili dignatur illustrare præ-
sentia. Libet autem & manifesti aduentus uiam considera
re. Qm̃ uiæ eius uiæ pulchræ: & oẽs semitæ eius pacificæ. Prou.3.
Ecce inquit sponsa: uenit is saliens in montibus, trãsiliẽs Can.2.
colles. Venientẽ uides ô pulchra: sed cubãtẽ uidere ante
non poteras. Dixisti enĩ. Indica mihi quẽ diligit aĩa mea: Can.2.
ubi pascas ubi cubes. Cubans pascit angelos in illas ppe
tuas æternitates: quos satiat uisiõe æternitatis & immu-
tabilitatis suæ: sed ne ignores te ô pulchra: qm̃ mirabilis
facta est uisio illa ex te: cõfortata est & nõ poteris ad eã. Ve
rũtamen ecce egressus est de loco sancto suo: & qui cubãs
pascit angelos ipse cœpit: sicq; sanabit nos: & uidebit̃ ue-
niens & pastus: qui cubãs & pascens ante uideri nõ pote-
rat. Ecce uenit hic saliens in montibus transiliens colles.
Mõtes & colles patriarchas & prophetas accipe: & quẽ- Mat.1.
admodum uenerit saliens & transiliẽs in libro generatio-
nis lege. Abrahã genuit Isaac: Isaac genuit Iacob &c. Ex
his montibus prodijt (ut inuenies) radix iesse: unde iuxta
prophetam. Egressa est uirga, & exinde flos ascendit: sup Esaiæ.11.
quem requieuit spiritus septiformis. Quod manifestius
alio in loco aperiens idem propheta. Ecce, inquit, uirgo
concipiet & pariet filium, & uocabitur nomen eius ema- Esaiæ.7.
nuel: quod interpretatur nobiscũ deus. Quem enĩ prius
florem: ipsum deinde emanuelem: & quam dixerat uirgã
manifestius exprimens uirginem nominauit. Sed necesse
est altissimi huius sacramenti considerationem diei alteri
reseruari. Digna est enĩ ꝓprio sermõe materia: præsertim
ꝙ in longum iam hodiernus sermo processerit.

In aduentu domini de uerbis Esaiæ ad Achaz
Pete tibi signũ, usq; butyrũ & mel. Sermo secũdus.

AVdiuimus suadentẽ regi Achaz Esaiã: pete Esaiæ.7.
re signũ à dño: siue in ꝓfundũ inferni: siue i
excelsum supra. Audiuim⁹ respõsionẽ eius
formam quidã habentẽ pietatis, sed nõ uir-
tutẽ. Propter hoc deniq; ab eo q ituet̃ cor:
& cui confitetur hoĩs cogitatio: meruit reprobari. Non
petam, inquit, & nõ tentabo dominũ. Elatus erat Achaz Vnde supra.
fastigio solij regalis astutus humanæ sapientiæ uerbis.
Audierat igitur Esaias à domino. Vade dic uulpi illi pe-
tat sibi signum à domino in profundum. Habet enim
uulpis foueam: sed in infernum quoq; si descẽderit adest
qui comprehendat sapientes in astutia sua. Item. Vade,
ait dominus, dic uolucri illi: petat sibi signum in excel-
sum supra. Habet enim uolucris nidum: sed & si in cæ-
lum ascenderit: illic est qui superbis resistens propria cal-
cat uirtute superborum & sublimium colla. Veruntamen
dissimulat ille potestatis excelsæ seu incomprehensibilis
profunditatis sapientiæ quærere signum: & propterea si
gnum bonitatis & charitatis domui Dauid ipse domin⁹
promittit:

promittit:ut quos nec poteſtas nec ſapientia terruit:alliciat ſaltē exhibitio charitatis. Pōt tamē in eo ꝙ ait in profundū inferni, etiam charitas ipſa, qua maiorem nemo habuit, ut in infernū quoq; pro amicis moriendo deſcenderet, non immerito deſignari:ut præcipiatur achaz uel in excelſum regnantis expaueſcere maieſtatem:uel deſcēdētis ad inferos amplecti charitatem. Moleſtus eſt ergo nō ſolū hoībus, ſed etiā deo, quiſquis nec maieſtatē cogitat
Eſaiæ.7. in timore:nec charitatē cū amore meditat̄. Propter hoc, inquit, dabit dominus ipſe uobis ſignū:in quo manifeſte & maieſtas, & charitas innoteſcat. Ecce uirgo cōcipiet, & pariet filium, & uocabitur nomen eius emanuel:quod interpretatur nobiſcū deus. Noli fugere Adam:quia nobiſcum deus. Ne timeas, ô homo:nec audito dei nomine terrearis:quia nobiſcum deus. Nobiſcum carnis ſimilitudine, nobiſcū utilitate. Propter nos uenit tāquā unus ex no
Vbi ſupra. biſ ſimilis nobis, paſſibilis. Deniq; butyrū, inquit, & mel comedet. Ac ſi dicat. Paruulus erit & ueſcet̄ infantilibus
Ibidem. alimētis. Vt ſciat, inquit, reprobare malum, & eligere bonum. Et iam hic bonū & malum audis:ſicut in arbore uetita, ſicut in ligno tranſgreſſionis. Sed multo melius à pri
Pſal.108 mo adam:ſecundus iſte partitur. Eligens enim bonū, malum reprobat:non ſicut ille, qui dilexit maledictionem:& uenit ei, & noluit benedictionē, & elōgata eſt ab eo. Nam & in eo ꝙ præmiſit, butyrū & mel comedet:aduertere poteris paruuli huius erectionem. Tantum aſſit eius gratia, ut quod præſtat, utcūq; ſentire digne & accommodate ad intelligendum proferre concedat. A Duo ſunt in lacte ouis, butyrum & caſeus. Butyrum pingue & humidum:caſeus ecōtra aridus & durus. Bene enim paruulus noſter eligere nouit:qui butyrum comedens, caſeū utiq;
Pſal.118. non comedit. Quæ eſt enim ouis centeſima, que errauit. & in pſalmo loquitur:Erraui ſicut ouis quæ perijt. Vtiq; genus humanū quod benigniſſimus paſtor quærit:alijs ſane nonagintanouē ouibus in montibus derelictis. In hac igitur oue duo reperies, naturam dulcem, naturam bonā, & bonā ualde tāquā butyrū, & pctī coruptionē ut caſeū.
Vnde ſupra. Vide ergo quam optime puer noſter elegit:qui naturam noſtram ſine ulla peccati corruptione ſuſcepit. Nā de peccatoribus legis, coagulatū eſt ſicut lac cor eorū:in qbus utiq; lactis puritatē corrupat fermēto malitiæ coagulum iniquitatis. Sic & apis habet mellis dulcedinē:habet etiā aculei punctioēm. Apis uerò eſt quæ paſcitur inter lilia, quæ florigeram inhabitat patriam angelorum. Vnde & ad ciuitatē nazaret, quod interpretatur flos, aduolauit: & ad ſuaueolētem perpetuæ uirginitatis florem aduenit:
Pſalm. 100. illi inſidit: illi adhæſit. Huius apis mel & aculeum non ignorat:qui miſericordiā dei & iudiciū cū propheta de
Luce.9. cantat. Attamen ad nos ueniens, ſolum mel attulit & non aculeū, id eſt miſericordiā, & nō iudiciū:ita ut ſuadentibus quoq; diſcipulis ut ciuitatē, quæ ſuſcipere cū noluit, pcipe ret igni conſumi, reſponderit:filium hominis nō ueniſſe ut iudicaret, ſed ut ſaluaret mundum. Nō habebat aculeū apis noſtra quodammodo depoſuerat illū:qm̄ tanta indigna patiēs miſericordiā exhibebat, & nō iudiciū. Sed nolite ſperare in iniquitate:nolite peccare in ſpe. Habet em̄ apis noſtra quoq; aſſumere aculeum ſuum, & acriter nimis
Iohā.5. infigere illū in medullas hominum peccatorum. Qm̄ pater non iudicat quenquā:ſed filio dedit oē iudiciū. Nunc autē paruulus noſter butyrū & mel comedit. qm̄ bonū naturæ humanæ diuinæ miæ ſic uniuit in ſemetipo:ut eſſet homo uerus, & pctm̄ nō habēs:deus miſericors & iudiciū nō exhibens. Ex his manifeſtū iam arbitror quenā ſit uirga de radice ieſſe pcedēs:qs uerò flos ſup quē requieſcit ſpūſſanctus. Qm̄ uirgo dei genitrix uirga eſt: flos filius eius. Flos itaq; filius uirginis, flos cādidus & rubicūdus, electus ex milibus:Flos in quem proſpicere deſiderāt angeli:flos ad cuius odorem reuiuiſcūt mortui:& ſicut ipſe te
Cātic.1. ſtat̄, flos cāpi eſt & nō horti. Cāpus em̄ ſine oī humano floret admiculo:nō ſeminatus ab aliquo:nō defoſſus ſarculo:nō impinguatus fimo. Sic oīno, ſic uirginis aluus floruit:ſic inuiolata, integra, & caſta mariæ uiſcera, tanquā paſcuæ æterni uiroris, florē protulere: cuius pulcritudo nō uideat corruptionē:cuius gloria in perpetuū nō marceſcat. O uirgo uirga ſublimis:in quam ſublime uerticē ſanctum erigis:uſq; ad ſedentem in throno:uſq; ad dominum maieſtatis. Neq; em̄ id mirū, qm̄ ī altum mittis radices humilitatis. O uere cœleſtis planta:precioſior cūctis, ſanctior uniuerſis. O uere lignū uitæ qd̄ ſolū fuit dignū portare fructum ſalutis. Deprehenſa eſt maligne ſerpens uerſutia tua:nudata eſt planè falſitas tua. Duo impoſueras creatori:mendacij & inuidiæ infamaueras eum:ſed in utroq; conuictus es eſſe mentitus. Siquidē & ab initio morit̄ cui dixeras: nequaquam morieris:& ueritas domini manet in æternum. Sed & nunc reſponde ſi potens quam ei arborē, cuius arboris fructum inuidere potuit, qui ne hanc quidem uirgam electam & fructum ſublimē negauit? Etem̄ q proprio filio nō pepercit:quō nō oīa ſimul cū illo donauit? Sed iam aduertiſtis (ni fallor) quoniam uirgo regia ipa eſt uia per quam ſaluator aduenit, procedens ex ipſius utero tanquam ſponſus de thalamo ſuo. Tenētes ergo uiam quam priore ſi meminiſtis cœpimus inueſtigare ſermone: ſtudeamus & nos dilectiſſimi ad ipſum p eā aſcēdere:q per ipſam ad nos deſcendit:per eam uenire in gratiā ipius qui p eā in noſtram miſeriā uenit. Per te acceſſum habeamus ad filium:ô benedicta inuētrix gratiæ, genitrix uitæ, mater ſalutis:ut p te nos ſuſcipiat, qui per te datus eſt nobis. Excuſet apud ipſum integritas tua culpam noſtræ corruptionis:& humilitas deo grata noſtræ ueniā impetret uanitati. Copioſa charitas tua noſtrorum cooperiat multitudinem peccatorum: & fœcunditas glorioſa fœcunditatem nobis cōferat meritorū. Domina noſtra, mediatrix noſtra, aduocata noſtra: tuo filio nos reconcilia:tuo filio nos commenda:tuo nos filio repreſenta. Fac ô benedicta per gratiam quam inueniſti:per prerogatiuam quam meruiſti:per miſericordiā quam peperiſti:ut qui te mediante fieri dignatus eſt particeps infirmitatis & miſeriæ noſtræ, te quoq; intercedēte particeps faciat nos gloriæ, & beatitudinis ſuæ, ieſus chriſtus filius tuus dn̄s noſter, qui eſt ſup omnia deus benedictus in ſecula. Amen

De triplici dn̄i aduētu, & de ſeptem colūnis:quas in nobis erigere debemus, Sermo tertius, unde ſupra.

IN aduentu domini quem celebramus:ſi perſonā uenientis intueor, non capio excellentiā maieſtatis. Si attēdo ad quos uenerit: dignationis magnitudinē expaueſco. Stupēt certe angeli de nouo uidētes infra ſe, quem ſupra ſemper adorāt, manifeſte iam & aſcēdentes, & deſcēdentes ad filium hominis. Si cōſidero pter quod uenerit:āplector quoad poſſum inæſtimabilem latitudinē charitatis. Si modū cogito, exultationē agnoſco humanæ cōditionis. Venit ſiquidem uniuerſitatis creator, & dominus: uenit ad homines:uenit propter homines:uenit homo. C Sed dicet aliquis. Quomodo ueniſſe dicitur:qui ſemp ubiq; fuit? Erat quidem in mundo:& mundus per ipſum factus Iohan.1.
eſt:ſed mundus eum non cognouit. Non ergo uenit qui aberat:ſed apparuit qui latebat. Vnde & humanā, in qua agnoſceretur induit formam: qui nimirum in diuina, lucem habitat inacceſſibilem. Nec ſane inglorium maieſta 1.Thi.6.
ti apparere in propria ſimilutidine ſua, quam fecerat ab initio:nec indignum deo, à quibus in ſubſtantia ſua non poterat agnoſci, in imagine exhiberi:ut qui fecerat hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuā:ipſe hominibus innoteſceret factus homo. Huius ergo aduentus tātæ maieſtatis, tantæ humilitatis, tantæ charitatis: tantæ etiam glorificationis noſtræ, ab uniuerſa eccleſia ſemel in anno ſolennis memoria celebrat̄. Sed utinam ita ſemel ageretur:ut ſemper id quippe dignius. Quantæ enim inſaniæ, ut poſt tanti regis aduentū, alijs quibuſlibet negotijs homines uelint ſeu audeant occupari: & non magis, omiſſis oibus, ſoli eius cultui uacēt:nec in eius pſentia cuiuſquā

meminerint cæterorū? Sed non oīm est qđ ait propheta.
Psalm. 144. Memoriā abundantiæ suauitatis tuæ eructat: siquidem nec oēs hęc memoria pascit, Sane nemo qđ nō gustauit: sed neq; qđ tm̄ gustauit eructat. Ructus quippe nō nisi de plenitudīe & satietate ꝓcedit. Propterea quorū secura ris est mēs & uita memoriā hāc & si celebrāt nō eructant: sine deuotione & affectione dies istos arida quadā cōsue tudīe obseruātes. Denique quod dānabilius est, ipsa quoq; inæstimabilis huius dignatiōis memoria dať i occasionē carnis: ut uideas eos tāta solicitudine diebus istis uestiū gloriā: ciborū parare delitias: ac si hec & hmōi quærat in natiuitate sua christus: & ibi suscipiaŧ dignius: ubi hæc ac curatius exhibenŧ. Sed ipsum audi dicētē: Supbo oculo & insatiabili corde: cū hoc non edebā: quid tanta ambitiōe uestes paras in natale meū? Detestor ego supbiā: non am plector. Quid tāta solicitudine ciborū copias reponis in tēpus illud? Dāno ego carnis delicias: nō accepto. Plane insatiabilis es corde tāta parans, & ex tā longo: nā corpo ri utiq; & pauciora sufficerent: & quæ possent opportu nius inueniri. A. Celebrās ergo aduentum meū, labiis me honoras: sed cor tuum lōge est à me. Non me colis: sed deus tuus uēter est: & gloria in cōfusione tibi. Infelix oī no q uoluptatē corporis, & secularis colit gloriæ uanita tē. Beatus aūt populus cuius est dn̄s deus eius. Fr̄es nolite
Psalm. 143. uos emulari in malignātibus: neq; zelaueritis faciētes ini quitatē. Intelligite magis in nouissima eorū, & cōpatimi ni eis ex aīo: & orate pro eis q præoccupati sunt ī delicto. Hæc em̄ faciunt miseri: quia ignorātiā dei habēt. Nā si co gnouissent nunquā dn̄m gloriæ tāta aduersum se insania prouocarēt. Nos aūt dilectissimi excusatiōnē de ignoran tia nō habemus. Plane nosti eum qsquis hic es: & si dixeris qa nō noui eū: eris similis secularibus, mēdax. Denique si eū non nosti: quis te huc adduxit: aut quomodo huc ueni sti? alioqn qn̄ tibi persuaderi posset charorū affectibus cor poris uoluptatibus seculi, uanitatibus sponte abrenūciare & iactare cogitatū tuum in dn̄o, & oēm solicitudinē ī eū proiicere, de quo nihil bene: immo tam male conscientia teste merueras? Quis tibi, inquā, psuadere id posset si ne scires qa bonus dn̄s sperantibus in se, aīæ quærēti ipsum: nisi cognouisses & tu qa suauis est dn̄s & mitis & multæ mīe, & uerax? Hæc aūt unde nosti nisi qa nō solū ad te: sed etiā ī te uenit? B Triplicē em̄ eius aduentū nouimus: ad hoīes: in hoīes: cōtra hoīes. Ad hoīes quidē indifferēter. nō aūt ita ī hoīes aut cōtra hoīes. Sed qa primus & tertius noti sunt, utpote manifesti: de scd'o q spūalis & occultus ē: ipsum audi dicētē. Si qs diligit me, sermonē meū seruabit
Ioā, 14. & pater meus diliget eū, & ad eū ueniemus & mansionē apud eū faciemus. Beatus apud quē mansionē facies dn̄e iesu. Beatus in quo sapiētia ædificat sibi domū: excidens colūnas septē: beata aīa que sedes est sapiētiæ. Quænā est illa? Aīa utiq; iusti. Merito planè: qa iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ, Quis ī uobis ē fratres: q desiderat ī
Psal. 88. aīa sua sedē parare christo? Ecce quænā illi serica: q̄ tape tia: qđ puluinar oporteat præparari. Iustitia, inquit, & iudiciū præparatio sedis tuæ. Iustitia uirtus est: qđ suum est unicuiq; tribuens. C Tribue ergo tribus q̄ sua sunt Redde supperiori: redde īferiori: redde æquali: cuiq; qđ debes: & digne celebras aduentū christi: parēs ei in iusti tia sedē suā: Redde, inquā, reuerentiā prælato & obedien tiā: quarū altera cordis: altera corporis est. Nec em̄ suffi cit exterius obtēperare maioribus nr̄is: nisi ex intimo cor dis affectu sublimiter sentiamus de eis. Qđ & si tā manife ste innotuerit indigna prælati alicuius uita, ut nihil oīno dissimulationis nihil excusationis admittat: propter eum tamē à quo est oīs potestas ipsum quē modo talē nouimus excelsum reputare debemus: nō præsentibus psonæ meri tis: sed ordinationi diuinæ, & dignitati ipsius officii defe rentes. Sic & fratribus nostris īter quos uiuimus: ipso iu re fraternitatis & societatis hūanæ: consilii sumus & auxi lii debitores. Hæc enim uolumus: ut & ipsi nobis impen dant consilium quo erudiatur ignorantia nostra: auxiliū quo iuuetur infirmitas nostra. Sed forte erit inter uos q tacitus respondeat dicens. Quod ego consiliū dabo fra tri: cui nec unum quidem dicere uerbū fas est absq; licē tia? Quod ei auxilium impendere est, cum nec minimum aliquid agere liceat absq; obediētia? Ad quod ego. Nō deerit certe quod facias: tantum modo charitas fraterna non desit. Nullum ego consiliū melius arbitror quàm si exēplo tuo fratrē docere studeas quæ oporteat, quæ nō oporteat fieri: prouocās eū ad meliora: & cōsulēs ei non uerbo neq; lingua: sed ope & ueritate. An uerò utilius aut efficacius auxiliū aliquod est: quàm ut ores deuote ꝓ eo: ut nō dissimules redarguere culpas eius: ut nō modo nul lū ei offendiculū ponas: sed & solicitus sis quantū præua les tanquā angelus pacis de regno dei scādala tollere, & occasiones scandalorū penitus dimouere? Si talē te fra tri auxiliariū & cōsiliariū exhibes: reddis ei quod debes: nec habet unde causeŧ. Porrò si cui forte prælatus es: huic sine dubio teneris debitor solicitudinis amplioris. Exi git à te, & ipse custodiā & disciplinā. Custodiā quidē ut possit cauere peccatū. Disciplinā uerò ut qđ minus cauit: minime maneat impunitū. Quod & si nemini fratrū præ esse uideris: habes tn̄ sub te cui custodiam hāc & discipli nam oporteat exhiberi. Dico aūt corpus tuū, qđ sine du bio regendū accepit spiritus tuus. Debes ei custodiam ut non regnet in eo peccatum: nec mēbra tua arma fiāt ini quitatis. Debes & disciplinā ut dignos faciat pœniten tiæ fructus castigatum, & subditum seruituti. Lōge tamē grauiori & periculosiori debito tenenŧ adstricti: q ꝓ mul tis animabus reddituri sunt rationē. Quid ego infelix, quo me uertam: si tantum thesaurum: si preciosum depo situ istud qđ sibi christus sanguine ꝓprio pciosius iudica uit: cōtigerit negligentius custodire? Si stillātem in cru ce domini sanguinē collegissem, essetq; repositus penes me in uase uitreo, quod & portari sepius oporteret: quid animi habiturus essem in discrimine tanto? Et certe id ser uandum accepi: pro quo mercator nō insipiens ipsa utiq; sapientia sanguinem illum dedit. Sed & habeo thesaurū istum in uasis fictilibus: & quibus multo plura quàm ui treis īminere pericula uideātur. Accedit sanè ad solicitu dinis cumulū, & pondus timoris: quod cū & meā & ꝓxi mi cōsciētiam seruare necesse sit: neutra mihi satis est no ta Vtraq; abyssus est imperscrutabilis: utraq; mihi nox est, & nihilominus exigitur a neutriusq; custodia, & cla maŧ, Custos quid de nocte: custos quid de nocte: Nō est mi hi dicere cū cayn. Nunquid custos fratris mei sum ego? Esai. 21.
sed est fateri humiliter cū ꝓpheta: Quia nisi dn̄s custodie Gen̄. 4.
rit ciuitatē: frustra uigilat q custodit eā. In eo tn̄ excusabi Psal. 126
lis ego uideor si ut prædixi, debitam exhibeo custodiā pa riter & disciplinā. Quod si priora quoq; quatuor nō de fuerint: dico aūt erga prælatos reuerentiā, & obedientiā cōsiliū, & auxiliū erga fratres, qđ ad iustitiā pertinet: nō imparatā sedem inueniet sapiētia. D Et fortassis hæc uideantur sex colūnæ, quas excidit in ipsa domo quā ædi ficauit sibi, & septima quoq; quærenda est si forte & eam nobis notā facere ipsa digneŧ. Quid uerò prohibet sicut sex in iustitia, septimā quoq; ītelligi ī iudicio? Neq; em̄ iustitia sola, sed iustitia, inquit, & iudiciū præparatio se dis tuæ. Denique si ꝑlatis, æqualibus, & īferioribus r eddi Psal. 88.
mus qđ oportet: nihil ne accipiet deus? At ei planè quod debet retribuere nemo pōt: ꝙ tā copiose accumulauerit sup nos mīam suā: ꝙ tā multa deliquerimus ei: ꝙ tā fragiles & nihil sumus: ꝙ tam plenus & sufficiens ille sibi: & bo norū oīm nostrorū nō egēs. Audiui tn̄ dicentē eū: cui in certa & occulta sapientiæ suæ reuelauerat: quia Honor regis iudiciū diligit. Nihil qđ in se est à nobis exigit am Psal. 98
plius: tm̄ dicamus iniquitates nr̄as: & iustificabit nos gratis ut gratia cōmendeŧ. Diligit em̄ aīam quæ in cōspectu eius & sine intermissiōe considerat: & sine simulatione diiudi cat semetipsam. Idq; iudiciū non nisi propter nos à no bis exigit: quia si nosmetipsos iudicauerimus: non utiq; iudicabimur. Propterea sapiens uerebatur omnia opera sua, scrutatur:

sua, scrutatur, discutit, & diiudicat uniuersa. Honorat qp
pe ueritatē: q & se & sua oīa in eo statu quo ueritas habet
& agnoscit ueraciter: & humiliter cōfitetur. Audi deniqꝫ
Luc. 17. manifestius à te iudiciū exigi post iustitiā. Cū feceritis, in
qt, oīa q̃ precepta sunt uobis: dicite, serui inutiles sumꝰ.
Hæc planè quod in hominem est digna sedis præparatio
dño maiestatis: ut & iustitiæ mandata studeat obseruare:
& semper indignum sese & inutilem arbritretur.

In aduentu dñi de duplici aduentu & pennis deargentatis. Sermo quartus.

DIgnū est fratres ut tota deuotiōe, domini
celebretis aduētū: delectati tāta cōsolatio-
ne: stupefacti tanta dignatiōe: inflāmati tā
ta dilectiōe. Nec uero solū cogitetis aduē
tum quo uenit quærere & saluū facere qđ
perierat: sed & illū nihilominꝰ quo ueniet
& assumet nos ad seipsū. Vtinā circa hos duos aduētꝰ iu-
gi meditatione uersemini: ruminātes in cordibus uestris
quātū in priore præstiterit quātū ꝓmiserit in scđo. Vti-
nam certè dormiatis inter medios cleros. Hæc sunt em̄
Cañ. 2. duo brachia spōsi: inter quæ spōsa dormiēs aiebat. Leua
eius sub capite meo, & dextera eius āplexabitur me. Nā
in sinistra qdē eius (sicut alibi legimus) diuitiæ & gloria:
Prouer. 3. in dextera longiturnitas uitæ. In sinistra eius inqt, diui-
tiæ & gloria. Filij adam genus auarū & ambitiosum audi
te. Quid uobis cū terrenis diuitijs & gloria tēporali: quæ
nec ueræ nec uestræ sūt? Aurū & argētū nomine terra est
rubra & alba: quā solꝰ hoīum error facit: aut magis repu
tat preciosam. Deniqꝫ si uestra sunt hec tollite ea uobiscū.
Sed hō cū interierit nō sumet oīa: neqꝫ descēdet cū eo glo-
ria eiꝰ. Vere ergo diuitiæ nō opes sunt, sed uirtutes: quas
secum cōsciētia portat: ut imppetuū diues fiat. De gloria
quoqꝫ dicit apostolis. Gloria nr̄a hæc est: testium cōsciē
tiæ nostræ. Hæc est utiqꝫ uera gloria q̃ est à spiritu uerita
tis. Ipse em̄ spūs testimonium perhibet spiritui nostro: ꝙ
filij dei sumꝰ. Gloria uero quàm ab inuicē accipiunt qui
2. Cori. 1. gloriā (quæ est à solo deo) nō reqrūt, uana est. Quoniam
uani filij hominū: Insipiēs tu qui merces cōgregas in sac-
Roma. cū pertusum: qui thesaurū tuum alieno in ore constituis.
ignoras ꝙ arca ista non clauditur, nec serā habet. Quan
to melius sapiunt qui thesaurū suum ipsi sibi seruant: alij
Psal. 6. non committunt? Verum nūquid semper seruabūt? Nū-
quid semper abscōdēt? Veniet cum manifesta erūt abscō
dita cordis: quæ uerè fuerint ostentata nō comparebūt.
Hinc est ꝙ ueniente dño fatuarū uirginum lampades ex-
tinguntur: & qui receperūt mercedē suam à dño nesciun
tur. Propterea dico uobis charissimi: utile est abscondere
Mat. 25. magis quàm ostētare: si quid habemꝰ boni, sicut & mēdi
ci cū eleemosynam petunt, non preciosas uestes ostēdunt
sed seminuda mēbra aut ulcera si habuerint: ut citius ad
misericordiā uidētis animus inclinetur. Quam regulam
publicanus ille seruauit multo melius pharisæo, & iō de-
scendit iustificatus ab illo, idest præ illo. Tempus est fra
Luc. 18. tres: ut iudiciū incipiat à domo dei. C Quis finis eorū
qui non obediunt euangelio? Quod iudicium his, qui
in hoc iudicio nō resurgūt? Quicūqꝫ enim iudicari dissi-
mulant eo iudicio quod nunc est: in quo princeps huius
mūdi eijcitur foras: iudicem expectent: uel magis timeāt
à quo cum ipso principe suo foras eijcientur & ipsi. Nos
autem si perfecte iudicamur nunc, securi saluatorem expe
ctemus dominum nostrum iesum christum: qui reforma-
bit corpus humilitatis nostræ: configuratum corpori cla
ritatis suæ. Tunc fulgebunt iusti, ita ut uideri possint do
cti pariter & indocti: fulgebūt enim sicut sol in regno pa
tris eorum. Erit autem claritas solis septempliciter: idest
sicut lux septem dierum. Aduenicns enim saluator refor-
mabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori-
claritatis suæ: si tamen prius fuerit cor reformatum & cō
figuratum humilitati cordis ipsius. Propter hoc ꝙ dice-
bat. A Discite à me quia mitis sum, & humilis corde.
Matt. 11. Considera sanè in his uerbis quoniam humilitas duplex
est: altera cognitionis: altera affectionis quæ hic dicitur
cordis. Priore cognoscimus ꝙ nihil sumus: & hanc disci
mus à nobisipsis & ab infirmitate propria: posteriore cal
camus gloriam mundi: & hanc ab illo discimus: qui exi- Phili. 2.
naniuit semetipsum formam serui accipiens: qui etiam
quæsitus in regnum, fugit: quæsitus ad tāta probra &
ignominiosum supplicium crucis, sponte obtulit semet-
ipsum. Sint ergo si dormire uolumus inter medios cle-
ros: id est duos aduentus pennæ nostræ deargentatæ: ut
illam scilicet uirtutum formam teneamus: quam uerbo
& exemplo commendauit christus præsens in carne. In
argento siquidem non incongrue intelligitur humani-
tas eius: sicut in auro diuinitas. Omnis itaqꝫ uirtus no-
stra tam longe est à uera uirtute: quàm longè est ab ea
forma: & omnis penna nostra ad nihilum ualet si nō fue-
rit deargentata. Magna quædam penna est paupertatis:
qua tam cito uolatur in regnum cœlorum. Nam in alijs
uirtutibus quæ sequuntur: promissio futuro tempore iu
dicatur: paupertati non tam promittitur, quàm datur.
Vnde & præsenti tempore enūciatum est: quoniam ipso Matt. 5.
rum est regnū cœlorum: cum in ceteris dicatur: heredita
bunt: consolabūtur & similia. Videmus autem pauperes
aliquos qui si ueram haberent paupertatem: non adeo
pusillanimes inuenirētur & tristes: utpote reges, & reges
cæli. Sed hi sunt qui pauperes esse uolunt: eo tamen pa-
cto ut nihil eis desit: & sic diligunt paupertatem, ut nul-
lam inopiam patiantur. Sunt & alij mites: sed quandiu ni
hil dicitur uel agitur nisi pro eorum arbitrio. Patebit au
tem quàm longe sint à uera mansuetudine si leuis oria-
tur occasio. Hæc mansuetudo quomodo hæreditabit:
quæ ante hæreditatem deficit? Alios quoqꝫ lugentes ui
deo: sed si de corde procederent ille lachrymæ: non tam
de facili ilico soluerētur in risum. Nunc autē cum abun-
dantius ociosa uerba & scurrilia profluant quàm priꝰ la
chrymæ: lachrymas hmōi de his esse nō arbitror: quibus
consolatio diuina promittitur: quandoquidem post illas
tam facile consolatio uilis admittitur. Alij tam uehemen
ter contra aliorum delicta zelantur: ut uideri possent esu
rire & sitire iustitiam: si esset apud eos de suis quoqꝫ pec
catis idem iudicium: sed nunc pondus & pondus utrūqꝫ
abominatio est apud deum. Nam contra alios tam impu-
dēter quàm inaniter æstuāt: seipsos tam insipiēter quàm
inutiliter palpant. Sunt alij misericordes de his quæ ad
ipsos non pertinent qui scandalizantur si non datur om
nibus abundanter: sic tamen ut ipsi ne in modico qui-
dem grauentur. Qui si misericordes essent: de suo facere
deberent misericordiam: si nō possent de terrena substā-
tia: de uoluntate bona darent his qui fortè cōtra eos pec
care uiderentur, indulgentiam: darent dulce signum, uer
bum bonum: quod est super datum optimum: ut eorum
mentes ad pœnitētiam prouocarent. Deniqꝫ & his om-
nibus quos in peccato esse cognoscerent: compassionem
impēderent & orationem. Alioquin misericordia eorum
nulla est, & misericordiam consequuntur nullam. Item
sunt qui peccata sua sic confiteatur: ut uideri possent ex
desiderio mundandi cordis id agere (omnia enim in cō-
fessione lauantur) nisi ꝙ ea quæ ipsi sponte dicunt alijs:
ab alijs patienter audire non possunt. Qui si uerè munda
ri desiderarent, ut uidentur, non irritarentur: sed haberēt
eis gratiam: qui suas ills maculas demonstrarent. Sunt &
alij qui si uiderint quempiam uel leuiter scandalizatum:
ualde soliciti sunt quomodo eum in pacē reducere pos-
sint: & uiderentur pacifici: nisi quod eorum commotio si
fortè quicquam contra eos factum dictumue uidebitur:
tardius uniuersis poterit, difficiliusqꝫ sedari. Qui nimirū
si uere pacē diligerent, haud dubium quin eā quærerent
sibijpsis. Deargentemꝰ ergo pēnas nr̄as in christi cōuer-
satione, sicut & martyres sancti lauerūt stolas suas in eius
passione. Imitemur quoad possumus eum qui sic dilexit
paupertatē, ut quamuis in eius manu essent fines terræ,
tamen non habuit ubi caput reclinaret: ita ut discipulos

adhærentes ei, legamus fame compulsos spicas manibus confricasse: cum per sata transirent: quiq; tanquã ouis ad occisionem ductus est: & sicut agnus coram tõdente se obmutuit: & nõ aperuit os suum: quem & super lazarum & super ciuitaten fleuisse: & in orationibus pernoctasse legimus: risisse uerò aut iocasse nusquam: qui sic esuriuit iustitiam: ut cum propria non haberet: tantam pro peccatis nostris a seipso exegit satisfactionẽ. Vnde in cruce nihil aliud quàm iustitiam sitiebat: qui ꝑ inimicis mori nõ dubitauit: & orauit pro crucifixoribus suis: qui peccatũ non fecit: & imposita sibi ab alijs patienter audiuit: qui pro reconciliandis sibi peccatoribus tanta substinuit.

De medio aduentu & triplici innouatione. Sermo quintus. unde supra.

Diximus nuper his qui deargentauerunt pennas suas: dormiendum inter medios cleros duos significantes aduentus: sed ubi sit dormiendum non diximus. Tertius enim quidam aduẽtus est medius inter illos: in quo delectabiliter dormiunt qui eum norunt. Illi enim duo manifesti sunt: sed nõ iste. In priore quidem in terris uisus: & cum hominibus conuersatus est, quando sicut ipse testatur: & uiderunt &
Barut.3. oderunt. In posteriore uerò uidebit omnis caro salutare
Ioan.15. dei nostri. Et uidebunt in quem transfixerunt. Medius
Luc.3. occultus est in quo soli eũ in seipsis uidẽt electi, & saluæ
Ioan.9. fiunt animæ eorum. In primo ergo uenit in carne & infirmitate, in hoc medio in spiritu & uirtute, in ultimo in gloria & maiestate. Per uirtutem enim peruenitur ad gloriam. Quia dominus uirtutum ipse est rex gloriæ. Et item
ps.25. alibi ait idem propheta. Vt uiderem uirtutem tuã, & glo
ps.62. riam tuam. Aduentus siquidem iste medius, uia quædam est: per quam à primo ueniatur ad ultimum. In primo christus fuit redemptio nostra, in ultimo apparebit uita nostra. In isto ut dormiamus inter medios cleros requies est & consolatio nostra. Sed ne cui forte inuenticia uideãtur: quæ de hoc aduentu medio dicimus: ipsum audite. D Si quis diligit me, inquit, sermones meos seruabit: &
Ioh.14. pater meus diliget eum: & ad eum ueniemus. Sed quid
Eccle.15. est si quis diligit me sermones meos seruabit? Legi enim alibi. Qui timet deum faciet bona: sed plus aliquid dictũ sentio de diligente: quia sermones dei seruabit. Vbi ergo seruandi sunt, Haud dubium quin in corde: sicut ait propheta. In corde meo abscõdi eloquia tua, ut non peccem
ps.118. tibi. Sed quomodo in corde seruãdi? An sufficit sola eos seruare memoria? At uerò sic seruanti dicet Apostolus.
1.Cor.8. Quoniam scientia inflat. Denique & memoriam facile delet obliuio. Sic serua sermonem dei: quomodo melius seruare potes cibum corporis tui. Nã & ille panis uiuus est: & cibus mentis. Panis terrenus dum in arca est, potest à fure tolli: potest à mure corrodi: potest uetustate corrũpi Vbi uerò comederis illum: quid horum timeas? Hoc modo custodi uerbum dei: beati enim qui custodiunt illud.
Lucæ.11. Ergo traijciatur in uiscera quædam animæ tuæ: transeat in affectiões tuas & in mores tuos. Comede bonum: & delectabitur in crassitudine anima tua. Ne obliuiscaris comedere panem tuum ne exarescat cor tuum: sed adipe & pinguedine repleatur anima tua: Si sic uerbum dei seruaueris: haud dubium quim ab eo serueris Veniet eñi filius ad te cum patre: ueniet propheta magnus qui renouabit hierusalem, & ille noua faciet omnia. Hoc enim facit hic. aduentus: ut sicut portauimus imaginem terreni: sic portemus & imaginem cælestis. B Sicut fuit uetus adã effusus per totum hominem & totum occupauit: ita modo totum obtineat christus qui totum creauit: totum redemit: totum & glorificabit: quiq; totum hominem, saluum fecit in sabbato. Erat in nobis aliquando uetus homo: præuaricator ille erat in nobis: tam in manu quàm in ore & in corde. In manu dupliciter: ꝑ facinus & flagitiũ. In ore similiter: per arrogantiam & detractionem. In corde quoq; per desideria carnis: & desideria gloriæ temporalis. Nunc autem si qua noua creatura in ipso uetera trãsierunt: & contra facinus in manu, innocentia: contra flagitium, continentia est. In ore cõtra arrogantiam uerbũ cõfessionis: contra detractionem uerbum ædificationis: ut recedant uetera de ore, nostro. In corde uero contra carnis desideria charitas: humilitas contra gloriam temporalem. Et uide si non in his tribus christum dei uerbũ recipiant singuli electorum: quibus dictum est. Pone me signaculum super brachium tuum: signum super cor tuum. Et alibi. Prope est uerbum in ore tuo: & in corde tuo.

De triplici aduentu & carnis resurrectione. Cañ.8.
Sermo sextus. unde supra.

Volo uos fratres non ignorare tenpus uisitatio- Ro.10.
nis uestre, sed ne illud quidem quid hoc tempore uisitetur in uobis. Animabus enim hoc tempus est non corporibus assignatum: quod uidelicet longe dignior anima corpore, priorem sibi solicitudinem naturali uendicet dignitate. Sed & prior reparanda est: quam cõstat corruisse priorem. Anima siquidem corrupta in culpam, fecit ut corpus quoque corrumperetur in pœnam. Deniq; si christi membra uolumus inueniri: sequendum nobis est sine dubio caput nostrum: ut uidelicet prima nobis reparandarum sit solicitudo animarum: pro quibus ipse iam uenit: & quarum prius mederi studuit corruptiõi. Corporis uerò curam illi tempori magis reseruemus &, differamus in illum diem, quo reformandi corporis gratia est uẽturus: sicut meminit apo-
stolus dicẽs. Saluatorem expectamus dominum nostrum: Phil.3.
iesum christum: qui reformabit corpus humilitatis no-
stre configuratum corpori claritatis suæ. In priore siqui Iohan.1.
dem aduentu tãquàm preco uel magis uere preco ipsius Iohannes baptista clamat: Ecce, inquit, agnus dei: ecce q tollit peccata mundi. Nõ dicit morbos corporis: nõ molestias carnis: sed peccatum quod est morbus animæ, & corruptio mentis. Ecce qui tollit peccata mundi. Vnde? Vtiq; a manu: ab occulo: a collo: demum etiam à carne ipsa: cui altius infixum est. Tollit peccatum è manibus conmissa peccata delens: tollit ab oculo purgans cordis intẽtione: tollit à collo uiolentã remouens dãnationem: sicut
scriptum est: Sceptrum exactoris eius superasti sicut in Esa.9.
die madian. Itẽq; Computrescet iugum à facie olei. Et Esaie.10.
apostolus loquitur dicẽs. Vt nõ regnet peccatũ in uestro Roma.6
mortali corpore. Siquidẽ alio in loco ait idem apostolus
Scio, inquit, ꝙ nõ est in me bonum: hoc est in carne mea. Roma.7
Et alibi. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Sciebat nimirũ nõ prius liberandũ se esse à pessima illa radice q̃ carni infixa est: à lege peccati q̃ est in membris nostris: donec & ab ipso corpore solueretur. Vnde & cupiebat dissolui & cũ christo esse: sciens ꝙ pctm̃
separans inter nos & deũ, penitus auferri non poterit do Phil.1.
nec liberemur à corpore. Audistis de quodã quẽ dñs curauit à dæmonio: qm̃ collidens & multum discerpens eũ
dæmon exiuit ab illo. Itaq; dico uobis genus illud pecca Mar.9.
ti qđ totiens cõturbat nos: concupiscentias loquor & de
sideria mala, reprimi quidem debet & potest per gratiam Roma.6
dei ut nõ regnet in nobis. Nec demus membra nostra arma iniquitatis peccato, & sic nulla damnatio est his qui sunt in christo Iesu, sed non eijcitur nisi in morte: quãdo sic discerpimur ut anima separetur à corpore. Habes ad quid uenerit christus: & cui intẽdere debeat christianus.
Propterea noli ô corpus: noli præripere tẽpora: potes ei Eccle.3.
impedire animæ tuæ salutem: tuam ipsius operari nõ po- 2.Thi.2.
tes. Omnia tempus habent: patere ut nunc anima pro se laboret: magis autem etiam collabora ei: quoniam si conpateris & conregnabis. Quantum eius impedis reparationem: tãtum impedis tuam: quod nimirum ante reparari non poteris: donec suam in ea deus imaginem uideat. reformatam. G Nobilem hospitem habes ô caro nobilem ualde, & tota salus tua pendet de eius salute. Da honorem hospiti tanto. Tu quidem habitas in regione tua: anima uero peregrina & exul apud te est hospitata. Quæ

so te:

so te: quis rusticus: si forte nobilis & præpotēs quispiam
ap u:d eum uoluerit hospitari: non libenter in angulo do
mus suæ, aut sub gradib⁹ suis, uel in ipsis cineribus accu
babit: cedēs hospiti suo locū sicut dignū est potiorem?
Et tu ergo fac similiter. Iniurias uel molestias tuas ne re
putaueris: tm̄ ut hospes tuus honorifice possit apud te
demorari. Honor tibi est ut pro eo interim te exhibeas
inhonorum. Ac ne fortè despicias aut paruipendas hos-
pitē tuū ꝓ eo ꝙ perigrin⁹ tibi uideẛ & aduena: diligēter
attēde quid hospitis hui⁹ tibi p̄sentia largiaẛ. Ipse enim
est q tribuit oculis uisum: auditū auribus p̄stat: ipse est q
linguæ uocē: palato gustū: motū mēbris oībus submini
strat. Si quid uitæ: si quid sensus: si qd ī te decoris est hu
ius hospitis beneficiū recognosce. Deniq; discessus eius
ꝓbat: quid presentia cōferebat. Protinus em̄ aīa discedē
te lingua silebit: oculi nihil uidebūt: obsurdescēt aures:
corp⁹ oē rigebit: facies expallescet. In breui quoq; totū
cadauer putidū simul & putridū fiet & decor oīs in saniē
cōuerteẛ. Vt quid ergo pro temporali qualibet delecta
tiōe cōtristas & lædis hospitem istū: quā nec sentire qui
dem nullo modo poteras nisi per ipsum? Ad hæc si tantū
tibi cōfert exul: & inimicitiarum causa à facie domini sui
eiectus: quātū tibi p̄stabit recōciliatus? Noli ô corp⁹ no
li impedire recōciliationē illā: qm̄ grādis tibi exinde glo
Gen̄,40 ria paratur. Patiēter imo & libenter temetipsum expone
ad oīa nihil dissimules qđ huic uideaẛ recōciliationi pos
se prodesse. Dic hospiti tuo: q̄a recordabiẛ dn̄s tui, & resti
tuet te in gradū pristinū & tu memento mei. Oīno enim
memor erit tui ī bonū, si bene seruieris illi, & cū peruene
rit ad dn̄m suū suggeret ei de te, & loqueẛ bonū ꝓ bono
hospite, dicēs: Cū in ultiōem culpæ suæ exultaret seruus
tuus: pauꝑ quidā apud quē hospitatus sum fecit mecum
miam, & utinā retribuat ꝓ me dn̄s me⁹. Primo siqdē oīa
sua, dehinc etiā semetipsum exposuit utilitatibus meis nō
parcēs sibi propter me in ieiunijs multis, in laboribus fre
Psal. quēter: in uigilijs supra modū: in fame & siti: etiā in frigo
144. re & nuditate. Quid igiẛ? Profecto nō mētiẛ scriptura q̄
dicit: Volūtatē timētiū se faciet: & dep̄cationē eorū exau
diet. O si forte gustare dulcedinē hāc: si forte gloriā istā
ualeas æstimare. Mira em̄ dictur⁹ sum: sed tn̄ uera, & oīno
indubitata fidelibus. Ipse dn̄s sabaoth dn̄s uirtutū, & rex
gloriæ: ip̄e descendet ad reformanda corpa nr̄a, & cōfigu
randa corpori claritatis suæ. Quāta erit illa gloria quàm
ineffabilis exultatio: qn̄ creator uniuersitatis q̄ ꝓ aīabus
iustificādis humilis ante uenerat & occultus: pro te glo-
rificanda ô misera caro: sublimis ueniet & manifestus: nō
iam in infirmitate: sed in gloria & maiestate sua? Quis co-
gitabit diem aduentus illius quando descendet cum ple
Psal.62. nitudine luminis: præcurrētibus angelis & tubæ concen
tu excitantibus de puluere corpus inops: & rapientibus
illud obuiā xp̄o in aera? Quousque igitur caro misera: in
sipiens, cæca, demens, & prorsus insana caro transitorias
& caducas querit consolationes, imo desolatiōes, si forte
contingat repelli, & indignam iudicari hac gloria: magis
autem nihilominus ineffabili inæternum excruciari pœ-
na? Nō sic obsecro fratres mei nō sic: quinimo delecteẛ
in hmōi meditationibus aīa nostra: quinetiam caro nr̄a
Psal.62. requiescat in spe saluatorē expectans dn̄m nostrū iesum
christum, qui reformabit illā cōfiguratam corpori clari-
tatis suæ. Sicut enim ait ꝓpheta. Sitiuit in te anima mea
quàmmultipliciter tibi caro mea. Desiderabat quidē ani
ma prophetalis aduentum priorem: qui se nouerat redi-
mendam: sed multo amplius caro desiderebat aduentum
posteriorem & glorificationem suam. Tunc enim imple-
būtur desideria nostra, & plena erit maiestate domini oīs
terra. Ad quam gloriam: ad quam beatitudinem: ad quā
deniq; pacem quæ exuperat oēm sensum ipse sua nos mīa
perducat: nec confundat nos ab expectatione nostra: sal-
uator quem expectamus iesus christus dominus noster: q
est super omnia benedictus in secula.

De triplici utilitate aduētus domini. Sermo. VII.

SI deuote celebramus aductū domini, id faci
mus qđ oportet. Siquidem nō mō ad nos:
sed ꝓpter nos uenit: q bonorū nostrorū nō
eget. Verū nostre qdē indigētiæ quātitatē
manifestius ipsa dignatiōis eius indicat ma
gnitudo. Nec mō periculū egritudinis ex ipso p̄cio medi
caminis innotescit: sed & ualetudinū numerus ex multi-
tudine remediorū. Vt quid em̄ diuisiones gratiarū sunt:
si nō uidetur necessitatū ulla diuersitas? Et quidē diffici
le est uniuersas uno sermone ꝓsequi indigētias quas expe
rimur: sed occurrūt mihi interim tres cōes oībus, & quo-
dāmodo principales. ¶ Nemo em̄ reperitur in nobis:
qui nō interim & cōsilij & auxilij & præsidij indigus ui-
deaẛ. Nimirū gn̄alis est humano generi miseria triplex: &
quotquot degimus in regiōe umbræ mortis: in infirmita
te corpis: in loco tentationis si diligēter aduertimus: tri-
plici hoc incōmodo miserabiliter laboramus. Nā & faci-
les sumus ad seducēdū: & debiles ad operādū: & fragiles
ad resistendū. Si discernere uolumus inter bonū & malū,
decipimur: si tētamus facere bonū, deficimus: si conamur
resistere malo: deijcimur, & superamur. Necessarius proin
de saluatoris aduētus: necessaria sic præoccupatis homi-
nibus presentia xp̄i. Atq; utinā sic ueniat: ut copiosissima
dignatione sua & in nobis per fidē habitās illuminet cæ-
citatē nostrā: & nobiscū manens adiuuet infirmitatē no-
strā, & pro nobis stās fragilitatē nostrā protegat & ꝓpu-
gnet. Si em̄ ille in nobis, qs iā decipiat nos? Si ille nobi-
scū, quid de cætero nō possumus in eo q cōfortat nos? Si Rom. 8.
ille pro nobis: qs cōtra nos? Fidelis cōsiliarius est: q neq;
falli omnino nec fallere queat, fortis auxiliarius qui non
lassescat, p̄tonus efficax qui & ip̄m sathanā sub pedibus
nr̄is uelociter conterat: & oīa eius machinamēta confrin-
gat. Nimirū ipse est dei sapīa: cui semper in prōptu sit in
struere ignorātes, ipse dei uirtus cui facile sit & deficien
tes reficere, & eripere periclitātes. Ad hunc ergo tātū eru
ditorē fratres mei in omni deliberatiōe curramus: hūc tā
strenuū adiutorē in omni operatiōe inuocemus: huic tam
fido propugnatori in omni colluctatione committamus
animas nr̄as: qui ad hoc ipsum uenit in mūdū: ut habitans
in hoībus: cū hominibus: pro hoībus: & tenebras nostras
illuminaret: labores leuaret: & pericula propulsaret.

Incipit præfatio beati Bernardi Abbatis ī laudibus uirginis matris.

SCribere me aliquid & deuotio iubet, & ꝓhibet
occupatio. Verūtamē q̄a p̄pediēte corpali mo
lestia: fratrū ad p̄sens nō ualeo sectari cōuentū:
id tātillū ocij quod uel mihi de somno fraudās
in noctib⁹ intercipere sinor: nō sinā ociosum. Libet ergo
tentare id potissimum aggredi quod: sæpe animum pulsa
uit: loqui uidelicet aliquid in laudibus uirginis matris, su
per illa lectione euangelica in qua luca referente domini- Luc, 1.
cæ annunciationis cōtineẛ historia. Ad qđ sane opus fa-
ciendū & si nulla fratrū quorum me profectibus deserui-
re necesse est, uel necessitas urgeat uel utilitas moneat: dū
tamē ex hoc nō impediar quo ad quæq; ipsorū necessaria
minus paratus inueniar: nō arbitror eos debere grauari
si proprie satisfacio deuotioni.

Incipit homilia prima Bernardi Abbatis in laudibus uirginis matris.

MIssus est angelus Gabriel à deo in ciuitatē gali
lææ cui nomen nazareth: ad uirginē despōsatā Lucæ, 1.
uiro cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, &
nomen uirginis Maria. ¶ Quid sibi uoluit
euangelista tot ꝓpria noīa rerū in hoc loco tam signāter
exprimere? Credo quia noluit nos negligēter audire: qđ
tam diligenter studuit enarrare. Nominat siquidē nūciū
qui mittiẛ: dn̄m à quo mittiẛ: v̄ginē ad quā mittiẛ: spōsū
quoq; v̄ginis: amborūq; genus: ciuitatē ac regionē pro-
prijs designat noīb⁹. Vt qd hoc? Putas ne aliqd horū sup-
uacue positū sit? Nequaquā. Si em̄ nec foliū de arbore si
ne causa nec unus ex passerib⁹ sine p̄re cælesti cadit super Mat. 10.

terram: putē ego de ore sc̄ti euangelistæ supfluū diffluere
uerbū: pſertim in sacra historia ubi? Nō puto. Plena q̄ppe
sūt oīa supernis mysterijs: ac cœlesti singula dulcedine re-
Iobel.3. dūdātia: si tñ diligētē habeat inspectorē: q nouerit sugge
Esaie.4. re mel de petra oleūq; de saxo durissimo. Nēpe ī illa die
stillarūt mōtes dulcedinē: & colles fluxerūt lac & mel. Qñ
rorātibus cœlis desup: nubibusq; pluētib⁹ iustū, apta est
Psal.84 terra læta germinās saluatorē: qñ dño dāte benignitatē
& terra nostra reddente fructum suū. Sup illū mōte mō-
tiū mōtē coagulatū & pinguē mīa & ueritas obuiauerūt
sibi, iustitia & pax osculatæ sunt. Illo quoq; ī tēpore un⁹
iste inter cæteros mōtes nō modic⁹ btus hic uidelicet euā
gelista: dū desideratū nobis nostræ salutis exordium suo
mellifluo cōmēdauit eloquio: ueluti perflāte austro atq;
è uicino sole radiāte iustitiæ: q̄dā ex eo spūalia fluxerunt
Psal.14. aromata. Vtinā & nūc deus emittat uerbū suū, & liquefa-
ciat ea nobis: perflet spūs eius: & fiāt nobis intelligibilia
uerba euangelica: fiant in cordibus nostris desiderabilia
Textus. sup aurū & lapidē p̄ciosum multū: fiantq; dulciora super
mel & fauum. A Ait itaq;. Missus est āgelus Gabriel
à deo. nō arbitror hūc āgelū de minoribus esse q qualibet
ex causa crebra soleant ad terras fungi legatiōe. Qđ & ex
eius noīe palā intelligi dat̄. qđ ītpretatū fortitudo dei di
citur: & q̄a nō ab alio aliquo forte excellētiore se ut asso-
let spū: sed ab ipo deo mitti phibet̄. Propter hoc ergo po
situ est à deo, uel ideò dictū est à deo: ne cui uel beatorum
spirituū suū de⁹ antequā uirgini reuellasse putet̄ cōsiliū,
excepto dūtaxat archāgelo Gabriel qui utiq; tātæ inter
suos inueniri potuerit excellētiæ: ut tali & noīe dign⁹ ha-
beret̄, & nuncio. Nec discordat nomē a nuncio. B Dei,
q̄ppe uirtutē christū quē melius nunciare decebat: quàm
hunc: quē simile nomen honorat? Nam qđ est aliud forti
tudo quàm uirtus? Nō aūt dedecet̄: aut, incōgruū uideat̄
dn̄m & nunciū communi censeri uocabulo: cū similis in
utroq; appellationis: non sit tñ utriusq; similis causa. Ali-
1.Cori.1. ter quippe christus fortitudo, uel uirt⁹ dei dicit̄: aliter an
gelus. Angelus eñ tantū nuncupatiue: christus autē etiā
substātiue. Christus dei uirtus & dicit̄ & est: q̄ forti arma
to q suū atrium in pace custodire solebat: fortior superue
niens, ipsum suo brachio debellauit: & sic ei uasa captiui
tatis potenter eripuit. Angelus uerò fortitudo dei appel
latus est: uel q̄ huiuscemodi meruit prærogatiuā officij
quo eiusdem nunciaret aduentum uirtutis, uel quia uir-
Textus. ginem natura pauidam, simplicem, uerecumdam, de mira-
culi nouitate ne expauesceret, confortare deberet. Qđ &
fecit, Ne timeas, inquiens, Maria inuenisti gratiam apud
deum. Sed & ipsius sponsum hominē utiq; nihilominus
humilem ac timoratum: nō irrationabiliter forsitā idem
angelus confortasse creditur: quàquam tunc ab euange-
Matth.1 lista non nominetur. Ioseph, inquit, fili Dauid: ne timeas
accipere mariam cōiugem tuam. Conuenienter itaq; ga-
briel ad hoc opus eligitur: imo quia tale illi negocium
iniungitur: recte tali nomine designatur. Missus est ergo
Textus. angelus Gabriel à deo: quo? In ciuitatem galilææ cui no
men nazareth. Videamus si ut ait Natanael: à Nazareth
Ioānis.1 potest aliquid boni esse. Nazareth interpretatur flos. Vi
detur autem mihi quodam semen fuisse diuinæ cogna-
tionis tanquàm è cœlo iactatum in terras, allocutiones &
promissiones factæ cœlitus ad patres, Abraā scilicet, Isaac
& Iacob. De quo semine scriptum est. Nisi dominus sa-
baoth reliquisset nobis semen: sicut sodoma fuissemus: &
Esaiæ.1. quasi Gomorra similes essemus. Floruit autē hoc semen
in mirabilibus quæ ostensa sunt ī exitu Israel de ægypto
in figuris & ænigmatibus per totū iter in deserto usq; in
terram promissionis: & deinceps in uisionibus & uatici-
nijs prophetarum: in ordinatione quoq; regni ac sacerdo
tij usq; ad christum. Christus autem huius seminis & ho-
Psal.84 rū florū nō immerito fructus esse intelligit̄: dicēte Dauid
Dn̄s dabit benignitatē: & terra nostra dabit fructū suum.
Psal.131. Et iterū. De fructu uentris tui ponam super sedem tuā. In
nazareth ergo nunciatur christus nasciturus: q̄a in flore
speratur fructus processurus. Sed p̄deūte fructu flos deci
dit: quia ueritate apparente in carne: figura pertransijt.
Vnde & Nazareth ciuitas galilææ dicit̄: id est trāsmigra-
tionis: quia nascente christo oīa illa trāsierunt, quæ supe-
rius enumeraui: quæ ut ait apostolus: in figura continge-
bāt illis. Hos ergo flores & nos qui iam fructū tenemus 1.Cor.10
pertransisse uidemus, & dū adhuc florere uidebantur: trā
situri preuidebant̄. Vñ Dauid: Mane sicut herba trāseat
mane floreat & transeat: uespere decidat, induret & are- Psal.89.
scat. Vespere etenim: id est quādo uenit plenitudo tempo
ris in quo misit deus unigenitum suum factum ex mulie Gala.4.
re: factum sub lege: dicente ipso. Ecce noua facio omnia,
uetera transierunt & disparuerūt: quō in nouitate succre Esa.43.
scentis fructus flores decidunt & arescunt. Vnde rursus
scriptū est. Fœnum aruit & flos decidit: uerbum aūt dñi
manet in æternū. Credo nō ambigis quin uerbū fructus Esa.40.
sit: uerbum aūt christus est. Bonus itaq; fructus christus Psal.75.
qui manet in æternū. Sed ubi est fœnū qđ aruit: ubi est
flos qui decidit? Propheta respōdeat. Oīs caro fœnū: &
oīs gloria eius tanquā flos fœni. Si omnis caro fœnum:
ergo carnalis ille populus iudeorum fœnum fuit. An nō
fœnum aruit: dū idem populus ab omni spiritus pingue
dine uacuus, siccæ literæ adhæsit? An nō etiam flos deci
dit: quando gloriatio quā habebant in lege non reman-
sit? Si flos nō decidit: ubi ergo regnum: ubi sacerdotiū:
ubi prophetæ: ubi templum: ubi deniq; magnalia illa de
quibus gloriari solebant & dicere: quanta audiuimus &
cognouimus ea: & patres nostri narrauerūt nobis. Et ite
rū. Quāta mandauit patribus nostris nota facere ea filijs Psal.75.
suis. Et hæc dicta sunt pro eo quod positū est: in nazareth
ciuitatem galilææ. In illam ergo ciuitatem missus est an- Textus.
gelus gabriel à deo. Ad quem? Ad uirginē desponsatam
uiro: cui nomen erat Ioseph. B Quæ est hæc uirgo: tā
uenerabilis ut salutetur ab angelo: tam humilis, ut despō
sata sit fabro? Pulchra permixtio uirginitatis & humili-
tatis: nec mediocriter placet deo illa anima in qua & hu-
militas commendat uirginitatem: & uirginitas exornat
humilitatē. Sed quāta putas ueneratiōe digna est: in qua
humilitatē exaltat fœcūditas: & partus cōsecrat uirgini-
tatē? Audis uirginē: audis, hūile: si nō potes uirginitatē
humilis: imitare humilitatē uirginis. Laudabilis uirt⁹ uir
ginitas: sed magis necessaria humilitas. Illa consulit̄: ista
precipit̄. Ad illā inuitaris: ad istā cogeris. De illa dicitur.
Qui potest capere capiat: de ista dicit̄: Nisi qs efficiat̄ si-
cut paruulus iste: nō intrabit in regnū cœlorū. Illa ergo Mat.19.
renumerat̄, ista exigit̄. C Potes deniq; sine uirginitate Mat.18.
saluari: sine humilitate nō potes. Potest inquā placere hu
militas q̄ uirginitatē deplorat amissam: sine hūmilitate aūt
audeo dicere: nec uirginitas Mariæ placuisset. Super quē
inqt, requiescet spūs meus: nisi sup humilē, & q̄etū? Sup Esa. ulti.
humilē dixit: nō super uirginē. Si igit̄ maria humilis non
esset: sup eā spūsc̄tus nō requieuisset. Si sup eā non reqe-
uisset nec impregnasset. Quō eñ de ipso sine ipso cōcipe
ret? Patet itaq; quia ut de spūsc̄tō cōciperet: sicut ipa per-
hibet. Respexit hūilitatē ancillæ suæ deus, potius quā uir Lucæ.1.
ginitatē. Et si placuit ex uirginitate: tamē ex hūilitate cō
cepit. Vñ constat quia etiā ut placeret ꝟginitas: hūilitas
p̄culdubio fecit. Quid dicis uirgo superbe? Maria uirgi
nē se oblita: gloriat̄ de humilitate: & tu negligendo hūi-
litatē: blādiris tibi de uirginitate? Respexit (ait illa) hūi-
litatē, ancillæ suæ. Quæ illa? Virgo utiq; sancta, uirgo so
bria, uirgo deuota. Nunquid tu castior illa? Nūquid de- Vñ sup.
uotior? Aut nunquid tua forte pudicitia gratior castita-
te Mariæ? ut tu scilicet sine humilitate placere sufficias ex
tua: quod illa non potuit ex sua: Deniq; quanto honora-
bilior es ex singulari munere castimoniæ: tāto tibi tu ma
iorem iniuriam facis: q̄ eius in te decorem fœdas permi-
xtiōe superbiæ. Alioquin expedit tibi uirginem nō esse,
quàm de uirginitate insolescere. Nō omnium quidem est
uirginitas: multo tamen pauciorum est cum uirginitate
humilitas. Si igitur uirginitatem in Maria nō potes nisi
mirari:

mirari: stude humilitatem imitari: & sufficit tibi. Qd' si & virgo & hũiliss es: qsqui es, magnꝰ es. Est tñ maiꝰ aliqd quod mireris ĩ maria: scilicet cũ uirginitate fœcunditas. A seculo em̃ non est auditũ: ut aliqua simul mater esset & uirgo. Quòd si & cuius mater attẽdas: quo te tua sup eiꝰ mirabili celsitudine ducet admiratio? Nonne ad hoc ut te uideas nec satis posse mirari? Nonne tuo imo ueritatis iudicio illa quæ deũ habuit filiũ super omnes etiam choros exaltabitur angelorum? An non deum & dñm ange-
Lucæ. 2. lorũ maria suum audacter appellat filiũ: dicẽs? Fili quid fecisti nobis sic? Quis hoc audeat angelorũ? Sufficit eis & pro magno habent q̃ cum sint spiritus ex conditione:
Psal. 103. ex gratia facti sunt & uocati angeli: testãte dauid. Qui facit, inqt, angelos suos spiritus. Maria uero matrẽ se agnoscens: maiestatem illam cui illi cũ reuerentia seruiũt: cum fiducia suum nũcupat filium. Nec dedignatur nũcupari deus qd' esse dignatus est. Nã paulopost subdit euangelista. Erat inquẽs, subditus illis. Quis? Quibus? Deus ho
Lucæ. 2. minibus. Deus, inquàm, cui angeli subditi sunt: cui principatus & potestates obediunt subditus erat mariæ. Nec tantum mariæ: sed etiam Ioseph propter mariam. Mirare ergo utrumlibet: & elige quid ampliꝰ mireris: siue filij benignissimam dignationem: siue matris excellentissimam dignitatem. Vtrinq; stupor: utrinq; miraculum. Et q̃ deꝰ fœminæ obtemperet: humilitas absq; exemplo: & q̃ deo fœmina principetur: sublimitas sine socio. In laudibꝰ uir-
Apoca. 14. ginum singulariter canitur: q̃ sequuntur agnũ quocũq; ierit. Quibus ergo laudibus iudicas dignam: quæ etiam præit? Disce homo obedire: disce terra subdi: disce puluis obtemperare. De auctore tuo loquẽs euangelista: & erat, inquit, subditus illis, haud dubiũ quin mariæ & Ioseph. Erubesce superbire cinis. Deus se humiliat: & tu te exaltas. Deus se hominibus subdit: & tu dominari gestiens hominibus: tuo te præponis auctori? Vtinam mihi aliquando tale aliquid cogitãti, deus respondere dignetur:
Mat. 16. quod & suo increpando respõdit apostolo. Vade inquit, post me sathana: quia non sapis ea que dei sunt. Quotiens enim hominibus præesse desidero: totiens deum meum præire contendo: & tunc uerè non sapio ea quæ dei sunt. De ipso namq; dictum est & erat subditus illis. Si hominis ô homo imitari dedignaris exemplum: certe non erit tibi indignum sequi auctorem tuum. Si non potes forsitan sequi eũ quocũq; ierit: dignare uel sequi quo tibi condescendit. Hoc est si nõ potes sublimẽ incedere semitam uirginitatis: sequere uel deum per tutissimã uiam humilitatis. A cuiꝰ rectitudine si qui etiam de uirginibꝰ deuiauerint: ut uerum fatear nec ipsi sequũtur agnum quocunq; ierit. Sequuntur quidem agnũ coinquinatus: humilis: sequitur & uirgo superbus: sed neuter quocunq; ierit: quia nec ille ascendere potest ad mũdiciam agni qui sine macula est: nec is ad eiusdem mãsuetudinem descendere dignatur: qua scilicet nõ corã tondente: sed coram occidente se obmutuit. Attamen salubriorem eligit sequendi partem in humilitate peccator quàm in uirginitate superbus: cum & illius immundiciã sua humilis satisfactio purget: & huius pudicitiã superbia iquinet. Sed felix maria cui nec humilitas deficit nec uirginitas. Et quidem singularis uirginitas quam nõ temerauit sed honorauit fœcunditas, & nihilominꝰ specialis humilitas quam non abstulit: sed extulit fœcunda uirginitas, & incomparabilis prorsus fœcũditas: quam uirginitas simul conitar & humilitas. Quid horum nõ mirabile: quid non incomparabile: quid non singulare. Mirum uero si non hæsitas in eorũ ponderatione: quid tua iudices dignius ammiratiõe: utrum uidelicet potius stupenda sit fœcunditas in uirgine: an in matre integritas: sublimitas in prole: an cum tanta sublimitate humilitas: nisi q̃ indubitãter horũ singulis præferenda sunt simul cuncta: & incomparabiliter excellentius est atq; felicius omnia percepisse quàm aliqua. Et quid mirum si deꝰ qui mirabilis legitur & cernitur in sanctis suis: mirabilem se exhibuit in matre sua? Veneramini ergo cõiuges in carne corruptibili carnis integritatem: miramini etiam uos sacræ uirgines in uirgine fœcunditatem: imitamini omnes hoĩes dei matris humilitatẽ. Honorate sancti angeli uestri regis matrem: qui nostræ adoratis uirginis prolẽ: ipsum utiq; nostrum pariter ac uestrum regem: nostri generis reparatorem: uestræ ciuitatis instauratorem. Cuius apud uos tam sublimis inter nos tã humilis à uobis pariter & à nobis deꝶ, & dignitati debita reuerẽtia, & dignationi honor gloria, in sæcula sæculorum. Amen.

Explicit homilia prima. Homilia. II. unde supra.

NOuum quidem canticum illud quod solis dabitur in regno Dei cãtare uirginibus: ipsam virginum reginam cũ cæteris, imo primã inter cæteras esse caniturã: nemo est qui ambigat. Puto autẽ illã præter illud quod solis, licet cũ omnibꝰ, tamen uirginibus ei, ut dixi, cõmune erit dulciori quodã atq; elegantiori carmine lætificaturã esse ciuitatem dei. Cui utiq; dulcisonos depromere uel exprimere modulos ne ipsarũ quidẽ uirginũ ulla digna ĩuenieꝶ: quia soli merito decãtandũ seruabiꝶ: quæ sola de partu & ptu diuino gloriaꝶ. Gloriaꝶ dixerim de partu nõ in se, sed ĩ ipo, quẽ peperit: Deus siquidẽ (deus em̃ est quẽ peperit) matrem suã singulari in cœlestibꝰ donaturus gloria, singulari in terris præuenire curauit & gratia: qua uidelicet ineffabiliter & intacta conciperet: & pareret incorrupta. Porrò deũ hmõi decebat natiuitas: qua nõ nisi de uirgine nasceretꝶ. Talis cõgruebat & uirgini partus: ut nõ pareret nisi deum. Proinde factor hominũ ut homo fieret, nasciturus de hoĩe talẽ sibi ex oĩbus debuit deligere imo cõdere matrẽ: qualẽ & se decere sciebat: & sibi nouerat placiturã. Voluit itaq; esse uirginẽ de qua ĩmaculata ĩmaculatus ꝓcederet, omnium maculas purgaturus. Voluit & humilẽ de qua mitis & humilis corde ꝓdiret: harũ in se uirtutũ necessariũ oĩbus, saluberrimũq; exemplũ ostensurus. Dedit uirgini partum: qui ei iam ante & uirginitatis inspirauerat uotum: & humilitatis prærogauerat meritũ. Alioquin quomodo angelus eam in sequẽtibꝰ gratia plenam prenũciat: si quippiam uel parum boni quod ex gratia non esset habebat? Vt igitur quæ sanctum sanctorũ cõceptura erat pariter & paritura: sancta esset corpore, accepit donũ uirginitatis: ut esset & mẽte: accepit & humilitatis. His nimirũ uirgo regia: gẽmis ornata uirtutum: geminoq; mẽtis pariter & corporis decore præfulgida: specie sua & pulchritudine sua in cœlestibus cognita: cœli ciuiũ in se ꝓuocauit aspectus: ita ut & regis animam in sui cõcupiscentiã inclinaret: & cœlestem nũciũ ad se desupnis educeret. Et hoc est qd' nobis hic euãgelista commẽdat cum angelum perhibet à deo destinatũ ad uirginẽ. A deo inquit ad uirginẽ. i. à celso ad humilem, à domino ad ancillã, à creatore ad creaturã. Quanta dignatio dei: quãta uirginis excellentia? Currite matres: currite filiæ: currite oẽs quæ post euam, & ex eua, & parturimini cũ tristitia, & parturitis: adite virginalẽ thalamũ: ingredimini si potestis pudicũ sororis uestræ cubiculũ. Ecce em̃ deus mittit ad uirginẽ: ecce affatur angelus mariã. Apponite aurẽ parieti, auscultate qd nũciet ei, si fortè audiatis, unde cõsolemini. Lætare pr̃ adam: sed magis tu ô eua mater exulta: qui sicut oĩum parẽtes, ita omnium fuistis peremptores: &, quod infeliciꝰ est, prius peremptores, quàm parentes. Ambo inquam cõsolamini super filia & tali filia: sed illa amplius de qua malũ ortũ est prius: cuius opprobriũ in omnes pertrãsiit mulieres. Instat namq; tempus quod iam tollatur opprobriũ: nec habeat uir quid causetur aduersus fœminã: qui utiq; dũ se imprudenter excusare conaretur: crudeliter illã excusare nõ cunctatꝰ est, dicẽs. Mulier quã dedisti mihi: dedit mihi de ligno, & comedi. Propterea curre eua ad Mariã: Gene. 3.
curre mr̃ ad filiã: filia ꝓ mr̃e rn̄deat: ipsa mr̃is opprobriũ auferat: ipsa pr̃i ꝓ mr̃e satisfaciat: quia ecce si uir cecidit ꝑ

fœminā: iā nō erigitur nisi per fœminam. Quid dicebas
ô adā? Mulier quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno &
comedi. Verba malitiæ sunt hæc: quibus magis augeas
quàm deleas culpam. Veruntamen sapientia uicit mali-
Sapi. 7. tiam: cùm occasionem uenie, quam à te deus interrogan-
do elicere tētauit, sed non potuit: in thesauro indeficien
tis suæ pietatis inuenit. Redditur nempe fœmina pro fœ-
mina: prudens pro fatua, humilis pro superba: quæ pro
ligno mortis gustum tibi porrigat uitæ: & pro uenenoso
cibo illo amaritudinis dulcedinem pariat fructus æterni.
Muta ergo iniquæ excusationis uerbum in uocem gra-
tiarum actionis: & dic: Domine, Mulier quā dedisti mi-
hi dedit de ligno uitæ & comedi, & dulce factum est su-
per mel ori meo: quia in ipso uiuificasti me. Ecce enim ad
hoc missus est angelus ad uirginem. O admirandam &
omni honore dignissimam uirginem: ô fœminam singu-
lariter uenerandam super omnes fœminas admirabilem,
parentum reparatricem, posterorum uiuificatricē. Mis-
sus est, inquit, angelus ad uirginem. Virginē carne: uir-
ginem mente: uirginem professione: uirginē deniq; qua-
lem describit apostolus: mente & corpore sanctam. C
1. Cor. 7. Nec nouiter nec fortuitu inuentam: sed à sæculo electā:
ab altissimo præcognitam: & sibi præparatam: sb ange-
lis seruatam, à patribus præsignatam à prophetis pro-
missam. Scrutare scripturas: & proba quæ dico. Vis ne ut
& ego aliqua ex his testimonia hic inseram? Vt pauca lo-
quar de pluribus: quam tibi aliam prædicasse deus ui-
detur: quando ad serpentem ait. Inimicitias ponā inter te
& mulierem? Et si adhuc dubitas an de Maria dixerit: au-
Gen̄. 3. di quod sequitur. Ipsa cōteret caput tuum. Cui hæc ser-
uata uictoria est: nisi Mariæ? Ipsa proculdubio caput cō
Vbi supra. triuit uenenatum: quæ omnimodam maligni suggestio-
nem tam de carnis illecebra: quàm de mentis super-
bia deduxit ad nihilum. Quam uerò aliam Salomon re-
quirebat cum dicebat. Mulierem fortem quis inueniet?
Nouerat quippe uir sapiens huius sexus infirmitatem,
fragile corpus: lubricam mentem: quia tamen & deū le-
gerat promisisse, & ita uidebat congruere, ut qui uicerat
Prouer. 31. per fœminam uinceretur per ipsam: uehementer admirās
aiebat. Mulierem fortē quis inueniet? Quod est dicere.
Si ita de manu fœminæ pēdet & nostra omniū salus & in-
nocentiæ restitutio: & de hoste uictoria: fortis omnino ne
Vbi supra. necesse est ut prouideatur: quæ ad tantū opus possit esse
idonea. Sed mulierem fortem quis inueniet? At ne hoc
quæsisse putetur desperādo: subdit prophetādo. Procul
& de ultimis finibus precium eius: hoc est non uile, non
paruū, nō mediocre: non deniq; de terra sed de cœlo: nec
de cœlo proximo terris preciū fortis huius mulieris: sed
à summo cœlo egressio eius. Quid deinde rubus ille quō
dam Mosaicus portendebat: flammas quidam emittens
sed non ardens: nisi Mariam parientem & dolorem non
Exodi. 3 sentientem? A Quid ergo uirga aaron florida nec
humectata: nisi ipsam concipientem, quamuis uirum non
Nūe. 17. cognoscentem? Huius magni miraculi maius mysteriū
Esaias edisserit dicēs. Egredietur uirga de radice iesse: &
Esaiæ. 11. flos de radice eius ascendet: uirgam uirginē, florē uirgi-
nis partū intelligens. Sed si tibi ꝙ nūc in flore christus
intelligi dicit superiori uideatur aduersari sententiæ: qua
nō ꝟgæ flore sed floris fructu designari dicebatur: noue
ris in eadē aaronica uirga quæ nō solū floruit: sed & frō-
duit: & fructū emisit nō solū flore uel fructu, sed ipsis etiā
frōdibus eūdem significari. Noueris & apud Moysem
nec fructu uirgæ, nec flore: sed ipsa uiga demōstrari. Illa
Exo. 14. utiq; uirga: qua feriente, aqua uel diuiditur transituris:
Exo. 17. uel de petra excutitur bibituris. B Nullum autē incō-
ueniens est diuersis reb⁹ diuersis ex causis christū figua
ri: & in uirga quidem potētiam: in flore uerò fragrātiā:
in fructu autem saporis dulcedinem: in frōdibus quoq;
sedulam eius intelligi protectionē: qua uidelicet paruu-
los ad se confugientes sub umbra alarum suarum prote-
gere nō desinit: siue ab æstu carnalium desideriorum, si-
ue à facie impiorum qui eos affiixerunt. Bona & deside-
rabilis umbra sub alis iesu: ubi tutum est fugientibus re-
fugiū: gratum fessis refrigerium. Miserere mei dn̄e Iesu, Psal. 56.
miserere mei: qm̄ in te confidit anima mea: & in umbra
alarum tuarum sperabo: donec transeat iniquitas. In hoc
tamen esaiæ testimonio: florem filium: uirgam intellige
matrem: quoniā & uirga floruit absq; germine: & uirgo
concepit non ex homine. Nec uirgę uirorem floris læsit
emissio: nec uirginis pudorem sacri partus editio. Profe-
ramus & alia uirgini matri, deoq; filio congrua de scri-
pturis testimonia. Quid illud gedeonis uellus significat
quod utiq; de carne tonsum: sed sine uulnere carnis Iudic. 6.
in area ponitur: & nūc quidem lana nūc uerò area rore ꝑ
funditur: nisi carnem assumptā de carne uirginis & absq;
detrimento uirginitatis? Cui utiq; distillantibus cælis:
tota se infudit plenitudo diuinitatis: adeo ut ex hac pleni
tudine omnes accepperimus, qui uere sine illa non aliud
quàm terra arida sumus. Huic quoq; gedeonico facto ꝓ
pheticum dictum pulchre satis conuenire uidetur: ubi le- Psal. 71.
gitur. Descendat sicut pluuia in uellus. Nam per hoc qđ
sequitur: & sicut stillicidia stillātia super terrā, idē datur
intelligi: quod per inuentam rore madidam aream. Plu-
uia quippe uoluntaria quam segregauit deus heredita-
ti suæ placidæ prius & absq; strepitu operatiōis humanæ
suo se quietissimo illapsu uirginem dimisit in uterū: post
modum uerò ubiq; terrarum diffusa est per ora predica-
torum, non iam sicut pluuia in uellus: sed sicut stillicidia
stillantia super terram: cū quodam utiq; strepitu uerbo
rum ac sonitu miraculorum. Siquidem recordatæ sunt
nubes illæ quæ portabant pluuiam: preceptum sibi fuis-
se cum mitterentur. Quod dico uobis in tenebris dicite
in lumine: & quod in aure auditis prædicate super tecta. Mat. 10.
Quod & fecerunt. Etenim in omnem terram exiuit so-
nus eorum: & in fines orbis terræ uerba eorum. A Au-
diamus & hieremiam noua ueteribus uaticinantem: &
quem præsentem monstrare non poterat: uenturum &
ardenter desiderantem, & fidenter promittentem. Nouū
inquit, creauit dominus super terram: fœmina circunda Hier. 31.
bit uirum. Quæ est hæc fœmina. Quis uerò iste uir. Aut
si uir: quomodo à fœmina circūdat⁹. Aut si à fœmina cir
cundari potest quomodo uir. Et ut apertius dicam: quo-
modo potest simul & uir esse & in utero matris. Hoc est
em̄ uirum à fœmina circundari. Nouimus uiros: qui scili
cet infantiam: pueritiam: adolescentiam: atq; iuuentutem
transeuntes: ad gradum usq; senectuti proximum perue-
nerunt. Qui ergo iam adeo grandis est: quomodo à fœmi
na circūdari potest. Si dixisset fœmina circundabit in-
fantem, uel femina circundabit paruulum: nec nouum ui
deretur nec mirum. Nunc autem quia nil tale posuit: sed
dixit uirum: querimus que sit hæc nouitas quàm deus fe
cit in terra: ut fœmina circundaret uirum: & uir intra fœ
minei unius corpusculi membra sese cohiberet. Quid est
hoc miraculi. Nunquid potest homo ut ait. Nicodemus
in uentrem matris suæ iteratoītroire & nasci. Sed uerto Ioan. 3.
me ad cōceptum partumq; uirginalem: si forte inter plu
rima noua ac mira que ibi profecto inspicit qui diligēter
inquirit: etiam hāc quam de propheta protuli reperiam
nouitatem. Porrò ibi agnocitur lōgitudo breuis: latitu
do āgusta: altitudo subdita: profunditas plana. Ibi agno
scitur lux non lucens: uerbum infans: aqua sitiens: panis
esuriens. Videas si attendas potentiam regi: sapiētiam in
strui: uirtutem sustentari: deum deniq; lactētem: sed ange
los reficientem: uagientem sed miseros consolantem. Vi-
deas si attendas tristari lætitiam: pauere fiduciam: salu-
tem pati: uitam mori: fortitudinem infirmari. Sed quod
non minus mirandum est: ipsa ibi cernitur tristitia læti-
ficans: pauor confortans: passio saluans: mors uiuificans:
infirmitas roborans. Cui iam illud quoque non occur-
rat quod quærebam. Nunquid non facile tibi est inter
hæc fœmina agnocere uirum circundantem: cum ma-
riam uideas uirum approbatū a deo, Iesum suo utero cir
cumplectentem

complectētē. Virū aūt dixerim fuisse iesum, non solū iam
cū diceret uir ꝓpheta potēs in opere & sermone: sed etiā
cū tenera adhuc infantis mēbra, dei mater blando uel fo-
ueret in gremio, uel gestaret in utero. Vir igit̃ erat iesus
necdū etiam natus, sed sapientia non ætate: animi uigore
nō uiribus corpis: maturitate sensuū: nō corpulētia mem
brorū. Neq; enim minus habuit sapientiæ, uel potius nō
minus fuit sapiā iesus cōceptus quàm natus: puus quàm
magnus. Siue ergo latens in utero, siue uagiens in præse
pio: siue iam grādiusculus interrogās doctores ī templo,
siue iā perfectæ ætatis docens ī populo: æque ꝑfecto ple-
nus fuit spiritusctō. Nec fuit hora in quacunq; ætate sua:
qua de plenitudine illa quam in sui conceptiōe accepit in
utero, uel aliquid minueret̃, uel aliquid eidem adijceret̃:
sed a principio ꝑfectus: a principio, inquā plen⁹ fuit spū
Esaiæ.11. sapiētie & intellectus: spiritu consilij & fortitudinis: spi-
ritu scientiæ & pietatis: & spiritu timoris dñi. D Nec
Luc.2. te moueat ꝙ de illo legis in alio loco. Iesus autem ꝓficie
bat sapientia & ætate & gratia apud deum & homines.
Nam quod de sapientia & gratia hic dictum est: non secū
dum qđ erat: sed ſm qđ apparebat intelligendum est: nō
quia uidelicet aliquid ei nouū accideret qđ ante non ha
beret: sed qđ accidere uideret̃ quando uolebat ipse ut ui-
deret̃. Tu homo cum proficis, nō quādo, nec quātum uis
proficis: sed te nesciēte tuus moderat̃ profectus: tua uita
disponitur. At uerò puer iesus qui disponit tuam, ipse di
sponebat & suam, & quando uolebat & quibus uolebat
sapiens apparebat, quando & quibus uolebat sapiētior:
quando & quibus uolebat sapientissimus, quāquàm ī se
nūquàm esset nisi sapientissimus. Similiter & cum semper
omni gratia plenus fuisset: siue quam apud deū: siue quā
apud homines habere deberet, pro suo tamen arbitrio eā
nunc plus, nunc minus ostētabat: prout cernentium uel
meritis cōgruere, uel saluti expedire sciebat. Cōstat ergo
quia semper iesus uirilem animum habuit: & si semper in
corpore uir nō apparuit. Cur deniq; dubito uirum fuis-
se in utero: quem inibi deum fuisse non ambigo. Minus
quippe est esse uirū quàm esse deum. Sed uide si nō etiam
hanc hieremiæ nouitatem Esaias lucidissime aperit: qui
Esaiæ.7. nouos superius aaronicos flores exposuit. Ecce, inquit,
uirgo cōcipiet, & pariet filium. En habes fœminam scili-
cet uirginē. Vis & de uiro audire quid sit. Et uocabitur,
ait, nomen eius emanuel: id est nobiscū deus. A Fœmi
na itaq; circundās uirum: uirgo est concipiens deum.
Vides quàm pulchre & concorditer sanctorum mira fa
cta & mystica dicta sibijnuicem concinunt. Videas quàm
stupendum sit hoc unum de uirgine, & in uirgine factum
miraculum: quod tot miracula præuenerunt: tot oracula
promiserunt. Vnus nimirum fuit spiritus prophetarum:
& licet diuersis modis, signis & temporibus eandem rem
diuersi non diuerso spiritu & præuiderunt & prædixe-
runt. Quod moysi monstratum est in rubo & igne: aaron
ī uirga & flore: gedeoni in uellere & rore: hoc aperte Sa-
lomon præuidit in forti muliere & ei⁹ precio: apertius
Hieremias præcinit de fœmina & uiro: aptissime Esaias
declarauit de uirgine & deo. Gabriel tādem exhibuit ip-
sam salutando. Ipsa namq; est de qua nunc euangelista.
Lucæ.1. Missus est, ait angelus à deo ad uirginem desponsatam
Ioseph. B Ad uirginem, inquit, desponsatam. Quare
desponsatam. Cum esset, inquam, uirgo electa & ut osten-
sum est uirgo conceptura: uirgo paritura; mirum cur de-
sponsata fuerit non nuptura. Nunquid uel hoc casu fa-
ctum quis dixerit. Non ex casu factum quod rationabilis
causa commendat causa ualde utilis & necessaria & diui-
ni prorsus adinuentione consilij digna. Dicam ꝙ mihi
imo ꝙ ante me patribus uisum fuit. C Illa utiq; fuit
ratio desponsationis mariæ, quæ & dubitationis thomæ.
Mos siquidē iudeorū erat ut à die despōsationis suæ, usq;
ad tp̄s nuptiarū, sponsis sponsæ traderētur custodiendæ:
quatenus earū ipsi eo sibi pudicitiam curiosius seruarēt:
quo sibipsi fideliores existerant. Sicut ergo Thomas du
bitando, palpando, constantissimus factus est dñicæ con-
fessor resurrectionis: ita & Ioseph Mariam sibi despon-
sando eiusq; cōuersationem in tempore custodiæ studio-
sius comprobando: factus est pudicitiæ fidelissimus te-
stis. Pulchra utriusq; rei conuenientia: & dubitatio tho-
mæ & desponsatio Mariæ. Poterant quidem similis erro
ris laqueū nobis inijcere, fidei uidelicet in illo: castitatis
in illa ueritatem in suspitionem adducere: sed ualde pru-
denter, & pie factum est per contrarium: ut unde metue-
batur suspitio: firma fit certitudo. Nam & de filij resurre-
ctione citius quidem ego qui infirmus sum crediderim
Thomæ dubitanti & palpanti: quàm cephæ audienti &
credenti: & de matris continentia facilius spōso eius cu-
stodienti & experiēti: quàm ipsi quoq; uirgini de sola
sua cōsciētia se defendēti. D Dic quæso quis eā uidēs
non desponsatā & grauidā, non potius diceret corruptā
quàm uirginē? Nō aūt decebat hoc dici de matre dñi. To
lerabilius uerò atq; honestius fuit putari ad tp̄s christū
de coniugio fuisse natū: quàm de fornicatione. A Sed
non poterat, inquis, deus apertum aliquod ostendere si-
gnum: quo uidelicet fieret: ut eius nec ortus infamaretur
nec mater criminaretur? Poterat utiq;: sed non poterat
latere dæmones: qđ sciret homines. Opotebat aūt à prin
cipe mundi aliquandiu celari diuini consilij sacramentū
non quod deus si palam opus suum facere uellet: impedi
ri posse ab illo metueret: sed quia ipse qui nō solū poten-
ter, sed etiā sapienter quæcunq; uoluit fecit: sicut in om-
nibus operibus suis quasdam rerum uel temporum con-
gruētias ꝓpter ordinis pulchritudinem seruare consue-
uit: ita in hoc quoq; tam magnifico opere suo, nostræ ui-
delicet reparationis, nō tātum potentiā suam, sed & pru-
dentiam ostēdere uoluit. Et quamquam illud aliter quō
uellet perficere potuisset: placuit ei tamē eo potius & mō
& ordine hominem sibi reconciliare: quo nouerat ceci-
disse, ut sicut diabol⁹ prius seduxit fœminam: & postmo-
dum uirum per fœminam uicit, ita prius à fœmina uirgi-
ne seduceretur, & post à uiro christo aperte debellaret̃:
quaten⁹ malitiæ fraudi dum ars pietatis illuderet: ac ma-
ligni fortitudinē, christi uirtus cōtereret: diabolo Deus
& prudentior appareret & fortior. Ita quippe decuit in-
carnatam sapiētiam spiritalem uincere maliciam: quo
non solum attingeret à fine usq; ad finem fortiter: sed &
disponeret omnia suauiter. Attingit autem à fine, usque
ad finem, id est à cœlo usque ad infernum. Si ascendero, Psal.138
inquit, in cœlum, tu illic es, si descendero in infernum,
ades. Vtrobiq; uerò fortiter quādo & de supernis expu-
lit superbum: & apud inferos spoliauit auarum. Con-
ueniens ergo erat ut suauiter quoque omnia cœlestia sci
licet & terrena disponeret: quatenus & illinc deijciens
inquietū, reliquos in pace firmaret: & huc debellaturus
inuidum, nobis prius suæ humilitatis & mansuetudinis
ualde necessarium exemplum relinqueret: sicq; mirabili
fieret moderamine sapientiæ, ut & suis suauis: & hosti-
bus fortis appareret. Quid enim prodesset diabolum à
deo uinci: nobis manētibus superbis. Necessario igitur
desponsata est Maria Ioseph: quando per hoc & à cani-
bus sanctum absconditur: & à sponso uirginitas compro
batur, & uirginis tam uerecundiæ parcitur: quàm famæ
prouidetur. Quid sapientius? quid dignius diuina pro-
uidentia? Vno tali cōsilio secretis cœlestibus, & admitti
tur testis, & excluditur hostis, & integra seruatur fama
uirginis matris. Alioquin quādo pepercisset iustus adul-
teræ? Scriptū est autem: Ioseph autem uir eius cùm esset
iustus, & nollet eam traducere: uoluit occultè dimitte- Matt.1.
re eā. Bene cùm esset iustus, noluit eā traducere: quia si-
cut nequaquàm iustus esset si cognitam ream consensis-
set: sicnihilominus iustus non esset si probatam innoxi-
am condemnasset. D Cùm ergo iustus esset, & nollet
eā traducere: uoluit dimittere eam. Quare uoluit dimit-
tere eam? Accipe & in hoc non meam, sed patrum sen-
tentiam. Propter hoc Ioseph uoluit dimittere eam: pro-

Lucæ.5. pter quod & petrus dn̄m à se repellebat dicens, Exi à me
domine, quia homo peccator sum: propter quod & cen-
turio à domo sua eū ꝓhibebat cum diceret. Domine non
Matth. sum dignus ut intres sub tectum meū. Ita ergo & ioseph
8. indignum & peccatorem se reputans dicebat intra se: à
tali & à tanta non debere sibi ultra familiare præstari cō-
tubernium: cuius supra se mirabilem expauescebat di-
gnitatem. Videbat & horrebat diuinæ præsentiæ certis-
simum gestantem insigne: & quia mysteriū penetrare
non poterat: uolebat dimittere eam. Expauit petrus po-
tentiæ magnitudinem: expauit centurio præsentiæ maie-
statem. Exhorruit nimirum & ioseph sicut homo huius
tanti miraculi nouitatem, mysterij profunditatē, & ideo
occulte uoluit dimittere eam. Miraris ꝙ Ioseph prægnā-
tis sese consortio uirginis indicabat indignum: cùm au-
dias & sanctam Elisabeth eius non posse ferre præsentiā:
Lucæ.1. nisi cum tremore & reuerētia? Ait namqꝫ. Vnde hoc mi-
hi ut ueniat mater domini mei ad me? Ideo itaqꝫ Ioseph
uoluit dimittere eam. Sed quare occultè & non palam?
Ne uidelicet diuortij causa inquireretur: exigeret ratio.
Quid enim uir iustus respōderet populo duræ ceruicis:
populo non credenti & cōtradicenti? Si diceret ꝙ sentie
bat, quod de illius puritate cōprobauerat: nònne mox ī
creduli & crudeles iudæi subsannarent illum, lapidarent
illam? Quando namqꝫ ueritati crederent tacenti in ute-
ro: quam postea contempserunt clamantem in templo?
Quid faceret necdum apparenti: cui postmodum impias
manus iniecerunt: etiam miraculis coruscanti? Merito er
go uir iustus ne aut mentiri aut diffamare cogeretur in-
noxiam: uoluit occulte dimittere eam. Sin uerò aliter
quis sentiat: & Ioseph sicut hominem dubitasse conten-
dat: sed quia iustus erat noluisse quidem habitare cū ea
propter suspitionem: nec tamen (quia pius erat) traduce-
re uoluisse suspectam, & ideo uoluerit occulte dimittere
eam. Breuiter respondeo etiam sic dubitationem illā Io-
seph fuisse necessariam: que diuino meruit certificari ora-
Matth. culo. Sic quippe scriptum est. Hæc autem eo cogitāte, sci
1. licet ꝙ occulte dimitteret eam: apparuit ei angelus in
somnis dicens. Ioseph fili dauid: noli timere accipere ma-
riam coniugem tuam. Quod enim in ea natum: de spiri-
tusancto est. Itaqꝫ propter istas rationes desponsata est
Lucæ. 1. Maria Ioseph: uel potius sicut ponit Euāgelista: uiro cui
nomē erat Ioseph. Virum nominat: non quia maritus, sed
ꝙ homo uirtutis erat. Vel potius quia iuxta alium Euā-
gelistam nō uir simpliciter, sed uir eius dictus est: merito
appellatur, quod necessarie putatur. Debuit ergo uir ei⁹
appellari: quia necesse fuit & putari: sicut & pater salua-
toris nō quidē esse, sed dici meruit ut putaretur esse, dicē-
te hoc ipso Euāgelista. Et ipse Iesus erat incipiens quasi
Lucæ.3. annorū triginta: ut putabat filius Ioseph. Nec uir ergo
matris: nec filij pater extitit: quāuis certa (ut dictū est) &
necessaria dispēsatione utrūqꝫ ad temp⁹ & appellat⁹ sit &
putatus. C Conijce tamen ex hac appellatione qua li-
cet dispensatoria meruit honorari, adeo ut pr̄ dei & dict⁹
& creditus sit: conijce & proprio uocabulo qđ augmen-
Gen̄.37. tum nō dubitas interpretari: quis & qualis homo fuerit
iste homo Ioseph. Simul & memento magni illius quō-
dam patriarchæ uenditi in ægypto: & scito ipsi⁹ istū nō
solū uocabulū fuisse sortitū: sed & castimoniā adeptū: in-
nocētiā assecutū & gratiā. Siquidē ille Ioseph fraterna
ex inuidia uēditus & duct⁹ in ægyptū, christi uenditio
nē præfigurauit: iste Ioseph hærodianā inuidiam fugiēs
Matth. christū in ægyptū portauit. Ille dn̄o suo fidē seruās dn̄æ
2. noluit commisceri. Iste dn̄am suā dn̄i sui matrē uirginē
Daniel. agnoscens, & ipse cōtinens fideliter custodiuit. Illi data
39. est intelligētia in mysterijs somniorū. Isti datū est cōsciū
Matth.1 fieri atqꝫ participem cœlestium sacramētorū. Ille frumē-
Gen̄.40 ta seruauit non sibi: sed omni populo. Iste panem uiuum
è cœlo seruandum accepit, tam sibi quàm toti mundo.
Nō est dubiū quin bonus & fidelis homo fuerit iste Io-
seph, cui mater desponsata est saluatoris. Fidelis, inquā,
seruus & prudēs: quē constituit domin⁹ suæ matris so-
latium: suæ carnis nutritium: solum deniqꝫ in terris ma-
gni consilij coadiutorem fidelissimum. A Huc accedit
quod dicitur fuisse de domo Dauid. Vere em̄ de domo
Dauid: uere de regia stirpe descendit uir iste Ioseph: no-
bilis genere mente nobilior. Planè filius Dauid: non de-
generās à patre suo Dauid. Prorsus, inquàm, filius dauid
nō tantū carne: sed fide: sed sanctitate: sed deuotiōe quē
tanquàm alterum Dauid dn̄s inuenit secūdum cor suū:
cui tuto committeret secretissimū atqꝫ sacratissimū sui
cordis arcanum: cui tanquàm alteri Dauid incerta &
occulta sapiētiæ suæ manifestauit: & dedit illi nō ignarū
esse mysterij, quod nemo principū huius seculi agnouit:
cui deniqꝫ datum est qđ multi reges & prophetæ cum
uellent uidere nō uiderunt: audire & nō audierunt: non
solum uidere & audire, sed etiam portare, deducere, am-
plecti, deosculari, & nutrire, & custodire. Non tm̄ aūt Io-
seph, sed & Maria descēdisse credēda ē de domo Dauid.
Alioquin nō esset despōsata uiro de domo Dauid: si nō
esset & ipsa de domo dauid. Ambo igit̄ erant de domo
Dauid: sed in altera cōpleta est ueritas quā iurauit do-
minus Dauid: altero tm̄ conscio & teste, adimpletæ pro-
missionis. In fine autē uersus: & nomē, inquit, uirginis
Maria. C Loquamur pauca, & super hoc nomine qđ
interpretatum maris stella dicitur: & matri uirgini ualde
cōuenienter aptatur. Ipsa namqꝫ aptissime syderi com-
paratur: quia sicut sine sui corruptione sydus suum emit
tit radium: sic absqꝫ sui læsione uirgo parturit filiū. Nec
syderi radius suam minuit claritatem: nec uirgini filius
suam integritatem. Ipsa est igitur nobilis illa stella ex Ia-
cob orta: cuius radius uniuersum orbem illuminat: cuius
splendor, & ꝑfulget in supernis, & inferos penetrat, ter-
ras etiā perlustrans, & calefaciens magis mētes quàm cor-
pa fouet uirtutes: excoquit uitia. Ipsa inquā est præcla-
ra, & eximia stella sup hoc mare magnū, & spaciosum ne
cessario subleuata, micās meritis, illustrās exēplis. D O
quisquis te intelligis in huius profluuio magis in-
ter procellas, & tempestates fluctuare quàm per terram
ambulare: ne auertas oculos à fulgore hui⁹ syderis: si nō
uis obrui procellis. Si insurgant uenti tentationū: si in-
curras scopulos tribulationum: respice stellam: uoca ma-
riam. Si iactaris superbiæ undis, si ambitionis, si detra-
ctionis, si æmulationis, respice stellam, uoca Mariam. Si
iracundia, aut auaritia, aut carnis illecebra nauiculam
concusserit mentis, respice ad Mariam. Si criminum im-
manitate turbatus: conscientiæ fœditate confusus: iudi-
cij horrore perterritus: baratro incipias absorberi tristi-
tiæ desperationis abysso: cogita Mariam. In periculis: in
angustijs, in rebus dubijs, Mariā cogita: Mariam inuo-
ca. Nō recedat ab ore: nō recedat à corde: & ut impetres
eius orationis suffragium: nō deseras conuersationis exē-
plum: Ipsam sequens non deuias: ipsam rogans non de-
speras: ipsam cogitans nō erras. Ipsa tenente non cor-
ruis: ipsa protegente nō metuis: ipsa duce nō fatigaris:
ipsa propitia peruenis, & sic in temetipso experiri, quam
merito dictum sit: & nomen uirginis Maria. Sed iā mo-
dice pensandū est: ne & nos in transitu claritatē tanti lu-
minis intueamur. Vt em̄ uerbis apostolicis utar: bonum
est nos hic esse: & libet dulciter contemplari in silentio:
quod laboriosa nō sufficit explicare locutio. Interim au- Matth.
tem ex deuota scintillantis syderis cōtemplatiōe: feruē- 17.
tior reparabitur in his quæ sequuntur disputatio.

Homilia. III. unde supra.

LIBENTER VBI MIHI Cō-
gruere uideo uerba sanctorum assumo,
quo uel uasculorū pulchritudīe gratio-
ra fiāt: quæqꝫ in eis lectori apposuerim. Esaiæ.6.
Vt aūt nūc à ꝓpheticis uerbis īcipiā. Ve
mihi nō quidē sicut ꝓphetæ: quia tacui:
sed qa locut⁹ sū: qm̄ uir pollut⁹ labijs ego sū. Heu quot
uana:

uana:quot falsa:quot turpia per hoc ipsum spurcissimuz
psal,46. os meum euomuisse me recolo:in quo nunc cælestia re-
uoluere uerba præsumo. Vehemēter timeo:ne iam audiā,
ad me dictum. Quare tu enarras iustitias meas:& assumis
testamentum meū per os tuum? Vtinā & mihi de superno
altari non quidē carbo unus:sed ingēs globus igneus af-
feratur:qui uidelicet multam & inueteratā pruriētis oris
mei rubiginem ad plenum excoquere sufficiat:quaten⁹
angeli ad uirginem,& uirginis ad ip̄m grata inuicem, ac
casta colloquia dignus habear meo qualicunq; replicare
sermone. Ait enim euāgelista. Et ingressus angelus ad eā,
Luce,1. haud dubiū quin ad mariam dixit. Aue gratia plena:do-
minus tecum. Quo ingressus ad eam? Puto in secretariū
pudici cubiculi:ubi illa fortasse clauso super se ostio ora-
bat patrem in abscondito. Solēt angeli astare orātibus:
& delectari in his quos uident leuare puras manus in ora
tione:holocaustum sanctæ deuotionis gaudent se offer-
re deo in odorem suauitatis. Mariæ autem orationes quā
tum placuerint in conspectu altissimi angelus indicauit:
qui ingressus ad eam tā reuerenter salutauit. B Nec
fuit difficile angelo per clausum ostiū penetrare ad abdi-
ta uirginis:qui utiq; ex subtilitate substantiæ suæ hoc ha
bet in natura:ut nec seris ferreis eius arceatur ingressus:
quocunq; suus eum impetus ferat. Angelicis enim spiriti
bus parietes non subsistunt:sed cūcta illis uisibilia cedūt
cuncta æque corpora quantumlibet solida uel spissa pe-
netrabilia sunt eis,ac peruia. Suspicādum igitur non est
quòd apertum inuenerit angelus ostiolum uirginis: cui
nimirum in proposito erat hominum fugere frequentias
uitare colloquia:ne uel orantis perturbaretur silentium:
uel continentis castitas tentaretur. Clauserat itaq; etiam
illa hora suum super se habitaculum uirgo prudētissima:
sed hominibus non angelis. Proinde & si ad eam potuit
intrare angelus:sed nulli hominum facilis patebat acces-
Textus. sus. Ingressus ergo angelus ad eam dixit. Aue gratia ple-
Actu. 6. na dominus tecum. Legimus in actibus apostolorum &
stephanum plenum gratia : & apostolos fuisse repletos
spiritusancto:sed lōge dissimiliter à maria. Alioquin nec
in illo habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter quē-
admodum in maria:nec illi conceperunt de spiritusancto
quomodo maria. Aue,inquit,gratia plena : dominus te
cum. Quid mirum si gratia plena erat: cum qua dominus
erat? Sed hoc potius mirandum: quomodo qui angelum
Cañ.3. miserat ad uirginē: ab angelo inuētus est esse cū uirgine.
Ita ne uelocior angelo fuit deus:ut festinantē nuncium
celerior ipse præueniret ad terras? Nec mirū. Nā cū esset
rex in accubitu suo:nardus uirginis dedit odorem suum:
& ascendit in cospectu gloriæ eius fumus aromatis:& in-
uenit gratiam coram oculis dn̄i,clamantibus qui circum-
stabant. Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut uir-
gula fumi:ex aromatibus myrrhæ & thuris? Statimq; rex
Psal,18. egrediens de loco sancto suo,Exultauit ut gigas ad currē
dam uiam. & licet à summo cælo egressio eius:nimio tamē
peruolans desiderio præuenit suum nuncium ad uirginē,
quam amauerat,quam sibi elegerat,cuius decorem con-
cupierat. Quem prospiciens à longe uenientem gratulās
& exultans,ait,ecclesia. Ecce uenit is saliens in montibus
trāsiliēs colles. Merito aūt concupiuit rex decorem uirgi
nis. Fecerat enim quicquid longe antea præmonita fue-
Cātic.2. rat à patre suo dauid:dicente sibi. Audi filia & uide & in-
clina aurem tuam: & obliuiscere populum tuum & domū
Psal,44 patris tui. Et si hoc feceris: concupiscet rex decorem tuū.
Audiuit quippe & uidit:non ut quidam qui audiētes nō
audiunt:& uidentes non intelligunt:sed audiuit & credi
dit:uidit & intellexit Et inclinauit aurem suam ad obediē
tiā:& cor suum ad disciplinam:& oblita est populū suum
& domum patris sui:quia nec populum suum augere plis
successione,nec domui patris sui relinquere curauit here
dem:sed qcq̄d honoris in populo:qcqd de paterna domo
rerū terrenarū habere potuisset:oīa arbitrata est ut sterco
ra ut xp̄m lucrifaceret. Nec fefellit eā intentio:qn̄ & xp̄m

sibi filium uendicauit:nec propositū pudicitiæ uiolauit.
Bene igitur gratia plena:q̄ & uirginitatis gratiā tenuit,&
insuper fœcūditatis gloriam acquisiuit. B Aue,inqt,
gratia plena:dominus tecum. Non dixit dn̄s in te:sed do
minus tecū. Deus em̄ qui ubiq; æqualiter totus est p suā
simplicem substantiam:aliter tamen in rationalibus crea-
turis quàm in cæteris:& ipsarum,aliter in bonis quàm in
malis est per efficaciā. Ita sane est in irrationalibus creatu
ris:ut tamen nō capiatur ab ipsis. A rationalibus aūt om
nibus quidē capi potest p cognitionē:sed à bonis tantū
capitur etiam p amorē. In solis ergo bonis ita est:ut etiā
sit cū ipsis pp̄ter concordiam uoluntatis. Nam dum suas
uoluntates,ita iustitiæ subdunt, ut deū nō dedeceat uel-
le quod ipsi uolunt:per hoc qd' ab eius uoluntate nō dis
sentiunt:deum sibi specialiter iungunt. Sed cū ita sit cuz
omnibus sanctis:specialiter tm̄ cū maria:cū qua utiq; tan
ta ei consensio fuit:ut illius non solū uolū tatem,sed etiā
carnem sibi cōiungeret:ac si de sua,uirginis q; substātia
unum christum efficeret,uel potius unus christus fieret:q
& si nec totus de deo nec totus de uirgine:totus tamē dei
& totus uirginis esset:nec duo filij:sed unus utriusq; filius.
C Ait itaq;. Aue gratia plena,dominus tecum, Nec tm̄
dn̄s filius tecū quē carne tua induis:sed & dn̄s spiritussā
ctus de quo concipis : & domin⁹ pater, qui genuit, quē
concipis. Pater inquam tecum:qui filium suū facit & tuū.
Filius tecum:qui ad condendum in te mirabile sacramen
tum miro modo & sibi reserat genitale secretū:& tibi ser
uat uirginale signaculum. Spiritussanctus tecum:qui cū
patre & filio tuū sanctificat uterū. Dn̄s ergo tecū. Bn̄dicta Rom,9.
tu in mulieribus. Libet adiungere q elisabeth,cuius hæc
uerba sunt: psecuta subiūxit. Et bn̄dictus fructus uentris
tui. Non quia tu benedicta,ideo bn̄dictus fructus uētris
tui:sed qa ille te p̄uenit in benedictionibus dulcedinis:iō
tu benedicta. Vere etem̄ benedict⁹ fructus uentris tui in
quo benedicte sunt omnes gentes:de cuius plenitudine
tu quoq; accepisti cum cæteris:& si differētius à cæteris.
Ac propterea quidem benedicta tu:sed in mulieribus,ille
uerò benedictus nō in hominibus,non inter angelos:sed Gen̄,27
qui est,ut ait apostolus,super omnia benedictus deus in
secula. Dicitur benedict⁹ uir,benedictus panis, benedi-
cta mulier:benedicta terra:uel si quid tale in creaturis be
nedictum esse memoratur::sed singulariter benedictus fru
ctus uentris tui:cum sit super omnia benedictus deus in
secula. Benedictus ergo fruct⁹ uentris tui. Benedictus in
odore:benedictus in sapore:benedictus in specie. Huius Psal,33.
odoriferi fructus fragrantiam sentiebat qui dicebat. Ecce Psal,30.
odor filij mei sicut odor agri pleni:cui bn̄dixit dominus. 2,Pe,2.
An non uere benedictus cui benedixit domin⁹? De sapo
re huius fructus quidam q gustauerat taliter eructabat di
cens. Gustate & uidete,quoniam suauis est dominus. Et
alibi. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ dn̄e:quam
abscondisti timentibus te. Et alius quidam. Si tamen, in-
quit, gustatis quoniam dulcis est dominus. Et ipse fru-
ctus de se,inuitans nos ad se:qui edit me, ait,adhuc esu- Eccle,3.
riet:& qui bibit me,adhuc sitiet. Vtiq; propter saporis
dulcedinem hoc dicebat: qui semel gustatus magis exci-
tat appetitum. Bonus fructus qui animarum esurientiū
& sitientium iustitiam: & esca & potus est. Audisti de
odore:audisti de sapore: audi & de specie. Si,enim fru-
ctus ille mortis non solum suauis fuit ad uescendum: sed
etiam teste scriptura delectabilis aspectu: quanto magis
huius uitalis fructus uiuificum decorem debemus inqui
rere:in quem,teste alia scriptura,desiderant etiam ange-
li prospicere? Cuius pulchritudinem in spiritu uidebat: 1,Pet,1.
& in corpore uidere cupiebat,qui dicebat. Ex syon spe- Psal,49
cies decoris eius. Et ne mediocrem tibi uideatur commē-
dasse decorem:recole quod in alio psalmo legis, Specio- Psal,44
sus forma præ filijs hominum diffusa est gratia in labijs
tuis:propterea benedixit te deus in æternum. Benedi-
ctus ergo fructus uentris tui:cui benedixit deus in æter-
num. Ex cuius benedictiōe benedicta etiam tu in mulieri-

bus: quia non potest mala arbor fructum facere bonum. Gen.3. Benedicta, inquã tu in mulieribus: quæ illam generalem maledictionem euasisti, qua dictum est. In tristitia paries filios: & nihilominus illam, qua secutũ est. Maledicta sterilis in israel: ac singularem consecuta es benedictionem: ut nec sterilis maneas: nec cum dolore parturias. Dura necessitas: & graue iugum super omnes filias Euæ. Et si pariunt cruciantur, & si non pariunt maledicũtur. Et dolor prohibet parere: & non parere maledictio. Quid facies uirgo quæ hæc audis: quæ hæc legis? Si parturis angustiaris: si sterilis manes, malediceris. Quid eliges uirgo prudens? Angustiæ, inquit, mihi sunt undiq;. Melius est tamen mihi maledictum incurrere & castã manere: quàm prius quidem concipere per concupiscentiam: quod merito post cum dolore parturiam. Hinc etenim & si uideo maledictum: sed non peccatum: illinc uerò & peccatum simul & cruciatum. Deniq; hæc maledictio quid aliud est quàm hominũ exprobratio? Neq; ob aliud sanè dicitur sterilis maledicta: nisi ꝙ opprobrio & contemptui sit habenda tanquàm inutilis & infructuosa, & hoc in israel tãtum. Mihi autem pro minimo est ꝙ hominibus displiceo: dum me possim uirginem castam exhibere christo. O uirgo prudẽs, ô uirgo deuota: quis te docuit deo placere uirginitatem? Quæ lex: quæ iustitia: quæ pagina ueteris testamenti uel præcipit, uel consulit, uel hortatur in carne non carnaliter uiuere: & in terris angelicam duce-
Rom.8. re uitam? Vbi legeras beata uirgo: sapientia carnis mors
Rom.13. est: & curam carnis ne perfeceritis ĩ desiderio? Vbi lege-
Apo.14. ras de uirginibus: quia cantant canticum nouum quod nemo alius cantare potest: & sequuntur agnum quocun-
Mat.19. que ierit? Vbi legeras, laudatos esse qui se castrauerunt
2.Co.10 propter regnum celorum? Vbi legeras, in carne enim ambulantes: non secundum carnem militamus: & qui matri-
1.Cor.7. monio iungit uirginem suam bene facit: & qui non iungit meli⁹ facit. Vbi audieras, Volo uos omnes esse sicut
Vbi sup. & meipsum, & bonũ est homini si sic permaneat ſm meũ
Ibidem. consilium? De uirginibus, inquit, præceptum non ha-
Vbi sup. beo: consilium autem do. Tu uerò non dicam præceptũ: sed nec consilium: nec exemplum: nisi ꝙ unctio docebat te de omnibus: ac sermo dei uiuus & efficax ante tibi factus est magister quàm filius: prius instruxerit mentem quàm induerit carnem. Christo ergo deuoues te exhibere uirginem, & nescis ꝙ ipsi exhiberi te oportet etiam matrem? Eligis in israel esse contemptibilis, & ut illi placeas cui te probasti: maledictum incurrere sterilitatis, & ecce maledictio benedictione commutatur: sterilitas fœcunditate recompensatur. Aperi uirgo sinum: expande gremium: prepara uterum: quia ecce facturus est tibi magna qui potens est intantum ut pro maledictione israel, beatam te dicant omnes generationes. Nec suspectam habeas prudens uirgo fœcunditatem: quia non auferet integritatem. Concipies, sed sine peccato. Grauida eris, sed non grauata: paries, sed non cum tristitia: nescies uirum, & gignes filium. Qualem filium? Illius eris mater: cuius deus est pater. Filius paternæ charitatis erit corona tuæ castitatis: sapientia paterni cordis: erit fructus uteri uirginalis. Deum deniq; paries, & de deo cõcipies. Confortare ergo uirgo fœcunda, casta puerpera, mater intacta: quia non eris in israel ultra maledicta: neq; inter steriles deputata. Et si adhuc malediceris ab israel secundum carnem: non quia sterilem uident, sed quia fœcundam inuident: memento ꝙ & christus maledictum pertulit crucis, qui te suam matrem benedixit in cœlis: sed & in terris ab angelo benedicta, & à cunctis generationibus terræ merito beata prædicaris. Benedicta ergo tu ĩ mulieribus, &
Textus. benedictus fructus uentris tui. B Quæ cum audisset turbata est in sermone eius: & cogitabat qualis esset ista salutatio. Solẽt uirgines quæ uere uirgines sunt, semper pauidæ & nunquã esse securæ, & ut caueãt timenda, etiã tuta pertimescere: sciẽtes se in uasis fictilibus thesaurum portare ꝑciosum, & nimis arduum esse uiuere angelice in ter hoĩes & in terris more cælestiũ cõuersari, & in carne cælibem agere uitam. Ac proinde quicquid nouum quicquid subitum fuerit ortum, suspectas habent insidias: totam cõtra se æstimant machinatum. Idcirco & maria turbata est sermone angeli. Turbata est, sed non perturbata. Turbatus sum, inquit, & non sum locutus: sed cogita- Psal.76.
ui dies antiquos, & annos æternos in mẽte habui. Ita ergo & maria turbata est & non est locuta: sed cogitabat qualis esset ista salutatio. Quòd turbata est uerecundiæ fuit uirginalis: ꝙ non perturbata fortitudinis: ꝙ tacuit & cogitauit, prudentiæ. Cogitabat autẽ qualis esset ista salutatio. Sciebat prudens uirgo ꝙ sæpe angelus sathanæ transfigurat se ĩ angelum lucis: & quia nimirum humilis & simplex erat, nihil tale penit⁹ à sancto angelo sperabat: & ideo cogitabat qualis esset ista salutatio. C Tunc angelus intuitus uirginem & uarias eam secum uoluere cogitationes facillime deprehendens pauidam consolatur: confirmat dubiam, ac familiariter uocans ex noĩe, benigne ne timeat persuadet. Ne timeas, inquit, maria: inueni- Textus.
sti gratiam apud deum. Nihil hic doli: nihil hic fallaciæ est. Nullam circũuentionẽ: nullas hic suspiceris insidias. Non sum homo sed spiritus, & dei angelus, nõ sathanæ. Ne timeas maria: inuenisti gratiam apud deum. O si scires quantum tua humilitas altissimo placeat: quanta te apud ipsum sublimitas maneat: angelico te indignã nec alloquio iudicares nec obsequio. Vt quid enim indebitam tibi dixeris gratiam angelorum: quæ inuenisti gratiã apud deum? Inuenisti quod quærebas: iuenisti quod nemo ante te potuit inuenire: inuenisti gratiã apud deum. Quam gratiam? Dei & hominum pacem: mortis destructionẽ: uitæ reparationẽ. Hæc est ergo gratia, quã inueni- Textus.
sti apud deum. Et hoc tibi signum. Ecce concipies & paries filium: & uocabis nomen eius iesum. Intellige prudens uirgo ex noĩe filij promissi quantam & quã specialẽ gratiã inueneris apud deũ. Et uocabis, ait, nomen eius iesum. Rationẽ huius uocabuli alius euangelista ponit: angelo sic ĩterp̃tãte. Ipse eñ saluũ faciet p populũ suũ a p̃tis
eorũ. Duos iesus lego in typo huius: que nũc in manib⁹ Mat.1.
habemus ꝑcessisse: ambos populis p̃fuisse. Quorũ un⁹ populũ suũ de babylone eduxit: alter suũ in terrã ꝓmissiõis introduxit. Et illi q̃dẽ illos, quibus præerãt, ab hostibus defendebant: sed nunquid saluabant à peccatis eorũ? Is autẽ noster iesus & à p̃tis saluat populũ suũ: & introducit in terram uiuentiũ. Ipse eñ saluũ faciet populũ suũ à peccatis eorũ. Quis est hic qui etiã p̃tã dimittit? Vtinã & me peccatorẽ dignet dñs iesus annũerare populo suo: ut saluum me faciat à peccatis meis. Vere enim beatus populus, cuius iste iesus dñs deus eius: quia ipse saluũ faciet populũ suum à peccatis eorũ. Vereor aũt ne multi se profiteantur esse de populo eius: quos tñ ipse nõ habeat pro
populo suo. Vereor ne plerisq;, qui quasi in populo eius Mat.15.
religiosiores esse uidetur, ipse aliquando dicat. Populus hic labijs me honorat: cor aũt eorum longe est à me. Nouit enim dñs iesus qui sunt eius: nouit & quos elegerit à
principio. Quid me uocatis ait dñe dñe: & nõ facitis q̃ di- Luce.6.
co? Vis scire an pertineas ad populũ eius: uel potius uis esse de populo eius? Fac quæ dicit iesus: & cõputabit te in populo suo. Fac quæ iubet in euangelio dominus iesus: quæ iubet in lege & prophetis: quæ iubet per ministros suos qui sunt in ecclesia: obtempera eius uicarijs prepositis tuis, non tantum bonis & modestis: sed etiam
discolis: & disce ab ipso iesu quia mitis est & humilis cor- Matt.11.
de: & eris de beato populo eius quem elegit in hereditatem sibi: eris de laudabili populo eius quem dominus exercituum benedixit dicens: opus manuum mearum tu es: hereditas mea israel: cui ne forte israel carnalem æmu-
leris etiam testimonium perhibet dicens. Populus quem Psal.17.
non cognoui seruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. Sed audiamus quid idem angelus sentiat de illo: cui necdum concepto tale indidit nomen. Ait namq;. Textus.
Hic erit magnus: & filius altissimi uocabitur. Bene magnus:

gnus:qui filius altiſſimi merebitur appellari. An non ma-
p̄s. 144. gnus,cuius magnitudinis non eſt finis? Et quis magnus
Pſal. 112. ait,ſicut deus noſter? Planè magnusqui tã magnusquàm
altiſſimus:quia & ipſe altiſſimus. Neq; eñ altiſſimi filius
rapinã arbitrabiť eſſe ſe æqualẽ altiſſimo. Ille merito arbi
Phil. 2. trãdus eſt cogitaſſe rapinã,q cũ de nihilo in angelicã for-
mã factus fuiſſet:factori ſuo ſe cõparãs uſurpauit ſibi qđ
filij altiſſimi ꝓpriũ eſt:qui utiq; in forma dei à deo non fa-
ctus ſed genitus eſt. Altiſſimus eñ deus pater quãuis oĩ-
potẽs ſit,nõ potuit tamẽ uel æqualẽ ſibi cõdere creaturã
uel inæqualẽ gignere filiũ. Fecit itaq; angelũ magnũ, ſed
nõ quãtus ipſe & ideò nec altiſſimũ. Solũ autẽ unigenitũ
quẽ nõ fecit ſed genuit oĩpotẽs oĩpotẽtẽ altiſſimus altiſſi
mũ,æternus coæternũ,ipm ſibi per oĩa cõparari,nec rapi
nã æſtimat nec iniuriã. Recte ergo hic erit magnus qui fi-
lius altiſſimi uocabiť. Sed quare hic erit & non potius eſt
magnus,qui ſemper æqualiter magnꝰ,nõ habet quo cre-
ſcat:nec maior poſt cõceptũ futurus ſit:quàm ante uel ſit
uel fuerit? An fortè ꝓpterea dixerit erit,quia qui magnꝰ
deus erat,magnus homo futurus ſit? Bene ergo hic erit
magnus. Magnus hõ,magnus doctor,magnus ꝓpheta.
Luc. 7. Sic eñ diciť de eo in euãgelio. Quia ꝓpheta magnus erit
in nobis. Et à minori quodã ꝓpheta magnus itidẽ ꝓphe-
ta uẽturus ꝓmittiť. Ecce,inquit,ueniet ꝓpheta magnus.
& ipſe renouabit hieruſalẽ. Et tu quidẽ ò uirgo paruulũ
paries,paruulũ nutries,paruulũ lactabis,ſed uidẽs paruũ
cogita magnum. Erit eñ magnus quia magnificabit eum
deus in cõſpectu regũ:adeo ut adorent eũ oẽs reges, oẽs
gentes ſeruiant ei. Magnificet ergo anima tua dominum
quia hic erit magnus,& filius altiſſimi uocabiť. Magnus
erit & magna faciet tibi qui potens eſt,& ſanctum nomẽ
eius. Quod enim ſanctius nomen:quàm qđ filius altiſſimi
uocabiť? Magnificeť & à nobis paruulis magnus domi-
Eſaiæ. 9. nus:quos ut faceret magnos ,factus eſt paruulus. Paruu-
lus ait,natꝰ eſt nobis,& filiꝰ datus eſt nobis. Nobis inquã
nõ ſibi qui utiq; añ tẽpora multo nobilius natꝰ ex patre,
naſci temporaliter non indigebat ex matre. Non angelis
quoq; qui cum magnũ haberent:paruulum non require-
bant. Nobis ergo natus:nobis & datus:quia nobis neceſ
ſarius. Iam de nobis nato & dato faciamus ad quod natꝰ
eſt & datus. Vtamur noſtro in noſtrã utilitatem:de ſalua-
tore ſalutem operemur. Ecce paruulus in medio ſtatuitur.
O paruulus,paruulis deſideratus O uere paruulꝰ,ſed ma
litia non ſapientia. Studeamus effici ſicut paruulꝰ iſte,di-
ſcamus ab ipſo quia mitis eſt & humilis corde,ne magnꝰ
uidelicet deus ſine cauſa factus ſit homo paruus:ne gratis
mortuus:ne in uacuum crucifixus. Diſcamus eius humili
tatem imitemur manſuetudinem,amplectamur dilectionẽ
communicemus paſſionibus , lauemur in ſanguine eius,
ipſum offeramus propitiationẽ pro peccatis noſtris:quo
niam ad hoc ipſe natus & datus eſt nobis. Ipſum oculis pa
tris:ipſum offeramꝰ & ſuis:quia & pater proprio filio ſuo
non pepercit:ſed pro nobis tradidit illum:& ipſe filius ſe
metipſum exinaniuit formam ſerui accipiẽs ipſe tradidit
in montem animam ſuam:& cum ſceleratis reputatus eſt:
& ipſe peccata multorum tulit,& pre tranſgreſſoribus ro
gauit ut non perirent: Non poſſunt perire pro quibus fi-
lius rogat ne pereant,pro quibus pater tradidit filium in
mortem ut uiuant. Equaliter ergo ab utroque ſperãda eſt
uenia, quibus æqualis eſt in pietate miſericordia : par in
uoluntate potentia:una in deitate ſubſtãtia :in qua unus
cum eis ſpiritusſanctus uiuit & regnat deus per omnia ſe
cula ſeculorum. Amen.

Homilia quarta unde ſupra

ꝓuer. 10. NOn eſt dubiũ quicquid in laudibus matris ꝓ-
ferimus ad filium pertinere:& rurſum cũ filiũ
honoramus,à gloria matris non recedimꝰ Nã
ſi iuxta ſalomonem: Filius ſapiẽs gloria eſt pa
tris:quãto magis glorioſum eſt matrem ipſius effici ſapiẽ
tiæ? Sed quid ego tento in eius laudibus quam laudabi-
lem prædicant prophetæ:perhibet angelus:narrat euan-
geliſta? Non ergo laudo,quia non audeo:ſed tantum re-
plico deuotus quod iam explicauit per os euãgeliſtæ ſpi-
ritusſanctus. Sequitur namq; & ait. Et dabit illi dominus
deꝰ ſedẽ dauid patris ſui. Verba ſunt angeli ad uirginem Textus.
de promiſſo filio:promittentis ꝙ debeat poſſidere regnũ
Dauid. Quòd de ſtirpe dauid duxerit originẽ dñs ieſus:
nemo dubitat. Quæro aũt quomodo dederit ei deus ſedẽ
dauid patris ſui:cum ipſe in hieruſalem non regnauerit:
quinimo turbis cum uolentibus conſtituere regem non
acquieuerit:ſed & ante faciem pilati proteſtatus ſit: Re- Ioan. 8.
gnum meum non eſt de hoc mundo. Deniq; quid magnũ
promittitur ei qui ſedet ſuper cherubin:quem prophæta
uidit ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum:ſedere Eſaiæ. 6.
in trono dauid patris ſui? Sed nouimus quãdam aliã hie-
ruſalem ab ea quæ nunc eſt in qua regnauit dauid ſignifi-
catam multo iſta nobiliorẽ:multo ditiorem. Hãc igitur
puto hic fuiſſe ſignificatã:illo uidelicet uſu loquẽdi:quo
ſæpe reperis in ſcripturis ſignificãs poni pro ſignificato.
A Tũc ſanè dedit illi deus ſedem dauid patris ſui:quã
do cõſtitutus eſt rex ab eo ſuper ſion montem ſanctũ eius.
Sed hic propheta de quo regno dixerat,expreſſius ape-
ruiſſe uidetur:in eo ꝙ non in ſion poſuit,ſed ſup ſion. Nã
ideo fortaſſis dictum eſt ſuper:quia in ſion quidem regna
uit dauid:ſuper ſion uerò regnum eſt illius de quo dictũ
eſt ad dauid. De fructu uẽtris tui ponam ſuper ſedem tuã: Pſal. 131.
de quo & dictum eſt per alium ꝓphetam. Super ſolium
dauid & ſuper regnum eius ſedebit. Vides quia ubiq; re-
peris ſuper: Super ſion ſuper ſedẽ:ſup ſoliũ:ſuper regnũ. Eſaiæ. 9.
Dabit ergo ei dominus deus ſedem dauid patris ſui: non
typicam ſed ueram:non temporalem ſed æternam: nõ ter-
renam ſed cæleſtẽ. Quæ idcirco (ut iam dictum eſt) memo
ratur fuiſſe dauid:quia hæc in qua tẽporaliter ſedit: æter
næ illius gerebat imaginẽ. Et regnabit in domo iacob in Textus.
æternum:& regni eius nõ erit finis. Hic quoq; ſi domum
iacob temporalem accipimus:quomodo in illa quæ æter
na nõ eſt:in æternum regnaturus eſt? Quærenda eſt ergo
domus æterna iacob in qua regnet in æternum:cuius re-
gni non erit finis. An nõ deniq; domus illa iacob exaſpe-
rans impie abnegauit eũ:& inſipienter reſpuit ante faciẽ
pilati:quando illo perhibente:regem ueſtrum crucifigã?
uno ore reſpondendo clamauit:non habemus regem niſi
cæſarem? Require itaq; apoſtolum:& diſcernet tibi cum Ioan. 19.
qui in occulto iudæus eſt,ab illo qui in manifeſto:& quæ Rom. 2.
in ſpiritu eſt circũciſionẽ ab ea quæ fit in carne,& ſpiritua
lem iſrael á carnali & filios fidei abrahæ á filijs carnis. Nõ Coll. 2.
enim inquit omnes qui ex iſrael hi ſunt iſraelitæ:neq; qui Rom. 9.
ſemen ſunt abrahæ hi filij. Sequere ergo & dic Similiter
non omnes qui ex iacob:hi reputandi ſunt in domo ia-
cob:iacob quippe ipſe eſt qui iſrael. Solos igitur qui in fi
de iacob perfecti inueniendi ſunt,reputa in domo iacob:
uel potius ipſos noueris fore ſpiritualem & æternam do-
mũ iacob,in qua regnabit dominus ieſus ĩ æternũ. Quis
ex nobis eſt iuxta interpretationẽ nominis iacob:ſupplã-
tet diabolum de corde ſuo: luctetur cũ uitijs & concupi-
ſcentijs ſuis :ut nõ regnet peccatũ in ſuo mortali corpe,
ſed regnet in eo ieſus:& nũc quidẽ per gratiã:& in æter-
nũ per gloriã: Beati in quibus ieſus regnabit in æternũ:
quia & ipſi cum eo regnabũt:& regni eius non erit finis.
O quàm glorioſum eſt regnum illud in quo reges cõgre
gati ſunt,conuenerunt in unum:ad laudandum.ſ.& glori
ficandum eum:qui ſuper omnes eſt rex regum, & domi-
nus dominantium. De cuius ſplendidiſſima cõtẽplatio
ne fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno patris eorum. O ſi &
mei pctõris meminerit ieſus in beneplacito ppl'i ſui:cũ ue
nerit in regnũ ſuum. O ſi me in illa die:qñ traditurus eſt
regnũ deo & prĩ uiſitare dignabiť in ſalutari ſuo:ad uidẽ
dum ſcilicet in bonitate electorum ſuorũ:ad lætãdũ in læ
titia gẽtis ſuæ:ut laudeť etiã à me cum hæreditate ſua. Ve
ni interim dñe ieſu:aufer ſcandala de regno tuo quod eſt
aĩa mea :ut regnes tu (qui debes) in ea. Venit enim auari
tia & uendicat in me ſibi ſedẽ:iactantia cupit dñari mihi:

supbia uult mihi eē rex: luxuria dicit ego regnabo: ambitio, detractio, inuidia & iracundia certāt in meipso de me ipso, cuius ego potissimū esse uidear. Ego aūt quātū ualeo resisto, renitor quātū suuor: dn̄m meū iesum reclamo: ipsi me defendo, qa ipsius me iuris agnosco. Ipsum mihi deū, ip̄m mihi dn̄m teneo & dico, non habeo regem nisi dn̄m iesum. Veni ergo dn̄e dispge illos in uirtute tua & regna-
Textus. bis in me, qa tu es ipse rex meus & deus meus, qui mādas salutes iacob. Dixit aūt maria ad angelū. Quomodo fiet istud, qm̄ uirum nō cognosco? Primo quidē prudēter tacuit, cum adhuc dubia cogitabat, qualis esset ista salutatio: malēs nimirū hūiliter nō rn̄dere, quàm temere loq qđ nesciret. Iam uero cōfortata & bene præmeditata, angelo quidē foris loquēte: sed deo intus persuadēte: erat eñ dominus cū illa dicente angelo dominus tecum: ita ergo cōfirmata fide scilicet depellente timorem: lætitia uerecundiam, dixit ad angelū. A Quomodo fiet istud, qm̄ uirū non cognosco? Non dubitat de facto, sed modum requirit & ordinem. Nec enim quærit an fiet istud sed quomodo. Quasi dicat. Cum sciat dominus meus testis conscientiæ mæ uotum esse ancillæ suæ non cognoscere uirū: qua lege, q̄ ordine placebit ei ut fiat istud? Si oportuerit me frāgere uotum ut pariam talem filium, & gaudeo de filio, & doleo de proposito. Fiat tamē uoluntas eius. Sin uero uirgo concipiam, uirgo & pariā, quod utiq; si placuerit ei impossibile non erit: tunc scio uere, quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Quomodo ergo fiet istud, quoniā ui-
Textus. rum non cognosco? Et respondens angelus dixit ei. Spiritussanctus superueniet in te & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Superius dicta est fuisse gratia plena, & nunc quomodo dicitur: spiritussanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obūbrabit tibi? Nunquid potuit repleri gratia & necdum habere spiritū sanctum, cum ipse sit dator gratiarum? B Si autē iam spiritussanctus in ea erat, quomodo adhuc tāquàm nouiter superuenturus repromittitur? An forte ideo non dixit simpliciter, ueniet in te, sed addidit super: quia & prius quidem in ea fuit per multam gratiam, sed nunc superuenire nunciatur: propter abundantioris gratiæ plenitudinem quam effusurus est super illā? At uerò cum plena iam sit, illud amplius quomodo capere poterit? Si autem plus aliquid capere potest, quomodo & ante plena fuisse intelligenda est? An prior quidem gratia eius tantum repleuerat mentem, sequens uerò etiā uentrem perfundere debeat, quatenus scilicet plenitudo diuinitatis quæ ante in illa, sicut & in multis sanctorū spiritualiter habitabat, etiam sicut in nullo sanctorū corporaliter in ipsa habitare incipiat? Ait itaq;. Spiritussanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obūbrabit tibi. Quid est, & uirtus altissimi obumbrabit tibi? Qui potest capere capiat. Quis eñ excepta fortassis illa, quæ hoc sola in se fœlicissime meruit experiri, intellectu capere, ratione discernere possit, qualiter splendor ille inaccessibilis uirginis sese uisceribus infuderit; & ut illa inaccessibilem accedere ad se ferre potuisset, de portiuncula eiusdem corporis cui se animate coteperauit, reliquæ massæ umbraculū fecerit? Et fortasse propter hoc maxime dictū est: obrūbrabit tibi, quia res nimirū in sacramēto erat, & quod sola per te trinitas in sola & cum sola uirgine uoluit operari, soli datum est nosse cui soli datum est experiri. Dicatur ergo. Spiritussanctus superueniet in te qui utiq; sua potētia fœcūdabit te. Et uirtus altissimi obumbrabit tibi, hoc est illum modum quo de spiritusancto concipies dei uirtus, & dei sapientia christus, sic in suo secretissimo cōsilio obumbrando conteget & occultabit quatenus sibi tātū notus habeatur & tibi. Ac si angelus respondeat ad uirginē Quid à me requiris, quod in te mox experieris? Scies scies & fœliciter scies, sed illo doctore quo & auctore. Ego autem missus sum nunciare uirginalem conceptum, non creare. Nec potest doceri, nisi à donante: nec potest addisci nisi à suscipiente. Ideoq; & quod nascetur ex te sanctū
Textus. uocabitur filius dei. Quod est dicere. Quoniam nō est de homine sed de spiritusancto quod concipies, concipies autem altissimi uirtutem, hoc est filiū dei, ideoq; & quod nascetur ex te sanctum, uocabitur filius dei: id est non solum qui de sinu patris in uterum tuum ueniens obumbrabit tibi: sed etiam id quod de tua substantia sociabit sibi, ex hoc iam uocabitur filius dei, quemadmodum & is qui a patre est ante secula genitus tuus quoq; amodo reputabitur filius. Sic autem & quod natum est ex ipso patre erit tuus, & quod nascetur ex te erit eius ut tamen nō sint duo filij sed unus. Et licet aliud quidem ex te, aliud ex illo sit: iam nō tamē cuiusq; suus, sed unus utriusq; erit filius. Ideoq; & quod nascetur ex te sanctū, uocabitur filius dei. Attēde quæso quàm reuerenter dixerit, quod nasceť ex te sanctum. Vt quid eñ ita simpliciter sanctum, & absq; additamēto? Credo quia nō habuit quid proprie, dignece nominaret illud eximiū, illud magnificum, illud reuerēdum quod de purissima uidelicet uirginis carne cum sua anima unico patris erat uniendum. Si diceret sancta caro uel sanctus homo uel sanctus infans, quicquid tale, poneret parū sibi dixisse uideretur. Posuit ergo indefinite sanctum: quia quicquid illud sit quod uirgo genuit: sanctum proculdubio ac singulariter sanctum fuit, & per spiritus sanctificationē, & per uerbi assumptionem. Et adiecit angelus. Et ecce elisabeth cognata tua, & ipsa concepit filiū
in senectute sua. Quid fuit necesse etiam huius sterilis uir- Textus.
gini nunciare cōceptum? Nunquid forte dubiam adhuc & incredulam oraculo, recentiori uoluit confirmare miraculo? Absit. Legimus & zachariæ incredulitatē ab hoc ipso angelo fuisse castigatam, mariam autem in aliquo reprehensam nō legimus, quin potius fidē ipsius elisabeth prophetante laudatam agnouimus. Beata es, inquit, quæ credidisti, quoniam perficientur in te quæ dicta sunt tibi a domino. Sed ideo sterilis cognatæ conceptus uirgini nunciatur: ut dum miraculum miraculo additur, gaudiū gaudio cumuletur. Porrò necesse erat non modico lætitiæ & amoris præueniente inflammari incendio, quæ filiū paternæ dilectionis cū gaudio spiritussancti mox fuerat conceptura. Neq; enim nisi in deuotissimo corde atq; hilarissimo, tanta se capere poterat dulcedinis & alacritatis affluentia. Vel ideo conceptus elisabeth nūciatur mariæ: quia profecto decebat ut uerbum mox diuulgandum ubiq;, prius sciret uirgo per angelū, quàm audiret ab homine, ne mater uidelicet dei à consilijs filij uideretur amota: si eorum quę in terris tam prope gererentur remansisset ignara. Vel ideo potius cōceptus elisabeth mariæ nunciatus est, ut dum nunc saluatoris nunc præcursoris edocetur aduentum: rerum tempus & ordinem tenēs ipsa melius postmodum scriptoribus ac prædicatoribus euangelij referet ueritatem: quæ & plene de omnibus à principio cælitus fuerit instructa mysterijs. Vel ideò adhuc nunciatur mariæ conceptus elisabeth, ut audiens cognatā uetulam & grauidam cogitet iuuencula de obsequio, sicq; illa properante ad uisitandum paruulo prophetæ locus & occasio detur, quo minori adhuc domino sui officij ualeat exhibere primitias: & dum ad seinuicem occurrit matrū infantumq; ab alterutro excitata deuotio, mirabilius fiat miraculum de miraculo. Vide aūt ne hæc tam magnifica quæ ab angelo audis prænunciata, ab ipso speres perficiēda. A quo ergo si quæris, ipsum audi angelum. Quia non Textus.
erit, inquit, impossibile apud deum omne uerbum, tanquam diceret. Hæc quæ ego tam fideliter promitto non de mea, sed de illius qui me misit uirtute præsumo, quia nō erit impossibile apud deum omne uerbum. Quale eñ illi uerbū impossibile poterit esse, qui omnia fecit in uerbo? A Mouet me & hoc in uerbis angelicis, q̄ signanter non ait: quia non erit impossibile apud deum omne factum, sed omne uerbum. An idcirco posuit uerbum, quia quàm facile possunt homines loqui quod uolunt, etiam quod nullatenus facere possunt, tam facile immo incomparabiliter facilius ualet deus opere implere quicquid illi uerbo ualent exprimere. Dicam apertius. Si hominibus tam facile

tam facile esset facere quàm dicere quod uolunt & ipsis
quocꝫ non esset impossibile omne uerbum. Nunc autem
quoniam uulgaris & uerus sermo est: multũ interesse in-
ter loqui & facere: sed apud homines, non apud deũ: soli
deo quia idem est facere quod loqui: idẽ loqui quod uel-
le: merito nõ erit impossibile apud deum omne uerbum.
Verbi gratia. Potuerũt præuidere & prædicere prophe-
tæ uirginem uel sterilem concepturam ac parituram: sed
nunquid facere, ut conciperent, & parerent. Deus autem
qui dedit eis posse præuidere: quàm facile potuit tunc
quod uoluit per illos prædicere: tam facile potuit nunc
quãdo uoluit per seipsum quod promisit implere. Siqui
dem apud deum nec uerbum dissidet ab intentione quia
ueritas est: nec factum à uerbo, quia uirtus est: nec modus
à facto, quia sapientia est. ac per hoc non erit impossibile
apud deum omne uerbum. B Audisti uirgo factum: au
disti & modum: utrumcꝫ mirum: utrumcꝫ iocundum. Iocũ
dare filia sion: & axulta satis filia hierusalem. Et quoniam
auditui tuo datũ est gaudium & lætitia: audiamus & nos
à te responsum lætitiæ quod desideramus: ut iam exultẽt
ossa humiliata. Audisti, inquã, factũ & credidisti: crede &
de modo quod audisti. Audisti quia concipies & paries
filiũ: audisti ꝙ nõ per hominẽ, sed per spiritumsanctũ: ex-
pectat angelus responsum: tempus est enim ut reuertatur
ad deũ qui misit illum. Expectamus & nos ô domina uer-
bum miseratiõis, quos miserabiliter præmit sententia dã-
natiõis. Et ecce offertur tibi preciũ salutis nostræ: statim
liberabimur si consentis. In sempiterno dei uerbo facti su
mus oẽs & ecce morimur: in tuo breui responso sumus re
ficiendi: ut ad uitam reuocemur. Hoc supplicat à te ô pia
uirgo flebilis adam cum misera sobole sua exul de paradi
so: hoc abrahã: hoc dauid. Hoc cæteri flagitãt sancti pa-
tres: patres scilicet tui, qui & ipsi habitant in regione um
bræ mortis. Hoc totus mundus tuis genibus prouolu-
tus expectat. Nec immerito: quando ex ore tuo pẽdet cõ
solatio miserorum: redemptio captiuorum: liberatio dã-
natorum: salus denicꝫ uniuersorum filiorum adam totius
generis tui. Da uirgo respõsum festinãter. O domina re-
sponde uerbum quod terra, quod inferi, quod expectãt
& superi. Ipse quocꝫ omniũ rex, & dominus, quãtum cõ
cupiuit decorem tuum: tantũ desiderat & responsionis as
sensum: in qua nimirum proposuit saluare mundum. Et
cui placuisti in silentio, iam magis placebis ex uerbo: cũ
ipse tibi clamet è cælo. O pulchra inter mulieres: fac me
audire uocem tuam. Si ergo tu eum facias audire uocem
tuam: ipse te faciet uidere salutem nostram. Nũquid hoc
est quod quærebas quod gemebas: quod diebus & nocti
bus orando suspirabas? Quid igitur? Tu es cui hoc pro-
missum est: an aliã expectamus? Immo tuipsa, nõ alia. Tu
inquàm illa promissa: illa expectata: illa desiderata ex, qua
Gẽn. 49 sanctus pater tuus iacob iam morti appropinquans uitã
sperabat æternam: cum dicebat. Expectabo salutare tuũ
domine: in qua denicꝫ & per quam deus ipse rex noster
ante secula disposuit operari salutẽ in medio terre. Quid
ab alia speras quod tibi offertur. Quid per aliã expectas
quod per te mox exhibebitur, dummodo præbeas assen-
sum: respondeas uerbum. Responde itacꝫ citius angelo:
immo per angelum domino. Responde uerbum: & susci-
pe uerbum. Profer tuum: & concipe diuinum. Emitte trã
sitoriũ: & amplectere sempiternum. Quid tardas. Quid
trepidas. Crede: cõfitere: & suscipe. Sumat humilitas au-
daciã: uerecundia fiduciã. Nullatenus cõuenit nũc ut uir
ginalis simplicitas obliuiscatur prudentiam. In hac sola
re: ne timeat prudẽs uirgo presumptionẽ: quia & si grata
in silentio uerecundia, magis tamen nũc in uerbo pietas
necessaria. Aperi Virgo beata cor fidei: labia confessioni:
uiscera creatori. Ecce desideratus cunctis gentibus, foris
pulsat ad ostiũ. O si te morante pertransierit: & rursus in
cipias dolẽs quærere quem diligit anima tua. Surge: cur-
re: aperi. Surge per fidẽ: curre per deuotionẽ: aperi ꝑ con
Textus. fessionem. Ecce, inquit, ancilla dñi: fiat mihi secundũ uer-
bum tuũ: Semper solet esse gratiæ diuinæ familiaris uir-
tus humilitas. Deus enĩ superbis resistit: humilibus au- Iaco. 4.
tem dat gratiã: Humiliter ergo respõdet: ut sedes gratiæ
præparetur. Ecce, inquit, ancilla domini. Quæ est hæc tã
sublimis humilitas, quæ cedere nõ nouit honoribus: in-
solescere gloria nescit. Mater dei eligitur: & ancillã se
nominat. Non mediocris reuera humilitatis insigne: nec
(oblata tanta gloria) obliuisci huĩlitatẽ. Non magnũ est
esse humilem in abiectione: magna prorsus & rara uirtus
humilitas honorata. Si me miserum homuncionem meis
decepta simulatiõibus ad aliquem uel mediocrem hono-
rem prouexerit ecclesia: deo nimirũ hoc uel propter mea
uel propter subditorum peccata permittente: nõnne sta-
tim oblitus qui fuerim talẽ me puto, qualis ab homini-
bus (qui cor nõ uidẽt) putatus sum? Credo sane: cõsciẽ-
tiam non attendo: & reputans non honorem uirtutibus,
sed uirtutes honori: eo sanctiorem, quo superiorẽ me æsti
mo. Videas plerosꝗ in ecclesia de ignobilibus nobiles:
de pauperibus diuites factos: subito intumescere: pristi-
næ obliuisci abiectionis: genus quocꝫ suum erubescere
& infimos dedignari parentes. Videas & homines pecu-
niosos ad honores quoscꝫ ecclesiasticos ꝑuolare: moxꝗ
sibi applaudere sanctitatem, uestiũ duntaxat mutatione.
non mentiũ: & dignos se æstimare dignitate, ad quã am-
biẽdo peruenerũt: quodꝗ (si audeo dicere) adepti sunt
nũmis: attribuere meritis Omitto aũt de his quos excæ-
cat ãbitio, & honor ipse superbiẽdi eis materia est. Sed
uideo quod magis doleo: post spretã seculi põpam: non-
nullos in schola humilitatis superbiam magis addiscere:
ac sub alis mitis humilisꝗ magistri grauius insolescere:
& impatientes amplius fieri in claustro quàm fuissent in
seculo. Quodꝗ magis peruersum est, plericꝫ ĩ domo dei
non patiuntur haberi contẽptui: qui in sua non nisi cõ-
temptibiles esse potuerunt: ut quia uidelicet ubi à pluri
bus honores appetuntur: ipsi locum habere non merue-
rũt: saltem ibi honorabiles uideãtur: ubi ab omnibus ho
nores contẽnuntur. Video & alios: quod nõ sine dolore
uideri debet: post aggressam christi militiã, rursus secula-
ribus implicari negotijs: rursus cupiditatibꝰ terrenis im
mergi: cũ magna cura erigere muros & negligere mores:
sub prætextu quocꝫ cõmunis utilitatis uerba uẽdere di-
uitibus. & matronis salutationes: sed & cõtra imperato-
ris sui edictũ concupiscere aliena: & sua cũ lite repetere:
nõ audiẽtes apostolũ ex imperio regis tubicinantẽ. Hoc
ipm, inquit, delictũ est in uobis: ꝙ causas habetis. Quare 1. Cor. 6.
non magis fraudẽ patimini? Ita ne mundũ sibi & se mũ-
do crucifixerunt: ut qui antea uix in suo uico uel oppido
cogniti fuerant: modo circumeũtes prouincias & curias
frequẽtãtes, regũ notitias, principũꝗ familiaritates as-
secuti sint? Quid de ipso habitu dicã, in quo iam nõ ca-
lor, sed color requirit, magisꝗ cultui uestiũ quàm uir-
tutũ insistitur? Pudet dicere, uincunt in suo studio mu-
lierculę, quãdo à monachis preciũ affectatur in uestibus,
nõ necessitas, nec saltẽ forma religionis retẽta in habitu
ornari, nõ armari appetũt milites christi, qui dũ se prepa-
rare ad præliũ & cõtra aereas potestates prætẽdere pau-
pertatis insigne debuerãt, qđ uticꝫ aduersarij ualde for-
midãt, in mollitie uestimẽtorũ, pacis potius præferentes
indiciũ, ultro se hostibus sine sanguine tradũt inermes.
Nec aliũde hæc oĩa mala cõtingũt, nisi ꝙ illã (qua seculũ
deseruimus) deserẽtes humilitatẽ, dũ ꝑ hoc cogimur ine-
pta denuò sectari studia seculariũ, canes efficimur reuertẽ
tes ad uomitũ. A Audiamus itacꝫ quotquot tales su-
mus quid illa respõderit, quæ dei mater eligebat, sed hu-
militatẽ nõ obliuiscebatur. Ecce, ait, ancilla dñi: fiat mihi
ſm uerbũ tuũ. Fiat, desiderij est signũ, nõ dubitationis in
diciũ. Et per hoc ꝙ dicit fiat mihi ſm uerbũ tuũ, magis
intelligẽda est affectum exprimere desiderãtis, quàm affe
ctũ requirere, more dubitantis, quãquã nil obstet intel-
ligi: fiat, esse uerbũ orantis. Nemo ꝗppe orat nisi quod
credit & sperat. Vult aũt à se requiri deus etiã quod pol-

licetur. Et ideò fortè multis quæ dare disposuit prius
pollicetur: ut ex ꝓmissiõe deuotio excitet: sicqꝫ qđ gra
tis daturus erat: deuota oratio ꝓmereat. Sic pius dñs
qui oẽs hoĩes uult saluos fieri merita nobis extorquet à
nobis: & dum nos præuenit tribuendo: quod retribuat
gratis agit ne gratis tribuat. Hoc utiqꝫ prudẽs ꝟgo in-
tellexit: qñ præuenienti se muneri gratuitæ ꝓmissionis
iunxit meritũ suæ orationis: fiat (inquiẽs) mihi sm uer-
bum tuũ. Fiat mihi de uerbo secundũ uerbum tuũ. Ver-
bũ qđ erat in pricipio apud deũ: fiat caro de carne mea:
sm uerbũ tuũ. Fiat obsecro mihi uerbũ nõ ꝓlatũ quod
trãseat: sed conceptũ ut maneat, carne uidelicet indutũ
nõ aere. Fiat mihi nõ tm̃ audibile auribus, sed & uisibile
oculis: palpabile manibꝰ: gestabile humeris. Nec fiat mi-
hi uerbũ scriptũ & mutũ: sed incarnatũ & uiuum: hoc est
non mutis figuris mortuis in pellibus exaratũ: sed in for
ma humana meis castis uisceribus uiuaciter impressum:
& hoc non mortui calami depictione: sed sancti spiritus
operatione. Eo uidelicet mõ fiat mihi: quo nemini añ me
factum est: nemini post me faciendũ. Porrò multipharìã
multisqꝫ modis olim deus loquutꝰ est patribus in ꝓphe-
tis: & aliĳs quidẽ in aure: aliĳs in ore: aliĳs etiã in manu fa-
ctũ esse uerbũ dñi memoratur: mihi aũt, oro, ut in utero
fiat iuxta uerbũ tuum. Nolo autẽ ut fiat mihi aut decla-
matoriè prædicatum: aut figuraliter significatũ: aut ima
ginatoriè somniatum: sed silenter inspiratum: personali-
ter incarnatum: corporaliter inuisceratum. Verbum igi-
tur quod in se nec poterat fieri, nec indigebat: dignetur
in me, dignet & mihi fieri sm uerbũ tuũ. Fiat quidẽ ge-
neraliter oĩ mũdo: sed specialiter fiat mihi sm uerbũ tuũ.

Excusatio eiusdem quòd locũ hunc euãgelicũ
post expositores alios explanare uoluerit.

LEctionem euangelicã exposui sicut potui: nec
ignoro ꝙ non omnibus placebit: sed scio me
ob hanc rem multorũ fore indignationi ob-
noxiũ: & aut iudicabor superfluus: aut p̄sum-
ptor: quod uidelicet post patres, qui hunc ipsum locum
plenissimè exposuerunt: rursus in eodẽ nouus expositor
ausus fuerim mittere manũ. Sed si qđ dictũ est post patres
quod non sit cõtra patres: nec patribus arbitror, nec cui
quã displicere debere. Vbi autem dixi ꝙ à patribus acce-
pi: dum sic absit typus præsumptiõis, ut nõ desit fructus
deuotionis patienter audiam de superfluitate causantes.
Nouerint tamen qui me tanquã de ociosa & nõ necessa-
ria explanatione suggillant: nõ tam intendisse exponere
euãgeliũ: quàm ex euangelio sumere occasionẽ loquẽdi
quod loqui delectabat. Si Verò peccaui ꝙ propriã ma-
gis ex hoc excitari deuotionem: quàm cõmunem quæsie-
rim utilitatem: potẽs erit pia uirgo apud suũ misericor-
dem filium hoc meum excusare peccatum, cui hoc meum
qualecunqꝫ opusculum deuotissimè destinaui.

Explicit homilia quarta sup euangeliũ, Missus
est. In uigilia natalis domini, Sermo .I.

SOnuit uox lætitiæ in terra nostra: uox exulta-
tionis & salutis in tabernaculis peccatorum.
Auditũ est uerbũ bonum: uerbũ cõsolatoriũ:
sermo iocũditate plenus: dignus omni acce-
ptione. Iubilate mõtes laudẽ: & oĩa ligna syluarũ. Plau
dite manibus ante faciem dñi, quia uenit. Audite cœli, &
auribus ꝑcipe terra: obstupesce, & lauda uniuersitas crea
turæ: sed tu magis ô homo. Iesus christus filius dei na-
scit in bethleẽ iudæ. Quis tã lapidei cordis: cuius aĩa non
liquefacta sit in hoc uerbo? Quid annũciari dulcius po-
terat: quis delectabiliꝰ cõmẽdari? Quid tale unquã audi-
tum est: aut qđ simile aliqñ mũdus accepit? Iesus chistus
filius dei nascitur in bethleẽ iudæ. O breue uerbum de
uerbo abbreuiato, sed cœlesti suauitate refertũ. Laborat
affectio mellifluæ dulcedinis, copiã latius effundere ge-
stiẽs nec inueniẽs uerba. Tãta siquidem est gr̃a sermonis
huiꝰ, ut cõtinuo incipiat minꝰ sapere, si uel unũ iota mu-
tauero. Iesus christꝰ filius dei nascit in bethleẽ iudæ. O
natiuitas illibata sanctitate, honorabilis mundo, amabi
lis hominibus, collati magnitudine beneficĳ inuestiga-
bilis etiam angelis, sacri profunditate mysterĳ: & in his
omnibus ammirabilis, singulari excellẽtia nouitatis: ut
pote quæ nec primã similẽ uisa est, nec habere seq uẽtem.
O partus solus sine dolore: solus nescius pudoris: corru
ptionis ignarus: non reserans: sed consecrans uirginalis
uteri templũ. O natiuitas supra naturã, sed pro natura mi
raculi excellentia superãs: sed reparans uirtute mysterĳ.
Fratres, generationẽ istã quis enarrabit? Angelꝰ nũciat:
uirtus obumbrat: altissimi superuenit spiritus: uirgo cre
dit: fide cõcipit: uirgo parturit: uirgo permanet. Quis nõ
miretur? Nascitur altissimi filius deus de deo genitus an
te secula: nascitur uerbũ infans: quis uel satis miret? Nec
sane ociosa natiuitas: aut infructuosa dignatio maiesta-
tis. Iesus christꝰ filius dei nascitur in bethleẽ iudæ. Vos,
qui ĩ puluere estis, expergiscimini & laudate: ecce dñs ue
niet cum salute. Venit cum salute: uenit cum unguentis:
uenit cum gloria. Neqꝫ em̃ sine salute iesus: neqꝫ sine un-
ctione christꝰ: nec sine gloria uenit dei filiꝰ. Siquidẽ ipse puer.10.
salus: ipse unctio: ipse gloria sicut scriptũ est. Gloria pr̃is
filiꝰ sapiẽs. Felix aĩa q̃ gustato salutis fructu trahitur, &
currit in odore unguẽtorũ ut uideat gloriã eius: gloriam
quasi unigeniti à patre. Respirate perditi: uenit iesꝰ quæ
rere & saluũ facere qđ perierat. Morbidi cõualescite: ue-
nit christus qui cõtritos corde sanat unctione misericor-
diæ suæ. Exultate quicunqꝫ estis grãdia cõcupiscẽtes, de-
scẽdit ad uos filius dei, ut regni sui faciat cohæredes. Ita
obsecro sana me dñe & sanabor: saluũ me fac & saluꝰ ero:
glorifica & ero gloriosus. Sic nẽpe bñdicet aĩa mea dñm
& omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius, cũ ꝓpitia
tus fueris oĩbus iniquitatibus meis, sanaueris oẽs infir-
mitates meas, repleueris ĩ bonis desideriũ meũ. Hæc tria
dilectissimi sapit mihi qđ audio nasci iesum christũ filiũ
dei. Quare em̃ uocamꝰ nomẽ eius iesum: nisi quia ipse sal
uũ faciet populũ suũ à paccatis eorũ? Aut quare christus
nominari uoluit: nisi quia cõputrescere faciet iugũ à fa-
cie olei? Quare filiꝰ dei factꝰ ẽ homo: nisi ut hoĩes faceret
filios dei? Volũtati aũt eiꝰ q̃s resistit? Iesus, q̃ iustificat: q̃s
est qui condẽnet? Christꝰ qui sanat: quis est q uulneret?
Filius dei qui exaltat: q̃s est qui humiliet? Nascitur ergo
iesus, gaudeat quisquis ille est, quẽ perpetuæ dãnationis
reum adiudicabat cõscientia peccatorum. Excedit quip-
pe pietas iesu omnem criminum quantitatem seu nume-
rositatem. Nascitur christus: lætetur quicũqꝫ uitĳs expu-
gnabatur antiquis. Si quidem ante faciem unctionis chri
sti: nullus omnino stare poterit morbus animæ quãlibet
inueteratus. Nascitur filius dei: exultet q magna solet de
siderare, quia magnus munerator aduenit. Fratres hic est
hæres: deuote suscipiamus eũ: sic enim & hæreditas no-
stra erit. Qui enim propriũ filiũ dedit, quomodo nõ om
nia nobis simul cum illo donauit? Nemo discredat, nemo
hesitet, habemus testimonium credibile nimis. Verbum
caro factum est & habitauit in nobis. Fratres habere uo- Ioann.1.
luit unigenitus dei: ut esset in multis fratribus primoge-
nitꝰ ipse. Vtiqꝫ nihil hæsitet ipsa pusillanimitas fragilita-
tis humanæ, prius ipse factus est hominum frater, factus
est hominis filius, factus est homo. Si & hoc homo iu-
dicat incredibile, fidem astruunt oculi. Iesus christus na
tus est in bethleem iudæ. Et uide dignationẽ. Non in hie
rusalem ciuitate regia, sed in bethleem quæ minima est
in milibus iuda. O bethleem parua, sed iam magnificata
à domino, magnificauit te qui factus est in te paruus ex
magno. Lætare bethleem, & ꝑ omnes uicos tuos festiuũ
hodie alleluya cantetur. Que tibi ciuitas si audeat nõ in
uideat, preciosissimum illud stabulum, & illius præsepĳ
gloriam? In uniuersa siquidem terra iam celebre est no-
men tuum, & beatã te dicunt omnes generatiões. Vbiqꝫ
gloriosa dicuntur de te ciuitas dei, ubiqꝫ psallitur, quia
homo natus est in ea: & ipse fundauit eam altissimus.
Vbiqꝫ inquã predicatur ubiqꝫ clamatur: quia iesus chri-
stus filius

ſtus filius dei naſcitur in bethleem iudæ. Nec ocioſum
quod additur iudæ:ſiquidē ammonet nos eiꝰ,quæ ad pa-
Gen̄.49 tres facta eſt,repromiſſio.Nō auferetur,inquit,ſeptrū de
iuda:& dux de femore eius:donec ueniat qui mittendus
eſt:& ipſe erit expectatio gentiū. Salꝰ quippe ex iudæis:
Vbi ſu-pra. ſed ſalꝰ uſqꝫ ad fines terræ.Iuda,ait,te laudabūt frēs tui.
Manꝰ tuæ in ceruicibꝰ inimicorū tuorū:& cetera q̄ de iu-
da illo nuſquā legimꝰ:ſed in chriſto uidemꝰ impleta.Ipſe
eſt enim leo de tribu iuda:de quo & additur.Catulus leo-
nis iudæ ad prædā: inquit,fili mi aſcendiſti.Magnꝰ præ-
dator chriſtꝰ qui priuſquàm ſciat uocare patrē aut matrē
ſamariæ ſpolia dirimit. Magnus prædator chriſtus,qui
aſcendens in altū captiuā duxit captiuitatem:nec tamen
abſtulit quicquā:ſed magis ipſe dedit dona hominibus.
Has itaqꝫ & cæteras ſimiles ꝓphetias impletas ī chriſto.
de eo ſiqdē & prædictas ad mētē reuocat ꝙ dicitur beth-
leem iudæ:nec oīno quærere eſt utrum à bethleem poſſit
aliquid boni eſſe. Sanè quod ad nos ſpectat diſcimꝰ etiā
ex hoc quēadmodū ſuſcipi uelit qui in bethleē uoluit na-
ſci.Erat eīm qui fortè ei ſublimia q̄rēda arbitraret̄ eſſe pa-
Prouer. 3. latia:ubi cū gloria, rex gloriæ ſuſciperetur: ſed nō ꝓpter
hoc à regalibꝰ illis ſedibus uenit.In ſiniſtra eius diuitiæ
& gloria:in dextera longiturnitas uitæ:horū oīm æter-
na in cœlis affluentia ſuppetebat:ſed paupertas non in-
ueniebatur ī eis.Porrô in terris abundabat:& ſuperabū-
Nota. dabat hæc ſpecies:& neſciebat homo præaiū eius.Hanc
itaqꝫ dei filius concupiſcens deſcēdit ut eā eligat ſibi &
nobis quoqꝫ ſua æſtimatione faciat precioſam. Adorna
thalamū tuū ſyō : ſed hūilitate:ſed paupertate.In his eīm
pānis cōplacet ſibi:& maria teſtimoniū perhibēte his ſe-
ricis delectatur inuolui. Abominationes ægyptiorū im-
mola deo tuo.Conſidera deniqꝫ ꝙ in bethleē iudæ naſci-
tur:& ſolicitus eſto quomodo bethleē iudæ inueniaris:
etiā ne in te quidē ſuſcipi dedignet̄. Bethleē quippe do-
mū panis,Iuda ſonat confeſſionē.Tu ergo ſi diuini uer-
bi pabulo repleas aīam tuā fideliterqꝫ:& ſi non digna cer-
tè quanta potes deuotione ſuſcipias panem illum,qui de
cælo deſcēdit & dat uitā mundo,dominicū uidelicet cor-
pus Ieſu:ut ueterem utrem corporis tui noua illa reſur-
rectionis caro reficiat & ſuſtineat: quatenus nouū quod
intus eſt uinū hoc ſolidatꝰ glutino ualeat continere:ſi
deniqꝫ ex fide uiuas & nequaquā gemere oporteat:quia
oblitus ſis comedere panem tuum: bethleem factus eſt di-
gnus planè ſuſceptione dñica:ſi tamē confeſſio nō defue-
rit.Sit proinde iudæa ſanctificatio tua:cōfeſſionem & de-
corem induere:quā maximè ſtolam in miniſtris ſuis chri-
ſtus acceptat. Deniqꝫ breuiter tibi utrunqꝫ commendat
Rom̄.10 apoſtolis. Corde,inquiens,creditur ad iuſtitiam:ore au-
tem cōfeſſio fit ad ſalutem.Iuſtitia ſiquidem in corde:pa-
Matt.5. nis ī domo. Eſt enim iuſtitia panis. Et beati qui eſuriunt
& ſitiunt iuſtitiam:quoniam ipſi ſaturabuntur. Sit ergo
in corde iuſtitia:& iuſtitia que ex fide eſt.Hæc enim ſola
habet gloriam apud deū, ſit etiam in ore confeſſio ad ſa-
lutem:& ſecurus iam ſuſcipe eum,qui ī bethleē iudæ na-
ſcitur,Ieſum chriſtum filium dei.

In uigilia natiuitatis dñi,de eo quod ſcriptū eſt,
O Iuda & hieruſalem nolite timere,cras egrediemini,
& dominus erit uobiſcum. Sermo ſecundus.

O Iuda & hieruſalē nolite timere. Veros alloq-
2.Para-lipo.20. mur iudeos:nō litera ſed ſpū:ſemē abrahā cuius
multiplicatio,ſicut promiſſa legitur,ſic uidetur
impleta.Neqꝫ enim filij carnis,ſed filij ꝓmiſſio-
nis deputātur in ſemine.Sed nec illi hieruſalem dicimus
quæ occidit prophetas. Vnde enim illam cōſolemur,ſu-
per quam dominꝰ fleuit:quæ data eſt in ſubuerſionē? Il-
li dicimus que de cælo noua deſcendit,nolite timere ô iu-
da & hieruſalē.Nolite timere ueri cōfeſſores:qui nō ſolū
ore ſed toti pariter & omni parte dño confitemini indu-
ti confeſſionem ſicut ueſtimentum : imo quorum omnia
interiora domino confitentur:& omnia oſſa dicunt.Do-
Pſal. 85. mine quis ſimilis tibi? nō ſicut hi qui confitentur ſe noſſe
deū:factis autem negant. C Vera confeſſio eſt, ſi om-
nia opera noſtra fratres,opera eius ſint: & cōfiteant̄ ei.
Cōfiteantur aūt gemina quadā cōfeſſiōe, ut duplicibus
ueſtiamini:id eſt cōfeſſione pctōrū ueſtrorū: & cōfeſſiōe
laudis diuinæ.Tūc eīm uerè iudæi eritis:ſi oīs uita ueſtra
cōfiteatur uos pctōres,& dignos multò maioribus pœ-
nis deū uerò ſūme bonū:q ꝓ his leuibꝰ & trāſitorijs pœ-
nis æterna cōdonat ſupplicia,quæ meruiſtis.Quiſqs eīm
ardēter nō deſiderat pœnitētiā:uidet̄ opibus dicere nō
indigere ſe pnīa:& ita ſuā nō cōfitet̄ culpā:aut nō poſſe
ꝓdeſſe ei pœnitētiam:ſic & diuinā nō cōfitetur bonita-
tem.Vos aūt eſtote ueri iudæi:ſed & hieruſalē uera ut ni-
hil iā timeatis.Eſt enim hieruſalē uiſio pacis.Viſio non
poſſeſſio:cuius fines dñs pōſuit pacē nō initiū ſanè,nec
medium.Si ergo pacem nō habetis:imo quia perfectam
in hoc ſæculo habere nō poteſtis:ſaltem uidete eā:intue-
mini conſiderate & deſiderate eā.Illuc ſine oculi cordis
ueſtri:ad pacem ſeſe dirigit intentio ueſtra:ut oīa q̄cūqꝫ
facitis huius pacis quæ exuperat oēm ſenſum deſiderio
faciatis:in omnibus hoc intēdatis:ut reconciliati pacē
habeatis ad deū.His dicimus nolite timere:hos conſo-
mur non eos qui uiā pacis nō cognouerunt.Nam ſi illis
dicitur:cras egrediemini.cōminatio non conſolatio erit
iſta.Soli nimirum diſſolui deſiderant,& egredi concupi-
ſcunt,qui pacem uident:& ſciunt ſi terreſtres domus eo-
rum huius habitationis diſſoluentur,qm̄ ædificationem
habent ex deo:& non illi qui in inſaniam uerſi ſuis com-
pedibus delectantur.Deniqꝫ hi tales moriendo,non tam
egreſſi dicendi ſunt quàm īgreſſi:qui non in lucē,nō in
libertatē uadūt: ſed in carcerē:ſed in tenebras:ſed in in-
fernū.Vobis aūt dicit̄.Nolite timere:cras egrediemini:
& iā nō erit timor in finibus ueſtris. Multos quidē ha- 2. Para-lipo.20.
betis hoſtes:carnē,qua nullus pōt eſſe uicinior hoſtis:
præſens ſeculum nequā,quod undiqꝫ circūfuſum eſt uo-
bis:principes tenebrarū,qui uiā ueſtram obſidēt in ae-
re collocati.Attamen nolite timere,cras egrediemini:id
eſt in ꝓximo.Cras eīm in proximo eſt. Vnde & ſctūs Ia-
cob ait:Cras reſpōdebit mihi iuſtitia mea. B Tres eīm
dies ſunt de qbꝰ etiā legimus.Viuificabit nos poſt duos Gen̄.30.
dies:in die tertia reſuſcitabit nos.Vnus ſub adā:alter in
xp̄o tertius cū chriſto.Vnde & ibi ſubdit̄: ſciemus ſeq̄-
murqꝫ ut cognoſcamus dñm:& hic dicit̄ cras egrediemi- Oſe.6.
ni:& dñs erit uobiſcū.His eīm dicit̄ q dimidiauerūt dies
ſuos:in quibus perijt dies,in qua nati ſunt:quæ eſt dies
adæ dies peccati:cui Hieremias quoqꝫ maledicebat,di-
cēs.Maledicta dies in qua natus ſum.Oēs eīm in illa na-
ſcimur.Vtinam pereat in nobis omnibꝰ dies illa,dies ne- Hiere. 20.
bulæ & caliginis:dies tenebrarū & turbinis:quā nobis
fecit adam:quā fecit inimicus qui dixit.Apperiētur ocu-
li ueſtri.Ecce uerò illuxit nobis dies redemptiōis nouæ: Gene.3.
reparatiōis antiquæ:felicitatis æternæ.Hæc eſt dies quā
fecit dñs:exultemus & lætemur in ea.quia cras egredie- Pſal.117.
mur.Vnde,niſi de conclaui huiꝰ ſeculi:de ergaſtulo hu-
ius corporis:de cōpedibꝰ neceſſitatis:curioſitatis:uani-
tatis:& uoluptatis:quæ etiam inuitis nobis pedes tenēt
affectiōis? Quid eīm ſpiritui noſtro cū terrenis? Cur nō
ſpiritualia deſiderat : ſpiritualia quærit:ſpūalia ſapit?
O ſpiritus qui de ſurſum eſtis:quid uobis cum infimis?
Quæ ſurſum ſunt quærite:ubi chriſtꝰ eſt in dextera dei
ſedēs:quæ ſurſum ſunt ſapite:nō quæ ſuper terram. Sed Collo.3
corpus qđ corrūpitur aggrauat animā: & deprimit ter- Sapi.9.
rena inhabitatio ſenſum multa cogitātem. Neceſſitates
multæ miſeri huiꝰ corpis detinēt nos.Viſcus quidā pra-
ui deſiderij & delectationis terrenæ uolare nō patitur:&
citius retrahit mentem:ſi fortè aliquādo ſubleuetur.Sed
nolite timere:cras egrediemini de lacu miſeriæ,& de lu-
to fæcis.Nā ut inde uos educeret:infixus eſt ipē quoqꝫ
ī limo ꝓfundi.Nolite ergo timere:cras egrediemini de
corpore mortis:& de oī corruptione peccati.Agite diē
iſtum in chriſto: ut ambuletis ſicut & ipſe ambulauit.
Qui eīm dicit ſe ī chriſto manere:debet ſicut ipē ambula- 1.Ioh.2.

uit & ille ambulare. Nolite ergo timere: quia cras egredi
emini, & ſic ſemper cũ domino eritis. Vel quia ſignãter
dictum, & dñs erit uobiſcum, ſic intelligimus: ut dũ ſu-
mus in corpore poſſimus nos eſſe cum dño, id eſt adhæ-
rere eius uolũtati: ſed nõ ille nobiſcum, ut cõſentiat uo-
luntati noſtræ. Vellemus enim iam liberi eſſe: cõcupiſci-
mus diſſolui: egredi deſideramus: ſed adhuc differt ille
certa ex cauſa. Cras egrediemur & domin⁹ erit nobiſcũ:
ut quicquid uoluerimus uelit: & in nullo à noſtra uolun-
tate diſcordet. Itaq; Iuda & Hieruſalem nolite timere: ſi
perfectionẽ quã deſideratis nõdum poteſtis adipiſci: ſed
Pſal.138 quod minus habet imperfectio conuerſationis ſuppleat
humilitas confeſſionis, & imperfectum ueſtrum uiderũt
Pſal.118. oculi dei. Propterea cũ mandata ſua mandauit cuſtodiri
nimis: ut uidẽtes imperfectionem noſtram deficere, & nõ
Pſal.62. poſſe implere quod debet: fugiamus ad miſericordiã, &
dicamus. Quoniam melior eſt miſericordia tua ſup ui-
Pſal.95. tas: & qui non poſſumus in ueſtitu innocentiæ ſeu iuſti-
tiæ: appareamus ueſtiti cõfeſſiõe. Cõfeſſio eñ & pulchri
tudo in cõſpectu dñi: ſi tñ ſit, ut diximus, non oris tantũ,
ſed etiã totius hominis, ut oĩa oſſa noſtra dicant: dñe qs
ſimilis tibi? idq; ſolius pacis intuitu: & deſiderio recõci
liationis ad deũ. Talibus eñ dicitur: õ Iuda & Hieruſa-
lem nolite timere cras egrediemini, id eſt quãcitò à cor-
pore exierit anima: oẽs ſimul affectiones, oĩa deſideria q-
bus p uniuerſum interim mundũ diſperſa & ligata tene-
baſ, diſſoluentur: & egredietur de uiſco hoc: Et dñs erit
uobiſcũ. Nimis id quidẽ uobis uideri poteſt ſi tamen ad
uos reſpicitis: & nõ ad ea quæ expectãt uos. Nonne hoc
uniuerſus mũdus expectat? Creatura eñ ſubiecta eſt ua-
nitati: & cadẽte homine, quẽ conſtituerat dñs dominum
domus ſuæ, & principẽ oĩs poſſeſſiõis ſuæ: tota ſimul hæ
reditas corrupta eſt. Inde diſtemperatus aer: terra in ope
ribus adæ maledicta, & omnia ſubdita uanitati. Nec ſanè
Roma.8 reparabitur hæreditas: donec reparentur heredes. Vnde
& iuxta apoſtoli teſtioniũ. Ingemiſcit quoq; & parturit,
uſq; adhuc. Nec ſoli utiq; huic mundo: ſed & angelis, &
Pſal.141 hominibus ſpectaculũ facti ſumus. ¶ Me, inquit, expe-
ctant iuſti: donec retribuas mihi. Et martyres cum iudicij
diem poſtularent non tanquã uindictæ cupidi, ſed perfe-
ctionẽ deſiderantes beatitudinis, quã tũc habituri ſunt,
acceperunt diuinũ reſponſum. Suſtinete modicum tem-
pus: donec impleatur numerus fratrum ueſtrorum. Acce
perũt ergo iam ſingulas ſtolas: ſed nõ ueſtientur duplici-
bus: donec ueſtiamur & nos. Vadia tenemus, & obſides
ipſa eorũ corpora: ſine quibus conſummari nõ poſſunt:
nec ea recipiet ſine nobis. Vnde de patriarchis, & pro-
phetis, ait apoſtolus. Deo melius aliquid puidẽte p no-
Heb.1. bis ut non ſine nobis conſummarentur. O ſi cognoſcere
mus, & nos quomodo expectant, & quantũ deſiderãt ad
uentum noſtrum: quàm ſolicite quærunt: quàm libenter
audiunt bona de nobis: Quid tamẽ de his loquor, qui di
dicerunt ex his quæ paſſi ſunt compaſſionem: quando &
ipſi nos angeli ſcti deſiderãt? Nonne de uermiculis iſtis
& de puluere iſto reſtaurandi ſunt muri cœleſtis hieruſa-
lem? Putatis quantum deſiderant ciues cœli inſtaurari
ciuitatis ſuæ ruinas? Quomodo ſoliciti ſunt ut ueniant
lapides uiui: qui coædificentur eis? Quomodo diſcurrũt
medij inter nos, & deũ: fideliſſimè portantes ad eum ge-
mitus noſtros: & ipſius nobis gratiã deuotiſſimè repor-
tantes? Planè non dedignabuntur, ut ſimus eorum ſocij:
quorum facti ſunt iam miniſtri. Nonne enim oẽs admini-
ſtratorij ſunt ſpiritus in miniſteriũ miſſi propter eos qui
hæreditatem capiunt ſalutis? Feſtinem⁹ obſecro dilectiſ-
ſimi feſtinemus: tota nos multitudo cœleſtis curiæ expe-
ctat. Exultare angelos fecimus quando couerſi ſumus ad
pœnitentiam: proficiamus, & feſtinemus complere de no
bis eorum lætitiam. Ve tibi quicunq; es qui deliberas
redire ad lutum: reuerti ad uomitum. Putaſnè placatos
habebis in iudicio, quos tanto & tam ſperato priuare
nis gaudio? Exultauerunt cum nos ad pœnitẽtiam ueni-
mus: tanquàm ſuper his, quos ab ipſa inferi porta cerne
rent euocari. Quid nunc erit: ſi ab ipſa paradiſi ianua re-
uerti uiderint, & abire retrorſum eos, qui iã pedẽ alterum
in paradiſo poſuerunt? Nam & ſi corpora inferius, ſed
corda ſurſum. Currite fratres, currite: non ſoli angeli:
ſed & ipſe angelorum uos creator expectat. Nuptiæ para
tæ ſunt: ſed nondum plena domus: adhuc expectantur, de
quibus nuptiæ impleantur. Expectat uos pater & deſide-
rat non ſolum propter nimiam charitatem ſuam, qua dile
xit uos: unde & unigenitus, qui ĩ ſinu patris eſt, ipſe enar-
rauit. Pater, inquiens, amat uos: ſed propter ſemetipſum: Ioan.15.
ſicut loquitur per prophetam: propter memetipſum ego
faciam: non propter uos. Quis enim implendum dubitet
quod promiſit filio, dicens: Poſtula à me, & dabo tibi gen Pſal.2.
tes hæreditatem tuam? Et alibi. Sede a dexteris meis: do- Pſalm.
nec ponam inimicos tuos ſcabellũ pedũ tuorum. Nõ con 109.
terentur omnes inimici eius: dum nos qui ſumus mẽbra
eius aliquatenus impugnabũt. Nõ implebiſ hæc promiſ
ſio: donec nouiſſima inimica deſtruatur mors. Nã de filio
quis neſciat quantum deſideret fructum natiuitatis, & to
tius uitæ, quã geſſit in carne: deniq; fructũ crucis, & mor
tis ſuæ preciũ ſanguinis precioſi? Nonne traditurus eſt
regnũ deo & patri, qđ acqſiuit? Nonne ei reſtauraturus
eſt creaturas ſuas: pro quibus pater illum miſit in terris?
Expectat nos & ſpiritusſanctus. Eſt eñ charitas & beni-
gnitas ĩ qua prædeſtinati ſumus ab æterno: nec dubium
quin prædeſtinationẽ ſuã uelit ĩpleri. Ergo quia paratæ
ſunt nuptiæ & omnis nos curie cæleſtis frequentia deſi-
derat & expectat: curramus non quaſi in incertum: curra
m⁹ deſiderijs, & profectu uirtutũ. Proficere proficiſci eſt.
Dicamus ſinguli. Aſpice in me & miſerere mei ſm iudi- Pſal.118.
cium diligentium nomẽ tuum. Non ſicut ego merui: ſed
ſicut illi decreuerint miſerere. Dicam⁹ itẽ: ſicut fuerit uo
lũtas in cælo, ſic fiat. Itemq; fiat uolũtas tua. Scimus qm̃
ſcriptũ eſt. Si de⁹ pro nobis: quis cõtra nos? Aut quis ac Rom.8.
cuſabit aduerſus electos dei? An nõ licet, inquit, mihi fa- Vbi ſu
cere qđ uolo? Hæc ſit interim conſolatio noſtra chariſſi- pra.
mi: donec egrediamur & dominus ſit nobiſcum. Qui ma- Mat.20
gna ſua miſericordia, ad beatã illã egreſſionẽ & ad clarum
illud cras, nos perducat: & in hoc quoq; proximo cras ui
ſitare nos, & nobiſcũ eſſe dignetur: ut ſi quis fortè in ten-
tatione qualibet detinetur: ipſo miſerante qui, prædicare
uenit clauſis apertionẽ, cras egrediatur: ut cũ gaudio ſalu
tari ſuſcipiamus coronam paruuli regis noſtri: ipſo præ-
ſtante qui cum patre & ſpiritusſancto uiuit & regnat deus,
per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

In uigilia natalis domini. Sermo tertius.

HOdie ſcietis quia ueniet dñs: & mane uidebi-
tis gloriã eius Quiq; terrigenæ, & filij hoĩm:
audite. Vos qui ĩ puluere eſtis expergiſcimini
& laudate: qa ueniet medicus ad ægrotos: re-
dẽptor ad uenditos: ad errantes uia: ad mortuos uita. Ve
nit quippe qui projciat in profundum maris omnia pec
cata noſtra: qui ſanet omnes infirmitates noſtras: qui nos
proprijs humeris ad propriæ dignitatis reportet origi-
nem. Magna eſt iſta potentia: ſed plus eſt miranda miſeri-
cordia q ſic uenire uoluit: qui potuit ſubuenire. Hodie,
inquit, ſcietis quia ueniet dominus. Verba hæc quidem
ſuo loco & tempore in ſcriptura poſita ſunt: ſed non in-
congrue illa uigiliæ dominicæ natiuitatis eccleſia mater
aptauit. Eccleſia, inquàm: illa quæ ſecum habet conſilium
& ſpiritum ſponſi, & dei ſui: cui dilectus inter ubera com
moratur: ipſam cordis ſui ſedem principaliter poſſidens,
& conſeruans. Nimirũ ipſa eſt quæ uulnerauit cor eius:
& in ipſam abyſſum ſecretorum dei oculum contempla-
tionis immerſit: ut & illi in ſuo: & ſibi in eius corde, per
hennem faciat manſionem. Cum ergo ipſa in ſcripturis
diuinis, uerba uel alterat uel alternat, fortior eſt illa cõpo
ſitio, quàm poſitio prima uerborum: & fortaſſis tanto for
tior: quantum diſtat inter figuram & ueritatem: inter lu-
cem & umbram: inter dominã & ancillam. Hodie ſcietis:
quia

quia ueniet dominus. Scd'm æstimationem meã duo in
uerbis istis dies, nobis expressius commendãtur. Prim⁹,
q à primi hominis lapsu labit, usq; ad finẽ mũdi, dies cui
sancti sæpius maledixisse noscunt. Ab illa eñi lucidissima
die in qua conditus fuerat adã eiectus est, & in has rerum
cõtruius angustias: diẽ tenebrosum incurrit: & penè à lu-
mine ueritatis extinctus. In hac die nascimur uniuersi: si
tñ dies debet & nõ potius nox uocari: nisi q lumẽ ratio-
nis, quasi quandã scintillulã nobis, insuperabilis illa mise-
ricordia, dereliqt. Secũda uerò dies erit ĩ splẽdorib⁹ san-
ctorũ: ĩ perpetuas æternitates: cũ inclaruerit illud serenis-
simum mane cui est misericordia repromissa & absorbta
erit mors in uictoria: cũ dimotis umbris & tenebris splen-
dor ueræ lucis sursum, & deorsum: intus & exterius cun-
Psa. 142 cta pariter occupabit. Auditam fac mihi mane misericor-
Psal. 89. diã tuã ait sanct⁹: & Repleti sumus mane mĩa tua. Sed ad
nostrũ diẽ reuertamur, qui tanquã custodia in nocte pro
sua breuitate dicit: qui tanquã nihilum & inane ab illo
Psal. 39. familiari spiritussancti organo nominat: cũ dicit Qm̃ oẽs
Psal. 101. dies nostri defecerũt, & Defecerunt sicut fumus dies mei:
Vnde su- & Dies mei sicut umbra declinauerunt. Parui & pessimi
pra. sunt omnes dies uitæ meæ: ait ille sanctus patriarcha, qui
uidit, dñm facie ad faciẽ: qui cũ eo tam familiariter loque-
batur. Et quidẽ in hac ipsa die homini deus rationẽ præ-
statt, ribuit intelligentiã: sed necesse est ut exeuntẽ de hoc
mundo illuminet lumine sciẽtiæ suæ: ne si de domo carce-
ris & umbra mortis extinctus exierit illuminari non ua-
leat in æternum. Ideô quippe unigenitus dei sol iustitiæ
tanquã immensi & præclari luminis cereus in huius mun-
di carcerẽ illuminatus est, & accensus: ut omnes qui illu-
minari uoluerint, ad illũ accedãt, illiq; iungantur: ut nihil
medium inter illos sit, & ipsum. Peccata enim nostra sepa-
rant inter nos & deum: sed illis sublatis, uero lumini illu-
minandi: & quasi cõcorporandi cõnectimur in idipsum:
sicut lumen extinctũ lumini lucẽti, & ardenti sine aliquo
medio cõiungitur ut illuminetur: quatenus per exemplũ
uisibiliũ, effectus rerũ inuisibiliũ cognoscamus. Ad hoc
igitur tam magnũ & præfulgidũ syd⁹, iuxta pphetã, illu-
minemus nobis lumẽ scientiæ, priusquã de mundi huius
tenebris exeamus, ne de tenebris trãseamus ad tenebras,
& tenebras sempiternas. Quæ est autẽ ista scientia? D.
Profecto scire qa ueniet dñs: & si qñ ueniet, scire nõ possu-
mus. Hoc est illud totũ quod postulat à nobis. At, inqs,
ista sciẽtia oĩm est. Quis eñi nesciat uel noĩetenus fidelis:
qa ueniet dñs, qa uẽturus est iudicare uiuos, & mortuos,
& reddere unicuiq; iuxta opera sua? Non oĩm ista est sciẽ-
fratres mei: sed nec multorũ, paucorũ est: qa reuera pauci
sunt q saluant. Putasne illi q cũ male fecerĩt lætãt & exul-
tãt in reb⁹ pessimis, uel sciãt, uel recogitẽt qa ueniet dñs?
1. Ioã. 2. Si dixerint ipsi, tu noli credere: quia q dicit se nosse deũ,
Titũ. 2. & mandata eius nõ custodit, mendax est. Confitentur, ait
Iaco. 2. apl's, nosse deum, factis autẽ negant. Quia fides sine operi-
bus mortua est. Nõ eñi ita se omni impuritate pollueret,
si dominũ uenturũ scirent uel formidarẽt: sed uigilarent
utiq;, & nõ sinerẽt tã grauiter pfodi cõsciẽtias suas. Sciẽ-
tia aũt ista in primo gradu operat pœnitudinẽ & dolorẽ:
ut risum in luctũ, canticũ in planctũ, gaudiũ in mœrorem
cõuertat: & incipiãt tibi displicere, q̃ uehemẽter ante pla-
cuerãt: & illa specialiter horreas, q̃ specialiter appetebas.
Eccli. 1. Sic eñi scriptũ est. Quia q̃ addit sciẽtiã, addit & dolorẽ: ut
ueracis & sancte scientiæ sit dolor subseques argumẽtũ.
In scd'o uero gradu opat correctionẽ: ut iã non exhibeas
mẽbra tua arma iniquitatis peccato: sed coerceas gulam,
iugules luxuriã, supbiã deprimas: & facias fuire corpus
sctitati: qd' iniqtati ãte seruierat. Pœnitudo eñi sine cor-
Eccl. 34. rectiõe nõ pderit, sicut sapiẽs ait. Vn⁹ ædificãs, & un⁹ de-
struẽs, q̃d pdest eis nisi labor? Vnus orãs, & unus male-
dicẽs: cuius uocẽ exaudiet deus? Qui eñi baptizat à mor-
tuo, & iterũ tãgit eũ, nihil pficit lauatio eius: sed iuxta sal-
Ioan. 5. uatoris sententiã. Verẽdũ est, ne ei aliqd deterius contin-
gat. Sed qa hæc diuti⁹ nõ haberi possunt, nisi circa se mul-
ta circũspectione mẽs indefessa uigilet & attẽdat: ĩ tertio
gradu opatur solicitudinem: ut iã solicitus incipiat am-
bulare cũ deo suo, & ex oĩ parte scrutet, ne uel ĩ leuissima
re tremẽdæ illius maiestatis offendat aspectus. In pœnitu-
dine accendit, ĩ correctiõe ardet, in solicitudine lucet, ut
interius & exterius renouetur. Hic iã respirare incipit à
tribulatiõe malorũ & dolore, & timoris magnitudinẽ spi-
rituali lætitia tẽperare, ne suorũ enormitate scælerũ, abũ-
dãtiori tristitia absorbeat. Hic & si timet à iudice, sperat
à saluatore, cũ iã in aĩo eius timor & lætitia obeqtent, &
obuient sibi plerũq; timor lætitiã supet, lætitia sæpius
timorẽ excludat, & ĩfra sui gaudĳ cõcludat arcanũ. Fœlix
cõsciẽtia in q̃ luctamẽ hmõi ĩdesinẽter cõficit: donec qd'
mortale est absorbeat à uita: donec euacuet timor qui ex
pte est, & succedat lætitia qd' pfectũ est: qa nõ timor sem-
pitern⁹, sed lætitia sempiterna erit ei. Iã xpĩanus sic ardẽs & lu-
cẽs nõdũ in domo se esse cõfidat, ubi sine oĩ timore uẽto-
rũ, accẽsum lumẽ soleat deportari: sed meminerit se esse
sub dio: & utraq; manu studeat operire qd' portat: nec
credat aeri, etiã si uideat esse trãquillũ. Repẽte ei & hora
q̃ nõ putauerit mutabit: & si uel ad modicũ manus remi-
serit, lumẽ extinguet. Quòd etsi etiã ardor portãtis ma-
nus (ut qñq; fieri solet) adusserit: eligat poti⁹ pati, quàm
retrahere manus suas: qa in momẽto, in ictu oculi poterit
exufflari. C Si essemus in domo illa non manufacta,
æterna in cælis, ubi nullus inimicus intrat: nullus exit a-
micus: nihil esset timendũ. Nunc uerô tribus malignissi- Semper
mis & ualidissimis uẽtis expositi sumus, carni, diabolo, & timẽdũ
mũdo: q cõscientiã illuminatã moliunt extinguere, insuf- est quã-
flãtes in cordibus nr̃is desideria mala, motus illicitos: & diu su-
ita te repẽte turbãtes, ut uix pnoscere ualeas ũde uenias mus in
aut quo uadas. Ex qbs etsi duo sæpi⁹ intermittũt: à tertio hoc secu-
tñ nemo unquã sufflandi inducias extorsit. Ideô utrisq; lo.
manibus & cordis & corporis aĩa est tegenda: ne fortè
quæ iã illuminata fuerat, extinguat: nec cedẽdũ uel rece-
dendũ etiã si grauis tẽtationũ feruor utriusq; hoĩs statũ
uehemẽter afflixerit, sed dicẽdũ cũ sctõ: Aĩa mea in mani-
bus meis semp: eligam⁹ potius ardere, quàm cedere. Et si-
cut qd' in manibus nr̃is tenemus, nõ facile obliuiscimur:
sic nũquã obliuiscamur negotiũ animarũ nostrarũ, & illa
cura principaliter uigeat in cordibus nostris. D Cum
ergo sic lũbi nostri accincti fuerint, & lucernæ ardentes,
custodiẽdæ sunt uigiliæ noctis supra gregem cogitatio-
nũ, & actionũ nostrarũ, ut si in prima uigilia: uel secũda
uel tertia dñs uenerit: paratos nos ĩueniat. Prima uigilia
est rectitudo opis, ut ad hãc quã iurasti regulã, oẽm uitã Nota.
exæquare coneris: nec trãsgrediaris terminos: quos po-
suerũt pr̃es tui, in oĩbus uiæ & uitæ huius exercitĳs, nõ
declinãs ad dexterã neq; ad sinistrã. Secũda puritas intẽ-
tiõis, ut simplex oculus totũ corpus lucidũ faciat: ut qc-
quid feceris, ppter deũ facias: & ad locũ unde exeũt gra-
tiæ reuertãtur, ut iterũ fluãt. Tertia est custodia unitatis,
ut in cõgregatiõe positus, uolũtates aliorũ, tuis uolũta-
tibus anteponas: ut nõ solũ sine querela, sed & cum gra-
tia inter fratres maneas, portans omnes, orans pro omni-
bus, ut & de te quoq; dicatur. Hic est fratrum amator, &
populi Israel: hic est qui multum orat pro populo, & uni-
uersa sancta ciuitate Ierusalem. Ita ergo in hac die aduẽ-
tus unigeniti, nobis uerã scientiã accedit: scientiã inquã
illam, quæ nos doceat quia ueniet dñs: quæ sit morũ no-
strorũ perpetuũ & stabile fundamẽtum. Et mane, inquit,
uidebitis gloriã eius. O mane, ô dies quæ melior es in a-
trĳs dñi sup milia: quando erit mensis ex mense, & sabba-
tũ ex sabbato: cũ splendor lucis, & feruor charitatis usq;
in altissima illa magnalia terrarũ ĩcolas illustrabit? Quis
de te cogitare, nedũ aliquid præsumat recitare? Interim
tamẽ ædificemus fratres fidem nostram: ut si mirabilia il-
la quæ nobis reseruãrur, uidere non possumus: saltẽ mi-
rabilia, quæ ppter nos in terris facta sunt, aliquãtulũ cõ-
templemur. Tria opera, tres mixturas fecit omnipotens
illa maiestas in assumptiõe nr̃æ carnis: ita singulariter mi-

rabilia, & mirabiliter ſingularia, ut talia nec facta ſint, nec facienda ſint amplius ſuper terrã. Cõiuncta quippe ſunt adinuicem deus & homo, mater & uirgo, fides & cor humanum. Admirabiles iſtæ mixturæ: & omni miraculo mirabilius: quomodo tam diuerſa, tam qꝫ diuiſa adinuicem, inuicẽ potuerunt coniungi. Et primo quidẽ intuere creatiõem, poſitionẽ & diſpoſitionẽ rerũ: quãta ſit uidelicet ĩ creatione potẽtia: quanta in poſitione ſapiẽtia: in cõpoſitione quãta benignitas. In creatione uide quàm multa & quàm magna potenter creata ſunt: in poſitione quàm ſapienter cũcta locata ſunt: in bonitate quàm benigne ſuprema, & infima connexa ſunt, tam amabili quàm admirabili charitate. Huic limo eñ terreno uim uitalẽ miſcuit, ut in arboribus: unde ſurgit uenuſtas in foliȷs, in floribus pulchritudo, ſapor in fructibus & medicina. Nec hoc cõtentus adiecit etiã uim ſenſibilẽ limo noſtro: ut in peccoribus, quæ nõ ſolũ uitã habeãt, ſed & ſentiãt, quinqꝫ pertita ſenſualitate uigentes. Addidit adhuc honorare limũ noſtrũ, & ei uim rationalẽ immiſit: ut in hominibus, q nõ ſolum uiuũt, ſentiunt: ſed & diſcernũt inter cõmodũ & incõmodũ: inter bonũ & malũ: inter uerũ & falſum. Voluit quoqꝫ infirmiora noſtra abũdantiori gloria ſublimare, & cõtraxit ſe maieſtas: ut quod melius habebat, uidelicet ſeipſum, limo noſtro cõiũgeret: & in perſona una ſibi inuicẽ unirẽtur deus & limꝰ: maieſtas & infirmitas tãta: uilitas & ſublimitas tanta. Nihil tamẽ deo ſublimius, nil uilius limo: & tamẽ tanta dignatione deus deſcendit in limũ: tãtaqꝫ dignitate limus aſcendit ad deũ ut quicquid in eo deus fecit, limus feciſſe credat̃: quicqd limus pertulit, deus in illo ꝑtuliſſe dicat̃: tã ineffabili quàm incõpræhenſibili ſacramento. Et attende, quia ſicut in illa ſingulari diuinitate trinitas eſt in ꝑſonis, unitas in ſubſtãtia: ſic in iſta ſpeciali cõmixtiõe trinitas eſt in ſubſtantȷs, in ꝑſona unitas: & ſicut ibi ꝑſonæ nõ ſcindũt unitatẽ, unitas nõ minuit trinitatẽ: ita & hic ꝑſona nõ cõfundit ſubſtãtias: nec ſubſtãtiæ ipſæ ꝑſonæ diſſipãt unitatẽ. Sũma illa trinitas hãc nobis exhibuit trinitatẽ, opꝰ mirabile, opus ſingulare, inter oĩa & ſuꝑ oĩa oꝑa ſua: Verbũ eñ & aĩa & caro in unã cõuenere ꝑſonã: & hæc tria unũ: & hoc unũ tria, nõ cõfuſiõe ſubſtãtiæ, ſed unitate ꝑſonæ Hæc eſt prima & ſuꝑexcellẽs mixtura: & hæc prima intertres. Aduerte hõ qa limꝰ es: & nõ ſis ſuꝑbus, qa deo iũctus es, & nõ ſis ingratus. Secũda mixtura eſt ꝟgo & mr̃, admirabilis plane & ſingularis. A ſeculo nõ eſt auditum ꝙ ꝟgo eẽt quæ peperit: ꝙ mr̃ eẽt quæ ꝟgo ꝑmãſit. Nũquã iuxta rerũ ordinẽ ꝟginitas ubi fœcũditas ꝑdicat̃: nec fœcũditas ubi uirginitas integra cõſeruat̃. Sola hæc eſt in q̃ ꝟginitas & fœcũditas obuiauerũt ſibi. Ibi ſemel factũ eſt, qđ f ctũ nõ fuerat: nec fiet in æternũ qa nec primã ſimilẽ uiſa eſt: nec habere ſeqntẽ. Tertia eſt fides & cor humanũ: & hæc qdẽ prima & ſecũda inferior: ſed nõ minꝰ forſitã fortis. Mirũ ei eſt qũo cor humanũ his duobus fidẽ accõmodauit: qũo credi potuit quòd deꝰ hõ eſſet, ꝙ uirgo mãſerit quæ peperiſſet. Sicut ferrũ & teſta iũgi nõ poſſunt, ſic & hæc duo nequeũt cõmiſceri, ſi nõ miſceat glutinũ ſpũſſancti. Ergòne credẽdũ eſt ꝙ iſte deꝰ ſit q ponit̃ ĩ ꝑſepio: q uagit ĩ cunis: q oĩm ĩfantiliũ neceſſitatũ iniurias patit̃: q flagellat̃: q cõſpuit̃: q crucifigit̃: q ponit̃ ĩ ſepulcho: & ĩter duos lapides cõcludit̃ excelſus & imẽſus? Illane ꝟgo erit quæ lactat puerũ: cui maritꝰ cõtinuꝰ comes eſt in cõuiuio, in thalamo: qui ducit illã ĩ ægyptũ: reducit ab ægipto: & ſolꝰ cũ ſola tã lõgĩquã, tã ſecretã cõficit uiã? Qũo potuit hoc ꝑſuaderi gñi humano, uniuerſo orbi terrarũ? Et tñ facile, tã potẽter ꝑſuaſũ eſt, ut mihi id credibile faciat credẽtiũ multitudo. Iuuenes & uirgines ſenes cũ iunioribus elegerũt mille mortibus mori, quãm uel ad momẽtum ab iſta fide deficere. Et hæc qdẽ mixtura excellẽs: ſed excellẽtior ſcđa: tertia ꝟò excellẽtiſſima ẽ. Primã auris audiuit, ſed oclus nõ uidit: qa auditũ ẽ & creditũ uſqꝫ ĩ fines terræ magnũ illđ pietatis ſacramẽtũ: ſed tñ oculꝰ deꝰ nõ uidit abſqꝫ te: qũo te intra uirginei uẽtris anguſtias humano corpore cõiũxiſti. Secũdã oculꝰ uidit: qa ſe fœcũdã & uirginẽ illa ſingularis regina cõſpexit q̃ cõſeruabat oĩa uerba hæc cõferẽs ĩ corde ſuo: cognouit & Ioſeph nõ minus teſtis, quàm cuſtos tãtæ uirginitatis. Tertia in cor hoĩs aſcẽdit: cũ qđ factũ eſt ſicut factũ eſt creditũ eſt: cum magis oraculo quàm oculo credidimꝰ: cũ q̃ dicta uel facta ſunt tenemꝰ firmiſſime nullatenꝰ dubitãtes. In prima uide qd: in ſcđa ꝑ qđ: ĩ tertia ꝓpter qd deꝰ dederit tibi. Dedit tibi Chriſtũ ꝑ mariã ꝓpter ſanitatẽ. In prima remediũ eſt: qa ex deo & hoĩe cathaplaſma cõfectũ eſt: qđ ſanaret oẽs infirmitates tuas. Cõtuſe ſunt aũt & cõmixtæ hæ duæ ſpecies in utero uirginis tãquã in mortariolo: ſancto ſpũ tanquã piſtillo illas ſuauiter cõmiſcẽte. Sed qa indignꝰ eras cui donaret̃, datũ eſt mariæ ut ꝑ illã accipes qdqd haberes: q̃ ꝑ hoc ꝙ mater eſt, genuit tibi deũ: ꝑ hoc ꝙ uirgo eſt, exaudita eſt ꝓ reuerẽtia ſua, in cauſa tua & totius generis hũani. Si ſola mater eſſet, ſufficeret ei ut ſaluaret̃ ꝑ filiorũ generationẽ: ſi ſola ꝟgo ſufficeret ſibi: nec bñdictus fructus uẽtris eius mũdi preciũ eſſet. Cũ ergo in prima ſit remediũ: in ſecũda adiutorium eſt: qa nihil nos deus habere uoluit: quod per mariæ manus non tranſiret. In tertia autẽ meritũ eſt: qa cum hæc firmiter credimus, iam meritum habemus: & in fide ſanitas eſt: qui qua crediderit ſaluus erit.

Item in uigilia natalis domini. Sermo quartus.

HOdiernũ quidẽ ſermonẽ ordinis noſtri conſuetudo nõ exigit: ſed craſtina opꝰ erit circa miſſarũ ſolẽnia diutius occupari: & hora breuis ſermonis lõgitudinẽ nõ admittet. Propterea non abs re puto præparare hodie corda ueſtra tãtæ ſolẽnitati præſertĩ cũ ſit ꝓfundiſſima ſacramẽti huius & incõprehẽſibilis altitudo: & tãquã fons uitæ quo magis hauriat̃: eo magis exhuberans nunquã ualeat exhauriri. Deniqꝫ ſcio queadmodũ abũdet ꝓ Chriſto tribulatio ueſtra: & utinã abundet & cõſolatio ueſtra ꝑ ipſum. Nã mũdialẽ qdẽ cõſolationẽ uobis offerre nec libet nec licet. Vilis ei & eſt ad nihilũ utilis hmõi cõſolatio: & qđ magis eſt metuendum, etiã ueræ ac ſalubris cõſolatiõis eſt impedimẽtum. Propterea qui delectatio eſt & gloria angelorũ. ipſe factꝰ eſt ſalus & cõſolatio miſerorũ: qui ĩ ciuitate ſua magnꝰ & ſublimis ualde beatificat ciues: ipſe ĩ exilio paruulꝰ & humilis ualde lætificat exules, & qui ĩ altiſſimis eſt gloria patris: factus eſt ĩ terra pax hoĩbus bonæ uolũtatis. Paruulꝰ eñ datus eſt paruulis, ut magnus detur magnis: & quos iuſtificat paruulꝰ, magnificet poſtmodũ & glorificet magnus & glorioſus. Hinc ſine dubio uas electionis qđ de plenitudine paruuli huius acceperat: licet enim paruulꝰ ſed plenus, plenus gr̃a & ueritate, & in quo habitat oñis plenitudo diuinitatis corporaliter: hinc utiqꝫ Paulꝰ eructat uerbũ illud bonum, quod his diebus freqũẽter audiſtis. Gaudete in dño ſemper iterum dico gaudete. Gaudete, inquit, de exhibitione: iterum gaudete de promiſſiõe: qñ & res plena gaudio, & ſpes plena gaudio eſt. Gaudete quia iã ꝑcepiſtis dona ſiniſtræ: gaudete qa expectatis præmia dexteræ. Leua, inquit, eius ſub capite meo: & dextera illius amplexabit̃ me. C Leua quidem leuat: dextera ſuſcipit. Leua medetur, & iuſtificat, dextera amplectit̃ & beatificat. In leua eius merita: in dextera uerô premia cõtinentur. In dextera, inquã, deliciæ: in ſiniſtra ſunt medicinæ. Sed attende pium medicũ, attende medicũ ſapiẽtẽ. Cõſidera diligẽtius quàm noua medicamina portet: uide quàm nõ mõ precioſas, ſed & ſpecioſas attulerit medicinas: nõ ſolũ ꝓutiles ad ſanitatis fructũ: ſed & delectabiles ad aſpectũ & ſuaues ad guſtũ. Deniqꝫ primã eiꝰ medicinã, primũ qđ in ſiniſtra portet attẽde: & cõceptũ iuuenis ſine ſemiẽ. Intuere obſecro quale ſit iſtud, quàm nouũ quàm ãmirabile, quàm amabile, quàm iocũdũ. Quid eñ pulchriꝰ quàm gñatio caſta: qd glorioſiꝰ quàm ſancta & ſyncera cõceptio, in qua nihil pudoris eſt, nihil ſordis, nihil corruptiõis? At qñ minꝰ fortaſſis detineret nos grata licet ammiratio nouitatis; niſi fructus quoqꝫ ſalutis & utilitatis

Ioan. 1.
Collo. 1.
Phili. 2.
Cant. 2.

utilitatis consideratio:animum delectaret:conceptus iste
nō modo gloriosꝰ ī ipsa quasi exteriori specie,sed & pre-
Prou.3. ciosus in interiori uirtutæ:ut ſm qđ scriptum est. In sini-
stra dñi gloria simul & diuitiæ inueniant: diuitiæ inquā
Iob.13. salutis,cū gloria nouitatis.Quis eñ pōt facere mundum
de immūdo cōceptū semine,nisi q solus sine omni illicita
& immūda cōceptus est uoluptate? In ipsa radice & ori-
gine mea infectꝰ & inqnatus sum:immunda est cōceptio
mea:sed est à q̊ tollat ista cōfusio.Ipse eā tollit,in quē solū
ipsa nō cadit.Diuitias salutis habeo,qbus redimā ꝓpriæ
cōceptiōis impuritatē, Christi purissimā conceptionem.
Adde adhuc dñe Iesu:innoua signa:īmuta mirabilia:nam
priora qdē ipsa cōsuetudine uiluerunt.Planè eñ solis or-
tus & occasus,terræ fœcūditas,tēporū uicissitudo,mira-
cula sunt & magna miracula : sed toties hæc uidimꝰ:ut iā
Esa.43. nō sit qui attēdat.Innoua signa:& immuta mirabilia.Ec-
ce ait,noua facio oīa. Quis hoc ait? Agnus utiqꝫ qui se
Apoc.5. debat in throno.Agnꝰ planè totꝰ suauis,totus delectabi
lis:deniqꝫ totꝰ unctꝰ.Hāc eñ īterpretationē habet nomē
eius,qđ est Christꝰ.Cui poterit asper aut durus uideri:q
nec ipsi matri in natiuitate ꝗcquā asperitatis:ꝗcquā intu
lit læsionis? O noua uere miracula.Cōceptus fuit sine pu
dore:partus sine dolore.Mutata est in uirgine nostra ma
ledictio Euæ.Peperit eñ filiū sine dolore. Mutata est,in-
quā,maledictio in benedictionē,sicut prædictū est ꝑ ange
Lucæ.1. lū Gabrielē.Benedicta tu in mulieribꝰ.O beata sola inter
mulieres benedicta & nō maledicta sola à generali male-
dicto libera: & à dolore parturiētiū aliena. Nec mirū fra
tres si dolorem non intulit matri q dolores totius mūdi
tulit,ſm qđ Esaias ait.Quia uere lāguores nostros ipe tu
Esaiæ.53 lit. A Duo sunt q̄ timet humana fragilitas,pudor& do
lor.Vtrūqꝫ Christꝰ tollere uenit,unde & utrūqꝫ suscepit:
quādo(ut cætera sileam)morte, & morte turpissima con
dēnatus est ab īniquis.Itaqꝫ ut fiduciā nobis daret ꝙ tol
leret hæc à nobis,priꝰ matrē suā immunē ab utroqꝫ serua
uit:ut nec in cōspectu quicquā pudoris, nec in partu ꝗc-
quā doloris existeret.Accumulant adhuc diuitiæ, crescit
gloria:innouant signa:& miracula immutant.Nū solū si-
ne pudore cōceptꝰ:& sine dolore partꝰ:sed& mater est si-
ne corruptiōe.O uere nouitas inaudita. Virgo peperit,
& post partū inuiolata ꝑmansit: fœcunditatē prolis cum
carnis integritate,& gaudiū matris habēs cum uirginita
tis honore.Iam securus expecto promissam mihi gloriam
incorruptionis in carne mea:qñquidē cōseruata per eum
est incorruptio etiā in mr̄e sua. Facile erit ei ꝑ quē mater
ipsa incorruptionē nō ꝑdidit pariēdo:ut & corruptibile
hoc icorruptionē induat resurgēdo.Habes tñ adhuc ma
iores diuitias:habes gloriā ampliorē. Mater est sine cor-
ruptiōe uirginitatis:filiꝰ sine oñi labe peccati. Nō cadit
in matrē cuæ maledictio:nō cadit in ꝓlē generalis illa cō
ditio de qua dictū est ꝑ prophetā. Nemo mundus à sorde
nec infans cuius est unius diei uita super terram.Ecce in-
fans sine sorde:solꝰ inter hoīes uerax:imo & ueritas ipsa.
Ecce agnus sine macula:agnus dei qui tollit pctā mundi.
Quis eñ pctā melius toleret:quàm is in quē pctm̄ nō ca-
dit? Iste sine dubio lauare me pōt:quē constat inquinatū
nō esse.Hæc manus opertum luto detergat oculū meum:
q̄ sola sine puluere est.Iste mihi festucā educat de oculo,q
non habet trābē in suo:imo iste trabē educat de meo: q̄
nec exiguum puluerem habet in suo. Vidimus certe diui
Ioan.1. tias salutis & uitæ.Vidimus gloriam eius: gloriam quasi
Lucæ.1. unigeniti à patre. Quæris à quo patre? Et filius altissimi
uocabit.Manifestū est quis altissimus sit.Sed ne quis re-
Vbi su- mancat locꝰ dissimulationis. Qđ ex te nascet sanctū(ait
pra. angelus gabriel ad mariā)uocabit filius dei. O uere san-
Psal.15. ctum. Non dabis dñe sanctum tuū uidere corruptionem:
qđ nec matri qdē abstulit icorruptionē.Crescūt miracu-
la:multiplicant diuitiæ: thesaurꝰ aperit. Quæ generat &
mater & uirgo est:q generat deꝰ & homo est. Sed nunqd
dabit sanctū canibꝰ,aut margaritæ porcis? Abscondatur
certè thesaurus noster in agro:& pecunia nostra in saccu
lo reponat.Operiat cōceptus sine semine matris despō-
satione:partus sine dolore, uagitibus paruuli,&merore.
Abscondat & ꝑturiētis incorruptio legali purificatiōe:
infantis innocētia solita circūcisione. Absconde, inquā,
abscōde maria noui solis fulgorē,pone in præsepio: īuol
ue pānis infantē.Nā & ipsi pāni diuitiæ nostræ sunt.Pre
ciosiores siqdē pāni saluatoris oī purpura:& gloriosius
hoc præsepe auratis regū solijs:ditior deniqꝫ Christi pau
ꝑtas cūctis opibus,cunctisqꝫ thesauris seculi.Quid enim
hūilitate ditius,qđ ꝓciosius inuenit,qua nimirū regnum
cælorū emitur:& diuina grā acquirit? Sicut scriptū est.
Beati paupes spū:qm̄ ipsorū est regnū cœlorū. Et apud Matt.5.
apl'm.Deus supbis resistit:hūilibꝰ aūt dat gratiā.Habes Iaco.4.
cōmēdatā à deo humilitatē ī natiuitate.In hac eī exiani-
uit semetipm̄,formā serui accipiēs,& habitu īuētꝰ ut hō.
Vis adhuc ꝓciosiores diuitias &supexcellētē gl'iam inue
nire? Habes charitatē in passiōe. Maiorē hac, dilectionē Ioan.15.
nemo habet,ut aīam suā ponat quis ꝓ amicis suis.Hæ di
uitiæ salutis& gloria sanguis ꝓciosus quo redēpti sumꝰ
& crux dñica in qua cū apostolo gloriamur.Mihi,īquit, Galat.6
absit gloriari,nisi in cruce dñi mei iesu christi.Et dicebat.
Nihil arbitratꝰ sum me scire īter uos nisi christū iesum: 1.Cor.2.
& hūc crucifixū.Ipsa est leua christꝰ iesus:& hic crucifi-
xus:nā dextera quidē christꝰ iesus,& hic gloriosus.Chri
stū,inqt,iesum,& hūc crucifixū. Fortasse crux ipa nos su
mus cui christus memoratur infixus.Homo enim formā
crucis habet:quā si manꝰ extēderit,exprimet manifestiꝰ.
Loquit aūt christus in psalmo.Infixus sum in limo ꝓfun-
di.Limū quidē nos esse manifestū est:qm̄ de limo plasma Psal.68.
ti sumus.Sed tūc quidē limus paradisi fuimus,nūc uerò
limus profundi.Infixus sum, inquit, non pertransij:non
recessi.Vobiscū sum usqꝫ ad cōsummationem seculi. Ipse
est eñ emanuel nobiscū deꝰ.Nobiscū utiqꝫ sed ꝑ sinistrā Gen.38.
Sic eñ olim Thamar pariēte zarā prius protulit solā ma-
nū:quæ ī sacramēto dñicæ passiōis coccineo alligata est
filo.Itaqꝫ iā quidèm tenemus sinistrā: sed adhuc clamare
necesse est.Operi manuū tuarum porriges dexterā.Nam Iob.14.
delectatiōes in dextera tua usqꝫ in finem.Dñe ostēde no- Psal.15.
bis dexterā & sufficit nobis.Gloria,inquit,& diuitiæ in Psal.111.
domo eiꝰ utiqꝫ q timet dñm.Sed in domo tua dñe quid?
Profecto gratiarū actio & uox laudis,Beati qui habitāt ī Psal.83.
domo tua dñe &c.Oculus eñ nō uidit: auris nō audiuit:
& ī cor hoīs nō ascēdit q̄ præparauit deus diligētibꝰ se. 1.Cor.2.
Lux est eñ inaccessibilis:pax est q̄ exuperat oēm sensum:
fons est q assensum nescit sed descēsum. Nō uidit oculꝰ
lucem inaccessibilē,nō audiuit auris pacē incōpræhēsi-
bilē.Speciosi qdē pedes euāgelizantiū pacē.Sed licet in Rom.10
oēm terrā exierit sonus eorū:pax tñ q̄ exuperat oēm sen-
sum nec ipsis quāta erat potuit capi:nedū aliorū auribus
tradi.Ait etiā Paulꝰ ipse.Fratres ego me nō arbitror cō- Phili.3.
ꝓhēdisse.Fides qdē ex auditu:auditꝰ aūt ꝑ uerbū dei:sed
fides nō species:& ꝓmissio non exhibitio pacis.Et quidē
pax nūc est etiā in terra hoībus bonæ uolūtatis:sed quid
est pax ista,ad illiꝰ plenitudinē & supeminētiā pacis? Vñ Ioā.14.
& ipe dñs ait.Pacē meā do uobis:pacē relinquo uobis.
Meā siquidē q̄ exuperat oēm sensum:& est pax sup pacē.
Necdū capaces estis:ꝓpterea do uobis patriam pacis:&
relinquo interim uiā pacis.Sed qd est qđ diximꝰ in cor
hoīs nō ascendit? Vtiqꝫ quia fons est & ascensum nescit.
Scimꝰ eñ qa fontiū natura est riuos sectari cōualliū:mō-
tiū ardua declinare:sicut scriptū est.Qui emittit fontes ī
cōuallibꝰ:inter mediū mōtiū ꝑtransibūt aquæ.Hoc aūt Psal.103
est unde ammonere sæpiꝰ studeo uestrā charitatē:qa deꝰ
supbis resistit:humilibus autē dat gratiā.Fons eñ ad al- Ioco.4.
tiora nō ascendit: quàm sit locus eius unde ꝓcedit.Sed
uideri pōt ſm hāc regulā nō impediri à supbia uias grǣ:
ꝓsertim ꝙ ille primꝰ supbꝰ q ſm scripturā rex est,sup oēs
filios superbiæ,dixisse nō legit altior ero:sed ero,inquit,
similis altissimo.Attamē nō mentit apostolus:qm̄ ille ex
tollitur supra oē qđ credit aut qđ colitur deus. Horret
humanus auditus uerbum:sed utinam horreat similiter

animus cogitatũ malignũ pariter & affectũ. Dico eñ uo
bis ꝙ nõ ille tantũ: sed & oĩs sup̃bus extollit̃ supra deum.
Vult eñ deus fieri uolũtatẽ suã: & sup̃bus uult fieri suã.
Iam uidet̃ æqualitas: sed attende male cõgruã ꝓportio-
nẽ. De⁹ quidẽ ĩ his tñ quæ ratio approbat suã uult fieri
uolũtatẽ: sup̃bus ṽò & cũ ratiõe & cõtra rationẽ. Vides
qm̃ altitudo est: & nõ illuc ꝑueniũt fluẽta gratiæ. Nisi cõ
uersi fueritis, inquit, & efficiamini sicut paruulus iste (se
aũt dicit q est fons uitæ, in quo habitat, & ũn manat ple-
nitudo oĩm grãrũ) nõ intrabitis in regnũ cælorũ. Para
proinde riuulos: aggeres terrenæ & elatæ cogitatiõis di
sperge: cõformare filio hoĩs nõ primo hoĩ: quia fons grãæ
in cor hoĩs carnalis scilicet & terreni nõ ascẽdit. Oculũ
quoq; purga, ut uidere possis merissimã lucẽ: & aurẽ tuã
inclina ad obediẽdũ: ut quãq; ꝑuenias ad quietẽ ꝑpetuã
& pacẽ sup̃ pacẽ. Lux eñ est ꝑpter serenitatẽ: pax ꝑpter
trãquillitatẽ, fons ꝑpter affluentiã, & æternitatẽ. Fontẽ
assigna pr̃i ex quo nascit̃ filius, & ꝓcedit spũsanctus: lucẽ
filio qui est utiq; cãdor uitæ æternæ, & lux ṽa illuminãs
oẽm hoĩem uenientẽ ĩ hũc mundũ: pacẽ spũisctõ, qui ni-
mirũ sup̃ humilẽ, & quietũ requiescit. Nec hoc dico tan-
quã ꝓpria ista sint singulorũ: nã & pr̃ lux est, ut sit filius
lumẽ de lumĩe: & fili⁹ pax ẽ: pax nr̃a q fecit utraq; unũ, &
spũsctũs fons est aquæ saliẽtis in uitã æternã. Sed qñ ad
hæc ꝑueniemus? Qñ adimplebis me dñe lætitia cũ uultu
tuo? Gaudemus in te qm̃ uisitasti nos oriẽs ex alto: iterũ
gaudemus spectantes beatã spẽ in aduentu secundo. Sed
qñ ueniet plenitudo lætitiæ nõ de memoria, sed de pre-
Phili. 4. sentia: de exhibitione nõ de expectatiõe? Modestia ur̃a,
ait apostolus, nota sit oĩbus hoĩbus: dñs ꝓpe est. Dignũ
est eñ ut & modestia nr̃a nota sit sicut dñi dei nostri mo-
destia cunctis innotuit. Quid eñ magis ĩcõgruũ: quàm
ut immoderatè agat homo: conscius ꝓpriæ infirmitatis:
qñquidẽ apparuit inter hoĩes modestus dñs maiestatis?
Matt. 11. Discite, inquit, à me quia mitis sum, & humilis corde, ut
possit etiã modestia uestra innotescere cæteris. Iã qđ seq-
tur dñs prope est: de dextera debet intelligi. Nam de sini
stra ipse loquit̃. Ecce ego uobiscũ sum oĩbus diebus usq;
ad cõsummationẽ seculi. Prope est dñs fratres mei, nihil
soliciti sitis: in ꝓximo est, & citius apparebit. Nolite defi
Mat. 28 cere: nolite lassari: quærite eum dũ inueniri potest: inuo-
cate eũ dum ꝓpe est. Prope est dñs his qui tribulato sunt
Psal. 33. corde: prope est expectantibus eũ, expectantib⁹ eũ in ue-
ritate. Deniq; uis nosse quàm prope est? Audi spõsam de
Cãti. 2. sponso canentem. Quoniam ecce stat post parietem. Pa-
rietem istum corpus tuum intellige: quod obstaculũ im-
Phili. 1. pedit: ut eum qui prope est nondum ualeas intueri. Pro-
pterea Paulus ipse dissolui cupit, & cũ Christo esse: & ex
Rom. 7. clamãs miserabilius. Infœlix, inquit, ego homo: quis me
liberabit de corpore mortis huius? Sic & ꝓpheta in psal
Psal. 141 mo. Educ, inquit, de carcere animam meam ad confiten-
dum nomini tuo.

Item in uigilia natalis domini de responsorio
Sanctificamini hodie. Sermo. V.

SAnctificamini hodie: & estote parati: die enim
crastina uidebitis maiestatẽ dei in uobis? Ce-
lebraturi dñicæ natiuitatis ineffabile sacramẽ
Leu. 20. tum iure quidem monemur fratres in omĩ san
ctificatione præparari. Adest eñ sanctussanctorum: adest
ipse qui dixit. Sancti estote: quia & ego sanctus sum: dñs
de⁹ uester. Alioquin quõ dabit̃ sanctũ canibus: & marga
rita porcis: nisi prius illi ab iniquitate, isti ab illicita uo-
luptate purgati decetero tota solicitudĩe fugiãt: illi qui-
dem uomitũ: isti uolutabrũ luti? Suscepturus olim diui-
na mãdata carnalis israel sctificabat̃ in iustitiis carnis: in
baptismatibus uariis: ĩ mũeribus & hostiis q̃ nõ poterãt
iuxta cõscientiã ꝑfectũ facere seruientẽ. Verũ hæc quidẽ
oĩa trãsiere: nimirũ usq; ad tẽpus correptiõis ĩpositæ: qđ
utiq; iã aduenit. Oportune igit̃ ex hoc iã ꝑfecta nobis in
Matt. 5. dicit̃ sanctificatio, interna mandat̃ ablutio: exigit̃ mũdi-
tia spũalis: dicẽte dño. Bti mũdo corde: qm̃ ipi deũ uide-
bũt. Ad hoc uiuim⁹ fr̃es: ad hoc nati, ad hoc uocati sum⁹:
ad hoc nobis dies hodiern⁹ illuxit. Erat aliqñ nox: qñ ne
mo Poterat hæc operari. Erat nox in uniuerso orbe ante
ueri luminis ortũ: ante xp̃i natiuitatẽ. Erat nox ẽt singu-
lis qbusq; nostrũ ante suã cuiusq; cõuersionẽ & ĩternã re-
generationẽ. An non ꝓfundissima nox, & dẽsissimæ tene-
bræ erãt sup̃ uniuersam faciẽ terræ cũ olim pr̃es nostri fa
ctitios colerẽt deos: & insano penitus sacrilegio ligna &
lapides adorarẽt? An nõ etiã cuiq; nostrũ caliginosa nox
erat, cũ tãquã sine deo in hoc seculo uiuerem⁹: cũ ãbularẽ
mus post cõcupiscẽtias nr̃as: cum sectaremur carnis illece
bras: cũ obtẽperarem⁹ desideriis sclarib⁹: cũ exhiberem⁹
mẽbra nr̃a arma iniqtatis pctõ: cũ seruiremus iniqtati ad
iniqtatẽ: in qb⁹ nũc merito erubescim⁹ tãquã opib⁹ tene
brarũ? Qui dormiũt nocte dormiũt, apl's ait: & q ebrii sũt 1. Thes-
nocte ebrii sunt. Et hæc qdem fuistis: sed excitati estis: sed sa. 5.
sctificati estis: si tñ filii lucis estis & filii diei: nõ noctis neq;
tenebrarũ. Siqdẽ ꝑ eo diei est ẽt ille q clamat. Sobrii esto- 1. Pet. 4.
te & uigilate. Et iudæis loq̃bat̃ in pẽtecoste de cõdiscipu
lis. Quõ hi ebrii sunt cũ sit hora diei tertia? Hoc ei est qđ Actu. 2.
ait ei⁹ coapostol⁹. Nox ꝑcessit: dies aũt appropinquauit. Rom. 13.
Abiiciamus ergo opa tenebrarũ: & induamur arma lucis:
sicut in die honeste ambulem⁹. Abiciam⁹, inqt, opa tene-
brarũ somnolẽtiã. s. & ebrietatẽ: qm̃, ut supra meminim⁹,
q dormiũt nocte dormiũt: & qui ebrii sunt: nocte ebrii sũt
ut tãquã ĩ die nõ dormitem⁹, sed ãbulem⁹ atq; hoc quidẽ
honeste, nõ temulẽtè. Vides hoĩem cui⁹ ad oẽ bonũ dor-
mitat aĩa ei⁹ ꝑ tædio: in tenebris est usq; adhuc. Vides in-
ebriatũ absinthio sapiẽtẽ plusquã oportet nõ ad sobrieta
tem: cuius nec oculus uisu, nec auris impleat̃ auditu: qui
pecuniã aut simile aliqd diligẽs, nõ satiet̃: lõgã istar ydro
pici sitim bibẽs: fili⁹ noctis est & tenebrarũ. Nec facile se-
parantur hæc duo dicente scriptura. Qm̃ in desideriis est
omnis ociosus: hoc est in ebrietate oĩs somnolentus. San
ctificemur ergo hodie & parati simus: parati quidem ho-
die nocturnum excutiẽdo soporem. Porro sanctificati ni-
hilominus tãquã in die ab ebrietate nocturna cupidinis
noxiæ frenando furorem. In his eñ duobus mãdatis to-
ta lex pendet & prophete: q̃ sunt declinare à malo: & fa-
cere bonum. Verum hoc hodie: nam crastina nec in san-
ctificatione erit, nec in præparatione: sed in uisione utiq;
maiestatis. Crastina, inquit, die uidebitis maiestatem dei
in uobis. Hoc est quod ait patriarcha Iacob. Cras mihi Gẽn. 30.
respõdebit iustitia mea. Hodie enim iustitia colitur, cras
respõdebit: hodie exercetur, cras fructificabit. Alioquin
quod non seminauerit homo, nec metet. Nec enim tunc
uidebit maiestatem, qui contempserit interim sanctitatẽ:
nec orietur ei sol gloriæ: cui sol iustitiæ ortus nõ fuerit:
nec illucescet ei dies crastina: cui non luxerit hodierna.
Nimirum idem ipse qui hodie quidèm nobis factus est à
deo patre iustitia: apparebit cras uita uostra, ut & nos cũ
eo appareamus in gloria. Hodie enim paruul⁹ nascit̃ no-
bis: ut non apponat homo magnificare seipsum: sed con-
uertamur magis, & efficiamur sicut paruuli: cras exhibe-
bit̃ magnus dñs & laudabilis nimis: ut ipsi quoq; magni
ficemur in laude: cum uidelicet erit unicuiq; laus à deo.
Nimirum quos hodie iustificauerit cras magnificabit: &
consũmationi sanctitatis succedet uisio maiestatis. Nec
inanis uisio, quæ nõ nisi ĩ similitudine cõstat: similes eñ
ei erimus: qm̃ uidebimus eũ sicuti est. Vnde & hic quoq;
nõ simplr̃ dicit̃, uidebitis maiestatẽ dei: sed additur signã
ter in uobis. Hodie nimirum tãquã in speculo: nos in eo
uidemus, dũ nostra suscipit: cras uidebimus eum ĩ nobis,
qñ iã sua donabit: cum ostendet nobis seip̃m: & assumet
nos ad seip̃m. Hoc est ꝙ transeuntẽ sese ministraturũ fore
ꝓmisit: de cuius interim plenitudine accepimus: nõ sanè Psal. 83.
gloriã ꝓ gloria: sed gratiã ꝓ gratia: sicut scriptũ est. Gra-
tiã & gloriã dabit dñs. Ne ergo cõtẽnas priora munera,
si sequẽtia cõcupiscis: nec fastidias prius eduliũ, si uis ac
cipere quæ sequuntur. Vel pro ip̃o ferculo: in quo appo-
nit̃, qđ apponit̃, sumere non recuses. Ferculũ enim impu
tribile

tribile fecit sibi pacificꝰ noster, corpꝰ ĩcorruptibile aptãs
Psal.15. sibi: in quo salutis æpulas ministraret. Nõ dabis, inq̃t, san
ctum tuũ uidere corruptionẽ. Illud utiqꝫ de quo Gabriel
Lucæ .1. ad Mariã qđ nasceretur, ait, ex te sctm̃ uocabiť filiꝰ dei. Ab
hoc igiť sctõ hodie sctificemur, ut maiestatẽ eiꝰ ubi dies il
la aspirauerit uideamꝰ. Siq̃dẽ dies sctificatꝰ illuxit nobis:
dies salutis, nõ gl'iæ aut fœlicitatis. Deniqꝫ donec passio
sctĩ sctõrum annũciať: q̃ nimirũ in parasceue passus est: id
est in die ꝑparatiõis: merito oĩbꝰ diciť: sctificamini hodie
& estote parati. Sãctificamini magis ac magis de uirtute
in uirtutẽ ꝓficiendo: & estote parati ꝑseuerãdo. In q̃bꝰ tñ
sctificabimur? Legi de quodã, dicẽte scriptura. Qm̃ ĩ fide
Ecc.45. & lenitate ipsiꝰ sctm̃ fecit illũ: neqꝫ em̃ hoĩbus sine lenita
te, nõ plus quàm deo sine fide, placere possibile est. Meri
to sanè ĩ his monemur esse parati: q̃bꝰ & deo cõueniamꝰ,
cuiꝰ maiestatẽ uisuri sumꝰ: & nobis inuicẽ, ut in nobis eã
pariter uideamus. Propterea siquidẽ oportet nos ꝓuide
re bona, nõ solũ corã deo: sed etiã corã hoĩbus: ut nõ tan
tũ regi nostro: sed & cõciuibꝰ & cõmilitonibꝰ nr̃is grati
esse possimus. Et quidẽ ãte oĩa fides q̃renda est: de qua le
giť. Fide mũdans corda eorũ. Beati em̃ mũdo corde, q̃m
Actu. 19 ipsi deũ uidebũt. Crede ergo te deo: committe te ei: iacta
Math. 5 in eũ cogitatũ tuũ: & ipse te enutriet, ut fiducialiter & fi
deliter dicas. Dñs solicitus est mei: neqꝫ enim hoc sapiũt
homines amantes seipsos: homines scioli & soliciti pro se
Psal.29. ipsis, curam carnis perficientes in desiderijs: surdi ad uo
cem dicentis. Oẽm solicitudinem uestram ꝓiiciẽtes in eũ:
1.Pet.6. ipsi em̃ cura est de uobis. Nam sibi quidẽ ipsi fidere, non
fidei, sed perfidiæ est: nec confidentiæ sed diffidentiæ ma
gis in semetipso habere fiduciam. Is uere fidelis est: q nec
sibi credit: nec ĩ se sperat: factus sibi tanquã uas perditũ:
sed sic perdẽs animã suã, ut in uitã æternã custodiat eam.
Porrò id quidẽ sola facit humilitas cordis: ut nõ sibi fide
lis aĩa ĩnitať: sed deserẽs semetipsam ascẽdat iã de deserto
innixa sup dilectũ: atqꝫ ideò delitijs affluẽs. Sanè ut per
fecta sit sanctificatio: etiã mansuetudinẽ & gratiã socialis
uitæ à sanctosanctorũ discamus oportet: sicut ipse ait. Di
Math.11. scite à me q̃a mitis sum & humilis corde. Quid em̃ huius
modi hoĩem dicere ꝓhibet delitijs affluentem, qui suauis
& mitis & multæ misericordiæ, oĩbus oĩa factus est: & uni
uersos ꝑfundit oleo quodã mãsuetudinis & lenitatis: quo
sic infusus est sic ꝑfusus etiã & supfusus, ut stillare uideať
undiqꝫ? Fœlix qui gemina hac sanctificatione paratꝰ dice
Psal.17. re põt. Paratũ cor meũ deꝰ: paratũ cor meũ. Habet hodie
quidem fructũ suum in sanctificationẽ, crastina die finem
habiturus uitã æternam. Videbit em̃ maiestatem dei: qđ
utiqꝫ uita æterna est: sicut & ueritas ait. Hæc est uita æter
Ioan.17. na: ut cognoscant te solũ uerũ deũ: & quem misisti iesum
xp̃m. Reddet ei coronã iustitiæ iustꝰ iudex in illũ diẽ: cui
sanè altera nõ succedet. Tũc uidebit & affluet: & mirabiť
& dilatabiť cor ipsiꝰ. Quousqꝫ dilatabiť? Vsqꝫ ad uidẽdã
in se maiestatẽ dei. Nolite arbitrari fratres ꝙ illã uobis ꝓ
missionẽ uerbis explicare possimꝰ. Sctificamini hodie &
estote parati: crastina die uidebitis & gaudebitis: & gau
Luc. 6. diũ uestrum implebiť. Quid em̃ maiestas illa nõ impleat?
Etiã supĩplebit & supeffluet. Quãdo mẽsurã bonã & cõ
fertã & coagitatã & supeffluẽtẽ dabũt in sinus ur̃os. Vsqꝫ
adeo quidẽ supeffluet, ut supramodũ in sublimitate exce
dat nõ modo merita, sed & uota: sicut uerè potẽs est face
re: supra quã nos intelligere aut sperare possumꝰ. Nã de
sideria q̃dem nostra in tribus maxime cõstituta uidẽtur:
qđ decet: qđ expedit: qđ delectat. Hæc sunt quæ cõcupi
scimus: oẽs quidẽ omnia: sed alius magis hoc, alius illud.
Ille sic deditus est uoluptati: ut nec honestatem satis repu
tet nec utilitatem: ille quæstui magis incũbans & hone
stũ dissimulat & iocundum: ille uoluptatis pariter & utili
tatis negligentior, solũ uel maxime honorẽ sectatur. Nec
uerò rep̃hensibile desiderium horũ: sed si ibi quærerem
ea, ubi uerè inueniremus? Hæc enim ubi uerè sunt unum
sunt atqꝫ ipsum utiqꝫ summum bonum: summa utilitas:
summa gloria: summa uoluptas. Atqꝫ hæc quidẽ quantũ
interim capere possumus expectatio nostra est, & ꝓmis
sa nobis uisio maiestatis in nobis, ut deus sit oĩa in oĩbꝰ,
omne iocundum, omne utile, omne honestum.

Item in uigilia natalis domini de pronuncia
tione ipsius. Sermo. VI.

AVditũ audiuimus plenũ gr̃a, dignũ acce
Abdi.1. ptiõe, Iesus xp̃s filius dei in bethleẽ iudæ
nasciť. Aĩa mea liquefacta est in sermone
isto: sed & spũs meus in precordijs meis
æstuat iocũditatẽ hãc & exultationẽ soli
to uobis desiderio eructuare festinãs. Ie
sus interpretať saluator. Quid tã necessariũ ꝑditis, q̃d tã
optabile miseris, q̃d tã utile desperatis? Alioquin unde
salꝰ, unde uel tenuis aliqua spes salutis in lege pctĩ, in cor
pore mortis, in malitia hac diei & loco afflictiõis: nisi no
ua nobis, & insperata nasceretur? At tu fortè salutẽ optas:
sed curatiõis acerbitatẽ teneritudinis pariter, & ægritu
dinis ꝓprie cõscius reformidas. Ne timeas, xp̃s est suauis
planè, & mitis & multæ misericordiæ, unctꝰ oleo lætitiæ
pre participibus suis, eis nimirũ, qui licet nõ ipsam plenitu
dinẽ: de plenitudine tamẽ huius accipiũt participiũ un
ctiõis. Ne uerò suauẽ audiẽs, ĩefficacẽ fore autumes salua
torẽ, addiť etiã filiꝰ dei. Qualis em̃ pater talis filiꝰ, cui sub
est cũ uoluerit, posse. Aut forsitã utilitate salutis & iocun
ditate unctionis audita. nescio quid submurmuras, puto
etiã de honestate solicitus. Saluatorẽ tibi gratularis ades
se, ut pote iacens paralyticus in grabato: aut magis inter
Hierusalẽ & Hierico semiuiuꝰ in uia. Ampliꝰ aũt lætaris
nec durũ esse medicũ, nec grauibus uti medicinis: ne tibi
forsitã intolerabilior uideatur breuis ipsa curatio. quàm
diuturna ægritudo. Sic nimirũ, sic usqꝫ hodie multi pe
reũt medicũ fugientes: ꝙ Iesum quidẽ nouerint, sed Chri
stũ nesciãt, humano sensu de multitudine & malignitate
morborũ, paratæ sibi medelæ molestiã æstimãtes. Iã uerò
si certus es de saluatore, & nihilominus Christũ esse co
gnoscis: nõ utẽtẽ cauterio, sed unguẽto: nõ ustiõe, sed
unctiõe curãtẽ: unũ adhuc arbitror ingenuã posse moue
re creaturã: ne fortè (quod absit) saluatoris huius nõ sa
tis cõdigna uideať esse persona. Puto tamẽ nõ usqꝫ adeo
ambitiosus es & gloriæ cupidus, aut zelator honoris: ut
ab uno quopiã è conseruis tuis si prestare posset hãc gra
tiã suscipere detractares. Nã si angelus aut archangelus
esset: uel ex superiori quouis ordine spirituũ beatorum:
multo minꝰ animositas tua, qđ causareť, haberet. Nũc aũt
tãto ampliore tibi deuotione suscipiẽdus est iste saluator
quãto differẽtius præ cæteris omnibꝰ nomẽ hæreditauit,
Iesus xp̃s filiꝰ dei. Et uide si nõ euidẽtius hæc tria ad pa
stores loquens angelus cõmẽdauit gaudiũ magnũ, quod
euãgelizabat exponẽs, quia, inquit, natus est uobis hodie
saluator qui est Christus dñs. Exultemus igiť fratres in
hac natiuitate & multipliciter gratulemur in ea, quam &
salutis utilitas & unctionis suauitas, & filij dei maiestas tã
eleganter illustrat: ut nihil desit ex omnibus quæ deside
rantur: nec commodum, nec iocũdum, nec honestũ. Exul
temus inquam ruminantes intra nosmetipsos & inuicem
eructuãtes suaue uerbum: eloquiũ dulce: Iesus Christus
filius dei nascitur in bethleẽ iudæ. Nec mihi quis ad ista
respondeat indeuotus, ingratus, irreligiosus. Nõ est hoc
nouum, olim auditum est: olim factum est: olim natus est
Christꝰ. Ego enim dico olim & ante. Nec mirabitur olim
& ante, cui propheticum illud occurrerit in æternum &
ultra. Natus est ergo Christus, nõ modo ante hæc nostra
tempora: sed ante tempora uniuersa. Verum quidem illa
natiuitas posuit tenebras latibulum suum, imo uerò ma
gis lucem habitat inaccessibilem: latet in corde patris in
monte umbroso & condenso. Vt ergo aliquatenus inno
tesceret, natus est: & in tempore natus ex carne, natus in
carne, factum est uerbum caro. Quid tamen mirum si usqꝫ
hodie dicitur in ecclesia: christus filiꝰ dei nascitur: quãdo
tã lõge antea dicebatur (haud dubiũ quin de ipso) puer
natus est nobis? Olim cœpit audiri uerbum hoc: & nemo

ſanctorũ aliq̃n faſtidiuit. Siquidẽ ieſus xp̃s filius dei: heri
& hodie & in æternũ. Hinc nimirũ primus homo omniũ
uiuentiũ pater, magnũ eructuans ſacramentũ: qđ in xp̃o
& in eccleſia apl'is poſtmodũ euidentius cõmendauit: Re
Ephe.5. linquet, ait, homo patrẽ & matrẽ & adhærebit uxori ſuæ,
& erunt duo in carne una. Hinc nihilominus Abraã pa-
ter omniũ credentium exultauit ut uideret diẽ hũc: & ui
Ioan.18. dit & gauiſus eſt. Alioquin q̃n ſeruũ iurantẽ ſibi per deũ
cæli, ſub femore ſuo manũ ponere ꝓcepiſſet: ip̃m niſi uti-
q; deũ cæli ex eodẽ naſciturũ femore ꝓuidiſſet. Hoc quo
Geñ.24 q; cõſiliũ cordis ſui homini ſm̃ cor ſuũ reuelauit deus cui,
iurauit ueritatẽ & nõ fruſtrabit̃ eum. De fructu, inquiẽs,
p̃s.131. uentris tui ponam ſuper ſedem tuam. Vnde & in bethleẽ
iudæ naſcitur: ſicut angelus ait, ciuitate Dauid: utiq; ꝓ-
Lucæ.2. pter ueritatem dei ad confirmandas promiſſiones patrũ.
Hoc etiam multipharie multiſq; modis cæteris reuelatũ
Hebr .1. eſt patribus & prophetis. Abſit autem ut à diligentibus
deũ aliquando fuerit negligenter auditum: niſi forte ne-
Exod.4. gligere uidebat̃ qui dicebat. Obſecro domine mitte quẽ
Eſai.94. miſſurꝰ es: aut faſtidire qui clamabat. Vtinã dirumperes
cælos & deſcenderes: cæteraq; ſimilia. Idipſum deinde
apl'i ſc̃ti uiderunt & audierũt, & manꝰ eorũ tractauerũt
Mat.13. de uerbo uitæ: quibus ſingulariter aiebat. Beati oculi
uidẽt quæ uos uidetis. Poſtremo hoc idem nobis quoq;
ſeruatum eſt fidelibus utiq; theſauris fidei cõmendatum,
Ioa.20. ip̃o q; eque dicente. Beati qui nõ uiderunt & crediderunt.
Pars noſtra hæc in uerbo uitæ. Nec ſanè contemptibilis
ex qua nimirũ uiuit̃ & qua uincitur mundus: quoniam
Abdi.2. Iuſtus ex fide uiuit. Et hec eſt uictoria quæ uincit mũdũ,
fides noſtra: Hæc eſt quæ uelut quoddã æternitatis exem
plar præterita ſimul & præſentia ac futura, ſinu quodam
uaſtiſſimo comprehendit: ut nihil ei prætereat: nihil pe-
reat, ꝑeat nihil. Merito proinde in teſtimonium fidei ue-
ſtræ ubi facta eſt uox annũciationis huius in auribus ue-
ſtris exultaſtis in gaudio: egiſtis gratias: proſtrati ſolo te
nus adoraſtis: cõcurẽtes uelut ſub umbra alarum eius,
& ſub pennis eius ſperantes. Nunquid non ſinguli nati-
uitate ſaluatoris audita, clamaſtis in cordibus ueſtris, di-
Pſal.72. centes, Mihi aũt adhærere deo bonũ eſt. Aut potius illđ
p̃s.16. qđ idẽ ꝓpheta ait. Deo ſubiecta iſto anima mea. Infœlix
nimirũ quiſquis ficte ꝓſtratus, corde rigido corpus hũi-
liauit. Eſt eñ qui humiliat̃ nequiter: interiora aũt eiꝰ ple
na ſunt dolo. Quiſq̃s eñ neceſſitatẽ ſuã minus cõſiderat:
minus ſentit incõmoda: minus pericula pauet: minus de-
Pſal.89. uote confugit ad remedia orte ſalutis: minꝰ affectuoſe ſe-
ſubijcit deo: minus fideliter pſallit. Domine refugiũ factꝰ
p̃ſ.89. es nobis. Huius adoratio minꝰ accepta, huius proſtratio
minus uerax: huius humiliatio minus habens: huius etiã
uictorioſa minus, imo & minus uiuida fides. Quid tamẽ
dicit? Beati qui nõ uiderunt & crediderunt: Quaſi nõ ui
deatur ipſum credere quodãmodo iã uidere. Sed aduer-
te diligenter cui & q̃n dictũ ſit: ei utiq; qui arguebatur ꝙ
q̃a uidiſſet credidiſſet. Neq; eñ ad ip̃m eſt uidiſſe & ideò,
credidiſſe: qđ credẽdo uidiſſe. Alioq̃n Abrahã pr̃ ueſter
quonã mõ dñicũ hũc uidiſſe diem, niſi credẽdo, credẽdus
eſt? Sed & illud quõ accipiet̃ qđ hac nocte cãtatũ eſt no-
bis: ſc̃tificamini hodie & eſtote parati: craſtina die uidebi
tis maieſtatẽ dei in uobis ſi nõ mente uidere eſt: pia deuo
tione rep̃ſentare & recolere fide nõ ficta, magnũ illud ma
gnæ pietatis ſacramẽtũ qđ manifeſtatũ eſt in carne: iuſti-
ficatũ eſt in ſpũ: apparuit angelis: prædicatũ eſt gentibus
creditũ eſt mũdo: aſſumptũ eſt in gloria? Semper igitur
nouũ qđ ſemper innouat mentes: nec unquã uetꝰ qđ fru
ctificare nõ ceſſat, qđ in perpetũ nõ marceſſit. Hoc eſt eñ
ſanctũ: qđ nõ dat̃ uidere corruptionẽ. Hic nouus homo:
q̃ nulliꝰ unquã uetuſtatis capax, etiã eos quorũ inuetera-
uerũt oĩa oſſa: in uerã uitæ trãſferat nouitatẽ. Inde eſt ꝙ
etiã in preſenti tã iocũdiſſima annunciatione ſi aduerti-
ſtis cõgrue ſatis dicit̃ nõ tã natus eſſe quàm naſci. Ieſus
xp̃s filius dei naſcit̃ in Bethleem iudæ. Sicut eñ quodam
modo immolat̃ adhuc quotidie, donec mortẽ eius annũ-
ciamus: ſic uidet̃ & naſci: dũ fidel'r rep̃ſentamꝰ eius natiui
tatẽ. Dic igit̃ craſtina uidebimꝰ maieſtatẽ dei: ſed ſanè in
nobis nõ in ſeipſo: utiq; maieſtatem in humilitate: uirtu-
tem in infirmitate: in homine deum. Ipſe eſt eñ emanuel,
qđ interpretat̃ nobiſcũ deus. Et euidentius audi. Verbũ,
inquit, caro factũ eſt: & habitauit in nobis. Deniq; ex tũc Ioann.1.
& deinceps uidimus gloriã eius: ſed gloriã quaſi unige-
niti à patre: utiq; plenũ gratiæ uidimus, & ueritatis. Nõ
eñ gloriã poteſtatis aut claritatis, ſed gloriã paternæ pie
tatis, gloriã gr̃æ: de qua apl's. In laudẽ, inquit, gloriæ gra Ephe.1.
tiæ ſuæ. Sic ergo naſcit̃. Sed ubi putas? In Bethleẽ iudæ:
neq; eñ decet nos ita Bethleẽ præterire. Tranſeamꝰ uſq;
Bethleem dicunt paſtores: nõ Bethleem pertranſeamus.
Quid eñ ſi pauper uiculꝰ eſt? Quid ſi uidet̃ minima ĩ iu-
dæa? Ne id quidẽ ĩcõgruũ ei qui cũ diues eſſet ꝓpter nos
factus eſt pauper: & cũ eſſet magnus dñs & laudabilis ni-
mis, paruulꝰ natus eſt nobis. Et dicebat. Beati pauperes
ſpiritu, quoniã ipſorũ eſt regnũ cælorũ. Itemq;. Niſi cõ-
uerſi fueritis & efficiamini ſicut puer iſte: nõ intrabitis in Matt.5.
regnũ cælorũ. Vnde etiã ſtabulũ elegit & præſepe: utiq; Mat.16.
domũ luteam & diuerſoriũ iumentorũ, ut hunc eſſe ſcias
qui de ſtercore erigit pauperẽ, & ſaluos facit hoĩes & iu-
menta. Vtinã aũt inueniamur & nos Bethleẽ iudæ, ut in
nobis quoq; dignet̃ naſci & audire mereamur. q̃a Vobis
timentibus deũ oriet̃ ſol iuſtitiæ. Fortè eñ eſt hoc qđ ſu Mal.4.
pra meminimꝰ, ad uidẽdã in nobis dñi maieſtatẽ, & ſancti
ficatiõe opus eſſe & præparatiõe. Nã & iuxta prophetã,
facta eſt iudæa ſanctificatio eius: quia uidelicet oĩa in con
feſſione lauant̃, & domꝰ panis, qđ Bethleẽ ſonat, ad ꝓpa-
rationẽ fortaſſe uidet̃ magnopere ꝑtinere. Quomõ enim
ille paratus eſt: ut excipere tãtũ hoſpitẽ poſſit, qui dicit:
quia nõ eſt in domo mea panis? Deniq; quia imparatus
erat quidã neceſſe habuit amici oſtiũ clauſum media no- Eſaiæ.3.
cte pulſare & dicere. Quia amicus meus uenit ad me de Pſal.3.
uia, & nõ habeo qđ ponã añ illũ. Paratũ cor eius ſperare Lucæ.11.
in dño, ait ꝓpheta. haud dubiũ quin de iuſto loquẽs. Cõ Pſal.111.
firmatũ eſt cor eius, nõ cõmouebit̃. Nõ eſt paratũ cor qđ Vbi ſup̃
nõ eſt cõfirmatũ. Scimus aũt, ipſo eodẽ teſte propheta, ꝙ
panis cor hoĩs cõfirmet. Nõ eſt ergo paratũ ſed aridũ & Pſal.101.
exãgue cor eius, qui oblitus eſt comedere panẽ ſuum. Eſt
aũt paratꝰ & nõ turbatꝰ ut cuſtodiat mãdata uitæ, q obli
tus ea quæ retro ſunt, in ea quæ añ ſunt ſe extẽdit. Vides
quàm fugiẽda quædã, quàm ſit quædã obliuio cupiẽda?
neq; eñ totus Manaſſes iordanẽ trãſijt: ſed nec totꝰ citra
ſibi elegit mãſionẽ. Eſt qui oblitus eſt dñi creatoris ſui, &
eſt qui prouidet eũ in cõſpectu ſuo ſemper, oblitus popu
lũ ſuũ & domũ patris ſui. Et ille quidẽ cæleſtia obliuiſcit̃,
hic uerò quæ ſunt ſup terrã: iſte præſentia, ille futura, iſte
que uidẽtur, ille que nõ uident̃: poſtremo iſte q̃ ſua ſunt,
ille que Ieſu xp̃i. Vterq; Manaſſes, uterq; obliuioſus, ſed
alter q̃dẽ Hierl'm, alter Babylõis oblitꝰ, alter eorũ q̃ im-
pediũt, & iſte paratꝰ, alter ſanè eorũ magis quæ expediũt
& q̃ nõ expedit obliuiſci: atq; hic pœnitꝰ imparatꝰ ad ui
dẽdã in ſe dñi maieſtatẽ. Neq; eñ domꝰ panis in qua ſal-
uator oriat̃, nõ eſt Manaſſes ille cui appareat qui iſrael re
git, & ſuper cherubin ſedet inquit corã Effraim Bẽiamin
& Manaſſe. Ego arbitror iſtos tres eſſe qui ſaluant̃, quos Pſal.79.
alius quidẽ ꝓpheta Noe Danielẽ & Iob noĩauit, eoſdem Eze.14.
quoq; & tribus illis paſtoribus deſignari quibꝰ nato an- Lucæ.2.
gelo magni conſilij gaudium magnũ angelus euãgeliza-
uit. Vide aũt ne forte ipſi ſint & tres magi ueniẽtes iã nõ
modo ab oriẽte ſed etiã ab occidẽte, ut recũbãt cũ Abraã,
Iſaac, & Iacob. Fortè eñ nõ incõgrue uidebit̃ ad Effraim
quidẽ, quod fructificationẽ ſonat, pertinere thuris obla-
tionẽ, qđ offerre incẽſum dignũ in odorẽ ſuauitatis pro-
priũ ſit eorũ quos poſuit dñs, ut eant & fructũ afferãt, id
eſt eccleſiæ ꝑlatorũ. Nã & Beniamin filius dexteræ offe-
rat neceſſe eſt aurũ, id eſt ſubſtãtiã huius mũdi, ut uideli-
cet fidelis ppl's in parte dextera conſtitutus à iudice me-
reatur audire. Quia eſuriui & dediſtis mihi manducare Mat.25.
&c. Porrò Manaſſes ſi tamen is eſſe uoluerit cui appareat
deus,

deus myrrhā offerat mortificationis : quā quidē à nostra
specialiter arbitror ꝓfessione requiri. Et hæc dicta sint ne
ad eā partē tribus manasse: q̄ circa iordanē substitit perti
neamus: sed obliuiscamur magis ea q̄ retro sunt extenti
& intēti ad anteriora. Nūc uerò redeam⁹ usq; bethleē, &
uideamus hoc uerbū qđ factū est, qđ dñs ostendit nobis.
Domus panis est ut iā diximus: bonū est nos illic esse: ubi
eñ fuerit uerbū dñi, nō deest utiq; panis q confirmet cor:
dicēte propheta. Confirma me ĩ uerbis tuis. Nimirum in
Psal. 118. uerbo qđ ꝓcedit de ore dei uiuit homo: uiuit in xp̄o: ui-
uit in eo christus. Ibi orit: ibi apparet: nec oīno amat cor
titubās, aut uacillans: sed stabile & confirmatū. Si qs mur
murat: si quis hesitat: si qs nutat: si quis cogitat reuolui in
lutū: redire ad uomitū: deserere uotū: mutare propositū
suū: nō est bethleē iste: nō ē dom⁹ panis. Sola eñ fames, &
fames ualida in ægyptū eū descendere, porcos pascere, si
liquas esurire cōpellit: utpote ꝓcul agentē à domo panis:
à domo patris: in qua etiā mercenarij panibus abundare
noscunt. Nō ergo in hmōi corde nascit Christ⁹ cui deest
fidei fortitudo: utiq; panis uitæ, scriptura teste. Quoniā
Abd. 2. iust⁹ ex fide uiuit: qđ uidelicet animæ uera uita, q̄ ip̄e est,
nō nisi p fidē interim habitet ĩ cordib⁹ nostris. Alioquin
quomō ĩ illo nascit Iesus: quomō salus orit illi, q̄ñquidē
uera oīno certaq; sentētia est: ꝙ is tm̄ q pseuerauerit usq;
Mat. 10. in finē salu⁹ erit? Nā ꝙ minime inueniat in eo christ⁹, nec
de eis sit quibus dicit: quia unctionē habetis à sancto: ex
1. Ioa. 5. eo uel maxime constat ꝙ sine dubio etiā aruit cor illi⁹: ex
quo oblit⁹ est commedere panē suū Multo min⁹ aūt ad fi
liū ptinet dei, qui hmōi est, ꝙ nō nisi sup quietū & humi-
Esaiæ ul. lem ac trementem uerba sua requiescat spirit⁹ ipsius: nec
sit ulla societas æternitati & tantæ mutabilitati: ei qui est
& ei qui nunquā in eodē ꝑmanet statu. Cæterū quālibet
firmi, quālibet fortes in fide: quālibet parati, quālibet pa
nibus abundantes: ipso quidem largiēte cui quotidie o-
rantes dicimus. Panem nostrū quotidianū da nobis ho-
Lucæ. 11. die: necesse habem⁹ addere consequenter: dimitte nobis
debita nostra. Alioquin si dixerimus quoniam peccatum
1. Ioan. 1. non habemus. nosipsos seducimus & ueritas in nobis nō
est. Nimirum ueritas ipse est q nō simpliciter in Bethleē:
sed in bethleem iudæ nascitur Iesus christ⁹ filius dei. Præ
occupemus igitur faciem domini in confessione: ut san-
ctificati pariter & parati inueniamur & nos Bethleem iu
dæ: atque ita nascentem dominum uidere mereamur in
nobis Cæterū si qua anima eousque ꝓfecerit quod qui-
dem est multū ad nos ut sit fœcunda uirgo: sit stella maris
sit plena gratia, & superuenientem habens in se spiritum
sanctum: puto quod non modo in ea, sed ex ea quoque nō
dedignabitur nasci. Nemo sanè id sibi arrogare p̄sumat:
nisi quos ipse speciali designatione tanquam digito mō-
strauerit, dicens. Ecce mater mea & fratres mei. Enimue-
Mat. 12. rò audi unum ex istis. Filioli mei, ait, quos iterū parturio
Gala. 4. donec formet Christ⁹ in uobis. Si eñ nasci uidebat in eis
cum formabatur Christ⁹ in eis: quomodo nō etiā ab eo si
militer nasci eū dicere quis præsumat: qui in ipsis quodā
modo parturiebat? Et tu quidē impia synagoga hunc no
bis filiū peperisti, officio quidā matris sed non matris af-
fectu. Excussisti eū de sinu tuo extra ciuitatē, eijciēs & ele-
uans sup terrā: tanquam dicēs ecclesiæ gentiū pariter &
eccl'iæ primitiuorū q̄ est ĩ cælis: nec mihi nec uobis sit: sed
diuidat. Diuidat inquā nō ĩter utrasq;, sed ab utrisq;. Ex-
pulsū eñ & exaltatū & eleuatū, & q̄dē modicè satis: tm̄ ut
nec in tuis esset mœnib⁹ nec in terra, ferro undiq; coarcta
sti: ne fortè uel hac uel illac excederet: ut uidelicet à te se-
parat⁹, ad neutrā perueniret illarū. Sæua nimirum mater,
ita abortiuū facere uoluisti, dū nō esset qui excipere pos-
set excussum. Age ergo qd profeceris, imo quàm nihil ꝓ-
feceris intuere. Vndiq; eñ ingrediunt filie syō: ut uideāt.
regē. Salomonē ĩ diademate quo coronasti eū. Relinquēs
matrē adhæret uxori suæ, ut sint duo in carne una, & ciui
tate pulsus, atq; leuat⁹ à terra, omnia trahit ad se: quippe
qui est super omnia benedictus deus in secula, Amen.

In die natalis dñi de fontib⁹ saluatoris. Ser. I.

GRādis quidē est dilectissimi hodierna do
minicæ natiuitatis solēnitas: sed dies bre
uis cogit breuiare sermonē. Nec mirū, si
facimus nos breue uerbū: q̄ñ & deus pr̄
uerbū fecit abbreuiatū. Vultis nosse quā
lōgū quàm breue fecit? Cælū, ĩquit, hoc Hie. 23.
uerbū, & terrā ego ĩpleo: nūc caro factū in āgusto locatū
p̄sepio est. A seculo ait ꝓpheta, & in seculū tu es de⁹: & ec Psal. 92.
ce factus est infans diei unius. Ad qd hoc frēs: aut q̄ neces
sitas fuit ut sic exinaniret se: sic hūiliaret se: sic abbreuia-
ret se dñs maiestatis: nisi ut uos simil'r faciatis? Iā clamat
exēplo: qđ postmodū p̄dicatur⁹ est ṽbo. Discite à me qa Matt. 11.
mitis sum & hūilis corde, ut uerax ĩueniat, q dicit. Cœpit Marc. 6
Iesus facere & docere. Obsecro proinde & plurimū rogo
frēs nō patiamini sine cā tā p̄ciosum exēplar uobis exhi-
bitū esse: sed cōformamini illi & renouamini sp̄ū mētis ue
stræ. Studete hūiliati q̄ fundamētū est custosq; uirtutū: se
ctamini illā q̄ sola pōt saluare aīas ur̄as. Quid eñ magis
indignū: qd detestādū ap̄li⁹: quid graui⁹ puniēdū, quam
ut uidēs deū cæli paruulū factū, ultra apponat hō magni
ficare se sup terrā? Intolerabilis ĩpudētiæ est: ut ubi sese
exinaniuit maiestas, uermicul⁹ inflet & intumescat. Hoc Phili. 2.
igit est ꝓpter qđ exinaniuit se formā serui accipiēs: q in
forma dei, patri æqualis erat, sed exinaniuit maiestate &
potētia, nō bonitate & mīa. Quid eñ ait apl's? Apparuit, Titū. 3.
inq̄t, benignitas & hūanitas saluatoris nr̄i dei. Apparue-
rat ante potētia in rerū creatione: apparebat sapientia in
earū gubernatiōe: sed benignitas misericordiæ nunc ma
xime apparuit in hūanitate. Innotuerat iudæis ptās, in si
gnis atq; portētis: unde & in ea lege sæpius ĩuenies: ego
dñs: ego deus. Philosophis quoq; abundātibus in sensu
suo maiestas ĩnotuit: q̄ñ iuxta apostoli uerba: Quod no- Roma. 1.
tū est dei, manifestū est in illis. Veruntamē & iudæi ptāte
ipsa premebant, & philosophi scrutatores maiestatis op-
primebant à gloria. Potestas subiectionē, maiestas exigit
ammirationē, neutra imitationē. Appareat dñe bonitas
cui possit homo, qui ad imaginē tuā creatus est, cōforma-
ri: nā maiestatē, ptātē, sapientiā, nec imitari possumus, nec
expedit æmulari. Quousq; angustata est misericordia tua
in sola āgelorū parte: reliquā occupat iudiciū cū toto pa
riter hūano genere? Dñe ĩ cælo misericordia tua: & ueri Psal. 35.
tas tua usq; ad nubes, terram uniuersam condemnans &
aereas potestates. Dilatet misericordia terminos suos: ex
tendat funes: expādat sinus: attingat à fine usq; ad finem
fortiter: disponēs oīa suauiter. Restrictus est dñe iudicio
sinus tuus solue cingulum tuum, & ueni miserationibus
affluens: superfluēs charitate. Quid tu times ô homo qd
trepidas à facie dñi quia uenit? Venit nō iudicare: sed sal
uàre terram. Olim tibi persuasum est ab infideli quodam
seruo, ut furtim tolleres & imponeres regium diadema
capiti tuo. Deprehensus in furto, quidni timeres, quidni
fugeres à facie eius? Forte enim iam gladium uibrabat
ignitum. Nunc in exilio positus, In sudore uultus tui
uesceris pane tuo. Et ecce uox audita est in terra: quia Gen̄. 3.
dominator aduenit. Quo ibis à spiritu eius: & quo à
facie eius fugies? Noli fugere: noli timere: non uenit
cum armis; non puniendum sed saluandum requirit.
Et ne fortè dicas etiam nunc. Vocem tuam audiui &
abscondi me: ecce infans est & sine uoce. Nam uagien- Vbi sup̄
tis uox magis miseranda est, quàm tremenda. Aut si
cui fortè terribilis: sed non tibi. Paruulus factus est:
tenera membra uirgo mater pannis alligat: & adhuc ti-
more trepidas? Vel in hoc scies, quia non uenit perdere
te, sed saluare: eripere, & non ligare. Iam aduersus ho-
stes tuos dimicat: iam superborum, & sublimium colla
tanquam dei uirtus & sapientia calcat. Duo sunt tibi ho-
stes, peccatum, & mors: id est mors corporis & aīæ. Vtrū-
què debellaturus aduenit, & ab utroq; saluabit te, noli ti
mere. Et iam quidem peccatum in propria persona uicit:
q̄ñ humanā naturā sine ulla cōtagione suscepit: Grandis

cū pctō facta est uiolētia, & reuera expugnatū esse cogno
scit, qñ natura quā se totā infecisse & occupasse gloriaba
tur: ab eo penitꝰ aliena in xp̄o inuēta est. Dehinc psequit
inimicos tuos & cōprehendit eos, nec cōuertit donec de
ficiāt. Cōtra peccatum dimicās in cōuersatione sua, uer
bis pariter & exēplis oppugnat, sed in passiōe sua alligat
illud, alligat planè fortem, & diripit uasa eius. Iā uerò eo
dē ordine mortē quoqꝫ superat prius ī seipso cū resurgit
primitiæ dormientiū, & primogenitꝰ mortuorū: postmo
dū debellaturꝰ eā pariter in oībus nobis, qñ uidelicet su-
scitabit mortalia corpora nr̄a: & destruet nouissima ini-
mica mors. Propterea cū resurgēs decorē indutꝰ est: nō
sicut antea nascens pannis inuolutꝰ est. Propterea q priꝰ
sinu misericordiæ, afluebat nō iudicans quenquā, resur-
gēs, p̄cinxit se: & iusticie cingulo uidet quodāmō effluē
tē sinū misericordiæ collegisse, qñ extūc preparat ad iu-
diciū, qd̓ in nostra resurrectiōe futurū est. Nā & ppterea
paruulus antea uenit ut miam progaret: & futurū in fine
iudiciū præcurrēs, mia tēperaret. Licet ei paruulꝰ ad nos
uenerit, nō parū tñ attulit, nō parū cōtulit nobis. Si quæ
Titū.2. ris qd attulit. Primo oīm attulit misericordiā, sm quā, te-
ste apostolo: Saluos nos fecit. Neqꝫ cū his tm̄ pfuit, quos
p̄sens inuenit: sed fons est q nūquā poterit exhauriri. Fōs
Apoc.1. nobis est xp̄s dn̄s, unde lauemur, sicut scriptū est. Qui di-
lexit nos, & lauit nos à pctīs nostris. Verūtamē nō iste so
lus aquarū est usus, nec tm̄ sordes abluunt, sed & sitim ex-
Eccl.14. tingunt. Beatus uerò, ait sapiens, qui in sapientia mora-
Vbi su- bitur, & q ī iustitia meditabit. Et post pauca. Aqua, inqt,
pra. sapientiæ salutaris potabit illū. Bene sapientiæ salutaris:
qm̄ sapientia carnis mors est: & sapientia mundi etiā ip̄a
īimica est deo. Sola q̄ ex deo est sapiētia salutaris est: q̄ sm
beati Iacobi diffinitionē. Primū pudica: deinde pacifica
Iaco.3. est. Nā sapiētia carnis uoluptuosa est, nō pudica, Sapiētia
mūdi tumultuosa est, nō pacifica. Sapiētia uerò q̄ ex deo
est primū pudica est, nō q̄rens quæ sua sunt, sed quæ Iesu
christi: ut nō suā quisqꝫ faciat uolūtatē, sed cōsideret quæ
sit uoluntas dei: deinde pacifica nō abūdās in suo sensu,
sed alieno magis acquiescēs consilio uel iudicio. Tertius
aquarū usus est irrigatio: quā pfecto maxime necessariā
habent nouellæ plantationes. Alioqn aut minus pficiēt,
aut ex toto pibunt pre siccitate. Quærat ergo deuotiōis
aquas quisquis seminauerit bonorū operū semina: ut ir-
rigatus fōte gratiæ, bone cōseruatiōis ortus, nō arescat,
sed in ppetua uiriditate pficiat. Orat cū p hmōi ppheta:
Psal.79. Et holocaustū tuū, inquiēs, pingue fiat. Sic & ī laudibus
Aaron legis: qm̄ sacrificiū eius quotidianus ignis absum
psit. In quibus oībus nihil aliud intelligēdū uidet: nisi ut
bona opera feruore deuotionis, & dulcedine sp̄ualis gra
tiæ cōdiant. Putas inueniri poterit quartus fons, ut para
disum recuperemꝰ, quatuor fontiū irrigatione amœnissi
mū? Nā si terrenā paradisum denuo nobis reddendā non
speramus, quō regnū cælorū sperabimus? Si terrena, in-
Ioan.3. quid, dixi uobis & nō creditis: quō si dixero uobis cæle-
stia credetis? Nunc aūt ut de exhibitiōe præsentiū firma
sit expectatio futurorū: paradisū habemus mlto meliorē,
& lōge delectabiliorē quàm primi parentes habuerūt: &
paradisus noster Christus dn̄s est. In quo tres qdem fōtes
iam inuenimus, quartum quæramus. Habemus de fonte
misericordiæ ad diluendas culpas, aquas remissiōis: habe
mus de fonte sapientiæ ad potandū sitim nostram, aquas
discretionis: habemus de fonte gratiæ ad irrigandas plā
tas bonorū operū, aquas deuotiōis. Quæramus ad deco
quēdos cibos, aquas feruentes, aquas æmulationis. Hæ
nimirū condiūt & decoquūt affectiones nostras, & ebul-
Psal.38. liunt de fonte charitatis. Vnde ait propheta. Concaluit
cor meū intra me: & in meditatiōe mea exardescit ignis.
Alibi quoqꝫ. Zelus, inquit, domus tuæ comedit me. Siq-
Psa.68. dem ex dulcedine deuotiōis, diligens iustitiā: ex feruore
æmulatiōis, odio habet iniqtatē. Et uide ne fortè de fon-
Esaia.12. tibus istis predixerit Esaias: Haurietis aquas in gaudio
de fontibus saluatoris. Nā ut promissionē hanc uitæ præ

sentis esse noueris nō futuræ, illud attende qd̓ sequit: di-
cetis in illa die. Cōfitemini dn̄o, & īuocate nomē eius. In
uocatio quippe præsentis tēporis est, sicut scriptū est. In Psal.80.
uoca me in die tribulationis. Porrò ex his quatuor fonti
bus tres qdē ppriè cōuenire uident tribus ecclesiæ ordi
nibus, singuli singulis. Nā primus quidē cōis est oībus.
In multis cū offendimus oēs: & necessariū habemus mi-
sericordiæ fontē ad diluendas offensionū sordes. Omnes Rom.3.
inquàm peccauimus, & egemus gloria dei. Et prælati &
cōtinētes & cōiugati. Si dixerimus, qa pctm̄ nō habemus 1.Ioan.1.
nos ipsos seducimus. Quia ergo nemo mundus à sorde, ne
cessarius est oībus fons miæ: & pari uoto debēt ad hunc
fontē Noe, Daniel, & Iob pperare. De cætero quidē Iob
maxime sapiētiæ fontē quærat: qm̄ ipse magis inter me-
dios laq̄os ambulat, ita ut magnū uideat si à malo decli-
nat. Danieli uerò currēdum est ad fontē gratiæ: cui nimi-
rū pœnitētiæ opera, & labores abstinētiæ, deuotiōis gr̄a
necesse est impinguare. Oportet enim ut nos maxime in
hilaritate omnia faciamus. Quoniā hilarē datorē diligit 2.Co.9.
deus. Nā & terra nostra nequaquā fertilis est hmōi semi-
nis, bonæ. s. cōuersationis: ideoqꝫ facile exarescet: nisi cre
bris irrigatiōibꝰ adiuuet. Vnde & in oratiōe dn̄ica hmōi
gratiā sub quotidiani panis noīe postulamus. Merito sa
nè ne forte cadat super nos terribilis illa maledictio pro-
pheticæ imprecatiōis. Fiāt sicut fœnū tectorū, quod pri-
usquàm euelat exaruit. Fōs uerò æmulatiōis Noe conue Psa.128.
nit specialiter: quia maximæ p̄latos decet hic zelus. Qua
tuor itaqꝫ fontes istos, adhuc in carne uiuētibus nobis in
semetipso xp̄s exhibet: quintū qui est fons uitæ, post hoc
seculū repromittēs: ad quē sitiebat ppheta cū diceret. Si
tiuit anima mea ad deū fontē uiuū. Fortassis etiā propter Psal.41.
hos quatuor fontes quatuor in locis uulneratꝰ est Chri
stus, adhuc uiuēs in cruce: ppter quintū, cū iā tradidisset
spm̄, trāsforatus est ī latere. Viuebat adhuc qñ foderūt ei
manus & pedes, ut nobis adhuc uiuētibus, quatuor fon-
tes ex seipso pferret. Quintū ptulit uulnus cū iā expiras-
set: ut in se nihilominus quintū nobis fontē post obitum
aperiret. Sed ecce, dū loq̄mur de mysterijs natiuitatis re-
pente deuenimus ad scrutāda sacramēta dn̄icæ passiōis.
Nec mirū tamē si quærimus in passione, quid in natiuita
te sua Christus attulerit. Tūc cū cōcisso sacco pecuniam
quæ latebat in præciū nostræ redemptionis effudit. Psal.110.

De tribus mixturis. Ser. secundus, unde supra.

MAgna opera dn̄i, ait ppheta Dauid. Ma-
gna qdē oīa opa eius fratres: siquidē ma-
gnus & ip̄e: sed ad nos maxime spectant,
quæ in eis maxima esse uident. Hinc ē qd̓
psallit idē propheta, dicēs. Magnificauit Psa.125.
dn̄s facere nobiscū. Deniqꝫ quàm magni
fice nobiscū agat, specialiter tria quædā eius opa clamāt:
primæ nr̄e creationis, præsentis redēptiōis, futuræ glori
ficatiōis. Quàm magnificata sunt ī singulis, opa tua dn̄e.
Tuū est uirtutē operū tuorū annūtiare pplo tuo: nos ip̄a
saltē opa non silemus. Triplicē fratres cōmixtionē in his
tribus cōsiderare est, cælestis planè operis, & diuinæ uir-
tutis. Nā in primo ope cōditionis nr̄e de limo terræ plas
mauit hoīem deus, & inspirauit in faciem eius spm̄ uitæ.
Qualis artifex, qualis unitor rerū: ad cuius nutū sic con-
glutinant sibi limus terræ & spiritus uitæ? Limus qdē iā
añ creatus erat, qñ in principio creauit deus cælū & ter-
rā. At spūs sanè nō cōem sed propriā habet cōditionem:
nec in massa creatur, sed singulari quadam excellentia in-
spiratur. Agnosce ô homo dignitatē tuā: agnosce gloriā
cōditiōis humanæ. Est cū tibi cum mūdo corpus: sic cū
decet eū qui cōstitutus est super uniuersam huius creatu
ræ corporeæ molem, aliqua ei similari ex parte: sed est ti-
bi etiā sublimius aliquid, nec omnino comparādus es cæ
teris creaturis. Cōpacta & cōfœderata sunt in te caro &
anima illa plasmata, hæc inspirata. Sed cuius interest hæc
commixtio? Cui hac unione præstatur? Etenim iuxta sa-
pientiā filiorū huius seculi, ubi sociant summis inferiora,
præualent

ꝑualent qui poteſtatē habēt. & humilioribus utunť pro
libitu ſuo. Conculcat fortior minus fortē: ridet ſapiēs in
doctū: ſimplicē fallit aſtutus: potens deſpicit imbecillem.
Non ſic in opere tuo deus: nō ſic in tua cōmixtione: non
ad hoc ſociaſti ſpm̄ limo, ſublimē humili, dignam & excel
lentem creaturā abiectæ & inutili maſſæ. Quis nō uideat
frēs quātū corpori ꝓſtet aīa? Nunqd nō truncꝰ eſſet īſen
ſibilis caro inanimata? Ab anima em̄ pulchritudo: ab aīa
incrementū: ab aīa claritatis uiſus, & ſonꝰ uocis. Deniqꝫ
ſenſus oīs ab anima eſt. Charitatē mihi cōiunctio iſta cō
mendat: charitatē in hac ipſa cōditionis ꝓpriæ pagina le
go. Charitatem ī ipſo ſtatim principio nō ſolum ꝑdicat,
ſed ingerit mihi manꝰ benigniſſima creatoris. Et quidem
magna hæc cōiunctio dilectiſſimi: ſed ſi ſtabilis permāſiſ-
ſet. Nunc aūt licet diuino fuerit munita ſigillo: ad imagi-
nē qppe & ſimilitudinem ſuā creauit deꝰ hoīem: heu diru
ptū eſt ſigillū & unitas diſſipa[ta] . accedēs peſſimus ille la
tro recens adhuc ſigillum fregit: & ſic mutata ſimilitu-
dine diuina cōparatus eſt miſer homo iumentis inſipiēti
bꝰ & ſimilis factꝰ eſt illis. Rectū qppe fecit deꝰ hoīem: atqꝫ
ꝑs.91. hæc ſimilitudo eius de quo ſcriptū eſt. Quia rectꝰ dn̄s deꝰ
noſter: & nō eſt iniqtas in eo. Veracē quoqꝫ & iuſtū fecit
eū: ſicut & ipſe ueritas & iuſtitia eſt: nec unitas ipſa poſſet
diſiūgi: dum ſigilli huius integritas ꝑmaneret. Verum ſu
ꝑuenit falſarius q indoctis ſigillum ꝓmittens meliꝰ (ue
Gen̄.3. ue) fregit, qđ erat manu diuinitatis impſſū. Eritis, inqt,
ſicut dii: ſcientes bonū & malum. O maleuole, ō maligne
ad qd eis huiꝰ ſimilitudo ſcientiæ? Sint certe ſicut dii, re-
cti, iuſti, ueraces ſint: ſicut deꝰ in quem peccatū nō cadit.
Hoc quippe ſigillo ſtante, ſtabit unitas illa. Iam experi-
mur miſeri: qd nobis perſuaſerit uerſutia diabolicæ frau-
dis. Fracto namqꝫ ſigillo ſequiť amarum diſſidium, triſte
diuortium. Vbi eſt qđ dixiſti nequā: nequaquā moriemi-
ni? Ecce em̄ morimur oēs: & nō eſt hō q uiuat & non ui-
deat mortē. Sed qd erit dn̄e deus? Nunquā ne reparabiť,
opus tuū: & q ceciderit, nō adiiciet ut reſurgat? Nō eſt q
reficiat, niſi q fecit. Itaqꝫ ꝓpter miſeriā inopū & gemitum
pauperū nunc exurgā dicit dn̄s: ponā ī ſalutari tuo: fidu-
cialiter agā in eo. Nihil ſiqdē ꝓficiet inimicus ī eo: & filiꝰ
iniqtatis nō apponet nocere ei. Nouā īquit ego facio cō
ꝑs.11. mixturā: ubi & expreſſius & robuſtiꝰ pono ſigillū: cum q
nō ad imaginē meā factus: ſed eſt ipa imago, ſplēdor glo-
riæ, & figura ſubſtātiæ, nō factꝰ ſed genitꝰ ante ſecula. Et
Pſal. 21. ne fortè timeas eſſe frāgendū, audi ꝓphetā. Aruit, inqt, tā
quā teſta uirtꝰ mea: ſed talis teſta quā nec ipſe malleꝰ uni
uerſæ terræ nocere ullo mō poſſit. Sanè cū pria ex duobꝰ
facta ſit: ſcđa iā cōiūctio ſit ex tribus: ut diſcas ex hoc ipo
ad ſacrm̄ accedere trinitatis. Verbū ꝙ erat ī pricipio apđ
deū & deꝰ erat: aīa q̄ de nihilo creata ē, & añ nō erat: caro
de maſſa corruptiōis ſine corruptiōe aliq̄ diuīo ſegregata
artificio q̄lis nulla iā caro erat uiculo īdiſſolubili ī ꝑſonæ
coeūt unitatē. Habes ī his triplex genꝰ potētiæ: ꝙ nō erat
creatū, qđ ꝑierat: reꝑatū, ꝙ ſup oīa erat paulominꝰ ab an
gelis minoratū. Hæc ſunt euāgelica illa ſata farinæ q̄ pari
ter fermētanť: ut ſit panis angelorū, quē māducet hō: pa-
nis cor hoīs cōfirmās. Fœlix mulier bn̄dicta ī mulieribꝰ: ī
cuiꝰ caſtis uiſceribꝰ ſuꝑueniēte igne ſcti ſpūs coctꝰ eſt pa-
nis iſte. Fœlix in quā mulier q̄ ī hæc tria ſata immiſit fidei
ſuæ fermētū. Siqdē fide cōcepit: fide ꝑepit: &, ut ait, eliſa-
beth. Btā quæ credidit: qm̄ ꝑfecta ſunt ea q̄ dicta ſunt ei à
Lucæ.1. dn̄o. Nec mireris ꝙ fide eius mediāte, unitū dixerī uerbū
carni, qn̄qdē & carnē ipam de eiꝰ carne ſuſcepit. Sanè ne
hoc qdē ꝑnti expoſitōi obuiare pōt: qđ de cæleſtis regni
dr̄ ſilitudine. Neqꝫ ei indignū uideť ſi cælorū regnū fidei
mariæ cōparať: qua & reparať. Huius itaqꝫ uiculū uniōis
nulla oīno ſoluere poterit creatura. Siqdē nec pricepſ hu
ius mūdi habet ī eo quicq̄: nec ipe ioānes ſoluere dignus
eſt corrigiā calciamēti. Quid tn̄? Soluať certe aliquatenꝰ
neceſſe eſt: alioqn qđ diſſolutū eſt nō reſolidať. Panis in-
teger, theſaurꝰ abſcōditus, ſapiā occulta: q̄ utilitas in his
oibus? Merito flebat ioānes, nō iueniri q aperiret librū:
& ſolueret ſignacula eiꝰ. Dū eī clauſus ſtaret: nemo ex no
bis diuinā illā attingere ſapiam ꝑualeret. Aperi tu librū
agne dei, uera māſuetudo. Fodiēdas expone iudæo manꝰ
tuas & pedes tuos, ut q in eis latet, ꝓcedat theſaurꝰ ſalutis
& copioſa redēptio. Frāge deniqꝫ eſurientibꝰ panē tuū. So
lus eī frāgere ꝑs q ſolꝰ ut cōfracta ſolides ſtare potes: & in
ipa cōfractiōe ſolꝰ ꝑtātē habes ponēdi aīam, cū uolueris
reſumēdā. Tua igiť miſatiōe ſoluať aliquatenꝰ hoc tēplū:
ſed nō penitꝰ diſſoluať. Separeť ab aīa caro: ſed xbū ſanè
& carnis ſuet īcorruptione, & aīæ plenā cōferat libertatē
ut ſola īter mortuos libere agat educēs uinctos de domo
carceris: ſedētes in tenebris & ī umbra mortis. Ponat aīa
ſctā carnē immaculatā, ſed reſumēdā tertia die: ut moriēs
mortē ꝑimat: & uita oīm cū reſurgēte reſurgat. Ita factū
eſt dilectiſſimi: & ita factum gaudeamus. Morte illa, mors
mortua eſt: & regenerati ſumꝰ in ſpē uitæ ꝑ reſurrectionē
ieſu xp̄i ex mortuis. Iā quid futurū ſit in unione tertia: qs
loqueť? Nec oculꝰ uidit: nec auris audiuit: nec ī cor hoīs 1. Cor. 2.
aſcēdit: q̄ præparauit deus diligētibus ſe. Conſummatio
erit illa cū tradiderit xp̄s regnū deo & pr̄i: & erūt duo nō
iā in carne una: ſed in ſpū uno. Etem̄ ſi adhærēs carni uer-
bū factū eſt caro: multo magis q adhæſerit deo, unꝰ ſpūs
erit cū eo. Et in hac qdē unione media: hūilitas exhibeť &
hūilitas magna nimis: in ea uerò quā expectamus ad quā
ſuſpiramꝰ perfecta nobis (ſi tn̄ nobis) repoſita glꝰificatio
eſt. Quòd ſi meminimꝰ in pria cōiūctiōe qua ex aīa & car
ne cōpactꝰ eſt hō, charitatē comēdari: merito hūilitas emi
net in ſecūda: qa ſola uirtꝰ eſt hūilitatis læſæ reꝑatio cha-
ritatis. Porrò ꝙ uniť rōnalis aīæ creatura terreno corpo
ri oīno nō eſt hūilitati aſcribere: ſiqdē nō ex deliberatiōe
ꝓpria carni miſceť: ſed creādo īmittiť: īmittēdo creať. Nō
ſic ſanè ſummꝰ ille ſpūs, q cū eſſet magis bonꝰ ipſo bn̄pla
citi ſui arbitrio, acceſſit ad corpus coinquinatū. Merito
deniqꝫ charitatē & hūilitatē ſequiť glorificatio: quia ſine
charitate nihil ꝓdeſſe ꝑt. Et nēo niſi q ſe hūiliat exaltabiť. Luc. 14.

In natali dn̄i de loco & tpe & aliis circūſtātiis. S. III.

DVo q̄dā rerū gn̄a frēs in hac natiuitate dn̄i cō-
ſidero non ſolū diuerſa: ſed & diſſimilia ualde.
Siqdē & puer q naſciť deꝰ eſt: & mater de qua
naſciť uirgo eſt: & partꝰ ipe ſine dolore eſt. Ful
get ī tenebris lux noua de cælo, gaudiū magnū angelus
euāgelizat. Laudat multitudo cæleſtis militiæ: datur glꝰia
deo & ī terra pax hoībꝰ bonæ uolūtatis. Currūt paſtores
inueniūt qđ ad eos dictū eſt uerbū: nūciāt aliis: qcūqꝫ au-
diūt ammiranť. Hec & his ſimilia dilectiſſimi diuinæ uir-
tutis ſunt: nō fragilitatis hūanæ. Vaſa ſunt aurea & argē-
tea: qbꝰ ꝓ tāta ſolēnitate ī mēſa dn̄i etiā egenis qbuſcūqꝫ
hodie miniſtrať. Nō eſt nobis tollere iſta: nō nobis datur
aureꝰ diſcus aut cyphus: ſed q in eis eſt cibus & potus. B
Diligēter cōſidera ait ſapiēs: q̄ tibi apponūť. Et ego qui
de agnoſco meæ eſſe natiuitatis huius tp̄s & locū, infanti
lis corpis teneritudinē, ꝑuuli uagitus & lachrymas: ſed &
ipſorū qbus primo annūciať natiuitas ſaluatoris paupta
tē paſtorū atqꝫ uigilias. Mea ſunt hæc: ꝑ me faciūt, mihi
apponunť, mihi proponunť imitanda. Hyeme natus eſt,
nocte natus eſt chriſtus. Nūquid credimꝰ caſu factum: ut
in tāta aeris inclementia & in tenebris naſcereť, cuius eſt
hyems & æſtas, dies & nox? Nō eligūt paruuli, cæteri qn̄
naſcanť: quippe quibus adhuc uix incipientibus uiuere,
nullus ſubeſt rōnis uſus, nulla eligendi libertas, facultas
nulla deliberādi. Chriſtus fratres: & ſi homo erat: erat tn̄
in principio apud deū & deus erat eiuſdē, cuius nūc eſt ſa
pientiæ, & ꝑtātis: ut pote dei uirtus & dei ſapiā. Naſcitu-
rus itaqꝫ dei filius: cuius in arbitrio erat quodcūqꝫ uellet
eligere tp̄s: elegit qđ moleſtius eſt ꝑſertim ꝑuulo & pau-
peris mr̄is filio: q̄ uix pānos hr̄et ad inuoluendū præſepe
ad reclinēdū. Et cū eſſet tāta neceſſitas: nullam audio pel-
liū fieri mentionē. Primus Adā pelliceis ueſtitur tunicis:
pannis ſecundus obuoluitur. Non eſt tale iudiciū mūdi.
Aut iſte falliť: aut mundus errat. Sed diuinā falli impoſſi
bile eſt ſapiētiā. Merito proinde & carnis prudētia: mors 1. Cor. 3.

siqdē & ip̄a inimica est deo, & seculi quoq; prudētia stul-
titia noïat. Quid em̄? Christꝰ utiq; q nō fallit, eligit qđ car
ni molestiꝰ est. Id ergo meliꝰ, id utiliꝰ, id potiꝰ eligēdū: &
qsqs aliud doceat uel suadeat, ab eo tāq̄ à seductore cauē
dū. Iā uerò etiā nocte uoluit nasci. Vbi sunt q tā īpudēter
ostentare gestiūt semetipsos? Christꝰ eligit qđ salubrius
iudicat: uos eligitis qđ reprobat ille. Quis prudentior è
duobus? Cuius iudiciū iustius: cuiꝰ sententia sanior? De
niq; tacet christus non se extollit: nō magnificat: nō p̄di-
cat: & ecce annunciat eū angelus: laudat multitudo cæle
stis exercitus. Et tu ergo q christū sequeris: inuētū abscō
de thesaurum. Ama nesciri: laudet te os alienū, sileat tuū.
Psal. 49 Adhuc aūt in stabulo nascit̃ xp̄s: & in p̄sepio reclinat̃. Et
nōne ip̄e est q dicit. Meꝰ est orbis terræ & plenitudo eiꝰ?
Quid ergo stabulū elegit? Planè ut reprobet gloriā mū-
di: dānet scl'i uanitatē. Necdū loqt̃ lingua: & q̄cūq; de eo
sunt clamāt: p̄dicāt: euāgelizāt. Ipsa quoq; īfātilia mēbra
nō silēt. In oibus mūdi iudiciū arguit̃, subuertit̃, confuta
tur. Quis em̄ hoīm si daret̃ optio, nō magis eligeret robu
Esaiæ. 7. stum corpꝰ & ætatē intelligibilē quàm infantilē? O sapīa
q̄ de occultis traheris: ô uere incarnata & uelata sapīa. Et
tn̄ frēs ipse ē ꝓmissus olim ꝑ Esaiā. Paruulꝰ sciēs reproba
Ioan. 1. re malū, & eligere bonū. Malū ergo uoluptas corꝑis: bo
nū uerò afflictio est. Siqdē & hanc elegit: & illā reprobat:
puer sapiens, uerbū infans. Verbū em̄ caro factū est: caro
infirma: caro infantilis: caro tenera: caro impotens omnis
operis: oīs laboris īpatiens. Et uere fratres uerbum factū
est caro: & sic habitauit in nobis. Dum esset in principio
apud deum: lucē habitabat īaccessibilē: & nō erat qui ca
Esa. 40. peret illud. Quis ei inuestigauit sensum dn̄i: aut qs cōsilia
1. Cori. 2 rius eius fuit? Carnalis hō non ꝑcipit ea q̄ sunt sp̄us dei:
sed iā capiat & carnalis: qa uerbū factū est caro. Si nihil p̄
ter carnē nouit audire: ecce uerbū caro factū est: audiat il-
lud uel in carne. O hō, in carne tibi exhibet̃ sapientia illa
quōdā occulta: ecce iam trahit̃ de occultis: & ipsis sese in
gerit sensibꝰ carnis tuæ. A Carnaliter ut iā dixerim p̄di
cat̃ tibi: fuge uoluptatē qa posita est mors secus introitū
Math. 3. delectatiōis. Age pœnitētiā: qa ꝑ hanc appropinquat re-
gnū dei. Hoc tibi p̄dicat stabulū istud: hoc p̄sepe clamat:
hoc membra illa infantilia manifeste loquunt̃: hoc lachry
mæ & uagitꝰ euāgelizāt. Plorat qppe xp̄s: sed nō sicut cæ
teri aut certè nō quare cæteri solēt. In aliis sensus: in xp̄o
p̄ualebat affectꝰ. Patiunt̃ illi: nō agunt: utpote nec ipsius
adhuc usū uolūtatis habētes. Illi ex passiōe lugēt: xp̄s ex
cōpassiōe. Illi iugū graue ꝙ ē sup oēs filios adæ: xp̄s filio
rū adæ pc̄tā deplorat: & certè ꝓ qbꝰ nūc lachrymas fūdit,
postea fūdet & sanguinē. O duritia cordis mei. Vtinā dn̄e
Ezech. 11 sicut ṽbū caro fc̄tū ē: ita & cor meū carneū fiat. Siqdē &
hoc pollicitꝰ est ꝑ ꝓphetā. Auferā, inqt, a uobis cor lapi-
deū: & dabo uobis cor carneū. Frēs lachrymæ xp̄i mihi &
pudorē pariūt & dolorē. Ludebā ego foris ī platea: & ī se
creto regalis cubiculi sup me ferebat̃ iudiciū mortis. Au
diuit hoc unigenitꝰ eiꝰ: exiit posito diademate, sacco uesti
tꝰ, asꝑsus cinere caput, nudꝰ pedes, flēs & eiulās ꝙ morte
dānatꝰ eēt seruulꝰ eiꝰ. Intueor illū subito ꝓcedētē: stupeo
nouitatē: cām ꝑcūctor & audio. Quid facturꝰ sū? Adhuc
ne ludā: & deludā lachrymas eius? Planè si insanꝰ sum, &
mētis inops, nō sequar eū: nec simul cū lugēte lugebo. Ec
ce unde pudor. Dolor & timor unde? Vtiq; qa ex cōside-
ratiōe remedii, ꝑiculi mei æstimo q̄titatē. Nesciebā: sanus
mihi uidebar: & ecce mittit̃ uirginis filiꝰ: filiꝰ dei altissimi
& iubet̃ occidi: ut uulneribꝰ meis p̄cioso sanguīs illiꝰ bal
samo medeat̃. Agnosce ô hō quàm grauia sūt uulnera ꝓ
qbꝰ necesse ē dn̄m xp̄m uulnerari. Si nō esset hæc ad mor-
tē & mortē sempiternā: nū q̄ ꝓ eorū remedio dei filiꝰ more-
ret̃. Pudet itaq; dilectissimi ꝓpriā negligēt̃ dissimulare pas
sionē, cui tātā à maiestate tāta: exhiberi uideo cōpassionē.
Cōpatit̃ filiꝰ dei & plorat hō patit̃ & ridebit. Sic & medi
ciæ æstimatio: & doloris mihi & timoris exaggeratio est.
Verū si diligēter obseruē p̄cepta medici: erit etiā cōsola-
tiōis occasio. Sicut ei grauē agnosco morbū: cui tāta ap-
ponit̃ medicina: sic & ex hoc ipso nō incurabilē esse cōie-
ctor. Neq; ei p̄ciosissimas species frustra īsumeret medicꝰ
sapiens: imò sapiētia ipsa. Porrò frustra insumi cōstat nō
solū si absq; eis facilis esset curatio: sed multo magis si &
cū eis sit īpossibilis. Animat itaq; ad pœnitētiā & accēdit
uehemētius desideriū spes cōcepta. Sanè accedit ad cōso
lationē ipsa quoq; q̄ pastoribus uigilātibus exhibita est
uisitatio & allocutio angelorū. Ve uobis diuites q habe
tis cōsolationē uestrā ut iā nō mereamini habere cæleste.
Quàm multi ei nobiles sm̄ carnē: quàm multi potētes: q̄
multi sapientes huius seculi hora illa in stratis mollibus
quiescebāt: & nemo eorū dignus habitus est nouā uidere
lucē: scire magnū illud gaudiū: angelos audire cātātes glo
ria in excelsis deo. D Agnoscāt igit̃ hoïes qa qui in labo
re hoīm nō sunt: uisitare ab angelis nō merent̃. Agnoscāt
q̄ placeat sup̄nis ciuibus labor, cuius spiritualis ītētio est:
qn̄quidē & eos q ꝓ uictu corꝑis, corꝑali urgēte necessita
te laborāt: suo dignant̃ alloqo: & alloqo tā felici. Nimirū
hūanā in eis agnoscūt ordinationē: qua cōstituit deus in Gen̄. 3.
sudore uultus sui uescat̃ adā pane suo. Obsecro uos dile-
ctissimi cōsiderate diligētiꝰ quātū fecerit deꝰ ꝓ ur̄a exhor
tatiōe & salute: nec infructuosus inueniatur in uobis ser
mo tā uiuus & efficax: sermo fidelis & oī acceptione di-
gnus, sermo nō tā oris q̄ oꝑis. Putatis frēs parū mihi mo
lestum esse: si hoc ipsum uerbum ꝙ nūc loquor ad uos ua
cuum & sine aliqua utilitate deperire in cordibus uestris
nossem? Et quis sum ego: aut quis est hic sermo meus? Si
hunc tātillum uocis laborē inutilē esse doleret hō pusil-
lus, imo & nihili: quàm iustius indignabitur dn̄s maiesta
tis: si tātā eius operā nr̄a aut duritia, aut neglīgētia cōtin
gat euacuari? Auertat hoc à seruulis suis qui pro eorum
salute induere dignatus est formā serui unigenitus dei pa
tris: qui est super omnia deus benedictus in secula.

Itē in natali dn̄i de eo ꝙ pastores inuenerunt mariā
& Ioseph & infantē positum in præsepio. Sermo. IIII.

AGnoscite frēs dilectissimi: quāta sit hodierna so-
lēnitas: cui & dies breuis: & terræ angusta est la-
titudo: loco pariter & tp̄e dilatat̃. Ne c̄tē p̄occu
pat: cœlū replet ān̄quā terrā. Nox em̄ ut dies il-
luminata est: cū intēpeste noctis hora pastores circūfulsit
lux noua de cælo. B Et ut noueritis quo in loco solēni-
tatis huiꝰ cœperint gaudia celebrari qđ iā āgelis erat: fu
turū oī pp'lo gaudiū euāgelizat̃: sed & cōfestim adest diui
nis ꝑsonās laudibꝰ cælestis exercitꝰ multitudo. Hic est ꝙ
solēnis ducit̃ nox ista p̄ cæteris, ī psalmis, hymnis, & cāti-
cis sp̄ualibꝰ: & his potissimū ī uigiliis sine ulla hæsitatiōe
credēdū est cælestes illos prīcipes p̄uenire cōiūctos psal-
lētibus: ī medio iuuēcularū tympanistriarū. Sed q̄ multa
hodie gēmis & auro fulgēt altaria: quāti ubiq; palliis pa
rietes adornant̃. Putas ad hæc diuertēt angeli: & pānosos
hoïes declinabūt? Si ita est: cur pastoribus obuiū magis
apparuere q̄ terræ regibus: q̄ sacerdotibus tēpli? Cur &
ip̄e saluator cuius est aurū pariter & argētū: sacrā ī corꝑe
suo dedicat paupertatē? Aut certe cur pauꝑtas ip̄a tā so-
licite enarrat̃ ab angelo? C Neq; em̄ sine certi rōne my-
sterii pānis saluator obuoluit̃ & ponit̃ ī p̄sepio: qn̄ id ma
nifeste ī signū nobis cōmēdat̃ ab angelo: hoc, inqt, uobis
signū. Inuenietis īfantē pānis īuolutū. In signū positi sūt
panni tui dn̄e Iesu: sed in signum cui à multis usq; hodie Lucæ. 2.
contradicitur. Multi quippe uocati: sed non multi electi:
& ideo nec signati. Agnosco certè agnosco Iesum magnū
sacerdotem, sordidis opertum uestibus, dum altercaretur
cum diabolo. Scientibus scripturas loquor: & quibus
non ignota est prophetica uisio zachariæ. Vbi uerò exal
tatum est caput nostrum super inimicos nostros: ex hoc
planè mutauit uestem, decorem induit amictus lumine si-
cut uestimento. Exemplum dedit nobis: ut & nos eadem
faciamus. Vtilior siquidē in cōflictu lorica ferrea: quàm
stola linea: licet oneri sit illa, hæc honori. Erit cum & mē-
bra sequentur caput, ut corpus iam uniuersum uno psal-
lat spiritu: & dicat. Concidisti saccum meum: & circum- Psal. 26.
dedisti

dedisti me lætitia. Inuenientes, inqt, infātē pānis īuolutū
Luc.2. & positū in p̄sepio. Et post pauca. Venerūt ait euāgelista
festinātes: & inuenerūt mariā & ioseph: & infantē positū
in p̄sepio. D Quid est ꝙ sola ab angelo cōmēdari uide
tur hūilitas: nec tñ sola à pastoribus inueniri? Fortè spe-
cialius cōmendat angelus hūilitatē: qa ruētibus, cæteris
per superbiā, ip̄e in hūilitate stetisset. Aut ꝓpterea certè
cœlit⁹ annūciat hūilitas: ꝙ hæc quasi ꝓpria uirtus diui-
næ exhibēda sit maiestati. Sola tñ nō potuit inueniri: qa
semꝑ grā dat hūilibus. Inuenerūt ergo mariā & ioseph:
& infantē positū in p̄sepio. E Sicut em̄ saluatoris infan
tia manifestā prætēdit humilitatē: sic per uirginē cōtinē-
tia: iustitia per ioseph uirū iustum cuius laus est in euāge
lio, non incongrue designatur. Sanè continentiam de-
beri carni quis nesciat? Iustitia uerò uirtus est quod
suum est cuiq; tribuēs: & hec erga ꝓximos est necessaria.
Porrò humilitas deo nos reconciliat: deo facit esse subie
Luce.1. ctos: deo placet in nobis: sicut ait uirgo beata. Respexit.
deus hūilitatē ancille suæ. A Itaq; qui fornicat peccat
in corpus suū: qui iniuriosus est in ꝓximū: qui extollit &
inflat in deū. Fornicator semetip̄m dehonestat: iiuriosus
Esa.42. molestat ꝓximū: elatus qđ in se est deū īhonorat. Gloriā
meā, dn̄s ait, alteri nō dabo. Et superb⁹: ego, inquit, mihi
eā licet nō dederis usurpabo. Nec em̄ placet ei angelica
distributio: dans gloriā deo: pacē hoībus. B Nō ergo
colit deū: sed aduersus eū extollit impius planè & infide
lis. Quæ est em̄ pietas nisi cult⁹ dei? Quis uerò deū colit
nisi qui uolūtarie ei subiect⁹ est: & sicut oculi seruorū in
manibus dn̄orū suorū: sic oculi cordis eius ad dn̄m deū
suū. Vt ergo inueniat ī nobis semꝑ maria, & ioseph, & in
Titū. 2. fans positus in præsepio: sobrie & iuste & pie uiuamus in
hoc seculo. Propter hoc em̄ apparuit grā dei erudiēs nos
& ꝑ hoc quoq; illius gloria apparebit. Sic em̄ habes. Ap-
paruit grā dei oīb⁹ hoīb⁹ erudiēs nos: ut abnegātes īpie
tatē & secularia desideria: sobrie iuste & pie uiuamus in
hoc seculo, expectātes beatā sp̄e: & aduētū glorie magni
dei. Apparuit ī puulo grā ad eruditionē. Sed hic erit ma
gn⁹: sicut de eo gabriel locut⁹ est: & q̊s puul⁹ erudierit ad
hūilitatē cordis & māsuetudinē: magnificabit postmodū
& glificabit magn⁹ & gliosus aduenies iesus xp̄s dn̄s nr̄.

In natali dn̄i de uerbis apostoli Bn̄dictus deus
& pater domini &c. Sermo quintus.

2.Cori.1 Benedictus deus & pater dn̄i Iesu xp̄i: pr̄ mi-
sericordiarū & deus totius cōsolatiōis: q cōso
lat nos in oī tribulatiōe nr̄a. Bn̄dictus qui pro
pter nimiā charitatē suā, qua delexit nos, filiū
suū dilectū ī quo ei bn̄ cōplacuit, misit: ꝑ quē reconciliati
pacē habeamus ad eū: & idē sit nobis recōciliatiōis hui⁹
& mediator & obses. Nō est qđ uereamur frēs mei sub tā
pio mediatore: nō est qđ de tā fido obside dubitem⁹. Sed
qualis mediator est, inqes qui ī stabulo nascit: ī p̄sepio po
nit, pānis inuoluit, sicut cæteri: plorat ut cæteri: deniq; in
fans iacet ut cæteri consueuerunt? Magnus plane mdia-
tor est etiā ī his oībus q̄ ad pacē sunt nō ꝑfunctorie, sed ef
Esa.40. ficaciter quærēs. Infans qdē est: sed uerbū infans, cui⁹ ne
ipsa qdē infantia tacet. Cōsolamini cōsolamini dicit dn̄s
deus ur̄: dicit hoc emanuel nobiscum deus. C Clamat
hoc stabulū: clamat p̄sepe: clamāt lachrymæ: clamāt pan-
ni. Clamat stabulū: curādo sese hoī q in latrones inciderat
præparari. Clamat p̄sepe: eidē hoī qui iumētis cōparatus
fuerat pabulū ministrari. Clamāt lachrymæ: clamāt pāni
eiusdē ipsius cruēta iā uulnera ablui & detergi. Siquidē
nullo horū xp̄s eguit: nihil horum illi ꝓpter se: magis aūt
Lucæ.10 oīa ꝓpter electos. Verebunt filiū meum, ait, pr̄ misericor-
Psal. 48 diarū. Verū id quidē dn̄e: reuerētur eū. Sed qui? Nō pla-
ne iudæi ad quos missus: sed electi propter quos missus.
Mat.21. D Reueremur cum nos in præsepio: reueremur ī pati
bulo: reueremur in sepulchro. Deuote suscipimus tenerū
propter nos: cruentum propter nos: pallidum propter
nos: sepultum propter nos reueremur. Deuote adoram⁹
cum magis: deuote amplectimur cum symeone sancto in-
fantiā saluatoris: suscipiētes mīam tuā in medio tēpli tui.
Siquidē ipse est de quo legimus. E Mīa dn̄i ab æterno Psal.102
Alioquin qd coæternū patri nisi filius & sp̄ūssanctus? Et
uterq; quidē nō tā misericors quàm ipsa uere mīa: nihilo
minus etiā pater misericordia est atq; hi tres nō nisi una
misericordia: sicut una essentia: una sapientia: una diuini-
tas: una maiestas. In eo tñ ꝙ pater mīarū dicit deus: qs nō
uideat uelut ꝓprio noīe filiū designari? Et bn̄ dicit pater
mīarū cui ꝓpriū est misereri semꝑ & parcere. Sed forte qs
dicat. Quō illi ꝓpriū est misereri: cui⁹ iudicia abyssus mul Psal.35.
ta? Neq; em̄ dr̄ oēs uiæ ei⁹ sola mīa, sed mīa & ueritas. Nō Psa. 24.
minus iustus quàm misericors est: cui mīa & iudiciū decā
tat. Verū id qdē cui uult miseret & quē uult indurat: sed
ꝙ miseret propriū illi est: ex se em̄ sumit materiā & uelut
quoddā seminariū miserēdi. A Nā ꝙ iudicat & condē-
nat nos eū quodāmodo cogimus: ut lōgè aliter de corde
ipsius miseratio quàm aīaduersio ꝓcedere uideat. Ipsum
audi dicētē. Nunqd uoluntatis meæ est mors impij dicit
dn̄s: & nō magis ut cōuertat & uiuat? B Recte igit nō
pater iudiciorū uel ultionū dicit: sed pater mīarū: nō mō Eze.18.
ꝙ pr̄ uideat misereri poti⁹ quàm indignari: & quēadmo-
dū pr̄ filiorū misereat timētiū se: sed eo magis ꝙ miseren-
di causam & originē sumat ex ꝓprio iudicādi uel ulciscē
di magis ex nr̄o. Sed si ꝓpter hoc pr̄ misericordiæ: quare
pr̄ mīarū? Semel locut⁹ ē de⁹ (ait ꝓpheta) duo hæc audi-
ui: qa ptās dei est & tibi dn̄e mīa. C Cæterū apostol⁹ no Psal.6.
bis in uno uerbo ī filio uno ip̄am quoq; mīam duplicē cō
mēdat patrē dicēs: nō unius tñ mīæ sed mīarū: & deū nō
unius sed totius cōsolationis: q cōsolat nos nō mō in hac 2.cori.1.
uel in illa: sed in omni tribulatiōe. Misericordiæ dn̄i mul-
tæ, ait quidā: uidelicet qa multæ tribulationes iustorū & Thren.3
de oībus his liberabit eos dn̄s. Vn⁹ est dei filius unū uer-
bū: sed miseria nr̄a multiplex: nō mō magnā mīam, sed &
multitudinē q̄rit miserationū. Fortè tñ ꝓpter substātiam
duplicē qua subsistit hūana cōditio cū sit utraq; tā mise
ra: nō īcōgrue duplex hoīm dicat esse miseria: licet sit mul
tiplex ī utraq;. Siquidē & corp̄is & cordis nr̄i tribulatio-
nes multiplicatæ sunt: sed ab utrisq; necessitatibus eruit:
qui totū hoīem saluū facit. Cū ergo un⁹ ille & unic⁹ dei fi
li⁹ & iā nūc uenerit ꝓpter aīas, tollere. s. pctā mūdi: & scđo
ꝓpter corp̄a sit uēturus ut ea resuscitet & cōfiguret corpi
claritatis suæ: nō incōgruū fortasse uidebit: ut in eo ꝙ pa
trē mīarū bn̄dicim⁹ duplicē hāc mīam cōfiteamur. D Su
scipiēs em̄ hūanæ naturæ corpus simul & aīam nō mō se-
mel cōsolamini sed (ut supra quoq; meminim⁹) cōsolami
ni cōsolamini dicit dn̄s de⁹ ur̄: ut uidelicet certi simus ꝙ
utrūq; sit saluatur⁹: q neutrū suscipe est dedignatus. Sed
quib⁹ putas? Planè ī populo suo. Ip̄e ei & nūc saluū faciet
nō quoscūq;: sed pplm̄ suū a pctis eorū: & postmodū nō oē
corp⁹ sed corp⁹ hūilitatis cōfigurabit corpori claritatis
suæ. Deniq; pplm̄ suū cōsolat: utiq; pplm̄ hūilē quē saluū
faciet: nā oculos supborū hūiliabit. E Vis nosse populū
ei⁹? Tibi derelict⁹ est pauꝑ: ait hō s̄m cor dei. Sed & ipse Psal.9.
in euāgelio. Ve uobis, inqt, diuites q habetis cōsolatiōē Lucæ.6.
ur̄am. Vtinā nos dilectissimi in eo pplo īueniri semꝑ opte
mus: nō cui dicit ue: sed quē cōsolat dn̄s deus suus. Quid
em̄ cōsolet eos q suā hn̄t cōsolationē? Nō cōsolat xp̄i īfā-
tia garrulos: nō cōsolant xp̄i lachrymæ cachinnantes: nō
cōsolant pāni ei⁹ ambulātes ī stolis: nō cōsolant p̄sepe &
stabulū amātes primas cathedras ī synagogis: sed æquani
miter forte uniuersam hāc cōsolationē expectātib⁹ in silē
tio dn̄m: lugētib⁹: pānosis: paupib⁹ cedere uidebūt. F
Cæterū audiāt ꝙ & ip̄i quoq; āgeli nō alios cōsolant. Vi
gilātib⁹ em̄ pastorib⁹ & custodiētib⁹ uigilias noctis euā
gelizat gaudiū nouæ lucis: & eis nat⁹ dr̄ eē saluator. Pau
perib⁹ atq; laborātib⁹: nō uobis diuitib⁹ q ur̄am habetis
consolationē & ue diuinū: inter ipsas uigilias noctis dies
sctificat⁹ illuxit: & nox sicut dies illuminata: imo ī diē mu
tata est dicēte angelo. Quia nat⁹ est uobis saluator hodie
utiq;: nō in hac nocte. Siquidē nox præcessit: dies aūt ap
propinquauit: uerus utiq; dies ex die salutare dei Iesus Lucæ.1.
christus dn̄s noster: qui est super oīa benedictus in secula.

In natali sanctorū innocentū de q̃tuor cōtinuis solēnitatibus: scilicet natiuitatis domini, ac sanctorū stephani, Iohannis, & innocentum, Ser. I.

Psal. 117. Benedictus qui uenit in noīe dñi: deus dñs & illuxit nobis. Bñdictū nomē gloriæ ei⁹ quod est sanctū. Neque enim ociose uenit quod ex maria natū est sanctū: sed copiose diffundit & nomē & gratiā sanctitatis. Nimirum inde stephanus sanctus inde iohānes sctūs: inde sancti etiā innocētes. Vtile proinde dispensatione triplex ista solēnitas natale dñi comitatur, ut nō modo inter cōtinuas solennitates deuotio cōtinua perseueret: sed & fructus dñicæ natiuitatis exinde nobis, uelut ex quadā prosecutione euidētius innotescat. Siquidē aduertere est in his tribus solēnitatibus triplicem quādā speciē sanctitatis: nec facile præter hæc tria sctōrū genera quartū aliud posse arbitror in hoīb⁹ reperiri. Habemus in beato stephano martyrū simul & opus & uolūtatē: habemus solā uolūtatē in btō Ioanne: solū in beatis innocētibus opus. Biberūt oēs hi calicē salutaris, aut cor- Ma. 20. pore simul & spū, aut solo spū, aut corpore solo. Calicem quidē meū bibetis: ait dñs iacobo & Ioanni: nec dubium quin de passiōis calice loquereť. Demū cū petro diceret. Ioan. 21. Sequere me: euidēter eū ad imitationē suæ prouocās passiōis: cōuersus ille uidit discipulū quē diligebat Iesus sequētē: nō tā gressu corporis quàm ppter deuotiōis affectu. Et bibit ergo Ioannes calicē salutaris: & secutus est dñm sicut petrus: & si nō oīmodo sicut petr⁹. Quòd eīn sic māsit ut nō etiā passione corporea dominum sequeretur diuini fuit consiliū sicut ipse ait. Sic eum uolo manere donec ueniam. Ac si dicat. Vult quidem & ipse sequi: sed ego sic eum uolo manere. ¶ An uerò de innocentum Vbi sup coronis quis dubitet? Ille pro Christo trucidatos infantes dubitet īter martyres coronari. q regeneratos in xpo nō credit inter adoptionis filios numerari. Alioquin qñ coæuos sibi pueros, puer ille qui natus est nobis nō contra nos propter se patereť occidi: quod utiq; solo nutu poterat phibere: nisi melius aliquid eis prouideret: ut queadmodū cæteris īfātibus: tūc quidē circūcisio: nūc uerò baptismus, sine ullo propriæ uoluntatis usu sufficit ad salutē sic nihilominn⁹ pro eo susceptū martyrium illis sufficeret ad sanctitatē. Si quæris eorū apud deū merita ut coronarētur: quare & apud herodē crimina ut trucidarētur, An forte minor christi pietas, quam herodis impietas: ut ille quidē potuerit innoxios neci dare: christus nō potuit ppter se occisos coronare? Sit ergo stephanus martyr apud hoīes: cuius uolūtaria passio euidēter apparuit in eo uel maxime q̄ ī ipso mortis articulo tā pro persequētibus quàm pro seipso solcitudinē gereret ampliorē: uincerétq; in eo sensum corporee passiōis internæ cōpassionis affectus: ut illorū magis scelera quàm sua uulnera plāgeret. Sit Ioannes apud angelos martyr quibus tā quàm spūalibus creaturis spiritualia deuotionis eius signa certius innotuerūt. Cæterum hi sunt plane martyres tui deus: ut in quibus nec homo nec angelus meritum inuenit: singularis tuæ prærogatiua gratie euidētius com- Psal. 8. mēdetur. Ex ore infātiū & lactentium perfecisti laudem. Gloria in excelsis deo: angeli dicunt: & in terra pax homi- Lucæ. 1. nibus bonæ uolūtatis. Magna quidē: sed audeo dicere: necdū perfecta laus, donec ueniat qui dicat. Sinite paruu- Mat. 19. los ad me uenire: quia taliū est regnū cælorū: & pax hoībus: etiā sine uolūtatis usu in sacramēto pietatis. Cōsiderēt hæc qui de opere & uolūtate cōtentiosis solent disputationibus corrixari. cōsiderent & aduertant neutrū negligi oportere ubi nō uidetur deesse facultas: presertim, cū utrūq; sine altero: ubi tamē facultas deest nō mō salutē cōferre possit: sed etiā sctitatē. Sed & hoc quoq; firmiter teneāt prodesse quidē opus sine uolūtate: nō aūt contra uolūtatē: ut unde saluanť īfantes: inde magis dānētur ficte accedētes. Nihilominus sanè in quibusdā uolūtas sine ope sufficiēs est: nō aūt cōtra opus, uerbi cā. Rapiť qs in bona quidē uolūtate: sed necdū pfecta: necdū idonea: martyriū sustinere. Quis illi audeat pro hac imperfectiōe negare salutē? Fortè eīn ppterea nō siniť in illā grauē tētationē uenire: ne deficiat & dānetur. Nimirū si in hac tā infirma uolūtate īduceretur in eā, quæ supra ipsum est, tētationē, nec uolūtas roboraretur: quis illū dubitet defecturū: negaturū, & si in eo mori contigerit etiā periturū: Qui eīn erubuerit me corā hoībus: erubescā & ego eum, Luc c. 9. ait, dñs, corā angelis dei. In ea igitur imperfecta uolūtate ī qua saluať qs ubi deest facultas opis: iā nō saluari posset propter defectū operis: uel opus defectionis. Idē uero & mihi ignorātia posset accidere. Emulemur proinde charitatē & sectemur bona opa fratres mei: nec īfirmitatis: nec ignorātiæ pctā ullo mō paruipēdētes. Magis aūt soliciti & timorati agamus grās benignissimo & largissimo saluatori: qui humane salutis occasiones tā copiosa charitate perquirit: ut in his uoluntatē & opus, in his etiam sine opere uoluntatē, in his etiam sine uoluntate opus salutis inuenire lætetur: qui uult omnes homines saluos fieri: & ad Ioan. 17. agnitiōem sui uenire. Hæc est enim uita æterna ut cognoscamus patrē uerū deū, & quē misit Iesum xpm: qui unus cum eo uerus est deus super oīa bñdictus in secula. Amē.

In circūcisiōe dñi, de circūcisione nostra & triplici testimonio quod habere debemus. Sermo primus.

Postq̃ cōsummati sūt dies octo ut circūcideret puer: uocatū est nomē ei⁹ Iesus. Audiuimus paucis, expssum magnū pietatis sacramentum. Audiuimus congruam lectionem uerbo abbreuiato quod fecit dominus super terram. Abbreuiatum enim in carne: amplius abbreuiatur suscepta etiam carnis circuncisione. Minoratus paulominus ab angelis dei filius humanā naturā induit: sed iā nec ipm respuēs remediū hūanæ corruptiōis: planè multo minoratus ab eis. Habes igiť hic magnū fidei documetū: habes & manifestū hūilitatis exēplū. ¶ Ad qd eīn tibi circūcisio necessaria: q pctm nō cōmisisti nec contraxisti? Qd' ipe nō feceris ætas manifestat: q nō cōtraxeris multo certius pbat patris diuinitas: itegritas matris. Sūm⁹ sacerdos es, quē nec sup patre nec sup matre cōtaminādū pphetatū est in lege, poti⁹ quàm mādatū. Est eīn tibi pater ab æterno: sed deus est in quē pctm non cadit. Est & mater ex tpe, sed uirgo: nec parere potuit incorruptio corruptelā. Sup hæc oīa circūcidiť puer agnus sine macula. Et si nō eguit: tñ uoluit circūcidi. Nec uestigium quidē illū uulneris habēs: alligaturā nō refugit uulneris Nō sic impij nō sic: nō sic agit peruersitas elationis hūanæ. Erubescimus uulnerū ligaturā: q de uulneribus inter dū etiā gloriamur. Quē nemo pōt arguere de pctō: ipse pcti remediū, & uerecundū pariter & austerū sine ulla necessitate suscepit: nec repulit cultrū lapideū: in quo solo uetus illa quæ radereť rubigo nō fuit. Nos ecōtra inuerecūdi ad obscenitatē culpæ erubescimus agere pœnitētiā, qd' extreme demētiæ est: male proni in uulnera: peius in remedia uerecūdi. Qui pctm nō fecit non dedignatus est se pctōrē reputari: nos & esse uolumus, & nolumus æstimari. Ita ne sano op⁹ est medicina: & nō poti⁹ male habētibus? Immo uerò ita ne eget medicamine: nō eget sed medicus? Quis hoīm tāte sibi nō dicā gloriæ, sed uel innocētiæ cōscius æquanimiter circūcidentis manū admitteret. Christus uerò patienter q̄ nō rapuit exoluit qui uenerat purgationem facere nō suscipere delictorum. Sed dicas. Quidni susciperet paruulus? Immo uerò quidni susciperet humilis & māsuetus? Quidni obmutesceret corā circūcidēte: qui corā tōdēte obmutuit: corā crucifigente siluit? Alioquin nō erat illi difficile: carnē suā itegrā obseruare ne scinderetur: qui fecerat ne uirginalis uteri porta in exitu suo aperireť. Nō erat difficile paruulo prohibere ne caro illa circumcidereť, qñ nec mortuo fuit difficile custodire ne corrūpereť. ¶ Postquā ergo cōsummati sunt dies octo ut circumcideretur puer, uocatum est nomen eius Iesus. Magnum & mirabile sacramētū. Circumcidit puer, & uocať Iesus. Quid sibi uult ista connexio? Circūcisio nempe magis saluandi quàm saluatoris esse uideť: & saluatorē circūcidere decere quàm circūcidi: sed agnosce

mediatorem

mediatorē dei & hoim̄:q ab ipo natiuitatis suæ exordio
diuinis hūana sociat:ima summis. Nascit̄ ex muliere: sed
cui fœcūditatis fruct⁹ sic accedat:ut nō decidat flos uir-
ginitatis. Pānis inuoluit̄:sed panni ipsi angelicis laudib⁹
honorātur. Abscōdit̄ in p̄sepio:sed ꝓdit̄ radiāte stella de
cælo. Sic & circūcisio ueritatē susceptæ ꝓbat hūanitatis:
& nomē qđ est sup oē nomē gloriā indicat maiestatis. Cir
cūcidit̄ tāquā uer⁹ Abrahæ filius: ies⁹ uocat̄ tāquā filius
dei. Neq; eñ ad instar priorū me⁹ iste iesus, nomē uacuū
aut inane portat. Nō est ī eo magni noīs umbra sed ꝟitas.
Cælit⁹ siquidē inditū nomē euāgelista testat̄ qđ uocatū
est ab āgelo priusquā ī utero cōciperet̄. Et attēde uerbi ꝓ
funditatē. Postquā natus ē iesus: iesus uocat̄ ab hoībus:q̄
uocatus ē ab āgelo priusquā ī utero cōciperet̄. Idē quip-
pe & āgeli saluator & hoīs:sed hoīs ab īcarnatiōe:ange-
li ab initio creaturæ. Vocatū est, ait, nomen eius iesus:qđ
Mat. 18. uocatū est ab āgelo. In ore ergo duorū uel triū testiū stat
oē ꝟbū:& ipm̄ qđ ī ꝓpheta abbreuiatū, manifestius ī euā
gelio legit̄ caro factū. Nos frēs mei:nos respicit hæc pa-
rabola. Christ⁹ eñ nec āgelico eguit testimonio, nec hu-
mano:sed, ut scriptū est, oīa ꝓpter electos. Triplex proīde
2. Thi. 2. q̄rēdū nobis salutis ꝓpriæ testimoniū:ne fortè uideamur
assumpsisse nomē dei nostri in uanū. Et nos eñ fratres cir
cūcidi necesse ē:& sic nomē salutis accipe. Circūcidi sanè
nō lr̄a sed spū & ueritate:circūcidi non uno mēbro sed to
to corpe simul. Licet eñ magis ī ea pte in qua mādata est
iudæis corcūcisio regnet additamētū leuiathā:qđ à malo
est & amputari debet:uniuersam tñ occupat carnē. A plā
ta pedis usq; ad uerticē nō est in nobis sanitas:nec est ali-
qua pars q̄ nō tabida sit hoc ueneno. Propterea sicut par
uulus adhuc in fide & dilectione:ppl's cōgruū sibi māda-
tū exiguæ circūcisionis accepit:sic ubi creuit in uirū ꝑfe
ctiorē:toto iubet̄ corpore baptizari:q̄ totius est hoīs īte-
gra circūcisio. Hinc ē ꝙ saluator noster & circūcidi octa
uo die, & post annū tricesimū dignat⁹ est crucifigi:ubi in
pœnā corp⁹ oē distēsum est:cuius similitudini mortis cō
1. Thi. 6. plātamur & nos:ut scribit apostolus, nimirū qđ nouissi-
me traditū est obseruātes. Quæ est ergo moralis circunci
sio nr̄a, nisi quā cōmēdat idē apl's: Victū, inquiēs, & uesti
tū habētes:his cōtēti sim⁹? Optime ꝓfus circūcidit nos
& supflua resecat uniuersa, uolūtaria pauptas, pœnitētiæ
labor, regularis obseruatio disciplinæ. Cæterū in hac cir
cūcisione triplex nobis q̄rēdū est salutis nr̄æ testimoniū
ab angelo & maria & Ioseph. Oportet, inquā, ut ante oīa
nobis magni cōsilij angelus salutis nomen imponat. De-
2. Cori. 11. hinc & ipsius quoq; cōgregationis necessaria est attesta-
tio:q̄ tāquā mater est singulorū. Mater, inquā, uirgo tan
quā ea quā despōdit apostol⁹ uni uiro uirginē castā exhi
bere christo. Sed nec ipsi⁹ ministri cōtēnēdū ē testimoniū
ei q̄ imitari q̄rit saluatoris exēplū. Hic est Ioseph:locū q̄-
dē obtinēs spōsi, re aūt uera seru⁹ & dispēsator q sane pr̄
uocat̄:magis autē nutriti⁹ est. Sed dico eadē manifestius.
Et ab his qui foris sunt fratres mei:& ab eo qui int⁹ ē hr̄e
oportet testimoniū bonū. Cui⁹ eñ oīb⁹ grata:nemini one
rosa est cōuersatio, huic sine dubio ꝓpria de salute uniuer
sa fratrū cōgregatio attestat̄. Frustra planè sup his dūta-
xat q̄ sunt in manifesto nequissimus ille fratrū accusator
trahit in cām:quē excusat uniuersitas fratrum. Habet & à
Iacob. 3. p̄latis testimoniū qsq;, & pctā secularis uitæ & hui⁹ quoq;
tpis negligētias (qm̄ ī multis offendim⁹ oēs, nisi fortè sā
ctiores nos arbitramur discipulo quē dilexit iesus) humi-
li eis & pura cōfessiōe iudicāda semp exponit, & eorū sa-
tisfacere studet arbitrio. Iā ne in his quidem pessimi illius
timēda est accusatio:qm̄ nō iudicabit dn̄s bis ī idipm̄. At
fortè criminari uolet intētionē:& ī ea pte calūniā struere
machinabit̄:in qua nec fratrum nec ipius pr̄is testimoniū
satis efficax uideat̄. Necesse est ergo ut ī hac pte opitulet̄
nobis testis internus:qui magis cor quàm faciem intuet̄.
A quo sanè & incipiendum est ut nō prius quicquàm cō-
cipiatur ī aīo quàm ab eo salutis nomē acceperit. Vbi ue
rò in opus processerit manifestum, expedit iam exteriora

quoq; sibi testimonia cōciliare, sicut ait apl's. Prouiden- 2. Co. 8.
tes bōa nō tantum coram deo, sed etiam corā hoibus.

In circuncisiōe dn̄i de noībus eius. Sermo. II.

Postquā cōsummati sunt dies octo, ut circūci-
deretur puer:uocatū est nomē eius Iesus. Ab- Luc. 2.
initio deus modū acceptat:& nihil unquā im
moderatū illi placuit æquitati. Hic fuit ꝙ nō
modo in pondere, & mēsura, & nūero cōdidit uniuersa:
sed & ꝑtinus ipsi hoī modū præscripsit: mādatū cōtulit
dicēs. Ex oī ligno paradisi comedes:de ligno aūt sciētiæ
boni & mali ne comedas. Leuissimum planè mandatū: &
larga oīno mēsura. Sed trāsgressus est hō p̄scriptum sibi Gene. 3.
modū & cōstitutū sibi terminū p̄tergressus. Vñ & auer-
tēs ab eo faciē suā de⁹:uix tādē ī diebus Abrahæ amici sui
placabilis fieri īcipiēs: rursus modū instituit: ꝓmulga-
uit legē:sed nō priori similē usq;quaq;. Ea siquidem ad
cautelā fuerat:hæc ad medelā. Ibi ꝓhibitio facta ne super
fluitas subintraret:hic iam indicta abscisio est, ut scr̄i re-
medio quæ subintrauerat tolleret̄. Postremo illa quidē ī
arbore data est lex ne fructu eius uesceret̄:hæc in ꝓprio
corpe:ut caro præputij scinderet̄. Nec dubiū sanè qn cæ
tera quoq; hūani corpis mēbra additamētū illđ leuiathā
occuparet, uenenū. s. cōcupiscētiæ, & īmoderatæ atq; in-
ordinatæ illecebra uoluptatis:ut gn̄alis q̄dā abscisio oī-
bus necessaria uideret̄: Cæterū quia singulorū mēbrorū
abscisionē hūanæ carnis fragilitas, & īfantilis ætatis in-
firmitas nullatenus sustineret:pio moderamine disposi-
tio supna ꝓuidit, ut in ea potissimū pte cōcupiscētia ca-
stigaret̄:ī q̄ uehemētius eā sæuire cōstabat, & uiolentius
malignari. In oī siquidē cōtradicentiū spūi rebelliōe mē
brorū solū illud usq;adeo cōtumax inuenit̄:ut cōtra oēm
uolūtatis deliberationē ad inhonestos, & illicitos mot⁹
assurgat. D Nā & hæc circūcisio octaua die fiebat, spē
cōmendabat regni cœlestis:ꝙ uidelicet ad primum re-
flexus dierum circulus præferre q̄uandā coronæ speciē
uideret̄. Hinc est ꝙ octaua potissimū dies, post solennita
tes p̄cipuas celebrat̄: & in sermone dn̄i priæ beatitudini
copulat̄ octaua:ut cœlestis regni, demū iterata ꝓmissio:
euidēter nobis coronā fabricet. Merito sanè dū circunci
dit̄ puer q̄ nat⁹ est nobis:saluator uocat̄:qđ uidelicet ex
hoc iā cœperit opari salutē nr̄am:īmaculatū illū ꝓ nobis
sanguinē fundens. Neq; eñ iam quærere est christianis
cur uoluerit dn̄s christus cicuncidi. Propter hoc siquidē
circūcisus est:ꝓpter quod natus, ꝓpter quod passus. Ni-
hil horū ꝓpter se, sed oīa ꝓpter electos. Nec in pctō geni
tus:nec à pctō circūcisus, nec mortuus est ꝓ pctō suo:ma
gis autē propter delicta nostra. Quod uocatū est, īquit,
ab angelo priusquàm in utero cōciperetur: Vocatū pla-
nè:nō impositū:nēpe hoc ei nomē est ab æterno. A natu-
ra ꝓpria habet ut sit saluator:innatum est ei nomen hoc,
nō inditū ab hūana uel angelica creatura. Sed quid di-
cimus:ꝙ egregius ille propheta hūc ipsum puerū multis
noībus appellādum fore p̄dicēs, hoc unū tacuisse uidet̄:
quod solū ut p̄monuit angelus & testat̄ euāgelista uoca-
tum est nomē ei⁹? Exultauit Esaias ut uideret diē hūc:&
uidit & gauisus est. Deniq; & loquebatur gratulabūdus
& laudās deum. Puer natus est nobis, filius datus est no- Esaiæ. 9.
bis, & factus est principatus eius super humerū eius, &
uocabitur nomē eius ammirabilis cōsiliarius: de⁹ fortis
pater futuri seculi: princeps pacis. Magna quidem nomi
na. Sed ubi est nomen quod est super omne nomē; nomē
iesu in quo omne genu flectat̄? Forte in his oībus unum
illud īuenies:sed exp̄ssum quodāmodo & effusum. Nēpe
ipsum est de quo sponsa in cantico amoris. Oleū, inquit, Cant. 1.
effusum nomē tuū. Habes ergo unū ex his oībus appella
tionibus iesum:nec oīno aut uocari posset aut esse salua-
tor:si fortè quippiam horum defuisset. Nūquid nō uerè
ammirabilē eū singuli sumus experti:in mutatione utiq;
uolūtatū nostrarū? Hoc nēpe est saluationis nostræ prin
cipium, eo incipimus respuere quod diligebam⁹: dolere
unde lætabamur:āplecti quod timebam⁹:seq qđ fugieba

mus: optare qd' contēnebamus. Ammirabilis plane: qui hæc operatur mirabilia. Sed nihilominus & cōsiliarium sese exhibeat necesse est in electione pœnitētiæ, & uitæ ordinatione: ne forte sit nobis absqꝫ sciētia zelus: & uolūtati bonæ prudētia desit. Sane opus est deū quoqꝫ probemus in remissiōe uidelicet priorū delictorū: qa nec sine hac salus nobis constare pōt: & nemo pōt dimittere pctā nisi solꝰ deus. Verū ne id qdē sufficit ad salutem: nisi fortē quoqꝫ expiamur i expugnādo ipugnātes nos, ne ab eisdē rursum cōcupiscētijs superemur: & fiant nouissima nr̄a peiora priorībꝰ. Videt ne iā aliqd deesse saluatori? Plane deesset qd' maximū est nisi & pr̄ esset futuri seculi, ut p eū s. i imortalitatē resurgeremꝰ: q p pn̄tis scl'i patrē gn̄amur ad mortē. Neqꝫ hoc satis: si nō etiā prīceps pacis prī nos recōciliaret: cui traditurus est regnū: ne forte sicut filij pditionis utiqꝫ nō salutis, resurrecturi uideremur ad pœnā. Multiplicabit sane eius imperium, ut merito saluator dicat: etiā ꝓ multitudine saluādorū: & pacis nō erit finis: ut uerā noueris esse salutē: quæ nō possit timere defectū.

Item in circuncisione domini de die octauo. Sermo. III.

IN circuncisione dn̄i fratres habemus qd' amemus ammiremur: habemus etiā qd' imitemur. Patet in ea magnū dignatiōis beneficiū unde gratias agamꝰ: latet aliqd clausum: quod in nobis implere debeamus. Venit naqꝫ dn̄s ꝓpter nos nō solū redimēdos sanguinis effusiōe: sed & docēdos ṽbis: & exemplis nihilominus instruēdos. Sicut eñi penitꝰ erat inutile uiā scire si detineremur in carcere: ita redimi non ꝓdesset: si uitæ ignaros, q primꝰ inueniret: primus reduceret, in carcerē retrudēdos. Itaqꝫ in maiore quidē etate patiētiæ, & hūilitatis: & sup oīa charitatis cæterarūqꝫ uirtutū māifesta dedit saluator exēpla: in infantia uerò figuris uelata. Sed antequā ad hæc discutiēda ueniamus delectat aliqd prius de tāta & tā manifesta dignatiōe loqui. Habēt angeli gloriā purā & pfectā: sed nec nos crimꝰ sine glia Videmꝰ gloriā eiꝰ gliam qsi unigeīti à pr̄e: gliam mixe, & affectus uere paterni: gloriā pcedētis ex corde pa-
o ma.3 tris & paterna plane uiscera exhibētis. Oēs eñi peccauerūt, ait apl's, & egēt glia dei. Et alio loco: mihi, inquit, absit gliari, nisi i cruce dn̄i nr̄i iesu xp̄i. Quid' eñi nobis gloriosius: quàm φ tāti estimauit nos deus? Quæue maior illi glia: quàm tāta dignatio, & tāta benignitas: eo utiqꝫ dulcissima φ tā gratuita? Nā ꝓ impijs mortuꝰ ē. Videtis quātū fecit & ꝓ qualibus. Pro qualibꝰ ut nō supbiamus: quātū ne desperemus. Propterea ut inueniamini nō spm habere huius mūdi: sed spm q ex deo est, & sciatis quæ à
Psal. 72. deo data sunt uobis: nolite obsecro fieri sicut equꝰ & mulꝰ: sed sicut piū iumētū: qd' ait. Vt iumētū factꝰ sum apud te: & ego semp tecū. Talia eñi iumēta cognoscūt possessorē suū, & ꝑsepe dn̄i sui: in quo positū est eis pr̄ssimū fœnū ipe q panis est angelorū. Ipe eñi est panis uiuus de quo uiuere debuit hō: sed qa hō iumētū factꝰ ē: & panis factus ē fœnū: ut ul' sic uiuat de eo. Et huiꝰ qdē mutatiōis sacrm die natiuitatis celebratū est qn̄ ṽbū caro factū est: cū sit oīs caro fœnū Ipa ergo die minoratus ē ab angelis & habitu inuētus ut hō: hodie uerò mirabilius aliqd audio. Iam minoratus est multo minus angelis: q nō solū formā hoīs, sed formā habet pctōris: & infigit uelut quodā cauterio latronis. B Quid est eñi circūcisio: nisi superfluitatis, & pcti indiciū? In te dn̄e iesu qd est supfluū qd' circūcidat? Nōnne tu uerus deus es de deo pr̄e: hō uerus sine oī pctō de ṽgine matre? Quid facitis circūcidētes eū?
Gen. 17 Putatis quia super eū possit cadere illa sententia. Masculus cuius ꝑputij caro circuncisa non fuerit peribit aīa ipsius de pplo suo? Potest obliuisci pater filij uteri sui? Aut nō cognosceret eum: nisi signum circūcisionis haberet? Imo uerò si quo mō posset nō agnoscere filium, in quo ei bn̄ cōplacuit, ex hoc maxime signo poterat ignorare eū, inuēta in eo circuncisione: quā pctōribꝰ ipe ꝓuiderat ob purgationē utiqꝫ delictorū. Sed quid mirū si caput ꝓ mēbris accipit curationē: quā tn̄ in ipso non habuit necessariā? Nonne & in mēbris nr̄is sæpe ꝓ uniꝰ infirmitate alteri adhibet curatio? Dolet caput & in brachio fit coctura: dolet renes, & fit in tibia. Ita hodie ꝓ totius corpis putredine cauteriū quoddā infixū est in capite. Deniqꝫ qd mirū, si ꝓ nobis dignatꝰ est circūcidi ꝓ qbꝰ dignatꝰ est mori? Totꝰ siqdē mihi datꝰ: & totꝰ in meos usus expēsus est. Ego eñi audiēs quia trāsit añ carcerem filius magni regis cœpi altiꝰ gemere & miserabiliꝰ exclamare dicēs. Fili dei miserere mei. At ille sicut benignissimꝰ: quis nā est, inqt, iste fletus & ululatus quē audio? Et dicūt ei. Ipse est Adā ꝑditor ille, quē pater uester trudi fecit i carcerē: donec cōgitet quibꝰ illū supplicijs faciat iterire. Quid ageret cuiꝰ natura bōitas: cui ꝓpriū est misereri semp & parcere? Descēdit in carcerē: uenit ut educat uinctum de domo carceris. Iudæi uero nō immemores odij quo oderant patrem: Ioan. 15.
exercēt illud in filiū. Vnde & ipse ait. Quia oderunt me, & patrē meū. Quid ergo fecerūt impij: qbꝰ grauis erat etiam Mat. 21.
ad uidēdū? Hic est, inquiūt, hæres: uenite occidamꝰ eum. Sic ergo occiderūt agnū dei: i suā quidē pniciē: sed i salutē nostrā. Illi eñi sanguinē agni fuderūt: nos accessimꝰ & bibimꝰ illū. Accepimꝰ calicē salutaris: & calix nr̄ inebriās quàm pclarus est. Ecce unde gr̄as agamus. Nam ante paucos dies celebrauimus aduētū eius in carcerē huiꝰ mūdi: id est diem natalis: hodie uero celebramus φ cathenas & uincula nr̄a suscepit. Hodie eñi qui pctm̄ non fecit ut reos absolueret innoxias manus eorū cathenis inseruit. hodie sub lege factus ē: q legē dedit. Sed dicēdū est iā qd in hac circuncisione nobis spūaliter idicet agēdū. Neqꝫ eñi sine Gen. 17.
cā i lege pceptū: nec sine causa cōpletū est in dn̄o: ut octaua die fieret circūcisio. Sed qs cognouit sensum dn̄i: aut quis cōsiliatius eiꝰ fuit? Assit nūc uestris desiderijs aduocatꝰ spūs q scrutet alta dei: & edisserat uobis sacrm istud octauæ diei. Nō ignoramꝰ iā oportere hoīem nasci denuo nā pp hoc scd'o natꝰ ē dei filiꝰ. In pctis siquidē nascimur oēs: & necesse habemꝰ renasci in gr̄a: quā in baptismate quidē pcepimus: sed heu totū perijt in seculari uita. Nūc primū miserāte deo ṽtus gr̄e in nobis operat ut i nouitate uitæ ābulemꝰ. Ergo nascit hō qn̄ sol iustitie ortꝰ i aīo: pctōrū illuminat tenebras: horrēdūqꝫ dei iudiciū iternis obtutibꝰ offert: addens ad terroris uinculū: breuē dierū numerū & finē incertū. Hæc plane uespera est, ad quā demorabit fletus: & necesse est addi matutini lætitiā ut audītā faciat nobis miam suam. Sic enim fit uespere & mane dies unus. Est aūt dies ista iustitiæ: reddēs unicuiqꝫ quod suum est: nobis miseriā: miam deo. In hac die puer nascit: qn̄ ex his diximus ad amorē pœnitētiæ: & odiū pcti animus excitat. Sed piculosum est si forte uelit inter scl'i turbas agere pniam: ubi nimirū alij uenenatis psuasionibꝰ: alij undiqꝫ exēplis peioribus ad pctm̄ alliciāt: alij adulationibus in uanā gloriā: alij detractiōibus in impatiētiā aīm eius deijciāt. Procedat iā necesse est prudētiæ radius. ostēdat quātas & quàm importunas ꝑsertim, in hac gn̄atione nequā opportunitates & occasiones pcti offerat mūdus, & ingerat, quàm debilis sit ad illas hūanꝰ animus: maxime qui in pcti cōsuetudine sit nutritꝰ. In hac ergo die prudētiæ eligat de præsēti scl'o nequā fugere: dicēs cū ꝓpheta. Odiui ecclesiā malignantium: & cū impijs nō sedebo. Psal. 25.
Sed nondum sufficit hoc. C Forte enim uult eligere solitudinem non satis attendens propriam infirmitatem: & periculosam dyaboli luctā. Quid eñi piculosiꝰ quàm solū luctari cōtra antiqui hostis uersutias, à quo uideat: & quē uidere nō possit? Itaqꝫ iam habet necessariā fortitudinis diem ut nouerit custodiendā ad dn̄m fortitudinem suam: & aciem multorū pariter pugnātiū esse quærendam: ubi tot sunt auxiliarij quot socij: & tales qui dicere possint cū apostolo. Quia non ignoramus astutias inimici. Congre- 2. Cor. 2.
gatio enim pro fortitudine sua: terribilis est ut castrorum acies ordinata. Ve autem soli: quia si ceciderit non habet subleuātē. Quod si cuiquā ex antiquis patribꝰ grām hāc concessam audiuimus: non expedit temere se committere huic

huic periculo:nec oportet tẽtare deum:sicut & magister
noster de anachoretis loquẽs:q̄ nõ inqt,cõuersiõis feruo
re nouitio &c.Itaq; in hac fortitudinis die ad id quod iã
Psal. 25. cœpat:id est.Odiui ecclesiã malignãtiũ:etiã addit qđ seq
tur.Lauabo inter innocẽtes manus meas. Verũ cũ eligit
esse in cõgregatiõe multorũ:nũquid eliget esse magister
q̄ nõdũ discipulus fuit: & docere qđ didicit numquã? Et
quõ aut in se,aut in aliȷs motus irrõnabiles poterit tẽpera
Ephe. 5. re? Nemo carnẽ suã odio habuit. Quõ ergo putatis si iã
magister tuus fuerit iste: qñ facile sibi aliqñ eo ãpliꝰ quo
familiariꝰ cõdescẽdat? Illucescat igit̃ dies tẽperantiæ: ut
q̄rat quõ tẽperari & refrenari possint icõtinẽtes motus
uoluptatis,bestiales motus curiositatis:ceruicosi motus
elatiõis suæ.Eligat abiectus esse in domo dei sui:& subie-
ctus eẽ magr̃o sub qͦ frãgat̃ eius uolũtas:& obediẽtiæ fræ
Psal. 63. no cõcupiscẽtia reprimat̃:sitq; qđ ait ꝓpheta.Imposuisti
hoĩes sup capita nr̃a.Nec dedignãdũ seruo qđ ꝑcessit in
Ioan. 13. dñ̃o.Siqdẽ nõ est seruus maior dñ̃o suo.Ille ei cũ iã creuis
set ætate & sapĩa & gr̃a apud deũ & hoĩes: cũ iã duodecĩ
annorum esset & remãsisset in hierusalẽ : inuentus à beata
ṽgine & Ioseph,cuius filius putabat̃,in medio doctorum
audiẽs illos & ĩterrogãs:tñ descẽdit cũ illis: & erat subdi
tus illis.Et tu ergo subditꝰ esto ꝓpter illũ.Sed iã tibi ĩ ipa
obedientiæ uia, aliqua fortassis dura & aspera occurrere
pñt:ut accipias ĩterdũ præcepta nõnulla: q̄ licet salubria
sint,minus tamen suauia uideant̃ . hæc si moleste cœperis
sustinere,si diȷudicare prælatũ,si murmurare ĩ corde, etiã
si exteriꝰ impleas qđ iubet̃ nõ est hæc uirtus patiẽtiæ,sed
uelamentũ malitiæ. Necesse est ergo ut illucescat dies pa-
tiẽtiæ ꝑ quã oĩa dura & aspera tacita ãplectaris cõsciẽtia:
te magis diȷudicãs & durius arguẽs:cui nimirũ displicẽt
q̄ ad salutẽ sunt:& ĩ cogitatiõe tua semp ꝑtẽ magr̃i quoad
potes aduersus temetipsum iunãs tecq; in oĩbus accusare:
ipsum uerò magis excusare laborãs. Porrò in hoc loco iã
cauẽdũ tibi arbitror à supbia.Magnũ ẽ ei oĩno sic uicere
semetipsum.Melior est,ait,Salomon.patiẽs uiro forti: &
Pro . 16. qui dñat̃ aĩo suo,expugnatore urbium.Considera deniq;
quàm manifeste ꝓpheta doceat necessariã esse hũilitatem
post patientiam dicens. Verũtamen deo subiecta esto aĩa
Psal. 61. mea:quoniam ab ipso patiẽtia mea. Nonne uidet̃ hic oc-
casione patiẽtiæ tentationem sensisse supbiæ? Necesse est
ergo ut illuminet cor tuum radiꝰ humilitatis:& declaret
quid à te sit,quid à deo:ut nõ altum sapias.Quoniã deus
Iaco.4. superbis resistit:humilibus dat gratiam.Iam uero cum in
his diutius fueris exercitatus:roga dari tibi deuotiõis lu
men:diem serenissimã & sabbatum mentis in quo tanquã
emeritus miles in laboribus uniuersis,uiuas absq; labore
dilatato nimirum corde currens uiam mandatorum dei:
ut qđ prius cum amaritudine & coactione tui spũs facie
bas:de cætero iam cum summa dulcedine peragas & dele
Psal. 38. ctatiõe.Hãc(ni fallor)gratiã petebat,qui ait.Remitte mi
hi ut refrigerer.Ac si dicat. Quousq; in labore & dolore
isto crucior:& morte afficior tota die? Remitte mihi ut re
frigerer.Verum & ad hanc quidẽ ꝑfectiõnẽ pauci(ni fal-
lor)perueniũt in hac uita. Neq; enim si quis aliquãdo ui
detur hãc habere:cõtinuò credat sibi necesse est : maxime
si nouitius est:nec ꝑ præfatos ascenderit gradus.Pius eñ̃
dñ̃s noster iesus christus pusillos corde blanditȷȷs talibus
solet allicere. Sed nouerint qui huiusmodi sunt gratiam
hãc prestitã sibi esse nõ datam : ut ĩ die bonorũ memores
sint malorũ:& ĩ die malorũ nõ immemores sint bonorũ.
Longe aliter qui exercitatos habent sensus deuotiõis hu
ius fœlici fruũtur iocunditate.Sed multi tota uita sua ad
hoc tendunt & nunquã pertẽdũt:qbus tamẽ si pie & per-
seueranter conati sunt,statim ut de corpore exeunt reddi
tur qđ in hac uita dispensatorie est negatum:illuc perdu-
cente eos sola gratia,quo prius tendebant ipsi cũ gratia:
ut consummati in breui,expleãt tempora multa.Illis uero
q̄ ad hanc deuotionis gratiã ꝑueniũt,unum uidetur resta
re periculum:& oĩno timendũ eis à dæmonio meridiano.
Ipse enim sathanas transfigurat se in angelum lucis.Hoc
ergo timẽdum ei,q̄ tanta delectatione oĩa facit:ne dũ seq-
tur affectionẽ,corpꝰ destruat ꝑ ĩmoderatã exercitationẽ
ac deinde necesse habeat nõ sine magno spũalis exercitiȷ
detrimẽto circa debilitati curã corpis occupari.Ergo ne
incutrat q̄ currit,illuminari necesse est lumine discretiõis
quæ mr̃ uirtutũ est:& cõsummatio perfectiõis.Hæc nimi
rũ docet ne qđ nimis:atq; hæc est octaua dies in qua cir-
cuncidit̃ puer:q̄a discretio uerè circũcidit:ut nõ plus nec
minus fiat.Nã & q̄ nimius est fructũ boni operis abscidit
nõ circũcidit:sicut q̄ tepidꝰ est,si minus facit. In hac er-
go die nomẽ imponit̃ & nomẽ salutis:nec de eo qui sic cõ
uersat̃ dubitẽ dicere:ꝙ suã ipsiꝰ salutẽ operet̃.Vsq; ad hũc
eñ̃ diẽ dicere possunt angl'i qui norũt secreta cælestia:sed
ego nũc primũ ei fiducialiter nomẽ salutis ĩpono. At ue-
rò quia oĩno rara ista auis est in terris:huius discretionis
locũ in uobis fratres suppleat uirtus obediẽtiæ: ut nihil
plus nihil minus:nihil aliter quàm imperatũ sit,faciatis.

In epiphania dñ̃i de uerbis apostoli.Apparuit
benignitas:& tribus apparitionibus. Sermo.I.

APparuit benignitas, & humanitas saluatoris
nostri Dei.Gratias Deo per quẽ sic abũdat cõ-
solatio nostra in hac peregrinatiõe: in hoc exi-
lio:in hac miseria. Super his namq; sæpius uos
ammonere curamꝰ:ut nũquàm mẽte excidat peregrinos
uos esse longè factos à patria:pulsos hæreditate. Quisqs
enim desolationem non nouit,nec consolationem agno-
scere potest.Quisquis consolationem ignorat esse neces-
sariam,superest ut nõ habeat dei gratiam.Inde est ꝙ ho-
mines seculi negotȷȷs,& flagitȷȷs implicati:dum miseriam
non sentiunt:non attẽdunt misericordiam. Vos quibus
nõ frustra dictum est.Vacate,& uidete,qm̃ suauis est do- Psal. 45
minus:& de quibus idem ꝓpheta.Virtutem,inquit,ope- Psal. 110
rũ suorũ annũciabit ppl'o suo:uos ĩquã quos nõ detinet
occupatio secularis:attẽdite quænã sit cõsolatio spiritua
lis.Vos q̄ non ignoratis exiliũ:audite quia de cælo uenit
auxiliũ.Apparuit eñ̃ benignitas,& humanitas saluato-
ris nostri dei.Priusquã appareret humanitas: latebat be- Titum.3
nignitas.Siquidem & prius erat nã & misericordia do-
mini ab æterno est.Sed unde tãta agnosci poterat? Pro-
mittebat̃,sed nõ sentiebat̃:unde & à multis nõ credebat̃.
Multipharie quippe multisq; modis loquebatur dñ̃s in Heb.1.
ꝓphetis.Ego,inquiẽs,cogito cogitationes pacis,& non Hie.29.
afflictionis.Sed quid respondebat homo afflictionẽ sen-
tiens:pacem nesciens? Quousq; dicitis pax pax,& nõ est Eze. 15.
pax? Propter hoc angeli pacis amarè flebãt dicẽtes. Do- Esai . 53.
mine:quis credidit auditui nr̃o? Sed nunc credant hoĩes Psal. 65.
uel uisui suo:quia testimonia dei credibilia facta sunt ni-
mis.Vt enim nec turbatum quidem oculum lateat: in so-
le posuit tabernaculũ suum.Ecce pax nõ ꝓmissa,sed missa
non dilata,sed data:nõ prophetata,sed præsentata. Ecce Psal. 18.
quasi saccum plenũ misericordia sua ,deus pater misit in
terrã:saccũ,inquã,in passiõe cõcidẽdũ,ut effundatur qđ
in eo latet preciũ nostrum. Saccum utiq;: & si paruũ: sed
plenum.Paruulus siquidẽ datus est nobis: sed in quo ha-
bitat omnis plenitudo diuinitatis. Postquã enim uenit
plenitudo temporis,uenit & plenitudo diuinitatis. Ve-
nit in carne, ut uel sic carnalibus exiberetur: & apparen-
te humanitate:benignitas agnosceretur. Vbi enim dei in
notescit humanitas: iam benignitas latere non potest.
In quo enim magis commendare poterat benignitatem
suã quàm suscipiẽdo carnã meã? Meam, inquã, nõ carnẽ
Adam:id est nõ qualẽ ille habuit ante culpam. Quid tan-
topere declaret eius misericordiã:quàm ꝙ ipsam suscepit
miseriã? Quid ita pietate plenũ:quàm ꝙ dei uerbũ ꝓpter Iob.7.
nos factum est fœnũ? Dñ̃e quid est homo q̄a reputas eũ:
aut quid apponis erga eum cor tuum? Hic attẽdat homo
quanta sit cura eiꝰ deo:hinc sciat q̄d de eo cogitet aut q̄d
sentiat.Non ĩterroges ô hõ ea quæ pateris:sed quæ pas-
sus est ille.Quanti te fecit ex his quæ ꝑ te factꝰ est agno-
sce:ut appareat tibi benignitas eiꝰ ex humanitate. Quã-
to enim minorẽ se fecit in humanitate:tanto maiorem ex

Item in Epiphania domini. Sermo.III.

NEcessariũ nobis uidet fratres, iuxta cæte-
rarum solẽnitatũ cõsuetudinẽ etiã solẽni
tatis hodiernæ uobis exponere rationẽ.
Interdũ enim contra uitia loquimur: &
genus illud sermonis putile: sed diebus
cæteris uidet opportunius cõuenire. Fe
stiuis aũt & maximè in pcipuis solẽnitatibus magis circa
ea quæ solẽnitatis sunt immorãdũ, uidet: ut pariter & eru
diat animus & excitetur affectus. Qũo eñ celebrabitis
qđ nescitis: aut qũo scietis nisi ãnũciet uobis? Propter-
ea nõ sit molestũ his q sunt in lege periti, si parum doctis
morẽ gerimꝰ, ut exigit ratio charitatis. Credo eñ ne ip-
sos quidẽ suis æpulis esse fraudãdos: si minus eruditis tã-
quã popularibꝰ turbis grossiores prius apposuerint ci-
bos. Ita ṽo apponẽt: si fraternæ charitatis intuitu pla-
cuerint eis quæ necessaria sunt nõ satis intelligẽtibus: &
si fortasse sibi minus necessaria uideant. Sic aũt fragmẽta
postmodũ recolligẽt sibiipsis: si diligẽtiꝰ recogitãtes sub-
tiliora quæq; tãquàm mũda aĩalia ruminauerint: q̃ parũ
intelligibiles aĩos præ subtilitate effugerit. Solẽnitas igi
tur hodiernæ diei ab apparitiõe nomẽ accepit. Epipha-
nia quidẽ apparitio est. Hodie ergo apparitio dñi cele-
brat: nõ tãtũ una, sed trina sicut à prĩbus nr̃is accepimꝰ.
Hodie eñ paruulus rex nr̃ paucis à natiuitate diebꝰ trãs-
actis stella declarãte primitiis gentium apparuit. Hodie
quoq; cũ iam triginta fermè in dispositiõe carnis egisset
annos: q ſm diuinitatẽ idẽ ipse est: & anni eius non defi-
ciunt: inter populares turbas absconditus ad iordanem
baptizãdus aduenit: sed testimonio dei patris innotuit.
Hodie nihilominus cum discipulis suis uocatus ad nu-
ptias, deficiẽte uino, signo admirabili suæ potẽtiæ aquas
in uinum mutauit. Sed delectat eã, quæ in infantia salua-
toris facta est, apparitionẽ & diligentius intueri: quoniã
& dulcissima est: & specialius hodie noscitur celebrari.
Hodie ergo sicut audiuimus in euangelica lectione ma-
gi hierosolymã uenerunt ab oriẽte. Merito sanè ab oriẽ-
te ueniũt qui solis iustitiæ nouum nobis ortũ annũciant
qui lætis rumoribus totũ mundũ illuminãt. Nisi ꝙ infe-
lix iudæa, quia lucem oderat ad fulgorem nouæ claritatis
obtenebratur: & caligãtes oculi eius coruscãte radio so-
Matt.2. lis æterni multomagis excæcãtur. Veniẽtes ergo ab oriẽ
te Magi: quid dixerint audiamus. Vbi est q natus est rex
iudæorũ? Quàm certa fides: & nihil penitus hæsitãs. Nõ
quærũt utrum natus sit: sed fiducialiter loquuntur. & in-
terrogãt sine dubitatiõe: ubi sit qui natus est rex iudæo-
rum. Porrò audito nomine regis, & herodes successorem
suspicatꝰ, expauit. Nil mirũ si turbat herodes: sed ꝙ hie
rusalem ciuitas dei (quæ uisio pacis est) cum herode tur-
batur, quis non miretur? Videte fratres quãtum noceat
iniqua potestas quomõ caput impium subiectos quoq;
suæ cõformat impietati. Misera planè ciuitas in qua re-
gnat herodes quoniã herodianæ sine dubio pticeps erit
malitiæ: & ad nouæ salutis ortum herodiana mouebitur
turbatione. Cõfido ego in dño: qm̃ inter nos minimè re-
gnabit: etiam si adesse cõtingat: qđ & ipm deus auertat.
Nam herodiana malitia, & babylonica crudelitas est, na-
scentem uelle extinguere religionẽ: & allidere paruulos
israelis. Siquid enim ad salutẽ pertinens: si quid religio
nis oritur: quicunq; resistit: quicũq; repugnat: planè cũ
ægyptiis puulos israelitici germinis necare conat: imo
cum herode nascentem persequitur saluatorem. Sed iam
inchoatã prosequamur historiam. Credo si quis cõscius
est huius rei, studiosius sibi cauebit decætero, & herodia
num execrabitur aĩm: ne similem exitum sortiatur. Ergo
quærẽtibus magis regẽ iudæorũ: & sciscitãte à scribis he
rode dñicæ natiuitatis locũ: illi iuxta pphetam, nomẽ ci-
uitatis edicũt. Cũq; recessissent Magi, & reliquissent iu-
Textus. dæos. Ecce stella quã uiderãt in oriente antecedebat eos.
Hinc manifestè datur intelligi: qm̃ humanum flagitãtes
consiliũ, diuinũ amisere ducatum: & cõuersos ad terrenũ
documentum, signũ cæleste deseruit. Vnde & relicto he-
rode: cõtinuo gauisi sunt gaudio magno ualde. Stella enĩ Textus.
antecedebat eos: usq; dum ueniens staret ubi puer erat.
Et intrantes domum inuenerunt puerum cum maria mr̃e
eius: & procidentes adorauerunt eum. Vnde nobis hoc
ó alienigenæ? Neq; eñ tantã inuenimus fidẽ in israel. Sic
uos nõ offendit uilis habitatio stabuli: non pauperies cu
næ psepii? Nõ uos pauperis mr̃is pñtia: nõ lactẽtis infan
tia scãdalizat? Deniq; apertis thesauris suis, ait euãgelista,
obtulerũt ei mũera aurũ, thus, & myrrhã. Si solũ obtulis-
set aurũ uideri fortasse poterãt pauptati mr̃is uoluisse cõ
sulere: ut hr̃et nimirũ unde paruulũ posset filiũ educare.
Nũc aũt offerẽtes pariter aurum, thus, & myrrhã: sine du
bio spũalis oblatiõis genꝰ isinuãt. Aurũ eñ iter diuitias
seculi uidet excellere: qđ per eiꝰ gratiam oẽs nos deuote
obtulimus saluatori: cum pro eius nomine ex integro de
reliquimus substantiam huius mundi. Iam uerò necesse
est ut qui perfecte terrena cõtẽpsimus: flagrãti desiderio
cælestia requiramus. Sic enim offerimus & thuris odora-
mẽtum: quo nimirum, ut in apocalypsi beati Ioãnis legis, Apoc.5.
significantur orationes sanctorum. Vñ & ppheta in psal-
mo. Dirigat, inquit oratio mea: sicut incensum in conspe Ps.140.
ctu tuo. Sic & in alio loco legis: quia oratio iusti cælos pe Eccl.35.
netrat. Oratio inquã: nõ cuiuslibet, sed iusti. Nã qui auer
tit aurẽ suam ne audiat legem: oratio eiꝰ erit execrabilis.
Porrò si iustus esse uolueris & non auertere aurem tuã à
mãdatis dñi, ne auertat & ipse suã à precibus tuis: necesse
est ut nõ solũ pñs seculũ cõtẽnas: sed & ipsam carnem ca-
stiges & subiicias seruituti. Nam qui dixit. Nisi quis abre
nunciauerit omnibus quæ possidet: nõ põt meus esse di- Luc.14.
scipulus. et alibi, Si uis esse perfectus uade & uende oĩa q̃
habes & da pauperibus & ueni sequere me. Idem ipse in Mat.19.
alio loco ait. Qui uult uenire post me abneget semetipm
& tollat crucem suã & sequatur me. Quod exponens apo Mat.16.
stolus. Quicũq;, inqt, sunt christi: carnẽ suã crucifixerunt
cũ uitiis & cõcupiscẽtiis. Duas igitur alas habeat oratio Gala.5.
nostra: contemptum mundi & afflictionem carnis: nec du
biũ quin cælos penetret: & dirigatur sicut incẽsum in cõ
spectu dei. Erit enim gratũ sacrificiũ & acceptabilis obla-
tio nostra: in qua cum auro & thure fuerit etiã & myrrha:
quæ licet amara sit tñ perutilis est: & cõseruat corpus qđ
mortuũ est propter peccatũ: ne defluens in uitium putre
fiat. Hæc breuiter pro imitanda magorũ oblatiõe sint di-
cta Cæterũ qm̃ apparitionem hanc esse diximus: qd in ea
appareat dignum est ut quæramus. Vtiq; ſm uerba apl'i.
Apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri dei.
Ecce eñ in euangelica lectione audiuimus: qm̃ intrantes Titũ.3.
domum Magi inuenerũt puerum cum Maria matre eius. Matt.1.
In infantili corpore quod uirgineo mater fouabat in gre
mio: quid nisi ueritas susceptæ carnis apparuit? Quid in
eo ꝙ cum matre paruulus inuenitur: nisi uerus homo &
uerus hominis filius declarat? Iam uerò & in scđa appa-
ritione uide: si nõ manifeste uocis paternæ testimonio dei
filius approbatur. Cæli nanq; aperti sunt super eum: & de Matt.3.
scendit spũssanctus corporali specie sicut columba in illũ:
& uox patris audita est. Hic est filiꝰ meꝰ dilectus ĩ quo mi
hi bene complacui. Satis equidem manifestum est ex hoc
ipso, satis euidens & indubitabile: quoniam dei filium ne
cesse est deũ esse. nã & filios hoĩm hoĩes: & ipsorum quoq;
aĩaliũ fœtus ex eodẽ cũ eis genere esse nẽo est q̃ dubitet.
Veruntamen ut nullus sacrilego errori remaneat locus q
in prima apparitione uerus homo & filius hominis est de
claratus: & in secunda uerus nihilominus dei filius: in ter
tia iam uerus deus & auctor nature probatur: ad cuius
nutum natura mutatur. Nos ergo dilectissimi: christum ie
sum diligamus ut uerum hoĩem & fratrẽ nostrũ: honore-
mus ut dei filium: adoremus ut deum. Secure credamus
in eum: secure credamus ei nosipsos fratres mei: cui nec
potestas deest saluandi nos: cũ sit uerus deus & dei filius:
nec bona uolũtas cum sit tanquã unus ex nobis uerus ho
mo & hoĩs filius. Quomodo nãq; nobis erit inexorabilis
propter

propter quos factus est similis nobis passibilis. Iā si desideratis sup his apparitionibus aliqd ad ædificationē mo rū audire: illud attendite q̄ primo oīm christus appareat puer cū uirgine matre: ut simplicitatē & uerecūdiā ante oīa q̄redā nobis doceat eē. Nā & pueris simplicitas naturalis: & cognata uirgibibus uerecūdia est. Oīb⁹ ergo nobis in cōuersiōis nostræ initio nulla magis uirtus necessaria est, quàm simplicitas humilis, & grauitas uerecūda. In secūda uero apparitiōe uenit saluator ad aquas baptismi: non quidē lauandus: sed magis à patre testimonium accepturus. Hæ sūt lachrymæ deuotiōis: in qbus nō indulgētia pctōrū, sed bn̄placitū q̄ritur dei pr̄is: cū descēdit ī nos spūs adoptiōis filiorū: testimoniū phibēs spūi nostro q̄ sumus filij dei: ut mellifluā nobis uocē de cælo uideamur audire: qa uerè de⁹ pater ī nobis cōplaceat sibi: nec parum distat inter has lachrymas deuotiōis, & ætatis utiq̄ iā uirilis: atq̄ eas quas primæua ætas īter infantiæ uagit⁹ emisit: lachrymas utiq̄ pœnitētiæ & cōfessiōis. Verūtamē lōgè ampli⁹ utrisq̄ pcellūt aliæ q̄dā lachrymæ qb⁹ & infunditur sapor uini. Illas enim lachrymas uerè in uinum mutari dixerim: quæ fraternæ compassiōis affectu in feruore prodeunt charitatis: pro qua etiam ad horam tu ipsi⁹ immemor esse sobria quadam ebrietate uideris.

De circūcisione baptismo & ūbo dn̄i ad Ioānē. Sic decet nos iplere omnem iustitiam. Sermo. III. Qui legitur in octaua epiphaniæ.

Populo duræ ceruicis cultellus erat necessari⁹: & lapideis cordib⁹ merito cultri lapidei debebātur: qualib⁹ à iesu naue facta circumcisio memoratur. Noster aūt iesus tanquā agn⁹ māsuet⁹ oēm austeritatem abstulit. Dn̄e agn⁹ es cum lana & lacte ueniens: aufer à me obsecro cultellū istū. Durū eīm uidetur & crudele, paruulo recenter nato cultrum lapideum adhibere. Sic agit misericors. Duritiā cordis congruā seruis: filijs cōmutauit ī māsuetudinē: ut rubiginē origīalis pctī quā uix cultell⁹ eradere poterat: ex hoc iā cū unctiōe gratiæ facile lauet aqua. Nihil ergo mirū si p diuersitate temporū mutata sint sacramēta: ut daretur utrisq̄ qđ congruū erat eis. Ipe uerò christus utrunq̄ suscepit ut tāquā lapis anglāris utriq̄ parieti cohæreret: ac si duarū capita corrigiarū cōsuēdo cōnecteret: sicut & pascha figuratū ipe cōpleuit: & uerū, ptin⁹ inchoauit. Sed & pptèrea uoluit circūcidi: ut ostenderet auctorē se esse ueteris legis sicut &
Ioan. 3. euāgelij: qm̄ q p seipm ait. Nisi qs renatus fuerit ex aqua & spūsctō &c. Ipse idē p seruū suū pri⁹ dixerat. Oīs aīa cuius pputij caro circumcisa nō fuerit: peribit de pplō suo. Quòd si solū baptisma suscepisset uideri poterat refugisse circūcisionē: tāquā nihil ad se pertinentē. Si uerò circūcideretur & nō baptizaretur quō mihi psuaderi posset baptizari, circūcisione relicta? Nūc itaq̄ post circūcisionē baptisma suscipiēs illud mihi tenendū tradidit: qđ ultimo suscepit. Deniq̄ cōitatis amator & cōmēdator q habitare facit uni⁹ motis ī domo, quō cōitatē desereret & alios scādalizaret: Sic eīm scādalizarētur uidētes eū nō circūcidi: sicut hodie scādalizaretur ecclīa si īfantē uideret nō baptizari. Nec solū cōitatis & unitatis bonū cōmēdare sed humilitatē uoluit exhibere: ut ligaturā uulneratorū susciperet, q solus erat absq̄ uulnere. Hinc eīm apl's dicit. Misit de⁹ filiū suū
Gala. 4. in mūdū natū ex muliere, factū sub lege. Verū ne qs fortè diceret: q̄ circūcisus est, parētes fecerūt: paruul⁹ eīm erat: iā triginta ānorum ad baptismū ipe perrexit. Inclinatur sub baptistæ manib⁹ caput tremēdū potestatib⁹, principatibus adorādum. Quid mirū si baptista cōtremuit? Quis uel ipsa cogitatione nō contremiscat? O quàm altū erit ī iudicio caput qđ, mō inclinatur: & uertex q mō tā hūlis ui
Matt. 2. detur: quàm sublimis & excelsus tūc apparebit? Sine, inqt, mō: sic eīm decet nos implere oēm iustitiā. Siqdē qui ī plenitudine tpis uenit & in quo habitat plenitudo diuinitatis: nihil nouit nisi plenū. Nā legē nō uenit soluere sed implere. Est autem iustitia q̄dā stricta & angusta ualdè: ita ut quācitò pedē uerteris in peccati foueā cadas, nec præponere se æquali nec æquare præposito. Hui⁹ diffinitio est reddere unicuiq̄ quod suum est. Altera latior, & amplior iustitia: nec æquale se pari, nec inferiori pponere. Sicut enim grādis & grauis est supbia pferre se æquali aut æquare prælato: ita magnæ hūilitatis est inferiorē se exhibere æquali: aut æqualē inferiori. Maxima & plena iustitia est se inferiorem exhibere etiā ipsi inferiori. Sicut enim summa & intolerabilis superbia est supiori se pponere: ita inferiori se subdere summa, & plena iustitia est. Qđ ioānes ait: ego à te debeo baptizari: de prima fuit qa superiori se subdidit: qđ autem christus fecit de plena iustitia fecit: si quidem ille seruuli sui manibus se inclinauit. Videat aūt nūc qsq̄ quē imitetur: hunc an eum q extollitur sup oē qđ creditur deus aut colitur. Studeamus & nos obsecro fratres adimplere oēm iustitiā. Ipsa eīm est uia, per quā ad lætitiā uenitur. Nā lætitia præmiū est: iustitia uerò meritū & materia. Nā de ipsa iustitia erit lætitia nostra: qn̄ christus apparebit uita nostra: & nos apparebimus cū ipso in gloria: qm̄ ipse est q fact⁹ est uobis à deo patre iustitia. Beati uerò qui etiā nunc de iustitia lætantur, & exilarantur, in cōscientijs suis: suggētes mel de petra: oleūq̄ de saxo durissimo. Nunc autē uidetur laboriosa iustitia: sed ueniet qn̄ in suauitate, & iocūditate sine oī labore desideretur & habeatur, ametur, & pcipiatur, qn̄ fruemur ipa iustitia. Ve autē his q prætergrediuntur uiā: q relicta iustitia: uanā & trāsitoriam lætitiam quærūt. Cū enim de transitorijs q̄rūt lætitiā: non poterit nō trāsire trāseuntibus his de qbus erat. Sicut eīm lignis deficiētib⁹ deficit ignis: sic mūdus transit, & cōcupiscētia ei⁹: haud dubiū quin & lætitia quoq̄.

Dn̄ica prima post octauā epiphaniæ de miraculo facto in nuptijs: & de eo quod dn̄s ait. Et uos siles hoībus expectātibus &c. Sermo. I.

In lectione sancti euāgelij fratres hodie audiuimus: quia dn̄s noster iuit ad nuptias. Faciamus ergo qđ alibi monet: & studeamus similes fieri hoībus expectātibus dn̄m suumqn̄ reuertatur à nuptijs. Nā tenēti caricā in agro, & uendēti aliquid uel emēti in foro: nō dicitur qd expectas: neq̄ eīm siles sunt expectātibus. Ei uerò quē uidemus stare ante ianuā, pulsare crebrius, sæpius suspicere ad fenestras: nihil mirū si dicitur qd expectas? Illi ergo sunt siles expectātibus: qui non surda aure audierūt. Vacate & uidete, qm̄ ego sum deus. Psal. 45
Veniet dn̄s expectātibus cū in ueritate: qualis erat q dicit. Expectans expectaui dn̄m. Veniet tanquā reuertens à Psal. 39.
nuptijs inebriatus uino charitatis: & īmemor iniquitatū nostrarum. Veniet non expectantibus tanquā reuertens à nuptijs: tanquā potēs crapulatus à uino. Verè ebrius & immemor miserationū suarū. Tūc enim quantū ad illos obliuiscetur misereri deus. Veniet in ira, & indignatiōe tāquā furibūd⁹: sed ò dn̄e ne ī furore tuo arguas me. Hæc mō nō tā de præsentibus nuptijs, quàm p earū occasiōe sint dicta. Iam uerò sequamur unà cum discipulis ad nuptias euntem dn̄m: ut uidētes qđ facturus est pariter credamus cum illis. Deficiente uino dixit mater iesu ad eū. Vinū non habent. Cōpassa est eīm corū uerecundiæ: sicut misericors, sicut benignissima. Quid de fonte pietatis p Textus.
cederet nisi pietas? Quid inquā mirum si pietatem exhibent uiscera pietatis? Nonne qui pomū in manu sua tenuerit dimidia die: reliqua diei parte pomi seruabit odorem? Quantum igitur uiscera illa uirtus pietatis affecit: in quibus nouē mēsibus requieuit? Nā & ān, mentē repleuit, quàm uentrē: & cū pcessit ex utero, ab aīo nō recessit. Durior fortasse, & austerior uideri posset rn̄sio dn̄i sed nouerat ille cui loqueretur: & quis loqueretur illa non ignorabat. Deniq̄ ut scias quō rn̄sum ipm acceperit: aut quantum de filij benignitate præsumpserit: ait ministris. Textus.
Quæcūq̄ pcepit uobis, seruate, & facite. Erāt aūt ibi lapideæ hydriæ sex positæ. Has nūc hydrias, purificādis ueris iudæis, nō litera, sed spiritu necesse habemus apponere, uel magis appositas demōstrare. Quia eīm nōdum puenit ecclesia ad perfectā purificationē: quando eam sibi

christus exhibebit gloriosam nō habentē maculam neq; rugā aut aliqd hmōi:multis interim purificationib⁹ op⁹ habet,quatenus sicut abundant peccata abūdet indulgē tia:sicut multiplicaŧ miseria,sic & misericordia:nisi q̄ nō sicut delictum,ita & donū.Gratia eñ nō solū peccata lauat,sed & merita donat.Sex igiŧ hydriæ sunt posite his q̄ post baptismū in peccata labuntur:de his enim loquimur:quia de his sumus.Exuimus tunicā ueterem:sed heu peius reinduimus eam.Lauimus pedes nr̄os:sed peius inquinauimus eos.Sicut ergo,qđ alius inquinauerat,lauit alius: sic inquinatos à nobis,lauari opus est & à nobis. Aliena lauit aqua:quos culpa inquinauerat aliena. Nec tamen sic alienā dixerim,ut negē nostrā:alioquin nec inquaret.Sed aliena est:quia in adā omnes nesciētes peccauimus:nostra,quia & si in alio,nos tñ peccauimus:& nobis iusto dei iudicio imputabatur licet occulto. Verūtamen ut iam nō sit qđ causeris ô hō:contra inobedientiā Adæ datur tibi obediētia christi:ut si gratis uenūdatus es,gratis & redimaris.Si nesciēs in Adam peristi: nesciēs uiuificeris in christo.Nescisti quando ad lignum uetitū uetus adam tetendit manus noxias:nescisti nihilominus q̄ñ in ligno salutifero innoxias manus christus extendit. A primo hoie in te manauit macula,qua inquinatus es:à christi latere aqua,qua mundatus es. Nūc iā inquinatus ꝓpria culpa: ꝓpria nihilominus aqua mūdaberis: ab illo tñ & ꝑ illū,q̄ solus est purgationē faciens pc̄tōrū. Prima
Ezech.8 ergo hydria & pria purgatio in compunctiōe est,de qua legimus:q̄ñ in quacūq; hora ingemuerit pc̄tor oīm iniquitatū eius nō recordabor.Scd'a uerò cōfessio est. Oīa siquidē i cōfessiōe lauanŧ.Tertia eleemosynarū largitio.
Lucæ.11. Hic eñ habes in euāgelio.Date eleemosynam:& ecce oīa mūda sunt uobis.Quarta remissio iniuriarū:fm q̄ orātes
Vbi sup̄ dicimus.Dimitte nobis debita nr̄a: sicut & nos dimittim⁹ debitorib⁹ nr̄is.Quinta est afflictio corporis:unde& oramus ut mūdi ꝑ abstinentiā deo canamus gloriā.Sexta
Ioan.10. est obedientia præceptorum sicut audierūt discipuli:qđ utinam audire mereamur & nos. Vos mūdi estis propter
Ioan.8. sermonem quem loquutus sum uobis.Nimirū quia non erant sicut hi quibus diciŧ.Sermo meus non capit in uobis:sed in auditu uerbi obaudierant ei.Hæ sunt sex hydriæ positæ i purificationē nostrā:quæ uacuæ sunt & plenæ uento:si ꝑ inani gloria obseruantur.Aqua replenŧ si timore dei custodiantur q̄ñ timor dn̄i fons uitæ:aqua,in quā,timor dn̄i est,& si minus sapida:sed optime refrigerans animā noxijs desiderijs æstuantem.Aqua est quæ iacula inimici ignita possit extinguere.Nā nec illud dissonat q̄ aqua semper ima petit:& timor ad ima cogitationē deducit,& in inferioribus immoratur: atq; loca horrē
Esai.38. da pauida mente collustrat,iuxta illud.Vadam ad portas inferi.Sed diuina uirtute aqua mutaŧ in uinū,q̄ñ pfecta charitas foras mittit timorem.Dicuntur autem lapideæ hydriæ:nō tā ꝓpter duriciā quàm stabilitatem.Capiētes singulæ metretas binas uel ternas. Duæ metretæ duplex timor:ne fortè trudi in gehennam:ne fortè ab æterna uita cōtingat excludi. Sed quia de cōtingente futuro sunt ista,& blandiri pōt sibi aīa dicens:postquā aliquādiu in uoluptatibus tuis uixeris eges pœnitētiā:nec ista iā cariturus,nec periturus in illa:bonū est adhibere & tertiū: qui utiq; spiritualibus notus est,eo utilior quo de præsenti est. Timēt enim q̄ nouerunt spūalē cibū:ne q̄ñ fortè fraudenŧ eo.Cibo siquidē forti egent:qui manū miserūt ad fortia.Viuant de paleis ægypti:qui deseruiunt in operib⁹ luti,& lateris:nobis fortior cibus est necessari⁹ quoniam nobis grandis restat uia: ut ambulemus in fortitudine cibi illi⁹ .Ipse est panis angelorum:panis uiuus:panis quotidianus.Hic est de quo nobis ꝓmissum est: quia
Mat.19. centuplum accipiemus in hoc seculo.Sicut enim mercenarijs,& quotidianus cibus datur in opere:& merces seruatur in fine:sic dn̄s uitā æternā in fine reddet:& interim centuplū repromittit & exhibet.Quid ergo mirum si timet ne perdat hāc gratiā:qui iā cōsecutus est eam? Hæc est metreta tertia,quam sub disiunctione signāter posuit eo q̄ nō omnium sit:quia nec oībus cētuplum repromissum,sed solis qui omnia reliquerunt.

De mutatiōe aquæ in uinū.Sermo.I I.unde supra.

IN operibus dn̄i fratres & min⁹ capaces animos exterior cōsideratio pascit:& qui magis exercitatos habēt sensus.solidiorem int⁹ cibū inueniūt & suauiorē:tāquā adipem medulamq; frumēti. Sūt eñ & exteriori specie delectabilia:& īteriori uirtute multo delectabiliora:quēadmodum & ipse exteri⁹ quidē speciosus erat forma præ filijs hoīm:interius autē tanquā cādor lucis æternæ:etiā ipsis supeminēs uultib⁹ angelorum.Apparebat enim foris hō sine culpa:caro sine pecca to:agn⁹ sine macula.Q̄ speciosi pedes ānunciantis pacē, Nūc.1.
ānūciātis bōa? sed multo speciosi⁹ & p̄ciosi⁹ caput ei⁹ q̄m caput christi deus. Delectabilis aspectus hoīs ī quē pc̄m nō cadit:& bt̄i oculi qui uiderūt sed multo magis bt̄i mū do corde:q̄m ipsi deū uidebūt.Deniq; cū ꝑuenisset ad mu Mat.5.
cleū:testā iam(licet decora ualde)non reputabat apl's dicēs.Et si cognouimus aliq̄ñ christū fm carnē:sed nūc iam Ioan.6.
nō nouimus.Nimirū q̄a dn̄s ipse p̄dixerat:caro nō ꝓdest quicquā:spūs est qui uiuificat.Sed hæc est sapia quā loquitur Paulus inter pfectos:nō inter eos quib⁹ legim⁹ab eo dē dictū.Nihil arbitrat⁹ sum me scire inter uos nisi iesum 1.Cor.2.
christū & hunc crucifixū.Totus suauis est:totus salubris est,totus delectabilis.totus deniq; fm spōsæ uocē desiderabilis.Sicut aūt in eo ostēsum est:sic & in operibus eius repies.Nā & supficies ipsa tāquā à foris cōsiderata decora est ualde,& si quis fregerit nucē ītus inueniet qđ iocūdius sit:& multo amplius delectabile.Nō sic apud patres ueteris testamenti repies.Nā& in operib⁹ eorū decora,& delectabilis est significatio mystica:ipsa tñ si ꝑ se cōsiderētur inueniētur aliquādo min⁹ digna:ut sunt facta Iacob: adulteriū Dauid:& multa similia.Præciosa quidē sunt fercula:sed uasa non adeo p̄ciosa.Et fortasse propterea dictū est:tenebrosa aqua ī nubibus aeris: q̄m tenebrosæ nubes illæ fuerūt:& subiunctū est de domino:præ fulgore in cōspectu eius nubes trāsierūt. Credo iā aduertistis ad quid hæc dicere uelim.Audistis eñ hodie miraculū factū in nuptijs:initiū utiq; signorū dn̄i:cuius & historia satis est admirabilis:& significatio ampli⁹ delectabilis. Magnū ēnī diuinæ maiestatis indiciū fuit:ad nutū dn̄i : aquā ī uinum cōuerti:sed est illa multa melior mutatio dexteræ excelsi: quā in ista p̄figurauit. Oēs eñ nos ad spūales nuptias uocati sumus:in quibus utiq; spōsus est christ⁹ dn̄s.Vn̄ canimus in psalmo.Et ipse tāquam spōsus ꝓcedēs de thalamo Psal.38.
suo.Sponsa uerò nosipsi sumus:si nō uobis uideŧ incredibile,& oēs simul una spōsa:& aīæ singulorū quasi singulæ spōsæ.Sed q̄ñ hoc sētire poterit fragilitas nr̄a de deo suo, q̄ eo affectu se diligat quo diligiŧ spōsa à spōso? Multum eñ hæc spōsa spōso suo inferior gn̄e:inferior specie:inferior dignitate.Attñ ꝓpter æthiopissam istam de lōginquo fili⁹ æterni regis aduenis:& ut sibi despōsaret illā:et mori ꝑ ea non timuit.Moyses quidem æthiopissam duxit uxorem:sed non potuit æthiopissæ mutare colorem:christus uerò quā adamauit ignobilem adhuc & fœdā:gloriosam sibi exhibebit ecclesiam non habētē maculā neq; rugam. Murmuret Aaron,murmuret & maria:nō noua sed uet⁹: non mater dn̄i,sed soror moysi.Non nr̄a inquā maria:illa eñ solicita est si quid fortè deest in nuptijs.Vos autem ut dignum est murmurantibus sacerdotibus , murmurante synagoga:toto affectu in gratiarū actione uersamini.Vnde eñ tibi ô humana aīa:unde tibi hoc? Vnde tibi tam īæstimabilis gloria:ut ei⁹ spōsa merearis esse,in quem desiderant angeli ipsi prospicere? Vnde tibi hoc ut ipse sit sponsus tuus,cuius pulchritudinem sol&luna mirantur: ad cuius nutum uniuersa mutantur? Quid retribues domino pro oībus q̄ retribuit tibi:ut sis socia mēsæ:socia regni:socia deniq; thalami:ut introducat te rex in cubiculum suū? Vide iam qd de deo tuo sentias:uide quantū de deo præsumas. Vide quibus brachijs uicariæ charitatis

reamandus & amplectēdus ſit: qui tanti te æſtimauit: imo
q tanti te fecit. De latere em̄ ſuo te reformauit: qm̄ ꝓpter
te obdormiuit in cruce: & ob hoc ſomnū mortis excepit.
Propter te a deo patre exiuit: & matrē ſynagogā reliquit:
ut adhærens ei unus cū eo ſpūs efficiaris. Et tu ergo audi
filia & uide & cōſidera quanta ſit erga te dignatio dei tui
& obliuiſcere populū tuū & domū patris tui. Deſere car-
nales affectus: ſeculares mores dediſce: à prioribus uitijs
abſtine: cōſuetudines noxias obliuiſcere. Quid enim pu-
tas: nónne ſtat angelus dñi q ſecet te mediā: ſi fortè, quod
auertat ipſe, alterū admiſeris amatorē? Iā em̄ deſponſata
es illi: iā nuptiarū prandium celebratur: nā cœna quidē in
cælo & in aula æterna paratur. Veruntñ nūquid ibi uinū
deficiet? Abſit. Inebriabimur ibi ab ubertate domus dei:
& torrēte uoluptatis eius potabimur. Paratū eſt ꝑfecto il
ps. 45. lis nuptijs flumē uini: uini īquā qđ lætificat cor. Siquidē
fluminis impetus lætificat ciuitatē dei. Nūc aūt qm̄ gran
dis nobis reſtat uia: prādiū quidē accipimus hic, & ſi non
in tanta copia: ꝙ plenitudo & ſatietas cœnæ reſeruet æter
næ. Hic ergo nōnūquā uinū deficit, gr̄a ſcilicet deuotio-
nis: & feruor charitatis. Quoties mihi neceſſe eſt fratres
poſt lachrymoſas q̄rimonias ueſtras exorare matrē miæ:
ut ſuggerat ſuo benigniſſimo filio: qm̄ uinū nō habeatis.
Et ipſa dico uobis chariſſimi ſi pie à nobis pulſata fuerit,
nō deerit neceſſitati nr̄æ: qm̄ miſericors eſt, & mater miæ.
Nā ſi cōpaſſa eſt uerecūdiæ illorū à qbus fuerat inuitata:
multomagis cōpatiet nobis: ſi pie fuerit inuocata. Placet
em̄ illi nuptiæ nr̄æ: & ꝑtinet ad eā multo amplius illis: ni-
mirū de cuius utero tāquā è thalamo ſuo cæleſtis ſponſus
proceſſit. Sed quē nō moueat qđ in nuptijs illis rñdit dñs
Nota. benigniſſimæ, ac ſctiſſimæ matri ſuæ dicens. Quid mihi &
Textus. tibi ē mulier? Quid tibi & illi dñe? Nónne qđ filio & ma-
tri? Quid ad illā ꝑtines q̄ris cū tu ſis bñdictus fructus uē
tris eiꝰ immaculati? Nónne ipſa eſt q̄ ſaluo pudore conce
pit: & ſine corruptione te peperit? Nonne ipā eſt In cuiꝰ
utero nouem menſibus moratus es: cuius uirgineis uberi
bus lactatus es: cū qua iā duodecim annorū factus de hie
ruſalē deſcendiſti: & eras ſubditus illi? Nunc ergo dñe qd
moleſtus es illi dicēs: quid mihi & tibi? Multū per omnē
modū. Sed manifeſte iā uideo ꝙ nō uelut īdignās aut con
fundere uolens uirginis mr̄is tenerā uerecūdiā dixeris qd
mihi & tibi: cū uenietibus ad te iuxta matris præceptum
miniſtris: nihil cūctatus facias qđ illa ſuggeſſit. Vt qd er-
go fratres: ut qd ſic rñdeat prius? Vtiqꝫ ꝓpter nos: ut cō-
uerſos ad dñm iā nō ſolicitet carnaliū cura parētū: & ne-
ceſſitudines illæ nō impediant exercitiū ſpūale. Quādiu
em̄ de mūdo ſumus debitores nos cōſtat eſſe parentibus.
At poſtquā reliquimus noſmetipſos: multomagis ab eo-
rū ſolicitudine liberi ſumus. Vñ & legimus fratrē quēdā
in heremo cōuerſantē: cū ad eū carnalis frater auxilij gra-
tia aduentaſſet reſpondiſſe ut adiret alterū fratrem eorū:
cū ille utiqꝫ iam obijſſet. Cūqꝫ admiratus q uenerat rñde-
ret: quia ille obijt: heremita ſe qꝫ ſimiliter obijſſe rñdit.
Optime ergo nos docuit dñs ne ſoliciti ſimꝰ ſup ꝓpinqs
carnis noſtræ plus quàm religio poſtulet: qm̄ ipſe matri &
tali matri reſpondit: quid mihi & tibi eſt mulier? Sic & in
alio loco cū ſuggereret ei quidā: qm̄ foris ſtaret cū fratri-
bus dñi quærens ei loqui reſpondit. Quæ eſt mater mea:
Mar. 3. & q ſunt fratres mei? Vbi mō ſunt q tā carnalr̄ & inaniter
ſuper carnalibus propinquis ſuis ſolent eſſe ſoliciti: ac ſi
adhuc uiuerēt & ipſi cum eis? Sed uideamus iā qd ſequi-
tur. Erant, ait euāgeliſta, hydriæ ſex poſitæ ſm̄ purificatio
Textus. nē iudæorū. Vel ex hoc potes manifeſtius aduertere non
plenitudinē, ſed ꝑparationē nuptiarū eſſe: ubi nimirū ad-
huc opus eſt purificatione. Deſponſationis ergo nuptiæ
iſtæ ſunt: non copulationis. Abſit em̄ illis in nuptijs fore
uaſa purificationis: qm̄ glorioſam ſibi chriſtus eccleſiam
exhibebit non habentem maculam neqꝫ rugā: aut aliquid
hm̄ōi. Vbi autem non erit macula quæ purificatio erit ne
ceſſaria? Nunc utiqꝫ lauādi tempus eſt: nūc purificationē
patet eſſe neceſſariā: qm̄ nemo mundus à ſorde: nec īfans
cuius eſt uniꝰ diei uita ſuper terrā. Nūc abluit ſpōſa nūc
purificat: ut in cæleſtibꝰ illis nuptijs ſpōſo ſuo ſine oī ma
cula præſentet. Quæramus ergo hydrias ſex: in qbus hæc
ablutio iudæorū: id eſt cōfitētiū purificatio fiat. Nā ſi di-
xerimus quia pctm̄ nō habemꝰ nos ipſos ſeducimus, & ue 1. Ioan. 1.
ritas ī nobis nō eſt: quę ſola liberat, ſola ſaluat, ſola lauat.
Qđ ſi cōfiteamur pctā noſtra: nō deerūt ueris iudæis pu-
rificationis hydriæ: qm̄ fidelis eſt deꝰ qui dimittat nobis
pctā: & emūdet nos ab omni iniquitate. Ego quidem ſex
hydrias ſex obſeruantias arbitror eſſe: quas ad purifican-
da confitētium corda ſancti patres inſtituere, & oēs illas,
ni fallor, hic poterimꝰ inuenire. Prima ſiquidē hydria cō
tinētia eſt caſtitatis qua diluit quicqd ante luxuria inqna
uit. Secunda uerò ieiuniū eſt: ut qđ maculauerat crapula
nūc abſtinētia mūdet. Per ſegnitiē quoqꝫ & ocioſitatē, q̄
inimica eſt aīæ: multas cōtraximus ſordes cōtra dei ſentē
tiā. In ſudore uultus alieni nō noſtri pane ueſcentes: pro
pter hoc qꝫ tertia hydria nobis apponit: ut ſordes illæ Gen̄. 3.
in labore manuū diluant. Sic & per ſomnolētiā cæteraqꝫ
noctiū & tenebrarū opera multa delīqmus: ideò qꝫ quar
ta hydria uigiliarū obſeruātia ponit: ut nocte ſurgētes ad
cōfitēdū dño: nō bonas noctes præteriti tpis redimamꝰ.
Iā uerò de lingua quis neſciat quā multū inqnauerit nos
per uaniloquia & mēdacia: per detractiones & adulatio-
nes: per uerba malitiæ & uerba iactantiæ. Pro his oībꝰ ne
ceſſaria eſt hydria qnta ſiletiū. ſ. cuſtos religiōis: & in quo
eſt fortitudo nr̄a. Sexta quoqꝫ hydria diſciplina eſt: qua
nō noſtro arbitrio ſed alieno uiuimꝰ: ut deleat quicquid
indiſciplinate uiuēdo deliquimus. Lapidea ſunt hæc: du-
ra ſunt: ſed neceſſe habemus in his lauari: niſi fortè uolue
rimus propter fœditates noſtras à dño accipere libellum
repudij. Attamen in eo quod dicūtur lapideæ: nō ſolū du
ritia. ſed multo melius ſoliditas poteſt intelligi: quoniam
nō lauant hæc: niſi firma ſtabilitate permanſerint. Ait er-
go dominꝰ ad miniſtros. Implete hydrias aqua. Quid ſibi
iſtud uult dñe? Miniſtri ſoliciti ſunt de uini penuria: & Textus.
tu dicis, implete hydrias aqua? Illi de poculis cogitant:
& tu præcipis ut uaſa purificationis impleant? Sic omni-
no ſic ſuſpiranti Iacob ad Rachelis amplexus: Lya à pa- Gen̄. 29
tre ſupponitur. Nobis fratres, qui miniſtri ſumus & ſerui
ueſtri per chriſtū nobis ꝑcipit implere hydrias aqua: quo
ties deeſt uinū. Ac ſi dicat. Illi deuotionem deſiderant: ui
nū requirūt: feruorē flagitāt: ſed nondū uenit hora mea:
implete hydrias aqua. Quæ eſt enim aqua ſapientiæ ſalu-
taris: & ſi non adeo ſuauis: niſi fons uitæ & initium ſapiē
tiæ timor dñi? Dicit ergo miniſtris. Incutite metū & ſpū
timoris non tā uaſa quàm corda replete: qa ut ad charita-
tē perueniāt initiādi ſunt à timore: ut dicāt & ipſi. A timo
re tuo concepimus dñe & parturiuimus ſpm̄ ſalutis. Sed
quō implebunt hydriæ? Prædixerat em̄ euāgeliſta: capiē
tes ſingulæ metretas binas uel ternas. Quæ ſunt duæ me
tretæ: quæue tertia? Vtiqꝫ duplex timor cōmunis & notꝰ
omnibus: ac tertiꝰ quidē minus cōis: & minus notus: Pri
mus em̄ timor eſt ne cruciemur ī gehēna. Secūdus ne ex-
cluſi à uiſiōe dei priuemur tā ineſtimabili gl'ia. Tertius re
plet aīam oī ſolicitudine timidā: ne fortè deſerat à gr̄a. Et
quidē oīs timor dñi ſicut aqua extinguit ignē, ſic extin-
guit pcti cōcupiſcētiā: ſed his maxime cū ad oēm tētatio-
nē ſtatim occurrit ne fortè cōtingat amittere gr̄am: ut ſi-
bi derelictus hō labat quotidie de malo in peius: de peri-
culo minori in grauiorē culpā: quales utiqꝫ multos uide-
mus cū in ſordibꝰ ſint, ſordeſcētes adhuc. Nā aduerſus ti
morē iſtū, non eſt unde ſibi blādiat aīa: ſiue de miori for-
tè quātitate pcti, ſiue de emēdatiōe futura. Talibꝰ em̄ blā
dimētis impediūtur aliquatenus duo prima gn̄a timoris.
Præcepit ergo nobis dominꝰ ut hac aqua hydrias īplea-
mus. Sunt enim aliqn̄ uacuæ & plenæ uento: ſi quis tamē
adeo inſanus eſt: ut in eo per uanitatis ſtudium, illæ quas
prediximus obſeruantiæ, mercede perpetua uacuentur:
ut ſunt fatuæ uirgines, in quarum uaſis oleum non habe
tur, Interdum autē quod peius eſt plenæ quidē ſunt ſed

plenæ ueneno: qđ est inuidia: murmur: rācor animi: & de-
tractio. Propterea ne fortè subintrēt ista dū uinū deest: iu
bemur implere hydrias aqua ut obseruent̃ mādata dñi in
timore: q̄ tunc mutat̃ ī uinū cū timor expellit̃ à charitate
& implent̃ oīa feruore spūs & iocunda deuotione.

In cōuersiōe sācti pauli. Quomodo ad exēplū eiꝰ
debemꝰ conuerti. Sermo. I.

MErito quidē dilectissimi cōuersio doctoris gen
tiū ab uniuersitate gentiū festiuis gaudijs ho-
die celebrat̃. Multos eñ ab hac radice ramos
prodijsse uidemus. Cōuersus paulus: cōuersio
nis minister factus est uniuerso mūdo. Et multos quidem
olim in carne adhuc, sed nō iam s̃m carnē: ambulās prædi-
catiōis officio, cōuertit ad deū: nūc quoq; in ipso felicius
uiuēs & apud ip̃m ne adhuc qdem cessat ab hoīm cōuer-
sione: dico aūt exēplo: oratione: doctrina. Propterea deni
q; cōuersionis eius memoria frequentat̃: ꝙ & ipsa quoq;
memorantibus utilis inueniat̃. In hac eñ memoria & pec
cator spem ueniæ concipit & ꝓuocat̃ ad pœnitētiā: & q iā
pœnitet ꝑfecte, cōuersionis accipit formā. Quis desperet
ultra ꝓ magnitudine cuiuslibet criminis: qñ q̄dē saluū au
diat adhuc spirātē minarū & cedis in discipulos dñi, subi
to factū uas electionis? Quis dicat iniqtatis pondere pres
sus, assurgere iā ad studia meliora nō ualeo: qñ ī ip̃o itine-
re quo sanguinē sitiēs christianū dirū, toto pectore uirus
eff labat: ꝑsecutor crudelissimus in fidelissimū repente mu
tatus est p̄dicatorē? Magnifice siquidē in hac una cōuer
sione & miæ magnitudo & efficatia gratiæ cōmēdat̃. Subi
Luc. 9. to, ait lucas: circūfulsit cū lux de cælo. O uerè inæstimabi
lis diuinæ dignatio pietatis. Illustrat cælesti fulgore uel à
foris: intus adhuc luminis īcapacē. Qui necdū īfundi po
terat: diuina saltem circumfundit̃ claritate. Et uox facta est
Lucis & uocis testimonia credibilia facta sunt nimis: nec
dubitare est de ueritate quæ sese īgerit per utrasq;, oculo
rum scilicet auriumq; fenestras. Sic nimirū sic in iordane
quoq; supra caput domini & colūba apparuit. & uox so-
nuit. sic & ī monte quādo transfiguratus est corā discipu
lis & claritas uisa est: & uox nihilominus patris audita.
Saule: saule quid me persequeris? Verè depræhēsus est sau
Textus. lus non est dissimulandi locus: non est facultas ulla negan
di. In manibus sunt epistole crudelissimæ legationis: au-
ctoritatis execrādæ: potestatis iniquæ. Quid me ꝑseque-
ris inquit? An non persequebat̃ xp̃m: qui christi membra
trucidabat in terris? Aut uerè ꝑsecuti sunt chistū q sacra-
tissimū illud corpus crucis affixere patibulo: & non perse
quebat̃ eū: qui aduersus corpꝰ eius qđ est ecclesia (est eñ
corpus eius etiā ipsa) odio furebat iniquo? Deniq; si pro
priū sanguinē dedit in preciū redēptionis aīarū nō tibi
uidet̃ grauiorē ab eo sustinere ꝑsecutionē qui suggestiōe
maligna: exemplo ꝑnicioso: scandali occasione: auertit ab
eo animas quas redemit: quàm à iudeo qui sanguinē illū
fudit? Agnoscite dilectissimi & expauescite cōsortia eorū
qui salutē impediūt aīarū. Horrēdū penitus sacrilegium
qđ & ipsorum uidet̃ excedere facinꝰ: qui dño maiestatis
manus sacrilagas iniecerūt. Videbat̃ iā cessasse ꝑsecutiōis
tp̃s: sed ut palā factū est: nunquā deest ꝑsecutio christiano
sed neq; christo. Et nūc qđ grauius est: ipsi christū perse-
quūtur q ab eo utiq; christiani dicunt̃. Amici tui deꝰ & ꝓ
ximi aduersum te appropinquauerūt & steterūt. Cōiuras-
se uidet̃ cōtra te uniuersitas populi xp̃iani à minimo usq;
ad maximum: à plāta pedis usq; ad uerticē nō est sanitas
ulla: egressa est iniqtas à seniorib̃ iudicibus uicarijs tuis
qui uident̃ regere populū tuū: nō est iā dicere, ut ppl's sic
sacerdos: qa nec sic populꝰ ut sacerdos, Heu heu dñe deꝰ:
quia ipsi sunt in persecussiōe tua primi q uident̃ in eccle-
sia tua primatū diligere: gerere principatum. Arcem syō
occupauerūt: apprehenderunt munitiones: & uniuersam
deinceps libere & ꝑtātiue tradunt incendio ciuitatem.
Misera eorum cōuersatio: plebis tuæ miserabilis subuer-
sio est. Atq; utinam sola hac parte nocerēt. Esset fortè qui
dñica præmonitus & p̄munitus exhortatione daret ope-
rā: ipsorū nō exēpla imitari, sed obseruare p̄cepta: iuxta
illud. Quæ dicūt facite: & ad opera eorū nolite respicere. mat. 24.
Nūc aūt dati sunt sacri gradus in occasionē turpis lucri,
& quæstū æstimant pietatē. Copiosissimæ siquidē pieta-
tis inueniunt̃ in suscipienda imo accipiēda magis anima
rū cura: sed hæc apud eos cura minor & de animarū salu-
te nouissima cogitatio est. An uerò saluatori aīarum gra
uior ulla esse poterat ꝑsecutio? Inique agūt & cæteri cō-
tra christū: multiq; sunt nostris tēporibꝰ antichristi. Me
rito tñ & crudeliorē eā cēset ꝑsecutionē ꝓ acceptis bñfi-
cijs, & grauiorē sentit pro ꝑtāte quā ꝓprijs sustinet à mi-
nistris: licet alij quoq; multi cōtra ꝓximorū salutē multi-
pharie multisq; modis & uarijs occasionibus agere uideā
tur. Hæc uidet christus & silet: hæc saluator patitur & dis
simulat. Propterea dissimulemus nos quoq; necesse est: &
sileamus interim maximeq; de p̄latis nostris magr̃is eccle
siarū. Sic nimirū sic placet & ipsis ut euadāt nūc humana
iudicia: ueniatq; semel iudiciū graue his q̄ præsunt & po
tētes patiant̃ tormēta potenter. Vereor dilectissimi ne qs
fortè sit & ī nobis dñi persecutor: qa manifesta docuit ra-
tio: impedire salutē, esse ꝑsequi saluatorē. Quas ego de sa
lute aīæ meæ fratri illi gr̃as agere possum: q mihi propi-
nat detractōis fraternæ uenenū? Merito detractores deo
odibiles describunt̃: tanquā ꝑsequutores. Quid & is qui
exēplo suo ad remissius agēdū cæteros ꝓuocat: aut singu Roma. 1.
laritate turbat: aut inqetat curiositate: aut impatiētia sua
& murmuratione molestat: aut quocūq; mō cōtristat spm̃
dei q in eis est: scādalizās unū de ministris istis credētibꝰ
in eū? Nonne & hic manifeste ꝑsequit̃ xp̃m? Vt ergo ꝑse
cutorū & nomē & crimē longe sit semp à nobis: obsecro
uos dilectissimi benignos semp & mites exhibeamꝰ nos
inuicē supportātes ī oī patiētia, & ad id qđ meliꝰ & ꝑfe-
ctius est alterutrū ꝓuocātes. Quis eñ sufficere sibi putat
nō persequi dñm: sed nec obsequi dño: Quā habiturus est
gratiā si ut nō resistit, sic nec assistit quidē? Deniq; si q̄s
adeo pusillanimis est ut satis sibi reputet nec ꝑsequutorē
esse nec coadiutorē dei: audiat qd ipse loquat̃. Qui nō est
mecū cōtra me est: & q̄ nō colligit mecū dispergit. Saule
saule qd me persequeris? Et ille. Quis es dñe? Hic ꝑfecto
dat̃ intelligi qa uerè circūfusa erat illi claritas nō infusa. Mat. 12.
Audiebat paulꝰ uocē dñi: sed faciē dñi non uidebat: qm̃ Textus.
erudiebat̃ ad fidē: & ut ipse postea docuit fides ex auditu
est. Quis es? inqt. Ignotū eñ ꝑsequebat̃: & ideo cōsequu
tus est misericordiā qa ignorās in incredulitate hoc fecit.
Discite ex hoc fratres iustū iudicē deū, nō mō q̄d fiat: sed
& quo animo fiat considerate, & cauete deinceps ne quis
parua reputet: quālibet parua scienter delinquere cōuin-
cat̃. Nemo dicat ī corde suo: leuia sunt ista: nō curo corri-
gere nō est magnū si ī his maneā uenialibꝰ minimisq; pec
catis. Hæc ē eñ dilectissimi īpœnitētia: Hæc blasphemia
in spm̃ sctm̃: blasphemia irremissibilis. Paulꝰ qdē blesphe-
mus fuit sed nō in spm̃sctm̃: qa ignorās fecit īcredulitate.
Nō in spm̃sctm̃ blasphemās, iō cōsequutꝰ est miam. Quis Textus.
es dñe? Et dñs ad eū. Ego sum Iesus nazarenꝰ quē tu ꝑse-
q̄ris. Ego sum saluator: quē tu ꝑsequēdo petis. Ego sum
de quo tu ī lege tua legis prædictū qđ nescis impletū, qa Mat. 2.
nazarenꝰ uocabit̃. Et ille. Dñe q̄d me uis facere? Hæc pla Textus.
nè fratres perfectæ cōuersionis est forma. Paratū, inquit, p̄s. 56.
cor meū deus, paratum cor meū. Paratus sum & non sum p̄s. 118.
turbatꝰ: ut custodiā mādata tua. Dñe quid me uis facere?
O uerbum breue sed plenū: sed uiuum: sed efficax: sed di-
gnū oī acceptiōe. Quàm pauci īueniunt̃ ī hac ꝑfecte obe
diētiæ forma: qui suā ita abiecerint uolūtatē: ut ne ipsum
quidem cor propriū habeāt: ut nō quid ipsi: sed quid do-
minus uelit oī hora requirāt dicentes sine intermissione.
Dñe quid me uis facere? Et illud Samuelis. Loquere do-
mine, quia audit seruus tuus. Heu plures habemus euan- 1. Reg. 3.
gelici illiꝰ cæci: quàm noui apostoli imitatores. Quid uis
ait dñs ad cæcū illū, ut faciā tibi? Quanta ē miseratio tua Mat. 10.
dñe: quāta dignatio tua? Siccine dñs serui quærit ut fa-
ciat uoluntatē? Verè cæcus ille: quia nō cōsiderauit: non
expauit:

expauit:nō exclamauit. Absit hoc dñe:tu magis dic quid
me facere uelis. Sic em̄ decet:sic oīno dignū est:nō meā à
te:sed à me tuā quæri & fieri uolūtatē. Videtis fratres:qa
uerè necessaria erat hoc ī loco cōuersio? Sic profecto:sic
multorū usq; hodie pusillanimitas & puersitas exigit:ut
ab eis q̄ri oporteat qd uis ut faciā tibi:nō ipi quærāt:dñe
qd me uis facere. Cōsiderare necesse habet minister & ui-
carius xp̄i:qd sibi p̄cipi uelint:nō ipsi cōsiderāt q̄ uolūtas
sit præceptoris. Nō est obediētia eorū plena:nō ī oīb9 pa
rati sunt obsequi:nō per oīa sequi ꝓposuerūt eū:qui nō
suā sed patris uenit facere uolūtatē. Discernunt & diiudi
cant eligētes in quibus obediāt imperāti:imo in quibus
p̄ceptorē suū ipsorū obedire necesse sit uoluntati. Hmōi
itaq; & si tolerari se uideāt & cōdescēdi ac morē geri ifir
mitati suæ ꝓficiāt obsecro:pudeatq; semp paruulos inue
niri:neqn̄ fortè audiāt quid debui uobis facere & non fe
ci? & abutētibus patiētia & benignitate p̄lati:fiat tandē
multitudo exhibitæ miserationis:cumul9 iustæ dānatio-
nis. Dñe qd me uis facere? Et dñs ad illū. Surge & ingre-
Textus. dere ciuitatē:ibi dicet tibi quid te oporteat facere. O sa-
piētia suauiter uerè uniuersa disponēs. Eum cui tu loque
ris erudiēdū de uoluntate tua mittis ad hoīem:ut socialis
uitæ cōmendet utilitas:& edoct9 per hoīem discat & ipse
s̄m datā sibi gratiam hoībus subuenire. Ingredere ciuita
tem. Videtis fratres nō sine diuino consilio factum esse ut
hanc ciuitatem dñi uirtutū ingrederemini:diuinā disce-
re uolūtatē? Planè q te salubriter terruit & conuertit cor
tuum ad desiderandā uolūtatē suā: ipse tibi dixit:surge,
& ingredere ciuitatē. Sed audi quàm māifeste in his quæ
sequūtur, uoluntaria simplicitas & christiana cōmēdatur
mansuetudo. Apertis oculis nihil uidebat:ad manus aūt
trahebatur ab his qui comitabantur eum. Fœlix cæcitas:
qua malè quondā illuminati in p̄uaricatione tandē in cō-
uersione oculi salubriter excæcantur. Sanè q̄ triduo pau
lus sine cibo manet persistens in oratione:ad eos maxime
pertinet q nouiter seculo abrenunciantes necdū in cæle-
sti cōsolatiōe respirāt. Sustineāt ergo & ipsi dñm in oī pa
tiētia:orēt sine intermissiōe:q̄rentes, petentes, pulsantes:
qa exaudiet eos pater cælestis ī tpe opportuno. Nō obli-
uiscet eorū ī fine:ueniet & nō tardabit. Si triduo sustinue
ris eū nō habens qd manduces:confide quia miserator &
misericors dñs ieiunū te nō dimittet. Exinde iubetur ana
nias manus imponere saulo:sed tāquā bene eruditus non
cōtinuo acquiescit. Vide em̄ si nō etiā paul9 ipse doctrinā
hanc deinde tradidit discipulo. Nemini inquiens cito ma
1.Thi.5. nus imponas. Vidit (ait dñs) uirum imponētē sibi manus
ut uisum recipiat. Fratres, paulus hoc cū uidisset:nō cōti
nuo illuminatus est. Nunquid nō expectauit ananiæ ma-
nū:quia uenturū eum fortè in somniis præuidit? Hæc di-
co charissimi:quia uereor ne qs fortè sit īter uos qui solo
sese sōnio p̄sumat illuminatū esse:nec iā æquanimiter pa
tiatur ad manū trahi:sed ductorē sese ꝓfiteat aliorum. Cui
em̄ necdū administrationis cura iniuncta est:cui necdum
credita dispēsatio:cui necdū p̄ceptū ut uideat & ꝓuideat
his q apertos oculos habētes nihil uidēt qd hoc p̄sumere
tētat:nisi quia meditat inania & quasi somnia uana secta
tur? Caueam9 ab hoc uitio fratres semper quod in nobis
est:abiecti eligamus esse & ad manus trahi, mansuetudinē
& humilitatem discentes à christo domino:cui est honor
& gloria in secula seculorum. Amen.

Sermo secundus, unde supra.

Mat.18. COnuersus est hodie paulus:imo saulus cōuer-
sus:uersus est in paulū. Siquidē fact9 est tanquā
euangelicus ille paruulus de quo dñs ait. Nisi
conuersi fueritis & efficiamini sicut paruulus
iste:nō ītrabitis in regnū cælorū. Fortè em̄ seipsum dice-
bat. Nimirū ipse magnus dñs & laudabilis nimis:ipe par
uul9 qui dat9 est nobis. Nec tñ magn9 interim sed paruu
lus exhibet ut seipsū faciat gratū & efficax necessariæ par
uitatis exēplū. Ad paruulū ergo fit cōuersio tua:ut discas
paruulus esse, tu quoq; cū cōuerteris paruul9 fias. Enim-
uero audi quàm euidēter ipm tibi in quo cōstituit formā
conuersionis paruulum manifestat, signanter ea quæ sunt
paruuli in seipo imitanda proponēs. Discite à me inquit,
quia mitis sum & humilis corde. Gemina paruitas:humi Matt.11.
litas & māsuetudo. Et illa interior:ista exterior paruitas:
utraq; tamen non parua uirtus est. Nempe quam paruu-
lus ille tā magn9 unicū magisteriū ꝓfitet. Hodie ergo cō
uersus est paulus:hodie desit esse saulus. Hodie factus est
humilis & mitis corde. Probat oris cōfessio cordis hūilia
tionē:dum clamat. Dñe quid me uis facere? Magis aūt ꝓ Actu.9.
bat ipsa collatæ gratiæ magnitudo:quæ nimirū tam mul
ta, nisi multū humili, data non fuit. Cæterum māsuetudo
qm̄ exterior quædā (ut diximus) paruitas & ob hoc mani
festior est:tripliciter nobis in cōuersione hac cōmendat.
Triplici quidē uelut ariete māsuetudo nostra pulsat:uer-
borū iniuriis:dānis rerū:corporis læsione. In his tribus,
oīs exhibitio patiētiæ:oīs exercitatio māsuetudinis. Pro
bata est illa uirt9:quā nihil horū uidet cōcutere potuisse.
Cōsiderare libet quēadmodū paulus super his omnibus
in ipsa statim sua conuersione tentatus, uerè iam paulus
inuentus sit:in hac parte uerè mitis & patiens. Saule sau
le quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum
calcitrare. Durum equidē uerbū:uerbū increpatoriū ple
num cōminatione. Sanè qd ad corpus ptinuit cōcussus
est & prostratus in terrā. An uerò & dāno quoq; ꝓbatus
est? Et ualde. Siquidem ipsum ei lumen adeptū est oculo
rum & apertis, ut scriptū est, oculis nihil uidebat. Exper-
ta est in his tribus & exercitata patiētia Iob:quem in hac Actu.9.
uirtute opinatissimum deus exēplar dedit. Sed uestre hoc
industriæ relinquimus uestigādum. Sufficit nos monere
formam ueræ conuersionis magna ex parte in hac māsue
tudine constitutam:ut pudeat eos qui cōuersi esse debue
rant uel in corporum læsione uel in damno rerum uel q̄
magis indignum est in uerborū iniuriis inueniri peruer-
sos penitus & auersos.

In purificatione beatæ mariæ de triplici mise
ricordia. Sermo. I.

HOdie templi dominū, in templū dñi uirgo ma
ter inducit:Ioseph quoq; sistit dño nō suū sed
eius filiū dilectū:in quo ei bñ cōplacuit. Agno
scit iustus quē expectabat: anna quoq; uidua
cōfitetur. Ab his quatuor primo hodierna processio cele
brata est:quæ postmodū exultatiōe uniuersæ terræ in oī
loco & ab omni gēte celebraret. Nec sanè mirū si tūc par
ua fuit: qn̄quidē paru9 erat:qui suscipiebat. Nullū ibi lo
cū pctōr habuit:oēs iusti:oēs scti:oēs fuere perfecti. Sed
nunquid hos tm̄ saluabis dñe? Crescat corpus, crescat &
miseratio. Hoīes & iumēta saluabis dñe:cū multiplicaue-
ris misericordiā tuā de9. In secūda iam ꝓcessiōe præeunt
turbæ:turbæ sequunt, nec uirgo portat sed asellus. Nemi
nē itaq; dedignat:nec ipsos qui cōputruerūt tanquā iu-
mēta in stercore suo. Nō dedignatur inquā, sed si aposto-
lica uestimēta nō desint:si doctrina eorū:si morū iustitia:
si obediētia:si charitas cooperiat mltitudinē peccatorū:
ex hoc iā ꝓcessionis suæ gloria nō cēsebit indignos. Ma
gis uerò & ipsam q̄ tā paucis collata uidet:nobis quoq;
ab ipo inuenire est reseruatā. Quidni reseruaret posteris
quā & prærogauit antiqs? Dauid rex & ꝓpheta exultauit
ut uideret diē istū:& uidit & gauisus est. Alioquin si nō
uiderat:unde psallebat? Suscepimus, inquit, deus mīam
tuā in medio tēpli tui. Suscepit hanc mīam dñi dauid:su-
scepit Symeō. Suscepim9 & nos:& qcūq; sunt p̄ordinati Ps.47.
ad uitā. Siquidē xp̄s heri & hodie & in æternū. In medio
em̄ tēpli mīa est nō in angulo aut diuersorio:qa nō est ac-
ceptio p̄sonarū apud deū. In cōi posita est:offert oīb9: &
nemo illius expers, nisi q renuit. Diriuant aquæ tuæ foras
dñe deus:nihilomin9 tñ fons tuus tibi ꝓprius est: & non
bibit alienus ex eo. Qui tuus est, nō uidebit mortē donec
uiderit christū dñi:ut securus dimittat in pace. Quidni
dimittatur in pace:qui xp̄m dñi habet ī pectore? Ipse em̄
est pax nostra:qui per fidem habitat in cordibus nostris.

Tu quō hinc exibis aīa misera q̄ ducē itineris Iesū ignoras? Ignorātiā em̄ dei quidā hn̄t. Vn̄ hoc? Nēpe qa lux uenit in mundū: & dilexerūt hoīes magis tenebras quàm
Ioann. 1. lucē. Et lux, inqt, in tenebris lucet: & tenebre eā nō cōprehēderūt. Ac si dicat. Et in plateis diriuant aquæ, & alienꝰ nō bibit ex eis. Et mīa ī medio templi est, nec tn̄ accedūt quos manet æterna dānatio. Mediꝰ urm̄ stat ò miseri, quē uos nescitis: ut moriētes anq̄uā uideritis christū dn̄i non in pace dimittamini: sed potius rapiamini à rugientibus p̄paratis ad escā. Suscepimꝰ deus mīam tuā in medio tem
ps. 45. pli tui. Longe est hæc gr̄arū actio à uoce illa gemētis. Do
ps. 55. mine in cælo mīa tua: & ueritas tua usq; ad nubes. Quid em̄? Videt̄ ne tibi in medio fuisse mīa: cū apud solos cæligenas spūs haberetur? At ubi sanè minoratus est xp̄s paulominus ab angelis: factusq; est dei & hoīm mediator: ac uelut lapis angularis pacificauit ꝑ sanguinē suū quæ in cælis sunt, & quæ super terrā: ex hoc planè iam suscepimꝰ deus misericordiā tuā in medio templi tui: Eramus em̄ & nos natura filij iræ: sed cōsequuti sumus mīam. Cuius iræ filij: & quē misericordiā cōsequuti? Nempe filij ignorātiæ ignauiæ captiuitatis: & cōsequuti sumꝰ sapientiā: uirtutē redēptionē. Ignorātia mulieris seducte excæcauerat nos: molicies uiri abstracti & illecti à propria concupiscentia, eneruauerat nos: malitia diaboli expositos iuste à deo captiuauerat nos. D Sic ergo nascimur uniuersi primū q̄dē uiæ ciuitatis habitaculi prorsus ignari deinde imbecilles & ignaui: ut & si nota nobis eēt uia uitæ ꝓpria tn̄ p̄pediremur & detineremur inertia: postremo captiui sub pessimo crudelissimoq; tyrāno: ut licet prudētes essemus atq; robusti: ipsa tn̄ miseræ s̄uitutis opprimeremur cōditiōe. Nunqd nō mīa & miseratione multa opus habet tāta miseria? Aut certè si iā salui sumus ab hac triplici ira ꝑ christū q factus est nobis sapiā à deo patre & iustitia & sanctificatio & redemptio: quanta nobis uigilantia opus est dilectissimi: ne fortè qd' absit inueniantur nostra nouissima peiora prioribus: si denuo contingat irā incendere: utpote q nō natura iā sed ꝓpria uoluntate filij iræ sumus? Amplectamur itaq; mīam quā in medio tēpli suscepimꝰ: & cū beata anna non dimoueamur à tēplo. Templū em̄ dei san
1. Cori. 3 ctū est: qd' estis uos: ait apostolus. Prope est hæc mīa: prope est uerbū ī ore uestro: & in corde uestro. Deniq; in cordibꝰ uestris per fidē habitat xp̄s. Hoc templū eius, & hæc sedes eius: nisi fortè excidit uobis, qm̄ aīa iusti sedes sapiētiæ est. Qd' ergo frequēter imo & semp ammonere cupio fratres meos: obsecro & nūc ambulemꝰ nō s̄m carnem in carne: ne displiceamus deo. Nō simus amici huius seculi: ne dei constituamur inimici. Resistamus ergo diabolo & fugiet à nobis: ut libere iam ambulemus in spū: & in corde sit cōseruatio nostra. Siquidem corpus qd' corrumpit̄ aggrauat & eneruat & effœminat aīam: & terrena inhabi
Sap. 9. tatio sensum multa cogitantē deprimit: ut ad cælestia nō assurgat. Vnde & sapientia huius mūdi stultitia est apud deū: & à maligno qui superat̄, ei & seruus addicit̄. Porrò
1. Cori. 3 in corde suscipitur mīa: in corde habitat christꝰ: in corde loquitur pacē in plebē suā: & super sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor.

De ordine & modo ꝓcessiōis. S. II. unde supra.

GRatias redēptori nostro qui tā copiose præuenit nos in bn̄dictionibus dulcedinis: sacramētis infantiæ suæ gaudia nostra multiplicās. Celebratis siquidā pauloante natiuitate, circuncisione, & apparitione eius: festus hodie nobis oblationis eius dies illuxit. Hodie nanq; sistitur creatori terræ fructus sublimis, hodie placabilis & deo placēs hostiā uirgineis manibus offertur in templo: portatur à parentibus, à senibꝰ expectat̄. Offerūt Ioseph & maria sacrificiū laudis sacrificiū matutinum, symeon & anna suscipiunt. C Ab his quatuor cælebrata processio est quæ ꝑ quatuor orbis climata solennibus hodie gaudijs ad memoriā reuocatur. Quia ergo festiuā hodie & nosipsi p̄ter cæterarū cōsuetudinē solēnitatū acturi sumꝰ ꝓcessionē: nō inutile arbitror modū ipsius & ordinē diligētiꝰ intueri. Processuri sumꝰ bini & bini candelas habentes in manibus: ipsas quoq; succēsas: nec quolibet igne: sed qui prius in ecclesia sacerdotali bn̄dictiōe fuerit cōsecratus. Ad hæc futuri sunt in ꝓcessione nr̄a nouissimi primi: & primi nouissimi: & cātabimus in uijs dn̄i: qm̄ magna est gloria dn̄i. D Merito sanè bini & bini ꝓcedimꝰ: sic em̄ ob cōmēdatione fraternæ charitatis & socialis uitæ missos à saluatore discipulos euāgelia sacra testant̄. Turbat ꝓcessionē si qs solitariꝰ incedere curat: nec sibi soli nocet: sed etiā cæteris est molestꝰ. Hinc sunt q segregāt semetipsos aīales spm̄ nō habētes: nec soliciti seruare unitatē spūs in uiculo pacis. Iā uerò sicut nō est bonū esse hoīem solū: sic ī cōspectu dn̄i suacuū apparere est ꝓhibitū. Cū em̄ arguant̄ ociositatis ipsi quoq;, quos nemo cōduxit: q iā cōducti sunt, si ociosi iuēti fuerit qd merent̄? Fides qppe sine operibꝰ mortua est.
Ipsa deniq; opa nostra in feruore agēda sunt & in deside Iaco. 2.
rio cordis ut sint lucernæ ardētes in manibꝰ nostris. Alioquin timēdū est ne fortè tepidos nos euomere incipiat: q in euāgelio loquit̄ dicēs. Ignē ueni mittere in terrā: & qd
uolo nisi ut ardeat? Hic planè sacer & bn̄dictus est ignis Luc. 12.
quē pater sanctificauit & misit in mūdū: & cui bn̄dicitur in eccl'ijs, sicut scriptū est. In eccl'ijs bn̄dicite deo dn̄o. Habet em̄ etiā aduersarius noster ut pote ꝑuersus diuinorū operū æmulator: habet inquā ignē suū & ipse: ignē cōcupiscentiæ carnalis: ignē inuidiæ & ambitionis: quē saluator in nobis nō accēdere sed extinguere uenit. Deniq; si qs alienū hūc ignē ī diuino offerre p̄sumpserit sacrificio: etiā si patrē habeat Aarō moriet̄ in iniquitate sua. Porrò super hæc q̄ de sociali uita & fraterna dilectiōe, de bonis operibus & feruore sc̄tō dicta sunt: humilitatis uirtꝰ maxima maximeq; necessaria est ut honore ꝑueniamꝰ īuicē nec mō priores sed & ipsos iuniores sibi qsq; p̄ponat quæ nimirū hūilitatis ꝑfectio est & iustitiæ plenitudo. Et qm̄ hilarē datorē diligit deus & fructus charitatis est gaudiū in spū sc̄tō: cātemꝰ ut dictū est ī uijs dn̄i: qm̄ magna est gl'ia dn̄i. Cātemꝰ dn̄o cāticū nouū: qa mirabilia fecit. In qbus oībus si qs forsitā ꝓficere dissimulat & ꝓficisci de uirtute in uirtutē: nouerit qsqs hmōi est, in statiōe nō in ꝓcessiōe se esse: imo uerò & in regressiōe: qm̄ ī uia uitæ nō progredi, regredi est: cū nihil adhuc ī eodē statu ꝑmaneat. Porrò ꝑfectꝰ nr̄ in eo cōsistit (ut sæpiꝰ me dixisse memini) ut nūquā arbitremur nos app̄hendisse: sed semp extēdamur ad anteriora incessanter conemur in melius: ut impfectū nostrū diuinæ misericordiæ obtutibus iugiter exponamus.

Item in purificatione de puero, maria, & Ioseph. Sermo. III.

PVrificationē beatæ mariæ uirginis hodie celebramus: quæ s̄m legem Moysi facta est trans
actis à natiuitate dn̄i quadraginta diebꝰ. C Luc. 12.
In lege em̄ scriptum erat: ut mulier quæ suscepto semine peperisset filiū: immunda esset septē diebus & octauo die circuncideret̄ puer: dehinc ablutioni & purificationi intenta abstineret ab ingressu tēpli triginta tribꝰ diebus: qbus expletis offerret filiū dn̄o cū muneribꝰ. Sed quis nō aduertat in ipso sentētiæ huius initio: liberā matrē dn̄i ab hoc p̄cepto? Putas em̄ qa dicturus Moyses mulierē quæ peperisset filiū immūdā esse: nō timuerit sup matre dn̄i blasphemiæ crimē īcurrere: & idcirco p̄miserit suscepto semine? Alioquin nisi parituram præuidisset sine semine uirginē: quæ necessitas erat de suscepto semine fieri mētionē? Patet itaq; ꝙ lex ista matrē dn̄i nō īcludit que nō suscepto semīe filiū peperit sicut p̄dictū erat ꝑ Hiere
miā. Quia nouū faceret dn̄s sup terrā: Quæris qd' nouū? Hier. 31.
Mulier, īquit, circūdabit uirū. Nō ab altero uiro uirū suscipiet: nō humana lege cōcipiet hominē: sed intra uiscera intacta & integra uirum claudet: ita sanè ut intrante & exeunte dn̄o iuxta aliū ꝓphetā: Porta orientalis clausa iu
giter perseueret. Putas ergo nō poterat moueri animus Hie. 44
eius & dicere, quid mihi opus purificatione? Cur abstineam ab ingressu templi; cuius uterus nesciens uirum:

templum

templū factus est spūsscti? Cur nō ingrediar tēplū q̄ pepe-
ri dn̄m tēpli? Nihil in hoc cōceptu nihil in partu impurū
fuit: nihil illicitū: nihil purgandū: nimirū cū ꝑles ista fons
puritatis sit, & purgationē uenerit facere delictorū. Quid
in me legalis purificet obseruatio: q̄ purissima facta sum
ipso partu immaculato? Verè ô beata uirgo: uerè non ha
bes causam nec tibi opus est purificatione. Sed nūqd filio
tuo opus erat circūcisiōe? Esto inter mulieres tāquā una
earū: nā & filius tuꝰ sic est in numero puerorū. Circūcidi
uoluit: & nō multomagis uelit offerri? Offer filiū tuū uir
go sacrata: & bn̄dictū fructū uentris tui dn̄o repræsenta.
Offer ad nostrā oīm recōciliationē hostiā sanctā: deo pla-
centē. Oīno acceptabit deus pater oblationē nouā & pre
Math.3. ciosissimā hostiā: de qua ipse ait. Hic est filiꝰ meus dilectꝰ
ī quo mihi bene cōplacui. Sed oblatio ista fratres satis de
licata uidet̃: ubi tm̄ sistitur dn̄o: redimit̃ auibus: & ilico re
portat̃. Veniet qn̄ nō in tēplo offeret̃: nec īter brachia sy-
meōis: sed extra ciuitatē inter brachia crucis. Veniet qn̄
non redimet̃ alieno: sed alios redimet sanguine proprio:
q̄a redēptionē eū misit deus pater pplo suo. Illud erit sa-
crificiū uespertinū: istud est matutinū. Istud quidē iucun
dius: sed illud pleniꝰ. Istud em̄ tēpore natiuitatis: illud iā
in plenitudine ætatis: de utroq; tm̄ potes accipere qđ ꝓ-
Esaiæ.53 pheta prædixit. Oblatus est q̄a ipse uoluit. Nā & mō obla
tus est nō q̄a opꝰ habuit: nō quia sub legis edicto fuit: sed
q̄a uoluit: & in cruce nihilominus oblatꝰ est: nō quia me-
ruit: nō q̄a iudæus p̄ualuit: sed q̄a ipse uoluit. Voluntarie,
sacrificabo tibi dn̄e: q̄a uolūtarie oblatꝰ es pro mea salu-
te: nō pro tua necessitate. B Sed q̄d fratres nos offerimꝰ
aut qd retribuimus illi pro oībus q̄ retrebuit nobis? Ille
pro nobis obtulit hostiā preciosiorē quā habuit: nimirū
qua p̄ciosior esse nō potuit. Et nos ergo faciamus qđ pos
sumus: optimū qđ habemus offerētes illi qđ sumus utiq;
nosmetipsi. Ille seipsum obtulit: tu quis es q teip̄m offere
cuncteris? Quis mihi tribuat ut oblationē meā dignetur
maiestas tanta suscipere? Duo minuta habeo dn̄e: corpus
& animā dico: utinā hæc tibi perfecte possim in sacrificiū
laudis offerre. Bonū em̄ mihi lōgeq; gloriosiꝰ atq; utiliꝰ
est ut tibi magis offerar: quàm deserar mihiip̄i. Nā ad me
ipsum anima mea cōturbatur: in te uerò exultabit spiritꝰ
Hie.18. meꝰ: si tibi ueraciter offerat̃. Fratres morituro dn̄o iudæꝰ
& 33. mortuas hostias offerebat sed iā nunc. Viuo ego dicit do
minus: nolo mortē peccatoris: sed magis ut cōuertatur &
uiuat. Nō uult dominus mortē meā: & nō libēter offerā
illi uitā meā? Hæc est em̄ hostia placabilis: deo placēs ho-
stia: hostia uiua. Sed in oblatione illa dn̄i tres fuisse legun
tur: & in oblatione nostra tria nihilominus à dn̄o requi-
runtur. Fuit in oblatione illa Ioseph sponsus matris dn̄i:
cuius filius putabatur: fuit & ipsa uirgo mater: & puer Ie
sus qui offerebatur. Sit ergo & ī oblatione nostra cōstan-
tia uirilis: sit cōtinētia carnis: sit conscientia humilis. Sit
inquam in proposito perseuerādi animus uirilis: sit in cō
tinentia castitas uirginalis; sit in cōsciētia simplicitas &
humilitas puerilis. Amen.

In septuagesima. Sermo. I.

Ioan.8. MAgna mihi consolatio est fratres mei in uerbo
illo dn̄i. Qui ē ex deo uerba dei audit. Propter
ea em̄ uos libenter auditis: q̄a ex deo estis. Nec
Roma.11 ignoro ꝙ alio ī loco dicit scriptura. Ex ipso et
Ioā.1. per ipsum & in ipso sunt oīa: sed multo aliter sunt ex eo q
ſm beati Ioannis euangeliū. Non ex uolūtate carnis nati
sunt: sed ex deo. Vnde & inuenies ab eodē Ioanne in epi-
1. Ioā.5. stola sua scriptum. Omnis qui natus est ex deo nō peccat:
sed generatio cælestis conseruat illum. Nō peccat, inquit
id est, non permanet in peccato: quia cōseruat illum, utiq;
ut perire nō possit ea, quæ falli non potest generatio cæle
stis. Siue nō peccat, id est tantundē est ac si nō peccet: pro
eo scilicet ꝙ nō imputatur ei peccatum: generatio em̄ cæ-
lestis etiam in hac parte cōseruat illū. Sed generationem
istā quis enarrabit? Quis potest dicere ego de electis sum:
ego de p̄destinatis ad uitā: ego de numero filiorū? Quis
hæc inquā dicere pōt? reclamāte nimirū scriptura. Nescit
homo si sit dignus amore an odio. Certitudinē utiq; non Eccle.9.
habemus: sed spei fiducia consolatur nos: ne dubitatiōis
huius anxietate penitꝰ cruciemur. Propter hoc data sunt
signa quædā & indicia manifesta salutis: ut indubitabile
sit eū esse de nūero electorū: in quo ea signa permāserint.
Propter hoc inquā quos p̄sciuit deus & p̄destinauit con
formes fieri imaginis filij sui: ut q̄bus certitudinem negat
causa solicitudinis: uel fiduciā p̄stet gr̄a cōsolatiōis. Hoc
em̄ est unde semper soliciti & in timore & tremore hūilie
mur necesse est sub potēti manu dei: qm̄ quales sumꝰ nos-
se possumus uel ex parte: quales aūt futuri sumus id nosse
penitus nobis impossibile est. Itaq; qui stat, uideat ne ca-
dat: & in ea forma q̄ salutis indiciū est & argumētū p̄de-
stinationis: ꝑseueret atq; ꝓficiat. Porrò inter ea q̄ fiduciā
prestāt & materiā spei: unū illud maximū est de quo nunc
cœpimꝰ loqui. Qui de deo est uerba dei audit. Nōnullos
em̄ sic interdū audiētes īuenies: ac si nihil oīno ad eos pti
neāt q̄ dicunt̃: nō ītrare cor suū: nō discutere mores suos:
nō cogitare ne fortè qđ audiūt dictū sit ꝓpter eos. Ma-
gis aūt si fortè sermo dei uiuꝰ & efficax q̄ suo, & nō eiꝰ qui
loquit̃, arbitrio fertur quocūq; uoluerit: si inquā manife-
ste aduersus uitia illa ꝓcesserit q̄bus sese illi sentiūt obli-
gatos: dissimulāt & auertūt oclos cordis: aut qualibet ad
inuētiōe palliāt uitia: & seducūt miseri semetipsos. In his
ergo salutis signa nō uideo: magis aūt uereor: ne fortè ꝓ-
pterea nō audiāt uerbū dei: q̄a non sunt ipsi ex deo. In uo
bis fratres (gratia deo) uerè īuenio aures audiendi nimi
rū cū in emēdatione ur̃a sine mora appareat fructꝰ uerbi:
sed etiā inter loquēdū fateor nonnūquā sentire mihi ui-
deor feruorē studij uestri. Etem̄ quāto abūdātius fugitis,
tāto ampliꝰ replet ubera mea dignatio spūssancti: & tāto
copiosius datur quod propinē uobis: quāto citiꝰ qđ pro
pinat̃ hausistis. Propterea sæpius loquor uobis: etiā præ
ter cōsuetudinē ordinis nr̃i: scio em̄ q̄s dixerit. Si qd su-
pererogaueris: cū rediero reddā tibi. Initiū septuagesi- Luc.10.
mæ fr̄es hodie celebrat̃: cuiꝰ nomē in uniuersa ecclesia ce
lebre satis habet̃. Iam uerò dico uobis charissimi: q̄a plu-
rimū in hoc noīe cōpatior mihiip̄si. Cōmouet̃ em̄ ītra me
spūs meus spirans nimirū ad patriā illā in qua nec nume-
rus est, nec mēsura, nec pōdꝰ. Quādiu em̄ in pōdere & mē
sura & numero uniuersa corpis & animæ bona recipio?
Quāti mercenarij in domo patris mei abūdant panibus?
ego aūt hic fame pereo. Nā de corporali cibo ad Adā di-
ctū est, & peruenit usq; ad me. In sudore uultus tui uesce-
ris pane tuo. Sed & cū laborauero panis datur mihi ī pō
dere: potus in mēsura: pulmēta in numero. Et de corpora
li quidē sic. Quid uerò de spūali? Vtiq; antequā comedā Gen̄.3.
suspiro: atq; utinā cū suspirauero & fleuero uel fragmen
tum exiguū merear de cælesti cōuiuio: & tanquā catellus
edam de micis q̄ cadunt de mensa dn̄orū meorū. O hieru
salem ciuitas regis magni, qui te ex adipe frumenti satiat
& quam fluminis impetus lætificat: in te nec pōdꝰ utiq;
nec mēsura: sed satietas est & affluētia summa. Sed nec ha
bes numerum quippe cuiꝰ participatio eius in idipsum.
Ego uerò qui totus sum in uicissitudine & numero, quā-
do ueniā ad unā illam quam requiro? Qn̄ satiabor appa-
rente gloria tua dn̄e? Qn̄ inebriabor ab ubertate domus
tuæ: & torrente uoluptatis tuæ qn̄ potabis me? Nūc em̄
tam exigua sunt stillicidia stillātia super terrā: ut nec glu
tire quidem possim saliuā meā. Sic oīno sic uerum est fra
tres: qm̄ modo oīa dant̃ in pōdere & mensura & numero:
sed ueniet dies quando oīa sunt cessatura. Nā de numero
quidē legimꝰ. Qm̄ sapiētiæ illius nō est numerus. Et alio Psa.146
in loco apud eundem prophetā. Delectatiōes in dextera Psal.15.
tua usq; in finē. Audi etiā apud apostolū pōdus sine pon-
dere. Supramodum, inquit, in sublimitate æternum pon 2.Co.4.
dus gloriæ. Audi pondus æternū: sed attēde quia p̄misce-
rit supramodū. Sic & christū audio mensuram sine men-
sura ꝓmittētē. Mensurā, inquit, confertā & coagitatā, & Lucæ.6.
supereffluentē. Sed qn̄ ueniet ista? Profecto in fine præ-

sentis septuagesimæ: quod est tps captiuitatis nostræ. Sic em̄ legimus q̄ captiuati à Babyloniis filii israel terminum acceperunt annorū septuaginta qbus transactis redierūt in sua: cum instauratum est templū & ciuitas reædificata. At uerò captiuitas nr̄a fratres qn̄ finiet: q̄ tot ānis ab initio utiq̄ mundi ꝓtēdit? Qn̄ liberabimur à seruitute ista? Qn̄ restaurabit hierl̄m ciuitas sancta? Vtiq̄ completa hac septuagesima: q̄ ex denario & septenario cōstat: ꝓpter decē mandata: q̄ accepim⁹: & septē īpedimēta qbus à mādatorū obediētia retardamur. Primū ei īpedimētū nr̄m & occupatio grauis: est ipa necessitas hui⁹ miseri corpis. Qđ dū mō somnū, mō cibū, mō uestē, cæteraq̄ similia querit: haud dubiū qn frequēter īpediat nos ab exercitio spūali. Scđo loco impediūt nos uitia cordis: ut est leuitas: suspitio impatientiæ aut inuidiæ mot⁹: laudis appetit⁹: & silia q̄ quotidie experimur ī nobis. Tertiū & quartū īpedimētū accipe ꝓsperitatē hui⁹ seculi & aduersitatē. Sicut ei corpus qđ corrūpit aggrauat aīam: sic deprimit etiā terrena inhabitatio sensum multa cogitantē. Vtrinq̄ ergo caue à laqueo tētationis: & quere arma iustitiæ à dextris & à sinistris. Quintū impedimentū, grauissimū & periculosissimū ignorantia nostra est. In multis em̄ oīno incertū habem⁹ qđ agere debeamus: ita ut quid oremus sicut oportet nesciamus. Sextū impedimentum est aduersari⁹ noster: qui tāquàm leo rugiens circuit quærens quē deuoret. Atq̄ utinā in istis sex tribulationibus liberaremur: ut uel in septima nō tāgeret nos malū: nec apprehēderet nos periculū in falsis fratribus. Vtinā soli impugnarēt nos maligni spūs cum suggestionibus suis: & nihil nocerēt hoīes pniciosis exemplis: persuasionibus importunis: sermonibus adulatiōis uel detractionis: atq̄ aliis mille modis. Videtis certè quàm necessariū sit ut aduersus hæc septē pericula qbus impedimur: septiformis spūsſcti auxilio subleuemur. Pro his em̄ septē, quibus ab obseruātia decalogi retardamur: in luctu pn̄iæ septuagesima præsens agit̄. Vnde & reticetur interim alleluya solenne: & hūanæ transgressiōis historia miserabilis ab exordio recensetur.

De eo quod scriptū est. Immisit dn̄s soporē in adā. Sermo secundus. unde supra.

Gene.2. Immisit dominus soporē in Adā. Immisit & in seipsum factus nimirum secundus adam: sed est distantia fortè non parua. Ille enim soporatus uidetur præ excessu contemplationis: christus miserationis affectu: ut in illū soporem immiserit ueritas: in hūc charitas: cum utraq̄ sit dn̄s. Ait enim Ioannes euā-

Ioān.4. Ioa.14. gelista. Deus charitas est. Et ipse domin⁹. Ego sum uia ueritas & uita. Sanè soporem christi solius charitatis fuisse nemo dubitat: uel nomine tenus christianus. Siquidē accubuit ut leo: nō uict⁹ planè sed uictor: potestate propria ponens animam: somnum mortis excipiens propria uoluntate. Cæterū qualis & ille sopor dicēdus sit fuisse uel credendus quē domin⁹ immisit in adam: in quo sine sensu omnino doloris in mulierem ædificandam costa sublata est de latere dormientis: mihi quidem non nisi incommutabilis ueritatis intuitu, & abysso diuinæ sapientie corporeis excedēs sensibus obdormisse uidetur: qđ ex eius uerbis uel maxime cōiici potest. Rediēs nimirum indicat quo abiisset: dum tāquàm ebrius de cella uinaria ueniens

Gene.2. Ephe.5. & eructuās illud magnum sacramentū quod tanto post in christo & in ecclesia apostolus cōmendauit. Hoc nunc inquit, os ex ossibus meis. Et propter hoc īquit: Relinq̄t homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ & erunt duo in carne una. An tibi penitus obdormisse uidet̄, qui in hanc uocem excitatus erupit: & non magis dicere po-

Cañ.5. tuisse. Ego dormio & cor meum uigilat. Verum id qdem sine pīudicio dixerim: si cui fortè aliter uisum fuerit maxime si quid aliud in sanctorum paginis inuenitur. Neq̄ enim communem arbitror fuisse soporem aut nostri similem somnis: quos nec contemplationis excessus: nec miserationis affectus: sed infirmitatis defectus immittit: quos nec ueritas nec charitas sed necessitas parit. Graue siquidem iugum super filios adam. Non autem in principio super Adā: sed nūc iā super filios eius. Quid nō graue miseris: quib⁹ & uiuere labor est? Quib⁹ & qđ pauci uident̄ aduertere: sentire penitus nemo: ipse quoq̄ sensualitatis usus inuenit̄ oneri: adeo ut neq̄at sustineri nisi alterna requie foueamur? Quid nō labor & dolor & afflictio spūs ex oīb⁹ q̄ sub sole sunt qn̄ & illđ ei grauissimū ē quo potissimū delectat̄: uegetatio. s. & sensificatio carnis? Nimirū quàm sit ei dulce consortiū: triste diuortiū manifestat: dū uix tādē auelli pōt: dū corruptio ipsa corpis penitus intolerabilis est uegetāti. Sanè nō simpliciter corp⁹ sed corpus qđ corrūpit̄ aggrauat aīam: ut imunē ab hoc grauamine primi parētis aīam noueris extitisse: donec adhuc corp⁹ gereret incorruptū. Nimirū in libertate posuit eū deus: ut inter summa & infima uersans & in illa excederet sine difficultate: & ad hæc sine illecebra aut necessitate descēderet, Illa penetrās naturali uiuacitate & puritate mētis, hæc auctoritate diiudicās p̄sidentis. Deniq̄ adducta sunt aīalia ad Adā: ut uideret quid uocaret ea: nō ipse aliqua curiositate ductus est ut uideret ea. Nō sic in nobis libera rō: sed undiq̄ ei luctandū est. Sic em̄ & ab infimis uiscō quodā captiua tenet̄, & à summis indigna repellit̄: ut nec ab his sine dolore possit auelli: nec ad illa sine magno gemitu uel raro q̄at admitti. Hinc nēpe uim faciūt q̄ quærūt aīam meā: ut clamare necesse sit. Infœlix ego hō: quis me liberabit de corpe mortis hui⁹? inde priusquā comedā suspiro. Quia regnū cælorū uim patit̄ & uiolēti rapiūt illud. Nihilominus tn̄ & illic unitas & hic tenēda diuisio est: sicut & adā soporat⁹ est in cōtēplatiōe: & aīalia nominū impositione discreuit. Sic nimirū sic & Abrahā in sacrificio nō quidē uolatilia sed aīalia legit̄ diuisisse. Et martha erga multa turbat̄: cū unū sit necessariū. Necessarium planè unū & maxime necessariū: qm̄ hæc pars optima que nō auferet̄. Cessabit diuisio cū uenerit plenitudo: & erit toti⁹ sctē ciuitatis hierusalē participatio in idipsum. Interim spūs sapiētiæ nō mō unicus, sed & multiplex est: interiora quidē ī unitate solidās: sed sub iudicio exteriora distinguēs. Vtrūq̄ tibi ī primitiua eccl'ia cōmēdat̄: quādo multitudinis credentiū erat cor unū & aīa una: ne uolatilia scinderent̄: diuidebat̄ autē singulis prout cuiq̄ opus erat ut aīalia secarent̄. Sit igitur etiā in nobis charissimi unitas animorū: unita sint corda diligendo unū, quærendo unū: adhærēdo uni: & idipsum inuicē sentiēdo. Sic nimirū exterior ipsa diuisio & euadit periculū & scādalum nō incurrit: dū uidelicet & si propria cuiq̄ tolerātia, propria quoq̄ nōnūquā in terrenis agēdis sententia: sed & diuersa interdū dona gratiarū, nec membra omnia actum eundem uidentur habere: unitas tamen interior & unanimitas ipsam quoq̄ multiplicitatē colligat, & constringat charitatis glutino & uinculo pacis.

Sap.9. Rom.17. Matt.11.

In capite ieiunii quō debemus ungere caput nostrū & faciem nostrā lauare. Sermo. I.

Hodie dilectissimi sacrū quadragesimæ tp̄s ingredimur: tp̄s militiæ xp̄ianæ. Non nobis singularis est hæc obseruatio, una omniū est quicunq̄ in eādē fidei cōueniūt unitatē. Quidni cōmune sit xp̄i ieiunium omnib⁹ xp̄ianis? Quidni caput suū mēbra sequantur? Si bona suscepimus ab hoc capite: mala autem quare non sustineamus? An respuere tristia uolumus: & communicare iocundis? Si ita est: indignos nos capitis huius participatione probamus. Omne enim quod patitur ille: pro nobis est. Qđ si in opere salutis nostræ ei collaborare piget: ī quo deinceps coadiutores nos exhibebimus illi? Nō est magnum si ieiunet cū Christo, qui sessurus est ad mensam patris cum ipso. Non est magnum si compatitur membrum capiti, cum quo & glorificādum est. Fœlix mēbrum quod huic adhæserit per oia capiti: & sequetur illud quocunq̄ ierit. Alioquin si fortè abscidi separariq̄ contingat: priuetur statim necesse est etiam spiritu uitæ. Quæcunq̄ enim portio capiti non cohæret: unde ei iam sensus aut uita? Nec sane deerit qui expositam

expositā occupet: ut nē tunc quidem sit absq; capite. Ger
minabit rursum radix amaritudinis: uenenatū caput ite
rū pullulabit. Illud inquā caput: qđ in eo cōtriuerat ante
fortis mulier, mater ecclesia. Dico aūt qñ per eam regene
ratus est in spem uitæ: quē natura filiū iræ, mater carnalis
ediderat. Videbit ergo iam si fuerit qui reuelatos habeat
oculos cordis: & spiritualiter intueatur horrendum oīno
monstrū: corpus quidē hoīs, caput aūt dæmonis habens.
Nō solū aūt sed etiā erūt nouissima hoīs illi⁹ peiora prio
ribus: cū uipereū illud caput qđ prius fuerat amputatū,
nō absq; septē nequioribus se reuertat̃. Quis nō solo cō
tremiscat auditu? Tollens membrū christi: faciā membrū
dæmoniorū? Abscisus autē à corpore christi: sathanæ mi
ser īcorporabor? Sit ꝓcul à nobis semper execrāda ista cō
mutatio frēs mei. Mihi omnino adhærere tibi bonū est ò
caput gloriosum & benedictū in secula: in quod & angeli
prospicere cōcupiscunt. Sequar te quocunq; ieris. Si trā
sieris per ignē nō euellar à te: nō timebo mala quoniā tu
mecū es. Tu dolores meos portas & ꝓ me doles: tu prius
transis per angustum passionis foramen: ut latū præbeas
sequētib⁹ membris ingressum. Quis nos separabit à cha
ritate christi? Ipsa enim est per quam omne corpus per ne
xus & iuncturas crescit. Hoc glutinum bonum: cuius me
minit Esaias. Hoc perquàm bonū est & iocundum habi
P̄s. 13. tare fratres in unū. Hoc unguētū qđ descēdit à capite in
barbam: à capite decēdit & in orā uestimenti: ut ne mini
ma quidē fimbria careat unctione. In capite siquidem ple
nitudo gratiarū de qua accipimus oēs: in capite uniuersi
tas miserationis: in capite inexhaustus fons pietatis diui
næ: in capite affluētia tota spūalis unguēti: sicut scriptū
P̄s. 44. est. Vnxit te de⁹ deus tuus oleo lætitiæ præ participibus
tuis. Ip̄m tñ qđ tā copiose pater ūxerat caput: maria quo
q; ungere nō ueret̃. Calūniant̃ qdē discipuli: sed, respōdet
ueritas pro ea: qa bonū op⁹ sit opata. Deniq; & nobis ho
die quid præcipit in euangelio? C Tu inquit, cum ieiu
naueris: unge caput tuū. Mira dignatio. Spūs dñi sup eū
Mat. 6. eo ꝙ unxit eū: & nihilominus tñ euāgelizās pauperibus
ait. Vnge caput tuū. Cōplacet sibi pater in filio: & dū uox
Mat. 6. sonat in æthere: descēdit spūs in colūba. D Putatis fra
tres quia xp̄i baptismo crisma defuerit? Manet dñi spiri
tus sup ip̄m & unctū ab eo quis dubitet? Hic est fili⁹ me⁹
dilectus: in quo mihi bene complacui. Hæc planè spūalis
Mat. 3. unguēti fragrātia est. Vnxit pater filiū præ participibus
suis: ī quo p̄ cæteris singulariter cōplacet sibi. Pater eñ
diligit filiū affectu utiq; diuino & inexperto omni creatu
ræ. Vnxit inquā præ participibus suis: accumulās sup eū
uniuersa carismata benignitatis, mansuetudinis, & suaui
tatis, abūdantius eum replēs uisceribus mīæ & miseratio
nis. Vnctū deniq; misit ad nos: quē nobis exhibuit plenū
grāæ & miserationis. Sic unctū à p̄re est caput nostrū, & ni
hilominus ungi postulat & à nobis. Cū ieiunaueris inqt,
Mat. 6. unge caput tuū. Ita ne aquā petit à riuulo fons īdeficiēs?
Petit sine dubio: aut certè repetit magis. Ad fōtem enim
unde exeunt flumina reuertūtur: ut iterū fluāt. Nō uerò
ut minus habens quod dederat xp̄s repetit, sed ne tibi pe
reat quicquid ad eū referre uolueris. Siquidē etiā flumi
nis aqua si stare cœperit & ipsa putrescet: & inundatione
facta superueniēs repelletur. Sic planè, sic gratiarū cessat
decursus ubi recursus nō fuerit: nec mō nihil auget̃ ingra
to: sed & quod acceperat uertit̃ ei ī ꝑniciē. Fidelis aūt in
modico: cēsetur dign⁹ munere ampliori. Vnge igit̃ caput
tuū: refundēs in eū q sup̄ra te est: quicqd in te est deuotio
nis: qcquid delectationis: q̄cquid affectionis. Vnge igitur
caput tuū ut si qua ī te est grā referat̃ ad ip̄m: nec tuā quæ
ras gl'iam: sed ipsius. Vngit eñ xp̄m q bonus ei⁹ odor est
Vñ sup̄. ī oī loco. Memēto sanè aduersus hypocritas hūc ꝓcessisse
sermonē. Nolite, inqt, fieri sicut hypocritæ tristes. Nō oī
modā nobis tristitiā īterdicit: sed q̄ ī facie est corā hoīb⁹.
Alioquī cor sapiētis ubi tristitia: & paulū quoq; discipu
los cōtristasse nō piget pro eo ꝙ cōtristati sunt ad salutē.
Nō est talis tristitia hypocritarū: nō in corde: sed in facie
est. Extermināt eñ facies suas. B Nota ꝓinde ꝙ nō dixe
rit nolite esse sicut hypochritæ tristes: sed nolite fieri, hoc
est fingi. Sic qp̄pe uulgo dicit̃. Tristē se facit aut magnifi
cat se, & q beatificat te ī errorē te adducit & filia q̄ simula
tionis sunt: nō ueritatis. Tu aūt cū ieiunaueris unge ca
put tuū, & faciē tuā laua. Extermināt illi faciē: tu aūt laua
re iuberis. Est aūt facies: q̄ in facie est cōuersatio. Hāc fi
delis xp̄i seruus lauat: ne quod offendiculū p̄beat intuen
ti: hypocrita magis exterminat: dum singularia magis &
inusitata sectat̃. Sed nec caput ungit cuius affectio elōga
tur à christo & uanis fauoribus delectat̃. Vngit potius se
metip̄m ut ꝓpriæ fragrātiā opinionis respergat. Aut cer
tè quia māifestū est nō esse caput hypocritæ xp̄m nec suū
tñ qualecūq; caput ungere pōt cuius mēs nō ꝓpriæ testi
monio cōscientiæ: sed adulationibus demulcet̃. Date no
bis (aiunt fatuæ uirgines) de oleo uestro. Cur hoc? Quia Mat. 25
in uasis suis oleū nō habēt. Sed nō est prudentiū huiusce
modi oleū dare. Qđ eñ sibi fieri nolūt: qñ ipi faciēt aliis?
Audi uerò ꝓphetā: cui incerta & occulta sapiētiæ suæ re
uelauerat de⁹. Oleū, inquit, pc̄tōris nō impinguet caput
meū. Emūt oleū istud hypocritæ: sicut ait dñs. Amē dico P̄s. 140.
uobis: receperūt mercedē suā. Extermināt eñ facies suas: Mat. 6.
ut appareāt ieiunātes. Vides quàm breui sermōe hypocri
tas & singularitatis notat & arguit uanitatis. Vide etiā
quàm paucis & corā deo suadeat bōa: & corā hoīb⁹ pu
dere. Vnge caput tuum: & faciē tuā laua: hoc est sic te irre
prehensibilem foris exhibe: ut diuinam tibi cōciliare stu
deas gratiā: & ante oculos humanos nō propriā quæras
gloriā sed auctoris. Potest tñ & alio modo lota facies cō
scientia pura: & unctū caput intelligi mēs deuota. Quòd
si id probas: aduersus duplex uitiū quod maxime solent
appetere ieiunantes, hæc duo uerba ablutionis & unctio
nis dicta uidentur. Alius enim ieiunat studio uanitatis: &
huic dicitur faciem tuam laua. Alius ieiunat cum impatiē
tia & rancore: & huic opus est ut caput ungat. Est aūt ca
put istud mens interior quæ tūc ungitur in ieiunio: cum
spiritualiter delectatur in eo. An uerò tibi nouū uidetur
ut dicamus caput ungi ieiunio? Ego plus dico: etiā impin
guatur. Nunquā ne legisti quod scriptū est: ut alat eos in Psal. 32.
fame? Est ergo ieiuniū corporis, capitis unctio: & carnis
inedia refectio cordis. Quidni dixerim unctionē: quæ &
medetur uulnerib⁹, & exasperatas cōsciētias lenit? Emat
igitur hypocrita ieiunio suo oleū peccatoris: ego meū in
terim non uendo ieiunium: & ipsum mihi oleum est quo
ungar. Vnge, inquit, caput tuū: ne quid fortè murmuris
aut impatiētiæ subeat. Nō solū aūt sed & gloriare ī tribu
latione: sicut ait ap̄ls Gl'iare, inquàm, sed absq; omni stu
dio uanitatis ut sit etiā facies mūda ab oleo peccatoris.

Item in capite ieiunii quomodo debemus cō
uerti ad dominum. Sermo. II.

Conuertimini ad me in toto corde ur̄o in ieiu Ioel. 2.
nio & fletu & plāctu, & scindite corda uestra
& nō uestimēta uestra, ait dñs oīpotens. Quid
sibi uult dilectissimi ꝙ p̄cipit dñs ut conuerta
mur ad eū? Vbiq; eñ est & replet omnia: & nihilominus
cōplectitur uniuersa. Quo me uertā ut cōuertar ad te dñe
deus me⁹? Si ascendero in cælū tu illic es: si descēdero in
infernum ades. Quid iubes quo cōuertar ad te: supra, an
infra, ad dexteram, an ad sinistram? Consiliū istud est fra
tres mei: secretum est quod solis credatur amicis. Myste
rium regni dei est: apostolis reuelatur in aure: nam turbis
nihil dicit̃ absq; parabola. Nisi cōuersi fueritis, inquit, &
efficiamini sicut paruulus iste: non intrabitis in regnum Mat. 18.
cælorū. Agnosce planè: quo uelit ut cōuertamur. Ad par
uulum conuerti necesse est: ut discamus ab eo quia mitis
est & humilis corde. Ad hoc siquidem paruulus datus est
nobis. Sanè idē & magn⁹ est: sed in ciuitate dñi: cui & dr̃,
Exulta & lauda habitatio syō: qa magn⁹ in medio tui san
ct⁹ israel. Quid tu inflaris ò hō? Quid extolleris sine cā? Esai. 12.
Quid alta sapis & oculi tui oē sublime uidēt: qđ tibi non
cedet in bonū? Sublimis quidē dñs: sed nō ita ꝓponitur

tibi. Laudabilis magnitudo illi⁹: nõ etiã imitabilis. Eleua
ta est magnificẽtia illi⁹ & nõ poteris ad eã. Nec si te rupis
p̃s.62. appræhẽdes. Accedet, inqt, hõ ad cor altũ: & exaltabitur
deus. Excelsus siqdẽ dñs & hũilia respicit: & alta à longe
cognoscit. Hũiliare, & apphẽdisti. Hæc planè lex pietatis
& ,ppter hãc legẽ sustinui te dñe. S forte sublimitatis es-
set uia ,pposita & illicit quo õnderet salutare dei quãta
facerẽt hoĩes ut exaltarent? Quàm crudeliter ĩuicẽ sterne
rẽt, inuicẽ cõculcarẽt: quàm ĩpudẽter raperẽt manibusq;
& pedibusconarent ĩ altũ, ut ĩponerẽt sese hoĩes sup capi
ta aliena? Et certè q cõtẽdit supgredi ,pximos multas ĩue
niet difficultates: multos habebit æmulos: multos patiet
cõtradictores: ascẽdẽtes equidẽ ex aduerso. Nihil uerò fa
cili⁹ est uolẽti: quàm hũiliare semetipsum. Hoc uerbũ est
dilectissimi qđ oĩo uosreddit inexcusabiles: ut ne tenue
quidẽ nobis uelamẽ p̃tẽdere liceat. Sed iã ad hũc puulũ
ad mãsuetudinis & hũilitatis magr̃m: quonã mõ cõuerti
necesse sit uideam⁹. D Cõuertimini, inqt, ad me in toto
Ioel. 2. corde ur̃o. Frẽs si dixisset conuertimini: nihil addẽs esset
uobis forsitã libere r̃ndere. Factũ est iã: aliud ,ppone man
datũ. Nũc aũt sp̃ũalis ut audio cõuersiõis nos admonet:
q̃ nõ una die pficit: utinã uel ĩ oĩ uita, qua degimus ĩ hoc
corpe, ualeat cõsummari. Corporis nãq; cõuersio si sola
fuerit: nulla erit. Forma siquidẽ cõuersionis est ista nõ ue
ritas: uacuã uirtute gerẽs speciẽ pietatis. Miser hõ q tot⁹
pergẽs in ea q̃ foris sunt & ignarus ĩteriorũ suorũ: putãs
aliqd se esse cum nihil sit: ĩpe se seducit. Sicut aqua effusus
p̃s.21. sum, ait psalmista in psona hoĩs huiuscemodi: & dispersa
sunt oĩa ossa mea. Et alius qdẽ ,ppheta. Comederũt, ĩquit,
Osee. 8. alieni robur eius & ignorauit. Exteriorẽ quippe supficiẽ
intuẽs salua sibi oĩa suspicat: nõ sentiẽs uermẽ occultũ, q̃
interiora corrodit. Manet tonsura, uestis necnõ mutata
est, ieiuniorũ regula custodit: statutis psallit horis: sed cor
lõgè est à me dicit dñs. Attẽde solerter qd diligas, qd me-
Mat. 15. tuas, unde gaudeas aut cõtristeris: & sibi habitu religio-
nis aĩm secularẽ: sibi pãnis conuersionis inuenies cor per
uersum. Totũ em̃ cor in his quatuor affectionibus est: &
de his accipiẽdũ puto qđ dicit ut in toto corde tuo con-
uertaris ad dñm. Conuertatur ,pinde amor tuus ut nihil
oĩno diligas nisi ip̃m: aut certè ,ppter ip̃m. Cõuertat etiã
ad ip̃m timor tuus: qa puersus est timor oĩs quo metuis:
aliqd p̃ter eũ, aut nõ ,ppter eũ. Sic & gaudiũ tuum & tri-
stitia æque cõuertat ad ip̃m. Hoc aũt ita fiet si nõ nisi fm
eũ doleas aut lætetis. Quid em̃ puersum magis quã læta
ri cũ malefeceris: & in rebus pessimis exultare? Sed et ea
quoq; q̃ fm carnẽ est tristitia mortẽ opat. B Si pro tuo si
ue p proximi pctõ doles bñ facis: & hæc tristitia est ad sa
lutẽ. Si gaudeas ad munera gr̃æ: & hoc gaudiũ sctm̃ est &
securũ gaudiũ in sp̃ũsctõ. Debes & in dilectione xp̃i fra-
ternis cõgaudere psperitatib⁹ & aduersitatib⁹ cõdolere,
Rom. 16 sicut scriptũ est. Gaudere cũ gaudẽtib⁹: flere cũ flentib⁹.
C Verũ nec ip̃a corpalis qdẽ est puipẽdẽda cõuersio: qa
spiritalis hui⁹ amminiculũ noscit esse nõ paruũ. Inde est
q ĩ loco hoc dñs cũ dixisset ĩ toto corde: adiũxit ,ptin⁹, in
ieiunio qđ utiq; corporis est. Volo tñ ãmonitos esse fra-
tres meos obseruãdũ illud nõ ab escis tñ, sed ab oĩb⁹ ille
cebris carnis & uniuersa corpis uoluptate. Imo uerò ie-
iunãdũ lõge ãpli⁹ à uitijs quã à cibis. Sed ẽ panis à quo
uos ieiunare nolo ne fortè deficiatis ĩ uia: & si nescitis pa
nẽ, dico lachrymarũ. Sequit em̃. In ieiunio & fletu & plã
ctu. Exigit em̃ plãctũ à nobis pnĩa p̃teritæ cõuersationis:
exigit fletũ desideriũ futuræ btĩtudinis. Factæ sunt mihi
lachrymæ meæ panes die ac nocte, ait ,ppheta, cũ dicitur
mihi quotidie, ubi est deus tuus. Parũ ei placet huius ui-
p̃s.41. tæ nouitas: q necdũ uetera plãgit: necdũ plangit admissa
pctã: necdũ plãgit tp̃s amissum. Si non plãgis: planè non
sẽtis aĩæ uulnera, cõsciæq; læsionẽ. Sed nec futura satis gau
dia cõcupiscis: si nõ quotidie satis postulas ea cũ lachry-
mis. Min⁹ tibi nota sũt si nõ renuit cõsolari aĩa tua, donec
ueniãt. Addit deinde propheta. Et scindite corda uestra
Ioel. 2. & non uestimenta uestra. Quibus uerbis manifeste prior

ille ppl's iudeorũ & duritiæ cordis & uanæ supstitiõis ar-
guit. Crebra siqdẽ apud eos scissio uestiũ: sed non cordiũ
esse solebat. Qñ em̃ sciderent corda lapidea: q̃ nõ poterãt
nec circũcidi? Scĩdite, inqt, corda ur̃a: & nõ uestimẽta ue-
stra. Quis in uobis est cuius uolũtas circa unũ aliqd solet
obstinatior ĩueniri? Scĩdat cor suũ gladio sp̃ũs qđ est uer
bũ dei: scĩdat illud, & in multas minutias festinet disparti
ri. Alioqn nõ est cõuerti ad dñm in toto corde: nisi scisso
corde. Donec em̃ illã unã accipias in hierl'm, cui⁹ est parti
cipatio in idip̃m: multa interĩ tibi p̃cipiunt, & si ĩ uno of
fenderis, fact⁹ es oĩm re⁹. Sp̃ũs dñi multiplex, ait sapiens: Sap. 7.
nec potes seq multiplicẽ sine ml'tiplici scissione. Audi de
niq; hoĩem quẽ fm cor suũ inuenerat de⁹. Paratũ, ĩquit, Psal. 56.
cor meũ deus: paratũ cor meũ. Paratũ ad aduersa: paratũ
ad ,pspera: paratũ ad hũilia: paratũ ad sublimia: paratum
ad uniuersa q̃cũq; p̃ceperis. Vis pastorẽ ouiũ facere: uis
cõstituere regẽ ppl'orũ: paratũ cor meũ deus: paratũ cor
meũ. Quis ut Dauid fidelis ĩgrediẽs & egrediẽs: & pgẽs
ad ĩperiũ regis? D Et dicebat de pctõrib⁹. Coagulatũ p̃s. 118.
est sicut lac cor eorũ: ego uerò legẽ tuã meditat⁹ sum. In-
de em̃ cordis duritia: inde mẽtis obstinatio: quia medita
tur quis nõ legẽ dñi: sed ,ppriã uolũtatẽ. Scindamus itaq;
corda nostra dilectissimi: quaten⁹ integra ,pinde uestimẽ-
ta seruem⁹. Vestes em̃ nr̃æ uirtutes sunt. Bona uestis cha
ritas: bona uestis obediẽtia est. Btũs q custodit uestimẽta
hæc, ut nõ ambulet nudus. Deniq; beati quorũ tecta sunt Psal. 31.
pctã: etem̃ charitas operit multitudinẽ pctõrũ. Scĩdamus
corda sicut p̃dictũ est ut hæc uestimẽta integra seruemus Iaco. 5.
queadmodũ ĩtegra seruata est tunica saluatoris. Nec mõ
integrã seruat uestẽ scissio cordis: sed & talarẽ eã facit &
polimitã: qualẽ à sctõ patriarcha iacob accepit fili⁹ q præ
cæteris amabat. Hinc nẽpe uirtutũ perseuerãtia: hinc cõ
uersatiõis pulchræ discolor unitas. Hinc illa est gloria re
gis filiæ in fimbrijs aureis: circũamictæ uarietatibus. Põt
tamẽ aliter hæc scissio cordis intelligi: ut siquidẽ prauũ
fuerit scindat ad cõfessionẽ: si durũ ad cõpassionẽ. Quid
ni scindat cor: ut uisceribus effluat pietatis? Quidni scin
dat ulcus: ut sanies effluat? Vtilis prorsus utraq; scissio:
ut nec clausum lateat peccati uirus in corde: nec indigẽti
,pximo claudam⁹ uiscera misericordiæ: ut & ipsi cõsequa
mur misericordiam à domino nostro Iesu christo, qui est
super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Item de ieiunio quadragesi. Ser. III. unde sup.

ROgo uos dilectissimi tota deuotiõe susci
pite quadragesimale ieiuniũ: qđ nõ sola
abstinẽtia cõmendat, sed multomagis sa-
cramẽtũ. Nã si deuote usq; mõ ieiunaui-
mus: utiq; sancto hoc tẽpore ieiunandũ
nobis est multo deuotius. Si quid em̃ ad
ditur ad solitũ abstinentiæ modũ nunquid nõ ualde in
dignũ est ut nobis onerosum sit qđ ecclesia portat uni-
uersa nobiscũ? Hacten⁹ usq; ad nonã ieiunauim⁹ soli: nũc
usq; ad uesperã ieiunabũt nobiscũ pariter uniuersi reges
& prĩcipes: clerus & ppl's: nobiles & ignobiles: simul in
unũ diues & pauper. Hæc idcircò dixerim fratres: ne qs
fortè turbetur à pusillanimitate spiritus: & ieiunium præ
sens qs minori deuotione suscipiat, dũ se fortassis memi-
nerit prioris quoq; ieiunij põdus satis difficile tollerasse.
Hoc em̃ quãtũ põt laborat aduersari⁹ noster: ut holocau
stũ nr̃m deuotionis pinguedine uacuetur: ut & minus ac
ceptũ sit deo, & cõsciẽtia nr̃a in sp̃ũali gaudio min⁹ exhi
laretur, sicq; de pusillanimitate tolerãtiæ etiã cõscientiæ
pusillanimitas generetur. Cuius astutias non ignorãtes,
tota obsecro aduersus eum solicitudine uigilemus, & qa
hilarẽ datorem diligit deus, & ipsa quoq; cõsciẽtia nostra
ampliori exinde fiducia subleuat, ut deuota sint nostra ie
iunia: solicite nobis totius ecclesiæ proponamus exẽpla.
Sed quid de his loquor quos habem⁹ ĩ hac ieiunij obser-
uatione cõsortes: quasi nõ multo excellẽtiores habeam⁹
in ea duces imo & consecratores? Quanta deuotione su-
scipiendũ est nobis qđ à sancto Moyse tanquàm hæredi-

tario iure tradiť:cui ſpeciali præ cæteris ꝓphetis prærogatiua facie ad faciem dñs loquebatur? Quanto feruore amplectendum eſt:quod helias ille commēdat:igneo curru raptus in cælum? Ecce enim quàm multa milia à diebꝰ illis generalis conditio mortis inuaſit:Helias tñ uſqꝫ adhuc conſeruante dño manus eius euaſit. Iam uerò ſi commendāt ieiunium præſens Moyſes & Helias:quãuis magni tñ cõſerui noſtri,quãtũ cõmēdat illud Ieſus dñs nr̄ q̃ & ipſe diebus totidem ieiunauit? Qualis ille eſt:non dicā monachꝰ ſed xp̄ianꝰ:q minus deuote ieiuniũ ſuſcipit qđ ei tradit ip̄e xp̄s? Deniqꝫ tãto deuotius imitãdum nobis eſt dilectiſſimi xp̄i ieiunãtis exēplũ:quãto certiꝰ eſt ꝓpter nos eum ieiunaſſe:nõ ꝓpter ſeip̄m. D Ieiunemus ergo chariſſimi & deuote ieiunemꝰ ſc̄tõ hoc quadrageſime tp̄e ita ſanè ut nouerimꝰ quadrageſimam nr̄am nõ ſolos quadraginta dies habere. Cõtinuanda eñ nobis eſt quadrageſima cũctis diebꝰ miſeræ huiꝰ uitæ:dum ꝑ auxiliũ gr̄æ quæ in quatuor euãgelijs cõmēdať neceſſe eſt nos decalogũ legis ĩplere. Errãt planè q pauciſſimos dies iſtos ad penitētiã ſufficere credũt:cũ certũ ſit totũ uitæ huiꝰ tp̄s nõ

Eſa.55. niſi ad pn̄iam inſtitutũ. Quærite dñm,ait ꝓpheta,nõ ſolũ quadraginta diebus:ſed dũ inueniri põt inuocate eũ dũ ꝓpe eſt. Neqꝫ eñ tũc erit inuocãdi tp̄s:qñ nemini ꝓximꝰ erit deꝰ:ſed alijs q̃dē pñs:alijs uero nimis ualde remotus. Interim ſanè ex eo ꝙ ꝓximus dr̄ manifeſtũ eſt ꝙ nõdũ habeť:ſed tñ haberi & ĩueniri facile põt. Quis tibi uideť ꝓximus fuiſſe illi q̃ incidit in latrones? Vtiqꝫ q fecit cũ eo miām. Ergo qa toto hoc tp̄e miæ proximus eſt:q̄rite dñm chariſſimi dũ inueniri põt:inuocate eũ dũ ꝓpe eſt. Verũtñ pn̄ti quadrageſima maiore nobis eſt feruore q̄rēdus:q̄ nõ ſolũ pars:ſed & ſacr̄m eſt totius tp̄is huius. Propterea ſi fortè diebꝰ cæteris ſtudia ur̄a aliquatenꝰ intepuerãt,dignũ eſt ut nũc ĩ feruore ſp̄us recaleſcãt. A Qđ ſi gula ſola peccauit:ſola quoqꝫ ieiunet,& ſufficit. Si uerò peccauerũt & mēbra cætera:cur nõ ieiunēt & ipſa? Ieiunet ergo oculus q depredatꝰ eſt aĩam:ieiunet auris:ieiunet lingua: ieiunet manus:ieiunet etiã aĩa ip̄a. Ieiunet oculus à curioſis aſpectibus & oĩ petulantia: ut bñ hũiliatus coerceať ĩ pn̄ia q̃ male liber uagabať ĩ culpa. Ieiunet auris nequiter pruriēs à fabulis & rumoribꝰ: & q̄cũqꝫ ocioſa ſunt & ad ſalutē minime ꝑtinētia. Ieiunet lĩgua à detractiõe & murmuratione:ab inutilibus uanis atqꝫ ſcurrilibus uerbis:interdũ quoqꝫ ob grauitatem ſilētij & ab ip̄is q̃ uideri poterãt neceſſaria. Ieiunet manus ab ocioſis ſignis & ab opibus oĩbꝰ q̄cũqꝫ nõ ſunt imperata. Sed & multomagis aĩa ip̄a ieiunet à uitijs & ꝓpria uolũtate ſua. Eteñ ſine ieiunio hoc cætera à dño reprobanť ſicut ſcriptũ eſt: quia in diebus ieiuniorũ ueſtrorũ uolũtates ueſtræ inueniũtur.

Itē de oratiõe & Ieiunio. Ser. IIII. unde ſupra. B

QVia ieiunij quadrageſimalis tēpus aduenit qđ tota deuotione ſuſcipe moneo charitatē ueſtrã dignũ reor aliquatenꝰ exponere quo fructu & quēadmodũ oporteat ieiunare. Primũ quidem fratres ꝑ eo ꝙ ab ip̄is quoqꝫ licitis abſtinemꝰ:ea nobis q̄ prius cõmiſimꝰ illicita cõdonanť. C Quid uerò eſt condonari cõmiſſa : niſi ieiunio breui ieiunia redimi ſempi-

Luc.16. terna? Gehennam eñ meruimꝰ,ubi nullꝰ unquã cibus eſt cõſolatio nulla:terminus nullus:ubi guttam aquæ diues poſtulat & accipere nõ mereť. Bonũ ergo & ſalutare ieiuniũ:quo redimũtur æterna ſupplicia:dũ remittũtur hoc mõ pc̄tã. Non ſolũ aũt abolitio eſt pc̄tõrum : ſed extirpatio uitiorũ,nõ ſolũ obtinet ueniã:ſed & ꝓmereť gr̄am,nõ ſolũ delet pc̄tã præterita q̃ cõmiſimus:ſed & repellit futura q̃ cõmittere poteramus. Dicã unũ adhuc qđ facile capiatis:ſæpius,niſi fallor,exp̄ti. Ieiuniũ orationi deuotionē & fiduciam donat. Et uide quēadmodũ ſibi inuicē ieiunium & oratio ſocientur: ſicut ſcriptũ eſt:frater adiuuãs

Eccli.35. fratrē ambo cõſolabuntur. Oratio uirtutē impetrat ieiunandi:& ieiuniũ gr̄am promeretur orandi. Ieiunium orationē roborat:oratio ſc̄tificat ieiunium & dño repræſentat. Quid enim ieiunium nobis proderit:ſi reliquatur in terra? quod abſit. Subleuetur ergo ieiuniũ penna quadã oratiõis. Verũ huic ne fortè minus ſufficiat:alterã queqꝫ neceſſe eſt ſociari. Oratio iuſti,ait ſcriptura,penetrat cælos. D Sint ergo ieiunio noſtro ut facile cælos penetret Eccli.35

alæ duæ:orationis ſcilicet atqꝫ iuſtitiæ. Iuſtitia uerò quæ eſt niſi quæ cuiqꝫ reddit qđ ſuũ eſt? Noli ergo quaſi ſolũ attēdere deũ:debitor enim es etiã prælatis:etiã fratribus tuis:nec uult deus ut paruipēdas:quos ipſe minimè paruipēdit. Neqꝫ enim ſine cauſa,ait apoſtolus. Prouidētes bona nõ tñ coram deo:ſed etiam coram hominibus. Di- 2.Co.9.

cebas fortaſſe:ſufficit mihi ſi tñ deus approbat qđ ago, quæ mihi de hũano cura iudicio? Sed certus ſis ꝙ ei minimè placeat quicq̃d cũ ſcandalo filiorũ eius,& cõtra ipſius feceris uoluntatē:cui obedire te tanquã eius uicario oportebat. Sc̄tĩficate,inquit,ieiuniũ:uocate cœtũ. Quid eſt enim cœtũ uocare? Vnitatē ſeruare:diligere pacē:fra-

ternitatem amare. Superbus ille phariſæus ieiunium ha- Ioel.2.

buit:ieiunium ſanctificauit:q̃ nimirum & ieiunauit bis in ſabbato,& gratias egit deo. Sed nõ uocauit cœtũ dicēs. Nõ ſum ſicut cæteri hoĩm:ideoqꝫ ala una nitēs,ieiunium eius non peruenit in cælum. Vos ergo chariſſimi lauate manus ueſtras in ſanguine peccatoris:& omnino ſoliciti eſtote ut alas duas habeat ieiuniũ ueſtrum: ſanctimoniã: ſcilicet & pacē:ſine qua nemo uidebit deum. Sanctificate ieiunium ut pura intentio,& deuota oratio diuinè illud offerat maieſtati:uocate cœtum,ut cõgruat unitati. Laudate dñm in tympano & choro:ut concors ſit mortificatio carnis. A Porrò quia & de ieiunio & de iuſtitia aliqua diximus:dignum eſt ut de oratione queqꝫ pauca loquamur. Hæc enim quantò efficacior eſt ſi fiat ut debet tantò callidius impediri ab aduerſario ſolet. Interdũ eñ grauiter impediť oratio à puſillanimitate ſp̄us & timore immoderato. Hoc autem tunc ſolet fieri: cum ſic cogitat homo propriam indignitatem:ut non conuertat oculos ad diuinam benignitatem. Abyſſus eñ abyſſum inuocat abyſſus luminoſa, abyſſum tenebroſam, abyſſum miſericordiæ,abyſſum miſ̄iæ. Profundũ nãqꝫ ē cor hoĩs,& imꝑſcrutabile. Sed ſi magna eſt iniquitas mea multò maior eſt dñe pietas tua. Ideoqꝫ cũ ad meipſum turbata fuerit anima mea:memor ſum multitudinis miſericordiæ tuæ, & reſpiro in ea:& cũ introiero in potētias meas nolo memorari iuſtitiæ tuæ ſolius. Verũtamē ſicut periculũ eſt ſi fuerit oratio nimis timida:ſic in cõtraria parte nõ minus imo & maius periculũ eſt ſi fortè fuerit temeraria. De his qui ſic orãt audi quid loquatur ad prophetã dominus. Clama,inquit,ne ceſſes:quaſi tuba exalta uocem tuã &c. Quaſi tuba,inquit,qa in ſpiritu uehemēti ĩcrepãdi ſunt Eſai.58.

temerarij. Me etenim quærunt: qui ſeipſos nõdum inuenerũt. Nec hoc dico ut pc̄tõribus auferã orãdi fiduciam: ſed uolo eos orare tanquã gentē quæ peccatũ fecerit nõ iuſtitiã. Orēt pro indulgentia peccatorũ ſuorũ in animo cõtrito & ſpiritu humilitatis:quemadmodũ publicanus ille:Deus,inquit,propitius eſto mihi peccatori. Temeritatem:eñ dico:qñ is in cuius conſcīetia peccatũ adhuc, Luc.18.

aut uitiũ aliquod regnat:ambulat in magnis & mirabilibus ſuper ſe:minus ſolicitus ꝓ periculo animæ ſuæ. Tertium periculum eſt:ſi ſit oratio tepida,& nõ ex uiua affectione procedens. Timida quidem oratio cælum non penetrat:qa reſtringit animũ timor immoderatus,ut oratio non dicam nõ aſcendere,ſed nec procedere queat. Tepida uerò in aſcenſu langueſcit,& deficit:eò ꝙ non habeat uigorem. Nã temeraria aſcēdit ſed reſilit: reſiſtitur enim ei nec tñ nõ obtinet gratiã,ſed & mereť offenſam. Quæ uerò fidelis,& humilis,& feruēs orõ fuerit:cælũ ſine dubio penetrabit:unde certũ eſt ꝙ uacua redire nõ poterit.

Itē de triplici mõ orõnis. Sermo. V. Vnde ſupra.

CHaritas qua ꝓ uobis ſolicitus ſum fratres mei, cogit ut loquar uobis:& urgēte ea multò ſæpius loquerer: niſi tã multis occupationibus impedirer. Nec mirũ ſi ſolicitus ſum ꝓ uobis: cum inueniam in meipſo materiam multã,& occaſionem

ſolicitudinis. Quoties eñ ꝓpriã miſeriam, & multimoda
pericula cogito: haud dubiũ quin ad meipſum cõturbe-
tur aĩa mea. Nec minor mihi ſolicitudo eſt ꝑ ſinglis qui-
buſcũq; ueſtrũ: ſi tamẽ diligo uos tanquã meipſum. No-
uit ipſe q ſcrutať corda quoties in corde meo ꝓpriæ ſoli-
citudinis prepõderat ſolicitudo ueſtra. Nec mirũ ſi mul-
ta mihi ſolicitudo eſt: & timor magn⁹ cõturbat me ſuper
oĩbus uobis: quos uideo in tãta miſeria, & tãtis conſtitu-
Periculum. tos eẽ periculis. Ipſi eñ (ut manifeſtum eſt) geſtamus la-
queũ noſtrũ: ubiq; ꝓpriũ circunferimus inimicũ: carnem
hanc loquor de pc̃tõ natã: in pc̃tõ nutritã corruptã nimis
ipſa origine: ſed multò amplius praua cõſuetudine uitia-
tam. Hinc eſt ꝙ tã acriter caro aduerſus ſpm̃ cõcupiſcit:
ꝙ aſſiduè murmurat, & impatiẽs eſt diſciplinæ: ꝙ illicita
ſuggerit: ꝙ nec rationi obtemperat nec inhibeť ullo ti-
more. Huic accedit: hãc adiuuat: hac utiť ad impugnãdos
nos calidiſſimus ſerpẽs cui nullũ aliud deſideriũ eſt: nul-
lum ſtudiũ: nullũ negotiũ niſi effundere ſanguinem ani-
marum. Hic eſt qui iugiter machinatur malum: qui deſi-
deria carnis inſtigat: qui concupiſcentiæ ignem natura-
lem quodammodo uenenatis ſuggeſtionibus ſufflat: illi-
citos motus inflãmat pc̃ti occaſiões parat: & mille nocẽ-
di artibus corda hominũ tentare nõ ceſſat. Hic eſt q ma-
nus noſtras proprio cingulo alligat: & (ut diciť) baculo
Remedium. noſtro nos cedit, ut caro quæ data eſt in adiutoriũ: in rui
nam nobis, & in laqueũ fiat. Sed quid prodeſt indicaſſe
pericula ſi nulla conſolatio: nulla adhibeantur remedia?
Grãde quidẽ periculũ eſt, & grauis lucta aduerſus dome-
ſticum hoſtẽ: maximè cũ nos aduenæ ſimus: & ille ciuis,
ille ſuã inhabitet regionem: nos exules ſimus, & peregri-
ni. Magnum quoq; diſcrimẽ aduerſus diabolicæ fraudis
aſtutias: tã crebros: imo cõtinuos habere cõflictus quem
nec uidere quidẽ poſſumus: & quem nimis aſtutum fece-
rit tam natura ſubtilis quàm longa exercitatio maliciæ
eius. Verũtamẽ in nobis eſt ſi uinci uolum⁹: & nemo no-
ſtrũ in hoc certamine deijciť inuitus: Sub te eſt ô homo
appetitus tuus, & tu dñaberis illius. Poteſt inimicus ex-
citare tẽtatiõis motũ: ſed in te eſt ſi uolueris dare ſeu ne-
gare cõſenſum. In tua facultate ẽ ſi uolueris inimicũ tuũ
facere ſeruũ tuũ: ut omnia tibi cooperẽtur in bonũ. Ecce
enim inflãmat inimicus deſideriũ cibi uanitatis, aut im-
patientiæ cogitationes ingerit: aut excitat libidinis mo
tum: tu ſolũmodo ne conſenſerit: & quoties reſtiteris to-
ties coronaberis. Verũtamen negare non poſſumus fra-
tres moleſta ſunt hæc, & periculoſa: ſed & in ipõ certami-
ne ſi uiriliter reſiſtim⁹, quædã pia trãquillitas de cõſciẽ-
tia bona naſcitur. Credo etiã ſi cagitationes iſtas quãci-
to in nobis aduertimus nõ patimur remorari: ſed in ſpi-
ritu uehemẽti animus aduerſus illas excitať: qm̃ inimic⁹
cõfuſus abſcedet à nobis: nõ tam libenter ilico reuerteť.
Sed qui ſum⁹ nos aut quæ fortitudo noſtra ut tã multis
tẽtationibus reſiſtere ualeamus? Hoc erat certè qđ quæ
rebat deus: hoc erat ad qđ nos ꝑducere ſatagebat: ut ui-
dẽtes defectũ noſtrũ: & ꝙ non eſt nobis auxiliũ aliud ad
Orõnis refugiũ. eius miam tota humilitate curram⁹. Propterea rogo uos
fratres, ut ſemꝑ ad manũ habeatis tutiſſimũ oratiõis re-
fugiũ: de qua etiã memini me paulò ante in fine ſermõis
eſſe locutũ. Verũtamẽ quoties de oratione loquor uer-
ba quædã humanæ cogitatiõis audire mihi uideor ĩ cor-
de uoſtro: quæ & ab alijs frequẽter audiui: & nunquã ex-
ꝑtus ſum in corde meo. Quid eñ eſt qđ licet nunquã ab
orõne ceſſemus: uix unquã experiri uideať aliqs noſtrũ,
qs ſit oratiõis ſue fructus? Sicut ad orationẽ accedimus
ſic redire uidemur: nemo nobis rñdet ṽbũ: nemo qcquã
donat: ſed laboraſſe uidemur ĩcaſſum. Sed qd ĩ euãgelio
Ioan. 7. dicit dñs? Nolite, ait, iudicare ſm faciẽ: ſed iuſtũ iudiciũ
iudicate. Quod eſt aũt iuſtũ iudicium? fidei: quoniam iu
ſtus ex fide uiuit. Ergo iudiciũ fideiſeqre: & nõ expimẽ-
Mar. 11. tũ tuũ: qm̃ fides qdẽ uerax: ſed experimẽtum fallax. Quæ
eſt ergo ṽitas fidei: niſi qđ ꝓmittit ipẽ fili⁹ dei? Quicqd
orãtes petitis credite qa accipietis: & fiet uobis. A Ne-
mo ueſtrũ fratres paruipẽdet orõnẽ ſuã. Dico eñ uobis:
qa ipẽ ad quẽ oramus nõ paruipẽdit eã. Priuſquã egreſſa
ſit ab ore noſtro ipẽ ſcribi iubet eã ĩ libro ſuo. Et unũ ĩdu
bitãter ẽ duob⁹ ſperare poſſumus: qm̃ aut dabit qđ peti-
mus aut qđ nobis nouerit eſſe utilius. Nos eñ qd orem⁹
ſicut oportet, neſcimus: ſed miſereť ille ſuꝑ ignorãtiã no-
ſtrã & orationẽ benigne ſuſcipiẽs, qđ nobis aut oĩno nõ
eſt utile: aut nõ tã cito dari neceſſe eſt minime tribuit: orõ
tñ ĩfructuoſa nõ erit. Ita ſane ſi fecerim⁹ qđ monemur in
pſalmo: id eſt ſi delectemur in dño. B Ait eñ ſanctus da
uid. Delectare in dño: & dabit tibi petitiones cordis tui. Pſal. 36.
Sed qd ô ꝓpheta ꝙ tã abſolute mones delectari ĩ dño: ac
ſi ad manũ nobis ſit hmõi delectatio? Delectatiõem cibi:
ſomni: & quietis & cæterorũ q̃ in terra ſunt nouimus: de⁹
autẽ quã delectationẽ habet ut in eo delectemur. Fratres
mei: ſeculares hoc dicere poſſunt: uos non poteſtis. Quis
eñ ueſtrũ eſt: q nõ ſæpe expertus ſit cõſcientiæ bonæ de-
lectationẽ: q non guſtauerit ſaporẽ caſtitatis: humilitatis:
charitatis? Nõ eſt hæc delectatio pot⁹ neq; cibi: aut ſimi-
lis cuiuſlibet rei, delectatio tñ eſt: & maior oĩb⁹ illis: diui
na eñ eſt & nõ carnalis delectatio: & cũ ĩ his delectamur:
plane delectamur ĩ dño. Sed cauſanť multi fortaſſe ꝙ affe- Luc. 16.
ctũ hũc delectabilẽ & dulciorẽ ſuꝑ mel & fauũ rarius ex-
periantur: nimirũ qa tẽtationib⁹ interim exercentur: mul
toq; uirilius agunt: ſi uirtutes ipſas nõ ꝓ delectatiõe quã
experiantur: ſed ꝓ uirtutib⁹ ipſis & ꝓ ſolo bñplacito dei
tota intentione: & ſi nõ tota affectiõe ſectanť. Nec dubiũ
quin optime compleat q̃ hmõi eſt prophetæ admonitiõi
qua dicit: delectare in dño: qm̃ nõ de affectu loquitur, ſed
de exercitio. Affectus eñ ille beatitudinis eſt: exercitium
uerò uirtutis. Delectare, inquit, in domino ad hoc tende,
ad hoc conare ut in domino delecteris: & dabit tibi peti-
tiones cordis tui. Sed conſidera ꝙ petitiões cordis dixe-
rit: quas approbat iudicium ratiõis. Nec habes unde cau
ſeris: ſed unde magis tãto affectu in gratiarum actiõe uer-
ſeris quãdoquidem tãta ſuper te cura eſt deo tuo ut quo
ties ignorans quæris quod tibi inutile eſt: nõ te audiat ſu
per hoc ſed mutet illud utiliori dono. Sic & pater carna-
lis paruulo quærenti panem: libenter porrigit: querenti
cultellum quem nõ neceſſarium putat non conſentit: ſed
magis panem ei quem dederat frãgit uel per aliquem mi-
niſtrorum frangi præcipit ut nihil ille habeat periculi, ni
hil laboris. D Porrò petitiões cordis in trib⁹ credo cõ
ſtare: nec uideo quid præter illa electus quiſq; ſibi debeat
poſtulare. Duo quidẽ huius tpis ſunt: id eſt bona corpo-
ris & aĩæ: tertium uero beatitudo æternæ uitæ. Nec mire
ris ꝙ bona corporis à deo dixerim eſſe quærenda: qm̃ ei⁹
ſunt corporalia omnia: ſicut & ſpũalia oĩa bona. Ab eo er
go petendum & ſperãdũ nobis eſt: unde poſſimus in eius
ſeruitio ſuſtentari. Verũtamen pro neceſſitatib⁹ aĩæ orã-
dũ nobis eſt & frequẽtius & feruẽtius, id eſt ꝓ obtinẽda
grã dei aĩæq; uirtutibus. Sic & ꝓ uita æterna tota pietate
& toto nobis orãdũ eſt deſiderio: ubi nimirũ corporis &
aĩæ plena & ꝑfecta ſit btĩtudo. In his ergo trib⁹ ut cordis
petitiões ſint, tria nobis ſunt obſeruãda. Nã & ĩ pria qdẽ
ſuꝑfluitas: & ĩ ſcđa ĩpuritas: & electio interdũ ſurripe ſo
let ĩ tertia. Nõnũquã ei tꝑalia q̃ri ſolẽt ad uoluptatẽ: uir-
tutes ad oſtẽtationẽ. Sed & uitã æternã fortaſſis aliq nõ ĩ
hũilitate q̃rũt: ſed tãquã in fiducia ſuorũ meritorũ. Nec
hoc dico qn accepta grã fiduciã dõet orãdi: ſed nõ oportet
ut ĩ ea cõſtituat qſquã fiduciã ĩpetrãdi: hoc ſolũ cõferunt
hæc ꝑmiſſa dona: ut ab ea miſericordia q̃ tribuit hæc: ſpe
rentur etiã ampliora. Sit ergo orõ que pro tꝑalib⁹ eſt cir
ca ſolas neceſſitates reſtricta: ſit orõ que pro uirtutib⁹ eſt
animæ etiã ab omni impuritate libera & circa ſolũ bene
placitũ dei intenta. Sit ea quæ fit ꝓ æterna uita in oĩ hũi
litate: præſumens de ſola ut dignũ eſt miſeratiõe diuina.

In quadrageſima de oratione dominica.

Sermo. VI. unde ſupra.

A

FIat uolũtas tua ſicut in cælo & in terra. Volũtas do- Mat. 6.
mini fratres quæ prius angelos creauit faciẽs eoſdẽ:

Ioan.1. postmodũ ĩ eis facta beauit. Sicut eñ uerbum quod erat
in prĩcipio: carnẽ suscipiẽs: dicit & uerè dicit factum caro,
sic uoluntas illa æterna in angelo facta est: cũ angelicã
oĩno in se absorbuit uolũtatẽ. Quidni dicat facta in angelo:
cũ angelica facta est? Hæc enim summa illiꝰ fœlicitatis
est: hic uoluptatis cælestis torrens, q̄ diuina uoluntas ipa
facta est etiã angelorũ: ut quẽadmodũ placet deo uniuersitas
ãministratiõis huius: sic & ipsi in cũctis gaudeãt, in
oĩbus delectent. Hoc igit oremus ut hec uolũtas sicut in
cælestibus facta est creaturis: fiat etiam ĩ terrenis: ut sicut
angelus sic & hõ adhærens deo unus cum eo spũs sit. B
Sed heu me, quot obstacula separãt: quot ꝓhibent impedimenta?
Obĳcit sese malitia mediam: obĳcit infirmitas:
obĳcit cõcupiscẽtia & ignorãtia nr̃a. Inest eñ nobis quasi
à natura: magis autẽ ab exterminio naturæ affectio q̄dã
pessima & libido nocendi: ut inextinguibilis inueniat in
miseris aĩabus nostris malitiæ delectatio. Quid uerò longius
à uoluntate diuina? Planè chaos magnũ inter nos &
illã firmatũ est in hac parte: cũ semp cũ delectet p̃stare bñficia,
& ingratis nobis ecõtra suggerat affectio crudelissima
& innoxĳs uelle nocere. Hinc oĩs radix amaritudinis
germinat: hinc inuidiæ: hinc detractiones: hinc dissentiones
pullulant: hinc siluescũt inimicitiæ. Ad hæc q̄dẽ germina
uirulẽta præscidi semp necesse est falsæ iustitiæ: qua
uidelicet extorquemus à nobis: ne cui faciamus q̄d nolumus
nobis fieri: sed quæ uolumꝰ ut faciant nobis hoĩes &
nos eis eadẽ faciamꝰ. Eradicari tñ aut extirpari à cordibꝰ
nostris oĩno nõ poterit malitia: donec in mũdo fuerimꝰ,
qui positus est in maligno. Cõterit quidẽ serpẽtis caput
sed experiri est frequẽter calcaneo insidiãtẽ. Secũdo loco
ipsa quoqꝫ corruptibilis huius infirmitate corporis præpedimur:
ne uolũtas nr̃a diuinæ ualeat cohærere. Nobis
q̄dẽ q̄d molestũ sentimus nõ põt nõ displicere. & frequẽter
in his uoluntas nostra à diuina dissidet uoluntate: cui
ne penitus aduerset: fortitudo est nobis necessaria: quæ
scd̃a species est uirtutis. Nec sola impedit afflictio corporis:
impedit & concupiscentia: qua multiplicibus & inexplebilibus
distrahimur desiderĳs. Quando aũt poterit
an fructuosa & ãgulis plena uolũtas ei uniri: quæ rectissima
est: & oĩmodis indistorta? Heu mihi dñe deꝰ q̄a ũdiqꝫ
mihi bella: undiqꝫ tela uolãt: undiqꝫ ꝑicula: undiqꝫ impedimẽta.
Quocũqꝫ me uertã nulla usqꝫ securitas ẽ: & quæ
mulcẽt & q̄ molestant timeo: & esuries & refectio: & som-
Pro.30. nus & uigiliæ: & labor & requies militant contra me. Diuitias
& pauptates ne dederis mihi orat sapiens nimirũ
q̄a utrobiqꝫ laqueꝰ: utrobiqꝫ ꝑiculũ. Q̄d si reprimit tẽperãtia
cõcupiscẽtiã (hoc q̄ppe unicũ in hmõi remediũ est)
erit q̄dẽ unio iã nõnulla: sed plena nõ erit. Hic & apl's de
se fatet, Ego ipse, ait, mẽte consentio legi dei: carne autem
Rom.7. legi peccati: q̄ est in mẽbris meis. Ex parte ergo cohæret:
& ex parte dissidet: donec ueniat q̄d perfectũ est & quod
ex parte est euacuet. Quarta est ignorantia: quã & ipsam
nobis plurimum obesse non ignoratis. Quo enim pacto
uolũtatem dei ꝑuiã sequar ubi ignoro eã? Cognosco aũt
tantũ ex parte: & necdum sicut cognitus sum. Propterea
inq̄renda sunt nobis cũ oĩ desiderio incrementa prudentiæ:
ut magis ac magis notã faciat nobis deus uolũtatem
suam: ut sciamus q̄d acceptũ sit ei oĩ tẽpore. Sic uirtutum
cõsummatio, iustitiæ, fortitudinis, tẽperãtiæ, & prudẽtiæ
unionẽ illã tã fœlicẽ quàm desiderabilẽ consummabit: ut
sit nobis cũ deo una uolũtas: & q̄cũqꝫ ei placent: placeãt
simul & nobis: atqꝫ hoc nobis erit (ut de angelis supradictũ
est) oĩno ꝑfecta iocũditas. Oremus aũt ut adueniat regnũ
dñi, quo uidelicet nobis plena sit de regni ꝑtãte securitas.
Q̄d aũt petimꝰ ut sanctificet nomen eius: oĩno iã supra
nos in eius notitiã pergere cõcupiscimꝰ. Vbi nimirũ
nobis ĩ nobis & fœlix securitas & secura felicitas fuerit: ĩ
eũ q̄ sup nos ẽ tota iã spũs uehemẽtia rapiemur. B Sctificet
nomẽ tuũ. Nomẽ eiꝰ gl'ia eiꝰ. Et illa q̄ñ nõ sctã? Fieri
tñ dicit sctã gl'ia eiꝰ cũ ĩ sanctitate glorificat a nobis sicut
& uolũtatẽ eiꝰ q̄ æterna est in nobis ut nr̃a fiat fieri postulamus.
Hoc ergo primũ fieri petimus q̄d maximũ est: ut
nobis gl'iæ illiꝰ innotescat sanctitas illibata. Exĩde quod
ad nos spectat optamꝰ & regni potestatẽ ꝓpter securitatẽ:
& uolũtatis eius ĩ nobis pfectionẽ ꝓpter iocũditatẽ.
Sed q̄a necdũ illa pfectione gaudẽtes: nõ sine magno labore
diuinæ possumus obtẽperare uolũtati: opus est cibo
ne dficiamꝰ: opus est ĩ quã pane quotidiano. Sæpius
quoqꝫ oberrãtes ab ea: & delinq̄ntes hoc derelinquẽtes
eã: necessario pro indulgẽtia supplicamꝰ dicẽtes. Dimitte
nobis debita nr̃a &c. At ne fortè ĩ eo recidamꝰ post acceptã
ueniã pctõrũ: orãdus à nobis idẽ ipse est: ne ĩducat
nos in tẽtationẽ: sed magis educat nos, & liberet à malo.

Item in quadragesima de peregrino, de mortuo, & crucifixo. Sermo. VII.

OBsecro uos tanquã aduenas & pegrinos abstinere uos à carnalibus desiderĳs. Fœlices q̄ se p̃senti sc'lo nequã aduenas & pegrinos exhibent 1.Pet.2.
ĩmaculatos se custodiẽtes ab eo. Neqꝫ eñ habemus
hic manẽtẽ ciuitatẽ: sed futurã inq̄rimꝰ. Abstineamꝰ
ergo à carnalibꝰ desiderĳs quæ militãt aduersus aĩam tanquã
aduenæ & pegrini C Peregrinus siq̄dẽ uia regia incedit
nõ decliat ad dexterã neqꝫ ad sinistrã: si fortè iurgãtes
uiderit, nõ attẽdit: si nubentes aut choros ducentes:
aut aliud quodlibet faciẽtes nihilominꝰ trãsit q̄a pegrinus
est, & nõ ꝑtinet ad eũ de talibꝰ. Ad patriã suspirat: ad
patriã tendit: uestitũ, & uictũ habẽs nõ uult alĳs onerari.
Btũs planè q̄ suũ sic agnoscit, sic deplorat incolatũ, dicẽs
dño. Q̄m aduena ego sum apud te: & peregrinꝰ sicut oẽs Psal.38.
p̃res mei. Magnũ hoc q̄dẽ sed fortè gradus aliquis altior
est. Nã pegrinus & si nõ admiscet ciuilibꝰ: aliq̄ñ tñ delectat
uidere quæ fiũt: aut audire ab alĳs, aut ipse narrare q̄
uiderit, & hmõi, & si penitꝰ nõ retinet: detinet tñ & retardat
dũ minꝰ memor patriæ: minori accelerat desiderio.
Nã & tãto tpe põt in his delectari: ut iam nõ solũ remoret,
& minus cito ueniat: sed & remanens ex toto nec
tarde quidẽ ꝑueniat. Quis igit est magis alienus ab actibus
seculi quàm pegrinꝰ? Profectò q̄bus dicit apl's. Mor Collo.3.
tui enim estis, & uita uestra abscõdita est cum christo in
deo. Peregrinus nimirum potest facile occasione uiatrici
plus quàm oportet & detineri quærendo & prægrauari
portando. Mortuus si desit etiã ipsa sepultura, nõ sentit.
Sic uituperãtes ut laudantes: sic adulãtes audit ut detrahẽtes:
imo uerò nec audit quia mortuus est. Omnino fœlix
mors quæ sic immaculatũ seruat, imo penitus alienũ
facit ab hoc seculo. Sed necesse est ut q̄ nõ uiuit in se uiuat
christus in illo. Hoc est eñ quod ait apostolus. Viuo
autem iam non ego, uiuit uerò in me christus. Ac si dice- Gal.2.
ret. Ad alia quidem omnia mortuus sum non sentio: non
attendo: nõ curo: si qua uerò sunt christi: hæc uiuum inueniũt
& paratum. Nam si non aliud possum, saltem sentio:
placet quod ad eius honorẽ fieri uideo: displicẽt quæ
aliter fiunt. Magnus omnino gradus est iste. At fortasse
poterit aliquid adhuc superius ĩueniri. In quo ergo quæremꝰ?
In quo putas nisi in eo de quo nũc loquebamur q̄
raptus est usqꝫ ad tertium cælum? Quis eñ prohibet tertium
cælum dicere: si quẽ gradũ supra istos poteris inuenire?
Audi igit ipsum de hac tãta altitudine nõ in se glo-
riãtem: sed dicẽtem. Mihi absit gloriari nisi in cruce dñi Gal.6.
nostri Iesu christi: per quem mihi mundus crucifixus est
& ego mundo. Non solum, inquit, mortuus mundo, sed
& crucifixus: q̄d est ignominiosum genus mortis. Ego
illi: pariter & ipse mihi. Omnia que mundus amat, crux
mihi sunt: delectatio carnis, honores, diuitiæ, uanæ hominũ
laudes. Quæ uerò mũdus reputat crucem: illis affixus
sum: illis adhæreo: illa toto amplector affectu. An nõ
maior iste est secũdo, & primo gradu? Peregrinus si prudens
est & non obliuiscitur suæ peregrinatiõis (licet cũ
labore) transit: & non magnopere secularibus implicatur.
Mortuus æquè blanda huius seculi sicut aspera spernit.
Qui uerò raptus est usqꝫ ad tertium cælum: crux illi
est omne cui mundus inhæret: & his adhæret quæ mun-

do crux esse uidetur. Quāuis in his uerbis apostoli illud quoq; nō incōgrue posset intelligi: crucifixū ei mūdum reputatione: ipsum uerò mūdo crucifixum cōpassione. Crucifixū eīn mundū uidebat obligationibꝰ uitiorū: & ipse crucifigebaꝛ ei p cōpassionis affectū. Pēsemus singu li in quo gradu quisq; sit positus: & studeamꝰ pficere de
Psal. 83. die in diē: qm̄ de uirtute in uirtutē uidebiꝛ deus deorū in sion. Maximè uerò hoc sancto tpe in oī obsecro puri tate cōuersari studeamus: ubi & certus & breuis dierum numerus positus est: ne desperet hūana fragilitas. Nam si diciꝛ nobis in oī tpe soliciti estote oīno ad custodiendā puritatē uestræ cōuersationis: qs nō desperet? C Nūc aūt monemur breui dierū numero: oēs aliorū temporū negligētias emēdare: ut uel gustemus dulcedinē pfectæ puritatis: & oī deinceps tempore in cōuersatione nostra sanctæ huius quadragesimæ uestigia clara resplendeant. Conemur ergo fratres sanctū hoc tempus tota deuotiōe suscipere: & nunc magis arma spiritualia reparare. Nunc enim generali quodā totius orbis exercitu: cōtra diabo lum saluator cōgrediꝛ: beati qui sub tali duce strenuè mi litarint. Toto siquidē anno domestica regis familia mili tat, & assidua est in bellorū procinctu: semel autem & cer to tēpore uniuersum imperiū generali cōgregatur exer citu. Fœlices uos qui domestici meruistis esse: quibꝰ di cit apostolus. Iam non estis hospites & aduenæ: sed estis
Ephe. 2. ciues sanctorū & domestici dei. Quid igiꝛ facturi sunt q toto anno pugnam susceperūt: quādo & ipsi rudes & ua cātes prius spūalia arma arripiunt? V tiq; solitò amplius solitæ opus est insistere pugnæ: ut magna quædā uictoria regi nostro ad gloriam, nobis proueniat ad salutem.

De sancto benedicto abbate. Sermo.

Conuenietibus uobis in unū ad audiendū uer bum salutis: magnꝰ mihi timor fratres mei ne qs fortè minus dignè illud recipiat, & non si cut recipiēdū est uerbū dei. Scio eīn terrā quæ sæpius supueniēte in se recipit imbrē si fructū nō fecerit reprobā fore & pximā maledicto. Et ego utiq; si possem benedictiones illi dare mallem: & nō maledictiones. Imo uerò ipsam benedictionē cælestis pris uestri nō meā quā tamē ipso quidē dignāte accipitis p os meū opto uobis benedictionem manere semper, nec in maledictionē posse mutari. Celebremus hodie magistri nostri gloriosi bene dicti natalem: p eo uobis, & de eo solēnis ex more sermo debetur. Cuius dulcissimū nomē: cum omni uobis iocū ditate amplectendū est, & honorandū: qm̄ ipe dux uester ipse magister, & legifer uester est. Delector quidē & ego in ipsius memoria: licet non meo sine rubore beati huius patris nomē audeam memorari. Est enim mihi de ipsius imitatione uobiscum seculi abrenunciatio, & monasticæ professio disciplinæ: sed singl'ariter sine uobis cū eo par ticipo nomē abbatis. Abbas fuit, & ego. O abbas & ab bas. Nomē unum: sed in altero sola magni noīs umbra. Ministerium unum sed heu me quàm dissimiles ministri: quātū ministratio ipsa dissimilis. Ve mihi si tam longè à te fuero ô beate benedicte i futuro quàm à tuæ uestigiis sanctitatis longè esse reperior in præsenti. Sed non mihi hæc apud nos perorare necesse est. Scio q scientibus me loquor: tantum peto ut pudorē hūc, & hūc timorē meū fraterna compassione leuetis. Qm̄ tn̄ oīno dispēsatio mi hi credita est: & si nō habeo apud me quod uobis appo nam: quæram à btō bn̄dicto tres panes qbus uos pascā. Reficiat uos sanctitas eius: iustitia eius: pietas eius. Re colite dilectissimi: q nō oēs q in pcessione dn̄i fuerūt sua illi prostrauerint uestimenta. In illa, inquàm, processione quā annuēte dn̄o in pximo sumus celebraturi: qn̄ uenie ti dn̄o ad passionē, & sedenti sup asellū populi occurre runt: nō oēs uestimēta sua psternebant in uia: sed cæde bant aliqui ramos de arboribus. Non erat hoc magnum qđ gratis acceperant: gratis dabant. Veruntamē nec ipsi quidē penitus ociosi fuerunt: sed nec à pcessiōe leguntꝛ exclusi. Fratres mei, piū xp̄i iumentum: q cū propheta dicere potestis. V t iumentū factꝰ sum apud te & ego sem Psal. 72.
per tecū: uos qbus insidet xp̄s: qm̄ anima iusti sedes est sa pientiæ: & apostolus pdicat christū dei uirtutē & dei sa
pientiā: si nō habeo uestes quas pedibꝰ uris psternā: tēta 1. Cori. 1.
bo uel ramos cædere de arboribꝰ: ut tātæ pcessiōi uel pa rū aliqd nō desit mynisterij mei. Arbor fuit btūs bn̄dictus grandis atq; fructifera: tāquā lignū qđ plātatū est secꝰ de cursus aquarū. Vbi sunt decursus aquarū? Profecto i ual libus: qa inter mediū mōtiū ptrāsibūt aquæ. Quis eīn nō uideat etiā torrētes montiū ardua declinare: & mediū ad
hūilitatē semp diuertere uallis? Sic pfecto sic deꝰ supbis Iaco. 4.
resistit: hūilibus dat gratiā. Securꝰ hic fige pedē qcūq; es iumentū xp̄i: sup hūc ramū innitere: semitā uallis incede. Nimirū in mōte sibi sedē cōstituit serpēs antiquus: mor dēs ungulas equi ut cadat ascensor eiꝰ retro: ppterea ual lē magis elige ad ambulādū: uallem elige ad plantandum. C Neq; eīn uel serēdis arboribꝰ mōtana solemus elige re: q frequēter arida sunt & petrosa. In uallibꝰ pinguedo est: ibi pficiūt plantæ: ibi plena spica: ibi cētesimꝰ oritur
fructus: iuxta illud. Et ualles abūdabūt frumento. Audis Psa. 64.
qa ubiq; uallis laudaꝛ: ubiq; hūilitas pdicaꝛ. Ibi plantare ubi decursus aquarū: qa ibi copia grāæ spūalis: & aq q sup cælos sunt laudāt nomē dn̄i, id est cælestes benedictiones faciūt ut laudeꝛ. Stemꝰ in hac charissimi: & plātati stemꝰ: ut nō arescamus: nō moueamur quocūq; flatu: sicut scri ptū est. Si spūs habētis ptātē sup te irruerit: locū tuū ne deseras. Nulla eīn tētatio uobis pualebit si nō in magnis & mirabilibꝰ sup uos ambuletis: sed pmaneatis radicibꝰ firmis: in humilitate radicati atq; fundati. Sic fuit planta tus secus decursus aquarū sanctus iste confessor dn̄i quo niam fructum suum dedit i tēpore suo. D Sunt eni qui fructum non faciunt: sunt qui faciunt: sed non suum: sunt qui faciunt suū, sed nō in tempore suo. Sunt, inquā, arbo res infructuosæ ut quercus & ulmꝰ & syluestres aliæ arbo res: sed hmōi nemo plantat in horto suo: quia nō faciunt fructum: & si quem faciunt: non humano esui aptꝰ est sed porcino. Tales sunt filij huius seculi: agētes in commessa tionibus & ebrietatibus: in crapula & uoracitate: in cubi libus & ipudicitijs. Hæc nāq; porcorū cibus sunt quos iudæus uerus phibetur comedere: quia xp̄ianus his non debet adhærere. A Sicut eīn caro porcina cū comediꝛ nostræ adhæret carni ut iam sit una caro: sic transgressor præcepti dn̄ici spurcos sibi sociat spūs: & adhærendo eis unꝰ cū eis efficiꝛ demō. Nā & idcirco in sacrificijs phibe tur animal illud offerri quod spurcos spūs immundosq; designet: qui relicta omni mūditia: solis sibi spurcitijs cō placens uitiorum & criminum semper sceno delectatur
iuolui. Vnde & in euāgelio, legio illa maledicta, dū eijce Mar. 5.
retur ab homine tāquàm simile sibi animal porcos postu lat: nec negantur. His fructum ferunt arbores infructuo sæ: ad quarum radices securis posita iam uidetur. Arbo res autem quæ fructum faciunt sed nō suum, hypocritæ sunt: cum simone ciræneo crucem portātes nō suam: qui religiosa intentione carentes, angariantꝛ: & quæ nō amāt amore gloriæ quam desiderant, facere cōpelluntur. Nam in eo quod dicitur in tēpore suo: arguūtur quidam ante tēpus fructificare uolentes. Nōne eīn & arboribꝰ nostris citius quàm oporteat pullulantibꝰ: timemus omnino flo ribus intempestiuis? Sic sunt aliqui quorum fructꝰ quia nimis propere, minꝰ prospere oriūtur. Hi sunt qui in ini tio conuersionis suæ alijs fructificare continuo uelle præ sumunt: cōtraq; legis decreta arare i primogenito bouis & ouis priogenita tōdere festinātes. Vultis nosse quàm solicite id uitauerit sanctus iste magister noster? Et hunc ramum uobis appono: quoniam tribus annis soli deo no tus: hominibꝰ mansit incognitus. Fructum quidem mul tum tulit ipsi cernitis: sed in tempore suo. Neq; eīn crede bat tempus esse fructificandi: quando tanta carnis tenta tiōe grauatꝰ est ut penè cederet: penè discederet. Ego eīn nec istum quidem ramū prætereibo, qm̄ & si hirsutus quo dammodo spinarū aculeis quibus seipm dn̄i benedictus

iniecit:tñ,utilis eſt oĩno:utilis iumento dñi ꝓpter foueas
tẽtationũ ne in eas incidat cõſentiẽdo: ſed magis reſiſtat
& uiriliter agat:ſuſtineatq; dñm,ne deſperet.Hic ergo fi
ge pedẽ xp̃i iumẽtũ & diſce quãtũcũq; acerba tẽtatio ſæ
uiat,nõ cedere:nec credere ꝓpterea derelictũ te eẽ à dño
ſed memineris ſcriptum eſſe. Inuoca me in die tribulatio
Pſal.80. nis:eruã te & honorificabis me. Ergo ut dicere cœperã
nõ credebat benedictus tunc eſſe fructificãdi tẽpus:quã
do adhuc tantis tentationibus urgebatur. Sed uenit,tem
pus:& in tẽpore ſuo fructũ dedit. De fructu eius ſunt illa
tria quæ ſuperiꝰ tetigi:ſanctitas eiꝰ:iuſtitia eiꝰ pietas eiꝰ.
Sanctitatem miracula probant:doctrina pietatem:uita iu
ſtitiam. Vides ô iumentum chriſti ramos folijs uirentes
uernantes floribus,onuſtos fructu? Super iſtos innitere
ut greſſus rectos facias pedibus tuis. Sed quomodo tibi
appono eiꝰ miracula? Nũqd ut miracula facere uelis? Ne
quaquàm:ſed ut miraculis eiꝰ innitaris:uidelicet ut con
fidas & gaudeas ꝙ ſub tali poſitus es paſtore: ꝙ tantum
meruiſti habere patronum. Omnino enim ualde potens
eſt in cælis qui tam magnus & potens extitit in terris ſe
cundũ magnitudinem gratiæ: magnitudine gloriæ exal
tatus. D Nam & iuxta radicum quãtitatem rami pro
dire noſcuntur:& quot radicibus arbor innititur:tot ra
mis,ſicut aiunt,decoratur. Sic ergo licet nõ habeamꝰ no
ſtra: conſolatio magna nobis eſſe debent patroni noſtri
miracula. Doctrina uero inſtruit nos: & dirigit greſſus
noſtros in uiam pacis. Porrò uitæ iuſtitia omnino robo
rat & animat nos: ut tantomagis accendamur ad agen
da quæ docuit: quanto certi ſumus eum nõ alia docuiſſe
quàm fecerit. Sermo quidẽ uiuus & efficax exemplũ ope
ris eſt:plurimũ faciens ſuadibile quod dicitur:demõſtrat
factibile qđ ſuadetur. In hunc ergo modũ & ſanctitas cõ
fortat:pietas informat:iuſticia confirmat. Quantæ enim
pietatis fuit ꝙ non ſolum præſentibus profuit:ſed & pro
futuris ſolicitus fuit? Non ſolũ his q tunc erant fructũ tu
lit hæc arbor:ſed utiq; hodie fructus eius & creſcit & ma
net. Dilectus planè deo & hominibus:cuius nõ ſola præ
ſentia in benedictione fuit:ſicut ſunt multi dilecti deo ſo
li: quia ſoli deo iam cogniti: ſed & memoria eius etiam
nunc in benedictione eſt. Nam & uſq; hodie in triplicem
amoris dñici cõfeſſionẽ,triplici hoc fructu paſcit dñi gre
gem. Paſcit uita,paſcit doctrina,paſcit interceſſione. Per
quem ĩceſſanter adiuti,fructificate & uos chariſſimi:quo
niam in hoc poſiti eſtis:ut eatis & fructum afferatis. Vn
de eatis? Vtiq; à uobiſipſis:ſicut ſcriptũ eſt. A uoluptati
Mat.13. bus tuis auertere. Nam & de dño legimꝰ. Quia exijt ſemi
nare ſemẽ ſuũ. Ecce & hic habemꝰ ſemẽ ſuũ ſicut & prius
fructũ ſuũ. Imitemur & hũc fratres qm̃ ad hoc uenit ut for
mã nobis traderet:& uiã demõſtraret. Fortaſſis & ip̃e do
minus arbor eſt:& debemus ab eo quoq; ramos accipere
quos noſtris pedibus apponamus: imo non fortaſſe: ſed
magis uerè arbor eſt ipſe & planta cæleſtis: ſed in terris
Pſal.84. plantata ſicut ſcriptũ eſt. Veritas de terra orta eſt:& iuſti
tia de cælo ꝓſpexit. Ab eo igit̃ hunc ramũ uobis appono
ut ſicut ſeipſum exinaniuit hoc ipſum ſentiatis in uobis:
niſi ꝙ non tam ego appono quàm apoſtolus,apud quem
Phil.2. legiſtis. Hoc ſentite in uobis qđ & in xp̃o Ieſu:qui cũ in
forma dei eſſet non rapinã arbitratus eſt eſſe ſe æqualem
deo,ſed ſemetip̃m exinaniuit formã ſerui accipiẽs:in ſimi
litudinẽ hoĩm factus & habitu inuentus ut homo. Et uos
fratres chariſſimi exinanite uos: humiliate uos:ſeminate
uos:ꝑdite uos. Seminate corpus animale: & reſurget cor
pus ſpirituale. Perdite animas ueſtras:& in uitam æternã
ſeruabitis eas. Vultis noſſe quomodo id fecerit apoſtolꝰ
ipſe qui docuit? Siue,inquit,mente excedimꝰ deo:ſiue ſo
2.Cor.5. brij ſimus uobis. Quid ergo tibi? Ego,inquit,factus ſum
tãquã uas perditũ. Bene ſeip̃m perdit,qui nihil unquam
pro ſe facit:ſed omnis eius intentio & omne deſideriũ tẽ
dit ad dei placitum & utilitatẽ fratrum ſuorũ. Infœlix eñ
qui ſeminat in carne:quia de carne metet corruptionem.
Alibi uerò ſcriptũ eſt. Beati qui ſeminãt ſup oẽs aquas.
Sed quomodo ſuper omnes aquas? Fortè & ſup aquas
de qbus legitur. Et aquæ quæ ſuper cælos ſunt laudent Eſai.32.
nomẽ dñi:quæ ſunt ꝟtutes angelicæ,& cæleſtes ppl̃i. Ita Pſal.118.
planè:qm̃ ſpectaculũ facti ſumus & angelis,& hominibꝰ.
Seminemus igit̃ hoĩbus exẽplũ bonũ per aperta opera:
ſeminemus angelis gaudiũ magnũ per occulta ſuſpiria &
cætera hmõi quæ ſolis eis ſunt nota. Gaudiũ enim eſt an
gelis dei ſuper uno pc̃tõre pænitentiã agẽte. Hinc dice
bat apoſtolus. Prouidẽtes bona nõ tñ corã deo: ſed etiã
corã hoĩbꝰ. Corã deo dixit:corã eis,q uultui dei aſſiſtũt. 2.Co.8.
Ipſis eñ maximè placet cũ uos uidẽt occultè orãtes: aut
ruminãtes pſalmũ aliquẽ:aut tale aliquid faciẽtes. Sic ſe
minate & uos:ſic fructificate chariſſimi. Seminate & uos:
quia tã multi ante uos ſeminauerũt: fructificate quia uo
bis ſeminauerũt. O genus adã,quàm multi ſeminauerũt
in te:& quàm p̃cioſum ſemẽ:quàm malè peribis & quàm
meritò:ſi perierit in te tñ ſemẽ:ſiml' & ſeminantiũ labor.
Cui perditiõi traderis ab agricola:ſi in te perierint hæc
uniuerſa? D Seminauit in terra noſtra tota trinitas:ſe
minauerunt angeli pariter & apoſtoli:ſeminauerũt mar
tyres,& cõfeſſores,& uirgines. Seminauit & filius: ipſe
enim eſt q exijt ſeminare ſemen ſuũ. Pater eñ nõ exijt:ſed
filius à patre ꝓceſſit & uenit in mundũ:ut q prius erat co
gitatio pacis in corde patris:fieret & ipſe pax noſtra in
utero matris. Seminauit & ſpũſſctũs qa & ipſe uenit: &
apparuerũt diſcipl'is diſptitæ linguæ tãquã ignis. Ita to
ta trinitas ſeminauit:pr̃.ſ.panẽ de cælo:filius ueritatem:
ſpũſſctũs charitatẽ. Angeli quoq; ſeminauerũt:qñ cadẽ
tibꝰ alijs ipſi ſteterũt. Dixit eñ lucifer ille:ſed nõ iã luci
fer:ſed tenebrifer & ueſperus. Sedebo in mõte teſtamẽti, Eſai.14.
ſil'is ero altiſſimo. O impudẽs:ô imprudẽs. Milia milium
miniſtrãt ei,& decies centena milia aſſiſtũt:& tu ſedebis? Eze.10.
Cherubin,ait ꝓpheta,ſtabãt,& nõ ſedebãt. Quid labo
raſti,ut iã ſedeas? Oẽs amminiſtratorij ſunt ſpũs miſſi in
miniſteriũ ꝓpter eos qui hæreditatẽ capiũt ſalutis:& tu
ſedebis? Quid ſeminaſti,ut iã metas? Non eſt tuũ: nõ eſt
tuũ hoc:ſed quibus paratũ eſt à patre. Quid eis inuides?
Profectò ipſi ſedebũt,ipſi inquã, uermicl'i terræ iudicã
tes ſedebũt:& tu nõ mõ nõ ſtabis:ſed iudicãdus aſtabis. 1.Co.6.
Neſcitis,ait apl'us,qa & angelos iudicabimus? Ipſi utiq; Pſal.125.
ibãt & flebãt mittẽtes ſemina ſua,ueniẽtes aũt ueniẽt cũ
exultatiõe portãtes manipulos ſuos. Duo manipuli ſunt
quos quæris:honoris ſcilicet & quietis. Seſſionẽ affectas
& altitudinẽ:ſed nõ ſic,nõ ſic: nõ colliges: quia nõ ſemi
naſti. Qui ſeminauerũt laborem & utilitatem: metẽt ho
norem pariter & quietem. Pro cõfuſione enim ſua dupli
ci & labore:in terra ſua duplicia poſſidebũt. Vnde & di
cebat quidam. Vide humilitatẽ meam,& laborem meũ. Pſal.118.
Hodie audiſtis in euãgelio promittentem dominum & Matt.9.
dicẽtem diſcipulis. Sedebitis ſuper ſedes iudicãtes duo
decim tribus iſrael. Ecce quies ſeſſionis:& honor iudicij.
Nã & ipſe dominus ad hæc noluit peruenire:niſi per hu
militatem & laborem. Vnde & morte turpiſſima cõdem
natus eſt:interrogatus tormentis, & opprobrijs ſatura
tus:utiq; ut inimicus induatur cõfuſione: ipſe pariter &
omnes qui imitantur eũ, & pretergrediũtur uiã. Ipſe eſt
ô inique,ipſe eſt qui ſeſſurus eſt ĩ ſede maieſtatis ſuæ ſimi
lis altiſſimo,& coaltiſſimus ei. Hoc utiq; cogitauerũt an
geli ſancti,qui cadẽte maligno,apoſtaſiæ illius non con
ſenſerũt:nobis relinquẽtes exẽplũ ut quẽadmodum ipſi
elegerũt miniſtrare:ſic & nos faciamus. Nam etiã q labo
rem fugiũt:honorẽ captãt:illũ ſe nouerint imitari q ceſ
ſionẽ altitudineq; quæſiuit:& ſi nõ ſatis terret eos illius
culpa,terreat uel uindicta. Omnia enim in contrariũ de
uenerũt: ut formatꝰ ſit ad illudẽdum ei: & ignis æternus
præparatus eſt illi. Ad hæc uitanda,prudẽtiam nobis ſe
minauerunt ſancti angeli:qui prius eam alijs cadentibus
tenuerunt. Sed & apoſtoli hanc ipſam ſeminauerunt no
bis quando recedẽtibus his qui ſapientiam huius mun
di ſequebantur,quæ ſtultitia eſt apud deum: & pruden
tiam carnis quæ mortem operat̃, & inimica eſt deo: ipſi

dñō adhæſerũt. Scãdalizati eñ illi audiẽtes de ſacramen-
to carnis, & ſanguinis ultra nõ ibant cũ eo: diſcipuli ue-
Ioan. 6. rò interrogati an & ipi uellẽt abire: reſpõderũt. Ad quẽ
ibimus? Verba uitæ æternæ habes. Neceſſe habem⁹ fra-
tres hãc prudentiã imitari: qa multi adhuc ambulãt cum
Ieſu: donec ueniat ad edendã eius carnẽ, & bibendũ ſan-
guinẽ illius: ad cõmunicãdũ. ſ. paſſiõibus eius, hoc enim
& uerbum illud: & ipſum ſacramentum ſignificat: extunc
autẽ ſcandalizantur: & abeunt retro dicẽtes: quia durus
eſt hic ſermo. Nos cũ apoſtolis prudẽtes ſim⁹ & dicam⁹.
Dñe ad quẽ ibimus? uerba uitæ æternæ habes. Nõ diſce-
Deut. 8. dimus à te: uiuificabis nos. Nõ in ſolo pane uiuit hõ: ſed
in omni uerbo quod procedit de ore dei. Non ſolus mũ-
dus habet delectatiõnẽ: ſed multò maior eſt in ṽbis tuis.
Pſal. 118. Vnde & ꝓpheta ait. Quàm dulcia faucibus meis eloquia
tua ſuper mel ori meo. Ad quẽ igitur eamus? uerba uitæ
æternæ habes domine: & ea quæ ſunt ſuper omnia, quæ
mundus habere poteſt. Non ſolum ipſa uita, ſed & pro-
miſſio uitæ æternæ: & expectatio iuſtorũ lætitia eſt, & tã-
ta lætitia, ut omne quod concupiſcitur ei non ualeat cõ-
parari. Hanc igitur prudentiam nobis apoſtoli ſancti ſe-
minauerũt. Martyres uerò manifeſtum eſt fortitudinem
ſeminaſſe. Porrò uerò confeſſores ſeminauerũt iuſtitiam
quàm in omni uita ſua ſequuti ſunt. Hoc eñ intereſt in-
ter martyres & confeſſores: quod inter petrum ſimul oĩa
relinquẽtem: & abrahã ſubſtãtiam mundi in bonos uſus
expendẽtem. Sic enim illi conſummati in breui expleue-
runt tempora multa: iſti uerò lõga & multimoda traxere
martyria. Virgines ſanctæ plenam eſt: quia temperãtiam
ſeminauerunt: quæ ſic libidinem calcauerunt.

In annunciatione beatæ Mariæ, de uerbis pſalmi: ut inhabitet gloria in terra noſtra. Sermo. I.

VT inhabitet glĩa in terra noſtra: miſericordia
& ueritas obuiauerũt ſibi: iuſtitia & pax oſcu-
2. Co. 1. latæ ſunt. Gloria nr̃a hæc eſt (ait apoſtolus) te-
ſtimoniũ cõſcientiæ noſtræ. Non quidem tale
teſtimoniũ: quale ille ſupbus phariſæus habebat: ſeducta
& ſeductrice cogitatione: teſtimoniũ perhibẽs de ſeipſo:
& teſtimonium eius uerum nõ erat: ſed cum ſpiritus ipſe
teſtimoniũ perhibet ſpiritui noſtro. Porrò hoc teſtimo-
nium in tribus conſiſtere credo. Neceſſe eſt enim primo
omnium credere ꝙ remiſſionem peccatorum habere nõ
poſſis: niſi per indulgentiam dei, deinde ꝙ nihil prorſus
habere queas operis boni niſi & hoc dederit ipe: poſtre-
mo ꝙ æternam uitã nullis potes operibus promereri, ni-
ſi gratis detur & illa. Quis enim poteſt facere mũdum de
immundo conceptum ſemine: niſi qui ſolus eſt mũdus?
Vtiqꝫ quod factũ nõ poteſt nõ fieri: ipſo tamen non im-
putante erit quaſi nõ fuerit. Quod propheta quoqꝫ cõſi-
Pſal. 31. derãs ait. Beatus uir cui nõ imputabit dñs peccatum. De
operibus uerò bonis certũ oĩno eſt: ꝙ nemo hæc habeat
à ſeipſo. Nam ſi ſtare non potuit humana natura adhuc
integra, quãtò minus poterit per ſeipſam reſurgere iam
corrupta? Certũ eſt ad ſuam originem uniuerſa quantũ
in eis eſt tendere: & in eam ſemper eſſe partẽ procliuiora.
Sic & nos q̃ de nihilo creati ſumus: cõſtat, quia ſi nobiſ-
ipſis relinquimur: in peccatum ſemp (qđ nihil eſt) decli-
namus. Iam uerò de æterna uita ſcimus: quia nõ ſunt cõ-
dignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriã: nec
ſi unus omnes ſuſtineat. Neqꝫ enim talia ſunt hominum
merita ut propterea uita æterna debeat ex iure: aut deus
iniuriã aliquã faceret niſi eã donaret. Nã ut taceã ꝙ me-
rita omnia dona dei ſunt, & ita homo magis propter ipſa
deo debitor eſt quàm deus homini: quid ſunt merita oĩa
ad tantam gloriã? deniqꝫ quis melior eſt ꝓpheta cui do-
minus ipſe tam inſigne teſtimonium perhibet dicẽs. Vi-
rum inueni ſed'm cor meum. Veruntamen & ipſe neceſſe
habuit dicere deo. Non intres in iudicium cũ ſeruo tuo
Ps. 142. domine. Nemo itaqꝫ ſe ſeducat: qa ſi bñ cogitare uolue-
rit inueniet proculdubio ꝙ nec cum decem milibus poſ-
ſit occurrere ei, qui cũ uiginti milibus uenit ad ſe. Verũ
hæc q̃ nũc diximus non oĩno ſufficiũt: ſed magis initium
quoddã & uelut fundamentum fidei ſunt habẽda. Ideoqꝫ
ſi credis peccata tua nõ poſſe deleri niſi ab eo cui ſoli pec
caſti: & in quẽ pc̃m non cadit, bene facis: ſed adde adhuc:
ut & hoc credas qa per ipſum tibi peccata donãtur. Hoc
eſt teſtimoniũ quod perhibet in corde noſtro ſpiritusſan
ctus dicẽs. Dimiſſa ſunt tibi peccata tua. Sic enim arbitra Rom. 3.
tur apoſtolus: gratis iuſtificari hoĩem ꝑ fidẽ. Ita de meri-
tis quoqꝫ ſi cradis non poſſe haberi niſi per ipſum: nõ ſuf
ficit donec tibi perhibeat teſtimoniũ ſpũs ṽitatis: qa ha-
bes ea per illũ. Sic & de uita æterna habeas neceſſe eſt te-
ſtimoniũ ſpũs: ꝙ ad eã diuino, ſis munere ꝑuenturus. Ipſe
eñ pc̃ã condonat: ipſe donat merita: & præmia nihilomi
nus ipe redonat. Porrò teſtimoĩa iſta credibilia facta ſunt
nimis. Nam de remiſſione quidẽ peccatorũ ualidiſſimum
teneo argumẽtũ, dñicã paſſionẽ. Vox ſiquidẽ ſanguinis
ei⁹ inualuit multo plus quàm uox ſanguinis abel: clamãs
in cordibus electorũ: remiſſionẽ omniũ peccatorũ. Tradi
tus eſt enim ꝑpter peccata noſtra: nec dubium quin potẽ
tior & efficacior ſit mors illius in bonũ: quàm peccata no
ſtra in malum. De bonis autem operibus argumentum ni
hilominus efficax mihi eſt reſurrectio eius: quia reſurre-
xit propter iuſtificationẽ noſtram. Porrò de ſpe præmio-
rum teſtimonium eius eſt aſcenſio: quia aſcendit propter
glorificationem noſtrã. Hæc tria in pſalmis habes dicen
te propheta. Beatus uir cui nõ imputabit dñs peccatum. Pſal. 31.
Et alibi. Beatus uir cui⁹ eſt auxiliũ abs te. Itẽ alibi. Beat⁹ Pſal. 83.
quẽ elegiſti & aſſumpſiſti: habitabit ĩ atrijs tuis. Hæc Pſa. 64.
eſt gloria uera: gloria inhabitans: quia ab eo eſt qui per fi
dem habitat in cordib⁹ noſtris. Filij uerò adam gloriam
quæ ab inuicem eſt quærentes gloriã quæ à ſolo deo eſt
non ualebant: ſed ſic gloriam extrinſecus fluentem ſectã-
tes habebant gloriam nõ in ſemetipſis ſed magis in alijs.
Vis noſſe unde ſit homini inhabitãs gloria? Dico breui-
ter quoniam ad myſtica feſtinat intentio. Nam & ea ſola
propoſueram in uerbis illis propheticis diligentius ueſti
gare: ſed reflexit ad moralia occurrens prima fronte apo-
ſtolic⁹ ſermo de interna gloria & teſtimonio conſcien-
tiæ. Sic ergo inhabitat hæc gloria etiam hic in terra no-
ſtra: ſi miſericordia & ueritas obuiãt ſibi: & ſeſe iuſtitia &
pax oſculentur. Præueniẽti ſiquidem miſericordiæ, ut ue
ritas noſtræ conuerſionis occurrat neceſſe eſt: ac decæte-
ro ſanctimoniã ſectemur & pacẽ, ſine qua nemo uidebit
deum. Vbi enim compungitur quis, iam tunc eum miſeri
cordia præuenit: ſed nequaquàm igredietur donec ei ue-
ritas cõfeſſionis occurrat. Peccaui domino, ait ipſe Da-
uid ad Nathan prophetam: cum de adulterio & homici-
dio argueretur. Et tranſtulit dñs pc̃m à te, ait propheta.
Nimirum miſericordia & ueritas obuiauerũt ſibi. Et hoc
quidem: ut declines à malo. Iam uerò ut facias bonum, in
tympano & choro tibi pſallendum eſt: ut ipſa mortifica-
tio carnis tuæ & pœnitentiæ fructus, ac iuſtitiæ opera, in
unitate & concordia fiant: quoniam unitas ſpiritus, uin-
culũ eſt perfectiõis. Neqꝫ ad dexterã neqꝫ ad ſiniſtram de-
clinaueris. Sunt enim quorũ dextera eſt dextera iniquita Coll. 3.
tis. Phariſæus ille cuius ſupra meminimus: non erat ſicut
cæteri hominũ, ſed ipſe ſibi (ut diximus) teſtimoniũ phi
buit ſed non uerũ. Sanè quiſquis ille eſt in quo miſericor
dia & ueritas obuiauerunt ſibi: iuſtitia & pax oſculatæ
ſunt: ſecure glorietur: ſed in eo qui ſibi teſtimonium per-
hibet in ſpiritu utiqꝫ ueritatis. Vt inhabitet gloria in ter
ra noſtra: miſericordia & ueritas obuiauerunt ſibi: iuſti-
tia & pax oſculatæ ſunt. Si gloria patris filius ſapiens: cũ
ſit ſapientia ipſa, ſapientior nemo: liquet profecto gloriã
patris, chriſtum dei uirtutem, & dei ſapientiam eſſe. Quia
ergo multipharię multiſqꝫ modis de eo prædictum fuerat
in prophetis ꝙ in terris uidendus eſſet: & inter homines
conuerſaturus: quonam modo id factum ſit: & impletis Heb. 1.
quæ de eo per os omnium prophetarum dicta fuerant, ha
bitauerit gloria in terra noſtra: pſalmiſta indicat in his
uerbis: ac ſi manifeſte dicat. Vt uerbum caro fieret & ha-
bitaret

Psal.38. bitaret in nobis: misericordia & ueritas obuiauerūt sibi:
iustitia & pax osculatæ sunt. Magnū sacramētū fratres &
diligentius perscrutādū: nisi & intellectus mysterio: & ipsi
quoq; intellectui uerba deessent. Dico tñ utrunq; modi-
cū id qđ sentio: si fortè uel occasionē dedisse uideat sapiē
ti. Videre mihi uideor dilectissimi quatuor uirtutib⁹ his
amictū primū hoīem ab ipso suæ creationis exordio, & ut
ꝓpheta meminit uestimēto salutis indutū. Est enim in his
quatuor illa salutis integritas: nec sine his oībus potest
cōstare sal⁹: præsertim cū nec possint esse uirtutes si abin-
uicē separēt. Acceperat ergo hō miam custodē. s. atq; pe-
dissequā: ut ipsa præueniret, ipsa & sequeretur eū: ipsaq;
protegeret & cōseruaret ubiq;. Vides qualē nutritiū cō
tulit paruulo suo deus: qualē dedit pedissequā homini re-
cens orto. Sed erat illi necessarius etiā eruditor tanquam
īgenuæ & rationabili creaturæ: ut nō sicut iumētū aliqđ
custodirēt: sed tanquā paruulus educarēt. Cui sanè magi
sterio nemo poterat aptior inueniri, quàm ueritas ipsa q̄
eū in agnitionē summæ perduceret aliquando ueritatis.
Interim uerò ne sapiēs inueniref ut malū faceret: essetq;
pctm̄ ei tanquā scienti bonum & minime facienti: iustitiā
quoq; qua regeret accepit. Adhuc aūt & pacē qua fouere
tur & delectaretur addidit man⁹ benignissima creatoris.
Pacem utiq; duplicē ut nec intus pugnæ, nec foris timo-
res: id est nec caro cōcupisceret aduersus spm̄: nec esset ei
creatura ulla formidini. Nam & bestijs oībus libere impo
suit nomina: & serpēs ipse, qui uiolētia non præsumpsit,
fraude magis eū aggressus est. Quid huic deerat: quem
misericordia custodiebat: docebat ueritas: regebat iusti-
tia: pax fouebat? Sed heu homo iste ad multam pernicię
& insipientiam sibi, descēdit de hierusalem in hierico. Si-
quidem incidit in latrones: à quib⁹ & ante omnia legitur
despoliatus. An non despoliatus: qui dño ueniente nudū
se esse cōqueritur? Nec uerò poterat reuestiri uel ablata
Luc.10. sibi recipere uestimēta: nisi xp̄s amitteret sua. Sicut em̄ ui
uificari in aīa nisi interueniēte corporali morte xp̄i nō po
tuit: ita nec reuestiri sine eius despoliatione. Et uide si nō
propter has quatuor partes uestimenti qđ amiserat pri-
mus & uetus homo in totidem quoq; diuisa sunt secūdi
& noui hominis uestimenta. An forte quæris & tunicam
inconsutilem quæ non diuiditur sed sorte prouenit. Ego
diuinam arbitror esse imaginem: quæ nimirum nō assuta
sed insita atq; ipsi impressa naturæ: diuidi scindiq; nō po
test. Ad imaginem nempe & similitudinem dei factus est
homo: in imagine arbitrij libertatem: uirtutes habens in
similitudine. Et similitudo quidē perijt: uerūtamē in ima-
gine pertransit homo. Imago siquidē in gehēna ipsa uri
poterit, nō exuri: ardere sed non deleri. Hæc ergo nō scin
ditur: sed sorte prouenit. Et quocūq; perueniat anima: si-
mul & ipsa erit. Nam similitudo non sic: sed aut manet in
bono: aut si peccauerit anima mutaf miserabiliter: iumen
tis insipientibus similata Sed quia spoliatum uirtutibus
quatuor hoīem dixim⁹: quonā modo singulis sit spolia-
tus, congruum est ut dicamus. Perdidit homo iustitiam:
cum eua serpētis, adā mulieris uoci obediuit poti⁹ quàm
diuinæ. Erat aūt residuū aliquid quod, appræhēdere pos
sent: idq; dñs suo illo scrutinio inueniebat: sed abiecerūt
etiā illud, conuersi in uerba malitiæ: ad excusandas excu-
sationes in peccatis. Prior em̄ iustitiæ portio nō peccare,
scđa p pœnitentiā damnare pctm̄. Perdidit & miam cū sic
exarsit eua ī cōcupiscētia sua: ut nec sibi nec uiro nec filijs
parceret nascituris: simul oēs terribili maledicto & neces
sitati mortis addicēs. Adā quoq; indignatiōi diuinæ mu-
lierē ꝓ qua peccauerat obiecit. quasi post tergū ei⁹ uolēs
declinare sagittā. A Vidit em̄ mulier lignū qđ esset pul
chrū uisu: & ad uescēdū suaue: & à serpēte audierat tāquā
deos se futuros. Funiculus triplex difficile rumpif, curio
sitatis, uoluptatis, & uanitatis. Hæc sola mundus habet:
cōcupiscētiā carnis: cōcupiscentiā oculorū: & superbiam
uitæ. His abstracta & illecta miam oēm crudelis mater ab
iecit. Sic & adā q mulieri male misertus est, ut cū ea pecca
ret: bene noluit misereri ut pœnā sustineret ꝓ ea. Priua-
ta est etiā mulier ueritate: primo quidē malè detorquens
qđ audierat morte morieris: & dicēs, ne fortè moriamur:
demū serpēti credens: penitus abnegāti & dicēti: nequa-
quā moriemini. B Priuatus est & adā ueritate, ubi eam
cōfiteri erubuit: folia excusationū operimēta prætēdēs.
Siquidē ipse dicit. Qui erubuerit me corā hoībus erube
scam & ego eū corā patre meo. C Pacē quoq; ꝑtinus Luc. 9.
amiserūt: qa nō est pax impijs dicit dñs. Nōnne em̄ cōtra-
riā legē inuenerāt in mēbris suis: quos de nouo pudere
cœperat nuditatis? Timui ego, inqt, eò ꝙ nudus essem.
Nō sic miser nō sic paulo ante timebas: nō q̄rebas folia: Gen.3.
licet corpore nudus sicut & mō. Ex hoc sanè (ut ꝓphetæ
ipsius parabolā ꝓsequamur: q sibi obuiasse eas, & recōci-
liatas in osculo memorauit) grauis q̄dā īter uirtutes ui-
def orta cōtentio. Siquidē ueritas & iustitia miserū affli-
gebāt: pax & mia zeli huius expertes iudicabāt magis eē
ꝑcendū. Sunt em̄ collectaneæ hæ duæ sibi: queadmodū
& priores. Vñ & factū est ut ꝑseuerātibus illis in ultione
& præuaricatorē hincinde cedentib⁹: & præsentes mole-
stias futuri cumulātib⁹ cōminatiōe supplicij: illi secede-
rēt in cor pr̄is redeūtes ad dñm q illas dedit. Solus siqdē
ipe cogitabat cogitatiōes pacis cū afflictionis plena oīa
uiderenf. Siqdē nō cessabat pax nō ei mia dabat silētiū:
sed pio quodā susurro paterna pulsantes uiscera loque-
banf. Nūqd in æternū ꝓijciet deus: aut nō apponet ut cō
placitior sit ahuc? Nūqd obliuiscef misereri: deus: aut cō
tinebit in ira sua mias suas? Et quāuis diu multūq; uisus
sit dissimulare pater miserationū ut iterim satisfaceret ze
lo iustitiæ & ueritatis: nō tñ ifructuosa fuit supplicantiū
īportunitas, sed exaudita est in tēpore opportuno. Fortè
em̄ interpellātibus tale dicaf dedisse respōsum. Vsq; quo
præces uestræ? Debitor sum & sororibus uestris: quas ac-
cinctas uidetis ad faciendā uindictā in natiōib⁹: iustitiæ
& ueritati. Vocenf & ueniāt: & sup hoc uerbo pariter cō
feramus. Festināt ergo legati cælestes & ut uiderūt mise-
riā hoīm & crudelē plagam: ut ꝓpheta loquitur: angeli
pacis amare flebāt. Qui em̄ fideli⁹ quæreret aut rogarēt
quæ ad pacem sunt: quàm angeli pacis? Sanè ex delibe-
ratione cōmuni ascēdit ueritas ad constitutam diem: sed
ascēdit usq; ad nubes, necdū planè lucida, sed subobscu-
ra & obnubilata adhuc zelo indignationis. Factumq; est
ut legimus in propheta. Dñe in cælo misericordia tua: &
ueritas tua usq; ad nubes. Medius aūt pater luminū resi- Psal. 35.
debat: & utraq; pro parte sua utilius qđ habebat loque-
batur. Quis putas illi colloquio meruit interesse, & indi-
cabit nobis? Quis audiuit & enarrabit? Forte inenarra-
bilia sunt, & nō licet homini loqui. Summa tamen cōtro-
uersiæ totius hæc, fuisse uidef. Eget miseratiōe creatura
rationalis ait misericordia: qm̄ misera facta est: & misera-
bilis ualde. Venit tēpus miserēdi eius: quia iam preterijt
tempus. Ecōtra ueritas. Oportet, inquit, impleri sermo-
nem quē locutus es dñe. Totus moriatur adā necesse est
cum oībus q in eo erant: qua die uetitū pomū in preuari-
catione gustauit. Vt qd ergo ait mia: ut quid me genuisti
pater citius perituram? Scit em̄ ueritas ipsa: qm̄ mia tua
perijt, & nulla est: si nō aliqñ miserearis. Similiter aūt ecō
trario & illa loquebatur. Quis enim nesciat ꝙ si predictā
sibi præuaricator sententiam mortis euaserit: perijt nec
permanebit iam in æternū ueritas tua domine? Ecce ue-
rò unus de cherubin: id est magni consilij angelus ad re-
gem salomonem suggerit esse mittēdus. Quoniam filio,
inquit, datum est omne iudiciū: Et in eius ergo cōspectu
misericordia, & ueritas obuiauerunt sibi: eadē quæ supra
meminimus uerba quærimoniæ repetentes. Fateor, ait, Ioan. 5.
ueritas zelū bonum misericordia habet: sed utinā scđm
scientiam. Nūc aūt quid præuaricatori potius quàm so-
rori iudicat esse parcendū? At tu, iquit, misericordia neu
tri parcis: sed tanta indignatione sæuis in præuaricato-
rem ut inuoluas pariter & sororem. Quid mali merui? si
quid habes aduersum me dicito mihi. Si autem quid me

persequeris? Grandis cõtrouersia fratres,& intricata ni-
miũ disceptatio. Quis nõ illic diceret: bonum nobis erat
si natus nõ fuisset homo iste? Sic erat dilectissimi oĩno,
sic erat: nõ uidebatur qũo simul possent erga hoĩem mĩa
& ueritas cõseruari. Cũq; adĳceret ueritas ĩ ipm quoq;
iudicẽ partis suæ iniuriã retorqueri, dicẽs cauendũ oĩno
ne fieret irritũ uerbũ patris: ne sermo uiu⁹ & efficax qua-
libet occasione euacuaretur: parcite quæso ait pax : par-
cite uerbis huiusmodi nõ nos talis altercatio decet : uir-
tutũ est inhonesta cõtentio. Porrò iudex inclinãs se digi
to scribebat in terra. Erant aũt uerba scripturæ: quæ pax
ipsa legit in auribus oĩm. Ea siquidẽ propius assidebat.
Hæc dicit: perĳ si Adam nõ moriat̃: & hæc dicit perĳ nisi
misericordiam cõsequat̃. Fiat mors bona: & habet utraq;
quod petit. C Obstupuere oẽs in ṽbo sapiẽtiæ & for-
ma compositionis pariter atq; iudicĳ. Siquidem manife-
stum fuit nullam eis quærimoniæ occasionem relinqui:
siquidẽ fieri posset quod utraq; petebat: ut & moreret̃, &
misericordiã cõsequeretur. Sed id quomõ fiet? inquiũt.
Mors crudelissima, & amarissima est: mors terribilis, &
ipso horrẽda auditu. Bona fieri quanam ratiõe poterit?
Psal. 32. At ille. Mors, inqt, pctõrum pessima: sed pciosa fieri põt
mors sanctorum. An non preciosa erit: si fuerit ianua ui-
tæ: porta gloriæ? Preciosa, inquiunt. Sed qũo fiet istud?
Fieri, ait, potest: si ex charitate moriatur qs: utiq; qui ni-
Ezec. 3. hil debeat morti. Neq; enim detinere poterit mors inno
xiũ: sed forabitur (ut scriptũ est) maxilla leuiathan: & de-
struetur paries medius, soluetur q; chaos magnum: quod
inter mortem uitamq; firmatũ est. Nimirum charitas for
tis ut mors: imo & fortior morte si fortis illius intrauerit
atrium: alligabit eũ, & diripiet utiq; uasa eius: sed & ipso
transitu suo ponet profundum maris uiam : ut transeant
liberati: Bonus uisus est sermo, utpote fidelis, & omni ac-
ceptione dignus. Sed ubi poterit ille innocens inueniri,
q mori uelit non ex debito, sed ex uoluntate: nõ ex malo
merito: sed ex beneplacito suo? Circuit ueritas orbẽ ter-
ræ: & nemo mũdus à sorde: nec infans cui⁹ est unius diei
uita super terram. Sed & misericordia cælum omne per-
lustrat: & in angelis quoq; ne dixerim prauitatẽ: minorẽ
tamen inuenit charitatem. Nimirum hæc uictoria alĳ de
bebatur: quo maiorem charitatem nemo haberet ut ani-
mam suam poneret quis ꝓ seruis inutilibus, & indignis.
Nam & si ipse iam nõ dicit nos seruos: hoc ipsum immẽ-
sæ dilectionis est: & eximiæ dignationis. Nos autem & si
omnia quæ præcepta sunt nobis faceremus : quid aliud
dicere deberemus: nisi ꝙ serui inutiles sumus? Sed qs eũ
super hoc conuenire præsumeret? Redeunt ad cõstitutã
diem ueritas & misericordia: anxiæ plurimum nõ inuẽto
Ioan. 11. quod desiderabãt. Tunc uerò seorsum pax cõsolans eas:
Gene. 6. uos, inquit, nescitis quicquã nec cogitatis. Nõ est q̃ fa-
ciat bonum hoc: nõ est usq; ad unũ. Qui cõsiliũ dedit: fe-
rat auxiliũ. Intellexit rex quid loqueret̃: & ait. Pœnitet
me fecisse hominem. Pœna, inqt, me tenet: mihi incumbit
sustinere pœnã: penitẽtiã agere ꝓ homine quem creaui.
Tũc ergo dixit: ecce uenio. Non enim põt hic calix trãsi-
re: nisi bibam illũ. Et accersito Gabriele uade, inquit, dic
filiæ sion: ecce rex tuus uenit. Festinauit ille & ait. Ador-
zacha. 9. na thalamũ tuũ sion: & suscipe regẽ. A Porrò uẽturum
regẽ misericordiæ & ueritas ꝑuenerũt sicut scriptũ est.
Misericordia & ueritas ꝑcedẽt faciẽ tuã. Iustitia thronũ
Psal. 88. præparat ſm illud. Iustitia & iudiciũ ꝑparatio sedis tuæ.
Pax cũ rege uenit, ut ꝓpheta fidelis inueniret̃ q dixerat.
Pax erit in terra nr̃a cũ uenerit. Inde est ꝙ nato dño, an-
gelorũ chorus canebat. Pax in terra hoĩbus bonæ uolũ-
Lucæ. 2. tatis. Sed & tũc iustitia & pax osculatæ sunt: quæ nõ mo-
dicè uidebantur hactenus dissidere. Prior eñi si qua erat
ex lege iustitia nõ osculũ, sed aculeũ magis habebat ur-
gens timore, quàm ꝓuocãs dilectiõe. Sed nec habuit illa
reconciliationẽ: sicut habet nũc quæ ex fide noscit̃ esse iu
stitia. Alioqn qd erat ꝙ nec Abrahã nec Moyses nec cæ-
teri iusti temporis illius, in obitu suo pacẽ illã beatitudi-
nis æternæ apprehẽdere: aut regnũ pacis poterãt ĩtroire,
nisi ꝙ minime adhuc iustitia & pax sese fuerãt osculatæ?
Ex hoc sanè dilectissimi feruentiore nobis zelo sectãda iu
stitia est. Siquidem iustitia & pax osculatæ sunt: & indisso
lubile amicitiarum iniere fœdus: ut quicunq; testimoniũ
iustitiæ secũ tulerit: hylari uultu iã amplexib⁹ lætis acci-
piatur à pace: in idipsum dormiens & requiescens.

Item de septiformi spiritu in christo, in annun-
ciatione dominica. Sermo. II.

COnsiderare est fratres in solennitate ho-
dierna dñicæ annũciatiõis, uelut amœnis
simã quãdã planiciẽ: simplicẽ nr̃æ repara
tiõis historiã. Iniungit̃ noua legatio ãge
lo Gabrieli & nouã uirgo ꝓfessa uirtutẽ:
nouæ salutatiõis honorat̃ obsequio. An-
tiqua excludit̃ maledictio mulierũ: nouã noua mater acci
pit bñdictionẽ. Implet̃ ꝑ grãm quæ concupiscẽtiã nescit:
ut spũ supueniẽte altissimi pariat filiũ: q̃ uirũ dedignatur
admittere. Intrat ad nos eadẽ porta salutis antidotũ: qua
uenenũ serpẽtis ingrediẽs: uniuersitatẽ gñis hũani occu-
parat innũeros huiuscemodi flores ex his facile est lege-
re pratis: sed ĩtueor mediã metuẽdæ ꝓfunditatis abyssũ.
Abyssus planè impscrutabilis: incarnationis dñicæ sacra
mẽtũ: abyssus impenetrabilis uerbũ caro factũ est, & ha-
bitauit in nobis. Quis eñi inuestiget: qs attigat: qs appre
hẽdat? Pute⁹ alt⁹ est & in q̊ hauriã non est mihi. Verũtñ
solet ĩterdũ supposita puteis humectare lintheamina ua-
por exalãs. Propterea sanè licet irrũpere uerear ꝓprie cõ-
sci⁹ ĩfirmitatis, frequẽter tñ uelut sup os hui⁹ putei expã-
do ad te dñe manus meas : ꝓ eo ꝙ aĩa mea sicut terra sine
aq̃ tibi. Et nũc siqdẽ qđ (ascendente de deorsum nebula)
tenuis ebiberit cogitatio: uobis frẽs modicũ illđ sine ĩui
dia cõicare curabo: uelut expsso lintheamine uel exigua
refundens cælestis stillicidia roris. Quæro igit̃ qua rõne
filius magis incarnatus sit quàm pr̃ aut spũsſctũs: cũ toti⁹
trinitatis non modo æqualis sit gl'ia : sed una eadẽq; sub-
stantia. Sed qs cognouit sensum dñi: aut qs cõsiliari⁹ ei⁹
fuit? Altissimũ est mysteriũ: nec nos oportet timere super
huiuscemodi præcipitare sententiã. Videtur tamẽ nec pa
tris nec spũs incarnationẽ in pluralitate filiorũ effugisse
confusionẽ: dum alius dei: alius filius hominis diceret̃. Vi
detur & illud maxime congruum, ut his specialiter filius
fieret q filius erat : nec quid esset ambiguitatis ĩ nomine:
Deniq; ipsa est uirginis nostræ gloria singularis & excel
lens prærogatiua Mariæ: quòd filiũ unũ eundẽq; cũ deo
patre meruit habere cõmunẽ: quam sanè perĳsse cõstat si
nõ fili⁹ incarnaret̃. Sed nec nobis alia dari posset occasio
similis sperãde salutis & hæreditatis: factus quidẽ primo-
genitus in multis fratrib⁹ qui unigenit⁹ erat asciscet eos
sine dubio in hæreditate: quos uocauit in adoptionẽ. Si
eñi fratres, & cohæredes. Hic ergo Christ⁹ ies⁹ mediator
fidelis: sicut in ꝑsona una dei hominisq; substantiã copu
lauit ineffabili sacramẽto: sic & in ipsa recõciliatiõe cõsi-
lio usus altissimo: mediã nõ deseruit æquitatẽ: utrisq; tri-
buẽs quod oportebat: honorẽ deo : homini miserationẽ.
Hæc enim optima inter offensum dominũ & reũ seruum
forma cõpositionis, ut nec honorãdi domini zelo seruus
opprimatur austeriori sentẽtia: nec rursum dum huic im-
moderatius cõdescẽditur : ille debito fraudetur honore.
Audi igitur & diligẽter obserua angelicam in huius me-
diatoris ortu distributionẽ. Gloria, inquiunt, in altissi- Lucæ. 2.
mis deo: & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Hu
ius deniq; gratia obseruationis fideli recõciliatori Chri-
sto nec timoris spiritus defuit, quo patri semper reueren-
tiam exhiberet: semp ei deferret: semper gloriã eius quæ-
reret nec spũs pietatis: quo misericorditer compateretur
hominibus. Vnde & necessariũ habuit spiritũ quoq; sciẽ
tiæ per quẽ timoris pariter & pietatis distributio fieret
inconfusa. Et nota ꝙ in primo illo parentum nostrorum
peccato tres quidem auctores extiterunt : sed manifeste
defuerunt tria tribus. Dico enim Euam, diabolum, &

Adā. Nō habuit Eua sciētiā: q̄, ut ait apl's, seducta est in p̄-
1. Thi. 2. uaricationē. Verū hæc quidē serpēti nō defuit: qui calli-
dior describit' cæteris animātibus: sed pietatē malignus
nō habuit: q ab initio factus est homicida. Adā uerò pius
fortè uidet' mulierē nō cōtristando: sed timorē dñi dere-
liquit: uoci illius magis obediens quàm diuinæ. Vtinam
magis timor dñi p̄ualuisset in eo sicut de xp̄o signāter le-
Esaiæ, 11. gitur. Quia repleuit eum nō pietatis spūs sed timoris. In
omnibus em̄ & per omnia pietati ꝓximorū timor dñi p̄-
ferēdus est: & solus ipse est q totū sibi hoīem debeat uēdi-
care. In his igit' tribus: timore, pietate, & scientia, media-
tor noster recōciliauit hoīes deo. C Nā in cōsilio & for-
titudine de manu aduersarij liberauit. Consilio siquidem
pristino iure priuauit hostē: data ptāte, ut manus inijce-
ret innocenti fortitudine præualuit: ne uiolenter posset
retineri redemptor: dū uictor ab inferis redijt, & uita oīm
cū eo surrexit. D Exinde cibat nos pane uitæ & intelle-
ctus: & potat aqua sapientiæ salutaris. Est em̄ intellectꝰ re-
rū spūaliū & inuisibiliū uerus animæ panis, confirmans
cor nostrum: & ad omne opus bonum roborans in omni
exercitatiōe spirituali. Carnalis autem homo qui nō per-
cipit ea quæ sunt spiritus dei sed stultitia ei uidentur: ge-
p̄s. 101. mat & lugeat, dicens. Aruit cor meū: quia oblitꝰ sum co-
medere panē meū. Ecce em̄ mera & perfecta ueritas est nō
prodesse homini: si uniuersum mundū lucret': animæ aūt
suæ detrimentū faciat. Sed quando id capere possit aua-
rus? Sine causa laborat quisquis ei id persuadere conat'.
Vt quid hoc? Nēpe quia stultitia illi uidet'. Quid uerius
quàm iugum Christi esse suaue? Appone homini seculari
& uide si nō magis lapidē quàm panē reputabit: & certè
huiusmodi intelligētia ueritatis internæ uiuit aīa: & hic
Deu. 4. est spūalis cibꝰ. Nō em̄ in solo pane uiuit hō: sed in oī uer-
bo qđ ꝓcedit de ore dei. Verūtñ donec sapit tibi ueritas
nō sine difficultate ad interiora traijcit'. Vbi uerò cœpe-
ris in ea oblectari: iā nō cibus sed potus est, & sine diffi-
cultate intrat in animā: quo uidelicet spūalis cibus intel-
ligētiæ potu sapientiæ digerat', ne ipsius interioris hoīs
artubus, id est affectibus siccitate laborantibus: oneri ma-
gis sit quàm utilitati. Ex oībꝰ ergo q̄ saluādis populis fue-
rant necessaria nihil penitus defuit saluatori. Ipse est em̄
Esaiæ, 11. de quo præcinit Esaias. Egrediet' uirga de radice Iesse: &
flos de radice eius ascēdet, & requiescet super eū spūs do-
mini: spūs sapiētiæ & intellectus: spūs cōsilij & fortitudi-
nis: spūs scientiæ & pietatis: & replebit eum spūs timoris
domini. Illud sanè diligenter attende: ꝙ florē hunc de ra-
dice nō de uirga dixerit ascēsurū. Quia etem̄ si noua chri-
sti caro in uirgine creata esset ex nihilo, qđ estimauerunt
nōnulli: nō de radice flos: sed fortè de uirga dici poterat
ascendisse. Nunc aūt quia ꝓdijt ex radice: sine dubio ab
origine cōem ꝓbat' habuisse materiā. Nā ꝙ sup eū spūs re-
quieuit: nihil in eo cōtradictiōis fuisse declarat. In nobis
em̄ quia nō oīno superior est spūs nō reqescit: carne nimi-
rū aduersus spiritū & spū aduersus carnē cōcupiscente: à
quo cōflictu nos liberet in quo nihil simile fuit nouꝰ ho-
mo & uerus homo: qui uerā carnis nostræ suscepit origi-
nem: sed fermentū uetus concupiscentiæ non suscepit.

In annūciatione dñica præsertim cum tertio sabbato quadragesimæ occurrit, de adultera, Susanna & beata Maria. Sermo. III.

QVàm diues est in mīa: quàm magnificus in iusti-
tia: in gratia quàm munificus dñs deus noster.
Nō est qui similis sit tibi: munerator copiosis-
sime: remūerator æquissime: pijssime liberator.
Gratis respicis humiles: iuste iudicas innocentes: miseri-
corditer saluas etiā peccatores. Hæc sunt dilectissimi quæ
nobis in mensa diuitis huius patrisfamilias sanctarum te-
stimonijs scripturarum: hodie quidem si diligenter aduer-
timus solito copiosius apponuntur. Nimirum hāc nobis
copiā præstāt quæ pariter cōuenerūt sacrū uidelicet tp̄s
quadragesimæ: & sacratissima dies annunciationis domi-
nicæ. Hodie em̄ ī auribꝰ nr̄is dep̄hēsam in adulterio mu-
lierē, indulgētia redemptoris absolui: hodie innoxiū Su-
sannæ sanguinē liberauit: hodie quoq; beatā uirginē sin-
gulari munere gratuitæ bn̄dictiōis impleuit. Magnū cō-
uiuiū, ubi pariter nobis mīa iustitia & gr̄a apponuntur.
Nūqd nō mīa esca hoīm: salutaris oīno & efficax ad me-
delā? Nūqd nō ēt iustitia panis cordis? Et qdē optime cō-
firmās illud: utpote cibꝰ solidus ad nutrimentū. Deniq;
Beati qui esuriunt illū, qm̄ ipsi saturabunt'. Nunqd nō ci-
bus aīæ gr̄a dei sui? Dulcissimus sanè: & oēm habēs in se Matt. 5.
suauitatē: & delectamentū saporis. Imo uerò hæc sibi oīa
pariter uendicans nō mō delectat: sed & reficit & medet'.
Accedamus ad mensam hāc fratres mei: & ex singulis da-
pibus uel modicū aliqd degustemꝰ. In lege Moyses man-
dauit hmōi lapidare, aiunt de peccatrice pctōres, de adul-
tera pharisæi. Sed ad duritiā lapidei cordis ur̄i ille locutꝰ
est. Iesus aūt inclinauit se. Dñe inclina cælos tuos & descē-
de. Inclinans se & ad mīam flexus (neq; em̄ iudaici cordis
erat) digito scribebat: nō iā ī lapide sed ī terra. Neq; hoc
tantum semel: sed hic quoq; duplex scriptura: sicut apud
Moysen tabulæ duæ. Et fortè ueritatē & gr̄am scribēs &
iterū scribēs terræ imp̄ssisse uidet': sm̄ ꝙ Ioānes apl's ait.
Lex p Moysen data est: gr̄a & ueritas p Iesum xp̄m facta Ioan. 1.
est. Cōsidera deniq; an uideri possit de tabula ueritatis le-
gisse: unde refelleret phariseos. Qui sine pctō est uestrū,
primꝰ in eā lapidē mittat. Verbū qdē abbreuiatū sed ui- Textus.
uū & efficax: & ancipiti gladio penetrabilius. Qz grauiter
enim ad uerbum hoc saxea corda transfossa: quàm uehe-
mēter hoc uno lapillo cōtritæ sint lapideæ frōtes: rubor
ip̄e cōfusiōis & clādestinꝰ ꝓbauit abscessus. Meruit qdē
adultera lapidari: sed is punire gestiat: q dignꝰ nō est etiā
ipse puniri. Is presumat à peccatrice exigere ultionē q eā
dē excipere nō meret'. Alioqn ipse sibi uicinior, à se inci-
piat: in se prius sētētiā ferat exerceatq; uindictā. Hæc ue-
ritas. Cæterū adhuc minꝰ est. Etsi accusatores refellit hæc
ueritas: sed reā necdū absoluit: scribat iterū: scribat gr̄am
legat & audiamus. Nemo te cōdemnauit mulier? Nemo Textus.
dñe. Nec ego te cōdēnabo: uade & amplius noli peccare.
O uox misericordiæ: ô auditus lætitiæ salutaris. Auditā Psa. 142
fac mihi mane mīam tuā: qa in te speraui dñe. Sola nimi-
rū spes apud te miserationis obtinet locū: nec oleū mise-
ricordiæ nisi in uase fiduciæ ponis. Sed est infidelis fidu-
cia: soliꝰ utiq; maledictiōis capax: cū uidelicet in spe pec-
camꝰ. Quāquam nec fiducia illa dicenda sit: sed insensibi-
litas quædam & dissimulatio pniciosa. Quæ enim fiducia
ei qui periculum non attendit? Aut qđ ibi timoris reme-
diū: ubi nec timor sentit' nec materia ipsa timoris? Fidu-
cia solatiū est nec eget ille solatio q lætat' cū male fecerit:
& in pessimis rebꝰ magis exultat. Rogemus itaq; fratres
respōderi nobis quantas habeamus iniqtates & pctā: sce-
lera nostra & delicta nobis desideremus ostendi. Scrute-
mur uias nostras & studia nostra: periculaq; uniuersa ui-
gili intentiōe pēsemus. Dicat quisq; in pauore suo: uadā
ad portas inferi: ut iā non nisi in sola dei mīa respiremꝰ.
Hæc uera hoīs fiducia à se deficiētis & innitētis dño suo.
Hæc inquā uera fiducia cui mīa nō denegat', ꝓpheta atte-
stante, qm̄ bn̄placitū est dño sup timētes eū: & in eis q spe-
rāt sup mīa eiꝰ. Nec parua utiq; suppetit nobis. In nobis
quidē timoris, in ipso autē causa fiduciæ. Suauis & mitis
est, copiosæ mīæ: p̄stabilis sup malitia: multꝰ ad ignoscen-
dum. Credamus sanè uel inimicis: qui in eo nil aliud un-
de occasionē struendæ calūniæ caperēt, inuenerūt. Com-
patiet' aiūt peccatrici: nec sibi oblatā ullatenꝰ occidi pa-
tietur. Tenebitur itaq; manifestus aduersarius legis, cum
absoluerit lege damnatā. In uestrū ô pharisæi caput: tota
uestræ malignitatis adinuētio retorquet'. Diffiditis cau-
sæ: q iudiciū subterfugitis. Nā illa qdē sine iīuria legis ab-
soluit': q̄ sine accusatore relinquit'. Sed consideremus fra-
tres quonàm hinc abeant pharisæi. Videtis ne duos se-
nes: nā à senioribus exire cœperūt: quomodo ī pomerio

Ioachim abscōdunt: Susannā quærunt uxorē eius; sequa
mur eos: nā iniqua cogitatione pleni sunt cōtra eā. Con-
sentire nobis aiūt senes: aiunt pharisæi: aiunt lupi: qui ab
alterius pauloante, licet errantis ouiculæ fuerant deuora
tione frustrati. Cōsentire nobis: & cōmiscere nobiscum.
Inueterati dierū malorū: modo accusabatis adulteriū, mō
adulterium suadetis? Sed hæc est tota iustitia uestra: & q̄
palā arguitis eadē agitis ī occulto. Hic fuit ꝙ exiistis un⁹
post unū cum ille oīm cōscius occultorū, uestras tam uali
de percussisset cōscientias dicēs. Qui sine pc̄tō est uestrū:
primus in eā lapidē mittat. Merito proinde ad discipulos
Matt. 5. ueritas ait. Nisi abūdauerit iustitia uestra plusquàm scri
barum & pharisæorū: nō intrabitis in regnū cælorū. Alio
quin dicemus, aiūt, cōtra te testimoniū. Semē chanaan &
nō iuda: nec hoc quidē moyses in lege mandauit. An qui
decreuit adulteram lapidare, mandauit accusare pudicā?
An qui iussit adulteram lapidibus opprimi: etiā iussit cō
tra insōtē testimoniū ferri? Immo uero sicut adulterā: sic
etiā falsum testē nō impunitum esse p̄cepit. Sed q̄d gloria
mini in lege: p legis p̄uaricationē deum inhonoratis. In-
gemuit susanna & ait. Angustiæ mihi sunt undiq;. Vndiq;
Dañ. em̄ mors. Hinc quidē corporea: inde sp̄ualis. Si hoc, inq̄t
egero mors mihi est: si autē nō egero nō effugiam manus
uestras. Vestras ô pharisæi man⁹ nec adultera effugit nec
pudica: ur̄as accusationes nec sanctus nec pc̄tōr euadit.
Dissimulatis pc̄tā ur̄a: ubi inueneritis aliena, Alioqn si q̄s
fortè suū non habet: uestrū ei impingitis crimen. Quid tn̄
susanna facit inter mortem & mortē, aīæ. s. & corporis un
diq; angustiata? Melius est mihi, inquit, absq; opere inci-
dere in man⁹ hominum: quàm derelinquere legē dei mei.
Nimirū sciebat ista quàm horrendū sit incidere in man⁹
dei uiuētis. Nā homines cū occiderint corpus: aīæ nō ha
bent ultra quid faciant: ille aūt timend⁹ est qui potestatē
habet & corpus & aīam mittere in gehennā. Quid fami-
lia ioachī tardat? Irruat p posticū: nā in pomerio clamor
audit. Clamor ut luporū grauiū: & balantis ouiculæ ī ter
eos. Sed non patitur ab eis innoxiā deuorari qui ab ipsis
eorū faucibus tam dignanter eripuit: etiā eripi non merē
tē. Merito ꝓide cū duceretur ad mortē, erat cor eius fidu
ciā habens in dn̄o: quē usq; adeo timuisset ut timorē oēm
postposuisset humanū: & ipsius legē & simul uitæ p̄posuis
set & famæ. Non em̄ dictus fuerat s̄mo huiuscemodi aliq̄n
de susanna. Sed & parētes eius iusti erāt: & uir eius hono
ratior oīm iudæorum. Merito igit à iusto iudice iustā de
iniustis obtinuit ultionē: quæ tam uehementer iustitiam
esuriuit: ut ꝓpter eā cōtēneret mortē corporis: op ꝓbriū
generis: luctū inconsolabilē amicorū. Et nos frēs si a xp̄o
audiuimus: nec ego te cōdēnabo: si peccare iam uolumus
cōtra ip̄m: si in christo uolum⁹ pie uiuere: necesse est susti-
neam⁹ p̄sequutionē ne malū p malo: aut maledictū p male
dicto reddam⁹. Alioqn q patientiā nō s̄uauerit pdet iusti
tiā: hoc ē uitā pdet hoc ē pdet aīam suā. Mihi uindictā &
ego retribuā, dicit dn̄s. Ita prorsus est. Ip̄e retribuet, sed si
ei uindictā serues: si nō tollas ab eo iudiciū: si non reddas
retribuētibus tibi mala. Faciet iudiciū sed iniuriā patiēti
in æq̄tate iudicabit: sed ꝓ māsuetis terræ. Iā uobis, ni fal-
lor, molestū est ꝙ deliciæ tardāt. Nō miremini delitiæ sūt.
Nō onerabūt quālibet satiatos: nec a ructātib⁹ q̄dē pote
rūt fastidiri. Missus est gabriel angel⁹ à deo in ciuitate ga
lilææ cui nomē nazareth. Miraris ꝙ nazareth p̄ua ciuitas
& tāti regis nūcio illustret & tanto? sed magn⁹ latet in hac
p̄ua ciuitate thesaur⁹: latet ī quā: sed hoīes latet nō deum.
An nō thesaur⁹ de maria? ubicūq; illa est: & cor eius. Ocu
li eius sup eam: ubiq; respicit hūilitatē ancilæ suæ. Nouit
cælū unigenitus dei patris? Si nouit cælū: nouit & naza-
reth. Quidni sciat patriā suā? q̄diu nouerit hæreditatem
suā? Cælū ex patre: nazareth ex matre uendicat sibi: sicut
ipse se & filiū dauid & dn̄m esse testatur. Cælum cæli dn̄o:
terrā aūt dedit filijs hoīm. Cedat ergo ei utrūq; necesse est
p̄s. 113. in possessionē: q nō mō dn̄s sed & fili⁹ hoīs est. Audi etiā
q̄uo terrā sibi tāquā filius hoīs uēdicat: sed & cōicat tan-
quā sponsus. Flores, inq̄t, apparuerūt in terra nr̄a. Neq;
hinc discrepat ꝙ nazareth ī terp̄tat flos. Amat florigerā Cañ. 2.
patriā flos de radice iesse: & libēter inter lilia pascit, flos
cāpi & liliū cōualliū. Cōmendat em̄ flores pulchritudo.
suaueolentia, & spes fructus, gratia triplex. Te q; florē re
putat deus. Et bene ei complacet in te: si tibi nec honestæ
cōuersatiōis decor, nec bonæ opinionis fragrantia: nec
intētio desit futuræ retributiōis. Fruct⁹ em̄ spūs est uita Textus.
æterna. Ne timeas maria inuenisti em̄ gratiā apud dn̄m.
Quātā grām? Gratiā plenā, gratiā singularē. Singularē,
an gn̄alem? utrāq; sine dubio, quia plenā & eo singularē
quo gn̄alem: ipsa em̄ generalē singulariter accepisti. Eò
inquā singularē quo gn̄alē: nā sola præ oībus grām inue-
nisti. Singularē ꝙ sola hanc inueneris plenitudinē. Gn̄a-
lem ꝙ de ipsa plenitudine accipiant uniuersi. Bn̄dicta tu Textus.
in mulieribus: & bn̄dictus fructus uentris tui. Singulari-
ter quidē fructus uentris tui est, sed ad oīm quidē mentes
te mediāte peruenit. Sic nimirū sic olim ros totus in uel-
lere: totus in area: sed in nulla parte areæ tot⁹ sicut in uel
lere fuit. In te sola rex ille diues & prædiues exinanitus,
excelsus, hūiliatus, immensus, abbreuiatus, & ab angelis
minoratus est: uerus deniq; deus & dei filius incarnatus.
Sed quo fructu? Nēpe ut oēs eius paupertate locuplete-
mur: eius humilitate subleuemur: eius minoratiōe magni
ficemur: eius incarnatione adhærētes deo incipiam⁹ un⁹
esse spūs cū eo. Sed quid dicimus frēs? Cuinā potissimū
uasi gratia infundet? Si ut supra meminimus capax qui-
dē est misericordiæ fiducia: patientia uerò iustitiæ: quale
iam poterimus idoneū gratiæ receptaculū exhibere? Bal
samū est purissimū: & solidissimum uas requirit. Et quid
tam purū: quidue tam solidum: quàm humilitas cordis?
Merito proinde humilibus dat gratiam: merito respexit
deus humilitatem ancillæ suæ. Quonam merito quæris?
Eò utiq;: quo animum humilem, meritū nō occuparet hu
manum: quo minus libere influeret diuinæ gratiæ pleni-
tudo. B Sed ad hāc nobis humilitatē quibusdā erit gra
dibus ascendendum. Primo em̄ cor hoīs quē adhuc pecca
re delectat: nec miseram consuetudinē proposito meliore
mutauit: ne sit gratiæ capax proprijs uitijs p̄peditur. Se-
cūdo quoq; ubi corrigere mores & priores nequitias de
cætero non iterare proponit, ipsa tamen peccata præteri
ta, licet iam amputata quodāmodo uideant: dū in eo ma-
nent gratiam non admittunt. Manēt aūt donec cōfessiōe
lauētur: donec succedentibus dignis fructibus pœniten-
tiæ de medio fiant. Sed ue tibi si fortè uitijs & pc̄tis perni
ciosior successerit ingratitudo. Quid em̄ tā euidēter gra-
tiæ aduersatur? Tepescimus processu temporis à feruore
cōuersationis nostræ, paulatim refrigescit charitas: abun
dat iniquitas: ut consummemur carne qui spiritu cœpe-
ramus. Inde enim est ut minus ea sciamus quæ à deo do-
nata sunt nobis: indeuoti pariter & ingrati. Timorē dn̄e
relinquimus, religiosam omittim⁹ solitudinem: uerbosi,
curiosi, faceti, etiam detractores & murmuratores: uacan
tes nugis: fugitantes labores disciplinæ quoties sine no-
ta id licet: quasi uerò confestim sit etiam sine noxa. Quid
ergo tantis repulsam obstaculis: grām nobis deesse mira-
mur? Iā uerò si quis iuxta apl'm ut uerbū christi: uerbum
gratiæ in eo habitet gratus est: si quis deuotus: si quis so
licitus: si quis spū feruēs: caueat sibi ne suis fidat meritis: Collo. 3.
ne suis operib⁹ innitatur: alioquin nec huiuscemodi qui
dē animū intrat gratia. Nimirū plenus est: nec in eo iā in-
uenit gratia locū sibi. Consideretis pharisæum illum orā
tem. Non erat raptor: non iniustus: non adulter. An sine
fructibus pœnitentiæ erat? Ieiunabat bis in sabbato: de-
cimas dabat oīm q̄ possidebat. Sed ingratū forsitan suspi
camini. Audite quid dicat. De⁹ gratias ago tibi. Sed nō Luc. 18.
erat uacuus: non erat exinanitus: non erat humilis sed
elatus. Non enim quid sibi deesset scire studuit, sed exag-
gerauit meritū suū: nec erat solida plenitudo sed tumor.

Vacu⁹ ꝑinde rediȷt: quia plenitudinē simulauit. Nam publicanus ille qui exinanire seipsum: q uacuū uas exhibere curauit: gratiā retulit ãpliorē. Nos ergo fratres si gratiā cupimus inuenire: sic decætero abstineamus à uitijs: ut de præteritis quoq; peccatis digne pœniteamus. Nihilominus quoq; soliciti simus & deuotos nos deo & uerè humiles exhibere: huiusmodi nempe animas gratanter respicit
Sap̄.4. pio illo respectu de quo sapiens ait. A Qm̄ gratia & misericordia dei est in sanctos eius: & respectus in electos illius. Et fortè propterea quater reuocat aiām quā respicit
Cañ.6. dicēs. Reuertere reuertere sunamitis: reuertere reuertere ut intueamur te: quo uidelicet nec ī peccandi cõsuetudine nec in conscientia pc̄tōrū: sed nec in tēpore & torpore ingratitudinis: aut in elationis cæcitate persistat. A quo nos quatripertito piculo reuocare & eripere dignet: qui factus est nobis à deo sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio iesus xp̄s dn̄s noster: q cū patre & spū sancto uiuit & regnat deus p infinita secula seculorum. Amen.

Dn̄ica in Ramis palmarum, de trib⁹ ordinibus obsequentium christo. Sermo primus.

NOn sine causa spiritū spōsi pariter & dei sui habens ecclesia processionem hodie noua quadā & mira cõiunctione addidit passioni. Nam processio plausum habet: passio planctū. Quoniā er
Roma.1. go sapientibus & insipientibus debitores sumus: uideamus quid utriq; conferat hæc coniunctio. Et prius quidē quid secularibus indicet: qm̄ non prius qd̄ spūale: sed qd̄ aiale. Videat secularis aīa: uideat & intelligat: qm̄ extrema gaudij luct⁹ occupat. Propter hoc em̄ q cætera quoq;
Esa.40. cœpit facere & docere: nõ solum uerbis prædicās sed exēplis: qd̄ ante prædixerat p prophetā. Qm̄ omnis caro fœnum & omnis gloria eius tanquā flos fœni: etiā apparēs in carne manifeste studuit probare ī seipso. Vn̄ & ꝓcessionis gloria uoluit sublimari: qui paulopost sibi nouerat imminere diē ignominiosissimæ passiōis. Quis ergo sperare iam debeat in incerto gloriæ tp̄alis: cum uideat in ipso quoq; qui pc̄m̄ nõ fecit creatorē tēporū & cõditorē uniuersitatis post exaltationē tantā: tantam nihilominus humiliationē sequi? In eadē em̄ ciuitate à plebe eadē & eodē tēpore nūc quidē ꝓcessiōis gloria & diuinis est laudibus honoratus: postmodū uerò interrogatus cõtumelijs
p̄s.26. & tormēto & cū sceleratis deputatus. Hic est transitorie finis lætitiæ: hic fruct⁹ gloriæ tp̄alis. Propterea prudēter orat propheta ut cantet dn̄o gloria eius & nõ cõpungat: id est ꝓcessionē habeat: quā passio nõ sequat. Vobis autē charissimi tanquā spūalibus spūalia cõparantes: in ꝓcessione quidē cælestis patriæ repsentamus gloriā: in passione monstramus uiā. Nam si in processione quidē ueuit tibi in mentem futura illa lætitia & exultatio multa nimis: qm̄ rapiemur ī nubibus obuiā xp̄o in aera: si tota cõcupiscentia uidere desideras diē illā: qm̄ suscipiet in cælesti hierusalē: xp̄s dn̄s caput cū oībus mēbris portans triumphū uictoriæ applaudentibus iam nõ popularibus turmis: sed uirtutibus angelicis clamātibus undiq; populis utriusq; testamēti. Bn̄dictus qui uenit in noīe dn̄i: si inquā cõsiderasti in ꝓcessione quo ꝑperandū sit: disce in passione qua
Luc.23. sit eūdū. Hæc est em̄ uia uitæ tribulatio pn̄s, uia gl̄ie, uia ciuitatis habitaculi, uia regni fm̄ q̄ clamat latro de cruce memēto mei dn̄e dū ueneris in regnū tuū. Eūtē in regnū uidit: q̄ cū puenisset sui memorē eē rogauit. Peruenit ergo & ipe. Sed si uis nosse quàm cõpēdiosa uia. Eadem die meruit cū dn̄o eē ī padiso. Tolerabilē ꝑinde reddit passionis laborē gloria ꝓcessionis: qm̄ amanti nihil difficile est. Ne mireris q̄ pn̄ti ꝓcessiōe cælestē dixerim repræsentari: quādo unus & idē in utraq; suscipit & si lōgè aliter & ab alijs. In hac em̄ processione irrōnali iumento xp̄s insidet
p̄s.72. in illa uerò iumentū futurū est: sed rōnale: qm̄ homines & iumenta saluos facies dn̄e. Cui simile est illud. Vt iumētū factus sum apud te: & ego semper tecum. Et uide si non de ꝓcessione loquitur eū sequit. Tenuisti manū dexterā meā & in uoluntate tua deduxisti me: & cum gloria suscepisti me. Ibi certè ne ipse quidē pullus deerit: qm̄ & si murmuret hæreticus paruulos nõ sinens uenire, paruulorum baptismo detrahens, qui paruul⁹ nat⁹ est: & primā paruulorū elegit aciem (innocētes loquor) hodie quoq; puulos à gr̄a nõ excludit: quia nec pietati incõgruū nec maiestati ei⁹ difficile est, ut suppleat munus gr̄æ quod min⁹ ī eis habet natura possibile. Ibi nõ ramos arborū non uilia uestimēta popularis turma prosternet: sed demittēt pennas suas aīalia sancta: deponēt coronas suas ante thronū agni uigintiquatuor seniores: & uirtutes oēs angelicæ q̄cquid habent gloriæ uel decoris totū ei ascribent: totū ei attribuent. Iam uerò qm̄ de iumēto & uestibus & de ramis arborū mētio facta est: cõsiderare diligēti⁹ libet triplex obsequiū qd̄ in ꝓcessione hac exhiberi uideo saluatori. Primū quidē à iumēto cui insidet. Secūdū ab eis q sua illi uestimēta sternūt. Tertiū uerò ab his qui de arborib⁹ ramos cedere phibent. Nõnne tn̄ oēs reliq ex eo qd̄ abūdat sibi mittūt, & quasi sine grauamine obsequunt dn̄o: solū uerò iumētū semetipm̄ exponit ei⁹ obsequio? Silēdū mihi est, ut elationē caueatis: an magis loquar ut habeatis consolationē? Iumētū cui īsidet xp̄s, nõnne uos estis: iuxta p̄ceptū apl̄i. Glorificātes & portātes deū in corporibus uestris. Expendūt em̄ seculares hoīes in obsequiū dn̄i nõ q̄dē corpa sed q̄ adiacēt & necessaria sunt corporib⁹: cū de 1.Cor.6.
terrena substātia eleemosynas largiunt. Prælati quoq; ramos cædūt de arborib⁹ uerbi causa: cū de fide & obediētia Abraæ: de castitate Ioseph: de mãsuetudine Moysi: cæterorūq; sc̄tōrū v̄tutib⁹ euãgelizãt. Verūtn̄ & illi de prõptuarijs plenis largiūt: & hi q acceperūt gratis: gratis nihilomin⁹ dare iubent. Oēs tn̄ si fideliter suo q̄sq; itēt⁹ fuerit ministerio in ꝓcessiōe saluatoris sunt, & cū eo ingrediunt in sanctā ciuitatē: qm̄ tres ꝑuidit ꝓpheta saluãdos: Noe cedētē ramos in archæ fabricā: Danielē in usu edulio & labore abstinētiæ factū tãquā iumentū saluatorēq; portātē: tertiū quoq; Iob bn̄ dispēsantē substātiā huius mūdi & de uelleribus ouiū suarū pauperū latera calefacientē. Cui tn̄ in ꝓcessiōe illa Iesus ꝓpinqor: cui de tribus ordinibus salus uicinior facile credo potestis aduertere.

In ramis palmarum de passione & processiōe & quatuor ordinibus processionis. Sermo. II.

NEcesse est ut loquamur hodie breui⁹ ꝓpter angustiā tp̄is. Mlta q̄dē nobis ministrat ꝓcessio quā celebraturi sum⁹: sed eadē ipedit ne dicere plura possim⁹. C Celebraturi sum⁹ hodie ꝓcessionē: & paulopost audituri passionem. Quid sibi uult mirabilis ista cõiūctio: aut qd cogitauerūt patres nr̄i passionē addētes ꝓcessiōi? Nā ꝓcessio q̄dē merito repsentat hodie: q̄ facta est hodie. Passio uerò cur addita ē: quā sexta feria constat esse sequutā? Opportūe itaq; ꝓcessiōi passio cõiūcta est: ut discam⁹ in nulla lætitia huius seculi habere fiduciā: sciētes qm̄ extrema gaudij luct⁹ occupat. Propterea nõ sim⁹ stulti: ut occidat nos ꝓsperitas nr̄a: sed in die bonorū nõ īmemores sim⁹ malorū: & ecõuerso. Istis enim mixtū est pn̄s sc̄lm̄: nõ sc̄larib⁹ tm̄ sed et spūalib⁹ uiris. Nā secularib⁹ uiris aliqñ q placēt: q̄nq; q̄ displicēt uidem⁹ accidere: & ipsis nihilominus spūalib⁹ nõ semper tristia nõ semper læta succedūt, sed uespere & mane dies unus. Et illud. Visitas eū diluculo & subito probas illū. Verum hoc interim dū pn̄s sc̄lm̄ manet: uel manat magis & fluit. Cæ Iob.7.
terum post hoc seculū duo futura sunt secula ualde diuisa & diuersa: ita ut in altero nõ nisi fletus & stridor dentiū in altero sola gr̄arum actio & uox laudis. Absterget em̄ deus oēm lachrymā ab oculis sanctorū: & mors iam non erit amplius: neq; luctus neq; clamor: sed nec ullus dolor: qm̄ priora transierunt. Interim sicut amatores mūdi multa patiuntur aduersa: sic nec ipsis seruis dei oīa in hoc mūdo optata succedūt. In die ergo malorū memores sunt bonorū ne pusillanimes fiant & impatiētes: sicut is de quo legimus in psalmo. Cõfitebitur tibi cū benefeceris ei. In die quoq; bonorū nõ īmemores sunt malorū: ne extollantur & dicāt in abundātia sua: nõ mouebimur in æternū, Psal.48.

Sicut enī̄ seculariū rerū ꝓsperitas occidit stultū seculare
sic pōt & abundātia spūalis ꝓsperitatis occidere indoctū
spūalē, atq; iō nō spūalē. Spūalis qppe dijudicat oīa. Vn̄
autē eueniat ꝙ stultū occidit ꝓsperitas & nō sapientē ali
Eccle. 7. bi habemus. Cor sapiētis ubi tristitia: & cor stultorū ubi
Vbi su- lætitia. Merito ꝓinde ait. Bonū est magis ire ad domū lu
pra. ctus quàm ad domū cōuiuij. Licet enī̄ mltos frāgat aduer
sitas: tn̄ multo plures extollit ꝓspitas: sicut scriptū est. Ca
dēt à latere tuo mille, sinistro. s. per qđ signaᵗ aduersitas:
Psal. 60. & decem milia id est multo plures à dextris tuis: in quib⁹
ꝓsperitas designaᵗ. Deniq; qa utrobiq; ꝑiculū est: orat sa
piens & dicit. Diuitias & paupertates ne dederis mihi: ne
ꝓuer. 30. fortè aut diuitiæ extollerent in superbiam: aut paupertas
deijceret in impatientiā. Vn̄ & dn̄s sicut in passione patiē
tiam: ita in processione humilitatem exhibere curauit. In
illa enī̄ tanquā ouis ad occisionem duct⁹ est, & quasi agn⁹
coram tondente obmutuit, & non aperuit os suū. Qui cū
percutereᵗ nō cōminabatur: sed magis orabat dicens. Pa
ter ignosce illis qa nesciunt q̄d faciūt. In processione autē
q̄d? Parabant sese populi: ut exirent obuiam ei: nec cū la
Luc. 24. tebat qui nouerat q̄d esset ī hoīe. Propter qđ & ip̄e para-
tus est nō in curribus & in equis nec in frænis argenteis:
aut sellis auro tectis: sed humilis aselli tergo sedēs suppo-
sitis apostolorū uestibus q̄s ego de ꝑciosiorib⁹ regionis
fuisse non credo. Sed quid fuit ꝙ processionē habere uo
luit: qui mox futurā nouerat passionē? Forte ut amarior
esset passio: quam ꝓcessio ꝑcessisset. Ab eodem enim po-
pulo: in eodē loco & ipso tempore paucissimis diebus in-
terpositis primo cū tāto triūpho susceptus: postea cruci-
fixus est. O quam dissimile est: tolle tolle crucifige eū: &
bn̄dict⁹, q uenit in noīe dn̄i osanna in excelsis. Quàm dis-
simile rex irael: & nō habem⁹ regē nisi cæsarē. Quàm dis-
similes rami uirētes, & crux: flores, & spinæ. Cui pri⁹ ꝓster
nebanᵗ uestimēta aliena: ecce suis exuiᵗ, & sors mittitur
sup ea. Ve tibi amaritudo pctōrū nr̄orū: ꝓpter q̄ soluēda
tanta amaritudo necessaria est. Iā uerò ad ꝑcessionē acce
dens tanquā q̄tuor ordines in ea mihi uideor intueri: &
fortassis in hac nr̄a ꝓcessiōe hodie oēs potuerūt iueniri.
Præibāt enī̄ aliq & uiā parabāt. Ipsi sunt q uiā parāt dn̄o
ad corda uestra: quos regūt & dirigūt gressus ur̄os in uiā
pacis. Alij seq̄banᵗ: & hi sunt q ꝓpriæ insciētiæ conscij de
uote sequūᵗ & adhærēt semp uestigijs ꝑcedētiū. Erāt q̊q;
discipuli tāquā domestici lateri eius adhærētes. Ipsi sunt
q̄ optimā partē elegerūt: q ī claustro soli deo uiuūt: semp
deo adhærētes & ei⁹ placitū cōsiderātes. Ip̄m q̊q; iumen-
tum cui insidebat nō defuit: qđ designat duros corde: &
animos quodāmō bestiales. Verū nō fuit aīaliū ibi hmōi
copiosior multitudo: nec oportuit. Tales enī̄ magis oneri
sunt quàm honori: nec ꝓpter eos processio ualde glorio
sior est. Huiusmodi nāq; cantare non norunt: sed male so
noros danᵗ rugitus. Ipsi sunt q uirga semp & calcaribus
egent. Attn̄ nec ipsos relinquet dn̄s: dum disciplinā ferre
uoluerint. His enī̄ diciᵗ. Seruite dn̄o in timore: & apphē
dite disciplinā ne qn̄ irascaᵗ dn̄s & pereatis de uia iusta.
Postquàm enī̄ iumētū hoc disciplinā ferre noluerit: qd re
stat nisi ut abijciat eū dn̄s cū indignatione quadā: & pro-
tinus exeat à uia: currēs ad spinas & tribulos à quib⁹ suf
focatur uerbū dei: qui sunt diuitiæ hui⁹ mūdi & uolupta
tes carnis? Sed si qui tales sūt hic quib⁹ grauis sit ordo,
& omnia onerosa quos pungi frequenter oporteat & ur
geri: obsecramus eos ut studeāt de iumētis si forte queāt
in homines cōmutari & cōputari inter eos: ut aut de ꝑce-
dentibus: aut de adhærētibus & collateralibus: aut de se-
quentibus sint. Quod si nō faciūt obsecro ut uel in eo qđ
sunt permaneāt: & patiēter interim ferāt q̄ salubria sunt
& si minus suauia: donec cōplaceat dn̄o respicere humili-
tatē eorum: & in melius aliquid eos ꝓmouere. Vultis au-
tē ut aliquaten⁹ cōsolemur iumētū nostrū? Scimus eqdē
qa cantare non nouit. Neq; de eis est qui dicere possit. Cā
ps. 118. tabiles mihi erant iustificationes tuæ: in loco peregrina
tionis meæ. Attamē unū est: ꝙ nemini cæterorū tā ꝓpe est
dn̄s. Nā nec ipsi qui hincinde adhærēt tā ꝓpe eū habēt ut
iumētū cui insidet. Et audi hoc ipsum à propheta. Prope ps. 33.
est dn̄s his q tribulato sunt corde. Nā & mater quē ægro
tātē nouit filiū, magis fouet: & sæpius amplectiᵗ eum. Ne
mo igiᵗ indigneᵗ: nemo cōtemnat dū uoluerit esse christi
iumentū. Etenim qui scādalizauerit unū de pusillis istis,
illū grauiter offendit: qui eos tāquā mr̄ gremio suæ fouet
miæ: donec roboreņᵗ. Vn̄ & morū infirmitates patiētissi-
mæ ferēdas beat⁹ bn̄dict⁹ ammonuit. Quatuor ergo sunt
genera in processione dn̄i. Boni prudētes, & boni simpli
ces, hi sunt qui præeūt & qui sequunᵗ. Bonos aūt addi-
di: quia prudētes nō boni iniq sunt iuxta illud. Sapiētes
sunt ut faciāt mala: & simplices nō boni stulti sunt. In ꝓ-
cessione aūt dn̄i nec iniquus locū habet nec stultus. Por Hier. 4.
rò qui adhærēt ei cōtēplatiui sunt qui portāt eū & onerā
tur eo: ipsi sunt duri corde & parū deuoti. Sed ecce oēs
sunt in ꝓcessione dn̄i: & nemo ex ipsis faciem eius uidet.
Nā qui ꝑcedunt occupati sunt in parāda uia: soliciti cir-
ca pctā & tētationes aliorū. Qui sequunᵗ ipsi oīno faciem
eius uidere nō possunt: sed sicut Moysi dictū est posterio
ra eius uident. Iumentū cui insidet nūquā ad uidēdum le
uat oculos: sed pronū est semper in terrā. Qui uerò adhæ
rēt ipsi aliqn̄ uidere possunt sed raptim & nō cōtinue nec
plenè: dū adhuc sunt in uia. Attn̄ quātū ad alios, ipsi ma-
gis facie ad faciē eū uidēt: iuxta quod uere de Moyse scri
ptū est: quia cæteris quidē prophetis per uisiōes & som-
nia: Moysi uerò facie ad faciē loquebaᵗ. Quātū ad plenā
sanè uisionē nec ipse Moyses dū uiueret in hoc mundo
impetrare potuit faciei ipsius uisionē: quia sicut ipse ait.
Nō uidebit me Homo & uiuet. Nō uidebor, inquit, ī hac Exo. 33.
uita nō uidebit quis faciē meā in hac uia: & in ꝓcessione
ista. Ipse itaq; magna pietate sua donet nobis sic in eius
ꝓcessione ꝑseuerare dū uiuim⁹: ut in magna illa ꝓcessiōe:
qua cū suis oībus à patre suscipiēdus est & traditurus re-
gnū deo & patri, sanctā ciuitatem ingredi mereamur: cū
eo qui uiuit & regnat per oīa secula seculorum. Amen.

De quinq; dieb⁹ ꝓcessionis, refectiōis, passiōis,
requietiōis, resurrectionis. Sermo. III. unde sup.

CVm uniuersa fecerit de⁹ in nūero pōdere
& mēsura: speciali⁹ tn̄ ea tpa quib⁹ in ter
ris uisus est & cū hoībus cōuersatus est:
quæcūq; in eis opatus, locut⁹, aut passus
est: ita disposuit: ut ne minimū quidē mo
mētū: ne unū iota à scr̄o uacauerit aut ꝑ-
terierit sine mysterio. Euidētius tn̄ quatuor ꝓximos dies
& ip̄m quē hodie colim⁹ illustrauit: diē ꝓcessiōis diē refe
ctiōis, passiōis, requietiōis, & resurrectōis suæ. Notabiles
admodū dies: & inter cæteros insignes magis. Prima siq
dē die gloriā suscipere dignat⁹ est hūanā: & cū ingēti quo
dā tripudio & exultatiōe uniuersæ terræ hierosolimā nō
proprijs ut hacten⁹ cōsueuerat pedib⁹: sed iumento uect⁹
intrare. Et hæc quidē ꝑparatio ad passionē fuit, excitata
hinc maximæ inuidia sacerdotū. Sanè uēturas aliqn̄ tur-
bas ut raperēt & cū regē facerēt, fugiens legiᵗ declinasse.
Nūc uerò etiā nō q̄situs affuit: ut tāquā rex isrl' susciperetur
& ꝑdicareᵗ ab eis: q̄n etiā in hæc ip̄a ꝑconia eorū (qđ du-
biū nō est) aīos excitauit. Sic nimirū & de passiōe aduer-
tere est. Exijt qn̄q; & abscōdit se ab eis. s. iudæis. Nec uo-
lebat iam ambulare palā in iudæa: quia q̄rebāt eū interfi-
cere. Sciēs autē ꝙ uenerit hora eius tanquā potestatē ha-
bēs, spōtane⁹ ipse se obtulit passiōi. Decebat nēpe pōtifi
cē nr̄m tētari per oīa pro similitudine absq; pctō: ut tan-
quā uerus hō & prospera hoīm & aduersa opportune ui-
taret: opportune susciperet: & utrarūq; rerū in seipso no-
bis salutare preberet exēplū. Vt enī̄ tēperātiæ est ꝑconia
ppl'i & seculi huius ꝓspera declinare: sic interdū iustitiæ
est, certa quidē dispēsatiōe admittere ea. Persecutio quo-
q; & tpalis oīs aduersitas pro loco & tempore prudenter
aliqn̄ fugiēda erit: cū autem necesse fuerit uiriliter tole-
randa. Et in his quidem duobus (prosperitatem & aduer
sitatē loquor) humana oīs uita uersaᵗ. Nihilominus autē
in illis

in illis quatuor notiſſimis utiq; ſpeciebus uirtꝰ uniuerſa
cõſiſtit. Ita ergo oẽm uirtutẽ implere decuit eũ ĩ quo ple
nius habitabat oĩs plenitudo uirtutis: ut notũ fieret oĩbꝰ
quia is ſciret maxime abũdare: ſciret & pænuriã pati. Nõ
eñ dei ſapiẽtia de his erat, quos occidere proſperitas ſua
nõ dei uirtus de his quos perdere poſſet auerſio. Vtrũq;
eñ ſcriptũ eſt: ꝙ proſperitas nõ tamẽ oĩm ſed ſtultorũ oc
cidat illos, auerſio utiq; non quorũlibet: ſed puulorũ per
dat illos. Q; modeſte tñ hãc ipſam uidet gloriã ſuſcepiſſe
ad triumphalẽ occurſum in aſino ueniẽs: nõ in curribus
Mat. 21. aut in equis? Et dicebat. Si quis uobis aliquid dixerit: di
cite qa dñs his opꝰ habet. Opus magnũ: opus ſalutis. Nẽ
pe homines & iumẽta ſaluos facere uenerat: multiplicans
miſericordiã ſuã deꝰ. Initia noſtræ cõuerſionis fouet iſta
dignatio, ut primũ ex ancilla filiũ generemꝰ. Solutus eſt
ad mandatũ dñi qui antea tenebat, aut non ualens aut nõ
uolẽs bñfacere: aut utroq; fortiꝰ uĩculo alligatꝰ: nec uolẽs
ſ. nec ualẽs. Nõ nouit interim puriꝰ in dño gratulari: pſua
ſum tenet placere ei qđ agit: & cõſolatur in eo quod ſibi
cũ quodãmodo ſe facere reputet debitorẽ: ſæpius memo-
rãs quia dñs his opus habet. Nam pceſſu temporis in eo
magis afficiet ut ſuo ſolicitetur debito: & timeat ne fortè
tantis beneficijs inueniat ĩgratꝰ: dicẽs quia ſeruꝰ inutilis
ſum, & bonorũ meorũ nõ eges. Ad hæc qdẽ uerax affectio
& fidelis: hic filiꝰ liberæ: cũ quo ancillæ filiꝰ hæreseſſe nõ
poſſit. Ita ergo in hac pceſſione. Cæterũ añ paſſionẽ affe
ctuoſius paterfamilias refectionẽ ſuis curauit domeſticis
exhibere: & in hoc quoq; apparuit benignitas & humani
tas ſaluatoris. Cũ eñ dilexiſſet ſuos in finẽ dilexit eos: &
dicebat. Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare uo-
Luc. 22. biſcũ ãtequã patiar. Oportebat eñ. Expetierat eos ſatha
nas ut cribaret ſicut triticũ: opus erat præuenire refectio
nẽ. Deniq; qui refecti paulominꝰ defecerunt: quid ieiuni
feciſſent? Hinc fuit ꝙ nõ modo corpora: ſed etiã corda re
fecit & ea quàm maximè. Neq; eñ corpalis paſſio ſed tẽta
tio ſpũalis inſtabat: qđ ſingulariter ille futurus eſſet dõec
trãſiret. Ea nimirũ hoſtia ſicut ſola prodeſſe potuit, ſic ſo-
la ſufficit: nec chriſtum decuit ſimul & Petrum aut Iaco-
bum uel Ioãnem pro ſalute hoĩm pati. Crucifixi tñ fuere
cũ eo alij duo, ſed duo nequã: de quibus nulla prorſus ſu-
ſpicio poſſet haberi: tãquã ex eis minus efficax ſacrificiũ
ſuppleret. Quibꝰ ergo panibus in cœna refecit aplos? Vt
Ioan. 4. ego arbitror qnq;. Meus, inqt, cibus eſt: ut faciam uolun
tatẽ patris mei. Cibus utiq;: ſed cibus cordis. Quid enim
æque confirmat & corroborat humanũ? quid ita in omni
neceſſitate cõfortat & ſuſtentat, ut diuine uolũtatis exe-
cutio: uelut in quẽdã aĩe uentrẽ cõſciẽtiã. ſ. eius ingeſta?
Sic & ſermonẽ diuinæ exhortationis & pmiſſionum eiꝰ
cõſolationẽ & orãtium lachrymas, panes cordis eſſe ſolꝰ
ille ignorat: cuiusiã aruit cor pro eo ꝙ ſuũ ipſius panẽ cõ
medere ſit oblitus. Sup oĩa aũt caro dñi uerè eſt cibus: &
cibus uitæ: panis de cælo uiuus. Nullũ ex his in hac tã ſo
lenni cœna dñi defuiſſe reperies: ſi diligẽter aduertas. Re
cũbentibus adhuc diſcipulis ſurgit à cœna: præcingit lin
theo: aquã ponit in peluim: diſcipulorũ pedes abluit & ex
tergit. Nõ eſt uoluntas carnis & ſanguinis hæc: ſed uolũ
tas patris & ſanctificatio noſtra. Deniq; ſi non lauero te
Ioan. 13. (ait dñs ad petrum obnixiꝰ repugnãtẽ) nõ habebis par-
tẽ mecũ. Scimus aũt qs dixit. Eũ qui uenit ad me nõ eijciã
Ioan. 6. foras: q̃a deſcẽdi de cælo: nõ ut faciãt uolũtatẽ meam, ſed
uolũtatẽ eiꝰ q miſit me. Opportũe aũt & utiq; more ſuo:
poſt exemplũ operis, exhortationẽ ſermonis adiunxit. In
terloquẽdũ quoq; (nã copioſiſſimꝰ extitit ſermo) multis
eos promiſſionibus pp̄ter inſtantẽ maxime paſſionẽ reſo
uere & refocillare curauit: de reſurrectione ſua: de aduen-
tu paracleti: de eorũ confirmatione & aliqñ aſſumptione
ad ſeipſum. Nec multo poſt uentũ eſt ad orationẽ, & uſq;
tertio factꝰ in agonia orabat. Vbi qdẽ nõ ſolis oculis, ſed
quaſi mẽbris oĩbus fleuiſſe uidet: ut totũ corpus eiꝰ, qđ
eſt eccleſia totiꝰ lachrymis corporis purgaret. Nã quidẽ
de ſacramẽto corporis & ſanguinis ſui nemo qui neſciat
hãc quoq; tãtã & tã ſingularẽ alimoniã ea primũ die exhi
bitam: ea die cõmendatã & mandatã deinceps frequẽtari.
Ex hoc iã dies ſequit paſſiõis. In qua nimirum ſicut totũ
hoĩem ſaluum fecit: ſic de toto ſe fecit hoſtiã ſalutarẽ: cor
pus exponens tantis ſupplicijs & iniurijs: animũ uerò ge
minæ cuiuſdam hũaniſſimæ cõpaſſionis affectui: hinc qui
dẽ ſuper mœrore inconſolabili ſanctarũ fœminarũ, inde
ſuper deſperatiõe & diſperſione diſcipulorũ. In his qua-
tuor crux dñica fuit: & hæc omnia propter nos paſſus eſt:
qui tãta charitate cõpaſſus eſt nobis. Verũtamen quæ de
ipſo erãt finẽ habuere, ſicut ipſe lamẽtantibus mulieribꝰ
ait. Finẽ utiq; celerrimũ & celeberrimũ primo quidẽ re-
quiẽ: deinde reſurrectionẽ. Nos quoq; ſi feſtinamꝰ in illã
ingredi requiẽ per multas tribulatiões nobis (ſi memine
rimꝰ) trãſcũdũ eſt. Et prius quidẽ donec ſumus in tribu-
latiõe, magnum nobis uidet aſpirare ad requiẽ: tãquã ni-
hil ſimus amplius deſideraturi. Verũ nõ erit nobis reqes:
ne in requie quidẽ ipſa à deſiderio gloriæ: à deſiderio re-
ſurrectionis deficiamus. Amodo, inquit, iã, dicit ſpiritus
ut requieſcãt à laboribus ſuis. A labore ergo requieſcũt
qui in domino moriũtur, ſed nõ requieſcũt interim à cla-
more. Deniq; ſub throno dei clamãt aĩæ occiſorũ: quia &
ſi nihil habeãt qđ moleſtet: nõdũ tñ habent qđ delectet:
donec requiẽ reſurrectio: donec ſabbatũ paſcha ſequat.

Feria quarta hebdomadæ pœnoſæ de
paſſione domini. Sermo.

VIgilate aĩo frẽs: ne ĩfructuoſe uos huiꝰ tẽ-
poris ſacramẽta pertrãſeãt. Copioſa eſt be
nedictio: date receptacula mũda: deuotas
aĩas, mẽtes uigiles, affectꝰ ſobrios, puras
cõſciẽtias exhibete tãtis cariſmatibꝰ grã-
rũ. Nimirũ ammonet uos ſolicitudinis hu
ius nõ mõ ſpecialis ipſa cõuerſatio quã pfeſſi eſtis: ſed &
gñalis eccleſiæ obſeruatio: cuius filij eſtis. Vniuerſi ſiqui
dẽ xp̄iani ſacra hac ſeptimana aut præ ſolito aut p̄ter ſoli
tũ pietatẽ colũt, modeſtiã exhibẽt, hũilitatẽ ſectantur, in-
duũt grauitatẽ: ut xp̄o patiẽti quodãmodo cõpati uideã
tur. Quis eñ tã irreligioſus qui nõ cõpũgatur? qs tã inſo
lẽs ut nõ humiliet? qs tã iracũdꝰ ut nõ indulgeat? qs tã de
licioſus ut nõ abſtineat? quis tam flagitioſus ut nõ cõti-
neat? quis tã malicioſus, ut nõ pœniteat his diebus. Me-
rito quidẽ. Nẽpè adeſt paſſio dñi uſq; hodie terrã mouẽs
petras ſcindẽs, aperiẽs monumẽta, pp̄e eſt etiã reſurrectio
eius: in qua ſolẽnitatẽ celebrabitis altiſſimo dño: utinam
uſq; in altiſſima quæ fecit magnalia alacritate & auidita-
te ſpũs ſubeũtes. Nihil in mũdo poterat meliꝰ fieri: quàm
quod factũ eſt à dño his diebus. Nihil mũdo poterat me-
lius uel utilius cõmẽdari: quàm ut ritu perpetuo celebret
& ſingulis annis memoriale eius in deſiderio aĩæ, & me-
moriã abundãtiæ ſuauitatis ſuæ eructet. Vtrũq; aũt pro-
pter nos: ꝙ in utroq; nobis ſalutis fructus, in utroq; uita
ſpũs noſtri. Mirabilis paſſio tua domine Ieſu: quæ paſſio
nes omnium noſtrum propulſauit: propiciata eſt omnibꝰ
iniquitatibus noſtris: & nulli unquã peſti noſtræ inuenit
inefficax. Quid enim tam ad mortem: quod nõ tua morte
ſaluetur? B In hac igitur paſſione fratres tria ſpeciali-
ter conuenit intueri: opus, modum, cauſam. Nam in ope-
re quidem patiẽtia: in modo humilitas: in cauſa charitas
commẽdatur. Patiẽtia autem ſingularis: ꝙ uidelicet cum
ſupra dorſum eius fabricarent peccatores: cum ſic exten-
deretur in ligno: ut dinumeraretur omnia oſſa eius: cum
fortiſſimũ illud propugnaculũ, quod cuſtodit iſrael, un-
diq; foraretur: cũ foderentur manus & pedes ſicut agnus
ad occiſionẽ ductus ſit, & tanquàm ouis coram tõdente,
non aperuit os ſuum: non aduerſus patrem murmurans à
quo miſſus fuerat: non aduerſus humanũ genus pro quo
quæ non rapuit exoluebat: non deniq; uel contra popu-
lũ ipſum peculiarem ſibi, à quo pro tantis beneficijs tãta
mala recipiebat. Plectũtur aliqui pro peccatis ſuis & hu-
militer ſuſtinent: hoc ip̄m tñ eis ad patientiã reputat. Fla
gellant alij nõ tã purgandi quàm pbandi coronãdiq;: &

maior in eis patiẽtia cõprobat̃ & cõmendat̃. Quõ nõ ma-
xima censeat̃ in xp̃o q in funiculo hereditatis suæ ab his
q̃bus specialiter aduenerat saluator: crudelissima morte
mulctabat̃ sicut fur, nullũ oĩno pct̃m nec actu proprio nec
cõtractu: sed nec ĩ quo crescere posset habens? Nimirũ in
quo habitat oĩs plenitudo diuinitatis non umbratice sed
corporaliter: in quo deus est mundũ recõcilians sibi: nõ fi-
guratiue sed substãtialiter: qui deniꝗ plenꝰ est grẽ & ue-
ritatis, nõ cooperatiue sed ꝑsonaliter. Vt faciat opꝰ suum
Esa. 28. alienũ est opus eius ab eo (Esaias loquit̃) quia & opꝰ suũ
fuit qđ dedit ei pater ut faceret: & alienũ ab eo ut talis ta
lia sustineret. Ita ergo habes in opere patientiã. Nã modũ
ip̃m si diligenter attẽdas: non mõ mitem: sed & humilem
corde cognosces. Nempe in humilitate iudiciũ eius sub-
latum est: cum nec ad tantas blasphemias nec ad falsissima
quæ sibi obĳciebant̃ crimia respõderet. Vidimꝰ, inq̃t, eũ
& non erat ei aspectus non speciosum forma p̃ filĳs hoĩm
sed opprobriũ hoĩm & tãquã leprosum: nouissimũ uirorũ
plane uirũ dolorũ à deo ꝑcussũ & hũiliatũ: ita ut nulla eẽt
ei species neqꝫ decor. O nouissimũ & altissimũ: ô humilẽ
& sublimẽ: ô opprobriũ hoĩm & gloriam angelorũ. Ne-
mo illo sublimior: nemo humilior. Deniꝗ sputis illitꝰ est
opprobrĳs saturatus est: morte turpissima condẽnatꝰ est:
cum sceleratis deputatus est. Nihilne merebit̃ uel ista hu
militas: q̃ hũc habet modum, imo q̃ tam est ultra modum?
Sicut est patientia singularis: sic & humilitas ammirabi-
lis utraqꝫ sine exemplo. Vtraqꝫ tñ magnifice causa ip̃a cõ
mendãt: nimirum charitas est. Propter nimiã q̃dẽ charita
tẽ suã; qua dilexit nos deꝰ, ut seruũ redimeret: nec pater fi
lio nec sibi filius ipse pepercit. Vere nimiã: q̃a & mensurã
Ioan. 15. excidit, modum supat: planè supeminẽs uniuersis. Maio-
rem, inquit, charitatẽ nemo habet q̃ ut aĩam suã ponat q̃s
pro amicis suis. Tu maiorẽ habuisti dñe: ponens eam etiã
pro inimicis. Cum eñ adhuc inimici essemus: ꝑ mortem
tuam, & tibi reconciliati sumus & patri. Quænam alia ui
debitur esse uel fuisse, uel fore huic similis charitati? Vix
pro iusto quis moritur: tu pro impĳs passus es: moriens
propter delicta nostra qui uenisti iustificare gratis pecca
tores: seruos facere fratres: captiuos cohæredes: exules re
ges. Nec sanè aliud aliquid patientiam hanc & humilita-
tem æque illustrat: quàm ꝙ tradidit in mortẽ animã suã:
& pctã multorũ tulit: etiã ꝓ transgressoribus rogãs ut nõ
perirent. Fidelis sermo & omni acceptione dignus. Quia
enim uoluit oblatus est. Nõ mõ uoluit & oblatus est, sed
quia uoluit. Solus nimirũ potestatẽ habuit ponẽdi aĩam
suã: nẽo eã abstulit ab eo ultro. Cũ accepisset acetũ dixit.
Consummatũ est. Nihil restat adimplendum: iam non est
Ioan. 19. qđ expectem. Et inclinato capite factus obediens usqꝫ ad
mortẽ tradidit sp̃m. Quis tam facile qñ uult dormit? Ma
gna quidem infirmitas mori: sed planè sic mori uirtus im
mensa. Nempe qđ infirmũ est dei, fortius est hoĩbus. Po-
test humana uesania sibĳpsi in mortem sceleratas inĳcere
manꝰ, sed nõ hoc est ponere aĩam suã: urgere eã magis &
uiolenter abrumpere quàm ad nutum ponere est. Tibi im
pie iuda misera planè facultas fuit non ponendi aĩam, sed
pendendi: nec tradẽte te sed trahente laqueo nequissimꝰ
ille spũs tuus exiuit: nõ emissus à te sed admissus. Solus in
mortẽ tradidit animã suã: q solus uirtute ꝓpria regressus
est ad uitã. Solus potestatẽ habuit ponendi: qui solus fa-
cultatem æque habuit liberã resumendi: imperiũ habens
uitæ & mortis. Digna ergo charitas tam inæstimabilis hu
militas tam ammirabilis: patientia tam insuperabilis. Di-
gna planè tam sancta: tam immaculata hostia: tam accepta
bilis: dignus est agnus qui occisus est accipere fortitudi-
nem: facere ad qđ uenit: tollere peccata mundi. Ego autẽ
dico peccatũ triplex qđ inualuit super terrã. Putatis qđ
dicere uelim concupiscentiã carnis & cõcupiscẽtiã oculo
rũ & superbiã uitæ? Funiculus triplex est qui difficile rũ
pit̃: ꝓpterea multi trahũt, imo trahuntur hoc funiculo ua
nitatis: sed prior ille ternarius nõ immerito ꝑualet in ele
ctis. Quõ eñ nõ illiꝰ patientiæ recordatio oẽm arceat uo
luptatẽ? quõ nõ illius humilitatis cõsideratio: superbiã
uitæ prorsus extundat? Nã charitas illa planè digna cuiꝰ
meditatio sic mentẽ occupet, si totã sibi uẽdicet aĩam: ut
oĩno uicium curiositatis exufflet. ¶ Fortis igit̃ contra
hæc passio saluatoris: sed aliud ego triplex æque peccatũ
quẽadmodũ uirtꝰ crucis expugnat dicere cogitaui: & id
fortè utilius audiat̃. Primũ quidẽ originale: secũdũ perso
nale dixerim: tertiũ singulare. Et originale quidem maxi-
mũ illud delictũ uocat̃: quod à primo Adã cõtrahimus in
quo peccauimus oẽs: ꝑ quo morimur uniuersi. Maximũ
planè qđ sic totũ nõ mõ genꝰ hũanũ: sed & quẽlibet ip-
sius gñis occupat: ut nõ sit qui euadat: nõ sit usqꝫ ad unũ.
A primo hoĩe usqꝫ ad nouissimũ ꝓtenditur: & in singulis
quoqꝫ à plãta pedis usqꝫ ad uerticẽ diffundit̃ hoc uenenũ.
Sed & aliter nihilominꝰ in uniuersam dilatat̃ ætatẽ ab ea
scilicet die qua sua quẽqꝫ cõcipit: usqꝫ ad eã qua cõis eũ
recipit mater. Alioqn unde graue iugũ sup oẽs & totos fi
lios Adam, idqꝫ à die exitus de uẽtre matris eorũ: usqꝫ in
diẽ sepulturæ in matrẽ omniũ? In sordibꝰ generamur, in
tenebris cõfouemur, in doloribus parturimur. Añ exitũ
miseras oneramus matres: in exitu more uipereo lacera-
mus mirũ ꝙ nõ ipsi pariter laceramur. Primã uocẽ plora-
tionis edimus, merito quidẽ utpote uallem ploratiõis in-
gressi, ut nobis illud sancti Iob ex omni parte possit apta Iob. 14.
ri. Homo natus de muliere, breui uiuẽs tẽpore, replet̃ mul
tis miserĳs. Quàm uerũ uerbũ hoc sit, nõ nos uerba do-
cuere sed uerbera. Homo, inq̃t, natꝰ de muliere: nihil abie
ctiꝰ. Et ne fortè ex ip̃a sibi uoluptate, corporeorũ sensuũ,
quã de sensibilibus hauriat blãdiat̃: in ipso statim introi-
tu de exitu quoqꝫ terribiliter ammonet̃ cũ dicit̃, breui ui
uẽs tẽpore. At ne spaciolũ illud quod inter ingressum &
egressum relinquit̃; sibi liberũ putet: replet̃, ait, multis mi
serĳs. Multis & multiplicibus, inquã, miserĳs corporis,
miserĳs cordis, miserĳs cũ dormit, miserĳs dũ uigilat, mi-
serĳs quaquauersum se uertat. Nimirũ ipse quoqꝫ natus
ex uirgine imo factus ex muliere: sed benedicta in mulieri
bus; qui loquitur ad matrem. Mulier ecce filius tuus: etiã Ioan. 19.
breui uiuẽs tẽpore super terrã & nihilominus multis est
repletus miserĳs, in illa breuitate, appetitus insidĳs, inter
rogatus cõtumelĳs, pulsatus iniurĳs, uexatus supplicĳs,
conuicĳs lacessitus. Tu ne hanc sufficere dubites oblatio
nem: quæ reatum omnẽ primæ præuaricatiõis absoluat?
Imo uerò non sicut delictum, ita & donũ. Nam peccatum
ex uno in condẽnationẽ: gratia autẽ ex multis delictis in
iustificatiõem. Et graue quidẽ oĩno delictum illud ori-
ginale, quod nõ solũ personã infecit, sed & naturã. Perso
nale tamẽ cuiqꝫ grauius est cum iam laxatis habenis exhi
bemus undiqꝫ membra nostra arma iniquitatis peccato:
non modo iam alieno: sed & proprio crimine compediti.
Singulare uerò est grauissimũ quod cõmissum est in dñm
maiestatis: cum uiri impĳ uirum iustũ iniuste occiderunt:
& sacrilegas manus in ipsum dei filiũ iniecerũt crudelissi
mi homicidæ: imo (si fas est dicere) etiam deicidæ. Quid
duo præcedẽtia ad tertium? Ad hoc expaluit & expauit
tota machina mundialis, & penè in antiquum chaos sunt
oĩa reuoluta. Ponamus aliquẽ de regni principibꝰ terrã
regiã populasse in uastitate hostili: ponamꝰ aliũ q cũ esset
de cõuiuio & cõsilio regis unicũ eius filiũ ꝓditorĳs ma-
nibus suffocasse. Nunquid nõ primus respectu secũdi in-
nocẽs uidebit̃ & immunis? Sic est oẽ pct̃m quãtũ ad hoc
pct̃m, & tñ hoc pct̃m in se pertulit: qui seipsum fecit pct̃m
ut de peccato dãnaret pct̃m. Per hoc enim omne peccatũ
tam originale quàm personale deletum est, & ip̃m quoqꝫ
singulare eliminatũ est per seipsum. Argumentũ mihi est
à maximo: ꝙ duo minora sunt explosa. Et ecce argumen-
tũ. Peccatũ multorũ tulit: & pro transgressoribus roga-
uit ut non perirent. Pater ignosce illis quia nesciunt quid
faciũt. Volat irreuocabile uerbũ tuũ dñe nec reuertetur Luc. 23.
ad te uacuum: sed faciet ad quod misisti. Vide nunc opera
domini: quæ posuit prodigia super terrã. Flagellis cæsus
est, spinis coronatus, clauis confossus, affixus patibulo,

opprobrĳs

opprobrijs saturatus: oim tñ dolorū immemor: ignosce, ait, illis. Hinc multæ miseriæ corporis: hic multæ miæ cordis: hinc dolores: hic miserationes: hinc oleū exultatiōis: hinc sanguinis guttæ decurrētis in terram. Miæ dñi multæ: sed & miseriæ dñi multæ. Vincēt ne miseriæ misericordias: an miæ miserias superabūt? Vincāt miæ tuæ ātique dñe: uincat sapientia malitiā. Magna em̄ illorū iniquitas sed nunquid non maior pietas tua dñe? Multū per oēm modum. Nūquid reddit pro bono malū, ait, quia foderūt foueā aiæ meæ? Planè foderunt in patiētiæ foueam: occasiōes plurimas indignationis & ꝑmaximas ministrantes. Sed quid horum fouea ad abyssum mansuetudinis tuæ? Retribuentes mala pro bonis foueam foderunt, sed charitas nō irritatur: nō præcipitatur: nūquā excidit: nō in foueam ruit: & ꝓ retributis malis cumulat bona. D Absit ut muscæ morituræ exterminēt suauitatē unguēti qđ de tuo corpore fluit: qa apud sinū tuū mia: & copiosa apđ eū redēptio. Muscæ morituræ miseriæ sunt: muscæ morituræ blaphemiæ sunt: muscæ morituræ insolutiōes sunt: quas tibi reddit generatio praua & exasperās. Tu autem qđ? In ipsa eleuatione manuū tuarū cū iā sacrificiū matutinum in holocaustū uespertinū transiret: in ipsa inquam uirtute incensi: qđ cælos ascēdebat: terrā operiebat: inferos respergebat: exaudiendus ꝓ reuerētia tua clamas: pater ignosce illis: quia nesciunt quid faciūt. O quàm multus es ad ignocendū: ô quàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine. O quàm longè cogitationes tuæ à cogitationibus nostris: o quàm firmata est etiā super impios misericordia tua. Mira res. Ille clamat ignosce: iudæi crucifige. Molliti sunt sermones eius sup oleū: & isti sunt iacula. O charitas patiēs sed & compatiēs. Charitas patiēs est: sufficit. Charitas benigna est: cumul⁹ est. Noli uinci à malo: Charitas abūdās: sed uince ī bono malū: supabundās est. Nō em̄ sola patiētia sed & benignitas dei ad pœnitētiā iudæos adduxit: quia benigna charitas: etiā quos tolerat amat: & amat tā ardēter. Patiens charitas dissimulat, expectat, sustinet delinquētē: sed benigna trahit, adducit conuerti facit ab errore uiæ suæ: deniꝗ cooperit multitudinē peccatorū. O iudæi lapides estis: sed lapidē pcutitis molliorē: de quo resonat tinnitus pietatis & ebulit oleū charitatis. Quō potabis dñe desiderantes te torrente uoluptatis tuæ: qui sic pfundis crucifigētes te oleo miæ tuæ. Patet igit quia hæc passio potentissima est ad exhauriēda oim genera pctorū. Sed qsicit si data est mihi? Mihi data est: quia alteri dari non potuit. Nūquid angelo? Sed ille nō eguit. Nūquid diabolo? Sed ille nō resurgit. Deniꝗ nō in similitudinē angelorum: absit autē ut in similitudinē dæmonū: sed in similitudinē hoīm factus & habitu inuētus ut homo: exinaniuit semetipsum formam serui accipiens. Filius erat: & factus est tāquā seruus. Non solū formā serui accepit ut subesset: sed etiā mali serui ut uapularet: & serui peccati ut pœnā solueret cū culpā nō haberet. In similitudinē, inqt, hoīm nō hoīs: quia prim⁹ hō nec in carne pctī nec in similitudine carnis pctī creat⁹ est. Christus enim uniuersali hoīm miseria pressi⁹ & pfundi⁹ se immersit, ne subtilis ille diaboli oculus magnū hoc pietatis deprehenderet sacramētū. Ideò habitu & oī habitu inuētus est ut hō: nec ī eo quātū ad naturæ debitū signum aliqđ singularitatis apparuit. Quia em̄ ita inuētus est: ideò crucifixus. Paucis aūt reuelauit seipsum ut essent qui crederent: reliquis aūt absconditus est. Quia si cognouissent 1.Cor.2. nunquā dñm gloriæ crucifixisset. Ad hoc etiā illi singulari pctō ignorātiā copulauit: ut sub aliqua iustitiæ umbra ignorantibus posset ignosci. C Duo aūt nobis in hæreditatē reliquerat ille uetustus Adā: qui fugit à facie dei laborē uidelicet & dolorē: laborē in actione, dolorē ī passione. Non hoc ipse audierat in paradiso: quem acceperat ut operaret & custodiret illū. Operaret delectabiliter: custodiret fideliter & sibi & posteris suis. Christ⁹ dñs laborē & dolorē considerauit: ut traderet eos in manus suas: imo se magis in manus eorū infixus in limo profundi: & intrauerunt aquæ istæ usꝗ ad aiam eius. Vide (ad patrē inqt) humilitatē meam & laborem meū: quia pauper ego sum & Psal.118. in laboribus à iuuētute mea. Laborauit sustinens, manus eius in laboribus seruierunt. D De dolore uide quid dixerit. O uos omnes qui trāsitis per uiā, attēdite & uidete si est dolor sicut dolor me⁹. Verè lāguores nr̄os ipse tu- Tren.1. lit: & infirmitates nr̄as ipse portauit: uir dolorū pauper & dolēs: tētat⁹ per oīa absꝗ pctō. Et in uita passiuā habuit Esa.53. actionē: & in morte passionē actiuā sustinuit dum salutem operaret in medio terræ. Proinde memor ero quādiu fuero laborū illorū quos pertulit in prædicādo: fatigationū in discurrendo: tētationū in ieiunando: uigiliarū in orādo: lachrymarū in cōpatiēdo. Recordabor etiā dolorum ei⁹ cōuiciorū, sputorū, colaphorū, subsannationū exprobrationū: clauorū horūꝗ similiū: quæ per eum & sup eū abundātius transierunt. Facit ergo mihi fortitudo: facit similitudo: sed si accesserit etiam imitatio ut sequar uestigia eius. Alioqn etiā exquiret à me sanguis iustus qui effusus est sup terrā: nec immunis ero ab illo tā singulari scelere Iudeorū: ꝙ uidelicet tātæ charitati ingratus fuerim: ꝙ spūi gratiæ cōtumeliā fecerim: ꝙ sanguinē testamenti pollutū duxerim: ꝙ cōculcaueri filiū dei. A Sūt pleriꝗ qui laborem & dolorē patiunt: sed necessitas in causa est nō uolūtas: & hi nō sunt cōformes imaginis filij dei. Sūt qui ex uolūtate sustinēt: sed nō est eis sors neꝗ pars ī sermone isto. Vigilat tota nocte luxuriosus nō solū patiēter sed & libenter: ut suam expleat uoluptatē: uigilat raptor uestitus ferro ut diripiat prædā: uigilat fur ut domū perfodiat alienā. Sed hi omnes & horū similes lōge sunt a labore & dolore quē cōsiderat dn̄s. Homines aūt bonæ uolūtatis qui xp̄iana uolumtate diuitias paupertate cōmutarūt: uel etiā nō habitas tanquā habitas cōtempserunt: relinquētes oīa ꝓpter ipm̄: sicut & ipse reliqt oīa ꝓpter ipsos: sequunt eū quocunꝗ ierit. Huiusmodi aūt imitatio ualidissimū argumētū mihi est: ꝙ passio saluatoris & similitudo humanitatis in meā transeūt utilitatem. Hic em̄ sapor: hic fruct⁹ laboris est & doloris. B Vide ergo quàm magnificauerit facere tecū illa maiestas. De oībus quæ in cælo & sub cælo sunt: dixit & facta sunt. Et quid facilius dictu? Sed nunquid solo uerbo factū est cū te quē fecerat refecit? Triginta & tribus annis sup terrā uisus, & cū hoībus cōuersatus: etiā habuit in factis calumniatores: in dictis insultatores: nō habēs ubi caput suū reclinaret. Quare hoc? Quia uerbū à sua subtilitate descenderat: & grossius acceperat indumentū. Nam caro factum fuerat & iō grossiori & morosiori ope utebat. Sicut aūt cogitatio uestit sibi uocē corporeā absꝗ sui diminutiōe: uel ante uocē: uel post uocē: sic fili⁹ dei assumpsit carnē nō cōmixtionē passus neꝗ diminutionē: nec aū carnē nec post carnē. Apud prēm inuisibilis: sed hic manus nr̄e tractauerūt de uerbo uitæ: & qđ erat ab initio uidim⁹ oculis nr̄is. Hoc aūt uerbū, quia carnē purissimā & aiam sanctissimā uniceat sibi, libere moderabat actiōes corporis sui, tū quia sapiētia & iustitia erat: tū quia nullā habebat prorsus legē in membris suis repugnātē legi mētis suæ. Meū uerbum nec sapientia nec iustitia est, sed tñ utriusꝗ capax, & possunt ei hæc abesse & adesse: abesse aūt facilius. Familiare enim magis iam nobis est carnis nr̄e seruire uitijs, quàm actiones & passiones eius ordinare: pro eo ꝙ ois ætas ab adolescētia prona est in malū, inter flagella quoꝗ & gladios: etiam sub discrimine mortis ad suas ambiens uoluptates. Fœlix cuius cogitatio hoc est uerbum nostrū omnes actiones suas ad iustitiam dirigit: ut & intentio sana sit: & operatio recta. Fœlix qui passiōes corporis sui propter iustitiā ordinat, ut quicquid patit: ꝓpter dei filiū patiat: quatenus & à corde tollat murmuratio: & in ore uerset gratiarū actio & uox laudis. D Qui sic extulit se: iste tollit grabatum suum & uadit in domum suam. Grabatū nostrum corpus est: in quo prius languidi iacebamus: seruientes desiderijs & concupiscentijs nostris. Nunc portamus illud cum spūi obedire cogim⁹, & mortuū nostrum

portamus: q̃a corp⁹ mortuũ est ꝑpter pctm̃. Ambulamus tñ nõ currim⁹: q̃a corpus qđ corrũpitˀ aggrauat animã & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitãtẽ. Ambulam⁹ etiã in domũ nostrã. In quã domũ? In matrẽ oĩm q̃a sepulchra eorũ domus illorũ in æternũ. Vel potius in domũ nostrã: quã habemus ex deo nõ manufactã æternã in cælis. Qui sub hoc onere ambulam⁹ posito eo qđ putatis quo curremus? Quõ uolabimus? Plane sup pẽnas uotorũ. A Amplexatus est nos dñs iesus ꝑ laborẽ & dolorẽ nostrũ. Amplectamur eũ nos quoq; uicarijs quibusdã amplexibus ꝑpter iustitiã & iustitiã suã: actiones ad iustitiã dirigẽdo: passiões ꝑpter iustitiã sustinẽdo. Dicam⁹ quoq;
Geñ.32. cũ spõsa. Tenui eũ nec dimittã. Dicam⁹ etiã cũ pãtriarcha nõ dimittã te nisi benedixeris mihi. Quid enĩ iã superest nisi benedictio? Quid post amplexũ: nisi osculũ restat? Si
Cañ.1. sic adhærere deo: quõ nõ iã clamare liberet? Osculetur me osculo oris sui. Ciba nos interim dñe lachrymarũ pane: & potũ da nobis in lachrymis in mensura: donec ꝑducas nos ad mensurã bonã & cõfertã & coagitatam: quã dabis in sinus nostros: qui es in sinu patris super oĩa benedictus deus in secula Amen.

In cœna dñi de baptismo & de sacramento altaris & ablutione pedum. Sermo.

HI sunt dies quos obseruare debem⁹: dies pleni pietate & gratia qb⁹ etiã sceleratorũ hoĩm mẽtes ad pœnitẽtiã ꝓuocantˀ. Tanta siquidem est uis sacramẽtorũ eorũ: quæ diebus istis recolũtur: ut possint ipsa quoq; lapidea scindere corda: & pect⁹ omne licet ferreũ emollire sufficiãt. Deniq; uidemus usq; hodie ad passionẽ christi nõ modo cœlestia compati: sed terrã moueri & petras scindi: & in cõfessione pctõrũ apiri monumenta. B At uerò qm̃ sic est in spũalibus cibis sicut & in corporalibus ut in quibusdam statim præsto sit sapor, in aliquibus oporteat laborare: q̃ manifesta sũt nostro non indigent ministerio: quæ uerò clausa sunt diligẽtẽ uolunt habere cõsideratorẽ. Neq; enĩ tradit mater paruulo nucẽ integrã: sed frangit eã & nucleũ porrigit. Sic & ego uobis fratres charissimi si possem sacramenta q̃ clausa sunt aperire debueram: sed q̃a minus possum: rogemus ut uobis pariter & mihi mater sapiẽtia frãgat nuces istas: nuces inquã quas ꝑtulit sacerdotalis uirga uirtutis, quã emisit dñs ex sion. C Multa quidem sunt sacramẽta: & scrutandis oĩbus hora nõ sufficit. Fortassis etiã aliqui uestrum imbecilles sunt ad tanta simul capienda. De tribus itaq; sacramentis q̃ satis congrua sunt huic tẽpori dicendũ erit quod dñs ipse donauerit. Sacramentũ dicitˀ sacrũ signũ siue sacrũ secretũ. Multa siquidẽ fiũt ꝑpter se tãtũ: alia uerò propter alia designanda: & ipsa dicuntˀ signa & sunt. Vt enĩ de usualibus sumam⁹ exẽplũ: datˀ annulus absolute ꝑpẽ ãnullũ & nulla est significatio: datˀ ad inuestiẽdũ de hæreditate aliqua & signũ est: ita ut iam dicere possit q accipit. Annul⁹ nõ ualet qcquã sed hæreditas est quã quærebã. In hũc itaq; modũ appropinquãs passioni dñs de grã sua inuestire curauit suos: ut inuisibilis grã signo aliquo uisibili ꝑstaretˀ. D Ad hoc instituta sunt oĩa sacramẽta: ad hoc eucharistiæ participatio: ad hoc pedum ablutio: ad hoc deniq; ipse baptismus initiũ sacramẽtorũ oĩm: ĩ quo cõplãtamur similitudini mortis ei⁹: unde & trina mersio, tridui qđ nunc celebrandũ est formã gerit. Sicut enĩ in exterioribus diuersa sunt signa & ut cæpto immoremur exemplo: uariæ sunt inuestituræ fm ea de quib⁹ inuestimur: uerbi grã: inuestitur canonic⁹ per librum: abbas ꝑ baculũ: ep̃s ꝑ baculũ & annulũ simul: sicut inquã in hmõi rebus est: sic & diuisiones grãrũ diuersis sunt traditæ sacramẽtis. Quæ est grã unde ꝑ baptismũ inuestimur? Vtiq; purgatio delictorũ. Quis enĩ põt facere mundũ de immũdo cõceptũ semine: nisi q solus est mũdus: & in quẽ pctm̃ nõ cadit deus? Huius qdẽ gratiæ sacramentum pri⁹ erat circumcisio: ut originalis rubiginẽ culpæ quæ manauerat à parẽtib⁹ primis, cultellus eraderet: sed ueniẽte domino q agnus est tot⁹ suauis & mitis: cuius iugũ suaue est & onus leue: optime satis mutatũ est ut inueteratã rubiginẽ cum unctiõe sanctispũs aqua dilueret: & acerbitas illa cessaret. A Sed forte quærat aliqs & dicat. Si deletũ est in baptismo qđ cõtraximus à parentibus: cur adhuc manet cupiditatis fomes & uelut incentiuũ qddã pcti? Neq; enĩ dubiũ quin à primis parẽtibus in nos traducta sit lex ista peccati. Oẽs siquidẽ ĩ peccatrice uoluptate gñamur: ꝑpterea licet inuiti, illicitos quosdã mot⁹ cõcupiscẽtiarũ & tãquã bestiales sentim⁹. Dixi uobis sæpius nec mẽte excidere debet: qm̃ in casu primi hoĩs cecidim⁹ oẽs. Cecidimus aũt sup aceruũ lapidũ: & in luto: unde nõ solũ inquinati sed etiã uulnerati & grauiter quassati sum⁹. Lauari quidẽ cito possum⁹: ad sanãdũ uerò opus est curatiõe multa. Lauamur igitˀ ĩ baptismo: q̃a delẽtˀ chyrographũ dãnationis nostre: & grã hæc nobis cõfertˀ ne iã nobis cõcupiscẽtia noceat: si tñ à cõsensu abstineamus: atq; ita tanquã sanies inueterati ulceris remouetˀ: dũ tollitˀ damnatio & responsum mortis qđ prius inde manabat. Sed qs poterit tã efferos mot⁹ frãgere? qs pruritũ ulceris hui⁹ ferre queat? Cõfidite q̃a & in hoc grã subuenit: & ut securi sitis sacramẽti dñici corpis & sanguinis p̃ciosi inuestiturã habetis. B Duo enĩ illud sacrm̃ opatˀ in nobis: ut uidelicet, & sensum in minimis: & in grauiorib⁹ pctis tollat oĩno consensum. Si quis urm̃ nõ tã sepe mõ: nõ tã acerbos sentit iracundiæ motus, inuidiæ, luxuriæ, aut cæterorũ hmõi: grãs agat corpori & sanguini dñi qm̃ uirt⁹ sacramẽti opatur in eo: & gaudeat ꝙ pessimũ ulcus accedat ad sanitatẽ. Sed tñ qd agim⁹ ꝙ in hoc corpore pcti & in hoc tpe malo nõ possumus esse sine pctõ? Nũquid desperabim⁹? Absit. Si
dixerimus (ait btũs Ioãnes) q̃a pctm̃ nõ habem⁹ nosipos 1. Ioan.
seducim⁹: & ueritas in nobis nõ est. Si aũt cõfitemur pctã nrã fidelis de⁹ est qui remittat nobis pctã: & emũdet nos ab oĩ iniquitate. Nã ut de remissione quotidianorũ minime dubitemus: habemus eius sacramẽtũ, pedũ ablutionẽ. Quæris fortè unde sciãt ꝙ sacramẽtũ sit hui⁹ remissiõis:
maxime cũ ipẽ dñs ꝓmiserit petro dicẽs. Quod ego facio Ioan.
tu nescis mõ: scies aũt postea: nihil aũt de sacramẽto locutus est: sed tñ exẽplũ, inqt, dedi uobis: ut & uos ita faciatis. Verũ multa habebat illis dicere: sed tunc portare non poterant. Ideoq; nec ex toto uoluit eos anxios & suspectos relinqre: nec dicere qđ tũc nõ caperet. Vis aũt nosse quia ꝑ sacro illud est, nõ pro solo exẽplo factũ? Illud attẽde qđ petro dictm̃ est. Si nõ lauero te: nõ habebis partẽ mecũ. Aliqd igitˀ latet qđ necessariũ est ad salutẽ: qñ sine eo nec ipse petr⁹ partẽ haberet in regno xp̃i & dei. Vide enĩ si nõ expauerit petrus ad tantæ cõminationis terrificũ uerbũ: si nõ agnouerit salutare esse mysteriũ cũ r̃ndit.
Dñe nõ tm̃ pedes meos, sed & man⁹ & caput. Et unde sci Ibidẽ
mus: quia ad diluẽda pctã q̃ nõ sunt ad mortẽ: & à quibus plenẽ cauere nõ possum⁹ añ mortẽ ablutio ista pertineat? Ex eo planẽ ꝙ offerẽti man⁹ & caput pariter ad abluẽdũ responsum est. Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lauet. Lotus est qui grauia pctã nõ habet: cui⁹ caput. i. intẽtio, & man⁹ id est opatio & conuersatio mũda est: sed pedes qui sunt aĩæ affectões dũ in hoc puluere gradimur ex toto mũdi esse nõ possũt qn aliqñ uanitati: aliqñ uoluptati aut curiositati plus quàm oportet cedat animus uel ad horã. In multis enĩ offendim⁹ oẽs. Verũtñ nemo cõtẽnat aut paruipẽdat. Impossibile est enĩ cũ eis saluari: impossibile est ea dirui: nisi per xp̃m Iesum & à christo. Nemo in quã perniciosa securitate dormitet: declinãs in uerba malitiæ ad excusandas excusationes in pctis: qm̃ ut audiuit Petrus ab ipso: nisi lauerit ea christ⁹ nõ haberet partẽ cũ eo. Nec ideo tamẽ pro eis necesse est nimis esse solicitos: ignoscet facile imo & libenter: si tantummodo nos agnoscamus. In hmõi nãq; quasi ineuitabilibus & negligentia culpabilis est: & timor immoderat⁹. Hinc est quod in oratione quã ipse cõstituit quotidie pro peccatis illis uoluit nos orare. Sicut enim de concupiscentia diximus ꝙ licet damnationem abstulerit: quia iuxta apostolũ. Nulla dam
natio est his qui sunt in christo Iesu: tamen ad humilian- Rom.

dos nos

dos nos ipam adhuc patif uiuere in nobis & grauiter af
fligere nos ut sentiam⁹ qd nobis grã pstet, & semp ad il
li⁹ auxiliũ recurram⁹: sic & de minorib⁹ istis pctis pia di
spensatiõe nobiscũ agit: ut nõ penit⁹ auferant sed in illis
nos erudiat de⁹: ut cũ minima cauere nõ possumus, certi
simus q̃ nõ nostris uiribus maiora superem⁹: semperq; ti
morati, & oĩno soliciti simus quõ eius grãm non amitta
mus quã nobis tã multipliciter necessariã esse sentimus.

In die sancto paschæ de septem signaculis
quæ soluit agnus. Sermo primus. B

Apoc.5. Vicit leo de tribu iuda. Vicit planè malitiã sapi
entia attigẽs à fine usq; ad finẽ fortiter: & sua
uiter uniuersa disponẽs: sed ꝓ me fortiter: sua
uiter mihi. Vicit iudæorũ blasphemias in pati
bulo: fortẽ armatũ alligauit ĩ atrio, & de ipso mortis ĩpe
rio triũphauit. Vbi ẽm sũt opprobria tua iudææ: ubi sũt
fabulę uasa captiuitatis: ubi est mors uictoria tua: Cõfu
sus est calũniator: raptor spoliat⁹ est. Nouum gen⁹ potẽ
tiæ: hacten⁹ uictoriosa mors obstupescit. Quid tu iudææ:
quid pridie ante crucem agitabas caput sacrilegũ: quid
Mat.27 sacrũ hoĩs christi caput exagitabas opprobrijs: Christ⁹,
inquit, rex israel descẽdat de cruce. O uenenata ligua, uer
bum malitiæ, sermo nequã. Nõ est hoc caypha qđ paulo
ante dicebas. Expedit ut unus moriaf homo pro populo:
Ioan.11. & non tota gẽs pereat. Ad illud quia mẽdaciũ nõ erat nõ
loquebaris de ꝓprio: nõ à temetipso dicebas si rex israel
est, descẽdat de cruce. Hoc planè tuũ est: magis aũt eius q
mẽdax est ab initio. Quid ẽm cõsequẽtiæ uidef hrẽ ut de
scendat si rex israel est & nõ magis ascẽdat: Sic nõ memi
nisti serpẽs antique quàm confusus abscesseris oli cũ di
Mat.4. cere ꝑsumpsisses. Mitte te deorsum: & hæc oĩa tibi dabo,
si ꝓcidẽs adoraueris me. Sic tibi iudææ excidit qđ audi
sti: qa dñs regnauit à ligno: ut regẽ abneges, qa manet in
ps.95. ligno. Sed forsitã nec audisti: qa nõ iudæis sed nationib⁹
hæc annũciatio debebaf, Dicite ĩqt, ĩ natiõib⁹ qa dñs re
gnauit à ligno. Merito ꝓinde titulũ regni ꝑses gẽtilis ĩ
scripsit ligno nec potuit iudæus ut uoluit corrũpe tituli
inscriptionẽ: nedũ ĩpedire dñicã passionẽ & nrãm redem
ptionẽ. D Descẽdat, inquiũt, si rex israel est. Imo uerò
Esa.9. qa rex isrł est, titulũ regni nõ deserat: uirgã ipi nõ depo
Ioan.19. nat cui⁹ nimirũ imperiũ sup humerũ ei⁹: sicut ꝑcinit Esai
as. Noli, inqunt Iudæi ad pylatũ: noli scribere rex iudæo
rũ: sed qa ipe dixit: rex sum iudæorũ. Et pylat⁹. Qđ scripsi
scripsi. Si pylatus qđ scripsit scripsit: xps nõ perficiet qđ
incœpit: Ipse enim cœpit & saluabit nos. Sed dicũt. Alios
saluos fecit: seipsum nõ potest saluum facere. Imo uerò si
descenderit: neminem saluum faciet. Cum enim saluus
esse non possit nisi qui perseuerauerit usq; in finem, quã
tominus poterit esse saluator: Alios ergo saluos fecit, nã
saluatione cum sit salus ipse non indiget. Operatur salu
tem nostram: nec caudam deesse patitur sacrificio uesper
tino hostiæ salutari. Nouit inique quid cogites. Non ti
bi dabit occasionem surripiendæ nobis perseuerantiæ:
quæ sola coronatur. Non faciet obmutescere prædicato
rum linguas consolantium pusillanimes & dicentium sin
gulis: tu locum tuũ ne deseras: qđ sine dubio seqretur, si
respondere possent, quia xps suũ deseruit. Proni ẽm sunt
sensus hominis & cagitationes in malum. Sine causa mali
gne parasti sagittas tuas in pharetra: & discipulorum su
spiria cumulas opprobrijs iudæorũ. Illi quippe desperant:
isti improperant: sed christũ neutra tela nocebunt. Aliud
tps eligit cõfortãdis discipulis: & aliud aduersarijs confu
tandis. Interim patientiam magis exhibet: humilitatem
commendat: obedientiam implet: perficit charitatem. A
His namq; uirtutum gemmis quatuor cornua crucis or
nantur. Et est supereminẽtior charitas: à dextris obedien
tia: patientia à sinistris: radix uirtutũ humilitas in profun
do. His ditauit tropheũ crucis, cõsummatio dñicæ passio
nis, cum ad iudeorũ blasphemias humilis, ad uulnera pa
tiens: intus linguis, clauis exteri⁹ pũgeretur. Nam & cha
ritas in eo perfecta est: q̃ pro amicis aĩam posuit: & obedi
entia consummata: cum inclinato capite tradidit spm̃: fa
ctus obediens usq; ad mortem. His spoliare dotibus, hac
priuare gloria, xpi satagebant ecclesiam, q dicebãt. Si rex
israel est descendat de cruce. Nimirum ut nõ sit iam obe
dientiæ forma: nõ incentiuũ amoris: nõ patiẽtiæ uel hũi
litatis exemplũ: sed; deleri habeant ex euãgelio uerba illa
suauissima & dulciora sup mel & fauũ. Maiorẽ hac dile Ioan.15.
ctionem nemo habet: ut aĩam suã ponat quis pro amicis
suis. Et ad patrem. Opus consummaui: quod dedisti mihi Ioan.17.
ut faciam. Itemq; ad discipulos. Discite à me quia mitis Matt.11.
sum, & humilis corde. Et ego si exaltatus fuero à terra om Ioan.12
nia trahã ad meipsum. Hoc est enim quod dolet uenena Nũc,27
ti serpẽtis astutia exaltatũ in deserto serpentẽ æneũ: cui⁹
intuitu sanentur uulnera quæ inflixit. Alioquin quonã
alio instigãte misisse credimus uxorẽ pilati ad ipsum dicẽ
tem. Nihil tibi & iusto illi: multa ẽm passa sum hodie per Mat,27
uisum propter eum. Timebat ergo iam tunc: sed nũc ma
ximè uirtute crucis eneruari se sentiẽs inimicus. Sera di
citur pœnitẽtia: & quo instigauit ad crucifigendũ, insti
gat ad suadendũ, ut de cruce descendat. Deniq; si rex isrł
est (inquiũt) descẽdat de cruce, & credim⁹ ei. Hæc planè
serpentis astutia: hæc adinuentio neqtiæ spiritalis. Au
dierat impius saluatoris uocẽ dicẽtis. Nõ sum missus ni Mat,25
si ad oues quæ perierũt domus israel. Et nouerat quantũ
ꝓ salute illius populi, uelũ gerere uiderefur: propterea ma
liciosè linguas erudiens blasphemorum suggerebat ut
diceret: descẽdat & credimus ei: quasi iam posset obstare
quin descẽderet: qui totum credulitatem tantopere desi
deraret. Sed quid machinatur aut cui parat insidias uersi
pellis: Nempe ei in quo nihil proficiet inimicus, & filius
iniquitatis nõ apponet nocere ei. Non mouetur uana pol
licitatione: qui nouit omnium corda: sicut nec exprobra
tione blasphema mitissimus omniũ mouebatur. Eo quip
pe tendebat malitiosa suasio: non ut ipsi crederent: sed
nostra quoq;, si qua erat fides in eũ, oĩmodis deperiret.
Legẽtes ẽm, dei pfecta sunt opa: qñ fateremur deũ qui sa
lutis opus reliquisset imperfectũ: Sed audiamus qd ad
hæc xps rñdeat per ꝓphetam. Quæris signa iudææ: Ex Sopho.3.
pecta me in die resurrectionis meæ, Si uis credere: maio
ra iã tibi opera demõstraui. Multiplicaui signa: sanitates
perfeci heri & pridie: hodie magis habeo consummari.
An nõ maius erat quod uidisti è corporibus obsessis spi
ritus exire malignos: & de grabatis suis exilire paralyti
cos: quàm è manib⁹ meis uel pedib⁹ clauos resilire quos
infixisti: Sed patiẽdi tẽpus est non faciendi: & passionis
horã sicut præuenire frusta conatus es, sicne poteris im
pedire: Sed si adhuc generatio praua & adulterã signum
quærit: non ei dabitur nisi signum Ionæ ꝓphetæ. Nõ si
gnũ descẽsionis: sed resurrectiõis. Quòd si iudæus non
qrit amplectaf, & gaudeat xpianus. Vicit enim leo de tri
bu Iuda. Suscitatus est paterna uoce leonis catulus: clau
so ꝓdijt tumulo: qui de patibulo nõ descẽdit. An uerò id
maius sit inimici nostri sint iudices, qui tam curiosè mu
nierãt monumẽtum: signantes lapidem cum custodibus.
Hũc ẽm lapidẽ magnũ ualde de quo mulieres illæ deuo Mat.28
tæ inuicẽ querebanf, facta iam resurrectiõe dñica reuol
uit angelus: & resedit (sicut scriptũ est) super eũ. Cõstat
ꝓinde clauso exisse tumlo rediuiuũ corpus quod clauso
uirginis utero natum processit in uitam: & ad discipulos
clausis introiuit ianuis in conclaue. Sed est locus unde
clausis noluit procedere ianuis carcer utiq; gehennalis.
Confregit siquidẽ ferreos uectes: repagula uniuersa cõ
triuit: ut liberè suos educeret, quos redemerat de manu
inimici, & planis egrederentur portis agmina sanctorũ
dealbatorum: qui lauerunt stolas suas, & candidas eas fe
cerunt in sanguine agni. Candidas prorsus in sanguine
agni: quia exiuit cum eo & in eo etiam aqua dealbans, &
testimoniũ perhibet ipse qui uidit. Aut certè cãdidas in
sanguine agni nouelli: sanguine lacteo candido & rubi
cũdo: sicut habes in cantico canticorum. Dilectus meus Gene 5.
(ait sponsa) candidus & rubicundus: electus ex milibus,

B Inde est ꝙ stola cādida,& fulgureo uultu testis quoqȝ
resurrectiōis apparuit. Iam si cōfutandis iudæorū calū⸗
nijs sufficere uidet̃ hoc ipsum ꝙ clauso egressus est monu⸗
mēto cui īsultātes dicebāt: si rex isrl'est descēdat de cruce
curiosius nāqȝ monumētū claudere,& signare studuerāt
quàm infigere clauos. Si igitur uicit leo de tribu Iuda: in
hoc ipso processu,& maius demonstrauit opus, quàm pe⸗
terent: ipm iā resurrectionis miraculū, cui poterit cōpara
ri? C Legimus nōnullorū p̄cessisse resurrectiones: aut
magis certè suscitatiōes, sed istius preābulas: qbus & du⸗
plici priuilegio noscit̃ p̄eminere. Nā cæteri qdē resurre⸗
xerāt mortui iterū morituri: xp̄s resurgēs ex mortuis iam
nō moritur: mors illi ultra nō dn̄abit̃. Illi mortui denuò
opꝰ hn̄t iterū resuscitari: xp̄s ꝙ mortuꝰ est pc̄tō, mortuus
est semel: ꝙ aūt uiuit, uiuit deo, uiuit in æternitate. Me⸗
rito ꝓinde resurgentiū primitiæ christus: q ita resurrexit
ut cadere nō adijciat: q solus attigit immortalitatē. Est &
aliud in quo resurrectiōis huius innotescat gloria singu⸗
4. Re.4 laris. Quis em̄ in oībus cæteris suscitauit aliqn̄ semetip⸗
sum? Ineffabile istud est, ut à morte se excitet ipse q dor⸗
mit: singulare est: nō est q faciat nō est usqȝ ad unū. Heli⸗
sæus ꝓpheta mortuū suscitauit sed alterū, nō seipm. Ecce
em̄ quot annis iacet in monumēto: qđ à se nō pōt, sperās
ab alio suscitari: ab eo utiqȝ q triūphauit mortis imperiū
in seipo. Inde est ꝙ cæteros quidē dicimꝰ suscitatos, xp̄m
resurrexisse: q solus uirtute ꝓpria uictor prodijt de sepul
chro. Siqdē & in hoc uicit Leo de tribu Iuda. Quātū po⸗
terit, imo qd nō posse uidebit̃ uiuēs,& dicēs patri. Resur⸗
rexi,& adhuc sum tecū: qui tā potēs extitit deputatus cū
mortuis, sed inter mortuos liber. Nec uerò resurrectio⸗
nē distulit ultra tertiū diē: ut ꝓpheta fidelis inueniat̃, qui
Oseæ.6. dixit. Viuificabit nos post duos dies: ī die tertia suscita⸗
bit nos. Decet nimirū, ut quēadmodū caput p̄cessit se⸗
quant̃ mēbra. In patibulo sexta feria redemit hoīem: ipa
die qua fecerat hoīem in initio. Sequēti die sabbatizauit
in monumēto: cōsummato ope qđ susceperat. Tertia ue
rò quæ prima dierū est primitiæ dormientium apparuit
mortis uictor nouus hō. Ita & nos q̄cunqȝ seqmur caput
nostrū: tot à die hac qua plasmati,& redēpti sumus, non
cessemus agere pænitētiā: nō cessemus tollere crucē no⸗
strā: pseuerātes in ea sicut ipse perseuerauit: donec dicat
spūs ut reqescamus à laboribus nr̄is. Neminē audiamus
frēs: nō carnē & sanguinē: nō spm quēlibet descensum à
cruce suadētē. Persistamus in cruce, moriamur in cruce:
deponamur aliorum manibꝰ nō nr̄a leuitate. Caput nr̄m
deposuere uiri iusti: nos ergo dignatiōe sua angeli sc̄ti: ut
cōsummata uiriliter die crucis, scđa quæ post mortē est:
qescamus suauiter: dormiamꝰ fœliciter in sepulchris: ex⸗
pectātes btām spē & aduētū gl'iæ magni dei: q resuscitabit
Ioan. 11. corpa nr̄a tertia demū die: cōfigurata corpis claritati suæ
Fetēt q̄triduani sicut de lazaro scribit̃. Iā fetet dn̄e: qua⸗
triduanꝰ est em̄, ad inuētio filiorū, Adā q̄rtā formauit diē:
quā à dn̄o nō accepit. Propterea corrupti sunt.& abomi
nabiles facti sunt: tanquā iumēta quæ ī stercore suo pu⸗
truerūt. Diuinæ siqdē ordinatiōis est triduū qđ p̄diximꝰ
in labore: in reqe: in resurrectiōe. Nō placēt hæc filijs ho⸗
minū, sed suā uolūt p̄ferre diē: differētes pn̄iam: ut indul⸗
geāt uoluptati. Nō hæc dies, quā fecit dn̄s: quatriduani
facti sunt,& iā fetēt. Nō nouit hāc qđ de Maria natū est
sc̄tm̄: tertia resurrexit die: ne uideret corruptionē. Vicit
itaqȝ Leo de tribu Iuda. Occisus est agnus, sed Leo uicit.
Leo rugiet, qs nō pauebit? Leo, ī quā, fortissimꝰ bestiarū
q ad nulliꝰ pauebit occursum. s. Leo de tribu Iuda. Paueāt
qui abnegauerunt; qui dixerunt: nō habemus regem nisi
cæsarē. Paueāt q dixerūt: nolumꝰ hūc regnare super nos.
Redit siqdē accepto regno: & malos malè perdet. Vultis
Mat. 28 nosse quia redit accepto regno? Data est mihi, inquit, oīs
Psal.2. ptās in cælo & in terra, Sed & pr̄ in psalmo. Postula à me
(ait) & dabo tibi gētes hereditatem tuam,& possessionē
tuā terminos terræ. Reges eos in uirga ferrea, & tanquā
uas figuli cōfringes eos. Fortis siqdā Leo est, non crude⸗
lis: grauis tn̄ indignatio eius: & intolerabilis ira colūbæ.
Sed pro suis Leo rugiet: nō in suos. Paueāt alieni: tribꝰ iu
da magis exultet. Gaudeāt q iducti sunt cōfessiōe: quorū
oīa ossa dicūt: dn̄e qs similis tibi? Leo de tribu Iuda: radix
Dauid. Dicit̃ em̄ Dauid desiderabilis uel manu fortis: &
idē ait. Añ te oē desideriū meū & fortitudinē meā ad te cu ps.37.
stodiā. Radix inqt, Dauid. Nō Dauid radix eiꝰ: sed ipse ra
dix Dauid: qa portat & nō portat̃. Merito dauid sc̄tē filiū
tuū uocas dn̄m tuū: qa non tu radicē portas sed radix te.
Radix fortitudinis tuæ & desiderij: radix desiderabilis: ra
dix fortis. Vicit Leo de tribu Iuda radix Dauid: apire li⸗
brū & soluere septē signacl'a eiꝰ. Apocalypsis ꝟba sūt hæc.
Discāt q nō legerūt: recolāt q nouerūt. C Vidi, inqt, Io Apoc.
annes, ī dextera sedētis sup thronū librū signatū sigillis
septē.& nō erat q legeret uel apiret. Ego, ait, flebā multū
ꝙ nemo apire librū dignꝰ inueniret̃. Et unꝰ de senioribus
dixit mihi. Ne fleueris. Ecce uicit Leo de tribu Iuda ra⸗
dix Dauid. Et uidi: & ecce in medio throni agnū stātē tā⸗
quā occisum. Et ueniēs accepit librū de dextera sedētis ī
throno,& aperuit librū: factaqȝ est lætitia magna & gr̄a⸗
rū actio. Leonē Ioānes audierat,& agnū uidit. Agnꝰ oc⸗
cisꝰ est, agnꝰ accepit librū. agnꝰ apuit,& apparuit Leo. De
niqȝ dignꝰ est (aiūt seniores) agnꝰ q occisꝰ est accipe for⸗
titudinē. Nō māsuetudinē amittere, sed accipe fortitudi
nē, ut & agnꝰ maneat & Leo sit. Plus dico: ut mihi uidet̃
idē etiā liber est q nō poterat apiri. D Quis em̄ dignꝰ
inueniret̃ apire hūc librū? Indignū se ꝓfitet̃ & ipe bapti⸗
sta Ioannes: quo inter natos mulierum maior nemo surre
xit. Non sum, inqt, dignus soluere corrigiam calciamēti Marci
eius. Venerat enim ad nos calciata maiestas, diuinitas in⸗
carnata uenerat dei sapīa: sed ī libro clauso utiqȝ & signa⸗
to. Quod ligabat corrigia calciamenti: hoc claudebāt si⸗
gnacula libri. Sed quid dicimꝰ super his septē? An fortè
triplex aīæ uirtus, ratio, memoria,& uoluntas: & quadri⸗
pharia corpis cōpositio ex elemētis uidelicet quatuor, ī
his septem est intelligenda, ut nihil de ueritate humanita
tis defuisse nouerimus saluatori? An magis hūanitas eiꝰ
ipse est liber.& quærenda sunt signacula septem? Septē
em̄ quædā arbitror inueniri: quibus maxime celabatur
in carne præsentia maiestatis, ut non posset aperiri liber:
& sapientia quæ latebat agnosci. Sunt autem quæ occur
runt interim, matris despōsatio qua partus uirginis & cō
ceptionis puritas uelabat̃: ita ut hominis fabri filiꝰ: fabri
cator hoīs putaretur. Infirmitas etiam corporis qua nimi
rum plorans uagiens: lactens & dormiens: & cæteris sub
iacens necessitatibus carnis, latebat inter hæc uirtꝰ diui⸗
nitatis. Sic & circuncisionis signum suscipiēs, peccati re
medium: egritudinis medicinam: qui morbū omnem tol⸗
lere uenerat & peccatum. Et itē in ægyptum fugiens à fa⸗
cie herodis reguli: nec dei filiꝰ agnosci poterat nec rex cæ
li. Quid trina illa tētatio inimici: in deserto: in pinnaculo
supra montem? Si filius dei, inquit, es: dic ut lapides isti
panes fiant. Et item. Mitte te deorsum. Neutrum christꝰ Mat.4
fecit: ut signaretur liber: ut falleret̃ astutꝰ. Deniqȝ eousqȝ
seductus est: ut haberet iam pro constanti hominem esse
purū: & in tantā uesaniā supbia cæca proruperat: ut non
diceret ultra si filius dei es: sed hæc oīa tibi dabo si proci⸗
dēs adoraueris me. Sextū est signaculū crucis ubi pepen
dit inter latrones,& cū iniqs deputatꝰ est dn̄s maiestatis.
Clausit & sepultura librū hunc: nec ullū signaculum oīno
sic obstruxit sic occultauit magnū pietatis sacramētū. Se
pulto nimirū dn̄o sola restare desperatio uidebat̃ adeo ut
discipuli dicerent. Quia nos sperabamus. Quis non illo Luc.24
fleret in tēpore: clausum arctius librū & nō esse qui aperi
ret? Sed ne fleueris ultra ioannes sancte: etiam tu noli fle
re maria. Procul sit luctꝰ: tristitiæ nebula dissipet̃. Exulta⸗
te iusti in dn̄o: & gloriamini omnes recti corde. Dignus
est agnꝰ qui occisꝰ est, Leo qui resurrexit, postremo liber
ipse dignus est aperire seipsum. Resurgens nimirū à mor
tuis: resurgens aūt uirtute propria: & post tres dies sicut
prædixerat testimonium perhibentibus inimicis: & resur
gens in

gens in tanta maiestate & glĩa: indicat manifeste q̃cũq; ꝓ-
diximus signacula uel operimẽta uoluntaria non necessa
ria: nec cõditionis fuisse sed dignationis. Quid tu nuꝑ iu
dææ signabas lapidẽ monumẽti? Quia seductor ille dixe-
rat adhuc uiuẽs: post tres dies resurgã. Verè seductor: sed
Hieræ. 20. piꝰ nõ maliciosus: Deniq; seduxisti me dñe & seductꝰ sum
ait ꝓpheta uester ĩ ꝑsona ur̃a: fortior fuisti & ĩualuisti. Se
duxit uos ô iudæi in passione: nã in resurrectiõe ĩualuit &
præualuit uincẽs Leo de tribu Iuda. Etenĩ si cognouissẽt
nunquã dñm gloriæ crucifixissent. Quid ergo facturꝰ es?
Et prædixit: & iam reuixit. Diligẽter explora signaculũ se
pulturæ: apertũ est enĩ. Datur tibi signũ Ionæ ꝓphetæ: qa
& hoc ꝓdixit ipse. Egredit̃ Ionas de uẽtre Ceti: christꝰ de
corde terræ tertia die ꝓcedit. Nisi ꝙ manifeste plꝰ quàm
Iona hic: q semetipm̃ uiriliter & ab ipso utero mortis edu
xit. Propterea uiri niniuitæ cõsurgẽt cõtra uos ĩ iudicio:
Mat. 35. propterea ipsi iudices uestri erũt, quia ꝓphetæ obtẽpera
uerũt: uos nec dño ꝓphetarũ. Vbi est qđ dicebatis: desce
dat de cruce & credimꝰ ei? Crucis signaculũ dirumpere
uoluistis ꝑmittẽtes ad fidẽ uos introituros. Ecce apertũ
nõ diruptũ est: introite. Alioquin si nõ creditis resurgẽti
utiq; nec credidissetis descendenti. Sic uos scãdalizabat
1. Cori. 1. crux xp̃i. Verbũ enĩ crucis iudæis q̃dẽ scãdalũ est: ait apo
stolus: Excitet uos saltẽ nouitas resurrectionis. Inuenimꝰ
nos ĩ cruce gloriã. Nobis qui saluamur dei ṽtꝰ est & oĩm
(ut ostendimus) plenitudo uirtutũ. Sit uobis pars uel in
resurrectiõe. Sed fortè & illa imo multomagis illa uos scã
dalizat: & odor uitæ nobis in uitam, uobis est odor mor-
tis in mortẽ. Quid ergo insistimus? Non sustinet audire
symphoniam & chorũ senior frater: Occisum nobis sagi
natũ uitulũ indignat̃. Foris stat: oĩno nõ acquiescit intra
re. Ingrediamur nos fratres & epulemur in azimis synce
ritatis & ueritatis: etenĩ pascha nostrũ immolatꝰ est xp̃s.
Amplectamur cõmẽdatas nobis in cruce uirtutes: humi-
litatẽ, patientiã, obedientiã, & charitatẽ. In hac quoq; tã
præcipua solennitate quid cõmẽdetur nobis sedula cogi
tatione pensemus. Nẽpe resurrectio: trãsitus & trãsmigra
tio. Christꝰ enĩ fratres nõ recidit hodie sed resurrexit, nõ
rediit, sed transiit, transmigrauit non remeauit. Deniq; &
ip̃m qđ celebramꝰ pascha, transitus nõ reditus interpræ
tatur: & galilæa ubi uidẽdus nobis promittitur qui resur
rexit: nõ remeationẽ sonat, sed trãsmigrationẽ. Credo iã
aliquorũ ĩgenia ꝑuolãt: & quorsum hæc uelint tẽdere su-
spicantur. Dicimus tñ breuiter: ꝑsertim ne deuotionẽ ue
strã in tanta solennitate, sermonis uideat̃ ꝓlixitas onera-
re: si post consũmationẽ crucis in nostrã hanc mortalita-
tẽ & uitæ præsentis ærũnas christus dñs reuixisset: ego cũ
fratres nõ transisse dicerẽ sed rediisse: non trãsmigrasse in
sublimius aliqđ: sed ad statũ remeasse priorem. Nũc autẽ
quia transiit ĩ nouitatẽ uitæ, nos quoq; inuitat ad trãsitũ
uocat ĩ galilæã. Propterea siquidẽ ꝙ mortuꝰ est pctõ mor
tuꝰ est semel: quia ꝙ iã uiuit: uiuit nõ carni: sed deo. Quid
nos dicimꝰ qui sacrã dñi resurrectionem paschæ priuamꝰ
noĩe: ut sit nobis in reditum magis quàm ĩ transitũ? Lu
ximus his diebus cõpunctiõi & orationi, grauitati & ab
stinentiæ dediti cæterorũ negligẽtias temporũ sacro hoc
quadragenario redimere & diluere cupiẽtes. Cõicauimꝰ
passionibus christi: complantati ei denuo sumus ꝑ baptis
mũ quẽdã lachrymarũ pniæ, & cõfessionis. Si ergo o mor
tui sumus pctõ: quõ uiuemꝰ adhuc in illo? Si negligẽtias
plãximus: quid causæ est ut recidamus nũc in easdẽ? Inue
niemur nũc iterũ curiosi ut ante, uerbosi ut ante, pigri &
negligentes ut ante: uani, suspiciosi, detractores, iracũdi,
cæterisq; ĩplicati uitiis, q̃ tã anxie deplorauimꝰ his diebꝰ.
Laui pedes meos: quõ iterũ ĩquinabo eos? Exui me tuni-
cam meã: quõ induã eã? Nõ est trãsmigratio hæc fratres:
nõ sic uidebit̃ xp̃s: nõ hoc iter q̃ ostẽdat nobis deus salu
tare suũ. Deniq; q retro respicit: ĩdignꝰ est regno dei. Sic
amatores seculi inimici crucis xp̃i: cuius in uanũ accepto
noĩe dicuntur christiani: toto hoc tp̃e quadragesimali ad
istantes inhiãt dies resurrectionis: heu ut liberiꝰ ĩdulgeãt
uoluntati. Obnubilat fratres solennitatis lætitiã materia
tristior: sed ipsius plãgimus solẽnitatis iniuriã quã dissi-
mulare nõ possumus, nec in ipsa: imo minus in ipsa. D
Prohdolor, peccãdi tẽpus, terminus recidẽdi: fctã est re-
surrectio saluatoris. Ex hoc nẽpe comessationes, & ebrie-
tates redeunt: cubilia, & impudicitiæ repetuntur, laxan-
tur cõcupiscẽtiis fræna quasi ad hoc surrexerit christus:
& non magis propter iustificationem nostram. Sic hono-
ratis miseri christũ, quem suscepistis. Vẽturo parastis ho-
spitium: cõfitentes pctã cum gemitu: castigãtes corpora
eleemosynas impẽdẽtes: & ecce susceptũ, ꝑditis inimicis:
imo exire cõpellitis priores neqtias admittẽdo. Neq; enĩ
cohabitatio eẽ põt luci ad tenebras, xp̃i cum superbia, cũ
auaritia, cũ ambitione, cũ fraterno odio, cum luxuria, cũ
fornicatiõe. Quid enĩ minus p̃nti debetur quàm uẽturo?
Quid minꝰ reuerẽtiæ resurrectiõis tp̃s exigit quàm pas-
sionis? Sed uos ut manifestũ est neutrã honoratis. Nã si
cõpateremini, & cõregnaretis si cõmoreremini, & cõre-
surgeretis. Nũc aũt ex sola cõsuetudie tp̃is, & simulatiõe
quadã humiliatio illa ꝓcessit: quã non sequitur exultatio 1. Cor. 11.
sp̃ũalis. Propter hoc ut ait apostolus. Multi infirmi, &
imbecilles, & dormiũt multi. Propter hoc crebra in diuer
sis regionibus hominũ moralitas specialiter his diebus.
Quid enim? Depræhẽsi estis inter angustias præuarica-
tores. Nõ q ꝑuaricati estis: sed qui persistitis in pctõ ad-
dẽtes præuaricationẽ: aut penitus impœnitẽtes, aut tepi
de pœnitentes: nec pericula fugiẽtes: uel post miserã ex-
perientiam incentiua pcti. Irretiuit uos inimicus perple-
xis (ut ait scriptura) neruis testiculorum. Si hac consciẽ-
tia christi sacramẽta refugitis nihil uobis commune cum Iob. 40
christo: non habetis uitam in uobis. Ipsum audite dicen-
tem. Nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberi Ioan. 6.
tis eius sanguinẽ: nõ habebitis uitã in uobis. Si indigne
suscipitis: iudicium uobis manducatis: sanctũ dñi nõ di-
iudicãtes. Redite ergo præuaricatores ad cor: & in toto
corde quærite dñm, & odite malum, pœnitẽtes nõ uerbo
tm̃ & lingua: sed sp̃ũ, & ueritate. Quia uerò nõ satis ceci-
disse piget hominẽ ut uidetur, q adhuc manere disponit
in lubrico, aut errasse, qui ducẽ nõ quærit: sit uerè cõpũ-
ctiõis indicium, opportunitatis fuga: subtractio occasio
nis. Alioquin timẽdum ualde, ne dies ista siquidem & ip-
sa posita est in ruinã, & in resurrectionẽ multorũ in israel:
reprobet uos, uel tãquã manifestè alienos à christo: xp̃o
nõ cõicantes, uel tanquã socios Iudæ, in quẽ intrauit sa-
thanas post buccellã. Sed qđ ad nos fratres de his qui fo
ris sunt iudicare: nisi quòd in eodẽ nos fuisse laqueo plã
gimus, ab eodẽ erutos gratulamur: sola misericordia ope
rãte: in quo miserabiliter eos detineri fraterna charitate
dolemus? Vtinam aũt uel nos iam sanctificati, & penitus
alieni ab hac misera, & sacrilega cõsuetudine ĩueniamur:
nec quicquã in nobis pereat aut minuat̃ de exercitio spi
rituali: sacræ resurrectiõis aduentu: sed transire magis &
excrescere studeamus. Quicunq; enim post lamenta pœ-
nitẽtiæ nõ ad carnales redit cõsolationes: sed in fiduciã
diuinæ miserationis excedit, ingreditur nouam quãdam
deuotionẽ, & gaudiũ in spiritusancto: nec tam compun-
gitur præteritorũ recordatione peccatorum: quàm dele-
ctatur memoria, & inflammatur æternorũ desiderio præ-
miorum: is planè est qui cum christo resurgit: qui pascha
celebrat: qui festinat in galilæam. Vos ergo charissimi si
consurrexistis cũ christo, quæ sursum sunt, quærite, ubi
christus est in dextera dei sedens: quæ sursum sunt sapite
nõ quæ super terrã: ut quẽadmodum christus resurrexit
à mortuis ꝑ glĩam p̃ris: & ita uos in nouitate uitæ ambu-
letis, ut à seculari lætitia, & consolatione mundi per cõ-
punctionem, & tristitiã, quæ sm̃ deum est, ad deuotionẽ
sanctam, & spiritualẽ uos trãsire gaudeatis exultationẽ:
ipso præstante qui transiuit ex hoc mundo ad patrem, &
nos quoq; trahere post se, & in galileam uocare digna-
tur, ut semetipsum nobis ostendat, qui est suꝑ omnia deꝰ
benedictus in secula. Amen.

In tpe resurrectiōis, Ad abbates de electiōe euā-
gelica maria magdalene & maria Iaco. & salo. S.II.

ACcepimus ab aplo habitare xp̄m ꝑ fidem
in cordibus nr̄is. D Vñ uidet̄ nō incō-
gruè intelligi posse tandiu xp̄m in nobis
uiuere: quādiu uiuit fides. At postquā fi-
des nr̄a mortua est: quodammō xp̄s mor-
tuus est ī nobis. Porrò fidei uitā opa atte
Ioan.10. stātur sicut scriptū est. Opa quæ dedit michi pr̄: ipa testi-
moniū ꝑhibēt de me. Nec discrepare uidet̄ ab hac s̄nia, q
Iaco.2. fidē sine opibꝰ mortuā asserit in semetipsa. Sicut em̄ cor-
pis huiꝰ uitā ex motu suo dignoscimꝰ: ita & fidei uitā ex
opibꝰ bōis. Itaq; uita q̄dē corpis est aīa, ꝑ quā mouet̄ &
sentit: uita uerò fidei charitas est: qa ꝑ illā opat̄ sicut ī aplo
legis. Fides quæ ꝑ dilectionē opatur. Vñ & refrigescēte
Gala.5. charitate fides morit̄, sicut corpꝰ aīa recedēte. Tu ergo si
uideris hoīem in bonis opibus strenuū, & feruore cōuer
satiōis hilarē: uiuere in eo fidē nō dubites: indubitata te-
nēs uitæ illiꝰ argumēta. Sed sunt nōnulli q cū spū cœpe-
rint: heu carne postea cōsummant. Scimus aūt qa iā nō
ꝑmaneat ī eis spūs uitæ: qa scriptū est. Nō ꝑmanebit spūs
Gala.6. meus ī hoīe ī æternū: quia caro ē. Quòd si nō ꝑmanet spi-
Roma.5 ritꝰ: hauddubiū qn excidat charitas quæ nimirū diffusa ē
in cordibus nr̄is ꝑ spm̄ sctm̄ q datus est nobis. Porrò fidei
uitā, ut iā diximꝰ in charitate cōstituit, q fidē ꝑ dilectio-
nē: ꝑhibuit opari. Hic ergo colligit̄: recedēte spū: fidem
mori: qm̄ spūs est q uiuificat. Deniq; si sapere s̄m carnem
mors ē, nō dubiū qn illi quos uiuere lætabamur quādiu
facta carnis spū mortificabāt: s̄m carnē uiuētes plāgendi
Rom.8. sint tanquā mortui. Vñ & in eodē aplo legis. Si, inqt, s̄m
carnē uixeritis, moriemini: si aūt spū facta carnis mortifi-
caueritis, uiuetis. Ve tibi quicunq; es canis reuersus ad
uomitū: & sus lota in uolutabro luti. Nō eos tm̄ loquor q
corpe sed etiā eos q corde redeūt in ægyptū: seculi huius
oblectamēta sectātes: ac ꝑinde fidei uitā, quæ est charitas,
nōhabētes. Si qs enim diligat mundū, nō est charitas pa-
tris in eo. Quis magis mortuus eo qui fouet ignem in si-
nu: peccatum in conscientia: nec sentit nec expauescit:
nec excutit? B Ecce igitur christus in sepulchro: fides
mortua est in aīo. Quid faciemus ei? Quid fecerūt sanctæ
mulieres: quæ solæ ex omnibus suis ampliori tenebantur
affectu? Emerunt aromata ut uenietes ungerent iesum.
Nūquid ut suscitarent? Et nos scimꝰ fratres: quia susci-
tare nostrū nō est: sed ungere nobis incumbit. Cur hoc?
Ioan.21. Nēpe ne feteat, q huiusmodi est: ne sit cæteris odor mor-
tis: ne perefluat & penitus dissoluat̄. Emāt ꝑinde aroma-
ta sua tres mulieres: mens, lingua, manus. De his enim, ut
arbitror, Petrus mandatū accepit tertio pascere gregem
domini. Pasce, inquit, mēte: pasce ore: pasce opere. Pasce
animi oratione, uerbi exhortatione, exempli exhibitiōe.
C Quærat igitur mens aromata sua: ante oīa compas-
sionis affectū: dehinc rectitudinis zelum: & inter hæc di-
scretionis spm̄, nō omittat. Quoties peccātem uideris fra
Cal.6. trem, cōtinuò ꝓcedere debet compassionis affectus tan-
quā cognatꝰ hūanitati, q̄ppe quē cōcipis ex teipso. Vos
(inquit apls) qui spirituales estis instruite hmōi in spū
lenitatis, cōsiderans teipsum ne & tu tēteris. Et cum exi-
ret dn̄s baiulās sibi crucē & plāgerent super eum nondū
Luc.23. quidē oēs tribus terræ, sed mulieres paucæ: cōuersus ad
eas. Filiæ, inquit, hierusalē nolite flere super me: sed sup
uos ipsas flete, & super filios uestros. Ordinē diligenter
attēde. Sup uos, inquit, primo: deinde sup filios uestros.
Temetipm̄ attēde, ut alij noueris cōpati, ut arguas in spi-
ritu lenitatis: Teipsum cōsidera, ne & tu tenteris. Sed q̄a
exemplum efficacius persuadet, & altiꝰ imprimit animo:
mitto uos ad sanctū illū senē: q cū audisset peccasse unum
ex fratribꝰ amarissimè flebat inquiens. Ille hodie & ego
cras. Qui sic flebat super se, putas quia nō compassus sit
fratri? Hic itaq; cōpassiōis affectus multis quidem pro-
dest: quia animus liberalis contristare quem pro se uide-
rit anxium, erubescit. Sed quid agimus ꝙ nonnulli dura
ceruice & attrita sunt fronte: ut quo magis eis cōpatitur
tantomagis nostra & compassione & patientia abutant̄?
Nōnne sicut cōpatiebamur fratri: ita ipsi iustitiæ cōpatiē
dū est: quā uidemꝰ tā impudēter abijci: tā imprudēter ꝓuo
cari? Scio qa si qua in nobis est charitas: cōtēptū hūc dei
ferre æquanimiter nō possumus. Hic est zelꝰ iustitiæ quo
aduersus delinquentes accēdimur: tanquā pietate ducti
erga eā quā cōtemni uidèmus iustitiam dei. Veruntamen
oportet ut priora sibi uēdicet cōpassiōis affectꝰ. Alioqn ī
spū uehemēti conterimus naues tharsis, cōterimꝰ quassa-
tū calamū: extinguimus linum fumigans. Sed cum uterq;
aderit uidelicet & cōpassiōis affectus, & zelus iustitiæ: ne
cesse est ut adsit spūs discretiōis: ne fortè cū oporteat hūc
exhiberi ille procedat, & īdiscretio ipsa cōfundat uniuer-
sa. Habeat itaq; mēs nostra tertiū spm̄ discretionis: ut ni-
scens apte tēporibus tēpora: opportūe æmulari & nihilo
minus ignoscere sciat. Samaritanus sit: custodiens & ob-
seruans qn̄ oleum misæ, qn̄ uinū feruoris exhibeat. Et ne
fortè meum putetis inuentum: prophetam audite in psal-
mo hæc eadem & eodem ordine postulantem. Bonitatem Ps.118.
inquit, & disciplinam & sciētiam doce me. Sed unde hæc
nobis? Neq; enim talia profert uirtutum germina terra
cordis nostri: sed magis spinas & tribulos germinat no-
bis. Emere ergo oportet. A quo autē emēda sunt? Ab eo
utiq; q ait. Venite emite absq; argento & absq; ulla cōmu Esai.55.
tatiōe uinum & lac. Nō ignoratis quid lactis dulcedo q̄d
uini designet austeritas. B Quid est autē emere sine ar-
gento & sine commutatiōe? Non talis est emptio apud
amatores huiꝰ seculi: sed apud auctorē seculi, alia esse non
potest. Propheta enim dixit domino. Deus meꝰ es tu: qm̄ Psal.15.
bonorum meorum non eges. Quam igitur commutatio-
nem ei dabis homo pro gratia sua qui nulliꝰ eget, & cuiꝰ
sunt uniuersa? Gr̄a gratis datur, etiā cū emit̄ gratis emit̄:
quia quod datur pro ea nobis meliꝰ retinetur. Tria ergo
aromata mentis nummo ꝓpriæ uoluntatis emenda sunt,
quam quidem dimittens nihil amittimus: etiam & lucra-
mur plurimū commutantes illam in melius: ut cōis fiat q̄
propria fuit. Porrò cōis uoluntas charitas est. Emimus
ergo absq; cōmutatione recipientes q̄d nō habuimus: &
q̄d habuimus melius retinentes. Qn̄ uerò cōpatietur fra
tri q in ꝓpria uolūtate nescit cōpati nisi sibi? aut qn̄ amās
seipm̄ diliget iustitiam: & odio habebit iniquitatē? Simu
lare q̄dē pōt ante oculos hoīm etiā & semetipsum seduce-
re: ut cū priuato amore uel odio ducit̄: compassionis affe-
ctum aut zelum putet esse iustitiæ. Verum facile est nosse
quàm sint aliena à propria uolūtate: quæ ꝓpria sunt cha-
ritatis: cui illa recta fronte contrariam se constituit. Nam 1.Cor.13.
charitas benigna est: charitas super iniquitate non gau-
det. Iam de spiritu discretionis scimus: quia nihil sic illum
extinguit quomodo uoluntas propria subuertens corda
hoīm & rationis oculos claudens. Emenda proinde sunt
tria mentis aromata: affectus compassionis: rectitudinis
zelus, & spūs discretiōis: nūmo ut (dictū est) propriæ uo-
luntatis. Linguæ quoq; aromata tria nihilominus sunt,
modestia in increpando: copia in exhortando: efficacia in
persuadendo. Vis habere hæc aromata? Eme illa à domi-
no deo tuo. Eme, ī quā, sicut & priora sine ulla cōmutatio
ne: ut aliquid recipias, perdas nihil. Eme à dn̄o moderatā
correptionē: quia oīno magnū quoddam bonum & datū
optimum est, & quod habeāt pauci. Linguā enim (ut ait Iaco.3.
beatus iacobꝰ) nemo domare potest. Videas multos (syn
cera licet intentione & benigno accedant animo) leuiter
dicere quod grauiter audiatur. Volat irreuocabile uerbū
& quod sanare debuerat (quia mordacius fortè uidetur)
exasperat & exulcerat magis: quādo negligentiæ additur
impudētia: etiam & impatientia cumulat̄: ut qui sordidus
erat sordescat adhuc: declinans in uerba malitiæ ad excu-
sandas excusationes in peccatis: ac more frenetici non so
lum repellēs: sed & mordere tentans medici manum. Mul
tis quoq; non suppetit uerborum copia: sed præ sermōis
inopia linguam suam palato adhærescere sentiunt, quod
& ipsum

& ipſum interdum ſolet audientibus obeſſe non parum.
Alijs uerò ad manū eſt abūdātia multa ſermonis: ſed q̄ di-
cūt minus ſapiūt, minus acceptātur: & qa grām nō habēt,
minus efficacia ſunt q̄ loquūt. Vides quā neceſſe ſit eme-
re ab eo à quo oē bonū eſt: à quo oīs ſciētia, modeſtiā ī in
crepādo, copiā in exhortādo, efficiciā in ꝑſuadendo. A
Proinde eme iſta nūmo cōfeſſionis: ut prius pctā tua cōfi-
tearis: quā ad expurganda accedas aliena. Magnum pror
ſus & mirabile ſacramētū aīæ ſuſcitatio. Vide ne ad illud
immūd9 accedas. Qđ ſi fortè nō pōt innocēs: imo qa nō
potes: laua inter innocētes manus tuas antequā circūdes
monumētū dñi. Oīa ſiqdē in cōfeſſione lauantur. Et hæc
ablutio ī quādā inocētiā tibi deputabit: ut inter inocētes
aſſiſtas. Ad altaris officiū nemo accedit ī ueſte cōi: ſed qſ-
q̄s acceſſurus eſt albis induit. Et tu ergo cū ad dñi monu-
p̄s.103. mētū ꝓperas lauare, dealbare, īduere ueſtimētis gloriæ.
ut dicat tibi. Cōfeſſionem & decorem induiſti. Quia ubi
cōfeſſio: ibi ī cōſpectu dñi pulchritudo ē. Hæc ꝓ eo dicta
ſunt ut aromata linguæ moderata increpatio, copioſa ex
hortatio, efficax ꝑſuaſio nūmo cōfeſſionis emāt. Verūtñ
legim9 & quotidianis etiā experimētis didicimus: cui9 ui-
ta deſpicitur: reſtat ut p̄dicatio contēnatur. Paret ergo &
manus aromata ſua ne ſubſannet nos ſapiens tāquā pi-
grum illum: cui labor ſit manū ad os porrigere: ne poſſit
dicere eis quē argui. Tu q alium doces: teipſum non do-
ces alligas enim onera grauia & importabilia: & imponis
ea in humeros hominum: digito tuo nolens ea mouere.
Nota. Dico uobis, ſermo quidem uiuus & efficax exemplum eſt
operis: fecile perſuadens qđ intendimus: dū factibile pro
bat eſſe quod ſuademus. Pro hmōi habeat neceſſe eſt etiā
manus aromata ſua: continentiam in carne: miſericordiā
in fratre: patiētiam ī pietate. Vnde apoſtolus ait. Sobrie
Thim.2. & iuſte & pie uiuamus. Hæc enim tria ſunt conuerſatiōi
noſtræ maxime neceſſaria: qm̄ primum debem9 nobis: ſe-
cūdū proximo, tertium deo. Nā qui fornicatur, in corpus
ſuum peccat, magno illud priuās honore & pauendo adij
ciens: pudendoq́ dedecori: tollēs membrum chriſti & fa-
ciens mēbrum meretricis. Ego aūt nō ab ea tm̄ quæ tam
abominabilis eſt: ſed ab oī uoluptate carnis continēdum
dico. Ante oīa igit perfectā hāc continētiā quære: quam
debes tibiipſi. Nemo enim tibi propinquior eſt. Dehinc
adde miam quam debes proximo: qa cū eo ſaluandus es.
Deinde patientiā quā debes deo: quia ab eo ſaluādus es.
2.Thi.3. Oēs em̄ q̄ pie uolūt uiuere in xp̄o ꝑſequtionē patiūtur.
Actu.14 Et per multas tribulationes oportet nos intrare in regnū
cælorū. Vide ergo ne ꝑ impatientiā pereas: ſed uniuerſa
ꝓ eo ſuſtine, qui prior ꝓ te maiora ſuſtinuit: & apud quē
infructuoſa patientia non erit: ſicut ait propheta. Patien-
Pſal.9. tia pauperum non peribit in finem. C Porrò hæc man9
aromata nūmo ſubiectionis emuntur. Hæc eſt em̄ q̄ diri-
git greſſus nr̄os: & ſancte cōuerſationis grām ꝓmeretur.
Nā ſi cōtraria lux inuenta eſt in mēbris nr̄is ꝑ inobedien
tiā: quis neſciat per obediētiam continentiam dari? Ipſa
quoq́ eſt q̄ miam ordinare nouit: ipſa q̄ patiētiā & docet
& donat. Cum his igitur aromatibus accede ad eū in quo
fides mortua eſt. Verū ſi cōſideramus quàm magnū ſit ad
nos ſuſcitare eū q hmōi eſt: quàm difficile ſit uel accedere
ad cor eius qđ lapidea q̄dā obſtinatio. & īpudentia clau-
ſit: puto ꝙ dicere habeamus & nos. Quis reuoluet lapidē
ab oſtio monumenti? Attamē dum ſic trepidi ueremur ac
cedere cunctantes ad tā grāde miraculū: fit nonnunquàm
ut ſolita pietate, p̄pationē cordis noſtri audiat auris diui
na: & ad uocem uirtutis eius reſurgat qui erat mortuus.
Et ecce angelus dñi: hilaritas quædam in uultu illius tan-
quā in oſtio monumenti nobis apparet & fulgor quidam
index reſurrectionis: ut aperte uideatur facies eius immu
tata: acceſſum præbens nobis ad cor ſuum: imo & aduo-
cans: ip̄mq́ obſtinationis ſuæ reuoluens lapidē & ſedēs
ſuper eum ita ut ſuſcitata fide ipſa: etiam lintheamina qui
bus obuoluta fuerat ipſe demōſtret. Dūq́ oīa q̄ in corde
ſuo pri9 actitabant aperit, & cōfitetur quō ſeip̄m ſepelie-
rat intus: ip̄am tepiditatē, & neligentiā ſuā ꝑdens. Veni-
te, inquit, & uidete locum ubi poſitus erat dominus. Mat.28
In tpe reſurrectiōis: de merſione Namā ſepties ī ior
dane: & de nudatiōe ſeptēplici lepræ, & de ſeptē appari-
tiōib9 dñi reſurgētis: qb9 ſeptē dōa. ſſ. deſignāt. Ser. III.

SIcut in corporū medicina prius purgatio-
nes adhibentur, deinde refectiones, ut ſcili
cet prius exinaniat corpus ab humoribus
noxijs: dehīc cibis ſaniorib9 foueat: ſic me-
dicus animarū dñs chriſtus: cuius tota di-
ſpēſatio quam exhibuit in carne medicina ſalutis eſt an-
te paſſionem ſuam ſeptem dedit purgationes: poſt re-
ſurrectionem ſuam totidem cibos ſalubres pariter &
ſuaues. Heliſæus noſter Naaman leproſum ſepties in ior 4.Re.5.
dane mergi præcepit: qui interpretatur deſcēſus. In de-
ſcēſu dñi nr̄i ieſu chriſti, id eſt in hūilitate cōuerſationis
eius quā exhibuit ante paſſionē mūdamur, & purgamur,
in reſurrexiōe uerò, & uita quā oſtēdit quadraginta die-
bus reficimur, & delectabilib9 paſcimur alimētis. B Se-
ptēpliciter em̄ occupauit nos lepra ſuperbiæ: ī ꝓprietate
poſſeſſionū: in gloria ueſtiū: in uoluptate corporū, in ore
quoq́ dupliciter: ſimiliter & in corde. prima eſt lepra
domus: qua diuites eſſe uolumus in hoc ſeculo: ſed ab iſta
mūdamur ſi immergimur in iordane, id eſt in chriſti de-
ſcenſu. Inuenimus em̄: qm̄ ille cùm eſſet diues ꝓpter nos
pauꝑ factus eſt. Deſcēdit ab inenarrabilib9 cæli diuitijs:
& ueniēs in mundū nec iſtas qualeſcūq́ diuitias habere
uoluit, ſed in tāta pauꝑtate uenit, ut natus cōtinuò pone
ret in præſepio: qa ei nō erat locus in diuerſorio. Deniq́
qs neſciat qm̄ fili9 hoīs nō habebat ubi caput ſuū recli-
naret? Qui bñ hic mergit: qñ q̄ret diuitias hui9 mūdi? Et
uerè magna abuſio & magna nimis: ut diues eē uelit uer
micul9 uilis: ꝓpter quē de9 maieſtatis & dñs ſabaoth uo-
luit pauper fieri: Porrò ī lepra ueſtis, oēm ſclī hui9 pom-
poſam intellige uanitatē. Nam ab illa nihilominus in ior
danis merſione mūdaberis ubi inuenies xp̄m dñi uilibus
pānis inuolutū factū opprobriū hoīm, & abiectionē ple-
bis. A lepra quoq́ corꝑis mūdamur in ip̄o iordane: ſi bñ
cogitātes dñicā paſſionē erubeſcim9 ſequi corꝑis uolu-
ptatē. At in ore (ut diximus) duplex eſt lepra. Cū enī ad-
uerſi qcqd cōtigerit murmuram9, & impatiētiæ v̄bū tā-
quā lepræ ſanies eff luit: ſed ab hac mūdamur ſi illū atten-
dim9 q tāquā ouis ad occiſionē duct9 eſt, & nō aperuit os
ſuū. Qui cū malediceret nō remaledicebat: cū pateret nō
cōminabat. In ꝓſperis quoq́ cōtra eū q dixit: nō q ſeip̄m
cōmēdat ille ꝓbatus eſt: cōmēdamus noſmetipſos: nō in
multa patientia ſed in arrogantia: & inqnat nos altera le-
pra uerbū iactātiæ. Vt ergo mundemur ab illa mergamur
in iordane: & imitemur eum qui nō quærebat gloriā ſuā.
Vñ & dæmonia q̄ clamabāt: quia ip̄e eſſet dei filius præci
piebat obmuteſcere: & illuminatos cæcos dicere prohibe
bat. In corde duplex eſt lepra: propria uoluntas, & pro-
priū cōſilium. Lepra utraq́ nimis peſſima: eoq́ pernicio-
ſior: quo magis interior. Voluntatem dico propriā q̄ nō
eſt cōis cū deo & hoīb9 ſed nr̄a tm̄: qñ qđ uolum9 non ad
honorē dei: nō ad utilitatē fratrū: ſed ꝓpter noſmetipſos
facimus nō intēdentes placere deo & ꝓdeſſe fratrib9: ſed
ſatiſſacere ꝓprijs motib9 aīorū. Huic cōtraria eſt recta frō
te charitas q̄ deus eſt. Hæc em̄ aduerſus deū inimicitias
exercens eſt: & guerram crudeliſſimam. Quid enim odit
aut punit deus p̄ter ꝓpriā uolūtatē? Ceſſet uoluntas pro
pria & infernus non erit. In quē enim ignis ille deſæuiet,
niſi in propriā uoluntatem? Etiam nūc cum frigus aut fa-
mē, aut aliqd tale patimur, quid lædit niſi ꝓpria uolūtas?
Quod ſi uoluntarie ſuſtinemus ipſa iam uolūtas cōis eſt:
ſed infirmitas quædam & uelut pruritus uolūtatis adhuc
de proprio eſt: & in illo omnes pœnas ſuſtinemus donec
penitus conſumatur. A Nam uoluntas illa proprie di-
citur cui aſſentimus: & cui ſe liberum inclinat arbitrium.
Hæc aūt deſideria & cōcupiſcentiæ q̄ inuitos tenent nō
uoluntas, ſed corruptio uolūtatis eſt. Porrò uolūtas pro

pria quo furore dñm maiestatis impugnet: audiant, & timeant serui ꝓpriæ uolũtatis. Primo nãq; seipam subtrahit, & subducit eius dñatui: cui tanquã auctori seruire iure debuerat: dũ efficitur sua. Sed nũqd cõtẽta erit hac iniuria? Addit adhuc: & qđ in se oĩa quoq; quæ dei sunt tollit, & diripit. Quẽ eñ modũ sibi ponit hũana cupiditas? Nõnne qui p usurã acqrit pecuniã modicã similiter mundũ lucrari conaret uniuersum si nõ deesset possibilitas: si suppeteret uolũtati facultas? Dico fiducialiter: nemini q sit in ꝓpria uolũtate posset uniuersus mũdus sufficere.
Nota. Sed utinã uel rebus istis esset cõtẽta: ne ipm (horribile dictu) desæuiret auctorẽ. Nũc aũt & ipm (quãtũ in ipa ẽ) deũ pimit uolũtas ꝓpria. Oĩno eñ uellet deũ pctã sua aut uindicare nõ posse aut nolle, aut ea nescire. Vult ergo eũ nõ esse deũ: quæ quãtũ in ipsa est uult eũ, aut impotentẽ, aut iniustũ eẽ, aut insipiẽtẽ. Crudelis plane & oĩno execrãda malitia: quæ dei potẽtiã, iustitiã, sapiam perire desiderat. Hæc est crudelis bestia, fera pessima, rapacissima lupa, & leena sæuissima. Hæc est imũdissima lepra animi, ꝑpter quã in iordane mergi oporteat: & imitari eũ q nõ uenit facere uoluntatẽ suã. Vñ & in passiõe: nõ mea inqt uolũtas, sed tua fiat. B Lepra uerò ꝓprij cõsilij eò pniciosior est quò magis occulta: & quãtò plus abũdat: tãtò sibi quisq; sanior esse uidet. Hæc illorũ estq zelũ dei hñt, sed nõ ẜm sciam: sequẽtes errorẽ suũ, & obstinati in eo: ita ut nullis uelint cõsilijs acquiescere. Hi sunt unitatis diuisores: inimici pacis: charitatis expertes: uanitate tumẽtes: placẽtes sibi, & magni in oculis suis: ignorãtes dei iustitiã, & suã uolẽtes cõstituere. Et quæ maior supbia quàm ut unus hõ toti cõgregatiõi iudiciũ suũ pferat: tãquã ipse solus habeat spm̃ dei? idololatriæ scelus est non acqescere: & quasi pctm̃ ariolãdi repugnare. Eant nunc q se faciũt religiosiores alijs: q nõ sunt sicut ceteri hoĩm: ecce arioli, & idololatræ facti sunt: si tñ uel ei, qui dixit hoc plus quàm sibi iudicãt esse credendũ. Neq; hic dissonat ueritatis sermo, quẽ dixit. Si ecclesiã nõ audierit sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Sed ubi poterat hæc lepra mũdari nisi in iordane? Ibi mergere, quicũq; hmõi es: & attẽde qd fecerit magni cõsilij angelus: qũo cõsiliũ suum postposuerit cõsilio uel magis uoluntati mulieris unius (beatã uirginẽ loquor), & fabri paupis ipse est Ioseph.
Lucæ. 2. Inuẽtus eñ in medio doctorum audiẽs eos, interrogans quodãmõ increpatus à mr̃e est. Fili qd fecisti nobis sic? At ille. Quid erat, inquit, quòd me quærebatis? Nesciebatis qa ĩ his quæ prĩs mei sunt, oportet me eẽ? At illi nõ intellexerũt uerbũ. Et qd fecit uerbũ? Nõ capiebat in se: descẽdit ita, ut esset etiã subditus illis. Quis iã non erubescat obstinatus esse in cõsilio suo qñ suũ sapia ipsa deseruit? Sic mutauit cõsilium suũ: ut qđ iã tũc cepat, extũc usq; ad tricesimũ ætatis suæ annũ prorsus dimiserit, nihil eñ ab hoc duodecimo anno de eius doctrina uel operibus inuenis usq; ad annos triginta. Sed forte quærendum ab ipo est qũo uolũtatẽ suã: cõsiliũue reliquerit. O dñe uolũtas de qua dixisti, ut nõ fieret, si bona non erat, qũo tua erat? Si bona erat quare derelicta est? sic & cõsiliũ si nõ bonũ: qũo tuũ: si bonum qũo relinquẽdum? Et bona erant, & eius erant, neq; min⁹ temẽ relinquẽda ob hoc uidelicet ut fierẽt meliora: Neq; eñ oportebat ꝓpria præiudicare cõmunibus. Erat ergo uolũtas xp̃i: & bona erat qua dicebat. Si fieri põt trãseat à me calix iste: sed ea de qua dicebat fiat uolũtas tua melior erat: quia cõis nõ
Mat. 14 solũ prĩs, sed & xp̃i ipsius (oblat⁹ est eñ, quia ipe uoluit, & nr̃a. Nisi eñ granũ frumẽti cadens in terram mortuũ eẽt, ipm solũ maneret: mortuũ uerò multũ fructũ attulit. Atq; hæc uolũtas prĩs erat, ut uidelicet haberet qs adoptaret in filios. Christi erat: ut sit ipe primogenit⁹ ĩ multis fr̃ibus. Nr̃a erat qa ꝓ nobis faciebat ut redimeremur. De cõsilio idẽ dicim⁹. Christi eñ erat, & bonũ erat cõsiliũ illđ qđ ait: qa ĩ his q̃ prĩs mei sunt: oportet me eẽ. Sed qa illi nõ intellexerũt mutauit illud cõsiliũ: ut nos mũdaret ab ea lepra q̃ ꝓprij cõsilij ẽ: Exẽplũ eñ dedit nobis, ut & nos ita faciamus. Nã ab initio nouerat qd esset factur⁹, sed uoluit formã nobis huius humilitatis exhibere: & ad lauandã pessimam hãc leprã diuinum in seipso parate ior danẽ. Audiant igitur utriq; pariter q ꝓpriæ uoluntatis & q proprij cõsilij lepra sordet: audiãt quid spũs dicat ecclesijs breui uno uersiculo lepram utrãq; cõdẽnãs. Sapiẽtia, ait, quæ de sursum est: primũ qdẽ pudica est contra ꝓpriæ Iaco. 3.
uoluntatis impuritatẽ: deinde pacifica cõtra cõsilij ꝓprij obstinatam rebellionem. Dũ ab his septẽ purgat⁹ fuerit æger: tãquã post septẽ sellas q̃rat septem fercula q̃ sunt septẽ spũsscti dona. Porrò sicut in uita dñi ante passionẽ septẽ purgatiões inuenim⁹ sic & ĩ apparitionib⁹ septẽ quæ post resurrectionẽ factæ legunt septẽ illa dona spũsancti possumus inuenire. In prima spm̃ timoris accipe quando mulieribus sanctis uenientibus descendit angelus de cælo, & terremotus factus est: ita ut ipsas timore perterritas oportuerit ab angelo consolari. In spũ pietatis apparuit Simoni: qa magna & oĩno & uerè domino iesu digna pietatis dignatio, q ei quasi singulariter & ante cæteros dignatus est apparere: quem præ cæteris de negatione eius rea conscientia confundebat: ut ubi abundauit delictũ, superabũdaret & grã. In spũ sciæ duob⁹ ꝑgẽtibus ĩ emaus scripturas exposuit: incipiẽs à Moyse & ꝓphetis. In spũ fortitudinis ianuis clausis intrauit ostendens manus & latus: sicut solent in signũ uirtutis clypeorum foramina demonstrari. In spũ consilij frustra in piscatione laborantes mittere in dexterã rhete consuluit. In spũ intellectus aperuit illis sensum ut intelligerẽt scripturas. In spũ sapiẽ die quadragesimo apparuit eis: qñ uidentibus illis eleuatus est, & uiderũt filium hominis ascendentẽ ubi erat prius. Vsq; ad illã enim diẽ quasi per stultitiã prædicationis saluos faciebat credentes: postquã uerò coram eis ascendit ad patrem: iam cœpit sapientia declarari. Omnia eñ quæ de saluatore legimus medicamina sunt aĩarum nostrarũ. Videamus ergo ne qñ forte dicatur de nobis. Curauim⁹ Babylonem & non est sanata. Cogitet unusquisq; quantum operent in eo tam salutaria medicamenta. Sunt eñ quibus nõdũ est passus: sunt qb⁹ nõ surrexit usq; adhuc. Alijs quoq; nõdũ ascẽdit: alijs nõdũ misit spm̃sctm̃. Quò Phili. 2.
eñ opat eius humilitas: q cũ in forma dei esset nõ rapinã arbitratus est esse se æqualẽ deo: sed semetipm exinaniuit formã serui accipiẽs: quò inquã dei humilitas ĩ supbo homine opatur. Quæ illi⁹ humilitatis uestigia in his qui adhuc toto desiderio terrenis diuitijs & honoribus inhiãt? An nõ mõ exhilarat cõsciẽtia uestra fratres mei: q dicere potestis. Paruulus natus est nobis. Sunt quibus nõdũ est Esaiæ. 9.
passus christus: q labores fugiunt & mortem metuũt usq; adhuc: quasi uerò ille & labores sustinendo & mortẽ moriendo nõ uicerit. Sunt quibus nõdũ surrexit: q ĩ laborũ anxietate & afflictione pœnitentiæ morte afficiuntur tota die: nõdũ spirituali consolatione recepta. Sed nisi breuiati fuissent dies illi: quis posset sustinere? Alijs surrexit christus: sed nondũ ascẽdit, imo cum eis adhuc pia dulcedine cõmorat in terris: his. s. q in deuotione sunt tota die: flent in oratiõibus: suspirãt in meditationib⁹ suis: & oĩa festiua & iocũda sunt eis & per omnes dies illos cõtinuũ alleluya cantat. Sed oportet lac eis subtrahi: ut discãt uesci solido cibo: & expedit eis ut christus uadat, & hæc tẽporalis deuotio subtrahatur. Sed qñ hoc cape poterũt? Desertos sese à dño: priuatos grã conqrunt. Sed expectet paululum: sedeant in ciuitate, donec induantur solidiori quadam uirtute ex alto, & maiora percipiant charismata spũsscti sicut apl̃i ꝓmoti sunt ĩ gradum altiorẽ & supemi nentiorẽ uiam charitatis ĩgressi: nõ iã soliciti quõ fieret paululũ sed quõ magna quadã uictoria de cõi aduersario triũpharẽt & conculcarent sathanam sub pedibus suis.

In oc. paschæ de trib⁹ testimonijs ĩ cælo & ĩ terra. s. I

Omne qđ natũ est ex deo uincit mundũ. Postquã 1. Ioan. 5.
unigenitus dei non rapinã arbitratus est esse se æqualẽ deo: hoĩs quoq; dignatus est fieri filius & habitu inuẽtus ut homo, non immerito iã de

cælesti

cælesti gñatione exiguitas hũana præsumit. Neqꝫ eñ idi
gnũ est deo, eorũ fieri patrẽ: quorũ se xp̃s fecerit fratrẽ.
hic est ꝙ beatꝰ ioãnes qui sepiꝰ nobis ac studiosiꝰ hãc cõ-
mendat adoptionẽ filiorũ dei: in ipso quoqꝫ euangelij sui
Ioan.1. pricipio. Quotquot, inq̃t, receperũt eũ dedit eis potesta-
tẽ filios dei fieri. Huic ergo uerbo simile est qđ audiuimꝰ
1.Ioã.5. hodie de eiꝰ ep̃la recitari. Oẽ, inq̃t, qđ natũ est ex deo uĩ-
cit mũdũ. Quotquot eñ sunt xp̃i, cũ xp̃o eos mũdꝰ odit
Ioan.15. sed cũ xp̃o superat̃ pariter & ab ipsis. Nolite ait mirari si
odit uos mũdꝰ: scitote q̃a priorẽ me uobis odio habuit.
Ioan.16. Et itẽ. Cõfidite, inq̃t, quia ego uici mundũ. Sic nimirum
Rom.8. manifesta sit sermonis illiꝰ ueritas quẽ ait ap̃ls. Quos pre
sciuit inquit (haud dubiũ q̃n deꝰ pater) & prædestinauit
conformes fieri imaginis filii sui. Vide conformationem.
Post ipsum adoptantur: ut sit ipse primogenitus ĩ multis
fratribus: post ipsum odit mundus eos, post ipsum & ab
eis uincitur mundus. Bene ergo qđ natũ est ex deo uicit
mundum: ut sit testimoniũ cælestis gñationis uictoria tẽ-
tationis: & sicut is qui filius est ꝑ naturã: mundũ cum suo
pricipe triũphauit: sic & nos uictores inueniamur quot-
quot sumꝰ filij adoptiõis. C Victores sanè sed in ipso q̃
confortat nos: in quo & possumus oĩa: q̃a hæc est uictoria
quæ uincit mundum, fides nr̃a. Fide siquidem ĩ dei filios
adoptamur: fidẽ in nobis mũdus in maligno positꝰ odit
Heb.11. atqꝫ persequitur: fide quoqꝫ & uincit̃ sicut scriptũ est. Sc̃ti
Abdi.2. per fidem uicerunt regna. Quidni attribuatur fidei uicto
ria cuius est etiam uita? Iustus, inquit, ex fide uiuit. Quo-
ties ergo tentationi resistis: quoties uincis malignum: no
li proprijs tribuere uiribus: noli in te sed magis ĩ dño glo
riari. Quãdo eñ fortis ille armatus tuæ cederet infirmita-
ti? Audi deniqꝫ quid dñici cõstitutus pastor ouilis admo
1.Pet.5. neat. Aduersarius, inquit, uester diabolus tãquam leo ru-
giens circuit q̃rens quem deuoret: cui resistite fortes ĩ fi-
Heb.11. de. Vides queadmodũ sibi ueritatis testimonia cõcinãt?
1.Pet.5. Paulus fide regna uicisse sc̃tõs, Petrus principi mundi re
1.Ioã.9. sistendũ in fide. Ioannes quoqꝫ. Hæc est, inquit, uictoria q̃
Textus. uincit mundum fides nr̃a. Sequit̃. Quis est qui uincit mũ
dũ nisi qui credit q̃m iesus est filius dei? Certum id quidẽ
fratres: oĩs qui non credit in filium dei ex hoc ipso iã non
modo uictum esse: sed etiã iudicatũ. Sine fide eñ impossi
bile est placere deo. D. Veruntñ põt fortè mouere ꝙ tã
multos uidemus credentes iesum filium dei esse, adhuc ta
mẽ mũdi nihilominꝰ cupiditatibꝰ irretitos. Quid ergo
ait. Quis est qui uincit mumdum: nisi qui credit quia iesꝰ
est filiꝰ dei, cũ & ipse iã mũdus id credat? An nõ ip̃i quoqꝫ
dæmones & credũt & cõtremiscunt. Sed dico. Putas ne
filiũ dei reputat iesum quisquis ille est hõ q̃ ipsius nec ter
retur comminationibus nec attrahit̃ promissionibꝰ, nec
Iaco.2. p̃ceptis obtẽperat, nec consilijs acq̃escit? Nónne is etiã si
fateat̃ se nosse deum factis tñ negat? Porrò fides sine opi
bus mortua est in semetip̃a. Nec sanè mirũ uideri potest
si nequaquã uincit: quæ nec uiuit q̃dẽ. A Quæris quæ
nam sit uiuida & uictoriosa fides? Illa sine dubio: per quã
Collo.3. christus habitat in cordibus nr̃is. Christus eñ & uirtꝰ est
& uita nr̃a. Cum xp̃s apparuerit uita nr̃a (ait ap̃ls) tũc &
uos apparebitis cũ ipso in gloria. Vnde gloria nisi de ui-
ctoria? Aut quare cum ip̃o apparebimꝰ nisi q̃a in ip̃o &
1.Ioan.5. uincimus? Deniqꝫ si his tãtũ data est ꝑtãs filios dei fieri,
qui suscipiunt christũ: de his quoqꝫ solis intelligendũ est
qđ dr̃. Oĩs qui natꝰ est ex deo uincit mundum. Inde est ꝙ
hic quoqꝫ cũ dixisset q̃s est q̃ uincit mũdũ nisi q̃ credit q̃a
iesus est filius dei: ut planius faceret eã commẽdari fidem:
Vbi su- per quã ut dictum est xp̃s in cordibus nr̃is habitat: addi-
pra dit continuo de ipsius aduentu dicẽs. B Hic est qui ue
nit per aquã & sanguinẽ iesus xp̃s. Adhuc autem supemi-
nẽtiorem uiã oñdens: & sp̃us est inq̃t qui testificatur: q̃m
iesus est filiꝰ dei. Sanè ꝙ iterponit (signãter repetẽs) nõ
Ex.2. in aqua solũ: sed in aqua & sanguine: ad moysi differentiã
arbitror accipiẽdũ. Moyses quidẽ in aqua uenit à qua &
nomẽ accipit ut Moyses uocaret̃. Recolãt q̃bꝰ nota est hi
storia ueteris testamẽti queadmodũ in ægypto dũ ꝑuuli
omnes israelitici germinis necarẽtur: expositũ in aquis
Moysen tulerit filia Pharaonis. Et uide si non manifestè
xp̃i, & in hocipso uidet̃ p̃cessisse figura. Sil'i nẽpe cũ Pha
raone etiam herodes suspitione laborãs ad eadẽ conuer-
sus est crudelitatis argumẽta: sed eodẽ mõ est & ipse de-
lusus. Vtrobiqꝫ ꝑ uniꝰ suspecta persona trucidatur nume
rositas puerorũ: utrobiqꝫ q̃ q̃rebat̃, euadit. Et q̃uo moy-
sen filia pharaonis: ita christũ quoqꝫ ægyptꝰ (quæ nõ im-
meritò pharaõis intelligit̃ filia) suscepit conseruandum.
Manifestè tñ plusquã Moyses hic: utpote q̃ uenerit non
in aqua tñ, sed in aqua, & sanguĩe. Aquæ eñ multæ: po-
puli multi: Venit ergo in aqua tñ: qui cõgregauit quidẽ
pp̃lm: sed populũ nõ redemit. Nã & ip̃a quoqꝫ de seruitu
te ægyptia liberatio, nõ Moysi, sed agni sanguĩe fc̃tã est:
liberandos nos prefigurans à uana nostra conuersatione
huiꝰ seculi sanguine agni immaculati christi iesu. Hic est
uerus legifer noster: apud quem copiosa est redemptio.
mortuus est enim non tñ pro gente: sed ut filios dei qui
dispersi erant congregaret in unum. Memento sanè hũc
esse Ioãnem, qui uidit, & testimoniũ perhibuit: & scimus
quia uerũ est testimoniũ eius exisse de latere dñi dormiẽ-
tis in cruce sanguinem simul & aquã: quo uidelicet dor-
miẽti nouo Adæ noua de latere suo ꝓferretur pariter &
redimeretur ecclesia. Sic ergo hodie ad nos per aquã &
sanguinẽ uenit: ut sit aqua & sanguis testimonium aduen
tus eius, fideiqꝫ uictricis. Non solum autẽ sed testimoniũ
est maius his quod perhibet spiritus ueritatis. Horũ triũ
testimonium uerũ certumqꝫ est, & fœlix anima quæ me-
ret̃ illud accipere. Tres eñ sunt qui testimoniũ dãt, in ter-
ra: spiritus, aqua, & sanguis. In aqua quidem baptismum
intellige: in sanguine martyrium: in spiritu charitatẽ. Spi
ritꝰ eñ est q̃ uiuificat: & fidei uita dilectio. Deniqꝫ si q̃ris Rom.5.
quid spiritui & charitati: respondeat Paulus. Quia chari
tas dei diffusa est in cordibus nostris, per spiritumsanctũ,
q̃ datus est nobis. Necessario quoqꝫ spiritus addit̃ aquæ
& sanguini: cũ eodem apostolo teste sine charitate quic- 1.Co.13.
quid habeas nihil profit. Iam uerò quia baptismũ aqua:
martyriũ diximus sanguine designari, memẽto & unicũ
& quotidianũ esse baptismũ, similiter & martyriũ. Est eñ
& martyrij genus, & quædã effusio sanguinis ĩ quotidia-
na corporis afflictiõe, est & baptismus aliq̃s in cõpũctiõe
cordis, & lachrymarũ assiduitate. Sic quippe infirmis, &
pusillis corde necesse est ut quem semel ꝑ christo ponere
non sufficiunt: saltẽ mitiori quodã, sed diuturniori mar-
tyrio sanguinem fundãt. Sic & baptismi sacramentũ q̃m
iterari nõ licet: his qui sæpius in multis offendũt frequẽ- Psal.6.
ti oportet ablutiõe suppleri. Vnde & propheta. Lauabo,
inquit, per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis
stratum meum rigabo. Vis ergo nosse quis est qui uincit
mundum? Quæ in eo uincenda sunt: diligentius intuere.
Siquidem & hocipsum beatus iste Ioãnes indicat dicẽs.
Charissimi nolite diligere mundum: neqꝫ ea quæ in mun- 1.Ioã.2.
do sunt. Omne eñ qđ in mũdo est: concupiscẽtia carnis
est: & cõcupiscẽtia oculorũ, & ambitio secl'i. Hæ sunt tres
turmæ quas fecerunt chaldei: sed memini quoqꝫ sc̃tm Ia-
cob fecisse tres turmas: cũ timeret à facie Esau rediens de Gen.32.
mesopotamia. Et uobis ergo aduersus triplex genus ten-
tatiõis triplici opus est munimẽto: ut carnis quidẽ con-
cupiscẽtia ipsius mortificatione uincat̃ quã si meministis
in sanguinis testimonio diximus intelligẽdum: oculorũ
uerò cõcupiscẽtiam superet studiũ cõpunctionis, & assi-
duitas lachrymarum. Porrò ambitiõis uanitatem uirtus
charitatis excludat: quæ sola castificat animum: sola pur-
gat intentiõem. Certũ q̃ppe triumphãti mundi testimo-
nium est: si corpus castiges, & subijcias seruituti: ne per-
nitiosa libertate seruiat uoluptati: si fletui p̃beas oculos
magis quàm petulãtiæ, uel curiositati: si deniqꝫ sp̃uali di-
lectiõe flagrãs nulli animũ dederis uanitati. Merito sane
unus est qui in terra pariter & in cælo testimoniũ perhi-
bet sp̃us: q̃a siue corporis afflictio cessabit: siue lachryma-
rum fons exiccabitur: sed charitas nũquã excidit. Præli-

batio quædā est in pñti, cōsummatio & plenitudo in fu-
turo manet. Verūtñ licet maneat post aquam, & sangui-
nē spūs (aqua quippe & sanguis regnū dei non posside-
bunt) interim tñ aut uix aut nullo mō inuenire est spm̄
sine illis: qm̄ hi tres, inquit, unū sunt: ut quolibet ex his
tribus deficiente, adesse cætera nō presumas. Simul uerò
iuncta testimonia ista credibilia facta sunt nimis: nec po-
terit cui in terris suppetūt hæc, carere testimonio uel in
cælis. Confitet̃ dei filiū corā hoïb⁹ nō uerbo neq; lingua
sed opere & ueritate: & filius quoq; cōfitebit̃ eū corā an-
gelis dei. An uerò ei deesse poterit in testimonio pr̃ cui
filiū uideat attestantē? Sine dubio cōfitebit̃ & ipse quod
uiderit in abscondito. Sed neq; spūs quidē à patre filioq;
dissentiet qppe qui patris filijq; sit spūs. Deniq; quonā
modo careat testimonio eius in cælo, q habere illud me-
ruit & in terra? Tres ergo sunt qui testimoniū dāt in cæ-
lo: pater, & filius, & spūssanctus. Et ne quā fortè dissonā-
tiam suspiceris: hi tres unū sunt. Magnū ꝑfectò habituri
sunt testimoniū quos in cælo pr̃ susceperit tanquā filios
& heredes: filius asciuerit tanquā fratres & cohæredes:
spūssanctus adhærētes deo unū spiritum faciat esse cū eo.
Est enim spiritus ipse indissolubile uinculum trinitatis:
per quē sicut pater & filius unum sunt: sic & nos sumus
in ipsis: eo miserante, qui pro discipulis hocipsum orare
dignatus est Iesu christo domino nostro.

De ijsdē testimonijs. Sermo. II. unde supra.

EX epistola beati Ioānis hodie nobis est lectio
recitata in qua discimus testimoniū dari tri-
plex in cælo triplex in terra. Et quidem ꝑ meo
sapere illd̓ stabilitatis, hoc reparatiōis ē signū
illud angelos: istud homines, illud beatos à miseris: istud
iustos discernit ab impijs. Angelis siquidē qui in prima
illa preuaricatiōe supbiēte lucifero ī ỽitate steterūt: me-
rito testimoniū ꝑhibet usio trinitatis: hoïbus quos diui-
na mis̃atio saluat spūs, aqua, & sanguis. Quidni ꝑhibeat
testimoniū pater à qbus honorat⁹ est ut pater? Tibi ue-
Mal. 1. rò malignè sic loquitur. Si ergo ego pater ubi est honor
meus? Careas omnino necesse est testimonio patris: cui⁹
tibi gloriā usurpare conaris: nō honorare eū cupiēs: sed
Esai. 14. æquare. Sedebo, inquit, in mōte testamēti, & sil̓is ero al-
tissimo. Ita ne mō creat⁹, patri spūum cōsedebis? Et cer-
Psal. 109 tè necdū tibi dixit. Sede à dextris meis. Si nescis ô impu-
dēs unigenit⁹ ille est cui æterna gñatiōe p̄ris æqualitas
collata est & cōsessus? Tu rapinam cogitans esse æqualis
deo: filio gloriā inuides gloriā quasi unigeniti à p̄re: ut
ne ab ip̄o quidē testimonium merearis habere. An uerò
poterit detestato à p̄re & filio utriusq; spiritus attestari?
Abominat̃ superbū ꝑfecto & inquietum, q sup quietū &
humilē reqescit amator pacis, & unitatis cōsecrator, ad-
uersum te ꝑ pace & unitate zelatur. Quid mirū frēs si ti-
mem⁹ ne fortè pusillā hāc uineā dñi depasci singl̓aris fe-
rus īcipiat? Quātos em̄ celestis uineæ palmites pria illa
singl̓aritas cōculcauit? Sed fortè supbiā quidē in eo fa-
cile aduertistis: nō aūt singl̓aritatē. Dico ergo. Vbi sta-
bat uniuersitas angelorū nunqd caruit singl̓aritatis ui-
tio, q sedere uelle p̄sumsit? An fortè q̄ritis unde mihi no-
ta sit hæc statio angelorum? Duos teneo idoneos testes:
quorū uterq; qd̓ uidit hoc testat̃. Vidi dñm sedentē (ait
Esaiæ. 6. Esaias): Seraphin aūt stabāt. Et Daniel: milia, inquit, mi-
Dani. 7. liū ministrabāt ei & decies cētena milia assistebant ei. An
& tertiū desideratis, ut ī ore triū testiū stet omne uerbū?
Apl̓in ꝑfero q usq; ad tertiū raptus est celū: & rediēs lo-
Heb. 1. quebatur. Nonne oēs administratorij sunt spūs? Siccine
ubi stāt oēs, uniuersi ministrāt: tu pacis inimice sedebis?
Planè cōtristas spiritum, qui habitare facit unius moris
in domo. Offendis charitatem: quia scidis unitatē: rūpis
uinculū pacis. Merito proinde angelorum, qui suū nec
ordinem, nec domiciliū relinquere, charitati, unitati, &
paci spiritus attestat̃: à quo sanè tua & inuidia & singl̓a-
ritas & īquietudo reprobat̃. Et hoc quidē de eo testimo-
nio quod dat̃ in cælis. Est & aliud quod datur in terra ad
discernēdos utiq; qui in ea sunt exules ab indigenis: hoc
est cæli ciues à ciuibus babylonis. Quādo enim sine testi
monio electos suos deserat deus? Aut certè quæ nā eis eē
poterat consolatio inter spem & metū solicitudine anxia
fluctuantibus si nullū omnino electionis suæ habere testi
monium mererētur? Nouit dñs qui sunt eius: & solus ip-
se scit quos elegerit à principio. Quis uerò scit hominū si
est dignus amore uel odio? Quod si ut certū est certitudo
nobis oīno negat̃: nunquid nō tanto delectabiliora erūt
si qua fortè electiōis huius signa possim⁹ inuenire? Quā
enim requiem habere potest spirit⁹ noster dum prædesti-
nationis suæ nullū adhuc testimoniū tenet? Fidelis proī-
de sermo & omni acceptione dignus: quo salutis testimo
nia cōmēdātur. Hoc sanè uerbo & electis cōsolatio mini
stratur, & subtrahitur reprobis excusatio. Cognitis siqui
dem signis uite: quisquis hæc negligit: manifeste conuin
citur in uano accipere animam suam & pro nihilo habere
terrā desiderabilem comprobat̃. Tres sunt, inquit, qui te-
stimoniū dāt in terra: spiritus, aqua, & sanguis. Scitis fra-
tres quia in primo homine peccauimus oēs: in ipso etiam
cecidimus uniuersi. Cecidimus sanè in carcerem: luto pa-
riter & lapidibus plenum. Exinde iacebamus captiui: in-
quinati cōquassati donec uenit desideratus gētibus: qui
nos redimeret, ablueret, adiuaret. Hic est enim qui san-
guinem proprium dedit in redēptionem aquā simul pro-
duxit de latere suo in ablutionem: emisit deinde de excel-
so spm̄ suum qui adiuuaret infirmitatem nostram. Vis er-
go nosse an hæc aliqd opentur in te ne fortè reus sis san
guinis dñi quem euacuas quātū in te est sed & aqua ipsa
quæ debuerat mundare in sordibus permanēti iudicium
damnationis accumulet spūs quoq; cui resistis nō liberet
maledictum à labijs suis? Cauendum em̄ ne sint tibi hæc ī
fructuosa quæ necessario essent pariter & damnosa. Quis
est autem qui testimonium habet effusi non sine causa san
guinis christi nisi qui continet à pc̄tis? Seruus enim pc̄tī
est q pc̄tm̄ facit: ut si deīceps cōtinere potuerit & iugum
abijcere miseræ seruitutis certissimum sit testimoniū re-
dēptionis: quā operat̃ sino dubio sanguis christi. Verum
ne sufficit pc̄tōri cōtinētia: si nō etiā assit pn̄ia. Habet er-
go & ab aqua testimoniū: q laborat in gemitu suo lauans
ꝑ singulas noctes lectū suū. Sicut enī sanguis ille redemit
ut nō regnet pc̄tm̄ in nr̄o mortali corpe: sic aqua illa ab-
luit ab his pc̄tis q̄ cōmisimus ante. Sed q̄d erit ꝙ lōgo ca-
thenarū usu & carceris habitatiōe crudeli, cōfracti sum⁹,
atq; collisi defecimus in uia uitæ? Inuocem⁹ spm̄ uiuifica
torē & adiutorē: cōfidētes q̄a dabit pater q est ī cælis spm̄
bonū petētib⁹ se. Sane nouum superuenisse spiritum cer
tissime conuersatio noua testatur. Iā ut breuiter repetā: à
sanguine & aqua & spū habere est testimoniū: si contines
a pc̄tis: si dignos agis pœnitētiæ fruct⁹: si facis opa uitæ.

In Rogationibus de tribus panibus. B

QVis uestrum habebit amicum &c. Quid est ꝙ Luc. 18.
amicum unū perhibet aduenisse nec tamē cō-
tentus est quærere panem unum? Putasnè tam
uoracem æstimabat amicum: ut non posset uni
sufficere panis unus? Nam uni quidem tres apponere pa-
nes inconsequens omnino uidetur. Puta ergo cum uxore
& mancipio hominem aduenisse: ut suum cuiq; panē ap-
ponore uelit amicus. Ego quidem amicum uenientem ad
me: non aliū intelligo quàm meipsum. Nemo quippe cha
rior mihi: nemo germanior est. Ad me ergo de uia uenit
amicus: cum transitoria deserens ad cor redeo sicut scri-
ptum est. Redite preuaricatores ad cor. Deinde tunc ue-
rè sibi quisquis amicus est: cum de uia redit. quoniā qui Esa. 46.
diligit iniquitatem odit animam suam. A die itaq; cōuer
sionis meæ: de uia ad me uenit amicus. Venit de regione
lōginqua: ubi pascere porcos & ipsorum siliquas insatia
biliter esurire solebat. Venit fame laborans: cōfectus ine
dia: attenuatus ieiunio. Venit necesse habens inuenire
amicum: sed heu me: pauperem elegit hospitem & uacuū
ingredit̃ habitaculum. Quid faciam huic amico misero &
miserabili?

miserabili? Oĩo em̃ nõ habeo qđ ponã ãte illũ. Fateor
amicus est: sed ego medicus. Quid uenisti ad me amice in
necessitate tãta: Nõ sum medicus, & non est in domo mea
panis. Festina, inqt, discurre: suscita amicũ tuum illum ma
gnũ: quo maiorẽ dilectionẽ nemo habet: sed neqꝫ substan
tiã ampliorẽ. Quære: pete: pulsa: qa oĩsq̃ q̃rit inuenit: & q
Mat.7. petit accipit, & pulsanti aperieẗ. Clama & dic: amice com
moda mihi tres panes. ¶ Qui sunt isti panes fratres? Vti
nã mereamur accipere eos. Forte em̃ & ip̃os nemo scit: ni
si q accipit. Credo tñ petendos nobis esse tres pãnes: ueri
tatis, charitatis, fortitudinis. His tribus egere me fateor:
ueniẽte ad me amico de uia: ueniẽte aũt ut dixi cũ uxore
& mãcipio. Deficit quippe rõ mea (ip̃e est em̃ uir) ꝑ igno
rãtia ueritatis: lãguet & uolũtas, ꝑ inedia affectiõis: infir-
matur caro præ inopia fortitudinis. Nã & rõ minus intel
ligit q̃ agẽda sunt: & uoluntas minus diligit intellecta: &
ad hæc etiam corpus quod corrũpitur aggrauat aĩam: ut
nõ q̃cũqꝫ uolum⁹ illa faciam⁹. Aruit cor meũ etiã & corp⁹
meũ: quia oblit⁹ sum comedere panẽ meũ. Neqꝫ em̃ pate-
rer hunc defectũ, si iugiter exercitata esset ratio ĩ inquisi
tione ueritatis: uoluntas in desiderio charitatis: caro in
operatione uirtutis. Commoda ergo mihi amice tres pa-
nes: ut intelligam: ut diligam: ut faciam uolũtatem tuam.
ps.29. Sic em̃ uiuitur: & in talibus uita spiritus mei: dicẽte scri-
ptura. Quoniam uita in uoluntate eius.

In ascẽsione dñi de euangelica lectione.
Sermo. I.

Mat.16. REcũbẽtibus ũdecim discipulis apparuit
illis Iesus. Apparuit uerè benignitas &
humanitas saluatoris. Multã em̃ fiduciã
præstat: ꝙ libẽti⁹ assit oratiõi incũbẽtib⁹
q̃ñ nec recũbẽtib⁹ qdẽ dedignaẗ adesse.
Apparuit, inquã benignitas ei⁹ q cogno
uit figmẽtũ nostrũ: nec dedignaẗ necessitates nr̃as sed mi-
seraẗ: si tñ curã carnis nõ in desiderio facim⁹ sed in necessi
tate. Quod considerans idẽ apl's: Siue manducamus, inqt
siue aliquid aliud faciamus omnia in gloriã domini facia-
1.cor.10. mus. Potest tamen quod recũbẽtibus apparuit ad id q̊qꝫ
Mat.9. referri: quod alibi calumniantibus iudeis aduersus disci-
Textus. pulos non ieiunantes: Non possunt, inquit, filĳ sponsi
lugere quãdiu cũ eis est spõsus. Sequiẗ. Et exprobrauit in
credulitatẽ illorũ & duritiã cordis: qa his qui uiderãt cũ
Christ⁹ i resurrexisse nõ crediderant. Audis xp̃m discipulos incre-
crepata- pantẽ imo qđ durius sonat etiã exprobrãtẽ: nec q̃ñcunqꝫ
posto. sed ea hora qua eis corporalem præsentiam subtracturus
uideri poterat magis ab ĩcrepatiõe parcere debuisse. No
li ergo indignari de cætero si te quoqꝫ aliq̃ñ christi uica-
rius increpauerit. Id em̃ exhibet quod ascensur⁹ ab eis in
cælum: suis xp̃s legiẗ exhibuisse discipulus. Sed qd est fra
tres qđ dicit: his qui uiderant eum resurrexisse nõ credi-
derãt? Aut qui fuere quorum beati oculi gloriosum re-
surrectionis dñicæ meruerũt uidere miraculum? Neqꝫ em̃
resurgẽtẽ fi'lũ quisquam legitur aut creditur uidisse mor
talium. Restat ergo de angelis accipiendum: quibus utiqꝫ
resurrectionis testimonium perhibẽtibus apl'orum pusil-
lanimitas hæsitauit. Iam uerò ut faciat quod scriptũ est.
ps.118. Bonitatẽ & disciplinã & sciẽtiã doce me: uisitationis gra
tiã: exprobratiõis censurã: prædicationis quoqꝫ doctrina
sequaẗ & dicat. ¶ Qui crediderit & batizat⁹ fuerit: salu⁹
Mar.16. erit. Sed quid ad hæc dicem⁹ fratres? Magnanimis uideẗ
secularib⁹ hoĩbus in hoc uerbo data fiducia: uereorqꝫ ne
dare eã incipiãt in occasionẽ carnis: blandiẽtes sibi plus q̃
Vbi sup̃ oporteat sine operib⁹ de baptismo & credulitate. Verũtñ
cõsiderem⁹ qđ seqẗ. Signa autẽ eos q crediderint hæc se-
quenẗ. Nec minor fortasse uidebiẗ ipsis q̊qꝫ religiosis ex
hoc uerbo ꝓuenire desperatio: quã ex ṽbo priore uanæ
spei data secularib⁹ occasio uidereẗ. Quis em̃ ea quæ in
p̃nti loco scripta sũt signa, uideẗ habere credulitatis sine
qua nemo poterit saluari: quoniã q nõ crediderit cõdẽna
biẗ. Et sine fide ĩpossibile ẽ placere deo. Quis inquã demo
Heb.11. nia eĳcit, liguis nouis loqẗ, serpẽtes tollit? Quid ergo? Si
nemo hæc habet aut ꝑ pauci nostris uidenẗ habere tẽpo-
ribus, aut nemo saluabiẗ: aut hi soli qui his munerib⁹ glo
rianẗ: quæ nõ tam merita sunt quàm iudicia meritorum:
adeo ut multi dicentes. Nõnne in nomine tuo dæmonia Matt.7.
eiecimus: & in noĩe tuo uirtutes multas fecimus? audire
habeant in iudicio: nescio uos: discedite à me operarĳ ini
quitatis. Vbi est qđ ait apl's cũ de iusto iudice loquereẗ, Rom.2.
qui reddet unicuiqꝫ iuxta opa sua. Si qđ absit: q̃rẽda sunt
in iudicio signa potius quàm merita? Sũt tñ & ipsa meri
ta signa certiora q̃dã utiqꝫ & salubriora. Nec difficile ar-
bitror nosse queadmodũ intelligi signa possint ꝑsentia:
ut sint ĩdubitata signa credulitatis: ac per hoc & salutis.
Primũ em̃ opus fidei ꝑ dilectionẽ opantis cordis cõpun- In cõpũ
ctio est: ĩ qua sine dubio eĳciunẗ dæmonia: cũ eradicanẗ è ctiõe eĳ-
corde pc̃tã exinde qui in xp̃m credunt linguis loquũtur ciunẗ de
nouis cum iam recedunt uetera de ore eorũ: nec de cæte- monia.
ro uetusta prothoparentũ lingua loquuntur declinantiũ
in uerba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis.
Vbi uerò compunctione cordis & oris cõfessione priora
sunt deleta peccata: ne recidiuũ patiãtur & sint posterio
ra peiora prioribus: serpentes tollant necesse est, id est ut
uenenatas suggestiones extiguãt. Quid tñ agẽdũ si qua
fortè radix pullulat q̃ tã uelociter nequeat extirpari, sed
stimulat aĩm cõcupiscentia carnis. Profecto si mortiferũ
qd biberint non eos nocebit: qm̃ iuxta saluatoris exẽplũ
cũ gustauerint nolent bibere, id est cũ senserint nolent cõ
sentire. Sic enĩ nõ eos nocebit: qa nulla damnatio est his
qui sunt in xp̃o Iesu concupiscentiæ sensus absqꝫ cõsesu.
Quid tñ? Molesta certè & ꝑiculosa est sic corruptæ & in
firmæ affectionis lucta: sed q̃ crediderit super ægros ma-
nus imponent & bene habebunt: id est ægras affectiones
bonis operibus operient: & hoc remedio curabuntur.

Item in die ascensionis Quomodo ascẽdit super
omnes cælos ut adimpleret omnia. Sermo secundus.

SOlẽnitas ista fratres charissimi gloriosa est: &,
ut ita dicã, gaudiosa: in qua & singularis xp̃o
gloria: & in nobis spiritalis lætitia exibeẗ. Cõ
summatio em̃ & adimpletio est reliquarum so-
lẽnitatũ: & fœlix clausula toti⁹ ĩtinerarĳ filĳ dei. Qui em̃
descẽdit ipse est: & qui ascẽdit hodierna die super omnes
cælos ut adimpleret oĩa. Iam em̃ cũ se dñm uniuersorũ q̃
sunt in terra & in mari & in inferno ꝓbasset: non restabat
nisi ut aeris & cælorũ se esse dñm argumẽtis similib⁹ uel
certẽ potiorib⁹ approbaret. Terra em̃ cognouit dñm qa
ad uocẽ dñi uirtutis eius cũ clamasset magna uoce, Laza-
re ueni foras: mortuũ reddidit. Cognouit mare: qa solidũ
se præbuit sub pedibus eius: ita ut apl'i cũ putabãt fanta-
sma esse. Cognouit infernus cuius ipse portas æreas & ue
ctes ferreos confregit: ubi & ligauit illũ insatiabilẽ homi-
cidã q uocaẗ diabolus & sathanas. Profecto q mortuos su
scitauit: leprosos mũdauit: cæcos illuminauit: claudos fir
mauit: & oẽs exsufflauit ĩfirmitates dñs oĩm fuit: & eadẽ
manu qua fecerat: quæ defecerant reficiebat, Sic & qui in
ore piscis cũ ipso pisce staterẽ inueniri ꝑdixit: patet ꝓcul
dubio qa maris & oĩm q̃ ĩ mari mouenẗ dñs fuit. Qui ue-
rò traduxit aereas ptãtes & afixit eas cruci suæ: claret qa
sup ĩfernales officinas ptãtẽ accepit. Hic est em̃ q ꝑtrãsĳt
bñfaciendo & sanãdo oẽs oppressos à diabolo: q stetit in
loco campestri ut doceret turbas: añ ꝑsidẽ ut alapas susti-
neret: toto tẽpore quo ĩ terris uisus est, & cũ hoĩb⁹ cõuer
satus in laboribus multis: stans & operans salutem in me
dio terræ. Ad claudẽdã igitur tunicã tuã inconsutilẽ dñe
Iesu: ad perficiendã fidei nostræ integritatẽ restat uiden-
tibus discipulis per medium aeris sicut aeris dñs ascẽdas
super omnes cælos. Ex tunc probabitur quia dñs uniuer
sorũ tu es: quia oĩa in oĩbus adimplesti: & iam tibi profe-
cto debebitur ut in noĩe tuo omne genu flectaẗ: cælestiũ
terrestrium & infernorum: & omnis lingua cõfiteaẗ quia
tu es in gloria & in dextera patris. In hac dextera sunt de
lectatiões usqꝫ in finem: & ideò monet apl's ut queramus
q̃ sursum sunt: ubi xp̃s est in dextera dei sedẽs: qa illic pro Coll.3.

fecto thesaurꝰ noster est Iesus xp̄s: in quo sunt oēs thesauri sapientiæ & scientiæ abscōditi: in q̄ habitat oīs plenitudo diuinitatis corporaliter. Quid tn̄ putatis fratres: quātus dolor & timor irruperit aplica pectora cū eum uiderūt à se tolli & attoli in aera: nō scalis adiutū: nō subleuatum funibus: & si angelico comitatū obsequio nō tamē fultū auxilio: sed gradientem ī multitudine fortitudinis suæ? Impletū est quod eis dixerat. Quo ego uado: uos nō potestis uenire. Quocunq; em̄ terrarū ijsset cum indiuisibiliter se quererent. mare (sicut petrus fecit aliqñ) cū eo etiā submergendi intrarent: sed hac sequi non poterāt: quia corpus q̄ corrūpitur: aggrauat aīam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitātē. Dolor ergo nimius erat: quia uidebant illum (ꝓpter quē oīa reliquerāt) à suis sensibus & aspectibus tolli: ut nō possent ablato à se spōso, filij spōsi non lugere: timor quia orphani relinquebantur: in medio iudæorū nondū confirmati uirtute ex alto. Bn̄dicens ergo eis ferebat̄ in cælum: fortè concussis illius singularis mīæ uisceribus cum miseros suos & pauperē suā scholam relinqueret: nisi q̄ ueniebat parare eis locū: & q̄a expediebat ut p̄sentiā eis subtraheret corpalē. Q̄; fœlix quàm digna ista ꝓcessio ad quā ne ipsi quidē apl̄i digni fuerūt admitti: cū & aīarū sanctorū & cælestiū uirtutū triūphali pōpa deductus ad patrē: sedet à dextris dei. Nunc uerè adimpleuit oīa: quia natus est inter homines: cū hominibꝰ conuersatꝰ est: ab hoībus & pro hoībus passus & mortuꝰ est: resurrexit, ascēdit, sedet ad dexterā dei, agnosco tunicam desuper cōtextā per totum: quā supna illa māsio claudit: ubi adimpletus est & adimpleuit omnia dn̄s Iesus christꝰ. Veruntamē quid mihi & solennitatibus istis? Quis me cōsolabit̄ dn̄e Iesu: quia te nō uidi ī cruce suspensum: plagis liuidum, pallidum morte: q̄a nō sum crucifixo compassus, obsecutus mortuo: ut saltē lachrymis meis loca illa uulnerum delinirē? Qūo me dereliq̄sti insalutatū: cū formosus in stola tua rex gloriæ ī alto cælorū te recepisti? Prorsus renuisset consolari aīa mea: nisi me angeli in uoce exultationis præuenissent: qui dixerunt. Viri galilæi quid statis aspiciētes in cælū? Hic Iesus qui assumptus est à uobis in cælū: sic ueniet quēadmodū uidistis eū euntē ī cælum: sic inquiunt ueniet. Ergo ne ueniet quærere nos: in illa tam singulari quàm uniuersali ꝓcessione: cū precedentibus oībus angelis & subseq̄ntibus hoībus uniuersis descendet iudicare uiuos & mortuos? Proculdubio ueniet sed qūo ascendit, non quomō ante descendit. Humilis enim prius uenit aīas saluare: sublimis aūt ueniet cadauer istud resuscitare: & configurare corpori claritatis suæ: ut infirmiori huic uasculo abūdantiorē impēdere uideat̄ honorē. Tūc em̄ uidebit̄ cū potestate magna & maiestate q̄ prius in infirmitate carnis latuerat. Intuebor & ego eū sed non mō: uidebo eū: sed non ꝓpe: ita ut hæc scd'a glorificatio priori glorificationi ꝓpter excellentē gloriā manifeste præluceat. Manipulus primitiarum nostrarum xp̄s oblatus est ad dexterā patris assumptus: & assistit nūc uultui dei, pro nobis. Sedet aūt ad dexterā habens in dextera misericordiam, in sinistra iudiciū & misericordiam multam nimis: & iudiciū multum nimis: in dextera aquā, in sinistra ignē immobiliter tenens. Et quidèm corroborauit mīam suam sup timentes se s̄m altitudinē cæli à terra: ut maiores cumulos miserationū dn̄i sentiant quàm sit spatij inter cælū & terrā propositum nanq; dei super illos manet immobile: & mīa dn̄i ab æterno & usq; in æternum super timētes eum. Ab æterno per prædestinationē: in æternum per glorificationē. Similiter & in reprobis terribilis est super filios hoīm: & utrinq; stat fixa sentētia æternitatis & in his qui salui fiunt & in his qui pereunt. Quis scit si omniū uestrum quos hic uideo nomina scripta sunt in cælis: & in libro prædestinationis annotata? Vocationis enim & iustificationis uestræ aliqua signa mihi uideor intueri in conuersatione huius tantæ humilitatis. Quanto putas gaudio replerentur omnia ossa mea: si id scire cōtingeret? Sed nescit homo utrum sit dignus amore an odio. D Propterea dilectissimi perseuerate in disciplina quam suscepistis: ut per humilitatem ad sublimitatem ascendatis: quia hæc est uia: & nō alia præter ipsam. Qui aliter uadit cadit potius quàm ascēdit: quia sola est humilitas que exultat: sola que ducit ad uitā. Christus em̄ cum per naturā diuinitatis nō haberet quo cresceret uel ascēderet: quia ultra deū nihil est: p descensum quō cresceret inuenit: ueniens incarnari, pati, mori, ne moreremur in æternū: ꝓpter q̄d deus exaltauit illū: quia resurrexit, ascendit, sedet ad dexterā dei. Vade & tu fac similiter. Neq; em̄ ascēdere potes nisi descēderis: q̄a ut æterna lege fixū est: Oīs qui se exaltat hūiliabit̄: & qui se hūliat exaltabitur. O puersitas: ō abusio filiorum Adam: quia cum ascēdere difficilimū sit: descendere aūt facillimū: ipsi & leuiter ascendūt & difficilius descendūt parati ad honores & celsitudines graduū ecclesiasticorum: ipsis etiam angelicis humeris formidandos. A Ad sequendum autem te dn̄e Iesu uix inueniūtur qui uel trahi patiant̄: q̄ uelint duci per uiā mādatorū tuorū. Alij em̄ trahunt̄: qui possunt dicere. Trahe me post te. alij ducunt̄ qui dicūt. Introduxit me rex ī cellaria sua. alij rapiunt̄ sicut apl's raptus est ad tertiū cælū. Et primi quidem fœlices qui in patientia sua possidēt aīas suas: secūdi fœliciores: quia ex uolūtate sua cōfitent̄ ei: tertij fœlicissimi qui in ꝓfundissima dei mīa, quasi quodāmodo sepulta iā arbitrij sui p̄tate in diuitias gloriæ in sp̄ū ardoris rapiuntur nescientes siue in corpe siue extra corpus: hoc solū scientes q̄ rapti sint. Beatus qui ubiq; te ducē habet dn̄e Iesu: nō illū refugā sp̄m qui statim ascendere uoluit & tota diuinitatis dextera percussus est. Nos autem ppl's tuꝰ & oues pascuæ tuæ sequamur te, per te, ad te. Quia tu es uia, ueritas & uita: uia in exemplo: ueritas in promisso: uita in præmio. Verba em̄ æternæ uitæ habes: & nos cognoscimus & credimus: quia tu es xp̄s filius dei uiui qui es super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Ioan. 8.
Sap. 9.
Actu. 1.
Mat. 23.
Can. 1.
Vbi sup.
Ioā. 14.
Ioan. 6.

De intellectu & affectu. Sermo tertius unde supra. & legitur in octauis.

Hodie cælorū dn̄s, cælorū alta cælesti potentia penetrauit: & infirma carnis tanquàm nubila quædā excutiēs: induit stollā gloriæ. Eleuatꝰ est sol in ortu suo, incaluit & inualuit. Dilatauit & multiplicauit radios super terrā: nec est q̄ se abscondat à calore eius. Redijt ad regionē sapiētiæ: sapīa dei: ubi oēs bonū & intelligūt & requirūt, intellectu p̄spicacissimi: affectu paratissimi: ad audiēdā uocē sermonū eiꝰ. Nos aūt in regiōe ista sumus ubi plurimū est malitiæ sapiētiæ parū: q̄a corpus quod corrūpitur aggrauat aīam: & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantē. Per sensum hic ergo arbitror intellectum designari, qui tunc uerè deprimitur: cum multa cogitat cum nō colligit se circa illā unam & unicam meditationē q̄ concipitur de ciuitate illa cuius participatio eius in idipsum. Hmōi intellectū oportet deprimi & distrahi p multa: multis & multiplicibus modis. Aīam uerò hic æstimo dici affectiōes que corrupto corpore diuersis passionibꝰ afficiunt̄: que mitigari nūquā p̄nt ne dicā sanari: donec uolūtas unū q̄rat & tēdat ad unū. D Duo ergo sunt q̄ in nobis purgāda sunt intellectꝰ & affectꝰ. Intellectꝰ ut nouerit: affectus ut uelit. Fœlices & uerè fœlices illi duo uiri helias & enoch: qbus oēs materiæ & occasiōes ablate sunt q̄ eorū itellectū impediāt uel affectū: quia soli deo uiuentes nec nouerūt nisi deū: nec cupiūt nisi deū. Deniq; & de enoch legit̄ quia raptus est ne malitia mutaret intellectum eius: aut ne fictio deciperet aīam illius. Intellectꝰ nr̄ turbatꝰ erat ne dicā cæcatus: affectꝰ inquinatꝰ erat: & multū inquinatꝰ: sed xp̄s intellectū illuminat: sp̄us sanctꝰ affectū purgat. Venit em̄ filius dei & tot & tāta mirabilia in mūdo operatus est: ut nō immerito intellectū nostrū ab oībus mundanis rebus euocauerit: ut semper cogitemus & nūquā cogitare sufficiamus: quia mirabilia fecit. Verè latissimos nobis ad spaciandum intelligentiæ campos dereliquerit: & torrens cogitationū istarū profundissimꝰ est: qui iuxta ꝓphetam non possit

Sap. 9.
Sap. 4.

nõ possit transuadari. Quis enim sufficiat cogitare quali-
Eze.47. ter rerũ dñs pueñerit nos, uenerit ad nos, subuenerit no-
bis: & singularis illa maiestas uoluerit mori ut uiuerem⁹,
seruire ut regnarem⁹, exulare ut repatriaremus: & usq; ad
seruilissima opa inclinari ut cõstitueret nos sup oĩa opera
sua? Talẽ se obtulit apostolis aplorũ dñs: ut iam nõ iuisi-
bilia dei per ea q̃ facta sunt intellecta conspicerẽt: sed ipse
facie ad faciẽ uideret: qui oĩa fecit. Et qa discipuli carna
les erant & deus spiritus est nec bene cõueuit spũi & car-
ni: umbra corporis sui temperauit se eis: ut obiectu uiuifi
cæ narnis uiderent uerbũ in carne: solem in nube: lumen
Trenñ.4. in testa: cæreum in laterna. Spũs em̃ oris nostri christ⁹ do
minus: cui diximus. In umbra tua uiuimus inter gentes.
In umbra, inquit, tua inter gentes non inter angelos: ubi
purissimum lumẽ purissimis oculis intuebimur. Vnde &
uirtus altissimi obumbrauit uirgini: ne nimio splendore
præstricta, diuinitatis fulgur etiã singularis aquila tolera
re nõ posset. Ad hoc aũt carnẽ eis proposuit: ut oẽm cogi
tatũ eorũ ab humanis rebus ad carnẽ suã (qua & mirabi-
lia dicebat & mirabilia faciebat) adunarẽt: & sic de carne
transferret ad spiritũ: qa spũs est deus: & eos qui adorant
eũ in spũ & ueritate oportet adorare. Nõ tibi uidet eis in
tellectũ illuminasse cũ aperuit illis sensum ut itelligerent
scripturas: ostendens qa hæc oportebat christũ pati: & re
surgere à mortuis: & ita intrare in gloriã suam. Sed illi sã
ctissimæ carni ei⁹ assuefacti, uerbũ de discessu eius audire
nõ poterant: ut eos relinqueret pro quo oĩa reliquissent.
Quare hoc? Quia intellectus illuminatus erat sed nõdum
purgatus affectus. B Vnde & benignus magister blan
Ioan.16. de eos ac dulciter consolabatur dicens. Expedit uobis ut
ego uadã. Si em̃ nõ abiero: paracletus non ueniet ad uos.
Sed qa hæc locut⁹ sum uobis: tristitia ipleuit cor uestrũ.
Quid est quod christo commorante in terris spũssanctus
ad eos uenire nõ potuit? An carnis illius cõsortiũ abhor
rebat quæ de ipso & per ipm in uirgine & de uirgine ma
tre concepta erat & nata? Absit. Sed ut ostenderet nobis
per quã ambularemus uiã: formã apponeret cui imprime
remur. Et ille qdẽ illis plorantibus eleuat⁹ in cælũ: spm̃sã
ctũ misit: qui affectũ eorũ id est uoluntatẽ mundauit: imo
potius alterauit: ut iam magis dominũ uelint ascendisse:
qui prius detinuisse uoluerãt. Impletũ est qđ eis prædixe
rat: uos aũt contristabimini: sed tristitia uestra conuertet
in gaudiũ. Sic ergo eorũ intelligẽtia per christum illumi
nata est: & uoluntas emundata per spm̃: ut sicut bonũ no-
uerint sic & uelint: qđ solum perfecta religio uel religiosa
pfectio ẽ. C Recordor nunc helisæi sancti: cui cũ Helias
dixisset ut in discessu uel ascensu suo postularet qđ uellet
respõdit. Oro ut fiat spũs tuus duplex in me. At ille. Rem
4.Re.2. difficilẽ postulasti. Attamẽ si uideris qñ tollor à te: erit qđ
petisti. Nõnne tibi uidetur Helias ascẽdentis dñi signare
personã. Helisæus uerò chorũ aplicũ in ascẽsione xpi an
xie suspirãtẽ? Sicut em̃ helisæus ab hela nullo pacto auel
li poterat: sic nec apostoli à xpi psentia poterant separari.
Vix em̃ tandẽ eis psuasit: qa sine fide impossibile esset pla
cere deo. D Quis est ergo spũs iste duplex qui q̃rit: nisi
illuminatio itellectus: & affectus purgatio? Res difficilis
qa rarus in terris est qui illũ habere mereat. Attñ, inquit,
si uideris qñ tollar à te: erit qđ petisti. Nihil est qđ ppter
hoc habeant perdere uel debeant alũni tui dñe Iesu: qa ui
dentibus illis es eleuatus in cælũ: & desiderãtibus oculis
te sepuuti sunt gradiẽtẽ in multitudine fortitudinis tuæ.
Vel certè spm̃ duplicẽ dicere possumus illud qđ saluator
ad discipulos ait. Qui credit in me opa q̃ ego facio & ip-
Ioã.14. se faciet: & maiora horum faciet. Nõnne maiora xpo per
xpm tñ, fecit petrus: de quo legitur quia in plateis pone-
Actu.5. bantur infirmi in lectulis ut ueniente petro saltem umbra
illius obumbraret quenquam illorum: & liberarentur ab
infirmitatibus suis? Nusquam enim dñs umbra sua inue-
nitur infirmitates sanasse. Non dubito ergo intellectum.
oĩm uestrum (qui hic estis) illuminatum esse: sed non affe-
ctum æque esse purgatum; manifestis approbabo conie-
cturis. Oẽs qđ bonũ est nostis: & uiã per quã icedere: &
qũo in ea incedere debeatis: sed uolũtas nõ una est. Qui-
dã em̃ ad oĩa uiæ & uitæ huius exercitia nõ solũ ambulãt
sed & currũt: imo potius uolant: ut eis & uigiliæ breues
& cibi dulces & pãni suaues: labores nõ solũ tolerabiles
sed & appetibiles uideant. Alij aũt nõ sic: sed corde arido
& affectiõe recalcitrãte uix trahunt ad hæc: uix gehenna
timore cõpellunt. Quosdã nec cõpellim⁹ qdẽ quibus frõs
mulieris meretricis facta est: nolũt erubescere. Sunt iterũ
multi inter nos qui de uno pane comedunt: nobiscũ dor
miũt: nobiscum cãtãt: nobiscũ laborãt: miseri & miserabi
les ut pote socij tribulationis, sed cõsolatiõis nõ ita. Nũ-
quid abbreuiata est man⁹ dñi: ut oĩbus donare nõ possit:
qui aperit manũ suã & implet oẽ animal bñdictiõe? Quid
ergo in causa est? Illud oĩno: qa nõ uidẽt xpm cũ tollitur
ab eis. id est nõ cogitãt qũo eos orphanos reliq̃rit: ꝙ pe-
regrini & aduenæ sint sup terrã ꝙ tãdiu feculenti corpo-
ris horrido carcere teneant: & nõ sint cũ xpo. Hmõi aũt
si diu ita permãserint sub onere: aut opprimunt & succũ-
bũt: aut quodã mõ in inferno sunt ut nunquã ad plenũ re
spirent in luce miserationũ dñi: nec in libertatẽ spũs: q̃ so
la facit iugũ suaue & onus leue. Inde aũt tã perniciosa te
piditas emanat: qa affect⁹. id est uolũtas eorũ nõdũ purga
ta est nec bonũ sic uolũt sicut nouerũt, à ppria cõcupiscẽ
tia abstracti grauiter & illecti. Amãt em̃ in carne sua terre
nas cõsolatiunculas, siue in uerbo, siue in signo, siue i fa-
cto, siue in aliquo alio: & si hæc interrumpũt aliqñ: nõ tñ
penitus rumpunt. Inde est ꝙ raro affectiões suas dirigũt
in deũ: & eorũ cõpũctio nõ cõtinua sed horaria est. Imple
ri aũt uisitationibus dñi aĩa nõ põt: quæ his distractioni-
bus subiacet: & quãto magis illis euacuabit: tanto ampli⁹
istis implebit si multũ, multũ: si parũ, parũ. Vel certè si ma
gis pbas nũquã iste illis misceri poterũt in æternũ: quia
ubi uasa uacua nõ inuenit: oleũ stare necesse est: nec mit-
tũt uinũ nouũ nisi in utres nouos ut ambo cõseruent: ne-
q; em̃ spũs & caro: ignis & tepiditas in uno domicilio cõ
morãtur: psertim cũ tepiditas ipsi dño soleat uomitũ pro
uocare. Si em̃ apli adhuc carni dñicæ inhærẽtes quę sola
sctã (qa sancti sctorũ erat) spũsancto repleri nequerũt do-
nec tolleretur ab eis. Tu carni tuæ, q̃ sordidissima ẽ & di-
uersarũ spurcitiarũ fantasijs repleta, astrict⁹ & cõglutina-
tus: illũ meracissimũ spm̃ te posse putas suscipere: nisi car
neis istis cõsolationib⁹ funditus renũciare tẽtaueris? Re
uera cũ inceperis tristitia implebit cor tuũ: sed si pseuera
ueris tristitia tua cõuertet i gaudiũ. Tũc em̃ purgabitur
affect⁹ & uoluntas reuocabit uel potius noua creabit: ut
oĩa quæ prius difficilia nõ impossibilia uidebant cũ mul
ta pcurrant dulcedine & auiditate. Emitte, inqt, spm̃ tuũ
& creabunt: & renouabis faciẽ terræ. D Sicut per faciẽ
exterior hõ cognoscit: sic p uolũtatẽ demõstrat interior. Ps.105.
Emisso ergo spiritu creat & renouat facies terræ id est ter
rena uolũtas fit cælestis: parata ad nutum citius obedire.
Beati qui tales sunt quia nõ solũ malũ nõ sentiunt: sed in
mira quadã cordis dilatione cõmorant. De illis em̃ quos
supra cõmemorauimus terribiliter ait deus. Non perma- Gene.6.
nebit spiritus meus in hominibus istis: quia caro sunt, id
est carnales: & quicquid in eis spirit⁹ fuerat: in carnẽ eua-
nuit. Quia igitur charissimi hodierna dies est in qua spõ-
sus aufertur à nobis & nõ sine tumultu aliquo animorũ
nostrorũ: ad hoc tamẽ ut mittat nobis spiritum ueritatis
ploremus & oremus ut dignos nos inueniat uel poti⁹ ef
ficiat, & repleat domũ istam ubi sumus sedẽtes quatenus
non uexatio sed unctio eius doceat nos de oĩbus: sicq; &
intellectu clarificato & affectu purificato ueniat ad nos:
& apud nos faciat mãsionẽ. Et sicut serpens Moysi deuo
rauit omnes serpentes magorum: sic iste cũ uenerit absor
bebit omnes carnales affectiones & delectatiões nostras
& consolationes: ita ut de labore requiem: de tribulatiõe
lætitiam: de cõtumelia gloriam habeamus: sicut illi quos
repleuerat, ibant gaudentes à conspectu cõcilij qm̃ digni
habiti sunt pro noĩe Iesu contumeliã pati. Spiritus enim

Iesu, spūs bonus: spūssanctus: spūs rectus spūs dulcis: spūs principalis: quicqd in hoc seculo nequā uidet difficile & angustum, leue facit & latum: opprobriū gaudiū iudicat: despectionē, exaltationem esse persuadet. Scrutemur ergo iuxta prophetam uias nostras & studia nostra, leuem⁹ Tren.3. corda nostra cū manibus: ut in solenitate sancti spūs gaudeamus: & abundantius gaudeamus: qui nos inducat in omnem sicut promisit dei filius ueritatem.

In die ascēsionis. De duobus nō bonis mōtibus & de septē ascēsionibus christi. Sermo. IIII.

SI natiuitatis & resurrectionis dñice digna deuotiōe solēnia celebramus: hodiernum quoq; ascēsionis diē non minus deuote cōuenit celebrari. In nullo siquidē à festiuitatibus illis ista degenerat: sed finis earū & adimpletio est. Merito quidē solenitatis & lætitiæ dies agit: qñ sol ille supercælestis, sol iustitiæ nostris se p̄ntauit obtutibus: nube carnis & mortalitatis sacco, fulgorē suū & lucē tēperās inaccessibilem. Magna quoq; lætitia & exultatio multa nimis: qñ cōscisso sacco: lætitia circūdat⁹ est: factaq; de medio sacci ipsius nō qdē substātia sed uetustate: sed corruptiōe: sed miseria sed utilitate: nr̄æ dedicauit primordia resurrectiōis. Verū tamen quid mihi & solēnitatibus istis: si conuersatio mea usq; adhuc detinet ī terris? Quis uerò uel desiderare presumeret ascēsum cæli: nisi qa is qui descēderat prior ascendit? Dico ergo uobis nō multo mihi tolerabilior uideret exilij huius habitatio quàm gehēna: nisi dn̄s sabaoth reliquisset nobis semē fiduciæ & expectatiōis: qñ eleuat⁹ est Ioan.16. in nubib⁹ & spē fecit credētib⁹. Deniq; nisi ego abiero inqt, paraclet⁹ nō ueniet ad uos. Quis paraclet⁹? Vtiq; p quē diffundit charitas: & ī as pes non cōfundit. Ille paracletus per quē in cælis sit cōuersatio nostra uirtus ex alto: Ioā.14. p quā sursum sint corda nostra. Vado, inqt, parare uobis locū: & si abiero iterū ueniā & assumā uos ad meipm. Vbi eñ fuerit corpus ibi congregabuntur & aquilæ. Videsne quēadmodum cæterarū solennitatum ea quam hodie celebramus & consummationē habeat & fructū declaret: & augeat gratiam? Sicut enim cætera omnia ei⁹ qui nobis natus est & nobis datus: ita ipsa quoq; ipsius ascēsio propter nos facta est: & facit pro nobis. In nostra siquidem uita, multa (quantū in nobis est) uidemur agere casu, multa necessitate: sed xp̄s dei uirt⁹ & dei sapientia neutri potuit subiacere. Quæ eñ dei uirtutē necessitas cogeret aut qd ageret dei sap̄ia casu? Oīa proinde quæcq; loquutus est, quæcunq; op̄atus est: quæcūq; passus est ne dubites fuisse uolūtaria: plena sacramētorū: plena salutis. Hæc sciētes si quid aliqñ eorū quæ de xp̄o sunt ī nostrā scientiā uenire contingat: nō sic audiendū est tanquā si inuētitiū qd piā proferam⁹: sed tanquā id qđ etiā priusquā causa sciretur: cōstaret nequaquā sine causa fuisse. Sicut eñ q̄ scribit certis rōnibus collocat uniuersa: ita quæ à deo sunt ordinata sunt maximeq; ea q̄ presens in carne est operata maiestas. Sed ue augustæ cognitioni: ue pauptati sciæ nr̄æ q̄ tm̄ ex parte cognoscim⁹ & parte modica. Vix scintillulæ quedam nobis elucent de tanta luminis copia: de lucerna posita super candelabrū. Sanè quantominus singuli capimus: tanto fidelius cæteris cōicanda sunt quæ singulis reuelant. Et ego fratres q̄ mihi ad uestrā ædificationem de ascensione imo de ascensionib⁹ suis donare ipse dignatur nec uolo nec debeo subtrahere uobis: p̄sertim q̄ hæc sit spūaliū p̄rogatiua donorū: ut cōicata nō minuant. Aliqbus fortassis hæc nota sunt, qbus simil'r reuelata sunt: sed p̄pter eos q̄ forte nō aduerterūt sublimioribus inteti: aut alijs occupati: seu etiā p̄pter eos q̄ minus capacis intelligētiæ sunt mihi incūbit loqui q̄ sentio. Christus qui descen-Ephe.4. dit ipse est: & q̄ ascēdit. Apl̄i uerba sunt hæc. Ego aūt credo eū in hoc ipso q̄ descenderit ascendisse. Sic eñ oportebat christū descendere: ut nos ascēdere doceremur. Cupidi qdē sum⁹ ascensionis: exaltationē cōcupiscim⁹ oēs. Nobiles eñ creaturæ sum⁹: & magni cuiusdā animi: iōq; altitudinē naturali appetim⁹ desiderio. Sed ue nobis: si uolue

rimus eū seq qui ait. Sedebo in mōte testamēti: ī laterib⁹ Esa.14. aqlonis. Heu miser in lateribus aqlōis. Frigidus est mōs ille: nō te seqmur. Potestatis habes cōcupiscētiā: altitudinē præsumis potētiæ. Quanti tñ usq; hodie fœda sequūtur infœliciaq; uestigia imo uerò quā pauci euadunt qui bus nō dñandi libido dñet. Hinc est q̄ bñfici uocant qui ptātē habēt: hinc q̄ laudat peccator in desiderijs aiæ suæ. Potentibus siquidē oēs adulant inuidēt oēs. Quē sequimini miseri hoīes: quē seqmini? An nō uidetis sathanā tāquā fulgur de cælo cadēte: Nōnne iste est mōs ī quē ascēdit angelus, & diabolus factus est: Vel illud aduertite: q̄ post casum suum inuidia cruciante male solicitus de supplantādo hoīe: Illius tñ montis ascēsum nullatenus ausus est suadere ei: in quo nimirū p̄ inani ascēsu tā immane precipitiū cognosceret expert⁹. Sed nō defuit uersuto hosti quid ageret. Similē ei mōtē alterū demōstrauit. Eritis, in quies, sicut dij: scientes bonū & malū. Perniciosa etiā hæc Gen.3. ascēsio: imo magis descensio est de hierusalē in hiericho. Pessim⁹ mons inflans sciētia: in quē tñ usq; hodie uideas tāta cōcupiscentia plurimos rapere filiorū Adā: ac si non nouerint quātū pater eorū in illius mōtis ascensu descenderit: imo quàm grauiter ceciderit quātū tota deiecta sit & cōquassata posteritas. Nōdū sanata sunt uulnera q̄ tibi in ascensu mōtis illius inflicta sunt licet adhuc in p̄re lateres: & nūc iterū in p̄pria persona conaris ascendere ut sit error nouissim⁹ peior priore? Quænā miseris tā dira libido: Filij hoīm usq;quo graui corde: ut qd diligitis uanitatē & q̄ritis mēdaciū? An ignoratis: qñ infirma mūdi elegit deus ut cōfundat fortia, & stultos mūdi elegit deus ut cōfundat sapiētes? Nō nos diuinæ cōminatiōis terror reuocat. Perdituri sapiam sapiētiū & prudētiā prudētiū reprobaturis nō p̄ris exēplū: nō deniq; sensus ipse nr̄: & duræ experiētia necessitatis: cui sum⁹ addicti p̄ insipiētē sciētiæ appetitū. Ecce uobis fratres montē demonstrauimus aliū: nō in quē ascendatis sed quē fugiatis. Ipse est in quē ascendebat: q̄ uoluit esse sicut deus sciens bonum & malū: ipse quē usq; hodie filij ei⁹ accumulāt & eleuāt: nihil inuenientes tā uile unde nō uelint mōtē eleuare scientiæ. Videas aliū literarū: aliū mundialis curæ: istū placitationum displicētiū deo: illū seruilis cuiuslibet artis tā uehemēter affectare scientiā ut laborē nō reputet tm̄mō ut possit aliquibus doctior reputari. Sic ædificant babel: sic putant ad dei se peruenturos similitudinē sic cōcupiscūt qđ nō expedit: qđ expedit omittentes. Quid uobis & mōtibus istis in quorū ascensu tāta difficultas est & tā grande periculū: aut cur eū deseritis mōtē cui⁹ & facilis est ascēsus & perutilis? Potestatis ambitio angelū fœlicitate priuauit angelica: sciētiæ appetitus hoīem immortalitatis gloria spoliauit. Conetur quis ascendere in montem ptātis: quantos putas cōtradictores habebit: quātos inueniet repulsores: obstacula quāta: quàm difficilē uiā? Quid si tādē eū adipisci cōtigerit: quod optabat? Potentes ait scriptura: potēter tormenta patientur: ut præsentes solicitudines & anxietates quas potestas ipsa parit omittam. Cupidus alter est inflantis scientiæ: quātū laborabit: quātū anxiabitur spirit⁹ eius? Et tamē audiet: nec si te ruperis apprehēdes. In amaritudine morabitur oculus eius: quoties uidere contigerit cui se posteriorem iudicet aut putet ab alijs reputari. Quid cū intumuerit multū? Perdā inquit dn̄s, sapiētiam sapientium: & prudentiā prudentium reprobabo. Iam ne multis immorer, uidistis (ut arbitror) quā fugiēdus nobis sit mōs uterq; si præcipitium angeli: si casum hominis expauescimus. Montes gelboe nec ros nec pluuia ueniant super uos. Quid tamen agimus? Ascēdere sic nō expedit: & ascēdi tenemur cōcupiscētia. Quis docebit nos ascensum salubrē? Quis nisi de quo legim⁹. Qm̄ qui descendit ipse est & qui ascendit? Ab ipso demōstrāda nobis erat ascensionis uia: ne ductoris imo seductoris iniqui aut uestigium aut cōsilium sequeremur. Quia ergo nō erat quo ascenderet descēdit altissim⁹: & suo nobis descēsu suauē ac salubrē dedicauit ascēsum. Descēdit de monte

Marginal references (right column): ps.4. (beside "Filij hoīm usq;quo…"); 1.Cori (beside "qñ infirma mūdi elegit…"); Vbi s. (beside "reprobaturis…"); Sap.6 (beside "Potentes ait scriptura…"); Cori (beside "Perdā inquit dn̄s…"); Eph.4 (beside "Qm̄ qui descendit…").

de mōte potentiæ carnis infirmitate circūdatus: descēdit de mōte sciētiæ: qm̄ placuit deo per stultitiā prædicationis saluos facere credentes. Quid enim tenello corpore & īfātilibus membris uidetur infirmius? Quid indoctius apparet paruulo qui sola matris ubera nouerit? Quis impotētior eo cuius oīa membra clauis affixa: cuius omnia dinumerantur ossa? Quis insipientior eo qui tradebat in mortem animam suam: & quæ non rapuit tūc exoluebat? Vides quàm multum descenderit: quantū à potentia sua: quantū à sapientia sua exinanierit semetipm̄. Sed non potuit altius montem bonitatis ascendere: nec suam cōmendare expressius charitatem. Nec mirū si descendendo xp̄s ascendit: qm̄ priorū uterqȝ cecidit ascendēdo. Et mihi quidē uidet montis huius ascensorē q̄rere qui dicebat. Quis
p̄s.24. ascēdet in mōtē dn̄i, aut quis stabit in loco sc̄tō eius? Forte etiā Esaias ascensionis desiderio cadētes intuens hoīes ad hūc reuocabat mōtem exclamans. Venite ascendamus
Esaiæ.2. in montē dn̄i. An nō manifeste eos de priorū montiū ascēsione redarguēs montis hui⁹ p̄dicat ubertatē: qui ait: utquid suspicamini montes coagulatos? Mons coagulatus
p̄s.66. mons pinguis. Hic est igit mons domus dn̄i preparat⁹ in
p̄s.67. uertice montiū: super quos salientē sponsum inspexerat q̄ dicebat. Ecce uenit is saliens in montibus. Docebat enim ignarum uiæ: trahebat paruulum: infātulum deducebat. Ideoqȝ uelut quibusdam passib⁹ ibat ut de uirtute in uir-
Gen̄.2. tutē uideret deus deorū in sion. D Iustitia eñ eius sicut montes dei. Sed iam si placet saltus etiā ipsos instituamus
p̄s.16. qbus exultauit gigas ad currendā uiā: & cuius egressio à summo cæli per gradus quosdam usqȝ ad summū eius occurrit. Primū ergo cōstitue montem illum in quē ascēdit: cū Petro & Iacobo & Ioanne: ubi transfiguratus est ante
Mat.17. eos. Refulsit facies eius ut sol: & uestimenta eius facta sūt alba sicut nix. Resurrectionis gloria ista est: quam in monte spei contemplamur. Vt quid enim ascendit ut transfiguraretur: nisi ut doceret nos cogitatione ascendere ad futuram illam gloriā quæ reuelabitur in nobis. Fœlix cuius meditatio in conspectu domini est semper: qui in corde suo delectatiōes dexteræ domini usqȝ in finē sedula cogitatiōe reuoluit. Quid eñ graue illi poterit uideri q semper mente tractat: q non sint condignæ passiones huius temporis ad futurā gloriam? Quid cōcupiscere poterit in seculo nequā cui⁹ oculus semp uidet bona dn̄i in terra uiuētiū, semp uidet æterna p̄mia? Tibi dixit cor meū (ppheta loquit dn̄o) tibi dixit cor meū: reqsiuit te facies mea: faciem tuā dn̄e reqram. Quis mihi tribuat ut oēs surgentes stetis in excelso: & uideatis exultationē q̄ uentura est uobis à dn̄o? Non sit molestū uobis obsecro q in monte hoc aliqn̄ diutius immoramur. poterim⁹ eñ cæteros festinātius pertransire. Verū in isto quem non detineat sentētia illa sancti petri: quam in eo protulit & de eo. Domine (inquiēs) bonū est nos hic esse. Quid enim bonū est imo
Mat.17. quid aliud uidetur bonum quàm in bonis aiam demorari: qn̄quidē adhuc corpus nō potest? Puto q eiusq ingrediebatur in locū tabernaculi ammirabilis usqȝ ad domum dei, in uoce exultationis & confessionis sonus epulantis fuerit: bonū est nos hic esse. Quis enim ex uobis secum cogitās futurā illā uitā: sed lætitiam: sed iocūditatē: sed beatitudinē: sed gloriam filiorum dei: quis inquàm talia tranquilla secum conscientia uoluens nō cōtinuo de plenitudine intimæ suauitatis eructat, dn̄e bonū est nos hic esse? Non sanè in hac ærūnosa peregrinatione ubi corpore detinet: sed in suaui ac salubri illa cogitatione ī qua corde
p̄s.54. uersat. Quis mihi dabit pennas sicut colūbæ: & uolabo & requiescam? Vos aūt filij hoīm, filij hoīs qui descēdit de hierl'm ī hiericho: filij hoīm usqȝquo graui corde? Ascēdite ad cor altū: & exaltabit de⁹. Hic est eñ mōs in quo trāsfigurat xp̄s. Ascēdite: & scietis qm̄ dn̄s sc̄tm̄ suū mirificauit. Obsecro uos fratres mei nō grauent corda ur̄a in curis secularibus: nā de crapula & ebrietate, gr̄a deo, nō magnopere necesse habeo uos ammonere. Exonerate obsecro corda ur̄a graui mole terrenarū cogitationū: ut sciatis mirificatū à dn̄o sc̄tm̄ suū. Leuate corda uestra cū manibus quibusdam cogitationū ut transfiguratū dominū uideatis. Formate in cordibus uestris nō modo p̄riarcharū & prophætarū tabernacula: sed oēs domus illius cælestis multiplices mansiones s̄m eū q circuibat immolans in tabernaculo dn̄i hostiam uociferationis cantans: & psalmū illū dicens domino. Q̄ dilecta tabernacula tua dn̄e uirtutum: concupiscit & deficit aīa mea in atria domini. Circui p̄s.83.
te & uos charissimi cū pietatis & deuotionis hostia: uisitātes aīo sedes supernas & multas q̄ in domo patris sunt mānsiōes humiliter p̄sternentes corda uestra ante thronū dei & agni: cū reuerētia supplicātes singulis ordinibus angelorū: p̄riarcharū numerū: cuneos pphetarū: & senatū apostolicū salutātes: coronas martyrum suscipientes purpureis rutilantes floribus: redolētes lilijs: choros uirginum ammirantes: atqȝ ad mellifluū noui cantici sonū quātum p̄ualet infirmitas cordis erigētes auditū. Hæc recordat⁹
sum (ppheta loquit dn̄o) & effudi in me aiam meā. Quæ? p̄s.41.
Qm̄ trāsibo in locū tabernaculi ammirabilis usqȝ ad domū dei. Et itē. Memor fui. (inqt) dei & delectat⁹ sum. Quē
uiderūt apl'i uidit & iste: nec dissimili, ut arbitror, uisione: p̄s.76.
nisi q sp̄uale totū habuit hui⁹ uisio, corporeū nihil. Omnino non uidit eū sicut is qui dicebat. Vidimus eū & nō erat illi species neqȝ decor. Trāsfiguratum pculdubio ui-
dit & speciosum forma p̄ filijs hoīm: q delectatū se phibet Esa.53.
sicut & apl'i: bonū est (inqunt dn̄o) nos hic eē. Et ut nihil
desit ppositæ similitudini: illi qdē proni cecidisse legunt. Mat.17.
hic uerò suū fatet sp̄m̄ defecisse. Q̄ magna m'ltitudo dulcedinis tuæ dn̄e: quā abscōdisti timentib⁹ te. Ascendētes igit in hūc montē & reuelata facie gloriā dn̄i speculantes haud dubiū quin clamare habeatis & uos: trahe nos post te. Quid eñ pdest scire quo sit eūdū: siquidē qua debeas ire nō noueris? Alterū pinde montē ascendas necesse est: in quo prædicantē audias: & scalam erigentē octo distinctam scalarib⁹ cuius summitas cælos tāgit. Beati qui per-
sequutionē patiūtur propter iustitiā: quoniā ipsorum est Matt.5.
regnū cælorū. Iam si primū ascēderis montem iugi meditatione supernæ gloriæ: istum nihilominus montem ascēdere non grauaberis: ut in lege eius mediteris die ac nocte: sicut idem propheta non solum meditabatur in præmijs: sed & in mandatis domini q̄ dilexit. Sic enim audies & tu: & quo eam scitis propter ascensionem primam: & uiam scitis propter secundam. Propterea in corde tuo pone uiam ueritatis inquirere: ne fortè sis de eorum nūero qui uiam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Magis autem solicitus esto ascendere non modo cogitatione cælestis gloriæ: sed & conuersatiōe quæ cælestem gloriam mereatur. Tertium nihilominus montem lego: in quē ascendit solus orare. Vides ergo quàm bene sponsa in cāticis: ecce, inquit, uenit iste saliens in montibus. In primo trās-
figuratus est, ut scires quo tenderes: in secundo uerba ui- Cañ.2.
tæ loquut⁹ ē: ut scires qua peruenires. Orauit in tertio ut eundi & perueniendi bonam obtinere studeas uoluntatem. Scienti enim bonum & nō facienti peccatum est illi. Propterea sciens quoniam in oratione datur bona uolūtas: cū uideris quæ agenda sunt ut cōualescas ad agenda quæ uideris: ascendere tu ad orationē: ora instanter, ora perseuerāter: sicut ille pernoctabat in oratiōe, & dabit pater bonus, spiritū bonum petēti se. Et uide quàm utiliter orationis tempore etiam corporalis loci secretum quærimus: qn̄ hoc ille nō solū docuit uerbo. Intra, inquiens, in
cubiculū tuū & clauso ostio ora patrē tuū, sed & cōmēda Matt.6.
uit exēplo: nec domesticorū quēquam admittēs: sed sol⁹ ascendēs ad orōnē. Putas poterim⁹ aliqd amplius de eius ascensionibus inuenire? Poterim⁹ utiqȝ. Volo eñ ut nec sumēti ipsius sis immemor sup qđ legit ascendisse. Volo ut nec ipsam crucis ascensionē omittas. Nā & in illa exaltari oportebat filiū hoīs. Et ego, inqt, si exaltat⁹ fuero à
terra: oīa traham ad meipsum. Itaqȝ cum iam & cognitio Ioan.12
suppetit & uelle adiacet: quid agis quod perficere bonū non inuenis? sed asinini quidam & bestiales motus le-

gē cōtrariā habent & captiuare te uolunt. Quid inquàm facies super cōcupiscentijs irrationabilibus: quæ sunt in mēbris tuis? Vrget te etiam cū ieiunare consentis gulæ illecebra: cū uigilare proponis, somnolentia præmit. Quid faciemus huic asino? Asininū em̄ istud est cōe cum asinis quia homo comparat⁹ est iumentis insipientibus: & simi lis factus est illis. Ascēde dn̄e super asinum istum: cōculca hos bestiales motus: quia domari debent ne dn̄ari præualeant. Nisi enim calcati fuerint cōculcabunt nos: nisi præmantur opprimēt nos. Propterea sequere aīa mea & in hac ascensione christum dn̄m: ut sub te sit appetitus tuus & tu dn̄eris illius. Nam ut in cælum ascendas prius necesse est leuare te super te: calcando carnalia desideria quæ in te militant aduersum te. Sequere etiam ascendentem crucem exaltatum à terra: ut non solùm super te: sed & super omnē quoq; mundū mentis fastigio colloceris: uniuersa quæ in terris sunt deorsum aspiciēs & despiciēs sicut scriptum est. Cernent terrā de longe. Nulla te mundi oblectamēta inclinēt: nullæ aduersitates deijciant. Absit tibi gloriari nisi ī cruce dn̄i tui Iesu christi: per quē tibi mundus crucifixus est: ut quæ mūdus appetit crucē reputes: & tu crucifixus mundo: illis quæ mūdus crucem reputat: toto inhæreas amore. Iam uerò qd ex hoc restat nisi ut ad illū ascendas qui est supra omnia deus benedictus in secula? Dissolui iam & esse cum christo: multo magis optimum. Beatus uir cuius est auxilium abs te, ait propheta ad dominum, ascēsiones in corde suo disposuit: ibit de uirtute in uirtutē usq; ad uidēdum deū deorū in sion. Hæc est ultima ascēsio in qua implentur oīa, sicut ait apl's. Christus qui descēdit ipe est & qui ascēdit: ut adimpleret omnia. Sed de illa ascensione quid dicam? Quo ascendemus? ut ubi christus est & nos simus. Quid ibi erit? Oculus deus non uidit absq; te: quæ præparasti diligentibus te. Desideremus hanc fratres mei suspiremus ad eam iugiter: & eo magis affectus uigeat quo deficit intellectus. Triplicem nobis in ecclesia primitiua uirtutem sanctus lucas breui sermone commendat: ubi post dominicam ascensionem unanimiter eos in oratione perseuerasse describit: expectantes cælestem consolationem cuius acceperant repromissionem. Laudabili siquidem magnanimitate pusillus grex pastoris solatio destitutus: minime tamē dubitans quoniam illi cura esset de eis, sed paternam pro eis gereret solicitudinē: deuotis pulsabat supplicationibus cælum: certus q̄ penetrarent illud iustorum oratiōe: nec pauperum præces spernerentur à domino: aut sine copiosa benedictione redirent. Sed nec sine longanimitate persistebant indeficientes: iuxta illud propheticum. Si morā fecerit expecta eum: quia ueniet & non tardabit. Porrò unanimitas quidem legitur, euidēter expressa: q̄ hæc sola diuini spūs charismata mereat. Neq; em̄ est deus dissensionis sed pacis, neq; habitare facit nisi unius moris in domo. Iure igitur præparationem cordis eorum audiuit auris diuina nec ab expectatione sua cōfundit eos: qui & magnanimes & longanimes & unanimes essent. Certissima nāq; hæc testimonia sunt fidei, spei, charitatis. Et quidem euidenter spes longanimitatem: unanimitatem charitas operatur, Nunquid fides quoq; magnanimum facit? Et sola. Quicquid enim sine fide præsumitur nō est ulla animi solida magnitudo: sed uentosa quædam inflatio & tumor inanis. Vis audire magnanimem uirum? Omnia, inquid, possum ī eo qui me confortat. Imitemur triplicem hanc præparationem fratres si desideramus superefluentem mensuram spiritus obtinere. Omnibus enim præter christum ad mensuram datur spiritus: sed mensuræ cumulus superefflūetis uidetur quodammodo excessisse mēsuram. Euidens fuit magnanimitas in conuersione nostra: sit etiam in cōsummatione longanimitas: sit magnanimitas in cōuersatione. Huiusmodi siquidem animabus cælestis illa hierusalem desiderat instaurari: quibus nec fidei magnitudo desit in suscipiēdo onere christi: nec longitudo spei in persistendo: nec charitatis iunctura, quod est uinculum perfectionis.

Esa. 33.

ps. 83.

Ephe. 4.

Esa. 64.

Actu. 1.

Abac. 2.

Phil. 4.

Item in ascensione domini. De intellectu & affectu. Sermo. V.

HOdie sedenti in throno antiquo dierū cōsessurus pariter oblatus est filius hoīs & erit deinceps nō mō germē dn̄i in magnificētia & gloria: sed & fructus terræ sublimis. Fœlix unio & amplectēdū ineffabilibus gaudijs sacramētū. Idē em̄ & germē dn̄i & fructus terræ: idē & ipse dei filius: & fructus uētris mariæ est. Idem filius Dauid & dn̄s de quo hodie gaudiū eius impletū est: unde olim præcinens aiebat. Dixit dn̄s dn̄o meo: sede à dextris meis. Qūo em̄ nō dn̄s germē dn̄i? Idem tn̄ & filius eius utpote fructus terræ sublimis: fructus uirgæ quæ de radice iesse pcessit. Hodie igit̄ suū hunc & hoīs filiū apud semetipm pater clarificat claritate quā habuit priusquàm mundus fieret apud ipsum. Hodie ueritatē quæ de terra orta est: cælum sibi redditā gloriat̄. Hodie sponsus aufertur à filijs, & lugēdus eis est sicut ipse prædixit. Nō em̄ poterant filij sponsi lugere donec sponsus cū eis erat: sed uenit dies ut auferat̄ ab eis: ut decætero lugeant & ieiunēt. Vbi illud iā Petre quod dixeras: dn̄e benū est nos hic esse: faciamus hic tria tabernacula? Ecce em̄ ingressus est ampli⁹ & pfectius tabernaculū nō manufactū. i. nō huius creatiōis. Qūo ergo iā bonū est nos hic esse? Imo uerò molestū est: graue est: periculosum est. Nimirū ubi malitiæ plurimū: sapiæ modicū, si tamē uel modicū inuenit̄: ubi uiscosa oīa: oīa lubrica: operta tenebris: obsessa laqueis pc̄torum: ubi periclitātur aīæ: ubi spūs affligūtur sub sole ubi tn̄ uanitas & afflictio spiritus est. Leuemus igitur fratres mei leuemus in cælū cōrda cum manibus: & ascendētem dominū sequi uelut quibusdā passibus deuotionis & fidei cōtendamus. Erit em̄ cū sine mora: sine difficultate obuiā illi in nubibus rapiemur: & id poterūt corpa spiritalia qd̄ merito interim nequeunt spiritus animales. Nunc enim quantis conatibus corda leuare necesse est: quæ quidem ut miserabiliter satis in libro propriæ experientiæ legim⁹: & corruptio corporis aggrauat: & terrena inhabitatio deprimit? At fortè tradēdum est quid sit leuare cor: aut queadmodum illud oporteat eleuari: sed tradendum sane ab apl'o quàm à nobis. Si consurrexistis, inquit, cum christo quæ sursum sunt quærite: ubi christus est in dextera dei sedens: quæ sursum sunt sapite: nō quæ super terrā. Ac si manifesti⁹ dicat. Si consurrexistis & coascendite: si cōuiuitis: & cōregnate. Sequamur fratres sequamur agnū quocūq; ierit: sequamur patientē: sequamur & resurgentem: sequamur multo libētius ascendētē. Crucifigat̄ uetus homo noster simul cū illo: ut destruat̄ corp⁹ peccati ut ultra nō seruiamus pc̄to mortificatis nimirū mēbris nostris quæ sunt super terrā: sed & qūo ipse resurrexit à mortuis per gloriā patris: ita & nos in nouitate uitæ ambulemus. In hoc em̄ mortuus est & resurrexit ut peccatis mortui iustitiæ uiuam⁹. Cæterū qm̄ uitæ nouitas locū exigit tutiorē & resurrectionis dignitas altiorē expetit gradū: sequamur etiam ascēdētē q̄rere uidelicet & sapere q̄ sursum sunt ubi ille est, non que super terrā. Quæris quis ille sit locus? apl'm audi. Quæ sursum est, inquit, hier'lm libera est que est mater nr̄a. Vis scire quænam ibi sint? Visio pacis est. Lauda hierusalem dominum: lauda deum tuum sion: qui posuit fines tuos pacem. O pax quæ exuperas omnem sensum: ô pax etiam super pacem: ô mensura super mensuram cōfertā & coagitata & supereffluens. Compatere igitur christo anima christiana: conresurge: coascende: quod est, declina à malo & fac bonum: inquire pacem & persequere eam. Sic nimirum Paulus in actibus apostolorū de continentia & iustitia & spe uitæ æternæ memorat̄ docuisse discipulos. Sic ueritas ipsa monet in euāgelio præcingere lūbos: lucernas accēdere: & deinceps hoībus expectantibus dn̄m suū similes inueniri. Cæterū gemina quædā si bene aduertistis ascēsio nobis ab apostolo cōmēdatur: in eo q̄ & quærere & sapere monuit nō infima sed superna. Quam fortasse

ps. 109.

Matt. 9.

Mat. 17.

Sap. 9.

Coll. 3.

Gal. 4.

ps. 147.

Actu. 24.

Luc. 12.

Quã fortaſſe diſtĩctionẽ ne ipſe quoqꝫ propheta ꝑteriſſe
p̄s.33. oĩno uidebitur dicẽs. Inquire pacẽ & perſequere eam: ut
hoc ſit pacẽ ſequendã quærere: perſequi inquiſitã: qđ eſt
ſapiẽda quærere: q̃ſita ſapere quæ ſurſum ſunt nõ quæ ſu
per terrã. Nimirũ donec diuiſa ſunt corda noſtra: & mul-
tos interim ſinus inueniũt habere: nec ſibi omnino cohæ
rere uidẽt uel particulatim ea & membratim quodãmõ
leuare neceſſe eſt, ut in ſuperna illa hieruſalem colligãtur:
cuius participatio eius in idipſum: ubi nõ tm̃ ſinguli: ſed
& omnes pariter incipiant habitare in unum: non modo
ſcilicet non diuiſi in ſemetipſis: ſed nec ĩter ſeipſos. Ecce
enim ut tanquam principalia cordis ipſius mẽbra diſtin-
guam eſt intellectus in nobis: eſt & affectus: & hi quoqꝫ ſæ
pius ſibĩinuicem aduerſantes: ut alter ſumma petere: alter
appetere infima uideatur. Quantus uerò his dolor: quàm
grauis animæ cruciatus: dum ſic diſtrahitur ſic dilacera-
tur: ſic abrumpitur a ſeipſa: uel ex ea ſaltem quã omnibus
experiri in promptu eſt corporis ſciſſione cõijciat: ſi quis
in ſuo ſpiritu animaduertere pernicioſa & periculoſa in
ſenſibilitate non neglexerit. Diſtrahunť hominũ crura &
longioris obice ligni, remouẽtur abinuicem pedes: & dũ
adhuc cutis integra manet: quis tamen ille eſt cruciatus?
Sic ſic affligi plangimus miſeros: qui corporaliter inter
nos conuerſantes illuminati forte ſimiliter: ſed diſſimili-
ter inueniuntur affecti. Intelligunt pariter bona quæ fa-
ciant: ſed non pariter diligunt intellecta. Nam de ignorã
tia fratres quænam excuſatio nobis: quibus nunquàm
doctrina cæleſtis: nunquam diuina lectio: nunquàm ſpiri
tualis eruditio deeſt? Quæcuncꝫ uera ſunt: quæcuncꝫ pu
dica: quæcuncꝫ iuſta: quæcuncꝫ amabilia: quæcuncꝫ bo
næ famæ ſi qua uirtus ſi qua laus diſciplinæ: hæc diſcitis
& accipitis: hæc auditis pariter & uidetis in exemplis ui-
delicet & uerbis eorũ qui inter uos ſunt perfecti: quorũ &
hortatio & cõuerſatio plenius erudit uniuerſos. Vtinam
aũt hæc ut intellectũ admonẽt: moueant & affectum: ne ſit
intus amariſſima cõtradictio & diuiſio moleſtiſſima dum
hinc quidem ſurſum trahimur: ſed retrahimur inde deor-
ſum. Nimirum aduertere potes in omnibꝰ fere religioſis
congregationibus uiros repletos cõſolatiõe ſuperabun-
dantes gaudio: iocundos ſemp & hilares feruentes ſpiri-
tu: die ac nocte meditantes in lege dei: crebro ſuſpiciẽtes
in cælum & puras manus in oratione leuantes: ſolicitos
obſeruatores conſcientiæ: & deuotos ſectatores bonorũ
operum: quibus amabilis diſciplina: dulce ieiunium: uigi
liæ breues: labor manuum delectabilis: & uniuerſa deniqꝫ
conſeruationis huius auſteritas refrigerium uideať. Con
tra ſanè inuenire eſt homines puſillanimes & remiſſos: de
ficiẽtes ſub onere uirga & calcaribus indigentes: quorũ
remiſſa lætitia puſillanimis triſtitia eſt: quorum breuis &
rara compunctio, animalis cogitatio, tepida conuerſatio
quorum obedientia ſine deuotione, ſermo ſine circũſpe
ctione, oratio ſine cordis intentione, lectio ſine ædificatio
ne: quos deniqꝫ, ut uidemus, uix gehenne metus inhibet:
uix pudor cohibet: uix frænat ratio: uix diſciplina coher-
cet. Non tibi horũ uita ĩferno penitus appropinquare ui
deť: dũ intellectu affectui: & affectu intellectui repugnãte:
neceſſe habẽt mittere manũ ad opera fortiũ q cibo fortiũ
minime ſuſtẽtanť ſocij planè tribulatiõis ſed nõ cõſolatio
nis? Exurgamꝰ obſecro qcũqꝫ eiuſmodi ſumꝰ: reſartiamꝰ
aĩas: ſpiritũ recolligamus abijcientes ꝑnicioſam tepidita
tẽ, & ſi nõ qa periculoſa eſt, & deo ſolet ut ĩterdũ, miſera-
biliter plangimus, etiam uomitũ prouocare: certè qa mo
leſtiſſima plena miſeriæ & doloris: & ĩferno planè ꝓxima:
umbra mortis iure cenſeť. Si quærimus q̃ ſurſum ſũt: etiã
ſapere & ꝑlibare interim ſtudeamus. Fortè eñ poterit in
tellectui & affectui nõ inconueniẽter aptari ꝙ & quærere
q̃ ſurſum ſunt & ſapere ãmonemur: ut ĩ principalibꝰ quẽ
admodũ ſupra dictũ eſt, mẽbris ſuis corda noſtra manibꝰ
qbuſdã pij conatus: & exercitij ſpiritalis leuare ſtudeamꝰ
ad deũ. Omnes, ni fallor, quæ ſurſum ſunt quærimꝰ intel
lectu fidei & iudicio rationis; ſed non æque forſitã ſapi-
mus omnes quæ ſurſum ſunt: tanquã ineſcati his q̃ ſunt
ſuper terrã uiolento quodã præiudicio affectionis. Vnde
eñ ea, quam pauloante oſtẽdimus, animorum diuerſitas:
tanta diſparilitas ſtudiorum: conuerſationum tanta diſſi
militudo? Vnde ſpiritualis gratiæ inopia tãta quibuſdã,
cum alijs copia tanta exuberet? Profecto nec auarus nec
inops eſt gratiæ diſtributor: ſed ubi uacua uaſa deſunt:
ſtare oleũ neceſſe eſt. Vndiqꝫ ſe ingerit amor mũdi cũ cõ
ſolationibus imo deſolatiõibus ſuis obſeruat aditꝰ: per
feneſtras irruit: mẽtem occupat: ſed nõ eius qui dixit. Re
nuit cõſolari anima mea: memor fui dei, & delectatꝰ ſum.
Præoccupatum nempe ſecularibus deſiderijs animum de p̄s.76.
lectatio ſancta declinat: nec miſceri poterunt uera uanis:
æterna caducis: ſpũalia corporalibus: ſumma imis: ut pa-
riter ſapias quæ ſurſum ſunt & quæ ſuper terrã. Fœlices
nimirũ uiri illi per quos dñica aſcẽſio legitur præſigna-
ta. Enoch raptus: trãſlatus Helias. Fœlices planè qui ſo-
li iã deo uiuũt: ſoli uacãt intelligẽdo: diligẽdo, fruendo.
Neqꝫ eñ corpora quæ corrumpunť illas aggrauant aĩas:
aut terrena inhabitatio ſenſus eorũ tanquã multa cogitã
tes deprimit: qui cũ deo ambulaſſe noſcunť. Factũ eſt im
pedimẽtum omne de medio: occaſio uniuerſa ſublata: ma
teries nulla relicta eſt: quæ eorum affectũ aggrauet uel de
primet intellectũ. Nã & priorẽ ob hoc raptum ſcriptura
commemorat: ne fortè uincat malitia ſapientiã & intelle
ctus eius uel aĩa ultra decipi ualeat aut mutari. Nobis au
tẽ unde in his tenebris ueritas, unde charitas in hoc ſecu
lo nequã: in hoc mũdo qui totus poſitus eſt in maligno?
Putas erit qui intellectũ illuminet, qui inflãmet affectũ?
Erit utiqꝫ ſi cõuertamur ad chriſtũ: ut uelamẽ de cordibꝰ
auferatur. Hic eſt eñ de quo ſcriptũ eſt. Habitãtibus in
regiõe umbræ mortis: lux orta ẽ eis. Siqdẽ prioris igno-
rantiæ tẽpora deſpiciẽs deus annunciauit hoĩbus ut oẽs Eſaiæ.9.
ubiqꝫ agerent pœnitentiã ſm ꝙ paulus athenienſibꝰ tra
dit. Memento ꝑteñ dei uerbũ & ſapiẽtiã incarnatam: cu-
ius utiqꝫ opus erat toto illo tẽpore quo uideri in terris,
& inter hoĩes cõuerſari dignata eſt ineffabilis illa uirtus:
illa gloria: illa maieſtas illuminare oculos cordis: etiã ſua Matt.3.
dere fidẽ hominibus prædicatiõe pariter & oſtenſiõe ſi-
gnorũ. Deniqꝫ ſpũs dñi ait ſuper me: ad euangelizãdum
pauperibꝰ miſit me. Et apl'is loquebať. Adhuc modicũ lu
mẽ in uobis eſt: ambulate dũ lucem habetis: ut non tene- Ioan.12.
bræ uos cõprehendant? Nec modo ante paſſionem ſed &
poſt reſurrectionẽ in multis argumentis per dies quadra
ginta apparens eis & loquẽs de regno dei: qñ & ſenſum
eis ut ſcripturas intelligerẽt legiť aperuiſſe: intellectũ po
tius informabat quàm purgabat affectũ. Qñ eñ ad ſpũa-
lia affici poſſent animales? Imo uerò ne ipſam quidẽ me- Luc.24.
ram lucẽ poterãt aliquatenus ſuſtinere: ſed exhiberi illis
oportuit uerbũ in carne: ſolẽ in nube: lumẽ ĩ teſta: mel in
cæra: cæreũ ĩ laterna. Spũs añ faciẽ illorũ xp̄s dñs: ſed nõ
utiqꝫ ſine umbra in qua uiuerẽt interim ĩter gẽtes. Vñ &
uirgini legiť obũbraſſe: ne uehemẽtiori reuerberata: ſplẽ
dore ad cãdidiſſimã illã lucẽ puriſſimũqꝫ fulgorẽ diuĩta-
tis etiã illiꝰ aqlæ poſſet acies hebetari. Minime tñ uel nu
bes ipſa leuis eẽ potuit otioſa: ſed ea qͦqꝫ uſus eſt ĩ ſalutẽ:
& diſcipulorũ aĩos ꝗ nec ad fidei ĩtellectũ ſine aliq̃ muta-
tiõe affectꝰ poterãt ꝓmoueri: nec aſſurgere adhuc ad ſpũa
lia ꝑualebãt ĩ ſuæ carnis ꝓuocauit affectũ: ut amore qͦdã
hũano operanti mira: mira loquẽti hoĩ adhærerẽt: amore
utiqꝫ carnali adhuc: ſed tã ualido ut cæteris oĩbꝰ ꝑualeret
Nimirũ hic erat ille moyſi ſerpẽs: ꝗ ſerpẽtes magorũ ægy
pti oẽs pariť deuorauit. Deniqꝫ ecce nos, ĩquiũt, reliqmꝰ
oĩa: & ſequuti ſumꝰ te. Beati ſiqdẽ ocl'i q uidebãt dñm ma
ieſtatis in carne præſentẽ: auctorẽ uniuerſitatis ĩter hoĩes Mat.19.
cõuerſantẽ: uirtutibꝰ coruſcãtẽ: infirmos curãtẽ: mare cal
cantẽ: mortuos ſuſcitãtẽ: dæmonijs imperantẽ: & ꝑtãtẽ ſi
milẽ hoĩbus cõferentẽ: mitẽ & hũilẽ corde benignũ affa-
bilẽ miſæ uiſceribꝰ affluẽtẽ: agnũ dei pctm̃ nõ hñtẽ, & oĩm
pctã ĩ portãtẽ. Beatæ aureſq̃ uerba uitæ ab ipſius ĩcarnati
uerbi ore percipere merebantur: quibus enarrabat uni-

genitꝰ qui est in sinu patris & nota faciebat quæcūq; au-
disset à patre: ut flueta doctrinæ cælestis ab ipsius ueritatis purissimo fonte hauriret, uniuersis postmodū gētibus
Ioan.8. ꝓpinanda: imo eructanda potarent. Quid mirum fratres,
si implebat tristitia cor eorū: cū ab eis sese ꝓnūciaret itu-
rū: & adderet: quo ego uado uos nō potestis uenire modo?
Quidni cōcuterent uiscera: turbaret affectꝰ: hæsitaret animus: hæreret uultus: paueret auditꝰ: nec oīno æquanimiter discessionis eius sermo posset admitti: ut relinqueret
eos ꝑ quo oīa reliquissent? Cæterū nō ut maneret in carne: sed ut trāsferret ad spm̄: totus ab eo in illā carnē discipulorū fuerat collectus affectus: ut dicere esset aliquādo.
Et si cognouimus xp̄m scd'm carnem: sed nunc iam nō no
2.Co.5. uimꝰ. Vn̄ & benignissimꝰ ille magister blādis eos refouēs
consolationibus ait. Rogabo patrē meū: & aliū paracletū
Ioā.14. dabit uobis spm̄ ueritatis: q uobiscū maneat ī æternū. Et
itē. Ego ueritatē dico uobis: expedit uobis ut ego uadā.
Ioā.20. B Nisi enim abiero paracletus nō ueniet ad uos. Grande
mysterium fratres mei. Quid enim sibi uult: nisi ego abiero paracletꝰ nō ueniet. Ita ne īuisa paracleto ꝑsentia xp̄i: aut cōtuberniū dn̄icæ carnis spūssanctꝰ horrebat: q̄ sicut angelo prænunciante cognouimus nec cōcipi quidē nisi eo superueniēte potuerit? Quid est ergo: nisi ego abiero paracletus non ueniet? Nisi carnis ꝑsentia uestris subtrahat aspectibus, spūalis grāe plenitudinem occupata mens nō admittit, non recipit animus, nō capit affectus. Quid uobis uidet fratres? Si hæc ita sunt: imo quia ita sunt audeat quis de cætero fantasticis quibusdā illecebris deditꝰ sectans lænocinia carnis suæ, carnis utiq; peccatricis genitæ ī peccatis: assuetæ peccatis: in qua deniq; bonū nō est illū pariter expectare paracletū? Audeat īquàm qui huic sterquilinio semꝑ inhæret: qui carnē fouet: in carne seminat: carnē sapit: illam nihilominus consolationē supernæ uisitationis: torrētē uoluptatis illū: illā sperare gratiā spiritus uehemētis: quā (ut ueritas ipsa testat) ne cū ipsa quidem uerbi carne percipere ullatenus apostoli potuerunt. Errat omnino: si quis cælestē illam dulcedinē huic cineri diuinū illud balsamū huic ueneno, charismata illa, spiritꝰ misceri posse huiusmodi illecebris arbitrat. Falleris thoma scte, falleris: si uidere dominum speras, ab apostolorū collegio separatus. Non amat ueritas angulos: non ei diuersoria placent. In medio stat: id est disciplina communi communi uita: communibus studiis delectatur. Vsq; quo miser diuerticula captas & consolationes propriæ uoluntatis tanto labore quæritas: tanto rubore mendicas? Et quid facio inquis? Eiice ancillam & filium eius: non enim heres erit filius ancillæ, cū filio liberæ. Nulla, ut dictum est, cōuentio ueritati & uanitati: luci & tenebris: spiritui & carni: igni & tepiditati. Sed dum illa moratur, inquies, sine aliqua cōsolatiōe esse nō possum. Imo uerò si moram fecerit expecta eum: quia ueniet & nō tardabit. Apostoli decem dies in hac expectatione sederunt: perseuerantes unanimiter in oratione cū mulieribꝰ & maria matre Iesu. Et tu igitur orare disce: disce quærere: petere, pulsare: donec īuenias: donec accipias: donec aperiatur tibi. Nouit dominus figmentum tuum: fidelis est non te patietur tētari supra quàm possis. Confido in ipso: ꝙ si fideliter expectaueris: nec diem decimum expectabit. Præueniet certè in benedictionibus dulcedinis desolatam animam & orantem: ut fœliciter & nō ad insipientiā tibi cōsolari renuēti in ipsius memoria delecteris: inebriatus ab ubertate domus, & uoluptatis eius torrente potatus. Sic nimirum & helisæus quondam orasse legitur cum dulcissimum illud solatium heliæ præsentiam sibi plangeret subtrahēdam. Sed considera diligentius quid oraueris: quidùe responsum sit postulāti. Oro, inquit, dn̄e ut fiat spūs tuꝰ duplex in me. Nimirū duplicari ei spiritū oportebat: ut magistri abeuntis absentiā gratia duplicata suppleret. Vnde & helias ad eum: si uideris, inquit, qn̄ tollar à te: fiet qd' petisti. Duplicauit em̄ spm̄ uisio abeuntis: cū euidenter raptus in cælū uniuersa pariter eius desideria secū tulit: ut īciperet ipse quoq; iam sapere q̄ sursum sunt: nō q̄ super terrā. Duplicauit spm̄ uisio abeūtis ut intellectui spūali, spiritualis iungeret affectꝰ, cū ipa utiq;, cui potissimū inhærebat carne, raptus in cælū: qd' euidētius in aplis inuenit impletū. Vbi em̄ uidētibꝰ illis suus ille Iesus tā manifeste eleuatus est & ferebat in cælum, ut nemo eorū opus haberet interrogare quo uadis: ipsa iā (ut ita dixerim) oculata fide edocti sunt supplices in cælū leuare oculos: puras tēdere manus: promissa sibi dona charismatum postulantes: donec fieret repente de cælo sonus aduenientis spūs uehementis: aduenietis utiq; ignis: quē dn̄s Iesus mittebat in terrā: uolens uehementer accendi. Constat siquidem eos &
prius spm̄ accepisse cū uidelicet insufflauit eis & dixit: ac
cipite spm̄ sanctū, sed spiritum plane fidei & intelligētiæ, Ioā.20.
nō feruoris: quo magis illuminaret rō, quàm inflāmaret affectio: dum duplicari utiq; spūs opus fuit. Quos em̄ uerbū patris disciplinā & sciētiā ante docuerat & intellectu adimpleuerat corda eorū: aduenies utiq; postmodū ignis diuinus & inueniēs iam receptacula munda infudit uberius dona charismatū: & ī spiritualē oīno mutauit amorē: ut accēsa ī eis charitas fortis ut mors: iā nō mō fores: sed ne ipa quidē ora ꝓpter metū iudæorū claudere dignaret. Cui nos gratiæ ꝑ nostre exiguitatis modulo præparātes: exinanire per omnia nosmetipsos & à delectationibus miseris & caducis consolationibus euacuare studeamus dilectissimi corda nostra: maximeq; instante nūc die festo, & feruētius & fiducialius unanimiter perseueremus in orōne: ut sua nos uisitatione, sua cōsolatione & confirmatiōe dignet spūs ille benignꝰ: spūs dulcis: spūs fortis: infirma roborans: aspera planans: corda purificans: qui cū patre & filio idipsum, sed nō is ipse est: ut tres unū, & unum tres esse uerissime prorsus, & fidelissime catholica ecclesia fateatur: à patre adoptata: à filio despōsata: à spiritusancto confirmata: quibus ut una substātia: sic eadem nihilominus gloria in secula seculorum. Amen.

In festo pentecostes. Sermo. I.

CElebramus dilectissimi hodie spūscti solēnitatē tota cū iocūditate celebrādā, dignā omni deuotiōe. Dulcissimū em̄ quiddā in deo spūsctūs est benignitas dei, & idē ipse deꝰ. Proinde si celebramꝰ sctorū solēnia, quātomagis eiꝰ à quo habuerūt ut sancti essent quotquot fuere sancti? Si ueneramur sctificatos: quātomagis ipsum sctificatorē conuenit honorari? Hodie itaq; festiuitas est spūsancti qua uisibiliter apparuit inuisibilis: sicut & filius cū sit nihilominus inuisibilis in seipso: dignatus est exhibere se in carne uisibilē. Hodie spūsanctus reuelat nobis aliqd de seipso: sicut an̄ de patre & filio aliqd noueramꝰ. Nā perfecta trinitatis cognitio uita æterna est. Nūc aūt ex parte cognoscimus: reliqua credimus, quæ minime sufficimꝰ cōprehēdere. Et de patre quidē noui creationē clamātibus creaturis, ipse fecit nos & nō ipsi nos. Inuisibilia em̄ dei à creatura mūdi: per ea q̄ facta sunt: intellecta cōspiciunt. At uerò æternitatē & immutabilitatē ipsiꝰ cōprehēdere, multū est à me: lucē habitat inaccessibilē. De filio aūt, magnū aliqd noui (eius gratia) scilicet incarnationē. Nā generationē quis enarrabit? Quis cōprehēdat æqualē genitum genitori? Iā & de spūsancto si nō processionem qua ex patre filioq; procedit: illa em̄ mirabilis facta est sciētia ex me: cōfortata est & nō potero ad eam: noui tn̄ aliquid, uidelicet inspirationem. Duo enim sunt unde procedat & quo. Processio à patre & filio: posuit tenebras latibulū suum: sed processio ad hoīes hodie cœpit innotescere: & iam fidelibus manifesta. Et prius equidem quoniā sic oportebat signis uisibilibus, inuisibilis spiritus suum declarabat aduentū: nūc eius signa quo spiritualiora sunt: eò magis congrua, eò magis uidentur spirituisancto digna. Venit tūc super discipulos in linguis igneis ut uerba ignea loquerentur: & legem igneā linguæ igneæ prædicarent. Nemo cōqueratur: ꝙ minime nobis illa manifestatio spiritus fiat. Vnicuiq;

cuiq; enĩ dat̃ manifestatio spũs ad utilitatẽ. Deniq; si di-
cere opus est nobis illa manifestatio potius quàm aplis fa
cta est. Ad quid enĩ illis necessariæ linguæ gentiũ: nisi ad
cõuersionẽ gẽtiũ? Fuit ĩ eis alia q̃dã manifestatio magis
ad eos ꝑtinens: & hæc usq; hodie fit in nobis. Manifestũ
enĩ fuit indutos esse uirtute ex alto q de tãta pusillanimi-
tate spũs ad tantã deuenere cõstantiã. Nõ est iam fugere:
nõ est abscõdi propter metũ iudæorũ, cõstãtius mõ ꝑdi-
cant: quàm delitescerẽt ante timidi⁹. Deniq; mutationẽ
illã dexteræ excelsi manifeste declarat princeps apostolo
rũ, prius quidẽ inter ancillæ uerba formido: postmodũ in
Actu. 5. ter principũ uerbera fortitudo. Ibãt, ait scriptura, gaudẽ
tes à cõspectu cõsilij qm̃ digni habiti sunt ꝑ noĩe Iesu cõ
tumeliã pati: quẽ sane prius cũ duceret̃ ad consilium: so-
lũ reliquerãt fugiẽtes. Quis dubitet aduenisse spiritũ ue-
hemẽtẽ qui mẽtes eorũ inuisibili illustraret potentia? In
hunc modũ etiã mõ q̃ spũs operat̃ in nobis: testimonium
1. Pet. 3. ꝑhibent in nobis de eo. Quia igit̃ mandatũ accepim⁹ ut
declinãtes à malo faciamus qđ bonũ est: uide queadmo-
dũ spũs in utroq; adiuuat infirmitatẽ nr̃am. Nã diuisiões
Declina gratiarũ sunt, idẽ aũt spũs. C Propterea ad declinãdum
re à malo à malo tria operat̃ in nobis: compũctionẽ, supplicationẽ,
& facere remissionẽ. Initiũ enĩ reuertẽdi ad deũ pœnitẽtia est quã
bonũ fa- sine dubio spũs operat̃ non noster sed dei: idq; & certa rõ
cit spiri- docet & cõfirmat auctoritas. Quis enĩ cũ ad ignẽ uenerit
tus san- algens & fuerit calefactus dubitauit ei ab igne uenisse ca
ctus. lorẽ quẽ habere nõ poterat sine illo? Sic ergo q pri⁹ ĩ ini-
q̃tate erat frigidus: si postmodũ feruore quodã pn̄iæ accẽ
datur: ĩ aliũ sibi spm̃ q̃ suũ arguit & dijudicat nõ dubitet
aduenisse. Habes hoc & in euãgelio, ubi cũ loq̃ret̃ de spũ
quẽ accepturi erãt credẽtes in eũ. Ille, inquit, arguet mũ-
Ioan. 16. dum de peccato. Sed quid prodest pœnitere de culpa &
non supplicare pro uenia? Necesse est ut etiã hoc spiritus
operet̃: dulcedine quadam spei replens animũ per quem
fiducialiter postules nihil hæsitans. Vis ne ostendam tibi
etiam hoc op⁹ esse spiritussancti? Utiq; dum abest ille: ta-
le aliquid in tuo spiritu non ueniens. Deniq; ipse est in
quo clamamus: abba pater: ipse qui postulat pro sanctis
gemitibus inenarrabilib⁹. Et hæc quidẽ in corde nostro.
Quid autem in corde patris? Sicut in nobis ĩterpellat ꝑ
nobis: ita in patre delicta donat cũ ipso patre. Aduocat⁹
noster ad patrẽ in cordib⁹ nr̃is: dñs noster in corde pr̃is.
Itaq;, qđ postulam⁹ idẽ ipse donat q donat ut postulem⁹:
& sicut nos erigit pia quadã fiducia: ita deum inclinat ad
nos magis pia mĩa sua. D Itaq; ut oĩno scias q̃a remis-
Ioã. 20. sionem pc̃torũ spũsſc̃tũs operat̃: audi qđ aliq̃n audierunt
aplĩ. Accipite spm̃sc̃tm̃: quorũ remiseritis pc̃tã remittun
tur eis. Et de malo quidẽ declinãdo sic. Porrò ad faciẽdũ
bonum quid in nobis spiritus bonus operatur? Profecto
monet, & mouet, & docet. Monet memoriam: rationẽ do
cet: mouet uoluntatem. In his enĩ tribus tota cõsistit aĩa.
Memoriæ suggerit bona ĩ cogitationib⁹ sanctis: atq; ita
ignauiam nostram torporemq; repellit. Propterea quo-
ties huiusmodi suggestionem boni senseris in corde tuo,
da honorem deo & age reuerentiã spirituisc̃tõ: cuius uox
sonat in auribus tuis. Ipse nanq; est q loquit̃ iustitiam. Et
Ioã. 14. in euangelio habes: quia ille suggeret uobis omnia quæ-
cũq; dixero uobis. Et aduerte quid præmiserit. Ille doce-
bit uos oĩa. Dixerã enim: q̃a docet rõnem. Multi siquidẽ
monent̃ ut bene faciant, sed minime sciunt qd agendum
sit nisi adsit denuo gr̃a spũssancti: & quam ĩspirat cogita-
tionem, doceat in op⁹ proferre, ne uacua in nobis sit gra
tia dei. Sed quid? Scienti bonum, & nõ facienti, pc̃m̃ est
illi gr̃a. Propterea non solum moneri & doceri: uerũetiã
moueri & affici ad bonum necesse est: ab eo utiq; spũ qui
adiuuat infirmitatẽ nostram: & ꝑ quẽ in cordibus nostris
diffunditur charitas: quæ est bona uoluntas. Itaq; cum sic
adueniens spũs totam possederit animam suggerẽdo: in-
struendo: afficiendo: loquens semper in cogitationibus
nr̃is: ut audiamus & nos quid loquat̃ in nobis dñs deus
rationẽ illuminãs: uoluntatẽ inflammãs nõ tibi uidetur
q̃a totã domũ impleuerint dispꝑtitæ linguæ tãquã ignis?
Nam in his tribus superius dictũ est animã consistere to-
tam. Sint autem dispartitæ linguæ ꝑpter multiplices co-
gitationes: sed earum multiplicitas, & uno lumine uerita
tis: & uno charitatis feruore sit tanquã ignis. Aut certè
domus impletio fini potius reseruetur: quando mensurã
bonã, & cõfertam, & coagitatam, & supereffluentẽ dabũt
in sinus nostros. Sed q̃n hæc erũt? Profectò cũ completi
fuerint dies pẽtecostes. Fœlices uos, qui iã intrastis qui-
quagesimã requiei, & iubileum annum. Fratres nostros
loquor quibus, iã dixit spiritus, ut requiescant à labori-
bus suis. Etenim hoc quoq; inter eius opera reperimus.
C Duo nanq; tempora celebramus fratres: quadragesi-
mæ unum: alterum quinquagesimæ. Illud ante passionẽ:
istud post resurrectionem: illud in compunctione cordis,
& lamẽtis pœnitentiæ: istud in deuotione spiritus, & al-
leluya solẽni. Prius quidem tẽpus ipsa est uita præsens:
posterius uerò quietẽ sanctorum significat: quæ est post
mortẽ. Cũ aũt uenerit illius quinquagesimæ finis in iu-
dicio scilicet & resurrectiõe: cõpletis diebus pẽtecostes:
aderit plenitudo spiritus, & totã replebit domum. Plena
siquidẽ erit oĩs terra maiestate eius, q̃n nõ solum anima,
sed & ipsum corpus spirituale resurget: si tamẽ iuxta apo
stoli monitũ, dum adhuc est animale, fuerit seminatum.

Eadem die pentecostes. Sermo. II.

HOdie dilectissimi cæli distillauerunt à fa
cie dei synai, à facie dei isrl̃: & pluuia uo-
lũtaria segregata est hæreditati xp̃i. Spi-
rit⁹ enĩ sc̃tũs ꝑcedẽs à pr̃e largiori mũere
in suæ maiestatis in aplos superuenit: & tri
buit eis carismatũ dona: post magnificẽ-
tiã enĩ resurgẽtis: post gloriã ascendentis: post residentis
sublimitatẽ: nõ restabat nisi ut expectatio iustorũ lætitia
adueniret: & cæli mũeribus cælestes hoĩes implerent̃. Vi
de aũt si nõ & sentẽtiarũ põdere: & uerborũ ordine hæc
oĩa Esaias lõgè ante prædixit. Erit (inq̃t) ĩ die illa germẽ Esai. 4.
dñi in magnificẽtia, & gloria: & fruct⁹ terræ sublimis: &
exultatio his qui saluati fuerint de israel. Germen dñi Ie-
sus xp̃s, solus de mũdissimo cõceptus semine: quia & si in
siĩitudine carnis peccati: nõ tñ ĩ carne peccati. Et si filius
carnis Adæ: nõ tñ filius preuaricationis Adæ: quia non
fuit natura filius iræ: sicut reliqui oẽs q in iniquitatibus
sunt cõcepti. Istud ergo germẽ qđ de uirga Iesse uirore
uirgineo pullulauit in magnificẽtia fuit cũ resurrexisset
à mortuis: q̃a tũc deus meus magnificatus es uehemẽter,
cõfessionẽ, & decorẽ induẽs: amictus lumine sicut uesti-
mẽto. Quãta aũt ascendẽtis gloria: cũ medius angelorũ,
& animarũ sanctarũ ad patrẽ deduceris: & triumphatrice
palma cælis inuectus: susceptũ hoĩem in ipsa diuinitatis
claudis idẽtitate? Quis cogitet (nedum loquatur) quàm
sit fructus terræ sublimis in concessu ad dexteram patris,
qđ utiq; cælestiũ oculos reuerberat naturarũ: quod an-
gelicus intuitus cõtremuit nõ attingit? Ueniat ergo ex-
ultatio dñe Iesu his q saluati sunt de isrl̃: aplis tuis quos
elegisti ante mundi constitutionẽ. Ueniat spũs tuus bo-
nus qui sordes abluat & infundat uirtutes: in spũ iudicij
& spiritu ardoris dei. Eya igitur fratres cogitem⁹ super
nos & in nos opa trinitatis ab initio mundi usq; ad finẽ:
& uideamus quàm solicita fuerit illa maiestas: cui ammi-
nistratio pariter & gubernatio seculorum incũbit: ne nos
ꝑderet in æternũ. Et potẽter quidẽ oĩa fecerat: & sapien-
ter oĩa gubernabat: & utrarũq; rerũ tã potẽtiæ quàm sa-
pientiæ signa manifestissima tenebantur in creatione, &
conseruatione machinæ mũdialis. Et bonitas quidem in
deo erat: & bonitas multa nimis: sed latebat in corde pa-
tris cumulata quandoq; sup genus filiorum Adam tpe
opportuno. Dicebat tamẽ dñs. Ego cogito cogitatiões Hiere.
pacis: ut mitteret nobis illũ qui est pax nostra: qui fecit 29.
utraq; unũ: ut iam daret pacẽ super pacẽ: pacem his qui
longè: & pacem his qui prope. Uerbũ igitur dei in subli-
mi cõstitutum, ut ad nos descẽderet propria benignitas

inuitauit, mia traxit: ueritas qua se promiserat uenturum compulit: puritas uteri uirginalis suscepit: salua uirginis integritate potētia eduxit, obediētia in omnibus deduxit: patientia armauit: charitas uerbis & maculis manifestauit. Prorsus ampliſsima mihi nūc materia & malorum meorū suppetit & bonorū dñi mei: ut cum cogitauerim uias meas: cōuertā pedes meos in testimōia sua. Illa enim bona ineffabilia sunt: quia (ut breui uerbo cuncta cōcludam) nihil melius inuenire potuit unde nos redimeret sapiētia dei: in oī sapiētia sua. Sed & mala circūdederant nos quorū non erat numerus: qa peccaui (iustus loquit) sup numerū arenæ maris. Et ꝓpter nomē tuū dñe ꝓpitiaberis pctō meo, multū est eñ. Missus est coluber tortuosus à diabolo ut uenenū ꝑ aures mulieris in ipsius mentē transfunderet: & sic refunderet in totius posteritatis originē. Missus est interim angelus Gabriel à deo ut uerbū patris ꝑ aure uirginis in uentre & mēte ipsius eructauit: ut cadē uia intraret, & antidotū qua uenenū intrauerat. Vere uidim⁹ gloriā eius gloriā quasi unigeniti à patre: qa totū paternū est qđ de corde patris Christus attulit nobis: ut nihil in filio dei nisi dulce: nisi paternū humani generis trepidatio suspicet. à plāta pedis usq; ad uerticē nō erat in nobis sanitas: errraueramus ab utero: in utero dānati antequā nati: qa de pctō & in pctō cōcepti. Christus ergo ibi primū medicinā apposuit: ubi primus uulneri patebat locus: & substantialiter utero uirginis illapsus de spiritu sancto conceptus est: ut cōceptionem nostrā mūdaret, quā spūs malus si nō fecerat tñ infecerat: ut nō esset etiā in utero uita ipsius ociosa: dum nouem mēsibus purgat uulnus antiquū: scrutans (ut dicit) usq; ad imum putredinem uirulentā ut sanitas sempiterna succederet. Et tunc iam operabatur salutem nostram in medio terræ in utero uidelicet uirginis Mariæ: quæ mirabili ꝓprietate terræ medium appellatur. Ad illam eñ sicut ad medium sicut ad arcam dei sicut ad rerū causam: sicut ad negociū seculorū respiciūt: & q in cælo habitāt & q in inferno: & q nos ꝑcesserūt: & nos q sumus, & qui sequent, & nati natorū, & qui nascentur ab illis. Illi q sunt in cælo ut resartiant: q in inferno ut eripiant: q ꝑcesserūt ut prophetæ fideles inueniant: q sequunt ut glorificentur: eò beatam te dicūt oēs gnationes genitrix dei: dña mūdi: regina cæli. Oēs inquā gnationes. Sunt eñ gnatiōes cæli & terræ. Pater spirituū ait apostolus: ex quo oīs paternitas in cælo & in terra noīatur. Ex hoc ergo beatā te dicent oēs gnationes: quæ oībus gnationibus uitam & gloriā genuisti. In te eñ angeli lætitiā: iusti gratiam: pctōres ueniā inuenerūt in eternū. Meritò in te respiciūt oculi totius creaturæ: q in te & ꝑ te & de te benigna man⁹ oīpotētis qđq; d creauerat recreauit. Placebit ne tibi dñe Iesu, ut donesmihi uitā tuā sicut dedisti cōceptionē: qa nō solū cōceptio mea imūda, sed mors puersa: uita piculosa: & post mortē restat mors grauior mors scđa. Nō solum (ait) cōceptionē meā, sed & uitā meā: & hoc ꝑ singulos ætatū gradus īfantiæ, pueritiæ, adolescētiæ: iuuētutis tibi donabo: adiicies mortē, resurrectionē, ascēsionē, & missionē spūsscti. Hoc aūt ideò ut cōceptio mea emūdet tuā uita mea instruat tuā: mors mea destruet tuā: resurrectio mea præcedat tuā: ascēsio mea præparet tuā: porrò spūs adiuuet infirmitatem tuā. Sic eñ planè uidebis, & uiam per quā ambules: & cautelā quà ambules: & ad quam ambules mansionem. In uita mea cognosces uitam tuam: ut sicut ego paupertatis & obediētiæ, humilitatis & patientiæ: charitatis & misericordiæ indeclinabiles semitas tenui: sic & tu eisdem uestigiis incedas, non declinās ad dexteram, neq; ad sinistram. In morte autem mea dabo tibi iustitiā meā dirumpens iugū captiuitatis tuæ: expugnās hostes qui sunt in uia, uel iuxta uiam: ut non apponant amplius nocere tibi. His autē cōpletis reuertar in domū meam unde exiui: & ouibus illis quæ in montibus remāserant: & quas propter te reliqueram ut nō te ducerē sed reportarē: reddā faciē meā. ¶ Et ne de absentia mea uel murmures uel contristeris mittā tibi spiritū paracletū: q tibi donet pignus salutis: robur uitæ: sciētiæ lumē. Pign⁹ salutis: ut ipse spūs reddat testimoniū spiritui tuo q filius dei sis: q certissima signa ꝑdestinatiōis tuæ cordi tuo imprimat & ostēdat: q donet lætitiā in corde tuo, & de rore cæli si nō cōtinue tamen sæpissime mentē tuā impinguet. Robur uitæ ut qđ ꝑ naturā tibi est impossibile: ꝑ gratiā eius nō solū possibile sed & facile fiat: ita ut in laboribus in uigiliis, in fame & siti & in oībus obseruātiis (q nisi farinula ista dulcorētur: prorsus mors in olla appareat) delectabiliter incedas sicut in oībus diuitiis. Sciētiæ lumē: ut cū oīa bñfeceris: te seruū inutilē putes: & quicquid boni in te inueneris, illi tribuas à quo omne bonum est sine quo nō parum aliqd sed nihil oīno potes incipere: ne per ficere dicā. Sic ergo spūs iste in trib⁹ istis te docebit oīa: sed oīa quæ ad tuam pertinēt salutē: quia ī ipsis est plena & absoluta perfectio. Hoc est qđ per ꝓphetam idem spūs dicit. Seminate uobis ad iustitiā: ubi pignus salutis ostenditur: metite spem uitæ ubi uitale robur accipitur: illuminate uobis lumen sciētiæ: quod uerbis propriis subinfertur. Vnde & spiritus iste sup apostolos in igne apparuit, propter lumē pariter & ardorem. Quos enim repleuerit, & spiritu feruere & in ueritate cognoscere facit: quia sola misericordia est quæ eos & præuenit & ꝑducit. Multū sibi de hac misericordia undiq; contraxerat puer domini, cū diceret. Misericordia eius præueniet me. Et misericordia tua añ oculos meos est: & misericordia tua subsequetur me omnibus diebus uitæ meæ: & qui me coronat in misericordia & miserationibus: & deus meus misericordia mea. Quàm dulciter dñe Iesu cū hominib⁹ cōuersat⁹ es: quàm abūdāter multa & magna bona hoībus largitus es: quàm fortiter tā indigna quā aspera ꝑ hoībus passus es: ita ut liceat suggere mel de petra: oleūq; de saxo durissimo. Duro ad uerba: duriore ad uerbera: durissimo ad crucis horrenda: qa in oībus his sicut agnus coram tondēte se obmutuit: & nō aperuit os suū. Vides igit quàm uerū dixerit ille q dixit: dñs solicitus est mei. Pater ut seruū redimat, filio non parcit: filius seipsum libentissimè tradit: spm̄ sanctum uterq; mittit: & ipse spūs postulat pro nobis gemitibus inenarrabilib⁹. O duri & indurati & obdurati filii Adam, quos nō emollit tāta benignitas: tāta flāma tam ingens ardor amoris: tam uehemens amator: qui pro uilibus sarcinulis tā preciosas merces expendit. Nō eñ corruptibilibus auro uel argēto redemit nos: sed precioso sanguine suo quē effudit abunde: qa largiter undæ sanguinis de corpe Iesu ꝑ qnq; partes emanauerūt. Quid ultra debuit facere & non fecit? Illuminauit cæcos, reduxit erroneos: recōciliauit reos: iustificauit impios: triginta & tribus annis sup terrā uisus, cū hoībus conuersatus: pro hoībus mortuus: q de cherubin & seraphin & oībus angelicis uirtutib⁹ dixit & facta sunt: cui subest cū uoluerit oīa posse. Quid ergo à te qrit qui tāta solicitudine te q̄siuit: nisi te solicitū ābulare cū deo tuo? Hāc solicitudinē nō facit nisi spūsſctūs q scrutat ꝓfunda pectorū nr̄orū: discretor cogitationū & intētionū cordis: q nec minimā paleam intra cordis qđ possidet habitaculū patitur residere: sed statim igne subtilissime circunspectionis exurit spūs dulcis & suauis q nostrā uolūtatē flectat: imo erigat & dirigat magis ad suam: ut eam & ueraciter intelligere, & feruenter diligere: efficaciter implere possimus.

Sapienter nos redemit sapia.

2. Paralipom. 36

Psal. 24

Y so Dios de la misma traza que el Demonio para la reparacion del gen.° humano.

Maria medium terræ dicitur.

Ephe. 3.

Osee. 10

Psal. 58

Psal. 23

Psal. 22

Psal. 102

Psal. 39

Nota.

Item in eadem solennitate. Sermo. III.

QVàm libēter uobis cōicem si quid mihi supna dignatione sensero inspiratū: nouit spūs ipse: cuius hodie solennitatem, & solennitatē præcipuam celebramus: utinā deuotiōe pcipua. Ipse est eñ dilectissimi q uos sedere facit nō solū ī ciuitate: sed & in domo una, ut sedeat sup sedētes: ut requiescat sup humiles & trementes ad sermones suos. Ipse est qui uirgini obūbrauit: aplos roborauit: ut & uirgineo corpori temperaret deitatis accessum: & aplos indueret uirtute ex alto, feruentissima. s. charitate. Hanc nimirum apostolicus ille chorus

ille chorus loricā ſeſe induit ſicut gigas ad faciēdā uindi
ctā in nationibus:increpationes in pplis:ad alligādos re-
ges eorū in cōpedib⁹: & nobiles eorū in manicis ferreis.
Quia em̄ in domū fortis,ligare eū & uaſa eius diripere ni
tebanť,op⁹ erat fortitudine ampliori. Alioqn quā multū
erat ad ipſos ut de morte triūpharēt: & ne ipę qdē portæ
inferi p̄ualerent aduerſus eos:ſi nō urgeret in eis q̄ in eis
uinceret dilectio fortis ut mors:dura ſicut infernus æmu
latio? Hūc ſibi zelū imbiberāt cū uino ebrĳ putarenť. Et
uerè ebrĳ uino:ſed nō eo quo ab icredulis ebrĳ credebā
tur. Planè iquā ebrĳ ſed uino nouo qđ ueteres q̄dē utres
nec mererenť accipe:nec cōtinere ualerēt. Hoc em̄ uinū
uera illa uitis ſuderat de excelſo:uinū lætificās cor:nō ſta
tū mētis euertēs:uinū germinās uirgines: nō apoſtatare
faciēs etiā ſapiētes. Nouū uinū ſed habitātibus ſup terrā.
Nam in cœlis quidē olim copioſiſſime redundabat nō in
utrib⁹ nec in teſteis uaſis ſed in cella uinaria:in ſpirituali-
bus apothecis. Fluebat p uicos & plateas oēs illius ciui-
tatis uinū in quo lætitia cordis,nō carnis luxuria eſt: nā
terrigenæ & filĳ hoīm uinū eiuſmodi nō habebāt. Sic igi
tur cælū qdē uino ,pprio fruebať qđ terra interim neſcie-
bat:ſed ne ipſa quidē terra penit⁹ inops carne xp̄i gloria-
bať:cui⁹ p̄ſentiā nihilominus cælū ſitiebat. Quidni fide-
liſſimū fieret gratiſſimū cōmerciū inter cælū & terrā:iter
āgelos & ap̄los ut exhibereť illis caro xp̄i:iſtis uinū cælī:
eſſetq̧ in terra ſp̄us:caro in cælis: ac deinceps oīa oībus
Ioan. 16. cōia in æternū. Niſi,inqt,ego abiero paraclet⁹ nō ueniet
ad uos. Hoc eſt dicere. Si nō dederitis qđ amatis:non ha-
bebitis qđ deſideratis. Expedit ergo uobis ut ego uadā:
uos quoq̧ de terra ad cælū:de carne ad ſp̄m trāſfatur⁹:fi-
lius em̄ ſp̄us:pr̄ ſp̄us:ſp̄us ſc̄tus ſp̄us eſt. Deniq̧ ſp̄us ante
faciē nr̄am Chriſt⁹ dn̄s:ſed & pr̄ qa ſp̄us eſt tales q̄rit ado
ratores q adorēt eū in ſp̄ū & ueritate. Sp̄us tñ ſc̄tus quaſi
ſpecial'r ſp̄us dicif: ꝙ ab utroq̧ ,pcedat firmiſſimū & idiſ
ſolubile uinculū trinitatis:tanquā ,pprie ſc̄tus ꝙ ſit donū
Rom. 11. p̄ris & filĳ:oēm ſc̄tificās creaturā:quāuis pr̄ quoq̧ & ſp̄us
& ſc̄tus:itemq̧ & filius & ſp̄us & ſc̄tus ſit. Ex quo oīa,per
quē oīa,in quo oīa,ait ap̄ls. Tria in magno huius mundi
ope cogitare debem⁹:uidelicet quid ſit:quō ſit:ad qđ ſit
conſtitutus. Et in eſſe qdē reū ineſtimabilis potētia con-
mendať ꝙ tam multa, tam magna, tam multipliciter tam
magnificè ſunt creata. Sanè i modo ipſo ſapiētia ſingula
ris elucet:quòd hæc quidem ſurſum: hæc uerò deorſum:
hæc in medio ordinatiſſimè ſint locata. Si uerò ad qđ fa-
ctus ſit mediteris:occurrit tā utilis benignitas:tam beni
gna utilitas:q̄ etiā ingratiſſimos quoſq̧ multitudine &
magnitudie b̄n̄ficiorū poſſit obruere. Potētiſſime ſiqdē
ex nihilo omnia,ſapiētiſſime pulchra,benigniſſime utilia
ſunt creata. Veruntñ & fuiſſe nouim⁹ ab initio & adhuc
multos eſſe uidemus in filĳs hoīm:q in bonis inferiorib⁹
ſenſibilis mundi huius,tota ſenſualitate depreſſi:totos ſe
dederunt his quæ facta ſunt,quonā mō uel ad quid facta
ſint negligentes. Quid iſtos,niſi carnales dicamus? Pau-
ciſſimos eſſe iam arbitror: legimus tñ nōnullos quādoq̧
fuiſſe: qbus ſummum ſtudium fuit atq̧ unica ſolicitudo
modū & ordinē iueſtigare factorum:adeò ut pleriq̧ non
mō utilitatē rerū p̄quirere diſſimulauerit:ſed & ipſas ma-
gnanimiter ſpreuerint: cibo paruiſſimo uiliſſimoq̧ con-
tēti. Ipſi qdē ſeſe philoſophos uocāt:ſed à nobis curioſi
& uani rectius appellanť. Vtriſq̧ igiť ſucceſſerūt uiri pru
detiores:qui nimirum & quæ facta ſunt & quomodo ſc̄tā
ſunt tranſilientes: intenderunt aciē mētis:ut ad qđ facta
ſunt uideret. Nec latuit eos:qm̄ oīa propter ſemetipſum
fecit deus:oīa propter ſuos. Aliter tamen ,pter ſe, aliter
,pter ſuos:in eo q̄ppe qđ dicif oīa ,pter ſe,p̄ueniens cō
mēdať origo:in eo aūt qđ dicif oīa ,pter ſuos:magis ex-
primiť fruct⁹ſeq̄uēs. Oīa fecit ,pter ſemetipſum,gratui-
ta uidelicet bōitate:oīa ,pter electos ſuos:p eorū.ſ.utili
tate,ut illa qdē efficiēs cauſa ſit:hæc finis. Hi ſunt ſp̄uales
uiri ſic utētes hoc mūdo tāquā nō utētes:ſed in ſimplici-
tate cordis ſui q̄rētes deū:ne illud qdem magnope uęſti-

gātes quonā mō mūdialis hæc machina uolueref: primi
uoluptate:ſecundi uanitate:tertĳ ueritate impleti. Gau-
deo uos eſſe de hac ſchola:de ſchola uidelicet ſpirit⁹: ubi
bonitatē,& diſciplinā,& ſciētiam diſcatis: & dicatis cū
ſc̄tō. Sup oēs docētes me intellexi. Quare inquā? Nūqd Pſal. 118.
qa purpura & byſſo me indui:& qa lautiorib⁹ ep̄lis abū-
dauī? Nūqd qa Platonis argutias, Ariſtotelis uerſutias
intellexi:aut ut intelligerē laboraui? Abſit inquā:ſed qa
teſtimōia tua exqſiui. Fœlix q in hoc ſc̄tiſp̄us thalamo cō
morať:ut poſſit intelligere triplicē illū ſp̄m:de quo idem
ipſe puer dn̄i ſup ſeniores intelligēs clamabat & decāta-
bat. Ne ,pĳcias me à facie tua:& ſp̄m ſc̄tm̄ tuū ne auferas Pſal. 50.
à me. Cor mūdū crea in me deus:& ſp̄m rectū innoua in
uiſceribus meis. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui: & ſp̄ū
principali cōfirma me. Sp̄m ſc̄tm̄ intellige ,pprio noīe de-
ſignatū. Rogat ergo ne ,pĳciať à facie eius tanquā aliqd
immūdū:qa ſp̄us iſte odit ſordes:nec habitare poterit in
corpe ſubdito pc̄tis. Cui em̄ ,ppriū eſt pc̄tā repellere: ipſi
& ,ppriū eſt pc̄tā odiſſe:nec in uno domicilio pariter mo-
rabunť tāta mūditia,& imūditia tāta. Recepto ergo ſc̄tō
ſp̄ū p ſc̄timoniā:ſine qua nemo uidebit deū: audet qs fa-
ciē ei⁹ apparare tāquā lotus & mūdus:utpote q cōtineat
ſe ab oī malo:& q actiōes etſi nō cogitatiōes frenauerit.
Sed qa puerſæ & immūdæ cogitatiōes ſeparāt à deo: orā
dum eſt ut cor mundum creetur in nobis:qđ utiq̧ fiet ſi
ſp̄us rectus fuerit in nr̄is uiſcerib⁹ inouatus. Sp̄m rectū
(qđ ait) filio pōt nō incōueniēter aptari:q nos ueterem
hoīem exuēs nouū induit:q nos renouauit in ſp̄ū mētis
nr̄æ tāquā in uiſcerib⁹ nr̄is:ut cogitem⁹ quæ ſunt:ut am
bulem⁹ in nouitate ſp̄us,& nō in literæ uetuſtate. Forma
em̄ rectitudinis de cælis attulit,reliquit in terris:imiſcēs
ſanè & mittēs dulcedinē rectitudini i oībus opibus ſuis:
ſicut de eo idē ipſe p̄dixerat. Dulcis & rectus dn̄s:,ppter Pſal. 24
hoc legē dabit delinquētib⁹ in uia. Caſtigato ergo cor-
pore p ſanctitudinē operū:mūdato corde uel potius in-
nouato p rectitudinē cogitationū reddiť lætitia ſaluta-
ris:ut iā lumine uultus dei ambules:& in noīe eius exul-
tes tota die. Quid igitur reſtat:niſi ut ſp̄ū principali cō-
firmeris? Patrē intellige ſpiritū principalē: nō ꝙ maior:
ſed ꝙ ſolus à nullo:cū ab eo ſit fili⁹:ſp̄us ſc̄tus ab utroq̧.
In quo aūt cōformatio hæc niſi in charitate? Aut quod
donū aliud tam dignū patre:quod munus aliud tam pa-
ternū? Quis nos (ait ap̄ls) ſeparabit à charitate Chriſti? Rom. 8.
Tribulatio,an anguſtia,an fames,an nuditas,an pericu-
lū,an gladius? Certi ſitis:quia neq̧ mors,neq̧ uita,neq̧
cætera alia quæ apoſtol⁹ tā multipliciter quàm audacter
enumerat,poterunt nos ſeparare à charitate dei: quæ eſt
in xp̄o ieſu. Nunqd nō hoc cōfirmationē ab oī huius ſen
tētiæ parte demōſtrat? Scis uas tuū poſſidere in ſanctifi-
catione & honore,& nō in paſſione deſiderĳ:ſp̄m ſanctū
accepiſti tibi. Vis ut quæcūq̧ tibi uis ab hoībus fieri tu
quoq̧ facias illis:& qđ tibi fieri nō uis alĳ ne feceris:ſpi-
ritū rectū ad opus ,pximi ſuſcepiſti. Hæc eſt em̄ rectitu-
do quā lex utraq̧ cōmēdat:& quæ naturæ indita eſt: &
quæ tradita p ſcripturā. Iā ſi in utroq̧ bono & i his quæ
ad utrūq̧ ptinēt firmiter pſeueras: principalē ſp̄m (quē
ſolū deus approbat) recepiſti. Alioquin quæ modo ſunt
modo non ſunt:is qui uerè eſt,nō acceptat: nec in cadu-
cis iſtis,ſibi poteſt æternitas cōplacere. Itaq̧ ſi deſideras
ut in te deus eligat partē ſibi:eſto ſolicitus ſicut tibi ſpi-
ritū ſanctum,ſicut proximo ſpiritum rectum:ſic ei quoq̧
tanquā uero principi,& patri ſpirituum ſp̄m pricipalem
exhibere. Verè multiplex ſpiritus qui tam multipliciter
filĳs hominum inſpiratur:ut non ſit qui ſe abſcōdat à ca-
lore eius. Siquidē cōceditur:eis ad uſum: ad miraculum:
ad ſalutem,ad auxilium,ad ſolaciū,ad feruorē. Ad uſum
quidem uitæ,bonis & malis, dignis ſimiliter & indignis
communia bona abundantiſſime tribuens: ita ut uidea-
tur hic diſcretionis limitem non tenere. Ingratus; qui in
his quoq̧ beneficium ſp̄us nō agnoſcit. Ad miraculū:in
ſignis & ,pdigĳs:in uarĳs uirtutibus quas p quorūlibet

manus operetur:ipſe eſt antiqua miracula ſuſcitās: ut ex
præſentibus fidem aſtruat præteritorũ. Sed quia nõnul-
lis hanc quoq; gratiã ſine ꝓpria utilitate largitur: tertio
infunditur ad ſalutẽ:cũ in toto corde noſtro reuertimur
ad dñm deũ noſtrũ. Porrò ad auxiliũ datur cum in omni
colluctatione adiuuat infirmitatẽ noſtram. Nam cũ teſti-
moniũ perhibet ſpiritui noſtro ꝙ filij dei ſumus:ea inſpi-
ratio eſt ad conſolationem. Datur etiã ad feruorem,cũ in
cordibus perfectorũ uehemẽtius ſpirãs ualidũ ignẽ cha-
ritatis accẽdit:ut nõ ſolũ in ſpe filiorũ dei,ſed ẽt in tribu
lationibus glorient̃,cõtumeliã gloriã reputãtes:oppro-
briũ,gaudiũ: deſpectionẽ, exaltationẽ. Omnibus nobis
(ni fallor) datus eſt ſpũs ad ſalutẽ:ad feruorẽ nõ ita. Pau-
ci eñ ſunt q hoc ſpũ repleant̃: pauci qui ſtudeãt æmula-
ri. Cõtenti ſumus anguſtijs noſtris:nec reſpirare in liber-
tatẽ illã:non ſaltẽ ad eã ſpirare conamur. Oremus fratres
ut compleantur in nobis dies pentecoſtes:dies remiſſio-
nis:dies exultatiõis:dies ueriſſimi iubilei:& ĩueniat nos
ſemp ſpũs ſctũs oẽs ꝓpter pœnitẽtiã corporalẽ pariter ꝓ
pter cordiũ unitatẽ: in eodẽ loco ꝑ ꝓmiſſam ſtabilitatẽ:
ad laudẽ & gloriã ſponſi eccleſiæ Ieſu chriſti dñi noſtri:
qui eſt omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

In natiuitate ſancti Ioannis baptiſtæ:de lucer- na ardente & lucente. Sermo.

SIt procul ab his cõuẽtibus frẽs increpatio illa
ꝓphetæ iudaica reprobãtis cõuenticula,& di-
cẽtis. Iniqui ſunt cœtus ueſtri. Hi nimirũ cœ-
Esaiæ.1. tus non iniqui,ſed planè ſctĩ:ſed religioſi: ſed
pleni grã:digni bñdictione. Cõuenitis ſiquidẽ ad audi-
endũ deũ cõuenitis ad laudandũ:ad orandum:ad adorã-
dum. Sacer eſt conuentus uterq;:placens deo,angelis fa-
miliaris. State ergo in reuerẽtia fratres:ſtate in ſolicitu-
dine & deuotione mentis:maximeq; in loco orõnis:& in
hac ſchola Chriſti,& auditorio ſpirituali. Nolite cõſide-
rare dilectiſſimi,quæ uident̃ & tẽporalia ſunt: ſed magis
quæ non uidentur æterna. Scd'm fidem non ſcd'm faciem
iudicate. Terribiliter ſiquidẽ metuẽdus eſt locus uterq;:
nec maior eſſe credendus eſt numerus hominũ quàm an-
gelorum. Patet utrobiq; ſine dubio porta cæli:ſcala illa
erecta eſt:aſcẽdũt & deſcendunt angeli ſuper filium ho-
minis. Gigas nanq; eſt iſte filius hominis:cælum ei ſedes
eſt:terra ſcabellum pedũ eius. Et eleuata eſt magnificẽ-
tia eius ſuper cælos:manet tamen nobiſcum uſq; ad ſecu-
li conſummationẽ. Aſcendit itaq; & deſcẽdunt ad deum
angeli ſancti:qa caput & corpus unus eſt xp̃s. Nec tamen
ubi caput, ſed ubicũq; fuerit corpus ibi cõgregabuntur
& aquilæ:licet non poſſit caput à corpe ſeparari. Deniq;
Mat.18. & ipſe ait. Vbi duo uel tres congregati fuerint in nomi-
ne meo:in medio eorũ ſum. Sed fortè quis dicat. Vbi eſt
mõ xp̃s? Oſtẽde nobis Chriſtũ & ſufficit nobis. Quid
curioſos circũducitis oclos? Nũ ad uidẽdũ & nõ magis
Esai.50. ad audiẽdũ cõuenitis? Dñs deus aperuit mihi aurẽ,ait ꝓ-
pheta. Aurẽ meã aperuit ut audiã qd loquat̃: nõ oculum
(ut uideã uultũ eius) illumiauit. Aut certè ſuã mihi ape-
ruit aurẽ,nõ faciẽ reuelauit. Poſt parietẽ ſtat:audit,& au-
2.Co.12 dit̃:ſed necdũ apparet. Audit orãtes:erudit audiẽtes: An
experimentũ eius quæritis q in me loquit̃ Xp̃s. Ego, in-
qt,q loquor iuſtitiã. Quidni loquat̃ ore:qđ ipſe plaſma-
uit? Quidni ſuo utat̃ ut libet artifex inſtrumẽto? Nõ tñ
aures eorũ,ſed & labia mea aperi dñe:ego eñ labia mei
non ꝓhibebo dñe tu ſciſti. Bene eñ oĩa facis: & ſurdos
facis audire:& mutos loq. Audite ergo fratres qd de Io-
Ioan.5. anne loquat̃:cuius ſolẽnis hodie natiuitas celebrat̃. Ipſe,
inqt,erat lucerna ardẽs & lucens. Magnum teſtimonium
fratres mei. Magn⁹ eñ eſt cui ꝑhibet̃:ſed maior eſt ipſe q
perhibet. Ille,inquit erat lucerna ardẽs & lucẽs. Eſt enim
tñ lucere uanũ:tantũ ardere parũ:ardere & lucere perfe-
Eccl'.24 ctũ. Audi qd dicat ſcriptura. Sapiẽs permanet ut ſol:ſtul-
tus autẽ ut luna mutat̃. Quia enim ſplendet luna ſine fer-
uore:modo plena:modo exigua:modo nulla uidet̃. Mu-
tuatum ſiquidem lumen nunquã in eodẽ permanet ſtatu
ſed creſcit,deficit,extenuat̃, anihilat̃:& penitus nõ cõpa
ret. Sic ſic qui cõtientias ſuas in alienis labijs poſuerunt:
modo magni:modo parui ſunt:modo nulli: ſecundum ꝙ
adulantium linguis uel uituperare placuerit uel laudare.
At uerò ſolis ſplendor igneus eſt: & cum feruet acrius:
etiam oculis lucidior exhibetur. Sic ſapiẽtis ardor inter-
nus,foris lucet:& ſi nõ ei datur utrũq; curat ſemper arde
re magis:ut pater ſuus qui uidet in abſcõſo reddat ei. Væ
uobis fratres ſi lux erimus tantum. Nam lucemus quidẽ
& magnificamur ab hominibus: ſed mihi pro minimo eſt
ut ab humano iudicer die. Qui enim iudicat me:domin⁹ Luc.12.
eſt: q feruorẽ ab oĩbus exigit:ſplẽdorẽ uerò nõ ita. Ignẽ,
inquit,ueni mittere in terram:& qd uolo niſi ut accenda-
tur? Hoc nẽpe cõmune mãdatũ:hoc eſt qđ exigit̃ ab uni-
uerſis:nec ulla ſi deeſſe cõtigerit admittit̃ excuſatio. Cæ-
terũ ſingl'ariter apoſtolis & apoſtolicis uiris dicit̃: luceat
lux ur̃a corã hoĩbus:nimirũ tãquã accẽſis & uehementer
accenſis:& qbus nõ timeat̃ à flatu quolibet aut impulſio
ne uẽtorũ. Dictũ eſt & Ioãni:ſed illi in aure audiunt: Io-
annes in ſpũ tanquã angelus erudit̃. Nimirũ tãto propin
quior deo,quanto uox uerbo uicina: cui nulla uoce alia
media qđ fortis ſonet oporteat intimari B Neq; eñ Io
annẽ p̃dicatio ſed inſpiratio docuit:quẽ repleuit ſpũs in
utero matris ſuæ. Vere ardẽs & uehemẽter accẽſus quẽ ſic
p̃occupauit flãma cæleſtis:ut iam xp̃i ſentiret aduentũ,q
necdũ ſentire poterat uel ſe ip̃m. Nimirũ nou⁹ ille ignis
q recẽs illapſus è cælo ꝑ os Gabrielis in aurem intrauerat
uirginis:& ꝑ mr̃is aurẽ introiuit ad paruulũ:ut ab ea ho-
ra ſuas electionis ſuæ ſpirit⁹ ſanctus impleret & lucernam
xp̃o dño pararet. Fuit ergo iam tunc ardens lucerna:ſed
interim adhuc ſub modio donec ſuꝑ candelabrũ poneret̃
& luceret oĩbus q erant in domo dñi. Illo eñ in tempore
ſolũ adhuc potuit illuminare modium ſuum: ſoli interim
lucere matri magnum ei pietatis ſacramentum reuelans
ipſo motu nouæ exultationis. Vnde mihi hoc, inquit, ut Lucæ.1.
ueniat mater dñi mei ad me? Quis eñ tibi indicauit ma-
trem dñi mulier ſancta? Vnde me noſti? Vt facta eſt,inqt, Vbi ſu
uox ſalutatiõis tuæ in auribus meis:exultauit in gaudio pra.
infans in utero meo. Illuminauit ergo iam tunc modium
ſuum ſub quo latebat:ſed quem non latebat ardens lucer
na ſub modio:totũ paulopoſt mundum nouis illuſtratu-
ra fulgoribus. C Ille erat,inqt,lucerna ardẽs & lucens.
Non ait lucens & ardens:quia Ioannes ex feruore ſplen- Ioan.3.
dor:nõ feruor prodijt ex ſplendore. Sunt enim qui nõ eo
lucent:quia feruent.ſed magis feruent ut luceant. At iſti
planè non feruent charitatis ſpiritu ſed ſtudio uanitatis.
Vultis noſſe quemadmodum arſit Ioannes & luxit? Ego
utrunq; in eo triplicẽ poſſe arbitror inueniri:& ardorem
ſcilicet & ſplendorem. Ardens eñ erat in ſeipſo uehemen
ti auſteritate conuerſationis erga Chriſtum intimo quo-
dam & pleno feruore deuotionis: erga peccantes proxi-
mos conſtantia liberæ increpationis. Luxit nihilominus
(ut paucis dixerim) exemplo, digito, uerbo: & ſeipſum
oſtendẽs ad imitationẽ: & luminare maius quod latebat
ad peccatorũ remiſſionẽ:& ipſas quoq; tenebras noſtras Pſal.19.
illuminãs ſicut ſcriptum eſt. Quoniam tu illuminas lucer
nam meã dñe deus meus illumina tenebras meas:utiq; ad
correptionem. Conſidera igitur hoiem angelico promiſ-
ſum oraculo:conceptũ miraculo: ſanctificatum in utero:
& nouum in nouo homine pœnitentiæ mirare feruorem.
Victum & ueſtitum,ait apl's, habẽtes his contenti ſimus. 1.Thi.6.
Apoſtolica perfectio iſta eſt:ſed Ioannes etiam hæc cõtẽ-
pſit. Deniq; audi dñm in euangelio. Venit,inquit,Ioan- Matt.11.
nes nõ manducans nec bibens: planè nec ueſtiens. Sicut
eñ nõ eſt locuſta cibus niſi aliquorũ fortè irrationabiliũ
animaliũ:ſic nec plus cameli humanum eſt indumentum.
Quid tu pilos tuos camele depoſuiſti? Vtinam gibbum
magis depoſuiſſes. Quid uos irrationabiles feræ & repti-
lia deſerti: cibos exquiritis delicatos? Ioannes ſanctus
homo miſſus à deo imo angelus dei ſicut ait pater. Ecce
mitto angelum meum ante te. Hic ergo Ioannes quo Lucæ.7.
nullus

nullus maior ĩ natis mulierũ innocẽtissimũ illud corpus
sic castigat sic extenuat: sic affligit: uos ĩdui festinatis bys
so & purpura & splendide epulari? Heu hic est præsentis
totus honor dici hæc baptistæ reuerentia tota: hæc nati-
uitatis eius ꝓphetata quondã lætitia est. Cuiꝰ enĩ memo-
riã agitis ô nimis delicati cultores: cuius celebratis nata-
lem? Nónne illius qui in eremo fuit hirsutus ueste, confe
ctus ĩedia? Quid existis in deserto uidere filij Babylonis
arundinẽ uento agitatã? Quid igit? Hoĩem mollibus ue
stitũ? Nutritũ mollibus? In his nẽpe tota uersat̃ hæc nr̃a
celebritas: in popularis fauoris aura sectãda: in gloria ue-
stiũ & uoluptate ciborũ. Sed q̃d hæc ad Ioãnẽ? Neq; enĩ
Lucæ, 1. Ioannes fecit sic: aut talibus unquã potuit delectari. Mul
ti (inquit angelus) in natiuitate eius gaudebũt. Verũ id
qdẽ multi in natiuitate eiꝰ gaudẽt: & paganis ipsis ut au-
dimꝰ læta est & solẽnis. Illi celebrant qđ ignorãt: sed nõ
ita debuerant christiani. Nũc uerò & ipsi in hac beati Io-
annis baptistæ natiuitate gaudẽt: sed utinã de natiuitate:
nõ de uanitate. Quid est enĩ nisi uanitas uanitatum q̃cqd
sub sole est: aut qd amplius habet homo de uniuerso labo
Esa, 40. re suo quo laborat? Fratres sub sole est quicq̃d oculis cer
nit̃: quicq̃d huic corporeæ luci subiacere uidet̃. Quid ue-
rò illud nisi uapor ad modicum parẽs? Quid illud nisi fœ
num & flos fœni? Omnis caro fœnũ ait dñs: & oĩs gloria
eiꝰ quasi flos fœni. Fœnũ aruit & flos decidit: uerbũ au-
tem domini manet in æternum. In hoc uerbo laboremus
fratres: in quo & uiuere & gaudere possimus in æternũ.
Operemur nõ cibũ q perit: sed q ꝑmanet in uitã æternã.
Lucæ, 4. Quis ille? Non in solo pane uiuit homo: sed in oĩ uerbo
quod procedit de ore dei. Seminemus in hoc uerbo cha
rissimi: seminemus ĩ spiritu: qm̃ q in carne seminãt: solam
habent metere corruptionem. Gaudeamus intus & non
sub sole: sed iuxta apostolum tanquã tristes ꝓpter humili
tatẽ & grauitatẽ: semper autẽ gaudentes ꝓpter internam
cõsolationem. Gaudeamus dilectissimi in natali beati Io-
annis: & gaudeamus de ipsa natiuitate. Copiosa quidem
nobis in eiꝰ recordatiõe causa: multiplex est materia gau
diorũ. Ille erat lucerna ardens & lucẽs: & iudæi uoluerũt
exultare in luce eius: ipse uerò potiꝰ gaudebat in feruore
deuotionis: gaudebat ad uocem sponsi tanquam amicus
sponsi. Nobis in utroq; gaudendũ est: in altero q̃dẽ ei no
bis in altero cõgaudẽdũ. Ardebat enĩ sibi: nobis aũt luce
bat. Gaudeamus in feruore eiꝰ ad imitationẽ: gaudeamus
in lumine, nõ tñ ibi manẽtes: sed ut in lumine eiꝰ uideamꝰ
lumen. Lumẽ utiq; uerũ qđ nõ est ipse: sed cui testimoniũ
Marc, 11. perhibet ipse. Venit Ioãnes, ait dñs, nec mãducãs nec bi-
bẽs. Incẽtiuũ feruoris id mihi est: & materia humilitatis.
Quis enĩ in nobis est fratres: q Ioãnis pœnitẽtiã intuẽs:
suã nõ dico magnificare: sed alicuius saltẽ momẽti reputa
re præsumat? Quis audeat murmurare in laboribus suis:
& dicere: satis est quod patior nedum nimis? Quæ enĩ ho
micidia: quæ sacrilegia aut flagitia sic puniebat Ioannes
in seipso? Accẽdamur ad pœnitentiam fratres: interroge
mus cõsciẽtias nostras: & animemur ad ultionem exigen
dam de nobis: ut horrendum possimus euadere iudicium
dei uiuẽtis. Quicqd uerò minus est feruoris hũilitas sup-
pleat puræ cõfessiõis. Fidelis est deꝰ si cõfiteamur iniqui-
tates nr̃as: si miserias nr̃as exponamꝰ: si nõ excusemus in-
firmitates nostras: dimittet nobis p̃ctã nr̃a. Ex hoc sanè &
erga proximorum delicta feruorem intuere Ioannis. Hic
nempe dignꝰ est rõni cõsentaneꝰ ordo: ut incipiẽdũ tibi
Psal. 18. memineris à teipso. Ab occultis, inquit, meis munda me:
Lucæ, 3. & ab alienis parce seruo tuo. Genimina uiperarum, ait Io
annes, quis ostendit uobis fugere à uentura ira? De quã-
to mẽtis feruore procedere putas scintillas istas: imo car-
bones desolatorios? Sic neq; pharisæis parcens. Nolite,
Vbi su- inquit, dicere quia patrem habemus Abraam: potens est
pra. enim deus de lapidibus istis suscitare filios Abrææ. Sed
minus hoc uideatur: si uel ipsum ueretur potẽtis uultum:
& non tota libertate spiritus arguit peccãtem regem cru
delem atq; superbum: sacra quadam uehementia ad hoc
ipsum ꝓdiẽs de deserto: si uel blãditijs eius uel ipso mor-
tis terrore mouet̃. Metuebat, inq̃t, Herodes Ioãnẽ: & au-
dito eo multa faciebat: & libẽter eũ audiebat. At ille ni-
hil ob hoc parcẽs: nõ licet, ait, tibi habere eã. Ligatꝰ quo-
q; & in carcere trusus, nihilominꝰ stetit in ueritate: & oc-
cubuit ꝓ ueritate fœliciter. Ferueat etiã in nobis zelus
iste charissimi. Ferueat amor iustitiæ, odiũ iniq̃tatis. Ne-
mo fratris uitia palpet: peccata dissimulet nemo. Nemo
dicat: núnq̃d custos fratris mei sum ego? Nemo qđ in se
est æquanimit̃ ferat: uiderit ordinẽ deperire: minui disci-
plinã. Est enĩ cõsentire silere cũ arguere possis: & scimus
q̃a similis pœna faciẽtes maneat & cõsentiẽtes. Iam uerò
sup humili & omnino feruẽtissima deuotiõe Ioãnis erga
dñm qd loquemur? Inde enĩ exultauit in utero: inde ex-
pauit in Iordane baptizaturus eũ: inde nõ mõ xp̃m q pu-
tabat̃: sed uel ip̃am corrigiã calciamẽti eiꝰ soluere dignũ
se esse negabat: inde gaudebat amicꝰ spõsi ad uocẽ spõsi:
inde gr̃am se accepisse ꝓ gr̃a fatebat̃: illũ aũt nõ ad mẽsu-
rã habere spm̃: sed plenitudinẽ de qua oẽs acciperẽt cla- Psal, 16.
mitabat. Nónne deo subiecta eris aĩa mea? Alioquin nõ
ero lucerna ardẽs: nisi toto corde, tota mẽte, & ex oĩbus
uiribus meis diligam dñm deũ meũ. Sola enĩ est charitas
quæ accẽdit ad salutẽ: sola quã ĩfundit & inflãmat. spũs:
quẽ extinguere ꝓhibemur. Habes quẽadmodũ Ioãnes
arserit: & in hoc ip̃o quẽadmodũ luxerit indicatũ, est si
aduertisti. Neq; enĩ ardorẽ eiꝰ nosse poteras nisi luxisset.
Luxit ergo ut supra memini exẽplo, digito, ṽbo, ope se-
ip̃m Xp̃m ĩdice nosmetip̃os nobis sermõe declarãs. Tu Lucæ, 1.
puer ꝓpheta altissimi uocaberis, ait pr̃: præibis enĩ añ fa-
ciẽ dñi parare uias eius: ad dãdã sciam salutis plebi eius.
Ad dandã, inq̃t, nõ salutẽ: neq; enĩ ille lux: sed scientiã sa-
lutis ut testimoniũ ꝑhiberet de lumine. Scientiã, inq̃t, sa-
lutis: in remissionẽ p̃ctõrũ. Nõ salutis sciẽtiã sapiẽs par-
uipẽdere põt? Ponamus tñ necdũ uenisse Ioannẽ: necdũ
significasse de xp̃o. Vbi salutẽ q̃rimꝰ? Peccaui p̃ctm̃ grã-
de qđ sanguine uitulorũ uel hircorũ deleri nõ põt: q̃a nõ
holocaustis delectat̃ altissimus. Memoria mea infecta est
fæce huius amurcæ: nõ est nouacľa quæ mẽbranã hãc ra-
dere possit: q̃a tota, totã imbibit fæcẽ. Si p̃cti mei oblitus
fuero: stultꝰ sum & ingratꝰ. Si in memoria mea ꝑmanet,
arguet me in æternũ. Quid igit̃ faciã? Ibo ad Ioãnẽ & au
diã uocẽ lætitiæ: miæ uocẽ: s̃monẽ gr̃æ: uerbũ remissiõis Ioan, 1.
& pacis. Ecce, inq̃t, agnus dei: ecce q tollit p̃ctã mundi. Et Ioan, 3.
alibi. Qui habet spõsam, inq̃t, spõsus est. Ostendit igitur
quia uenit deus: quia sponsus: q̃a agnus: quia deus: certũ
est q̇ p̃ctã remittere possit: sed utrũ uelit adhuc ĩ quæstio-
ne est. Vult ꝑfectò, quia spõsus est: q̃a amabilis est. Et Io-
annes amicꝰ spõsi est: quia spõsus nisi amicos habere nõ
nouit. Et licet uelit gl̃iosam sponsam nõ habentẽ maculã,
aut rugã, aut aliq̃d eiusmodi: nõ tñ quærit talẽ. Vbi enĩ il
lam inueniret? Sed talẽ potius ipse fecit: talẽ sibi exhibet
ipse. Audi deniq; q̃d dicat ꝑ ꝓphetã. Vulgò dicit̃. Núq̃d Hier, 3.
mulier si dormierit cũ altero uiro, reuertet̃ ad uirũ suum
priorẽ? Tu aũt fornicata es cũ amatoribus multis: reuer-
tere tñ ad me: & ego suscipiã te. Ecce q̇ possit: ecce q̇ ue-
lit. Sed tu fortassis timeas eã, quẽ facere uenit delictorum
purgationẽ: ne ustione & scissiõe ossa & medullas ossium
collidat: ne dolorẽ inferat morte grauiorẽ. Audi: agnus
est: in mãsuetudine uenit cũ lana & lacte: solo uerbo iusti-
ficãs impiũ. Quid enĩ iuxta comitũ facilius dictu? Tm̃, in- Matt, 8.
quit, dic uerbo, & sanabit̃ puer meus. Vt q̃d ergo dein-
ceps hæsitemus fratres: & nõ oĩ fiducia ad thronũ gloriæ
ascẽdamꝰ? Agamus Ioãni gr̃as: & eo mediãte trãseamus
ad xp̃m: q̃a ut ait ipse: illũ oportet crescere, me aũ minui?
Quõ minui? Splẽdore utiq; nõ feruore. Retraxit radios:
recollegit se ut fieret sicut is qui totũ ꝓfert spm̃ suũ. Illũ,
inquit, oportet crescere q̃ exhauriri nõ põt: de cuius ple-
nitudine oẽs accipiãt: me autem minui cui datus est spũs
ad mẽsurã: & dãda magis opa ut ardere semp ualeã, quàm
lucere. Præcessi solem tanquã sydus matutinũ: abscondi
necesse est, orto iam sole. Non est mihi nisi modicum olei

quo ungat:uolo illud in uaſe tutiꝰ quã lãpade poſſidere.

In uigilia Petri & Pauli apoſtolorũ. Sermo.

IN ſanctorũ uigilĳs neceſſe eſt uigilare homi-
nẽ ſpũale:q ſolẽnitates eorũ celebrare deſide-
rat in ſpũ & ueritate. Aliæ eñ carnalium,aliæ
ſpiritualiũ uigiliæ. Illi & nitidiores cultus, &
epulas præparãt lautiores:& fortaſſis in ipſis uigilĳs ope
rantur opa tenebrarum,lætãtur cũ malefecerint,& exul-
tant in rebus peſſimis. Vos nõ ita didiciſtis chriſtũ qui
chriſtum ſecuti eſtis:qui omnia reliquiſtis: qui uigilanti
oculo uigiliarum nomẽ debetis attendere. Ad hoc enim
uigiliæ præponũtur, ut euigilemus ſi in aliquo pecca-
to uel negligẽtia dormitamus,& præoccupemus faciem
ſanctorũ in cõfeſſione. Non ſic filĳ huiꝰ ſeculi nõ ſic:qui
potentes ſunt ad bibendum uinum: & uiri fortes ad mi-
ſcendam ebrietatem:qui obdormierunt in flagitĳs,& fa-
cinoribus ſuis. Illud uos non lateat:quia qui ebrĳ ſunt:
nocte ebrĳ ſunt:& qui dormiũt: nocte dormiunt:& fru-
ſtra ſonat eis nomen uigiliarum ſanctarum cũ ipſi magis
dormire ſtudeãt:quàm uigilare. Vos nõ eſtis filĳ noctis
neqꝫ tenebrarum:ſed lucis & diei,ut nõ uos præoccupẽt
natalitĳ ſanctorum dies & inueniãt imparatos. Tria ſunt
igit̃ quæ in feſtiuitatibus ſanctorũ uigilãter conſiderare
debemus auxilium ſancti,exemplum eius: confuſionem
noſtram,auxilium eius:quia qui potẽs in terra, potẽtior
eſt in cælis ante faciẽ dñi dei ſui. Sic enim dum hic uiue-
ret miſertus eſt peccatoribus,& orauit ꝑ eis:nũc tãto am
plius quãtò uerius agnoſcit miſerias noſtras orat ꝑ no-
bis patrem:quia beata illa patria charitatem eius nõ im-
mutauit,ſed augmentauit. Neqꝫ enim quia impoſſibilis
omnino,ideò & incompaſſibilis factus eſt:ſed nũc potius
ĩduit ſibi uiſcera miſericordiæ, cũ ante fontẽ miæ exiſtit.
Eſt & alia cauſa quæ magis urget ſctõs, ut ſoliciti ſint de
nobis:quia iuxta uocẽ apoſtoli deus ꝓuidet ꝑ nobis ne
Pſal.141 ſine nobis cõſummen̄t:ſicut ait ſctũs dauid. Me expectãt
iuſti donec retribuas mihi. Debemꝰ etiã attẽdere exẽplũ
eius:quia quãdiu in terris uiſus eſt, & cũ hoĩbus cõuer-
Ioã.14. ſatus eſt nõ declinauit ad dexterã neqꝫ ad ſiniſtrã: ſed uiã
regiam tenuit donec ueniret ad illum qui dicit: Ego ſum
uia ueritas & uita. Intuemini humilitatem operum eius:
auctoritatem uerborum eius, & tunc uidebitis qũo tam
uerbo quàm exẽplo luxerit inter hoĩes:qualia nobis ue-
Eſai.26. ſtigia dereliquerit ut ambulemus ꝑ ea, & nõ erremus in
eis. Verè iuxta prophetã. Semita iuſti recta eſt:rectus cal-
lis iuſti ad ambulandũ. Sed & diligẽtiori ĩtuitu cõfuſio-
nẽ noſtrã inſpiciamus:quia hõ ille ſilĭs nobis fuit paſſibi
lis,ex eodem luto formatus ex quo & nos. Quid ergo eſt
quod non ſolũ difficile,ſed & impoſſibile credimus ut fa-
ciamus opera quæ fecit ut ſequamur ueſtigia eius? Con-
fundamur fratres,& contremiſcamus ad uocẽ iſtã, ſi for-
tè hæc confuſio adducat nobis gloriam, ſi fortè generet
gratiã nobis timor iſte: Hoĩes iſti fuerunt q præceſſerũt
nos q tam mirabiliter proceſſerũt ꝑ uias uitæ:ut uix eos
hoĩes fuiſſe credamus. Sic ergo in ſanctorũ feſtiuitatibꝰ
& gaudere & cõfundi debemus gaudere : quia patronos
ꝓmiſimus cõfundi,qa eos imitari nõ poſſumus. Ita ſemꝑ
gaudiũ noſtrũ in hac ualle lachrymarũ: lachrymarum pa
ne cõdiri debet:ut ſemꝑ nõ ſolũ extrema, ſed & pria gau
Pſal.76. dĳ luctus occupet:qa & ſi magna eſt gaudiorum materia,
ſed maxima eſt dolorũ. Memor fui dei: clamat iuſtus, &
delectatꝰ ſum,ſed & ſtatim ſubiungit. Defecit ſpũs meꝰ:
turbatꝰ ſum,& nõ ſum loquutꝰ. Q; ſi hæc ĩ uigilĳs uniuſ-
cuiuſqꝫ ſancti cogitare debemus:quid faciemus in ſolen-
nitate ſanctorũ,& ſummorũ apoſtolorũ: Petrũ & Paulũ
loquor? Sufficeret unius feſtiuitas ad infundẽdã exulta-
tionẽ uniuerſæ terræ:ſed amborũ iũcta ẽ ad cumulũ gau-
diorũ:ut qũo in uita ſua dilexerũt ſe, ita & in morte non
ſint ſeparati. Quid illis potẽtius dũ fuerũt in terris quo-
rũ alteri tradũt̃ claues regni cælorũ:alteri magiſteriũ gẽ-
tiũ:alter ananiã & ſaphirã occidit in uerbis oris ſui:alter
donat qcq̃d donat ĩ ꝑſona xpĩ:& cũ infirmat̃ tũc fortior
eſt & potẽs. Q; potẽtes ſunt in cælis:q tã potẽtes fuerunt
in terris. Et q nobis reliquerũt maiora exẽpla:quàm illi q
in fame & ſiti,& ĩ frigore & nuditate,& ĩ oĩbꝰ illis q̃ Pau
lus enumerat:iugiter ſunt afflicti,& demum fœlici marty
rio regna cæleſtia cõſcenderunt? Vere nobis rubor cõfu-
ſionis ſunt : quos uix audemus reſpicere dicam imitari.
Oremus ergo eos:ut ipi proprium nobis reddant amicũ
ſuum iudicem noſtrum qui eſt deus benedictus in ſecula.

In die feſto eorundem. Sermo primus.

GLorioſa nobis ſolẽnitas illuxit:quam præclari
martyres martyrũ duces apoſtolorũ prĩcipes
morte clariſſima cõſecrarũt. Iſti ſunt Petrus &
paulus duo magna luminaria: q̊s deꝰ in corpe
eccleſiæ ſuæ cõſtituit quaſi geminũ lumẽ oculorũ. Hi mi
hi traditi ſunt in magros & in mediatores:qbꝰ ſecure me
cõmittere poſſim : qa & notas mihi fecerũt uias uitæ : &
mediãtibꝰ illis ad illũ mediatorẽ aſcẽdere potero q uenit
pacificare ꝑ ſanguinẽ ſuũ & quæ ĩ cælis & q̃ in terris ſunt.
Ille eñ in utraqꝫ natura puriſſimꝰ eſt:q pctm̃ nõ fecit nec
inuẽtus eſt dolus in ore eiꝰ. Quõ ad illũ accedere audebo
q ſum ſupra modũ peccãs pctõr:q peccaui ſupra numerũ
arenæ maris cũ ille purior ego impurior eſſe non poſſim.
Verendũ ne incidã in manus dei uiuentis ſi illi appropĩ
quare uel inhærere ꝓſumpſero:quẽ à me tanta differentia
diuidit,quãtũ diſtat inter bonũ & malũ. Propterea dedit
mihi deus hoĩes iſtos:qui & hoĩes eſſent & peccatores,&
maximi peccatores:q in ſeipſis,& de ſeipſis diſcerẽt quàm
late alĳs miſereri deberent. Magnorum enim criminum
rei magnis criminibus facile donabũt ueniam:& in qua
menſura menſum eſt eis remetiet̃ nobis. Peccauit pecca-
tum grande Petrus apoſtolus:& fortaſſis quo grandius
nullũ eſt:& tã uelociſſime quàm facilimè ueniã cõſecutus
eſt:& ſic ut nihil de ſingularitate ſui priuatus amitteret.
Sed & Paulus qui in ipſa uiſcera naſcentis eccleſiæ tam
ſingulariter quàm incomparabiliter graſſatus eſt per ip-
ſius filĳ dei uocem ad fidem adducitur,& pro tãtis malis,
tãtis bonis repletus eſt ut uas electionis fieret ad portan-
dum nomen eius coram gentibus & regibus & filĳs iſrl̃.
Vas dignũ & cæleſtibus ferculis repletũ:de quo & ſanus
eſcam:& infirmus accipiat medicinam. Tales decebat hu-
mano generi paſtores & doctores conſtitui : qui & dul-
ces eſſent & potentes,& nihilominus ſapiẽtes. Dulces ut
me blande & miſericorditer ſuſciperent,potentes:ut for-
titer protegerent:ſapiẽtes:ut ad uiam & per uitam duce
rẽt quæ ducit ad ciuitatem. Quid Petro dulcius qui tam
dulciter ad ſe oẽs cõuocat peccatores: ſicut & actus apo-
ſtolici & epiſtolarum eius ſeries atteſtatur? Quid illo po-
tẽtius cui & terra obediuit:cum mortuos reddidit & ma-
re ſub pedibꝰ eius ſe calcabile præbuit:qui Simonem ma
gum ſpiritu oris ſui in aere attigit: qui claues regni cælo
rum tam ſingulariter accepit ut præcedat ſententia Petri
ſententiam cæli? Deniqꝫ quodcunqꝫ ligaueris, ĩquit,ſuꝑ
terrã erit ligatum & in cælis,& quodcunqꝫ ſolueris ſuper Mat.16.
terrã,erit ſolutũ & in cælis. Quid autem illo ſapiẽtius cui
nõ caro & ſanguis reuelauit? Libẽtiſſime Paulũ ſequor:
qui præ nimia dulcedine luget eos qui peccauerũt & nõ
egerũt pœnitẽtiã:q fortior eſt omni prĩcipatu & poteſta-
te,ſapientiam & medulam ſacrorũ ſenſuũ nõ à primo uel
ſecũdo:ſed à tertio cælo largiter aſportauit. B Hi ſunt
magiſtri noſtri:qui à magiſtro omnium uias uitæ plenius
didicerunt:& docent nos uſqꝫ in hodiernum diem. Quid
ergo docuerunt uel docent nos apoſtoli ſancti? Non pi-
ſcatoriam artem:nõ cœnofactoriam uel quicquid huiuſ-
modi eſt:nõ platonem legere:non ariſtotelis uerſutias in
uerſare,non ſemper diſcere & nũquã ad ueritatis ſcientiã
peruenire. Docuerũt me uiuere. Putas parua res eſt ſcire
uiuere? Magnũ aliquid imo maximum eſt. Nõ uiuit qui
ſuperbia inflatur:qui luxuria ſordidatur:qui cæteris infi
citur peſtibus:qm̃ non eſt hoc uiuere ſed uitam cõfunde-
re,& appropinquare uſqꝫ ad portas mortis. Bonam uitã
aũt ego puto:& mala pati,& bona facere,& ſic perſeuera-
re uſqꝫ

re usq; ad mortē. Dicit uulgo qa q bene se pascit bene uí-
uit: sed mētita est iniqtas sibi: qa non bene uiuit, nisi q bo
Nota. nū facit. C Arbitror aūt ꝙ tu q in cōgregatiōe es, bñc
uiuis: si uiuis ordinabiliter, sociabiliter: & hūiliter. Ordi
nabiliter tibi: sociabiliter ꝓximo: humiliter deo. Ordina-
biliter: ut in oī conuersatione tua solicitus sis obseruare
uias tuas: & in cōspectu dñi & in cōspectu ꝓximi: cauens
& tibi à peccato & illi à scandalo. Sociabiliter: ut studeas
amari & amare: blandū te & affabilē exhibere: supporta-
re nō solū patiēter: sed & libēter infirmitates fratrū tuo-
rū: tā morū quàm corporū. Hūiliter: ut cū hæc oīa fece-
ris: spm̄ uanitatis studeas exufflare q ex hmōi nasci solet:
& quātūcūq; illū senseris: negare oīno cōsensum. D Sic
& in patiēdo malū qm̄ triplex est: triplicē ꝓuidētiā adhi-
bere te oportet. Est eñ qđ a te pateris: qđ à ꝓximo: qđ à
deo. Primū est austeritas pœnitētiæ: scđm uexatio alienæ
malitiæ: tertiū flagellū correctionis diuinæ. In eo qđ à te
pateris, debes uolūtarie sacrificare: qđ à ꝓximo, patiēter
ferre: qđ à deo, sine murmure & cū grarū actione sustine-
re. Ne sic multi filiorū Adā, q errauerunt in solitudine in
inaquoso. Errauerūt planè & errāt à uia ueritatis: q in so
litudinē supbiæ recedētes, socialē uitā habere nō uolūt:
quorū singularitas associari nō pōt. Sed & in inaquoso:
qa nullo imbre lachrymarū cōpūcti in terra sterili & aren
ti perpetua siccitate morāt: Propterea uiā ciuitatis habi
taculi nō inuenerūt: qa inueterati in terra aliena coinqui
nati sunt cū mortuis: deputati cū his q ī inferno sunt. Nō
Threñ.3 erat ita solitarius ille de quo sanct⁹ Hieremias ait. Bonū
est uiro cum portauerit iugum ab adolescētia sua. Sede-
bit solitarius & tacebit: quia leuauit se super se. Illi errave
runt sed iste sedebit. Semp illi enim errāt corde: iste autē
non sedet: sed sedebit solitarius, cum habuerit honorem
singularitatis illi⁹: uidelicet iudiciariæ ptātis insigne: qđ
sancti in terra possidebunt: cū lætitia sempiterna erit eis.
Quare? Quia leuabit super se id est cum adolescens esset:
& ætatis lubricæ sentiret ardores, senē induit, relinquēs
quod erat: assumens quod non erat. Leuabit, inquit, se su
per se: quia non respicit ad se: sed ad illum qui est super se.
Sedebit eñ & tacebit: modo etiā à strepitu diabolicarum
suggestionū: à strepitu carnaliū desideriorum: à strepitu
mundi. Fœlix anima quæ linguas istas nō excudit, audiat
licet: illa multum fœlicior (si tamen aliqua est) cui penit⁹
1.Cor.2. nō loquūtur. Hæc est sapientia quam apostolus loquitur
inter pfectos, abscōdita in ministerio: quā nemo principū
seculi huius cognouit. Sicme apostoli & uiuere & cōsce-
dere docuerūt. Grãs tibi dñe Iesu qui abscōdisti hæc á sa-
pientibus & prudētibus: & reuelasti ea paruulis istis q te
secuti sunt: & reliquerunt omnia propter nomen tuum.

In eadem solennitate. Sermo. II.

SAncti isti quorū solēnis hodie passio celebrat, multā nobis de se loquendi causam: multā q̊q; materiā prebuere. Verū ego unū timeo: ne toties audita uerba salutis: uilescere nobis inci-
piāt tāquā uerba. Vilis siqdē & uolatilis res uerbū hoīs:
nulli⁹ molis, nulli⁹ pōderis, nulli⁹ p̄tij, nulli⁹ soliditatis.
Aerē uerberat unde & uerbū dicit: & sicut foliū qđ uēto
rapit: effluit, & nō est q̄ cōsideret. Nemo uestrū fratres sic
accipiat: imo nemo sic despiciat uerbum dei. Dico eñ uo
bis: bonū illi fuisset si non audisset homo ille. Fruct⁹ uitæ
sunt uerba dei, nō folia. & si folia, sed aurea sunt. Proinde
nō paruipendant: nō pertrāseant: nō præteruolent. Ipsa
quoq; colligite fragmēta ne pereāt. Terra eñ quæ sæpi⁹
supuenientē susceperit imbrē & nō fecerit fructum. terra
Lucæ.13. reproba est: proxima maledicto. Sic & ea quæ in euange
lio sterilis ficulnea legit: si postea quàm foderit circa eam
uineæ cultor, atq; miserit stercora, nihilominus sterilis in
uenta fuerit: nónne iam securis ad radicem illius arboris
est ponenda? Et ego dico uobis: si minus boni in seculari
bus inuenerit, maiorē in eis dñs habiturus est patientiā,
quàm in nobis quib⁹ cælestium consolationum pluuiam
uolūtariā segregauit; quibus non sarculus disciplinæ: nō
paupertatis & uilitatis stercora defuerūt: An nō sterco-
ra sunt abominationes ægyptiorū: quas immolamus deo
nostro? Stercora planè uilia ad aspectum: sed ad fructum
utilia. Non refugiat hanc fœditatē, qui fœditatē deside-
rat. Siquidem ex deformi stercorū aceruo, qui portat in
agrum, formosus surget aceruus manipulorū, q repor-
tabitur ex agro. Propterea nō uilescat uobis uilitas pre-
ciosa: sed preciosius cunctis thesauris ægypti Christi im-
properium æstimate. Veruntamen terrenum habentibus
sterquiliniū, ipsa quoq; cælestis nō deest pluuia: quæ est
orationū deuotio: iocunda ruminatio psalmodiæ: dulcis
meditatio: consolatio scripturarū. Deniq; & hæc ipa plu
uia est, quam accipitis per os meū: si quādo de flumine,
cuius impetus lætificat dei ciuitatē, & torrente uolupta-
tis illius aliqua super uos, dū de eis loquimur, stillicidia
stillare contigerit. Sed necesse habeo interdum circūfo-
dere, quādoquidē posuerūt me custodē, & cultorē in ui-
neis. Heu qui meam nō colui, nec custodiui. Necesse ha-
beo tamē, dū hūc occupo locū & circūfodere nonnūquā,
& apponere stercora. Molestū id quidem, sed dissimulare
nō audeo: sciens multò amplius securim nociturā, quàm
sarculū: ignē quàm fimum. Itaq; & arguere, & increpare
interdum necesse est: nec ignoro fimū esse uerbū increpa
toriū: uerbū improperij: & quod si nō excuset necessitas:
ipsum quoq; minus deceat proferentē. Sed quid agimus
ꝙ hoc fimo & si aliquos impinguari: sed alios planè & la-
pidari, & indurari uidemus? Hinc nāq; scriptum est. De Eccl.22
strcore boum lapidabitur piger. An non impinguatur
qui increpatus benignè accipit, mansuetè respōdet, libē-
ter emendare conatur? Hæc planè salubris, & fœcūda im
pinguatio est: ut corripiat me iustus in misericordia & in
crepet: oleum aūt peccatoris non impinguet caput meū.
Ex ea siquidem pinguedine quam generat oleū peccato-
ris abundātius pullulāt spinæ & tribuli: & omnis radix
amaritudinis germinat copiosius. Itaq; qui in iustorum
increpationē misericordiam nominat: satis indicat quē-
admodum suscipienda sit: quàm benigno aīo: quàm de-
uota mēte: quātaq; ei gratia sit habēda. Sic eñ accipien-
tibus nobis erit impugnatio salubris: nō fertilis uitiorū
quēadmodū oleum pctōris: sed fructus illius quem scđm
apostolū habemus in sanctificationē. Quid autem facia- Rom.6.
mus tibi ô piger, q ad hāc misericordiā irritaris magis &
exasperaris? Nónne bonū fimum sparsi in agro tuo? Vn-
de ergo lapides habet? Sed tu inimice homo: qm̄ qui di- Psal. 10.
ligit iniquitatē, odit animam suā: tu iquā inimice homo
hoc fecisti: qui desidiam tuā nō excutere, sed excusare per
gens fimum tibi peruertis in lapides: & unde impinguari
debueras, lapidaris. Hæc idcirco dicta sunt fratres, ut no-
ueritis quàm benignè audiendū sit: quàm deuote susci-
piendū: quàm solicitè cōseruandū qcquid ad animarū sa
lutē ptinet: & nō sicut uerbū hoīm: sed sicut uerè est uer-
bum dei: siue illud cōsolatoriū, siue cōmonitoriū, siue ēt
increpatorium audiat. Excessi fateor, ipsius propemodū
festiuitatis oblitus: sed (ut arbitror) nō ad insipientiā uo
bis, si firmiter inhæserint animo, quæ audistis. Et nūc iā
de solennitate ipsa uel breuiter aliquid loqui tentemus:
apostolorū Christi festus agitur dies: qbus sanè plurimū
à nobis honorē deberi scio. Sed utrum possit aliquis ex-
hiberi hæsito satis. Nimis enim honorati sunt amici tui Psal. 138
deus: nimis cōfortatus est principatus eorū. Quid eñ?
Si in terra adhuc positi omnia poterant: non quidem in
se, sed in Christo: quid nō poterūt hodie uiuētes in æter-
na fœlicitate cū ipso? Mortales adhuc & morituri impe-
rium uitæ & mortis uidebantur habere: solo nimirū uer-
bo mortificantes uiuos, & mortuos suscitantes: quantò
magis nunc cum honorati sunt nimis: nimis confortatus
est principatus eorū. Sed qd est fratres? Cū apostolorum
beata hodie memoria celebretur: nūqd natiuitatis seu
cōuersionis eorū: aut certè uitæ, uel miraculorū solennis
agit cōmemoratio? Non est fratres natiuitatis humanæ
solennitas: sicut paulo ante beati Ioannis diem natalitiū

celebrastis. Ille em̄ nascēs honorat̄, qa nascit̄ sanctificatꝰ.
Deniq̃ in Ioāne solo, celebrior est passiōe natiuitas: qa
& si passus ꝓ xp̄o est cū pro iustitia & ueritate occubuit:
euidētius tñ natus ꝓ eo est, nimirū hō missus à deo qui in
hoc natus est, & ad hoc uenit in mūdū: ut ꝑhiberet testi-
niū ueritati. Sed neq̃ cōuersionē apostolorū aut eorum
miracl'a hodie recēsemꝰ: sicut cæteris diebꝰ aliȷ̄s: alterius
quidē cōuersio: alterius de carcere liberatio facta ꝑ ange
lū festiuis ecclesiæ gaudiȷ̄s ad memoriā reuocat̄. Mortē
specialiꝰ ueneraf̄: qua nihil īter hoīes hūano iudicio plꝰ
horret̄. Cōsiderate frēs ecclesiæ sanctæ iudiciū, ſm fidē nō
ſm faciē iudicātis. Mortē siqdē apostolorū in eorū reco-
lit solēnitate p̄cipua. Hodie nimirū Petrus crucifixꝰ est:
hodie decollatus est paulus. Hæc hodiernæ causa festiui-
tatis: hæc p̄sentiū materia gaudiorū. In his igit̄ festū agēs
diē & lætū, sine dubio spm̄ spōsi habet ecclesia: spm̄ dn̄i:
in cuiꝰ cōspectu sicut habes in psalmo. Preciosa est mors
sanctorū. Quātos em̄ dū paterent̄ apostoli credimꝰ affuis
Psal. 115. se: q nequaquā p̄ciosis mortibus illorū inuiderent? Visi
sunt em̄ ocl'is insipiētiū mori: & æstimata est afflictio exi
tus eorū. Et sic qdā uisi sūt ocl'is īsipiētiū. Mihi, ait ꝓphe
Psal. 117. ta, nimis honorati sunt amici tui deꝰ: nimis cōfortatꝰ est
principatꝰ eorū. Frēs, amici dei mori uident̄ oculis insi-
pientiū: sed in ocl'is sapientiū iudicant̄ potiꝰ obdormire.
Deniq̃ & Lazarus dormiebat qa amicus erat: & cū dede
rit dilectis suis somnū: ecce hæreditas dn̄i. Studeamꝰ frēs
uiuere uita iustorū: sed morte eorū mori multò magis de
sideremus. Sapientia em̄ iustorū nouissima p̄fert: ibi nos
iudicās ubi nos inuenerit. Oīno necesse est uitæ p̄sentis
finē, futuræ cohærere principio: nec ibi tolerabilis dissi-
militudo est. Sic em̄ si qs duo sibi (ut ita dixerim) cincto-
ria cōsuere aut colligare uoluerit: minꝰ de reliqs ꝑtibus
curās: ip̄a quæ sibi copulāda sunt capita uniformiter pa-
rat, ne dissideāt à seipsis: ita dico uobis quātūlibet extite
rit cōuersatio sp̄ualis: si carnalis fuerit cōsummatio nr̄a,
uitæ illi sp̄uali penitus nō cohæret, nec caro & sanguis re-
Eccli. 7. gnū dei poterūt possidere. Fili, ait sapiēs, memorare no-
uissima tua, & nō peccabis. Nimirū ꝙ hæc maximè recor
datio faciat timoratū: timor expellat pc̄tm̄: negligētia nō
admittat. B Hinc & Moyses de quibusdā. Vtinā, ait, sa-
Deut. 3. perēt & intelligerēt: ac nouissima ꝓuiderēt. In qbꝰ utiq̃
uerbis tria nobis uideo cōmendari: sapiētiā, intelligētiā,
ꝓuidentiā. Arbitror sanè tribꝰ eas assignare posse tēpo-
ribꝰ: ut æternitati q̄dā imago reformari uideat̄ in nobis:
p̄sentia moderātibꝰ ꝑ sapiam: p̄terita ꝑ ītelligētiā dȷ̄udi-
cātibus: nouissima ꝓuidētibꝰ ad cautelā. Hæc nēpe spiri-
talis est exercitiȷ̄ summa: hæc forma studiȷ̄ spiritalis, ut sa-
piēter disponamus præsentia nr̄a: recogitemꝰ in amaritu
Titū. 2. dīe aīæ nr̄æ p̄teterita: futura quoq̃ solicitè ꝓuideamꝰ. So
briè & iustè & piè uiuamus in hoc seculo, ait apl'us, ut ui-
delicet in p̄senti sobrietas obseruet̄: ut iusta satisfactiōe
præterita quæ nobis sine fructu salutis p̄terire tpa redi-
mant̄: ut pietatis clypeū: imminētibus de futuro ꝑiculis
opponamꝰ. Sola ē em̄ q̄ ad oīa ualet pietas: cultꝰ scilicet
dei hūilis & deuotꝰ: nec aliter nobis ꝓuidere nouissima:
nisi ut uniuersa quæ nobis īminere uident̄ ꝑicula: sedula
nobiscū cogitatiōe uersātes: discamus de nr̄a oīno indu-
stria: magis autē de nr̄is diffidere meritis: & soli diuinæ
nos ꝓtectiōi cōmittere pio quodā mētis affectu piæ intē
tiōis in ip̄m cuiꝰ datū optimū & donū ꝑfectū est cōsum-
matio fœlix, & mors p̄ciosa. Habes in euāgelio tria hæc
Matt. 5. ipso tibi sermone dn̄i cōmēdata. Beati, inqt, paupes, bea-
ti mites, beati q lugent. Beati q futura sapiūt, præ deside-
rio cælestiū: interno quodā sapore mētis, p̄sentia respuē-
tes. Beati q nouissima ꝓuidēt: ī māsuetudine suscipiētes
insitū uerbū quod eorū saluare aīas potest: & pietate cor
dis ad futuram tendunt hæreditatē. Beati qui pristinum
intelligētes errorē: crebris lauant lachrymis lectum suū.
Vides quid optat uir sanctus: quid obtinere cupit eis ꝓ
qbus oret? Vtinā, inqt, saperent & intelligerēt: ac nouis-
sima prouiderent. Ac si manifestius dicat: utinam esset in
eis sp̄ūs sapientiæ & intelligentiæ atq̃ cōsiliȷ̄. Vtinā hæc
in nobis inueniantur fratres: ut suauiter oīa nostra per sa
pientiam disponamus: ut intellectu præterita peccata dā-
nemus: ut prouideamus futura consiliȷ̄. Vtinam sapiamus
ad præsentis uitæ moderationem: utinam intelligamus,
ad præteritæ correptionem: utinā deuota in deū fide pro
uideamus: ut fœlicē habeamꝰ ipso miserante consumma-
tionem. Hic enim est funiculus triplex quo trahimur ad
salutē ordinata cōuersatio: rectū iudicium: fides deuota.

Itē in solēnitate eorūdem: de lectione libri Sapiē
tiæ: Hi sunt uiri misericordiæ. Sermo. III.

MErito fratres apl'is sanctis attribuit ma
ter eccl'ia: qđ sapientiæ libris legit̄. Hi
sunt uiri mīe: quorū iustitiæ obliuio- Eccl. 44
nē nō acceperūt cū semine eorū ꝑma-
nēt bona. Sūt enim hi planè uiri mīe:
siue qa misericordiā cōsequuti: siue qa
mīa pleni: seu qa misericorditer à deo
nobis dōati sunt. Et uide quā mīam cōsequuti sūt. Paulū
interroga de seipso: uel magis spōte cōfitentem ausculta.
Qui fui blasphemꝰ & ꝑsequutor & iniquus: sed mīam cō 1. Thi. 1.
sequutꝰ sum. Quis enim nō audiuit quāta mala fecerit san
ctis in Ierusalē? Nec solum in Ierusalē sed & per totā iu-
dæā īsaniæ ferebat̄ habenis: ut Christi mēbra laniaret in
terris. Deniq̃ hac furia uectꝰ ibat: sed præuētus à gr̄a est.
Ibat spirās minarū & cædis in discipulos dn̄i: & discipulꝰ
dn̄i factus est: cui ostēderet̄ quāta eum oporteret pro noīe
ipsius pati. Ibat durum toto corpore uirus exalans: & su-
bito in electiōis uas mutatus est: ut iā cor illiꝰ eructuaret
uerbum bonum, uerbum pium, & diceret. Dn̄e quid me Actu. 9.
uis facere? Hæc utiq̃, hæc mutatio dexteræ excelsi. Meri
to proinde loquebatur. Fidelis sermo & omni acceptiōe 1. Thi. 1.
dignꝰ: qm̄ dn̄s Iesus uenit peccatores saluos facere: quo-
rum primus ego sum. Hoc ergo apud beatum Paulum fi-
duciæ & consolationis accipite fratres: ut ad dn̄m iam cō
uersos, non nimis cruciet præteritorū cōscientia delicto-
rum: sed tantū humiliet uos sicut & ipsum. Ego sum, inqt,
minimus apostolorū: qui non sum dignus uocari aposto- 1. Cor. 15.
lus: qa ꝑsequutus sum ecclesiā dei. Ita & nos humiliemur
sub potēti manu dei: & fiduciā habeamus: qa & nos mise-
ricordiā cōsequuti sumꝰ: abluti sumus: sanctificati sumꝰ.
Et hoc quidem omnibus nobis: quoniam oēs peccauimꝰ
& egemus hac gloria dei. Verum apud beatum Petrum
aliud habeo quod apponā: eo charius quo rarius: & quo
singularius eo sublimius. Nam peccauit Paulus: sed igno
rans fecit in īcredulitate sua Petrus cum cecidit apertos
habebat oculos. Porrò ubi abūdauit delictum superabū-
dauit & gratia. Eorum siquidèm qui peccant antequàm
deū nouerint: antequā miserationes eius experti sint: an
tequā portauerint iugum suaue & onus leue: priusquā de
uotionis gratiā & cōsolationes acceperint sp̄ūs sancti: eo
rū inquā copiosa redemptio est: & tales oēs nos fuimus.
At eorū qui post conuersionem suā peccatis & uitiȷ̄s im-
plicantur ingrati acceptæ gratiæ: & post missam manū ad
aratrum retro respiciunt tepidi & carnales facti: aut post
agnitā uiā ueritatis retro eunt apostatæ manifesti: eorum
utiq̃ perpaucos inuenias qui post hæc redeant in gradū
pristinum: sed magis in sordibus positi sordescant adhuc.
Super quos ꝓpheta deplorat. Quomodo obscuratum est Tren. 4.
aurum inquit, mutatus est color optimus: & q nutrieban-
tur in croceis amplexati sunt stercora? Nec tñ si quis hu-
iusmodi est desperamus de eo, tantum ut resurgere uelit
cito. Quāto em̄ diutius ꝑmanebit, tāto euadet difficiliꝰ.
Beatus uerò qui tenebit & allidet ꝑuulos Babylonis ad
petram. Etenim si creuerint uix poterunt superari. Filioli
hæc dico ut non peccetis: sed & si quis peccauerit, aduo-
catum habemus apud patrem, qui potest quod nos mini-
me possumus: tātū q̄ cecidit nō adiȷ̄ciat in malum ut pro-
fundius cadat, sed magis ut resurgat, confidens ꝙ nec ei
negabitur uenia: si tamen ex corde confiteatur pc̄tā sua.
Si enim is de quo loquimur Petrus post tā grauē lapsum
ad tantam

ad tantā rediit eminētiā sanctitatis: quis de cætero despe-
Mat.26 ret si tantū egredi uoluerit à peccatis? Attende quod scri
ptum est. Egressus foras fleuit amarè. In egressu confessio
nem oris: in amaro fletu compūctionem cordis intellige.
Et attende ꝙ tunc primum recordatus est uerbi quod di
xerat Iesus: tūc primum cordi fuit uerbum quo prædicta
fuerat eius infirmitas: cū euanuit ꝑsumpta temeritas. Væ
tibi qui post lapsum fortiorē te nobis exhibes. Vt quid
tā rigidus es in tuā ipsius ꝑniciē? Inclinare potiꝰ ut meliꝰ
erigaris: & ꝓhibeas frangi quod distortū est: ut possit me
lius solidari. Quid indignaris increpāti gallo? tibi potiꝰ
Psal.97. indignare. Pluuiā uolūtariā, ait psalmista, segregabis deꝰ
hæreditati tuæ & infirmata est. Bona infirmitas q segrega
tur hereditati: quæ medicū nō repellit. Induratos em̄ tā-
quā uas figuli in uirga ferrea cōteret: & hæreditas infir-
Vbi sup. mata est ait, tu uerò ꝑfecisti eā. Audistis certè quā mise-
ricordiā cōsequuti sint apostoli nr̄i: ut iā nemo ex uobis
sup peccatis præteritis ultra quā necesse sit cōfundatur: in
cubili cōscientiæ suæ cōpunctus. Quid em̄ fortè peccasti
in seculo. Nūquid amplius Paulo? Q. si & ipsa in religio
ne nunquid plus Petro? Attamē illi in toto corde pœni-
tētiā agentes: nō modo salutē sed & sanctitatē cōsequuti
sunt: etiam & salutis ministerium & magisterium adepti
sunt sāctitatis. Et tu ergo fac similiter, qm̄ propter te scri-
Ecli.46. ptura loquitur. Viros illos esse misericordiæ uticꝫ ꝓpter
multā misericordiā quā consequi meruerunt. Potes tamē
in hoc uerbo etiā illud nō incōueniēter accipe uiros mi-
sericordiæ fuisse apostolos: id est plenos misericordia: seu
uiros misericordiæ datos ecclesiæ uniuersæ. Scimꝰ em̄ ꝙ
uiri isti nec sibi uixere nec sibi mortui sunt: sed ei q ꝓ ipsis
mortuus est: magis aūt nobis oībus propter illum. Quā-
tum enim proderit nobis eorū iustitia: quādo ipsa quocꝫ
sicut ostensum est tm̄ profuere pctā? Pro nobis facit eorū
uita: eorū doctrina: etiā & mors ipsa. Etem̄ in conuersiōe
cōtinētiā: in ꝑdicatione sapientiā: in passione sua patien-
tiā: nobis beati apostoli cōtulerūt. Quartū uscꝫ hodie cō
ferre non cessant misericordia pleni qđ est sanctarum fru
ctus orōnū. Quāuis & in ipa eorū uita adhuc iuenias qđ
annumeres fiduciā scilicet quā nobis miraculorū exhibi-
tione præbuerūt. Et quis enumeret quā multa nobis per
eos bn̄ficia ꝓuenerūt? Bene ergo de eis scriptura loquitur:
quoniā hi sunt uiri misericordiæ. Et addidit. Quorū iusti
tiæ obliuionē nō acceperunt. Vis ut nec tua accipiat obli
uionē? A triplici caue periculo: & florebit in æternū ante
dn̄m. Legis em̄, qa tepidus es: incipiam te euomere ex ore
Apoc.3. meo. Legis: si auerterit se iustus à iustitia sua & cætera,
Ezec.18. oīm iustitiarū eius nō recordabor. Legis quibusdā dicē-
Matt 7. dū in iudicio nō noui uos: illis sine dubio qui receperūt
mercedē suā. Ergo omnis iustitia tepida: oīs transitoria:
oīs uendita erit in obliuionē corā deo. Sed nō ita aplorū
iustitiæ qđ ex eo satis apparet qđ sequitur. Cū semine eorū
permanet bona. Manet em̄ uscꝫ hodie in nobis apostolo
rū uestigia: & eorū religio qa ex deo est, non pōt dissolui.
Vestes israelitici populi quadraginta annis in deserto ꝑ-
seuerauerūt integre: multo magis apostolorū uestes sup
iumentū saluatoris appositæ. Cū semine, inqt, eorū. Qđ
est semen: qa sequutus adiungit hereditas sancta nepotes
eorū? Idē ꝑfecto & semē sunt: & nepotes. Meministis cre
do (scientibus em̄ legē loquor) meministis inquā legalis
mandati: ut suscitet frater superstes semen fratri defuncto
ps.140. sine semine. Quis sine semine? Singlariter ait, ego sum do
Ioan,20 nec transeam, Ideocꝫ resurgēs. Vade, inquit, dic fratribꝰ
meis. Ac si dicat. Fratres sunt: faciāt qđ fratres. Ergo per
euangelium ipsi nos genuerūt: nō tamē sibi sed Christo:
qa ꝑ euangiliū Christi. Hinc est quod moleste tulit Pau-
1.Cori.1. lus quosdā eorū dici à qbus geniti fuerāt ꝑ euāgeliū: indi
gnans aduersus eos q dicebāt: ego sum Pauli: ego sum Ce
phe: ego Apollo: Christi magis omnes & fieri uolēs & di
ci. Itacꝫ semē aplorū sumꝰ ꝑ ꝑdicationē: sed per adoptio-
nem & hæreditatē semen Christi & apostolorū nepotes.

De dauid & Golia: & quincꝫ lapidibus. Sermo.

AVdiuimus ex libro regū Goliā uirū ꝓceræ sta-
turæ: præsumētē super multa fortitudine & ma 1.Reg.7.
gnitudine corporis sui: uociferantē aduersus
phalangas israel: & prouocantē eas ad singula
re certamē. Audiuimus etiā à deo suscitatū spiritū pueri
iunioris: ut indigne ferret uirū spuriū & incircūcisum ca
stris israel: & dei summi exprobrātem agminibus. Specta
uimus procedentē adolescētulū in funda & lapide aduer
sus mōstruosæ magnitudinis hominē, loricatū & clypeo
protectū ac galea: cæterisꝗ terribilē militaribus armis: si
qua in nobis erāt uiscera pietatis, non potuimus nō time
re sic ineunti conflictū: nō cōgaudere uincenti. Laudaui
mus magnanimitatē paruuli ꝙ comederet aīam eius ze-
lus domus dei: & opprobria exprobrantiū ei à se nō duce
ret aliena: sed tanquā ad propriā moueretur iniuriā: & dole
ret sup cōtritione Ioseph. Mirati sumus tātā in adolescē-
te fiduciā: fiduciā quāta nō inueniretur in uniuerso israele.
Collatā denicꝫ cælitus uictoriā, & diuina manifeste patra
tam uirtute: tam læti suscepimus: quàm soliciti certamen
expectauimus: armati fide paruuli, & gloriantis ꝓpria in
uirtute gigātis. Iā si spiritalē secūdū apostoli testimoniū
legē esse nō ignoramus: & scriptā esse ꝓpter nos: nō solū
exterioris superficiei oblectandos aspectu: sed interiorum
quocꝫ sensuū gustu tāquā medulla tritici satiādos: cōside
randū nobis est quisnā uideatur iste Golias: qui populo
dei iam repromissionis terrā ingresso: iamcꝫ multis ex ho
stibus triumphāti: solus exprobrare præsumit: elatus & in
flatus spiritu carnis suæ. Credo enim nō incōgrue in su-
perbo hoīe supbie uitiū designari. Ip̄m nācꝫ est peccatū
maximū: quod dei populo magis insultat: & insurgit spe
cialiter aduersus eos qui cætera iā uideantur uicisse pecca-
ta. Hinc est quod prouocat ad singulare certamen tāquā
cæteris iā subactis. Nā & philistei illo in tēpore timebant
oīno aduersus israel inire cōflictum nisi ꝙ de Golia enor
mis magnitudinis uiro eorū fiducia tota pēdebat. Vnde
em̄ eiusmodi aīam supbia tentet, quā sibi subiugauit inui
dia, seu tepiditas ea, quæ solet dei uomitū prouocare: aut
pigritia quæ facit ut boum stercoribus lapidetur. Vnde in-
quam ei superbia: unde extollentia oculorū: cui adeo cœ-
tera uitia dominantur, ut diiudicari se ab uniuersis tāquam
male sibi conscius arbitretur. Quis denicꝫ nisi manu fortis:
qui cætera iā sibi potenti uirtute uitia subiugauit: aduer
sus nequissimum superbiæ uitium dimicaturus accedat?
Procedat, inquit, Dauid manu fortis: quoniā non est uin
cere tantum hostē: nisi in manu forti. Armetur ipse cōtra
Goliā: qui & ursum uicerit & leonem. Videat sanè utrum
Saulis & arma possint prodesse: utrū seculari sapientia &
philosophicis traditionibus: seu etiam diuinarum super-
ficie scriptarū: quā nimirū occidentē literam uocat apo- 2.Co.3.
stolus: uideat inquā utrum his armis debellare superbiā,
utrū hac uia humilitatem apprehēdere possit: ut onerari
se magis quàm roborari sentiens hmōi arma atcꝫ impedi-
menta proiiciat: iactans oīno cogitatū suū in domino: &
de propria penitus desperans industria: sola fide armatus
nō reputet Goliæ proceritatē: ne fortè magnitudinis eiꝰ
mole prematur: sed potius psallat spiritu psallat & mēte. Tren.3.
Dn̄s, inquiēs, defensor uitæ meæ &c. Nā & petrus dū nec
uentorū uiolentiā: nec maris ꝓfundū: corporisꝗ pōdus
consideraret in uerbo dn̄i iactans semetipsum, nec perire
potuit nec timere. At ubi uidit uentum ualidum ueniētē,
timuit: ipsocꝫ timore protinus mergi cœpit. Simile aliqd
etiam nunc athletæ nostro rex Saul suadere tentat. Non
potes (inquiēs) resistere philistæo isti: nec pugnare aduer
sus eum quoniam puer es: hic autem uir bellator ab ado- 1.Re.17.
lescentia sua. Veruntamen acquiescit ille tale aliquid me-
ditari: sed præsumēs de uirtute eius: cuius auxilio priora
certamina iam uicisset: accedit intrepidꝰ. Colligit igitur
(abiectis armis Saulis) quincꝫ lapides de torrente quos
nimirum (cum leuia quæcꝫ tolleret) leuigare torrens po
tuit: sed non etiam tollere secum. Torrens quippe quem
pertranseat anima nostra seculum præsens est: scriptura

Eccl.1. teste. Qm̃ generatio aduenit & generatio ꝑterit: tãquam:
Esa.40. tumens unda undã impellens. Quia ergo oĩs caro fœnũ
& oĩs gloria eius tanquã flos agri: hmõi leuia facile secũ
trahit torrens inundans: uerbũ aũt dñi nullis fluctib⁹ ce
dẽs: manet in æternũ. Arbitror ꝓinde nõ incõgrue qnq;
lapidib⁹ istis: qnq; ꝑtitũ uerbũ intelligi, cõminationis,
ꝓmissionis, dilectionis, imitationis, & orationis. Horum
quippe uerborũ late patens copia in diuinarũ reperit̃ se
rie scripturarũ. Et fortè ipa sunt qnq; uerba quorũ memi
1.Co.7. nit Paul⁹, malẽs quinq; uerba loqui in sensu: quàm decẽ
milia in lingua. Præterit eñ figura hui⁹ mũdi: & iuxta a
1.Ioã.2. liud testimoniũ. Et mũdus trãsit & cõcupiscẽtia ei⁹. Hæc
autẽ uerba trãseunte mũdo non mõ manẽt, uerũetiã leui-
gant̃ magis: dũ pertranseuntibus plurimis multiplex est
sciẽtia. Iã uerò collectos istos lapides cõtra supbiæ spm̃:
dimicatur⁹ Dauid in uase memoriæ suæ reponat: cõside-
rans quãta nobis cõmінet̃ de⁹, quãta ꝓmittat, quãtã no-
bis exhibeat charitatẽ: & quàm multa nobis sctitatis exẽ
pla ꝓponat: queadmodũ deniq; orationũ nobis ubiq; cõ
mẽdet instantiã. Hos inquã lapides secũ tollat: qsquis su
perbiæ uitiũ debellare festinat: ut quoties uenenatum au
det erigere caput quibuslibet ex his lapidibus manu co
gitationis ei occurrat: percussus in fronte Golias deijciat̃
opertus cõfusione. In quo sanè cõflictu funda quoq; ne
cessaria est lõganimitatis formã habẽs: quã huic maxime
certamini nulla rõne deesse necesse est. Quoties ergo ua-
nitatis cogitatio mẽtẽ pulsat: si intimo cordis affectu di-
uinas expauescere cœperis cõminationes, seu promissio-
nes ei⁹ desiderare, nõ sustinet Golias utriuslibet lapidis
iactum: sed reprimitur ilico tumor oĩs. Quod si uenerit
in mentem dilectio illa tam ineffabilis, quam tibi de⁹ ma-
iestatis exhibuit: an nõ ilico inardescẽs ad charitatẽ pror
sus abominari incipis & abijcere uanitatẽ? Sic & exẽpla
sanctorũ si diligẽti tibi cõsideratione proponas: erit sine
dubio ad reprimendam elationẽ cogitatio ista perutilis.
Iam uerò si fortè insurgẽte subito elatione nihil ex his q̃
diximus apprehẽdere quiuerit manus tua: toto feruore,
ad eam conuertere quæ sola restat orationẽ: cõtinuo quẽ
eleuatũ uideras & exaltatum sicut cedros libani subuer-
sus impius iam non erit. Sed quæras fortasse quemadmo
dum suo ipsius gladio Goliæ possis abscindere caput: id
enim tãto tibi iocũdius: quãto molestius hosti. Dico bre
uiter, qm̃ expertis loquor, & qui facile capiãt & aduertãt
sine mora: quod i semetipsis crebro sentiũt actitari. Quo
ties te ꝓuocante uanitate ad recordationẽ cõminationis
diuinæ seu ꝓmissionis aut cæterorũ quæ supra dixim⁹ cõ
fundi cœperis & erubescere: deuictus est qdẽ Golias: sed
forsitã adhuc uiuit. Accede itaq; ꝓpi⁹ ne forte resurgat:
& stans sup eũ, mucrone proprio caput eius abscinde: de
eaipsa quæ te appetit uanitate perimens uanitatẽ. Elata
siquidem cogitatione pulsatus: si ex eaipsa materiã & oc-
casionẽ sumas humilitatis: quo nimirũ humili⁹ deinceps
& abiecti⁹ tanquã de supbo homine sentias de teipso: Go
liam utiq; Goliæ gladio peremisti.

De euãgelica lectiõe, ubi sustinens dominũ septẽ panibus turba reficitur. Sermo. I.

Mat.15. MIsereor sup turbã, quia iã triduo sustinẽt
me, nec habẽt qd̃ mãducent. A Euange
liũ fratres ob hoc scriptũ est ut legat̃: nec
ob aliud legit̃ quàm ut rõnabilẽ cõsolatio
nẽ uel desolationẽ exĩde capiam⁹. Est enĩ
secularib⁹ cõsolatio uana: de terrenarũ af
fluẽtia rerũ: uana nihilomin⁹ de earũ penuria desolatio.
At euãgeliũ speculũ ueritatis nemini blãdit̃: nullũ sedu-
cit: talẽ in eo se qsq; reperiet qualis fuerit: ut nec ibi timo-
Iacob.1. re trepidet ubi nõ est timor: nec lætet̃ cũ male fecerit. Sed
qd dicit scriptura? Si qs auditor est uerbi & nõ factor: hic
cõparat̃ uiro cõsiderãti uultũ natiuitatis suæ in speculo.
Cõsiderauit eñ se & abijt & stati oblit⁹ est qualis fuerit.
Nos aũt fratres nõ sic obsecro nõ sic: sed cõsiderem⁹ nos
metipsos in ea quã audiuim⁹ sacri euãgelij lectiõe: ut pro-
ficiamus ex ea: & corrigamus secũdũ eã si qua in nobis de
prehendimus corrigenda. Propter hoc eñ optat prophe Psal.5.
ta dirigi uias suas: ad custodiendas iustificatiões dñi. Tũc
inquiens non confundar: cũ perspexero in omnibus man Ps.118.
datis tuis. Et ego quidem nõ confundor, sed glorior pro
uobis fratres mei qm̃ saluatorem in deserto sequuti secu-
ri existis ad eũ extra castra: sed uereor ne qs forte i tridua
na expectatione pusillanimis inueniat̃: & in ægyptum se-
culi huius nequam uel corde uel etiam & corpore reuer-
tat̃. Merito ꝓinde clamat diuina scriptura & dicit. Expe- Psal.26.
cta dñm uiriliter age: & cõfortet̃ cor tuũ, & sustine dñm.
Sed quãdiu necesse est sustinere? Prorsus donec miserea-
tur tui. Quæris quando? Misereor inquit, super turbam:
quia iam triduo sustinent me. B Viam enim trium die-
rum eas necesse est in deserto: si gratũ deo tuo offerre uo-
lueris sacrificium: & triduo sustineas saluatorem: si miracu
li panibus desideras satiari. Prima est dies timoris: dies
inquam declarans & illuminans tenebras tuas interiores
scilicet & horrendum gehennæ supplicium demonstrãs,
in quo sunt tenebræ exteriores: huiuscemodi siquidẽ co-
gitatio sicut ipsi nostis: nostræ solet exercere primordia
conuersionis. Secunda est pietatis dies: qua respiramus
in luce miserationum dei. Tertia dies est rationis: in qua
ueritas innotescit: ut tanquam ex debito quodam natu-
ræ sine aliqua contradictione, creatori subiecta sit creatu
ra: seruus seruiat redemptori. Exhinc iubemur iam discũ-
bere ut charitas ordinetur in nobis: exhinc aperit domi-
nus manum suam: & implet omne animal benedictione.
Quoniam apostolis dicitur: facite homines discumbere:
quorum nos, licet ad confusionem nostram habetis uica-
rios qualescunq;, discũbere uos admonemus fratres cha-
rissimi: ut refecti pane benedictionis subsistere possitis in
uia, ne fortè misera necessitate cõpulsi descendatis & uos
in ægyptum: & incipiant uobis illudere qui necdum uo-
biscũ in deserto sequuti sunt saluatorẽ. Miseri sanè & ipi
qui non exiere cum exeuntibus: sed planè miserabiliores
omnibus hoĩbus, qui ꝓfecti quidẽ cũ alijs: sed nõ cũ alijs
sunt refecti. Porrò si qui fuere qui discũbẽtibus alijs post
dumeta seu diuersoria quæuis absconditi latuere homi-
nes eiusmodi ieiunos, uacuosq; remansisse quis nesciat?
Sic & eos nihilomin⁹ qui leuitate & curiositate ducti: cir
cunquaq; uacãtes minime resederunt: aut qui resederũt
quidem: sed non in ordine nec in numero cæterorũ. Hor
tamur ꝓinde charitatẽ uestram, & pastorali solicitudine
ammonemus ne quis ex uobis inueniat̃ angulos amare:
sectari latebras: quærere diuerticula: quoniã qui male a-
git odit lucẽ: & nõ uenit ad lucẽ ut nõ arguant̃ opera ei⁹.
Sed nec inueniant̃ in nobis qui circunferant̃ omni uẽto
doctrinæ: instabiles & inquieti: nihil in se soliditatis: ni-
hil grauitatis habẽtes: tãquã puluis quẽ ꝓijcit uẽtus à fa
cie terræ. Nã de his quid dicã quorũ manus cõtra oẽs: &
manus oĩm cõtra ipsos? Hi sunt qui separãt semetipsos, 1.Cor.
aĩales, spiritũ nõ habẽtes: qm̃ nemo in spũ dei loquẽs di-
cit anathema Iesum. Nequissima planè & pniciosissima
pestis: qm̃ uniuersos unius obstinatio turbat: & fit oĩbus
discordiæ fomes, materia scãdalorũ. Deniq; propheta au- Psal.79.
di: qui de uinea dñi loquẽs. Singularis, inqt, fer⁹ depast⁹
est eã. Pro huiusmodi rogo & obsecro uos fratres mei fu
gite simulationẽ oẽm & angulos propriæ uolũtatis: fugi
te inqetudinẽ & spm̃ leuitatis: fugite obstinationẽ: & ne
quissimũ uitiũ singularitatis: nisi forte (qd̃ absit) frauda
re uultis aĩas ur̃as panis edulio bñdicti. B Iã uero ne lõ
gi⁹ ꝓtrahã uos: septẽ panes quib⁹ reficiamini isti sunt. Pri
mus panis uerbũ dei in quo uita hoĩs est: sicut & ipse te- Luc.4.
statur. Secũdus panis obedientia est: quoniam Meus ci- Ioan.4.
bus est, inquit, ut faciã uolũtatem eius qui misit me. Ter-
tius panis meditatio sancta: de qua scriptum est. Cogita- Ioan.6.
tio sancta conseruabit te. Et quæ alio in loco noĩari uide-
tur panis uitæ & intellectus. Quartus panis orantium la-
chrymæ. Quintus uerò pœnitentiæ labor est. Nec mire-
ris quòd laborẽ aut lachrymas panem dixerim: nisi fortè
excidit

p̄s.79. excidit tibi quod in ꝓpheta legisti. Cibabis nos pane la-
p̄s.127. chrymarum: & item in alio psalmo. Labores, inqt, manuū
tuarum qa mãducabis: beatus es & bene tibi erit. Sextus
panis est iocunda unanimitas socialis: panis inquam ex di
uersis granis confectus: fermentatus utiq; sapientia dei.
Ioan. 6. Porrò septimus panis est eucharistia: quoniam, Panis, in
quit, quem ego do, caro mea est pro mundi uita.

De septē misericordijs. Sermo ij. unde supra.

p̄s.88. MIsericordias in æternū cãtabo. Vt quid em̄ mi-
hi insipiens nescio quæ cogitatio de pœniten-
tiæ huius onere murmurat: ut aggrauet illud
super ceruicem meam? Aliud onus sentio: sua-
uiꝰ quidem: sed utiq; multo maius. Sic em̄ onerat me mi-
serationibus suis deus: sic concludit: sic obruit beneficijs
suis ut onꝰ aliud sētire nō possim. Quid em̄ retribuā dño
pro oĩbus que retribuit mihi? Tanta tribuit & tāta retri
buit: & tu mihi de alio onere loqueris? Deficit spūs meus
prorsus deficit in tanta beneficiorum cōsideratione. Et li
cet dignas nō sufficiā grãs agere: sed ingratitudinē pror-
sus odit aĩa mea. C Perēptoria siquidē res est ingratitu-
do hostis gratiæ: inimica salutis. Dico ego uobis: qm̄ pro
meo sapere mihi ita displicet deo præsertim in filijs grãe:
in hoĩbus conuersionis: quēadmodū ingratitudo. Vias
enim obstruit gratiæ: & ubi fuerit illa: iā gratia accessum
non inuenit: locum non habet. Hinc mihi fratres tristitia
magna: & dolor continuus est cordi meo: ꝙ nonnullos
tam pronos ad leuitatem, ad risum, & ad scurrilia uerba
tam faciles uideo: ut pertimescā ualde ne fortè plusquam
expediat diuinæ misericordiæ sint immemores & ingra-
ti tam multis beneficijs: suis aliquando deserantur à gra-
tia quam non ut gratiam uenerantur. Nam de eo quid di
cam, qui in murmure & impatientia obstinato perdurat
animo: aut quem pœnitet adhæsisse deo: & contra morē
& contra rationem bonum factum pœnitētia comitat̃: qui
sine dubio miserationibus dei: non modo nō habet [illegible]am
sed contumeliam reddit? Omnino enim quãtum in se est
parū honorat eum à quo uocatꝰ est: qsquis ei seruit in tri
stitia & rancore: si tamen seruire ei quis potest in ea tristi
Nota. tia q̃ fm carnē est & mortē operat̃. Putas ergo quia maior
illi detur gratia: & non magis etiam quod uidetur habere
auferat̃ ab eo? Nónne enim iure perditū reputat̃: quod in
grato donatū est? Aut dedisse non pœnitet: qđ perisse ui
det? Oportet proinde gratum esse hominē & deuotū: q
percepta gratiæ munera: nō modo manere sibi desiderat
sed & multiplicare. Nemo sanè est qui non facile si q̃rit in
ueniat: unde plurimū sit obnoxius deo: quoniā non est q
se abscondat à calore eius. Sed nos maxime quos segrega
uit sibi & assūpsit sibi ad seruiendū sibi soli: si iuxta apo-
Rom.8. stolū. Non accepimus spiritū huiusmundi sed spiritū qui
ex deo est: ut sciamus q̃ à deo donata sunt nobis oĩno plu
rima inueniemus: unde continuas ei gratias agere debea
mus. Quis enim in nobis est q non confiteri possit: qm̄ mi
sericordia tua magna est super me? Itaq; de tanta multitu
dine miserationū domini: uobis breuiter aliquas propo-
nere uelim: ut qui sapiens est, occasione accepta sapiētior
fiat. A Septem ergo in me uideo misericordias domini:
Nota. quas & uos ipsi credo facile inuenietis in uobis. Prima est
ꝙ à multis peccatis adhuc in seculo positum custodiuit:
prima inquā non inter oēs quas mihi impēdit: sed prima
inter has septē. Quis em̄ non uideat ꝙ sicut in multis ceci
dit: sic & in alia poterā cecidisse pctā: nisi omnipotētis pie
tas cōseruasset? Fateor, & fatebor: nisi qa dñs adiuuit me:
paulominꝰ cecidisset in oē pctm̄ aĩa mea. Et hæc quãta di
gnatio pietatis: ꝙ ingratū & paruipendentē sic grã cōser
uabat: ꝙ in multis contrariū & cōtemnentē: nihilominus
ab alijs benignissime ꝓtegebat. Ad secunda miseratio tua
super me dñe: quonā poterit explicari sermone quàm be-
nigna quàm liberalis quàm gratuita fuerit. Ego peccabā
& tu dissimulabas. Nō continebā à sceleribus: & tu à uer-
beribus abstinebas. Prolongabā ego multo tempore ini-
quitatē meā: & tu dñe pietatē tuā. Sed quid prodesset ex-
pectatio nisi sequeret̃ pœnitudo? Cumulus, esset damna-
tionis dicente dño. Hæc fecisti & tacui. Tertia ꝓinde mi- Psal. 49
seratio fuit ꝙ uisitauit cor meū & immutauit, ut amara fie
rent q̃ male dulcia prius erant: q lætabar cum malefacerē
& exultabā in rebus pessimis: inciperē demum recogitare
ei annos meos in amaritudine animæ meæ. Et nūc dñe cō
mouisti terrā cordis mei & cōturbasti eā: sana cōtritiōes
eius: quia cōmota est. Multi em̄ pœnitētia ducti sunt sed
infructuosa: quoniā pœnitentiā eorū reprobata est: sicut
& prior culpa. Itaq; & hæc miseratio quarta fuit: & pœ
nitentē misericorditer suscepisti: ut in eorum numero in-
uenirer: de qbꝰ psalmista. Beati, inqt, quorū remissæ sunt Psal. 31.
iniqtates. Sequitur misericordia quinta: per quā mihi cō
tinēdi deinceps & emendatius uiuēdi præstitisti uirtutē
ne recidiuū paterer: & esset nouissimus error peior priore.
Oĩno enim manifeste tuæ est (dñe deus) & non humanæ
uirtutis: susceptū semel peccati iugum à ceruicibus excu-
tere: qm̄ omnis qui facit peccatum seruus est peccati: nec Psal. 36.
est liberari nisi in manu forti. Iā uerò postquā in his q̃nq;
miseratiōibꝰ à malo liberaueris: ut fiat qđ scriptū est. De-
clina à malo & fac bonū: in duabꝰ alijs bona largiris. Hæ-
duæ sunt gratia promerendi: quia uidelicet bonus bonæ
conuersationis indulges & spes obtinendi: qua donas ho
mini indigno & peccatori de tua toties experta bonitate
usq; ad cælestia speranda præsumere.

De fragmentis septem misericordiarum:
Sermo tertius: unde supra. D

SCitis qd fecerim septē uobis hodie mise-
ricordias proponēdo? Septē utiq; panes
distribui. Nā si factæ sunt mihi lachrymæ
meæ panes die ac nocte: quãtomagis diui
næ miseratiōes? Multo enim dulcius istæ
sapiunt: reficiūt multo melius: amplius q;
confirmãt cor hominis. Verū multa nobis, ni fallor, ex his
panibus hodie cecidere fragmenta. Nā & ego ipse sentie-
bā inter frangendū multas è manibus euadere micas: atq;
inter digitos properantis elabi. Vtrum ipsi collegeritis
aliqua: uos uideritis. Ego (si nōdū fastiditis) nostra quæ
mihi collegeram sine inuidia cōicabo: ne fortè incurram
maledictionē abscondentis frumenta in populis. Primus
itaq; panis, si bene memini, cōseruatio gratiæ fuit: qua me
licet īdignū: à multis peccatis adhuc in seculo positū cu
stodiuit. Huius ergo tria teneo fragmenta: habētia pror-
sus magnū delectamētū saporis & alimoniā uitæ. Tribus
siquidē modis à peccato me memini cōseruatū: occasiōis
subtractiōe: resistēdi data uirtute: affectiōis sanitate. Mul
ta enim in peccata facile cecidissem: si data esset occasio:
sed dei miseratiōe nō me talis oportunitas apprehendit.
In multa quoq; paulominꝰ cecidissem grauiter impulsus
uiolentia tentatiōis: sed uirtutē dedit dñs rex uirtutū: ut
sub me esset appetitus meus: & ei quā sentiebam concupi
scentiæ minime consentirem. Sed & à quibusdam tam lō-
gè me fecit miseratio tua domine: ut penitus abominarer
ea: & ne ulla quidē eorū me tentatio molestaret. Secūdus
quoq; panis fuit expectatio: qua tardabat ultionē: indul-
gentiam cogitabat. Et huius ergo panis tria fragmēta ac-
cipite, cogitantes longanimitatem quā exhibuit: electio-
nem prædestinationis suæ quā impleri uoluit: & charita-
tem nimiam qua nos dilexit. Propter hoc enim expectās
expectauit me dominus & non intendit mihi: sed oculos
suos aduertit à peccatis meis: quasi nolēs aduertere quā-
tum delinquerem. Propter hoc inquam dissimulabat ut
commendaret patientiam suam: ut impleret electionē suā:
ut confirmaret & charitatem suam. De tertio quoq; pane
eius scilicet misericordiæ qua conuertit nos ad pœniten-
tiam: tria non tam fragmenta quàm frusta uobis appo-
no. Tūc enim, ut bene memini, concussit cor meū: excitās
illud ut aduerteret suorum uulnera peccatorū & uulne-
rum sentiret dolorem. Etiam & terruit deducens ad por-
tas inferi: & præparata iniquis supplicia monstrans. Et ut
nihil jam noxiæ remaneret delectationis; meliorem mihi

cōſolationē inſpirās ſpem indulgētiæ dedit. In his tribus ego cōuerſus ſum: credo ꝙ & uoſipſi. Iam uerò quarti pa nis (ipſa eſt indulgentia) obſecro uos diligenter colligi te fragmēta ne pereant. Sunt eñ ſalubria ualde: & dulcio ra ſuper mel & fauū. Sic eñ ex toto indulſit: & tam libera liter oēm donauit iniuriā: ut iam nō damnet ulciſcendo: nec cōfundat improperando: nec minus diligat imputan do. Sunt eñ aliqui ſic donātes iniuriā, ut nō ulciſcanť: ſæ pius tamen improperent. Sunt & alij qui ſileant licet: ma net tñ alta mēte repoſta: & rācorem tenēt in aīo: quarum utiqꝫ neutra plena indulgētia eſt. Lōgè ab his hoībus be nigniſſima eſt diuinitatis natura: liberaliter agit: ignoſcit plenariè: ita ut ꝓpter fiduciā pctōrū (ſed pœnitentiū) ubi abūdauit delictū: ſoleat & gratia ſuperabūdare. Teſtis eſt Paulus gentiū doctor: qui plus oībus cum diuina gratia laborauit. Teſtis eſt Matthæus de thelonco elect⁹ in apo ſtolū: cui etiā noui teſtamēti primū ſcriptorē eſſe donatū eſt. Teſtis & Petr⁹ cui poſt trinā negationē: toti⁹ eccleſiæ paſtoralis cura cōmiſſa eſt. Teſtis deniqꝫ etiam famoſiſſi ma illa peccatrix: cui in ipſo cōuerſionis initio tāta multi tudo dilectionis cōceſſa eſt: tāta poſtmodū indulta gratia familiaritatis. Quis accuſauit Mariā: & ꝓ ſe eā oportuit reſpōdere? Si phariſæus murmurat: ſi Martha conqueriť: ſi ſcandalizanť apl'i: Maria tacet: xp̄s excuſat: etiam & lau dat tacentē. Deniqꝫ illud quantæ p̄rogatiue, quātæ excel lentiæ fuit: ꝙ reſurgentē à mortuis prima uidere tangere

Lucæ.1. primum meruit? Sed iam tranſeamus ad alia. Bonum eſt quidem nos hic eſſe: ubi datur fiducia peccatoribus: ſed oportet etiam cætera non tacere. Itaqꝫ & in continentia ipſa quæ eſt panis quint⁹ tria nihilominus inuenio unde merito clamare poſſim. Quia fecit mihi magna qui potēs eſt. Fortè paruum aliquid reputatis continentiā ueſtram: ſed ego nō ita. Scio enim quos habeat oppugnatores: & quantæ illam neceſſe ſit eſſe uirtutis ut poſſit reſiſtere tali bus. Primus ſiquidem continētiæ noſtræ hoſtis, caro eſt: aduerſus ſpiritum concupiſcens. Quàm domeſticus ho ſtis: quàm pernicioſa lucta: quàm inteſtinum bellum. Ho ſtem hūc crudeliſſimum nec fugere poſſumus (ô anima) nec fugare: circunferre illū neceſſe eſt: quoniam alligat⁹ eſt nobis: nam quod periculoſius eſt & miſerabilius: ho ſtem noſtrum ipſi cogimur ſuſtentare: perimere eum non licet. Vide ergo quàm ſolicite te cuſtodire neceſſe ſit ab ea: quæ dormit in ſinu tuo. Veruntamen nō eſt hic ſolus aduerſari⁹ mihi: aliū adhuc habeo qui circūcinxit & ob ſedit me undiqꝫ: & ſi ignoratis: hoſtis ille eſt p̄ſens ſeculū nequā. Cōcluſit inimic⁹ uias meas: & ꝑ qnqꝫ portas, qnqꝫ uidelicet corpis ſenſus: iaculis ſuis uulnerat me: & mors intrat ꝑ feneſtras meas: Sufficere nimis poterāt iſti duo. Sed (heu me) ecce uideo uentū ualidū uenientē ab aqui lone: à quo pandiť omne malū. Et nunc q d ſupeſt aliud? Domine ſalua nos: perimus. Ecce enim malleus uniuerſæ terræ. Ecce ſerpens callidior cunctis animantibus. Ecce inimicus ille quem nec uidere poſſum: quanto minus ca uere? Neqꝫ eñ eſt colluctatio ſeruare uolentibus cōtinen tiam: cōtinentiam autē dico nō à ſola luxuria: ſed à cæte ris quoqꝫ (ſicut neceſſe eſt) uitijs & peccatis: nō aduerſus carnē & ſanguinē tantū: ſed aduerſus principes & pote ſtates: aduerſus mundi rectores tenebrarū harū: cōtra ſpi ritualia nequitiæ in cæleſtib⁹. Et quis eſt qui iacula eorū

Psal.10. ignea poſſit extinguere? Parauerunt ſagittas ſuas in pha retra: ut ſagittēt in obſcuro rectos corde. Sed & narraue runt ut abſconderent laqueos: & dixerunt. Quis uidebit eos? Nunc quidē aperte & uiolenter: nūc occulte & frau dulenter: ſemper autē malitioſe & crudeliter impugnant & perſequuntur nos. Et ad hæc toleranda ne dicam ſupe randa, quis idone⁹? Credo iā uobis aliquaten⁹ innoteſcit continentiæ difficultas: ut iuxta apoſtolum ſciatis quæ à deo donata ſunt uobis. Omnino enim in domino facim⁹ hanc uirtutem: & ipſe ad nihilum deducit tribulantes nos. Ipſe eſt qui non modo carnem noſtram cum concu piſcētijs ſuis: ſed & præſēs ſeculum nequam cū curioſita tibus ſuis & uanitatibus: etiam & ipſum cum tentationi bus ſuis conterit ſatanam ſub pedibus noſtris. Nunquid non merito dixeram inueniendum in continentia: unde clamarem quia fecit mihi magna qui potēs eſt? Iam uerò ſexti panis fragmenta accipite. Eſt aūt panis iſte gratia ꝓ merendi bona ſcilicet æternæ uitæ. Quam gratiam in tri bus maxime cōſtare arbitror: in odio præteritorum malo rū: & cōtemptu præſentiū bonorū: & deſiderio futurorū. Septimus quoqꝫ panis eſt ſpes obtinēdi: cuius nihilomi nus teneo fragmēta tria: & eorum ſapor dulcis admodum gutturi meo. Tria inquam ſunt quæ ſic roborant & con firmant cor meum: ut nulla me penuria meritorum, nulla cōſideratio propriæ uilitatis, nulla æſtimatio cæleſtis bea titudinis, ab altitudine ſpei deucere poſſit in ea firmiter radicatum. Deſideratis ea: an reſeruanda ſunt propter eū qui dixit. Mel inueniſti: comede quod ſufficit tibi. Sic cō pletur hodie quod de ſeipſa ſapientia prophetauit: & nūc idipſum uideo: quoniam qui edunt me adhuc eſurient. Proinde non uos protraham ultra: ſed nec fraudabo eſu rientem: quoniam quidem ſic paratos uideo acſi needum ſumpſeritis quicquam. Tria conſidero in quibus tota ſpes mea conſiſtit: charitatem adoptionis: ueritatem pro miſſionis: poteſtatē redditionis. Murmuret iam quātum uoluerit inſipiens cogitatio mea dicens. Quis enim es tu aut quanta eſt illa gloria: quibusue meritis hanc obtine re ſperas? Et ego fiducialiter reſpondebo. Scio cui credi di & certus ſum: quia in charitate nimia adoptauit me: qa uerax in promiſſione: quia potēs in exhibitione: licet eñ ei facere quod uoluerit. Hic eſt funiculus triplex qui dif ficile rumpitur: quem nobis à patria noſtra in hunc carce rem uſqꝫ dimiſſum firmiter obſecro teneamus: ut ipſe nos ſubleuet: ipſe nos trahat & pertrahat uſqꝫ ad conſpectum gloriæ magni dei: qui eſt benedictus in ſecula.

In natali ſancti uictoris confeſſoris, Sermo I.

VIctoris uita & gloria ſpecialis: nō tā ad gloriā quàm ad uirtutē ꝓuocat omnes q recto ſunt corde. Nō recti planè ſed peruerſi eſt animi ante quærere gloriā quàm exercere uirtutē: & uelle corona ri q legitime nō certauerit. Vanū eſt uo bis, inqt ante lucē ſurgere. Ita eſt. Fru Psal.

ſtra ad celſitudinē nitiť gloriæ: q prius nō claruit uirtute. Fruſtra fatuæ uirgines ſpōſo obuiā ſurgūt, quarū lampa des extinguunť: & ideo fatuæ qa uacuis glorianť lāpadi bus: uirtutis oleū nō habētes. Abſit mihi gloriari niſi in gloria illorū: quibus ꝓpheta cōgratulās ait. Domine in lumine uultus tui ambulabunt: & in nomine tuo exulta būt tota die: & in iuſtitia tua exaltabunť. Et infert. Quo niā gloria uirtutis eorū tu es. Pulchre nō eorū: ſed uirtu tis eorū gloria commendatur. B Quæ enim ſine uirtute eſt gloria. Profecto indebita uenit: præpropere affectatur ꝑiculoſe captať. Virtus grad⁹ ad gloriā: uirtus, mater glo riæ eſt. Fallax gloria uana eſt pulchritudo quam illa non parturiuit. Sola eſt cui gloria iure debetur, & ſecure im penditť. Sancto Victori nec uirt⁹ nec gloria deeſt: ſed quē admodū ambæ res & quo ordine in homine proceſſerūt: id operæpreciū intueri. Pugnauit fortiter: uiriliter ſupe rauit: & ſic demū gloria & honore coronať. Quō nēpe in glorius remanſiſſet bellator fortis: humilis uictor? quan quā ne in die uirtutis ſuæ ſine gloria fuit ſignis & prodi gijs ammirādus. Habemus dilectiſſimi in uita Victoris: & quod digne miremur & quod ſalubriter imitemur. Mi ror uina dediſſe in eremo, nō uitē ſed fontē. Miror & ſtu peo infantē adhuc in utero pauori fuiſſe pauendis dæmo nijs: quippe ab ipſis p̄cognitū: & iam tunc ex nomine de ſignatū. Nec uacuū nomen ubi hoſtiū fuga & extorta cō feſſio uictoriā cōceſſit infantulo. Quis itē non miretur fu rē à dæmone deprehenſum: & rurſum à dæmone mox ho minē liberatū? Quis non etiā omni ammiratiōe ſtupēdū ducat: carne circūdatum hominē: cælis patentibus carnis oculos ſuperno infigere lumini & uidere uiſiones dei:

anglico

angelico inſuper mulceri cantico:doceri oraculo? Hæc
atque ſimilia in ſancto homine ueneramur :æmulamur.
Meritoquidē quādo & ſine ſalutis periculo poſſunt nō
fieri,& ſine ſalutis periculo nequeunt uſurpari. Tutius ſa
nè æmulanda ſolidiora quàm ſublimiora:& quæ magis
uirtutē redolcant,gloriā minus. Studeamus proinde mo
ribus cōformari cui in mirabilibus ſimilari:& ſi uolum⁹
nō ualemus. AEmulemur in uiro ſobriū uictū,deuotū af-
fectū:æmulemur manſuetudinē ſpiritus:caſtimoniā cor-
poris:oris cuſtodiam:animi puritatem:ponere frenū iræ
& modum linguæ:dormire parcius:orare frequentius::
cōmonere noſmetipſos pſalmis,hymnis & canticis ſpiri-
tualibus:diebus iungere noctes & diuinis laudibus occu
pare. AEmulemur chariſmata meliora. Dicamus ab ipſo
ꝙ mitis & humilis corde fuit. AEmulemur inquā ꝙ exti-
tit liberalis in paupes:iocūdus ad hoſpites:patiēs ad pec
cātes:benignus ad omnes. Hoc eñ meli⁹. In his forma eſt
cui īprimamur:in miraculis gloria à qua reprimamur. Illa
lætificēt,iſta ædificent:moueant illa,iſta ꝓmoueant. Epu-
lemur dilectiſſimi ad mēſam diuitis uocati:mēſam abun-
dantē panib⁹:delitijs cumulatā. An nō diues qui exēplis
nos refecit,ꝓtegit meritis:lætificat ſignis? Diues planè:
in cuius hodie conuiuio ſolēni angeli & hoīes pariter cō
gregātur. Hi ut reficiant̄:illi ut delitient̄. Iſti ut proficiāt
illi ut gaudeant. Cuius uita repleta bonis:quid niſi men
ſa referta cibis? Nec tamen omnib⁹ omnia apponunt̄:ſed
ut tollat quiſq; qđ ſibi expedire & conuenire uidebit. Et
ego quidem conſilio ſalubriori diligenter cōſidero quæ
mihi apponunt̄. Cautū eſt mihi eligere mea:& aliena nō
tangere. Non extendam manū ad gloriam miraculorū:
ne ſi attentauero qđ deſuper nō accepi:perdā merito &
qđ uideor accepiſſe. Nō leuo cum illo oculos ad rimāda
ſecreta cæleſtia:ne oppreſſus à gloria confuſus reſiliā:ſe-
ro confugiens ad cōſiliū ſapientis qui ait. Altiora te ne
Eccli.3. quæſieris:fortiora te ne ſcrutatus fueris. Infertur menſis
uinū nouū aquarū rubentiū:non tango:quia non mihi
appoſitum ſcio:qui ſimiliter elemēta mutare: naturas in
nouare non ualeo. Cerno item in menſa Victoris angelos
illum audiſſe canentes. Nunquid uidebo & ego mihi ſup
nos exhiberi cantores:aut certè cytharedos illos de apo-
calypſi corā me cytharizare in cytharis ſuis? Imperat ille
dæmonibus adhuc in corpore uiuens:uinctum in corpo-
re ſoluit corpore iam ſolutus. Cibi ſunt ſed nō mei:æqui-
dem iocundi & ſapidi:ſed non tāgit illos anima mea:qm̄
non eſt inopi mihi unde ſufficiam talia redibere. At ſi dili
genter conſidero ecce præ oculis in menſa ſancti,cenſura
iudicij:diſciplinæ uigor:ſanctitatis ſpeculum: uitæ for-
ma:uirtutis inſigne. Hæc à me & abſq; ꝓſumptiōe ſumū
tur,& ſalubriter inſumūt̄:& ſi diſſimulo diſtricte repoſcū
tur. Audi adhuc quænā mihi iure appoſita putē. Si panē
doloris & uinū cōpūctiōis de diuitis mēſa obtuleris:tol-
lo ſecur⁹ ꝗ ſum paup & inops. Erūt mihi lachrymæ meæ
panes die hac nocte: & poculū meum cū fletu miſcebo.
Pars mea hæc ꝗ dolēda cōmiſi. Nec me tñ pigebit ut æſti
mo cibi hui⁹: qm̄ ꝗ appoſuit ſciētiā addit & dolorē. Sed
& ſi tēperātiæ:ſi iuſtiæ :prudētiæ uel fortitudinis exēpla
appareāt:ea incūctanter ſumo:ſciēs quia talia oportet me
ꝓparare. Hæc mihi apponi:hæc ad me repetitū iri nō du-
bito. Nunquid ſigna & prodigia exigenda à nobis ſunt:
ut ea diuiti uiciſſim ꝓparem⁹? Fratres uaſa ſunt in hono-
rē illi qui nos inuitauit:non cibi pauperum. Tu ergo qui
inuitatus es,diligenter conſidera quid tibi ille:quid ſibi
met appoſuerit,non enim quicquid in menſa apponitur,
tibi apponit̄. Quid ſi in poculo aureo fuerit propinatū?
Non poculū tibi ſed potus apponitur. Sume potū & po-
ne aurum. Ergo exempla bonorum operū & rectitudinē
morum paterfamilias cōmunicat ita domeſticis ut ꝓro-
gatiuā ſibi retineat in miraculis. In his tamē atq; illis,ille
glorificandus eſt:cuius munus ſancte uiuere:cuius uirtus
ſigna facere eſt:qui in trinitate perfecta uiuit & regnat
deus in ſecula ſeculorum, Amen.

De eodem Sermo ſecundus.

GAudete in domino dilectiſſimi:qui inter
cōtinua ſuæ pietatis bñficia indulſit ho-
minē mūdo:cuius multi ſaluarētur exem
plo. Iterū dico gaudete:ꝙ fact⁹ de medio
appropiauit deo:ut multo plures ei⁹ īter
ceſſiōe ſaluent̄. Habet ex hoīb⁹ cui hoīm
pctā donet,miſericors & miſerator dñs. Habet tp̄s & lo-
cū intercedendi pius & miſericors aduocatus. Equidē lo
cū quietū & tēpus feriarū. In terris uiſus eſt,ut eſſet exē-
plo:in cælū leuatus eſt,ut ſit patrocinio. Hic informat ad
uitā,illic inuitat ad gloriā. Factus eſt mediator ad regnū:
qui fuit incitator ad opus. Bonus mediator,qui ſibi iam
poſtulans nihil:totū in nos transferre deſiderat:& ſuppli
cantis affectū ſupplicationis fructū. Quid eñ quærat ſibi
qui nullius eget? Dñs cōſeruat eum & uiuificat eum : &
beatū facit eū in gloria:nihil illi deerit in loco paſcuæ col
locato. Hæc dies glorioſæ migratiōis ei⁹:dies lætitiæ cor
dis eius:exultemus & lætemur in ea. Introiuit in poten-
tias dñi:gaudeamus quia nūc potētior eſt ad ſaluādū. Ho
die uictor poſito corpore quo ſolo præpediri ab introi-
tu gloriæ uidebat̄:tanto alacrior quanto expeditior pe-
netrauit in ſancta,ſimilis factus in gloria ſctōrum. Hodie
de nouiſſimo & humili loco quē ſibi ex conſilio ſaluato-
ris elegerat:ipſo ſummo patrefamilias euocāte:uer⁹ ami-
cus aſcēdit ſuperius:& eſt illi gloria corā ſimul diſcūbēti
bus. Hodie deſpecto mundo & mūdi principe triumpha
to:ſupra mundū uerè uictor aſcēdit:accipiēs de manu dñi
coronā uictoriæ. Aſcēdit aūt cū immenſa ſupellectili me-
ritorū:clarus triūphis:miraculis glorioſus. Pauſat miles
emerit⁹:& poſt labores ſudoreſq; ſacræ peractæ militiæ
locat̄ fœliciter:coronat̄ ſublimiter. Anima eius in bonis
demorabit̄. Quæris ubi? Cum Abraam Iſaac & Iacob in
regno cælorum. Ita cum talibus & tali in loco ſibi ſedet.
excelſa & fulgida:ſedet lætabūda & laudās. Sedet delica
ta & ornata monilibus ſuis:ſtipata malis:fulcita florib⁹.
Sedet inquā ſibi uacua curis:delitijs affluens: abundans
ocij & quietis ad uacandū ſapientiæ. Quæ ſedit & fleuit
ſuper flumina Babylonis:ſedet mō ad fontē uitæ:& con
uerſatio illi ſecus torrentem uoluptatis:cuius impet⁹ læ-
tificat ciuitatem dei. Inuenit ſibi fontē hortorū: puteum
aquarū uiuentiū:& cū Samaritana potatur aqua ſapien-
tiæ ſalutaris:ut nō ſitiat ī æternū. Datur illi de fructuma
nuum ſuarum:& laudant eam in portis opera eius:& glo
riat̄ teſtimonio conſcientiæ. Conſcientiæ dico ſuæ nō al-
terius. Sedet media angelorum:digna planè eorum con-
ſortio:quorum deſiderio flagrat:puritate nitet:caſtimo
nia decoratur. Sedet inter apoſtolos uir apoſtolicæ gra-
tiæ:nec eſt quod ſe abſcōdat à cuneo prophetarum : qui
quem illi prædixerūt,glorificauit & portauit in corpore
ſuo. Neq; ſe putat uictorioſis martyrum choris uictor no
ſter arcendū:qui duro & diuturno martyrio uiuentē ſui
corporis hoſtiā immolauit. Sedet ueteranus miles debita
iam ſuauitate & ſecuritate quietus. Securus quidem ſibi:
ſed noſtri ſolicitus. Non enim cū putredine carnis ſimul
ſe exuit uiſceribus pietatis:nec ſibi ſic induit ſtolam glo-
riæ ut noſtræ pariter miſeriæ ſuæq; ipſius miſericordiæ
obliuionē indueret. Nō eſt terra obliuionis quam anima
uictoris inhabitat:non terra laboris ut occupetur in ea:
non deniq; terra ſed cælum eſt. Nunquid cæleſtis habita
tio animas quas admittit indurat:aut memoria priuat:
aut ſpoliāt pietate? Fratres latitudo cæli dilatat corda nō
arctat,exhilarat mentes,non alienat:affectiones non con
trahit,ſed extendit. In lumine dei ſerenatur:memoria nō
obſcuratur. In lumine dei diſcit̄ quod neſcitur:nō quod
ſcitur dediſcitur. Superni ſpiritus illi qui ab initio cæ-
los inhabitant : nunquid quia incolunt cælos : deſpi-
ciunt terras,& non magis eas uiſitant & frequentant?
Nunquid quòd ſemper uident faciem patris:miniſterium
euacuat pietatis? Omnes nihilominus adminiſtratorij
ſpiritus ſunt:miſſi in miniſterium propter eos qui hæredi

tatem capiūt salutis. Quid ergo? Discurrūt angeli & suc-
currūt hoībus: & q ex nobis sunt nesciūt nos: nec norunt
iā compati quibus cōpassi sunt & ipsi? Qui dolores ne-
sciunt, sentiunt tñ nostros: & qui uenerunt de magna tri-
bulatione nō cognoscūt iam in quo fuerūt? Scio q dixit.
Psal. 141 Me expectāt iusti donec retribuas mihi. Iustus est uictor
etiā expectās nostrā proculdubio retributionē. Nō est il-
le pincerna Pharaonis: q inuentā gratiā retinuit sibi pro
phetæ sui pariter & captiui minime recordatꝰ. Minister
xp̄i est: xp̄m sequit. Non est ille oblitus suæ promissionis
nec socio passionis regni consortiū denegauit. Nō est di
scipulus cōtra magistrū: non pōt uictor qcquā facere nisi
qđ uiderit magistrū faciētē. Opera q̄ ille fecit: & iste fecit
similiter. Iā cælos ingressus quos & añ aptos beatis ocu-
lis suspiciebat: uerè nūc reuelata facie speculat gl'iam dei:
absorptus quidē, sed nō oblitus clamorē pauperū. Beata
uisio quia in eādē imaginem transformat de claritate in
claritatē: tāquā à dñi spū. Paruulꝰ ad pugnā: magnꝰ ad ui
ctoriam: matris uiscera necdum exiens & iam eijciens dæ-
monia: cū incremento uirtutū ac meritorū uictor uiuens
inter peccatores translatus est. O uirum præcipuæ sancti
tatis: qui ante sanctus quàm natus: ante opere quàm noīe
uictor. Adhuc utero clausus iam de hoste triūphauit. O
uenerandā etiam ipsis angelis sanctitatem quam pari stu-
dio & si dispari uoluntate: & mali fugitant & frequentāt
boni. Nec facile dixerim quid uirū astruat sanctiorē horū
fauor, aut pauor illorū. Corpore deniq; terras: mentè cæ-
los inhabitās: aliquādo familiarius aliqd nūciātes: aliquā
do ineffabili cātus suauitate plausibiles supernorū uoces
spirituum audiebat. Verè anima tua uictor, una ex gem-
mis: quæ tibi in cruce apparuerūt. Verè infixa cruci: cum
diuinæ incerta gloriæ: eandem sibi claritatis imaginē in-
duit quam inuenit. Vincēti expandit gremiū suū: qui pu
gnāti dederat spiritū suū. O uictrix aīa q̄ sicut passer trās
uolans, mundi laqueos euasisti: respice ad incautas aīas
intricatas illis: periclitātes in illis: ut tuo patrocinio erua
mur. O miles emerite qui christianæ militiæ duris labori
bus euangelicæ fælicitatis requiē cōmutasti: respice ad im
belles & imbecilles commilitones tuos, qui inter hostiles
gladios & spiritales nequitias tuis laudibus occupamur.
O uictor inclyte, qui & de terra & de cælo gloriosissime
triumphasti: illius gloriam nobiliter superbus respiciēs:
& huius regna pie uiolentus diripiēs: respice de cælo ad
uictos terræ: ut hæc sit tuorum consummatio triumpho-
rum si & nobis demum uicisse te sentiamus. Nam si ex re
nomen tibi perfecta ueritas nominis ex nostra liberatio-
ne censebitur & certè deest interpretatiōi quādiu nos q̄
tui sumus minime liberamur. Quàm pium quàm dulce
quàm suaue ô uictor in hoc loco afflictionis & in hoc cor
pore mortis te canere, te collere, te precari. Nomen tuum
& memoriale tuum fauus distillās in labijs captiuorum:
mel & lac sub lingua eorum, qui tui memoria delectātur.
Eya ergo fortis athleta, dulcis patrone, aduocate fidelis:
exurge in adiutorium nobis: ut & nos de nostra ereptio-
ne gaudeamus: & tu de plena uictoria glorieris. O omni-
potens pater, peccauimus tibi facti filij alieni: sed appro-
priauimus in uictore: qui dum uicit cupiditatem suam:
uincat & iram tuam: nos quoq; in gratiam potenter resti
tuat. O uictor Iesu te in nostro uictore laudamus: quia te
in illo uicisse cognoscimus. Da ei pijssime Iesu sic de sua
in te uictoria gloriari: ut non subeat obliuio nostri. Fili
dei immitte ei nostri semper in conspectu tuo memorem
esse: nostram in tuo tremendo iudicio suscipere & agere
causam: qui cum patre & spiritusancto uiuis & regnas de
us per omnia secula seculorum. Amen.

In assumptione beate Mariæ. Sermo. I.

VIrgo hodie gloriosa cælos ascendens: superno
rū gaudia ciuium: copiosis sine dubio cumula
uit augmentis. Hæc em̄ est cuius salutationis
uox & ipsos exultare facit in gaudio: quos ma
terna adhuc uiscera claudūt. A Q si paruuli necdum
nati anima liquefacta est ut maria loquuta est: qd putamꝰ
quænā illa fuerit cælestiū exultatio: cū & uocē audire, &
uidere faciē: & beata eiꝰ frui præsentia meruerūt? Nobis
uerò charissimi: quæ in eius assumptiōe solennitatis occa
sio: q̄ causa lætitiæ: quæ materia gaudiorū? Mariæ p̄sen-
tia totus illustrat orbis, adeo ut & ipsa iā cælestis patria
clariꝰ rutilet uirgineæ lāpadis irradiata fulgore. Merito
p̄inde resonat in excelsis gratiarū actio & uox laudis: sed
plāgendū nobis quàm plaudendū esse uidet. Quantū em̄
de eius p̄sentia cælū exultat: nunqd nō consequens est ut
tātū lugeat hic noster inferior mūdus eius absentiā. Ces-
set tñ querela nostra: qa nec nobis hic est manens ciuitas:
sed eā inquirimus ad quā hodie maria bñdicta peruenit:
in quam si conscripti ciues sumꝰ: dignū p̄fecto est etiā in
exilio: etiā sup flumina Babylōis eius nos recordari: eius
cōmunicare gaudijs: eiꝰ participare lætitiā: maximeq; eā
q̄ tā copioso impetu lætificat hodie ciuitatē dei: ut sentia
mus & ipsi stillicidia stillātia super terrā. Præcessit nos re
gina nostra, præcessit, & tam gloriose suscepta est: ut fidu
cialiter sequātur dñam seruuli clamantes: trahe nos post
te in odore unguentorū tuorū curremus. Aduocatā præ-
misit peregrinatio nr̄a q̄ tāquàm iudicis mater: & mater
miæ suppliciter & efficaciter salutis nostre negocia per-
tractabit. Præciosum hodie munꝰ terra nostra direxit in-
cælum: ut dādo & accipiēdo fœlici amicitiarū fœdere co-
pulent humana diuinis, terrena cælestibus, ima summis.
Illò enim ascendit fructus terræ sublimis: unde data opti
ma & dona perfecta descendunt. Ascendens ergo in altū
uirgo beata dabit ipsa quoq; dona hominibus. Quid ni
daret? Siquidem nec facultas ei deesse poterit nec uolun
tas. Regina cælorū est: misericors est: deniq; mater est uni
geniti filij dei. Nihil em̄ sic potest potestatis eius seu pie-
tatis magnitudine cōmēdare: nisi fortè aut nō credit dei
filiꝰ honorare matrem: aut dubitare quis potest omnino
in affectū charitatis trāsisse mariæ uiscera: in quibus ipsa
quæ ex deo est charitas nouē mēsibus corporaliter requie-
uit. Et hæc quidem propter nos dixerim fratres: sciēs dif-
ficile esse ut in tāta inopia charitas illa perfecta, non quæ-
rens quæ sua sunt, ualeat inueniri. Vt tamen interim silcā
beneficia quæ pro illius glorificatione cōsequimur: si eā
diligimus: gaudebimus utiq;: quia uadit ad filium: planè
in quam cōgratulabimur ei: nisi fortè (qđ absit) inuētri-
ci gratiæ omnimodis inueniamur ingrati. Quem enim in
castellum mundi huius intrantē prius ipsa susceperat: ab
eo suscipitur hodie sanctam ingrediēs ciuitatem. Sed cū
quanto putas honore: cum quanta putas exultatione: cū
quāta gloria? Nec in terris locꝰ dignior uteri uirginalis
templo in quo filiū dei maria suscepit: nec in cælis regali
solio: in quo mariā hodie mariæ filius sublimauit. Fœlix
nimium utraq; susceptio: ineffabilis utraq;: quia utraq;
inexcogitabilis est. Vt quid enim ea hodie in ecclijs Chri
sti euangelica lectio recitatur: in qua mulier benedicta in
mulieribꝰ excepisse intelligitur saluatorē? Credo ut hæc,
quam celebramus, ex illa susceptione aliquatenus æstime
tur: imo ut iuxta illius inæstimabilem gloriam inæstima-
bilis cognoscatur & ista. Quis enim si etiam linguis ho-
minū angelorumq; loquatur explicare queat quēadmo-
dum superueniente spū: obumbrante uirtute altissimi ca
ro factū sit uerbum dei per quod facta sunt omnia, & dñs
maiestatis quem non capit uniuersitas creaturæ: intra uir
ginea sese clauserit uiscera factꝰ homo? Sed & illud qs co
gitare sufficiat quàm gloriosa hodie mundi regina p̄cesse
rit: & quāto deuotionis affectu tota in eius occursum cæ-
lestiū legionū prodierit multitudo: quibus ad thronum
gloriæ canticis sic deducta: quàm placido uultu: quàm se
rena facie: quàm diuinis amplexibus suscepta à filio: & su
per oēm exaltata creaturā: cū eo honore, quo tanta mater
digna fuit: cū ea gloria quæ tātum decuit filium? Fœlicia
prorsus oscula labijs impressa lactantis: cui uirgineo ma-
ter applaudebat in gremio. Verum nunquid nō fœlicio-
ra censebimus, quæ ab ore sedentis in dextera patris ho-

dic in

dic in beata salutatione suscepit cũ ascenderet ad thronũ gloriæ epithalamiũ canens & dicens. Osculetur me osculo oris sui? Christi generationẽ & Mariæ assumptionẽ qs enarrabit. Quãtũ em grẽ in terris adepta est p̃ cæteris: tãtũ & i cælis obtinet gloriæ singl'aris. Q. si ocul9 nõ uidit, nec auris audiuit nec in cor hoĩs ascendit q̃ p̃parauit de9 diligẽtib9 se: qđ p̃parauit gignẽti se: & qđ oĩbus est certũ diligenti præ oĩbus: quis loquat? Fœlix planè Maria & multipliciter fœlix: siue cũ excipit saluatorẽ: siue cũ à saluatore suscipit, utroq; mira dignitas uirginitas matris utrobiq; amplectenda dignatio maiestatis. Intrauit, inqt Iesus in quoddã castellũ, & mulier quædã excepit illũ in
Lucæ,10 domũ suã. Sed laudibus magis uacãdũ est: quod festiuis p̃conijs hæc dies debeat. Quia uerò copiosam nobis materiam lectiõis hui9 uerba ministrãt: cras quoq; cõueniẽtibus nobis in unũ: cõmunicandum erit sine inuidia: qđ fuerit desuper datũ, ut in memoria tantæ uirginis nõ modo affectus deuotionis excitet: sed & mores ædificent ad prouectũ cõuersationis: in laudẽ & gloriam filij eius dñi nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula.

Item in eadem solennitate De euãgelica lectione. Sermo secundus. B

Lucæ,10 INtrauit Iesus in quoddã castellũ. Opportune satis hoc mihi in loco p̃phetica exclamatio assumẽda uidet. O Israel quã magna est domus domini & ingẽs locus possessionis eius. An nõ ingens cuius cõparatione castellum dicitur: terræ huius spaciosissima latitudo? An non ingens patria & regio inestimabilis quando ab ea saluator adueniens cum ingrederet orbem terræ introiret castellũ? Nisi fortè castellum quis aliud intelligendum putet: quàm atrium fortis armati principis mũdi huius: cuius uasa diripere fortior superuenit. Festinemus in illam ingredi beatitudinis amplitudinem fratres: ubi nemo alium coangustat: ubi possimus cum omnibus comprehendere sanctis: quæ nam sit longitudo & latitudo: sublimitas & profundum. Neq; id desperemus: qñquidẽ ipse cælestis habitator patriæ etiã & creator: nostri huius castelluli angustias non refugit. Sed quid introisse eum dicemus in castellũ? Etiam in angustissimum uirginalis uteri diuersoriũ itroiuit. Deniq; & mulier quædam excepit illum in domum suam. Fœlix mulier quæ iam nõ exploratores Hiericho: sed poti9 fortissimum illum exploratorem stulti illius qui uerè ut luna mutatur: non legatos Iesu filij Naue: sed ipsum magis suscipere meruit uerum Iesum filium dei. Fœlix inquàm mulier: cuius domus saluatore suscepto inuenta est munda quidem: sed plane non uacua. Quis enim uacuam dixerit: quam salutat angelus gratia plenã? Neq; hoc solũ: sed adhuc quoq; in eam superuenturũ asserit spm̃ sanctũ. Ad quid putas: nisi ut etiam supimpleat eam? Ad quid, nisi ut adueniente iam spiritu plena sit eodem superueniẽte, nobis quoq; superplena & supereffluens fiat? Vtinam fluant in nos aromata illa, charismata scilicet gratiarũ: ut de plenitudine tanta omnes accipiamus. Ipsa nempe mediatrix nostra, ipsa est per quã suscepimus misericordiam tuam deus: ipsa est per quam & nos dñm Iesum in domos nostras excipim9. Et nobis em singulis castra sũt singula & singulæ domus: & sapientia pulsat ad ostia singulorũ. Si qs ei aperuerit: introibit cœnabitq; cũ eo. Et uulgare prouerbium: quod multorum in ore: magis aũt in corde uersatur. Bonum, inquiunt, seruat castellum qui custodierit corpus suum. Sapiens tñ non sic sed magis, inquit, oĩ custodia serua cor tuum: qa ex ipso uita procedit. Esto tñ concedũ sit multitudini: bonũ castrũ custodiet qui custodierit corpus suum. Illud sanè quærendũ: quænã huic sit adhibenda custodia castro. Rectè ne custodisse tibi uidet aĩa illa corporis sui castrũ: cuius membra uelut coniuratione facta: inimico eius dñium tradidere? Sunt enim qui cum morte fœdus inierunt: pactum pepigerũt cum inferno. Incrassatus est, inquit, dilectus & recalcitrauit: incrassatus, impinguatus, dilatat9. Hæc planè custodia: q̃ laudatur à peccatorib9 in desiderijs carnis suæ. Quid nobis ui Deu.32.
detur fratres? Num & in hac parte cedendũ est multitudini? Absit. Paulũ magis interrogemus: utpote ducem strenuũ militiæ spũalis. Dic nobis apostole q̃ sit tui custodia castri? Ego, ait, sic curro nõ quasi in icertũ: sic pugno nõ quasi aerẽ uerberans. Castigo corpus meũ & in seruitutẽ 1.Cor.9.
redigo: ne fortè cũ alijs p̃dicauero ipse reprobus efficiar. Et alio in loco. Nõ regnet, inqt, pctm̃ in uro mortali corpore: ad obediendũ cõcupiscentijs eius. Vtilis, pfecto cu Rom.6.
stodia: & fœlix aĩa q̃ sic custodierit corp9 suũ ut nũquã sibi uendicet illud inimic9. Fuit em aliqñ cũ hoc meum castrũ tyrannidi suæ impius ille subiecerat sibi potestatiue membris imperãs uniuersis. Quãtũ eo nocuerit tẽpore: p̃sens adhuc indicat desolatio & egestas. Heu nec cõtinẽtiæ murum in eo nec patiẽtiæ antemurale reliquit. Exterminauit uineas: messuit segetes: arbores extirpauit: qppe etiã oculus iste meus deprædabat animã meã. Deniq; nisi quia dñs adiuuit me, paulomin9 habitasset in inferno aĩa mea. Dico aũt infernũ inferiorẽ ubi nulla cõfessio: unde nemini dat exire. Cæterũ ẽt tũc nec carcer illi deerat nec infernus. Ab ipso nẽpe cõiurationis & perditionis pessimæ dep̃hẽsa principio: nõ alibi quàm in domo, p̃pria: carcerali est mancipata custodiæ: nec alijs quàm suæ illius familiæ data tortoribus. Erat em illi cõscientia carcer: erãt tortores ratio & memoria. Atq; hi quidẽ crudeles, austeri & inmisericordes: sed longè minus rugientibus illis p̃paratis ad escam: quibus erat iamiamq; tradẽda. Sed bñdictus deus q nõ dedit me in captionẽ dẽtib9, eorũ. Benedictus, inquã, dñs qui uisitauit & fecit redẽptionem. Cũ em inferiori eã carceri tradere malignus & tortorib9 acceleraret: sed & castrũ ipm̃ ignib9 cremare ppetuis: ut digna pluris fieret retributio mẽbris: fortior supuenit. Intrauit in castellũ Iesus, q fortè alligãs eius uasa diripuit: ut q̃ prius erãt in cõtumeliã: faceret in honorẽ. Contriuit portas æreas & cõfregit ferreos uectes: uinctũ de domo carceris & umbra mortis educẽs: porrò egressus ei9 in cõfessione. Ipsa est em scopa qua mundatus carcer & ornat9 deinceps regulariũ institutionum iuncis quibusdam pulchre uirẽtibus de carcere redit in domũ. Habet ergo mulier iam domũ suã: habet ubi suscipiat eũ: cui super tantis beneficijs extat obnoxia. Alioquin uæ ei si eũ recipere renuit: si nõ detinet: si nõ cogit manere secũ: qm̃ aduesperascit. Rediẽs em q prius eiectus est: mũdatã quidẽ & ornatã domũ inuenit sed uacantem. Relinquit siquidẽ mulieri domus sua deserta: quã saluatoris hospitio dignã exhibere neglexit. Qũo inquis? Poteritne domus mũdata cõfessione priorũ delictorum & obseruatione regularium institutionum ornata, indigna adhuc iudicari habitaculo gratiæ saluatoris ingressu? Poterit sine dubio si superficie tenus emũdata: & iũcis, ut dictum est, strata uirentibus: interius plena sit luto. Quis enim suscipiendum dominum arbitretur in dealbatis mortuorum sepulchris: quæ uidentur à foris speciosa: intrinsecus autem spurcitia & sanies uniuersa repleuit? Esto siquidem ut aliquando tanquàm ipsa superficie delectatus incipiat primum apponere pedem: ei qui huiusmodi est primam aliquam uisitationis suæ gratiam indulgendo: nunquid non resiliet illico cum indignatione? Nunquid non effugiet clamitans. Infixus sum in limo profundi: & non est substantia? Virtutis enim species & non ueritas: quasi qualitas est non substantia. Neq; uerò ingressum eius exterioris
potest conuersationis tenuis superficies sustinere: quo ps.68.
niam omnia penetrat: & in intimis cordibus habitatio eius. Q. si nequaquam spiritus disciplinæ subditum manifestè peccatis corpus inhabitat: fictum utiq; non modo declinat sed effugit atque elonguatur ab eo. An uerò aliud est quàm fictio execranda: si peccata superficie tenus radas non intrinsecus eradices? Certus esto quoniam pullulabit uberius: & emundatam sed uacantem domum cum nequioribus septem qui eiectus fuerat hosti

Nota. malignus intrabit. Reuersus enim ad uomitū canis odibi-
lis erit multo plus quàm an̄:& fiet filius gehēnæ multipli-
citer: qui post indulgētiā delictorū in easdē denuo sordes
inciderit: ut sus lota in uolutabro luti. ¶ Vis uidere mū-
datam, ornatā & uacantē domū? Hominē intuere qui cō-
fessus est, & deseruit manifesta peccata præcedentia ad iu-
dicium: & nunc solas mouet manus ad opera mandato-
rū: corde penitus arido: ductus consuetudine quadā: pla-
nè quasi uitula. Effraim docta diligere triturā. Exteriorū
quæ ad modicū ualēt ne unum iota præterit: sed camelū
glutit dum culicē liquat. In corde enim seru⁹ est propriæ uo-
lūtatis: cultor auaritiæ gloriæ cupidus: ambitionis ama-
tor: aut hæc oīa aut singula quæq; int⁹ uitia fouēs: & mē-
titur iniquitas sibi: sed deus non irridetur. Videas enim
interdū sic palliatū hoīem ut seducat etiam semetipm: pe-
nitus non attendēs uermē qui interiora depascit. Manet
Obsc. 7. enim superficies: & salua sibi oīa arbitratur. Comederunt
(ait propheta) alieni robur eius & ignorauit. Dicit quia
diues sum & nullus egeo: cū sit pauper & miser & misera-
bilis. Nam & iumēta occasione: ebulire saniē quæ latebat
in ulcere: & excisam nō extirpatā arborē in siluā pullula-
re uideas densiorē. Qd' periculū si uolum⁹ declinare: secu-
rim ponamus necesse est ad radices arborū nō ad ramos.
Nō sola inueniat in nobis excercitatio corporalis ad mo-
Textus. dicum ualens: sed inueniatur utilis ad oīa pietas & exer-
citiū spirituale. Mulier, inquit, Martha nomīe excepit il-
lum in domū suā: & huic erat soror noīe. Maria. Sorores
sunt: & debēt esse conturbernales. Occupat hæc circa fre-
quēs ministeriū, illa dñicis est intēta sermonib⁹. Ad Mar-
tham spectat ornatus: sed īpletio ad Mariā. Vacat enim
domino: ut non sit domus uacans. Sed mūdationem cui
possimus attribuere? Erit enim si & hoc inuenerim⁹ dom⁹
in qua saluator suscipitur: & munda & ornata: & non ua-
cans. Demus eam lazaro: si & uobis ita uidetur. Et ei si
quidem fraternitatis iure cum sororibus est domus ista
cōmunis. Dico aūt Lazarum quē quatriduanū iamiamq;
fetentem à mortuis excitat uox uirtutis: ut uideatur satis
cōgrue formam gerere pœnitentis. Intret ergo domum
saluator & frequenter uisitet eam: quam pœnitens Laza-
rus mundat: ornat Martha: & Maria replet internæ dedi-
ta contēplationi. ¶ Sed fortè curiosus quisq; requirat:
cur in præsenti euangelica lectione nulla prorsus Lazari
mentio fiat. Arbitror sanè ne id quidē à ꝓposita similitu-
dine dissidere. Virginalē etenim domū intelligi uolēs spūs
siluit non incongrue pœnitentiā quæ malū utiq; comita-
tur. Absit enim ut ꝓprij quicquam iniquinamēti dom⁹ hæc
aliquando habuisse dicat: ut in ea proinde scopa Lazari
q̄reret. Q; si originalem à parentibus maculam traxit: sed
minus ab Hieremia sanctificatam in utero: aut nō magis à
Ioanne spiritu sancto repletam: credere prohibet pietas
christiana. Hæc enim festis laudibus nascens honorat. Po-
stremo cū omnimodo constet ab originali contagio sola
gratia mundatam esse Mariam: quippe cū & nunc in ba-
ptismate sola hanc maculam lauet gratia: & sola eam rase-
rit olim petra circūcisionis: ut omnino pium est credere:
proprium Maria delictum nō habuit: nihilominus ab in-
nocentissimo corde etiam pœnitentia longè fuit. Sit er-
go Lazarus apud eos quorū necesse est ab operibus mor-
tuis cōsciētia emūdari: secedat inter uulneratos dormiē-
tes in sepulchris: ut in thalamo uirginali inueniant Mar-
tha & Maria tātum. Ipsa est enim quæ Elizabeth grauidæ
& grandeuæ quasi mensibus tribus humili deseruiuit of-
ficio: ipsa uerba omnia quæ de filio dicebant cōseruabat
conferens in corde suo. Neminē ergo moueat ꝙ suscipiēs
mulier dñm nō Maria sed Martha uocat: quando in hac
una & summa Maria: & Marthæ negociū & Mariæ non
ociosum ocium inuenitur. Omnis quidem gloria filiæ re-
gis ab intus: nihilominus tamen in fimbrijs aureis circū
amicta est uarietate. Non est de numero fatuarū uirginū
prudens est uirgo, lampadem habet, sed in uase oleū por-
tat. An forte excidit uobis euangelica illa parobola: quæ
fatuas uirgines prohibitas narrat ab introitu nuptiarū?
Erat quidem domus earum mūda (uirgines enim erant)
erat ornata: quia simul oēs: id est fatuæ cum prudentibus
lampades ornauerunt: sed erat uacans: quia in uasis suis
oleum nō acceperunt. Hinc est quod nec ab eis suscipi in
domos suas, nec admittere eas dignatur sponsus cælestis
ad nuptias. Nō sic mulier illa fortis: q̄ serpentis caput cō-
triuit. Habes enim post multa in laudibus eius: quia non
extinguetur ī nocte lucerna ipsius. In suggillationē hoc
dicitur fatuarum quæ ueniente media nocte sponso: con-
querūtur sero & dicūt. Quia lāpades nostræ extinguunt.
Processit igitur gloriosa uirgo: cuius lampas ardētissima Nat.
ipsis quoq; angelis lucis miraculo fuit, ut dicerent. Quæ
est ista quæ progreditur sicut aurora consurgens: pulchra
ut luna: electa ut sol? Clarius enim cæteris rutilabat: quā Cant.
repleuit oleo gratiæ præ participibus suis: Christus iesus
filius eius dominus noster.

Item unde supra Sermo. III.

INtrauit Iesus quoddam castellum: & mulier
quædā Martha noīe excepit illū in domū suā. Luc. 10
Quid est frēs quòd è duabus sororibus altera
tm̄ dñm legitur excepisse: & eaipsa quæ uidet
inferior? Optimā enim partē elegit Maria teste ipso quem
Martha suscepit, sed prior natu Martha uidet: & salutis
initiū sibi magis actio quàm contemplatio noscit uendi-
care. Laudat xp̄s Mariā: sed à Martha suscipit: amat Ra-
chelē Iacob: sed Lya supponit ignorāti. Si de fraude q̄rit
audiat nō esse cōsuetudinis: ut iuniores prius tradant ad
nuptias. Q; si luteā hanc cogites domum: facile erit nosse
queadmodū ī ea dñm Martha magis excipiat quàm Ma-
ria. Qd' enim ait apl's. Glorificate & portate deū in corpore 1. Cor
uro: Marthæ dicit nō Mariæ. Hæc nimirū corporis utit
instrumēto: cū illi potius sit impedimēto. Deniq; corp⁹, Sap.
inquit, qd' corrūpit aggrauat animā, & deprimit terrena
inhabitatio sensum multa cogitantem. Nunquid & ope-
rātē? Martha igit in domū suā excepit saluatorē ī terris:
Maria potius cogitat queadmodū suscipiat ab eo in do-
mo nō manufacta æterna in cælis. Fortè tm̄ & ipsa dñm su-
scepisse uidet sed ī spū. Dñs enim spūs est. Huic, inqt (haud Ter
dubiū qn Marthæ) soror erat noīe Maria. Quæ ēt sedēs
secus pedes Iesu: audiebat uerbū illius. Vides ꝙ utraq; su- Ter
scepit uerbū: hæc in carne: illa in uoce. Martha aūt sata-
gebat circa frequēs ministeriū. Quæ stetit & ait. Dñe nō
est tibi curæ ꝙ soror mea relinqt me solā ministrare? Pu-
tas in domo, in qua Xp̄s suscipit uox murmuratiōis au-
dietur? Fœlix dom⁹ & beata semper cōgregatio est: ubi
de Maria Martha conquerit. Nā Mariæ Marthā æmula-
ri prorsus indignū prorsus illicitū est. Alioquin ubi legit
Mariā causantē qa soror mea reliqt me solā uacare? Ab-
sit absit: ut qui deo uacat: ad tumultuosam aspiret fratrū
officialiū uitā. Martha semp insufficiēs sibi & minus ido-
nea uideat: alijsq; magis id operis qd' administrat optet
imponi. Respondit aūt ei Iesus. Martha Martha solicita
es & turbaris erga plurima. Vide ꝓrogatiuā Mariæ quē Te
in omni causa habeat aduocatū. Indignat siqdē pharisæ⁹
conqueritur soror: etiam discipuli murmurāt: ubiq; Ma-
ria tacet: & pro ea loquitur Christ⁹. ¶ Optimā, inquit
partē elegit sibi Maria, quæ non auferetur ab ea in æter- Te
nū. Hoc unum illud necessarium est: hæc una quā prophe-
ta tā sedule requirebat. Vnam, inquit, petij a domino hāc
requiram. Quid tamen sibi uult fratres ꝙ optimam partē Psal
Maria dicitur elegisse? Vbi iam erit quod aduersus eam
proferre solemus: siquando fortè administrātis Marthæ
turbationum inæqualitatem dijudicare uoluerit: M[illegible]ier
est iniquitas uiri: quàm benefaciens mulier. Vbi en[illegible] Ec
lud. Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum [illegible]
meus, & illud. Qui maior est uestrum, erit minister uester. Io
Postremo quæ consolatio est laboranti, quasi in eius sug- Ma
gillationem partem sororis attollere? Vnum ergo ar-
bitror è duobus: ut aut de electione Maria laudetur ꝙ
pars ipsa quantum in nobis est sit omnibus eligenda: aut
certè ut

certè ut neutrũ dicať defuisse: nec ĩ partẽ quãlibet p̃cipi-
tasse sententiã: sed ad obedientiã p̃ceptoris ĩ utrũlibet sit
Psal. 56. parata. Quis eñ sicut Dauid fidelis ingrediẽs egrediẽs &
pergens ad imperium regis? Deniq; paratum, inquit, cor
meum: paratum cor meum non semel tantum sed & scd'o
& uacare tibi & ꝓximis ministrare. Hæc planè pars opti
ma q̃ nõ auferet: hæc mẽs optima q̃ nõ mutabit: quocũq;
1. Thim. 3. uocaueris eã. Bonũ, ĩquit, acquirit gradũ q bñe ministra
uerit: fortè meliorẽ q bene uacauerit deo: optimũ aũt qui
perfect⁹ est ĩ utroq;. Vnum adhuc dico si tñ id de martha
licet suspicari. Nónne eñ quasi ociosam reputasse uideť,
quã sibi dari petiit adiutricẽ Sed carnalis est & oĩno nõ
percipit q̃ sunt spũs dei: si qs fortè uacãtẽ aĩam: sua de ua-
catione rẽdarguit. Audiat igitur optimam esse hanc par-
tem q̃ maneat in æternum. Nũquid nõ rudis quodammõ
uideť anima quæ diuinæ cõtemplationis penitus expers
illam intrauit regionem: ubi hoc unũ oĩm opus: unũ stu-
dium, eadem uita? D Sed cõsideremus fratres quemad
modum in hac domo nostra tria hæc distribuerit ordina-
tio charitatis: Marthæ amministrationem: Mariæ cõtem
plationem: Lazari pœnitẽtiã. Habet hæc simul quæcũq;
perfecta est anima: magis tamẽ uidentur ad singulos sin-
gula pertinere: ut alii uacent sanctæ cõtemplationi: alii de
diti fraternæ administrationi: alii in amaritudine animæ
suæ recogitent annos suos tanquàm uulnerati dormien-
tes in sepulchris: Sic planè sic op⁹ est: ut Maria pie & su-
blimiter sẽtiat de deo suo: Martha benigne & misericordi
Eze. 14. ter de proximo: lazarus misere & humiliter de ipso. Gra-
dum suum quisq; consideret. Si inuẽti fuerint in ciuitate
hac Noe, Daniel, Iob, ipsi iustitia sua liberabũtur, ait do-
minus: sed filium aut filiã nõ liberabunt. Nemini nos blã
dimur: utinã nec uestrũ quispiam se seducat. Quibus eñ
nulla credita est dispensatio: administratio nulla commis
sa, his oĩno sedendum erit aut secus pedes Iesu cum Ma-
ria: aut certè cum lazaro intra septa sepulchri. Quidni er
ga multa turbeť Martha quæ solicita est ꝓ multis? Tibi
ergo cui necessitas hæc nõ incumbit: è duobus unum est
necessarium: aut non turbari penitus: sed delectari magis
in domino: aut si id necdum potes: turbari nõ erga pluri-
ma: sed ut de se ꝓpheta loqtur ad teip̃m. Iterũ dico ne qs
de ignorantia habeat excusationem. Oportet te frater ad
quẽ de fabricanda seu regenda inter undas diluuii archa
nihil spectat aut uirum esse desideriorum ut Daniel erat:
aut cũ beato Iob uirũ dolorũ & sciẽtẽ infirmitatem. Alio
quin uereor ne tepidũ & nauseã prouocãtem euomat ex
ore suo q te inuenire cupit: aut sui cõsideratione calidum
charitatis igne flagrantẽ: aut tua ipsi⁹ cognitiõe frigidũ
& aqua cõpũctiõis ignita diaboli iacula restringẽtẽ. Sed
& ip̃am quoq; Marthã ammonitã esse necesse est: id maxi
me q̃ri inter dispẽsatores ut fidelis qs inueniať. Erit autẽ
fidelis si neq; quæ sua sunt quærat: sed q̃ Iesu christi ut sit
intentio pura: nec suam faciat, sed dñi uolũtatẽ: ut sit actio
ordinata. Sunt eñ quorum nõ simplex est oculus & reci-
piunt mercedem suã: sunt qui feruntur ꝓpriis motib⁹ ani
morum: & cõtaminata sunt uniuersa q̃ offerunt: qppe cũ
uoluntates eorũ inueniantur in eis. Veni nunc mecũ ad
nuptiale carmen & consideremus quẽadmodum sponsus
sibi spõsam uocat nec ullũ omiserit ex his trib⁹: nec addi
Cañ. 2. derit ultra. Surge, ĩquit, propera amica mea formosa mea
columba mea, & ueni. An non amici est: que dominicis lu
cris intẽta fideliter ipsam quoq; pro eo ponit aĩam suam?
Quoties eñ pro uno ex minimis eius spũale studium in-
terponit: toties pro eo spũaliter ponit animam suam. An
non formosa quæ reuelata facie gloriã dñi speculando in
eandẽ imaginem transformatur de claritate in claritatem
tanquã à dñi spũ? An non columba, quæ plangit & gemit
in foraminib⁹ petræ, in cauernis maceriæ, tanquã sepulta
sub lapide. Mulier, ait, Martha nomine excepit eũ in do-
mũ suam. Certum est huius tenere locũ fratres officiales:
quos fraternæ charitatis intuitus uariis administrationi-
bus deputauit. Vtinam autem & ego ipse inter dispensa-
tores fidelis merear inueniri. Quibus enim cõuenientius
uidetur aptandum quod dñs ait: Martha Martha solici-
ta es: quàm prælatis: si tñ dignè in solicitudine præsu-
mũt? Aut quis turbať erga plurima: nisi cui & Mariæ uo
cãtis, & lazari pœnitẽtis: sed & ipsorũ quibus onera sua
partiť uniuersa incũbit solicitudo? Vide Martham soli-
citã: uide Martham erga plurima turbatã (apostolum lo-
quor) qui p̃latos solicitudinis ammonens gerit ipse so-
licitudinem omniũ ecclesiarum. Quis infirmatur, inquit, 2. Co. 11.
& ego nõ infirmor? Quis scandalizatur & ego nõ uror?
Suscipiat igitur Martha dñm in domũ suam: cui nimirũ
credita est dispensatio domus. Mediatrix est ut sibi pari-
ter & subiectis salutem obtineat: suscipiat gratiam sicut
scriptum est. Suscipiẽt mõtes pacẽ populo: & colles iusti- Psal. 71.
tiã. Suscipiãt & cæteri coadiutores eius singli pro qua-
litate ministerii sui: excipiãt christũ seruiant christo mini
strẽt ei in mẽbris suis: ille in infirmis fratribus, ille in pau
peribus, ille hospitib⁹ & peregrinis. Quibus ita solicitis
circa frequẽs ministeriũ uideat Maria quemadmodũ ua-
cet & uideat qñ suauis est dñs. Videat inquã quàm de-
uota mẽte, quàm trãquillo sedeat aĩo secus pedes Iesu: ꝓ-
uidens eum semp in cõspectu suo, & uerba ex ore eius ex
cipiẽs: cui⁹ & aspectus delectabilis & eloquiũ dulce. Dif-
fusa est eñ gratia in labiis suis: & est speciosus forma præ
filiis hominum imo etiam super omnem gloriam angelo
rum. Gaude & gratias age Maria quæ partẽ optimã ele-
gisti. Beati eñ oculi qui uidẽt quæ tu uides & aures quæ
merentur audire quod audis. Beata planè quæ uenas su-
surri diuini percipis in silẽtio: in quo utiq; bonũ est ho-
mini dñm expectare. Simplex esto nõ tãtum sine dolo &
simulatione: sed & absq; multiplicitate occupationũ ut
tecum sit sermocinatio eius cuius & uox dulcis, & facies
decora. Vnum caue ne abundare incipias in sensu tuo &
uelis plus sapere quàm oportet sapere ne forté dũ lucem
sectaris impingas in tenebras: illudẽte tibi dæmõio meri-
diano: de quo non est huius temporis disputare. Nam la-
zarus quo deuenit? Vbi posuistis eũ? Sorores alloquor,
quæ sepelierunt fratrem, prædicatiõe & ministerio exem
plo & orone? Vbi ergo posuistis eũ? Abscõditus est fossa
humo: sub lapide iacet: nõ facile inuenitur. Propterea nõ
erit incongruum quatriduano quartum reseruare sermo
nem: ut iuxta saluatoris exẽplum. Audientes. Ecce quem Ioan. 11.
amas infirmatur, & nos maneamus hic die isto.

Item in eadem solennitate. Sermo. IIII.

TEmpus loquẽdi est omni carni cũ assumitur in
carnati uerbi mater in cælũ: nec cessare debet à
laudibus humana mortalitas cum hoĩs sola na-
tura supra immortales spũs axaltať in uirgine.
Sed de eius gloria nec silere deuotio patiť: nec dignu ali-
quid sterilis concipere cogitatio: aut inerudita potest lo-
cutio parturire. Hinc est ꝙ & ipsi cælestis curiæ pricipes
in consideratione tantæ nouitatis clamant non sine am-
miratione. Que est ista quæ ascẽdit de deserto delitiis af- Cant. 8.
fluens? Ac si manifestius dicant: Quanta est hæc & unde
ei ascendenti utiq; de deserto affluẽtia tanta deliciarum?
Nec enim pares inueniũtur delitiæ uel in nobis quos in
ciuitate domini lætificat fluminis impetus: q à uultu glo
riæ, uoluptatis gloria potamur. Quæ est ista quæ de sub
sole (ubi nihil est nisi labor & dolor & afflictio spiritus)
ascẽdit delitiis spiritualibus afluẽs? Quidni delitias di-
xerim uirginitatis decus cũ munere fœcũditatis: humili-
tatis insigne distillantẽ charitatis fauũ misericordiæ ui-
scera plenitudinẽ gratiæ: prærogatiuã gloriæ singlaris?
Ascẽdens igitur de deserto regina mundi: etiam angelis
sctis (ut canit ecclesia) speciosa facta est & suauis in deli-
ciis suis. Desinant tamen deserti huius mirari delitias. Psal. 84
Quia dominus dedit benignitatem: & terra nostra dedit
fructum suum. Quid mirãtur de terra deserta Mariã ascẽ-
dere deliciis affluentem? Mirentur potius pauperẽ chri-
stum de cælestis regni plenitudine descendentem longè
enim ampliori miraculo dignum uidetur dei filium pau-

lominus ab angelis minorari: quàm dei matrē sup angelos exaltari. Illius siqdē exinanitio, facta est repletio nr̄a: illi⁹ miseriæ, mundi delitiæ sunt. Deniq; cū diues eēt pp nos paup factus est: ut nos eius inopia ditaremur. Sed & crucis ignominia credentiū facta est glīa. Adhuc autē & ad monumētū ꝓperat uita nr̄a: ut quatriduanū reducat à monumēto, & cū de quo uobis hodie, si meminit charitas ur̄a, sermo debet lazarū qr̄it: ut quæratur, & īueniatur à lazaro. In hoc enim charitas: nō quasi nos dilexerimus deū: sed qa ipe prior dilexit nos. Age igit dn̄e qr̄e quem amas, ut & amātē facias & quærētē. Quære ubi posuerūt eū: iacet em̄ clausus, ligatus, oneratus. Iacet in ergastulo cōsciētiæ; tenet uiclis disciplinæ: & tāquā lapide supposito ꝑmit & opprimit onere pœnitētiæ: maximè qd̄ desit interim fortis ut mors dilectio & charitas oīa sustinēs. Et in his oībus iam fœtet dn̄e, quatriduanus est em̄. Credo iā multorū ingenia præuolāt, ut intelligāt quē uelim dicere lazarū. Eū sine dubio q nuper pc̄tō mortuus fodit sibi parietē, ut uideat abominatiōes multas, & malas pra
Psal. 2. ui, & iscrutabilis cordis sui: & iuxta ꝓphetā aliū. Ingressus est in petram absconditus fossa humo à facie furoris domini. A Sed quid est, dn̄e iam fœtet quatriduan⁹ est enim. Fortè enim fetorem istum & quatuor dies istos nō continuò quiuis intelligat. Ego primā arbitror timoris diem qua nimirū irradiāte cordibus nostris peccato morimur & quodammodo sepelimur in conscientiis nostris. Secunda, ni fallor, agitur in labore certaminis, solet nempe inter primordia cōuersionis acrius insurgere tētatio prauæ cōsuetudinis: & uix extingui possunt iacula ignita diaboli. Tertia nihilominus doloris etiā uidetur dum recogitat qs annos suos in amaritudine animæ suæ: nec tam laborat declinando futura quàm præterita, plangendo deplorat. Miraris q̄ hos dixerim dies. Sed sepulturæ debent dies nebulæ & caliginis: dies luctus & amaritudinis. Sequitur dies pudoris nō dissimilis tribus: quando iam horribili confusione operitur anima miseranda: dū nimis considerat quæ & quanta deliquerit: & in oculis cordis tetras uersat imagines peccatorum. Animus huiusmodi nihil dissimulat: sed dijudicat: sed aggrauat: sed exaggerat uniuersa: nō sibi parcit durus iudex in semetipsum. Vtilis qdē exageratio: & digna miseratione crudelitas: facile sibi diuinā conciliās gratiā dū pro eo mens æmulat etiā cōtra seipsam. Verūtamen lazare ueni foras ne in tāto fetore diutius immoreris. Caro putrida putredini ꝓxima est, & qui cōfundit uehementius & tabescit: prope est ut desperet. Propterea lazare ueni foras. Abyssus abyssum inuocat; abyssus luminis & misericordiæ: abyssum miseriæ & tenebrarū. Maior illius bonitas quā iniquitas tua: & ubi peccatum abundat superabundare gratiā facit. lazare, inquit, ueni foras. Ac si manifestius dicat: quousq; cōscientiæ tuæ caligo te detinet: quandiu in cubiculo tuo graui corde cōpungeris. Veni foras: ꝓcede: respira in lucem miserationum mearū. Hoc enim est
Esa. 48. quod in propheta legisti. Infrænabo os tuum laude mea ne pereas. Euidētius quoq; propheta alius de seipso. Ad
Psal. 41. meipsum, inquit, anima mea turbata est: ꝓpterea ero memor tui. Iam uero quid sibi uult quod ait: tollite lapidē: & post pauca soluite eum: Nūquid post uisitationē gratiæ consolantis: cessabit agere pœnitētiam quoniam appropinquauit regnum cælorum; aut abijciet disciplinā: ne fortè irascatur dominus & pereat de uia iusta. Absit hoc. Tollatur lapis sed pœnitentia maneat: non iam premens & onerans, sed uiuidam & robustam mentem roborās atq; confirmans: nimirum cuius cibus quem antea nesciebat domini facere uoluntatem. Sic & disciplina nō iam constringit liberum: sm̄ illud. Iustis non est lex posita: sed uoluntarium regit & dirigit in uiam pacis. Super
1. Thi. 1. hac lazari suscitatione manifestius psallit propheta. Nō derelinquas animam meam in inferno quia ut dixisse memini: secundo huius festiuitatis die infernus quidē & carcer animæ, rea conscientia est. Nec dabis sanctum tuum: non suum ipsius: sed tuum utiq; quem ipse sanctificas: uidere corruptionem. Corruptioni siquidem proxim⁹ erat quatriduanus qui cœperat iam fetere. Prope erat ut penitus dissolueretur & ueniens in profundum malorum contemneret impius: sed preuentus uoce uirtutis: & ab ea uiuificatus gratias agit dicēs. Notas mihi fecisti uias uitæ: Vbi supra.
adimplebis me lætitia cum uultu tuo. Ad ipsius siquidē contemplationem euocasti & eduxisti ab inferno animam meam: dum anxiaretur super me spiritus meus: intuens conscientiæ propriæ faciem nimis abominandam. Clamauit, inquit, uoce magna. Lazare ueni foras. Magna utiq; Text.
uoce non tam sono clamosa: quàm pietate & uirtute magnifica. Sed quo deuenimus: Nunquid non supra cælos uirginem prosequebamur euntem: Et ecce cū Lazaro descendimus in abyssum. A splendore uirtutis ad fetorem quatriduani procliuis decurrit oratio. Cur hoc nisi quia pondere proprio ferebamur: & trahebat nos materia: tanto uberior utiq; quanto familiarior. Fateor imperitiam meam: pusillanimitatem propriam nō abscondo. Non est equidē quod me magis delectet: sed nec est quod terreat magis quàm de gloria uirginis Mariæ habere sermonē.
B Vt enim sileam interim ineffabile priuilegium meritorum: & prærogatiuam penitus singularem: tanto eam deuotionis affectu amplectuntur, honorant, suscipiūt (ut dignū est) uniuersi: ut licet de ea loqui gestiāt: oēs, tamē qcquid dicit de indicibili eo ipso quod dici potuerit: minus gratum sit: min⁹ placeat: minus acceptetur. Quidni minus sapiat quicquid de incomprehēsibili gloria comprehendere potuerit mens humana. Ecce enim si in ea laudauero uirginitatem mihi multæ uirgines post eā uidentur offerri. Si humilitatem prædicauero inuenietur fortè uel pauci qui docēte filio eius mites facti sunt & humiles corde. Si magnificare uoluero misericordiæ eius multitudinem: sunt aliqui misericordiæ uiri etiam & mulieres. Vnū est in quo nec primam similem uisa est, nec habere sequentem: gaudiū matris habens cū uirginitatis honore. Optimam partem elegit sibi maria. Optimam planè quia bōa fœcunditas coniugalis: melior autem castitas uirginalis: prorsus autem optima est fœcunditas uirginea seu fœcunda uirginitas. Mariæ priuilegium est: non dabitur alteri: quia non auferetur ab ea. Singulare est: sed cōtinuo etiā indicibile inuenitur: ut nemo assequi possit: sic nec eloqui quidem. Quid si & illud adijcias: cuius mater: Quæ iam poterit lingua, etiam si angelica sit: dignis extollere laudibus uirginem matrem: matrem autem nō cuiuscunq; sed dei: Duplex nouitas: duplex prærogatiua: duplex miraculū: sed digne prorsus aptissimeq; conueniens. Neq; eni filius alius uirginem: nec deum decuit partus alter. Verū tamē non hoc tantum si diligenter attendas: sed cæteras quoq; uirtutes singulares prorsus inuenies ī maria: quæ uidebātur esse cōmunes. Quæ enim uel angelica puritas uirginitati illi audeat comparari: quæ digna fuit spiritus sancti sacrariū fieri: & habitaculū filij dei: Si rerum pretia de raritate pēsamus: q̄ prima in terris angelicā propositum ducere uitā sup oēs est. Quō, inquit, fiet istud: qm̄ uirum Lu.
nō cognosco: Immobile ꝓpositū uirginitatis: qd̄ nec angelo filiū ꝓmittente aliquatenus titubauit. Quō, inquit, fiet istud: Neq; em̄ eo mō quo fieri solet in cæteris. Virū penitus non cognosco nec filij desiderio: nec spe prolis. Quāta uero & quàm preciosa hūilitatis ỽtus cū tāta puritate: cū innocētia tāta: cum cōsciētia prorsus absq; delicto: imo cum tantæ gratiæ plenitudine: Vnde tibi humilitas & tāta humilitas ô beata: Digna planè quam respiceret dn̄s: cuius decorē concupisceret rex: cuius odore suauissimo ab æterno illo paterni sinus attraheret accubitu. Vide enim quàm manifeste sibi concināt uirginis nostræ canticum & nuptiale carmen: nimirū cuius uterus sponsi thalamus fuit. Audi mariam in euangelio. Respexit, in- Vbi
quit, humilitatē ancillæ suæ. Audi eandē in epithalamio. pre.
Cum esset rex, inquit, in accubitu suo: nardus mea dedit Ca.
odorem suū. Nardus quippe herba humilis est & pectus purgat

purgat: ut manifestũ sit humilitatẽ nardi noĩe designari
cuius odor & decor inuenerit gratiã apud deũ. Sileat mi
sericordiã tuã uirgo beata: si qs est q inuocatã eã in neces
sitatibus suis sibi meminerit defuisse. Nos qdẽ seruuli tui
cæteris in uirtutibꝰ cõgaudemus tibi: sed in hac potiꝰ no
bis ipsis. Laudamus uirginitatẽ: humilitatẽ miramur: sed
mĩa miseris sapit dulcius: mĩam ãplectimur chariꝰ: recor-
damur sæpius, crebrius inuocamus. Hæc est eñ que totiꝰ
mũdi reparationẽ obtinuit: salutem oĩm impetrauit. Cõ-
stat eñ pro uniuerso genere humano fuisse solicitã: cui di
Lucæ, 1. ctũ est? Ne timeas maria inuenisti gratiã: utiq; quã quære
bas, quis ergo mĩæ tuæ ò bñdicta longitudinem & latitu
dinẽ sublimitatẽ & profundũ queat inuestigare. Nã lon-
gitudo eius usq; in diẽ nouissimũ inuocãtibus eã subue-
nit uniuersis. Latitudo eiꝰ replet orbem terrarum: ut tua
quoq; mĩa plena sit oĩs terra. Sic & sublimitas eiꝰ ciuita-
tis supnæ inuenit restaurationẽ: & ꝓfundũ eius sedẽtibꝰ
in tenebris & ĩ umbra mortis obtinuit redẽptionẽ. Per te
eñ cælũ repletũ: infernus euacuatus est: instauratæ ruinæ
cælestis hierusalẽ: expectãtibus miseris uita perdita data.
Sic potentissima & piissima charitas & affectu cõpatiẽdi
& subueniendi abundat effectu: æque locuplex in utroq;.
Ad hũc igit̃ fontẽ sitibunda properet aĩa nostra. Ad hũc
mĩæ cumulũ tota solicitudine miseria nostra recurrat: ec-
ce iam quibus potuimus uotis ascendentẽ te ad filium de
duximus & ꝓsequuti sumus saltẽ à longè uirgo bñdicta.
Sit pietatis tuæ ipam, quã apud deũ gratiã inuenisti, nõtã
facere mũdo: reis ueniã: medelam ægris: pusillis corde ro-
bur: afflictis cõsolationẽ: periclitãtibus adiutoriũ, & libe
rationẽ, sctĩs tuis p̃cibus obtinẽdo. In hac quoq; die solẽ
nitatis & lætitiæ: dulcissimũ mariæ nomẽ cũ laude inuo-
cantibus seruulis: per te regina clemẽs: gratiæ suæ mune-
ra largiatur Iesus christus filius tuus dominus noster qui
est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

In eadem solennitate. Sermo quintus. G

INtrauit Iesus ĩ quoddã castellũ. Quod dñs ac
Luc. 10. saluator noster: semel & in uno loco uisibiliter
tũc tẽporis dignatus est operari: hoc etiã nunc
ubiq; terrarũ in cordibꝰ electorũ operat̃ quo-
tidie inuisibiliter: Ecce enim euangelio loquente audiui-
mus: & in quoddã castellũ ĩtrauit Iesus: & mulier quædã
Martha noĩe excepit illũ: & reliqua. Quod est aũt hoc ca
stellũ nisi cor hũanũ: qđ priusquã dñs ad illud ueniat cu-
piditatis fossa uallat̃: muroq; obstinatiõis claudit̃: atq; in
interiori latitudine sua babylonica turre erigit̃? Tria cer
te omni opido sunt maxime necessaria: uictualia quibus
sustentent̃: munitio qua ꝓtegant̃: arma quibꝰ hostibꝰ resi
stant. Sic ergo & huius castelli incole uictũ habent uolu-
ptatẽ corporis: & seculi uanitatẽ qbus pascũtur. Habẽt &
qua tegunt̃ propriis cordis duritiam: ut uerbi dei sagittis
potentibus uix aut nũquã penetrari ualeãt. Accĩcti sunt
armis, carnalis. s. sapientiæ argumẽtis, qbus contra hostes
Luc. 16. repugnant. Vnde scriptũ est. Filii huiꝰ seculi prudẽtiores
filiis lucis in gñatione sua sunt. At uerò christo uisitante:
& intrãte, castellũ hoc euertit̃: & ꝑ eo nouũ aliud pulchrũ
2. Cor. 5. ac spũale cõstruitur: impleturq; qđ dicit̃. Si qua ĩ christo
noua creatura uetera transierunt: & ecce facta sunt omnia
noua sublata quippe cupiditate expanditur ingens sinus
desiderii: ut ad eius aduentum multomagis anhelet mens
ad cælestia: quàm prius terrenis incubuerat. Iam ponitur
murus continentiæ antemurale patientiæ. Surgit autem
hoc opus à fundamẽto fidei & crescit ꝑ dilectionẽ ꝓximi
usq; ad charitatẽ dei q̃ est in superiori tabulatu & in ꝓpu
gnaculis eiusdẽ muri qa nimirũ tũc ꝑfecta est uirtꝰ cõtinẽ
tiæ qñ in unitate fidei cũ ꝓximis cõiter uiuẽtes non sup-
plicii metu: uel humanæ laudis appetitu: sed solo diuini
amoris obtẽtu à pctĩs nos cõtineamꝰ. Vel certè ideo cha-
ritas dei: qua. s. nos diligit sup murũ esse uidet̃ ut ꝑ conti
nẽti suo pugnare significet̃: & qa cõtinentia crebris uali-
disq; tẽtatoris ictibꝰ resistere nõ possit nisi eiꝰ grã ꝓtega
tur. Idcirco eñ antumurale patiẽtiæ ponitur: ne ad impu
gnandã continentiã facilis diabolo pateat accessus. Qui
ergo protegente patientia cõtinenter uiuunt: ipsi b ene
cũ aplo protestantur & dicũt. Quis nos separabit à cha- Rom. 8.
ritate christi: Tribulatio an angustia: an ꝑsequutio: an fa-
mes: an nuditas: an periculum: an gladius? Vides quàm
solidus sit continẽtium murus: quos neq; mors, neq; ui-
ta, neq; angeli, neq; principatus, neq; ptãtes, neq; uirtu-
tes, neq; instãtia, neq; futura, neq; fortitudo, neq; altitu-
do, neq; profundũ, neq; creatura aliqua potest separare à
charitate dei, quæ est in christo Iesu: Sed iã pulsemus ad
eius portas: scilicet iustitiæ: at aperiãtur nobis, ingressiq;
per eas uideamꝰ intus magna opera domini exquisita in
omnes uoluntates eius. Ibi enim operante ipso construi-
tur tanquam in mõte sion euangelica illa turris: per quã
humiliato corde ascendunt in cælum sancti de conualle
plorationis. Ascendunt inquã non uirtute sua: sed auxi-
lio & gratia dei: sicut ait spiritussanctus per prophetam
Dauid. Beatus uir cuius est auxilium abs te: ascensiones
in corde suo disposuit. Quæris ubi? In cõualle ploratio- Psal. 83.
nis: hoc est in hũilitate uitæ præsentis. Et eãdẽ ipam gra-
tiam replicat dicẽs: Etenim benedictionem dabit legisla
tor C Quo autem pertingat ascensus: uel ad quem fru-
ctum perducat ascendentes ipsa gratia: protinus subiun-
git. Ibunt, inquit, de uirtute in uirtutem: uidebitur deus Vbi sup̃
deorum in sion. Hæc est merces & hic est finis fructus no-
stri laboris, uisio scilicet dei. Quis non hunc tantum fru-
ctum rebus omnibus uisibilibus & inuisibilibus incõ-
parabiliter præferat? Quis est cuiꝰ uel gelidũ pectus hoc
desiderium nõ accẽdat? Hæc est enim illa gratia, quã no-
bis commendat beatus Ioannes euangelista dicens. Et Ioan. 1.
de plenitudine eius nos omnes accepimus: gratiam pro
gratia. Ex quibus scilicet uerbis innuit̃: ꝙ triplicem gra-
tiam diuinitus accepimus: unam qua cõuertimur: aliam
qua in tentatiõibus adiuuamur: tertiam qua probati re-
muneramur. Prima nos initiat, per quam uocamur: secũ-
da prouehit qua iustificamur: tertia consummat qua glo-
rificamur. Et prima quidem beneplacitũ est: secunda me-
ritũ: tertia p̃miũ. De prĩa dictũ est: & de plenitudine eius
omnes accepimus: de duabus reliquis dictum est: & gra-
tiam pro gratia: id est munera gloriæ æternæ pro merito
temporalis militiæ. Sit ergo prima gratia in muro conti-
nẽtiæ ad quã uocamur: sit secunda in ascensu turris quã
ascendimus: sit tertia in eius culmine quo peruenimus.
Hic itaq;, id est in hoc culmine, cum ad aliud perueniunt
qui bene proficiunt fiunt iam locus & sedes dño: de qua-
libus scriptũ est. Illuc enim ascẽderunt tribus tribus dñi
ad confitendum noĩ dñi. Quia illic sederũt sedes in iudi-
cio. Et quidẽ dũ adhuc erãt in muro cõtinẽtiæ & in acie Psal. 121.
stabant impugnari poterant: & primo tanquàm adiutor
notus erat in iudea deus: cum uerò iam in ista statiõe cõ-
sistunt ubi dominum speculãtur: in Israel magnũ nomen
eius: & factus est in pace locus eius & habitatio eius in
sion. Ibi cõfregit potẽtias arcuũ, scutũ, & gladiũ, & bel-
lum: quia ibi nullus motꝰ carnis resistit, sed oĩmodis sub-
iecta est spiritui. Nunc locum ardenter desiderabat pro-
pheta cum diceret. Si dedero somnum oculis meis & pal- Psal. 131.
pebris meis dormitationem. Et requiem tẽporibus meis
donec inueniam locum dño. Huc etiam uolare cupiens.
Quis, inquit, dabit mihi pẽnas sicut columbæ: & uolabo Psal. 54.
& requiescam? Iam uerò si quæratur de castelli huius ha
bitatoribus quis cibus ad sustentandũ: quod munimẽta
ad protegendũ: quæue arma suppetãt ad repugnãdum?
Possumus satis rõnabiliter respõdere ꝙ quemadmodum
carnalibus carnis opa fuerũt uictus: ita his multò melior
cibus sit fructus, spiritus. Cibus etiã eorum ut faciãt uo-
luntatem patris omnipotẽtis. Cibus eorũ uerbũ dei quo
pascũtur oẽs sctĩ: tã hoĩes quàm angeli. Vñ scriptum est. Deut. 8.
Nõ in solo pane uiuit hõ: sed in oĩ uerbo qđ ꝓcedit de
ore dei. Munimentũ eorũ est sicut dictũ est murus conti-
nentiæ: & antemurale patientiæ. Habẽt contra hostes ar-
ma quæ describit apls. Loricam iustitiæ: scutum fidei: ga-

lcam salutis:& gladiū spūs qđ est uerbū dei: nec quēquā
moueat ꝙ idē uerbū dixerim esse & cibū & gladiū: quasi
impossibile uel absurdum sit. In rebꝰ qppe materialibus
aliud hoc:aliud est illud:& alibi quærit̃ hoc: alibi illud.
In rebus uerò spūalibꝰ nō aliud hoc est quā illud:nec ali-
bi quærit̃ hoc:alibi illud: sed oīa sunt nobis in deo: & est
deus oīa in nobis. B Ecce em̄ in natura rerū:qd tā diuer
sum quàm panis & lapis: & tn̄ si ad intellectū mysticū re-
feras utrūq; idē significat. Nō idē xp̄s est dictꝰ & panis &
lapis:panis .s.uiuus:& lapis quē reprobauerūt ædifican-
tes. Vtrūq; quidē est ꝑ significationē:licet neutrū sit per
Textus. ꝓprietatē. Sed iā reuertamur ad ꝓpositū. Intrāte Iesu in
hoc castellū duæ sorores martha & maria:id est opatio &
intellectus:excipiūt illū. Excipiūt dixerim:an excipiunt̃?
Sed siue hoc siue illud dicat̃:utrunq; ꝓdest illis,nō Iesu.
Et Iesus qdē cū ad illas uenit:duo cōfert eis cōgruentia
1.Co.1. singlis:uirtutē & sapiam. Virtutē operationi: sapiam in-
tellectui. Vn̄ etiā ab aplo prædicat̃ dei uirtꝰ, & dei sapia.
Sed quid est ꝙ intrantē cū martha excipit:discurrit: mi-
nistrat:maria uerò secus pedes sedēs ingressi:in eius uer-
bū cor suspēdit:nisi ꝙ prius est actio:postea uerò contē-
platio? Quisq; em̄ ad intelligētiā ꝑuenire desiderat:pro-
fectò necesse est ut prius ꝑ bona sese diligenter exerceat
Eccle. 1. sicut scriptum est. Fili concupiscens sapientiā: conserua
Psal. 118. iustitiam:& deus præbebit illam tibi. Et alibi. A mādatis
Actu. 15. tuis intellexi. Et fide purgās corda eorum. Qua fide? Fi-
de per dilectionem operante. Habet martha dū agit for-
mam bene operantis:maria uerò speciē exprimit contem
plationis:dū sedet:dū tacet:dum interpellata non respō-
det:sed tm̄ in dei uerbum toto mētis studio intēdit ac so-
lam,quā diligit gratiā,diuinæ cognitiōis cætera respuēs
Gene. 5. medullitꝰ haurit:forisq; uelut insensibilis redditur: dum
intus ad contemplanda dn̄i sui gaudia fœlicissimè rapit̃.
Sine dubio talis est illa: quæ in cāticis loquitur. Ego dor
mio & cor meū uigilat. Duobus aūt modis martha exci-
pit dn̄m:& duplex ei conuiuiū parat: quia duobꝰ modis
excluserat eum. Duo quippe sunt in opatiōe quæ nobis
deū auferūt flagitia.s.& facinora. Flagitia dicimꝰ.s.quæ
in nobis:facinora quæ in ꝓximos peccādo cōmittimus.
Rom. 6. Itē sunt duo quæ deū reddūt:cōtinētia & bn̄uolētia: ut
s.ex cōtrarijs cōtraria curent̃. Hinc em̄ scriptū est. Sicut
exhibuistis mēbra uestra seruire īmunditiæ,& iniquitati
ad iniquitatē,ita & nūc exhibete iustitiæ in sanctificatio-
nē. Dū ergo parādis talibus epulis occupat̃ martha mul-
tùm satagēs ꝓ parte sua:uult etiā mariā:id est intellectū&
oīa interiora suæ actioni insistere operiq; suo ꝑficiendo
operā dare. Itaq; cōquerit̃ de sorore ꝙ ab ea nō adiuuet̃:
nō tamē ad ipsam sed potius ad dn̄m querelam dirigens.
Textus. Dn̄e nō est tibi curæ ꝙ soror mea reliquit me solam mini
strare? dic ergo illi ut me adiuuet. Vbi sanè aduertēda est
delatio quædā,& honoris obsequiū erga dn̄m ꝙ.s.ipso
ꝑsente nō sit ausa martha euocare mariā: qnimo & apud
ip̄m querelā deposuerit:ip̄mq; dn̄m uocauerit in cuiꝰ po
testate sit imperare sorori qcqd necesse fuerit. Non ergo
miremur si quēpiā laborantē & bene operantē aduersum
fratrē uocantē murmurare uideamus:qa hoc in euāgelio
legimꝰ marthā fecisse aduersus mariā. Q, aūt maria qn̄q;
murmurauerit aduersus marthā: eò ꝙ eius actiōibus im-
plicari uellet:nusquā oīno reperitur. Neq; enim utrūq;
simul agere competēter sufficeret.& curis.s.exterioribus
deseruire:& internis sapientiæ desiderijs uacare. De ipsa
Eccl. 17. quippe sapientia scriptum est. Et qui minoratur actu per-
cipiet illam. Propterea maria sedet:immotaq; manet nec
uult interrumpere silentij quietem: ne iocundā amittat
Psal. 45 cōtemplationis dulcedinē.præsertim cū intus ipsum au-
diat dominū dicentem. B Vacate & uidete qm̄ ego sum
deus. Hic sanè cōsiderandū est tria esse quæ impediūt cō-
templationē. Equidē aīæ nostre oculus intelligentia est.
Sicut enim oculo corporis lux corporea,& cætera quæq;
corporalia uidentur:ita deus qui est lumen incircunscri-
ptū & eius inuisibilia utcūq; intellectu percipiūtur. Dif-
ferunt autem in hoc exterior & interior oculus: ꝙ exterio
ri quidèm corporea lux extrinsecꝰ ut uideat admouetur:
interiori uerò creatoris lumē intrinsecus ut discernat in
funditur. C Vtrūq; uerò oculum tria sunt quæ ad ui-
dēdū impediūt. Primū ergo de exteriori atq; uisibili dis-
serat ratio nr̄a:ut de rebus uisibilibus ordine disputandi
facilius assurgat ad ītelligibilia. Potest sanè fieri ut ille sa-
nꝰ sit & pateat:sed qm̄ lux exterior ei desit nil uideat. E cō
trario fit aliqn̄ ut præsens quidèm ei lux sit:sed fortè san-
guine seu quolibet humore cōcreto turbatus:cernere mi
nime possit. Iterum solet plerūq; contingere ut neutrum
desit ei nec lux nec salus:sed tn̄ aliqua pulueris iniectiōe
lædat̃:quo fit ut eiꝰ acies retundat̃. Sunt ergo tria q̃ hūc
oculū impediunt:tenebræ:humor concretus puluis inie-
ctus. Hæc ipsa sunt etiā qbus īterior oculꝰ impeditur sed
alia noīa sortiunt̃. Nā qđ hic tenebræ:ibi pc̄tā dicuntur.
Ipsa uerò pc̄tā confluunt in memoriā quasi in quādā sen-
tinā:& hic est ille humor concretus. Qđ autem hic puluis
dicitur:hoc ibi cura terrenorū actuum nuncupatur. Hæc
igit̃ tria sunt quæ oculū intelligentiæ confundunt:atq; à
contemplatione ueri luminis excludunt tenebræ.s.pecca
torum:recordatio eorundem peccatorum:cura terreno-
rū actuū. Prīo illo morbo turbatum se plāgebat prophe-
ta cum diceret. Dereliquit me uirtus mea:& lumen oculo ps. 37.
rum meorū,& ipsum non est mecum. Cum enim luce iusti
tiæ destituimur:nil aliud quàm peccatorū nostrorū tene-
bras inuenimus. Item secundo se grauari sentiebat cum
dicebat. Conuersus sum in erumna mea dum configitur Psal.
spina:peccatorum scilicet recordatio. Tertio occupari se
conqueritur cum dicit. Quia cinerē tanquā panē mandu- Psal.
cabā. Cinerem.s.actionis pro panè contemplationis. Qui
cunq; ergo mentis oculum diuinæ contemplationi uult
intēdere profectò necesse est ut eum prius ab hoc triplici
impedimento studeat purgare. Quod si quis facere contē
dat nouerit contra triplicem morbum triplex quoq; fore
remedium. Nam primus quidem per confessionem:secun
dus per orationem:tertius curatur per quietem. Hoc ter-
tio id est cura actionis poterat ab intētiōe sua præpediri
Maria. Ideoq; ministrante Martha sedet ipsa: manetq; Text.
quieta. Illa igitur conquerente & ista tacente, audiamus
quid dominus pro maria responderit. Martha, inqt, so-
licita es & turbaris erga plurima. Erga plurima quidem
turbaris:dum & tibi continentiam & proximis paras ne-
cessitatis impensam. Nam ut continentiam habeas: soli-
cita es uigilare,ieiunare,corpus tuum castigare. Vt cæte-
ris præstes, instes operi, ut habeas unde tribuas necessi-
tatem patienti. Porrò erga hæc plurima turbaris:sed unū
est necessarium. Nisi enim opus tuum in unitate feceris:
deo qui unus est,acceptum (teste ipso) profectò non erit. Psal.
Scriptum quippe est. Non est qui faciat bonum:non est Ioan.
usq; ad unum. Hinc est ꝙ in illa piscina mouebatur aqua Luc.
& sanabatur unus. Hinc est ꝙ decem leprosis mundatis:
unus regressus est cum magna uoce magnificans deum.
Cui etiam dominus cæteris reprobatis:testimonium lau-
dis ascribit,dicens. Nónne decem mundati sunt,& nouē
ubi sunt? Nō est inuentus qui rediret & daret gloriā deo 1.Cor.
nisi hic alienigena. Paulus quoq; ait. Omnes quidem cur
runt:sed unus accipit brauium. His itaq; & alijs quam-
plurimis scripturarū eloquijs perspicue docemur: quàm
unitas probabilis sit:maxime autem ex præsenti loco ubi
dominus ait: Porrò unum est necessarium. Sed sciendum
ꝙ alia est unitas sanctorum quam ex scripturis iam com-
mendauimus. Alia est facinorosorum,quæ nihilominus
ex eisdem scripturis ostenditur & improbatur. De hac em̄ Psal.
scriptum est. Astiterunt reges terræ:& principes cōuene-
runt in unum aduersus dn̄m & aduersus christū eius. De
hoc iterum euangelista. Abeuntes pharisæi cōsilium inie- Mat.
runt:ut caperent Iesum in sermone. Et iterū. Collegerūt
pontifices & pharisæi consilium. Vt quid hoc? Sicut Io-
annes testatur:ut interficerent Iesum B Quàm uerò per Ioan.
tinax sit ista reproborum unitas:docet ipse dominus qui

Iob.41. de corpore diaboli ad beatum Iob loquitur dicens. Cor-
pus illius quasi scuta fusilia & compacta squamis se pre-
mētibus. Vna uni coniungitur: & ne spiraculum quidem
incedit per eas. Vna alteri adhærebit, & tenētes se nequa
quā separabūtur. Talis unitas imo uerò peruersitas solet
esse aliquorum fratrum tepidè ac remissè conuersantium:
quibus si quid honestatis aut insigne cuiusquā bonæ cō-
suetudinis persuadere uelis, promptiores sunt maiori di-
spēdio ac difficultate grauiori resistere: quàm facili com-
pendio assequi uelle, qđ rectum esse constiterit. Peruersa
& execrāda talis unitas. Hæc ergo à cordib⁹ & sermonib⁹
nostris exclusa: illā quæ bona est, & tm̄ bonorū est, ꝓsequa
mur. Et ipsa quidèm gemina est. Alia est enim quæ iustifi-
cat: alia quæ glorificat. Illa meritum: ista præmium est: de-
Actu.4. niq; de illa scriptum est. Multitudinis credētium erat cor
1.Cor.6. unum & anima una. De hac autem. Qui adhæret domino
unus spūs est. Et qm̄ in futuro magis speranda est (res est
enim futuri tpis magis quàm præsentis) eā interim omit
tamus & à deo speremus potius quàm tractam⁹. Illā uerò
quæ iustificat quæ etiā nunc potissimum necessaria est, in
usum nostri operis assumamus. Ipsa est enim decus suaui-
Psal.132. tatis: quam dulcedine sacra insonat psalmista. Ecce quàm
bonū & quàm iocundū: habitare fratres in unum. Cuius
unitatis, cū descripsisset sermo ꝓpheticus pulchritudinē
eius etiā nō tacuit utilitatē: qm̄ illud inquiens mandauit
dn̄s bn̄dictionem & uitam. Hic. s. benedictionem: & in fu
Ephe.4. turo sæculo uitā æternā. Ipsa est inquā unitas quā summa
diligentia obseruandam tradidit apl's dicens. Soliciti ser
uate unitatem spūs in uinculo pacis. Seruat autē hoc uni
tatis bonum duobus modis ab his qui curam gerunt ser-
uandi. Debet quisq; perfectus unitatem habere ad seipm:
debet & ad proximum: Ad seipsum per integritatem: ad
proximum per cōformitatem. Omnis quippe creatura: &
maxime rationalis debet suum principium imitari. Si er-
Deut.6. go deus noster unus est dicente Moyse. Audi israel dn̄s
deus tuus unus est: sed & ille cum sit unus & idem atq; in
seipso perfectus nec ullo indigens: inest ei tm̄ benignitas
erga nos: & amor ex beneuolentia in nos ueniens: debe-
mus & nos quisq; sibi unus esse per integritatem uirtutis
& unum cum proximis per uinculū dilectionis. Hanc imi
1.Ioā.6. tationē loquens de charitate commendat nobis apl's Io-
annes dicens. Quia sicut ille est: & nos sumus in hoc mun
do. A Sed hanc unitatem quàm quéq; sibiipsi diximus
habere debere: tria sunt quæ solēt impedire: nimietas, pu
sillanimitas, leuitas. Et nimij quidem sunt qui putant se
posse quod non possunt: & quod non acceperunt præsu-
munt. Quorū speciem tenebat petrus in passione dn̄i: cū
Luc.22. diceret. Dn̄e tecū paratus sum & in carcerem & in mortē
ire. Pusillanimes cōtrarij sunt nimis. Et horum quoq; te-
Lucæ.5. nuit imaginē petrus cū diceret. Exi à me: quia homo pec
cator sum dn̄e. Leues sunt & inconstantes: qui circūferū-
tur oī uēto doctrinæ: quibus quod paulo ātē placuit nūc
displicet: & quod nunc eligunt post paululū reprobant.
Sed quid prodest hæc uitia enumerasse: nisi etiam docea-
mus quib⁹ remedijs possit quisq; ī semetipso curare? Per
sequamur unitatis inimicos: nec cōuertamur donec defi-
ciat, igitur contra nimietatem opponenda est considera-
tio propriæ fragilitatis. Ipsa enim est quæ odiosam præ-
sumptionem potissimum deficit. Cōtra pusillanimitatem
habenda est diuinæ fiducia potestatis: ut quod tuis uiri-
bus non posse putas: ex illius adiutorio possis & cū apl'o
dicas. Omnia possum in eo qui me confortat, domino Ie-
Phili.4. su christo. Contra Leuitatem adhibenda est cōsolatio se-
nioris. s. ne doctrinis uarijs & peregrinis abducatis: sed fa
cias qđ lex diuina præcipit. Interroga patrem tuū & an-
nunciabit tibi: maiores tuos & dicent tibi. Dixim⁹ de il-
la unitate quàm habet quisq; ad seipsum: dicamus & de il
la quam habet ad proximum. Sed illa duobus modis ha-
betur: dum & nos per dilectionem tendimus in alterū: &
alterius quoq; uicissim in nobis recipim⁹ affectū. Et hoc
etiam duobus modis impeditur: obstinatione & suspitio
ne. Obstinatio non permittit nos ad alterius cor īgredi:
nec suspicio patit credere nos ab alijs amari. Ita fit ut dū
nec nos aliū obstinati diligimus: nec ab alijs diligi suspi-
tiosi putamus: unitas quæ cū ꝓximis habenda est impe-
diatur. Verū huic duplici morbo duplex charitas mede-
tur, illa. s. quæ nō sua quærit: & iterū illa quæ oīa credit.
Habeat obstinatus charitatem non quærentem quæ sua
sunt & alios diligat. Habeat suspiciosus charitatē omnia
credentem: & ab alijs se diligi sine dubio credat.

De beatissima uirgine maria cōsequēter post assum
ptionē: & pōt legi cū sequētibus ī uisitatiōe eiusdē. Ser.

AVe gratia plena. Non in sola uirginitate cōsta- Lucæ.1.
re poterat gratiæ plenitudo: neq; enim omni-
b⁹ ē de ea accipere. Fœlices qui nō inquinaue-
runt uestimēta sua: & cum regina nostra uirgi-
nitatis priuilegio gloriantur. Sed non unam tātum be-
nedictionem habes ô domina: Et mihi obsecro ut benedi
cas. Perijt uirtus illa à me: nō est iam uel aspirare ad illam.
Computrui in stercore meo, ut iumētum factus sum. Sed
nunquid nō erit mihi etiam aliquid apud te? Non erit
ubi possim esse tecum: quia iam sequi non ualeo quocūq;
ieris. Quærit angelus puellam, quā præparauit dominus
filio domini mei. Bibit ipse de idria tua, cognata sibi uir-
tute delectatus. Sed nunquid nō etiam iumētis potū tri-
bues? Bibit angelus q uirum nō cognoscis: bibāt iumē- Lucæ.1.
ta q de humilitate singulariter gloriaris. Respexit (inqt
dominus) humilitatē ancillæ suæ. Nā uirginitas sine hu-
militate fortasse habet gloriam: sed non apud deum: hu-
milia semp excelsus respicit: qui alta à lōgè cognoscit: &
humilibus dat gratiam, qui superbis resistit. Sed fortè ne
quidèm in his duabus metretis plena est idria tua: capax
est ipsa quoq; tertiæ metretæ: ut iam non solum homines
& iumēta: sed ipse quoq; ex ea bibat architriclinus. Hoc
enim uinum bonum quod seruauimus usq; adhuc. Hau-
rit minster angelus ut ferat architriclino: patrē dico qui
trinitatis principiū architriclinus meritò nominat at si-
quidē angelus fœcunditatē eius commēdans quæ tertia
est metreta: quod ex te nascetur sanctum uocabitur filius
dei. Ac si dicat, Cū eo solo tibi est gn̄atio ista cōmunis.

De eadem, Sermo consequens præcedentem.

AVe maria gratia plena. Bn̄ plena quia deo
& angelis, & hoibus grata. Hoibus per fœ-
cunditatē: angelis per uirginitatē: deo per
humilitatē. In hoc tertio à dn̄o se respectā
testat: quia humilia respicit: & alta à longè
cognoscit. Sicut em̄ oculi sathanæ omne sublime uident:
ita oculi dn̄i oēm humilē intuent. A Vn̄ ait in cātico cā-
ticorū Reuertere reuertere sunamitis: reuertere reuerte- Cant.9.
re ut intueamur te. Quater dicit reuertere ꝓpter q̄drupli
cem superbiā: per quā à domino auersa nō uidebatur. Est
em̄ superbia cordis: superbia oris: supbia operis: super-
bia habitus. Superbia cordis est: quādo homo in oculis
suis magnus est: contra quam sapiens orat dicens. Extol-
lentiam oculorum meorum ne dederis mihi. Et alibi. Ve Eccl.23.
qui sapiētes estis in oculis uestris. Superbia oris uel lin- Esaiæ.5.
guæ quæ & iactantia dicitur est: qm̄ homo nō solum ma-
gna de se sentit: sed etiam loquit. Vn̄ psalmista: Disper- Psal.11.
dat dn̄s uniuersa labia dolosa: & linguam magniloquam.
Superbia operis est: qm̄ homo exteriori quadā supbia ut
magnus appareat agit: de qua idem psalmista ait. Nō ha-
bitabit in medio domus meæ: qui facit superbiam. Super Ps.100.
bia habitus est: qm̄ homo ut gloriosus uideatur preciosis
se ornat uestib⁹. Vnde petrus apostolus. Nō in ueste pre- 1.Pet.3.
ciosa. Et dn̄s. Qui mollibus uestiuntur in domibus regū Mat.11.
sunt: ubi superbia abundat. Sunt autē quinq; quæ ad re-
medium tam mortiferæ pestis à domino rationali animæ
sunt posita: locus, corpus, tētatio diaboli, prædicatio xp̄i,
& cōuersatio eius. Locus, quia exiliū: corpus, quia one-
rosum: tentatio, quia inquietat: xp̄i prædicatio, quia ædi
ficat: & cōuersatio eius, quia informat. His quasi quinq;
sensibus, deus humilitatem operatur in aīa. Sicut em̄ aīa

uita eſt corporis:ita deus uita eſt animæ: & ſicut corpus
mortuũ eſt qđ ꝑ quinq; ſenſus ab aĩa non uegetatur: ita
aĩa mortua eſt:quæ per hæc à domino non humiliatur.

Item de eadem uirgine Maria de uerbis apo-
calypſis beati Ioannis. Sermo. C

Apo.12. SIgnũ magnũ apparuit in cælo: mulier amicta
ſole:& luna ſub pedibꝰ eius: & in capite eius
corona ſtellarũ duodecim. Vehemẽterq; dẽ no
oĩs dilectiſſimi uir unus & mulier una nocue-
re:ſed gr̃as deo ꝑ unũ nihilominus uirũ : & mulierẽ unã
oĩa reſtaurant̃: nec ſine magno fœnore gr̃arũ. Neq; eñ
ſicut delictũ ita & donũ:ſed excedit damni æſtimationẽ
bñficij magnitudo. Sic nimirũ prudẽtiſſimus & clemen-
tiſſimus artifex qđ quaſſatũ fuerat nõ cõfregit:ſed utiliꝰ
oĩno refecit:ut uidelicet nobis nouum formaret adam ex
ueteri:& euã trãſfũderet ĩ mariã. Et qdẽ ſufficere poterat
xp̃s ſiquidẽ & nũc oĩs ſufficientia noſtra ex eo eſt:ſed no-
bis bonũ nõ erat eſſe hoiem ſolũ. Cõgruũ magis ut adeſ-
ſet nr̃æ reparationi ſexus uterq;:quorũ corruptioni neu-
ter defuiſſet. Fidelis planè & potens mediator dei & ho-
minũ hõ chriſtus Ieſus:ſed diuinã in eo reuerent̃ hoies
maieſtatẽ. Abſorpta uidet̃ in deitatẽ humanitas:non ꝙ
mutata ſit ſubſtãtia:ſed affectio deificata. Nõ ſola illi cã-
tat̃ mia:cãtat̃ pariter & iudiciũ:qa & ſi didicit ex his quæ
paſſus eſt cõpaſſionẽ ut miſericors fieret:habet tñ & iu-
diciariã poteſtatẽ. Deniq; deus noſter ignis conſumens
eſt. Quidni uereat̃ pc̃tõr accedere:ne quemadmodũ fluit
cera à facie ignis,ſic pcat ipſe à facie dei? Iam itaq; ne ip̃a
mulier bñdicta in mulieribꝰ uidet̃ ocioſa: inuenietur equi-
dèm locus eius in hac recõciliatiõe. Opus eſt eñ media-
tore ad mediatorẽ iſtũ, nec alter nobis utilior quàm ma-
ria. Crudelis nimirũ eua ꝑ quã ſerpẽs antiquus peſtiferũ
etiã ipſi uiro uirus infudit:ſed fidelis maria quæ ſalutis
antidotũ & uiris & mulieribꝰ ꝓpinauit. Illa eñ miniſtra
ſeductiõis, hæc ꝓpitiatiõis:illa ſuggeſſit p̃uaricationem:
hæc iniecit redẽtionẽ. Quid ad mariã trepidet hũana fra-
gilitas? Nihil auſterũ in ea:nihil terribile:tota ſuauis eſt:
oĩbus offerẽs lac & lanã. Reuolue diligẽtius euangelicæ
hiſtoriæ ſeriẽ uniuerſam:& ſi qd fortè increpatoriũ: ſi qd
durũ:ſi qđ deniq; ſignũ uel tenuis indignatiõis occurre
rit in maria:de cætero ſuſpectã habeas & accedere uerea-
ris. Qđ ſi ut uerè ſunt plena magis oĩa pietatis & gratiæ:
plena mãſuetudinis & miæ: quæ ad eã ꝑtinẽt inueneris:
age gr̃as ei q talẽ tibi mediatricẽ benigniſſima miſeratio
ne ꝓuidit in qua nihil poſſit eſſe ſuſpectũ. B Deniq; oĩ-
bus oĩa facta eſt: ſapiẽtibus & inſipiẽtibus copioſiſſima
charitate debitricẽ ſe fecit:oĩbus miæ ſinum aperit:ut de
plenitudine eius accipiãt uniuerſi:captiuus redẽptionẽ:
æger curationẽ: triſtis cõſolationẽ:pc̃tõr ueniã:iuſtꝰ gra
tiã:angelus lætitiã deniq; tota trinitas gloriã, filij ꝑſona
carnis hũanæ ſubſtantiã:ut nõ ſit q ſe abſcondat à calore
eiꝰ. C Putas ne ip̃a eſt ſole amicta m'lier? Eſto ſiqdẽ ut de
p̃ſenti eccl'ia intelligendũ ꝓpheticæ uiſiõis ſeries ip̃a de-
mõſtret:ſed id planè nõ incõuenienter mariæ uidet̃ attri-
buẽdum. Nimirũ ea eſt quæ uelut alterũ ſolẽ induit ſibi.
Quẽadmodum eñ ille ſup bonos & malos indifferenter
orit̃:ſic ipſa quoq; p̃terita nõ diſcutit merita:ſed oĩbꝰ ſe-
ſe exorabilẽ oĩbus clemẽtiſſimã p̃bet:oĩm deniq; neceſſi-
tates ampliſſimo quodã miſerat̃ affectu. Nã & defectꝰ oĩs
ſub ea:& qcqd fragilitatis ſeu corruptiõis eſt excellẽtiſſi-
ma quadã ſublimitate præ cæteris oĩbꝰ excedit & ſuper-
gredit̃ creaturis:ut merito ſub pedibꝰ eiꝰ luna eſſe dicat̃.
Alioqn nihil magnũ dixiſſe uidebit̃ ſit luna iſta ſub pedi
bus eiꝰ quam ſup oẽs angelorũ choros: ſuper cherubin
eſt q; & ſeraphĩ exaltatã nefas eſt dubitare. Solet aũt luna
nõ mõ defectũ corruptiõis,ſed & ſtultitiã mẽtis, nõnun-
quã v̾ò & eccleſiã huiꝰ tẽporis deſignare. Illã qdẽ ꝓpter
mutabilitatẽ:hãc ſane ꝓpter ſuſceptũ aliũde ſplẽdorem.
Vtraq; uerò (ut ita dixerim) luna ſub mariæ pedibꝰ con-
Eccl'.27. gruè ſatis ponit̃:alio tñ atq; alio modo. Siquidem ſtultus
ut luna mutat̃:ſapiẽs autem permanet ut ſol. In ſole nimi-
rũ & feruor & ſplendor ſtabilis:in luna ſolus ſplẽdor atq;
is oĩno mutabilis & incertus: qui nunquã ĩ eodẽ ſtatu ꝑ-
maneat. Iure ergo maria ſole ꝑhibet̃ amicta:quæ profun
diſſimã diuinæ ſapiẽtiæ,ultra quã credi ualeat penetrauit
abyſſum:ut quantũ ſine perſonali unione creaturæ cõdi-
tio patit̃ luci illi inacceſſibili uideat̃ immerſa. Illo nimirũ
igne prophetæ labia purgantur:illo igne ſeraphin accen
duntur. Lõgè uerò aliter maria meruit non uelut ſumma-
tim tãgi : ſed operiri magis undiq; & circunfundi:& tan-
quam ipſo igne concludi. Candidiſſimus ſanè ſed & calli-
diſſimus huius mulieris amictus:cuius omnia: tam excel-
lenter irradiata noſcuntur:ut nihil in ea nõ dico tenebro
ſum:ſed obſcurum ſaltem uel minus lucidum:ſed ne tepi-
dum quidẽ aliquid aut non feruentiſſimum liceat ſuſpica
ri. Inſipiẽtia uerò oĩs,longe ſub pedibus eius eſt:ut peni
tus abſit hæc ab inſipientium mulierum numero:& colle
gio uirginum fatuarum. Imo uerò & unicus ille ſtultus &
totius ſtultitiæ princeps: qui uerè mutatus ut luna ſapiẽ-
tiam perdidit in decore ſuo,ſub mariæ pedibꝰ concula
tus & cõtritus miſeram patitur ſeruitutem. Nimirũ ipſa
eſt quondam à deo promiſſa mulier ſerpentis antiqui ca-
put uirtutis pede cõtritura : cuius planè calcaneo in mul
tis uerſutijs inſidiatus eſt, ſed ſine cauſa:ſola eñ cõtriuit
uniuerſam hæreticam prauitatem. Alius non de ſubſtan-
tia carnis ſue chriſtum edidiſſe dogmatizabat:alius par-
uulum nõ peperiſſe ſed reperiſſe ſibillabat:alius (uel poſt
partum) uiro cognitam blaſphemabat,alius dei matrem
audire non ſuſtinens , magnum illud nomen theotocos
impijſſime ſuggillabat:ſed contriti ſunt inſidiatores: con
culcati ſupplantatores:confutati derogatores:& beatam
eam dicunt oẽs generationes. Deniq; & cõtinuo ꝑ hero-
dem draco inſidiatus eſt parienti:ut naſcentem excipiẽs
filiũ deuoraret:ꝙ inimicitiæ eſſent inter ſemen mulieris &
draconis. Iam ſi eccleſia lunæ magis intelligẽda uidetur
uocabulo,ꝙ uidelicet nõ ex ſe ſplẽdeat,ſed ab eo ꝗ dicit.
Sine me nihil poteſtis facere : habes mediatricem quã ti- Ioan.
bi pauloante commendauimus euidẽter expreſſam. Mu-
lier,inquit,amicta ſole & luna ſub pedibus eius. B Am Apo.
plectemur mariæ ueſtigia fratres mei & deuotiſſima ſup-
plicatione beatis illius pẽdibꝰ prouoluamur. Teneamus
eam:nec dimittamus donec benedixerit nobis. Potẽs eſt
enim nempe,uellus eſt medium inter rorem & aream:mu-
lier inter ſolem & lunã:maria inter chriſtum & eccleſiã cõ
ſtituta. Sed fortè miraris nõ tã uellꝰ opertũ rore:quã ami
ctã ſole mulierem. Magna ſiquidem familiaritas ſed mira
oĩno uicinitas ſolis & mulieris. Quomõ enim in tã uehe-
mẽti feruore:tam fragilis natura ſubſiſtit? Merito quidẽ
ammiraris Moyſes ſancte & curioſius deſideras intueri.
Veruntñ ſolue calciamenta de pedibus tuis & inuolucra
pone carnalium cogitationum,ſi accedere concupiſcis. Exo.
Vado,inquit,& uidebo uiſionem hanc magnam. Magna
planè uiſio,rubus ardens ſine combuſtione:magũ ſignũ:
mulier illæſa manẽs amicta ſole. Nõ eſt rubi natura optũ
undiq; flammis,manere nihilominus incombuſtum:non
mulieris potentia ut ſuſtineat ſolis amictum. Nõ eſt uirtu
tis humanæ ſed nec angelicæ quidèm. Sublimior quædã
neceſſaria eſt. Sp̃ũſſctũs,inquit,ſuperueniet ĩ te. Et tãquã Luca
rñdeat illa qm̃ ſp̃ũs eſt deus:& deus noſter ignis cõſumẽs
eſt:uirtus ait non mea:non tua:ſed altiſſimi obumbrabit
tibi. Nihil itaq; mirum ſi ſub tali obumbraculo talis etiã
à muliere ſuſtineatur amictus. Mulier,inquit,amicta ſole
planè amicta lumine tanquam ueſtimento. Non percipit
fortè carnalis : nimirũ ꝙ ſpirituale eſt, ſtultitia illi uidet̃.
Nõ ſic uidebatur apoſtolo qui dicebat. Induimini domi- Ro.
nũ Ieſum chriſtũ. Quàm familiarius ei facta es dñ̃a:quàm
ꝓxima:imo quã ĩtima fieri meruiſti:quãtã inueniſti gr̃am
apud eũ? In te manet & tu ĩ eo: & ueſtis eũ & ueſtiris ab
eo. Veſtis cum ſubſtantia carnis:& ueſtit ille te gloria ſuæ
maieſtatis. Veſtis ſolem nube: & ſole ipſa ueſtiris. Nouũ
enim fecit dominꝰ ſuper terrã ut mulier circũdaret uirũ:
nec alium quàm xp̃m:de quo dicit̃. Ecce uir oriens nomẽ
eius.

eius. Nouum quoq; fecit ĩ cælo: ut mulier sole appareret
amicta. Deniq; & coronauit eũ: & uicissim ab eo meruit
coronari. Egredimini filiæ siõ & uidete regẽ salomonẽ in
diademate: q̊ coronauit eũ mater sua. Verũ hoc aliàs. In-
terim sanè ingredimini magis & uidete reginam in diade
Textus. mate quo coronauit eã fili⁹ su⁹. In capite, inq̃t, ei⁹ corona
stellarũ duodecim. Dignum planè stellis coronari caput:
qđ & ip̃a lõgè clari⁹ micãs ornet eas poti⁹, quã ornet̃ ab
eis. Quidni coronẽt sidera: quã sol uestit? Sicut dies uer-
ni, circũdabãt eã flores rosarũ & lilia conualliũ. Nimirum
leua spõsi sub capite ei⁹: & iã dextera illi⁹ ãplexat̃ eã. Quis
illas æstimet gẽmas? Quis stellas noĩet q̃bus mariæ regiũ
diadema cõpactũ est? Supra hoĩem est coronæ hui⁹ rõnẽ
exponere & indicare cõpositionẽ. Nos tñ ꝑ modulo nr̃æ
exiguitatis abstinẽtes a p̃iculoso scrutinio secretorũ: nõ
incõgrue forsitan duodecim stellas istas: duodecim p̄ro-
gatiuas grarũ intelligere uideamur: q̃bus Maria singula-
riter adornat̃. Siq̃dẽ inuenire est in maria p̄rogatiuas cæ-
li: p̄rogatiuas carnis: p̄rogatiuas cordis: & si fuerit terna
rius iste ꝑ quaternariũ multiplicat⁹: habem⁹ fortè stellas
duodecim: q̃bus reginæ nr̃æ diadema p̄fulgeat uniuersis.
Mihi sanè singularis rutilat fulgor: prĩo q̃dẽ ĩ mariæ gñã
tione: scđ'o in ãgelica uisitatiõe: tertio in sp̃ũs supuẽtiõe
quarto ĩ filij dei inenarrabili cõceptiõe. Sic & ĩ his quoq;
sidereũ planè irradiat deus: ꝙ uirginitatis primiceria: ꝙ
sine corruptiõe fœcũda: ꝙ sine grauamine grauida: ꝙ sine
dolore puerpera. Nihilominus etiã sp̃ali quodã splẽdore
in maria coruscant: mansuetudo pudoris: deuotio humi-
litatis: magnanimitas credulitatis: martyrum cordis. Ve-
stræ quidem sedulitatis erit singula quæq; diligentius in-
tueri. Nos ĩterim satisfecisse uidebimur: si breuiter ea po-
tuerimus demonstrare. Quod ergo sydereum micat in ge
neratione Mariæ? Planè ꝙ ex regibus orta: ꝙ ex semine
abrahæ: ꝙ generosa ex stirpe Dauid. Si id parũ uidetur:
adde ꝙ gñatiõi illi ob singulare priuilegium s̃ctitatis di-
uinitus noscitur esse concessa: ꝙ longè ante eisdẽ patrib⁹
cælitus repromissa: ꝙ mysticis præfigurata miraculis: ꝙ
oraculis p̄nunciata ꝓpheticis: hanc sacerdotalis uirga, dũ
sine radice floruit: hãc gedeonis uellus dum in medio sic-
cæ areæ maduit: hãc in ezechielis uisione, orientalis por-
ta, q̃ nulli unquã patuit, præsignabat. Hãc deniq; præ cæ
teris Esaias nũc uirgã de radice iesse oriturã promittebat
nũc euidẽtius uirginẽ pariturã. Merito signum hoc ma-
gnũ in cælo apparuisse scribit̃: ꝙ tanto ante de cælo nosci
Esa. 7. tur fuisse promissum: Dñs ait, ipse dabit uobis signũ. Ec-
ce uirgo cõcipiet. Magnum profecto signum dedit quia
& magnus ipse qui dedit. Hui⁹ ergo prærogatiuæ fulgor
quorũ nõ uehemẽter reuerberat aciẽ oculorũ? Iam in eo
quod tã reuerenter atq; officiosissime ab archangelo salu
tata est: ut iam in regali solio supra omnes cælestium ordi
nes regionum exaltatam cernere uideretur: & paulomin⁹
adoraturus fœminam: qui solebat ab hominibus hacten⁹
æquanimiter adorari: excellẽtissimum nobis uirginis no-
stræ meritum & singularis gratia commendatur. ¶ Ni-
hilominus fulget etiam nouus ille conceptionis modus
ut non in iniquitate quemadmodum cæteræ omnes: sed
superueniente spiritusancto: sola & de sola sanctificatione
Maria cõciperet. Nam ꝙ uerũ deum & dei filium genuit
ut idemipse dei atq; hominis filius unus omnino deus &
homo prodiret ex Maria abyss⁹ est luminis. nec facile di
xerim: quod uel angelicus oculus, ad huius fulgoris ue-
hementiam non caliget. De cætero sanè & uirginitatem
carnis & propositum uirginitatis & ipsius quoq; propo
siti nouitas euidẽter illustrat: ꝙ uidelicet in libertate spi-
ritus legis mosaicæ decreta transcendens: illibatam deo
corporis simul & spiritus sanctimoniã uouit. Probat eñ
propositi inuiolabile fundamẽtum: ꝙ tam constanter pro
mittenti filium angelo respõdit. Quomodo fiet istud qm̃
uirum nõ cognosco? Forte enim propterea primo turba
ta est in sermone eius & cogitabat qualis esset ista saluta-
tio: ꝙ benedictam sese audisset in mulieribus: quæ nimirũ
bñdici in uirginibus semp optabat. Et extunc quidẽ co-
gitabat: qualis esset ista bñdictio: ꝙ iã uideret̃ esse suspe-
cta. Vbi uerò in ꝓmissione filij manifestũ uirginitatis pe-
riculũ uidebat̃ nõ potuit ultra dissimulare quin diceret.
Q̃uo fiet istud: qm̃ uirũ nõ cognosco? Meritò ꝓinde &
illã meruit bñdictionẽ, & hãc nõ amisit, ut longè glorio-
sior fiat, & uirginitas ex fœcũditate: & ex uirginitate fœ-
cunditas: ac mutuis sese radijs illustrare hæc duo sydera
uideant̃. Magnũ est uirginẽ esse, sed ṽginẽ matrẽ esse lõ-
gè amplius ꝑ oẽm modũ. Iure etiã illud molestissimũ tæ-
diũ q̊ reliquæ oẽs grauidæ mulieres laborare noscunt̃: so
la nõ sensit: q̃ sine sola libidinosa uoluptate cõcepit. Vñ
& in ip̃o suæ cõceptiõis initio: qñ potissimũ cæteræ mu-
lieres miserabili⁹ affliguntur: maria tota alacritate mon-
tana cõscendit: ut elizabeht ministraret. Sed & ascendit
bethleẽ ĩminẽte iã partu, portãs p̄ciosissimũ illud depo-
sitũ: portãs onus leue: portãs à quo portabat̃. Sic & ĩ par
tu quàm lucidũ est: ꝙ noua exultatiõe nouã edidit ꝓlem:
sola ĩter mulieres à cõi maledicto, & dolore parturientiũ
alienaƐ Si rerũ p̄cia de raritate pẽsamus: nihil his põt ra-
rius inueniri. Siq̃dem in oĩbus istis, nec primã similẽ uisa
est: nec hr̃e sequentẽ. E q̃bus nos si ea fideliter intuemur,
sine dubio ammirationẽ cõcipimus: sed uenerationẽ: sed
deuotionẽ: sed consolationẽ. Ceterũ quæ restãt adhuc &
imitationẽ req̃rũt. Nõ est nobis ante ortũ tã ml'tipharie
multisq; modis ꝓmitti diuinit⁹ cælitus p̄nũciari: sed nec
ab archãgelo gabriele tã nouæ salutatiõis obsequijs ho-
norari. Min⁹ aũt cætera duo cõmunicat nobis: planè se-
Matt. 1. cretũ suũ sibi. Sola eñ est de qua dicit̃. Qđ in ea natũ est
Lucæ. 1. de sp̃ũsancto est: sola cui dicit̃. Quod ex te nascet̃ s̃ctm̃: uo
cabit̃ filius dei. Offerant̃ regi ṽgines, sed post eã: nã pri-
matũ sola uẽdicat sibi. Multò magis aũt sola sine corru-
ptiõe cõcepit: sine grauamine tulit, sine dolore filiũ par-
turijt. Itaq; nihil horũ à nobis exigit̃, sed exigit̃ planè nõ
nihil. Numq̃d eñ si defuerit nobis etiã mãsuetudo pudo
ris: si hũilitas cordis: si magnanimitas fidei: si compassio
mẽtis: negligẽtiã nostrã munerũ singl'aritas excusabat?
Gratissima sanè gẽma in diademate: micãs ĩ capite stella,
rubor in facie hominis uerecũdi: An uerò quis putat ꝙ
hac caruerit gratia quæ gratia plena fuit? ¶ Pudibũda
fuit Maria: ex euãgelio id probamus. Vbi enim aliquan-
do loquax: ubi præsumptuosa fuisse uidet̃? Foris stabat
quærẽs loqui filio: nec materna auctoritate: aut sermonẽ
interrupit: aut habitationẽ irruit: in qua filius loqueba-
tur. In omni deniq; textu quatuor euãgeliorum (si bene
meminimus) nõ nisi quater Maria loquens auditur. Pri-
mo quidem ad angelum: sed cum iam semel atq; iterũ al-
loquutus eã fuisset: scđ'o ad elizabeth: qñ uox salutatiõis
eius, Ioannẽ salutare fecit in utero, & ea magnificãte Ma-
riam: ipsa magis dominum magnificare curauit: tertio ad
filiũ: cũ iam esset annorum duodecim ꝙ ipsa & pater eius
dolentes quesissent eũ: quarto in nuptijs: ad filium & mi-
nistros. Et is quidẽ sermo certissim⁹ index ingenitæ mã-
suetudinis: & uirginalis uerecundiæ fuit. Aliorum quip-
pe uerecundiam suam reputans, sustinere nõ potuit: non
potuit uini dissimulare defectum. Vbi sanè increpata est
à filio (tanquã mitis & humilis corde) nec illi respondit
nec tñ desperauit: ministros ammonens facere quod dice
ret eis. Numq̃d non ab initio uenisse pastores, & primam
Lucæ. 2. oĩm mariam inuenisse legũtur? Inuenerunt, ait euangeli-
sta, mariã & ioseph, & infantem positũ in præsepio. Sic &
magi quoq; (si recolis) nõ sine maria matre eius puerum
inuenerũt: & inducens in teplum dñi, templi dñm: multa
quidẽ à symeone audiuit: tam de deo quàm de seipsa: ad
loquendũ tarda: uelox ad audiendũ. Et quidẽ maria cõ-
seruabat oĩa uerba hæc conferens in corde suo: sed in his
oĩbus neq; de ipso incarnationis dñicæ sacramẽto quod
cumq; uerbũ fecisse reperit̃. Ve nobis qui spiritum ha-
bemus in naribus: ue qui totum proferimus sp̃m: qui iu- Tereñ.
xta illud comici. Pleni rimarũ effluimus undiq;. Toties in eunu-
deniq; maria filium audiuit non modo turbis loquẽtem cho.

in parabolis, sed & discipulis seorsum regni dei mysteria reuelātē: uidit miracula facientē: uidit deīde in cruce pēdentē: uidit expirantē: uidit resurgentē: uidit & ascēdentem: sed ī his oībus quoties uerecūdissimæ uirginis: quo-
Actu.1. ties pudicissimæ turturis uox memorat̄ audita? Deniqꝫ legis in actibꝰ apl'orū: ꝙ redeūtes à monte oliueti unanimiter pseuerabāt ī orōne. Quis? Si fortè maria affuit, nominet̄ pria: quæ sup oēs est: tam filij ꝓrogatiua quàm suæ priuilegio sctitatis. Petrus & Andreas, ait, Iacobus Ioānes & cæteri q sequunt̄ hi oēs pseuerabāt unanimiter cū mulieribꝰ, & maria mr̄e Iesu. Ita ne & mulierū sese ultimā exhibebat ut nouissima oīm poneret? Verè carnales adhuc discipuli qbus needū spūs erat datus: qa Iesus needū fuerat glorificatus: qūo facta est īter illos cōtētio de primatu: cū maria q̄to maior erat, hūiliaret se non mō de oībus: sed & præ oībꝰ? Meritò facta ē nouissima prima q̄ cū prima eēt oīm: sese nouissimā faciebat. Meritò fctā ē oīm dn̄a: q̄ se oīm exhibebat ancillā. Meritò deniqꝫ sup angelos exaltata est quæ & infra uiduas & pœnitētes, īfra eā de qua eiecta fuerāt septē dæmonia: ineffabili sese māsuetudine inclinabat. Obsecro uos filioli: æmulamini hāc̄ uirtutem si mariā diligitis, si cōtēditis ei placere: æmulamini modestiā eiꝰ: nihil eñ tā idoneū homini: nihil tā cōgruū xp̄iano: maximeqꝫ monachū nihil adeo decet. Et quidem manifesta satis in uirgine: ex hac ipsa māsuetudine uirtus hūilitatis elucet. Nimirū collactaneæ sunt hūilitas & māsuetudo: in eo cōfœderatæ germanius q dicebat. Discite
Matt.11. à me: quia mitis sum & hūilis corde. Sicut enim mr̄ præsumptiōis elatio: sic māsuetudo uera nō nisi ex uera hūilitate ꝓcedit. Nec in sola tm̄ mariæ taciturnitate cōmēdat̄ hūilitas: sed euidētiꝰ resonat in sermōe. Audierat qđ ex
Lucæ.1. te nascet̄ sanctū uocabit̄ filiꝰ dei: & nihil aliud quàm ancillā eius se esse r̄ndit. Inde uentū est ad Elizabeth: & cōtinuò uirginis gl'ia singularis, eidem per spm̄ reuelatur. Deniqꝫ & mirabat̄ ꝑsonā uenietis dicēs. Vn̄ hoc mihi: ut
Vbi sup uenīat mr̄ dn̄i mei ad me: cōmendabat & uocē salutantis adijciēs. Vt facta est uox salutationis tuæ ī auribus meis: exultauit in gaudio infans in utero meo: & beatificabat fidē credētis: beata, inquiēs, q̄ credidisti: qm̄ ꝑficiunt̄ in te quæ dicta sunt tibi à dn̄o. Magna quidē p̄conia: sed & deuota hūilitas nihil sibi passa retinere, in eū magis uniuersa refudit: cuius in se bn̄ficia laudabantur. Tu, inquit, magnificas matrē dn̄i: sed magnificat aīa mea dn̄m. In uoce mea filium perhibes exultasse in gaudio: sed exultauit spiritus meꝰ in deo salutari meo: & ipse quoqꝫ tāquā amicus spōsi gaudet ad uocē spōsi. Beatā esse dicis quæ credidisset: sed credulitatis & beatitudinis causa respectꝰ est supernæ pietatis: ut ex hoc magis beatā me dicāt omnes gn̄ationes: quia ancillā humilē & exiguam respexit deus. Verūtn̄ núnquid putamꝰ frēs, elizabeth sctām in eo ꝙ ꝑ spm̄ utiqꝫ loquebatur errasse? Absit. Beata planè quā respexit deus & beata quæ credidit. Hic enim magis diuinæ respectiōis extitit fructus. Ineffabili siquidē artificio spūs superueniens tātæ humilitati magnanimitas tanta, in secretario uirginei cordis accessit: ut (quēadmodum de integritate & fœcunditate prædiximus: hæ quoqꝫ nihilominus sunt stellæ ex respectu mutūo clariores) ꝙ uidelicet nec hūilitas tāta minuit magnanimitatē nec magnanimitas tanta humilitatem: sed cum in sua æstimatione tam humilis esset, nihilominus & in promissionis credulitate magnanimis: ut quæ nihil aliud quàm exiguam sese reputabat ancillā: ad incōprehēsibile hoc mysteriū, & ammirabile commercium, ad inscrutabile sacramentū: nullatenus dubitaret electam: & ueram & dei & hominis genitricem crederet mox futuram. Agit hoc nimirum in cordibꝰ electorū gratiæ prærogatiua diuinæ, ut eos nec humilitas pusillanimes faciat nec magnanimitas arrogātes magis autem cooperentur sibi: ut non solum nulla ex magnanimitate subintret elatio, hinc hoc maxime prouehatur humilitas: ut inueniantur eo amplius timorati: & largitori munerum non ingrati: ac uicissim ex occasione humilitatis pusillanimitas nulla surrepat: sed quominꝰ de sua quisqꝫ uel minimis præsumere cōsueuit: eo āplius etiā in magnis quibusqꝫ de diuina uirtute confidat. A Martyriū sanè uirginis (quā nimirum īter stellas diadematis eiꝰ si meministis duodecimā noīauimus) tā in symeōis ꝓphetia, quàm in ipsa dn̄icæ passionis historia comendat̄. Positus est hic (ait sctūs senex de paruulo Iesu) in signum Luc.
cui contradicet̄: & tuā ipsius aīam (ad mariā autem dicebat) ꝑtrāsibit gladius. Verò tuā ô btā mater aīam gladiꝰ ꝑtrāsiuit. Alioqn nō nisi eā pertrāsiēs: carnē filij tui penetraret. Et qdē postea quàm emisit spm̄ tuꝰ ille Iesꝰ (oīm quidē sed spāliter tuus) ipsius planè nō attigit aīam crudelis lancea: q̄ ipsiꝰ (nec mortuo parcēs cui nocere nō posset) aperuit latus: sed tuam undiqꝫ aīam pertransiuit. Ipsiꝰ nimirū aīa iam ibi non erat: sed tua planè īde neqbat auelli. Tuā ergo ꝑtransiuit aīam uis doloris: ut plus quàm martyrē nō immerito p̄dicemus: in qua nimirū corporeæ sensum passionis excesserit cōpassionis affectus. An non tibi plus quàm gladius fuit sermo ille (reuera ꝑtrāsiēs animā & ꝑtingens usqꝫ ad diuisionem aīæ & spūs) mulier ecce filius tuꝰ? O cōmutationē. Ioānes tibi ꝓ Iesu tradit̄: seruꝰ ꝓ dn̄o: discipulꝰ pro magistro: filiꝰ zebedei ꝓ filio dei hō purꝰ, ꝓ deo uero. Quō nō tuā affectuosissimā aīam ꝑtrāsiret hæc auditio: qn̄ & nr̄a licet saxea: licet ferrea pectora sola recordatio scindit? Nō miremini frēs: ꝙ maria martyr in aīa fuisse dicat̄. Miret̄ q̄ nō meminerit se audisse paulū inter maxima gētiū crimina memorantē ꝙ sine affectione fuissent. Longè id fuit à mariæ uisceribꝰ: longè sit à seruulis eius. Sed fortè quis dicat. Nunquid non eū prescierat moriturū? Et indubitāter. Nunquid nō sperabat cōtinuè resurrecturū? Et fidenter. Sup hæc doluit crucifixum? Et uehemēter. Alioquin Quisnā tu frater aut unde tibi hæc sapiētia: ut mireris plus mariā cōpatientē: quàm mariæ filiū patientē? Ille etiam mori corpore potuit: ista cōmori corde nō potuit? Fecit illud charitas: qua maiorem nemo habuit: fecit & hoc charitas: cui post illā similis altera nō fuit. Iam te mater misericordiæ per ip̄m syncerissimæ tuæ mētis affectum tuis iacēs prouoluta pedibus luna: mediatricem sibi apud solem iustitiæ cōstitutam deuotis supplicationibus interpellat ut in lumine tuo uideat lumē & solis gratiam tuo mereatur obtentu: quam uerè amauit præ oībus & ornauit stola gloriæ induens: & coronā pulchritudinis ponēs in capite tuo. Plena es gratiarum: plena rore cælesti: innixa super dilectum delitijs affluens. Ciba hodie paupes tuos dn̄a: ipsi quoqꝫ catelli de micis edāt: nec puero abrahæ tm̄ sed & camelis potum tribuas de superaffluenti hydria tua: qa tu uerè puella es prælecta & ꝑparata altissimi filio: q est sup oīa bn̄dictus in secula. Amen.

In natiuitatæ beatæ Mariæ. Sermo.

Foecunde uirginis āplectit̄ cælū p̄sentiā: terra memoriā uenerat̄. Sic nimiru totiꝰ boni illic exhibitio: hic tenuis qdā libatio primitiarū: Psal.
ibi res & hic nomē. Dn̄e, inqt, nomē tuū ī æternum: & memoriale tuū in gn̄atiōe & gn̄ationē. Gn̄atio & gn̄atio: nō angelorū ꝑfecto: sed hoīm est. Vis scire qa nomen & memoriale eius in nobis est: præsentia in excelso? Mat.
Sic orabitis, inqt, Pater noster q es in cælis: sanctificet̄ nomen tuū. Fidelis orō: cuiꝰ ipsa primordia & diuinæ adoptionis & terrenæ peregrinationis admoneāt: ut hoc sciētes ꝙ quādiu nō sumꝰ in cælo peregrinamur à dn̄o: gemamus intra nosmetipsos: adoptionē filiorū expectātes, præsentiā utiqꝫ patris. Signāter proīde & de christo ꝓpheta loquit̄ dicēs. Spiritꝰ ante faciē nostrā xp̄s dn̄s: in umbra Tren.
eius uiuemꝰ inter gentes. Nā inter cælestes quidē beatitudines non in umbra uiuitur: sed potius in splēdore. In splendoribus sanctorum (inquit) ex utero ante luciferum Psal.
genui te. Verum id quidem pater. At mater sanè eundem ipsum in splendore nō genuit: sed in umbra: nō nisi ea tamen qua obumbrauit altissimus. Merito proīde canit ecclesia: non illa quidem ecclesia sanctorum quæ in excelsis & in splendore est: sed q̄ interim peregrinat̄ in terris. Sub umbra

+ abundancia de bienes tenemos en la tierra con el nº de m.ª, como los angeles en el cielo con su presencia

umbra eius quē desideraueram:sedi & fructus eius dulcis
Cañ.1. gutturi meo. Lucem quippe meridianā ubi pascit spōsus
sibi petierat indicari:sed repressa est & pro plenitudine lu
minis umbrā, pro satietate interim gustū recepit. Deniq;
non ait sub umbra eius quam desideraueram:sed sub um
bra eius, quem desideraueram sedi. Neq; enim ipsius expe
tierat umbram, sed ipsum profecto meridiem: lumen ple
num, de lumine pleno. Et fructus, ait, dulcis gutturi meo
Psal.33. ac si dicat gustui meo. Vsq; quo nō parcis mihi:nec dimit
tis me:ut glutiā saliuā meā? Quousq; manet illa sententia
Gustate & uidete quoniā suauis est dn̄s. Et quidē suauis
Cañ.5. gustui & dulcis gutturi:ut merito etiam super hoc spōsa
ps.67. ꝓruperit in uocē gratiarū actionis & laudis. Sed qn̄ dicε
tur. Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi?
Luc.22. Iusti epulentur (ait propheta) sed in conspectu dei. utiq;
nō in umbra. Et de seipso, satiabor, ait, cū apparuerit glo
ria tua. Sed & dn̄s ad apl̄os ait. Vos estis qui permansistis
mecum in tētationibus meis: & ego dispono uobis sicut
disposuit mihi pater meus regnū:ut edatis & bibatis sup
mensam meam sed ubi? In regno meo, inquit. Beatus pla
nè, qui manducabit panē in regno dei. Sanctificetur itaq;
nomē tuum:per quod ut cunq; interim in nobis es dn̄e ꝑ
fidem in cordibus habitans:quoniā nomē tuū iam inuo
catū est super nos. Adueniat regnū tuū. Veniat utiq; qđ
perfectū est, & euacuetur quod est ex parte. Habetis (ait
apostolus) fructū uestrū in sanctificationē:finē uerò uitā
æternā. Vita æterna fons indeficiens q̄ uniuersam irrigat
superficiem paradisi. Nec modo irrigat, sed inebriat, fons
hortorum:puteus aquarū uiuētiū q̄ fluūt impetu de liba
no: & fluminis impetus lætificat ciuitatē dei. Quis uerò
fons uitæ:nisi xp̄s dn̄s? Cum xp̄s, inquit, apparuerit uita
uestra:tūc & uos apparebitis cū ipso ī gloria. Sanè ipsa se
se plenitudo exinaniuit:ut fieret nobis iustitia & sanctifi
catio & remissio nec dum apparēs uita, aut gloria:aut bea
titudo. Deriuatꝰ est fons usq; ad nos:in plateis deriuatæ
sunt aquæ:licet nō bibat alienus ex eis. C Descēdit per
aquæductū uena illa cælestis, nō tamē fontis exhibens co
piam:sed stillicidia gr̄æ arentibꝰ cordibus nostris infun
dens:alij quidē plus:alij minus. Plus equidē aquæductꝰ
ut accipiant cæteri de plenitudine, sed nō plenitudinē ip
sam. Aduertistis iam, ni fallor, quē uelim dicere aquædu
ctum:qui plenitudinem fontis ipsius de corde patris exci
piēs nobis dedit illū:sed si nō prout est:ꝓut capere potera
mus: Nostis enim cui dictū sit:aue gratia plena. An uerò
inueniri potuisse miramur unde talis ac tātus fieret aquæ
ductus:cuius nimirum summitas instar ꝑfecto scalæ illius
quā uidit patriarcha Iacob cælos tangere:imo & transcē
puer.3. dere cælos ut uiuidissimū illū aquarū quæ sup cælos sunt
posset attigere fontē? Mirabatur & Salomō: & uelut despe
rāti similis aiebat. Mulierē fortē quis inueniet? Nimirū
ꝓpterea tāto tempore humano generi fluenta gratiæ de
fuerunt:ꝙ necdū intercederet is de quo loquimur tā desi
derabilis aquæductus. Nec mirabere diutius expectatum
si recordaris quot annis noe uir iustus in archæ fabrica la
borarit:in qua paucæ id est octo animæ saluæ factæ sunt:
idq; satis ad modicū tempus. C Sed quomodo noster
Eccl.35 hic aquæductus fontē illum attigit tam sublimem? Quo
modo putas nisi uehemētia desiderij:nisi feruore deuotio
nis:nisi puritate oratiōis? Sicut scriptū est. Oratio iusti
penetrat cælos. Et quis iustus: si non maria iusta de qua
sol iustitiæ ortus est nobis? Quomō ergo illa inaccessam
attigit maiestatem:nisi pulsando, petendo quærendo: De
niq; & quod quærebat inuenit:cui dictum est:inuenisti
gratiam apud deum. Quid? Plena est gratia:adhuc inue
nit? Digna prorsus inuenire quod quærit, cui ꝓpria non
sufficit plenitudo:nec suo pōt esse cōtenta bono:sed quē
admodum scriptum est. Qui bibit me adhuc sitiet. Petit
supereffluentiam ad salutem uniuersitatis. Spiritussanctꝰ
ait superueniet in te: & preciosum illud balsamū tāta tibi
copia tantaq; plenitudine influet:ut copiosissime effluat
circunquaq;. Ita est, iam sentimus:iam exhilarentur facies

nostræ in oleo:iam clamamus. Oleū effusum nomen tuū: Cañ.1.
memoriale tuū in generatione & gn̄atione. Verum id qui
dē nō in uanū, & si oleū effundit sed non perit. Propterea
siquidèm & adolescentulæ: paruulæ scilicet animæ, spon
sum diligunt:idq; nō parum & unguentū descendens de
capite nō mō barba, sed & ipsa uestimenti ora suscepit. In
tuere ô hō cōsiliū dei:agnosce cōsiliū sapīæ:cōsiliū pieta
tis. Cælesti rore areā rigaturus totū uellus priꝰ infudit:re
dēpturꝰ humanū genus præciū uniuersum cōtulit in ma
riā. Vt quid hoc? Fortè ut excusaret eua per filiā: & quæ
rela uiri aduersus fœminā deinceps sopiret. Ne dixeris ul
tra ô Adam:mulier quā dedisti mihi dedit mihi de ligno
uetito:dic potius mulier quā dedisti mihi me cibauit fru
ctu benedicto. Pijssimū sanè cōsiliū:sed latet forsitā aliud
nec totū hoc est. Verū id quidē, sed parū est, ni fallor, desi
derijs uestris. Dulcedo lactis est, eliciet fortè si fortiꝰ præ
mimus, & pinguedo butyri. Altius ergo intuemini quan
to deuotionis affectu à nobis eam uoluerit honorari, qui
totiꝰ boni plenitudinē posuit in maria:ut ꝑinde si qđ spei
in nobis est:si quid gratiæ, si quid salutis ab ea nouerimꝰ
redūdare:quæ ascendit delitijs affluens. Hortus planè de
litiarū quē nō mō afflauerit ueniens:sed & perflauerit su
perueniens auster ille diuinus ut undiq; fluant & effluāt
aromata eius:charismata scilicet gratiarum. Tolle corpus
hoc solare:quod illuminat mundū:ubi dies? Tolle mariā
hanc maris stellā maris utiq; magni & spaciosi:quid nisi
caligo inuoluens & umbra mortis ac densissime tenebræ
relinquuntur? Totis ergo medullis cordiū:totis p̄cordiorū
affectibus & uotis oībus mariā hanc ueneremur:qa sic est
uolūtas eius:qui totū nos habere uoluit per mariā. Hæc
inquā uoluntas eius est:sed pro nobis. In omnibus siqui
dē & per omnia prouidēs miseris:trepidationē nostrā so
latur:fidē excitat, spem roborat:diffidentiā abigit, erigit
pusillanimitatē. Ad patrē uerebaris accedere solo auditu
territꝰ ad folia fugiebas:iesum tibi dedit mediatorē. Quid
nō apud talē patrē filius talis obtineat? Exaudietur utiq; ꝑ
reuerentia sua:pater em̄ diligit filiū. An uerò trepidas &
ad ip̄m? Frater tuus est & caro tua tētatus ꝑ omnia absq;
peccato:ut misericors fieret. Hūc tibi fratrē maria dedit.
Sed forsitā & an in ipso maiestatē uereare diuinā:ꝙ licet
factus sit hō:manserit tn̄ deꝰ. D Aduocatū habere uis &
ad ipsum? Ad mariā recurre. Pura siquidē hūanitas in ma
ria:nō modo pura ab omni cōtaminatiōe, sed & pura sin
gularitate naturæ. Nec dubius dixerim exaudietur & ipsa
pro reuerentia sua. Exaudiet utiq; matrem filius: & exau
diet filiū pater. Filioli hæc pctōrū scala, hæc mea maxima
fiducia est:hæc tota ratio spei meæ. Quid em̄? Potest ne fi
lius aut repellere aut sustinere repulsam, non audire, aut
non audiri filius potest? Neutrū planè. Inuenisti, ait ange
lus, gratiā apud deū. Fœliciter. Semper hæc inueniet gra
tiā: & sola est gratia qua egemus. Prudens uirgo nō sapiē
tiā sicut Salomō, nō diuitias, nō honores, nō potētiā, sed
gratiā requirebat. Nimirum sola est gratia qua saluamur.
Quid nos alia cōcupiscimꝰ fratres? Quæramus gratiam,
& per mariam quæramus: quia quod quærit inuenit, &
frustrari non potest. Quæramus gratiam, sed gratiā apud
deum:nam apud homines gratia fallax. Quærant alij me
ritum nos inuenire gratiam studeamus. Quid enim? Nō
gratiæ est quod hic sumus? Profecto misericordiæ domi
ni est ꝙ nō sumus consumpti nos. Qui nos? Nos periuri
nos adulteri, nos homicidæ, nos raptores, purgamēta uti
q; mūdi huius. Cōsulite cōscientias ur̄as fratres, & uidete
quia ubi abundauit delictū:supabundat & gratia. Maria
non prætendit meritum:sed gratiam quærit. Deniq; usq;
adeo fidit gratiæ, & non altum sapit, ut salutationem an
gelicā uereatur. Maria, inquit, cogitabat, qualis esset ista
salutatio. Nimirum sese salutatiōe angelica reputabat in
dignam. Et forsitan talia meditabatur. Vnde hoc mihi:ut
ueniat angelus domini mei ad me? Ne timeas maria, ne
mireris angelum uenientem, & maior angelo uenit. Ne
mireris angelum domini & dominus angeli tecū. Postre

mo quidni uideas angelū: cū iam angelicè uiuas? Quid-
ni uisitet angelꝰ uitæ sociā? Quidni salutet ciuem sancto
rum & domesticā dei? Angelica planè uita uirginitas: &
qui non nubent neqꝫ nubentur erunt sicut āgeli dei. Vi-
des ne ꝙ & hoc nihilominus, modo aquæductus noster
ascēdit ad fontem: nec sola iam oratione cælos penetrat:
sed etiam incorruptione, quæ proximū deo facit sicut sa-
piēs ait. Erat enim uirgo sancta corpore & spiritu: cui spe
cialiter esset dicere, conuersatio nostra in cælis est. Sancta
inquā corpore & spiritu: ne quid forsitan super hoc dubi
tes aquæductu. Sublimis equidē ualde: sed nihilominus
integerrimus manet. Ortus cōclusus, fons signatus, tem-
plum domini: sacrarium spiritussācti. Nec enim est fatua
uirgo: cui non modo oleum est: sed olei plenitudo in uase
recondita. Ascensiones in corde suo disposuit: cōuersatio
ne pariter (sicuti iam diximus) & oratione ascendens. De
niqꝫ abiit in montana cum festinatione & salutauit Eliza-
beth: & in ministerio eius erat quasi mēsibus tribus: ut iā
tunc posset dicere matri, mater: quod tāto post filio dixit
filius, Sine mō: sic em̄ decet nos implere oēm iustitiā. Pla-
nè montana conscendens cuius iustitia sicut montes dei.
Tertius enim hic ascensus uirginis fuit, ut funiculus tri-
plex difficile rumperetur. Feruebat siquidem in quæren-
da gratia charitas, splēdebat in carne uirginitas: humili
tas in obsequio eminebat. Etem̄ si oīsq se humiliat exalta
bitur, quid hac humilitate sublimius? Venisse eam mira-
Lucæ, 1. batur Elizabeth & dicebat. Vnde hoc mihi ut ueniat mater
domini mei ad me? Sed iam magis miretur: ꝙ instar utiqꝫ
filii & ipsa non ministrari uenerit sed ministrare. Merito
proinde cantor ille diuinus in ipsius ammiratione præci
nens aiebat. Quæ est ista q̄ ascēdit sicut aurora cōsurgēs:
pulchra ut luna, electa ut sol: terribilis ut castrorū acies or
dinata? Ascendit planè supra oē humanū genus: ascēdit
Cañ. 6. usqꝫ ad āgelos: sed & ipos quoqꝫ trāscēdit & cælestē oēm
supergredit creaturā. Nimirum supra angelos hauriat ne
cesse est: quā refundat hoībus, aquā uiuā. Quō, īquit, fiet
istud qm̄ uirū nō cognosco? Verè sancta corpore & spū,
Textus. & integritatē carnis habēs & ꝓpositū itegritatis. Respō
dēs autē angelus dixit. Spūsctūs superueniet in te: & uir
Textus. tus altissimi obumbrabit tibi. Ne me īterrogaueris inqt,
supra me est: & non potero ad illud. Spūssanctus, non an-
gelus superueniet in te: uirtus altissimi obumbrabit tibi:
non ego. Nec steteris uel inter angelos uirgo sctā: subli
mius aliqd tuo sibi ministerio propinādū terra sitiēs p̄sto
latur. Paululū cū pertrāsieris eos, inuenies quē diligit aīa
tua. Paululū inquā: nō qa non incōparabiliter superemi-
neat: sed ꝙ inter eū & ipsos mediū nihil īuenias. Trāsi er-
go uirtutes & dñationes, cherubin quoqꝫ & seraphin, ut
ad eū ꝑuenias de quo uociferant adinuicē: sanctus, sctūs,
sanctꝰ dñs deus sabaoth. Qđ em̄ ex te nascetur sctm̄: uoca
bitur filius dei. Fons sapiæ uerbū prīs in excelsis, hoc uer
bū mediāte te caro fiet: ut q dicit ego in patre & pater in
Ioan. 8. me, dicat nihilominus: qa ego à deo ꝓcessi & ueni. In pri
Ioan. 1. cipio, iqt, erat uerbum. Iam scatet fons: sed interim tm̄ in
semetipso. Deniqꝫ & uerbū erat apud deū. Lucē ꝓfecto ha
Hie. 29. bitans inaccessibilē, & dicebat dñs ab initio. Ego cogito
cogitationes pacis & nō afflictiōis. Sed penes te est cogi
tatio tua, & qd cogites nos nescimus. Quis em̄ cognouit
sēsum dñi: aut qs cōsiliariꝰ eiꝰ erat? Descēdit itaqꝫ cogita
tio pacis in opꝰ pacis: uerbū caro factū est & habitat iā in
nobis. Habitat planè p fidem in cordibꝰ nostris: habitat
in memoria nostra: habitat in cogitatiōe: qa usqꝫ ad ipam
descēdit imaginationē. Quid ei priꝰ cogitaret hō de deo
nisi forsitan idolū corde fabricaret? Incōp̄hensibilis erat
& inaccessibilis: inuisibilis & inexcogitabilis oīno. Nūc
uerò cōp̄hēdi uoluit, uideri uoluit, cogitari uoluit. Quo
nā mō inqt? Nimirū iacēs in p̄sepio, in uirginali gremio
cubans, in monte prædicans, in oratione pernoctans, &
in cruce pendens, in morte pallens: liber inter mortuos,
& in inferno imperans: seu etiā tertia dei resurgēs: & apo
stolis loca clauorū uictoriæ signa demonstrans: nouissime

corā eis cæli secreta cōscēdēs. Quid horum non uerè nō
pie nō sancte cogitatur? Quicquid horum cogito, deum
cogito, & per omnia est deus meus. Hæc ego meditari di
xi sapientiam: & prudētiam iudicaui eructuare memoriā
suauitatis, qm̄ in huiuscemodi nucleis uirga sacerdotalis
copiosè produxit, quā in supernis hauriēs uberius nobis
maria refundit: In supernis plane & ultra angelos: quæ
uerbum ex ipso patris corde suscepit ut scriptū est. Dies
diei eructat uerbum. Vtiqꝫ dies pater siquidē dies ex die ps. 18.
salutare dici. An nō etiā uirgo dies? Et præclara. Rutilās
planè dies quæ procedit sicut aurora cōsurgens, pulchra
ut luna, electa ut sol. Intuere igit queādmodū usqꝫ ad an-
gelos plenitudine gratiæ: supra angelos superueniēte spi
ritusancto peruenit. Est in angelis charitas, est puritas, est
humilitas. Quid horū nō enituit in maria. Sed ostensum
est superius ut quidē à nobis ostendi potuit: supereminē-
tiā ꝓsequamur. Cui em̄ angelorū aliqn̄ dictū est: spūssan-
ctus superueniet in te & uirtus altissimi obumbrabit tibi:
ideoqꝫ quod nascetur ex te sanctum, uocabitur filius dei?
Deniqꝫ ueritas de terra orta est, non de angelica creatu-
ra, nec angelos sed semē abrabæ apprehendit. Magnum
est angelo ut minister sit domini: sed maria sublimius qd
dā meruit ut sit mater. Fœcunditas itaqꝫ uirginis supemi
nens gloria est: tantoqꝫ excellentior angelis facta munere
singulari: quanto differentius præ ministris nomē matris
accepit hanc inuenit gratiā plena iam gratia, ut charitate
feruida, uirginitate integra, humilitate deuota: fieret nihi
lominus sine uiri cognitione grauida, sine muliebri do-
lore puerpera. Parum est, quod ex ea natum est, sanctū uo
catur & est filius dei. De reliquo fratres curandum nobis
summope est: ne uerbū qđ de ore patris ad nos egressum
est uirgine mediante, uacuū reuertatur, sed per eādē nihi
lominus uirginē gratiā ꝓ gratia referamus. Eructuemus
memoriā donec præsentiam suspiramus: & suæ reddātur
origini fluenta gratiæ ut uberius fluant. Alioquin nisi ad
fontem redeant exiccant, & infideles in modico qđ maxi
mū est accipere nō meremur. Modicū planè memoria ad
p̄sentiam: modicum ad id quod cupimus: magnum ad id
quod meremur: longè infra desiderium, sed nihilominus
supra meritū. Sapiēter ꝓinde sponsa, & ꝓ hoc modico nō
modice gratulat. Cum enim dixisset. Indica mihi ubi pa- Cant.
scas, ubi cubes in meridie: recipiens exigua pro immensis
& pro pastu meridiano libans sacrificium uespertinū: mi-
nime tm̄ ut solet fieri murmurat aut tristatur: sed grās agit
& in oībus sese exhibet deuotiorē. Nouit enim quod si fi
delis fuerit in umbra memoriæ: lucē præsentiæ sine dubio
obtinebit. Itaqꝫ q reminiscimini dñi ne taceatis: & ne de-
tis silentiū ei. Nimirū qui præsentē habent dñm exhorta ps. 14
tione nō indigēt, & qđ ait propheta alius. Lauda hierlm̄
dñm: lauda deū tuū sion: congratulationis est potius quā
commonitiōis. Qui in fide ambulant: egēt ammonitione
ne taceant: & ne dederint silentium ei. Loquitur em̄ & lo-
quit pacē in plebē suā & super sanctos suos, & in eos qui
cōuertuntur ad cor. Cæterū: cum sancto sanctus eris, & cū ps. 17.
uiro innocente innocēs eris & audientē sese audiet, & lo
quēti sibi loquetur. Alioquin silentiū ei dedisti si taceas.
Sed unde si taceas? A laude? Ne taceatis, inquit, & ne de Esai.
tis silētium ei: donec stabiliat hierusalem laudem in terra.
Laus hierusalē iocunda: & decora laudatio. Nisi fortè an
gelos ciues hierusalē mutuis opinamur laudibus delecta
ri, & decipere de uanitate in idip̄m. Fiat uoluntas tua pa
ter sicut in cælo & in terra: ut laus hierusalem stabiliatur
in terra. Quid enim mō est? Nō quærit angelꝰ ab angelo
gloriā in hierlm̄, & homo ab hoīe laudari cupit in terra.
Execrāda peruersitas, sed eorū sitq ignorantiā dei habēt,
qui obliti sunt dñi dei sui. Vos qui reminiscimini domini
ne taceatis à laude eius donec stabiliatur & perficiatur in
terra. Est enim silentium irrepræhēsibile, imo & laudabi
le magis, est sermo nō bonus. Alioqn nō diceret ꝓpheta. Trē.
Bonū esse hoī p̄stolari cū silentio salutare dei. Bonū silen
tium à iactantia, bonum à blasphemia, bonum à murmure
& detractione

& detractione. Alius enim ob laboris magnitudinẽ & põdus diei exasperat⁹ animo murmurat: diiudicat eos qui p̄ anima sua peruigilãt tanquã reddituri utiq; rationẽ. Clamor est sed supra omne silentiũ, clamor iste animi obdurati silere facit (quã audiri non patitur) uocẽ uerbi. Ali⁹ pusillanimitate spũs in expectatiõe deficit: pessimumq; hoc uerbũ blasphemiæ est quod nec ĩ hoc seculo remittit̃ nec in futuro. Tertius in magnis ambulat & in mirabilib⁹ super se dicens. Manus nr̃a excelsa, putãs se aliqd esse cũ nihil sit. Quid loqueret̃ huic qui loqtur pacem? Dicit enim qa diues sum & nulli⁹ egeo. Porrò ueritatis sententia est.
Lucæ.6. Væ uobis diuitibus, qa habetis hic cõsolationẽ uestrã: cõtra uerò. Beati, inquit, qui lugent: quoniã ipsi consolabũ
Math.5. tur. Sileat ergo in nobis lingua maledica, lingua blasphema: lingua magniloqua, quoniã bonũ est in hoc triplici si
1.Re.3. lentio salutare dñi præstolari, ut dicas. Loquere domine, qa audit seruus tuus. Eiusmodi quippe uoces nõ ad eum sunt sed aduersus eum: sicut legislator murmurantib⁹ ait.
Exo.16. Non enim contra nos est murmur uestrũ: sed cõtra dñm. Ita tñ ab his taceas: ne oĩno taceas: ne dederis silẽtium ei. Loquere illi contra iactantiã in cõfessione ut obtineas ueniam de præterito. Loquere in gratiarũ actiõe cõtra murmuratiõnẽ, ut ampliore inuenias gratiam in præsenti. Loquere in oratione contra diffidentiã ut cõsequaris & gloriã in futuro. Cõfitere inquam præterita & pro præsentibus gratias age: ac deinceps ora studiosius profuturis: ut ne ipse quidẽ sileat à remissione: ab immissione, á promissione. Ne taceas inquam: ne dederis silentium ei: loquere ut & ipse loquatur & dicere possis, dilectus meus mihi & ego illi. Iocũda uox & eloquium dulce. Nimirum nõ uox murmuris hæc, sed uox turturis est. Et ne dixeris quomõ cantabimus canticum domini in terra aliena: nõ iam alie
Cañ.2. na reputabitur de qua spõsus ait. Vox turturis audita est
Vbi sup̄ in terra nostra. Audierat eñ dicẽtem: Capite nobis uulpes paruulas, & fortè ex eo in uocem exultationis erupit ut diceret. Dilect⁹ meus mihi, & ego illi. Planè uox turturis: quæ tam uiuenti quàm mortuo singulari utiq; castimonia suo compari perseuerat ut eã neq; mors neq; uita à xp̃i separet charitate. Intuere etenim utrũnã aliqd hunc dilectũ auertere potuerit à dilecta: quo min⁹ ei & peccati & auersæ p̄seueraret. Glomerate nubes radios solis offendere contendebant, ut iniquitates nostræ separarẽt inter nos & deũ: sed incaluit sol & uniuersa dissoluit. Alioquin qñ redisses ad eũ nisi ille tibi perseuerasset: nisi clamasset.
Can.6. Reuertere reuertere sunamitis: reuertere reuertere ut intueamur te. Esto ergo illi & tu nihilomin⁹ perseueramus: ut nullis ab eo flagellis aut laborib⁹ auertaris. Luctare cũ angelo ne succũbas, quia regnũ cælorum uim patitur, & uiolenti rapiunt illud. An non lucta: dilectus meus mihi & ego illi? Notã fecit dilectiõnẽ suã: experiatur & tuã. In multis eñ tẽtat te dñs deus tuus. Declinat sæpius auerti faciem sed non ira. Probationis istud est: nõ reprobatiõis Sustinuit te dilectus, sustine tu dilectum: sustine, uiriliter age. Non illũ uicere peccata tua: te quoq; ipsius flagella non superent, & obtinebis benedictionem. Sed quando?
Geñ.32. Cum aurora fuerit: cum aspirauerit iam dies, cum stabilierit hierusalem laudẽ in terra. Ecce uir iam, inquit, luctabatur cũ Iocob usq; mane. Auditã fac mihi mane miam tuã: qa speraui in te dñe. Non tacebo nec dabo tibi silentium usq; mane, utinã nec ieiunũ. Nimirum dignaris & pasci sed inter lilia. Dilectus meus mihi & ego illi: qui pascitur inter lilia. Nimirum & supra si meministis in eodem cantico euidenter expressum est, q̃ florũ apparitio turturis comitetur auditũ: sed attende q̃ locũ nõ cibũ indicare uidetur, nec quibus pascitur exprimit: sed inter quæ. Fortè ei non cibo sed cõsortio pascitur liliorum: nec liliis uescit, sed uersatur. Nimirũ odore potius quàm sapore lilia placent, & uisui magis sunt apta quàm esui. Ita ergo pascit inter lilia donec aspiret dies, & uenustati florum fructuũ succedat ubertas. Interim quippe florum non fructuum tempus: dum in spe magis quàm in re sumus: & per fidem non per speciem ambulantes: expectatione magis quam experientia gratulamur. Cõsidera deniq; floris teneritu
dinem: & memento uerbi quod ait apostolus. Quia habe 2.Co.4.
mus thesaurum istum in uasis fictilibus. Quanta enim uidentur imminere pericula floribus: quàm facile spinarũ aculeis liliũ perforat̃. Merito p̄inde canit dilect⁹. Sicut lilium inter spinas: sic amica mea inter filias. Annon erat in
ter spinas, qui dicebat? Cum his qui oderũt pacẽ erã paci ps.119.
ficus: Cæterũ & si iustus germinat sicut liliũ: sed non ad liliũ spõsus pascitur nec in singularitate cõplacet sibi. Au
di deniq; inter lilia cõmorantẽ. Vbi, inquit, duo uel tres Mat.18.
congregati fuerint in noĩe meo, ibi sum in medio eorum. Amat semper media iesus: diuerticula semper & reclinatoria reprobat filius hominis, dei & hominũ mediator. Dilectus meus mihi & ego illi, qui pascitur inter lilia. Curemus habere lilia fratres: extirpare spinas & tribulos & inserere lilia festinemus: si quando fortè & ad nos pascẽdus dignetur dilectus descendere. Apud mariã utiq; pascebatur: idq; copiosius pro multitudine liliorum. An non lilia uirginitatis decus: humilitatis insigne: supereminentia charitatis? Erũt tamen: & nobis lilia quãuis inferiora ualde, sed ne inter hæc quidem dedignabit̃ pasci sponsus: si quidẽ eas quas prædiximus actiones gratiarũ: deuotionis hylaritas illustrauerit: orationẽ intentiõis puritas cãdidauerit: confessiõnẽ indulgentia dealbauerit, sicut scri
ptũ est. Si fuerint peccata uestra ut coccinũ: quasi nix de Esaiæ.1.
albabunt, & si fuerint rubra: quasi uermiculus: uelut lana alba erunt. Cæterum quicquid illud est quod offerre paras, mariæ cõmendare memento: ut eodem alueo ad largitorẽ gratiæ gratia redeat quo influxit. Neq; enim impotens erat deus, & sine hoc aquæductu infundere gratiam prout uellet: sed tibi uehiculum uoluit prouidere. Fortè eñ man⁹ tuæ aut sanguine plenæ aut infestæ muneribus: q̃ nõ eas ab oĩ munere excussisti. Ideoq; modicũ istudq̃ offerre desideras gratissimis illis & oĩ acceptiõe dignissimis mariæ manibus offerendũ tradere cura, si non uis sustinere repulsam. Nimirũ candidissima quædã lilia sunt. nec causabit̃ ille liliorũ amator inter lilia non inuentum quicquid illud sit quod inter mariæ manus inuenerit.

In festiuitate sancti Michaelis. Sermo primus.

Ngelorũ hodie memoria celebratur & exigitis debitum pro tanta solennitate sermonem. Sed quid de angelicis spiritibus uiles loquant̃ uermiculi? Credimus sanè & indubitata fide tenemus diuina eos præsentia & uisione beatos sine fine lætari in bonis domini: quæ oculus nõ uidit nec auris audiuit: nec in cor hoĩs ascenderũt. Quid ergo de his homo loquat̃ hoĩbus: quæ nec ipse quidem cogitare: nec illi saltẽ audire sufficiãt? Profectò si ex abũdantia cordis os loquitur: sileat nihilominus lingua necesse est ex inopia cogitationis. Attamẽ si multũ est ad nos loqui de ea claritate & gloria: qua in semetipsis, imo in deo suo angeli sancti: nostris omnino supereminẽt cordibus: de ea loquamur quã nobis exhibẽt gratia & charitate. In supernis enim spiritibus nõ solum ammirabilis dignitas: sed dignatio amabilis inuenitur. Dignũ est proinde fratres ut gloriã non capientes tantomagis amplectamur misericordiam: quia nimirum constat nihilominus abundare domesticos dei: cæli ciues, principes paradisi. Testat̃ deniq; apostolus ipse q raptus usq; ad tertiũ cælũ beatæ illi curiæ meruit interesse atq; ei⁹ nosse secreta: qm̃ omnes amministratorii sunt spiritus: missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Neq; id cuiquàm incredibile uideatur: quãdo quidẽ ipse quoq; creator: & rex angelorum uenit non ministrari: sed ministrare & animam suam dare pro multis. Vt quid ergo ministeriũ illud angelorum quispiam dedignetur: in quo p̄cedit eos cui in excelsis tota cum auiditate & fœlicitate ministrãt? Si & hinc dubitas, utiq;, qui uidit testimoniũ p̄hibuit mi
lia inquiens milium ministrabant ei: & decies centena mi Apoc.5.
lia assistebant ei. Alius quoq; propheta ad patrem de filio

ps.8. loquēs ait. Minuisti eū paulominus ab angelis. Sic planè
sic dicet: ut uincat & humilitate qui sublimitate uincebat:
sitq; tanto minor angelis quanto inferiori sese ministerio
mancipauit, qui tāto excellentior est quanto differētius ꝓ
eis nomē hæreditauit. Sed quæras fortasse in quo minora-
tus uideatur ab angelis cū ministrare uenit: qn̄quidem ut
supra meminimus in ministerium mittuntur & illi? In eo
utiq; ꝙ non modo ministrauit sed ministratus est: eratq;
Cañ.2. unus & idē qui ministrabat & cui ministrabatur. Merito
proinde spōsa in cāticis canticorū. Ecce, inqt uenit is sa-
liens in montibus: trāsiliens colles. Ministrās eñ̄ salit in-
ter angelos: sed & ipsos transilit ministratus. Ministrant
eñ̄ angeli sed de alieno: offerētes deo bona opera nostra:
à nobis eius gloriam referentes. Vnde & cū scriptura di-
Apoc.8. cit. Qm̄ ascendit fumus aromatū in conspectu dn̄i: de ma-
nu angeli solicite præmisit data ei fuisse incēsa multa. No-
stros enim sudores non suos: nostros non suas lachrymas
offerūt deo: nobis quoq; eius munera referunt & nō sua.
Non sic minister ille sublimior cunctis: sed humilior uni-
uersis: qui semetipsum obtulit sacrificiū laudis: qui patri
offerēs animam suam nobis ministrat usq; hodie carnem
suam. Huius utiq; tanti ministri gratia nihil mirum si di-
gnanter nobis: imo & libenter angeli sancti ministrant,
Ipsi eñ̄ amant nos: quia nos christus amauit: Dicitur cer-
tè uulgari quodā prouerbio: qui me amat, amat & canem
meū. Nos uerò ô beati angeli catelli sumus domini illius:
quem tāto affectu diligitis: catelli inquàm, cupiētes satu-
rari de micis q̄ cadūt de mensa dominorū nostrorū q estis
uos. Et hæc dixerim fratres ut ampliorem de cætero erga
beatos angelos fiduciā habeatis: ac perinde familiarius
in omni necessitate uestra eorum inuocetis auxilia: sed &
dignius in eorum præsentia conuersari: & magis ac ma-
gis eorum uobis consiliare gratiā: captare beneuolentiā:
exorare clementiam studeatis. Cuius rei gratia necessariū
duco: alias quoq; charitati uestræ exponere causas: q̄ ip-
sos beatos angelos pro nostra infirmitate reddant solici-
tos: absq; sua sanè anxietate: sed nō absq; utilitate nostra:
nec ad detrimentum fœlicitatis suæ: sed ad nostræ salutis
augmētum. Cōstat sine dubio ratiōis participes & capa-
ces beatitudinis humanas aīas angelicæ (si dicere id au-
deamus) cognatas esse naturæ: nec decet uos ô beati spi-
ritus contra legis præceptum dedignari quā uisitare de-
betis speciem uestrā: licet in multā (ut ipsi cernitis) deie-
cta sit uilitatē. Sed neq; arbitramur uos superni ciues: ci-
uitatis uestræ excidio delectari: & ruina murorū quos se-
miruptos ipi uidetis. Cui⁹ īstauratiōē si desideratis ut di-
gnū est frequēter quæso añ thronū gloriæ uerbū præcis
ps.50. iterate dicentes. Benigne fac dn̄e in bona uoluntate tua
sion: ut ædificēt muri hierusalē. Si diligitis decorē dom⁹
dei: imo quia diligitis experiant̄ zelū ur̄m uiui & rōnales
lapides: qui soli in instauratione ei⁹ uobis possunt coæ-
dificari. Hic est dilectissimi funicul⁹ triplex quo de excel-
so cælorum habitaculo ad consolandos, ad uisitandos, ad
adiuuandos nos, attrahit supereminens charitas angelo-
rum ꝓpter deum, ꝓpter nos, ꝓpter seipsos. Propter deū
utiq; cui⁹ tāta erga nos miæ uiscera: ipi quoq; ut dignū
est imitant̄ ꝓpter nos in quibus nimirū ꝓpriā similitudi-
nē miserant̄: ꝓpter seipsos quorū ordines instaurādos ex
nobis toto desiderio præstolant̄. In ore eñ̄ paruulorū q
lacte mō uescūtur & nondum solido cibo: perficienda est
laus illa maiestatis diuinæ cuius habentes primitias ange-
lici spūs beata nimirū delectatione fruuntur: sed tāto aui-
dius nos expectant quāto cōsummatiōis eius expectatio-
ne & expectatiōe solicitant̄. Quæ cū tñ ita sint: pēsate quā-
ta etiā nobis solicitudine opus est dilectissimi: ut dignos
nos exhibeamus eorū frequētia: & eo mō cōuersemur in
conspectu angelorū: ne fortè sanctos affendam⁹ obtutus.
Væ eñ̄ nobis si qn̄ prouocati pc̄tis & negligētijs nostris
indignos nos iudicauerint p̄sentiā & uisitatione sua: ut iā
necesse habeamus & nos plangere & dicere cū prophēta.
ps.35. Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquaue-
rūt & steterunt. Et qui iuxta me erant de lōgè steterūt: &
uim faciebant qui q̄rebant animā meā: elongatis nimirū
eis quorū p̄sentia ꝓtegere nos & propulsare poterat ini-
micum. Q; si tam necessariā habemus familiaritatē digna-
tionis angelicæ: cauenda nobis eorū offensa: & in his ma-
xime exercendū quibus eos nouimus oblectari. Sunt eñ̄
plurima q̄ eis placent: & quæ in nobis inuenire delectat:
ut est sobrietas, castitas, paupertas uoluntaria, crebri in
cælū gemitus & orationes cū lachrymis & cordis inten-
tiōe. Attñ super oīa hæc, unitatē & pacē à nobis exigunt
angeli pacis. Quidni maxime delectent̄ in his quæ formā
quādā ciuitatis suæ repsentāt in nobis: ut mirent̄ hierl'm
nouā in terra? Dico aūt ut qūo ciuitatis illius ꝑticipatio
est in idip̄m: sic & nos in idipsum sentiam⁹: idip̄m dicam⁹
oēs, & nō sint in nobis scismata, sed magis oēs simul unū
corpus simus in xp̄o, singuli aūt alter alteri⁹ mēbra. Ecō-
tra uerò nihil æque offendit & ad indignationē ꝓuocat
eos: qūo dissentiones & scandala si fortè inueniantur in
nobis. Audiamus siquidē qd loquat̄ ad corinthios paul⁹.
Cū eñ̄ sit īter uos zel⁹ & cōtētio nónne carnales estis: &
ſm hoīem ambulatis? In epistola quoq; Iudæ apl'i legim⁹ 1.Cor
sic. Hi sunt qui segregant semetipsos aīales spm̄ nō habē-
tes. Videre est aīam hominis quēadmodū uniuersa corpo- Iudæ
ris membra uiuificet cohærentia sibi. Separa ergo quod-
uis à iūctura cæterorum: & uide an de cætero illud uiuifi-
cet. Sic est oīs qui dicit anathema Iesum qđ nemo dicit
loquēs in spū dei: qa anathema separatio est. Sic & inquā
omnis qui ab unitate diuiditur: ne dubites quin ab eo re-
cesserit spiritus uitæ. Digne igitur cōtentiosos & qui se-
parant semetipsos, apostoli carnales uocant & aīales spm̄
nō habentes. Dicunt ergo sancti illi & beati spūs ubi scā-
dala inuenerint & dissensiones. Quid nobis & gn̄ationi
huic spm̄ non habenti? Nam si adesset spūs: per eū utiq;
charitas diffunderet̄ & unitas nō scinderet̄. Et dicunt: nō
permanem⁹ cū hoībus istis in æternū: qa caro sunt. Quæ
eñ̄ conuētio luci ad tenebras? Nos de regno unitatis &
pacis sumus & hoīes istos in eandē unitatē & pacē spera-
bamus esse uenturos. Nūc aūt qua rōne nobis cohæreāt
qui dissident à seipsis? Videtis quàm congruat huic solē-
nitati euāgelica lectio quæ sic deterret nos à scādalo par-
uulorum: quandoquidem tam uehementer angelis displi-
cent scandala? Qui scandalizauerit unum de pusillis istis Mat
durū est quod sequitur. Sed iam preterit hora, ad missas
nobis eundum est. Peto ne sit uobis molesta dilatio: quæ
poterit non inutilis fore: si capitulum præsens, sermone
altero diligentius prosequamur.

In eadem solennitate. Sermo II.

AVdistis frēs euāgelicā lectionē aduersus
eos q̄ pusillos scādalizāt satis terribiliter
intonātē. Nemini blāditur ueritas: nemi-
nē palpat, nullū seducit, aperte denūciās:
qm̄ Ve hoī illi per quē scādalū uenit. Bo-
nū erat ei si nat⁹ nō fuisset hō ille. Natus
sanè denuo: natus ad uitā, natus de spū: qui nimirū carne Mat
postmodum cōsummatur. Expedit ei (si quis est, qui scan-
dala suscitat in hac domo, in hac sancta deo placida & an-
gelis eius admodum grata ac familiari cōgregatiōe) ut su-
spendatur in collo eius mola asinaria: & pro suaui iugo &
leui onere saluatoris: graui mole terrenæ cupiditatis eius
imposita demergatur in profundum maris huius, magni
& spaciosi manibus: quod est sine dubio seculū nequam.
Minus eñ̄ dānabile erat ei in seculo magis perire: quàm
in monasterio. Perire siquidē necesse est hominē qui cha-
ritatē non habet: etiam si tradiderit corpus suū ut ardeat.
Et hæc dixerim fratres: non quasi minus bene de uobis
sentiam aut regnare uideatur in uobis nequissimū istud
uitiū: sed ut in ea charitate & unanimitate & pace: in qua
statis in dn̄o soliciti sitis perseuerare & abundare magis.
Quæ est eñ̄ spes nr̄a & gaudiū nostrū & corona gloriæ?
Nónne unitas & unanimitas ur̄a: in qua gaudeo uos iue-
niri fraternitatis amatores: & añ omnia mutuā in uobis-
metipsis

metipſis charitatē habentes:qđ eſt uinculū perfectionis?
Propter quod obſecro uos:ſic ſtate in dño chariſſimi.In
hoc eṁ cognoſcūt oēs etiā āgeli ſcti ꝙ xp̄i eſtis diſcipuli:
ſi dilectionē habueritis adinuicē.Deniq; ſi tenetis memo
ria:quā uobis p̄cedēti ſermone tradidimꝰ triplicē angeli-
cæ erga uos charitatis & ſolicitudinis cauſam,pōt hinc
quoq; fraternæ dilectiōis utilitas magnifice cōmendari.
Facile ſiquidēm conſiderare eſt hoī:qui nō diligit proxi
mū:nullam ex his quas tunc diximus:ſuppetere cauſam.
Nūquid eṁ xp̄i gratia diligemur ab āgelis:ſi de mutuæ
dilectionis inopia cognouerint nequaquam eius nos eſſe
diſcipulos?Nunquid diligemur ab eis propter noſipſos,
id eſt ſpiritualis naturæ ſimiltudine ſi inuenimur non di-
ligere humanæ naturæ noſtræ cōſortes:imo uerò ſi ex eis
que inter nos ſunt cōtētiōibꝰ:carnales nos magis quàm
ſpiritales eſſe cōſtiterit?Deniq; nunquid diligēt nos pro
pter ſeipos:& futurā de nobis ciuitatis ſuæ reſtaurationē
ſi(quod abſit)unū quo ſolo uniri& coædificari eis poſſu
mus defuerit glutinū charitatis?Qūo ſperabunt reædifi-
candos de nobis ꝑpetuos ciuitatis illius muros:ſi cogno
uerint.ſi uiderint nos non lapides eſſe uiuos:qui poſſint
inuicē cohærere:ſed magis puluerē quē proijciat uentus
à facie terræ:quē unius uerbi flatus in turbinē excitet:&
ſuſpitionis cuiuſlibet leuiſſima aura diſpergat?Et hæc q-
Mat.18. dèm dixiſſe ſufficiat:pro eo qđ ait dñs.Si quis ſcandaliza
uerit unū de puſillis iſtis:credo eṁ ꝙ maiori ſolicitudine
deinceps ab hac tā neqſſima peſte cauebitis. A Iam ue
Math.5. rò quē nō moueat qđ ſequit̃ in euangelio.Si oculus tuꝰ
ſcandalizauerit te erue eū &c.Nūquid eṁ corporalē hūc
oculū monemur eruere:aut unā ex manibꝰ iſtis:ſimiliter
& unū abſcindere pedē?Abſit à nobis huiuſmodi carna-
lis oīno & nimis ridiculoſa cogitatio.Sed poſtquā ab ex-
terioribus ſcandalis deterruit nos ſermo diuinus aſperé
ſatis ſicut audiſtis:conſiliū dat,quid de eo nobis agēdum
ſit ſcādalo,qđ interius patimur:cōtrariā inuenientes legē
in membris noſtris.Ipſe eṁ nouit figmētū noſtrū ꝙ eiuſ-
modi ſcandalū non tam facile à nobis ualeat euitari. Por-
rò tripliciter fieri ſcandalū iſtud,quotidiano nobis noſſe
licet experimento.Interdū eṁ eſt in nobis ſpiritalis intē
tionis oculis ſimplex & qui gratiæ magis quā noſter di-
cendus ſit:ſed ſcandalizat nos oculus noſter:& qui uere
à nobis eſt:dum uoluntas noſtra aliā minus caſtā impor-
tune ingerit intentionē.Sed habemus iam ſuper hoc ſalu
bre conſilium ſaluatoris.Erue eum,inqit,& ꝓijce abs te.
Vbi ſup̄ Hoc aūt fiet ſi nō conſentias:ſi abijcias:ſi reſiſtas.Simili
modo de manu ac pede eſt intelligendū.Cum enim bonis
operibus intentos ad alia opera trahere uolūtas propria
conat̃:manus noſtra eſt quæ ſcandalizat nos:ſed abſcindi
debet & proijci à nobis:ut non ei cōſentiamus.Sic etiam
proficere in ſancta cōuerſatione,& aſcendere per gradus
ſcalæ,quæ iacob apparuit:ac iuxta quod ait pſalmiſta.De
uirtute in uirtutē ire daſiderantes:ſæpius ſcandalum pati
p̄s.83. mur à pede quodā puſillanimitatis & negligētiæ noſtræ
qui nimirū deſcēdere magis ac remiſſius ire conatur:ſed
abſcindi cū neceſſe eſt:ut pes gratiæ q ſtat in directo cur-
rere poſſit ſine offenſione:ſine ſcādalo ſine impedimēto.
C Quod aūt dicit bonū nobis eſſe ad uitam intrare cum
uno oculo,aut manu.aut pede:quàm duos habentes ire
in gehennā ignis:eos notat qui uolūtatē ſuam ſiue bona
ſiue mala ſit æque ſequuntur & ingrediūtur duabus uijs
nunc bona nunc mala ſectantes:ſm qđ uariant̃ deſideria
ſua.Quibus meritò utilius fuerat gratiæ in oībus inhære
re:& ubi obuiat propria uoluntas abſcindere & à ſeipſis
abijcere eam.Et aūt cum multo tēpore in abſciſſione pro
priæ uoluntatis noſtræ,exercitati aliquatenus eā doma-
mus,ut diſcat iam nō ſuperbire ſed magis ſine omni ſcan
dalo uel contradictione deo ſubiecta ſit anima noſtrā:nec
iam abijcere neceſſe ſit oculū noſtrū:nempe qui ſimplici
adhærens oculo,factus eſt & ipſe ſimplex:aut certè iam nō
alter eſt oculus ſed unus cum eo,apoſtolo teſte,quoniā q
Cori.9. adhæret deo unus ſpūs eſt cum eo.Quod aūt de oculo di-
ctum eſt:de manu quoq; & pede eodem modo eſt intelli-
gendum.Cuius enim uoluntas ex affectione & cū deſide
rio gratiæ cohæret:ut nec cōcupiſcat mala agere nec bo-
na minora:nec minus bene quàm gratia ſuggerit:hic pla
nè perfectus eſt uir:ſed pax iſta potius eſt fœlicitatis.Ab-
ſciſio uerò ſcandalorū & tētationū uictoria fortitudinis
illam inquam gloriæ,hæc uirtutis.

In ſolemnitate omnium ſanctorum de lectione euangelica. Sermo primus.

FEſtiuitas ſanctorū oīm hodie celebrat̃:&
dignū eſt ut cū omni deuotiōe celebret̃.
Eteṁ ſi magna uidetur,& eſt beati Petri
ſolēnitas:ſeu beati Stephani aut cuiuſli
bet cæterorū:quāta iſta eſt:quæ nō uniꝰ
tm̄ eſt,ſed uniuerſorū?Verū nō ignora-
tis frēs ſecularibꝰ id moris eſſe:ut diebꝰ feſtis,feſtiua ſibi
cōuiuia parēt:& quāto fuerit ſolēnitas clarior:tāto ſplē-
didiꝰ epulētur.Quid ergo?Nōnne & his qui cōuertūtur
ad cor:cordis delitiæ ſunt quærēde:& ſpiritualibꝰ ſpirita
lia cōparāda?Propterea iā paratū eſt conuiuiū nr̄m frēs:
iā coacta ſunt oīa:& epulādi tēpus aduenit.Dignū eſt eṁ
ut prius aīa ſatietur:ꝙ hæc portio ſine dubitatiōe & ſine
cōparatione ſit potior:præſertim cū ſctōrum ſolēnitates
manifeſtū ſit ad aīas magis quàm ad corpora pertinere:&
quæ animarū ſunt,animæ plus accептent:quippe natura
li quadā ex cognatione cōiūctæ.Quibus propterea quo
q; ſancti iſti cōpatiunt̃ amplius:ꝓpterea magis deſiderāt
aīarū bona:& plus earū refectionibus delectantur:qm̄ &
ipſi ſimiles nobis fuere paſſibiles,& ipſi peregrinatiōis
huiꝰ & exilij miſerabilis deplorauere moleſtias:& ipſi gra
ue & huius corporis onus & tumultꝰ ſeculi & tētationes
experti ſunt inimici.Nihil itaq; dubiū quin gratior eis
ſit & multo acceptabilior illa feſtiuitas qua intēdit̃ æpu-
lis aīarū:quàm ſit ea q̄ celebratur à ſecularibꝰ curā carnis
perficiētibus in deſiderijs uoluptatū.Veruntamen unde
nobis aīarū panis in terra deſerta:in loco horroris & ua-
ſtæ ſolicitudinis?Vn̄ nobis ſub ſole ſpiritalis cibus:Vbi
nihil eſt niſi labor & dolor & afflictio ſpiritꝰ?Sed ſcio qs
dixerit,petite & accipietis.Et illud.Si uos cum ſitis mali
noſtis bona data dare filijs ueſtris:quāto magis pater ue- Matt.3.
ſter è cælo dabit ſpiritū bonū petentibus ſe.Nec ignoro Vbi ſup̄.
quàm obnixe tota hac nocte & die petieritis mendicātes
dari nobis panem de cælo uiuū:nō eū qui corpus corro-
borat:ſed qui cōfirmat cor hoīs.Nā cōuiuas quidē nō au
ſim dicere,ſed mendici ſumus,p̄benda dei uiuētes.Mēdi
ci inquā iacentes ante ianuā regis p̄diuitis ulceribus ple
ni:& cupientes ſaturari:imo & ſuſtētari de micis,quæ ca-
dunt de menſa dominorū noſtrorū,quorū celebramꝰ ho-
die ſolēnitatē.Nēpè delitijs affluūt & menſurā accipiunt
bonā & cōfertā & ſupereffluētē.Cōfidimus aūt qm̄ erit
qui det nobis:chaos eṁ magnū & diſtantia eſt multa ni-
mis inter liberalitatē & benignitatē dei:& auari diuitis
crudelitatē.Propterea dedit hodie pater noſter panē.Pa
trē eṁ miſericordiarū:patrē eſſe neceſſe eſt etiā miſerorū
dedit inquā nobis panē de cælo & cibaria in abundātia,
quorū utinā ego fidelis coquus,utinam aīa mea coquina
utilis uideat̃.Siquidē ad p̄parāda fercula ueſtra:tota hac
nocte concaluit cor meū intra me:& in meditatione mea
exarſit ignis:ille ſine dubio quē dñs Ieſus miſit in terrā,
& uoluit uehemēter accēdi.Nā ſpūalem cibum,& coqui-
nā,& ignē,habere neceſſe eſt ſpūalem.Supereſt iam ut di
ſtribuā quæ paraui:uos autē conſiderate potius dantem
dñm quā miniſtrum diſtribuentē.Ego enim quantum in
me eſt:nihil aliud ſum quàm cōſeruus ueſter qui uobiſcū
pariter & mihi & uobis ſicut ipſe dñs nouit mēdico panē
de cælo & alimoniā uitæ.Propterea nō ego uobis,ſed pr̄
ueſter ip̄e eſt qui dat uobis panē de cælo uiuū:ip̄e uos pa
ſcit & operibus & ſermonibus:etiā & carne filij ſui qui eſt
uerè cibꝰ.Nā & de operibꝰ lego:meus cibus eſt ut faciā
uolūtatē patris mei:& de uerbis.Quoniā nō in ſolo pane
uiuit hō;ſed in oī uerbo quod procedit de ore dei.Ergo

sicut oculi seruorū in manib⁹ dñorū suorū: ita oculi nři ad dñm deū nřm, donec misereať nostri: q sol⁹ mūdus est: & pōt facere mūdū de imūdo cōceptū semine. Sic & contra pcti cōscientiā remediū cōfessionis est institutū: & oīa in cōfessione lauanť. Ecce hæc sunt q̄ mundant oculū cordis, oratio & confessio. Porrò beati mūdo corde: qm̄ ipsi deū uidebūt. Videbunt quidem ī fine facie ad faciē: uidebūt etiā sed nūc per speculum in enigmatæ: & nūc cognoscēt ex parte pfecte postea cognituri. Oīs em̄ in cuiuscon sciētia clausum adhuc peccatū uiuit: aut peccat in spe: & ita sentit de deo tanquā si min⁹ ei pctā displiceāt: aut peccat in desperatione immisericordē sentiens deū: quorum

Psal. 49 utriq; merito diciť. Existimasti iniq̄ q ero tui similis qm̄ neuter deū uidet sed mētiť iniquitas sibi: formās sibi idolū pro eo qđ nō est ipe. Beati uero mūdo corde: qm̄ ipsi soli deū uidēt: soli de eo sentiunt in bonitate sicut uere bon⁹ est: ita ut nemo bonus sit nisi ipse. Beati mundo corde: qm̄ ipsi deū uidebūt. Miseri pinde adā & eua: q cōuersi in uerba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis: dum confessionis mūdationē fugiūt: immūdo remanēt corde

Textus. & à facie dñi eijciuntur. Sequiť. Beati pacifici: qm̄ filij dei uocabunť. Merito filij noīe uocabunť: qui filij op⁹ impleuerint. Ipse em̄ est: per quē reconciliati pacem habemus ad deum. Ipse qui pacificauit in sāguine suo quæ in cælis sunt, & q̄ super terram: mediator dei & hoīm homo xp̄s iesus. Et attende queadmodum in trib⁹ quidē prioribus sibi ipsi recōciliať aīa: in duobus q̄ sequūtur, proximo: in sexto, deo: In septimo etiam alios recōciliat: tanquā recep tus in grām dñi & fœlici familiaritate donatus. Nā paupertate, mensuetudine, fletu renouatur in aīa similitudo quædā & imago æternitatis oīa tempora cōplectētis, dū paupertate futura mereť: mansuetudine sibi psentia uendicat: luctu pœnitētiæ preterita quoq; recuperat: sicut scri-

Esa. 38. ptum est. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Porrò iustitia & misericordia perfecte proximo cohæremus, dum qcquid nolumus nobis fieri, alijs non faciamus per iustitiā: & quæcūq; uolumus ut faciant nobis hoīes, & nos faciamus illis per miam. Iam reconciliati nobis, reconciliati etiam prrximo: fiducialiter per mūdiciam cordis reconciliamur deo. Beati uerò qui de sua reconciliatione non ingrati: & pro fratribus suis pie soliciti eos quoq; quantum præualent & sibi & deo reconciliare laborant. Quibus enim laudibus dignum, quāto amplectendum putas affectu fratrem illū, qui sine querela cōuersans inter fratres tota solicitudine cauet: ne qđ in eo sit: quod ab alijs hortari oporteat: & quicqd in alijs est onerosum, patientissime portat: singulorum scandala sua reputat, qui & cū apostolo loquitur: quis scandalizať

1. Cor. 11. & ego non uror: quis infirmať & ego nō infirmor? Beati pacifici quoniā filij dei uocabunť. Non est em̄ deus dissēsiōis sed pacis: ideoq; filios pacis, dei quoq; filios dignū est appellari. Iam quæ sequiť octaua beatitudo martyrum est prærogatiua: cuius nobis tolerantiæ, nec tempus uidetur esse nec uirtus. Honoratur nunc iustitia magis quātum in facie est: aut nulli, aut pauci pro ea sustinent psecutionem. Fœlices tamen (si qui sunt) quoniam ipsorū est regnum cælorū: ut eos nemo persequať. Quod si multiplex fuerit tribulatio, tunc quoq; multiplicius exultandū: nō intuentibus q̄ uidenť incōmoda, sed præmia q̄ non uidētur. Quæ enim uidētur temporalia sunt, quæ aūt nō uidē-

Textus. tur æterna Beati, inquit, eritis cū uos oderint hoīes & cū separauerint uos & eiecerint & dixerint oē malum aduersum uos mentientes pp̄ter me. Gaudete in illa die & exultate, ecce enim merces uestra copiosa est ī cælis: copiosior long ē, quàm sit labor in terris. Veruntamē quid sibi uult q eadem promissio facta est pro pauperibus & martyribus: nisi quia uere martyrij genus paupertas uoluntaria

p̄s. 3. est? Btūs uir, ait pp̄heta, q post aurū nō abijt: nec sperauit in thesauris pecuniæ. Quis est hic & laudabimus eū? Fecit enim mirabilia in uita sua. Quid mirabilius aut quod martyrium grauius est: quàm inter epulas esurire: inter uestes multas & præciosas algere: paupertate premi inter diuitias: quas offert mūdus: quas ostētat malignus: quas desiderat noster iste appetitus? An non meritò coronabitur qui sic certauerit: mundum abijciens, promittentem irridens, inimicum tentātem: & quod gloriosius est de semetipso triumphans & crucifigens concupiscētiam prurientem? Deniq; propterea pauperibus pariter & martyribus regnū cælorum promittitur: quia paupertate quidem emitur: sed in passiōe pro christo absq; omni dilatione percipitur.

In eadem solennitate. Sermo. II.

QVia sanctorū oīm festiuam hodie dilectissimi omniūq; dignissimā deuotiōe memoriā celebram⁹: operæpciū puto de cōmuni eorū fœlicitate, in qua beata iā requie perfruūtur, & futura quā præstolātur cōsummatiōe, adiuuante spiritusancto, sermonem facere charitati uestræ: ita sanè ut non opinionis propriæ coniecturas: sed diuinorum librorum sequar autoritatem: ne prophetare uideat de corde meo: sed innitar quoad potero testimonijs scripturarum. Erit em̄ præstante domino triplex sermonis utilitas: quatinus agnita (uel ex parte aliqua) fœlici retributione sanctorum: adūdantiori deinceps solicitudine ipsorum inhærere uestigijs: ac feruentiori desiderio ad eorū suspirare consortia: propensiori quoq; deuotione eorundem nos cōmendare patrocinijs studeamus. Fidelis quippe sermo & omni acceptione dignus: ut quos solēni ueneratione prosequimur: etiam simili conuersatione sequamur: quos beatissimos predicamus: ad eorū beatitudinē tota auiditate curramus: quorū delectamur preconijs? subleuemur: eorum patrocinijs. Nec sanè parū infructuosa inuenitur memoria festiua sanctorū, lāguorem, teporem, erroremq; depellens cum eorū intercessione iuuetur infirmitas nostra: cōsideratione beatitudinis exciteť negligētia nostra: ignorantia quoq; nostra ipsorum erudiatur exemplis. Propterea cū perfecte eruditos uos ad imitanda sanctorum uestigia hodierna sancti euangelij lectiōe & ipsius domini sermone non dubitem: erecta nimirū ante aculos uestros scala per quā uniuersus quē hodie ueneramur sanctorū chorus ascendit: nec ignorē implorandis eorū suffragijs, totū paulominus noctis & diei huius religiosa deuotione tp̄s expēsum iā de eorū fœlicitate loqui: uel exiguū aliquid attētabo: quod donauerit ipse qui eos & magnificat iā, & glorificat, quos uocauit prius, atq; iustificauit. Legimus in pp̄heta. Cōuertere aīa mea in requiē tuā: quia dn̄s bñ- p̄s. 114.
fecit tibi: quia eripuit aīam meā de morte: oculos meos à
lachrymis pedes meos à lapsu. Et in alio psalmo. Aīa nr̄a p̄s. 123.
sicut passer erepta est de laqueo uenantiū. Multa quoq; similia in diuinarū reperisse mihi uideor seriescripturarū uerba hoīm qui liberatos se esse nō sine multa ammiratione lætātur: uerba perfectæ securitatis & fœlicitatis immēsæ, uocē gratiarū actionis & lætitiæ: quā pro meo sapere his qui luteas adhuc domos inhabitant: & in sudore uultus sui comedūt panē suū oīno non arbitror conuenire. Quis em̄ eorū gloriabiť castū hr̄e cor? Quia audeat gloriari cōtritū esse laqueū: liberatos pedes à lapsu: reclaman 1. Cor. 10
te nimirum apostolo & dicente. Qui stat uideat ne cadat. Rom. 7.
Vnde & de semetipso. Infœlix, inquit, ego hō: quis me liberabit de corpore mortis huius? Et alio in loco. Frēs, Phili. 3.
inquit, ego me non arbitror compræhendisse. Vnum autem: quæ retro sunt oblitus & in ea quæ ante me sunt extētus sequor ad palmam &c. Itemq; ego, ait, sic curro nō 1. Cor. 9.
quasi in incertum: sic pugno non quasi aerem uerberās: sed castigo corpus meum & seruituti subigo: ne fortè cū alijs prædicauerim: ipse reprobus efficiar. Hæc tamen planè tuba militiæ est: hæc uerba ducis strenui fortiter dimicantis. Nam superiora quidem potius triumphantis esse quis dubitet: aut certè quidem nō triumphantis sed cum uictoria iam redeuntis de prælio ad futuram magni triūphi diē læta ad secura conscientia prestolantis? Quid

enim loquitur

Psal.114. enim loquitur reuersus de prælio fortis miles: suus fidelis? Cō
uertere iā, inqt, aīa mea in requiē tuā. Dū enī ī corpe mor
tis, dño militares nulla reqes erat: tū pro labore certami-
nis: tū pro periculo exitus adhuc incerti. Hinc excitabat
tumultus tētationū: inde succūbēdi metus grauius solici
tabat. Habebat tñ fratres & tūc gloriā miles christi: licet
& requiē nō haberet. Ait siquidē strenuus ille & fortis mi
2.Cor.1. les: cuius & pauloante fecimus mentionē. Gloria nr̄a hæc
est: testimoniū cōsciētiæ nostræ. Quod cōsciētiæ testimo
niū, nō sic intelligendū puto: tāquā ipsa sibi cōsciētie at
testatur. Non enī q seipsum cōmēdat ille probatus est: sed quē
deus cōmēdat. Est ergo testimoniū cōsciētiæ in quo glo-
riatur apostolus: nō qd' phibeat cōsciētia: sed qd' loquitur spi
ritus ueritatis in ipsa: testimoniū phibens spiritui nostro
q filij dei sumus. Cū enī ueritas applaudit: cū iustitia at-
testat dei sine dubio cōmendātis uox est, & spūssancti testi
moniū phibētis: ac sic decertanti uiriliter militi rex suus
(pro cuius amore & honore decertat) prope assistēs, lætus
applaudat: & laudet fortia facta: pximā clamitet esse uicto
riam: parata iam præmia: & coronā polliceatur æternā. In
quo testimonio gloriatur quidē probatus & strenuus mi-
les: minime tamen quiescit: sed tanto acrius uiriliusq de-
certat. Itaq dū adhuc militāt, gaudēt utiq electi dei: sed
tantū de primitijs spiritus q & infirmitatē corū adiuuat
uirtute sua: & pusillanimitatē sua cōsolatur attestatione.
Rom.14 Vnde & is de quo loquebatur apl's. Non est, inqt, regnū
dei esca & potus: sed iustitia & pax & gaudiū in spiritu-
sancto. Iam uerò consummato militiæ tēpore gaudiū ha-
bēt sancti etiā in spū suo: donec adueniat dies illa qua in-
troire mereantur in gaudium dñi sui: gaudiū habituri &
in ipso corpore suo. Sic habemus in psalmo. Signatū est
Psal.4. super nos lumen uultus tui dñe: dedisti lætitiam in corde
meo. Vnde? Planè ex his quæ sequuntur: à fructu frumenti
uini & olei sui. Audiuit enī eiusmodi aīa uocē dicētis. Da
Prouer.31. te ei de fructu manuū suarū, & laudēt eā ī portis opa eius.
Vnde & Ioannes scribere iubetur in apocalypsi. Qm̄ beati
Apo.14. mortui q in dño moriuntur. Quare beati? Amodo enī iā di-
cit spūs: ut reqescant à laboribus suis. Vnde & in ipso de
quo pauloante loquebamur psalmo: eis quæ supra posui
mus uerbis adiunctum est. In pace in idipsum: dormiā &
requiescam: & de operibus habemus in apocalypsi. Opera
Psal.4. enim illorum sequuntur illos. Ad quid uerò sequuntur:
Apo.14. nisi ut laudent eos in portis? Ad quid sequuntur: nisi ut
multiplicentur à fructu eorum: & accipiētes de fructu ma
nuum suarum saginētur uituli: quos ex prophetico testi-
monio cum reædificabuntur muri Ierusalem super altare
domini nouimus imponēdos? Interim quippe sub altari
eos esse & non supra: ipse nos doceat cuius testimonium
credibile factum est nimis: q ut scribit ī apocalypsi: sub al
tari ipso eorum etiam uoces. Audiuit: Adhuc ergo signa
Apoc.6. tum est super eos lumen uultus dñici: & licet nō plenā, ha
bent tamen lætitiā, multā in corde suo: donec ueniat dies
illa, qua implebit eos lætitia cū uultu suo. Interim inquā
cōuertuntur animæ illæ in reqē suā donec ueniat dies qua
introire merentur in requiē domini: adhuc laudant eas in
portis opa sua: donec ueniāt cū erit unicuiq laus à deo.
Videtis fratres quāta est unitas scripturarum: quàm uno
sensu & eisdem penè uerbis de beatitudine loquātur ani
marum? Iam uerò nemo ex uobis paruam aliquā requiē
aut lætitiā suspicetur: corū qui ab omni penitus molestia li-
beri cogitant annos suos in dulcedine animæ suæ: lætan-
tur pro diebus quibus humiliati sunt: annis quibus uide
runt mala cū iocunda ammiratione & mira iocunditate:
cōsiderant pericula quæ euaserūt: labores quos ptulerunt:
certamina quæ uicerūt: & p his omnibus certa & indubi
tata fide expectāt beatā spem & aduentum gloriæ magni
dei & saluatoris sui: qui resuscitabit corpora corū, cōfigu
rata proprij corporis claritati. Quanta est fœlicitas corum:
quàm immensa lætitia: q nimirū triplici gaudio de recor-
datione trāsactæ uirtutis: de exhibitione pñtis quietis:
de certa expectatione futuræ consummationis exultant?

Nam de futura illa cosummatione habemus uocē eorum
in fine huius psalmi, de quo superius loquebamur. Dicūt
enī singulæ animæ quibus iam datum est ad hanc requiē
peruenire. In pace in idipsum dormiā & requiescam: qm̄ Psal.4.
tu dñe singulariter in spe constituisti me. Singulariter in-
quā in spe: nō iam inter spem & metū: ubi prius non sine
solicitudine & anxietate plurima fluctuabā. Sic & de p̄-
senti sanctorum requie habemus in alio psalmo scriptū.
Cōuertere aīa mea in requiē tuā: qa dñs benefecit tibi. Psal.114
Bene inquam fecit: quāuis necdum optime. Deniq audi
quàm bene. Quia eripuit aīam meā de morte: oculos me-
os à lacrhymis: pedes meos à lapsu: id est à pctō omni, & à
pcti pœna: à timore quoq & à periculo recidēdi penitus
liberauit. Hoc est suauissimū animæ stratū: qd' nullis iam
lauet aut riget lachrymis: qm̄ absterget deus oēm lachry-
mam ab oculis eius. Hoc cubile in quo iam nō compun-
gitur: nec cōuertitur in erūna sua dū cōfigitur spina: exiit
eīn de terra illa quæ spinas ei & tribulos germiabat. Hoc
planè stratum anime quod minimè iam uersatur in infirmi-
tate eius: qm̄ uniuersa quæ īfirmitatis erāt pariter trāsie-
runt. Hæc est inquā animæ suauissima, & saluberrima re-
qes: cōsciētia mūda, qeta, secura. Sit ergo beatæ aīæ cul-
citra cōsciētiæ suæ puritas: sit capitale trāqllitas: sit opto
riū eius securitas: ut in hoc interim strato dormiat delecta
biliter, fœliciter reqescat. Iā uero de recordatiōe trāsactæ
uirtutis habes in psalmo. cxxiij. manifestè uerba eorū quæ
superius quoq cōmemoraui. Cōsiderāt enī & multa cum
ammiratiōe recogitāt: à qbus laqueis: quātisue periculis
diuino meruerint auxilio liberari: & exultātes in dño di Psal.123
cūt. Nisi quia dñs erat in nobis dicat nūc israel: nisi quia
dominus erat in nobis. Cū exurgerent homines in nos:
fortè uiuos deglutissent nos. Torrentem pertransiuit aīa
nr̄a: forsitā pertransisset aīa nr̄a aquā intollerabilē. Et ad-
dunt. Bñdictus dñs: q nō dedit nos in captionē dentibus Vbi sup
corū. Sed & uerba quæ iā tpe suæ resolutiōis instāte lo-
qbatur apl's de eo in quo nūc fœliciter reqescit statu p̄sum-
pta: uidentur & nunc ei multò melius cōuenire. Nūc enī iā
securè loquitur. Bonū certamē certaui: cursum consumma-
ui: fidē seruaui, de reliquo reposita est mihi corona iusti- 2.Thi.4
tiæ: quā reddet mihi dñs in illū diē iustus iudex. A Hæc Vbi sup
sunt (dico uobis fratres) hæc modo sunt uniuersa sctōrū
negotia: hic cibus, hic somnus corū: & propterea uoluit spūs
sanctus scribi uerba ea quæ protulimus cæteraq similia:
ut ex his aliquatenus innotesceret nobis status corū. Lō-
gè aliter tamen afficiuntur in huiusmodi meditationibus:
& multò amplius delectantur quàm nostra aut cogitatio
capere, aut explicare queat oratio. Audi enī quomodo la
borat ppheta inculcās & multiplicās uerba: nec tñ sic di-
gnè magnificare ualēs qd' ītēdit. Quàm magna, inqt, mul Psal.30.
titudo dulcedinis tuæ dñe: quā abscōdisti timētibus te.
Quid tñ addidit? Perfecisti (inquit) eis q sperāt in te: in
cōspectu filiorū hominū. Est ergo multitudo dulcedinis:
quæ abscōdita est: magna qdē & magna ualde: nec dū tñ
pfecta qm̄ in manifesto pficietur, nō ī abscōdito: qm̄ nō sub
altari reqescēt sancti: sed sup thronos tāquā iudices resi-
debūt. Ad requiē aīæ enī exutæ à corporibus aīæ sanctæ
protinus admittuntur: ad plenā aūt gloriā regni, non ita. Me
expectāt iusti, ait ppheta (cū adhuc detineretur in custodia Psal.14.
corporis huius) donec retribuas mihi. Et uox diuina ad
aīas sanctas: corporum suorum resurrectionem flagitan-
tes. Sustinete modicū tēpus: donec impleatur numerus fra-
trum uestrorū. Sed iam sermo claudendus est: uocant enī Apo.6.
nos missarū adhuc celebranda solēnia. Quod ergo restat
adhuc de eadem materia, sermone altero reseruemus.

In eadem celebritate. Sermo. III.

ADuertistis, nisi fallor, ex his quæ præcedente
sermone sunt dicta: tres esse sanctarū status ani
marū. Primum uidelicet in corpore corrupti-
bili: secundum sine corpore: tertiū in beatitu-
dine cōsummata. Primum deniq in tabernaculis: secun-
dum in atrijs: tertiū in domo dei. Quam dilecta taberna- Psal.83.

cula tua dña uirtutũ:multomagis tñ atria cõcupiſcibilia,
ſcd'm qđ addit. Cõcupiſcit & deficit aïa in atria dñi. Sed
qm̃ ĩ ipſis quoq; atrijs nõnullus ut audis defectꝰ eſt. Bea-
ti oĩno q habitãt in domo tua dñe. Lætatus ſum planè in
his q̃ dicta ſunt mihi fratres: qm̃ in domũ dñi ibimꝰ. Q. ſi
q̃ritis unde id tã fiducialiter præſumã: inde ſine dubio ꝙ
iã multi ex nobis in atrijs ſtẽt: expectãtes donec recipiãt
corpora ſua, donec impleat numerꝰ fratrũ. In illã, eñ bea-
Caute legas. tiſſimã domũ nec ſine nobis intrabũt cũ corporibꝰ ſuis:
id eſt nec ſcti ſine plebe: nec ſpũs ſine carne. Neq; eñ p̃ſta
ri decet integrã btitudinẽ: donec ſit hõ integer cui deſ:
nec pfectiõe donari eccleſiã imperfectã. Propterea cũ re-
ſurrectionẽ expeterẽt corporũ ſicut priore ſermone iã di
ximꝰ: acceperũt diuinũ reſpõſum, dicẽs: ſuſtinete modicũ
tempus, donec compleatur numerus fratrum ueſtrorum.
D Acceperũt iam ſingulas ſtolas: ſed non ueſtientur du-
Heb. 11. plicibus, donec ueſtiamur & nos: qũo de patriarchis, &
de prophetis ait apl's. Deo melius aliquid puidẽte p no-
bis: ut nõ ſine nobis cõſummarentur. Stola enim prima,
ipſa eſt quã diximꝰ, fœlicitas & requies aïarũ: ſcd'a uerò
immortalitas & gloria corporũ. Vñ & dicũt. Vidica dñe
ſanguinẽ ſctõrũ tuorũ q effuſus eſt: nõ tãquã uindictæ cu
pidi: nec de propriæ ultionis zelo: ſed ex deſiderio reſur-
rectionis & glorificationis corporũ ſuorũ: quã nimirum
uſq; in diem iudicij differendam eſſe nõ dubitãt. Sed un-
de hoc tibi ô miſera caro: ô feda: ô fetida: Vnde tibi hoc?
Animæ ſanctæ quas propria deus inſigniuit imagine: te
deſiderãt: quas redemit pprio ſanguĩe, te expectãt: & ipa-
rum ſine te cõpleri lætitia, perfici gloria, cõſummari bea-
titudo non poteſt. Adeo ſiquidẽ urget in eis deſiderium
hoc naturale: ut necdũ tota eorũ affectio liberè pergat in
deum: ſed cõtrahat quodãmõ & rugã faciat dũ inclinan-
tur deſiderio tui. Vnde & btũs Ioannes, qui multa nobis
de eo ſtatu in quo fœliciter beatæ animæ requieſcũt p ſpi
Apo. 14 ritũ reſeruauit: ſine macula, inquit, ſunt ante thronũ dei.
A Sine macula, inquã, ſed necdũ ſine ruga: donec ueniat
dies cũ ſibi glorioſam Chriſtus exhibebit eccleſiam non
habentem maculã, neq; rugã. In his nãq; q adhuc militãt
nec ſine macula quidem eccleſia eſt: qm̃ nemo mundus à
ſorde: nec infans cuius eſt unius diei uita ſup terrã: quã
Iob. 7. utiq; uitam beatus Iob militiam eſſe teſtatur. In his uerò
qui ſub altari dñi requieſcũt: iam quidẽ ſine macula eſt
Pſal. 14. eccleſia: ſicut habes in pſalmo. Dñe quis habitabit in ta-
bernaculo tuo: aut qs reqeſcet in monte ſancto tuo? Qui
ingreditur, inqt, ſine macula. Hic ergo requieſcet ĩ mõte
dñi, q ingredit ſine macula: q uerò fuerit ſine ruga exal-
tabitur ſupra montẽ. Si uis ſcire qñ erunt ſine ruga ani-
mæ ſanctæ: quãdo extendent cæli ſicut pellis quæ dilatat
penitus: ut nec minima quidẽ ruga inueniatur in ea. Tũc
ſine dubio quãdo iã ſequent agnũ quocunq; ierit. Verè
eñ extẽdi & dilatari neceſſe eſt aïas: qbus ubiq; ſequẽdꝰ
eſt agnus. Quo enim uadit? Attingit profectò à fine uſq;
ad finẽ fortiter, & diſponit oĩa ſuauiter. Vis adhuc noſſe
quo eat agnus, & quo neceſſe habeãt beatæ animæ ſequi
eum? In omnibus requiẽ quæſiui. Hæc eſt planè requies
Eccl. 14. domini non interciſa: non circa aliquid certũ reſtricta:
qm̃ in oĩbus gaudet: in omnibus delectatur: in oĩbus re-
quiem quærit & inuenit. Nã & bona ei placent in ſeipſis:
& delectatur nihilominus bona ordinatione malorũ. Di
ligit miſericordiam & iudicium: nec modo in bonorum
gloria ſibi cõplacet: ſed in ipſis quoq; utpote iuſtis ſup-
plicijs impiorũ. Quid ergo? Putas ne poterit hũana ani-
ma in hoc gaudiũ dñi ſui: & in hãc eius requiem intrare:
ut & ipſa quoq; in omnibus delectetur: nec aliqua iã pri-
uata affectione contrahatur in rugam: ſed tranſeat in affe-
ctum quẽdam generalem atq; diuinum? Poterit ſine du-
bio, ſi fidelis inueniatur ſup pauca, quæ accepit militiæ
ſuæ tempore, id eſt ſuper artus, ſuper ſenſus, ſuper appe-
titus ſuos, quos ſuſcepit regẽdos: ut in his pbetur quàm
fidelis ſit dño ſuo. Sciat igit ſeruus Chriſti uas ſuũ poſ-
ſidere in ſanctificatiõe: glorificet & portet deũ in corpo-
re ſuo: nec dubium quin fidelem in modico ſeruum ſupra
multa conſtituat dñs liberalis & diues. Supra multa pla-
nè quando conſtituet eum dominum domus ſuæ, & prin-
cipem omnis poſſeſſionis ſuæ. Neq; id uobis incredibile
uideatur fratres: tanquã à meipſo id loquar: quoniam ue-
ritas ipſa manifeſte id pollicet: cuius de promiſſiõe omni-
no dubitare non licet. Beatus, ait, ſeruus ille quem cũ ue-
nerit dominus inuenerit ſic facientem. Amẽ dico uobis, Mat. 24
ſuper omnia bona ſua conſtituet eum. Tunc enim fidelis
ſeruus conſtituitur ſuper omnia bona domini ſui: cum in
gaudium eius meretur intrare: & cum eo deinceps lætari
in uniuerſis: in cunctis gaudere: in omnibus delectari. Et-
enim qui adhæret deo (apoſtolo teſte) unus cũ eo ſpiritꝰ
efficitur: & uoluntas eius omnino diuinæ adhærẽs uolũ- 1. Cor. 6.
tati ſit una cum ea: ut nihil iam quod contra eam ſit inue-
niatur in omnibus creaturis: ſed uniuerſa fiant, uel magis
maneant pro eius arbitrio. Hæc eſt ergo beata ſpes quàm
expectant animæ ſanctæ: & licet in gratiarum actione uer
ſentur pro ea fœlicitate in qua requieſcunt: adhuc tamen
orant & clamant ad deum pro ea conſummatione quàm
præſtolantur. Vnde quemadmodum ſine macula quidèm
uetuſtatis: ſed nõ ſine ruga cõtractionis eas diximus eſſe:
ſic ad gratiarum actionẽ iam perueniſſe uidẽtur: ſed nec-
dum ad uocem laudis: qm̃ perfectum pfectos laudare de-
cet: ut laudetur cum hæreditate ſua: quãdo iam & ipſi lau
dabunt eum: & erit unicuiq; laus à deo. Vnde & prophe-
ta ſignãter futuri temporis uerbo uſus uidetur. Beati, in Pſal. 83.
quiens, qui habitãt in domo tua: in ſecula ſeculorũ lauda
bunt te. Nam & beatus Ioannes in apocalypſi non uocẽ
laudis: ſed potius uocem præcis audiuit. Sic enim habes.
Sub altare dei audiui uoces occiſorũ. Quas uoces? Vin-
dica domine ſanguinem ſanctorũ tuorum qui effuſus eſt. Apoc. 6.
Vox præcis nõ laudis eſt iſta. Sed quouſq; à longè circun
damus altare iſtud & ueremur accedere? Deſiderat, niſi
fallor, charitas ueſtra audire ſacramentũ altaris huius, &
ſacrũ ſecretũq; noſſe myſterium. Sed q̃s ego ſum q ſancto
rũ cubiculũ facile audeã temerarĩ pſcrutator irrũpere?
Quaſi uerò nõ legerim ſcrutatorẽ maieſtatis opprimẽdũ
à gloria. Verũtñ pauſemus hic ſi placet hodie: ſi fortè pul
ſantibus nobis aperire dignetur myſterium altaris illius
inhabitatricis animæ ſanctæ: non noſtro merito ſanè: ſed
propter eũ qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris
in ſanguine ſuo: agnoſcentes & nos inter ciues & dome-
ſticos dei: nec tanquam hoſpites & aduenas à ſecreta illa
habitatione cenſeant propulſandos.

In eodem feſto. Sermo. IIII.

CVm de altari illo cæleſti ſub quo btũs Ioãnes
ſanctorũ uoces audiuit ſermo incidiſſet: diſtu-
limꝰ ſicut meminiſſe arbitror charitatẽ ueſtrã:
in orõne pmiſſa ſecurior nobis ad tam ſacrum
ſecretũq; cubiculũ pateret acceſſus. Tẽpꝰ eſt ut iã dicamꝰ
quod de eo nobis ſentire datũ eſt: ſine pıudicio ſanè ſi cui
fortè aliter fuerit reuelatũ. Illud ergo primũ mouere põt:
q̃d ſibi uelit ꝙ beatꝰ Ioannes ſub altari dei audiſſe ſe per-
hibet ſanctarũ uoces aïarũ: cum ſaluator in euangelio de Luc. 16.
Lazari aïa loquens: nõ ſub altari dei: ſed in ſinũ Abrææ di
cat eã ab angelis deportatã. Nam & ſctũs Iob, ut apparet Iob. 14.
nequaquã ad altare dei auſus eſt aſpirare cũ diceret. Quis
mihi tribuat ut in inferno protegas me: & abſcondas me
donec pertranſeat furor tuus: & conſtituas mihi tempus
in quo recorderis mei? Sed iam uenerat tempus fratres il
lud quod beatus Iob poſtulabat iam recordãdi tempus:
iam uenerat tempus miſerẽdi: quãdo ſanctorũ uoces ſub
altari dei beatus Ioannes audiuit. Donec enim ueniret
deſideratus ille qui ſanguine ſuo deleret chyrographum
damnationis nr̃æ, & flammeũ attingẽs gladium aperiret
credentibus regna cælorũ, nullus oĩno cuiquã ſctõrũ ad
ea patebat acceſſus: ſed puiderat eis dñs ĩ inferno ipſo lo
cũ quietis & refrigerij: chaos magnum firmans inter ſan-
ctas illas aïas & aïas impiorum. Quamuis enim utræq; in
tenebris eſſent: non utræq; erãt in pœnis: ſed cruciabant

impij

impij: iusti uerò cōsolabant. Quòd autē in tenebris esset
beati Iob testimonio didicim⁹: q se quoq; ī locū tenebro
sum & opertū mortis caligine phibebat iturū. Hūc ergo
locū qdē obscurū, sed qetū, sinū Abrahæ dñs uocat: ꝑ eo ut
arbitror: ꝙ ī fide & expectatiōe qesceret saluatoris. Abrahæ
eñ fides tam manifeste ꝓbata est & approbata: ut primus
ipse futuræ incarnatiōis xp̄i meruisset accipe ꝓmissionē.
In hūc ergo locū saluator descēdēs cōtriuit portas æreas
& uectes ferreos cōfregit: eductosq; uinctos de domo car
ceris sedētes qdē, hoc est qescētes, sed ī tenebris & umbra
mortis iam tūc qdē sub altari dei collocauit abscōdēs eos
in tabernaculo suo in die malorū: & ꝓtegēs eos in abscō
dito tabernaculi sui donec ueniat tēpus in quo procedāt
cōpleto iam numero fratrū: & percipiāt regnū qđ eis pa
ratū est ab origine mūdi. Iā uerò sicubi forte ꝑsens quoq;
sctōrū reqes Abrahæ sinus uocat: certū est de euāgelio hāc
inoleuisse cōsuetudinē: licet neminem oporteat dubitare
longè aliū hūc sinū esse, quàm illū: qppe cū ille ī tenebris
hic in luce multa: in inferno ille fuerit: iste in cælo. Nō in
Caute legas. cōgrue tñ etiam nunc dictū uidetur patriarcharum filios
paternū in sinū recipi: cū ad eorū cōsortiū ab hoc seculo
trāsire meruerint. Porrò altare ip̄m de quo nobis haben
dus est sermo: ego ꝓ meo sapere nihil aliud arbitror esse:
quàm corp⁹ ipsum dñi saluatoris. Credo aūt ꝙ & ego su
per hoc sensum eius habeā: ꝑsertim cū audiā eum in euan
Luc.17. gelio ꝓmittētē. Vbicūq; fuerit corpus, illic cōgregabun
tur & aquilæ. Interim ergo sub xp̄i humanitate fœliciter
sancti qescūt: in qua nimirū desiderāt etiā āgeli ipsi pro
spicere: donec ueniat tēpus, qñ iam nō sub altari collocē
tur: sed exaltent sup altare. Sed qd dixi? Nunquid huma
nitatis xp̄i, gloriā nō dicā hoīm: sed uel angelorū, asse qui
poterit qs: nedū superare? Quonā igit modo super altare
dixerim exaltādos eos: q nūc sub altari quiescūt? Visione
Mat.26. utiq; & cōtēplatione: nō ꝑlatione. Ostēdet eñ nobis fili⁹
ut pollicitus est semetipsum: nō in forma serui, sed in for
ma dei. Ostēdet etiā nobis patrē & sp̄m sctm̄: sine qua nimi
1.Ioā.5. rum uisione nihil sufficeret nobis: qñ hæc est uita æterna
ut cognoscamus patrē uerū deū, & quē misit Iesum xp̄m:
& in eis qđ non est dubiū, etiā spiritū utriusq;. Transiēs
quippe ministrabit nobis: nouas utiq; & usq; ad tempus
illud nobis penitus inexpertas delitias manifestæ suæ cō
1.Ioan.3. templatiōis. Vnde & beat⁹ Ioānes in epistola sua: nunc,
inquit, filij dei sumus: sed nōdum apparuit quid erimus.
Et addit. Scimus aūt qñ cū apparuerit similes ei erimus:
qa uidebimus eum sicuti est. Audi deniq; spōsam ī cātico
cāticorū fiducialiter loquētē: & spe qdem iā sup altare lo
Cant.2. catā. Leua ei⁹ (haud dubiū quin spōsi) sub capite meo: &
dextera illius amplexabit me. Transcēdit eñ beata anima
Christi incarnationē & hūanitatē: q nimirū leua ei⁹ iure
uocat: ut diuinitatē ei⁹ & maiestatē ei⁹, quā nō incōgrue
dexterā nominat, sublimi⁹ cōtemplet. Tripliciter eñ fra
tres ī æterna illa & pfecta beatitudine fruemur deo: uidē
tes eū in oībus creaturis: habentes eū in nobisipsis: & qđ
his oībus ieffabiliter iocūdi⁹ sit atq; beati⁹: ipsam quoq;
cognoscētes, in semetipsa, trinitatē & gloriā illā sine ullo
enigmate mūdo cordis oculo cōtēplantes. In hoc eñ erit
uita æterna & pfecta: ut cognoscamus patrē & filiū cum
sancto sp̄u: & uideamus deū sicuti est: id est nō modo sicut
inest nobis: uidelicet aut cæteris creaturis: sed sicut est in
semetipso? Vnde duo illa uelut circūiacentia esse uident
q prædiximus, & quasi cortex tritici. Hæc uerò cognitio
summa beatitudinis triticis medulla: adeps frumēti: quo
nimirum ciuitas sancta Ierusalem satiatur. Verum quàm
magna est beatitudo illa tā abscōdita ab oculis nr̄is. Nec
eñ oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hoīs ascēdit
quanta claritas: quāta suauitas: quanta iocūditas maneat
Lucæ.6. nos in illa cognitione. Pax dei ex illa quæ exuperat oēm
intellectū: quāto magis oēm sermonē nostrū. Quod ergo
nulli datū est experiri: null⁹ conet effari. Mēsurā, ait dñs,
plenā & cōfertā & coagitatam & supereffluētē dabunt in
sinus uestros. Plenam uniuersitate creaturarum: confertā
in interiore homine nostro: coagitatā in exteriore: sup
effluentē in deo ipso. Ibi cumulus fœlicitatis: ibi super
eminēs gloria: ibi supereffluēs beatitudo. Nam quomō
uidendus sit in creaturis: quomodo in nobis habendus,
possumus uel ex parte cōijcere ex ipsis nimirum, quas ac
cepimus iam, primitijs sp̄us. Cognitio autē illa omnino
adhuc nobis incognita est, mirabilis facta est, confortata
est: ut nō possimus ad eā. At uerò queadmodū in creatu
ris uidēdus sit: possumus aliquatenus intelligere: nimirū
cū & modo uideat in ipsis: unde & philosophi (apostolo
teste) ꝑ ea quæ facta sunt dei inuisibilia cōspexere. Verū
quātūcūq; ꝑficiat qs intelligēdo cōspicere, quàm poten
tissimè, quàm prudētissimè, quàm benignissimè maiestas
æterna nūc creet oīa, nūc regat, ordinet uniuersa: prors⁹
modicū ab eo qđ est, cōprehendit. Veniet aūt qñ iam ut
in præcedenti sermone dixim⁹: sequemur agnū quocūq;
ierit: & in omnibus consequemur creaturis: ut in omni
bus gaudeamus: quod est gaudiū domini dei nostri. Gau
deamus sanè in omnibus: sed non aliunde quàm de ipso:
sicut & ipse non alijs fruitur, sed semetipso. Iā uerò quē
admodum in nobis habēdus sit: & hoc (uel ex parte) pos
sumus cogitare. Constat enim animarum triplicē esse na
turā: unde & sapientes mundi huius aiam humanam, ra
tionalē, irascibilem, & concupiscibilem, esse tradiderunt.
Quā utiq; triplicē uim animæ ipsa quoq; natura & quo
tidiana experimēta nos docent. Porrò queadmodū cir
ca rationale nostrum & sciētia & ignorātia cōstat: tāquā
habit⁹ & priuatio: sic & circa cōcupiscibile desideriū &
contemptus: & circa id quod dicitur irascibile, & lætitia
pariter & ira uersatur. Implebit ergo deus rationale no
strum luce sapiētiæ: ita ut penitus nobis nihil desit in ul
la sapientia. Implebit concupiscibile nostrum fonte iusti
tiæ: ut omnino desideremus eā, & ea penitus repleamur,
Sicut scriptum est. Beati qui esuriunt & sitiūt iustitiam:
qm̄ ipsi saturabunt. Nulla eñ alia res implere potest de
sideriū aiæ: nulla alia ꝑter iustitiā beatificare aiam potest
Cum ergo repleuerit deus cōcupiscibile nostrū iustitia:
quicqd respuere debet anima, respuet: quicqd debet cō
cupiscere, concupiscet: & ex omnibus id magis appetet,
quod magis fuerit appetendū. Meritò deniq; cōcupisci
bili nostro iustitiā attribuimus: ex quo nimirū aut iusti,
aut iniusti reputant. Iam uerò quod dicit in nobis irasci
bile cū repleuerit illud deus, perfecta erit in nobis trāql
litas: & in summam iocunditatem atq; lætitiam replebit
pace diuina. Et uide si non his tribus perfecta, quātū sanè
ad animam spectat, beatitudo consistat: qñ sciētia iam nō
inflat propter iustitiam: iam non contristat propter leti
tiam: ut cesset prouerbium illud: qui apponit scientiā ap
ponit & dolorē: qñ iustitia nec indiscreta erit ꝓpter sciē
tiam: nec onerosa ꝓpter lætitiā: quādo lætitia nec inepta
erit propter scientiam: nec impura propter iustitiam. Sed
in his oībus nihil adhuc exterior homo noster accepit.
C Ipse ergo ut inhabitet gloria etiam in terra nostra. Et
iuxta alium prophetam. Repleatur maiestate domini oīs Psal. 71.
terra. quatuor sunt quærenda: quoniam nimirū cōstat ex
elementis quatuor esse compactum. Nec mireris ꝙ pluri
bus indigere uidetur qui miserior est: cum & in psalmo
legeris dicēte ꝓpheta. Sitiuit in tē anima mea quàm mul Psal.62.
tipliciter tibi caro mea. Habeat ergo terra nostra immor
talitatem: ne iam timeat denuò se in puluerem redigēdā.
Resurgens eñ corpus nostrum iam nō moritur: mors illi
ultra nō dominabit. Sed quid proderit si forte cōtingat
in æternum uiuere in miserijs & ærumnis passibilitatis hu
ius: qua nimirum incessanter corruptibile hoc corp⁹ af
fligitur: & si nō semel utiq; semper moritur? Habeat cer
tè etiam aqua omnimodam impassibilitatem: ab humori
bus enim inordinatis causas aiūt procedere passionum.
Sed iam desiderat corpus nostrum etiam leuitatem: sm
eam nimirum, quā habet ex aere, portionē. Tāta itaq; fu
tura credenda est corporū leuitas & agilitas beatorū: ut
possint, si uelint, absq; omni mora seu difficultate ipsam

quoqꝫ cogitationū nostrarū sequi ad omnia uelocitatē.
Quid ultra deest ad pfectā corporis btitudinē? Sola uti-
qꝫ pulchritudo. Hanc pfectissimā habituri: non immeri-
Phili. 3. tò possumꝰ attribuere ei parti quā habemꝰ ab igne. Sal-
uatorē eñ expectamus (ut ait apl's) q reformabit corpus
hūilitatis nr̄æ cōfiguratū corpori claritatis suæ: exhibēs
Mat. 13. quod pollicitꝰ est. Qm̄ fulgebunt iusti sicut sol in regno
prīs eorū. Sic ergo replebit aīas nr̄as deus: cū pfecta in
eis sciētia fuerit: pfecta iustitia: pfecta lætitia. Sic replebi
tur maiestate oīs terra: cū fuerit corpꝰ incorruptibile, im-
passibile, agile: cōfiguratū deniqꝫ corpi claritatis suæ. Et
uide ne fortè isti sint septē panes qbus quatuor hoīm mi
lia saluator legit satiasse: è qbꝰ eiusdē numeri spottas ple-
nas apl'i reseruādas sustulerūt. Nūc eñ reficimur panibꝰ
istis cū iocūda meditatiōe beatā spē ruminamus: donec
ueniat: cū iā nō de spe, sed re ipa, & exhibitiōe gaudētes
quasi plenas spottas recipere ꝓ pāibꝰ singl'is mereamur.

In eodem festo. Sermo V.

FEstiua nobis est dies hæc: & inter pcipuas so-
lēnitates hodierna solēnitas numeratur. Quid
ergo dicimꝰ: cuius apl'i: cuius martyris: cuius
scti? Non uniꝰ alicuius singl'ariter, sed pariter
uniuersorum. Oēs siquidē nouimꝰ festiuitatē oīm sctōrū
dici & esse: quā hodie celebramꝰ. Oīm inquā siue cælestiū
siue terrestriū. Sūt eñ scti de cælo, & sunt sancti de terra:
itēqꝫ eorū q de terra sunt, qdā adhuc in terra: aliqui iam
in cælo. Celebrat ergo festiuitas oīm horū cōiter: sed for
sitan nō uniformiter. Neqꝫ hoc mirū, cū nō sit ne ipa qui
dem sanctitas oīm uniformis: sed inter sanctos & sanctos
distet: idqꝫ nō parū. Nec mō dico, qa alius alio sanctior:
hæc eñ quātitatis potius, quàm qualitatis distātia est: sed
qđ nō mō magis & minus: uerū ēt alit atqꝫ alit sctōs dici
& uerè dici inueniamꝰ. Et fortè inter angelos atqꝫ hoīes
assignari possit ista diuersitas sctītatis pariter & celebri
tatis. Neqꝫ eñ tāquā triūphātes honorari posse uident:
qui nūquā pugnasse noscunt. Aliter tñ honorādi sunt ni
mis etiā ipsi tanquā amici tui deus: cuius nimirū uolūta-
ti semp adhæserūt: tāta utiqꝫ fœlicitate, quāta facilitate.
Nisi fortè in eo pugnasse credunt: ꝙ peccātibus aliis ui-
riliter pstiterūt: nō abeūtes in cōsilio impiorū, sed singu-
li quiqꝫ dicentes. Mihi aūt adhærere deo bonū est. Cele-
brāda ergo ī eis grā puenīes in benedictiōe dulcedinis:
honoranda benignitas dei nō ad pœnitētiā adducēs: sed
abducēs ab oībus quibus pœnitētia deberet: nō eripiēs
à tētatione, sed à tētatiōe cōseruās. Aliud sanè in his san-
ctitatis genus & proprio modo uidebit honorandū: qui
uenerūt ex magna tribulatiōe: & dealbauerūt stolas suas
in sanguine agni: q post multos agones iā nūc triūphant
in cælis coronati qm̄ legitimè certauerunt. Est ne adhuc
sanctorū tertiū genus? Est, sed occultū. Sunt eñ sancti q
adhuc militāt, adhuc pugnāt, currunt, necdū cōprehen-
derūt. Temerariè forsitan huiusmodi uidear dicere sctōs:
Psal. 85. sed tamen noui unū ex his nō ueritū dicere deo. Custodi
aīam meā, qm̄ sctūs sum. Sic & apostolus diuinorum cō-
scius secretorū euidētius ait. Scimus qm̄ diligētibus deū
Rom. 8. oīa cooperantur in bonum, his qui fm̄ propositū uocati
sunt sancti: Hæc nimirum diuersitas appellationis in no-
mine sanctitatis: ut alij quidē iā secundū cōsummationē
sancti uocent: alij iuxta solam adhuc prædestinationem.
Latet ergo huiusmodi sanctitas penes deum: clausa est &
clausè quodāmodo celebratur. Siquidem nescit homo
utrū amore an odio dignus sit: sed in futurū oīa reseruā-
tur incerta. Sit ergo istorum celebritas sanctorum in cor
de dei: qm̄ nouit dn̄s q sunt eius: & ipse scit quos elegerit
à principio: sit etiam apud amministratorios illos spiritꝰ
qui mittuntur in ministeriū propter eos qui hæreditatē
capiunt salutis: nos in uita sua laudare hominem prohi-
bemur. Qūo nāqꝫ secura laudatio, ubi nec ipsa uita secu-
ra? Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit, ait tu-
Mat. 10. ba illa cælestis: & legē certaminis ab ore ipsius legislato-
ris ausculta: qui perseuerauerit usqꝫ in finē hic saluꝰ erit.
Nescis quis sit pseueraturꝰ: nescis qs sit legitime certatu
rus: nescis qs coronā sit accepturus. Illorū lauda uirtutē,
quorū iā certa uictoria est: illos deuotis extolle præco-
niis: quorū securè potes aggaudere coronis. Cantauimꝰ
sanctis hac nocte, dicētes. Timete dn̄m oēs sancti eius: sed Psal. 33.
nō istis. Nō inquā eos qui pseuerauerūt usqꝫ in finem ti-
mere hortabamur: qa scriptū est. Iam nō erit timor in fini
bus nostris. Illis potius dicebamꝰ sanctis: quibꝰ custodia
multiplex necessaria est pro multitudine periculorum. Si
quidē non est eis colluctatio aduersus carnē & sanguinē
tantū: sed aduersus principatus quoqꝫ & ptātes: aduersus
mundi rectores tenebrarū harum: cōtra spiritalia neqtiæ
in cælestibus. Egēt planè custodia qui tam multipliciter
non modo cominus sed eminus appetūtur: & ubi tot pu-
gnæ foris: non debent intus deesse timores: ut merito his
dicatur. Timete dominum omnes sancti eius. Tota inte- Psal. 33.
rim beatitudo nostra est timere deum: dicente scriptura.
Btūs homo qui semper est pauidus. Et item psalmista ait. ꝓuc. 28.
Beati oēs q timent dn̄m: q ambulāt in uiis eius. Cæterum
longè aliter beati in quibus perfecta charitas foras misit
timorē: nec iam timēt ambulantes in uiis eius: sed laudant
potiꝰ habitantes in domo: sicut idem ait. Beati qui habi-
tāt in domo tua dn̄e: in secula seculorum laudabūt te. No Psal. 83.
stra ergo fœlicitas, nostra interim festiuitas in domo dei:
nam illorum magis in exultatione & laude uersatur. B
Inde est ꝙ securè laudant hoīes qui non sua iam uiuunt
uita, sed dei: nam hoīm utiqꝫ uita tentatio est. Est autē ge-
mina quædam securitas laudis huius: nisi ꝙ fortè uidebi
tur si diligēter attēdimus intra alterā, alterā comphendi.
Siquidem non est ꝙ laudare uereamur uerissime certissi-
meqꝫ laudabiles: non est qđ glorificare cunctemur sic ab
sorptos in gloria: ut nostra oīno nequeāt laudatione mo-
ueri. Non enim est quo uanitas intret: ubi ueritas iam to
tum occupauit. Sed quænā, ī quies gloria sctīs? Neqꝫ eñ
singuli sese glorificant: quia scriptum est. Non te laudet
os tuum. Non uicissim alter alterum laudat: qa in laudem
conditoris intenti & extenti: in quo nimirū tota eis repo
sita est beatitudo mutuis nūquā uacare laudibus possūt Psal. 83.
dicente propheta, sicut supra quoqꝫ meminimus. Beati q
habitāt in domo tua dn̄e: in secula seculorum laudabunt
te. Veruntamen non acquiesco expertes gloriæ credere
sanctos: maxime propter illud quod apostolus ait. Quod 2. Cor. 4.
in presenti est momētaneū & leue tribulatiōis nr̄æ supra
modū in sublimitatē æternū gloriæ pondus operabit in
nobis. Et propheta. Visita nos ī salutari tuo: ad uidendū Psal. 61.
in bonitate electorum tuorū. Ad lætandū in lætitia gētis
tuæ: ut lauderis cum hæreditate tua. Nō eñ, ait, ut laude-
ris ab hæreditate tua: sed cū hæreditate tua: ut cōmunis
intelligatur futura laudatio. Qꝫ si ipsa laudat hæreditas
dn̄m: hæreditatē quis laudet ab apl'o audiamus. Tunc, in-
quit, unicuiqꝫ laus erit. A quo? A deo. Magnꝰ laudator 1. Cor. 4.
& uehemēter ambiēda laudatio, fœlix cōmutatio laudis:
ubi & laudare btm̄ est, & laudari. D Ad qd ergo sctīs laus
nr̄a: ad qd glorificatio nr̄a: ad qd nr̄a hæc ipsa solennitas?
Quo eis terrenos honores, quos iuxta ueracē filii ꝓmis-
sionē honorificat pr̄ cælestis? Quo eis pconia nr̄a? Pleni
sunt. Prorsus ita est dilectissimi: bonorū nostrorū sctī non
egēt: nec quicquā eis nr̄a deuotiōe pstat. Planè ꝙ eorum
memoriam ueneramur, nr̄a interest, non ipsorum. Vultis
scire quantū interest nr̄a? Ego in me, fateor, ex hac recor
datiōe sentio desiderium uehemēs inflāmari: & desideriū
triplex. Vulgo dicitur, Quod non uidet oculus: cor non
dolet: oculus meus memoria mea: & cogitare de sanctis
quodammodo eos uidere est. Sic nempe portio nostra in
terra uiuentium: nec modica sanè portio: si tamen ut de-
cet memoriam affectio comitetur: sic inquā conuersatio
nostra in cælis est. Verūtamen non sic nostra sicut illorū.
Ipsorū eñ substantia ibi est: nostra autem desideria: ipsi p
præsentiam: nos per memoriam ibi sumus. Quādo & nos
addemur ad patres nostros: qm̄ essentialiter præsentabi-
mur eis? Hoc enim primū desideriū qđ in nobis sanctorū
memoria

memoria uel excitat uel incitat magis: ut eorū tam optabili societate fruamur: & mereamur concíues & cōtubernales esse spirituū btōrū: misceri cœtui patriarcharū: cuneis ,pphetarū: senatui aplōrū: martyrū exercitib⁹ numerosis: cōfessorū collegijs: uirginum choris: in oīm deniq; colligi & collætari cōione sctōrū. Singulorū qppe recordatiōes, quasi scintillæ singulæ: imo quasi ardētissimæ faces deuotos accēdūt aīos: ut eorū & cōspectū sitiāt & cōplexū, adeo ut plerūq; etiā inter eos esse se reputet, mō ad oēs simul: mō ad hos uel ad illos tota auiditate & uehemētia, corda uibrātes. Alioqn qd istud negligētiæ: qd pigritiæ: imo qd uecordiæ est: ut nō crebris suspirijs: & feruentissima affectiōe abrūpere hinc & in illa tā fœlicia agmina iaculari aīos studeam⁹. Væ nobis à duritia cordis nostri:
Rom. 2. uæ à pctō gentiū quas apls memorat sine affectiōe fuisse. Præstolatur nos ecclesia illa primitiuorū & negligimus: desiderāt nos sancti & paruipendimus: expectāt nos iusti & dissimulamus. Excitemur aliqñ fratres: resurgamus cū Christo: q̄ram⁹ q̄ sursum sunt: q̄ sursum sunt sapiam⁹. Desideramus desiderantes nos: properemus ad præstolātes nos: expectātes nos, uotis p̄occupemus animorum. Ecce enim nihil in hac nostra cōmunione securitatis: nihil pfectiōis: nihil quietis: & tñ hic quoq; quàm bonū & quàm iocūdū habitare frēs in unū. Quicquid eñ siue interius siue exteri⁹ molestū occurrit: ipo quoq; tā germanorū cōsortio fratrū cū qbus est nobis cor unū & aīa una in deū tolerabilius inuenit. Q; dulcior erit: quàm delectabilior: quàm beatior unio: ubi nulla suspicio esse poterit: nulla dissentiōis occasio: ubi oēs pfecta charitas indissolubili fœdere colligabit: ut sicut pater & fili⁹ unū sunt: sic & nos unum sim⁹ in ipsis? Nō tm̄mō societas, sed etiā fœlicitas nobis est optāda sanctorū: ut quorū desideramus præsentiā: gloriā quoq; feruentissimis studijs ambiamus. Neq; eñ
ps.113. pnitiosa hæc ambitio: aut illius affectatio gloriæ ullatēn⁹ periculosa est. Nā qđ dicimus. Nō nobis dñe nō nobis: sed nomini tuo da gloriā: hui⁹ tēporis uox est: qm̄ & ipsi
Lucæ.2. angeli clamāt. Gloria in excelsis deo: & ī terra pax hoīb⁹
Ioā.20. bonæ uolūtatis. Noli me tangere, ait: nōdū eñ ascēdi ad patrem meū. Verbū gloriæ est. Nempe filius sapiens gloria patris. Noli ergo, ait gloria, noli me tāgere. Noli interim q̄rere gloriā, fuge poti⁹: & uide oīno ne me tetigeris, donec perueniam⁹ ad patrem: ubi sit gloriatio oīs iā secura. Ibi in dño laudabit aīa mea: audiāt mansueti & letent̄.
Cant. 8. Nūquid nō uidet̄ audisse dicentē: noli me tāgere: nondū ascendi ad patrē meū: q̄ in cātico clamat. Fuge dilecte mi fuge? Hoc est eñ qđ supra meminimus: nō nobis dñe nō nobis: sed nomini tuo da gloriam. Vnde & in hymno hodie nos canimus. Des pace famulis, nos quoq; gloriā per cuncta tibi secula: iuxta angelicā scilicet distributionem. Quia enim tētatio est uita hominis super terrā: militio in terra homini: non gloria sed pax est quærenda: pax cum
Iob.7. deo: pax cū proximo: pax cum seipso. O custos hominum quare me posuisti contrariū tibi: & fact⁹ sum mihimetipsi grauis? Vicina nimirū lucta & intestina seditio: bellū nō ciuile sed domesticum: spiritus aduersus carnem, & caro aduersus spm̄ cōcupiscēs. Vnde hoc nisi quia posuisti me cōtrarium tibi? Tu eñ uera libertas: tu uita, tu gloria, tu sufficientia, tu beatitudo: ego pauper & miser & miserabilis: cōfusus & humiliatus usq; quaq;: mortuus pter peccatum: uenumdatus sub peccato. Deniq; tu pfecta & sancta uoluptas: & requies spirituū beatorū, posuisti me ab initio contra edē: qđ uoluptatem sonat in labore utiq; &
Ioelis.2. erūna. Attamē dicis. Cōuertimini ad me ī toto corde uestro: liquet quia sumus auersi: quos ut reuertamur hortaris: liquet qa cōtrarij quos reuocas ut conuertamur. Sed quomodo? In ieiunio, inquit, & fletu & plāctu. Mira res. Itáne in ieiunio tu uersaris & fletu degis: & in plāctu habitas? Procul à te omnia ista: procul ipse ab his uehemēter. Nimirū regnum tuum in Hierusalē quā satias adipe frumēti, nec ibi luct⁹ & clamor: sed nec ullus dolor: magis autem gratiarum actio & uox laudis. Iusti, inquit, epulētur Psal.67.
in conspectu dei, & delectentur in lætitia & exultatione. Q̄uo ergo in ieiunio & fletu & planctu conuertemur ad ipsum? An uerò iustus cū in lætitia & exultatiōe: q uerò nondum iustus est nō nisi in ieiunio & fletu & plāctu reperiet? Ita planè: sed iustus qui iam conspectū meruerit non qui adhuc uiuat ex fide. Nimirū q̄ ait dominus. Cū Psal.90
ipso sum in tribulatione: ad eū pertinet q per fidē ambulat: nō autem qui ad faciem iam peruenit. Equidē utrisq; est caput unum: sed non uno modo mēbris oībus exhibetur: quibusdā eñ ostenditur caput hirsutū: spinis inclinatū in cruce & humilietur pariter: pariter & cōpungātur: quibusdā gloriosum apparet: ut ab ipso glorificētur: ut in ipso glorientur: facta ei similia: quē uidēt sicuti est. Hoc ergo scđm desideriū qđ ex sanctorū cōmemoratione flagrat in nobis: ut sicut illis sic nobis etiā Christus appareat uita nr̄a: & nos quoq; cū ipso appareamus ī gloria. Interim nēpe nō sicut est: sed sicut ,p nobis factum est caput nostrū nobis repræsētat: nō coronatū gl̄ia: sed peccatorum nostrorum circumdatum spinis: dicente scriptura. Egredimini filiæ sion & uidete regē Salomonē in diademate: quo coronauit eū mater sua. O regē, ô diadema. Canti.3.
Mater siquidē synagoga: nō matrem sane se exhibēs, sed nouercā: regē nostrum corona spinea coronauit. Pudeat sectari gloriam membra: quibus caput suū tam inglorīū exhibetur: nō habens speciē aut decorē: uel aliquid eiusmodi. Nimirū Salomō est pacificus: sanè quod in p̄senti est: non utiq; beatificus aut glorificus: ut in oībus angelicū illud elogium cōmendetur: quo terris pacem: cælis gloriā tribuerunt. Pudeat sub spinato capite mēbrum fieri delicatum: q̄ oīs ei interim purpura non tam honoris sit, quàm irrisionis. Videre est tñ hodie multis ī locis, nō sine multa ambitione & cōmessatione p̄sentē diem honorari. Honorari an dehonestari dicā? Ipsi uiderint qui hæc agunt. Ipsorum est eñ huiusmodi celebritas nō sanctorum: quod sibi libet faciūt: nō quod sanctis. Erit cum uenerit xp̄s: nec mors eius ultra annunciabit̄ ut sciamus qm̄ ipsi quoq; mortui sumus: & cum eo abscondita est uita nostra: apparebit caput gloriosum, & cū eo mēbra glorificata fulgebunt: cū uidelicet reformabit corpus humilitatis nostræ cōfiguratū gloriæ capitis qđ est ipse. Hanc ergo gloriā tota & tuta ambitione cōcupiscamus: ne fortè audiamus & nos: qa gloriā q̄ ab inuicē est quæritis: & gloriā q̄ à solo deo est nō uultis. Sanè ut eā nobis sperare liceat, & ad tātā beatitudinem aspirare summopere nobis desideranda sunt suffragia quoq; sanctorum: ut quod possibilitas nostra non obtinet: eorū nobis intercessione donet̄. Miseremini mei miseremini mei saltē uos amici Iob 16.
mei. Nostis ipsi periculū nostrū: nostis figmentū nostrū nostis ignorātiā nostrā: & dolos aduersariorū: nostis eorum impetus & nostrā fragilitatē. Vobis eñ loquor qui in eadē tētatione fuistis: q eosdē superastis cōflictus eosdē laqueos euasistis: q̄ didicistis ex his q̄ passi estis cōpassionē. Cōfido equidē & de angelis q̄ ne ipsi suā uisitare speciē dedignētur, maxime quia scriptū est. Visitabis spe Iob.5.
ciem tuā & nō peccabis. Ceterū & si de eis mihi arbitror p̄sumendū: ob spiritalis substātiæ & rōnalis formæ similitudinem: ampliori tamen fiducia ad eos mihi reor utendū: quos habere me nouerint & in ipsa hūanitate cōsortes: ut oporteat eos familiarius & specialius misereri ossi de ossibus suis: & carni de carne sua. Deniq; transeuntes ex hoc mundo ad patrem: sancta nobis pignora reliquerunt. Apud nos siquidem corpora eorum in pace sepulta sunt quorum nomina uiuēt in seculum: id est quorū nūquā gloria sepelit. Absit à uobis animæ sanctæ: ægyptia illa crudelitas pincernæ Pharaonis: qui in gradum pristinum restitutus statim oblitus est Ioseph sancti q in carcere tenebatur. Non enim erant unius capitis membra: nec aliqua pars fidelis cum infideli: aut ulla societas israelitæ ad ægyptium: nō plus quàm luci ad tenebras. Interpre

tatur cū̄ ægyptus tenebræ: Isrl' uerò uidēs deū: atqꝫ ideò
ubicūqꝫ Israel erat, lux erat. Nō sic noster Iesus crucifixi
secū latronis potuit obliuisci: factū est utiqꝫ qđ ꝓmissum
est: ipsa die qua cōpassus est & conregnauit. Nos quoqꝫ
nō sumus ipsius capitis mēbra: cuiꝰ & scti: unde eis tā so-
lennibus hodie uotis & tāto gratulamur affectu? Cæte-
1.Co.12. rum q dixit. Si glorificatur unū mēbrū cōgaudēt omnia
mēbra: hoc quoqꝫ nihilominus ait: ꝙ si patiť unū mēbrū:
cōpatiūtur oīa mēbra. Hæc igiť nostra & eorum cohærē-
tia est, ut nos congratulemur eis: ipsi cōpatiantur nobis.
Nos deuota meditatiōe regnemus in eis: ipsi in nobis &
pro nobis militēt pia interuentione. Nec est ꝙ de eorum
pia erga nos solicitudine dubitemus, quādoquidem nō
cūsummandi sine nobis, sicut supra memini expectāt nos
usqꝫ dū retribuatur nobis: ut uidelicet in nouissimo die
magno festiuitatis oīa simul in uirū perfectū cū suo tā ex-
celso capite, membra cōcurrāt: & laudetur cū hæreditate
sua Iesus christus dn̄s noster: qui est super omnia bene-
dictus & laudabilis & gloriosus in secula. Amen.

In transitu sancti Malachiæ episcopi. Sermo. I.

DE cælo uobis hodie dilectissimi copio-
sa quædā est bn̄dictio destinata, & fide-
liter eā nō distribui, uobis quidē dam-
nosum esset: mihi uerò ꝑiculosum: cui
nimirū hæc dispēsatio, uideť esse com-
missa. Timeo itaqꝫ damnū uestrum: ti-
meo dānationē meā: si fortè dicať: par-
uuli petierunt panē, & non fuit qui porigeret illis. Scio
eñ quàm necessaria uobis sit è cælo ueniens consolatio:
quos cōstat illecebris carnalibus, & oblectamētis secula-
ribus uiriliter abrenūciasse. Nemo sanè bn̄ficii esse cæle-
stis, & supno dubitet cōsilio diffinitū, ut episcopꝰ Mala-
chias hodie inter uos obdormiret, & desideratā īter uos
haberet sepulturā. Cū eñ nec foliū quidē arboris sine di-
uino nutu cadat in terrā: qs tā hebes ut nō euidēter in hu-
ius beati uiri aduētu & trāsitu magnū prorsus consilium
supnæ pietatis aduertat? A finibus terræ, terrā hic posi-
turus aduenit alia quidē occasiōe festinās: quāuis ob spe-
cialē erga nos charitatē id plurimū desiderasse noscatur.
Multa qdē in itinere ipso impedimēta sustinuit: nec trās-
fretare ꝑmissus est, donec appropinquaret tēpus cōsum-
matiōis eius: & terminus q nō poterat præteriri. Quem
quidē multis ad nos peruenietē laboribus tanquā ange-
lum dei ꝑ reuerētia sanctitatis suæ suscepimus: sed & nos
ipse ꝑ sua mansuetudine & humilitate altius radicata: lō-
gè sup̄ quàm mereremur deuoto suscipiebat affectu. Pau-
cos deinde apud nos dies fecit in incolumitate sua dum
socios ꝑstolaretur: qui dispersi ī Anglia fuerant: cū regis
illius uana suspicio dei hoīem impediret. Iamqꝫ omnibꝰ
ad eum collectis ad Romanam pro qua uenerat curiā iter
parabať, cum subito infirmitate præuētus sensit ꝓtinus
ad cæleste magis sese palatiū euocari: deo melius aliqd
prouidēte pro nobis: ne à nobis egressus alibi cōsumma-
reť. Nullū quidē in eo dico mortis, sed uel grauis ægri-
tudinis signū medicis apparebat: ille tn̄ exhilaratus spiri-
tu aiebat: oīmodis oportere ut hoc anno Malachias ab
hac uita egredereť. Laboratū est ecōtra & deuotis preci-
bus apud deū & quibuscūqꝫ potuimus modis, sed illius
præualuere merita: ut desideriū cordis eius tribuereť ei,
& nō fraudaretur uoluntate labiorū suorū. Sic enim pro
uotis oīa ei concurrere: ut hunc maximè locū diuina sibi
inspirante clemētia elegisset: & hunc quoqꝫ ex longo
optaret sepulturæ habere diē: quo fideliū oīm generalis
memoria celebrať. Sed & illud nr̄a hæc gaudia meritò cu-
mlauit: ꝙ fratrū nostrorū ossibꝰ de priore cœmiterio huc
asportādis & recōdēdis: eadē nobis dies auctore deo fuis-
set electa. Quæ nimirū deportantibus nobis, & ex more
psallentibꝰ: idē uir sanctꝰ plurimū sese illo cātu delectari
dicebat: & nō multò post ipē quoqꝫ sequutꝰ ē somno sua-
uissimo & fœlicissimo soporatꝰ. Agimꝰ itaqꝫ gratias deo
sup oībꝰ dispositionibꝰ suis: ꝙ indignos nos beatæ mor-
tis eius honorare ꝑsentia: ꝙ paupes suos ꝑciosissimos cor-
poris eius locupletare thesauro: ꝙ infirmos nos tanta ec-
clesiæ suæ uoluit fulcire columna. Alterū siquidem è duo-
bus signū istud qđ nobis in bonū factū est ꝑsuadet: ꝙ aut
placitus deo sit locus: aut sibi placitū facere uelit: ad quē
tantæ sanctitatis uirū à finibus terræ moriturum sepelien-
dūqꝫ ꝑduxit. Ceterū populo illi affectiosiꝰ condolere: &
eius quæ tā miserabili ecclesiæ dirum hoc uulnus non pe-
percit inferre: crudelitatē mortis uehemētius abhorrere:
beati huius patris charitas ipsa cōpellit. Dira profecto &
inexorabilis mors: q̄ tantā hominū multitudinē unius ꝑ-
cussione multauit: cæca & improuida, q̄ Malachiæ liga-
uit linguā: impediuit gressus: dissoluit manꝰ: oculos clau-
sit. Illos iquā deuotos oculos: q piissimis fletibus diuinā
pctōribus recōciliare gratiam consueuere. Illas mundissi-
mas manus q̄ laboriosis & humilibus operibus exerceri
semper amauerāt: quæ dn̄ici corporis hostiā salutarem ꝓ
pctōribus toties offerebant: & sine ira & disceptatione in
oratione leuabanť in cælū, q̄ īfirmis multa bn̄ficia ꝑstitis-
se: & signis uariis effulcisse noscuntur. Illos quoqꝫ specio-
sos gressus euangelizantis pacē: euāgelizantis bona: illos
pedes qui toties fatigati sunt studio pietatis: uestigia illa
digna quæ semper deuotis osculis præmerentur. Sancta
deniqꝫ labia illa sacerdotis q̄ custodiebāt scientiā: os iusti
qđ sapiētiā meditabať: & linguā eius q̄ iudiciū loquens:
imo & misericordiā tātis mederi solebat uulneribꝰ aīarū.
Nec mirū fratres iniquā esse quā generauit iniqtas: incō-
sideratā quā nosciť seductio peperisse. Nihil iquā mirū si
fuerit sine discretione q̄ uenit ex ꝑuaricatiōe: si sit crude-
lis & fatua: q̄ ex antiqui serpentis fallacia & mulieris insi-
pienta ꝑdit. Quid tn̄ causamur ꝙ Malachiā ausa sit attē-
tare: fidele equidèm membrū xp̄i: qn̄ & ipsum Malachiæ
pariter & oīm electorum caput furibūda peruasit. Perua-
sit utiqꝫ immunē: sed nō immunis euasit. Impegit in uitā
mors: & inclusit itra se uita mortem: & absorpta est mors
à uita. Hamū sibi deuorans: inde teneri cœpit unde uisa
est tenuisse. At fortassè quis dicat. Quomodo mors à capi-
te superata uideť, q̄ tāta adhuc libertate sæuit in mēbra?
Si mors mortua quomodo Malachiam occidit? Si uicta:
quomodo adhuc præualet uniuersis: & non est homo qui
uiuat & non uideat mortem. Victa planè mors opus dia-
boli: & peccati pœna, uictum pctm̄, causa mortis. uictus &
malignus ipse & peccati auctor & mortis. Nec modo ui-
cta sunt hæc: sed & iudicata iam & damnata. Diffinita qui-
dē sed nōdum promulgata sententia est. Deniqꝫ iam dia-
bolo ignis paratus: & si nondū ille præcipitatus in ignē:
modico adhuc tēpore sinitur malignari. Tanquā malleus
cælestis opificis, factus est malleus uniuersæ terræ. Terit
electos ad eorum utilitatē: reprobos cōterit in eorū dāna-
tionem. Qualis ergo paterfamilias: tales & domestici eiꝰ:
pctm̄ scilicet & mors. Nā & pctm̄ licet simul cū Chr̄o cru-
ci ipsius nō dubitetur affixum: adhuc tamē interim nō re-
gnare quidē: sed habitare etiā ī ipso dum uiueret aposto-
lo, ꝑmittebať. Mētior si non ipse ait. Iam nō ego operor Rom.7.
illud: sed qđ habitat in me pctm̄. Sic & mors ipsa minime
qdē adhuc abesse cogitur: sed cogiť non obesse. Erit autē
cum dicetur. Vbi est mors uictoria tua? Et ipsa siquidem
inimica nouissima destruetur. Nunc uerò moderante eo
q imperiū habet uitæ & mortis: & mare ipsum certis litto-
rū coercet metis: mors ipsa dilectis dn̄i somnus refrigerii
est: ꝓpheta attestāte q ait. Cum dederit dilectis suis som- Psal.68.
num, ecce hæreditas dn̄i. Pessima quidem mors pctōrum
quorum & natiuitas mala: & uita peior: sed præciosa est
mors sanctorum. Præciosa planè tanquàm finis laborum:
tanquā uictoriæ cōsummatio: tāquā uitæ ianua, & ꝑfectæ
securitatis ingressus. Congratulemur itaqꝫ fratres, cōgra-
tulemur ut dignum est patri nostro: qa & piū est defunctū
plangere Malachiam: & pium magis Malachiæ congau-
dere uiuēti. Nunquid nō uiuit? Et beate? Nimirum uisꝰ
est oculis insipientium mori: ille autē est in pace. Deniqꝫ
iam conciuis sanctorū & domesticus dei psalit pariter &

gratias

gr̄as agit dicẽs. Transiuimus per ignẽ & aquã: & eduxisti
Psal. 65. nos in refrigeriũ. Trãsiuit planè uiriliter & fœliciter ꝑtrã
siuit. Verꝰ hebræus pascha celebrauit in spũ: & nobis trã-
siens loq̃baṫ. Desiderio desideraui hoc pascha mãducare
Luc. 22. apud uos. Trãsiuit ꝑ ignẽ & aquã: quẽ nõ tristitia frãgere
nec detinere mollia potuerũt. Est em̃ deorsum nos locus
quẽ sibi totũ uẽdicat ignis, adeò ut ne minimã q̃dẽ aquæ
guttã de Lazari digito miser ille diues ibi habere potue-
Luc. 16. rit. Est & sursum ciuitas dei quã lætificat fluminis impetꝰ:
uoluptatis torrẽs: calix inebriãs quàm p̄clarus. In hoc sa-
nè medio boni & mali sciẽtia cõtineṫ: & uoluptatis & tri-
bulatiõis hic capere est experimẽtũ: Infœlix Eua ĩ has ui-
cissitudines nos induxit. Hic planè dies & nox: nã ĩ infer-
no tm̃ nox: & ĩ cælo tm̃ dies. Btã ꝓinde aĩa q̃ utrũq; ꝑtrã-
sit: nec uoluptati inhærẽs nec deficiẽs in tribulatiõe. Bre
uiter uobis unũ aliq̃d ex multis huiꝰ uiri magnificis acti-
bus arbitror referẽdũ: in quo strenue satis & ignẽ & aquã
nosciṫ ꝑtrãsisse. Magni illius patricij Hiberniẽsiũ apl'i se
dẽ metropolitanã: tyrãnica sibi ꝓgenies successiõis ordi-
ne creãs archiep̃os uendicabat, hæreditate possidens san-
ctuariũ dei. Rogatus itaq; à fidelibꝰ Malachias noster: ut
tantis sese malis opponeret: aĩam suã in manibus suis po-
nẽs accessit intrepidus: suscepit archiep̃atũ tradẽs sese di
scrimini manifesto: ut tãto crimini finẽ daret. Inter ꝑicula
rexit ecclesiã: post pericula sibi cõtinuo successorẽ alterũ
canonice ordinauit. Ea siq̃dẽ cõditiõe susceperat: ut post
quã cessante ꝑsecutionis rabiæ alter securc posset institui
ad sedẽ ꝓpriã remeare ꝑmittereṫ. Vbi sine ecclesiasticis se
cularibus uc redditibꝰ in cõgregationibꝰ religiosis quas
ipse extruxerat: degens inter eos tanquã unus eorũ usq;
ad hoc tempꝰ uixit absq; ulla proprietate. Sic dei hoĩem
examinauit non exinaniuit tribulatiõis incendiũ (siq̃dẽ
aurum erat) sic nec illecebra tenuit aut resoluit: nec curio
sus spectator in uia subsistit ꝓpriæ peregrinatiõis oblitꝰ.
Quis uestrum fratres nõ uehementer eius imitari cupiat
sanctitatẽ si id audeat uel sperare? Credo igitur libentius
audituros si dicere fortè poterimꝰ q̃d sanctum fecerit Ma
lachiam. Sed ne nostrum forsitan minus acceptabile testi
moniũ uideaṫ: scripturã audite dicentem. In fide & leni-
tate ipsius sanctum fecit illum. Fide calcabat mũdũ: Ioã-
Eccl'. 46 ne attestante qui ait: Hæc est uictoria quæ uicit mũdum
fides nostra. Nam in spũ lenitatis dura q̃libet & aduersa
1. Ioã. 5. æquo aĩo tolerabat. Hinc quidẽ post xp̄m fide calcabat
maria: ne caperetur illecebris: inde in patientia sua possi-
debat aĩam suã: ne molestijs frangeretur. De his em̃ duo-
bus habes in psalmo. Casuros à latere tuo mille: & decem
Psal. 10. milia à dextris tuis: ꝙ multo plures prosperitatis fallaciæ
quàm aduersitatis flagella deijciant. Nemo itaq; nostrum
charissimi plana mollioris uiæ superficie delectatus: iter
illud marinum sibi commodius arbitretur. Magnos hic
cãpus mõtes habet. Inuisibiles quidèm sed eoipso pericu
losiores. Laboriosior fortè uia uidetur inter ardua colliũ
& aspera rupiũ: sed expertis longè securior, & desiderabi
lior inuenitur. Vtrobiq; tamen laborem: utrobiq; pericu
lum esse nouerat: qui dicebat. Per arma iustitiæ à dextris
& à sinistris: ut merito cõgratulemur eis: q transierũt per
2. Cor. 9 ignẽ & aquam & in refrigerium sunt educti. Refrigerium
uultis audire? Vtinã id uobis alius loqueretur. Nam ego
q̃d non gustaui eructare non possum. Videor tm̃ mihi ho
die sup hoc refrigerio Malachiã audire dicẽtem. Conuer
Psal. 114. tere aĩa mea in requien tuam: qa dñs benefecit tibi. Quia
eripuit aĩam meam de morte &c. In quibus uerbis quid
intelligã, paucis audite. Siquidem inclinata est iam dies:
& longiꝰ quàm sperauerim sermo ꝓcessit: ꝙ inuitus euel-
lar à paterni dulcedine noĩs: & Malachiã silere lĩgua for-
midans, finem facere uereatur. Mors animæ fratres mei
peccatum est: nisi fortè excidit uobis q̃d in propheta legi
stis. Anima q̃ peccauerit ipsa morietur. Triplex proinde
Ezec. 18. cõgratulatio est hoĩs ab omni pc̃tõ & labore & ꝑicuro li-
berari. Ex hoc siquidem nec peccatũ habitare diciṫ: nec
pœnitẽtiæ luctus indicitur: nec ab ullo deinceps lapsu ei

p̄diciṫ esse cauẽdũ. Posuit Helias pallium, nõ est q̃d time
at: nõ est quod tangi nedũ teneri ab adultera uereatur.
Currũ cõscẽdit, nõ est iã trepidare ne cadat: suauiter scã-
dit: nõ laborãs uolatu ꝓprio: sed celeri in uehiculo sedẽs.
Ad hoc nos refrigeriũ dilectissimi tota auiditate curra-
mus in odore unguẽtorũ huiꝰ beati p̄ris nr̄i: q nostrũ ho-
die torporẽ in feruẽtissimũ desideriũ uisus est excitasse.
Curramꝰ inquã post eũ crebrius illi clamãtes: trahe nos
post te: & affectu cordis: & ꝓfectu cõuersationis, deuotas
oĩpotẽtis miæ gr̄as referẽtes ꝙ indignis seruulis quibꝰ
ꝓpria desũt merita: aliena saltẽ uoluit suffragia nõ deesse.

Epistola de eodẽ ad fr̄es de Hybernia. Ser. II.

Religiosis fratribꝰ q in Hybernia sunt, & his ma-
xime congregationibus quas beatæ memoriæ
Malachias ep̄s fundauit: frater Bernardus cla-
reuallis uocatus abbas, paracleti consolationẽ.
Si haberemus hic ciuitatẽ manentẽ copiosissimis iure la-
chrymis plãgeremus talem nos amisisse cõciuẽ. Cæterũ
si futuram magis inquirimus ut oportet (est quidèm nõ
modica doloris occasio tam necessario duce destitui) de-
bet tñ zelum temperare scientia: & dolorem spei fiducia
delinire. Nec mirari quempiã decet, si gemitũ extorquet
affectus: si desolatio lachrymas exprimit: modum tamen
adhibere necesse est: imo nõ modicè etiam cõsolari intuẽ-
tes nõ q̃ uidenṫ: sed q̃ nõ uidenṫ. Quæ em̃ uidentur tem-
poraria sunt: q̃ autẽ nõ uidenṫ æterna. Primũ quidẽ cõ-
gratulãdum est aĩæ sanctæ: ne nos arguat de iopia chari-
tatis dicens & ipse, quod dñs ad apl'os ait. Si diligeretis
me gauderetis utiq;, quia uado ad patrem. Præuenit nos Ioã. 14.
ad patrem spirituũ ipũs p̄ris nostri: nec modo charitatis
inopes, sed ingratitudinis etiã rei esse cõuincimur super
oĩbus q̃ ꝑ eũ nobis bñficia ꝓuenire: si nõ cõgratulamur
ei q de labore adrequiẽ, de ꝑiculo ad securitatẽ, de mun-
do trãsit ad patriã. Itaq; & piũ est Malachiã flere defun
ctũ & piũ magis Malachiæ cõgaudere uiuẽti. Nunquid
nõ uiuit? Vtiq;, & beatè. Visus est oclis insipiẽtiũ mori:
ille autẽ est in pace. Deinc etiã utilitatis propriæ cõside-
ratio exultãdũ nobis suggerit & lætandũ: ꝙ tam potens
suos patronus ad cælestem curiam: tã fidelis p̄cesserit ad-
uocatus: cuius & feruẽtissima charitas obliuisci nequeat
filiorum: & probata sanctitas obtineat gr̄am apud deũ.
Quis em̃ nũc Malachiam sctm̃: aut minus posse prodesse:
aut minus suos diligere audeat suspicari? Profectò cũ di-
ligereṫ prius, certiora nunc suæ dilectiõis à deo capit ex-
perimenta: & cum dilexisset suos in finẽ dilexit eos. Absit
aũt ut tua nũc ô aĩa sctã minꝰ efficax æstimeṫ orõ: qñ præ
senti uiuidius supplicare est maiestati: nec iam in fine am-
bulas, sed in specie regnas. Absit ut imminuta nedũ exi-
nanita tua illa tam operosa charitas reputeṫ: cũ ad fon-
tem ipsum charitatis æternæ procumbis pleno hauriens
ore: cuiꝰ & ipsa prius stillicidia sitiebas. Nõ potuit morti
cedere charitas fortis ut mors: imo & morte fortior ip̃a.
Nam & decedens non erat immemor uestri: affectuosius
uos cõmẽdãs deo: & nostrã quoq; exiguitatem solita illa
sua mansuetudine & hũilitate exorãs ut uestri nõ obliui-
sceremur in finẽ. Vnde & dignũ duximus scribere uobis:
ut sciatis nos & in spũalibꝰ (si q̃d nr̄a in his exiguitas, ꝑ
btĩ huiꝰ p̄ris nr̄i merita, unquã potuerit: & in corporali-
bus si qñ fortè opportunitas p̄bereṫ) omnẽ uobis cõsola
tionẽ impẽdere tota deuotiõe paratos. Et nũc quoq; dile
ctissimi Hyberniẽsis ecclesiæ grauẽ hãc destitutionẽ to-
to misereamur affectu: & eo ãplius uobis cõpatimur: quo
nos ampliꝰ ex hoc nouimus debitores. Magnificauit em̃
dominus facere nobiscũ, cũ locũ nostrũ dignatus est bea
tæ mortis eius honorare p̄ñtia: & preciosissimo corporis
eius locupletare thesauro. Nec molestũ sit uobis ꝙ apud
nos habeat sepulturam: qñ sic ordinauit deus sm̃ multi-
tudinẽ misericordiæ suæ: ut uos eũ uiuum haberetis, no-
bis habere liceat uel defunctũ. Et nobis siquidẽ cõmunis
uobiscũ pater ille erat & est: nã in morte ipsius hoc nobis
cõfirmãtũ est testamẽtum. Quãobrẽ sicut nos huiꝰ tanti

pr̄is gr̄a uniuersos uos tãquã germanos fr̄es totis ample
ctimur uisceribꝰ charitatis: sic & de uobis idē sentire spi-
ritalis ipa cognatio persuadet. Hortamur aūt uos fr̄es ut
bti huius pr̄is nr̄i semp curetis sectari uestigia: eò studio-
siꝰ, quo uobis certiꝰ sctã eiꝰ cõuersatio diuturnis experi-
mētis inotuit. In hoc em̄ ueros uos eius filios esse ꝓba-
bitis: si paterna uiriliter instituta seruetis: & ut in eo ui-
distis, & audistis ab eo, quẽadmodū uos oporteat ãbula-
puer. 10 re, sic ãbuletis & abūdetis magis. Siqdem gl'ia pr̄is, sa-
piētia filiorū. Nã & nostrã nõ mediocriter excutere desi-
diã & reuerētiã incutere cœpit: p̄sens nobis tãtæ pfectio-
nis exēplar. Atqꝫ utinã sic nos post se trahat ut ptrahat:
in tã recēti uirtutū eius odore auidiꝰ alacriusqꝫ curētes.
Orantē ꝓ nobis uniuersitatē uestrã Christus custodiat.

In calendis nouembris de uerbis Esaiæ: Vidi do-
minū sedentē super solium excelsum. Sermo. I.

Esai. 6. VIdi dominū sedentē super soliū excelsum
& eleuatū: & plena erat oĩs terra maiesta-
te eius. Sublimis quædã uisio ꝓphetico
nobis sermone describit̄. A. Vidi (inqt)
dn̄m sedētē. Magnū spectaclū fratres: &
beati oculi q uiderūt. Quis nõ toto desi-
derio cõcupiscat tantæ maiestatis gloriam contemplari?
Hoc qppe sctōrū oĩmunicū semper desiderium fuit. Ipse
est in quē desiderãt angeli p̄spicere: quē uidere est uita
æterna. Sed aliã fratres audio prophetæ eiusdē: & eiusdē
dn̄i longè dissimilē uisionē. Siquidē Esaias iste est qui in
alio loco sic loquitur. Vidimus eum & nõ erat ei species
neqꝫ decor: & æstimauimus eū tãquã leprosum &c. Vbi
Esai. 53. illud primū cõsiderãdū est: ꝙ cõmunis illa hæc propheti-
cæ ꝓrogatiuæ ꝓpria uideatur. Non sine causa sanè ibi ui
dimus ꝗscriptū est: & hic uidi: nisi ut illã quidem intelli-
gas esse cõmunē: hanc uerò excellētiæ singularis. Siqdē
absqꝫ specie & decore uidit eū & spreuit Herodes: uide-
rūt quoqꝫ ipsi iudæi: qui & dinumerauerūt oĩa ossa eius.
Iã uerò sup hac uisione beata: manifestè ꝓpheta denūciãs
ait. Tollatur impius ne uideat gloriam dei. Multipharie
ergo multisqꝫ modis: nõ solū loquutꝰ in ꝓphetis, sed &
uisus est à ꝓphetis. Agnouit eum Dauid minoratū ab an
gelis: Hieremias etiã uidit eum cū hoĩbus cõuersantem:
Esaias modo sup solium excelsum: modo nõ solum infra
angelos aut inter homines: sed tãquã leprosum se uidisse
testatur: id est nõ in carne tantū, sed ī similitudine carnis
pc̄ti. Tu quoqꝫ si desideras uidere sublimē: humilē prius
Iesum uidere curato. Intuere prius exaltatum in deserto
serpentem: si uidere desideras regem in solio residētem.
Ista te humiliet uisio: ut illa exaltet humiliatū. Reprimat
& sanet ista tumorem tuū: ut illa repleat & satiet deside-
rium tuum. Exinanitum uides: nõ sit ociosa uisio: qa exal-
tatum ociosè uidere nõ poteris. Similis eris illi cum uide-
ris eū sicuti est: esto & nūc similis ei uidens eū sicut pro-
pter te factus est. Si enim (ne in humilitate quidē) simi-
litudinē eius abnuis: certa tibi sublimitatis quoqꝫ simili-
tudo debet̄. Nūquã ille sociū tribulatiõis à cõsone gl'iæ
patietur arceri. Deniqꝫ usqꝫ adeò non dedignat̄ passiõis
suæ cõsortē: & in regnum mittere secū: ut in cruce cõfitēs
latro, eadem die cum eo fuerit in paradiso. Hic est qđ ait
Luc. 22. etiam ad aplos. Vos estis qui permãsistis mecū in tribula
tionibus meis: & ego dispono uobis regnū. Quia ergo
si cõpatimur & cõregnabimus: sit interim meditatio nr̄a
fratres Christꝰ, & hic crucifixus. Ip̄m ponamus signacu-
lum sup cor, signaculū sup brachiū nostrū. Ipsum ample-
ctamur brachiis quibusdã uicariæ dilectiõis: ipsum sequa
mur studio piæ cõuersationis. Hoc em̄ iter quo ostēdat̄
& nobis ipse qui est salutare dei: sane nõ iã sine specie &
decore: sed in claritate tãta: ut maiestas eius repleat orbē
terrarū. Opportunè siquidem uisione prima tanquã hye
mali adhuc tempore: nõ sup soliū, sed in inferiori atqꝫ hu
miliori habitatiõe uidetur. Duplicē quippe solet habere
magna domus quælibet mãsionē: æstiuã superius: inferiꝰ
hyemalē. Igit̄ dum ipsa etiam discipulorū corda brumali
adhuc glacie stringerent̄: & Petrꝰ quoqꝫ nõ minꝰ gelido
corde quàm corpore calefaceret se ad prunas: tēpꝰ omni-
no non erat habitãdi in solio uel potiꝰ apparēdi. At ubi
cantabit̄ canticū nouū. Hyems abiit & recessit: flores ap- Canti. 2
paruerūt in terra nostra: opportune iã tūc ascēdet̄ ī soliū
& habitabit dn̄s in excelso. Puta ergo Esaiã cū hæc loque
retur illiꝰ gloriã tēporis oculo præuidisse ꝓphetico. D
Vidi, inqt, dn̄m sedētē sup soliū excelsum &c. Sed qd pu- Esaiæ. 6.
tamus quale est soliū istud fratres? Neqꝫ em̄ altissimus in
manifestis & manufactis ĩhabitat. Nulla omnino materia
corporalis apta tãto solio, tãto habitatori uidet̄. Viuis est
cõstruenda lapidibꝰ fabrica spiritalis: quã uera & æterna
uita sua inhabitare dignet̄. Q, si minꝰ tãto ædificio suffi-
cit angelica creatura: ꝑuaricatorū utiqꝫ minorata ꝑcipi-
tio: suscitet certè de terra inopē: & de puluere erigat pau
perē: ut collocet eū cū principibus: & solium gloriæ com
pleat. Et fortassis ꝓpterea ipse qui uidit nõ mõ excelsum
solium, sed & eleuatū quoqꝫ describit: ut perinde & ãgelo
rū stabilis celsitudo: & hominū misericors eleuatio desi-
gnetur. Quæ sequuntur diligentiorē & ipsa cõsideratio
nem desiderare uidentur, sufficiat hodie uel cœpisse.

Item de eodem. Sermo secundus.

PLena erat (ait cõtēplator noster, de eo quē Esaiæ. 6.
sup soliū uiderat) maiestatæ eius, oĩs terra.
Adueniat regnū tuū: ut maiestate tua sicut
cœlū repletur repleatur & terra. Vt quid em̄
princeps huiꝰ mūdi tanto ubiqꝫ furore de-
bachatur: nisi quia terra data est in manus impii? Sed hæc
est hora eius & potestas tenebrarū. Erit certè quãdo qui ī
cælo locū non habuerit: & ab ipsa quoqꝫ terræ superficie
exturbabitur, miser cauernis utiqꝫ subterraneis includen
dus. Hinc quoqꝫ ꝓpheta Dauid sanctorū p̄speritate præ-
missa de maligno & angelis seu mēbris eius adiecit & ait.
Non sic impii non sic: sed tanquã pulu is quem proiicit, Psal. 1.
uentus à faciæ terræ. Nulla iam nūc tētandi facultas: erit:
inquietandi nulla libertas: possibilitas nulla nocendi. Re
plebitur maiestate eius omnis terra: qñ iã uoluntatis eius
transgressio nulla erit. Magis autem quãdo creatura ipsa
liberabitur à seruitute corruptiõis huius: propter quam
ingemiscit & parturit usqꝫ adhuc. Erit enim cælū nouū &
terra noua: ut quaqua uerteris oculos in ipsa tibi rerū fa
cie: diuina uideatur quodammodo resplēdere maiestas.
Sed & est tibi altera quædã terra ꝓpinquior: & super hac
amplior iustiorqꝫ solicitudo. Nemo quippe carnem suam Ephes. 5
odio habuit. Cõsolare ergo eã ut & ipa requiescat in spe:
audiens nimirū qa replebitur maiestate dn̄i omnis terra.
Quomodo enim nūc carnē nostram dilectissimi maiestas
diuina repleat: cū & magnus ille Paulus primitias tantū
spūs habēs ingemiscat miserabiliter satis & dicat: scio, qa Rom. 7.
nõ est in me, hoc est in carne mea, bonum. Et certè iam nõ Rom. 6.
dominabit̄ peccatum in eius mortali corpore. Non tamē
adhuc & corpus mortale phiberi: & pc̄ti quoqꝫ soliū dn̄ū
negari. Erat enim etiam tunc lex peccati in mēbris eius:
quã qdem maiestatis plenitudo cū uenerit prorsus exclu Rom. 7.
det. Non solum autem, sed & nouissima inimica destruet̄
mors. Replebitur ergo maiestate dn̄i terra nostra: quãdo
prorsus de medio fiet & pc̄ti oĩs sensus, & debitū mortis.
Replebit̄, inquã oĩs terra nostra dn̄i maiestate: qñ resurre
ctionis gloria uestiet̄: induet immortalitatis stolam: confi
gurabitur deniqꝫ claritati corporis Christi. Saluatorē si- Phil. 3.
quidem expectamus qui reformabit corpus humilitatis
nr̄æ, cõfiguratū corpori claritatis suæ. Quid adhuc mur-
muras caro misera: qd adhuc recalcitras: & aduersus spi-
ritum concupiscis? Sīte humiliat: si castigat: si redigit in
seruitutē: id profectò in tuo genere nõ minus tua interest
quàm ipsius. Quid eis inuides: q̄ de operibus uermium &
murium pellibus inglorĩã planè gloriã mēdicare nõ eru-
bescunt: cultu indigno uiris interdicto & mulieribus se-
metipsos dehonestantes potiꝰ quàm ornãtes. Reforment
ipsi aut magis certè deformēt corpora sua: te si fueris cor-
pus humilitatis reformabit idem artifex qui formauit.

Illam si

Illam si nō desipis p̄stolabere manū:ut qđ fecit ipsa resi-
ciat. Iam uerò q̄d in ipsa p̄phetica uisione sequat̃ attende
Esaiæ.6. Et ea, inquit, q̄ sub ipso erāt replebant templu. Propterea
sanè dixit:humiliare sub potenti manu dei ut exaltet te in
tpe uisitatiōis. Vide ut sub ipso inueniaris:alioqn nō esse
poteris cū ipso. Quid em̄ putas, indifferēter admittet ho
mines in illud tantæ btitudinis templū:q ne ipsos quidē
angelos idifferēter reliquit in eo? Aut nō discernet inter
glebas q discernit inter stellas? Examinabit certè argētū:
q ipsum quoq; aurū p̄bauit & reprobauit. Qualem ergo
putas necesse est hoīem inueniri:q repudiati locū angeli
sortiat̃? Planè immunē ab oī iniqtate:sed ab ea maxime q̄
in ipso quoq; angelo nō ad leuē offensam, nō ad mométa
neā irā inuēta est:sed ad odiū sempiternū. Semel turbauit
superbia regnū illud, cōcussit muros:etiam prostrauit ex
parte:& parte nō modica. Quid ergo? Facile ne deinceps
admittenda uidet̃? Nunquid nō odit ciuitas illa:& uehe
menter hmōi pestē abominat̃? Certi estote fratres, eū q su
perbis nō pepercit angelis:nec hoībus parciturū. Nō est
cōtrarius sibiipsi:nō est personarū acceptator:similia sunt
iudicia ei⁹. Solo ei placet humilitas, siue in angelo, siue in
homine:& q sedet in throno, solos eligit subditos:è qui-
Psal.112. bus repleat tēplū. Scriptū qppe est. Quis sicut dñs de⁹ nr̄
qui in altis habitat:& humilia respicit in cælo & in terra?
Vide autē ne fortè Michaelis uerbū sit:supbo illi dicēti.
Similis ero altissimo in facie resistētis. Michael quippe in
terpretatū dicit̃:quis ut deus. Bene ergo p̄pheta cū dixis
set uidisse se dñm super solium excelsum & eleuatū:ne for
tè aut excelsum intelligeres de eo dictum, qui ait, ascēdā
super altitudinem nubium:aut eleuatū referes ad eos ho-
mines qui in superbiam eri guntu, raddit. Et ea quæ sub
ipso erant replebant templū:ut manifeste intelligas non
eā altitudinē cōmēdari quæ extollit̃ aduersus eū:sed eos
in templo siue i solio fore:qui sub eo sunt:alios quidē ex-
celsos stabilitate solida:alios ex imo leuatos miseratione
diuina. Ac ne fortè obijcias ditioni eius uniuersa subesse,
nec quicquā determinatiōis habere qđ ait, quæ sub ipo
erant ut solā quæ uoluntaria est & ex feruore charitatis
procedit:approbaret & cōmendaret dei subiectionē:ad-
didit & de seraphin:de quib⁹ & nos loco suo dicem⁹ qđ
ab eo fuerit datū. Et ea, inquit, quæ sub ipo erāt replebāt
templū. Ab initio siquidē creauerat angelos deus, in qui
bus beati illius templi plenitudo cōstaret:sed nō in oīb⁹
Psal.14. beneplacitū est ei:qa & in ipsis (ut scriptū est) angelis suis
reperit prauitatē. Fuit quippe in eis qui diceret. Ponam
sedem meā ad aquilonē:& populū q sibi crederet habuit
Miser ipe q sine deo esse maluit quàm sub deo:miseri & il
li:qui uidentes cucurrerūt cū eo. Exierūt infœlices:& ua
cuus relictus est locus:quē accipiet alter. Nōnne deo sub
iecta eris aīa mea? Alioquin nec tibi locus erit in templo
quia q̄ sub ipso erant replebant tēplū. Frustra pulsabant
fatuæ uirgines:in uanum clamabunt ubi impletæ fuerint
nuptiæ discumbentiū:& ianua clausa erit. Infœlix anima
cui à nuptijs illis cōtigerit excludi. Infœlix de quo clama
bitur. Tollat̃ impi⁹ ne uideat gloriā dei. Vt quid em̄ lucē
hāc temporalē miser ille uidet, qui gloriā illā nō merebit̃
intueri? Vtinā nihil unquā uidisset ocul⁹ meus:si illa (qđ
auertat deus) frustrādus est uisione. Eant superbi:insole
scāt magis, extollāt̃, infl̄et̃: appetāt sēp ī cumulo apparere
ut cū uenerit æqtatis linea:à plenitudine eijciatur. Tu ue
rò nō sic sed deo subiecta esto anima mea:subiecta sanè ex
animo:subiecta cū feruore deuotionis:quia seraphin sta-
bant super illud. Cū quibus stemus & nos hodie, fratres
nec dimoueamur à templo isto:in quo oēs dicunt gloriā
quia gloriā contemplantur domini nostri Iesu christi: q
est super omnia deus benedictus in secula.

Item de eodem. Sermo tertius.

NOn uobis arbitror excidisse de duobus sera-
phin hodie uobis habēdū esse sermonē, p̄pter
Esai.6. illud Esaiæ:qui post quā dominū sese uidisse
testatus est super soliū residētē:addit seraphin
stare super illud. D Seraphin quidē dilectissimi sicut fre-
quenter audistis nomen est supernorum spirituum:ordi-
nis unius de nouem summi atq; supremi. Verum hoc lo-
co ut arbitror nō in ea ponitur significatione:p̄sertim cū
innumera illa sint agmina:hic duo tantū seraphin descri-
bant̃. Et ego quidem fratres si licet in hac parte unicuiq;
abundare in suo sensu:in duobus seraphin duplicem arbi
tror intelligi creaturam rationabilē:angelicam scilicet &
humanā. Nec mireris hominē seraphin factum: memento
qa creator & dñs seraphin, factus est homo. A Ad contu
meliam tuā ô superbe q creatus inter angelos:inter ange
los stare nō meruisti:ecce rex noster nouos in terra ange-
los fabricatur⁹ aduenit. Atq; ut tabescas amplius & liuo
re proprio torquearis:nō qualescunq; nec inferiores ali-
cuius ordinis angelos sed seraphin. Audi enim quid ipse
loquatur. Ignem, inquit, ueni mittere in terram:& quid Luc.12.
uolo nisi ut accēdatur? Vult ergo seraphin fabricari ut
ibi stent unde tu corruisti. Seraphin, inquit, stabant sup il
lud. Vt quid ergo tu qui mane oriebaris lucifer in uerita
te nō stetisti:nisi quia seraphin non fuisti? Seraphin qppe
ardens uel incendens interpretatur. Tu uerò habuisti mi
ser lucem:sed ardorem non habuisti. Bonum erat tibi si
ignifer magis esses quàm lucifer:nec tā immoderato ap-
petitu lucēdi ut eras frigidus ipse:frigidā quoq; eligeres
regionē. Dixisti em̄. Ascendā super altitudinem nubium:
sedebo in lateribus aquilōis. Quid festinas mane oriri lu Esa.14.
cifer:quid gloriaris super sydera:quibus aliquāto clarius
rutilare uideris? Breuis omnino erit gloriatio tua. Seqt̃
sol iustitiæ quem te esse uana simulatione iactabas: cuius
feruore pariter & splendore in nihilum redactus omnino
disparcas? Frustra quoq; paras uēturum in fine seculorū
dñm, tanquā ueri solis ortū in dānato illo quē assumptu-
rus es hoīe p̄uenire, & extolli super omne quod dicit aut
colitur deus:quia & tunc aduentus eius illustratione pe-
nitus destrueris. C Quàm melius & certè nō ad insipiē-
tiam sibi Ioānes baptista:siquidem & ipse lucifer fuit:nō
sua p̄sumptione, ne & ipse fur esset & latro:sed dei patris
auctoritate præmissus est ante dominū. Ecce, inquit, mit-
to angelum meum ante faciem tuam &c. Habes in psalmo Lucæ.7.
de eodem. Paraui lucernam Christo meo. Ille enim erat lu Psal.131.
cerna ardens & lucens:& uoluerūt iudæi ad horam exul-
tare in lumine eius sed non ipse. Vnde ergo? Ipsum inter
roga:ipse de se loquitur. Amicus, inquit, spōsi stat, & gau Ioan.3.
dio gaudet:propter uocem spōsi. Stat ergo Ioannes:ne-
q; enim arundo est uento agitata. Stat quia amicus: stat
quia ardens est:& seraphin stare describuntur. Verè ami-
cus sponsi:qui procedentis de thalamo suo non æmula-
tur gloriam:sed parat uiam:sed prædicat gratiam:ut & ip-
se de plenitudine eius accipere mereatur. Lucet ergo Io-
annes tanto utiq; clarius, quanto amplius feruet:tanto
uerius quanto minus appetit lucere. Fidelis lucifer, qui
solis iustitiæ non usurpare uenit, sed prænunciare splen-
dorem. Non sum ego, inquit, Christus:uenit fortior me Ioan.3.
post me:cuius non sum dignus soluere corrigiam calcia-
mēti eius. Et illud. Ego baptizo uos aqua:ille baptizabit Matt.3.
uos spiritu sancto & igne. Ac si manifeste lucifer dicere ui
deatur. Quid ammiramini intuentes splendorem meum?
Non sum ego sol:longè alium uidebis eum:in eius com-
paratione tenebræ sum & nō lux. Ego tanquam sydus an
telucanum matutino uos rore perfundo:ille emittet in
feruore radios suos:soluet glacies:paludes siccabit:algen
tes calefaciet:pauperibus erit pro uestimento. Nec sanè
dissonat à uerbo iudicis uox præcursoris: sed manifeste
ignem à Ioanne promissum: Christus exhibuit dicens.
Ignem ueni mittere in terram. Dicas fortasse in igne ut
feruorem sic & splendorem esse. Non contendo licet fer- Luc.12.
uor ei quodammodo substantialior uideatur. Ipsum po-
tius audiamus quid magis in igne commendet. Ignem,
ait, ueni mittere in terram:& quid uolo nisi ut ardeat? Co
gnouisti certè quid uelit. Sed ne illud quidem ignoras:
quòd uita in uoluntate eius:& seruus sciens nec faciens

dñi uoluntatē plagis plurimis habeat uapulare. Quid lu-
cere festinas? Nondū illud aduenit tempus in quo fulge-
būt iusti sicut sol in regno patris eorū. Interim ꝑniciosus
est appetitus iste lucēdi: feruere eñ multo melius. Deniq;
si tā uehemēter splendorē desideras: qđ uideri uis esse cu-
rato: & primū quære feruorē: nec dubiū quin splēdor adij-
ciat tibi. Alioquin incassum laboras: quia uanus splēdor
absq; feruore. Mutuata aūt magis certè simulata lux est: q̄
nō ab igne procedit. Q; aūt alienū est: ad modicū poteris
usurpare. Erit maior cōfusio qđ nō erat tuū uoluisse uide
ri. Luna ut aiūt, habet absq; feruore splēdorē: sed & ipsum
mutat à sole: ideoq; tā frequenter imo & semp mutat: nec
Eccli. 27 unquā in eodē statu permanet. Sic ꝑfecto stultus ut luna
mutat: sapiēs ꝑmanet ut sol ille inquā stultus qui in deco
re suo perdidit sapiētiā: id est qui refriguit in splēdore. Ce
cidit ergo lucifer ut fulgur de cælo: seraphin uerò stabāt
sup illud. Stant planè seraphin: quia charitas nunquā ex
1. Cor. 13 cidit. Stant attoniti & suspēsi in cōtēplatione sedentis in
throno: stant in æterna incōmutabilitate & æternitate in
cōmutabili. Tu sedere tentasti ô impie: ꝓpterea tui moti
sunt pedes & effusi sunt gressus tui. Filius q sedet in thro
no dñs sabaoth: cū trāquillitate iudicans omnia. Sola se-
det trinitas: quæ sola habet immortalitatē: sola est apud
quā nō est trāsmutatio nec uicissitudinis abumbratio. Se
raphin uerò stāt immutabiles quidē: sed suo modo, nō in
eius comparatione. Stant extendentas se & intēdētes in
eū in quē prospicere cōcupiscūt. Qui sedere præsumpsit
seipso uoluit esse contentus: unde solam hodieq; malitiā
esurit: quia solam habet hanc à semetipso. Cū loquit mē-
dacium de proprio loquitur: quia mēdax est & pater eius.
Quod audis de uerbo mendacij: intellige & de opere ma-
litiæ. Et licet male sibi in malo cōplaceat: sufficere tamen
sibi nunquā poterit nec in ipso. Sola ꝑinde sedet trinitas
summa: quæ sola in se est: & ideò sola uerè est: sola se fruit:
sola nullius eget: sola sufficit sibi ipsi.

Item de eodem. Sermo IIII. C

Esaiæ. 6. CVm dixisset propheta & seraphin: stabāt
adiunxit deinde & ait. Sex alæ uni: & sex
alæ alteri. Quid sibi uolūt alæ istæ frēs?
Ergo ne etiā cū etiā hyems trāsierit & se-
debit rex sup soliū: uolandū adhuc erit &
ipsis seraphin ut possint diuersis occurre
re necessitatib⁹ diuersorū: ab imminētibus liberare picu-
lis: opē ferre laborantibus: in tribulatione positos cōsola
ri? Absit ut in illo æternæ beatitudinis regno necessitas:
aut periculū: aut labor: aut tribulatio sit: cui oporteat sub
ueniri. Ad quid ergo tūc alæ? Placet mihi statio illa: oīno
sic uolo manere: ne aliquid prorsus admitto quo mihi sta
bilitas illa depereat. Veruntamen scio beate Esaia ꝙ pro
pheta es tu & spiritū eius habes: qui abūdātia pietatis ex
cedit hominum non modo merita sed & uota. Salua mihi
sit illa tam amata stabilitas, iam si quid alæ istæ ad beatitu
dinē addiderint non recuso. Credo autē sicut in statione
immutabilitatem: sic & in uolatu alacritatem promitti, ne
uidelicet insensibilis quædam & quasi lapidea stabilitas
æstimetur. Sed dicas. Et si alas habere necesse est, quare
tam multas? Quid sibi uult multiplicitas ista pennarum?
Audi quod sequit. Duabus alis uelabant caput: duabus
pedes: duabus uolabant. In quibus uerbis uidere mihi ui
deor: quod de statione dictum est uolatu manifestius ex-
plicari. Quo enim seraphin uolant nisi in eū cuius ardent
amore. Vide flammam quasi uolantem & stantem simul:
nec miraberis iam seraphin stantes uolare: stare uolantes.
Sed quia diximus quod uolant: ipsas quoq; quibus uo-
lant alas exigere religiosa curiositas uestra uidetur. Cer-
tius posset & credibilius testimonium perhibere cui da-
tum est & uidere: Ego tamen opinior non incongrue pē-
nas istas agnitionem & deuotionem intelligi posse: qui-
bus in eum qui supra ipsos est seraphin rapiuntur. Leuat
quippe cognitiōis ala: sed sola nō sufficit. Ruit citius qui
una tantum ala uolare contendit: & quo magis attollitur
peius colliditur. Experti sunt hoc philosophi gētium: qui
cum cognouissent deum non sicut deum glorificauerūt:
sed euanuerūt in cogitatiōibus suis: & obscuratū est in-
sipiēs cor eorū. Deniq; traditi in reprobū sensum, usq; in
ipsas etiā passiōes ignominiæ corruerūt. Adeò uerò ꝓba
tur illa sententia. Sciēti bonū & nō faciēti: peccatū est illi.
Sic & zelus absq; sciētia: quo uehementius irruit: eo gra
uius corripuit: impingēs nimirū atq; resiliēs. Vbi uerò in
telligentiā charitas: agnitionē deuotio comitat: uolet se-
cure quisq; eiusmodi est: uolet sine fine, qa uolat in æter-
nitatē. B Iam sup ea quæ ꝑmittit capitis & pedū uela-
tiōe extat à patribus ꝓbata sentētia, dei caput pedesq; ue
lari: eò ꝙ lateat quid ante mundū fuerit: quidue futurum
post consummationē. Et hoc qdē ꝑ eo ꝙ distincte in lati-
nis codicibus scriptū est: caput eius & pedes eius. Testat
autē interpres noster in hebræo uerbū esse commune qđ
interpretari possit eius & suam ut seraphin iuxta hæbræi
sermonis ambiguitatē uel faciē pedesq; dei uel suā faciem
ac pedes operire dicant. Vnde & mirū uideri potest cur è
duobus eū magis interpretatiōe elegerit sensum: quē ui-
siōis ipsius cōsequētia minus uidet admittere: ut uideli-
cet & uelarēt pariter caput pedesq; sedētis: nisi ꝙ Orige
nis expositionē secutus in hac parte. Q; si de ipsis quoq;
seraphin licet accipere: sic pinge ea ut operto capite & pe
dibus solū appareat corp⁹ mediū: sed & ipm quoq; nō pe
nitus ꝓpter eas nimirū alas qbus uolare ꝓhibent. Cōside
ro siquidē quoddā caput corpus & pedes meos, in uerbis
apostoli quib⁹ ait. Quos eñ ꝑsciuit & ꝑdestinauit cōfor Rom. 8.
mes fieri imaginis filij sui: & quos ꝑdestinauit: hos & uo-
cauit. Quos aūt uocauit: hos & iustificauit. Et quos iusti
ficauit hos & magnificauit. Ita initiū meū soli⁹ grãæ est: &
nō habeo quid mihi in ꝑdestinatiōe attribuam siue uoca
tione. Nō sic sanè ab opere iustificatiōis alien⁹: sum ope-
rat & illud gr̃a: sed planè mecū. Vides ne queadmodū sera
phin in medio appareat: aliquaten⁹? Porrò cōsummatio
qdē ꝑ ipa solius gratiæ est: nec est mihi ut in hac parte uel
cū ea siue in ea gloriari: quasi coadiutor uidear aut coopa
tor. Velat itaq; seraphin caput suū duab⁹ pēnis: si & uera
citer cognouerit & hūiliter fateat: qa misericordia eū so-
la ꝑuenerit. Velat & pedes alis æque duabus si misericor
diæ quoq;, q̄ subsequutura est, nec ignar⁹ extiterit nec in-
gratus. Quā sanè capitis & pedū uelationē: & nūc quoq;
negligere nō oportet: licet tūc maxime ꝑficiēda sit qñ iu-
dex sedebit sup soliū: & astātes sibi seraphin: & agnitione
ueritatis subtilius illustrabit & inflāmabit uehementius
charitatis ardore. In quorū numero indignos nos seruos
noīs sui: ipsa de qua loquuti sumus cōstituere dignet mise
ricordia: q̄ ab æterno est & usq; in æternū sup electos: in
medio qdē aliquaten⁹ ostēdēs liberū arbitriū meriti gr̃a
principiū & finē oīno soli uendicans sibi: ut sit nobis al- Psal. 113.
pha & o dñs deus noster: & pro utroq; iure clamem⁹. Nō
nobis dñe non nobis: sed nomini tuo da gloriam. Amen.

Vnde supra. Sermo V. D

COmmendāt nobis sacræ literæ Christū dñm &
ex patre & in patre & cū patre & à patre & pro
patre: & etiā sub patre. Quòd dicitur ex patre,
ineffabilis est natiuitas: ꝙ in patre consubstan-
tialis unitas: ꝙ cū pr̃e æqualitas maiestatis. Sanè eñ tria
hæc ab æterno. Cæterū si ex pr̃e nascēs quid in patre aut
cū patre? Nō incōgrue forsitā in patre cubās, cū patre se
dens dicat. Et audite consessus huius & huius accubitus
rationē. Sicut eñ sessio maiestatē: sic cōcessio æqualitatē
exprimit maiestatis: ꝑsertim cū sit ei sedes à dextris patris
non sanè sub pedibus uel quasi à tergo. Et sedere quidem
iā quiescere est: sed iacere magis. Quid autē delectabilius
& quodāmō dulcius esse uidebit filio: ꝙ in patre est: an ꝙ
cū patre oībus præest? In quo putas horū summa illa pax
dei: quæ exuperat oēm sensum: & singularis requies do-
mini competentius assignetur? Etsi digne ore id exprimi
nequeat: corde tamē forsitan pie concipitur: ut salua qui
dem in omnibus illius indiuisibili simplicitate essentiæ:

inter gloriæ æqualitatē & substantiæ unitatē:uelut simi-
lis quædam ei quæ inter concessum & accubitū est cogitari
posse distinctio uideat̃. Deniq; parū uidet̃ sponsæ uidere
Canti. 1. sedentem:cubantē sibi flagitat indicari. Indica mihi, ait,
quē diligit aia mea:ubi cubas in meridie? Sed & animæ
omni quæ sanū sapit:dulcius sapit per omnē modū, quod
2. Cor. 6 ap̄lus ait. Qui adhæret deo unus spiritus est:quàm quod
apostolis dicitur:cū sederit rex in sede maiestatis suæ se-
debitis & uos iudicātes:haud min⁹ utiq; iocūdior sessio-
ne cubatio. Ego in patre, ait filius:& pater in me est. Non
potuit expressius substantiæ unitas commendari. Vbi eñ
uterq; in altero nihil quasi exterius licet:nihil interi⁹ co-
gitari:simplicissimam magis credi necesse est in ambobus
substantiæ unitatem. Veruntamen aliquatenus huic simi
le est quod dicitur. Qui manet in charitate in deo manet:
& deus in eo:nisi q; hic quidem spiritalis quædā unio se-
cundū quod supra memorauimus:qui adhæret deo, non
quidem unū:id est, non una substantia:sed unus spiritus
est. Illic uerò naturalis potius & substantialis unitas de-
Ioan. 10. signatur. Vnde & habes in euangelio. Ego & pater unū
sumus. Illud proinde iuxta prælatā similitudinē tāquam
cubiculū unigeniti:& quasi summa quædā dñi reges est.
Nos quoq; p̄ hāc uolūtatū unionē, & adhæsionē spiritus
quā nimirū charitas facit:pro nr̄o quidē modulo in hoc
suū cubiculū:& in suam requiē factus etiā primogenitus
introducit. Iam uerò qđ dicitur à patre ambulantē signi-
ficat:& ad eū quē proxime ipso p̄stante celebraturi sum⁹
spectat incarnationis eius aduentum. Hinc nimirū & ipse
ait. Ego eñ à deo processi & ueni. In terris deniq; uisus:
Ioan. 8. & cū hoibus conuersatus medius nostrū quē nesciebam⁹
stetit:uerus quidē emanuel nobiscū deus:nobiscum stās:
sed pro patre. Q; enim nobiscū stetit adiutoriū:q; pro pa
tre stetit zelum designat. Paternam nāq; quærebat in oi-
bus gloriam:cuius & uenerat facere uolūtatē. Cæterum
si pendētem consideres:si Christū & hunc crucifixum at-
tendas:ibi maxime euidentissimeq; cum sub patre repe-
ries:hoc eñ proprie ac specialiter ad humanæ pertinuit
naturæ hūilitatē secūdū quā ipse ait. Pater maior me est.
Ioa. 14. Dicere ne audebimus q; aliquando fuerit etiā sine patre?
Nemo id p̄sumeret:si non prior ipse dixisset. Deus meus:
deus meus:ut quid dereliquisti me? Quasi quædam enim
Mat. 27 ibi derelictio fuit ubi nulla fuit in tanta necessitate uirtu-
tis exhibitio nulla:ostēsio maiestatis. Habem⁹ itaq; Chri
stum ex patre nascentē:in patre cubantē:cū patre sedētē:
à patre ambulantē:pro patre stantē:sub patre pendentē:
sine patre quodāmodo morientē. Quonam igitur modo
ex his uidisse eum credemus Esaiam:cū diceret. Vidi do-
Esaiæ. 6. minū sedentē super soliū excelsum & eleuatū. Longè eñ
per omnem modū dissimilis ea uisio fuit:de qua alibi idē
propheta. Vidim⁹ eū, inquit, & nō erat ei species neq; de
cor:& æstimauimus eū, tanquam leprosum & percussum à
Esai. 13. deo & hūiliatū. Itē utrobiq; uidit eundem:sed non uidit
eodē modo:ac per hoc quodāmodo nō eundem. Ibi enim
uidit eū liuidū plagis:saturatū opprobrijs:afflictum sup-
plicijs:lacessitū iniurijs. Vidit deniq; cōtemptibilē: uidit
Vbi sup̄ pendentē:uidit p̄pter nos morientem:& ait. Attritus est
p̄pter scelera nostra:cuius liuore sanati sumus. Ibi inquā
nouissim⁹ uirorū apparuit & despectus:hic autē erat ple
na omnis terra maiestate ipsius. Ibi uir dolorū & sciēs in-
firmitatē:hic dñs sedens. Et illa quidē cōmunis uisio uer-
bo pluralis numeri designatur:hæc autem tam singularis
est quàm sublimis. Ibi ergo tanquā unus de multitudine
(uidimus) ait:hic uerò tanquā solus & solitarius leuans
se supra se:uidi, inquit dñm sedētē &c. Sanè competēter
dñs dicitur:qui sedere conspicit̃. Sedere eñ p̄sidentis est:
sedere dñantis est & regnātis. Maxime uerò sedere sup so
liū dñationē notat:nā sedere simpliciter aliqñ & hūiliatio
nē. Cæterū ut p̄diximⁿ:q in p̄re cubat delitiās:cū p̄re im-
perās sedet:ibi spōsus amabilis, ibi dñs ammirabilis. De-
niq; gloriosus de⁹ in sc̄tis suis:mirabilis in maiestate sua.
Vidi, inquit, dñm sedentē sup soliū excelsum & eleuatū:

& plena erat omnis terra maiestate eius:& ea q̄ sub ipso
erant replebant tēplum. Quæ enim sub ipso erant? Nun-
qđ ipsum quod dixerat soliū quanlibet excelsum & eleua
tū:sub ipō tñ nihilominus erat. Si eñ ipse sup soliū sedēs
soliū planè sub ipso. Et quomodo illud replebat templū?
Deinde qñ & ipsa iam terra omnis plena est maiestate ei⁹:
quomodo tēplum adhuc uel undè repletur? Enimuerò di
sce ex his q̄ audis soliū nō machinā imaginari corporeā
sed angelicā intelligere creaturā. Si enim sedes est sapien
tiæ aia iusti:quàm dignior sedes angeli sancti? Hoc plane
soliū gloriæ eius, excelsum per naturā:sed multo magis p̄
gratiam eleuatū. Excelsos enim fecit eos natura cōditio-
nis:eleuatos gratia cōfirmationis:de qua dicitur. Verbo Psal. 32.
domini cæli firmati sunt. Ea igitur agmina angelorum in
quibus sedet deus:& quæ sub ipso sunt tēplū replēt:licet
iam terra omnis ipsius plena sit maiestate. Vbiq; enim re-
gnat:ubiq; imperat:ubiq; maiestas eius:sed gratia fortè
non ita. Non inquā ubiq; sicut potestas: sic & uoluntas
eius bona & bn̄placens & perfecta. Alioquin quid est qđ Matt. 6.
dicimus. Fiat uolūtas tua sicut in cælo & in terra? Fit eñ
uoluntas eius de oībus:fit p̄ omnes non in omnibus tñ.
In electis spiritibus fit uolūtas dei:qñ eis efficit̃ cum ipso
una uoluntas. Hæc sanè adhæsio spiritalis unum spiritū
faciens:sicut multitudinis quoq; credentiū:cor unum &
anima una legitur extitisse. Et ea quæ sub ipso erāt reple- Actu. 4.
bant templū. Replebant omni benedictiōe spiritali:reple
bant cōsolatione diuina:replebāt diuisionibus gratiarū.
Replebant deniq; fructu sanctificationis:siquidem domū
tuā domine decet sanctitudo:replebāt diuersis charisma-
tum donis:spiritu sapiētiæ & intellectus:cōsilij & fortitu-
dinis:scientiæ & pietatis:& replebāt illud spiritu timoris
domini. Seraphin stabant super illud. Nomen est ordinis
angelorū summi atq; supremi:ut merito stare super cæte-
ros describant̃:& ipsi tamē quālibet cæteris p̄stent: astāt
nihilominus domino p̄sidenti:deuotū utiq; ministeriū:
& plenū reuerentiæ obsequiū exhibentes. D Aliter eñ
domini, aliter angeli, aliter hoīs intelligi conuenit statio-
nē. Stat Christus p̄ patre zelans:patris gloriā quærēs:&
tanquā fidelis unigenitus imo & primogenitus patris ze
lo patris adiuuans adoptiuos. Sic illum Stephanus stan- Actu. 7.
tē uidit:quē habuit adiutorem:sic p̄pheta in adiutorium
eum surgere precabat̃:exurge, inquiens, dñe adiuua nos. Psal. 43.
Sane angelica statio ministratio est dicēte p̄pheta. Milia Dan. 7.
milium ministrabant ei:& decies centena milia assistebāt
ei. Nam hoīs quidem stare persistere est in uigore animi,
& obseruatione p̄positi. Sic Moyses stetit in confractio
ne in conspectu domini ut auerteret irā eius:sic stetit Phi
nees & placuit. Seraphin stabant super illud. Quid sibi
uult q; nō unū nō plurimos stantes uidisse se phibet pro-
pheta:sed duos? Duos siquidē ei apparuisse cōstat ex eo
q; sequut⁹ adiunxit. Sex alæ uni:& sex alæ alteri. Et bene
duo stabāt. Væ eñ soli:qa si ceciderit nō habet subleuātē.
Væ tibi supbe sp̄us: solitudinis & solitariæ præsumptio-
nis amator. Nō stetisti i ueritate:expulsus est pes supbiæ,
stare nō potuit. Solus sedere uolēs tāquā fulgur cecidisti
de cælo:nō habitur⁹ aliqñ subleuantē. Sex alæ uni:& sex
alæ alteri. Ad qđ multiplicitas ista pennarū? Duab⁹, inqt,
uelabant caput eius:& duabus pedes:& duab⁹ uolabāt.
Grāde mysteriū & p̄fundū utiq; sacr̄m. Attētas in uobis
hæc uerba desiderant aures:sed multo magis disertam in
nobis linguā exigēt, maxieq; aīm spiritalē. Dico uobis tñ
utcūq; qđ sentio nec sane affirmans dico:sed coniectans
quodāmō & opinās. Quid eñ æstimare uetat:deiecto lu-
cifero ad puigiles excubias seraphin cōstitutos:sicut eie
cto homine teste scriptura. Cherubin ad custodiā posuit
deus. Nec incōgrue forsitā cherubin flāmeus tradit̃ gla- Gen. 3.
dius:ut à ligno uitæ inciso pariter & incensu: quibus ni-
hil carni terribilius manū p̄hibeāt corporalē. Porrò sera-
phin tantum alas accipiūt:quarū uelamine arceant ocu-
lum spiritalem. Deniq; duab⁹, inquit, uelabāt caput eius
& duabus pedes:ut nec alta dei :nec profunda eius ini-

quus ille ualeat contēplari. Erit cū reuelabit glīa dñi: sed nō erit hoc nisi factū fuerit añ quod scriptū est. Tollatur impius ne uideat gloriā dei. Interim sanè uelat caput: uelantur pedes: ut mediū quidē aliqd eidē impio uidendū: sed ad inuidendū utiq; relinquat. Et uelant alis q̄ nimirū sic illū arceāt: ut istos sustineāt & sustollāt. Quærēdū tñ pri⁹ quib⁹ alis uolare dicant: quia duab⁹, īquit, uolabāt. Nec incōgrue forsitā duas istas naturæ, & grãe dicim⁹: pſertim cū prius quoq; in his ipsis etiā socij celsitudo & eleuatio à nobis fuerit assignata. Viuaci siqdē p naturā intellectu & feruēti nihilomin⁹ affectu per grām in eū qui supra ipsos est extēti iugiter & intēti: stare quidē ut dixim⁹ p ministeriū sed & uolare p studiū perhibent. Licet eñ uelēt caput dñi: uelēt etiā pedes: sed sibi ista nō uelāt: magis aũt sedule uelāt & uolitāt inter ista: & alta potētiæ ei⁹, & pfunda sapiæ uestigātes. Nec sanè scrutatores sunt maiestatis, ut perinde opprimant à glīa q̄ nō min⁹ diligāt quàm intelligāt: utpote quos ille regit & agit spūs qui scrutat etiā alta dei. Superb⁹ ille lucifer lucē pferēs nō ignē habēs: alteri tantū innixus alæ, casum facere potuit nō uolauit. Exultauit eñ lucidus esse nō feruidus: nō incēsus qd seraphin sonat. Nō ergo stetit quia cōtēpsit: sed nec uolare potuit qd præsumpsit. Sustulit eū naturæ uiuacitas: sed in suam planè perniciē: quippe quē defectus gratiæ mox deiecit. Nec dissimilis sanè illorū casus: qui cū cognouissent deū, nō glorificauerūt aut gratias egerūt: quo tādē merito traditi sunt in reprobū sensum: & obscuratū est insipiēs cor eorū. Deniq; & ipsi eorū principi interpositū est uelamē, q̄ nulla iam naturæ uiuacitate pertrāseat: ut ipsius qui super soliū sedet caput aut pedes ualeat intueri. Siquidē seraphin stantes & astantes duab⁹ alis caput uelāt, duabus pedes. Nō est corporalis diuina substātia: nec ī formā hominū membris distincta corporeis. Spūs est deus: & q̄ de eo dicūtur spiritualiter uestiganda. Alioquin quis nobis reuelabit hoc caput & pedes istos quos geminis alis seraphin uelāt: nisi spūs ipse qui nouit oīa q̄ in eo sunt, & scrutatur etiā alta dei? Ego eñ opinor ipsa esse q̄ in hoc loco capitis noīe designantur. Itaq; s̄m hūc sensum caput eius maiestas ei⁹: ptās eius: sempiterna uirt⁹ atq; diuinitas. Caput eius iuxta illud propheticū. Iustitia tua sicut montes
ps. 35. dei. Nempe qd sequitur. Iudicia tua abyssus multa: nō incongrue fortè uidebit pedum posse appellatione signari. Sunt eñ uelut quidā pedes eius: inuestigabiles uiæ eius, inscrutabilia iudicia ei⁹: pfundū sapiæ & irrephēsibilis q̄dā, sed incōprehēsibilis dispositio ei⁹. Ad hos pedes ipm quoq; dñicæ incarnatiōis misteriū specialiter cognoscit pertinere: & oīs pìter opatio nr̄e salutis. Cernere est quāsit iustitia illa sublimis: quam sicut mōtes dei, ppheta esse miratur. Nostra eñ si qua est, hūilis iustitia: recta forsitan sed nō pura. Nisi fortè meliores nos esse credimus quàm patres nostros: qui non minus ueraciter quàm humiliter aiebant. Omnes iustitiæ nostræ tanquā pānus menstruatæ mulieris. Quomodo enim pura iustitia: ubi adhuc non potest culpa deesse. Recta proinde. i. interim uideri pōt iustitia hominū: si tamen peccato non cōsentiant ut nō regnes in eorū mortali corpore. Nā primi hominis in initio quidē nō modo recta sed etiam pura fuit: quādiu ei datū est nec sentire peccatū. Cæterum & hæc ipsa qm̄ firma nō fuit: & puritatē facile perdidit: & ne ipsam quoq; retinuit rectitudinē suam. Sanè apud angelos iustitia recta: pura, & firma est: sublimis quidem; sed adhuc longè inferior quàm diuina. Nō enim innata est eis: sed à deo collata: ut natura ipsa q̄ se est nō modo iustitiæ, sed etiam iniustitiæ capax inueniatur. Nunquid non ista est prauitas quædā quam in angelis suis uera illa iustitia legitur inuenisse?
ps. 142. Non enim iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens: ait is qui dei iustitiam minime ignorabat. Nec ait omnis homo: sed omnis uiuens: fortè ut ne ipsos angelicos cum noueris spiritus excepisse. Viuunt enim & ipsi tanto uerius quanto propius astant ei: apud quē est fons uitæ. Nihilominus etiam iusti sunt: sed ex eo non coram eo munere eius: non in eius comparatione. Ipse enim sibi iustitia est: cuius uoluntas non tam æqua, quàm ipsa æquitas. Et utraq; non aliud quàm ipsa substantia est. Illa ergo iustitia uerissime sicut mōs est quæ recta est: quæ pura est: q̄ firma est: & ut ita dixerim etiā substantia est. Quanta eñ in hoc capite latet altitudo. Quāta gloria est: quē tāq; sublimitas, in hoc umbroso & cōdenso mōte reposita. Quib⁹ tamē putamus alis hoc caput seraphin uelāt: ut nulla suæ subtilitate naturæ: nulla rationis pspicacitate nequā oculus in illius queat irrumpere ueri luminis claritatē? Duabus, ni fallor, alis suæ uidelicet ipsorū gloriæ & fœlicitatis. Ineffabiliter siquidem delectantur in ammiratione cōtemplationis illius: nec minus gloriantur in ipsius ueneratione. Iniquus ille ammirationem quidem: sed non uenerationem habens: quia subdi noluit per uenerationem figi non ualuit per ammirationem. Deniq; ammirationē ipsam in æmulationem conuertit: nec uenerari dignatus: sed conat⁹ est imitari. Quàm melius seraphin sua ipsa ammiratione fœlices: ueneratione etiam uenerabiles fiūt: ueram in ipso habentes gloriam, cui seruire regnare est: & apud quem omnis quisq; humiliat exaltatur. Et nunc audi quemadmodum his duabus alis ipsum quod diximus caput domini: ne iniqu⁹ ille inspiciat uelare seraphin uideatur. Quoties enim sursum dirigit aciem: in angelicam statim fœlicitatem & gloriam malignus offendit: & offendit oculum pessimus humor: liuor proprius: ut penetrare ultra non possit. Sic nimirum quasi gemino quodam uelamine: ne sublimiora prospiciat inuid⁹ præpeditur ad illorum quos superiores habere dolet: modo quidem fœlicitatem: modo gloriā: modo utraq; simul: reuerberata acie contabescentes. Quis eñ tā grauis pruritus oculi, quàm inuidia est? Nec uerò alius liuor inuidus, quàm aliena gloria & fœlicitate torquetur. Miseria enim (ut aiunt) inuidia caret. Sed & pedes domini quibus nimirum impenetrabile iudiciorum eius abyssum: & dispositionis eius diximus uias inuestigabiles designari: duabus æque alis uelant seraphin. Ego autem dico, prudentia & fidelitate. Cū enim & fideles pariter ministri sint & prudentes: sic diuina negotia gerunt & saluti prouident electorum: ut malignus ille deprehendere oīno non possit. Ex hoc pedū uelamento factum reor: ut nesciens, dominum gloriæ fecerit crucifigi: ex hoc quotidie fieri, ut salutis nostræ negotiis ignorās seruiat & inuitus: sero postmodū plāgens q̄ dū obesse uoluit, inuentus est pfuisse. Sic nimirū per amministratorios spūs illudit eius astutiæ: q̄ & fideles sint q detegere nolint: & prudētes qui nolint tegere diuina erga nos prouidētiæ & dispositionis arcana. Cæterū sicut è supræmis duabus alijs: nequissimus ille ammirationem habuit: sed nō uenerationē (ut dixim⁹) sic è medijs quoq; spiritalē & intellectū natura sed nō etiā gratia affectum dedit: sed nihilominus ex infimis istis: facile satis aīaduertere est quàm inuentus sit fidelitatis expers: non aũt similiter caruisse prudētia. Nisi tu fortè aliū aliquē putas esse qui dictus est callidior cūctis animantibus serpens. Fortè etiam non incōgrue dicimus qm̄ eo ipso tam irreuocabilis casus eius: irrepabilisq; collisio fuerit: q̄ ex his quas diximus alis: sicut in parte dextera nulla affuerit: sic in leua nulla defuerit. Nō ita sane duo illi quos pphetica nobis uisio commendauit stantes, & astātes dño maiestatis; Cui⁹ etiā duab⁹ ut dictū est alis caput uelāt, ipsa equidem sua āmiratiōe in qua delectant fœliciter, ac ueneratiōe, in qua sublimiter gloriant. Duab⁹ etiā pedes: fidelitatē uidelicet atq; prudētia. Porrò duab⁹ uolāt: naturæ ut dixim⁹ pspicacia: & efficacia grãe. Sanè mediā quasi quādā lōgitudinē nudā uisibilemq; relinquūt: lōganimitatē dico & benignitatē dei ad pœnitētiā hoīes inuitātis. Oibus eñ cernere est queadmodū solē suū sup bonos & malos oriri faciat: & pluat super iustos & iniustos. Hac nimirū claritate uerus ille Salomon quasi quædam media sua cōstrauit: propter filias Hierusalē: ut quibus altiora se quærere & pfunda uestigare nō licet: in his saltem medijs ualeant

exerceri

exerceri: & ad sublimiũ subtiliumq́ exide rerũ cõtẽplatione ꝓmoueri aliqñ mereant. Cæterũ nequissimus ille ex hac uisione & in præsenti torquet acrius: & grauiꝰ cruciabitur in futuro. Primũ quidẽ ꝙ ipsa nobis longanimitatẽ benignitas inuideat: deinde ꝙ nequaquam sibiipsi hac saltẽ occasione prouideat: ut ad pœnitentiã adducatur.

In festo .S. Martini, De exẽplis obedientiæ. Ser.

PVto sermonẽ à nobis, expetit tam uester iste cõuentus; quàm aduentus harũ honorabiliũ psonatũ: quas de longinquo gratulamur adesse. Sanè audire eos ipse libentius: sed qm̃ eligũt imo & exigunt magis ut loquar: mihi si non licet audire eos: eis necesse est obaudire. Equidẽ uiuus est nobis sermo tã multa mansuetudo eorũ: qua uidelicet meritis sanctiores dignitate superiores: sapiẽtia locupletiores: nõ modo ad uisitãdos: sed etiam ad audiendos nos dignati sunt declinare efficax eruditio & omni digna acceptione doctrina. Siquidẽ nõ uerbo & lingua: sed opere & ueritate nos ammonẽt, imitatores suos esse sicut ipsi sũt Christi: & discere quod ab ipso utiq́ didicerũt: mites & hũiles corde. Sic Maria elizabeth petiit cõiugatã uirgo: ancillam dña præcursoris matrẽ, iudicis mater, dei genitrix, seruuli genitricẽ. Sic postmodũ Iesus etiã ipse Ioannẽ adiit: & adiit baptizandus: utpote quẽ decebat implere oẽm iustitiã. Vos quoq́ reuerendi patres deteriorẽ uobis nõ facitis partẽ uestrã. Ad audiẽdũ qppe etiã quàm ad loquẽdũ uelociores etiã inter ipsos qui uestro magis eguerant documẽto. Nã nos quidẽ qa omnem non possumus implere iustitiã. uel nõnullã uobis exhibere curamus iustũ esse non ignorãtes: inferiorẽ superioribꝰ obedire. Sed unde loquamur.
Ioan. 3. Qui de terra est, de terra loquitur: ait uox illa clamantis. De terra ergo loquamur: qa de terra subsistimꝰ & ĩ terra. Audite quiq́ terrigenæ & filii hominũ uobis dicimus & de uobis. In terra orimur: in terra morimur: reuertẽtes in eã unde sumus assumpti. Hic nobis angustꝰ introitꝰ: mora breuis: sola mors certa. Cogit totus Adã iudiciũ portare quod meruit. Dilatatus est uehemẽter: multiplicatꝰ est & repleuit terrã. Attamẽ uelit nolit quãtũcũq́ recalci-
Gen. 3. tret uniuersus adhuc fert sententiã quã excepit. Terra, inquit, es: & in terrã ibis. Grauis equidẽ sententia: sed nõ sine grandi miæ tẽperamento. Dura admodũ, sed si merita penses: indulgentiæ plena. Siquidẽ nõ minꝰ iuste peccati diceret terra eras: sed et hoc, sub terrã ibis. Iustꝰ foret etiã tunc: iustus dñs & laudabilis nimis. Dignus planè q laudaret: sed nõ ego idoneus qui laudarem. Alioquin tunc quoq́ nihilominꝰ uerè dicere: si tamen dicere possem: iustus es dñe & rectũ iudiciũ tuum. At non infernus cõfitebitur tibi: neq́ mors laudabit te: sed nos qui uiuimus benedicimꝰ dño. Pepercisti ergo creaturæ tuæ: pepcisti gloriæ nominis tui: ut descẽdẽte de Hierusalẽ: minime tñ usq́ in Hierico patereris abduci. Semiuiuꝰ adhuc relictus in uia semi laudare possum: ubi totus uixero: ibi totꝰ erũpam in laudẽ: & dicent omnia ossa mea: dñe quis similis tibi. Propter hoc nẽpe cũ iratus fuisses miæ meministi: nõ damnans hominẽ in loco perditionis: sed in loco afflictionis humiliãs: quid causaris homo, quid sententiã quæris duriorem? Terræ addictus es, factꝰ è terra: ut ipsa tibi sit patria q̃ materia fuit. Sed audire, inquies, uelim: qa spũs es & ad spm̃ ibis. Siquidẽ etiã spũs sum: qđ ad aĩam pertinet: nec portionẽ hanc mei dubitauerim potiorẽ. Audiui
Ioan. 4. sanè ab apostolo. Quia dominus spiritꝰ est: & ab ipso domino: quia spiritus est deus. Nec modo spiritus: sed spirituum pater. Vt qd ergo tenet me mater carnis: qa caro ex pte spirituũ pater non recipit: cum ex parte sim spiritus? Scio scio: agit hoc non tam substantia ipsa quàm culpa. Sicut enim paccatores spiritus: inter cælum & terram uẽtosum hoc medium tenẽt: unde & potestates huius aeris nominantur: sic peccata nostra inter nos & deum separãt inter creatorem patremq́ spirituum: & spiritualem utiq́ creaturam. Traxit animã corpus in regionẽ suam: & ecce præualens opprimit peregrinam. Factum est nempe tale-tum plumbi: non aliunde tamen nisi quia sedet iniquitas super illud. Corpus enim aggrauat animam sed utiq́ qđ Sapiẽ. 5
corrumpitur: corrumpitur autem: imo etiam apostolo teste: Mortuum est propter peccatum. Itaq́ licet quodam Rom. 8.
modo cælum sit homo cælestibus sine dubio spiritibus similis: substantia simul & forma: sustantia quidem quoniã spiritalis: forma uerò quia rationalis est: minime tamen leuare eum duo ista sufficiunt ut mereatur audire: quia cælum es & in cælum ibis. Frustra glorietur de libertate arbitrii, quæ in mente est: captiuus ducitur in legem peccati: quæ in carne est. Nam & si forsitan uideretur duplex funiculꝰ posse alteri æque duplici præualere: ut uidelicet quem sibi terra gemino quodam iure tanquam patria pariter & materia uendicat: ob geminam nihilominus quæ prædicta est: substantiæ scilicet & formæ similitudinem cælum quoq́ recipiat ut cælestem: sed iam triplicatus inferior ille & deorsum trahens peccato equidem accedẽte funiculus: nisi illinc quoq́ occurrerit gratia, non rumpetur. Sanè ubi illa affuerit: haud dubium quin soluatur facile: grauis iste quo trahimur: imo quem trahimus funiculus iniquitatis. Hæc enim inter nos & deum non separans interuenit sed reparans & coniũgẽs. Itaq́ ibo mihi ad montẽ gratiæ & colles miserationũ, quarũ thesauros oẽs repositos audio penes xp̃m. Ibo ad eũ q est plenꝰ grãe & ueritatis: si fortè accipiã aliqd de plenitudine illa: imo si fortè accipiar in plenitudinẽ illam: ut cũ cæteris aliqñ mẽbris occurram in mensurã ætatis plenitudinis xp̃i. Ne Ioan. 3.
mo qppe ascẽdit in cælũ: nisi q descendit de cælo. Fidelissimus planè & benignissimus mediator: q qđe non discreuit, sed fecit utraq́ unũ: mediũ parietẽ maceriæ soluẽs donãs nobis oĩa delicta: delens qđ aduersum nos erat, chyrographũ decreti qđ erat cõtrariũ nobis: & ipsum tulit de medio affigens illud cruci: expoliãs principatꝰ & ptãtes, traduxit confidenter palã triũphans illos: pacificansq́ p sanguinẽ suum quæ sunt in cælo: & q̃ sup terrã. Propter hanc nempe salutẽ quam in medio terræ erat operaturus non cõfestim sub terra posuit hominem: sicut peccando meruerat: sed in terra. Siquidem respirandũ est nobis & nullatenus desperandũ donec in terra adhuc interim cõstituti: & suspicere cælũ possumus: & suscipere data optima & dona perfecta desursum à patre luminũ: à pr̃e spirituum: à patre miarum. Nã & ꝓpterea rectum fecit hoĩem: etiam corpore ipso: & os homini sublime dedit: cũ prona Ouid. in i. metha.
utiq́ spectet animãtia cætera terram, ut attollens ad sydera uultus ilico suspires: ubi tã beatam & perhẽnem cospicit mansionẽ. Nõnne eñi pie & fideliter intuẽtibus nobis uehemẽtissimũ quoddã incẽtiuũ amoris: & prouacatio flagrantissimi desiderii est uisio ipsa tã lucidissimæ regionis? Nõ sunt stellæ cæli similes glebis terræ. Inter splẽdorẽ solis & caliginẽ soli huius nõ parua distantia est. Fortè tamẽ hic quoq́ nõnulla: sed in suo gñe pulchra uident: & hæc ipsa undiq́ mixta: non pulchris: ut aurũ in luto: gẽma in sterquilinio: lilium inter spinas: tota pulchra es spatria mea: & macula non est in te: tota pulchra es, absq́ eo quod intrinsecꝰ latet. Quid illud? Nempe illi beati angelici spũs & aiæ sctõrum. quæ iã igredi meruerunt in loco tabernaculi ammirabis usq́ ad domum dei. Sicut enim sunt corpora terrestria: sic sunt & corpora cælestia: sed lõgè uerò alia celestiũ glia quàm terrestriũ: sic sunt cælestes spũs & terrestres: nec minor sanè distãtia inter eos. Angeli, archãgeli, uirtutes, principatꝰ, ptãtes, dñationes, throni, cherubin, & seraphin. Bene nomĩa noui. Fortè hoc totũ est. Quid eñi amplius capiant terrigena de cælestibus, carnalis homo de spiritualibus & diuinis? Veruntamẽ & si ignoro quid lateat in his tantis appellationibus; illud equidẽm certissime noui: ꝙ magnũ & mirabile aliqd sub hac tanta uerborũ maiestate clausum sit & signatũ. Nõ sine causa cælũ hoc dicitur: planè eximium nescio qd cælat in eo. Cælat inquã: sed tñ nõ negat fidei usq́quaq́. Videre enim nobis datur in terra ipsam exteriorẽ cæli pulchritudinem, non adire: internam quoq́ gloriam secretorum

eius:& si nō cōprehēdere conceditꝛ uel audire. Videmꝰ patriā,sed à longe salutamꝰ:odoramus illas delitias,non gustamus.Enīuerò nō sine causa unigenitus qui est in sinu patris:ipse nobis in regiōe hac umbræ mortis quā inhabitamus cælestiū gloriā spirituū sanè per fidem enarrat: corporū uerò per speciē manifestat.Audi,inqt,filia & uide.Et factū est.Quorsum ista? Inclina,ait,aurē tuā:& obliuiscere populū tuū,& domū patris tui.Vult nos ponere cōtumaciā,discere obedientiā,apprehendere disciplinā. Vult nos etiam obliuisci posteriora:despicere inferiora: terrenos mores & uitia genuina deserere:cælestia sapere: supna q̄rere:anterioribus inhiare.Vult & illū tm̄ decorē domꝰ suæ ingenuā cōcupiscere creaturā:quo.s.in eandē imaginē trāsformetꝛ de claritate in claritatē,tanquā à dn̄i spū:ac pinde cōcupiscat etiā rex decorē illius utiqꝫ spiritalē.Sed in quo uisus ille,inqes,uel auditus inclinare me aurē & obaudire monet? Nā ꝙ desideriū pariat māifestū est.Sanè ergo considera uniuersam hanc cælestiū gloriā corporū incessanter legibus obtēperare diuinis,nec unquā sibi positas in tā cōtinuis motibꝰ metas excedere tēporū,aut locorū terminos transgredi constitutos.Sed & ipsos spūs tā sublimes audi oēs administratorios esse, & in ministeriū mitti dignātissimū:uti ne indignū dicā:minime tn̄ puto reperies in scripturis aliqn̄ quenquā illorū uel cōtradixisse mittēti:uel erga ipsos tā inferiores se propter quos in ministeriū mittebantꝛ:saltē tenuiter fuisse cōmotū.Exēpla sunt obediētiæ si diligēter attēdas:eo sanè acceptabiliora:quo in materia digniori.Sed noui q̄d ad ista submurmurat sensus hoīs,& cogitatio prona semper ad malū.Quid tu mihi,inquit,elementorū proponis obedientiā supernorū? Quasi uerò aut sensus ullus in eis:aut ulla uigeat deliberatio rōnis:& nō potius agi ipsa:quàm agere uideantur.Quid uerò uel ipsorū angelorū obediētiam sic cōmendas? Sentiūt quidē angeli sed delectabilia sola:obedientes equidē creatori:sed tā fœlici quàm facili uoluntate.Quidni obediant? Semper eñ̄ uident faciē patris:quē uidere pfecta btītudo,æterna gloria,summa uoluptas est.Produc nobis dn̄e pr̄iarchas & ꝑphetas,uiros obediētes præceptis tuis:obediētes ex uolūtate:obediētes cōtra propriā uolūtatē.Factū est.Exhibetur nobis,ut cæteros breuitatis causa prætereā:exhibetꝛ,inquā, nobis Abraā ad p̄ceptū dn̄i exiēs de terra sua:eijciens ancillam & filiū eius:etiā charissimū filiū Isaac immolare paratus. Quid hic humana astutia poterit cauillari? Fortè respondeat qm̄ multipharie multisqꝫ modis apparens eis deus: suscipiebatꝛ hospitio:pticipabat cōuiuio :animabatꝛ eloquio:instruebat consilio:donabat filijs:illustrabat uictorijs:diuitijs cumulabat.Quid dices cū uenerit Christꝰ factus obediēs patri usqꝫ ad mortē,mortē autē crucis? Multum,inquit,per omnem modū.Quādo eñ̄ unigenitū dei patris:dei uirtutē & dei sapientiam Christū:quādo præsumerē æmulari? Oblatus est quia ipse uoluit:quando & quātū uoluit passus est:ut pote uerꝰ quidē homo:sed uerus nihilominꝰ deus.Imo uerò ne ipsam apostolicā obedientiam afferas uelim:quos nimirum iuxta propheticā promissionem oculis suis uidisse constat p̄ceptorē suum: & auribus suis uocem audisse monētis.Vnde & unus eorum expressius scribens ait.Quod uidimꝰ & audiuimus: quod prospeximus oculis nostris:& manus nostræ palpauerunt de uerbo uitæ.Quidni relinquerent omnia:quidni ad omnia sequerentur tantæ præsentiam maiestatis? Quid ego non facerem:si mihi in eadem copia p̄staretur? Sed non fecit totaliter omni natiōi:nō præcūti utiqꝫ nō sequenti.Siquidē ut multi reges optauerūt uidere & nō uiderunt:sic nihilominus uenerunt iam dies quando desideremus uidere diem unum filij hominis,nec tamen mereamur.Opportune ergo iā Martinꝰ ad medium ueniat: ut de medio fiat occasio peccatorum.Hodie enim ille per omnia similis nobis planè & sensibilis & passibilis,sed & longè post illa patriarchalium & propheticarum tempora uisionum:& homo purus nihil de natura diuinitatis habēs:credens aūt in eum quem non uidit:plenus fructu obedientiæ & uirtutū locuplex solū deseruit,polū subijt, terræ cōmēdās qd̓ habebat è terra:spm̄ dirigēs ad patrē spirituū:cui fideliter in adoptiōis spū deseruiuit.Nō fuit cæleste corpꝰ,sed nec spūs quidē cælestis:rōnale aīal,etiā & mortale:terrigena filius hoīs.In terra natus est:in terra educatus:in terra exercitatus & ꝓbatus:in terra etiam cōsummatus.Nec uerò patriarcha erat:aut unꝰ ex ꝓphetis.De qbꝰ sane in euangelio ueritas ait:Quia lex & ꝓphetæ usqꝫ ad Ioannē. (Matt. 11) Multo magis nō erat ipse xp̄s:sed erat tn̄ xp̄s in ipso:haud aliter utiqꝫ quàm per fidē.Enīuerò iuxta hūc modū etiā mō prope est uerbū in corde tuo & in ore tuo:tm̄ si recto q̄sieris corde.Nēpe ap̄lo interpretāte uerbū fidei istud est de quo Moyses ait:Vnde & alibi idē ap̄ls.Iesus xp̄s,inquit,heri & hodie & in æternū. (Hebr. 13) Hesternū quidē ab initio seculi usqꝫ ad dn̄icā ascēsionē,hodiernū uerò diē exinde usqꝫ ad seculi consummationē,porrò æternū intellige post cōmunē oīm resurrectionem.Nulli horū deest Christus:nulli deest Iesus:nulli deest unctio: nulli salus.Patriarchis & prophetis in uisione exhibitus est:apostolis in humanitate: Martino in fide :angelis iam in specie.Quā sanè speciē & electis oībus ostensurum sese ꝓmiserat:nō quidē hodie sed in æternū.Deniqꝫ iā trāsierat heri:iā illud nostrū illuxerat hodiernū,cū ap̄li loquerētꝛ.Et si cognouimꝰ xp̄m f̄m carnē:sed iā nūc nō nouimꝰ. (2. Cor. 5) Videtꝛ tn̄ etiā in hoc mane de carnibus agni nō nihil esse seruatū:sed qd̓ residuū est utiqꝫ iā datur igni:ꝙ uidelicet usqꝫ hodie eadē caro nobis:sed spūaliter utiqꝫ nō carnal̓r exhibeatꝛ.Neqꝫ eñ̄ est ꝙ causemur nr̄o huic negatā tāpore:si eā quæ ad pr̄es ueteris testamēti factā apparitionē:siue eā quæ ap̄lis exhibita est p̄sentiā carnis eiꝰ.Siquidē fideliter cōsiderātibus neutrā deesse liquebit.Adest eñ̄ nobis etiā nūc carnis ipsius uera substātia:haud dubiū sanè qn in sacramento assunt reuelatiōes:sed in spū & uirtute: ut tēpori gratiæ qd̓ nūc est,nihil in ulla gratia deesse ꝓbetur.Deniqꝫ nec oculꝰ uidit:nec auris audiuit:nec ī cor hoīs ascendit quæ præparauit deꝰ diligētibꝰ se:nobis tn̄ reuelauit per spm̄ suū. (1. Cor. 2) Nec mireris ꝙ carnales eis manifestatiōes exhibuit:q carnalē eiꝰ p̄stolabantꝛ aduētū.Nobis eñ̄ tanto efficacior gratia:& reuelatio dignior necessaria est:quāto nimirū excellētiora cōstat esse quæ expectamꝰ. Itaqꝫ ut supra diximꝰ:Martinꝰ iste Christꝰ nō fuit:sed tn̄ Christū habuit:nō quō angeli in p̄sentia maiestatis:non quomodo ap̄li in uisiōe humanitatis:nō quō olim loquutus est in uisione sanctis suis sed quō cū etiā nūc habet ecclesia in fide & sacramentis.Non erat ille lux:sed lucerna planè ardens & lucens.De Ioanne dictū est:sed si illū protulero puto dicetis.Maximus hoīm est :plusquā ꝓpheta est:etiā angelus est dei patris:sicut ipse testatꝛ.Ecce mitto angelū meū &c. (Luc. 7) Et Martinus lucerna erat ardēs & lucēs: eū saltē nō pigeat imitari .Sed imitari ī eo qd̓ est imitabile:nō autē qd̓ mirabile exhibetur.Ad mensam diuitis sedes hodie:diligēter cōsidera quæ tibi apponuntꝛ.Discerne inter cibos & uasa ciborū.Illos eñ̄ iuberis tollere:sed nō illa.Diues est iste Martinus:diues in meritis:diues in miraculis,diues in uirtutibus:diues in signis. Diligēter ergo considera quæ apponuntur tibi:quænam uidelicet ad ammirationē:quæ uerò ad imitationem.Aut certè qa seqtur ī scriptura illa:qm̄ talia oportet te p̄parare: diligēter considera quid apponitur & in quo.Suscitauit Martinus tres mortuos:quātos nimirum saluatorem legerat suscitasse:Reddidit uisum cæcis,surdis auditum,mutis loquelam:claudis gressum ,aridis sospitatem.Euasit diuina uirtute pericula:proprij corporis obice flammas repulit immanem sacrilegæ machinæ molem columna parili cælo descendente prostrauit:leprosum mundauit osculo:curauit oleo paralyticum:dæmones uicit:angelos uidit:futura præuidit.Verum hæc quidem cæteraqꝫ eiusmodi altissima quæ fecit magnalia:quidni mirifica quædam uasa dixerim diuitis huius:auro grauia,gemmis micantia:pariterqꝫ materia & opere p̄ciosa? Noli in his saporē quærere: sed

re sed mirare splēdorē. Luceat in hmōi lucerna nr̄a: ut in lumine eius uideamus lumen: qđ quidē purū prout in se est needū præuales intueri. Nō eñ est iste lux, sed ut testimoniū ꝑhibeat de lumīe: & appareat tibi interim gloriosus deus in sancto suo dū nō potes ad gloriā eius sicut est in seipso. Cæterū ne putaueris ornatas quidē Martini lāpades: sed uacuas inueniri: nō est fatua uirgo: habet in uasis oleū: habet uinū in phialis: habet ītra parapsides istas ciborū copiā: delitias utiq; spiritales: ut non mō uideant & mirenť, sed edant pauperes & saturenť: atq; in illis qdē dñm laudent: porrò in his uiuāt corda eorū. Alioqn quō mortui laudabūt te dñe? Vt ergo sit iocūda decoraq; laudatio in ammiratione etiā uiuāt ex imitatiōe: & ut auidiꝰ sumant delitias: ipsas quoq; diuitias curiosius cōtemplētur. Sic nimirū inter splendorē & feruorē lucernæ huius uicarijs quibusdā affectibus discurrēdū: ut nobis alter ex altero cōmēdeť, & ex mutua collatiōe uterq; cōplacitior fiat. Siquidē humilis fuerit & spiritu paup iste Martinus sicut euidētissime probat effectus ipse diuinæ gratiæ: quā profecto tam multā: nisi multum humilis nō dedisset. Vt tamen pauca uirtutum eius indicia promā: pauperem illum spiritu beatus nouit Hilarius, cū imponere eī diaconatus officium tentans, nec præualens ꝙ indignū sese uociferaretur, exorcistam eum esse præcepit: in quo quidem locus iniuriæ uideretur: sciens nimirum quòd humiliorem ordinationem minime repudiaret. Pauper fuit: ueste sordidus: crine incultus: facie despicabilis: quæ quidem licet in electiōe eius à quibusdam maleuolis obiecta fuissent: in ipso tamen episcopatu sicut scriptum est penitus nō mutauit. Deniq; qa uerè paup fuit spū Martinꝰ, pauper & modicus meruit nominari. Audi uerò māsuetudinē eius suo illo Sulpitio sic scribēte. Tantā aduersus oēs iniurias patientiam assumpserat: ut cum esset summus sacerdos, impune etiā ab infimis clericis læderet: nec ꝓpter id eos: aut loco unquam amouerit: aut à sua quantum in ipso fuit charitate repulerit: quod quidem in Brixio manifeste probatū: omnes uos arbitror meminisse. Eū nēpe ex omnibus sui successorē eligit: & de tāta post futura aduersitate præmonuit. Postremò in fide & lenitate ipsius sanctum fecit illum: ad cuius os aures suæ fuerant cum responderet homini q̄ de eo sciscitabať. Si illum delirū quæris: prospice eminus. Ecce cælū solito sicut amēs respicit. Crebro siquidem homo dei: utpote terrā despiciēs cælū suspiciebat. Nēpe sciebat ad hoc sese ut supra meminimꝰ rectā in corpore accepisse staturā: sciebat illic esse thesaurū suū: sciebat illic sedere in patris dexterā xp̄m suū: sciebat nūquā sese donec illuc pueniret qđ desiderabat, assequuturū. Vnde & hoc ipsum ꝙ delirꝰ uocabať ī terra merito nō attēdit: cuiꝰ nimirū cōuersatio esset in cælis, cuiꝰ oculi ī capite suo. Sanè illuc etiā lachrymæ eius à maxilla ascēdere cōsueuerāt: qbꝰ sic abūdabat: ut soleret ꝑ illorū quoq; q obtrectatores sui uidebāť flere pc̄tis. Sanè quātum iustitiā esurierit: tū in cæteris eius actibus: tū specialiter in idololatriæ ꝑsecutione ꝓbatū est: in templorū destructione: in statuarū deiectione: in successiōe locorum. Vbi se quoq; aliqn̄ nō est ueritas dare discrimini: ut occasio tāti criminis de medio tolleret. Nam misericordē eum in paupere se expertum saluator ipse apud angelos gloriabatur: datam sibi medietatē uestis ostētans. Vtinā nobis etiam miseris apud summū iudicē in cuius admirabile tabernaculū introiuit: misericordiā illam exhibere digneť qua & illos olim morti destinatos, & tormentis uarijs deputatos eripuit: ꝑ quibus ante terreni iudicis ianuā, nocte media scribitur iacuisse. Quomodo enim non audiet cum nunc: qui tunc quoq; fecit audiri? Porrò mundiciā cordis eius illud uel maxime indicat: ꝙ non est confusus inimico loquens in porta: nihil in me funeste reperies: Abrahæ me sinus recipit. Nā in opere pacificorum fœliciter planè consummans labores suos: licet dierū suorum finem non ignoraret: clericos tamē adijt dissidētes: inter quos reformata pace, in pace ipse quieuit. Cæterum ꝑsecutiones quas sustinuit ꝓpter iustitiā lōgū est numerare quō apud Iulianū augustū in ciuitate Vuangionū intrepidus: imo & illato terrore constantior custodiæ mācipatus est: ut inermis postero die barbaris opponeretur: quō circa alpes subsecuri quā in uerticē eius latro uibrabat securissimus fuit: quō illū Mediolani Auxētius arrianꝰ grauiter insectatus: multisq; appetitū iniurijs tandē de ciuitate exturbauit: quō & alibi prius aduersus sacerdotū ꝑfidias acerrime pugnās supplicijs fuit affectus: publice uirgis cæsus: inde quoq; exire cōpulsus est: quō itē in cuiusdā fani euersiōe cū gētilis cū stricto gladio peteret: nudā ceruicē præbuit percussuro donec ille extollens ad ictum dexteram: cecidit resupinus quō alter cū cultro ferire uoluit: sed ferrū de manibꝰ eius elapsum repente, disparuit. Pro quibus omnibꝰ dubiū nō est multipliciter coronari eum: qui quidē & si nō semel effectu consummate passionis: sed toties martyr fuit affectu deuotissimæ uoluntatis. Comedite iam amici & bibite: & inebriamini charissimi. Sic eñ uiuit: & in talibꝰ uita spiritꝰ uestri. Nisi fortè beatos p̄dicat sermo diuinus: qui mortuos suscitāt, cæcos illuminant: morbidos sanāt, leprosos mundāt, paralyticos curant, dæmonibus imperant, futura prænuntiant, miraculis coruscant, & non magis pauperes spū, mites, lugentes, esuriētes & sitiētes iustitiā, misericordes, mūdicordes pacificos ꝑsequutionē ꝓpter iustitiā sustinētes. Ignoscite mihi fratres: exēplū obedētiæ paulominꝰ p̄teriui: qđ quidē uel solū iuxta ꝓpositum ordinē in Martino quoq; nobis cōuenit exhiberi. Sanè morā facimus: sed ut arbitror bonū est nos hic esse: tardius eñ hodie uenimꝰ ad Martinū. Dñe, inquit, si adhuc ppl'o tuo sum necessarius: nō recuso laborē: fiat uolūtas tua. O uerè sanctissimā animā: ô inæstimabilē charitatē: ô obedientiā singularē. Bonū certamē certasti: cursum cōsummasti: fidē seruasti: de reliquo supest tibi corona iustitiæ quā reddet tibi dñs hodie iustꝰ iudex: & adhuc dicis non recuso laborem: fiat uoluntas tua. Obtulisti planè Isaac unicū illū quē diligis, qđ in te est iugulasti: immolasti singulare gaudiū tuū pia deuotione: paratꝰ redire iterū in pericula: innouare certamina: denuo subire laborē: sustinere tribulationē: ꝓlongare tentationē: deinde differri adhuc ab illa tanta felicitate, & diu desiderata societate spirituū btōrū: atq; in huiꝰ mortalitatis erūnas ab ipso introitu gl'iæ reuocari: postremo qđ maximū est à xp̄o tuo ꝑegrinari diutius: si mō ipse uoluisset. Nec sanè dubiū quin ampliorē gratiā mereať: q paratū se exhibet etiā ante mādatū: quàm qui obedire satagit post mandatū. Magna quidē obediētia uestra angeli sancti: sed quod dicere audeā pace uestra nescio an inueniať in uobis quisquā paratꝰ in tale aliqn̄ ministeriū mitti: in quo necesse habeat nō uidere faciē patris. Magnū est petere quòd dñm secuturꝰ omnia reliquisti: sed audiui te in mōte dicentem ubi transfiguratꝰ est corā uobis: Dñe bo- Mat. 17
num est nos hic esse: faciamus hic tria tabernacula. Nō est hoc: si adhuc populo tuo sum necessarius: nō recuso laborē. Paratū cor tuū Martine: paratū cor tuū: siue manere in corpe: siue dissolui & esse cū Christo. Et magna qdē in horrēda morte securitas: magna in uisiōe xp̄i desiderāda: & tam feruenter ac singulariter desideranda pfectio reperiť: sed id quidē longè amplius ꝑ omnē modū: ꝙ qui mori nō metuis: imo qui tanto desiderio præsentiā dñi cōcupiscis: uiuere quoq; nō renuis: & expectatione molestissima fatigari. In q̄ eī alio nō obedire poterat, q ī hoc tāto articulo tā deuote clamabat: fiat uoluntas tua? Hæc ergo ps nr̄a sit frēs ī cōuiuio hodierno: hāc nobis obediētiā in mēsa paupis imo iā diuitis huiꝰ appositā diligēť cōsideremꝰ: sciētes qm̄ ipa ē q̄ à nobis exigiť: ipa quā oportet nos ꝓparare ut singl'iq; dicamꝰ: qa patus sū & non sū turbatꝰ ut custodiā mādata tua. Nec mō semel aut ī pte, sed patū Ps. 118.
cor meū deꝰ patū cor meū: patū ad utrūq;: & in nullo tuā ꝓscribēs dispositionē. Fortè hoc cupio & special'r & uehemēter: sed ne qdē illđ recuso: sicut fuerit uolūtas ī cælo sic fiat. Desidero regē: sed nō recuso laborē: fiat uolūtas tua.

De sctō Clemēte papæ & martyre: De tribꝰ aqs. Ser.

Psal. 15. PReciosa in conspectu dñi mors sctōrũ eius. Au-
diat pctōr & irascaẗ: dentibus suis fremat & ta-
bescat. Depꝑhensus est in astutia sua: cecidit in
foueã quã fecit: in laqueũ incidit quē tetēdit.
Inuidia siqdē diaboli mors intrauit in orbē terrarũ: sed
ecce ꝓciosa facta est mors sanctorũ. Audi igiẗ hostis uitæ:
mortis auctor attende. Quid ualet iam fraus tua: uersutia
tua qd nocet? Imo uerò ut plus doleas etiã omnia coope-
rantur in bonum his qui secundũ propositũ uocati sunt
sancti. Neqꝫ em̃ aliter quàm ipsa, quæ tui est opis, de te ho-
die beatus martyr, cuius solennia celebramus: morte cor-
poris triũphauit: fecit siquidē de necessitate uirtutē: pœ-
nam peccati in meritũ gloriæ cõmutauit: fidelē se proba-
uit in modico: ut dignus inueniretẗ supra multa cõstitui.
Modicũ nãqꝫ erat & oĩno modicũ quicquid prius acce-
perat anima illa beata: quãtũ ad eã gloriã quam præsenti
promeruit passiõe. Omnis em̃ delectatio huius mũdi: uni-
uersa eius gloria: quicquid deniqꝫ in eo cõcupisciẗ pror-
sus modicũ est: in illius fœlicitatis: in illiꝰ gloriæ: in illius
beatitudinis cõparatione: si tamē uel modicũ dici debet,
& non potius nihilũ: uapor ad modicũ parens. Accepe-
rat beatus Clemēs nobile genus: amplas possessiones, hæ-
reditatē multã: sciētiã quoqꝫ quàmplurimã: ita ut optimꝰ
quidē illius tēporis philosophus habereẗ. Acceperat hæc
uniuersa à dño: dei em̃ dona sunt etiã hæc. Fidelē ergo se
probauit ei, qui dederat: cũ pro eius amore uniuersa cõtē-
psit: oĩa detrimentũ faciēs & arbitratus ut stercora: ut lu-
Iob. 2. crifaceret Christũ. Sed fortè murmurat etiã nũc inimicꝰ:
pellē inquiens pro pelle & oĩa quæ habet hõ dabit ꝓ aĩa
sua. Quid ergo? Putas ꝙ in ipsa corporis sui uita quã ac-
cepit à dño infidelis ĩueniatur: ut uel ipsam præferat illi?
Ecce habes potestatē, irrue in eũ ꝑ satellites tuos: ut coar-
tetur è duobus, aut à dño necesse habēs, aut à corpore se-
parari. Varia & immania exquire genera tormētorũ: sed
noueris te martyri nostro fabricare coronas. Sicut enim
ipsa uitæ huius ornamēta & adiumēta contēpsit: sic cõtē-
nit & ipam: corpus omne tibi exponit in mortē & in fa-
ciem maledicet tibi: atqꝫ idola tua sacro ore blasphemat:
dñm deũ suum etiam inter tormenta tua libere prædicat:
in igne confitetur. Coronabiẗ ergo quia legitime certa-
uit: quia fideliter uicit: quia nec blandimentis uitæ huiꝰ,
nec mortis horrore à charitate Xp̃i potuit separari. Dic
queso nobis aĩa sancta quæ sic corpꝰ tuũ supplicijs expo-
nebas: obsecro diligebás illud an non? Vtiqꝫ diligebã in-
quit, nemo em̃ odio habuit carnē suã. Diligebã ergo eã:
sed parũ diligebã: tanquã ancillam, & multo magis dilige-
bam dñm deũ. Vtqꝫ probatio esset dilectionis, operis ex-
hibitio, libenter ipsam quoqꝫ pro eius gloria mortē cor-
poris amplectebaẗ. Quid nos ad hæc dicimus fratres? Cõ-
gratulamur martyri: sed iam gloria eius nõ sine nostra cõ-
fusione est. Ecce enim beatus Clemens homo erat similis
nobis passibilis: eadem circũdatꝰ infirmitate: & carni suæ
eodem uinculo naturalis affectionis inhærēs. Si ergo ille
sic glorificauit Christũ in corpore suo & calicē salutaris
accepit: quid nos retribuimꝰ dño pro omnibus quæ retri-
buit nobis? Eadem certè insigniuit imagine: eodem san-
guine nos redemit & uocauit in eandē hæreditatē incor-
ruptibilē & incontaminatam æternã cõseruatam in cælis.
Vt quid ergo nõ possumus & nos cũ beato Clemēte xp̃i
bibere calicē? Sed fortè rñdent aliqui: possemus si oppor-
tunitas nõ deesset: sed ꝑsequutiõis tēpus cessauit. Atqꝫ ego
fateor, nõ satis crediderim ita dicētibus. Quid em̃? Quo-
tidie ceditis punctioni acus unius, & mucroni uos arbi-
tramini posse resistere? In minimis probate conflictibus
quàm uiriliter in maiori certamine stare possitis. Ecce em̃
uobis nõ dicitur: sacrificate idolis & uiuite: aut si hoc nõ
uultis: oportet uos diuersis supplicijs interire. Nouit do-
minus figmētum nostrum: nec dat nobis tam forte certa-
men. Beato clementi certamen forte dedit ut uinceret: &
disceret qm̃ omniũ potentior est sapientia. Vestrum cer-
tamē aũt quale est fratres mei? Quotidie uobis suggeriẗ
in cordibus ur̃is: frãge ordinē tuũ: murmura: detrahe: age
remissius: infirmitatē simula: rñde ei q fortè duriꝰ loquutꝰ
est: ut satisfacias desiderio tuo: nec diciẗ cuiquã: nisi hæc
feceris morieris: sed ut multũ cũ difficultate & labore re-
sistes animo tuo. Et quis sustineret tãta? Hæc em̃ intꝰ au-
dire: hæc rñdere cõsueuimus exhortãtibus nos, aut foris
homini, aut intus spũisancto. Si ergo in hmõi certamine
periclitamur: si uix resistimꝰ: si interdũ etiã succũbimꝰ: qd
in illo tam graui certamine faceremꝰ? Si iũcis fragilibus
cedit infirmitas nr̃a: qũo telis resistereẗ? Videtis qũo ad
nihilũ redacti sumus: & sicut solent mulieres aut paruuli:
pugnãtes laudamꝰ alios: pugnare ipsi nõ possumꝰ. Quid
tamē agimus? Oēs certè ad nuptias agni uocati sumꝰ: &
in cõspectu eius uacuos apparere non licet. Diligēter er-
go cõsideremus quæ apponũtur nobis: qm̃ talia oportet
nos præparare. Cõsiderauit beatus Clemēs uinũ sibi ap-
positũ esse à dño: & ipse quoqꝫ qm̃ diues fuit ad nuptias
illas uinũ nihilominus proprij sanguinis effusione porta-
uit. Sed nos pauperes sumus, & uinũ dñe nõ habemꝰ. At
ille: implete, inquit, hydrias aqua. Ergo ne & ipsa suscipie-
tur aqua, si attulerimus eã? utiqꝫ suscipietur. Nã & ipsam
cũ uino nobis appositã inueniet qui secũdũ monita sapiē-
tis diligēter cõsiderauit quæ sibi apponunẗ ab eo: nimi-
rũ qui uenit nõ in aqua solũ: sed in aqua & sanguine. Te-
stimoniũ em̃ perhibuit qui uidit ꝙ aperto latere dñi dor-
mientis in cruce exierit sanguis & aqua. Et nos ergo frēs
ut uel fideles nos ꝓbemus deo nr̃o si martyriũ sanguinis
nõ habemꝰ (martyriũ em̃ testimoniũ est) q̃ramus uel testi-
moniũ aquæ: & ne ipsum quidē despiciet deus. Tres sunt
em̃ qui testimoniũ dãt in terra: spũs, aqua & sanguis. Bea-
ti quibus trinũ suppetit testimoniũ: qm̃ funiculꝰ triplex
difficile rũpitur. C Nos si sanguinis testimoniũ nõ ha-
bemus, habeamꝰ spm̃ & aquã: qm̃ sine spiritu nec sanguis
nec aqua sufficiet: imo uerò si spũs ipse sine aqua aut san-
guine inuenitur: sufficit testimoniũ eius: qm̃ spũs uerita-
tis ē: nec sãguis nec aq̃ qcquã ꝓderũt à seipis: sed spũs ē q
testificatur in illis. Sanè tñ aut uix aut nũquam sine aqua
aut sanguine spm̃ arbitror inueniri. Propterea charissimi
quæramus uel aquã, qui sanguinem nõ habemus. Et quo-
niam hydriarũ supra fecimus mentionē: quæramus men-
suras binas uel ternas quas hydriæ capiebant. D Nã &
Christus triplicē nobis apponit aquã: & perfectus omnis
qui fuerit in nobis sicut ipse, qui uidelicet tres metretas
habere potuerit. Propter hoc em̃ sub distinctione dicitur
binas uel ternas: ut duas ad minus cõstet necessarias esse:
tertiam nõ ab oĩbus exigendam. Accipe igitur triplicem
aquã quã tibi saluator apponit. Plorat super Lazarum &
super ciuitatē Ierusalē: & hæc est aqua prima. Sudauit im-
minēte iam passionis hora: & hæc est aqua secunda: nõ ab
oculis tm̃: sed à toto corpore manans. Hæc aũt rubea est,
sanguineiqꝫ coloris, sicut scriptum est. Et factus est sudor
eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Iam ue- Luc.
rò tertia est aqua, quã & prædiximꝰ de latere eius una cũ
sanguine emanasse. Et tu ergo primã quidē habes si rigas
lachrymis tuis cõscientiæ tuæ stratum: & dolore cõpun-
ctionis præteritorũ diluis maculas peccatorum. Secũdã
aquã habes si in sudore uultus tui uesceris pane tuo: & la-
bore pœnitētiæ corpus tuũ castigas: ac restringis concu-
piscentiæ flãmã. Est aũt sanguinei coloris: siue propter la-
borē: seu etiã ꝓpter ipsum, quē extinguit, concupiscētiæ
ignem. Iã uerò si proficere potes usqꝫ ad deuotionis gra-
tiã potaberis aqua sãpiētiæ salutaris, & spũs Christi, qui
super mel dulcis est, fiet in te fons aquæ salientis in uitam
æternam. Et memento hanc esse aquam quæ ꝓcedit de la-
tere dormientis: & sine omni molestia fluit. Oportet em̃
iam mortuũ esse mundo: qui in hoc uoluerit gratia dele-
ctari. Ergo ut breuiter repetã: prima quidem à præteritis
delictis abluit cõscientiã: secunda ut futura caueas extin-
guit concupiscentiã: tertia si ad eam peruenire merueris,
potat animam sitientem.

In uigilia sancti Andreæ apostoli. Sermo.

Sanctorũ festa p̄cipua patrũ sanxit authoritas uotiuis præueniẽda ieiuniis. Vtiliter planè, & nõ ad insipiẽtiã nobis si affuerit q aduertat. Multa siqdẽ quotidie pctã cõtrahim9, & in multis offendim9 oẽs nec tutũ oĩno ẽ celebrãdas suscipere festiuitates sacras: maximeq̃ eas quæ maximæ sunt: nisi pri9 abstinẽtiæ purificatione p̄missa: quo & digniores & capaciores inueniamur spiritualiũ gaudiorũ. Sic enĩ iust9 in prĩcipio sermonis accusator est sui: nec nisi à ꝓpria reprehẽsione laudes ĩcipit alienas. Q̃ si etiã iustus trepidat solicitus p̄uenire eũ qui ipsas quoq̃ paratus est iustitias iudicare, qd agimus nos: quorũ ĩteri iudicata nõ fuerit & tecta peccata? Timendũ ualde est: ne fortè manifesta ĩueniant̃ p̄cedẽtia ad iudiciũ. Si nec iust9 sine molestia & uerecũdia quadã ad sanctorũ præsumit accedere laudes: quãto magis peccator ĩ cuius ore nõ est laus speciosa: timeat semp necesse est uocẽ illã: [Psal. 49.] quare tu enarras iustitias meas: siue illam. [Mat. 22.] Amice quomodo huc intrasti nõ habẽs uestẽ nuptialẽ? Beati ꝑinde qui stolã suã: dico autẽ gloriã cõscientiæ suæ: soliciti sunt oĩ tẽpore cõseruare ĩmaculatã: semp splẽdidã exhibere. Sed quia pauci sunt qui sic oĩ custodia seruẽt cor suũ pauciores aũt si tñ uel pauciores qui in oĩ sanctimonia cõseruẽt illud: necesse est frequenti abstinẽtia maculas diluere subintrantes præcipue cũ præcipua quælibet solẽnitas aduenerit celebrãda. ¶ Nõ modo tñ præparatio est ad ꝓximã celebritatẽ obseruatio p̄missa ieiunii: est & ãmonitio quædã eruditioq̃ nõ parua. Discimus ex hoc ip̄o quænã uera sit uia festiuitatis æternæ. Quid est enĩ q̃ ieiuniis solẽnia præuenimus nisi: q̃ per multas tribulationes oportet nos introire in regnũ dei? Indign9 quippe solẽni lætitia est, qui statutã uigiliæ abstinẽtiã nõ obseruat. Plenè ĩquã si renuis affligere aĩam tuã in uigilia indignus iure censeris requie & exultatione festiua. Est autẽ uniuersum præsentis pœnitẽtiæ tẽpus: uigilia quædã solẽnitatis, magni & æterni sabbati qđ præstolamur. Nec causaberis uigiliã longiorẽ si æternitatẽ festiuitatis attendas. Licet enĩ habere præparationẽ soleant solennia diurna: diurnã illam cũ æterna sit: nõ exigit tamen æternã. Sed quo nos rapit iocundior illius memoria fælicitatis? Hoc enĩ nomine & sæpius & fortè dignius nominatur illa festiuitas. Redeundũ nobis est ad id quod præ manibus est. Hodierni itaq̃ ieiunii & eius (quàm præstolamur) solennitatis & lætitiæ causa est beata passio Andreæ apostoli. Dignum est enim ut si, cum eo pendere nõ possumus cum eo uel ieiunemus. Nam & si ipsum cum biduo penderet in cruce etiam ieiunasse quis dubitet? Inueniamur ergo uel in exiguo cõicantes passioni eius, & si non simul affixi patibulo, simul afflicti ieiunio: ut miserante deo etiã coronæ participes simus, & in præsenti quoq̃ spiritualium socii gaudiorum. Quomodo enim non exultem9 in memoria triumphi ei9 quèm in ipsa sui præsentia supplicii tam uehemẽter nouimus exultasse? An nõ erit læta festiuitas, ubi & crux ipsa plena est gaudio? Siquidem & festiuum solemus nominare qđ lætum est, & crux à cruciatu utiq̃ dicitur: aut certè cruciatus à cruce. Quanta proinde exultatione uniuersæ terræ celebrandũ tãtæ nouitatis miraculum: tam magnificum opus diuinæ uirtutis. Andreas homo erat similis nobis passibilis, & tam uehementi ardore sp̄ũs, crucem sitiebat: tam inaudito à seculis gaudio tripudiabat: cum paratum sibi eminus patibulum conspexisset: O crux, inquit, diu desiderata, & iã concupiscenti animo præparata. Securus & gaudens uenio ad te: ita ut & tu exultans suscipias me. Videtis quia non se capit præ magnitudine gaudii? Ita, inquit, ut & tu exultans. Ergo ne tanta est exultatio ut axultet & ipsa crux: nec læti q̃cquã habeat: sed totũ lætitiæ sit? Aut quis dicat minus cõtra cõsuetudinem: supra rationẽ, ultra naturã, crucifixũ exultare quàm crucẽ. Illi sensum lætitiæ natura negauit: huic si quid præualet, gaudiũ omne exterminat: ingeritq̃ dolorẽ. Amator ait tuus semp fui & desideraui amplecti te. Fratres ignis uibrans est, nõ lingua loquens, & si lingua certè ignea est. Carbones sunt ignis illius, quem de excelso christus miserat in ossibus eius. Atq̃ utinam desolatorii nobis sint: cõsummẽtes & exurẽtes quicqd in nobis est carnalis affectionis: Quales enĩ scintillæ sunt istæ aut à quãto interiori incẽdio micant? Planè beate andrea granũ sinapis est fides tua: quæ tã ĩsperatũ ubi teri cœpit: cœpit ex se proferre feruorem. Quid si paulò amplius tereret̃. Quis feruorẽ illũ animus, quis uerba illa sustinere posset audit9? Dum enim min9 minaretur ægeas, adhuc granũ sinapis despicabile uidebatur. Integrum erat: nesciebamus quid intus lateret. Dñs, inquit, me misit ad istã prouinciam: in qua nõ paruũ ei populũ acquisiui. Accedat cõminatiõis pistillũ: lõgè iam acrius sapiet, cõstantiusq̃ loquet̃. Terrendũ cũ putat ægeas, crucis suplicíũ minitãs: sed nõ est ita. Accendit̃ magis in uerbo hoc, & liberè clamat. Ego si patibulũ crucis expauescerẽ: crucis gloriã non prædicarẽ. At ubi paratũ sibi lignũ intuitus est, ex hoc iã planè tot9 ignescẽs applaudebat, & blãdiebat̃ illi amatæ suæ, officiosissimè salutabat, deuotissimè suscipiebat, magnificè attollebat eã: & in ipsius præconio gloriabat̃, clamãs magis affectiõe quàm uoce. Salue crux præciosa quæ decorẽ & pulchritudinẽ de membris dominicis accepisti. Salue crux quæ in corpore xp̄i dedicata es, & ex mẽbris eius tãquã margaritis ornata. Merito ꝑinde crucis amatorẽ uenerant̃ quicũq̃ sunt serui crucis, sed ab his ãpliorem deuotionem exigit qui specialius proposuerunt tollere crucem suam. Vobis hoc & de uobis dico fratres mei qui nõ surda aure audistis illã euãgelicam tubã. Qui nõ baiulat crucem suam & sequitur me, nõ p̄ot meus esse discipulus. [Ioã. 19.] Parati estote totã animi diligẽtiam huic adhibere solennitati & corde magno celebrare eã: qa magnus oĩno cõsolatiõis pariter & exhortatiõis thesaurus uobis repositus est in ea, si fuerit qui fodiat & scrutetur.

In die sancti Andreæ de mũdis piscibus Sermo. I.

Celebrãtes hodie gloriosum beati Andreæ triumphũ in uerbis grãæ quæ ꝓcedebãt de ore eius exultauim9 & delectati sum9. Neq̃ enĩ locus poterat esse tristitiæ: ubi tã uehementer lætabat̃ & ipse. Nemo ex nobis cõpassus est sic patiẽti: nemo ausus est plangere exultãtem. Alioqn & nobis ip̄e nõ incongruè dicere poterat: quod saluator crucem baiulãs sequẽtibus se, & lugentibus ait, [Luc. 23.] Filiæ hierusalem nolite flere sup me sed super uos ipsas flete. Deniq̃ cũ duceret̃ ip̄e beat9 andreas ad crucẽ populus qui sanctũ & iustum dolebat iniustè dãnari: prohibere uoluit ne puniretur: sed magis ipse instãtissima p̄ce prohibuit eos: ne nõ coronaretur: imo ne nõ pateretur. Desiderabat siquidẽ dissolui & cum xp̄o esse, sed in cruce quã semp amauerat. Desiderabat regnũ intrare: sed ꝑ patibulum. Quid enĩ dicit illi amatæ suæ. Per te, inq̃t, me recipiat, qui ꝑ te me redemit. Ergo si diligim9 eũ cõgaudemus ei nõ solũ quia coronatus, sed & quia crucifixus: quia desiderium animæ eius tribuit ei dñs, & posuit in capite eius coronã de lapide p̄cioso. Verũtñ dũ cõgratulamur ei q̃ diu desideratæ crucis frui meret̃ amplexu mirũ ualde est: si nõ ipsum eius miramur gaudiũ, cui cõgratulamur. Dum enim noctis huius uigilias celebrantes in uerbis tãtæ exultationis cantãdo delectaremur: putas nõ fuit in nobis, q secũ cogitaret & diceret, qd sibi uult hæc aut unde tã noua lætitia. Certè & crux p̄ciosa est: & crux amari p̄ot, & crux habet exultationẽ. Ita est fratres mei. Si fuerit qui colligat, semp lignũ crucis uitã germinat, fructificat iocunditatem, oleũ lætitiæ stillat, balsamũ sudat sp̄ũaliũ carismatum. Nõ est syluestris arbor, lignum uitæ est apprehendentibus eam. Arbor fructifera, arbor salutifera est, alioquin q̃uo dñicã occuparet terrã? Illam dico p̄ciosissimã glebã: cui clauorum est infixa radicib9. Si nõ esset hæc p̄ciosior cũctis, fructuosior uniuersis nũ

quã illo plãtaret in horto nec illã pmitteret uineã occu/ parc. Deide qd mirũ si cruci suauitatẽ dedit: qui dedit & igni? Aut quõ crux iudicatur insipida ubi dulce sapit & flãma? Quid eñi sapiebat Laurẽtio ignis cũ irrideret car nifices, iudicẽ subsannaret? Quid nos ad ista dicem⁹ frẽs q̃ nõ sapit etiã nobis q̃ p̃ xp̃o est tribulatio, nec gustam⁹ & nos mãna abscõditũ? Sic eñi uictus esset oĩno diabol⁹ nec hr̃et penit⁹ qd' auferret. Sufficeret nobis hoc unũ ad uersus duplicẽ malitiã inimici. Habet qppe neq̃ssim⁹ ille laqueos: habet & iacula: utpote callidissim⁹ uenator ho/ minũ solũ sitiẽs sanguinẽ aĩarũ. Alios telis appetit mali/ tiosæ cuiuslibet suggestiõis & ĩ eis uulnerat m̃ltos, quo/ rũ tenuis est patiẽtia. Alios uoluptatib⁹ irretire laborat: & ĩ his multitudinẽ copiosam eorũ q̃ in terra repũt aut uolitãt iuxta eũ. Sit ergo gaudiũ in tribulatiõe, & iã non habet malign⁹ unde alliciat. Liberati sum⁹ à laqueo ue/ nãtiũ pariter & à ṽbo aspero. Nihil eñi p̃ficit inimic⁹ in eo quẽ crux xp̃i delectat, si carnalẽ suggesserit delectatio nẽ, & fili⁹ ĩiq̃tatis nõ apponet nocere ei: si ad exasperãdũ aĩum eius qualẽlibet imittere tẽtauerit amaritudinẽ. Non curat delitias q ieiunio pascit: multomin⁹ murmurare p̃ eo põt in quo ẽt delectat. Planẽ altissimũ posuit refugiũ suũ: ubi nec muscipula inimici timẽda sit nec sagitta: imo uerò mũdus piscis est: squãmas pariter & pẽnulas habẽs. Porrò sicut frustra iacit rhete añ oculos pẽnatorũ: sic fru stra iacit telũ in squãmas locarũ. D Hmõi siquidẽ pisces mũdos eẽ legalis sanctio iudicat: q & pẽnis leuant & pro tegũtur squãmis: siue illi in mari sint siue in flumine siue in stagno. Habet etiã mare hoc magnũ & spaciosum pi/ sces mũdos & dñica dignos mẽsa: qa ex his q in sc̃li latitu/ dine habitu actuq̃ꝫ uersant: reliquit sibi multa milia quos ap̃lica sagena trahit: ut cũ educta fuerit segregent à ma/ lis. Vbi sanè sedebit & hic noster piscator hoim: q totam nũc post se achaiã trahit. Habet & flumen pisces mũdos qcũq̃ꝫ inter dispẽsatores fideles inueniunt. Fluui⁹ qppe est p̃dicatorũ ordo nõ ĩ eodẽ p̃manẽs loco, sed extẽdẽs se & currẽs: ut diuersas irriget terras. Sunt & in stagno mũ di pisces q in claustro deo seruiũt in spũ & ueritate. Meri to siqdẽ stagnis monasteria cõparãtur: ubi quodãmõ in/ carcerati pisces euagãdi nõ habeãt libertatẽ: quo uideli/ cet pati sint semp ad epulas spũales dicẽtes singl'i intra se. Qñ ueniet q me deferat? Cũctis dieb⁹ qbus nũc milito expecto donec ueniat imutatio mea. Porrò ut de lege su/ pra meminim⁹: siue ĩ mari, siue in flumine, siue in stagno illi mũdi sunt pisces q squamas & pẽnulas habẽt. Sũt aũt squãmæ multæ, sed una ex eis quodãmõ lorica cõtexit: qa una est patiẽtiæ uirtus: licet singulis tribulatiõibus exhi bere singulas uideamur. Iã uero sicut squãmas ad patiẽ/ tiã, sic pẽnulas quoq̃ꝫ ad hilaritatẽ arbitror nõ incõgrue posse referri. Hilaritas quippe leuat & sublevat: ut saltus quosdã in altũ dare uideat q̃sq̃s exhilaratur. Sanè ut duas habeam⁹ pẽnulas: duplex nobis hilaritas q̃renda est. Et fortè p̃ptea docet ap̃ls (ille eñi uerè pẽnas habebat: qbus & ĩ tertiũ usq̃ꝫ cælũ raptus est, & uolauit etiã in padisum) nõ solũ gl'iari in spe, sed etiã gloriari in tribulationibus. Prorsus sublime uolat q̃sq̃s ille est, quẽ nõ mõ futurorũ expectatio bonorũ, sed p̃sentiũ quoq̃ꝫ malorũ exhibitio ipsa delectat: ita ut in eo etiã glorieẗ. Talẽ inuenim⁹ hũc beatũ ap̃lm: talẽ miramur, talẽ merito p̃dicam⁹. Vñ & tri/ plicẽ hic licet cõsiderare gradũ: incipientiũ, p̃ficiẽtium,
Eccli. 1. p̃fectorũ. Initiũ sapiẽtiæ timor dñi, mediũ spes, charitas
Rom. 13 plenitudo. Deniq̃ꝫ apostolũ audi: qa plenitudo legis est charitas. Qui initiat à timore crucẽ christi sustinet patiẽ/ ter: qui p̃ficit in spe portat libẽter: q uerò consummat in in charitate: amplectit iã ardẽter. Solus etenim iste est q dicere possit: quia amator tuus semp fui & desideraui am/ plecti te. Lõgẽ est uox ista ab eo q sustinet qdẽ: sed opta/
Mat. 26 ret oĩno si posset nõ uenisse in hanc horam. Deniq̃ꝫ si nõ uideor temerarius lõgẽ est ab hac uoce, pater si fieri põt transeat à me calix iste. Quid eñi? Certè super asellũ ascẽ/ derat, ut ne hic quidẽ hostibus relinqueret. Agnosco planè in duce belli pusillanimẽ trepidationem, agnosco ægroti uocẽ in medico, agnosco infirmitatem gallinã cũ pullis, cõsidero charitatẽ, stupeo miseratione, expauesco dignationẽ. Misericors dñs nõ beati Andreæ robustum Mat. 9 sibi suscepit affectum. Quia non est sanis opus medicus: sed male habentibus. Si quem fortè dignatio scãdalizat planè meretur audire: Nonne oculus tu⁹ neq̃ã est quia Mat. 20 ego bon⁹. Huic eñi odor uitæ morte inest. Quid magnũ fuerat dñe iesu: si accedente hora propter quam ueneras intrepidus stares: tanquã qui potestatẽ habebas ponendi aĩam tuam: & nemo eam tollebat à te? Aut non longè glo riosius fuit: qñquidem totum p̃pter nos agebatur, ut nõ modo passio corporis sed etiam cordis affectio pro nobis faceret, & quos uiuificabat mors tua, tua nihilominus & trepidatio robustos, & mœstitia lætos & tædium alacres, & turbatio quietos faceret: & desolatio cõsolatos? Lego quidem in Lazari resurrectione: quia infremuit spiritu, & Ioan. 11 turbauit seipsum. Sed esto interim qa se ipse turbauit, nõ conditionis necessitate: sed suæ beneplacito uoluntatis. D Nunc aũt aliquid iam ãplius audio. Vsq̃ꝫ adeo siqui/ dem præualuit ea quæ fortis est ut mors, dilectio: ut xp̃m ãgelus dei cõformauerit. Quis, quẽ? Euãgelistã audi. Ap paruit, inquit, angelus confortans eum. Quem eũ? Planè Luc. 22 eum cui nascituro clausus patuit uirginis uterus: cui⁹ nu tu in unum aqua mutata est: cuius tactu lepra fugata, sub cuius plãtis solidum mare stetit, ad cuius uocem mortui surrexerũt. Deniq̃ꝫ eum qui portat oĩa ṽbo uirtutis suæ, per quẽ facta sunt omnia: p quẽ uniuersa subsistũt etiã & angelus ipse. Et quid dicam: quẽ eum? Min⁹ eñi morarer si non pœnitus esset indicibilis. Confortans eũ. Quẽ eũ? cuius ne ipse quidẽ cõfortator suus capere poterat maie statem? Rogo te angele quẽ cõsolaris? An ignorabas q̃s esset: ad quem consolandũ ueniebas? Certè cõsolator est: certè paracletus est. Alioquin nõ diceret aliũ paracletum à patre mittendum apostolis, si non esset & ipse paraclet⁹. Deniq̃ꝫ agnosco & in hoc ipso paracletum maximũ, agno sco paracletũ benignissimũ qui prope sit his qui tribula/ to sunt corde. Non despero iam: etiam si molesta mihi ui/ deatur tribulatio quẽ patior: etiã si pusillanimis sum: etiã si desidero ut trãsferat calix à me. Non despero inquam: dũmodo audiã ipse. Verũtñ non sicut ego uolo: sed sicut tu. Didici etiã ex hoc ipso non ad carnalem siue caducam recurrere cõsolationẽ: sed ad angelicã: sed ad spũalem: sed ad cælestem. Ita planè dũmõ nõ murmurẽ: id enim pœni/ tus separaret à te si nõ citius resipiscerem, nõ renuo etiã si opus habeo cõsolari. Quid eñi? Agnosco uocem meam in saluatore, & de salute desperẽ? Planè in patientia mea possidebo animã meã. Veruntñ proficere uolo si possum: nec statim adepta salute esse contentus. Qui timet deum (ait sapiẽtia) faciet bona, sed parum est. Scriptum est eñi: Sap. 15 Declina à malo & fac bonũ: inquire pacẽ & p̃sequere eã. Noli esse salute cõtentus, quære pacem, ne tibi sit in peri Psal. 36 culo etiam salus ipsa. Audi ergo angelum, nato eo qui fa ctus est pax nostra, exultantem atq̃ꝫ canentem. Pax in ter/ Luc. 2 ra hoibus bonæ uolũtatis. Quæ autem bona nisi ordina/ ta uoluntas? Quæ nam est illa inquis? Profecto quæ rõni cõsentanea est dicẽti. Quia non sunt condignæ passiones Rom. 8 huius tẽporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in no bis. Hoc si iam sentire cœpisti haud dubium quin libẽter Psal. 118 feras crucem dñi, & dicas. Paratus sum & non sum turba/ tus ut custodiam mandata tua. Attamen si uis perfectus esse: unum adhuc tibi est necessarium. Quid illud inquis? Profecto gaudium in spũsancto. Si quidẽ & is qui timore coercetur & patiens est, & qui ratione spei ducitur & be neuol⁹ est, nisi etiam fuerit feruẽs spiritu facile labi põt. Porrò quæ per spm̃ diffunditur charitas & patiens & be nigna est, & quod est amplius nunquã excidit. In primo deniq̃ꝫ mandato: qd' parentibus nostris datum est si dili/ genter consideres, & Eua patiens & adã beneuolus fuisse uidetur. Quia tamẽ uterq̃ꝫ cecidit, liq̃t q̃ stabili non erat ille uel illa gradu. C Vidit mulier lignũ (ait scriptura) quod

Gen.3. quod esse pulchrū uisu:& ad uescendū suaue. Non tibi ui detur uix cōtinere manū: Sic & ubi à serpente interroga ta est: uide si nō manifeste sonāt uerba eius: molestū ei fuis se mandatū. Ex oi, inquit, ligno paradisi comedemus de li gno autem scientiæ boni & mali dixit nobis ne comeda mus. Nō dicit sic est uoluntas creatoris: quare sic: ipse no uit: nobis sufficit obedire, quia uita nostra in uoluntate eius. Itaq; facile seducta est mulier, & promissioni credere & acquiescere persuasioni. Vir aūt nō seduct⁹ est: sed sub uersus mulieris amore. Optaret eñ semp seruare manda tum qđ sibi utile nouerat: si nō mulier ei aliud suaderet. Nec aliquā in seruādo mādato uisus est pati difficultatē: sed q̄ bona uolūtas erat, nō habuit fortitudinē: qa non ha buit feruorem. Fortis quippe est ut mors nō patiētia aut

Cañ.8. spes sed dilectio. Non timor aut ratio: sed spiritus fortitu dinis est. Dicit patientia, sic oportet fieri quia timore ur getur. Dicit uolūtas bona, sic expedit & sic agendum est: quia spei attrahitur ratione. Charitas uerò quæ inflam matur à spiritu, neq; sic oportet dicit, neq; sic expedit: sed sic uolo, inquit, sic cupio, sic desidero uehementer. Vide tis quanta sublimitas, uidetis quanta securitas, quantaq; suauitas charitatis. Fœlix anima quæ ad hūc charitatis peruenerit statum nec sanè desperandum nobis, quādo quidem ei⁹ qui ad hūc peruenit gradum ob hoc maxime memoria celebratur, ut ipsius & inuocemus auxilium & prouocemur exemplo. Plus dico, & ex nobis nonnullos uidere mihi uideor in hoc gradu. Si dicis beatū Andreā apostolum esse: nec posse te, qui pusill⁹es, ei⁹ sequi uesti gia, pudeat uel eos qui tecum sunt non imitari. Nemo re pente fit summus: ascendendo non uolando apprehendit summitas scalæ. Ascēdamus igit̃ uelùt duobus qbusdā pe dib⁹: meditatiōe & orōne. Meditatio siquidē docet qd de sit: orō ne desit, obtinet. Illa uiā ostēdit, ista deducit. Medi tatiōe deniq; agnoscimus imminentia nobis pericula, ora tione euadimus, præstante domino nostro iesu christo.

Vnde supra. Sermo secundus.

BEati Andreæ apostoli solēnitas hodie cele bratur: quasi pia solicitudine perscrutemur, mul ta inuenim⁹ in ea quæ ædificēt aīas nostras. In ipso siquidē conuersionis suæ initio ma gnū nobis perfectæ obedientiæ præstat exē plū. Quod quidē christianis omnib⁹ necessariū: uobis ta men est chari⁹ amplectendum: qui nimirum specialiter ex ipsa ꝓfessione nr̃a, tenemur obediētiæ debitores. Sapiēs nummularius est imo ipsa sapiā: cui necesse habemus red dere hūc obediētiæ nūmū: nec suscipiet cū nisi & integer inueniat̃, & sine aliqua falsitate. Nam si discutimus si diju dicamus & in hoc quidèm præcepto obedimus, sed non in illo fractus est nūmus, non suscipiet eum xp̃s, à quo ni mirum tenemur nummi integri debitores. B Omnes eñ obedientiā simpliciter, & sine ulla exceptiōe promisi mus. Q, si qs obediat qdem sed simulatoriè & ad oculum murmuret, aut in abscondito, falsus est nūmus eius: plum bum habet nō argētū: & iniqtas sedet sup talentum plum bi. Dolose agit sed in cōspectu dei, qm̃ deus nō irridetur.

Mat.4. Vis audire perfectę obedientiæ formam: Vidit dñs (ait euāgelista) petrū & Andream mittentes rhete in mare: & ait illis. Venite post me faciam uos fieri piscatores homi num. Faciā, inquit, de piscatoribus piscatores: imo prædi catores. At illi continuo nihil diiudicantes aut hæsitātes non soliciti unde uiuerēt, nō cōsiderantes quonā mō ru des hoīes & sine lr̃is prædicatores fieri possent: nihil de niq; interrogantes, sine oī mora relictis rhetib⁹ & naui se quuti sunt eum. Agnoscite fratres qm̃ ꝓpter uos scripta sunt hæc: propter uos, singulis annis in ecclesia recitātur ut discentes ueræ obedientiæ formā: castigetis corda ur̃a in obediētia charitatis. Hæc nimirum est q̄ sola commen dat obediētiæ nūmū, hoc illius argentū est probatū atq; purgatū. Sola est charitas q̄ obedientiam gratam facit &

2.Cor.9 acceptabilem deo. Hilarē quippe datorem diligit de⁹: Et

1.Cor.13 item. Si tradidero, inqt, corp⁹ meum ita ut ardeam, chari tatē autē non habeā nihil mihi prodest: multis ut de ipsa quoq; beati huius apostoli passione quā nimirum hodie celebram⁹ loquamur aliqd ad laudē xp̃i, & ad ædificatio nē uestrā: Audistis certè cū peruenisset beatus Andreas ad locū ubi crux parata erat, qūo cōfortatus sit in dño & per spm̃ quē unà cum cæteris apostolis in igneis linguis acceperat uerba uerè ignea loqueretur. Videns ergo pa ratā eminus crucē nequaquā (ut exigere uidetur morta lis infirmitas) facies ei⁹ expalluit, nequaquā sanguis eius gelatus est, non stetere comæ, aut uox faucibus hæsit, nō cōtremuit corpus nec mēs turbata est, nō recessit ut asso let intellectus. Ex abundantia cordis os loquutum est, & charitas quæ feruebat in corde quasi scintillas quasdam ardentissimas emittebat in uoce. Quid enim beatus An dreas cum sibi paratam (ut dixi) crucē eminus cerneret loquebatur. O crux, inquit, diu desiderata, & iā cōcupi scēti aīo ꝑparata: securus & gaudens uenio ad te: ita ut & tu exultās suscipias me discipulū eius, qui pepēdit in te: qa amator tuus semp fui & desideraui amplecti te. Obse cro fratres: hō est q̄ loquit̃ hæc, an nō est hō, sed angelus: aut noua aliqua creatura. Hō planè similis nobis passibi lis nā passibilē cū passio ipsa testat̃: qua apropiquāte tam lætabūdus exultat. Vñ ergo in hoīe noua hæc exulatio & lætitia hactenus inaudita: Vñ in tanta fragilitate, tāta constātia: Vnde in hoīe, tā sp̃ualis mens: tā feruēs chari tas, animus tam robustus: Absit ut à seipso tantā ei cre damus inesse uirtutē. Donū perfectū est descendēs à pre luminum, ab eo utiq; q facit mirabilia magna solus. Pla nè sp̄us erat dilectissimi qui adiuuabat infirmitatē ei⁹ p quē diffundebat̃ in corde ipsius fortis charitas ut mors, imo & fortior morte. Cuius ô si & nos ꝑticipes inuenia mur. Ecce eñ molest⁹ est nobis pn̄iæ labor corporis affli ctio grauis, abstinētia onerosa, ī uigiliis dormitat aīa nr̃a prætædio, nō ob aliud sanè quàm ꝑpter inopiā sp̄us. Ipe eñ si adesset adiuuaret sine dubio infirmitatē nostrā & sicut btō andreæ crucē & mortē ipsam: sic nobis quoq; laborē & pn̄iam nostrā faceret non solū nō molestā, sed etiā desiderabilē atq; oīno delectabilē esse: Sp̄us eñ me⁹ (ait dn̄s) super mel dulcis, ita ut ne ipa quidē dulcedini eius præualere queat amarissima licet mortis amaritudo. Eccl.24

Quid nō tēperabit illa dulcedo, q̄ mortē quoq; facit esse dulcissimam: Quæ resistere possit asperitas unctioni illi q̄ mortē q̄q; facit suauissimā: Cum dederit (ait) dilectis suis somnū, ecce hæreditas dñi. Quā molestiā nō expellit gaudiū illud, qđ mortē quoq; ipa facit esse lætissimam: Psal.36.

Queram⁹ hūc spm̃ frēs, tota solicitudine operā dem⁹: ut mereamur habere hunc spm̃, imo ut quē iā habem⁹ abū dantius habeamus. Quicūq; eñ spm̃ xp̃i non habet hic non est eius. Nos autē nō accepimus spm̃ huius mundi: sed spm̃ q ex deo est: ut sciam⁹ quæ à deo donata sunt no bis. Testimoniū p̄ntiæ eius p̄bent opa ipsa salutis & uitæ q̄ nullatenus agere possem⁹ nisi sp̄us q uiuificat, sp̄us sal uatoris adesset. Quæramus igit̃ ut dona sua multiplicet deus in nobis, & spm̃ suū augeat qui iā primitias dedit. Nullū eñ oīno p̄sentiæ ei⁹ certius testimoniū est, quàm desideriū grãæ ãplioris, qm̃ ipse dicit. Qui edūt me adhuc esuriēt: & q bibunt me adhuc sitiēt. Sed fortasse multorū nobis cōsciētiæ iā rn̄dēt. Desideramus qdē hūc spm̃ q sic adiuuet infirmitatē nostrā, sed inuenire nō possumus. Et Eccl.24

ego dico: ꝑpterea nō inuenitis: qa nō q̄ritis: ꝑpterea nō accipitis qa nō petitis. Petitis & nō accipitis: eo q̄ negli gēter petatis. Nihil eñ aliud expectat: nihil aliud quærit de⁹ nisi ut sedule, & cū desiderio reqrat̃. Deniq; qm̃ nega bit petētib⁹: qetiā nō petētes ꝓuocat & hortat̃ ut petāt: Si uos, inqt, cū sitis mali nostis bona data dare filiis uris: quāto magis p̄r uester de cælo dabit spm̃ bonū petētibus Matt.7.

se: Petite ergo charissimi: petite sine intermissiōe: petite sine hæsitatiōe: in oībus opibus uris ducissimi semp hui⁹ ac suauissimi sp̄us p̄ntiam & auxiliū inuocate. Et nos eñ frēs cū btō andrea necesse habemus tollere crucē nostrā, imo cū eo quē & ipe sequut⁹ ē, dño saluatore. Inde eñ sic

lætabat̃:inde sic exultabat ꝙ non solū pro eo,sed etiā cū
Lucc. 6. eo mori uideret̃,& cōplantari similitudini mortis eiꝰ, ut
cōpatiēs etiā cōregnaret. Cū quo ut simul crucifigamur
& nos:attētiꝰ auribꝰ cordis audiamus uocē dicētis. Qui
uult uenire post me,abneget semetip̃m:& tollat crucem
suā & sequat̃ me. Ac si dicat. Qui me desiderat se despi-
ciat:q uult facere uolūtatē meā,discat frāgere suā. Sed cō
tinuo bella insurgūt:armantur ꝓtinus aduersum nos ini
mici. Et nos armemur cōtra,imitemur arma regis nostri:
ut tollamus & nos crucē nostrā:ī qua de inimicis oībus
Psal. 90. triūphemus. Audi eñ qd psalmista ꝓmiserit imo spūssan-
ctus p os eiꝰ. D Scuto,inqt,circūdabit te ueritas eius:
haud dubiū quin altissimi. De eo siqdē loquebatur sicut
manifeste indicāt ipsiꝰ spalmi p̄cededētia uerba. Adquid
frēs scuto circūdamur:nisi qa nos undiq; bella circūdāt?
Deniq; qd causæ sit ut te scuto circundet,attēde. Scuto,
inqt,circūdabit te ueritas eiꝰ. Adqd eñ? Nō timebis,in
quit,à timore nocturno. A sagitta uolāte ī die: à negotio
ꝑambulāte ī tenebris:ab incursu & dæmōio meridiano.
Vides ne quàm necesse sit,ut scuto circundet te ueritas:
quē sic hostiū tela circūdāt. Ab inferiori eñ parte timor
nocturnꝰ īsurgit:à sinistris sagitta uolat in die: à dextris
ꝑambulat negotiū tenebrosum, & ut nihil sit uacuum à
superiori p̃te dæmoniū meridianū insurgit. Nos aūt mi-
seri & miserabiles uicinis tot serpētibꝰ,& igneis telis un
diq; uolātibus:insurgētibus inimicis:nihilominus ꝑni-
ciosa securitate & negligētia dormitamꝰ, torpemꝰ ocio,
uanitatibus,& scurrilitatibus indulgemus,tā pigri ad spi
ritalia exercitia:ac si iā pax sit & securitas,& non sit mi-
litia uita hoīs sup terrā. Hoc & dico uobis charissimi qd
me uehemētius terret:qd oīno timoris acerbissimi gla-
dio trāsuerberat aīam meā:ꝙ inter tanta pericula minꝰ ti
morati minꝰ exercitati:minꝰ necesse ꝗ sit soliciti uidea-
mur. Siquidē unū è duobus hæc ipsa negligētia nostra ꝓ
bat:aut oīno traditos nos hostibus & nescire:aut si inter
hæc cōseruamur:ei q tuet̃ nos īgratos nimirum inueniri.
Quorū utrūq; qd ꝑiculi hēat satis manifestū est. Propte-
rea obsecro uos dilectissimi:ipsa nos excitet hostium ma-
litia ꝑuigil,& instātia eorū maligna:qua tā seduli tam so-
liciti sunt in nostrā ꝑditionē:nos quoq; solicitos faciat
& circunspectos:ut in timore & tremore nostrā ipsorū sa
1. Co. 1. lutē operemur. Ecce eñ in cruce salus nr̃a: tm̃ ut ei uirili-
ter inhæreamus. Verbū crucis (ait apl's) pereūtibus qdē
stultitia:eis q salui fiūt.i.nobis uirtus dei est. Ipsa est scu-
tum quo circūdamur ut eius quatuor cornua quadripha
ria hostium tela repellant. Sic ergo inferius cornu cōtra
timorē nocturnū.i.aduersus pusillanimitatē quæ de car-
nis afflictiōe ꝓcedit:ut id qd sub nobis est corpus casti-
gare uiriliter studeamꝰ ac subijcere ꝑuituti. Si qs uerò no
bis ī faciē maledicit:si qs apte mala suadere conat̃:in die
uolat sagitta,& à sinistris est:sinistro nihilominus cornu
crucis excipiēda. Q; si adulat̃ si quasi cōsulētis aīo uene-
nū ꝓpinat fraternæ detractionis & odiū seminare conat̃
si deniq; iniquum aliquid tanquàm iustū persuadere tē-
tat:à dextris est mihi iste,sed iudas est, osculo me prodit,
& dextro cornu crucis negotium ꝑambulās in tenebris
necesse est propulsari. C Sed ecce dæmoniū meridianū
sup̃biæ.i.spūs q nimirū in splēdore maiori uirtutū acriꝰ
insurgere solet. Hæc autē quā ꝑniciosa sit:sæpius uobis
intimare curamus. Initiū qppe oīs pc̄ti & cā totius ꝑdi-
tiōis superbia est. Propterea quisquis es q salutē tuā opa
ri studes:aduersus hanc sup caput tuum cornu crucis hr̄e
memēto:ut nō eleueris in superbiā:nō exaltet̃ cor tuum:
nō ambules in magnis neq; in mirabilibꝰ sup te:sed tela
ea ꝗ de sublimi ueniūt:supereminēs capiti tuo cornu cru
cis excipiat. Sanè hoc solū ē cui salutis pariter & regni ti
tulus inscribit̃:qa solus q se hūiliat saluari & exaltari me-
Luc. 14. retur. D Iā ut breuiter repetā quatuor hæc cornua sunt:
cōtinētia,patiētia,prudētia,& hūilitas. Fœlix aīa ꝗ ī hac
cruce gloriat̃ & triūphat:tm̃ ut ꝑseueret ī ea:& nullis ua-
leat tētationibꝰ deijci. Oret igitur qsquis ī hac cruce est:
oret cū btō Andrea dn̄m & magr̄m suū: ne patiat̃ eum de
cruce deponi. Quid enim malignus ille non audeat:quid
nō p̄sumat impius attētare? Quod Egeæ manibꝰ de disci
pulo:hoc iudæorum linguis facere cogitauerat & de ma-
gistro. In utroq; tm̄ sera pnīa ductus:uictus & cōfusus ab
scessit. Vtinā abeat similiter & à nobis:eo uincēte q & in
se & in discipulo triūphauit. Faciat ipse ut mereamur &
nos in hac nostra qualicunq; cruce pœnitētiæ:quam pro
ipsius nomine tulimus fœliciter cōsummari:qui est super
omnia deus benedictus in secula. Amen.

In obitu deuoti Humberti monachi. Sermo.

HVmbertus famulꝰ dn̄i mortuꝰ est deuotꝰ
famulus,seruus fidelis. Ipsi uidistis quō
nocte p̄terita inter manus nr̄as expirauit
tanquā unus ex uermiculis terræ. Per hoc
triduū fatigauit eū mors, & demolita est
ītra fauces suas:ut satiaret̃ sanguine quē
sitiuit. Eya fecit quod potuit: occidit carnē & ecce recō
dita est in corde terræ. Separauit à nobis dulcē amicum:
prudentē consiliariū,auxiliarium fortē. Nec mihi nec uo
bis pepercit insatiabilis homicida,mihi minꝰ. Siccine se-
paras amara mors. ô bestia crudelis:ô amaritudo amarissi
ma:ô fœtor & horror filiorū Adam. Quid fecisti? Occidi
sti,possedisti. Sed qd? Carnē utiq; solā. Aīæ eñ nō habes
quid facias. Volat ad creatorē suū:quē tā ardēter concu-
pierat:tā fortiter sequuta fuerat oībꝰ diebꝰ uitæ suæ. Sed
& ipsum corpꝰ quod uideris habere, auferet̃ à te:cum tu
nouissima inimica destrueris & absorbeberis in uictoria.
Reddes utiq; reddes aliquādo corpꝰ illud quod ad signū
aduētus tui.tātis hæsterna die sputis & execrationibꝰ ac
multiplici sordiū squalore repleueras: lætabunda & lau-
dās:quia hūc tuis laqueis irretisses. Veniet unigenitꝰ pa
tris cū potestate magna & maiestate Humbertū quærere:
& illud idē cadauerosum corpꝰ cōfigurare corpori clari-
tatis suæ. Tu autē quid? Profecto quod in hieremia scri-
ptū est:in nouissimo dierū stulta remanebis:& hūberto in Hier. 7.
æternū uiuente tu in perpetuū morieris. Euomuit ꝓphe
tam marina bestia quē deglutierat,& tu hūbertū reddes: Ioan. 2.
quē uideris tuo uastissimo uētre cōclusisse. De cætero fra
tres,factitium uobis sermonē in oī forma sc̄titatis,iste dei
seruus exhibuit:quē & lōgū fecit & magnū. Longū quā-
tū ad longinquitatē uiæ: magnū quātū ad uitæ sublimi-
tatē. Nō oportet me ampliꝰ aperire os meū:si bn̄ retinui-
stis sermonē eius:si uestris illū cordibꝰ imp̄ssistis. Quin-
quaginta annos & eò ampliꝰ uixit in seruitio illiꝰ cui ser-
uire regnare est: qa à puerilibꝰ annis loquutꝰ est ī sanctua
rio dei. Nobiscum triginta annis ab ipso penè principio
mōasterij huiꝰ cōuersatus est: nō solū sine querela:sed &
cū gratia cuiꝰ ex hoc memoria in benedictiōe erit nobis:
& generationi quæ uētura est. Sicut aduena & peregrinꝰ
ꝑtrāsijt uiā & uitā istā:quantū minus potuit de mūdi rebꝰ
accipiēs:utpote sciens quia non erat de hoc mundo. Nō
habebat hic manentem ciuitatem sicut nec patres sui:sed
in anteriora extētus sequebatur ad palmā supernæ uoca-
tionis. Nihil habet mūdꝰ qd iure clamet in eo uel de eo:
quia nec mundus ei placuit nec ipse mūdo. Quātum par-
tius potuit de substantia eius accepit,& minus accepisset
si non obedientia coegisset. Victum & uestitum habens
his contentus fuit. nō ad superfluitatē sed ad necessitatē:
nisi ꝙ ipsam quoq; necessitatē sup̃fluitatē esse sepius cau
sabatur: Ante hos paucos dies,si bn̄ memini,dū colloque
remur adinuicem dicebat se monasterij huius p̄bendariū
esse,& nullius tanquā utilitatis hominem pasci in domo
dei. Erat enim uerè mitis & humilis corde:& cum cæteris
floreret uirtutibus:grām tm̄ māsuetudinis specialiter ob
tinebat. Ideo se amabilem & affabilem oībus exhibebat:
sicut erat amabilis ualde. Verūtm̄ in his oībus quàm cir-
cuncisum fuerit os eius & lingua: omnes uos plenissime
cognouistis:qui tandiu uidistis eius conuersationē & ser
monē eius audistis. Quis unquā ex ore eius sonum detra-
ctionis,uerbū scurrilitatis,sermonem gloriæ:inuidiæ uo
cem audiuit?

cem audiuit? Quis eũ uel alios iudicãtẽ: uel iudicanti cõsentientẽ aliqñ dephendit? Quis eũ loquẽtẽ inania audire potuit: imo qs nõ ab eo timuit si talia frontẽ loqref au diri? Nimirũ solicite custodiebat uias suas ut non delinqret i lingua sua: sciẽs qa q in uerbo nõ offendit hic pfect⁹ est uir. Longẽ à te hũberte uel illud euãgelicũ. Væ uobis q ridetis nũc qa flebitis. Nũquid aliqs uestrũ eũ ridẽtẽ & inter multos ridẽtes inuenit? Serenabat qdẽ uultũ suũ: assidẽtiũ grã: ne fieret onerosus: sed risum itegrũ si bene recolitis nõ admisit. Porrò quanti feruoris i ope dei diebus & noctib⁹ fuerit nõ solũ uidistis: sed etiam ammirati estis usq; ad diẽ mortis suæ. Cũ em̃ ferè iam ad decrepitã puenisset ætatẽ: pter incõmoda senectutis etiã tot & tãtis infirmitatib⁹ quas multi uestrũ non ignorãt atq; lassatus atq; quassatus erat tñ ut dr̃ animus uictor annorũ & cedere nesciẽs infirmitati. Deniq; in frigoribus & caloribus p mõtes & ualles ascẽdẽs & descẽdẽs iuuenũ laborẽ prosequebat: ita ut ammirationi esset oĩbus & stupori. Si cum qñq; pter multitudinẽ negotiorũ: cõsilij gratia retinuissem: tristis pseuerabat & nubilus donec uestro cõsortio redderef. Rarissime unquã solẽnibus uigilijs quas nõ raro anticipabat: rarissime cæteris horis psallentiũ i choro inuentus est defuisse: nec nisi ea necessitate ut ex instanti respõsum mortis habẽs infirmitas sequeref. Porrò i refectorio uix cõibus utens cibus: si quid fortè aliud apponeretur, aut nõ accipiebat, aut tã moleste accipiebat: ut sup hoc uniuersitatem nr̃am sæpius molestaret. Decreuerat aquã bibere semp: si nõ totis uirib⁹ restitissem. Vinum si qñq; bibere cogeref: erat uinũ colore poti⁹ quàm sapore adeo illud aquis nimis obruebat. Vix unquã obedientia cõpellente infirmitoriũ itrauit: uix cũ intrasset teneri potuit. Fateor min⁹ obediẽs i hac parte: q auctoritatis suæ mole me pmeret. Laudo eũ, i hoc non laudo: qa sicut uos scitis nõ parũ in hmõi pstitit obstinatus. Credo qa si qd triste sensit, pter hoc sensit: q minus nobis consensit de necessitate corpis sui. Sed qualis erat i cõsilijs. Pur⁹ utiq; & discretus: qd' ego tãto melius noui: quãto sepi⁹ tetigi pectus eius. Nõ solus autẽ noui hoc: nouit & uniuersitas ur̃a. Quis deniq; multitudine uel magnitudine tentationũ pcussus: nõ audiuit ab ore eius & radicẽ tẽtationis & curationis remediũ? Ita em̃ pcurrebat oẽs ãgelos cõsciẽtiæ infirmãtis: ut credere posset qui cõfitebaf eum uidisse oĩa: oĩb⁹ interfuisse. Quãtæ autẽ charitatis erat? Sic se induerat uiscera pietatis ut oẽs excusaret: pro oĩb⁹ intercederet nesciẽtib⁹ illis pro quibus loquebaf: nõ psonarum acceptor sed necessitatum. Erat ergo humilis corde: dulcis sermone: strenuus opere: feruens charitate: in cõmisso fidelis: in cõcilio circũspectus & prudẽs. Cõpositus erat sup oẽs hoĩes quos uiderim in dieb⁹ istis: unus & idẽ perseuerans oĩ tẽpore & oĩ hora. Planẽ i semitis dñi. iesu pefuit uestigia: nec retraxit pedẽ donec cursum itineris consummaret. Ille fuit paup: paup etiã iste fuit. Vixit ille in laborib⁹: & hic in laborib⁹ multis. Crucifixus est ille: & iste multis & magnis crucibus affixus stigmata iesu tulit in corpore suo: adimplẽs ea q̃ deerãt passionũ xp̃i etiã i carne sua. Resurrexit ille: iste resurget. Ille ascẽdit i cælum & iste credif ascensurus. Ascẽsur⁹ planè cũ rex gloriæ, pter nos descendet sicut prius ascẽderat: ut notã faciat potentiã suã: cũ nõ mioris excellẽtiæ sit descẽdere p aera: quàm p aerem ascendisse. Sic em̃ olim angeli pdixerũt: qa hic iesus q assumpt⁹ est à uobis in cælũ: sic ueniet queadmodũ uidistis eũ eũtẽ in cælũ. Nec laudaueris hoĩem i uita sua: dicit scriptura: p eo q nõ est secura laudatio nisi post mortẽ. Hoc & ego i eo studiose seruaui q dũ ad uiueret i hmõi nõ aperui os meũ: ne fortè possemus uel ego adulationis notã, uel ille culpã icurrere uanitatis. Ex hoc sanè neutrũ iam timef: nec ego eum uideo: & ille forsitã me nõ audit. Sed & si audiat nõ mouef hoĩm uerbis fortius inhærens atq; fœlicius, uerbo dei. Nihil pficiet inimicus in eo: & uanitatis suggestor nõ apponet nocere ei. Ecce iã corã te est pater dulcissime fons ille puritatis: quẽ tanto ardore animi sitiebas: ecce immersus es i illũ diuinæ pietatis abyssum cui⁹ memoriã abundantis suauitatis tã deuote eructare solebas. Quis em̃ tã deuotus pdicator pietatis diuinæ: qs humanæ puritatis cõmẽdator tã studiosus: quis utriusq; rei tã affectuosus amator erat: aut cui aliqñ qnq; uerba loquutus es: in quibus nõ uera puritas resonaret: in quibus non sancta dei pietas audiref? Nõ ergo sup te doleo cui desideriũ aĩæ tuæ tribuit deus: mihi potius ademptũ doleo fidele cõsiliũ: auxiliũ grãde: uirũ unanimẽ: hoĩem ßm cor meũ. In me hæc oĩa mala ceciderũt. In me transierũt iræ tuæ dñe iesu, & terrores tui cõturbauerũt me. Elongasti à me amicũ & proximum: & notos meos à miseria extrahens: me in miserijs reliqsti. Abstulisti mihi germanos carne: germaniores spũ: & in tuis negotijs & in secularib⁹ ßm te sapiẽtes. Sustulisti hĩc alios atq; alios, q onus meũ portabãt: onus grande qd' mihi imposuisti. Vnus mihi, ppe solus Humbertus supererat tãtis necessarijs meis: eo suauior amicus, quo antiquior, & hũc tulisti qm̃ tuus erat. Ego solus ad uerbera relinquor: ego morior in singulis: & oẽs fluctus tuos induxisti sup me. Vtinã quẽ flagellas occidas semel: & nõ miserũ hominẽ tot & tantis mortibus serues. Veruntamen non cõtradico sermõibus sancti: sed qui cœpit ipse me cõterat: & hæc mihi consolatio sit ut affligens dolore, non parcat. Et in flagella paratus sum si fortè pius pater in beneficia flagella commutet nunc & uerba non murmure plena sunt, sed dolore. Nõ ploro Humbertũ: neq; enim ille plorãdus est: qui uocatus est ad mensam diuitis: Sed sup me, & super uos ploro: super domum istam: super cæteros fratres nostros: qui omnes ab eius ore consilium expectabãt: sic & saluator crucem suam tanquàm latro suum laqueũ portans: cum mulieres quæ cum à galilæa sequutæ fuerãt super se lamẽtantes respiceret: conuersus ad eas dixit. Filiæ hierusalem nolite flere super me: sed super uosipsas flete & super filios uestros. Etenim ea quæ de me sunt finẽ habent. Quæ uidetis mihi præparari temporalia sunt: quæ non uidetis æterna. Si temporalia sunt: transitoria sunt: si trantoria sunt, & mortalia sunt: & transcẽdi uel moriẽdi argumentum: hoc solum est, quia uideri possunt. Temporalia fuerunt quæ in humberti morte cõspeximus, sed iam obtinet gaudium & lætitiam in perpetuas æternitates. Nõ est ergo lugẽdus nobis, cui nec luctus nec dolor est. Sed nec pro nobis quibus ille sublatus murmurandum: magis gratias agamus q tãdiu concessus est nobis. Siquidem (ut ego arbitror) deceñium iam decursum est q non uixit nisi nobis & pro nobis: atq; hic timor meus, ne ideò translatus sit: quia non eramus iam digni cõsortio illius. Quis scit tamẽ si idcirco sublatus fuerit: ut nos suis intercessionibus protegat apud patrem? Vtinam ita sit. Si enim tantæ charitatis erat dũ esset nobiscũ ut omnia quæ ad corpoream necessitatem spectãt libẽtius mihi quàm sibi cederet: quanto magis nunc cum illi summæ charitati (quæ deus est) inhæret: maiorẽ habet in me gratiam & charitatem? Sed forsitan nunc de me: & de cõuersatione mea plenius nouit ueritatem: nec compatitur ut solebat, sed ut uereor indignatur. Q, si etiã, pter peccata nostra abstulit eum deus: utinam illam ipse obtineat: ut nobis hoci pm misericorditer relaxef: ne pœnã super pœnã sustineamus. De reliquo frẽs dico uobis: si sequere mini uestigia eius nõ tã facile in uanis cogitatiõibus & ociosis sermõibus: in iocis & scurrilitatibus liberemini: qa in his multũ pditis, & de uita uestra & de tẽpore ur̃o. Volat irreuocabile tẽpus, & dum creditis uos cauere pœnã istam minimã: incurritis ampliorem. Illud em̃ scitote: qa post hãc uitã in purgabilibus locis centupliciter quæ fuerint hic neglecta reddũtur usq; ad nouissimũ quadrãtẽ. Scio ego qa durũ est homini dissoluto apprehẽdere disciplinã: uerboso silentiũ pati: uagari solito stabilẽ pmanere: sed durius & multo durius erit futuras illas molestias tolerare. Et homo iste qui hic sepult⁹ est multa i principio sicut ipse cognoui sup huiusmodi tentamenta su

Lucæ.6. Luc 23. Eccle.11. Actu.1.

stiuuit:sed cū multo luctamine pugnauit & uicit. Et sicut
tunc ei durum erat pugnam in tentatiōibus sustinere:sic
ei modo durius esset ad illas ineptias reuolare:quia bona
cōsuetudo puenerat in naturā. Exercete uos in doctrina
ista,& attēdite formā illā quā uidistis in eo, & audistis ut
ad cū perueniatis ad quē ipse puenit:q est bn̄dictus in scl'a.

In dedicatione ecclesiæ. Sermo primus. B

Festiuitas hodierna fratres, tanto nobis debet
esse deuotior quāto familiarior est. Nā cæte-
ras quidē sanctorū solēnitates cū ecclesijs alijs
habemus cōmunes:hæc uerò sic nobis est pro
pria:ut necesse sit uel à nobis eā, uel à nemine celebrari.
Nostra est:quia de eccl'ia nr̄a,magis aūt nr̄a:qa de nobis-
ipsis. Miramini forsitan & erubescitis celebrari festa de
uobis,sed nolite fieri sicut equꝰ & mulꝰ,qbꝰ nō est intel-
lectꝰ. Quid em̄ lapides isti potuerunt sctitatis habere: ut
eorū solēnia celebremus? Hn̄t utiq; sctitatē:sed propter
corpa nr̄a. An uerò corpa nr̄a sctā esse qs dubitet:q̄ tēplū
scti spūs sunt ut sciat unusqsq; possidere uas suū in sctifi-
catiōe? Itaq; sanctæ sunt aiæ ,ppter inhabitātē spm̄ dei in
uobis. Sctā sunt corpa ,ppter aīas:sctā est etiā ,ppter cor-
pora domꝰ. Adhuc certè corruptibili tenebat in carne &
in corpore pcti in quo & graue adulterij crimē admisit il-
Psal. 85. lius aīa q dicebat. Custodi aīam meā qm̄ sctūs sum. Mira-
bilis planè deus in sctis suis nō modo in cælestibꝰ: sed ēt
in terrenis. Vtrobiq; sctōs habet,& ī utrisq; mirabilis ē:
illos qdē btificās:istos sanctificās. An experimētū q̄ritis
eiꝰ de qua loqmur sctitatis,& sctōrū uobis istorū miracl'a
desiratis ostēdi. Multi certè ex uobis à pctis & uitijs ī q-
bus cōputruerūt tanquā iumēta in stercore suo exiere ui
riliter:& quotidie impugnātibus eis potēter resistūt:iu-
Heb. 11. xta apl'm q de sanctis loquēs utiq;. Conualuerūt, inquit,
de infirmitate fortes facti sunt in bello. Quid mirabilius
qn̄ is q prius uix p biduū poterat à luxuria,crapl'a,& co-
messatiōibus & ebrietatibus:à cubilibus & impudicitijs
cæterisq; similibus & dissimilibus uitijs cōtinere:nūc ab
eis cōtinet multis annis tota utiq; uita sua? Qđ maiꝰ mi-
raculū qn̄ tot iuuenes:tot adolescētes: tot nobiles: uni-
uersi deniq; quos hic uideo uelut in carcere apto tenēt si
ne uinculis:solo dei timore cōfixi:ꝙ in tāta pseuerāt affli
ctione pniæ ultra uirtutē humanā:supra naturā:cōtra cō
suetudinē? Ipsi credo uidetis quāta iā possemꝰ inuenire
miracula:si pscrutari sigillatim liceret singulorū exitum
de ægypto & deserti uiā:id est abrenūciationē seculi:in-
troitū monasterij:ī manasterio cōuersationē. Quid uerò
sunt hæc:nisi manifesta inhabitantis in uobis spūssancti
argumenta? Nā habitare in corpore aīam:probant uita-
les motus corporis:habitare in aīa spiritum,probat uita
spiritalis. Illud ex uisu & auditu dignoscit:illud ex cha-
ritate & hūilitate cæterisq; uirtutibus. Vestra est igit fra
tres charissimi:uestra est hodierna festiuitas:uos dedicati
Psal. 9. estis dn̄o:uos elegit & assumpsit in proprios. Tibi,inqt
propheta:derelictus est pauper:orphano tu eris adiutor.
Quàm bene cōmutastis dilectissimi quicquid habere po
tuistis in seculo:qn̄ nunc relinquēdo ea:proprij esse me-
ruistis auctoris seculi:& eum habere propriam possessio-
nē:q sine dubio portio & hæreditas est suorū. Neq; em̄
sicut dilexerūt filij iniqtatis:beatus popl'us cui hæc sunt
tēporalia,s.q̄ pmiserat promptuaria eructuātia ex hoc in
illud,oues fœtosæ & similia,non inquā btūs ppl's cui hæc
sunt:sed beatus ppl's cuius dn̄s deus eius. Videte ergo si
Psal. 143 nō dignū sit:ut festū agamꝰ diē quo nos assumsit in pro-
prios:& inuestiuit se per ministeriales & uicarios suos ut
Zach. 2 fiat sicut iam olim promiserat: Ego (inquiens) in medio
eorū ero eorū deus:nos aūt ppl's eiꝰ & oues pascue eius.
Qn̄ em̄ domus ista p manus pōtificū dedicata est dn̄o, p-
pterea sine dubio factū est:nō solū q p̄sentes fuimꝰ:sed &
q cūq; usq; in finē secl'i dn̄o sunt ī hoc loco militaturi. B
In nobis proinde spūaliter impleri necesse est quæ in pa-
rietibus uisibiliter præcesserūt,& si uultis scire hæc utiq;
sunt:aspersio, inscriptio, inunctio, illuminatio, bn̄dictio.
Hæc utiq; in hac uisibili domo fecere pontifices, hæc &
xp̄s assistens pōtifex futurorū bonorū inuisibiliter quoti-
die operat ī nobis. Primo siquidē aspergit nos ysopo ut
mūdemur,lauemur,dealbemur:dicaturq; de nobis. Quæ Cañ. 8.
est ista q̄ ascēdit dealbata. Lauat, inquam, nos in cōfessio-
ne:lauat nos lachrymarum imbre, lauat sudore pœniten-
tiæ:magis aūt lauat nos aqua illa præciosa q̄ de fonte pie
tatis:id est ab eius latere emanauit. Aspergit nos ysopo:
quæ humilis herba est & pectoris purgatiua:aqua sapien
tiæ salutaris quæ est timor dn̄i:initium sapiētie & fons ui
tæ,etiā condimentū salis admiscēs:ne sit insipidus timor
sine spe,sine deuotione. Non solum aūt sed inscribit digi
to dei in quo eijciebat dæmonia:haud dubiū quin in spū
sancto. Inscribit inquā legē suam non iam in lapide sed in
tabulis cordis carnalibus: propheticam implens ,pmissio Ezec. 11.
nē qua se pollicitus est ablaturū cor lapideū, & carneum
cor esse daturū:id est nō durū,non obstinatū,nō iudaicū:
sed piū,sed māsuetū,sed tractabile,sed deuotū. Btūs quē
tu erudieris dn̄e,& de lege tua docueris eū. Beati inquā q
docti & memores sunt mandatorum eius:sed ad faciendū
ea: Alioquin scienti bonum & non facienti pctm̄ est illi &
seruus sciēs uolūtatē dn̄i sui & non faciens:plagis uapula Mat. 13
bit multis. Vnde necesse est ut unctio spiritalis gratiæ ad
iuuet infirmitatem nostram:obseruantiarum & multimo
dæ pœnitētiæ cruces deuotiōis suæ gratia liniens:q̄a nec
sine cruce sequi christū:& sine unctione,crucis asperitatē
ferre quis posset? Hinc est ꝙ multi abominātur & fugiūt
pœnitentiam:crucem quidē uidentes: sed nō etiā unctio
nem. C Vos qui experti estis ecce scitis quia uerè crux
nostra inuncta est, & per gratiam spūs adiuuantis suauis
& delectabilis est pnīa nostra & ut ita dicā amaritudo nr̄a
dulcissima. At postquàm unctio gr̄æ huiꝰ p̄cesserit:iā lu-
cernā suā xp̄s nō ponit sub modio sed sup candelabrū:qa
tp̄s est ut luceat lux nostra corā hoībus:& uideāt opa nr̄a
bona & glorificent patrem nostrum qui in cælis est. Iam
uerò benedictionē quidem expectemꝰ in fine: qn̄ aperiet
manum suam & implebit omne animal benedictione. Nā
in quatuor præmissis merita cōstat:benedictiōe sunt præ
mia. In benedictione tota complebitur gratia sanctifica-
tionis:quādo iā in domum transibimus non manufactam
æternam in cælis:ipsa est q̄ construitur uiuis ex lapidibꝰ
angelis scilicet & hoībus. Simul enim ædificatio & dedi-
catio ipsa complebitur. Disiuncta nimirū ligna & lapides
domum non faciunt:nec in eis habitare quis potest. Sola
uerò cōiunctio domum facit:sic celestium spirituum per-
fecta unitas:sine ulla sibi diuisione cōnexa integrā & con
gruam deo reddit habitationem quam ineffabiliter bea-
tificat inhabitans gloria maiestatis. Quis enim sic sciret
uniuersa regum consilia : aut quis eorum omnia dicta uel
facta sic nosset:quomodo palatij ligna & lapides si nō de-
esset illis intelligentiæ sensus? Itaq; cælestis illius curiæ
lapides uiui ac rationabiles diuinis intersunt cōsilijs: &
trinitatis mysteria norunt audiuntq; uerba ineffabilia q̄
nō licet homini loqui. Beati q habitāt in domo tua domi
ne in secula seculorum laudabūt te. Quādo enim plus ui- Psal. 83.
dent plus intelligunt,plus agnoscunt:tanto plus diligūt
tanto magis laudant:tanto amplius ammirantur. Verum
quia cohærere quidem sibi domum illam & perfecte con-
nexam esse iam diximus: superest ut iuncturam & conne-
xionem ipsam aliquatenus exprimamus. Legimꝰ in esaia,
Glutino bonū est. Duplici sibi igitur cohærēt lapides il- Esai. 41.
li glutino,cognitiōis plenæ & perfectæ dilectionis. Tāto
siquidem maiori ad se inuicem dilectione copulātur:quā-
to ipsi charitati quæ deus est:uiciniores assistunt: sed nec
ulla separare eos abinuicem suspitio potest ubi nihil om-
nino quod in altero sit: alterum latere patitur penetrans
omnia radius ueritatis. Quoniam enim qui adhæret deo
unus spiritus est cum eo:nihil dubiū est:quin perfectæ ad 1. Cor. 6.
hærētes ei beati spiritus cum eo pariter & in eo penetrēt
uniuersa. Ad hanc domum si peruenire desideras sic con-
cupiscat & deficiat anima tua in atria dn̄i; sicut prophe-
ta clamat

Psal. 26. ta clamat. Vnā petij à dño hanc requirā: ut inhabitē in do-
mo dñi oībus dieb⁹ uitæ meæ: ipsum nihilomin⁹ imitare
Esai. 131. ꝓphetā qui sicut iurauit dño uotū uouit deo iacob: si in-
troiero in tabernaculū domus meæ &c. Sed hinc alio ser-
mone nobis tractandū erit: quod dñs ipse donauerit.

Item in eadem solennitate. Sermo secundus.

OLim rex gloriosus propheta dñi Dauid
sctūs: religiosa q̄dā cogitatiōe cœpit mo-
ueri: indignū iudicās ꝙ nullā adhuc dñs
sabaoth domū habere in terris: ipse uerò
domū inhabitaret regiæ dignitatis. Hoc
ipm fratres nos q̄q; decet cogitare fideli-
ter: & uiriliter effectui mācipare. Nā ꝙ licet deo placuerit
cogitatio illa ꝓphetæ: opus tñ reseruatū est Salomoni: il-
la ratio est fortè ꝓlixiore indigēs disputatione. Iā uerò ô
aīa tu quidē sublimi in domo habitas q̄ à deo tibi fabrica-
ta ē corp⁹ hoc dico: qđ sic cōpegit: qđ sic coaptauit: qđ
sic ornauit & ordinauit: ut gloriose in eo & delectabiliter
habitares. Sed & ipsi corpori domū fecit excelsam aptissi-
mā & decorē: dico aūt sensibilē hūc & ihabitabilē mūdū.
Nónne ergo indignū reputas ut tibi ipe fecerit domū: tu
uerò ei tēplū ædificare dissimules? Adhuc domū q̄dē ha-
bes: sed certa esto: quoniā in breui casura est dom⁹ tua: &
Psa. 147. tu nisi prius ꝓuideris aliā: eris pluuiæ uēto & frigori ex-
ponēda. Heu à facie frigoris ei⁹ qs sustinebit? Fœlix peri-
de & multū fœlix aīa quæ dicere pōt scim⁹ qm̄ si terrestris
dom⁹ nr̄a hui⁹ habitatiōis dissoluat̄: ꝙ ædificationē habe-
mus ex deo domū non manufactam æternā in cælis. Pro-
pterea iam ne dederis ô aīa somnum oculis, tuis & palpe-
bris tuis dormitationē: donec inuenias locum dño: taber-
naculum deo iacob. Sed quid putamus fratres? Vbi inue-
nitur ædificij locus: aut quis poterit esse architectus? Nā
uisibile istud templū utiq; ꝓpter nos factū est ad nostram
Heb. 23. habitationē. Neq; enim altissim⁹ in manufactis habitat.
Quod ergo ædificabimus templū ei qui dicit & uerè di-
cit. Cælū & terram ego impleo? Tribularer ualde & anxia-
Ioā. 14. ret̄ sup me spūs meus: nisi ꝙ audio eum de quodam dicen-
tem. Quia ego & pater ad eum ueniemus, & mansionem
apud eum faciemus. Ita iam ubi præparanda scio sit do-
mus ei. qm̄ non capit eum nisi imago sua. Anima capax il-
lius est: quæ nimirum ad ei⁹ imaginem est creata. Propter
quod iam festina: adorna thalamū tuum sion: qm̄ compla-
cuit dño in te & terra tua inhabitabit̄. Exulta satis filia siō
Lucæ. 1. habitabit in te de⁹ tuus. Dic cum maria tua. Ecce ancilla
Vbi su- dñi: fiat mihi f̄m ꝟbū tuū. Dic iuxta beatæ Elizabet uer-
pra. bum. Et unde hoc mihi: ut ueniat maiestas dñi mei ad me.
Quāta em̄ dei banignitas: quāta dignatio: quanta digni-
tas: quāta gloria aīarum: ꝙ dñs uniuersorū & q nullā ha-
bet indigentiam: tēplum sibi fieri iubet in illis? Itaq; fra-
tres toto cū desiderio & digna gratiarum actione studea-
m⁹ ei templū ædificare in nobis: primo quidē soliciti, ut
in singulis: deinde ut in omnibus simul inhabitet: q̄a nec
singulos dedignat̄ nec uniuersos. Primò igitur loco stu-
deat unusquisq; ne dissideat ipe à semetipso: qm̄ omne re-
gnū in seipsum diuisum desolabitur: & domus supra do-
mum cadet: nec intrabit christus ubi fuerint parietes de-
clinati & maceriæ depulsæ. Nónne enim corporis sui do-
mum integram, anima uult habere: & exire illā necesse est
si fuerint à se inuicem membra dispersa? B Videat ergo
& ipa, si desiderat habitare christū per fidem in corde suo
id est in seipa: solicite caueat ne à se inuicem membra eius
dissideant: id est ratio, uoluntas, atq; memoria. Sit ergo si-
ne errore ratio ut bene congruat uoluntati. Talem enim
uoluntas amat. Sic & uoluntas sine iniquitate: qm̄ ratio
talē approbat. Alioquin si sese iudicat aīa propter uolun-
tatis prauitatem in eo quod per rationem probat: bellum
intestinum est: & discordia periculosa: qm̄ uolūtatem hu-
iusmodi ratio semper suggillat, sed accusat, sed dijudicat
sed cōdemnat. Propter quod dñs ait in euāgelio. Esto cō-
Math. 5. sentiēs aduersario tuo, dum es in uia cum illo ne fortè ad-
uersarius tradat te iudici, & iudex tradat te torrorib⁹ &c.

Sit etiam memoria sine sorde: ut nullū in ea peccatū ma-
neat: quod nō pura cōfessione & dignis fructibus pœni-
tentiæ deleatur. Alioquin cōscientiam in qua peccatum
latet & uolūtas odit & ratio execratur. Bonum proinde
parat habitaculū deo: cuius nec ratio decepta: nec uolū-
tas peruersa: nec memoria fuerit inquinata. Iam uero sic
se habētibus singulis etiam oēs nos connecti & cōgluti-
nari necesse est, mutua utiq; charitate, quæ est uinculum
perfectionis. Nam cognitio quidē pfecta in hac uita ha-
beri nō potest, forsitan nec oportet. In cælesti siquidem
domo, cognitio dilectionis est nutrimentū: hic uerô esse
poter at detrimentū. Quis em̄ gloriabit̄ castū se habere
cor? Propterea facile erat & cōfundi cognitū: & cogno-
scentem offendi. Ibi iocunda erit cognitio ubi macula iā
nō erit. Illa ergo domus connexa firmius est tanquàm in
æternum mēsura, hæc tanquàm tabernaculū bellatorum
minus sibi pefectè cohæret. Illa nimirum domus lætitiæ,
ista militiæ est, illa domus laudis, ista orationis. Hæc, in-
quam, est urbs fortitudinis nostræ, illa est ciuitas requiei
nr̄æ. Proinde si uictoriosi fuerim⁹ hic, illic erimus glorio-
si: habētes loco galeæ diadema, sceptrū & palmā pro gla-
dio: pro scuto clamidem deauratam, pro torace stolā iocū-
ditatis. Interim sanè præmi magis quàm perimi uidetur
utilius, & sustinere pondus clypei & loricæ, quàm mali-
gni iaculis igneis uulnerari. A quib⁹ nos supna sua pro-
tectione custodiat, qui est benedictus in secula. Amen.

Item in eadem solennitate. Sermo. III. D

DOmus hæc fratres æterni regis est op-
pidū, sed obsessum ab inimicis. Quot-
quot igit̄ in ipsius arma iurati sumus,
& eius militiæ dedimus nomina, tri-
plici nobis opus esse nouerimus appa-
ratu ad custodiā castri hui⁹: munitio-
ne uidelicet & armis & alimētis. Quæ Esai. 26.
est ergo munitio? Vrbs fortitudinis nr̄æ sion, ait ꝓphe-
ta: saluator ponet̄ in ea & antemurale. Murus cōtinētia,
antemurale patiētia est. Bonus cōtinētiæ murus, q sic un-
diq; circūdat & circumcingit, ut nec p oculorū fenestras,
nec per cæteros sensus detur ingressus morti. Bonū an-
temurale patientiæ qđ primos oīm sustinet impetus: ut
inter plurima tentamēta stemus uiriliter & pseueremus
iugiter incōcussi. Vnicū q̄ppe remediū est dū continētia
quatit̄, & quodāmodo nutat obijcere pateintiā, & quan-
docunq; ferueat sensus pecati: negare oīmodo cōsensum.
In patiētia uestra, inquit, possidebitis aīas uestras. Ponit̄
ergo in ciuitate saluator ipse mutus & antemurale, factus
nobis à deo patre iustitia, & ꝓphetæ patiētia sicut ideait?
Qm̄ tu es paciētia mea dñe. Mur⁹, īquā, pōit̄ in cōuersa- Psal. 70.
tione: añmurale in passiōe ab oībus carnis & seculi præ-
sentis illecebris abstinēs, & aduersa sustinēs fortiter uni-
uersa. B Oportet autē & arma parare, sed arma spūalia
potentia deo, non modo ad resistendū, sed ad impugan-
dum quoq; & expugnādum uiriliter inimicum. Induite
uos armaturam dei. ait apl's &c. Quid enim putamus fra- Ephe. 6.
tres? Grauis equidèm nobis est inimici tētatio, sed lon-
gè grauior illi oratio nostra. Lædit nos inquitas ei⁹ atq;
uersutia: sed multo amplius nostra eum simplicitas & mi-
sericordia torquet. Humilitatem nostrā nō sustinet: uti-
tur charitate nostra, mansuetudine & obediētia cruciat̄.
Iam uerò nec fame quidem urgeri possumus ut hostibus
castrum tradere cōpellamur: qm̄ gratias ago deo nō ue-
nit super nos terribilis illa cōminatio prophetæ imo do-
mini p ꝓphetam: famis uidelicet & sitis, nō panis & aquæ
sed audiendi uerbum dei. Sic enim habemus. Nō in solo Mat. 4.
pane uiuit homo: sed in oī uerbo qđ ꝑcedit de ore dei. Deut. 8.
Itaq; non nobis alimēta desunt: qui & sermones frequē-
ter & frequētius sacras lectiones audimus, & interdū q̄q;
spiritalis deuotionis gustamus delitias tāquàm si catuli
edant de micis quæ cadūt de mēsa dñorū suorū: cælestes
illos cōuiuas dico qui replentur ab ubertate domus dei.
Habemus etiam panem lachrymarū qui licet minus sua-

uis optime tñ confirmat cor hoīs. Habemus & obediē-
Ioan. 4. tiæ panem de quo loquit̃ ad discipulos dominus. Meus
inquiens, cibus est ut faciã uolũtatem patris mei. Habe-
mus sup oĩa de cælo panem uiuũ: corpus dñi saluatoris:
in cuius utiq; fortitudine cibi, omnis aduersæ partis deĳ-
citur fortitudo. Sic ergo minuta est castri dominici for-
titudo: ut nihil iã timere oporteat si tñ fideliter & uirili-
ter agere uoluerimus: ut uidelicet nec ꝓditores, nec pa-
uidi nec desides inueniamur. Nã ꝓditores quidē fiũt qui
cunq; in hoc dñi castrum inimicos eius introducere mo-
liuntur: quales sunt utiq; detractores: deo odibiles: q di-
scordias seminant: nutriunt scandala inter fratres. Sicut
enĩ in pace factus est locus domini: sic in discordia locũ
diabolo fieri manifestum est. Non miremini fratres si du-
ri⁹ loqui uideor: quia ueritas neminem palpat. Omnino
ꝓditorem sese nouerit si qs fortè (qđ absit) uitia q̃libet ĩ
hãc domum conatur inducere: & tẽplum dei speluncã fa-
cere dæmoniorum. Gratias deo, nõ multos hic inuenim⁹
huiuscemodi. Sed tñ deprehendim⁹ interdum fortè nõ-
nullos q colloquantur hostibus, & paciscantur fœdus cũ
morte: hoc est moliantur (qđ in eis est) ĩminuere ordinis
disciplinam: intepescere feruorem: turbare pacem: lædere
charitatem. Verum nos quidē caueamus ab eis quantum
possumus sicut scriptum est de quibusdã: iesus autem nõ
Ioan. 2. credebat se eis. Dico autē uobis quia licet portētur mo-
do, sed portabunt cito graue iudicium: nisi citius emen-
dauerint: sicut graue dammum moliuntur inferre. Quid
enim frater? Vanitati aut tepiditati: seu cuilibet alteri ui-
tio fidem seruas operibus, & deo per tonsuram mētiris?
optimum certè castrũ tulisti christo, si inimicis eius tra-
dideris claram uallem. Optimos inde singulis annis, &
preciosos in oculis suis redditus accidit: & prædam mul-
tam quam hostibus eripit in hunc munitionis suæ locum
solet inducere: & habet fiduciã multã in fortitudine ei⁹.
Ecce enĩ quod redemit de manu inimici: & de regiõibus
cõgregauit eos: à solis ortu & occasu: ab aqlone & mari.
Quib⁹ ergo ꝓditorē castri hui⁹ (postquã deprehēsus &
cõprehēsus fuerit: neq; enĩ latere aut fugere põt) quib⁹
inquã putas exponendũ esse supplicĳs? Nõ utiq; cõi cæ-
terorũ morte dãnabit̃: exquisitis illũ necesse est interire
tormētis. Sed nõ mõ plus immoror circa ista: credo ista:
credo melius deinceps ab hac tã execrabili proditiõe ca-
uebimus studētes decætero maiori solicitudine nõ attra-
here, sed repellere uitia quæcũq; illa sint: seu carnalia seu
etiã sclaria: ne ꝓditorũ notã: uel pœnã incurrere merea-
mur. Secũdo loco etiã illud cauendũ: ne quis fortè pusil-
lanimitate deiectus fugiat à munitiõe: ibi trepidãs timo-
re ubi non est timor: ubi uerò summũ periculũ: insana te-
meritate secur⁹. Hostilibus enĩ manib⁹: hostilib⁹ gladĳs
se exponit: qcũq; est illa q fugit acsi ignoret qm̃ hostes illi
oĩno carēt mia: crudeles quidē in alienos: sed ultro cru-
deliores in suos, qppe crudelissimi in seipsos. Iã uerò ter-
tiũ q̃q; periculũ breuiter dico qa hora præterĳt: dũ ur̃æ
ut dignũ est salutis plurimũ cupidus: diuersis morũ infir
mitatib⁹ remedia diuersa cõquiro. Quid ꝓdest si nec pro
dere castrũ nec relinquere uelis: sed segnis & desidiosus
in eo ꝑmaneas? Toto ꝓinde aĩo tota uirtute dilectissimi
cõmissum nobis castrũ dñi & regis nostri manutenere la-
boremus: soliciti cõtra oēs inimici uersutias & aduersus
oĩa ei⁹ machinamēta parati: sicut scriptũ est: resistite dia-
bolo & fugiet à uobis. At qm̃ scim⁹ à quo dictũ sit: Nisi
Psal. 126 dñs custodierit ciuitatē: frustra uigilat qui custodit eam:
humiliemur sub potēti manu altissimi: nos & domũ istam
tota deuotiõe eius miæ cõmittētes: ut ipse nos custodiat
ab oĩbus insidĳs inimicorũ omniũ, ad laudem & gloriam
noĩs sui: quod est benedictum in secula. Amen.

Vnde supra de triplici mansione. Sermo. IIII.

VOtiuis laudibus celebramus hanc diē, & festi-
uis eam gaudĳs honoramus. Q; si nec religio-
sis cõpetit: nec sapiētes decet ignorare qd ue-
nerētur: aut celebrare qđ nesciãt q̃rendũ no-
bis est in cuius id agit̃: uel in quorum cõmemoratiõe san
ctorum. Nec uerò id mihi ex me arbitror præsumendum,
prior loquatur alter cuius testimonium maius sit & credi
bilius uideatur. Miramini fortè cur ista præloquimur: cũ
uestris sese obtutibus ecclesia præsens manifestius inge-
rat: cuius anniuersaria dedicatio celebratur. Quid enim
parietes eius sanctos dicere uereatur: quos man⁹ sacratæ
põtificũ tãtis sc̃tificauere mysterĳs? Extũc quoq; & dein-
ceps sanctarũ inibi lectionũ resultare frequentia: sanctarũ
orationũ deuota murmurare susurria: sanctarum reliquia
rum honorari beata præsentia: sc̃tõrũ spirituum indefessa
noscitur custodia uigilare. Dicat forsitan: cætera quidem
euidentia sunt: sed quis euangelicas sese uidisse excubias
gloriatur. Et si tu fortè non uides: est tñ qui uidet ip̄e qui
mittit. Quis ille? Nimirũ qui loquitur per ꝓphetã. Sup
muros tuos hierl̃m cõstitui custodes. Est quidem sursum Esai. 62.
hierusalem quæ est libera mater nostra. sed minime credi
derim super muros constitutos esse custodes: in cuius lau
dibus propheta decãtat: qui posuit fines tuos pacem. Tu Psa. 147.
uerò si id parũ iudicas: perge audire quod sequitur in te-
stimonio præcedenti. Tota die, inquit, & tota nocte non
tacebunt. Siqdem aduertere est: uel ex hoc: non hanc esse
hierusalem de qua legisti. Portæ eius non laudentur per Apo. 21.
diem: nox enim non erit in ea. Illa ergo hierusalem nec ui
cissitudines patitur: nec custodibus eget nostris poti⁹ cu
stodes necesse est & diebus & noctibus deputari. Sup mu
ros tuos hierusalem constitui custodes. Benignus es dñe
nec nostrorum ac fragili protectiõe murorum potest esse
contentus: sed ipsis hominum prælatis hominibus ange-
licam quoq; custodiam supponis: ut muros defensent: &
eos q murorũ ambitu cõtinẽt. Ita pr̃ qm̃ sic est placitum
ante te: sic necessariũ nobis. Insufficiēs enĩ est ministratio
nostra, nisi & nobiscũ & ꝓ nobis amministratorios sp̃ũs ĩ
ministeriũ mittas, ut hæreditatē capiamus salutis. Quid
enĩ si nõ uidem⁹ obsequiũ: cũ experiamur auxiliũ? Quid
si nõ meremur aspectũ cũ sentiamus effectũ? Discim⁹ cer-
te uel ex ipso inuisibilia uisibilib⁹ p̄ferēda. Quæ eĩ uidet̃
tp̄alia sunt: q̃ aũt nõ uidētur, æterna. Deniq; inuisibilib⁹
uisibiliũ causa cõsistit ut s̃m apl̃m inuisibilia dei p ea quæ
facta sunt: à creatura uisibili intellecta conspiciant̃. Sic ni
mirũ iudæos olim de inuisibili pc̃tõrũ ĩdulgētia sc̃tm̃ dei
blasphemãtes: sanitatis corporeæ signo uisibili confuta-
Mar. 2. uit. Vt sciatis qa filius hoĩs ptãtē habet ĩ terra dimittēdi
pc̃tã: tũc ait paralytico: tolle grabatũ tuũ & uade ĩ domũ
Lucæ 7. tuã. Sic & pharisæum illum murmurantē aduersus medi-
cum qui salutem operabatur, & succensentem languide q
saluabat̃ manifestis reuicit indicĳs obsequia mulieris enu
merãs. Errabat siquidē q tanquã adhuc peccatricē horre-
bat: q̃ diuinis inhærens uestigĳs rigabat fletibus: terge-
bat crinibus: osculo præmebat, ungebat unguēto. Quis
enim crimina iam delectare censeat: quis tangenti succen
seat, quis eam peccatricem cēseat, q̃ dũ cõmissa deplorat,
odit iniquitatem: dũ osculatur pedes dñi diligit iustitiam
& rursum dum tergit crinibus exhibet humilitatē: dũ un
git unguento mãsuetudinē præfert. Nũquid possibile est
regnare pc̃m̃ in aĩo cõtrito & sp̃ũ ingemiscenti: aut non
multa charitas operit multitudinē pc̃tõrũ? Dimissa sunt Vbi su
ei pc̃tã multa: qm̃ dilexit multũ. Merito proinde iam non pra.
peccatrix iuxta tuam pharisææ sententiam: sancta & disci-
pula xp̄i uocabitur: à quo etiã didicit ĩ tam breui esse mi
tis & humilis corde. Nimirũ hoc est qđ in ꝓpheta legisti
sed forsitan neglexisti. Verte impios & nõ erũt. Sic charis
simi sic & antiquus ille accusator fratrum: si in quibus &
uos erubescitis præterita pc̃tã ur̃a uobis improperet: apo
stolũ audite magnifice consolantem uos & dicentē. Hæc 1. Cor. 6.
quidē fuistis sed abluti estis sed sc̃tificati estis, & illud. Ha
betis nunc quidē fructũ uestrũ in sanctificationem: finem
uerò uitã æternam. Et manifestius imprimens. Templum
dei, ait, sanctum est qđ estis uos. Nimirum ipse est cui⁹ re
uerentiæ primã in huius sermonis prĩcipio reseruauimus
uocē dũ q̃reremus sc̃tõs, quorũ sc̃timoniæ cõgratulamur
deuotione

deuotione solēni. Licet em̄ parietes hos & dici sanctos &
esse faciat cōsecratio episcoporū: frequētatio scripturarū
instātia orationū: reliqe sanctorū: uisitatio angelorū: mi-
minc tn̄ eorū sctītas ꝓpter se credenda est honorari: quos
nec propter se certū est sanctificari. Quinimo sctā est pro-
pter corpore domꝰ: corpora ꝓpter aīas: aīæ propter spm̄
inhabitantē. Neq; hinc dubitet qs cū inuisibilis eiꝰ grē
uisibile nobis signū fiat in bonū. Dico aūt ī eo qđ & ipsi
instar illius euāgelici paralytici surgitis: ꝙ corporeū hoc
grabatū: quo iacebatis languidi: tā facile tollitis ꝙ deniq;
Psal. 121. ambulatis in domū uestrā. Illā sane domū de qua lætami-
ni dicentes cū propheta: In domum dn̄i lætantes ibimus.
Psal. 83. O ammirabilis domus & dilectis tabernaculis & atrijs cō
cupiscibilibus præferēda. Quàm dilecta tabernacula tua
Vbiˢ sup̄ dn̄e uirtutū cōcupiscit & deficit aīa mea ī atria dn̄i. Verū
multomagis beati qui habitāt in domo tua dn̄e: in secula
seculorū laudabūt te. Siqdem gloriosa dicta sunt de te: do
mus dei. In tabernaculis enim gemitus est pœnitentiæ: in
atrijs gustus lætitiæ: in te satietas gloriæ. Hæc quidē inqt
est infima domus orationis: media expectationis: tū grā-
rū actiōis & laudis. Fœlix ꝑinde q hic declinauerit à ma-
lo qđ est culpa: & fecerit bonū: ut illic à malo qđ est pœ-
na liberet̃: & in te recipiat bonū. Hic nimirū primitiæ spi
ritus: illic diuitiæ: in te plenitudo: ubi bona illa mensura
cōferta & coagitata & supereffluēs detur in sinꝰ uestros.
Hic deniq; fiunt sctī, illic securi, in te beati. Hæ siquidem
primitiæ spūs: q̄ militātibus interim ꝓrogantur: sctītas in
cōuersatione, pietas in intētione, uirtus in colluctatione.
In sctītate cōuersationis pnīæ fructus intellige: & corpo
ralia q̄q; diuinorum exercitia mādatorū. At qm̄ hæc nisi
simplex fuerit oculus simplicia esse nō possunt: necessario
pietas intētionis & puritas cordis exigitur: ne uel hono-
ris ambitus uel laudis surrepat appetitus: sed solus ille de
sideret̃ qui solus desideriū replet: & ad proprij fontis ori-
ginē oīs, quā accepimus, grā reuertat̃. Memento tn̄ solam
ex oībus perseuerātiam coronari: nec eā facile posse inter
tot descrimina uēdicari: nisi multiplicē obtineas ī tā mul
tiplici coluctatiōe uirtutē. Hæc in tabernaculis. Porrò in
atrijs q̄ post molestos cōflictus amœna iocunditate fouē-
dos excipiunt exeuntes: iam diuitiæ spiritus erogantur:
requies à laboribꝰ, securitas à solicitudinibus: pax ab ho
stibus. Ipse enim ammodo iā dicit spiritus ut requiescant
a laboribus suis: qui tanto feruore ocium hactenus inter
dicere: labores indicere consueuit. Ipse seorsum à curis fa
ciet: & ab omni solicitudine sequestrabit: qui modo con-
silia ponit in aīa sua: & solicitam facit erga multa turbari.
Ipse iam parata uictoria in pace in idipm̄ suauiter dormi-
re præstabit: qui dum adhuc leo rugiēs fremit: & ad uigi-
lias excitat: & accingimur ad pugnam. Verum in his ut su
pra tetigimus: liberatio magis à malo quàm boni mune-
ratio est: nisi ꝙ dura nos nostræ necessitatis experiētia co
git ab sentiā mali, boni cumulos æstimare: queadmodum
consciētia grauiorū immunitatē criminum plenitudinem
reputat sanctitatis. Hinc aduertere est quàm lōge agimꝰ
à summo bono: qui carere culpa iustitiam: carere miseria
beatitudinē iudicamus. Absit autem ut talem quis putet
ubertatē domꝰ illiꝰ & torrentē uoluptatis: & si qua sunt
alia q̄ nec oculus uidit nec auris audiuit: nec in cor hoīs
ascendit: q̄ præparauit deus diligentibus se. Nec ergo au
dire uelis ô homo qđ auris hoīs non audiuit: nec ab hoīe
q̄ras quod humanus nec occulus uidet: nec animus capit.
Ne tn̄ hinc penitus taceamus: nostrā hanc patriā à longe
salutantes triplicē quēdam odorari uidemur: potentiæ. s.
Psal. 70. & magnificentiæ & gloriæ repromissionē. Siquidē homo
erat: & filius captiuitatis huius q dicebat: Introibo in po
tentias dn̄i. Cæterū nos scire possumus quid sit infirmita-
te carere tanquā infirmitate circundati: quid uerò sit uir
tute indui & potentiā introire: nec modo potentiā: sed &
multam potentiam: forte & omnipotentiam interim scire
Rom. 8. non possumus. Clamat etiam testis fidelis: quia quos iu-
stificauit: illos & magnificauit. Ad magnificentiam eam
ꝓsertim quā procedere deceat a magnitudine cuius nec fi-
nis nec numerus est uti nam nostræ interim exiguitati li-
ceat expectare: nam æstimare non licet. Iam uerò ne ipsiꝰ
quidem ueri necesse est aut habere suspectam gloriæ pro-
missionē: fœliciter tūc & fiducialiter hauries gl'iā: à cuius
interim appetitu tātis cōminationibꝰ deterreris. Erit em̄
tunc unicuiq; laus à deo secura certè & sempiterna: finis
pariter & discriminis expers: & ut scriptū est. Iocunda de Ps. 146.
coraq; laudatio. Eya ergo frēs: uiriliter interim in taber-
naculis militemus: ut suauiter deinde in atrijs requiesca-
mus: ut nouissime in domo sublimiter gloriemur: cū mo-
mentaneū hoc & leue tribulatiōis nostræ supramodū in
sublime æternū pōdus gl'iæ operabit̃ in nobis cū in dn̄o
laudabimur tota die: in ueritate utiq; non in uanitate.

Item dedicatiōe ecclesiæ: De gemina considera-
tiōe sui. Sermo. V.

ETiam hodie fratres solennitatē agimus & præ
clarā. Atq; id quidē facile dixerim: sed pergitis
q̄rere cuius sctī: illud fortè iam nō ita. Quoties
em̄ apl'i seu martyris uel cōfessoris alicuius me-
moria celebratur haud difficile est dicere cuiꝰ: utputa sctī
patris: stephani gl'iosi aut. s. patris nostri bn̄dicti: uel alicu
ius cæterorū magnorū pricipū magnæ curiæ cæli. Nūc
uerò nulliꝰ eorū solēnitas agit̃: agit̃ tn̄ nōnulla solēnitas.
Nec mō nōnulla: sed nō parua. Et si iā uultis audire: festi-
uitas est domꝰ dn̄i tēpli dei: ciuitatis regis æterni: sponsæ
xp̄i. Nemo sane ambigit sanctam esse sponsam sctīsctōrum Psal. 9.
& oī celebritatis honore dignissimā. An uerò domum dei
sanctā esse quis dubitet: de qua legit̃: Domū tuā decet sctī
tudo? Sic & sanctū est tēplū eius mirabile in æquitate: sed Apo. 21.
& ciuitatem sanctā Ioānes sese uidisse testat̃. Vidi, inquit,
sanctā ciuitatē hierl'm nouā descēdētem de cælo: à deo pa
ratam tanquā sponsam ornatā uiro suo. In q̄bus sane uer-
bis aperire cœpi iam: quod adhuc, fateor, dissimulare uo
lebam. Dico aūt ꝙ in eadē sponsa q̄ ciuitas: sed & tēplum
quoq; & domus nihilominus sit. Neq; id mirū præsertim
cū similiter unus sit: q se ei sponsum dignat̃ & regē & deū
& patrēfamilias exhibere. Necdū tn̄ uobis arbitror satis-
factū: donec euidentius q̄ domꝰ huius patrisfamilias: qđ
hoc tēplū dei: q̄ ciuitas regis istius: q̄nam deniq; huiꝰ glo
riosi spōsi sponsa dici & esse meruerit audiatis. At ego su
per hoc quidē nō parū uereor loqui qd sentiā: ne quē ue-
strū (qđ absit) aut minꝰ fideliter aut minus humiliter au-
dire cōtingat: ne qs forsitā ab hoc adiutorio aut elatꝰ pre
magnitudine gl'iæ: ut incredulus exeat præ pusillanimi-
tate spūs sui. Opto em̄ semper uos & fideles & humiles in
ueniri: qđ utrūq; summopere sit necessariū ad salutem. So
lis nāq; humilibus ipse dat gratiam cui etiā sine fide place
re impossibile est. Opto igitur & oībus modis cupio ut &
paruulos & magnos: imo ut plꝰ miremini: & nihil & aliđ
quàm grande aliquid ei uos exhibere curetis. Neq; enim
sine magno oīo bona illa tā magna capere: aut uim facere
poteritis regno cælorū: nō plus quàm idē cælorū regnū
intrare. Nisi cōuersi fueritis & efficiamini sicut puuli. Nō Mat. 18.
sum hō ꝓfundi sensꝰ: nō possum uobis qđ nō gustauerim
eructuare. Dicā tn̄ q̄d interdū in me sentiā actitari: ut siq̄s Eccle. 30
fortè sibi utile iudicauerit, imitet̃. Quia em̄ olim ꝑsuasum
est mihi ut miserear aīæ meæ: placiturus exinde deo meo:
frequenter de ea recogito: utinam aūt magis semplaceret.
Erat q̄n id actitari minime liberat: nēpe quod minus si tn̄
minꝰ & nō magis minime diligerē eā. Q̄uo em̄ amat quis
cuius mortē amt? Qđ si ut uerū est & indubitabile mors
aīæ iniquitas est: absolutā ꝑinde liquet esse sententiam: ꝙ
iniquitatē q diligit odit aīam suam. Oderā ergo eā & odis-
sem adhuc: nisi hoc mihi qđcunq; amoris eius initiū is q̄ Psal. 10.
prior eam dilexerat cōtulisset. Ip sius proinde bn̄ficio nō
nunquā de ea cogitās: uideor mihi in ea fateor uelut duo
quædā contraria inuenire. Si ipsam prout in se est & ex se
iuxta rei ueritatē ītuicor: nihil de ea uerꝰ sentire possum:
quàm ad nihilum esse redactā. Quid modo necesse est sin-
gulas eius miserias numerare: quam sit onerata peccatis:

obfuſa tenebris:irretita illecebris:pruriēs cōcupiſcētijs:
obnoxia paſſionibꝰ:impleta illuſionibꝰ:prona ſemper ad
malum:in uitiū oē procliuis:poſtremo totius cōfuſionis
& ignominiæ impleta. Nimirū ſi ipē q̊qꝫ iuſtitiæ nr̄æ oēs
ad lumē ueritatis inſpectæ:uelut pānus menſtruatæ inue-
niunt:iuſtitiæ deinceps quales reputabunt? Si lumē qđ
in nobis eſt tenebræ ſunt, ipē tenebræ quātæ erūt? Facile
eſt cuiqꝫ noſtrū ſi ſua meliꝰ uniuerſa:& ſine diſſimulatiōe
ueſtiget:& iudicet ſine acceptione perſonæ atteſtari per
Gala. 9. oīa aplicæ ueritati:& libere ꝓclamare:ꝗ ſe putat aliquid
eſſe cū nihil ſit:ipſe ſe ſeducit. Quid eſt hō ꝗa magnificas
eū (ait fidelis & deuota cōfeſſio) aut apponis erga eū cor
tuū? Quid? Sine dubio uanitati ſimilis factus eſt hō:ad ni
hilū redactus eſt hō:nihil eſt hō. Quō tm̄ penitus nihil eſt
quē magnificat deus? Quō nihil:erga quē appoſitum eſt
cor diuinū? Reſpiremus frēs:& ſi nihil ſumus in cordibꝰ
nr̄is:forte in corde dei pōt aliud latere de nobis. O pater
mīarū:ō pater miſerorū:quid apponis erga eos cor tuū?
Scio ſcio:ubi eſt theſaurꝰ tuus:ibi eſt & cor tuū. Quomō
ergo nihil ſumus:ſi theſaurus tuus ſumus? Omnes gētes
quaſi nō ſint ſic ſunt ante te:& tāquā nihilum & inane re
putabūtur. Siquidem ante te:ſed nō ſic intra te. Sic in iu
dicio ueritatis tuæ:ſed non ſic in affectu pietatis tuæ:Ni-
mirū uocas ea q̄ non ſunt:tanqnā ea quæ ſunt. Et nō ſunt
Rom. 3. ergo:quia q̄ nō ſunt uocas, & ſunt ꝗa uocas. Licet em̄ nō
ſint quātum ad ſe apud te tm̄ ſunt:utiqꝫ iuxta aplm̄ non ex
operibus iuſtitiæ ſed ex uocāte. Sic nimrū ſic conſolari
p̄s. 24. in tua pietate quem in ueritate tua humiliaſti ut magnifi-
ce dilatetur in tuis:qui merito anguſtiatur in uiſceribus
ſuis. Siquidem uniuerſæ uiæ tuæ mīa & ueritas:requiren
tibus teſtamentum tuum & teſtimonia tua. Teſtamētum
utiqꝫ pietatis & teſtimonia ueritatis. Lege homo in corde
tuo:lege intra teipſum:de teipſo teſtimonia ueritatis etiā
hac communi luce iudicabis te indignum. Lege in corde
dei teſtamētum:quod infirmatum eſt in ſanguine mediato
Iob. 7. ris & iuenies quàm lōge aliud ſpe poſſidere quàm re tene
re uideris. Quid eſt, inqt, homo ꝗa magnificas eum. Ma-
gnus utiqꝫ ſed in illo:ſiquidē magnificatꝰ eſt ab illo. Aut
quomodo non magnus apud illum:cui tam magna cura
1. Pet. 5. eſt de eo? Ipſi enim cura eſt de nobis:ait apoſtolꝰ petrus.
Pſal. 39. Et propheta:Ego aūt mendicus ſum & pauper dominus
ſolicitus eſt mei. Plane artificioſa connexio utriuſqꝫ cōſi-
derationis:qua uelut uno momento deſcendens pariter
& aſcendens & ſe pauperē & mēdicū:& deū pro ſe ſolici-
tum uidit. Angelicū eſt iſtud aſcēdere & deſcēdere ſimul.
Ioan. 1. Videbitis ait, angelos aſcendentes & deſcendentes ſuper
filiū hominis. Neqꝫ enim talis aliqua uiciſſitudo in eorū
aſcenſionibus & deſcenſionibus eſt:ſimul & mittūtur in
miniſteriū propter eos qui hæreditatē capiunt ſalutis:&
aſſiſtunt uultui maieſtatis, deo miſericorditer prouidēte
ut & nobis ſit cōſolatio:& eis tribulatio nulla. Alioquin
quando æquaminiter paterentur ab illo uultu gloriæ in
quem ſemp ꝓſpicere deſiderant:propter nos uel ad modi
Mat. 18. cū ſeparari? Deniqꝫ ipſam audi in euangelio ueritatē. An
geli eorū ait (haud dubiū quin paruulorum) in cælis ſem
per uidēt faciē patris:ſic uidelicet paruulorū cuſtodiæ de
Apo. 21. putati:ut nō priuati ullo modo beatitudine ſua. Hinc eſt
ꝙ Ioannes ſanctus ciuitatem hieruſalem deſcēdentem ui-
dit:ſtantem nō potuit intueri. Et aduerte ꝙ deſcēdentem
dixerit nō cadentē. Cecidit em̄ quōdā mō minima pars ci
uitatis illiꝰ:ſed ea quidē minime ſancta:qppe cui grauiſſi-
mus caſus fuit ꝙ totius inimica facta eſt ſanctitatis. Verū
hanc quidem ruinam & terribilem caſum Ioannes uidere
non potuit:quia necdum erat:ſed uidit uerbum quod in
principio erat:uidit principium quod apoſtolis loqueba
Luc. 01. tur:Videbam ſathanam tanquam fulgur cadentem de cæ
lo. Itaqꝫ pars illa quæ cecidit à deo raparanda eſt:cum im
plebit ruinas & reædificabit muros hieruſalem:non tamē
ex his qui ceciderunt. Hæc autem quæ deſcendens appa-
ruit iam parata erat:ſicut ſecutus adiunxit:à deo paratam.
Siquidem ꝙ deſcendunt non cadunt angeli ſancti, diuina
præparatio facit a quo nimirum hæc ipſa eis & uoluntas
præparata eſt & facultas. Vnde non ſolum amminiſtrato-
rios:ſed & miſſos in miniſteriū quoqꝫ apoſtolus teſtatur. Hebr.
Quidni mittat angelos:pro quibus & ipſe à patre uoluit
mitti? Quidni ꝓ eis inclinet cælos:pro ꝗbus ipſe quoqꝫ
cælorū rex inclinauit ſe ita ut digito ī terrā ſcriberet. Do
mine inclina cælos tuos. Parū eſt. Et deſcēde. Quid ultra.
Vt quibus cōdeſcendit faciat etiā coaſcēdere ſibi. Cæte
rū ut iā dixi angelicus aſcenſus & deſcenſus caret uiciſſi
tudine:nos autē modo hac:modo illac uerſari neceſſe eſt
ꝙ nec ſupra diutius ſtare liceat:nec expediat infra lōgius
demorari. Aſcendunt, ait, ad cælos & deſcendunt uſqꝫ ad
abyſſos:aīa eorum in malis tabeſcebat. Vt quid hoc? Pro
pterea ſane aīa eorū in malis interim plus tabeſcit quàm
delectet in bonis:ꝙ hæc in re:illa uerò tātū in ſpe uidean
tur haberi. Quis poterit ſaluus eſſe dicunt diſcipuli ſalua Roma.
toris? Et ille. Apud homines hoc impoſſibile eſt:ſed non
apud deum. Hæc tota fiducia uoſtra:hæc unica conſola-
tio noſtra:hæc tota ratio ſpei noſtræ. Sed de poſſibilitate
iam certi:de uolūtate quid agimus? Quis ſcit ſi eſt dignꝰ
amore an odio? Quis nouit ſenſum dn̄i:aut quis conſilia
rius eius fuit? Hic iā plane fidem nobis ſubuenire neceſ-
ſe eſt:hic oportet ſuccurrere ueritatē:ut qđ de nobis la-
tet in corde patris:nobis per ipſius ſpm̄ reueletur:& ſpūs
eiꝰ teſtificans perſuadeat ſpiritui noſtro ꝙ filij dei ſumus.
Perſuadeat aūt uocando & iuſtificando gratis ꝑ fidē:in
ꝗbus nimirum uelut medius quidā trāſitus eſt ab æterna
prædeſtinatione ad futuram magnificationē. Propterea
ſane geminam illam cōſiderationē:alteram quidem iudi-
cij & ueritatis:alterā uerò nō incongrue uacari credimus
fidei & pietatis. Nec mirabere in humanis qualitatibus
tā diſſimilia reperiri ſi ſolerter aduertas:quanta & in ipſa
eius ſubſtantia conueniſſe uidetur diuerſitas naturarum.
Quid enim ſpiritu uitæ ſublimius? Quid uerò hūilius li
mo terræ? Quā ꝑfecto tam diſcohærētiū in homine:cohæ
rentiū rerū, ipſos quoqꝫ ſapiētes ſeculi huius arbitror nō
latuiſſe cum hoīem diffinirent:animal rationale mortale.
Mirabilis ſiquidem copula ratiōis & mortis:mira ſocie-
tas diſcretionis & corruptiōis. Sic nimirū, ſic in moribꝰ,
ſic in affectibus, ſic in ſtudijs hoīm nō minor:forte & am-
plior cōtrarietas inuenitur:ut ſi totā prauitatem ſeorſum
intuearis:ac rurſum quicquid boni uidetur ineſſe cōſide
res ſingillatim:plenū cenſeas eſſe miraculo ꝙ tam aduerſa Mat.
cōuenerint. Inde homo nunc quidē bariona:nunc uerò
ſathana meret audire. Nolite mirari hoc. Recolite ex euā-
gelio cui dictū ſit (& utrūqꝫ in ueritate:nā utrūqꝫ ab ipſa
ueritate dictū) prius quidē beatus es ſimon bariona:nec
multo poſt:uade retro ſathanas. Vnꝰ ergo utrūqꝫ:& ſi nō
utrūqꝫ ex uno. Illud em̄ ex patre:iſtud ex homine:ipſe ta-
men utrumqꝫ erat. Vnde bariona? Quia nō caro nec ſan-
guis:ſed pater ei qđ locutꝰ eſt reuelauit. Vnde ſathanas.
Quia ſapuit q̄ erāt hoīm:nō q̄ dei. Iā ſi utraqꝫ cōſideratio
ne diligēter inſpexerimꝰ nos ꝗd ſumꝰ:imo in una quàm ni
hil:in altera quam magnificati:quippe pro quibus etiam
ſolicitudinē gerat tanta maieſtas & cor ſuū appoſuerit er
ga nos:puto tēperata uidet gloriatio nr̄a:ſed forſitan ma
gis aucta eſt:ſolidata tm̄ ut nō in nobis ſed in dn̄o glorie-
mur:ꝗbꝰ nimirū in hoc ſolo reſpirare eſt:ut dicamꝰ. Si de
creuerit ſaluare nos:cōtinuo liberabimur. Ex hoc iā in il-
la ſuperiori ſpecula:uel paululū immorātes quæramus do
mū dei quæramus templū:quæramus ciuitatē:quæramꝰ
& ſponſam. Neqꝫ enim oblitus ſum:ſed cum metu & reue
rentia dico nos ſumus. Nos, inquam, ſumus:ſed in corde
dei. Nos ſumus:ſed ipſius dignatiōe:nō dignitate noſtra.
Nō uſurpet quod dei eſt:ut nō apponat homo magnifica
re ſeipſum:alioqn qđ illius erat faciens deus exaltantē ſe
humiliabit. Quod ſi & nos puerili aīoſitate gratis ſaluari
uolumus:merito nō ſaluamur. Excludit miſeriæ diſſimula-
tio miſerationem:nec dignatio locū habet:ubi fuerit pre
ſumptio dignitatis:prouocat uerò cōpaſſionē humilis cō
feſſio paſſionis. Sane hæc ſola facit ut nos ipſe tanquam
diues

diues paterfamilias alat in fame: & sub eo panibus abun-
dantes inueniamur perinde dom⁹ eius: cui nunquā deest
Mat. 21. alimonia uitæ. Et memēto ꝙ domū suā domū orōnis esse
diffiniat: quia & hoc ꝓphetico satis uidetᷣ testimonio cō-
uenire: qui ab ipso nos in orōnibus utiqꝫ cibandos pane
psal. 79. lachrymarū: & in lachrymis potū asserit accepturos. Cæ-
terū iuxta eūdem prophetam sicut supra quoqꝫ memini-
Psal. 92. mus: domum istam decet sanctitudo: ut uidelicet pœniten
tiæ lachrymas puritas cōtinentiæ comitetur: & quæ iam
domus est, fiat subinde etiam templum dei. Sancti estote,
1. Cor. 9. inquit, quia sanctus sum domin⁹ deus uester. Et apl's. Ne
scitis quia corpora uestra templum sunt spūssancti: & spūs
sanctus habitat in uobis? Si qs templū dei uiolauerit: dis-
perdet eum deus. Nunquid tamen uel ipsa iam sanctimo-
nia sufficit? Pax quoqꝫ necessaria est, apostolo teste q̄ ait.
Heb. 12. Pacem sectamini cum omnib⁹ & sanctimoniā: sine qua ne
mo uidebit deum. Hæc est quæ facit uni⁹ moris habitare
fratres in unū: nouam utiqꝫ regi nostro uero pacifico ædi
ficans ciuitatem: q̄ & ipsa hierusalem nominatᷣ: quod est ui
sio pacis. Vbi enim sine fœdere pacis sine obseruantia le-
gis sine disciplina & regimine acephala multitudo cōgre
gata fuerit nō populus sed turba uocatᷣ: nō est ciuitas sed
confusio babylonem exhibet: de hierusalem habet nihil.
Sed quēadmodum fieri posse uidebitur: ut rex tantus in
sponsum transeat: ciuitas promoueatur in sponsam? Sola
hoc potest: quæ nihil non potest: charitas fortis ut mors.
Quō non facile istam leuet: quæ illum iam inclinauit? Ve
rum hinc tibi nullatenus consulenda prior illa quam di-
xim⁹ cōsideratio tui: hic quàm potissimum fidei magna-
nimitas exercetur. Deniqꝫ & ipse ait. Desponsaui te mihi
in fide: desponsaui te in iudicio & iustitia eius, non tuam
intellige: desponsaui te in misericordia & miserationibus.
Si non fecit ille qđ sponsus: si non tanquā spōsus amauit
si nō zelatus est tāquā sponsus: noli acqescere sponsam te
arbitrari. Itaqꝫ fratres mei: si ꝑ abūdātē refectionē magni
patrisfamilias domus esse ꝓbamur: si templum dei per san
ctificationem: si ciuitas summi regis: per socialis uitæ con
munionē: si sponsa immortalis spōsi per dilectionē: puto
iam non esse quod dicere uerear nostrā esse solennitatem.
Luc. 15. Nec miremini ꝙ in terris agitur hæc celebritas: siquidem
agitur & in cælis. Nēpe si ut ueritas ait, & non pōt nō esse
uerū: super uno peccatore pœnitētiā agēte gaudiū est in
cælis etiā angelis dei: nō est dubiū multiplex esse super tā
multorū pœnitentia peccatorū. Adhuc amplius uultis au
dire? Etiam gaudiū dñi: fortitudo nostra. Collætemur er
go angelis dei congaudeamus deo: & in gratiarum actio-
ne presens solennitas agatur: quia quanto nobis domesti
ca: tanto amplius debet esse deuota.

Vnde supra. Sermo Sextus.

DOmestica nobis celebritas dedicatio do-
mus nostræ: magis aūt domestica nostra
ipsorū dedicatio Nostra siquidē illa asp-
sio: nostra illa benedictio: nostra cōsecra
tio fuit: q̄ ꝑ man⁹ sanctorū celebrata pō-
tificū: etiā hodie anniuersario reditu uo-
tiuis laudibus ad memoriā reuocatᷣ. Nunqd de lapidibus
cura ē deo? Nō parietes dicūt sed hoīes: ipi eñ cura est de
nobis. Vnus hō erat Iacob: & dormiēs uidit descēdētes
āgelorū ascēdētes. Parū est hoc: etiā dñm āgelorū adesse
Gen. 28. testat⁹, dicēs. Verè dñs ē ī loco isto & ego nesciebā. Miratᷣ
eñ gratiā dignatiōis magnitudinē expauescit Q; terribi
lior ē iste loc⁹: q̄ȝ euidēti⁹ certiusqꝫ dñs est ī loco isto: ubi
nimirū nō modo duo aut tres: sed tā multi in ipsi⁹ cōgre-
gati noīe ꝑseuerāt. Nēo iā nesciat: nemo uestrū ignoret.
Siqdē nō accepim⁹ spm̄ mūdi hui⁹: sed spm̄ q ex deo ē: ut
sciam⁹ q̄ à deo data sunt nobis. Terribilis plane loc⁹ & di
gnus omni reuerentia: quē fideles uiri inhabitant: quem
angeli sancti frequentant: quē sua quoqꝫ præsentia dñs ip
se dignatᷣ. A Qūo eñ tantus patriarcha nescire potue-
rat: ꝙ non esset locus ubi non esset deus? Sed fortè aliud
esse miratus est ubi ait. Verè dominus est in loco isto. Ibi
uerè est & uerè dominus est: ubi in eius nomine angeli si-
mul & homines cōgregātur. Licet eñ in omni loco sit qui
nullo diuiditᷣ loco: signāter tñ dicimus: pater noster q es
in cælis: ꝙ aliter illic & ꝓprio qđā mō ꝑsentē se exhibeat:
nō qdē ipse diuersus: sed diuersa, distinguēs. Est ergo ī oī
loco oīa uniuersaliter cōtinēs: oīaqꝫ disponens: sed longe
tñ aliter atqꝫ aliter. Apud hoīes malos est ꝑstans atqꝫ dissi
mulās: apud electos hoīes operās & seruās: apud superos
pascēs & cubās: apud inferos arguēs & dānans. Facit solē
suū oriri sup malos: sed ubi malorū interim dissimulatio
est: quodāmō ueritas non est. Itaqꝫ si dicere licet: apud im
pios est in dissimulatiōe: apud iustos in ueritate: apud an
gelos ī fœlicitate: apud īfeos in feritate sua. Durū uobis
sonat ꝙ feritate dixi: ego uerò & irā uereor & furorē. Dñe
ne in furore tuo arguas me &c. Verè inqs dñs est in loco
isto. Vbi eñ pluit sup iustos & iniustos: pater est: pr̄ miarū
expectans hoīes ad pœnitentiā. Vbi dānat obstinatos: iu-
dex est: & horrēdū incidere in man⁹ dei uiuētis. Vbi cu-
bat sponsus est: & beata aīa quā introduxerit in cubiculū
suū. Cæterum in loco isto uerè dñs est: si tñ seruiamus ei ī
spū & ueritate. Nō eñ uerè dñs erat apud eos quib⁹ dice
bat. Quid uocatis me dñe dñe: & nō facitis q̄ dico? Testā Ic. 6.
tur sacræ literæ in paradiso olim positū primū adā ut ope
raretᷣ & custodiret illud. Sic scđs adā in ecclesia sctōrū: in
cōgregatiōe suorū: in horto delitiarū (siquidē delitiæ suæ
esse cū filijs hoīm) ita inquā & ipse dñs in loco isto: ut ope
retur atqꝫ custodiat. Alioquin sicut nisi qa dominus edifi Psal. 126
cauerit domū in uanum laborauerunt q ædificant eam: sic
nihilominus nisi ipse custodierit ciuitatē frustra uigilat q
custodit eam. Porrò angelos ascendentes & descendētes
esse in loco isto: patriarchalis ipsa uisio manifestat. Ascen
dentes: ut uideant faciē patris: descendentes ut prouideāt
nobis. Quid ergo nos: quō hic esse debemus: in quāta re
uerentia stare in loco isto: ubi deus est operans & seruans
ascendentes & descendentes? Nimirū pœnitentes & expe
ctātes esse nos cōuenit. Hoc est enim obliuisci quæ retro
sunt: ignorare: reprobare: recogitare annos illos in amari
tudine aīæ nostræ: ac deinceps cogitatione simul & auidi
tate extendere nos in anteriora. Ad hoc uenimus: in hoc
positi sumus. Hæc sunt q̄ exigūtᷣ à nobis: ꝑteritorū pœni
tudo peccatorum: & futurorum expectatio præmiorum.

Præfatio in explanationem Psalmi, Qui habitat.

COnsidero labores uestros frēs non sine magno
miseratiōis effectu. Quæro cōsolationē quā ex
hibere possim: & corpalis occurrit: sed ea nō ꝓ
dest quicquā: magis & obesse plurimū pōt. Si-
quidem modica sementis detractio non modicum messis
est detrimentum: & si pœnitentia uestra minuatur misera
tione creduli: paulatim gemmis corona ura priuatᷣ. Quid
tamen agimus? Vbi prophetæ farinula? Siquidē mors in
olla est: & mortificamini tota die in ieiunijs multis: ī labo
ribus frequenter: in uigilijs supra modum: præter ea quæ
intrinsecus sunt: contritio cordium: & multitudo tētatio
nū. Mortificamini: sed ꝓpter eū q mortu⁹ est pro uobis.
Q; si abundat tribulatio uestra pro eo: abundabit cōsola-
tio uestra per eum: ut in eo delectetᷣ aīa quæ in his renuit
consolari. Apud ipsum namqꝫ ipsa qꝫ tribulatio magna
quædam consolatio poterit inueniri. Nónne enim certū
est supra uires humanas: ultra naturam: cōtra consuetu-
dinē esse que sustinetis? Alius igitur portat ista: ille sine
dubio qui ſm aplm portat oīa uerbo uirtutis sue. Nónne
ex hoc iā suo ipsi⁹ gladio inimic⁹ perimitᷣ: & magnitudo Hebr. 1.
tribulatiōis de q̄ tētare solebat: ipsa magis tētatiōes exu-
perat: tāquā certissimū diuinæ ꝑsentiæ argumētū? Quid
eñ timēdū nobis si adest qui portat oīa: Dñs ꝓtector uitæ
meæ: à quo trepidabo? Nā & si ambulauero in medio um-
bræ mortis: nō timebo mala qm̄ tu mecū es. Quid est qđ
totā molē terræ sustineat Et uniuersus orbis cui innititᷣ? Nā
si est aliqd quod sustineat cætera: ipsum à quo sustinetur?
Non inuenitur nisi uirtutis uerbū oīa portās. Verbo eñ Psal. 32.
dñi cæli firmati sunt: & spū oris eius omnis uirtus eorum.

Propterea ut sit uobis in uerbo dn̄i consolatio: maxime his diebus quibus (sicut oīno dignū est) aliquatenus maior est labor uester: nō erit inutile tractare uobiscū aliqd de scripturis sc̄tis: qđ etiā aliq uestrū rogauerūt. Vnde nobis eligendus est psalmus ipse de quo tentatiōis occasionē inimicus assumpsit: ut inde cōfringant̄ arma maligni: unde sibi usurpare presumpsit. Propterea nolo uos ignorare fratres: qm̄ manifeste imitatores sunt inimici: quicūq; de scripturis sanctis aliqd nō sancte usurpāt: & detinēt ueritatē dei in mēdacio: sicut solēt qnq; nōnulli. Cauete hoc dilectissimi qa prorsus diabolicū est: & de parte eiꝰ se esse ꝓbant q id faciūt in suā ipsorū perniciē: salutaria scripta peruertere moliētes. Sed non mō plus immoror: sufficit credo breuiter tetigisse. Iā de ip̄o quem elegimus psalmo aliqua, prestante dn̄o, disserere & explanare tentemus.

Explicit præfatio In explanationem primi uersus psalmi, Qui habitat. Sermo. I. C

QVi habitat in adiutorio altissimi: in ꝓtectione dei cæli cōmorabit̄. Quis sit diuini inhabitator adiutorij: per nō inhabitātes, illud melius pōt agnosci. Tria siquidē eorū reperies genera. Vnū nō sperantiū: aliud desperātiū: tertiū frustra sperātiū. Neq; em̄ inhabitat ī adiutorio: q nō posuit deū adiutorē suū: sed cōfidit ī uirtute sua: & in multitudine diuitia

Esa. 55. rū suarū. Surdus nāq; ad prophetæ uocē dicētis. Quærite dn̄m dū inueniri pōt: inuocate eū dū prope est: & sola tēporalia quærēs: æmulat̄ in malignātibus pacē peccatorū uidēs: & elongat̄ ab adiutorio altissimi: quod sibi ad hæc necessariū esse nō reputat. Sed qd nobis de his quæ foris sunt iudicare? Timeo fratres ne fortè etiā sit in nobis qui nō habitet ī adiutorio altissimi & cōfidat ī uirtute sua: & ī multitudine diuitiarū suarū. Forte em̄ feruorē habet aliqs potēs in uigilijs: in ieiunijs: in labore: & cæteris hmōi: aut etiā multorū ut sibi uidet̄ diuitias meritorū lōgo tēpore acquisiuit: & in his cōfidens remissior est in timore dei: facile iā ad ociositates & curiositates perniciosa quadam securitate declinat: murmurat: detrahit: dijudicatq;. Qui profecto si habitaret in adiutorio dei attēderet utiq; sibi & timeret offendere quē sibi cognosceret adhuc tam necessariū esse. Tāto siquidē amplius timere deum & magis solicitus esse debuerat: quanto maiora eius munera iā percepit. Neq; enim que habemus ab eo seruare aut tenere possumus sine eo. Nunc uerò ꝙ non sine dolore loquimur: aut uidimus, sunt aliqui in conuersionis initio satis timorati & soliciti sunt donec initium aliquod cōuersionis acceperint: & cum multo magis desiderare debuerant

Eccl. 24 iuxta illud. Qui edunt me adhuc esuriēt: incipiunt sic agere (ac si dicant) ut quid ei seruiamus ultra, qn̄ iā habemus qđ daturus est? O si scires quàm parū est quod habes: & hoc ip̄m quācito perdes si non seruauerit ille qui dedit. Hæc em̄ duo sunt q̄ ualde solicitos & subiectos deo nos reddere pn̄t: ut si nō simꝰ de his q ꝓpterea nō habitant in adiutorio altissimi qa nō reputāt illud sibi necessariū esse: & hi sunt q nō sperāt in dn̄o. Sunt aūt & alij q & desperāt hi scilicet q cōsiderātes imbecillitatē propriā deficiūt & obruunt̄ à pusillanimitate sp̄ūs habitātes in carne sua: & circa infirmitatē ꝓpriā semp intēti: ut oīa q̄ patiunt̄ cursim enumerare parati sint. Vbi em̄ intenderis: ingeniū ualet. In adiutorio aūt dei nō habitāt neq; nouerūt illud: ꝙ nec assurgere ualeant ut aliqn̄ cogitēt illud. Sunt aūt alij q sperant quidē in dn̄o sed frustra: qa sic de misericordia eius sibi ipsis blandiunt̄: ut à peccatis suis non emendent̄: uana est oīno spes ista: & hæc cōfundit: eo ꝙ charitas desit. Cōtra hos ꝓpheta. Maledictꝰ, inquit, q̄ peccat in spe.

Psa. 146 Et alius. Beneplacitū est domino sup timentes eum: & in eis qui sperant super misericordia eius. Dicturus qui sperant: signanter præmisit sup timētes eum. Frustra siquidē sperat qui cōtemptu suo gratiam à se repellit: & spem suā prorsus euacuat. Nullus ergo horum triū habitat in adiutorio altissimi. Primus enim habitat in meritis suis: secūdus in pœnis: tertius in uitijs. Immunda habitatio tertij: anxia secundi: stulta & periculosa primi. Quid enim stultius: quàm habitare in domo uix adhuc inchoata. Cōsummasse te putas? At cū cōsummauerit hō: tunc incipit. Deniq; ruinosa est oīno hæc habitatio: & quæ sustentari magis opus habeat & fulciri quàm inhabitari. Nōnne uita p̄sens fragilis est & incerta? Simile esse necesse est: quicqd fundatur in ipsa. Quis enim super fragile fundamentum, stabile credat ædificium? Periculosa habitatio eorū, qui in meritis suis sperāt: periculosa, quia ruinosa. Eorū uerò qui cōsideratiōe propriæ infirmitatis desperatiōe deijciūtur habitatio est anxia: & eos in tormētis diximus habitare. Quandiu em̄ & pœnas sustinēt, in quibus nocte & die cōterunt̄, & eis quoq; quas nōdū sentiūt amplius cruciātur: ut nō sufficiat dici malitia sua sed opprimunt̄ his quoq; quæ fortasse nunquàm experient̄ quæ tormēta: quis infernus intolerabilior potest excogitari: præsertim quia & tāto labore premunt̄: & cælestis panis nō sustantant̄ edulio? Hi sunt q in adiutorio altissimi nō habitāt: qa desperāt. Priores autē idcirco nō quærūt: quia nequaquā sibi illud necessariū sentiūt. Extremi uerò ꝓpterea lōge sunt: quia eo mō quærūt auxiliū dei, quo obtinere nō possunt. Soli enim in adiutorio altissimi habitāt q id solū obtinere desinerāt: id solū amittere trepidāt: sedula circa illud & solicita cogitatione uersantes: quæ est utiq; pietas: cultus dei. Beatus plane qui sic habitat in adiutorio altissimi: qa in ꝓtectione dei cæli commorabitur. Quid ei nocere poterit eorū q̄ sub cælo sunt: quē deus cæli protegere & cōseruare uoluerit? Porrò sub cælo sunt quæcunque nocere possūnt: sub cælo sunt aereæ potestates: sub cælo præsens seculū nequā: & caro aduersus spiritū concupiscens. Optime igit̄ dictū est: in protectione dei cæli cōmorabit̄: ut nihil eorū q̄ sub cælo sunt timere possit quisquis protectionē eiꝰ habere meruerit. Siue ita dictū sit ut aduersum sequentē oratio dependeat: q habitat in adiutorio altissimi in ꝓtectiōe dei cæli cōmorabitur: dicet dn̄o susceptor meus es: & sit qđ dicit̄ in protectiōe dei cæli cōmorabit̄: expositio præcedentis partis qui habitat in adiutorio altissimi: aut magis addere uideatur: ut nō solū adiutorium ad operandū bonū sed protectionē quoq; ad liberandū à malo doceat esse quærendam. At uerò diligenter attēde ꝙ in ꝓtectiōe dicit nō in p̄n̄tia. Angelꝰ in p̄n̄tia eiꝰ exultat: ego utinā possim in eius ꝓtectione morari. Ille beatus in p̄sentia: ego utinam in protectione sim securus. Dei cæli inquit. Licet enim ubiq; esse non dubitetur: sic tamē in cælo est ut ad eius comparationē nec esse uideatur in terris. Propter quod & orantes dicimus: pater noster qui es in cælis. Sicut enim anima cum in toto quoq; sit corpore excellentiꝰ tamen & singularius est in capite in quo sunt omnes sensus: nam in cæteris omnibus membris uix unū exercet: solū scilicet tactum: unde quātū ad eū modū quo in capite est cætera membra, uidetur quodāmodo nō tam inhabitare quàm regere: ita si præsentiā illius cogitemus qua beati angeli perfruuntur: uideri possumus uix aliquā dei protectionē & nomen habere. Fœlix tamē anima que uel hanc protectionē meretur. Dicet enim dn̄o: susceptor meus es tu. Verum id quidem sermoni alteri reseruemus.

Adhuc de primo uersu. Sermo. II. unde supra.

QVi habitat in adiutorio altissimi: ait ꝓpheta dicet domino susceptor meus es tu & refugium meum deus meus: sperabo in eum. Dicet in gratiarum actione: confitemini domino misericordiæ eius: super duplici adiutorio eius. Omnis enim qui adhuc in adiutorio habitat, nō in regno: & frequenter opus habet fugere & interdū cadit. Fugere inquā dū in hoc corpore sumus è facie tentationis persequētis oportet. Q; si minus celeriter fugimꝰ (aliquādo ut assolet) impellimur & euertimur: sed dominus suscipit nos. Ipse itaq; refugium est ut uenientem cū stercoribus boum pigrorum lapidatorem impigri fugiamus: ut euadere possimus fœdam nimis lapidationem.

Ipse quoq;

Ipse quoq; susceptor est: ut etiã cũ ceciderimus non colli damur: qm̃ supponit manũ suã. Cum ergo tentationis im petũ sentimus in cogitatione: statim fugiamus ad ipsum, & humiliter postulem⁹ auxiliũ. Q, si fortè pœccupauerit nos (ut aliquando) cũ tardiuis quã oporteat ad eũ confu gimus: soliciti simus ut suscipiat nos manus dñi. Hoĩes enim aliqñ cadere necesse est dum ĩ hocseculo detinẽtur sed alij collidunt: alij nõ: qa deus supponit manũ suã. Sed quomodo eos discernere poterimus: ut segregem⁹ iuxta domini exemplũ agnos ab hædis: iustos ab iniustis? Nam & iustus septies in die cadit. Verũ hoc interest inter eorũ casus: ꝙ iustus suscipit̃ à dño: ideoq; resurgit fortior. Iniu stus aũt cum ceciderit non adijciet ultra ut resurgat: imo uerò aut in pudorẽ noxium: aut impudentiam cadit. Aut enim excusat qđ fecit: & hic est pudor adducens peccatũ aut fit ei fons meretricis: & iam nec deum timet: nec ho minẽ reueret̃: sed prædicat peccatum suum sicut sodoma.

Roma.8 Iustus uerò super manum dñi cadit: & miro quodãmodo etiã ipsum ei peccatũ in iustitiã cooperatur. Scimus enim quoniã diligentibus deum omnia cooperant̃ in bonum.

Psal.117. Nónne cooperat̃ nobis ille casus ĩ bonũ: unde & humilio res efficimur: & cautiores? Nónne dñs cadentẽ illũ susci pit: qui ab humilitate suscipitur? Impulsus euersus sum

Textus. ut caderem, ait propheta: sed nihil ꝑfecit qui impulit me: qm̃ dñs suscepit me. Sic ergo dicet fidelis aĩa dño: susce ptor me⁹ es tu. Possunt oĩa dicere, creator meus es tu: pos

Textus. sunt & aĩalia dicere: pastor meus es tu: possunt oẽs hoĩes dicere: redemptor meus es tu. At uero susceptor meus es tu: is tm̃ dicere potest qui habitat in adiutorio altissimi. Vnde & addidit. Et deus meus. Cur nõ deus ut̃? Quia in creatione: in redemptione: cæterisq; cõibus beneficijs est deus oĩm: sed in tentationibus suis tanquã propriũ eum habet singuli electorũ. Sic ei patus est suscipere cadẽtẽ & eripere fugientem: ut uideri possit relictis oĩbus alijs: ei so li operã dare: ꝑpterea expedit oĩ aĩæ deum semp attende re tanquã propriũ: nõ modo adiutorẽ: sed etiã ĩspectorẽ. Quomodo enim negligens poterit fieri: q intuẽtẽ se deũ nũquã desinit intueri? Aut quõ nõ quasi ꝓpriũ illũ habe re uidet̃ q sic eũ super se uidet intentũ: ut oĩa interiora ei⁹ & exteriora omni hora cõsiderare nõ cesset: oẽsq; nõ solũ actus sed etiã ĩpos subtilissimos animæ motus ꝑscrutetur atq; dijudicet? Hic igitur nõ immerito dicere potest: de⁹ meus sperabo in eũ. Et attende ꝙ nõ dixerit spaui aut spe ro: sed sperabo. Hoc, inquit, est, uotũ meum: hoc ꝓpositũ meũ: hæc intentio cordis mei. Reposita est hæc spes mea in sinu meo: & in hac perseuerabo. Sperabo in eum. Nec desperabo: nec frustra sperabo: qa maledictus qui peccat in spe: & nihilominus qui peccat in desperatione: sed nec esse uolo de his qui nõ sperant in domino. Sperabo, inqt in eũ Sed iam dic nobis quo fructu: qua mercede: quo lu

Textus. cro? Quoniã ipse liberabit me de laqueo uenãtiũ & à uer bo aspero. Sanè laqueũ hunc & hoc uerbum: in diem alte rum & sermonem si placet alterum differamus.

De tertio uersu. Sermo tertius. unde supra.

DEus meus sperabo in eum: qm̃ ipse liberauit me de laqueo uenantium & à uerbo aspero. Ego utiq; fratres in hoc uerbo magna metipsius pie tate compũgor, & ualde misereor animæ meæ. Ipse liberauit me de laqueo uenãtiũ. Ergo ne bestiæ sum⁹ nos? Bestiæ prorsus. Homo cũ ĩ honore esset nõ ĩtellexit: cõparatus est iumentis insipientibus. Bestiæ ꝑfecto sunt homines: oues errantes non habentes pastorẽ. Quid sup bis ô homo qđ te sciolũ iactas? Vide quia bestia factus es: cui uenãdæ laquei præparant̃. Sed q sunt uenatorès isti? Venatores utiq; pessimi & nequissimi: callidissimi & cru delissimi. Venatores qui cornu nõ sonant ut audiant̃: sed sagittãt ĩ occultis immaculatũ. Ipsi rectores sunt tenebra rũ harũ astutissimi uersutia: & malitia diabolicæ fraudis: ita ut sicut est ante uenatorẽ bestia: sic ad eorũ compara tionẽ sit quilibet astutissim⁹ hoĩm: præter eos duntaxat qui cum apostolo non ignorant cogitationes eorũ qbus in dei sapientia datum est fraudes deprehendere maligno rũ. Obsecro uos nouellæ plantationes dei uos qui nõdũ exercitatos habetis sensus ad discretionẽ boni & mali: no lite sequi cordis uestri iudicium. nolite abundare in sensu uestro: ne uos tanquã rudes adhuc uersutus ille uenator decipiat. Nam syluestribus illis & omnino bestialibus be stijs (seculares homines loquor) apertos satis expandit la queos: utpote quos facile capiendos esse nõ dubitat. Vo bis aũt qui tanquã prudentiores cerui serpentes necatis: & desideratis ad fontẽ uiuũ: subtiliores occultat laqueos: & callidiora fraudis suæ argumenta conquirit. Vnde ob secro uos humiliamini sub potenti manu dei pastoris ue stri: & acquiescite eorũ consilijs: q melius norunt uenato ris illius uersutias: edocti diuturno longi temporis exerci tio: & crebis experimentis: tam in se quã multis. Sed ecce quia iã uenatores & bestias nouimus: quisnam sit laque⁹ iste quærendũ est. Nolo ego adinuenire ex me: nec dubiũ aliqđ tradere uobis. Ostendat nobis apl's laqueũ istũ: ipse enim uenatorũ illorũ nõ ignorat cogitatiões. Dic nobis inquã beate paule quis sit laqueus iste diaboli: à quo se li beratam fidelis aĩa cõgratulat̃. C Qui uolunt inquit di uites fieri in hoc seculo: incidũt in tẽtatiões & in laqueũ diaboli. Ergò ne laqueus diaboli diuitiæ sunt huius secu li? Heu quàm paucos inuenimus q ab hoc laqueo libera ti exultent: quã multos q dolent & parũ sibi uident̃ irreti ti: & adhuc quãtũ pñt ipsi se inuoluere & intricare labo rãt. Vos q reliquistis oĩa & sequuti estis nõ habẽtẽ ubi ca put suũ reclinaret filiũ hoĩs: exultate & dicite: qm̃ ipse li berauit me de laqueo uenãtiũ. Cõfitemini illi toto corde tota aĩa: tota uirtute: & ex ipsis medullis cordis gratias ei agite dicẽtes: qm̃ ipe liberauit me de laqueo uenãtiũ. Et ut noueritis quã magnũ sit beneficiũ hoc, & sciatis que à deo donata sunt nobis audite qđ sequit̃. Et a uerbo aspe ro. O hõ uel magis bestia: laqueum nõ timebas? Time uel malleum. A uerbo, inquit, aspero. Quid est hoc uerbũ ni si illud insatiabilis gehẽnæ: affer: affer ꝑcute: dilacera: cito interfice: uelociter spolia: detrahe? Quid est uerbum aspe rum: nisi tollatur impius ne uideat gloriam dei? Quomo do exultant uenatores capta bestia: & clamant tolle tolle infige uerubus: infer prunis: & male bulientibus impone lebetibus. Verbũ asperum fuit: quod protulit domus exa sperans populus iudeorũ. Tolle tolle crucifige eũ. Quàm horribile uerbũ: quàm asperum: quàm crudele. Veredẽtes eorũ arma & sagittæ: & lingua eorũ gladius acutus. Hoc uerbũ asperũ tu sustinuisti dñe. Cur? nisi ut nos liberares à uerbo aspero. Sit iam pietatis tuæ: ut non sustineamus nos quod tu dignatus es sustinere pro nobis. Respõdẽt homines seculares cum eis suademus agere pœnitentiam & dicunt. Durus est hic sermo. Nẽpe hoc est quod in euã gelio legimus. Loquebatur de pœnitentia ipsa dñs sed in figura tanquã his quibus non erat datũ nosse mysteriũ re gni dei. Cũ audirent dicentẽ. Nisi manducaueritis carnẽ filij hominis & biberitis eius sanguinẽ: dixerunt. Durus est hic sermo: & abierũt retrorsum. Quid aũt est manduca re eius carnẽ & bibere sanguinẽ nisi cõicare passionibus eius: & eam cõuersationẽ imitari quã gessit in carne? Vñ & hoc designat illibatum illud altaris sacramentum: ubi dominicum corpus accipimus: ut sicut uidetur illa panis forma in nos intrare: sic nouerimus per eam quam in ter ris habuit cõuersationẽ: ipsum intrare in nos: ad habitan dum per fidem in cordibus nostris. Cum enim iusticia in greditur: ille ingredit̃ qui factus est nobis à deo patre iu sticia Sed & qui manet in charitate in deo manet & deus in eo. Sed tamen adhuc multi nobis dicunt durus est hic sermo. Ergo ne durum est momentaneum hoc & leue tri bulationis: quod supramodũ in sublimitate æternũ pon dus gloriæ operatur in nobis? Durũ est breuissimo & le uissimo labore cruciatus illos & tormẽta redimere: q nul lus terminus finiat: nullus animus sufficiat cogitare. Du rum uobis uidet̃ cum dicitur: agite pœnitentiam. Erratis: sed audituri estis aliquãdo uerbũ asperũ sermonem durũ.

1.Tim.6.

Ioan.19

Ioan.6.

Mat. 25 auditionē malā: Ite maledicti in ignē æternū. Ita dico uo-
bis hoc timete: hoc durum reputate: & inuenietis quia iu-
gū domini suaue est & onus eius leue. Si in seipso suaue il-
lud credere necdū potestis: uel hoc nō ignoratis: qm̄ hu-
ius cōparatiōe suauissimum est. Vos autē fratres mei, uos
pennati ante quorum oculos frustra iacitur rhete: uos
qui diuitias huius seculi penitus reliquistis: qd timeatis à
uerbo aspero quoniā iam liberati estis è laqueo? Fœlix tu
idithū: pro quo psalmi quidā inscripti sunt: qui transilisti
laqueū: ut omnino longe fieres à uerbo aspero. Quibus
em̄ dicetur: ite maledicti in ignem æternum: esuriui em̄ &
non dedistis mihi māducare: quibus inquā dicet: nisi his
qui substantiā huius mūdi habuere? Nunquid nō ualde
exhilarantur ad uerbū hoc corda uestra: & sp̄uali iocūdi-
tate replentur? Nūquid nō p̄ciosiorem ducitis pauperta-
tē uestrā thesauris seculi: Siquidē ipsa est quæ liberat uos
à uerbo aspero. Quō nāq; à nobis exigat de⁹: qd' p ip̄ius
amore relictum est? Et tn̄ etiā hoc facitis: & de labore ma-
nuū uestrarū xp̄s alitur & uestit: ut nihil desit. Agite ergo
grās: exultate & dicite: qm̄ ipse liberauit me de laqueo ue-
nantiū: & à uerbo aspero. Exultate inquā sed adhuc inte-
rim cū tremore. Lætos uos esse uolo: sed nōdum securos.
Gaudentes in sp̄ūsctō: sed tn̄ pauentes adhuc: & cauentes
à recidiuo. Quid enim nobis ultra pauendum est? Vnum
utiq; idq; grauissimū peccatū iudæ: pctm̄ apostasiæ. Bene
em̄ factū est ut pœnas acciperetis sicut columbæ: & uolare-
tis ad requiescēdū. Nā in terra nō erat requies: sed labor
& dolor & afflictio sp̄us. Quid ergo timendū est sic uolan-
ti: nisi ne forte cadauer uel simile aliquid in terra uideat:
cuius desiderio tract⁹ uideatur à uenatoribus illis pessi-
mis, & præparatis laqueis capiatur: & sint nouissima ho-
minis illi⁹ peiora priorib⁹? Hoc inquā omnino timendū
est ne quis aut corde solo: aut etiā corpore ad uomitū re-
uertat. Legimus enim de filijs israel: qa corde redierunt in
ægyptū. Nā corpore reuerti: clausum post eorū talos ru-
brū mare prohibebat. Hoc est quod uehemēter singulis
quibusq; timendū est: ne qn̄ forte eatenus deū offendant:
ut, manifeste abijciant & euomātur ab eo: aut si pudor ne-
get apostasiā corporis: tepor ipse paulatim ingerat aposta-
siam cordis: ut uidelicet in habitu religionis cor seculare
1.Cor.9. gerāt: & quicqd secularis cōsolatiōis inuenire potuerint:
amplectantur. Neq; enim sumus nos apostolo sanctiores,
qui tamē uerebat ne forte cū alijs prædicasset: ipse repro-
Tren.3. bus efficeret. Sed id tandiu timēdū est donec: laqueus cō-
tritus sit: donec corpus istud aīa deposuerit. Nā & ipsum
corpus laqueus quidā est: unde & ocul⁹ legitur animā de-
prædari. Minime ergo decet esse securū hominē: qui secū
portat laqueū suū: imo uerò bonū est magis habitare in
adiutorio altissimi: ut per eum possit laqueus euitari.

Textus, De quarto uersu. Sermo quartus, unde supra.

SCapulis suis obumbrabit tibi. Cōfitenti
humiliter: & deuote gratias referenti: nō
immerito ampliora beneficia promittun-
tur. Nā qui fidelis inuenit in modico: iu-
re cōstituetur sup multa sicut econtrario
accipiendis indignus est: qui fuerit de ac-
ceptis ingratus. Itaq; deuote illi gratiarū actioni respon-
det sp̄us: nō id solū inquiēs faciet: sed & scapulis suis obū-
brabit tibi. Credo in his scapulis geminā dei promissionē
intelligēdā: uitæ scilicet eius quæ nunc est pariter & futu-
ræ. Si enim solū pmitteret regnū: & in itinere deesset uia-
Mat.16. ticū: oīno cōquererent hoīes & respōderet. Magnū qui-
dem est quod promittitur: sed perueniendi illuc nulla fa-
cultas datur. Propterea qui post seculum uitā pmisit æter-
nam: ipse dandum etiā in hoc seculo centuplū prouidētis-
sima pietate promisit: quid iam excusationis habes ò ho-
mo? Profecto obstructū est os loquētiū iniqua. Quid plus
afferet ad tentandum: nisi quia lōga futura est uia tua? Et
si grādis tibi restat uia, cur hoc timeas cui fortis cibus da-
3.Re.19. tur ne deficere possis in uia? Heliæ utiq; cibus allatus est
ab angelo: quo nullus in humana consuetudine uilior in-
uenitur scilicet panis & aqua: tanta tamen fortitudo col-
lata est: ut quadraginta diebus ambulans nō fatigaretur
nec esuriret. Vis tibi hūc cibū ab angelis ministrari? Mi-
rū ualde si nō uis. Q; si cibū hūc desideras: & angelica mi-
nisteria non superba sed humili magis ambitiōe requiris:
audi quomō scriptū sit de dn̄o: quia tentante diabolo &
suadente ut de lapidibus faceret panē: restitit & dixit. Nō
in solo pane uiuit homo: sed in omni uerbo quod proce- Matt
dit de ore dei: deinde tentationibus superatis: & tentato-
re fugato: accesserūt angeli & ministrabant ei. Et tu ergo
si uis habere ministeriū angelorū: fuge cōsolationes secu-
culi: & tentationibus resiste diaboli. Renuat cōsolari ani-
ma tua in alijs: si uis in dei memoria delectari. Cum esuris
currere suadet ad panē: at tu potius audi dicentem: nō in
solo pane uiuit homo. Cur enim tanta uarietate distrahe-
ris ut modo cibum: modo potū: modo uestē aut lectū: nisi
pro sola corporis necessaria sustentatiōe, requiras: qui in
uno, id est in uerbo dei, potes? Hæc omnia inuenire. Man-
na em̄ est omnē saporē habēs: & odoris delectationē & re-
quies est uera & sincera: suauis & salubris: iocunda & san-
cta. Hæc promissio est uitæ p̄sentis. Nam pmissionē futu-
ræ qs explicet? Si expectatio iustorū lætitia: & tanta læti-
tia ut oē qd' desiderat in seculo nō ualet ei cōparari: ip̄m
qd' expectat qd erit? Oculus nō uidit de⁹ absq; te: q̄ præ-
parasti diligentibus te. D Sub his itaq; scapulis quatuor
nobis beneficia cōferunt. Sub his enim abscōdimur: sub
his in occursu accipitrū & miluorū ptegimur q̄ sunt ae-
reæ potestates sub his umbraculū salubre refrigerat nos,
repellit nimiū solis feruore: sub his quoq; alimur & fouē-
mur. Ait em̄ pp̄heta in alio psalmo. Quoniā abscōdit me
in tabernaculo suo in die malorum: id est dum adhuc dies
mali sunt: & in terra aliena sumus: q̄ data est in manus im-
pij: in qua nō est regnū pacis: nec deus pacis regnat in ea.
Nā si regnat qd est qd' orantes dicimus: adueniat regnū
tuū? Necesse igitur est abscōdere interim quid habemus
boni: qm̄ thesaurū regni cælorū, qui inuenit homo, abscō-
dit. Propterea etiā corporaliter in claustris & in sylvis ab-
scondimur: & si scire uultis quantū in hac absconsione lu-
cramur: credo nullū hic esse qui si quartā partē eorū q̄ fa-
cit in seculo actitaret: non adoraret ut sctūs: reputaret ut
angelus: nunc autē quotidie tanquā negligens arguit &
increpat. Parū ne hoc lucrū ducitis: q nō reputamini san-
cti antequā sitis? An nō timetis ne forte hic uili mercede
hac recepta, in futuro mercedē non habeatis? Necessaria
est ergo hæc absconsio non solum ante oculos aliorū: sed
etiā multomagis ante teip̄m. Hoc em̄ habet dn̄ica illa sen-
tētia. Cū feceritis oīa q̄ p̄cipiunt uobis dicite serui inuti-
les sumus: qd' debuimus facere, fecim⁹: ue em̄ nobis si nō Luc.
fecissemus. Et hæc est utiq; magna uirtus & summa securi-
tas: qn̄ & pie uiuis & tn̄ plus attendis q̄ desunt tibi quàm
q̄ obtinuisse uideris: oblitus q̄ retro sunt & extendēs te in
anteriora. Hæc igitur est abscōsio quam sub scapulis dn̄i
præstari diximus: qualis forsitan absconsio fuit uel um-
bratio q̄ mariæ facta est à sp̄ūsancto: ad cælandū uidelicet
tam incōprehensibile sacramētū. De ptectiōe quoq; idē
ait propheta iste: Obumbrasti super caput meū in die bel- Psal.
li. Sicut enim uidēs uenientē accipitrē mater: expādit al-
las suas ut pulli subeant & habeant tutum refugiū: sic no-
bis parata & quodāmodo dilatato sinu extensa est summa
illa & ineffabilis pietas dn̄i nostri. Vn̄ & supra dixit. Quo-
niā refugiū meū es tu. Iam uerò sub ipsis quoq; scapulis
& umbraculum salubre, & protectionem habemus. Sicut
enim iste corporeus sol licet bonus sit & ualde necessari⁹:
tamen & feruor eius si temperatus nō fuerit infirmo capi-
ti, & splendor infirmis oculis nocet: nec est solis culpa sed Eccle.
infirmitatis: sic etiam sol iustitiæ est. Vnde & dicitur. Noli
nimium iustus esse. Nō q iustitia bona nō sit: sed quia dū
adhuc infirmi sumus oportet ipsa bona, gratia temperari:
ne forte elationis aut indiscretionis uitium incurramus.
Quid est q incessanter orantes & supplicantes: non possi-
mus ad eā quā desideramus gratiæ abundantiā puenire?

Putatis q̄a auarus aut inops factus est deus: impotens aut
inexorabilis? Absit hoc: prorsus absit: sed ipse cognouit
figmentū nostrum: & scapulis suis obumbrat nobis. Non
tñ a petitiōe ꝓpterea cessandū est: q̄a & si nō dat ad satie-
tatē: dat tñ ad sustentationē: & si cauet nobis à feruore ni-
mio: tñ fouet nos tāquā mr̄ calore suo. Hoc est em̄ quartū
qd̓ diximus: sub scapulis eius nobis p̄stari: at tanquā pul-
li in calore materni corporis foueamur: ne foris uagantes
moriamur: refrigescēte nimirū charitate: quæ nō diffūdi
tur in nobis: nisi per spiritū, qui datur nobis. Sub his igi-
tur pennis eius securus sperabis: ut uidelicet de exhibitio
ne præsentium munerum: firma sit expectatio futurorum.

De prima parte quinti uersus.

Sermo quintus, unde supra.

Mat. 26. SCuto circūdabit te ueritas eius uigilate & ora
te ut non intretis in tentationē. Et quis hoc di
xerit scitis: & tempus scitis. Domini em̄ est uer
bum istud: instante iam passione sua. Et attendi
Luc. 22. te qm̄ ipse quidem erat passurus & non discipuli: nec tñ ꝓ
se dicebat orandū sed pro illis. Vnde ad petrū. Ecce satha-
nas expetiuit uos ut cribraret sicut triticū: ego aūt roga
ui pro te ut nō deficiat fides tua: & tu aliq̄n cōuersus cōfir
ma fratres tuos. Si tm̄ illos oportebat timere ī passiōe do
mini: quātū nobis timendū est fratres in passione nostra?
Vigilate proinde & orate ut nō intretis in tētationē, qm̄
undiq; circundati estis tentationibus. Vnde & legistis: q̄a
tentatio est uita hoīs sup terram: itaq; si tot tentationib⁹
plena est uita nostra: ut nō immerito tota ipsa tentatio de
beat appellari: peruigili circūspectiōe opus est & orōne
ne inducamur in eā: unde est & illud in orōne dñica. Et ne
Matt. 6. nos inducas in tentationē. Quia ergo undiq; sic circūda
tus es tentationibus: scuto circundabit te ueritas eius, ut
quēadmodum undiq; bella: ita undiq; sint & præsidia. In
quo & oīno illud manifestū est spirituale scutū esse opor-
tere, qd̓ circūdare potest. Veritas aūt circundat: quia ue-
rax qui promittit: & sic exhibet ut promittit. Fidelis de⁹
1. Cor. 10 (ait apostolus) q̄ nō patiet̄ uos tentari supra id quod pote
stis. Nō incōgrue sane scuto cōparat̄ gr̄a diuinæ ꝓtectio-
nis: qd̓ in superiori parte amplū & latū est: ut caput hume
rosq; custodiat: in inferiori uerò strictius ut min⁹ oneret:
maxime ꝙ graciliores sint tybiæ: nec tam facile uulnerēt̄:
sed nec adeo periculosum sit illis in partib⁹ uulnerari. Sic
omnino sic militibus suis xp̄s ad inferiora tuēda: id est car
nem: magnam (ut ita dixerim) strictitatem atq; penuriam
rerū temporaliū donat: nec uult eos illarum multitudine
1. Thi. 6. p̄grauari: sed ut uictū & uestitū habentes: quēadmodū ait
Apostolus: his cōtenti simus: in superioribus uerò amplio
rem latitudinem & abundantiā gratiæ sp̄ualis. Sic em̄ ha-
Mat. 6. bes. Primū quærite regnum dei & iustitiā eius: & oīa adij
cient̄ uobis. De uictu utiq; dixit & uestitu. Vnde dixerat
solicitos esse nō debere. Nam & hæc ipsa pater noster cæ-
lestis benignissima pietate ministrat ob duplicem. s. cām.
Ne uel oīno crederemus infensum si ista negaret: & sic de
speraremus: uel illorum nimia solicitudo sp̄ualis exercitij
fieret detrimētū. Sine his em̄ neq; uiuere neq; deo seruire
Textus. est. Cæterū quāto strictius, tāto melius. Itaq; scuto circū
dabit te ueritatis eius: nō timebis à timore nocturno.
A sagitta uolante in die: à negotio perambulāte in te-
nebris: ab incursu & dæmonio meridiano. Hæc sunt qua
tuor tentationes quibus undiq; circundari: necesse habe
mus circundari etiā scuto domini: ut sit nobis à dextris &
à sinistris: ante & retro. Hoc em̄ præmonitos uos esse uolo,
neminē sup terrā absq; tentatione uicturū: ut cui fortè tol
litur aliqua: alterā securus expectet: aut fortè non securus
sed pauidus magis: & sic petat ab ea liberari: ut nūquā si-
bi in corpore mortis huius libertatē p̄fectā seu requiē au
deat polliceri. Qua in re consideranda est nobis tam beni
gna erga nos diuinæ pietatis dispensatio: ut quibusdam
nos tentationibus patiat̄ diutius occupari: ne fortè peri
culosiores occurrant: ab aliquibus uerò citius liberet: ut
possim⁹ in alijs, quas nobis utiliores fore præuidet, exer-
ceri. Verum considerādū nobis est (sed nō modo) q̄ sint
istæ quatuor, quas hic ponit. Credo enim ꝙ ī hoc ordine
quo hic numerantur contra eos qui conuertuntur insur-
gunt: & uelut principes sunt omnium tentationum.

De secūda parte quinti uersus: & de sexto uersu.

Sermo sextus, unde supra. D

SOlet in diuinis scripturis aduersitas designari
per noctē: & scimus q̄a aduersus eos qui cōuer
tunt̄: primū esse certamē de molestijs corporis
consueuit. Caro em̄ hactenus indomita castiga
ri & in seruitutē redigi, nequaquā æquanimiter patit̄: sed
adhuc memor recens perditæ libertatis acrius cōcupiscit
aduersus spiritū: maximeq; in his pœnis ī quib⁹ estis uos
quotidie morientes: imo uerò morte affecti tota die: que
& supra uires sunt & ultra naturā & cōtra cōsuetudinē no
strā. Quid igit̄ mirū si turbāt ista maxīe eos q̄ necdū cōsue
uerūt necdū satis ī prōptu hn̄t racurrere ad orōnes: resur
gere ad meditationes sanctas: ut sic reuelet̄ dici pondus &
æstus? Necessariū plane nobis īter ipsa nr̄æ cōuersiōis ini
tia scutum dñi ut non timeamus à timore nocturno. Bene
aūt dicit̄ nō timendū à timore nocturno & non dicit̄ à no
cte: q̄a nō ipsa afflictio tentatio est: sed magis timor ipsius.
Nam & omnes laboramus cū tamē nō omnes inde tente
mur, & q̄ tētant̄: multomagis timore futuræ pœnæ, quàm
præsentis dolore lædunt̄. Quia ergo timor ip̄e tētatio est
congrue dictū est ei qui circundat̄ scuto dñi: ꝙ à tentatio
ne hac non timebit. Fortè impugnabit̄: fortè tentabitur:
fortè timebit noctē: sed nō ei timor iste nocebit. Magis au
tē si non fuerit dānatus tunc immaculatus erit: & emūda
bit̄ sicut scriptum est: q̄a territi purgabuntur. Caminus est
timor iste: sed ut examinet nō exurat ueritas facit. Noctur
nus plane & tenebrosus timor: sed facile hunc radius ueri
tatis exuperat. Ingerit enim oculis cordis nūc quidē pec
cata q̄ fecimus ut quēadmodū de se propheta ait: etiā nos Psal. 37.
in flagella parati simus: annunciantes iniquitatē nostrā: &
cogitantes pro pc̄tō nostro: nunc uerò æterna supplicia q̄
meruimus: ut in eorū cōparatione q̄ euadim⁹ uniuersa q̄
patimur delitias reputemus: nunc q̄q; cælestia præmia ad Rom. 8.
q̄ tendimus crebro uidelicet memorantes qm̄ nō sunt cō
dignæ passiōes huius temporis ad futurā gloriā q̄ reuela-
bit̄ in nobis: nūc etiā ea q̄ pro nobis ꝑtulit christus: ut cre
bro cōsiderantes quāta sustinuit illa maiestas ꝓ inutilib⁹
seruis: erubescamus nō sustinere uel parua pro nobis. Sed
fortasse præualuit ueritas: præsertim tā multiplex & usq;
quaq; circūdans nō repellere modo sed etiā expellere pe-
nitus hunc timorē. Nox præcessit: ut filius lucis: & diei ho
neste āmbulās timeat sagittā. Leuiter uolat leuiter penetrat
sed dico tibi nō leue infligit uulnus: cito interficit. Nimi
rū sagitta hæc uana gloria est: nō est unde hæc impugnet
pusillanimes & remissos qui feruentiores esse uidētur ipsi
paueāt: ipsi sibi caueant in hac parte nihilominus adhuc
soliciti non deserere scutū inexpugnabile ueritatis. Quid
em̄ aliud tā contrariū uanitati? Nec sane huic opponēda
sagittæ: secreta illa, & quodāmodo intima ueritatis exigi
mus: semetipsam nouerit aīa: de se teneat ueritatē. Diffici-
le prorsus, ni fallor, homo uerbis laudantiū hoīem in uita
sua abduci poterit altū sapere: si se intus ad lucē ueritatis
solicita cōsideratione discutiat. Nónne em̄ si propriā co-
gitat cōditionem: dicturus est sibi: quid superbis terra &
cinis? Nónne si propriā cōsideret corruptionē: fateat̄ ne
cesse est qm̄ nō est in eo bonū? Sed & si fortè aliq̄d habere
uidet̄: nō inueniet puto qd̓ rn̄deat ap̄lo dicenti: qd habes
qd̓ nō accepisti? Et alibi. Qui stat uideat ne cadat. Postre 1. Cor. 4.
mo si fideliter computet facile illi erit aduertere: ꝙ nec cū 1. Cor. 10
decem milibus possit occurrere ei, qui cum uiginti milib⁹
uenit ad se & omnes iustitias suas tanquàm pānum men-
struatæ reputari. Eadem quoq; ueritas & eis nihilominus
opponenda est tentationibus quæ sequūtur. Neq; enim
uel sic desistit hostis antiquus: sed ad callidiora fortè cō-
uertitur argumēta. Firmā probauit utroq; latere turrim:
non est quod uel à sinistris pusillanimitate timoris: uel à

dextris eam humanis cõcutere laudibus: in utroq; iā mo litione frustratus attētet. Sed si uiribus, inquit, deĳcere nequeo: forte decipere possum alicui⁹ ingenio proditoris. Quis putas erit hic proditor? D Plane cupiditas radix iniquitatis, ambitio subtile malum: secretum uirus: pestis occulta: doli artifex: mater hypocrisis: liuoris parens; uitiorum origo, criminū fomes: uirtutū erugo: tinea sanctitatis, excæcatrix cordiū: ex remedĳs morbos creās: generās ex medicina languorē. Contēpsit uanā glīam ait, quā uana est: forte solidius aliquid affectaret forte honores forte diuitias. Quātos hoc negociū perambulās in tenebris trudi fecit in tenebris exteriores ueste spolians nuptiali: & uirtutum exercitia fructu pietatis euacuans. Quātos ergo pestis hæc nequiter supplātatos turpiter quoq; deiecit: ut cæteri quiq; quos latuit occult⁹ effossor subitā expauescerent ad ruinam. Quid uerò hūc fouet uermem aliud

Mat.16. quàm mentis alienatio & obliuio ueritatis? Aut quid nisi ueritas hunc prodendū uestigat proditorem: & negotiū arguit tenebrarū? Nimirū hæc est q̄ dicit. Quid pdest ho

Sap.6. mini si uniuersum mundū lucret̄: se aūt perdat, & detrimē tum sui faciat? Et item. Potentes ait potenter tormēta patientur. Hæc est que sedula suggestione reducit in mentē quàm sit in ambitu friuola consolatio: graue iudiciū usus breuis: finis ignotus. B Hucusq; tentationes dñi: quartam inimicus non præsumit afferre. Illa enim de ignorantia est nec dubitat sapientissimum: qui sic moderabat̄ responsiones suas, ut in nullo unquā posset deprehēdere qđ

Mat. 4. quærebat. Prima siquidem tentatione: esurienti suadebat de lapidibus panem facere: sed ille nec posse nec nō posse

Deu. 8. respondens: cibū aliū prætēdit dicens. Non in solo pane uiuit homo &c. Secunda uerò tentatione pcipitium suadebat: promittens quia non læderet̄ si filius dei esset: & sic uidens oīs ciuitas laudaret eū & magnificaret: & nec esse se, nec non esse respondit. Tertia de ambitione fuit: qñ oīa regna mundi promisit si cadens adoraret eū. Vides ne: q̄ ambitionis uia adoratio diaboli est quia uidelicet ad honores & gloriā mūdi peruenīedū suis ille adoratoribus pollicetur? Quarta ut dixi tētatione apud eum abstinuit cuius nimirum tantā esset expertus prudentiā ex responsis. Quid autē aduersus alios faciat quos uidet oīmodo diligere iustitiā & odisse iniquitatē? Quid nisi ut iniqtatem palliet uirtutis imagine? Quos enī perfectos boni no uerit amatores: malum eis sub specie boni nō medio eris sed perfecti persuadere conatur: ut cito cōsentiat qui magnopere diligit bonū & facile qui currit incurrat. Hoc est igit̄ dæmoniū non modo diuturnū sed meridianū. An non hoc timuit maria, qñ ad nouā angeli salutationē expauit? An nō hoc insinuabat apostolus cū diceret: nō enim

2.Co.2. ignoramus cogitationes eius? Ipse enī angelus sathanæ transfigurat se ī angelū lucis. An nō deniq; hoc ipsum metuebant discipuli qñ uidētes dñm super mare ambulātem clamabant putantes fantasma esse? Et uide quàm bene cōgruit q̄ quarta uigilia noctis fuisse dicit̄: qñ cōtra tē tationē quartā uigilasse discipuli phibent̄: Nec uerò in re manifestissima nostro arbitror opus esse eloquio: q̄ uidelicet sola sit ueritas que palliatā detegit falsitatē. D Quatuor has tentatiōes etiā ī generali statu ecclesiæ haud difficile diligens considerator inueniet. Nōnne enī timor nocturnus exercebat nouellam adhuc ecclesiæ plantationē quādo oīs q occiderat seruos dei arbitrabat̄ se obsequiū præstare pio? Demū persecutione cessante & die reddita turbauit eam grauius & afflixit sagitta uolās: quādo exierunt aliqui de ecclesia inflati spū carnis suæ inanis & uolatilis gloriæ cupidi & uolētes sibi facere nomē linguas suas magnificādo diuersa & peruersa dogmata fabricauerunt. At nūc quidem pax à paganis, pax ab hæreticis sed nō est pax à falsis filĳs. Multiplicasti gentem dñe: Iesu sed non magnificasti lætitiam: qm̄ multi sunt uocati: pauci uerò electi. Omnes christiani: & omnes ferè q̄ sua sunt quærūt: nō quæ Iesu christi. Ipsa quoq; eccl'asticæ dignitatis officia in turpem quæstū & tenebrarum negotiū transferūt: nec in his salus aīarū: sed luxus quærit̄ diuitiarū. Propter hoc tōdent: propter hoc frequētāt ecclīas: missas celebrāt: psalmos decātāt. Pro episcopatibus & archidiaconatibus impudenter hodie decertat̄: ut ecclesiarū reddi tus in superfluitatis & uanitatis usus dissipent̄. Superest ut reuelet̄ homo peccati: filius pditiōis: dæmoniū nō mō diurnū sed & meridianū: quod nō solū transfigurat̄ in angelū lucis: sed extollit̄ supra omne qđ dicit̄ deus: aut qđ colit̄. Nimirū insidiat̄ crudelius calcaneo matris ecclesiæ à qua dolet caput suū esse cōtritū. Hic plane grauissimus erit incursus: sed ob hoc quoq; ecclesiā electorū ueritas liberabit: pter eos breuiās dies: & dæmoniū meridianū destruēs illustratiōe aduētus sui. Et hæc quidē dicta sunt de tentationibus istis: nā & in sermone quodā super cātica cāticorū memini me super his tractasse similiter: cū meridiani hui⁹ dæmonĳ mētio incidisset ex occasiōe scilicet meridiani accubit⁹ spōsi quē sibi spōsa petierat indicari.

De septimo uersu. Sermo septimus, unde supra.

In spe uiuimus fratres nec deficim⁹ in tribulatiōe psenti q̄ in expectatione simus indefectibiliū gaudiorū. Neq; enim uana uobis hæc expectatio aut dubia spes uidetur: innixa nimirū æternis promissiōibus ueritatis. Deinde etiā ex pceptione psentium numerū firma est expectatio futurorū & psentis gratiæ uirtus nimis credibiliter attestat̄ fœlicitatē promissæ gloriæ sine dubio sequuturā. Nempe dñs uirtutū ipse est rex gloriæ: & in hymno quoq;, eundē cātamus patrē perhennis gloriæ: patrē potentis gratiæ: cui & in psalmo canimus: quia mīam & ueritatē diligit deus: grām & gloriā dabit dñs. Viriliter ergo sustineat in hoc seculo pietas col luctationē: & psequutiōe quālibet æquanimiter patiat̄. Psal.

Quidni tolleret omnia: q ad oīa ualet promissionē habēs eius uitæ nūc est & futuræ? Repugnet fortiter impugnāti quia & repugnāti ppugnator aderit indefessus: & triumphanti nō deerit largissimus remunerator. Scuto, inquit, circūdabit te ueritas eius. Necessaria plane insuperabilis Textu ptectio ueritatis: nō mō interim in carne degēti: sed post modū exeunti: & nūc quidem ob periculosos conflictus: tunc uerò ob monstruosos occursus spirituū malignorū. Nempe & sanctissimā illam gloriosi Martini animam uoluit pars inimica nocere: & cruenta bestia sciens q̄ modicum iam tempus haberet: tota profecto insania malitiæ infatigabilis: non est uerita prope assistere: ei quoq; in quo nihil habebat. Imo uerò ad ipsum etiā regē gloriæ accedere impudentissimā temeritas illa psumpsit: sicut ipse testatur. Venit enī princeps mundi huius: & in me nō inuenit Iohā quicquā. Fœlix aīa q̄ sic interim tētationum iacula scuto ueritatis repulerit: ut nil prsus uenenatū in se coalescere passa omnino nō cōfundat̄ cū loquet̄ inimicis suis in porta: nihil in me funestū reperies. Fœlix quē sic circūdat clipeus ueritatis: ut introitū quoq; & exitū eius custodiat: exitū utiq; ab hac uita: & introitū in futuram: quo uidelicet nec moliat̄ à tergo: nec à facie mali quippiā inimicus attētet. Siquidē oīno opus illi custode: opus erit duce fideli: opus erit cōsolatore magno pter horribiles illas uisiones: nō minus quàm hic adiutore & ppugnatore: contra inuisibiles tētatores. Glorificate itaq; dilectissimi & portate interim christum in corpore uestro onus delectabile: suaue: pōdus: sarcinā salutare: etiā si pmere aliquādo fortè uidet̄: etiā si interdū latera tōdit & flagellat recalcitrāte: etiā si qñ in chamo & fræno maxillas cōstringit & coercet oīno fœliciter. Esto ut iumētum qui saluatorem portas: sed nō penitus ut iumentū. Homo, inquit, cum in ho Psal. noreesset nō intellexit: cōparatus est iumentis insipientibus & similis factus est illis. Quid enī tātopere uel plāgit ppheta uel arguit in homine similitudine iumētorū prefertim q alio quodā loco de se loqui & dicere deo nō sine Psal. quadā cōgratulatiōe uidet̄: Vt iumentū factus sum apud te: & ego semp tecū? Puto, imo nō putū sed scio, similitudinē aliquā iumētorū homini cōmēdari: sed plane non cā quæ in

quæ in non intelligendo & insipientiæ: sed q̄ in patiētiæ
imitatione consistat. Neq; enim succensentis similiter sed
ne plāgentis qdē uideret̃ uox: si dixisset. A Hō cum sub
onere dei esset nō recalcitrauit: ut iumētū factus est apud
eū. Quis nō illi iumēto plurimū inuideret: cuiꝰ in humili
tergo ad cōmēdationem ineffabilis suæ māsuetudinis di-
gnatꝰ est sedere saluator: si cū illius tā ꝑciosi oneris gesta
tione intelligētiā quoq; tā singularis habuisset honoris?
Vt iumētum igitur esto: minime tn̄ iumentum: patienter
quidem sustinens onus: sed honorem intelligens sapien-
ter: & delectabiliter cogitans tam ipsius oneris qualitatē,
plus quam propriam utilitatem. Magnus ille ignatius di
scipuli quē diligebat Iesus auditor: martyr noster: cuius
ꝑciosis reliquiꝭs nostra ditata est pauptas: mariā ī pluribꝰ
quas ad eā scripsit epistolis christiferā cōsalutat. Egregiꝰ
planè titulus dignitatis: & cōmendatio honoris immēsi.
Nēpe cui seruire regnare ē gestare hūc: nō onerari est sed
ornari. Cæterū unde ei de quo nunc loquebamur saluato
ris asello uerendū ullatenꝰ uidebat̃: ne sub illa tali sarcina
deficere posset in uia? An uerò timēdus ei aut luporū in-
cursus: aut raptorū occursus: uel præcipitiū seu periculū
aliqđ sub tāto ꝑside metuēdū? Fœlix q sic tulerit xp̄m ut
à sctōsctōrū ī sctām ciuitatem mereat̃ īduci. Nō ē oīno qđ
timeat: ne uel in uia aliqđ offendiculū: uel repulsam in ia-
nua patiat̃. Illi nēpe iumēto uiam parabāt fideles populi:
Textus. huic angeli sancti: qm̄ angelis suis mādauit de te: ut custo
diāt te in oībus uiꝭs tuis ne fortè offendas ad lapidē pedē
tuū. Sed nō sunt hæc ꝑoccupanda modo: series magis ip̄a
Textus. scripturæ expositionis ordine sequenda est. Cadent à late
re, inquit, tuo mille & decem milia à dextris tuis: ad te au
tem non appropinquabit. Hic em̄ uersus hodie nobis de
tractandus est, non ignoratis. In præcedēti sanè capitulo
qđ nouissime tractabat̃ dictū est si recolitis quēadmodū
à quatuor quibusdam maximis equidē grauissimisq; ten
tationibus huiꝰ uitæ protectio liberet ueritatis: uidelicet
à timore nocturno: à sagitta uolante in die: à negotio per
ambulāte in tenebris: ab incursu & demonio meridiano.
Qđ igitur seqtur: cadent à latere tuo mille &c. futuræ ma
1.Tim.2. gis uitæ arbitror assignādum. Vnde & in prīcipio sermo
nis huiꝰ meministis adhuc, ni fallor, snīæ apostolicæ: qua
uidelicet ualere ad oīa pietatē: uitæ quoq; eiꝰ q̄ nūc est &
futuræ promissionē habere cōmēdat. Audite ergo & audi
te in lætitia cordis uestri: qđ ad futuræ uitæ promissionē
uestrāq; expectationem pertinere uidet̃. Vbi est thesaurꝰ
uester: sit & cor uestrū. Et quidē studiose audistis ꝑsentia,
nō sum immemor: sed studiosius decet futura audire. Nā
& pseudo ꝓphetā balaā dico (recolite q hystorias nostis)
& ipse inquā iniquus, iustorum mortē optabat: nouissima
sua horum similia fieri præcabat̃. Tātꝰ est pietatis fructꝰ:
tanta iustitiæ merces ut ne ab ipsis quidem nō desiderari
quæat impiꝭs & iniustis. Minus tn̄ oblectat canticum syō
salices babylonis. Suspēdēda proinde organa apud eos:
lamentādum magis super flumina babylonis: si fortè per-
suaderi eis possit ut plāgant. Hic planè cātandum est ubi
non deerunt qui tota alacritate spiritus saltent ad uocem
psalteriꝭ ad canticū syon: & uehementia quadam sacri de
sideriꝭ ad eam gestiant præuolare dicētes. Quis dabit mi-
Psal.54. hi pēnas sicut colūbæ: & uolabo & requiescam? Quid em̄
alius exultare: quàm ex seip̄o saltare est? Minus sapit iꝭsq
medio adhuc periclitantur in mari, iactant̃ undis: agūtur
fluctibus: quālibet fauorabile sit qđ de remoti & ꝓpe iam
desperati trāquilitate seu amœnitate littoris, nūciat̃. Sed
nec ad eiusmodi ꝑtinet aīam qđ hodie uobis ꝓpositū est.
Neq; em̄ talis quēpiā adhuc meret̃ audire: cadent à latere
tuo mille: & decē milia à dextris tuis. Memēto cui hæc ꝓ-
missio facta sit. Nēpe ei q habitat ī adiutorio altissimi: ī ꝓ
tectiōe dei cæli commorabit̃. Audiat igit̃ is q salutis por-
tui cogitatione iam & auiditate appropīquat: q præiacta
ta uelut quadam anchora spei suæ terræ illi desiderabili
inconuulsibiliter inhæsisse uidetur cunctis diebus quibꝰ
nunc militat: expectans donec ueniat immutatio sua. Cer
tissima sanè & præcipua appropinquatio portus huius:
hæc ipsa cōuersatio eius in qua positi estis exitus præpa-
ratio est uocationis uidelicet & iustificatiōis diuinæ. In
his nēpe duobus fidelis quædam cōstituta est connexio
uelut cuiusdam æternitatis ad æternitatē: id est magnifi-
cationis ad ꝑdestinationē: quarū equidē sicut ꝑdestina-
tio nulla est pæcisa principio: sic & magnificatio nihilo-
minus nullo unquā fine claudenda. Ne uerò eā quā dixi-
mus quasi gæminæ huius æternitatis mediā connexionē
esse putes nostræ adinuentionis apostolum audi: si nō eā
dem tibi manifestius ipse commendat. Quos em̄ præsci-
uit & prædestinauit cōformes fieri imaginis filiꝭ sui: quo- Rom. 8.
modo putas aut quo ordine magnificabit? Siquidē quæ
à deo sunt: ordinata sunt. Num à prædestinatione ad ma-
gnificationem saltu quodā perueniés repentino. Proin-
de tibi medium pōtem: aut magis ingredere iam paratū.
Quos predestinauit: inquit, hos & uocauit: quos autem
uocauit hos & iustificauit. Et quos iustificauit: hos & ma
gnificauit. Hæc uia equidem bona uidetur nōnullis ho-
minibus: sed & bona est: nihil super eius fine timendum.
Nō tibi sint uiæ huiꝰ suspecta nouissima: perge securus,
tāto uiuidius quāto certius ea iam propinquare uiden-
tur: nempe tenes media: quomodo nō nouissima propin-
quarent? Agite, inquit, pœnitētiā: appropinquabit em̄ Mat. 4.
regnum cælorū. Sed regnū, inquies, celorum uim patit̃
& uiolenti rapiunt illud. Nullus mihi respondeat, non
nisi per medios hostium cuneos patet accessus: in itinere
medio sunt gigantes: in aere uolitant: obsident transitū:
obseruant transeūtes. Attamē fiducialiter age, ne timeas.
Magni sunt: multi sunt: sed cadēt à latere tuo mille: & de-
cem milia à dextris tuis. Cadēt undiq;: nunquam tibi de-
inceps in perpetuum nocituri: parum est: non appropin-
quaturi. Equidē uidebit peccator & irascet̃: sed à latere
ueniet ꝙ uidelicet ꝑueniat te misericordia dei tui: eadem
quoq; nihilominus etiā misericordia subsequat̃: & ītroi-
tū uidelicet tuū (ut quidē supra meminimꝰ) & exitū tuū
custodiēs. Alioquin quid in illo tam terribili spiritualiū
nequitiarum occursu, humani possent cōsistere sensus: ꝙ
non intolerabili cōcuterētur horrore. Quid putatis fra-
tres si uel uni alicui è tam multis principibus tenebrarū
in mediū uestri irruere: & in tota feritate sua ac tenebrosi
enormitate corporis apparere liceret: quis illū posset uel
corporis sensus sustinere uel cordis? Deniq; añ hos pau-
cos dies ipsi scitis unum quendam ex uobis & prius dor-
miētem & postea excitatū: tam grauiter fantasia noctur-
na perturbare permissa est: ut uix illa die rationis com-
pos: uix potuerit esse securus. Etiā omnes uos pariter ex-
pauistis: cum territus ille terribilem nimis exclamasset
in uocem erubescendum sanè ꝙ usq; adeo fides in uobis
(uel dormientibus) uisa fuerit obdormisse, sed ad nostrā
sine dubio factum est ammonitionem: ut tota solicitudi-
ne meminerimus aduersum quos nobis sit colluctatio
nequando scilicet aut ignari hostilis inuidiæ: aut prote-
ctioni diuinæ inueniamur ingrati. Ex uehementissimo si-
quidem propriꝭ cruciatu liuoris in tantum prorupit ma-
litia inueterata furorē: his præsertim diebꝰ sanctis acrius
sese indicans uestra deuotione torqueri. Eodem sane ta-
bescentis insaniæ zelo, sed licentia ampliori exeuntibus
sanctis adest: nō nisi à latere tamen: neq; enim uel occur-
rere iam à facie quasi ut uim faciat: uel à tergo repere tā-
quam ut decipiat permittetur. Sed nec iuxta iter quidē
scandalū de cætero ponet tibi: ad te em̄ nō appropinqua
bit: nō modo non attinget ut ferat: sed nec accedet ut ter
reat. Puto enim id uerebaris ne te forsitan grauis ad illas
tam monstruosas effigies: & larualium tantam multitudi-
nem facierum horror inuaderet: sed egregius tibi para-
cletus & efficacissimus adhæsit consolator: ipse nimirū Psal. 61.
de quo legisti: Coram illo procident ætyopes: & inimici
eius terram lingent. Planè ad nihilum deducetur in cō-
spectu eius malignus: sic timentes se glorificabit. Præsen
te te domine Iesu quantūlibet irruant hostes: imo nō ir-

ruant sed ruãt: confluant undiq; sed ut fluant, & pereãt à cõspectu dñi: quẽadmodũ fluit cæra à facie ignis. Quid eñ metuã deficiẽtes: qd trementes paueam: qd uerear cadẽtes? Et si ãbulauero in medio umbræ mortis: nõ timebo mala dũmodo tu mecũ sis dñe de⁹ meus. Siqdẽ ꝓtin⁹ aspirabit dies: & iclinabunt umbræ cadẽt hincinde principes tenebrarũ. Quos eñ nũc quoq; dũ inter malignas eorũ occultasq; suggestiões p fidẽ adhuc nõ p speciẽ ambulamus: fides tñ uictoriosa triũphat qũo nõ facilius ipa iam tunc ꝓpalatæ cognitio ueritatis euidens cũ suis illis tenebrosis ferrugineisq; imaginib⁹ exufflabit? Nec causeris forte de numero uel ipsam saltem multitudinem uerearis. Memẽto sane q ad unum saluatoris imperium ab obsesso iã & diu possesso unius hominis corpore dæmonum legio tota discessit: & ne ipsos quidẽ ausa est nisi ab eo iussa cõtingere porcos: quãtomagis ipso duce quotqt fuerint undiq; cadẽt cũ ingẽti admiratione & confusiõe
Gen. 6. dicẽtes: Que est ista quæ ascẽdit sicut aurora consurgẽs pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata. Intrepidus itaq; & oĩno impauidus: magis autem gratulabundus & laudãs oculis tuis cõsiderabis nec sanè iam uel impugnationẽ sustinebis uel furorem paucbis: sed magis retributionẽ pctõrũ uidebis. Et quidẽ uident sufficere posse hodie quæ dicta sunt: sed adhuc sanè aliquos uestrũ nonnulla arbitror expectatione suspendi. Mouet eñ studiosiores quosq;, ni fallor: qdnã sibi uelit q à dextris quidẽ decem milia: à sinistris uerò mille. phibet esse casuros. Nã latus sane qd simpliciter dicitur: nõ nisi sinistrũ hoc loco licere accipi puto: psertim q dextrũ quidẽ incõtinẽti proprio designet ex noĩe. Et quidẽ nõ sine certi ratiõe mysterij: à sinistris multos: sed multo plures à dextris casuros esse prædixisse uideat. Nisi forte qs tam hebes fuerit & insulsus ut in eo quod dicitur mille & decem milia: certã exprimi putet numeri taxationem: & non magis superabũdantẽ comparationẽ. Nos enim sic non diuinas scripturas accipimus, sed neq; ecclesia dei.

[illegible] enim [illegible] tom. x. lib. 50. [illegible] hom. 21. [illegible]

¶ Cadent ergo à sinistris quidem mille: à dextris autem decẽ milia: qd uidelicet abũdãtiori malignitate & uelut copiosiore manu dextris insistere partibus: dextrũ latus appetere cõsueuissent: Qd quidẽ si magnũ illud ecclesiæ corpus considerare libet: facile satis aduertimus: longè acrius impugnari spũales uiros ipsi⁹ ecclĩæ quàm carnales: q nimirũ duo eius latera dextrum sinistrũq; puto nõ inconuenienter accipimus. Agit hoc sanè superbia semp inuidiosa malitia: perfectiores quoq; uehemẽti⁹ pulsans
Iob. 40 iuxta illud: esca eius electa. Et iterum. Absorbebit fluuiũ & non mirabitur: & habet fiduciã q influat iordanis in os eius. Agit inquam & si non sine certa diuini dispẽsatiõe cõsilij: qui quidem nec imperfectiores supra id quod ferre possunt tentari permittit: faciẽs cum tentatiõe prouentũ: & perfectioribus nõ modo gloriosiores, sed numerosiores parat ex hoste triumphos. Tota ergo pariter electorũ ecclesia coronabit: & ex utraq; parte sui legitime certauerit: utroq; nimirũ cornu tam potẽter interim uentilans inimicos: ut paulopost manifestius cadere uideantur à latere eius mille: & decem milia à dextris eius. Sic nimirũ olim iam quidẽ Dauid pfectiore uirtute pbata: necdum uerò propalata in Israel reprobatione saulis
1. Re. 18. canebãt in choro dicentes: Percussit saul mille & Dauid decem milia. Si autem ad singulos magis placet hoc referri: non nobis deest ne in hac quidẽ parte spiritalis intelligẽtiæ uia: dũmodo propriã sup hoc experiẽtiam cõsulatis. Longè siquidẽ ampliori solicitudine & calliditate multiplici, pars aduersa uulnerare in nobis dexterã satagit quàm sinistram: nec tã corpori perfecto quàm cordis laborat auferre substantiã. Vtraq; nimirum prosperitatem humano generi inuidere noscuntur: utraq; eos fœlicitate priuare cõtendunt & cælesti uidelicet & terrena: sed lõgè ãplius rore cæli quàm pinguedine terræ. An uerò incongrue hæc dixerim⁹ duo latera. qb⁹ nimirũ duplicẽ hoĩs substãtiã cõstat inniti: uos iudicate. Nã q spũalia quidẽ bona attribuim⁹ dextræ: sinistræ uerò carnalia: minime prorsus uereor arguendũ: psertim a uobis qb⁹ semp studij est: nec dexterã aliqñ sinistrã, nec sinistrã dexterã reputare. Nec uerò aliter uera qdẽ sapia pbat: quàm ut ĩ sinistra: diuitiæ & gloria: ĩ dextera aũt sit longitudinitas uitæ: nã & hoc sane nullatenus expedit ignorare: quanã uobis uehemẽtius instet pucax hostiũ multitudo: illic nẽpe studiosius repugnandũ ubi grauior urget necessitas: ubi totũ belli imminet põdus: & ubi colluctationis ratio uniuersa cõsistit unde nobis parat tota aut uictis ignominiosa captiuitas aut uincentibus glĩa triũphalis. Deniq; propter hoc nõ qdẽ ad insipiẽtiã uobis: tũdẽdũ libere aduersario uidemini latus exposuisse sinistrũ: ut dexterum perinde tota solicitudine cõseruetis. Hæc nimirum commẽdata à christo & christianis omnibus imitanda serpentis prudentia est: ut caput solum toto si necesse fuerit exposito corpore tueatur. Hæc uera philosophia: hoc cõsilium sapiẽtis: ut oĩ custodia seruetur cor: qa ex ipso uita procedit. Hæc deniq; gratia & mĩa dei in seruos eius: & respectus in electos illius: ut in eorum interim sinistram quidẽ uelut dissimulans: dexteræ semp studiosus protector assistat. Hic est qd de seipso propheta testatur. Prouidebam Psal. 15.
dominum in conspectu meo semper: qm à dextris est mihi ne commouear. Nunquid nõ & illius manum dexterã: & solam eam putas dexteram tenuisse: cuius totam in facultatem pariter & in carnem licere passus est quicquid libere uisum est inimico: uerũtamen animam inquit eius serua? Vtinã mihi semper à dextris sis Iesu bone: utinã semper teneas manum dexteram meam. Scio enim & certus sum: qm nulla nocebit aduersitas si nulla dominet iniquitas. Tundeatur interim & tundatur sinistrum latus: pulsetur iniurijs: uellicetur opprobrijs: libẽs illud expono dñ à te custodiar dummodo sis ipse protectio mea super manum dexteram meam. Forte enim mille qui à sinistris casuri sunt: hoĩes magis intelligendi sunt quàm dæmões. Hi nimirũ nobis non nisi ob tpalia qlibet aduersant & trãsitoria bona: q quidem aut nos habere inuidiosa malignitate suspirant: aut cupiditate iniusta sese poti⁹ doleãt nõ habere. Forte eñ mundi huius conantur auferre substan Iob. 1.
tiam: forte fauorem hoĩm forte ipsam corporũ uitã. Vsq; huc sæuire humana psequutio potest: aĩæ uero nõ habẽt quid faciãt. Nã dæmones quidem supna nobis & æterna potius inuidere noscuntur: nõ tñ ut sibi cedat qd irreparabiliter amiserunt: sed nec illud paup de puluere suscitatus accedat. Vnde ipsi in gloria conditi irreparabiliter ceciderunt. Indignatur & liuore tabescit obstinata malignitas: humanam fragilitatem obtinere: qd retinere ipa non meruit. Sed & si qñ forte cuiuis tẽporalia dãna aut inferre conãtur: aut gratulant inferri: hæc eorũ tota molitio est ut iactura exterior uel eidẽ ipsi uel alteri occasio sit interna. Sicut à regiõe hoĩes quoties ea suadere nobis: aut qlibet mõ efficere curãt, unde dextera nostra lædat: nõ hoc qdẽ principaliter agere sed tẽporale aliqd cuiuis prouenturũ uel sibi. s. uel nobis uel alteri forte cupiã aut detrimẽtum aut emolumẽtũ exinde seu captare ꝓpulsare uelle uidentur. Nisi forte eatenus qs in dæmonẽ trãsierit ex homine: ut optare ullo mõ possit quẽlibet sibi inimicissimũ hoiem æterna dãnatione mulctari. Quid nos miseri dormitamus à spũali studio qs tã multipliciter insectat neqtia spũalis? Et pudor ẽ dicere, & silere phibet uis doloris. Quãtos ei inuenire est fratres ex his qq; qn religiõis habitu & pposito degũt perfectionis: qs terribilis illa pphetæ sententia Psal.
comprehendisse uidetur? Si oblit⁹ fuero tui hierusalem: obliuioni detur dextera mea. Nempe sinistri custodiæ lateris tota solicitudine incubãtes callent admodum: sed sapientia huius seculi, cui abrenũciasse debuerãt: ea quoq; nihilominus quam reuelat caro & sanguis: quibus iuxta Gal.
apostolum: noluisse acquiescere uidebantur. Deniq; uideas eos tam auide lucra captare præsentia: tam seculariter transitorijs utilitatibus adgaudere ad terrenarum damna uel minima facultatũ tam pusillanimiter turbari:

tam carnaliter

tam carnaliter ſup his decertare: diſcurrere tā impudēter
tam irreligioſe ſecularibꝰ ſeſe īplicare negotijs:ac ſi hoc
eſſet tota eorū portio:hæc uniuerſa ſubſtantia. Attentius
ſane agricola pauperē excolit fundum:ſed cui fortè nulla
āplior ꝑcioſior ue ſit poſſeſſio. Buccellā panis ī ſinu ſuo
medicus abſcondit qđ in ſacellis ſuis ſolū hoc metalli ge
nus ceruginet. Tu q̄d ita extremæ huic paupꝰtati:& q̄dē ꝓ
prijs male ꝓdigus laboris incūbis. Et eſt alia tibi poſſeſſio
& ſi fortè remota. Erras. Nil tā ꝓpe nos quàm qđ ītra nos
eſt. At fortè nō q̄dē lōgius poſitā ſed inutilē eſſe cauſaris:
ut hic tibi q̄rēdā magis ſufficiētiā putes. Falleris:ubi ma-
gis inuenies:imo nō inuenies niſi ibi. An uerò æſtimas ꝙ
uel operā tuā non exigat:uel minus reſpondeat operātí?
Aut certè in tuto credis eſſe locatā:nec ulla deinceps ſoli
citudine cuſtodis egere? Quodlibet horū ſapias:ſcito ꝙ
deſipias uehemēter. Ibi em̄ quàm maxime q̄ ſeminauerit
hō hæc & metet. Sed & q parce ſeminat parce & metet: q
uerò in bn̄dictionibꝰ ſeminauerit:de bn̄dictionibꝰ & me
tet:ut faciat unū tricesimum,unū ſexageſimū,unū cēteſi-
mum. Habes aūt theſaurū iſtū ī uaſis fictilibꝰ:ſi tn̄ adhuc
habes. Puto em̄ iā amiſiſti:puto iam ſublatꝰ eſt:puto iā co
mederūt alieni robur tuū & ignoraſti:nec potes theſauro
tuo cor apponere:qppe q theſaurū ipm nō habeas. Alio-
quin quæſo te:ſi tam ſolicitus es:ſi nec minima ſpernis:ſi
tā prudēter ſeruas paleas tuas,etiā horreū tuū ſeruare me
mento & cuſtodire. Imo uerò nō exponas theſaurū tuū:q̄
ſic incubas ſterquilinio tuo. Fortè em̄ illud tibi inuident
mille:ſed iſtū obſidēt decē milia:nec minus ſuperabundā
tes aſtutia & crudelitate quàm numero. Cadent,inq̄t,à la
tere tuo mille:& decē milia à dextris tuis. Verte illuc ocu
los fidei:fortè iam em̄ irruperunt aditus:fortè iam libere
diripiunt omnia:fortè iam ſpolia ipſa diſtribuūt. Quid ſi
niſtro lateri tā male ſtudioſus obſeruator inhæres: niſi ꝙ
non in latere iam tibi eſſe ſed in facie ſiniſtra uidentur: ꝙ
hæc prouideras in cōſpectu tuo ſemper & qui tāgit hoc:
non latus tetigiſſe putetur:ſed pupillam oculi tui? Cæte-
rū iam nūc tibi ꝓuide quiſquis es dextri negligēs:ſiniſtri
lateris cultor:ne cū hædis locū accipias in ſiniſtra quā ele
giſti. Aſperum uerbum eſt fratres:non immerito expaui-
ſtis. At cauere nō minus neceſſe eſt quàm pauere. Et q̄dē
dn̄s meus Ieſus poſt cætera inæſtimabilis ſuæ erga me be
neficia pietatis:etiam dextrum ſibi propter me paſſus eſt
latꝰ fodi: quod uidelicet nō niſi de dextera mihi ꝓpinare
uellet nō niſi in dextera locum parare refugij. Vtinā ego
talis merear eſſe columba q̄ in foramine petræ habitet:&
in foramine lateris dextri. Conſidera tn̄ hoc uulnus eum
penitus non ſenſiſſe. Neq; em̄ illud excipere uoluit niſi iā
ſoporatus in morte:ut moneret te quādiu uiuis in huius
ſemp lateris uigilare cuſtodia: ſed & mortuā cenſeri eam
animā oportere:q̄ q̄dē pernicioſa in ſenſibilitate,diſſimu
let in dextera ſibi uulnꝰ infligi. Merito quidē in ſiniſtro
latere poſitum eſſe dicitur cor hominis:ꝙ affectio eiꝰ pro
na ſit ſemper & procliuis in terram. Nec ſanè ignorabat
hoc q miſerabiliter ingemiſcēs adhæſit, īquit, pauimēto
Pſal.118. anima mea:uiuifica me ſm̄ uerbū tuum. Sed ne is quidem
in hoc pondere nos conditionis hūanæ & grauedine cor
dis uolebat remanere:qui ſic admonens loquebatur:leue
mus corda noſtra cum manibus ad deum. Planè id ſuade-
bat:ut à ſiniſtro latere erigerentur ad dextrum. Secularis
militia fratres in ſiniſtro tantū latere clypeum portat:nō
imitemur ſi inter eos nolumꝰ deputari: quos huic ſeculo
2.Ti.2. militare conſtat,non chriſto. Nemo,inquit,militans deo
implicat ſe negotijs ſecularibus:hoc eſt:ſcutum applicat
non tam dexteræ quàm ſiniſtræ. Attamen fratres utrunq;
nobis latꝰ tegendum eſt: ſi meminiſtis. Scuto,inquit,cir-
1.Cor.6. cūdabit te ueritas eius. Et ap̄l'us ipſe. Per arma,inquit,iu
ſtitiæ à dextris & à ſiniſtris. Cæterum ipam audi iuſtitiā.
Fortè em̄ nō eadē utriq; lateri forma ꝑſcribiť. Nēpe hinc
q̄dē mādať:non uoſmetipſos defendentes chariſſimi:ſed
Rom̄.12. date locū iræ:inde uerò ꝑcipiť:nolite locū dare diabolo.
Ephe.4. Et itē. Reſiſtite diabolo & fugiet à uobis. Audi adhuc quō
tegas latus utrūq;. Prouidētes bona,ait idē ap̄l's, nō tm̄ 2.Co.9.
corā deo,ſed etiā corā oībus hoībus. Hæc eſt em̄ uolūtas
dei:ut bn̄facientes nō mō tabeſcere malignorū demonū
inuidiā uerūctiā obmuteſcere faciatis imprudentū hoīm
ignorātiā. Nūq̄d tn̄ in æternū erit nobis hæc ꝓtectio ne
ceſſaria? Aut certè ab utroq; latere hoſtile agmē īſtabit?
Erit q̄n nō mō nō inſtabūt:ſed nec ſtabūt quidē. Cadēt à
latere tuo mille:& decē milia à dextris tuis. Siquidē nec
humana malitia iam tūc habebit q̄d faciat: nec dæmonū
milia plus uerebimur: quàm totidem uermium agmina
uel muſcarum. Haud aliter. Deniq; ītuebimur eos quàm
filij iſrael tranſmiſſo iam mari rubro:undiq; ſui:ægytios
mortuos:ſed & rotas curruum ire in profundū cernebāt:
ut & nos.ſ.(longè tamen ſecurius & delectabilius) cāte-
mus dn̄o quàm glorioſe honorificatus ſit:equum & pa-
riter & aſcenſorem eius deijciens in abyſſum.

De.VIII.uerſu.Sermo.VIII.unde ſupra.

BReuius q̄dē uobis aliq̄n doctiſſimi loq̄re-
mur ſi crebrius id liceret:qđ & uos credi-
mus nōnūquā aduertere potuiſſe. Cæterū
q̊ties ipa dici ꝑoccupāte malitia: pluribus
fortè diebꝰ moleſtiſſimū ſuſtinuimus à ue-
ſtra exhortatiōe & cōſolatione ſilentiū neminē ueſtrum
reor oportere mirari:ſi tp̄s ipm redimere cupiētibus no-
bis ſmo rarior interdū ꝓtractior uideať. Hoc ſanè nobis
actū ſit breui ꝓœmio ut heſterni pariter hodierniq; ſer-
monis illius quidē ꝓlixitas:huius uerò breuitas excuſa-
ta apud uos habeať. Vereor ſiquidē minus gratiā fortè
nōnulis uel fuiſſe illā uel iſtā fore:aut magis utrāq; quàm Textus.
alterā. Scuto,inq̄t,circūdabit te ueritas eius: nō timebis
à timore nocturno:à ſagitta uolāte in die: à negotio per-
ambulāte in tenebris:ab incurſu & dæmōio meridiano.
Cadēt à latere tuo mille & decē milia à dextris tuis: ad te
aūt nō appropinquabit: Diximus hinc ꝑcedētibꝰ ſermo
nibꝰ ꝙ dignata eſt ueritas ipa largiri:quēadmodū.ſ.fide-
lē aīam interim quidē à tētationibꝰ poſtmodū uerò à dif
ficultatibus tueať. Quæ tn̄ utraq; breuius quidē in alio
pſalmo idē iſte ꝓpheta cōmēdās:in te,inq̄t,eripiar à tēta Pſal. 17.
tione:& in deo meo trāſgrediar murum: qđ ipſo nimirū
duce:nec hic gradiens offendiculum nec egrediens hinc
obſtaculū petereť. In altero ergo crebra ereptio: ī altero
plena iam & ſecura liberatio deſignatur. Nā in hoc ſanè
tertio quod adiūgit:uerūtn̄ oculis tuis cōſiderabis: etiā
fœlicitatis nō modicæ ꝓmiſſionē arbitror contineri. Ca-
dēt,inquit,à latere tuo mille:& decē milia à dextris tuis:
ad et aūt non appropinquabit. Verūtamen oculis tuis
conſiderabis:Ita oro domine,ita fiat. Cadāt illi & nō ca-
dam ego:paueant illi & non paueam ego: confundantur
illi & nō cōfundar ego. Euidētius ſiquidem paucis hoc
loco uerbis:& animæ miſſi immortalitas commēdatur &
ipſius quoq; fides aſtruiť corporeæ reſurrectionis. Nēpe
ruētibus illis:futurus ſum ipſe q uideā:& ne iſti quoq; q
bus eorū nouiſſimā intuear retributionē oculi defuturi.
Neq; enim ſimpliciter oculis:ſed oculis, ait,tuis cōſide-
rabis iſtis utiq; q nūc lāguent præ inopia & deficiūt dum
ſperas in deū tuū. Et uerè fratres deficiūt oculi:dum ſpe-
ramus. Quod em̄ uidet q̄s q̄d ſperat? Spes,inq̄t,quæ ui-
deť nō eſt ſpes. Ipſis ergo iam tūc cōſiderabis oclis quos Rom. 8.
mō quidē nec leuare audes ad cælū:ipſis planè q toties
interim fluūt lachrymis,ac crebris cōpunctionibꝰ atte-
rūtur. Nec enim nouos tibi inſtaurandos putes,ſed tuos
utiq; reſtaurandos. Quid tn̄ de oculo dixerim:etſi minu-
tiſſima:eminētiſſima tamē excellentiſſimaq; humani cor-
poris portione? Repoſita eſt in ſinu noſtro beata ſpes ex
promiſſione utiq; ueritatis:ne capillum quidem de capi-
te periturū. Forte tn̄ idcirco ſignāter uiſio ꝓmittiť ocu-
lorū ꝙ hoc quidē ſummū interim aīæ deſideriū uideať:
ut uideat bona. Credo,inq̄t,uidere bona dn̄i in terra ui- Pſal. 26
uentiū. Sup̄mas nimirum corporis ſui feneſtras: ſup̄næ
aperiri deſiderat ueritati:per ſpeciem ambulare geſtiēs:
quàm per fidem. Sanè fides ex auditu:nō ex uiſu. Deniq;

substantia est sperãdarũ argumentũ nõ apparentiũ. Et in
Esai.50. fide ergo sicut & in spe deficit oculus: auris proficit sola. Dñs deus aperuit mihi aurẽ ait ꝓpheta: sed qñq̃ etiã oculũ reuelabit. Erit qñ iã nõ dicet: audi filia & uide & inclina aurẽ tuã, sed leua potius oculos tuos & contemplare. Quid? Plane iocũditatẽ & exultationẽ: quã thesaurizat sup te deus tuus. Quid? Plane non eã mõ q̃ interim q̄dẽ
1.Cor.2. & si nõ uidere adhuc & audire: tñ & credere potes: uerũet qđ sicut nõ uidit oculus: sic nec auris audiuit: nec in cor hoīs ascẽdit: qđ ꝑparauit de⁹ diligẽtib⁹ se. Nimirũ tãta capiet ocl'us resurrectiõis quãta nec auditus nec animus ipẽ nũc capiat. Ob hãc deniq̃ tã uehementẽ aĩæ cõcupiscẽtiã uidẽdi. s. quod audit & credit. Aliũ q̃q̃ euidẽtissimũ futuræ ꝑceꝑtionis resurrectionis ipsorũ ꝓpriã mẽtionẽ fecisse arbitror oculorũ. Rursum ait circũdabor pelle mea:
Iob.29. & in carne mea uidebo deũ saluatorẽ meũ: quem uisurus sum ego ipẽ & nõ alius, & ocl'i mei cõspecturi sunt. Et adiecit. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Forte tñ cõ
Psal.90. siderandũ attẽti⁹ q̄ ait ocl'i mei: sicut & in psalmo. Ocl'is tuis cõsiderabis Nunq̄d eñ mei oculi esse nũc uideãtur? Plane nõ mei. Nõnunquã sane uisi sunt fuisse mei: q̄ ipsi quoq̃ ad eã ꝑtinere noscãtur: quã male seruaturus accepi paternæ substãtiæ portionẽ. Nẽpe uelociter ꝓfligata est, uniuersam citius dissipaui. Occupauit mẽbra oĩa lex pc̃ti: libere intrabat mors ꝑ fenestras meas: cuius nimirũ factus erã seruus etiã egoipse. Miser equidẽ seruus: nõ sane hoĩ seruiẽs, sed imũdo peccori & scenoso. Neq̃ enim mercenariæ saltẽ cõditiõe famulabar: sed plane seruili. Nisi forte mercedẽ q̄s dari putet cui etiã cib⁹ negat: & cib⁹ quoq̃ ipa esurie pniciosior. Cupiẽti siquidẽ porcorũ siliquas nemo dabat: ut porcis uiuerẽ, nec cõuiuerẽ porcis. Deinde nunq̄d meus tũc ocl'us erat qñ deprecabat aĩam meã? Qua q̄dẽ necessitate demũ coactus sum bñficiũ refutare in manu dñatoris: ut quod oĩno nõ poterã: ipẽ sibi illud ab hostili tyrãnide uẽdicaret. Cõsiderate attẽti⁹ dilectissimi & aĩaduertite in quanã ptãte euaseritis pharaonis intolerabile iugũ: ut iã mẽbra uestra nõ sint arma iniquitatis pc̃tõ: nec regnet ultra in mortalibus corporibus urĩs. Nõ est hoc opis urĩ frẽs dextera dñi facit uirtutẽ: solus hoc põt ille q̄ nihil oĩno nõ põt. Ne dixeritis manus nostra excelsa: sed tã salubriter quãm ueraciter cõfitemini: quia dñs facit hæc oĩa. Deniq̃ nemo sibi dubitet oĩmodis esse cauendũ: ne forte donec adhuc dies mali sunt, & nulla usquã securitas homini hãc suã possessionẽ de manu tã pĳ tãq̃ ꝓuidi tutoris: in ꝑiculosam pniciosamq̃ interim libertatẽ recipere uelle p̄sumat. Qđ eñ æmulat pater ꝑ te æmulat: nec inuidẽtiæ est, sed ꝓuidẽtiæ est q̄ sibi totã iubet manere substantiã: ne pereat tibi. Deniq̃ ubi ad magnã illã sanctãq̃ ciuitatẽ pueneris: cuius fines posuit pacẽ: ubi nullus iã hostiũ timeat incursus nõ modo reddat te tibi: sed dabit insup & seipm̃. Interim sane à uoluptatibus tuis auertere: & dicata mẽbra nulla tibi temeritate usurpes: sciẽs q̄ pietati sanctificata: nõ absq̃ graui sacrilegio in usus uanitatis: curiositatis: uoluptatis: aut eiusmodi secularis operis assumant. Nescitis, ait aposto-
1.Co.6. lus, q̄ corpora uestra tẽplum sunt spiritussancti quẽ habetis à deo & nõ estis uestri? Et itẽ. Corpus, inquit, nõ fornicationi. Sed cui? Nunq̄d tibi? Plane sit sibi liberũ: sed eripere illud aut ereptũ saltẽ deinceps à fornicatiõis impetu: uendicare proprĳs uiribus potes. Q̃s si forte nõ potes: imo quia uere non potes, sit corpus nõ fornicationi sed dñõ: seruiatq̃ interim sanctificatiõi ne corruptiõi de-
Rom.6. nuo peius seruire contingat. Humanum dico ait apostolus: propter infirmitatẽ carnis uestræ. Sicut exhibuistis mẽbra uestra seruire iniquitati ad iniquitatẽ: ita nũc exhibete mẽbra uestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Verũ id quidẽ propter infirmitatẽ: ut ipse quoq̃ præmisit. Cæterũ ubi resurrexerit in uirtute quod in infirmitate fuerit seminatũ: nulla iam erit necessitas seruiendi: ubi & securitas libera fuerit: & secura libertas. Quidni ml'to magis reddat eũ sibi? Quidni poti⁹ libertate donet fidelem seruum: magn⁹ ille paterfamilias: qñquidẽm & super omnia bona sua cõstituet eũ? Iam tũc ergo oculis tuis cõsiderabis: si tñ eos fideliter agnoueris interim esse eius nõ tuos. Nã & præter eã quã diximus uoti utiq̃ tã necessarĳ rationẽ: quo nimirum mẽbra ipsa q̃ tibi à peccati tyranni de uendicare oĩno non posses: proprĳs abrenuncians uoluntatibus diuino cultui mãcipasti: nunq̄d uel modo tua esse uident: in quibus adhuc contraria lex: & si nõ regnat habitat tñ in quib⁹ pœna peccati secundus equidẽ hostis tuus: non mõ manet sed & ꝑualet & libere dñatur? Tu ne tuũ dixeris corpus qđ mortuũ est ꝓpter peccatũ: aut aĩæ esse qđ animã aggrauare nõ cessat? Plane si q̄s suum illud dicere cupit: nõ aliud cõueniẽter dixisse uidebitur quãm onus suũ: quãm carcerẽ suũ. Alioquin quonã modo tuos dixeris oculos: quos sane interim uis, non uis: toties somnus occupat: fumus turbat: exiguus puluis fauciat: noxi⁹ humor obnubilat: dolor acerbus excruciat: uel ipa demũ nouissima mors excæcat? At tunc plane tui erunt quãdo omnia ista non erunt: ut uere iam tuis oculis considerare sit: quibus nimirum pro libitu deinceps utaris ad omnia tam libere quam secure. Neq̃ enim aduertendi decætero erunt oculi ne uideant uanitatem: q̄ purissimam uideant ueritatem: multominus intrabit per fenestras mors: q̄ ipsa quoq̃ inimica nouissima destruat. An uero times eos è tãta plenitudine luminis, ubi singuli iusti tanquam singuli soles fulgeant: aliquando caligaturos fore? Timẽdũ id plane: si nõ ipos quoq̃ oculos sicut cætera humani corporis membra resurrectio glorificet. Et retributiõem peccatorum uidebis. Hoc plane eis graue tormentum: & magnus quidem malorum cumulus erit. Forte enim quodcunq̃ solatium uideretur eorum quos tam malitiose impugnauerint in tormentis suis uel cõscientiam latere: uel ipsos saltem declinare posse conspectus. Veruntamen & si illis ex hac nostra consideratione immẽsum quoddam miseriæ põdus accedat: nobis quæ necessitas erit: quæ utilitas: quæ uoluptas? Quid eni modo tã irreligiosum: imo quid tam inhumanũ & execrabile uideretur: quãm cruore quantumlibet inimicorum: quantumlibet iniquorum pascere uelle oculos: & oblectare aspectus supplicĳs miserorum. Attamen sicut uidebit peccator & irascetur: dentibus suis fremet & tabescet. Prius enim benedicti uocabũtur in regnum quãm maledicti in caminum deĳciãtur ignis æterni: quo uidelicet acrius doleat uidẽtes quid amiserint. Sic iusti quoq̃ uidebunt & lætabuntur considerãtes quid euaserint. In illa ergo tãta separatione: quemadmodum hædis agnorum diuisio grauissimi liuoris occasio fiet: sic electis eregione consideratio reproborum: immensa quædam materia gratiarum actionis & laudis. Vnde eni iusti tam magnifice gratias agerent: nisi cum illa inexcogitabili fœlicitate qua perfruũtur: ipam quoq̃ retributionem cernerent iniustorum: à quibus equidem sola misericordia redemptoris segregatos sese esse fidelissime & deuotissime recordãtur? Vnde uero impĳ tanto animi furore tabescerent: nisi in regno summæ beatitudinis coram sese uidissent alios introduci. & tunc demum in illos sese fœtores: in illos horrores: in illos æterni incendĳ cruciatus: in illas deniq̃ immortalis miserias gemerẽt esse dãnatos? C Ibi enim inquit erit fletus & stridor dentium. Mat.
Fletus quidem ob ignem qui nõ extinguitur. Stridor uero ob uermem qui nõ moritur. Plane flet⁹ ex dolore: stridor dentium ex furore. Fletum nempe tormentorum immanitas: stridorem dentium uehementia ipsa tabescentis inuidiæ: & obstinata malignitas extorquebit. Ita ergo retributionem peccatorum uidebis: ne uidelicet ignar⁹ tãti periculi: ingratus aliquãdo liberatori posse fieri uidearis. Non solum autem sed & securitas perfecta iustorũ erit uisa retributio peccatorum: quo uidelicet nec humanam aliquando nec diabolicam ultra ueteri malitiam possint: qui nimirum cadentibus à latere suo mille & decem millibus à dextris suis: non modo eos cadere uiderint: sed & cadere in gehennam. Putas enim timere adhuc nõ poterat: & calidiorem

& callidiorem cunctis animātibus serpentē habere suspe-
ctum: præsertim seducte quodā in paradiso non immemo-
res mulieris: ubi cū toto iam corpore suo ultricibus tradi
tum flammis: & inter se & cum magnū planè iam chaos fir
matum esse cōspicerent? Tertium quoq; nihilominꝰ pec-
catorū tibi consideratio ipsa præstabit: ut ex cōparatiōe
deformitatis eorum eminentius gloriosiusq; resplēdeas.
Sic nimirū sibi inuicem collata cōtraria: suæ quidē utrūq;
uidetur suscepisse augmētū aliquod qualitatis: ut album
nigro si cōferas: & hoc candidius & illud tetrius appare-
bit. Sed audi certius super hoc testimonium: propheticū
Psal.57. sermonē. Lætabitur, ait, iustus cū uiderit uindictā. Vt qd
ita? Manus suas lauabit in sanguine pctōris. Planè nō in-
quinabit in sanguine sed lauabit: ut unde ille cruētus ma
gis: inde ille nitidior uideatur: unde ille plus sordet: inde
iste pulchriꝰ elucescat. Nullā fortè ex his tribus causis hu
manus refugere uel mō inueniat affectꝰ: sed non propter
aliqd horū sapiētia in eorū ridebit īteritu: qđ tñ sine ulla
dubitatione factura est. Nempe ipsa prædicit quæ mētiri
Prouc.1. oīno nō pōt: qa uocaui & renuistis: extendi manū meā &
nō fuit q aspiceret. Et post pauca. Ego quoq; ī interitu uro
ridebo: & subsannabo cū uobis qđ timebatis aduenerit:
cū irruerit repētina calamitas & interitꝰ quasi tempestas
ingruerit. Quid ergo in insipiētiū interitu sapiētiæ credi
mus placiturū: nisi iustissimā suā dispositionem & irrepre
hensibilē ordinē rerū? Sanè qđ sapiæ tūc placebit: sapiē-
tibus quoq; placeat necesse est uniuersis. Nō igit̃ tibi du
rū uideat̃ fore qđ dicit̃: oculis tuis cōsiderabis qñ & ride
bis ī eorū interitu: nō ꝙ uelut quadā imanitate crudelita-
tis in ipsa tibi ultiōe cōplaceat: sed ꝙ modꝰ ipē pulcherri
mus diuinæ ordinatiōis ultra quàm credi possit: iustitiæ
zelatorē & amatorē æqtatis oblectat. Vbi optime oīa cō-
stituta & suū cuiq; cessisse locū, imo ī suum queq; cessisse:
plenius & pfectius illustrāte ueritate cognosces: quō nō
oīa cōsiderare: & in oībꝰ oīm moderatorē magnificare li
Act.1. bebit? Pulchrè oīno petrus apl's filium perditionis in lo-
cum suum abijsse testatus est ꝙ in aere crepuerit medius
aeriarū collega potestatū: ut pote quē ueri dei & ueri pa-
riter hoīs: q de cælo uenisset operaturꝰ salutē ī medio ter-
ræ: huiꝰ inquā pditorē nec cælū recipet: nec terra sustine-
ret. Itaq; oculis tuis considerabis, & retributionē pecca-
torū uidebis. Prīo quidē ob tuā euasionē: secundo ob oī
modā securitatē: tertio quoq; ob cōparationē: quarto ob
ipsius iustitiæ pfectā æmulationē. Erit eñ iam tunc non
miæ sed iudicij tps: nec ulla oīno credēda est erga impios
futura illic miseratio ubi nec ulla sperāda ē correctio. Pro
cul erit hūanæ infirmitatis ista mollicies qua tñ interim
p tēpore charitas utitur ad salutem: amplissimo quodam
uidelicet expāsæ sagenæ sinu: & bonos & malos colligēs
pisces: id est affectus iocundos pariter & molestos. Verū
hoc quidē ī mari. Nam in littore solos eliget bonos: sic
uidelicet gaudens cum gaudentibus: ut ex hoc iā cū flen-
tibus flere nō possit. Alioquin quō in nobis iudicabitur
Psal.70. hic mundus: nisi huius tenere affectionis obliti: introdu-
ctiq; fuerimꝰ in cellam uinariā: scđm eū q dixit. Introibo
in patientias dñi: dñe memorabor iustitiæ tuæ soliꝰ? Nec
modo quidē cōsiderare pmittimur personā pauperis: aut
misereri ei in iudicio: sed cū molestia licet: coercēdus eius
modi pietatis affectus: & æquitatis est dictanda sententia.
Quāto magis ubi nulla animi colluctatio: ubi nulla pote-
rit subintrare molestia: oportet impleri qđ dictū est. Ab-
Psa.140. sorpti sunt iūcti petræ iudices corum. Absorpti plane in
affectum iustitiæ: & petræ soliditatē cui iuncti sunt imitā-
tes. Iuncti, inquit, petræ: quā profecto solam ut sequerēt
cætera oīa reliquerūt. Nēpe hoc est qđ īterrogāti petro
Mat.19. quidnam accepturi essent: petra ipsa respondit. Cū sede-
rit filius hominis in sede maiestatis suæ: sedebitis & uos
super sedes duodecim, iudicātes duodecim tribus israel.
Esa.3. Hec quoq; propheta pronuncians ait. Dñs ad iudiciū ue
niet cum seniorībꝰ populi sui. Tu ne putes flexibile quip
piam inueniendum in iudicibus iunctis petræ. Qui adhæ

ret deo (apl's ait) unus spūs est: q & petræ iungitur, lapis Cori.6.
unus. Ad quod sanè ppheta nō immerito suspirās. Mihi Psal.72.
inqt, adhærere deo bonū est. Ita ergo absorpti sunt iūcti
petræ iudices eorū. O familiaritatis gratiā o honoris cul
mē ō fiduciæ priuilegiū ō prærogatiuā securitatis perfe-
ctæ. Quid eñ tam pauendū: quid tam plenū anxietatis &
uehemētissimæ solicitudinis excogitari potest: quam iu-
dicandum astare illi tā terrifico tribunali: & incertam ad-
huc expectare sub tam districto iudice sententiā? Horrē- Heb.10.
dū est, ait apostolus, incidere in manꝰ dei uiuētis. Iudice-
mur interim fratres & terribilē illā expectationē præsen-
ti studeamus declinare iudicio. Non iudicabit deus bis
in idipsum. Sane ut quorūdā peccata: sic & quorūdā stu-
dia bona manifesta sunt precedētia ad iudiciū: ut illi qdē
nō expectātes sñiam: pprio statim pōdere criminū in tar-
tara deijciant̃: isti uerò è regiōe paratas sibi sedes tota li-
bertate spūs sine ulla cunctatione cōscendant. fœlix pau-
pertas uolūtaria oīa relinquentium: & sequentiū te dñe
iesu. Fœlix plane quæ tam securos imo tam gloriosos fa-
ciat in illo singulari fragore elementorū: & in illo treme-
do examine meritorū: in illo tanto discrimine iudiciorū.
Iam uerò audiamus quid ad tantas promissiones deuota
& fidelis anima respōdeat: ne forte aut diffidere aut secus
quam oporteat fidere uideat̃. Qm̃ tu es, inquit, dñe spes Textus.
mea. Quid tā sobrie qd tā pie poterat dici? Sed nec aliud
huic uerbo uidetur posse cōuenictius pesponderi: quàm
quod sequitur. Altissimū posuisti refugiū tuū. Cæterum
ignoscite nobis fratres hodie quoq; pmissæ etiā termi-
nos breuitatis paulominus excessisse uidemur.

De nono uersu. Sermo. IX. Vnde supra.

Etiā fratres hodie alquid audiamus de pmis-
sione patris: de expectatione filiorum: de fine
huius nostræ peregrinatiōis: de mercede labo
ris: de fructu captiuitatis. Et quidē dura oīno
captiuitas: non modo illa communis quam ex ipsa iā cō-
ditiōe generis toleramꝰ humani: sed hæc quoq; qua uo-
luntates mortificare proprias: etiam perdere proprias in
hoc mundo animas festinantes: in hos tam rigidæ cōpe-
des disciplinæ: in hunc tam grauis pœnitentiæ carcerem
dedimus nosmetipsos. Miserāda seruitus planè, sed si co-
acta: sed si nō spontanea uideretur. Nunc uerò cū uolun-
tariæ sanctificetis deo: nec ingeratur ulla nisi p ipsam uo-
lūtatem uiolenta uoluntati: profecto aliquid in causa est.
Illud puto aliquid quo maius aliqd esse nō potest. An ue
rò plangendū uidetur quālibet magnū: quamlibet labo-
riosum qđ, ppter eum fiat? Et si magnitudo ipsa laboris
interdum fortè extorqueat compassionem: sed multoma
gis causæ consideratio exigit cōgratulationem. Quid ꝙ
bona oīa nō mō præter eū cōstat fieri: sed p eū? Deus eñ
est q operatur in uobis & uelle & perficere, p bona uolū-
tate. Ipse ergo actor: ipse remunerator opis: ipse remune-
ratio tota, ut summum illud bonū cuius nimirū tā perfe-
cta est simplicitas in seipso duplex quodāmodo uideatur
à nobis causa bonorū: & effectiua scilicet & finalis. Bene
ergo dilectissimi: ꝙ in his oībus tam multis laboribꝰ ue-
stris: non modo subsistitis, sed etiā superatis: propter eū
qui dilexit uos. An uerò nō per eum? Et manifeste. Sicut 2.Co.1.
enim abūdant pro christo tribulationes nostræ, ait apo-
stolus: ita abūdant etiam consolationes nostræ p ipsum.
D Vsitatus sermo: cōmunis sermo: propter deum: sed
planè ubi non uacuè dicitur profundissimus sermo. Cre-
bro sonat in ore hominum: etiam à quorum corde longe
esse probatur. Omnes sibi propter deū præstari postulāt
propter deum flagitāt sibi subueniri. Facile quoq; ipsa
petuntur propter deum: quæ tamen nō sunt fm deū: & id
sibi fieri qs obsecrat propter deū quod nō desiderat pro-
pter deū: magis autē fortè cōtra deū. Cæterū uiuus pla-
ne & efficax sermo: ubi nō perfunctorie: non usurpatorie
nō uelut quodam usu loquendi: uel arte persuadendi: sed
ex pinguedine ut dignum est deuotionis: & pura animi
intentiōe procedit. Nempe & mūdus transit & cōcupi-

scentia eius:nec satis utiliter posita aut stabilita firmiter:uel cadēte eo q̄ ꝓ eo facta sunt uidebunť. Vbi eñ causa ipa deficiet:qũo nō oĩa quoq; q̄ ei uidebanť īnixa pariter euacuabunť? Propterea deniq; & q ī carne seminãt de carne habēt metere corruptionē:qđ uidelicet oĩs caro fœnũ & gloria ei⁹ tanquã flos fœni:& ubi fœnũ aruerit florē q̄q; nihilominus cadere sit necesse. Solus qui est causa indeficiēs est:nec flos fœni:sed uerbũ dñi manet in
Mat.24 æternũ. Deniq; cælũ,inqt,& terra transibunt:uerba autē mea nō trāsibũt. Prudēter itaq; dilectissimi & utiliter elegistis ꝑpter uerba labiorũ eius custodire uias duras:illic seminãtes ubi nec minima quidē portio uestri seminis ualeat deperire. Sane q pce semiat:nō qdē nō metet:sed par
Mat.10. ce metet. Nēpe q metit mercedē accipit:& scimus qs ꝓmisit ne eũ qdē q ꝓ noĩe suo calicē aq frigidæ dederit sitiēti:mercede ꝓpria cariturũ. Nũqd tñ ī quã mēsurã mēsus fuerit sibi quoq; remetieť: aut ī retributiōe æquabiť ei q nō aquã porrigēs,sed sanguinē fundēs ꝓpinatũ sibi biberit calicē salutaris? B Nō est hic calix aquæ frigidæ: sed calix inebriãs quàm p̄clarus:calix uini meri: & quidē plen⁹ mixto. Solus eñ merũ habuit uinũ dñs me⁹ Iesus: q solus ꝑfecte mũdus & semp etiã pōt facere mũdũ de immũdo cōceptũ semine. Solus plane merũ habuit uinũ: q nimirũ & ſm diuinitatē sapiētia est:ubiq; attingēs ꝑpter mũditiã suã:& nihil inquinatũ cadit in eũ:& ſm hũanitatē peccatũ nō fecit:nec inuētus est dolus ī ore eius: solus nō debito cōditiōis gustauit mortē:sed suæ bene placito uoluntatis,sane nō ob propriã utilitatē: bonorũ eñ nostrorũ nō eget:sed nec tanquã retribuēs nobis gratiã ꝓ gr̄a q nō aliter ꝓ amicis mortuus est nisi ꝓ acquirēdis,uidelicet ut amicos faceret ex inimicis. C Cũ eñ adhuc inimici essem⁹: recōciliati sumus deo ꝑ sanguinē filij sui. Aut potius ꝓ iã amicis:& si nōdum,quid? amãtibus: sed tñ iã amatis. In hoc est eñ gr̄a: nō quasi nos dilexerimus deũ,sed prior ipe dilexit nos. Vis nosse quàm lōge prior?
2.Co.1. Bñdictus deus & pater dñi nostri iesu christi,ait apl's,qui benedixit nos in oĩ benedictione spirituali in cælestibus in christo iesu:sicut elegit nos in ipso ante mũdi cōstitutionem. Et post pauca. Gratificauit,inqt,nos in dilecto filio suo. Qũo ergo nō dilecti iã tũc in illo: qñ electi ī illo? Qũo nō ei grati: ī quo gratificati sumus? Sic ergo christus ſm tp̄s quidē pro impijs mortuus est:ſm prædestinationē aũt pro fratrib⁹ & amicis. In his ergo oĩbus merũ est uinũ ipsius equidē & solius:ut ne quispiã cæterorum
Esaiæ.1. ꝓsumere audeat nō esse quod sibi ꝓpheticũ illud apteť. Vinũ tuũ mixtũ est aqua. Primũ ꝙ nemo interim mũdus à sorde:nemo gloriari possit oĩno se castum habere cor: deinde ꝙ mortis debitũ ꝑsoluat qñq; necesse est. Tertio ꝙ ponētes ꝓ xp̄o aĩas hoc sibi cōpēdio uitã mereãť æternã:sed & uc eis si ipsius erubesceret testimoniũ. Quarto ꝙ prærogatæ sibi & gratis exhibitæ tãtæ dilectioni, imparē nimis exiguãq; repēdant. Attamē ne hoc mixtũ qui sine mixtura est dedignať:adeo ut fiducialiter apostolus
Gal.6. dicat implere se: quæ desunt passionũ xp̄i ī corpore suo. Sit ergo licet electis pariter oĩbus unus idēq; denarius uitæ reddēdus æternæ:& in ipsa tñ sicut stella à stella differt ī claritate:& alia claritas solis:alia claritas lunæ: alia stellarũ:sic erit & resurrectio mortuorum: & quãuis domus una diuersæ tñ in ea sunt mãsiones ut uidelicet quãtum quidem ad æternitatem & sufficientiam: & qui parum nō minoretur:& qui multum non abundet:quãtum uerò ad eminentiam & discretionem meritorum unusquisq; accipiat secundum suum laborē: ne quid omnino pereat quod in xp̄o sit seminatũ. Hæc aũt dicta sunt frēs: ut illius tam spiritualis respōsi quod hodie nobis cōsiderandum est gratia commēdetur. Qm̄ tu es dñe spes mea. Quicqd igitur agendũ sit:quicquid declinandum: quicquid tolerandum quicquid optandũ:tu es dñe spes mea. Hæc una mihi omnium ꝓmissionũ causa:hæc tota ratio meæ expectationis. Prætendat alter meritum:sustinere se iactet pondus diei & æstus:ieiunare bis in sabbato dicat: postremo non esse sicut cæteros hominum glorietur:mihi autem adhærere deo bonum est:ponere in dño deo spē meam. Sperent in alijs alij:forte hic in sciētia literarum: hic in astutia seculi:ille in nobilitate:ille in dignitate:ille in qualibet alia uanitate cōfidat:propter te omnia detrimenta feci: & ut stercora arbitror:qm̄ tu es domine spes mea. Speret qui uult in incerto diuitiarũ:ego uerò ne ipsa quidē nisi abs te uictui necessaria spero : nimirum uerbo tuo confidēs:in quo abieci omnia. Quærite primum regnum dei & iustitiam eius:& omnia adijcientur uobis. Mat.6.
Nempe ibi derelict⁹ est pauper:orphano tu eris adiutor. Si mihi præmia promittuntur per te obtinēda sperabo. Si insurgant aduersum me prælia:si sæuiat mundus:si fremat malignus:si ipsa caro aduersum spiritum cōcupiscat ī te ego sperabo. Fratres hoc sapere ex fide uiuere est:nec alius ex sententia dicere potest:qm̄ tu es dñe spes mea:nisi cui intus sit persuasum à spiritu:ut queãdmodũ monet propheta,iactet cogitatum suum in dño:sciens ꝙ enutriēdus sit ab eo:iuxta illud quoq; petri apostoli: omnem sollicitudinem uestram ꝓiciens in eũ:ipsi eñ cura est de uobis. 1.Pet.5.
Vt quid eñ si hæc sapimus:ut quid cunctamur abijcere oĩno spes miseras:uanas inutiles : seductorias : & huic uni tam solidæ tam perfectæ, tam beatæ spei, tota deuotiōe animi,toto feruore spiritus inhærere? Si quid illi impossibile: si quid uel difficile est : quære aliud in quo speres. Sed uerbo omnia potest. Quid facili⁹ dictu? Attamē ne huiusmodi dictum intelligas uolo. Si decreuerit saluare nos:continuo liberabimur:si uiuificare placuerit,uita in uoluntate eius est. Si præmia æterna largiri:licet ei qđ uult facere. An uerò de facilitate iam non dubitas:sed ipa tibi est suspecta uoluntas? Planè & uoluntatis testimonia credibilia facta sunt nimis. Maiorem hac dilectionem nemo habet:quàm ut animã suã ponat quis pro amicis suis. Deniq; qñ in se sperãti desit illa maiestas:quæ tam studiose monet in se sperari? Planè non derelinquit sperãtes in se. Adiuuabit eos,ait,& eruet eos à peccatoribus & saluabit eos. Quare? Quib⁹ meritis? Aut quod sequiť. Quia sperauerunt in eo. Dulcis causa:attamen efficax: attamen irrefragabilis. Nimirũ hæc est iustitia:sed que ex fide est: non ex lege. De quacunq; tribulatione,inquit,clamauerint ad me exaudiam eos. Ecce numera tribulationes:ſm Psal.
multitudinem earum consolationes eius lætificabũt animam tuã:dummodo ad aliã non conuertaris,dũmodo clames ad eũ:dũmodo speres in eũ:nec humile aliqd uel terrenũ:sed altissimũ ponas refugiũ tuũ. Quis sperauit in eo & cōfusus est? Facilius est cælum & terrã transire: quàm uerbum ei⁹ euacuari. Altissimũ,iq̄t,posuisti refugiũ tuũ. Nō accedet illud tētator,non calumniator ascēdet:nō pes- Text.
simus ille fratrum accusator attinget. Nempe ei diciť hoc (recolite psalmi primordia) ei diciť q in ꝓtectione altissimi cōmoratur:illuc refugiēs à pusillanimitate spũs & tempestate. Quæ quidem duplex est necessitas fugiendi: ꝙ uidelicet & foris pugnæ:& intus timores. Min⁹ enim fugere oporteret: si uel interior magnanimitas exteriores tumultus uiriliter sustineret:uel exteriori tranquilitate pusillanimitas propria foueretur. Altissimũ, ait, posuisti refugium tuum. Sæpe illuc fugiamus fratres,munit⁹ est locus : nullus ibi timetur hostis. Vtinam magis semper ibi manere liceret. Sed nō est hoc temporis huius. Quod modo refugium est:quandoq; habitaculum erit:& habitaculũ sempiternũ. Interim sanè & si persistere non cōceditur: Refugium in tribulatione.
frequenter tamen est recurrendum. Nempe ad omnem tribulatiōem:ad omnem deniq; cuiuscunq; modi necessitatem:aperta est nobis urbs confugij. Sinus matris expansus est. Parata sunt foramina petræ. Patent uiscera misericordiæ dei nostri. Hoc refugium qui declinat:nihil mirum si effugere non meretur. Iam quidem fratres quæ dicta sunt ad expositionem uersus huius uidentur posse sufficere si dixisset propheta:quoniam in te speraui: sicut in alijs psalmis quibusdam inuenitur. A Cæterũ quod dicit tu es domine spes mea ; fortè amplius aliquid sonat & sublimius:

ſublimius:quod uidelicet non mō in eo ſperet:ſed eū.Cō
uenīētus ſiquidem ſpes noſtra dicit̃ qđ ſperamus:quàm
in quo ſperamꝰ.Sunt aūt fortè nōnulli q à dn̄o obtinere
tēporalia ſeu ſpūalia q̃libet cōcupiſcunt:ſed ꝑfecta chari-
tas ſolū ſitit qđ ſummum eſt:tota deſiderij uehemētia cla
mans.Quid em̄ mihi eſt in cælo:& à te quid uolui ſup ter
rā? Deꝰ cordis mei:& pars mea deꝰ ī æternū.Pulchrè no-
bis utrunqꝫ paucis uerbis hodie hieremiæ ꝓphetæ lectio
cōmēdauit.Bonus es dn̄e ſperātibꝰ in te aīæ q̃rēti te.Vbi
ſanè & ipſam numeri diſcretionē prudēter aduerte:ꝙ ſpe
rātes quidē ī eo pluraliter dixerit:ꝙ hoc uideat̃ cōe mul
torū:quærētē uerò eū ſingulariter:ꝙ ſingularis ſit puri-
tatis:ſingularis gr̃æ:ſingularis ꝑfectionis:nō mō nil ſpe-
rare niſi ab eo:ſed nil quærere niſi eū.Q; ſi bonꝰ illis:quā
to magis iſti? Merito proīde q̃renti illū aīæ reſpōdetur.
Mat.17. Altiſſimū poſuit refugiū tuū.Neqꝫ em̄ ſic deū ſitiens aīa:
Ioā.20. aut cū petro ei in terreno mōte facere tabernaculum:aut
cū maria deinceps eū tangere uult in terra.Sed planè cla
Cān.8. mat.Fuge dilecte mi:aſſimilare capreæ hynnuloqꝫ ceruo
Ioan.14. rum ſuper mōtes bethel.Audiuit em̄ dicentē.Si diligere
tis me gauderetis utiqꝫ:qa uado ad patrē:qa pater maior
me eſt.Audiui dicentem.Noli me tangere.Nondum em̄
Ioā.20. aſcēdi ad patrē:& cæleſtis iam non ignara conſilij clamat
cū apoſtolo.Et ſi cognouimus xp̄m ſm̄ carnē:ſed nūc iam
2.Cor.5. nō nouimus.Super montes,inquit,bethel:ſuper oēm ui-
delicet poteſtatē & principatū:ſup āgelos & archāgelos
cherubin quoqꝫ & ſeraphin.Neqꝫ em̄ alij ſunt mentes do
mus dei qđ ſonat bethel:planè in dextera patris ubi iam
non ſit pater maior eo:in dextera altiſſimi coaltiſſimū ap
prehendere concupiſcens.Hæc em̄ eſt uita æterna fratres
ut patrem cognoſcamus uerū deum:ſed & quem miſit Ie
ſum chriſtum uerum mihilominus & unum cum eo deum
ſuper omnia benedictum in ſecula. Amen.

De decimo uerſu. Sermo. x. unde ſupra.

NEc noſtra eſt nec noua nobis ſed nota oīno ſen
tētia:ī ꝓcipuis q̃buſqꝫ partibꝰ noſtræ fidei:qđ
nō ſit,quàm qđ ſit:& ſcire poſſe faciliꝰ,& ꝑicu
loſius ignorari. Idē ſanè & ſpei nō incōuenīē
ter tribui poſſe uidet̃. Lōgè em̄ faciliꝰ mēs hūana tātorū
Heb.11. experta malorū:quibus ſit caritura quàm q̃bus ꝑfruitura
comprehendit.Nempe germana fidei ſpeiqꝫ cognatio eſt
ut quod illa futurum credit:hæc ſibi īcipiat ſperare futu-
rum.Merito proinde apoſtolus fidem ſperādarum rerum
ſubſtantiam eſſe diffinit:ꝙ uidelicet & non credita nemo
ſperare:nō plus quàm ſup inane pīgere poſſit.Dicit ergo
fides:parata ſunt magna & inexcogitabilia bona à deo fi-
delibus ſuis:dicit ſpes mihi illa ſeruantur:nam tertia qui-
dem charitas curro (mihi ait) ad illa.Cæterum ut iam me-
1.Cor.2. mini difficile omnino aut etiā impoſſibile eſt illorum qua
litatem inueſtigare bonorū:niſi cui forte (iuxta illud apo
ſtoli:quæ oculus nō uidit:nec auris audiuit:nec in cor ho
minis aſcendit:quæ præparauit deus diligentibus ſe) re-
uelauit ipſe per ſpiritum ſuum.Sanè quantumlibet perfe
ctus in carne adhuc mortali degēs:niſi enim eſſet hic quæ
dam ut ita dixerim imperfecta perfectio:non diceret apo-
ſtolus quotquot perfecti ſumus idipſum ſentiamus:idip-
ſum ꝓfecto quod premiſerat nō quaſi iam acceperim aut
1.Cor.13. iam perfectꝰ ſim. etiā paulus ip̄e neceſſe eſt fateatur quia
nunc cognoſco ex parte.Et item.Videmus nunc per ſpe-
culum & in enigmate:tunc autem facie ad faciem. Quod
ergo homini interim noſcitur capabilius:ſanè pia & pro-
uida inculcatiōe amplius cōmēdatur.Propriū em̄ eſt affli
ctorū:ut moleſtijs eximi ſummā reputēt fœlicitatē:& care
Pſal.114. re miſeria,ſummā beatitudinē arbitrent̃.Vnde ꝓpheta in
pſalmo.Cōuertere,inquit,aīa mea in requiem tuā:qa dn̄s
benefecit tibi:nec ulla tn̄ collatæ munera fœlicitatis enu-
merat:ſed adiūgit.Quia eripuit aīam meā de morte:ocu-
los meos à lachrymis:pedes meos à lapſu.In quibus ſanè
uerbis patēter indicat:quātā ſibi requiē,quantaqꝫ dn̄i be
neficia:iudicet à tribulationibus & periculis liberari.Cui
profecto ſententia illud quoqꝫ quod de pſalmo nonage-
ſimo quod hodie nobis tractandum eſt:ſimile inuenit̃.
Non accedet ad te malum:& flagellū nō appropinqua-
bit tabernaculo tuo.Eſt autem uerſus ipſius quantū nos
capimus facilis intelligentia:ad quā fortè ex uobis iam
aliqui præuolarint.Neqꝫ em̄ tā rudes eſtis aut ſpiritua-
lis ſtudij tam expertes:ut non facilime inter uos & taber-
nacula ueſtra:& rurſum inter id quod malum & flagellū
dicitur diſcernatis.Nam & apoſtolū ſane audiſtis dicen-
tem:cum iam bonum certamen:certaſſet uelocē fore de-
poſitionem tabernaculi ſui.Sed quid ego apoſtoli uerba 1.Thi.4.
memoro? Quaſi uero ignorare poſſit miles tabernaculū
ſuum:aut docēdus ſit exemplo alieno.Videmus ſane nō-
nullos tabernacula ſua in turpiſſimæ captiuitatis domici
lia cōmutaſſe:nec militare in his:ſed miſeram gerere ſer-
uitutem.Imo uerò (quod omnino ridiculū eſt) ſic errant
aliq:& in tantam obliuionem & ſpiritualē freneſim deue
nerūt,ut nihil ſeſe aliud putare quam ſuum hoc exterius
tabernaculū uideant̃.Quid em̄ aliud quàm nō mododei,
ſed & ſui ignorantiam habent:qui tanquā mortui à cor-
de omnē inſumunt operā circa carnem ſic intēdentes ta-
bernaculo ſuo:ac ſi nunquā putent eſſe caſurū? Verun-
tamē cadat neceſſe eſt:atqꝫ id quidem in breui. An nō ſe-
ipſos neſcire uidentur:qui ſic dediti ſunt carni & ſangui-
ni ac ſi oīno nihil aliud quàm carnē ſolū ſe eſſe reputent:
ſic iā uano accipiētes animas ſuas:tanquā prorſus igno-
rēt animas ſe habere? Si ſeparaueris precioſum à uili,ait
dn̄s tāquā os meum eris:hoc eſt ſi ſolerter diſcreueris in- Hier.15.
ter exteriorem interioremqꝫ ſubſtantiam:ut nō plus ta-
bernaclo tuo timeas à flagello:quàm tibi ip̄i à malo.Hoc
em̄ malum eſt. Vnde dicitur:declina à malo & fac bonū. Pſal.36.
Hoc malū quod ſua quidē aīa animā priuat:quod ſepa-
rat inter te & deum:ut eo regnāte tanquā corpus ſine ani
ma:ſic ſit anima ſine deo,plane mortua ī ſemetip̄a:inſtar
unius eorum quos tanquam ſine deo in hoc ſeculo fuiſſe
apoſtolꝰ memorabat.Nec ſane dixerim:ut uel ip̄am odio
habeas carnem tuam.Dilige eam tanquā tibi datā in ad-
iutorium,& ad æternæ beatitudinis cōſortium prępara-
tam.Cæterum ſic amet anima carnē:ut nō ipſa in carnem
tranſiſſe putetur:dicaturqꝫ ei à dn̄o:nō permanebit ſpiri
tus meus in homine:quia caro eſt.Diligat anima carnem
ſuam:ſed multomagis ſuam ipſius animā ſeruet:amet adā
euā ſuam:ſed nō ſic amet:ut uoci eius plus obediat quàm
diuinæ.Deniqꝫ ne ipſi quidem expedit ſic amari:ut uide
licet cui interim caues à flagello paternæ correptiōis the Matt.3.
ſaurizes iram æternæ dānationis.Genimina uiperarū ait
Ioānes:quis demonſtrauit uos fugere à uentura ira? Fa-
cite dignos fructꝰ pœnitētiæ. Acſi euidētiꝰ loqueretur.
Apprehēdite diſciplinam:nequando iraſcatur dn̄s:ſuſti-
nete uirgā corripientē:ne ſentiatis malleū cōterentem.
Qūo dicūt nobis carnales homines,crudelis eſt uita ur̄a.
non parcitis carni ueſtræ? Eſto non parcimus ſemini.In
quo ei magis parcere poteramus? An non melius eſt illi
renouari & multiplicari in agro:quàm in horreo putre-
fieri? Heu,Cōputruerunt iumēta in ſtercore ſuo.Sic uos Ioel.1.
parcitis carni ueſtræ? Simꝰ nos crudeles interim nō par-
cendo:at uos plane parcendo crudeliores. Siquidē etiā
nunc caro noſtra requieſcit in ſpe:uideritis uoſipſi quid
ignominiæ interim ueſtra ſuſtineat:quid miſeriæ eā ma- Textus.
neat in futurum.Non accedet ad te malum:& flagellum
nō appropinquabit tabernaculo tuo.Hic duplex eſt ſto-
la:& gemina quædam immortalitas commendatur. Vn-
de enim niſi ex ſeparatione animæ & corporis mors pro-
cedit? Inde eſt:ꝙ mortuum corpus exanime nominatur.
Vnde autem ſeparatio hæc,niſi ex flagellis preſentibꝰ:
ex qualibet doloris uehementia:ex ipſiꝰ corporis corru-
ptione:ex pœna paccati? Merito timet ꝓinde & odit fla-
gellum caro noſtra:quo nimirum ab ipſius animæ tā de-
lectabili honorabiliqꝫ conſortio amarum nimis diuor-
tium patiatur.Ceterum interim quidem donec reuoce-
tur:uelit nolit ſuſtineat,illud neceſſe eſt.Expedit autē ſic
tolerare ut prorſus euadas:& flagellū deinceps non ap-

propinquet tabernaculo tuo. B Iam uerò ut supra meminimus: & incessanter cõuenit meminisse, s. uera aïæ uita deus est: & inter hæc quoq; separat malũ, sed malũ aïæ: qđ nõ est aliud quàm pctm̃. Eya frẽs nugari libeat: ociositatibus indulgere delectet. Nimirũ gemino hoc serpẽte uicino: q duplicẽ nobis auferat uitã: alter corporis altẽ cordis quidni secure dormiamus: nisi ꝙ de negligẽtia in grauiori piculo nõ tã securitatis est: quàm desperationis indiciũ? Et quidẽ optãdum nobis ab utroq; liberari: sed cauẽdũ sane interim pctm̃ quàm pcti pœna & eo studiosius à malo quàm à flagello declinãdũ: quo pniciosius & oĩno infœlicius sit à deo animã quàm à corpore separari. Sane ubi prorsus de medio factũ fuerit omne peccatum causa quidẽ omnino sublata, ne ipse quoq; deinceps manebit effectus: ut qũo accedere iã ad te malũ oĩno nõ poterit: sic nec flagellum quidem ualeat appropinquare tabernaculo tuo: ꝙ uidelicet iam longe sit ab exteriori homine quælibet pœna, quàm lõge fuerit culpa ab interiori. Neq; eñ ait nõ erit in te malũ: aut flagellum in tabernaculo tuo: sed nõ accedet nõ appropinquabit. Siquidẽ est cõsiderare hoĩes in quibus peccatum nõ modo habitat, sed & regnat: nec iam proximũ magis aut magis intimũ posse esse uidet̃: nisi fortè cũ sic dñabit̃ eis: ut nullo modo deinceps ualeat non dñari. Est autẽ & alios inuenire in quibus quidẽ adhuc manet peccatũ, sed iam non dominatur aut præualet in eis: euulsum quodammodo: necdum tñ expulsum: deiectum: sed nõ prorsus eiectum. Constat sane ab initio nõ fuisse sic: sed in parentibus primis ante primam illã mandati præuaricationem non modo nõ regnasse peccatum: sed nec fuisse quidem. Attamẽ quodãmodo iam tũc prope illis fuisse uidetur: quod tam facile persuasum est: quod tam festinanter intrauit. Quid uerò aliud ammonebat quàm & ipsam quoq; peccati pœnam & si necdũ inesse corporibus: iam tamẽ uelut præ foribus esse qui dixit: in quacũq; die comederitis de ligno scientiæ boni & mali morte moriemini. Fœlix ꝓinde expectatio: & beata spes nostra: quorum tam longe gloriosior futura est resurrectio, quàm fuerit prima conditio: ut nec culpa omnino nec pœna: nec malũ scilicet nec flagellum aut regnet aut habitet: aut regnare aut habitare iam possit aliquãdo in animabus, seu in corporibus nostris. Non accedet, inquit, ad te malum: & flagellum nõ appropinquabit tabernaculo tuo. Nẽpe nil tam remotũ: quàm quod adesse ultra nõ potest. Sed quid agimus fratres? Vereor deprehẽdi. Nẽpe horam hãc, magnus ille & communis abbas noster & uester non uacationi sermonũ, sed operi manuum noscitur assignasse. Puto tamen ignoscet facile: præsertim nõ immemor religiosæ fraudis illi⁹ qua romanus olim tribus tribus annis ei in specu posito pie ministrauit. Pie siquidẽ ut legimus patris sui oculis furabat̃ horas: & quẽ sibi subripere ad mãducandũ poterat certis diebus benedicto panẽ ferebat. Et ego quidẽ non dubito fratres pluribus qui inter uos sunt abundantiorẽ spiritualium deliciarum suppetere copiam: sed quod uobis cõmunico nõ subripio mihi. Quinimo & securius & suauius quicqđ illud sit quod dñs donat sumo uobiscũ: nec enim alimonia hæc distribuẽdo minuitur: sed potius augetur ministrãdo. Verũtamẽ quod aliqñ uobis loquimur præter consuetudinem ordinis nostri: non nostra id agimus pæsumptione: sed de uoluntate uenerabiliũ fratrum & cõabbatũ nostrorũ (q id nobis etiã iniungunt) quod tñ sibi quidem passim nolũt omnino licere. Nẽpe aliam mihi rationem & singularẽ necessitatẽ esse nouerunt. Neq; eñ modo loquerer uobis: si possem laborare uobiscum. Illud fortè uobis efficacius uerbũ foret: sed & conscientiæ meæ magis acceptum. Cæterum quando id mihi peccatis meis exigẽtibus: & onerosi hui⁹ ut ipsi scitis: tam multiplici infirmitate corporis & ipa quoq; temporis necessitate negat̃. Vtinam dicens & non faciens in regno dei uel minimus merear inueniri. Amen.

De. XI. uersu. Sermo. XI. Vnde supra.

SCriptũ est & ueraciter scriptũ: qa miæ dñi: ꝙ cõsumpti nõ sum⁹: ꝙ nõ tradidit nos in manus inimicorũ nostrorũ. Vigilat sup nos indefessus & peruigil singularis clemẽtie oculus nõ dormit neq; dormitat q custodit israel. Id qdẽ necesse. Nõ eñi dormit neq; dormitat q impugnat israel. Et sicut ipse solicit⁹ nři & ipsi cura est de nobis: sic ille, solicitus est ut nos mactet & pdat: & una ei cura ne fortè q auers⁹ est reuertat̃. Nos aũt aut nõ attẽdim⁹ aut min⁹ attẽdimus reuerentiã præsidẽtis, ꝓtegentis custodiã, beneficia largientis, ingrati grẽæ: imo tã multiplicibus gratijs qbus ꝑuenit nos, & subuenit nobis. Et nũc qdẽ p seipsum ĩplet splẽdorib⁹ aĩas nřas: nũc p angelos uisitat: nũc p hoĩes instruit: nũc etiã cõsolat̃ & erudit p scripturas. Quæcũq; eñ scripta sunt ad nřam doctrinã scripta sunt: ut p patientiã & cõsolationẽ scripturarũ spẽ habeam⁹. (Rom.) bene ad doctrinã: ut p patiẽtiã sperem⁹. Siqdẽ (ut alibi dictũ est) doctrina uiri p patiẽtiã noscit̃: sed & patiẽtia ꝓbationẽ operat̃: ꝓbatio uerò spem. (Rom.) Quid nos soli nobis nõ adsumus: qd soli negligim⁹ nosipsos? An ideo dissimulãdũ nobis, qa undiq; subuenit̃ nobis? Imo uerò ꝓpterea studiosius uigilãdũ. Neq; eñ tã magna ꝓ nobis in cælo pariter & ĩ terra solicitudo geret̃: si nõ magna nobis incũbere necessitas uideret̃: nõ tã multiplex nobis custodia: nisi ob multiplices insidias poneret̃. Fœlices proinde fratres nři q iã liberati sunt de laqueo uenãtiũ: q de tabernaculis militantiũ ad atria qescẽtiũ, trãsierũt malorũ timore sublato, in spe singulariter cõstituti. Vni istorũ imo uniuersitati dicit̃. Nõ accedet ad te malũ: & flagellũ nõ appropinquabit tabernaculo tuo. Sanè cõsidera non ad hominẽ q ſm carnẽ uiuit, sed ad eũ qui in carne degẽs ſm spiritũ ambulat: hanc fieri ꝓmissionem. Siquidem nõ est distinguere inter illum & tabernaculum illius. Cõfusa in eo sunt oĩa tãquàm ĩ filio babylonis. Deniq; eiusmodi homo etiam caro est: nec in eo spiritus manet. Vbi autem non fuerit spũs bonus: qñ deerit malum? Porrò ubi malum: flagellum quoq; appropinquet necesse est. Semper enim malum pœna comitatur. A Non accedet ad te malum: & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Magna ꝓmissio: sed unde id sparε licet? Quõ malũ & flagellũ euadã: quõ effugiã: quõ elongabo ut non appropinquent mihi? Quo merito: quà sapiẽtia: qua uirtute? Qm̃ angelis suis mandauit de te: ut custodiant te in omnibus uijs tuis. (Tex.) In quibus omnibus uijs? Quibus declinas à malo: quibus fugit à uentura ira. Multæ sunt uiæ, & genera multarum uiarum: magnum profecto periculum uiatori. Quàm facile in multarum occursu errabit ĩ uia sua: q uiarum discretione caruerit: B Nam neq; angelis mandatũ ut in oĩbus uijs custodiant nos: sed in oĩbus uijs nostris. Sunt autem à quib⁹ & in quib⁹ oporteat custodiri. Scrutemur ꝓinde uias nostras fratres, etiã uias dæmonũ: uias quoq; beatorũ spirituũ, & uias domini inuestigemus. Et quidẽ supra me est quod incipio: sed adiuuabitis oratiõibus uestris: ut aperiat mihi thesaurum intelligentiæ suæ, & uoluntaria oris mei beneplacita faciat sibi deus. Viæ igitur filiorum adam in necessitate & cupiditate uersant̃. Ab utraq; siquidem ducimur: & ab utraq; trahimur: nisi ꝙ uidemur magis urgeri necessitate: trahi cupiditate. Et necessitas quidèm specialiter corpori tribuenda uidetur. Nec simplex illa est: sed amfractus habens plurimos: plurimaq; dispendia: nam compendia pauca admodum: si qua tamẽ. Quis hoĩm nesciat ꝙ necessitas hoĩm reuera quàm multiplex sit? Quis sufficiat quàm sit multiplex explicare Ipsa nos erudit expẽrientia: ipsa uexatio dat intellectum. In his quisq; docet̃ quàm necesse habeat clamare ad dñm non de necessitate sed de necessitatib⁹ meis erue me. Nec modo ab hac uia necessitatis: sed ab ea quoq; quæ cupiditatis est optabat educi qsquis nõ surda aure monita sapientis exceperit. Quid enim ille ait? A uolũtatibus tuis auertere. (Eccl.) Et item. Post concupiscentias tuas non eas. Siquidem

quidē è duabus malis longe melius est in necessitate gra-
di: quàm in cupiditate. Multiplex illa: sed ista amplius per
oēm modum, imo ultra oēm modum multiplicior inueni-
tur. Res cordis est ista cupiditas: ꝓpterea tāto maior, quā-
to anima plꝰ est quàm corpꝰ. Deniqꝫ hæc sunt uiæ q̃ uidē-
tur hoībus bonæ: sed finē nō habent: nisi cū demergūt in
profundū inferni. Si inuenisti uias hoīm: illud quoqꝫ cō-
sidera, ne fortè de his dictū sit. Contritio & infœlicitas in
uijs eorū, ut sit cōtritio in necessitate: infœlicitas in cupi-
ditate. Quō in cupiditate infœlicitas? Id est, nō fœlicitas
ut putaṫ. Quid eñ si cui fortè uideṫ in terrenarū affluētia
rerum fœlicitas arridere cupita? Et ipō infœlicior est: quo
uehementius ipsam pro fœlicitate amplectiṫ infœlicitatē:
aut magis īmergitur ei & absorbeṫ ab ea. Væ filijs hoīm
ab hac fœlicitate falsa atqꝫ fallaci: uæ q dicit qa diues sum
& nullius egeo: cum sit pauper & nudus & miser & mise-
rabilis. Et necessitas quidem ex infirmitate carnis: cupidi-
tas ex cordis inedia & obliuione procedit. Idcirco alienū
mendicat anima: ꝙ oblita sit comedere panem suum: pro-
pterea terrenis inhiat: ꝙ minime cælestia meditetur. D
Videamus & dæmonum uias. Videamus & caueamus ui-
deamus & fugiamus eas. Siquidem uiæ illorum præsum-
ptio & obstinatio. Scire uultis unde id sciam? Considera-
te eorū principē: qualis ille est, tales & domestici eius. Cō-
siderate uiarum ipsius principia: si nō manifeste in imma-
Esai.14. nissimam statim ꝑsumptionem prosilierit dicens. Sedebo
in monte testamēti in lateribus aquilonis similis ero altis-
simo. Qꝫ temeraria: quamqꝫ horrenda præsumptio. Nun-
quid non illic ceciderunt omnes qui operantur iniquita-
tem: expulsi sunt nec potuerunt stare? Propter præsum-
ptionem stare nō potuerunt: propter obstinationem qui
cecidit non adijciet ut resurgat. Ex hac namqꝫ spiritus ua-
dens: ex illa non rediens est. Et mira quidem præsumptio
dæmonum: sed nō minus mira obstinatio est: ꝙ superbia
eorum semper ascendit: propterea nō est illis cōmutatio.
Quia eñ cōuerti noluerunt à uia præsumptionis: incide-
runt in uiā obstinationis. Qꝫ peruerso & euerso sunt cor-
de filij hoīm: quicunqꝫ sectantur uestigia dæmonū, ingre-
diuntur dæmonū uias. Hæc enim tota aduersum nos spi-
ritualium colluctatio nequitiarum est: ut nos seducant ut
nos inducant in uias suas, ut deducant in eis, perducant
ad destinatum finem: qui paratus est eis. Fuge homo præ-
sumptionem: ne gaudeat de te inimicus tuus. Nempè in
his maximè uitijs gaudet: in seipso expertus quàm diffici-
le possis ab hac tanta uoragine respirare. A Nolo autē
ignorare uos fratres: quonam modo descendatur imo ca-
datur in illas. Primus enim ut interim occurrit gradus de-
scēsionis huius, dissimulatio est propriæ infirmitatis, ini-
quitatis, inutilitatis. Dum sibi parcens, sibi blandiens, si-
bi persuadens homo, aliquid se esse cum nihil sit iam ipse
se seducit. Secundus gradus: ignorantia sui. Vbi enim in
primo gradu inutilia sibi cōsuerit perizomata foliorum,
quid superest nisi ut uulnera tecta non uideat præsertim
cum ad hoc solum texerit ne uideret? Ex hoc tandem fit:
ut etiam alio reuelante, uulnera non esse contendat, con-
uersus in uerba malitiæ ad excusandas excusationes in
peccatis. Atqꝫ is quidem tertius gradus est admodum ui-
cinus, imo cōtiguus præsumptioni. Quid enim mali iam
actitare uereaṫ qui præsumit & defensare? Cæterum diffi-
cile hic hærebit in tenebris & lubrico: præsertim cum nō
desit etiā angelus dñi malus persequens & impellens. B
Itaqꝫ quartus gradus uel quartum potius præcipitiū cō-
temptus est: ut quēadmodū scriptura dicit: impius cū ue-
ꝓuer.18. nerit in profundū malorum contēnat. Ex hoc & deinceps
magis ac magis super eum urget puteus os suum: dum ui-
delicet eiusmodi animā contēptus tradit impœnitentiæ:
impœnitentia obstinatiōe firmatur. Hoc est iā peccatum
quod neqꝫ in hoc seculo neqꝫ in futuro remittitur: qa cor
durum & induratum nec timet deum: nec hoīem reuere-
tur. Qui sic in omnibus uijs suis adhæret diabolo: manife-
ste factus est unus spiritꝰ cum eo. Et uiæ quidem hominū
quas superiꝰ demonstrauimus, ipsæ sunt: de quibus dici-
tur? Tentatio uos non appræhendat nisi humana, & quia 1.Cor.10
humanū est peccare. Porrò uias diabolicas à natura ho-
minis alienas esse quis nesciat: nisi ꝙ in nonnullis ipa sibi
consuetudo induisse naturā uideatur? Cæterum etsi quo-
rundā hoīm sit: non humanū tñ sed diabolicū est in malo
perseuerare. C Quæ uerò sunt sanctorū angelorū uiæ?
Profecto illæ: quas unigenitus enarrauit dicēs: Videbitis
angelos ascendentes & descendētes super filiū hoīs. Ascē- Ioan.1.
sio igitur & descēsio uiæ illorū. Ascēsio propter se: descē-
sio uel potius cōdescensio propter nos. Sic beati illi spūs
ascendunt per contēplationē dei descendunt per compas-
sionē tui: ut custodiant te in omnibus uijs tuis. Ascendūt
ad uultū eius: descendūt ad nutū eius: qm̄ angelis suis mā-
dauit de te. Nec tamen uel descēdēdo uisione gloriæ frau-
dantur: quia semper uident faciem patris. Puto & uias do-
mini uultis audire: Multum præsumere uideor: si me illas
promisero ostensurum. Legi autem de ipso: quoniā doce- ꝑs.24.
biṫ nos uias suas. Cui enim alteri crederet? Docuit itaqꝫ
uias suas, cū aperuit labia prophetæ, ut diceret: Vniuer- Vbi su-
sæ uiæ domini misericordia & ueritas, Ita ad singlos, ita pra
ad omnes cōiter uenit, in misericordia scilicet & ueritate.
Vbi eñ multa iā fuerit de miseratione ꝑsumptio, sed obli-
uio ueritatis: non continuo ibi deus. Sed neqꝫ ubi terror
multꝰ ex recordatiōe ueritatis: nulla aūt de memoria mīæ
cōsolatio. Nā neqꝫ ueritatē tenet: qui mīam (ubi uerè est)
non agnoscit: nec uera esse sine ueritate mīa potest. Itaqꝫ
ubi misericordia & ueritas obuiauerūt sibi: sese etiā iusti-
tia & pax osculantur: nec abesse potest: cuius in pace fa-
ctus est locus. Quanta audiuimus & cognouimus, siqui- ꝑs.68.
dem patres nostri annunciauerunt super hac copula tam
fœlici misericordiæ & ueritatis. Misericordia tua & ueri-
tas tua susceperūt me, ait propheta. Et alio loco. Mīa tua
(inq̄t) ante oculos meos est? & cōplacui in ueritate tua, ꝑs.25.
sed & dominus ipse de eo. Veritas mea & misericordia
mea cum ipso. Sed considera etiam manifestos aduentus
domini quemadmodum scilicet in eo quidem qui iā præ-
sumptus est, misericordem teneas saluatorem. Porrò in eo
qui in fine promissus est: ueracem sustineas retributorem.
Nam & hinc fortè uidebitur dictum quia misericordiam
& ueritatem diligit deus: gratiam & gloriam dabit domi-
nus: Quamuis & in priore quoqꝫ aduentu recordatus sit
misericordiæ suæ & ueritatis suæ domui israel. & in poste-
riori licet iudicaturus sit orbem terræ in æquitate, & po-
pulos in ueritate sua: non tamen futurum iudicium fit si-
ne misericordia: nisi fortè ei qui non fecerit misericordiā,
Hæc sunt etenim æternitatis itinera: de quibus apud pro-
phetam sic habes: Incuruati sunt colles mundi: ab itineri- Abac.3.
bus æternitatis eius. Ad manum est unde id facilime pro-
bare possim. Siquidem misericordia domini ab æterno
& usqꝫ in æternum. Et ueritas domini manet in æter-
num. Ab his itineribus incuruati sunt colles mundi, su-
perbi dæmones: principes mundi huius tenebrarum ha-
rum: qui uiam ueritatis & misericordiæ nescierunt: neqꝫ
meminerunt semitarum eius. Quid illi & ueritati: qui mē-
dax est & pater eius? Deniqꝫ habes manifeste de eo scri-
ptum: Qui in ueritate non stetit. Qꝫ uerè longe fuerit à Ioan.8.
misericordia: etiam inflicta nobis ab illo miseria nostra te-
statur. Quando ille unquam misericors fuit qui homici-
da ab initio erat? Postremo qui sibi nequam cui bonus?
Qꝫ nequissimus ille sibi qui nūquā super propria iniqui-
tate dolet: nūquā super propria damnatione compungiṫ?
Nimirum falsa ꝑsumptio à uia ueritatis extrusit, crudelis
obstinatio uiam misericordiæ interclusit. Inde enim nec
in se unquam assequi nec à domino misericordiam conse-
qui potest. In hunc ergo modum tumidi illi colles in-
curuati sunt ab itineribus æternitatis: dum à uijs domini
(que quidē rectæ sunt) per amfractus suos: & distorta nō
tam itinera quàm præcipitia corruerunt. Quàm uerò pru-
dentius atque utilius alij quidem colles: ab his itineribus
incuruati & humiliati sunt ad salutem. Non enim in-

curuati ab his tanquã ab eorũ rectitudine diſſidentes ſed
ꝙ ipſa eos incuruauerunt itinera æternitatis. An non in
curuatos iam cernere eſt colles mundi: dũ ſublimes quiqꝫ
ac potentes deuota ſubiectione inclinantur ad dominum
& eius ueſtigia adorant? Nunquid nõ incuruantur: cum
ab ip̃a ſua pernicioſa celſitudine uanitatis & crudelitatis
ad humiles ſemitas conuertunt̃ mĩæ & ueritatis? Ad iſtas
nimirũ domini uias nõ modo bonorũ ſpirituũ: ſed etiam
electorũ uiæ hoĩm dirigunt̃. Et primus quidẽ gradus mi-
ſero homini emergenti de profundo uitiorũ illa eſt mĩa:
qua miſeretur filio matris ſuæ: miſeretur animæ ſuæ per-
inde placens deo. Imitatur enim qui hmõi eſt magnum
illud diuinæ miſerationis opus: compunctus cum eo qui
prior pro eo punctus eſt moriẽs & ipſe quodãmodo pro
ſalute ſua: nec parcens ſubijci. Hæc miſeratio prima exci-
pit redeũtem ad cor, & hæc intra ipſa uiſcerum arctitatur
arcana. Supereſt ut uia regia ꝓgrediatur & ꝓcedat uſqꝫ
ad ueritatem. & qđ ſæpiſſime cõmẽdamus uobis: cordis
Rom.10. contritionẽ oris cõfeſſio comitetur. Corde enim creditur
ad iuſtitiã: ore autem cõfeſſio fit ad ſalutẽ. Conuerſus ad
cor, paruulꝰ fiat in oculis ſuis neceſſe eſt: ſicut ueritas ait:
Mat. 18. Niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruulꝰ iſte: nõ
intrabitis in regnũ cælorũ. Non ergo uelit diſſimulare ꝙ
non ualet neſcire, quàm ad nihilũ redactus ſit. Nõ confũ
datur in lucẽ prodere ueritatis: ꝙ nõ ſine miſerationis af-
fectu uiderit in occulto. Sic ĩgredit̃ homo mĩæ uias & ue
ritatis: uias utiqꝫ dñi: uias uitæ: & fructus uiarum: ſalꝰ eſt
uiatoris. Vias quoqꝫ angelorum ad eaſdem nihilominus
tẽdere manifeſtũ eſt. Cũ eñ aſcendũt ad cõtemplationem
inquirunt ueritatẽ de qua & deſiderãdo ſatiant̃, & ſatian
de deſiderant. Cũ uerò deſcendũt faciunt nobiſcũ mĩam:
Hebr. 1. ut cuſtodiãt nos in omnibus uijs noſtris. Adminiſtratorij
enim ſpũs ſunt miſſi in miniſteriũ propter nos. Planè mi-
niſtri noſtri: nõ dñi noſtri. Et in hoc unigeniti formã imi-
tantur: qui non uenit miniſtrari ſed miniſtrare: qui ſtetit
Mat. 20 inter diſcipulos tanquã qui miniſtrat. Fructus angelica-
rũ uiarũ qđ ad ipſos ſpectat: ſua ipſorũ beatitudo & obe-
dientia charitatis: qđ autem ad nos pertinet: inde quidẽ
obtentus diuinæ gratiæ: hinc uerò cuſtodia uiæ noſtræ.
Siquidem angelis ſuis mandauit de te, ut cuſtodiant te in
omnibus indigẽtijs tuis, in oĩbꝰ deſiderijs tuis. Alioquin
facile eſt tibi incurrere uias mortis, ut uidelicet aut de ne
ceſſitate in obſtinationẽ: aut in p̃ſumptionẽ de cupidita-
te prorumpas: quæ quidem iam nõ hoĩm ſed dæmonum
uiæ ſunt. In quo enim tã facile inueniri ſolẽt hoĩes obſti-
nati: quàm in eo quod aut ad neceſſitatem pertinere ſimu
lant aut arbitrantur? Quicqd moneas ait ille: ego quod
poſſum, poſſum: & non ultra poſſum. Tu ſi hic ſis: aliter
ſentias. Vnde uerò in preſumptionẽ: niſi ex quodã ĩpetu
uehementioris deſiderij proſilimus? Interim ergo manda
uit angelis ſuis deus: non quidem ut amoueant te a uijs
tuis: ſed ut in eis ipſis te cuſtodiãt: & quaſi per uias ſuas:
uias tuas dirigant in uias ipſius. Quonammodo inquis?
Nempè ut quod angelus ex ſola charitate purius agit: tu
propria ſaltem neceſſitate compulſus & ammonitus: de-
ſcendas & condeſcendas exhibere proximo miſericordiã
& rurſum cum eodẽ angelo leuans deſideria tua tota ani-
mi cupiditate aſcendere ſtudeas ad ſummam & perpetuã
ueritatem. Hinc enim monemur leuare corda noſtra cum
manibꝰ: hinc audimus quotidie: ſurſum corda. Hinc quo
ps.4. qꝫ negligentes arguimur: & dicitur nobis: Filij hominũ
uſquequo graui corde: ut quid diligitis uanitatẽ & quæ-
ritis mendacium. Exoneratum enim cor & leue, leuatur
magis: ut q̃rat & deligat ueritatem. Nec mireris ꝙ in uias
domini ſecum nos admittere imo & immittere non de-
dignẽtur: qui cuſtodire dignãt̃ in noſtris. Quàm fœlicíꝰ
tñ in eis ipſi ambulãt: quãqꝫ ſecurius. Cæterũ & ip̃i quoqꝫ
lõgè inferius ab eo qui ueritas ipſa & ipſa mĩa eſt: in mĩa
& ueritate uerſant̃. Quàm uerò cõgrue ſuis quæqꝫ gradi-
bus: ſibiqꝫ competẽtibus diſpoſuit deꝰ. Summã rerum te
net ipſe qui ſummus eſt: ipſe ſupra quẽ nihil eſt: ultra quẽ
nihil. Porrò angelos ſanctos non in ſummo quidẽ poſuit
ſed in tuto: quippe ei q in ſummo ſtat uicinius adhærẽtes
ac perinde confirmatos uirtute ex alto. Nam hoĩes quidẽ
nec in ſummo: nec in tuto ſunt: ſed in cauto. Deniqꝫ & in
ſolido ſunt. ideſt in terra habentes locum imũ ſed nõ infi-
mũ: unde & poſſibile & neceſſe ſit ut ſibi caueant. Dæmo
nes aũt in pẽdulo huius aeris uagi uẽtoſiqꝫ uagant̃. Indi-
gni ſiquidẽ cælos conſcendere: ad terrã tñ deſcendere de
dignant̃. Et hodie quidẽ iſta ſufficiant: atqꝫ utinã eiuſdem
ipſius munere ſufficientes ei gratias referre ualeamus ex
quo & ſufficientia noſtra eſt. Nõ eñ ſufficiẽtes ſumus uel
cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis: niſi ipſe dederit
nobis qui dat omnibus affluenter, & eſt ſuper omnia be-
nedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

De.xi.uerſu Sermo.xij.unde ſupra.

SI meminiſtis heſterno ſermone uias dæ-
monum præſumptionẽ diximꝰ & obſti-
nationẽ: nec tacuimꝰ q̃re id diceremꝰ. Poſ
ſumus tñ ſi neceſſariũ iudicatis uias eorũ,
uia adhuc alia inueſtigare. Nã & ſi oĩmo-
dis eas occultare laborẽ: multipliciter eos
prodit ſpũſſanctus: multipliciter in ſcripturis ſctis decla-
rat ſemitas iniquorũ. Legimus ſiquidem de eis oĩbus qm̃ ps.11.
in circuitu impij ambulãt. Legimꝰ de eorũ prĩcipe: qm̃ cir
cuit q̃rens quẽ deuoret. Qđ & ip̃e fateri cogitur in pñtia 1.Pet.5.
maieſtatis: ut inter filios dei aſtans & unde ueniat requiſi
tus. Circuiui, ait, terrã & perãbulaui eã. Dicamꝰ itaqꝫ uias Iob.1.
eius circuitionẽ & circũuentionẽ. Iſta eñ ad nos: illa utit̃
in ſeipſo. Semp ille extollit̃: ſed deijcit̃ ſemp ſuperbia eius
aſcẽdit ſemp: ſemp humiliat̃. Nunqd nõ circuitꝰ iſte? Qui
eñ in circuitu ambulat ꝓficiſcit̃ qdẽ: ſed ꝓficit nihil. Væ
hoĩ q ſequit̃ hũc circuitũ: q̃ nũquã à ꝓpria uolũtate rece-
dit: ſi conaris auellere: paululũ ſeq uidebit̃ ſed ĩ dolo. Cir-
cuitus eſt: aliũde reditũ parat: nõ ab ea penitus abducet̃.
Satagit undiqꝫ: undiqꝫ fugitat: hæret tñ ſemp ꝓpriæ uolũ
tati. Verũtñ ſi mala eſt circuitio ꝓpria lõge equidẽ peior
circũuẽtio aliena. Secũda ſiquidẽ uel maxime diabolũ fa-
cit. Sed quõ fratres ut miſerũ hominẽ circũueniat, ſuper-
biſſimus ille deſcẽdit? Vide circuitũ impij etiã in hoc ip̃o.
Oculi eius oẽ ſublime uidẽt: attñ ima quoqꝫ ipſa curioſe
ueſtigat, ſed ut magis aſcẽdat ut uehemẽtius intumeſcat,
& dũ cõculcauerit humilẽ ſibi uideat̃ ipſe ſublimior: ſicut
ſcriptũ eſt: Dũ ſuperbit impius, incẽdit̃ paup. Quàm per ps.9.
uerſe aſcendentes & deſcẽdẽtes angelos bonos, angelus
malus æmulatur. Aſcẽdit ſtudio uanitatis: deſcẽdit liuo-
re malignitatis. Cuius mẽdax aſcẽſio: eius crudelis deſcẽ-
ſio eſt: expers ille (ut heri diximus) mĩæ & ueritatis. Cæte
rũ ſi deſcẽdũt maligni ut circũueniãt: gr̃as ei cuius mãda
to deſcendũt & benigni angeli, ut ſubueniãt nobis, ut cu
ſtodiãt nos in oĩbus uijs noſtris. Neqꝫ hoc ſolũ: ſed in ma
nibus, inqt, portabũt te: ne unquã offendas ad lapidẽ pe-
dẽ tuũ. Quãta nobis fratres in huius ſcripturæ uerbis, &
eruditio & ammonitio & cõſolatio exhibet̃. Quis in oĩbꝰ
pſalmis tã magnificè puſillanimes cõſolat̃ negligẽtes am-
monet: erudit ignorãtes? Vñ id quoqꝫ fidelibꝰ ſuis ꝓuidẽ
tia uoluit diuina præſtare ut in ore ipſorũ, uerſiculi pſal-
mi huius hoc maxime quadrageſimali tp̃e uerſarent̃. Nec
aliũde quàm ex ipſius uſurpatione diaboli ſumpta uidet̃
occaſio: ut in hoc quoqꝫ neqſſimꝰ ille ſeruꝰ filij ſeruiat uel
inuitus. Quid eñ tã moleſtũ ei: qd nobis eẽ põt tã iocun-
dũ quàm ui etiã malũ eiꝰ nobis cooperat in bonũ? Ange
lis ſuis mãdauit de te: ut cuſtodiãt te in oĩbꝰ uijs tuis. Cõ-
fiteant̃ dño mĩæ eius: & mirabilia eius filijs hoĩm. Cõfiteã ps.8.
tur & dicãt inter gẽtes qm̃ magnificauit dñs facere cũ eis.
Domine qd eſt hõ quia innotuiſti ei: aut qd apponis erga
eũ cor tuũ? Apponis cor erga eum: geris pro eo ſolicitu-
dinem, curam illius habes. Deniqꝫ ei mittis unigenitum
tuum, immittis ſpiritum tuũ, promittis etiam uultũ tuũ.
Et ne quid in cæleſtibus uacet ab opera ſolicitudinis no-
ſtræ beatos illos ſpiritus ꝓpter nos mittis in miniſteriũ:
cuſtodiæ noſtræ deputas, noſtros iubes fieri pedagogos

Parum

Parum eſt em̄ ꝙ facis angelos tuos ſpūs:facis & angelos
Mat.18. paruulorū. Deniqꝫ angeli corū ſemp uidēt faciē patris. Il
los utiqꝫ tam fœlices & tuos ad nos:& noſtros ad te āge-
los facis. D Angelis ſuis mandauit de te. Mira dignatio
& uerè magna dilectio charitatis. Quis em̄, q̄bus, de quo,
quid mādauit? Studioſe cōſideremꝰ fratres:diligēter cō-
mendemus memoriæ hoc tam grande mandatū. Quis em̄
mādauit. Cuius ſunt angeli:cuiꝰ mādatis obtemperauit:
cuiꝰ obediūt uolūtati? Nēpe angelis ſuis mādauit de te:
ut cuſtodiant te in oībus uíjs tuis:nec cūctanť quin etiā
in manibus tollant te. Summa ergo maieſtas mandauit
angelis, & angelis ſuis mandauit. Illis utiqꝫ ſublimibus:
tā beatis tam proxime ſibi cohærētibus:tam familiariter
adhærentibꝰ, & uerè domeſticis dei. Mandauit de te. Tu
quis es? Dn̄e q̄d eſt homo ꝙ memor es eius:aut filius hoīs
qm̄ reputas eū? quaſi uerò non ſit homo putredo, & filiꝰ
hoīs uermis. Sed q̄d putas mandauit de te? Nunq̄d ſcri-
pſit contra te amaritudines? nunquid ut contra foliū q̄d
uēto rapitur oſtendāt potentiā ſuam, & ſtipulā ſiccam ꝑ
ſequātur? Nunquid ut tollant impium ne uideat gloriā
dei? Mandandū iſtud eſt:non mandatum:non recedas ab
adiutorio altiſſimi:in protectione dei cæli commorare:ne
de te illud q̄nqꝫ mādeť. Que em̄ protexerit deus cæli: nō
de eo illud mandabitur:ſed pro eo. Et ꝙ interim non man
datur. Pro eo differtur:ut ſint omnia propter electos. De
niqꝫ parantibus ire ſeruis & continuo ſuperſeminata col
Mat.13. ligere zizania cupientibus:prouidꝰ paterfamilias:ſinite,
inquit, uſqꝫ ad meſſem ne fortè eradicetis ſimul & triti-
cum. Quomodo igitur tādiu ſeruabitur interea: Hoc pla
ne, hoc opus præſens, hoc mandatum tēporis huius. Ita-
qꝫ angelis ſuis mandauit de te ut cuſtodiant te. O triticū
inter zizania, ô granum inter paleas, ô lilium inter ſpinas.
Gratias ei fratres:gratias ei & pro nobis pariter & ꝓ uo-
bis. Præcioſum depoſitum nobis commiſerat:fructū cru
cis ſuæ præcium ſanguinis ſui. Nō eſt cōtentus cuſtodia
hac tam parum tuta, tam parum utili, tam fragili, tam in
ſufficienti. Super muros tuos hieruſalem conſtituit cuſto
des. Nempè etiam ipſi qui uidentur muri aut in muro ip-
ſo columnæ:his cuſtodibus egēt & maxime. Angelis ſuis
mandauit de te, ut cuſtodiāt te in omnibus uíjs tuis. Quā
tam tibi debet hoc uerbum inferre reuerentiā, afferre de-
uotionem, conferre fiduciam. Reuerētiam pro præſentia,
deuotionē pro beniuolentia, fiduciā pro cuſtodia. Caute
ambula:ut uidelicet cui aſſunt angeli:ſicut eis mandatum
eſt:in omnibus uíjs tuis. In quouis diuerſorio, in quouis
angulo, angelo tuo reuerentiam habe. Tu ne audeas illo
præſente:q̄d uidente me nō auderes. An præſentē eſſe du
bitas quē nō uides? Quid ſi audires, quid ſi tāgeres:q̄d ſi
olfaceres? Vide q̄a non ſolo uiſu rerū præſentia cōprobe
tur. Non omnia uiſui ſubiacent:nec corporalia quidem.
Quantomagis ſpiritualia procul ſunt ab omni ſenſu cor-
Heb.11. poreo, & ſpiritualiter potiꝰ ueſtiganda? Si fidem cōſulas:
ea tibi angelicā ꝓbat præſentiā non deeſſe. Nec dixiſſe pi
get:qm̄ fides probat quàm nimirū ap̄lus argumentū non
apparētiū eſſe diffinit. Aſſunt igitur & aſſunt tibi nō mo
do tecum ſed etiā pro te. Aſſunt ut protegant:aſſunt ut
Iaco.1. proſint. Quid retribues domino pro omnibus quæ retri-
buit tibi? Siquidem ſoli ei honor & gloria. Quare ei ſoli?
q̄a ipſe mandauit, & omne datum optimum nō niſi ab illo
eſt. Veruntamē & ſi ille mandauit:ipſis quoqꝫ q̄ & ei ex tā
ta charitate obediunt, & nobis ſubueniunt in tāta neceſ
ſitate:ingratos eſſe nō licet. Simus ergo deuoti:ſimꝰ gra
ti tātis cuſtodibus, reamemus eos, honoremus eos quan-
tum poſſumus, quātum debemus. Totus tm̄ ei reddatur &
amor & honor noſter:à quo tā ipſis quàm nobis eſt totū
1.Thi.1. unde honorare poſſumꝰ uel amare:unde amari honorari-
ue meremur. Neqꝫ em̄ ap̄lus ubi ait:ſoli deo honor & glo
ria:prophetico credēdus eſt obuiare ſermōi qui ſibi etiā
Ps.9. amicos dei nimis honorificatos eſſe teſtatur: Puta aūt ſi-
Rom.13. mile eſſe illud uerbum apoſtoli ei quod item ait. Nemini
quicquā debeatis niſi ut inuicē diligatis Siquidē nō hoc

uoluit ut alia quælibet debita negarentur:ꝑſertim cū idē
ipſe dicat:cui honorē, honorē &c. in hunc modū. Vt ergo
plenius intelligas quid in utroqꝫ ſenſerit, quidue monue Vbi ſu-
rit:uide quemadmodum inter radios ſolis minora quæli pra
bet luminaria non uidentur. Numquid amota modo ſyde-
ra arbitramur:nunquid extincta? Minime quidē ſed am-
pliori claritate quodammodo tecta:interim apparere nō
poſſe. Sic ergo dilectio illa quæuis debita ſuperans quaſi
ſola regnare debet in nobis:ut quicquid debetur cæteris
ſibi uendicet, & ex dilectiōe omnia faciamus. Sic diuinus
præualere debet honor & quodammodo preiudicare uni
uerſis:ut ſolus ipſe non modo præ omnibus ſed in omni-
bus honoreť. Idip̄m ſane putes dictū etiā de amore. Quid
enim extra ip̄m reliq̄t cæteris:qui totū cor, totā aīam, to-
tā uirtutē, dn̄o deo ſuo in dilectiōe donauit. In ipſo itaqꝫ
fratres affectuoſe diligamus angelos eius tanquā futuros
aliquando cohæredes noſtros:interim uerò actores & tu
tores à patre poſitos:& præpoſitos nobis. Nunc em̄ filíj
dei ſumus, & ſi nondū appareat quid erimus:eo ꝙ adhuc
paruuli ſub tutoribus & actoribus ſimus:tanquā nihil in
terim differentes à ſeruis. Cæterum & ſi tā paruuli ſumus:
& tā magna nobis:nec modo tam magna:ſed & tam peri
culoſa uia reſtat:quid tamen ſub tantis cuſtodibus timea-
mus. Nec ſuperari nec ſeduci:minus autem ſeducere poſ-
ſunt qui cuſtodiunt nos in omnibus uíjs noſtris. Fideles
ſunt prudentes ſunt potētes ſunt, quid trepidamus? Tm̄
ſequamur eos, adhereamus eis, & in protectione dei cæli
commoremur. Vide em̄ quàm neceſſaria ſit iſta protectio:
iſta cuſtodia in uíjs tuis. In manibus, inquit, portabūt te:
ne unquā offendas ad lapidem pedē tuum. Parū tibi uide
tur ꝙ non ſit lapis offenſiōis in uia. Cōſidera quæ ſequū Textus
tur: Sup aſpidē & baſiliſcū ambulabis, & cōculcabis leo-
nē & draconē. Q̄ꝫ neceſſarius pedagogus imo etiam baiu
lus:ꝑſertim paruulo inter hæc gradienti. In manibus in-
quit portabunt te. In tuis quidem uíjs cuſtodient te, & de
ducēt paruulū:qua poteſt paruulꝰ ambulare. Cæterū nō
te patiētur tentari ſupra quàm ſuſtinere potes:ſed in ma-
nibus tollent ut pertranſeas offendiculum. Q̄ꝫ facile tran
ſit qui illis portatur manibus quàm ſuauiter iuxta uulga
re prouerbium natat:cuius alter ſuſtinet mentū. Quoties
ergo grauiſſima cerniť urgere tētatio, & tribulatio uehe-
mes īminere inuoca cuſtodē tuū:ductorē tuum:adiutorē
tuū in opportunitatibꝰ, in tribulatiōe. Inclama eū & dic:
Dn̄e ſalua nos, Perimꝰ. Non dormit neqꝫ dormitat. Et ſi
ad tp̄s q̄nqꝫ diſſimulet:ne fortè periculoſius ab illiꝰ te ma
nibꝰ ipſe præcipites ſi te eis ignoraueris ſuſtētatū: Sp̄ua-
les em̄ ſunt manus iſtæ, & auxilia utiqꝫ ſp̄ualia:quæ ſingu
lis electorū ꝓ cuiuſqꝫ diſcriminis mō, & obiecte difficul-
tatis tanquā lapideæ molis quantitate:ab his qui ſibi de-
putati ſūt angelis ſpiritualiter & multipliciter exhibenť.
Dico ego tamen aliqua ex his q̄ cōmunia magis arbitror
& paucis qui inter uos ſunt inexperta. Turbatur aliquis
uehementer ſeu corporali quouis incōmodo:ſeu tribula
tione aliqua ſeculari ſeu acedia ſp̄us, & quadam animi de
fectione langueſcens. Iam tentari incipit ſupra quàm ua-
leat ſuſtinere iam impinget & offendet in lapidem:ſi non
fuerit q̄ ſubueniat. Quis uerò eſt lapis iſte? Ego illū intel
ligo lapidem offenſionis & petrā ſcandali:in quā ſi offen-
derit quis collidetur:ſuper quē uerò ceciderit cōteret eū.
Lapidem utiqꝫ angularem, electum, p̄cioſum, qui eſt dn̄s
chriſtus. In hūc lapidem offendere eſt murmurare aduer-
ſus eum, ſcandalizari à puſillanimitate ſpiritus & tempe-
ſtate. Itaqꝫ opus illi eſt angelica ope:angelica conſolatio-
ne:angelicis manibus:qui iam defecit, iam propemodum
offendit in lapidem. D Et uerè offendit in lapidem qui
murmurat & blaſphemat:ſeipſum collidens:non eum in
quem furibundus impingit. Arbitror ſanè uelut duabus
quibuſdam manibus eiuſmodi homines interdum ab an-
gelis ſupportari:ut quodammodo nō ſentientes tranſeāt
quod tantopere formidabant:nec parum mirentur poſt
modum tam ſuper poſteriori facilitate:quàm ſup difficul-

tate priori. Vultis ſcire quas intelligam duas manus? Du
plicem utiq; demōſtrationē: dū uidelicet hinc quidem tri
bulationis breuitas: inde æternitas retributionis oſtendi
tur, aut magis pīgitur uel imprimitur cordi ut ītimo af-
fectu ſentiat: quoniā momentaneū hoc & leue tribulatio-
nis noſtræ ſupra modū in ſublimitate: æternū pond⁹ glo
riæ operatur in nobis. Quis uerò iſtas tam bonas per bo
nos non credat fieri: cum certum ſit ꝙ ecōtrario male uti
q; fiant immiſſiones per angelos malos? Habetote fami-
liares angelos fratres mei: frequentate eos ſedula cogita-
tione & deuota oratione qui ſemper uobis aſſunt ad cu-
ſtodiam & conſolationem.

De.xij.uerſu. Sermo decimuſtertius, unde ſupra.

POſſumus hunc uerſum qui in manibus eſt uidi
licet: In manib⁹ portabunt te &c. nō modo de
præſenti cōſolatione dictum accipere ſed etiā
de futura. Nempè cuſtodiūt nos in uijs noſtris
angeli ſancti: ſed uia finita (quod eſt utiq; uita finita) in
manibus tollunt. Nec eñi deſunt nobis teſtes fideles. Pro
xime lectū eſt uobis de beatiſſimo patre noſtro uerè per
omnia benedicto: ꝙ dum intentam oculorū aciem in ſplē
dore coruſcæ lucis habere uideret: uidit germani animā
capuani epiſcopi in ſphera ignea ab angelis in cælum de-
ferri. Sed quid huiuſmodi teſtimonia requirimus? Ipſa in
euangelio ueritas de mendico & ulceroſo lazaro ait, qm̄
portatus eſt ab angelis in ſinum abrahe. Neq; enim in il
la tam noua nobis tanquā incognita regione ambulare
ipſi poſſemus: præſertim cum tātus ſit lapis in uia. Quis la
Mat.4. pis? Qui in lapidibus olim conſueuerat adorari: qui lapi
des obtulit domino dicēs: Dic ut lapides iſti panes fiant.
Porrò pes tuus: affectio tua, pes animæ quàm in manibus
angeli portant ne offendat ad lapidem pedem tuū. Quo-
mō eñi non uehementiſſime turbaretur anima ſi ſola hinc
egrederetur: ſi illas ſine conſolatione ingrederetur uias ſi
inter illos lapides ſuis pedibus graderetur? Etenim uerò
manifeſtius audi quàm neceſſe habeas portari in manib⁹
Textus. alienis: nec alijs quàm angelicis tamen. Super aſpidem &
baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconē.
Quid inter hæc faceret pes human⁹? Quid humanæ affe
ctionis inter tam terribilia mōſtra conſtaret? Nempe ne
quitiæ ſpiritales ſunt, & quidem non incongruis appel
lationibus deſignatæ. Siquidem & de his dictum qđ ne-
quaquā uobis excidiſſe reor. Cadent à latere tuo mille &
decē milia a dextris tuis. Quis uerò ſcire poteſt an diuiſæ
ſint inter eos operatiōes, malitiæ, miniſteria iniquitatis:
ut ex diuerſis officijs quin poti⁹ maleficijs, uocabula q̊q;
diuerſa ſortiti nominentur. Alius ſiquidem aſpis: ali⁹ ue-
rò baſiliſcus: alius autem leo: & alius quidem draco: ꝙ ui
delicet ſuo quidē inuiſibili mō uarie quoq; noceāt: quaſi
Mat.17. alius morſu, alius quoq; uiſu, alius autem rugitu uel ictu
alius ſiquidē flatu? Legi etiā de quodā genere dæmonio
rū: qđ non eijciatur niſi in orationibus & ieiunijs. Nil po
p̄s.57. tuerat namq; uerbū ap̄licæ increpationis ad illud. Quo-
modo non illud aſpis erat illa utiq; de pſalmo aſpis ſurda
& obturans aures ne uocem audiat incantantis. Vis non
terreri a tam terrifico mōſtro: uis ſecur⁹ poſt mortē am-
bulare ſuper aſpidem iſtā? Caue ne interim poſt eā ambu
les: caue ne imiteris & nō erit qđ paueas in futuro. Enim
uerò uitiū eſt cui reor eiuſmodi ſpm̄ dn̄ari, & ſi uultis ſci
re ip̄a eſt circuitio à qua nobis heſterno ſermone monui-
mus eſſe cauendū. Ip̄a obſtinatio eſt, aduerſus quā pridie
loq̄bamur. Nec eñ piget quoties datur occaſio ab hac tā
graui peſte p̄munire uox ut eā oīmodis fugiatis, ꝙ hæc q
dē ſit ſumma quædā religiōis ſubuerſio: & uerè iuxta te-
Deu.33. ſtimonium legiſlatoris uenenum aſpidum inſanabile. A
Dicitur aſpis hinc alterā aurē quam preſſius poteſt terræ
infigere: inde uero alterā caudæ immiſſione nihilominus
obturare ne audiat. Quid ad hæc incātātis uox, quid ſer
mo faciet prædicātis? Orabo pro eo: humiliabo in ieiu-
nio animam meam baptizabor pro mortuo, uberrimo
quodam profluuio lachrymarum; apud quē uiderim ni-
hil humanæ incantationis quālibet ſapientiam, nihil quā
tūcunq; ammonitionis induſtriā præualere? Nouerit ta-
uen uir pertinax nō cælo ſeſe ſed ſolo infigere caput: ꝙ ſa
pientia deſurſum eſt: nō mō pudica ſed & pacifica ſit: hæc
autē magis ut ita dicam aſpidica niſi terrena eſſe nō pōt.
Sed nec adeo obſurdeſceret: niſi caduca quoq; obturaret
auditum. Quæ eſt hæc cauda? Finis intētionis humanæ.
Hæc ſurditas deſperata: dū hinc qdē uelut terræ infixus
propriæ quiſq; inhæret uoluntati: inde uelut reflectens
caudam, finem aliquem meditatur, & fingit animo quod
deſiderat adipiſci. Nolite obſecro fratres: nolite obturare
aures: nolite aliquādo obdurare corda ueſtra. Inde enim
tam mordax & amarus ſermo inuenitur in ore hominis
obſtinati: ꝙ nulla ad eum penetrare queat beniuolentia
monitoris. Inde aſpidi uirus in linguæ aculeo perſeuerat
ꝙ aduerſus linguam incantatoris tanto ſe ſtudio obtura
rit. B At baſiliſc⁹ (ut aiunt) uenenū in oculo gerit: peſſi
mum animal, & præ omnib⁹ execrabile. Noſſe cupis ocu-
lum uenenatū, oculū nequā, oculū faſcinantem? Inuidiā
cogitato. Quid uerò inuidere: niſi malū uidere eſt? Si nō
eſſet ille baſiliſcus nūquā p eius inuidiā mors intraſſet in
orbem terrarum. Væ homini miſero: ꝙ inuidū nō p̄uidit.
Superem⁹ & uitiū hoc dū adhuc uiuimus, ſi poſtmortem
uolumus miniſtrum tantæ nequitiæ nō timere. Nemo al-
terius bonum inuido aſpiciat oculo. Nempe hocipſum
iam quod in ſe eſt: tabe ſua illud inficere & quodāmodo
interficere eſt. Qui hominem odit: homicidam illum ueri 1.Ioa.3.
tas ipſa teſtatur. Quid & ille q bonum odit in homine: nū
quid nō homicida poterit appellari? Adhuc uiuit homo
& ille iam re⁹ eſt mortis eius: adhuc ardet ignis quem do-
minus ieſus miſit in terram: & inuidus tanquā qui ſpiritū
extinxerit iam damnatur. Væ uobis à dracone. Immanis
eſt beſtia, flatu ideo, quicquid attigerit necat: non modo
beſtias terræ: ſed & uolucres cæli Haud aliū ego draconē
hunc quàm ſpm̄ iracūdiæ reor. Quantos etiā ſublimis ut
uidebatur uitæ flatu huius draconis miſere ſatis aduſtos
turpiter in huius os ingemimus cecidiſſe. Q; melius ſibi-
ipſis iraſci potuerant ne peccarent. Nimirū affectio natu-
ralis ira hominum eſt: ſed abutentibus bona naturæ gra-
uis perditio eſt & miſeranda pernicies. Occupemus illam
fratres in quibus expedit ne fortè ad inutilia illicitaq; p-
rumpat. Sic nimirū ſolet amorem amor expungere: ſolet Lucæ.
timor timore depelli. Nolite timere eos qui corpus occi-
dunt ait dominus: animæ autem nō habent quid faciant.
Et confeſtim, oſtendam aūt ait, uobis quē timeatis. Time-
te autem eum qui poteſtatē habet corpus & animā mitte
re in gehennam. Ita dico uobis: hunc timete. Ac ſi manife
ſtius dicat: Hūc timete ne illos timeatis. Repleat uos ſpūs
timoris dn̄i, & timor alienus locū nō habebit in uobis. Et
ego uobis dico. Non autem ego ſed ueritas: non ego ſed
dominus. Nolite iraſci eis qui tranſitoria uobis auferūt:
qui conuitia inferunt: qui ingerūt fortè ſupplicia & poſt
hoc faciunt nihil. Oſtendā autem uobis cui debeat is ira-
ſci. Iraſcimini ei quæ ſola uobis nocere poteſt: ſola facere
ut omnia illa non proſint. Vultis ſcire quænam illa ſit?
Iniquitas propria. Ita dico uobis: huic iraſcimini. Nulla
eñi nocebit aduerſitas, ſi nulla dn̄etur iniquitas. Qui per- p̄s.35.
fecte huic iraſcit: cæteris nō mouet, magis & amplectitur
ea? Ego, inquit, in flagella paratus ſum. Sit dānū, ſit cōui
tium ſit læſio corporalis. Paratus ſum & non ſum turba-
tus qm̄ dolor meus in conſpectu meo ſemper. Quidni ex
teriora omnia paruipendā in huius æſtimatione doloris?
Filius, inquit, uteri mei perſequitur me, & cōuiciantiſer- 2.Re.16.
uulo indignabor? Cor meū dereliq̄t me: dereliq̄t me uir- p̄s.39.
tus mea, & lumen oculorum meorū, & damna tpalia plan-
gam aut incommoda corporalia raputabo? Hinc nimirū
non modo māſuetudo orit cui draconis flatus nō noceat
ſed etiā magnanimitas quàm rugitus leonis non terreat.
Aduerſarius ueſter tāquā leo rugiens ait Petrus Gratias 1.Pet.5.
magno illi leoni de tribu iuda: rugire iſte poteſt ferire
nō poteſt. Rugiat quantum uult: tantum non fugiat ouis
chriſti.

xpi. Quāta minat, quāta exaggerat quāta, intentat: non si
mus bestiæ ut nos ꝓsternat uacuus ille rugit⁹. Sic em̄ per
hibent qui talia curiosius uestigauerūt. Ad rugitū leonis
nullam bestiā stare posse: ne eā quidē q̄ aduersus ictū eius
tota aīositate repugnat, & plerūq; superat ferientē: q̄ nō
sustinet rugientē. Verè bestia ueræ rōnis expers: qui tam
Heb. 12. pusillanimis est ut solo timore cedat: qui sola futuri exag-
geratione laboris uictus, ante conflictū nō telo, sed tuba
prosternit. Nōdū restitutis usq; ad sanguinē ait strenuus
ille dux: q leonis huius nouerat uanū esse rugitū. Et alius
Iaco. 4. quidā Resistite, inquit, diabolo, & fugiet á uobis.

De xij. uersu, & xiij. Sermo. XIIII. unde sup. B

AGamus fratres gratias factori nostro: benefactori nostro: redēptori nostro, remuneratori nr̄o: aut poti⁹ spei nostræ. Ipse em̄ retributor: ipse retributio nostra. Nec aliud iam quàm ipsum expectam⁹ ab ipso. Primū quod nobis præstitit: nos ipsi sumus. Siquidem ipse fecit nos, & non ipsi nos. Parum ne tibi uidetur istud: quia te fecit? Cogita qualem te fecit. Nempe etiam secundum corpus egregiā creaturam: sed secundū animā magis, utpote imagīe creatoris insignē, ratiōis participē capacem beatitudinis sepiternæ. Porrò secūdū ābo simul præ cæteris creaturis maxime āmirādā: coherētē sibi incōprehēsibili artificio: inuestigabili sapiētia cōditoris. Itaq; tam magnū hoc donū: quàm magna res homo. Sed quàm gratuitū putas? Planum est: qa nihil āte ꝓmeruit, q pœnitus
ps. 51. nihil fuit. An postea sperabat gratiam retributurus auctori? Dixi dn̄o deus meus es tu: quoniam bonorum meorū non eges. Non igitur necessariā retributur⁹ gratiā ei qui sic per omnia sibi sufficit: sed deuotas relaturus gratias ei qui sic meruit sperabatur. Quidni gratias agat? Si quis oculorū lumē: si quis usum auriū siqs nariū: si qs manuū: si qs pedē tibi præpeditū aliq̄ mō reparasse uideret si qs sopitā quauis occasione excitasse in te rationē qs nō ali⁹ tibi uehemētissime succēseret si quādo forte bn̄ficijs huius immemorē aut benefactori deprehēdisset igratū? Em̄ uerò dn̄s deus tu⁹ ipsa etiam tibi instrumēta largit⁹: ex nihilo fecit hæc omnia. Nec modo fecit: sed & cōpegit etiā & formauit: ac suo quodq; illustrauit officio. Quomodo non is oī iure sibi gratias exigit ampliores? Nam ne hoc quidē (licet maximo) cōtentus munere qui dedit ut esses qui ante non fueras: adiecit etiā unde subsisteres qui iam eras. Nec min⁹ liberaliter hoc: quàm illud mirabiliter est operatus. Faciamus, inquit, hominē ad imaginē & simili
Cañ. 1. tudinem nostram. Quid uerò postea? Et præsit piscib⁹ maris & bestijs terræ &c. Nam & cælestia sese elementa in usus creasse tuos ante docuerat. Nempè facta memorantur ut essent in signa & tempora, & dies & annos. Cui putas? Nulli utiq; nisi tibi. Cæteræ siquidem omnes creaturæ aut in nullo egent his omnibus: aut non intelligunt ea. Quàm copiosus in secundo hoc beneficio: quàm liberalissimus fuit. Quanta igitur largitus est ad sustētationē quanta ad eruditionem: quanta ad consolationem: quanta ex hoc iā ad correptionē: quāta ēt ad delectationē. Verū hæc duo gratis, & dupl'r gratis fecit. Quid dico dupl'r gratis? Sine merito tuo, sine labore suo. Nēpe dixit & fc̄tā sunt. An idcirco min⁹ deuot⁹, min⁹ obnoxi⁹, min⁹ gratus es: qđ hæc quidē sicut ꝓ nihilo: ita de nihilo fecit? Peruersi cordis est: occasiōes ingratitudinis uestigare. Nemo id facit: nisi qui etiam gratis esset ingratus. Puto enim neutrum tibi propterea minus utile: quàm quod præstāti minime difficile fuit. Alioquin si fortè quod ei laboriosum tibi magis commodum ducis: ex teipso tibi iudiciū hoc. Nec te alibi illud putem: quàm apud te didicisse. Sic præstares libentius ipse fratri tuo absq; incommodo tuo. Verum & si gratis præstare uelles: nolles tamen ut hanc tibi ille prætenderet ingratitudinis causam. Cæterum ex hoc iam tertium opus tuæ redemptionis attende: Non est uelamen excusationis: laboratum prorsus in ea. Gratis hoc quoq; præstitum est: sed gratis quod ad te pertinet. Nam quod ad illum planè non gratis. Salus factus es pro nihilo: non de nihilo tamen. Quid ad hæc dormitat affectio? Imo uerò mortua est illa non dormit, quæ huic beneficio non respondet, quæ se totā non effundit in gratiarū actionem & uocem laudis. Nam & cætera duo euidentissime tertium hoc commendant: ut in eis quoq; uera fuisse dilectio cōprobetur: non propterea de facili præstans qđ nollet aliter: sed quod non aliter oportet. Itaq; facit te deus tuus: facit tam multa ꝓpter te facit ꝓpter te & semetipm̄. Verbum caro factū est & habitauit in nobis. Quid adhuc
restat? Factus est ipse tecum caro una: te quoq; secū faciet Ioan. 1.
spiritum unum. Nō recedāt hæc quatuor à corde tuo: nō ab ore, nō à memoria, nō ab affectiōe. Hæc cogita semper in his iugiter delectare. Hic uelut quibusdam stimulis urgens solicita animā tuam: his facibus eam inflammare curato ad reamandum eū qui tam multipliciter suū tibi erga tè commendat amorē. Memento sane quod idem ait.
Si diligitis me: mandata mea seruate. Serua igitur manda Ioā. 14.
ta creatoris tui: serua mādata benefactoris tui, redemptoris tui, remuneratoris tui. Sed si hæc quatuor: quot sunt mādata? Oēs nouimus decē esse. Itaq; per quaternarium hunc decalogum legis multiplicans uerā habes quadragesimā: tenes quadragesimā sp̄ualē. Tantum sta in timore & præpara animā tuam ad tentationē. Caue serpētis astutiam: obserua insidias inimici, nempe quadruplici tentamento: quadripharia impedire conatur actionem quā exigeris gratiarū: Tentatus est in his oībus christus: ut uera
citer ab apl'o scriberet: tentatus per oīa pro similitudine Heb. 4.
absq; pc̄tō. D Erit fortè q miret & dicat: quartā sese dn̄i tētationē nō legisse. Verū ut ego arbitror nō hoc diceret: si legisse se meminisset: qm̄ tantatio est uita hoīs super terram. Hoc enim qui meminit non ea tm̄ triplici tētatione tantatum fuisse dominum arbitratur q̄ facta est in ieiunio deserti: in pinaculo templi: in uertice montis. Sanè in his omnibus erat manifesta tentatio. Verum illa q̄ extunc & deinceps usq; ad mortē crucis ei nō defuit. & si occultior uehementior tamen fuit. Nec hoc quoq; à proposita similitudine uidetur abhorrere. Nā & tria illa beneficia quæ iam transiere: euidentissima & in lucem posita esse noscūtur. Sanè quod ad spem uitæ æternæ pertinet: nōdum exhibitū necdum propalatum est nobis. Nihil proinde mirū si sit minus aperta tentatio: ubi etiā causa tentationis occulta. Cæterū & diuturnior & ualidior ip̄a est: q aduersus spem nostrā quicquid habet malignitatis exerat inimicus. Itaq; primo quidē: ut auctori naturæ ingratos faciat: ampliorem ingerit pro natura solicitudinē: quēadmodū etiam ipsi christo esuriēti ausus est dicere. Dic ut lapides isti panes fiant. Quasi uerò figmentū nostrū ignores ipse
qui finxit: aut nō curet homines qui cæli uolucres pascit. Mat. 4.
Q; uerò ingrat⁹ est ei qui ꝓpter hominē uniuersum hūc condidit mundū: quisquis ut substantiā eius quam concupiscit obtineat ꝓcidēs nō uereť adorare malignū. Hæc oīa, inquit, tibi dabo si procidēs adoraueris. Tu ne illa fecisti miser? Quō dabis q̄ ille creauit: aut quō abs te sperāda: quomodo tua adoratiōe petenda, quæ ab illo condita in illius posita sunt ditiōe? Iam in hoc q ait, mitte te deorsum, caue tibi quicunq; es q templi pinnaculum conscendisti. Caue tibi speculator domus domini, caue tibi qui in ecclesia xpī locum cerneris tenere sublimen. Q; ingratus em̄: imo quàm iniuriosus est illi magno sacramēto pietatis, si in illo quæstum æstimes pietatem. Q; infidelis ei q ministeriū hoc sanguine proprio cōsecrauit: si eo quæras gloriā tuā q̄ nihil est: quæras q̄ tua sunt non quæ iesu christi. Quàm indigne respondes eius dignationi: qui in dispensatione humilitatis suæ sublimem esse te fecit, cælestia tibi sacramenta commisit: cælestem fortè & ampliorem quàm ipsis spiritib⁹ cælestibus tradidit potestatē. Si deorsum ipse te mittat: sapies non quæ sursum sunt, sed quæ super terram: Sed & omnis q de uirtutū eminētia ad inanis gloriæ sese dimittit & deijcit appetitū: haud dubiū quin

dño uirtutū qui tāta inter nos tolerauit (ut nobis formā
huius imprimeret sanctitatis) pro gratia contumeliā red-
dat. Consideremus diligentius fratres: ne fortè prima illa
tentatio quæ corporalis necessitatis occasione animū tur
bat: aspidi debeat cōparari. Hoc enī animal quodāmodo
uiolentū morsu nocet: obturat aurē ne audiat uocē incan
tantis. Quid uerò agere nititur in hac parte tentator: nisi
ut aduersus cōsolationē fidei aurē cordis obstruat & ob-
turet? Sed nō profecit inimicus in eo: non illius præclusit
auditū qui ait: non in solo pane uiuit homo: sed in oī uer-
bo quod ꝓcedit de ore dei. Nā in eo ꝙ ait: hæc oīa tibi da
bo si ꝓcidens adoraueris me. in malū insidiantis suadibilē
sibilum aīaduertite draconis. Ferunt illū in arena latitan
tem: etiā aues uolātes flatu attrahere uenenato: Quàm ue
nenatus hic flatus fuit: hæc oīa tibi dabo si procidēs ado
raueris me uerū: nō erat ista q̄libet auis nihil potuit dra-
conis flatus ad illā. De basilisco qd dicimꝰ. Monstruosius
cæteris solo uisu hoīem inficere & interficere perhibetur.
Ni fallor, uana gloria est. Videte ne, inq̄t, iustitiā uestram
faciatis corā hoībꝰ ut uideamini ab eis. Ac si dicat. Caue
te oculos basilisci. Sed cui nocere dicit̄ basiliscus? Ei q nō
uiderit basiliscū. Alioquin si prior eum uideas, iā nō tibi
nocet ut aiunt: magis moritur ipse. Ita est fratres. Non ui
dētes necat inanis gloria cæcos & negligentes qui se enī
ostentant: qui se exponunt, & non potius ipsi inspiciunt:
non attendunt, nō discutiūt illam: nō uidēt deniqꝫ quàm
sit friuola, quàm sit caduca, quàm uana, quàm inutilis. Si
quis eum intueat̄ hoc mō morit̄ basiliscus: nec iā occidit
eum gloria: sed occiditur magis & occidit eū quodāmodo
uersa in puluerē: imo redacta in nihilum: puto autem non
est quærere quid ad inanē gloriā ea tentatio uisa sit perti
nere: ubi dictū est. Si filius dei es mitte te deorsum. Vt qd
enim hoc nisi ut uideret̄: ut laudaretur à basilisco? Et ui-
de quomodo seipsum occultauerit basiliscus: quasi ut nō
ps.90. possit ante uideri. Scriptū est, inquit, quoniā angelis suis
mandauit de te, & in manibus tollent te. Quid scriptum
est maligne, quid scriptum est? Angelis suis mandauit de
te Quid mēdauit? Animauertite & uidete: quoniā subti-
cuit malignus & fraudulentus: ꝙ malignitatis suæ com-
menta dissolueret. Quid enim mādauit? Nempè quod in
psalmo sequit̄: ut custodiāt te in oībus uīs tuis. Nunqd ī
ꝑcipitīs? Qualis uia hæc de pinaculo tēpli mittere se de
orsum? Nō est uia hæc de ruina: & si uia tua est: nō illius.
Frustra in tētationē capitis intorsisti: quod scriptū est ad
corporis cōsolationē Huic necesse custodiri cui timendū
ne offendat ad lapidē pedē suum. Nō est qd custodiat̄: cui
non est qd timeat̄. Quid uerò taces & illud qd sequitur.
Super aspidē & basilicū ambulabis, & cōculcabis leonē
& draconē? Te enim hæc parabola tangit. Mōstruosa ma
lignitas: monstruosis appellationibus conculcanda signa
tur. Nec modo ab ipso capite: sed etiā à corpore uniuer-
so. Siquidem aduersus dñm post ternā cōfusionē hāc iam
serpentina calliditate sed crudelitate usus est leonina: us-
qꝫ ad contumelias, ad flagella, ad alapas, ad mortē, & mor
tē crucis: sed manifeste etiā leonē, re conculcauit leo de tri
bu iuda. Sic & aduersum nos fratres ut ī cæteris oībus ui
derit se frustratū: toto iam furore ꝑsecutionē suscitat qua
lis non fuerit ab initio: ut uehementia tribulatiōis regnū
cæleste sperantibus intercludat. Fœlix anima: quæ & ip-
sum leonem potenti uirtute conculcans: uiolenter illud
rapere præualebit. Ex hoc itaqꝫ dilectissimi tanquā super
aspidem & basiliscum cautius & solicitius ambulemus.
Caueamus omnem radicem amaritudinis: ut nemo no-
strum mordax inueniatur: nemo audax uel ardens, nemo
inexorabilis au rebellis. Nec uerò deorsum īmittamꝰ nos
sed transcendamus & transeamus lætalē gloriæ tempora-
lis obtutum ut quomodo scriptū est. Frustra iacitur rhe-
te añ oculos pēnatorū. Cōculcemꝰ quoqꝫ leonē pariter
puerb.1. & draconē: ut neqꝫ illius rugitus terreat: nec istius flatus
inficiat. Videntur hæc quatuor monstra affectionibus
æque quatuor singula singulis īcubare. Cui ergo potissi-
mum draco insidiatur? Estimo quia cupiditati: ꝙ hāc no-
uerit esse radicem malorum omnium, & quæ maxime cor
subuertat. Inde enim etiam quasi cōsulens dixit hæc om-
nia tibi dabo. Nam de leone quidèm manifestum est: ꝙ ni
si ad ianuam timoris terrificos dat rugitus. Porrò tristi-
tiæ fores aspis obseruat: & eas maxime morsibus suis per
uias arbitretur. Vnde & ad christum dominum donec iā
esurientem cerneret non accessit. Econtra sanè caueat ne-
cesse est lætitia basiliscum: ꝙ eo potissimum additu uene-
natos ingerere soleat radios oculorū: ne cuana gloria nisi
ob lætitiæ noceat uanitatē. Illud quoqꝫ considera. an for
tè uirtutes quatuor, quatuor his tentatiōibus apponere
ualeamꝰ. Leo rugiet quis non timebit? Si quis ille fuerit
fortis erit. Sed frustrato leone, draco abscōditur in arena
ut uirulētis flatibus attrahat animā insufflans ei quodā
modo cōcupiscentiā terrenorū. Quis putas illius ꝑterui-
tabit insidias? Nemo utiqꝫ nisi prudens. Ad fortè dū ad
ista descendere caues: urget quis molestia, & ecce protinꝰ
aspis adest, nā oportunū tempꝰ sibi inuenisse uidet̄. Quis
non exasperabitur ab aspide ista? Nempe uir temperās &
modestus: qui sciat abūdare & penuriā pati. Puto ex hac
occasione fascinare te uolet male blādiens oculus nequā.
Quis aduertet faciē suā? Profecto iustus qui nō modo nō
ipse sibi accipere gloriā quæ dei est, sed ne ab alio quidē
recipere uelit oblatā. Si tamē ille sit iustꝰ q iuste qd iustū
est exequat̄: qui iustitiā suā non faciat corā hoībus: q deni
qꝫ & si iustus fuerit caput nō leuet. Hæc enī uirtꝰ spāliter
in hūilitate cōsistit. Hæc intētionē purgat: hæc quoqꝫ me
ritū oē eo ueriꝰ & efficaciꝰ obtinet: q minus arrogat sibi.

De. xiiij. uersu. Ser. decimus quintus. unde supra.

VEnite ad me oēs qui laboratis & onerati Matt.
estis, & ego reficiā uos dicit dñs. Tollite
iugū meū super uos. & inuenietis requie
animabꝰ uestris. Iugū enī meū suaue est,
& onus meum leue. Laborantes ad refe-
ctionē inuitat: ad requiē prouocat onera
tos. Nō tamē interim onus subtrahitur aut laborē: magis
autē onere alio, alio labor commutat sed onere leui suaui
iugo: in qbus requies ac refectio & si minus appareat ta-
men inueniatur. Graue onus iniquitas: sedens sup talētū
plumbi. Sub hac gemebat sarcina q dicebat: Iniquitates ps.37.
meæ supergressæ sunt caput meū: & sicut onus graue gra
uatæ sunt sup me. Quod ergo onꝰ christi: qd onus leue?
Vt quidē ego sentio beneficiorū. Dulce onus: sed ei qui
sentit, ei q experitur. Alioquin si nō inuenias: si nō aduer
tas graue omnino & ꝑiculosum. Oneriferū animal homo
tempore suæ mortalitatis. Sed adhuc portat peccata sua
onus est graue: si iā fortè exoneratus est à peccatis minus
quidē graue: sed si sanū sapiat: nō minus grāde onus inue
niet hāc ipsam quā diximus exonerationē. Onerat nos cū
exonerat deꝰ: onerat beneficio, cū exonerat peccato. Vox
onerati. Quid retribuā dño ꝓ oībꝰ q̄ retribuit mihi. Vox ps.119.
onerati. Exi à me: quia homo peccator sum dñe. Vox one- Luc.5.
rati. Semp enī quasi tumētes super me fluctus: timuit deū. Iob.31.
Semp, inqt, timui sicut ante: sic post acceptā indulgentiā
peccatorū. Beatus hō qui ita semp est pauidus: nec minō-
ri agit̄ solicitudine: ne fortè obruat̄ beneficiīs quàm pec-
catis. Ad hoc siquidē diuina nobis tā secura erga nos &
tā profusa beneficētia cōmendatur ut solicitemur ad gra
tiā: inuitemur ad dilectionē. Angelis suis mandauit de te:
ut custodiant te in omnibus uīs tuis. Quid ultra potuit ti
bi facere & non fecit? Noui quid cogites ingenua crea-
tura. Habes gratiam angelis domini sed ad ipsum ambis
dominum angelorum. Oras & optas: ut nunciīs nō cōten
tus, ipse quoqꝫ q loquebat̄ assit: nec te quasi ꝑ mediū sed
sui oris osculo osculet̄. Audistis super aspidē & basiliscū
leonē pariter & draconē tibi ambulādum fore: nec super
dracone ipso uictoriā michaelis & angelorum eius igno-
ras. Veruntamē non michaeli sed domino damnat deside- Iob.17.
ria tua. Libera me & pone me iuxta te, & cuiusuis manus
pugnet contra me. Hoc nempe nō est modo aliīs sed ipsis
quoqꝫ

quoq; altioribus altius captare refugiũ: ut ex sententia ꝓfitenti q̃m tu es dñe spes mea merito respõdeat: altissimũ posuisti refugium tuum. Non enim dedignaẽ esse spes miserorũ miserator & misericors dñs nõ seipsum liberatorẽ simul & ꝓtectorẽ in se sperantibus exhibere recusat. Q̃m in me sperauit (inquit) liberabo eum protegã eũ q̃m cognouit nomẽ meũ. Nempe nisi dñs custodierit ciuitatem frustra uigilat qui custodit eã: siue ille homo siue etiam angelus esset. Mõtes in circuitu hierusalem: sed parum hoc imo nihil hoc foret: si non etiã dominus in circuitu esset
Cañ.3. populi sui. Merito proinde in cãtico sponsa describitur inuentis licet uigilibus, mõ ab eis magis inuenta: nec eñ eos ipsa quærebat, non substitisse nec contẽta fuisse uigilibus sed percunctata breuiter de dilecto ad ipsum ocius
ps.10. peruolasse. Erat eñ cor eius nõ in uigilibus: sed in dño fiduciam habens. Et aliter forte suadẽtibus aiebat: In dño confido: quõ dicitis aiæ meæ transmigra in montem sicut passer? Min⁹ uigilãter id obseruarãt corinthij: cũ offensis quasi uigilibus secederent apud eos, & minime pertransi
2.Co.1. rẽt. Ego quidẽ cephæ ego aũt pauli aiunt: ego uerò apollo. Sed quid fecerunt uigiles sobrij, uigiles circumspecti? Nõ ei poterãt sibi suscipe spõsam: qui bñ eã æmulabãtur q æmulabanẽ dei æmulatiõe: q despõderãt uni uiro uirgi
Cañ.3. nẽ castã exhibere xpo. Percusserũt me & uulnerauerũt me ait. Vt quid ita. Ni fallor, urgebant ut pertransiret: proinde inuẽtura dilectũ. Deniq; etiã tulerunt palliũ meum, inquit, haud dubiũ quin ut curreret expedita. Animaduertere est quàm ualide percutiat, quibus sagittis apl's uulneret eos: qui diuertisse apud uigiles uidebantur. Nunquid Paulus pro uobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? Et itẽ. Cũ eñ dicit qs. ego sum pauli: ali⁹ aũt ego sum apollo: nónne hoies estis? Quid ergo est apollo: quid uerò Paulus? Ministri eius cui credidistis. Quoniã in me sperauit liberabo eum. Nõ in uigilibus nõ in homi
Iacob.1. ne, non in angelo: sed in me, inquit, sperauit, nil boni nisi ex me, ne per ipsos expectans. Omne enim datum optimum & omne donũ perfectum, desursum est descendens à patre luminum. Ex me uigiliæ hominũ utiles: circa opera utiq; manifesta: eis nimirum custodes homines deputaui. Quod me excubiæ angelorum obseruantium secretiores motus spũaliter solicitantium, propulsantiũ suggestores iniquos Cæterum intima sanè custodia secretissimæ intentionis non modo ex me uerum etiam per me fiat necesse est: quod illo quidèm humanus nequeat, sed ne angelicus quoq; oculus penetrare. Agnoscamus triplicẽ hanc custodiam fratres, & exhibeamus nos eis quales cuiq; cõuenit exhiberi. Prouideamus bona corã hominib⁹; corã angelis, coram deo. Contendamus placere omnibus per omnia, sed maxime ei qui maximus est super omnia. In cõ
ps.118. pectu angelorum psalam⁹ ei, ut in eis impleatur quod scriptum est: Qui timet te uidebunt me & lætabuntur: quia in uerbo tuo supsperaui. Obediamus præpositis nostris: qui peruigilant tanquã reddituri rationem pro animab⁹ nostris, ut non cum tristitia hoc faciant. Et quidẽ gratias deo ex cuius solo munere uenit, non est quod multũ uos moneam: non est quod multum uobis timeam in hac parte. Quod enim est gaudium meum & gloria mea: nisi prõpta obeditio & irreprehẽsibilis cõuersatio uestra? Quid si certo cognoscerem: ne angelos quidem ampli⁹ aliquid in uobis cognoscere quod deceat: apud neminẽ uestrum ex anathemate hierico quippiam occultari non murmurare aliquem, non detrahere in occulto, non simulatorie agere uel remisse: non ignominiosas uoluere animo cogitationes, quibus solet heu interdum ipsa quoq; pars corporis perturbari? Magnum hoc mihi gaudij incrementum: sed nondum utiq; plenitudo. Non enim tam magni sumus ut possit nobis à deo esse pro minimo ab homine iudicari non posse: minus autem nihil conscios esse nobis. Cæterum si occultissimum iudicem timent etiam magni: quantum nos ad illius examinis memoriam cõuenit trepidare? O si mihi cõtingeret certum esse nil esse in omnibus nobis: illũ offendẽs oculũ, qui solus perfecte nouit quid sit in homine: uidens in eo & qđ in se ille nõ uidet. Hoc uel maxime iudiciũ uestigemus, fratres: & eo ampli⁹ frequentemus in timore & tremore ipsius consideratiõe: quo minus cõprehẽdere possum⁹ inuestigabilẽ abyssum iudiciorũ dei & irrefragabilẽ dispositionẽ. Cũ hoc timore spes habet meritũ: cũ hoc metu fructuose speraẽ. Est aũt is ipse timor firmissima quædã & efficax materia spei: si qs prudẽter aduertat. Siquidẽ maximũ quoddã dei donum timor iste: & ex perceptiõe præsentiũ firma est expectatio futurorũ. Postremo beneplacitũ est dño super timẽtes eũ utiq; uita in uoluntate eius & in beneplacito eius salus æterna. Q̃m in me sperauit liberabo eũ. Dulcissima libera ps.146.
litas: in se sperantibus non deesse. Hoc esse totũ hoĩs meritũ: si totã spẽ suã ponat in eo: qui totũ hominẽ saluũ facit. In te sperauerunt patres nostri: spærauerũt & liberasti eos: ad te clamauerunt & salui facti sunt: in te sperauerunt & nõ sunt cõfusi. Quis eñ sperauit in eo & confusus est? ps.21.
Sperate in eo omnis cõgregatio ppli. Quecũq; eñ locũ calcauerit pes uester: uester erit. Pes uester utiq; spes ura est, & quãtũcũq; illa ꝓcesserit obtinebit: si tñ in deũ tota figaẽ: ut firma sit & nõ titubet. Quid timeat aspidem aut basiliscum: quid leonis rugitus: aut draconis sibilos expauescat? Quoniã in me sperauit liberabo eum. Porrò liberatũ quidẽ ne iterũ egeat liberari: protegã eũ & conseruabo. Si tamẽ cognouerit nomẽ meũ ne sibi tribuat ꝙ liberatus est: sed nomini meo det gloriã. Protegã eũ quoniã cognouit nomẽ meũ. In præsentia eñ uultus glorificatio in notitia noĩs protectio exhibeẽ. Spes in nomine: res in facie est. Quod eñ uidet quis: quid sperat? Fides utiq; ex Roma.8
auditu & ea quidẽ iuxta eundẽ apostolũ est rerũ substantia sperandarũ. Protegã eũ q̃m cognouit nomẽ meũ. Nõ nouit nomen eius qui illud assumit in uanum: qui dicit ei dñe dñe, & nõ facit quæ dicit ipse. Non nouit nomẽ eius qui eũ nec honorat ut patrẽ: nec ut dñm timet. Nõ nouit nomen eius: qui ad uanitates & insanias falsas conuertiẽ. Beatus uir cuius est nomẽ domini spes eius: & non respexit in uanitates & insanias falsas. Hoc nomẽ cognouerat ps.39.
qui dicebat. Nõ eñ est aliud nomen datũ hoĩbus in quo oportеat saluos fieri. Nos quoq; si nouimus nomen sanctũ qđ inuocatũ est sup nos: desiderandũ utiq; nobis ut Actu.4.
semp sanctificeẽ in nobis: atq; ita orandũ iuxta doctrinam Mat.6.
utiq; saluatoris. Pater nr̃ q es in cælis: sanctificeẽ nomen tuũ. Deniq; audi qđ sequaẽ in psalmo. Clamauit ad me & ego exaudiam eum. Hic fructus notitiæ nominis: clamor Textus.
orationis: porrò fructus clamoris, exauditio saluatoris. Quõ enim aut non inuocãs exaudiri poterat aut nomen dñi nesciẽs inuocare? Gratias ei q manifestauit hoĩb⁹ nomẽ prĩs: fructũ salutis in eius inuocatiõe cõstituens sicut Ioel.2.
scriptũ est. Quicunq; inuocauerit nomen dñi: saluus erit.

De xv. uersu. Sermo decimus sextus, unde supra.

Textus.

Clamauit ad me & axaudiam eũ. Hoc planè est testamentum pacis: hoc pietatis fœdus hoc pactum misericordiæ & miserationis. Sperauit in me liberabo eum. Nomen meum cognouit: protegam eum. Inuocauit me & ego exaudiam eũ. Nisi eñ hæc aut similia diceret quis non diffideret? Quis gloriabitur castum se habere cor? Nunc autem apud te propitiatio est, & propter hanc legem tuam sustinui te domine. Dulcis lex: quæ meritum exauditionis in clamore constituit postulationis. Clamauit, inquit, ad me & exaudiam eum. Merito non exauditur qui clamare dissimulat: aut omnino non postulans: aut tepide postulans & remisse. Siquidem in dei auribus desideriũ uehemens clamor magnus: è regione autem remissa intentio: uox submissa. Quando illa penetrabit nubes quando audietur in cælis? Nempe ut clamandum sibi nouerit homo inter primordia suæ orationis ipsum quem oraturus est patrem in cælis esse protinus ammonetur: ꝙ uidelicet impetu quo

dam spũs illo sibi iaculãdã esse meminerit orationẽ. Spũs
est deus, & in spiritu clamet necesse est, quisquis clamorẽ
suũ ad eũ desiderat peruenire. Sicut enim non faciẽ hoïs
respicit tanquã homo sed magis intuet̃ cor, sic ad cordis
potius uocem quàm corporis aures eius: cui merito dicit̃
Exo. 14. Deus cordis mei. Hinc est ꝙ moyses foris tacẽs intus au-
dit̃ dicente dño. Quid clamas ad me? Clamauit ad me &
exaudiã eũ non immerito. Clamorẽ magnũ sane magnitu
do necessitas extorsit. Quid enim clamãs petiȷ̃t: nisi conso
lationẽ: liberationẽ: glorificationẽ? Alioquin quomõ su
per his exaudit̃: si pro aliȷ̃s clamat. Exaudiam eum ait. In
quo exaudies dñe uel in quibus? Cum ipso sum in tribu-
latiõe: eripiã eũ & glorificabo eũ. Ad magnũ illud triduũ
quod proxime sumus celebraturi: hunc mihi ternarium
arbitror referẽdũ. Siquidẽ & ipse ꝓpternos tribulationẽ
& dolorẽ inuenit: qñ ꝓposito sibi gaudio sustinuit crucẽ
confusione contẽpta. Verũtamẽ q̃ de ipso erant sicut ante
mortẽ prædixerat, finẽ habuerũt & sicut ĩ morte dixit cõ
summata sunt, & ex tunc sabbatizauit. Nec dilata est glo-
ria resurrectiõis die tertia: summo diluculo sol iustitiæ de
tumulo ortus est nobis. Ita ergo fruct⁹ pariter tribulatio
nis & ueritas ereptionis: in manifestatione glorificatiõis
apparuit. Nihilomin⁹ quoq; & ĩ nobis: simile quoddã tri
duũ posse uidebit̃ assignari. Cũ ipo sum, ait, ĩ tribulatiõe.
Ioan. 16. Quãdo hoc nisi in die tribulationis nostræ: in die crucis
2. Thi. 3. nostræ: dũ implet̃ quod ipse ait. In mundo quidẽ pressurã
habebitis: & qđ apl̃s eius, oẽs q pie uolũt uiuere in chri-
sto persecutionẽ patiunt̃? Nã liberatio plena atq; pfecta
ante diem sepulturæ esse nõ poterit: qđ maneat iugũ gra
ue super filios adam: à die exitus de uentre matris eorum
usq; in diẽ sepulturæ, in matrẽ oïm. In hac ergo die eripiã
eũ, inquit, qñ nihil iam ultra qđ uel corpori uel animæ fa
ciat mundus habebit. Sane glorificatio diẽ ultimũ manet
diem resurrectionis: qñ surget in gloria qđ in ignominia
interim seminat̃. B Vnde scimus ꝙ nobiscũ sit in tribu-
latiõe? Ex eo utiq;: ꝙ in ipa tribulatiõe nos sum⁹. Quis ei
sustineret: qs subsisteret: qs psisteret sine eo? Oẽ gaudiũ
existimem⁹: cũ in tribulatiões uarias inciderimus fratres
mei: nõ modo quia per multas tribulationes oportet nos
intrare in regnũ dei sed qm̃ iuxta est dñs his qui tribula-
ps. 11. to sunt corde. Si ambulauero in medio umbræ mortis, ait
qdã: nõ timebo mala: qm̃ tu mecũ es. Ita ergo nobiscum
est oïbus diebus usq; ad consummationẽ seculi. Quando
autẽ nos erimus cũ ipso: Nimirũ qñ rapiemur obuiã chri
sto in aera: & sic semp cum dño erimus? Quãdo apparebi
mus cũ ipso in gloria? Nempe cũ christus apparuerit: uita
nostra. Interim sane abscondat̃ necesse est: ut præcedat tri
bulatio ereptionem, ereptio glorificationẽ. Vox liberati.
ps. 14. Conuertere aïa mea in requiem tuã: quia dominus bene-
fecit tibi. Quia eripuit aïam meã de morte: oculos meos à
lachrymis: pedes meos à lapsu. Eripiam eũ & glorificabo
eũ. Fœlix qui te interim cõsolatorẽ & adiutorẽ habet: ad
iutor in opportunitatib⁹ in tribulatiõe. Atquàm felicior
quẽ iã eripuisti: & exemisti tantis malis: quàm felicior qui
iam exemptus de laqueo uenantiũ: qui iam raptus est: ne
malitia mutet intellectũ illi⁹: aut ne fictio decipiat animã
eius. Longe tamen præ his omnibus fœlicissimus ille erit
quẽ assumpseris ad teipsum: quem repleueris in bonis do
mus tuæ: & claritati tuæ cõformaueris eũ. Et nunc filioli
clamemus in cælũ, & miserebit̃ nostri deus noster. Clama-
mus in cælũ: qa sub cælo oïa: labor & dolor: uanitas & af-
flictio spũs. Deniq; prauũ est cor hoïs & imperscrutabile
proni sensus eius in malũ. Nõ est in me bonum: hoc est in
carne mea. Lex peccati in ea habitat: aduersus spiritũ con
cupiscit. Postremo & cor meũ dereliq̃t me, & corpus mor
tuũ est propter peccatum. Sufficit aũt diei quoq; malitia
sua, & est mundus ipse positus in maligno. Q; nequàm in
omnibus seculũ p̃sens: quàm nequiter aduersus animã se-
cularia desideria militare noscuntur. Sũt & principes mũ
di hui⁹ tenebrarũ harũ: spiritales nequitiæ aeriæ potesta
tes, & inter eas callidior cunctis animãtibus serpẽs. Hæc
ergo sub sole omnia. Hæc omnia sub cælo. Ad quod ho-
rũ cõfugiũ facis? In quo horũ omniũ speras solatiȷ̃ aliq̃d,
aliq̃d auxiliȷ̃ inuenire? Si quæras intra te: aruit cor tuũ, & ps. 10
obliuioni datũ te reperis: tãquã mortuũ à corde. Si infra
te: corpus quod corrumpit̃ aggrauat animam. Si circa te:
etiã terrena habitatio deprimit sensum multa cogitantẽ. Sap.
Quære ergo supra te sed cautus esto uentosa agmina trã-
silire. Quia enim omne datũ optimũ, & omne donũ perfe Iaco.
ctũ, nõ nisi desursum esse nouerunt: mediũ iter latrunculi
obsedere. Transi ergo, transi peruigiles illas nequitias:
quæ tam indefesse custodiũt & obseruant: ne quis in illã Gen.
possit euadere ciuitatem. Si te percusserint, si uulnerauc-
rint dimitte eis palliũ: quod in ægypto olim Ioseph adul
teræ dereliquit, dimitte Syndonem ut cũ euangelico illo Mar.
iuuene pfugias nudus ab eis. Nunquid nõ solũ pallium
eius & syndonem dederat deus in manus impiȷ̃: in cuius
facultatẽ & carnẽ dans potestatẽ uerumtamẽ animã (ait)
illi⁹ serua? Ita ergo sursum cor: sursum clamor: sursum de-
sideria: sursum conuersatio: sursum intentio, & omnis ex-
pectatio tua desursum sit. Clama in cælum ut exaudiaris, Ioan.
& qui in cælis est pater mittat tibi auxiliũ de sancto, & de
sion tueatur te. Mittat interim auxiliũ de tribulatione eri
piat à tribulatiõe: glorificet in resurrectiõe. Magna sunt
hæc: sed tu magnæ domine promisisti. Ex tua promissiõe
speramus: inde audemus dicere: si corde clamemus pio,
certè debes ex promisso. Amen.

De ultimo uersu. Sermo decimus, unde supra.

BEnc nobiscũ agit̃ fratres: satis cõpetit huic tpi
uersus psalmi. Celebraturis ꝓxime dñicã resur
rectionẽ: iam nũc cuiq; nr̃m sua ꝓmittit̃: ut fe-
stiui⁹ in capite suo factũ recolãt mẽbra: qđ in
seipsis præstolant̃ aliqñ faciẽdũ. Cõgru⁹ finis psalmi: ubi
psallẽti finis ꝓmittit̃ tã beatus. Iocũde complet̃: dũ in eo
spõdet̃ repletio tã iocũda. Longitudine, inq̃t, dierũ reple Tex.
bo eũ & ostendã illi salutare meũ. Sæpius uos ammoneo 1. Ti.
fratres ꝙ iuxta pauli sententiã ꝓmissionẽ habeat pietas ui
tæ eius: q nunc est pariter & futuræ. Vnde & idẽ ait habe Rom.
tis nũc qdẽ fructũ uestrũ in sanctificationẽ finẽ uerò uitã
æternã. Ipsa est q̃ hoc loco ꝓmittitur plenitudo ipa lõgi-
tudo dierũ. Quid eñ tã lõgũ quàm qđ æternũ est? Quid
tã lõgũ quàm quòd nullo fine præcidit̃? Bonus finis uita
æterna: bonus finis qui finẽ nõ habet. Et sanè cuius finis
bonus est, quoniã bona est: Amplectamur itaq; sanctifica-
tionẽ ipsum quoq; bonũ est: quoniã finis eius uita sine fi-
ne. Sanctimoniã sectemur & pacẽ, sine qua nemo uidebit
deũ. Lõgitudine, inquit, dierũ replebo eũ, & ostendã illi
salutare meũ. Dextræ dei est ista promissio: munus est dex
træ quã sibi olim sanctus porrigi optabat. Operi, inquit, Iob.
manuũ tuarũ porriges dexteram: delectatiões in dextera
hac usq; in finẽ. Hãc nimirũ & ille sibi porrigi optauit: &
obtinuit dexterã: de quo psalmista ait: Vitã petiȷ̃t à te: & ps. 20.
tribuisti ei longitudinẽ dierũ in seculũ & in seculũ seculi. Prouer.
Manifestius deniq; sapiẽs dixi: in sinistra illius diuitiæ &
gloria, in dextera eius lõgiturnitas uitæ. Quid est hõ qui
uult uitã, diligit dies uidere bonos? Hæc eñ uita qua ui-
uim⁹ magis mors est: nec simpliciter uita, sed uita morta-
lis. Morit̃ hõ dicim⁹: qñ morti certissime appropinquat.
Quid uerò agimus ex quo primum incipimus uiuere: nisi
morti appropinquare & incipere mori. Sed & dies qualesʃ
cũq; uitæ huius pauci & mali sunt: sicut sanctus p̃riarcha
testat̃: Ibi uere uiuit̃: ubi uiuida uita est & uitalis. Ibi dies
boni ubi interminabilis lõgitudo dierum. Gratias ei qui Iob.
tam non modo fortiter, sed & suauiter disponit uniuersa.
Eorum nempe paucitas dierũ finietur breui: quorũ suffi-
cit cuiq; malitia sua: ubi aũt dierũ bonitas: æternitas quo
q; nõ deerit. Lõgitudine dierũ replebo eũ. Q; prius dixe
rat glorificabo eũ: euidẽti⁹ hoc uersiculo declarauit. Cui
tñ non sufficeret ab eo glorificari: cuius perfecta sunt ope
rã? Non enim tanta immensitas: nisi in immensum quem
piam glorificare potest. Necesse est magna sit glorificatio
à magnifica gloria quæ descendit. Voce delapsa à magni- 2. Pet.
fica glo-

fica gloria ait Petrus. Bene magnifica glīa, glorificans tā magnifice, in longitudine, in multitudine, in plenitudine claritatis. Fallax gloria & uana est claritas: dies hominum breues. Sapiēs eiusmodi nō optabit: magis loquet ex cor de ei q intuetur cor, & diē hoīs nō desideraui tu scis. Ego tū pl⁹ aliqd quā nō desiderat, desidero: ut ne recipiā qdē.
Ioan.5. Scio em̄ cui⁹ uox sit: ego claritatē ab hoīe nō accipio. Qż uerò miseri: q gloriā q̄ abinuicem est q̄rimus: & nolumus eā q̄ à solo est deo. Sola siquidē ea quā solā negligim⁹: lō gitudinem habet solā repletionem. Breues dies hoīs: &
Esa.40. dies eius tāquam flos agri sic efflorebit. Exiccatum est, in quit, fœnū & cecidit flos: uerbū aūt dñi in æternū manet. Verus nimirū dies q non nouit occasum: æterna ueritas: uera æternitas: ac perinde uera æternaq; satietas. Alioqn quō gloria illa replebit: q̄ fallax & uana est? Denīq; & ina nis dicit: ut noueris te ex ea magis exinaniri posse: nō pos se repleri. Bonum ergo interim magis abiectio quàm ela tio est: bonū magis necessitas quàm uoluptas: quod cum utraq; res citi⁹ trāseat: altera pœnā habeat: altera sit pari tura coronā. Vtilis tribulatio q̄ ꝓbatiōem operat: ducit ad gloriā. Cū ipso sum, inqt, in tribulatiōe: eripiā eum & glorificabo eū. Agam⁹ gratias patri misericordiarū q no biscū est in tribulatione, & in oī tribulatione nr̄a nos cō solatur. Res em̄ ut dixi necessaria tribulatio, q̄ in gloriam uertit: tristitia quæ mutat in gaudiū. Gaudiū sanè longū qd nemo tollit à nobis, gaudium multiplex, gaudiū ple nū. Res necessaria est ista necessitas: q̄ coronā parit. Non cōtēnamus fratres, semē modicū est magn⁹ exinde fruct⁹ exurgit. Fortè insipidū: fortè acerbū est: fortè granū sina pis. Nō cōsiderem⁹ q̄ uident sed q̄ nō uident in eo. Quæ em̄ uident tp̄alia sunt: quæ aūt non uidentur æterna. Præ libemus primitias gloriæ: gloriemur in spe gloriæ magni dei. Non solum autem sed ut dicam expressius: gloriemur
Rom.5. in tribulatione. In ea siquidem spes gloriæ est. Vide si nō hoc ipsum docere uoluit apostolus, cū subiunxit. Qm̄ tri bulatio patientiam operatur &c. Manifestè aduertere est in his uerbis, cū p̄misisset apl's gloriari in spe: nō aliud ali quid: sed amplius cū addidisse dicēdo. Non solum autem sed & gloriari in tribulationib⁹. Non enim altera gloria tio cōmendatur: sed additur ubi spes gloriæ: ubi ipsa spei gloriatio requirat. Siquidèm in tribulatiōe spes gloriæ: imo & ipsa in tribulatiōe gloria cōtinet: sicut spes fruct⁹ in semine, sic & ipse fructus in semine est. In hūc modum etiam modo regnum dei intra nos est: thesaurus ingens in fictili uase: in agro uili. Est inquam sed abscōditum est: fœlix qui ibi iuenerit: illud. Quis ille? Nēpe qui messem magis cogitauerit quàm sementem. Oculus fidei inuenit hunc thesaurum: non fm̄ faciem iudicans: sed uidēs quæ nō apparent: sed intuēs quæ nō uident. Quàm ueraciter hunc thesaurum inuenerat: quem uolebat inueniri & ab
2.Co.4. alijs, qui dicebat. Momentaneum hoc & leue tribulatio nis nostræ supra modum in sublimitate æternum pōdus gloriæ operat ī nobis. Nō dixit remunerabitur: sed æter nū pōdus gloriæ opat in nobis. Latet gloria fratres mei abscōdita nobis est in tribulatione: in momentaneo hoc latet æternitas: in hoc leui, pōdus sublime & supra modū. Interim ergo festinemus nobis emere agrum istum: eme re thesaurum istum, qui abscōdit⁹ est in agro. Omne gau dium existimemus cum in uarias inciderimus tribulatio nes. Dicamus ex animo, dicam⁹ ex sententia: bonum ma gis ire ad domum luct⁹, quàm ad domum conuiuij. Cum ipso sum in tribulatione, ait deus: & ego aliud interim re quiram quàm tribulationem. Mihi adhærere deo bonū est. Non solum autem: sed & ponere in dño spem meam: quia eripiam eum, inquit, & glorificabo eum. Cum ipso
Prou. 8. sum in tribulatione. Delitiæ, inquit, meæ esse cū filijs ho
Lucæ.1. minum. Emanuel nobiscū deus. Aue gratia plena, ait an gelus ad Mariam: domin⁹ tecum. In plenitudine gratiæ nobiscū est: in plenitudine gloriæ erimus nos cū eo De cēdit ut prope sit his qui tribulato sunt corde: ut nobis scum sit in tribulatione nostra; erit autem quando rapie mur in nubibus obuiā Christo in aera: & sic semꝑ cū dño erimus: si tamē curemus interim cū habere nobiscū, ut sit comes uiæ: qui patriæ redditor est futurus: imo q tūc pa tria mō sit uia. Bonum mihi dñe tribulari dummodo ipse sis mecū: quàm regnare sine te: epulari sine te: sine te glo riari. Bonum in tribulatione magis amplecti te, in cami no habere te mecū: quàm esse sine te uel in cælo. Quid em̄ mihi est in cælo: & à te qd uolui sup terra? Aurū probat fornax: & uiros iustos tentatio tribulationis. Ibi cū eis es domine: ibi in tuo nomine cōgregatis medi⁹ astas: sicut Dani.1.
olim cum tribus pueris es dignatus etiā ethnico appare re ut diceret: qa species quarti: similis filio dei. Quid tre pidamus, qd cūctamur, qd refugimus hūc caminū? Sæuit ignis: sed dñs nobiscū est in tribulatiōe. Si de⁹ nobiscū: qs contra nos? Nihilominus quoq; si ille eripit: quis est q rapiat de manu ei⁹? Quis est q de manu ei⁹ possit erue re? Postremò si ille glorificat: quisnam alius inglorifi fa ciet? Si ille glorificat, quis hūiliabit? Audi deniq; qua nam gloria ipse glorificet. Longitudine, inquit, dierū re Textus.
plebo eum. Et primo quidē in eo quòd dierū nomē plu raliter posuit: nō uicissitudinē aliquā: sed multitudinem uoluit cōmēdare. Alioquin si uicissitudinem suspicaris: melior est dies una in atrijs dñi, sup milia. Legimus sctōs Psal.83
atq; perfectos uiros etiam ab his diebus nostris, plenos migrasse dierū: nec sanè aliud quàm uirtutū plenos: ple nos intelligimus gratiarum. Nimirum in hāc plenitudi nem uelut de die in diem: de claritate in claritatē: nō qdē à suo: sed à dñi spiritu transformatur. Si ergo dies gratia dicitur: si ut supra meminimus: etiam dies hominis clari tas quæ ab homine est: & male nitēs gloria, quā abinuicē quærimus: qūo non magis uerus dies & plenus meridies ueræ glīæ plenitudo? Quòd si dies plurimos diuisiones dicimus gratiarum: qūo nō in multiplici gloria, dierum ītelligitur multitudo? Postremò euidētius audi sine ulla uicissitudine dies multos. Erit lux lunæ sicut lux solis (ait ꝓpheta) lux solis septēpliciter sicut lux septē dierū. Esai.30.
Istis, ni falor, cunctis diebus uitæ suæ, psalmos suos can tare ī domo dñi rex fidelis optabat. Erit em̄ deuotos esse deo: ad singula tantæ & tam multiplicis gloriæ munera: & in omnibus semper gratias agere, quasi cūctis diebus psalmos dicere nomini ei⁹. Lōgitudine dierū replebo eū Ac si manifesti⁹ dicat. Scio qd desideret, scio qd sitiat, qd sapiat ei. Nō em̄ aurū uel argentū sapit, nō uoluptas, nō curiositas, nō dignitas aliqua secularis. Oīa detrimētum facit: oīa aspernat & arbitrat ut stercora. Exinaniuit peni tus semetipm̄: nec se ex his patit occupari: qbus nouit se nō posse repleri. Nō ignorat ad cuius imaginē conditus sit: cuius magnitudinis capax sit: nec sustinet de modico crescere: ut de maximo minuat. Itaq; lōgitudine dierum replebo eū: quē nisi lux uera reficere: nisi æterna imple re nō potest. Siquidem nec longiturnitas illa terminū: nec claritas illa occasum: nec satietas illa fastidium habet. Erit enim securitas de æternitate: gloriatio de ueritate: exultatio de satietate. Et ostendam illi salutare meū. Ni mirum extūc uidere merebitur quod optauit: cū sibi rex gloriæ gloriosam exhibebit ecclesiam: non habentē ma culam ob splendorem dieī: sed neq; rugam ob omnimo dam plenitudinem sui. Alioquin ad illius fulgorem lumi nis sicut non imputus sic nec turbatus quidē in aliquo animus uel inquietus assurgit. Inde est ꝙ nūc quoq; (ut supra memini) sanctimoniā simul & pacē sectari præcipi mur ꝙ sine his nemo uideat deum. Cū ergo repleuerit in bonis desideriū tuū: ut nō aliud sit qd requiras: serena to penitus ex ipsa plenitudine aīo uidere iā poteris sere nitatē illam: illā plenitudinē maiestatis: similis deo factus ꝙ uideas eū sicuti est: aut fortè iā plenus omni gloria in semetipsa, etiam foris saluatiōem quā operatus est deus, & plenam maiestate eius omnem terram undiq; circum spiciet delitiosissimus delitiosissimi seculi habitator: ad hoc quoq; referri posse uidebitur quod adiecit: & osten dam illi salutare meū. Alioqn accipiamus si magis placet

etiā hoc mō, ut ipsos quos ꝓmiserat dies in hac ostēsiōe
Psal,120 salutaris exponat. Lōgitudine, inq̄t, dierū replebo eū. Et
tāquā q̄reres unde erit dies in ciuitate de qua legim⁹: qa
nō lucebit ibi sol ꝑ diē: nox em̄ nō erit in ea: ostēdam illi
ait, salutare meū: ut queadmodū & in illa scriptura dicit:
Lucerna eius sit agnus. Ostendā illi salutare meū. Non iā
in fine erudiā, nō iam exercebo in spe, sed specie adimple-
bo. Ostendā illi salutare meū: ostendā illi Iesum meū: ut
in æternū iā uideat in quē credidit, quē dilexit, quē semp
Psal. 84 optauit. Ostende nobis dn̄e miam tuā: & salutare tuū da
nobis. Ostende nobis salutare tuū: & sufficit nobis. Qui
Ioan.17. em̄ uidet illū, uidet & te: qa ip̄e in te, & tu in ip̄o. Hæc est
aūt uita æterna ut cognoscamus te deū uerū: & quē misi-
sti Iesum christū. Itaq; tūc dimittes seruū tuū dn̄e sm̄ uer
bū tuū in pace: cū uiderint oculi mei salutare tuū: Iesum
tuū; dn̄m meū: q est sup oīa deus bn̄dictus in secula. Amē.

Expliciunt sermones in psalmum, Qui habitat.

Incipiunt sermones eiusdem de diuersis.

De nimia quadā fallacia præsentis uitæ. Ser. C

VEra oīno sentētia frēs: qm̄ tētatio est uita homi-
nis sup terrā. Siquidē fallax est, nec simpliciter
fallere cōsueuit. Vt em̄ multipliciter illudat hoī-
bus mutat faciē: mutat uocē, mō ait, mō negat,
nec erubescit, de ip̄a quātitate sua diuersis diuersa loqui-
rut: imo & eidē diuerso tp̄e cōtrario q̄q; suggerit & aduer
sa. Modo em̄ se breuē esse causat, mō simulat lōgiorē. Dū
peccare delectat adhuc: gemit altius ꝓ breuitate sua. Nec
breuitas falsa, sed gemit⁹ fallax: ꝙ id memoret cū mœro-
re: unde magis oportuerat gratulari. Siq̄dē bonū est ei:
si sic agere perseuerat: ut flagitijs eius quib⁹ uolūtas mo
dū nō ponit: uel necessitas finē ponat. Expedit ei q semp
in aīa morit: ut corpore citius moriat: magis aūt ei bonū
erat si nat⁹ nō fuisset hō ille. Et ipsa deniq; uitæ memoria
breuioris: remediū magis quàm incentiuū debuerat esse
Eccli. 7. peccati, sicut scriptum est. Memorare nouissima tua: & in
æternū nō peccabis. Quòd si usq; adeò regnat in te pec-
catū: imo usq; adeò delectat te seruire peccato, ut doleas
tibi modicū tēpus esse quo seruias ei: sed eousq; latā dili-
gis uiā, ut oīmodis optes si posses eam etiā facere lōgam:
uelis nolis non lōge est finis eius: sed tu, fateor, longe es
à regno dei: & firmissimum pepigisse uideris cum morte
ps, 160. fœdus: pactum cum infirmo. Errauerūt (ait ꝓpheta) in so
litudine in inaquoso: uiā ciuitatis habitaculi nō inuene-
rūt. Solitudo hæc supborū est: qa solos se esse reputāt: so
Nota. los appetūt reputari. Literatus est, odit sociū. Astutus in
negocijs secularibus: neminem uellet sibi similē inueni-
ri. Pecuniosus est: si ditescere uiderit alterum, cruciatur.
Fortis est aut formosus: da ei parē & cōtabescit. Solitari⁹
est, sed erroneus. Errat in solitudine sua: nō em̄ solus ha-
bitare poterit super terram. Nec mirū ꝙ solitudini huic
in inaquosum addit ut dicat in solitudine ī inaquoso. Si
cut em̄ in solitudinibus aquæ deesse solēt: & loca deserta
sterilia quoq; & arida esse cōsueuerūt: sic superbiā impœ-
nitētia comitat. Elatū em̄ cor, durū & expers est pietatis:
ignarū cōpūctiōis: siccū ab omni rore grāe spiritualis: qa
Iaco. 4. supbis deus resistit, humilib⁹ uerò dat gratiā. Qui emit-
tis fontes in cōuallibus: inter mediū mōtiū (ait ꝓpheta)
ꝑtransibūt aquæ. Hinc est ꝙ de seipso miserabiliter con-
ps, 142. querens ait. Aīa me sicut terra sine aqua tibi. Siquidem
aquæ inopia nō mō aridū, sed & sordidū facit, dū non est
quo laueris: & hūanū cor lachrymas nesciēs, nō mō durū
Psal.6. sed & impurū esse necesse est. Lauabo, ait, per singulas no-
ctes lectū meū: ut cōsciētiæ maculas diluā. Lachrymis meis
Mat. 13. stratū meū rigabo: ne in me quoq; fiat qđ scriptū est de se
mine qđ cecidit supra petrā & natū aruit: qa nō habebat
humorē. Errauerūt in solitudine in inaquoso uiā ciuita-
tis habitaculi nō inuenerūt. Errauerūt planè in inuio: &
nō i uia. Neq; em̄ uia est: lata uia. Rectitudo qppe ad uiā,
latitudo ad planitiē magis quàm ad uiā ꝑtinet. Solitu-
do inuia lata est uia: & ubi nulla ē uia totū est uia. Sic ē ui-
ta exposita uitijs: latissimos habēs hincinde terminos: qa
nullos terminos habēs: nec uita sanè dicēda est: qua nimi
rū soli uiuit morti ap̄lo teste q ait. Quia si sm̄ carnē uixe- Roma.
ritis moriemini. Sic nec circuit⁹ uia: & tn̄ impiorū est uia
sicut scriptū est. In circuitu impij ābulāt. Ipsa est speciosa Psal.11.
uia: cuius latitudinis spaciū nullis claudit metis: ubi nec
lex est p̄uaricatio. Hmōi ergo filijs diffidētiæ q totos sese
corporeis uoluptatib⁹, & ꝓprijs uolūtatib⁹ tradiderūt fi
ducialiter. Fallax uita breuē sese eē fatet: ut carnaliter do
leant ꝙ instar principis sui modicū tp̄s se habere cogno-
scāt: atq; eo uehemētius ad oē flagitiū inardescāt: sicut q-
dā dicere referūtur. Nō nos p̄tereat flos tp̄is: coronemus
nos rosis āteq̄ marcescāt. Nullū pratū sit qđ nō ꝑtran-
seat luxuria nostra. nullus sit expers luxuriæ nostræ ubiq;
relinquam⁹ signa lætitiæ: qm̄ hæc est pars, & hæc est sors
nostra. Et manifestius. Manducemus & bibamus: cras em̄
moriemur. Verū id quidē rn̄debit eis cras iustitia sua: nec
manentē hic ciuitatē habēt, uel ipsi q uiā ciuitatis habita
culi nō inuenerūt: sed ꝙ eo magis peccare festināt: pror-
sus insaniūt. Sanè eisdē ipsis si qn̄ forte iminētis sibi mor
tis: mortis cœperint horrere memoriā & terribilē expecta
tionē iudicij cōtremiscere: cōtinuo huius uitæ fallacia lō
gam se esse mentit: ut quā pauloante breuē esse dolebant
pctō uitā: nūc eandē repēte inueniāt; usq; adeò prolonga
tā: ut secure se posse putent nō modicam adhuc partē cō-
sumere in pctīs: ꝙ reliqua longa sit & sufficiat ad agendā
pœnitētiā ꝓ pctīs. Cæterū sicut priorib⁹ (nisi resipuerit)
timor, quē timēt, eueniet: imo grauí⁹ quàm quod uerent
accidet eis: ut nō mō flagitiorū tp̄s uelociter trāseat: sed
& succedat tp̄s aut magis æternitas suppliciorum: ita &
his cū dixerint pax & securitas: repētin⁹ superueniet inte
ritus: ut nō possint nec dimidiare dies q̄bus sese somniāt
adhuc esse uicturos: nō illam quā sibi pollicētur dimidia-
tionem explere dierum. Vobis fratres nec tam à tristitia
uere breuitatis: nec à fallaci consolatione simulatæ longi
tudinis timeo: ꝙ certissime iam cœperitis ire in ciuitatem
habitatiōis, nec ambuletis in inuio sed in uia. Vereor au-
tē ne uobis quoq;: sed aliter uita ipsa simulatione lōgitu-
dinis illudere uelit: non consolationem hinc afferens: sed
magis inferēs desolationē. Vereor, inquā, ne longiorē si-
bi uitam superesse quis reputans: ne grandem sibi restare
autumans uiā, obruatur à pusillanimitate spūs, & labores
tantos & tam diurnos sustinere posse desperet: quasi uerò
non sm̄ multitudinē dolorū suorū in corde suo cōsolatio
nes diuinæ letificēt aīas electorū. Et nūc quidē sm̄ multi-
tudinem dolorū dū adhuc quasi ad mensurā dantur. Cæ-
terū post hæc: delectationes nō iam cōsolatiōes in dexte-
ra eius usq; in finē. Concupiscamus illā dexterā fratres q̄
totos amplexabit nos: suspiremus ad delectationes illas:
ut (sicut breue est oīno temp⁹) etiā pauci uideātur nobis
dies præ amoris magnitudine. Non sunt cōdignæ passio Rom. 8.
nes huius tēporis ad futurā gloriā q̄ reuelabit in nobis.
Iocunda promissio & uotis oībus amplectenda. Non eni
astabimus quasi inanes & uacui spectatores: nec gloria
quasi extrinsec⁹ reuelabitur nobis, sed in nobis. Videbi-
mus enim deum facie ad faciem: sed nō extra nos: qa in no
bis erit utiq; oīa in oībus. Nimirum plena erit gloria illa
etiā oīs terra: quāto magis aīa ipsa replebit. Replebimur, Psa. 64.
inquit, in bonis domus tuæ. Et qd dico ꝙ non aderit no-
bis gloria sed inerit. Nūc quoq; in nobis est, sed tūc reue-
labitur. Nunc enim filij dei sumus: sed nondum apparuit
quid erimus. Fratres, mei, si nō accepimus spiritū huius
mūdi: sed spiritū qui ex deo est: sciam⁹ quæ à deo donata
sunt nobis. Ego enim dico qm̄ oīa. Et si mihi nō creditis:
apostolo credite. Qui ꝓprio, ait, filio non pepercit: sed ꝓ Rom. 8.
nobis oībus tradidit illū: quo non oīa etiam cum illo no-
bis donauit? Hæc nempe potestas filiorū dei, quam dedit
his qui receperūt eum. Hæc gloria cuiusq; fidelis: gloria
quasi adoptati à patre: per eum utiq; cuius gloriam uidi-
mus: gloriam quasi unigeniti à patre. Audi deniq; pote-
statem. Omnia, inquit, possibilia sunt credēti. Sed adhuc
multa, inquies: grauiter inquietant: multa euidentius ad-
uersantur.

uersantur. Et miror quō oīa data memores: qbus fere nulla famulant̄ ad uotū. Seruire nobis uident̄ aliqua, sed cū labore nr̄o: nec nisi pri⁹ seruierimus eis. Iumēta ipa nisi fuerit à nobis nutrita nisi domita: nisi fuerint pab'lo sustētata: nō adiuuāt. Terra ipsa q̄ debuerat nobis esse germanior, nō sine sudore uultus nr̄i panē nobis ministrat: imo & cū coluerim⁹ eā, spinas & tribulos germinat nobis. Et cætera oīa deniq; si diligēter cōsiderem⁹: seruitiū à nobis magis exigūt quàm exhibēt nobis: ut ea interim sileam q̄ sunt parata nocere, ut est ignis ad exurēdū: aqua ad submergēdū: feræ ad lacerādū. Et hæc qdē ita se habēt: sed tn̄ nō mētit̄ apl's ēt alio loco manifesti⁹ asseuerās scire se: qm̄
Rom. 8. diligētib⁹ deū oīa cooperant̄ in bonū: his q ſm ꝓpositū uocati sunt sc̄ti. Verūtn̄ solerter attēde: ꝙ nō ad libitū famulari sed cooperari dicit ad bonū. Neq; eñ ad uoluntatē seruiunt, sed ad utilitatē: non ad uoluptatē, sed ad salutē: nō ad uotū, sed ad cōmodū nostrū. Vsq; adeò siquidē in hūc modū oīa nobis cooperant̄ in bonū, ut inter hæc oīa etiā ea q̄ nihil sunt numerent̄: molestia morbus & ipsa mors etiā & pc̄m̄: q̄ qdē cōstat naturas nō esse: sed naturæ corruptiōes. An uerò ei peccata ipsa nō cooperant̄ in bonū: qui ex eis humilior, feruētior, solicitior, timoratior & cautior inuenit̄? Hæ sunt ergo primitiæ sp̄us: hæ primitiæ regni: hæc gloriæ prælibatio: hoc potestatis initiū & arra q̄dā paternæ hæreditatis. Cæterū cū uenerit qđ ꝑfectum est: euacuabit̄ qđ ex pte est: ut ad uotū deinceps oīa disponātur: qđ indissolubili uiculo copulata sibi utile & iocūdū separi ultra nō possint. Hoc nēpe erit illud æternū gl'iæ pōdus de quo identidē ait apl's. Momentaneum,
2. Co. 4. inqt, hoc & leue tribulatiōis nostræ: supra modū in sublimitate, æternū gloriæ pōd⁹ operat̄ in nobis. Perge ergo murmurare & dicere. Longū est, graue est: non possum tā immania & tam diuturna portare. Apl's momentaneum & leue perhibet esse qđ tolleret: & certè necdū a Iudæis quinquies quadragenas una minus accepisti: necdū nocte ac die in profundo maris fuisti: necdum plus omnib⁹ laborasti: postremò necdū usq; ad sanguinē restitisti. Vide ergo quàm non sunt cōdignæ ad gloriā passiones. Qđ tribulatiōis est, momētaneū est & leue: qđ gloriæ æternū est: & pōdus etiā supra modū in sublimitate. Quid in incertū tibi dies & ānos numeras? Trāsit hora, trāsit & pœna: nec accedūt sibi: sed cedunt potius & succedūt. Nō sic gloria, nō sic remuneratio, non sic merces ipsa laboris: nescit uicissitudinē, nescit finē, manet tota simul, & manet in
Psal. 39. æternū. Cū dederit, inqt, dilectis suis somnū: ecce hæreditas domini. Sufficit eñ nunc cuiq; diei malitia sua: nec laborē suum poterit reseruare sequenti: sed oīm merces la-
2. Th. 4. borū in una illa die reddet̄ cui altera nō succedit. Reposita est mihi corona iustitiæ (ait apl's) quā reddet mihi, non
Psal. 83. in illis: sed in illū diē iustus iudex. Melior est eñ dies una in atrijs illis sup milia. Guttatim pœna bibitur: liquando sumit̄: p minutias transit: nā in remuneratione torrēs est uoluptatis & fluminis impet⁹: torrēs inundās lætitiæ flumen gloriæ & flumē pacis. Flumē planè est: sed quod affluat, non quod fluat uel effluat. Flumen uocat̄, nō ꝙ trāseat uel pertranseat: sed ꝙ abundet. Eternū, inqt, gl'iæ pōdus. Non eñ nobis gloriosa uestis: non gloriosa domus: sed ipa gloria promittitur. Si quid uerò illorum aut similiū aliqñ dicit̄: figura est. Nam in ueritate iustorū expectatio non aliquod lætum sed ipsa lætitia est. Gaudent in cibis, gaudent in pompis, gaudent in diuitijs, gaudent & in uitijs hoīes: sed luctus extrema occupat eiusmodi gaudiorum: quod gaudiū in materia conuertibili mutari necesse sit, re mutata. Accenditur cereus: non purum lumen est, sed lucerna: siquidem ignis ipse propria fomenta consumit: nec nisi ipsa consumptione fouet̄. Porrò deficiēte materia etiā ipse deficiet: & ubi illam uideris prorsus exustā: hūc quoq; nihilominus extinctū esse reperies. Sicut ergo flammæ illius nouissima, fumus occupat & caligo: sic lætitia lætæ rei in tristitiā cōmutatur. Nobis autē non fauum mellis, sed purissimum & liquidissimū mel reposuit deus ipsam planè lætitiā, uitā, gl'iam pacē, uoluptatē, amœnitatem, fœlicitatē, iocunditatē & exultationem thesaurizauit nobis dn̄s deus noster: & hæc oīa unū: ut sit participatio Hierl'm in idipsum. Et hoc unū & idipsum non nisi ipse, sicut supra meminimus dicente aplo: qm̄ erit deus
oia in oībus. Hæc merces nr̄a: hæc corona nr̄a: hoc brauiū nostrū: ad qđ utinā sic curramus, ut cōprehēdamus. Collo. 3.
Fratres nunquā prudēs agricola seminādi opportunitatem reputat lōgiorē, ꝙ futuræ messis desiderat ubertatē. Vestri autē dies non minus utiq; quàm capilli oēs numerati sunt: & sicut pilus de corpore, sic & momentum de tpe nō peribit. Habētes ergo tale promissionē charissimi: nō deficiamus aut fatigemur aliqñ: nec graue causemur onus xp̄i: quod teste ipso leue est: uel iugū quod reuera suaue est: sed ad omne quod uidemur portare pondus diei, æternū gloriæ pōdus cogitemus. Ad quam nos sua miseratione perducat uirtutū dominus & rex gloriæ: cui interim deuota humilitate clamam⁹: nō nobis domine non nobis: sed nomini tuo da gloriam.

De obedientia, patientia, & sapientia. Sermo.

OBsecro uos fratres per communem salutem, studiose suscipite datā uobis opportunitatē operādæ salutis. Obsecro per miam ꝑ qua tā miserabiles uos facere studuistis: facite ad quod uenistis: ad quod ascēdistis de flumi-
nibus Babylonis. Sup flumina Babilonis (ait ꝓpheta) illic sedimus & fleuim⁹ dū recordaremur tui sion. Nulla uobis hic nutrīedorū liberorū cura: nulla solicitudo quō placeatis uxorib⁹: nō de nundinis: de nō negocijs secularib⁹: nō de ipo uictu & uestitu necesse est cogitare. Procul à nobis magna quidā ex parte diei malitia & solicitudo uitæ. Sic abscōdit uos deus ī abscōdito tabernaculi sui. Vacate itaq; dilectissimi, & uidete quoniā ipse est deus. Verū ut hoc qn̄q; possitis, curādum est uobis prius ut uideatis qd estis uos: & iuxta eiusdem prophetæ uocem: sciant gentes qm̄ homines sunt. Huic duplici cōsiderationi: tota hæc uestra uacatio tribuatur sicut sanctus orabat. Deus nouerim me: nouerim te. Quo eñ nat⁹ sibi uidet̄ hō, labores fugitans & dolores? Aut quō scit se eē hoīem: q ad id parat⁹ nō est ad qđ nat⁹ est?
Hō, inqt, natus ad laborē. Nō ad laborē natū se dubitet: q nō natus est in dolore. Sed dolorē parturientis clamor, laborē ꝑlis, fletus indicat & uagit⁹. Qm̄ tu laborē & dolorē cōsideras, ait ꝓpheta. Labor in actiōib⁹: dolor ī passionibus est. Proinde q se nouerat hoīem, ad utrunq; paratus supplici cōfessione dicebat. Paratū cor meum deus paratū cor meū. Et geminā hanc ꝑparationē euidentius exprimēs: de actione quidē, paratus sum (ait) & nō sum turbatus: ut custodiā mādata tua: de passione uerò: ego, inqt, in flagella parat⁹ sum: & dolor me⁹ ī cōspectu meo semp. Nemo sanè ī hac misera uita geminā hāc uexationē se euadere glorietur. Nemo quippe ex oībus filijs Adæ sine labore hic uiuit: nemo sine dolore. Est q declinat aliquos: sed incidit proculdubio in grauiores. In labore, inqt, hominū nō sunt: & cū hominibus nō flagellabunt̄. Non tn̄ cōtinuo sine labore sunt: aut minime flagellant̄. Deniq; propterea, īquit, tenuit eos supbia. Grauis equidē labor. Operti sunt iniquitate & impietate sua: grauibus planè flagellis. Siquidem nō est gaudere impijs dicit dn̄s. Quod eñ nec laboris anxietatē, nec flagelli sentiūt læsionem ipsa iam insensibilitas uehementiam indicat passionis. Sudat paup in opera foris: sed nūquid minus anxie diues int⁹ in ipsa sua cogitatiōe laborat? Aperit iste os suū in oscitatione, aperit ille in eructatione & interdum ille graui⁹ fastidio quàm iste inedia cruciatur. Postremo uelint nolint nō modo homines: sed etiam dæmones & faciunt & patiuntur quod prouidentia summa disposuit. Cæterum nec leprosa obedientia: nec canina patientia commendatur. Inde est ꝙ nō simpliciter petimus ut fiat uoluntas dn̄i: quàm in omnibus & per omnia fieri

Marginal references (right column): Psal. 36. — Psal. 9. — Job. 13. — Psal. 9. — Psal. 56. — Psal. 118. — Psal. 37. — Psal. 72. — Vbi sup.

certissime cõstat: uolũtati enĩ eius quis resistit: sed ut fiat
sicut in cælo & in terra. Quã nimirum adiectionẽ duabus
quoqꝫ præcedẽtibus petitiõibus nihilominꝰ reor aptã-
dã: ut patrẽ nostrũ q̃ in cælis est exoremus: quatenꝰ & no
mẽ eius sanctificet̃: & regnũ eius adueniat: & uolũtas fiat.
Hæc oĩa sicut in cælo sic & in terra: alioquin ubi nõ scti-
ficat̃ nomẽ eius? Vbi iã regnũ eius non uenit: qñ in noĩe
Iesu oẽ genu flectit̃, cælestiũ terrestriũ & infernorũ. Scio
te q̃s es sanctus dei: ait etiã ipse malignꝰ. At longe aliter
& dissimili prorsus affectiõe nomẽ istud sctificat̃ in cælis,
ubi tã inenarrabili iocunditate clamat̃ sanctus sctũs sctũs
dñs deus sabaoth. Sic & regnat nõ in terra solũ: uerũetiã
in gehenna: imperiũ habẽs uitæ & mortis. Sed oĩno dissi-
militer regnat in his qui inuiti seruiũt: & qui uoluntarie
famulãtur. Bonus cibus obedientia: de qua nimirum &
Ioan.4. ipse dñs ait: Meus cibus est ut faciam uoluntatem patris
p̃s.127. mei. Et propheta: labores (ait) manuũ tuarum q̃a mandu-
cabis: beatus es & bene tibi erit. Bonus cibus patientia
pauperum quæ nõ peribit in finem: panis lachrymarum:
panis doloris. Veruntñ utriqꝫ necessarium est condimen-
tum sine quo uterqꝫ insipidus non modo nõ reficiat: sed
gustatus afferat mortem. Durissimꝰ equidẽ cibus uterqꝫ
fratres: & nisi aliquod tertiũ saporabile apponatur: utiqꝫ
mors in olla. Quid uerò tã saporabile quàm sapiã? Nẽpe
lignũ uitæ est q̃d & ipsas aquas marath per Moysen dul
corauit. Farinula est: quæ pulmẽtum ꝓphetarum ꝑ Heli-
sæum saporauit. Ignis est: qui semper ardere præcipit̃ in
altari. Oleum est: ob cuius inopiã uirginibꝰ fatuis ostiũ
clauditur nuptiarũ. Sal est: quod nulli sacrificio deesse iu
bet̃. Inde est ꝙ insulsos homines dicimus: quos intelligi
uolumus minime sapiẽtes. Et dñs sal in nobis habere præ
Mat.9. cipit: apostolus quoqꝫ omnẽ nostrum sermonẽ sale mo-
Coll.4. net esse conditum. Puto tñ hanc ipsam quã obediẽtiæ &
patiẽtiæ tertiam addi uolumus, sapientiam nihilominus
triplicem inueniri: ut nostrũ hoc cõdimẽtũ uelut tribus
quibusdã herbis cõficiatur, opus est ut iustitia sit in in-
tẽtione, hilaritas in opatione, humilitas in reputatione.
Insipida nanqꝫ deo & insulsa quodammodo nostra obe-
dientia seu etiã patiẽtia est: nisi oĩm quæ uel agimus uel
patimur ipse sit causa: q̃a & quicquid facimꝰ iubemur fa-
cere in gloriã dei: & nõ si q̃d patimur: sed siquid propter
iustitiã patimur beati. Oportet autem pusillanimitatem
quoqꝫ & tristitiã in oĩbus quæ agenda sunt uel tolerãda
caueri: q̃a hilarẽ datorẽ diligit deus. Deniqꝫ hilaritas ip̃a
& deuota uoluntas ad eam quam supra diximus præpa-
rationem specialiter noscit̃ ptinere. Porrò elationẽ sup
omnia fugere necesse est. Quisq̃s enĩ altũ sapit: & opꝰ eiꝰ
& patiẽtia uanũ sapit: nec grauior ullus sapor aut magis
cõtrarius est ueritati. Vides ne quàm sit utile hoĩ scire se
hoĩem: ut perinde sit paratus ad mandatorũ obediẽtiã &
tolerantiã flagellorũ: ac deinceps studeat ut qui nec labo
rẽ interim põt effugere, nec dolorẽ: sic saltẽ laboret & do-
leat: ut hæc sibi ĩ cibos trãseãt salutaris. Siq̃dẽ melior est
obediẽtia quàm uictimæ: & melior est patiens, uiro forti.
Inobediẽtia est causa mortis, oẽs expimur: oẽs morimur
ꝓpter eã. Impatiẽtia aĩæ pditio est, dicẽte dño. In patiẽ-
Luc.21. tia ur̃a possidebitis aĩas uestras. Nihilominꝰ aũt sapiẽtia
quoqꝫ quam diximus necessaria est ad salutem. Siquidem
nõ solũ propter inobediẽtiam quibus obediẽtia defuit:
aut propter impatientiam q̃ patiẽtia caruerũt: sed & qui-
nõ habuerũt sapiẽtiã ꝓpter suã insipientiam perierunt.
Et hæc quidem ut sciant hoĩes qñ hoĩes sunt: actionibꝰ
iam & passionibus deputati. Erat qñ in actione & medi-
tatione positus erat homo: sine passione habẽs actionẽ,
habẽs etiã sine labore meditationem. Dico autem qñ po
situs est in paradisum: ut operaretur & custodiret. Verũ
hinc quoqꝫ si non caderet erat aliqñ ꝓmouendus: ut sola
iam frueretur cõtemplatiõe: sicut & ex hoc inferiori gra
du quem modo tenet: nisi resurgere satagat, in infimũ est
quãdoqꝫ casurus: uidelicet ut in sola iam passione uerset̃:
ꝙ neq opꝰ nec ratio, sed tñ passio apud inferos sit. Fœlix
quidẽ cuius aĩam corpꝰ nõ aggrauabat: q̃a nec corrũpe-
batur. Sed lõgè fœlicior si ad hoc ꝑuenisset, ut minoratus
actu pleniꝰ pfectiusqꝫ pciperet sapiam: gratis diligẽs cor-
pus, tanquã in nullo indigẽs corpe. Esset enĩ hic pulcher-
rimus ordo, & erit adhuc qñ erit. Neqꝫ enĩ aliquatenꝰ de
sperãdũ, ut uidelicet sicut aĩa deo: sic aĩæ caro dicere uide
retur: qm̃ bonorũ meorũ nõ eges. Adimplebis me lætitia
(ait) cũ uultu tuo. Inde plenitudo, inde satietas, cũ appa-
ruerit gl'ia tua. Nã ꝙ de corporũ reformatiõe & cõforma
tione claritati corporis eiꝰ expectamꝰ ex abũdãti quodã
modo & mẽsuræ supeffluẽtia erit: ut fœliciter q̃dẽ in ipsiꝰ
glorificatione sed non principaliter gaudeamus. Vxor Psal.
(inquit) tua sicut uitis abundãs in lateribꝰ domus tuæ.
Honorabitur caro sed iuxta mensuram: non in medio do
mus habitans: sed seorsum: nec in facie nobis sed in latere
cõstituta. Filij tui sicut nouellæ oliuarum, in circuitu mẽ- Psal.
sæ tuæ. Nimirum opera etiam ipsa non deerunt: sed quæ
nunc fiunt: non quæ fient tunc, sicut scriptum est. Opera Apo.14
enim illorum sequũtur illos. Verũ & si gratulemur & aga
mus gratias deo super his quæ ipsius adiutorio gessimꝰ:
nõ primũ tamen eis locum dabimus: sed in circuitu loca-
buntur. Nunc uerò in regione corporum habitãtes, cor-
poribus sumus obnoxij: & ex quo dissipauerunt legẽ dñi
parentes nostri: non modo faciendi tempus est: sed etiam
patiendi, & omnium nostrum amplius labor & dolor. Du
rus eq̃dẽ cibus est ordeaceus panis: sed offenso rege pul-
sus palatio miles quãlibet delicatus ad unum forte quem
solum habet seruulum diuertere opus habebit: ibi fouere
latebras & insolita capere prandia: apud eum, regales de-
litias pultibꝰ rusticanis ac nobiles stratus sterq̃linio mu-
tare seruuli: iuxta illud propheticæ lamentationis: q̃ nu- Thre.
triebantur in croceis amplexati sunt stercora. Ibiqꝫ hoc
maxime propheta deplorat oblitas propriæ conditionis
ingenuas creaturas tantam dissimulare miseriam: nec mo
do non reputare quod tolerant: sed tanquã bona magna
cõplecti quæ paulominꝰ extrema sunt mala. Propterea si-
quidem & de seipso ait. Ego uir uidens paupertatẽ meam Vbi su
in uirga indignationis eius. Gemamus nos sub hoc one- pra.
re fratres, & præsentes deploremus erumnas: frequenter
quisqꝫ nostrũ in uocẽ piæ querimoniæ erũpat & clamet: Rom.
Infœlix ego homo q̃s me liberabit de corpore mortis hu
ius? Studeamus etiam furari aliqñ nosmetipsos, & à pessi
mis occupationibus istis surripere, uel ad horam iaculari
aĩos, uibrare corda in id quod suum est: & quod quanto
naturaliꝰ, tãto suauius est. Hoc enĩ est q̃d dicitur. Vacate Psal.
& uidete qm̃ ego sum deus. Neqꝫ enĩ est oculorum uisio
ista sed cordium: cum dñs dicat. Beati mundo corde, qm̃ Mat.
ipsi deum uidebunt. Proprium hoc cordis bonũ: nec ser
uili ad hoc indiget instrumento: ꝓprius enĩ aĩæ cibus est:
de quo propheta. Aruit (inquit) cor meum: q̃a oblitꝰ sum Psal.
comedere panem meum. Sanè q̃d dicimus, dictu facilius
nihil est: in comparatione dicimus operum: ꝙ lõge sit uo-
lubilior ligua quàm dextera: & leuiꝰ hæc ad uerbũ quàm
ad actũ illa moueatur. Alioquin & dictu & actu cogitatꝰ
facilior est ꝙ in eo quidẽ suo ipsius ore loquatur aĩa: suis
uideat oculis: suis manibꝰ operetur. Quis & hic interdũ
laborare eam necesse est: etiam in gemitu suo & intra pro
prium quoqꝫ cubile compungi. Siquidem usqꝫ adeò uita
nostra inferno appropinquauit: qui solius utiqꝫ passiõis
est locus: ut & actionem passio: imo & ipsam quoqꝫ cogi-
tationẽ actio & passio pariter occuparint. Nonne enĩ no-
bis quodammodo passiuæ sunt actiones, & in cogitatio-
nibus etiam dolor & labor? Heu uitula Effraim docta dili
gere trituram: assueta iugo: ignara quietis. Quãdo ueniã
& apparebo ante faciẽ dei? Quãdo cessabũt hæc oĩa: & iã
nõ erit amplius neqꝫ luctus neqꝫ clamor: sed nec ullus do
lor neqꝫ labor ullus? Qñ inebriabit aĩam ubertas domus
dei: & torrẽs ille indeficiẽs uoluptatis diuinæ? Qñ totã si
bi eã serenissimi cõtẽplatio luminis uẽdicabit? Filioli cõ
cupiscamꝰ in atria dñi: crebro suspiremꝰ illuc. Patria nr̃a
ipsa est, adoremus saltem, & à longè salutemus eã. Amen.

De cantico Ezechiæ prophetæ. Sermo.

Psa.54. VIri sanguinũ & dolosi, nõ dimidiabũt dies
suos: pseuerantes in sua uetustate usq; ad
mortẽ: & hoc qa nõ timẽt dñm. Verũ q ti
more dei initiatur ad sapiẽtiã: is cõtinuo
dimidiat dies suos: exclamãs præ timore:
uadã ad portas inferi. Cui⁹ utiq; iferi me
tu cũ cœperit qescere à malis: incipit de bonis qrere cõso
latiõnẽ: qa necesse est in alterutro consolari. Est aũt bona
cõsolatio de spe salutis æternæ: in quã sublatis peccatis q̃
separabãt inter ipsum & deũ: p dei grãm reuiuiscit & hila
rescit. In quo cũ cœperit pficere, hoc est pie uiuere i xp̃o
2.Thi.5. necesse est (teste scriptura) psequutionẽ patiat: ut recens
gaudium uertat in mœrorẽ: & dulcedo boni uix summis
(ut ita dicã) labiis attacta in amaritudinẽ cõmutet, ita ut
Iob.30. libeat dicere. Versa est cythara mea i luctũ, & cãtatio mea
in plorationẽ. Plorat ergo amari⁹ amissam dulcedinẽ: quã
pri⁹ fleuerat admissam pctõrũ amaritudinẽ: & hoc tãdiu
facit, dõec deo miserãte cõsolatio redit. Qua denuo redeũ
te: cognoscit eã quã passus est tentationẽ, pbationẽ fuisse
nõ desolationẽ. Porrò pbationẽ fuisse ad eruditionẽ nõ
Iob.7. ad destructionẽ: sicut scriptũ est. Visitas eũ diluculo & su
bito pbas illũ. Vnde & cognito suo de tẽtatiõe pfectu nõ
tãtũ nõ refugit: sed etiã tẽtari appetit: pba me, inqens, &
tẽta me. Crebris itaq; hmõi uicissitudinib⁹ iter grǣ uisi
tationẽ: & tẽtationis pbationẽ: in schola uirtutũ pficiẽs:
faciẽte utiq; uisitatione ne deficiat: tentatiõe ne supbiat:
& tali tãdẽ exercitio mũdato oculo interiori statim adest
lex: cui fideliter inhærere cupiẽs sed corpe pressus non p̃
ualens: ad seipsum nolẽs dolẽsq; resilit. Gustato tñ aliqua
tenus quàm dulcis est dñs eius: etiã cum ad sua redierit in
cordis palato saporẽ retinet: quo fit ut iã ipsum nõ ipsius
q̃cunq; bona desideret. Et hæc est charitas nõ q̃rens quæ
sua sunt: hæc facit filiũ nõ q̃rentem sua sed patrem diligẽ
tẽ. Timor quippe facere seruũ in sua cõmoda declinantẽ:
spes mercẽnariũ sua lucra sectantẽ. Per hos proculdubio
gradus Ezechias trãsiit & intonuit trãsituris. Ego dixi in
Esa.38. dimidio dierũ meorũ: uadã ad portas inferi. Acsi diceret:
Cum deposita imagine terrestris hoĩs imaginem cælestis
uellẽ portare: cœpi à timore ut pscriptum est. Concipiẽs
exclamaui: uadã ad portas inferi. Quo tñ timore nequa
quam desperãs: q̃siui residuũ ãnorũ meorũ: ut iã mihi ui
uere inciperẽ q contra me uixerã usq; adhuc. Quæsiui au
Ioan.15. tem ab illo qui dixit. Sine me nihil potestis facere. Neq;
eñ ad ipsum sine ipõ nõ dicam reuerti: sed nec cõuerti q̃
dem poterã: utpote spiritus uadens & non rediens. Quæ
siui ergo residuum annorum meorum. Quo accepto (nõ
enim negat q incitat ad quærendum) statim ueram expe
rior sententiam sapientis, qui ait. Fili accedens ad seruitu
Eccli.2. tem dei: sta in timore & præpara animã tuam ad tentatio
nem. Tentationibus itaq; cum urgerer & spes recens quã
conceperam salutis mihi iam iamq; intercludi uideretur:
dixi non uidebo dñm deum in terra uiuentiũ quod utiq;
in abundantia præsumpserã. Dixi eñ in abundantia mea
non mouebor in æternũ: nõ attendens q in uolũtate tua
nõ in potestate mea p̃stitisti decori meo uirtutẽ. Q̃obrẽ
auertisti faciem tuam à me & factus sum conturbatus: ne
quaquã iam uisurus dñm deum: id est patrẽ in terra uiuẽ
tiũ. Non aspiciã hominem ultra uidelicet filiũ, de quo di
ctum est: & homo est & quis cognouit eum? Sed nec habi
tatorẽ quietis: id est spiritũ sanctũ: de quo scriptũ est. Su
per quem requiescet spũs meus: nisi super humilẽ & quie
Textus. tum? Addidit quoq;. Generatio mea ablata est & conuo
luta est à me. Hoc est bonorũ operum ples: quã ex timore
cœperam parturire: ut de anima nostra possit dici: & quæ
multos habebat filios infirmata est. Ablata est autem pia
hæc soboles: & cõuoluta est à me quasi tabernaculum pa
storum: ad tempus utiq; credita non tradita in æternum.
Textus. Item adiecit. Præcisa est uelut à texente uita mea: ut disce
rem profectus uitæ meæ, nõ in mea sed, in manu omnipo
tentis: sicut tela in manu texentis quandoqdẽ. Dũ adhuc
ordirer: hoc est statim in initio succidit me: quatenus eo
dẽ penè tpe & dederit & tulerit quod donarat. Sed si de
fecit uirtus mea: nõ tñ dereliqt me: ne q cœperat nõ pos
se pficere uidereẽ. Quid mlta? In ueritate mox cõperi: qa
uirtus in infirmitate pficit: & aio: Bonũ mihi quia humi 2.Co.12
liasti me. Cognoui eñ quia de mane usq; ad uesperam fi Textus.
nies me: id est: cõsummabis me. Nõ i solo mane uisitatio
nis: aut tñ in uespera tẽtatiõis: sed in utroq; simul erit p
fectio mea. Stultus ego qui tñ sperabã usq; ad mane: cũ
Dauid dicat: A custodia matutina usq; ad noctem speret Psal.129
israel in dño. Et qm̃ pusillus in spe: quasi leo sic contriuit
oĩa ossa mea: robur oẽ uidelicet de quo adhuc sub tutela
grǣ futurorũ improuidus cõfidebã. Contriuit aũt qs ni
si aduersarius noster diabolus qui tanquã leo rugiẽs cir 1.Pet.5.
cuit qrens quẽ deuoret? Tu ergo dñe ex hac contritione
humiliatũ & pbatũ de mane usq; ad uesperã finies me:
qm̃ & factũ est mane & uespere dies unus. Q̃obrẽ ego ut
didici: benedicã dñm in omni tẽpore: hoc est mane & ue
spere: nõ sicut ille q cõfitebit tibi cũ benefeceris ei: nõ si
cut illi qui ad tẽpus credũt: & in tpe tẽtationis recedũt:
sed dicã cum sanctis: Si bona suscepim⁹ de manu dñi: ma Iob.2.
la autem quare nõ sustineamus? Et in manu quidẽ sicut
pullus hyrũdinis sic clamabo: in uespere aũt meditabor
ut colũba: quaten⁹ & cũ gratiæ matutinũ arriserit in mo
dũ hyrundinis exultãs & clamitãs: gratias agã pro uisita
tione: & cum uespera ingruerit non deerit sacrificiũ ue
spertinum: cũ instar columbæ gemẽs: lachrymas fundam
in tribulatione. Sic eñ deseruiet tẽpus utrũq; deo: cum
& ad uesperũ demorabitur fletus: & ad matutinũ lætitia.
Mœrens mœrebo in uespera: quo lætus fruar matutino.
Placet utrũq; deo: & peccator cõpunct⁹ & iustus & de
uotus: cui ẽ regiõe displicet tã ingrat⁹ iust⁹ quàm pctõr
securus. Aut certè sicut pullus hyrũdinis: hac illacq; dis
currẽs Marthæ me officiis mancipabo: hylarẽ datorẽ me
exhibẽs: omni necessitatẽ patiẽti, & meditabor ut colũba
gemẽdo utiq; qđ obstat dũ quod restat intueor. Hoc aũt
faciã mane & uespere: hoc est prius & posterius: iuxta qđ
in typũ utriusq; uitæ dictũ est ad Labã. Nõ est consuetu
dinis ut minores ante tradam⁹ ad nuptias, quãquam in Gen.26.
differenter de altera ad alteram transeatur. Quod signifi
care Iob puto ubi ait. Si dormiero dico quando surgã: &
rursum expectabo uesperam. Quiescens quippe in uespe Iob.7.
ra contemplationis: mane desiderabat quo surgeret ad
actionẽ: rursumq; negociis fatigatus expectabat uesperã
libenter repetens ocia cõtemplationis. Potest & per gar
rulam auiculam cantus simul psallentium in ecclesia: & p
gementem columbam priuata orationũ suspiria designa
ri. Sed mediam sententiam magis uelle uidetur sequens
uersiculus. Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excel
so. Siue enim dicatur attenuati: hoc est subtiles facti: pro Textus.
assiduitate suspiciendi in excelso: uidelicet sublimia atq;
excelsa contemplandi: siue intelligatur attenuati: id est re
uerberati: & à suo quodammodo acumine imminuti: iu
xta illud. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, & rur Psal.118.
sum: memor fui dei & delectatus sum & exercitat⁹ sum &
defecit spiritus meus. Siue ergo illo siue hoc modo acci
piatur: non aliud quàm contemplatio designatur. Cæte
rum posterior expositio sequentibus magis cõuenire ui
detur. Ait eñi. Domine uim patior. Quasi dicat Domine Sapi.9.
non sponte sed inuitus retrahor & arceor à tui contẽpla
tione: quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam:
& deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantẽ.
Responde ergo tu ô cõditor pro me qui nosti naturæ cõ
ditionem. Aut si peccata mea hoc faciũt: nec est culpa na
turæ sed meæ pessimæ consuetudinis; etiam sic nihilomi
nus responde pro me affigens peccata cruci, & sanguine
tuo delens: ut non sit quod me impediat contemplãtem.
Nam quid dicam aut quid respondebit mihi cum ipse fe
cerit? Ad quem me uidelicet alium uertam: aut quis ali⁹
respondebit pro me: cum ipse non alius hanc mihi diffi
cultatem imo impossibilitatem imposuerit; dando super

Gene. 3. me illā sententiā. In sudore uult⁹ tui comedes panē tuū? Quod si nō fecerit legit: sed fecerim: arguit se ꝙ quasi culpā in auctorē retorserit: cū de natura causat⁹ est: & totum sibi imputat & suis peccatis dicēs: quid dicā, aut qd respōdebit mihi cū ipse fecerim: hoc est: id qđ patior peccādo meruerim. Qrobrē unū est quod facere possum. Recogitabo tibi omnes annos meos ī amaritudine aiæ. Nēpe nō sum dign⁹ ut ualeā te recogitare cū dulcedine: faciam quod possum: cogitabo meipm in amaritudine aiæ meæ. Lucē habitas inaccessibilē: nec queo diu infirmam mentis aciem radio tui fulgoris infigere: & ob hoc cōfusus redeo ad consuetas & familiares mihi tenebras uitæ meæ pristinæ: nō quidē in eis iterum iacendo cum mortifera delectatione: sed puniēdo eas: & recogitādo in amaritudine aiæ meæ. Oportebat quidem si fieri posset reuiuere me (ut ita loquar) denuo ꝙ male uixi: sed qa hoc nō possum: saltē recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine aiæ meæ: faciam recogitando quod reoperando nō possum. Recogitabo aūt tibi quia tibi soli peccaui: ut in quo ego me cōdēno tu iustificeris: & uicas mīa cū de me iudicabis. Iam quidē & ante cogitauerā ea: sed quia non satis punita sunt quæ me adhuc īpedire possunt: rursum redeo ad ea recogitāda in amaritudine aiæ meæ quousq; ita penitus extirpata sint, ut iā impedire nō possint. Nec infructuosum (ut arbitror) erit hoc studiū. Nempe si sic uiuit: imo quia sic uiuitur non quidem carne sed spiritu: & in talibus uita spūs mei: hoc est tā in mei cōsideratione, quàm in tui cōtemplatiōe: magis ac magis corripies me & uiuificabis me. Siquidem corripior, cū me cogitando compungor: reuiuisco cum te subleuatus utcūq; intueor. Itaq; ostendēdo me mihi, corripies: ostendendo te uiuificabis. Porrò uiuifices necesse est: quia ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amarā passus sum amaritudinem pro peccatis in principio conuersionis: unde exclamaui: uadā ad portas inferi: amariorē ꝓ terrorib⁹ in profectu cōuersatiōis quādo dixi: nō uidebo dn̄m deū in terra uiuētiū. Sed ecce iā pctīs pœnitētia punitis, & sopitis terrorib⁹ q̄ impugnare solebāt: in hac tn̄ pace amarissimā sustineo amaritudinem ꝓ defectu contemplationis. Verū qui & mihi peccata miserando donasti: & tentationes iuuando superasti: etiā nūc ô dn̄e reddes mihi lætitiam salutaris tui. Hoc quippe est quod ait. Tu autē eruisti animā meā ut nō periret: in cōflictu uidelicet uitiorū: siue in impetu tentationū: piecisti post tergū tuū oīa pctā mea: sm multitudinē miserationū tuarū. Nec immerito. Neq; eñ infernus cōfitebit tibi: quo utiq; ego penè descenderam: cū irruentibus pulsarer tētatiōibus: qppe quia nisi deus adiuuit me: paulomin⁹ habitasset in inferno anima mea. Sed neq; mors laudabit te: qua nimirū aliqn̄ detinebar: dū adhuc iacerē mortuus in peccatis. Nec expectabūt q descēdunt in lacū ueritatē tuā: qui scilicet post gustatam dulcedinē cōtemplationis, in lacū descēdunt desperationis. Mors siquidē est iacenti in peccatis ante conuersionem: infernus succūbenti tentationibus post acceptā remissionem: lacus uero desperanti post expertā contēplationem. Nā quāto quis ad altiora ꝓfecerit: tāto grauius si corruerit colliditur qn̄ ruit. Non itaq; infernus cōfitebitur tibi: hoc est qui iam quidē sunt cōuersi, sed tētationibus superātur. Neq; mors laudabit te. Hi utiq; q necdum cōuersi sunt aut confessi: lætantur potius cum male fecerint: & exultant in rebus pessimis. A mortuo quippe quasi qui nō sit perit confessio. Nec expectabūt q descēdūt in lacū ueritatē tuā quos de fastigio diuinæ contemplationis in lacū propriæ diffidētiæ fortè deuolui cōtigerit. Qđ ꝓculdubio fit cū nimia qs tristitia post acceptā tātā lætitiā absorbeť. At uerò uiuens, uiuēs ipse confitebitur tibi. Et qui uiuēs carne: mortuus est spiritu, & est qui mortuus carne nihilominus mortuus est spiritu: sed horū neuter laudabit te: aut cōfitebitur tibi. Cæterū uiuēs uiuēs ipse confitebitur tibi. Qui uidelicet nō tātum carne sed & spiritu uiuit ipse cōfitebiť tibi: sicut & ego ho-

Textus.

Psal. 93.

die hac me duplici uita tuo munere uiuere confido. Sequitur. Pater filijs notā faciet ueritatē tuam: nō reuelatur seruo ueritas: quia seruus nescit qd faciat domin⁹ eius. Sed nec mercenarius rapitur ad contemplandam ueritatem: q propriā q̄rit utilitatē: Filio aūt pater notam faciet ueritatē suam: quē audit dicentem. Veruntn̄ nō quod ego uolo sed qđ tu pater. Reuelatur itaq; seruo dei potestas: mercenario fœlicitas. filio ueritas: nō ꝙ in deo ista discreta sint: cui idem posse quod fœlicem & ueracē esse: sed ꝙ à creatura creator pro diuersis eiusdē creaturæ affectib⁹: diuersis sentiatur respectibus: cū sancto eñ sanctus: & cum peruerso eris peruersus. Audi deniq; uocem filij. Domine saluū me fac. Quare? fortè ne ardeat in inferno: fortè ne fraudetur præmio? Nō, inquit, sed psalmos cantabimus cunctis dieb⁹ uitæ nostræ in domo domini. Non (inquit) quæro salutem ut pœnas uitem aut in cælo regnem: sed ut te in æternum cum illis leudē: de qbus scriptum est. Beati qui habitant in domo tua dn̄e: in secula seculorum laudabūt te. Seruus dicit: uadā ad portas inferi: mercenarius non uidebo dn̄m deum in terra uiuentium: filius, psalmos nostros cātabimus cunctis diebus uitæ nostræ in domo domini. Cui simile est illud. Apetite mihi portas iustitiæ ingressus in eas cōfitebor dn̄o. Et qui timet ire ad portas inferi: & qui deum cupit uidere propter quietem sui: uterq; profecto q̄rit quæ sua sunt. Porrò qui psalmos cātare desiderat in domo domini: non sua uel pericula fugit, uel lucra appetit: sed illū proculdubio diligit, quem laudare gestit cunctis diebus uitæ suæ. Laudať nō immerito in æternum: qui uiuit & regnat per oīa secula seculorum. Amen.

Textus.

Mat. 26.

Psal. 83.

Psal. 117.

De triplici cohærentia uinculorum, clauorum, & glutinorum. Sermo.

NOn hic stam⁹ tota die ociosi. Scimus eñ & qd q̄rimus: & quis est qui nos cōduxit. Deū quærimus, deū expectamus. Non est parua res nec parui animi: cū illa quæ singulari pietatis nomine gloriať: sepi⁹ sese querať esse frustrata, dicens. Quæsiui illum & non inueni. Est enim sicut amabilis: ita etiam ammirabilis: quia cum non quæritur inuenitur: & nō inuenitur cum q̄ritur. Si nati essemus ex quo factus est homo super terram & usq; ad centum milia annorū uita nostra extenderet: non esset tn̄ condigna quæsitio huius tēporis ad futurā gloriā quæ reuelabiť in nobis: ecce nunc tempus quærēdi: ecce nūc dies inueniendi præ manibus sunt. Quærite, inqt, dn̄m dum inueniri pōt: inuocate eum dum prope est. Erit tēpus qn̄ non erit locus: cum ille fons miserationis interminabili siccabitur siccitate. Quæretis me, inquit, & non inuenietis. Bonus es dn̄e aiæ q̄renti te. Si q̄renti: quanto magis inuenienti? Si tam dulcis est memoria: qualis erit præsentia? Si mel & lac dulce est sub lingua: quid erit supra linguam? Hinc probate uos fratres si in uia estis: si non exorbitatis. Lætetur, inquit, cor quærētium dominum. Si gaudetis ad labores: si in offenso, si in defesso pede curritis uiam mandatorum dei: si quotidie utriusq; hominis status recentior est ad proficiendum & perficiendum quàm ad incipiendum: profecto quæritis faciem eius semper. Quo ergo abiit dilectus ex dilecto & quærem⁹ eum? V bi est? Quid dixi miser. Sed ubi nō est? Altior est cælo: inferno profundior: latior terra: mari diffusior. Nusquā est & ubiq; est: quia nec abest ulli: nec ullo capitur loco. Ipse hic est: sed ego hic non sum. Quàm uerisimilius uideretur ut tu hic non esses & ego hic essem domine. Sed ego nec hic nec alibi sum: quia ad nihilū redactus sum & nesciui. Verè ad nihilum: id est ad peccatum: & nesciui: qa non fui ibi cum primus parens me⁹ deuorauit me morsu amarissimo. Hinc est ꝙ corde cōfract⁹ & corpore diffluo in uoluptates: in amaritudines: habēs innatam culpam: pœnam cognatam: totus fluidus & eneruis. Ille autem qui idem ipē est qui dicit: ego sum qui sum: ueraciter est: cui est esse quod est. Quæ ergo participatio? q conuentio illius qui non est ad illum qui est. Quomodo possunt tam diuersa coniungi? A Mihi, ait sanctus,

Cant. 3.

Esa. 55.

Ioan. 7.

Psal. 72.

adherere deo bonū est. Immediate ei cōiungi non possu-
mus: sed ꝑ mediū aliqđ poterit fieri fortassis ista coniun-
ctio. Et ne diutius uos protraham: tria sunt uincula qbus
ei stringimur: & sic tria: ut sola cum solis istis: uel istorum
similibus oē qđ ligatur ligatur. Et primū accipite funes:
scđm clauos ligneos uel ferreos: tertiū glutē. Primū astrī
git fortiter & dure: scđm fortius & duriꝰ: tertiū suauiter
& secure. Fune quodāmō alligatꝰ est redēptori: si qs forte
dū uehemētiori tētatione turbatur: ꝓponit sibi honesta-
tis intuitū: memoriā ꝓmissionis: & hoc interim se fune re
tinet ne propositum pœnitus abrūpatur. Durū ꝑfecto ui
culū & molestū: sed & periculosum nimis: & qđ diu tene-
re nō possit. Siquidē putrescūt funes: & pudoris uinculū
aut obliuiscimur aut abrūpimꝰ cito. Est autē q clauis cō
figitur dño maiestatis: quē timor dei ligat q non expaue-
scit ad uultus hoīm: sed ad memoriā gehennaliū tormen-
torū. Et hic quidē peccare nō metuit, sed ardere. Duriꝰ tñ
& fortius primo imprimit: qa cum ille uacillet in proposi
to: iste propositū non amittit. Tertiꝰ uerò glute ei cōglu
tinatur: id est charitate q tā suauiter quàm securè ligatus
adhærens deo unus spūs est cū eo. Iste est q quæcunqȝ un
decūqȝ: siue ꝗ facit, siue ꝗ ei fiūt: ad suū cōmodū reuocat
& retorquet. Beatꝰ hmōi homo & abūdanti spūs influēs
maiestate: q suauis & unctus portat oēs & neminem one-
rat ipse: q terribilius & horribilius ipsa gehenna iudicat
(in releuissima) uultū oīpotentis scienter offendere. Hic
est fratrū amator & populi Israel. Hic est q multū orat ꝓ
Esa.41. populo: & ꝓ ciuitate sancta Hierusalē. Glutinū bonū est
ait Esaias. Bonū est reuera & iocundū: qa alia duo (ne ma
la dixerim cōparatione istiꝰ grauia & importabilia sunt.
Sed ille misericors oculꝰ q nouit figmemtū nostrū nemi-
nē saluandorū dimittit in primo: sed prouehit ad secūdū:
& nec ibi deserens de secūdo perducit ad tertiū. Primo si
quidē quia pudet deserere æstuantes uix sustinemꝰ ad ho
ram: scđo iam timētes & sperātes proficimus: tertio perfi
cimur amātes. Sic igiť duobus p̄cedentibus timore pari-
ter & pudore exclusis: in soliꝰ amoris reclinatorio cōmo-
ramur. Ita & xp̄s priꝰ quidē ligatur: scđo crucifigitur: ter
tio glutinosa aromatū inunctione linitur. Nō ꝙ opus ha
beret corpus istud hmōi aromatibus solidari: qđ dissolui
oīno nō poterat aut uidere corruptionē: sed qui propter
nos iudæorū sputa sustinuit: propter nos quoqȝ fidelium
nō est dedignatus unguēta. Et attēde ꝙ uix uniꝰ diei spa-
cio in funibus & clauis moratus: cū unctione uictor: q ui-
cturus perhēniter resurrexit. Sic & dilectos in duobꝰ p̄di
ctis nō diutius patitur immorari: sed ungit eos unctione
Rom. 8. miæ suæ: ut crucifixi mundo & mūdus illis iā resurgāt: in
nouitate spūs & dicāt. Quis nos sepabit à charitate dei?
Hoc glutino agglutinauit nos sibi ille diuinus intuitus à
cōstitutione mūdi ut essemus sc̄ti & immaculati in cōspe-
ctu eius in charitate. Scimꝰ em̄ qa qui natꝰ est ex deo nō
peccat: quia generatio cælestis seruat eū. A Generatio
cælestis est æterna p̄destinatio: qua deus p̄uidit nos con-
formes fieri imaginis filij sui. Ex his nullus peccat: id est ī
peccato perseuerat: qa nouit dñs qui sunt eiꝰ: & ꝓpositū
dei manet immobile: Et si horrendorū criminū nota. Da
uid inuriť: & si Maria magdalene septē demonijs cumu-
lať: & si priceps apostolorū in ꝓfundū negatiōis submer
Rom. 8. gitur: non est tamen q de manu dei possit eruere. Quos ei
prædestinauit: hos & uocauit: & quos uocauit hos & iu-
stificauit. Nónne huic adhærere deo bonū est? Quærite
fratres: quærite dominū & cōfertamini: quærite faciē eiꝰ
semp. Quærite dñm & uiuet aīa uestra. Et aīa mea, inquit,
illi uiuet: ꝗ mūdo mortua est. Quæ enim mūdo uiuit: nō
Psal.23. illi uiuit. Sic ergo q̄ramꝰ eū ut, & semper q̄ramus: & cum
uenerit quærere nos, dicať de nobis. Hæc est generatio
q̄rentium deum: q̄rentiū faciem dei iacob. Sicqȝ aperian-
tur portæ æternales, & introeat rex gloriæ, & nos cū illo:
qui est deus benedictus in secula. Amen.

De uerbis Abacuch prophetæ. Super custo-
diam meam stabo. Sermo. B

LEgimus in euāgelio ꝙ p̄dicante dño: Ioan. 6.
sub mysterio edēdi corporis sui disci-
pulos ad cōicandū passionibus suis
ammonēte dixerit quidam: durus est
hic sermo: & ex hoc iā nō fuerint cum Vbi sup̄
eo. Interrogati uerò discipuli an &
ipsi uellēt abire: Dñe, īquiūt, ad quē
ibimꝰ? Verba uitæ æternæ habes. Ita dico uobis fratres:
usqȝ hodie quibusdā manifestū est: qm̄ uerba ꝗ loquiť Ie-
sus spūs & uita sunt: & ꝓpterea sequuntur illū, alijs dura
uidenť, & miserā alibi q̄rūt cōsolationē. Sapiētia siquidē
in plateis clamitat: in lata uidelicet & spaciosa uia q du-
cit ad mortē ut reuocet ambulātes ꝑ eā. Deniqȝ quadra-
ginta annis, inqt, ꝓximus fui gn̄ationi huic: & dixi sem- Psal.94.
per hi errant corde. Habes & in alio psalmo. C Semel
loquutꝰ est deus. Semel utiqȝ quia semp: una em̄ & nō in-
terpolata, sed cōtinua & ꝑpetua loquutio ē. Reuocat aūt Psal. 61.
pc̄tōres ad cor: & de cordis errore redarguit: ꝓ eo ꝙ ibi
habitet ipse: ibiqȝ loquať: faciēs: nimirū qđ docuit ꝑ pro
phetā dicētē: Loquimini ad cor Hierl̄m. Nā Babylō qm̄ Esa. 40.
terra est nec pōt sustinere uniuersos sermones eius elon-
gať à corde: & in carne magis ambulat tanquā mortua à
corde: imo tāquā colūba seducta habēs cor. Vult em̄ læta
ri cū male fecerit & exultare in rebus pessimis: audiensqȝ
uocē dñi hmōi gaudia nullatenus approbantē, sed dete-
stantē, sed arguentē, sed condēnantē, fugit & abscōdit se
in similitudine p̄uaricatoris Adæ. Sed heu me quàm uile
opimentū quæris misera aīa, quàm inutile q̄tis opimētū.
Folia em̄ sunt ꝗ intexis: folia inquā quæ nil tibi caloris
p̄beāt: nihil habeāt soliditatis. Orto deniqȝ sole arescēt:
& uētus urēs disperget illa: tu uerò nuda & misera rema-
nebis. Tunc ergo nihil opertū qđ nō reueleť: qm̄ ueniet
dñs q & illuminabit abscōdita tenebrarū, & manifestabit
cōsilia cordiū. Nō erit iā quo lateas misera. Frustra dices
mōtibus, cadite sup̄ nos: & collibꝰ operite nos: qm̄ nudā
& apertā oportebit te stare ante tribunal xp̄i ut audias
uocē iudicij, ꝗ uocē cōsilij cōtēpsisti. Ecce em̄ qd loq̄tur
deus. Agite, inq̄t, pn̄iam: & dissimulāt multi & cōtinent
aures suas & dicūt: durus est hic s̄mo. Nō sic impij, nō sic Mat. 4.
dissimulare poteritis cū sonabit asperū illud uerbū, & au
ditio mala: Ite maledicti in ignē æternū. Videtis fratres Mat. 25
quàm salubriter āmoneat nos ꝓpheta: ut si uocē eius au-
dierimus hodie nō obduremus corda nr̄a. Eadē em̄ penè
uerba & in euāgelio legitis: & in ꝓpheta. Ait em̄ dñs in
euāgelio. Oues meæ uocē meā audiūt. Et sc̄tūs Dauid in Ioā.10.
psalmo. Popl̄us, inqt, eiꝰ (haud dubiū quin dñi) & oues Psal.94
pascuæ eius: hodie si uocē eiꝰ audieritis, nolite obdurare
corda uestra. Vtilius nāqȝ & multo salubriꝰ est hodie au-
dire eū cōsulentē, cōsolantē, āmonentē, docentē, & mul-
tū arguentē, increpātem, corripientē, quàm in die illa tā
amara: tā lugubri: tam tenebrosa: audire illū iudicantem:
indignantē: ulciscentem, sæuientem: condemnātem. Bo- Psal. 16.
nū, inquā, mihi ut humilier: ut corripiat me iustus in mi-
sericordia & increpet me: quàm ut oleum peccatoris im-
pinguet caput meū: ne fortè terra inueniar: quam percu-
tiat uirga oris sui: quādo uasa figuli uirga ferrea conte-
rentur. Bonū mihi propter uerba labiorū eius cū ꝓpheta
custodire uias duras: quàm pariter cū impio interfici: spū
labiorū eiꝰ. Nūc aūt si quid amaritudinis sentio in uoce
eius non sine dulcedine est: qm̄ cum iratus fuerit miæ re-
cordabitur: imo uerò & ipsa indignatio nō aliūde quàm
de misericordia est. Quos em̄ amat arguit & castigat, &
flagellat omnē filiū quē recipit: uisitās in uirga iniquita
tes eius: & in uerberibꝰ peccata ipsius: misericordiā aūt
suam non dispergit ab eo. Propterea qui prudentes sunt
non operiunt uulnera sua, sed detegūt: & confiteť dño
quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius:
& sic uinū reprehensionis infundit, ut non desit oleum
consolationis. Propterea inquā sapiēs apprehēdit disci-
plinā nequando irascatur dñs, & iam s̄m mulitudinē iræ
suæ non quarat; sed recedat zelus eius ab ipso. Inde est

eñ: ꝙ sapiẽtis cor ubi tristitia: cor uerò stultorũ ubi lætitia: sed tristitia illiꝰ cõuertet̃ in gaudiũ: & extrema gaudij illorũ luctus occupabit. Audi deniq; Abacuch ꝓphetam qũo dominicã non dissimulet increpationẽ: sed sedula ac
Abac.2. solicita circa eam cogitatiõe uersetur. Ait eñ. Super custodiam meã stabo & figã gradũ in munitionẽ ut uideam qd dicat mihi: & qd respondeam ad arguentẽ me. C Et uos ergo fratres obsecro super custodiam nostrã stemus: qñ tẽpus militiæ est. Nec in sterquilinio huiꝰ miseri corporis: sed in corde ubi Christus habitat in iudicio & cõsilio rõnis sit cõuersatio nostra: ita sanè ut nõ i ipsa habeamus fiduciã: nec fragili innitamur custodiæ: sed figamus gradũ in munitionem firmissimæ petræ xp̃o totis uiribꝰ
Psal.39. innitentes: sicut scriptũ est. Qui statuit supra petrã pedes meos, & direxit gressus meos. Sic ergo cõstituti & stabiliti iã contẽplemur ut uideamus qd dicat nobis, & qd respondeamus ad arguentẽ nos. Primus eñ cõtemplationis gradus iste est dilectissimi: ut incessanter cõsideremus qd uelit dñs: quid placeat ei: qd acceptũ sit corã ipso. Et qñ in multis offendimus oẽs: & fortitudo nr̃a in illiꝰ rectitudinẽ uolũtatis offendit: nec coniungi ei aut coaptari põt: humiliemur sub potẽti manu dei altissimi: & oĩo soliciti simus miserabiles nos exhibere in oculis misericiꝰ,
Hier.17. dicentes. Sana me dñe & sanabor: saluum me fac & saluus
Psal.40 ero. Et illud. Dñe miserere mei: sana aĩam meã qa peccaui tibi. Postquã eñ in huiusmodi cogitatiõibus mũdatꝰ est oculus cordis: iã nõ in spiritu nostro cũ amaritudine: sed in diuino magis spiritu cũ multa delectatione uersamur: nec iam consideramus q̃ sit uolũtas dei in nobis: sed quæ sit in seipsa: uita enim in uolũtate eiꝰ: ut hoc nobis in oĩbus utilius atq; oĩno cõmodius esse nõ dubitemus quod eius congruit uoluntati. Et propterea quàm solicite cõseruare uolumus uitã aĩæ nostræ: tã soliciti simus quoad possumus ab ea non deuiare. Deinde cũ iã in sp̃uali exercitio aliquatenus ꝓfecerimus ducẽ sequẽtes sp̃m q̃ scrutat̃ etiã alta dei: cogitemꝰ quàm suauis sit dñs, quàm bo-
Psal.31. nus in semetipso, orãtes cũ propheta ut uideamus uolũtatem dñi: & uisitemus iã non cor nostrum, sed tẽplũ eiꝰ: & cũ eodẽ propheta nihilominus dicẽtes. Ad meip̃m aĩa mea cõturbata est: ꝓpterea memor ero tui. In his eñ duobus tota sp̃ualis cõuersationis summa uersatur: ut in nr̃a consideratione turbemur: & cõtristemur ad salutẽ: in diuina respiremus: ut de gaudio sp̃ussancti habeamus consolationẽ: & hinc timorẽ & humilitatẽ: inde uerò sp̃e cõcipiamus & charitatem.

De cute, carne, & ossibus animæ. Sermo.

Beatus Dauid in psalmo .xxxiij. de iustis loquit̃, dicẽs. Multæ tribulatiões iustorũ: sed de oĩbꝰ his liberauit eos dñs. Custodit dñs oĩa ossa eorũ: unũ ex his nõ cõteret̃. Quod nemo dictũ esse de corporeis ossibꝰ arbitretur: ꝓsertim cũ tot beatorũ martyrũ ossa cõfracta sint manibꝰ hoĩm impiorũ: & cõtrita dẽtibꝰ bestiarũ. Sed mirãda prorsus & miserãda humanarũ cõditio animarũ: quæ licet tã multa foris, ingenij uiuacitate percipiãt: nulla tñ ꝑspicacitate semetipsas sicut sunt: nosse aut cogitare sufficiãt: sed egeãt oĩno figuris, & enigmatibus quibusdam corporearũ similitudinũ: ut ex uisibilibꝰ & exterioribus possint uel aliquatenꝰ inuisibilia atq; interna conijcere. B Ponamꝰ itaq; uelut quandã aĩæ cutẽ, cogitationem, carnẽ, affectionẽ: ut cõsequẽter os eius intentionẽ possimus accipere. Sic enim erit in ossis integritate animæ uita: in carnis incorruptiõe sanitas: in cutis specie pulchritudo. Quæ sunt ergo tribulatiões iustorum, nisi ꝙ interdum decoloratur cutis: cũ uidelicet inutilis cogitatio in corde uersatur? Nõnũquã uerò etiam caro uulneratur: quãdo scilicet ad hoc usq; cogitatio pernitiosa ꝓcedit: ut delectatione corrũpatur affectio. Nam ossa quidẽ iustorum omnino integra atq; illæsa custodiuntur à domino: ut nunquã frangatur propositũ cordis eorũ: nũquã salubris itẽtio cõterat̃: ut uidelicet cõcupiscẽtiæ titillãti etiã detur assensus. Sicut enim peccati cogitatio decolorat: affectio uulnerat: sic cõsensus oĩno aĩam necat. Caueamus ergo dilectissimi cogitationes inutiles: ut aĩarum nostrarum facies decora permaneat: ut obliti q̃ retro sunt, & populũ nostrũ: & domũ patris nostri concupiscat rex speciem nostrã. Exeamus de terra nostra: ut non comprehendat nos cogitatio spectãs ad uoluptatem carnis. Exeamꝰ & de cognatione nostra: id est à cogitationibus curiositatis: quæ nimirũ cum in sensibꝰ corporeis habitet: carnali utiq; cognata est uoluptati. Exeamus etiã de domo patris nostri: ut fugiamus cogitationes superbiæ & uanitatis. Eramus nos aliquãdo sicut & cæteri filij iræ: eramꝰ & nos ex patre diabolo: qui nimirum rex est super oẽs filios superbiæ: & in montibus elatiõis sedem sibi atq; habitaculũ infœlicissimũ ꝑparauit. Q, si fortè aliqñ talis aliqua cogitatio mentẽ subierit: & tota solicitudine laboremus citius abluere & eradere sordẽ qua nos maculari cõspici- Psal.50
mus clamãtes cũ propheta ac dicẽtes. Asperges me hysopo & mũdabor: lauabis me & super niuem dealbabor. Iã uerò si qñ fortè per incuriam & negligentiam nostrã trãsierit cogitatio inutilis etiam in affectum cordis: scientes qñ nõ macula est iam sed plaga: tota festinatione ad auxilium spiritus qui adiuuat infirmitatem nostram recurramus: clamantes istud de psalmo & dicẽtes. Domine miserere mei sana aĩam meã quia peccaui tibi. Hũanæ eñ sunt Psal.40
tẽtatioues istæ: nec ex toto caueri possunt quãdiu in hoc corpore mortis peregrinamur à dño. Nemo tñ paruipendat aut dissimulet ista: qñ & si non mortifera sunt: certè periculosa. Intẽtionẽ uerò & propositũ mentis ea solicitudine custodiamus fratres: qua uitã aĩarũ nostrarũ uolumus custodire: qñ istud oĩno est pc̃m̃ ad mortem: cum ex consensu & deliberatione delinquimus proprio iudicio condemnati. Nec ideò sanè id dixerim: ut desperet si quis forte delicti huius sibi conscius est: sed ut expauescat pcipitium: & qui cecidit adijciat citius ut resurgat. Nouerit eñ excidisse se à iustitia quicũq; eiusmodi est. Cuiꝰ os cõfractũ est & cõminutũ: nouerit pcisum se à corpe Christi: de quo nimirũ legitur. Os nõ cõminuetis ex eo. Vnde & in passiõe sua licet plagis uirgarũ in liuorẽ decolorata sit Exo.12.
cutis: ut liuore eius nos sanaremur: licet clauis uulnerata sit caro: & lãcea latus eius apertũ ut sanguine eiꝰ redimeremur: os tñ nõ est cõminutũ ex eo. Propterea & sanctus Dauid: nõ est, inqt, occultatũ os meũ à te qd̃ fecisti in oc- Psal.138.
culto. Et in alio psalmo: ossa, inquit, mea ut cremium arue- Psal.101.
runt. Qd̃ tunc fit cũ oẽm delectationẽ boni, prorsus amisisse uidetur anima: solamq; sibi aridæ intentionis fortitudinem reseruasse. Et uide ne fortè tale aliquid etiã beatus Iob pateretur cum diceret. Pelli meæ, consumptis carni- Iob.19.
bus, adhesit os meum: ut uidelicet corrupta affectiõe uix solam sibi intentionem spiritalis cogitatio uendicaret.

De uerbis apostoli: Qui gloriatur, in domino glorietur. Sermo. B

Qui gloriatur i dño gloriet̃. Nouerat apostolꝰ gloriã propriã esse creatoris, nõ creaturæ: ſm illud. Gloriã meã alteri nõ dabo: & gl'ia i excel- Esa.42.
sis deo: & in terra pax hoĩbꝰ bonæ uolũtatis. Mat.2.
Itemq;. Non nobis dñe nõ nobis: sed nomini tuo da glo- Psal.113.
riã. Sed considerauit rõnalem creaturã adeò affectare gloriam: ut aut uix aut nunquã ab hoc cõpesci desiderio possit: quippe q̃ ad imaginẽ facta est creatoris. Propterea ſm datam sibi à deo sapientiam: saluberrimũ adinuenit cõsilium dicens. Quãdoqdem psuaderi nobis non potest nõ gloriari: saltem qui gloriatur, in domino glorietur. Et cõsidera quãtũ supexcedit Pauli philosophia philosophiã sapientiũ mundi huiꝰ: q̃ nimirũ stultitia est apud deũ. Cũ enim nonnullos uideret philosophi alienis delectari laudibꝰ & gloriã abinuicẽ quærere: q inter eos fuere pcipui: prudẽter aduerterũt uanam esse huiuscemodi gloriam & pœnitꝰ contemnendam. Sed cõsiderantes deinde ac studiosiũs inquirentes quænam appetenda esset gloria sapienti: hic iam planè euanuerunt in cogitationibus suis: propriam

propriam cuiq; sufficere gloriã arbitrãtes: quasi uerò aĩa
quæ à semetipsa esse nõ põt: à se possit esse beata. Sicut er
go cupidi laudis alienæ tota solicitudine operam dabant
ea opari q̃ mirarent̃ hoĩes & laudarẽt: sic isti sola ea iudi-
cabãt sectãda esse: q̃ interior arbiter animus approbaret.
Et hæc quidẽ summa philosophia sapientium huius mun
di est: ipa quoq; minꝰ habẽs: licet ꝓpinquior ueritati. Vn
de & utrãq; gloriã sublimi ueritatis cõtemplatione tran-
scendẽs apostolus: q gloriat̃, inqt, nõ in altero: non in se:
sed in domino glorief̃. Et eã quæ ueritati uidebat̃ esse uici
nior: maiori proinde redarguẽs solicitudine & cõdẽnãs
2.C.10. certo iudicio ueritatis. Nõ eñ, inqt, q seipsum cõmendat
ille probatꝰ est: sed quẽ deus commẽdat. Vt qd eñ aut de
alterius hoĩs: aut de meo ipsius iudicio solicitus sum: cu-
ius nec uituperio reprobꝰ: nec laude ꝓbatꝰ inueniar? Fra
tres si me ante uestrũ oporteret tribunal astare: merito su
per uris laudibꝰ gloriarer. Qꝫ si uel meo ipsius essem iudi
candus examine: iure meo ipsius testimonio contẽtꝰ pro-
prijs laudibꝰ delectarer: nũc autẽ cũ nec uestro, nec meo:
sed dei sim iudicio præsentãdus quantæ insipiẽtiæ imo &
insaniæ est: aut in uestro me, aut in meo ipsius testimonio
gloriari: p̃sertim cũ ipse sit, cuius oculis oĩa nuda sunt &
aperta: & cui nequaquã opus sit ut qs ei testimoniũ phi-
1.Cor.4 beat de homine? Merito proinde apostolus ipse: uanæ &
fallacis gloriæ reprobatur. Mihi, inqt, pro minimo est, ut
à uobis iudicer aut ab humano die: sed neq; meip̃m iudi-
co. Nihil eñ mihi conscius sum: sed nõ in hoc iustificatus
sum: qui aũt iudicat me dominꝰ est. In quibꝰ uerbis istud
quoq; diligẽter cõsiderãdũ est: ꝙ alienũ quidẽ iudiciũ ꝓ
minimo habẽs: suũ quoq; nequaquã sequeref̃: quãuis nõ
illud à deo pro minimo iudicaret habendũ. Nemo enim
scit hoĩm quæ sunt in hoĩe nisi spũs hoĩs q in ipso est: ut
cõparatione interioris testimonij: exterius oĩno ꝓ nihilo
sit habendũ. Quid eñ mihi cũ eorũ laudibus quibꝰ igno
tus sum? Qđ si uel ipse q in hoĩe est spũs: oĩa q̃ hoĩs sunt
nosse posset: profecto sufficeret testimoniũ eius. Nunc au
tem paruũ est cor hoĩs & imp̃scrutabile etiã sibijpsi: adeò
ut p̃sentia quoq; magna ex p̃te ignoret: futura uerò sua
omnino nosse no possit: quia aliquatenꝰ nouit p̃sentia: si
nõ reprehendat nos consciã nr̃a: non quidẽ gloriã, sed fi-
Ioan.3. duciã habeamus ad eum: sicut beatus Ioãnes ait. Cũ autẽ
ueritatis ipsius quã nihil latet: sententiam de nobis tene
re meruerimus: in ea planè securius poterimus gloriari.
1.Cor.4 Interim uerò nolite ante tẽpꝰ iudicare, ait apl's: donec ue
niat dominus: qui & illuminabit abscondita tenebrarũ.
Illa eñ p̃fecta oĩno erit & secura gloriatio: cũ erit unicuiq;
laus à deo. Nunc quoq; licet non plenarie licet nõ sine ti
more & solicitudine multa: aliquatenus tñ in dño gloria-
mur testimoniũ p̃hibẽte spũ sc̃tõ spũi nr̃o ꝙ filij dei sumꝰ.
Hinc eñ uerè possumꝰ gl'iari ꝙ tm̃ habemꝰ patrẽ: ꝙ maie
Iob.7. stati ineffabili cura est de nobis. Vnde & ꝓpheta. Dñe, in-
qt, qd est hõ qa manificas eũ: aut qd apponis erga eũ cor
tuũ? Itaq; q gloriat̃: iam nõ in meritis suis' glorief̃. Quid
eñ habet qđ nõ accepit? Si aũt accepit: qd gloriat̃ quasi
nõ acceperit? In eo ergo à quo accepit glorief̃: non quasi
ipse magnus sit: sed quia magnificet eum deus: hoc est ut
in illis q̃ acceperit nõ quasi ea non accepit: sed quasi q ea
1.Cor.10 acceperit glorief̃. Neq; eñ, ait apl's, si autẽ accepisti quid
gloriaris: sed qd gloriaris, inqt, quasi non accepis: ut non
ꝑhibeat: sed doceat gloriari. C Sed qd q sibi uult qđ ait
nõ eñ q̃ seip̃m commẽdat ille ꝓbatꝰ est: sed quẽ deus com
mẽdat? Quis est eñ quẽ in hoc seculo cõmẽdat deꝰ? Quõ
cõmẽdabit ueritas eũ: quia adhuc reprehẽsibilis inuenit̃:
Deniq; ego, inquit, quos amo arguo & castigo. Heccine
cõmẽdatio est tota? Prorsus quãtũ mihi uidetur: ipsa est.
Quæ est eñ melior & efficatior cõmẽdatio: quàm diuinæ
erga nos testatio charitatis? Testimoniũ uerò amoris eiꝰ
Ps.140. nullũ credibiliꝰ: nullũ certiꝰ in hac uita: quàm quod desi-
derat ꝓpheta ubi ait. Corripiet me iustus in misericordia
& increpabit me. Hæc nãq; increpatio qua iugiter nobis
suggerit in occulto spiritus ueritatis quid desit nobis: su
perbiã, negligentiã, ingratitudinẽq; repellit. Quo tripli-
ci uitio, omne paulominꝰ religiosorũ hoĩm genꝰ pericu-
lose laborat pro eo ꝙ minꝰ attẽta cordis aure ꝑcipiãt: qd
intus loquat̃ is qui neminẽ palpat spũs ueritatis. Qđ nõ-
nullis exinde ꝓuenit (nisi fallor) ꝙ ꝓpriæ gloriæ cupidi,
nulla ratiõe quiescere possunt: cũ in seipsis penitus nihil
inueniũt: unde possint aliquatenus gloriari. Perfecta aũt
secura gloriatio est: cũ ueremur oĩa opera nr̃a: sicut testat̃ Esa.64.
beatus Iob de seipso: & cũ Esaia ꝓpheta: omnes iustitias
nostras nõ aliud quàm pannũ menstruatæ reputãdas esse
cognoscimꝰ. Nihilominus tamẽ cõfidimus etiã & gloria
mur in domino, cuius misericordia tanta est super nos: ut
à grauioribus quidẽ: & quæ ad mortem peccata sunt cu-
stodiat nos: & tam benigne ipsa imperfectionis nostræ de
licta & conuersationis impuritatem nobis manifestare: &
agnitam condonare dignetur: quatenus in humilitate &
solicitudine & gratiarum actione firmiter radicati iam nõ
in nobis sed in domino gloriemur.

De diuersis affectionibus animæ, & diuersis no-
minibus secundum eas. Sermo. A

QVòd diuersis noĩbus deum nũc quidẽ patrẽ:
nunc magistrum uocemus aut dñm: non illius
simplicissime & oĩno inuariabilis naturæ diuer
sitas ulla in causa est: sed affectionũ nostrarum
multiplex uariatio sm̃ diuersos ꝓfectus aĩæ uel defectus.
Videntur eñ quædã aĩæ sub patrefamilias agere: quædã
sub dño: quædã sub magistro: quædã quoq; sub patre: &
nõnullæ cũ spõso: ut cũ proficientibus ꝓficere: cũ immu-
tatis mutari uideatur & ipse: qui iuxta prophetam mutat Psal.101.
quidẽ creaturas & mutabuntur: licet idem ipse sit & anni
eius non deficiãt. Deniq; quid in alio psalmo idẽ ꝓpheta Psal.71.
ad ipsum loquatur attẽde. Cũ sancto: inquit, sanctus eris:
& cum uiro innocente innocẽs eris: & cum electo electus
eris: atq; ut magis miremur: & cum peruerso peruerteris.
Et quẽadmodum sic mutetur: imo sic mutet immutabilis
ipse secutus adiungit. Quoniã tu populũ humilẽ saluũ fa
cies: & oculos sup̃borũ humiliabis. B At uerò quoniam
non prius quod spũale: sed prius quod aĩale, deinde qđ
spũale uidentur mihi quatuor, interdũ cõuersionẽ nostrã
præcedere status unus, sub nobisipsis: tres sub principe
mũdi huius. Est enim anima sub seipsa: cũ propriã sequit̃
uoluntatẽ, libertate pernitiosa gaudẽs. C Hic est filius
ille prodigus, qui portionẽ paternæ substãtiæ quæ se con
tingebat accepit: ingeniũ scilicet memoriã, uires corpo-
ris cæteraq; similia bona naturæ quibus nõ ad diuinã sed
ad suã uteretur uoluntatẽ: essetq; tanquã sine deo in hoc
seculo. Est autem interim homo sub se: cũ propriæ satisfa
ciens uolũtati: necdum tamen possidetur à uitijs & pecca-
tis: qm̃ qui facit peccatũ iam non suijpsius seruus est: sed
peccati. Iam tunc ergo proficiscit̃ in regionẽ longinquã:
qui prius quidẽ separatus erat: sed necdũ elongatus à pa-
tre. Accepta siqdẽ portione substantiæ factus est sui iuris
& quãuis recessit ab autore: proximus tñ fuit quãdiu ab
opere nõ recessit. Hoc autẽ tãdiu fit, dum licita quidẽ sed
nõ expediẽtia pro sua sequit̃ uolũtate. At postquã reces-
serit & à seipso declinans: scilicet in peccatũ: tunc iam in
longinquã uerè proficiscit̃ regionẽ, qm̃ ab eo qui summe
& singulariter est: nihil longius eo quod nullo modo est:
nihilq; remotũ magis ab eo à quo & per quem & in quo
sunt oĩa: quàm peccatũ quod nihil est inter oĩa. Porrò iu-
stum diuinæ ultiõis iudiciũ est, ut fugitiuũ patris filium:
alter sibi usurpet in seruũ. Vnde & profectus in regionem
longinquã uni ciuiũ legit̃ adhæsisse: quem ego nõ alium
quàm unũ ex malignis spiritibus intelligẽdum puto: qui
pro eo ꝙ obstinatione irreparabili peccãt & transierũt in
affectũ malitiæ & neqtiæ: iã non sunt hospites & aduenæ:
sed quasi ciues & inhabitatores p̃cti. Quid est autẽ ꝙ ciui
dicit̃ adhæsisse paup adolescẽs & peregrinꝰ: nisi ꝙ factus
est subditus illi? Deniq; quẽadmodum adhæsit sequẽtia
manifestant. Sic enim habes. Adhæsit uni ciuiũ regionis
illiꝰ & misit eũ in uillam pascere porcos. Et nota ꝙ famis

necessitate ciui maligno dicit̃ adhæsisse: sicut israel tẽpo-
famis descẽdisse legitur in ægyptum. Periculosa planè &
ꝑnitiosa esuries q̃ liberos addicat miseræ seruituti: subij-
ciat operibꝰ luti & lateri: porcis associet: imo & seruos fa
ciat esse porcorũ. Vnde aũt egestas tãta ei qui diues adue
nerat: collectis nimirũ oĩbus q̃ de paterna substãtia in suã
acceperat portionẽ? Ex eo sine dubio qđ præmissum est,
dissipasse bona sua uiuendo luxuriose cum meretricibus:
propterea, inq̃t, cœpit egere. Porrò meretrices istas, con-
cupiscentias carnis intellige: cũ q̃bus luxuriose uiuendo,
dissipat bona naturæ: dũ eis abutit̃ ad uoluptatẽ. Hinc ut
iam diximꝰ egestas succedit perniciosa, teste scriptura, ꝙ
Eccli.1. non satietur oculus uisu, nec auris impleatur auditu. Mit
titur ergo pascere porcos corporeos .s. sensus: qui uoluta
bro luti, & spurcitijs oblectãt. Et uide ne fortè hi sint por
Rnma.7 ci quos eiecti ab hoĩe maligni spũs intrãt. Eiectũ em̃ à rõ-
nali nr̃o: id est mẽte pctm̃ sensibus corporis hæret, aposto
Vbi sup̃ lo teste ꝙ mente consentiat legi dei: carne uerò legi pcti q̃
est in mẽbris nostris. Vnde & in alio loco. Scio, inq̃t, ꝙ nõ
est in me bonũ: hoc est in carne mea. Quid tñ agẽdum est,
cũ sic eiecti ab hoĩe porcos inhabitant spurci spũs, nisi q̃-
renda remedia lachrymarũ, & currẽdũ ad aquas: aquarũ
abundantia male uiuida radix peccati suffocetur in eis:
quamuis hæc omnimoda peccati extinctio, fidei potius
reseruata uidetur. Hæc ex cursu quodã sunt dicta: ut per-
inde manifestius assignarẽ quonã modo cum quem sub se
metipõ reperit sibi malignꝰ subijciat: tãquã fortis armatꝰ
intrans & possidens atrium: in quo pauper debilis inuen
tus est habitator. B Verumtñ tripliciter mihi uidentur
hoĩes esse sub principe tenebrarũ. Primũ quidem nec uo
lentes nec nolẽtes: quod cõuenit his qui necdũ habẽt uo
luntatis usum: sunt tamẽ uasa iræ propter originale pec-
catũ: donec alligato forti: uasa eius diripiat fortior: per sa
cramẽtũ adueniẽs: uerus utiq; Moyses q̃ in aqua uenit:
nec in aqua solũ: sed in qua & sanguine. Secundo modo
uolentes cũ iam uoluntarie peccant. Tertio quoq; modo
nolentes, cũ iã resipiscere uellẽt: nisi ꝙ peccati consuetudi
ne miserabiliter obligati: iusto dei iudicio qui in sordibꝰ
sunt sordescũt adhuc. In quo tertio statu laborasse uide-
tur prodigus ille filius: & uerè prodigus nimis: q̃ nõ mo-
do dissiparat sua: sed & semetipsum subiecerat miseræ ser-
uituti infœlix uenũdatꝰ sub peccato: cũ ad se reuersus ait
Quãti marcenarij in domo patris mei abundant panibꝰ:
ego aũt hic fame pereo? Si quis expertus est ĩ semetipso
facile credo in his uerbis animũ miserabilẽ recognoscet.
Quis em̃ peccati cõsuetudine obligatus non se fœlicẽ re-
putaret: si datum ei esset esse tanquã unũ ex his quos in se
culo tepidos uidet uiuentes sine crimine: minime tamen
quærentes quæ sursum sunt: sed quæ super terram? Quã-
Hiere.1. ti, inquit, mercenarij in domo patris mei abundant pa-
nibus: id est consolãtur in innocentia sua: & fruunt̃ pro-
priæ conscientiæ bono: ego autem hic fame pereo: id est
insatiabilibus crucior peccatorũ desiderijs & affectibꝰ ui
tiorum? Potest tamen intelligi ꝙ non fame panis: nec siti
aquæ: sed fame & siti diuini uerbi: quam & Iudeæ prophe
ta minatur: sese perhibeat laborare. Et hæc dixerim nõ ꝙ
ita sit: sed ꝙ ita sentiat miser humiliatꝰ sub peccato. Neq;
enim gloriantur conscientiæ testimonio: quorum secula-
ris & mercenaria intentio est: sed peccator cõpunctus re-
putat sanctissimum: quacũq; ex causa alterũ uideat inno-
centem. Fac me, inquit, sicut unũ ex mercenarijs tuis. Ec
ce hic iam primus est status quo sub deo cœperũt esse ho
mines: qui tanquã mercenarij sub patrefamilias uiuunt.
Hi sunt quos in seculo uidemus aut nullo aut exiguo de
siderio æternorũ uelut sub mercede seruire deo: & ab eo
terrena petere quæ desiderãt. Iam uerò scđo statu incipit
esse sub dño: qui tanquã seruus carcerem timet & metuit
ne subigat̃ pœnis. In quo sanè statu cõuersio est, exitusq;
à seculo & introitus uitæ: unde & legis. Principiũ sapien
Prout.1. tiæ timor dñi. Et alius quidã propheta. A timore, inquit,
tuo cõcepimꝰ & parturiuimꝰ spiritũ salutis. Huic gradui
tertius admodũ proximus & quasi permixtus est: eorum
scilicet qui paruuli adhuc in Christo lac cõcupiscunt tan
quã sub magistro & pædagogo uiuẽtes. Id nãq; cõuenit
maxime nouicijs: qui nimirũ si fortè in cõsolatiõibus me
ditationis sanctæ lachrymarum psalmodiæ & cæterorum
hmõi ceperint delectari: quasi pueriliter timent ne magi-
strũ offendãt: ne uapulẽt: ne fraudent̃ munusculis q̃bꝰ so-
let eos eruditor ille benignissimus allicere. Hi sunt q̃ pui
dẽt dñm in cõspectu suo semp, & cõmouent̃ si uel ad horã
abesse contigerit: nec iam seruiliter timent supplicia: sed
tanquam paruuli metuũt plagas uirgarũ apphẽdẽtes di-
sciplinã magistri: neq̃n irascat̃ & pereãt de uia iusta: ne de
uotionis gr̃a subtrahat̃ & molesta eis oĩa fiãt: laborent tæ
dio quodã & quasi uapulẽt intus in aĩa in amaritudine .s.
cogitationũ. Hæc em̃ uerbera quibꝰ castigat suos paruu-
los deus: q̃ melius experimẽto dignoscimꝰ quã sermone. Psal.88
Vnde & ipse dñs loquit̃ ꝑ prophetã. Si dereliquerint filij
eius legẽ meã &c. uisitabo in uirga iniq̃tates eorum: & in
uerberibꝰ pctã eorũ. In his itaq; primordijs & quasi infan
tili ætate sic uicissim sibi succedunt timor dñi & discipli-
na magistri: ut nũc in isto nũc in statu illo sese inueniat q̃s-
quis solicitꝰ fuerit diligẽter hoc obseruare. Inde est ꝙ no
uellæ adhuc ecclesiæ loquẽs simul utriusq; noĩs meminit
dicẽs. Vos uocatis me magister & dñe: & bñdicitis. Sum
etem̃. Agnoscãt hic locũ suũ nouitij nostri: ut soliciti sint Ioan.13
decætero sedule magis circa ista uersari: ante oĩa siquidẽ
timor eis necessarius est, quo nimirũ pctã possint p̃terita
delere: cauere futura. Timor enim dñi, ut ait scriptura, ex- Eccli.
pellit pctm̃: siue qđ iã admissum est: siue qđ tẽtat intrare.
Expellit sane illud quidẽ pœnitendo: hoc resistendo. Sed
qm̃ arcta & ardua est uia q̃ ducit ad uitã: tanquã paruulis
in xp̃o pedagogus uobis ô filij ac nutritius necessariꝰ est:
q̃ doceat deducat foueat uos: & tanquã alludat paruulis:
ac blanditijs quibusdã consoletur ne pereat ætas infirma.
Propterea non ego sed magis ecclesiæ princeps & pastor
uos ammonet. Quasi mõ geniti infantes rõnabiles sine 1.Pet.2
dolo lac cõcupiscite: ita sanè ut in eo nequaquã ꝑmanca-
tis: sed in eo crescatis in salutẽ. Qđ alia q̃dã scriptura ma- Esa.66.
nifestius exprimẽs loquit̃ sic. Gaudete gaudio oẽs q̃ luge
batis supeã (haud dubiũ quin Hierusalẽ: de ea siquidẽ lo
quabat̃) ut potemini, ait, à lacte: & satiemini ab uberibus
cõsolationis eius: & cum auulsi fueritis à lacte epulemini
ab introitu gloriæ eius. Ipse est enim statꝰ filij iã robustæ
ætatis qui sub patre uiuit nec lacte iam potatur: sed uescit̃
solido cibo: oblitus sanè q̃ retro sunt: in q̃bus seruilis ocu
lus in amaritudine morabat̃: sed ne ipsa q̃dem p̃sentia cõ-
siderans: nec paruas paruulorũ cõsolationes captans ma-
gis, extendẽs se in anteriora ad palmã supnæ uocationis:
& introitũ futuræ btĩtudinis: expectãs beatã spẽ & aduẽ-
tũ gloriæ magni dei. Euacuauit em̃ q̃ erãt paruuli: nec cir
ca eiusmodi suaues q̃dẽ sed nõ p̃hẽnes cõsolationes hacte
nus occupat̃. Sed q̃a iã ꝓfecit in uirũ ꝑfectũ in his q̃ p̃ris
sunt oportet eũ esse: suspirare ad hæreditatẽ: sedulaq; cir-
ca eã meditatione uersari. Nunq̃d em̃ mercenariũ eũ quis
æstimet: q̃ paternæ inhiat hæreditati: eamq; toto affectu
expetit & expectat: quã nimirũ filij mercedẽ esse non mer
cenarij, ꝓpheta testat̃. Cũ dederit, inq̃t, dilectis suis som- Psal.126
nũ ecce hæreditas dñi, filij merces fructus uẽtris. Inuenit
tñ alter gradus sublimior, & affectus dignior isto: cũ peni
tus castificato corde nihil aliud desiderat aĩa: nihil aliud à
deo querit quàm ipsum deũ. Crebro siquidẽ didicit exp̃i
mẽto: q̃m bonus dñs sperãtibus in se: aĩæ quærẽti ipsum:
ita ut iam ex affectu cordis atq; sententia clamet illud de
psalmo. Quid enim mihi est in cælo: & à te q̃d uolui super ps.72.
terram. Defecit caro mea & cor meum: deus cordis mei &
pars mea deus in æternum. Neq; enim suum aliquid: non
fœlicitatem non gloriam nõ aliud quicquã tanquã priua
to suiipsius amore desiderat anima quæ eiusmodi est: sed
tota pergit in deum, unicumq; ei ac perfectum desideriũ
est, ut introducat eam rex in cubiculum suũ: ut ipsi adhæ
reat, ipso fruatur: unde & iugiter reuelata facie quoad-
potest

potest cælestis sponsi gloriā speculādo in eandē imaginē
Cāti.4. transformamur de claritate in claritatē:tanquā à dñi spiri
tu. Ex hoc plane audire meretur. Tota pulchra es amica
mea. Audet & ipsa loqui:dilectus meus mihi:& ego illi.
Atq; in huiusmodi fœlicissima & iocundissima confabulatione delectatur gloriosa cum sponso.

De uerbis psalmi: Audiam quid loquatur in me dominꝰ deus. Sermo.

INuisibilia dei, aplo teste, á creatura mundi per ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciunt. Et est uelut cōis quidam liber & cathena alligatus ut assolet sensibilis mundus iste:ut in eo sapientiā dei legat quicūq; uoluerit. Erit tñ cū cælū plicabit sicut liber:i quo utiq; deinceps legere habeat necesse: qm̄ erūt oēs do cibiles dei:& queadmodum creatura cæli sic & creatura mundi:iam nō per speculū & in enigmate:sed facie ad faciem deum uidebit:& sapientiā eius ad liquidū cōtēplabitur in seipsa. Interim uerò corpus habet humana aīa, uelut quodā uehiculo creaturæ, ut ad cognitionē creatoris assurgat cū econtra longè beatius pfectiusq; angelica natura in creatore notitiā habeat creaturæ: ad quā nimirū excellentiā licet ad modicū rapta fuisse uideť aīa illa beata:q̄ collectū sub uno solis radio mundū uniuersum conspexit:de quo miraculo btūs papa Gregoriꝰ in libro dialogorū scribens. Videnti, inquit, creatorē angusta est oīs creatura. Fœlices ꝓinde qui satiaŧ ex adipe frumenti, nec opꝰ habēt suggere mel de petra:oleūq; de saxo durissimo: q uidelicet inuisibilia dei nō inuisibilibus rimādo perquirūt sed inseipsis ad liquidū intellecta conspiciūt. Verū ut iam diximus angelicæ fœlicitatis illud est:non fragilitatis humanæ. Quæramus igitur per ea saltē q̄ facta sunt intellectū inuisibiliū dei:q̄ si in cæteris creaturis intellecta cōspicit aīa:necesse est ut lōge ampliꝰ cōspiciat & intelligat multo subtilius in ea creatura q̄ facta est ad imaginē creatoris:hoc est in seipsa. Nullꝰ deo uicinior gradꝰ inter oēs
Psal.83. q̄ sub sole habitāt creaturas quàm aīa humana: ut merito
Vbi sup. ꝓpheta dicat ad ipsum. Beatus uir cuiꝰ est auxiliū abs te: ascensiones in corde suo disposuit. Et post pauca. Ibūt, inquit, de uirtute in uirtutē:uidebiť deus eorū in sion. Propterea incessanter hortamur uos frēs ut ambuletis uias cordis:& sit aīa uestra in manibus uestris semp:ut audiatis quid loquaŧ in uobis deus:qm̄ loqueŧ pacē. Quibꝰ loqueŧ pacē? Vtiq; in plebē suā & in sanctos suos. Quæ est plebs:aut qui sunt sancti? Ipsi nimirū qui conuertūtur ad cor. Vnde & sequiŧ:& in eos qui conuertunŧ ad cor. D
Nos tamen in his uerbis tria solemus intelligere hominū genera, quibus solus deus loquitur pacē sicut & propheta alius, tres tantū præuidit saluandos. Noe, Danielē, &
Eze.14. Iob:cōtrario quidem ordine:sed eosdē ordines exprimēs continentiū scilicet ꝓlatorumq; & cōiugatorum: si tamē continētes à carnalibus illecebris:ad ea quæ cordis sunt: id est, ad spiritualia desideria cōuertātur. Vnde & Daniel uir desideriorum ab angelo nominatur. Et ꝓlati prodesse magis studeāt quàm pesse:qm̄ ipsos maxime decet sctitudo:unde & in psalmo sancti specialiter appellantur. Et cōiugati mandata non transgrediantur: ut merito plebs domini & oues pascuæ eius debeant nominari. Imo uerò & in nosoisipsis (qm̄ inde est nobis amplior solicitudo) tres istos ordines assignare solemus:plebē quidē intelligētes officiales fratres:q exterioribus & quasi popularibus negocijs occupātur. At uerò q cōuertuntur ad cor:ipsi sunt claustrales:quos nulla impedit occupatio:sed libere uacāt:ut uideāt qm̄ suauis est dñs. Super utrūq; parietē deꝰ loquitur pacē:qm̄ idem est ad qđ tendunt:licet non eadē uia. Et psalteriū iocundum cū cythara:nec minus iocundus est sonus cytharæ quàm psalterij:licet hæc ab inferioribus reddat sonū:illud à superioribus. Verūtamen optimam partē elegit Maria, licet nō minoris fortasse meriti sit apud deū humilis conuersatio Marthæ:sed de electione Maria laudatur:qm̄ illa quidē omnino (qđ ad nos spectat) eligēda:hæc uerò si iniungitur patienter est tollerāda. Iam interponiť sup sctōs suos:ad ꝓlatos ptinet:qbus nimirū utraq; uita necessaria est. Et ipsorū est utrisq; puidere & copulare sibi parietes è diuerso uenientes:qm̄ angularis lapidis (qui est xp̄s iesus) uicarij constituti sunt. Nec dubiū quin lōge periculosior cæteris eorū sit amministratio. Tamen si bene amministrauerint gradū bonū sibi acquirēt, & maiorē abundātiā & supereffluentē mēsurā accipient pacis:ut de eis merito dicatur. Qm̄ sup sctōs pacē loquatur deus. An uerò dubitet qs:quos dixerit sctōs: Audiat Esaiā. Vos, inquit, sancti dñi uocabimini ministri Esaiæ.6.
dei nostri. Proposuerā exemplū aliquod dare quemadmodum ex sua ipsius consideratione ad spiritualē intelligentiam assurgere humanus debeat animus:sed necesse est in diem alterum & sermonem alterum differre.

De uita & quinq; sensibus animæ. Sermo. B

MAgna est dico uobis charissimi:& nimirū inexcusabilis neglīgētia nr̄a, q cogitationibꝰ ociosis uacātes tēpus amittimus:qbus nimirū nec penetrādæ nubes:nec maria trāsfretāda, ut salubres inueniamꝰ cogitatiōes:sed ꝓpe est (ut ait Moyses) uerbū in ore nostro & i corde nostro, & infinitas in nobismet ipsis utiliū cogitationū occasiōes:& seminaria possumus inuenire. Deniq; si tā inerudita & negligēs fuerit aīa:ut nec interiora sua sufficiat pscrutari:attēdat ea q̄ foris agit palā & manifeste:& in ipsis quoq; si diligēter q̄sierit inueniet sapientiā. Ecce eñ scriptū est:da occasionē sapiēti, & sapiētior erit:considera ô aīa qđ impēdas corpori tuo:& inuenies sine dubio & uitā ei sensumq; ministras:& uitā, qdē in toto corpore inuenies uniformē. Verbi gr̄a. Neq; eñ aliter uiuit oculus quàm articulꝰ. Sensum uerò nō ita Quære ergo ut tibi quoq; aīa tua (q̄ est sine dubio deus tuꝰ) similia largiaŧ. Neq; eñ uiuere dicēda est aīa q̄ ueritatis nō habet cognitionē:sed adhuc mortua est in semetipa queadmodū & ea sine sensu:q̄ necdū habet dilectionē. C
Est ergo aiæ uita ueritas:sensus charitas. Nec mireris q interdū aiæ impiorū notitiā habent ueritatis:q̄ tñ expertes sunt charitatis:qm̄ & in corporibus nōnullis uitā reperis sine sensu:ut sunt arbores cæteraq; similia: Aiata qdē sed aiatiōe nō aīa:queadmodū & aiæ iniquorū ueritatis habēt notitiā naturali rōne:q̄ tñ interdū adiuuatur à grā :cū nullatenus sanè animeŧ ab ea. In his autē quibꝰ & cognitionē ueritatis & dilectionē anima spiritualis infundit:nō exteriori quolibet mō:sed tanquā anima ipsorū cui adhærētes unus spiritus fiūt cū ea:in his inquā indiuisa est cognitio ueritatis, sm̄ q dictū est de uita corporis. Eadē enim cognitione & minima & maxima cōprehēdis. D Porrò dilectionē quidē si diligenter aduertas:uariā & fortassis secundū quinq; sensus corporis quinq; pertitam poteris inuenire: Est enim amor pius quo parentes diligimus:est amor iocūdus quo socios diligimus:est & erga oēs hoīes amor iustꝰ:erga inimicos amor uiolētus: erga deū sanctus siue deuotus. In his omnibus si diligenter attendis propriū erga singulos:& omnino diuersum ab alijs modum inuenies. Deniq; si considerare curiosius delectat:nō immerito fortasse uidebitur primus:id est:parentum amor tactui cōuenire:quòd hic sensus sola proxima & corpori iuncta percipiat:quemadmodum amor ille nullis exhibetur nisi proximis carnis nostræ. Sed nec illud quidem discrepat à ratione similitudinis, q hic solus è sensibꝰ p corpus diffundiť uniuersum:quoniā & amor ille naturalis est omni carni:adeò ut ipsa animalia bruta, & diligant fœtus suos & diligātur ab eis. Amor quoq; socialis uidere licet quàm proprie dicatur gustui cōuenire: ob maiorē profecto dulcedinē:& qm̄ hic sensus solus est quo magis eget humana uita. Nec uideo qua ratione uiuere dicendus est saltem hac cōi uita:qui non eos diligit inter quos uiuit. Amor autē generalis quo uidelicet oēs hoīes diligūt:odoratus habet similitudinem in eo utiq; quòd hic sensus iam remotiora percipiat:& q nō ex toto carnalis delectationis expers:eò tamē tenuiorē eam ha-

beat quo diffusiorē. Auditus autē multo magis remotiora capit: nec inter homines ab amāte quisq̧ remotior est quàm nō amās. Deniq̧ cū in cæteris sensib⁹ nōnulla carnis ipsi⁹ oblectatio sit: & magis ad carnē ptinere uideant̄ auditus penè totus exit à carne: & ei dilectioni nō immerito cōueniri uidet̄: cuius tota causa obediētia est quam pertinere ad auditū satis euidens est: cū cæterarū unde diximus dilectionū, nōnulla à carne sumatur occasio. Porrò uisus quidem in eo sibi uendicat amoris diuini similitudinem: q̄ cæteris oībus excellentior & singularis cuiusdam naturæ: pspicacior quoq̧ cæteris inuenitur, & discernit multo remotiora. Deniq̧ odoratus qdē & auditus uidentur utiq̧ remota sentire: sed ad se magis, quē sentiāt, aerē creduntur attrahere. Visus autē nō ita sed magis ipse exire uidet̄ & ad remota pcedere. Sic & in dilectionibus est. Quodammodo enim attrahim⁹ pximos, quos tanquam nosipsos diligimus. Attrahimus & inimicos quos ad hoc diligimus ut sint & ipsi sicut nos: id est ut sint amici. Deū uerò si ut dignū est: tota uirtute: tota aīa: toto corde diligimus: ipsi magis in eū pergimus: & tota festinatione in eū qui ineffabiliter super nos est properamus. ¶ Iā uerò & id manifestū est: qm̄ in corporis sensibus uisus quidem cæteris oībus: auditus reliquis trib⁹ dignior: odoratusq̧ & gustū & tactū: & si nō utilitate: dignitate tm̄ superare uidetur: & gust⁹ tactui superexcellere: qd̄ manifestat etiam dispositio ipsa membrorū. Oculis siquidē in summitate locatis: aures inferiores esse quis nesciat? Sic & aurib⁹ nares: & fauces naribus: ipsis quoq̧ faucibus manus pariter & reliquas corporis partes, ad quas ptinet tactus, subesse manifestū est. Secūdū ergo hunc modū & in sensibus aīæ cōsiderare licet alterū altero digniorē: qd̄ quia facile iam potestis aduertere, breuitatis causa ptereo. Illud q̧q̧ uræ nihilominus diligentiæ cōsiderandū relinquo: q̄ quēadmodū artus corpis cadere necesse est quācito desierit eos aīa uegetare: sic & eas, quas diximus affectiōes, quæ sunt uelut qdā aīæ mēbra: sine aīa ipsius aīæ (q̄ deus est) cadere oīno necesse est: quatenus uidelicet aut ex toto nō diligat̄ qd̄ diligendū est: aut nō diligat̄ ad qd̄ debet uel quō debet. Sūt eīm q parētes carnaliter tm̄ diligūt: & ipi q̧q̧ cōfitent̄ dño cū bn̄fecerit eis. Sed hmōi dilectio, aut oīno nocāda dilectio nō est: aut caduca ē: aut decidēs i terrena.

De duplici baptismo, & de relinquenda propria uoluntate. Sermo.

A Scitis fratres (firmissime eīm tenetis catholicā ueritatem) q̄ in baptismate abrenunciantes diabolo pater cælestis adoptet: & in regnū filij claritatis suæ de potestate trāsferat tenebrarū. Nimirū ipa est stola prima quā uerè cito pferre ministros paternus iubet affectus: nō oris petitionē: nō desiderium cordis expectās: sed & ipm intellectū pueniēs in bn̄dictionib⁹ dulcedinis. Quotquot eīm baptizati sum⁹ in Christo iesu: xpm induim⁹. De quo & alius clamat testis & ipse fidelis: qa quotquot receperūt eū: dedit eis potestatē filios

Ioan,1, dei fieri. Nec uerò inanis est: aut infima potestas: qua nimirum certi sumus continuo & nos: qm̄ neq̧ mors neq̧ uita: neq̧ uirtutes: neq̧ āgeli: neq̧ altitudo: neq̧ profundū: poterit nos separare à charitate dei: quæ est in Christo iesu. Sed attende quanta enumerauit apl's, eius enim uerba sunt: minime tn̄ abijcsētes: nec nosipsi. Nimirū hæc est libertas qua Christ⁹ nos liberauit, ut nulla penit⁹ creatura auellere nos, aut uim facere possit. Soli id deserere possumus propria uoluntate abstracti & illecti à ppria cōcupiscētia. Præter hanc eīm nihil est qd̄ timeam⁹. Deniq̧ donec uoluntatis usum & facultatē deliberandi renatus quisq̧ recipiat: à charitate dei separari omnino non pōt. Secur⁹ interim degit sub protectione & aduocatiōe dñi dei sui: non est quod uereatur ex omnibus. At ubi sanè discretiōis annos ingrediens redditur sibi: cæterorū utiq̧ uiolentiam nec tunc quidem formidare necesse est: sed ab ea quæ dormit in sinu caueat propria scilicet uoluntate. Erit fortè peccatum in foribus: sed appetitus eius sub eo est: tantum ipse aperire renuat: consentire recuset. Deniq̧ primos parentes non ursus aut leo: sed potius serpēs callidior utiq̧ non fortior cæteris aīantibus supplātauit: nec mulierem uir: sed mulier uirū. Serpēs ô Eua decepit te: decepit profecto: nō impulit aut coegit. Mulier tibi ô Adā de ligno dedit: sed offerendo utiq̧ non uiolentiā inferendo. Neq̧ eīm potestate illius sed tua factū est uoluntate: ut eius uoci plus obedieris quàm diuinæ. Cæterum si ille sibi nō præcauit ignarus: nos saltē nobis tot exēplis pmoniti caueamus. Imo uerò qm̄ periclitati sumus & nos miserabiliter in hac parte: decætero iam remediū aliqd̄ tantis prouidere malis solicite studeamus. Quādo eīm fortis ille armatus: quē fortior superueniēs alligauit: atriū illud olim suū ualuit uiolentia aliqua obtinere. Sed uacuū sibi quoq̧ insipiēter expositū domiciliū reperit: & cū alijs septē nequioribus nō fortiorib⁹ ingrediēs, nō irruēs: libere habitauit. Quis uerò illū admisit: nisi ppria uoluntas? Ipsa est q̄ in ptātē tenebrarū denuo redijt: q̄ nos iterū subdidit mortis impio. Veni dñe Iesu etiā nūc: Iesu bone eijce iterū fortiter, quē nos insipiēter admisim⁹. Tūc eīm uerè liberi erimus, etiā nūc, si nos liberaueris. Irritū fecim⁹ fœdus primū: tibi peccauimus dñe: satanæ & operib⁹ ei⁹ obligantes denuo nosmetipsos: iugo iniquitatis colla ultronea submittentes & subijcientes nos miseræ seruituti. Itaq̧ fratres mei rebaptizari nos cōuenit secundū fœdus inire necesse est: opus est professione secunda: nec iam sufficit abrenunciare diabolo & opibus eius: mūdo pariter abrenūciandū est & propriæ uolūtati. Ille eīm seduxit: ille tradidit nos. In priori nimirū baptismate: qm̄ nihil nobis adhuc uolūtas nr̄a nocuerat, satis fuerat abrenūciare diabolo: cui⁹ pfecto inuidia pctm̄ pariter & mors per unū ingrediēs: in oēs hoīes ptrāsiuit. Cæterū postquā mūdi fallētis illecebras & infidelitatē ppriæ uoluntatis manifeste sumus experti: de cætero iā in scd'o (ut ita dixerim) cōuersiōis nr̄æ baptismate merito prorsus & nō ad insipientiā nobis: nō resarcire tātūmō fœdus primū sed etiā roborare soliciti: ipsis q̧q̧ affectib⁹ pariter abrenūciam⁹. Studeam⁹ pinde dilectissimi: immaculatos nos ab hoc seculo custodire: sciētes: qm̄ religio mūda & immaculata corā deo hæc est. Caueam⁹ aūt à ppria uolūtate tāquā à uipera pessima & neqssima, & q̄ sola deinceps dānare possit aīas nr̄as.

De primordijs, medijs, & nouissimis nostris. Ser.

Filli memorare nouissima tua: & in æternū nō peccabis. Recole primordia: attēde media: memorare nouissima tua. Hæc pudorē adducūt ista dolorē ingerūt: illa metū incutiūt. Cogita unde ueneris & erubesce, ubi sis & ingemisce: quo uadas cōtremisce. Vide ne adijcias adhuc ignorare: ne fortè sup te ueniat terribilis illa cōminatio: qua spōsus intonat dicēs. Si ignoras te ô pulchra inter mulieres: egredere & abi post greges sodaliū tuorū. Primo siqdē cū i honore esses ô hō non intellexisti: unde cōparatus es iumētis insipientibus & similis factus es illis. Iā si nec uexatio intellectū dederit auditui: etiā post greges abis: illis nihil mali sentientib⁹, malis exposit⁹ uniuersis. Agnosce ergo primordia tua, & erubesce comparatū te esse iumētis: memorare nouissima tua & time: ne abeas etiā post iumēta. Erubesce inquā q̄ p cōsortio angelorū, cōsortiū sortitus es pecorū: nō mō in necessitatib⁹ corporis: sed etiā in affectibus cordis. Cū iumētis partiris cibū terræ: quia panē angelicū panē fastidisti cæleste. Non solū aūt: sed etiā qd̄ peius est in recto corpore curua est aīa. Et in corpe manet hūanæ aīæ silitudo in aīa uerò bestiali similitudine mutata est similitudo dei. An nō cōfunderis sursum caput habere q sursum cor non habes corpore rectus stare, qui corde repis in terra? An nō repere est in terra, carnē sapere, carnalia desiderare, carnalia quærere? Verūtn̄ qa ad imaginē & similitudinē dei creatus es: si perdidisti similitudinē, similis factus iumentis: sed in imagine pertrāsisti. Ergo si in sublimi posit⁹ nō intellexisti qm̄ limus esses: noli infixus in limo profundi ignorare

ignorare:qa imago dei es:& erubesce ꝙ peregrinā ei sup
duxeris similitudinē. Memor nobilitatis tuæ :pudeat te-
tātæ deiectionis. Ne ignores pulchritudinē tuā:ut de fœ-
ditate amplius cōfundaris. Hæc est iuxta Salomonē cōfu
sio adducēs gloriā:qn̄ à tanta gloria cecidisse cōfunderis.
Eras em̄ aliqn̄ gloria & honore coronat⁹ :cōstitutus sup
opa manuū dn̄i:incola paradisi:angelorū ciuis, & dome-
sticus dn̄i sabaoth. Hinc deiecisti teipsum in has interio-
res tenebras:unde ad exteriores quoqꝫ & palpabiles tene
bras eiiciendus eris aliquando si nō caues. Ab ista inquā
gloria filiorū dei deposuisti temetipsum:a fœlici illa & dul
cissima patria:ab horto uoluptatis exulem te fecisti. Ecce
unde uenisti:uis nosse quo deuenisti? In locum utiqꝫ affli
ctionis. Siquidē uita tua inferno appropinquauit. Quid
enim hic, nisi labor & dolor, & afflictio spiritus? Sed nūc
ita contigit tibi:ac si puer in carcere natus sit:& in carce
re sit nutritus:& qa nūquā uiderit lucem:miretur sup tri-
stitia & anxietate matris suæ. Illa em̄ scit unde doleat: &
qa nouit bona:grauiora sunt ei mala:& recordatione pa-
cis amaritudo eius amarissima est. Tibi magna bona uidē
tur minora mala. & præ maioribus cōpedibus quibus as-
suetus es:minores ā nullos requiem putas. Comedere ap-
petis:quia fames te cruciat. Vtrunqꝫ labor est:sed quia fa
mes grauior magis, comedere nescis esse laborē,. Deniqꝫ
postquā fames depulsa fuerit:uide si nō grauius ducis co-
medere quàm esurire. Sic se habēt uniuersa sub sole, ut ni-
hil sit in eis uerè iocundum:sed ab uno semper trāsire ue
lit homo ad aliud:solaqꝫ uissicitudine releuetur utcunqꝫ:
ac si prosiliat ab aqua in ignem:& inde rursus in aquā re-
siliat: utpotè qui neutrū ferre possit. Oīs siquidē laboris
remediū:alteri⁹ laboris initiū est. Nemo in hoc seculo ne-
quā quod uult habere potest:qn̄quidē nec iustus iustitia
satiat̄, nec uoluptuosus uoluptate:nec curiositate curio-
sus:nec ambitiosus inani gloria. Ecce unde doleas, si nō-
dum insensibilis fact⁹ es. Ecce unde doleas ꝙ in exilio po-
situs es:in deserto moraris:& in tenebris ambulas & in lu
brico:& in sudore uultus tui uesceris pane tuo. An non
in amaritudine moratur oculus tuus quoties ista conside
rat:& plorat pariter cum propheta, heu mihi quia incola
tus meus prolongatus est? Habes iam primordia : habes
etiam media:sed nouissima quæ sunt? Nam de eis dicitur:
quòd eorum memor non peccabis. Ipsa sunt mors, iudi-
cium, gehenna. Quid horribilius morte:quid iudicio ter
ribilius? Nam gehenna nihil potest intolerabilius cogita
ri. Quid metuet si quis ad ista non trepidat : non expaue-
scit: non timore cōcutitur? O homo si pudorem perdide
ras ad nobilem creaturam pertinentem:si dolorem nō sen
tiebas afflictionis, quod est etiam carnaliū:uel timorē nō
omittas:quoniā ille est etiam iumentorum. Oneramus asi
num & fagitamus in laboribus plurimis: & nō curat : qa
asinus est. At si in ignem impellere:si in foueam præcipita
re uelis cauet quantū potest:quia uitā diligit & mortē ti-
met. An nō tibi ergo iustū uidetur, ut qui modo iumētis
insensibilior fuerit, post iumenta ipsa cōpellat̄ abire:& in
tormētis positus locū teneat̄ posteriorē? Time ergo ô hō
ꝙ in morte separādus es à bonis oībus hui⁹ corporis : &
tam dulce carnis & aīæ uinculū, amarissimo secādum di-
uortio erit. Time ꝙ in terribili iudicio ei præsentand⁹ es:
in cuius manus horrendū est incidere : & eo examinante
quem nihil latet siquidem inuenta fuerit in te iniquitas:
alienandus ab uniuersitate quietis & gloriæ:& segregan
dus à numero beatorum. Time ꝙ in gehēna cruciatibus
æternis & immensis exponendus es:in sorte diaboli & an
gelorū eius in igne æterno:q præpat⁹ est eis. Hic ergo ti-
mor initium sapientiæ dicitur:non pudor:non dolor : qa
neuter eorū sic initiat ad sapiētiam:neuter tātā habet effi
caciam. Vnde est ꝙ nō dicit̄:memorare primordia aut me
dia sed nouissima, & non peccabis. Validior em̄ est & ue-
hementior spūs timoris ad resistēdum peccato:quàm pu-
dor & dolor:quia pudor de multitudine & dolor de qua
licunqꝫ huius mundi consolatione capit solatium; timor
uerò non inuenit unde consolet̄. Nam in morte non ma-
gnū nō paruum aliquid de bonis huius mundi secum de
latur⁹ est in iudicio:nec fallere nec resistere possibile erit:
in gehenna penitus nulla consolatio sed perpetuum uæ:
ululatus & fletus & stridor dentium.

De triplici misericordia & quatuor mise- rationibus. Sermo.

Miserere mei deus sm̄ magnā mīam tuā. D Sicut
sunt pc̄tā minima:sunt & mediocria:sunt ma-
gna, sic est misericordia parua:mediocris & ma
gna. Magnus ergo peccator, magna misericor
dia opus habet:ut ubi abūdauit delictū, superabundet &
gratia. Paruā mīam dico expectationē:qua nō statim pu-
nit peccantē:sed expectat ad pœnitentiā. Paruā aūt nō in
se sed ad cōparationē aliarū. Alioquin magna planè:ma-
gna omnino mīa:expectatio dn̄i est. Nam peccantē ange-
lū omnino non expectauit sed precipitauit:hoīem quoqꝫ
peccātē nō distulit:sed protin⁹ expulit de paradiso. Nūc
iā expectat, dissimulat, sustinet decē annis, uiginti, usqꝫ ad
senectutē & seniū. Et si cōsiderem⁹ quāta & quàm pluri-
ma peccata quotidie fiūt:nónne leuia reputam⁹ illa quæ
tā cōtinuo damnatiōis excepere sentētiā? Nihil proinde
mirū si ipsius quoqꝫ pphetæ penè moti sunt pedes penè
gressus effusi:qn̄ zelabat sup iniquos pacē pc̄tōrū uidēs. Ezec. 18.
Sed pc̄tōres ipsi dicūt:quō scit de⁹, & si est sciētia ī excel
so? Sed hæc est gratia crucis Christi & uirtus. Viuo ego
dicit dn̄s:nolo mortē pc̄tōris sed ut magis cōuertat̄ & ui
uat. Quātū uerò mihi uidet̄ uox xp̄i resurgētis est ista. Ac
si dicat, uelit nolit iudæ⁹:uiuo ego. Nolo mortē pc̄tōris q
mori uolui p pc̄tōribus. Volo ut fructuosa sit mors mea
& copiosa per eā redēptio. Hanc ergo mīam dn̄i qua tar-
dat ferire, paratus ignoscere, paruā non qdē in seipsa, sed
aliarū cōparatione noīat quia hæc siquidē sola fuerit, nul
laten⁹ sufficit:ad salutem uerò iudiciū dānationis accumu
lat ut dicatur, hæc fecisti & tacui. Apostolum proinde au Roma, 2
diamus more suo terribiliter intonantē. An diuitias bo-
nitatis eius, inquit (haud dubiū quin dei) & longanimi-
tatis cōtemnis? Ignoras qm̄ patientia dei ad pœnitentiā
te adducit? Tu aūt sm̄ duritiam tuā & cor impœnitēs the
saurizas tibi iram in die iræ. Thesaurizas, inquit, tibi the
sauros iræ pro p̄rogatis thesauris mīæ quos contēnis:&
euacuas in te misericordiā dei. Sed sm̄ quid? Secūdū du-
ritiā tuā, ait, & cor impœnitēs. Quis autē scindet duritiā
istā:nisi qui passione sua petras scidit? Quis dabit cor pœ
nitens:nisi à quo est omne datū optimum? Hæc est secū-
da misericordia oīno maior priore:quæ facit ne prima sit
infructuosa:& cōuertat̄ in dānationē mortis:dando .s. pæ
nitentiā:sine qua expectatio non modo non prodest:sed
obest plurimū. Et hæc quidē in leuibus peccatis pōt suffi
cere:qm̄ in his à quibus abstinere omnino non possum⁹
dum gestamus corpus peccati:ad salutem sufficere potest
pœnitentia quotidiana. At in grauioribus quidē & quæ
peccata ad mortem sunt:opus est non modo pœnitentia,
uerumetiam cōtinentia. Difficilis prorsus res, & soli diui-
næ uirtututi possibilis:susceptū semel peccati iugū à cer-
uicib⁹ excutere:qm̄ q facit peccatū, seru⁹ est peccati:nec
est iam liberari nisi in manu forti. Hæc est magna miseri-
cordia magnis necessaria pc̄tōribus:de qua dicitur. Mise-
rere mei deus sm̄ magnā mīam tuam:& sm̄ multitudinem
miserationū tuarum &c. C De quatuor filiabus magnæ
mīæ dictum est:quæ sunt immissio amaritudinis : subtra-
ctio opportunitatis:uirtus resistēdi:& sanitas affectiōis.
Quādoqꝫ em̄ ei qui peccato quouis obligat⁹ tenetur:pie
immittit dn̄s amaritudines quasdā:quæ mentē occupant
hoīs, & expellūt perniciosam delectationē peccat. Qn̄qꝫ
subtrahit opportunitatē:nec tentari patitur infirmitatē.
Qn̄qꝫ uirtutē donat resistēti quod maius est:ut scilicet tē
tationem sentiens uiriliter agat & non consentiat, Quan
doqꝫ affectionem sanat:quod perfectissimū est:& in quo
prorsus tentatio tollitur:ut non solum non consentiatur
ei;sed nec sentiatur quidèm.

De septem donis Spiritussancti contra septem uitia. Sermo.

SApientia uincit malitiā: dū sathanā cōterit dei uirtus & dei sapiētia Christꝰ. Attingit ergo à fine usq; ad finē fortiter: in cælo qdē deijciēdo superbū: in mūdo superando malignū: in īferno spoliādo auarū. Et disposuit oīa suauiter, in cælo stātes angelos cōfirmādo: in mūdo uenūdatos redimēdo: in inferno captiuos liberādo. Aut si melius placet accipiamꝰ hoc modo. D Ordinata procedit acie: aduersus septem pctī gradꝰ spūs septiformis. Et primꝰ cōtra negligentiā timor exurgit: nimirū ipse est quo cōcutiť aīa: discutiť cōsciētia excutiť sopor lætalis: incutitur solicitudo. Deniq; q timet deū nihil negligit: sed ureť oīa opera sua. Ceterū ut grauior sit cōflictꝰ squāma squāmæ iungiť: & comitātia sunt in hūano corde negligētia sui & curiositas cæterorū. Triplex eīn ut ait sapiēs incōmodū eijcit de domo inhabitantē, fumus, stillicidiū, mala uxor. Qn̄ uerò hæc decrunt negligēti? Propria quidē qui negligit, fumū nō abigit: uxorē nō corrigit: tectū nō reficit. Fumāt peccata: nullo miæ studio, nullis lachrymarū undis extincta: & fumꝰ ille teterrimꝰ & intolerabilis. Malignať uolūtas ipō neglectu quotidie deterior semetipsa. Stillat supni iudicis indignatio, ex defectu utiq; charitatis: q̄ sola operit multitudinē pctōrum. Egrediať utiq; foras necesse est: & curiosius exteriora cōsideret q sic interna despicit: p̄terita nō respicit: p̄sentia nō inspicit: futura nō pspicit. Euidēter proinde curiositati pietas aduersatur: & quē illa à corde euocat: ista reuocat. Nimirū pietas illa est cultꝰ dei: & in corde colitur: q in corde cognosciť habitare. Parit aūt curiositas experientia mali ut facile qui per multa uagatur offendat: facile cadat in laqueū: facile inueniat quod pniciose delectet. Confligit sanè aduersus hanc sciētiæ spūs: docēs eligere bonū: reprobare malum: docens qd pernitiosum sit: qd ue expediat experiri. Veruntamen in multis iam in cōcupiscentiā experientia trāsire uideť. Habes ergo hos gradꝰ in Dina filia Iacob, quā nimirū ad uidēdum alienigenas mulieres egressam, Emor filiꝰ Sichem rapuisse, corrupisse ac deinde blāditijs deliniisse legiť: ita ut illiꝰ animæ aīa eius adhæserit. Dico autē in concupiscentiā: & ut pphetā meminit in affectū cordis trāsisse hoiem: q legem spreuit: honestatē abiecit: ualefecit pudori: timorē autē dñi penitus trāsilijt: soloq; uehiť appetitu: sequitur cōcupiscentiā solā: sola trahiť uoluptate: & est apud eū pro rōne uoluntas. Cōtra hanc igiť cōcupiscentiam mali dimicat fortitudo: neq; eīn ulla iam nisi in manu forti liberatio est. Indicat sibi homo ieiunia: corpus castiget & subijciat seruituti: ne fortè iam de radice colubri egrediať regulus: de cōcupiscentia consuetudo. Quemadmodum enim misera nimium & miserabilis humana fragilitas: sine pruritu concupiscentiæ, aut impetu desiderij sola consuetudine ipsa ad illicita trahať, utinā omnibus liceat ignorare. Nimirū paccatū faciēs seruus est peccati: seruus planè diaboli ad praua quæq; prout ducitur sequens: à quo nimirū captiuus tenetur ad ipsius uoluntatē. Est autē cōsuetudo hæc grauis quædam & perniciosa cathena: soluenda utiq; facilius quàm rūpenda, ut hic maxime uulgare illud prouerbium uideať usurpari: industriā uiolentia potiorē: ut quēadmodum uis ui repellitur: & feruore spiritus feruor extinguatur desideriorum: ut maligni artem arte deludas: & consuetudini cōsilium apponas: alioquin si fortè uiolentiam quæras: & castigationem corporis speras consuetudini præualere: timēndū omnino est ne sit perniciosus labor: & prius ipsa substantia deficiat quàm inolita concupiscentia: præsertim ꝙ altera quædā natura sit ipsa consuetudo. Necessariū itaq; est consilium uel ab ipso magni cōsilij angelo ministratum: uel ab hoīe aliquo spirituali qui cogitationes satanæ spiritualiaq; remedia non ignoret. Subtrahēda nobis occasio est, & opportunitas fugiēda peccati. Legimus fratres in eremo, fornicationis spiritu quempiam impugnatum: laudabili prorsus industria à patre curatū. Aduocans eīn senior fratrē alterum secreto: iussit: ut eundē lacessiret iniurijs: & prior ipse quasi accepta ab eo iniuria quereref. Anxiabaf ille confusus uehemēter: sic in breui oblitus est pristinæ tentationis: ut querenti de ea non sine ammiratione plurima respōderet. Papæ uiuere non licet & fornicari libet? Sed fortè nōdum uenit cui uictoria reposita est: quā triumphus manet: cui corona debetur: & contemptus ex consuetudine prodit: quanto liberius tanto desperatius peccans, totas iam concupiscētiæ laxat habenas: toto impetu fertur in preceps: sicut scriptum est. Peccator cum uenerit in profundū malorum contemnit. (Prou.) Hunc ergo contemptum necesse est ut spūs intellectus impugnet: illuminans tenebras cordis: & lucē diuinæ miæ: & copiose miserationis infundens. Intelligentia nēpe diuinis & altissimis rebus attribuenda est: quas quidem rō humana nullatenꝰ: difficile autē uel fides ipsa cōprehendere possit: ut est illud. Vbi abundauit delictū: superabundauit & gratia. (Rom. 5) Iam si cōtēptus perstiterit: accedere necesse est & malitiā: ut quā pōt cōsolationē desperatus miser admittat: & cui nō est pars in bonis, læteť uel in malis: læteť cū male fecerit, & exultet in rebus pessimis. Ex his ergo solū hoc remediū est: ut ipsa aduersus malitiā sapiētia cōgrediaf: ppriaq; dextera p̄lietur: quæ succumbere oīno nō nouit. Qn̄ eīn libereť qui in habitationē descendit: nisi p̄ueniaf in bn̄dictionibus supernæ dulcedinis: ut clauū clauo expellat: & pestiferā dulcedinē uitiorū iocūditas spūalis unctiōis excludat? Attingit ergo à fine usq; ad finē fortiter sapientia uictrix: eradicādo singula uitia: singulasq; inserēdo uirtutes. Excutitur siquidem negligentia, ut timoris spūs repleat mentem: abijciť curiositas, ut succedat pietas: experientia mali fugaf, apponiturq; scientia. Sic & concupiscentiæ præualet fortitudo: & consiliū cōsuetudinem amputat: & intellectus uigens contēptū amouet: & disparente oīno malicia, sapiētia regnat. Qua quidē triumphante de cætero miserā illā aīam quā perniciose negligentia soporauerat: peius excitauerat curiositas: attraxerat experientia: tenuerat concupiscentia: ligauerat consuetudo: cōtemptus in carcerem truserat: malitia iugulauerat: timor suscitat: pietas blandè demulcet: scientia quid actum sit indicans, dolorem apponit: quod suū est, fortitudo erigit: consilium soluit: intellectus educit de carcere: sapientia mensam ponit: refocillat esurientem: & salutaribus reparat alimentis.

De eo quod scriptum est. Beatus homo qui inuenit sapientiam & affluit prudentia. Sermo.

QVid in hoc mūdo agimus fratres: aut qd facimus de hoc mūdo? Si saluari cōtendimus à præsenti seculo nequā: quid adhuc de hoc mundo decernimus? Si exire uolumus: qd cōpedes nostros nobiscum trahere laboramus? Ponamꝰ aureos esse: sed multo melius est sine his liberari: quàm eorū occasione teneri. Nō æstimemus preciū sed impedimentū cōsidemus: ne p̄ter ipsam quæ dura satis reputāda est cōditiōis necessitatē: etiā cupiditatis uisco inhærere his incipiamꝰ: & inanis solicitudinis nexibus irretiri. Quid eīn in cōpedibus faciat quis, pcunctari fortè minus cōgruū iudiceť: ꝙ uidelicet ad patiēdū magis quàm ad aliquid faciēdū soleāt hoīes cōpediri: & actionis impedimēta cōpedes sunt amminicula passionis. Agendū tamen nobis aliqd in hoc mūdo: agenda utiq; pœnitētia: sed ad passionē hæc potiꝰ quàm ad actionē uidebiť ptinere. Nihilominꝰ tñ agendū hic nobis aliqd: nō quidē de hoc mūdo sed in hoc mūdo. Cum eīn legaf Adam in loco uoluptatis ab initio positus ut operaretur: quis sanum sapiens, filios eius in loco afflictionis ad feriandum positos arbitreť? Operemur ergo: sed cibū qui nō perit: operemur opꝰ salutis nostræ. Operemur in uinea dñi ut denariū diurnū accipe mereamur. Opemur in sapiētia q̄ dicit: qui operanf in me nō peccabunt. (Eccl. 24) Ager eīn est mundus ait ueritas. Fodiamꝰ in eo: thesaurus absconditus latet: effodiamus eum. (Mat. 13) Ipsa est enim

sapientia

sapientia, q̃ trahit de occultis. Oẽs eã quærim⁹: oẽs cõcu
piscim⁹ eam. Sed frustra quærit q in lectulo suo q̃rit: neq;
eñ in terra suauiter uiuentiũ inuenitur. Lectul⁹ est: & ibi
gigantẽ quæris? Tuus est: & ibi speras inuenire cũ: qui di
Esaiæ.2. uersoria semp ignorat? Si q̃ritis, inqt, q̃rite: cõuertimini
& uenite. Quæris unde? A lectulo tuo. Quæris unde con
uertaris? A uolũtatib⁹, inquit, tuis auertere. Et si in uolũ
tatibus meis non inuenio: ubi, inquis, inuenio sapiẽtiã?
Vehementer eñ eã cõsiderat aĩa mea: nec inuenisse suffi
ciet si cõtigerit inuenire: nisi mẽsurã bonã & confertã &
coagitatã & supereffluẽtem ponã in sinũ meũ. Merito qui
dẽ. Beatus eñ hõ qui inuenit sapientiã: & q affluit prudẽ
tia. Quære ergo dũ inueniri põt, & dum ꝓpe est inuoca il
lam. Vis audire quàm ꝓpe sit? Prope est uerbum in corde
tuo & in ore tuo: tantum illud recto si q̃sieris corde. Erige
cor: surge de lectulo tuo: ut non frustra audias ammonen
tem sursum habere cor. Sic eñ inuenies corde sapientiã:
ore affluẽs prudentia: sed affluere non effluere uel euome
re cura. Nimirũ mel inuenisti si inuenisti sapientiã: tantũ
Ecli.24. ne multũ comedas: ne satiatus euomas illud. Sic comede
ut semp esurias. Nã ipa dicit. Qui me edũt, adhuc esuriẽt.
Noli multũ reputare qđ habes: noli satiari ne euomas: &
hoc ipm quod uideris habere auferat à te: qppe qui ante
temp⁹ q̃rere destitisti. Neq; eñ dũ põt inueniri dũ prope
ꝓue.25. est: ab inq̃sitiõe uel inuocatiõe cessandũ est. Aliter quoq;
sicut q mel comedit multũ: ut ait idẽ Salomõ: nõ est ei bo
nũ: ita q scrutator est maiestatis opprimet à gloria. Quid
tu Pylate seorsum interrogas dñm, ut tibi susurret ĩ aure
quid sit ueritas? Multũ est à te: nõ dabitur sctm̃ cani: nec
margarita porco. Quære potius fidei gustũ: satietatẽ in
telligẽtiæ interim ne requiras. Merito fratres reuerbera
ta acie ꝓtinus resiliuit: & respõsum nõ sustinens: egressus
est ad iudeos: qui ambulare cœperat in magnis in mirabi
libus super se qd esset ueritas ꝑcunctatus. Quo circa quæ
Rom.12. ramus sapientiam in corde: & sapiẽtiã que est ex fide: quẽ
admodũ apostolus ait. Non plus sapere quàm oportet sa
pere: sed sapere ad sobrietatẽ. Sobria siquidẽ sapientia est
in pœnitudine pc̃tõrũ p̃teritorũ: in cõtemptu p̃sentiũ cõ
modorum: in desiderio futurorũ p̃miorũ. Inuenisti planè
sapientiam, si prioris uitæ peccata defleas: si huius seculi
desiderabilia paruipendas: si æternã beatitudinẽ toto de
siderio cõcupiscas. Inuenisti sapiẽtiã, si tibi horum singu
la sapiunt prout sunt: ut hæc quidem amara & oĩno fugiẽ
da: ista quoq; uelut caduca & transitoria contemnenda:
illa uerò ut perfecta bona totis appetenda desiderijs: inti
mo quodã animi sapore dijudices & discernas. Atq; hæc
quidem sobria est sapiẽtia & uomitum nescit: ubi & timo
ris frigus ex recordatione peccatorũ: & charitatis feruor
ex appetitu diuinarũ promissionũ, tepiditatem amouet
earũ quæ nũc sunt pessimarũ occupationum: ut nec euo
Prou.4. mas sapiẽtiã: nec euomaris ab ea. Sicut eñ beatus hõ qui
inuenit sapiẽtiam: sic etiam beatus uir: uel beatior etiã q
morabit in sapiẽtia: fortè enim hoc ad affluentiã spectat:
Sanè in his tribus ore affluit sapientia uel prudẽtia: si sit
in ore confessio propriæ iniquitatis: si gratiarum actio &
uox laudis: si etiã sermo ædificationis. Nimirũ corde cre
ditur ad iustitiam: ore autẽ cõfessio fit ad salutem: atq; in
principio quidem sermonis iust⁹ accusator est sui. Nã in
medio magnificare dñm: in tertio quoq; (si eaten⁹ affluit
sapientia) ædificare proximũ debet. An uerò & in opere
affluẽdum est sapientia? Est maxime. Quæramus ergo &
in opere triplicẽ affluentiam: nam & olim dictum est à sa
piente quodam, ꝙ sapiẽtia tripliciter describeretur. Itaq;
si uos melius nõ habetis: puto ego ꝙ ad opus pertinet co
piose satis affluere sapientia: quicunq; inter uos continẽ
ter, patiẽter, & obedienter cõuersat: tãtũ ut fidelis obediẽ
tia propriam mortificet uoluntatem: humilis continẽtia,
carnalem pariter & secularem amputet uoluptatem: hila
ris patiẽtia utramq; simul & corporalem scilicet & mun
dialem uiriliter sustineat aduersitatem.

De triplici genere bonorum, & uigilantia super cogitationibus. Sermo.

ET propẽsius studiũ & cura uigilantior nostris
esset cogitationibus adhibenda fratres mei: no
stris inquã: quibus tam sanctarũ meditationũ
assidue materia ministrat: nocte eñ & die nobis
ꝓpheticæ & euangelicæ: sed & apostolicæ uoces canunt
& legunt: quæ & pœnã minant inferni: & gloriam regni
pollicent. Vnde ergo nobis tã uanæ, tã noxiæ, tã obscenæ
cogitationes: quæ nũc immũditia & elatione: nũc super
bia & ambitione cæterisq; passionib⁹ extorquẽt nos: ut
uix aliquãdo in serenitatẽ sctarũ cogitationũ respirem⁹.
Væ nobis à torpore & tepore cordis nostri, q̃ ꝑmittimus
nos his uanitatibus occupari: & non magis trãsilimus in
bona dñi: siue in naturalia, siue in spũalia: seu etiã in æter
na. Et quidèm naturalia bona magna: spũalia maiora: sed
maxima sunt æterna. In primis reparamur: in secũdis exer
citamur: extendimur & btĩficamur in tertijs. Si nõ potes
oculũ meditationis in illã sublimitatẽ æternalium bono
rũ infigere: quia stantia sunt, & oẽm sensum exuperant: in
bonis gratiæ q̃ sunt ĩ exercitio uirtutũ uisum reflecte, ut
uideas quàm puræ cõsciẽtiæ, quàm liberæ frõtis sit uersa
ri & cõuersari in castitate & charitate: in patiẽtia & hũili
tate: cæterisq; uirtutibus: q̃ amabilẽ deo: placabilẽ & imi
tabilẽ hoĩbus reddũt. Q; si & hæc nimis sublimia sunt &
transgrediẽtia infirmitatẽ tuã: dimitte oculos tuos in bo
na naturæ: q̃ tibi tã familiaria esse debẽt: quãtũ tu familia
ris es tibi. Nec sic dicim⁹ bona naturæ quasi gr̃æ nõ sint:
sed ideo ꝙ ipsi naturæ quodãmõ ingenita & complãtata
fuerũt: antequã fieret pctm̃ illud qđ nõ solũ ꝑsonã infecit
sed etiã naturã. Extunc nõ ita nobis ad manum ꝑuenisse
monstrat ꝓpter uulnus inflictũ: cũ tñ nos illa in nobis &
circa nos esse tã rõnibus quàm affectiõib⁹ plerũq; sentia
mus. Et quia nos ex aĩa & corpore cõsistimus iuxta uocẽ
apli. Ab aĩali parte .i. à bonis corporis incipiamus: ut nõ 1.Co.12.
sit prius qđ spiritale est: sed qđ aĩale. C Sunt aũt oĩa bo
na corporis & q̃ ei solũmõ debeamus, sanitas. Nihil autẽ
ei ultra dandũ est uel q̃rendũ: sed hoc termino ligandũ &
frænãdũ est: cũ fruct⁹ eius nullus sit & mors sit finis illi⁹.
Sed hic fouea est q̃ nolo uos lateat. Insidiat eñ uoluptas
sanitati: & tã subtili malignitate ꝑsequit: ut uix eã qs uel
possit cauere uel nouerit. Q; si uoluptati seruit: nõ sanita
ti: hoc iam de natura nõ est sed sub natura: quæ morti ma
nus dat: cũ magistrã constituit uoluptatẽ. Inde etiã est ꝙ
multi ad tã bestiales & rebelles impet⁹ descẽderũt (uel ut
dicam uerius) ceciderũt ut uoluptatẽ p̃ferãt sanitati: & il
lis ipsis sæpissime uolutent quæ sciunt difficiles & acutissi
mas subseq passiões. D Sicut aũt corporis natura est sa
nitas: ita cordis natura est puritàs: qa turbato oculo non
uidebit deus, & cor hũanũ ad hoc factũ est, ut suũ uideat
creatorẽ. Si uerò sanitati corpis solicita est ꝓuidenda cu
stodia: puritati cordis tãto solicitior est impendẽda: quan
to pars ista dignior illa esse conuincit. Hic tamẽ simplici
ter accipimus puritatem: ut uidelicet omnia quæ agimus,
pure & humiliter confiteamur dño in oratiõe: homini in
confessione, & dicamus. Dixi cõfitebor aduersum me in Psal.13.
iustitiã meã dño: & tu remisisti impietatẽ pc̃ti mei. Et quia
sociale animal sum⁹: ex his q̃ in nobis sunt ad ea quæ cir
ca nos sunt trãseamus: ut si fieri põt qđ ex nobis est: pacẽ
habeamus cũ omnibus hominibus. Hæc est lex naturalis
societatis: ut omnia q̃cũq; nobis fieri nolumus: alijs non
faciamus: & q̃ nobis fieri uolumus: alijs impẽdere studea
mus. Sicut ergo debemus sanitatem corpori: puritatem
cordi: sic & fratri pacẽ. Iam hinc transeundum est ad san
ctorũ aĩas quæ de huius mortalitatis carcere ad cælorum
gaudia uolauerunt. His profecto debemus imitationem:
quia similes fuere nobis passibiles: & notas nobis fecerũt
uias uitæ: quas tã infatigabiliter quàm interminabiliter
tenuerunt. Sed & illis qui nõ in tãta sanctitate seu peracta
pœnitẽtia exierũt cõpassionẽ debem⁹ & orationẽ ꝓpter
similis naturæ cõsortiũ: ut pius pater auferat scoriã eorũ:
& in bñficia flagella cõmutet: & sic tandẽ recõsignet ad

beatæ gaudia ciuitatis. Si em̃ tauri cũ taurũ mortuũ inue
nerint, plorãt, mugiũt, & quasi quibusdã debitis humani
tatis obsequiis fraterna funera ꝓsequunť: qd debet homo
hoĩ, quẽ & rõ docet, & trahit affectio? Sicut ergo sãctis
aĩabus imitationem: sic minus sctis cõpassionẽ debemus:
Illinc exẽplũ, hinc gemitũ hauriẽtes. A sanctis uerò ange
lis auxiliũ q̃rendũ est: & occultis suspiriis: & frequẽtia la
chrymarũ ut illi supereminẽti maiestati p̃ces nostras offe
rant referant gratiã: qa amministratorii spũs sunt missi ꝓ
pter nos: ut hæreditatẽ capiam⁹ salutis. Ab illo aũt rerũ
oĩm dño pietas q̃rẽda est: ut ille cui⁹ natura bonitas cui
ꝓpriũ est misereri semp & parcere: nõ respiciat multitudi
nẽ iniquitatũ nostrarũ: sed ſm multitudinẽ miserationũ
suarũ misereať nřĩ. Ipsi em̃ nos & amorẽ debem⁹ & subie
ctionẽ cũ oĩ reuerentia & humilitate. Amorem: quia fecit
nos & bñfecit nobis: subiectionẽ, qa super nos est & hoc
præcipit nobis: terribilis in cõsiliis super filios hoĩm. Ita
ergo & sanitatẽ corpori: puritatẽ cordi: pacem fratri: imi
tationẽ sanctis: cõpassionẽ mortuis debemus: auxiliũ ab
angelo: pietatẽ à deo postulemus. Ex arca naturalium bo
norũ habere debemus & q̃rere: ut sciamus qa cũ hæc oĩa
q̃ mandata sunt & data naturæ: fecerim⁹: serui inutiles su
mus: q̃ debuimus facere fecim⁹. Aut uix em̃ aut nũquã in
ueniť aliqđ p̃ceptũ datũ hoĩbus: quod trãseat terminos,
possibilitatẽq́ꝫ naturæ. In his autẽ bonis sicut p̃diximus
reparamur, & quasi quodãmõ restituimur in antiquũ: dũ
ad ingenitam naturæ suauitatẽ reuertimur: dũ etiã nobis
& his q circa nos sunt: & eis qui supra nos sunt, debitũ re
rũ ordinẽ exhibemus. Et hæc quidẽ ꝓ nobis naturalibus.
Spũalia autẽ bona in q̃bus exercemur: ut ad æterna tẽda
mus ipsa eadẽ sunt: sed alia qa alio intuitu considerata: cũ
plurimis tñ aliis q̃ longũ est enumerare. Illa em̃ iuxta na
turã: hæc supra naturã esse noscunť. Nam & in spũali exer
citio nõ sanitatẽ debemus corpori, sed seruitutẽ, sed affli
ctionẽ, sed laborẽ: iuxta uocẽ illius spũalis, & summæ spi
ritualis hoĩs qui dicebat. Castigo corpus meũ, & in serui
tutẽ redigo. Nec istã tantũ cordi puritatẽ debem⁹: ut pu
re & humiliter cõfiteamur pctã nřa: sed ut in intẽtione co
gitatione & opere hãc circũspectionẽ exhibeam⁹, ut & ui
ta nostra sit fructuosa & fama gloriosa: nõ quæ sanctificet
sibi sed deo: nõ q̃ glorificet se: sed patrẽ suũ q in cælis est.
Pacẽ quoq́ꝫ non solũ fratribus exhibendã dicimus in uia
ista: sed cũ his q oderũt pacẽ esse pacificũ: portare omnes,
& à nemine uelle portari. Confitemur etiã non mõ cõpas
sionẽ mortuis & orationẽ: sed in spe etiã cõgratulationẽ
adhibendã: qa & si cõtristandũ est, ꝙ in locis purgatoriis
patiunť: multo amplius collætãdum ꝙ ꝓpe est: ut abster
gat deus oẽm lachrymã ab oculis eorũ: & iam nõ sit neq́ꝫ
luctus neq́ꝫ clamor, sed nec ullus dolor: q̃ prima abierunt.
Sctis uerò aĩabus nõ iã imitationem: nec è sanctis angelis
tantũmõ q̃rere debemus auxiliũ: sed ardenter cõsiderare
cõspectũ eorũ: & esse cũ illis: & uidere quæ sint illæ collũ
næ cæli q̃ sustinẽt orbẽ terrarũ: in q̃bus rutilat & relucet
tñ & tam excellens diuinitatis insigne. In dño autẽ non
solũ pietas q̃renda est: sed & in eũ tota affectio dirigenda:
ut diligamus nos ꝓpter ipsum: & suspiciam⁹ q̃ sit illa ma
iestas quæ cuncta faciat, cũcta contineat: & in quã deside
rant rõnabiles creaturæ prospicere. Hæ sunt semitæ spũa
lis exercitii: in quibus religiosa mens & dilatať & delecta
tur: eorũ q sunt retro oblita: & ad anteriora .i. æterna bo
na se extẽdẽs, sequiť ad palmã supnæ uocationis. Nunqd
nõ supra naturã btũs iste Andreas apl's, cuius solẽnitas p
manibus est, trãsilierat: q dicebat: ô bona crux diu deside
rata, & iã concupiscẽti aĩo præparata: securus & gaudens
uenio ad te. Alterati hoĩs est ista uox: & q de bonis natu
ræ ad gratiæ bona surrexerat: ut nõ solũ gloriareť in spe:
sed & in tribulationibus: & gaudẽs iret à cõspectu cõcilii
ꝙ dignus esset pro noĩe Iesu cõtumeliã pati. Non mõ em̃
patiẽter, sed & libenter: uerũ & ardẽter ad tormenta sicut
ad ornamenta: ad pœnas sicut ad delitias ꝓperabat. Por
rò quidẽ æterna bona illa, bona sunt, q̃ nec oculus uidit,
nec auris audiuit: & q̃ nunquã exeunt ab illa patria: q̃ ne
scit nisi gaudiũ & iubilationem. Ibi nihil deest: ecce abũ
dantia qua impleať humana cupiditas. Quæ est ista copia
ubi nihil qđ nolis sit totũ sit qđ uelis. Fiat pax (ait ꝓphe
ta ad Hierusalem) in uirtute tua: & abũdãtia in turribus
tuis. In illis inquã turrib⁹ q̃ iuxta ꝓphetã aliũ gẽmis ædi
ficabunť: ubi adipe frumẽti nõ cortice sacramẽti satiabit
nos deus. Q si nihil deerit nobis: aliqd aũt nos latuerit:
nunqd erit gloria cõsummata? Ideò nihil latebit nos: &
ecce sapiẽtia qua curiositas hoĩs satietur. O sapiẽtia qua
tũc oĩa q̃ in cælo & q̃ in terra sunt: pfectissime cognosce
mus in ipso fonte sapiẽtiæ rerũ oĩm cognitionẽ bibẽtes.
Nõ metuã suspiciones: nõ timebo consilia: qa ciuitas illa
(iuxta Ioannẽ) purissimo uitro similis erit: ut sicut p ui
trũ lucidissime cernimus: sic aliorũ cõsciẽtias clarissime ui
deamus. Quid si nihil defuerit & nihil latuerit: maneat aũt
timor & anxietas amittendi? Ideò nihil terret: & ecce po
tẽtia qua humana infirmitas roboreť. Qui posuit, inqt, fi
nes tuos pacẽ: & cõfortauit seras portarũ tuarũ: ita ut nul
lus inimicus intret: nullus exire possit amicus. Vbi ergo
summa abundantia: summa sapientia: summa potentia est:
puto ꝙ nihil desit plenitudini btĩtudinis: quantũ spectat
ad summam fœlicitatis humanæ. Hæc sunt bona naturæ,
gřæ, gloriæ, bona hũanitatis, bona uirtutis, bona æterni
tatis. Hæc cogitemus, hæc ruminemus fratres: & iuxta p̃
p̃ceptũ legis reuocemus ruminationẽ: qa sic uiuiť: & in ta
libus uita spũs nostri. Sic em̃ cogitatio sctã seruabit nos:
ut dicamus cum sancto: meditatio cordis mei in cõspectu
tuo semper: dñe adiutor meus & redemptor meus.

De tripl. custodia man⁹, linguæ, & cordis. Ser. C

OMnes nobis causamur deesse gratiam: sed iusti⁹
forsitan ipsa sibi quæriť gratia deesse nõnullos.
Nempe res cordis est gratia deuotionis ista quã
querimus: & hoc munere ipse fraudat: q in æter
nũ ei dissimulat receptaculũ exhibere. Cæterum unde il
li cura cordis: cui ne ipsa quidẽ adhuc oris circunspectio:
seu manus custodia subest? Non sibi deesse mireť cõsum
mationẽ: qui nec initiũ apprehendit: sed ne is quoq́ꝫ qui
initiũ iã tenere uideť & ad mediũ nõ puenit. Magnum est
hoĩ seculari mundas habere manus: monacho non est ma
gnum: sed planè magnũ ei malũ esse probatur: ne ipsarum
quidẽ cõtagia declinare. Imo uerè & in ipsis quoq́ꝫ mani
bus longe amplior munditia & iustitia abundãtior à no
bis exigiť quàm ab illis. Nimirũ illis diciť. Fugite fornica
tionẽ: & q furabať iã nõ furetur, cæteraq́ꝫ similia: quæ q fe
cerint, regnũ nõ cõsequenť. Nunqd & nobis ab hmõi cõ
tagiis operũ: & tã graui manuũ cõtaminatione timendũ
est? Sed quo nitidiores manus eo grauius quoq́ꝫ minor
in eis neu⁹ offendit: & sicut p̃ciosam uestẽ exigua quæuis
macula turpius decolorat. Nobis ad immũdiciã minima
q̃libet inobediẽtia sufficit: nec iã neuus est sed grauis ma
cula: si in actionib⁹ nřis uel minorum residet negligentia
mãdatorũ. Hæc igiť operũ diligẽtia seruãdorũ initia nřæ
cõuersationis exercet: dũ adhuc q̃dẽ modicũ, sed tñ iã lu
mẽ in nobis est: nisi fortè magnũ se putãt habere lumen q
bus ueritas ait. Cũ feceritis oĩa q̃ præcepta sunt uobis: di
cite qa serui inutiles sumus: quæ debuim⁹ facere fecimus.
Sed hoc inqes ꝓpter humilitatẽ monuit esse dicẽdũ. Pla
ne ꝓpter humilitatẽ: sed nũquid cõtra ueritatẽ? Cæterũ
si circa sctõrũ quoq́ꝫ custodiã inuenimur adhuc negligen
tiores: nemo sapiẽs eũ liquare culicẽ moneat: q utinã non
glutiat uel camelũ. At si iã manus mũdatæ fuerint: nec sic
quidem continuo ad cor transitur: labiis sanè mundandis
secũdũ studiũ & media solicitudo debeť. Quòd si dixeris
rarus est qui sermones suos in iudicio disponere uideať:
uel ex hoc disces quàm sit rara perfectio: cũ nec perfectum
inueneris oĩbus esse cõe. B Quis sanè numeret quantas
modicum linguæ membrũ contrahat sordes: quàm multi
plex in labiis circuncisis immunditia coaguleť: quàm sit
grauis pernicies oris incircũspecti? Est em̃ lingua dissolu
ta in sermonibus ociosis: est lingua impudica: est & ma
gniloqua:

gniloqua:quarum prima lasciuiæ:sequens arrogantiæ fa
mulatur.Est etiam lingua dolosa&item lingua maledica:
quarū altera ī falsiloquā & adulatoriā subdiuiditur:alte-
ra uerò nunc in facie cōtumelias irrogat,nūc detrahit in
occulto. Q;si de oī uel ocioso uerbo quodcunq; loquuti
fuerint hoīes deo sunt reddituri rōnē ī die iudicij: quāto
districtius de uerbo mēdaci,mordaci,& iniurioso,de ela-
to uel lasciuo, de adulatorio aut detractorio iudicabūt?
Quàm uera sentētia fratres: in multiloquio nō effugien-
dum peccatum. Vt eñ ꝑteream cætera si ꝓpterea est ocio
sum uerbū ꝙ nullā rōnabilem causam habeat: quā ratio
nem de eo reddere poterimꝰ qđ est ꝑter rōnē? Nemo ue-
strū fratres parui æstimet tp̄s qđ in uerbis cōsumit ocio-
sis. Siquidē tempus acceptabile est,& dies salutis.Volat
uerbum irreuocabile:uolat tēpus irremeabile:nec aduer-
tit insipiēs qd admittat.Libet cōfabulari,aiūt,donec ho-
ra prætereat.O donec ꝑtereat hora:ô donec ꝑtranseat tē
pus. Donec hora prætereat quā tibi ad agendā pœniten
tiā,ad obtinendā ueniā,ad acqrendā gratiā,ad gloriā pro
merendā,miseratio cōditoris indulget. Donec trāseat tē
pus quo diuinā tibi repropitiare debueras pietatē:ꝓpe-
rare ad angelicā societatē:suspirare ad amissam hæredita
tem:aspirare ad promissam fœlicitatē, excitare remissam
uolūtatē,flere cōmissam īiqtatē. Sic nimirū sic agricolæ
cum diu desiderata affuerit oportunitas seminandi:sic ui
nitores cū expectatum tempus putatiōis aduenerit inue
nisse occupatiōes ,& quasi irrepræhēsibilr sine ope diem
trāsegisse lætant? Sic instantibꝰ nūdinis:institores necte
re moras:occasiōes quærere solēt,ne quē fortè sibi ex eis
quæstū ꝓuenire cōtingat? Sic deniq; paupes mendicātes
cū multis clamoribus,euocatus tandem affuerit eleemo-
synarum distributor diuerticula captāt:& cōcurrētibꝰ so
cijs uacuos ambiunt occupare recessus&fouere latebras
in angulis platearū? Vtinā tñ uel solū tp̄s uite amitteret
in uerbis:sed multi in his etiā uitā amittere cōprobātur:
nec modo ipsi amittere sed adimere quoq;& hoc fratribꝰ
suis. An non amittunt uitam detractores deo odibiles
odibiles uitæ? Fugit uita quos odit,& q̊s uita fugit mo-
ri necesse est.An nō &ipse morit,q ueneñ bibit:quod ei
malesuada detractoris lingua propinat? Siqdē furtim ei
dilectionis uita subtrahitur,& dum nescit,paulatim in eo
fraterna charitas refrigescit. Auditurꝰ est forsitā ip̄a q̊q;
cui detrahitur(undiq; enim uerba uolant)& multorum
prius ora sermo pertrāsiens difficile fieri potest:quin sin-
gulorū creuerit linguis,& quasi iam ꝓuectꝰ referatur ad
eū ad cuius spectat offensam.Itaq; scandalizabit audiens
Psal.54. & tabescet:eoq; facilius extinguetur in eo charitas:quo
amplius ante uiuere uidebatur. Si inimicus ait meꝰ male
dixisset mihi,sustinuissem utiq;. Et qdē cauet sibi prudēs
auditor:cauet & ipse si nō desipit:qui sibi nouerit esse de
tractatū:ille ne ueneno inficiat:iste ne scādalo perturbet.
Sed quod in se est tñ lingua maledica,&illius percutiens
cōsciētiā, & istius uulnerās charitatē:secū pariter utrūq;
peremit.Nūqd nō uipera est lingua ista? Ferocissima pla
nè,nimirū quæ tā lætaliter tres inficiat flatu uno.Nunqd
Psal.36. non lācea est lingua ista? Profecto,& acutissima,quæ tres
penetrat ictu uno.Lingua,inqt,eorū gladius acutus.Gla
dius equidèm anceps: imo triceps est lingua detractoris.
Nec uerò eiusmodi linguā ipso etiā mucrone quo dñicū
latus cōfossum est crudeliorē dicere uerearis.Fodit enim
hæc quoq; xp̄i corpꝰ & mēbrū de mēbro: nec iam exani-
mæ fodit sed facit exanimæ fodiēdo.Ipsis quoq; nocētior
est spinis quas illi tam sublimi capiti furor militaris impo
suit:seu etiam clauis ferreis quos sanctissimis manibus il
lis & pedibus cōsummatio iudaicæ iniqtatis infixit. Nisi
enim huius quod nunc pūgitur & trāsfodit corporis sui
uitā illius uitæ corpis ꝑtulisset:nūquā illud pro isto mor
tis iniuriæ crucis ignominiæ tradidisset.Et dicimꝰ.Leuis
res sermo:tenera mollis & exigua caro, lingua hoīs:quis
sapiēs magnipendat.Leuis quidē res sermo:qa leuiter uo
lat:sed grauiter uulnerat, leuiter trāsit: sed grauiter urit:
leuiter penetrat animū,sed nō leuiter exit: ꝓfert leuiter
sed nō leuiter reuocat:facile uolat: atq; ideo facile uiolat
charitatē.Vilis res est musca moriēs:sed exterminat oleū
suauitatis.Tenerū mēbrū lingua attamen uix teneri pōt:
substātia quidē infirmū atq; exiguū:sed usu magnum &
ualidū inuenit.Modicū membrū est: sed nisi caueas ma-
gnū malū.Tenuis est & lata:aptissimū uacuādis cordibꝰ
instrumentū:sicut multorū mihi inter uos cōsciētias ar-
bitror attestari:nisi fortè oēs tā ꝑfecti simus ut nūquam
nobis post longas cōfabulationes inuēta sit mēs quodā
modo uacua:meditatio minꝰ deuota:sica magis affectio
& holocaustum orōnis non deo pingue: propter uerba
siue quæ diximus,siue etiā quæ audiuimꝰ:uerba tñ: faci-
le eñ lingua labitur:nec minꝰ facile illabitur cordi:ita ut
multis interloquendū minꝰ profuerit ꝙ ꝓpriā cohibue-
rint:dū nō cauerint alienā. Vtilis est frater q tibi loquit:
sapiēs est,religiosus ac timēs deū:plus dico: angelus est
& angelus lucis:etiā sic caue tibi ne audias unde lædaris.
nec ꝑsonā tibi uelim suspectā esse,sed linguam:præsertim
in sermocinatiōe cōi. Bona quidē columbæ simplicitas:
sed in hac parte quoq; serpētis astutiā nō omittas.Maria
ne angelicū quidē uerbū sine discussione præteriēs cogi
tabat qualis esset ista salutatio.Tu quoq; q crebris expe-
rimētis saltē solerter aduertisti quātū noceāt uerba: non
desipies si sollicitꝰ fueris:qñquidē īteresse necesse est col
locutioni:nō modo ori circūspectionē, sed & auri nihilo
minus adhibere cautelā.Nō miremini ꝙ huic gradui pro
ficientiū diutius immoremur: plures siquidem inter uos
ꝓficiētes esse credimus quā ꝑfectos.Fortè tñ nimij uidea
mur in suggillatione uerborū.Sed memētote qm̄ lingua
est quæ cōtra uitia linguæ loquitur: ut in eo uel maxime
haberi debeat excusata:ꝙ nec sibi parcat: & aduersus ꝓ-
pria quoq; suꝑpsius ꝑicula muniat audientes. Ventus
est sermo,sed non semper est uētus urens. Surge,inquit,
aquilo & ueni auster:perfla hortū meū, & fluāt aromata Can.4.
illius. Est quoq; magna nihilominus sermonis utilitas,
& frequēter in lingua fructꝰ ꝑciosissimꝰ reperit.Nempe
iusti uita ex fide est,& fides ex auditu,auditus ꝑ uerbum
dei.Qūo enim uiuet qs nisi crediderit:quomō credet nisi
audierit:quomō audiet nisi annūciet ei? Sanè propterea
maiorē ei diligentiā & diligentiorem custodiam cōuenit
exhiberi:& sit iuxta scripturam mors & uita in manibus
linguæ.Alioquin si sola inesset uita:nec circūcisio quidē
ei,sed sola mors:etiā abscisio deberetur.Nūc uerò ponē-
da nobis ori nostro custodia,& ostiū circūstantiæ labijs:
ut nec uitalē ædificationē clausura dānet æterna:nec le-
talis pernicies liberū sortiatur egressum. Vigilemꝰ itaq;
super opera nostra fratres:ne uel omittamus quod præ-
ceptum:uel quod prohibitū est cōmittamꝰ. Hortat nos
ad bipertitam hāc custodiam ꝓpheta cū dicit. Declina à
malo,& fac bonum.Vigilemus nihilominus super uerba Psa.3.
nostra:ne in eis uel offendere deum,uel proximo nocere
cōtingat.Fœlix siquidē quē in omni cōfabulatione du-
plex timor ille solicitat,& duorum consideratio stimulat
auditorū:primū quidē diuinæ maiestatis: in cuiꝰ manus
incidere prorsus horrendum:deinc fraternæ infirmitatis
cui nihilominꝰ perfacile est offendiculū dare.Puto tñ ne
eum quidē qui in uerbo cauet offensionē:perfectū adhuc
dici oportere:nsi forsitan cōparatione prioris q tantum
super opera uigilabat. Nam & ueritas in euāgelio de ui-
gilantibus seruis & aduentū dñi præstolantibus loquēs:
si,inqt in tertia uigilia uenerit & ita inuenerit:beati sunt Luc.12.
serui illi: quod nequaquā de prima,sed nec de secūda di- ꝓuer.4.
ctū quidē reperies.Est autē uigilia hæc sup cor:cui sanè
oēm iam custodiā exhibere sapiēs monet: nimirum quia
ex ipso uita procedit.Ego tñ etiam hanc cōstare arbitror
specialiter in duobus,ut uidelicet sup affectionū pariter
&cogitationū suarū greges:mēs solicita uigilanter intē-
dat.Et bene huic dat oīs custodia à quo cæterasq; duas
procedere cōstat:nisi fortè qđ absit simulationis gerant
studio,& pietatis habeāt speciē non uirtutem. Sicut eñ

fontis uena scaturiens: nisi fossas añ repleuerit adiacentes nec refluere, nec sedari: nec in altũ sese tollere ꝑualebit: ꝙ uidelicet alias occupetur: sic humanus animus donec eas: quas prædiximus manus & linguæ custodias solerter im pleat: nec ad perfectã hanc sui ipsius poterit reflecti curã: nec iocũda deuotiõis trãquillitate frui: nec in sublimẽ di uinæ contẽplationis ꝓficere gradũ. Eya fratres si supnæ uisitationis gratiã querim⁹: sic q̃ram⁹: si spiritales cõsola tiones desideram⁹ pcipere, sic petam⁹: si cælũ nobis ape riri cupimus, sic pulsemus. Hoc deniq̧ triplici modo ui gilemus, si ad nuptias uolumus intrare cũ nostro sponso Iesu christo dño: qui est benedictus in secura. Amen.

De uerbis apostoli. Non est regnum dei esca & potus. Sermo primus.

Rom.14 NOn est regnũ dei esca & potus: sed iustitia & pax & gaudiũ in spũsancto. Quid prætergre dimur uiã: qui ad gaudiũ properam⁹? D Est quidẽ gaudiũ de regno dei: sed nõ præmiũ est. Est gaudiũ de regno dei: sed nõ gaudiũ carnale: nõ gau dium seculare: non gaudium cuius extremum luctus oc cupat: sed in quod magis tristitia uertit. Nõ deniq̧ gau dium eorum qui lætantur cum malefecerint: & exultatio quæ fit in rebus pessimis est: sed gaudiũ in spiritusancto. Vnde autẽ hoc gaudiũ interim nisi de iustitia & pace pro cedit? Ipsa ergo procedant tãquam cellulæ mellis: ut fa cile adhuc labilẽ liquorem suauitatis solidior possit ma teria cõtinere. Erit quãdo iã ipso simplici melle fruemur: & gaudiũ nostrũ plenũ & purũ erit: ut nõ modo ĩ spiritu: sed de ipõ quoq̧ spũ gaudeamus. Erit qñ oĩmodis erit gaudium spirituale: ut nullis iam corporeis occasionib⁹ excitetur: non operibus misericordiæ: non lachrymis pæ nitentiæ: non exercitatione iustitiæ: non probatione pa tientiæ: sed ipse magis presentia spiritus in quem deside rãt angeli prospicere. Interim sanè uelut salis loco sapiẽ tia mihi cætera cõdit: tanquã nõ sit & ipa cibus. Interim prius quàm comedam suspiro, & nec tũc quidẽ permit tor ut glutiam saliuam meam. Est enim sapiens: cui quæq̧ res sapiũt prout sunt. Cui uerò ipsa iã in se ꝑut est sapiẽ tia sapit: is nõ modo sapiens: sed etiã beatus est. Nempe hoc est uidere deũ sicuti est: atq̧ hic quidẽ fluminis im petus lætificãs ciuitatem dei: hic torrẽs uoluptatis: hæc deniq̧ ubertas inebriãs est. Nunc uerò dñe uinũ nõ ha bẽt: deficit enĩ in his interim nuptijs uinũ: uinũ utiq̧ car

Deu.29 nalis illecebre & cõcupiscẽtiæ secularis. Fel draconũ in quit uinũ eorũ: & uenenũ aspidũ insanabile. Semp no bis hoc uinũ deficiat frẽs mei: quia nõ est hoc uinum bo nũ. Bonum uinum nõ ex uinea impuritatis: sed ex hydria purificatiõis haurit. Bonum uinũ non ex uua gomorræ

Ioan.2. cõficit: sed ex aqua iudææ. Seruasti, inqt, bonũ uinũ usq̧ adhuc. Nã optimũ quidẽ uinum seruat etiã adhuc: qđ ui delicet nõ ex aqua cõficiẽdum, sed exprimendũ magis ex botro illo magno terræ ꝓmissiõis: q interim in uecte por tat dum secundum carnem nouimus christum & hũc cru

Psal.79. cifixum. Nunqđ nõ illi uinum defecerat q dicebat: renuit cõsolari anima mea? Sed & uinum aqua factum gustasse uisus est cum subiũxit. Memor fui dei, & delectatus sum. Quid enim faciet in præsentia qui in sola memoria de lectat? Sic & apostoli planè uinũ aqua factũ gustauerãt: quando ibant gaudentes à cõspectu cõsilij: qm̃ digni ha biti sunt ꝓ noĩe iesu cõtumeliã pati. Quomodo nõ uinũ ex aqua, gaudiũ de cõtumelia? Nimirũ implebat iã pro missio ueritatis quæ ad eos facta erat hoc modo. Tristi

Ioã.16. tia uestra conuertet in gaudiũ: hoc est aqua ura uertet in uinũ. Miraris ꝙ in uinũ aqua mutatur: etiã trãsit in panẽ nisi fortè oblitus es comedere panẽ tuũ: eũ de quo legisti Cibabis nos pane lachrymarum, & potũ dabis nobis in lachrymis in mensura. Deniq̧ audi mensuram. Erãt, ait, lapideæ hydriæ sex positæ secũdum purificationẽ iudæo rum. Si uerus iudæus es non carne, sed spiritu sex annis seruies, in septimo liber egredieris: in sex hydrijs purifica beris: sex dieb⁹ operaberis: in sex tribulationibus libera beris: in septima nõ tãget te malũ. Non solum autem libe raberis in eis: sed & uinũ bibes ex eis: ubi cœperis iuxta apostolũ gloriari: nõ solum in spe: sed etiã in tribulationi bus. Hoc enĩ est duplex interim gaudium quod habes in spiritusancto: de memoria futurorũ bonorũ & malorum præsentiũ tolerantia. Nil quippe in his carnale sapit: nil seculare: nil uanum: sed spũs ueritatis & celestis sapientia est: cuius in utraq̧ suauitas prælibatur. Gaudete in domi no semper ait apostolus: iterũ dico gaudete. Et duplicis

huius gaudij materiam sequut⁹ adiũxit. Modestia uestra Phil.4. nota sit oibus hominibus, dominus prope est. Quid mo destia: nisi mansuetudo & patientia est? Gaudeam⁹ ergo de his quæ expectamus: quoniã dominus ꝓpe est. Iterum gaudeamus de his quæ sustinemus: ut modestia nostra omnibus nota sit. Nimirum tribulatio patientiam opera tur: patiẽtia ꝓbationẽ: ꝓbatio uerœ spem: spes autem nõ confundit. Sanè ut idoneus fiat animus geminæ huic spi rituali lætitiæ capescẽdæ: duo æque ad iustitiam exercen dam: duo nihilominus ad cõseruandã pacem necesse est præmittant: quæ quidẽ utraq̧ copiosius nobis scriptura sacra cõmendat. Siqdẽ iustitiæ exercitatio in his duobus mãdatis tota pẽdere uidet ut qđ sibi qs fieri non uult alij non faciat: sicut ad gentes missa epistola continet aposto lorum: & queadmodũ ad eosdẽ apostolus dicit. Quæcũq̧ uolumus ut nobis faciant homines, & nos faciamus illis. Cæterum quoniã in multis offendimus omnes (impossi bile est in hoc loco & tempore scandalorũ. neq̧ enĩ adhuc uenerũt angeli q de regno dei tollãt omnia scandala: sed nec sumus in illa beata ciuitate cuius fines pacem posuit deus) propterea impossibile hic & modo pacẽ inter nos cõseruari: nisi & is qui in aliquo fortè offendit proximũ: animosam elationem, & qui offensus est nihilominus ca ueat inexorabilem obstinationẽ. Studeamus itaq; fratres mei & humiles ad satisfaciendum his qui aliquid habent aduersum nos, & ad remittendũ his qui offenderunt nos faciles inueniri: quia non solũ mutuæ inter nos pacis cõ seruatio constat in his duob⁹ sed ne ipsa quoq̧ diuina si ne his propitiatio poterit obtineri: ꝙ nec munus ab eo recipiat: qui non prius ierit ut fratri reconcilietur & di missum etiam ab eo delictum strictius exigat qui confer uo suo debitum non remittit. Iam si manẽt in nobis iusti tia pax, & gaudium ĩ spiritusancto tria hæc nõ quasi secu ri simus, pro eo quòd regnum dei intra nos est: sed eo ma gis in timore & tremore nostram ipsorum salutem opere mur: sciẽtes nimirum quòd hunc tantum thesaurum ad huc in uasis fictilibus habeamus.

Item de eisdem uerbis apostoli. Non est re gnum dei esca & potus. Sermo secundus.

SOlet apostolus paulus in uerbis eẽ breuis: in sententijs copiosus. Nõ ignorauit hoc ille: tã eloquantiæ quàm sapientiæ dotibus approba tus: qui singula pauli uerbo tonitrua iudica bat. Tam signanter enim uniuersa depromit, & sic itonat spiritu & uirtute: ut in serie ordinem: in sensu plenitudi nem in utroq̧ cõnexionem mirabiliter extẽdat. Non est, Rom. inquit, regnum dei esca & potus: sed iustitia & pax & gau dium in spiritusancto. Quid ad hæc dicitis uos gulosi & luxuriosi: quorũ deus uenter est: quorum omnis usus aut in uentre aut sub uentre est: qui (ut ait iacob⁹ apostol⁹) in luxurijs enutristis corda & corpora uestra? Audite au Iacob. dite: quia esca uentri, & uenter escis: deus autẽ hũc & has 1.Cor. destruet. Ve uobis qui dormitis in lectis eburneis: & lasci uis in stratis uestris: q comeditis uitulum de armento, & bibitis uinũ defecatũ, & primis ungimini unguentis. Fi lij hominũ usq̧quo graui corde: quia corpore pingui: ut quid diligitis uanitatẽ & ueritatẽ negligitis? Pinguedo carnis: delitiæ corporis, saturitas uentris, aut ante mortẽ uos deserẽt, aut uos in morte illas relinquetis. Quoniam, inquit, sanctus, cũ interierit non sumet oĩa: neq̧ descẽdet Psal.48. cum gloria eius. Sicut oues in inferno positi sunt: mors Vbi depascet eos. Quã bene sicut oues: quia detracto uellere pri

mundialium

mundialiũ diuitiarũ dure preſſeq́ꝫ detõſi: ſempiternis nu
di deputabũtur incẽdijs. Mors depaſcet eos: quia ſemper
morientur ad uitã, & ſemp uiuẽt ad mortẽ. Ergo hic caro
uermibus: illic aĩa ignibꝰ deputať: donec rurſus infœlici
collegio colligati tormẽtis pœnalibus ſocienť: qui ſocij
fuerũt in uitijs. O delicate q delitijs & diuitijs circũfuſus
atqꝫ cõfuſꝰ cõfuſionẽ expectas & mortẽ: nõ eſt regnũ dei
eſca & potus: nõ purpura & byſſus: quia diues ille utroqꝫ
circumfluus in puncto ad inferna deſcendit. Quid ergo?
Sed iuſtitia & pax & gaudium in ſpũſctõ. Attendis & in-
tendis: quia gaudium in fine eſt? Sic fatui filij adam præci
piti ſaltu iuſtitiam tranſilientes & pacem: rem finalem in
principiũ cõuertere & puertere uultis? Nemo eñ eſt qui
gaudere nõ uelit. Nõ ſtabit & nõ erit iſtud: q̃a ſicut nõ eſt
pax ipĩjs: ſic nec gaudere impĩjs dicit dominꝰ. Nõ ſic im-
pĩj non ſic. Prius eſt iuſtitiã facere: inquirere pacẽ & pſe-
qui eam, & ſic demũ apphẽdere gaudiũ imo à gaudio cõ-
phẽdi. Sic angelicꝰ ille cõuẽtus priꝰ iuſtitiã fecit: cũ ſtetit
ĩ ueritate, & ueritatis deſeruit deſertorẽ. Poſt hæc illa pa-
ce firmati ſunt q̃ exuperat oẽm ſenſum: q̃a cũ diuerſis ho-
noris primatibꝰ ambianť: nullꝰ q murmuret: qui inuideat
Pſa.147. nullus. Lauda tu hieruſalẽ dñm: lauda deũ tuũ ſiõ: qm̃ cõ
fortauit ſeras portarũ tuarũ: bñdixit filijs tuis in te: q po-
ſuit fines tuos pacẽ. Lauda & laudes replica: q̃a munitiſſi-
mis uectibꝰ & ĩcõuulſibilibꝰ ſeris clauſæ ſunt portæ tuæ
nullus inimicus intrat: nullus exit amicus: benedicti filij
tui in te: oĩ benedictione ſpirituali in cæleſtibus cum xp̃o.
Iam non eſt timor in finibꝰ tuis: q̃a poſuiſti fines tuos pa
cẽ: nullæ tibi tẽtationes: nulla ſeſe cogitationũ turma cõ
fundit: q̃a uerſipellis ille cõtortor lõgè eſt à muris tuis &
à filijs tuis. Et ille q idem eſt: oĩa ĩ idẽtitate cõſolidat atqꝫ
coniungit. Cuius participatio, inq̃t, in idipſum. Hoc iam
tertio hauriunt aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris:
& nudis (ut ita dicã) oculis diuinitatis intuẽtur eſſentiã
nulla corporeorũ fantaſmatum imaginatione decepti. Ec
ce gaudiũ ĩ fine: ſed ſine fine. Miſeri nos qui ab illa fœlici
regione repulſi in hãc deſcẽdimus imo cecidimus uanita
tem. Filij ſion, ait ppheta, incliti & amicti auro prĩo quõ
reputati ſunt in uaſa teſtea? Filij ſion illiꝰ uidelicet ſpecu
latiuæ ciuitatis: quã ædificauit dñs ut uideať in gl'ia ſua:
filij ſupnæ hieruſalẽ q̃ libera eſt mater nr̃a: incliti p digni-
tatẽ conditionis amicti auro prĩo p diuinitatis imaginẽ:
Quomodo ergo ex his nos quidèm reputati ſumꝰ in uaſa
teſtea: in hæc lutea & fragilia corpa degenerauimꝰ? Exhi
bent eñ angeli fratres chariſſimi iuſtitiã deo: pacem inter
ſe: gaudiũ ſibi. Sic & tu homo noli prius rapere qđ tuum
eſt, & iuſtitiã quã deo & pacẽ quã pximo debes cõtẽnere.
Iuſtitia uirtus eſt: qua reddiť unicuiqꝫ qđ ſuũ eſt. Tu non
ſolam iuſtitiam: ſed multas & multiplices iuſtitias debes
Pſal.35. creatori. Iuſtus enim dñs, & iuſtitias dilexit. Iuſtitia tua ſi
cut montes dei. Bene ſi-ut montes: quia plures cumulos
miſerationũ ſuarũ ingeſſit tibi. Et prius qdẽ te cũ cæteris
& inter cætera creauit: nec ſine magna p̃rogatiua dignita
tis. Dixit enim de oĩbus & facta ſunt. Poſt hæc, uehemen-
tiſſimo tui amore inflãmata maieſtas illa redemit te. Nun
quid uerbi facilitate? Non ſed triginta annis opatus eſt
ſalutẽ tuam in medio terræ: affixꝰ cruci: addictus morti: lu
dibrijs deputatus. Deus tuus factus eſt frater tuus nõ an-
gelorum frater: quia nuſquã angelos apprehendit: ſed, ſe-
men abraæ apprehẽdit. Cõmune quidèm habes ꝙ factus
es: ꝙ frater es ſpeciale. Adiecit adhuc erga nos ſpecialius
quoddã: qđ de lata nos & ſpecioſa q̃ ducit ad mortem di-
gito ſuo traxit: & poſuit ĩ cõſilio iuſtorũ & cõgregatiõe.
Quid ultra debuit facere & non fecit? Cuiꝰ uel ſaxeũ pe-
ctus tãta & talis à tãto & tali collata bñficiorũ multitudo
non emolliat? Quicq̃d igiť es: q̃cquid potes: debes crean
ti, redimẽti, uocãti. Sed cũ iuſtitiã feceris: fac & pacẽ. Quã
diu eñ ſumꝰ in hoc uaſe teſteo, & fragilitate cõplexionis
hũanæ: nõ poſſumꝰ inueniri ſcãdalorũ pr̃ſus immunes. Si
igiť recordatus fueris ꝙ frater tuꝰ habet aliq̃d aduerſum
te ſis hũilis ad ueniã petẽdã: ſi tu habes aduerſꝰ illum ſis
facilis ad dandam, & omnia membra erũt in pace. Sic eñ
ad duo iſta charitatem & humilitatem paratiſſimi: nõ po-
terimꝰ diſſenſionẽ ſentire. Diſcite, inquit, à me: q̃a mitis Mat.11.
ſum & humilis corde: mitis, qđ ptinet ad charitatẽ: q̃a cha
ritas patiẽs eſt: benigna eſt: hũilis, qđ ad ipſam uerbi ſpe-
ctat pprietatẽ. Sic pcedẽtibꝰ erit gaudiũ in ſpũſctõ. Lo-
quať qđ exptꝰ nouit: inexptus ignorat: aĩalis eñ hõ nõ
pcipit ea q̃ ſunt ſpũs dei. Nunq̃d nõ plerũqꝫ orãtibus no-
bis oĩa uiſcerũ ſuccutiunť occulta: ad memoriã gaudij il-
lius qđ eſt ĩ hierl'm q̃ ſurſum eſt: q̃ eſt mater nr̃a: & lachry
marũ unda uultus meditantiũ ſupfũdit? O ſi duraret. Si
oblitus fuero tui hierl'm obliuiõi deť dextera mea: adhæ-
reat ligua mea faucibꝰ meis: ſi nõ meminero tui, ſi nõ pro
poſuero hierl'm, in principio lætitiæ meæ. Verè in princi
pio letitiæ: q̃a finis illic repoſitꝰ eſt. Qñ cõſcindes ſaccũ
meũ dñe ieſu & circũdabis me lætitia: ut cãtet tibi gloria
mea & nõ cõpũgar? Principiũ gaudij illius qđ hic qñqꝫ
ſentimꝰ ſtilla eſt, guttula eſt, de flumine illo eſt deſcẽdẽs:
cuius impetꝰ lætificat ciuitatẽ dei. Qñqꝫ ueniet tẽpus ut
perẽnibus gaudijs nos in ip̃o diuinitatis fonte pfundius
immergamur: ubi unda undã ſine intercapedine & inter-
polatione cõtinet? Qñ ueniã & apparebo ante facie dei?
Qñ trãſibo ĩ locũ tabernaculi ammirabilis uſqꝫ ad domũ
dei? Qñ ſicut audiuimꝰ ſic uidebimus in ciuitate dñi uir-
tutũ? Eya igiť fratres huic fœlici ternario fideliter inſi- Mat.26
ſtamꝰ, & ſemp ſimus memores uerbi illius: Amice ad q̃d
ueniſti? Quia nõ ad hoc uenimus ut ſimilatoria ſpecie re
gẽ interficiamꝰ, ſed ei ſeruiamus q eſt bñdictus in ſecula.

De uerbis domini, Omnis qui ſe exaltat
humiliabitur. Sermo. B

OMnis qui ſe exaltat humiliabiť, & qui ſe humi- Luc.18.
liat exaltabiť. Si cõſideramus diligẽter fratres
gradus hoĩm quatuor inueniemꝰ: dico autem
ſummã fœlicitatẽ in celo ad quam ſuſpiramus
mediã fœlicitatẽ in paradiſo unde cecidimus: itemq́ꝫ me-
diam infœlicitatẽ in hoc mũdo p qua gemimus, & in in-
ferno extremã infœlicitatẽ, quã merito formidamus. Bre
uius tñ dicere poſſum: uitam & umbrã uitæ: umbrã mor-
tis & mortem. Itaqꝫ nec in ſummo: nec in imo poſiti time
mus deſcẽdere: aſcẽdere cupimus eò magis anxij: quò ui-
demur uiciniores infimis quàm ſupræmis, & ecce dicitur
nobis: q̃a oĩs qui ſe axaltat humiliabiť, & q ſe hũiliat exal-
tabiť. Quid nam ſibi uult cancellata hæc cõnexio exalta-
tionis & hũiliatiõis? Ita ne parũ eſt dñe ꝙ in ueritate tua
humiliaſti nos: q̃a adhuc exibis ut apponat hõ humiliare
ſeipſum? Et quidẽ reſtat adhuc quo poſſimꝰ hũiliari: ſed
q illo ceciderit iam nõ adijciet ut reſurgat: q hũiliatꝰ fue-
rit uſqꝫ illuc fruſtra ſperat exaltationẽ: ſiquidẽ humiliaſti
nos in loco afflictiõis, & operuit nos umbra mortis. Vſqꝫ
adeò uita noſtra inferno appropinquauit, quos humilia
bimus ultra. Quæ utilitas in ſangine noſtro, ſi deſcende-
rimꝰ in corruptionẽ. Sanè nihil aliud infra nos eſt quàm
irreparabilis illa corruptio, poſt umbrã mortis nõ reſtat
niſi mors, poſt locũ afflictionis ſolus ſupereſt locus mor-
tis. Qui ſe, inquit, humiliat exaltabiť. Si dixiſſet: qui hu-
miliatus fuerit exaltabitur, exultaſſem utiqꝫ tãquàm cer-
tiſſime humiliatus & uehemẽter. Nũc uero cũ dicat q ſe
hũiliat exaltabiť: anguſtiæ mihi ſunt undiqꝫ nec ignoro
quid eligã, ſed q̃d agã. Exaltari cupio q̃a ſummope id ne-
ceſſarium. Siq̃dẽ neqꝫ hic manẽtẽ habeo ciuitatẽ: nec bo-
nũ eſſet hic manere etiã ſi liceret. Porrò inferiꝰ adhuc ire
perire eſt, Iã eñ locũ teneo inferiorẽ, & q ſolũ habeat in-
tra ſe infimũ hoc eſt infernũ, ſi me illuc hũiliauero nõ eſt
ſpes exaltationis, ſi me nõ humiliauero idẽtidẽ deſpera-
tio eſt exaltatiõis: q̃a q ſe humiliauerit exaltabiť: & is tm̃.
Si hoc egero mors mihi eſt, ſi autem nõ egero & ab exal-
tatiõe repulſus, nec ſic effugiã manus mortis. Sed ſi hoc
difficile petet: ſaltẽ qđ p̃miſſum eſt cõſideremus. Oĩs qui Luc.18.
ſe exaltat, ait hũiliabiť. Quẽ eñ ueritas hũiliat: ipſe qũo
ſe exaltet? Neqꝫ hic dicimus quo, ſed qũo q̃a nõ locus ui-
deť deeſſe ſed uirtus. Nõ inquã deeſt hoĩ quo exaltare ſe

possit:sed deest oĩno qui possit. Est quidē uolūtas multa
Psal.118. sed nulla facultas. Nempe uelint nolint hoĩes:cõis totius
Adæ,totius humani generis uox est:in ueritate tua hūi-
liasti me. Quisqs aūt in ueritate humiliat̃:ueraciter humi
liat̃:nec nisi fallaciter exaltat̃. Quid est aūt falso exaltari:
nisi uerè nõ exaltari? Gratias ei:qa nõ dixit:omnis qui se
exaltauerit exaltabit̃. Qūo em̃ conaremur in uanum ex-
altari,si id arbitraremur,qñ ne ipsa quidē nūc desperatio
pficiēdi:appetitū cohibet exaltādi? Et fortè hoc est quod
ait,q se exaltat humiliabit̃: nec ptinet ad effectū qui nul-
lus est sed ad effectū q stultus est. Quātos em̃ uidemus hu
miliatos,sed nõ hūiles,pcussos sed non dolentes:curatos
quidē à dño,sed ne ipsa curatione sanatos. Hi sunt q sub
sentibus esse delitias cõputant, dissimulātes peccata quæ
actitāt,lubricū in quo titubāt,tenebras quib⁹ caligāt,la-
queos inter quos ambulāt,locū afflictiõis quē ihabitāt,
corp⁹ mortis qđ gestāt, iugū graue qđ tolerāt,grauiorē
Apoc.3. cõsciētiā quā occultāt:grauissimā sniam quam expectāt.
Talis ille erat:cui Ioãnes in apocalypsi scribere iubeba-
tur. Dicis quia diues sum & nulli⁹ egeo:& nescis quia tu
es pauper & miser & miserabilis,& cæcus & nudus. Nec
mirū si sit uana & mēdax exaltatio filiorū hoĩm: siquidē
uani sunt & mēdaces. Humiliat eos ueritas:exaltat uani-
tas. Et dilexerūt magis tenebras quàm lucē, amplectētes
exaltantē se uanitatē,& quærētes mēdaciū. Porrò cõtra
ueritatē quæ se humiliat,uotis & studijs quibus possunt
dissimulationib⁹ & conatibus friuolis recalcitrātes. Fe-
cimus ne aliqd? Puto qa inuenim⁹ etiā qūo humiliat hõ
seipsum. Dico aūt:ut adhæreat humiliāti se ueritati : nec
dissimulet,sed cooperet̃ ei deuoto pietatis affectu. Proin-
de cauebo deinceps quā solicite potero duritiā cordis:
sentiā & plangā dolorē meū:ne si fortè insensibile fuerit:
fit etiā insanabile uulnus meū. Ero uir uidēs paupertatē
meā in uirga indignationis eius:ne ueniat aĩa mea in cõ-
Hier. 5. sortio eorū de quib⁹ ueritas ait:percussit eos & nõ dolue
Hier.51. runt. Et item. Curauimus babylonē & nõ est sanata. Gra-
nis curatio humiliatio hæc:sed grauior morb⁹ supbia est
quæ utinā sic curet̃ ut sanet̃ hac cura. Consentiā itaqꝫ ad-
uersario meo,acquiescā iudici meo:cedam deniqꝫ urgēti
aculeo ne bis pūgar. Tale em̃ reor esse qđ dñs ait. Oĩs q
se exaltat humiliabitur,& qui se humiliat exaltabit̃. Ac si
dicat. Quisquis cõtra stimulū recalcitrat duplo punget̃,
parcetur aūt ei qui senserit & dederit locum iræ.

De uerbis libri sapientiæ, Iustum deduxit dominus per uias rectas &c. Sermo.

Sapi.10. IVstum deduxit dñs per uias rectas, & ostendit
illi regnū dei,& dedit illi scientiā sanctorū. Ho-
nestauit illū in laboribus, & cõpleuit labores il-
lius. Et iustus qui in principio sermonis accusa-
tor est sui,& est iustus qui ex fide uiuit,& est iustus qui
absqꝫ terrore est. Et prim⁹ quidē bon⁹: qa accedit ad uiā:
secūdus melior:quia currit per uiā : tertius optim⁹:quia
iam appropinquat ad finē uiæ. Hic tamē accipiamus pri-
mum:quē uelocius inuenimus. Hūc deduxit dñs & non
alius:quia ipsius est de uia iniquitatis ad uiam ueritatis
reducere,& deducere per eā. Per uias, inquit rectas. Viæ
domini uiæ rectæ:uiæ pulchræ:uiæ plenæ:uiæ planæ. Re-
ctæ sine errore:quia ducūt ad uitam. Pulchræ sine sorde:
quia docēt mūditiā. Plenæ multitudine:quia totus iam
mundus est intra christi sagenam. Planæ sine difficultate:
quia donant suauitatē. Iugū enim eius suaue est, & onus
eius leue. Et ostendit illi regnum dei. Regnum dei conce-
ditur,pmittitur,ostēditur,percipitur. Conceditur in præ-
destinatione, promittitur in uocatione, ońditur in iusti-
ficatione:in glorificatione percipitur. Vnde est illud. Ve-
Mat. 25 nite benedicti patris mei:percipite regnum dei. Sic enim
ait apostolus. Quos p̄destinauit hos & uocauit,& quos
Rom. 8. uocauit,illos & iustificauit:quos autem iustificauit: illos
& magnificauit. In prædestinatione est gratia: in uoca-
tione potentia, in iustificatione lætitia: in magnificatio-
ne est gloria. Et dedit illi scientiam sanctorum. Scientia
sanctorum est:hic tēporaliter cruciari,& delectari in æter
num. Et in contrarium scientia malorū relabitur. Alia est
sciētia mūdi quæ docet unitatē, & alia sciētia carnis quæ
docet uoluptatē. Illa tanquā pater:ista tanquā mater no-
bis est. Sicut enim mater filio suo semper optat qetem &
oēm prorsus laborē claudit à filio suo: sic caro incrassata,
impinguata,dilatata recalcitrat,nec minimis saltem digi
tis patitur se cõtingi. Et sicut pater uult filium suum huc
illucqꝫ discurrere ut addiscat:unde aliqñ magnificet̃ : sic
& mundus uult hominē multis laboribus intricari:ut ha-
beat unde superbiat: unde infletur & desipiat de uanita-
te in idipsum. Sanguisugæ duæ sunt filiæ:id est propriæ
uoluntatis:quæ quasi radix est : duæ filiæ sunt uanitas &
uoluptas clamātes,affer affer. Hæ nūquā satiantur nūquā
dicūt sufficit. Si quis has planè in se cõtriuerit non imme
rito sibi illā uocē poterit coaptare. Qm̃,inqt,pater meus
& mater mea dereliquerūt me:dñs aūt assumpsit me. Ho-
nestauit illū in laborib⁹. Nõnne nos & in ipsis laboribus
nostris honestamur:cum oĩa quæ facim⁹ ad unitatis uin-
culū adunam⁹:ut nõ in nobis sit pondus & pondus:quia
utrūqꝫ abominabile est ante deum? Nõnne & hæc uilitas:
hæc deformitas,hæc semicinctia honorantur & adorant̃ à
principib⁹ terræ? Væ nobis si exultauerim⁹ nisi in xp̄o &
pro xp̄o:uæ nobis si uendibilē obtulerimus paupertatē:
Et cõpleuit labores illius uel hic in pseuerātia,ut usqꝫ i fi
nē iustitiā non relinquat:uel illic in gloria,ut gaudeat in
æternū. Fœlix utraqꝫ cõpletio,cū & hic morit̃ iust⁹ plen⁹
dierū,& illic orit̃ in plenitudine dierū:utrobiqꝫ plen⁹ &
hic gratia & illic gloria:quia gratiā & gloriā dabit dñs.

De quadruplici debito. Sermo.

IN uia estis fratres quæ ducit ad uitā: in uia re-
cta & impolluta quæ ducit ad ciuitatē sanctam
hierusalē illā quæ libera est : q̄ sursum est, quæ
est mater nostra. Arduus quidē ascēsus eius:ut
pote per ipsam mõtis summitatē incisus: sed uia compen
diosior : laboris magnitudinē uel temperat:uel excludit.
Vos autē tam fœlici facilitate : quàm facili fœlicitate uiā
istam nõ solū itis sed curritis:quia exonerati estis & accin
cti nihil põderis super dorsa portātes. Nõ sic aliq nõ sic:
qui quadrigas & quadrigalia onera ptrahentes montis
circuitū ambire decernūt, & plerūqꝫ p deuexa mõtis p̄ci
pitant̃:ut uix finē iueniāt uiæ suæ. Fœlices igit̃ uos q ues
& uestra sine oĩ exceptiūcula reliqstis:p ip̄m mõtis uerti-
cem iter facitis ei q ascēdit super occasum: dñs nomē illi.
Illi uerò qui quāuis ægyptum fugerint:tñ ad quæqꝫ ægy
ptia tenerrime resuspirant:uiā ciuitatis habitaculi nõ in-
uenerūt,sed uolūtatū suarum grauissimis sarcinis p̄graua
ti,uel sub onere uel cū onere cadūt:ut uix ad cursum pue
niāt destinatū. Quid em̃ est:gr̃as illi cuius gr̃a hoc totum
factū est:ꝙ uita nostra uitā apostolicā rep̄sentet. Illi reliq-
rūt oĩa,& in schola saluatoris sub eius p̄sentia congrega-
ti,hauserunt aquas in gaudio de fonte saluatoris : ipsum
uitæ fontes bibētes. Beati oculi q uiderūt. Nūqd nõ uos
nõ in præsentia,sed in absentia ipsius, nõ ad uerba oris
eius,sed ad uocē nūciorū eius simile aliquid fecistis? De-
fendite uobis hāc p̄rogatiuā: ꝙ illi ad uisum & ad uerbū:
uos ad auditū & nuncium credidistis. Sic state in dño cha
rissimi ut quēadmodū illi in fame & siti,in frigore & nu-
ditate:in laboribus & ieiunijs & uigilijs & ceteris obser-
uantijs iustitie uiā regiam tenuerunt,sic & nos & si nõ in
eorum meritis , tū exercitijs aliquaten⁹ coæquati dicatis
dño deo uestro:cū ueneritis ante thronū gloriæ ipsi⁹. Læ-
tati sum⁹ pro diebus quib⁹ nos humiliasti:annis quibus
uidim⁹ mala. In ueritate dico uobis:quia in ueritate estis
in uia recta,in uia sancta,quæ perducat ad sanctum sancto
rū. Mētior (qđ ad cõsolationē uestrā dicā) si nõ ex mani-
bus huius pctõris:monachorū nouitiorum & cõuersorū
aĩæ ad cælestia gaudia uolauerūt:tam libere quàm libera-
te de carcere nr̃æ mortalitatis. Si q̄ritis unde id sciā:scito-
te qa certissima mihi signa ide facta sūt & oñsa. Nõ est igit̃
qđ uobis uel p uobis timeā:à uirib⁹ sathanæ & ministro

rum eius

rũ eius:cũ nouerim illius fortitudinẽ p redẽptoris uulne
ra traductã & deductã ad nihilum. In ſpũ enĩ fortitudinis:
fortẽ fortior ille cõtriuit:portas æreas & uectes ferreos cõ
fringens. A uerſutijs & aſtutijs illius formido mihi eſt ꝓ
uobis:in quibus partim ſubtilitate naturæ: partim expe-
riẽtia tẽporũ ſub tot annorũ milib⁹ eruditus, fragilitatẽ
humanæ naturæ quaquauerſum ſe uerterit non ignorat.
Sic ille inſatiabilis homicida primis parẽtib⁹ noſtris nõ
urſos, non leones, nõ fortia terræ animalia delegauit: ſed
tortuoſum & callidũ ſerpentẽ q̃ p ſinuoſa uolumina nunc
caput cauda, nũc caudam capite tegere cõſueuit. Deniq;
& ſerpens nõ fortior erat ſed callidior cunctis animãtib⁹
Gene. 3. terræ, ait ſcriptura. Vnde & ab interrogatiõe incepit, mẽ-
tem mulieris explorans: ſciens ingenio nõ uirib⁹ laborã-
dũ, cur p̃cepit uobis dñs deus inq̃ens ne comederitis de
Vbi ſupra. ligno ſciẽtiæ boni & mali? Quæ reſpõdit. Ne fortè moria
mur. Qđ deus pro certo poſuerat dicẽs. Quacũq; die co-
mederitis morte moriemini iſta ſub dubio ſupponit: ne
fortè inquiens, ſi comederimus, moriamur. Et audi inge-
nium maliciamq; ſerpẽtis. Nequaquã, inquit, morſemini.
Deus affirmat, mulier dubitat, ſatham negat. Sic & ego ti
meo ne ſicut ſerpens euam ſeduxit aſtutia ſua, ſic & ſenſus
ueſtri corrũpant̃ à caſtitate q̃ eſt in chriſto ieſu. Putàs ne
aliq̃s in uobis eſt, cui dicat in cogitatiõib⁹ ſuis: cur p̃cepit
uobis de⁹ ut iſtã regulã teneretis? Scđm enĩ impetũ ſpiri
tuũ ueſtrorũ huic tepido remiſſiorẽ, illi feruẽti uitã arctio
rẽ ꝓponit, hoc ſolũ expectãs & expetens: ut quoquomõ
Eccle. 10. tollat eũ à cõſilio iuſtorũ & cõgregatione. Profecto ſpũs
ille q̃ tibi hoc ſuggerit, ſpũs mẽdax eſt, ſpũs poteſtatẽ ha-
bẽs, q̃d tibi inuidet locũ tuum. Vnde & ſapiens huius rei
nõ ignarus, ſi ſpũs poteſtatẽ habẽtis ſup te aſcẽderit ait.
locũ tuũ ne dimiſeris. Abſit enim ut ſpũs ueritatis qui
te huc adduxit: te reducere uelit: q̃a nõ eſt in ore ei⁹ eſt &
nõ: ſed eſt in illo eſt, ſicut irrefragabilis auctoritas teſtat̃.
1. Co. 12. Nemo (ait apoſtolus) loquẽs in ſpiritu dei dicit anathe-
ma ieſu. Ieſus ſaluator ſiue ſalus, anathema ſeparatio inter
pretatur. C Qui uerò tibi ſeꝑationem à ſalute ſubmur
murat, nec dei ſpũs eſt nec à deo: q̃a ſpũſſctũs nõ diſꝑgere
ſed colligere uenit q̃ ſemp reuocat diſꝑſos iſrl' in terrã ſuã
Quid? Vitã fortiorẽ aliq̃s q̃rat? Dico uobis: q̃a iſta fortiſ
ſima eſt, & q̃ ex oĩ p̃te ſi diſſimulare nolueris, priæ illi ſcho
læ ſaluatoris ꝓ ſua poſſibilitate r̃ndeat. An audes ad mol-
liorẽ uel cogitãdo deſcẽdere? D O ſi cognouiſſes & tu
quàm multa & quàm multis debeas, uideres quàm nihil
ſit qđ facis, quàm nec inter minima nũmerãdũ ad cõpara
tionẽ debitorũ tuorũ. Vis ſcire q̃ & quibus debeas. Prĩo
chriſto ieſu debes oẽm uitã tuã: quia ipſe uitã ſuã poſuit
pro uita tua, & cruciatus amaros ſuſtinuit: ne tu ꝑpetuos
ſuſtineres. Quid tibi dirũ uel durũ eẽ poterit cũ recorda-
tus fueris: q̃a ille in forma dei ĩ die æternitatis ſuæ in ſplẽ
doribus ſanctorũ ante luciferũ genitus ſplẽdor & figura
ſubſtãtiæ dei, inuenit ad carcerẽ tuũ, ad limũ tuũ, infixus
(ut dicit̃) uſq; ad cubitos in limo ꝓfundi. Quid nõ ſuaue
tibi, cum tibi collegeris oẽs amaritudines dñi tui & reme
moraberis: primũ quidẽ infantiliũ neceſſitatũ: deinde la-
borũ quos ꝑtulit in p̃dicãdo, fatigationũ in diſcurrẽdo,
tẽtationũ in ieiunando, uigiliarũ in orãdo, lachrymarum
in cõpatiẽdo, inſidiarũ in colloquendo, poſtremo pericu
lorũ in falſis fratribus, cõuitiorũ, ſputorũ, calaphorũ, fla-
gellorũ, irriſionũ, ſubſannationũ, exprobrationum, clauo
rum, horũq; ſimiliũ: q̃ in ſalutẽ noſtri generis triginta &
tribus annis operatus & paſſus eſt in medio terræ. O quàm
indebita miſeratio, quàm gratuita, & ſic ꝓbata dilectio,
quàm inopinata dignatio, quàm ſtupẽda dulcedo, quàm
inuicta mãſuetudo, regẽ gloriæ pro deſpicaciſſimo uerna
culo, imo uermiculo crucifigi. Quis audiuit unquàm tale
aut quis uidit huic ſimile. Vix enim ꝓ iuſto q̃s morit̃, ipſe
ꝓ iniuſtis & inimicis mortu⁹ eſt, eligens exulare à cælis ut
nos reportaret ad cælos, amic⁹ dulcis, cõſiliari⁹ prudens,
adiutor fortis. Quid retribuã dño ꝓ oĩb⁹ q̃ retribuit mi-
hi. Nónne ſi cõferrent̃ in me oẽs uitæ filiorum Adã: & oẽs
dies ſeculi, & labores oĩm hoĩm q̃ fuerũt q̃ ſunt & q̃ erũt,
nihil eẽt ad cõpationẽ corꝑis illi⁹ qđ ſpectabile & ſtupẽ-
dũ eſt uirtutibus etiã ſuꝑnis in cõceptu de ſpũſctõ, in or-
tu de uirgine, in uitæ innocẽtia, in doctrinæ afluẽtia, in
coruſcatiõibus miraculorũ, in reuelationibus ſacramen-
torũ. Vides igit̃ q̃a ſicut exaltant̃ cæli à terra, ſic exaltata
eſt uita illa à nr̃a, q̃ tñ poſita eſt ꝓ uita nr̃a. Sicut nihil ad
aliq̃d nullã habet cõparationẽ, ita & uita nr̃a nullã habet
ad uitã illius ꝓportionẽ: cũ illa dignior: iſta miſerior eſſe
nõ poſſit. Nec me putes rẽ exaggerare ſermonib⁹, q̃a hic
deficit oĩs lingua, nec ſufficit oculus uel ad intuẽdũ tãtæ
dignatiõis arcanũ. Cũ ergo ei dona uerò q̃cq̃d ſum: quic
q̃d poſſum, nónne iſtud ſic eſt, ſicut ſtella ad ſolẽ: gutta ad
fluuiũ: lapis ad montẽ, granũ ad aceruũ? Non habeo niſi
minuta duo: imo minutiſſima corp⁹ & animã, uel potius
unũ minutũ, uolũtatẽ meã, & nõ dabo illã ad uolũtatem
illi⁹, q̃ tãtus tãtillũ, tãtis bñficijs p̃uenit, q̃ toto ſe, totum
me cõparauit? Alioq̃n ſi illã retinuero qua frõte, q̃b⁹ ocu
lis, qua mente, q̃ cõſciẽtia uado ad uiſcera miæ dei nr̃i, &
audeo ꝑfodere illud fortiſſimũ ꝓpugnaculũ qđ cuſtodit
iſrael, & illi⁹ ſanguinis nõ guttas, ſed undas à ꝑtibus cor
poris in meũ p̃ciũ detorquere? O gñatio ꝑuerſa & infi-
deles filij q̃d facietis in die calamitatis de lõge uenientis,
ad cui⁹ fugietis auxiliũ? Sed nũq̃d huic ſoli debitor ſum,
cui uix parũ aliq̃d retribuere poſſum? Exigũt à me prete-
rita pc̃tã mea futurã uitã meã: ut faciã fructus dignos pœ-
nitẽtiæ, & recogitẽ oẽs annos meos in amaritudine aĩæ
meæ. Et ad hæc q̃s idoneus? Peccaui ſuꝑ numerũ arenæ
maris, & multiplicata ſunt pc̃tã mea, & nõ ſum dignus ui-
dere altitudinẽ cæli ꝑ multitudine iniq̃tatis meæ, q̃m ir-
ritaui irã tuã: & malũ corã te feci. Circũdederũt me mala
quorũ nõ eſt nũer⁹, cõprehẽderũt me iniquitates meæ,
& nõ potui ut uiderẽ? Quod ergo ſine nũero eſt, q̃uo
nũerabo? Q̃uo ſatiſfaciã, cũ cogar reddere debitum uſq;
ad nouiſſimũ quadrãtẽ? Sed & delicta q̃s intelligit? Ait
illa cæleſtis Fiſtula ambroſius. Facili⁹ inueni eos q̃ inno-
cẽtiã ſeruauerũt quàm q̃ cõgruã egerũt pœnitẽtiã. Sed
& quamtũlibet pœniteat, quãtũlibet ſe affligat maceret
ꝓpter nomẽ tuũ, nõ ꝓpter meũ meritũ ꝓpitiaberis pc̃tõ
meo dñe (ait iuſtus) multum eſt enĩ. Cũ ergo q̃cq̃d uiuis,
q̃cq̃d ſapis, q̃cq̃d habes, q̃cq̃d potes, huic uni rei dedicaue Pſal. 24.
ris, nũq̃d aliq̃d eſt uel inter aliqua cõputãdũ? Pauloante
uitã tuã ꝑ uita ſua xp̃o reddideras, & nũc iterũ eã totam
p̃cedẽtiũ exigit recordatio pc̃tõrũ. Nũq̃d (ut uulgo dr̃)
de una filia duos generos ſtatuiſti facere? Quid ſi tertiũ
tibi debitorẽ oſtendã, q̃ nõ minus acriter quàm ueraciter
uẽdicat eã ſibi? Puto q̃ & tu poſſidere deſideras ciuitatẽ
de qua dicit̃. Gl'ioſa dicta ſunt de te ciuitas dei. Gloriã il- Pſal. 86.
lam quàm nec oc'lus uidit, nec auris audiuit, nec ĩ cor ho-
minis aſcẽdit, regnũ oĩm ſeculorũ, uiuere in æternũ, ĩ ꝑ-
petuas hæreditates. Credo q̃ uelis eẽ æqualis ãgelis dei
in cælo, eſſe etiã hæres dei, cohæres xp̃i, & in plateis ſup-
næ ſiõ melos angelicũ auſcultare & uidere q̃cquid illud
ſit: cũ xp̃s tradiderit regnũ deo pr̃i, & erit deus oĩa in oĩ-
bus, poſtremo eſſe filiis deo & uidere eũ ſicuti eſt. Nec du
bito q̃n & cõcupiſcas ſuſpicere & umbras declinantes &
diẽ aſpirãtẽ: cum illuxerit illa ſolẽnis dies & nubila rerũ
excuſſerit: q̃ñ iã nõ inclinabitur dies: ſed erit æterna me-
ridies: q̃ñ erit plenitudo feruoris & lucis: ſolis ſtatio tene
brarũ exterminatio, deſiccatio paludũ, fœtorum depul-
ſio. Nónne ad hoc emẽdũ, totum te q̃cunq; & undecũq;
cõtrahere poteris dare oportebit? Et cum uniuerſa con-
pleueris nõ tamẽ putes eſſe cõdignas paſſiones hui⁹ tẽ-
poris uel corporis ad futurã gloriã q̃ reuelabit̃ in nobis.
An ſic impudens es, uel imprudẽs, ut minutũ tuũ qđ ſi-
bi tã xp̃i uia, quàm pc̃ti pœnitẽtia certatim rapiũt: et ad
hoc cõq̃rẽdũ uel audeas nũmerare? Quid dices ſi & quar
tũ debitorẽ in mediũ adduxero, q̃ ſibi etiã iure primatus
ſui ſuꝑiores tres cudere uelit? Ecce in ianuis eſt q̃ fecit cæ
lũ & terrã & creator tuus ẽ: tu creatura, tu ſeru⁹, ille dñs,
ille figul⁹, tu figmẽtum. Totũ ergo qđ es illi debes, à quo

totū habes illi ꝑcipue dño,q & te fecit,& bñfecit tibi:q ti-
bi miſtrat ſyderū curſus:aeris tēperie,fœcūditatē terræ,
fructuū ubertatē.Huic reuera totis medullis,totis uiribꝰ
ſeruiēdū,ne fortè indignationis oculo te reſpiciat,& de-
ſpiciat & cōterat in æternū & i ſeculum ſcli.Nō arbitror
aūt ꝙ te tāta raptet inſania:ut & hic minutum tuū nomi-
nare nedū numerare ꝑſumas.Expone ergo mihi cui horū
quatuor proponas reddere ꝙ debes: cū unuſquiſq; tam
internꝰ quàm æternus exactor ſit:ut te poſſit ſinglariter
ſuffocare.Eya domine uim patior,reſpōde pro me.In ma
nus tuas cōmēdo minutū meū:tu ꝑſolue oībꝰ,tu ab oībꝰ
libera:qa tu es deꝰ & nō hō,& ꝙ hoībꝰ īpoſſibile eſt,poſ-
ſibile eſt tibi.Qđ habui,& feci,dñe habe me excuſatum:
qa imperfectū meum uiderūt oclī tui.Quid ergo amplius
grūniet dicēs,nimiū laboramus, nimium ieiunamus,ni-
mium uigilamꝰ:cum nec milleſimæ imo nec minimæ par-
ti debitorū ſuorū ualeat reſpōdere? ¶ Hæc eſt fortaſſe
fratres:illa uera ueſtra quadrageſima nō exterior, ſed in-
terior:quæ nō corticem ſacramēti:ſed adipē frumēti cō-
tineat.Si eñ unicuiq; iſtorū quatuor & ꝓ ſe & ꝑ ſe oēm
decalogi ꝑfectionē debetis ꝓfecto decē quater ducta qua
drageſimā ueſtrā faciunt:quā cuſtodire uos oporteat oī-
bus diebus uitæ urǣ.Et ipſe qui uos cōgregauit in loco
iſto uitā ueſtrā cōſeruert in ope ſancto:ut cum ipſe appa-
ruerit uita ueſtra,& uos appareatis cum ipſo in gloria.

De ſeptem ſpiritibus. Sermo.

MAgiſter gentiū paulus ex occaſiōe ipſius ſpūa
lis naturæ qua uiuimꝰ:ad ſpūalē cōuerſaſionē
Gala.5. excitās diſcipulos ait. Si ſpū uiuimus: ſpiritu
& ambulemꝰ.Ac ſi dicat. Si caro nō ꝓdeſt qc-
quā:ſed ſpiritus eſt q uiuificat ipam:ſepare oportet ꝑcio
ſum à uili:& digniorē præponere partē:ut ſecūdum ſpm̄
ambulemꝰ:nō ſm carnē. Ad ſpm̄ eñ debet fieri cōuerſio
carnis:ut ſeruiat ipſa & nō ſeruiat ei:ut dicat ſpiritus ſer-
uo ſuo:ueni & ueniat:fac hoc & faciat illud.Sic enim erit
uxor noſtra ſicut uitis abundās,& ſaluabitur per genera-
tionem filiorum qui ſunt opera bona,ſi fuerit ipſa quidē
in lateribus domus nr̄æ:id eſt in abſcōdito & humili lo-
co:aīa uerò reſideat in medio tanquā domina: tanquàm
Iob.13. paterfamilias tanquā iudex:ut fiat qđ ſcriptum eſt. Aīa
mea in manibꝰ meis ſemp.Maledictus eñ ſpūs ille q par-
tē ſuā deteriorē facit.Maledictꝰ hō q paſcit ſterilē, & ui-
Rom.8. duæ nō benefacit. Deniq; ut teſtat idē apl's. Si ſm carnē
uixerimus,moriemur: qm̄ qui in carne ambulāt deo pla-
cere nō poſſunt,& qui ſeminant in carne de carne metēt
corruptionē.Si aūt ſpiritu facta carnis mortificauerimꝰ
uiuemus:qm̄ qui ſpiritu dei aguntur hi filij dei ſunt: & q
ſemināt in ſpiritu:de ſpiritu metēt uitā æternam. Prudē-
ter ꝓinde fratres & nō ad inſipientiā nobis ſpiritualē ele-
gimꝰ uitā:caſtigare.ſ.corpus & ſeruituti ſubijcere,& deū
q ſpūs eſt adorare in ſpiritu & ueritate.Sed quia ſpirituū
diuerſa ſunt gñā:neceſſaria eſt nobis eorum diſcretio ꝑ-
1,Ioā.4. ſertim cum ab aplo didicerimus:nō oī ſpūi eſſe credēdū.
Videri eñ pōt minus eruditis,& q parum exercitatos ha
bent ſenſus:oēm cogitationē non alterius quàm ipſius
humani ſpiritus eſſe ſermonē:qđ nō ita eſſe & certa fidei
Pſal.84 ueritas ꝓbat,& diuinarum teſtimōia ſcripturarū.Audiā,
Zach.2 inquit,ꝓpheta,nō quid ego loquar,ſed quid loquatur in
Pſal.77. me dñs deus.Et alius ꝓpheta.Angelus,inquit, q loque-
2.Co.11. batur in me &c. Et in ſpalmo didicimus fieri immiſſiōes
etiā ꝑ angelos malos.Vnde & timet apl's: ne ſicut ſerpēs
decepit Euā aſtutia ſua, ſic & diſcipulorum qbus loquit
corda decipiantur ab eo utiq; cuius ipſe paulus aſtutias
Ephe.6. nō ignorat.Vñ & dicit.Non eſt nobis colluctatio aduer-
ſus carnem & ſanguinē,ſed aduerſus principes & ptātes,
aduerſus mundi rectores tenebrarum harum.Eſſe tñ ſpm̄
carnis nō bonum:manifeſte idē apl's īdicat,ubi inflatos
ſpiritu carnis ſuæ quoſdā eſſe teſtat.Et eſſe etiā ſpm̄ huiꝰ
mundi declarat ubi gloriatur in dño ꝓ ſe pariter & pro
1.Cor.2. diſcipulis ſuis nō ꝙ eū acceperint,ſed ſpiritum qui à deo
eſt:ut ſciamus,inquit, quæ à deo donata ſunt nobis.Sunt

ergo hi duo ſatellites maligni illius principis tenebrarū:
ut dñetur ſpūs nequitiæ ſpūi carnis & ſpūi huius mūdi.
Quiſqs ergo ex his tribꝰ ſpiritibꝰ ſpūi nr̄o loquat:ne cre
damus ei qm̄ ſanguinē ſitiūt nō qdē corporū: ſed qđ gra
uiꝰ eſt aīarū.Sed qm̄ ſpūalis oīm natura ē à ſermōibꝰ eo-
rū cognoſcemꝰ eos,& qs ſpūs ſit q loquat:ipſa ſuggeſtio
declarabit.Semp eñ ſpūs carnis mollia:ſpūs mūdi uana:
ſpūs malitiæ ſemp amara loquitur.Quotiēs ergo impor-
tune (ut aſſolet) carnalis cogitatio mētē pulſat,uerbi gra
tia:cū de potu,de cibo,de ſomno,cæteriſq; ſilibus ad car
nis curā ꝑtinētibꝰ cogitātes:hūano quodā inardeſcimus
deſiderio:certū ſit nobis ſpm̄ carnis eē q loquit,& tāquā
aduerſariū repellamꝰ eū dicentes.Vade retro ſathana:qm̄
nō ſapis ea quæ dei ſunt: ſed magis ſapia tua inimica eſt Mat.16.
deo.Cū aūt nō de illecebris carnis ſed de ambitiōe ſeculi
de iactātia & arrogātia:cæteriſq; ſilibus cogitatio uana
uerſat in cordibꝰ noſtris,ſpūs mūdi eſt qui loqtur,longè
pernicioſior hoſtis,& maiori ſolicitudine repellendus.In
terdum uerò ſatellitibus iſtis,terga uertētibꝰ pricceps ipe
habēs irā magnā tāquā leo rugiēs inſurgit aduerſus nos:
cū uidelicet non ad uoluptatē carnis aut ſeculi uanitatē:
ſed ad irā,ad īpatientiā,ad inuidiā,ad amaritudinē animi
ꝓuocamur, importune ingerēdo ſi qd minꝰ amicabiliter
minuſue diſcrete factū uidet aut dictā: ſi qua deniq; aut
in ſigno aut in opere quolibet data uidet indignationis
occaſio:materia ſuſpitiōis.Huic ergo cogitatiōi non ali-
ter quàm ipi diabolo reſiſtēdū eſt:nec aliter ab ea quā ab
ipſa ꝑditione cauendū.Scriptū eſt eñ. In patiētia ueſtra
poſſidebitis aīas ueſtras. Fit tñ aliqñ ut ſpūs nr̄ à quoli- Luc.21.
bet horū triū crebro ſupatus & ſeruꝰ addictꝰ illi, in ſuam
ipſiꝰ pernicē heu uices illius agat:ut iam ſine oī alterius
ſpūs ſuggeſtione: ipa ex ſe aīa:ut uoluptuoſas aut uanas
aut amaras pariat cogitatiōes.Iā uerò nō facile arbitror
poſſe diſcerni:qñ noſter ipſe loqtur ſpūs:quādóue loquē
tem alterum audiat quēlibet è tribus illis. Sed qd refert
quicūq; loquat:dū unū & idem ſit qđ loquūtur? Quid re
fert loquētis noſſe perſonā:dū conſtat ꝑnicioſum eſſe qđ
loquit? Si inimicus eſt:reſiſte uiriliter inimico:ſi tuꝰ ipſe
ſpūs eſt argue eū:& miſerabiliter plange ꝙ in tātam miſe-
riā & tā miſerabilē deuenerit ſeruitutē.Quoties uerò ſup
caſtigando corpore humiliādo corde:ſeruāda unitate &
charitate fratribus exhibenda:ſeu cæteris uirtutibus acq
rēdis,cōſeruādis,amplificādis:ſalubris cogitatio in men-
te uerſatur:diuinꝰ ſine dubio ſpūs eſt qui loquit: aut per
ſeipſum ſanè:aut per angelū ſuū.Et quemadmodū de hu-
mano aut maligno ſpū dictū:ſic & de angelico & de diui-
no.Nec facile eſt quis loquat diſcernere:nec ignorare pi-
culoſum ꝑſertim cū certū ſit angelū bonū nunquā loqui
ex ſemetipſo:ſed deū eē q loqt in ipſo.Studioſiꝰ igit dein
ceps cōſideremus quonā modo malignorū illorum ſpiri
tuū ſuggeſtiōes audire:imo quāta indignatione abijcere
debeamꝰ:auertētes aures nr̄as ne audiamꝰ ſanguinem,&
ſapiam quā reuelat caro & ſanguis: ꝑuulos quoq; baby-
lonis,cogitatus ſcilicet mūdanos ab ipſo initio tenentes
& alludētes ad petrā:ipſum etiā malignū cū tentationibꝰ
ſuis à conſpectu cordis nr̄i abijcientes & deducētes ad ni
hilū.Eas uerò cogitationes quæ iuſtitiæ & ueritatis nos
ammonent tota deuotione ſuſcipiētes: diuinæ dignatio
ni gratiā habeamus:nec aliqñ tantæ benignitati inuenia
mur ingrati:ſciētes qm̄ ipſe eſt q loqt iuſtitiā:ipe eñ cuiꝰ
ſermo ueritas eſt.Quātæ eñ temeritatis:imo quantæ inſa
niæ eſt:ſi fortè dū alloquit nos dominꝰ maieſtatis: nos in
ſenſati auertamus aurē & ad neſcio quas ineptias conuer
tamur? Quāta eſt hæc iniuria quā grauiter uindicāda:cū
uiliſſimꝰ uermis clamantē ad ſe audire dedignat creatorē
uniuerſitatis.Quanta uerò & quàm ineffabilis diuinæ di
gnatio bonitatis quæ quotidie conſpicit nos:infœlices
auertentes aures:obdurātes corda & nihilominus clamat
ad nos & iugiter clamitat ī plateis? Verè in plateis:quia
in latitudine claritatis.Ecce enim bonorū meorū nō eges
dñe,& tñ dicis:conuertimini filij hominum.Et iterum cla
mitas. Reuer-

Cāt.6. mitas. Reuertere reuertere ſunamitis: reuertere reuertere
ut intueamur te. Propterea obſecro uos dilectiſſimi qui re
miniſcimini dñi ne taceatis & ne detis ſilētiū ei: audiētes
iugiter quid loquat̃ i nobis dñs deꝰ qm̃ loquit̃ pacē. Fœ-
lix & beata anima quæ uenas ſuſurrij diuini percipit in ſilē
1.Reg.3. tio: frequenter iterans illud ſamuelis. Loquere dñe quia
audit ſeruus tuus. Hic ergo hodiernus ſermo finem acci-
piat ut etiā tacētibꝰ nobis deū intus audiamus loquentē
& ſuadētē de regno ſuo tanto utilius, quāto ſubtilius per
internam inſpirationē. Si qua tamen adhuc de audienda
hac domini uoce ipſe ſuggeſſerit, alio ſermōe tractabimꝰ:
ne præſertim in tam utili ac ſpirituali materia mentes ue-
ſtras longitudine ſermonis oneremus.

De multiplici utilitate uerbi dei. Sermo.

Tenetis credo quemadmodū heſterno ſermōe,
de ea quæ nobis admodū neceſſaria eſt, diſcre
tione ſpirituum ammonuerimꝰ ſolicitudinem
ueſtrā: ut cōtra uenenatos ſerpentis antiqui ſi
bilos, cōtra mortiferos ſirenæ cātus: aures cordis iugiter
obturare ſtudeatis: ut nec ſpm̃ carnis loquētē mollia: nec
ſpm̃ mūdi uana ſuggerētē: nec ſpm̃ nequitiæ audiatis im-
mittentem amaritudines & ſcandala ſeminantē. D Sed
huius ſpūs aſtutias noſſe neceſſe eſt huius cogitatiōes nō
expedit ignorare. Interdum enim trāſfigurat ſe malignꝰ
ille & nequam ſpiritus in angelū lucis: ut uirtutis ſimula
tione plus noceat. Sed & tunc quoq; ſi diligenter aduer-
timus: nonnunquam niſi amaritudinis & diſcordiæ ſemi-
naria ſpargit. Suadet enim nonnullis ſingularia ieiunia
quædā: unde cæteri ſcandalizētur: non quia ieiuniū dili-
gat: ſed quia ſcādalo delectetur. Multa quoq; in hūc mo
dum ſolet afferre, quæ tamē à diurna ſapiētia facile diſcer
nent̃: ſi aplicā illā beati iacobi diffinitionē præ oculis ha
Iaco.3. beamus: qui diuinā deſcribēs ſapientiā ait. Sapiētia quæ
à deo eſt, primū quidē pudica eſt: deinde pacifica. Omnē
ergo cogitationem in qua hæc duo nō concurrunt: à dei
ſapiētia alienā eſſe nō dubites. Eā ergo quæ pudica uide-
tur: nec ad uitia trahit aperte: ſed uirtutis prætendit ima-
ginem: tūc demū à deo noueris eſſe ſi pacifica ſit: ſi præla-
ti tui atq; ſpūaliū fratrū approbat̃ iudicio: qm̃ non faciet
dñs deꝰ uerbū qđ nō reuelauerit ſeruis ſuis. Quāta uerò
deuotiōe: quāta hūilitate, quāta ſolicitudine cogitatio ſa
lubris, nō aliter quàm diuinæ dignationis ſermo ſuſcipi
debeat, & heſterno ſermōe partim iam diximus, & hodier
no nihilominus aliquanto latius perſuadere conabimur.
Lucæ.11. Beati em̃ qui audiūt uerbū dei & cuſtodiūt illud. Vultis
noſſe quàm beati? Primū quidèm ſonās in auribꝰ aiæ uox
diuina cōturbat, terret diiudicatq; : ſed continuo ſi bene
aduerteris uiuificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mun-
dat. Deniq; & cibus noſter eſt & gladius & medicina &
cōfirmatio & requies: reſurrectio quoq; & conſummatio
nr̃a. Nec mireris ꝙ uerbū dei iā nūc inueniat̃ oīa in oībꝰ
eſſe: quantū ſpectat ad iuſtificationē: ſiquidèm & futurum
eſt oīa in oībus ad glorificationē. Audiat & illud pctōr &
cōturbabit̃ uēter eiꝰ: à uoce illa carnalis aīa cōtremiſcet.
Oīa nāq; cordis ſecreta rimat̃ atq; diiudicat ſermo uiuus
& efficax: cordiū atq; cogitationū pſcrutator. B Vnde
& licet mortuꝰ in pctō: ſi audieris uocē filij dei uiues. Ser
mo em̃ quē loquitur: ſpūs & uita eſt. Si cor tuū induratū
Pſa.147. eſt: memēto ſcripturæ dicētis. Emittet uerbū ſuum & liq-
facit ea. Et itē. Aīa mea liq̃facta eſt ut dilectꝰ locutꝰ eſt. Si
Cāt.5. tepidꝰ es & euomi iam formidas, nō diſcedas ab eloquio
domini & inflāmabit te, quia eloquiū eius ignitū ualde.
Q; ſi tenebras ignorātiæ plāgis: diligēter audi qd loqua
tur in te dñs deꝰ, & erit lucerna pedibꝰ tuis uerbū dñi, &
lumen ſemitis tuis. At fortaſſis tāto amplius doles: quan-
to clarius peccata etiā minima illuminatus agnoſcis: ſed
ſanctificabit te pater in ueritate q̃ eſt utiq; ſermo eius: ut
inter aplos audire merearis. Iam uos mundi eſtis propter
Ioan.15. ſermonē quē loquutꝰ ſum uobis. Iā uerò cū laueris manꝰ
tuas: ecce parauit in cōſpectu tuo menſam: ut non de ſolo
pane uiuas, ſed ex oī uerbo qđ pcedit de ore dei, & in for
titudine cibi illius curras uiā mādatorū eius. Vbi ſi cōſi-
ſtunt aduerſum te caſtra, & præliū tētationis inſurgit: ar-
ripe gladiū ſpūs: qđ eſt uerbū dei, & in eo facile triūpha-
bis. Qđ ſi fortè ut eſt certaminis cōſuetudo cōtigerit ali-
qn̄ uulnerari: mittet uerbū ſuū & ſanabit te, & eripiet te
de interitiōibꝰ tuis: ut i te quoq; impleat̃ qđ ait cēturio:
cuiꝰ fides tā magnifice cōmēdat̃. Dñe, inqt, dic tm̃ uerbo Matt.8.
& ſanabit̃ puer meꝰ. Sed & ſi titubas adhuc confitere &
clama: mei aūt penè moti ſunt pedes; penè effuſi ſunt greſ Pſal.8.
ſus mei, & in uerbis ſuis cōfirmabit te ut expimēto diſcas:
qm̃ uerbo dñi cæli firmati ſunt & ſpū oris eiꝰ oīs uirtꝰ eo-
rū. In his atq; hmōi pſeuera: i talibꝰ iugiter exercere do-
nec iā dicat ſpūs ut requieſcas à laboribꝰ tuis. In hoc uer
bo quieſces dulciter ac ſuauit̃ ſoporaberis donec ueniat
hora: cū omnes qui in monumētis ſunt audiēt uocē eiꝰ
& procedent. Sed quò? Alij quidem in iudiciū, alij uerò
in uitā æternā. Et quis ſcit: ſi eſt dignus amore uel odio?
Tūc maxime memor eſto uerbi tui ſeruo tuo dñe in quo
mihi ſpem dediſti, ut ab auditiōe mala nō timeā: ſed bea-
ta magis auditio pducat ad uiſionē cum dicet: Venite be
nedicti patris mei &c. Quicūq; em̃ cōfitebitur me coram
hoībus ait ipſe: hunc & ego cōfitebor in conſpectu pr̃is
mei & angelorum ſanctorū: qđ nobis cōferre dignet̃ ipſe
qui cōſtitutus eſt iudex uiuorū & mortuorum. Amen.

De quatuor modis orādi, de obſecratione, ora-
tione, poſtulatione, & gratiarū actione. Sermo. A

Qvatuor mihi uidētur orandi modos exprime-
re apli uerba, dicētis: Volo primū fieri obſecra
tiones, deinde orōnes, poſtulationes, gratiarū 1.Thi.4.
actiones. Sunt em̃ quos adhuc pcti cōſcientia
terret & cruciat: nōdū accepta reſiſtēdi uirtute: tunc ſcili
cet cum primū ipſos in pctōrū ſceno iacētes: ſpūs uerita-
tis irradiat & excitans erubeſcere facit & timere deū: dū
uidēt immanitatē criminū: meritorū exiguitatē: & uelut
ardentē corā ſe gehēnā expaueſcētes: qm̃ in ſeipſis boni
nil inueniūt: aliūde apprehēdūt unde tegantur. Sciūt em̃
ꝙ nō ſit tutū in cōſpectu dñi dei ſui uacuos apparere: cō-
tra legis præceptū, & multominus id pſumere pleni ſter-
core manibus audet. Quia ergo timent & merito timent
per ſeipſos accedere: ſtudent quaſi per alios ſupplicare.
Tale eſt illud orōnis genus: quo ſolemꝰ uti dicētes. San-
cte petre ora p nobis, & Similia. Maxime uerò illud (ob-
ſecratio eſt manifeſta) per paſſionē tuā libera nos dñe, &
cætera, in hūc modū. Tale em̃ uidet̃ ac ſi latro deprehēſus
& iam uicinꝰ ſuſpēdio, qn̄ penitus deſperat: nec inuenit
in ſe unde ueniā deprecetur: extēdēs brachia dicat: qa ſic
paſſus eſt xp̄s: ut eorum à qbus tenet̃ aīos moueat ad pie-
tatē. Credo ego de talibꝰ dici poſſe: qa regnū cælorū uim Matt.11.
patit̃, & uiolēti rapiūt illud. Vim faciebat regno cælorū Luc.18.
publicanus ille: qn̄ dū nō auderet oclos ad cælos leuare:
ipſum cælum ad ſe potuit inclinare. Simile aliqd mulier Matt.9.
illa egiſſe uidet̃, quæ profluuium ſanguinis habēs: dum
timeret ad xp̄m accedere: fecit ab eo ṽtutē exire. Furtim
em̃ tetigit fimbriam, & curata eſt ab infirmitate: unde &
indignātis quodāmodo uerbū uidet̃ quod de ea dñs ait.
Quis me tetigit? Et addidit. Senſi à me exire uirtutē. Nō
credo ꝙ ſit inter nos quiſpiā: ſed fortè nōnulli in ſeculari
habitu uel cōuerſatione potuerūt aliqn̄ experiri quid lo-
quor ut inuiti fluxū ſanguinis paterētur: eius inquā ſan-
guinis q regnū dei nō poſſidebit. Etem̃ q facit pctm̃ ſer- Ioan.8.
uus eſt pcti: nec ſua ſe poterit cōtinere uirtute etiā cū uo-
let. Huic ergo minime expedit p ſeipm̃ ad xp̄m accedere,
ſed tāgere ſi quā inuenerit eius fimbriā: hoc eſt eū cōſide
rare hoiem quē humiliorē uiderit & extremū in eccleſia
quæ eſt ueſtis xp̄i: eū inquā q elegit abiectus eſſe in domo
dei oportet cōſiderare: qm̃ is uerè eſt fimbria poſita in
ora ueſtimēti: ad quā utiq; ſpūalis unguenti deſcēdens à
capite copia tota decurrit. Hunc ſi beneficijs aliqbus ſeu
pce humili aut cōfeſſione pura tetigerit: ut affectum eius
erga ſe moueat ad cōpatiendum ſibi: habeat fidem & ſine
dubitatione ſanabitur. Illud tm̃ nouerit fimbria non à ſe:

sed à christo exisse uirtutē: q & tangi se protestat̃ in fim-
bria. Expressi nūc uobis quātū potui: quale sit & cui ani-
mæ necessariū genus obsecrationis. At uerò iam cōtinē-
di uirtute accepta securus accedit: qui sibi cōscius fuerit
pro delictis præteritis ueniā quærēs & orone utens: quæ
nostri oris est ratio: qn̄ iā ore suo loquit̃ cū deo suo. Hic
illud est ꝙ maria magdalene: quāquam nō minus humilis
emorroidosa illa non sic tñ uideretur accedere, sed rigat la-
chrymis pedes, capillis tergit, ungit unguēto, osculatur
oro deuote. Vnde satis liquet ꝙ oīno iā ꝓposuerat in cor
de suo à pctō deinceps abstinere: & quasi ꝓfluuiū stabat.
Quod si iā cōsecut⁹ es & tu: primū est ut ipsi dño in ora-
tione loquēs recogites annos tuos i amaritudine animæ
tuæ. D Dehinc postquam in lamētis pænitētiæ aliquā-
diu pseuerās hilaritatē quādā & fiduciā cōceperis indul-
gētiæ: accede iā ad postulatiōes: ut secure tanquā recept⁹
in grām dñi: tibi & cōseruis tuis audeas petere qđ opor-
tet. At fortassis requiras unde aut quō nosse poteris utrū
hāc cōsequut⁹ sis indulgentiā. Sic nimirum conseruādæ
humilitatis gratia: diuina solet pietas ordinare: ut quāto
qs plus proficit: eo minus se reputet ꝓfecisse. Nā & usq;
ad supremum exercitij spiritualis gradū: si qs eousq; pue-
nerit: aliqđ ei de primi gradus impfectione relinquit̃: ut
Mar. 9. uix sibi primū uideat̃ adeptus. Attamē scio ꝙ hodie lectū
sit in euāgelio: dixerat iesus paralytico: Cōfide fili remit-
tūtur tibi peccata tua, & reputatum est ei ad blasphemiā.
At ille cui nimirū cogitatio hoīs cōfitetur: quid, inquit,
cogitatis mala in cordib⁹ uestris? Blasphemare me bla-
sphematis, & quasi ad excusandum uim uisibilis curatiōis
uirtutē mihi inuisibilē usurpare. Sed ego uos poti⁹ bla-
sphemos esse cōuico: signo ꝓbās uisibili inuisibilē pote-
statē ut sciatis, inqt, quia potestatē habet filius hoīs i ter-
ra dimittēdi pctā: tunc ait paralytico: Surge tolle lectum
tuū & ambula. Et tu ergo si iā surgis desiderio supnorū,
si grabatū tollis corp⁹ scilicet à terrenis eleuās uolupta-
tibus: ut iā nō ferat̃ aīa cōcupiscētijs eius: sed magis ipsa
(ut dignū est) regat illud & ferat quo nō uult si demū am
bulas q retro sunt obliuiscēs, & ad ea q̄ ante sunt, te extē-
dēs: desiderio & ꝓposito ꝓficiēdi: curatū te esse dubites.
Neq; eñ surgere poteras si nō aliquaten⁹ onus esset alle
uiatū: & nec grabatū tollere: nisi exoneratus magis: quia
nec ambulare feruore cōuersatiōis cū pctōrū graui mole
possibile est. Propter qđ fiducialiter iā postulare pōt qui
eiusmodi est: tñ caueat ne forte aut postulet nō postulā-
da: aut minus postulet q̄ à deo sunt postulāda: aut ea tepi-
de q̄rat q̄ toto affectu & oī tpe sunt quærēda. Petitis &
nō accipitis ait Iocobus: eo ꝙ male petatis: utpote in cō-
cupiscētijs uestris. Sic agit omnis q̄ terrena quærit ultra
necessitatē: qui mundialē gloriā sectatur aut uoluptatē.
Tale est etiā quod solēt seculares hoīes mortem inimico-
rum in orationibus postulare: cæteraq; similia quæ non
oportet. At uerò tēporalia si defuerint: petenda quidem
sunt: quātum necessitas humana requirit: sed iuxta beati
Gregorij sententiam: non sunt nimium requirenda. In
genere etiā illa spūalia sunt sine q̄bus nihilominus salus
cōstare pōt ut sermo scientiæ: gratia curationū omniaq;
de quibus certum nō habemus qđ expediat nobis utpo-
Rom. 8. te si te fatiget tentatio: supplicādum quidē pro ea ut au-
feratur à te: sed nō nimis obnixe: quoniam in talibus me-
minisse semper oportet apostolicæ illi⁹ sententiæ. Nos eñ
quid oremus, sicut oportet nescimus, & deo magis com-
mittere quàm temere aliquid apud nos definire. Hæc aūt
sunt toto affectu & omni tēpore postulāda: hæc sunt pro
quibus incessanter & quàm obnixe poterūt, ad deum cla-
ment desideria tua, ut habeas gratiā eius bonā: & placere
possis in oculis pietatis ipsius, & in eo uiuas & moriaris
Luc. 18. in ipso ut gloriā eius uidere & ipso frui in perpetuū me-
Psal. 26. rearis. De his enim dictū est: sine intermissiōe orate. Vñ
Psal. 26. & propheta: Exquisiuit (inquit) te facies mea: faciē tuam
dñe requiram. Et alibi. Vnam petij à dño: ut inhabitē in
domo dñi omnibus dieb⁹ uitæ meæ. Porro ad quartum
genus orationis quod est gratiarū actio perpaucos attin
gere credo, & quo rarius, eo preciosius est. Multam enim
prorsus gratiā inueniet apud deū: quē iuxta ꝓmissionem
suā exaudit antequā inuocet̃: & testimonium reddet spūi
eius spūs quē habet ex deo: qm̄ exauditū est desideriū ei⁹
ita ut certus iam nō orare sed gratias agere possit. Sic eñ
habes in lazari resuscitatiōe: ubi domin⁹ licet prius nihil
orasset. Pater iquit gratias ago tibi: quia audisti me. Pri- Ioan. 11.
ma igitur: id est obsecratio uerecūdo fiat affectu. Secūda
quā proprie diximus orationē affectu puro: ut uidelicet
nō dissimulemus peccata: nō nos palpemus: scientes ꝙ sic
quisq; inueniet gratiā apud deum: si inuentus fuerit dur⁹
iudex in semetipsum. Tertia: id est postulatio amplū quæ-
rit affectum & fiduciæ latitudinem: sicut scriptum est. Po-
stulet autem in fide nihil hæsitās. Credo enim propterea
dictum. Quēcūq; locum calcauerit pes uester: uester erit: Iosue.
quod tantum ipetrabim⁹ quātū porrexerim⁹ pede fidei.
Quarta quæ est gratiarū actio: ipsa debet esse deuotione
plenissima & delitijs affluens. Iā uerò de reuerētia orōnis
in eo quod lectum est i capitulo ipsius regulæ: uos modo
solicitauit auctoritas: ex cuius occasiōe aliqua de orōne
dicendi putaui. Illud tñ breuiter dico: nōnullos ut arbi-
tror experiri interdū in oratiōe ariditatē & hæbetudinē
quādā mētis, ut solis orātes labijs nō satis attendāt: neq;
quid dicāt neq; cui loquātur: pro eo ꝙ uelut ex consuetu
dine quadā cū minus digna reuerentia & solicitudine ac
cesserūt. Quid enim aliud cogitare debet frater intrās ad
orationē quàm ꝓpheticū illud: Ingrediar in locū taberna
culi ammirabilis usq; ad domum dei? Oīno siquidē opor
tet nos orōnis tpe curiā intrare cælestē: illā utiq; curiā in Psal. 8
qua rex regū stellato sedet solio circundātē innumerabili
& ineffabili beatorū spirituum exercitu. Vnde & ipse qui
uiderat: quia maiorē numerū nō inuenit: milia ait milium Apoca.
ministrabāt ei, & decies cētena milia assistebāt ei. Quanta
ergo cum reuerētia, quāto timore, quāta illuc humilitate
accedere debet à palude sua ꝓcedēs: & repens ranuncula
uilis? Quàm tremebund⁹ quàm supplex quàm deniq; hu
milis & solicit⁹ & toto intētus aīo maiestati gloriæ i præ-
sentia angelorum: in cōsilio iustorū & congregatiōe assi-
stere poterit miser homūtio. In cūctis igit̃ actionib⁹ nr̄is
multa opus est animi uigilantia, sed præcipue in oratiōe.
Etenī sicut i regula nostra legim⁹: licet hora omi & omni
loco oculi dñi super nos speculent̃: maxime tñ in orōne.
Licet eñ semp uideamur sed nūc etiā ꝓsentamus & osten-
dimus nos quasi facie ad faciē cum deo loquentes. Porrò
quāuis ubiq; sit deus: in cælo tñ orādus est: ubiq; orōnis
tpe cogitādus, ut mens nostra nō oratorij tecto: nō aeris
spacio: nō ipsa retardet̃ nubiū densitate iuxta eam formā
quæ nobis à xp̄o tradita est ubi ait. Sic orabitis. Pater no- Mat. 6.
ster qui es in cælis. Cælū eñ quadā ꝓrogatiua etiā sedes
siue thron⁹ dei uocat̃, quia ad eā cōparationē qua deum
in cælis angeli sancti & electorū aīæ uident: nos miseri &
peregrini super terrā: uix solū nomen habere uideamur.
Sic igitur oret qui orat tanquā assumptus & ꝓsentat⁹ ei
qui sedet super excelsum thronum in angelis qui minime
ceciderunt, & eleuatū in hoīb⁹ quos suscitauit de pulue-
re inopes, & erexit de stercore pauperes: sic inquā semet-
ipsum cōsideret, & sic attendat tāquā ꝓsentatū dño maie
statis ut dicat cū Abrahā. Loquar ad dñm meum cū sim Gen.
puluis & cinis. Et quia tuo præcepto cōmonit⁹: tua institu
tione formatus: id præsumo domine fons pietatis.

Quomodo uoluntas nostra diuinæ uolun-
tati tripliciter subijci debeat. Sermo.

AVdistis nūc ex regula nostra fratres de humi-
litate sententiā: cui ego quoties legit̃ toto ani-
mo intentos uos esse uolo. Insipiēs est eñ & i-
sanus quicūq; in alijs uitæ meritis: quicūq; in
alia religiōe seu sapientia: nisi in sola humilitate confidit.
Apud dñm fratres ius habere non possumus: qm̄ in mul-
tis offendimus oēs: sed nec fallere eum: ipse enim nouit
abscondita cordis: quanto magis opera manifesta: utiq;
nec resistere

nec resistere uiribus: qm̄ oipotēs est. Quid ergo restat nisi
ad humilitatis remedia tota mēte confugere: & quicqd in
alijs minus habemus de ea supplere? Sed ô mira uanitas: ô
mira fatuitas cordis nr̄i: cuius elationē pfecte reprimere:
cuius ceruicosos motus oino domare humilitatis mate-
ria tanta nō sufficit quin supbiat adhuc terra & cinis. D
Porrò totius humilitatis summa ī eo uidet̄ cōsistere: si uo
lūtas nr̄a: diuinæ (ut dignū est) subiecta sit uolūtati: sicut
Psal.61. ait ꝓpheta. Nonne deo subiecta erit aīa mea? Scio quidē
creaturā oēm uelit nolit subiectā esse creatori. Sed à crea-
tura rōnali uoluntaria subiectio q̄rit̄: ut uolūtarie sacrifi-
cet dn̄o & cōfiteat̄ noī eius: nō qa terribile & sctm̄: nō quia
oipotēs: sed qa bonū est. At uerò subiectionē istā triplicē
esse necesse est: ut qđ certū est deū uelle: id nos uelimus oi-
no: & qđ certū est eū nolle sil'r execremur & nos. Qđ aūt
incertū est utrū uelit aut nolit: neq; uelimus ex toto neq;
penitus nō uelimus. Hic certè frēs in hoc medio totū pi-
culum est religiosorum: dū infœliciter blādimur nobis: &
palpātes seducimus nosmetipsos. Huic accedit ut dissimu-
lemus dn̄i q̄rere uoluntatē: dū & nostrā facere: & aliquam
de ignorātia habere uolumus excusationē. Quis eīm est ille
tā infœlix monachus q id nolle audeat qđ certus est deum
uelle: aut qđ certus est eū nolle id uelle p̄sumat? Sed in me-
dio periculū est his q iā egressi de seculo in loco cōuersio
nis habitāt tanquā in paradiso uoluptatis: sicut in medio
paradisi lignum trāsgressionis positū erat: ī quo p̄uarica
ti sunt parētes primi: lignū sciētiæ boni & mali: nō tm̄ bo
ni uel mali solius: sed boni & mali. Propterea rogo uos fra
tres diligēter attendite: qa nihil mihi occurrit qđ utilius
possitis audire. Vbi certa est dei uolūtas oino nr̄a sequat̄
in his uidelicet de qbus certū aliqd in scripturis īuenimus:
aut ipse spūs manifeste clamat in cordibus nr̄is quid sen-
tiēdū sit: ut est charitas, hūilitas, castitas, obediētia. Hæc
approbemus indubitāter & appetamus: q̄ placere deo scimus
indubitāter. Sed & ea oimodis odisse debemus: de qbus cer
tū est ꝙ oderit ea deus: ut est apostasia, fornicatio, iniqtas
īpatientia. In his uerò rebus de qbus nihil certi possumus
inuenire: nihil certum uolūtas nr̄a definiat: pendeat inter
utrūq;: aut saltē neutri pti nimis inhæreat: cogitās semp
ne fortè altera ps deo magis placeat: & parati simus uolū-
tatē eius seq in quācūq; partē eā cognouerimus inclinari.
Nemo sup his q̄ certa sunt hæsitet: nemo dubia ꝓ certis
admittat: nemo sibi in dubijs iudiciū uēdicet: p̄cipite tue
sn̄iam & expiemur qđ scriptū est. Pax multa diligentibus
Psal.118. legē tuā dn̄e: & nō est illis scandalū. Vn̄ eīm sunt scandala:
unde turbatio nisi ꝙ ꝓpriā sequimur uoluntatē? Et teme
re qđ uolumus in corde nr̄o definiētes: si quo mō id ꝓhibe
ri cōtingat aut īpediri: cōtinuo etiā ī īpatiētiā in murmu-
rationē in scādalū ꝓni sumus: nō attēdētes qm̄ oia coope
rant̄ in bonū his q̄ sm̄ ꝓpositū uocati sunt scti. Et ipse qui
pro nobis casus uidet̄: sermo quidē dei est: suā nobis indi
cās uolūtatē? At qcūq; nihil certū de hmōi in corde po-
suerit ī quācūq; partē postea cōuertat̄: scādalizari nō po-
terit. Aut si qs facere cogitat unde mandatū certū nō ha-
bet: si uolūtatē suā suspēsam tenuerit donec p̄latum inter-
roget: & ab ea q̄rat dn̄i uolūtatē cui uice ipsius obedit: nō
turbabit̄ quicqd ei p̄cipiat̄ qm̄ pax multa diligentibus le-
gē tuā dn̄e: & nō est illis scandalū. Porrò qđ dixi uolūta-
tē suspēsam teneat: aut uolūtatem suā diuinæ subijciat uo
lūtati: nō de cōcupiscētijs desideriorū: nō de affectionibus
dico. Illud eīm īpossibile est dū adhuc in hoc pctī corpore
in hoc corpe mortis aīa detinet̄. Quid eīm esset aliud quā
uita æterna tota affectiōe: diuinā in oibus seq uoluntatē?
Sed cōsensum nr̄m necesse est diuinæ subicere uoluntati:
si pacē æternā: & pacē desideramus hebere p̄sentē: sicut scri
Ioan.14. ptū est. Pacē meā do uobis: pacē relinq̄ uobis. Dn̄e (ait ꝓ
pheta) in lumine uultus tui ambulabūt: & in noīe tuo exul
tabūt tota die. Alius eīm ambulat in lumine uultus sui solici-
tus facere suā uoluntatē: & bn̄placitum cordis sui cōside-
rans: alius ambulat in lumine uultus humani in eo semp
intentus qd hoibus placeat: qd mūdus iudicet: de quo dic

propheta loquit̄: Diē hois nō cōcupiui: dn̄e tu scis. Con
tritio & infœlicitas in uijs eorū: & uia pacis nō cognoue Hier.17.
rūt: nō est timor dei añ oculos eorum. Nā q timorem dei
semper habet præ oculis uiæ eius uiæ pulchræ: & oēs semi-
tæ pacificæ. Venite ad me inqt oēs q laboratis & onerati
estis: & ego reficiā uos: quos ur̄æ seu alienæ uolūtatis du
ra premit seruitus: & inuenietis requiē aīabus uestris. Iu Abac.2.
gū eīm meū suaue est: & onus meū leue. Quanto eīm beni-
gnior & dulcior est diuina clemētia quolibet hoie: tanto
suauius esse manifestū est iugū eius cæteris hoibus. Propte
rea hoies sibijpsis aut alijs hoibus placere studentes cōfu
si sunt: sed q in lumine uultus tui ambulāt dn̄e: id solū cogi
tātes quomodo tuā faciāt uoluntatē: & toto corde cōten
dētes placere tibi: nūc quidem in nomine tuo exultabūt:
& non erit illis scandalum. Demum in iustitia tua exulta-
būt: qn̄ exuentes infirmitates suas: & intrantes potētias
domini mememorabuntur iustitiæ tuæ solius: ut eā tunc
teneant sine labore quam modo sequi laborant.

Contra pessimum uitium ingratitudinis. Sermo.

MAgna est sup nos dilectissimi magna ualde mi-
sericordia dei nr̄i: quos tā īestabili spūs sui uir-
tute tā inæstimabili dono gr̄æ suæ eripuit: à ua
na nr̄a cōuersatiōe huius seculi: in quo eramus
aliqn̄ tanquā sine deo aut certè (qđ execrabilius est) etiā
contra deū non ignorantiā hn̄tes sed contēptū: cuius uitæ
aut potius mortis (aīa eīm q̄ peccauerat ipsa moriebatur)
utinā frequenter in oculis cordis nr̄i tetra uerset̄ imago:
quāta uidelicet cæcitas: quāta puersitas illa fuerit ut sedu
la meditatione pensantes miseriæ pondus: & si nō tā pfe-
cte sicut est: aliquatenus tm̄ æstimare possimus liberatricis
miæ quantitatem. Iam uerò si quis ex uobis diligēter cō-
siderare nō negligat: nō modo unde erutus, sed ubi sit cō
stitutus: nō solum quid euaserit: sed & quid acceperit: nō
tm̄ unde reuocatus sit: sed etiā quo uocatus: inueniet sine
dubio cumulū huius miæ oino mēsuræ prioris excedere
quantitatem. Neq; enim fecit taliter omni nationi: ut nō
solū iudicia sed & cōsilia sua manifestaret eis: sed oino ma
gnificauit facere nobiscum: nō solum in seruos assumens
sed eligens in amicos. Neq; eīm nos elegimus eū: sed ipse
elegit nos: & posuit nos ut eamus & fructū afferamus: fru
ctum inquam non solum non peremptorium quod ad iu-
diciū pertinēs notū sit etiā seruis: sed nec periturū quidē
qđ de consilio est & reuelat̄ amicis. In hoc siquidē positi
sumus: ut nō pctō seruiamus: ipse eīm est peremptorius la
bor: nec seculo q̄q; quēadmodū hi q̄s uidemus subditos
curis terrenis: & si nō culpis: corpalibus officijs: & si non
flagitijs implicatos & in ea quæ præterit huius mūdi figu
ra ꝓ sua suorūq; præsenti sustentatione laborātes: quorū
utiq; labor, & si ad dānationē: minime tm̄ ptinet ad salutē:
ita & si cōseruauerint fundamentū: detrimentū tm̄ patiā-
tur: pereuntibus q̄ superædificauerūt: ipsi uerò salui sint:
sic tm̄ quasi p ignē. Nobis aūt qd dicit̄: Quod cōsiliū dat̄
amicis? Operamini non cibū q perit: sed qui permanet in
uitā æternā. Nec cessamus ab operādo hoc cibo etiam cū
terrenis fortè occupamur operibus: aut obedientia dictā
te: aut fraternæ charitatis intuitu: qm̄ dissimilis nobis in
tentio est ab his quorū laborem periturum esse p̄diximus.
Dissimili proinde redice inhærens labor similis non simi
liter habet perire: quoniā radicatus est in ea quæ nūquā
perit æternitate: Deniq; si fortè nō quidem illicita: nec ta
men impedientia sectantes priori forsitan fornicatiōe re
licta stetissemus in coniugij castitate non capientes quod
de celibi uita datum nouimus esse cōsilium: sed à rapinis
& fraudibus abstinentes, licite proprijs rebus uteremur:
necdum tāmen ad perfectionem euangelicā attingētes si-
cut scriptū est: Si uis esse perfectus uade & uēde oia quæ Mat.19.
habes: ueni sequere me &c. hoc ipsum quantæ pietatis es-
set: si à tantis criminibus in quibus multi ex uobis inuo-
luti: solum in se responsum mortis: & iudicium certè dam
nationis haberent: datū esset uel in inferiori aliquo respi
rare gradu? Prodigus certè filius ad filiorum numerum

aſpirare timebat:beatū ſe reputās ſi fortè uel in mercena
riorū numero recipi mereret:nūc tū ſufficere potuit pa
ternæ pietati:niſi tā copioſam ei miam exhiberet:cui poſ-
ſet & ipſe,qui nūquā à patre diſceſſerat,ſenior filiꝰ inuide
re.Sic & nos dilectiſſimi abundanter effuſa ſuper nos mia
dei nri:de filijs iræ & diffidentiæ non ſolū in electorū rece
pit numerū : ſed uocauit ad collegiū pfectorū.Nā& ſi for
tè aliquorū negligētia ad pfectionē nō aſſurgit, ipſi uide
rint qd excuſatiōis poſſint afferre qm aplicā oēs nos uitā
pfeſſi ſumus:aplicæ pfeſſioni noīa dedimus uniuerſi.Qd
Pſal.71. ſanè nō de ea gloria ſctitatis dixerim:quam nō ſibi tm ſed
uniuerſo orbi ſuſcipere meruerūt:ſicut ſcriptum eſt:Suſci
piant mōtes pacē pplo:& colles iuſtitiā:ſed de eorū potiꝰ
pfectione qua pro oībus petrꝰ loqtur dicēs:Ecce nos reli
Mat.19. quimꝰ oīa & ſecuti ſumꝰ &c.Sed iā oīno mouet frēs mei:qd
ſibi uelit:q minus erga nos liberalis nūc diuina clemētia
uideat:ut qbus tāta cōtulit nō rogantibus nō deſiderāti
bus:imo & fortaſſe recuſantibꝰ,nūc orātibus,obſecranti
bus,poſtulātibus ſæpiſſime:imo cōtinue uideatur multa
minora negare.Quid em putamꝰ chariſſimi?abbreuiata eſt
manꝰ dni:an fortè theſauri græ defecerūt?Quid inquā pu
tamus:utrū uolūtas mutata ſit an immutata facultas:Neu
trū ſane de eo æſtimare licet:neutrum fas eſt credere de oī
potenti & immutabili maieſtate. Quid ſibi uult ergo q i
ceſſanter orantes:obſecrātes poſtulantes nō exaudit:qui-
bus tantā & tā gratuitā miam progauit?Nā ſi rndeat quis
2.Co.12 qd aplo paulo reſponſum eſt:ſufficere nobis gratiam dei,
planè oīno fallit:cū pro ea quàm maxime uniuerſæ oratio
nes:obſecrationes & poſtulationes noſtræ fiāt:ne ambule
mus in magnis:aut in mirabilibus ſup nos:orantes nobis
dari humilitatē quātā decet :non dico ſanctos ſed mona-
chos pctōres:obſecrātes patientiā nobis tribui quāta nō
dico in martyribus inuenta eſt:ſed pfeſſioni nræ neceſſa-
ria eſt:poſtulātes charitatē quantā nō dico angelis ſed pa
tribus qui fuere hoīes ſimiles nobis paſſibiles:etiā & pctō
res diuino munere collatā agnouimus ex teſtimonio ſcri-
pturarum.Ve gnationi huic miſeræ ab imperfectione ſua:
cui ſufficere uidet inſufficientia imo inopia tāta. Quis em
ad pfectionē illā quā ſcripturæ tradūt uel aſpirare uidet?
Nō ſine cauſa ſanè cū ſint nobis eadē cum patribus cōuer
ſionis initia:diſpar ualde cōuerſationis profectus inueni-
tur:adeò ut cū eos pfeciſſe de die in diē & curſum cōſum
maſſe legamus:apud nos magnꝰ æſtimaret:ſi quis uel ipſa
conuerſionis ſuæ primordia conſeruaret:ut nō minus hu-
milis aut timoratus:non minus ſolicitus & circumſpectus
nō minus feruēs ſpiritu:non minus patiēs ac manſuetus ī
medio quàm in initio uideret.Quantos em uidemus qua
ſi oblitos ſui & pctōrum ſuorū:dei quoq & bnficiorū eius
immemores:ſic nō redimere ſed amittere tēpus :ut de mo-
ribus & affectionibꝰ ſuis uix ultima apud ipſos mētio fiat.
Quid iſtos aliud agere dixerim:q ſcurrilitates: detractio-
nes;iactātiæ & impatiētiæ uerba nō reputant:facile cōtri
ſtant pximos imo ſpm dei q in eis eſt:puſillorum ſcandala
puipendūt ad increpationē oculorū:aut negligētia qua-
dā dormitare uident:aut iracūdiæ facibus inflāmantur:&
cū his quaſi gens q fecerit iuſtitiā accedūt libere ad eccle
ſiam pſallūt cū alijs:ſed nō ſpū neq mente:oronis tpe ne-
ſcio quas ineptias meditant:& ne ipſo qdē tremēdo ange
lis pticipare uerent dnici corporis ſacramento: qd inquā
iſtos aliud agere dixerim quàm ſecuros iā de gra dni ſui:
fiducialiter de ea,quam lōgo tpe pmeruerint,familiaritate
Pſal.38. pſumere.Hoc nēpe eſt qd uulgari puerbio dicit:Familia
ris dns,fatuū nutrit ſeruum.Sed ubi eſt dilectiſſimi qd to
Lucæ.17 ties canitis.Qm aduena ego ſum apud te & peregrinus ſi
cut oēs pres mei.Heu heu nō īuenitur qui redeat & agat
gratias deo niſi hic alienigena:Nōnne decē mūdati ſunt:
& nouē ubi ſunt?Meminiſtis credo uerba ſaluatoris hæc
eſſe:nouē illorū īgratitudine arguētis.Bn ſiquidē oraſſe,
obſecraſſe,poſtulaſſe legunt:q leuauerūt uocē dicētes.Ie-
ſu filij Dauid miſerere nobis.Sed defuit eis quarta,quā ad
iecit apls,grarū actio:qn nec redierūt nec egerūt gras deo.

Multos quoq uidemꝰ uſq hodie ſatis importune peten
tes quod ſibi deeſſe cognouerint ſed paucos admodū no
uimus q dignas ſup acceptis bnficijs gras agere uideant.
Nec reprehenſibile q inſtanter petimus:ſed planè petitio
ni negat effectū q inuenimur ingrati.Et fortè hoc etiam
clementia eſſe uidet,ingratis negare quod poſtulāt:ne cō
tingat nobis ut tāto grauius de ingratitudine iudicemur,
quanto magis accumulatis beneficijs ingrati probabimur
extitiſſe. Ergo miæ res eſt in hac parte ſubtrahere miam:
quēadmodū iræ & indignationis miam exhibere:eā ſanè
de qua per prophetā ipſe pater miarū loquit dicens:Mi- Eſa.
ſereamur impio & non diſcet facere iuſtitiam.Q multos
em uidemus & plāgimus fratres:qui dūmodo maneat ha-
bitus & tonſura:ſalua ſibi omnia arbitrantur:non cōſide
rantes miſeri:quemadmodum ingratitudinis uermis in
teriora corrodens:ob hoc tantū corticem quē uidēt:trāſ-
forare diſſimulet:ne fortè recogitent & erubeſcant ipſa-
q uerecundia emendentur.Qui ſic interdum in nonnul-
lis conſumpta eſſe interiora uniuerſa præſumit:ut non ue
reatur ad ea quoq quæ foris apparent uenenatū ducere
caput:niſi fortè quos uidemus manifeſte apoſtatare àdeo
repēte fieri peſſimos arbitramur:& non magis paulatim
defeciſſe:cū comederint alieni robur eorum & neſcierūt.
Vides ergo non omnibus prodeſſe q à lepra ſecularis cō-
uerſationis cuius peccata manifeſta ſunt emundantur:ſed
nonnullis peius in occulto ingratitudinis ulcus oriri:qd
tanto perículoſius ſit:quanto interius?Et bene ſaluator
hinc in euangelio nouem illos ubi ſunt quærit:quoniam
longè eſt à peccatoribus ſalus.Sic enim & primum homi L
nem poſt peccatum ubi ſit interrogat:& in iudicio neſci-
re ſe profitebitur operarios iniquitatis:cum legamus in
pſalmo.Quoniam nouit dominus uiam iuſtorū:& iter im
piorum peribit.Nec ſine cauſa in nouenario inuēti ſunt:
qui non redeunt ad ſaluatorem:in quo nimirum numero
quaternario quinarius iungitur:& eſt non bona mixtio
corporeæ ſenſualitatis & euangelicæ traditionis.Q tūc
fieri ſolet:cum ſic uolumus quatuor euāgelijs obedire:ut
quinq corporis ſenſus pariter oblectare uelimus.Fœlix
autē ſamaritanus ille qui cognouit ſe nihil habere quod
non accepiſſet:idcirco ſeruauit depoſitum:& cum gratia
rum actione ad dominum eſt reuerſus.Fœlix qui ad ſingu
la dona gratiæ redit:ad eū in quo eſt plenitudo omnium
gratiarum:cui dum nos pro acceptis non ingratos exhi-
bemus;locum in nobis facimus græ:ut maiora adhuc ac-
cipere mereamur.Oīno enim ſola nos à profectu cōuerſa
tionis impedit ingratitudo noſtra:dū quodāmō amiſſum
reputās dator quod ingratus accepit:cauet ſibi de cæte-
ro ne tāto plura amitteret quāto plura cōferret ingrato.
Fœlix pinde q ſe alienigenā reputās:etiā p qbuſq mini
mis bnficijs:nō minimas refert grates:gratuitū eſſe nō du
bitās neq diſſimulās qd alieno impendit & ignoto.Nos
aūt miſeri & miſerabiles cum in initio adhuc alienos nos
æſtimamus:timorati ſatis:ſatis deuoti & humiles inueni-
mur:tam facile poſtmodum obliuiſcimur quàm gratuitū
ſit quicquid accepimus:& pſumētes nō bene quaſi de fa-
miliaritate dei nequaquam aduertimus quod mereamur
audire:qm inimici domini domeſtici eius. Tāto enim faci
lius nunc offendimus eum:quāto ea grauius quæ à nobis
cōmittuntur iudicanda nouerimus eſſe cū in pſalmo lega
mus:qm ſi inimicus meus maledixiſſet mihi ſuſtinuiſſem Pſal.
utiq.Obſecro itaq fratres mei humiliemur magis ac ma
gis ſub potenti manu dei & ab hoc tam maximo tam ne-
quiſſimo uitio ingratitudinis lōge fieri ſtudeamus:ut to-
ta deuotione in gratiarum actione uerſantes:conſiliemus
nobis gratiā dei noſtri quæ ſola poteſt ſaluare animas no
ſtras.Nec uerbo tantū uel lingua:ſed opere & ueritate ex-
hibeamus nos gratos:quia gratiarū actionē magis quàm
dictionem à nobis exigit dator gratiarum dominus deus
noſter qui eſt benedictus in ſecula.Amen.

De eo quod legitur in Iob.In ſex tribulatiōibus
liberabit te,& in ſeptima nō tanget te malū.Sermo.B

Dignum

DIgnū ualde est & oīno exigit rō æqtatis ut qui
bus a cōstitutione mūdi regnū parat̄:ipsi etiam
sese regno parare nō negligāt:ne pato regno
inueniant̄ forsitā q regnaturi fuerāt imparati.
Mat.22. Sic eñ legimus de cœna quadā,dicente dño: qm̄quidem
cœna parata est:sed q uocati erāt nō fuerūt digni.Quæri-
mus ergo quēadmodū regno parato:parari debeāt reges
futuri.Et si pie q̄rimus:cū propheta utiq; dicere nō aude-
mus.Dñe qs habitabit in tebernaculo tuo:aut q̄s requie-
Psal.14. scet in mōte sc̄tō tuo? Qui ingreditur,inquit,sine macula.
Sed hæc ī quies,p̄paratio soli xp̄o cōuenire uidet̄.Nemo
eñ cæterorū oīm mund⁹ à sorde:nec infans cuius est uita
unius diei sup terrā.Itaq; sol⁹ intrabit:qui solus agn⁹ est
sine macula:solus argui nō potuit de pc̄tō:quod nō ab eo
factū est nec in eo inuentū.Solus planè summus pontifex
meus:nec in patre nec in matre contaminatus est ut lex di
cit,patrē qppe sed deū:matrē q̄q; sed uirginē habēs:unde
& solus ingredit̄ sc̄ta sc̄tōrū:& nemo ascēdit in cælum nisi
q descēdit da cælo fili⁹ hoīs q est in cælo.Quid ergo nos?
Ita ne continuo desperabimus? Imo ueró sperabimus :&
hinc maxime.Licet eñ solus sed profecto tot⁹ intrabit:&
os nō cōminuet̄ ex eo:nō sine mēbris caput inuenit̄ in re
gno:si tñ mēbra fuerint cōformia sibi,& cohærētia capiti
suo. Conformia sanè moribus,cohærētia fide. Habet eñ
cōformationē quantū pōt:habet & cohærentiā:ipsa etiā
minor ætas :dum & similitudini mortis eius mersione illa
triplici cōplantat̄: & fidē in inuolucro quodā recipit qđ
needū capax sit euolute.Benignus est nimirū sp̄us sapien-
tiæ:& quē traducta culpa ligauerat:īdulta iustitia soluit.
Sed non ita deinceps liberabit maledictū à labijs suis.Vo
lūtarie eñ peccāti post agnitā gratiā nō relinquit̄ hostia
pro pc̄tō.Sed neq; sic liberabit à suis,quō ab alienis labijs
maledictū.Maledictio fratres grauis est macula:& scimus
qm̄ nō quod intrat in os coinquinat hoīem:sed quod de
ore egreditur. Inde ergo macula, inde maledictio à labijs
suis:sed non semp à p̄prijs.Neq; eñ de corpore uel corde
p̄prio:originalis in paruulū culpa p̄cedit:cui nō mō con
sensus:sed ne ullus quidē interim pōt sensus esse peccati.
Quō tñ maledictū à labijs suis nō liberat sp̄us aut uolūta-
rie peccātibus non relinquit̄ hostia:nisi qa non illi denuo
crucifigit̄ xp̄s:nec cōplātat̄ iterū similitudini mortis eius
p baptismū? Propria iā ab eo lachrymarū unda exigit̄:p̄-
priā baiulare crucē:p̄pria mortificare membra:& p̄priam
īmolare hostiā necesse est .Sine causa aliter diceret credo:
proprijs labijs expiet̄ oportet:p̄priorū maledictio labio
rū:p multas eñ tribulationes in regnū dei intrare necesse
Act.14. est:& nemo nisi per tribulationes ingreditur: aut p̄prias
aut alienas .Sola nimirū secūdi adæ tribulatio purgat:q̄s
cōtaminauit offensio sola prioris : non q̄ p̄pria cuiquam
sufficere possit satisfactio.Quid eñ est uniuersa pœniten-
tia nostra:nisi q̄ si non cōpatimur:oīno non possumus cō
regnare? Quod eñ in nobis minus est ipse supplet:modi
cum tñ illud qđ cumq; nostrū est nō patitur reseruari.Q̄
si fidei cohærentia sine morū cōformitate nequaquam sal
uat adultos:longe minus saluare poterunt opa sine fide.
Facilius enim membrum inhærens capiti si deforme est re
format̄ quàm diuulsum quamlibet simile copulet̄:& ipsū
tñ qđ deforme est:aut conforme fieri imagini filij sui & ca
pitis sui,aut certè tādem auelli ab eo necesse est anathema
esse à xp̄o:ne in illa plenitudine corporis eius inueniatur
quippiā indecorum.Vbi ergo macula p̄pria:p̄pria quoq;
purgatio iure requiritur:& si cōtaminatio multiplex:op⁹
est etiam tribulatione multiplici. Vnde enim tribulatio:
nisi dum resistitur contaminationi: concupiscentiæ repu-
gnatur? Quid uerò in homine purum ab hac macula :im-
mune ab hoc cōtagio poterit inueniri? Ab intus manat:
de corde exit pestiferum uirus :ac deinceps corpus occu-
pat uniuersum:mentem desiderijs afficit:membra illece-
bris inficit.Inde pruritus aurium:oculorum petulātia in
de olfaciendi uoluptas : inde in faucibus tam inordinata
delectatio:inde in uniuerso corpore mollitiei sensus & li-
bido pernitiosa tangēdi:inde intus in aīa ebrietas illa de
sideriorum & fornax quædam ambitionis,auaritiæ,inui-
diæ,cōtumaciæ,nequitiæ,& oīm deniq; uitiorū affectib⁹
uehemēter accēsa.Quot ei corp⁹ illecebras:quot oblecta
mēta mūdus habere uidet̄:tot patitur tribulatiōes,tot su
stinet tētationes uir iustus.Et quēadmodū ambulas quis
in carne:secsuum uoluptate delectat̄ & delitias computat
esse sub sentib⁹:sic & oīs qui in spiritu seminare desiderat
spinas & tribulos quos propria terra ex maledicto utiq;
germiuat potius eradicare quàm p̄pagare cōtendit:qppe
q conuertit̄ in erūna sua quoties configitur spina.Huic
ergo tā multipharíæ pesti per singula q̄q; resistere quàm
multiplex tribulatio? A planta pedis usq; ad uerticem nō
est sanitas,in me totū infecit concupiscētia:lex peccati in
mēbris oībus inuenitur:undiq; per fenestras mors ītrare
cōtendit:& intus fomes totius neqtiæ periculosius sæuit
crudelius malignat̄.Minime tñ in hac tā multiplici lucta
deficiendū:aut desperatione cedendū est.Licet eñ abun-
dent passiones,tribulationes pro xp̄o sed abūdant & cō-
solatiōes per ip̄m.Deniq; audi cōsolationē.Pc̄tm̄ in fori
bus est:nisi ipse aperias non intrabit.Appetitus in corde
prurit sed sub te est:nisi sponte cesseris nil nocebit.Audi
consolationē.Cōsensum cohibe ne p̄ualeāt hæc & imma-
culatus eris:ut sine macula ingrediaris & ipse:ad habitan
dum in tabernaculo:ad requiescēdū in mōte sc̄tō dñi dei
tui.Si tui nō fuerint dñati tunc immaculatus eris:& emū
daberis à dilecto maximo. D Maximum planè delictum
qđ interiorē & exteriorē hoīem occupat uniuersum.Au-
di adhuc cōsolationē.In sex inq̄t tribulationib⁹ liberabe
ris:& in septima nō tanget te malū.Si puer hebræ⁹ es:sex
annis seruiēs liber egredieris in septimo.Sex tibi tribula
tiones sunt contra desideria cordis:& q̄nq; partitā sensua
litatis corporeæ uoluptatē:sed in his sex liberaberis à se-
ptima,non quidem ne ueniat:sed ne lædat,ne noceat,tan
gat te malū.Veniet q̄dē mors:ipsa eñ est septima tribula
tio:sed somnus erit dilectis dñi:& ecce hæreditas ei⁹.Erit
ianua uitæ,erit initiū refrigerij:erit sancti illi⁹ mōtis scala
& ingressus in locū tabernaculi ammirabilis:qđ fixit de⁹
& non hō.In septima itaq; nō tanget te malū.Malū utiq;
triplex quod eos manet in septima:qui in sex tribulatiōi-
bus dissimulāt perfecte interim liberari:nec in sex hydrijs
purificant̄ ad liquidū:ut exhibeant̄ in nuptijs sponsi non
habētes maculam neq; rugā.Monet eñ eos horror in exi
tu:dolor in transitu:pudor in cōspectu gloriæ magni dei.
Vñ nobis ista dissimulatio est fratres mei? Vnde hæc tam
perniciosa tepiditas:unde hæc securitas maledicta? Quid
seducimus miseri nosmetipsos? Forsitan iam diuites facti
sumus:forsitan iam regnamus? Nònne ostium domus no
stræ:horribiles spiritus illi obsident? Nonne exitum nr̄m
laruales illæ facies p̄stolantur? Quis ille pauor erit ô ani-
ma mea cum dimissis oībus quorū tibi est tā iocunda præ
sentia:tam gratus aspectus:cohabitatio ipsa tam familia-
ris:sola ingrediens incognitā regionē penitus:occursan-
tia tibi cateruatim ruere teterrima illa monstra uidebis?
Quis tibi in die tantæ necessitatis occurret? Quis tuebit̄
à rugientibus præparatis adescam:quis cōsolabitur:quis
deducet? Filioli mei memoremur hæc nouissima nostra
ne peccemus,Nā & per ignē nobis trāseundū est:& uniu
cuiusq; opus quale sit ignis probabit.Ibi enim aurū no-
strum uertet̄ in scoriam:ibi reuelabit̄ uniuersa impuritas:
ibi ueritas ipsa accepto tēpore quod nobis interim datū
cōtemnimus iustitias iudicabit.Quid uerò illic oēs iusti-
tiæ nostræ:nisi pānus menstruate reputabuntur? Quicq̄d
nunc paruipendendo transimus:palpando tegimus:dissi
mulando negligimus:quanto illic cruciatu uindex flam-
ma consumet? Vtinam magis nunc daret quis capiti
meo aquas & oculis meis fontem lachrymarum:fortè eñ
non reperiret ignis exurens:quod interim fluens lachry-
ma diluisset.Iam uerò post ignem illum putas residuum
aliquid inuenietur in nobis? Aut tantum erit ut audea-
mus illud uultui maiestatis offerre:aut eius sic astare con-

ſpectuiſ? Quis ille pudor erit: quæ ue cõfuſio: poſt tãta beneficia: tã tepidos: tã impfectos: tã uacuos apparere ante faciẽ dei noſtri? Fugiebat adã ut abſcõderetur ab eo: poſt unius utiq; pomi uetiti guſtũ: qd nos poſt tanta flagitia, poſt tãta facinora pſumem⁹? Qñ ab hac cõfuſione purgabitur oculus cordis: cui nũc operã dare negligim⁹: ut irreuerberata acie ueri illius ſolis radios ualeat intueri? Sicut fluit cera à facie ignis ſic peribũt peccatores à facie dei. Ingrediatur utiq; putredo in oſſibus meis: & ſubter me ſcateat: ut reqeſcã in die tribulationis huius ſeptimæ: & in ea non tangat me malũ hoc triplex: horroris, doloris: & pudoris. Fœlix ſiquidem aĩa: q̃ fiducialiter inimicis ſuis loqtur in porta. Quid hic aſtas crueta beſtia? Nihil in me funeſte reperies. Fœlicior cui⁹ op⁹ nõ arſerit quẽ ſupædificaſſe aurũ, argentũ, lapides pcioſos examẽ illud inueniet. Fœliciſſimus qui ſine ulla nube confuſionis reuelata penitus facie gloriam domini ſpeculando in eãdem imaginẽ transformabitur: & ſimilis erit illi uidens eũ ſicuti eſt: utiq; ſuper omnia deus benedictus & laudibus & glorioſus in ſecula ſeculorum, Amen,

De diligendo deo, Sermo.

NOlite diligere mũdum: neq; ea q̃ ĩ mũdo ſunt. Oĩa em̃ q̃ in mũdo ſunt, concupiſcẽtia carnis, & cõcupiſcẽtia oculorum, & ambitio ſpũs: q̃ nõ ſunt ex patre. Quid ergo? Sũt aliqua ex patre: quibus nobis iſta recõpẽſent. Sunt utiq; oĩno dulciora his & amabiliora: ſed hæc nõ credunt ſeruis multo minus inimicis. Quiſqs uerò amicus uoluerit eſſe hui⁹ mundi: inimicus dei conſtituet. Amicis credit cõſiliũ q̃bus dicitur. Quia oĩa quecunq; audiui à patre meo: nota feci uobis. Exponit beatus gregorius: quia amor ipſe notitia eſt. D Eſt ergo triplex amor q tria illa excludat q̃ nõ ſunt ex patre. Et pptera credo ter interrogatur petr⁹: amas me:
Joan.21, amas me: amas me: Sed & fortè hæc ſunt de quib⁹ in lege pcipitur. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo: ex tota
Deut,6. anima tua: & ex tota uirtute tua. i. diliges dulciter ſiue affectuoſe, diliges, prudẽter, diliges fortiter. Siquidem amor cordis, ſimile quoddã habet carnalis amoris: nam affectiones, pprie cordis eſſe dicunt. Aĩa uerò aliquãto iam ſuperius ſonat: unde & merito dicit ſedes ſapientiæ ut merito uideat illi attribuendum prudẽter diligere deum. Sanè ad affectuoſum illũ quẽ dicimus cordis amorem plurimũ ualet incarnationis xp̃i cogitatio: ſed & totius diſpenſationis quam geſſit in carne & maxime paſſionis. A Vidẽs em̃ deus hoĩes oĩno carnales effectos: tantã eis dulcedinẽ exhibuit in carne: ut duriſſimi cordis ſit quiſqs cum toto affectu nõ diligat. Volẽs ſiquidẽ nobilẽ creaturã hominẽ recuperare: ſi inqt inuitũ coegero, aſinũ habeo nõ hoĩem: qm̃ quidẽ non libens ueniet nec ſpontaneus ut poſſit dice
Pſal.53. re: uoluntarie ſacrificabo tibi. Nunqd aſinis dabo regnũ meũ? Nunqd de bob⁹ cura eſt deo? Vt ergo habeã uolũtariũ terrebo eũ: ſi fortè conuertat & uiuat. Et cõminat⁹ eſt acerbiora q̃ excogitari pñt: tenebras æternas: uermes immortales: ignẽ inextinguibilẽ. Cũ aũt nec ſic homo reuocaret ait. Non ſolũ tumidus ſed etiã cupidus eſt: promittã ei qđ potiſſimũ deſiderabile uideat. Deſiderant hoĩes aurũ & argẽtũ & ſimilia: & ſup hæc oĩa uitã deſiderant. Manifeſtũ eſt hoc: & ualde manifeſtũ. Si inquit tantopere deſiderãt miſerã hãc laborioſam uitã & momentaneã: quantũ diligẽt uitã quietã, æternã, beatã? Promiſit itaq; uitam æternam: promiſit qđ nec oculus uidit, nec auris audiuit nec in cor hoĩs aſcẽdit. Vides aũt ꝙ nihil proficeret: unũ inquit reſtat adhuc. Ineſt hoĩ non ſolum tumor & cupiditas ſed & amor: nec qcquã in eo uehemẽtius ad trahendũ. Venit igitur in carne & tã amabilẽ ſe exhibuit: ut illã nobis impẽderet charitatẽ: qua maiorẽ nemo habet ut aĩam ſuã daret pro nobis. Quiſqs ſanè nec ob hoc quidẽ cõuerti uoluerit: nõnne merito audiet: que debui facere tibi & nõ feci? Et uerè in nullo ſic cõmẽdat deus charitatẽ ſuam: quõ in myſterio incarnationis ei⁹ & paſſionis: in nullo ſic reuelat eius pietas: in nullo ſic apparet benignitas: quõ in humanitate: ap̃lo teſte q ait. Apparuit benignitas & hũanitas ſaluatoris noſtri dei. Titi. Nã potẽtia quidem occultata eſt: qm̃ in infirmitate uenit. Vñ Abacuh. Abſcõdita eſt, inquit, fortitudo eius: haud dubiũ quin in cruce: cuius cornua in manib⁹ eius. Abac. Sapiẽtia quoq; abſcõdita eſt & incarnata. Placuit em̃ ei per ſtultitiã uerbi ſaluos facere credẽtes. Nõnne quodãmõ ſtultũ ſe fecerat: q tradidit in mortẽ aĩam ſuã & tulit pctã multorũ: & q̃ nõ rapuit tunc exoluebat. Nõnne ebrius erat uino charitatis & inmemor ſui cõtra petri cõſiliũ dicẽtis: ppitius eſto tibi? Itaq; abſcondita eſt fortitudo maximeq; uelata & incarnata ſapientia: ſed benignitas nõ potuit amplius declarari nec abundantius exprimi: nõ euidẽtius cõmendari. Porrò id quidẽ ad affectuoſum cordis amorẽ diximus pertinere. Nã & uidere eſt hoĩes ſic affectos erga hmõi: ut uix ſine lachrymis audiãt uel recordent. Hic ergo amor cõtra cõcupiſcentiã carnis eſt. Quid em̃ dulce ſit ei in carne: cui tanta dulcedo eſt in xp̃i paſſiõe? Verũ hæc dulcedo falli põt ſi deſit prudẽtia: & iã difficile caueri poterit in melle uenenũ. Neceſſe eſt igit adeſſe prudẽtiã: qua diligenter interiora myſteria inueſtigare poſſimus ut parati ſimus oĩ petẽti reddere rõnẽ. Hic amor prudẽs excludit curioſitatẽ. Siquidẽ animus his intẽtus tẽporaliũ nõ poterit eſſe curioſus: dicẽs P cũ propheta. Quõ dilexi legẽ tuã dñe: tota die meditatio mea eſt. Tertiũ eſt ut fortiter quiſq; diligat quatenus ſicut falli nõ poteſt: ita nec cogi poſſit: paratus omnia pati ppter iuſtitiã. Quis autẽ neſciat eũ qui rex cæli ſit: terrena regna & honores nõ ambire: ſed magis abiicere? Porrò beati qui pſecutionẽ patiunt propter iuſtitiã: quoniã ipſorũ eſt regnũ cælorũ. Itaq; de his tribus nũc petrus interrogat: quia prius inuẽtus fuerat minus habẽs. Audiẽs em̃ primo de paſſiõe dñi: ferre nõ potuit: tanquã dulciter diligens: ſed abſit inquit à te: utpote inſipiẽter amãs. Vñ Mat. & audire meruit: Vade retro ſathana: qm̃ nõ ſapis ea quæ dei ſunt. Simile aliqd in apoſtolis erat quibus dicebat: ſi Ioã. diligeritis me gauderetis utiq; qa uado ad patrẽ: imo uerò qa diligũt, dolẽt. Et diligũt & nõ diligũt: diligũt dulciter: ſed nõ ſapiẽter. Nocte uerò ipſa qua tradẽdus erat do L minus & dulciter & prudẽter diligebat petrus cũ diceret tecum paratus ſum & in carcerẽ & in mortem ire: ſed non diligebat fortiter: quoniã qui cecidit: ſtabili non erat illo gradu. Nondum uenerat uirtus ex alto: qua accepta non negauit ſed libera uoce uſus: uos inquit iudicate utrum Ioã deo magis obedire oporteat an hominibus. An non congrue de dilectione requiritur: qui paſcẽdo præponit gregi? Ille em̃ præeſſe debet aliis qui uino charitatis inebriatus æſtuat: immemor ſui: ut non quærat quæ ſua ſunt: ſed magis quæ Ieſu chriſti. Et nota quia requiſitus petrus an diligat plus his: tantũ reſpõdit ſe diligere: nõ audẽs affirmare quod prius ſe dixiſſe temere confundebatur: & fortaſſe propterea contriſtatus eſt. Dixerat enim prius. Et ſi Mat. omnes ſcandalizati fuerint in te: ſed non ego.

De ligno, fœno, & ſtipula. Sermo.

NVſquam eſt ſecuritas fratres: neq; in cælo neq; in paradiſo: multe min⁹ in mũdo. In cælo enim cecidit angelus ſub præſentia diuinitatis. Adã in paradiſo de loco uoluptatis: iudas in mundo de ſchola ſaluatoris. Hæc idcirco dixerim ne quis ſibi de loco iſto blandiatur: quia dicit locus iſte ſanctus eſt: quia non locus homines: ſed homines locum ſanctificant. C Sunt enim etiam inter nos tria genera hominum: ipſa ſatis incõgrua & ordini & homini qui hanc uiam ingreſſus. Sunt enim qui bene inceperunt ſed ſtatim defecerunt. Et ſunt qui nunquam inceperunt: ſed in ſua mollitie permanſerunt & permanent. Et ſunt qui raptantur ſpiritu leuitatis: tardi ad audiendum ueloces ad loquendum: paratiſſimi curſum enumerare quod faciunt: ſi quid faciunt tamen. Nunquid uel iſtos repellet deus? Non ſi in fundamento permanſerint: ſed ſalui erunt: ſic tamen quaſi per ignem. Per quem ignem? Dicit apoſtolus

Fundamentum

1.Cor.3. Fundamentū aliud nemo pōt ponere p̄ter idqđ positum
est:qđ est xp̄s Iesus. Si qs ædificauerit super fundamentū
hoc:lignū,fœnū,stipulā, detrimētum patieť. Ipse aūt sal
uus erit:si tn̄ quasi per ignē. Fundamentū xp̄s est lignum
fragile est:fœnū molle:stipula leuis. Lignū sunt:qui forti
ter inceperūt:sed fracti non renodanť. Fœnū sunt:qui fu
giēda molitie tepefacti:nec summitate digiti(ut dicitur)
labores arduos attingere uoluerunt. Stipula sunt:qui le
uitatis motibus exsufflati:nunquā in eodem statu perma
nent. Et timendū quidē est de istis sed non desperandū:qa
si in fundamento xp̄m habuerint:hoc est in hac uia uitam
finierint:salui erunt:sic tn̄ quasi per ignem. D Ignis tria
habet:fumū,lumē,ardorem. Fum⁹ excitat lachrymas:lux
uicina illuminat:ardor adurit. Ita & qui eiusmodi est: fu
mum hoc est amaritudinē in mēte habere debet:quia tepi
dus est:quis remissus est:qa leuis: quia ordinē quantū in
se est subruit & perturbat. Sed & lucē in ore:ut qualis est
in mente:talē se in confessione & dicat & plāgat:ut & lin
guam acuat conscientia: & conscientiam arguat lingua.
Necesse est:quoq; ut ardorē sentiat in corpore id est pœ
nitentiæ tribulationē:& si non multimodā:aliquā tn̄. Pu
tas quia sic compūctos corde:ore confessos:corpore fati
gatos abijciet:qui oēs hoīes uult salus fieri: & neminem
uult perire. Sunt & alij q ædificant sup fundamentū hoc,
aurū,argentū,& lapides p̄ciosos:q uehementer incipiūt:
uehementius p̄ficiunt:uehementissime perficiunt nō attē
dentes quid caro possit sed quid spiritus uelit.

De triplici genere cogitationū nostrarū. Sermo

pu.4. A Mmonet nos beatus bn̄dictus fratres solicitos
esse circa cogitationes nostras sapiētis uti cō
silium sequēs:qui omni custodia cor custodire
suadet:qm̄ ab ipso uita p̄cedit. Tria igiť occur
runt gn̄a cogitationū:à quibus multa solicitudine cauere
necesse sit eos qui conuertuntur ad cor:& dignum deo in
semetipsis templum exhibere festinant. Sunt em̄ nōnullæ
interdū cogitationes penitus ociosæ:& ad rem nō perti
nentes:quas tā facile abijcere quàm recipere facile possit
aīa dummō sit secū habitans in corde suo & assistens do
minatori uniuersæ terræ. Sūt & aliæ cogitationes uiolen
tæ magis & fortius adhærētes:q̄ uidelicet ad necessitates
naturæ pertinent:& quasi ex eodē assumptæ limo de quo
& nos facti sumus, si paululum insederint auelli nequeūt
sine læsione & difficultate. Sæpe em̄ sic afficit nos cogita
tio carnalis de cibo,de potu siue uestimēto:ut uix eradica
ri q̄at de cordibus nostris:qđ nō aliunde est:nisi q̄ & ipsa
limosa & uiscosa quodāmō limosam nihilominus & gluti
nosam īuenerit terrā. Non sine causa em̄ dictum est, homi
nē plasmatum nō de terra qualibet:sed de limo. Vide em̄
quàm limosum sit corpus:qđ ipsi quoq; spūi tā fortiter &
penè indissolubiliter inhæret:ut uix cum multa afflictiōe
possit aliqn̄ separari. Quid ergo agendū:cū limosa illa cō
gitatio mentē subierit? Planè exclamandū nobis est cum
Gen.49 sancto Iacob atq; dicendū: Ruben primogenit⁹ meus nō
crescas:ascēdisti em̄ cubile patris tui. Rubea em̄ & carna
lis atq; sanguinea hmōi concupiscētia est. Quæ tunc cubi
le nostrū ascendit,cū non solū memoriā tangit cogitatio
ne:sed & ipsum uoluntatis stratū ingrediť & polluit pra
ua delectatione. Bene autē primogenitus, noster diciť ap
petitus ille carnalis:qui iā ipso nimirū initio uitæ nostræ
in nobis pullulat:cū cætera uitia processu tēporis ex mali
tia mundi huius uarijsq; occasionibus cōtrahanť. Opor
tet ergo reprimere quem extinguere non possumus appe
titum:ut quācito cubile nostrū ingrediť:crescere eum nul
latenus patiamur:sed sub nobis sit queadmodū dicit scri
ptura: Subter te erit appetitus tu⁹ & tu dn̄aberis illius. Iā
uero tertiū cogitationū genus immundum nimis ac fœti
dum est:quod nec admittere quidem ulla rōne debemus:
sed à longe præsentire fœtorem & tota uirtute repellere:
toto animo propulsare:& conuersi statim ad gemitus: la
chrymis atq; suspirijs inuocantes spm̄ qui adiuuet infirmi
tatem nostram. Sic nimirū cōfusus abscedēs:non tā facile
deinceps simile aliquid uiriliter resistentibus nobis mali
gnus hostis offerre uel afferre p̄sumet. Dico autē cogita
tiones illas immundas penit⁹ ac fœtidas:q̄ ad luxuriā,ad
inuidiā, & uanā gloriā p̄tinent:cæteraq; uitia detestāda.
Oportet em̄ si mundas cōseruare uolum⁹ aīas nostras:ad
huc longe agētibus cogitationibus huiuscemodi multa
cū indignatiōe occurrere:& exsufflare a nobis:ut nullus
eis detur accessus. Et primū quidem genus cogitationum
ociosarū.s.ad rē nō p̄tinentiū lutum est:sed lutū simplex.
i.nō inhærēs nec fœtens:nisi fortè diutius immoretur in
nobis:& per incuriam ac negligentiā nostrā in alterū ge
nus cogitationū uertatur:quod quotidie experimur. Dū
enim ociosa tanquā minima spernim⁹:ad turpia atq; inho
nesta dilabimur. Secundū uerò cogitationū genus nō lu
tū simplex sed ut iā diximus uiscosum ac limosum est. Nā
tertiū quidem sic cauendū est nō tanquā lutum aut lim⁹:
sed tanquam immundissimum ac fœtidissimum cœnum.

De triplici iudicio p̄prio,hūano, & diuino. Ser.

S Ic nos existimet hō ut ministros xp̄i:& dispen
satores mysteriorū dei. Minister xp̄i sic debet
conuersari:ut ex moribus exterioris hoīs q ui
detur existimetur cōpositio interioris animi q
nō uidetur:ne uel ab alio uel à seipso possit iudicari:sed di
cat cum eodē ap̄lo, Mihi pro minimo est ut a uobis iudi 1.Cor.4
cer aut ab humano die:sed neq; meip̄m iudico:q aūt iudi
cat me dn̄s est. B In qbus uerbis notāda sunt tria iudicia
humanū,suū cuiusq; p̄priū,& diuinū:& humanū quidem
pōt iudicare de rebus exteriorib⁹ q̄ sensib⁹ corporis p̄ci
piunť:de interiorib⁹ uerò nō pōt. Hinc em̄ scriptū est:q̄s
em̄ scit hoīm q̄ sunt hoīs:nisi spūs hoīs qui est in eo? Qua
propter de his q̄ sunt in hoīe pōt iudicare spūs hoīs q in
ipso est:longe uerò p̄stantius de his ipsis iudicat deus:cu
ius necdum fateť ap̄ls euasisse iudicium:qui tn̄ iā humanū
trāscendisset & p̄priū. Porrò humanū cōtemnebat qui di
cebat. Mihi aūt pro minimo est ut à uobis iudicer:aut ab
humano die. Sed neq; propriū timebat qui dicebat. Sed
neq; meipsum iudico:nihil em̄ mihi cōscius sum. Solū er
go restabat diuinum de quo ait. Qui autē iudicat me:dn̄s
est debet tn̄ qsq; quātum pōt se irreprehēsibilē exhibere:
primū qdē corā deo:sed deinde etiā corā hominib⁹. Hoc
nēpe est qđ alibi loquiť idē ap̄ls dicēs: Prouidētes bona
nō tm̄ corā deo:sed etiā corā hoībus. C Tribus siquidē Rom.12.
modis p̄uidem⁹ bona corā hoīb⁹.i.habitu,actiōe,sermo
ne. Habitu,ne sit notabilis:actiōe ne sit reprehēsibilis:ser
mone,ne sit cōtēptibilis. Trib⁹ etiā modis corā deo:cogi
tatiōe:affectione:& intentiōe. Nā & cogitatio debet esse
sancta. Vn̄ scriptū est. Cogitatio sc̄tā seruabit te & affectio
pura:& intētio recta. Sūt aūt tria ista.i.cogitatio,affectio,
intētio in aīa:sed in ea quoq; proprijs singula locis distin
cta uidentur. Nā cogitatio in memoria est:affectio in uolū
tate:intentio in ratiōe cōsistit. Atq; ut eorū usum ac dif
ferentiā clarius uideamus, sumamus nobis exemplum de
rebus exterioribus. In corpibus si quilibet deformis co
lor cutem tm̄ inficiat:corpus quidē turpius reddiť:sed nil
ei de sua sanitate ex hoc adimiť. Si ergo carni putredo ali
qua uel liuidus tumor insederit:iam non solum decus cor
poris sed salus quoq; p̄turbatur. Q; si languor forsitā in
ualescens cum ipsa carne ossa quoq; medullit⁹ occuparit:
tunc demum de uita nō immerito potest desperari. Eodē
mō in aīa:si pc̄tm̄ suggeriť memoriæ per cogitationē:nul
lum tn̄ p̄buerit aut uoluntas affectū:aut deliberatio ipsa
consensum:fateor quidem deformitas est:nec audire inte
rim anima illa mereť:tota pulchra es amica mea:& si ne
uus est:sed non morbus. Q; si uoluntas quoq; præoccu
pata sensu delectationis afficitur:resistit tamen adhuc deli
beratio rationis:infirmatur quidem sed necdum moritur
aīa:clamet tn̄ necesse est:sana me domine & sanabor. Tunc
uerò mori diciť:qn̄ & ipsa ratio ad pc̄tm̄ per intentionem
curuatur:tunc em̄ cōsentit. Et de tali dicitur: Aīa q̄ pecca
uerit ipsa morietur. Hunc triplicem gradum deplora Eccli.18.
uit Dauid ex persona Adam: dicens domino expellenti

Psal.37, de paradiso inlatam huius seculi euagationē. Cōfirmasti
super me manū tuam. Et qm̄ carnalia desideria sunt pœna
peccati: nō est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ, Iā uerò
nec robur est rōnis. Nō est pax ossibus meis à facie pctōrū
meorū. Qui rursum eosdē gradꝰ ex persona iusti decātat di
Psal.76, cens, Memor fui dei & delectatus sum: & exercitatus sum.
Delectatus em̄ p uolūtatē: exercitatus per rōnem. A Ne
ergo à memoria repellat deū irruēs turba plurimarū cogi
tationū q̄ solēt effluere tanquā uilis plebs in atriū: ponat
ad eius portā ianitor cuiꝰ nomē est recordatio ꝑpriæ pro
fessionis: ut cum turpibus sese cogitationibꝰ senserit ani-
mus ꝑgrauari: increpet se & dicat sibi: Tu ne hæc debes
Nota, cogitare: q sacerdos es: q clericus es: q monachus es? Cul
tor iustitiæ debet in se quicquā iniquū admittere? Decet
seruū xp̄i, amatorem dei tale aliqd ad modicum meditari?
Hæc dicēdo, excludet fluxū illicitæ cogitationis: p recor
dationē propriæ ꝓfessionis. Similiter ad portā uolūtatis
in qua solēt manere carnalia desideria: tanquam in domo,
domestica familia, statuatur ostiariꝰ qui uocatur recorda
tio cælestis patriæ. Hic em̄ pōt prauū desideriū quasi cu-
Apoc.3, neus cuneum expellere: & ipsum qui ait: Ecce sto ad ostiū
& pulso sine cunctatione recipere. Iam uerò ad thalamum
rōnis talis & tam ferox adhibendus est custos qui nemini
parcat: sed quicūq; hostis siue clam siue palā ingredi pre
sumpserit: procul eum arceat: & hic sit recordatio gehen-
næ. In cæteris siquidem id est memoria & uoluntate: non
ita est intolerabile: si uel memoria recipiat quādoq; uagā
cogitationem: uel uolūtas impuram affectionem. Hoc ue-
rò grauissimum & omnino damnosum: si unquam ratio
perdiderit rectitudinem intentionis finis.

Parabola beati Bernardi de filio regis. Sermo B

REx diues & ꝑpotens deus oīpotens filiū sibi fe
cit hoīem quē creauerat: cui sicut puero delica
to pedagogos delegauit legē prophetas cæte-
rosq; tutores & auctores usq; ad ꝑfinitū tp̄s ciꝰ
consummationis. Instruxit eum & monuit: dn̄m eū para-
disi constituēs: oēsq; thesauros gloriæ suæ ei ostendens &
repromittēs: si se non desereret. Et ne qd deesset bonis eiꝰ
etiā liberū arbitriū ei indulsit: ut bonum eius esset uolūta
rium nō coactum. Accepta licentia boni & mali cœpit eū
tædere bonorum suorum: à cōcupiscētia sciendi bonū &
malum: Egressus igit̄ de paradiso bonæ conscientiæ noua
q̄rens q̄ nesciebat: qui nulla adhuc nisi bona nouerat: pa-
ternis legibus & pedagogis relictis, manducauit de ligno
sciētiæ boni & mali cōtra uetitū patris: & abscōdēs se mi
ser & fugiens à facie dn̄i, cœpit uagari puer insipiens per
montes altitudinis: per ualles curiositatis: per campos li-
centiæ: per nemora luxuriæ: per paludes uoluptatum car-
nalium: per fluctus curarum secularium. Videns antiquus
prædo lasciuū puerum sine custode sine rectore: procul à
domo patris uagantem accessit & pomula illa inobedien-
tiæ manu male persuasionis ei porrigens: postquā consen
sum ab eo elicuit aggressus est miserum & in terrā .i. in ter
rena eum desideria precipitans: pedesq; id est mentis affe
ctiones ne resurgat fortissimis ei secularis cōcupiscentiæ
uinculis alligans manusq; operationis & oculos mentis:
misit eum in nauim male securitatis, & flante uehementer
uento adulationis trāsuexit eū in longinquam regionem
dissimilitudinis. Veniēs ille in regionem nō suā uenalis fa
ctus est omnibus qui ꝑtergrediunt̄ uiā. Discit porcos pa-
scere: siliquas porcorū māducare, dediscit oīa q̄ didicerat:
& discit q̄ nesciebat: seruilia .s. opera. Vinctusq; in despera
tionis carcere: ubi in circuitu impij ambulant: in mala illa
impiæ circuitionis cogitur molere emolumēto malæ con
scientiæ. Prohdolor. Et ubi nūc est pater ille potētissimus
& dulcissimꝰ: atq; liberalissimꝰ? Nunqt pōt obliuisci filiū
uteri sui? Absit absit. Nō obliuiscit̄: sed miseret̄: dolet & cō
queritur de absentia & perditione filij sui. Mādat amicis:
solicitat seruos: oēsq; suscitat ad requirendū eū. Vnus ser
uorū timor, ad imperiū dn̄i filij fugitiui uestigia ꝓsequēs,
in profundo carceris inuenit filiū regis, carnalibꝰ pecca-
torū sordibꝰ obsitū: uinculis & cathenis malæ cōsuetudi
nis ligatū: miserū & amentē in miseris securum & ridētē.
Quē uerbis & uerberibꝰ urgēs ut exiret & rediret tanta
miserū cōfusione deiecit: ut sicut morti iā uicinus iaceret
& adhæreret in terra uēter eius. Egressus e uestigio alius
cui nomē spes: uidēsq; filiū regis à timore nō erutum sed
obrutū: nō adiutū sed deiectū: accessit leniter & suscitans
de terra inopē: & de stercore erigēs pauperē: leuansq; ca-
put eius & coacta in unū cōsolationis ueste: oculos deter
gens & faciē: heu, inqt, quanti mercenarij in domo patris
tui abūdant panibus: tu aūt hic fame peris? Surge obse-
cro & uade ad patrē tuū & dic ei. Pater fac me sicut unum
ex mercenarijs tuis. Tūc ille tādē uix ad se modicū reuer-
sus: tu ne es inquit spes? Et quō spei introitus potuit pa-
tere: in tantū & tā horribile ꝓfundū desperationis meæ?
Ego ego, inqt, sum spes à patre tibi transmissa te adiutu-
ra: te nō desertura donec te introducā in domū patris tui
& in cubiculum genitricis tuæ. Et ô, inqt, ille dulce leua-
mē laborū: dulcis consolatio miserorū: ô una & nō infima
de tribus cubiculi regis assistricibus uides carceris mei
ꝓfundū immane: uides uincula q̄ tñ ad ingressum tuū iā
maxima ex parte diruta sunt & dissoluta: uides concapti-
uorū meorū immanē multitudinē, fortitudinē, uelocita-
tē, astutiā, & qs tibi locus hic? At spes, ne timeas, inqt: qui
nos adiuuat misericors est: q pro nobis pugnat oīpotens
est: pluresq; sunt nobiscū quàm cū illis. Sup hæc oīa ad-
duxi tibi à patre missum equū desiderij: cui cum insederis
me duce ab his oībus securꝰ ꝓficisceris. Dixit: & mollibꝰ
stramētis piæ deuotiōis submissis: & bonorū exēplorū cal
caribꝰ additis equo desiderij imposuit filiū regis: sed fræ-
num defuit. Tanta erat festinatio fugiendi. Ilico equus
currit infrænis, trahit spes ante: timor autē retro uerberi-
bus urget & minis. Tūc uidētes hoc turbati sunt princi-
pes edom robustos moab obtinuit tremor obriguerunt
omnes inhabitatores chanaā. Irruat super eos formido &
pauor in magnitudine brachij tui: fiāt immobiles quasi la
pis donec pertrāseat filius tuꝰ dn̄e: filius tuus iste quē pos
sedisti. Sed cū sic ferunt̄ præcipites: effugiūt qdē, sed nō si
ne periculo: qa sine mō sine cōsilio. Propter quòd à patre
trāsmissa accurrit prudētia: una de summis principibꝰ pa
latij: in comitatu amicā habēs tēperātiā: & tenēs currētes
parcius inqt: obsecro parcius: dicit em̄ Salomō. Qui festi- Pro
nus est pedibus: offendit. Si sic curritis offenditis: si offen
ditis caditis: si caditis filiū regis quē suscepistis liberādū
inimicis redditis. Nam si ceciderit: ilico manus eorū erit
super eū. Hæc dicens frænū discretiōis imposuit feruido
illo equo desiderij: eiusq; habēs temperantiæ regēdas cō
misit. Cumq; timor retro de uicinia & uirtute inimicorū
& tarditate fugæ causaretur: uade, inquit prudētia, retro
sathanas: scandalū es nobis. Fortitudo & laus nostra do-
minus: & factus est nobis in salutem. Et ecce fortitudo mi
les dn̄i egregius: accurrens per campum fiduciæ: extracto
gladio lætitiæ: nolite, inquit, turbari plures nobiscū sunt
quàm cū illis. Tunc prudentia curiæ cælestis assueta con-
silijs, cauete, inqt, obsecro: qa hæreditas illa ad quā in ini- Pro
tio festinat̄ (sicut dicit Salomon) in fine benedictiōe care
bit. Proficiscimini igit̄: nō tā festinātèr quàm prudenter.
Inimici em̄ nō sunt in itinere: sed iuxta iter scandalum so
lent ponere: in biuijs & triuijs & uiarū amfractibus. Præ-
cedam itaq;: non aūt tenete uitàm iustitiæ & ueolociter in
troducemus uos in castra sapientiæ: quæ iam non procul
sunt à nobis: Sapientia enim de qua dicitur: Concupiscēs Eccl.
sapientiā: disce iustitiā. Sic itaq; dum uiam carpunt urget
timor: spes trahit: munit fortitudo: temperantia modera-
tur: prouidet & instruit prudentia: ducit & perducit iusti
tia appropinquat filius regis castris sapientiæ. Quæ no-
ui hospitis audito aduentu præoccupat eum qui se con-
cupiscit: occurrit & ostēdit se in uijs hilariter. Fossa uerò
profundæ humilitatis castra cingebat: super quàm fortis-
simus & pulcherrimus murus obedientiæ ædificatus cæ-
los penetrabat: quam bonorū exemplorū historiæ undiq;
depictæ

depictæ mirabiliter decorabãt. Edificat⁹ aũt erat cũ ꝓpugnaculis: mille clypei ex eo depẽdebant: oĩs armatura fortiũ Porta ꝓfessionis oĩbus patẽs: ianitor ĩ limine dignos inducẽs: & indignos abijciẽs. Preco sup portã clamãs. Si qs diligit sapiam ad me declinet & eã inueniet: & eã dum inuenerit beatus est si tenuerit eam. Huc fili⁹ regis occurrentis sibi sapiæ ducatu introductus: imo ulnis deportatus: familiæ regiæ uallat⁹ obsequijs ad mediæ ciuitatis arcem perducitur: ubi ipsa ædificauit sibi domũ: cidit colũnas septẽ: subdidit sibi gẽtes: supborũ & sublimium colla ꝓpria uirtute calcauit. Ibi collocatur in lecto sapiæ: quem ambiũt sexagita fortissimi ex fortibus israel: uniuscuiusq; ensis sup femur suũ. Adest Dauid in tympano & choro: ĩ chordis & organo: cæteriq; cælestis curiæ paranymphi gaudẽtes & exultantes magis sup uno pctõre pœnitẽtiã agente: quàm supra nonagintanouẽ iustos q nõ indigent pænitẽtia. Et ecce ueniẽs ab aquilone uentus turbinis & ignis inuoluẽs totã cõcussit domũ sapiæ: castra turbauit. Egressus est eñ pharao cũ currib⁹ & equitib⁹: persequẽs fugiẽtem israel. Cogitauerũt etiã unanimiter simul aduersus eũ: testamẽtũ disposuerũt tabernacula idumeorum & hysmaelitæ: moab & agareni iebal & amõ & amalech: alienigenæ cũ habitantibus tyrũ. Eteñ assur ille magnus exterminator diabol⁹ uenit cum illis. Quid multa? Obsessa est ciuitas: iã surgũt tẽtationũ machinæ: urget undiq; inimic⁹ ille in insidijs draco: in aperto leo: cogit socios: ignes inijcit: perfodit muros: bella suscitat: insidias submittit: totius urbis minitãs excidiũ. Intus uerò timor & angustiæ & à uehemẽti & iprouiso hostiũ impetu oẽs turbari sunt & moti sunt sicut ebrius: & oĩs sapia eorũ deuorata est: & clamauerũt ad dñm cũ tribularent. Currit ad arcẽ sapientiæ: mala nunciant: cõsiliũ q̃ritur. Reuersa eñ ad se prudẽtia cõsulit sapientiã quid facto opus sit. Illa accelerandum testatur & regis summi q̃rendum consiliũ. Et quis, inquit, ibit nobis? At sapia orõ inqt. Et ne morã faciat in eũdo: ascẽdat sup equũ fidei. Quæsita diu orõ & in tanto tumultu uix tandẽ inuẽta adest: ascendit super equũ fidei: ꝓficiscitur per uiã cæli nec cessat donec intret portas dñi in cõfessione atria eius in hymnis. Et sicut familiare mãcipium cũ fiducia accedẽs ad thronũ gloriæ eius: exponit necessitatis suæ negocium. Audito rex filij periculo: cõuersus ad consortẽ regni sui charitatẽ ô, inquit, quẽ mittã: & qs ibit nobis? At illa: ecce ego, inquit, mitte me. Tũc rex: ꝓualẽs inqt, præualebis: & liberabis eũ. Egredere & fac ita. Ilico egressam à facie dñi reginã cæli charitatẽ tota comitatur militia cælestis: ueniẽsq; & descendens in castra à uirtute & lætitia præsentiæ suæ ilico oĩa exhilarauit: commota cõposuit: turbata pacauit. Reddita est miseris lux: timidis fiducia. Redit coram spes q̃ penè aufugerat: fortitudo quæ penè corruerat. Resumit cõstantiã tota sapientiæ militia. At inimci ciuitatẽ obsidẽtes: q̃ nam est inquiunt exultatio in castris? Nõ fuit tãta exultatio heri & nudiustierti⁹. Væ nobis: uenit deus in castra: uæ nobis. Fugiamus israelẽ: de⁹ eñ pugnat ꝑ eis. Sic fugiẽtib⁹ inimicis gratiæ dei impetu lætificat ciuitatem dei sanctificauit tabernaculum suum altissim⁹. Deus in medio eius nõ cõmouebitur: adiuuabit eam deus mane diluculo. Conturbatæ sunt gẽtes & inclinata sunt regna: dedit uocem suam: mota est terra. Dñs uirtutũ nobiscũ: susceptor noster deus Iacob. Suscipiens ergo puerũ dei: puerũ suũ regina charitas euexit ad cælum patriq; deo representauit. Cui pater placitus ac serenus occurrẽs: cito, inqt, ꝓferte stolã primam & induite illũ: & date annulũ in manu eius & calciamenta in pedib⁹ eius. Et producite uitulũ saginatum: & occidite illũ. Epulari enim & gaudere oportet: qa iste filius meus mortuus fuerat & reuixit: perierat & inuent⁹ est. Nota hic quatuor in pueri nostri liberatione. Primo pœnitentiam sed fatuã secundo fugam sed temerariam & irrationabilem: tertio pugnam sed trepidam & meticulosam: quarto uictoriam ualidam & sapientem. Quæ omnia in uno quolibet fugiẽte de seculo inuenies. Primo enim est egens & insipiens: postea præceps & temerarius in prosperis: deinde trepidus & pusillanimis in aduersis: postremo prouidus & eruditus & perfectus in regno charitatis.

De tribus ordinibus ecclesiæ ad patres in capitulo factis. Sermo.

Hoc mare magnũ ĩ quo utiq; certũ est nõ aliud quàm pñs seculũ amarũ fluctuãs designari: tribus hoĩm generib⁹ suo cuiq; mõ peruiũ est ut trãseãt liberati. Tres eñ sunt noe, daniel, & Iob: quorũ primus naui, secũdus ponte, tertius uado trãsit. Porrò tres hoĩes tres ordĩes ecclesiæ signant. Noe q dẽ archã rexit ne periret diluuio ubi protinus rectorũ ecclesiæ formã agnosco. Daniel uir desideriorũ abstinẽtiæ & castimoniæ deditus: ipse est (soli deo uacãs) pœnitẽtiũ & cõtinẽtiũ ordo. Iob quoq; substãtiã huius mũdi bene dispẽsans: in cõiugio fidelẽ designat populũ terrena licite possidẽtẽ. De primo igit & secũdo nobis habẽd⁹ est sermo: qm̃ assunt uenerabiles fratres & coabbates nr̃i de numero p̃latorũ: assunt & monachi de pœnitẽtiũ ordine. A quo tñ nos abbates alienos reputare debemus: nisi fortè (qđ absit) officij nostri gratia nostræ fuerimus ꝓfessionis immemores. Tertiũ igit cõiugatorũ uidelicet ordinẽ magis succincte trãscurro: tanquã minus ad nos pertinentẽ. Ipse est qui mare magnũ uado pertrãsit laboriosum rursus & periculosum: etiã & lõgũ habẽs iter: qppequi nulla uiæ cõpẽdia captet. Nã ꝙ periculosum sit iter in eo patet ꝙ tã multos in eo perire dolem⁹: tã paucos uidemus sicut necesse est pertrãsire. Valde eñ difficile est p̃sertim dieb⁹ istis qbus malitia nimis inualuit inter undas huius mũdi, uoraginẽ, uitiorũ & criminaliũ pctõrũ foueas declinare. At cõtinẽtiũ quidẽ ordo, & põte pertrãsit: quod iter breuius & facilius etiã securi⁹ esse nemo q nesciat. Sed omitto laudes: pericula magis ostẽdo: hoc eñ multo meli⁹ atq; utilius est. Recta quidẽ semita uestra charissimi: sed oĩno secura nõ est. Timẽdũ eñ periculũ triplex. i. ne fortè aut æquare se alteri: aut respicere retro: aut certè in medio põte stare aut residere quis uelit. Neq; eñ ullũ ex his tribus pontis patit angusta & arcta uia q̃ ducit ad uitã. Cõtra ergo primũ periculũ oremus singuli cũ ꝓpheta. Ne ueniat pes supbiæ: qm̃ ibi ceciderũt q operãtur iniqtatẽ. Nã de eo q mittens manũ suã ad aratrũ postea retro cõuertitur: certũ est qm̃ labit statim, & pelagus operit caput ei⁹. Sed & q stare uoluerit nõ quidẽ relinquẽs ordinẽ sed ꝓficere in eo dissimulãs: cadat necesse est ab his q sequunt impulsus & euersus. Arcta eñ est uia & impedimẽto est ꝓficere & ꝓficisci uolẽtibus. Hinc est ꝙ fugiter arguũt & reprehẽdũt: ꝙ ferre nequeũt tepiditatis eius segniciẽ: ꝙ uelut quibusdã stimulis urgent & impingunt manibus: ut unũ necesse sit è duobus: aut proficere. s. aut prorsus deficere. Minime igit oportet resistere gressum retrospicere quoq; aut æquare nos alijs multo expedit minus: sed tota humilitate currẽdũ nobis & ꝓperãdũ: ne qñ fortè is q egressus est ut gigas ad currẽdã uiã: lõgè à nobis fiat: quẽ si bene sapimus ꝓuidentes in cõspectu nostro semp: & in eius odore tacti facilius citiusq; curremus. Nec uerò angusta nimis inuenit pontis semita currere in ea uolentibus tribus eñ cõpactus est lignis: ut qui pfecte eis inniti uoluerint: nõ labat in itinere pes eorũ. Hæc aũt sunt pœna corporis: paupertas substãtiæ mũdialis: & hũilitas obediẽtiæ. Nã & p multas tribulatiões oportet nos intrare in regnũ cælorũ: & q uolũt diuites fieri, incidũt in tẽtationẽ & laqueũ diaboli: & quẽ à deo suo exturbauit inobediẽtia: sine dubio p obediẽtiã recto tramite ad eũ redit. Hæc itaq; sibimuicẽ cõpacta esse necesse est. Nã nec pœna corporis inter diuitias stabilis: nec obedĩetia sine pœna facile põt esse discreta: & paupertas in uoluptate & uoluntate propria nullius põt esse momenti: & obedientia in diuitijs & uoluptate nec stabilis nec gloriosa. At uerò his rite cõpositis uide si nõ tria maris hui⁹ pericula euasisti cõcupiscẽtiã carnis: cõcupiscentiã oculorũ: & superbiã uitæ. Rite inquã compositis ut in pœna quidẽ nondum impatientiæ

Psal. 35.

Act. 14.

in pauptate uerò cupiditatis scrupulū:in obediētia neuū
caueas ꝓpriæ uolūtatis. Nā & qui murmurauerunt à ser-
pentibus perierunt:& qui uolunt diuites fieri:nō ait qui
sunt:sed qui uolunt fieri incidūt in laqueum diaboli. Sed
& illud qđ refert si fortè (qđ absit) nō quidē diuitias:sed
ea ipsa q̄ paupertatis sunt toto affectu desideres,aut etiā
ardētius quàm diuitias cupiēt hoīes sclares? Quid distat
q̄cūq; substātia desideret dū equalr̄ sit corruptus affectus
nisi ꝙ tolerabilius illud uideri pōt quæ pluris esse uident̄
plurimū desiderare? Porrò q̄squis uel aperte uel occulte
satagit:ut qđ habet in uolūtate hoc ei spūalis pater iniū
gat:ipse se seducit:si fortè sibi quasi de obediētia blādiat̄.
Neq; eñ in ea re ipsa p̄lato:sed magis ei p̄lat9 obedit. Ve
Mar. 4. rūtñ qa iuxta sniam saluatoris:in qua mēsura mensi fueri
mus:remetiet̄ nobis:bonū est hoī hoc ad cumulū dare,ut
de eorū sit numero qbus mensurā bonā & cōfertā & coa-
gitatā & supeff.uentē dabunt in sinussuos. Sufficit eñ ad
salutē corpis molestiaspatiēter ferre:sed cumul9 est etiam
libēter in feruore spūs eas amplecti. Sufficere pōt supffiua
non requirere:sed nec ꝓpter ipsa si fortè desint necessaria
murmurare:sed cumulus est etiā exultare & libēter q̄rere
quō alius magis habeat necessaria:& ipse penuriā patia
tur. Sufficit quoq; ad salutē si nec impatientia nec simula
tione ad id qđ desideras inuitū uelis p̄lati aīum inclinare
sed cumulus est etiā fugere ea qbus uoluntatē propriā sen
seris oblectari:quātū sanè bona cū cōscientia potes. Por-
rò p̄lati qdē ipsi sunt qui descendūt mare in nauib9 faciē
tes operationē in aqs multis. Neq; eñ certa pontis aliqua
seu uadi semita coartāt̄: ut libere possint usq; quaq; discur
rere & occurrere singulis ut oportet:ac dirigere pontis se
mitam seu uadi,ordinare gradientes:pericula inuestigare
ac declinare:excitare tepidos:pusillanimes sustentare. De
niq; ascendūt usq; ad cælos & descendunt usq; ad inferos
nūc quidē spiritalia tractātes atq; sublimia : nunc inferna-
lia & horribilia facta dñudicantes. Sed q̄ poterit nauis in
ueniri:q̄ tā imanes sustineat fluctus:& in tanto secura pos
sit esse discrimine? Vtiq; fortis ut mors dilectio dura sicut
Cañ. 8. infern9 æmulatio:qa iuxta qđ alibi habes:aque multæ nō
poterūt extinguere charitatem. Necessaria est & oīno ne-
cessaria nauis ista p̄latis:tribus cōpacta lateribus:quæ est
utiq; forma nauiū:ut sit nimirū iuxta pauli doctrinā:cha-
2. Thi. 2. ritas de corde puro & cōscientia bona:& fide nō ficta. Pu
ritatē quidē cordis in eo p̄latus habeat ut prodesse deside
ret nō p̄esse:ut .s. propriū cōmodū uel honorem seculi seu
aliud quippiā suū:in p̄latione non q̄rat:p̄ter solū bñplaci
tū dei & aīarum salutē. Sed cū intentione pura,irreprehē
sibilis quoq; necessaria est cōuersatio ut forma factus gre
gis incipiat facere & docere:& fm magistri nr̄i regulam q̄
Lucæ. 4. cunq; docuerit discipulis esse cōtraria:hæc in suis actib9
indicet non agenda:ne fortè submurmurare possit frater
quē arguit & dicere:medice cura teip̄m. Talis eñ occasio
plurima dānatio p̄lati plurima subditorū pditio est. Non
ꝙ ego bñ id caueā:idcirco sic loquor:sed & mihi & oībus
1. Thi. 3. pariter ueritas clamat:qm̄ oportet irreprehēsibilē esse cū
Ioan. 8. q p̄est:ita ut secura conscientia cū dño r̄ndeat exprobran
tibus sibi uerbū:qs ex uobis arguet me de pctō? Nō ꝙ si-
ne pctō penitus esse possit in hac misera uita:sed ꝙ ea que
arguit in discipulis,oportet summopere uitare magistrū.
Ob hoc qualis est in cōuersatione talis sit necesse est etiā
in occulta cogitatiōe:ne uidelicet foris humilis:intus ela
tus sit in corde suo p̄sumēs de sapientia seu uirtute aut sā
ctitate sua:q̄ est sine dubio fides ficta:qñ nō sicut ostendit
humilitas cōuersationis,in sola dei pietate confidit. Et ui
de quàm ꝓpriè his tribus:cordis .s. puritati:cōscientiæ bo
næ:& fidei non fictæ cōuenire uideant̄:alia q̊q; ipsius apl̄i
1. Cor. 4 uerba dicētis. Mihi aūt p minimo est ut a uobis iudicer:
aut ab hūano die &c. Nō me iudico,inquit,qa nihil mihi
cōscius sum:ꝙ meū aliquid q̄ram,sed que Iesu xp̄i. Sed &
pro minimo mihi est ut à uobis iudicer:ꝓpter conscientiā
bonā:& irreprehēsibilē cōuersationē. Qui aūt iudicat me
inquit,dñs est:ut ī eo solo spē suā positā esse doceret: hu-
miliatus sub potēti manu dei. Sed & illud tu iudica:utrū
possit his cōuenienter aptari trina petri interrogatio:ut
hoc sit dicere:amas me:amas me:amas me:habes charita-
tē de corde puro & conscientia bona & fide non ficta. Me
rito siquidem interrogatur an charitatē habeat piscator
hominum constituendus.

Exhortatoriū ad fratres De altitudine & bassitu dine cordis. Sermo. I.

DE eo quod nuperrrime dictum est:sursum
alios:alios deorsum aspicere:habeo ad-
huc aliqd quod uestræ nō sileā charitati.
Nā earū qdē cogitationū quas exp̄ssim9
tūc si bñ meministis:licet pfectior altera:
utraq; tñ utilis est. Sunt aūt qui alio mō
aut sursum cor habeāt sicut fecit de9 hoīem rectū:& secu-
re r̄ndeāt ad exhortātis uocē p̄sbyteri. Habem9 ad dñm.
Sunt & alīj q brutis cū aīalib9 inclinati deorsum,derisui
se faciāt immūdis spiritib9:q profecto clamitāt illudētes,
Incuruare ut trāseam9. Scitis ꝙ in cōgregatiōe plurimo-
rū impossibile est unius oēs fortitudinis esse seu corporū
seu morū:nā utrāq; infirmitatē patienter ferre regulæ no
stræ monet auctoritas:& utriq; aliquatenus cōdescēdere
iubet charitas. Videt hoc alter q̄spiā & fortassis incipit in
uidere:cui cūdolere debuerāt. Hinc accidit ut sæpe beati
ficet eū in corde suo de re unde miserū se ille reputat:mole
ste ferēs necessitatē suā. Oīno igit̄ incuruatū se esse & bas
so corde carnē sapere probat:apud quē nec ipsa qdē mise
ria caret inuidia:sed eis quas certa charitatis cōsideratio-
ne alienæ necessitati dispēsatiōes p̄latus impēdit. talibus
opponit cor suū:similia quærēs,murmurat aduersus eū q
denegat irrationabiliter postulāti. Hinc suspitiōes:detra
ctiōes & scādala suscitant̄. Nō idcirco id loquor charissi-
mi quasi magnopere de uobis habeā cōqueri sup hac re:
sed p̄monere uos & præmunire necessariū duxi propter
multos q inter uos sunt teneri & delicati:quib9 aut ætas
aut infirmitas,rigorem cōmunis regulæ exigit aliquate-
nus tēperari. Gratias ei de cuius munere uenit:quia mul-
tos hic uideo quorū mēs intēta deo tā lōge facta est ab il-
lo infimo cogitatu:ut iuxta se positos debiliores,prorsus
ignorēt:se minus omnibus facere cōquerant̄. Nimirū qa
superiores semper attendunt:cum apostolo obliti quæ re
tro sunt:& extēti in anteriora. Quātū putas illos ego am-
miror:quantū ueneror in corde meo:quātum amplector
charitatis affectu:qui uelut nesciētes eos quos secū quo-
tidie uidēt unū fortè duos seu etiā plures quos in maiore
feruore spiritus sibi ex omnib9 eligūt,& cū ipsi fortè me
liores sint semp tamen illorū sibi præponūt & proponūt
in domino sancta studia & exercitia corporalia seu etiā spi
ritualia. Memini me altera quoq; iam uice dixisse sed ite-
rum repetere non grauabor:quàm sublimi aliquando me
ditatione monachus quidam laycus toto intendit spacio
uigiliarum. Etenim summo mane apprehensum me in au
ditoriū trahit:& prostratus pedib9:ue mihi inqt quia mo
nachum in uigilijs unū consideraui in quo triginta uirtu
tes numeraui:quarum ne unam quidē in me inuenio. Et
fortasse nullam ille tantam habebat:quanta hæc ipsa erat
religiosæ æmulationis humilitas. Hic itaq; fructus sit no
stri huius sermonis:ut altiora semper attendas:quia in eo
plenitudo cōstat hūilitatis. Nā si fortè in re aliqua maior
tibi fratre aliquo gratia collata uidet̄:sed in multis si bo-
nus æmulator fueris iudicare te poteris inferiorem. Quid
eñ si laborare aut ieiunare plus illo potes:& ille te patiē
tia superat:præcedit humilitate : supereminet charitate?
Quid eñ tota die super id quod uideris habere insipiēti
cogitatiōe uersaris? Esto magis solicitus ut scias quid de
sit tibi. Hoc eñ melius. Vtinam fratres nos sic essemus cu
pidi gratiæ spiritalis:quemadmodū seculares hoīes pecu
niæ temporalis. Debuimus certè & multum debuim9 uin
cere in bono malum:& tanto amplius desiderare quanto
preciosius est quod desideramus:sed utinam uel æquales
esse possimus. Magna enim confusio magna ualde:ꝙ ar-
dentius illi

dentius illi ꝑniciosa desiderant quàm nos utilia: citiꝰ illi
ad mortē ꝓperāt quàm nos ad uitā. Quāto eñ desiderio
pecuniæ crucieť auarꝰ: quanto gloriæ appetitu ambitio-
sus exestuet: quàm uiolēter deniqꝫ trahat sua quēqꝫ uolu-
ptas: qs explicet? Videas certè eos qcqd adepti sunt: par-
uipendere: nō attēdere quanto labore & desiderio ea uix
tādē cōsequi potuere: qm̃ uilescunt eis oīa præ desiderio
mioris fortè rei quā alteri cœperit iuidere. Et tu ergo nō
magnopere cogites quæ tibi uideris habere: nisi fortè in
terdū ut grās agere possis: & te noueris debitorē ei q de-
dit: seu grā cōsolatiōis cum id necesse fuerit: ne qualibet
ex causa tristior fias. De cætero ea semper magis attende
quæ aliꝰ habet tu nō habes: ꝙ hæc cogitatio in hūilitate
te custodiat & à descēsu tepiditatis elonget: magis aūt &
accēdat desiderio ꝓficiēdi. Vide aūt quātū è regione ma-
la cogitatio illa parturiat: qua sedule uersas ī aīo quod ti-
bi habere uideris & alterū quēpiam æstimas non habere.
Hinc eñ eleuaris in superbiā: dū te præponis alteri. Hīc
ꝓficere negligis: dū te magnū quēpiā arbitraris. Hinc de
mū incipis & deficere: dū tibi alterius comparatione etiā
nimis egisse uideris: sicqꝫ in tepiditatem īcidis: & incipis
remissius agere. Scimꝰ aūt quia deus superbis resistit: hu
milibus aūt dat gratiā: & qa maledictꝰ q opus dei negli-
genter fecerit: beati uerò qui esuriunt & sitiunt iustitiam
quia si spiritu facta carnis mortificauerimꝰ, uiuemꝰ: si ue-
rò secundum carnem uixerimus, moriemur.

Vnde supra. Sermo secundus.

Psal. 23. HEc est gñatio quærentiū dñm: quærētiū faciē
dei iacob. E diuersis & diuersa quærētibꝰ ho-
minū uerbis aīo fatigatus, quàm desideranter
ad hūc cuneū hodie spm̃ refocillaturꝰ accessi.
Grās deo: nō sum fraudatus à desiderio meo: nō frustratꝰ
à spe mea. Concupiui uidere, uidi: & liquefacta est anima
mea. Repletus sum cōsolatione: superabundo gaudio: oīa
interiora mea nomini dñi bñdicūt: oīa ossa mea dicūt dñe
qs similis tibi. Nēpe ꝓspiciēs eminus cū accederē, fateor,
uidere mihi corporaliter uisus sum quos in spū quōdam
ꝓpheta ꝓuidit: & continuo subigit aīm qđ ore ille deprō
pserat: ut cū eo psallerē dicēs. Hæc est gñatio quærētium
dñm. Multæ sunt gñatiōes hominū (& ni falor) tertia ista
gñatio q̄ nunc uiget: & apparet ī uobis. Prima siquidem
gñatio nec quærēs adhuc dñm nec q̄sita fuit à dño: cū in
obliuione mentis & reatu iniqtatis unūquēqꝫ genuit ma
ter sua. Scđa ꝓinde statim sicut necesse erat ex aqua & spū
remediū nobis exhibuit festinatū: & fuit illa gñatio non-
dum quidē gñatio quærētiū: sed tñ iam quæsitorū, ꝙ nec
sciētes adhuc q̄rere dñm nec ualentes ipse q̄sierit. Quæsi
uit igiť nos: & acquisiuit in gñatione scđa: ut essemꝰ iam
ppl's acqsitionis. Si adhuc fortè senior frater murmurat &
inuidia contabescit, dr̄ ei. Qm̃ epulari & gaudere oporte-
bat: qa hic frater tuus perierat & inuentus est. Cæterū ad
hoc statim q̄siuit nos dñs: ut q̄rereť tpe oportuno: cū iam
posset q̄ri: posset & inueniri. Væ nobis qm̃ tādiu dissimu
lauimus & neglexrimus q̄rere uitā, q̄rere eū qui bonus est
q̄rentibus se: aīæ speranti in se. Væ tibi gñatio praua & ex
asperās, mala & adultera gñatio: mēdaciū usqꝫ hodie q̄ri-
tans & diligens uanitatē: nec seruans fidem cui despōsata
fueras ueritati. Nunquid nō opꝰ habet eiusmodi gñatio
nasci denuo? iterum generari? Et maxime. Nēpe genimi
na uiperarum facti: tanto magis nunc necesse habent ī uē
trē matris gratiæ iterato introire & nasci: quāto facta no-
scuntur posteriora eorū deteriora prioribus. Gratias ipsi
gratiæ & si dici ꝑpōt, plus quā gratuitate miseratiōi: q̄ bñfi
ciis obruit nō mō immeritos, sed nimirū male meritos &
ingratos. Gratias ei q regñauit nos etiā hac uice in spem
uitæ, ut adoptionē filiorū reciperetis. Volūtarie eñ nūc
ꝓprie genuit nos: uerbo utiqꝫ ueritatis. Nam ꝙ priꝰ nos
genuit sacramēto equidē pietatis: & si uolūtariū generā-
ti: genitis tamen uoluntarium esse nō potuit in quibꝰ ad-
huc nullus uoluntatis usus: nullū rōnis exercitium fuit ac
perinde nulla generatiōis ipsius agnitio: nulla tanti noti-
tia genitoris. Nunc demum uoluntaria gñatio uolunta-
rium exhibet sacrificiū: iuxta illud. Volūtarie sacrificabo Psal. 53.
tibi, & confitebor noī tuo dñe: qm̃ bonū est: Hæc gñatio
quærentiū dñm. Quærentiū an habentiū dicā? Habētiū
utiqꝫ & q̄rentiū. Alioqn nō possent q̄rere nō habētes.
Sed qd habētes: aut qd q̄rentes? Vel potiꝰ quō habētes:
quō req̄rētes? Verbo geniti: uerbū habēt. Nūqd nō uer-
bū dñs? Ioānē audi. Et deus erat uerbū. Quid ergo iam Ioan. 1.
ampliꝰ q̄rit gñatio q̄rentiū dñm? Cōsidera qd sequať in
psalmo. Hæc est gñatio q̄rētiū dñm, q̄rentiū faciē dei Ia- Psal. 23
cob. Eundē ꝓinde habēt pariter & req̄rūt, qa unus idēqꝫ
& uerbū prīs & splēdor paternæ glīæ est. Et is quidē nō
quæsitus haberi forsitā pōt: nō habitus aūt q̄ri oīno non
pōt. Deniqꝫ ipsa est q̄ de se loquiť sapientia. Qui edit me Eccl. 24
adhuc esuriet. Potēs ipse est ꝑstare etiā se nō q̄rēti: qui ut
supra ostēdimus de cumulo gratiæ & bñdictione dulcedi
nis quærit & ꝑuenit adhuc q̄rere nō ualētes. Nemo autē
ante idoneus q̄rere quàm habere: qa nemo, inqt, uenit ad
me nisi pr̄ meꝰ traxerit eū. Adest ergo q̄ trahit, & quodā-
modo necdū adest q nō alio trahit quàm ad seipsum. Nū-
quā eñ nec usquā sine filio pr̄: adest ꝑ fidē ut ad spem tra-
hat. Quō ergo nūc exultet spūs meus: quō nō sine modo
iocūdeť in gñatione ista q̄rentiū dñm? Nempe testimo-
niū credibile nimis gustatæ sapiētiæ, est esuries ipsa tam
uehemēs. Certissima mihi ꝓbatio & indubitabile argu-
mentū: qa habetis quē sic q̄ritis: & in uobis habitat q tā
ualide trahit nos ad seipsum. Non eñ hūanæ possibilita-
tis est cursus iste, eius dextera fecit uirtutē, cui semꝑ ne-
cesse est ui clametis. Trahe nos post te: ī odore unguētorū Canti. 1.
tuorū curremꝰ. Nō īquā ab hoīe forma ista cōuersatiōis:
nec aliud experimētū q̄rimus eiꝰ q in uobis habitat xp̄s:
quàm ꝙ ita q̄ritis xp̄m. Videtis eñ fratres qualē spiritū
accepistis: spiritū qui ex deo est: ut sciatis q̄ à deo donata
sunt uobis. Audiuimus apostolicū, audiuimꝰ & ꝓpheti-
cū etiā & angelicū gradū: qbꝰ nihil à nobis arbitror pos-
se sublimius affectari. Sane è singulis mihi uideor in uo-
bis aliqd, & magnū aliqd inuenire. Quis eñ celibē uitā:
uitā cælestē & angelicā dicere uereať? Aut qđ in resurre-
ctione futuri sunt oēs electi: quō nō iā nūc estis sicut an-
geli dei ī cælo: à nuptiis penitꝰ abstinētes? Amplectimini
frēs preciosissimā margaritā: amplectimini sanctimoniā
uitæ, quæ uos efficit sanctorum similes & domesticos dei
dicēte scriptura. Incorruptio facit ꝓximū esse deo. Ita er-
go nō uestro quidem merito, sed gratia dei estis qđ estis:
qđ ad castitatē & sanctimoniā spectat: angeli quidē terre Sapi. 6.
ni aut potiꝰ cæli ciues: sed interim in terra ꝑegrini. Quā-
diu eñ sumus in hoc corpore: ꝑegrinamur à dño. De pro
phetia quid dicimus? Lex & ꝓphetæ usqꝫ ad Ioānem ue-
ritas ait. Verūtamē nō erat ille aduersarius, sed discipulꝰ
utiqꝫ ueritatis: qui dicebat etiā post Ioannē. Ex parte eñ Luc. 16.
cognoscimus, & ex parte ꝓphetamus. Cessauit ergo pro-
phetia qa iam cognoscimꝰ: necdum tñ tota cessauit, quia
adhuc ex parte. Cū uenerit, inquit, quod perfectū est: eua
cuabiť quod ex parte est. Siquidē ante Ioannē q̄ fuerūt 1. Co. 13.
prophetæ utrūqꝫ aduentū dñi ꝓphetabant: & quasi ueu-
tra adhuc pars salutis in notitia: sed utraqꝫ in prophetia
erat. Magnū sane prophetādi genus cui uos deditos esse
cōspicio: magnū ꝓphetiæ studiū, cui uos uideo mancipa-
tos. Qđ illud? Nēpe iuxta apostolū nō considerare quæ
uidenť, sed quæ non uidētur: sine dubio prophetare est.
Ambulare in spū, ex fide uiuere, quæ sursum sunt quære-
re, nō quæ super terram: obliuisci quæ retro sunt & extē- 2. Co. 4.
di in anteriora: ex magna parte prophetare est. Alioquin
quonā modo nisi ꝑ spiritū ꝓphetiæ cōuersatio nostra in
cælis est? Sic nimirū prophetæ olim quasi non inter ho-
mines erāt sui tpis: sed uirtute & impetu quodā spiritus
dies illos transilientes exultabāt ut uiderēt diem dñi: &
uidebant & lætabātur in ea. Sed & professionem aposto-
licam audiamus. Ecce nos reliquimꝰ omnia & sequuti su-
mus te. Si gloriari licet, habemꝰ gloriam: sed si sapimus, Mat. 19.
habere curabimus apud deū. Hæc eñ uera est gloriatio:

ut qui gloriat̃,in dn̄o gloriet̃.Nā neq; manus nr̄a excelsa sed dn̄s fecit hæc oīa.Fecit nobis magna q potens est: ut merito magnificet aīa nostra dn̄m.Ipsius em̄ magno munere factū est: ut magnū illud ꝓpositū unde magni glꝰabant̃ apl'i:magnificē sequeremur.Fortè etiā si i hoc quoq; gloriari uoluero nō ero insipiēs.Veritatē em̄ dicā:esse hic aliquos q plus quā nauē & rhetia reliquere.Quid uerò illud ꝙ ipsi quidē apl'i reliquerāt oīa : sed ut p̄sentē in carne dn̄m sequerentur? Nō est nostrum dicere:securius

Ioā,20. ipsum dn̄m audiamus.Quia uidisti me,inqt Thoma, credidisti:beati q nō uiderūt & crediderūt.Fortè etiā ꝓphetādi genus excellētius esse uidebit̃ nō intēdēs qbuscūq; tpalibus rebus & trāsituris aliqñ:sed spiritualibꝰ & æternis:& nihilominus in uase fictili thesaurus castitatis illustrior in carne fragili:ex aliqua parte probabilior uirtꝰ? Vbi ergo angelica in hoc corpore conuersatio in corde ꝓphetica expectatio:in utroq; apl'ica pfectio inuenitur: quātus iste cumulus gratiarū? Quid retribuistis dn̄o ꝓ oibus quæ retribuit uobis? Sublimis gradus, sed eo amplius piculosa ruina.Nunqd nō tres cæli sunt quos ascē-

Luc.10. dimus? Itaq; q stat uideat ne cadat.Videbā,inqt,sathanā tanquā fulgur de cælo cadentē.Ex alto corruit cōfractus & cōminutus est:desperata est plaga eius.Factus est spūs eius uadēs & nō rediens.Nunqd & uos uultis abire? Sathanas ruit:nūqd & ruitis uos secū? Q̃ salubrius uobis stare in uijs dn̄i:stare in gr̄a in qua statis.Nō em̄ btūs uir q nō abijt in uia pctōrū:beatus magis cuius est auxilium abs te dn̄e.Ibūt em̄ hmōi de uirtute in uirtute:ad uidendum deū deorū in sion:ad uidendū in bonitate electorū tuorū:ut lauderis cū hæreditate tua.Ipi nēpe hæreditas: ipsi sunt dij & filij excelsi oēs.Itaq; frēs mei:qm̄ quidē uerissime certissimeq; hæc est gn̄atio quærentiū dn̄m : quæ-

p̄s,104. rētiū faciē dei iacob qd uobis dixerim aliud quàm quod idē ꝓpheta ait.Lætet̃ cor quærentium dn̄m,q̄rite dn̄m &

Esai.21. cōfirmamini:quærite faciē eius semp.Et quod aliꝰ quidā dicit,Si quæritis,quærite.Quid est si q̄ritis quærite? In simplicitate cordis q̄rite illū.Nō aliđ tāquā illū,nō aliđ p̄ter illū,nō aliud post illū.In simplicitate cordis quærite illū,Simplex natura:simplicitatē cordis exqrit.Deniq; & cū simplicibus sermocinatio eius. Vir duplex aīo inconstās est in oībus uijs suis. Non pōt quē quæritis inueniri ab his qui ad tp̄s credūt:& in tpe tētatiōis recedūt.Eternitas est:quæ nisi pseuerāter quæsita:minime inuenitur. Væ etiā pctōri terrā ingredieti duabꝰ uijs.Nemo em̄ duobus dn̄is seruire pōt.Ne hāc quidē duplicitatē amat integritas illa,pfectio illa,illa plenitudo.Indignū enim est ut inueniendā se præbeat:nisi pfecto cē q̄sieris corde.Cæterū si odibilis est canis reuersus ad suū uomitū: & sus lota in uolutabro luti:sed & ip̄m quoq; quē inuenerit tepidū ex ore suo euomere incipit deus:simulator & ꝓditor ubi parebunt? Si maledictus qui facit opus dei negligēter : q fraudulenter fecerit quid meretur? Fugiamꝰ hanc duplicitatē charissimi:& à fermēto pharisæorū oīmodis caueamus.Veritas est deus & tales quæsitores requirit:q quærunt eū in spū & ueritate.Si nolumus frustra quærere dominū,quæramus ueraciter,quæramus frequēter,quæramus perseuerāter:ut nec pro illo quæramus aliud:nec cū illo aliud:sed nec ab illo ad aliud cōuertamur.Facilīꝰ est em̄ cælū & terrā trāsire,quàm ut sic quærēs nō inueniat, sic petens non accipiat,sic pulsanti non aperietur.

Quomodo malum duplex cooperetur in bonum. Sermo tertius. Vnde supra.

Ioan.1. PAuperes quidē uidemus & sumus: sed si spiritum qui ex deo est accipiamus ut sciamus quæ à deo donata sunt nobis magna ab eo gloria: magna nobis est collata potestas. Quotquot, inquit,receperūt eū dedit eis potestatē filios dei fieri.An nō ptās filiorū dei est ista qñ etiā nobis seruiūt uniuersa?

Rom. 8. Sciebat em̄ apl's ipse:qm̄ diligentibus deū oīa cooperantur in bonū.Sed fortè dicat aliqs uestrū:quid hoc ad me: & in pusillanimitate cordis sui talia medite̱t. Glorietur certè de pctō filiorū dei in quibꝰ filialis erga eum feruet amor uiget affectꝰ:ut præsumant oia sibi cooperari in bonum:qui deum diligunt in ueritate.Ego uerò mendicus sum & pauper carens affectu filiali:expers dignæ deuotionis.Sed attende quod sequitur.Nullum em̄ desperationi locū reliquit in scriptura sua:qui alio loco sic loquit̃. Vt per patientiā & cōsolationē scripturarū spem habeamus. Affectus em̄ ille quē quæris pax est nō patientia:in patria est non in uia:nec eos qui eiusmodi sunt à scriptura opus est cōsolari.Ergo per patientiā & consolationē scripturarum spem habeamus:etiam si nondū possumus apprehendere pacē.Propterea cū dixisset,diligētibꝰ deū oia cooperari i bonū : solerter addidit his qui sm̄ propositū uocati sunt sc̄ti.In quo uerbo nō te terreat sc̄titatis nomen:quādo nō sm̄ meritū sed sm̄ ꝓpositū : nō sm̄ affectionē sed secūdū intentionē sc̄tōs uocat:iuxta illud prophetæ.Custo-

di aīam meā qm̄ sanctus sum.Illā em̄ quā putas sanctitatē Psal. ne ipse quidē paulus corruptibili adhuc grauatus corpore arbitrabitur se cōprehēdisse.Vnū autē,inquit,quæ retro sunt oblitus:& in ea quæ añ me sunt extendēs sequor Phil. ad palmā supernæ uocationis.Vides qa nondum licet apprehēdisset brauiū:habebat tñ ꝓpositū sanctitatis. Et tu ergo si proposueris in corde tuo declinare à malo & facere quod bonū est,tenere qđ accepisti, & pficere semper in melius,sed & si qd aliqñ minus recte egeris ut est humana fragilitas non in eo persistere sed pœnitere & corrigere quantū præuales:eris sine dubio sc̄tūs, & tu.s.cū interim clamare necesse sit:custodi aīam meam qm̄ sc̄tūs sum. Vis ergo nosse quēadmodū hmōi sc̄tis oīa cooperantur in bonum.Nō modo curro per singula:qa in longū ꝓtrahi sermonē hora nō patitur.Eundū nobis est:iā em̄ cāpanā audiuimus:iam uespertinæ tēpus oratiōis aduenit. Audite ergo uerbū abbreuiatū quēadmodum nobis uniuersa seruiant:oīa cooperantur in bonū. Inimici nostri sint iudices.Etenim siquidē illi ꝓ nobis quis cōtra nos? Si ꝓ nobis faciunt hostes nostri,quō nō oīa simul cū illis? Porrò duo nobis (ut manifestū est) aduersant̃ hostiū gn̄a : malū uidelicet duplex:qđ facimus & qđ patimur.Hæc autē ut apertius dixerim,sunt culpa & pœna.Itaq; cum sit nobis utraq; cōtraria erit,si uoluerimꝰ utraq; pro nobis:ut hæc quidē ab illa liberet.& itē aduersꝰ istā iuuet illa:nec parū. Ecce em̄ cōpungimur in cordibus nostris & in cubili cōscientiæ sup delictis præteritis : sed delinit cōscientiā suā & corrodentium peccatorum dentes cōterens reducit ad spē ueniæ pn̄ia ista:& uoluntaria pœna quā patimur.Nō solum autē præterita sed & futura repellit.Nam & tentātia propulsat uitia: & nōnulla sic perimit:ut raro aut nunquā erigere caput audeat uenenatū.Sic pœna facit ꝓ nobis aduersꝰ culpā:ut uel oīno nō sit uel sit minor. Culpa uerò nihilominꝰ agit, ut aut non sit aut minor sit pœna. Nō quidē ut oīno nō sit:siue à quantitate sua minuat̃ qđ nullatenꝰ expediret,sed ut nō sit pœna aut minor sit pœna:uidelicet ut aut nō sit,aut minꝰ sit onerosa. Quisquis em̄ perfecte senserit onus pc̄ti & aiæ læsiōem exteriorem, utiq; aut parum sentiet, aut ex toto non sentiet corporis pœnam:nec reputabit laborem quo peccata nouerit deleri præterita,futura caueri.Sic em̄ sanctꝰ Dauid cōuiciantis serui nō reputauit iniurias : memor filij persequentis.

Vnde supra de duabus mensis. Sermo.IIII.

LAbor iste frēs exilij & pauptatis nostræ nos ammonet,profecto & iniquitatis.Vt quid em̄ morte afficimur tota die,in ieiunijs multis,in uigilijs abundātius,in laboribus & ærumnis? Psal. nunquid ad hoc creati sumus? Absit,nam licet homo,natus sit ad laborem:sed minime ad laborem creatus est,natiuitas est in culpa,ideo & in pœna.Oēs em̄ oportet nos gemere cum propheta.In iniquitatibus cōceptus sum:& in peccatis cōcepit me mater mea. Aliena ab utrisq; pria creatio:quia sicut nec culpam, ita nec pœnam deus fecit. Quod de ea quæ maior est omnium:morte uidelicet aperte scriptura testatur.Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum

bem terrarū. Et in alio loco, deus mortē non fecit. Itaq; ſicut laborātibus manibus: nec oculus ꝓpterea claudit: nec auris abſtinet ab auditu: ſic imo & multo melius laborante corpore mens quoq; ipſa ſuo intēta ſit operi ut nō uacet. Cauſam laboris cogitet in labore: ut ipſa ei pœna quā patit: culpā pro qua patit repſentet: & dū uidet uulnerū ligaturā: ipſa ſub pānis uulnera meditet. Hmōi ſiquidē cogitatione humiliamur ſub potenti manu dei, & dulci qua-
Eccl. 30. dā pietate, mēs plena, miſerabilē ſe exhibet in oculis eius. Hinc quippe ſcriptura nos ammonet. Miſerere inquiens aiæ tuæ placēs deo. Nec dubiū qn ea quæ deo placet miſeria, facile poſſit ei⁹ miſericordiam obtinere. Et ne dixerimus unde miſerendū ſit aīabus noſtris: niſi ēm inſipiēter diſſimulauerimus multa in eis miſeratione digna poterūt inueniri. Vnū tñ dico ut occaſionē uobis dediſſe uidear, & cætera quoq; ſilr aduertatis. Nónne uelut iter duas mēſas poſiti epulantes hincinde ſpectamus ieiuni? Sic ſum⁹ oīno, ſic ſumus. Vnde ergo ſic poſitis riſus, unde ioc⁹: unde leuitas, unde ſuperbia, unde extollētia oculorum? An fortè nō agnoſcimus menſas, nō cōſideramus epulas, delitias non uidem⁹? Hinc mihi ſunt quos uideo delitioſe uiuētes: in oībus bonis ſenſibilis huius mūdi inde contemplor alios quibus diſpoſuit xp̄s regnū, ut edant & bibāt ſuper mēſam ei⁹ in regno patris ſui. Vtrobiq; uideō ſil'es mei hoies, fratres meos: & heu me ad neutrā licet extēdere manū. Ab utraq; mēſa ꝓhibeor: ab hac quidē ꝓfeſſiōis, ab illa corporis uinculo: ut nec ad inferiorē audeā, nec ad ſuperiorem accedere poſſim. Quid inter hæc reſtat niſi comedere panē doloris: ut ſint mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte: ſi qs fortè cæleſtiū conuiuarum miſericordia mot⁹ in hos latrātis ſub mēſa catelli uel exigua aliqua delitiarum illarū fragmēta dimittat. Nā inferior quidē conſideratio qua nobis ipſis cōputamur eorū reſpectu quos nouimus delitioſe uiuentes in hoc ſeculo infirmæ adhuc aiæ eſt: nec oīno talis mihi placet affectio in anima ſpūali. Longius ēm poſitus eſt à iudicio ueritatis, qui beatificat quos uelut miſerrimos lugere debuerat: qui peccant & nō agūt pniam, & ſe miſerū reputat non ſanè conſenſu iudicij ſed affectiōis ſenſu ꝙ nō ſit ſicut illi: qui id magis optare debuerāt: ut oēs eſſent ſicut ipſe. Hoc tamen ſolū tali ī cogitatione laudabile eſt ſi miſeriā ipſam quam reputat pro
Psal. 16. amore ſiue timore dei patiēter ferre delibérat, & cū pietate quadā dicit deo: ꝓpter uerba labiorū tuorū ego cuſtodiui uias duras. Et hæc quidē cogitatio inchoantium eſt, tāquā lac paruulorū. At uerò cū iam ꝓficere cœperit aīa & affectione ſequi iudicium rōnis: oīa proculdubio detrimentū faciet: & quaſi ſtercora arbitratus: lugebit cū propheta ſuper eos qui amplexati ſunt ſtercora. Ipſe uerò ſctā quadam humiliq; ſuperbia hæc uniuerſa deſpiciet: & magna in altitudine animi collocat⁹ non beatū dicet populum cui hæc ſunt: ſed miſerū planè: beatū uerò cuius dñs deus eius. Verū dū hic ita ſui cōparatione miſeret illis: in ueniet utiq; quorū cōparatiōe, ſui quoq; miſereatur ſi ſuſpexerit ad cæleſtes diuitias & delectatiōes in dextera do-
Rom. 8. mini uſq; in finē. Vnde fit ut qui pri⁹ de inferiori irriguo lachrymas fundens plāgebat dicēs: qm̄ propter te mortificamur tota die: iam de ſuperiori abundātiores emittat
Psal. 119. fletus dicēs: heu mihi qa incolatus meus prolongatus eſt.

Prologus beati Bernardi in ſermonem ſequentē.

Hugoni militi xp̄i, & magiſtro militiæ xp̄i, Bernard⁹ claræuallis ſolo noīe abbas, bonū certamen certare. Semel & ſecundo & tertio (ni fallor) petiſti à me Hugo chariſſime ut tibi tuiſq; cōmilitonibus ſcriberē exhortationis ſermonē & aduerſus hoſtilē tyrānidē qa lanceā non liceret, ſtilū uibrarem, aſſerens uobis nō parum fore adiutoriū: ſi quos armis nō poſſum literis animarē. Diſtuli ſanè aliquādiu, non ꝙ cōtenenda uideret petitio: ſed ne leuis præcepſq; culparet aſſenſio, ſi ꝙ melius melior implere ſufficeret: præſumere īperitus, & res ad nodū neceſſaria per me minus fortè cōmoda redderet. Verū uidens me longa ſatis huiuſcemodi expectatione fruſtratū: ne iam magis nolle quàm nō poſſe uiderer: tandem ego quidē quod potui feci: lector iudicet an ſatis feci. Quāquā & ſi cui fortè aut minime placeat aut non ſufficiat: nō tamen intereſt mea: qui tuæ pro meo ſapere non defui uoluntati.

Explicit prologus.

Incipit Sermo exhortatorius beati Bernardi abbatis claræuallēſ, ad milites templi. Cap. primū.

Nouum militiæ gen⁹ ortū nuper audit in terris: & in illa regiōe quā olim in carne præſens uiſitauit oriēs ex alto: ut unde tūc in fortitudine manus ſuæ tenebrarū principes exturpauit: inde & modo ipſorū ſatellites filios diffidētiæ in manu fortiū ſuorum diſſipatos extermínet: faciēs etiā nūc redēptionē plebis ſuæ, & rurſum erigēs cornu ſalutis nobis ī domo Dauid pueri ſui. Nouū inquā militiæ genus & ſeculis inexpertū: qua gemino pariter conflictu: infatigabiliter decertat: tū aduerſus carnē & ſanguinē: tū cōtra ſpiritalia nequitiæ in cæleſtib⁹. Et quidē ſolis ubi uirib⁹ corporis corporeo fortiter hoſti reſiſtit: id quidē ego tā nō iudico mirū, quā nec rarū exiſtimo. Sed & qn̄ animi ūtute uitij ſiue dæmonijs bellū indicit: ne hoc quidē mirabile, & ſi laudabile dixerim cū plen⁹ monachis cernat mūdus. Cæterū cū uterq; hō ſuo qſq; gladio potēter accingit: ſuo cingulo nobiliter inſignit: quis hoc nō æſtimet oī ammiratione digniſſimū: qd adeò liquet eſſe inſolitū? Impauidus ꝓfecto miles & oī ex parte ſecurus: q ut corpus ferro, ſic animū fidei lorica induit. Vtriſq; nimirū munitur armis: nec dæmonē timet nec hominē. Nec uerò mortē formidat: q mori deſiderat. Quid ēm uel uiuēs uel moriēs metuat, cui uiuere xp̄s eſt, & mori lucrū? Stat quidē fidenter, libēterq; ꝓ xp̄o: ſed magis cupit diſſolui & eſſe cū xp̄o: hoc ēm melius. Securi igit ꝓcedite milites & ītrepido aīo inimicos crucis xp̄i ꝓpellite: certi quia neq; mors uita poterit uos ſepare à charitate dei q̄ eſt in xp̄o Ieſu: illd ſane uobiſcū in oī periclo replicātes: ſiue uiuim⁹ ſiue morimur dñi ſumus. Quàm glioſi reuertunt uictores de plio: quàm beati moriunt martyres in plio. Gaude fortis athleta ſi uiuis & uincis in dño: ſed magis exulta & gloriare ſi morieris & iūgeris dño. Vita quidem fructuoſa & uictoria glorioſa: ſed utriſq; mors ſacra iure præponit. Nā & ſi bti q in domino moriunt, nō multo magis q ꝓ dño moriunt. Et qdē ſiue ī lecto ſiue ī bello qs morit: p̄cioſa erit ſine dubio in cōſpectu dñi mors ſctorū eius. Cæterū in bello tāto ꝓfecto p̄cioſior quāto & glorioſior. O uita ſecura, ubi pura cōſciētia. O, inquā, uita ſecura: ubi abſq; formidine mors expectat: imo exoptat cū dulcedine & excipit cū deuotione. O uerè ſctā & tuta militia atq; à duplici illo periculo ꝓrſus libera: quo id hoīm genus ſolet frequēter periclitari, ubi dūtaxat xp̄s nō eſt cauſa militādi. Quoties nāq; cōgrederis tu qui militiā militas ſecularē: timendū oīno, ne aut occidas hoſtē quidē in corpore, te uerò in aīa: aut fortè tu occidaris ab illo, & in corpore pariter & in anima. Ex cordis nēpe affectu nō belli euētu pēſatur uel periculū uel uictoria chriſtiani. Si bona fuerit cauſa pugnātis: pugnæ exitus malus eſſe nō poterit: ſicut nec bonus iudicabit finis: ubi cauſa nō bona & intētio nō recta præceſſerit. Si in uolūtate alterū occidendi te potius occidi cōtigerit: morieris homicida. Quod ſi præuales & uolūtate ſuperādi uel uindicandi fortè occidis hominē, uiuis homicida. Nō aūt expedit ſiue mortuo ſiue uiuo ſiue uictori ſiue uicto eē homicidā. Infœlix uictoriaq; ſuperāſho minē, ſuccūbis uitio, & ira tibi aut ſuperbia dominante: fruſtra gloriaris de hoie ſuperato. Eſt tamē qui nec ulciſcēdi zelo, nec uicēdi typo, ſed tātū euadēdi remedio interficit hominē: ſed ne hanc quidē bonam dixerim uictoriam: cū de duobus malis in corpore quàm in anima mori leuius ſit. Non autem quia corpus occiditur etiā anima moritur: ſed anima quæ peccauerit ipſa morietur.

De militia ſeculari. Capitulum ſecūdum.

QVis igitur finis fructuſúe ſecularis huius non dico militiæ, ſed malitiæ: ſi & occiſor lætaliter peccat: & occiſus æternaliter perit. Enimuerò ut uerbis utar ap̄li: & q arat ĩ ſpe debet arare: & qui triturat in ſpe fructus pcipiēdi. Quis ergo ô milites hic tā ſtupēdus error: qs furor hic tā nō ferēdus: tātis ſumptibus ac laboribus militare: ſtipēdijs uerò nōnullis niſi aut mortis aut criminis? Operitis equos ſericis: & pēdulos neſcio quos pāniculos loricis ſupinduitis: depigitis haſtas clypeos & ſellas: frena & calcaria auro & argēto, gēmiſq́ circūornatis: & cū tāta pōpa pudēdo furore & impudēti ſtupore ad mortē ꝓperatis? Militaria ſunt hæc inſignia: an muliebria potius ornamēta? Nūqd fortè hoſtilis mucro reuerebit᷑ aurum: gemmis parcet, ſerica penetrare nō poterit? Deniq́ qđ ipſi ſæpi⁹ certiuſq́ experimini: tria eſſe neceſſaria præliāti: ut. ſ. ſtrenuus induſtriuſq́ miles & circūſpectus ſit ad ſe ſeruādū: & expeditus ad diſcurrendū, & prōtus ad feriēdū. Vos ꝓ cōtrariū in oculorū grauamē fœmineo ritu comā nutritis: longis ac profuſis crinibus, ac camiſijs ꝓpria uobis ueſtigia obuoluitis: delicatas ac teneras manus amplis & circūfluētibus manicis ſepelitis. Sup hæc oĩa eſt ꝙ armati cōſcientiā magis terret cauſa illa nimirum ſatis leuis ac friuola: qua uidelicet talis p̃ſumit᷑ & tā periculoſa militia. Non ſanè inter uos aliud bella mouet liteſq́ ſuſcitat: niſi irrationabilis iracūdiæ motus, aut inanis gloriæ appetitus, aut terrenæ qualiſcūq́ poſſeſſionis cupiditas: talib⁹ certè ex cauſis, neq́ occidere, neq́ occumbere tutum eſt.

De noua militia. Capitulum tertium.

AT uerò xp̄i milites ſecuri præliātur prælia dñi ſui: nequaquā metuentes aut de hoſtium cede peccatū, aut de ſua nece periculū: qn̄quidem mors ꝓ xp̄o uel ferēda uel inferenda: & nihil habeat criminis, & plurimū gloriæ mereat᷑. Hinc quippe xp̄o inde xp̄s acquirit᷑: q nimirū & libēter accipit hoſtis mortē ꝓ ultiōe: & libētius p̄bet ſeipſum militi ꝓ conſolatiōe. Miles inquā xp̄i ſecurus interimit, interit ſecurior. Sibi præſtat cū interit, xp̄o cū interimit. Nō eñ ſine cauſa gladiū portat. Dei eteñ miniſter eſt ad uindictā malefactorū, laudē uero bonorū. Sanè cū occidit malefactorē nō homicida, ſed ut ita dixerim malicida & planè xp̄i uindex in his q male agūt: & defenſor xp̄ianorū reputat᷑. Cū aūt occidit ipſe nō periſſe, ſed p̄ueniſſe cognoſcit᷑. Mors ergo quā irrogat xp̄i eſt lucrū: quā excipit ſuū. In morte pagani xp̄ianus gl̃ificat᷑: quia xp̄s gloriat᷑. In morte xp̄iani regis liberalitas aperit᷑: cū miles remunerādus educit᷑.
Pſal, 57. Porrò ſup illo. Lætabit᷑ iuſtus cū uiderit uindictā: de iſto dicet hō: ſi utiq́ eſt fructus iuſto: utiq́ eſt deus iudicans eos in terra. Nō eñ uel pagani necandi eſſent: ſi quo mō aliter poſſent à nimia infeſtatione ſeu oppreſſiōe fideliū cohiberi. Nūc aūt melius eſt ut occidant᷑ quàm certè relinquat᷑ uirga pc̄tōrū ſup ſortē iuſtorū: ne fortè extēdant iuſti ad iniquitatē manus ſuas. Quid eñ? Si percutere in gladio oĩno fas nō eſt xp̄iano: cur ergo præco ſaluatoris cōtentos fore ſuis ſtipēdijs militibus indixit: & nō poti⁹ oēm militiā interdixit? Si aūt qđ uerū eſt oĩbus fas eſt ad hoc ipſum dūtaxat diuinitus ordinatis: nec aliud ſanè quā melius ꝓfeſſis: qbus quæſo potius quam quorū manibus & uiribus urbs fortitudinis noſtræ ſion ꝓ noſtro oĩm munimine retinet᷑ ut depulſis diuinæ trāſgreſſorib⁹ legis ſecura ingrediatur gēs iuſta cuſtodiēs ueritatē? Secure ꝓinde diſſipent᷑ gētes quæ bella uolunt: & abſcindātur q nos cōturbāt: & diſperdant᷑ de ciuitate dñi omnes operātes iniquitatē: q repoſitas in hieroſolymis xp̄iani ppl̄i inæſtimabiles diuitias tollere geſtiūt: ſc̄tā polluere, & hæreditatē poſſidere ſanctuarium dei. Exerat gladium uterq́ fideliū in ceruices inimicorū: ad deſtruendā omnē altitudinē extollentē ſe aduerſus ſciam dei quæ eſt xp̄ianorū fides: neqn̄ dicāt gētes ubi eſt deus eorū. Quib⁹ ex-
Mat, 23. pulſis reuertet᷑ ip̄e in hæreditatē domūq́ ſuā: de q̄ iratus in euangelio: ecce, inquit, relinquet᷑ uobis dom⁹ ueſtra deſerta. & per ꝓphetā ita conqueritur, reliqui domum meā, dimiſi hæreditatē meā: ĩplebitq́ illud propheticū. Redemit dñs populū ſuū & liberauit eū: & ueniēt & exultabūt in mōte ſion & gaudebūt de bonis dñi. Lætare hieruſalē, & cognoſce iam tēpus uiſitationis tuæ. Gaudete & laudate ſimul deſerta hierl̄m: qa cōſolatus eſt dñs populū ſuum: redemit hierl̄m, parauit dñs brachiū ſuū ſanctū in oculis oĩm gentium. Virgo iſrael corrueras: & nō erat qui ſubleuaret te. Surge iam excutere de puluere uirgo captiua filia ſion. Surge inquā & ſta in excelſo: & uide iocūditatē q̄ uenit tibi à deo tuo. Nō uocaberis ultra derelicta: & terra tua non uocabitur amplius deſolata: qa cōplacuit dño in te: & terra tua ĩhabitabitur. Leua in circuitu oculos tuos & uide: oēs iſti congregati ſunt: uenerūt tibi. Hoc tibi auxiliū miſſum de ſc̄tō. Oĩno per iſtos tibi iam iamq́ illa ꝑſoluitur antiqua promiſſio. Ponā te ĩ ſuperbiam ſeculorū Eſa. 66. gaudiū in gn̄atiōe & gn̄atiōem: & ſugges lac gentium: & mamilla regū lactaberis. Et item. Sicut mater cōſolatur filios ſuos: ita & ego conſolabor uos: & in hieruſalē cōſolabimini. Vides ne quàm crebra ueterum atteſtatiōe noua approbatur militia: & ꝙ ſicut audiuimus, ſic uidim⁹ in ciuitate dñi uirtutū. Dūmodo ſanè ſp̄ūalib⁹ nō præiudicet ſenſibus literalis interpretatio: quominus. ſ. ſperemus in æternū: quicqd huic tp̄i ſignificādo ex ꝓphetarū uocib⁹ uſurpamus: ne per id qđ cernit᷑ euaneſcat qđ creditur & ſpei copias ĩminuat penuria rei præſentiumq́ atteſtatio ſit euacuatio futurorū. Alioquin terrenæ ciuitatis tp̄alis gl̃ia nō deſtruit cæleſtia bona ſed aſtruit: ſi tñ iſta minime dubitamus illi⁹ tenere figurā: q̄ in cælis eſt mater noſtra.

De cōuerſatione militū tēpli. Capitulū quartū.

SEd iam ad imitationē ſeu ad confuſionē noſtrorum militū nō planè deo ſed diabolo militātiū dicam⁹ breuiter xp̄i equitū mores & uitā: qualiter in bello domiuè conuerſent᷑: quo palā fiat quantū abinuicē differant dei ſeculiq́ militia. Primo quidem utrolibet diſciplina nō deeſt: obediētia nequaquam contēnitur: quia teſte ſcriptura: & filius indiſciplinat⁹ peribit: & pc̄tū eſt ariolādi repugnare: & quaſi ſcelus idolatriæ nolle acquieſcere. Itur & reddit᷑ ad nutum eius qui Eccl. præeſt. Induitur qđ ille donauerit: nec aliūde ueſtimētū ſeu alimētū præſumitur. Et in uictu & ueſtitu cauetur omne ſuperfluū: ſoli neceſſitati cōſulitur. Viuit᷑ planè in communi iocūda & ſobria cōuerſatiōe: abſq́ uxorib⁹ & abſq́ liberis. Et ne qd deſit ex euāgelica ꝑfectione: abſq́ oĩ proprio habitāt uni⁹ moris in domo una: ſoliciti ſeruare unitatem ſp̄ūs in uinculo pacis. Dicas uniuerſæ multitudinis eſſe cor unū & aĩam unā: ita qſq́ nō oĩno ꝓpriā ſequi uoluntatē, ſed magis obſequi ſatagit imperāti. Nullo tēpore aut ocioſi ſedēt aut curioſi uagant᷑: ſed ſemꝑ dū nō procedūt (quod quidē raro cōtingit) ne gratis comedāt panē: armorū ſeu ueſtimētorū: uel ſciſſa reſartiūt uel uetuſta reficiūt, uel inordinata cōponūt: & quæq́ poſtremo faciēda magiſtri uolūtas & cōis indicit neceſſitas. Perſona inter eos minime accipit᷑: defert᷑ meliori non nobiliori. Honore ſe iuicē p̄ueniūt: alterutrū onera portāt: ut ſic adimpleāt legē xp̄i. Verbū inſolens, opus inutile, riſus immoderatus, murmur uel tenue ſiue ſuſurriū nequaquā ibi deprehēditur inemendatū. Schachos & aleas deteſtātur, abhorrēt uenationē: nec ludicra illa auiū rapina ut aſſolet delectant᷑. Mimos & magos & fabulatores: ſcurrileſq́ cātilenas aut ludorū ſpectacula, tāquā uanitates & inſanias falſas reſpuunt & abominantur. Capillos tondent, ſciētes iuxta ap̄lm ignominiā eſſe uiro ſi comā nutrierit. Nūquā cōpti, raro loti, magis aūt neglecto crine hiſpidi, puluere fœdi, lorica caumate fuſci. Porrò ĩminēte bello, intus fi- 1. Cor. de, foris ferro nō auro ſe muniunt, quaten⁹ armati, & non ornati hoſtib⁹ metū incutiāt, nō ꝓuocēt auaritiā. Equos habere cupiūt fortes & ueloces, non tñ coloratos aut faleratos: pugnā quippe nō pompā, uictoriā ſed nō gloriā cogitantes, & ſtudentes magis eſſe formidini quàm ammirationi

rationi. Deinde nõ turbulẽti aut ĩpetuosi & quasi ex leui tate pcipites: sed cõsulte atq; cũ oĩ cautela & ꝓuidẽtia se ipsos ordinãtes & disponẽtes in aciẽ: iuxta qđ de patribꝰ scriptũ ẽ. Veri ꝑfecto israelitæ procedũt ad bella pacifici. At uerò ubi uẽtũ fuerit ad certamẽ tũ demũ pristina leni tate postposita: tãquam si dicerẽt: nónne q oderũt te dñe oderã & sup iĩmicos tuos tabescebã: irruũt ĩ aduersarios hostes uelut oues reputãt: nequaquã & si paucissimi, uel
Psal. 138. sæuã barbariẽ: uel nũerosam multitudinẽ formidãtes. No uerũt siqdẽ nõ de suis ꝓsumere uiribꝰ: sed de uirtute dñi sabaoth sperare uictoriã: cui nimirũ facile esse confidũt iu xta sñiam machabæi cõcludi multos in manꝰ paucorũ: & nõ esse differẽtiã in cõspectu dei cæli liberare in multis & in paucis: qa nõ in multitudine exercitꝰ est uictoria belli: sed de cælo fortitudo est. Qđ frequẽtissime expti sunt ita ut plerunq; quasi psequutꝰ sit unꝰ mille: & duo fugarit de cẽ milia. Ita deniq; miro quodã ac singulari mõ cernunt: & agnis mitiores & leonibus ferociores: ut penè dubitẽ qd potius cẽseam appellãdos monachos uidelicet an mi lites: nisi q utrũq; forsan cõgruẽtius noiarim: qbꝰ neutrũ deesse cognoscit: nec monachi mãsuetudo nec militis for titudo. De qua re qd dicendũ: nisi q à dño factũ est istud: & est mirabile in oculis nrĩs: Tales sibi eligit deꝰ & colle git à finibus terræ ministros ex fortissimis israel: qui ueri lectulũ salomonis sacrũ. s. sepulchrũ uigilanter fideliterq; custodiant: oẽs tenentes gladios & ad bella doctissimi.

De templo. Capitulum quintum.

Est uerò tẽplũ hierosolymis in quo pariter ha bitãt antiquo & famosissimo illi salomõis im par quidẽ structura: sed nõ inferius gloria. Siq dem uniuersa illius magnificentia in corrupti bilibꝰ auro & argẽto: ĩ quadratura lapidũ & uarietate li gnorũ cõtinebat: huiꝰ aũt oĩs decor & gratæ uenustatis ornatꝰ: pia est habitantiũ religiositas & ordinatissima cõ uersatio. Illud uariis extitit spectãdũ coloribꝰ: hoc diuer sis uirtutibus & sctĩs actibus uenerãdũ. Domũ qppe dei decet sctĩtudo: q nõ tã politis marmoribus quàm ornatis moribus delectat: & puras magis diligit mentes, quàm su perauratos parietes. Ornat tñ huiꝰ quoq; facies tẽpli sed armis nõ gẽmis: & ꝓ antiqs coronis aureis circũpendẽti bus clypeis paries operitur: pro cãdelabris turibulis atq; urceolis domꝰ undiq; frænis, sellis, ac lanceis communit: planè his oĩbus liqdo demõstrãtibus eodẽ pro domo dei feruere milites zelo: quo ipse quondã militũ dux uehemẽ tissime inflãmatus armata illa sctĩssima manu: non tñ ferro sed flagello qđ fecerat de resticulis ĩtroiuit in templũ: ne gociãtes expulit: nũmulariorũ effudit æs: & cathedras uẽ dentiũ colũbas euertit: indignissimũ iudicans orõnis do mũ huiuscemodi forẽsibus infestari. Tali ꝓinde sui regis ꝓmotus exemplo deuotꝰ exercitus multo sanè indigniꝰ longẽq; intolerabilius arbitrãs sancta pollui ab ĩfidelibꝰ quàm à mercatoribꝰ infestari: in domo sctã cum eqs & ar mis cõmorat: tãq; ab ipsa quàm à cæteris sacris oĩ infideli tatis spurca & tyrãnica rabie propulsata: ipsi in ea die no ctuq; tã honestis quàm utilibus officiis occupant. Hono rãt certatim dei tẽplũ sedulis & sinceris obsequiis: iugi in eo deuotione immolãtes: nõ quidẽm ueterũ ritu pecudũ carnes sed uere hostias pacificas, fraternã dilectiõem, de uotã subiectiõnẽ, uolũtariã paupertatem. Hæc hierosoly mis actitant, & orbis excitat. Audiunt insulæ & attendũt ppli de lõgẽ: & ebulliũt ab oriẽte in occidẽtẽ tanquã tor rens inundans gloriæ gentiũ: & tãquã fluminis impetus lætificans ciuitatẽ dei. Quodq; cernit iocũdius & agitur cõmodius: paucos admodũ in tanta multitudine hoĩm il lo confluere uideas: nisi utiq; sceleratos & impios rapto res & sacrilegos, homicidas, periuros, adulteros: de quo rum ꝑfecto ꝓfectione sicut duplex quoddã cõstat ꝓueni re bonũ: ita duplicat & gaudiũ: qñquidẽ tã suos de suo di scessu lætificãt: quàm illos de aduentu, quibus subuenire festinãt. Prosunt qppe utrobiq; nõ solũ utiq; istos tuẽdo sed iã etiã illos nõ opprimẽdo. Itaq; lætat ægyptꝰ in ꝓfe ctione eorũ: cũ tñ de ꝓtectiõe eorũ nihilominꝰ lætet mõs sion, & exultẽt filiæ iudæ. Illa qdẽ se de manu eorum: ista magis ĩ manu eorũ liberari se merito gloriat. Illa libẽter amittit crudelissimos sui uastatores: ista cũ gaudio susci pit sui fidelissimos defensores: & unde ista dulcissime cõ solat, inde illa æque saluberrime desolat. Sic xp̃s sic no uit ulcisci in hostes suos: ut nõ solũ de ipsis, sed per ipsos quoq; frequẽter soleat tãto gloriosiꝰ: quãto & potẽtius triũphare. Iucũde sane, & cõmode: ut quos diu ꝑtulit op pugnatores, magis iam ꝓpugnatores habere incipiat: fa ciatq; de hoste militẽ: q de saulo quondã ꝑsecutore, fecit paulũ ꝑdicatorẽ. Q̃obrẽ nõ miror si etiã supna illa curia iuxta testimoniũ saluatoris: exultat magis sup uno ꝑctõ re pœnitẽtiã agẽte quàm sup plurimis iustis, q non indi gẽt pœnitẽtia: dũ pctõris & maligni tãtis ꝑculdubio ꝓsit cõuersio: quãtis & prior nocuerat cõuersatio. Salue igit ciuitas sctã quã ipse sctĩficauit sibi tabernaculũ suũ altissi mus: quo tanta in te & per te gñatio saluaret. Salue ciui tas regis magni: ex qua noua & iucũda mũdo miracl'a nul lis tẽporibꝰ defuere ab initio. Salue dña gẽtiũ, princeps ꝓuinciorũ, patriarcharũ possessio, ꝓphetarũ mr̃ & aplo rum, & initiatrix fidei, gloria ppli xp̃iani, quã deus semp à principio passus est oppugnari, ut uiris fortibus sicut uirtutis, ita foret occasio & salutis. Salue terra ꝓmissiõis q̃ olim fluẽs lac & mel tuis dũtaxat habitatoribus: nunc uniuerso orbi remedia salutis, uitæ porrigis alimẽta. Ter ra inquã bona & optima quæ ĩ fœcũdissimo illo sinu tuo ex arca paterni cordis cæleste granũ suscipiẽs, tãtas ex su pno semine martyrũ segetes protulisti, & nihilominꝰ ex oĩ reliquo fideliũ gñe fructũ fertilis gleba tricesimum & sexagesimum & cẽtesimum sup oẽm terram multipliciter ꝓcreasti. Vnde & de magna multitudine dulcedinis tuæ iocundissime satiati & opulentissime saginati memoriam abundãtiæ suauitatis tuæ ubiq; eructant qui te uiderũt: & usq; ad extremum terræ magnificẽtiam gloriæ tuæ lo quuntur eis qui te nõ uiderũt: & enarrãt mirabilia quæ in te fiũt. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Sed iam ex his quibus affluis delitiis: nos quoq; pauca ꝓferamus in medium, ad laudem & gloriam nominis tui.

De Bethleem. Capitulum sextum.

Abes ante oĩa in refectione animarũ sanctarũ Bethleem domũ panis: in qua primum is qui de cœlo descenderat pariẽte uirgine panis ui uus apparuit. Mõstratur piis ibidem iumen tis præsepiũ: & in præsepio fœnũ de prato uirginali quo uel sic cognoscat bos possessorẽ suum: & asinus præsepe dñi sui. Omnis quippe caro fœnum & oĩs gloria eius ut flos fœni. Porrò suum hõ quia in quo factus est honorẽ non intelligẽdo comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis: uerbũ panis angelorum factũ est cibaria iumẽtorũ: ut habeat carnis fœnũ quod ruminet: qui uerbi pane uesci penitus dissueuit, quousq; ꝑ hoiem deum priori redditus dignitati: & ex peccore rursus con uersus in hoim, cũ paulo dicere possit. Et si cognouimus xp̃m fm carnẽ, sed nũc iam nõ nouimus. Quod sane non arbitror quẽpiã dicere posse ueraciter, nisi q prius cũ pe tro ex ore ueritatis illud itẽ audierit. Verba q̃ ego loqu tus sum uobis spũs & uita sũt, caro autẽ nõ ꝓdest qcquã. Ioan. 6.
Alioqn qui in uerbis xp̃i uitã inuenit, carnẽ iam nõ req rit: & est de numero beatorum q nõ uiderunt & credide runt. Nec enĩ opus est uel lactis poculũ nisi utiq; paruu lo, uel fœni pabulũ iumento. Qui aũt nõ offendit in uer bo ille perfectus est uir: solido planè uerbi cibo idoneꝰ: & licet in sudore uultus sui panẽ uerbi comedit absq; offen sione. Sed & securus ac sine scãdalo loquit dei sapiẽtiam dũtaxat inter ꝑfectos: spiritualibus spiritualia cõparans, cum tñ infantibus siue pecoribꝰ cautus sit: ꝓ captu qui dem eorũ proponere tantũmodo Iesum xp̃m & hũc cru cifixum. Vnus tñ idemq; cibus cælestibus pascui suaui ter quidem & ruminatur à pecore & mãducatur ab hoie: & uiro uires, & paruulo tribuit nutrimentum.

De Nazareth. Capitulum septimum.

CErnit & Nazareth q̃ interpretať flos: in qua is
qui natus in bethleē erat tanquā fructus in flo-
re, coalescens nutritus est deus infans: ut floris
odor fructus saporē ꝑcederet: ac de naribꝰ pro-
phetarū, faucibus se aplorum liquor sctūs infunderet: iu-
dæisq̃ tenui odore cōtentis gustu solido reficeret xp̄ia-
nos. Senserat tm̄ hūc florē nathanael q̄ sup oīa aromata
Ioan. 1. suaue redoleret: unde & aiebat: à nazareth potest aliquid
boni esse, sed nequaquā sola cōtētus fragrātia respondē-
tem sibi ueni & uide, philippum sequutus est. Imo uerò
miræ illius suauitatis admodū respersiōe delectatꝰ hau-
stuq̃ boni odoris factus saporis auidior: odore ip̄o duce,
ad fructū usq̃ sine mora ꝑuenire curauit: cupiēs plenius
experiri qđ tenuiter ꝑsenserat: ꝑsensq̃ degustare quod
odorauerat absens. Videamus & de olfactu isaac ne fortè
aliqd quod ꝑtineat ad hæc ipsa quæ in manibꝰ sunt ꝑtē-
derit. Loquiť de illo scriptura sic. Statimq̃ ut sensit ue-
Gen. 27 stimētorū eius fragrātiā (haud dubiū qn Iacob) ecce in-
qt odor filij mei sicut odor agri pleni cui benedixit dn̄s.
Vestimēti fragrātiā sensit sed uestiti ꝑsentiā nō agnouit:
soloq̃ uestis tanquā floris odore forinsecus delectatus:
quasi fructus interioris dulcedinē nō gustauit dū & electi
filij simul & sacramēti fraudatus cognitiōe remāsit. Quo
spectat hoc? Vestimentū ꝑfecto spūs litera est & caro uer-
bi. Sed ne nūc quidē iudæus ī carne uerbū ī hoīe sic dei-
tatē: nec sub tegmine lr̄æ sensum ꝓuidet spiritalē: forisq̃
palpās hædi pellem, quæ similitudinem maioris hoc est
primi & antiqui pc̄tōris expresserat: ad nudā non ꝑuenit
ueritatē. Nō sanè in carne pc̄tī sed in similitudine carnis
pc̄tī: q pc̄tm̄ nō facere, sed tollere ueniebat: apparuit ea. s.
Ioan. 9. de causa quā ipse nō tacuit: ut q nō uidēt uideāt, & q ui-
dent cæci fiāt. Hac ergo similitudine deceptꝰ ꝓpheta cæ-
cus hodie quē nescit benedicit: dū quē lectitat in libris,
ignorat & in miraclis, & quē ꝓprijs attrectat manibꝰ, li-
gādo, flagellādo colaphizādo: minime tm̄ uel resurgentē
intelligit. Si em̄ cognouissent: nunquā dn̄m glīæ crucifi-
xissent. Percurramꝰ succincto ſmone & cætera loca sctā:
& si nō oīa, saltē aliqua: qm̄ q̃ ammirari ꝑ singula nō suffi-
cimus: libet uel insigniora & ipsa breuiter recordari.

De mōte oliueti, & ualle Iosaphat. Cap. VIII.

AScenditur in montē oliueti, descēdiť in uallem
Iosaphat: ut sic diuitias diuinæ mīæ cogites:
quatenus horrorem iudicij nequaquam dissi-
mules, quia & si in multis miserationibus suis
multus est ad ignoscēdū: iudicia tm̄ eiꝰ nihilominꝰ abys-
sus multa: qbus agnosciť ualde oīno terribilis sup filios
hoīm. Dauid deniq̃ qui mōtē oliueti demonstrat dicēs:
hoīes & iumēta saluabis dn̄e: quēadmodū multiplicasti
mīam tuā deus: etiā iudicij uallem in eodē psalmo, cōme-
morat dicēs: nō ueniat mihi inquiēs pes supbiæ: & manꝰ
pc̄tōris nō moueat me. Cuius & ꝑcipitiū se oīno ꝑhorre-
Psal. 118. scere fateť: cū in alio psalmo ita loquiť orans. Confige ti-
more tuo carnes meas: à iudicijs em̄ tuis timui. Supbꝰ in
hāc uallē corruit & cōquassať, humilis descendit & mini-
me periclitať. Supbus excusat pc̄tm̄ suū, humilis accusat:
sciēs quia deus nō bis iudicat in idipsum: & q̄ si nosmet-
ipsos iudicauerimus nō utiq̃ iudicabimur. Porrò super-
bus nō attēdēs quàm horrendū sit incidere ī manus dei
uiuentis: facile prorūpit in uerba malitiæ ad excusandas
excusatiōes in pc̄tis. Magna reuera malitia tui te nō mi-
sereri, & solū post pc̄tm̄ remediū confessionis à te ipso re-
pellere, ignemq̃ in sinu tuo inuoluere potiꝰ quàm excu-
tere: nec ꝑbere aurē cōsilio sapiētis qui ait. Miserere aīæ
Eccl. 30. tuæ placēs deo. Proinde qui sibi nequā: cui bonus? Nūc
iudiciū est mūdi: nūc princeps huius mūdi eijcieť foras:
hoc est de corde tuo: si te tm̄ humiliādo ip̄e dijudicas. Erit
iudiciū cæli qn̄ ip̄m uocabiť cælū desursum: & terra di-
scernere populū suū: ī quo sanè timēdū ne ꝓijciaris tu cū
ipso & angelis eius: si tm̄ inuētus fueris iniudicatꝰ. Alio
qui spūalis hō q oīa dijudicat ip̄e à nemine iudicabitur.

Propter hoc ergo iudiciū icipit à domo dei: ut suos quos
nouit iudex cū uenerit inueniat iudicatos: & iā nil de eis
habeat iudicare: qn̄ uidelicet iudicādi sunt hi qui in labo-
re hominum nō sunt: & cū hominibus nō flagellabūtur.

De iordane. Capitulum nonum.

QVàm læto sinu iordane suscipit xp̄ianos q se
xp̄i gloriať cōsecratū baptismate. Mentitꝰ pla-
nè est syrꝰ ille leprosus: qui nescio quas dama-
sci aquas aqs ꝑtulit israelis cū iordanis nostri
deuotꝰ deo famulatus toties ꝓbatus extiterit: siue qn̄ he-
liæ, siue qn̄ helisæo, siue etiā ut ātiquius aliquid recolam:
qn̄ iosue & oī pplo simul impetū mirabiliter inhibens sic-
cum in se transitū ꝑbuit. Deniq̃ qd in fluminibꝰ isto emi-
nentius: qđ ipsa trinitas sibi quadā euidēti ꝑsentia dedi-
cauit? Pater auditus, uisus spūsanctus, filiꝰ est & baptiza-
tus. Merito proinde ipsam eius uirtutem quam naaman
ille consulente propheta sensit in corpore: iubēte christo
uniuersus quoq̃ fidelis populus in anima experitur.

De loco caluariæ. Capitulum decimum.

EXigitur etiā uel iā in caluariæ locū: ubi uetus
hælisæus ab insensatis pueris irrisꝰ: risum suis
insinuauit æternū, qbus ait. Ecce ego & pueri
mei quos mihi dedit deꝰ. Boni pueri q̄s ꝑ con-
trarium illorū malignantiū ad laudē excitat psalmista di-
cens. Laudate pueri dn̄m, laudate nomē dn̄i: quatenus in
ore sctōrum infantiū & lactentium perficeretur laus: q̃ ex Psal.
ore defecerat inuidorū: eorū utiq̃ de quibꝰ quæriť ita Fi-
lios enutriui & exaltaui: ipsi aūt spreuerūt me. Ascēdit ita Esa.
q̃ crucē caluꝰ nr̄: mūdo pro mūdo expositꝰ: & reuelata fa-
cie ac discooperta frōte purgationē pc̄tōrū faciēs: ꝓbro-
sæ & austeræ mortis tā nō erubuit ignominiā: quàm nec
pœnā exhorruit ut nos opprobrio sempiterno eriperet:
restitueret glīæ. Nec mirū. Quid em̄ erubesceret q ita la-
uit nos à pc̄tis: nō qdē ut aqua diluēs & retinēs sordes sed
ueluti solis radius desiccans & retinēs puritatē? Est quip-
pe dei sapientia ubiq̃ attingēs propter mūdiciem suam.

De sepulchro. Capitulum undecimum.

INter sctā ac desiderabilia loca sepulchrū tenet
quodāmodo principatū & deuotionis plus ne-
scio quid sentiť ubi mortuus requieuit: quàm
ubi uiuens conuersatus est. Atq̃ amplius mo-
uet ad pietatem mortis quàm uitæ recordatio: puto q̄ illa
austerior, hæc dulcior uideať: magisq̃ infirmitati blādia-
tur humanæ quies dormitionis quàm labor conuersatio-
nis, mortis securitas, quàm uitæ rectitudo. Vita xp̄i uiuē-
di mihi regula extitit: mors à morte redēptio. Illa uitā in-
struxit: mortē ista destruxit. Vita qdē laboriosa: sed mors
ꝓciosa: utraq̃ uerè admodū necessaria. Quid em̄ prodesse
poterat xp̄i siue mors nequiter uiuenti, siue uita dānabili-
ter morienti? Nunquid deniq̃ aut mors xp̄i etiā nūc ma-
le usq̃ ad mortē uiuentes à morte æterna liberat, aut mor-
tuos ān xp̄m sctōs pr̄es uitæ sctītatis liberauit? Sicut scri-
ptū est. Quis est hō qui uiuit & non uidebit mortē eruet Psal.
aīam suā de manu inferi? Nūc ergo quia utrūq̃ nobis pa-
riter necessarium erat: & pie uiuere & secure mori: & uiuē-
do uiuere docuit: & mortē moriendo securā reddidit qm̄
quidèm resurrecturus occubuit, & spem fecit morientibꝰ
resurgendi. Sed addidit tertiū bn̄ficium cum etiā pc̄tā do-
nauit: siue q̊ utiq̃ cætera nō ualebant. Quid em̄ (quātum
quidē ad uerā summāq̃ btītudinē spectat) quātalibet ui-
tæ rectitudo seu longitudo ꝓdesse poterat illi q uel solo
originali pc̄tō teneret astrictus? Pc̄tm̄ qppe ꝑcessit: ut seq-
reť mors. qđ sanè si cauisset hō mortē nō gustasset in æter-
num. Peccando itaq̃ uitā amisit & mortē inuenit: qm̄ qui-
dem & deus ita ꝑdixerat: & iustum ꝑfecto erat ut si pecca-
ret hō moreretur: Quodq̃ iustiꝰ poterat quàm recipere
talionē? Vita siquidē deus aīæ est: ipsa corporis. Peccādo
uoluntarie nolens ꝑdidit, uiuere, nolens perdat & uiuifica-
re. Spōte repulit uitā cum uiuere noluit, nō ualeat eā da-
re cui uel quatenꝰ uoluerit. Noluit aīa regi à deo, non q̄at
regere corpꝰ. Si nō paret superiori, iferiori cur imperet?

Inuenit

Inuenit cõditor suã sibi rebellẽ creaturã: inueniat aĩa suã
sibi rebellẽ pedissequã. Trãsgressor inuẽt⁹ est hõ diuinæ
legis: inueniat ipse aliã legẽ in mẽbris suis repugnantẽ le
gi mentis suæ, & captiuãtẽ se in legẽ pctĩ. Porrò pctm̃ ut
Rom. 6. scriptũ est separat inter nos & deũ: separet proinde etiam
mors inter corpus nostrũ & nos. Nõ potuit diuidi à deo
aĩa nisi peccando: nec corpus ab ipsa nisi moriẽdo. Quid
itaq; austeri⁹ ptulit in ultiõe id solũ passa à subdito quod
p̃sumpserat in auctorẽ? Nil ꝓfecto congruenti⁹ quàm ut
mors opata sit mortẽ: spũalis corporalẽ: culpabilis pœna
lẽ, uoluntaria necessariã. Cum ergo hac gemina morte ſm
utrãq; naturã hõ dãnatus fuisset, altera qdem spũali & uo
lũtaria, altera corporali & necessaria: utiq; de⁹ hõ una sua
corporali ac uolũtaria benigne & potẽter occurrit, illaq;
una sua nostrã utrãq; dãnauit. Merito qdẽ. Nã ex duab⁹
mortibus nr̃is, cũ altera nobis in culpæ meritũ, altera in
pœnæ debitũ reputaret, suscipiẽs pœnẽ & nesciẽs culpã:
dũ sponte & tantũ in corpore morit & uitã nobis & iusti
tiã ꝓmeret: alioqn si corporaliter nõ pateret debitum nõ
soluisset, si nõ uolũtarie moreret, meritũ mors illa nõ ha-
buisset. Nũc autẽ si ut dictũ est mortis meritũ est pctm̃ &
pctĩ debitũ mors: xp̃o remittẽte pctm̃ & moriẽte pro pctõ
ribus, ꝓfecto iã nullũ est meritũ, & solutũ est debitũ. Cæ
terũ unde scimus q xp̃s possit pctã dimittere? Hinc ꝓcul
dubio qa deus est: & qcquid uult põt. Vñ autẽ & q deus
sit, Miracula ꝓbant. Facit qppe opa q̃ nemo alius facere
possit: ut taceã oracula ꝓphetarum, nec nõ & paternæ uo
cis testimonium elapsæ cælitus ad ipsum à magnifica glo
ria. Qđ si deus ꝓ nobis, qs cõtra nos? Deus qui iustificat
qs est qui cõdẽnet? Si ip̃e est & nõ alius cui quotidie cõfi
temur dicẽtes, tibi soli peccaui: quis melius imo qs alius
remittere põt quod i cũ pctm̃ est? Deniq; aũt quõ ip̃e nõ
põt, qui omnia potest? Ego qđ in me deliquitur ualeo si
uolo donare: & deus nõ q̃at in se cõmissa remittere? Si er
go pctã remittere & possit oĩpotens & solus possit cui soli
peccat: btũs ꝓfecto cui non imputabit ip̃e pctm̃. Itaq; co
gnouimus q̃ pctã xp̃s diuinitatis suæ potẽtia ualuit rela
xare. Porrò iã de uolũtate quis dubitet? Qui em̃ nostram
& induit carnẽ, & subijt mortẽ, putas suã nobis negabit
iustitiã? Volũtarie incarnat⁹, uolũtarie passus, uolũtarie
crucifixus: solã à nobis retinebit iustitiã? Qđ ergo ex dei
tate constat illũ potuisse: ex humanitate innotuit & uolu-
isse. Sed unde rursum cõfidimus q mortẽ abstulit? Hinc
planè q eã ipse qui non meruit ptulit. Qua em̃ rõne iterũ
exigeret à nobis: qđ ꝓ nobis ille iã soluit? Qui pctĩ meri-
tum tulit suã nobis donando iustitiã: ip̃e mortis debitum
soluit: & reddidit uitã. Sic nãq; mortua morte reuertit ui
ta: queãdmodum ablato pctõ redit iustitia. Porrò mors
in xp̃i morte fugat: & xp̃i nobis iustitia iputat. Verũ quõ
mori potuit qui de⁹ erat? Qm̃ nimirũ & hõ erat. Sed quo
pacto mors hoĩs illius ꝓ altero ualuit? Quia & iust⁹ erat.
Profecto nãq; cũ hõ esset potuit mori, cum iustus debuit
nõ gratis. Nõ quidẽ pctõr mortis sufficit soluere debitũ
ꝓ altero pctõre: cũ quisq; moriat pro se. Qui aũt mori ꝓ
se non habet: nũquid pro alio frustra debet? Quãto sanè
indignius morit qui mortẽ non meruerit: tanto is iustius
pro quo morit uiuit. Sed q̃ iniquis iustitia est ut innocẽs
moriat pro impio? Nõ est iustitia, sed mia. Si iustitia eẽt:
iã nõ gratis sed ex debito moreretur. Si ex debito ip̃e qui
dem moreret: sed is pro quo moreret nõ uiueret. At uerò
si iustitia nõ est: nõ tñ contra iustitiã est. Alioqn & iustus
& misericors simul esse nõ posset: Sed & si iustus nõ iniu-
ste ꝓ pctõre satisfacere ualeat: quo tñ pacto etiã unus pro
pluribus? Etem̃ satis esse uideret ad iustitiam: si unus uni
Rom. 5. moriens uitã restituat. Hic iã rñdeat apl's. Sicut em̃. inqt,
p unius delictũ in oẽs hoĩes in condẽnationem: sic & per
uni⁹ iustitiã in oẽs hoĩes in iustificationẽ uitæ. Sicut em̃
p inobedientiã unius hoĩs pctõres constituti sunt multi:
ita & p uni⁹ obediẽtiam iusti constituent multi. Sed fortè
unus pluribus iustitiam quidẽ restituere potuit, uitã nõ
potuit? Per unũ ait hoĩem mors, & p unũ hoĩem uita. Si-
cut em̃ in adam oẽs moriunt: ita & ĩ xp̃o oẽs uiuificabũ-
tur. Quid em̃? Vnus peccauit, & oẽs tenẽtur rei: & uni⁹
innocẽtia soli reputabitur uni? Vni⁹ pctm̃ oĩbus opera-
tum est mortẽ: & unius iustitia: uni uitã restituet? Ita ne
de iustitia magis ad condemnãdum, quàm ad restauran-
dum ualuit? Aut plus potuit adã in malo, quàm xp̃s ĩ bo-
no? Adæ pctm̃ imputabit mihi: & xp̃i iustitia nõ pertine-
bit ad me? Illius me inobediẽtia pdidit, & huius obediẽ-
tia nõ proderit mihi? Sed adæ inquis delictũ merito oẽs
cõtrahimus: in quo quippe oẽs peccauimus: qm̃ cũ pec-
cauit in ipso eramus: & ex eius carne p carnis cõcupiscẽ-
tiam geniti sumus. At q ex deo multo germani⁹ ſm spm̃
nascimur quàm ſm carnem ex adam ſm quem etiam spi-
ritũ lõge ante fuimus in xp̃o quàm ſm carnẽ in adã: si tñ
& nos inter illos numerari cõfidimus: de qbus apostolus:
q elegit nos, inqt in ipso (haud dubiũ quin pr̃ in filio) an Ephe. 1.
te mũdi cõstitutionẽ. Qđ autẽ etiã ex deo nati sunt testat
euangelista Ioannes, ubi ait. Qui nõ ex sanguinibus neq; Ioan. 1.
ex uoluntate carnis neq; ex uolũtate uiri, sed ex deo nati
sunt. Itẽ ipse in ep'la. Oĩs qui natus est ex deo nõ peccat, 1. Ioã. 3.
quia generatio cælestis cõseruat eũ. At carnis traducem
aĩs carnalis testat concupiscẽtia: & pctm̃ qđ in carne sen-
timus manifeste probat q ſm carnem de carne pctõris de-
scendimus. Sed enim nihilominus spũalis illa g̃natio nõ
quidem in carne sentit, sed in corde: ab his dũtaxat q cũ
paulo dicere possunt: nos aũt sensum xp̃i habem⁹: in quo 1. Co. 2.
& eatenus profecisse se sentiũt: ut & ipsi cũ oĩ fiducia di- Rom. 8.
cant: ipse spũs enim testimoniũ reddit spũi nr̃o, & sumus
filij dei. Et illud. Nos aũt nõ spm̃ huius mundi accepim⁹: 1. Co. 2.
sed spm̃ qui ex deo est ut sciamus q̃ à deo donata sunt no
bis. Per spm̃ ergo q ex deo est charitas diffusa est in cor-
dibus nr̃is: sicut & p carnẽ q̃ est ex adã manat cõcupiscẽ-
tio nr̃is insita mẽbris. Et quõ ista q̃ à ꝓgenitore corporũ
descẽdit: nũquã in hac uita mortali à carne recedit: sic il-
le procedẽs ex patre spirituũ: ab intentione filiorũ dũta-
xat pfectorũ nũquã excidit. Si ergo in deo nati & in xp̃o
electi sumus: quænam iustitia est ut plus noceat humana
atq; terrena: quàm ualeat diuina cælestisq; g̃natio, dei
electionẽ uincat carnalis successio, & æterno ei⁹ ꝓposito
carnis præscribat tpaliter traducta cõcupiscẽtia? Quin-
imo si p unũ hoĩem mors, cur nõ multo magis p unũ &
illũ hoĩem uita? Et si in adam oẽs morimur: cur nõ longe
potentius in xp̃o uiuificabimur? Deniq; nõ sicut delictũ
ita & donũ: nã iudiciũ ex uno in condẽnationẽ: g̃ra autẽ
ex multis delictis in iustificationẽ. Christus igit & pecca
ta dimittere potuit cũ deus sit, & mori cũ sit hõ: & mortis
moriẽdo soluere debitũ quia iustus, & oĩbus unus ad iu-
stitiã uitamq; sufficere: qñquidẽ & pctm̃ & mors ex uno
in oẽs ꝓcesserit. Sed hoc quoq; necessarie oĩno ꝓuisum
est q dilata morte hõ inter hoĩes dignatus est aliquãdiu
conuersari: quatenus crebris & ueris locutiõibus ad in-
uisibilia excitaret: miris operib⁹ astrueret fidẽ, rectis mo-
ribus instrueret. Itaq; in oculis hominum deus homo so
brie & pie conuersatus, uera loquutus, mira opatus, in-
digna passus, in quo iam defuit nobis ad salutem? Acce-
dat & gratia remissionis peccatorũ: hoc est ut gratis pec-
cata dimittat, & opus profecto nr̃æ salutis cõsummatum
est. Non autem metuendũ q donandis pctĩs aut ptãs deo
aut uoluntas passo & tãta passo pro pctõribus desit: si tñ
soliciti inueniamur digne ut oportet & imitari exẽpla &
uenerari miracula: doctrinæ quoq; nõ existimamus incre
duli & passionibus non ingrati. Itaq; totũ nobis de xp̃o
ualuit, totũ salutiferum, totumq; necessariũ fuit: nec mi-
nus profuit infirmitas quàm & maiestas: quia & si ex dei-
tatis potentia peccati iugum iubendo submouit: ex car-
nis tñ infirmitate mortis iura moriendo concussit. Vnde
pulchræ ait apl's. Qđ infirmũ est dei, fortius est hoĩbus.
Sed & illa eius stultitia per quã ei placuit saluum facere 1. Co. 1.
mundũ: ut mũdi confutaret sapientiam confunderet sa-
piẽtes, q uidelicet cum in forma dei esset deo æqualis,
semetipm exinaniuit formã serui accipiẽs, q diues cum

esset propter nos egenus factus est: de magno paruus: de
celso humilis: infirmus de potēte: ꝙ esuriit, ꝙ sitiit, ꝙ fati-
gatus est in itinere: & cætera quæ passus est uoluntate nō
necessitate. Hæc ergo ipsi⁹ quædam stultitia nónne fuit
nobis uia prudētiæ, iustitiæ forma, sctītatis exēplū? Ob
1.Co.1. hoc itē apl's: qđ stultū, inqt, dei sapiētius est hoib⁹. Mors
ergo à morte, uita ab errore, à pctō gr̄a liberauit. Et qui-
dē mors ꝑ iustitiā, suā peregit uictoriā: qa iustus exsoluē-
do q̄ nō rapuit iure oīno qđ amiserat recepit. Vita uerò
qđ ad se ꝑtinuit ꝑ sapiētiā adimpleuit: q̄ nobis uitæ & di
sciplinæ documētū ac speculū extitit. Porrò gr̄a ex illa ut
dictū est ꝑtāte pctā dimisit: qua oīa quæcūq; uoluit fecit.
Mors itaq; xp̄i mors est meæ mortis: quia ille mortuus
est, ut ego uiuerē: quo pacto eīn iā nō uiuat: ꝑ q° morit uí
ta? Aut qs iā in uia morū seu rerū notitia errore timebit
duce sapiētia? Aut uñ iā reus timebit: quē absoluit iusti-
Ioā.14. tia? Vitā qdē se ipse ꝓhibet in euangelio: ego sum, inqēs,
1.Co.1. uita. Porrò duo sequētia testat apl's dicēs. Qui factus est
nobis iustitia & sapiētia à deo pr̄e. Si ergo lex spūs uitæ ī
xp̄o Iesu liberauit nos à lege pcti & mortis: ut qd adhuc
morimur & nō statim īmortalitate ꝯestimur? Sane ut dei
ueritas impleat. Quia eīn miām & ueritatē diligit deus:
necesse est mori quidē hoiem qđ ꝑdixerat de⁹: sed à mor-
te tñ resurgere: nec obliuiscat misereri de⁹. Ita ergo mors
& si non ꝑpetuo dñat: manet tñ ꝓpter ueritatē dei uel ad
tp̄s in nobis: quēadmodū pctm̄ & si iā nō regnat in nr̄o
Rom.7. mortali corpore: nō tñ deest penit⁹ nobis. Proinde pau-
lus ex parte quidē liberatum se à lege pcti & mortis glo-
riatur: sed rursum seu utraq; nihilomin⁹ lege aliqua gra-
uari ex parte cōquerit: siue cū aduersus peccatū miserabi
liter clamat: inuenio aliā legem in membris meis &c. siue
cū ingemiscit grauatus (haud dubiū quin lege mortis)
Gala.2. redemptionē expectans corporis sui. Siue itaq; hæc, siue
alia quæcūq; in hūc modum prout in talibus in suo qsq;
abūdat sensu ex occasiōe sepulchri xp̄ianis sensibus sug-
geram: puto ꝙ nō mediocris dulcedo deuotionis: infun-
dat cominus intuēti: nec parum proficit cernendo etiam
corporalibus oculis corporalem locū dñicæ quietis. & si
quippe iam uacuū sacris mēbris: plenum tñ nostris & Io-
cūdis admodum sacramentis. Nostris inquam nostris, si
tamē tam ardenter amplectimur, quàm indubitāter tene-
Coll.2. mus quod apl's ait. Consepulti enim sumus per baptismū
in mortem: ut quomodo surrexit xp̄s à mortuis ꝑ gloriā
patris: ita & nos in nouitate uitæ ambulem⁹. Si enim cō-
plantati facti sumus similitudini mortis eius: simul & re-
surrectionis erimus. Quā dulce est peregrinis post multā
longi itineris fatigationē: post plurima terræ maris q̄ pe-
ricula: ibi tandem quiescere: ubi & agnoscitur suum dñm
quieuisse. Puto iam præ gaudio non sentiunt uiæ laborē
nec grauamen reputant expensarum: sed tanquam labo-
ris præmium cursusue brauium assecuti: iuxta scripturæ
sentētiam: gaudent uehementer cum inuenerint sepul-
chrum. Nec casu uel subito aut ueluti lubrica popularis
fauoris opinione: id tam celebre nomen sepulchrum na-
ctum esse putetur: cū hocipsum tantis retro temporibus
Esaias tā aperte prædixit. Et erit, inquit, in die illa radix
iesse qui stat in signum populorum: ipsum gentes depre-
cabuntur: & erit sepulchrum eius gloriosum. Reuera er-
go impletum cernimus quod legimus prophetatum: no-
uum quidem intuenti, sed legenti antiquū: ut sic assit de
nouitate iocunditas: ut de uetustate nō desit authoritas.
Et de sepulchro ista sufficiant.

De Bethfage. Capitulum duodecimum.

QVid de bethfage dicā uinculo sacerdotū: quā
penè præterierā: ubi & cōfessionis sacramētū:
& sacerdotalis ministerij mysteriū cōtinetur?
Bethfage quippe dom⁹ buccæ interpretatur
Ro.10. Scriptū est aūt. Prope est uerbū ī ore tuo & in corde tuo.
Non in alterum tm̄, sed simul ī utroq; uerbū habere me-
mineris. Et quidē uerbū in corde pctōris operat salutife-
ram contritionē: uerbū uerò in ore, noxiā tollit cōfusio-
nem ne impediat necessariā confessionē. Ait eīn scriptura.
Est pudor adducens pctm̄, & est pudor adducēs gl'iā. Bo-
nus pudor est quo peccasse aut certè peccare cōfunderis: Eccle.
& oīs licet humanus arbiter fortè absit: diuinū tāquā hu-
manū tāto uerecundius reuereris aspectū: quāto & ueri⁹
deū quā hoiem cogitas puriorē: tātoq; cū grauius offen-
di à peccāte, quāto cōstat lōgius ab illo esse oē pctm̄. Hu-
iuscemodi ꝓculdubio pudor fugat opprobriū: parat glo
riā: dū aut pctm̄ oīno non admittit: aut certè admissum &
pœnitēdo punit & cōfitendo expellit: si tñ gloria etiā nr̄a
hæc est testimoniū consciētiæ nr̄æ. Qđ si qspiā cōfiteri cō
fundit, id quoq; unde cōpūgit talis pudor pctm̄ adducit
& gloriā de cōsciētia ꝑdit: qm̄ malū qđ ex ꝓfundo cordis
cōpunctio conat expellere: pudor inept⁹ obstruso labio-
rū ostio non ꝑmittit exire: cū eū exēplo Dauid dicere po
ti⁹ oporteat: & labia mea nō ꝓhibebo dñe tu scisti. Qui &
seipsum redarguēs puto sup hoim stulto & irrōnabili pu- Psal.
dore: qm̄ tacui, inqt, inueterauerunt ossa mea. Vñ & optat
ostiū poni circūstātiæ labijs suis: ut oris ianuā & aperire Psal.
confessioni: & defensioni claudere norit. Deniq; & aperte Psal.
hocipsum orās petit à dño sciēs qa cōfessio & magnificē-
tia opus eius. Et ꝙ uidelicet nostrā malitiā & ꝙ æque di-
uinæ bonitatis & uirtutis magnificentiā minime tacem⁹:
magnū quidē geminæ confessiōis bonū, sed dei est donū,
ait itaq;. Non declines cor meū in uerba malitiæ ad excu
sandas excusatiōes in pctis. Quāobrē ministros uerbi sa
cerdotes caute necesse ē ad utrūq; uigilare solicitos quo pra.
uidelicet delinquētiū cordib⁹ tāto moderamine uerbum
timoris & cōtritionis infligāt quatenus eos nequaquā à
uerbo cōfessionis exterreāt: sic corda apiāt ut ora nō ob-
struāt: sed nec absoluāt etiā compunctū, nisi uiderint & cō
fessum: qm̄ quidē corde credit ad iustitiā: ore aūt confessio
fit ad salutē. Alioqn à mortuo, tanquā qui nō est, perit cō
fessio. Quisquis igitur uerbum in ore habet & ī corde nō
habet: aut dolosus est aut uanus. Quisquis uerò in corde
& non in ore aut superbus est aut timidus.

De bethania. Capitulum tredecimum.

SAnè nō oīno & si multū festinē: debeo trāsire
silēter domū obediētiæ bethaniā uidelicet ca-
stellū mariæ & marthæ in quo lazarus est resu
scitatus: ubi nimirum & utriusq; uitæ figura &
dei erga pctōres mira clemētia: nec nō & uirtus obedien-
tiæ una cū fructib⁹ pniæ cōmēdat. Hoc ergo in loco bre-
uiter intimatū sufficiat: ꝙ qdē ne studium bonæ actionis,
nec ociū sancte contēplationis, nec lachryma pœnitentis
extra bethaniā accepta esse poterūt illi q tāti habuit obe-
dientiā: ut uitā quā ipsam ꝑdere maluerit: factus obediēs
pr̄i usq; ad mortē. Hæ sunt illæ ꝑfecto diuitiæ quas sermo
ꝓpheticus ex uerbo dñi pollicet: cōsolabit inquiēs dñs Z.
sion: consolabit oēs ruinas eius: & ponet desertū ei⁹ qua
si delitias, & solitudinē eius quasi hortū dñi: gaudium &
lætitia inuenict in ea gr̄arū actio & uox laudis. Hæ igit
orbis delitiæ, hic thesaur⁹ cælestis, hæc fideliū hæreditas
ppl'orū nr̄æ sunt charissimi credita fidei, ur̄æ prudētiæ &
fortitudini cōmēdata. Tūc aūt cæleste depositū secure &
fideliter custodire sufficitis si nequaquam de ipsa ur̄a pru
dentia uel fortitudine, sed de dei tm̄ adiutorio ubiq; ꝑsu-
mitis, sciētes qa nō in fortitudine sua roborabit uir: & iō
dicētes cū ꝓpheta. Dñs firmamētū meū & refugiū meū
& liberator me⁹, & illud: fortitudinē meā ad te custodiam:
qa deus susceptor meus: deus meus, misericordia ei⁹ præ- Psal.
ueniet me. Et itē. Nō nobis dñe nō nobis, sed nomini tuo Psal.
da gloriā: ut in omnibus sit ipse benedictus qui docet ma
nus uestras ad prælium: & digitos uestros ad bellum. Psal.

Incipiunt capitula sermonis sequentis, ad clericos de cō
temptu mundi, aliàs de persequutione sustinenda.

iii Quòd p hanc aïæ ratio quasi in libro oïa mala ppria dep hendere, reprehẽdere, diiudicare, & discernere ualeat.
iiii Quòd q diligit iniquitatem nõ solũ animã: sed etiam carnem suam odire probetur.
v De pœna post mortẽ tã aïæ quã carnis & pnĩa ĩfructuosa.
vi In præsenti uermis cõscientiæ sentiendus ac suffocandus nõ ĩ immortalitatẽ fouendus & nutriendus.
vii Quòd facile quibusdã uidetur ut uoci diuinæ obtẽperet uoluntas humana.
viii Qualiter uoluntas hominis per gulã curiositatẽ ac superbiã & p oẽs sensus carnis renitaẽ uoci diuinæ.
ix Vt ratio aïæ iam tãdem uexata præsumptæ facilitatis arguatur & difficultate confundatur.
x Respiratio cõsolationis quãdo huiuscemodi pauperibus spiritu beatitudinẽ audit pmitti regni cælestis.
xi Quòd hoc regnũ sperare non possit in cui⁹ adhuc carne pctm̃ regnat, & ideò attendẽdũ qđ sequiẽ Beati mites.
xii Appetitus gulæ & libidinis actus & exitus qs habeaẽ: curiositas, uanitas & amor diuitiarũ quẽ finẽ habeant.
xiii De indigna seruitute uiciorũ & incertitudine mortis.
xiiii De infidelitate diuitiarum congregatarum.
xv Quòd tpalia opa quasi semina sunt mercedis æternæ.
xvi Quòd impossibile sit peccatem latere.
xvii Quid sentiendum de his qui impie agunt si & illi pereũt qui bona bene non fecerunt.
xviii Quòd spiritui timore dei correpto & ad bonum parato resistat caro.
xix Contra hanc luctam lugendum, post luctam cõsolandum: quia beati qui lugent.
xx Post luctum & consolationem ad cælestia contemplanda accedendum est.
xxi In hac contemplatione quiscẽdum gustuq̃ eius delectãdum & erudiendum.
xxii Quòd gustu cõtẽplationis refect⁹ habet intelligere diuina: quia beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam.
xxiii Quòd pctã nostra punita & remissa nec iterata nil obesse possunt sed cooperantur potius in bonum.
xxiiii De misericordia quæ pœnitenti promittitur ac miserant Beati inquit misericordes.
xxv Quòd ut de⁹ uideaẽ cor mũdãdũ est: qa Btĩ mũdo corde.
xxvi De peccato, peccante & pacifico.
xxvii Increpatio ad ambitiosos qui non prius ipsi mũdato corde se deum aliis pacificare præsumunt.
xxviii Admiratio q̃ quidã supremũ pacificorũ gradũ sibi usurpant q nullũ inferiorũ nec primũ quidẽ attigerũt.
xxix Exprobratio q̃ incontinentes sacros ordines impudẽter temerare non uerentur.
xxx Exhortatio ad pœnitentã & ut prius humilia sapiant: ut postmodum digne alta conscendant.
xxxi De persecutione sustinẽda fm ultimã beatitudinẽ: beati qui psecutionẽ patiunẽ. Btĩ eritis cũ uos oderint &c.

Expliciunt capitula sermonis ad clericos de contemptu mundi.

Quòd nemo cõuerti ad dñm nisi dei uolũtate præuetus & eius uoce interius clamãte possit. Ca. I.

AD audiendũ ut credimus uerbũ dei cõuenistis neq̃ eñ cã nobis alia uestræ huiustã auidæ cõcursionis occurit. Approbam⁹ utiq̃ desideriũ hoc, & laudabili studio cõgaudemus. Beati eñ qui audiunt uerbum dei & si custodiunt illud. Beati qui (Ioan. 5.) momores sunt mandatorũ eius: sed ut faciant ea. Nimirũ uerba uitæ æternæ habet, & uenit hora utinam & nunc sit: qñ audient uocem eius & qui audierint uiuent: siquidem uita in uoluntate eius. Et si uultis scire: uoluntas ei⁹ conuersio nostra. Deniq̃ ipsum audite. Nunquid uolũtatis meæ est mors impii ait dñs: & non magis ut conuertatur & uiuat? Ex quibus uerbis euidenter agnoscim⁹ qm̃ (Exo. 19.) uera nobis uita non nisi in conuersione est: nec aliter ad eam patet ingressus dicente domino. Nisi conuersi fueritis & efficiamini sicut paruuli: non intrabitis in regnũ cælorũ. Merito sanè paruuli soli intrant: nam puer paruulus (Mat. 18.) minat eos: qui in hoc ipsum natus & dat⁹ est uobis. Quæro igitur uocẽ quã audiant mortui, & cũ audierint uiuãt, forte eñ & mortuis euangelizare necesse est. Et occurrit interim uerbũ breue: sed plenũ qđ os dñi locutũ est ut ppheta testaẽ. Dixisti ait (loquẽs sine dubio ad dñm deum suũ) cõuertimini filii hoim. Nec immerito sanè à filiis qdẽ hoim uideẽ exigẽda cõuersio: pctõribus utiq̃ necessaria. (Hiere. 3.) Nã supernis spiritib⁹ ea magis q̃ rectos decet indicta laudatio est: eodẽ ppheta psallẽte: lauda deũ tuũ sion. Cæterũ qđ ait dixisti: meo qdẽ iudicio non neglĩgẽter præter (ps. 147.) cũdũ est: nec simpliciter audiendũ. Quis eñ humanis cõparare audeat dictis: qđ dixisse dicit deus? Viuus pfecto est sermo dei & efficax, & uox ei⁹ in magnificẽtia & uirtute. Deniq̃ ipse dixit & facta sunt. Dixit. Fiat lux & facta est lux. Dixit. Cõuertimini filii hominũ, & conuersi sunt. Ita planè cõuersio animarũ opus diuinæ uocis est nõ humanæ. Simon ioannis piscator hoim in hoc ipsum uocat⁹ & constitutus à dño: incassum tñ & ipse laborans tota nocte nil capiet donec in uerbo domini rhete iactans: concludere possit multitudinem copiosam. Vtinam iactemus & nos hodie in hoc uerbo rhete uerbi, & experiamur qđ scriptum est. Ecce dabit uoci suæ uocẽ uirtutis. Si mendacium loquimur: id planè de pprio est. Sed & tunc forsitã (ps. 67.) nostra iudicabiẽ uox esse nõ dñi: si quæramus q̃ nr̃a sunt: nõ quæ iesu xp̃i. Cæterũ & si loqmur iustitiã dei & gloriã dei q̃rimus: effectum tñ eo solo sperare: ab eo postulare necesse est, ut uoci suæ uocem uirtutis accommodet. Ad hãc ergo interiorem uocẽ aurẽ cordis erigi ammonemus: ut loquentem deũ intus audire quàm foris hoĩem studeatis. Illa enim uox magnificentiæ & uirtutis, deserta cõcutiẽs deserta discutiens: torporem excutiens animarum.

Quòd ipsa uox dñi oĩbus se offerat & animã sibi ipsi nolentem præsentet. Cap. II.

NEc sane laborandũ est ut ad uocis huius perueniaẽ auditũ: labor est potius aures obturare ne audias. Nimirũ uox ipsa se offert: ipsa se ĩgerit nec pulsare ĩterim cessat ad ostia singulorũ. Deniq̃ q̃draginta annis inqt pximus fui gñatiõi illi, & dixi (ps. 94.) semp hi errãt corde. Adhuc nobis pxim⁹ est. Adhuc loqẽ & nõ est fortè q audiat: adhuc dicit: hi errãt corde: adhuc sapiẽtia clamitat ĩ plateis. Redite præuaricatores ad cor. Hoc nẽpe initiũ loquẽdi à dño, & hoc uerbũ ad oẽs q cõuertunẽ ad cor praecessisse uideẽ, & nõ mõ reuocãs eos: sed reducẽs & statuẽs cõtra faciẽ suã. Est eñ nõ tãtũ uox uirtutis sed & radi⁹ lucis annũciãs pariter hoib⁹ pctã eorũ, & illuminãs abscõdita tenebrarũ. Nec uerò ulla ĩternæ hui⁹ uocis ac lucis differẽtia est: cũ un⁹ ideq̃ sit dei fili⁹ & uerbũ patris & splẽdor gloriæ, sed & aïæ quoq̃ substãtiæ in suo quidẽ genere etiã ipsa spiritalis & simplex sine ulla distinctione sensuum si tota, si tamen tota dicenda est: uidẽs pariter & audiens uideatur. Quid enim illo agitur siue radio siue uerbo: nisi ut nouerit semetipsam? Aperiẽ siquidẽ cõscientiæ liber reuoluiẽ misera uitæ series: tristis quedã historia replicaẽ, illuminaẽ rõ, & euoluta memoria uelut quibusdã eius oculis exhibeẽ: utraq̃ uerò non tam ipsius est aïæ quàm aïa ipsa: ut eadẽ sit & inspiciẽs & inspecta cõtra suã statuta faciẽ, & a uiolẽtis qbusdã apparitoribus inuulsarũ utiq̃ cogitationũ coacta pprio interim iudicanda assistere tribunali. Quis sanè iudiciũ hoc sine tribulatione sustineat? Ad meipm aïa mea turbata est, ait ppheta dñi, & tu cõtra faciem tuã sine arguitione: sine tur (ps. 142.) batione, sed confusione, statui non posse miraris.

Quòd p uocẽ dei animæ rõ quasi in libro oïa mala ppria deprehendere, reprehendere, diiudicare, & discernere, ualeat. Caput. III.

NEc à me speres audire qd in memoria tua rõ deprehendat: qd diiudicet, qd dicernat. Applica intus auditũ: deflecte oculos cordis, & proprio disces experimento quid agatur. Nemo enim scit quæ sunt in hoïe nisi spiritus hominis qui in ipso est. Si superbia: si inuidia, si auaritia, si ambitio, aut similis aliqua

pestis abscondita est, uix effugere poterit hoc examen: si fornicatio, si rapina, si crudelitas, si fraus ulla, aut quælibet culpa admissa est: internum hūc iudicem non latebit, reus ipse nec inficiabitur corā eo: transijt eñ uelociter totus ille pruritus delectationis iniquæ. & uoluptatis: illecebra tota breui finita est: sed amara quædā impressit signa memoriæ: sed uestigia fœda reliquit, In illud siquidem repositorium uelut in sentinā aliquam tota decurrit abominatio, & immundicia tota defluxit. Volumen grande cui uniuersa inscripta sunt stilo utiqꝫ ueritatis: amarum iam uenter tolerat, & si fauces miseras breui transitu dulcedine quadā friuola uisum est oblectasse, uentrem meum doleo miser, uentrem meum doleo. Quidni doleam uentrem memoriæ: ubi tanta congesta est putredo? Quis nostrum fratres exteriorem hanc uestem qua tegitur, si repēte obscœnis undiqꝫ sputis illitam, & fœdissimis quibusqꝫ sordibus inquinatam consideret: non uehemēter exhorreat nō uelociter exuat, nō indignāter abijciat? Itaqꝫ q nō uestē sed semetip̄m intus sub ueste talē reperit: eò ā plius doleat & animo cōsterneť oportet: quo ꝓpius tolerat ꝙ exhorret. Neqꝫ ei ut tunicā abijcit suā, sic abijcere cōtaminata aīa poterit & seipsā. Deniqꝫ q̄s in nobis tātæ patiētiæ ē & uirtutis, ut si fortè (quēadmodū de maria sorore moysi legiť) carnē suā subitanea quadā lepra male cadētē uiderit: æquo aīo stare possit & grās agere creatori: Quid uerò est caro ista: nisi corruptibilis q̄dā tunica qua uestimur. Aut qd lepra hæc corporea electis oīb⁹ æstimāda: nisi paternæ ꝟga correptiōis & purgatio cordis? Ibi tribulatio uehemēs & iustissima cā doloris est: cū excitat⁹ à somno miseræ uoluptatis interiorē cœperit qs dep̄hēdere leprā: quā sibi in mlto studio & labore quæsiuit. Licet eñ nemo oderit carnē suā: sed multomin⁹ odisse poterit aīa seip̄am.

Quod diligens iniquitatem odit aīam & carnem suam. Ca. IIII.

p̄s, 10, AT fortè aliquem moueat illud de psalmo. Qui diligit iniqtatē odit aīam suam. Ego aūt dico: odit & carnē. An nō odit cui gehēnæ cumulos mercať indies, & cui scd'm duriciā suā & cor impœnitēs thesaurizat irā in die iræ? Cæterū hoc odiū tā carnis: quā aīæ: nō i affectu sed i effectu poti⁹ iueniť. Sic nimirum odit & frenetic⁹ carnē suā: cū sibiipsi man⁹ iferre laborat: rōnis deliberatiōe sopita. An uerò grauior ulla frenesis iudicatur: quàm impœnitētia cordis & peccādi obstinata uolūtas? Siqdē man⁹ nepharias inijcit sibiipsi: nec carnē sed mētē lacerat & corrodit. Si uidisti hoīem scalpere man⁹ & usqꝫ ad sanguinē cōfricare: euidētē habes i eo similitudinē aīæ peccātis exp̄ssā. Cedit siqdē uoluptas illa dolori, & succedit pruritui cruciat⁹. Neqꝫ id ignorabat sed dissimulabat ille dū scalperet. Sic laceram⁹: sic exulceramus ꝓprijs manib⁹ aīas infœlices: nisi ꝙ tāto graui⁹ quāto excellētior est sp̄ūalis creatura & cui difficili⁹ medeať. Neqꝫ id quidem inimicitiarū studio gerimus: sed stupore quodam insensibilitatis internæ. Effusus siquidem animus, dāna interiora nō sentit: qa nec intus est sed in uentre forsitan aut sub uentre. Deniqꝫ & animus quorundam in patinis, quorundam in loculis inuenitur. Vbi est thesaurus tu⁹, inquit, ibi est & cor tuū. Quid uerò mirū si ꝓpriā minime sentiat aīa læsionē: quæ suip̄sius oblita, & pœnitus absens sibi in longinquā profecta est regionem? Erit autē cū in semetip̄am reuersa cognoscet: quàm crudeliter miseræ uenationis obtētu euiscerauit semetip̄am. Neqꝫ enim id sentire poterat: dum uilem muscarū prædam desiderio captans insatiabili aranearum instar ex uisceribus ꝓprijs intexere rhetia uideretur.

Matt, 6.

De pœna tam animæ quàm carnis & pœnitentia infructuosa post mortem. Ca. V.

ERit aūt hic redit⁹ sine dubio uel post mortē: cū uniuersa q̄bus ad uagādū foras & inutiliter sese occupandū in eā q̄ præterit huius mūdi figurā egredi cōsueuerat, ostia corpis clausa erūt, ut necessario maneat in seip̄a: cui nullus iā pateat exitus à seipsa. Verū is qdē ꝑniciosissim⁹ erit reditus & miseria sempiterna: qñ iā pœnitentia haberi poterit, agi non poterit. Vbi eñ deerit corpus actus nō erit. Sane ubi nulla fuerit actio, nec satisfactio quidē ulla poterit inueniri. Quo circa pœnitentiā qdē habere, dolere est: nā pœnitentiā agere remediū doloris est. Neqꝫ eñ carēti manibus erit ultra leuare cor in cœlū cū manibus: sed q̄sqs ante obitū carnis nō redierit ad ip̄m: in seipso maneat necesse est in æternū. Sed in quali seipso? qualem sese fecerit in hac uita: qualē inuenerit exiens ab hac uita: nisi ꝙ fortasse erit nōnūquā deterior: nā melior qui malus est nūquā erit. Habet enim hoc ipsum qd' nūc ponit qñqꝫ recipere corp⁹: nō tamē ad pœnitētiā sed ad pœnā. Vbi nimirū peccati ipsi⁹ & carnis quodāmodo similis uidebiť esse cōditio: ut quēadmodū culpa semꝑ puniri poterit: nec unquā poterit expiari, sic nec in corpore aliqñ tormēta finiri, nec corpus ipsum exinaniri ualeat in tormētis. Merito quidē ultio sempiterna desæuiet ꝙ nūquā possit culpa deleri, & nec substātia carnis deficiet: ne simul cogať etiā afflictio carnis terminari. Hæc fratres mei qui pauet cauet: nā qui negligit incidit.

Quod uermis cōsciētiæ i præsenti sentiri ac suffocari debet: nō in imortalitatē foueri ac nutriri. Ca. VI.

VT ergo redeamus ad uocē unde ꝓcessim⁹ expedit nobis profecto redire ad cor dū illic iter quo ostēdat nobis salutare suū: q tāto studio pietatis illuc reuocat p̄uaricatores. Nec sentiri interim pigeat morsus uermis interni: aut ꝑiculosa quædā animi amaritudo, & perniciosa mollicies persuadere queat: ut præsentē uelimus dissimulare molestiā. Optimū est tūc sentiri uermem, cū possit etiā suffocari. Itaqꝫ mordeat tūc ut moriať, & paulatim desinat mordere mordēdo. Rodat interim putredidinē ut rodēdo cōsumat, & ipse quoqꝫ pariter cōsumať: ne foueri incipiat in immortalitatem. Vermis, inquit, eorū nō morieť: & ignis eorū non extingueť. Esai. A facie illorū morsuū qs sustinebit? Multiplex eñ nunc cōsolatio arguētis cōscientiæ releuat cruciatū. Benignus est deus q nō patiť nos tentari ultra quàm possumus, nec uermē hūc supra modū patiť malignari. Maximeqꝫ inter initia conuersionis oleo misericordiæ linit ulcera: ut nec morbi quātitas nec difficultas curatiōis ultra quàm expedit innotescat: magis autē arridere uidetur facilitas quædā quæ postmodū euanescit: qñ iam exercitatos habenti sensus certamen fortè dať ut uincat, & discat quoniā oim potentior est sapiētia. Interim sanè audiēs quis uocē dñi: redite præuaricatores ad cor, & tātis in interiore cubiculo obscœnitatibus dep̄rehēsis: singula quæqꝫ rimari satagit, & quonā hæc influxerint aditū curiosus uestigator explorat: nec difficile patet foramen: imo & foramina continenti. Sed nec parum illi ex hac consideratione doloris accedit: cum per fenestras proprias mors ista dep̄rehēditur introisse. Multa siquidem admisisse uidetur petulātia oculorum: multa pruritus aurium: multa quoqꝫ olfaciendi gustandi tangendiqꝫ uoluptas. Nam spiritualia quidē uitia: quorū supra meminim⁹: difficile adhuc prout sunt, carnalis examinet: unde fit ut q̄ sunt grauiora aut minus aut minime sentiat: nec tā superbiæ aut inuidiæ quàm flagitiosorum aut facinorosorum recordatione actuū mordeatur.

Quòd quibusdā facile uidetur, uoluntatem humanā obtemperare uoci diuinæ. Cap. VII.

ET ecce iterū uox de nubib⁹ dicēs: peccasti qesce. Et qd' diciť, tale est. Iā sentinas redūdās domū oēm intolerabili fœtore cōtaminat, & uanū tibi est, dū adhuc sordes influant, exhaurire dū peccare nō desiiteris pœnitere. Quis eñ eorū ieiunia ꝓbet q ad lites & cōtētiōes ieiunāt, & ꝑcutiūt pugno impie, sed & uolūtates & uoluptates ꝓprie iueniunť in eis? Nō tale est ieiuniū quod elegi dicit dñs. Claude fenestras

morti:

morti:obsera aditus;foramina obstrue diligēter: & sic de
mū nō subeuntibus nouis:sordes poteris expurgare ue-
tustas.Estimat hō facile qđ iubet implēdū:tāquā ignarus
exrcitīj spūalis.Quis eñ ꝓhibeat,inqt,quo minus impe-
rē mēbris meis?Indicit igit̃ gulæ ieiunia:crapulā interdi
cit:obturari præcepit aures ne audiāt sanguinem: auertit
oculos ne uideant uanitatē:manus nō ad auaritiā sed ad
eleemosynā magis extendit:qbus fortè & laborē impone-
Ephe.4. re uelit prohibens latrocinia:sicut scriptū est.Qui furaba
tur iā nō furet̃:magis aūt laboret manibus suis qđ bonū
est:ut habeat unde tribuat necessitatē patiēti. Cæterū dū
suas qbusq; mēbris in hūc modū leges ꝓmulgat & decre
ta ꝓponit:īterrūpūt subito uocē iubētis , & uno impetu
clamant.Vñ hæc noua religio?Facere iubes ut libet.Sed
inueniet̃ q nouis decretis obuiet:qui nouis legibus cōtra
dicat.Quisenim ille est inquit?Et illa.Nimirum ipsa quæ
paralityca iacet in domo:&male torquet̃.Ipsa est enim in
cuius nos pridem deputasti obsequium(sinon ignoras)
ad obediendum utiq; concupiscentijs eius. Expaluit mi-
ser adhanc uocē & confusus obmutui : anxiabat̃ enim in
eo spūs eius.At mēbra qdē ad suā illā infœlicissimā dñam
incunctanter accedunt:ut aduersus dñm crudeliter inter
pellent.& imperia duriora causent̃.Plangit gula persimo-
niæ sibi modū adhibitū:prohibitā crapulæ uoluptatem.
Oculus quæritur indictas lachrymas:petulantiā interdi-
ctam.Quibus hæc & similia prosequentibus excitata : &
uehementer exacerbata uolumtas:somnium ne est inquit,
an fabula quod narratis?Tum uerò oportunū suæ tēpus
nacta querimoniæ lingua omnino ait, sic est ut audistis.
Nam & ego à fabulis & mendacijs iussa sunt reticere,&
nihil deinceps nisi seriū:imo & pœnitus necessariū loqui.

Qualit̃ uolūtas hoīs ꝑ regulā,curiositatē,ac sup-
biā & ꝑ oēs ses⁹carnis renitit̃ uoci diuinæ.Ca.VIII.

EXilit igitur uetula furens,& totius oblita lan
guoris ꝓcedit horrentibuscomis:ueste lacera
ta pectore nudo.scalpēs ulcera,frendens dēti
bus & are scēs,atq; ipsum inficiens aera flati-
bus uirulentis.Quidni cōfundat̃ si qd adhuc supest rōnis
ad talē miseræ uoluntatis ocursum & in cursum?Hæc in
quit est tota tui cōiugīj fides: sic cōpateris male patiēti?
usq; adeo sup dolorē uulnerū meorum addere pepercisti?
Subtrahendū forsitā ex immoderata dote aliqd uidebat̃:
sed qd relinqt̃ hoc sublato?Solū hūc languēti misere ꝑsti
tisti,& oīa eius obseqa quēadmodū sunt distributa aliquā
do cognouisti.Nūc aūt si tibi forsitā morbi huiuspessimi
quo laboro:triplex malignitas excidisse potuit sed nō mi
hi.Siquidē uoluptuosa sum,curiosa sum , ambitiosa sum,
& ab hoc triplici ulcere non est in me sanitas à planta pe-
dis usq; ad uerticem.Itaq; fauces & quæ obscena sunt cor
poris assignata sunt uoluptati:quādoquidē uelut de no-
uo necesse est singula recēseri.Nam curiositati pesluagus
& īdisciplinatus oculus famulantut, at uanitati quidem
aures & lingua seruiūnt:dum per illam impinguat caput
meum oleū peccatoris:per hanc ipsā suppleo qđ in laudi-
bus meis:alīj minus fecisse uidentur.Valde enim delector
& recipere ab alijs:& cum opportune possum etiā tradere
alijs laudes meas,& meo & alieno ore semper cupiēs præ
dicari.Cui potissimū morbo tuū quoq; ingeniū:plurima
solet adhibere fomenta.Porrò manus ipsas quibus est un
diq; liber motus:non uni specialiter alicui operi deputa-
mus:sed modo uanitati:modo curiositati:modo uolupta
ti sedulum satis exhibent famulatum.Quibus ita disposi-
tis non mihi hæc omnia uel in uno satisfacere aliquando
potuerunt:ꝙ non satiet̃ oculus uisu:nec auris impleatur
auditu:atq; utinā inter spectandum totum aliquādo cor
pus fieret oculus:aut inter prandēdum in fauces membra
omnia uerterētur.Tu ne igit̃ mihi id modicū cōsolatiōis
qđ utcūq; medio tēptas surripere . Dixit & cū indigna-
tione & furore recedens teneo inquit longumq; tenebo.

Vt rō aiæ iā tādē uexata præsumptæ facilitatis ar
guatur & difficultate confundatur. CA.IX.

IAm uerò rōni ipsa uexatio dat intellectū:iā in
notescit aliquatenus huius negotīj difficultas:
iā præsumpta facilitas euanescit.Videt eñ me-
moriā plenā spurcitiarū uidet abūdātius alias
atq; alias influere sordes:uidet ipsas fenestras morti patu
las:claudi omnino non posse,& ꝙ adhuc præsidens uolū
tas languida dñetur:ex cuius ulceribus sanies uniuersa ꝑ
fluxit.Videt eñ aīa sese cōtaminatā:nec per alium sed ꝑ
propriū corpus nec aliunde quàm à seipsa.Est aūt quod
dam aīæ,sicut memoria quæ inficit:sic uoluntas ipsa q̃ in
ficit.Deniq; tota ipsa nihil est aliud quàm ratio,memoria
& uoluntas.Nūc aūt & rō minus habens cæca quodam-
modo ꝙ hactenus ista non uiderit,infirma omnino ꝙ re-
agnita quidem præualeat reparare,& memoria fœdissima
pariter & fœtidissima,& uoluntas languida & horrendis
ulceribus undiq; scaturiens inuenit̃.At ne quid ex oībus
q̃ sunt hoīs relinquatur,ipsum etiam corpus rebelle est,&
singula membra:fenestræ singulæ quibus mors intrat ad
animā:& incessanter exuberat ipsa confusio.

Respiratio cōsolationis pauperibus spū. Ca.X.

AVdiat ergo aīa q̃cunq; eiusmodi est uocē diui-
nā,& audiat cū stupore & ammiratiōe dicētē,
Beati paupes spū,qm̃ ipsorū est regnū cælorū. Matt.5.
Quis spū pauperior,eo q in toto spū suo nō in
uenit requiē,nō inuenit ubi caput reclinet?Hoc q̃q; cō-
siliū pietatis:ut q sibi displicet,placeat deo,& q propriā
domū odit,domū utiq; plenā spurcitiæ & infœlicitatis,
inuitetur ad domū gloriæ:domū nō manufactā æternā in
cælis.Nec mirū si ad huius dignatiōis magnitudinem ex
pauescit,si difficile credit huic auditui,si uehemēti stupo
re ammirat̃,& ait,ergo ne btū hoīem miseria facit?Cæte
rū qsqs eiusmodi es nō diffidas:nō miseria sed misericor-
dia facit btū:sed huius propria sedes miseria est,ut humi
liatio in humilitatē transeat:necessitas in uirtutē.Pluuiā
uolūtariā inqt segregabis deus hereditati tuæ & infirma ꝑs.67.
ta est tu uerò ꝑfecisti eam.Vtilis ꝓrsus infirmitas q̃ medi
ci manū reqrit & salubriter à se deficit quē perficit deus.

Quòd regnum sperare nō possit in cuius adhuc
carne peccatum regnat. Cap.XI.

SEd quia nō est uia ad regnū dei sine primitijs
regni:nec spare pōt cæleste regnū,cui nec sup
ꝓpria membra adhuc regnare donat̃:sequitur
uox dicens.Beati mites:qm̃ ipsi hæreditabunt Matt.5.
terrā.Ac si euidētius dicat.Mitiga effrenos uolūtatis mo
tus,& crudelē bestiā mansuefacere cura:ligat⁹ es,soluere
studeas quod rūpere omnino non possis:eua tua uita est:
uim facere aut eatenus eam offendere nullo modo præua
lebis,nec mora respirās hō inter hæc uerba:atq; id quoq;
facilius reputās licet uerecundus accedit,& delinire sata
git uiperā inflammatam,arguit uitæ carnalis illecebras:
& cōsolationes secularis nugacitatis accusat:tanquā exi-
guas & indignas:sed & breuissimas quoq; & perniciosis-
simas omnibus amatoribus suis.

Appetitus gulæ & libidinis & cæterarum uanita
tatum quem finem habeant. Cap.XII.

SV per hoc ait:nequā & inutili seruo tuo & ipa
fatere nec eñ inficiari potes:uæ in modico qdē
tibi uniuersa eius obsequia satisfacere aliqñ po
tuisse.Voluptas gutturis q̃ tāti hodie æstimat̃
uix duorū obtinet latitudinē digitorū,& eius tam modi-
cæ partis tam exigua delectatio quanta paratur solicitu-
dine:quantā deinde molestiam parit?Hinc monstruosius
dilatātur renes &humeri:hinc tumētes uteri:nō tā impin
guant̃ quàm impiguant̃ aruina,& dū carnis onus ossa nō
sustinent:etiā morbi uarīj generantur.Sic libidinis illece
brosa uorago,quantis laboribus & dispendijs interdum
& famæ uel honoris,aut etiam uitæ ipsius periculo com-
paratur , ut ad modicum flagrans sulphureus uapor fu-
rentes stimulis agat & apum peruolātium ubi male grata
mella fuderit nimis tenaci feriat icta corda morsu,cuius
appetitus anxietatis:& uecordiæ actus abominationis &

ignominiæ:exitus pœnitudinis& uerecūdiæ plenꝰ esse di
gnoscit.Cæterū spectacula uana rogo qd corpi pstant:qd
uc aiæ cōferre uident.At certe nihil in hoie cui curiositas
psit inuenies.Friuola prorsus & inanisac nugatoria con
solatio:& nescio qd illi durius impcer:quàm ut sp habeat
qd reqrat:q iocūdæ qetis pacē fugitās:curiosa inqetudie
delectat.Liquet sanè uel ex hoc ipso nihil his oibus dele-
ctationis inesse:quorū solꝰ transitus iuuat. Cæterū uani-
tas uanitatū quàm nihil sit:uel ex ipo noie manifestiusin
dicat :uanus utiq; labor q studio uenitatis assūmit. O do
xa doxa ait sapiēs in milibus mortalium nihil aliud quàm
auriū iflatio uana,& tn̄ quāta putas infœlicitate hæc ipa
nō tā fœlix uanitas quàm uana fœlicitasparit? Hinc nāq;
cæcitas cordis sicut scriptū est:Popule meꝰ qte beatificāt
in errorē te inducūt.Hinc ceruicosus furor aiositatis:hic
suspitionis labor anxius:hinc liuoris crudele tormētū,&
cremātis inuidiæ miserior quàm miserabilior cruciatus,
sic diuitiarū amor insatiabilis longe ampliꝰ desiderio tor
quet aiam quàm refrigeret usu suo :utpote q̄rū aqsitio q
dē laboris:possessio uerò timoris : amissio plena doloris
inuenit.Postremo ubi mltæ opes,multi ēt q comedūt eas
& usus qdē diuitiarū apd alios:diuitibꝰ solū nomē cedit
& solicitudo.Et in his oibꝰ p tā exiguis aut magis ne exi
guis qdē sed nullis:eā puipēdere gloriā:quā nec oculꝰ ui
dit nec auris audiuit,nec in cor hois ascendit,q̄ pparauit
deꝰ diligētibꝰ se:nō tā insipiētiæ quā ifidelitatis ēe uidet.

De fuitute uitiorū,& icertitudie mortis.Ca.XIII.

NEc immerito sane mundus hic positus in mali-
gno uana pmissione deludit aias& ppriæ cōdi
tiōis & nobilitatis oblitas:q̄s non pudeat por
cisin ministerio subiugari:in desiderio sociari
nec sic tn̄ infœlici edulio satiari.Vn̄ em̄ hæc tāta pusillani
mitas & abiectio tā miserabilis:ut egregia creatura capax
æternæ btitudinis & glīæ magni dei ut pote cuiꝰ sit inspi
ratione cōdita:similitudine insignita cruore redempta:fi
de dotata,spū adoptata,miserā nō erubescat sub putredie
hac corporeorū sensuū gerere seruitutē? Merito planè ne
eos qdē apphēdere pōt:q̄ talē deserēs spōsum tales seqt
amatores:merito siliq̄s esurijt & non accepit:q porcos pa
scere maluit:quàm pmis epulis satiari.Insanꝰ siqdē labor
pascere sterilē q̄ nō parit & uiduæ bn̄facere nolle:omitte
re curā cordis,& curā carnis agere i desiderio:impingua-
rè & fouere cadauer putridū q paulo post uermium esca
futurū nullatenus dubitatur. Nā & seruire mammonæ &
auariciā colere qd est seruitus idolorū:aut uanitatē secta
ri prorsus degeneris aiæ indiciū esse quis nesciat?

De infidelitate diuitiarū cōgregatarū.Ca.XIIII.

ESto tn̄ magna sint & honestiā q̄ mūdusinterim
amatoribus suis erogare uidetur:sed infida esse
quis nesciat? Certa nimirū eorū breuitas, & ip
sius quoq; breuitatis finis incertꝰ sæpe:uiuētē
deserūt:nā morietem nec raro sequunt. Quid uerò i rébꝰ
hūanis certius morte:qd hora mortis incertius inuenit?
Nō miserat inopiā nō diuitiasreueret: nō generi cuiusli-
bet:nō moribus:nō ipsi deniq; parcit ætati:nisi q senibꝰ
qdē in ianuis:adolescentibus in insidijs est.Infœlix pinde
q in huius uitæ tenebris & lubrico fidēs priturā insumit
operā:nec aduertit qm̄ uapor est ad modicū parēs, & ua
nitas uanitatū.Obtinuisti tandē ambitiose,quàm ex lon-
go cōcupieras dignitatē? serua qd habes:implesti pecu-
niose loculos tuos? solicitus esto ne pdas.Vberes fructus
attulit ager tuꝰ? dirue horrea tua ut maiora ædifices:mu-
ta quadrata rotūdis:dic aiæ tuæ habes multa bona reposi
ta i ānos plurimos.Erit em̄ q dicat:Stulte hac nocte aiam
Luc.12. tuā repetēt à te:quæ autem parasti cuiꝰ erunt?

Quod temporalia opera quasi semina non mercedis æternæ. CA.XV.

ATq; utinā tm̄ cōgregata perirent & nō deterꝰ
ipsæ q̄q; periret cōgregator eorū. Esset utiq;
tolerabiliꝰ pituro quā perēptorio isudare labo
ri.Nūc uerò stipēdia pc̄ti mors, & q i carne se-
minat:de carne metet corruptionē,Nec em̄ opa nr̄a trā
eunt ut uident:sed tpalia quæq; uelut æternitatis semipa
iaciunt.Stupebit insipiēs cum ex hoc modico semine co
piosam uiderit exurgere messem seu bonā seu malam p di
uersa qualitate semētis.Hoc q cogitat:nullū oino paruū
reputat esse pc̄tm̄,q futurā messem potius æstimet quàm
semētem.Seminant ergo dum nesciunt,& semināt dū oc-
cultāt hoies iniqtatis mysteria:dū uanitatis cōsilia celāt:
dum perambulant in tenebris negotia tenebrarum.

Quòd impossibile sit peccātē latere. Cap.XVI.

PArietes inqt sunt undiq;:qs me uidet? Esto
nemo te uideat:nō tn̄ nullus.Videt te ange
lus malus:uidet te angelꝰ bonꝰ:uidet & bo
nis & malis maior angelis deꝰ uidet accusa-
tor:uidet testiū multitudo:uidet & ipse iu-
dex:cuiꝰ te oportet assistere tribunali.Sub cuiꝰ sanè ocu-
lis uelle delinquere tā insanū:quàm horrēdū incidere in
manus dei uiuētis.Noli esse securus:latent insidiæ quas
latere non possis. Latent inquam insidiæ quas ut depre-
hendere ipse non potes:sic non potes ipse nō deprehen-
di.Audit planè qui plantauit aurē,& q finxit oculū ipse
considerat? Non illius solis arcet radios maceria lapidū:
quos ipse creauit:nō uel ipse corporis huius paries ueri-
tatis excludit aspectū.Nuda sunt eius oculis oia:penetra
bilior est ancipiti gladio:ipsas q̄q; nō mō cernit,sed & di
scernit cogitationū uias & medullas affectionū.Deniq; si
nō totā humani cordis abyssum,& qcqd in ipso latet in-
spiceret p ipso:nō ille iā nil sibi cōscius iudicātis sese dn̄i
sniam tātopere formidaret,mihi inqt pro minimo est ut à
uobis iudicer aut ab humano die:sed neq; meipm iudico:
nihil eī mihi cōscius sum:sed nō in hoc iustificatus sum:q
autē iudicat me,dn̄s est.Si tu obiectu parietis,aut cuiusli
bet simulatiōis prætentu:humana frustrari posse iudicia
gloriaris:certus esto nō illū uera crimina præterire q de
falsis etiā accusare criminibꝰ cōsueuit:si tantopere eius q
nihilominus fortè tuā uereat,proximi cōsciētiā reformi-
das:multominꝰ eos cōtēnas qbus odiosa magis iniqtas,
& lōge amplius execrabilis corruptio est.Si deniq; deum
nō times & solos hominū reuereris aspectus:memor esto
hominē xp̄m hominū facta ignorare non posse,ut qd me
corā attentare minime prorsus auderes,multominus au-
deas corā ipso:quodq; non dico nō liceret sed nec liberet
qdē præsumere uidēte cōseruo:inspiciēte dn̄o uel cogita
re pœnitus exhorrescas.Alioquin si carnis oculū magis
quàm gladiū q carnes habet deuorare formidas,& is quā
timor quē times eueniet tibi & accidet qd uereris:nihil
optū qd nō reuelet uel occultū qd nō sciat:arguet à luce
in lucē plata opa tenebrarū:nec mō obscenitatū abomi-
nāda secreta:sed iniqua cōmercia uēdicātiū sacramenta,
& fraudulēta suspiria adinueniētiū dolos,& iudicia sub-
uertētiū q nouit oia nota faciet uniuersis:cū cœperit scru
tator ille cordis & renū scrutari hierusalē in lucernis.

Quid sentiēdū sit de his q impie agūt.Ca.XVII.

QVid ergo ibi facturi sunt:imo potius qd pas
suri q crimina cōmiserūt ubi audituri sunt:
Ite in ignē æternū:q pietatis opa non fece-
rūt:Qn̄ uerò admittet ad nuptias qui nec
lūbos pcinxit ut abstineret à malo:nec lu-
cernā tenuit ut faceret bonū:quādo nec uirginitatis inte
gritas nec lampadum claritas:solius olei poterit excusare
defectū? Aut quis illos manere credēdus est cruciatus:q
in hac uita nō solū mala:sed fortè pessima perpetrāt,si sic
sunt cruciādi qui hic bona receperunt:ut in medio flam-
mæ æstuātibus linguis ne minime quidē stillæ obtinere
refrigeriū queant? Caueamus ergo mala opera nec inclu
dentis sagenæ fiducia libere intra ecclesiā delinquamus:
hoc scientes:qa nō oēs quos sagena trahit piscatorū uasa
recipiēt:sed erit cū ad litus uenerint eligent bonos in ua-
sa,malos aūt foras mittēt.Neq; hoc cōtenti lumborū cin
gulo accēdamꝰ etiā lucernas nostras & instanter opemur
bonū:cogitātes q oīs arbor non modo quæ malū fecerit
fructum:

fructũ:sed etiã q̃ bonũ nõ fecerit excidet & ĩ ignẽ mittet illũ utiq; ignẽ æternũ q pat⁹ est diabolo & ãgelis ei⁹. Cæterũ sic declinem⁹ à malo ut faciam⁹ bonũ:ingramus pa
Esai.42. cẽ:nõ g'liã ꝓsequamur. Illa ei dei est, & eã alteri nõ dabit.
ps.113. Gloriã inqt meã alteri nõ dabo. Et dicebat hõ ſm cor dei. Nõ nobis dñe nõ nobis:sed nomini tuo da gloriã. Recordemur etiã scripturæ dicẽtis: Si recte offeras & nõ recte diuidas:peccasti. Recta est frẽs illa nr̃a diuisio: nemo detra
Lucæ.2. ctet. Alioqn si cui forsitã min⁹ placet:sciat nõ nostram esse sed angelorũ:priores eñ ãgeli cecinerũt: Gloria in excelsis deo, & in terra pax hoĩb⁹ bonæ uolũtatis. Seruem⁹ ergo in uasis oleũ:ne fortè (qđ absit) clausas iã nuptiarũ ianuas frustra pulsantes:uerbũ audiamus amarũ: & deint⁹ nobis sponsus r̃ndeat nescio uos. Adhuc tñ mors posita est:nõ mõ secus iniqtatẽ, sterilitatem, uanitatẽ:sed & sec⁹ introitũ ipsius etiã uoluptatis. Quocirca opus est fortitudine aduersus tẽtamenta pc̃ti ut rugienti leoni resistamus fortes in fide: & ignita ipsius iacula hoc ipso clypeo uiriliter repellam⁹:opus est iustitia ut operemur bonũ: opus est prudẽtia:ne cum fatuis uirginibus reprobemur. Op⁹ deniq; tẽperantia:ne uoluptatibus indulgẽtes: audiamus aliqñ qđ miser ille epularũ pariter & uestiũ splẽdore fini
Luc.16. to dũ miam p̄caret, audiuit. Memẽto filĩ φ recepisti bona in uita tua, & lazarus similiter, mala:nũc autẽ hic cõsolatur:tu uerò cruciaris. Planè terribilis deus in consiliĩs super filios hoĩm:sed si terribilis est etiã misericors inueniẽ dũ futuri formã iudiciĩ nõ occultat. Aĩa eñ q̃ peccauerit ipa morieẽ, & palmes q fructũ nõ fecerit excidetur: uirgo cui defuerit oleũ à nuptiĩs excludet, & q bõa recepit ĩ hac uita:cruciabit ĩ futura. Qđ si fortè cõtingat ĩ uno quolibet sĩl hæc q̃tuor inueniri:ea planè extrema desperatio est.

Qđ spũi ad bonũ parato resistit caro. Ca. XVIII.

HEc igit & his sĩlia int⁹ suggerit rõ uolũtati copiosi⁹ q̃ pfecti⁹ illustratiõe spũs edocet. Fœlix sanè cui⁹ uolũtas sic cesserit & acqeuerit cõsilio rõnis, ut à timore cõcipiẽs ꝓmissiõib⁹ deĩceps cælestib⁹ foueat & pturiat spm̃ salutis. At forte inueniet rebellis & obstinata uolũtas, & nec ĩpatiẽs solũ:sed & monitis peior, & minis durior & adhibitis acerbior blãdimẽtis. Inueniet forsitã q̃ nihil mota suggestionib⁹ rõnis imo & graui furore cõmota r̃ndeat dicẽs: quousq; uos patior: p̄dicatio ur̃a ĩ me nõ capit. Scio φ astuti estis sed astutia ur̃a ĩ me locũ nõ habet: Forte aduocãs membra singula solito ampli⁹ solitis iubet obedire cõcupiscentĩs, neqtĩs deseruire. Hinc nimirũ est illud φ quotidianis diſcim⁹ expimẽtis:eos q cõuerti deliberãt tãtari acrius, à cõcupiscẽtia carnis, & urgeri grauius in opibus luti & lateris:q ægyptũ egredi, & pharaonis ĩperiũ effugere moliũẽ

Qđ lugẽdũ sit & post luctũ cõsolãdũ. Ca. XIX.

pver.18. VTinã aũt q eiusmodi est declinet impietatẽ: & terribile illud ꝓfundũ caueat:de quo scriptũ est: Impius cum uenerit in profundũ malorum cõtẽnit. Fortissima si qdẽ potiõe curat & pĩclitabit facile nisi multa sollicitudine studeat medici obtẽperare cõciliĩs: obseruare p̄cepta. Vehemẽs est tẽtatio & ꝓxima desperationi:nisi totũ colli
Math.5. gat & ad miserãdũ animæ suæ quã a deo miserã & miserabilẽ uidet, cõuertat affectũ, & audiat uocẽ dicẽtẽ. Bt̃i q lugẽt:qm̃ ipsi cõsolabũtur. Lugeat abundãter:qa lugẽdi tẽpus aduenit, & ad sorbẽdas iuges lachrymas ista sufficiũt. Lugeat, sed nõ sine pietatis affectu & obtẽtu cõsolatiõis. Cõsideret nullã sibi inueniri reqẽ ĩ seipso:sed oĩa plena miseriæ & desolatiõis:cõsiderat nõ esse bonũ in carne sua:sed in sc̃lo nequã nihil nisi uanitatẽ & afflictionẽ spũs cõtineri. Consideret inquã:nec intus nec subtus, ne circa se sibi occurrere cõsolationẽ:ut uel tãdẽ aliqñ discat q̃rendã sursum, & desursum esse sperãdã. Lugeat interim plangẽs dolorẽ suũ:exit⁹ aquarũ deducat ocul⁹ eius: & palpebra nõ qescat. Nimirũ purgat lachrymis ocul⁹ añ caligãs & acuitur uisus ut uidere possit ĩ serenissimi luminis claritatem.

Quod post consolationem ad cælestia contẽplãda accedendum est. Ca. XX.

EX hoc sanè suscipiat p foramẽ:pspicat p cancellos p̄ducẽ radiũ pio ꝓsequat obtutu, & magorũ sedulus imitator lumẽ lumine querat. Inueniet eñ locũ tabernaculi ammirabilis:ubi panem angelorũ mãducet hõ:inueniet paradisum uoluptatis plãtatũ à dño:inueniet hortũ floridũ & amœnissimũ: inueniet refrigeriĩ sedẽ & dicet: O si audiat uocẽ meã misera illa uolũtas:ut ingrediẽs uideat bona & uisitet locũ istũ:hic nimirũ inueniet requiẽ ampliorẽ, & me quoq; eo min⁹ inqetabit:quo min⁹ inqetabit ipsa. Neq; mẽtit q dixit: Tolli
te iugũ meũ sup uos, & inuenietis requiẽ aiabus uestris. Matt.11.
In huius fide ꝓmissiõis exacerbata blãdius alloquat, & simulata quadã hilaritate & spiritu mãsuetudinis eã cõuenies dicat. Cesset pœnitus indignatio tua non ego sum q te offendere possim:tuũ est corpus:tuus & ego ipse:nõ est qđ timeas:nõ est qđ uerearis. Nec mirũ si forte amarius adhuc reddiderit ipsa respõsum ut dicat qa multæ cogitatiões ad insaniã nos adduxerũt:sustineat interim æq̃nimiter ac dissimulet oĩno qđ agiẽ:donec iter loquẽdũ ĩducẽs alia ꝓ aliĩs opportune aliqñ inferat dicẽs: inueni hodie hortũ pulcherrimũ & amœnissimũ locũ bonum esset illic nos esse:nã & tibi nocet in hoc lecto ægritudinis:in hoc doloris strato uersari:in hoc cubili tuo graui corde cõpungi. Aderit dñs q̃rẽti se:aĩæ sperãti in se:aderit uotis supplicibus & uerbis eius efficaciã ministrabit. Excitabit desiderium uoluntatis:ut nõ modo uidere locum, sed & introire paulatim & mansionem inibi facere concupiscat.

Quòd in hac cõtẽplatiõe reqescẽdũ sit. Ca. XXI.

NEc uerò locũ repũtes corpalem padisum hũc, uoluptatis internæ. Nõ pedib⁹ in hunc hortũ sed affectibus introiẽ. Nec terrenarũ tibi cõmẽdat arborũ copia:sed uirtutũ utiq; spũaliũ iocũda decoraq; plãtatio. Hort⁹ cõclusus ubi fõs signat⁹ in q̃tuor capita diriuat, & ex una sapiæ uena uirt⁹ q̃driptita ꝓcedit. Splendidissima q̃q; ibi lilia uernãt, & dũ flores apparẽt, et uox turturis audiẽ. Illic nard⁹ spõsæ fragrãtissimũ p̄stat odorẽ, & cætera q̃q; aromata fluũt:austro spirãte:aqlone fugato. Ibi media estarbor uitæ:mal⁹ illa de cãtico cũctis p̄ciosior lignis syluarũ:cui⁹ & umbra spõsam refrigerat, & fructus dulcis gutturi ei⁹. Ibi cõtinẽtiæ nitor & sinceræ ueritatis intuitus oc'os cordis irradiat:auditui q̃q; dat gaudium & lætitiã dulcissima uox cõsolatoris iterni. Ibi qbusdã speci naribus influit iocũdissim⁹ odor agri pleni cui dñs b̃ndixit. Ibi auidissime p̄libanẽ incõpabiles delitiæ charitatis, & succisis spinis ac uepríb⁹ qb⁹antea pũgebaẽ:unctiõe miæ ꝓfusus aĩus in cõsciẽtia bona fœliciter reqescit. Quæ qdẽ nõ inter uitæ æternæ p̄mia:sed iter tẽpalis militiæ stipẽdia deputanẽ:nec ad futurã ptinẽt, sed ad eã magis q̃ nunc est ecclĩæ ꝓmissionẽ:hoc ei cẽtuplũ est φ in hoc sc̃lo sc̃li cõtẽptorib⁹ exhibeẽ. Nec tibi illđ nr̃o sperauerĩs eloqo cõmẽdãdũ, solus spũs ẽ q̃ reuelat:sine eã paginã cõsulis:expientiã magis reqre. Sapiã est cuius p̄ciũ nescit hõ:de occultis trahit:nec ĩ terra suauiter uiuẽtiũ inueniẽ ista suauitas Nimirũ suauitas dñi est:nisi gustaueris nõ uidebis. Gustate
inqt & uidete qm̃ suauis est dñs. Mãna abscõditũ est:no ps.33.
mẽ nouũ ẽ φ nẽo scit nisi q̃ accipit. Nõ illud eruditio sed unctio docet:nec scia sed cõscia cõphẽdit. Sc̃m̃ ẽ, margaritæ sũt:nec faciet ipẽ φ ꝓhibet:q cœpit facere & docere. Neq; eñ canes aut porcos iã reputat:q̃s priorib⁹ abrenũciãtes facinorib⁹ atq; flagitĩs et cõsolaẽ p apl'3 dicẽs: Hæc qdã fuistis sed abluti estis:sed sc̃tificati estis:tñ caueat ne reuertaẽ canis ad uomitũ:nec sus lota ad uolutabrũ luti.

Quod gustu contemplationis refectus habet intelligere diuina. Cap. XXII. 1.Co.6.

IN hui⁹ ergo ostio paradisi diuini susurrĩ uox audiẽ & sacratissimũ secretissimũq; cõsilium qđ abscõditũ est à sapiẽtib⁹ & prudẽtibus paruulis reuelaẽ Cuius sane uocis auditũ non sola fam rõ capit:sed gratanter eũ cõicat & uoluntati. Beati qui esu
riunt & sitiunt iustitiã:qm̃ ipsi saturabunẽ. Altissimũ pla Math.5.
nè cõsilium, & inestimabile sacramẽtũ. Fidelis sermo & oĩ

acceptione dignus : q̃ de cælo nobis à regalibus sedibus uenit. Facta est ualida fames in terra: & oẽs iam non egere cœpimus: sed ad extremã iã uenimus ægestatẽ. Deniq; & comparati sumus iumentis insipiẽtibus & similes facti sumꝰ illis: etiã porcorũ siliquas insatiabiliter esurimꝰ. Qui pecuniã diligit nõ satiaẗ, q luxuriã diligit non satiatur: q gloriã q̃rit nõ satiaẗ. Deniq; qui mundũ amat nũquam satiatur. Noui ego hoĩes satiatos hoc mũdo, & ad eiꝰ oẽm memoriam nauseantes. Noui satiatos pecunia, & satiatos honoribus: satiatos uoluptatibus & curiositatibus huiꝰ mundi: nec mediocriter sed usq; ad fastidiũ satiatos. Et facile est cuiq; nostrũ hanc satietatẽ per dei gratiã obtinere neq; eñ parit hanc copia sed cõtẽptus. Sic fatui filii Adã porcorũ uorando siliquas: nõ esurientes aĩas, sed esuriẽ ipsam pascitis animarum. Sola nimirum hoc edulio incẽdia uestra nutritur: sola fames alitur cibo innaturali: & dico plenius exempli gratia: unum sumẽs è multis q̃ humana uanitas cõcupiscit. Nõ prius satiabunẗ corda hoĩm auro, quàm aura corpa satienẗ. Nec indigneẗ auarꝰ & de ambitiosis & luxuriosis etiã & de facinorosis eadẽ sñia est. Si qs mihi forté nõ credit: experientiæ credat: uel ꝓpriæ uel multorũ. Quis in uobis est frẽs q satiari cupiat, & desideriũ suũ optet impleri? Incipiat esurire iustitiã, & nõ poterit nõ satiari. Panes illos desideret q ĩ domo pr̃is abũdãt, & inueniet sese cõtinuo siliquas fastidere porcorũ. Gustũ iustitiæ uel exiguũ studeat expiri ut eõ ipo desideret ãpliꝰ

Eccl. 24, & ãpliꝰ mereaẗ, sicut scriptũ ẽ: Qui edit me adhuc esuriet q bibit me adhuc sitiet. Hoc eñ cognatũ magis spũi & naturaliꝰ desideriũ uehemẽtiꝰ occupat cor hũanũ: cæteraq; uiriliter desideria pellit. Sic nimirũ fortẽ armatũ fortior supat: sic clauꝰ clauo solet extrũdi. Beati ergo q esuriũt & sitiunt iustitiã, qm̃ ipi saturabunẗ. Nõdũ qdẽ ipa qua nõ satiabiẗ hõ & uiuet, sed cæteris uniuersis quæ priꝰ insatiabiliť fuerũt cõcupita, ut ex hoc sibi uoluntas ad seruiendũ prioribꝰ cõcupiscẽtiis corpꝰ uẽdicare desistẽs: rõni prorsus exponat, magis aũt urgeat ipsa seruire iustitiæ in sctificationẽ: non minore zelo quàm prius exhibuisset seruire iniquitati ad iniquitatem.

Quòd pctã punita nec iterata nil possũt obesse. Caput. XXIII.

CEterũ iã & uolũtate mutata & ĩ suitutẽ redacto corpe uelut siccato iã aliq̃tenꝰ fõte & oppilato foramine: tertium adhuc idq́ grauissimũ restat de purgãda mẽoria & exhaurienda sentina. Quõ eĩ à mẽoria mea excidet uita mea? Mẽbrana uilis & tenuis attramẽtũ forte ꝓrsus ebibit: q̃ deĩceps arte delebiť. Nõ eĩ supficie tenꝰ tĩxit: sed ꝓrsus totã intixit Frustra conarer eradere: añ scindiẗ charta q̃ꝫ caracteres miseri deleãẗ. Ipsã eĩ fortẽ mẽoriã delere posset oblíuio: ut uidelicet mẽte captꝰ eorũ nõ meminerĩ q̃ cõmisi: cæterũ ut memoria ĩtegra maneat, & ipsius maculæ deleãẗ: q̃ nouacula posset efficere? Solꝰ itaq; sermo uiuꝰ & efficax & penetrabilior oĩ gladio ãcipiti: dimittũẗ tibi pctã tua. Murmuret pharisæꝰ

Matt. 2, & dicat: Quis põt dimittere pctã nisi solꝰ deꝰ? Mihi eĩ q idloqẗ deꝰ est, & nõ æstimabiẗ aliꝰ ab illo q̃ adiuenit oẽm uiã disciplinæ, & dedit illã Iacob puero, & israel dilecto suo: post hæc ĩ terris uisus ẽ & cũ hoĩbꝰ cõuersatꝰ est. Huiꝰ ĩdulgẽtia delet pctm̃: nõ qdẽ ut à mẽoria excidat, sed q̃ priꝰ inesse pariter & ĩficere cõsueuisset, sic de cætero insit mẽoriæ ut eã nullatenꝰ decoloret. Mltorũ eĩ nũc pctõrũ q̃ uel à nobis uel ab aliis cõmissa nouimꝰ recordamur, sed ꝓpria qdẽ: aliena nõ nocẽt. Vt qd hoc, nisi q̃ ĩ his erubescimꝰ singulariť hec nobis singulariť ĩputãda uerermur? Tolle dãnationẽ tolle timorẽ, tolle cõfusionẽ: q̃ qdẽ oĩa planè plena remissio tollit, & nõ mõ nõ oberũt, sed ẽt cooperabũẗ ĩ bonũ ut deuotas ei referamus gratias qui remisit.

De misericordia q̃ ꝓmittiẗ miserẽti. Ca. XXIIII.

Matt. 5. IAm uerò supplicãti ꝓ ea congrue r̃ndeẗ. Btĩ misericordes qm̃ miam cõsequenẗ. Miserere ergo aĩæ tuæ q̃ deũ tibi uis misereri: laua p singlas noctes lectũ tuũ lachrymis tuis: stratũ tuũ rigare memẽto. Si cõpateris tibiipsi: si laboras ĩ gemitu pniæ, & primꝰ hic gradꝰ miæ est, miam utiq; cõseq̃ris. Q si fortè magnꝰ & multus pctõr es: ac magnã q̃ris miam ac multitudinẽ miserationũ: tu q̃q; miam tuã magnificare & multiplicare labora: reconciliatus esto tibiipsi: nã & tibi grauis factus eras, q̃ positus esses cõtrarius deo. Et hac sanè in domo ꝓpria reformata pace eandẽ necesse est priꝰ erga ꝓximos dilatari: ut nouissime osculetur te & ipse osculo oris sui, & queadmodũ scriptũ est: Recõciliatus pacẽ habeas ad deũ. Dimitte his q in te peccauerũt & dimitteẗ tibi qd ipse peccasti: dũ secura cõsciẽtia oraueris patrẽ & dixeris. Dimitte nobis debita nr̃a: sicut & nos dimittimꝰ debitoribus nr̃is. Si fortè quẽpiam defraudaueris redde uel simplũ, qd supest da paupibus, & misericordiã p̃stans miam consequeris. Si fuerint pctã tua sicut coccinũ: quasi nix dealbabũẗ, & si fuerint rubra quasi uermiculꝰ: uelut lana alba erũt. Vt nõ confundaris super cunctis adinuentioĩbus tuis qbus p̃uaricatus es: in quibus nũc erubescis: fac eleemosynã (si nõ potes de terrena substantia) de uoluntate bona: & oĩa mũda erũt nõ mõ illuminata ratio & correcta uoluntas: sed ipsa quoq; memoria munda erit ut ex hoc iã uoceris ad dñm & audias uocem dicentis: Beati mundo corde. Ma | Esa

Quòd ut deꝰ uideaẗ, cor mũdãdũ est. Ca. XXV. Ma

BEati mundo corde: qm̃ ipsi deum uidebũt. Magna ꝓmissio fratres mei & totis desideriis affectãda. Hæc eñ uisio cõformatio est sicut ioannes apl's ait. Nũc filii dei sumus & nõdũ apparuit qd erimus. Scimus qa cũ apparuerit similes ei erimꝰ: qa uidebimus eũ sicuti est. Hæc uisio uita æterna est: sicut ipsa in euangelio ueritas ait: Hæc est uita æterna: ut cognoscãt te solũ uerũ deũ, & quẽ misisti iesum xp̃m. O odibilis macula q̃ beatã nobis adimit uisionẽ: & execrabilis negligẽtia: qa dissimulamus interim illius oculi mundationẽ. Vt eñ corporeꝰ nobis uisus aut humore interiori aut exterioris iniectione pulueris impediẗ: sic & intuitꝰ spũalis interdũ qdẽ ꝓpriæ carnis illecebris, interdũ curiositate seculari & ambitione turbaẗ. Qd quidẽ nõ minus nos expientia ꝓpria quàm diuina pagina docet: ubi legiẗ scriptũ. Corpus qd corrũpiẗ aggrauat aĩam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantẽ. In utroq; tñ solũ qd hebetat & cõfundit obtutũ pctm̃ est: nec aliud iter oculũ & lucẽ: iter deũ & hoĩem separe uideẗ. Quãdiu eñ in hoc corpe sumꝰ peregrinamur a dño. Nõ utiq; corpis est culpa: huius scilicet qd gerimus corpus mortis: magis aũt q̃ corpꝰ pcti sit caro, in q̃ bonũ nõ ẽ sed potiꝰ lex pcti. Interdũ tñ corporeꝰ oculus nõ adhuc festuca manẽte sed iã sublata uel exufflata aliquãdiu caligare uideẗ: qd qdẽ & ipm in interiori oculo q in spũ ambulat sæpius expiẗ. Neq; eñ ubi ferrũ extraxeris cõtinuo uulnus redditũ est sanitati: sed tũc primũ necesse est adhibere fomẽta & operã dare curatioĩ. Nemo ergo sentinã eiiciẽs mũdatũ sese ꝓtinus arbitreẗ: qnimo nouerit se multis purificationibus egere. Nec mõ lauandũ aqua, sed & purgãdũ & examinãdũ igni ut dicat: Trãsiuimꝰ p ignẽ & aquã & eduxit nos in refrigeriũ. Btĩ ergo mundo corde: qm̃ ipsi deum uidebũt: nunc qdẽ p speculũ in enigmate: in futuro autẽ facie ad faciẽ: ubi nimirũ faciei nr̃æ fuerit cõsumata mũdicies: ut sibi eã exhibeat gl'iosam nõ habẽtẽ maculã neq; rugã. Io | Ma

De peccato, patiente & Pacifico. Cap. XXVI. Ma

VBi opportune ilico subĩferẗ. Btĩ pacifici: qm̃ filii dei uocabũẗ. Est eñ hõ pacatꝰ, q bona ꝓ bonis reddẽs: quãtũ in se est nemini uult nocere. Est alias patiẽs q nõ reddẽs mala ꝓ malis: ẽt potẽs est sustinere nocẽtẽ. Est & pacificꝰ: q bõa ꝓ malis reddẽs in prõptu habet & ꝓdesse nocẽti. Primꝰ qdẽ puulꝰ ẽ & facile scãdalizaẗ. nec facile hmõi est in hoc sc'lo nequã: & pleno scãdalis poterit obtinere salutẽ. Secd's ut scriptum est? In patiẽtia sua possidet animã suã. Nã tertiꝰ qdẽ nõ mõ suã possidet, sed & multorũ aĩas lucrifacit. Primꝰ quãtũ in ipo est pacẽ hẽt: secd's pacẽ tenet: tertiꝰ pacẽ facit. Merito proinde beatificaẗ noĩe filii q̃ opus filii impleuerit, ut post suam non ingratus reconciliationem

cōciliationē:etiā alios recōcilict pr̄i suo. Siquidē q bene
Roma.1. ministrauerit bonū gradū sibi acq̄rit:nec in domo patris
grad⁹ melior credēd⁹,est esse quàm filij. Si em̄ filij & hære
des:hæredes qdē dei cohæredes autē xp̄i:ut quēadmodū
Ioan.11. dicit:ubi ipse est ibi sit & minister suus. Fatigauimus uos
prolixitate sermonis:& detinuimus ultra quàm oporte-
ret. Ex hoc iā finē loquacitati nostræ q non imperat uere-
cūdia:uidet̃ imperare uel hora. Memētote tn̄ apl'i quē ali
quādo uerbū prædicationis usq; in mediā noctē legitis ꝑ
2.Co.11. traxisse. Vtinā adhuc (ut ipsi⁹ uerbis utar) sustineatis mo
dicū qd insipiētiæ meæ æmulor em̄ uos dei æmulatione.

Increpatio ad ambitiosos qui non mundato corde deū aliis pacificare ꝓsumunt. Cap. XXVII.

FIlioli mei quis demōstrabit uobis fugere à uē-
tura ira? Nemo em̄ magis irā meret̃:quàm ami
cū simulans inimicus. Iuda osculo tradis filiū
hoīs:hō unanimis:q simul mecū dulces capie-
Luc.24. bas cibos:q in parapside manū pariter intinxisti. Non est
tibi ps in orōne qua orat ad patrē & dicit:pater ignosce
illis:q̄a nesciunt q̄d faciūt. Væ uobis qui clauē tollitis nō
sciētiæ solū sed auctoritatis: nec ipsi introitis & multipli-
citer impeditis quos introducere debuistis. Tollitis em̄
Osee.8. & nō accipitis claues. De qb⁹ dn̄s quærit̃ ꝑ ꝓphetā. Ipsi re
gnauerūt & nō ex me principes extiterūt,& ego nō uoca
ui eos. Vn̄ tantus ꝓlationis ardor:unde ambitiōis impu-
dentia tanta:unde uesania tanta præsumptionis hūanæ?
Audeat ne aliqs uestrū terreni cuiuslibet reguli nō præci
piente ante etiā ꝓhibēte eo occupare ministeria:præripe
re bn̄ficia:negocia disputare? Nec tu deum putes q̄ in ma
gna domo sua à uasis iræ aptis in interitū sustinet appro-
Mat.5. bare. Multi quidē ueniūt sed cōsidera qs uocet̃. Ordinē
ip̄m dn̄ici sermōis attēde. Beati, inquit, mūdo corde:qm̄
ipsi deū uidebūt. Ac deinde. Beati pacifici:qm̄ filij dei uo
cabunt̃. Mūdicordes utiq; uocat pr̄ cælestis:qui nō quæ
runt q̄ sua sunt:sed quæ iesu xp̄i:nec qđ sibi utile:sed qđ
Ioan.21. multis. Petre, inquit, amas me? Dn̄e tu scis q̄a amo te. Pa-
sce oues meas. Qn̄ em̄ sic amatas oues cōmitteret nō amā
ti? Nimirū hoc quærit̃ inter dispensatores:ut fidelis quis
inueniat̃. uæ ministris infidelibus q necdū reconciliati:re
cōciliationis alienæ negotia quasi homines q iustitiā fece
rint apprehendūt. Væ filijs iræ q se ministros gr̄e ꝓfitent̃.
Væ filijs iræ q pacificorū sibi usurpare gradus & nomina
non uerent̃. Væ filijs iræ qui fideles sese mediatores pacis:
ut peccata populi comedāt mentiunt̃. Væ q ambulātes in
carne deo placere nō possunt,& placare uelle præsumūt.

Quòd quidam pacificorum gradus sibi usurpent. Caput. XXVIII.

NOn miramur fratres quicunq; ꝓsentē statū ec-
clesiæ miseramur:nō miramur de radice colu-
bri, regulū orientē. Nō miramur si uindemiat
uineā dn̄i:q institutā à dn̄o ꝓtergredit̃ uiā. Im
pudenter em̄ pacifici gradū & filij dei uices occupat hō:q
nec primā quidē adhuc uocē dn̄i ad cor reuocantis audi-
uit:aut si qn̄ forsitan cœperit audire:resiliens fugit ad fo-
lia:ut absconderet̃ in eis. Propterea necdū peccare q̄euit:
sed longā adhuc trahit restē:necdum factus est uir uidens
pauptatē suā:sed dicit q̄a diues sum & nullius egeo:cum
sit paup & nudus & miser & miserabilis. Nihil illi de sp̄ū
māsuetudinis:quo præoccupatos in delicto possit instrue
re:cōsiderās seipsum ne & ipse tētet̃. Cōpunctiōis lachry
Lucæ.6. mas nesciēs, lætatur magis cū male fecerit,& in rebus pes-
simis exultat. Nimirū unus eorū ex quib⁹ dn̄s ait. Væ uo
bis qui ridetis nūc:qm̄ flebitis. Pecuniā nō iustitiā cōcu-
piscunt oculi eius & omne sublime uidēt: insatiabiliter
esurit dignitates:gloriā sitit humanā: ꝓcul ab eo miæ ui-
scera:sæuire potius & tyrānū exhibere lætat̃, quæstū æsti
mat pietatē. Quid de munditia cordis loquar? Vtinā nō
illud obliuioni dedisset tanquā mortu⁹ à corde:utinā nō
eēt colūba seducta nō hn̄s cor:utinā eēt quod uel deforis
est mūdū:nec ea q̄ corpalis est maculata tunica īueniret̃ ut
obediret uel ī hac pte dicēti. Mūdamini q fertis uasa dn̄i.

Exprobratio ꝙ incontinētes sacros ordines non uerentur. Cap. XXIX.

NOn accusam⁹ uniuersitatē, sed nec uniuersitatē
possumus excusare:reliquit sibi dn̄s multa milia.
Alioqn eorū nos excusaret iustitia,& illđ nobis
semē sc̄tm̄ dn̄s sabaoth reliquisset, olim iā sicut so
doma subuersi essem⁹,& sicut gomorra sil'r perissem⁹. Di
latata siq̄dē uidet̃ eccl'ia, ipse etiā cleri sacratissimus ordo
fratrū numer⁹ sup numerū multiplicat⁹ est. Verū & si mul
tiplicasti gētē dn̄e nō magnificasti lætitiā dū nihil minus
apparet decessisse meriti quàm numeri accessisse. Currit̃
passim ad sacros ordines,& reuerēda ipsis quoq; spiritib⁹
āgelicis ministeria hoīes apphēdūt sine reuerētia:sine cō
sideratiōe. Neq; em̄ signū regni occupare cælestis aut il-
lius timēt imperij gestare coronā:in qb⁹ auaritia regnat:
ābitio impat:dn̄at̃ supbia, sedet iniq̄tas:luxuria etiā prīci
pat̃:in qb⁹ & pessima fortè appareat intra parietes abomi
natio:si iuxta ezechielis ꝓphetiā parietē fodiamus:ut in
domo dei uideam⁹ horrēdū. Siq̄dē post fornicatiōes, post
adulteria:post incest⁹:nec ip̄e q̄dē apud aliquos ignomi-
niæ passiōes & turpitudīs opa desunt utinam nō fierēt q̄
usq; adeò nō cōueniunt utinā nec apl'm hæc scribere:nec
nos dicere oporteret, ut nec dicētib⁹ crederet̃ ꝙ humanū
aliqn̄ occupauerit aīm tā abominādа cupido. Nunq̄d nō
olim ciuitates illæ spurcitiæ hui⁹ matres:diuino ꝓdānāte
iudicio & incēdio sunt deletæ? Nunq̄d nō gehēnalis flā-
ma morā nō sustinēs:execrabilē illā q̄uenit tollere natio-
nē ꝙ ipsius specialiter essent pc̄tā manifesta præcedentia
ad iudiciū? Nunq̄d nō ipsam utpote cōsciā tātæ cōfusiōis
tellurē absumpsit ignis, sulphur & sp̄ūs ꝓcellarū? Nūq̄d
non in lacū horribilē solū oē redactū est? Amputata sunt
hydræ capita q̄nq;:sed heu innumera surrexerūt. Quis re
ædificauit urbes flagitij:qs turpitudīs mœnia dilatauit, qs
extēdit ꝓpagines uirulētas? Væ uæ inimicus hoīm sulphu
rei illi⁹ incēdij reliq̄as infœlices circūquaq; dispersit, exe
crabili illo cinere ecclesiæ corpus aspersit,& ipsorū quo-
q; ministrorū ei⁹ nōnullos sanie fœtidissima spurcissima-
q; respersit. Heu genus electū:regale sacerdotiū, gēs sc̄tā,
ppl's acquisitiōis:q̄s inter tua illa primordia tā diuina &
spiritalibus affluentē carismatibus xp̄ianæ religiōis ortū
credere posset:posse talia in te aliqn̄ reperiri? Ingrediunt̃
cū hac macula, tabernaculū dei uiuētis inhabitāt cum ma
cula templū sc̄tm̄ dn̄m polluētes, iudiciū multiplex acce-
pturi, ꝙ & tā grauissimas cōsciētias gerūt,& nihilominus
sese ingerūt in sanctuariū dei. Tales em̄ nō mō nō placant
deū, sed magis irritant: dū uident̃ in cordibus suis dicere
nō req̄ret. Irritāt planè & infensum reddūt sibi:uereor ne
in his quibus eū repropiciare debuerāt. Vtinā magis tur
rim inchoaturi sedētes cōputarent:ne fortè sumptus non
haberent ad perficiendū. Vtinā qui continere nō ualent
perfectionē temerarie profiteri, aut cœlibatui dare nomi-
na uereant̃. Sumptuosa siquidē turris est,& uerbum grā-
de qđ nō omnes capere possunt. Esset autē sine dubio me
lius nubere quàm uri,& saluari in humili gradu fidelis
populi, quàm in cleri sublimitate,& deterius uiuere & di
strictius iudicari. Multi enim nō quidē omnes sed tamen
multi certum est nec latere quæunt præ multitudine:nec
præ impudētia quærūt:multi utiq; utiq; libertatē in qua
uocati sunt:in occasionē carnis dedisse uidentur, abstinē-
tes remedio nuptiali,& in oē deinceps flagitiū effluētes.

Exhortatio ad pœnitentiam ut prius humiliati post exaltentur. Cap. XXX.

PArcite obsecro fratres:parcite aīabus urīs:pci
te sanguini qui pro uobis effusus est horrēdum
cauete periculum:ignem qui paratus est decli-
nate. Inueniatur tandē nō irrisoria perfectiōis
professio:exhibeatur etiam uirtus in specie pietatis:non
sit inanis celibis uitæ forma & uacua ueritatis. Quidni
periclitetur castitas in delitijs:humilitas in diuitijs: pie-
tas in negotijs:ueritas in multiloquio:charitas in hoc se-
culo nequā. Fugite de medio babylonis:fugite & saluate

aïas uestras. Conuolate ad urbes refugij ubi possitis & de
præteritis agere pœnitẽtiã, & in præsenti obtinere gratiã
& futurã gloriã fiducialiter præstolari. Non uos retardet
cõscientia pctõrũ: qa ubi illa supabundauerũt superabun-
dare gratia cõsueuit: nõ pœnitẽtiæ austeritas ipsa deter-
reat. Neq̃ em̃ cõdignæ sunt passiones huius tpis ad præ-
teritã culpã q̃ remittit: non ad præsentẽ cõsolationis gra-
tiã quæ inmittit: non ad futurã gloriã quæ promittit no
bis. Deniq̃ nulla est tanta amaritudo quã non propheti-
ca farina dulcoret: quã non sapida reddat sapientia lignũ
uitæ Si uerbis nõ creditis, operibus nõ credite, exemplis
acquiescite plurimorũ. Currunt undiq̃ pctõres ad pœni
tentiã, & natura pariter & consuetudine delicati, exterio-
rẽ oĩno asperitatẽ nõ reputant, ut exasperatæ cõscientiæ
leniantur. Nihil credentibus impossibile: nil amantibus
difficile: nil asperũ mitibus: nil humilib⁹ arduũ reperitur
q̃bus & gratia fert auxiliũ, & obediendi deuotio lenit im-
perium. Q̃diu ambulatis in magnis & mirabilibus supér
uos? Magnũ prsus & mirabile est ministrum esse christi.
& ministeriorũ dei esse dispensatorẽ: lõge super uos est or
do pacificorũ, nisi fortè omissis gradibus præostensis sal
tare magis quàm ascẽdere libet. Vtinã tamen quisquis sic
intrat si fieri posset tã fideliter ministraret quàm fiduciali
ter se ingessit. At difficile fortassis & impossibile est: ut ex
amara radice ambitiõis: suauis fructus pdeat charitatis.
Luc. 14. Dico ego si uultis audire: imo non ego sed dñs. Cum uo-
catus fueris ad nuptias recumbe in nouissimo loco: quia
oĩs qui se exaltat humliabit, & qui se humiliat exaltabit.

De persecutione sustinenda scd'm ultimam
beatitutinem. Ca. XXXI.

Math. 5. BEati inquit pacifici: qm̃ filij dei uocabunt. Cõ-
sidera diligẽter nõ pacidicos sed pacificos cõ-
mendari. Sunt em̃ q dicũt & non faciunt. Sanè
queadmodũ non auditores legis iusti sunt sed
factores: sic nõ anuũciatores pacis sunt beati sed actores.
Vtinã tñ nostri q̃cunq̃ uiderent hodie pharisæi: fortè em̃
aliqui sunt, & si non facerẽt saltẽ dicerẽt qd' oportet. Vti
nã qui sine sumptu euangeliũ ponere nolũt: ponerẽt uel
pro sumptu: utinã uel euangelizarent ut mãducarẽt. Mer
Lucæ. 10 cenarius inquit uidet lupũ uenientem & fugit. Vtinã ho
die q̃cũq̃ pastores nõ sunt: mercenarios gregi uellẽt se ex
hibere nõ lupos utinã ipi nõ læderẽt: utinã nõ fugerẽt ne
mine psequẽte utinã nõ exponerẽt gregẽ donec lupus ue
niens uideret. Nimirũ sustinẽdi fuerãt: si inuenirent præ-
sertim tpe pacis recipientes mercedẽ suã, & pro mercede
sua saltem in custodia gregis laborantes: dunmõ nõ ipsi
turbarent gregẽ, & gratis auerterent à pascuis iustitiæ &
ueritatis. Nã persecutio quidẽ indubitanter mercenarios
à pastoribus segregat & discernit. Qñ em̃ transitoria dam
na nõ timeat q tpalia lucra sectatur? Qñ terrenã sustineat
persecutionẽ pter iustitiã: qui terrenã mercedẽ plusquã
iustitiã quærit? Beati inquit q persecutionẽ patiunt pro-
pter iustitiã: qm̃ ipõrũ est regnũ cælorũ. Pastorũ hec bea
titudo nõ mercenariorũ: multominus latronũ est uel lu-
porũ. Vsq̃ adeò siquidẽ persecutionẽ nõ sustinent pter
Math. 5. iustitiã, ut psecutionẽ malint quàm iustitiã sustinere. Nẽ-
pe cõtraria est operibus eorũ: grauis est etiã eis ad audiẽ-
dum. Cæterũ pter auaritiã: pter ambitionẽ patos eos
uideas uniuersa pericula subire: suscitare scãdala: sustine-
re odia, dissimulare opprobria: negligere maledicta: ut nõ
minus periculosa sit animositas talium: quàm pusillanimi
tas mercenariorũ. Veris ergo pastoribus dicit pastor eorũ
pastor bonus: qui pro ouibus suis aiam suã ponere nõ pe
Math. 5. percit: Beati eritis cũ uos oderint hoĩes & cũ sepauerint
uos & eiecerint nomẽ uestrũ tanquã malũ p̃pter filiũ ho-
minis. Gaudete in illa die & exultate: qm̃ merces uestra co
piosa est in cælis. Siquidẽ nõ est φ fures timeãt qui sibi in
cælo thesaurizant. Nõ est qd' causent de multiplici tribu
latione: ubi multiplicationem mercedis attendũt. Quin-
immo gaudeãt magis ut dignũ est: φ nõ tã psecutio quàm
remuneratio augeat, & exultent eo abũdantius quo plu-

ra sustinẽt pter xp̃m: ut eos pinde copiosior merces ma-
neat apd' ip̃m. Quid timidi estis modicæ fidei? Fidelis ex
tat snia irrefragabili ueritate subnixa: qa nulla nocebit ad
uersitas si nulla dñetur iniquitas. Sed parũ est nõ nocere:
etiã proderit, & copiosi⁹ pderit: dũmõ sit iustitia in inten
tiõe: xp̃s in cã: apud quẽ patiẽtia pauperũ nõ peribit in fi
nẽ. Ipsi gl'ia & nũc & semper in secula seculorũ. Amen.

De uerbis psalmi. xxiij. Sermo.

QVis ascendet in montẽ dñi: aut qs stabit in lo-
co sancto eius? Verbũ exhortationis est fratres
mei ut qñquidẽ oẽs ascendere nitimur: oẽs ten
dimus in sublime: sursum aspiram⁹ oẽs: oẽs co-
namur in altum illuc studeamus ascendere ubi bonum sit
nos esse: ubi securũ sit nos esse: unde cadere nõ oporteat:
ubi stare possimus. Nec modo ut desideriũ puocet, ascen
sorẽ montis huius ppheta reqrit: uerũ etiã ut ascendere cu
piẽti modũ doceat ascendendi. Fœlix q̇ huius mõtis ascẽ-
siones in corde suo disposuit: cõcupiscens & deficiens in Pu
atria dñi. Siquidẽ mons iste mõs uber bonorum oĩm cu-
mulus: non uoluptatatis æternæ domus dei est. Et beati q Ibi
habitant in domo tua dñe: in secula seculorũ laudabũt te.
Audi testẽ fidelem: qa mons est domus ista. O israel quàm
magna dom⁹ dñi & ingẽs locus possessionis eius magn⁹ R.
& nõ habens consummationẽ excelsus & immensus. Imo
uerò non solũ mõs est sed & mons montiũ, & multæ in co
mãsiões multi mõtes. Deniq̃ etiã fundamenta ei⁹ in mon
tib⁹ sanctis. Et ne hoc quidẽ sctũs tacuit Esaias. Erit, inqt
mons domus dñi p̄paratus in uertice montiũ & eleuabit Ps.
sup colles. Quidni montium mons fundatus exultatione
uniuersæ terræ: ubi tã mltiplex oĩm delectabilium copia:
ubi copiarũ oĩm plenitudo. Erit em̃ mons pacis, mõs gau
dij, mons uitæ, mons gloriæ. Et hi oẽs montes unus mõs
cõsummatæ fœlicitatis. An nõ mons pacis, pax sup pacẽ,
pax q̃ exuperat omnẽ sensum. Plane mons magnus pax in
corde: pax in carne: pax ab iniqs hoĩb⁹: pax cum omnib⁹
pximis: pax ab ipsis dæmonibus, pax cũ deo & pacis nõ
erit finis Erit gaudiũ sed quale dñs ait: Gaudiũ plenũ se- Ioa.
curũ gaudiũ qd' nemo tollet à nobis: sed uitam habituri
sumus & abũdãtius habituri φ non possit inefficax esse tã
ti pastoris aduẽtus q ad hoc ip̃m uenit ad oues: sicut ipse
testat: ut uitã habeant & abũdantius habeant. Nunquid
nõ etiã mons tibi uidet æternũ gloriæ pondus supra mo
dũ in sublimitate? Porrò ex his oĩbus & si qua p̄nt simili-
ter desiderabilia cogitari: una est beatitudinis mẽsura bo
na: cõferta coagitata: supereffluens, ac si plurimos mõtes
aliũ quidẽ aureũ: Aliũ argenteũ: alium ex iacintis & sma
ragdis atq̃ oĩm gẽmarũ gl'ia aliũ q̃q̃ ex uermiculo pur
pura & bysso cæterisq̃ eiusmõ opib⁹ pariter coaceruans
in unũ redigẽs montẽ. Oĩa em̃ nobis multiplicata redde-
tur. Et q aurũ & argentũ lapides preciosos supædificaue-
rit fundamẽto, ædificium humile in immensos montes ex
creuisse mirabit, & ex modico semine magnos metet nõ tã
manipulos quàm aceruos manipulorum. Quis ergo ascẽ-
det in montem dñi: aut qs stabit in loco sancto eius? Inno
cẽs manibus & mũdo corde. Beatus ille si quis tamẽ ille
est. Sed quis gloriabit innocẽtes manus aut castum se ha-
bere cor? Nemo mũdus à sorde: nec infans cuius est uni⁹ Ep
diei uita sup terrã. Vnus tñ est inter noxios innocens: mũ
dus inter impuros: inter mortuos liber: unus est & nõ æsti
mabit alius absq̃ eo. Ip̃e est de quo legisti: Nemo ascẽdit
in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis q est i Ioa
cælo. Erat em̃ innocẽs manib⁹ q pctm̃ non fecit: sed multa
bona opatus iudæis libere aiebat. Quis ex uobis arguet
me de pctõ? An uerò mũdissimũ cor fuisse qs dubitat uni-
tũ psonaliter sapiẽtiæ in quã nihil inquinatũ occurrit: at
tingit aũt ubiq̃ pter suã mundiciẽ? Sed non in uano ac-
cepit aĩam suã q solus potestatẽ habuit ponẽdi aĩam suam Ioa
& iterũ resumẽdi. Nõ in uano accepit nascẽs: nõ in uano
posuit moriẽs: non in uano recepit resurgens, at quõ non
in dolo iurauit pximo suo quõ nõ in uano accepit aĩam
suam; quomodo non in uano omnia illa perfecit: si hic
solus

Luc. ult. solus accipiat benedictionē? Ita ne oportebat xp̄m pati,
resurgere & sic introire in gloriā suā? Sua erat. Quæ utili
tas in sanguine eius dū oēs descēdim⁹ in corruptionem?
Ioan. 3. Quæ ueritas in ꝓmissione si (ut supra meminim⁹) nemo
ascendit in cælū, nisi q de cælo descēdit? Esto, hic accipiat
benedictionē: mīam quare? At non solus hic accipiet: aut
certè magis non soli sibi accipiet si aduertas. Perge enim
per sacra uerba ꝓphetica, & uide quonāmō (uelut occul-
te) multitudinē subinducit. Loquebať de uno & dicebat:
hic accipiet. Sed cōtinuo hunc trāsfudit in hanc genera-
tionē, & ait hæc est generatio q̄rētiū: ut in uno mō perso
næ singľaritatē ītelligas: sed spūs unitatē. Nimirū hic spō
sus & hæ spōsa est: & scim⁹ qs dixerit: iā non sunt: sed una
caro. Ita ergo hic ascendet: hic accipiet benedictionē: sed
ascēdēt etiā cū eo, uel magis in eo q ab eo accipiēt benedi
Psal. 83. ctionē. Audi hoc à propheta. Etenim benedictionē dabit
legislator: ibunt de uirtute in uirtutē. Atq; hæc est: ꝓpter
Luc. ult. qď oportebat xp̄m pati & resurgere à mortuis, ut prædi-
cetur in nomine eius pœnitentia & remissio peccatorum:
& pœnitētia ad innocētiā: remissio ad munditiā deputeť.
Psal. 31. Beatus eñ nō in quonō inuenerit: sed cui nō imputabit
Actu. 13. dominus peccatū. Inueni, ait, hominē ſm cor meū. Nūq̄d
Iob. 25. ut gloriari possit castum se habere cor. Nō quia stellæ nō
Psal. 50. sunt mundæ in conspectu eius: sed cor contritum & humi
liatum deus non despiciet. Cor contritū proximū cordi-
Psal. 33. mundo: & hoc est esse iuxta cor dei. Siq̄dē propè est his q
tribulatio sunt corde. Samaritanus est: proxim⁹ ei qui in
cidit in latrones: Non iurabit in dolo huic proximo suo:
Mat. 19. sed faciet quod ꝓmisit. Amen dico uobis: sedebitis & uos
iudicantes. Scimus ergo & nos dilectissimi pro nostro q̄-
dem modulo & manuum innocētiæ, & cordis mūditiæ se
ctatores. Ante omnia quidē soliciti, & si penitus cauere
pro humana fragilitate nō præualemus: quantū tamē de-
clinare à malo possumus: non modo actionis, sed & cogi
tationis. De cætero quoq; ne in uano acceperimus aīas
nostras rationales: exerceamus nos in opib⁹ bonis & cō-
silio ratiōis utamur. Quomodo eñ nō frustra humanam
accipit homo animā, qui tanquā unū ex irrationabilibus
animātibus incubans corporeis uoluptatibus: solū sequi
tur carnis appetitū? Addit quoq; propheta: nec iurauit
in dolo proximo suo. Sicut enim munditiā intra nos, er-
ga proximū innocētiā conuenit obseruari: sic & in nobis
& erga proximū exercenda uirtutis opera: opa pietatis.
Non ergo simus nobis inutiles: ne in uano receperimus
animas nostras: non simus inutiles proximo nostro: ne in
Psa. 102. uano ei iurasse probemur. Nouit figmētum nostrū spiri-
tus qui loquebatur ꝑ prophetā: nec de utilitate proximi
simpliciter uoluit cōmonere. De iuramēto nos conuenit
ut agnoscam⁹ debitū: ut promissam fidem irritam facere
uereamur. Omnes eñ proximis iurati sumus: cū quibus
in ecclesiæ uenim⁹ unitatem. Et hæc professio fidei Chri
stianæ: ut qui uiuit iam nō sibi uiuat: sed ei qui ꝓ omnib⁹
2. Cor. 5. mortuus est. Nec mihi dicať quis. Ei uiuam, sed tibi non:
quandoquidē ille non solū pro omnibus uixit: sed & pro
omnibus mortu⁹ est. Quomodo eñ ei uiuit qui negligit
sic ab eo dilectos: quomodo ei uiuit qui legē eius non im
plet, qui mandatum eius nō seruat? Quæris legem: quæ-
Ioan. 13. ris mandatū. Hoc est, inquit, mādatū meū: ut diligatis in-
Gala. 6. uicem sicut dilexi uos. Et apostolus. Alter alterius onera
portate, & sic adīplebitis legē Christi. Noli ergo putare
glatuitū bonū quod exhibes proximo: ut liceat etiā dissi-
1. Cor. 9. mulare si uelis. Debitor es: sacramenti cautione & ꝓpria
professiōe teneris. Hic ergo accipiet benedictionē à dn̄o:
& misericordiam à deo salutori suo. Hic quia un⁹ accipit
Ephe. 4. brauium. Sed ne unum hominem putas: hæc est genera-
tio quærentium dominum. Hic accipiet benedictionem:
qa caput & corpus unus est Christ⁹. Sed hæc est genera
tio: qa in mēsura ætatis plenitudinis Christi omnes pari
Dani. 2. ter occurremus. Et fortè idē ip se dn̄s mōs dn̄i est: de quo
Ioan. 12. dicitur. Quis ascendet in montē dn̄i: aut quis stabit in lo
co sancto eius. Nimirū ipse est abscisus sine manib⁹ lapis

qui in mōtē creuit immensum: ipse q̄ exaltat⁹ à terra oīa
trahit ad se: mōs coagulatus mōs pinguis. Vt q̄d uos iu-
dæi ut q̄d suspicamini mōtes coagulatos, mōtē ī quo bn̄-
placitū est deo habitare in eo. In beelzebub (inquit) pri Mat. 12.
cipe dæmoniorū eijcit dæmonia. Execrāda suspcio & bla- Luc. 11.
spemia repħensibilis. Princeps est Xp̄s & magnus prin-
ceps, cuius ne ipsi quidē dæmones possunt effugere prin-
cipatū. At illorū regnū in seipsis diuisum desolabiť. Hu- Ibidem.
ius regnū ītegrū atq; perfectū, & regni eius nō erit finis.
Distat ergo inter principē & principes: nec ulla cōpatio
inter montē coagulatū & pinguē, & mōtes tm̄ coagula- Lucæ. 1.
tos. Vester iste beelzebub mōs coagulat⁹: sed nō pīguis,
magis aūt sterilitate ꝑpetua maledictus. Mōs, qa eleuat⁹
est: coagulatus, qa squāma squāmæ cōiungiť: & coagula- Psal. 118.
tū est sicut lac cor eorū. Christus dn̄s mōs est, mōs coagu
latus & mōs pinguis. Mons est sublimitate, coagulatus
multorū cōgerie, pinguis charitate. Et nūc uide quō tra-
hat ad se oīa: quō & oīa unianť unitate substātiali, perso-
nali, spiritali, sacramentali. Habet in se patrem cū quo est 1. Co. 6.
una sustantia: habet assumptū hoīem cū quo est una per-
sona: habet adhærētē sibi fidelē aīam cū qua est spūs un⁹:
habet spōsam ecclesiā unā oīm electorum cū qua est caro
una. Et fortè carnalis hæc unio dicenda fuisse uidebitur:
sed sacr̄alē dicere malui dignius hoc uocabulū arbitra-
tus: p̄sertim occasionē dāte apľo: ubi ait. Sacr̄m hoc ma- Ephe. 5.
gnū est: ergo aūt dico in xp̄o & in ecclesia. Pinguissimus
planè & uberrimus mōs, in quo beneplacitū est deo habi
tare in eo: siquidē ꝓpterea unxit eū oleo lætitiæ præ par-
ticipibus suis. Mōs cælestiū aromatū, mōs carismatū spi- Psal. 67.
ritaliū. nō ad mēsurā accipiēs spm̄: sed oīmodā obtinens Psal. 44
plenitudinē gratiarū. Magnus mōs in quo oēs thesauri
sapiētiæ & sciæ abscōditi sunt: in quo tota hūanitas ueri
tas, tota diuinitatis inhabitat plenitudo. Excelsus & im- Coll. 2.
mensus in quo oīa instaurantur quæ in cælis & quæ sup
terrā: ut sit deus oīa in oībus. Venite ascendamus in hūc 1. Co. 15.
mōtē fratres: & si uia nobis uideť ardua exonerem⁹ nos,
si arcta etiā exinanire nos nō parcamus, si longa tātoma-
gis festinem⁹: si laboriosè clamem⁹ ei. Trahe nos post te:
in odore unguētorum tuorū curremus. Fœlix qui sic cu- Canti. 1.
currerit ut cōprehendat, imo ut ipse cōprehēdať: & in illā 1. Co. 9.
amplitudinē montis & plenitudinē corporis Christi me-
reatur admitti. Fœlix qui ī illū beatificū montē tam desi
derāter & perseueranter ascēderit: ut in loco sancto locū
accipiēs stationis: deo patri in sancto eius appareat, simul
& uideat uirtutē eius & gloriā. Haud aliā sanè quàm eū- Psal. 62.
dē ipsum montē montiū, mōtem coagulatum & pinguē,
Iesum xp̄m dn̄m nostrū. In quo nimirum ꝑ prædestina-
tionē ab æterno apparuit ei q dilexit nos & gratificauit
in dilecto filio: ī quo elegit ante autē mūdi cōstitutionē. Ephe. 1.
Sed iam tūc cognoscemm⁹ si & cogniti sumus, cū pleni⁹ 1. Co. 13.
& perfectius exaltatus altissimus & uberrimus ille mons
oīa trahet ad se: qui est super oīa bn̄dictus in scľa. Amen.

De uerbis Origenis. Sermo.

NOcere possunt ut uereor fortè nōnullis uerba
q̄ heri lecta sunt uobis, ex omelia scilicet Ori-
genis super capľm illud legis ubi Aaron & fi-
lij ei⁹ uinū bibere ꝓhibētur cū accessuri sunt Leui. 10.
ad altare si recipiāt ea simpľr sicut sonare uidentur. Salua
tos meus, inq̄t, luget etiā nūc peccata mea: & tādiu est in
mœrore quādiu nos ꝑsistimus in errore. Plurima quoq;
alia in hunc modū abūdātius forsitā quàm circūspectius
dicta: nec tā sobrie quàm discrete. Quidnā sibi uult inso-
litus iste grunitus: aut qs inter uos nescio q̄d submurmu-
rat? Scio quidē doctos in lege diuina hmōi uerba ridere:
sed nihilominus & min⁹ sapiētib⁹ me cōfiteor debitorē.
Nec mō de ītellectu Origenis quæstio est: potuerit for-
sitā hipbolice loqui ipse uiderit, nihil interest nr̄a. Quā-
uis ne hoc q̄dē silēdū arbitror ꝙ euidētissime illū contra
fidē nōnulla scripsisse sanctorū patrū tradat authoritas:
atq; ideò nō sine circūspectiōe monet esse legēdū. Verū
nos ī p̄nti nō q̄d ipse senserit quærim⁹: sed id agere cupi-

mus:ut uos oēs quod ad sanā doctrinam pertinet sentien
tes:nihil moueamini uerbis illis. Absit eñ ut in cælo cre
datur locus esse tristitiæ sicut nec culpæ. Nemo ibi delin
quere nemo lugere pōt:sicut nec ĩ terra quidē pœna ulla
fuisset:nisi iniqtas præcessisset. In cælo utiq; sola iustitia,
sola nihilominus lætitia est:in inferno solũ pctm̃ & pœna
pcti:porrò in medio utraq; inueniuntur:atq;ideo neutra
Iacob.3. consummata. In multis offendimur:qa in multis offendi
mus oēs. Qm̃ eñ nullus in cælo passiõis locus esse pote
rat uel doloris:ꝑpterea sanè unigenitus dei pr̃is passiõe
baruc.3. sua hoīem redēpturus sicut carnē in qua patereť (q pati
Psal.43. nō poterat in diuinitate) suscepit:sic etiã in terris uisus
est & cum hoībus cõuersatus est:ut humiliaret etiã semet
ipsum ĩ loco afflictiõis. Hic ergo turbare se, pauere quo
q; dignatus est & tædere:tētatus per oĩa ꝑ similitudine
absq; peccato. In terra inquã uerè lachrymatus est Iesus,
uerè cõtristatus, uerè passus, uere mortuus, uerè sepultꝰ:
sed ubi surrexit:uetera trãsierũt. Noli ultra dilectũ tuũ in
Cañ.3. tuo quærere lectulo:surrexit non est hic. Vox spõsæ est:in
lectulo meo q̃siui quē diligit aĩa mea: q̃siui & nō inueni.
Maria fuit quæ dñm quæsiuit in lectulo: q̃siuit ĩ tumulo
Luc.24. nec inuenit. Magis aũt inuenerunt eã uigiles,& dixerũt.
Quid q̃ris uiuentē cũ mortuis? Fuit qdē cũ mortuis:sed
iã nō est:fuit inter mortuos:sed & tũc liber fuit. Siquidē
ipse sese turbauit, ipse aĩam suam posuit:quia ipse uoluit
oblatus est:& oĩs ei infirmitas de uolũtate fuit nō de ne
1.Co.1. cessitate. Vnde & qđ infirmũ erat dei:fortius erat hoībꝰ
ꝙ esset tũc quoq; etiã inter paruulos magnus:inter infir
mos ualidus:inter mortuos liber. Videť qdē & in nostris
aliqñ tribulatiõibus esse nõnulla libertas:cũ uidelicet ꝓ
pctis proximorũ libera & liberali charitate laborē pœni
tētiæ sustinemus:lugētes pro eis, ieiunãtes pro eis, uapu
lãtes pro eis:& quæ nō rapuimus exoluētes. Vñ & pau
1.Co.9. lus. Cũ liber essem inqt ex oĩbus:oĩm me seruũ feci. Cæte
rum nihil hoc ad libertatē illius qui nihil ꝓprĩ delicti ha
buit, q nihil morti debuit, nihil meruit tribulatiõis. Nam
& nobis quidem etiam uolũtarias, illas tribulationes & si
proximus exigere forsitan ex iure nō pōt:exigit tñ deus,
Et si ꝓxio fortè uideť qs reddere plus quàm debeat: deo
1.Co.2. tñ nemo unquã totũ reddidit qđ debeat. Mihi aũt (inqt
apl̃s) pro minimo est ut à uobis iudicer aut ab humano
1.Co.11. die:sed neq; meipm̃ iudico. Nota sanè ꝙ alibi ait: si nos
metipsos iudicaremꝰ nō utiq; iudicaremur. Et item. Spi
1.Co.2. ritalis hō oĩa dĳudicat. Non eñ iudicare hic posuit:sed
dĳudicare qđ utiq; discernere & ꝓbare est:sicut item ait:
Rom.4. Beatus q se nō iudicat in eo quod probat:atq; pro mini
mo illi erat ut ab eis iudicareť:qbus nihil sese debiti offi
cĳ subtraxisse sciebat:nihil peccasse in aliquē: sed magis
oĩbus præstitisset:adeò ut secura cõsciētia ĩgenue loque
reť. Quis infirmať:& ego nō infirmor? Quis scandalizať:
& ego nō uror? Nã & iudæis iudæus factus est ut iudæos
1.Co.11. lucrifaceret,& his q sine lege erãt tãquã sine lege, postre
2.Co.9. mo oĩbꝰ oĩa factus est ut oēs faceret saluos. Merito ꝓinde
ꝓ minimo illi erat ut ab eis iudicaretur:quibus usq; adeò
sese sine offensione ꝓbuerat: inter quos sic honorificaue
rat ministeriũ suum. Sed neq; ipse se dĳudicabat in eo qđ
ꝓbabat:perfecte etiã sibi qđ debebat impēdens:corpori
castigationem, aĩæ miseratione, atq; oēm custodiæ solici
tudinē cordi suo, ut nec in se quoq; pctĩ cõscius habereť.
1.Co.4. Sed nō in hoc, inquit, iustificatus sum:qui aũt iudicat me
dñs est. Illius eñ prorsus nequeo declinare iudiciũ, & si
Esai.64 iustus fuero nō leuabo caput:qm̃ oēs iustitiæ meæ tãquã
p̃s.142. pãnus mēstruatæ corã illo. Non est q in cõspectu eius iu
stificeť:nō est usq; ad unũ. Cæterorũ siqdē nemo est quē
nō oporteat dicere deo, tibi peccaui: sed magnus qin ue
Psal.50. ritate pōt dicere tibi soli. Solus ille etiã ĩter mortuos pe
nitus liber fuit qui pctm̃ nō fecit, cuius iustitia sicut mõ
tes dei. Cæterũ iã nec inter mortuos est:sed assumptꝰ ab
eis:mutatus corpore, mutatꝰ corde, ingressus in potētias
dñi:& oĩ infirmitate priuatus, exutus nimirũ sordidas il
las uestes qbus sanè apud zachariam ꝓphetã primo uesti
tus apparuit:& indutꝰ splendidis:sicut loquiť in psalmo:
Cõcidisti saccũ meũ & circuudedisti me lætitia. Quia eñ Psal.2.
uerã hũanæ carnis & aĩæ substãtiã suscepit:uerã utriusq;
naturã:nec corporis illi defuerũt nec aĩæ passiões: sed ex
hoc iã glorificatus est in utroq;. Puto aũt ꝙ utriusq; glo
rificationē breui uno uersiclò ꝓpheta cõprehēdit dicēs.
Dñs regnauit, decorē induit, ĩduit dñs fortitudinē. De Psal.9.
corē sanè ĩ corpore claritatis, fortitudinē uerò impertur
babili statu mētis. Deniq; tristis est, inqt, aĩa mea:sed usq; Mat.
ad mortē. Vnde & inclinãs caput dixit:consummatũ est: Ioan.
ne qd deinceps infirmitatis in eo liceat suspicari. Sed ait
iste. Si apostolꝰ ipsiꝰ luget quosdã qui añ peccauerũt nec
pœnitentiã egerũt in his quæ gesserunt:qd dicã de ipso q
filiꝰ diciť charitatis? Et deinde. Cũ ergo quæ nostra sunt
quæsierit:nunc iam nos non quærit:nec quæ nostra sunt
cogitat, nec de erroribꝰ nostris mœret, nec perditiões no
stras defiet & contritiones qui fleuit super hierusalē? Itē.
Nunc, inqt, quia misericors & miserator est dñs maiori
affectu quàm apl̃s suus fiet cũ flētibus & luget eos q ante Psal.
peccauerũt. Nec eñ putãdũ est ꝙ paulus lugeat pro pec
catoribꝰ & fleat:dñs aũt meus abstineat à fletu. Hæc qui
dem sic accipere quidni adhuc dilectũ in lectulo quærere
dicã? Nescit mortuus extra tumulũ, nescit infirmꝰ extra
lectũ, nescit paruulꝰ extra lectulũ quærere quē diligit aĩa
sua. Verũ ille (ut supra meminimꝰ) nō minus corde quam
corpore glorificatꝰ (imo tãto ãplius quanto amplior aĩa
& gloriæ capacior est quàm caro) sicut nō pōt negligere
suos:sic nec lugere pro eis. Sed qñ humana fragilitas eius
modi capere possit affectũ q sine miseria misereatur: & sic
diligať eum qui dolet aut qui periclitatur:ut tñ ipse oĩno
nec doleat nec turbetur. Verũtamen & si id lõgè supra no
stram experientiã est:deo tñ nihil impossibile est. Pōt igiť
non modo sibi: sed & suis oĩbus quos infirmitate carnis
exutos uirtute induit:& in potētias introduxit eam con
ferre dilectionē quæ gaudeat cũ gaudētibus: nō aũt fleat
cũ flentibus:& siccos quos amat efficacissime, & affectuo
sissime uniet; ut ipsa tñ imperturbabilis perseueret. Nec
dubium sanè qui longè præstantior sit ea dilectio, quem
admodũ medicina:si quæ tñ eiusmodi ē, preciosior utiq;
iudicatur quæ sic curet uulnera ut inter curandũ nec uir
tus eius in aliquo, nec substantia minuatur, quàm ea quæ
sic curat ut curando deficiat aut corrũpať. Licet ergo fle
uerit dñs super hierusalē: ex hoc iam oĩno nō flebit sicut Rom.
mortuus est:sed resurgens ex mortuis iam non moritur:si
cut fuit in lectulo: sed exurgēs iam in lectulo non inueni
tur. Habet tamē etiam nunc ineffabiliter ampliorem affe
ctum & efficaciorē quàm habeãt qui lugēt pro delinquē
tibus aut pro fratribꝰ ponũt aĩas quãuis ipse qdē cõsum
mato nimirũ ope suo:neutrũ deinceps sit facturꝰ. Nostræ
infirmitatis istud est, quorum adhuc in mari sagena trahi Mat.
tur & ex oĩ genere pisciũ cõgregat nihil oĩno discernens.
Ille eñ nec modo ille:sed & apl̃i & cæteri qui cum eo sunt
sancti:ad litꝰ utiq; peruenerũt: nec mixtos pisces in uasis
posuere:sed electos & bonos tñ:nã malos utiq; foras mi
serunt: Quãtos ego interim cogor trahere malos pisces:
quantos anxios & molestos intra sagenã meã cõgregaui:
qñ nobis adhesit aĩa mea? Cõgratulor proficientibus:io
cũda affectio bonus est piscis. Cõdoleo deficientibꝰ: fleo
cũ flentibꝰ:angor pro periclitãtibus:infirmor cũ infirmã Psal.
tibꝰ:uror cũ scãdalizatis. Grauia sunt hæc & acerba utiq;
mali pisces. Malos aũt dixerim nō ꝓpter culpã:sed ꝓpter
pœnã. Faciat deꝰ ne à multitudine malorũ pisciũ obrua
mur pusillanimitate spũs & tēpestate:donec perueniamꝰ
ad optati littoris stationē: ubi malos separemus & seclu
damꝰ à bonis:ut uidelicet de cetero nec luctꝰ nec clamor:
sed nec ullus dolor aut etiã timor sit in finibꝰ nostris:sed
gratiarum actio & uox exultationis.

Expliciunt sermones beati Bernardi de tempore & sanctis & de diuersis utilibus materĳs.

Sequuntur eiusdem sermones fructuosi:qui parui sermones intitulantur.

Incipiunt

INCIPIVNT BEATI BERnardi parui ſermones. Sermo primus.

BEata illa & ſempiterna trinitas pater & fi-
lius & ſpūſſanctus: unus deus ſcilicet ſum
ma potētia: ſumma ſapientia: ſumma beni
gnitas creauit quandā trinitatē ad imagi
nem & ſimilitudinē ſuā: aīam uidelicet rō
nalem: quæ ī eo præfert ueſtigiū quoddā
illius ſummæ trinitatis: ꝙ ex memoria retione & uolūtate
cōſiſtit. Creauit aūt eā hoc modo: ut manens in illo parti
cipatione eius eſſet beata: auerſa ab illo quocunqꝫ ſe con-
ferret remaneret miſera. Sed hæc trinitas creata elegit po
tius per motū ꝓpriæ uolūtatis cadere: quàm ex grā cōdi-
toris per arbitriū ſtare. Cecidit ergo per ſuggeſtionē, de-
lectationem, cōſenſum, ab illa ſumma & pulchra trinitate
ſcilicet potētia, ſapientia, puritate, in quandā contrariā &
fœdā trinitatē: ſcilicet infirmitatē, cæcitatē, immūditiam.
Memoria em̄ facta eſt impotēs & infirma: ratio imprudēs
& tenebroſa: uolūtas, impura. Porrò memoria quæ ſimpli
cis diuinitatis potentiā ſtās cogitabat ab illa cadēs, & ue
lut ſuper ſaxa corruēs in tres partes confracta diſſiliit: ſci-
licet in cogitationes affectuoſas, oneroſas, ocioſas. Affe-
ctuoſas uoco illas in quibꝰ ipſa afficit̃: ut in curis rerū ne-
ceſſariarū edēdi, bibendi, cæterorūqꝫ ſimilium. Oneroſas
in exterioribꝰ amminiſtrationibꝰ & occupationibꝰ duris.
Ocioſas: quibꝰ nec afficitur nec onerat̃: & tñ ab æternorū
contēplatione per illa diſtenditur: ut ſi cogitet uerbi gra
tia equū currētē: aut auē uolantē. Rationis quoqꝫ triplex
caſus eſt. Siqdē eius erat diſcernere inter bonū & malum:
uerū & falſum: cōmodū & incōmodū. In quibꝰ diſcernē-
dis tāta modo caligine cæcat̃: ut ſæpe in contrariū ducat
iudiciū: recipiens malū ꝓ bono: falſum pro uerò: noxium
pro cōmodo & ecōuerſo. Nunquā uerò in his falleretur:
ſi nunquā lumine à quo creata eſt priuaret̃. Sed qa & ipſa
inde cecidit: proculdubio nihil aliud quàm tenebras ſuæ
cæcitatis inuenit. Vñ factū eſt ut & inſtrumentum perde-
ret: ſcilicet illud triuiū ſapiētiæ ethicam, logicā, phyſicā,
quas nos poſſumus aliis uocare noībus: moralē, inſpecti-
uam, & naturalē ſcientiā. Siqdē per ethicā eligit̃ bonū, re
probat̃ malū: per logicā cognoſcit̃ uerū & falſum: ꝑ phy-
ſicā cōmodū & incōmodū: id eſt qd in uſum aſſumendum
ſit: qd reſpuēdū. Sequit̃ uolūtas: cuiꝰ ruina ſimiliter trip-
tita eſt. Quæ em̄ ſummæ benignitati & puritati inhærere:
& eā ſolā diligere debuit: ꝑ ꝓpriā iniqtatē à ſupnis ī hæc
infima lapſa ꝑ cōcupiſcentiā carnis & cōcupiſcentiā ocu-
lorū & ābitionem ſeculi, terrena dilexit. Quid hoc infœli
cius caſu pōt æſtimari: ubi percūte memoria rōne, uolun-
tate, tota aīæ ſubſtātia perimit̃? Verūtñ hūc tā grauem tā
tenebroſum: tam ſordidum lapſum noſtræ naturæ repara
uit illa beata trinitas: memor miſericordiæ ſuæ: immemor
culpæ noſtræ. Venit ergo à patre miſſus dei filius & dedit
fidem: poſt filiū miſſus ſpūſſūcts & dedit charitatem. Per
hæc duo id eſt fidem: & charitatem facta eſt ſpes redeundi
ad patrem. Et hæc eſt trinitas ſcilicet fides, ſpes, charitas
pær quā uelut ꝑ tradentē reduxit de limo ꝓfundi ad amiſ
ſam beatitudinē illa incōmutabilis & btā trinitas: muta-
bilem, lapſam, & miſeram trinitatem. Et fides quidèm illu
minauit rationem: ſpes erexit memoriā: charitas uerò pur
gauit uolūtatem. Cū ergo uenit ut dictū eſt dei filius fa-
ctus eſt homo qui erat deus tanquam medicus bonus de-
dit præcepta: quibꝰ obſeruatis reformaret̃ ſalꝰ amiſſa. Vt
uerò præceptis facere fidem: exhibuit ſigna. Vt corūdem
præceptorū perſuaderet utilitatē: ꝓmiſit beatitudinem.
Eſt igit̃ fides alia p̄ceptorū: alia ſignorū: alia promiſſorū:
id eſt qua credimꝰ in deū: qua credimꝰ deū: qua credimus
deo. Per fidē p̄ceptorū credimꝰ ī deū. Credere aūt ī deū ē
ī eū ſpare & eū diligere. Per fidē ſignorū credimꝰ deū: q ta
lia pōt & oīa pōt. Per fidē ꝓmiſſorū credimꝰ deo: q q̄cqd
ꝓmittit ueraciter cōplet. Silr quoqꝫ ſpes triplex eſt: & ꝓ-
cedit de p̄dicta triplici fide. Nā de fide p̄ceptorū orit̃ ſpes
ueniæ: de fide ſignorū ſpes gratiæ: de fide ꝓmiſſorū ſpes
gloriæ. Charitas itidē ternario nūero colligit̃: de corde
puro: & cōſcīa bona, & fide nō ficta. Puritatē debemꝰ ꝓ-
xio: cōſciētiā nobis: fidē deo. Puritas aūt ē: ut qcqd agit̃,
aut ad utilitatē ꝓximi: ad aut honorē fiat dei. Maxīe aūt
exhibēda eſt ꝓximo: qa deo manifeſti ſumus: ꝓxīo aūt nō
poſſumꝰ: niſi inquātū illi cor nr̃m aperimꝰ. Cōſciam bo-
nā faciūt in nobis duo: pnīa & cōtinētia: qñ ſcilicet ꝑ pœ
nitētiā pctā cōmiſſa punimꝰ: & ꝑ cōtinētiā deinceps puniē
da nō cōmittimꝰ: & hāc debemus nobis. Poſt hæc ſupeſt
fides nō ficta q̄ deo uigilāter exhibenda eſt: ut nec ꝓpter
ꝓximū cui nos īpendimꝰ offendamꝰ deū: nec ꝓpter cōſci-
entiā quā ꝑ pœnitētiā & cōtinētiā in hūilitate cuſtodire
uolumus: minus exequamur mādatorū dei obediētiā: &
hæc eſt fides nō ficta. Non ficta aūt ponitur ad differentiā
mortuæ fidei & fictæ. Mortua fides eſt: q̄ ſine opibus eſt.
Fides ficta: quæ ad tēpus credit: & in tpe tentationis rece
dit. Vnde etiā ficta, id eſt fragilis dicitur. Hæc oīa breuiꝰ
poſſumꝰ colligere: ut facilius cōmendent̃ memoriæ. Di-
camus ergo. Eſt trinitas creatrix: pater & filius & ſpūſſan
ctus: ex qua cecidit creata trinitas, memoria, rō, & uolun-
tas. Et eſt trinitas ꝑ quā cecidit, uidelicet ꝑ ſuggeſtionē,
delectationē, cōſenſū. Et ē trinitas ī quā cecidit: uidelicet
īpotētia, cecitas, īmūditia. Rurſus trinitas q̄ cecidit: id ē
memoria, rō, uolūtas. Singulæ cuiuſqꝫ tripertitꝰ excidit
caſus. Memoria cecidit in tres ſpēs cogitationū: affectuo
ſas, oneroſas, ocioſas. Ratio in triplicē ignorātiā: boni &
mali: ueri & falſi: cōmodi & incōmodi. Volūtas in cōcu-
piſcētiā carnis: cōcupiſcentiā oculorū: ambitionē ſeculi.
Eſt trinitas per quā reſurgit: fides, ſpes, charitas. Quæ tri
membres habēt ſubdiuiſiones. Eſt em̄ fides præceptorū,
ſignorū, ꝓmiſſorū: eſt & ſpes ueniæ, gratiæ, gloriæ: & eſt
charitas de corde puro: & cōſciētia bona: & fide nō ficta.

Sermo ſecundus.

AVe Maria gratia plena. Nō in ſola uirginitate
cōſtare poterat gratiæ plenitudo: neqꝫ em̄ oībꝰ
eſt de ea accipere. Fœlices qui nō inquinauerūt
ueſtimenta ſua: & cū regina noſtra uirginitatis
priuilegio gloriātur. Sed nū unam tm̄ benedictionē ha- Gen. 27.
bes ô domina? Et mihi obſecro te ut bñdicas. Periit uir-
tus illa à me: nō eſt iam uel aſpirare ad illam. Cōputrui in
ſtercore meo: ut iumētū factus ſum. Nunquid nō erit mi-
hi etiā aliqd apud te: nō erit ubi poſſim eſſe tecū: qa iā ſe-
qui nō ualeo quocūqꝫ ieris? Quærit angelus puellā: quā
p̄parauit dñs filio dñi ſui. Bibit ipſe de hydria tua cogna
ta ſibi uirtute delectatꝰ: ſed nūqd nō & iumētis potū tri-
bues? Bibit angelus ꝙ uirū nō cognoſcis: bibāt iumēta Gen. 24.
ꝙ de humiliate ſingulariter gloriaris. Reſpexit, inquit, Lucæ. 1.
dñs humilitatē ancillæ ſuæ. Nam uirginitas ſine hūilita-
te habet fortaſſe gloriā: ſed nō apud deū. Humilia ſemꝑ p̄s. 137.
excelſus reſpicit: & alta à longe cognoſcit: humilibus dat Iaco. 4.
gratiā: ſupbis reſiſtit. Sed fortè ne in his quidē duabus
metretis plena eſt hydria tua: capax eſt etiā tertiæ: ut non
modo angelus & iumēta: ſed ipſe iā bibat architriclinus.
Hoc em̄ uinum bonū quod ſaruauimus uſqꝫ adhuc mini Ioan. 2.
ſter angelus haurit: ſed ut ferat architriclino. Patrem lo-
quor: q prīcipiū trinitatis architriclinus iure uocat̃. Ait
ſane angelus fœcūditatem mariæ cōmendans: quæ tertia
eſt metreta. Quod ex te naſcetur ſanctū: uocabitur filius Lucæ. 1.
dei. Ac ſi dicat. Cū eo ſolo tibi eſt gñatio iſta cōmunis.

Sermo tertius.

AVe Maria gratia plena. Bñ plena: qa deo & an
gelis & hoībꝰ grata. Hoībus ꝑ fœcūditatem:
angelis ꝑ uirginitatē: deo ꝑ hūilitatē. In hoc
tertio à dño ſe reſpectā teſtat̃ q hūilia reſpicit: p̄s. 137.
& alta à longe cognoſcit. Sicut em̄ oculi ſathanæ omne
ſublime uidet: ita oculi dñi oēm hūilē intuent̃. Vñ ait in Cant. 6.
cātico cāticorū. Reuertere reuertere ſunamitis: reuerte-
re reuertere: ut intueamur te. Quater dicit reuertere pro
pter quadruplicē ſupbiā: ꝑ quā auerſa à dño nō uidebat̃.
Eſt em̄ ſuperbia cordis: ſupbia oris: ſuperbia operis: ſu-

perbia habitus. Suꝑbia cordis eſt: quando homo in ocu-
Eccl.23. lis ſuis magnus eſt. Cōtra quā ſapiens orat dicēs. Extollē-
tiam oculorū meorū ne dederis mihi. Et alibi. Væ qui ſa-
Eſai.6. piētes eſtis in oculis ueſtris. Superbia oris uel linguæ q̄
& iactantia dicitur eſt: quando homo non ſolū magna de
ſe ſentit: ſed etiā loquitur. Vnde pſalmiſta. Diſperdat dn̄s
Pſal.11. uniuerſa labia doloſa: & linguā magniloquam. Superbia
operis eſt: qn̄ homo exteriori quadā ſuperbia ut magnus
Pſal.100 appareat, agit. De qua idem pſalmiſta ait. Non habitabit
in medio domus meæ: quia facit ſuperbiā. Suꝑbia habit⁹
eſt: qn̄ homo ut glorioſus uideatur precioſis ſe ornat ue-
1.Thi.2. ſtibus. Vnde paulus. Non in ueſte precioſa. Et dominus.
Mat.11. Qui mollib⁹ ueſtiūtur in domibus regū ſunt: ubi ſuper-
bia abūdat. Sunt aūt qnqꝫ quæ ad remediū tā mortiferæ
peſtis à dn̄o rationali animæ ſunt poſita: locus, corp⁹, tē-
tatio diaboli, prædicatio chriſti, & eius conuerſatio. Lo-
cus, quia exiliū: corpus, quia oneroſum: tētatio, quia in-
quietat: chriſti prædicatio, quia ædificat: & eius conuer-
ſatio quia informat. His quaſi quinqꝫ ſenſibus deus hūi-
litatem operatur in anima. Sicut enim anima uita eſt cor-
poris: ita deus eſt uita animæ, & ſicut corpus mortuū eſt
quod ꝑ quinqꝫ ſenſus ab anima non uegetatur: ita ani-
ma mortua eſt quæ per hæc à domino non humiliatur.

Sermo quartus.

INtrauit Ieſus in quoddam caſtellum: & mulier
Luc.10. quædā martha noīe excepit illū in domū ſuā.
Caſtellū ubi xp̄s intrauit uolūtaria eſt pauper-
tas: quæ habitatores ſuos à gemina impugna-
tione qua huius mundi amatores expugnant̄ reddit ſe-
curos: ſcilicet propria inuidia & aliena. Paupertas em̄ dū
putatur miſera, aliena caret inuidia: & quia eſt uolūtaria
nemini quicquam inuidet. Duæ iſtæ ſorores: duas uitas
amatorū paupertatis ſignificāt. Quidam cū martha ſoli-
citi dn̄o ieſu duo pulmētaria præparāt: ſcilicet correctio-
nem operis cū ſalſamēto cōtritionis: & opus pietatis cū
condimento deuotionis. Hi uerò qui cū maria ſoli deo
uacāt cōſiderātes quid ſit deus in mūdo: quid in hoīb⁹:
quid in angelis: quid in ſeipſo: quid in reprobis: contem-
plantur quia deus eſt mūdi erector & gubernator: hoīm
liberator & adiutor: angelorū ſapor: & decor: ī ſeipo pri-
cipiū & finis: reproborū terror & horror. In creaturis mi-
rabilis: in hominibus amabilis: in angelis deſiderabilis:
in ſeipſo incōprehenſibilis: in reprobis intolerabilis.

Sermo quintus.

Pſal.17. DIes diei eructat uerbū. Dies diei angel⁹ uirgi-
ni. Dies angelus ꝓpter beatitudinem: uirgo
dies ꝓpter integritatis uirtutem. Et nox nocti
indicat ſcientiā. Serpēs nox propter malitiam:
mulier nox ꝓpter ignorātiā. Dies diei eructat uerbū: dei-
tas uirginitati de utero paternæ maieſtatis: in utero ma-
ternæ integritatis. Aliter. Dies diei eructat uerbū: deus
pater aīæ rōnali ꝑ fidē illuminatæ. Et nox nocti īdicat ſci-
entiā: creaturæ irrōnalis aīæ rōnali nōdū ꝑ fidē illumina-
Roma.1. tæ. Vn̄ apoſtolus: Inuiſibilia dei per ea q̄ facta ſunt itelle-
cta cōſpiciuntur à creatura mundi. Vn̄ nos dicim⁹ uerbū
indicatū: uerbū inſpiratū: uerbū eructuatū. Primum fecit
cognitionē: ſcd'm cōuerſionē: tertiū uiuificationem. Pri-
mū obfuit: ſcd'm non ꝓfuit: tertiū uiuificauit. Primū ob-
fuit: qa cū cognouiſſent deū: nō ſicut deū glorificauerūt
aut grās egerūt: ſed euanuerūt in cogitationibus ſuis: &
obſcuratū eſt inſipiēs cor eorū. Scd'm nō ꝓfuit: qa nō da-
ta eſt lex q̄ poſſet uiuificare. Tertiū uiuificauit, qa ꝑ crucē
redemit. Primū totū deforis: ſcd'm foris & intus: tertium
totū intus. Et nota quia qd' eructuat̄ de plenitudine ru-
ctuātis cū quodā ipſius ſubſtātiæ ſapore profertur: & id-
circo ſapiētia incarnata dicitur habēs in ſe oēm plenitu-
dinē. In miraculis cognitionē: in doctrina cōuerſionē: in
Oſeæ.6. paſſiōe uiuificationē. Vndē ait propheta. Venite & reuer-
tamur ad dn̄m: qa ipſe cœpit & ſanabit nos: ꝑcutiet, & cu-
rabit nos. Viuificabit nos poſt duos dies: ſcilicet cogni-
tionis & cōuerſiōis in die tertia ſuſcitabit nos uoce uer-
bi incarnati per primā ſuā reſurrectionē: & uiuemus in cō-
ſpectu eius uiuificati per paſſionē: ſerenius illuminati per
miraculorum cognitionē: ſequemurq́ꝫ ut cognoſcamus
dominū inſtructi per doctrinæ conuerſionem.

Sermo ſextus.

EGredimini filiæ ſion: & uidete regē ſalomonē.
Non dicit eccleſiaſten: aut Ididan. Nā & his Ca
noībus appellat⁹ eſt rex ille: & ſignificat ieſum
chriſtū noſtrum uerū ſalomonem: qui eſt ſalo-
mon id eſt pacificus in exilio: eccleſiaſtes id eſt conciona-
tor in iudicio. Idida id eſt dilect⁹ dn̄i in regno. Vbiqꝫ rex.
In exilio rector morū: in iudicio diſcretor meritorū: in re-
gno diſtributor præmiorū. In exilio manſuetus: in iudi-
cio iuſtus: in regno glorioſus. In exilio amabilis: in iudi-
cio terribilis: in regno ammirabilis. In diademate quo co-
ronauit cū mater ſua. Eſt autē hæc corona miſericordiæ:
& in hac imitabilis. Coronauit eum & nouerca ſua coro-
na miſeriæ: & in hac contēptibilis. Synagogam loquor:
quæ ſe ei non matrē exhibuit: ſed nouercā. Coronabit eū
familia ſua corona iuſtitiæ: & in hac terribilis. Coronat
eum pater ſuus corona gloriæ: & in hac deſiderabilis. Vi-
deant ergo eū peccatores in corona miſeriæ id eſt ſpinea:
& cōpungātur. Videāt eum filiæ ſiō animæ affectuoſæ in
corona miſericordiæ: & imitētur. Videbunt eum impii in
corona iuſtitiæ: & peribūt. Videbunt eū ſancti in corona
gloriæ: & perpetualiter gaudebūt. Egredimini filiæ ſion:
animæ delicatæ de ſenſu carnis ad intellectū mētis: de ſer-
uitute carnalis cōcupiſcētiæ ad libertatē ſpiritalis intel-
ligentiæ: & uidete regē ſalomonē in diademate quo coro-
nauit eum mater ſua. Coronantur quidē & alii imitatores
ipſius: ſed hoc ex induſtria adiuti per gratiam. Sol⁹ iſte à
matre coronatus eſt: quia ſolus cū ordinatis affectionib⁹
tanquā ſpōſus è thalamo proceſſit ex utero matris. Sunt
aūt affectiones iſtæ quatuor notiſſimæ: amor & lætitia: ti-
mor & triſtitia. Abſqꝫ his nō ſubſiſtit humana aīa: ſed qui-
buſdam ſunt in coronā quibuſdā in confuſionē. Purgatæ
em̄ & ordinatæ: glorioſam in uirtutū corona reddūt ani-
mā. Inordinatæ: per cōfuſionē deiectā & ignominioſam.
Purgantur autē ſic. Si amantur quæ amāda ſunt: ſi magis
amātur quæ magis amanda ſunt: ſi non amātur: quæ amā-
da non ſunt: amor purgatus erit. Sic & de cæteris. Ordi-
nātur aūt ſic. In initio timor: deinde lætitia: poſt triſtitia:
in conſumatione amor. Compoſitio quarū talis eſt. De
timore & lætitia naſcitur prudētia: & eſt timor cauſa pru-
dētiæ: lætitia fructus. De lætitia & triſtitia naſcitur tempe-
rātia: cuius eſt triſtitia cauſa: lætitia fructus. De triſtitia &
amore naſcit̄ fortitudo: & eſt triſtitia cauſa fortitudinis:
amor fructus. Clauditur circulus coronē. De amore & ti-
more naſcitur iuſtitia: & eſt timor cauſa iuſtitiæ, amor fru-
ctus. Conſidera ergo quomodo iſtæ affectiones ordinatæ
uirtutes ſunt, inordinatæ perturbatiōes. Si timorē ſequa-
tur triſtitia deſperationē generat: ſi amorē lætitia, diſſolu-
tionem. Sequat̄ ergo timorē lætitia: quia timor futura ca-
uet: lætitia de præſenti gaudet: prudētis cautelæ finē læti-
tia poſſidet. Probet ergo lætitia timorē. Probatus timor
nihil aliud quàm prudētia eſt. Comitetur lætitiā triſtitia:
quia moderate læta amplectitur: qui triſtia reminiſcitur.
Temperet ergo letitiam triſtitia: temperata lætitia nihil
aliud quàm temperātia eſt. Iūgat̄ amor triſtitiæ: quia for-
titer ſuſtinet triſtia qui per amorē quæ ſunt amāda deſide-
rat. Cōfortet ergo amor triſtitiā: cōfortata uerò triſtitia
nihil aliud quàm fortitudo eſt. Iungatur amor timori: qa
ordinate amādis inhæret qui timenda nō negligit. Ordi-
net ergo amor timorē: ordinatus timor nihil aliud quàm
iuſtitia eſt. Due affectiones lætitia & triſtitia nō ſe exten-
dunt ad alia: in nobis em̄ lætamur: & in nobis triſtamur.
Amor & timor ad alia ſe extendunt. Timor em̄ affectio eſt
naturalis q̄ nos coniungit ſuꝑiori ꝑ inferiorē partē. & ha-
bet ſe ad ſolū deū. Amor affectio eſt q̄ nos cōiūgit ſuꝑio-
ri & inferiori & æquali: & habet ſe ad deū & proximū. In
his aūt duobus perfecta cōſiſtit iuſtitia: ut timeamus deū

propto

propter potentiā: amemus propter bonitatē: & proximū
propter nature ſocietatem.

Sermo ſeptimus.

QVid eſt quod dicimus beatā mariā purificari?
Quid uerò qđ ipm ieſum dicimus circūcidi?
Em̄uerò tā nō īdiguit illa purificatione: quàm
nec ille circūciſiōe. Nobis ergo & hic circūci-
ditur: & illa purificat̄: præbētes exemplū pœnitētibꝰ ut à
uicijs cōtinētes: primū per ipſam cōtinētiā circūcidamur
deinde à commiſſis per pœnitentiam purificemur.

Sermo octauus.

QVid eſt autē ꝙ maria portat ieſum in utero: io-
ſeph in humero in ægyptū ſcilicet iens & inde
rediēs: ſimeō portat in brachijs. Significāt iſti
tres, tres electorum ordines: maria ꝑdicatores:
ioſeph pœnitētes: ſimeō bonos operatores. Qui em̄ alijs
euangelizat quaſi ieſum in utero portat: ut cū alijs uel po
Gala. 4. tius alios ei pariat. De talibus erat btūs paulus qui dice-
bat. Filioli mei quos iterū parturio: donec xp̄s formetur
ī uobis. Qui uerò ꝓ xp̄o laboribꝰ fatigant̄: qui pſequutio
nes patiunt̄: qui nulli mala inferūt: ſed ab alijs illata patiē
Lucæ. 9. ter ferūt merito iſti portare eū in hūeris dicūtur: quibus
& ab ipſa ueritate dicitur. Qui uult uenire poſt me abne-
get ſemetipſum &c. Si quis aūt eſt qui porrigat panē eſu
rienti potū ſitienti: cæteraq; miſericordiæ opera ſolicite
impendat egenti: nónne iſte recte uidetur eum portare in
Mat. 25. brachijs? Huiuſmodi enim dicturus eſt in iudicio domi-
nus. Quandiu feciſtis uni ex minimis meis: mihi feciſti.

Sermo nonus.

Prou. 9. SApiētia ædificauit ſibi domū &c. Cum multis
modis ſapiētia intelligatur: quærendū eſt quæ
1. Cor. 1. ſapiētia ædificauit ſibi domū. Dicit̄ em̄ ſapien
tia carnis quæ inimica eſt deo: & ſapiētia huius
Iaco. 3. mūdi quæ ſtultitia eſt apud deū. utraq; iſta ſcđm iacobū
apoſtolū terrena eſt: animalis diabolica. Scđm hāc ſapiē-
tiā dicūtur ſapiētes ut faciāt mala: bene aūt facere neſciūt
Iob. 5. ꝙ in ipſa ſua ſapientia arguūt̄ & perdunt̄: ſicut ſcriptū eſt.
Cōprehendā ſapiētes in aſtutia eorū: & perdā ſapiētiā ſa-
pientiū: & prudentiā prudentiū reprobabo. Et utiq; tali-
bus ſapiētibus uidetur mihi digne & cōpetēter dictū ſa-
lomonis aptari: quo ait. Eſt malitia quā uidi ſub ſole: uirū
qui uidet̄ apud ſe ſapiēs eſſe. Nulla talis ſapientia ſiue car
nis ſiue mūdi ædificat: imo deſtruit quācūq; domū inha-
bitat. Eſt ergo alia ſapientia quæ de ſurſum eſt primū qui
dem pudica: deinde pacifica. Hic eſt chriſtus dei uirtus &
1. Cor. 1. dei ſapientia, de quo apoſtolus. Qui factꝰ eſt inquit nobis
ſapientia à deo & iuſtitia: & ſanctificatio & redēptio. Hæc
itaq; ſapiētia quæ dei erat: & deus erat de ſinu patris ad
nos ueniens: ædificauit ſibi domū, ipſam ſcilicet matrem
ſuā uirginem mariā: in qua ſeptem colūnas excidit. Quid
eſt in ea ſeptem colūnas excidere: niſi ipſam dignū ſibi ha
bitaculū fide & operibꝰ præparare? Nimirū ternariꝰ nūe
rus ad fidē propter ſanctā trinitatem: quaternarius perti-
net ad mores propter quatuor principales uirtutes. Qđ
aūt in btā maria ſancta trinitas fuerit (fuerit dico per præ
ſentiā maieſtatis) ubi ſolus filius erat per ſuſceptionē hu-
manitatis: teſtat̄ nuncius cæleſtis qui ei arcana myſteria
Lucæ. 1. referans ait. Aue gratia plena dn̄s tecū. Et poſt pauca. Spi
ritusſctūs ſupueniet in te: & uirtus altiſſimi obūbrabit ti-
bi. Ecce habes dn̄m: habes uirtutē altiſſimi: habes ſpm̄ ſā
ctum: habes patrē & filiū & ſpm̄ſctm̄. Neq; em̄ pōt eē aut
pater ſine filio: aut ſine patre filiꝰ: aut ſine utroq; ꝓcedēs
Ioā. 14. ab utroq; ſpūſſanctꝰ: ipſo filio dicente. Ego in patre; & pa
ter in me eſt. Et iterum. Pater aūt in me manens: ipſe facit
opera. Manifeſtū eſt fuiſſe in corde uirginis fidem ſanctæ
trinitatis. Vtrum aūt & quatuor principales uirtutes tan
quam quatuor colūnas poſſederit: inquiſitione dignū ui
det̄. Primū ergo uideamus an fortitudinē habuerit. Quæ
nimirū uirtus quō illi abeſſe potuit: q̄ abiectis ſecularibꝰ
pompis: ſpretiſq; uoluptatibꝰ carnis: ſoli deo in uirgini-
tate uiuere ꝓpoſuit (Niſi fallor) hæc uirgo eſt quæ apud
ſalomonē legitur. Mulierem fortē quis inueniet? Procul
& de ultimis finibis precium eius. Quæ adeò fortis fuit, Prou. 3.
ut illius ſerpētis caput contereret: cui à dn̄o dictū eſt. Ini-
micitias ponā inter te & mulierē: & inter ſemē tuū & ſemē Gene. 3.
illius. Ipſa cōteret caput tuū. Porrò ꝙ tēperās prudēs &
iuſta fuerit: ex angeli collocutione: & ſua ipſius reſpōſio-
ne luce clarius cōprobamus. Salutata quippe tam uene-
rabiliter ab angelo. Aue gratia plena dn̄s tecū: nō ſe extu
lit quaſi quæ ex ſingulari gratiæ priuilegio benediceret̄
ſed ſiluit, & qualis eſſet inſolita hec ſalutatio ſecū cogita-
uit. Que in re quid niſi temperans fuit? At uerò cū cæle-
ſtibus myſterijs ab eodē angelo doceret̄: diligēter quæſi
uit quomodo cōciperet ac pareret: quæ uirū utiq; nō co-
gnoſceret: & in hoc ſine dubio prudens extitit. Iuſtitiæ
aūt præfert inſigne: ubi ſe ancillā dn̄i cōfitet̄. Nam ꝙ iu-
ſtorū ſit cōfeſſio: teſtat̄ q ait. Verūtamē iuſti cōfitebūtur Pſal. 139
nomini tuo: & habitabūt recti cū uultu tuo. Et alibi iuſtis
dicitur. Et dicetis in cōfeſſione: opera dn̄i uniuerſa bona
ualde. Fuit igitur beata uirgo maria fortis in propoſito:
temperās in ſilentio: prudens in interrogatione: iuſta in
cōfeſſione. His itaq; quatuor morum columnis & tribus
fidei prædictis extruxit in ea ſibi domū ſapiētia cæleſtis:
quæ adeò mentē eiꝰ repleuit: ut de plenitudine mētis fœ-
cūdaret̄ & caro, ac uirgo ſingulari gratia eandē ipſam ſa-
pientiā carne tectā pareret: quā prius mente pura conce-
perat. Nos quoq; ſi eiuſdē ſapiētiæ fieri domus uolumus:
neceſſe eſt ut eiſdē ſeptem colūnis extruamur: id eſt ut fi-
de & moribus ei præparemur. Et in moribus quidem ſolā
puto ſufficere iuſtitiā: cæteris tn̄ uirtutibus circūfultam.
Itaq; ne errore fallatur ignorantiæ: ſit ei præuia pruden-
tia. Sint hincinde tēperātia atq; fortitudo: ne fortè labat̄
uel in dexteram uel in ſiniſtram partem declinando.

Sermo decimus.

ET uocabit̄ nomē eiꝰ ammirabilis, cōſiliarius, Eſai. 9.
deus fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis.
Ammirabilis eſt ī natiuitate: cōſiliarius ī præ-
dicatione: deus in operatiōe: fortis in paſſio-
ne: pater futuri ſeculi in reſurrectiōe: prīceps pacis ī per-
petua beatitudine. Hæc etiā nomina poſſunt ei congrue
aſſignari in opere noſtræ ſalutis. Nā primo dicit̄ ammira
bilis in cōuerſione noſtræ uolūtatis: quæ mutatio eſt ſo-
lius dexteræ excelſi. Poſtmodū dicit̄ cōſiliarius in reuela
tione ſuæ uolūtatis: qn̄ reuelat quid ſequendū ſit iā con-
uerſis. Vnde paulus cōuerſus dicebat. Dn̄e q̄d me uis fa- Actu. 9.
cere? Cōuerſi aūt neceſſe eſt cōpungātur pro præteritis
delictis: ī quorū remiſſiōe dicit̄ deus: cuius tm̄ eſt pct̄ā re-
mittere. Hinc eſt ꝙ ſaluatore noſtro in terra remittente
peccata: iudæi dicūt eū blaſphemare: quaſi q aſſumeret ſi
bi qđ erat ſolius dei. Quarto dicit̄ fortis. Iuxta ſententiā
em̄ apl'i neceſſe eſt ut oēs q pie uolunt uiuere in xp̄o ieſu: 2. Thi. 3.
perſecutionē patiant̄. Sed qs ſuſtineret: niſi ille iuuaret?
Vn̄ dauid. Niſi qa dn̄s adiuuit me: paulominus habitaſſet Pſal. 39.
in inferno aīa mea. Cū ergo nos in tribulatiōe protegit:
cum ipſas aerias poteſtates arcet à nobis ac repellit: quid
aliud in hoc opere dici poteſt niſi fortis? Vnde dictū eſt.
Dn̄s fortis & potens: dn̄s potēs in prælio. Et qm̄ ipſa cō- Pſal. 23.
uerſio & uita noſtra in xp̄o agēda eſt nō intuitu tēpora-
liū rerū: ſed ſpe futurorū bonorū: ideò quinto loco poni-
tur pater futuri ſeculi. Pater ſcilicet in regeneratiōe no-
ſtrorū corporū. Quia uerò oēs quidē reſurgemus: ſed nō
omnes immutabimur: ut diſcernat immutationē iuſtorū 1. Co. 15.
ab iniquorū reſurrectione: ponit̄ ſexto loco princeps pa-
cis. Quo obtēta tota perfectio implet̄: nec iā ultra aliud
quicquā appetendū relinquit̄. Ipſa eſt em̄ in cuiꝰ exulta-
tione concinit pſalmiſta dicēs. Lauda hieruſalē dn̄m lau- p̄s. 147.
da deum tuū ſion: qm̄ confortauit ſeras portarū tuarum:
benedixit filijs tuis in te: qui poſuit fines tuos pacē. Ho-
rum ſex nominū cōſequentiā & uirtutē breuiter atq; ele-
ganter cōprehendit uno nomine angelus loquens ad Io-
ſeph. Et uocabis, inquit, nomē eius Ieſum. Cuius uideli- Mat. 1,
cet nominis exponēs rationē: ipſe enim ait ſaluum faciet ibidem,

populum suum à peccatis eorum.

Sermo undecimus.

FIlius dei apparuit ut nos adiuuaret & erudiret quod pōt, quia est uirtus patris & sapientia. Virtus adiuuat: sapientia erudit & informat. Infirmari auxilium est necessariū. Cæcitas eruditione indiget & doctrina. Erudiuit sanè faciēs abnegare impietate & secl'aria desideria: ut sobrie & iuste & pie uiuamus. Impietas erat incredulitas: qa deū nec credebamus nec colebamꝰ. Deū eñ sicut piū est colere: sic impiū est abnegare. Secl'aria desideria sunt cōcupiscētia carnis: cōcupiscētia oculorū: superbia uitæ: quæ trahūt & inclināt ad amorē sclī. Istis abnegatis uiuit hō sobrie: refrenās cōcupiscentiā carnis: cōcupiscentiam oculorum: superbiam uitæ. Postquam uerò incipit esse sobrius: contra duplicē ebrietatē duplicem ponit sobrietatem. Ebrietas exterior uoluptatū effusio: īterior curiositatū occupatio. Ecōtra sobrietas exterior uoluptatū refrænatio: interior curiositatū exclusio: ita uiuit hō sobrie quantū ad seipm: iuste quātū ad pximū: cui exhibet qđ iustū ē. Iustitia est in duobus: in innocētia & ī beneficētia. Innocētia iustitiā inchoat: beneficētia cōsūmat. Pie quātū ad deū. Pietas est in duobus ut de nobis nō præsumamus, sed in deo pfecte cōfidamꝰ: ut p eū oīa mūdi impedimēta uincamus. In deo nō est diffidendū: sed secure & fiducialiter est agēdum. Ipse tanquā pius & laudabilis medicus: priꝰ bibit pocionē quā parabat suis: idest passionē & mortem sustinuit: & sic sanitatē immortalitatis accepit & impassibilitatis: docēs suos ut cōfidenter biberēt potionē quæ generat sanitatatē & uitā: & qui post passionem uita æterna niuit: spem da nobis ut idem speremus ab eo securi.

Sermo duodecimus.

Ioan. 2. ERant ibi positæ lapideæ sex hydriæ secundum purificationē iudeorū. Intelligamꝰ has sex hydrias positas, esse sex obseruātias seruis dei propositas: in quibus tāquam iudæi purificari debeant. Sunt autem istæ: silentium psalmodia, uigiliæ ieiunium, opus manuū, carnis mūditia. In hydria silētiȷ̄ purificamur à peccatis quæ uerbositate cōtrahimꝰ. Cuius uitiȷ̄ sunt octo species. Est eñ uerbū stultum, uanū, mendax, ociosum, dolosum maledicum, impudicum, excusatoriū. Quæ nimirū pestis de loquacitate nascitur: & per silentiȷ̄ censuram aūt euertitur funditus: aut certè ne multum noceat reprimitur. In psalmodia fit duplex confessio: ubi & peccator de culpis cōpungitur: & deo laudes super iudicia: iustitiæ suæ dicūtur. In hac ergo hydria iudæus qsq; qui scilicet recte confitetur: purificat̃ ab immūdo spiritu blaphemiæ: cui añ cōuersionē subiacebat. Dum eñ seipsum laudaret ac deū accusaret: qd aliud quàm blasphe- Ezec. 18. mus erat? An nō sunt blasphemi qui dicunt, nō est æqua uia domini? An non insipiēs ille blasphemus qui dicit in Psal. 52. corde suo nō est deus? Iam uerò cōuersus & cōfessus cāticisq; diuinis instructus: correcta uita corrigit & uerba: seq; ipsum accusans mala sibi computat: deū autem laudās, bonū quod in se uidet, nō sibi sed illi applicat: & hoc totū agitur in psalmodia. Per psalmodiā accipe qcqd deo agitur cum mētis melodia: siue sint psalmi: siue hymni: siue etiam quæcūq; cantica. Tertiā hydriā posui superius uigilias: has semp debet comitari orationū instātia. Vñ & dñs in euangelio legitur in oratione pernoctasse: & di- Mat. 13. scipulos suos exhortans utrūq; simul cōiūxit dicens. Vigilate & orate: ut nō intretis intētationē. Tales uigiliæ abluunt nos à sordibus quas cōtraximus per somnolētiā resoluti: dū obliuiōe quadā à uia salutis ītepuimus ac torpuimus. Quarta hydria est ieiuniū: de quo qs dubitet an & ipsum purificet? Vera est illa sentētia cōtrariȷ̄s curātur cōtraria. Si ergo per gulā peccauimꝰ & ingluuiē: qd restat nisi ut p abstinētiā reparemur? Nec solū huius uitiȷ̄ fit per ieiunium purificatio: insuper & uirtus ad expellē- Mar. 9. dos dæmones cōparatur: dicēte dño. Hoc genus in nullo potest exire: nisi in oratione & ieiunio. Sequitur quinta hydria quæ dicitur opꝰ manuū. In quo si quærat̃ an sit aliqua purificatio: facile pōt īueniri per multa. Nā ut plurima prætereā: hoc solū quāti sit præconiȷ̄: quātæ gratiæ: qs digne æstimet suo se queq; labore trāsgerere: ac nulliꝰ aliquid desiderare? Ac ne me quisquam putet hæc magis declamatorie quàm ex ueritate proferre: audeat ipsum doctorē nostrū in fide & ueritate apostolorū paulū scribētē ad thessalonicēses: hæc ipsa docētē & præcipientē. Roga- 1. The. 4. mus uos, inquit, fratres ut abūdetis magis: & operā detis ut quieti sitis: & ut uestrū negotiū agatis: & opemini manibꝰ uestris præcepimꝰ uobis: & ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt: & nullius aliqd desideretis. Audiat eūdē ipsum facientē q̄ docebat. Ipsi eñ scitis, inquit, quēadmodū oporteat uos imitari nos: quoniā nō inquieti fui- 1. Thes. 3. mus inter uos: neq; panē gratis māducauimus ab aliquo, sed ī labore & fatigatiōe: nocte & die operātes: ne quē uestrū grauaremus. Itē audiat docētē quæ faciebat. Cū esse- Ibidem. mus apud uos hæc denūciabamꝰ uobis: quoniam si quis nō uult operari, nec manducet. Vides quā solicite obseruandū præcepit doctor gentiū opus manuū. Cur hoc tātopere curauit. nisi quia sicut bonus & diligēs pastor hoc ouium saluti plurimum expedire prouidit? Restat ultimà carnis munditia. In hac fit purificatio ab illa quinq; pertita corporis illecebra: uisus, auditus, gustus, odoratus, tactus. Et cætera quidē prædicta: id est silētium, psalmodia, uigiliæ, ieiuniū, opꝰ manuū: exerceri sine ista possunt: sed si lūbi præcincti non sint: id est si desit carnis mūditia, lucernæ ardētes quid pderūt? Hinc ergo colligēdum est ꝙ sit necessaria huius hydriæ, purificatio: quæ sola oībus supradictis equipollentē obtinet uim salutis. Et notandū ꝙ in his omnibus obseruātiȷ̄s quatuor primas debemus nobis: quintā proximo: sextā deo. Nam silentiū, psalmodiā, uigilias, ieiuniū, debet quisq; exercere ppter seipm, hoc est ppter suā disciplinā: opus manuū propter proximū neque grauet: sed magis habeat unde tribuat necessitatē patienti: carnis munditiā propter deū: ut illi placeat: & eius uoluntatem faciat. Vñ scriptū est. Hæc est eñ uolūtas dei sanctificatio uestra: ut abstineatis uos à fornicatiōe: ut sciat unusquisq; uestrū, suū uas possidere in sanctificatione 1. The. 4. & honore. Q; autē illæ hydriæ lapideæ dicuntur: significat ꝙ sine aliqua difficultate obseruari non possunt & ꝙ dura & aspera est uia quæ ducit ad uitam. Vel certè lapideæ dicūtur ppter fortitudinē ne facile frangātur aut dissoluātur: & effundatur liquor gratiæ q in eis cōtinet̃: qđ utiq; cito cōtingere posses: si uel fictiles essent uel ligneæ, seu cuiuslibet alteriꝰ fragilis materiæ. Vel etiam lapideæ, id est xpianæ à lapide xpo: ut scilicet in fide christi fiat.

Sermo desimustertius.

CApiētes singulæ metretas binas uel ternas. Ioan. 2. Hic primū sciēdū est ꝙ huiusmodi hydriæ aliqñ sunt uacuæ: aliqñ sunt plenæ. Plenæ autē aliqñ ueneno: aliqñ aqua: interdū etiā uino. Vacuæ quippe & inanes sunt: cū pro inani gloria uel aliquo tēporali emnlumēto fiunt. Plenæ ueneno sunt: si cū murmure & animi rācore gerant̃. Aqua plenæ dicūtur: cū ex timore dei obseruant̃. Siqdē p aquā Pro. 14. timor intelligitur. Vnde & apud salomonē legit̃. Timor dñi fons uitæ. Vino autē planæ sunt: cū timor uertitur in amorem: cum charitas excludit timorē: cū ea q̄ priꝰ obseruantur timore pœnæ: iam exercent̃ delectatione & amore iustitiæ. Vt uacuæ uel ueneno īfectæ sint non uult dñs: ut impleant̃ aqua iubet dñs: ut aūt aqua in uinū uertat̃, hoc fecit dñs: sed qbꝰ implere hydrias aqua imperat dñs? Ministris utiq;, quos & cōstituit sup familiā suā: ut dent illis ī tpe tritici mēsurā: qbꝰ tñ maria primū suggesserit dicēs. Quodcūq; dixerit uobis facite. Quo exēplo īnuit̃ ꝙ offi- Ioan. 3. ciū pdicatiōis nō debēt usurpare sibi: nisi quos maria id est mater gatiæ priꝰ instruxeriti. Alioqn dicet̃ eis. Regna- Osee. 8. uerūt & nō ex me: priceps extiterūt & ego ignoraui. Implēt ergo ministri hydrias aqua: pdicāt mira de dulcedine regni:

ne regni: intentāt horrēda de terrore supplicij: fit summ⁹ auditoribus de utroq; timor: ne uel illo fraudentur uel isto plectantur: & ita capiūt hydriæ metretas binas. Quid est autē uel ternas? Addatur illis duobus tertius timor: & capiunt hydriæ metretas ternas. Et illi quidē duo p̄dicti timores de futuro, sunt ualde utiles. Sed est alius timor de presenti multo probabilior: quo timet homo, & semp est pauid⁹ ne interna gratia deseratur. Quisq; igitur hoc timore repletus fuerit: ꝑfectò binis metretas ternas addidit. Notandū autē q̄ cū hydriæ plenæ factæ sunt usq; ad summū: tunc aqua uersa est in uinū bonū: qa nimirū ordo ratiōis est: ut si timor est initiū charitatis: perfectū sequat̃ etiā plenitudo dilectionis. Vñ etiā architriclinus dicit ad
Ioan.2. spōsum. Oīs hō primū uinū bonum ponit: & cū inebriati fuerint: tūc id qd' deteri⁹ est. Tu aūt fuasti uinū bonū usq; adhuc. Cōsuetudinis est secularīū hoīm: ut cū aliquē honorē adipisci desiderant: cæteros sibi prius per amorem acquirāt. Cū uerò adepti fuerint: elati potestate eos ipsos per timorē sibi postmodū subijciūt: qb⁹ priuati nō terrorem, sed amorē exhibuerāt. Isti ponūt primū bonū uinū, id est amorē: & cū inebriati fuerint tūc id qd' deterius est, id est timorē. Ecōtrario facit sponsus noster. Semp eñ seruat ad ultimū bonū uinū: qd' uerò in ei⁹ cōparatione de-
Eccli.2. terius est añ ꝓpinat dicēs. Fili accedēs ad seruitutē dei sta in timore si ex timore te feceris ipsi⁹ seruū: faciet te ex charitate amicū suū. Et sic aq̄ timoris cōmutabit̃ in uinū dilectionis. Ad hoc eñ purificaris in illis sex hydrijs aquis timoris: ad hoc in timore accedis ad ipsum tanquā seru⁹ ad dominum: ut de seruo prouecharis in filium.

Sermo decimusquartus.

Ecce uicit leo de tribu iuda: radix dauid aperi-
Apoc.5. re librum & soluere septem signacula eius. Septem signacula sunt: temporalis natiuitas, legalis circūcisio, matris purgatio, fuga in ægyptū, carnis necessitudo, baptism⁹, passio. Hæc siqdē sunt ueræ qdā humanitatis insignia: qb⁹ se teneri ac ligari uoluit incarnata dei sapientia. Ipse quippe est scd'a in trinitate psona: & licet eandē incarnationē simul fecerint pater & filius & sp̄ūsc̄tūs: nō t̄n pater aut sp̄ūsc̄tūs est incarnatus: sed solus filius. Impleuit quidē & pater & sp̄ūsc̄tūs carnem filij: à quo neuter eorum poterat separari: sed impleuit maiestate nō susceptione. Ideoq; filius ostendit in carne potentiam patris per opera: exhibuit bonitatē spiritussancti remittendo peccata: & quod ipse erat: id est sapiētia occultauit per illa prædicta signacula. Facta est igitur res mira & obstupēda. Infirmata est uirtus summa: & ut ita dicam, si dici liceat: qd' tamen reuerēter dico: quasi ifatuata est sapiētia. Nec erubesco dicere: qd' nō erubuit doctor gentium docere. Sic nempe credidit: sic docuit
1.Cor.1. sic scriptū reliquit. Nos, inquit, prædicamus xp̄m crucifixū: iudæis qdē scādalū: gentibus autē stultitiam: ipsis autem uocatis iudæis atq; græcis: xp̄m dei uirtutem & dei sapientiā: quia quod stultū est dei sapientius est hoībus: & quod infirmū est dei fortius est hoībus. Verūtamē hæc uirtus abscondenda erat: & in humilitate perficienda: ut omniū implerent̃ oracula ꝓphetarū. Passus est ergo ī cruce impassibilis deus: & in carne nostra mortali mortu⁹ ac sepultus immortalis dei filius. Sed ecce tertia die resurrexit à mortuis: & qui agnus extiterat in passione, leo fact⁹ est in resurrectione. Surrexit & uicit leo de tribu iuda, qa mortem quā ex infirmitate nostra pertulit: ex uirtute sua
Rom.7. resurgendo calcauit. Resurgens enim à mortuis iam non moritur: mors illi ultra non dominabitur. Resurgēdo autem & in cælum ascendendo librum aperuit: quia nimirū ex auctoritate sacræ scripturæ q̄ deus esset innotuit. Vñ
Psa.107. scriptum est. Exaltare super cælos deus: & sup oēm terrā gloria tua. Septē quoq; eiusdē libri signacula soluit quā do eloquia sacra fideliū mētib⁹ reseruauit: & qcqd de mysterijs suis lex & prophetæ sub allegorijs prædixerant: de his scilicet quæ per hominē temporaliter gessit: de se prædicta: & in se ac per se completa: luce clarius indicauit.

Sermo decimusquintus.

Quid est aūt q̄ post mortē ei⁹ tres illæ sanctæ Mar.16.
mulieres emerūt aromata: ut in monumēto positū ungerēt eū? Quid in sua actiōe nobis reliqrūt imitandū? Res eñ gesta (ut ait Gregorius) aliqd in sctā ecclia signat gerēdū. Et nos ergo si xp̄m mortuū: id est fidē xp̄i mortuā in corde cuiuspiā fratris senserimus: dāda nobis opa est: ut ad ungendū corpus mortuū ēptis aromatib⁹ accedam⁹. Significāt aūt tres illæ mulieres tres ī nobis efficiētias: q̄ sibi cōgrua cōparāt aromata. Quæ sunt illæ? Mēs, man⁹, lingua. Oīs eñ qui emit dat & accipit aliqd, & quod dat pdit, ut possideat qd' accipit. Dat igit̃ mens nūmū ꝓpriæ uolūtatis & cōparat affectū cōpassionis: zelū iustitiæ: discretionē consilij. Dat man⁹ obedientiā: & emit in tribulatione patientiā: in ope perseuerantiā: in carne continētiā. Dat lingua nūmū cōfessionis, & accipit modū in correctione: copiā in exhortatione: efficaciā in persuasione. Talibus unguētis cōpositis, dum ad monumentū simul Ibidem.
uenerint: colloquuntur inuicē & dicunt. Quis reuoluet nobis lapidē ab ostio monumēti? Lapis iste est uel nimia tristitia uel pigritia uel duritia, qui dū cordis aditū obstruit, frustra ad ungendū mortuū mēs uel manus uel lingua cū quibuslibet aromatib⁹ uenit. Sed q̄m scriptū est. Psal.9.
præparationē cordis ergo eius audiuit auris tua: uident lapidē reuolutū: introeūt in monumentū: & quē ungere uolebāt mortuū, audiūt. Quis hoc idicat? Quis hoc p̄dicat? Angelus utiq; testis resurrectiōis. Videt̃ scilicet huius in quo xp̄s resurrexit uult⁹ lætior: aspect⁹ uenustior: sermo purior: incessus modestior: & ad oē opus bonū spiritus prōptior. Quæ oīa qd sunt aliud quàm qdā internæ resurrectionis hilaris nūcius. Cætera quoq; q̄ in xp̄i resurrectiōe gesta uel dicta sunt, utpotē de inuēto sudario: ac de ipso dn̄o in galilæa uidendo & alijs quæ euāgelica cōtinet historia possunt nimirū iuxta cœptā tropologiā interpretari: ut quod historice præcessit in capite: cōsequēter & iam credatur fieri moraliter in eius corpore.

Sermo decimussextus.

Tres sunt q testimoniū dāt in cælo: p̄r & filius & 1.Ioā.5.
sp̄ūsc̄tūs. Tres in terra: sp̄ūs aq̄ & sanguis. Sic̄ ī
inferno: ut ī esaia legimus. Vermis eorū nō mo- Esa.66.
riet̃ & ignis eorū nō extinguet̃. Duo mala sunt: uermis & ignis: altero roditur cōscientia: altero concremantur corpora. Tertium additur desperatio. quæ in eo utiq; intelligitur quod dicitur nō morietur & non extinguet̃. His q in cælo sunt datur testimoniū btitudinis: his qui in terra iustificationis: his qui in inferno sunt dānationis. Primū testimoniū est glīæ: sc'd'm grāæ, tertiū iræ.

Sermo decimusseptimus.

Veniēs ad nos de uia noster amicus: id est quilibet cōuersus proximus: tribus panibus reficiē- Lucæ.11.
dus est. Primus panis est cōtinentia qua restringitur corpus: ne deinceps p mortiferas uoluptates defluat. Secūdus est hūilitas qua instruitur anima ne de ipsa sua cōtinentia superbiat. Tertius est feruor charitatis: quo accenditur spiritus: ut utrūq; id est corpus & animā in castitate & humilitate perseueranter custodiat. His tribus uirtutibus, id est castitatis, humilitatis, charitatis, tanquā tribus panibus reficitur homo dei & roboratur: ut secundū apostolum in die aduentus dn̄i sit integer spiritus, anima & corpus. Spiritū autē uoco gratiam quæ iuxta apostolū eundē, adiuuat infirmitatē nostrā ne deficiamus: donec suo tēpore metamus bonū qd' seminauimus. Vocat̃ primus panis carnalis uel coporalis: secundus rationalis: terti⁹ spiritalis. Hi panes quoties desunt: à deo requirēdi sunt. Merito aūt tres quærunt̃, quia tres reficiendi ueniunt: anima quasi uir: caro quasi coniunx spiritus uelut utriusq; uernaclus. Et notādū q̄ nō ait da: sed cōmoda mihi tres panes: quasi redditurus: qa sacerdos pc̄tori conuertēti debet quidē gratiā diuinit⁹ impetrare: fructū ṽò eiusdē grāæ nō sibi debet, sed deo referre.

Sermo decimusoctauus.

Ioan.3. NEmo ascēdit in cælū nisi qui de cælo descēdit
filius hominis qui est in cælo. Dn̄s & saluator
noster Iesus xp̄s uolēs nos docere quō in cæ-
lum ascēderemus: ipse fecit qđ docuit: ascēdit
in cælū. Et qm̄ ascēdere nō poterat nisi prius descēderet:
descendere aūt eum uel ascēdere nō patiebatur diuinita-
tis suæ simplicitas: quippe quæ nec minui pōt nec auge-
ri: aut aliquo modo uariari: assumpsit in unitatē suæ ꝑso-
næ naturā nostram: id est humanam in qua descenderet &
ascenderet: uiamq; nobis qua & nos ascēderemus osten-
deret. Quod totū indicant sancti euāgelij uerba proposi-
ta. In eo em̄ quod dictū est nemo ascendit in cælū nisi qui
descēdit, assumptio humane naturæ exprimitur: in eo au-
tem qđ infertur qui est in cælo: diuinitatis suæ incōmu-
tabilitas ostēditur. In quibꝰ uerbis illud etiā innuitur ꝙ
ipse sit uia per quā ascendamus: ip̄e patria ubi maneamꝰ:
uia scilicet transeūtibus: patria peruenientibus. Manens
itaq; qđ erat in natura sua: descēdit & ascendit ꝓpter nos
Sapi.8. in nr̄a: attingēs nimirū à fine usq; ad finē fortiter: & dispo
nēs oīa suauiter. Descēdit siquidē quo inferius nō decuit
ascēdit quo celsius nō potuit. Ipsumq; descēsum egit for-
titer, quia uirtus erat: ascēsum disposuit suauiter: quia sa-
pientia erat. Descendit aūt dictū est non cecidit: quia qui
cadit sine gradu ruit: q aūt descēdit gradatim pedē ponit.
Sunt ergo gradus in descēdēdo: sunt in ascēdēdo. In de-
scēdēdo primus quidē gradus est à summo cælo usq; ad
carnē: secundus usq; ad crucē: tertius usq; ad mortē. Ecce
quousq; descendit. Nūquid amplius potuit. Poterat iam
certe rex noster dicere: & quasi quodam operis effectu cla
Esaiæ.5. mare. Quid ultra debui facere & nō feci? Maiorē hac dile
Ioan.15. ctione nemo habet: ut aīam suā ponat quis pro amicis
suis. Vidimus descensum: uideamus & ascēsum. Sed & ille
quoq; triplex est: & eiꝰ primus gradus gloria resurrectio-
nis: secūdus potestas iudicij: tertius cōcessus ad dexteram
patris. Et de morte quidē meruit resurrectionem: de cru-
ce iudicij potestatem: ut qm̄ in illa iniuste iudicatus est de
illa iustam obtineret iudicijs cēsurā: ipso post resurrectio-
Mat.28. nem dicēte. Data est mihi omnis potestas ī cælo & in ter-
ra. Ipsam uerò serui formam: id est carnem in qua passus
& mortuus est: resuscitatam euexit sup oēs cælos & super
omnes angelorum choros: usq; dexteram patris. Quid
Gala.9. hac dispositione suauius ubi mors absorbet̄ in uictoria:
ubi ignominia crucis uertit̄ in gloriā? ut de illa dicāt san
cti: absit mihi gloriari nisi in cruce dn̄i nostri iesu xp̄i: ubi
& ipsa carnis humilitas ex hoc mūdo trāsit ad patrē. Hac
ascēsiōe nihil sublimius: hoc honore nihil gloriosius di-
ci pōt aut cogitari. Sic per incarnatiōis suæ mysteriū de-
scendit & ascēdit dn̄s: relinquēs nobis exemplū ut sequa-
mur uestigia eius. Sumamus & nos de mysterio eius: mo-
ribus nostris exemplū. Qui em̄ dicit se in xp̄o manere: de-
bet sicut ipse ambulauit & ipse ambulare. Descēdamus ꝑ
uiā humilitatis: ponaturq; nobis primus eius gradus: id
est primus profectus nolle dominari: secūdus uelle subij-
ci: tertius in ip̄a subiectiōe quaslibet cōtumelias & iniu-
rias illatas æquanimiter pati. Primo gradu caruit ī cælo
Esai.14. lucifer ille: qui dixit in corde suo. In cælum ascēdam: sup
astra exaltabo soliū meū: sedebo in monte testamēti in la-
teribus aquilonis: ascendā super altitudinē nubium: simi-
lis ero altissimo. Hæc dicens irreparabiliter cecidit de cæ
lo: & hoc ideo fortè quia oīno intolerabilis superbia est
uelle dominari. Secundo gradu caruerūt primi hoīes in
paradiso: q licet sua maluerint uolūtate abuti quàm crea-
tori subijci: nō tn̄ præsumpserūt cæteris suæ sortis dn̄ari.
Ideoq; culpa eorū & pœna longe extitit dissimilis super-
biæ atq; ruinæ diaboli: unde & diuina clemētia qn̄q; me-
ruerunt reparari. Tertiū gradū nō habēt qui ad tempus
credunt: sed in tēpore tētationis recedunt. Hæc dicimus
ut sciamꝰ à quorū imitatione declinare debeamus. Nam
& diabolus & homo uterq; ascēdere præpostere uoluit:
hic ad scientiam: ille ad potentiam: ambo ad superbiam.
Non sic ascendere uelimꝰ: quin potius audiamꝰ ꝓphetā
quærentē quō ascendendū sit. Quis, inquit, ascēdet ī mō Psal.23.
tem dn̄i: aut quis stabit in loco sancto eiꝰ? Innocēs mani-
bus & mūdo corde: qui non accepit in uano aīam suā, nec
iurauit in dolo proximo suo. Vbi notandū ꝙ triplicē gra
dum ascēdēdi cōstituit. Primus gradus est innocētia ope
ris: secundus munditia cordis: tertius fructus ædificatio-
nis. Quos gradus miro modo inuenimus in superioribꝰ
gradibus descentionis. Ibi quippe fuerat tertius gradus:
tolerantia iniuriarū. Ipsa est enim quæ probat huiꝰ ascē-
sionis primum gradum: id est innocentiā operis. Ibi scđs
fuerat patientia subiectionis: & ipsam operatur munditia
cordis: quæ est secūdus ascensionis gradus. Ad hoc enim
doctores prælatos habemus: ut cor mūdemus: dicente do
mino. Iam uos mundi estis propter sermonem quem locu Ioan.15.
tus sum uobis. Ibi etiam primus gradus fuerat contēptꝰ
dominationis: hic tertius est fructus ædificationis. Quis-
quis autem dominari non appetit: is profecto fructuose
præest cæteris instituendis.

Sermo decimus nonus.

QVis ascendet in montē dn̄i? Ascendit quidē Psal.23.
semel xp̄s corporaliter sup altitudinē cælorū:
sed & nūc ascēdit quotidie sp̄ualiter in cordibꝰ
electorū. Si ergo uolumꝰ & nos cū eo ascēdere,
ascendendū nobis est in montes uirtutū de uallibꝰ uitio-
rum. Est aūt gemina species ipsorum uitiorum. Alia enim
sunt quæ nocent nobis: alia quæ ꝓximis. Illa flagitia: ista
uocantur facinora: & hæc omnia dicuntur uallis lachry-
marum: quia omni fletus fluuio plangenda est uita pecca-
torum. De ualle flagitiorū ascenditur ad montē castitatis
triplici continentia, membrorū, sensuum, cogitationū. In
prima cōtinentia cohibetur actus: in scđa uitat̄ aspectus.
in tertia resecat̄ affectus. Itē de ualle facinorū ascēditur in
montē innocētiæ. Hic erigitur scala: quod tibi nō uis fie
ri alij ne facias: & ponit̄ in ea triplex gradus timoris: uel
eiꝰ scilicet qui patitur ne reddat talionem: uel superioris
potestatis ne inferat ultionem: uel interni iudicis qui red
dit unicuiq; scđm opera sua. Cum autē ad hunc montem
ascēderint iā iusti sunt, & ex fide uiuūt: sed necesse est eos
secundum apostolum persequutiōem pati. Itaq; cōfugie-
dum est de monte innocentiæ ad montem patiētiæ: & hic
quoq; erigit̄ scala triplicis gradus. Primus est dn̄i passio:
secūdus martyrum fortitudo: tertiꝰ præmij magnitudo.
Possunt sanè gradus isti dici gradus pudoris: sicut in in-
nocentia fuerunt gradus timoris. Et nota ꝙ mons iste pa-
tiētiæ secundū hos gradus est arduꝰ, spinosus, aridus. Ar
duus propter difficultatē imitandi passionem dn̄i: spino-
sus ꝓpter aculeos tentationū quæ multiplices sunt, dāna
scilicet rerum: cōtumeliæ uerborū: cruciatus corporum:
in quibus sancti martyres examinātur: aridus ꝓpter retri
butionē præmiorū quæ nō in hoc seculo sperantur: sed in
futuro. Post hunc montē restat ei alius mons ascēdēdus:
mons scilicet montiū: ad quem cum peruenerit: iam in eo Psal.75.
deus requiescit. Vnde scriptū est. Factus est in pace locus
eius. Sed & in hoc monte pacis erigitur scala charitatis:
unde dn̄s dicit. Quæcūq; uultis ut faciant uobis hoīes: & Mat.7.
uos facite illis. Volumus siquidem retribui nobis: uolu-
mus ignosci: uolumus gratis dari.

Sermo uigesimus.

DE sp̄ūsctō testat̄ scriptura: qa procedit, spirat, in
habitat, replet, glorificat. Procedere dicit̄ duo-
bus modis: unde, & quo. Vn̄? A patre & filio.
Quo? Ad creaturā. Procedendo p̄destinat: spi-
rādo uocat quos p̄destinauit: inhabitādo iustificat quos
uocauit: replēdo accumulat meritis quos iustificauit: glo
rificando ditat præmijs quos accumulauit meritis.

Sermo uigesimusprimus.

SPiritussanctus arguit mūdū de peccato quod Ioan.16.
dissimulat: de iustitia quā nō ordinat; dum sibi
non deo eam dat: de iudicio quod usurpat dū
tam de se quàm de alijs temere iudicat.

Sermo

Sermo uigeſimuſſecundus.

Ioan.12. QVi mihi miniſtrat :me ſequať. Quidam ſunt q nõ ſequunť Chriſtũ:ſed fugiũt. Alij nõ ſequuntur,ſed præeũt. Nonnulli ſequunť:ſed non aſſequunť. Alij uerò ſequunť & cõſequunť. Nõ ſequũť ſed fugiũt q necdũ peccare deſiſtũt. De qb⁹ ſcriptũ
Ioan.3. eſt. Oĩs qui male agit:odit lucē. Et ꝓpheta. Ecce iſti q elõ
Pſal.72. gant ſe à te:peribũt. Non ſequunť ſed præeunt:qui magiſtrorũ ſentẽtijs ſuas præferunt. Quorũ imaginẽ tenebat Petr⁹:cũ ꝓ ſalute nr̃a uolẽtẽ pati dñm increparet dicẽs.
Mat.16. Abſit à te dñe:nõ erit tibi hoc. Sequũť ſed nõ aſſequunť qui ſegniter ac remiſſe agũt:uel uſq; ad finẽ non perſeuerãtes
Hebr.12 de medio itinere reuertunť. Talibus dicit apl's. Remiſſas manus & diſſoluta genua erigite:& greſſus rectos facite pedib⁹ ueſtris:ut non claudicãs qs erret:magiſaũt ſanet. Sequunť & cõſequunť:qui uiã hũilitatis ei⁹ deuoto mentis affectu pſeuerãter imitanť. Hmõi uerè ſequunť dñm. Qui mihi miniſtrat me ſequať:id eſt me imiteť. Quo
Ioã.12. fructu? Vt ubi ſum ego,inqt,ibi ſit & miniſter meus. Fru
Ibidem. ctus itaq; hui⁹ imitatiõis:mãſio eſt æternæ beatitudinis.

Sermo uigeſimuſtertius

Lucæ.9. QVi uult uenire poſt me:per me:ad me. Poſt me, quia ueritas ſum:per me,qa uia ſum:ad me,qa, uita ſum. Qui uult uenire poſt me ,abneget ſemetipſum:& tollat crucẽ ſuam & ſequatur me. Tria ꝓpoſuit Chriſtus:dei uirtus & dei ſapiẽtia:angelus magni cõſilij:aĩe rõnali ad imaginẽ trinitatis factæ:ſcilicet ſeruitutẽ,uilitatẽ,aſperitatẽ. In abnegatione ſui ſeruitus:in toleratione crucis uilitas:in imitatiõe Chriſti deſignať aſperitas:ut quæ per inobediẽtiã de ſtatu trinæ fœlicitatis ceciderat:hũiliata afflictiõe trinæ miſeriæ per obedientiam reſurgat. Ceciderat eñ à ſeipſa à ſocietate angelorũ:à uiſione dei:id eſt à libertate:à dignitate:à beatitune. Audiat ergo conſilium:ut abnegando ſemetipſam:id eſt ꝓpriã uoluntatẽ ſui:libertatẽ recuperet:tollẽdo crucẽ ſuã:id eſt,carnẽ ſuã cũ uitijs & cõcupiſcẽtijs crucifigẽdo, per cõtinẽtiæ bonũ recuperet ſocietatẽ angelorũ:ſequẽdo Chriſtũ,id eſt,ei⁹ paſſionẽ imitãdo,recupet claritatis eius uiſionẽ:quia ſi cõpatimur ei & conregnabimus.

Sermo uigeſimuſquartus.

Pſal.115. PReciosã ĩ cõſpectu dñi mortẽ ſctõrũ ei⁹ facit aliqñ uita:aliqñ cauſa:aliqñ uita ſimul cũ cauſa. In cõfeſſoribus q in dño moriunť facit p̃cioſam,uita. In martyribus q pro dño moriunť,fecit eã p̃cioſam:aliqñ ſola cauſa:aliqñ cauſa pariter & uita Et illa qdẽ mors p̃cioſa ẽ quã cõmẽdat uita:p̃cioſior uerò quã facit cã:p̃cioſiſſima uerò quã p̃uenit uita ſil' cũ cauſa

Sermo uigeſimuſquintus.

Ibidem. PReciosa in conſpectu dñi mors ſanctorũ eius. Tria ſunt quæ ſanctum faciũt hoĩem:uictus ſobrius:actus iuſtus:ſenſus pius. Victus ſobrius erit:ſi continenter,ſi ſocialiter,ſi obediẽter,id eſt,caſte,charitatiue,humiliter uixerimus. Per cõtinentiã eñ caſtitas:per ſocialitatẽ charitas:p obedientiã hũilitas acqriť. Et hæc eſt uirtus quæ aĩam pfecte deo ſubditã ſub umbra alarũ ipſius ſecure facit uiuere. Actus iuſtus erit:ſi fuerit rectus,diſcret⁹ fructuoſus. Rect⁹ p bonã intẽtionẽ: diſcretus per mẽſurã poſſibilitatis:fructuoſus pec utilitatem proximorũ. Senſus pius erit:ſi fides noſtra deũ ſentit ſumme potentẽ,ſumme ſapientẽ, ſumme bonũ:ut per ei⁹ potentiã noſtrã credamus adiuuari infirmitatẽ: per eius ſapientiã noſtrã credamus corrigi ignorãtiã:per eius bonitatem noſtrã credamus dilui iniquitatẽ. Tria ſunt quæ mortem ſanctorum faciũt precioſam:quies à labore:gaudium de nouitate:ſecuritas de æternitate.

Mat.13. Sermo uigeſimuſſextus.

TRiplicem nobis cõmẽdat gradũ parobola triplex lectionis unius. Ager eſt corpus. Huic dũ adhuc dominãtur paſſiones deſideriorũ : iacet incultus & obnoxius maledicto. Spinas & tribulos germinat:quid intus lateat ignoratur. Quis enim eo tempore idoneũ reputet ferre dignos pœnitentie fructus? Quid tam inſipiẽter exponis aĩa corp⁹ tuũ? Neſcis qd abſcõditũ ſit in eo. Quid niſi regnũ cælorũ? Inuenire eſt in eo ſalutis opa:qbus regnũ cælorũ poteris adipiſci. Eme ergo agrũ,& á cõcupiſcentijs tuis tibi uẽdica corp⁹ tuũ:dato nimirũ pretio fomẽtis & occaſionib⁹ ipſarũ cõcupiſcentiarũ. Vbi uero theſaurum effoderis:eſto iam negociator & precioſas margaritas quære. Si precioſiſſimã unam inueneris:etiã tunc uende qcqd habes & eme eam. Quæ eſt tñ una tam precioſa? Neq; eñ mirũ ſi ꝓ theſauro uendidit quæcũq; habebat.id eſt pro diuitijs ſalutis & peccata & peccati fomẽta deſeruit. Hæc quippe ſola pri⁹ habebat. Nũc autẽ ubi theſaurũ hũc reperit,quõ quærit bonas margaritas:& pro una oĩa uẽdidit? Ego unã hanc nihil aliud quám unitatẽ arbitror eſſe. Quærit aũt bonas margaritas:qui in opere ſalutis ſuæ nõ eſt contẽtus inferiorib⁹ bonis:ſed ſumma quæq;& excellẽtiora perquirit. Nihil ergo precioſius inueniẽs unitate,nõ parcat oĩbus cæteris ꝓpter eam:ieiunijs:uigilijs,orationibus,audacter præferat unitatẽ. Volo aũt ut in ea quoq; ſic maneat,nõ quaſi unus ex oĩbus:ſed quaſi cũ oĩbus unus. Latũ expãdat ſinũ:ex omni genere affectionũ claudat intra uiſcera ſua:oĩbus oĩa fiat:& cõgaudere paratus & compati:gaudere cũ gaudẽtibus,flere cũ flẽtibus. Erit eñ cũ ad litt⁹ ueniẽs,malos piſces á ſagena charitatis excludet:& quicquid moleſtum eſt,foras mittetur.

Sermo uigeſimuſſeptimus.

EOdem ordine quo ꝓceſſit culpa:ſubſecuta eſt etiã culpæ medicina. Primũ peccatũ eſt factũ Ea.14.
in cælo per ſuperbiã præuaricatoris angeli:q dixit in corde ſuo. In cælũ cõſcẽdã:ſuper aſtra dei exaltabo ſoliũ meũ:ſedebo in monte teſtamenti in lateribus aqlonis.aſcendã ſuper altitudinẽ nubiũ,ero ſilis altiſſimo. In ſeipſo tumuit:& de ſorte beatorũ ſpirituum Ndtt.5.
eiectus cælorũ regnũ amiſit. Cõtra hoc peccatũ dictũ eſt. Beati paupes ſpiritu:qm̃ ipſorũ eſt regnũ cælorũ. Scd'm peccatũ commiſſum eſt per inobediẽtiã mulieris in paradiſo. Ex hoc peccato facta eſt caro rebellis ſpiritui:ut qm̃ ſpiritus eius nõ fuit ſubiectus creatori:nec caro ſit ſubiecta ſpiritui Cõtra hoc eſt dictũ. Beati mites qm̃ ipi poſſidebũt terrã. Horũ duorũ peccatorũ cõprehẽdit dñs medicinã dicẽs. Diſcite à me,quia mitis ſum & humilis corde. Tertium peccatũ fuit ꝙ ipſa mulier uirũ quoq; ſecum traxit in culpã. Debuit quidẽ illa peccatũ ſuũ deflere:nec addere peccatũ peccato:ſed in hoc ſe putauit habere conſolationẽ,ſi uirũ faceret peccati ſui participẽ. Quodãmodo enim naturæ eſt:unũquemq; uelle,ſiue in uitijs,ſiue in uirtutibus aſſociare ſibi cõſortem. Cõtra hoc peccatũ eſt iſtud remediũ. Beati qui lugent:quoniã ipſi cõſolabunť. Quartũ peccatũ cõmiſit Adam:qui cõſenſit. Adam enim (ſicut ait apoſtol⁹) nõ eſt ſeductus:mulier autẽ ſeducta in præuaricatione fuit. Illa per ignorantiã:iſte peccauit per infirmitatẽ. Peccauit autem nimis diligẽdo uixorem:nõ quia eius uoluntatẽ fecit:ſed quia eam uoluntati prætulit diuinæ. Vnde & à dño ei dictum eſt. Pro eo ꝙ obediſti uoci uixoris tuæ plus quám meæ:maledicta terra ĩ opere tuo. Iuſtum quippe erat:ut illius magis uolũtatẽ faceret, cui plus debebat. Quis uerò ambigat plus cũ debere conditori quàm uxori? Siquidẽ uxori erat aſtrictus tãtũ per amorem:deo autem per timorẽ ſimul & amorẽ. Plus ergo debuerũt ualere duo uincula ad tenendum eum erga dei præceptum:quàm unũ tãtũ erga coniugis affectũ. Cõtra hoc quartũ peccatũ:adhibitũ eſt remediũ. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam:quoniã ipſi ſaturabunť. Habuit quidem Adã iuſtitiam á iuſto deo creatus iuſt⁹:ſed quia non eã ex libero arbitrio dilexit:facile ab ea per idẽ liberum arbitrium defluxit. Quo cõtra dicitur per pſalmiſtã de Chriſto. Dilexiſti iuſtitiã & odiſti iniquitatẽ, Quintũ eque peccatũ commiſit:qui propriam culpam retorſit in uxorem,cum ait. Mulier quam dediſti mihi ſociam dedit mihi de ligno:& comedi. Primo quidem crudelis ĩſe qui

peccatũ suũ exusauit: secundo in uxorẽ quã accusauit. Et
utiq; satis sumpta est digna de peccato uindicta: qñ eam
Mat.5. accusauit: cui⁹ amore peccauit. Cõtra hoc peccatũ dictũ
est, beati misericordes: qm̃ ipsi misericordiã cõsequentur.
Geñ.3 Sextũ peccatũ fecit Eua: quæ cũ icrepareť à dño cur hoc
p̃s.140. fecisset: respõdit ei. Serpẽs decepit me, & comedi. Sic de-
clinauit & ipsa in uerba malitiæ ad exusandas excusatio
nes in peccatis: refundens culpã in serpentẽ, quasi immu-
nis à crimine: cum nil obfuisset suggestio, serpentis, si illa
negasset assenssum ꝓpriæ uolũtatis: & forte precessit in ea
aliquis motus superbiæ, unde seduci meruit à serpente.
Contra quod dictũ est. Beati mundo corde: qm̃ ipsi deum
Mat.5. uidebunt. Septimũ peccatũ factũ est extra paradisum: qñ
Cain cõsurrexit aduersus Abel fratrẽ suũ: & interfecit eũ.
Geñ.4. Ex eo iam tẽpore inueteratũ est: ut mali insurgant in bo-
nos & opprimãt eos. Hui⁹ peccati remediũ est istud. Bea
Matt.5. ti pacifici: qm̃ filij dei uocabũť. Q. si ab infestatione cessa
re noluerint iniqui: patienter tolerent eos iusti: audiẽtes
Ibidem. cõsolationẽ quæ seqtur, & dicit. Beati qui persecutionẽ
patiũtur ꝓpter iustitiã: qm̃ ipsorũ est regnũ cælorũ. Ecce
quàm necessarius fuit aduẽtus Christi: q̃ carnẽ subijceret
Ioan.1. spũi: hoĩem pacificaret sibi: deum reconciliaret homini.

Sermo uigesimusoctauus.

Exo.20. LEx per Moysen data est gratia & ueritas per
Iesum xp̃m facta est. Duplex in lege ueteri præ
ceptorũ genus inuenio. Sunt eñ moralia quæ
dam, ut est: nõ concupisces: nõ adulterabis: ho
nora patrem tuum, & his similia. Sunt etiam figuratiua &
Mar.7. umbratilia quædã: ut est taurorum immolatio: & sanguis
hyrcorũ. Verũtamen carnalis ille populus nec illa imple-
re poterat, nec in his obtinere salutẽ. Vnde & saluator in
Eze.20. euangelio legis præcepta improperat pharisæis: q̃ ꝓpter
traditiões suas irrita facerent dei mãdata: ipsa sine dubio
in qbus esset ædificatio morũ. Nam de cæteris ipse loquiť
p̃s.68. per prophetã. Dedi eis præcepta non bona: ipsa planè in
Psal.17. quib⁹ esset umbra futurorũ. Quæ eñ cõsequẽtia rõnis:
ut hoĩe peccante aries multareť, & diceret cum propheta:
que nõ rapui tũc exoluebã. Merito sane nõ bona præce
pta apl's nõ bonus accepit dicente ꝓpheta: cũ sancto san-
ctus eris: & cũ peruerso puerteris. Nouerat eñ iudæorũ
corda carnalia: unde & carnalia eis tradidit sacramenta
quæ nõ possent iuxta cõscientiã perfectũ facere seruientẽ
in iustitijs carnis. Venit proinde plenus gratia & ueritate
Christus dñs noster: ut ex hoc iam moralia quidẽ impleã
tur per gratiã: quæ uerò umbratilia & mistica fuerant re-
uelata ueritate: deinceps nõ ad literã obseruentur: sed sm
spiritũ spiritaliter intelligant. Propterea iam nõ aries uel
taurus hoĩe peccante mactatur: sed uiua corporis hostia:
rationale & acceptabile sacrificiũ in ieiunijs & laborib⁹:
1.Cor.4 ueniam meretur pariter & gratiam.

Sermo uicesimusnonus.

SIc nos existimet homo ut ministros Christi: &
dispẽsatores mysteriorũ dei. Minister Christi
sic debet cõuersari: ut ex morib⁹ exterioris ho
Ibidem. minis q uideť, existimeť compositio interioris
animi qui nõ uideť: ne uel ab alio uel à seipso possit iudi
cari: sed dicat cũ eodẽ apostolo. Mihi pro minimo est ut à
uobis iudicer, aut ab humano die: sed neq; meipsum iudi
co. Qui aũt iudicat me: dñs est. In quibus uerbis notãda
sunt tria iudicia. Humanũ: suũ cuiusq; propriũ: diuinum.
1.Cor.2. Et humanũ quidẽ põt iudicare de reb⁹ exterioribus: quæ
sensib⁹ corporis percipiunť: de interiorib⁹ uerò nõ põt.
Hinc eñ scriptũ est. Quis enim scit hoĩm quæ sunt hoĩs:
nisi spũs hoĩs qui in eo est? Quapropter de his quæ sunt
in hoĩe potest iudicare spũs hoĩs qui in ipso est. Longe ue
rò præstantius de his ipsis iudicat deus: cuius needum se
1.Cor.4 fateť apl's euasisse iudiciũ: qui tñ iam & humanũ transcen
disset & ꝓpriũ. Porrò humanũ cõtemnebat qui dicebat.
Ibidem. Mihi aũt pro minimo est ut à uobis iudicer: aut ab huma
no die. Sed neq; proprium timebat qui dicebat. Sed neq;
meipsum iudico. Nihil eñ mihi cõscius sum. Solum ergo
restabat diuinũ: de quo ait. Qui autẽ iudicat me: dñs est. Ibidem
Debet tñ quisq; quãtũ potest irreprehẽsibilẽ se exhibere
primũ quidẽ corã deo: sed deinde corã hoĩbus. Hoc nẽpe
est quod alibi loquiť idẽ apl's dicẽs. Prouidẽtes bona nõ 2.Co.8
tantũ corã deo: sed corã hoĩbus. Et notandum tribus mo
dis ꝓuidenť bona corã hoĩbus: id est habitu, actione, ser-
mone. Habitu ne sit notabilis: actione ne sit reprehensibi
lis: sermone ne sit cõtẽptibilis. Tribus etiã modis coram
deo: cogitatione, affectione: intẽtione. Nam & cogitatio
debet esse sancta. unde scriptũ est. Cogitatio sancta serua-
bit te: & affectio pura & intẽtio recta sunt aũt tria ista: id
est cogitatio, affectio, intentio in aĩa: sed in ea quoq; pro
prijs singula locis distincta uidenť. Nam cogitatio in me-
moria: affectio in uolũtate: intentio in rõne cõsistit. Atq;
ut eorũ usum ac differentiã clarius uideam⁹: sumamus no
bis exemplũ de reb⁹ exteriorib⁹. In corporib⁹ si quilibet
deformis calor cutem tantũ inficiat: corpus qdẽ turpius
reddiť: sed nihil ei de sanitate sua ex hoc adimiť. Si ergo
carni putredo aliqua uel liuidus tumor insederit: iam nõ
solũ decor corporis: sed salus quoq; turbať. Q. si languor
forsitan inualescens cũ ipsa carne: ossa quoq; medullitus
occuparit: tunc demũ de uita nõ immerito poterit despe-
rari. Eodẽ modo in aĩa si pctm̃ suggeriť memoriæ per co-
gitationẽ: nullũ tñ præbuerit aut uoluntas affectũ, aut de
liberatio ipsa cõsensum: fateor quidem deformitas est, nec
audire interim aĩa illa mereť: tota pulchra es amica mea. Cãti.4.
Cæterũ etsi neuus est: sed nõ morb⁹. Q. si uolũtas quoq;
ipsa iam sensu delectationis afficitur: resistit tñ adhuc deli
beratio rõnis: infirmať qdẽ, sed needũ moritur aĩa clamet
tñ necesse est: sana me dñe & sanabor. Tũc eñ mori diciť: Hier.17.
qñ & ipsa ratio ad pctm̃ per intẽtionẽ curuať. Hoc nẽpe
est pctm̃: de quo diciť. Aĩa quæ peccauerit: ipsa morietur. Ezec.18.
Hunc triplicẽ gradũ deplorat Dauid ex persona peccato
ris, dicẽs dño. Expellendo de paradiso in latã huius seculi
euagationẽ: cõfirmasti sup me manũ tuã. Et qm̃ carnalia Psal.37.
desideria sunt peccati pœna: non est sanitas in carne mea Ibidem.
à facie iræ tuæ. Iam uerò ubi robur deest rõnis: nõ est pax
ossibus meis à facie peccatorũ meorũ. Qui rursum eosdẽ
gradus ex persona iusti decantant dicens. Memor fui dei Psal.76.
& delectatus sum: & exercitatus sum delectatus eñ dicit
per uoluntatẽ: exercitatus per rationẽ. Ne ergo à memo-
ria expellat deũ irruẽs turba plurimarũ cogitationũ quæ
solent effluere tanquã uilis plebs in atrium: ponať ad eius
portã ianitor: cuius nomen est recordatio ꝓpriæ profes-
sionis: ut cũ turpibus sese cogitationibus senserit animus
prægrauari: increpet se & dicat sibi. Tu ne hæc debes co-
gitare qui sacerdos es: qui clericus es: qui monachus es?
Cultor iustitiæ debet in se hmõi quicquam admittere: de
cet seruũ Christi amatorẽ dei, tale aliquid uel ad modicũ
meditari? Hæc dicẽdo excludes fluxũ illicitæ cogitatiõis
per recordationẽ ꝓpriæ professionis. Similiter ad portã
uolũtatis in qua solent manere carnalia desideria tanquã
in domo domestica familia: statuať ostiarius qui uocatur
recordatio cælestis patriæ. Hic eñ põt prauũ desideriũ
quasi cune⁹ cuneũ expellere: & ipm̃ q ait: ecce sto ad ostiũ
& pulso, sine cũctatiõe recipere. Iã uerò ad thalamũ, ratio
nis, talis & tam ferox adhibẽdus est custos, q nemini par-
cat: sed quicũq; hostis siue clam siue palã ingredi præsum
pserit, ꝓcul eũ arceat: & hic sit recordatio gehẽnæ. In cæ-
teris siqdẽ: id est memoria & uolũtate nõ ita est intolerabi
le: si uel memoria recipiat qñq; uagã cogitationẽ: uel uo-
lũtas impurã affectionẽ. Hoc uerò grauissimũ & oĩno dã-
nosum: si unquã ratio perdiderit intẽtionis rectitudinẽ.

Sermo tricesimus.

SIcut portauimus imaginẽ terreni hoĩs, 2.Co.15.
portemus & imaginẽ cælestis. Duo hoĩes
sunt: uetus & nouus. Adã uet⁹: Christus
nou⁹: ille terren⁹: iste cælestis: illi⁹ imago
uetustas: istius imago nouitas. Est autem
triplex uetustas: & econtrario triplex no-
uitas. Est enim uetustas in corde: in ore: in corpore: in
quibus

quibus tribus modís peccauím⁹:cogitatíone,locutíone,
& opere.In corde ſunt deſideria carnalía & ſecularia:id
eſt amor carnís,& amor ſeculí.Similiter in ore eſt gemina
uetuſtas:arrogātía & derogatío. Item gemina in corpo
re:flagitía & facínora.Hæc omnía ſunt ímago ueterís ho
mínis:& hæc oīa renouāda ſunt in nobís.Si non eſſet ue
Ephcſ.4 tuſtas in corde:nō diceret apoſtol⁹: Renouamíni ſpíritu
mētis ueſtræ:& induite nouū hoīem qui ſm deū creatus
eſt in iuſtitía & ſanctitate ueritatís.Item ſi non eſſet uetu
1.Reg.2. ſtas ín ore,non diceret ſcriptura. Recedant uetera de ore
Ephcſ.4 ueſtro.Et apl's dícit.Oīs ſermo malus non ꝓcedat de ore
ueſtro:ſed ſi quís bonus eſt ad ædificationem fidei:ut det
gratiā audientibus.Sed & de uetuſtate corporis mētionē
Rom.6. facit,cum dicit.Sicut exhibuiſtis membra ueſtra ſeruire
immūditiæ & iniqtati ad iniqtatē.De cuius renouatione
etiā ſubiūgit.Ita nūc exhibere mēbra ueſtra ſeruire iuſti
tiæ in ſanctificatione.Renouet ergo cor noſtrū à carnali
bus & ſecularibus deſiderijs:ut excluſis illis introducatur
amor dei:& amor patriæ cæleſtis. Recedāt ab ore noſtro
arrogantia & derogatío: & ſuccedant pro his uera pecca
torum noſtrorum confeſſio:& bona de proximis æſtima
tio.Pro flagitijs & facinorib⁹ quæ uetuſtas eſt corporis:
aſſumat̃ cōtinētia: & innocētia:ut ſcilicet cōtrarijs uirtu
tibus cōtraria uitia depellant̃.Hanc ſupradictam renoua
tionem facit.Chriſt⁹ habitās ī nobis p fidē:ſicut ipſe ait.
Pſal.43. Ecce noua facio oia.Vnde & ad ſponſam loqtur in canti
Canti.8 cis.Pone me ut ſignaculū ſuper cor tuum:ut ſignaculū ſu
per brachiū tuū.Habitās igitur in corde eſt ſapiētia:habi
tans in ore ueritas:habitans in corpore iuſtitia.

Sermo triceſimuſprimus.

1.Cor.4. SPectaculū facti ſumus mundo & angelis & ho
minibus.Ita plane & malis & bonis pariter.Il
los enim ſolicitat inuidiæ paſſio:iſtos compaſ
ſio miſericordiæ:ut in nos inceſſanter intēdāt:
illi quidē defectū noſtrū,illi profectū deſiderātes.Nimirū
in ꝓbatione ſumus inter paradiſum & infernum,interim
medij:uelut inter clauſtrū & ſeculū cōſtituti. Diligenter
conſideratur utrinq; quid agimus:utrinq; dicitur & ſi ad
nos trāſeat:intentiōe quidē diſſimili:ſed nō diſpari forſi
tā uolūtate.Quòd ſi ita oīm oculi in nos noſtri quo abie
runt:aut quare ſoli ipſi receſſerunt à nobis? A dextris ſiq
dem & à ſiniſtris tanto ſtudio circumſpecti ſoli diſſimula
mus inſpicere uitam noſtrā:ſoli noſmetipſos negligimus
intueri:nec uerētes deceptorios nec adminiſtratorios ſal
p̃s.141. tem ſpirit⁹ reuerētes. Me expectāt iuſti donec retribuas
Pſal.118. mihi.Et item.Me expectauerūt pctōres ut perderent me.
Hinc mihi gehenna,inde corona parat̃:& inter hanc atq;
illam mediū nugari libet,oſcitare delectat: uſq; adeò nec
trahor deſiderio:nec periculo terreor:nec cupidus planè
nec pauidus:in qbus magis fuerat neceſſarium:pernitio
ſiſſimè inſenſibilis ad utrūq;.Exurgam⁹ aliquādo fratres
nec in uano accipiamus aīas noſtras:pro qbus alij tanto
zelo uel in bonum uigilant uel in malū.Non eſt res parua
quam ſic inſectantur hoſtes:ciues ſic præſtolantur.

Sermo triceſimuſſecundus.

VSq; hodie in ciuibus babylonis aquarum effu
ſio,id eſt cōfuſio cogitationū,terrā facit inanē
& uacuā.Dum eñ fluctuat circa carnē cogita
Gen.1. tio uniuerſa:nullū ex ea ſperare eſt fructū ſalu
tis.Diuidantur ergo quæ ab aquis:quatenus aīa quoq;
(ut dignū ē)partē ſibi uēdicet ſolicitudinis & meditatio
nis.Sanè inferiores certis liminibus coerceantur:certis
cōtineātur alueis:neceſſitatis terminos nō excedāt:ꝓin
p̃s.84. de ſuperiores copioſius dilatētur. Ex hoc ſanè dat dn̄s be
nedictionem:& terra noſtra dabit fructum ſuum.

Sermo triceſimuſtertius.

CVm in populo dei carnales alij ſint:& alij ſpiri
tuales:nec illi tamen æternorū:nec iſti carēt oī
modo temporalium deſiderio.In eo ſanè diſtāt
quòd plus alia appetunt alij:& ſm ea quæ præ
ferunt:aut ſpirituales aut carnales iudicantur.Hinc eſt q;
in benedictionibus Iacob & Eſau:& ros cæli & terræ pin
guedo nominatur:ſed nō eodē ordine in utroq;.Det tibi Gen.27.
deus de rore cæli & de pinguedine terræ abundantiā:ait
Iſaac ad Iacob.Ad Eſau uerò.In pinguedine terræ,inqt,
& in rore cæli deſuper,erit benedictio tua.Quid autē ſin
guli præferāt:à ſtudijs eorum & ſolicitudinis innoteſcat.

Sermo triceſimuſquartus.

INtegra & perfecta mortalitas in duobus
præcipuè cōſiſtit:in euitādis uitijs & ap
petendis uirtutib⁹:qm̄ nō ſufficit à malo
abſtinere:ſi nō & bonum faciamus.Inde
pſalmiſta.Declina à malo,& fac bonū.Fu Pſal.36.
giamus ergo uitia amplectamur uirtutes.
Hiſtorias igit̃ ſummatim delibātes:mortalitatis fruct⁹ de
cerpam⁹.Fames coegit iſrael intrare in ægyptū:ſtatim re Gen.42
perit ibi nouū dn̄m,& de libero ſeruus efficitur.Ex illius &.43.
regionis inhabitatiōe redigit̃ ſub ptāte Pharaonis:q ma
ſculos præcepit interfici:fœmīas reſeruari.Iſrael operib⁹ Exodi.1.
luti & lateris duriter affligit̃.Pharao paleas miniſtrat la
borātibus.Fames coegit,nō fames panis neq; ſitis aquæ:
ſed audiēdi uerbū dei cōpellit multos intrare ægyptum:
hoc uerbū dei eſt lux uera quæ illuminat omnē hoīem ue Ioan.1.
nientē in hūc mūdū.Vnde pſalmiſta.Præceptū dn̄i lucidū: Pſal.18.
illuminās oculos.Qui hāc lucē ſequit̃ nō ambulat in tene
bris:ſed habet lumē uitæ.De luce præceptorū:trāſitur ad
lumē præmiorū.Qui huius diuini uerbi patit̃ ægeſtatem:
cogit̃ intrare ægyptū:id eſt tenebras.Inuoluit̃ enim tene
bris ignorātiæ:& ſubiacet dominio Pharaonis:id eſt dia
boli q princeps eſt ægypti,hoc eſt tenebrarū:iuxta illud
apoſtoli.Nō eſt nobis colluctatio aduerſus carnē & ſan Ephe.6.
guinē:ſed aduerſus principes & poteſtates:aduerſus mū
di rectores tenebrarū harū:cōtra ſpiritalia neqtiæ in cæle
ſtib⁹.Sub iugo Pharaonis fiūt lutea opera:id eſt diſſolu
ta & ſordida.Ab ipſo dant̃ paleæ:ideſt leues cogitatiōes.
Palearū eſt leuiter accendi:& in momēto conſumi.Sic &
malæ cogitationes à diabolo immiſſæ:cito in mentib⁹ no
ſtris accendunt̃:carnis mollitie cōſentiente.Sed ſi uiriliter
ſtudeam⁹ reſiſtere:deo iuuante protinus extinguunt̃.Pa
leis accenſis coquebat̃ lutū & ſolidabat̃ in lateres:& pra
uæ cogitationes quæ ſunt lutū.paleis delectationis accē
dunt̃.Quæ cū tranſeunt in actum tunc decoquūtur:cum
uerò ducuntur in conſuetudinem,tunc ſolidantur.

Sermo triceſimuſquintus.

BEatus uir qui non abijt in conſilio impiorum. Pſal.1.
Pij ſunt qui in deū credunt:& ipſum colūt.Eſt
enim pietas,cultus dei.Hic aūt cult⁹ in tribus
cōſiſtit:fide,ſpe,& charitate:quæ ſunt inuiſibi
lia.His tribus carēt impij qui deū nō colūt:& quorū con
ſiliū eſt uiſibilia inuiſibilibus,terrena cæleſtibus præpo
nere.Horū caput & princeps eſt diabol⁹:qui prim⁹ à pie
tate receſſit:& impius fact⁹ etiā hoīes in paradiſo poſitos
ab eadem pietate fraude ſua deiecit:uolens eos habere ſo
cios ſui erroris:& participes iniquitatis.Ille enim Euam
ſeduxit:& illa uirū ſibi ſubdidit.Similiter adhuc dæmon
ſuggerit carni,caro ſpiritui:& fit impiorū cōſiliū.Dicūt
enim ſibi inuicē.Omniū noſtrū ſit unū marſupiū.Ponūt proue.1.
ergo in memoria quaſi in marſurpio quiſq; obolū ſuum:
dæmon ſcilicet ſuggeſtionē:caro delectationē:ſpūs cōſen
ſum.Inde tāquā de ſymbolo cōparāt ſibi uictū cōpetētē.
Caro quidē cōbuſtionē:ignē ſcilicet qui nō extinguitur:
ſpūs malā cōſcientiā:id eſt uermen qui nō morit̃.Dæmon
aūt emit utriuſq; ſanguinē.Adhuc conſiliū impiorū itur
quatuor modis.Quidā eñ trahunt̃ inuiti:alij attrahūtur
illecti:alij ſeducunt̃ ignari:alij ſequunt̃ ſpontanei.Iſtis ne
ceſſariæ ſunt quatuor uirtutes:per quas armati reſiſtant,
ne in cōſilio eant.Inuitis neceſſaria eſt fortitudo:qua reſi
ſtant uſq; ad mortē:minis,cruciatib⁹,& dānis.Illi q attra
hunt̃ illecti indigēt tēperātia,quæ reprimit illicita deſide
ria:nec cedit ꝓmiſſionib⁹,nec emollit̃ blanditijs.Illis qui
ſeducunt̃ ignari eſt opus prudētia,quæ ab utilib⁹ inuti
lia diſcernit:& docet quid tenendū,quidue reijciēdū ſit.

Iustitia diligent illi qui sequuntur spontanei. Iustitia est rectitudo uoluntatis: quæ nec amat peccare, nec peccato cõsentire. Iustitia & fortitudo sedẽ habẽt uoluntatẽ: quia uolũtas iusta debet esse & fortis. Est aũt iustitia ordinata hoc modo: scilicet mala respuẽs: bonis meliora pponens. Hãc nõ uidet habuisse Adã: q malo cõsentiẽs, quod utile erat deseruit. Prudẽtia & tẽperãtia sedẽ habẽt in ratione: quia ratio prudens debet esse & tẽperata. Est quippe prudẽtia ratio docta, scilicet à grã, uitare contagia iniustitiæ ppter iustitiã. Vitat quidẽ nõ solum iniustitiã apertã: sed etiã illa quæ sunt aliquo modo cõtra iustitiã: attendẽs nõ qđ licet, sed magis qđ expedit: uitant diuitias & quædã alia: non qa illicita, sed qa iustitiæ solẽt esse impedimenta. Sed ppter quosdã q ex hypochrisi hoc faciũt: addit ppter iustitiã. Iustitia est perfectio aĩæ rationalis. Aliæ uirtutes sunt ad eius acquisitionẽ uel cõseruationẽ: fortitudo, tẽperãtia, prudẽtia: quæ iustitiã cõseruãt ne amittat aut minuatur. Postquã uerò pfecta est iustitia & trãsit in effectũ cordis: idẽ est φ illa tria: quia fortis est, prudens, tẽperata. Qui nõ abijt. Abire pertinet ad illos qui sunt incõstãtes: & leuiter possunt impelli. Quod quidam uolẽtes euitare, fiũt euidẽter obstinati: nullius consilio acquiescentes: ppositũ suũ immobiliter tenẽtes: & ideò adiunctũ est & nõ stetit: scilicet ut nec leuis sic nec obstinat⁹. Via peccatorũ est mũdus uel ppria uolũtas quæ est superbia: ex qua oĩa
Psal. 1. mala, sicut ex cõi sunt bona. Et in cathedra pestilẽtiæ non sedit. Sedet, qui docet: exemplo suo faciens peccare alios. Cathedra est hæc: & quatuor pedib⁹ subsistit. Primus pes est malitia: secundus cõtemptus dei: tertius irreuerentia: quartus astutia. Malitia est amare malũ & saporem mali habere: & malũ qa malũ est diligere: sicut facit diabolus & nõnulli iniqui. Sed quia fit aliqñ ut tales timeãt deum nõ timore bono: sed ne incurrant uel dãnum rerũ uel corporis cruciatũ: ut amplius fiãt mali contẽnunt & ipsum deũ: & fit secũdus pes cõtẽptus dei. Item posset fieri ut malum amarẽt, deũ contẽnerent: sed inhiberet eos pudor hoĩm, cum qbus habitãt: ideò ad augmentũ mali seqtur tertius pes, irreuerẽtia: ut nec deũ timeãt nec hoĩes reuereantur. Ad consummationem uerò malitiæ: adest quartus pes astutia: ut sciant uti tribus pditis: miscentes oleo uenenũ & melli acetũ. Eminẽs pars cathedræ cui sedẽs inhæret, est potẽtia. Si enim potẽs est qui prædicta habet: tunc plurimũ nocet, uel si potẽtem sibi allicere potest, quẽ cõsilio suo seducat, & ad malum impellat. Deinde apponit puluinar: ut suauiter sedeat. Puluinar fit de leuib⁹ pẽnis auiũ: significans uanam gloriã & fauorẽ popularẽ: qbus hoĩes delectati extollũtur. Scabellũ pedibus supponit: ne terrã
Psal. 1. tangãt. Tales eñ nonnulli terrenas actiones nõ faciũt: sed spũales simulãt ut magis decipiant. Horum doctrina est quasi pestilentia: multa loca occupans & uastans. Sed in lege dñi uolũtas eius. Superiori uersu dictum est quid sit respuendũ: in hoc autẽ dicitur quid sit appetendũ. In illo dictũ est tanquã declina à malo: in hoc autẽ, & fac bonũ. Quod utiq; est ambulare in lege. Sed quoniam hæc uia agitur nõ gressu corporis, sed affectu mẽtis: ideò dictũ est: in lege dñi uolũtas eius. Velle eñ (teste beato Gregorio) mente ire est. Per hãc uiam incedũt & quasi quendã currũ ducũt tria genera hoĩm: seruus, mercenarius, filius. Trahunt aũt eundẽ currũ iumenta: quorũ noĩa sunt cõminatio & promissio. Super cõminationẽ seruus sedet: super pmissionẽ mercenarius. Horũ uterq; trahit currũ: alter timore, alter cupiditate: & uterq; pprijs stimulis impellit. Solus fili⁹ qui nec timore quatitur, nec allicit cupiditate: sed spiritu dilectionis agit: sine labore aut læsione uehit
Roma. 8 in curru. Quicũq; eñ spiritu dei aguntur: hi filij sunt dei. Habet etiã curr⁹ ille quatuor rotas, illas scilicet quatuor animi affectiones notissimas: amorẽ & lætitiã: timorem & tristitiã. Amant eñ reprobi tẽporalia: & lætant cũ malefecerint: sed hunc amorẽ & hanc lætitiã seqtur timor & tri-
Ioã. 16. stitia sempiterna. Electi uerò, qb⁹ dicit mũdus gaudebit, uos aũt contristabimini: sed tristitia uestra uertet in gaudium: ponũt primas rotas timorẽ & tristitiã: posteriores amorẽ & lætitiã. Ipsis etenim cõmutat timor in charitatem: tristitia in lætitiã sempiternã. Notandũ aũt φ hæc uia legis dñi cõsummat sex diebus. Et prima quidẽ dicta est gemitus cordis: secũda cõfessio oris: tertia largitio propriæ possessionis: quarta labor corporis: qnta abnegatio propriæ uolũtatis: sexta cõtẽpt⁹ mortis. In septima fit quies ab oĩb⁹ prædictis: sperãs octauã resurrectionis. Et in lege ei⁹ meditabit die ac nocte. In quocũq; statu sit hõ posit⁹ nũquã recedẽdũ est illi à lege dñi: sed semp in die bonorũ nõ immemor sit malorũ: & in die malorũ memor sit semp bonorũ. Potest etiã per diẽ & noctẽ cõtẽplatiua & actiua uita intelligi: quæ ambæ continentur in lege domini.

Sermo tricesimussextus.

Dixit insipiens in corde suo, non est deus. Psal. 52. Deus licet unus sit & unũ sit: tñ nõ sui uarietate: sed animi nostri mutatiõe gustãtibus nobis: diuersos uidetur habere sapores. Sapit eñ timẽti iustitiã & potentiam sapit amãti bonitatẽ & misericordiã. Vnde & alibi, ait idẽ iste propheta. Semel loquutus est de⁹: Psal. 61. duo hæc audiui: qa potestas dei est, & tibi dñe misericordia. idẽ: qppe est audire hoc qđ gustare: qa utrũq; fit una & simplicissima mẽte. Itaq; semel loquutus est deus: quia unum genuit uerbũ. Cæterũ nos per unũ uerbũ duo hæc audimus siue sapimus: qa potestas dei est & tibi dñe mia. At is qdẽ penitus insipiẽs est: cui nec timorẽ de⁹ sapit nec amorẽ. Discat quantũ uult ego sapientẽ nõ dixerim, dum nec timebit nec diliget deũ. Quomodo eñ dixerimus in sapientia cõsummatũ: quẽ uideo nec initiatũ? Nã initiũ Eccli. 1. sapientiæ timor dñi: cõsummatio amor media sibi uendi- Prou. 1. cat spes. Cui ergo nec iustitiã sapit deus per timorem: nec misericordiã p amorẽ: is planè dicit i corde suo nõ est de⁹. Deũ enim nõ putat: quem nec iustum nec pium reputat.

Sermo tricesimusseptimus.

Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in studijs suis: nõ est qui faciat bonum: nõ est usq; ad Psal. 52. unum. Habet anima corruptionẽ suã habet & corpus suam. Corruptio aĩæ tripertita est: quadripertita est corporis. Corp⁹ siquidẽ cõstat ex quatuor elemẽtis. Aĩa uerò in triplici ui subsistit. Est enim rationalis concupiscibilis, irascibilis. Rationale, cuius sanitas est cognitio ueritatis: corrumpit superbia. Corrupta autem fallit duobus modis. In cognitiõe sui: & cognitione dei. Cõcupiscentiã corrumpit uana gloria: iram inuidia. Corruptio corporis dicit abominatio: & fit quatuor modis: fm quatuor elementa ex quibus cõstat. Quatuor eñ sunt quæ corpus corrũpũt: curiositas, loquacitas, crudelitas, uoluptas. Sũt aũt quatuor partes corporis: in qb⁹ singulis maxime uigẽt singula elementa. Nã in oculis est ignis: in lingua quæ uocẽ format aer: in manib⁹ qrũ pprie tact⁹ est terra: in mẽbris genitalib⁹ aq. Has qtuor partes corrũpit illa quadripertita pestis. Oculos scilicet curiositas: linguã loquacitas: manus crudelitas: genitalia uoluptas. Sic fiũt hoĩes corrupti & abominabiles: corrupti in aĩa: abominabiles i corpore: corrupti corã deo: abominabiles corã hoĩbus. Nõ est q faciat bonũ: non est usq; ad unũ. Quatuor genera sunt hoĩm: quorũ oĩm nullũ est qđ faciat bonũ nisi unum. Quidã eñ sunt q deũ nec intelligũt nec requirũt: & hi mortui sunt. Alij intelligunt quidẽ: sed nõ requirunt: & hi impij sunt. Alij reqrunt, nõ aũt intelligũt: & hi fatui sunt. Alij uerò & intelligũt & reqrũt: & hi sci sunt. De qbus solis dici põt: quia ipsi sunt qui faciunt bonum.

Sermo tricesimusoctauus.

Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: po- Psal. 15. stea accelerauerũt. Quid dissimulãt hoĩes in uita sua agere pœnitentiã: & extrema de cõfessione præsumũt? Quomodo sub unius horæ articulo: reuocari posse existimãt oĩa aĩæ membra: cuius concupiscentiæ & desideria per totum mundum sparsa sunt: & ubiq; terrarum

terrarum uelint quodam uisco tenētur? Nō dico, ait dñs,
quin & taliū saluem aliquos: potēs sum enim in momēto
oia reuocare: sed nō cōgregabo conuēticula eorū de san-
guinibus: id est qui in sanguine pseuerāt, donec multipli
catis in irrtationibus deserantur à peccatis, antequam dese
Psal.15. rant ea: nō inquā taliū cōuenticula cōgregabo. Si bene
memini, in toto canone scripturarū unū latronē inuenies
sic saluatum. Noli ergo huic tam periculosæ expectationi
Ioan.3. credere temetipsum Et quidē spūs nō modo ubi uult, sed
quando uult spirat: nec ei difficile est de subito perfectam
dare cōtritionē cordis, quā uix multo tpe alij cōsequunt:
sed unde scis q tūc tibi ita subuenire uelit quē tu interim
Sapiē.1. sic repellis? Benignus quidē est spiritus sapiētiæ: sed non
liberabit maledictū à labijs suis. Audi quis ille sit. Maledi
ctus qui peccat in spe.

Sermo trigesimusnonus.

ps.20. PRæuenisti cum in benedictionib⁹ dul-
cedinis. Triplex nobis necessaria est
benedictio: præueniens, adiuuās, & cō
summans. Prima misericordiæ: secūda
gratiæ: tertia gloriæ. Præuenit miseri-
cordia cōuersionē: adiuuat gratia con
uersationē: pepercit gloria cōsumatio-
nē. Nisi trinā hāc benedictionē dederit de⁹: nō pōt dare
terra nr̄a fructū salutis. Neq; eñ aut īchoare bonū donec
à misericordia præueniamur, aut agere bonū donec adiu
uemur à gratia: aut cōsummari in bonis possumus, donec
gloria repleamur. Verū ī his trib⁹ īmerito dulci⁹ sapit ea
q nō modo īmeritos, sed & malemeritos præuenit: ut dū
adhuc filij sum⁹ iræ & operamur opa mortis: ipse cogitet
sup nos cogitatiōes pacis: & nc petētib⁹ qdē imo & īpetē
tib⁹ nō iuocātib⁹ sed puocātib⁹, nō īterpellātib⁹ sed etiā
repellētib⁹, spm̄ bonū, spm̄ uitæ, adoptiōis spm̄ largitur.
Quid illi aïæ dulce sapiat: cui mīa tāta non sapit? Merito
pīde bñdictio dulcedinis noïat ea quæ præuenit: qa quæ
adiuuat fortitudinis, quæ consummat plenitudinis est.

Psal.17. Sermo quadragisimus.

POpulus quē non cognoui seruiuit mihi.
Nō esset magnæ admiratiōis: si populus à
deo cognit⁹ seruiret illi. Cū uerò ī cogni-
t⁹ illi seruiat, & in auditu auris obediat:
magnæ laudi ad scribēdū est. Ex hoc gene
re cognitorū & nō cognitorū, & cogno-
scētiū & nō cognoscētiū, sunt quatuor differētiæ. Quidā
eñ sunt q à deo cognoscūt & deū cognoscūt: alij non co-
gnoscūt nec cognoscūt: alij cognoscūt qdē: sed ipi nō co-
gnoscūt: alij nō cognoscūt: & tñ cognoscūt. Cognoscere
dei est fœlicē facere: cognoscere hoīs est grās agere. Qui
ergo cognoscūt à deo & deū cognoscūt, sctī āgeli sūt: q
ab eo fœlices facti ei⁹ laudib⁹ semp uacāt obsequijs deser
uiūt. Qui nec cognoscūt nec cognoscūt, paupes sunt ne-
cessarij: quos nec rerū temporaliū copia ditat, nec beatifi
cat seruitus diuina. Qui aūt cognoscūtur sed nō cogno-
scunt, diuites sunt huius seculi: qui acceptis quidē opib⁹
affluūt: sed carnalibus desiderijs hui⁹ seculi pressi nūquā
ad cælestia cor suspēdunt. Qui uerò non cognoscūtur &
cognoscūt, pauperes sunt uoluntarij: quos nec tribulatio
nec angustia, nec alia quæcūq; pericula possint separare
Ecli.25. à charitate dei. Et hi nimirū multis modis pbant: aduer-
sis durisq; fatigant tribulationibus sicut scriptū est. Vasa
Psal.21. figuli pbat fornax: & hoïes iustos tentatio tribulationis:
Ex quorū item persona loqtur psalmus. Deus deus meus
respice in me: quare me dereliquisti: Nōqd non incogniti
uident, qui orant ut respiciant? Verūtamē licet derelicti
uideant: ipsi tñ deū cognoscūt: & ex persona cognoscen-
tium statim in eodem psalmo subinfertur. Deus meus cla
mabo per diē & nō exaudies: & nocte & nō ad insipientiā
mihi. De his ergo uox diuina dicit. Populus quē non cō-
gnoui seruiuit mihi. Ac si apte diceret angelis suis. Quid
si uos mihi seruitis quos fœlices facio: quādoqdē illi mihi
seruiunt, quos in sua paupertate derelinquo? Et qd si uos
mihi obeditis qui faciē meā uidetis: cum & illi obediant,
qui me tantū audiūt & non uident. Vident quippe ange-
li: audiūt homines. Audiūt scilicet & obediunt: ut quan-
doq; similes angelis facti, mereant ipsi quoq; uidere. Itaq;
auditus est meritū uidendi uisio præmium audiendi. Et
prius est audire, uidere posterius: sicut scriptum est. Audi ps.44.
filia & uide. Quisquis ergo in futuro deum uidere deside
rat: profecto necesse est ut in præsenti prius deum audiat:
& in auditu auris obediat.

Sermo quadragesimusprimus.

MOrs peccatorū pessima. Mala in amissione mū Psal.33.
di: qa nō possunt sine dolore separi ab eo quē
diligūt. Peior in dissolutiōe carnis: à qua euel-
lunt eorū animæ à spiritib⁹ malignis. Pessima
in tormentis inferni: quando corpus & anima perpetuis
simul addicuntur ignibus. Ecōtrario bonorū mors opti-
ma: quoniam quidem fit ibi quies à labore: fit iocunditas
de nouitate: fit securitas de æternitate.

Sermo quadragesimussecundus.

TRia sunt: tabernacula, atria, domus. In taberna
culis sunt omnes iusti in carne uiuētes & labo
rantes: quia tabernacula laborantiū sunt & mi
litantium, Tabernaculū uerò habet tectū, sed
fundamento caret: & portabile est: quia iusti præsentibus
nō sunt fundati: sed inquirūt ciuitatē desursum fundamē
ta habentem. Eides etiā eorū quæ est fundamentum: non
est in terrenis sed in dño. Tectum habēt: id est munimētū
gratiæ & protectionē. Atria sunt domui uicina: amplitu-
dinē habentia. In illis sunt aïæ sanctæ corporibus exutæ:
quæ in latitudine sunt deposita carnis angustia. Atria ha
bent fundamentum sed non tectum: quia animæ quæ in
amore dei sunt nō ruunt: unde stantes erant pedes nostri: Psal.121.
sed nō habent tectū: adhuc expectantes augmentū: quod
nō erit nisi in resurrectiōe corporū suorū. Post ipsam sanè
resurrectionē cū angelis erunt in domo: quæ habet funda
mentū & tectum. Fundamentū est stabilitas æternæ bea-
titudinis: tectum consummatio & perfectio ipsius.

Sermo quadragesimustertius.

PAratum cor meum deus: paratū cor meū. Via Psal.56.
regia fratres: nec ad dexterā declinat nec ad si-
nistram. Porrò inuenire est hoīem semel quidē
paratū: nō qdē secundo. Si dixerit ei deus: eijce Eze.21.
ancillā & filiū eius: dico aut opera carnis: non cunctatur.
Si dixerit, immola mihi filiū tuum quē diligis Isaac: hoc Geñ.22.
planè iam patienter audire non pōt: ut fraternæ utilitatis
aut unitatis gratia: spiritalis sustinere uideat studij detri-
mēta. Quidni abijciat facile seruus xp̄i: quicqd ad corpo-
ream pertinet uoluptatem? At uerò spiritali iocunditate
æquanimiter fraudari qñ aut obedientia cogit, aut frater
næ charitatis ratio postulat: hoc planè magnū & deo gra-
tum offerre est holocaustum. Mēmēto tñ nō Isaac in hoc
sacrificio: sed arietem contumaciæ iugulari.

Sermo quadragesimusquartus.

ECce quàm bonum & quàm iocundū habitare Psal.132.
fratres in unū. Est unitas naturalis: unitas car-
nalis: unitas uirtualis: unitas moralis: unitas
spiritalis: unitas socialis: unitas personalis: uni
tas principalis. Vnitas naturalis est inter corpus & aïam:
unitas carnalis inter uirum & mulierem: de qua dictū est.
Erunt duo in carne una. Vnitas uirtualis est quæ hoīem Geñ.2.
sibiipsi cōiungit, ut non per diuersa effluat: sed cū ppheta
unam petat à dño. Vnitas moralis est quæ nos coniungit Psal.29.
proximo. Vnde psalmista. Qui habitare facit unius moris ps.67.
in domo. Vnitas spiritalis est quæ nos coniūgit deo. Vn-
de apl's. Qui adhæret deo unus spūs est. Vnitas socialis in 1.Cor.6.
ter angelos: quibus oïmodis idē uelle est, idem nolle. Vni
tas personalis in xp̄o. Vnitas principalis, quæ & substan-
tialis est in trinitate. Ecce quàm bonū & quàm iocundū.
Sūt quædē bona & iocūda: sunt q̄dā nec bona nec iocun
da. Sūt quædā bona & nō iocūda: sunt q̄dā iocūda & nō
bona. De bonis & nō iocūdis peruenit ad bona & iocūda.

De iocundis & non bonis peruenitur ad nō bona & non iocūda. Bona & nō iocūda sunt cōtinētia, patientia, disciplina. Iocūda & nō bona, uoluptas, curiositas, & uanitas. Nec bona nec iocunda: inuidia, tristitia, acedia. Bona & iocūda, honestas, charitas, & puritas. Ad hoc bonū & iocundū obtinēdū: necessaria est unitas uirtualis & unitas moralis. Primā disturbant pusillanimitas & leuitas. Pusillanimitas facit propositum relinquere: leuitas mutare. Alteram obstinatio, suspicio, & simulatio disturbant. Obstinatio nō recepit proximū: suspicio non credit proximo: simulatio non se iungit proximo. Spes æternorū expellit pusillanimitatē: humilis obedientia leuitatē. Obstinatio humilitate: suspitio & simulatio charitate pelluntur.

Sermo quadragesimusquintus.

Eccl'.15. NOn est speciosa laus in ore pctōris. Etiam quæ est in ore peccatoris pœnitentis non uidetur speciosa: quia adhuc de peccati recordatiōe & memoria cōfusionē patit̃ cū frequēter inde cōpungitur. Sed tn̄ in eo est utilis & fructuosa cōfessio: et si non speciosa decora q̃ laudatio. Postquā uerò de bñficiis dei proficiens adhæret diuinæ laudi, & in ea assidue delectatur & proficit: ita ut nihil aliud placeat ei: tunc in ore eius est speciosa laus dei ad similitudinē agricolæ; qui dū stercorat agrum suū totus in luto est & stercorib⁹, nō est pulcher labor eius, & si fructuosus: sed qn̄ colligit manipulos segetis: tunc labor est speciosus & dulcis.

Sermo quadragesimussextus.

ꝓue.4. OMni custodia serua cor tuum: quia ex ipso uita procedit. Duob⁹ aūt modis uita à corde procedit. Aut quia corde credit̃ ad iustitiā: & iustus
Rom.10. ex fide uiuit: & fide mūdat̃ cor: & mundo corde
Matt.5. deus uidetur, id est agnoscitur: & hæc est uita æterna ut
Ioan.17. cognoscāt te unū deū & quē misisti Iesum xp̄m: aut quia Christ⁹ uita nr̄a qui nūc per fidē habitat in cordib⁹ nr̄is, erit cum apparebit & nos cū ipso apparebimus in gloria: & qui nunc latet in corde, tunc quasi de corde ad corpus
Philip.3. ꝓcedet: qn̄ reformabit corpus humilitatis nostræ, cōfigu
1.Ioan.3. ratū corpori claritatis suæ. Vnde & alius apl's ait. Nunc filii dei sumus: & nōdū apparuit qd erimus. Sed considerandū est quō dicat: omni custodia serua cor tuū. Solent dicere hoīes hui⁹ seculi: bonū castellū custodit, q corpus suū custodit: Nos aūt nō sic: sed sterquiliniū uile custodit
Galat.6. qui custodit corpus suū apostolo teste: qm̄ qui seminat in carne de carne metet corruptionē. Qui uerò, inqt, i spiritu: de spiritu metet uitā æternā. Ac si dicat colendū, custodiendū magis aīæ castrū: qm̄ æterna ex ipso uita procedit. Sed castrū istud in terra inimicorū situ undiq; impugnatur: & idcirco omni custodia, id est, ex omni parte uigilāti solicitudine est muniēdū: inferius, superius, ante & retro: à dextris & à sinistris. Inferius impugnat concupiscentia carnis quæ militat aduersus aīam: quia caro cōcupiscit aduersus spiritū. Superius imminet iudiciū dei.
Hebr.10 Horrendū est enim incidere in manus dei uiuentis. Soli-
Iob.31. cite satis hac parte cor suū custodiebat, q dicebat. Semper enim quasi tumentes super me fluctus, timui deum. Retro mortifera delectatio est: quæ oritur ex recordatione præteritorum peccatorū. Ante instātiā tētationū. A sinistris uerò: atrogantiū fratrū & murmurantiū inquietudo. A dextris: obediētiū fratrū deuotio. Possunt enim hi quoq; (nisi caueatur) duob⁹ nocere modis: aut bonis eorū actibus inuidēdo: aut singularē gratiam æmulando. Vigilet ergo aduersus carnē rigor disciplinæ. Cōtra iudiciū dei, iudiciū ꝓprie cōfessionis: & hoc fit duplex. Manifestū de
1.Cor.11. manifestis: occultū de occultis. Vnde ait apl's. Si nosmet ipsos diiudicaremus: nō utiq; iudicaremur. Contra delectatione quæ procedit de recordatione præteritorū peccatorū frequētia lectionis: cōtra instantiā tentationis instantia supplicis orationis. Cōtra fratrū inquietudinem: patientia & cōpassio. Aduersus obedientiū fratrum feruorem, cōgratulatio & discretio. Cōgratulatio enī expellit inuidiam: discretio nimiam æmulationem.

Sermo quadragesimusseptimus.

MEl inuenisti noli multum comedere: ne forte saciatus euomas illud. Potest nō incongrue hoc loco mellis nomine, fauor humanæ laudis itelligi. Meritoq; nō ab omni sed ab immoderato mellis huius edulio prohibemur. Est enī cū utiliter humanas laudes recipimus fraternæ duntaxat intuitu charitatis: & ad salutē eorū qui nobis ꝓpterea facili⁹ acquiescūt. Hac ergo parcitate seruata: mellis huius moderata comestio nō nocebit. Si quid uerò amplius est, à malo est: & in perniciē cōuertet̃. Inuēto enī melle immoderatius uescitur: quisquis apponēs oīno cor suum fauore humanæ laudis infiatur, incrassatur, impinguat̃: à quo se ꝓpheta sanctus custodiri deprecat̃ à dño: non quidem mellis sed olei satis uicina appellatione ipsum quē prædiximus fauorē exprimens, ubi ait. Oleum aūt peccatoris nō impinguet caput meū. Vis nosse qn̄ euomat immoderatus epulator mellis ediliū: quod usq; ad satietatē sumens, modum parcitatis excessit. Tūc sine dubio laudes qbus satiebatur non aliū fructum quærēs: sed fauore ipso contentus humano: tunc inquāmulta cū anxietate euomit, quod cū perniciosa delectatione comedit: cū aliū quēlibet laudari audiēs, inuidia contabescit. Mens enī dedita uanitati: & arrogantia tumens: laudē alterius suam reputat uituperationem. puer.25 ps,140.

Sermo quadragesimus octauus.

DVo loca sunt aīæ rationalis: inferior quē regit & superior in quo requiescit: inferior quem regit corpus: superior in quo quiescit deus. De utroq; pōt recte intelligi quod scriptū est. Si ascēderit super te spūs potestatē habentis, locū tuum ne dimiseris, uel inferiorē scilicet regēdo, uel superiorē qescendo. Sed hoc quod prius dixit conuenit rudibus adhuc & imperfectis: qbus loquit̃ apl's. Humanū dico ꝓpter infirmitatē carnis uestræ. Sicut enī exhibuistis mēbra uestra seruire immūditiæ & iniqtati ad iniqtatē: ita nūc exhibete mēbra uestra seruire iustitiæ in sanctificationē. Habet quippe aīa tria facere in corpore: uiuificare, sensificare, regere. Sed siue auferat̃ uita, siue sensus ꝑturbet̃: de neutro cōdemnatur. Sin uerò tētatori uicta succubuit: hoc illi ad pctm̄ reputat̃. Dicit̃ ei ergo, ne ascendēte sup eam spiritu locū suū deserat: hoc est ne ingruēte tētatiōe mēbra sua arma iniqtatis pctō exhibeat. Notandū autē quod dicit̃. Si ascēderit super te spūs potestatē habentis. Nihil oppe aduersus nos malignus spūs pōt: nisi missus aut ꝑmissus. Vnde cū eius sit uolūtas quidēmala: nūquam potestas est nisi iusta. Nam uolūtas quidē mala ex seipso sibi inest: potestatē uerò nō aliūde quam à deo habet. Quā tn̄ potestatem semp moderat̃ dñs: ne scilicet ex nequitia uoluntatis plus puniat quàm eorū exigūt merita q puniunt̃. Et hæc de inferiori loco dicta sunt: Cæterū de superiori hoc intelligit̃: ne quietē mētis quam in deo habet tentāte diabolo deserat: sed undecūq; ille tētauerit: ipsa in deo fixa cōstanter in trāquillitate ꝑmaneat. Hæc posterior sñia cōuenit perfectis, qui cū Helia dicere possunt: uiuit dñs de⁹ israel in cuius cōspectu sto: & illud de Ioanne aplo: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Hæc inquā sentētia cōuenit perfectis: qui iam in sua cōuersatione quodāmodo imitantur statum æternitatis. Eccl'.10. 4.Re.3. 1.Ioā.4.

Sermo quadragesimus nonus.

SIue ad austrum siue ad aquilonē arbor ceciderit: ibi erit. Austri calor & leuitas in sacra scriptura bonam solet habere significationem. Ab aquilone uerò pādit̃ omne malū. Porrò hoīes sicut arbores uidit aliquis. Excidit aūt arbor in morte: & quocūq; ceciderit ibi erit: qa ibi te iudicabit deus, ubi inuenerit. Ibi inquā erit immutabiliter & irretractabiliter. Videat quo casura sit antequam cadat: quia postquā ceciderit, non adiiciet ut resurgat: sed necut se uertat. Quo uerò casura sit arbor si scire uolueris: ramos eius attende. Vnde maior est copia ramorum & ponderosior: inde casuram Eccl.11. Psal.40.

casurā ne dubites, si tñ fuerit tūc excisa. Rami nři, deside-
ria nřa sunt. Quib⁹ ad austrum extēdimur si spūalia fue-
rint: si carnalia ad aqlonē. Quæ uerò p̄pōderent: medium
corp⁹ indicat. Ea nāq; p̄ponderāt: q̄ secū traxerint corp⁹.
Sic em̄ est corp⁹ nřm inter spm̄ cui seruire debet, & carna
lia desideria quæ militant aduersus aīam siue ptātes tene-
brarū: acsi uacca sit inter raptorē & rusticum constituta.
Quicqd ille minet: quicqd intēdat: si uaccā nō duxerit ru-
sticus uicit. Sic quātumcūq; sæuiat malignus, quātūcūq;
praua desideria crucīēt, si uas suū sibi uendicat aīa: uicisse
credēda est: ut quēadmodū ait apostolus: non regnet pec
Rom.6. catū in nostro mortali corpore: sed sicut exibuimus mem
bra nostra seruire iniqtati ad iniquitatē: sic exhibeamus
seruire iustitiæ in sanctificationem.

Sermo quinquagesimus.

BOues sunt, q̄ i ope dei strenue exercētur: qui
semināt in lachrymis sed in gaudio metēt. Isti
sanè quæcūq; sunt mūdi hui⁹ arbitranť ut ster
cora. Piger uerò cuius sabbata uidētes hostes
derident: dehonestať ab hostibus in ocio suo: sicut boues
strenui in laborib⁹ suis honestanť à deo. Quē em̄ maligni
spūs pigrū uidēt ad spiritalia exercitia, in cogitationib⁹
ei⁹ ingerunt importune terrena: uelut de stercorib⁹ boū
massas coagulantes: & pigrū sicut dignus est lapidantes.

Sermo quinquagesimusprimus.

Sapiē.11. OMnia fecisti i pōdere & mēsura & numero. Ad
differētiā ipsi⁹ diuinæ essentiæ dictū est. Creatu
ræ enim in pondere & mēsura & numero factæ
sunt: solus creator his oībus caret. Pōdus in di-
gnitate rei cōsiderať. In pondere igiť facta est, q̄ rei sui ge
neris est comparanda: aut fm maius, aut fm minus, aut fm
æquale. Pond⁹ habet q̄ quāti ualeat æstimari pōt. Mēsura
uerò in loco & tpe considerať. Q̄ si locū solū accipimus
corpalem: incorporeorū mēsura in tpe erit & nō in loco.
Neq; em̄ aīa in loco pōt esse corporeo: nec corp⁹ de quo
magis uideť loc⁹ aīæ est. Quō em̄ corpe claudit: q̄ sic uege
tat exteriora sicut interiora: sic est in supficie cutis sicut in
uisceribus intimis? Sed ex affectione carnali & cōsuetudi
ne corporū sic errat aīa: ut seipsam nesciat nisi corpoream
Matt.6. cogitare. ubi est em̄ thesaur⁹ eius: ibi est & cor. Hoc sapit.
quod diligit. Affectionib⁹ siquidē obligata & illita ter-
renis: suā ipsius faciē considerare non pōt. Infixa est in li-
mo pfundi, & seipsam nō uidet: sed putat formā suam esse
luteā illā quā portat imaginē. Sed oīno aliter est: & aliter
cōsiderať mēsura aīæ fm locū. Locus siquidē uniuscuiq; rei,
finis est suæ substātiæ. Substantia uerò aīæ in rōne, in me
moria, in consilio, in iudicio, cæterisq; similibus est: q̄ oīa
suo quoq; fine clauduntť. In mēsura est ergo fact⁹ oīs spūs
p̄ter diuinū: qa & rō eius & memoria & cætera oīa suam
habēt mēsurā. In numero facta sunt oīa: uel fm partiū cō-
positionē: ut sunt corporea: uel fm uarietatē & mutabilita
tē: ut sunt etiā incorporea. Solus deus est, in quē nec pon-
dus nec mēsura cadit omnino nec numerus. Vn⁹ deus est
nō habet sui generis cui ualeat cōparari. Vnus est & sol⁹
ipse penitus inæstimabilis: æternus quoq; & immensus:
indiuisus & omnino inuariabilis.

Canti.1. Sermo quinquagesimussecundus.

OSculeť me osculo oris sui. Tria sunt oscula pri
mū pedū: scd'm manuū: tertiū oris. Cū primo
cōuertimur: pedes dñi osculamur. Duo autem
sunt pedes dñi: mīa & ueritas. Hūc utrūq; pedē
de⁹ cōuertētiū cordibus imprimit: & utrūq; pedē pctōr
qsq; si uere cōuertiť amplectiť. Si em̄ solā mīam sine uerita
tate reciperet: p p̄sumptionē caderet. Rursus si ueritatē si
ne mīa reciperet: nihilomin⁹ p desperationē periret. Sed
ut fiat saluus: ad utrūq; pedē humiliter prouoluiť: ut p ue
ritatē pctā damnet: & per mīam ueniam speret: & hoc pri-
mum osculum. Secundū osculū fit: cū primū ad bona ope
ra consurgimus. Tunc manus dñi osculamur: cū ei nostra
bona opera offerimus: uel cū ab eo uirtutum dona recipi
mus. At uerò tertiū osculū tūc fit: cū iam cōsumpto luctu
pœnitētiæ: iā acceptis uirtutū donis mens cælesti deside-
rio inspirata: ad secreta interioris cubiculi gaudia impa-
tiens amoris introduci desiderat: cum dulcibus suspiriis
uocem animi interrumpentibus pio cordis affectu decan
tat. Vultū tuū dñe requirā. Et ita ex uehementi desiderio
fit ei præsens spōsus: quem sic amat: quem sic affectat: cui
sic suspirat. Primum itaq; osculum fit in remissione pecca
torum: & dicitur ppitiatorium. Scd'm fit in donis uirtu-
tum & uocatur muneratorium. Tertiū fit in contempla-
tione cælestium: & uocať contēplatorium. Sciendum est
autē esse duo gña contēplationis. Quidā em̄ sunt q ascen-
dunt & cadunt: alij uerò q rapiuntur & descendunt. Ascē Roma.1.
dunt sicut illi de qbus scriptum est. Cū cognouissent deū:
non sicut deū glorificauerūt, aut gratias egerūt. Gratias
non egerunt: qa uiribus suis & ingenio tribuerūt: quod Ibidem
deus reuelauit illis. Ideò sequitur casus eorum: & euanue
runt in cogitationibus suis. Dicentes enim se esse sapien-
tes: stulti facti sunt. Electi uerò rapiunť: sicut Paulus & sui
similes. Sed & descendunt: ut ea quæ p excessum mētis ui
derint loquantur paruulis: eo sanè mō quo capiantur ab 2. Co.5.
ipsis. Rapiť Paulus cum dicit. Siue mēte excedimus deo. Ibidem.
Descendit, cum dicit. Siue sobrii sumus uobis. Hoc poste
riori genere contēplationis rapi desiderat aīa perfecta in Canti.1.
castissimos amplexus sponsi sui, dicēs. Osculeť me osculo
oris sui. Ac si diceret. Ego nō uiribus meis, nō industria,
nō meritis ad cōtemplanda gaudia dñi mei assurgere ua-
leo: sed ipse osculeť me osculo oris sui: id est eius gřa fiat:
non per doctrinā: non per naturam: sed per gratiam suam
osculeť me osculo oris sui. Miro autē modo gratiam ope-
rantis, & opus & modū operis eleganter expressit. Cū em̄
dicit osculetur: operātis gřa monstrať. Cū autē supponit
osculo ipsum opus. i. contēplatio designatur. Cum uerò
adiungit oris sui: modum operis. s. quō fiat contemplatio
euidenter expressit. Per os qppe uerbū intelligiť. Fit autē
contemplatio ex condescensione uerbi dei ad humanam
naturam per gratiam & exaltationē humanæ naturæ ad
ipsum uerbum p diuinū amorem. Nec absurdū cuiquam
uideri debet si in cōtēplatiōe uerbi dei hæc ita distingua-
mus: cū eiusdē quoq; uerbi dei incarnationē eodem ordi
ne factam euangelium testeť. Ibi etenim gřa ī mittiť: cum Lucæ.1.
ab angelo uirgo salutať. Aue, inqt. gřa plena. Et em̄ cuius
sit & quāta sit ipsa gřa subiūgit dicēs. Dñs tecum. Opus
etiā eiusdē gřæ subinfertur: cum dicitur. Benedictus fru-
ctus uentris tui. Fructus namq; uentris tui: incarnatio est
uerbi. Modus uerò tāti operis edoceť: ubi dicitur. Spiri-
tussanctus superueniet in te: & uirtus altissimi obumbra-
bit tibi. In qbus operib⁹ uerbi siue his q̄ de euāgelio pro
tulimus: siue his quæ de canticis canticorum exposuimus
manifeste constat: & istam. s. incarnationem ex sola uberta
te diuinæ gratiæ esse factam: nec illam. id est, contempla-
tionem quandoq; humana uoluntate: sed diuino tantum
munere prouenire posse. Et notandum q̄ hæc ipsa contē
platio trib⁹ modis pro diuerso statu tēporū distinguitur.
Et primo quidē uocatur cibus: secūdo pot⁹: tertio ebrie-
tas. Vnde & in cōsequētib⁹ electi quoq; uoce spōsi inui- Canti.5.
tanť dicētis, Comedite amici: bibite, & inebriamini cha-
rissimi. Prius comedūt dū in carne adhuc corruptibili de
gunt. Postmodū uerò corpore exuti & in cælum translati
iam bibere dicuntur eadē quæ prius comederant: qa iā p
speciē cōtemplanť sine labore q̄ prius per fidē crediderāt
dum in corpore positi peregrinarētur à dño, & in sudore
uultus sui uescerentur pane suo: sicut & nos facilius sumi
mus ea quæ bibim⁹, quàm illa quæ mandimus: quia in il-
lis nōnullus labor: in his leuis est trāsitus. In hoc ergo sta
tu positi sancti bibere quidē possunt: sed inebriari nō pos
sunt: qm̄ à perfectissima contemplatione diuinitatis quo
dammō retardantur: dum adhuc resurrectionē sui corpo-
ris in fine seculi præstolantur. Qua facta ita corpus menti
& deo mens inhærebit: ut iam deinceps nihil sit quo ab
interna ebrietate cōtemplationis reuocari possit. Prima
itaq; inuitatione qui comedunt uocantur amici. i. chari,

In scd'a qa bibunt chariores: in tertia qa inebriant' charis
Cantic.1 simi. Quia meliora sunt ubera tua uino. Duo sunt ubera
sponsæ: unũ cõgratulatiõis alterum compassionis. Unde
Rom.12. apl's his duobus paruulos fouẽs: gaudere, ait, cũ gauden-
tibus: flere cũ flentibus. Vinũ accipit desideriũ seculare:
Deu.32. de quo scriptũ est. Fel draconũ uinũ eorũ: & uenenũ aspi
dum insanabile: fragrãtia unguẽtis optimis. Innuit q̃ ali
qua sunt unguẽta bona: aliqua meliora: qbus oĩbus sup-
ferant' hec optima. Dicam⁹ ergo tria genera esse unguen
torũ. Primũ fit de recordatione pctõrũ: cũ p ipsis cõpun-
gimur & ueniã petimus: & hoc unguntũ bonũ est: quia
cor cõtritũ & hũiliatũ de⁹ nõ spernit. Effundit' aũt ad pe-
ps.50. des dñi, ibiq; remunerationẽ accepit. s. remissionẽ pctõrũ
cũ dñs dicit. Remittũtur ei pctã multa: qm̃ dilexit multũ.
Lucæ.7. Scd'm unguentũ fit de recordatiõe bñficiorũ dei. Et hoc
recte ad caput effundit': qa uirtutes nõ nisi ad deum à quo
Mar.14 sunt referunt'. Hoc aũt unguentũ iam cari⁹ est: qa de hoc
scriptũ est. Vt qd pditio ista unguẽti facta est? Poterat eñ
uenundari plusquã trecẽtis denarijs: & dari pauperibus.
Ibidem. Sed hanc perditionẽ approbat dñs: cũ dicit. Sinite eam.
Quid illi molesti estis? Pauperes eñ semp habetis uobis-
cũ: me aũt nõ semp habebitis. Nõ solũ approbat, sed etiã
Ibidem. remunerat: cũ dicit. Amen dico uobis: ubicũq; p̃dicatum
fuerit hoc euãgeliũ in toto mũdo: dicet' & q̃ hæc fecit in
memoriã eius. Tertiũ ergo unguẽtũ cõponitur de p̃cio-
sis aromatib⁹: sicut de qbusdã sctĩs mulieribus scriptũ est:
Mar.16. q̃ emerũt aromata ut ueniẽtes ungerẽt Iesum. Sed huius
tertij ungẽti nõ fit aliqua effussio uel pditio: quia noluit
dñs illud sup corpus suũ mortuũ effundi: sed seruari uiuo
corpori suo. i. eccl'æ sanctæ: cui nimirũ mulieres q̃ cũ un-
guẽtis uenerãt mittunt' resurrectionẽ euãgelizare. Primũ
itaq; unguentũ uocat' unguẽtũ cõpunctionis: & absumit'
igne cõtritionis. Secundũ deuotionis: & absumitur igne
charitatis. Tertium uocatur unguentũ pietatis: quod nõ
absumitur: sed integrum conseruatur.

Sermo quinquagesimustertius.

Esa.54. SIcut de Christo duo sunt, unũ nobis incogni-
tũ. s. gñatio diuina: de qua scriptũ ẽ: gñationẽ
ei⁹ qs enarrabit. Alterũ cognitũ ut gñatio uel
opera humana: ita etiã de spũsancto. Aliud ei⁹
nostris est mẽtibus occultũ. s. quõ pcedat à p̃re & filio cũ
sit æqualis & coætern⁹ eidẽ patri & filio: aliud uero ipso
docente manifestũ: uidelicet qbus modis operet' gratiam
suã in nobis. Duplex qppe est opatio sancti spũs. Operat'
enim in nobis aliud pp̃ter nos: aliud pp̃ter pximos. Pro-
pter nos. i. pp̃ter utilitatẽ nostrã operat' in nobis. Primo
cõpunctionẽ, cõsumẽdo pctã. Secũdo deuotionẽ, ungen
do & sanãdo uulnera Tertio creando intellectũ, tanquam
pane cõfirmat nos & roborat. Quarto hæc ipla multipli-
ci⁹ augẽdo, & amorẽ infundẽdo, quasi uino inebriat. Cæ
1.Cor.14 tera charismata. i. sapientiæ cõsilia & hmõi dant' uobis ad
utilitatẽ aliorũ. Unde apl's cũ de distributiõe donorũ lo-
queret' nõ ait simpliciter: alij dat' sapientia: alij scientia: sed
addidit, dicẽs; sermo sciẽtiæ: sermo sapientiæ: ut ostende-
ret q̃ hmõi dona pp̃ter alios dant'. s. ut alij ædificentur. In
qbus opibus cauendũ est duplex periculum: ne uel illa q̃
[illegible].20. dantur pp̃ter nos diuidamus pximis: uel illa q̃ pp̃ter pxi
mos reseruemus nobis. Si enim quæ pro utilitate aliorũ
1.Cor.4 accepimus retinemus tãtum nobis: charitatẽ nõ habem⁹
& dicit' nobis. Sapientia abscondita & thesaur⁹ inuisus q̃
utilitas in utrisq;? Rursus si de donis dei uelim⁹ innotesce
re hoĩbus non deo in occultis cordis placere: humilitatẽ
perdim⁹, & merito illa uoce increpamur. Quid habes qd'
non accepisti? Sic utroq; modo periclitamur: hinc humi-
litatẽ: illinc amittendo charitatẽ. Et qs sine humilitate &
charitate potest saluus fieri? Rectus ergo pfect⁹ nostri or
do est: ut illis donis. s. cõpunctione & cæteris studeamus
impleri primũ: deinde si per gratiã spũsancti cætera super
creuerit: id est sapiẽtia & sciẽtia: curem⁹ illa pximis par-
tiri. Ita sanè obtinebim⁹ illud spũsctĩ donũ: qd' uocat' di-
scretio spirituũ: si & ea q̃ nobis tantum congruũt, nobis
reseruemus: & ea quæ ad aliorum utilitatem conferuntur
nobis: largiamur & proximis.

Sermo quinquagesimusquartus.

OSculetur me osculo oris sui. Os patris intelligit' Canti.1
filius. Nemo autem nouit filium nisi pater: & ne Matt.11
mo nouit patrem nisi filius: & cui uoluerit filius
reuelare. At uerò cuicunq; fit ista reuelatio siue
patris siue filij: nõ fit nisi per spm̃sctm̃. Hinc est q̃ cum Pe
trus dixisset dño: tu es xp̃s filius dei uiui: ille respondit. Mat.16
Beat⁹ es simon bariona: qd' interp̃tat' filius colũbæ: quia Ibidem.
caro & sanguis non reuelauit tibi: sed pater meus qui est
in cælis. Et apl's cũ p̃misisset q̃ ocul⁹ nõ uidit, & auris nõ 1.Cor.2
audiuit &c: statim subiunxit: nobis autem reuelauit deus
per spm̃ suũ. Videt' ergo sponsa gratiã habere spũsancti
p quã cognoscat filiũ æqualẽ patri. Nec dicit osculet' me
ore suo quod soli⁹ filij est dicere: non cuiusquã creaturæ,
qppe q̃ nullo mõ põt esse æqualis p̃ri: sed osculo oris sui.
Porrò osculum cõe est osculantis & osculati. Si igitur se-
inuicẽ osculant' pater & filius: qd est eorũ osculũ: nisi spũs
sanctus? Hoc itaq; flagrat spõsa osculari: osculetur me, in
quiens, osculo oris sui. Hoc osculum testat' etiã Paulus eã Gala.4
accepisse: cum dicit. Qm̃ estis filij misit deus spm̃ filij sui in
corda nostra clamantẽ, abba pater. Hoc osculũ pollicebba
tur & ipse saluator: cũ ad instãtiã oronis exhortaret' disci
pulos. Si uos, inquit, cũ sitis mali nostis bona data dare fi Mat.7
lijs urĩs: quãto magis p̃r uester q in cælis est dabit bona. i.
spm̃ bonũ petentibus se? Ex huius osculi imp̃ssione susci
pit aĩa rõnalis ab ipso spõso suo uerbo dei cognitionem
& amorẽ ueritatis. Quæ duo quasi labia imprimit ei ipsa
dei uirtus & dei sapientia. Siquidem sapientia cognitio-
nẽ: uirtus cõfert amorem. Habet & ipsa aĩa similiter duo
labia, qbus osculat' sponsum suũ. i. rõnem & uoluntatem.
Rõnis est percipere sapiẽtiã: uolũtatis uirtutẽ. Si sola rõ
percipiat sapientiæ cognitionem: & uoluntas non habet
uirtutis amorẽ: non est plenũ osculum. Aut si sola uolun-
tas obtineat amorẽ: & rõ minime pcipiat cognitionẽ: ni-
hilomin⁹ est semiplenũ. Tunc uerò plenum & perfectum
est: qñ & sapĩa illustrat rõnẽ: & uirtus afficit uoluntatem.
OSculetur me osculo oris sui. Tria sunt oscula: Cañ.1.
reconciliatoriũ: numeratoriũ: cõtemplatoriũ.
Primũ ad pedes: secundum ad manum: tertium
ad os sumitur. In primo accipit' remissio pecca
torũ: in secũdo munus uirtutum: in tertio cognitio secre
torum. Vel ita: osculum doctrinæ, naturæ, gratiæ.

Sermo quinquagesimusquintus.

DVo sunt ubera spõsæ: cõgratulatio & cõpassio.
Gemina lactis species. exhortatio & consolatio.
Tria unguẽta. cõpũctio. deuotio, pietas. Cõpũ-
ctio de recordatiõe pctõrũ: deuotio de recorda-
tione beneficiorum; pietas ex consideratione miserorum.

Sermo quinquagesimussextus.

DVo sunt pedes dei: misericordia & iudiciũ. His
circuit & perambulat iugiter spiritales mẽtes:
exultãs ut gigas ad currẽdã uiã: si tñ tales sunt Psal.18.
de qbus merito dicat. Habitabo in illis: & de-
ambulabo in eis. Hos ergo pedes primo ungit aĩa pecca-
trix illo primo unguento: qd' dicitur compunctionis. De
niq; Maria quæ peccatrix erat: unxit pedes Iesu. Nec me-
diocre sanè unguentum hoc uideatur, de quo scriptũ est:
& domus impleta est ex odore unguẽti. Nec mirum: cum Ioan.12.
etiam in cælestibus sentiatur huiuscemodi unguenti fra-
grantia: ueritate attestante quæ ait: gaudium est angelis Luc.15.
dei super uno peccatore pœnitentiã agente. Verum quã-
tumlibet unguẽtum hoc preciosum uideatur: tñ compa-
ratum alteri quod appellatur deuotionis: & conficitur ex
memoria beneficiorũ diuinorũ: quo & ungitur caput do
mini: uile & nullius precij intelligitur. Deniq; de illo dici
tur cor contritum & humiliatum deus non despicies: de ps.50.
isto uerò sacrificium laudis honorificabit me, caput ex ps.49.
eo ungis, cum de suis donis deo gratias agis. Siqui-
dem caput Christi, deus. Deitas ergo in Christo tangi- 1.Cor.11.
tur quoties

tur quoties ad laudem ipſius eiꝰ beneficia memoramus:
ſicut non tam deitas quàm humanitas neceſſe eſt ut cogi
tetur: cum nõ eius dona ſed noſtra peccata recordamur.
Nam in carnis aſſumptiõe duos illos pedes ad hoc acce-
piſſe cognoſcitur: id eſt miſericordiã & iudicium: ut pec-
cator qui ad caput, id eſt ad deitatẽ acceſſum non habeat:
ad pedes, id eſt ad humanitatem accederet. Niſi enim pes
Heb.4. ille quem diximꝰ miſericordiam, ad hominem aſſumptum
pertineret, paulus de illo non diceret. Tentatum autem
per omnia pro ſimilitudine abſq; peccato: ut miſericors
Ioan.5. fieret. Et niſi iudicium æque ad hominem pertineret: ipſe
homo deus de ſeipſo non dixiſſet. Et poteſtatem dedit ei
iudiciũ facere: quia filius hominis eſt. Itaq; ad hos pedes
uiri doloris & ſciẽtis infirmitatem, peccator accedere nõ
Heb.4. dubitãs: fidenter loquitur. Nunc aũt cum fiducia accedi
mus ad thronũ gratiæ. Non enim habemus pontificem:
qui non ſciat compati infirmitatibus noſtris. Peccatrix
ergo ad pedes: iuſta ad ungendum caput accedit. Tanto
autem unguentum capitis ullo alio quod pedibus appo
nitur præcioſius eſt æſtimãdum: quãto ſpecies quibꝰ cõ-
ficitur: illis cõſtat eſſe precioſiores. Has quippe facilè &
abſq; labore in noſtra regione reperimus. Peccatores ſi-
quidem omnes ſumus. Porrò illas difficile ac de longin-
Iacob.1. quo ualde: utpote de paradiſo dei aſportatas ſuſcipimus.
Omne enim datum optimum: & omne donum perfectum
deſurſum eſt deſcendens à patre luminum. Quid deniq;
huiuſmodi unguento excellentius: de cuiꝰ effuſione etiã
Lucæ.7. apoſtoli murmuraſſe dicuntur dicentes: ut quid perditio
Mat.26 hæc? potuit enim uenundari & dari pauperibus. Sed &
nunc quoq; cum fortè uidetur quiſpiã uacare deo, tãteq;
deuotionis & grãe, ut merito credaꝛ ungere caput chriſti
perſiſtens iugiter in ſctã quiete & gratiarum actione & di
uinæ delectatione deuotionis: non deſunt q hoc perditio
nẽ dicant, & iuſto ut ſibi uideꝛ murmure cõqueruntur ꝙ
is q pluribꝰ ꝓdeſſe poterat quieſcat ſibi: non ꝙ ſanctitati
inuideãt, ſed ꝙ prouideãt charitati. Cæterũ ipſa charitas
deus huiuſcemodi aĩæ plerũq; parcit: quã uidet ſpiritali-
bus ſtudiis delectari: maximeq; ſi talem eam nouerit: q̃ ad
huc puſillanimitate & imbecillitate ut mulier ſit, & necdũ
in uirũ perfectũ profecerit. Quod utiq; melius ipſe diſcer
nit qui intuetur cor: quàm hoĩes qui in facie tantũ uidẽt
& ſm faciẽ iudicant: cũ uidelicet minime attendũt nõ eſſe
eiuſmodi facilitatis deuote quieſcere, & fructuoſe occu-
pari: humiliter ſubeſſe & utiliter præeſſe: regi ſine quære-
la: & regere ſine culpa, obedire ſpõte & ĩperare diſcrete:
bonũ deniq; inter bonos eſſe, & bonũ inter malos: imo ẽt
eſſe pacatũ inter filios pacis, & his qui oderunt pacẽ ex-
hiberi pacificum. Sciens ergo ieſus q ſint, qui ue non ſint
idonei implicari curis pro tali delicata aĩa, quã pro ſui ad-
huc teneritudine, tractãdis negotiis minꝰ ſufficere ſentit
aduerſus aliud ſentiẽtes, & ob hoc eiꝰ quietem tanquã in-
Mat.26 fructuoſam bono quidèm zelo: ſed nõ ſcdm ſciam inſimu
lãtes: ipſo reſpondet affectu. Quid moleſti eſtis huic mu-
lieri? Nã & ſi (qđ fatẽdũ eſt) meliꝰ eſt ad qđ illã trahere
tẽtatis: bonũ tñ opus eſt qđ operata eſt in me. Sinite eam
interim operari bonũ qđ põt. Noui eñ ego: ꝙ adhuc mu
lier ſit. Cũ ergo mutatione dexteræ excelſi de muliere fa-
ctꝰ fuerit uir qđ & me qñ tñ erit latere nõ poterit: qa me
Eccl.42 ꝓuocante ꝓmouebitur: me quoq; ſeruãte tenebiꝛ: tũc me
lior erit iniquitas uiri quã nũc benefaciens mulier. Vnde
& illud melius ſpero. Nec reputo perditionem unguenti
huius effuſionem: in quo & mulieris deuotio deſignatur:
& mea præfiguraꝛ ſepultura. Huc accedit ꝙ tam late ſuam
Mat.26 fragrantiã circũquaq; diffundit: quare ubicũq; prædica-
tum fuerit hoc euangelium, dici etiam habet ꝙ hæc fecit
in eius commemorationem.

Sermo quinquageſimuſſeptimus.

IAm ad tertiũ unguentum accedamus. Sanè in
duorũ ꝑmiſſorum alterutra collatione: priore
ſequens abſq; oĩ ambiguitate cognoſcitur eẽ
melius longeq; excellentius. Illud autem mirũ
uideꝛ ſi tertiũ aliqđ inueniri q̃rat qđ ambobus iure ac-
beat anteponi: iuxta qđ optimũ unguẽtũ ſpõſa ſua redo-
lere ubera glorieꝛ. Alioqn optima non ſunt ſi nõ uincũt
& meliora: ſicut & meliora ueraciter nõ dicunꝛ niſi quæ
ſuperãt bona. Porro tantæ excellentiæ unguentum illud
ſecundũ quo caput ungiꝛ inuentũ eſt: ut uix q̃libet ei di-
uitiæ nõ dico ꝑferri: ſed nec ſaltem cõferri poſſe uideãn-
tur. Ego tamẽ nõ crediderim ſponſam eſſe mentitã quip-
pe q̃ habeat ſponſum ipm ueritatẽ, cuius & hic uerba lo-
quitur: q utiq; ſicut fallere nõ uult: ita nec falli põt. Alio-
quin fruſtra deſiderat & ſuſpirat ueritatis amplexibꝰ iũ-
gi: mẽtiens ueritati. Quæ eñ mẽdacio ſocietas cum ueri-
tate? Quin potius ueritas perdit oẽs qui loquũtur men- Pſal.5.
daciũ. Fortaſſis in euãgelio ſi q̃rimus: inuenimꝰ ꝑceſſiſſe Mar.16.
& huius figuram. Maria, inquit, magdalene & maria Ia-
cobi & ſalome, emerũt aromata: ut uenĩetes ungerẽt Ie-
ſum. Vides ne in prima frõte ꝓpoſiti capitli quãti æſtimã
dum ſit etiã hoc materiale unguentũ: cuius aromatibus
cõparãdis nõ una uel duæ ſufficere potuerunt? Vna pri-
mũ: una & ſcdm attulit unguentũ. Ad hoc aũt comparã-
dũ & ꝑparandũ tres pariter cõuenerũt: ut ſimľ uidelicet
emerent qđ per ſe ſingulæ nõ poterãt, ſic uenientes un-
gerẽt Ieſum. Nõ ſolũ pedes aut ſolũ caput: ſed ut uenien-
tes, inqt, ungerẽt Ieſum id eſt totũ corpus. Sed attẽde ꝙ
tã ꝑcioſi huius unguẽti xp̃s pati noluerit perditionẽ fie-
ri, & ideo nõ inuncto corpore reportarunt illud. & iuſſæ
ſunt exhibere uiuo qđ ꝑparauerãt mortuo. Qđ & fece-
rũt: cũ ꝓtinus nũciato gaudio reſurrectiõis diſcipulorũ
qui ꝓculdubio mẽbra xp̃i & mẽbra uiua erãt: triſtia cor-
da delinire curarunt. Que utiq; mẽbra niſi plus illo cruci
fixo corpore xp̃s diligeret: pro his illud crucifigendũ nõ
tradidiſſet. Liquet itaq; ꝙ duo illa tãto hoc ultimũ ꝑcel-
lit unguẽta: quãto xp̃s hoc ſuum corpus id eſt eccleſiam
cui exhibetur illo quod ex eo ungi uoluit quod & ꝓpter
huius redemptionem tradi uoluit cõſtat eſſe amabilius.

Sermo. LVIII.

REuertere reuertere Sunamitis: reuerte- Cant.6.
re reuertere ut intueamur te. Reuertere
primo ab ĩepta lætitia: reuertere ſcđo ab
inutili triſtitia: reuertere tertio ab inani
glia: quarto reuertere à latẽti ſupbia. Ina
nis gloria eſt: quæ ab ore hoĩm uenit ex-
trinſecus. Supbia latẽs oriꝛ intrinſecus. Cũ hæc oĩa uitia
reliquerit aĩa: intuebiꝛ eã ſpõſus eius. Ob hoc aũt debet
ab aliis abſtinere: ut digna fiat eius cõplexibus. Vñ & ad
eam dicitur: reuertere reuertere ut intueamur te.

Sermo. LIX.

EMiſſiones tuæ paradiſus. Vox illiꝰ cæleſtis hie Cañ. 4.
rulem: congaudentis huic quæ peregrinaꝛ in
terris. Sunt autem tres emiſſiones. Prima cõiu
gatorum pœnitentium in mundo, ſecũda con-
uerſorum cõtinentium in clauſtro, tertia prælatorũ præ
dicãtium & orãtium pro dei populo. De prima emiſſio-
ne, id eſt pnĩa dicunt angeli: quibꝰ gaudiũ eſt ſuper uno Luc.15.
peccatore pœnitentiam agente. Quæ eſt iſta quæ aſcẽdit Canti.3.
per deſertum ſicut aurora conſurgẽs? Aſcendere autem
dicitur hæc aĩa pœnitẽs per deſertũ: terrã ſ. inuiã & ina-
quoſam peccatorũ ſuorũ recordãdo. Aſcendit ſicut uir-
gula: eadẽ peccata humiliter cõfitendo. Quæ cõfeſſio re-
cte fieri ſicut uirgula fumi diciꝛ: qa per plures peccatorũ
ſpecies tanquã fumus de thuribulo ꝑ plura foramina de-
riuaꝛ. Et notandũ ꝙ cũ fumus nũquã habeat ſplẽdorem:
nõnunquã tñ habere poſſit odorem. Q; hic fumus cõfeſ-
ſionis odorem quendã pietatis: habeat innuiꝛ ex his quæ
ſubiũguntur. Ex aromatibus mirrhæ & thuris & uniuer- Ibidem.
ſi pulueris pigmentarii. Confeſſionem debet ſemper co-
mitari myrrha & thus: id eſt mortificatio carnis & oratio
cordis. Alterum enim ſine altero: ait parũ aut nihil pro-
deſt. Nam ſi quis carnẽ mortificet & orare diſſimulet: ſu-
perbus eſt, & diciꝛ ei. Nunqđ mãducabo carnes taurorũ:
aut ſanguinẽ hyrcorum potabo? Item ſi orauerit & car- Pſal.49

Mar.7. nem ſuam mortificare neglexerit: audiet. Quid uocatis
ꝓuer.28 me dñe dñe, & nõ facitis q̃ dico? Et illud. Qui auertit au-
rem ſuã ne audiat legẽ: oratio eiꝰ erit execrabilis. Vtrũqꝫ
ergo alteri ſuffragaẗ, dũ cõſtat ꝙ alterũ ſine altero repro-
Canti.3. baẗ. Sequiẗ. Et uniuerſi pulueris pigmẽtarij. Poſt recor-
dationẽ & cõfeſſionẽ pctõrũ: poſt mortificationẽ & orõ-
nẽ: exhibẽdus eſt fructꝰ eleemoſynarũ. Quæ bene puluis
dicũtur: q̃a de terrena ſubſtãtia fiũt. Pigmẽtarius uerò: q̃a
Actu.10. ſuauiſſimũ odorẽ emittũt. Hic eſt ꝙ cornelio bñ agẽti di
ctũ eſt: Orõnes tuæ & eleemoſynæ tuæ aſcẽderũt. Vel uni-
uerſi pulueris pigmẽtarij ideo diciẗ, q̃a nõ ſolũ magna ſed
etiã minima quæqꝫ pctã cõterẽda ſunt ꝑ cõfeſſionẽ, & di-
luẽda ꝑ cõpũctionẽ. Hæc de pria emiſſiõe dicta ſufficiãt.

Sermo. LX.

SEcunda eſt uita contientiũ in clauſtro uel ere-
mo. In hac emiſſiõe nulla fit deſerti mẽtio aut
fumi ſeu pœnitentiæ: ſed lucis ſplendoris atqꝫ
uirtutis. Deniqꝫ in huius laude angelica uoce
Cãti.6. cantaẗ. Quæ eſt iſta q̃ aſcẽdit ſicut aurora conſurgẽs: pul-
chra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorũ acies ordi
nata? In quibus uerbis triplex uirtꝰ eius oñdiẗ: hũilitas,
caſtitas, charitas. Aurora q̃ppe, finis eſt noctis & initiũ lu-
cis. Nox aũt uitã pctõris, lux ſignificat uitã iuſti. Aurora
ergo q̃ fugat tenebras lucẽ nunciat, merito humilitatem
deſignat: q̃a ſicut illa diẽ & noctẽ, ita iſta diuidit iuſtũ &
peccatorẽ. Nã hinc id eſt ab hũilitate iuſtus q̃ſqꝫ incipit,
& inde ꝓficit. Vñ etiã ipſa aurora cõſurgẽs dicitur: ut ui-
delicet uirtutũ ſtructura ſurgens ab humilitate tanquam
proprio fundamẽto erigaẗ. Igitur ad oſtẽdendã eius hu-
militatẽ dictũ eſt. Sicut aurora cõſurgẽs. Illud uerò quod
ſequitur pulchra ut luna: caſtitatẽ demonſtrat. Porrò lu-
na dicitur ſpẽdorem ſuum nõ à ſe habere, ſed à ſole trahe-
re quantoqꝫ magis ſolis cõſpectui cernẽda opponiẗ, tãto
maiore ſui parte ab eiuſdẽ ſolis lumine illuſtraẗ. Similiter
congregatio ſeu quæqꝫ fidelis anima, ſi ueri ſolis obtuti-
bus offeratur intuenda, ſine dubio ex uiſiõe illius admit-
tit protinꝰ in ſe decus quoddam pulchritudinis & uenu-
ſtatẽ caſtitatis. Vñ fit ut & ex eius lumine creſcẽs & pro-
ficiens etiã ad perfectionem prouehatur: ut recte dicatur
de illa quod ſequitur electa ut ſol. Quare ut ſol? An ideo
quia refulgebunt iuſti ſicut ſol in regno patris eorũ? Sed
ibi unde ſicut ſol fulgebũt: niſi de ſplẽdore ueſtis nuptia-
lis? Ipſa eſt eñ: qua utiqꝫ in terris poſiti ueſtiendi erãt il-
li quibus dictũ eſt. Vos autẽ ſedete in ciuitate, donec in-
duamini uirtute ex alto. Hac uirtute charitatis quam ue-
ſtis illa nuptialis ſignificat: quiſquis indutus fuerit, eãqꝫ
in ſe recte ordinauerit: erit ꝓculdubio terribilis hoſtibus
ſuis ut caſtrorũ acies ordinata. Nam de cæteris quidẽ uir
tutibus quãtaſcunqꝫ ſine charitate habuerit: non curant
dæmones. Cum uerò charitatẽ & ipſam ordinatã in acie
uiderint: ilico præcipites aguntur in fugam. Poteſt in eo
qđ diciẗ electa ut ſol: perſeuerantia intelligi quæ tñ ele-
ctorum eſt. In eo autẽ quod ſequiẗ terribilis ut caſtrorum
acies ordinata, diſcretio mater uirtutũ: per quam terrenẗ
& fugantur dæmones: acquirũtur & cõſeruanẗ uirtutes.
Poſſunt & alia multa in hac ſecunda emiſſione congrue
& intelligi & dici: ſed hæc pauca de mltis dixiſſe ſufficiat.
Tertia emiſſione cõuenit ſanctis prædicatoribus, quorũ
uita & doctrina etiã uox illa ſub ammiratiõe ꝓferẗ. Quæ
eſt iſta q̃ aſcẽdit de deſerto delitijs affluens: innixa ſuper
dilectum ſuũ? In prima emiſſiõe dictũ fuerat quæ eſt iſta
quæ aſcẽdit ꝑ deſertũ: in hac autem quæ aſcẽdit de deſer-
to: quia nimirũ ibi pœnitẽtes cõpungũt ſpinæ per quas
incedũt, hic uerò doctores q̃cq̃d de ſeculo ſubripere po-
tuerũt ſublimi mẽte calcauerũt. Ideo dictum eſt de deſer-
to delitijs afluẽs. Sed quærendũ eſt quæ ſint illæ delitiæ
quibus affluere dicuntur. & quis ille dilectus, aut cur ſuꝑ
eum inniti dicantur. Neqꝫ enim paruæ æſtimandæ ſunt:
quæ à ſupernis ciuibus delitiæ nominantur. Siquidem
huiuſcemodi delitiæ mẽtis ſunt, nõ uẽtris: animi nõ cor-
poris, ſpiritus non carnis, rationis nõ ſenſualitatis, inte-
rioris nõ exterioris hoĩs. Quas ut breuiter aliquo modo
deſcribã: ipſæ ſunt abũdans infuſio gratiæ ſpiritalis. Bea
ta illa anima cui talis gratia infundiẗ: quæ in benedictio
nibus ſuꝑnæ dulcedinis p̃uenitur: ut templum dei & ora-
culũ ſpirituſſancti efficiaẗ. Tali q̃ppe aĩæ deeſſe non p̃nt di
uitiæ ſalutis ſapientia & ſciẽtia, & eiuſdẽ ſalutis optimus
theſaurus timor dñi. Quibꝰ delitijs cũ abundauerit & re-
pleta fuerit, exaltet iam in eccleſijs dñm, & in cathedra ſe-
niorũ laudet eũ. Q. in aure audiuit in cubiculis p̃dicet iã
ſuꝑ tecta, & ſic affluet delitijs. Affluere eñ dictũ eſt uerbo
doctrinæ inſiſtere, exẽplo uitæ lucere: opꝰ ſpiritale inſtan
ter exercere. Sed neceſſe eſt: ut in his oĩbus nõ ſuã ſed au-
ctoris ſui q̃rant gloriã. Ipſe eſt eñ: dilectꝰ eius de quo ſcri
ptũ eſt. Ego dilecto meo & dilectus meus mihi: & de quo
pater: hic eſt filius meus dilectus ip̃m audite ſuper quẽ in Cañ.2.
nitendũ eſt: ut uidelicet illius grãæ auxilio aſcribatur opꝰ Lucæ.6
eius à quo oĩa, ꝑ quẽ oĩa, & ad quẽ oĩa referũtur. Cur aũt
ſuper eũ inniti debeat: ipſe dilectus qui docet hoĩem ſciẽ
tiã plenius nos doceat. Ait ille diſcipulis ſuis: quos hmõi
delitijs implebat. Ego ſum uitis, uos palmites. Sicut pal- Ioan.15
mes non põt facere fructum niſi manſerit in uite, ſic & uos
niſi i me manſeritis. Et iterũ. Sine me, inq̃t, nihil poteſtis
facere. Ac ſi apte diceret. Si delitijs uultis affluere: inniti- Ibidem.
mini ſuꝑ me. Sed iã uideamus quõ illi aff.uãt & innitanẗ.
Veniat in mediũ unus pro oĩbꝰ: ille p̃dicator egregius.
Eya beatiſſime paule affiue delitijs tuis. Certè cũ euange-
liũ ab hieruſalẽ per circuitũ ad illiricũ p̃dicaſſes: cũ ſine
ſumptu ip̃m euangeliũ poſuiſſes: cũ cæleſtes theſauros fi-
deiqꝫ ſacramẽtũ græcis ac barbaris, ſapiẽtibus & inſipiẽ
tibus ut prudens ac fidelis diſpenſator erogaſſes: cũ mor
tificationẽ ieſu in tuo mortali corpore circumtuliſſes: &
inter multas ammirãdas uirtutes tuas quas tu potuiſti fa
cere nos uix poſſumꝰ enarrare: etiã allud cũ omni aucto-ri
tate ſine oĩ arrogantia: cum eſſes apl'orũ tuo iudicio mini 1.Cor.15
mus: tñ auſus es dicere. Gratia dei in me uacua non fuit: Ibidem.
ſed abũdantiꝰ oĩbus illis laboraui. Magnæ, & ut ita dicã,
delitioſæ delitiæ. Sed ne illas amittas innitere ſuꝑ dilectũ Ibidem.
tuũ. Nõ aũt ego, inq̃t, ſed gratia dei mecũ. Rurſum affiue:
q̃ñ ut uerũ fatear delectãt ualde tales delitiæ. Oñia poſ
ſum ait. Iterũ innitere. In eo, inq̃t. qui me confortat. Item Phili.4.
diciẗ apl's. Qui gloriaẗ in dño glorieẗ: hoc eſt, qui delitijs 2.Co.10
affluit ſuper dilectum ſuũ innitaẗ. Hæc de tribus emiſſio-
nibus in ſignificatiõe triũ generũ hoĩm quos in hac uita
continet ſancta eccleſia: quos etiam apud ezechielem deſi
gnãt Noe Daniel & Iob adiuuante dño diximus: quam
uis in ſingulis quibuſqꝫ perfectis poſſint non incõueniẽ
ter aſſignari: Et in his quoqꝫ prima emiſſio eſt pœnitẽtia:
ſcđa iuſtitia: tertia doctrina. Prĩo eñ pœnitẽdo cõuertun
tur, ſcđo bene uiuendo iuſtitiã exercent, tertio ſi bene ꝑ
fecerint ipſam iuſtitiã quã uita tenent uerbo docent. Sed
q̃ñ uirtutibus inſidianẗ uitia & ita iuxta ſunt poſita: ut q̃
ab illis deuiauerit iſtorũ laqueos incurrat: oportet ut ſit
pœnitentia ſine pudore: ne ſcilicet erubeſcat cõfiteri con
miſſa peccata: caueat iuſtitia ſimulationem: eliminet p̃la-
tio elatiõem. Vbi enim magnitudo gratiarum eſt: ibi etiã
magnitudo diſcriminis eſt.

Sermo. LXI. Cañ.5.

VEni in hortum meum ſoror mea ſponſa. Alibi Cañ.1.
dicitur. Introduxit me rex in cellarium ſuum. Cañ.3.
Alibi dicitur in cubiculũ ſuum. Hæc triplex
introductio fit animæ ratiõali à ſpõſo ſuo uer-
bo ſcilicet dei: ſcđm triplicẽ ſenſum ſcripturarum: hiſto-
ricum, moralem, myſticum. In horto eſt hiſtoricus. in cel-
lario moralis: in cubiculo myſticus. In horto: id eſt in hi-
ſtoria continetur triplex trinitatis operatio, creatio cæli
& terræ, renouatio cæli & terræ, confirmatio cæli & ter-
ræ. Pater creauit, filius reconciliauit, ſpirituſſanctus con-
firmabit. Et aliud tempus eſt creationis, aliud confirma-
tionis, aliud reconciliationis, ſicut & in horto aliud eſt
tempus plantationis, aliud fructus colligendi, aliud ue-
ſcendi. Creatio & reconciliatio ſunt preſentis, confirma-
tio futuri

tio futuri seculi. In principio temporis creauit pater: in
plenitudine temporis recouciliauit filius: post omne præ
Ioan.5. sens tempus confirmabit spiritussanctus. De patre dixit
Ibidem. filius, pater meus usq; modo operatur. Et de se subiunxit,
& ego operor. Similiter & spiritussanctus in consumma-
tione seculi uerè poterit dicere. Pater & filius usq; modo
operantur, & ex hoc iam operor ego cū scilicet iā fecerit
corpora nostra spiritalia: corpusq; adhæserit spiritui &
spirit⁹ deo: hoc ipm̄ corp⁹ eodē spritusancto sic cōfirmāte
ut iam deinceps absq; ullo temporis interuenientis mo-
mento fiat quod scriptum est. Qui adhæret deo unus spi-
1.Cor.6. ritus est. De creatione instruit nos uetus testamentum, &
promittit reconciliationem. Reconciliationē exhibet no-
uum testamētum, & spondet confirmationem.

Sermo. LXII.

Secūda introductio est in cellariū. Hoc
cellarium cōtinet moralē scientiam: &
habet tres distinctas māsiones. Prima
dicit aromatica: secūda fructuaria: ter-
tia cella uinaria. In prima sunt q bene
se habēt cū prælatis: in secūda q cū æq̄-
lib⁹: in tertia qui cū subditis. Est ergo
prima cella disciplinæ, secūda naturæ, tertia gratiæ. Qui
eī perfecte cōuersatiōis nititur cumulū attingere: fit pri-
mum discipulus & ingreditur cellam disciplinæ: in qua
mores eius à magistro uariis uirtutibus uelut à pigmen
tariis aromata diuersis speciebus componuntur. Vnde
& ista cella dicitur aromatica: quia tales quique dū ultro
amplectuntur disciplinæ laborem: optimum aliis exemplo
suo effundunt imitationis odorem. Inde consequenter
ingrediuntur in secundam cellam naturæ: quoniam illi
quidem cæteris condiscipulis concordare facile possunt:
qui sub magistro propriam uoluntatem uoluntatem fran
gere dedicerunt. Et hæc cella ubi cum cæteris communi-
ter uiuitur congrue cella naturæ dicitur: quia omnes ho
mines æquales quidem natura genuit: sed alios aliis meri
torum causa uel præposuit uel supposuit. Dicitur etiam
Prou.18. fructuaria: qa magnæ utilitatis est si quisq; gratiam quam
accipit in alterutrum administrat. Vnde scriptum est: fra-
ps.132. ter fratrem adiuuans, exaltabitur sicut ciuitas munita. Et
itē dicit propheta. Ecce quàm bonū & quàm iocundū: ha
bitare fratres in unum. At uerò cum consummati plene
fuerint in hac secunda cella naturæ: tunc tandem ingre-
di possunt tertiam quæ est gratiæ: ut etiam cæteris insti-
tuendis præsint: qui cum cæteris iuste, & sine quærela ui
xerint. Et hæc quoq; cella dicitur uinaria, ut scilicet fer-
ueant charitate qui cæteris præsunt in regimine. Dicitur
Nota. etiam cella gratiæ, quod nomen scilicet aliis quoq; dua-
bus possit esse commune. Nam & disciplina & socialis ui-
ta donum gratiæ est: ista tamen sibi illud uendicat specia-
liter: quoniam quidem multum facile est subiici uel socia-
ri: rarum uerò & difficile ad aliorum regimen utiliter
quemuis posse transferri. His tribus cellis continentur
& formantur omnium hominum mores. Omnes enim ho
mines: uel sunt prælati, uel æquales, uel subditi. Quemad
modum autem eliguntur de hortis quæque potiora, &
in cellariis reponuntur: ubi etiam distincta habent loca
in quibus seruentur: ita de historia sumitur, & quasi re-
conditur in cellario moralis sensus: unde omnis humana
uita instruatur. Legunt etenim ibi prælati quales se exhi-
1.Pet.5. bere subditis debeant: cum eis dicitur. Non dominan-
2.Cor.1. tes in clero: sed forma facti gregis. Et illud. Non quia do-
minamur fidei uestræ: sed adiutores sumus gaudii uestri.
Ioan.10. Et dominus in euangelio. Bonus pastor animam suam
dat pro ouibus suis. Inueniunt etiam in eadem scriptura
æquales qualiter se habere debeant inuicem: cum legunt:
Gal.6. Alter alterius onera portate: & sic adimplebitis legem
christi. Et illud Honore inuicem præuenientes, & multa Rom.12
in hunc modum. Habent ibi & subditi quod eorum mo-
res cōponat: quomodo scilicet subdi eos maioribus opor
teat: quibus dicitur. Obedite præpositis uestris: & subia Heb.13.
cete eis. Ipsi enim peruigilant, quasi rationem reddituri
pro animabus uestris.

Sermo. LXIII.

Dentes tui sicut grex tōsarum: quæ ascē Can.4.
derunt de lauacro. Omnes gemellis fœ
tibus, & sterilis non est in eis. Spiritus
sanct⁹ de cui⁹ secretiori fonte cāticorū
flumen emanat: in his (ut sentio) den-
tibus mysteria nobis non parua com-
mendat. Non sunt hi dētes de quibus
dicit: deus conteret dētes eorū in ore ipsorum, uel de qui
bus ad uirū sanctū uox diuina proclamat: per gyrum den ps.57.
tiū eius formido. Dētes isti, lacte cādidiores. Quippe spō Io.41.8.
sæ sunt cuius speciem cōcupiuit altissimus: quæ nō habet
maculā neq; rugam. Cum enim tota candida sit, cādidior
probatur in dentibus. Noua tamen & inaudita compara-
tione in illius laudes perorat dicens. Dētes tui sicut grex
tonsarum. Quid in hac rogo similitudine dignum est: ut
eam de cælestibus arcanis descendisse credamus? Magnū
prorsus & magno animo magnifice sentiēdum: Spiritus
enim est qui loquitur: qui cum loquitur nec in unum po-
test iota uacuum præterire. Aliquid profecto est in his dē
tibus inuolutum: quod euolutum sacratioris intelligen-
tiæ præsignet arcanum. Dentes enim candidi sunt & for-
tes: carnem non habent, carēt corio, nihil intra se pati pos
sunt: non est dolor sicut dolor eorum: clausi sunt labiis ne
uideantur: indecens est cum uidentur ridendo: toti cor-
pori masticant cibum: nullum inde saporem habent, non
facile consumuntur. Per ordinem positi sunt: superiores
alii: & alii inferiores: & cum inferiores moueantur, supe-
riores nunquam. Huiusmodi dentes ego arbitror homi-
nes monasticæ professionis: qui uiam compendiosiorē &
securiorem uitam eligentes: de toto ecclesiæ corpore qđ
candidū est: candidiores esse uidētur. Quid enim illis can
didius: qui totius immundicias spurcitiæ euitantes, cogi
tationum sicut actionum peccata deplorant? Quid
fortius illis: quibus tribulatio pro solatio: contumelia ꝑ
gloria inopia pro abundantia ducit. Isti carnē nō habēt:
qa in carne carnē obliti audiunt ab apostolo. Vos autē in Rom.8.
carne non estis: sed in spiritu. Corio carent: quia nitorem
& distensionem mundanarū solicitudinum nō habentes
in pace in idipsum dormiunt & requiescunt. Nihil mora
ri intra se patiuntur: quia nec modicum quidem offendi-
culum tolerabile reputant: aut intra se aut in conscientiis
singulorū. Hinc est illa uestra opportuna importunitas
qui tam sæpe fatigatis nos: ut multoties etiam cū necesse
non sit multum in his diei expendatis. Non est dolor si-
cut dolor eorum, quia nihil tam horrendum & horribile
est sicut murmur & dissensio in congregatione. Clausi
sunt labiis ne uideantur, sicut & nos materialibus uallis
circuncingimur, ne secularium oculis & accessui patea-
mus. Indecens est si appareant nisi interdum fortè ad ri-
sum: quia nihil turpius quàm monachus per urbes & ca-
stella discurrens, nisi cum illa cogit, quæ operit multitu-
dinem peccatorum. Charitas enim risus est: quia hilaris
est. Læta quidem: non tamen dissoluta. Toti corpori ma-
sticant cibum dentes: quia ipsi pro toto ecclesiæ corpo-
re, uidelicet tam uiuis quàm mortuis orare sunt constitu-
ti. Nullum inde saporem habere debent: nullam sibi glo-
riam assignare: sed dicere cum propheta. Non nobis do- ps.113.
mine non nobis: sed nomini tuo da gloriam. Non fa-
cile consumuntur: quia quanto annosiores tanto feruen-
tiores: & eò rapidius currunt, quo uicinius appropin-

quant ad palman. Per ordinem positi sunt. Vbi enim aliquid ordinatum est: si hic non est: ubi cibus & potus, uigilare, & dormire, laborare & quiescere, ambulare, & sedere, & cætera omnia, in numero & mensura & pondere constituuntur? Superiores & inferiores sunt, quia inter nos prælati & subditi sunt, & sic superiores inferioribus iunguntur ut inferiores à superioribus non discordent. Cum autem inferiores moueantur, superiores nunquam moueri debent: quia & si subditi quandoq; turbantur: prælatorum est in mēte composita perdurare. Sicut grex tōsarum inquit. Quàm bone monachi tonsis ouibus comparantur: quia reuera tonsi sunt quibus nec corda nec corpora nec aliquid mūdanum in proprietate relictum est. Quæ ascenderunt de lauacro. Lauacrum baptismus est: de quo ascēdit qui ad celsitudinem uitæ perfectioris intendit. Descendit autem: qui se uitæ mancipat inhonestæ. Omnes gemellis fœtibus: quia & uerbo pariunt & exēplo. Et sterilis non est in eis: qa nullus est infœcūdus.

Sermo. LXIIII.

3. Re. 16. TImuit Helias ihezabel: & surgēs abijt
q̊cūq; tulit eū uolūtas. Venitq; in Bersabee iuda, & dimisit ibi puerū suū: & perrexit in desertū. Cūq; uenisset subter umbrā iuniperi & sederet, piecit se & dormiuit. Et āgel⁹ dn̄i tetigit eū & dixit illi: Surge & comede. Et respexit. Et ecce ad caput suū subcinerici⁹ panis, & uas aquæ. Comedit ergo & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illi⁹ quadraginta dieb⁹ & quadraginta noctib⁹ usq; ad mōtē
Mat. 5. dei Oreb. Per heliam quippe qui interpretatur dominus
uel dominus fortis, intelligitur quilibet iustus: qui persecutionem patitur propter iustitiam. Vnde illud. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Qui metuens Ihezabel, id est malitiam seculi uel tyrannidem diaboli surgit de tentatione peccaminum, & abit quocunq;
p̄s. 17. eum tulerit uoluntas à domino sibi collata. Venitq; in
p̄s. 35. Bersabee Iuda: in sanctam ecclesiam quæ dicitur Bersa-
Rom. 11. bee, id est puteus septimus propter abundantem septifor
mis spiritus gratiam: quæ inibi fidelibus diuiditur: uel
p̄s. 22. puteus satietatis: propter mysteriorum dei profunditatē,
Psal. 35. & sanctarum scripturarum refectionem. De hac profun-
ditate habemus in psalmo. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. Et rursus. Iudicia tua abyssus multa. Ad eiusdem considerationem apostolus expauescens, & pauescendo deficiens, clamare compellitur. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ dei & cætera. De hac satietate legis in psalmo: Super aquam refectionis educauit me. Et item. Inebriabūtur ab ubertate domus tuæ. Huiusmodi ebrietas non inducit fastidium, sed indeficientem quibusdam desiderijs prouocat appetitum. In hoc sacræ lectionis pelago agnus ambulat, & Elephas natat. In catholicæ doctrinæ mensa iuxta modulum intelligentiæ sufficiētes singulis epulæ apponuntur. Hæc est paradisus delitiarum: hic est hortus omnium pomorum. Veniens itaque in Bersabee in sanctam ecclesiam ut dictum est, currit ad confessionem quæ per Iudam notatur, & dimittit ibi puerum suum, id est puerilem sensum: uel pristinorum actuum debilitatem, & pergit in desertum, id est in istius mundi con
p̄s. 131. temptum. Quod postquam uenit sedet, id est à seculari tu-
multu quiescit: cantans cum propheta. Hæc requies mea
Luc. 16. in seculum seculi. Proijcit se, id est uilem se reputat: suis ab
renuncians desiderijs: iuxta illud euangelicum. Qui uult uenire ad me: abneget semetipsum. Obdormiuit in um-
Psal. 4. bra iuniperi: quia in atrijs domus dei secundum sensus
corporis uacat omnino ab omnibus prauitatibus: dicēs cum psalmista. In pace in idipsum dormiam & requiescam. Tunc angelica uisio tangit eum: excitans ad bonū operandum & ad altiora consurgendum. Respicit ad caput suum, id est ad christum qui caput est ecclesiæ, & ecce subcinericius panis, id est pastus diuini dogmatis forinsecus quidem rudis: sed medullitus ineffabiliter confortatiuus & dulcis, & uas aquæ hoc est fons lachrymarum cum cordis compunctione. Comedit & bibit, id est adimplet quæ audit, & pergit in fortitudine ad montem dei: ad celsitudinem uidelicet beatitudinis.

Sermo. LXV.

ERat fames in terra: & filij prophetarū
habitabant coram Helisæo: quibus fe 4. Re. 4.
cit apponi pulmentū. Cūq; gustassent de coctione, exclamauerūt. Mors in olla uiri dei. Et non potuerūt comedere. At ille. Afferte, inquit, farinā. Et misit in ollā, & ait. Infunde turbæ. Et comedit, & non fuit qcquā ampli⁹ amaritudinis in olla. Fames in terra: penuria uerbi dei in mēte humana, filij prophetarum, filij prædicatorum. Propheta interpretatur uidens. Et sancti prædicatores non ab re prophetæ appellantur: qui & arcana mysteriorum dei contemplantur, & prout uident mores hominum adhibent modos curationum. Helisæus salus domini interpretatur. Quo nomine quiuis prælatus & doctor ecclesiæ decenter censetur: cuius salubri persuasione domini salus populis annunciatur, & annūciando impartitur. Hic talis ex debito sui officij apponit subiectis ollam grandem herbas agrestes continentem, id est ammonitionē de grauibus disserentem: acerbitate refertam, sed tamen igne sancti spiritus succensam. Subditi ergo perhorrescētes sermonū austeritatē clamāt: mors in olla, & non possunt gustare. Sapiens igit̄ dispēsator nō affert. imo afferri iubet farinā: quoniā non præbet sed hortatur habere charitatem: cuius cōdimento redduntur dulcia quæ prius uidebant̄ amara. Potest nāq; prædicator monita salutis auribus circūstātiū insonare: sed nemo nisi solus deus ualet sauorē charitatis palato cordis in
fundere. Vnde Gregorius. Nisi sit intus spiritus q doceat nota
doctoris lingua exterius in uacuum laborat. Alius est sapor cæli, alius est sapor terræ. Haud quaquam nobis placere potest sapor cæli: dū saporem quærimus coccinostri. In deserto dant̄ coturnices & māna, id est in loco discipli
næ maiora & minora mādata. Cū uidissent filij israel māna Exo. 16.
dixerūt adinuicē manhu? Quid est hoc? Ignorabāt enim Ibidem.
quid esset. Quibus ait Moyses: Iste est panis quem dedit dominus uobis ad uescendum. Huius facti mysterium in euangelio Ioannis conuenienter aperitur ubi dominus ait. Amen Amen dico uobis: nisi manducaueritis carnem
filij hominis. Multi ergo ex discipulis audientes dixerūt: Ioan. 6.
Durus est hic sermo. Quis potest eum audire? Ex hoc multi abierūt retro. Ad hunc itaq; modum cum aliqui simplices ad conuersionem ueniunt: seueritatem regulæ expauescunt: si fiat eis sermo de mundi contemptu, de uirtutū uitiorūq; conflictu, si anxietas uigilandi, assiduitas orandi: parsimonia ieiunandi ab ipsis requiritur: dicunt conquerendo inter se. Quid est hoc? Quis tot & tanta implere sufficiat? Nesciunt enim quāta sit uirtus assumpti ordinis. Sed pastor eis consolatorie habet respōdere, & de afferenda eos solicitare farina.

Sermo. LXVI.

HAurietis aquas in gaudio de fontibus Esai. 12.
saluatoris. Pro paradiso quem perdidimus: restitutus est nobis christus saluator. Sicut ergo de uno fonte paradisi deriuantur quatuor flumina ad irrigandum paradisum: ita de pectoris eius arcano procedūt quatuor fontes ex quibus hauriuntur quatuor aquarum genera:

rum genera:unde tota per uniuersum mundum rigatur
ecclesia. Sunt autem quatuor fontes: ueritas, sapientia
uirtus,& charitas. Ex his ergo fontibus hauriũtur aquæ:
ex singulis scilicet singulæ. Nam de fonte ueritatis sumũ-
tur aquæ iudiciorum, de fonte sapientiæ aquæ consilio-
rum: de fonte uirtutis aquæ præsidiorum, de fonte chari-
tatis aquæ desideriorum. In aquis iudiciorum: cognosci-
mus quid liceat uel quid nõ liceat. In aquis consiliorum
discernimus quid expediat uel quid non expediat. Sed
quia electis uiris recte per hæc gradientibus non desunt
tentationes (tentantur autem de duobus: aut terroribus
ut concutiantur: aut blandimentis ut seducantur) idcir-
co armandi sunt contra terrores præsidijs diuinæ uirtu-
tis: contra blandimenta desiderijs supernæ charitatis.
Desiderijs enim meliorum superantur (ut ait quidam san-
ctus) desidera deteriorum. Vel sic possumus procedere.
Quid prodest nosse quid licet & expediat (quod utiq;
docent iudicia atq; consilia) si posse perfici minime cõtin-
gat? Ideò post aquas iudiciorum & consiliorum: quæ-
rendæ sunt aquæ præsidiorum. Rursum & posse quid ua-
leat: si horum omnium non sit finis charitas? Recte itaq;
post iudicia post consilia post præsidia: hauriuntur de
fonte charitatis desideria, ut uidelicet quicquid sapimus
aut loquimur: quicquid operamur aut patimur, æternæ
uitæ finis concludat. Sed ut hæc quæ dicta sunt de fonti-
bus & aquis clarius eluceant, scripturarum testimonijs
reor esse comprobanda: auriq; similitudines quas protu-
limus uermiculandas argento. Ac primum quod dictum
est quatuor illos fontes de pectore iesu manare: nullum
arbitror ambigere. Quomodo autem ex eisdem fontibus
hauriantur prædictæ aquæ, id elaborandum est. Veniat
Psal. 16. ergo dauid & dicat, quod ex fonte ueritatis procedant iu-
dicia. Hoc certè uedetur sensisse: cum diceret. De uultu
tuo iudicium meum prodeat. Neq; enim uir sanctus iudi-
cium suũ diceret: quod de uultu dei, id est de ueritate
non prodiret. Nouerat enim electos dei ueritatis iudicijs
Psal. 18. tanquam uirga ferrea regi, & quia sub eorum regimine
se esse sentiebat exultans psallebat. Iudicia dei uera iusti-
ficata in semetipsa. Desiderabilia super aurum & lapi-
dem preciosum multum, & dulciora super mel & fauum.
Psal. 88. A quibus ne fortè per incuriam deuient: audiant uocem
patris per eundem prophetam comminantis. Si in iudi-
cijs, inquit, meis non ambulauerint, & mandata mea non
custodierint. uisitabo in uirga iniquitates eorum, & in
uerberibus peccata eorum. Hæc mysteria diuini iudicij
1. Pet. 4. reserabat cælestis regni clauicularius: cum diceret. Tem-
pus est ut incipiat iudicium de domo dei. Si autem pri-
mum à nobis: quis finis eorum qui non crediderit dei
euãgelio? Et hoc de electis dictum est. Cæterum est aliud
de reprobis iudicium: quod nihilominus ab ipsa ueritа-
Rom. 2. te procedit. Vnde & per paulum dicitur: Scimus enim
quoniam iudicium est secundum ueritatem in eos qui ta-
lia agunt. Et utrumq; quidem iudicium complectitur ip-
Ioan. 9. sa ueritas: dicens. In iudicium ego ueni in hunc mundũ:
ut qui non uident uideant: & qui uident cæci fiant.
Mat. 25. Vtrumq; autem discernit: cum itẽ dicit. Et ibũt hi in sup-
plicium æternum: iusti autem in uitam æternam. Si uidi-
mus quomodo de fonte ueritatis hauriuntur iudicia: ui-
deamus quomodo de fonte sapientiæ propinentur consi-
lia. Quis dubitet apostolum Paulum esse sapientem cum
& petrus eius coapostolus sapientiam ei datam esse astruat:
& eiusdẽ apostoli tota uerborum series nil aliud quàm sa-
pientiam redoleat? Proferat igitur consilia, & per ipsa nos
doceat quid peregrinantibus & ad cælestem patriam fe-
1. Co. 25. stinantibus expediat. De uirginibus, inquit, præceptum
domini non habeo, consilium autem do: tanquam mise-
ricordiam consequutus à domino ut sim fidelis. Existi-
mo ergo hoc bonum esse propter instantem necessita-
tem: quoniam bonum est homini sic esse: hoc est in uirgi-
nitate menere. Si de uirginibus præceptum haberet: nil
aliud quàm quod præciperetur liceret. Nunc uerò cum
utrumq; liceat uel nubere uel non nubere: quid compen-
diosius dici potuit: quàm bonum est homini sic esse: præ-
sertim cum & necessitatis instantia frequenter obrepere
soleat: & cito mori ipsa tẽporis breuitas urgeat, totiusq;
mundi figura prætereat? Item cũ de uidua loqueretur: Ibidem.
beatior inquit erit si sic (id est innupta) permãserit secũ-
dum consilium meum. Ac ne de proprio corde & non
potius de fonte sapiẽtiæ uideretur hocipsum consiliũ de-
prompsisse subiecit dicens. Puto quod & ego, spiritum dei Ibidem.
habeam. Sed cur ego paucis immoror exemplis: cum in
eius uerbis omnis sexus, omnis ætas, omnis cõditio con-
silium inueniat si diligẽter quærat salutis? Quòd si quis
curiosius uelit perspicere utrum uerum sit quod dictum
est de sapientia consilia manare: legat libros qui inscri-
buntur sapientiæ, ubi totus orationis contextus, con-
silia parare uidetur. Si uerò consultius & utilius studet
uitam inde eligere: audiat ipsam salubriter inuitantem Mat. 16.
sapientiam. Si uis, inquit, ad uitam uenire serua manda- Eccl. 12.
ta. Quæris cuius? Deum, inquit, time: & mandata eius
obserua. Audiat eam ipsam materno affectu inclamãtem, Prouer. 23.
Da mihi cor tuum. O quantum uellem & ego cor meum
in eius uerbum suspendere: de cuius ore mirifico, tam
dulcia uitæ consilia audio personare. Vtinam autem &
linguæ meæ calamũ in eius fonte possem intingere: quo
idoneus essem, ea quoq; quæ restant de duobus fonti-
bus, id est uirtutis & charitatis utiliter exarare. Et quo-
niam quatuor isti fontes ita sibimutuem saporem trans-
fundunt, ut qui de uno biberit quadã ineffabili dilectio-
nis dulcedine inuitetur ad alium: liber iam de sapientia
ad uirtutem transire: & qualiter illinc hauriuntur aquæ
præsidiorum: quantum ab ipsa uirtute adiuuor ostende-
re. Sicut autem superius dixi gemina esse ueritatis iudi-
cia: quia scilicet determinant quid liceat uel quid nõ li-
ceat: itidem sapientiæ duo, hoc est quid expediat uel quod
non expediat: ita & hic agnoscamus de fonte uirtutis
hauriendas duplices præsidiorum aquas: quæ uel
abluãt electos à culpis: uel refrigerent in tormentis. De
utrisq; sumamus exemplum. Refert Lucas euangelista Lucæ. 8.
quòd quædam mulier quæ fluxum sanguinis patieba-
tur erogata in medicos tota substantia: cũ minime cura-
ri potuisset accesserit retro & tetigerit fimbriã uestimen-
ti domini: & confestim steterit fluxus sanguinis: iesum
uerò dixisse, quis me tetigit? cumq; discipuli responde-
rent. turbæ te comprimunt & affligunt. & dicis quis me
tetigit? rursum repetijsse tetigit me aliquis, nã & ego no-
ui uirtutem de me exisse. Ecce quas aquas præsidij hause-
rit mulier de fonte uirtutis, quibus abluta est à pollutio
sanguinis: quæ nulla medicorum arte poterat sanari.
Quod siquis obijciat prolatum testimonium nihil ad
rem præsentis operis pertinere: eò quòd illa mulier ne-
quaquam abluta esse uideatur à culpis: sed tantum ab
ægritudine carnis: nouerit moris esse diuinæ uirtutis
prius cordi mederi quàm corpori. Vnde & alibi cum qui- Mat. 9.
dam ei paralyticus offerretur curandus: tanquam bonus
& pius medicus: uolens sanare prius quod erat potius:
id est mentem quàm carnem: ait eidem paralytico. Con-
fide fili: remittuntur tibi peccata tua. Itaque sanata con- Ibidem.
scientia: consequenter sanatur corpus cum dicitur: Sur-
ge tolle lectum tuum, & uade in domum tuam. Sic ergo
& huius cor mulieris prius abluit intus per donum fidei
sicut sciptum est: Fide mũdans corda illorum: per quam Actu. 5.
meruit exterius impetrare salutem corporis. Hoc enim in- Lucæ. 8.
nuit ipse dominus: cum dicit: Filia fides tua te saluam fe-
cit: uade in pace. Quod autem de hocipso fonte uirtutis
hauriantur aquæ pæsidij in tormentis; ostendunt & illi
tres pueri in fornacis incendio æstuantis positi: quibus
ipsa flamma refriguit, & præcipue inclytus ille martyr
Vincentius, qui cum grauiter torqueretur nõ solum to-
lerasse: sed etiam tortorem suum constanter prouocasse

fertur his uerbis. Insurge, inquit, & toto malignitatis spi
ritu debacchare: uidebis me dei uirtute plus posse dũ
torqueor quàm possis ipse q torques. Possunt plura de
hoc fonte uirtutis copiosius dici: sed eam succincte præ
tereo: quia de fonte uirtutis bibere potius quàm scribe
re desidero. Ad hunc fontem innitamur redemptoris no
Ioan.8. stri uoce dicentis: Si quis sitit ueniat & bibat, & de uen
tre eius fluent aquæ uiuæ. Et sequutus euãgelista: expo
Ibidem. suit ad quem fontem nos inuitaret dicẽs: Hoc autem di
xit de spiritu quem accepturi erant credentes in eũ. Quẽ
nisi spiritum charitatis quem mundus nõ potest accipe
re: sed soli accipiunt qui uere credunt in eum? Ex hoc er
go fonte hauriamus nobis aquas desideriorum, ipsasq;
partiamus in geminos riuulos: ut sicut eiusdem charita
tis duo sunt præcepta: ita sint & desideria gemina: qui
bus impleãtur ipsa præcepta. Aliud est enim desiderium
quo deus propter seipsum: aliud quo proximus diligitur
in deo uel propter deum. In illo nullus modus, sed ex to
to corde, tota anima: tota uirtute diligitur deus: in hoc
autem præscribitur quidam modus cum dicitur: Diliges
Mat.22 proximum tuum sicut teipsum. Illo flagrabat propheta:
cum diceret: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum:
Psal.41. ita desiderat anima mea ad te deus. Et item. Concupiscit
Psal.83. & deficit anima mea in atria domini. Hoc exhibebat apo
stolus romanis: quibus scribebat: Desidero enim uidere
Roma.1. uos: ut aliquid gratiæ spiritalis impartiar uobis. Et domi
nus in euãgelio discipulis suis. Desiderio desideraui hoc
Luc.22. pascha manducare uobiscum antequam patiar. Et notan
dum quod ad illud excitatur mes humana specialiter tri
bus affectionibus ac prouehitur, unde & deum diligere
toto corde, tota anima, tota uirtute iubetur. Prima qui
dem dulcis: Secunda prudens: Tertia fortis est. Primam
Marc.8. habuit petrus: cum domino mori dissuaderet. Ex corde
enim dulciter diligebat: cuius passionem expauescebat.
Sed cum audiret: uade retro sathana, non sapis quæ dei
Ibidem. sunt: sed quæ hominis: his uerbis eruditus & intelligens
quid boni haberet mors christi: cœpit tota anima prudẽ
ter diligere quem prius tantum diligebat dulciter toto
corde: necdum uero diligebat tota uirtute. Quod si face
ret: nec propter mortis discrimen eum negaret. At uerò
post resurrectionem & ascensionem dato desuper spiritu:
tunc demum tota uirtute dilexit: pro quo etiam horren
dum crucis supplicium postmodum subire non expauit.
Erga charitatem quoq; proximi exercemur tripliciter:
uel ut ædificetur ipsa charitas ubi nõ est: uel certè ne pe
reat uel minuatur ubi est. Quisquis autem hanc puro affe
ctu erga proximũ operatur illam proculdubio quæ deus
est ulterius promeretur.

De donis spiritussancti sermo cõtinens septem capitula. Capitulum primum.

PRima gratia est timor dñi. Qui hanc
habet gratiã oẽm odit iniquitatẽ: iu
ps.118. xta illud psalmistæ. Iniqtatẽ odio ha
In eodẽ. bui, & abominatus sum. Et alio loco.
Oẽm uiã iniquitatis odio habui. Scri
ptũ nãq; est. Timor dñi odit malũ. Et
puer.8. itẽ. Time deum: & recede à malo. Et de
puer.3. Iob dicit. Vir timẽs deũ, & recedẽs à malo. Sine hac gra
Iob.1. prima gratiarũ: quæ totius religionis exordiũ est: nullũ
bonũ pullulare uel manare põt. Sicut enĩ securitas uel de
sidia causa est & mr oĩm delictorum, sic timor dñi radix
Eccl.27. est & custos oĩm bonorũ. Vnde scriptũ est. Si nõ in timo
re domini tenueris te instanter: cito subuertetur domus
puer.23 tua. Omne namq; uirtutũ ædificium ilico uergit in præ
cipitiũ: si huius gratiæ amiserit præsidium. Vnde Salo
mon ait: In timore domini esto quotidie: quia habebis
spem in nouissimo, & præstolatio tua nõ auferetur. Hinc
Phili.2. & apostolus. Cum metu & tremore uestram salutem ope
ramini. Et quid plura? Connexa sunt timor & religio: nec
manere potest alterum absq; altero. Vnde Cornelius uir Actu.10.
religiosus ac timens deum & Simeon iustus & timorat⁹. Lucæ.2.
Vnde Salomon. Deum, inquit, time: & mandata eius ob Eccle.12.
serua. Hunc uerò sic habere debemus: quomodo asserit se
habuisse Iob beatissim⁹. Semper quasi tumentes super se
fluctus deum timui. Per hunc timorem dei uniuersa dese Iob.31.
rimus: mundo abrenunciamus: nosq; ipsos sicut domin⁹
ait abnegamus nobis. Si quis uult uenire post me abne
get semetipsum. Iste ergo diuinus timor qui eum quẽ per Luc.
fecte imbuit paupertati subiicit & à malo diuidit: ita est
prim⁹ in ordine gratiarũ sicut paupertas in serie beatitu
dinum. De qua dominus in cæterarum fundamento uir
tutum eam ponens, ait. Beati pauperes spiritu, quoniam Ma.ii.
ipsorum est regnum cælorum.

Capitulum secundum.

SEcundum charisma est spiritus pieta
tis: illi secundæ quæ in euangelio po
nitur beatitudini simile. De qua do Mat.5.
minus sic ait: Beati mites: quoniã ipsi
possidebunt terram. De talibus domi Esa.6.
nus in Esaia ait. Spiritus domini super
me: ad annunciandum mansuetis misit Nũe.12.
me. Moyses quoq; mitissimus erat super omnes homines Iob.5.
qui morabantur in terra. De talibus Iob dicit. Dominus Psal.33.
ponit humiles in sublime. & mœrentes erigit sospitate. Iaco.4.
Vnde illud de domino dicitur. Humiles spiritu saluabit. Prou.
Econtra de superbis dicitur. Dominus superbis resistit.
Ante ruinam exaltatur cor. Superbia de supernis ad ima
præcipitat: humilitas de imis ad superna eleuat. Angel⁹
enim in cælo superbiens ad tartara corruit: homo in ter
ra se humilians ad cælos ascendit. Tanto uerò quisq; de
bet esse humilior: quanto est sublimior. Vnde scriptum Eccle.3.
est. Quanto magnus es humilia te in omnibus, & coram
deo inuenies gratiam. Hinc ipse dominus ad discipulos
ait. Qui uoluerit inter uos primus esse: erit uester seruus. Mat.20
item. Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt uobis: dici Mar.10.
te serui inutiles sumus. Item ipse dicit. Discite à me quia Lucæ.17
mitis sum & humilis corde. Sine hac humilitatis uirtute:
reliquæ uirtute nequeunt prodesse. Vnde beatus Grego
rius ait. Qui uirtutes sine humilitate congregat: est quasi
qui in uentum puluerem portat. Sicut enim puluis uenti
ualidi flatu dispergitur: sic omne bonum sine humilitate
inanis uento gloriæ rapitur. Multo etiã meli⁹ est pecca
torem esse humilẽ: quàm iustũ arrogantẽ. Quod à domi Luc.18
no euidẽter ostendit: ubi publican⁹ & pharisæus in exem
plũ adducũt: sicut quidã sapiens ait: Melior est in malis
factis hũilis cõfessio: quàm ĩ bonis factis supbia gl'iatio.

Capitulum tertium.

TErtium donum est spiritus scientiæ: de
quo Salomõ ait. Qui addit sciẽtiã ad
dit & dolorẽ. Vera nãq; scientia est sci Eccle.1.
re nos mortales & caducos & fragiles
esse, & in hoc exilio, & in hoc ergastu
lo in hac peregrinatione: in hac ualle
lachrymarum: dolẽdũ & lugendũ esse.
Vnde dicitur in tertia beatitudine: huic tertio dono con
gruente. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabũtur. Mat.5.
Itẽ. Væ uobis qui nũc ridetis: quia flebitis. Hinc Salomõ Lucæ.6.
ait. Ris⁹ dolori miscebit: & extrema gaudij luct⁹ occupat. Prou.14

Capitulum quartum.

QVarta gratia est spiritus fortitudinis
quartæ in euãgelio beatitudini similis
de qua dicit. Beati q esuriũt & sitiũt iu
stitiã quoniã ipsi saturabũtur. Qui enĩ Mat.5.
iustitiã esurit & sitit: contra quælibet
aduersa, fortis insupabilis & imperter
rit⁹ existit. Vñ Salomõ ait. Iust⁹ ut leo puer.28.
confidit

Pue.12. cõfidit,& absq; terrore erit. Item. Non contristabitur iu
stus: quicquid ei acciderit. Hoc spiritu erant præditi om-
Heb.11. nes: de quibus loquitur apostolus. Sancti ludibria & uer-
bera experti, insup & uincula & carceres lapidati sunt, se-
cti sunt, tentati sunt, in occasione gladij mortui sunt. Cir-
cuierunt in melotis, in pellibus caprinis: egentes, angu-
stiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. In solitu-
dinibus errantes: in montibus & in speluncis, & in cauer
Roma.8 nis terræ. Hæc & apostolus ipse qui ait: Quis nos separa-
bit à charitate christi? Tribulatio &c. Iste spiritus omnẽ
Cañ.6. alienam malitiam sustinet, & aduersus hostiles insidias in
struit & munit. Vnde sponsus in spõsæ præconio ait. Pul-
chra es amica mea: suauis & decora sicut hierusalem, terri-
bilis ut castrorũ acies ordinata.

CAP. V.

Matt.5. QVintum donum est consilij spiritus: q
alijs facit compati & misereri: illi cõpe
tens de qua dicitur quintæ beatitudi-
Pūt.22. ni. Beati misericordes: quoniã ipsi mi-
sericordiã cõsequẽtur. Hinc & Salomõ
ait. Qui pronus est ad misericordiã: be
nedicetur. Hãc principaliter tripharia
exercemus: uel quando sex eius quæ in euãgelio legũtur
opera implemus: uel quando delinquẽtes corrigere & ad
bonũ reducere studem⁹: uel quãdo iniurias nobis illatas
facile indulgemus. Iste secundus clementiæ modus siue cõ
silij spiritus, deum facit semetipsum exinanire: formam ser
ui accipere: scilicet ut sic posset ouem errantem corrige-
Gala.1. re, & ad proprium ouile reducere. Vnde apostolus ait:
Semetipsum dedit pro peccatis nostris: ut nos eriperet
2.Thi.4 de præsenti seculo nequam. Huic consulendi modo sic
oportet insistere: ut iniũgitur ab apostolo monente. Insta
opportune importune. Est & alius consulendi modus: sci
licet discretionis uirtus: qua ueras à palliatis atq; simula-
2.Co.11. tis uirtutibus discernimus: qua etiam ipsum sathanam hy
pocrisis auctorem dignoscim⁹. Ipse enim sathanas (ut ait
apostolus) transfigurat se in angelum lucis, & iuxta beati
Cypriani dictum, ministros iniustitiæ subornat noctem
afferentes pro die: interitum pro salute. Ista quidem cæte
rarum uirtutum magistra ac domina omnes alias proin-
de temperat ac supnẽ gubernat, & ne ultra uel citra eua-
gentur licenter imperialiter ac discrete conseruat. Vnde
Boetius. Virtutes medium tenent. Si uel ultra uel infra
quàm oportuerit fiat: à uirtute disceditur.

Cap. VI.

SExta grã est spiritus intelligentiæ: illi sextæ
beatitudini congruus. Beati mũdo corde: Matt.5.
quoniam ipsi deum uidebunt. Nisi eñi mẽ-
tis intuitus diligẽter purificatus fuerit: my
stica ac diuina liquide intelligere nequit.
Nam scriptum est: Spiritussanctus discipli Sap.1.
næ effugiet fictum & auferet se à cogitatiõibus quæ sunt
sine intellectu. Vnde Salomon. Abominatio domini: co- Prou.15.
gitationes malæ. Peruersæ cogitationes separant à deo.
Qui ergo uult syncerum ac lucidum intellectum habere:
prauarum cogitationũ fantasias ac nebullas studeat effu-
fugare, & omni diligẽtia & cautela cor seruare. Vnde Sa-
lomon. Omni custodia serua cor tuum: quoniam ex ipso Prou.4.
uita procedit.

Cap. VII.

SEptimum donum est spiritus sapientiæ:
quidam internus sapor ac suauissimus gu
stus. Vñ psalmista. Gustate & uidete quo- p̃s.33.
niam suauis est dominus. Et item. Vacate p̃s.45.
& uidete. Et iterum. Accedite ad eũ, & il- p̃s.33.
luminamini. Hoc diuinæ sapientiæ inter-
no gustu supernæ prælibamus: uidelicet contemplantes
quàm amœnum sit angelicis cœtibus interesse: ubi nil po
terit quod displiceat esse: nil quod placeat abesse. Ista se-
ptima gratia illi ueræ beatitudini cõgruit: de qua ait dñs.
Beati pacifici: quoniam filij dei uocabuntur. Qui enim Matt.8
mentem pacificam & serenam habent: de supernis dulcius
sapiunt & subtilius uident. Nam quisquis patientior: co
probatur esse sapientior. Vnde Salomon. Doctrina uiri prou.19.
per patientiam dignoscitur. De talibus alibi dicitur. Pax p̃s.119.
multa diligentibus legem tuam: & non est illis scãdalum.
Hæ septem gratiæ sunt septem mulieres uirum unum ap-
prehendentes, septem spiritus super florem requiescẽtes:
septem in candelabro lucernæ fulgentes: septem in lapide
oculi: septem spiritus ante thronum dei.

¶Expliciunt beati Bernardi parui sermones cum
adiecto sermone de donis spiritussancti.
¶Sequitur liber eiusdem: continens diuersas mora
les ac utiles sententias.

[Divus Augustinus ponit tom. 4. de ser. dnj in monte lib. 1. eandem doctrinam ultimi ser. divi bernardi. incipit ... fol. 753. de hoc fol. 755 in media videtur ergo mihi.]

ꝑs.75. FActus eſt in pace locus eius. Eſt pax fi-
cta ut in Iuda: eſt inordinata ut ī Adā
& Eua. Harū neutra eſt locus dei. Sola
pax xpiana quā dn̄s reliqt, & dat diſci-
pulis ſuis: ipa eſt ī qua dn̄s requieſcit,
Hæc offertur ꝑ ſanctos prædicatores
uniuerſo gn̄i hūano: ſed eā quidam re-
pellūt: aliq recipiūt. Nos uerò excutiētes puluerem pedū
nr̄orum ſup odiēter pacē: ad dilectorē eiuſdē pacis nos cō
feramus. Eorū alij dicūtur recipientes pacē alij retinentes
pacē: alij facientes. Poſſunt & alijs noībus uocari. ſ. pacati.
patientes, pacifici. Et hæc noīa ſortiūtur ſm̄ diuerſos ſta-
tus pacis: in quibus ꝓficiunt. Nā pacati per hāc pacē poſ
ſidēt terrā corporis ſui: qa mites ſunt. Patientes poſſident
aīam ſuā: qbus dicitur. In patiētia ueſtra poſſidebitis ani-
Matt.6. mas ueſtras. Pacifici poſſident nō ſolū ſuā, ſed etiā aliorū
Lucæ.21 in qbus faciunt pacē. Vn̄ merito filij dei uocant̄. Pacati er
go dicunt̄ q pacē recipiūt: de qbus ſcriptum eſt. Si ibi fue
Mat.10. rit filius pacis: reqeſcet ſup illā pax ueſtra. Sed quia puſilli
ſunt: ſcandalis exagitati, cito pacē quam receperant per-
dunt. Patientes aūt ſunt: q receptā retinēt: nec quauis in-
Hebr.12 iuria exaſperati eam amittunt. Iſtis tanquā robuſtioribus
ꝑcipitur. Pacem diligite & ſanctimoniā: ſine qua nemo ui
ꝑs.119. det deum. Pacifici uerò qui non ſolū in ſe & in alijs eam fa
ciunt: ſed etiā uolentes auferre diligūt ſicut ſcriptum eſt:
Cū his qui oderūt pacem eram pacificus. Ecce iſti ſunt in
qb⁹ requieſcit & manſionē deus facit. Ecce iſti ſunt quos
ſicut filios deus diligit, & de quibus tanquā uiuis lapidi
bus, templum ſibi ſapia cōſtruit. De quo ædificio ne ullo
impulſu poſſint labefactari ipſo deo inhabitante pariter
& operante ad ſimilitudinem lapidis quadrātur quatuor
modis ſuperius, inferius, à dextris, & à ſiniſtris. Superius
cum diuinæ uoluntatis ſuam humiliter & prudēter ſubij-
ciunt. Inferius cum carnem ſubiectam temperanter re
gunt. A dextris, iuſte bonos amplectendo. A ſiniſtris, ma-
los fortitur tolerando.

Phili.2. ANte oīa ut ſine murmuratione ſint fratres.
Fortè aliq leue pctm̄ æſtimant murmurare:
ſed nō hic q āte oia monet eſſe cauēdū. Puto
autē ne illū qdē leue reputaſſe: qui murmurā
tib⁹ aiebat: Nō cōtra nos ē murmur ueſtrū:
Exo.16. ſed cōtra dn̄m. Nos eī qd ſum⁹? Sed ne illū quoq; q dixit.
2.Co.10. Nō murmurauerítis ſicut quidā murmurauerūt & perie-
rūt ab exterminatore. Illo nimirū exterminatoreq poſit⁹
eſt ī hoc ipm ut à terminis beatæ illi⁹ ciuitatis arceat mur
ꝑs.4. murātes, & lōge faciat à finibus ei⁹: cū dicitur. Lauda
hieruſalē dn̄m: lauda deū tuū ſiō: q poſuit fines tuos pacē.
Nihil eñ cōmune habēt murmur & pax gratiarum actio &
detractio zelus amaritudinis, & uox laudis. Itaq; ī ore triū
& talium teſtiū ſtet hoc uerbū: ut peſtē iſtā murmuratiōis
ſummopē nobis nouerimus eſſe cauēdam.

TRes ſūt qbus recōciliari debemus: hoīb⁹
angelis, deo. Hominib⁹ ꝑ aperta opa, an-
gelis ꝑ occulta ſigna: deo ꝑ puritatē cor-
dis. Nā de opib⁹ quæ corā hoīb⁹ facien-
Matt.5. da ſunt ſcriptū eſt. Luceat lux ueſtra corā
hominib⁹: ut uideāt ueſtra opera bona &
ꝑs.137. glorificēt patrem ueſtrū qui in celis eſt. De angelis dicit
Dauid. In cōſpectu āgelorū pſalā tibi. Occulta autē ſigna
ſūt gemitus, ſuſpiria, uſus cilicij, & cætera pœnitētiæ inſi
Lucæ.5 gnia quæ angelis placent. Vnde eſt illud. Gaudium eſt an
āgelis dei ſup uno pctōre pœnitētiā agēte. Vt autē deo re
conciliemur: nec operibus nec ſignis: ſed puritate & ſim-
Matt.5. plicitate cordis indigemus. Scriptum eſt eñ: Beati mun-
Matt.6. do corde: qm̄ ipſi deum uidebunt. Et illud. Si oculus tuus
fuerit ſimplex &c.

QVatuor ſunt genera hominum regnum cœlo-
rum poſſidentium. Alij uiolenter rapiunt: alij
merentur: alij furantur, alij ad illud compellun
tur. Rapiunt qui dereliquerūt oīa & ſequun
tur chriſtum. De quibus dicitur: Beati pauperes ſpiritu: Matt.5
quoniā ipſorū eſt regnū cælorū. Sunt uerò alij inferioris
gradus à quibus metuntur carnalia dum eis ſpiritalia ſe-
minantur, & his loquitur in euangelio dominus. Facite Luc.16.
uobis amicos de māmona iniquitatis: ut cum defeceritis
recipiāt uos in æterna tabernacula. Tales dicūtur merca-
tores: quia dant in præſenti pauperibus temporalia quæ
poſſidēt ut in futuro recipiāt ab eis æterna: q nō niſi per
eos habere merentur. Neceſſe eſt enim omnes qui in futu
ro iudicio examinandi ſunt: uel eſſe iudicis amicos: uel
apud iudicem interceſſores habere amicos. Habent ergo
primū beatitudinis locū q intercedūt: habēt hi ꝑ quib⁹
intercedūt ſecundū. Sunt alij qui nonnulla bona occulte
faciunt: pro quibus merent̄ regnū cælorū: ſed tamē furari
illud dicūtur: quia laudem humanā uitantes, ſolo diuino
teſtimonio contenti ſunt. Horū figurā tenuit mulier illa
in euāgelio: quæ fluxum ſanguinis patiens cogitauit in-
tra ſe dicens. Si tetigero fimbriam ueſtimenti eius: ſalua Luca.
ero. Quo dicto acceſſit occulte & tetigit, & ſalua facta eſt.
Alij ſunt q cōpelluntur uerbi gratia ut pauperes neceſſa-
rij: quos. ſ. hic ignis paupertatis deo diſpenſante purgat:
ne in futuro ignis iudicij puniat. De quibus ſcriptū eſt.
Cōpelle intrare: ut impleat̄ domus mea. Cōpellunt̄ multi Luc.14.
uarijs neceſſitatibus & oppreſſionibus afflicti: q mira dei
prouidentia dum temporalem pœnā ſi nō libenter: tamē
patienter ſuſtinent: uitam conſequuntur æternam.

QVantum diſtat inter paſtorē & gregem:
tantum debet diſtare inter epiſcopum &
plebē. Stat ille ſublimis & rectus: curuat
iſte caput ſolo depreſſus: Vn̄ poeta. Pro- Meta.1.
naq; cum ſpectent animalia cætera terrā.
os hoī ſublime dedit. Ille regit, iſte regit:
ille paſcit, iſte paſcitur, ut ex ipſa forma & habitu uterq;
diſcernatur. Habet ille in manu uirgam qua feriat: uel po
tius ducat & reducat ouem. Quid eſt aūt habere in manu
uirgam: niſi in opere diſciplinā, ut ſubiectos ſuos exēplo
magis inſtruat quàm uerbo? Erubeſcunt eñ ſuperbi eſſe
diſcipuli: ſi eos in humilitate præceſſerint magiſtri. Vn̄ &
de dn̄o ſcriptū eſt. Quæ cœpit ieſus facere & docere. Ha- Actu.1.
bet etiā baculū: quo feriat Lupū. Virga ouem: baculo lu-
pum. Hoc eſt mites & obedientes debet lenius corripere
duros uerò corde, & improbos acrius arguere: cumq; ne
ceſſe fuerit, etiā anathematis ſentētia ferire. Tenet canem
in fune: zelum. ſ. in diſcretione: ne ſit de illis de quib⁹ ſcri
ptum eſt. Habent zelum (alias æmulationem dei) ſed non Rom.10.
ſm̄ ſcientiam. Habet etiam paſtor bonus panem in pera:
hoc eſt uerbum dei in memoria.

DVo ſunt amores, carnalis & ſpiritalis: ex quibus
colliguntur quatuor modi diligendi. ſ. diligere
carnem carnaliter, ſpiritum carnaliter, carnē ſpi
ritaliter: ſpiritum ſpiritaliter. In his fit quidam
profectus & aſcenſus ab inferioribus ad ſuperiora. Nam
ut homines qui tantum nouerant diligere carnem carna-
liter, ad hoc proficerent ut deum quoq; diligerent ſpirita
liter: deus caro factus eſt, & loquendo & conuerſando cū
hominibus primum ab eis carnaliter dilectus eſt. Cū autē
pro amicis ſuis animam ponere uellet: iam ſpiritū dilige-
bāt: ſed adhuc carnaliter. Vnde & petrus loquenti de paſ-
ſiōe ſua reſpōdit: Abſit à te domine: nō erit tibi hoc. Sed Mat.16.
cum per eandem paſſionem fieri myſterium redemptiōis
agnoſcerent: in ipſa paſſione iam carnem ſpiritaliter dili-
gebant. Reſurgente autem eo & aſcendente ſpiritum ſpi-
ritaliter amant: lætiq; decantant. Etſi cognouimus ſm̄ car 2.Co.5.
nē chriſtum: ſed nunc iam nō nouimus. Nos quoq; carnē
noſtrā carnaliter diligimus: cum eius deſideria diligimus
& perficimus. Spiritum carnaliter: quando eum flendo,
ſuſpirando, gemendo in oratione cōterimus. Carnem ſpi
ritaliter: cū eam ſpiritui ſubiectā in bonis ſpiritaliter exer
centes, cum diſcretione ſeruamus. Spiritum ſpiritaliter:
cum etiam ipſa ſpiritalia ſtudia noſtra fraternæ utilitati
ex charitate poſtponimus.

Eſt ad

ESt ad deum quidā redeūdi modus: primi
hoīs casui oppositus. Adā quippe in pa-
radiso posit⁹: primo ꝑdidit circūspectio-
nē dei. Testat̃ enim btūs Augustinus ꝙ
nequaquā tētator hoīm de ꝑadiso eiecis-
set nisi aliqua elatio in animā hoīs p̄ces-
sisset: cū uerissime scriptū sit. Ante ruinā exaltat̃ cor. Se-
pñer, 16 cūdo perdidit iustitiā: qm̄ uxoris uoci plus quàm diuinæ
obediuit. Iustitia eñ est uirtus q̄ suū cuiq; reddit. Tertio
amisit iudiciū: cū post peccatū correctus oblique ꝑ mulie
rem retorsit ꝓpriam culpā in auctorē dicens. Mulier quā
Gene, 3. dedisti mihi sociam dedit mihi de ligno: & comedi. eisdē
ergo uirtutū gradibus redeundū est hoī in exilio posito:
quibus primus expelli meruit de paradiso. Primum itaq;
faciendū est iudiciū: deinde exercenda iustitia: tandē cir-
cūspectio adhibenda. Et iudicium quidem nobis ut nos-
ipsos iudicemus & accusemus: iustitiā ꝓximo, circūspe-
Mich, 6 ctionē debem⁹ deo. Hāc redeūdi uiam oñdit nobis Mi-
chæas ꝓpheta, dicēs. Indicabo tibi ô hō qd sit bonum, &
qd deus reqrat à te: utiq; facere iudiciū & diligere miam:
Thi, 2. & ambulare solicite cū deo tuo. Hanc salutis uiā testatur
apl's xp̄m docuisse, dicēs. Apparuit gr̄a dei saluatoris no-
stri oībus hoībus erudiēs nos, ut abnegantes impietatē,
& secularia desideria: sobrie & iuste & pie uiuam⁹ in hoc
seculo &c. Sobrie. s. quātū ad nos: iuste ad ꝓximū: pie ad
deū. Qui etiā manifestius itulit circūspectionē dei: dicēs.
Ibidem. Expectantes beatā spē & aduentū gl'iæ magni dei & sal-
uatoris nr̄i Iesu xp̄i. Et ī multis aliis scripturæ sacræ locis:
si hic ordo uiæ & institutio uitæ quæratur, pōt inueniri:
Eccl'i 4. ut illud. Beatus uir q in sapīa morabit̃: & qui in iustitia
meditabit̃: & in sensu cogatabit circūspectionē dei. Mo-
1. Co, 11. ratur siquidē in sapīa & sapiens est q semetip̄m hic diiu-
dicat: ut æternū dei iudiciū euadat. Si eñ (ait apl's) nos-
metipsos diiudicaremus: non utiq; iudicaremur. Sapiēs
est nō s̄m sapientiā huius seculi: sed s̄m illā quæ trahitur
de occultis: per quā utiq; miro dei ope agit̃: ut electi qq;
tunsionib⁹ & p̄ssuris hic attriti in ædificio ueri Salomo-
nis sine sonitu mallei postmodum collocentur.

QVatuor gradib⁹ distinguit̃ oīm electorum
ꝑfectus. Primo eñ fit qsq; amicus suæ aīæ:
secūdo fit amicus iustitiæ: tertio sapientiæ:
quarto fit sapiēs. In primo ꝑfectu uitat oīa
quæ aīam p̄nt offendere & diligit ea quæ eā
possunt mulcere. Horret ergo infernū: & cælū concupi-
scit: ita potest implere illud diuinū præceptū: qđ in pri-
Mat, 22 ma cōuersione sua accepit. Diliges proximū tuū sicut tei
psum. Nam dū s̄m carnē ambulat: nullo mō pōt. Cū aūt
spū dei agit̃: facile pōt. Quid habeat eñ emolumēti hō si
ꝓximus eius ardeat ī inferno: aut qd ꝑdiderit si secū fue-
rit in ꝑadiso? Neq; eñ talis est illa paradisi hæreditas: ut
possidentiū numero minuatur. Diligit ergo ꝓximū quē
non uult malū pati sicut nec seipsum: & quē sicut seip̄m
uult possidere cælū. Hoc aūt suo id est hoīs spū qm̄ pos-
set: ut scilicet expauesceret gehēnam ac cælestia desidera
Psal, 138 ret? Sed potest hoc illius spū: cui dictū est. Si ascendero
in cælū tu illic es &c. Spūs quippe sapīæ ubiq; p̄sens: no-
uit qd in cælo, & qd agatur in inferno. Cūq; mentem hu-
manam repleuerit: & de pœnis inferni incutit timorem,
& cælestiū amorē infundit. Sicq; facit hominē amare se-
Eccl'. 30. ipsum: & dicit ei. Miserere aīæ tuæ: placens deo. Primum
igitur est diligere se: deinde proximum. Non eñ dictū est
diliges te sicut proximū: sed diliges ꝓximū sicut te. Hoc
modo fit amator aīæ suæ: per spm̄ sanctū quem ex fide ac-
cepit. Accepto autē hoc dono: nō debet eo solo cōtentus
esse: sed ad maiora prouehi & in melius ꝓficere. Viuit aūt
Gal'. 5. iam per spiritū. Sed si per spiritū uiuim⁹ (ait apostolus)
2. Co, 3. spiritu & ambulemus. Et alibi dicit: Nos uerò omnes re-
uelata facie gloriā dei speculantes in eandem imaginem
Psal, 83. trasformamur à claritate in claritatem: tāquam à dn̄i spi-
ritu. Hoc ip̄m & psalmista de sanctis uidet̃ sensisse. Bene-
dictionem, inquit, dabit legislator: ibūt de uirtute in uir-
tutem: uidebitur deus deorū in sion. Ambulet & iste quē
in manibus habemus; eat & proficiat donec ad quartum
gradum perueniat. Ibi sine dubio factus sapiens uidebit
deum deorū in sion. Porrò eo ipso quod dixi: qui bene di
ligit aīam suam: debet etiam diligere iustitiam. Alioquin
si diligit iniquitatem: odit: Plane, nō diligit animam suā.
Diligendo autē iustitiā transit ad secundū gradum: & au
dit illud sapīæ p̄ceptum. Diligite iustitiam: qui iudicatis Sap̄. 1.
terram. Quam si perfecte dilexerit: debet pro ea ferre pati
enter omnem pœnam & quamcunq; illatam cōtumeliam.
Duo quippe p̄stabit ei iustitia: unū ut faciat quod debet:
alterum ut patiatur quod debet: scilicet ut si bonū nō fe
cerit quod debuit, malū quod meruit patiatur. Sic miro
modo ne deserendo quidem iustitiam ab ipsa deserimur:
dum per ipsam quilibet p̄uaricatiōis reatus punit̃. Neq;
enim est qui se abscōdat à calore eius. Hanc autem pœnā:
non solum uir iustus non horret, uerumetiam libenter ex
cipit: dum per eam præteritæ uitæ peccata purgari fideli-
ter credit. Hinc eñ scriptum est. Non contristabit iustum
quicquid ei acciderit. Opponit igitur uariis uoluptatib⁹ Prou, 12
quib⁹ corruit cōtraria medicamenta: per q̄ resurgat, uer-
bi gratia. Cecidit per inobedientiā: per obedientiæ labo
rem redit ad uitam: lubricus extitit ac dissolutus: per cōti
nentiæ studium rigoremq; disciplinæ reparatur. Patitur
ab ipsis elementis mundi pœnam: quorum usum dudum
inflexerat ad uoluptatē. Quibus cruciatib⁹ cū diu tāquā
aurum in fornace probatus fuerit: quantum. s. dignum iu
dicabit is qui in pane lachrymarū nos cibat & potum dat
nobis in lachrymis in mēsura: incipit iam consolari: & au
dit illam esaiæ uocē dicētis. Cōsolamini consolamini po- Esa. 40.
pule meus: dicit de⁹ uester. Loquimini ad cor hierusalem
& aduocate eam: qm̄ completa est malitia eius. i. afflictio:
dimissa est iniquitas illi⁹. Suscepit de manu dn̄i duplicia:
pro oībus peccatis suis. Postquam uerò cōsolationē rece
perit: solicitus est & quærit quō placeat ei cui se ꝓbauit.
Facit qcquid boni facit: ut soli placeat suo cōditori. Trā-
sit ad tertium gradum sui profectus: ut sit. s. amicus sapīæ: Prou. 23
q̄ materno affectu loquit̃ sibi cū dicit. Prebe fili cor tuum
mihi. Cū ergo ad hunc gradum peruenerit: nihil aliud ei
restat nisi ut ad quartum ascendat ubi dicitur esse sapiēs.
Hoc aūt fit qm̄ iam operatur: nō ut ipse deo placeat: quod
utiq; in tertio gradu fecerat: sed quia placet ei de⁹: uel qa
placeat deo quod operatur. Quisquis talis est: potest cum
tota fiducia ac securitate conscientiæ illud sapientis cāti-
cum decantare. In omnibus requiem quæsiui &c. Hic eñ Eccl'. 24
requiescit in oībus cum per omnia ei placeat deus: q non
dei uoluntatē ad suam curuare: sed suā didicit ad dei uolū
tatē erigere. Morabit̃ in hæreditate domini sicut ei eius-
dem domini uoce promittitur: cum dicitur. Terrā in qua Geñ. 28.
dormis tibi dabo: hoc est quietem istam ad quam perueni
sti labore tuo & munere meo stabilem tibi faciam atq; per
petuam. Quod autē subiūgit & semini tuo: sic possumus Ibidem.
intelligere: ut non solum spiritui detur tranquillitas ista:
& hic & in futuro: sed etiam semini tuo. i. operib⁹ tuis da-
bitur corporis tui glorificatio.

TRia sunt loca: cælum. terra. infernus: & habent
singula habitatores suos. Cælum solos bonos:
terra mixtos: infernus solos malos.

QVatuor sunt quæ impediunt confessionem: pu
dor, timor, spes, desperatio. Quosdā eñ īpedit
pudor: qui. s. ꝓ sola cōfusiōe dicere erubescunt
peccata quæ cōmiserūt. De quo per salomonē
dicitur. Est cōfusio adducens peccatū. Quo contra de his
qui cōfitentur iterū dicitur. Est cōfusio adducens gloriā. Eccl'i 4.
Quos etiā cōmendat ꝓpheta dicens. Cōfessionē & deco-
rem induisti. Et alibi. Cōfessio & magnificentia opus ei⁹. Psa. 103.
Alios impedit timor. Timēt eñ si cōfiteantur: ne grauis
eis pœnitētia iniungat̃ & hos arguit Iob dicens: Qui ti-
met pruinā: irruet super eum nix. Sunt aūt nōnulli qui in Iob, 6.
hoc mundo adhuc aliquid cōcupiscunt nec putant se ade
pturos qđ desiderāt: si hominibus quales sint innotescāt

Horũ cõfessionem impedit spes.i.cupiditas potiẽdi desi-
derij:talibus cõminat̃ dñs in euãgelio. Ve prægnantibus
Mat.24 & nutrientibꝰ in illis diebꝰ. Sũt itẽ alij q nil horũ uerent̃:
sed solũ hoc timent:qa post pc̃tõrum cõfessionem ab ipsis
abstinere minime possent. Et his obest desperatio. Quibꝰ
Prou.18 nõ incõgrue illud põt aptari. Peccator cũ uenerit in pro
fundũ malorũ,contẽnit. Fit uerò nõnunquam ut hæc oĩa
simul cõfessionẽ ĩpediãt. Sed q̃ quatuor his malis premi-
tur recte in monumẽto iacet:& uelut ille euangelicꝰ qua-
Ioan.11. triduanꝰ fœtet. Scriptũ est em̃. A mortuo uelut qui nõ sit
Eccli.17. perit cõfessio. Q, si is mortuus est qui nõ confitet̃ utiqꝫ re
Ioan.11. uiuiscet qui cõfitebit̃. Veniat ergo Iesus:& dicat. Veni fo
ras. Et ad uocẽ eiꝰ ilico suscitabit̃ mortuus. Excipiat hic
noster mortuus exhotationẽ:&non differat confessionẽ.
Dicat̃ ergo illi quẽ pudor afficit. Cur te pudet pc̃m̃ tuũ
dicere:quẽ nõ puduit facere? Aut cur erubescis deo cõfi-
teri:cuius oculis non potes abscondi? Quod si forte pu
dor est tibi uni hoĩ & pc̃tõri pc̃m̃ tuũ exponere, q̃d factu
rus es in die iudicij ubi oĩbus exposita tua cõsciẽtia pate-
bit. Hæc itaqꝫ tria ꝓponenda sunt cõtra pudorẽ.s.cõside
ratio rõnis:reuerẽtia intuẽtis dei:cõparatio maioris con
fusionis. Similiter cõtra timorẽ opponẽda sunt tria. Cõsi
derãdum em̃ est quàm sit lõga pœna inferni:quàm grauis
quàm infructuosa. Econtrario uerò præsentis tẽporis pœ
nitẽtia breuis est & leuis & fructuosa. Cõtra spẽ q̃qꝫ itidẽ
tria opponuntur: bona.s.futuri seculi p̃sentis uitæ bonis
maiora.certiora,durabiliora: ad quorũ cõparationẽ qc-
quid inhoc mundo desiderari põt modicũ est& incertũ:
& ut ita dicã momẽtaneũ. Ita cõtra desperationẽ uincẽdi
pc̃m̃,tria sun remedia. Primũ est uigor ipse propositi bo
ni quem assumit ex cõfessione. Secundum est gratia dei
quam meretur ex humilitate. Tertiũ est auxilium: quod
ex eius habet cui confitetur compassione.

DVo sunt in quibꝰ cõsistit nr̃a salus,iustificatio
& glorificatio. Altera initiũ: altera pfectio est
in illa labor: ĩ hac aũt fructꝰ laboris est. Et nũc
qdẽ iustificatio fit per fidẽ: nã glorificatio erit
per speciẽ. Quãta aũt sit in futura uita glorificatio sancto
Esa.64. rũ:hũanꝰ interĩ nõ põt attingere itellectꝰ. De illa em̃ scri
ptũ est. Q, oculꝰ nõ uidit nec auris audiuit&c. Hac ergo
interim omissa quoniã uires nr̃as excedit: de iustificatiõe
quæ nũc agit̃ aliqd ad ædificationẽ fratrũ nr̃orũ qđ neces
sariũ uisum est loquamur. Ipsa est em̃ uia p quã fit trãsitꝰ
Rom.8. ad glorificationẽ:dicente aplo. Quos p̃destinauit hos &
uocauit:& q̊s uocauit,hos & iustificauit. Quos aũt iusti-
ficauit:hos& magnificauit. Neqꝫ em̃ poterit obtineri ma
gnificatio,nisi iustificatio præcesserit: cũ ista meritũ, illa
pmium sit. Hoc in euãgelio docuit dñs:q cum discipulis
euangelizaret regnũ dei,primum eis ꝓposuit iustitiam di
Mat.5. cens. Nã nisi abundauerit iustitia ur̃a plus quàm scribarũ
& pharisæorũ:nõ intrabitis in regnũ cælorum. Notandũ
aũt ꝙ sicut ĩ illo beatitudinis regno p̃sentẽ se electis suis
exhibebit dñs ad glorificatiõem: ita etiã se eisdẽ ipsis ex-
hibet in uia peregrinationis ad iustificatiõem:ut à quo.s.
glorificandi sunt per speciẽ:ab ipso prius iustificent̃ per fi
dẽ. Et quidem tria sunt à qbus abstinere debent:quicũqꝫ
iustificari desiderãt. Primo utiqꝫ ab operibꝰ prauis: secun
do à carnalibꝰ desiderijs:tertio à curis seculi. Itẽ tria sunt
quibus debẽt insistere:quæ etiã cõtinet sermo dñi in mõ
te:eleemosyna,ieiuniũ,oratio. Sic eĩ adimplet̃ iustificatio
dũ ab interdictis uitijs abstinẽt, & bona quæ p̃cepta sunt
fideliter exercent. Opponant̃ ergo prauis operibꝰ opera
miæ:contra carnalia desideria adhibeãtur ieiunia: & pro
curis seculi succedat amor dei & frequentia orationis.

PAstorũ est uigilare sup gregẽ ꝓpter tria neces-
saria: uidelicet ad disciplinã, ad custodiã,ad p̃-
ces. Ad disciplinã ꝓpter morũ correctionẽ: ne
grex cõmissus propria molestia deficiat. Ad cu
stodiã ꝓpter diabolicã suggestionẽ.ni hostili seducat̃ cal-
liditate. Ad preces ꝓpter tẽtationũ instantiã:ne uincatur
à pusillanimitate. In disciplina rigor iustitiæ:in custodia
spiritus consilij:in prece affectus compassionis.

DVas ad intelligendum se cõdidit uniuersitatis
auctor creaturas:hominẽ & angelũ. Hominẽ
iustificant,fides & memoria: angelũ & beatifi-
cant,intellectus & præsentia. Et qa hoĩes qñqꝫ
pducẽdi sunt ad æqualitatẽ angelorum:necesse est ut in-
terĩ iustificent̃ p fidẽ & pficiãt ad ĩtellectũ. Scriptũ est em̃.
Nisi credideritis:nõ intelligetis. Itaqꝫ fides uia est ad in- Esaiæ.7.
telligendũ:nam mũdat̃ cor fide ut intellectus uideat deũ.
Similiter & memoria dei:uia est ad præsentiã dei. Qui em̃
hic habet mãdatorum eius ut ea faciat memoriam: mere-
bitur quãdoqꝫ ut eius quoqꝫ uideat præsentiam. Habeãt
igitur intellectũ ad præsentiam angeli dei in cælo:habea-
mus & nos eius fidem & memoriam in mundo.

TRes sunt status aĩæ. In corpore,posito corpo-
re,recepto corpe. Primus datus est ei ad agen-
dã pœnitentiã:reliqui duo ad habendã requiẽ
uel pœnã.s.ꝓut gessit in corpore: siue bonũ si-
ue malũ. Ad agendã uerò pœnitentiã tria sunt necessaria
tẽpus,corpus,& locus. Q, tp̃s sit necessarium: dicit apl's. 2.Co.6.
Ecce nũc tp̃s acceptabile:ecce nũc dies salutis. Similiter
& de corpore idẽ scribit. Oẽs nos oportet mãifestari an- 2.Co.5.
te tribunal xp̃i:ut referat quisqꝫ ꝓpria corporis ꝓut ges-
sit. Sed & de hoc loco loquit̃ scriptura dicens. Si ascẽde- Eccli.10.
rit super te spiritꝰ potestatem habentis:locũ tuũ ne dese-
ras. Porrò tẽpus in tria diuidit̃:in præteritũ: in præsens:
in futurũ. Horũ nullum perdit:quisquis recte pœnitẽtiã
agit. Nam præteritũ quidem quod perdiderat restaurat
dũ in amaritudine animæ suæ oẽs annos suos recogitat.
Præsens aũt tenet iã per exercitiũ operis:futurũ uerò per
constantiã boni ꝓpositi. De præterito loquit̃ apostolus:
cum dicit: Redimẽtes tẽpus:qm̃ dies mali sunt. Ad præ- Ephe.5.
sentis uerò operationẽ hortat̃ nos:cũ dicit. Dum tẽpus Gala.6.
habemus opemur bonũ ad oẽs: maxime aũt ad domesti-
cos fidei. Futuri nos admonet dñs:cum ait. Qui perseue- Mat.10.
rauerit usqꝫ in finẽ:saluus erit. Corpus quoqꝫ necessariũ
est ad agendam pœnitẽtiam. In corpore quippe possumꝰ
mala pati,& bona operari. Pati scilicet pro cõmissis deli-
ctis:operari pro adipiscendis æternis præmijs. Qui ergo
corpore caret:dignos pœnitentiæ fructus facere qũo ua-
let? Et notandũ ꝙ pœnitentia quæ per corpus gerit̃ bre-
uis est & leuis. Breuis quia corporis morte terminat̃: le-
uis,quia p societatem corporis fertur facilius. Grauis si-
quidem esset:si eam solus animus portaret. Cum uerò &
ipsi corpori eius partitur põdus: quantomagis inde cor-
pus oneratur:tãto amplius animus exonerat̃. Locus etiã
uidetur necessarius esse &utilis ecclesia.s.uitæ præsentis:
in qua quisquis dũ ĩ corpore uiuit pñiam recte agere ne-
gligit:nullũ in futuro salutis remediũ obtinere poterit.

TRiplici morbo laborat genus humanũ: princi-
pio,medio,& fine id est natiuitate,uita,& mor-
te. Natiuitas immũda:uita puersa:mors pericu-
losa. Venit christus: & contra triplicẽ hũc mor-
bũ attulit triplex remedium. Natus est enim:uixit,mor-
tuus est:atqꝫ eius natiuitas purgauit nostrã: mors illius
destruxit nostram:& uita eius instruxit nostram.

SIcut æger ad medicum: sic esse debet pc̃tõr ad
creatorẽ suũ. Qui ergo pc̃tõr est:debet orare
deũ sicut æger medicũ. Duobꝰ aũt modis im-
pedit̃ orõ peccatoris:uel nulla uel nimia luce.
Nulla luce illustrat̃:q pc̃tã sua uidet nec cõfitet̃. Econtra-
rio nimia luce obruit̃ q ea tãta uidet ut de indulgẽtia de-
speret. Horũ neut̃ orat. Quid ergo? Tẽperãda est lux: ut
pc̃tã sua uideat pc̃tõr& cõfiteat̃:p ipis oret ut remittant̃.
Primo ergo eiꝰ orõ debet fieri ꝟcũdo affectu, hoc aũt fit
cũ necdũ pc̃tõr audet p seipm accedere ad deũ:sed q̃rit ali
quẽ sc̃m̃ uirũ aliquẽ sc̃m̃ pauperẽ spũ:q sit ĩ ora uestimẽ
ti dñi tãquã fimbria:p quẽ habeat accessum. Huius oro-
nis tenuit typũ illa euãgelica mulier quæ fluxũ sangui-
nis patiebat̃:cupiẽsqꝫ sanari accessit, & ĩtra se cogitauit
dicẽs: Si tetigero fimbriã uestimẽti eiꝰ,salua ero. Secũda Lucæ.8.
oratio

oratio fit puro affectu: & hoc fit qñ.s.pctōr iam per seipm
accedit & ore ꝓprio confitet̃. Talis orationis reliqt nobis
exēplū illa peccatrix q̄ lachrymis rigauit pedes dñi & ca-
Lucæ.7. pillis capitis sui tersit: de qua dictū est à dño. Remittunt̃
ei pctā multa: qm̄ dilexit multū. Tertia oratio effūdit̃ am
plo affectu. & hoc fit qñ is q pro se orauerat orat iam pro
alijs. Sic orauerūt apl'i ꝓ muliere chananea: ꝓ filia sua ro-
gante. Dimitte inquiunt illā: qa clamat post nos. Quarta
Mat.15. orō emittit̃ deuoto affectu: q̄ de cordis puritate sine ulla
hæsitatione, cū grāꝝ actione depromit̃. Talē orationē fe
cit ipse dñs: qñ quatriduanū de monumēto lazarum resu
Ioan.11. scitauit: & ait. Pater grās ago tibi: quia audisti me. Tales
1.Thes.5 orōnes docuit nos apl's facere frequēter: dicēs. Sine inter
missione orate: in omnibus gratias agite. Has quæ dictæ
sunt quatuor orationū spēs.i.uerecūdam, puram, amplā,
deuotā nūcupat apostolus alijs nominibus: & ad eas nos
1.Thi.2. hortatur dicens. Obsecro primo omnium fieri absecratio
nes, orationes, postulationes, gratiarum actiōes. Nam ob
secrationes uerecundo, oratiōes puro, postulationes am-
plo, gratiarum actiones fiunt affectu deuoto.

DIximus de gñibꝰ affectionū & orationū: dica-
mus etiā qua puritate sit orandū. Et quidē tria
uident̃ mihi hic esse necessaria: qbus orōnis in-
tētio firmiter est astringēda. Considerare nam
q; debet is q orat: & qd petit, & ipsum quē petit, & seipm
q petit. In eo aūt qd petit duo debet attēdere: ut fm deū
sit qd postulat: & ut hoc ipm i summo affectꝰ desiderio ha
beat. Verbi grā. Si mortē inimici, si læsionem seu deiectio
nē ꝓximi orādo petierit: non est fm deū talis oratio: cum
Lucæ.6. ipe ꝑcipiat & dicat. Diligite inimicos uestros: bene facite
his q oderūt uos: & orate pro persequentibꝰ & calūnian-
tibus uos. Si uerò pctōrū remissionē, si spūsacti gratiam
si uirtutem atq; sapientiam, si fidem, ueritatem, iustitiā, hu
militatem, patientiam, mansuetudinē, & cætera spiritalia
charismata quæsierit & ea cogitādo uehemēter affectaue
rit: hæc fm deū est oratio: & hec uerè meretur audiri. De
Esa.65. huiusmodi em̄ orationibus loquitur per esaiā deus. Ante
quā clamēt ego exaudiā: adhuc illis loquentibus ego au-
diam. Sūt & alia quæ cum desunt à deo dantur & possunt
esse uel nō esse fm deum: quantū dūtaxat interest finis ad
quem referuntur: ut est corporis sanitas: pecunia: cætera
rumq; rerū affluentia: quæ & si à deo fint: non tñ sunt ma
gnipendenda nec ex desiderio possidenda. Similiter & in
ipso quem petit debet duo considerare: bonitatem & ma-
iestatem. Bonitatem qua gratis uelit: & maiestatē qua pla
ne possit dare quicquid petitur. Sed & in seipso qui petit
debet nihilominus duo attendere.i. ut pro suis meritis ni
hil accepturū putet: sed de dei misericordia tm̄ quicquid
rogauerit impetraturum speret. Tūc ergo dicitur cor pu
rū: qñ tria hæc quæ dicta sunt, & eo modo quo dicta sunt
cogitat. Et quisquis hac puritate & intentione cordis ora
uerit, exaudiri se sciat: quia sicut testatur petrus apostolꝰ.
Actu.10. Non est personarum acceptor deus: sed in omni gēte qui
timet deum & operatur iustitiam: acceptus est illi.

¶Mors aīæ obliuio: de qua morte suscitatur hoc mō. Per
memoriā sentit: per obediētiā audit: per intelligentiam ui
det per circunspectionem olfacit: & gustat per dilectionē.

QVatuor sunt genera uoluntatis humanæ. Sicca
in reprobis & terrenis: quorum corda nullo ro
re grāæ perfundunt̃. Recta in inchoātibꝰ: qui ui
tæ pristinæ fortitudinem relinquētes, ad boni
operis rectitudinē mutatione uolūtatis assurgūt. Deuota
in ꝑficientibus: qui usu oratiōis assiduæ in amorem bene
agendi cælitus eriguntur. Beata in cōsummatis: qui penè
nihil aliud nisi deum cogitātes in ipso totius desiderij sui
finem reponunt. Inter siccam & rectam uolūtatem chaos
quoddam firmatum est: ut qui uoluerit transire nō possit:
peruersa.s. intentio. Inter rectā & deuotā: inolita cōsuetu
do. Inter deuotam & beatā corporalis affectio. Quæ tria
quasi quidam lapides dū in uia nostri operis se opponūt:
ne de uirtute in uirtutem ascendamus impediunt.

RAtionalis creatura ad hoc se debet diligere ut
btā sit, & deū per quē solū beatificari possit: cu
ius insecutor & æmulus ad hoc elaborat ut eā
i utraq; sui qualitate corrūpat. Corporeā igit̃
qualitatē appetitu gulæ & fluxu luxuriæ deprauat penitꝰ
& corrūpit: iumentumq; carnis his duobus aculeis agita
tum, in præcipitia mortis impellit. Inuisibilē ergo huma
næ substantiæ portionem spiritalibus aggreditur armis:
eamq; gemina peste inficiēs, tumore superbiæ & auaritiæ
labe cōmaculat: sicq; totā massam fermenti huius colluuio
ne corrūpens: homini præripit beatitudinem quā amisit.

QVatuor sunt quorū in hac uita obsequijs deser
uimus: caro, mūdus, diabolus, deus. Carni mili
tamus, gulæ illecebris seruiēdo, luxuriæ stimu-
lis obsequēdo. Mūdo militamus: auaritiæ æsti
bus anhelādo: honoris altitudinē affectādo. Diabolo mili
tamus: bonorū profectibus inuidēdo: & cōtra deū super-
biæ spū intumescēdo. Deo militamus: pietatis operibꝰ hu
militer insistēdo: potestates aerias uirtute spūs oppugnā
do. Habēt & singuli principes isti donatiua sua propria.
Caro suis tyronibꝰ elargit̃ momentaneā uoluptatē. Mū-
dus trāsitoriā sublimitatē: diabolus perpetuā captiuitatē
deus interminabilem fœlicitatem. Hæc sola præponderat.

EVangelica sanctiōe ꝑceptū est: ut in uia morta Luc.10.
litatis huiꝰ terrenis affectibꝰ inhærētē neminē
salutemꝰ. Quos aūt ab hac suspēsos uiderimꝰ:
illis securæ salutatiōis gaudiū offeramꝰ. Vñ & Lucæ.1.
in euāgelio tria salutationis gña inuenimꝰ, uirgo siquidē Ibidem.
maria salutauit elisabeth: angelus uerò mariā: dñs aūt Ie- Ioā.20.
sus discipulos salutauit post resurrectionē. Cū ergo uide-
mus eos qui in sterilitate uitæ huiꝰ senuerāt mōtana cōfes
sionis ascēdēdo feruorē pniæ quasi filiū quēdā cōcipere:
illis uicē salutationis, illis in uerbo dñi remissiōis & grāæ
& ueniæ largitatē debemꝰ offerre: Quos uerò in sanctita
te & castimonia dño seruire cōspicimus inuitando ad me
liora, benedictionem & grāæ fæcūditatē eis necessario pro
mittamus. Quos sanè in cōclaui remotioris uitæ positos,
ad imitatiōis aplicæ fastigiū tēdere uidebimus: illis quie
tis & pacis geminā soliditatē: cuius etiā in suo corpe quæ
dam præludia sentiūt, uiuæ uocis ministerio spondeamꝰ.

DOminum Iesum xp̄m subire crucis & mortis
ignominiā tria quædā præcipua coactiōe uo-
luntaria cōpulerūt. Filialis & pura obedientia
qua prioris inobediētiæ piaculū solueret̃. Cō-
passibilis & cōis miseria: quæ illius iustitiā inflexibilē, uir-
gam ferreā ad miam hortabat̃. Erat miseria illa & pōdero
sa & grauis, quæ ceruices hoīm cōis pcti & mortis condi
tione premebat. Publica & gñalis: quæ iustos & iniustos
simili dānationis sententia pariter obligabat. Cōtinua &
perennis: quæ nisi per xp̄m redemptiōis gratia fieret: irre
mediabilis captiuitatis uexu omne genus adam dānatio-
nis uoragine absorbebat. Porrò tertium quod spontanee
cogit in mortem: celeberrima & solennis uictoria. Cuius
successu ineuitabilis diaboli & mortis potentia in monu-
mento gloriose & efficaciter erat imminuenda.

TRibus modis exaltat dñs caput nostrū: mētē.s.
à terrenis affectibꝰ suspendendo, ut spe cælestiū
trāsitoria cōtēnamꝰ: diuinā sciam cōferēdo: ut
eorū quæ tpaliter nō uident̃ scientiā teneamꝰ:
ad amorē cælestiū subleuādo ut in carne positi: ipsam quo
q; carnem diuinæ dilectionis altitudine transcendamus.

¶Homines habent triformem statum uiuendi. Non delin
quere: quod agit utiq; timor seruilis. Nolle delinquere:
quod exhibet filialis. Non posse delinquere: quod sola cō
fert beatitudo perennis.

¶Quatuor esse dicunt̃, q̄ nr̄æ gratiā deuotiōis adaugent,
Memoria pctōrū: q̄ hoīem reddit humilē apud se: Recor-
datio pœnarū: q̄ illū solicitat ad bñ agendū. Cōsideratio
peregrinationis: q̄ illū hortatur uisibilia debere contēni.
Desideriū uitæ perēnis: q̄ hoīem incitās ad perfectū cogit
cum a terrenis affectibus uolūtatis mutatione suspēdi.

NOstræ insciæ tarditatē erudit dñs trib⁹ modis. Indulti bñficij largitate: q̄ nr̄æ duritiam mētis emolit & excitat ad amorē. Frequēti uerberū seuerritate: q̄ p̄stās intellectum auditui, incutit nobis timorē. Cōtemptus publica uilitate: quo implēs facies nostras ignominia, parit nobis uerecūdiā & ruborem.

¶ Mot⁹ & titilatio carnis nr̄æ: trib⁹ ex causis cōtingit. Et p̄cedēti cogitatione: cū formas & imagines illicitas intus trahētes in earū retractiōe turpiter cōmouemur. Ex uentris plenitudine: qa cū uēter ciborū cumulositate distēdit caro lasciuiēs ad motū luxuriæ cōcitat. Ex maligni sp̄us ī purgatiōe: qa quo iustos superare se minime posse cōsiderat: eo per carnis titilationē graui⁹ eos impugnat.

AVctoritate scripturarū male cogitare & male dicere, & male facere p̄hibemur: qa in male cogitare uel immūditia est cū res sordidæ & ipuræ memoria reuoluunt: uel supbia cū anim⁹ quasi superior sup p̄ximos suos erigit & infiat: uel auaritia cū diabolo instigāte cōtra p̄ceptū dei res p̄ximi cōcupiscit. Necesse est enim male cogitationi horū triū aliqd semp īesse. In male dicere uerò sermo est uel supuacu⁹ rōne & utilitate carēs: uel detractorius fraterna bona inuidiæ corrosiōe & odij instinctu diminuēs: uel adulatorius, caput alicuius falsa olei delinitiōe demulcens. In male facere quoq; op⁹ est uel simulatorium cum aliud intendim⁹ quàm opere demōstramus: uel impiū cū proximos nostros lædimus: uel impudicum cum nos aliquo modo sordidamus.

DE cōualle plorationis ascensuri: semp ad altiora tēdere & anhelare debem⁹. Est eīn quasi quoddā desertū uita ista mortalis: de q̄ dr̄: Terra deserta inuia & inaqsa. Sed triformis est sp̄es desertorū. Est qppe desertū momētanea. s. uanitas: quā despicere uitæ moderatiōe debem⁹. De q̄ deserto ascēdere nos

Canti. 3. oportet: sicut dr̄. Quæ est ista q̄ ascēdit de deserto delitijs afflués: innixa sup dilectū suū: Delitijs affluim⁹: cū uirtutibus abūdamus. Sup delictū innitimur: cū deo ascribimus quicqd boni operamur. Est aliud desertū x̄pianæ simplicitatis humilitas: uocata desertū: qa ferè nullus est imitator x̄pi q studeat istud bonū operari. Per hoc desertū necesse

Cāti. 8. est ascendamus. Vn̄ dr̄. Quæ est ista q̄ ascendit p desertū sicut uirgula fumi ex aromatib⁹: Sicut uirgula fumi ex aromatib⁹ ascendim⁹: cū uirtutū studio & disciplina exercitati p̄ximos nr̄os ad bene agendi similitudinem incitamus. est aliud q̄q; desertū: īnocētiæ purioris simplicitas uel integrita s. Ad hoc debem⁹ ascēdere: qa ad uerā mūditiā ut simus sc̄ti corpore & sp̄ū debem⁹ anhelare. Ascēdamus ergo de deserto momētaneæ uanitatis p desertum humilime simplicitatis: ad desertum integerrimæ puritatis.

DOmin⁹ nr̄ habet p̄prie sagittas qb⁹ hostes suos uulnerat: & ī brachio v̄tutis expugnat. Sūt aūt tres sagittæ qb⁹ hostes sauciant. Stimul⁹ amissæ pecuniæ: qa ualde cōterit q instra uiuendi & satellites uoluptatū diuitias amisisse reminiscit. Seqt pestis corpalis molestiæ: q̄ ut ci⁹ uias ex oī pte sepiat: eū quē ad pc̄tm̄ festinare cōsiderat, etiam corpis cōtritiōe flagelat. Sequit malle⁹ infernalis memoriæ: qa cū se hō undiq; circūseptū pondere pœnarū corporaliū pensat: etiā ad illam quæ fine caret angustiam occulos porrigens: horribilē gehennæ fornacem timida secum consideratione tractat.

SVnt & aliæ tres sagittæ: qbus dn̄s etiā eos sauciat, q̄s ad degustandā dulcedinem suæ dilectiōnis inuitat. Quarū prima est timor castus: q iō sic uocat: qa & timeri dn̄m à seruo iubet: & seruum ab illicitis cōtinere respectu dn̄i ammonitione continua p̄suadet. Sequit amor deuotus: q̄ dū mētē occupauerit: totā igne suauissimæ dilectiōis accēdit. Seqt desiderij uirtus: q̄ dū latitudinē consciæ ueluti aura lenis afflauerit: ea quæ retro sūt mēs oblita ad solā faciē cōditoris anhelans quia sui uoti finē minime cōsequitur contabescit.

¶ Oblatio nostræ laudis quam deo immolamus: triformis esse debet. Affectuosa: ut mēs concordet uoci. Fructuosa: ut ædificationē paiat intuenti. Gratiosa: ut placeat cōditori qui gratis dedit.

¶ Decretis & adhortationibus sc̄tōrū patrū bene cogitare & bn̄dicere & bene facere iugiter ammonemur: quia in bene cogitare cogitatio est: uel honesta nihil impuritatis cōtrahens: uel humilis nihil superbum sapiens: uel pia nihil crudele moliens. In bn̄dicere uerò sermo est: uel auditori cōmodū afferens: uel hūilis nihil inanis eloquentiæ lepor turgescēs: uel uerisilis nihil fuco simulationis obtectū in sua p̄tectione p̄tendēs. In bn̄ facere quoq; factū uel purū: qd̄ munditiā exhibet: uel piū qd̄ miam redolet: uel pudicū quod oculos intuentiū non offendat, aut uiolet.

VSitatū est satis & tritū: sc̄lm istud merito cæcitatis & ignorātiæ suæ ægypti uocabulo nūcupari. Quod nimirū q̄ties mutatiōe uoluntatis egredimur: tria nobis occurrūt. Stimulus cupiditatū: q ueluti mare rubrū sensum rōnis nr̄æ, tumidis & procellosis undis cogitationū īuoluit: & nisi uirga discreti iudicij aq̄ superiores ab inferioribus secernant: subruit fundit⁹ & demergit. Sequit cumul⁹ tētationū quasi alter iordanis aluei sui metas excedens & terrā corpis nr̄i solito plenius occupans: nisi arca testamenti. i. sententia ueritatis intercedens impetus illius refrænet: & ipsum penit⁹ arefaciat & exsiccet. Sequitur acule⁹ molestiarū: qui cum ingruerit quasi iterum iordanis helisæo occurrens sumēdum heliæ pallium: & medijs fluctibus opponendum: ut quicquid nos tēporaliter cruciat: respectu dominicæ passionis sapore mutato, noua nobis suauitate dulcescat.

VIæ quæ ducūt ad mortē rōne trifaria diuidunt. Alia est erumnosa, alia laboriosa, alia delitiosa. Erūnosa est in pauperibus: q in paupertate sua regio sp̄ū & diuitæ aīo intumescētes ab inopia temporali ad æternā miseriā transferunt. Laboriosa est in auaris & cupidis: q dum diuersarū anxietate curarū miserabiliter distenduntur: obliuiscuntur ea quærere quæ dei sunt: & auaritiæ æstibus anhelantes: usq; ad uitæ terminū ab inquietudine tēporali, ad æterni laboris angustias trāferūtur. Delitiosa in diuitibus delicatis: qui in delitijs & uoluptatibus enutrientes corpora & corda sua: post dulcedines momentaneas & horarias suauitates ad sempiternas amaritudines deferuntur.

VIa q̄q; q̄ ducit ad uitā: sili rōne distinguit. Est eī alia sanguīea, alia purpurea, alia lactea. Sanguinea in martyrib⁹ q in sanguine agni suorū corporū indumēta lauerunt: & per iter martyrij triumphalis altitudinis soliū attigerūt. Purpurea est in confessoribus: qui in sua carne uestigia dn̄icæ passionis p abstinentiā expræsserunt: & in suis corporibus uulnerum x̄pi stigmata portauerunt. Lactea in uirginibus quæ in se ipsis puritatis angelicæ cādidatū, & uirtutes sanctimoniæ consecrauerunt: & per uiam mūditiæ ad amplexus & thalamos ueri sponsi uirtutum pennis fœliciter euolarunt.

LIgna sunt oēs iusti: q plantati in medio ecclīæ tēporalis facere debet fructus uitæ q maneāt. Videat autē quisq; ut eligat sibi locū irriguū, in quo fructificās proferat in tēpore suo uitæ fructum. Sunt aūt tres decursus aquarū. Incitamenta scripturarum quæ per minas & promissa honestā in hoīe suscitant uoluntatē. Charismata gratiarū: quæ hoīem spiritalem ex aīali efficiunt ad sui prouisionē & curā informādo: & docendo omnem ueritatem: ministrant operum fœcunditatem. Stillicidia lachrymarum: quæ dum uenas intentionis atq; propositi suo rore irrigant & infundūt ne lignum moriatur: perseuerantiam largiuntur. Qui iuxta hæc fluenta radicatus fuerit: p menses singulos faciet fructum: & folia ligni illius ad suauitatem gentium.

NOn uno eodēq; modo oēs q ebrij fuerint debriātur. Aliud est uinū malitiæ: qd̄ effluit de uua fellis & à diabolo initiū habuit, q amaritudinē pc̄ti & mortis humano generi propinauit: quo debriant iniqui conformes factrici. Aliud est uinū molestiæ

quod emanat

quod emanat de labrusca conditionis hũanæ: q̃ dño suo acetũ iniqtatis apposuit. Hoc uino qsqs inebriat: non in iuste sed merito pcti sui à deo hoc pperi cõprobat. Aliud est em uinũ grã: quod ex botro cypri.i. cõditoris largita te discurrit: & hoc est mustum quo sponsi filij debriantur quod mittitur etiam & in utres nouos.

REges sunt & sacerdotes oẽs electi: & eos oportet oleo unctionis inũgi. Est aũt oleũ triforme. Aliud siquidẽ est oleũ effusionis: uidelicet uerbũ dei quo initiant uetere hoiem exuentes: ut quasi adolescẽtulæ, in amorẽ spõsi surgant. Aliud est oleũ puritatis: q lagenæ operũ nroũ impleri debẽt: qd in lampade diuini feruoris ignẽ debet icessanter nutrire. Aliud uerò oleũ exultationis: charitas uidelicet pricipalis: quæ mentẽ quam repleuerit dilatat: ut gustãs quàm suauis est dñs, in uertice iustitiæ sedẽs in solo deo glief & gaudeat.

CHristiani à xp̃o nomen acceperũt: & opeptiũ est: ut sicut sunt hæredes noĩs: ita sint imitatores sanctitatis. Tria ergo sunt q̃ in xp̃o nobis exp̃ssa: plenis uiribus exercere debem⁹: uidelicet improbare uiuaciter seculi uanitatem: quia & Iesus ne rex constitueretur à turbis, aufugit. Exercere uiriliter pe nitentiam, qa & Iesus sicut agnus occisus est: & hr̃e ueraciter geminã charitatem: quia Iesus pro inimicis orauit.

SEptẽ gradus descẽsionis habet hũilitas. Abdicationẽ rerũ: exẽplo aplorũ. Abdicationẽ uestiũ: sicut helias & Ioãnes. Corpis exercitiũ, ut paul⁹. Directionẽ in ppꝑis: instar Dauid pau peris & regis. Patientiã in aduersis: sicut Iob & thobias. Propriũ abhorrere cõsiliũ & propriæ uoluntatis affectũ.

ARma uirtutis qb⁹ arma nequitiæ expugnãtur: sunt hæc. Plena pcti cognitio: q̃ expellit tenebras uoluptatis. Pœnitẽtialis afflictio: contra dulcedinẽ carnalitatis. Humilis & uera confes sio: contra uenenum iniquitatis. Sufficiẽs & digna correctio: in mutatione pristinæ uolũtatis. Perseuerantiæ plena successio: ut perfecta subrogetur custodia sanitatis.

¶Necessaria sunt pœnitẽtiæ tria hæc. Abstinẽtia per quã carnis superbia edomatur. Lectio, cuius fructu reformandus in uigorem animus saginatur. Oratio cuius munimi ne & tutela uirtutum examina proteguntur.

¶Humilitatis uirt⁹ habet hæc tria. Superiori subdi: ut ad eius æqualitatẽ nulla ambitione uel inuidia rapiat. Equali non præferri: ne illicito appetitu superior uelle fieri uideatur. Minori subdi poti⁹ quàm præponi: ut ex hoc humilitatis ueritas comprobetur.

¶Nõ oẽs uniformiter gradiũt ad deũ. Quidã passus sicut illi q terrenorũ curis impliciti uix aliqñ respirãt: ut dñi re cordent. Quidã modesto icessu: sicut hi q dñi seruitio mã cipati & deo qdẽ fuiũt: & tñ erga seipos idulgẽtiores exi stunt Alij ueloci.i. rapido cursu: sicut hi q sup carne sua se intuentes & se trãsitoria cõtẽnẽtes, celeriter pficiscũt ad deum, hoc solummõ cupiẽtes: in pace qescere in idipsum.

¶Electos tria i futuro manẽt. Interna satietas: æterna iocũditas: iocũda uoluptas. De his dr̃. Exultent iusti &c.

¶Triforme est desideriũ electorũ. Vnanimiter habitare i domo. Vñ est. Vnã petij à dño. Victoriã obtinere de mun do. Vñ ẽ. Quis me liberabit de corpe mortis hui⁹? Præsẽ tialiter frui deo. Vñ ẽ & illd. Cupio dissolui & eẽ cũ xp̃o.

Psal.26. Rom.7. Philip.1.

¶Trifarius est plãtorũ timor. Ne audiẽtiũ aĩos exqsitor apparat⁹ cõmoueat: ne interni iudicis oculos immoderatior usus offendat: ne iustitiæ retributio in pñti eis fiat.

¶Triformis est sanctorũ dolor: quia ceciderũt de paradiso: quia tenentur in exilio: quia differuntur à regno.

¶In monte montium xp̃o: fuerũt hæc duo. Coagulũ passionis: & pinguedo sanctitatis.

¶Vituli q̃s dño imolare debem⁹: tres sunt. Nouæ cõuersiõis effect⁹: q̃si uitul⁹ nouell⁹ cornua pdućes & ungulas. Sacræ religiõis pfect⁹: q est uitulus tenerrim⁹ de armẽto. Consummatæ uirtutis affectus: qui est uitulus saginatus.

¶Quadriformis est pressura nostra. Corruptibilis carnis angustiæ: q̃ sunt dolores mortis. Temporaliũ pressuraꝝ molestiæ: quæ sunt torrẽtes iniqtatis. Occulti hostis latentes insidiæ quæ sunt dolores inferni. Deceptoriæ facies mundanæ gloriæ: quæ sunt laquei mortis.

¶Fum⁹ est ab ira dei: qa in cõsideratiõe iræ dei electi cõ pũgunt. Ignis à facie ei⁹, qa p cognitionẽ & pñtiã eius ad amorẽ accẽdunt. Caligo sub pedib⁹ ei⁹: qa p districtũ illius examẽ, reprobus desperatiõis nebulis obscuratur.

¶Ambulat dñs sup pẽnas uentorũ: cũ electi eius dulcedi nẽ uel tenuiter atttingũt. Volat cũ de incircõscripta ei⁹ substãtia nihil pcipiũt. Vñ ẽ. Fuge dilecte mi. Ponit dñs tenebras pfunditatis & altitudinis: latibulũ diuinitatis suæ: in sole manifestationis & laboris tabernaculũ carnis suæ: i luce puritatis & sctimoniæ habitaculũ mãsiõis suæ. Cãti.8.

¶Portas suas mũd⁹ habet q̃bus ingredimur ad eũ: q̃ sunt corrupta sensualitas, & icesta cupiditas. Vñ est. Appropinquauerũt usq; ad portas mortis. Portæ iferi: cæca despe- ratio, & dura obstinatio. Vñ est. Portæ inferi non pualebũt. Portæ cæli: humilis patiẽtia q̃ est porta ferrea ducẽs ad ciuitatẽ: & amoris cõcordia: quæ est porta orientalis. Ps. 106. Mat.16. Actu.12. Ezec.43

¶Genera retributionis sunt quatuor: duo in hoc seculo: & duo in futuro. Retributio pspitatis, & abundantiæ impiorum. Vnde est: receperunt mercedẽ suã: dãnationis & ignominiæ eorũ: familiaritatis & gratiæ iustorũ: dulcedinis amoris & gloriæ. Duo autem sunt quæ remu nerantur: iustitia operis: & puritas cordis. Mat.14.

¶Tres sunt lucernæ: regula disciplinæ xp̃s: quæ accẽdit ut dragma perdita inueniatur. Forma ueritatis in euãgelio: quod ponitur super cãdelabrum. Scientiæ puritas in corde bono: quæ illuminatur à domino.

¶Pedes nostri esse debent: sicut ceruorum & sicut uituli.

¶Alij sunt filij alieni q mentiuntur: alij filij belial qui non cognoscunt deum: alij filij israel qui cognoscunt.

¶Triforme est semẽ: ueritatis & iustitiæ: qd in terra iactũ facit fructũ centuplũ: iniqtatis & malitiæ: qd est genimẽ uiperarũ: erroris & malitiæ: quod est chanaan & nõ iuda.

¶Sapiã dei quasi pdix fouet filios q̃s nõ pepit quasi gallina cõgregat pullos sub alis: q̃si aqla puocat ad uolãdũ.

¶Trifaria est uestis nr̃a: pœnitentialis anxietas: quæ est uestis uiduitatis: religiosa maturitas: quæ est uestis iocũditatis: sincera integritas: quæ est uestis uirginum.

VEstes esau: honestas uitæ & maturitas disciplinæ: pelliculæ hædorum: abiectio noxiæ uetustatis: & mortificatio ppriæ uoluntatis. Cibi hilaris obedientia, & humilis abstinẽtia. Pater tangit filium: apposita pbationis manu. Osculatur: secretæ inspirationis instinctu. Benedicit religionis profectu. Gen.27.

¶Tria sunt necessaria puritati: integritas actionis: simplicitas intentionis: tranquillitas deuotionis.

¶Puritas tria confert: spiritum libertatis: gaudium securitatis: firmitudinem charitatis.

¶Reprobi aliquando sunt sicut fum⁹, quia in sua altitudine euanescunt. Aliquando sicut puluis: quia nullũ charitatis humorem proferunt. Aliquãdo sicut cera: quia ad calorem, id est impulsum tentationis facile liquefiunt. Portæ sion, ecclesiæ sunt sacramẽta: sine quibus ecclesiã nõ intramus. Portæ iustitiæ sunt uirtutes mediæ: quas tẽporaliter exercemus. Portæ æternales sunt præcipue uirtutes: quas etiam in futuro habituri sumus.

¶Tria sunt quibus obnoxij sum⁹ deo: signaculum naturæ: qd ad silitudinẽ dei facti sumus. Talentũ fidei: qd per bonũ opus deo integrũ resignare debem⁹. Titulus professiõis: q ad seruiẽdũ deo sponsionis uiclis alligamur.

¶Tribus modis nos interrogat deus: pmulgatione præcepti: at nostra nobis obedientia nota fiat, inuectiõe flagelli: ut patientia nostra proximis innotescat, reuelatiõe secreti: ut se nobis uirtus humilitatis aperiat.

¶Tribulatio tria cõfert. Exercitiũ: ne uirtus amoris otij tẽpore frigescat. Probationẽ: ut nostræ cõstantiæ fortitudo ad exẽplũ hoĩbus innotescat. Præmium: ut iuxta tribulationis modum immensum gloriæ pondus accipiat.

¶ Aduersitati tria sunt opponenda. Electorum agones & angustiæ: quas patiuntur qui pie uiuunt. Redemptoris afflictiones & molestiæ: quas ei sæuissimi principes intulerunt. Dispositio moderatricis iustitiæ: cuius altitudinē quasi uirgæ Ioseph summitatem nō discutere, sed adorare debem⁹. Hæc sunt tria illa ostia: uectes & termini: quibus dominus circundat mare seculi.

¶ Triforme est exercitium electorum. Austeritas ieiuniorum: qua excolit terra carnis ut fructum ferat. Assiduitas lectionū: qua reficit animus ut hō iterior pinguescat. Instantia orationū: quia mēs ad cælestiū appetitū assurgat.

¶ Auctor mirabiliū deus: tria quædā mirabilia operatus est in maria. Integritatē mūditiæ mirabiliter suscitauit ut arca testamēti auro purissimo tegeretur. Puritatē uirgineam potentialiter fœcundauit: ut rubus ardēs nō comburetur. Ima supernis ineffabiliter copulauit: ut scala Iacob mediante, terrena cælestibus unirentur.

¶ Tria nobis contulit mariæ fœcunditas. Auertit iugum captiuitatis antiquæ: remisit iram indignationis diuinæ: deleuit notam iniquitatis humanæ.

¶ Electi tria præstolantur in futuro. Quod in eis mortale est à uita penitus absorberi: perennis gloriæ cōpensatione ditari: deum sicuti est insatiabiliter contemplari.

¶ Reprobi tria sperare dicuntur. Voluptatem corpoream sibi ad sufficientiam cumulari: momentaneā gloriā ad beatitudinē suffragari: mores suos & opera nullo posse iudicio reprobari.

¶ Imitator xp̄i tria debet agere. Simplicis īnocētiæ sensum tenere: ut cū xp̄o puer efficiat. Abiectū & hūilē habitū amare: ut īfantiæ xp̄i pānis uilib⁹ īuoluat. In disciplina simpl'r ambulare: ut cū xp̄o ī præsepio posit⁹ iueniat.

¶ Spūs sunt administratorij q curā habent salutis nostræ: sunt operarij q auctores existunt sospitati humanæ: sunt contemplatorij qui assistunt uultui maiestatis diuinæ.

¶ Beati spiritus uisione satiantur: dulcedine inebriātur: charitate sociantur.

¶ Homines deū expectantes debent esse suspensi quādo ueniat: dubij quid eis deferat: hilares & deuoti: diligētius adornati: tria sperantes in eo: nuptialem præsentiam: familiarem gratiam: liberalem munificentiam.

¶ Tres sunt species nuptiarū. Prima reconciliationis per fidē: in qua sunt tria fercula. Peccatorū ablutio, gr̄æ cōfecutio, naturæ reformatio. Secunda adoptionis per spē: in qua etiā sunt eloquij diuini consolatio: alimoniæ cælestis communio: dulcedinis internæ prælibatio. Tertia est glorificationis perfectæ p charitatē. Cuius fercula sunt æterna incorruptio: uera glorificatio: perennis dei uisio.

¶ Tres sunt equorum species. Mundialis superbia: cuius ascensor cadit retro: spiritalis scientia, cuius collo circundatur hinnitus. Integralis munditia: quam omnis cælorū exercitus sequitur in uestimentis albis.

¶ Verba consolationis dei sunt: ablutio culpæ, restitutio gratiæ, euasio exilij, consecutio regni, consortium diuinitatis, adeptio æternitatis.

¶ Arma fideliū tria sunt. Sapiētiæ plenitudo: q̄ est funda Dauid: de qua sentētiarū lapides emittūt. Patiētiæ firmitudo: q̄ est baculus quo luporū rabies propulsat. Charitatis amplitudo: q̄ est pera Dauid: de qua orōnes p̄ferūtur.

¶ Tria p̄latis necessaria sunt. Viua fidei & doctrinæ sinceritas: ut inhabitēt in eadē regiōe. Studiosa bn̄ operādi sedulitas: ut uigilias cū pastorib⁹ celebrēt. De salute subditorum diligens curiositas: ut custodiant gregem suū.

¶ Bubulc⁹ hr̄e debet duo, uocis suauitatē q̄ laborē ml'ceat opantiū. Aculei pūctionē: q torporē excutiat pigritātiū.

¶ Tres sunt species pn̄iæ. Simulatoria, & infructuosa: cui⁹ exēplū est in esau & in saul. Crudelis & desperata sicut in cain & iuda. Vtilis & cōsummata sicut ī maria & zacheo: cuius partes sunt qnq;. Cōtritio in corde, cōfessio in ore, maceratio in carne: correctio in ope: p̄seuerātia ī uirtute,

¶ Tria inueniuntur in Petro: fidei unitas, pœnitentiæ ueritas, amoris soliditas.

¶ Tria sunt gn̄a mutationū. Sublimitas in humilitatē, qn̄ uerbū carne assumpsit. Cōtemptibilitas in maiestatē: qn̄ se homo deus coram discipulis transformauit. Mutabilitas in æternitatē: qn̄ resurgēs cælum regnaturus ascēdit.

¶ Ea q̄ agimus uel in lumine uultus hoīm facimus ut hominibus placeamus: uel in lumine uultus nostri ut benefacere qd' malū est nos credamus: uel in lumine uult⁹ dei: ut ipsi soli quicquid boni in nobis est humiliter ascribam⁹.

¶ Tria sunt quæ patiētiam subruunt. Anxietas nimia doloris: causa iusta innocentis: indignitas inferentis.

¶ Qui à societate recedit, amittit conuentorū solatia: prosequendo socios subit fastidia: aberrās facile sequitur deuia: incurrit sæpius uitæ naufragia.

¶ Magistri operum pharaonis tres sunt. Fœtidus ardor æstuantis luxuriæ: anxius furor sæuientis auaritiæ: noxi⁹ appetitus inanis gloriæ.

Tres sunt in nobis principes: q°s necesse est mori ut xp̄s uiuat. Prudētia seculariū, q̄ est ioseph: eloquentia spiritaliū, quæ est moyses: Copia temporaliū, quæ est Iosue.

¶ Triforme est impiorum refugium. Deceptricis documētum fallatiæ: quæ est phiten. Secularis munimentum potentiæ: quæ est ramesse. Simulatricis figura iustitiæ: quæ est ciuitas solis. Has iubet pharao ædificari.

¶ Tres sunt calices: quos dn̄s nobis propinat. Penitentiæ & doloris: q est plenus musto. Patientiæ & laboris: quē bibit Iesus. Beniuolētiæ & amoris: q est inebrians & p̄clar⁹.

¶ Quinq; sunt torrētes. Crudelitatis & malitiæ q est cysō apud quē iabin occidit. Philosophalis eloquētiæ: hic est cedrō, uitra quē Iesus egredit, Passionis & angustiæ: hic est in uia de quo Iesus dicit bibisse. Cælestis sapiæ: apud quē helias pascit. Iocūditatis & lætitiæ q° potantur electi.

¶ Tribus modis renouamur. Carne p baptismi mysterium ab originali peccato: opere per pœnitentiæ remedium ab actuali delicto: carne & spiritu per resurrectionis donum.

¶ Species terræ quadriformis est. Flos & uiriditatas tpaliū bonorū: quæ irrigatur sicut paradisus. Vtilis uita & cōuersatio electorum: de qua oritur panis. Amœnitas cælestium mansionum: quæ fluit lacte & melle. Situs gehennalium locorum: quæ est terra miseriæ & tenebrarum.

¶ Quadrifariū est genus deserti. Inuia mūdani deserti solitudo: de quo Dauid. In terra deserta inuia & inaquosa: & cætera. Disciplinæ xp̄ianæ difficilis altitudo: in qua peregrinant filij israel. Cælestis hierusalē delectabilis amplitudo: in qua relinquunt oues nonagintanouē. Gehennalis miseriæ terribilis habitudo: q̄ est desertū solitudinis.

¶ Quatuor sunt species curruū. Elationis & dn̄ij: in q° mergitur pharao. Humilitatis & studij: in quo sedet eunuch⁹. Deuotiōis & obsequij: in quo sedens Ioseph, occurrit patri. Amoris & desiderij: in quo rapitur helias.

¶ Triformis est ascensus domini. Victoriosus quo ascēdit super occasum: speciosus quo ascendit super cælos cælorum: gloriosus quo ascendit super pennas uentorum.

¶ Regnum cælorum alij uiolenter rapiūt ut pauperes spiritu: alij mercantur ut illi qui faciunt amicos de māmona iniquitatis: alij furantur ut mulier quæ tangit fimbriam: alij intrare compelluntur ut pauperes seculi.

¶ Quatuor sunt quæ ueram conferunt humilitatem. Vilitas operis: assiduitas subiectionis: comparatio melioris: iudicium conditoris.

¶ Tria sunt iudicia, alienum, proprium, diuinum.

¶ Preciosam mortē aliqn̄ facit uita ut in cōfessoribus: aliqn̄ causa ut in martyrib⁹: aliqn̄ uita & causa ut in plerisq;.

¶ Tria sunt p̄putia q p̄cidunt. Carnis præputiū in iudæo: cordis præputiū in xp̄iano: linguæ p̄putium in perfecto.

¶ Quatuor sunt tempora: præfigurationis, prænunciationis, uisitationis, redemptionis.

¶ Modis quatuor uisitat nos deus. Exhibitione p̄cepti. Præceptum enim aliud carnale: aliud spiritale. Asperitate flagelli: cuiusmodi sunt quinq; causæ. Vt ab iniquitate corrigat: ne quis de collata uirtute superbiat: ut uirt⁹ hominibus innotescat: ut alios eius exemplo compescat ut:

corona

ut corona cumuletur & crescat. Nouitate miraculi: quod uisibile est & inuisibile. Inspiratione subtili.

¶Quater luctatꝰ est Iacob in utero cū esau: in adolescentia cū eodē: in mesopotamia cū labā: in bethel cū angele.

¶Iesus dicit ter fleuisse. In ipso ortu genus humanum: ꝓcessu tēporis lazarū: ad ultimū in hierusalē futurū casum.

¶In fronte aliquando lepram: aliquando thau: aliquādo laminam auream gerimus.

¶Dominus sedet aliquando in ualle iosaphat: aliqando in monte: aliquando in solio excelso.

Tonitruum aliud igneū: aliud pluuiale.

¶Duo sunt calcaria qbus urget ꝓpheta asinā suā. Pudor ne tēporaliter polluatur: timor ne æternaliter puniatur.

¶Tria sunt q̄ nos restringūt & cohibēt: & quasi cinctoria dici p̄nt. Corporeæ mortis memoria: q̄ est zona pellicea q̄ cingebat helias & Ioannes. Probabilitas & decor pudicitiæ, qua cingit aaron accedēs ad deū. Amor religionis & iustitiæ q̄ est zona aurea: & ea p̄cingit Iesus ad mamillas.

¶Quatuor uirgines sunt: quas in cōiugium sociare debemus. Eloquētia philosophialis q̄ est zelpha ancilla Iacob. Snīa iuridicialis: q̄ p balā designat. Innocentia actualis quæ lya pōt dici. Cōtēplatio spiritalis: q̄ rachel intelligit.

¶Duo sunt oculi sponsæ. Rerū labentiū cōsideratio quæ est uelut flamma ignis: & cælestis patriæ digna æstimatio in qua uulneratur cor sponsi.

¶Vestimenta cōia ministris dei tria sunt. Cælestis sapiā q̄ est ephot & caput opit: pseuerans iustitia q̄ poderis est: & totū corpꝰ induit: carnalis cōtinētia quæ lumbos cingit.

¶Candelabra in scripturis reperiūt tria. Legalis obscuritas q̄ spherulas habet & lilia: ꝓphetalis subtilitas q̄ habet duas oliuas in cacumine suo: & euāgelica ueritas: quæ habet in medio sui similem filio hominis.

¶Munitiones qbus aīa uallatur: tres sunt. Sedula circunspectio q̄ est sepes: sanctorū intercessio q̄ est ualum firmissimū: diuina ꝓtectio q̄ est murus ꝓtegēs ab incursu hostiū.

¶Spē nr̄am triplex ratio discutit & roborat. Humilitas collatæ sapiētiæ qđ est ouū in aqua coquere: firmitas constantis patientiæ: quod est ouum igni assare: ueritas inspirationis occultæ, quod est ouum in sagimine frigere.

¶Tria sunt quibus deus uindictam exercet in hostes. Lauacri salutaris remedium, quod uelut mare rubrum occidit ægyptios: pœnitentiæ cōdignæ exercitium, quod uelut sulphur peccatores interimit. Districtiōis extremæ iudiciū: quod uelut ignis ad uocē heliæ inuoluit.

¶Lectus aīæ in quo pausat: tripertitus est. Grauitas debilitatis corporeæ: quam sibi lāguidus sanatus substernit. Tranquilitas quietæ conscientiæ: in qua fugiente Dauid statua ponitur. Hæc est: cui duæ culcitræ supponūtur. De præterito securitatis & fiduciæ amplitudo: de futuro remunerationis & præmij certitudo. Ceruical quod supponitur capiti: diuinæ familiaritatis & gratiæ largitudo lectus tertius humilitas superioris gloriæ quæ est lectus floridus: quem sexaginta fortes ambiunt.

¶Vitræ p quas solis radius infundit tres sunt: charitatis integritas: p quā peccati remissio se infundit: humilitatis puritas: per quam mariæ gratia cælestis illapsa est: intellectus subtilitas: per quam radius sapientiæ cor illustrat.

¶Septē lāpades thronū electæ mētis illuminat: charismata. s. spūs: q̄ plenius ꝓpheta prosequit. Quæ dum oleū gloriæ iuncumq; timoris & infirmitatis cælesti igne consumunt: lumen ueritatis incessabiliter administrant.

¶Quod nobis apponit ad edēdū: trifariū est: carnis eduliū: hœdus de capris in fructu ponitētiæ: quē Iacob obtulit isaac ut bn̄diceret: uitulꝰ de armēto ī actu iustitiæ quē abrahā expēdit in cibos angelorū: uitulꝰ saginatus in cumulo gloriæ: quem pater recepto filio legitur uictimasse.

¶Triplex est hortꝰ in quo electæ aīæ spaciantur, molestia corruptibilis uitæ: q̄ est hortꝰ nucū in quo susanna lauat amœnitas iocūditatis supenæ: q̄ est hortꝰ delitiarū ī quo ponitur adam ut opēretur & custodiat: dulcedo & suauitas uisionis diuinæ q̄ est hortꝰ cōclusus ī quo Ioseph statuit sibi monumētū in petra excisum. Mūda quoq; cōsciētia: pro sui diuersitate hos in se suscipit hortos.

¶Esuriei nostræ mensæ tres apponunt: legis & euangelij sacramētū: in quo sumunt sapiētiæ dapes: catholicæ institutionis mysterium: ubi accipitur caro piscis assi & fauus mellis: æternæ satietatis arcanum quod intra uelum est & panes continet propositionis & uitæ.

¶Thesauri quos thesaurizare debemus tres sunt. Desiderium pietatis in corde qui abscōditur in agro ut ematur: doctrina ueritatis in ore quæ est thesaurus niuis & grandinis: assiduitas perseuerans in homine quæ habet frumētum & ordeum oleum & mel. Hi sunt thesauri magorum qui aurum, thus, myrrham nato domino obtulerunt.

¶Quatuor differentiæ panū in scripturis reperiunt: quibus diuersæ generis humani deplorantur miseriæ: panis coctus in stercore humano, bouino, cinere, & clibano: quibus diuersi affectus mentis humanæ exprimuntur.

¶Altaria qbꝰ uota supponere debemus, tria sunt: diuinarū sanctionū expletio: qđ fit de lignis cethim in deserto: beatorū multiplex aduocatio: qđ fit de lapidibꝰ quos ferrū nō tetigit: redēptonis hūilis incarnatio qđ fit de terra.

¶Puellæ q̄ euertunt sensum nr̄m tres sunt: teneritudo carnis nr̄æ q̄ est dalida q̄ sansoni eruit oculos: amœnitas mūdialis gl̄iæ: quæ iezabel & naboth occidit: diffidētia futuræ uitæ q̄ est filia herodiadis & aufert caput prophetæ.

¶Duæ sunt tribus leui & iudæ ex qbꝰ sacerdotes sumuntur aaron & xp̄s & eorum successio. Quod qualiter conueniat ex nominum interpretatione poterit coniectari.

¶Aquilæ dn̄ico corpori assidentes: tres sunt: magnitudo potentiæ laicalis grandis & magnarum alarū: abusio prepositi clericalis quæ ponit in cælo nidū suum humilium subtilitas spiritalis: quæ prouocat ad uolādū pullos suos.

¶Quadripitū est officiū sacerdotale: uiuā carnis hostiam imolare qđ leuiticū ē: uirtutū charismata deo offerre qđ ē incēdere aromata & filiorū aarō est: cū feruore martyrij cælū intrare: qđ est ītroire cū sanguīe scīā scōrū gr̄æ: & p̄ cū uota cælo trāsfundere: qđ est panē & uinūdeo offerre.

¶Fontes quibus animæ lauantur tres sunt. Anxietas cōtritionis quæ irrigat superficiem terræ: humilitas confessionis quæ posita est extra urbem: deuotio compūctionis super quam Iesus moratur & sedet.

¶Panes qbꝰ alimur in hac uita tres sunt. Purgatorius cū amaritudine: quē mulier sareptana ministrat in fame: consolatorius cū dulcedine: quē angelus apponit quiescenti in umbra: solidꝰ cū fortitudīe: q pducit ad mōtē dei oreb. Hi in tribus portionibꝰ corporis dominici continentur.

¶Lucernæ quæ noctē uitæ huius illustrāt tres sunt. Intelligentiæ uigor in animo: quæ accenditur ut dragma reperiatur. Sapientiæ splēdor in uerbo: qui in alto ponitur ut lumē eius uideatur. iustitiæ forma in proximo: quæ uenienti ad nuptias antefertur: ut candelabris portari possit.

¶Tres riui salutis fluxerūt à corpore Iesu. Verbum doloris in quo confessio: sanguinis aspersio in quo afflictio: aqua emundationis: in qua compunctio.

¶Piscinæ tres in scriptura reperiumtur. Vetustas erroris quæ est post duos muros: sensualitas carnis in qua decumbebāt languidi: perspicacitas rationis quæ est in uia agri fullonis. In his adaquantur oues & holocausta lauantur.

¶Fomenta ignis tria in nobis: stipula cogitationis immūdæ: fœnū locutionis prauæ lignū opationis illicitæ. Hæc ad ignē nos nutriūt: nisi supioribꝰ fontibus extinguātur.

¶Contemplatiuorum fenestræ tres sunt: originaria quæ est uersus orientem: gubernatritia quæ uergit ad austrū: consummatiua quæ respicit ad occidentem.

QVatuor fontes irrigāt hortū dei reatus proprij deploratio: quæ circuit terram æthiopiæ: excessionis fraternæ cōpassio quæ uadit contra assyrios: īdultæ gr̄æ cōsideratio quæ mediū īterse cat babylonis: desideriosa charitatis affectio q̄ circuit oēm terrā euilath. Hi fontes habēt irriguū superius & irriguū inferius, habentes aquas maris fluminis fontis & niuis.

¶In ſcutella dei tria fercula continent̃: claritas ꝑſpicuitatis q̄ fulgebit ut ſol: integritas puritatis q̄ erit ut āgeli: firmitas æternitatis quæ erit ut deus.

¶Oſtia per q̄ trāſitur ad uitam: tria ſunt: fidei ueritas poſt quam ſara ridet: ſpei firmitas q̄ eſt in latere arcæ: charitatis ſoliditas: quā obſeruāt cherubin cū flāmeo gladio.

¶Triforme uinū eſt in cipho dei: rubicundū in longanimitate ſctōrum qđ lætificat iſaac in ægritudine: albū in remuneratione iuſtorū quo debriat̃ noe: nigrū & acidū i dānatione prauorū: quod Ieſus guſtat ſed nō uult bibere.

¶Veſtis qua ſacerdos uti debet: triplex eſt: exterioris operis groſſitudo: q̄ induit̃ aarō corā pp̄lo: ſpiritalis ſāctimoniæ habitudo: quam apud ſe rebeca abſcōdit, & ea utitur aaron in tabernaculo: contemplatiuæ dulcedinis pulchritudo quæ inconſutilis eſt, ea utitur Ieſus.

¶Tunicæ quibus ueſtimur: tres ſunt caſtigatiua corporis odomatio: q̄ pellicea eſt & induit adam: cōſtantis perſeuerantiæ longitudo: qua dilectus amicitur Ioſeph, remunератricis gratiæ largitudo: qua ueſtitur Ieſus.

¶Seraphin ſex alæ ſunt: duæ pedales: pudor de p̄teritis: & metus de futuris. Laterales qbus uolatur: timor depri mens & ſpes ſuſtolens. Capitaneæ humilitas prouehens, & charitas perficiens.

¶Sola duo deus habet: angelicā ſubſtantiā quæ eſt excelſum ſoliū: & hūanā naturam: quæ eſt ſolium eleuatum.

¶Quatuor aīalibꝰ quatuor pēnæ ſunt: timor & pn̄ia quæ corpus uelant: amor & ſpes quæ ſibi iungunt̃. & uolant.

¶Aīalibꝰ nouæ legis ſex alæ inſunt: naturalis ſuggeſtio: legalis inſtitutio: prophetalis aſſertio: euangelica ſanctio apoſtolica iuſſio: eccleſiaſtica conſuetudo.

¶Cubile Ieſu triplex eſt: unitas teſtamētorum q̄ eſt quaſi uterꝰ uirginalis: eccl̄ia electorū q̄ eſt quaſi p̄ſepiū: cōſcientia purgatorū: quæ eſt quaſi ſepulchrum in petra.

¶Tria ſunt q̄ nobis in ſctīs apponūt̃ ad edendū: exterior corporis habitudo: quā tria ſata cōſtituūt: in uultu grauitas: in habitu uilitas: in inceſſu maturitas. Hic eſt panis q̊ qnqꝫ milia ſatiant̃: & eſt ordeaceus. Sequit̃ īterior ſpiritꝰ aptitudo: quā tria q̊qꝫ ſata cōſtituunt: in ꝓſperis humilitas: in aduerſis ſoliditas: in cūctis mediocritas. Hic eſt panis ſiliginꝰ: quo quatuor milia ſaturāt̃. Seqtur ſuperior & deo ſimilis pulchritudo. Huius ſata conſtituit in deo & hoīe charitatis triformitas: q̄ amicū & inimicū cōplectit̃ & diligit ꝓpter deū. Hic eſt panis frumētitiꝰ q ſpūſancti uapore decoquitur & panis angelorum uocatur.

¶Duæ ſunt domus dei. Exterior rerū miniſtra curioſitas quæ tabernaculum eſt ſuper quod apparet gloria domini & recidit: deo uacans & ſeruiens deuota ſimplicitas: quæ templum eſt & de loco non mouetur.

¶Duæ ſunt arcæ in ueteri lege. Textus hiſtoriæ literalis quæ habet in ſe homines & iumenta: & ſenſus cōtinentiæ ſpiritalis quæ habet manna & uirgam aaron.

¶In ſcriptura inueniuntur tres currus. Elatio potētiæ tēporalis: cuius auriga eſt tumor p̄ſumptionis & audaciæ: habēs equū robur ꝓpriæ cōfidētiæ. Rotæ eius p̄cepsmobilitas uanitatis: & fœlix ſucceſſio ꝓſperitatis. Hic eſt currus pharaonis: in quo morit̃ rechab. Sequit̃ altitudo con-
Exo. 15. uerſatiōis & uitæ. Auriga eiꝰ ſermo cōmonitiōis diuinæ: habens equū uotū p̄ſeuerantiæ. Rotæ eius horrenda terribilitas tormētorū: & mira delectabilitas p̄miorum. Hic eſt currus: in quo legit cū philippo eunuchus. Seqtur cel-
Actu. 8. ſitudo cōtēplationis & gr̄æ. Auriga eiꝰ amor cæleſtis patriæ habēs equū deſideriū beatitudinis & uitæ. Rotæ improbatio gl̄iæ mundialis: & diuinæ reuerentia maiſtatis.
4. Re. 2. Hic eſt currus igneus: in quo helias rapitur in cælum.

¶Tria ſunt opirimenta altaris. De peccatis pœnitētialis afflictio, q̄ eſt cilicium: de uenia laudis & lætitiæ magnitudo, quæ eſt uelut æs ſonans: de gratia præconialis iubilatio: quæ rutilat uelut aurum.

¶Claues quæ nobis occulta referant, tres ſunt. Anxij temporis auſteritas, quæ aperit puteum abyſſi: præſumptiuæ ſpei ſubtilitas, quæ referat regna cælorū: ueræ dilectionis conſpicuitas, quæ eſt clauis Dauid.

¶Fluuij quibus peccatores ſe lauāt duo ſunt. Fluxus corruptionis & laſciuiæ: peſtis adulatiōis & fallaciæ: qui ſunt abana & pharphar fluuij damaſci.

¶Quibus iuſti ſe balneant, duo ſunt. Inuectio corruptionis & contumeliæ: ſuauitas conſolationis & gratiæ: qui ſunt ior & dan fluuij iudææ.

¶Cantica fideliū quatuor ſunt. Victoriæ, qđ ſubmerſo ca- Exo. 15.
nit̃ pharaone. Adhortationis, qđ terrā promiſſionis con- Num.
cinunt intraturi. Lætitiæ, qđ de ſuſceptione filij cātat an- 1. Reg.
na. Fortitudinis: qđ Dauid cantat de manu ſaulis ereptꝰ. Pſal. 6

¶Quatuor ſpecies herbarū ſunt i horto dei. Puritas corporalis mūditiæ, q̄ eſt quaſi liliū grā ſpiritalis innocētiæ: quæ eſt quaſi yſopꝰ: ueritas liberalis eloquētiæ q̄ eſt quaſi uiola: iuſtitia operationis continuæ: quæ eſt quaſi roſa.

¶Martyrium ſine ſanguine triplex eſt: Parcitas in ubertate quam habuit Dauid & Iob: largitas in paupertate quā exercuit thobias & uidua: caſtitas in iuuentute: qua uſus eſt Ioſeph in ægypto.

¶Duo ſunt pedes qbꝰ uti debemꝰ: natura, & conſuetudo

¶Equi qbus ad cælū euehimur tres ſunt. Dolor ex pœnitudine: cuius ungulas coluber mordet. Huius ſella eſt de ueniæ perceptione p̄ſumptio frænū, & chamꝰ, ſolatia ſcripturarū & exēplaria ueterū. Calcaria qbus urget̃, de reatus enormitate cōfuſio: de pœnæ cōſideratione formido. Fouea deſperatio. Sequit̃ feruor ex religione: cui ſuperſedet mardocheꝰ in ueſte regia. Huius ſella, temperās diſcretionis grauitas: frænū & chamꝰ: ſuſpecta conditio carnis ſuæ: & utilis emerſio perſeuerantiæ. Calcaria exercendæ honeſtatis cupiditas: & fraternæ commoditatis auiditas. Fouea intēperātia. Sequitur deſideriū ex amore: cui dat̃ fortitudo: & circundatur hynnitus. Calcaria: fluxa labi[illegible]tas præſentium: ſtabilis æternitas futurorum. Ductor: affectuoſitas uidendi deū. Fouea: indiſcretio.

¶Speluncæ in libris ſacris inueniunt̃ tres. Peruerſa īpic- 1. Reg.
tas uolūtatis q̄ eſt latronū: in qua ſaul purgat uentrē: ſoli-
da firmitas æquanimitatis quæ fit in altari & eſt uniꝰ cubi- Gen.
ti: exercitum geminæ pietatis. Hæc eſt ſpelunca duplex: in qua patriarchæ ſepeliuntur.

¶Quatuor ſunt arma: qbus principaliter communimur. Prudens & humilis intelligentia eſt quaſi galea & caput operit: mediocris & parca tēperātia q̄ eſt lorica & pectꝰ tegit: ꝑſeuerās & patiens cōſtātia q̄ eſt quaſi ſcutū & dexteram munit: retributrix æquitatis iuſtitia: quæ eſt gladius utrobiqꝫ incidens: & diuiſionem animæ & ſpiritus.

¶Tria ſunt ſacrificia. Pia cōtritio habēs butyrū humilitatis & abſinthiū indignatiōis: digna operatio habēs oleū diſcretionis & acetū confuſionis: gratiarum actio habēs balſamum deuotionis & uenenum ingratitudinis.

¶Quatuor ſunt in qbus aīa captiuatur. Mūdialis nequitia: inutilis triſtitia: inanis gloria: latens ſuperbia.

¶Cæli ad quos rapimur tres, dignitas eccleſiaſticæ puritatis ad quā rapit̃ helias in corpore: ueritas angelicæ ſubtilitatis ad quā rapitur ezechiel in ſpiritu: ſummæ incircūſcriptio deitatis: ad quam rapiuntur animæ electorum.

¶Sex ſunt refugij ciuitates. Interdictæ præuaricationis cautio ſequēdæ præceptionis obeditio: propitiādæ diuinitatis ambitio. Hæ ſunt in terra chanaam. Mundanæ fabricæ conſideratio: urbis tyrannicæ iugis inſpectio: & ſuperemines uerbi dei cognitio. Hæ ſunt trans iordanem: & ſunt de ſorte leuitica.

¶Paradiſorū tria genera ſunt. Voluptuoſa dulcedo uiſibiliū quæ irrigatur ſicut hortus delitiarum: ſincera puritas ſpiritaliū quæ in ſe cōſeruat hominē: delitioſa ueritas ſuper cæleſtium: ubi paulus audit arcana uerba.

¶Mōtiū gn̄a quatuor ſunt. Mōtes gelboe, ubi abijcit̃ cli- 2. Reg.
peꝰ ſaul: montes ſamariæ q nimis erigunt̃: mōtes armeniæ Amos
ſup quos arca reqeuit: mōtes iſrael q expādūt ramos ſuos. Gene. 8
¶Quæ nos deuocāt à ꝓpoſito noſtro duo ſunt. Rubor in- Eze. 36.
cepti operis: & deſperatio exequēdæ uirtutis. Hi recab & baana: qui occidunt hiſboſeth in ſtratu ſuo.

Pallia

¶Pallia quib⁹ nostra nuditas operit̃: quatuor sunt. Vetu-
stas erroris & neqtiæ q̃ est quasi perizoma uerendorũ: no-
Gen̄.2. uitas cõuersationis & uitæ qua rebeca descendens came-
Gen̄.24 lo operuit uultum suum: integritas cælestis sanctimoniæ
4.Re.2. quam helias reliquit helisæo: & diuidit iordanẽ: claritas
immortalitatis æternæ quod est pallium saphirinum: quo
in die festo utitur mardocheus.

¶Bonus est deus tẽporale beneficiũ largiter impendẽdo: Patiens est ultionem peccatorũ, misericorditer differẽdo: Longanimis est reos ad pœnitentiam inuitando.

¶Hostes qbus tradimur tres sunt. Immundorũ desiderio rũ impuritas: q̃ sunt quasi mures rodentes posteriora cor poraliũ passionũ: obscœnitas, q̃ sunt quasi locustæ more scorpij percutientes: rationis & sensus obstinata peruersi tas: quæ sunt serpentes igniti.

¶Latrones q nobis optima quæq̧ furant̃: q̃tuor sunt. He betati intellect⁹ socordia: tollẽs nobis sciẽtiam ueritatis.
Hic latro apud psalmistã dr̃ negotiũ in tebebris. Indomi
ps.90. tæ carnis lasciuia rapiens meritum integritatis: & dæmo-
Ibidem. niũ dicit̃ meridianũ. Fauoralis auræ iactãtia tollens pleni
Ibidem. tudinẽ sanctitatis: & dicit̃ sagitta uolãs in die. Vitæ hui⁹
amor & appetentia, rapiẽs præmiũ æternitatis: & dicit̃ ti
mor nocturnus. Hi sunt latrones syriæ.

¶Oscula tria sunt. Recõciliatoriũ quo duo pedes dñi mi sericordia & iustitia contingũtur. Remuneratorium quo duæ manus opus creatricis iustitiæ & modus gubernatio nis cõtinue cõplectunt̃: contẽplatoriũ quod sumit̃ ad os: & uerbum dei atq̧ hoĩem, in unitate miranda connectit.

¶Possunt quoq̧ dici. Naturale quando spontanea uolun tate ducimur ad bonum: doctrinale quando ammonitiõe alterius inuitamur ad deum: gratiosum quando iocunda inspiratione trahimur ad bene agendum.

Vocationes tres sunt. Diuina sicut in paulo: humana in quinq̧ milibus conuersis ad uocem apostolorum: necessa ria in primo eremita paulo.

¶Cõtemplatio dicit̃ cibus in hac uita: ubi in sudore uesci mur pane nostro: potus in futura ubi libere & sine dolore sumitur: ebrietas in ultimo cũ aĩa recepto corpore cõgau debit, unde dicitur. Comedite amici &c.

¶Contemplatiui alij ascendũt & corruũt: sicut bestia quæ
Act.10 tangit montem: alij rapiuntur & descendunt: sicut petrus
post excessum descendit de cœnaculo.

¶Duo sunt ubera. Compassio de qua fluit lac consolatio nis quo nutriuntur infirmi: congratulatio unde fluit lac adhortationis: unde sustentantur ualidi.

¶Vnguẽta tria sunt cõpũctio de memoria pc̃torum quæ infundit pedes Iesu: deuotio ex recordatione beneficiorũ qua perungit̃ caput Iesu: pietas ex consideratione misero rum: q̃ ad ungendũ corpus Iesu à mulierib⁹ præparatur.

Exo.14. ¶Virgæ tres sunt. Virga moysi quæ diuidit mare rubrũ:
Num.17 uirga aaron quæ confert sacerdotium uirga Dauid pasto
1.Reg.17 ralis propulsans aduersarium.

¶Triplex fuit forma Iesu. Communis & despecta: sole cla rior & tota splendida: spiritalis & diuina: sed humanis ui sibus temperata.

¶Cibi israel tres sunt. Azyma sciẽtiæ secularis ĩ exitu de ægypto: manna intelligentiæ in deserto: palma uictoriæ triumphalis in promissionis regno.

¶Diuinorum conscij secretorũ tres sunt. Agnitæ fidei fir missimus executor: ignuẽtũ uitiorũ strenu⁹ supplãtator: pceptæ grãe hũilis cõfessor: hi sunt petr⁹ iacob⁹ & ioãnes.

¶Tres ex omni populo liberantur: noe daniel & iob.

¶Tres in sacerdotiũ assumunt̃: moyses aarõ & samuel.

¶Latrones innocentiæ uestem diripiunt: tẽtationũ sagit tis cõfodiunt cælesti consolatione destituunt:

¶A dñа nr̃a rei habẽt ueniã: iusti grãm: angeli lætitiam.

¶Bona puidere corã hoĩbus debemus: habitu ne sit nota bilis: actiõe ne sit reprehẽsibis: sermõe ne sit cõtẽptibilis. Corã deo cogitatiõe sctã: affectiõe pura: intentiõe recta.

¶Duo sunt in xp̃o: gñatio diuina & gñatio humana: & in spũsctõ processio & grã. Operat̃ aliud in nobis pter nos ut cõpunctionẽ dimittendo pc̃ã: deuotionẽ sanãdo opa: amorẽ reuelando cælestia. Propter proximos aliud: ut do ctrinam sermonum: gratiam curationum &c.

¶Duplex est periculum: ne uel ea quæ propter nos diui damus proximis: uel ea quæ propter pximos reseruemus nobis. Hæc est discretio spiritũ.

¶Ianitor memoriæ, recordatio professionis: uoluntatis ia nitor, memoria patriæ cælestis. Portitor intentionis, cõsi deratio gehennalis.

¶Modi diligendi sunt q̃tuor. Carnẽ amare carnaliter, spi ritum carnaliter: carnem spiritaliter: spiritum spiritaliter.

¶Tres sunt panes quos de uia ueniens quærit amicus: cõ tinentia, humilitas, charitas.

¶Pax triformis. Ficta ut iuda: inordinata ut in adam & in eua: uera quam xp̃s reliquit discipulis suis.

¶Sequentium pacem tria sunt genera. Pacati qui in pace possidẽt terrã suã: patiẽtes qui in patiẽtia sua possidẽt ani mas suas: pacifici qui pacem faciunt inter discordes.

¶Contemplatores alij ascendunt & cadunt: ut illi qui eua nuerunt in cogitationibus suis: alij rapiuntur & descen dunt ubi sine mente excedimus deo.

¶Quadrus lapis est superius amando cælestia: inferius cõ temnẽdo terrena: à dextris uilipendendo prospera: à sini stris æquanimiter sustinendo cõtraria.

¶Minuendi sãguinis duplex est causa. Interdũ qualitas: interdũ quãtitas obest. Nec minus perniciosa immodera ta abundãtia: quàm corruptio. Liber meus est iste. Sãguis aiæ meæ, uoluntas. Naturæ siquidẽ cognatus præ cæteris humorib⁹ sanguis dicit̃: & aiæ uita in uolũtate est. Minua tur ergo praua uoluntas: q̃ morbi causa est spiritalis. Mi nuat̃ inquã dũ penit⁹ exhauriri exsiccariq̧ nõ põt. Scida tur & aperiatur uena ferro cõpunctiõis: ut pc̃ti & si nõ oĩs sensus: certe cõsensus effluat & abijciat̃. An dubitas inue niri & in aĩa sanguinis nõ inutilis inutilẽ abũdãtiã? Audi sapiẽtẽ medicũ: q & ipm docet iustitiæ sanguinẽ minuen dũ. Noli, inquit, nimiũ esse iustus. Simile est illud aposto li. Nõ pl⁹ sapere quàm oportet: sed sape ad sobrietatẽ. Cui putas uenæ parcendum est: si & iustitia & sapientia egent Rom.12
minutione? Quis enĩ sanguis utilior? Illud tamẽ memẽto nec nimis iustũ, iustũ: nec ebriam (ut ita loquar) sapiẽtiã: oportet sapiẽtiã noiari. Sic nimirũ & in sanguine corpis inuenire est: ubi excreuerit nimis nõ iam nutrimẽtũ affer re corpi sed detrimentũ. Quãobrem si peccare delectat ad huc sanguis uitiosus est: & minuere festinato. Si uis agere pœnitentiã: castigare ut oportet mẽbra: corpus affligere: iudicare temetipsum: ut non incidas in manus dei uiuen tis: iustũ id qdẽ: sed ne qd nimis. Alioquin reprimẽd⁹ est feruor immoderat⁹ ne noceat unitati: seruiat indiscretiõi.

¶Pars tua sumus dñe: quã tulisti de manu amorrei in gla
dio & arcu tuo. Gladius tuus sermo uiuus & efficax: arc⁹
tuus incarnatio tua. Ibi enĩ uelut curuato sapiẽtiæ ligno Gen̄.48
& pio quodam modo flexa diuinitate: neruus carnis ue- Heb.4.
hemẽter extẽsus: & humanitas ineffabiliter aucta cogno-
scitur. Pars ergo tua sumus & ppl's acquisitionis tuæ: quẽ
acquisisti uerbo pdicationis: & mysterio incarnationis. 1.Pet.2.

¶In circuncisiõe dñi nec neru⁹ rũpit̃ nec os cõminuit̃: ut robustiora quæq̧ & firmiora seruent̃ illæsa. Aperitur aũt cutis: amputat̃ carõ: sanguis effundit̃: ut illecebrosa molli ties castigetur. In carne qdem pc̃m qd' ĩ ea manet intelli ge: portò in cute operimẽtũ eius: in sanguine uerò incẽti uũ. Hæc igit̃ uera circũcisio spũ nõ litera: si uelamen ex cusatiõis & dissimulatiõis p cõpunctionẽ cordis & cõfes sionẽ oris amoueas: si pc̃ti cõsuetudinẽ correctiõe cõuer sionis abscindas: si deniq̧ ut necessarium est occasiones quoq̧ peccati & fomitem fugias concupiscentiarum.

¶Obtulerũt magi dño aurũ th⁹ & myrrhã. Hæc fortassis Mat.2.
p loco & tpe necessaria uidebant̃. Auri ptiũ ob pauperta tẽ: myrrhæ unguẽtũ ob ĩfantilis (ut assolet) corpis teneri tudinẽ: thuris odoramẽtũ ob sordidã stabuli mãsionem. Nos uerò qm̃ illa iam oĩa trãsierũt, offeram⁹ ei acceptabi liora munera: myrrhæ unctionẽ in communionẽ facialis

uitæ:thuris speciē in suaueolētia bonæ famæ:auri splēdo
rē ī cōsciæ puritatē:quò uidelicet nec de officiosa cōuer
satione familiarē gratiā:nec de laudabili opinione inanē
gloriā:sed honorē dei & fratrū utilitatē q̄rere studeamꝰ.
¶Caueamus fratres ne uasorum interim uacuo splēdore
decepti:sero cōqueri habeamꝰ,ꝙ lāpades nostre extīguū
Mat.25 tur.Ego eñ reor minime fuisse accēsas:q̄ tūc uident̄ extī
gui.Sic nēpe habes. Sīle ē regnū celorū decē uirginibꝰ:
q̄ accipiētes lāpades suas.Accipiētes dixit:nō accēdētes.
Qūo eñ accenderūt:q̄ nō sumpserūt oleū secū? Aut ubi
ignis materia defuit:qūo ignis fuit? At lucet castitas etiā
ex seipsa.Sed quāto lucidior lampas ardēs quā sine igne:
tanto pulchrior casta generatio cū charitate. Sic & à cæ-
teris uoluptatibus tēperātia & patiētia in aduersitatibꝰ,
honestas in cōuersatione:& circūspectio in sermone:elee
mosyna quoq; & eiusmodi opera pietatis naturali quadā
placere grā & uelut ingenito decore etiā apud fatuas uir
gines retinere uidentur.At quoniam uitrea magis quàm
ignea claritate fulgebāt:eo ipso lampades suas arbitrabā
tur extingui:quo nimirum inanem hunc splendorem ab
æterna conspexerint luce reprobari.
¶Quāta est miseria nr̄a: & indigētia nr̄a quàm multiplex.
Etiā uerbis opꝰ habemꝰ:Et cū utrūq; sit miserū:non iam
1.Cor.2. mirū ꝙ iter nos mirū magis ꝙ etiā ad nosipos.Nemo scit
Luc.16. quæ sint in hoīe:nisi spūs hoīs qui est in ipso. Chaos ma-
gnū inter nos firmatum est:nisi interueniēte quasi instru
mēto uerborū,fiat adinuicē trāsitus qdā cordiū in cōica-
tiōe cogitationū.Hac necessitate īuēta sunt uerba.Quis
nesciat? Verū tñ & nosipsos uerbis iā alloqui necesse est.
Psal.61. Nónne deo subiecta es anima mea? ꝓpheta ait. Ab ipso
enim salutare meum.Et cui non frequēter necesse est ani-
mā reuocare suā:aduocare rōnem suā:suos cōuocare affe-
ctus? Cui nō opus est crebro seipsum cōuenire uerbis,in
crepare minis,solicitare monitis,urgere accusationibus?
Quinetiā ratiocinijs suadere expedit,quale ē:ab ipso eñ
salutare meū:& consolari aliquādo iuxta illud:quare tri-
stis esaīa mea & quare cōturbas me? Et interdū uelut ex-
citare & dicere.Lauda aīa mea dn̄m.Et nonnūquā diligē
ps.41. tius cōmonere de quibus oportet:ut est Benedic aīa mea
ps.145. dn̄o:& noli obliuisci omnesretributiones eius.Nēpe cor
ps.39. meum dereliquit me:& necesse habeo ad meipsum imo ad
me alterū loqui.Atq; id īterim tanto amplius:quanto mi
nus sum adhuc reuersus ad cor:reuersus in me:unitus de-
niq; mihiipsi.Nā ne inuicē quidē erit iam uerbis uti:ubi
in unū utiq; uirum perfectum occurremꝰ omnes. Oppor
tune igit̄ linguæ cessabunt:nec mediusrequiret̄ interpres
ubi usq; adeò mediū omne charitate constrauerit ille uni
cus mediator:ut & nos in unū facti simusin ipsis:qui uerè
sempiterneq; unum sunt:deo pr̄e & ipso dn̄o Iesu xp̄o.
Cāti.4. MEl & lac sub ligua eiꝰ.Id qdē necesse.Nā quod
in lingua est,durū sonat. Verba sapiētis quasi
stimuli:& sicut claui ī altū defixi. Aliꝰ est cuiꝰ
moliti sunt sermōes sup oleū:sed oleū pctōris
ps.140. nō impinguet caput meū.Corripiat me magis iustꝰ & in
crepet:nā hoc ī misericordia est:quā illud impinguet oleū
caput meū:in quo est dolꝰ.Pulchre eñ nō molles sed mol
liti dicūt̄ sermōes uel suasoris adulatoris:uel suasoris ini
qui:ꝙ sit in eis nō tā uera & solida quā supducta & simula
ta suauitas.Siquidē ipsi sunt iacula. Deniq; sub ligua eiꝰ
qd? Audi ꝓphetam.Labor & dolor.Porrò sub linga eius
mel & lac:q iuxta eundē ꝓphetā.Laborē fingit in p̄cepto.
Miraris fingere ueritatē,nā mirari licet:dubitare nō licet
Psal.9. Si & alterū testē q̄ris:lege in euāgelio qa finxit se longiꝰ
ire.Quidni figmentū figmēto exhibeat? Siquidē ipse no
Luc.24. uit figmentū nostrū:utiq; laboris impatiens,dilationē nō
sustinēs,fragile ad utrūq;.Pie ergo prouidit ut haberet
pietas promissionem uitæ eius quæ nūc est & futuræ:nec
laborē uerū imponeret sed magis fingeret ī præcepto. Au
Matt.11. di quō laborē fingere:ipse se ꝓdat. Tollite iugū meū sup
Ibidem. uos:& inuenietis requiē aībus uestris. Iugum eñ meum
suaue est:& onus meum leue.Quō nō fictus labor:ubi nō
labor sed reqes inuenit̄? Ita ergo labor in lingua:mel sub
lingua.Quid supra linguā? Ineffabilia:q̄ nō licet hoī loq. 2.Co.12
Miseri q solū qd̓ in ligua sonuit attēdētes:nec qd̓ sub lin
gua recōditū nec ꝙ supra repositū fuit capere potuerūt.
Durꝰ est hic sermo inquirunt.Durus equidem:sed tamē Ioan.6.
idem est uerbū uitæ.Qui nō baiulat crucē suā & seqt̄ me Mat.10.
nō est me dignus.Si quis uenit ad me & nō odit patrē &
matrē,adhuc aūt & aīam suā non est me dignus.Quid du
rius poterat dici? Noli errare.Lapis uidet̄:panis ē. Durꝰ
in cortice:sed suauissimꝰ ī medulla.Tētat te dn̄s deꝰ tuꝰ.
Fidei exercitatio & ꝓbatio dilectionis est fictio ista labo-
ris.Esto tñ lapis sit.Nūc tu credis qd̓ & dæmōes credūt?
Si filiꝰ dei es:dic ut lapides isti panes fiant.Oēs nouimꝰ Mat.4.
qs hoc dixit.Nō dubitat ille posse solo dictu (quo quidē
faciliꝰ nihil est) ex lapide panē facere quē filium dei esse
credit.Fas est & ab hoste doceri.Dicamꝰ & nos filio dei:
dic ut lapides isti panes fiāt.Nam & ille q hoīm utiq; nō
dæmonū uenerat in salutem:sic cōfutauit aduersarios:ut
puulos erudiret.Nō eñ dicēs qd̓ ille uoluit sed qd̓ opor
tuit nos audire:ut uidelicet noster hic lapis panis fieret
nō illiꝰ:nō in solo,inqt,pane uiuit hō:sed in oī uerbo qd̓ Ibidem.
procedit de ore dei.Quid tu ad hæc ueritatis inimice sub
murmuras? Qd̓ qdē ipse fateris & negare oīno nō potes:
potēs est filiꝰ dei dicere ut lapides panes fiāt. Vbi ergo il-
le de uerbis dei ait & gn̄aliter ait:qa sic uiuit̄ & ī talibꝰ ui
ta spūs mei:qd tu mihi subsibilas ad quoduis eorū dicēs:
durꝰ est hic sermo? Quæ dei filiꝰ dixit & facta sūt alimēta Philip.2.
uitæ:tu ne saxa dixeris q filiꝰ dei nō es.Non sum ego q te
arbitrer (qd̓ temeraria ꝑsus rapina arbitratꝰ es ipse) esse
te æqualē deo:ut dicēte te panis ī lapidē reuertat̄.Qui fi-
liꝰ dei nō es:sine causa dicas ut lapides isti panes fiāt.Nec
minꝰ frustra tuū nobis apponas ꝓ pane lapidē:scorpionē
ꝓ ouo:ꝓ pisce serpētē.Væ eī his q panē lapidē.lapidē pa Esa.5.
nē dicūt:ponētes lucē tenebras,& tenebras lucē:iugum
xp̄i asperū:& esse sub sentibꝰ delitias reputātes.Has deli
tias ego noli.Opto magis gustare & uidere:qm̄ suauis est Psal.33.
dn̄s.Hoc eñ nō frustra is ipse q monet studuerat experi-
ri.Deniq; ait.Quàm dulcia faucibꝰ meis eloqa tua.Et rur ps.118.
sum.Quam magna,inqt,multitudo dulcedinis tuæ domi Psal.30.
ne:quā abscōdisti timētibꝰ te.Vbi putas abscōdit? Nēpe
sub lingua sua:sub capite eius quæ dicit.Leua eius sub ca Can.2.
pite meo:& dextera illius amplexabit̄ me.Licet eñ in pro
missiōe uitæ eiꝰ q̄ nunc est dulcedo & multitudo dulcedi
nis & magna quoq; & quàm magna sit multitudo:ꝑfectio
tñ nō nisi in ꝓmissiōe future.Perfecisti,inqt.his q sperāt Psal.30.
in te:ī cōspectu filiorū hoīm.Quid ꝑfecit? Nō est hic ser-
mo ī lingua:sed supra linguā.Ideò eñ auris nō audiuit:
qa nec lingua ꝓtulit:qd̓ preparauit deꝰ his q diligūt eū.
Nec sanè in abscōdito cōsūmatio illa:sed in conspectu fi-
liorū hominū erit.Cōgrue uero nō aduc perfecturū sed
iā ꝑfecisse cū sperantibus ait.Spe eñ salui facti sumus. Rom.8.
INter babylonē & hierusalem nulla pax est:sed
guerra cōtinua.Habet una quæq; ciuitas regē
suū.Rex hierusalē xp̄s dn̄s est:rex babylōis dia
bolus.Et cū alterū ī iustitia alterū in malitia re
gnare delectet:rex babylōis quos pōt de ciuibꝰ hierl̄m ꝑ Rom.6.
ministros suos,s.spūs immūdos seducere,ut seruire eos fa
ciat iniqtati ad iniqtatē,in babylonē trahit.Vn̄ dū unum
de ciuibꝰ suis cōstitutꝰ speculator sup muros hierl̄m tra-
hi cerneret:nūciauit regi captā p̄dā,ī babylonē duci.Rex
uerò hierl̄m aduocās spm̄ timoris militē ī talibꝰ strenuū:
uade,inqt,eripe p̄dā nostrā.Ille ut semp ad oīa īperata pa
ratꝰ,cū uelocitate hostes ꝑseqt̄:& ī auribꝰ eorū factꝰ est re Actu.2.
pēte sonꝰ tāquā aduēiētis spūs uehemētis.Timor eñ sup
eos intonuit:& ad uocē ꝟtutis eiꝰ hostiū robur oē cōtre
muit:qs ī fugā cōuersos timor nō lōgiꝰ ꝑsecutꝰ est:sed cre
ditū cōciuē reducebat ad ꝓpria.Verū unꝰ ex aduersarijs
tristitiæ spūs nō erat cū eis:qn̄ timor aduēit.Hic cū cerne
ret socios subito fugiētes:ab īsidijs ī qbꝰ latebat ociꝰ ad-
uolauit.A timore īqunt solo factū est istd̓,& ē opprobriū
oībꝰ nobis:At ille,Ne tīeatis à tīore isto,Scio eñ qd ftō
opus

opus sit. Ibo & ero spūs mendax in angulis semitarum: & amicū me simulabo timoris. Noui em̄ hoiem: nec est agendū cū eo ui sed fraude. Vos aūt expectate finē. Fecit ut dixerat: & uiarū cōpēdia captās præcessit timorē. Referēsq̧ iter per uiā qua gradiebat̄ timor obuiꝰ ei factus est: amica sed iniqua cū eo colloqa cōmiscēs: ita ut seducere eum cœperit: & timor nesciusbono aīo sequebat̄. Prope iam erat ut eosin foueā desperatiōis impelleret. Sed spectator regi indicat quid agatur. Rex aūt unum de milibus suis spem scilicet p̄cepit accersiri: quē cū equo desiderij & ense lætitiæ in auxilium iubet accelerare timoris. Fidelis miles ad imperiū egrediēs, cū peruenisset ad locū: uibrās ensem lætitiæ, tristitiā effugauit. Sicq̧ liberatū cōciuem & impositū equo desiderij p̄cedēs trahebat funiculo promissionū: & timor sequēs urgebat facto flagello de funiculis p̄ctōrū. Ibat igit̄ uolūtarius equus: hinc attractus, inde cōpulsus: sed in tā rapido cursu timēdū ei fuerat ab incursu. Vñ & collegerūt milites babylonici conciliū dicētes. Quid facimus qa sic euadit: quem iam quasi cū securitate possidebamus? Quō plausus inferni uersus est in plāctū: & per solos duos milites gaudium est in cælis super sui liberatiōe conciuis? Quō perijt uersutia diabolicæ fraudis? Vnꝰ autē ex eis cæteris neqor: cū sceleris huiꝰ opifex esset, ꝓphanū ꝓtulit cōsiliū dicēs. Vos nescitis quicquā nec cogitatis quia modo ad capiendum facilior sit: etsi captus difficilius eripi possit. Vos igit̄ à lōge prosequimini, ergo me in āgelū lucis trāsfiguro: ut ignaros uiæ tanquam aduenas & peregrinos docēdi simulatiōe decipiā. Hūc igit̄ in modū fraude disposita regi nostro speculator annunciat: uenire quidē hoiem equo impositū desiderij: sed plꝰ quàm oporteat ꝓperare: eò q̄ frænū & sella deesset. Hostes, inq̄t, à lōge ꝑsequunt̄, alij tāquā inueterati malorū uiarū cōpēdia captāt. Sed & nūc unū uideo ī quo armorū nostrorū relucet effigies: à nobis tñ ille exiuit. Necesse est eat q interrogare nouerit eū: noster es an aduersariorū? Porrò rex cuius animū cura semp solicitat aīarum: duos consiliarios suos emittit: prudētiā & tēperātiā. Quarū tēperātia qdē equo frænū discretionis imposuit: & spem moderatiꝰ incedere ꝑsuasit. Prudētia uero timorē increpās & arguens improbitatis, de futuro cōmonuit: & equo sellā circūspe-
Luc. 24. ctionis apposuit: ut nō caderet ascēsor eiꝰ retro: sed retro præteriti cōfessiōe p̄cti: añ meditatiōi iudicij: à sinistris patiētiæ inniteret̄ à dextris hūilitati. Porrò spes & timor dedere calcaria: spes in dextro pedē expectationē premij: timor in sinistro supplicij metū. Et facta mora cū aduesperasceret & inclinata esset iā dies: rursus congregati sunt hostes in multitudine ut dimicent contra eos. Pauet timor: spes accelerat: sed uix tādē ad consiliū eos prudētia tēpe-
Rom. 13. rātiaq̧ reuocauit. Et illa. Videtis, inq̄t, qa dies p̄cessit: &
Ioan. 11. nox appropinquauit: & qui ambulat in tenebris nescit
3. Re. 10. quo uadat: Porrò uobis grandis restat uia: nec parua est
Iob. 39. hostiū multitudo. Est autē miles q̄dā regi nr̄o fidelissimus quē ego noui: castrū habēs ꝓpe nos positū: & firmissimū est habitaculū: qa in petra posuit nidū suum. Diuertamꝰ ad illū si placet: qa bonū est illic esse. Qd̄ cū placuisset oībus & ducē itineris q̄sissent: ait prudētia. Armiger meus ratio p̄cedet nos: est ei gnarꝰ uiarū & notꝰ iustitiæ utpotè cōsāguineꝰ eiꝰ. Præcedēte itaq̧ rōne cæteris subsequētibꝰ anteuenit ratio: & salutata iustitia: nūciauit hospites aduentare. Quærit illa qui sint, unde, ad qd ueniant sciscitatur. Et cum rem cognouisset: hilari uultu surgēs fugiētibus occurrit cū panibꝰ, & obuiauit illis quasi mater honorificata: susceptāq̧ aīam ab equo deposuit: & in penetralibus domꝰ auidā collocauit. Insequit̄ hostilis exercitꝰ
1. Pet. 5. & castrū obsedēs undiq̧ inq̄rit si qs forte pateret īgressus ac tāquā leo circuit q̄rēsquē deuoret. Sed cū undiq̧ illud munitū inueniūt: tētoria figūt, & excubias ordināt: ne qs ingredi aut egredi ualeat: ut mane facto instructis machinis diruāt & irruāt sup eos. Interim pauor pauiditate & solicitudine nō piger nec unquā securus cōmilitiones excitat: iustitiā cōuenit: de munitiōe loci, de p̄paratione armorū quærit: adijciēs & illud ne fortè sustētatiōi deficiēt alimēta. Ad hæc iustitia respondit. Situs loci ut aīaduertere potestis saxosus & inaccessibilis est: nec in armis nec in machinis inimicorū timet insultū. Sed qa aridꝰ est paucos habet indigenas quos arido ordeacei panis cibo ut cūq̧ sustētat: & nūc supsūt nobis q̄nq̧ panes ordeacei &
duo pisces. Et timor. Quid hæc, inquit, sunt inter tātos? Ioan. 6.
Cœpit igit̄ magis pauere & tædere: & arguēs aīam q̄ ab Lucæ. 11.
equo desiderij descendisset: illud sæpius memorabat esse nouissima hois illius peiora prioribꝰ, Equus em̄ ille p̄peti cursu festinus aduolabat ad urbē: nūc soliꝰ rōnis cōmissus ducatui. Ipse inq̄t, uideris si nō meliꝰ erat tibi nūc magis quàm nūc. Prope iā erat: ut aduersus spē cōtraria sentientē timor insurgeret: sed tēperātia prudētiam aduocauit. Accersita prudētia improbitatē timoris obiurgās: in
aduersarios, inq̄t, tuꝰ ô timor mucro desæuiat. Nescis qa Psal. 23.
rex noster rex uirtutū est, dñs fortis & potens: dñs potēs in prælio? Eat igit̄ nūcius q̄ suorū necessitates exponat: adiutoriū flagitet: auxiliatorē adducat. Et qs ire poterit? ait timor. Tenebræ operiunt terrā: & muros obsidet hostiū peruigil multitudo: & nos ignari uitæ tanquā in regione lōginqua. Aduocauerūt igitur hospitē suū iustitiā: si qd iniquiūt potes, adiuua nos. Quibus illa. Bono aīo estote. Est em̄ mihi nūciꝰ fidelissimꝰ regi bene notꝰ & curiæ: oratio scilicet q̄ in secreto noctis silētio ꝑ ignotas semitas arcana cæli penetrare: & cubiculū regis adire: & opportuna importunitate piū regis animū flectere nō indoctus: supplicatione miserabili laborantibus auxiliū solitꝰ impetrare. Eat ille si placet: ecce em̄ præsto est. Cūq̧ respōdissent oēs placet: prudētia q̄d regi insinuet dictāte: iustitia ut fideliter agat & ne uacuus reuertatur p̄cipiente: cæteris & maxime timore ut iter accelerarent dep̄cātibꝰ: ꝑ occultos quosdā muri exitꝰ dimissus est. At ille hostiū cuneos penetrās securus: oī aue uelocior in momēto in ictu oculi usq̧ ad portas nouæ hierl̄m ꝑuenit. Quas cum clausas reperisset & pulsasset: ianitoribꝰ ægre ferētibꝰ q̄ ītēpestæ noctis silētio ciuitatē impleret clamoribꝰ: & regi ipsi īportunus esse nō uereret̄, ille ꝑseuerabat pulsans: & ampliꝰ loq̄ba-
tur. Aperite mihi, inq̄t, portas iustitiæ: & ingressus in eas Psal. 117.
confitebor dño regi nr̄o in ore meo scd̄m multitudinem
dolorū meorū q sunt in corde meo. Hæc, inq̄t, porta dñi Psal. 93.
mei: iustitia me misit ad uos ut introducar ad regē: qa ad ipm habeo secreta q̄ ꝑferā. Vox turbinis audita est in terra nr̄a. Et cū cognouisset nūciū esse iustitiæ: ītroduci eū p̄cepit. Ingressa orō ad regē: adorauit & ait. Rex ī æternū
uiue. Et ille. Rectène sunt oīa circa dñm tuū: & q̄ illiꝰ sūt? 4. Re. 5.
Et orō. Recte dñe: ur̄ gr̄a. Porrò unū est necessariū. Seruꝰ Luc. 10.
ille ur̄ à cornibꝰ unicorniū ad imperiū regis ereptꝰ diuertit ad militē ur̄m dñm meū: & dñe mi terra illa australis & arēs est, & cibū nō habet. Det dñs bñdictionē & terra ur̄a det fructū suū: & cōgregati hostes ī multitudīe ut dimicēt cōtra nos. Da nobis dñe auxiliū de tribulatiōe: qa nō est aliꝰ q pugnet ꝓ nobis nisi tu deꝰ nr̄. Porrò rex nr̄ cuiꝰ natura bōitas: metꝰ his lachrymis: ait. Quem mittemus. Ad quē charitas. Ecce ego dñe: mitte me. Rex āt q̄rebat de socijs: sed charitas domesticā sibi familiā r̄ndit sufficere. Exit ergo unà cū nobili illo comitatu suo: gaudio pace patientia: lōganimitate, bēignitate, bōitate, māsuetudīe. His stipatus dux insignis ꝓgredit̄: certusq̧ de uictoria erecto signo triūphali primā ꝑtrāsijt īimicorū secūdāq̧ custodiā. Cūq̧ uenisset ad portā: ultro apta est ei, ad cuiꝰ īgressū facta ē lætitia magna ī oppido. Cūq̧ suadēte gaudio uociferaret̄ oēs & acclamarēt: exortꝰ clamor exterorū castra ꝑterruit. Et illi. Quæ ē ista, īqunt, uox exultatiōis ī auribꝰ nr̄is de castris isrl̄? nō ita erāt heri & nudiustertiꝰ: fortè uenit eis auxiliū, & īpetū faciēt ī nos. Fugiamꝰ ḡ isrl̄: dñs em̄ pugnat ꝓ eis ꝯ nos. Interī charitas more īpatiēs ordīari exercitū: apiri portas & ꝑseq p̄cepit īimicos: apte denūciās: uadā ad portas īferi. Sicq̧ uno īpetu uniuersꝰ charitatis exercitꝰ ꝓcedit: q̊s babylōij ñ ferētes fugiūt, sed ñ effugiūt. Ca-
dūt à latere tīoris mille & à dextris charitatis decē milia. Psal. 90.

INCIPIT EXPOSITIO uenerabilis Bernardi abbatis Clareuallis, in cantica canticorum.

Sermo primus.

1 Cori. 3. VObis fratres alia quàm aliȷs de secl'o aut
certè aliter dicēda sunt. Illis siquidē lac
potū dat & nō escam ꝗ apostoli formā
tenet in docēdo. Nā spiritalibꝰ solidio
1. Co. 2. ra apponenda esse itidē ipse suo docet
exēplo. Loqmur inquiēs nō in doctis
Ibidem hūanæ sapiētiæ uerbis: sed in doctrina
spiritꝰ spiritualibꝰ spiritualia cōparātes. Itē sapiētiā loq
mur inter pfectos: quales uos nimirū esse cōfido: nisi fru
stra fortè iā ex lōgo, studiȷs estis cælestibꝰ occupati: exer
citati sensibꝰ: & in lege dei meditantes die ac nocte. Itaꝗ
parate fauces nō lacti sed pani. Est panis apud Salomonē
isꝗ admodum splēdidꝰ sapidusꝗ (librū dico, ꝗ Cantica
canticorum inscribit). Proferatur si placet & frangatur.
Nam de uerbis Ecclesiastes mūdi huius cognoscere & cō
temnere uanitatem satis (ni fallor) per dei gratiam instru
cti estis. Quid & parabolas? An ñ uita & more uestri iu
xta eam quæ ī ipsis inuenitur doctrinam sufficienter emē
dati sunt & informati? Proinde illis ambolus prælibatis
quos nihilominus de amici arca præstitos accepistis: acce
dite & ad tertium hunc panem: ut probetis forsitan potio
ra. Cum eñ duo sint mala que uel sola uel maxime militāt
aduersus animam. Vanus scilicet amor mūdi & superfluꝰ
sui: pesti utriꝗ duo illi libri obuiare noscuntur. Alter sar
culo disciplinæ Praua quæꝗ in moribus & carnis super
flua resecans. Alter luce rationis in omni gloria mūdi fu
cum uanitatis sagaciter deprehendens ueraciterꝗ distin
guēs à solido ueritatis. Deniꝗ uniuersis humanis studiȷs
ac mūdanis desideriȷs prætulit deum timere: eiusꝗ obser
uare mandata. Merito quidem. Verè etenim sapientiæ pri
mum illud initium: secundum consummatio est. Si tamen
constat uobis nō aliud uerā & cōsummatā esse sapientiā:
quàm declinare à malo & facere bonū. Itemꝗ: recedere à
malo neminem posse perfecte absꝗ timore dei: nec bonū
opus omnino esse præter obseruantiam mandatorum. De
pulsis ergo duobus malis duorum lectione librorum: cō
petēter iam acceditur ad hūc sacrū theoricūꝗ sermonē
qui cū sit amborū fructus: nō nisi sobriȷs mentibus & auri
bus omnino credēdus est. Alioquin ante carnem discipli
ne studiȷs edomitā & mācipatam spūi: ante spretā & abie
ps. 118. ctam seculi pompam & sarcinā: indigne ab impuris lectio
sancta præsumit. Quomodo nēpe incassum lux circūfun
1. Cor. 2. dit oculos cæcos uel clausos: ita animalis homo non per
Sap. 1. cipit ea quæ sunt spūs dei. Quippe spiritussanctꝰ: discipli
2. Cor. 6 næ effugiet fictum: quod est uita incōtinēs. Sed nec erit ei
unquā pars cū mundi uanitate cū ueritatis sit spūs. Quæ
eñ societas ei quæ desursum est sapiētiæ: & sapientiæ mū
1. Cor. 3. di que stultitia est apud deū: aut sapientiæ carnis: quæ &
ipsa inimica est deo? Puto aūt ꝙ iam nō habebit unde ad
Lucæ. 11. uersum nos murmuret is qui nobis de uia uenit amicus:
cum & tertiū istum insumpserit panē. Sed quis franget?
Luc. 24 Adest paterfamilias: cognoscite dñm in fractione panis.
Quis eñ alter idoneus? Nō eqdē ego mihi istud temere
arrogauerim. Sic spectetis ad me ut ex me nō expectetis.
Nam & ego unus sum de expectantibus mendicans & ip
se uobiscum cibum animæ meæ: alimoniam spiritus. Reue
ps. 144. ra pauper & inops pulso ad eum qui aperit & nemo clau
dit: super sermonis huius profundissimo sacramēto. Ocu
li omnium in te sperant domine. Paruuli petierūt panem
Cant. 1. non est qui frangat eis. Speratur id à benignitate tua. O
piissime frange esurientibus panem tuum: meis quidem
(si dignaris, manibus: sed tuis uiribus. Dic quæso nobis
à quo de quo ad quemue dicitur. Osculet me, osculo oris
sui? Aut quale est istud ita subitaneum: & factū repēte de
medio sermonis exordium? Sic quippe in uerba prorum
pit quasi quempiam loquentem præmiserit: cui cōsequē
ter respondentem & hanc introducat personam quæcūꝗ
est ipsa quæ osculū flagitat. Deinde si se osculari: à nescio
quo uel petit uel præcipit: cur signāte & nominatim ore
& ore suo quasi aliud quàm os aut alienum & nō potius
suum exhibere sibi soleat osculātes. Quamquam nec hoc
quidem dicit: osculetur me ore suo: sed aliud profecto inu
sitatius osculo, inquit, oris sui. Et quidem iocundum elo
quium: quod ab osculo principium sumit: & blanda ipsa
quædam scripturæ facies facile afficit & allicit ad legēdū:
ita ut quod in ea latet delectet etiam cū labore inuestiga
re: nec fatiget inquirendi fortè difficultas ubi eloquiȷ sua
uitas mulcet. Verum quem nō ualde attētum faciat: istius
modi principium sine principio & nouitas locutionis in
ueteri libro? Vnde cōstat hoc opus nō humano ingenio:
sed spūs arte ita compositū: ut quamuis sit difficile intel
lectu: sit tamē inquisitu delectabile. Sed quid? Titulū præ Matt.
terimus? Nō oportet ne unū quidē iota qñ & minutias iu Matt.
bemur colligere fragmentorum ne pereant. Titulus talis
est. Incipiunt cantica canticorum Salomonis. Obserua in
primis pacifici nomen quod est. Salomon conuenire prin
cipio libri ꝗ incipit à signo pacis: idest ab osculo: simulꝗ
aduerte huiuscemodi principiȷs solas ad hanc intelligen
dam scripturam mentes inuitari pacificas: quæ sese iam à
uitiorū uendicare perturbationibus: & curarū tumultibꝰ
præualēt. Dehinc ne hoc quoꝗ ociosum putes: qđ nō sim
pliciter a cantica sed Cantica cāticorum habet inscriptio.
Multa quippe legi cantica in scripturis: & nullum illorū
memini taliter appellari. Cecinit israel carmē domino: ꝙ
gladium pariter & iugum euaserit pharaonis: gemino
maris mirabiliter liberatꝰ simul & uindicatus obsequio.
Non tamē ꝙ cecinit dictū est cāticum canticorū, sed si be
ne recolo: cecinit (ait scriptura) israel carmē hoc dño. Ce Exod.
cinit etiā delbora: cecinit & iudith: cecinit & mater samue
lis: pphetæ quoꝗ aliȷ cecinerūt: & nemo eorū legitur ap
pellasse canticū suū, cantica canticorum. Sane oēs (ni fal
lor) cecinisse reperies ꝓ quocūꝗ suo suorūue pcepto cō
modo. Verbi grā: pro obtētu uictoriæ: pro euasione peri
culi: aut pro cupitæ rei qualiscūꝗ adepto beneficio. Itaer
go pleriꝗ cecinerūt singuli pro singulis causis ne ingra
ti diuinis beneficiȷs inuenirentur. Iuxta illud. Confitebit ps. 48.
tibi cum benefeceris ei. At uerò rex iste Salomon sapien
tia singularis: sublimis gloria: rebus affluens: pace securꝰ:
nullius talium eguisse cognoscitur: pro quo accepto ista
decantare libuerit. Sed nec scriptura ipsa sui uspiam tale
aliquid significare uidetur: itaꝗ diuinitus inspiratus chri
sti & ecclesiæ laudes & sacri amoris gratiam: & æterni cō
nubiȷ cecinit sacramenta: simulꝗ expressit sanctæ deside
rium animæ: & epithalamiȷ carmē exultans in spiritu iocū
do composuit eulogio: figurato tamen nimirum ualebat Exod.
& ipse instar moysi faciem suam nō minus forsitan in hac
parte fulgentē: eò ꝙ illo adhuc in tempore nemo aut ratꝰ
erat qui reuelata facie gloriam istam speculari sufficeret.
Igitur ꝓ sui excellētia reor nuptiale hoc carmē huiusmo
di titulo præsignitum: ut merito Cantica canticorum sin
gulariter appelletur: sicut is quoꝗ cui canitur singulari
ter est dictus rex regū & dñs dominantium. Cæterū uos 1. Ioā.
si uestrā experientiā aduertatis: nonne in uictoria qua ui Psal.
cit mundum fides uestra: & in exitu uestro de lacu miseriæ
& de luto fecis cantastis & ipsi domino canticum nouum
quia mirabilia fecit? Rursus cum adiecit primū supra pe
tram statuere pedes uestros & dirigere gressus uestros pu
to ꝙ & tūc nihilominus pro indulta nouitate uitæ immis
sum sit in os uestrum canticū nouum carmen deo nostro.
Quid cū pœnitētibꝰ uobis nō solū peccata dimisit: sed in Psal. 39.
sup ꝓmisit & pmia: nō multo magis spe gaudētes futuro
rū bonorū cantastis in uiȷs dñi qm̄ magna est glia dñi? At ps. 137.
si cui fortè uestrū clausum uel obscurū aliquid de scriptu
ris interdū eluxerit: tūc prorsus necesse est pro percepta
cælestis panis alimonia diuinas mulceat aures in uoce
exultationis & cōfessionis sonꝰ epulantis. Sed & in quo
tidianis exercitiȷs & bellis quæ nulla hora pie in christo Psal. 41.
uiuentibus

Iob.7. uiuētibus desunt à carne à mūdo à diabolo: sicut militiā
esse uitā hoīs super terrā incessanter experimini in uobiſ
metipsis: quotidiana necesse est cātica pro assecutis uicto-
rijs innouari. Quoties tentatio superatur: aut uitium sub
iugaẗ: aut imminēs periculū declinatur: aut laqueꝰ insidiā
tis dephēdiẗ: aut annosa & inueterata quæcūcꝫ aīæ passio
semel perfecteq́ꝫ sanatur: aut multū diucꝫ cupita & sæpiꝰ
petita uirtus randē aliquādo dei munere obtinetur: quid
nisi toties iuxta ꝓphetā ꝑsonat gratiarū actio & uox lau-
dis: & ad singula quæcꝫ beneficia benedicitur deus in do
nis suis? Alioquin ingratus reputabitur cum discussio ue
Psal. 118. nerit qui nōpoterit dicere deo. Cantabiles mihi erant iu-
stificationes tuæ in loco ꝑegrinatiōis meæ. Arbitror uos
in uobisipsis illa iā recognoscere quæ in psalterio nō Cā-
tica canticorum: sed cantica graduum appellantur: cò ꝙ
ad singulos profectus uestros iuxta ascensiones quasquiſ
cꝫ in corde suo disposuit singula sint cantica depromēda
ad laudem & gloriā promouētis. Quoniam modo implea
Psal. 117. tur aliter ille uersiculus non uideo: Vox exultationis & sa
lutis in tabernaculis iustorum: aut certè apostoli illa pul-
Ephe. 5. cherrima saluberrimaq́ꝫ exhortatio: in psalmis, hymnis &
canticis spiritualibus cantantes & psallantes in cordibus
uestris dn̄o. Sed est canticū qď ex sui singulari dignitate
& suauitate cunctis merito quæ memorauimus & si qua
sunt alia antecellit: & iure hoc appellauerim Canticum cā
ticorum: quia cæterorū omniū ipsum est fructus. Istiusmo
di cāticū sola unctio docet: sola addiscit experiētia. Exper
ti recognoscāt: inexꝑti inardescāt desiderio nō tā cogno-
scēdi quàm experiēdi. Nō est.ei strepitꝰ oris sed iubilꝰ cor
dis: nō sonꝰ labiorū sed motꝰ gaudiorū: uolūtatū nō uo-
cū cōsonātia. Non audiẗ foris: nec eñ in publico ꝑsonat:
sola quæ cātat audit & cui cantatur: id est spōsus & spōsa.
Est quippe nuptiale carmē exprimens castos iocundosq́ꝫ
cōplexꝰ animorū: morū cōcordiā, affectuūq́ꝫ consentaneā
ad alterutrū charitatem. C Cæterum nō est illud cātare
seu audire animæ puerilis & neophytæ adhuc & recenter
cōuersæ de seculo: sed prouectæ iam & eruditæ mēti quæ
suis nimirū ꝑfectibus deo ꝓmouēte intantū iam creuerit
quatenus ad ꝑfectā ætatē & ad nubiles quodāmodo per-
uenerit annos: annos dico meritorum nō temporum facta
nuptijs cælestis sponsi idonea: qualis denicꝫ suo loco ple-
nius describetur. Sed præterit hora: qua nos exire urget
ad opera manuū & paupertas & institutio regularis. Cras
in nomine domini quod cœperamꝰ prosequemur de oscu
lo: quia de titulo hodiernus sermo nos expediuit.

De incarnatione christi per patriarchas & ꝓphe-
tas prænunciata, & ardentissime ab eis expectata.

Sermo. II. D

ARdorē desiderij patrū suspirantiū chri
sti in carne præsentiā frequētissime co-
gitans cōpūgor & cōfūdor in memet-
ipō: & nūc uix cōtineo lachrymas. Ita
pudet tēporis torporisq́ꝫ miserabiliū
tēporū horū. Cui nācꝫ uestrū tantū in-
gerat gaudiū gratiæ huius exhibitio
quātū ueteribꝰ sanctis accēderat desideriū ꝓmissio? Ecce
eñ quàm multi in hac eiꝰ quæ ꝓximæ celebrāda ē natiui-
tate gaudebūt: sed utinā de natiuitate: nō de uanitate. Il-
lorū ergo desideriū flagrās & piæ expectatiōis affectū spi
rat mihi uox ista. Osculeẗ me osculo oris sui. Sēserat nimi
Canti. 1. rū in spiritu qsqs tūc spiritualis esse poterat quanta foret
gr̄a diffusa in labijs illis: ꝑpterea loquens in desiderio ani
Psal. 44 mæ aiebat. Osculeẗ me osculo oris sui: nimirū oīmodis
cupiēs tantæ suauitatis ꝑticipio nō fraudari. Dicebat eñ
ꝑfectꝰ qsq;. Quo mihi ora hæc seminiuerbia ꝓphetarū?
Ibidem. ipē potiꝰ speciosus forma præ filijs hoīm: ipē me osculeẗ
osculo oris sui. Nō audio iā. Moysen: īpeditioris siquidē
linguæ factus est mihi. Esaiæ labia immueda sunt. Hiere-
mias nescit loqui: quia puer est: & ꝓphetæ oēs elingues
sunt. Ipse ipse quem loquūtur ipse loquatur: ipse me oscu
letur osculo oris sui. Non in eis iam aut per eos loquatur
mihi: quoniam tenebrosa aqua in nubibus aeris: sed ipse Psal. 17.
me osculetur osculo oris sui: cuius gratiosa præsentia &
admirandæ fluenta doctrinæ fiant in me fons aquæ salien Ioan. 4.
tis in uitam æternam. A Quem unxit pater oleo lætitiæ Psal. 44
pre consortibus suis: nunquid non ex ipso mihi uberior
infunditur gratia, si tamē digneẗ me osculari osculo oris
sui? Cuius uticꝫ sermo uiuus & efficax osculum mihi est: Heb. 4.
non quidem coniunctio labiorum quæ interdum pacem
mētitur animorū: sed planè infusio gaudiorum: reuelatio
secretorū: mira quædā & quodāmodo īdiscreta cōmixtio
superni luminis & illuminatæ mentis. Adhærens quippe 1. Co. 6.
deo unus spiritus est. Merito proinde uisiones & somnia
nō recipio: figuras & ænigmata nolo: ipsas quocꝫ angeli
cas fastidio species. Quippe & ipsos longe superat Iesus
meus specie sua & pulchritudine sua. Non ergo aliū siue
angelum siue hominē sed ipsum peto osculari me osculo
oris sui. Nec sanè præsumo me osculatū iri ab ore ipsius
(est eñ hoc assumpti hominis unicæ felicitatis & prærO-
gatiuæ singularis) sed humiliꝰ ab osculo oris sui peto me
osculari: quod commune uticꝫ est multorum qui dicere
possunt: & nos omnes de plenitudine eius accepimus. B Ioan. 1.
Intendit. Si es osculans uerbum assumens: osculatum ca-
ro quæ assumitur: osculum uerò quod pariter ab osculan-
te & osculato conficitur persona ipsa ex utrocꝫ compacta
mediator dei & hominum homo Iesuschristus. Hac ergo
ratiōe sanctorum nemo dicere præsumebat. Osculetur me
ore suo: sed, tantum osculo oris sui: ipsi sane seruantes præ
rogatiuam istam cui singulariter semelq́ꝫ os uerbi impres
sum tunc est cum ei se corporaliter plenitudo omnis diui-
nitatis indulsit. Fœlix osculum ac stupēda dignatione mi
rabile: in quo non os ori imprimitur: sed deus homini uni
tur. Et ibi quidem cōtractꝰ labiorum complexum, signifi-
cat animorū: hic autē cōsideratio naturarū diuinis huma
na componit quæ in terra sunt & q̄ in cælis pacificās. Ipse
est eñ pax nostra qui fecit utracꝫ unū. Ad hoc igitur oscu
lum sanctus quiscꝫ antiqui temporis suspirabat: eo ꝙ iocū
ditatem & exultationem thesaurizari super eum: & thesau
ros omnes sapientiæ & scientiæ in ipso absconditos præ-
sentirent: cuperentq́ꝫ & ipsi de plenitudine eius accipere
C Sentio: placet uobis quod dicitur. Sed accipite & aliū
sensum. Nō latuit sanctos & ante aduentū saluatoris deū Amos 3
super mortalium genus cogitare cogitationes pacis. Nec Luc. 18.
enim faceret uerbum super terram quod nō reuelaret ser-
uis suis prophetis Erat tamen uerbum hoc absconditum
à multis. Fuit namcꝫ in tempore illo rara fides in terris, & Lucæ. 1.
tenuis admodum spes: in pluribus quocꝫ illorum qui ex-
pectabant redemptionē israel. Qui uerò præsciebāt ipsi
& prædicebant christum in carne uenturum & cum ipso
pacem Vnde quidam eorum: & pax erit (inquit) in terra
nostra cum uenerit. Imo per ipsum dei gratiam homines
recuperaturos cum omni fiducia sicut diuinitus accepe- Ioan. 1.
rant prædicabāt. Quod & præcursor domini Ioānes suo
tempore impletū agnouit & perhibuit: gratia (inquiēs)
& ueritas per Iesum christū facta est: & ita uerum esse oīs
nunc christianus populus experitur. Cæterum illis præ-
nunciantibus pacem: moram autem faciente auctore pa- Psal. 7.
cis: nutabat populi fides dum non erat qui redimeret ne-
cꝫ qui saluū faceret. Itacꝫ causabantur homines moras ꝙ
ille toties nūciatus necdum ueniret princeps pacis: sicut Lucæ. 1.
locutus fuerat per os sanctorum qui à seculo sunt prophe
tarum eius: & suspectas habētes promissiones signū pro-
missæ reconciliationis (quod est osculū) flagitabāt: ac si Ioan. 10.
nuncius pacis unus quilibet respōderet de populo. Quo-
uscꝫ tollitis animas nostras. Iam olim prædicitis pacem &
non uenit: promittitis bona & adhuc turbatio. Ecce hoc-
ipsum multipharie multisq́ꝫ modis & angeli patribus & Hiere. 8
patres nostri annunciauerunt nobis dicentes pax pax: &
nō est pax. Si mihi uult esse persuasum deus, quod de suæ
beneplacito uolūtatis tam crebra iam legatione spondet
nec exhibet: osculeẗ me osculo oris sui: sicq́ꝫ in signo pa-
cis faciat de pace securum. Nam uerbis iam quō credam?

Opus magis est ope uerba firmari. Probet ueridicos nun
cios suos deus: si tñ nuncij eius sunt: & sequat̃ eos ipse ut
Ioan.1. sæpius pmiserūt: quia sine ipso possunt facere nihil. Misit
4. Re.4 puerū: tulit baculū: & necdum est uox neq; uita. Non sur
go nō suscitor: nō excutior de puluere: non respiro in spē
si nō pphēta ipse descendat: & osculet̃ me osculo oris sui.
1. Tim.2 B Huc accedit q̄ is q nostrū pfitet̃ se mediatorē ad deū:
dei fili⁹ est & deus est. Et qd est homo ut innotescat ei: aut
filius hoīs ut reputet eum? Quæ mihi fiducia ut tantæ me
audeā credere maiestati? Vnde inquā terra & cinis præsu
mo deū curam habere mei? Ad hæc diligit patrem suum:
me uerò opus nō habet: bonorū meorū nō eget. Vñ ergo
constabit mihi q̄ mediator me⁹ in parte nequaquam sit.
Tñ si uere (ut dicitis) decreuit misereri deus, cogitatq; ut
cōplacitor sit adhuc: statuat testamentū pacis: & fœd⁹ per
petuū feriat mihi in osculo oris sui: ut q̄ pcedunt de labijs
suis non faciat irrita: exinaniat se: humiliet se: inclinet se &
osculet̃ me osculo oris sui: ut ex æquo partib⁹ cōgruēs me
diator neutri suspectus sit: deus filius dei fiat homo: fiat fi
lius hoīs: & certū me reddat ī hoc osculo oris sui. Secur⁹
suscipio mediatorem dei filium: quem agnosco & meum.
Gen.2. Minime planè iam mihi suspectus erit. Frater eñ & caro
mea est. Puto eñ spernere me iam nō poterit os de ossib⁹
meis: & caro de carne mea. C Ita ergo uetus querela sa
crosanctū osculū. i. īcarnādi uerbi mysteriū exigebat, dū
longa & molesta expectatione fatigata fides deficeret: &
infidelis populus aduersus pmissa dei uictus tædio mur
muraret. Adinuētio mea est: si nō hoc idē & uos recogno
scitis de scripturis. Inde pfecto erāt querulæ illæ & plenæ
Esa.28. murmure uoces. Māda remāda. Expecta reexpecta. Modi
cum ibi: modicū ibi. Inde anxiæ illæ & plenæ pietate pre
Ecli.36. ces. Da mercedē dñe sustinentibus te: ut prophetæ tui fi
Ibidem. deles inueniantur. Item. Suscita dñe pdicationes quas locu
ti sunt in noīe tuo pphetæ priores. Inde blādæ illæ & ple
Abac.2. næ cōsolatione pmissiones. Ecce apparebit dñs & nō mē
tietur: si morā fecerit expecta eū: qa ueniens ueniet & nō
Esai.14. tardabit. Item. Prope est ut ueniat tēpus eius: & dies ei⁹
Esa.66. nō elongabūtur. Et ex persona pmissi. Ecce ego (inquit)
declino in uos ut flumē pacis: & ut torrēs inundans grẽ
gētiū. In qb⁹ uerbis satis apparet & pdicatorum instātia
& diffidentia pplorū. Sic itaq; & plebs murmurabat: & fi
Esa.33. des nutabat: & (iuxta Esaiæ uaticinium) angeli pacis ama
re flebant. D Ne ergo uniuersum genus humanum mo
rā faciēte xpo desperatiōe piret: dū se cōtēni suspicaretur
infirma mortalitas: suæq; reconciliatiōis cū deo de gratia
toties repromissa diffideret: sancti q de spū certi erāt: certi
tudinē de carnis psentia exoptabāt, ac signū reformandæ
pacis propter pusillanimes & incredulos omni instantia
Esaiæ.11. requirebant. O radix iesse qui stas in signum populorum
Luc.10. quàm multi reges & pphetæ uoluerunt te uidere & nō ui
derūt. Fœlix tñ ex oībus simeō: cuius senectus in misericor
dia uberi. Is nēpe exultauit ut uideret desiderij signū: &
Psal.91. uidit & gauisus est. Acceptoq; osculo pacis in pace dimit
titur: ante tñ aperte pronūcians Iesum esse natū in signū
Lucæ.2. cui contradicendū erat. Omnino ita fuit. Contradictū est
exorto signo pacis: sed ab his q oderūt pacē. Nā pax homi
nib⁹ bonæ uoluntatis. Maleuolis autē petra scandali & la
pis offensiōis. Herodes deniq; turbat⁹ est & omnis hiero
Matt.2. solyma cū illo. Siqdē ī ppria uenit & sui eū nō receperūt.
Ioan.1. Fœlices illi ī sua pnoctatiōe pastores q signi hui⁹ uisione
Luc.10. digni habiti sunt. Iā tunc se abscondebat à sapientibus: &
prudentibus: & reuelabat paruulis. Et herodes uidere uo
luit: sed qa nō bona uoluntate non meruit. Pacis siquidē
signū erat datū tantū hoībus bonæ uolūtatis. Herodi ue
rò & similibus eius nō dabit̃ nisi signū Ionæ pphetæ. A
Porrò ad pastores: & hoc (ait angelus) uobis signum: uo
bis humilibus: uobis obedientibus: uobis non alta sapiē
tibus: uobis uigilantibus & in lege dei meditantibus die
ac nocte. Hoc, inquit, uobis signū. Quod? Quod angeli
promittebant: qđ ppli requirebant: quod prophetæ præ
dixerant hoc fecit dominus nunc & ostēdit uobis: in quo
recipiant increduli fidem: pusillanimes spem perfecti secu
ritatē. Hoc ergo uobis signū. Cuius rei signum? Indulgē
tiæ, grẽ, pacis & pacis cuius nō erit finis. Hoc est ergo si
gnū. Inuenietis infantē pānis quidē inuolutū & positum Luce.2.
in psepio. De⁹ est tñ in ipso mūdū recōciliās sibi. Moriet̃ 2.Co.5.
pter pctā uestra: & resurget pter iustificationem uestrā Rom.5.
ut iustificati p fidē pacē habeatis ad deum. Hoc signū pa Esaiæ.7.
cis ppheta quodā regi Achā pponebat petendū à domi
no deo suo: siue in excelso supra: siue in inferno deorsum.
Sed impius rex recusauit nō credēs miser q̄ in signo hoc
ima summis in pace sociāda essent: quatenus & inferi dño
descendēte salutati in osculo sancto signū pacis & ipsi reci
piant & supni spūs idipsum nihilominus cum ad cælos re
dierit æterna suauitate participēt. Sermo finiend⁹ est: sed
ut quod ī eo disputatū est breui recolligam summa patet
hoc sanctū osculū duabus ex causis necessarie indultū mū
do: ut & infirmis faceret fidē: & desiderio satisfaceret per
fectorū. Porrò ipsum osculū esse nō aliud quàm mediato
rem dei & hominū: hominē Iesum xpm. Qui cum patre &
spūsctō uiuit & regnat deus p oīa secula seculorū. Amen.

De osculo pedis, man⁹, & oris dñi &c. Ser. III. C

HOdie legimus in libro experientiæ. Cōuertimi
ni ad uosipsos & attēdat unusquisq; cōscientiā
suam sup his q̄ dicēda sunt. Explorare uelim si
cui unquam uestrum ex sententia dicere datum
sit. Osculetur me osculo oris sui. Nō est enim cuiusuis ho
minum ex affectu hoc dicere: sed si quis ex ore christi spiri
tuale osculū uel semel accepit: hunc proprium experimen
tū pfecto solicitat & repetit libens. Ego arbitror neminē
uel scire posse qd sit: nisi q accepit. Est quippe māna abscō
ditum: & sol⁹ qui edit, adhuc esuriet. Est fons signat⁹ cui
nō cōmunicat alien⁹: sed solus qui bibit adhuc sitiet. Au Psal.50.
di exptū quō reqrit. Redde mihi (inqt) lætitiam salutaris
tui minime ergo id sibi arroget mei similis anima, onera
ta peccatis: suæq; adhuc carnis obnoxia passionibus: quæ
suauitatē spūs necdū senserit: internorum ignara atq; in
experta pœnit⁹ gaudiorum. Ostēdo tñ ei q̄ huiusmodi est
locū in salutari sibi cōgruentē. Nō temere assurgat ad os
serenissimi spōsi: sed ad pedes seuerissimi dñi mecum paui
da iaceat: & cū publicano terram tremēs nō cælū aspiciat
ne confusa in luminaribus cæli facies assueta tenebris op
primatur à gloria: atq; insolitis reuerberata splendorib⁹
maiestatis: dēsioris rursum cæcitate caliginis obuoluat̃.
Nō tibi ô q̄cūq; es talis aīa nō tibi ille locus uilis aut de
spicabilis uideatur: ubi sctā peccatrix peccata deposuit: ī
duit sanctitatem. Ibi æthiopissa mutauit pellem: & in no
uum restituta cādorem iam tunc fiducialiter ueraciterq;
respondebat exprobrātibus sibi uerbum. D Nigra sum Canti.1.
sed formosa filiæ hierusalē. Miraris quanā id arte potue
rit uel qb⁹ obtinuerit meritis. Paucis accipe: fleuit amare
& de intimis uisceribus longa suspiria trahens, salutarib⁹
intra se succussa singultib⁹ felleos humores euomuit. Cœ
lestis medic⁹ celerrime subuenit: quia uelociter currit ser Ps.147.
mo eius. Nūquid nō potio est sermo dei? Est utiq; fortis & Psal.7.
uehemēs & scrutās corda & renes. Deniq; sermo dei uiu⁹ Heb.4.
& efficax & penetrabilior oī gladio ancipiti: ptīgēsq;
ad diuisionē aīe ac spūs: cōpagū quoq; & medullarum: &
discretor cogitationū. Huius ergo beatæ pœnitētis exem
plo psternere & tu ô misera ut desinas esse misera: proster
nere & tu in terrā: amplectere pedes: placa osculis: riga la
chrymis qb⁹ tñ nō illū laues sed te: & fias una de grege tō
sarū quæ ascendunt de lauacro. Ita sanè ut suffusum pudo
re ac mœrore uultum nō ante sustollere audeas quàm au Mar.2.
dias & ipsa: dimittūtur tibi pctā tua: quàm audias. Cōsur Esa.52.
ge cōsurge captiua filia siō: cōsurge excutere de puluere.
B Sumpto itaq; ad pedes prio osculo: nec sic qdē præsu
mes statim ad osculū oris assurgere: sed erit tibi grad⁹ ad
ipm mediū quoddā aliud osculū qđ secūdo loco ad ma
num accipies. De quo & talē accipe rōnē. Si dixerit mihi
Iesus: dimittuntur tibi pctā tua: nisi ego peccare desiero:
qd pderit? Exui tunicā meā: si reinduero eā quātū pfeci?

Si rursus

Si rurſus pedes meos quos lauerã inq̃nauero:nũquid ali
quid lauiſſe ualebit? Sordẽs omni genere uitiorum iacui
diu in luto fecis:ſed erit ſine dubio recidenti quàm iacen
ti deterius. Deniq; q me ſanũ fecit ipm mihi dixiſſe recor
Ioan.5. dor. Ecce ſanus factꝰ es, uade iam amplius noli peccare:ne
deterius aliq̃d tibi cõtingat. Qui aũt dedit uolũtatẽ pœ
nitẽdi:opus eſt ut addat & cõtinẽdi uirtutẽ:ne iterẽ pœ
nitẽda:faciamq; nouiſſima mea peiora prioribus. Væ em̃
mihi etiã pœnitẽti ſi ſtatim ſubtraxerit manum:ſine quo
nihil poſſum facere. Nihil inquã:qa nec pœnitere nec cõ
Eccli.7. tinere. Audio ꝓinde qđ cõſuluit ſapiẽs. Verbũ (inquit) ĩ
orõne ne iteres. Pauco & qđ iudex ĩtẽdat arbori nõ faciẽ
ti fructũ bonũ. Fateor ꝓ hmõi nõ ſum oĩno cõtentꝰ prio
ri gr̃a qua iam malorũ ſum pœnitens:niſi & ſecundam ac
Matt.3. cepero:ut uidelicet dignos faciã pœnitẽtiæ fructꝰ:& dein
2.Pet.2. ceps non reuertar ad uomitũ. C Hoc ergo reſtat mihi
prius petendũ & accipiendũ quàm p̃ſumam altiora & ſa
cratiora cõtingere. Nolo repẽte fieri ſummꝰ paulatim ꝓfi
cere uolo. Quãtũ diſplicet deo impudẽtia pctõris tm̃ pœ
nitentis uerecũdia placet. Citiꝰ placas eũ ſi menſurã tuã
ſeruaueris:& altiora te nõ quæſieris. Longus ſaltus & ar
Eccli.3. duus eſt de pede ad os:ſed nec acceſſus cõueniens. Quid
em̃? Recẽti adhuc reſperſus puluere:ora ſacra cõtingẽs?
Heri de luto tractus:hodie uultui gloriæ p̃ñtaris? Per ma
nũ tibi tranſitus ſit. Illa priꝰ te tergat:illa te erigat. Quõ
erigat? dãdo unde p̃ſumas. Quid iſtud? decor cõtinentiæ
& digni pœnitẽtiæ fructus:q̃ ſunt opa pietatis. Hæc te de
ſtercore erigent in ſpe audendi potiora. Senè accipiendo
Pſal.112. donũ oſculare manũ:hoc eſt nõ tibi ſed nomini eiꝰ da glo
riã. Da ſemel & da iterũ:tum pro donatis criminibꝰ:tũ ꝓ
collatis uirtutibus. Aut certè uideto unde munias frontẽ
1.Co.4. cõtra ictꝰ iſtos. Quid habes qđ nõ accepiſti? Si autẽ acce
piſti:q̃d gloriaris quaſi nõ acceperis? D Iam tandem in
oſculis duobus geminũ habẽs diuinæ dignationis expe
rimẽtũ:forſan nõ cõfunderis p̃ſumere ſanctiora. Quantũ
quippe creſcis in gr̃a:tantũ & in fiducia dilataris. Inde fit
ut & ames ardentius & pulſes fidentius pro eo quod tibi
deeſſe ſentis. Porrò pulſanti aperietur. Iam ſummũ illud
quodcũq; eſt ſummæ dignationis & miræ ſuauitatis oſcu
lũ:credo nõ negabit ſic affecto. Hæc uia:hic ordo. Primo
p̃s.94. ad pedes procidimus & ploramꝰ corã dño qui fecit nos:
ea q̃ fecimus nos. Secũdo manũ q̃rimus ſubleuãtis & ro
borantis genua diſſoluta. Poſtremo cum iſta multis preci
bus & lachrymis obtinemus:tum demum audemus forſi
tan ad ipſum os gloriæ caput attollere. Pauẽs & tremẽs,
dico, non ſolum ſpeculãdum:ſed etiã oſculandum. Quia
ſpũs añ faciẽ noſtrã xp̃s dñs:cui adherentes in oſculo ſan
cto unꝰ ſpũs ipſiꝰ dignatiõe efficimur. Tibi dñe Ieſu tibi
merito dixit cor meũ exquiſiuit te facies mea:faciem tuã
Pſal.26. dñe reqrã. Nẽpe auditã feciſti mihi mane miam tuam:cũ
iacenti primũ in puluere:tuaq; deoſculãti reuerẽda ueſti
gia ꝙ male uixerã remiſiſti. Porrò in progreſſu diei lætifi
caſti aĩam ſerui tui:cũ deinde in oſculo manus etiã bene
uiuẽdi gratiã idulſiſti Et nũc q̃d reſtat ô bone dñe niſi ut
iam in pleuitudine lucis in feruore ſpiritus ad oris quoq;
Pſal.15. oſculũ dignãter admittens adimpleas me lætitia cũ uultu
Canti.1. tuo? ¶ Indica mihi ô ſuauiſſime, ô ſereniſſime indica mihi
ubi paſcis ubi cubas in meridie. Fratres bonũ eſt nos hic
eſſe:ſed ecce aduocat uos diei malitia. Hi ſiquidẽ qui mo
do ſupueniſſe nũciant gratũ cogũt rũpe magis quàm fini
re ſermonẽ:ego exibo ad hoſpites:ne q̃d deſit officijs eius
de qua loqmur charitatis:ne fortè & de nobis audire con
Mat.23. tingat:dicũt em̃ & nõ faciunt. Vos orate interim ut uolũ
taria oris mei beneplacita faciat deus ad ueſtram ipſorum
ædificationem & laudem & gloriam nominis ſui.

De triplici profectu animæ qui fit per oſculũ pedis, manus & oris dñi. Sermo. IIII. B

TRiplicem quendã animæ ꝓfectũ:ſub noĩe triũ
oſculorum ſermo heſternꝰ cõplexus eſt. Nũq̃d
excidit uobis? Is mihi hodierna diſputatione
proſequendus erit ꝓut parare dignabit in dul
cedine ſua pauperi deus. Diximꝰ ſi recolitis illa oſcula ſu
mi ad pedes:ad manum:ad os:ſingula ſingulis referentes.
In primo ſanè primordia dedicantur noſtræ conuerſiõis.
Secundum autem proficiẽtibus indulgetur. Porrò tertiũ
ſola experitur & rara perfectio. Ab hoc ſolo quod ultimũ
poſitum eſt ſumpſit exordium ſcriptura iſta quã tractare
ſuſcepimus:& ipſius cauſa reliqua duo à nobis adiuncta
ſunt. An uerò neceſſarie? uos iudicabitis. Puto em̃ facies
ipſa aloquij facile admonet & iſta requirere. Mirũ uerò ſi
non & uos aduertitis oportere reuera eſſe aliud ſiue alia
oſcula à qbꝰ illud oris diſtinguere uoluit:qui dixit. Oſcu Canti.1.
letur me oſculo oris ſui. Cur em̃ cũ ſufficere poterat dixiſ
ſe ſimpliciter:oſculetur me præter morem tamẽ uſumq; lo
quendi diſtincte & ſignnater adiecit oſculo oris ſui:niſi ut
oſtẽderet ipſum quod petebat oſculum ſummum eſſe: nõ
ſolum. Nónne deniq; ita inuicem loquimur: oſculare me
uel da mi oſculũ:& nemo ſequitur ut dicat ore tuo:ſiue
oſculo oris tui. Quid alterutrũ oſculari parentes non uer
ſus inuicẽ ora tẽdimus:quæ tamẽ ab inuicẽ nõ requirimꝰ
nominatim? Deniq; q̃ narrat (uerbi gr̃a) a dño ſuſceptũ
in oſculo proditorẽ:& oſculatus eſt (ait) eum:nec addidit Mar.14.
ore ſuo uel oſculo oris ſui. Sic nimirũ oĩs & qui ſcribit &
qui loquitur conſueuit. C Sunt ergo hi tres animarum
affectus ſiue profectus expertis dũtaxat ſatis noti & mani
feſti:cũ aut de actis malis indulgentiam:aut de bonis agẽ
dis gratiam:aut ipſius etiam indultoris & benefactoris ſui
præſentiã:eo quidẽ modo quo in corpore fragili poſſibi
le eſt obtinet intueri. Cæterum primũ & ſecundum qua
ratione oſcula nominauerim:manifeſtius accipite. Oſculũ
pacis indiciũ eſt:omnes nouimus. Porrò autem ſi (ut ſcri
ptura loquitur) peccata noſtra ſeparant inter nos & deũ: Sapiẽ.1.
tollatur de medio quod intereſt:& pax eſt. Cũ ergo ſatiſ
facimus ut ablato quod ſeparat peccato recõciliemur:in
dulgentiã quam recipimus quid niſi quoddam oſculũ di
xerim pacis? Idq; interim non alibi quàm ad pedes ſumẽ
dum. Humilis quippe & uerecunda debet eſſe ſatisfactio
qua emendat ſuperba tranſgreſſio. At cum etiam ad uiuẽ
dum emendatius:deoq; dignius cõuerſandũ:placita qua
dã amplioris gratiæ familiaritate donamur:cũ ampliori
fiducia caput iam leuamur de puluere largitoris (ut aſſo
let) manum oſculaturi:ſi tamen de accepto munere nõ no
ſtrã ſed auctoris gloriã quærimus:eiq; ſua dona & nõ no
bis aſcribimus. Alioquin ſi in te & non magis in dño glo
riaris:ꝓpriã profecto & nõ domini manũ oſculari cõuin
ceris. Quod iuxta beati Iob ſententiam eſt iniquitas maxi Iob.31.
ma & negacio in deum. Si ergo ad ſcripturæ teſtimoniũ
propriã gloriã quærere:propriã eſt oſculari manũ: profe
cto qui dat gloriã deo:dei dicit nõ incõgrue manũ oſcula
ri. Et in hominibus quidem ita eſſe uidemus:ſeruos uide
licet offenſorũ dñorũ oſculari ſolere pedes:cũ ab ipſis ue
niam petũt:& pauperes diuitum manus cũ ab eis manus
accipiunt. A Verum quia ſpũs eſt deus & nullis ſimplex
illa ſubſtantia membris diſtincta corporeis:erit forſan qui Ioan.4.
nullatenꝰ de illo recipiat tale aliquid ſed à me ſibi dei ma
nus & pedes flagitet demõſtrari:ſicq; ꝓbari qđ de oſculo
pedũ manus diffinio. Sed quid ſi & ego uiciſſim ab ipſo
meo ſciſcitatore de ore quoq; dei requiſiero quatenus qđ
de oris oſculo ſcriptura loquitur ad deũ p̃tinere demon
ſtret? Nẽpe aut cũ iſto ſimul & illa habet:aut cũ illis pari
ter & iſto caret. Sed em̃ & os habet deus quo docet homi
nem ſciẽtiã:& manũ habet qua dat eſcã omni carni & pe
des habet quorũ terra ſcabellũ eſt:ad quos nimirũ pecca
tores terræ cõuerſi atq; hũiliati ſatisfaciãt. Hæc inquã ha
bet deꝰ oĩa ꝑ effectũ nõ ꝑ naturã. Inuenit ꝓfecto apđ deũ
& uerecũda confeſſio quo ſe hũiliando deijciat:& ꝓmpta
deuotio ubi ſe innouãdo reficiat:& iocũda contemplatio
ubi excedẽdo q̃eſcat. Oĩa oĩbus eſt q oĩa adminiſtrat:nec 1.Tim.6
quicquã eſt oĩm ꝓprie. Nã quod ĩ ſe eſt lucẽ habitat inac Phil. 4.
ceſſibilẽ:& pax eius exuperat omnem ſenſum:& ſapiẽtiæ p̃s.146.
eius nõ eſt numerus:& magnitutidinis eiꝰ nõ eſt finis nec 1.Ioa.4.
põt eũ uidere homo ut uiuat. Nõ ꝙ lõge ab uno quoque

fit:q cē oīm est sine quo oīa nihil:sed ut tu plus mireris:&
nil eo ꝑsentius:& nil incōprehēsibilius. ¶ Quid nempe
cuiꝗ rei ꝑsentiꝰ quàm esse suū? Quid cuiꝗ tñ incōprehē
sibiliꝰ quàm esse oīm? Sanè esse oīm dixerim deū:nō quia
illa sunt qđ est ille:sed qa ex ipso & ꝑ ipsum & in ipso sunt
oīa. Esse est ergo oīm q̄ facta sunt ipse factor eorū:sed causa
le nō materiale. Tali ꝓinde modo dignat̄ illa maiestas suis
Ioan.11. esse creaturis oībꝰ qdē ꝙ sunt:animantibꝰ aūt ꝙ & uiuūt.
Porro rōne utētibus lux:recte uero utētibꝰ uirtꝰ:uincēti
bus glia. Et in his oībꝰ creādis,gubernādis,administrā•
dis,mouēdis,ꝓmouēdis,inouādis,firmādis:nullis corpo
reis idiget instrumentis:q oīa solo uerbo & corpa creauit
& spūs. Aīæ corpibus & corporeis egēt sensibꝰ ꝑ q̄ sibi i
uicē innotescant & ualeāt. At nō ita oīpotēs deꝰ cui de so
la uolūtate celeris suppetit efficiētia:tā creādis rebꝰ quàm
ordinādis ꝓut uoluerit. Valet cui uult:quātū uult:& abs
ꝗ corpaliū officio obsequioue mēbrorū. Quid ad intuē•
da q̄ cōdidit ipse putas sibi requirat corporei sensus adiu
toriū. Nihil oīm oīno latet aut effugit lucē ubiꝗ ꝑsentē
nec tamen ut agnoscat aliq̄d necessariū habet renūciantis
sensus ministeriū.nec solū uniuersa noscit sine corpe:sed
& innotescit mūdis corde sine corpore. Dico aūt idē latiꝰ
ut planiꝰ fiat. Sed forte qa finiēdi iā sermonis angustia nō
admittit:consilij magis est in castrinum differamus.

De quatuor generibus spirituum:uidelicet dei, angeli,hominis,& pecoris.

Sermo. V. D

QVatuor spirituū genera nota sunt uobis:peco•
ris,noster,angelicus:& qui condidit istos. Nō
est ex oibus cui siue ꝓpter se:siue ꝓpter alium
siue ꝓpter utrūꝗ necessariū corpus nō sit cor•
porisue silitudo:excepto dūtaxat illo cui ois tā corpora
lis quàm spūalis creatura merito cōfitet̄ & dicit:deꝰ meꝰ
es tu qm̄ bonorū meorū nō eges. Et primū qdē ita corpo•
Roma.1. re egere cōstat:ut nec subsistere absꝗ illo utcūꝗ possit. Si
mul qppe & uiuificare desinit & uiuere ille spūs qn̄ morit̄
pecus. Verū:nos uiuimꝰ qdē post corpꝰ:sed ad ea qbꝰ bea
te uiuit̄ nullus nobis accessus patet nisi per corpus. Sense
rat hoc q dicebat. Inuisibilia dei ꝑ ea q̄ facta sunt itellecta
cōspiciuntur. Ipsa siquidē quæ facta sunt:idest corporalia
& uisibilia ista nō nisi ꝑ corporis instrumentū sensa in no
strā notitiā ueniūt. Habet ergo necessariū corpus spūalis
creatura q̄ nos sumus:sine quo nimirū nequaquam illam
Hebr.1. scientiā assequitur:quā solā accepit gradū ad ea de quorū
fit cognitiōe beata. Hic si mihi obijcitur de paruulis rege
neratis:ꝙ absꝗ scientia rerū corporaliū excūtes de cor•
pore ad beatā uitā nihilominus transire credant̄ breuiter
r̄ndeo:hoc illis cōferre gratiam nō naturā. Et quid ad me
de miraculo dei:qui de naturalibus dissero? Iam ꝙ & sup
cælestes spūs opus corpibus habeant:illa maxime certos
nos faciat uera & uere diuina snīa. Nonne omnes (ait) ad
ministratorij spiritus sunt:missi in ministerium ꝓpter eos
qui hæreditatē capiūt salutis? Quonā ergo modo implēt
ministeriū suū absꝗ corpe:ꝑsertim apud uiuētes i corpe?
Deniꝗ non est discurrere nec de loco ad locū trāsire nisi
corporū:qđ frequenter angelos facere tā idubitata quā
nota ꝓbat auctoritas. Hinc est ꝙ & uisi sunt patribꝰ:& ad
eos intrauerūt & mādücauerūt:& pedes lauerunt. Ita in•
ferior superiorꝗ spūs ꝓprijs corporibus egēt:sed tñ qbꝰ
iuuēt nō etiā iuuent̄. At pecꝰ qdē ex debito seruitutis &
ad usus tantū tēporaliū corporaliūꝗ necessitatū iuuādo
seruit:ideoꝗ ille spūs & cū tpe trāsit & cum corpe deficit.
Ioan.8. Seruus qppe nō manet in domo in æternū:licet quibñ eo
utunt̄ oēm usum huius tpalis seruitutis ad quæstū referāt
æternorū. Angelus uerō curat satagitꝗ in libertate spūs
administrare officiū pietatis:futurorū bonorū ꝓmptum
mortalibus alacrēꝗ ministrū sese exhibens:utpote suis in
æternū futuris ciuibꝰ & cohæredibꝰ supnæ iocunditatis.
Ille ergo ut iure seruiat:iste ut pie subueniat:ambo ꝓcul
dubio suis corpibꝰ egēt ut iuuēt. Nā in quo ipsi eis iuuē
tur nō uideo:ad profectū dūtaxat æternitatis. ¶ Irratio
nalis nēpe spūs etsi corpalia per corpꝰ & ipse hauriat:nū•
quid tñ eo usꝗ iuuat̄ corpe suo ut ꝑ corpalia & sensibilia
q ꝑ illud sentit:etiā ad spiritalia & intelligibilia ꝓficiēdo
ꝑtingat? Ad q̄ tñ capescēda ꝓ suo corpali tēporaliꝗ obse
qo noscit̄ iuuare illos q oēm usum rerū tēporaliū ad fru•
ctū trāsferūt æternarū:utētes hoc mūdo tāquā nō utētes.
Porrò autē supcælestis spūs absꝗ adiutorio corporis &
absꝗ intuitu horū q̄ ꝑ corpus sentiunt̄ sola ꝓfectò sua ui
cinitate ac uiuacitate naturæ sufficit apprehēdere summa
& intima penetrare. An nō hoc apl's intellexit? q cū dice•
ret. Inuisibilia dei ꝑ ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciūtur: Roma.1.
adiecit protinus:à creatura mūdi? Nimirū quoniā à crea
tura cæli nō ita. Quo enim is inuolutꝰ carne & terræ inco
la spūs ex cōsideratione sensibiliū ꝓficiēs gradatim quo
dāmodo paulatimꝗ nitit̄ peruenire:eo ille cælestiū habita•
tor ingenita subtilitate ac sublimitate sua i oī uelocitate
facilitateꝗ pertingit:nullo utiꝗ sensus corporei admini
culo fultus:nullo corporei membri adiutus officio:nullo
corporæ cuiuscūꝗ rei informatus intuitu. Cur eñ inter
corpa spiritales scrutet̄ sensus q̊s in libro uitæ & absꝗ cō
tradictiōe legit & absꝗ difficultate intelligit. Cur in sudo
re uultꝰ sui laboret excutere grana de paleis de uuis uina
& de amurca oleū:q ex oībꝰ satis abūdeꝗ ad manū habet.
Quis mēdicet uictū suū ꝑ domos alienas:in sua abūdans
panibus? Quis puteum fodere curet & in terræ uisceribꝰ
uenas aquarum cū labore rimari:cui ultro affatim aquas
limpidas fons uiuus emanat? Nec brutꝰ ergo nec angeli
cus spūs ad ea capescēda quæ beatā spiritualē faciūt crea•
turā:suis ullo modo corpibꝰ adiuuant̄:ille quidē pro in•
nata stoliditate nō capiēs:iste uerò pro excellētioris gliæ
ꝑrogatiua nō idigēs. Porrò hoīs spm̄ q medīū quēdā iter
supmū & ifimū tenet locū usꝗ adeò ad utrūꝗ necessariū
habere corpꝰ manifestū est,ut absꝗ eo nec ipse proficere
nec alteri ꝓdesse possit. Nā ut taceā mēbra cætera corpo•
ris officiaue membrorū:quonā mō q̄so aut sine lingua in
struis audientem:aut sine auribus percipis instruentem.
Itaꝗ cum absꝗ corporis adminiculo nec bestialis spiri•
tus seruilis conditiōis soluere debitū:nec spiritualis cæ•
lestisꝗ creatura implere ministeriū pietatis:nec rationa•
lis aīa tam ꝓximo quàm etiā sibi sufficiat cōsulere ad salu
tē:liquet oēm creatū spm̄ siue ut iuuet siue ut iuuet̄:simul
& iuuet corporeo prorsus indigere solatio. Quid enim si
qua animātia quātū ad usum sui reperiant̄ incōmoda nul
lisꝗ apta usibꝰ hūanarū necessitatū? Prosunt ꝓfecto uisu
& si nō usu:utiliora cordibꝰ intuētiū quàm utentiū cor•
poribus esse possent. Et si nociua & si etiā perniciosa tem
porali hoīm cōstet esse saluti:nō tñ deest eorū corpibꝰ un
de cooperent̄ i bonū his q scđm ꝓpositū uocati sunt san•
cti:& si nō cedēdo in cibum aut exhibēdo ministeriū:cer•
te ingeniū exercēdo iuxta eū q utiꝗ oī utēti ratione ꝑsto
est cōis disciplinæ profectū:quo iuisibilia dei per ea quæ
facta sunt intellecta cōspiciūtur. Nā & diabolus eiusꝗ sa•
tellites cū sit semper eorū maligna intētio:nocere quidē
semp cupiūt:sed bonis æmulatoribꝰ quibꝰ dicit̄:qs uobis
nocere poterit si bōi æmulatores fueritis:absit ut possint
magis aūt ꝓsunt & nolētes:coopanturꝗ in bonū bonis.
B Cæterū angelica corpa utrūnā ipsis spiritibus natura
lia sint sicut hoībus sua:& sint aīalia sicut hoīes:immorta
lia tñ ꝙ nōdum sunt homines. Porrò ipsa corpora mutāt:
& uersant in forma & specie qua uolunt,qn̄ apparere uo
lūt:dēsantes & solidātes ea quātū uolūt:cū tñ i sui uerita
te præ subtilitate naturæ atꝗ substātiæ suæ impalpabilia
sint:& nr̄is oīno iattingibilia uisibꝰ:an uerò simplici spi
ritali substātia subsistētes,corpa cū opꝰ ē sumāt:rursumꝗ
expleto ope ponāt i eādē de q̄ sūpta sunt materiā dissoluē
da nolo ut à me reqratis:uident̄ patres de hmōi diuersa
sensisse:nec mihi ꝑspicuū est unde alterutrū doceā:& ne•
scire me fateor. Sed & uestris ꝓfectibꝰ nō multū cōferre ar
bitror harū rerū notitiā. Illud autē scitote nullū creatorū
spirituum per se nostris mentibus applicari:ut uidelicet
nullo mediāte nostri sui nec corporis instrumēto:ita nobis
immisceatur

i mmisceatur & infundatur quo eius participatione docti siue doctiores: uel boni siue meliores efficiamur. Nullus angelorū: nulla aīarū hoc modo mihi capabilis est: nulliꝰ ego capax. Nec ipsi angeli ita se alterutrū capiūt. Sequestretur ꝓinde prærogatiua hæc summo ac incircūscripto spiritui: qui solus cū docet angelū siue hoīem scientiā instrumentū nō quærit nostræ corporeæ auris sicut nec sibi oris. Per se infundit᷑: ꝑ se innotescit: purꝰ capit᷑ à puris. Solus nullius indiget: solus & sibi & oībus de sola oīpotenti uolūtate sufficiēs. Operat᷑ tñ immēsa & innumera ꝑ subiectā creaturā corporalē siue spūalē: sed quasi imperās nō quasi mēdicās. En (uerbi gr̄a) ꝙ linguā meā corpalē assumpsi nūc in opus suū: docere uidelicet uos: cū per se absqꝫ dubio faciliꝰ suauiusqꝫ id posset: ꝑfecto indulgētia est: nō indigētia. In ꝑfectu siquiē uestro meritum quærit mihi: nō sibi solatiū. Idipsum sapere opus est oī hoī operanti bonum: ne fortè in se de bonis dn̄i & nō in dn̄o glorietur. D Et tñ q bonū operat᷑ nō uolēs siue hō malus siue angelus malus: & cōstat nō fieri ꝓpter eū qđ fit per eū: cū ꝓdesse nullū bonū possit inuito. Igit᷑ ei qdē dispēsatio tantū credita est: sed nescio qūo gratius iocūdiusqꝫ sentimus bonū qđ per malū dispensatorē ministrat᷑. Ipsa est ergo causa cur & per malos deꝰ faciat bona bonis: nō aūt ut opa eorū indigeat in benefaciēdo. Porrò his quæ rōne uel sensu carētia sunt multominus deū egere qs dubitet? Sed qñ in opus bonū & ipsa cōcurrūt: apparet qm̄
Psal. 49 oīa seruiūt ei, cui merito est dicere. Meus est orbis terræ. Aut certe quia nouit quæ, per quæ cōuenīētius fiāt. De seruitute corporeæ creaturæ nō efficaciā quærit: sed cōgruētiā. Esto deīde ꝙ corporū ministeria opportune plerūqꝫ diuinis operibꝰ applicent᷑: ut (uerbi gr̄a) pluuiæ uiuificādis seminibus & multiplicādis segetibꝰ: & fructibꝰ maturādis: qd ꝓprio quæso de corpore facere habet: cui ad nutū indifferēter uniuersa corpora cælestia atqꝫ terrestria obsequi cōstat: planè superfluo haberet suū: q nullū sibi reperit alienū. Verum si cuncta quæ hoc loco dicēda occurrunt: ꝑsenti uelimus ſmone cōcludere: sermo modū excedet, & uires forsitan aliquorū: propterea quæ restāt sub alio seruemus absoluenda principio.

De summo & incircumscripto spiritu qui est deus. Et quomodo misericordia & iudiciū dicant᷑ pedes domini. Sermo. VI. A

VT præcedēti sequens sermo cohæreat: tenetis ne datū superiꝰ solū summū & incircūscriptū spiritū ad oē qđ facere uel fieri uult corporis instrumēto siue obseqo nō egere? Demus ergo securi uerā soli deo sicut īmortalitatē: ita & incorporeitatē, ꝙ solꝰ spirituū uniuersam corporeā naturā cò usqꝫ trāscēdat: ut quocūqꝫ corpore in quocunqꝫ ope nō indigeat: solo spūali nutu cū uult: ad quæcūqꝫ uult agēda contētus. Sola igit᷑ est (quæ nec ꝓpter se nec ꝓpter alium solatio corporei instrumēti opus habet) illa maiestas: cuius oīpotēti arbitrio incūctāter præsto est oē opus: omne altū inclinat: omne aduersum cedit: oē creatū fauet, etiā nullo interueniēte uel subueniēte solatio corporali siue spūali. Docet uel monet sine lingua: præbet uel tenet sine manibus: sine pedibus currit, & succurrit pereūtibꝰ. Actitabat ista, & cū pr̄ibus priorib us seclis, experiebant᷑ hoīes sedula bn̄ficia, sed latebat eos beneficus. Ille qdē attinge-
Sapi. 8. bat à fine usqꝫ ad finē fortiter: sed disponens oīa suauiter nō sentiebat᷑ ab hoībus. Et gaudebāt de bonis dn̄i, & dominū sabaoth (cò ꝙ cū trāquillitate iudicaret oīa) oīno nesciebāt. Ab ipso erant: sed nō cū ip̄o. Per ip̄m uiuebāt sed non ipsi. Ex ipso sapiebant: sed non ipsum: alienati, ingrati, insensati. B Hinc demū factū est ut ꝙ erant: ꝙ uiuebāt: ꝙ sapiebāt: non auctori tribuerēt, sed naturæ ascriberent: aut certe (quod insipiētius erat) fortunæ: ꝓpriæ quoqꝫ īdustriæ atqꝫ uirtuti multi multa arrogabāt. Quāta sibi usurparūt seductorīj spūs? quāta soli & lunæ data sunt? quāta terris & aquis attributa? quāta etiā manufactis fabrilibusqꝫ mortaliū reputata opibus, herbis, arbustis minutissimis uilissimisqꝫ seminibus pro numinibꝰ deferebatur. Heu sic hoīes perdiderūt & cōmutauerunt glo- Psa. 105.
riam suā in similitudinē uituli comedētis fœnū. Quorum deus miseratꝰ errores de mōte umbroso & cōdēso dignāter egrediens: in sole posuit tabernaculū suū. Obtulit car- Psal. 18.
nem sapiētibꝰ: carnē per quā discerēt sapere & spm̄. Nam dū in carne & per carnē facit opa nō carnis sed dei: naturæ utiqꝫ imperās, superāsqꝫ fortunā, stultā faciens sapīam hoīm: dæmonūqꝫ debellās tyrannidem: manifeste ipsum se indicat esse per quā eadē & ante fiebāt qñ fiebāt. In carne inquā, & per carnē potēter ac patēter operatꝰ mira: locutus salubria: passus indigna: euidenter ostendit: qa ipse sit qui potēter sed inuisibiliter secula cōdidisset: sapienter regeret, benigne ꝓtegeret. Deniqꝫ dū euāgelizaret ingratis: signa prebet infidelibus: pro suis crucifixoribus orat, nónne liqdo ipsum se esse declarat qui cum patre suo quotidie oriri facit solē suū sup bonos & malos, & pluit sup Mat. 5.
iustos & iniustos? Hoc eñ est qđ ip̄e aiebat. Si non facio Ioan. 10.
opa patris mei: nolite credere. D En apit os carnis suæ docēs ī mōte discipulos, q in silētio angelos in cælestibꝰ docet. En ad tactū corporeæ manꝰ curat᷑ lepra, fugat᷑ cæcitas, auditꝰ reparat᷑: lingua muta resoluit᷑: discipulꝰ prope mersus erigit᷑, & is indubitāter agnoscit᷑ cui dixerat lōgè ante Dauid. Aperis tu manum tuā: & imples oē aīa be- Psa. 144
nedictione. Et item. Aperiēte te manū tuā: oīa replebūtur Psa. 103.
bonitate. En secus corpales pedes iacēs ac pœnitēs audit peccatrix: remittunt᷑ tibi pc̄tā tua, & recognoscit eum de quo ex multis retro tēporibꝰ scriptum legerat. Egrediet᷑ Mat. 9.
diabolus ante pedes eius. Vbi nēpe pc̄m̄ remittit᷑: ibi pro Abac. 3.
culdubio diabolꝰ de corde pc̄tōris expellit᷑. Hinc uniuersaliter de cunctis pœnitētibꝰ dicit. Nūc iudiciū est mūdi, nūc princeps huius mūdi eīj̄ciet᷑ foras, ꝙ scilicet hūiliter Ioan. 12.
cōfitēti remittat deus pc̄m̄, & diabolus eū quem in hoīs corde inuaserat amittat principatum. Deniqꝫ ambulat super undas carnalibꝰ pedibus: cui needū carne uestito iam psalmista præcinerat. In mari uia tua, & semitæ tuæ in aq̄s multis. Quod est? Cōculcas corda tumentia superborum Psal. 76.
& fluxa desideria carnalium cōprimis: iustificans impios, & superbos humilians. Quod tñ qa inuisibiliter fit carnalis non sentit à quo fit. Vnde & subdit. Et uestigia tua nō cognoscentur. Hinc rursus pater ad filium. Sede, inquit, à dextris meis, donec ponā inimicos tuos scabellū pedū Psa. 109.
tuorum: hoc est donec oēs qui te contēnunt tuæ uolūtati subījciā, siue inuitos & miseros: siue uolūtarios & beatos. Itaqꝫ hoc opus spūs, qa caro nō ꝑcipiebat: aīalis quippe hō nō percipit ea quæ sunt spūs dei: opus fuit ut corpora- 1. Cor. 2.
libus pedibus corporaliter incubās, & corporalibꝰ labīјs pedes eosdē deosculās ueniā pc̄tōrū peccatrix perciperet. Sicqꝫ illa mutatio dexteræ excelsi qua mirabilr̄ sed inuisi- Psal. 76.
biliter iustificat impiū: etiam carnalibus innotesceret. B Verum illos spūales pedes dei quos primo loco spūaliter osculari pœnitētē oportet: ꝑterire me non oportet. Noui ego curiositatē uestram: quæ nil sua uoluntate inscrutatū oīno ꝑtereat. Nec uerò ducendū cōtēptui nosse: qbꝰ scriptura pedibꝰ tam frequēter deū cōmemorat: nunc quidē stare: ut ibi. Adorabimus in loco ubi steterūt pedes eius. Psal. 131.
Nunc uero ambulare: ut ibi. Et habitabo in illis & deambulabo in eis: nunc etiā currere. Iuxta illud. Exultauit ut Psal. 18.
gigas ad currendam uiā. Si recte ap̄lo uisum est: caput xp̄i referre ad deitatē, puto & nobis nō icōgrue uideri pedes ad hoīem pertinere quorū alterum m̄iam, alterū iudiciū nominemꝰ. Nota sunt uobis duo ista uocabula, & de plerisqꝫ scripturæ locis ambo pariter si cogitatis occurrūt. Quia uerò misericordiæ pedē deus in carne cui se uniuit assumpserit: docet epistola ad hebræos. Tētatū perhibēs per oīa christū pro similitudine absqꝫ pc̄tō ut misericors fieret. Quid illū alterū qui iudiciū nūcupatus est? Nónne ad hominē æque assumptum, & ipsum pertinere ipse deꝰ homo aperte significat: ubi datā sibi perhibet à patre potestatē iudicium facere: qa filius hoīs est? His duobꝰ ego pedibus apte sub uno diuinitatis capite concurrentibus

natus ex muliere:factꝰ sub lege inuisibilis:emanuel in ter
Baru.3. ris uisus est:& cũ hominibus cõuersatus est. His certè per
transit & nũc benefaciendo & sanãdo oẽs oppressos à dia
bolo:sed spũaliter,sed inuisibiliter. His inquam pedibus
deuotas perampulat mẽtes:incessanter lustrans scrutãsꝗ
corda & renes fidelium. C Vide autem ne fortè hæc illa
sint spõsi crura:quæ spõsa tam magnifice cõmendat in cõ
sequentibus:comparans ea(ni fallor)colũnis marmoreis
fundatis super bases aureas. Pulchrè oĩno. Quoniã qdẽ
Psa. 84. incarnata dei sapiẽtia (quæ auro designať) misericordia
Psa. 24. &ueritas obuiauerunt sibi:deniꝗ uniuersæ uiæ dñi mise
ricordia& ueritas. Fœlix mens cui semel dñs iesus utrũꝗ
infixerit pedẽ. A duobꝰsignis cognoscite eam quæ hmõi
est:quæ se cũ necesse est referat diuinis impressa uestigijs.
Ipsa sunt timor & spes:ille iudicij: illa misericordiæ repre
Psa. 46. sentãs imaginẽ. Merito beneplacitũ est deo sup timentes
Prouc.1. cũ:& in eis qui sperãt super misericordia eiꝰ: cũ sapiẽtiæ
timor,initiũ sit:spes profectꝰ. Nã cõsummationẽ sibi cha
ritas uẽdicat. Quæ cũ ita sint:non paruus fructꝰest in pri
mo hoc osculo qđ ad pedes accipiť: tñ curato ut neutro
frauderis illorũ. Porrò eñ si iam dolore peccati & iudicij
timore cõpũgeris:ueritatis iudicijꝗ uestigio labia impſo
suisti. Q; si timorẽ doloremꝗ diuinæ intuitu bonitatis &
spe cõsequẽdæ indulgẽtiæ tẽperas,etiã misericordiæ pe-
dẽ amplecti te noueris. Alioquin alterũ sine altero oscula
ri nõ expedit:qa & recordatio soliꝰ iudicij in baratrũ de-
sperationis præcipitat,& misericordiæ fallat assentatio pes
simã generat securitatẽ. Datũ est:& mihi misero nonnun-
quam sedere secꝰ pedes dñi iesu:& modo hunc modo illũ
tota deuotione amplecti inquãtum me sua benignitas di-
gnabitur admittere. At si qñ miserationis oblitus:stimu-
lante cõsciẽtia iudicio paulò diutius inhærerẽ,mox metu
incredibili ac miserabili cõfusione deiectus,& tenebroso
circũfusus horrore:hoc solum palpitãs de ꝓfundis clama
Psal.89. bam. Quis nouit potestatẽ iræ tuæ,& præ timore tuo irã
tuã dinumerare? Q; si eo relicto pedem misericordiæ plꝰ
tenere cõtingeret tanta ecõtrario incuria & negligentia
dissoluebar:ut confestim & oĩo tepidior,&actio pigrior:
& risus prõptior,& sermo ĩcautior,& oĩs deniꝗ utriusꝗ
hoĩs status incõstantior appareret. Proinde magistra in-
structus experiẽtia:non iudicium iam solũ aut solã miam:
Psa.100. sed misericordiã pariter & iudicium cantabo tibi dñe. In
Psal.70. æternũ nõ obliuiscar iustificatiões istas. Cantabiles mihi
erunt ambæ pariter in loco peregrinationis meæ: quousꝗ
misericordia superexaltata iudicio miseria conticescat:ac
sola cantet tibi decætero gloria mea,& nõ compungar.

De amore ardẽti quo aĩa diligit deũ. Et de atten
tione habenda : quando homo orat uel psallit coram
deo & angelis eius. Sermo septimus. B

IPse mihi laborẽ suscito : qui uos spõte ꝓuoco
ad quærẽdum. Quia eñ ego primi osculi occa
sione spũales dei pedes ꝓprijs diffinitionibꝰ ac
nominibus equidẽ ex abundãti demõstrare cu
raui. Vos pergitis inquirere,&de manu quæ secũdo loco
osculãda ꝓponitur. Animo gero uobis morẽ: insuper nõ
manũ sed manꝰostendo, proprijsꝗ distinguo uocabulis.
Latitudo una,altera fortitudo dicať:ꝙ & tribuat affluen
ter,& defendat potẽter qđ dederit. Vtrãꝗ ꝑfecto oscu-
labitur qui ingratꝰ nõ fuerit:deũ utiꝗ honorũ oĩm sicut
largitorẽ ita & conseruatorẽ recognoscẽs&cõfitẽs. Satis
de duobus osculis dictũ esse reor:uideamus & de tertio:
Can.1. Osculetur,inquit,me osculo oris sui. Quis dicit? sponsa.
Quenã ipa? aĩa sitiens deũ. Sed pono diuersas affectiões,
ut ea quæ ꝓpriæ sponsæ cõgruit distinctius elucescat. Si
seruꝰ est:timet à facie dñi. Si mercenarius,sperat de manu
dñi. Si discipulus,aurẽ parat magistro. Si filius,honorat
patrẽ. Quæ uerò osculũ postulat,amat. Excellit in naturæ
donis affectio hæc amoris: præsertim cum ad suũ recurrit
principiũ qđ est deꝰ. Nec sunt inuenta æque dulcia noĩa
quibꝰ uerbi aĩæꝗ dulces adinuicẽ exprimerẽtur affectus
quẽadmodũ spõsus & spõsa. Quippè qbus oĩa cõia sunt:
nil propriũ:nil à se diuisum habẽtibus. Vna utriusꝗ hæ-
reditas:una domus: una mensa: unus thorus: una etiam
caro. Deniꝗ ꝓpter hãc relinquet ille patrẽ & matrem & Gen.2.
adhærebit uxori suæ:& erũt duo ĩ carne una. Hæc quoꝗ Ephe.5.
iubeť nihilominꝰ obliuisci pplm suũ & domũ patris sui: ps.44.
ut cõcupiscat ille decorẽ eius. C Si ergo amare specialr
sponsis principaliterꝗ cõuenit:nõ immerito spõsæ noĩe
censeť aĩa quæ amat. Amat aũt quæ osculũ petit. Nõ pe-
tit libertatem:nõ mercedẽ:nõ hæreditatẽ: nõ deniꝗ uel
doctrinam:sed osculum. More planè castissimæ spõsæ ac
sacrũ spirãtis amorẽ,nec oĩno uolẽtis flãmã dissimulare
quã patiť. Vide eñ quale præripiat sermonis exordium.
Magnũ qd à magno petitura:nullo tñ (ut assolet) utitur
blãditiarũ fuco:nullis circũuolutionibus ad id qđ desi-
derat ambit. Nõ facit prohemiũ: nõ captat beneuolẽtiã:
sed ex abũdãtia cordis repẽte ꝓrupens:nude frõtoseꝗ sa
tis:osculeť me(ait)osculo oris sui. An nõ tibi quasi dice
re manifeste uideť:qd mihi est in cælo,& à te qd uolui su-
per terrã. Amat ꝑfecto caste:quæ ipm quem amat quærit
nõ aliud q̃ quã ipsius. Amat sancte:qa nõ in cõcupiscẽtia
carnis:sed in puritate spũs. Amat ardenter quæ ita ꝓprio
inebriať amore ut maiestatẽ nõ cogitet. Quid eñ? respi-
cit terrã & facit eam tremere,& ista se ab eo postulat oscu
lari? Ebria ne est? Ebria prorsus. Et fortè tunc cum ad ista
ꝓrupit exierat de cella uinaria,quo se nimirũ introductã Can.1.&
postmodũ gloriať. Nã & Dauid de qbusdã dicebat deo. 2.
Inebriabunť ab ubertate domus tuæ,& torrẽte uolupta-
tis tuæ potabis eos. O quãta amoris uis:quãta in spũ li- ps.35.
bertatis fiducia. Quid manifestiꝰ quã ꝙ ꝑfecta charitas fo
ras mittit timorẽ? A Verecũde tñ nõ ad ipsum spõsum 1.Ioã.4
sermonẽ dirigit:sed ad alios tanquã de absente:osculetur
me inquiẽs osculo oris sui. Grãdis quippe res petitur,&
opꝰ est uerecũdia comitari precẽ:cõmẽdari petẽtẽ. Itaꝗ
per domesticos & intimos accessus ad intima quæritur:
ambiť ad desideratũ. Quinã illi? Credimꝰ angelos sancto
assistare orantibus:offerre deo preces &uota hoim,ubi tñ
sine ira & disceptatione leuari puras manꝰ perspexerint.
Probat hoc angelus ita loquens ad Thobiã. Quãdo ora- Tho.12.
bas cũ lachrymis,& sepeliebas mortuos, & derelinque-
bas prandiũ,& mortuos abscondebas per diem in domo
tua:& nocte sepeliebas:ego obtuli orationem tuam dño.
Puto id uobis satis & alijs scripturæ testimonijs persua-
sum. Nam ꝙ psallẽtibus quoꝗ dignãter admisceri sancti
angeli soleãt:qd eo manifestius qđ psalmista ait? Præue- ps67.
nerũt principes cõiũcti psallẽtibꝰ:in medio iuuencularũ
tympanistriarũ. Vnde & dicebat. In conspectu angelorũ ps.137.
psallam tibi. B Doleo ꝓinde aliquos uestrum graui in
sacris uigilijs deprimi somno:nec cæli ciues uereri:,sed
in præsentia principũ tãquã mortuos apparere:,cũ uestra
ipsi alacritate permoti:uestris interesse solennijs delecten
tur. Vereor ne uestrã desidiã quãdoꝗ abominãtes cũ in-
dignatione recedãt,& incipiat unusquisꝗ uestrũ sero cũ
gemitu dicere deo. Longe fecisti notos meos à me: posue ps.87.
runt me abominationẽ tibi. Et illud. Elõgasti à me amicũ Ibidem
& proximũ:& notos meos à miseria. Item. Qui iuxta me ps.37.
erãt de lõge steterũt,& uim faciebat qui quærebãt aĩam
meã. Pro certo enim si se à nobis boni spũs elõgauerint:
impetus malignorum quis sustinebit? Dico ergo his qui
eiusmodi sunt. Maledictus qui opus dei facit negligẽter.
Dicit quoꝗ non ego sed dñs. Vtinã te calidũ aut frigidũ
inuenissem: sed quia tepidũ inueni:incipiam te euomere Apo.3.
ex ore meo. Eapropter attẽdite prĩcipes uestros cũ statis
ad orandũ uel psallendũ,& state cũ reuerẽtia & discipli-
na,& gloriamini,quia angeli uestri quotidie uidẽt faciẽ Mat.18.
patris. Nimirũ missi in ministeriũ ꝓpter nos qui hæredi- Heb.1.
tatẽ capimus salutis,deuotionẽ nostrã in superna ferũt:
referũt gratiã. Vsurpemus afficiũ quorũ sortimur cõsor-
tiũ:ut in ore infantiũ & lactẽtium perficiať laus. Dicamꝰ
eis. Psallite deo nr̃o:psallite. Atꝗ audiamus eos uicissim ps.8.
respondentes. Psallite regi nostro psallite. C Laudem ps.46.
ergo cũ cæli cãtoribus in cõmune dicẽtes, utpotè ciues
sanctorum

sanctorū & domestici dei psallite sapienter. Cibus in ore:
psalmus in corde sapit. Tantū illum terere nō negligat fi-
delis & prudēs aīa quibusdā dentibus intelligentiæ suæ:
ne si fortè integrū glutiat, & nō mansum: frustret palatū
sapore desiderabili & dulciori super mel & fauū. Offera-
mus cū aplis in cælesti cōuiuio & in dñica mensa fauum
1.Co.3. mellis. Mel in cera, deuotio ī litera est. Alioqn litera occi
1.Co.14. dit: si absq spūs cōdimento glutieris. Si aūt cū aplo psal-
las spū: psallas & mēte: cognosces & tu de illius ueritate
Ioan. 6. sermonis quē dixit iesus. Verba quæ locutus sum uobis
Eccl.24 spūs & uita sunt. Et item quē legim⁹ dicēte sapiētia. Spūs
Esai. 55. meus super mel dulcis. Sic delectabit in crassitudine aīa
Psal. 19. tua, sic holocaustū tuū pingue fiet. Sic placabis regē: sic
placebis principibus: sic deniq totā tibi curiā beneuolā
reddes, & odorati odorem suauitatis in cælestibus de te
Cañ.3. quoq dicent. Quæ est ista quæ ascendit per desertū sicut
uirgula fumi ex aromatib⁹ mirrhæ & thuris, & uniuersi
pulueris pigmētarij? Principes (inqt) iuda duces eorum:
ps.67. pricipes zabulon, & pricipes neptalim: hoc est cōfitētiū,
continētiū, cōtēplantiū. Norūt siquidē principes nostri
regi suo acceptā esse psallētiū cōfessionē: cōtinētiū forti
tudinē: cōtēplantiū puritatē: & soliciti sunt exigere à no
bis istiusmodi primitias spūs: quæ ꝑfectò non aliud sunt
quàm primi & purissimi fructus sapientiæ. Quod eñ non
ignoratis iudas laudās uel confitens, & zabulon habita-
culū certitudinis: nephtalim ceruus emissus interpretat.
Quia nimirū agilitatis suæ saltibus exprimit speculantis
excessus. Sed & opaca penetrare nemorū (ut ille sensuū)
ps.49. cōsueuit. B Scimus aūt qui dixerit. Sacrificium laudis
Eccl.15. honorificabit me. Verū si non est speciosa laus in ore pec
catoris: nónne pernecessariā habetis cōtinētiæ uirtutem
per quā fiat ut non regnet peccatū in uestro mortali cor-
pore. Porrò cōtinētia nō habet meritū apud deum quæ
gloriā requirit humanā. Ideòq maxime opus est etiā pu-
ritate intētionis: qua soli mēs uestra deo & placere appe-
tat & ualeat inhærere. Neq enim aliud est inhærere deo,
quàm uidere deū: quod solis mundi cordibus singulari
fœlicitate donat. Cor mundū habebat Dauid, q dicebat
deo. Adhæsit aīa mea post te. Item. Mihi autē adhærere
deo bonū est. Vidēdo adhærebat, & adhærendo uidebat.
ps.62. Aīæ ergo in his exercitatæ cælestes sese nūciј familiares
ps.72. exhibēt & frequētes: præsertim si frequēter orantē ꝑsen-
serint. Quis dabit mihi per uos ô benigni principes peti
tiones meas innotescere apud deū? Non eñ deo cui etiā
cogitatio hoīs cōfitet: sed apud deū: hoc est ipsis qui cū
deo sunt: tā btīs uirtutib⁹ quàm carne solutis spiritibus.
ps.112. Quis suscitabit me de terra inopem & de stercore eriget
pauperē: ut sedeā cū principibus & soliū gloriæ teneam?
Non ambigo quin gratāter in palatio colligant quē di-
gnanter in sterquilinio uisitāt. Deniq lætati sunt de cō-
uersione, & in assumptione nō agnoscēt? Hos itaq puto
inter orādū alloqui spōsam, & ipsis tāquā spōsi domesti-
cis ac sodalib⁹ desideriū cordis sui aperire cū ait. Oscule
tur mo osculo oris sui. Et uide familiare amicūq collo-
quiū aīæ in carne suspirātis cū cælestib⁹ ꝑtātibus. Gestit
in oscula: petit qđ cupit: nō tñ noīat quē amat: quia illos
nosse nō dubitat: utpotè de quo sibi frequens cū illis so-
leat esse cōfabulatio: ꝓpterea nō dicit. Osculet me ille uel
ille: sed osculet me tñ. Sicut & Maria magdalena nō ex-
Ioã. 20. primebat ex noīe quē quæreret: sed tñ aiebat ei quē pu-
tabat hortulanū. Dñe si tu sustulisti eū? Quē eū? Nō ape
rit: quia palā oībus esse credit qđ à suo corde nec ad mo-
mentū recedere pōt. Ita ergo & ista loquēs sodalib⁹ spōsi
sui tāquā cōsciјs & qbus se nouerat manifestā: tacito noīe
repēte ī hæc de dilecto uerba prorūpit. Osculet me oscu-
lo oris sui. De quo iā osculo nolo uos diutius ꝓtrahere:
Mat.16. sed sermone crastino audietis qcquid orātib⁹ uobis sug-
gerere mihi inde dignabit docens de oībus unctio. Neq
enim hoc secretū reuelat caro & sanguis: sed is q scrutat
ꝓfunda dei spūsctūs. Qui à patre filioq procedens cum
ipsis pariter uiuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Quomodo per osculum oris dei significatur spi-
ritussanctus: quem ecclesia sibi petit dari ad notitiam
sanctæ trinitatis. Sermo octauus. D

HOdie uobis sicut hesterna ꝓmissiōe te
netis, de summo, id est de oris osculo
disputare ꝓpositū est. Audite attētius
qđ sapit suaui⁹, & gustat rarius, & ītel
ligit difficilius. Mihi uidet (ut paulò
altius inchoē) ineffabile quoddā atq
inexpertū oī creaturæ osculū designas
se qui ait. Nemo nouit filiū nisi pater, & nemo nouit pa- Lucæ.10
trē nisi filius: aut cui uoluerit filius reuelare. Pater eñ di-
ligit filiū & singulari dilectiōe amplectit: summus æqualē
æternus coæternū: unus unicū. Sed eñ nō minori ipse à
filio affectiōe astringit: quippe ꝓ cui⁹ amore & morit ipo Mt20a.
attestante cū ait. Vt sciant oēs quia diligo patrē: surgite
eamus: haud dubiū quin ad passionē. Illa itaq mutua gi-
gnentis genitiq cognitio pariter & dilectio: qđ nisi oscu
lū est suauissimū? sed secretissimū. Ego ꝓ certo ad tātū &
tā sctm̄ diuini amoris arcanū ne ipam qdē angelicā admit
ti arbitror creaturā: Etenim paulo hocipsum sapiēte, pax
illa exuperat omnem etiā angelicū sensum. Vnde nec ista
(quāquā multū præsumēs) audet tñ dicere: osculetur me Phili.4.
ore suo: soli illud scilicet reseruans patri: sed aliqd minus
postulās: osculet me (inquit) osculo oris sui. Videte nouā
spōsam nouū osculū accipientē: non tamen ab ore: sed ab
osculo oris Insufflauit (inquit) eis: haud dubium quin ie
sus apostolis, id est primitiuæ ecclesiæ, & dixit. Accipite
spiritumsanctū. Osculum profectò fuit. Quid? corporeus Ioan,20
ille flatus? Non: sed inuisibilis spūs: qui propterea in illo
dñico flatu datus est: ut per hoc intelligeret, & ab ipo pa-
riter tāquā à patre procedere tāquā uere osculū qđ oscu-
lanti osculatoq cōe est. Itaq sufficit sponsæ si osculet ab
osculo sponsi: etiā si nō osculet ab ore. Nec eñ exiguū qđ
aut uile putat osculari ab osculo: quod non est aliud nisi
infundi spūsctō. Nempe si recte pater osculans, fili⁹ oscula
tus accipit: nō erit absre osculū spmsctm̄ intelligi: utpote
qui patris filijq imperturbabilis pax sit: gluten firmum,
indiuiduus amor, indiuisibilis unitas. De ipso igit audet
spōsa: ipsumq infundi sibi fidenter sub osculi noīe petit.
Tenet quippe aliquid unde nō desit occasio præsumēdi.
Dicēs eñ fili⁹. Nemo nouit filiū nisi pater, & nemo nouit
patrem nisi filius: adiecit, aut cui uoluerit filius reuerare. Luc,10.
Nō aūt diffidit spōsa quin sibi uelit: si cui uoluerit. Petit
ergo audēter dari sibi osculū: hoc est spiritū illum in quo
sibi & fili⁹ reuelet & pater. Alter eñ sine altero nequaquā
innotescit. Vnde est illud. Qui uidet me uidet & patrem
meū. Et illud Ioānis. Oīs q negat filiū: nec patrem habet. Ioã.14.
Qui aūt cōfitet filiū, & patrē habet. Ex qb⁹ liqdo cōstat: 1.Ioan.2
quia nec pater sine filio nec filius sine patre agnoscit. Me
rito proinde nō in alterius tantum sed in utriusq cogni-
tione cōstituit summā beatitudinē qui dicit. Hæc est uita
æterna ut cognoscant te uerū deum, & quē misisti iesum Ioan.17.
christū. Deniq & qui sequunt agnū referunt habere no-
men eius & nomen patris ei⁹ scriptū in frōtib⁹ suis: quod Apo,14.
est de utriusq notitia gloriari. C Sed dicit aliqs. Ergo
& spūsancti agnitio non est necessaria, ut cum dixerit esse
uitam æternā nosse & patrē & filiū de spūsancto tacuerit.
Est utiq: sed ubi pater & fili⁹ perfecte agnoscitur: utriusq
bonitas quæ spūsctūs est quomodo ignorat? Neq enim
integre hō homini innotescit quādiu latet: utrūnā bonæ
an malæ sit uolūtatis: quāquā & cū dictū est: hæc est uita
æterna ut cognoscāt te uerū deum: & quem misisti iesum
xp̄m, ꝑfectò si missio illa beneplacitum tam pr̄is benigne
mittētis: quàm filiј uolūtarie obedientis demōstrat: non
oīno tacitū est de spūsctō: ubi tātæ utriusq gratiæ mētio
facta est. Vtriusq siqdem amor & benignitas spūsanctus
est. Trinæ ergo hui⁹ agnitionis infundi sibi gratiā quātū
quidē capi in carne mortali potest sponsa petit: cū osculū
petit. Petit autem à filio: quia filiј est cui uoluerit reuele-
re. Reuelat ergo filius seipsum cui uult: reuelat & patrem

Reuelat autē ſine dubio ꝑ oſculū:hoc eſt per ſpiritūſctm̄
1.Cor.2. apoſtolo teſte,qui ait.Nobis aūt reuelauit de⁹ per ſpiritū
ſuū. At uerò dando ſpiritū per quē reuelat:etiam ipſum
reuelat:dando reuelat,& reuelando dat. Porrò reuelatio
quæ per ſpiritūſanctū fit:nō ſolū illuſtrat ad agnitionem:
Rom̄.5. ſed etiā accendit ad amorem:dicente Paulo.Charitas dei
diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritūſanctū qui datus
eſt nobis. Et ideò forſan de his qui cognoſcentes deū nō
tanquā deū glorificauerūt:nō legiť ꝙ ſpiritūſancto reue-
lāte cognoſcerēt:quia cū cognoſcerēt nō amauerūt. Sic
quippe habes.Deus enim illis reuelauit.Nec adiunctum
eſt per ſpiritū ſuū:ne ſibi ſpōſæ oſculū mētes impie uſur
parent quæ cōtētæ ea quæ inflat:eam quæ ædificat neſcie
Rom̄.1. rūt.Deniq; ipſe apl's dicat per quid cognouerūt. Per ea
(iquit) quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur.Vnde &
conſtat:quia nec perfecte cognouerunt quem minime di-
lexerunt.Si enim integre cognouiſſēt bonitatē qua pro
corū redemptione in carne naſci,& mori uoluit,nō igno
Ibidem. raſſent.Audi deniq; quid eis de deo reuelatū fuerit.Sem-
piterna (ait) uirtus eius & diuinitas. Vides quia quod
ſublimitatis quod maieſtatis eſt:in præſumptione:ſpirit⁹
nō dei ſed ſui rimati ſint:ꝙ autem mitis ſit & humilis cor
de non intellexerunt. Nec mirum: quia & caput eorum
behemoth nihil humile: ſed (ſicut de eo legitur) omne
Iob.41. ſublime uidet.Quo contra Dauid non ambulabat in ma
Pſa.130. gnis:neq; in marabilibus ſuper ſe:ne ſcrutator maieſtatis
Pro.25. opprimereť à gloria.Vos quoq; ut caute in arcanis ſenſi-
bus pedē figatis mementote ſemper quod ſapiens ammo
Eccle.3. net.Altiora(inquit) te ne quæſieris,& fortiora te ne ſcru
tatus fueris.In ſpiritu ambulate in illis,& non in ſenſu ꝓ
prio.Doctrina ſpiritus non curioſitatem acuit:ſed chari-
tatem accendit.Merito proinde ſpōſa quē diligit anima
ſua inquirēs:non ſe ſuæ carnis ſenſibus credit:nō curioſi
tatis hūanæ inanib⁹ ratiocinijs acquieſcit.ſed petit oſcu-
lum:id eſt ſpiritumſanctum inuocat:per quem accipiat ſi-
mul & ſcientiæ guſtum & gratiæ condimentum. Et bene
ſcientia quæ in oſculo datur, cum amore recipitur: quia
amoris indiciū oſculum eſt. Scientia ergo quæ inflat(cū
ſine charitate ſit)nō procedit ex oſculo.Sed nec qui zelū
dei habent & nō ſm̄ ſcientiā ſibi ullatenus arrogent illď.
Vtrūq; enim munus ſimul fert oſculi gratia, & agnitiōis
lucē,& deuotiōis pinguedinē.Eſt quippe ſpūs ſapientiæ
& intellectus,qui inſtar apis ceram portātis & mel habet
omnino,& unde accendat lumen ſcientiæ,& unde infun-
dat ſaporem gratiæ.Neuter ergo ſe oſculū percepiſſe pu-
tet:ſiue qui ueritatē intelligit nec diligit: ſiue qui diligit
nec itelligit. Sanè in oſculo iſto nec error locū habet nec
tepor.Quāobrem geminæ gratiæ ſacroſancti oſculi ſuſci
piendæ paret è regione duo labia ſua quæ ſpōſa eſt:intel-
ligentiæ rationē:ſapientiæ uoluntatē:ut de pleno oſculo
Pſa.44. glorians mereatur audire.Diffuſa eſt gratia in labijs tuis:
propterea benedixit te deus in æternū.Itaq; pater filium
oſculans pleniſſime illi arcana ſuæ diuinitatis eructuat &
ſpirat ſuauitatem amoris:ſcriptura hoc ſignificante: cum
Pſal.18. ait.Dies diei eructat uerbū. Cui ſanè ſempiterno ſingula
riterq; beato complexui nulli oīno(ut iā dictum eſt)crea
turæ intereſſe donať:ſolo utriuſq; ſpiritu teſte ac conſcio
Roma.1. mutuæ agnitionis & dilectionis. Quis em̄ cognouit ſen-
ſum dn̄i:aut quis conſiliari⁹ eius fuit. C Sed dicat mihi
fortaſſe aliquis.Tibi ergo unde innotuit quod nulli fate-
ris cognitū creaturæ? Profecto unigenitus qui eſt in ſinu
patris ipſe enarrauit. Enarrauit(dixi)nō mihi miſero &
indigno:ſed planè Ioanni amico ſponſi:cuius hæc uerba
ſunt.Non ſolū autem ſed & Ioanni euāgeliſtæ utiq; diſci
pulo quē diligebat ieſus. Placita enim fuit deo & anima
illius digna prorſus nomine & dote ſponſæ,digna ſponſi
amplexibus: digna deniq; quæ recumberet ſuper pectus
dn̄i.Hauſit Ioānes de ſinu unigeniti:qď de paterno hau
ſerat ille.Nec ſolus ipſe tamen:ſed & omnes quibus idem
Ioan.15. aiebat magni conſilij angelus. Vos dixi amicos:quia oīa
quæcunq; audiui à patre meo nota feci uobis. Hauſit &

Paulus,cuius euāgeliū nō eſt ab homine: neq; ab homi- Gal.1.
ne illud accepit:ſed per reuelationē Ieſu xp̄i. Profecto hi
oēs tam fœliciter quàm ueraciter dicere poſſunt. Vnige-
nitus q erat in ſinu p̄ris ipſe enarrauit nobis. Et illa enar-
ratio quid eis niſi oſculū fuit? Sed oſculū de oſculo & nō
de ore.Audi ſiquidē oſculum de ore.Ego & pater unum Ioan.10.
ſumus.Item.Ego in patre & pater in me eſt.Oſculum eſt
ore ad os ſumptū:ſed nemo appropiat. Oſculū planè di-
lectionis & pacis:ſed dilectio illa ſupereminet omni ſciē-
tiæ,& pax illa omnē ſenſum exuperat. Verūtamen quod
oculus nō uidit:nec auris audiuit:nec ī cor hoīs aſcēdit,
Paulo reuelauit deus per ſpiritum ſuū:hoc eſt per oſculū
oris ſui.Igiť filiū in patre & patrē eſſe in filio oſculum de
ore eſt.Quod aūt legiť:nō enim accepimus ſpiritū huius 1.Co.2.
mūdi:ſed ſpiritū qui ex deo eſt:ut ſciamus quæ à deo do-
nata ſunt nobis:oſculū ſanè de oſculo eſt. A Et ut aper-
tius alterutrum diſtinguamus, qui plenitudinem capit:
oſculū de ore ſumit. Qui uerò de plenitudine: oſculū de
oſculo recipit.Magn⁹ quidē Paulus:ſed quātūlibet ſur-
ſum porrigat os:etiā ſi ſe uſq; ad tertiū cælū extēdat citra
os altiſſimi tm̄ neceſſe eſt ut remaneat,& modo ſuo cōten-
tus in ſe ſubſiſtat,& cū pertingere ad uultum gloriæ non
ualebit cōdeſcendi ſibi & ex alto trāſmitti oſculū humi-
liter petat.Qui uerò non rapinā arbitratur eſſe ſe æqualē Phi.
deo:ita ut audeat dicere.Ego & pater unū ſum⁹: quia ex Ioā.
æquo cōiūgitur,ex æquo complectiť:non oſculū de loco
inferiori mēdicat:ſed pari celſitudine os ori coniūgit, &
ſinglari prærogatiua oſculū de ore ſumit. Chriſto igitur
oſculū eſt plenitudo:Paulo participatio:ut cū ille de ore
iſte tm̄ de oſculo oſculatū ſe gloriet.Fœlix tm̄ oſculū per
quod non ſolum agnoſcit deus:ſed & diligit pater q nē-
quaquā plene cognoſcit:niſi cū perfecte diligit. Quæ in
uobis aīa ſenſit aliqn̄ in ſecreto conſcientiæ ſuæ ſpm̄ filij
clamātē abba pater:ipſa ip̄a paterno ſe diligi præſumat
affectu:quæ eodē ſe ſpū quo & fili⁹ affectā ſentit.Confide
quæcūq; es illa:confide nihil heſitās.In ſpiritu filij filiam
cognoſce te patris:ſpōſam filij & ſororē.Vtroq; uocabu-
lo eā quæ hmōi eſt inuenies appellari. Ad manū eſt unde
id probē:nō multū laborabo.Vox ſpōſi eſt ad ipſam.Ve- Cant.
ni in ortū meū ſoror mea ſponſa. Soror ſiqdē eſt: quia ex
uno patre:ſponſa quia in uno ſpū. Nam ſi carnale matri-
moniū conſtituit duos in carne una:cur nō magis ſpūalis
copula duos coniunget in uno ſpū? Deniq; qui adhæret
deo:unus ſpūs eſt. Sed audi etiā de patre: quàm amanter
quāq; dignāter & filiā eam noīat,& nihilominus tanquā
nurū ꝓpriā ad filij blandos inuitet amplexus.Audi,inqt, p̄s.44.
filia & uide,& inclina aurē tuā,& obliuiſcere populū tuū
& domū patris tui,& cōcupiſcet rex decorē tuum.Ecce à
quo iſta flagitat oſculū.O ſancta aīa reuerentiā habe:qm̄
ipſe eſt dn̄s deus tuus:& fortaſſe nō oſculādus,ſed adorā-
dus cum patre & ſpū ſancto in ſecula ſeculorum.Amen.

De uberibus ſponſi,id eſt chriſti:quorū unū
dicitur expectatio eius erga peccatorē.Et alterum
dicitur benigna ſuſceptio eius quando peccator
cōuertitur ad pœnitentiā. Sermo.IX. C

ACcedamus iā ad librū, uerbiſq; ſpōſæ ratio
nem dem⁹ & cōſequētiā.Pendēt eīm̄ & præ-
rupta nutant abſq; principio. Ideoq; præ-
mittendū cui cōpetēter cohærcāt. Penam⁹
ꝓinde iſtos quos ſpōſi ſodales diximus: uiſi-
tādi ſalutādiq; gr̄a ſicut heri & nudiuſterti⁹:acceſſiſſe nūc
quoq; ad ſpōſam:ip̄amq; ſubmurmurātē & tædētē repe-
riſſe mirari cauſam & quaſi alloqui in hunc modū. Quid
noui accidit? Quid te cernim⁹ ſolitò triſtiorē? Quæ ino-
pinati murmuris cauſa? Certè cū auerſa & alienata tres
poſt amatores tuos cū qbus male erat tibi:cōpulſa tandē
reuerti ad uirū tuū priorē,nōne ut ſaltē mereris tangere
pedes multis precib⁹ & fletib⁹ inſtitiſti? Recolo inquit.
Quid? Obtēto eo ſimulq; accepta in oſculo pedū indul-
gētia de offenſis,nūqd nō rurſus fctā ipatiēs & tāta neq;
quā dignatiōe cōtenta:ſed maioris familiaritatis cupida
ſecundam

secundā quocꝫ gratiā eadem qua prius instātia postulasti
& impetrasti: ita ut in oscl'o manus adepta sis uirtutes nō
paucas & non paruas? Non diffiteor ait. Et illi. Enimue-
rò num tu es quæ iurare & obtestari solebas si unquā ad
osculū manus peruenire daretur: sufficere iam tibi: nil te
decætero petiturā? Ego. Quid igit? Fortè horū quæ ac-
ceperas quippiā ablatū causaberis? Nihil. An uerò times
repetitū iri: quod tibi de mala tua pristina conuersatione
indultū præsumpseras? Non. Age tñ dic unde queamus
satisfacere tibi. Nō quiesco (ait) nisi osculetur me oscl'o
oris sui. Gratias de osculo pedū: gratias & de manus: sed
si cura est illi ulla de me, osculetur me osculo oris sui. Nō
sum ingrata: sed amo. Accepi fateor meritis potiora: sed
prorsus inferiora uotis. Desiderio feror: nō ratione. Ne
quæso causemini p̄sumptionē ubi affectio urget. Pudor
Psal. 98. sanè reclamat: sed superat amor. Nec ignoro: ꝙ honor re-
gis iudiciū diligit: sed præceps amor nec iudiciū præsto-
latur, nec cōsilio temperaẽ, nec pudore frænaẽ, nec ratiōi
subijciẽ. Rogo supplico, flagito osculetur me osculo oris
sui. En gratia ipsius multis iā annis caste sobrieꝗ uiuere
curo: lectioni insisto, resisto uitijs, orationi incumbo fre-
quenter. Vigilo cōtra tentationes: recogito annos meos
in amaritudine aīæ meæ. Sine querela me arbitror quan-
tum ī me est cōuersari inter fratres. Supioribus ptātibus
subdita sum: egrediēs & regrediens ad imperiū senioris.
Aliena nō cupio: mea potiꝰ & me pariter dedi. In sudore
uultus mei comedo panē meū. Cæterū qđ in his omnibꝰ
est totū cōstat de consuetudine: de dulcedine nihil. Quid
Ose. 10. (nisi iuxta pphetā) uitula Effraim sum: docta diligere tri-
Luc. 71. turam? Deniqꝫ in euāgelio qui hoc solū qđ facere debet
facit: seruus inutilis reputaẽ. Mādata forsan utcūqꝫ adim-
pleo, sed aīa mea sicut terra sine aqua in illis. Vt igiẽ ho-
locaustum meū pingue fiat: osculeẽ me quæso osculo oris
sui. B Pleriqꝫ uestrū mihi quocꝫ (ut memini) ī priuatis
cōfessionibus suis cōqueri solēt super huiuscemodi aren-
tis animi lāguore atqꝫ hebetudine stolidæ mentis, ꝙ dei
scilicet alta atqꝫ subtilia penetrare nequeant: ꝙ de suaui-
tate spūs aut nil aut parū sentiāt. Quid isti nisi ad osculū
suspirāt? Suspirāt planè & inhiāt spūi sapientiæ & intel-
lectus: intellectus utiqꝫ quo pertingant: sapiētiæ qua gu-
stent quod intellectu apprehēderint. Ego in hoc ipso affe-
ctu sanctum puto orasse pphetā: cū diceret. Sicut adipe &
Psal. 62. pinguedine repleatur aīa mea, & labijs exultationis lau-
dabit os meū. Osculū oīno petebat, & illud osculū in cu-
ius tactu pfusis labijs pinguedine grãæ spiritualis: seque-
Psal. 70. retur quod alibi idem ipse precaẽ. Repleaẽ os meū laude
ut cantem gloriā tuā: tota die magnitudinē tuā. Deniqꝫ
Psal. 30. & eructauit ubi gustauit. Quàm magna multitudo dulce-
dinis tuæ dñe: quā abscōdisti timētibꝰ te. Satis hoc oscu-
lū detinuit nos, & necdū me illud (ut uerū fatear) digne
satis expressisse cōfido. Sed trāseamus ad reliqua: quia id
melius imp̄ssum quàm exp̄ssum innotescit. C Sequitur.
Canti. 1. Quia meliora sunt ubera tua uino, fragrantia unguentis
optimis. Et hæc uerba cuius sint auctor nō loq̄tur: relin-
quēs nobis libere cōmentari cui potissimū personæ con-
ueniāt. Mihi uerò nō deest unde illa cōgruenter assignē
siue sponsæ, siue spōso, siue etiā spōsi sodalibus. Et primū
spōsæ qualiter cōgruāt indicabo. Interim cōfabulātibus
illa pariter atqꝫ illis: accessit ipe de qꝰ s̄mo erat. Vtriqꝫ libēs
appropiat de se loq̄ntibꝰ. Sic solet. Sic eūtibus in emaus
& cōferētibꝰ inter se: iocundū se facundūqꝫ exhibuit co-
mitē. Nmpe hoc est quod in euāgelio polliceẽ. Vbi duo
Mat. 18. uel tres cōgregati fuerint in noīe meo: ego sum in medio
corū. Et p prophetā. Antequā (ait) clamēt ego exaudiā.
Esai. 65. Adhuc loquētibus illis dicam: ecce adsum. Ita ergo nūc
non uocatus affuit & delectatus uerbis præuenit preces.
Arbitror ꝙ interdū nec uerba expectat: sed solis cogita-
tionibꝰ eduocetur. Deniqꝫ ait homo qui inuētus est s̄m
Psal. 9. cor dei. Desideriū pauperū exaudiuit dñs: præparationē
cordis eorū audiuit auris tua. Attendite & uos uobis in
omni loco: scientes qm̄ oīa uestra nouit scrutans corda &
renes deꝰ: qui finxit singillatim corda uestra, & intelligit
omnia opera uestra. Sponsa ergo sponsum adesse persen-
tiens subsistit. Pudet enim p̄sumptionis in qua se depre-
hēsam intelligit. Nam uerecūdius id moliri per internun-
cios existimarat. Moxqꝫ conuersa ad ipsum: temeritatem
prout ualet excusare conaẽ: quia meliora sunt (inquiens)
ubera tua uino: fragrātia unguentis optimis. Ac si dicat.
Si altum sapere uideor tu fecisti ô spōse: qui in dulcedine
uberū tuorū tāta me dignatione lactasti: quatenus omni
metu (tui charitate nō mea temeritate) depulso, audeam
plus forte quàm expediat. Audeo sanè pietatis memor:
immemor maiestatis. Hæc pro uerborū cōsequētia dicta
sint. Nūc qualis sit ista uberū spōsi cōmēdatio uideamꝰ.
Duo spōsi ubera: duo in ipso sunt ingenitæ mansuetudi-
nis argumēta ꝙ patiēter expectat delinquētem, & clemen-
ter recipit pœnitētē. Gemina (inquā) dulcedo suauitatis
exuberat in pectore dñi iesu: longanimitas uidelicet in
expectādo, & in donando facilitas. Et audi q̄a non sit hoc
inuentū meū: legis profecto de longanimitate. An diui- Rom. 2.
tias bonitatis eius & patiētiæ & lōganimitatis cōtēnis?
Item. An ignoras quia benignitas dei ad pœnitētiam te Ibidem.
adducit? Ad hoc siquidē diu suspēdit sententiā ultionis
à contēnente: ut quādoqꝫ exhibeat gratiā remissionis in
pœnitentiæ. Non enim uult mortē peccatoris: sed ut con- Ezec. 18.
uertatur & uiuat. B Ponamꝰ exēpla & de altero ubere:
quod dictum est remittendi facilitas. Legis & de ipsa. Qua- Ezec. 18.
cūqꝫ hora ingemuerit peccator: peccatū suū remitteẽ ei.
Legis. Derelinquat impius uiam suam: & uir iniquꝰ cogi- Esa. 55.
tationes suas: & reuertatur ad dñm & miserebitur eius. &
ad deum nostrum: qm̄ multus est ad ignoscendū. Pulchre
Dauid paucis comprehēdit utrūqꝫ dicēs. Longanimis & Psa. 102.
multū misericors. Huius ergo geminæ bonitatis experi-
mento in eam se fiduciam excreuisse fatetur sponsa: ut au-
deret petere osculū: quid mirum (dicens) si sic præsumo
de te ô sponse: quæ de tuis uberibus tantam sum experta
abūdantiā suauitatis? Ergo ad audendum me prouocat
dulcedo uberū tuorū: non meorū cōfidentia meritorum.
Qꝫ autem dicit. Meliora sunt ubera tua uino: hoc est pin-
guedo gratiæ quæ de tuis uberibꝰ fluit efficacior mihi est
ad spirituale pfectū quàm mordax increpatio prælatorū.
Nec solū meliora uino: sed & fragrantia unguentis opti-
mis: quia nō modo īternæ dulcedinis lactes p̄sentes alis:
sed bonæ quocꝫ opiniōis grato odore respgis absentes:
bonū habens testimoniū & ab his qui intus & ab his qui
foris sunt. Habes inquā lac intus, & foris unguenta: qm̄
quidē non essent quos lacte reficeres: si non prius odore
attraheres. Sanè de his unguentis si quid dignum cōside-
ratione cōtineant uidebiẽ post hæc cum eo uētum fuerit:
ubi dicit in cōsequētibus. In odore unguentorū tuorum Can. 1.
curremus. C Nunc iuxta promissum nostrum hæc ipsa
uerba quæ spōsæ data sunt: an & sponso cōgruant uidea-
mus. Sponsa loquēte de spōso: repēte (ut dixeram) adest
ille, annuit uoto: dat osculū: impletqꝫ in ea sermonem qui
scriptus est. Desideriū cordis eius tribuisti ei, & uolūtate Psal. 20.
labiorum eius nō fraudasti eum. Quod & probat ex eius
uberū repletiōe. Tātæ nempe efficaciæ osculū sanctū est,
ut ex ipso mox cū acceperit illud sponsa concipiat: tume-
scentibus nimirū uberibus: & lacte quasi pinguescētibꝰ
in testimoniū. Quibus studiū est orare frequēter: experti
sunt quod dico. Sæpe corde tepido & arido accedimꝰ ad
altare: orationi incumbimus. Persistentibus autē repente
infunditur gratia: pinguescit pectus: replet uiscera inun-
datio pietatis, & si sit qui premat: lac conceptæ dulcedi-
nis ubertim fundere nō tardabunt. Dicat ergo. Habes
sponsa quod petijsti, & hoc tibi signū: quia meliora facta
sunt ubera tua uino. Hinc te scilicet noueris osculū acce-
pisse ꝙ te cōcepisse sentis. Vnde & ubera tibi ītumuerūt,
facta in ubertate lactis meliora uino sciæ secularis: quæ
quidē inebriat: sed curiositate non charitate: implens nō
nutriēs: inflans nō ædificās: ingurgitās nō cōfortās. Sed-
demus & sodalibꝰ ista depromere. Iniuste (inquiūt) mur-

muras aduersus spōsum: quia id plus ualet quod ille iam
dedit quàm quod tu petis, Quod eñ postulas: te quidem
delectat: sed ubera quibus paruulos alis quos & paris: me
liora, hoc est necessariora sunt uino cōtēplationis. Aliud
siquidē est qđ unius lætificat cor hoīs: & aliud quod ædi
ficat multos. Nā & si Rachel formosior: sed Lya fœcōdior
est. Noli ergo nimis insistere osculis cōtemplatiōis: quia
meliora sunt ubera prædicationis. A Occurrit & alius
sensus quē quidē nō proposuerā: sed minime prætereo.
Vt quid eñ uerba hæc nō magis conuenire eis ipsis dica
mus: quibus præest in solicitudine tāquā paruulis mater
aut nutrix? Nec eñ æquanimiter ferūt iuuenculæ & tene
ræ adhuc aīæ illā uacare quieti: cuius plenius erudiri do-
ctrina & exemplis informari desiderāt. An nō deniqȝ ta-
lium in subsequēti cōpescitur inquietudo: ubi sub graui
cōtestatione prohibētur suscitare dilectam quousqȝ ipsa
Gen̄.2. uelit? Hæ itaqȝ sentiētes osculis inhiare sponsam: secretū
quærere sibi: fugitare publicum: declinare tubas, & curæ
ipsarū propriā præferre quietē: noli (inquiūt) noli: quia
maior in uberibus: quàm in amplexib⁹ fructus existit. Per
ea siquidē nos uendicas à carnalibus desiderijs: quæ mili
tant aduersus aīam: eripis mūdo & acqris deo. Hoc ergo
est quod aiunt: quia meliora sunt ubera tua uino. Carnis
(inquiūt) uoluptatem qua pauloante tanquā uino ebriæ
tenebamur, uincunt hæ quas tua nobis ubera stillant deli
tiæ spūales. Et pulchre uino cōparāt carnalē affectum. Vt
eñ uua semel expressa non habet iam quod denuo fundat:
sed perpetua ariditate damnatur: sic caro in pressura mortis
ab omni prorsus sua delectatione siccatur: nec ultra reui-
rescit ad libidines. Vnde propheta. Oīs caro fœnū: & oīs
Esa.40. gloria eius tāquā flos fœni. Exiccatū est fœnum & cecidit
flos. Et apl's. Qui seminat in carne: de carne & metet cor-
Gala.6. ruptionē. Et rursum. Esca uentri & uenter escis, deus aūt
1.Cor.6. & hunc & has destruet. Vide autē ne nō carni tm̄: sed &
mundo fortè competat ista proportio. Siquidem & ipse
transit & concupiscentia eius, & cū oīa quæ in mūdo sunt
finem habeant: finis eorū nō erit finis. Verū ubera nō sic.
Hæc eñ cum exhausta fuerint: rursum de fonte materni
pectoris sumūt quod propinēt suggētib⁹. Merito proin
de meliora carnis seculiue amore asseruntur ubera spon-
sæ: quæ nullo unquā lactentium numero arescunt: sed sem
Ioan.7. per abūdant de uisceribus charitatis ut iterum fluāt. Flu
mina siquidem fluunt de uentre ei⁹: fitqȝ in ea fons aquæ
saliētis in uitam æternam. Cumulaẗ deinde laus uberum,
fragrantia unguētorū: ꝙ nō solū uerborū sapore pascāt:
sed & factorum opinione redoleant. Iam quæ sint ubera?
quo tumida lacte? qualibus delibuta unguentis? sub alio
sermonis principio christo adiuuante mōstrabimus. Qui
cum patre & spiritusancto uiuit & regnat de⁹ per omnia
secula seculorum. Amen.

De tribus unguentis spūalibus: scilicet deuotio-nis, contritionis, & pietatis. Sermo. X. C

NOn sum ego profundi sensus, neqȝ adeò perspi
cacis ingenij ut noui quippiā ex me adinueni-
re possim. Sed est fons magnus & indeficiens
os pauli qđ patet ad nos. De ipso haurio mihi
etiam nunc in ostentione uberū spōsæ, sicut & frequēter
soleo. Gaudere (inquit) cum gaudētibus: flere cū flētib⁹.
Materni breuiter exprimuntur affectus: quia nec dolere
Rom̄.12 paruuli nec ualere queūt absqȝ illa quæ genuit. Vtrobiqȝ
necesse est suis eam conformari uisceribus. Igitur iuxta
Pauli sententiā duas illas affectiones duobus sponsæ ube
ribus assignabo: compassionem uni, & cōgratulationem
alteri. Alioquin paruula est & nondum nubilis, si nōdum
ubera misit: si se uidelicet neqȝ ad congaudendum sentiat
promptā: neqȝ pronam ad condolendum. Talis si fortè ad
regimē animarū seu ad officium prædicatiōis assumitur:
alijs quidem non prodest, sibi uerò obest plurimū. Porrò
sese ingerere quantæ impudentiæ est? Sed redeamus ad
ubera sponsæ: ac pro diuersitate uberum diuersas & lactis
species proponamus. Nam congratulatio quidē exhorta
tionis, cōpassio uerò cōsolatiōis lac fundit. Porrò utrāqȝ
speciem ubertim cælitus irrorari pio pectori suo spirita-
lis mater toties sentit, quoties osculū sumit. Videas eam
mox plenis uberibus paruulis incubare lactandis: & ex
uno quidem cōsolatoria: ex altero uerò exhortatoria ube
rius ministrare prout singulis conuenire uidebit. Ver-
bi causa. Si quem fortè ex his quos genuit in euangelio
deprehenderit forti aliqua tentatione cōcussum: & inde
turbatum ac tristem pusillanimēqȝ factum non posse iam
ferre uim tētationis, quomodo cōdolet? quomodo mul-
cet? quomodo plangit? quomodo cōsolatur? quot argu-
mēta pietatis mox reperit quibus erigat desolatū? Econ-
tra: si promptum, si alacrem, si bene proficientē cognoue
rit, exultat: aggrediẗ salutarib⁹ monitis: accēdit ampli⁹:
instruit de quibus potest ut perseueret: utqȝ in melius sem-
per proficiat exhortatur. Omnibus se conformat: omniū
in se trāsfert affectus: matrem se deniqȝ probat nō minus
deficiētium quàm proficientiū. Quanti hodie secus affe-
ctos se ostendunt: de his dico qui animas regere suscepe-
runt. Quod enim sine miserabili gemitu dicendū non est:
christi opprobria, sputa, flagella, clauos, lanceā, crucem, Nota.
& mortē: hæc omnia in fornace auaritiæ cōflant, & pro-
fligant in aquisitionem turpis quæstus: & pretium uni-
uersitatis suis marsupijs includere festināt. Hoc solo sane
à iuda scariothis differentes, ꝙ ille horum omne emolu-
mentū denariorū numero cōpēsauit: isti uoraciori inglu
uiæ lucrorum infinitas exigunt pecunias. His insatiabili
desiderio inhiant: pro his ne amittant timēt: & cū amit-
tunt dolēt: harum in amore quiescunt quantum dūtaxat
liberū eis est asseruandi uel augmētandi cura. Animarum
nec reputatur casus nec salus. Non sunt profecto matres:
qui cū sint de crucifixi patrimonio nimiū incrassati, im-
pinguati, dilatati: nō cōpatiūtur super cōtritiōe Ioseph.
Quæ mater est non dissimulat: habet ubera & nō uacua.
Gaudere cum gaudētibus: flere cum flentib⁹ nouit: nec
cessat exprimere de ubere quidem cōgratulatiōis lac ex-
hortationis: de ubere uerò cōpassionis lac cōsolationis.
Et de sponsæ uberibus & uberum lacte ista sufficiant. C
Iam qualibus etiam unguentis eadē ubera redoleāt indi
cabo: si tm̄ uestris oratiōibus iuuer: ut qđ inde mihi sen-
tire datū est: detur & eloqui digne ad audiētiū utilitatē.
alia sponsi atqȝ alia sponsæ unguēta sunt: quemadmodū
& sua cuiqȝ ubera. Sed de sponsi quo in loco tractandum
sit: superius præfixū est. Nunc spōsæ unguentis intenda-
mus. Idqȝ attentius tanquā his quæ scriptura nō medio-
criter cōmendauit: ita ut ea pronunciauerit nō simpliciter
bona, sed optima. Et pono diuersas species unguentorū:
quo ex pluribus ea quæ potissimum spōsæ uberibus cō-
gruāt eligamus. Est unguentū cōtritionis: & est unguē-
tū deuotionis, est & pietatis. Primū pungitiuū: dolorem
faciēs. Secundū tēperatiuū: dolorē leniens. Tertiū sana-
tiuū: etiam morbū expellēs. Nūc de singulis latius disse-
ramus. Est ergo unguentū qđ sibi conficit anima multis
irretita criminibus: si cū incipit cogitare uias suas: col-
ligat, congerat conteratqȝ in mortariolo cōsciētiæ mul-
tas ac uarias species peccatorū suorum: & intra æstuātis
pectoris ollam simul omnia coquat igne quodā pœnitē-
tiæ & doloris: ut possit dicere cum propheta. Concaluit Psal.38
cor meū intra me: & in meditatiōe mea exardescet ignis.
Ecce hoc est unū unguentū quo aīa peccatrix suæ conuer-
sionis primordia cōdire debet: plagisqȝ suis recētibus ad
hibere. Primum nāqȝ sacrificiū deo spiritus cōtribulat⁹. Psal.50
Quādiu ergo nō habet tanquā pauper & inops unde sibi
melius ac preciosius cōponat unguentū: nō negligat pa-
rare interim istud: licet de uilibus speciebus: quia cor cō- Ibidem.
tritū & hūiliatū deus nō despiciet. Tanto aūt minus uile
diuinis apparebit cōspectibus: quāto plus sibi illa uiluc-
rit in recordatione peccatorū suorū. Tamē si illo uisibili
quo uisibiliter uncti à peccatrice corporei pedes dei refe
rūtur in euāgelio, inuisibile hoc & spūale fuisse dicimus Mat.26
figuratū; non oīno uile reputare poterimus? Quid enim
de illo

Ioan.12. de illo legitur: Et domus (inqt) impleta est ex odore un-
guēti. Peccatricis manibus distillabatur: & extremis mē-
bris corporis: id est pedibus fundebatur: & tamen non
usq; adeo contēptibile aut uile fuit quin totam domum
uis aromatū & suauitas repleret odoris. Q. si attēdamus
quāta in unius peccatoris cōuersione fragrantia respere-
gatur ecclesia, & quātis fiat odor uitæ ad uitā quiuis pœ-
nitens si publice perfecteq; pœniteat: profecto & de hoc
æque indubitāter pnūciabimus: quia domus impleta est
ex odore unguēti. Deniq; & supernas beatorū māsiones
Luc.19. attigit pœnitētiæ odor: ita ut (teste ipa ueritate) magnū
gaudiū sit inter angelos dei super uno peccatore pniam
agente. Gaudete pœnitentes, pusillanimes cōfortamini:
uobis dico quos nup cōuersos de seculo, & à uijs uestris
prauis recedētes excepit mox amaritudo & confusio ani-
mi pœnitētis: ac uelut recentiū adhuc uulnerū dolor ni-
mius excruciat & pturbat. Secure manus uestræ distillēt
myrrhæ amaritudinē in salubrē hāc unctionē: qa cor cō-
tritū & humiliatū deus non despiciet. Non est oīno sper-
nēda nec uilis æstimāda huiuscemodi unctio: cuius odor
nō solū hoīes prouocat ad correctionē: sed & angelos ad
exultationē inuitat. B Sed est unguentū tāto isto pro-
fecto præciosius: quāto de melioribꝰ cōpositū speciebꝰ.
Huius siquidem species ne longe quærātur: penes nos &
absq; difficultate reperimꝰ, ac de nostris hortulis talium
perfacile copiam tollimus quotiescūq; necessitas poscit.
Quis eīm nō satis de pprio cū uult ad manū habet iniqta
tes & peccata si non dissimulet? Hæ autem sunt (sicut re-
cognoscitis) species unguēti primi quod iā descripsimꝰ.
At uerò secūdi huius aromata terra nr̄a nequaquā pfert
Iaco.1. sed pcul & de ultimis finibus ea nobis cōquirimus. Nē-
pe omne datū optimū, & omne donū pfectū desursum est
descēdēs à patre luminū. Fit eīm unguentū istud de diui-
nis collatis hūano generi beneficijs. Fœlix qui ipsa sibi
studiose colligere & ante mētis suæ oculos digna cū gra
tiarū actione reducere curat. Profecto cū fuerint i uascu-
lo pectoris pistillo crebre meditationis cōtusa atq; con-
trita: deindeq; igne sancti desiderij simul decocta oīa, &
demū impinguata oleo lætitiæ: erit unctio lōge præcio-
sior: excellētiorq; priore. Sufficit ad pbandū eiꝰ testimo-
Psal.49 niū q ait: Sacrificiū laudis honorificabit me. Nec dubiū
quin excitet ad laudandū beneficiorū recordatio. Porrò
cū scriptura hoc solū testet de illo alio: qa nequaquā de-
spicit: liquet amplius esse cōmendatū qd & honorificat.
Deniq; illud pedibꝰ apponit: hoc capiti. Si eīm i xp̄o ca-
1Co.11. put ad diuinitatē referendū est: dicēte Paulo: caput chri-
sti deus: pculdubio caput ungit q gratias agit, qm̄ deum
tāgit: nō hoīem. Non qa nō sit hō q deus est: siquidē deus
& homo unus est xp̄s: sed quia omne bonū à deo: non ab
hoīe est etiā ipsum quod per hoīem ministrat. Profecto
enim spūs est qui uiuificat: caro non pdest quicquā. Pro-
pterea & maledictus qui spem suā ponit in hoīe: qm̄ etsi
spes nostra tota merito pendet ex hoīe deo: nō tamen qa
homo, sed quia deus est. Itaq; illud pedibus: hoc capiti ex
hibetur: qm̄ & hūiliatio cōtriti cordis hūilitati congruit
carnis, & maiestatē decet glorificatio. En quale unguētū
proposui uobis: quo se nimirū tāgi caput illud tremēdū
principatibus nō ducit indignū: imo & honoris insigne
iudicat dicēs: Sacrificiū laudis honorificabit me. Quam-
obrem nō est pauperis & inopis seu pusilli cordis aīæ cō-
ficere istiusmodi unctionem: nempe cuius aromata & spe-
cies sola confidentia possidet: quæ tn̄ de libertate spiritꝰ
& cordis puritate descēdit. Quæ enim pusillanimis est &
modicæ fidei mens: rei suæ familiaris tenuitate constringi
tur: nec ualet pre inopia ociari ad uacandum diuinis lau-
dibus, seu his quæ laudes pariunt intuēdis beneficijs. Et
si quando certe conat assurgere: cōfestim domesticarum
necessitatū curis urgentibus reuocatur ad sua, & in se cē-
primi propria ægestate cōpellitur. A Q. si huius mise-
tiæ querit à me causa: dicam q ipsi in uobis (nisi fallor)
aut esse aut fuisse recognoscetis. Duabus de causis uidet
mihi huiuscemodi animi ægritudo & diffidētia solere cō
tingere: aut de nouitate uidelicet conuersionis: aut certè
de cōuersationis tepore: etiā si in cōuersione longū tem-
pus habuerit. Vtrūq; profecto humiliat & deijcit cōscien
tiam & inquietam facit: dum siue pro tempore siue pro te
pore antiquas animi passiōes necdum in se emortuas sen-
tit, & necesse proinde habens resecandis intēdere de cor
dis hortulo spinis iniquitatum & urticis cupiditatū: lon-
gius à semetipsa euagari non sinitur. Quid enim? Qui la-
borat in gemitu suo: poterit ne simul & in dei laudibus
exultare. Quonāmodo in ore gementis & plangentis so-
nabit pariter illud. Esaiæ: gratiarum scilicet actio, & uox Esa.51.
laudis? Nam sicut à sapiente accepimus. Musica in luctu Eccl.22.
importuna narratio est. Deniq; gratiarū actio beneficiū
sequitur: non præcedit. Quæ autem adhuc in tristitia est
aīa: beneficio non gaudet, sed indiget. Habet ergo unde
preces offerat: nō autem unde referat grates. Quomodo
enim recolet beneficiū quod nō accepit? Merito proinde
dixi: non esse aīæ pauperis cōficere hoc unguentū: quod
de recolēdis diuinis beneficijs cōponi debet: qm̄ nō pōt
uidere lucē donec tenebras intuetur. Nempe in amaritu-
dine est: occupatq; memoriam tristis recordatio peccato-
rū: nec libet lætū quippiā simul admittere. Idcirco talibꝰ
denunciat spūs propheticus dicens. Vanū est uobis ante Psa.126.
lucē surgere. Quod est: Frustra surgitis ad intuēda benefi
cia quæ delectant: nisi prius recepto lumine consolatiōis
de reatibus qui conturbāt. Non est ergo pauperum hoc
unguentū. Sed uidete quinam de eius copia non immeri-
to glorientur. Ibāt gaudētes apostoli à conspectu cōcilij: Actu.5.
quoniā digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam
pati multū sibi profecto instillauerant de pinguedine spi
ritus: quorum lenitas nō dico uerbis: sed nec uerberibus
cessit. Erāt eīm diuites in charitate, quæ nullis exhauritur
expensis, & de ipsa facile holocausta medullata offerre suf
ficiebant. Fundebant passim sudantia pectora liquorem
sanctum quo imbuta plenius erant, qm̄ loquebātur uarijs
linguis magnalia dei: prout spūssanctus dabat eloqui illis
Nec dubiū quin & illi abūdarēt ijsdem unguentis: quibꝰ
apostolus testimoniū perhibebat dicēs. Gratias ago deo Cor.14.
meo semper pro uobis in gratia dei quæ data est uobis in
christo iesu: quia in omnibus diuites facti estis in illo: in
omni uerbo & in omni sciētia: sicut testimoniū christi cō
firmatū est in uobis: ita ut nihil uobis desit in ulla gratia.
Vtinā & p uobis ego has ipsas gratias referre possim: ut
uideam uos diuites in uirtutibus: alacres in laudibus dei
spirituali hac pinguedine abundantius redundantes in
christo iesu domino nostro.

De duobus, hoc est fructu & modo ptinētibꝰ ad opus humanæ redēptionis. Sermo. XI. D

DIxi in fine sermonis nec me iterare piget: q cu-
piam uos omnes fieri sacræ unctionis partici-
pes: illius uidelicet in qua dei beneficia cum læ
titia & gratiarū actiōe recolit sancta deuotio.
Hoc enim bonū est: tum propter releuādos uitæ præsen-
tis labores: qui utiq; tolerabiliores nobis fiunt exultanti
bus in laude dei: tum quia nihil ita proprie quendā terris
repsentat cælestis habitationis statum sicut elacritas lau-
dantiū dēū: scriptura dicēte. Beati qui habitant in domo Psal.83.
tua dñe: in secula seculorū laudabūt te. De hoc præcipue
unguēto puto dixisse pphetā. Ecce quàm bonū & quàm Psal.132.
iocudū habitare fratres in unum: sicut unguentum in ca-
pite. Neq; enim priori uidetur cōgruere posse. Illud enim
etsi bonū sit, nō est tn̄ iocundum: quia recordatio pecca-
torum amaritudinē facit non iocunditatem. Sed ne qui
illud faciūt in unū habitant: cum quisq; peccata propria
lugeat atq; deploret. Qui uerò in gratiarū actione uersan
tur, deum solū intuentur & cogitant: ac per hoc ipsi uerè
habitant in unū. Bonū est autē quod faciūt: quia seruant
ei iustissime gloriā cuius est, & nihilominꝰ iocundū: quia
delectat. Quāobrem suadeo uobis amicis meis reflectere
interdum pedem à molesta & anxia recordatione uiarum

uestrarū:& euadere in itinera planiora sereníoris memo-
riæ beneficiorum dei:ut qui in uobis cōfundimini:ipsius
intuitu respiretis. Volo uos experiri illud quod sanctus
Psal.36. ppheta cōsulit dicēs. Delectare in dño & dabit tibi peti-
tiones cordis.tui.Et qdē necessari⁹ dolor pro pctis:sed si
nō sit cōtinuus.Sanè interpolet̃ lætiori recordatione di-
uinæ benignitatis:ne fortè præ tristitia induretur cor, &
desperatione plus pereat. Misceamus absinthio mel: ut
salubris amaritudo salutē dare tunc possit:cū mixto tem-
perata dulcore bibi poterit. Audi deniq; deum qūo ipse
cōtriti cordis temperat amaritudinē, qūo pusillanimē à
desperationis baratro reuocat,quomodo blandæ & fide-
lis promissionis melle mœrentē consolatur, erigit diffidē
Esa.48. tem? Ait per prophetā.Ego infrænabo os tuū laude mea
ne intereas,hoc est ne intuitu facinorum tuorum nimiam
incurras tristitiam,atq; instar effrænis equi desperatus in
preceps ruas & pereas.Freno te(inquit)inhibebo indul
gentiæ meæ,& meis laudibus erigam,respirabisq; in bo-
nis meis qui de tuis confunderis malis:dum me sanè beni
Gen.4. gniorē quàm te culpabiliorē inuenies. Hoc fræno si infræ
Prou.18 natus fuisset.Cain:nequaquā desperando dixisset.Maior
est iniquitas mea: quàm ut ueniam merear. Absit absit.
Maior eñ est ei⁹ pietas quàm quæuis iniqtas.Ideò iust⁹
nō cōtinue sed tñ in principio sermōis accusator est sui.
Psal.118. Porrò aūt in dei laudes extrema sermonis claudere con-
sueuit.Videte deniq; iustū hoc ordine procedentē.Cogi
taui(ait) uias meas, & cōuerti pedes meos in testimonia
tua:ut uidelicet q cōtritionē & infœlicitatē in uijs pprijs
perpessus fuerat: in uia testimoniorū dei delectaret̃ sicut
in oībus diuitijs. C Et uos igitur exemplo iusti si de uo-
Sap.1. bis in humilitate sentitis:sentite & de domino in bonita
te.Sic enim legitis apud sapientē.Sentito de dño in boni
tate,& in simplicitate cordis quærite illum:hoc autem fa
cile menti persuadet diuinæ munificētiæ frequēs imo cō-
tinua recordatio.Alioquin qūo implebitur apostolicum
illud:in oībus gratias agētes: si ea pro quibus gratiæ de-
Psal.77. bentur à corde recesserint? Nolo uos iudaico notari op-
probrio:de qbus scriptura testat̃ q non fuerint memores
benefactorū eius:& mirabiliū eius quæ ostendit eis.Verū
qm̃ bona quæ largiri mortalibus non cessat misericors &
Psa.105. miserator dñs recolere & recolligere oīa omni hoī impos
sibile est(quis eñ loquet̃ potētias dñi:auditas faciet oēs
laudes eius?)id saltē quod præcipuū est & maximū opus
uidelicet nostræ redēptionis à memoria redemptorū ali-
quatenus non recedat. In quo opere duo potissimū quæ
Pro.9. nūc occurrūt uestris studijs intimare curabo. Et hoc quā
paucis ad compendiū potero:memor illius sententiæ.Da
occasionē sapiēti,& sapiētior erit.Duo ergo illa sunt mo
dus & fructus.Et modus quidē:dei exinanitio est:fructus
uerò nostri de illo repletio.Hoc meditari sanctæ spei semi
narium est:illud summi amoris incentiuum.Vtrūq; profe
ctibus nr̃is necessarium:ne aut spes mercenaria sit si amo-
re nō comitetur:aut amor tepescat si infructuosus putet̃.
Lucæ.6. Porrò fructū talē expectamus nostri amoris: qualem ipse
quem amamus promisit:mensurā:(inquiens)plenā & cō-
fertam & coagitatā & superfluētē dabunt in sinū uestrū.
Mensura ista(ut audio)erit sine mensura.Sed uelim scire
Esa.64. cuius rei futura sit illa mensura: uel potius illa immēsitas
quæ repromittitur.Oculus non uidit deus absq; te:quæ
præparasti diligētibus te.Dic nobis tu qui præparas: qd
præparas? Credimus,confidimus,reuera sic promittis,re
plebimur in bonis domus tuæ. Sed quibus quæso bonis
uel qualibus? forte frumento,uino oleo, auro,atq; argen
to,lapidibusue preciosis? Sed hæc nouimus & uidimus,
& uidem⁹ & fastidim⁹. Id quærim⁹ qđ oculus non uidit,
Ioan.6. nec auris audiuit:nec in cor hoīs ascēdit.Hoc placet,hoc
sapit,hoc delectat,ingrere quodcūq; est illđ.Erūt(inqt)
omnes docibiles dei,& ipse erit omnia in omnib⁹. A Vt
audio plenitudo quā expectam⁹ à deo:nō erit nisi de deo.
Quis uerò cōprehēdat quàm magna multitudo dulcedi-
nis in breui isto sermone cōprehensa sit: erit deus omnia
in omnibus? Vt de corpore taceā:in aīa tria intueor: ra-
tionē,uolūtatē,memoriā,& hæc tria ipam aīam esse: quā-
tum cuiq; horū in præsenti seclo desit de integritate sua
& perfectione,sentit omnis q ambulat in spū.Quare hoc:
nisi qa deus nōdum est oīa in oībus? Hinc est q & ratio
sæpissime in iudicijs fallit̃,& uoluntas quadruplici ptur-
batione iactatur,& memoria multiplici obliuione cōfun
ditur.Triplici huic uanitati nobilis creatura subiecta est
non uolens,in spe tñ. Nā q replet in bonis desideriū ani-
mæ:ipse ratione futurus est plenitudo lucis: ipse uolūta-
ti multitudo pacis:ipse memoriæ cōtinuatio æternitatis. ps.102.
O ueritas,charitas,æternitas. O beata & beatificās trini
tas:ad te mea misera trinitas miserabiliter suspirat: quo-
niā à te infœliciter exulat. Discedens à te quantis se in-
tricauit erroribus,dolorib⁹,timoribus. Heu me qualem
pro te cōmutauimus trinitatem. Cor meum conturbatū Psal.37.
est,& inde dolor,dereliquit me uirt⁹ mea,& inde pauor:
& lumen oculorum meorū nō est mecū:& inde error. En
quàm dissimilē trinitatē ô aīæ meæ trinitas exulās offen-
disti.Verūtñ quare tristis es aīa mea, & quare conturbas Psal.4
me? Spera in deo:qm̃ adhuc cōfitebor illi:cū error uide-
licet à rōne: uolūtate dolor:atq; à memoria timor omnis
recesserit,& successerit illa quā speramus mira serenitas:
plena suauitas:æterna securitas. Primū illud faciet ueri-
tas deus:secundū charitas deus: tertium summa potestas
deus:ut sit deus omnia in oībus: ratione recipiēte lucem
inextinguibilem:uoluntate pacē imperturbabilē conse-
quente:memoria fonti indeficienti æternaliter inhærēte.
Videritis uos recte ne primū illud filio: spirituisancto se-
quens:patri ultimū assignetis:sic tñ ut nihil horū uel pa-
tri uel filio uel spirituisancto subtrahatis:ne cui forte pso
narum aut plenitudinē minuat distinctio,aut proprieta-
tem tollet perfectio.Simul & hoc aduertite quid simile fi
lij huius seculi experiantur de carnis illecebris:de mundi
spectaculis,& de pompis sathanæ:cū tamen hoc totum sit
unde uita præsens eludit miseros amatores suos: dicente
Ioanne.Quicquid in mūdo est: concupiscētia carnis est,
& cōcupiscētia oculorū,& ambitio seculi. Hæc de redē- 1.Ioā.2.
ptiōis fructu. In modo quoq; quem(si recolitis) dei esse
exinanitionem diffiniuimus,tria itē præcipue uobis in-
tuēda cōmendo. Nō eñ simplex aut modica illa exinani-
tio fuit:sed semetipsum exinaniuit usq; ad carnē,ad mor- phil.2.
tem,ad crucē.Quis digne penset quātæ fuerit hūilitatis,
mansuetudinis, dignationis dominum maiestatis carne
indui,multari morte,turpari cruce? D Sed dicit aliquis
non ualuit opus suum reparare creator absq; ista difficul-
tate? Valuit:sed maluit cum iniuria sui:ne pessimum atq;
odiosissimum uitium ingratitudinis occasionem ultra
reperiret in homine.Sanè multum fatigatiōis assumpsit
quo multæ dilectionis hominem debitorē teneret:cōmo-
neretq; gratiarū actiōis,difficultas redēptionis: quē mi-
nus esse deuotū fecerat cōditionis facilitas. Quid eñ di-
cebat homo creatus & ingratus? Gratis quidem cōditus
sum:sed nullo auctoris grauamine uel labore. Siquidem
dixit,& fact⁹ sum:quēadmodū & uniuersa.Quid magnū
est quālibet magna in uerbi facilitate donaueris? Sic be-
neficium creationis attenuans humana impietas: ingra-
titudinis materiam inde sumebat unde amoris causam ps.140
habere debuerat:idq; ad excusandas excusatiōes in pec- ps.62.
catis.Sed obstructū est os loquētiū iniqua. Luce clarius
patet quantum modo pro te ô homo dispendiū fecit de
dño seruus: de diuite pauper: caro de uerbo: & de dei fi-
lio hominis filius fieri nō despexit.Memento iam te etsi
de nihilo factū,nō tñ de nihilo redēptū.Sex diebus con-
didit oīa & te inter oīa.At uerò per totos triginta annos
operatus est salutem tuam in medio terræ. O quantum
laborauit sustinens.Carnis necessitates,hostis tentatio- Psal.73.
nes:nónne sibi crucis aggrauauit ignominia:mortis cu- Ibidem.
mulauit horrore? Necessariè quidem.Sic sic homines &
iumenta saluasti domine:quēadmodum multiplicasti mi-
sericordiam tuā deus: Hæc meditamini:in his uersamini.

Talibus

Talibus odoramētis refouete uiscera uestra: quæ diu tor- sit odor molestior pctōrū: ut abundetis & his unguentis nō minus suauibus quàm salutaribus. Nec tñ adhuc uos putetis habere illa optima q̄ in spōsæ uberib⁹ cōmēdant. De quibus incipere modo finiendi iā sermonis angustia prohibet. Quæ dicta sunt de aliis: tenete memoria: ꝓbata uita: & de his iuuate me precibus uestris, ut digne loqui possim qd' & dignū sit tantis spōsæ deliciis, & uestras animas ad amorē ædificet spōsi, Iesu christi dñi nostri. Amē.

De precioso unguento pietatis: & de ueneratione habēda à subditis erga prælatos suos. Ser. XII. B

Duo me unguenta uobis tradidisse recordor. Vnū cōtritionis delicta multa cōplectans. Alterū deuotionis: multa cōtinēs beneficia. Ambo salubria, sed nō ābo suauia. Primū siquidē pungitiuū sentit: qa mouet ad compūctionē amara recordatio peccatorū & dolorē facit: cōseq̄uēs mitigatoriū sit diuinæ bonitatis intuitu: cōsolationē dāte & sedāte dolorē. Sed est unguētū qd' ambob⁹ lōge antecellit: & hoc appellauerim pietatis: eò q̄ fiat de necessitatibus pauperū: de anxietatibus oppressorum: de perturbationib⁹ tristiū: de culpis delinquētiū: & postremo de oībus quorūlibet miserorū erumnis: etiā si fuerint inimici. Despicabiles uidentur species istæ: sed est sup oīa aromata unguentū qd' ex eis conficitur. Sanatiuū est. Beati eñi misericordes: q̄m ipsi miam consequent. Igitur multæ miseriæ collectæ atq; oculo pietatis inspectæ ipsæ sunt species, ex quib⁹ unguēta optima cōponūtur: sponsæ digna uberibus: sponsi sensibus grata. Fœlix mēs quæ taliū collectione aromatū se se ditare & impinguare curauit, infundens ea oleo misericordiæ: & ardore decoquens charitatis. Quis putas est iocundus homo qui miseretur & cōmodat: pronus compati: subuenire propt⁹: dare quàm accipere beatius iudicās, ignoscere facilis, irasci difficilis: ulcisci penit⁹ nō acquiescens: & per oīa proximorū æque ut proprias respiciens necessitates? O quæcūq; es aīa sic affecta: sic imbuta rore misericordiæ: sic affluens pietatis uiscerib⁹: sic te omnib⁹ omnia faciens: sic facta ipsa tibi tanquam uas perditum ut cæteris præsto ubiq; semp occurras atq; succurras sic denīq; mortua tibi ut uiuas omnibus: tu planè tertiū optimūq; unguētū fœlix possides: & man⁹ tuæ distillauerunt totius suauitatis liquorē. Nō exiccabitur in tempore malo: nec feruor persecutionis ebibet illum: sed semper deus memor erit omnis sacrificii tui: & holocaustum tuum pingue fiet. D Sunt uiri diuitiarum in ciuitate dñi uirtutū: quæro an apud aliquos hæc unguenta inueniant. Et primus occurrit (sicut ubiq; solet) mihi Paulus uas electionis: reuera uas aromaticū: uas odorificū & refertū omni puluere pigmentario. Christi enim erat bonus odor deo in omni loco. multæ profectò suauitatis fragrantiam longe lateq; spargebat pect⁹ illud: qd' sic affecerat solicitudo omnium ecclesiarum. Vide enim quales species & qualia aromata coaceruauerat sibi. Quotidie (inquit) morior ꝓpter uestram gloriam. Et rursum. Quis infirmatur & ego non infirmor? Quis scandalizatur & ego nō uror? Et multis talibus (quæ uobis bene nota sunt) abundabat diues iste in cōponendis unguentis optimis. Decebat nāq; primis & purissimis aromatibus redolere ubera quæ Christi mēbra lactarent: quorum Paulus mater erat ꝓ certo parturiens semel & iterū donec Christ⁹ formaret in eis: ac mēbra capiti suo reformarentur. Audi & de alio diuite quō ad manum habebat electas species: de quibus optima unguēta cōficeret. Foris, inquit, nō māsit peregrinus. Ostiū meū uiatori patuit. Item. Oculus fui cæco: & pes claudo. Pater erā pauperū, conterabā molas iniqui: & de dentib⁹ illius auferebā prædam. Si negabam quod uolebant pauperibus: & oculos uiduæ expectare feci. Si comedi buccellam meam solus: & nō comedit pupillus ex ea? Si despexi prætereuntem eò quod non haberet indumentū: & absq; operimento pauperem? Si non benedixerunt mihi latera eius: & de uelleribus ouiū mearum calefactus est? Quāto

putamus uir iste odore terrā resperserat in his operibus? Singula opera singula erant aromata. His propriā repleuerat cōsciētiam: ut fœtorem putridæ carnis internæ suauitatis exaltatiōe sibi tēperaret. Ioseph postquā uniuersam ægyptum post se fecit currere in odore unguētorum suorum: etiam suis uenditoribus eandem demum fragrantiā propinauit. Equidem increpatoria uerba uultu proferebat irato: sed erumpebant lacrhymæ de pinguedine cordis, non iræ indices: sed gratiæ proditrices. Samuel lugebat Saul qui se quærebat occidere: & ad ignem charitatis incalescente pectore liquefactus intus pietatis adeps, foras emanabat per oculos. Ob bonum deniq; quem circūquaq; diffuderat suæ opinionis odorem: refert de eo scriptura: quia cognouerunt oēs à Dan usq; Bersabee q̄ fidelis Samuel propheta esset domini. C Quid de Moyse dicam: quāto adipe & pinguedine & ipse repleuerat uiscera sua? Nec domus illa exasperans in qua pro tempore uersabatur potuit unquam in omni murmure & furore suo unctionem spiritus qua semel imbutus fuerat exterminare: quominus inter assiduas lites & quotidiana iurgia ipse in sua mansuetudine perduraret. Merito testatus est spūs sanctus de eo q̄ esset mitissimus oīm hoīm qui morabant super terram. Siquidem cum his qui oderant pacem erat pacificus: intantū ut populo ingrato & rebelli nō modo nō irasceretur: sed & irascentem deū suo interuentu leniret sicut scriptū est. Dixit ut dispderet eos si non Moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius: ut auerteret iram eius: ne disperderet eos. Deniq;, si dimittis, ait, dimitte: sin autem, dele me de libro tuo quem scripsisti. O uere hominem unctū unctione misericordiæ. Loquitur planè parentis affectu: quam nulla possit delectare felicitas exortib⁹ quos parturiuit. Verbi gratia. Si diues quispiam mulieri pauperculæ dicat. Ingredere tu ad prandium meum: sed quem gestas infantulum relinque foris, quoniā plorat & molestus est nobis: nūquid faciet? Nonne magis eliget ieiunare, quàm exposito pignore charo, sola prādere cū diuite? Ita nec Moysi sedet solum se introduci in gaudiū dñi sui: foris.s. remanēte pplo: cui licet inquieto & ingrato uice pariter & affectiōe matris inhæret dolet uiscera: sed tolerabiliorē sibi iudicat tortionē quàm euulsionē. D Quid Dauid mansuetius, qui illius mortē lugebat: q̄ suā semp sitierat? Quid benigni⁹ quàm ut eius moleste ferret decessum, cui succedebat in regnū? Sed & de morte paricide filii quàm difficile consolationē admisit? Magnā profecto optimæ unctiōis copiam præferebat talis affectio: ideò & securus orabat dicens. Memento domine Dauid, & oīs māsuetudinis eius. Ergo hi oēs habuerūt unguēta optima qbus hodieq; ꝑ uniuersas ecclīas suauissime redolent. Nec solū ipsi: sed & quicūq; se in hac uita ita beneuolos & beneficos præbuerūt: ita inter homines humane uiuere studuerūt, quatenus omnē quam uisi sunt habuisse gratiam non sibi tenerent, sed in commune deducerent: æstimantes se amicis pariter & inimicis: sapiētibus & insipientibus debitores: cumq; fuissent utiles oībus: humiles in omnibus, & præ omnibus extiterunt dilecti deo & hominibus: quorum fragrantia in benedictione est: quotquot inquam tales præcesserunt fragrarunt suis tēporibus: fragrāt & hodie unguētis optimis. Tu quoq; si donū qd' desuper accepisti: nobis contubernalibus tuis libēter impartiaris: si te exhibeas ubiq; inter nos officiosum: si affectuosum: si gratū: si tractabilē: si humilē testimonium habebis ab oībus & fragres & ipse unguentis optimis. Ois i uobis q fraternas īfirmitates tā corporū quàm aīorum non solū patiēter supportat: sed insup si licet & si ualet iuuat obsequiis: cōfortat alloquiis: cōsiliis informat si hoc nō potest propter disciplinā: solicitis saltē orationibus solatiari nō cessat infirmo: oīs, inquā, qui talia operatur in uobis: bonum oīno spargit odorem inter fratres: & odorem de unguentis optimis. Balsamum in ore, huiusce modi frater in congregatione, monstrat digito: & dicunt de eo omnes. Hic est fratrum amator, & populi israel: hic

est qui multum orat pro populo & uniuersa sancta ciuitate. B Sed recurramus ad euangeliū atq; aliqd qđ fortè
Mar.16. spectet & ad hæc unguenta requiramus. Maria magdalene & Maria iacobi & Salome emerūt aromata ut uenientes ungerēt Iesum. Quænā ista unguēta tā preciosa ut Christi corpori parētur & cōparentur: tā copiosa ut toti sufficiāt. Neutrū quippe duorū præcedentiū aut emptum aut factum specialiter ad opus dñi: aut toto in corpore legit fuisse diffusum: sed de subito introducit mulier: uno quidem
Mat.26 in loco osculās pedes & unguento ungens: in altero uerò uel ipsa uel altera habens alabastrum unguenti, & il
Mar.14. lud mittēs in caput. Cæterū nunc emerunt, ait, aromata: ut uenientes ungerent Iesum. Emunt non unguenta sed aromata: & unctio in obsequium dñi non facta assumitur: sed noua conficitur: nec ad ungendā tm̄ aliquā corporis partē. Verbi gratia, pedes ut caput. Sed sicut scriptū est: ut uenientes ungerent Iesum: quod est toti⁹ cōplexio, nō partis distinctio. Tu quoq; si te induas uiscera misericordiæ, liberalē benignūq; exhibeas: nō tantū parentib⁹ siue cognatis tuis: aut quos tibi uel bñfactores tenes, uel bene facturos speras: nā & ethnici hoc faciunt: sed (iuxta Pauli consiliū) studeas operari bonū ad oēs: ita ut propter deū nec inimico officiū humanitatis corporale seu spirituale negandū subtrahēdumq; existimes: cōstat te quoq; abundare unguentis optimis: nec caput aut pedes dñi tm̄: sed passim quātū in te est ungere suscepisse totū corp⁹, quod est ecclesia. Et fortè prouide ob hoc dñs Iesus paratam sibi confessionē expendi noluit in suo corpore mortuo: ut seruaret uiuo. Viuit enim ecclesia quæ manducat panē uiuum qui de cælo descēdit. Ipsa est charius corp⁹ Christi: qđ ne mortem gustaret: morti illud alterū traditum fuisse nullus christianus ignorat. Ipsam ungi: ipsum foueri desiderat: ipsius infirma mēbra cupit fomētis accuratioribus releuari. Ipsi ergo p̄ciosa unguēta retinuit, cū anticipās horam & accelerans gloriam, mulierum deuotionem nō clusit sed instruxit. Renuit ungi, sed parcens non spernēs. Non recusans obsequium, sed reseruās proficuum. Proficuum dico, nō huius materialis atq; corporalis unguenti: sed planè spiritualis: quod in isto designatū est. In isto ergo pepercit magister pietatis unguentis optimis pietatis: quæ membris suis indigentibus tā corporaliter quàm spiritualiter oīno cuperet exhiberi. Deniq; paulo ante cū in caput ei⁹ aut etiā in pedes funderet unguentū: ipsumq; satis p̄ciosum: nunquid ꝓhibuit? imo & obstitit prohibētibus. Nam & Simoni indignanti q̇ se tangi à peccatrice permitteret: longam texuit reprehensionis parabolam: & aliis perditionis unguentum causantibus respondit, dicens.
Mat.26 Quid molesti estis huic mulieri? Nonnunquam ego (ut modicum faciam excessum) cum sederem mihi ad pedes Iesu mœrens: & offerens sacrificiū spūs contribulati in recordatione peccatorum meorū: aut certè ad caput si qn̄ uel raro starem & exultarē in recordatiōe bñficiorum
Ibidem. eius: audiui dicētes. Vt quid p̄ditio hæc? Causantes uidelicet q̇ soli uiuerē mihi. qui (ut putabāt) multis prodesse possem. Et dicebāt. Potuit em̄ uenūdari multo & dari paup̄ib⁹. Sed nō bonū mercatū mihi est etiā si uniuersum mūdū lucrer: meipsum p̄dere & detrimētū mei facere. Vnde intelligēs uerba hæc inter illa esse quas scriptura loquit muscas morituras quæ p̄dūt suauitatē unguenti: recorda
Esaiæ.3. tus sum diuinæ illius sententiæ. Popule meus qui te beatificāt in errorem inducunt. Verū audiāt excusantē dñm.
Mat.26 & respōdentē pro me: q̇ me quasi de ocio incusant. Quid, inquit, molesti estis huic mulieri? quod est: uos uidetis in facie: & ideò fm faciem iudicatis. Non est uir (ut putatis) qui possit mittere manū ad fortia: sed mulier. Quid tentatis ei imponere iugū, ad quod ego eum minus sufficientē intueor? Bonū op⁹ operatur in me. Stet in bono quādiu nō conualescit in melius. Si qn̄ de muliere in uirū, & uirū perfectum profecerit: poterit & i opus p̄fectionis assumi. Fratres uereamur episcopos: sed uereamur labores eorum. Si labores pensam⁹, nō affectamus honores. Agnoscamus impares uires nostras: nec delectet molles & fœmineos humeros uirorum, supponere sarcinis: nec obseruemus eos, sed honoremus. Inhumane nempe eorum redarguis opera: quorū onera refugis. Temerarie obiurgat uirum de prælio reuertentem: mulier nens in domo. Dico enim. Si is qui de claustro est: eum qui uersatur in populo interdum minus districte: minúsue circūspecte sese agere deprehenderit (uerbi gratia, in uerbo, in cibo, in somno, in risu, in ira, in iudicio) non ad iudicandum cōfestim
Ecc. ꝓsiliat: sed meminerit scriptum. Melior est iniquitas uiri, quàm bñfaciens mulier. Nam tu quidē in tui custodia uigilans benefacis, sed q iuuat multos: & melius facit & uitilius. Qđ si implere nō sufficit absq; aliqua iniquitate, id est absq; quadā inæqualitate uitæ & cōuersatiōis suæ: memēto qa charitas operit multitudinē peccatorū. Hæc di
Iacob. cta sint contra geminā tentationē: quā sæpe uiri religiosi episcoporū uel ambire gloriā: uel excessus temere iudicare diabolicis instigationibus incitantur. C Sed redeamus ad unguēta sponsæ. Vidésne quàm sit præferendum cæteris istud pietatis unguentum: de quo solo permissum non est perditionē fieri? Intantū perditio de ipso non fit: ut nec aquæ frigidæ munus irremuneratū sinatur. Bonū tamen contritionis unguentū qđ de recordatione peccatorum conficitur: mittiturq; in pedes domini: qa cor con
Psal. tritū & humiliatū deus nō despiciet. Cæterū longe meli⁹ esse arbitror id quod dicit deuotiōis factū de recordatione beneficiorū dei: quippe quod & capiti idoneū reputatur: ita ut perhibeat de ipso deus. Sacrificium laudis hono
ps.49 rificabit me. Porrò utrūq; uincit unctio pietatis: quæ de respectu miserorum fit: & per uniuersum Christi corpus diffunditur. Corpus dico non illud crucifixum: sed quod illius acquisitum est passione. Optimū reuera unguentū in cuius cōparatione cætera nec respicere se ostendit qui
Mat. ait. Misericordiam uolo & nō sacrificium. Hanc ergo potissimū inter cæteras uirtutes redolere puto ubera sponsæ: quæ sponsi per oīa gestit cōgruere uoluntati. An non odore mix Thabita etiā in morte fragrabat: & ideò cito de morte cōualuit: qa præualuit odor uitæ. D Sed audite uerbum abbreuiatū super præsenti capitulo. Quisquis & inebriat uerbis & fragrat bñficiis sibi dictū putet: qa
Cant. meliora sunt ubera tua uino: fragrātia unguētis optimis. Ad hæc quis idoneus? Quis nostrū unum saltem horum integre perfecteq; possideat: ut nō uidelicet interdum & in dicēdo sterilior: & in operādo tepidior sit? Sed est quæ merito & nō dubie hoc p̄conio gloriet: ecclesia utiq; cui nūquā de uniuersitate sua deest, & unde inebriet: & unde
1.Cor. fragret. Qđ em̄ sibi deest in uno: habet in altero: fm mensurā donationis Christi: ac moderationē spūs diuidentis singulis ꝓut uult. Fragrat ecclesia in his qui sibi faciunt amicos de māmona iniqtatis: inebriat in ministris uerbi: qui uino lætitiæ spūalis infundunt terrā & inebriāt eā & fructū referūt in patientia. Ipsa audacter securéq; sese nominat sponsam: tanquā quæ uerè habet ubera meliora uino: & fragrantia unguētis optimis. Quod & si nemo nostrū sibi arrogare præsumat: ut aiam suam qs audeat sponsam dñi appellare: qm̄ tamē de ecclesia sumus: quæ merito hoc noīe & re noīs gloriat: nō immerito gloriæ hui⁹ participiū usurpam⁹. Qđ em̄ simul oēs plenè integréq; possidemus: hoc singuli sine cōtradictione participamus. Gratias tibi dñe Iesu, q nos charissimæ ecclesiæ tuæ aggregare dignatus es: nō solum ut fideles essemus: sed ut etiam tibi uice spōsæ in amplexus iocundos, castos, æternosq; copularemur: reuelata & ipsi facie speculantes gloriam tuā: quæ tibi communis pariter est cum patre & spiritusancto in secula seculorum. Amen.

De gloria & laude deo semp attribuenda ꝓ omnibus bonis eius nobis impensis. Sermo. XIII. B

Rigo fontiū & fluminū oīm mare est uirtutum & scientiarū dominus Iesus christus. Quis enim dominus uirtutum nisi ipse est rex gloriæ? Sed & iuxta Annæ canticum idē ipse deus scientiarū. Rex dominus

dñs est. Continentia carnis, cordis industria uoluntatis
rectitudo, ex illo fonte manant. Non solum autem: sed & si
quis callet ingenio: si quis nitet eloquio: si quis moribus
placet, ide est. Inde sciæ: inde sapiæ sermo. Thesauri siqui
dem sapiētiæ & sciæ ibi oēs absconditi sunt. Quid? Casta
cōsilia, iusta iudicia, sancta desideria: nónne riuuli fontis
illius sunt? Quòd si copiæ aquarū secretis subterraneisq́
Coll. 2. recursibus incessanter æquora repetunt: ut inde rursus
ad uisus usus q́ nostros iugi & infatigabili erumpant ob
sequio: cur non etiam spirituales riui ut arua mentium ri
gare non desinant, proprio fonti sine fraude & sine inter
missione reddantur? Ad locum unde exeunt reuertantur
flumina gratiarum ut iterum fluant. Remittatur ad suum
principiū cæleste prof luuiū quo uberius terræ refundat.
1.Thessa. 5. Qualiter inquis? qualiter dicit apl's. In omnibus gratias
agētes. Quicqd sapientiæ, quicqd te uirtutis habere con
fidis: dei uirtuti & dei sapientiæ reputa Christo. Et qs tā
Luc.8. insanus, ais, ut aliunde præsumat? Nemo planè adeò ut &
pharisæus gratias agat: cuius tamen iustitiæ non est laus
à deo. Nec enim illa gratiarum actio (si bene recolis euan
geliū) gratiorē eū facit. Quare? Quia quicquid in ore de
uotum sonuerit: cordis nō sufficit excusare tumorē apud
Psal.137 eum qui alta à longe cognoscit. Deus ô pharisæe nō irri
1.Cor.4 detur. Putas tu habes aliquid quod non accepisti? Nihil,
inquit, & ideò gratias refero largitori. Si omnino nihil:
ergo nec meritum præcessit in te illum: ut illa de quibus
gloriaris acciperes? Quod si & fatearis, primo quidē fru
stra inflaris aduersus publicanum: qui ideò nō habet qd
tu: quia non accepit ut tu. Deinde uide etiam ne non inte
gre sua dona resignes deo: & tibi inflectens aliquid de glo
ria & honore ipsius fraudis merito arguaris: & fraudis in
deum. Si enim de his quæ iactas ex te tibi quippiam fortè
arrogares: falli te magis quàm uelle fraudare crederem &
errorem corrigerem. Nunc uerò quia gratias agendo, pro
bas te tibi nihil tribuere: sed dei esse dona tua merita pru
denter agnoscere: certè cæteros aspernendo prodis te, q
in corde & corde locutus: sis altero commodans linguam
mendacio: altero ueritatis usurpans gloriam. Non enim
iudicares publicanum contēnendū præ te, si non præ illo
te honorandum censeres? D Sed quid respondes aplo
1.Thim.1 præscribenti & dicenti: soli deo honor & gloria? Quid ā
gelo distinguenti & docēti quid sibi retinere placeat deo
& quid partiri dignetur hominibus? Nā gloria, inquit,
Lucæ.1. in excelsis deo: & in terra pax hominibus bonæ uolunta
tis. Cernitis ne pharisæum agentem gratias: labijs quidē
honorare deum: cordis autem sententia, se? Sic usu quo
dā magis quàm sensu uel affectu psonare in ore multorum
gratiarum actionem aduertere est: intantum ut homines
quoq́ sceleratissimi ad quæq́ flagitia & facinora sua so
leāt gratias deo agere q bene prospereq́ (ut quidem ipsi
sapiunt) cesserit sibi in adimpletione peruersarum uolun
tatum suarum. Audi (uerbi gratia) furem cum impiæ ma
chinationis male cupitum manipulum reportarit exultā
tem clam & dicentem. Deo gratias: non inanes uigilias fe
ci nocturnum laborem meum non perdidi. Similiter qui
hominem interfecit: nónne gloriatur & refert gratias q
præualuit aduersus æmulū: aut de hoste se uindicauit? Et
nihilomin⁹ adulter tripudians gestit in dei laudes q diu
optato concubitu tandē potitus sit. Non ergo omnis gra
tiarum actio accepta est deo: nisi quæ de cordis pudica &
mera simplicitate procedit. Pudica sane dixerim propter
eos qui & de malis actibus suis gloriātes deo gratias age
Pue.2. re solent: quasi deus more ipsorum lætetur cum male fe
cerint, & exultet in rebus pessimis. Audiet qui huiusmo
Psal.49 di est. Existimasti inique q ero tui similis: arguam te & sta
tuam cōtra faciem tuam. Mera uerò adiunxi propter hy
pocritas qui deum quidem de bonis suis sed uerbotenus
glorificantes: corde retinent quod ore præbuerāt: & quo
niam dolose agunt in conspectu eius: inuenitur iniquitas
eorum ad odiū. Illi impie mala sua deo: isti dei bona frau
dulēter intorquēt sibi. Et quidē primū illud tam stultum

tamq́ seculare ac quodammodo etiam bestiale est: ut ne
cesse nō habeā de ipso monere uos. Cæterum sequēs reli
giosis maxime & spiritualib⁹ uiris insidiari solet. C Ma
gna & rara uirtus profectò est: ut magna licet operantem
magnum te nescias, & manifestam omnibus tuā te solum
latere sanctitatē: mirabilem te apparere & cōtemptibilē
reputare, hoc ego ipsis uirtutibus mirabilius iudico. Fi
delis reuera famulus es si de multa gloria domini tui, et si
non exeunte ex te: tamen transeunte per te nil tuis mani
bus adhærere cōtingat. Tūc iuxta pphetā proijcis auari
tiam ex calūnia: & excutis manus tuas ab omni munere. Esai. 33.
Tunc iuxta mandatū dñi: lux tua lucet coram hoibus: ad
glorificandū nō te: sed patrē qui in cælis est. Sed & imita Matt. 5.
tor Pauli fideliūq́ prædicatorū nō prædicantium semet
ipsos: æque nec tu quæ tua sunt quæris: sed quæ Iesu chri
sti. Qobrē audies & tu. Euge serue bone & fidelis: quia Phili. 2.
sup pauca fuisti fidelis: supra multa te constituā. Ioseph cū Mat. 25.
domū & oīa bona ægyptij dñi sui sibi credita sciret: domi
nam non ignorauit exceptam, & ob hoc non acqeuit con
tingere. Non est, inquit, ex omnibus bonis domini mei
quod nō in mea potestate sit, uel non tradiderit mihi præ Gen. 39.
ter te quæ uxor eius es. Mulierē nouerat gloriā esse uiri:
& iniquū sibi iudicauit uice contraria inglorium facere cū 1. Cor. 7.
q se fecerat gloriosum. Aduertit homo dei sapientia pru
dens uirum uxorē fortiter tanquā propriā zelare gloriā,
sibiq́ ipsi retinuisse seruandā, nō alij credidisse: & manum
ad non cōcessum extendere nō psumpsit. Quid ergo ho
mo zelat gloriam suam: & deū audet uelle fraudare de sua
quasi nō zelantē? D Sed audi qd dicat: Gloriā, inquit,
meā alteri nō dabo. Quid ergo dabis nobis dñe: quid da Esa. 42.
bis nobis? Pacē, inquit, do uobis: pacem relinquo uobis.
Sufficit mihi. Gratanter suscipio quod relinquis: & relin Ioan. 14.
quo quod retines. Sic placet: sic mea interesse nō dubito.
Abiuro gloriam prorsus: ne forté si usurpauero non con
cessum, perdam merito & oblatum. Pacē uolo, pacem desi
dero, & nihil amplius. Cui non sufficit pax: nō sufficis tu.
Tu es enī pax nr̄a q fecisti utraq́ unum. Hoc mihi necessa Ephe. 2.
riū: hoc satis est: reconciliari tibi: reconciliari mihi. Nam
ex quo posuisti me cōtrariū tibi factus sum etiā mihimet Iob. 7.
ipsi grauis. Cautus sum nec ingratus fore beneficio datæ
pacis: nec sacrilegus inuasor gloriæ tuæ. Tibi domine ti
bi gloria tua maneat illibata: mecū bene agitur si pacem
habuero. Golia prostrato lætatus est populus pace rece
pta: sed Dauid singl'arit extitit gloriosus. Iosue, Iephthe,
Gedeon, Sanson, Iudith quoq́ quāquam fœmina: glorio
se in diebus suis triumpharunt de hostibus: sed pace cum
gaudio fruētib⁹ cæteris: nemo eis communicauit in glo
ria. Iudas machabæus multis & ipse inclytus uictorijs: cū
frequenter exultanti populo pacē fortiter pugnando tri
buisset: nunquid gloriam quādoq́ est partitus alicui? De
niq́ & facta est, inquit, nō gloria: sed lætitia magna in po 1. Ma. 4.
pulo. Quid minus ab his omnibus conditor omnium fe
cit, quominus & ipse debeat gloriari singulariter? Solus
cuncta creauit: solus de hoste triumphauit: solus captiuos
liberauit: & socium habebit in gloria? Et brachium, inqt, Esai. 63.
meum auxiliatum est mihi. Item. Torcular calcaui solus:
& de gentibus non est uir mecū. B Quid mihi ergo cum Ibidem,
uictoria si nec in prælio fui? Impudētissime mihi arrogo
uel gloriam absq́ uictoria: uel uictoriam sine pugna. Sed
suscipite montes pacem populo: pacē suscipite uobis: nō Pal. 71.
gloriam: ipsi soli eam seruantes, qui solus & pugnauit &
uicit. Ita quæso ita sit: gloria in excelsis deo & ī terra pax
hominibus bonæ uoluntatis. At uerò non bonæ sed pla Lucæ. 2.
nè iniquæ uoluntatis est: qui nequaquam pace content⁹:
superbo oculo & insatiabili corde inquiet⁹ anhelat & ad
gloriam dei: nec pacem proinde retinens, nec gloriam ap
prehendens. Quis credat parieti si se dicat parturire ra
dium quem suscipit per fenestram? Aut si glorientur nu
bes q imbres genuerint: quia nō irradcat? Mihi liquido
constat nec de canalibus oriri riuos aquarum: nec de la
bijs uel dentibus uerba prudentiæ: etsi sensus ultra cor

pore⁹ nõ attingat. Si qua sanè in sctis digna laude uel ad
miratione intueor: clara luce ueritatis discutiens: profe-
ctò reperio laudabilem siue mirabilẽ alium apparere: atq;
alium esse, & laudo deum in sanctis eius: siue sit Helisæus:
siue ille magnus Helias mortuorũ utiq; suscitatores: ipsi
quidem suo non imperio, sed ministerio foris exhibẽt no-
bis noua & insueta. Deus uerò in ipsis manens ipse facit
opera: inuisibilis & inaccessibilis in se: in suis spectabilis
Psal. 71. atq; mirabilis est: & solus mirabilis qui facit mirabilia so-
lus. Nec laus calami, laudabilis est pictura sine scriptura:
nec gloria linguæ aut labiorum sermo bonus. C Tem
Esaiæ. 10 pus est ut & propheta loquatur. Nũquid gloriabitur, in
quit, securis cõtra eum qui secat in ea: aut exaltabitur ser
ra contra eum à quo trahitur? Quomodo si eleuetur uir-
ga contra eleuantem se, & exaltetur baculus qui utiq; li-
gnum est: sic contra dominum omnis qui gloriatur: si nõ
in domino glorief. Si gloriandũ est, Paulus me docuit un
2. Cor. 1. de & in quo. Gloria, inquit, nostra hæc est: testimoniũ cõ
scientiæ nostræ. Securus glorior, si teste cõscientia de gloria
conditoris nihil mihi usurpo. Securus planè: qa iam non
contra dominũ, sed in domino. Hæc nobis gloriatio non
Ioan. 5. solum nõ phibef: sed & suadetur cũ dicitur: Gloriã ab in-
uicem quæritis: & gloriam quæ à solo deo est non uultis?
Reuera gloriari in solo deo: nõ nisi à solo deo est. Nec me
diocris ista gloria: quippe tã uera, quàm de ueritate & in
ueritate: tam rara, ut uix uel paucitas perfectorũ perfecte
Psal. 61. glorief in ea. Eant ergo uani filij hoĩm, mendaces filij ho-
minũ: eãt & decipiãt ipsi de uanitate in idipsum. Nam sa-
piens gloriator probabit opus suũ: atq; ad lumen uerita-
tis diligenter examinabit: & sic habebit in semetipso glo-
riã: & nõ in ore alteri⁹. Stultus sum si cistellæ labiorũ tuo
rũ gloriã meã credidero: & cœpero mẽdicare eã abs te, cũ
habere uoluero. Nónne nempe in tuo arbitrio est proba-
re me uel improbare prout uolueris? Sed si retineo penes
me: ipse fidelius seruo mihi. Imo nec mihi eam credo: ipsi
2. Thi. 1. potius repono seruandam, qui potẽs est depositum meũ
seruare in illum diem: cautus in custodiendo: fidelis in re-
stituendo. Secura tunc erit unicuiq; laus à deo: his dunta
xat qui humanas laudes cõtempserint. Nam gloria in cõ
Psal. 52. fusione eorũ q terrena sapiũt: dicẽte etiã Dauid. Qui ho-
minib⁹ placẽt cõfusi sunt: qm̃ de⁹ spreuit eos. A Fratres
si hæc scitis: nemo uestrũ uelit laudari in uita ista: qa qcqd
hic fauoris captas qđ ad deũ nõ retuleris: ipsi furaris. Ti-
bi eñ unde gloria putide puluis: tibi unde? De uitæ san-
ctitate? Sed spũs est qui sanctificat: spũs dico, non tu⁹, sed
dei. Et si prodigijs aut signis effulgeas: in manu tua fiunt:
sed uirtute dei. An blanditur popularis fauor: ꝙ uerbum
bonũ & bene fortè deprõpseris? Sed Christ⁹ donauit os
& sapiẽtiam. Nã lingua tua quid nisi calamus scribe? Et
hoc ipsum mutuo accepisti. Talentũ creditũ est, repeten-
dũ cũ usura. Si inuẽtus fueris ad opus impiger: ad fructũ
referẽdũ fidelis: pro labore tuo mercedẽ accipies. Si quo-
minus tolletur à te talẽtũ: & nihilominus exigetur lucrũ:
& uocaberis seruus nequã & piger. Omnis igif de bonis
multiformis gratiæ apparentis in uobis referaf ad ipsum
laus: laudabiliũ siquidẽ uniuersorũ auctorẽ & largitorẽ.
Idq; non ficte: quemadmodum ab hypocritis: nec sola cõ-
suetudine sicut à secularibus: sed ne quadam necessitate:
ut iumenta ferendis oneribus applicantur: sed sicut decet
sanctos: synceritate fida: deuotione solicita: hilaritate gra
ta sed nõ dissoluta. Immolantes itaq; hostiã laudis, & red
dentes uota nostra de die in diem, curremus omni uigilã-
tia iungere sensum usui: affectum sensui: exultationem affe
ctui grauitatẽ exultationi: humilitatẽ grauitati: libertatẽ
humilitati: quo interdum liberis purgatæ mentis passib⁹
procedamus: & excedamus per inusitatas quasdam affe-
ctiones spirituales lætitias in iubileis amœnitatib⁹: in lu-
mine dei: in suauitate: in spiritusancto: probantes nos cõ-
prehẽsos in his quos propheta intuebatur cum diceret.
Dñe in lumine uultus tui ambulabũt: & in noĩe tuo exul-
tabunt tota die: & in iustitia tua exaltabũtur. C At for-
tasse aliquis mihi dicat: Bene admones: sed si ea diceres q̃
tuo proposito cõuenirent. Expectate paulisper. Non sum
immemor. Nónne in manibus est id tractare quod dicif:
Oleum effusum nomen tuum? Hoc opus: hic labor est. Et Cant. 1.
quæ præmisimus an fuerint necessaria uos uideritis. Nũc Aenei. 6
quod ad me attinet: quia hinc aliena non sint paucis ad-
uertite. Non recordamini in sponsæ uberibus extremam
commendatam esse suaueolentiam unguentorum? Quid
ergo cõsequentius quàm ut eandem fragrantiã spõsa ne
sibi arrogare putef de spõsi bñficio recognoscat? Cui pla
nè sensui illa oĩa quæ ptaxauim⁹ subseruire cognoscitis.
Quòd ubera (inquit) mea sic redolẽt & sic placẽt: nec stu
dijs nec meritis ascribi meis: sed tuæ ô sponse tribuo lar-
gitati: de oleo utiq; effuso noĩe tuo. Hoc pro literæ conse
quentia. Cæterum explanatio ipsius capituli cuius occa-
sione super nequissimo uitio ingratitudinis præsentẽ ser
monem tam in longum ptraximus: tempus aliud & aliud
exordiũ sermõis desiderat. Nũc hoc solũ admonitos uos
esse sufficiat: si sponsa utiq; de omni uirtute sua uel gratia
minime audet sibi quippiã arrogare: quanto minus ado-
lescẽtulæ fortè quæ nos sumus? Dicamus proinde & nos
spõsæ uestigia insectãtes: dicamus. Nõ nobis dñe non no Ps. 113.
bis: sed noĩ tuo da gloriam. Dicamus nõ uerbo & lingua
tantum: sed ope & ueritate: ne fortè (quod nimis uereor)
dicatur & de nobis. Qm̃ dilexerunt eum in ore suo, & lin Psal. 7[illegible]
gua sua mẽtiti sunt ei. Cor aũt eorũ nõ erat rectũ cum eo:
nec fideles habiti sunt in testamento eius. Dicamus ergo
dicamus: clamãtes plus medullis cordis, quàm labijs oris.
Saluos fac nos dñe deus noster: & congrega nos de natio
nibus: ut confiteamur noĩ sancto tuo, nõ nostro: & glorie
mur in laude tua: nõ nostra in secula seculorum. Amen.

De ecclesia fideliũ christianorum, & de synagoga iudæorum perfidorum Sermo. XIIII. A

NOtus in iudæa deus: in israel magnum nomen Psal. 7[illegible]
eius. Populus gentium qui ambulabat in tene Esaiæ. 9
bris uidit lucem magnam: quæ erat in Iudæa
& in Israel: uoluitq; accedere & illuminari: ut Ps. 3[illegible]
qui aliqñ non ppl's nũc ppl's esset: lapisq; unus angularis 1 Pet. 2
ambos in se parietes uenientes è diuerso reciperet: & esset de Ephe. 2
cætero in pace locus eius: Porrò fiduciã dabat inuitantis Psal. 7[illegible]
uox q̃ iã sonuerat. Lætamini gẽtes cũ plebe eius. Ergo ac- Roma.
cedere uoluit: sed uetuit synagóga: immundã asserens ec-
clesiã de gẽtibus: & indignã idololatriæ fecem & ignorã-
tiæ cæcitatẽ improperãs: & dicebat. Tu eñ quo merito?
Noli me tãgere. Cur inqt? An iudæorũ tm̃ deus? Nónne
& gentiũ? Etsi mihi certè meritum deest: sed non illi mise-
ratio? Nũqd solũmodo iust⁹ est? Est & misericors. Domi- Psal. 118.
ne ueniant mihi miseratiões tuæ & uiuã. Et rursum. Mise Ibidem.
ricordiæ tuæ multæ dñe: sm iudiciũ tuũ uiuifica me: quod
nimirũ tẽperatũ misericordia est. Quid faciet iust⁹ & mi-
sericors dñs? Altera gloriãte in lege: & applaudente iusti
tiã sibi: nec indigẽte misericordia: sed despiciẽte ipsam q̃
indiget. Altera è regiõe ppria cognoscẽte delicta: cõfitẽte
indignitatẽ: renuente iudiciũ: flagitãte misericordiã: qd
in quã faciet iudex: & ille iudex cui & iudicare & misereri
sic utrũq; familiare est: ut neutrũ altero familiari⁹? Quid
sanè possit cõuenientius quàm ut pro suo quæq; accipiat
uoto: iudiciũ illa: ista misericordiã. Iudæus iudiciũ q̃rit &
habeat: gẽtes autẽ sup misericordia honorant deũ. Et est
iudiciũ, ut qui cõtẽnunt dei misericordẽ iustitiã: & suam
uolũt cõstituere (quæ profectò nõ iustificat sed accusat)
eidẽ suæ iustitiæ relinquanf opprimendi magis quàm iu-
stificãdi. C Est quippe ex lege (quæ neminẽ unquam du
xit ad perfectũ) iugum quod nec ipsi neq; patres eorum
unquã portare potuerũt. Sed synagoga fortis est non cu
rat onus leue: nec iugũ suaue. Sana est: non est ei opus me
dicus: nec unctio spũs. Confidit in lege: liberet eam si po-
test. Non aũt data est lex quæ possit uiuificare: insuper &
occidit. Litera eñ occidit. Propterea, inquit, dico uobis
moriemini in pctis uestris. Hoc ergo iudiciũ ô synagóga 2. Cor. 3
quod flagitas. Errori tuo cæca & contentiosa desereris,

donec

donec plenitudo gẽtium (quas superba spernis & inuida
repellis) introeat: & agnoscat etiam ipsa, ipsum qui notꝰ
est in iudæa deus: quodqꝫ est in israel magnũ nomen eius.
Ioan.19. Hoc qppe in iudiciũ uenit Iesus in hũc mundũ: ut qui nõ
p̄s.93. uident uideant: & qui uidẽt cæci fiant. Ex parte tñ: qa nõ
repellet dñs plebẽ suã ex toto: seruans sibi ad semẽ aplos
& multitudinẽ credentiũ: quorũ erat cor unũ & aĩa una.
Sed nec repellet in finẽ reliquias saluaturus. Iterum enim
suscipiet israel puerũ suũ: & recordabit̃ mĩæ suæ: ut ne
ibi quidẽ iudiciũ deserat comes mĩa: ubi nullũ ipsa repe-
rit locũ. Alioqn si pro meritis recepisset: iudiciũ profectò
sine misericordia ei qui nõ facit misericordiam. Hebet qp
pe iudæa oleũ multũ diuinæ notitiæ: idqꝫ in se tanquã in
uase clausum auara retinet. Peto & nõ miseret̃ nec cõmo
dat. Sola dei cultum: sola notitiam: sola uult possidere ma
gnum nomẽ eius. Nec zelat sibi: sed inuidet mihi. Ergo tu
dñe iudica iudiciũ meũ: & nomen tuũ magnũ magnifice-
tur adhuc: & oleũ qđ multũ est multiplicetur magis. Cre-
scat, ebulliat, effundatur, deriuetur & in gentes: & sentiat
oĩs caro salutare dei. Quo pacto ut uult iudæus ingratus
tota in barba Aaron remaneat unctio salutaris? Nõ bar
bæ: sed capitis est. Caput aũt nõ barbæ solius: sed & totiꝰ
est corporis. Capiat sanè prima: nõ sola. Refundat & infe
rioribus membris, quod accepit ipsa desuper. Descendat
descendat & in ubera ecclesiæ supernus liquor. Auida qp
pe nimis hunc sibi exprimere de barba nõ despicit. Per-
Canti.1. fusaqꝫ rore gratiæ, ut se non ingratam probet dicat. Oleũ
effusum nomen tuum. A Sed exuberet quæso adhuc &
perueniat usqꝫ in oram uestimẽti: in me utiqꝫ omnium no
uissimo atqꝫ indignissimo: de uestimento tñ. Nam & ego
illud mihi de maternis uberibꝰ tãquã paruulꝰ in Christo
iure pfectò pietatis efflagito. Q, si murmuret homo cui
de bonitate oculus nequam est: dñe responde pro me. De
uultu tuo iudiciũ meũ prodeat: & non de supcilio israel.
Mat.20 Imo responde pro te: & dic calumniatori: tibi quippe ca
lũniat̃ ꝙ tribuas gratis. Dic proinde illi. Volo & huic no
uissimo dare similiter. Displicet pharisæo. Quid mussitas.
Ius meum uolũtas est iudicis. Quid iustius ad meritũ: qd
ad præmium ditius? An nõ licet ei qđ uult facere? Mihi
quidẽ misericordia: sed tibi minime iniuria fit. Tolle qđ
tuum est, & uade. Si decreuit saluare & me, quid tu per-
Psal.62. dis? Exaggera quantũ uis merita: & extolle sudores: me-
lior est misericordia dñi sup uitas. Fateor, nõ sustinui põ
dus diei & æstus: sed iugũ suaue & onus leue p bñplacito
patrisfamilias porto. Opus meum uix unius est horæ: &
si plus: præ amore non sentio. Iudæus pprias exercitet ui
res: mihi probare libet q̃ sit uolũtas dñi bona & benepla
cens & perfecta. Ex ea sanè operis ac temporis dãna mihi
resartio. Ille pacto conuentionis: ego placito uoluntatis
innitor: credo & nõ ad insipientiam mihi. Nam uita in uo
luntate eius. Illa mihi reconciliat patrem: illa hæreditatẽ
restituit: etiam cumulatori gratia symphoniæ & cantus
Lucæ.15 & epularum: ac totius exultãtis familiæ celeberrima gau
dia suscitat mihi. Si indignatur frater meus segnior: ille q̃
Ibidem. hœdũ comedere mauult cũ amicis suis foris: quàm mecũ
in paterna domo uitulũ saginatũ. Respõdebitur illi. Epu
lari & gaudere oportet: quia hic filius meus mortuus fue
rat & reuixit: perierat & inuentus est. Adhuc synagoga
foris epulatur cum amicis dæmonibus: quibꝰ satis placet
ꝙ hœdũ pcti insipiens deuorat transglutiens & reponẽs,
atqꝫ quodãmõ occultans sibi illud in uentre socordiæ &
insipiẽtiæ suæ: dũ contemnens dei iustitiã: & suam uolens
cõstituere: dicit se nõ habere peccatũ: nec morte egere ui
tuli saginati: mũdam siquidẽ iustãqꝫ ex legis operibus re-
putãs. At uerò ecclesia scisso uelo occidẽtis literæ in mor
te uerbi crucifixi: audacter ad eius penetralia, præeunte
spiritu libertatis irrumpit: agnoscitur, placet, sortit̃ æmu
læ locum: fit sponsa: fruitur præreptis amplexibus: & in
calore spũs Christi dñi cui cõfricatur inhærẽs, stilante ac
fundente undiqꝫ sui oleũ exultationis præ participibus
suis excipiens ipsum ait. Oleum effusum nomen tuum.

C Quid mirũ si ungit̃ q̃ unctũ amplectit̃? Ecclesia ergo
recũbit intus: sed ecclesia interim pfectorũ. Spes tñ est &
nobis. Excubemus pro foribus qui minus perfecti sumꝰ:
spe gaudentes. Sponsus & sponsa soli interim intus sint:
mutuis secretisqꝫ fruãtur amplexibꝰ: nullo strepitu carna
lium desideriorũ: nullo corporeorũ fantasmatum pertur-
bante tumultu. Turba uerò adolescentularum quæ absqꝫ
hmõi inqetudinibus nõdũ esse põt, foris expectet. Expe-
ctentqꝫ secure: scientes ad se illud spectare qđ legũt. Ad Psal.44
ducentur regi uirgines post eam: proxime eius afferẽtur
tibi. Et ut quequæ sciat cuiꝰ spiritꝰ sit: uirgines dico illas
q̃ ante Christo fœderatæ quàm fœdatæ mũdi complexibꝰ
ipsi firmiter perseuerant, cui tanto fœlicius quãto matu-
rius deuouerũt. Proximas uerò q̃ pristinã suam deformi-
tatẽ in qua mũdo huic qñqꝫ cõformes: mũdi principibꝰ,
id est spiritibus spurcis in oĩ carnali cõcupiscẽtia sese tur
piter prostituerãt: tandẽ aliqñ erubescẽtes & exeuntes in
noui hoĩs formã: quãto sctiꝰ tãto syncerꝰ reformare festi
nant. Et hæ & illæ sanè pficiant, non deficiant neqꝫ fatigẽ
tur: etsi necdum planè in se sentiunt unde dicant & ipsæ.
Oleum effusum nomen tuũ. Nec enĩ audent adolescẽtulæ
p se facere uerba sponso. Tñ si magistræ uestigiis pressius
inhærere studẽt: effusi olei saltẽ odore delectabũtur & in
citabunt̃ etiã de odoris pceptione cupere & quærere po-
tiora. A Frequẽter egoipse quod fateri non uerecũdor
maximeqꝫ in initio cõuersiõis meæ: corde durꝰ & frigidꝰ
& quærens quẽ uellet diligere anima mea: nec adhuc enĩ
diligere poterat: quẽ nondum inuenerat: aut certè minus
quàm uellet diligebat: & ob hoc q̃rebat ut magis dilige-
ret, quẽ nequaquã quæreret, nisi iam aliquatenus dilexis-
set. Cum ergo eũ quærerẽ in quo recalesceret atqꝫ reqe-
sceret spũs meus: utiqꝫ torpẽs & languẽs: nec ulla de par-
te occurreret q̃ succurreret: p quẽ uidelicet pruina rigens
quæ sensus stringebat inter nos dissolueretur: & uernalis
illa suauitas ac spũalis amœnitas reuerteretur: tunc ma-
gis ac magis languebat & tædebat & dormitabat anima
mea præ tædio: tristis penè & desperans: & mussitãs secũ
illud: A facie frigoris eius q̃s sustinebit: cum subito fortè p̄s.147.
ad affatũ uel etiam aspectum cuiuspiã spiritalis perfectiqꝫ
uiri, interdum & ad solã defuncti seu absentis memoriam
stabat spũs & fluebant aquæ: & erant mihi lachrymæ illæ Ibidem.
panes die ac nocte. Quidnã istud nisi odor exalantis un- Psal.31.
ctionis: qua erat ille pfusus? Nõ enĩ unctio quæ ad me ni-
mirũ nisi hoĩe mediante non pertingebat. Eapropter etsi
gaudebam de munere: confundebar tamen & humiliabar
ꝙ sola ad me tenuis exalatio: & nõ pinguis aspersio pue-
nisset. Odoratu quippe delectatus non tactu: indignũ me
proinde cognoscebam: cui per seipsum dulcesceret deus.
Et nũc idipsum si accidat: auidꝰ qdẽ suscipio munꝰ indul
tum, gratumqꝫ habeo: sed dolens doleo per meipsum non
meruisse: atqꝫ ut dicit̃: de manu in manũ minime accepisse
cũ obnixe id peterẽ. Pudet nimirum magis ad hoĩs quàm
ad dei moueri memoriã. Et tũc cũ gemitu clamo. Quando Psal.41.
ueniã & apparebo ante faciẽ dei? Existimo & aliquos ue-
strum idẽ esse expertos: & experiri interdũ adhuc Qua in
re qd sentiẽdũ nisi ꝙ nostra aut supbia cõuincit̃: aut hũili
tas custodit̃: aut fraterna charitas nutritur: aut desideriũ
excitat̃. Vnꝰ idẽqꝫ cibus & ægrotis est medicina & ægro-
tatiuis dieta: porrò & debiles cõfortat, & delectat ualẽtes
Vnꝰ idẽqꝫ cibꝰ & languorẽ sanat & seruat sanitatẽ: & cor
pus nutrit & palato sapit. C Sed redeamus ad uerba spõ
sæ: & sic curemꝰ audire q̃ ait, ut studeamus sape & qđ sa-
pit. Sponsa (ut dixi) ecclesia est. Ipsa est cui plus dimissum
est: & q̃ plus diligit. Qđ æmula improperat ei ad cõuitiũ:
hoc sibi ipsa inflectit ad cõmodũ. Inde mãsuetior ad cor-
reptionẽ. inde patiẽtior ad laborẽ: inde ardẽtior ad amo-
rẽ: inde sagacior ad cautelã: inde humilior pro cõsciẽtia:
inde acceptior pro uerecundia: inde ad obediendum pa-
ratior: inde ad gratiarum actionẽ deuotior ac solicitior.
Deniqꝫ illa (ut dictũ est) murmurãte & memorãte merita
sua: & labores, & pondus diei & æstus: ecclesia beneficiũ

Canti. i. recolit dicẽs. Oleum effusum nomen tuum. Hoc planè te
Psal. 121. stimonium israel ad confitendum nomini domini. Non ta
men israel secundum carnem: sed eius qui secundum spiri
tum est. Nam hoc ille quo pacto dicat. Non ꝙ nõ habeat
oleum: sed non habet effusum. Habet sed reconditum: ha
bet in codicibus: sed non in cordibus. Foris hæret in lite
ra: cõtrectat manibus uas plenum sed & clausum: nec ape
rit ut unguatur. Intus, intus est unctio spiritꝰ: aperi & un
gere: & iam non eris domus exasperans. Quid facit oleũ
in uasis: si nõ sentias & in membris? Quid tibi prodest piũ
saluatoris nomen lectitare in libris: nec habere pietatem
in moribus? Oleum est. Effunde & senties uirtutem eius:
quæ triplex est. Sed iudæus ista fastidit: uos audite. Volo
dicere cur nomen sponsi oleo comparetur: quod nõdum
dixeram. Et tres huius rei occurrunt causæ. At quoniam
pluribꝰ uocabulis appellatur (eo ꝙ nullum quo proprie
dicatur inuenitur: ineffabilis quippe est) prius nobis in-
uocãdus est spiritussanctꝰ: ut de multis unũ qđ uult hoc
loco intelligi (qm̃ scripto designare nõ placuit) per se no
bis apire digneẗ. Sed hoc quoq; alias. Nã etsi in promptu
nũc essent oia: & neq; uos oneratï, nec ego fatigatꝰ essem
hora tñ finẽ indicit. Tenete in quo attentos uos reddidit
ut non sit cras necesse repetere. hoc incũbit: hoc in mani-
bus est: docere scilicet cur nomẽ sponsi oleo cõparetur: &
qđ de noïbus. Et qm̃ nõ possum ego à me dicere quicquã
indicta oro est, ut nobis spõsus ipse reuelet p spm̃ suũ Iesus
xp̃s dñs nr̃, cui est honor & gl'ia in secula seculorũ. Amẽ.

Qualiter hoc nomẽ Iesus est medicina salubris fi
delibus christianis in oibꝰ aduersis. Sermo. XV. A

Sapiẽ. 1. BEnignus est spũs sapiẽtiæ: & nõ consueuit esse
difficilis se inuocantibus: q sæpe & antequã in
Esa. 58. uocetur, dicit. Ecce adsum. Audite iam qđ orã
tibus uobis per me indicare dignaẗ de eo qđ
heri ad hoc ipsum distulimꝰ, & orationum uestrarum fru-
ctum tempestiuum percipite. En ostendo nomen qđ oleo
merito comparatur, & quo merito dicam. Multa quidem
sponsi uocabula sparsa per omnem diuinam paginam le-
gitis: sed in duo ea uobis uniuersa complector. Nullũ (ut
arbitror) reperietis: qđ non aut pietatis gratiam: aut po-
tentiam maiestatis sonet. Spiritus ita dicit etiã per sibi fa-
Psal. 161. miliarius organũ: Duo hæc audiui, qa potestas dei est: &
Psal. 110. tibi dñe mïa. Ergo ẜm maiestatẽ sanctũ & terribile nomen
Actu. 4. eius. Secũdũ pietatẽ, nõ est nomẽ aliud sub cælo datũ ho-
minibus in quo oporteat nos saluos fieri. Sed exẽplis ma
Hier. 23 gis pspicuũ fiet. Hoc est, iquit, nomẽ qđ uocabũt eũ dñs
Esaiæ. 7. iustus noster. Nomẽ potẽtiæ est. Itẽ. Et uocabiẗ nomẽ eiꝰ
emanuel. Pietatẽ insinuat. Item ipse de se. Vos uocatis me
ait, magister & domine. Primum gratiæ est: secđ in maiesta-
Ioan. 13. tis. Non em̃ minꝰ pium est docere animum scientiã, quàm
Esaiæ. 9. præbere escã corpori. Rursum ꝓpheta. Vocabitur, inqt,
nomen eius admirabilis, cõsiliarius, deus fortis, pater fu-
turi seculi, princeps pacis. Primũ, tertiũ, quartũ maiesta-
tem sonant: reliqua pietatẽ. Quod horum ergo effundiẗ?
Profectò maiestatis ac potẽtiæ nomẽ, in id quod est pieta
tis & gratiæ quodãmodo trãsfunditur ipsumq; effundi-
tur abũde per Iesum xp̃m saluatorẽ nostrũ. Nomẽ (uerbi
causa) qđ deꝰ est: nónne in id qđ est nobiscũ deus, hoc est
in emanuel liq̃scit & deficit? Sic admirabilis in id qđ est
cõsiliariꝰ: sic deꝰ & fortis in ea q̃ sunt pater futuri seculi &
princeps pacis. Et dñs iustus noster: misericors & misera-
tor dominꝰ. Nõ dico nouũ qd: quõdã quoq; nihilominꝰ
Abrã in Abraã: & Sary in Sarã effusa sunt: & iã tũc saluti
feræ effusionis celebratũ p̃figuratumq; mysteriũ recorda
Exo. 20. mur. Vbi iã illud qđ apud antiquos tã terribiliter quàm
Leu. 20. frequẽter intonare solebat: ego dñs: ego dñs. Mihi dictaẗ
Nu. 35. orõ: cuiꝰ principiũ noïe dulci paterno: sequẽtiũ obtinen
Esai. 27. darũ petitionũ p̃bet fiduciã. Serui noïanẗ amici: & resur-
rectio nõ tãtũ discipulis: sed fratribus nũciaẗ. Nec mirũ si
Iohel. 2. cũ uenit plenitudo tpis facta est effusio noïs: deo qppe qđ
p Iohelẽ ꝓmiserat adimplẽte & effundente de spũ suo sup
oẽm carnẽ: cũ tale aliqd & apud hebræos olim contigisse

legã. Credo uos p̃uolare & scire iã qd dicere uelim. Qua-
le erat inquã qđ sciscitãti Moysi primo respõsum est: Ego Exodi. 3.
sum q sum: & q est misit me ad uos. Nescio an uel ipe Moy
ses capet sic: si nõ uidelicet effunderet. Sed fusũ est: & ca-
ptum est. Nec modo fusum: sed & effusum. Nã infusum iã
erat. Iam cæli habebãt illud, iã angelis innotuerat. Est aũt
foris missum, & qđ angelis ita erat infusum ut esset & pri
uatũ: effusum & in hoïes est: ita ut iam tunc merito clama-
retur de terra. Oleũ effusum nomẽ tuũ: si nõ ingratæ ple- Cãtic. 1.
bis exosa puicacia obstitisset. Ait em̃. Ego sum deꝰ Abraã Exodi. 3.
& deꝰ Isaac: & deꝰ Iacob. D Currite gẽtes ad manũ est
salus: effusum est nomẽ quod quicunq; inuocauerit saluꝰ
erit. Angelorum deus etiã hominũ deũ se nominat. Oleũ
misit in Iacob: & cecidit in Israel. Dicite fratribꝰ uestris.
Date nobis de oleo uestro. Si nolunt: rogate dñm olei ut
mittat & nobis. Dicite. Aufer opprobriũ nostrũ. Ne quæ
so insultet maleuolus dilectæ tuæ: quã à finibus terræ euo
care placuit tibi: tanto utiq; dignantius: quãto minus di
gnã. Decètne obsecro ut benigni patrisfamilias iuitatos
seruus nequã excludat? Ego sum ais, deus Abraã, & deus
Isaac, & deꝰ Iacob. Et nõ ampliꝰ? Effunde, effunde, aperi Matt. 8.
manũ tuã adhuc: & imple oẽ aïal bñdictione. Veniãt ab-
oriẽte & occidẽte: & recũbãt cũ Abraã, Isaac, & Iacob in
regno cælorũ. Veniãt, ueniãt tribus tribus domini: testi- Psal. 121.
moniũ israel ad cõfitendũ noï dñi. Veniãt & recũbãt, epu- p̃s. 41.
lentur & delectẽtur in letitia: & unus ubiq; resonet in uo
ce exultatiõis & cõfessionis sonus epulantis: oleũ effusum
nomen tuũ. Vnũ scio: si Philippũ & Andreã habuerimus
ostiarios: repulsam oïno nõ patimur quicũq; oleum peti-
mus, qcũq; uolumus Iesum uidere. Incũctanter Philippꝰ Ioan. 12.
dicet Andreæ: Andreas aũt & Philippus dicẽt Iesu. Iesus
autẽ qd? Profectò qđ Iesus. Nisi granũ frumẽti cadẽs in Ibidem.
terrã mortuũ fuerit: ipsum solũ manet. Si aũt mortuũ fue
rit: multũ fructũ affert. Moriatur igitur granũ: & surgat
gẽtiũ seges. Oportet pati Christũ & resurgere à mortuis
& p̃dicari in noïe eius pœnitẽtiã & remissionẽ pctõrũ: nõ
solũ in iudæã: sed etiã in oẽs gentes: quatenus ab uno no-
mine qđ est Christꝰ milia miliũ credẽtiũ xp̃iani dicanẗ. &
dicãt. Oleũ effusum nomẽ tuũ. B Agnosco em̃ nomẽ qđ
in Esaia legi. Seruos suos: inquit: uocabit nomine alio: in Esa. 65.
quo qui benedictus est sup terrã benediceẗ in dño. Amẽ.
O nomen bñdictũ. O oleũ usquequaq; effusum. Quousq;
de cælo in iudæã. & inde i omnẽ terrã excurrit: & de toto
orbe clamat ecclesia? Oleũ effusum nomẽ tuum. Effusum
planè: quod nõ solum cælos terraq; perfudit: sed aspersit
& inferos: adeò ut in nomine Iesu omne genu flectaẗ cæ-
lestium terrestrium & infernorũ: & oïs lingua cõfiteaẗ & Philip.
dicat. Oleũ effusum nomen tuũ. Ecce Christꝰ: ecce Iesus: 2.
utrũq; infusum angelis: utrumq; effusum in hoïes: & illos
hoïes q cõputruerãt tãquã iumẽta in stercore suo: hoïes
& iumenta saluans: quemadmodum multiplicauit mïam
suã deꝰ, quàm carũ quàm uile. Vile sed salubre. Si uile nõ
esset: nõ mihi effunderet. Si salubre nõ esset, nõ me lucra-
retur. Particeps noïs sum: sum & hæreditatis. Christianꝰ
sum: frater Christi sum. Si sum qđ dico, hæres sum dei: co
hæres aũt Christi. Et qd mirũ si spõsi effusum est nomẽ: cũ Rom. 8.
ipse quoq; effusus sit. Nã semetipm exinaniuit formã ser- Philip.
ui accipiẽs. Deniq; ait. Sicut aqua effusus sum. Effusus est 2.
plenitudo diuinitatis: habitãs sup terrã corpaliter: ut de
illa plenitudine oẽs qui corpꝰ mortis gestamꝰ caperemꝰ: p̃s. 21.
ac uitali odore repleti diceremꝰ. Oleũ effusum nomẽ tuũ.
En qđ nomen effusum: & qualiter & quatenus. Cur uerò
oleũ? Nã hoc nondũ dixi. C In sermone superiore dice-
re cæperã: sed interuenit subito aliud qđ p̃dicẽdũ uidebaẗ
quãquã itermiserim ultra quàm credidi. Qđ nõ aliud esse
reor: nisi ꝙ fortis mulier sapiẽtia misit manũ ad collũ: &
digiti eius apprehẽderũt fusum. Nouit em̃ modicam lanã
uel linũ in lõgũ ꝓducere filũ: atq; in telæ extẽdere latitu- Prou. 31.
dinẽ: & sic oẽs domesticos suos uestire duplicibꝰ. Est pcul
dubio iter oleũ & nomẽ spõsi silitudo: nec ociosæ spũssan
ctꝰ alterutrũ cõpauit. Ego aũt dico in triplici quadã qua
litate olei.

litate olei:qđ lucet,pascit,& ungit:si uos meliꝰ nō habe
tis.Fouet ignē,nutrit carnem,lenit dolorē,lux,cibus,me
dicina. D Vide idē nūc & de sponsi noīe.Lucet p̄dicatū:
pascit recogitatū:inuocatū lenit & ungit.Et percurramꝰ
singula.Vnde putas in toto orbe tanta &tam subita fidei
lux nisi de prædicato Iesu? Nónne in huiusnominis luce
deꝰ nos uocauit in admirabile lumē suū:quibꝰ illumina-
tis,& in lumine isto uidentibuslumē,dicat merito Paulꝰ.
Ephes.5. Fuistis aliqñ tenebræ:nūc aūt lux in dño.Hoc dinicꝫ no-
mē corā regibus & gētibus & filijs israel portare iussus ē
idē apostolus:& portabat nomē tanquā lumē,& illumina
Rom.15. bat patriā,& clamabat ubicꝫ.Nox p̄cessit:dies autem ap-
propinquauit:abijciamus ergo opa tenebrarū,& indua
mur arma lucis,:sicut in die honeste ambulemus.Et mon-
strabat oībus lucernā sup candelabrum,annuncians in oī
loco Iesum & hunc crucifixum.Quō lux ista insplenduit
ac perstrinxit cunctorū intuentiū oculos:qñ de ore Petri
tāqua fulgur egrediens:claudi unius corporales plantas
solidauit & bases:multosc̄ꝫ spūaliter cæcos illuminauit.
Actu.3. Nunquid non ignem sparsit,cū ait.In nomine Iesu chri-
Nota. sti nazareni surge & ambula? A Nec tantū lux est nomē
Iesu,sed est & cibus.An nō toties confortaris:quoties re
cordaris? Quid æque mentē cogitātis impinguat? Quid
ita exercitatos reparat sensus,uirtutes roborat,uegetat
mores bonos atcꝫ honestos:castas fouet affectiones? Ari-
dus est oīs aīæ cibus:si nō oleo isto infunditur.Insipidus
est,si non hoc sale conditur.Si scribas:non sapit mihi nisi
legero ibi Iesum.Si disputes aut conferas:non sapit mihi
nisi sonuerit ibi Iesus.Iesus mel ī ore:in aure melos:ī cor-
de iubilus.Sed est& medicina.Tristatur aliquis nostrum,
ueniat in cor Iesus:& inde saliat in os:& ecce ad exortum
nominis lumen nubilum omne diffugit:redit serenū.La-
bitur quis in crimen,currit insuper ad laqueū mortis de-
sperādo:nónne si inuocet nomē uitæ:cōfestim repirabit
ad uitā? Cui aliqñ stetit ante faciē salutaris ominis duri-
tia(ut assolet)cordis,ignauiæ torpor,rancor animi,lan-
guor accediæ? Cui fons fortè siccatꝰ lachrymarū inuoca-
to Iesu:nō continuo erupit uberior:fluxit suauior? Cui
in periculis palpitanti & trepidāti:inuocatū uirtutis no-
mē nō statim fiduciā p̄stitit:depulitmetū? Cui q̄so in du-
bijs æstuanti &fluctuanti:nō subito ad inuocationē clari
nois subito emicuit certitudo? Cui in aduersis diffidenti
iam iamc̄ꝫ deficiēti:si nomē adiutorij sonuit:defuit fortitu
Psal.46 do? Nimirū morbi & languores aīæ isti sunt:illud medici
na.Denicꝫ&probare licet.Inuoca me,inquit,in die tribu
lationis:eruam te,& honorificabis me.Nihil ita iræ impe
tum cohibet:supbiæ tumorē sedat:sanat liuoris uulnꝰ:re
stringit luxuriæ fluxum:extinguit libidinisflāmam:sitim
temperat auaritiæ,ac totius indecoris fugat pruriginem.
C Siqdē cū noīo Iesum:hoīem mihi ppono mitem & hu
milē corde,benignum,sobrium,castum,misericordem:&
omni denicꝫ honestate ac sanctitate conspicuū:eundemc̄ꝫ
ipsum deū oīpotentē:q suo me & exēplo sanet,&roboret
adiutorio.Hæc oīa simul mihi sonāt cū insonuerit Iesus.
Sumo itacꝫ mihi exēpla de hoīe,& auxiliū à potēte:illa tā
quā pigmētarias spēs:hoc tanquā unde acuā eas:& facio
cōfectionē:cui similē medicorū nemo facere possit.Hoc ti
bi electuariū habes ô aīa mea recōditū ī uasculo uocabu-
li huiꝰ qđ est Iesus;salutiferū certe,quoc̄ꝫ nulli unquam
pesti tuæ inueniat̄ inefficax.Semp tibi in sinu sit:semp in
manu:quo tui oēs in Iesum & sensus dirigant̄& actus.De
Canti.8 nicꝫ& inuitaris.Pone me,inquit,signaculū in corde tuo
signaculū in brachio tuo.Sed hoc alias.Nūc uerò habes
unde & brachio medearis & cordi.Habes inquā in noīe
Iesu unde actꝰ tuos uel prauos corrigas,uel minꝰ pfectos
adimpleas:itēc̄ꝫ unde tuos sensus aut serues ne corrūpāt̄
aut si corrūpāt̄ sanes.Habuit & iudæa q̄sdā Iesus q̄rū ua
cuis gl'iat̄ uocabulis.Illa eñ nec lucēt,nec pascūt,nec me
dent̄. D Idcirco sinagoga ī tenebris est uscꝫ adhuc,fame
& infirmitate laborās.Et nō sanabit̄ nec satiabit̄ quouscꝫ
sciat meū Iesum dñari Iacob & finiū terræ:& cōuertat̄ ad
uesperā:& famē patiat̄ ut canes:& circūeat ciuitatē.Et il-
li qdē p̄missi sunt tanquā baculꝰ ad mortuū:pphetā præ-
uenientes:& sua interp̄tari noīa nequiuerūt.Vacua quip
pe arāt.Suppositus mortuo baculus est nō erat uox necꝫ 4.Re.4.
sensus,qm̄ baculus erat.Descēdit q baculū misit:& mox
saluū fecit ppl'm suū à pc̄tis eorū:pbās se esse qđ dicebat̄.
Quis est hic q etiā pc̄tā dimittit? Nimirū qui dicit.Salus Marc.2.
ppl'i ego sum:iā uox iā sensus est:& patet cū nō inane por
tare nomen instar priorū.Sentit̄ infusa salus,& beneficiū
nō tacet̄.Intus sensus:foris uox.Cōpūgor & cōfiteor:&
cōfessio uitā indicat.A mortuo eñ tanquā q nō est perit Eccl'i.17.
cōfessio.Ecce uitaecce sensus.Suscitatꝰ pfecte sum:itegra
est resurrectio.An aliud mors corpis est:nisi cū sensu pri-
uatur & uita? Pc̄tm̄ qđ mors aīæ est,nec cōpūctiōis mihi
sensum,nec cōfessiōis reliq̄rat uocē:& erā mortuꝰ.Venit
is q pc̄tā dimittit:& utrūcꝫ restituit:& dicit aīæ meæ:salus p̄s.24.
tua ego sum.Quid mirū si cedit mors ubi uita descendit? Rom.10
Iā corde credit̄ ad iustitiā:& ore confessio fit ad salutē.Iā 4.Re.4.
oscitat puer:& oscitat septies,& dicit Septies ī die laudē Psal.118.
dixi tibi dñe.Videte hūc septenariū.Sacer nūerꝰ ē:nō ua
cat.Sed meliꝰ hoc alij fuamꝰ fmoni:q° famelici & nō fasti-
diosi ad tābōas epulas accedamꝰ:īuitāte nbs spōso eccl'iæ
dño nr̄o Iesu xp̄o:q est sup oīa deꝰ b̄ndictꝰ in secula.Amē.

De cordis contritione:& de tribus speciebus ue-
ræ confessionis. Sermo.XVI. B

QVid sibi ergo uult septenarius iste.Nescio eñ
an ita simplex quispiam in nobis sit quiociosas
esse has uices:& numerū hūc putet fortuitum.
Ego nec illuc uacare reor ꝙ propheta incūbēs 4.Re.4
sup mortuū:ad mensuram puerilis corporis sese cōtraxit,
os suū ori illius cōiunxit:oculisc̄ꝫ oculos & manibus ma-
nus.Spūssanctus sic oīa fieri:& sic scribi fecit:ad eruditio
nem proculdubio illorū spirituum quos corrupti corpo-
ris circūuenit infida societas:ac stulta mundi sapientia de
sipere docuit.Corpꝰ quippe quod corrūpitur aggrauat Sapie.9
aīam,& deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogi-
tantē.Propterea nemo miret̄ ac moleste accipiat si in his
scrutādis tanquam qbusdā spūssancti apothecis curiosus Esai.38.
existo:cū sciam quia sic uiuit̄:& in talibus uita spūs mei.
Dico tñ his q præuolātes ingenio:in omni sermone ante
penè flagitāt finē quàm pricipiū teneāt.debitorē me etiā
tardiorībꝰ esse:& maxīe.Sed nec studiū tā esse mihi ut ex-
ponā uerba,quā ut ībuā corda.Et haurire & ppinare me
oportet:qđ nō fit celeriter pcurrēdo:sed tractādo dilig
ter,& exhortādofrequenter.Quāquā & p̄ter spē q̄cꝫ meā
diu nos discussio detinuit sacrorū.Putaui fateor unū ad
hoc sermonē sufficere siluācꝫ istāumbrosam latebrosamc̄ꝫ
allegoriarū ptransire nos cito:& ad planitiē moraliū sen-
suū itinere diei quasi unius peruenire.Sed secus cōtigit.
Biduū qppe iā in eo expendimꝰ:& adhuc restat uia.Ictus
oculi eminus summitates,ramorū & mōtiū cacumina per
uolabat:sed ualliū subteriacēs uastitas,& densitas dume-
torū frustrabat̄ obtutꝰ.Nūqd(uerbi gr̄a)Helisei miracu
lū p̄uidere ualebā:qa nobis uidelicet de gētiū uocatione
& repulsiōe iudæorūdisserētibꝰ:ita de subito ī mediū psi
liret? Et nūc qñ qdē incidimꝰ nō pigeat nos paululū imo
rari,cōsequēter ad id qđ intermittimꝰ postea reuersuros.
Siqdē aīarū cibꝰ nihilominꝰ est iste.Canibꝰ quocꝫ ac ue-
natoribus plerūcꝫ contingit à bestia quam aggressi erant
desistere:& seq aliā q̄ inopinātibꝰ fortè occurrerit. D Nō
paruū fiduciæ robur p̄stat mihi:ꝙ magnꝰ ille uir ppheta
potēs in ope & sermone de excelso mōte cælorū descēdēs
uisitare dignatꝰ est me cū sim cinis & puluis:misereri mor
tuo:inclinare iacenti:cōtrahi & coæquari puo:cæco par-
tiri lumē oculorū suorū:& os mutū oris pprij osculo sol-
uere:debilesc̄ꝫ manus suarū roborare contactu.Suauiter
rumino ista:& replent̄ uiscera mea,& interiora mea sagi-
nant̄:& oīa ossa mea germināt laudē.Hoc semel contulit
uniuersitati:hoc quotidie singl'i in bonis actitari sentimꝰ
& cordi scilicet tribui intelligētiæ lumē:& ori ædificatio
nis uerbū:& manibus opus iustitiæ.Dat sentire fideliter:

dat ꝑferre utiliter:dat efficaciter adimplere:& est funicu-
lus triplex qui difficile rūpit̃:ad extrahendas aīas de car-
cere diaboli:& trahendas post se ad regna cælestia:si recte
sentias:si digne ꝓloquaris:si uiuēdo cōfirmes. Oculis suis
tetigit meos:interioris hoīs frontem claris luminaribus
ornās:fide & intellectu. Ori meo iunxit suū: & mortuo si
gnum pacis impressit:qm̄ cū adhuc pctōres essemꝰ: recō-
ciliauit nos deo:iustitiæ mortuos. Os ori applicuit:itera-
to inspirās ī faciē meā spiraculū uitæ:sed sanctioris quàm
Gen̄.2. primo. Nā primo qdē in aīam uiuētē creauit me:secūdo ī
spiritū uiuificantē reformauit me. Manus suas meis sup-
posuit:exēplum p̄bēs bonorū operū formam obedientiæ.
Aut certè manꝰ suas misit ad fortia:ut doceret manꝰ meas
ad p̄lium:& digitos meos ad bellum. Et oscitauit, inquit,
puer septies. Sufficiebat ad gloriā manifestandi miraculi
oscitasse semel:sed multiplicitas & insignis numerus my-
sterij admonent. Si illud ingens uniuersi humani generis
primū quidē examine corpus attēdas:uides ubiq; eccle-
siam (ex quo uitā propheta incumbente recepit) quasi se
pties oscitare:qa septies in die laudē dicere consueuit. Si
teip̄m aduertas:in hoc te noueris uita uiuere spiritali, ac
mysticū hunc implere numerū:si sensualitatis tuæ quina-
riū:charitatis binario subijcis:exhibesq; iuxta ap̄lm mē-
bra tua seruire iustitiæ in sanctificationē:q̄ prius exibui-
sti seruire iniqtatiꝰ ad iniqtatē. Aut certè si eundē quariū
ꝓximorū saluti impartiēs ad ꝑficiēdū septenariū duo hæc
adijcias:miam scilicet & iudiciū cātare deo. ¶ Habeo &
alias septē oscitatiōes:septē uidelicet exꝑimēta:sine qbus
uere & certa salꝰ rediuiui spūs minime cōstat:quatuor ad
sensum cōpūctiōis:tria ad cōfessiōis solū ꝑtinentia. Si ui-
uis, si uox, si sensus est:tu quoq; eadē ī te recognoscis. Por
rò sensum ex ītegro recuꝑasse te scias, si tuā cōsciam qua
druplici sentis cōpūctiōe morderi:pudore gemino, & ge-
mino metu:nā uitā ad ꝑficiendū septenariū triplex cōfes-
sionis spēs attestat̃. de qbꝰ postea uidebit̃. Nónne & sctūs
Hieremias in suo plāctu obseruat hūc numerū? Et tu igit̃
in tua ꝑ te lamētatiōe formā habēs ꝓpheticā:deū cogita
factorē tuū:cogita & bn̄factorē:cogita patrē, cogita dn̄m.
Ad omnia reus es:plāge per singula. Ad primū & ultimū
respōdeat timor tuꝰ:ad duo media pudor. Pater sanè nō
metuitur cum pater sit. Patris enim est misereri semper &
parcere. Et si percutit uirga, nō baculo ꝑcutit:& cū ꝑcus-
serit sanat. Paterna uox est. Percutiā & ego sanabo. Non
est ꝓinde qd̓ à patre formides:q etsi qn̄ feriat ut emendet
nūquā tn̄ ut uindicet. At uerò cogitātē ꝙ patrē offende-
rim:est certè qd̓ pudeat, etsi nō qd̓ terreat. Volūtarie ge
nuit me uerbo ueritatis:nō stimulo carnalis cupiditatis
excussit, quēadmodū genitor carnis meæ. Deīde etiā nō
pepcit unigenito ꝓ sic genito. Ita ipse qdē patrē se exhi
buit mihi:sed nō ego me illi uicissim filiū. ¶ Quanā frō
te attollo iam oculos ad uultū p̄ris tā boni:tam malus fi-
lius? Pudet indigna gessisse gn̄e meo:pudet tāto patre ui
xisse degenerē. Exitus aquarum deducite occuli mei:ope
Iacobi.1. riat confusio faciē meā:uultū meū pudor suffundat:occu
petq; caligo. Deficiat in dolore uita mea:& āni mei in ge
mitibus. Proh pudor quē fructum habui in qbus nūc eru
besco? Si in carne seminaui de carne non metā nisi corru
ptionē. Si in mūdo:& ipse trāsit & cōcupiscētia eiꝰ. Quid.
Caduca, uana, & ꝓpe nulla:& quorū finis mors ē:infœlix
& insanus p̄ferre nō erubui:æterni patris amori & hono-
ri. Cōfundor, confundor audire. Si ego pater:ubi est ho-
nor meꝰ? Sed & si pater nō esset:obrueret me bn̄ficijs. In
staurat aduersum me testes (ut alia innumera taceā) huiꝰ
corpis uictū & usum tpis huiꝰ:& sup oīa sanguinē dilecti
filij clamantē de terra. Pudet ingratitudinis, Quanquam
ad cōfusionis cumulū:arguar etiā reddidisse mala pro bo
nis:& odiū pro dilectione. Minime quidē mihi à benefa-
ctore:sicut nec à patre timendū. Verus qppe beneficus est
dās affluēter & nō improperās. Nō improperat dona qa
dona sunt:& bn̄ficia sua mihi dedit:nō uēdidit. Deniq; si-
ne pœnitētia sunt dona eius. At quāto de illo benignius
tanto de me indignius sentire cogor. ¶ Erubesce & do-
le nihilominus anima mea:qm̄ etsi illū nō repetere & nō
improperare decet:nos tamen omnino dedecet ingratos
immemoresq; extitisse. Heu qd uel nūc tandē retribuam Psal.115.
domino ꝓ oībus q̄ retribuit mihi? Q; si segnior forte suas
partes minus exequitur pudor:timor sane excitet̃ in adiu
torium. Excitetur ut excitet. Sepone parum pia uocabu-
la bn̄factoris & patris:atq; ad austeriora cōuertere. Nem-
pe qui legit̃ pater misericordiarū: & deꝰ totiꝰ cōsolatio
nis legit̃ nihilominꝰ deus ultionū, dn̄s. Legit̃ deus iudex 2.Cor.
iustus & fortis. Legit̃ terribilis in cōsilijs sup filios homi- Psal.9.
nū. Legit̃ deꝰ zelans. Q; pater est, ꝙ bn̄ficus est, tibi est:ꝙ Psal.7.
dominꝰ ac creator, sibi. Etem̄ ꝓpter se metipsum fecit oīa Psal.65.
scriptura teste. Qui ergo qd̓ tuū ē, tibi defendit ac seruat, Exo.20.
putas & ꝓ se aliqn̄ nō zelabit:putas sui non reqret princi Esai.48.
patus honorē? Propter hoc irritauit impius deū:quia di-
xit in corde suo, non requiret. Et quid est in corde suo di- Psal.9.
cere nō reqret:nisi nō metuere qd̓ reqrat? Sed requiret
usq; ad nouissimū quadrātē:reqret & retribuet abūdāter
facientibus supbiā. Reqret à redēpto seruitiū: honorē &
gloriā ab eo quē plasmauit. Esto ꝙ dissimulet pater igno-
scat bn̄ficus:sed nō dn̄s & creator. Et q parcit filio nō par
cet figmēto:nō parcet seruo nequā. Pensa cuiꝰ sit formidi
nis & horroris tuū atq; oīm contēpsisse factorē:offendisse
dn̄m maiestatis. Maiestatis est timeri:dn̄i est timeri, & ma
xime huiꝰ maiestatis:huiusq; dn̄i. Nā si reū regiæ maiesta
tis quāuis humanæ, hūanis legibꝰ plecti capite sancitū sit
quis finis contemnentiū diuinā omnipotentiā erit? Tan-
git montes & fumigāt:& tam tremendam maiestatem au-
det irritare uilis puluiculus:uno leui flatu mox dispergē-
dus, & minime recolligēdus? Ille ille timēdꝰ est:qui post
quā occiderit corpus:ꝑtātē habet mittere & in gehennā.
¶ Paueo gehēnā:paueo iudicis uultū:ipsis quoq; treme
dū angelicis ꝑtātibus. Cōtremisco ab ira potentis:à facie
furoris eius:à fragore ruētis mundi:à conflagratione ele
mētorū:à tempestate ualida:à uoce archangeli:& à uerbo
aspo. Cōtremisco à dētibꝰ bestiæ infernalis:à uētre inferi
à rugientibꝰ p̄paratis ad escā:horreo uermē rodentem:&
ignē torrentē:fumū & uaporē & sulphur & spm̄ ꝓcellarū.
Horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquā
& oculis meis fontē lachrymarū:ut præueniam fletibus Hier.9.
fletū & stridorē dentiū:& manuū pedumq; dura uincula,
& pondus cathenarū prementium, stringentiū, urētium
nec cōsumentiū? Heu me mater mea:ut quid me genuisti
filium doloris, filium amaritudinis indignationis & plo-
rationis æternæ? Cur exceptus genibus:cur lactatus ube
ribus, natꝰ in cōbustionē, & cibꝰ ignis? Qui sic afficit̃:sen
sum ꝓculdubio recuꝑauit:& in duplici metu isto:itemq;
pudore illo æque duplici habet oscitationes quatuor. ¶
Tres quæ restant ex uoce confessionis adijciet:& nequa-
quam dicetur iam de eo, ꝙ nō sit uox neq; sensus:si tamen
de corde humili simplici fideliq; processerit illa confessio.
Omne ergo quod remordet conscientiam cōfitere humili
ter, pure, fideliter:& has uices implesti. Sunt q gloriantur
cum male fecerint:& exultāt in rebus pessimis: quos no- Prou.2.
tans propheta:peccata sua, inquit, prædicauerūt sicut So Esa.3.
doma. Verum hos ab hac disputatione tanquā seculares
amoueo. Nam quid ad nos de his qui foris sunt? Quāquā
& de his qui religiose uestiti, & religionē professi sunt nō
nunquam audimus aliquos reminisci & iactare impuden
tissime mala sua preterita:quæ (uerbi gratia) aliquando
uel fortiter gladiatorio:uel argute literatorio gessere con
flictu seu aliud quid secundum mundi quidem uanitatem
fauorabile:sm̄ animæ uerò salutem nociuū, perniciosum,
damnosum. Secularis adhuc animi indiciū est hoc, & hu-
milis habitus qui gestatur à talibus, non sanctæ nouitatis
est meritum:sed priscæ uetustatis operculū. Nonnulli ta-
lia quasi delendo & pœnitendo rememorāt:sed gloriā in
tentione captātes:cōmissa sua non diluūt:sed seipsos illu-
dūt. Nā deus nō irridet̃. Veterē hoīem nō exuerūt:sed no
uo palliant, nō proditur aut proijcitur uetus fermentum

illa confessione,

Psal.31. illa cōfessione,sed statuitur:secundum illud. Inueterauerunt ossa mea dū clamarem tota die. A Pudet reminisci
quorundam tantam proteruiam:ut non pudeat eos cum
exultatione lugenda iactitare:q̧ & post susceptū sanctum
habitū:callide quēpiā supplantauerint:& circūuenerint
in negocio fratrem:aut q̧ talionē pro cōuitio uel maledicto id est malum pro malo:aut maledictum pro maledicto
audacter reddiderint. Sed est confessio eo periculosius
noxia:quo subtilius uana:cum ipsa etiā inhonesta & turpia de nobis detegere nō ueremur:non quia humiles sumus,sed ut esse putemur. Appetere autem de humilitate
laudē:humilitatis est nō uirtus,sed subuersio. Verus humilis uilis uult reputari,nō humilis p̄dicari. Gaudet cōtēptu sui:hoc solo sanè superbus q̧ laudes cōtēnit. Quid
puersius:quidue indignius quàm ut humilitatis custos
cōfessio sup̄biæ militet: & inde uelis uideri melior unde
uideris deterior? Mirabile iactātiæ genus,ut non possis
putari sanctus:si nō appareas sceleratus. At talis cōfessio
speciem habens humilitatis non uirtutē: nō solum ueniā
1.Re.15. nō meretur: sed & prouocat iram. Nunquid profuit saul
q̧ se ad increpationē samuelis peccasse cōfessus est? Culpabilis proculdubio fuit illa cōfessio:quæ culpam nō diluit. Quomodo enim humilem cōtemneret cōfessionem
humilitatis magister,& cui humilibus dare gratiā, certe
ingenitum est? Omnino nō poterat nō placari: si quæ in
ore sonuit,in corde radiasset humilitas. Ecce cur humilē
esse debere cōfessionem dixi. B Oportet aūt & esse simplicē. Nō intētionem (fortè quia latet homines) excusare delectet,si sit rea:nec leuigare culpam, quæ grauis est
nec alieno adūbrare suasu cū inuitū nemo coegerit. Primū illud nō cōfessio est,sed defensio,nec placat,sed puocat. Sequēs mōstrat ingratitudinē,& ex q̊ minor reputat̄
culpa eò minuitur,& gloria indultoris. Sed em̄ minus libēter beneficiū datur qđ minus grate minúsue necessariè prouenire sentitur. Veniam pinde sibi abiudicat: qui
mun⁹ largitoris attenuat: quod quidē omnis qui reatū
suū uerbis alleuiare conatur facit. Iam à postremo primi
hominis dehortetur exemplum:nec culpā siquidem diffitentis:nec tñ consequentis ueniam: nō dubium quin ob
reatus mulieris admixtionē. Genus excusatiōis est,cū argueris tu:alium incusare. Porrò excusare te uelle quādo
corriperis:quàm sit non modo minime fructuosum,sed&
perniciosum:sanctum dauid interroga. Verba nempe maliciæ excusatiōes in peccatis appellat:ne ī ea declinet cor
suū rogās & supplicans. Merito quidē. In animā etenim
suā peccat,qui se excusat:repellēs proinde à se indulgētiæ
medicinā,& sic uitā sibi proprio ore intercludēs. Et quæ
nā maior malitia quàm propriā armari ī salutē: & linguæ
tuæ temetip̄m mucrone cōfodere? Deniq; q sibi nequā
cui est bonus? D Sit aūt & fidelis cōfessio,ut cōfitearis
in spe:de indulgētia penitus nō diffidēs:ne tuo te ore nō
tā iustifices quàm condemnes. Iudas certè pditor dñi: &
Mat,27 cain fratricida cōfessi sunt:& diffisi sunt. Alter. Peccaui,
inqt,tradēs sanguinē iustū. Alter. Maior est iniqtas mea,
quā ut ueniā merear:& uerax: licet nil eis pfuit infidelis
cōfessio. Hæ itaq; tres cōfessiōis obseruātiæ iūctæ q̄tuor
sup̄iorib⁹ cōpūctionis:septenariū implēt. Iā uerò sic cōpūctus,& sic cōfessus:ac ppria pinde cert⁹ de uita,certus
quoq; nihilomin⁹ es (ut arbitror) uacuo nequaquā noīe
appellari Iesum cū q in te talia ualuit & uoluit opari: nec
uacue:subsecutū fuisse baculū quē præmiserat. Nō uenit
uacue quia nō uenit uacuus. Nam qūo uacuus in quo habitauit plenitudo? Neq; em̄ ei datus est ad mēsurā spūs.
Psal.44 Deniq; & uenit in plenitudine tpis:plenū pinde uenire
se indicās. Bñ plenū quē unxit pater oleo lætitiæ præ cōsortibus suis. Vnxit & misit plenū gratiæ & ueritatis. Vn
Esai. 61. xit ut ungeret. Oēs ab eo uncti sunt:q de plenitudine ei⁹
meruerūt accipere. Ideò ait. Spūs dñi sup me eo q̧ unxerit me:ad annūciādū māsuetis misit me,ut mederer cōtritis corde:ut p̄dicarē captiuis indulgētiā,& claudis aptionem:ut p̄dicarē annū placabilē dño. Veniebat (ut audis)
ungere cōtritiōes nostras ac lenire dolores. Ideoq; uenit
unctus,uenit māsuetus & mitis:& multæ misericordiæ oībus inuocātibus se. Sciebat se ad infirmos descēdere:exhibuitq; qualē oportuit. Et quoniā multæ erāt infirmitates
multa quoq; puidus medicus medicamina curauit afferre. Attulit spiritū sapiētiæ & intellectus,spiritū consilij &
fortitudinis,spiritū sciētie & pietatis,& spiritum timoris
dñi. B Vides quot phialas plenas odoramentis cælestis
medicus p̄parauit ad sanāda uulnera illius miseri qui incidit in latrōes? Septē sunt numero:septē fortasse præfatis
oscitationibus excitandis accōmodatæ. Spiritus em̄ uitæ
erat in phialis. Ex his profectò infudit oleum meis uulneribus:infudit & uinum:sed minus quàm olei. Sic nēpe cōgruebat infirmitatibus meis:ut misericordiā superexaltaret iudicio:quemadmodum uino oleū superfert̄ infusum.
Attulit proinde quinq; cados olei:uini non nisi duos. Vinū siq̄dē timor tm̄ & fortitudo fuere:reliqua quinq; oleū
propria suauitate designāt: In spiritu deniq; fortitudinis
tanquam potēs crapulatus à uino descēdit ad inferos,cō- Psa.016
triuit portas æreas, & uectes ferreos confregit: alligauit
fortē,& uasa captiuitatis eripuit. Descendit nihilominus
in spiritu timoris:sed timēdus non timidus. O sapientia
quāta arte medēdi in uino & oleo animæ meæ sanitatē restauras:fortiter suauis, & suauiter fortis. Fortis p me,&
suauis mihi. Deniq; attingis à fine usq; ad finē fortiter: &
disponis omnia suauiter:propellens inimicū,& infirmum
fouens. Sana me dñe & sanabor:psallam & confitebor noī
tuo,& dicam. Oleū effusum nomē tuū. Nō uinū effusum: Can.1.
nolo em̄ ut intres in iudiciū cum seruo tuo,sed oleū:quia Psa.142.
coronas me in misericordia & miserationib⁹. Oleū planè
quod dum supenatat cunctis qbus immiscet̄ liquoribus:
liquido illud designat nomē:quod est super omne nomē.
O nomē præsuaue & prædulce. O nomen præclarū,præelectū,& præexcelsum,& supexaltatū in secula. Hoc uere
oleū qđ exhilarat faciē hoīs:qđ caput ieiunantis impin- Esa.62.
guat:ut oleū peccatoris nō sentiat. Hoc nomen nouū qđ Lucæ.2.
os dñi noīauit: quod & uocatū est ab angelo priusquā in Iohæ,2.
utero conciperet̄. Hoc nō solū iudæus:sed quicūq; inuocauerit saluus erit:intātum usquequaq; effusum est. Hoc
pater donauit filio spōso ecclesiæ dño nostro iesu christo,
qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Sermo decimusseptimus in quo tractatur de
luciferi deiectione.

D

PVtamusne satis pcessum est in sanctuario dei,
dum scrutamur mirabile sacramentū:an ad perscrutandum adhuc si quid restat: audemus spiritū ad interiora sequi? Spiritus nēpe iste scrutatur non solum hominum corda & renes : sed etiā pfūda
dei:& siue ad nostra siue ad alia:securus sequor cum quocunq; ierit. Tantū ut custodiat corda nostra & intelligentias nostras:ne fortè cum non aderit adesse putemus:no- Ioan.8.
strūq; pro ipso sequamur sensum deuiantes. Venit namq;
& uadit put uult:& nemo facile scit unde ueniat aut quo
uadat. At istud sine dāno fortasse salutis nescire licet. Cæterum quando ueniat uel quādo uadat:id planè periculosissime ignorat̄: Cum enim hæ spūsancti circa nos dispensatoriæ quidē uicissitudines uigilātissime non obseruant̄:
fit ut nec absentem desideres:nec præsentē glorifices. Nēpe qui idcirco recedit ut auidius requiratur:quonammodo si abesse nescitur requiritur? Et rursum,qui dignāter
ad hoc redit ut consoletur:qualiter digne p sua maiestate
suscipitur si nec adesse sentitur? Mens ergo quæ ignorat
abscessum patet seductioni:& quæ reditum non obseruat
erit ingrata uisitationi. Petiit quondam aliquid heli- 4.Re,2.
seus à magistro : cum discessum eius imminere præsensit:
nec obtinuit sicut scitis:nisi ea quidem conditiōe si uideret,quanto tolleretur à se: In figura contigit hoc illis:scriptum est autem propter nos. A Vigiles esse & soliciti
circa opus nostræ salutis (quod mira subtilitate ac suauitate diuinæ suæ artis incessanter actitat spiritus in intimo nostri) prophetico docemur & monemur exemplo.

Nunquã sanè sine nostra cõscientia: magistrà unctio quæ
docet de omnibus tollatur à nobis si duplicato uolumus
munere non fraudari. Nunquã cũ uenerit inueniat impa-
ratos: sed semp uultus suspẽsos expãsosq; habentes sinus
Luc.12. ad largam dñi benedictiõem. Tales deniq; quærit similes
hoĩbus expectantibus dñm suũ qñ reuertaꝛ à nuptijs: qui
utiq; ab illis supnæ mẽse copiosis delitijs, uacua nunquã
reuertitur manu. Vigilandũ proinde, & uigilandũ omni
hora: quia nescimus qua hora spũs uenturus sit, seu iterũ
abiturus. It & redit spũs: & qui stat eo tenente: deserente
cadat necesse est: sed nõ collideꝛ: quia dñs rursum suppo-
nit manũ suã. Et has alternare uices non cessat in his qui
spũales sunt, uel quos poti9 spũales proinde ipse creare in
pu.24. tendit uisitãs diluculo, & subito probãs. Deniq; septies
cadit iustus & septies resurgit: si tñ cadat in die, ut se cade
re uideat: & cecidisse sciat & resurgere cupiat, & requirat
Psal.29. manum adiuuãtis, & dicat. Domine in uoluntate tua præ
stitisti decori modo uirtutẽ. Auertisti faciẽ tuã à me: & fa-
ctus sum cõturbat9. Aliud est dubitare de ueritate (quod
patiaris necesse est) cum spiritus minime spirat: & aliud sa
pere falsitatẽ, quod facile caues si eandẽ tuã ignorantiam
nõ ignoras: quatenus dicas & tu. Et si qd ignoraui: igno-
rantia mea mecum est. C Sancti iob sententia est. Agno-
scite. Pessimæ matris ignorantiæ: pessimæ itidẽ filiæ duæ
sunt: falsitas & dubietas. Illa miserior, ista miserabilior.
Perniciosior illa, ista molestior. Cũ loqꝛ spũs cedit utraq;
& est nõ solum ueritas, sed & certa ueritas. Est quippe ue
ritatis ille spiritus: cui cõtraria falsitas est. Est & sapiẽtiæ:
quæ cum sit candor uitæ æternæ: & ubiq; attingat ꝓpter
munditiam suam: obscurum ambigui non admittit. Cauẽ
da sanè, cum spiritus iste non loquitur; etsi nõ molesta du
bietas: certè falsitas execrãda. Aliud est enim sub incerto
hoc uel illud opinando sentire: aliud temere affirmare qđ
nescias. Aut ergo loquaꝛ semper spirit9: quod nostri qui
dẽ minime arbitrij est: aut qñ silere placet, hoc ipsum indi
cet & loquatur, saltẽ suum silentium, ne ipm nobis falso
præire putãtes: nostrũ pro ipso male securi sequamur er-
rorem. Et si suspẽderit ambiguo, nõ relinquat mendacio.
Est qui dubie profert mendaciũ, nec mẽtitur: & est qui ue
ritatẽ quã nescit affirmat, & mẽtitur. Nam & ille non qdẽ
quod non est esse, sed se quod credit credere dicit & uerũ
dicit: etiã si hoc uerum nõ sit quod credit: & is cũ se certũ
unde non est certus dicit, uerum non dicit: etiã si uerũ sit
de quo asserit. His præmissis ad cautelam talia inexperto
rũ, sequar iã spiritũ sicut cõfido præeuntẽ: eadẽ tñ cautela
si potero quã præmisi, & tentabo facere ipe qđ doceo: ne
dicatur & mihi. Tu qui alios doces: teipsum non doces.
Rom.2. D Distinguendum sanè inter manifesta & dubia: nec illa
scilicet adduci in dubiũ: nec ista temere affirmari. Quod
quidem ipum de magisterio sperandũ est spũs. Nec enim
nostra ad illud oĩno industria sufficit. Quis nouit hoĩem:
an id quod inter homines iudicatũ à deo: sermo superior
(à quo uidelicet si bene memini quart9 est iste) patefecit
in supernis quoq; iudicium iam factũ præcesserit? Quod
dico tale est. Putásne lucifer ille q mane oriebaꝛ: sed præ-
propere eleuabaꝛ: antequã uerteretur in tenebras generi
nostro inuiderit: & ipse olei effusionẽ, ut per seipsum iam
tunc indignabũdus mussitaret dicens intra se quodãmo-
do: ut quid perditio hæc? Hoc ego non assero dicere spi-
ritũ: sed nec cõtradicere dico. Nescio enĩ. Potuit autẽ cõ-
tingere (si tamẽ incredibile nõ putetur) plenũ sapiẽtia &
perfectũ decore: hoĩes præscire potuisse futuros etiam &
ꝑfecturos ĩ parẽ gloriã. Sed si præsciuit ĩ dei uerbo absq;
dubio uidit: & in liuore suo inuidit: & molitus est habere
subiectos: socios dedignat9. Infirmiores sunt (ĩquit) infe
rioresq; natura: nõ decet esse cõciues: nec æquales in glo-
ria. An forte prodit impiam hãc eius machinationem illa
præsumpta ascensio sessioq; significans magisterium? Ascẽ
Esai.14. dam, inquit, super mõtem excelsum, & sedebo in laterib9
aquilonis quo altissimi quãdam proinde similitudinem
obtineret: si quemadmodum ille super cherubin sedẽs gu
bernat omnem angelicam creaturam: ita & ipse altus sede
ret regeretq; genus humanum. Absit. Iniquitatem medi-
tatus est in cubili suo: mentiaꝛ iniquitas sibi. Nos aliũ nõ
cognoscimus iudicem quàm auctorem. Nõ diabolus, sed
dominus iudicabit orbem terræ: ipse deus noster in secu-
lum & in seculũ secli: ipse reget nos in secula. Ergo in cæ-
lo cõcepit dolorem: & in paradiso peperit iniquitatẽ pro
lem malitiæ: matrem mortis & ærũnarum: omniumq; pri-
ma parẽs superbia. Nam etsi inuidia diaboli mors intra- Sap.2.
uit in orbem terrarum: initiũ tamen omnis peccati super-
bia. Verum quid illi profuit? Nihilominus tu in nobis es Hier.10.
domine: & nomen tuum inuocatum est super nos. Et dicit
populus acquisitionis: dicit ecclesia redẽptorum. Oleũ Can.1.
effusum nomẽ tuũ. Cũ eijcior ergo: tu illud effundis post
me & in me: quoniam cum iratus fuerit: misericordiæ re-
cordaberis. C Accepit tamẽ sathan regnũ sup omnes
filios superbiæ: factus princeps tenebrarũ harũ: ut regno
humilitatis etiã superbiã militet: dum in uno suo princi-
patu temporali & tali multos humiles excelsos æternosq;
reges cõstituit. Iocundũ iudiciũ ut superb9 ille humiliũ
malleator: eisdẽ ipsis nesciẽs fabricet coronas personas,
impugnãdo oẽs, & oĩbus succumbẽdo. Siquidẽ ubiq; &
semper iudicabit dñs populos: & saluos faciet filios pau-
perũ: & humiliabit calũniatorẽ. Vbiq; & semper defensa-
bit suos, propulsabit nocẽtes: & tollet uirgam peccatorũ
desuper sortẽ iustorũ: ut nõ extendãt iusti ad iniquitatem
manus suas. Eritq; tandem cũ ex toto arcũ cõteret & cõ- Psal.45
fringet arma: & scuta comburet igni. Tu tibi miser sedẽ
collocas in aquilõe: plaga nebulosa & frigida: & ecce su-
scitantur de puluere inopes, & de stercore pauperes: ut se
deant cũ principibus, & solũ gloriæ teneãt: doleasq; im-
pleri illud. Pauper & inops laudabũt nomẽ tuũ. Gratias
tibi pater orphanorũ & iudex pupillorum: incaluit super
nos mons coagulatus, mons pinguis, cæli distillauerũt à
facie dei synai, effusum est oleũ, dilatatũ est nomẽ qđ no-
bis & cui nos inuidebat iniquus. Dilatatũ (ĩquam) usq; Psal.8.
ad corda & ora paruulorũ: & in ore infantium & lacten- Psal.11.
tium perficitur laus. Porrò peccator uidebit & irascetur
& erit sicut ira implacabilis: sic flamma inextinguibilis:
quæ iam parata est ei & angelis eius. Zelus dñi exercituũ
faciet hoc. Quomodo me amas de9 me9, amor meus? quo
modo me amas: ubiq; recordans mei, ubiq; zelans salutem
egeni & pauperis: non solũ aduersum homines superbos
sed etiam aduersus sublimes angelos: in cælo & in terra iu
dicas domine nocentes me: expugnas impugnãtes me.
Vbiq; subuenis, ubiq; assistis, ubiq; à dextris es mihi do-
mine ne cõmouear. Hæc cãtabo dño in uita mea: psallam
deo meo quãdiu sum. D Hæ uirtutes eius hæc mirabilia
eius q fecit. Hoc primũ & maximũ iudiciũ, qđ mihi illa
cõscia secretorũ aperuit uirgo maria. Deposuit (ĩquiẽs) Lucæ.1.
potẽtes de sede: & exaltauit hũiles. Esurientes impleuit
bonis: & diuites dimisit inanes. Secundũ aũt sĩle est huic Ioan.9.
quod iã audistis: ut q nõ uidẽt uideãt: & q uidẽt cæci fiãt. Psal.118.
In his duobus iudicijs cõsoleꝛ se paup, & dicat. Memor
fui iudiciorũ tuorũ à seculo dñe: & cõsolatus sum. Sed re
uertamur ad nosipsos: scrutemurq; uias nr̃as: & ut in ueri-
tate id possimus, ĩuocemus spiritũ ueritatis: & reuocem9
ab alto quo nos eduxerat, quaten9 antecedat nos etiã ad
nos: qm̃ sine ipso possum9 nihil. Nec uerẽdũ q dedigneꝛ
cõdescẽdere nobis: qui potius si uel exiguũ qd, absq; ipo
conamur, indignaꝛ. Nõ est enĩ ille uadens & nõ rediens:
sed ducit nos & reducit de claritate in claritatem tanquã
dñi spũs: qñq; rapiẽs ad se in lumine suo: qñq; cõtẽperãs
& illuminãs tenebras nostras: ut siue supra nos, siue apud
nos, semper in luce, semp ut filij lucis ambulemus. Trãsi-
uimus alegoriarum umbras: uentũ est ad indaganda mo-
ralia. Edificata est fides, instruatur uita: exercitatus est in-
tellectus, dictetur actus. Siquidẽ intellectus bonus omni Psal.110
bus facientibus eũ: si tamen & actus & intelligentia diri-
gantur in laudem & gloriam domini nostri iesu christi: q
est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De duabus

De duabus operationibus spiritussancti: quarũ una uocaf effusio, & alia infusio. Sermo. XVIII. B

Cant. 1. OLeum effusum nomẽ tuũ. Quid certũ demonstrat spũssctus nobis in nobis occasiõe hui⁹ capituli? Profectò (qđ iterim occurrit) geminæ cuiusdã suæ operatiõis experimẽtũ. Vnius quidẽ qua nos primo intus ṽtutib⁹ solidat ad salutẽ: alterius uerò qua foris quoq; mũeribus ornat ad lucrũ: Illas nobis, hæc nr̃is accipim⁹: ṽbi gr̃a: fides, spes, charitas nobis ꝓpt nos danf. Absq; his q̃ppe salui esse nõ possumus. Porro sciæ seu sapiẽtiæ sermo: gr̃a curatiõis: ꝓphetia, siliaq; q̃bus carere cũ integritate etiã salutis ꝓpriæ possumus: ꝓximorũ ꝓculdubio in salutẽ expẽdẽda donanf. Et has spũsscti opatiões quas uel in nobis, uel in aliis experimur: ut ex re noĩa accipiãt, infusionẽ si placet atq; effusionẽ nominem⁹. Cuinã ergo harũ cõuenit oleũ effusum nomẽ tuũ. Nónne effusioni? Nã de infusiõe infusum poti⁹ quàm effusum dixisset. Deniq; de uberũ foris spirãte fragrãtia, & nõ de iternis spõsæ ṽtutibus ꝓlatũ est: oleũ effusum nomẽ tuũ. Deniq; ob bonũ odorẽ uberũ extrĩsecus ꝓfusorũ: ait spõsa. Oleũ effusum nomẽ tuũ: ascribẽs ipsum odorẽ noĩ spõsi tanquã oleo effuso sup ubera. Et qcũq; mũere gr̃æ exterioris perfusum se sentit: quo & ipẽ aliis refundere possit: etiã huic dicere est: oleũ effusum nomẽ tuũ. Sed sanè cauendũ i his aut dare qđ nobis accepim⁹: aut qđ erogãdũ accepimus retinere. Rẽ ꝓfectò ꝓximi retines tibi: si (ṽbi cã) plenus ṽtutib⁹ cũ sisforisq; nihilomin⁹ donis sciæ & eloquẽtiæ ṽtuti adornat⁹: metu fortè aut segnitiæ: aut min⁹ discreta hũilitate: uerbũ bonũq; qđ posset ꝓdesse mľtis, iutili imo dãnabili ligas silẽtio: certè maledictus q frumẽtũ abscõdit i populis. Rursum qđ tuũ est spargis & pdis: si prius quã infundaris tu: totus semiplen⁹ festines effundere: cõtra legẽ arans in primogenito bouis, & ouis primogenitum todens. Nimirũ uita atq; salute quã alteri das te fraudas: dũ sana uacuus intentione, gl'iæ inanis uẽto inflaris aut terrenæ cupiditatis ueneno inficeris, & læthali apostemate turgẽs in teris. D Quãobrẽ si sapis cõchã te exhibebis, & nõ canalẽ. Hic siqdẽ penè simul & recepit & refundit. Illa uerò donec impleaf, expectat: & sic qđ super abundat sine suo damno cõicat: sciẽs maledictũ qui partẽ suã facit deteriorẽ. Et ne meũ cõsiliũ contẽptibile ducas:
Puer. 29 audi sapiẽtiorẽ me. Stultus (ait salomon) profert spiritũ suũ simul: sapiẽs reseruat in posterũ. Verum canales multos hodie habemus in ecclesia: conchas uerò perpaucas. Tantæ charitatis sũt per quos nobis fluẽta cælestia emanant: ut ante effundere quam infundi uelint: loqui quám audire paratiores & prompti docere qđ nõ didicerũt: & aliis præesse gestiẽtes, qui seipsos regere nesciũt. Ego nullum ad salutẽ pietatis gradũ illi gradui anteponẽdum existimo: quẽ sapiẽs posuit dicens. Miserere aĩæ tuæ placens
Eccl. 30. deo. Q. si non habeo nisi parumper olei quo ungar: putas tibi debeo dare & remanere inanis? Seruo illud mihi: & oĩno nisi ad ꝓphetæ iussionẽ non ꝓfero. Si institerint rogitãtes aliq ex his q forte existimant de me supra id quod
Mat. 25 uidẽt in me: aut audiũt aliqd ex me, rñdebif eis. Ne forte nõ sufficiat nobis & uobis: ite poti⁹ ad uẽdentes & emite uobis. Sed charitas (inqs) nõ quærit quæ sua sunt. Et tu scis quãobrẽ?
1. Co. 13. Nõ q̃rit q̃ sua sunt, ꝓfectò qa nõ desunt. Quis nã q̃rat qđ habet? Charitas q̃ sua sunt, id est ꝓpriæ saluti necessaria nũquã non habet. Nec modo habet, sed etiã abũdat. Vult abũdare sibi: ut possit & oĩbus. Seruat sibi quãtũ sufficiat: ut nulli deficiat. Alioquin si plena nõ est, perfecta non est. B Cæterũ tu frater cui firma satis propria salus nondũ est: cui charitas adhuc aut nulla est: aut adeò tenera atq; arũdinea: quaten⁹ oĩ flatui cedat, omni credat spũi, oĩ circũferaf uẽto doctrinæ, imo cui charitas tanta est: ut ultra mãdatũ quidẽ diligas ꝓximum tuũ plus quám teipsum: & rursum tãtilla ut cõtra mãdatum fauore liquescat, pauore deficiat, perturbef tristitia, auaritia contrahatur, protrahaf ambitione, suspicionibus inquietef, cõuitiis exagitef, curis cuisceref, honorib⁹ tumeat, liuore tabescat. Tu (inquam) ita i ꝓpriis teipsum sentiẽs: quanã dementia q̃so aliena curare aut ambis aut acqescis? sed cũ audi qd cõsulat cauta uigilq; charitas. Nõ q aliis (inqt) sit remissio: uobis autẽ tribulatio: sed ex æqualitate. Noli Mat. 23.
nimiũ esse iustus. Sufficit ut diligas proximũ tuũ, tanquã teipsum: hoc q̃ppe est ex æqualitate. Dicit eñ dauid: Sicut adipe & pĩguedine repleatur aĩa mea: & labiis exultatiõis Psal. 22.
laudabit os meũ: infundi nimirũ prius uolens, & sic effundere. Nec solũ infundi prius sed & impleri quaten⁹ de plenitudine eructaret: non oscitaret de inanitate. Caute qdẽ: ne quod aliis remissio sibi esset tribulatio. Et nihilominus caste imitans illũ de cui⁹ plenitudine omnes accepimus.

C Disce & tu nõ nisi de pleno effundere: nec deo largior esse uelis. Concha imitef fontẽ. Nõ manat ille in riuũ: nec in lacũ extẽdif, donec suis satief aqs. Non pudeat conchã nõ esse suo fonte ꝓfusiorẽ. Deniq; ipse fons uitæ plen⁹ in seipso & plen⁹ seipso, nónne primũ qdẽ ebulliẽs & saliẽs in ꝓxima secreta cælorũ oĩa ipleuit bonitate: & tũc demũ impletis secretiorib⁹ superioribusq; partib⁹ erupit ad terras: ac de supfluo hoĩes & iumẽta saluauit: quẽadmodum multiplicauit miam suã, de⁹? Prius interna repleuit: & sic exundans in multis miserationibus suis uisitauit terrã & inebriauit eã: multiplicauit locupletare eã. Ergo & tu fac similiter. Implere prius, & sic curato effundere. Benigna prudẽsq; charitas affluere cõsueuit: nõ effluere. Fili mi ne perefluas, ait salomõ: & apl's. Propterea inqt debem⁹ intẽ-
dere his quæ dicunf: ne forte perefluam⁹. Quid eñ? Tu Heb. 2.
ne paulo sanctior? sapientior salomone? Alioqn nec mihi sedet ditari ex te exinanito. Si eñ tu tibi nequã: cui bon⁹ eris? De cumulo si uales adiuua me. Sin autẽ: parcito tibi.

D Sed iam audite quæ & quanta infundi oporteat prius quàm effundere præsumamus: quæ tñ impræsentiarũ breuiter colligere potero. Hora siqdẽ iã multũ ascendit: & s̃monis urget ad finẽ. Accedit medicus ad uulneratũ: spũs ad aĩam. Quam eñ nõ reperiat gladio diaboli uulneratã: etiã post sanatũ uulnus antiqui delicti medicamẽto baptismatis? Ergo ad illã aĩam quæ dicit. Putruerũt & corruptæ sunt cicatrices
meæ à facie insipiẽtiæ meæ: cũ accedit spũs q̃d primo op⁹ Psal. 37.
est? Vt tumor uel ulc⁹ qđ forte supercreuit in uulnere: & potest impedire sanitatẽ ante omnia amputef. Abscindaf itaq; ferro acutæ cõpunctionis ulcus inueteratæ consuetudinis. Sed est acerbus dolor: leniaf ꝓinde unguẽto deuotionis: qđ nõ est aliud nisi cõcepta de spe indulgentiæ exultatio. Hanc cõtinẽdi parit facultas: & uictoria de peccato. Iam gratias agit & dicit. Dirupisti uincula mea: tibi sacrificabo hostiã laudis. Deinde apponif medicamentũ pœnitẽtiæ: malagma ieiuniorum, uigiliarũ, orationũ: & si qua sunt alia pœnitentiũ exercitia. In labore cibandus est cibo boni operis: ne deficiat. Q. opus sit cibus inde doceris. Meus cibus est, inquit, ut faciam uolũtatẽ patris mei.
Itaq; comitẽtur pœnitẽtiæ labores: pietatis opa quæ cõ- Ioan. 4.
fortẽt. Magnã, ait, fiduciã præstat apud altissimũ eleemosyna. Cibus sitim excitat, potãdus est. Accedat cibo boni operis orõnis pot⁹: cõponẽs i stomacho cõsciæ qđ bene gestũ est, & cõmẽdãs deo. Orando bibif uinum lætificãs cor hoĩs: uinũ spũs qđ inebriat: & carnaliũ uoluptatũ infundit obliuionẽ. Humectat interiora arẽtis cõsciæ: escas bonorũ actuũ digerit & deducit p quædã animæ mẽbra: fidem roborãs: spem cõfortãs uegetãs ordinãsq; charitatem, ipinguãs mores. B Sũpto cibo potuq;: qd iã restat nisi ut pauset ægrot⁹? & qeti cõtemplatiõis post sudores actiõis incũbat? Dormiens i cõtemplatiõe deũ somniat p speculũ siqdem & i enigmate: nõ aũt facie ad faciem intuef. Tamẽ sic nõ tam spectati quàm coniectati: idq; raptim & quasi sub quodã coruscamine scintillulæ transeuntis: tenuiter uix attacti inardescit amore: & ait. Aĩa mea desiderauit te i nocte: sed & spũs meus in p̃cordiis meus. Talis amor zelat: hic decet amicũ spõsi: hoc necesse est ardeat

fidelis seruus & prudens quē constituit dn̄s super familiā
suā. Hic replet: hic feruet: hic ebullit: hic iam securꝰ effun
2.Co.11. dit: exundās & erūpēs ac dicēs. Quis infirmaꝰ & ego non
infirmor? Quis scādalizaꝰ & ego non uror? Prædicet, fru
ctificet, innouet signa, immutet mirabilia: nō est quod se
Rom.13. immisceat uanitas ubi totū occupat charitas. Siquidem
Ioan.4. plenitudo legis & cordis est charitas, si tn̄ plena. Deus de
niqꝫ charitas est: & nihil est in rebus quod possit replere
creaturam factam ad imaginē dei: nisi charitas deus, qui
solus maior est illa. Eam nondum adeptus periculosissime
promoueꝰ: quantis libet aliꝭs uideaꝰ pollere uirtutibꝰ. Si
habuerit oēm sciētiā: si dederit oēm substātiā suam paupe
ribus: si tradiderit corpus suū ita ut ardeat: absqꝫ charita
te uacuus est. En quanta prius infundenda sunt: ut effun
dere audeamus de plenitudine: nō de penuria largientes.
Primo quidē cōpunctio: deinde deuotio: tertio pœniten
tiæ labor: quarto pietatis opus: quinto oratiōis studium:
sexto cōtemplationis ocium, septimo plenitudo dilectio
nis. Hæc omnia operaꝰ unus atqꝫ idē spiritus secūdū ope
rationē quæ īfusio appellaꝰ: quatenꝰ illa quæ effusio dicta
est: pure & ob hoc tute iam administreꝰ ad laudem & glo
riā dn̄i nostri Iesu xp̄i. Qui cum patre & spiritusancto ui
uit & regnat deus in secula seculorum. Amen

De nouē ordinibꝰ angelorū. Sermo.XIX. D

ADhuc sponsa amatoria loquitur: adhuc pergit
amplius ꝓsequi laudes sponsi. Et gratiā prouo
cat dū monstrat eā: quā iā acceperat ī se uacuā
nō fuisse. Audi etenī qd sequuta adiūgit. Pro
Cant.1. pterea (īquit) adolescentulæ dilexerūt te nimis. Quasi di
cat. Nō frustra nec inaniter nomen tuum exinanitum est
ô spōse atqꝫ effusum in ubera mea: ꝓpterea enī adolescen
tulæ dilexerūt te nimis. Propter qd? Propter nomen effu
sum & propter ubera ex eo perfusa. Inde quippe excitatæ
sunt in amorē spōsi: inde sumpserūt ut diligāt. Sponsa in
fusum munus excipiente: ille mox sensere fragrantiā: quæ
lōge à matre minime esse poterat: atqꝫ illa suauitate reple
Rom.5. tæ dicūt. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per
spiritūsanctū qui datus est nobis. Ergo ipsarū deuotionē
sponsa commēdās: hic (inquit) fructus ô spōse effusi noīs
tui: ꝙ ꝓpterea adolescētulæ dilexerūt te. Effusum siquidē
sentiūt: quod integrū capere nō ualebāt: ꝓpterea dilexe
runt te. Effusio qppe nomē facit capabile: captus amabi
le: sed adolescentulis duntaxat. Qui capaciores sunt inte
gro gaudent: effuso non indigent. B Angelica creatura
irrepercussa mentis acie intueꝰ diuinorū iudiciorū abys
sum multā: quorū summæ æqtatis ineffabili delectatione
beata: gloriaꝰ insuper effectui ea mācipari per suum mini
sterium, ac palā fieri: & ꝓpterea diligit merito dn̄m xp̄m.
Heb.1. Nōne oēs, ait, administratoriꝭ spiritꝰ sunt: missi in ministe
rium propter eos qui hæreditatē capiūt salutis? Porrò ar
changelos (ut eis aliqd differentius ab his qui simpliciter
angeli sunt tribuamus) mirabiliter credo delectat ꝙ ipsis
quoqꝫ æternæ sapientiæ consiliꝭs familiarius admittūtur:
eadēqꝫ per ipsos locis quæqꝫ suis atqꝫ tp̄ibus summo mo
deramine dispēsanꝰ. Et hæc causa ꝙ diligunt dn̄m xp̄m &
ipsi. Illæ quoqꝫ beatitudines quæ uirtutes ex eo forsitan
appellatæ sunt, ꝙ uirtutū ac prodigiorū occultas perpe
tuasqꝫ causas felici curiositate rimari ac mirari diuinitus
ordinatæ: signa quæ & qn̄ uolūt ex oībus elemētis terris
potēter exhibeāt: & ipsæ ergo exinde non immerito inar
descūt diligere dn̄m uirtutū & dei ueritatē xp̄m. Plenum
quippe est suauitatis & gratiæ: incerta & occulta sapien
tiæ in ip̄a sapiētia intueri: plenū nihilominus honoris &
gloriæ, causarū in dei uerbo abscōditarū mundo spectan
das mirandasqꝫ in manu ipsorum dirigi efficiētias. Sed &
illi spūs q potestates noīanꝰ dum crucifixi nostri diuinam
oīpotentiā ubiqꝫ fortiter attingētē intueri ac magnifica
re delectantur: exturbare & debellare dæmonum hoīmqꝫ
cōtrarias potestates, pro his q̄ hæreditatē capiūt salutis,
accipiūt potestatē. Et hi nónne iustissimā habent causam:
ut diligāt dn̄m iesum? C Sunt & super istos pricipatus
q ipsum altius speculātes, & liquido præuidētes, uniuer
sitatis esse principiū & primogenitū oīs creaturæ: tanta
ꝓinde principatus dignitate donanꝰ: ut ubiqꝫ terrarum
habeāt potestatē: quasi de summo quodā rerū cardine, re
gna & principatꝰ: & quaslibet pro arbitrio mutare & or
dinare dignitates: pro quorūqꝫ meritis facere primos no
uissimos, & nouissimos primos: deponere potentes de se
de & exaltare humiles. Et hæc istis quoqꝫ ratio diligēdi.
Sed diligūt & dn̄ationes. Cur? nescio qd subtilius, subli
miusqꝫ indagare: de xp̄i interminabili atqꝫ irrefragabili
dn̄atu: laudabili quadā præsumptiōe feruntur, ꝙ scilicet
ubiqꝫ, uniuersitatis nō solū potēs, sed & præsens, supra
infraqꝫ obsequi rectissimæ uolūtati suæ: rursus temporū,
motus corporū, nutꝰ mētiū ordine utiqꝫ pulcherrimo co
gat: idqꝫ cura tam uigili ut ne punctoqdē, aut iotæ uni: ut
diciꝰ horū oīm debitū subtrahere famulatum ullatenus
liceat: oꝑa tn̄ tā facili ut turbationē seu anxietatē ullā, om
nino gubernator nō sentiat. Intuētes ergo dn̄m sabaoth
tāta cū trāqllitate oīa iudicātē, intentissimæ suauissimæqꝫ
cōtēplationis stupore nimio sed sensato rapti in illud di
uinæ charitatis tam ingens pelagus recipiūt sese in secre
tiori quodā miræ trāquillitatis recessu, ubi tanta pace ac
securitate fruūtur: ut quiescētibus ipsis ꝓ reuerētia præ
rogatiuæ: tanquā uere dn̄ationibꝰ ministrare & militare
uideaꝰ cætera multitudo. D In thronis sedet deus. Et
puto ꝙ his spiritibꝰ supra oēs q memorati sunt: & iustior
causa & copiosior sit materia diligēdi. Etenim si ītres ho
minis regis cuiuscūqꝫ palatiū: nónne cum plenū sit sellis,
scannis, cathedrisqꝫ regia sedes in eminenti posita cerni
tur? Et nō est necesse q̄rere ubi rex sedere solitus sit, ni
mirum mox occurrit manifesta sedes eius: cæteris altior
ornatiorqꝫ sedilibꝰ. Sic quoqꝫ omni decoris ornatu cūctis
aliꝭs ꝑeminere spiritibꝰ istos intellige: in qbꝰ speciali quo
dam stupēdæ dignationis munere: diuina elegit residere
maiestas. Qꝫ si sessio significat magisterium: puto illū qui
unus est nobis magister in cælo & in terra: dei sapientiā
christū, cū alias qdē ubiqꝫ attingat ꝓpter mūditiā suam:
specialiꝰ tn̄ istos atqꝫ principalius tāquā propriā sedē sua
illustrare ꝑsentia: & inde tanquā de solēni auditorio do
cere angelū: docere hoīem sciētiā. Inde angelis diuinorū
notitia iudiciorū, inde cōsiliorū archāgelis ibi uirtutes
audiūt, qn̄ & ubi & qualia ꝓferant signa. Ibi deniqꝫ uni
uersi siue sint ꝑtātes siue principatꝰ siue dn̄atiōes: discūt
ꝓfectò qd ex officio debeāt: qd pro dignitate ꝑsumant: &
quod ꝑcipue cautū est oībus: accepta potestate ad ꝓpriā
uolūtatē seu gloriā non abuti. B Illa tn̄ cæli agmina q̄
cherubin nūcupanꝰ (si eis sui uocabli seruetꝰ īterꝑtatio)
arbitror nil habere qd ab ipsis aut per ipsos accipiāt, cū
de ipso fonte ad plenum haurire liceat: ipso ea per se dn̄o
iesu dignāter introducēte in oēm plenitudinē ueritatis:
& thesauros sapiæ sciētiæqꝫ (q in eo oēs absconditi sunt)
largissime reuelante. Sed nec ea quæ appellata sunt sera
phim: qppe q̄ ipsa charitas deus in se adeò traxit & absor
buit, atqꝫ in eundē rapuit sanctæ affectiōis ardorē: ut unꝰ
cū deo esse spūs uideātur: instar profectò ignis qui aerem
quē inflāmat dū suū ei totū calorē imprimit, induitqꝫ co
lorē: nō ignitū sed ignē fecisse cerniꝰ. Amāt itaqꝫ ꝑcipue
cōtēplari in deo illi qdē spūs sciētiā: cuius nō est numerꝰ:
hi uerò charitatē quæ nūquam excidit. Vnde & noīa ista
sortiti sunt: ex eo qppe in quo ꝑeminere uidenꝰ. Nā che
rubim q̄dem plenitudo sciæ: seraphin uerò incēdētia uel
incēsa dicūtur. Diligiꝰ ergo ab angelis deꝰ ob iudiciorū
suorū summā æqtatem. Ab archāgelis ob cōsiliorū sum
mā moderationē. Porrò à uirtutibꝰ ob benignissimā ex
hibitionē miraculorū: ꝑ quæ īcredulos dignātissime tra
hit ad fidē. A potestatibꝰ uerò ob illā iustissimæ potētiæ
uim: q̄ solet à ꝑꝭs malignātibꝰ ꝓpulsare & arcere crude
litatē. Verū à principatibꝰ ob æternā & originalē illā uir
tutē: qua dat esse & essendi principiū omni creaturæ supe
riori & inferiori, spiritali & corpali: attigēs à fine usqꝫ ad
finē fortiter. A dn̄ationibꝰ qꝫqꝫ ob placidissimā uolūtatē:
qua licet

qua licet ubiqꝫ dn̄etur in fortitudine brachij ſui: uirtute
tn̄ potētiori pro ſua ingenita lenitate & imperturbabili
trāquillitate diſponit oīa ſuauiter. Diligit & à thronis ob
beneuolētiā magiſtræ ſapīæ, ſine inuidia ſeſe cōicantis: &
unctionē quæ gratis docet de oībus. Cæterū à cherubin
ꝓpterea diligit: qa deꝰ ſciētiarū dn̄s eſt: & ſciens qd cuiqꝫ
opus ſit ad ſalutē. Diſcrete prouideqꝫ dona ſua digne po-
ſcētibꝰ ꝓut nouit expedire diſtribuit. A ſeraphim quoqꝫ
quia charitas eſt: & nihil odit eorū quæ fecit: & uult oēs
hoīes ſaluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire. D
Hi ergo oēs ꝓut capiūt diligūt. Sed enim adoleſcentulæ
qm̄ minus ſapiūt: minus & capiūt, nec oīno ſufficiunt ad
tā ſublimia. Paruulæ qppe in xp̄o ſunt lacte & oleo nutriē
dæ. Ergo ex uberibus ſpōſæ opus ſumere habēt unde di-
ligāt. Habet oleū effuſum ſponſa: ad cuius illæ excitātur
Can.1. odorē guſtare & ſentire quàm ſuauis eſt dn̄s. Cūqꝫ amore
fragrantes perſenſerint: cōuertens ſe ad ſpōſum: oleū ait
effuſm nomē tuū: ꝓpterea adoleſcētulæ dilexerunt te ni-
mis. Quid eſt nimis? Valde, uehemēter, ardēter. Vel certè
magis ex obliquo uos qui nuper ueniſtis tāgit ſpiritalis
ſermo: ueſtrā illā, quā & nos frequenter reprimere conati
ſumus minꝰ diſcretā uehemētiā: imo intēperātiā prorſus
nimiū obſtinatā redarguēs. Nō uultis eē cōi cōtēti uita?
Nō ſufficit uobis regulare ieiuniū: nō ſolēnes uigiliæ: nō
impoſita diſciplina: nō mēſura quā uobis patimur in ue-
ſtimētis & alimētis? priuata præfertis cōibus. Qui ueſtri
curā ſemel nobis crediditis: qd rurſum de uobis uos in-
tromittitis? Nā illā qua totiēs deū cōſciētijs ueſtris teſti-
bus offendiſtis: ꝓpriā ſcilicet uoluntatē ueſtrā: ecce nunc
iterū magiſtrā habetis: nō me. Illa uos naturæ docet non
parcere: rōni nō acqeſcere: nō obtēperare ſeniorū cōſilio
uel exēplo: nō obedire nobis. An ignoratis ꝗa melior eſt
obediētia quàm uictimæ? Nō legiſtis in regula ueſtra ꝙ
ꝗcquid ſine uolūtate uel cōenſu pr̄is ſpūalis fit: uanæ glo
riæ deputabit̄ nō mercedi? B Non legiſtis in euāgelio
quā formā obediēdi puer ieſus pueris ſanctis tradiderit?
Lucæ.2. Nā cū remāſiſſet in hieruſalē: & dixiſſet in his quæ patris
ſui erāt oportere ſe eſſe: nō acqeſcētibus parentibꝰ eius:
ſequi illos in nazareth nō deſpexit: magiſter diſcipulos:
deus hoīes: uerbū & ſapīa: fabrū & feminā. Quid etiā ad-
dit ſacra hiſtoria. Et erat (inqt) ſubditꝰ illis. Quouſqꝫ uos
ſapiētes eſtis in oculis ueſtris? deus ſe mortalibꝰ credit &
ſubdit: & uos in uijs ueſtris adhuc ambulatis? Bonū rece
peratis ſpm̄: ſed nō bene utimini eo. Vereor ne aliū ꝓ iſto
recipiatis, qui ſub ſpecie boni ſupplātet uos: & q ſpū cœ-
1.Co.11. piſtis, carne cōſummemini. An neſcitis qa angelus ſatha-
næ multoties trāſfigurat ſe in angelum lucis? Sapiētia eſt
deus, & uult ſe amari no ſolū dulciter: ſed & ſapiēter. Vn̄
Rom.12. apl's. Rationabile. (inqt) obſequiū ueſtrū. Alioqn facil-
lime zelo tuo ſpūs illudet erroris: ſi ſciētiā negligas. Nec
habet callidus hoſtis machinamētū efficacius ad tollēdā
de corde dilectionē: quàm ſi efficere poſſit ut in ea incau-
te & nō cū rōne ambulet̄. Quāobrem ego cogito modos
quoſdā tradere uobis, quos operæp̄ciū eſt deū diligenti-
bus obſeruare. Sed quia hic ſermo finē deſiderat: craſ eos
ſi deus uitā mihi & ociū qđ nunc habemus ad diſſerendū
ſeruauerit: explicare conabor. Tūc enim recreatis noctur
na quiete ſenſibus: & qđ eſt præcipuū oratiōe premiſſa:
alacriores, ut iuſtum eſt, ad ſermonē de dilectione conue-
niemus: præſtante domino noſtro ieſu chriſto cui honor
& gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

De triplici modo dilectionis qua deum diligimus. Sermo. XX. B

1.Co.12. VT à magiſtri uerbis ſermo exordiū ſumat: qui
nō amat dominum ieſum, anathema ſit. Valde
omnino mihi amādus eſt: per quē ſum, uiuo, &
ſapio. Si ingratus ſum & indignꝰ. Dignus pla
nè eſt morte q tibi dn̄e ieſu recuſat uiuere & mortuus eſt:
& qui tibi nō ſapit deſipit: & qui curat eſſe niſi ꝓpter te;
P̄s.143. pro nihilo eſt, & nihil eſt. Deniqꝫ qd eſt homo niſi qa tu
innotuiſti ei? Propter temetip̄m deus feciſti oīa: & q eſſe
uult ſibi & nō tibi: nihil eſſe incipit inter oīa. Deum time Eccl.12.
& mandata eius obſerua: hoc eſt (inquit) oīs hō. Ergo ſi
hoc eſt oīs hō: abſqꝫ hoc nihil oīs hō. Inclina tibi deꝰ mo
dicū id quod me dignatus es eſſe: atqꝫ de mea miſera uita
ſuſcipe obſecro reſiduū annorum meorum. Pro his uerò
quos uiuēdo ꝑdidi, qa perdite uixi: cor contritū & humi
liatū deus non deſpicias. Dies mei ſicut umbra declinaue
runt: & prætererunt ſine fructu, impoſſibile eſt ut reuocē Pſal.101.
placeat ut recogitē tibi eos in amaritudine aīæ meæ. Iā
de ſapiētia, ante te eſt omne deſideriū meū: & propoſitum
cordis mei. Si qua eſſet in me: ſeruarem ad te. Sed deus tu
ſcis inſipiētiā meam: niſi ꝙ hoc ipſum fortaſſe ſapere eſt ꝙ
& ego agnoſco eam: & quidē ex munere tuo. Auge illud
mihi minime quidē ingrato pro munuſculo: ſed ſolicito
pro eo quod deeſt. Pro his ergo ita ſum amās te quātum
poſſum D Sed eſt quod me plus mouet: plꝰ urget: plus
accēdit. Super oīa (inquam) reddit amabilē te mihi ieſu
bone calix quē bibiſti: opꝰ noſtræ redēptiōis. Hoc oīno
amorē noſtrū facile uēdicat totū ſibi. Hoc (inquā) eſt qđ
noſtrā deuotionē & blādius allicit: & iuſtius exigit: & ar-
ctiꝰ ſtringit: & afficit uehemētius. Multum quippe labo-
rauit in eo ſaluator, nec in omni mūdi fabrica tātū fatiga-
tionis auctor aſſumpſit. Illa deniqꝫ dixit & facta ſunt man
dauit & creata ſunt. At uerò hic & in dictis ſuis ſuſtinuit Pſal.32.
contradictores & in factis obſeruatores: & in tormentis il
luſores: & in morte exprobratores. Ecce quō dilexit. Ad-
de ꝙ hanc ipſam dilectionem nō reddidit ſed addidit. Nā Rom.11.
quis prior dedit, & retribuetur ei? Sed ut ſanctus ioannes 1.Ioā.4.
euangeliſta ait: non quia nos dilexerimus deum: ſed quia
ipſe prior dilexit nos. Deniqꝫ dilexit etiā non exiſtentes.
Sed adiecit & reſiſtētes diligere iuxta Pauli teſtimonium
dicentis: qm̄ cū adhuc inimici eſſemus reconciliati ſumus Rom.5.
deo ꝑ mortē filij eius. Alioquin ſi nō dilexiſſet inimicos:
nōdū poſſediſſet amicos: ſicut necdū quos ſic diligeret eſ
ſent: ſi non dilexiſſet qui nondum eſſent. B Dilexit aūt
dulciter, ſapiēter, fortiter. Dulce nempe dixerim ꝙ carnē
induit: quātū ꝙ culpā cauit: forte ꝙ mortē ſuſtinuit. Nā
quos ſanè ī carne uiſitauit: carnal'r tn̄ nequaquā amauit:
ſed in prudētia ſpūs. Spiritus qppe ante faciē noſtrā xp̄s
dn̄s: æmulans nos dei æmulatiōe, nō hoīs: & certè ſaniori
quàm primꝰ adam euam ſuā. Itaqꝫ quos in carne quæſiuit
dilexit in ſpū: redemit in uirtute. Plenū prorſus oī ſuaui-
tatis dulcedine: uidere hoīem hoīs cōditorē. At dum na-
turā prudēter ſelegit à culpa: etiā potēter mortē ꝓpulit à
natura. In carnis aſſumptione cōdeſcēdit mihi: in culpæ
uitatiōe cōſuluit ſibi: in mortis ſuſceptione ſatis fecit pa-
tri: amicꝰ dulcis: cōſiliarius prudens: adiutor fortis. Huic
ſecurꝰ me credo q ſaluare me uelit, nouerit, poſſit. Quem
quæſiuit: hūc & uocauit per gratiā ſuā: nūquid uenietem
eijciet foras? Sed nec uim nec fraudem metuo ꝑfecto ullā
ꝙ me uidelicet de manu eius poſſit eruere: qui & uincētē
oīa uicit mortē, & ſeductorem uniuerſitatis ſerpentē arte
utiqꝫ ſanctiore deluſit: iſto prudentior: illa potētior. Car
nis quidē aſſumit ueritatē: ſed pc̄ti ſilitudinē: dulcē ꝓrſus
in illa exhibens conſolatiōem infirmo: & in hac prudēter
abſcōdēs laqueū deceptiōis diabolo. Porrò ut patri nos
recōciliet: mortē fortiter ſubit & ſubigit fundēs p̄tiū nr̄æ
redemptiōis ſanguinē ſuū. Ergo niſi amaſſet dulciter non
me in carcere requiſiſſet illa maieſtas. Sed iūxit affectioni
ſapīam, qua tyrānū deciperet: iūxit & patiētiā, qua placa-
ret offenſum deum patrē. Hi ſunt modi quos uobis ꝓmi-
ſerā: ſed p̄miſi eos in xp̄o: ut cōmendabiliores haberetis.
C Diſce ô xp̄iane à xp̄o quēadmodū diligas xp̄m. Diſce
amare dulciter: amare prudēter: amare fortiter. Dulciter,
ne illecti. Prudenter, ne decepti. Fortiter, ne oppreſſi ab
amore dn̄i auertamur. Ne mūdi gloria ſeu carnis uolupta
tibus abducaris: dulceſcat tibi præ his ſapientia chriſtus.
Ne ſeducaris ſpū mendacij & erroris: luceſcat tibi ueritas
xp̄s. Ne aduerſitatibꝰ fatigeris: cōfortet te uirtꝰ dei xp̄s.
Zelū tuū inflāmet charitas: informet ſciētia: firmet cōſtā
tia. Sit feruidus, ſit circūſpectus, ſit inuictꝰ. Nec teporem

habeat:nec careat discretione:nec timidus sit. Et uide ne
Deut.6. forte tria ista tibi & in lege tradita fuerint, dicēte deo. Di
liges dn̄m deū tuum ex toto corde tuo: & ex tota aīa tua:
& ex tota uirtute tua. Mihi uidet̄ (si aliꝰ cōpetētior sensꝰ
in hac trina distinctiōe nō occurrit) amor qdē cordis ad
zelū quēdā ptinere affectiōis: aīæ uerò amor ad industriā
seu iudicium rōnis: uirtutis aūt dilectio ad animi posse re
ferri cōstantiā uel uigorē. Dilige ergo dn̄m deū tuū toto
& pleno cordis affectu: dilige tota rōnis uigilantia & cir
cunspectione: dilige & tota uirtute: ut nec mori pro eiꝰ
amore ptimescas: sicut scriptū est in cōsequētibꝰ: qm̄ for
tis est ut mors dilectio: dura sicut īfernꝰ æmulatio. Sit sua
uis & dulcis affectui tuo dn̄s iesus: contra male utiq; dul
ces uitæ carnalis illecebras: & uincat dulcedo dulcedinē:
quemadmodū clauū clauus expellit. Sed sit nihilominus
intellectui præuia lux & dux rationi: nō solū ob cauendas
hæreticæ fraudis decipulas: & fidei puritatē ab eorū uer
sutiis custodiendā: uerū ut cautus quoq; sis nimiā & indi
scretā uehementiā in tua cōuersatione uitare. Sit etiā for
tis & cōstās amor tuus: nec cedens terroribus, nec succū
bens laoribꝰ: ergo amemus affectuose circūspecte & uali
de: scientes amorē cordis quē affectuosum dicimus absq;
eo q dicit̄ aīæ dulcē qdē: sed seducibilem: instū uerò absq;
illo q uirtutis est rōnabilem eē: sed fragilē. A Et uide in
manifestis exemplis hoc ita eē ut dicimꝰ: Cū ægre ferrēt
discipuli qd' de ascensuri magistri discessu ab eodem ipso
Ioā.14. audierāt: audierūt. Si diligeretis me, gauderetis utiq; qa
uado ad patrem. Quid ergo? Nō diligebāt de cuiꝰ discef
siōe dicebāt? Sed diligebāt quodāmō & nō diligebant.
Diligebāt dulciter: sed minus prudēter. Diligebāt carna
liter: sed nō rōnabil'r. Deniq; diligebāt toto corde nō aūt
tota aīa. Dilectio eorū cōtra salutē eorū. Vnde & aiebat.
Ibidem. Expedit uobis ut ego uadam: culpās cōsiliū nō effectum.
Loqnti item de morte sua futura: obuiare sibi conātē pe
trū q eū tenere diligebat, cū ita ut meministis increpādo
repssit: qd in eo aliud quàm īprudentiā rephendit? Postre
Marc.8. mo qd est: nō sapis q̄ dei sunt: nisi nō sapienter diligis, hu
manū seqns affectū: cōtra diuinū cōsiliū? Et uocauit sata
nā: eo ꝙ saluti etsi nesciens aduersaret̄ q saluatorem mori
phiberet. Vnde & correctus repetentem postmodū triste
uerbū: minime iā mori uetuit: sed se cōmoriturū esse pmi
sit. Nō aūt impleuit: qa necdū ad tertiū puenerat gradū:
in quo uirtute tota diligit̄. Erat tota aīa doctus diligere:
sed adhuc ifirmus. Bn̄ istructus, sed parū adiutus: nō igna
rus mysterii, sed martyrii pauidus. Nō planè illa fortis ut
mors dilectio tunc fuit q̄ morti succubuit: fuit aūt postea,
cū ex pmissiōe iesu xp̄i indutus uirtute ex alto: tāta tādē
cœpit uirtute diligere: ut ī cōcilio phibitꝰ p̄dicare nomē
Actu.5. sctm̄, cōstāter phibentibus respōderet. Obedire oportet
magis deo quàm hoībus. Tūc demū tota uirtute dilexit:
Ioan.15. cū nec uitæ suæ pepercit p dilectiōe. Maiorē siqdem cha
ritatem nemo habet: quàm si aīam suā ponat qs p amicis
suis. Quā etsi minime tūc posuit: iā tn̄ exposuit: ergo non
abduci blāditiis: nec seduci fallaciis: nec iniuriis frāgi to
to corde, tota anima tota uirtute diligere est. C Et nota
amorem cordis quodāmodo esse carnalem: ꝙ magis erga
carnē xp̄i & quæ in carne xp̄s gessit uel iussit: cor hūanū
afficiat. Hoc repletus amore facilè ad omnem de hmōi ser
monem cōpūgit̄. Nihil audit libentius: nihil legit studio
sius nihil frequētius recollit: nil suauius meditat̄. Inde ho
locausta orōnū tāquā ex adipe uituli saginati impinguat.
Astat orāti hoīs dei sacra imago: aut nascentis aut lacten
tis: aut docentis: aut morientis: aut resurgētis: aut ascen
dentis. Et qcqd tale occurrerit: uel strīgat necesse est ani
mū ī amorē uirtutū: uel carnis exturbet uitia, fuget illece
bras, desideria sedet. Ego hāc arbitror præcipuā inuisibi
li deo fuisse cām ꝙ uoluit in carne uideri: & cū hoībus hō
conuersari: ut carnaliū uidelicet q nisi carnal'r amare non
poterāt: cūctas prīo ad suæ carnis salutarem amorem affe
ctiones retraheret: atq; ita gradatī ad amorem pduceret
spiritualem. Nónne deniq; in hoc gradu adhuc stabant q

aiebāt. Ecce nos reliquimus oīa & secuti sumus te? Solo Luc.18.
pfecto corporalis p̄sentiæ amore reliquerāt oīa: adeò ut
salutaris futuræ passiōis & mortis ne audire quidē uerbū
æquanimiter sustinerēt: sed nec gloriā ascēdētis postmo
dū nisi cū graui mœrore suspicere. Hoc em̄ est qd' eis di
cebat. Quia hæc locutus sum uobis: tristitia impleuit cor Ioan.16.
uestrū. Itaq; in sola interim gratia p̄sentis suæ carnis: eos
ab amore oīs carnis suspēderat. Mōstrabat aūt postea eis
altiorē amoris gradū cum diceret. Spūs est qui uiuificat: Ioan.6.
caro nō pdest qcquā. Puto hūc ascēderat iā qui dicebat.
Etsi cognouimus xp̄m f̄m carnē: sed nūc iā nō nouimus. 2.Co.5.
Fortassis & nihilominus ppheta in hocipso stabit: cū di
ceret. Spūs ante faciē nostrā xp̄s dn̄s. Nam qd' subiūgit, Trē.4.
sub umbra eius uiuemus inter gētes: mihi uidet̄ ex perso Ibidem.
na incipiētium addidisse: ut quiescant saltē in umbra qui
solis ferre ardorē minus ualidos se sentiūt: & carnis dul
cedine nutriunt̄: dū necdū ualēt ea percipere q̄ sunt spūs
dei. Vmbrā siquidē xp̄i: carnē reor esse ipsiꝰ: de qua obū Lucæ.1.
bratū est & mariæ: ut eius obiectu feruor splēdorq; spūs
illi tēperaret̄. In carnis ergo deuotione interim cōsolat̄,
qui uiuificantē spm̄ necdū habet: eo dūtaxat modo quo
habēt illi q aiunt. Spūs ante faciē nostrā xp̄s dn̄s. Et item.
Et si cognouimus xp̄m f̄m carne: sed nunc iam non noui
mus. Nam aliàs quidē nequaquā sine spūsctō uel in carne 2.Co.5.
diligitur xp̄s: etsi nō in illa plenitudine. B Cuius tamē
mēsura deuotionis hæc est: ut totū cor illa suauitas occu
pet: totū sibi ab amore uniuersæ carnis ac carnalis illece
bre uēdicet. Hoc qppe toto corde diligere est. Aliogn si
carnis meæ quālibet cōsanguinitatē uel uoluptatē, fortè
p̄fero carni dn̄i mei: per qd' me uidelicet minꝰ ea implere
cōtingat: quæ ī carne manēs uerbo & exēplo me docuit:
nónne liqdo cōstat ꝙ toto nequaquā diligo corde: cū id
diuisum habēs, partē impēdere uidear carni eius: partem
intorquere ad propriā? Deniq; ait. Qui amat patrem aut Mat.10.
matrē plus quàm me: nō est me dignus. Et qui amat filiū
aut filiam plus quàm me: nō est me dignus. Ergo ut breui
ter dicā. Toto corde diligere: est oē qd' blandit̄ de carne
ppria uel aliena sacrosanctæ carnis eius amori postpone
re. In quo & mundi æque gloriam cōprehēdo: qa gloria
mūdi gloria est carnis: & qui in ea delectant̄ carnales esse
non dubiū est. Licet uerò donū & magnū donum spūs sit
istiusmodi erga carnē xp̄i deuotio: carnalem tn̄ dixerim
hūc amorē: illiꝰ utiq; amoris respectu: quo nō tam uerbū
caro iā sapit, quàm uerbū sapiētia: uerbū iustitia: uerbum
ueritas: uerbū sanctitas: pietas: uirtus: & siqd aliud qd' sit
hmōi dici pōt. Et hæc nempe oīa xp̄s qui factus est nobis
sapiētia à deo & iustitia & sanctificatio & redemptio. C
An tibi æque & uno modo affecti uidētur: is qdē qui xp̄o
passo pie cōpatitur: cōpungitur: & mouetur facilè ad me
moriā horū quæ pertulit: atq; istius deuotionis suauitate
pascitur & confortatur ad quæque salubria, honesta, pia?
Itēq; ille qui iustitiæ zelo semp est accensus: qui ueritatē
ubiq; zelat: qui sapiētiæ feruet studiis: cui amica sanctitas
uite & morum disciplina: cuius mores erubescūt iactan
tiam: abhorrent detractionē: inuidiā nesciunt: superbiam
detestantur: oēm humanā gloriam non solum fugiūt: sed
& fastidiunt & contēnunt: oēm in se carnis & cordis im
puritatē uehementissime abominātur & persequūtur: oē
deniq; tanquā naturaliter & malū respuunt, & quod bo
num est amplectūtur. Nónne si cōpares utriusq; affectio
nes, cōstat quodāmodo illum superiorē respectu quidem
huius amare quasi carnaliter? Bonus tn̄ amor iste carna
lis per quē uita carnalis excludit̄, cōtemnitur & uincitur
mundus. Proficit̄ aūt in eo cū fit & rationalis: perficit̄ cū
efficitur etiā spiritualis. Porrò rationalis tunc est cum in
oībus quæ oportet de christo sentiri fidei ratio ita firma
tenetur ut ab ecclesiastici sensus puritate: nulla uerisimi
litudine: nulla hæretica seu diabolica circūuētiōe aliqua
tenus deuiet̄. Itemq; cū in ppria cōuersatiōe illa cautela
seruatur: ut discretionis meta nulla superstitione uel leui
tate: uel spiritus quasi feruētioris uehementia excedatur.
Et hoc

Et hoc eſſe tota aĩa deũ diligere, iam ſupra diximus. Q; ſi
etiã adiuuãtis ſpũs uigor tantus accedat: ut nulla ui la-
borũ uel tormẽtorũ: ſed nec mortis metu iuſtitia unquã
deſeratur: in hoc etiã tota uirtute diligitur: & eſt amor
ſpũalis Quod nimirũ nomẽ huic ſpãliter amori cõgrue-
Cañ. 1. re puto: ob ꝓrogatiuã utiq; plenitudinis ſpũs qua ꝓcel-
lit. Et hæc ſufficiãt pro eo qđ ſpõſa dicit. Propterea ado-
leſcẽtulæ dilexerunt te nimis. In his q̃ ſequunt̃ dignet̃ no
bis aperire theſauros mĩæ ſuæ: ipſe cuſtos eorũ ieſus chri-
ſtus dñs noſter. Qui uiuit & regnat cum patre in unitate
ſpũſancti deus, per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Qualiter ſponſa id eſt eccleſia trahi ſe optat
poſt ſpõſum id eſt Chriſtum. Sermo. XXI. A

Cañ. 1. TRahe me poſt te. In odore unguentorũ tuorũ
curremus. Quid? Spõſa ne ergo neceſſe habet
trahi: & hoc poſt ſponſum? Quaſi uerò inuita
eũ & nõ libens ſequat̃? Sed nõ oĩs q trahit̃ in-
uitus trahit̃. Nec eñ infirmũ aut debilẽ: cũ uidelicet qui
per ſe ire nõ ualet: trahi ad balneũ ſeu ad prãdiũ piget: &
ſi reũ pigeat trahi ad iudiciũ uel ad pœnam. Deniq; trahi
uult quæ & hoc rogat. Non autem rogaret: ſi ſequi per ſe
ipſam dilectũ prout uellet ualeret. Vt qd uerò non ualet?
An infirmã fateamur & ſpõſam? Si una quæuis ex adole-
ſcentulis infirmã ſe diceret & peteret trahi: nequaquã mi-
raremur. At uerò de ſpõſa q̃ trahere & alios utpote fortis
& perfecta poſſe ſufficere uidebat̃: cui nõ durũ ſonet ꝙ &
ipſa trahi tanquã infirma uel debilis neceſſe habeat? De
quanã aĩa iam cõfidimus ꝙ ualida ſit & ſana: ſi illam infir
mã dici cõſenſerimus q̃ ꝓ ſui ſingulari pfectione & excel-
lentiori uirtute ſponſa dñi noĩatur? An eccleſia fortè id
dixerit: cũ intueret̃ dilectũ aſcẽdẽtẽ: geſtiẽs eũ ſequi atq;
aſſumi cũ ipo in gloria? Quãquã & quãtæuis perfectiõis
aĩa quãdiu qdẽ gemit ſub corpe mortis huiꝰ & huiꝰ ſecu
li nequã retinet̃ incluſa carcere: uincta neceſſitatibꝰ: tor-
ta ſceleribus: lẽtius ſegniuſq; aſſurgat neceſſe eſt ad con-
templãda ſublimia: nec oĩno liberũ habet ſequi ſponſum
Rom. 7. quocũq; ierit. Hinc lachrymoſa uox illa gemẽtis. Infœlix
ego homo: q̃s me liberabit de corpore mortis huiꝰ? Hinc
ſupplex illa ꝓcatio. Educ de carcere aĩam meã. C Dicat
Sapi. 9. proinde: dicat cum gemitu etiã ſponſa. Trahe me poſt te:
qa corpus qđ corrumpit̃ aggrauat aĩam: & deprimit ter-
Phili. 1. rena inhabitatio ſenſum multa cogitãtem. An hoc dicat
cupiẽs diſſolui & eſſe cũ xp̃o: præſertim dũ uideat eas ꝓ-
pter quas manere ipſam in carne neceſſariũ uidebat̃ bene
proficiẽtes: amare iam ſpõſum & ſtare in tuto charitatis?
Siqdẽ hoc præmiſerat, ꝓpterea (inquiẽs) adoleſcentulæ
dilexerũt te. Nunc ergo quaſi dicat ecce adoleſcentulæ
amãt te: & amãdo firmiter inhærẽt tibi: meq; minime iam
opus habẽt, nulla mihi cauſa in hac uita ulterius cõmorã
di. Idcirco ait. Trahe me poſt te. Hoc ſentirẽ: ſi dixiſſet: tra
he me ad te. Nũc uerò quia dicit poſt te: magis illud mihi
poſtulare uidet̃: ut cõuerſationis eius ualeat ueſtigia ſeq:
ut poſſit æmulari uirtutẽ & normã tenere uitæ: & morũ
queat apprehẽdere diſciplinã. In his qppe maxime opus
eſt adiutorio: quo ualeat abnegare ſemetipſam, & tollere
crucem ſuã: & ſic ſequi xp̃m. Hic prorſus trahi neceſſe ha
bet ſponſa: nec ſane trahi ab alio quàm ab eoipſo qui ait.
Sine me nihil poteſtis facere. Scio, inquit, me nequaquã
poſſe peruenire ad te niſi gradiendo poſt te: ſed neq; hoc
quidẽ, niſi adiutã abs te: ideoq; ꝓcor ut trahas me poſt te.
Pſal. 83. Beatꝰ quidẽ cuiꝰ eſt auxiliũ abs te: aſcẽſiões in corde ſuo
diſpoſuit in ualle lachrymarum: peruẽturus qñq; ad te in
mõtibus gaudiorũ. Q; pauci poſt te ô dñe ieſu ire uolũt:
cũ tñ ad te peruenire nemo ſit q nolit: hoc ſciẽtibꝰ cũctis:
quia delectatiões in dextera tua uſq; in finẽ. Et proptera
uolunt oẽs te frui: at nõ ita & imitari: cõregnare cupiũt:
Nũc. 23. ſed nõ cõpati. Ex his erat ille qui dicebat. Moriat̃ aĩa mea
morte iuſtorũ: & fiãt nouiſſima mea horũ ſilia. Optabat
ſibi extrema iuſtorum: ſed nõ ita & principia. D Mortẽ
ſpũaliũ optãt ſibi etiã carnales: quorũ tñ uitã abhorrẽt:
ſciẽtes precioſam mortẽ eſſe ſctõrum: qm̃ cũ dederit dile-
ctis ſuis ſomnum: ecce hæreditas dñi: & quia beati mortui
qui in dño moriuntur: cũ ecõtrario iuxta ꝓphetæ ſniam:
mors peccatorũ peſſima ſit. Nõ curant quærere: quem tñ
deſiderãt inuenire: cupiẽtes cõſequi: ſed nõ & ſequi. Non
ſic illi quibꝰ aiebat. Vos eſtis qui ꝑmanſiſtis mecũ in tẽta Luc. 22.
tionibꝰ meis. Beati qui digni habiti ſunt teſtimonio tuo
benigne ieſu. Ipſi reuera ibãt poſt te & pedibus & affecti-
bus. Notas eis feciſti uias uitæ: uocãs eos poſt te: qui uia Pſal. 15.
& uita es: & uidens. Venite poſt me: faciã uos fieri piſcato Mat. 4.
res hoĩm. Item. Qui mihi miniſtrat: me ſequat̃: & ubi ſum Ioan. 12.
ego: illic & miniſter meus erit. Dicebant ergo gloriãtes.
Ecce nos reliquimus oĩa & ſequuti ſumꝰ te. Sic itaq; & di Mat. 19.
lecta tua relictis oĩbus ꝓpter te: cõcupiſcit ſemp ire poſt
te: ſemp tuis inhærere ueſtigiis: ac ſequi te quocunq; ieris
ſciens qm̃ uitæ tuæ uiæ pulchræ: & oẽs ſemitæ tuæ pacifi
cæ. Et quia qui ſequit̃ te: non ambulat in tenebris. Precat̃
autẽ ſe trahi: qm̃ iuſtitia tua ſicut montes dei: nec ſufficit
ad illam ſuis uiribꝰ. Precat̃ ſe trahi (ut aſſolet) quia nemo Ioan. 6.
uenit ad te, niſi pater tuus traxerit eũ. Porrò quos pater
trahit: trahis & tu. Opera quippe quæ pater facit: hæc &
filius ſiľr facit. Sed familiariꝰ à filio poſtulat trahi, tãquam
à ſponſo proprio: quẽ pater miſit me obuiã ei ducẽ ac ꝓce
ptorẽ: qui ſibi præiret in uia morũ: & præpararet iter uir
tutum: & erudiret eã ſicut ſemetipſum: & uiã prudẽtiæ do
ceret: & traderet ei legem uitæ & diſciplinæ: & ſic merito
ipſe concupiſceret decorem eius. B Trahe me poſt te in
odore unguẽtorũ tuorũ curremꝰ. Propterea opus habeo
trahi: qm̃ refriguit pauliſper in nobis ignis amoris tui:
nec ualemus à facie frigoris huiꝰ currere modo, ſicut heri
& nudiuſtertiꝰ. Curremus aũt poſtea: cum reddideris læ-
titiã ſalutaris tui: cũ redierit melior tẽperies gratiæ: cum
ſol iuſtitiæ iterum incaluerit: & pertrãſierit tẽtationis nu
bes: quæ hunc operire ad horã cernitur: atq; ad lenẽ flatũ
auræ blandioris: ſolito cœperint unguenta liqueſcere: &
aromata fluere: & dare odorẽ ſuũ. Tunc curremus: in odo
re illo curremus. Spirantibus, inquã, unguẽtis curremus:
qm̃ abſcedet torpor qui nũc eſt, & reuertetur deuotio: &
iã non erit opus nobis ut trahamur: quippe odore excita
tis: ut ſpõte curramuꝰ. Nũc uerò interĩ trahe me poſt te.
Videſne illũ qui in ſpũ ambulat: nequaquam permanere
in uno ſtatu: nec eadẽ ſemper facilitate ꝓficere: & ꝙ nõ ſit
in hoĩe uia eiꝰ: ſed quẽadmodũ ei ſpũs moderator prout
uult diſpenſat nunc ſegnius: nũc alacrius: quæ retro ſunt
obliuiſci & ad anteriora ſeſe extendere. Puto ꝙ hoc ipm
ſi attenditis ueſtra uobis experiẽtia intus reſpõdet, quod
ego foris loquor. Ergo cũ te torpore, accedia uel tedio af-
fici ſentis: noli ꝓpterea diffidere aut deſiſtere à ſtudio ſpi
rituali: ſed iuuãtis require manũ: trahi te obſecrãs ſponſæ
exẽplo, donec denuo ſuſcitante gratia, factus promptior,
alacriorq; curras & dicas. Viam mandatorũ tuorũ cucur-
ri: cum dilataſti cor meũ. Sic aũt quandiu adeſt gratia: de Pſal. 118.
lectare in ea: ut non te exiſtimes donum dei iure hæredita
rio poſſidere: ita uidelicet ſecurus de eo quaſi nũquã per-
dere poſſis: ne ſubito cũ fortè retraxerit manum & ſubtra
xerit donũ: tu animo concidas: & triſtior quàm oportet
fias. Deniq; ne dixeris: in abũdantia tua non mouebor in
æternũ: ne etiã illud duod ſequit̃ dicere cũ gemitu quidẽ Pſal. 29.
cogaris. Auertiſti faciẽ tuam à me: & factus ſum conturba
tus. Curabis potiꝰ (ſi ſapis) pro cõſilio ſapiẽtis ĩ die ma- Ibidem.
lorum non immemor eſſe bonorũ: atq; in die bonorũ nõ
immemor eſſe malorum. Ergo in die uirtutis tuæ noli eſſe
ſecurus: ſed clama ad deũ cũ ꝓpheta & dic. Cum defecerit
uirtus mea: ne derelinquas me. D Porrò in tpe tentatio P ſal. 70
nis conſolare: & dic cũ ſponſa. Trahe me poſt te: in odore
unguentorũ tuorum curremus. Sic te non deſeret ſpes in
tempore malo: nec in bono prouidẽtia deerit: eritq; inter
aduerſa & proſpera mutabiliũ temporũ tenens quandam
æternitatis imaginẽ: utiq; hãc inuiolabilẽ & incõcuſſam
conſtãtis animi æqualitatem: benedicens dñm in oĩ tpe:
proindeq; uẽdicãs tibi etiã ĩ huiꝰ nutabũdi ſeculi dubiis
euentibus; certiſq; defectibꝰ perennis quodãmodo icon-

mutabilitatis statū:dum te cœperis renouare & reforma-
Iaco.1. re in insigne illud antiquū similitudinis æterni dei:apud
quem nō est trāsmutatio nec uicissitudinis obumbratio.
Quippe sicut ipse est:ita & tu eris in hoc mūdo:nec in ad
uersis timidus:nec in prosperis dissolut⁹. In hoc(inquā)
nobilis creatura facta ad imaginē & similitudinē eius qui
se fecit antiqui honoris dignitatē receptare:iam iamq; &
recuperare se indicat:cū sibi indignum ducit huic labēti
seculo conformari:reformari magis satagens (iuxta pauli
doctrinā) in nouitate sui sensus in eam similitudinē i qua
se cōditā nouit:ac per hoc etiā cogēs (ut dignū est) secu-
lum istud quod ꝑpter se factū fuit uersa uice mirū in mo-
dum cōformari sibi:dum oīa ei cooperari in bonum inci-
piūt:tanquā in propria & naturali forma:abiecta degene
ri specie:recognoscētia dñm suū: cui ad seruiendū creata
fuere. B Vnde arbitror illum sermōem quem dixit de se
Ioan.12. unigenitus:uidelicet,si exaltaretur à terra:oīa traheret ad
seipsum:cunctis quoq; eius fratrib⁹ posse esse cōem. His
utiq; quos pater ꝑsciuit & prædestinauit conformes fieri
Ibidem. imaginis filij sui:ut sit ipe primogenit⁹ in multis fratrib⁹.
Ego igitur si exaltatus fuero à terra (audacter dico) oīa
traham ad meipsum. Nec enim temerarie usurpo mihi fra
Mat.5. tris mei uocē:cuius me induo similitudinē. Qđ si ita est:
non putent diuites huius seculi fratres xp̄i sola possidere
cælestia:qa audiūt dicētē. Beati pauperes spū:qm̄ ipsorū
est regnū cælorū. Non eos (inquā) æstiment sola cælestia
possidere:quia ea sola audiūt in ꝓmissione. Possidēt & ter
rena. Et quidē tanquā nihil habentes:sed oīa possidētes.
Nō mēdicantes ut miseri : sed ut domini possidentes:eò
pro certo magis dñi quo minus cupidi. Deniq; fideli hoī
totus mūdus diuitiarū est. Totus planè:quia tam aduersa
quàm prospera ipsi⁹ æque oīa seruiūt ei & cooperātur in
bonū. Ergo auarus terrena esurit ut mēdicus: fidelis con-
temnit ut dñs. Ille possidendo mendicat:iste contēnendo
seruat. C Quære à quouis eorum qui insatiabili corde
lucris tpalibus inhiāt:quidnā de his sentiat qui sua uedē
tes & dātes pauperibus:regna cælorū pro terrena mercā
tur substantia:sapiēter agāt:necne? proculdubio respon-
debit sapiēter. Quære item cur quod approbat ipse nō fa
cit? non possum inquiet. Quare? profecto quia dña auari
tia nō permittit:qa liber non est:qa nō sunt sua quæ possi
dere uidet. Sed nec ipse sui iuris. Si uerè tua sunt:expēde
ad lucra:& pro terrenis cælestia cōmutato. Si non uales:
fatere te pecuniæ tuæ nō dñm sed seruum: custodem non
possessorem. Deniq; & cōformaris crumenæ tuæ tāquam
seruus dñæ suæ:dum quo ille illi necessario & congaudet
gaudēti:& dolenti cōdolet:tu quoq; cū crescēte tuo mar
supio:crescis pariter aīo,& cū decrescente decrescis. Nam
& cōtraheris tristitia cū illud exinanitur: & lætitia solue-
ris:aut certè īflaris supbia cū implet. Hoc ille. Nos uerò
spōsæ curem⁹ æmulari libertatē atq; cōstantiā : quæ sicut
bene instructa in oībus & erudita corde in sapientia : scit
abundare:scit & penuriā pati. Cū se rogat trahi, ostēdit
quid desit sibi:non pecuniæ sed uirtutis. Rursum cum se
nihilominus de spe rediture gratiæ cōsolat: etsi deficere
nō tñ diffidere se probat. Dicit ergo. Trahe me post te in
odore unguētorū tuorū curremus. D Et qđ mirū si indi
Psa.147. get trahi:quæ post gigātē currit : quæ cōprehēdere nitit
cum qui salit in mōtib⁹:trāsilit colles? Velociter (ait) cur
Psal.18. rit sermo eius. Non ualet ex æquo currere:nō potest pari
cū illo celeritate cōtendere:qui exultat ut gigas ad currē
dā uiā.non potest suis uirib⁹: & propterea rogat se trahi.
Fessa sum,inquit,deficio : noli me deserere : sed trahe me
post te:ne incipiā uagari post amatores alios: nec currā
quasi in incertū. Trahe me post te:quia satius mihi est ut
me trahas:ut scilicet uim qualēcūq; mihi:aut terrēdo mi-
nis : aut exercēdo flagellis inferas:quàm parcens in meo
me torpore male securā derelinquas. Trahe quodammo-
do inuitā:ut facias uoluntariā. Trahe torpentē:ut reddas
currentē. Erit qñ non indigebo tractore:qm̄ uolūtarie &
cum omni alacritate curremus. Non curram ego sola etsi
solā me trahi petierim:currēt & adolescētulæ mecū. Cur-
rem⁹ pariter:curremus simul:ego odore unguētorū tuo-
rū,illæ meo excitatæ exēplo atq; hortatu:ac p hoc oēs in
odore unguētorū tuorū curremus. Habet spōsa imitato-
res sui:sicut & ipsa est xp̄i:& ideo nō ait singulariter cur-
ram:sed curremus. B Sed oritur quæstio:cur similiter
cū se petijt trahi:etiā adolescētulas nō adiunxit:ut nō tra
he me,sed trahe nos diceret. Quid em̄? fortè ne sponsa in-
diget trahi:& adolescētule nō indigēt? O pulchra:ô fœ-
lix: ô beata: edissere nobis huius distinctionis rationem.
Trahe me ais. Quare me:& nō nos? An hoc bonum inui-
des nobis? Absit. Neq; em̄ ꝑtinus dixisses adolescētulas
tecum esse cursuras si sola post sponsum ire uoluisses. Cur
ergo pluraliter mox subiūctura curremus:trahi te singu-
lariter postulasti. Charitas,inqt,ita postulabat. Disce per
hoc uerbū à me in spūali exercitio duplex auxiliū desup
sperare:correptionē & cōsolationē. Altera foris exercet:
altera uisitat intus. Illa reprimit insolentiā:ista in fiduciā
erigit. Illa operat hūilitatē: ista pusillanimitatē cōsolat.
Illa cautos:ista deuotos facit. Timorē dñi docet illa : ista
ipsum timorē īfuso tēperat gaudio salutari: sicut scriptū Psal.85.
est. Lætet cor meū ut timeat nomen tuū. Itē. Seruite dño Psal.2.
in timore:& exultate ei cum tremore. E Trahimur cum
tētationibus & tribulatiōibus exercemur. Currim⁹ cū in
ternis cōsolationibus & inspiratiōibus uisitati:tanquā in
suaueolētibus unguētis respiramus. Ergo qđ austerū &
durū uidet retineo mihi tanquā forti:tāquā sanæ: tāquā
perfectæ:& dico singulariter trahe me. Qđ suaue & dulce
tibi tanquam infirmo cōmunico,& dico,currem⁹. Noui
ego adolescētulas delicatas & teneras esse:& minus ido-
neas sufferre tētationes: & ꝑpterea mecū uolo ut currāt:
sed nō ut mecū trahātur. Volo habere socias cōsolatiōis:
non aūt & laboris. Quare? Qm̄ infirmæ sunt:& uereor
ne deficiāt:ne succūbant. Me,inquit,o spōse corripe me,
exerce me,tēta me,trahe post te:qm̄ ego in flagella para
ta sum:& potēs ad sustinendū. Certatim simul curremus:
id est sola trahar:sed simul curremus. Currem⁹ curremus:
sed in odore unguētorū tuorū:nō in nostrorū fiducia me
ritorum. Nec in magnitudine uiriū nostrarū currere nos
cōfidimus:sed in multitudine miserationū tuarū. Nam &
si qñ currimus ac uolūtariæ fuimus:nō fuit uolentis neq; Rom.9.
currētis,sed miserētis dei. Reuertat miseratio & currem⁹.
Tu qdē in uirtute tua tanquā gygas & potēs curris:nos
nisi unguēta tua spirauerint,nō curremus. Tu quē pater
unxit oleo lætitiæ præ cōsortib⁹ tuis curris in ipa unctio Psal.44.
ne:nos in illius odore curremus. Tu in plenitudine nos
in odore. Tps esset ut persoluerē qđ de unguētis sponsi
lōge supra ꝓmisisse me memini:si nō huius sermonis lō-
gitudo uetaret. Differo ergo. Nam & materiæ dignitas
artari molestia breuitatē non patit. rogate dñm unctiōis
ut uolūtaria oris mei bene placita facere dignetur: ad in-
sinuandum uestris desiderijs memoriā abundātiæ suaui-
tatis suæ:quæ est in spōso ecclesiæ iesu xp̄o dño nr̄o &c.

De quatuor unguentis sponsi:atq; de quatuor uirtutibus cardinalibus. Sermo. XXII. D

SI ita preciosa ita magnifica spōsæ unguēta in-
uenta sunt:queadmodū cum tractarent audi-
stis:sponsi qualia sunt? Et si digne ea nos put
sunt nō sufficimus explicare:haud dubium tñ
quin excellētior horū uirt⁹ & gratia efficacior sit:quorū
solus non solum adolescētulas, sed ipsam quoq; sponsam
odor excitat ad currēdū. Si em̄ aduertis:nil tale de ꝓpriis
unguentis ausa est polliceri. Et quidē illa optima esse glo
riatur:sed nō dicit tamen: qa in eis cucurrisset aut curre-
ret:quod in istorum solo odore promittit. Quid si ipsam
unctionē in se effusam sentiret:cuius ita tenui exhilarata
fragrātia permouet ut currat? Mirum si non & uolaret.
¶ Sed dicit aliqs. Desine iam cōmēdare:satis cū ea cœpe-
ris assignare:apparebit quid sint. Nō. Minime ego istud
polliceor. Sanè an uel ipsa sint q̄ aio suggerūtur dicēda,
crede mihi,adhuc nescire me fateor. Existimo em̄ spōsum
uaria

uarías aromatū atq; unguentorum habere ſpecies & non
paucas:& alias quidē eſſe in quibus ſinglr oblectat̃ ſpōſa
tanquā ꝓpinqor ac familiarior:alias uerò q̄ uſq; ad adole
ſcētulas perueniūt:alias q̄ ptingūt etiā ad lōge poſitos &
extraneos:ut nō ſit quí ſe abſcōdat à calore eius.Sed licet
ſuauís dn̄s uniuerſis:maxime tn̄ domeſticis.Et quanto qs
ei familiarius ꝓ uitæ meritis ac mētis puritate appropiat:
tāto eum arbitror recētiorū aromatū & unctionis ſuauio
rís ſentire fragrātiam. B Porrò in hmōi nō capit intelli-
gentia:niſi quātum experientia attingit:Ego uerò haud
temere mihi arrogarim ſponſæ prærogatiuā.Nouit ſpon
ſus quibꝰ delitijs ſpūs foueat dilectā:quibꝰ ſingulariter re
focillet ſenſus eius inſpirationibꝰ & mulceat odoramētis.
Sit ſibi fons ꝓprius ī quo ei nō cōmunicet alienꝰ:nec in
Cañ. 4. dignus bibat ex eo.Eſt qppe ortꝰ concluſus,fons ſignatꝰ.
Cæterū deriuant̃ aq̄ inde in plateas:eas me habere ad ma
nū fateor:dū tn̄ nemo mihi moleſtꝰ ſit aut ingratꝰ:ſi de pu
blico haurio & ꝓpino.Nā ut pauliſper miniſteriū meū in
hac pte cōmende :nōnulliꝰ ꝓfecto fatigationis eſt atq; la
boris:quotidie.ſ.exire & haurire etiam de manifeſtis riuu
lis ſcripturarū:& ex eis ſingulorū neceſſitatibꝰ inſeruire:
ut abſq; ſuo labore qſq; ueſtrū p̄ſto habeat aquas ſpūales
ad oē opꝰ:uerbi gr̄a:ad lauādū:ad potādū:ad ciboscoquē
Ioan. 13. dos.Eſt nimirū aqua ſapīæ ſalutaris ſermo diuinꝰ nō mō
potās,ſed & lauās,dicēte dn̄o.Et uos mūdi eſtis ꝓpter ſer
monē quē locutus ſum uobis.Sed & crudos carnis cogi-
ps. 38. tatus igne ſpūſc̄ti accēdēte coqui diuinum eloquium :ac
uertit in ſenſus ſpūales & cibos mētis:ita ut dicas. Conca
luit cor meum intra me,&in meditatione mea exardeſcet
ignis.Qui mēte ſanè puriori per ſeipſos apphēdere ſubli
miora ſufficiūt quàm p nos ꝓferant,non ſolū nō ꝓhibeo,
ſed & multū cōgratulor,dū & ipī nos patiātur ſimplicio-
ra ſimplicioribꝰ miſtrare. D Quis dabit mihi ut oēs pro
phetēt? Vtinā mihi neceſſe nō eſſet ī his occupari .Vtinā
aut alteri cura incūberet iſta,aut certè(qđ mallem)nemo
in uobis eſſet qui ea indigeret,eſſentq; oēs docibiles dei,
& ego poſſem uacare & uidere qm̄ ſpōſus eſt deus.Nunc
uerò quem minime interim non dico intueri ſed ne inquire
re quidē licet(qđ ſine lachrymis nō loquor)regē ī deco
re ſuo ſedentē ſup cherubin ſup ſoliū excelſum & eleuatū
in ea forma quæ æq̄lis patri in ſplēdoribꝰ ſc̄tōrum añ luci
ferū genitus eſt,in qua & ſemp deſiderant angeli eū pro-
ſpicere,deū apud deū,ipm ſaltem hoīem(homo hoībꝰ lo-
quor(ſc̄m eam formā in qua ut ſe manifeſtum nimia ſua di
gnatione & dilectione preberet:minoratus ab angelis in
ſole poſuit tabernaculum ſuū,tanquā ſponſus ꝓcedēs de
thalamo ſuo.Suauē magis quàm ſublimē:& unctū non al
tū loquor:qualē deniq; ſpūs dn̄i unxit:& miſit euāgeliza
re pauperibus:mederi cōtritis corde,p̄dicare captiuis in-
dulgentiam,& clauſis apertionē , p̄dicare annū placabilē
dn̄o:Saluo igitur cuiq; qđ fortè ſublimius ſubtiliusq; de
ſpōſi unguētis ſpeciali munere ſentire ſibi & experiri do-
natū eſt,ego quod de cōi accepi ꝓfero in cōe.Ipe ſiquidē
fons uitæ,ipſe fons ſignatꝰ,de intra ortū cōcluſum erum
pens per os pauli fiſtulam ſuā:tanquā uerè illa ſapientia q̄
iuxta beati Iob ſententiam trahitur de occultis ,in qua
tuor ſeſe riuos effudit,& deriuauit in plateas:ubi uideli
cet & aſſignat nobis eum factum à deo ſapientiam & iu-
ſtitiā,& ſanctificationē,& redemptionē.Ex his utiq; qua
tuor riuis tanquā p̄cioſiſſimis unguētis(nil enim obſtat
utrunq; intelligi,& aquā & unctionē:aquā qa mundant,
unctionē quia fragrant)ex his inquā quatuor p̄miſſis tā-
quā unguentis p̄cioſiſſimis ſup mōtes aromatum de cæle
ſtibus ſpeciebus confectis,tanta eccl'iæ nares odoris ſua-
uitas repleuit,ut mox à quatuor mundi partibus excita-
3.Re. 10. ta illa dulcedine,ſupernū ꝓperaret ad ſpōſum, tanquā ue
rè illa regina auſtri,feſtinās à finibꝰ terræ audire ſapiētiā
Salomonis,opinionis ſiquidē odore prouocata. B Sa-
nè & eccl'ia non ante currere ualuit in odore ſui Salomo-
nis:quouſq; is qui ab æterno ex patre ſapīa erat:factus eſt
ei in tpe à patre ſapīa quo ipſiꝰ odorē percipere poſſet.

Sic iuſtitia:ſic ſanctificatio:ſic& redēptio nihilominus ei
factꝰ eſt:ut horū quoq; in odore currere poſſet:cum hæc
æque oīa ī ſe añ oīa eēt.Nā & ī principio qdē erat uerbū Ioan. 1.
ſed tūc demū ad uidendū ipm paſtores uenerunt feſtinan
tes::cū nūciatū eſt factum.Deniq; & loquunt̃ adinuicem. Lucæ. 2.
Tranſeamus uſq; bethleē & uideamꝰ hoc uerbū qđ factū
eſt:qđ fecit dn̄s,& oñdit nobis.Et ſeqt̃:qa uenerūt feſtinā
tes:Prius non ſe mouebāt:dū uerbū erat tm̄ apud deū.At
ubi uerbū qđ erat factū eſt:ubi hoc dn̄s fecit & oñdit:tūc
uenerūt feſtinātes:tūc cucurrerūt.Quō ergo in principio Ioan. 1.
erat uerbū:ſed uerbū erat apud deū factū eſt aūt quatenꝰ
eſſe inciperet & apud hoīes:ſic nihilominus in principio
ſapīa erat,erat iuſtitia:erat ſanctificatio & redemptio:ſed
angelis,ut eſſet & hoībus:fecit eum hæc oīa pater:& fecit
qđ pr̄.Deniq; qui factus eſt,inqt,nobis ſapīa à deo,& nō
ait ſimpl'r:q factus eſt ſapīa,ſed qui factus eſt nobis ſapien
tia:qm̄ qđ erat angelis factus eſt & nobis. C Et angelis
(inquis)quō redemptio fuerit:nō uideo.Nec enī auctori
tas ſcripturarū uſpiam aſſentire uidet̃ eos aliqn̄ aut pc̄tō
extitiſſe captiuos,aut morti obnoxios ut neceſſariā habe
rent redēptionē,exceptis duntaxat illis q̄ ſuperbiæ lapſu
irremediabili corruētes,redimi deinceps nō merētur.Si
itaq; angeli nunquā redēpti ſunt,alij utiq; nō egētes:alij
non ꝓmerentes:illi q̄dē qa nec lapſi ſunt:hi aūt qa irreuo-
cabiles ſunt:quo pacto tu dicis dn̄m ieſum xp̄m eis fuiſſe
redemptionem? Audi breuiter.Qui erexit hoīem lapſum:
dedit ſtanti angelo ne laberetur:ſic illum de captiuitate
eruens,ſicut hunc à captiuitate defendens.Et hac ratione
fuit æque utriq; redēptio,ſoluēs illū,& ſeruans iſtum.Li
quet ergo ſc̄tis angelis dn̄m xp̄m fuiſſe redēptionē:ſicut
iuſtitiā:ſicut ſapientiā:ſicut ſanctificationē.Et nihilomi-
nus tn̄ hæc ipſa quatuor eſſe factū ꝓpter hoīes,q̄ inuiſibi
lia dei nō niſi per ea q̄ facta ſunt intellecta conſpicere pn̄t.
Sic ergo oē qđ erat angelis,factus eſt nobis. D Quid? Roma. 1.
Sapientia,iuſtitia,ſanctificatio,redemptio . Sapientia in
prædicatione,iuſtitia in abſolutione peccatorū,ſanctifica
tio in cōuerſatione quā habuit cū pc̄tōribus :redēptio in
paſſione,quā ſuſtinuit pro pc̄tōribus.Vbi ergo hæc àdeo
factus eſt,tunc eccleſia odorē ſenſit,tunc cucurrit.Vide iā
quadrifariam unctionem:uide affluentiſſimam atq; inæſti
mabilem ſuauitatem eius:quem unxit pater oleo lætitiæ
præ cōſortibus ſuis. Sedebas ô homo in tenebris & in
umbra mortis,per ignorantiam ueritatis.ſedebas unctus
cathenis delictorum.Deſcēdit ad te in carcerem,non ut
torqueret,ſed ut erueret de poteſtate tenebrarū.Et prīo
quidē ueritatis doctor depulit umbram ignorantiæ tuæ,
luce ſapientiæ ſuæ.Per iuſtitiā deinde quæ ex fide eſt ſol-
uit funes peccatorum,gratis iuſtificans peccatorem.Quo
gemino beneficio impleuit ſermonē illum ſancti Dauid. p̄s. 145.
Dominus ſoluit compeditos,dominus illuminat cæcos.
Addidit quoq; ſancte inter peccatores uiuere:& ſic trade
re formam uitæ:tanquam uiæ qua redires ad patriam.Ad
cumulum poſtremo pietatis tradidit in mortem animam
ſuam,& de proprio latere protulit pretium ſatisfactionis
quo placaret patrem.per quod illum planè ad ſe uerſicu-
lum traxit.Apud dn̄m miſericordia:& copioſa apud eum p̄s. 129.
redemptio.Prorſus copioſa,quia non gutta ſed unda ſan
guinis largiter per quinq; partes corporis emanauit. B
Quid tibi debuit facere & nō fecit? Illuminauit cæcū,ſol
uit uinctum,reduxit erroneū,recōciliauit reum.Quis nō
poſt illum libenter atq; alacriter currat,qui & ab errore li
berat,& errata diſſimulat,qui deinde merita uiuendo tra
dit,præmia moriendo cōquirit? Quam excuſationem ha-
bet qui in odore horum unguentorum non currit,niſi ad
quem fortè odor minime peruenit? Sed enī in oēm terrā
exiuit odor uitæ,quoniam mīa dn̄i plena eſt terra,& miſe
rationes eius ſuper omnia opera eius.Ergo qui uitalem
hanc ſparſam ubiq; fragrantiam nō ſentit,& ob hoc non
currit: ut mortuus eſt,aut putidus.Fragrantia fama eſt,
præuenit opinionis odor:excitat ad currendum : perdu-
cit ad unctionis experimentum , ob brauium uiſionis.

ps.74 Vox una lætantiũ:oĩm peruenientium. Sicut audiuimus: sic uidimus in ciuitate dñi uirtutũ. Oĩno propter mãsue tudinẽ q̃ in te p̃dicatur currim⁹ post te dñe iesu:audiẽtes ꝙ nõ spernas pauperẽ:pc̃torem nõ horreas. Non horrui sti cõfitentẽ latronẽ,nõ lachrymantẽ peccatricẽ,non cha nanęã supplicantẽ:non deprehensam in adulterio:non se dentẽ in theloneo:non supplicantẽ publicanũ:non negã tem discipulũ,nõ persecutorẽ discipulorũ:non ipsos cru cifixores tuos. In odore horum currimus. Porrò sapiẽtiæ tuæ odorem ex eo percipimus quod audim⁹:quia si quis indiget sapientia,postulet eam à te,&dabis ei. Aiũt siqui
Iaco.1. dem ꝙ des omnibus affluenter,& non improperes. At ue rò iustitiæ tuæ tanta ubiq; fragrantia spargitur:ut nõ so lum iustus:sed etiam ipsa dicaris iustitia,& iustitia iustifi cans, Tam ualidus deniq; es ad iustificandum,quàm mul tus ad ignoscendũ. Quãobrẽ quisquis pro peccatis com punctus esurit & sitit iustitiam credat in te qui iustificas impium,& solam iustificatus per fidem:pacem habebit ad deũ. Sanctitatẽ quoq; suauissime & copiosissime tua redo let non solũ conuersatio sed& cõceptio. Pc̃tm̃ siquidẽ nõ cõmisisti:nec contraxisti. Qui ergo iustificati à peccatis sectari desiderãt deliberãtq; sanctimoniam,sine qua nemo uidebit deũ audiant te clamantem. Sancti estote:qm̃ ego
Leui.16. sanctus sum. Cõsiderẽt uias tuas,& discãt à te qa iustus sis
ps.144. in omnibus uijs tuis,& sanctus in oĩbus operibus tuis. Iã redemptionis odor quantos currere facit? Cũ exaltaris à
Ioan.12. terra,tunc prorsus oĩa trahis ad teipsum. Passio tua ulti mũ refugiũ:singulare remediũ,deficiente sapientia:iusti tia non sufficiente,sanctitatis succũbentibus meritis:illa succurrit. Quis enim de sua uel sapiã uel iustitia uel san ctitate præsumat sufficientiã ad salutẽ? Nõ ꝙ sufficientes inquit,sim⁹ cogitare aliqd à nobis tanquã ex nobis:sed
2.Cor.3 sufficiẽtia nostra ex deo est. Itaq; cũ defecerit uirtus mea: non cõturbor,nõ diffido,scio qd faciã. Calicem salutaris
ps.115. accipiam,& nomen dñi inuocabo. Illumina oculos meos dñe,ut sciã qd acceptũ sit coram te oĩ tempore! & sapiens
ps.34. sum. Delicta iuuẽtutis meæ,ignorantias meas ne memini
Roma8. neris,& iustus sum. Deduc me dñe in uia tua,& sc̃tus sum: Veruntamen nisi interpellet sanguis tuus pro me,saluus nõ sum. A Pro his oĩbus currimus post te,dimitte nos qa clamamus post te. Nec currimus æqualiter oẽs in odo re oĩm unguentorũ:sed uideas alios uehemẽtius studijs fragrare sapientiæ:alios magis ad pœnitentiam spe indul gentiæ animari,alios amplius ad uirtutũ exercitium:ui tæ & conuersatiõis eius prouocari exemplo,alios ad pie tatem passionis memoria plus accendi. Putamus nos de
Ioan.3. singulis posse reperire exempla? Currebant in odore sa pientiæ qui missi fuerant à pharisæis:cũ reuersi dicerent.
Luc.7. Nũquã homo sic locutus est:utiq; admirãtes doctrinam & confitentes sapientiã. Currebat in hocipso odore san ctus Nicodemus qui ueniens ad iesum nocte:in splendo re multo sapiẽtiæ,de multis quippe instructus edoctusq; recesserit. Verũ in odore iustitiæ cucurrit Maria magda lena,cui dimissa sunt peccata multa,quoniam dilexit mul tum. Iusta profectò & sancta:& non iam peccatrix quẽad modum pharisæus exprobrabat:nesciens iustitiã seu san ctitatem dei esse munus,non opus hominis,& quia non modo iustus sed & beatus cui non imputabit dñs pc̃tm̃. An oblitus erat quomodo uel suã ipsius uel alterius cor poralẽ tangendo leprã fugarat nõ cõtraxerat? Sic tactus à peccatrice iustus iustitiam impertit,non perdit,nec sor de peccati quã illã mundat se inquinat. Cucurrit & publi canus qui cũ p̃piciatiõne peccatis suis humiliter implo raret,descendit iustificatus,teste ipsa iustitia. Cucurrit pe trus,q lapsus fleuit amore,quatenus culpam dilueret,re cuperaret iustitiam. Cucurrit Dauid qui reatũ agnoscẽs & cõfitens audire meruerit. Et dñs transtulit à te peccatũ tuũ. Porrò in sanctificationis odore Paulus currere sese testat: cum xp̃i se imitatorẽ esse gloriatur dicens ad disci
Philip.3 pulos. Estote imitatores mei sicut& ego xp̃i. Cucurrerũt
Matt.10 & oẽs qui aiebant. Ecce nos reliquim⁹ oĩa & secuti sum⁹ te. Desiderio q̃ppe sequendi xp̃m reliquerãt oĩa. C Hor tatur gñaliter uniuersos ad eundẽ odorẽ ista sñia. Qui se dicit in xp̃o manere:debet sicuti ille ambulauit & ipse am bulare. Iam qui in odore cucurrerint passionis:si audire uis:uniuersos martyres accipe. En quatuor unguenta assi gnata habetis:primũ sapientiæ: secundũ iustitiæ:tertium sanctificatiõis:quartum redemptionis. Tenete noĩa:per cipite fructũ,& cõpositionis modũ uel numerũ specierũ q̃bus cõfecta sunt nolite requirere. Nõ eñi facile in sponsi unguentis hæc p̃sto esse p̃nt nobis,queadmodum in supe rioribus illis spõsæ fuerunt. In xp̃o nempe rerum plenitu
do est,sine numero & sine modo. Nam & sapientiæ eius ps.46.
non est numerus,& iustitia ipsius sicut montes dei,sicut Psal.35
mõtes æterni:& sanctitas singularis & redemptio inexpli cabilis. D Dicendum & hoc:quia frustra huius seculi sa pientes de quatuor uirtutibus tã multa disputauerũt:qs tñ apprehendere oĩno nequerunt:cum illũ nescierint qui factus est nobis à deo sapientia,docens prudentiã,& iusti tia delicta donans,& sanctificatio,in exemplũ tẽperantiæ continenter uiuẽs,& redemptio in exemplum patientiæ fortiter moriens. ¶Forsitan dicit aliquis. Cætera bñ con ueniunt:sed sanctificatio ad tẽperantiã minus proprie re ferri uidet. Ad quod respondet primũ:id esse cõtinẽtiam quod tẽperãtiã. Deinde usitatũ in scripturis sanctificatio nem pro cõtinentia seu munditia poni. Deniq; quid ille apud Moysen tã crebræ sc̃tificatiões aliđ erãt,quàm q̃dã purificationes hoĩm tẽperantiũ se è cibo,à potu,à concu bitu:hisq; similibus? Sed audi ip̃m p̃cipue apl̃m quàm fa miliare habeat,uel uti uel usurpare sanctificationẽ in hoc sensu. Hæc est,inquit,uoluntas dei sanctificatio uestra:ut
sciat unusquisq; uestrũ suum uas possidere in sanctificatio 1.The.4
ne,& non in passione desiderij. Item. Non enim uocauit Ibidem
nos deus in immunditiam,sed in sanctificationem. Liquet ꝙ sanctificationẽ p̃ tẽperantia ponit. Educto itaq; in lucẽ quod subobscurũ uidebatur,redeo ad id unde digressus eram. Quid uobis cũ uirtutib⁹,qui dei uirtutẽ xp̃m igno ratis. Vbi nam quæso uera prudẽtia nisi in xp̃i doctrina? Vñ uera iustitia nisi de xp̃i mĩa? Vbi uera temperantia ni si in xp̃i uita? Vbi uera fortitudo nisi in xp̃i passione? So li ergo qui eius doctrina imbuti sunt,prudentes dicendi sunt:soli iusti:qui de eius mĩa ueniam pc̃torum consecuti sunt,soli temperantes,qui eius uitam imitari student,soli fortes q ei⁹ patiẽtiæ documẽta fortiter in aduersis tenẽt. In cassum proinde quis laborat in acquisitione uirtutum si aliunde eas sperandas putat quàm à domino uirtutum: cuius doctrina seminarium prudẽtiæ:cuius misericordia opus iustitiæ,cuius uita speculũ temperantiæ:cuius mors insigne est fortitudinis. Ipsi honor & gloria & in secula se culorum Amen.

De tribus modis contemplationis circa deũ sub figura trium cellarum. Sermo. XXIII. B

INtroduxit me rex in cellaria sua. Ecce unde Cãt.1
odor,ecce quo curritur:dixerat quo currẽdum & in quo currendum:sed quo currendum esset non dixerat. Ergo ad cellaria curritur,& currit in odore qui ex ipsis procedit,spõsa illum solita sua saga citate præsentiente & cupiente in ipsius plenitudinem in troduci. Verũ de cellarijs his quid sentiendum putamus? Cogitemus ea interim loca quædam redolẽtia penes spõ sum: plena odoramentis: referta delitijs. In istiusmodi nempe officina potiora quæq; ex horto siue ex agro serua da reponuntur. Illuc ergo pariter currunt. Qui? Spiritu feruentes animæ. Currit sponsa,currunt adolescentulæ, sed quæ amat ardentius, currit uelocius, & citius per uenit. Perueniens non dico repulsionem:sed nec cuncta tionẽ patitur. Sine mora aperitur ei:tanquam domesticæ: tanquã charissimæ,tanquã specialiter dilectæ,& singula riter gratæ. Adolescentulæ autem quid? Sequuntur à lõ ge. Neq; eñi cũ adhuc infirmæ sint pari possunt deuotiõe cum sponsa currere,nec ipsius oĩno imitari desiderium & feruorem,ideoq; tardius peruenĩẽtes,foris remanent. At charitas

charitas spōsæ non quiescit neq; insolescit(ut assolet)suc
cessibus suis ut eas obliuiscatur,cōsolans magis& hortās
ad patientiam:quatinus æquanimiter & sui ferant repul-
sam,& illiꝰ absentiā.Deniq; & nūtiat eis gaudiū qd̓ per-
cepit,nō ob aliud sanè:nisi ut sibi cōgaudeāt,dū confidāt
minime aliènū fore à se quicqd grāe matri accesserit.Nam
nec illa ita proficere curat quo ipsarū negligat curā: nec
iuuandos suos ꝓfectus putat illarū damno.Quocūq; pro
inde meritorū ꝓrogatiua tollatur ab illis:charitate absq;
dubio,& pia solicitudine necesse est eā semper esse cum il
lis.Oportet deniq; eā spōsum suū imitari,& petentem ni-
mirum cælos,& nihilominus in terris cū suis se fore usq;
ad cōsummationē seculi pollicentē.Sic & ista quātumuis
ꝓficiat,quātūlibet promoueat̃,cura prouidentia atq; affe
ctu ab his q̄s in euangelio genuit nūquā amouet̃,nunquā
sua uiscera obliuiscitur.Dicat itaq; eis.Gaudete,cōfidite.
Cañ.1. D Introduxit me rex in cellaria sua,putate& uos pariter
introductas.Sola introducta uideor,sed soli non prode-
rit.Vestrum oīm est meus oīs profectus, uobis proficio,
uobiscū partiar quicqd plꝰ fortè uobis meruero.Vis in-
dubitanter scire q̄a in hoc sensu &affectu locuta sit.Audi
Ibidem. quid illæ respōdeant.Exultabimus & lætabimur in te.In
te inquiunt exultabimus & lætabimur nam in nobis nec
Ibidem. dum meremur.Et addunt. Memores uberum tuorū :hoc
est æquanimiter sustinemus dum uenias scientes te plenis
ad nos reuersuram uberibus.Tunc nos confidimus exul-
tare & lætari,memores interim uberum tuorū.Quod ad
Ibidem. iungunt super uinū,significāt se adhuc quidē pro sui im-
perfectione carnaliū desideriorū(q̄ uino designantur)re
cordatione pulsari,uinci tm̄ eadē desideria memoria abū-
dantiæ suauitatis,quā iā ex uberibꝰ fluentē expertæ sunt.
Dicerē de uberibus,si nō me satisdixisse superiꝰ meminis
sem.Nūc uerò uides quō de matre ꝓsumunt,quō eius lu-
cra & gaudia sua reputant,ꝓpriæ repulsæ iniuriam illius
introductione cōsolātes.Minime ita cōfiderēt nisi matrē
agnoscerēt. A Audiant hoc ꝓlati qui sibi cōmissis semꝑ
uolūt esse formidini,utilitati raro.Erudimini qui iudica-
tis terrā Discite subditorū matres uos esse debere:nō do
minos.Studete magis amari quàm metui.Et si interdū se
ps.2. ueritate opꝰ est:paterna sit nō tyrānica .Matres fouēdo,
p̄res uos corripiēdo exhibeatis.Māsuescite:ponite ferita
tē.Suspēdite uerbera,producite ubera,pectora lacte pin-
guescāt:nō typo turgeāt.Quid iugū uestrum sup eos ag-
grauatis:quorū potius onera portare debetis? Cur mor-
sus à serpēte paruulus fugit consciam sacerdotis,ad quē
cū magis oportuerat tanquā ad sinū recurrere matris? Si
spirituales estis instruite hmōi in spū lenitatis,considerās
Ezech.3. unusquisq; seip̄m ne & ipse tentet̃. Alioquin ille in pc̄tō
suo moriet̃:sanguinē aūt eius,ait,de manu tua requiram.
Sed hec alias. B Nunc qm̄ literæ consequentia ex his q̄
ꝓtaxauimus manifesta est:uideamus iam de cellariis quid
spiritualiter sentire debeamus.In cōsequentibus mentio
fit etiā de horto& de cubiculo,q̄ ambo nūc adiungo istis
cellariis,& in ꝓsentē disputationē assumo.Nam simul tra-
ctata,melius ex inuicē innotescent.Et quæramus si placet
tria ista in scripturis sanctis:hortū,cellarium,cubiculū.In
ipsis nempe libenter deum sitiēs aīa uersatur & moratur
sciens se ibi absq; dubio inuenturam quem sitit. Sit itaq;
hortꝰ simplex ac plana historia:sit cellarium moralis sen-
Psal.1. sus:sit cubiculū arcanū theoricæ cōtēplationis.Et primū
quidā historiā ad hortū puto nō immerito deputaui,ꝙ in
ea inueniant̃ uiri uirtutum tanquā ligna fructifera ī horto
sponsi & in paradiso dei,de quorū bonis actibus ac mori
bus quot sumis exēpla,tot carpis poma. An fortè q̄s am-
bigat dei esse plātationē bonū hoīem? Audi sc̄m̄ Dauid
de uiro bono quid canat.Erit,ait,tanquā lignū qd̓ plan-
tatū est secus decursus aquarū qd̓ fructū suū dabit in tp̄e
Hie.17. suo,& foliū eius nō defluet.Audi hieremiā eodē spū con
cinentē,& eisdem penè uerbis.Erit tanquā lignū,inquit,
qd̓ plantatū est secus decursus aquarū,qd̓ ad humorem
mittit radices suas,& nō timebit cū uenerit æstus.Itē pro

pheta.Iustus ut palma florebit,& sicut cedrus libani mul ps.91.
tiplicabit̃.Et de seipso.Ego aūt sicut oliua fructifera in do ps.51.
mo dei. G Est ergo historia hortus,& ipsa tripertita.Cō-
tinet̃ nāq; in ea cæli & terræ creatio,recōciliatio,& repa-
ratio.Creatio quidē tanquā horti satio siue plātatio. Re-
cōciliatio aūt quasi germinatio satorū uel plātatorū.Tē-
pore nempe suo rorantibꝰ cælis desuper & nubibus pluē Esa.45.
tibus iustū:aperta est terra,& germinauit saluatorem,per
quē facta est cæli terræq; recōciliatio.Ipse est eñ pax nr̄a Ephe.2.
qui fecit utraq; unū,pacificās in sanguine suo q̄ in terris
sunt & q̄ in cælis.Porrò reparatio futura est in fine seculi.
Erit eñ cælū nouum & terra noua,& colligētur boni de
medio malorū,tāquā fructus de horto in dei prōptuaria
reponendi.In die illa erit(ut scriptū est)germē dn̄i in ma
gnificentia & gloria & fructus terræ sublimis.Habes igi-
tur; tria tēpora in horto historici sensus.In morali quoq; Esa.4.
disciplina tria æque aduertere est:cellas quasi tres in cel-
lario uno.Et idcirco forsitā pluraliter cellaria dixit,& nō
cellarium,cellarū uidelicet hunc numerum cogitans.In-
fra deniq; introductā se gloriat̃ in cellā uinariā. D Nos Prou.9.
ergo quia legimus,da occasionem sapienti & sapientior
erit habētes occasionē ex uocabulo,quod spūssanctꝰ cel-
læ huic censuit imponendū,reliquis quoq; duabus nomi
na imponamus.Aromaticam uni,& unguentariam alteri.
Causas horū uocabulorū uidebimus postea.Nūc aūt ad-
uerte cūcta apud sponsum salubria:cuncta suauia reperiri
uinū unguenta aromata.Vinum(scriptura teste)lætificat
cor hoīs.Exhilarari nihilominus faciē in oleo legis,quo
utiq; puluis pigmētorū infunditur ut unguenta fiāt.Aro
mata non modo grata suauitate odoris,sed ui quoq; me- ps.103.
dendi utilia sunt.Merito se introductam illuc exultat spō
sa,ubi tanta redundat ubertas gratiæ.Sed habeo & alia
nomina:puto & euidentiorē sui gerentia rationem.Et ut
suo ordine nominentur,primā nuncupauerim disciplinæ,
secundā naturæ:postremam gratiæ.In priori discis iuxta
ethicæ partis rōnē inferior eē,in sequēti par:in posterio-
re superior,hoc est sub alio,cum alio,super alium.Vel sic.
Subesse,coesse,præesse,Primo ergo discis esse discipulus,
secundo socius,tertio & magister.Equidem omnes homi
nes natura æquales genuit.At quoniam bono naturæ in
moribus superpia de prauato,facti sunt homines æquali-
tatis impatientes:contendentes inuicē superiores consti-
tui,atq; alterutrum supergredi cupiētes,& inanis gloriæ
cupidi,inuicem inuidentes,inuicem prouocantes.Primo
omnium in cella priori iugo disciplinæ insolentia morum
domanda est,quousq; duris ac diutinis seniorum attrita le
gibus humilietur, & sanetur ceruicosa uoluntas : bo-
numq; in se naturæ quod superbiendo amiserat,obedien
do recipiat,dum solo iam naturali affectu, non metu di-
sciplinæ cum uniuersis naturæ suæ sociis,id est cum omni
bus hominibus socialiter quantum in se est:quieteq; sese
habere didicerit,in cellam tandem naturæ transiens expe
riensq; quod scriptum est.Ecce quàm bonum & quàm io ps.132.
cundum habitare fratres in unum,sicut unguentum in ca
pite C Accedit nimirum disciplinatis moribus tanquā
tritis speciebus oleum lætitiæ bonum naturæ, & fit un-
guentum bonum atq; iocundum.Quo quasi unctus red-
ditur homo suauis & mitis,homo sine querela,neminem
circunueniens, neminem concutiens, neminem lædens,
nemini se superextollens aut præferens:insuper & liben-
ter communicans in ratione dati & accepti.Puto si bene
intellexisti utriusq; cellæ proprietates,nō incongrue me
hanc unguentariam:illam aromaticam appellasse testabe-
ris.In illa deniq; sicut pigmentorum uires atq; fragran-
tiam pistili extorquet,& exigit uiolenta contusio:sic re-
ctorum morum elicit quodammodo & exprimit natura-
lem uim uis magisterii & districtio disciplinæ.In hac aūt
uoluntariæ,& tanquam innatæ affectionis grata mansue-
tudo,sponte officiosa currit instar planè unguenti quod
est in capite,ad leuem caloris tactum descendentis ac dif-
fluentis per totum.Itaq; in cella disciplinæ tāquam siccæ

ac simplices aromatū species continent, & inde aromaticam eam denominandā putaui. In ea uerò q̄ naturæ dicta est, qm̄ iam quasi confecta reponunt & seruant unguēta, nihilominus ex re nomē & ipsa accepit ut unguētaria nū cupetur. Nā uinariā quoq; cellam non aliam sanè sui nominis arbitror ferre rationem: nisi ꝙ in ea uinum zeli in charitate feruentis reconditur. Nec debet omnino præesse alijs qui in eam needū meruit introduci. Oportet prorsus hoc uino æstuet q alijs præsidet: quemadmodū doctor gentiū æstuabat quando dicebat. Quis infirmatur & ego non infirmor? Quis scandalizatur & ego non uror? Alioquin improbe satis præesse affectas, quibus prodesse non curas: & quorū non zelas salutem, subiectionē nimis ambitiose uendicas tibi. Hanc ego cellā quoq; gratiæ nominaui, non ꝙ absq; gratia uel reliquas duas obtinere oīno quis possit, sed ob plenitudinem quæ singulariter in ista percipitur. Deniq; plenitudo legis est charitas, & qui diligit fratrem legem impleuit. D Vidisti rōnem uocabulorū, uide & differentiā cellarum. Nec enim paris facilitatis seu facultatis eiusdem est petulantes uagosq; sensus atq; intemperātem carnis appetitum magistri comprimere metu, ad rigida disciplinæ cohibere censura, & spontaneo affectu bene cum socijs conuenire, castigatis sub ferula uiuere moribus, & sola magistra uoluntate gratū paribus gerere morem. Nam neq; unius rursum quis dicat esse meriti unius ue uirtutis, socialiter uiuere & utiliter p̄esse. Quāmulti deniq; sub præceptore quieti uiuunt, quos si iugo absoluas uideas non posse qescere: nec se ullo modo æqualibus seruare innoxios. Itemq; innumeros cernes simpliciter ac sine querela inter fratres conuersari: super fratres nō solum inutiliter, sed & insipienter & nequiter. Quadam siquidem bona mediocritate contenti sunt qui huiusmodi sunt, sicut eis mēsuram gratiæ partitus est deus, minime siquidem egentes magistro, nec tamen idonei magisterio. Prioribus ergo sequentes quidem in moribus antecellunt, sed utrisq; superiores existunt qui superiores esse sciunt. Deniq; & accipiunt in promissione qui bene p̄sunt, constitui super oīa bona domini sui. At pauci profecto qui utiliter, pauciores qui & humiliter p̄sint. Facile tamen utrūq; adimplet qui matrem uirtutū discretionē perfecte adeptus, uino nihilominus charitatis usq; ad contemptum proprie gloriæ, usq; ad sui ipsius obliuionem, & non ad quærenda quæ sua sunt debriatur, qđ solo ac miro spiritussancti magisterio intra cellam uinariā obtinetur. Virtus siquidem discretionis absq; charitatis feruore iacet, & feruor uehemens absq; discretionis temperamento præcipitat. Ideoq; laudabilis cui neutrum deest quatenus & feruor discretionē erigat, & discretio feruorem regat. Ergo taliter oportet esse moratū eum q præest. Optimū aūt in moribus dixerim & summam disciplinæ huius perfecte apphendisse: cui totas has cellas absq; offendiculo percurrere & circuire donatum est: qui in nullo prorsus aut resistat prioribus: aut inuideat parib⁹: aut subiectis uel desit in cura uel in superbia præsit, prælatis obediens, socijs cōgruens, subditis utiliter condescēdēs. Quod quidem perfectionis insigne, haud dubius sponsæ annuerim. Innuit hoc etiam sermo quem dixit: quia introduxit me rex in cellaria sua, dum non in unā aliquā cellā, sed in cellaria pluraliter se introductā ostendit. C Iā ad cubiculum ueniam⁹. Quid & istud? Et id me presumo scire quid sit? Minime mihi tātæ rei arrogo experientiā, nec glorior in prærogatiua, quæ soli seruatur beatæ sponsæ, cantus iusta illud græcorum, scire meipsum, ut sciam etiā cum propheta quid desit mihi. Tamē si nihil omnino scirem, nihil dicerem. Quod scio, nō inuideo uobis nec subtraho. Quod nescio, doceat uos qui docet hominem sciētiam. Dixi & meministis: in theoricæ contemplationis arcano regis esse quærendum cubiculum. Sed quomodo de unguentis dixisse me scio, multa uidelicet & diuersa penes sponsum ea esse: nec omnia præsto omnibus: sed sua quibusque pro diuersitate indulta meritorum, sic quoq; non unum puto cubiculū regi esse, sed plura. Nā nec una est regina profecto sed plures, & concubinæ multæ sunt, & adolescentularū nō est numerus. Et unaquæq; inuenit secretum sibi cum sponso, & dicit. Secretum meū mihi, secretum meū mihi. Non oībus uno in loco frui datur grata & secreta sponsi præsentia, sed ut cuiq; paratū est à patre ipsius. Nō enim nos eum elegimus, sed ipse elegit nos & posuit nos, & ubi ab eo quisq; posit⁹ est, ibi est. Deniq; mulier una compuncta secus pedes domini iesu sortita est locum: cum altera suæ deuotionis fructum ad caput inuenerit: si tamen altera. Porrò thomas in latere: Ioannes in pectore: Petrus in sinu patris: Paulus in tertio cælo, secreti huius gratiam sunt assecuti. Quis nostrum digne distinguere sufficiat has uarietates meritorum uel potius præmiorum? Ne omnino tamē præterijsse quod ipi nouim⁹ uideamur, prior mulier strauit sibi in tuto humilitatis: posterior in solio spei. Thomas in solido fidei: Ioannes in lato charitatis: Paulus in intimo sapientiæ: Petrus in luce ueritatis. Sic ergo apud sponsum mansiones multæ sunt: & siue regina, siue concubina, siue etiā de numero sit adolescentularum, congruum quæq; pro meritis accipit ibi locum, terminumq; quousq; liceat sibi contemplando pcedere, & introire in gaudiū domini sui, & rimari dulcia secreta sponsi quod suo loco distinctius quantum dignabitur ipse suggerere demonstrare conabor. A Nunc uerò id nosse sufficiat: nulli adolescentularum, nulli concubinarum, nulli uel reginarum patere omnino accessum ad secretum illud cubiculi, quod suæ illi columbæ formosæ: perfecte uni unicum sponsus seruat. Vnde nec ego sanè indignor: si non ad illud admittor, p̄sertim cū constet mihi ne ipsam quid sponsam interim adhuc ad oē qđ uult peruenire secretū. Deniq; & flagitat indicari sibi ubi pascat ubi cubet in meridie. Sed audite quousq; puenerim aut me puenisse putauerim. Nec eīm iactantiæ deputandū est: qđ in uestros pādo profectus. Est locus apud sponsum de quo sua iura decernit, & disponit consilia ipse uniuersitatis gubernator: leges constituens oī creaturæ, pondus & mensuram & numerum. Et locus iste altus & secretus, sed minime quietus Nam & si ipse quantum in se est disponit oīa suauiter, disponit tn̄ & contemplantē qui fortè eo loci peruenerit, quiescere nō permittit: sed mirabiliter quā uis delectabiliter rimantē & admirantem fatigat redditq; inquietum. Pulchrè utrumq; in cōsequentib⁹ sponsa exprimit, & delectationem uidelicet istiusmodi contemplatiōis, & inquietudinem: ubi & se dormire, & cor suū uigilare fatetur. Nam in somno quidē suauissimi stuporis placideq; admirationis sentire quietem, in uigilijs uero inquietæ nihilominus curiositatis ac laboriosæ exercitationis pati se fatigationē significat. Hinc beatus Iob. Si dormiero, ait: dico quando consurgam, & rursus expectabo uesperam. Sentis ne in his uerbis sanctam animam uelle interdum molestam quodammodo declinare suauitatem, eandemq; rursum suauem molestiam affectare? Non enim dixisset, quando consurgam, si ex toto ei quies illa suæ cōtemplationis placuisset, sed & si ex toto displicuisset, non denuo expectasset horam quietis, id est uesperam. Nō igitur locus est iste cubiculi, ubi nequaquam per omnē modum quiescitur. C Est item locus de quo super rationalem reprobam quidem creaturam, immobilis uigilat secretissima & seuerissima animaduersio iusti iudicis dei: terribilis in consilijs super filios hominum. Cernitur inquam, à timorato contemplatore hoc loco de⁹ iusto sed occulto iudicio suo, reproborū nec diluens mala, nec acceptans bona, insuper & corda indurans: ne forte doleāt & resipiscant & conuertant, & sanet eos Et hoc nō absq; certa & æterna ratione: quod tanto formidolosius cōstat esse, quanto immobilius fixum extat in æternitate. Pauendum ualdequod in propheta de huiusmodi legimus: ubi loquens ad angelos suos deus, sic ait. Misereamur impio. Quibus pauentibus atq; quærētibus, non ergo discet facere iustitiam? Non, inquit, subdensq; causam, in terra, ait, sanctorum

Margin notes: 2.Co.11. — Rom.13. — Cañ.1. — ps.93. — Esa.24 — Cañ.1. — Iob.7 — Esa.56.

ait,ſctõrũ iniqua geſſit:& nõ uidebit gloriam domini.Ti-
Eſai.26. meãt clerici:timeãt miniſtri ecclïæ qui in terris ſanctorũ
quas poſſident:tã iniqua gerunt,ut ſtipendijs q̃ ſufficere
debeant minime cõtenti,ſuperflua qbus egeni ſuſtentan
di forent:impie ſacrilegeq́ʒ ſibi retineant,& ĩ uſus ſuæ ſu
perbiæ atq́ʒ luxuriæ uictũ pauperũ cõſumere non uerean
tur,duplici profectò iniquitate peccantes,ꝗ& aliena diri
piunt,& ſacris in ſuis uanitatibus & turpitudinibus abu-
tuntur.D Taliꝰ ergo cũ impſentiarũ parcere ac miſereri
ne in æternũ parcat:cuiꝰ iudicia abyſſus multa aductiꝫ:
quis hoc loco requiem q̃rat?Habet hæc uiſio tremorẽ iu
dicij:non ſecuritatẽ cubiculi.Terribilis eſt locus iſte & to
Eccl's.9. tius expers qetis.Totus inhorrui ſi qñ in eũ raptus ſum:
Iob.13. illã apud me replicans cum tremore ſnĩam.Quis ſcit ſi eſt
p̃s.72. dignus amore an odio?Nec mirũ ſi titubo ego ibi(foliũ
Ibidem. utiq́ʒ qđ à uento rapiꝫ & ſtipula ſicca)ubi & maximus il
le cõtemplator ſuos quoq́ʒ fatetur penè motos fuiſſe pe-
des,penè effuſos greſſus.Et dicebat.Zelaui ſup iniquos,
pacẽ pctõrũ uidens.Quare?In labore,inquit,hoĩm non
ſunt,& cũ hoĩbus nõ flagellabunꝫ.Ideoq́ʒ tenuit eos ſup
bia,ne humilienꝫ ad pœnitentiã ſed damnẽꝫ ꝓpter ſuper
biã,cũ ſuperbo diabolo & angelis eius.Nã qui in labore
hoĩm non ſunt:in labore dæmonũ profecto erunt:dicẽte
iudice.Ite maledicti in ignẽ æternũ:qui paratus eſt diabo
Mat.25 lo & angelis eius.Eſt tamẽ dei locus & iſte,planè nõ aliud
Geñ.26 quàm domus dei & porta cæli.Hic nempe timeri diſcitur
p̃s.110. deus.Hic ſctm̃ & terribile nomen eius,& tãquam ingreſ-
Eccl.1. ſus glïæ.Initiũ planè ſapientiæ timor dñi.Nec te moueat
ꝙ initiũ ſapientiæ huic demũ loco dederim & nõ priori.
Ibi quippe in quodã quaſi auditorio ſuo docẽtem de oĩ-
bus magiſtrã audimus ſapientiã:hic & ſuſcipimus.Ibi in-
ſtruimur quidem:ſed hic afficimur.Inſtructio doctos red-
dit,affectio ſapientes. B Sol non oẽs quibus lucet etiam
calefacit.Sic ſapiẽtia multos quos docet q̃d ſit faciendũ:
non continuo etiã accendit ad faciendũ.Aliud eſt multas
diuitias ſcire.aliud & poſſidere:nec notitia diuitem facit,
ſed poſſeſſio.Sic prorſus:ſic aliud eſt noſſe deũ,& aliud ti
mere:nec cognitio ſapientẽ,ſed timor facit,qui & afficit.
Tu ne ſapientem dixeris quem ſua ſcĩa inflat?Quis illos
ſapientes niſi inſipientiſſimus dicat,qui cũ cognouiſſent
deũ:non tanquã deũ glorificauerunt,aut gratias egerũt?
Ego magis cum apoſtolo ſentio,qui inſipiẽs cor eorum
manifeſte pronũciat.Et bene initium ſapientiæ timor do
mini:quia tũc primũ deus aĩæ ſapit,cum eam afficit ad ti
Roma.1. mendũ,nõ cum inſtruit ad ſciendũ.Times dei iuſtitiã,ti-
mes potentiam,& ſapit tibi iuſtus & potens deus:quia ti
mor ſapor eſt.Porrò ſapor ſapientẽ facit,ſicut ſcĩa ſciẽtẽ
ſicut diuitiæ diuitem.Quid ergo prior locus?Tantum p̃-
parat ad ſapientiam.Illic p̃pararis:ut hic initieris.Præpa
ratio rerum cognitio eſt.Verum hanc faciliime ſequiꝫ ela-
p̃s.118. tionis timor:ſi nõ reprimat timor,ut merito dicatur ini-
tium ſapiẽ timor dñi,qui ſe peſti inſipientiæ primꝰ oppo-
nit.Ibi itaq́ʒ quidam acceſſus eſt ad ſapientiam,hic & in-
greſſus.Porrò nec hic nec ibi ſpeculãti perfecta eſt quies,
quia illic deus apparet tanquan ſolicitus,hic tanquã tur-
batus.Nõ ergo cubiculũ q̃ſieris in his locis,quorũ alter
auditorium quaſi docentis,alter p̃torium iudicis magis
apparat. C Sed eſt locus ubi uerè quieſcens,& quietus
cerniꝫ deus:locus oĩno non iudicis,non magiſtri,ſed ſpõ
p̃s.31. ſi,& qui mihi quidẽ(nam de alijs neſcio) planè cubiculũ
Roma.3 ſit,ſi quando in illum contigerit introduci.Sed heu rara
Rom.8. hora.& parua mora. Clare ibi agnoſciꝫ mĩa dñi ab æter-
no & uſq́ʒ in æternũ ſuper timẽtes eum.Et fœlix qui dice
re põt.Particeps ego ſum omniũ timẽtiũ te,& cuſtodiẽ-
tium mandata tua.Stat propoſitum dei,ſtat ſententia pa
cis ſuper timẽtes eũ,ipſorũ & diſſimulãs mala,& remune
rans bona,ut miro modo eis non modo bona,ſed & mala
cooperentur in bonum. O ſalus uerè beatus cui non im-
putauit dñs pctm̃:nã q non habuerit pctm̃,nemo.Omnes
enim peccauerunt,& om̃es egent gloria dei.Quis accuſa
bit tñ aduerſus electos dei?Sufficit mihi ad oẽm iuſtitiam

ſolum habere propitium cui ſoli peccaui.Oẽ quod mihi
p̃e nõ imputare decreuerit:ſic eſt quaſi nõ fuerit.Nõ pec-
care dei iuſtitia eſt,hoĩs iuſtitia,indulgẽtia dei.Vidi hæc
& intellexi illius ſententiæ ueritatem,oĩs qui natus eſt ex
deo,non peccat:quia generatio cæleſtis ſeruat eum. Ge-
neratio cæleſtis æterna prædeſtinatio eſt:qua electos ſuos
deus dilexit & gratificauit in dilecto filio ſuo ante mũdi
conſtitutionem:ſic in ſancto apparentes ſibi:ut uiderent p̃s.62.
uirtutem ſuam & gloriã ſuam:quo eius forent conſortes
hæreditatis:cuius & apparerent conformes imaginis A
Hos ergo aduerti quaſi nunquã peccaſſe,qm̃ & ſiqua de
liquiſſe uidentur in tempore:nõ apparent in æternitate;
quia charitas patris,ipſorum cooperit multitudinẽ pctõ-
rũ,& dixi beatos quorũ remiſſæ ſunt iniquitates:& quo- p̃s.31.
rũ tecta ſunt peccata:cum ſubito tanta mihi quoq́ʒ de me
ſuborta fiducia & infuſa lætitia eſt:quantus certè in loco
horroris:id eſt in loco ſecundæ uiſionis non præceſſerat
timor:ita ut mihi uiſus ſim tãquã unus ex illis beatis eſſe.
O ſi duraſſet.Iterum iterumq́ʒ uiſita me domine in ſaluta p̃s.105.
ri tuo:ad uidendũ in bonitate electorũ tuorũ,ad lætandũ
in lætitia gentis tuæ.O uerè quietis locus,& quẽ non im
merito cubiculi appellatione cenſuerim:in quo deus non
quaſi turbatus ira,nec uelut diſtentus cura proſpiciꝫ:ſed
probatur uolũtas eius in eo bona & beneplacens,& pfe-
cta.Viſio iſta nõ terret:ſed mulcet,inquietã curioſitatem
nõ excitat,ſed ſedat:nec fatigat ſenſus ſed trãquillat.Hic
uerè quieſcitur.Tranquillus deus trãquillat omnia:& qe
tũ aſpicere,quieſcere eſt.Cernere eſt regẽ poſt diurnas fo
renſiũ quaſi lites cauſarũ,dimiſſis à ſe turbis curarũ mole
ſtias declinãtem:petentem de nocte diuerſorium:cubicu-
lum introeuntem cũ paucis,quos hoc ſecreto & hac fami
liaritate dignatur,eo certè ſecurius quo ſecretius,quie-
ſcentem:eo ſerenius ſe habentẽ quo placidiꝰ ſolos intuen
tem quos diligit. B In hoc arcanum & in hoc ſanctua-
rium dei:ſi quẽ fortè ueſtrum aliqua hora ſic rapi & ſic ab
ſcondi contigerit:ut minime auocet aut pturbet,uel ſen-
ſus egens,uel cura pungens,uel culpa mordens:uel ea cer
tè que difficilius amouentur irruentia imaginum corpo-
rearum fantaſmata,poterit quidem hic cum ad nos redie-
rit glïari & dicere.Introduxit me rex in cubiculũ ſuũ:qđ Cañ.1.
tamen an ipſum ſit de quo exultat ſpõſa:non temere affir
mauerim:Eſt tñ cubiculũ:& cubiculum regis.Quia nimi-
rũ de tribus quos triplici aſſignauimus uiſiõi:ſolus factꝰ
eſt in pace locus iſte.Vt enim aperte monſtratum eſt,& in
priori exigua,& in ſecũdo nulla percipiꝫ quies:cũ & illic
apparens admirabilis:ad indagãdi ſtudiũ exerceat curio-
ſitatẽ,& hic innoteſcẽs terribilis:infirmitatem cõcutiat.
At uerò tertio iſto in loco non planè terribilis,nec tã ad-
mirabilis quàm amabilis apparere dignaꝫ:ſerenus & pla-
cidus,ſuauis & mitis,& multæ miæ omnibus intuẽtibus
ſe.Iã ut horum q̃ de cellario,horto,cubiculo,lõgiori ſunt
diſputata ſermone memoria ueſtra cõpendium teneat:me
mentote triũ temporũ,triũ meritorum,trium quaſi p̃mio
rũ.In horto aduerte tẽpora:merita in cellario:premia in
triplici illa contemplatione cubiculum inquirentis.Et de
cellario quidẽ iſta ſufficiãt.Porrò de horto uel cubiculo
ſi qua addẽda,aut alia fortè quàm dicta ſint modo aduer-
tenda occurrerint:loco ſuo non prætereamus. Si autem
ſufficiant quæ dicta ſunt,& minime iterentur:ne unquam
in faſtidium(quod abſit)ueniant ea quæ proferuntur ad
laudem & gloriam ſpõſi eccleſiæ domini ieſu chriſti.Qui
eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula Amen.

Hic oſtenditur qualiter beatus Bernardus diu di
ſtulerit proſequi præſens opus propter ſchiſma qđ in
eccleſia ſuſcitauerat Petrus leonis cõtra uerũ papã in-
nocentium ſecundum tandem diuina clementia ſuffra
gante:beatus Bernardus ipſum ſchiſma ſedauit:& om-
nes eccleſiæ aduerſarios mortuo petro leone cum pa-
pa Innocentio pacificauit,& poſtmodum ad opus
hoc quod intermiſerat repedauit.

Sermo. XXIIII.

A HOc demũ tertio fratres reditũ ab urbe nostrũ
clementior oculus è cælo respexit, & uultus tã
dem serenior desuper arrisit nobis; quieuit leo
nina rabies; finẽ accepit, malitia: ecclesia pacẽ
recepit. Ad nihilũ deductus est in cõspectu eius malign⁹:
q eã p hoc fermè octennuiũ diro schismate cõturbarat. Nũ
uerò ego gratis de tantis periculis ero redditus uobis?
Vestris desiderijs donatus sum: uestris me profectibus pa
ro: quorũ uiuo meritis: uolo uiuere studijs & saluti. Quꝙ
dudum cœpta in canticis me exequi uultis: libẽter quidẽ
accipio, & dignũ arbitror: interruptũ potius rasarcire ser
monẽ, quàm noui ordiri quippiã. Vereor aũt ne dissuetũ
per id temporis animũ, & distentũ diu habitũ: non solum
ad tã diuersa: sed etiã ad tã indigna: dignitas materiæ ꝑut
oportet nõ admittat, Sed siqd habeo: hoc uobis do. Pote
rit & fidei obsequio meo deus etiam quod non habeo da
Cañ.1. re ut dem. Si non; culpetur sanè ingeniũ nõ uoluntas. Lo
cus aũt unde in cipere debemus (nisi fallor) iste est. Recti
diligunt te. Qđ antequã explanare incipiamus quid sit,
uideamus cuius sit: quisnam hoc uidelicet dicat. A nobis
nãꝙ exigit qđ auctor nõ loquit. Et fortasse melius adole
scentulis id damus, ut suis uerbis: & hoc addant. B Re
cti diligunt te. Et cui hoc potissimũ personæ congruere diu
Ibidem. dicamus? Si adolescentulis: matri sine dubio id loquun
tur. Siquidem cum dixissent ei: exultabim⁹ & lætabimur
in te: memores uberũ tuorũ sup uinũ: nec dubium quin
matri loquerent, cõtinuato sermõe hoc quoꝙ intulerũt:
recti diligũt te, puto ꝑpter aliquas de numero ipsarum q̃
non idẽ saperent: licet pariter currere uiderent, q̃ sua sunt
querentes, & non ambulãtes simpliciter neꝙ syncere, sed
2.Co.11. speciali gloriæ matris inuidentes, & captãtes occasionem
murmurandi aduersus eam, ex eo nimirum ꝙ sola in cella
ria introijsset. Qđ nõ est aliud nisi qđ apl's ait, periculum
in falsis fratribus. Ipsæ sunt diniꝙ quibus exprobrãtibus
subinde pro se satisfacere cogitur: ubi eis ita respõdet. Ni
gra sum sed formosa filiæ hierusalem. Itaꝙ ꝑpter murmu
rantes & blasphemantes dicit ab his q̃ bonæ, q̃ simplices,
q̃ humiles & mansuetæ sunt. Ab his, inquã, dicitur spon
sæ, consolandi gr̃a: recti diligũt te. Non sit tibi, inquiunt
cura de iniqua reprehensione blasphemarum harum: cũ
constet quia recti diligunt te. Bona profectò consolatio
cum plasphemamur à malis bene facientes: si recti diligãt
ps.33. nos. Omnino sufficit aduersus osloquentium iniqua, opi
nio bonorum cum testimonio conscientiæ. In dño lauda
bitur anima mea: audiant mansueti & lætentur. Mansue
ti, inquit, lætentur, mansuetis placeam: & æquanimiter au
dio quicquid in me iactare uoluerit liuor perditarum. C
Ergo in hoc sensu puto appositum: recti diligunt te. Nec
absurde, ut æstimo: cum ubiꝙ penè in choro adolescen
tularum tales inueniam quæ acta sponsæ curiosæ obser
uent: derogandi non imitandi causa. Torquentur in bo
nis seniorum suorum, malis pascuntur. Videas ambula
re seorsum: conuenire sibi & sedere pariter: moxꝙ laxare
procaces linguas in detestandum susurrium. Vna uni con
iungitur: nec spiraculum incedit in eis: tanta est libido de
1.Cori.11 trahendi: audiendiue detrahentem. Ineunt familiaritatem
ad maledicendum: concordes ad discordiam. Conciliant
inter se inimicissimas amicitias, & pari consentaneæ ma
Hier.9. lignitatis affectu celebratur odiosa collatio. Haud secus
egere quõdã herodes & pilatus: de qbus narrat euãgeliũ:
quia facti sunt amici i illa die, hoc est in die dominicæ pas
Roma.1. sionis. Conuenientibus sic in unum: non est dominicam
cœnam manducare: sed magis propinare & bibere calicẽ
dæmoniorum: dum importantibus linguis aliorum per
ditionis uir⁹ aliorum aures intrantem mortem libenter
excipiunt. Sic quippe iuxta prophetam: intrat mors p fe
nestras nostras: cũ prurientes aurib⁹ & oribus: lætale po
culum detractionis inuicem nobis ministrare contendi
mus. A Non ueniat anima mea in consilio detrahentiũ:
quoniam deus odit eos dicente apostolo: detractores deo
odibiles, Quam sententiam deus ipse loquens in psalmo
audi quõo affirmat. Detrahentẽ, inquit, secreto proximo ps.100.
suo hũc persequebar. Nec mirũ cum id præcipue uitium
charitatem q̃ deus est: et quidem ceteris acrius impugna
re & persequi cognoscatur: quemadmodũ uos quoꝙ po
testis aduertere. Omnis qui detrahit, primum quidem se
ipsum prodit uacuum charitate. Deinde quid aliud detra
hendo intendit: nisi ut is cui detrahit ueniat in odiũ uel
contemptum ipsis apud quos detrahit? Ferit ergo chari
tatẽ in oĩbus qui se audiunt lingua maledica, & quantũ
in se est necat funditus & extinguit. Nõ solum autem: sed
& in absentibus uniuersis ad quos uolans uerbũ forte p
eos qui presentes sunt peruenire cõtigerit. Vides quam
facile & in breui ingentem multitudinem animarũ uelo
citer currẽs sermo, tabe malitie huius inficere possit? Pro
pterea dicit de talibus propheticus spiritus. Quorũ os
maledictiõe & amaritudine plenũ est: ueloces pedes eorũ ps.13.
ad effundendum sanguinem: Vtiꝙ tam ueloces quã uelo
citer currit sermo. Vnus est qui loquitur, & unũ tm̃ uer Ibidem.
bum profert, & tamen illud unum uerbum uno in momẽ
to multitudinis audientium dum aures inficit: animas in
terficit. Cor siquidẽ felle liuoris amarũ per lingue instru
mentum spargere nisi amara nõ põt: dicente dño. Ex abũ
dantia cordis os loquit. B Et sunt species pestis huius: Lucæ.6.
dum alij quidẽ nude atꝙ irreuerenter uti in buccã uene
rit uirus euomũt detractionis. Alij aũt quodam simulatæ
uerecundie fuco conceptã malitiam, quam retinere non
possunt adumbrare conantur. Videas præmitti alta su
spiria: sicꝙ quadam cum grauitate & tarditate: uultu mœ Nota.
sto, demissis superciliis, & uoce plangenti egredi maledi
ctionem, & quidem tanto persuasibiliorem, quato credi
tur ab his qui audiunt corde inuito, & magis cõdolẽtis
affectu: quam malitiose proferri. Doleo, inqt, uehementer
pro eo ꝙ diligo eũ satis, & nũquã potui de hac re corrige
re eũ. Et alius. Mihi quidẽ, ait, bñ cõpertum fuerat de illo
istud: sed per me nunquam innotuisset. At qm̃ per alterũ
patefacta est res: ueritatẽ negare non possum dolens dico
reuera ita est. Et addit. Grande damnum. Nã alias quidẽ
in pluribus ualet: ceterũ in hac parte (ut uerũ fateamur)
excusari minime põt. C His paucis aduersus malignis
simum uitium commemoratis, reuertamur ad explanan
di ordinem, & demonstremus qui sint hoc loco intelligẽ
di recti. Nõ enim arbitror sentire quempiam recte intelli
gentiæ, secundum corpus rectos dici eos qui sponsam di
ligũt. Propterea demõstrãda à nobis est spiritualis, id est
animi cordisue rectitudo, Spiritus est qui loquitur spiri
tualibus spũalia comparans. Ergo sm̃ animũ non sm̃ ter
renam, & feculẽtam materiam deus hoĩem rectũ fecit. Ad
imaginem quippe & similitudinẽ suã creauit illum. Ipse
uero queadmodũ psalis, rectus dñs deus noster, & nõ est ps.9.
iniquitas in eo. Rectus itaꝙ deus, rectum fecit hominẽ si
milem sibi. i. sine iniquitate: sicut nõ est iniqtas in eo. Por
rò iniquitas cordis est, non carnis uitium: ut per hoc no
ueris in spirituali portione tui, & nõ in crassa luteaꝙ sub
stantia dei similitudinẽ cõseruandã fore siue reparandã.
Spiritus enim est deus, & eos qui uolũt similes ei uel per
seuerare uel fieri: oportet intrare ad cor, atꝙ in spũ id ne
gotij actitare: ubi reuelata facie speculãtes gloriam dei in
eandem imaginem transformentur, de claritate in clarita
tem: tan quã a dñi spiritu. Quanquã & corporis staturam
dedit homini de⁹ rectam: forsan ut ista corporea exterio
ris uilioris ꝙ rectitudo figmenti: hoĩem interiorem illum
qui ad imaginem dei factus est: spiritualis sue seruandæ
rectitudinis admoneret: & decor limi deformitatẽ argue
ret animi. Quid enim indecẽtius quàm curuum recto cor
pore gerere animum? Peruersa res est & fœda, luteum uas
qđ est corpus de terra, oculos habere sursum: cælos libe
re suspicere: celorumꝙ luminarib⁹ oblectare aspect⁹. Spi
ritualem uero cælestemꝙ creaturam suos ecõtrario ocu
los, id est iternos sensus atꝙ affectus, trahere ĩ terrã deor
sum, & quæ debuit nutriri in croceis, hærere luto tanquã
unam de suibus; amplexariꝙ stercora. A Erubesce aĩa
mea

mea diuinã in pecorinã cõmutasse similitudinem. Erubesce uolutari in cœno quæ de cælo es. Erubesce aĩa, ait corpus: in mei consideratione. Creata similis creãti recta: me quoqꝫ accepisti adiutoriũ simile tibi: utiqꝫ ẽm lineamenta corporeæ rectitudinis. Quocũqꝫ te uertas: siue ad deũ sursum siue ad me deorsum (nemo siquidẽ carnẽ suã unquã
Ephe.5. odio habuit) ubiqꝫ occurrit tibi species decoris tui, ubiqꝫ pro statu tuæ dignitatis habes de magisterio sapiæ familiarẽ admonitionẽ. Me ergo meã quã tui grã accepi retinente & seruante ꝓrogatiuam: tu quõ non confunderis amisisse tuã. Cur suam in te conditor intuetur abolitam similitudinem: cũ tuã in me tibi conseruet assidueqꝫ repræsentet? Iã oẽ adiutoriũ quod tibi ex me debebatur, uertisti tibi ĩ cõfusionem: abuteris obsequio meo, indigne humanum corpus inhabitas: brutus & bestialis spũs. Istiusmodi ergo curuæ animæ nõ possunt diligere spõsam quo
Iacob.4 niam non sunt amicæ sponsi: cum sint mundi. Qui uult, inquit, amicus esse huius mundi: inimicus dei constituitur. Ergo quærere & sapere quæ sunt super terram, curuitas animæ est, & è regione meditari ac desiderare quæ sursum sunt, rectitudo. Et hanc rectitudinem ut sit perfecta in oĩbus inueniri necesse est sensu atqꝫ consensu. Illum uerò rectum corde dixerim: qui & recte in omnibus sentiat, & à recto quod senserit, in nullo dissentiat. Ecce de quibus dicitur ad sponsam: recti diligunt te. Qui uidelicet in omnibus & recte & recto acquiscunt. B Rectum reuera te dixerim si recte in omnib⁹ sentias: & factis nõ dissentias. Inuisibilis animi statum nunciet fides & actio. Rectum iudica: si fide catholicũ & iustum opere probaueris. Si quominus: curuum censere non dubites. Sic nempe habes. Si recte offers, & recte nõ diuidis, peccasti. Recte quidẽ qđcunqꝫ horũ offers: recte autẽ ab alterutro ea non diuidis. Noli esse rectus oblator & prauus diuisor. Quid diuidis actum à fide? Inique diuidis, fidẽ perimens tuam. Nã fides sine operibus mortua est. Mun⁹ mortuũ offers deo? Si cĩ q̃dam anima fidei ipsa deuotionẽ: quid fides quæ nõ operatur ex dilectione nisi cadauer exanime? Bene honoras deum munere fœtido: bene placas tuæ fidei interfector. Quomodo hostia pacifica: ubi tã sæua discordia est? Non mirum si Cain insurrexit in fratrem: qui suam prius occiderat fidem. Quid miraris ô Cain si ad tua non respicit munera qui te despicit? Nec hoc mirũ si nõ respicit ad te:
Cañ.4. qui ita diuisus es in te. Si manum deuotioni: quid animũ das liuori? Non concilias deum tibi: discors tecum. Non placas sed peccas, etsi nondum quidem impie feriendo: sed tamen diuidendo non recte. Et si needum fratricida: iã tamen fideicida teneris. D Nunquid rectus uel quãdo manum porrigis deo: cuius cor in terram trahit liuor & fraternum odium? Quomõ rectus cuius fides mortua: cuius opus mors: cui⁹ nulla deuotio, amaritudo multa? Erat quidem in offerente fides: sed non in fide dilectio. Recta oblatio: sed crudelis diuisio. Mors fidei est separatio charitatis. Credis in christum: fac christi opera ut uiuat fides tua. Fidem tuam dilectio animet: probet actio. Non incur
Titũ.1. uet terrenum op⁹: quem fides cælestium erigit? Qui te dicis in christo manere: debes sicut ipse ambulauit & tu ambulare. Q; si propriam gloriam quæris, florenti inuides: absenti detrahis: reponis lætenti. Hoc christus non fecit. Confiteris te nosse deum: factis autem negas. Non recte planè, sed impie linguam christo, animam dedisti diabolo Audi ergo q̃d dicat. Homo iste labijs me honorat: cor autem eius longe est à me. Non es profectò rectus: qui tã non recte diuidis. Non potes attollere caput pressum diaboli iugo. Non te surrigere præuales cui dominatur iniquitas. Iniquitates tuæ supergressæ sunt caput tuum, & sicut onus graue grauatæ sunt super te. Iniquitas deniqꝫ sedet super talentum plumbi. Vides ꝙ non faciat hominẽ rectum: fides etiam recta q̃ non operatur ex dilectione? At qui sine dilectione est: non habet unde diligat spõsam Se nec opera quanuis recta rectum cor efficere sufficiunt sine fide. Quis enim rectum dicat hominem non placẽtem
deo? Sine fide aũt impossibile est placere deo. Qui nõ pla Heb.11.
cet deo: nõ potest illi placere deus. Nam cui placet deus: deo displicere non põt. Porrò cui non placet de⁹: nec spõ
sa eius. Quõ ergo rectus qui nec deũ diligit, nec ecclesiã Cañ.1.
dei cui dicitur: recti diligũt te? Si ergo nec fides sine operibus: nec opera sine fide sufficiunt ad animi rectitudinẽ, nos qui in christum credimus fratres rectas studeamus facere uias nostras, & studia nostra. Leuemus corda nostra cum manibus ad deum: ut toti recti inueniamur, fidei nostræ rectitudinem, rectis actibus comprobantes, dilectores sponsæ, dilecti à sponso iesu christo domino nostro: q est deus benedictus in secula Amen.

De nigredine & formositate sponsæ, id est ecclesiæ quid sint. Sermo. XXV. B

ECce quod dixerã in sermone: q̃a æmulis lacessentibus sponsa respõdere cogat, quæ corpore q̃dẽ de numero adolescentularũ esse uident: animo autem longe sunt. Ait nempè. Nigra sum sed formosa filiæ hierusalẽ. Patet ꝙ detra
herent ei, nigredinem improperantes. Cañ.1.
Sed aduerte sponsæ patientiã ac benignitatẽ. Non modo enim nõ reddidit maledictũ pro maledicto, sed insup bñdixit: filias hierusalẽ uocãs: quæ magis pro sua nequitia filiæ babylonis uel filiæ Baal, aut si quod aliud nomen improperij occurrisset, appellari meruerãt. Sanè didicerat à
ꝓpheta: Imò ab ipsa unctione q̃ docet suauitatẽ: calamum Esa.42.
quassatum non conterendũ, & linũ fumigans non extinguendũ. Propterea nõ putauit amplius irritãdas satis cõcõmotas per se: nec q̃cquã addẽdum stimulis inuidiæ qua
torquebant. Magis autẽ cũ his qui oderũt pacẽ studuit ps.119.
esse pacifica: sciens se etiã insipientibus debitricẽ. Maluit ergo ipsas fauorabili demulcere uocabulo: quia curæ fuit ei infirmarũ potius operã dare saluti, quàm propriæ ultioni. Omnibus quidẽ optanda est ista perfectio: ꝓprie autẽ optimorũ forma est ꝓlatorũ. Sciunt q̃ppe boni fidelesqꝫ præpositi lãguẽtiũ sibi creditã animarũ curã, nõ pompã. Cũqꝫ internũ murmur cuiuspiã illarũ quærulæ uocis indicio deprehendũt: etsi in ipsos usqꝫ ad conuitia, & cõtumelias prorũpentis, medicos se & nõ dominos agnoscẽtes, parant confestim aduersus frenesim animæ non uindictã, sed medicinã. Hæc igitur ratio cur sponsa filias hierusalẽ dicat eas ipsas quas maleuolas sustinet atqꝫ maledicas: uidelicet ut in blãdo sermone deliniat murmurantes: cõmo
tionẽ sedet, sanet liuorem. Scriptũ est enim. Lingua paci Prou.15.
fica cõpescit lites. Aliàs uerò filiæ reuera hierusalẽ quodã modo sunt quæ huiusmodi sunt: nec falsò ita eas nominat sponsa. Siue enim propter sacramenta ecclesiæ, quæ indifferenter quidem cum bonis suscipiunt, siue propter fidei æque communem confessionem: siue ob fidelium corporalem saltem societatem: seu etiam propter spem futuræ salutis, à qua omnino non sunt quandiu hic uiuũt: uel tales desperandæ quantumlibet uiuant desperatæ: non incongrue filiæ hierusalem nominantur. D Videamus iam quid illud fuerit dicere: nigra sum sed formosa. Nullá ne in his uerbis repugnantia est? Absit. Propter simplices dico qui inter colorem: & formam discernere non nouerunt, cum forma ad compositionem pertineat: nigredo color sit. Nõ sit omne deniqꝫ quod nigrum est: cõtinuo deforme est. Nigredo (uerbi causa) in pupilla nõ dedecet. Et nigri quidam lapilli in ornamentis placent, & nigri capilli candidis uultibus etiam decorem augẽt & gratiam. Sic tibi quoqꝫ facile aduertere est in reb⁹ innumeris. Quãquam sine numero sunt quæ in superficie quidem reperies decolorata, in compositiõe uerò decora. Tali fortassis modo põt sponsa cum pulchritudine utiqꝫ cõpositionis, neuo non carere nigredinis, sed sanè in loco peregrinationis suæ. Alioquin erit cum eam sibi in patria exhibebit sponsus gloriæ gloriosam, nõ habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi. At uerò nunc si diceret quia nigredinẽ non haberet: seipsam seduceret, & ueritas

in ea nõ esset. Quãobrem ne mireris qa dixit:nigra sum:
& rursum nihilominus quia formosa sit gloriatur. Quõ
enim non formosa cui dicit. Veni formosa mea? Cui autẽ
dicitur ueni,nondũ peruenerat:ne fortè qs putet hoc di-
ctũ,non quidẽ huic nigræ q̃ adhuc laborat ueniendo in
uia,sed beatæ illi q̃ iam prorsus absq; nigredine regnat in
patria. Sed audiam⁹ unde nigrã & unde formosam se di-
xerit. An nigrã quidem ob tetrã conuersationẽ,quã pri⁹
habuit sub principe huius mundi: imaginẽ terrestris ho-
minis adhuc portãs,formosam uerò de cælestis similitudi
ne:quam postea cõmutauit ambulans iam in nouitate ui-
tæ? Sed si hoc est:cur nõ magis de præterito nigra fui,&
non nigra sum dicit? Si cui tamen placet hic sensus:id ꝙ
sequitur:sicut tabernacula cedar:sicut pelles Salomonis:
Cañ.2 sic oporteret intelligi ut de ueteri quidem cõuersatione
cedar,de noua uerò Salomonis se dixerit tabernaculum.
Hoc enim esse pelles quod tabernaculum:propheta ostẽ-
dit dicens. Repente uastata sunt tabernacula mea:subito
pelles meæ: Prius igitur nigra sicut uilissima tabernacula
cedar:postea formosa sicut pelles gloriosi regis. C Sed
uideamus quomodo ad statũ poti⁹ uitæ potioris utrum-
q; respiciat. Si consideramus habitũ exteriorem sanctorũ
eum qui in facie est:quàm sit humilis utiq;,& abiectus,&
Hiere.4 quadã neglectus incuria:cum tñ identidem intus reuela-
ta facie gloriã dei speculantes,in eandẽ imaginẽ transfor
mentur de claritate in claritatẽ,tanquã à dñi spũ : nónne
una quælibet talis anima merito nobis uidebitur posse re
spondere exprobrantibus sibi nigredinem:nigra sum sed
formosa? Vis tibi deniq; demonstrẽ animã,& nigram pa-
riter & formosam? Epistolæ,ĩquiũt, graues sunt:sed pre-
sentia corporis infirma, & sermo cõtẽptibilis. Paulus hic
2.Co,10 erat. Itanc Paulum õ filiæ hierusalem de præsentia corpo
ris æstimatis,& tanquã decolorẽ deformẽq; contemnitis:
quia cernitis homũculũ affligtari:in fame & siti,in frigo-
re & nuditate,in laboribus plurimis ,in plagis supra mo-
dum,in mortibus frequenter. Hæc sunt q̃ denigrant Pau
lum. Pro huiusmodi doctor gentium reputatur inglori⁹,
ignobilis,niger,obscur⁹,tanquã deniq; peripsema huius
mundi. Enimuerò nónne ipse est q rapitur in paradisum:
qui unũ alterũq; perambulans usq; ad tertium sui purita-
te penetrat cælũ? O uerè pulcherrima aĩa quam etsi infir
mum inhabitantẽ corpusculũ & pulchritudo cælestis ad
mittere non despexit:angelica sublimitas nõ reiecit:cha-
ritas diuina non repulit,hanc uos dicitis nigram? Nigra
est,sed formosa filiæ hierusalem. Nigra uestro:formosa di-
uino angelicoq; iudicio. Et si nigra est:forinsec⁹ est. Sibi
autem pro minimo est ut à uobis iudicetur:aut ab his qui
ẜm faciem iudicant. Homo siquidẽ uidet in facie:deus au
tem intuetur cor. Propterea etsi nigra foris:sed intus for
mosa ut ei placeat cui se probauit. Non eñ uobis,quibus
si adhuc placere:christi seruus non esset. Fœlix nigredo.
quæ mentis candorem parit:lumen scientiæ,conscientiæ
puritatem. A Audi deniq; quid per prophetã deus pro
mittat istiusmodi nigris :quos aut humilitas pœnitentiæ
aut charitatis zelus:tanquã solis æstu decolorasse uidet.
Esaiæ.1. Si fuerint,ait,peccata uestra ut coccinum, quasi nix deal-
babuntur,& si fuerint rubra quasi uermiculus , uelut la-
na alba erunt. Non planè contemnenda in sanctis ista ni-
Sapiẽ.7 gredo extera:quæ cãdorem operatur interdum ,& sedem
proinde præparat sapientiæ. Candor est enim uitæ æter-
næ sapientia,ut sapiens definit, & candidam oportet esse
animam in qua ipsa sedem elegerit. Q, si anima iusti sedes
est sapientiæ:haud dubie dixerim aĩam iusti esse candidã:
2.Thi.4 & fortassis iustitia ipã candor est. Iustus autem erat Pau-
lus cui reposita fuerat corona iustitiæ. Candida proinde
pauli anima erat,& sapientia sedebat in ea:ita ut sapien-
tiam loqueretur inter perfectos: sapientiam in mysterio
absconditam:quàm nemo principum mundi huius agno
uit. Porró hunc in eo sapientiæ iustitiæq; candorẽ nigre
do illa exterior de præsentia corporis infirma :de labori-
bus plurimis:de ieiunijs ac uigilijs multis : aut operabat
aut promerebatur. Ideoq; & quod nigrũ est Pauli specio
sius est omni ornatu extrinseco:omni etiam regio cultu.
Non cõparabitur ei quantalibet pulchritudo carnis:nõ
cutis utiq; nitida & arsura,non facies colorata uicina pu
tredini:non uestis præciosa obnoxia uetustati : non auri
species,splendórue gemmarũ seu quæq; talia:quæ omnia
sunt ad corruptionem. B Merito proinde oĩs cura san-
ctorũ:spreto ornatu cultuq; superfluo exterioris sui hoĩs
qui certè corrumpitur:omni se diligentia præbet & occu
pat excolẽdo ac decolorãdo interiori illi qui ad imaginẽ
dei est,& renouat de die in diem. Certi sunt enim deo nõ
posse esse quicquã acceptius imagine sua:si proprio fue-
rit restituta decori. Propterea & oĩs gloria eorũ intus nõ
foris est hoc est non in flore fœni:aut in ore uulgi : sed in
dño. Vñ & dicunt gloria nostra hæc est,testimonium con 2.Co.
scientiæ nostræ,ꝙ cõscientiæ solus sit arbiter deus:cui so
li placere desiderãt,& cui placere sola uere,& summa glo
ria est. Non mediocris planè gloria illa quæ intus est:in
qua gloriari dignatur & dñs gloriæ:dicente Dauid. Oĩs ps.44.
gloria eius filiæ regis ab intus. Et tutior sua cuiq; gloria:
dum habet eam in semetipso,& non in altero. At non in
solo fortassis cãdore interno:sed in exteriori quoq; nigre
dine gloriandũ,ne quid omnino sctĩs depereat,sed omnia
cooperentur in bonũ. Non solũ igit in spe,sed & gloriari
in tribulationibus,libenter,ait,gloriabor in infirmitati- 2.Co.
bus meis ut inhabitet in me uirtus christi. Optanda infir-
mitas q̃ xp̃i uirtute compẽsatur. Quis dabit mihi nõ solũ
infirmari:sed & destitui ac deficere penitus à memetipso:
ut domini uirtutũ uirtute stabiliar? Nam uirt⁹ in infirmi Ibidem
tate perficit. C Deniq; ait. Quãdo infirmor:tunc fortis
sum & potens. Qđ cũ ita sit:pulchre sponsa cõuertit sibi
ad gloriã:qđ ei pro opprobrio ab æmulis intorquet:non
modo formosam,sed & nigrã esse se gloriãs. Nõ enim eru
bescit nigredinẽ:quã nouit præcessisse & in sponso. Cui si
milari quãtæ etiã gloriæ est? Nil sibi gloriosius proinde
putat,quàm christi portare opprobriũ. Vñ uox illa pror-
sus exultationis & salutis. Absit mihi gloriari:nisi in cru Gal.6.
ce dñi mei iesu christi. Grata ignominia crucis ei qui cru
cifixo ingratus non est. Nigredo est:sed forma & similitu
do domini. Vade ad sanctum Esaiam,& describet tibi qua
lem in spiritu illum uiderit. Quem namq; alium dicit ui-
rum doloris,& scientẽ infirmitatem,& quia nõ erat ei spe Esa.53.
cies neq; decor? Et addidit. Nos putauimus eum tanquã Ibidem.
leprosum,& percussum à deo & humiliatum. Ipse aũt uul
neratus est propter iniquitates nostras,attritus est pro-
pter scelera nostra,& liuore eius sanati sumus. Ecce unde
niger. Iunge & illud sancti Dauid. Speciosus forma præ-
filijs hominũ,& habes totũ in sponso qđ sponsa de se hoc ps.44.
in loco testata est. Num tibi recte & ipse uidet ẜm ea quæ
dicta sunt æmulis posse respondere iudæis,niger sum sed
formosus filij hierusalẽ. Niger planè:cui nõ erat species
neq; decor. Niger,quia uermis & non hõ :opprobriũ ho-
minũ & abiectio plebis. A Deniq; seipsum fecit pecca- ps.21.
tũ,& nigrũ dicere uerearis? Intuere sanè pannis sordidum:
plagis liuidum,illitum sputis,palidum morte:& nigrum
uel tũc ꝑfectò fatebere. Percunctare etiã apl'os eundẽ ipm
qualem in mõte ꝑspexerint:aut certè angelos in qualem
prospicere concupiscant,& nihilominus formosum mira
bere. Ergo formosus ĩ se,niger ꝓpter te:quàm formosum
& in mea forma te agnosco domine iesu , non ob diuina
tantum quibus effulges miracula,sed & propter ueritatẽ
& mansuetudinem,& iustitiam. Beatus qui te in his homi
nem inter homines conuersantem diligenter obseruans:
seipsum præbet pro uiribus imitatorem tui. Hoc iam bea
titudinis munus formosa tua primitias suæ dotis accepit
nec quod formosum est tui imitari pigra:nec quod nigrũ
sustinere confusa. Vnde & dicebat. Nigra sum sed formo-
sa filiæ hierusalem. Et addidit similitudinem,sicut taberna
cula cedar:sicut pelles Salomonis. At istud obscurum est:
nec attingendum oĩno fatigatis. Habetis tempus ad pul-
sandum. Si non dissimulatis:aderit qui reuelat misteria.

Nec cunctabitur

Nec cunctabitur aperire: qui & ad pulsandū inuitat. Ipse
Apoc. 3. est enī q aperit: & nemo claudit: spōsus ecclesiæ Iesus xp̄s
dn̄s noster: qui est benedictus in secula seculorū. Amen.

Sermo. XXVI. in quo beatus Bernardus interserit planctum & mœrorem suum pro morte uenerabilis Gerardi monachi fratris sui. C

SIcut tabernacula cedar sicut pelles Salomonis. Hinc incipiendum quia hic desijt sermo superior. Hoc expectatis audire q̄d sit & qualiter ei quod ꝓximo tractatum est capitulo coaptet̄: quia similitudo est. Potest enim hoc ita subiūctū fuisse ut utraqꝫ pars similitudinis ad id solū respondeat quod ibi ꝑcesserat, nigra sum. Potest & ita ut duobus illis duo ista: id est singula singulis referant̄. Ille sensus simplicior: iste obscurior est. Sed tētemus utrumqꝫ, & prius quidem hunc q difficilior apparet. Nō aūt in duobus primis: sed in duobus duntaxat extremis difficultas est. Nam cedar quidem (quod interpretatur tenebræ) aperte satis cum nigredine cōuenire uidetur, sed pelles Salomonis cū formositate non ita. Porrò tabernacula in eandē nihilominus concurrere conuenientiā quis nō uideat? Quid enī tabernacula nisi nostra sunt corpora in quibus peregrinamur? Nec enī habemꝰ hic manentē ciuitatē: sed futurā inquirimus. Sed & militamus in eis tāquā in tabernacu-
Iob. 7. lis: prorsus uiolenti ad regnū. Deniqꝫ militia est uita hoīs sup terrā. Et quādiu militamus in hoc corpore: peregrinamur à dn̄o. i. à luce. Nā dn̄s lux est: & inquantū quisqꝫ cū eo nō est: intantū in tenebris est, hoc est in cedar. Fle-
Psal. 119. bilē ꝓide uocē illā agnoscat suā. Heu mihi quia incolatꝰ meus prolōgatus est: habitaui cū habitātibus cedar: multū incola fuit anima mea. Est ergo hoc habitaculū nostri corporis nō ciuis māsio aut domus indigenæ: sed aut tabernaculū militātis: aut stabulū uiatoris. Est, inquā, hoc corpus tabernaculū: & tabernaculū cedar: qđ nimirū animā quasi obiectu sui: incircunscripti luminis interim nūc
1. Co. 13. fraudat aspectu: nec sinit omnino uidere illud nisi per speculū quidē & in enigmate: nō aūt facie ad faciē. D Vidésne unde ecclesiæ nigredo: unde pulcherrimis qͥqꝫ aīabus nōnulla rubigo inhæserit. De tabernaculo profectò cedar: de exercitio laboriosæ militiæ: de diuturnitate miseri īcolatꝰ: de angustijs ærūnosi exilij: de corpore deniqꝫ
Sapi. 9. fragili & graui: qa corpus qđ corrumpit̄ aggrauat aīam: & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantē. Propterea & cupiūt dissolui: ut corpore leuatæ xp̄i auo-
Rom. 7. lēt in amplexus. Vn̄ & gemēs una de miseris aiebat. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huiꝰ? Scit nimirū quæ huiusmodi est ꝙ non possit ī tabernaculo cedar carere ad purū macula aut ruga: non quantulacunqꝫ nigredine: & cupit exire ut se possit exuere. Et hæc ratio cur spōsa nigram se dixerit: sicut tabernacula cedar. Sed enim quomodo formosa sicut pelles Salomonis? At nescio quid sublime ac sacrū sentio in his pellibus inuo-
Prue. 25. lutum: quod minime ausim omnino cōtingere: nisi ad nutū sanè ipsius qui reposuit & signauit. Legi nimirū. Qui scrutator est maiestatis: opprimetur à gloria. Supersedeo igitur & differo. Vobis interim curæ erit solito impetrare fauorem uestris precibus: ut eo alacriores quo fidētiores redeamus ad id quod attentioribus eget animis. Et fortassis inueniet pius pulsator qđ temerarius scrutator nō posset. Quāquā & mœror finē imperat & calamitas quā patior. B Quousqꝫ enī dissimulo & ignis quē intra me ipsum abscondo triste pectus adurit: interiora depascit̄? Clausus latiꝰ serpit, sæuit acriꝰ. Quid mihi & cātico huic qui in amaritudine sum? Vis doloris abducit intētionē: & indignatio dn̄i ebibit sp̄m meū. Subtracto siquidē illo per quem mea in dn̄o studia utcunqꝫ libera esse solebāt: simul & cor meū dereliqt me. Sed feci uim animo ac dissimulaui usqꝫ huc: ne affectus fidem uincere uideretur. Deniqꝫ plorātibꝰ alijs ego (ut aduertere potuisti) siccis oculis secutus sum inuisum funus: siccis oclis steti ad tumulū quousqꝫ cuncta peracta sunt exequiarum solēnia. Indutus sacerdotalibus: solitas in eū orationes proprio ore cōpleui, terram meis manibus ex more ieci super dilecti corpus: terrā mox futurū. Qui me intuebant̄ flebant: & mirabantur ꝙ nō flerem ip̄e: cū nō illū quidē: sed me potius q illū amisissem oēs miserarent̄. Cuius enī uel ferreum pectꝰ super me ibi nō moueret̄, quem uideret Gerardo superstitē? Cōmune dānū: sed præ meo nō reputabat̄ infortunio. At ego quibꝰ poterā uiribꝰ fidei reluctabar affectui: nitēs uel inuitꝰ non moueri frustra additione naturæ: uniuersitatis debito, conditionis usu, potētis iussu, iudicio iusti, flagello terribilis, domini uoluntate. Pro huiusmodi semper extunc & deinceps exigi à memetipso non indulgere multo fletui: multum tn̄ turbatꝰ & mestus. Nec potui imperare tristitiæ qui potui lachrymæ: sed ut scriptū est, tur-
batus sum: & nō sum locutus. C At suppressus dolor al- Psal. 76.
tiꝰ introrsum radicauit: eo (ut sentio) acerbior factꝰ, quo non est exire permissus. Fateor uictus sum. Exeat necesse est foras intus patior. Exeat sanè ad oculos filiorum qui scientes incommodum: plāctum humanius æstiment: dulcius cōsolent̄. Scitis ô filij quàm iustꝰ sit dolor meꝰ: quàm dolenda plaga mea. Cernitis nempe quàm fidꝰ comes deseruit me in uia hac qua ambulabā: quàm uigil ad curam, quàm non segnis ad opus: quàm suauis ad mores. Quis ita mihi pernecessarius: cui æque dilectꝰ ego? Frater erat genere: sed religione germanior. Dolete quæso uicē meā uos qbus hæc nota sunt. Infirmus corpore erā: & ille portabat me. Pusillus corde erā, & confortabat me. Piger & negligens: & excitabat me. Improuidus & obliuiosus: & cōmonebat me. Quo mihi auulsus est? quo mihi raptus è manibus hō unanimis: hō ſm cor meū? Amauimꝰ nos in uita: quō in morte sumus separati? Amarissima separatio: & quā nō posset oīno efficere nisi mors. Qn̄ enī me uiuus uiuū desereres? Oīno opus mortis: horrendum diuortiū. Quis enī tam suaui uinculo mutui nostri non pepercisset amoris nisi totius suauitatis inimica mors? Bene mors, quæ unū rapiēdo: duos furiosa peremit. An nō mors etiā mihi? Imo plꝰ mihi: cui utiqꝫ omni morte infœlicior uita seruata est. Viuo ut uiuens moriar: & hoc dixerim uitam? Qꝫ mitius me priuares ô austera mors uitæ usu quàm fru-
ctu. Nā uita sine fructu: grauior mors. A Deniqꝫ duplex Mat. 3.
malum ligno paratur infructuoso: securis & ignis. Ergo Psal. 87.
meis laboribus inuidens: elongasti à me amicum & proximū: per cuius maxime studium erant (si qn̄ erant) fructuosi. Satiꝰ proinde mihi fuisset periclitari uita quàm tua gerarde ꝑsentia: q meorum in dn̄o studiorū eras solicitus incitator: fidelis adiutor: cautꝰ examinator. Cur quæso aut amauimus aut amisimus nos? Dura conditio: sed mea miserāda fortuna, nō & illius. Nam tu chare frater si charos amisisti: chariores utiqꝫ recepisti. Me uerò, quænam iā miserum consolatio manet post te unicū solatiū meū? Placi-
ta fuit pariter utriqꝫ societas corporum pro morū cōcor-
dia: sed solū me diuisio uulnerauit. Cōe qđ libuit, qđ tri- Ibidem.
ste & lugubre meū in me trāsierūt iræ: in me cōfirmatꝰ furor est. Erat ambobꝰ alterutrū grata ꝑsentia: dulce consortiū: suaue colloquiū: sed tātas utriusqꝫ delitias ego ꝑdidi, tu mutasti. Et q̄dē imutatis illis retributio multa. Quanto fœnore gaudiorū ac bn̄dictionū cumulo cares hodie nobis frater charissime: tanto habes certè pro me tantillo repositā tibi xp̄i ꝑsentiam. Nec dispendiū sentis absentiæ à nobis tuæ angelorū admixtus choris. Non est igitur qđ causeris tu de nostra quasi subtracta tibi præsētia: cui affatim sui suorūqꝫ copiā dn̄s maiestatis indulsit. B At ego pro te q̄d? quàm uellē scire quid nam sentias nūc de me illo unico tuo: medijs nutante curis & pœnis: destituto te baculo imbecillitatis meæ. Si tn̄ licet adhuc cogitare demiseris ingresso abyssum luminis atqꝫ illo pelago æternæ
fœlicitatis absorpto: fortè enim etsi nosti nos ſm carnem: Psal. 70.
sed nunc iā nō nosti: & qm̄ introisti in potentias dn̄i: me- 1. Cor. 6.
moratis iustitiæ eius soliꝰ: immemor nostri. Cæterū q adhæret deo, unus spiritꝰ est: & in diuinum quendam totus

immutatᵗ affectũ:nec pōt iam sentire aut sapere nisi deum:
Ioan. 4. & qđ sentit & sapit de⁹:plenus deo. Deus aũt charitas est
& quãto q̃s cõiũctior deo:tãto plenior charitate. Porrò
impassibilis est deus:sed nõ incompassibilis; cui propriũ
est misereri semper & parcere. Ergo & te necesse est miseri
cordẽ esse q inhæret misericordi: quãuis iã minime miser
sis:& q nõ pateris,cõpateris tñ, affect⁹ proinde tu⁹ nõ est
imminut⁹ sed immutat⁹:nec qm̃ deũ ĩduisti:nostri cura te
1.Petr.5 exuisti:& ipsi em̃ cura est de nobis. Qđ infirmũ est abieci
1.Cor.13. sti:sed nõ qđ piũ. Charitas deniq; nũquã excidit. Nõ ob-
Psal.12. liuisceris me in finẽ. Videor mihi quasi audire fratrẽ meũ
Esa. 49. dicentẽ. Nunqd mater obliuisci poterit filij uteri sui? Et
si illa oblita fuerit:ego tñ nõ obliuiscar tui. Nõ expedit
prsus. Scis ubi uerser:ubi iaceã:ubi reliqris me. Nõ est q
porrigat manũ. Ad oẽ qđ emerserit respicio ad gerardũ
ut cõsueuerã:& nõ est. Heu tũc ingemisco miser:sicut hõ
sine adiutorio. Quẽ consulã in ambiguis:cui in aduersis
fidam:q̃s portabit onera:q̃s pericula propulsabit? Nónne
ubiq; gressus meos Gerardi oculi anteibant? Nónne tuũ
gerarde pectus curæ meæ notius quàm meum ipsius habe
bant: familiarius incursabãt, acrius urgebãt? Nónne in
ligua tua illa placabili & potẽti:meã à sermõib⁹ secularib⁹ fre
quẽtissime uẽdicabas:& amico reddebas silẽtio? Dñs de-
Esa.50. derat illi linguã eruditã:ut sciret qñ deberet proferre ser-
monẽ. D Ita deniq; in prudẽtia responsorũ suorũ & in
gr̃a data sibi desuper:& domesticis satisfaciebat & exteris:
ut penè me nemo reqreret cui prior fortè Gerardus occu-
risset. Occurrebat aũt aduẽtantib⁹:opponẽs se ne subito
meũ ociũ incursarẽt. Si qb⁹ sanè per se satisfacere nõ qui-
bat:hos perducebat ad me:cæteros emittebat. O uirũ in-
dustriũ:ò amicũ fidelẽ,& amico gerebat morẽ: & officijs
charitatis nõ deerat. Quis uacua ab eo recessit manu? Si
diues,consiliũ:si pauper,subsidium reportabat. Nec quæ
rebat q̃ sua sunt,qui se medijs ĩgerebat curis ut ego uaca-
rem. Sperabat em̃ (sicut erat humillimus) maiorem de no
stra quiete fructũ quàm si uacaret ipse. Interdũ tamẽ po-
stulabat absolui & alteri cedere quasi qui melius prouide
ret. Sed ubi ille inueniretᵗ? Nec petulanti aliq° (ut assolet)
in eo officij detinebatᵗ affectu,sed solo intuitu charitatis.
Siqdẽ plus oĩbus laborabat:& min⁹ omnib⁹ accipiebat:
ita ut sæpe cũ alijs necessaria ministraret:egeret ip̃e in plu
ribus (uerbi causa) cibo aut ueste. A Deniq; cũ se senti
ret decessui propinquare. Deus,inquit,tu scis ꝙ quãtum
in me fuit semp optaui quietẽ mihi intẽdere:tibi uacare.
Sed implicitũ tenuit timor tuus & uoluntas fratrũ:& stu
dium obedienti: super oĩa abbatis pariter & fratris ger-
mana dilectio. Ita est. Gratias tibi frater de oĩ fructu,meo
rũ si quis est de dño studiorũ. Tibi debeo si profeci: si ꝓ-
fui. Tu intricabaris:& ego tuo bñficio feriatus sedebã mi
hi:aut certè diuinis obsequijs sanctius occupabar:aut do
ctrinæ filiorum utilius intendebam. Cur em̃ securus int⁹
non essem:cum te scirem agentem foris manum dexterã
meã,lumen oculorũ meorũ,pectus meũ & linguã meã? Et
quidẽ indefessa manus,oculus simplex pectus consilij:lin
Psal.36. gua loquẽs iudiciũ,sicut scriptũ est. Os iusti meditabitur
sapiãm:& lingua ei⁹ loquetᵗ iudiciũ. Sed q̃d dixi foris agẽ
tem illum:quasi interna. Gerard⁹ nesciret:ac sp̃ualium ex
pers esset donorũ? Norũt qui illum norunt sp̃uales quàm
uerba eius spititũ redoleret. Norũt cõturbernales,quã
mores eius & studia nõ carnẽ saperent: sed feruerent sp̃ũ.
Quis illo rigidior in custodia disciplinæ:q̃s in castigãdo
corpus suũ districtior uel suspensior:sublimior in contem
plando:subtilior in differendo? Quoties cum eo disserẽs
ea didici quæ nesciebam:& qui docturus adueneram,co-
ctus magis abscessi? Nec mirum de me cũ magni ac sapiẽ-
tis uiri idipsum nihilominus ex illo sibi accidisse testẽtur.
Psal. 70. Nõ cognouit literaturam:sed habuit literarum inuento
rem sensum,habuit & illuminantem spiritũ. Nec in maxi-
mis tantum:sed & in minimis maximus erat. Quid (uerbi
causa) in ædificijs,in agris,hortis,aquis, cũctis deniq; ar-
tibus seu operibus rusticorũ:qd inquã uel in hoc rerũ ge
nere Gerardi subterfugit peritiã? Cemẽtarijs,fabris,agri
colis,hortulanis,sutorib⁹ atq; textoribus facile magister
erat. Cumq; omniũ iudicio omnibus esset sapientior: so-
lis in suis oculis nõ erat sapiens. Vtinam multos etsi mi-
nus sapiẽtes:nõ plus tangeret illa maledictio. Væ qui sa- Esaiæ 5
pientes estis in oculis uestris. Sciẽtibus ista loquor:& ad-
huc plura his de illo & maiora cõpertis. Parco tamẽ quia
caro me & frater est:hoc tamen securus addo: mihi utilis
in omnib⁹ & præ oĩbus fuit. Vtilis in paruis & magnis:
in priuatis & publicis,foris & intus. C Merito ex eo
pẽdebã totus q mihi totum erat. Solum penè reliquerat
mihi prouisori honorem & nomen. Nam ipse opus facie-
bat. Ego uocitabar abbas:sed ille præerat ĩ solicitudine.
Merito requieuit in illo spiritus meus: per quem licebat
delectari in domino in omnib⁹:prædicare liberius,orare
securius. Per te inquam mihi frater mi mẽs sobria & gra-
ta quies:sermo efficacior:pinguior oratio:frequẽtior le-
ctio:& feruentior affectus. Heu sublatus es:& hæc omnia
simul. Tecũ omnes pariter abiere delitiæ & lætitiæ meæ.
Iam curæ irruũt:iam molestiæ hincinde pulsant,& angu-
stiæ undiq; solum me repererũt: solæ mihi te abeunte re-
mãserũt:solus sub sarcina gemo. Aut ponere aut oppri-
mi necesse est:quia tu tuos humeros subduxisti. Quis mi-
hi tribuat cito mori post te? Nam pro te nolim nec te tua
fraudare gloria. Porrò supuiuere tibi labor & dolor. Vi-
uam quoad uiuam in amaritudine:uiuam in mœrore: &
hæc sit mihi cõsolatio ut mœrẽdo affligar. Non parcam,
& iuuabo manum domini. Etenim manus domini tetigit Iob.19
me. Me inquam tetigit & percussit: nõ illum quem uoca-
uit ad requiem. Me occidit cum succidit illum. Nũquid
enim occisum quis dixerit quem plantauit in uita? Ad
quod illi uitæ ianua fuit:mihi planè est mors: meq; illa
morte mortuum dixerim: non hunc qui obdormiuit in
domino. A Exite,exite lachrymæ iampridem cupien-
tes. Exite:quia is qui uobis meatum obstruxerat: cõmea-
uit. Aperiãtur chataractæ miseri capitis:& erumpãt fon-
tes aquarum:si fortè sufficiãt sordes diluere culparũ qui-
bus iram merui. Cum consolatus fuerit super me domin⁹
tunc fortassis & ego merear consolari:si tamen non pep- Matt.5
cero á mœrore. Nam qui lugent ipsi consolabuntur. Pro-
pterea cõdescendat mihi omnis sanctus:& in spiritu leni
tatis,qui spiritualis est sustineat lamẽtãtem. Luctus meus
humano quæso pensetur affectu:nõ usu. Videmus nempe
mortuos quotidie plãgere mortuos suos: fletum multũ,
& fructum nullum. Non culpamus affectum nisi cum exce
dit modum: sed causam. Ille nimirum naturæ est:& eius
turbatio pœna peccati:hæc uanitas & peccatum. Etenim
ibi sola (nisi fallor) plorantur damna gloriæ carnis:uitæ
præsentis incommoda. Et plorandi qui ita plorãt. Nun-
quid ego sic? Similis mihi affect⁹:sed altera causa dissimi-
lisq; intentio. Nulla mihi sanè querela de omnibus quæ
sunt mundi. In his profectò quæ sunt dei adémptum do-
leo:fidele auxilium:salutare consilium: gerardum lugeo.
Gerardus est in causa:frater carne: proximus spiritu: so-
cius proposito. B Adhæsit anima mea animæ illius: &
unam fecit de duabus:nõ consanguinitas. Sed unanimi-
tas. Carnis quidem necessitudo non defuit:sed plus iun-
xit societas spiritus:consensus animorum: morum con-
formitas. Cum ergo essemus cor unum & anima una:hãc
meam pariter atq; ipsius animam pertransiuit gladius:&
scindens mediam partem locauit in cælo: partẽ in sceno
deseruit. Ego,ego illa portio misera in luto iacens: trun-
cata parte sui & parte potiori:& dicitᵗ mihi: ne fleueris?
Auulsa sunt uiscera mea à me:& dicitur mihi ne senseris?
Sentio,sentio uel inuitus:quia nec fortitudo lapidũ for
titudo mea: nec caro mea ænea est: sentio prorsus & do-
leo: & dolor meus in conspectu meo semper. Non sanè
nos poterit duritiæ & insensibilitatis arguere ille quer-
berat:quomodo illos de quibus ait. Percussi eos & non
doluerunt. Affectum meum confessus sum: & non ne-
gaui. Carnalem quis dixerit: ego humanum non nego:
sicut

ficut nec me hoiem. Sine hoc sufficit: nec carnalē negaue-
rim. Nam & ego carnalis sum: uenundatus sub pctō: addi-
ctus morti: pœnis & erumnis obnoxius. C Non sum fa-
teor insensibilis ad pœnas: mortē horreo meā & meorū.
Esaie. Meus gerardus erat: meus planè. An nō meus qui frater
sanguine fuit: profusione filius: solicitudine pater: cōsors
spiritu: intim⁹ affectu? Is recessit à me: sentio læsus sum &
grauiter. Ignoscite filij: imo si filij uicem dolete paternā.
Iob.19. Misereminí mei: misereminí mei saltē uos amici mei: qui
certè cōsideratis quàm grauia ꝓ peccatis recepit de ma-
nu domini. In uirga indignatiōis suæ percussit me digne
pro meritis: dure pro uirib⁹. An leue quis dixerit uiuere
me absq gerardo: nisi qui ignorat quid mihi cum gerar-
do? Nec tamen cōtradico sermonibus sancti. Nec repre-
hēdo iudiciū quo recepit quisq quod dignus est. Ille co-
ronam quam meruit: ego quā debui pœnam. Nūquid qa
sentio pœnā, reprehēdo sniam? Humanū est illud: hoc im
pium. Humanū inquam & necesse affici erga charos: siue
delectabiliter cum psto sunt: siue cū absunt moleste. Non
erit ociosa socialis conuersatio: presertim inter amicos: &
quid effecerit mutuus amor in sibi psentib⁹: horror indi-
cat separatiōis: & dolor de inuicē in separatis. Doleo su-
per te gerarde charissime: nō quia dolēdus: sed quia abla-
tus. Et ideò fortassis dolēdum mihi potius super me: q bi-
bo calicē amaritudinis. Et solus dolendus: qa solus bibo.
Non eni & tu. Solus ego patior quod solent pariter pati
qui se diligunt cum se amittunt. Vtinam non te amiserim
sed præmiserim: utinā uel tarde aliqn sequar te quocunq
Iob.19 ieris. A Non eni dubium qu[illegible]s ieris quos circa
medium extremæ noctis tuæ in[illegible]ad laudē: cum in
ps.148. uultu & uoce exultatiōis subito eru[illegible]sti in illud dauidi-
cum: stupentibus qui assistebant. Laudate dominū de cæ-
lis: laudate eum in excelsis. Iam tibi frater mi nocte adhuc
ps.138. media diescebat: & nox sicut dies illuminabatur. Prorsus
illa nox illuminatio tua in delitijs tuis. Accitus sum ego
ad id miraculi: uidere exultantem in morte hominē & in-
sultantem morti. Vbi est mors uictoria tua? Vbi est mors
stimulus tuus? Iam nō stimulus, sed iubilus. Iam cantādo
Matt. moritur homo: & moriendo cantat. Vsurparis ad lætitiā
mater mœroris: usurparis ad gloriam glīæ inimica: usur-
paris ad introitum regni porta inferi: & fouea pditionis
ad inuentionē salutis. Idq ab homine peccatore: iuste ni-
mirum: quia tu inique in hominem innocētem & iustum
potestatem temeraria usurpasti. Mortua es ô mors: & per
forato hamo quē incauta glutijsti: cui⁹ illa uox est in pro-
Oseæ.13 pheta. O mors ero mors tua: morsus tu⁹ ero inferne? Illo
inquam hamo perforata transeuntibus per mediū tui fi-
delibus: latum lætumq exitū pandis ad uitā. Gerardus te
non formidat laruales effigies. Gerardus per medias fau-
ces tuas trāsit ad patriā: nō modo securus, sed & lætabū-
dus & laudās. Cum ergo superuenissem, & extrema iā psal-
mi me audiente clara uoce complesset: suspiciēs in cælum
Psal.30. ait. Pater in manus tuas commendo spiritum meū. Et re-
petens eundē sermonē: ac frequenter ingeminans pater,
pater, conuersus ad me: exhilarata quidem facie: quanta,
inquit, dignatio dei patrem hominū esse: quanta hominū
glīa, dei filios eē & hæredes? Nā si filij & hæredes. Sic cā-
tabat quem nos lugemus: in quo & meum fateor luctum
penè ī cātū conuertit dū intentus gloriæ eius: propriæ fe
re miseriæ obliuiscor. Sed reuocat me ad me pungens do
lor: facileq à sereno illo intuitu tāquā à leui excitata som-
no perstringēs anxietas. Plangam igitur: sed sup me: qa su
Luc.23. per illū iam uetat ratio. Puto eni si oportunitas daretur:
modo diceret nobis. Nolite flere super me: sed sup uosip-
sos flete. C Plāxit merito Dauid sup paricida filio, cui
perpetuo sciret obstructū exitū de uetre mortis mole cri-
minis. Merito sup saul & sup ionathā: quib⁹ æque absor
ptis semel, emersio iā nō speratur. Et quidē resurget: sed
non ad uitā. Imo ad uitā: ut uiui in morte infelicius mo-
riantur. Quāquā de ionatha possit non immerito hærere
sententia. At mihi etsi non ista suppetit plangendi rō: nō
tū nulla. Plāgo primū sup mea ipsius plaga: atq huius ia-
ctura domus. Plango deinde sup pauperu necessitatibus:
quorū Gerardus pater erat. Plango certè & super uniuer
so statu nostri ordinis, nr̄æ professionis, quidē tuo gerar-
de zelo, cōsilio, & exemplo robur nō mediocre capiebat.
Plāgo postremo etsi nō super te: propter te tū. Hinc pror
sus: hinc afficior grauiter: quia uehemēter amo. Et nemo
mihi molestus sit: dicens nō debere sic affici: cū benignus
samuel super reprobo rege: & pius Dauid super paricida
filio satisfecerint affectioni: & nō ad iniuriam fidei: nō in
superni suggillatione iudicij Absalō fili mi: ait sanctus da 1.Reg.17
uid: fili mi absalon: & ecce plus quàm absalō hic. Saluator
quoq uidens ciuitatem hierusalem: & puidens ruituram Luc.19.
fleuit super eā. Et ego propriā & q̄ in psenti est desolatio
nē nō sentiam? Plagā meā recētē & grauē nō doleam? Ille
fleuit cōpatiendo: & ego patiendo nō audeā? Et certè ad
tumulū lazari nec flentes arguit: nec à fletu prohibuit: in
super & fleuit cum flentib⁹. Et lachrymat⁹ est, inqt, Iesus. Ioan.11.
Fuerūt lachrymæ illæ testes profecto naturæ: nō indices
diffidentiæ. Deniq & prodijt mox ad uocē ei⁹ q erat mor Ibidem.
tuus: nec continuo putes fidei præiudicium dolentis affe
ctum. A Sic nec flet⁹ utiq noster infidelitatis est signū:
sed cōditiōis indicium. Nec quia percussus ploro: arguo
ferientē: sed prouoco pietatem: seueritatē flectere satago.
Vnde & uerba mea dolore sunt plena: non tamen & mur- Iob.6.
mure. Nunquid nō plenum iustitiæ protuli q unius sniæ
complemento & punitus est qui debuit: & coronatus qui
meruit? Et adhuc dico: bene utrunq fecit dulcis & rectus
dominus. Misericordiā & iudicium cātabo tibi domine.
Cantet tibi misericordia quam fecisti cū seruo tuo Gerar
do: cantet & iudicium quod nos portamus. In altero bo-
nus: in altero iustus laudaberis. An solius laus bonitatis?
Est & iustitiæ. Iustus es domine: & rectum iudicium tuū. Psal.118.
Gerardum tu dedisti: gerardum tu abstulisti: & si dolemus
ablatū: nō tamen obliuiscimur q datus fuit: & gratias agi
mus, q habere illum meruim⁹: quo carere in tantū nō uo
lumus inquantum non expedit. Recordor domine pacti
mei & miserationis tuæ: ut magis iustificeris in sermoni- Psal.50.
bus tuis: & uincas cum iudicaris. Cum pro causa ecclesiæ
anno preterito. Viterbij essemus ægrotauit ille: & inualec-
scente lāguore cum iam proxima uideretur uocatio: ego
ægerrime ferens comitem peregrinationis, & illum comi
tem in terra relinquere aliena: nec resignare his qui mihi
eū commiserant: qm̄ amabatur ab omnib⁹ sicut erat ama-
bilis ualde: cōuersus ad orationem cū fletu & gemitu. Ex
pecta inquā dn̄e usq ad reditum. Restitutum amicis: tolle
iam eum si uis, & nō causabor. Exaudisti me deus: conua-
luit: opus perficimus quod iniūxeras: rediuimus cū exul-
tatione reportantes manipulos pacis. Porrò ego oblitus
penè sum meæ cōuentionis: sed nō tu. Pudet singultuum
horum qui præuaricationis me arguūt. Quid plura? Re-
petisti commēdatum: recepisti tuum. Finem uerborū in-
dicūt lachrymæ tu illis domine finē modumq indixeris.

De ornatu sponsæ: & qualiter quelibet anima sancta cælum dicatur.

Sermo. XXVII. C

QVia debitis humanitatis officijs amicum reuer
tentem in patriā psequuti sum⁹: redeo fratres
ad propositū ædificandi qd' intermiserā. Incō
gruū nāq est diu flere lætantē: & sedēti ad epu
las lachrymas multas ingerere importunū. Sed & si nr̄as
defleamus erumnas: ne id quidem oportet nimis: ne non
tam amasse illū quàm nostra quæsisse de illo commoda ui
deamur. Temperet sanè dilecti gaudium modestiam deso
latorum: & tolerabilius fiat nobis quod nobiscum nō est:
quia cum deo est. Fretus ergo orationib⁹ uestris uolo in
lucem si possum prodere quicquid illud est quod opertū
illis pellibus sentio: quæ in exemplū decoris sponsæ pro-
ductæ sunt: hoc si recolitis tactum fuit: sed indiscussum re
mansit. Porrò discussum & declaratum quomodo nigra
sit sicut tabernacula cedar. Quomodo ergo sicut pelles

ſalomonis formoſa? Quaſi uerò ſalomō in omni gl'ia ſua
quicquā habuerit condignū decorę ſponſæ & gl'ia orna-
tus eiꝰ. Et quidē ſi nō ad decorem ſponſæ: ſed ad nigredi-
nem potius neſcio quas pelles iſtas ſicut & tabernacula ce
dar reſpicere diceremus: fortaſſis competeret nec deeſſet
unde id congruere monſtraremus ſicut & monſtrabimus.
At uerò ſi ſpōſæ claritati quarūcunq; decorē pelliū com-
parandū putamus: hic prorſus opus nobis eſt eius ad quē
pulſaſtis auxilio: quatenꝰ myſteriū hoc digne aperire poſ
ſimꝰ. Quid namq; eorū quæ in facie lucent: ſi internæ cu-
iuſpiam ſanctæ animæ pulchritudini comparetur: non ui-
le ac fœdū recto appareat æſtimatori? Quid, inquā, tale in
ſe oſtendit ea quæ præterit figura huiꝰ mūdi: quod æqua
re ſpeciem animæ poſſit illius quæ exuta terreni hominis
uetuſtatē: eius qui de cælo eſt decorē induit: ornata opti
mis moribus pro monilibus: ipſo purior ſicut & excelſior
æthere, ſole ſplendidior? Noli ergo reſpicere ad iſtū ſalo-
monem: cum indagare cupis cuiuſmodi ſe pellibus ſimilē
in decore ſponſa glorietur. A Quid eſt ergo quod di-
Canti. 1. cit: formoſa ſum ſicut pelles ſalomonis. Magnum & mira
bile quiddā ut ego æſtimo, ſi tñ nō hunc ſed illū hic atten
damus de quo dicitur. Ecce plus quàm ſalomō hic. Nam
uſq; adeò is meꝰ ſalomō ſalomō eſt: ut nō mō pacificꝰ (qđ
quidē ſalomon interpretatur) ſed & pax ipſa uocetur: pau
Ephe. 2. lo perhibēte: quia ipſe eſt pax noſtra. Apud iſtum ſalomo
nem non dubito poſſe inueniri: quod decori ſpōſæ omni
Pſal. 103. no comparare nō dubitem. Et præſertim de pellibus eius
aduerte in pſalmo. Extendens, ait, cælum ſicut pellē. Non
ille profecto ſalomon (etſi multum ſapiens: multumq; po-
tens) extendit cælum ſicut pellem: ſed is potius qui nō tā
ſapiēs quàm ipſa ſapientia eſt: ipſe prorſus extendit & cō-
Prou. 8. didit. Iſtius ſiquidem & uno illius illa uox eſt. Quādo p̄-
parabat cælos (haud dubium quin deus pater) ego ade-
ram. Aderat ſine dubio præparāti cælos ſua uirtus ſuaq;
ſapientia. Nec putes aſtitiſſe ocioſam: & quaſi ad ſpectan
dum ſolummodo: quia dixit aderam: non etiam p̄parabā.
reſpice pauliſper inferius: & inuenies aperte ſubiungen-
Ibidem. tem: quia erat cum eo componēs omnia. Deniq; ait. Quæ
cunq; eñ pater facit hæc & filius ſimiliter facit. Et ipſe ita
Pſa. 103. q; extendit cælum ſicut pellem. Pulcherrima pellis quæ ī
modum magni cuiuſdam tentorij uniuerſam operiens fa-
ciem terræ, ſolis, lunæ atq; ſtellarū uarietate tā ſpectabili
hūanos oblectat aſpectꝰ. Quid hac pelle formoſiꝰ? Quid
ornatius cælo? Minime tamen uel ipſum ullatenus confe
rendū gloriæ & decori ſponſæ: eoipſo ſuccumbens q; præ
terit & hæc figura ipſiꝰ: utpotè corporea & corporeis ſub
iacens ſenſibus. Quæ eñ uidentur, corporalia ſunt: quæ
autem non uidentur, æterna. C Sed eſt rationalis quæ-
dam ſpōſæ ſpecies: ſpiritualiſq; effigies, ipſaq; æterna: q̄a
imago æternitatis. Decor eius (uerbi gratia) charitas eſt:
1. Cor. 13. & charitas ſicut legitis nunquam excidit. Eſt certè & iuſti
tia: & iuſtitia eius, inquit, manet in ſeculum ſeculi. Eſt etiā
Pſal. 9. patientia: & legitis nihilominus: quia patientia pauperū
non peribit in finem. Quid uolūtaria paupertas: quid hu-
militas? Nónne altera regnū æternum: altera æque exalta
Pſal 18. tionē promeretur æternā. Eo quoq; ſpectat & timor dñi
ſanctus permanens in ſeculum ſeculi. Sic prudentia, ſic tē
perātia: ſic fortitudo: & ſi quæ ſunt uirtutes aliæ, q̄d niſi
margaritæ ſunt q̄dam in ſponſæ ornatu: ſplendore perpe-
tuo coruſcātes? Perpetuo, inquam, quia ſedes & fundamē
tum perpetuitatis. Nec enim perpetuæ beatæq; uitæ om
nino locus in anima eſt: niſi medijs quidē interiectiſq; uir
Pſal. 88. tutibus. Vnde propheta deo (qui utiq; uita beata eſt) iu-
Ephe. 3. ſtitia, inquit, & iudicium p̄paratio ſedis tuæ. Et apoſtolꝰ
Ioan. 12. dicit xp̄m habitare non omnimodo quidem: ſed ſignāter
per fidem in cordibus noſtris. Domino quoq; ſeſſuro ſup
aſellum: ueſtes ſuas diſcipuli ſubſtrauerunt: ſignificantes
ſaluatorem ſeu ſalutem nequaquam inſidere nudæ animæ
quā non uidelicet ueſtitam inuenerit doctrina & moribꝰ
apoſtolorum. Et ideò eccleſia promiſſionem habens futu
ræ felicitatis: curat interim præparare & præornare ſe in
ueſtitu deaurato: circūdata uarietate gratiarū atq; uirtu- Pſal. 44.
tum (qualē quidē ex parte diſcripſimꝰ) quo digna & ca-
pax plenitudinis gratiæ inueniatur. D Cæterū ſp̄uali
huic tam pulchræ uarietati: quam de prima interim ſtola
in quadam ueſte ſuæ ſanctificationis accepit: nullo pacto
ego comparauerim in decore cælū hoc uiſibile atq; cor-
poreum: quamuis in ſuo genere quidē ſyderea uarietate
pulcherrimū. Sed eſt cælum cæli: de quo propheta. Pſal- Pſal. 67.
lite, inquit, domino: qui aſcendit ſuper cælū celi ad orien
tem. Et hoc cælū intellectuale ac ſpirituale: & qui fecit cæ p̄s. 135.
los in intellectu: creauit illud & ſtatuit in ſempiternum,
ipſumq; inhabitat. Ne uerò putes ſponſæ deuotionem
citra illud remanere cælū: in quo ſcit habitare delictum. Mat. 6.
Vbi eñ theſaurus eius: ibi & cor eius. Emulat̃ ſanè aſſiſtē
tes uultui ad quē ſuſpirat: & q̄bus ſe interim nō ualet ui-
dendo aſſociare: ſtudet cōformare uiuēdo: moribus ma-
gis quàm uocibus clamās. Domine dilexi decorē domus Pſal. 25.
tuæ: & locum habitatiōis gloriæ tuæ. Prorſus de hoc cæ-
lo minime ſibi indignum ducit ducere ſimilitudinē: hoc
extentum ſicut pellis: non ſpatijs tamē locorum: ſed affe-
ctibus animorum. Hoc miris uarijſq; artificis diſtinctum
operibus. Diuiſiones autem ſunt nō cælorum: ſed beati-
tudinum. Nam alios quidem poſuit angelos: alios autem
archangelos: alios uerò uirtutes: alios dominatiōes: alios
principatus: alios poteſtates: alios thronos: alios cheru-
bim: atq; alios ſeraphim. Sic ſtellatum cælū hoc. Sic depi
cta hæc pellis. Hæc una de pellibꝰ mei ſalomonis: & hæc
præcipua in omni ornatu multiformis gloriæ eiꝰ. Habet
autem grādis iſta [illegible] quamplurimas in ſe æque ſalomo
nis pelles: quoni[illegible]uiſq; beatꝰ & ſanctus qui ibi eſt:
pellis eſt utiq; ſalomonis. Benigni ſiquidē ſunt atq; extē-
ti in charitate: pertingentes uſq; ad nos: quibus gloriam
quam habent nō inuidēt, ſed optant: ita ut ex ipſis huius
rei gratia demorari apud nos non grauentur: ſeduli circa Heb. 1.
nos: & curā gerentes noſtri: omnes adminiſtratorij ſpiri-
tus miſſi in miniſterium propter eos qui hæreditatem ca-
piunt ſalutis. Quāobrem ſicut cælum cæli ſingulariter di
cit̃ uniuerſa illa multitudo collecta beatorū: ſic & cæli cæ-
celorum propter ſingulos: qui utiq; cæli ſunt, nominan- p̄s. 103.
tur: & ad ſingulos ſpectat quod dicitur: Extendens cælum
ſicut pellem. Videtis credo quænā illæ pelles: & cuiꝰ ſint
ſalomonis. De quarum ſponſa ſimilitudine gloriatur. C
Nūc iam intueamini eius gloriam quæ & cælo ſe compa-
rat: & illi cælo quod tāto eſt glorioſius, quāto diuinius.
Nec immerito uſurpat inde ſimilitudinē: unde originem
ducit. Nam ſi propter corpꝰ quod de terra habet: taber-
naculis cedar ſe aſſimilat: cur nō & propter animam quæ
de cælo eſt: cælo æque ſimilem ſe eſſe glorief̃: præſertim
cum uita teſtetur originem: teſtetur naturæ dignitatē &
patriæ? Vnum deū adorat & colit quomodo angeli: chri-
ſtum ſup omnia amat quomodo angeli: caſta eſt quomo-
do angeli: idq; in carne peccati & fragili corpore qđ nō
angeli: quærit poſtremo & ſapit quæ apud illos ſunt non
quæ ſuper terram. Quod euidentius cæleſtis inſigne ori-
ginis quàm ingenitā & in regiōe diſſimilitudinis retine-
re ſimilitudinem: gloriā uitæ cælibis in terra & ab exule
uſurpari: in corpore deniq; penè beſtiali uiuere angelū.
Cæleſtis ſunt iſta potentiæ: nō terrenæ: & q; uerè de cælo Apo. 21.
ſit anima quæ hæc poteſt, aperte indicātia. Audi tñ aper-
tius. Vidi, inquit, ciuitatem ſanctam hieruſalem nouā: de Ibidem.
ſcendentē de cælo, à deó paratam tanquā ſponſam ornatā
uiro ſuo: & addidit. Et audiui uocē magnā de throno di-
centē. Ecce tabernaculū dei cū hominibꝰ: & habitabit cū
eis. Ad quid? Credo ut ſibi acquirat ſpōſā de hominibꝰ.
mira res. Ad ſponſam ueniebat: & abſq; ſponſa non uenie
bat. Quærebat ſponſam: & ſponſa cum ipſo erat. An duæ
erant? Abſit. Vna eſt eñ, ait, colūba mea. D Sed ſicut de Can. 6.
diuerſis ouiū gregibꝰ unū facere uoluit: ut ſit unū ouile Ioan. 10.
& unus paſtor: ita cum haberet ſponſam inhærētem ſibi
à p̄ricipio multitudinem angelorum: placuit ei & de ho-
minibus cōuocare eccleſiam: atq; unire illi quæ de cælo
eſt; ut ſit

eſt:ut ſit una ſpõſa & ſponſus unus.Ergo ex adiuncta iſta
Cañ.6. perfecta eſt illa:nõ duplicata:& agnoſcit de ſe dictũ. Vna
eſt perfecta mea.Porrò unam cõformitas facit nunc qui-
dem in ſimili deuotiõe:poſtea uerò & in pari gloria.Ha-
bet itaqꝫ utrumqꝫ de cælo:& ſponſum.ſ.Ieſum: & ſpõſam
Phili. 2. hieruſalem.Et ille quidem ut uideret: ſemetipſum exina-
niuit formam ſerui accipiẽs: & in ſimilitudinem hominũ
factus:& habitu inuẽtus ut homo. Ad illã in quanã puta
mus forma ſeu ſpecie:aut in quo habitu uidelicet deſcen-
dẽtem uidit ille qui uidit? An fortè in frequẽtia angelo-
rum:quos uidit deſcẽdentes & aſcendentes ſuper filium
hominis? Sed melius dicimus ꝙ ſpõſam tunc uiderit:cũ
uerbum in carne uidit agnoſcẽs duos in cane una. Dum
enim ſanctus ille emanuel terris intulit magiſterium diſci
plinæ cæleſtis:dum ſupernæ illius hieruſalem quæ eſt ma-
ter noſtra:uiſibilis quedam imago & ſpecies decoris eius
per ipſum nobis & in ipſo expreſſa innotuit: quid niſi in
ſponſo ſpõſam perſpeximus:unum eũdemqꝫ dominũ glo-
riæ admirantes,& ſpõſum decoratum corona: & ſpõſam
ornatam monilibus ſuis? Ipſe igitur qui deſcẽdit, ipſe eſt
& qui aſcẽdit:ut nemo aſcendat in cælum niſi qui de cæ-
lo deſcendit:unus idemqꝫ dominus: & ſponſus in capite
& ſponſa in corpore.Nec fruſtra in terris uiſus eſt homo
cæleſtis:cum de terrenis cæleſtes quamplurimos fecerit
ſibi ſimiles:ut ſit quod legitur:qualis cæleſtis,tales & cæ-
leſtes. Extũc igitur in terra uiuitur more cæleſtiũ: dũ in-
ſtat ſupernæ illius beatæqꝫ creaturæ:hæc quoqꝫ quæ à fi-
nibus terræ uenit audire ſapiẽtiam ſalomonis: cæleſti ui-
ro nihilominus caſto ĩhæret amore:etſi necdũ quomodo
illa iuncta per ſpeciem:tamen ſpõſata per fidẽ: iuxta pro-
Oſeæ,2. miſſum dei dicentis per prophetam.Sponſabo te mihi in
miſericordia & miſerationibus:& ſponſabo te mihi in fi-
de.Vnde magis magiſqꝫ conformari ſatagit formæ quæ
de cælo uenit:diſcens ab ea uerecũda eſſe & ſobria:diſcẽs
pudica & ſancta:diſcẽs patiens atqꝫ compatiens: poſtre-
mo diſcẽs mitis & humilis corde.Et ideo moribus huiuſ-
cemodi contẽdit & abſens placere ei in quem angeli pro-
Ephe. 2. ſpicere cõcupiſcũt:ut dũ deſiderio feruet angelico: pro-
bet ſe proinde ciuẽ ſanctorũ & domeſticam dei: probet
dilectam ꝓbet ſponſam. C Ego puto omnem animam
talem nõ modo cæleſtem eſſe propter originẽ: ſed & cæ-
lum ipſum poſſe nõ immerito appellari propter imitatio-
nem.Et tũc liquido oſtẽdit quia uerè origo ipſius de cæ-
lis eſt:cum cõuerſatio eius in cælis eſt. Eſt ergo cælũ ſan-
cta aliqua anima:habens ſolem intellectum, lunam fidem,
aſtra uirtutes.Vel certè ſol iuſtitiæ zelus aut feruẽs chari
tas:& luna cõtinẽtia.Quomodo enim claritas (ut aiũt)
Sap̃.4. lunæ nõ niſi à ſole eſt: ſic abſqꝫ charitate ſeu iuſtitia cõti-
nentiæ meritum nullum eſt.Hinc deniqꝫ ſapiẽs.O quàm
pulchra eſt,inquit,caſta generatio cum charitate. Porrò
ſtellas dixiſſe uirtutes,nõ me pœnitet: conſiderãtem cõ-
gruentiam ſimilitudinis. Quomodo nempe ſtellæ in no-
cte lucent:in die latent: ſic uera uirtus quæ ſæpe in ꝓſpe-
ris nõ apparet:eminet in aduerſis. Illud ſanè cautelæ eſt:
hoc neceſſitatis.Sydus eſt ergo uirtus: & homo uirtutũ
cælum.Niſi quis fortè cum deum per prophetam dixiſſe
legit:cælum mihi ſedes eſt:cælum hoc uolubile uiſibileqꝫ
intelligendum exiſtimet: & nõ potius illud de quo alibi
apertius ſcriptura commemorat:anima,inquens,iuſti ſe-
des eſt ſapientiæ. Qui autem ex doctrina ſapit ſaluatoris
ſpiritum eſſe deum,atqꝫ in ſpiritu adorandũ: etiã ſedẽ ei
nõ ambigit aſſignare ſpũalem. Ego uerò fidenter id fece-
rim:nõ minus in hominis iuſti quàm in angelico ſpiritu.
Ioan.21. Confirmat me in hoc ſenſu maximè illa fidelis promiſſio.
Ego (ait filius) & pater ad eum,id eſt ad ſanctum hominẽ
ueniemus & manſionem apud eum faciemus. D Prophe-
Pſal. 12. tam quoqꝫ non de alio dixiſſe cælo arbitror. Tu autem in
Ephe. 3. ſancto habitas laus iſrael.Manifeſte autem apoſtolus di-
cit:habitare chriſtum per fidem in cordibus noſtris.Nec
mirum ſi libẽter inhabitat cælum hoc dominus Ieſus:qd'
utiqꝫ non quomodo cæteros dixi tãtum ut fieret: ſed pu-
gnauit ut acquireret:occubuit ut redimeret. Ideò & poſt
laborem uoto potitus ait.Hæc requies mea in ſeculum ſe Pſal.131.
culi:hic habitabo qm̃ elegi eam.Et beata cui dicitur.Ve-
ni electa mea:& ponã in te thronũ meum. Quid tu triſtis Pſal.42.
es ò anima mea:& quare conturbas me? Putasne & tu pe
nes te inuenias locũ dño? Et qs nobis locꝰ in nobis huic
idoneꝰ gloriæ:ſufficiẽs maieſtati? Vtinam uel mereamur
adorare in loco ubi ſteterunt pedes eius.Quis dabit mihi
ſaltem ueſtigijs adhærere ſanctæ cuiuſpiam animæ: quam
elegit in habitationem ſibi? Tamẽ & ſi dignetur infunde
re & meã animã unctione miſericordiæ ſuæ:atqꝫ ita extẽ-
dere ſicut pellem:quæ utiqꝫ cum ungit dilatat:quatenus
& ego dicere ualeã. Viã mẽdatorũ tuorũ cucurri: cum Pſal.118.
dilataſti cor meũ:potero etiã ipſe fortaſſis oſtendere ĩ me
ipſo:etſi non cœnaculum grande ſtratum ubi poſſit recũ-
bere cum diſcipulis ſuis:attamen ubi ſaltẽ reclinet caput.
A longe ſuſpicio illos certè beatos,de quibus dicitur.Et 2.Cor.6
inhabitabo in eis:& deambulabo in illis. O quãta illi ani
mæ latitudo:quanta & meritorum prærogatiua quæ diui
nam in ſe præſentiam & digna inuenitur ſuſcipere & ſuffi
ciens capere. B Quid illa cui & ſpatia ſuppetunt,& de-
ambulatoria ad opus quidem maieſtatis? Nõ eſt profecto
intricata forenſibus cauſis:curiſue ſecularibus; nec certè
uentri & luxuriæ dedita:ſed nec curioſa ſpectandi:ſeu cu-
pida omnino dominandi:uel etiam tumidã dñatu. Opor
tet namqꝫ primo quidem his omnibus uacuam eſſe animã
ut cælum fiat:atqꝫ habitatio dei. Alioquin quomodo po-
terit uacare & uidere qm̃ ipſe eſt deus? Sed & odio ſiue in
uidiæ aut rancori minime prorſus indulgendũ:qm̃ in ma Pſal.45.
leuolam animam non introibit ſapientia. Deinde neceſſe Sapiẽ.1.
eſt eã creſcere ac dilatari ut ſit capax dei. Porrò latitudo
eius dilectio eiꝰ (ſicut dicit apoſtolꝰ.) Dilatamini in cha-
ritate,Nam & ſi anima minime,cum ſit ſpiritus:quantita
tem corporeã recipit:tamẽ confert illi gratia quod nega-
tum eſt à natura.Creſcit quidẽ & extẽditur:ſed ſpũaliter.
Creſcit nõ in ſubſtãtia:ſed in uirtute.Creſcit & in gloria.
Creſcit etiam in templum ſanctum in domino.Creſcit de
niqꝫ & proficit in uirum perfectũ:in menſuram ætatis ple
nitudinis chriſti.Ergo quãtitas cuiuſqꝫ animæ æſtimetur
de mẽſura charitatis quã habet:ut uerbi gratia:quæ mul-
tum habet charitatis,magna ſit:quæ parũ:parua:quæ ue-
rò nihil,nihil:dicente paulo. Si charitatem non habuero 1.Co.13.
nihil ſum. Qꝫ ſi quantulãcunqꝫ habere cœperit: ut ſaltẽ
diligentes ſe diligere curet,ac ſalutare uel fratres ſuos: &
eos qui ſe ſalutant:iam nõnihil quidem illam animam di-
xerim:quæ in ratione dati & accepti: ſocialem ſaltem reti
net charitatem. Veruntamẽ iuxta ſermõem domini quid
amplius facit? Nec amplam proinde nec magnam,ſed pla
nè anguſtam:modicamqꝫ cenſuerim animam: quam adeò
modice charitatis eſſe cognouerim. At ſi grãdeſcat & pro
ficiat:ita ut trãſiens limitem anguſti obnoxijqꝫ amoris hu
ius:latos fines bonitatis gratuitæ, tota libertate ſpiritus
apprehendat:quatenus largo quodã gremio bonæ uolũ-
tatis ad omnem ſeipſam curet extendere proximum: dili-
gendo unumquemqꝫ tanquam ſeipſam. Nunquid iam illi
rectè dicetur:quid ampliꝰ facis: quippe quæ ſeipſam tam
amplam facit? Amplum,inquam, gerit charitatis ſinum
quæ complectitur uniuerſos etiam quibus nulla ſe nouit
carnis neceſſitudine iunctam: nulla ſpe percipiendi com-
modi cuiuſquã illectam:nulla precepti redhibitiõe obno-
xiam;nullo deniqꝫ omnino aſtrictam debito:niſi illo ſanè
de quo dicitur. Nemini quicquam debeatis: niſi ut inui- Rom̃.13.
cem diligatis. D Verum ſi adijcias etiam uſqꝫ quaqꝫ uim
facere regno charitatis:ut uſqꝫ ad ultimos eius terminos
occupare illud pius inuaſor præualeas: dum ne inimicis
quidem claudenda uiſcera pietatis exiſtimes, benefacias
his quoqꝫ qui te oderunt, ores & pro perſequentibus ac
calumniantibus te:necnon & cum his qui oderunt pacem
eſſe pacificus ſtudeas:tunc prorſus latitudo cæli,latitudo
tuæ animæ, & altitudo non diſpar: ſed nec diſſimilis pul-
chritudo: impleturqꝫ tunc demum in ea quod dicitur,

Psa, 103. Extendens cælū ſicut pellē. In quo iā miræ latitudinis, al
titudinis, ac pulchritudinis cælo ſummus & immenſus:
atqꝫ glorioſus nō modo dignanter habitat: ſed & ſpacioſe
deambulat. Vidéſne quales in ſe habeat ecclia cælos: cum
ſit nihilomin⁹ ipſa in ſua quidē uniuerſitate ingēs quod-
dam cælū extentū à mari uſqꝫ ad mare: & à flumine uſqꝫ ad
terminos orbis terrarum. Vide etiam conſequenter cui &
in hocipſo aſſimiles eam: ſi tn̄ non tibi excidit illud quod
paulóante memoratū eſt huius rei exemplar: de cælo uide
licet cæli & cælis cælorū. Ergo exemplo illi⁹ quæ ſurſum
eſt mater noſtra: hæc quoqꝫ q̄ adhuc peregrinatur habet
cælos ſuos: hoīes ſpirituales uita &, opiniōe conſpicuos,
fide puros, ſpe firmos, latos charitate, contemplatione ſu-
ſpenſos. Et hi pluentes pluuiam uerbi ſalutarem: tonant
increpationibus: coruſcant miraculis: hi enarrāt gloriam
dei: hi extenti ſicut pelles ſuper oēm terram: legem uitæ &
diſciplinæ: digito quidem dei ſcriptam in ſemetipſis oſtē
dunt: ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius: oſtendūt &
euangelium pacis: qm̄ ſalomonis ſunt pelles. B Agno-
ſce iam in his pellibus ſupernarum illarum imaginē: q̄ in
ſponſi ornatu non longe ſuperius deſcribebātur. Agno-
Psa. 44. ſce ſimiliter & reginam aſtantem à dextris eius circumami
ctam ſimilibus ornamentis: non tamen paribus. Nam etſi
Psa. 109. huic etiam in loco peregrinationis ſuæ & in die uirtutis
ſuæ: in ſplendoribus ſanctorum nō minima claritatis atqꝫ
decoris eſt portio: differenter tamē illum coronat integri
tas & conſummatio gloriæ beatorum. Quāquam & ſpon
ſam dixerim perfectam atqꝫ beatam: ſed ex parte. Nam ex
parte tabernaculorum cedar: formoſam tamen, ſiue in illa
portiōe ſui quæ iam beata regnat: ſiue etiam in illuſtribus
uiris: quorum etiam in hac nocte ſua ſapientia atqꝫ uirtu-
tibus tāquā cælū ſuis ſyderibus adornatur. Vnde prophe
ta. Qui docti, inquit, fuerint fulgebunt quaſi ſplendor fir
Dan̄. 12. mamenti: & qui ad iuſtitiam erudiunt multos: quaſi ſtellæ
in perpetuas æternitates. O humilitas ô ſublimitas. Et ta
bernaculum cedar: & ſanctuarium dei: & terrenum habi-
taculum: & cæleſte palatium: & dom⁹ lutea: & aula regia:
& corpus mortis: & templum lucis: & deſpectio deniqꝫ ſu
perbis: & ſponſa chriſti. Nigra eſt ſed formoſa filiæ hieru-
Canti. ſalem: quam etſi labor & dolor longi exilij decolorat: ſpe-
cies tamen cæleſtis exornat: exornāt pelles ſalomonis. Si
horretis nigram, miremini & formoſam. Si deſpicitis hu-
milem: ſublimem ſuſpicite. Hoc ip̄m quàm cautum, quàm
plenum conſilij, plenum diſcretionis & congruentiæ eſt:
ꝙ in ſponſa deiectio iſta & iſta celſitudo ſecūdum tempus
quidem eo moderamine ſibi pariter contemperantur ut
inter mundi huius uarietates & ſublimitas erigat humilē
ne deficiat ī aduerſis: & ſublimem humilitas reprimat ne
euaneſcat in proſperis. Pulchre omnino ambæ res cum ad
inuicem contraria ſint: ſponſæ tamen pariter cooperātur
in bonum: ſubſeruiunt in ſalutem. Et hæc pro eo ꝙ ſpōſa
uidetur de pellibus ſalomonis inducere ſimilitudinē. Re-
ſtat tamen aperiendus ille ſuper eodē capitulo ſenſus quē
in principio commemoraui & promiſi: qualiter uidelicet
tota ad ſolam nigredinē ſimilitudo referatur: qua quidē
non eſtis promiſſione fraudandi. Cæterum id differendū
in aliud ſermonis principiū. Tum quia hoc iam huius fla-
gitat longitudo: tum etiam ut præueniat ex more oratio
ea quæ in laudem & gloriam ſunt referenda ſpōſi eccleſiæ
Ieſu chriſti domini noſtri. Qui eſt deus benedictus in ſecu
la ſeculorum. Amen.

De nigredine & formoſitate ſponſi: & quo- modo nō per uiſum, ſed poti⁹ per auditum corporis peruenit ad notitiā ueritatis
Sermo. XXVIII.

TEnetis credo cuius & quibus ſalomonis pel-
libus decorē ſponſæ ſentiam comparatū: ſi ta-
men ad oſtentionem commēdationemqꝫ refe-
ratur decoris: data ex his ſimilitudo. At ſi ad
nigredinē magis referēda putet: ſicut & illa de tabernacu
lis cedar: non equidem aliunde occurrit mihi quidquam
de pellibus hmōi ſalomonis: niſi quas fortè rex in uſum
tabernaculi ſoleret aſſumere: quādo in tentorijs habitare
liberet: quas utiqꝫ (ſi quæ tamē fuerūt) obſcuras ſine du-
bio & tetras eſſe neceſſe fuit: tanquā quæ quotidiano fo-
rent expoſitæ ſoli & frequētium iniurijs pluuiarū. Neqꝫ
id fruſtra: ſed ut is qui intus repoſit⁹ erat ornatu nitidior
ſeruaretur. Hoc exemplo ſponſa nō negat nigredinē, ſed
exuſat: nec probro ducit qualemcūqꝫ habitū quem cha-
ritas formet: iudiciū ueritatis nō improbet. Deniqꝫ quis 2. Co. 11.
infirmatur cum quo nō infirmetur? quis ſcandalizatur &
nō uritur? Induit ſe compaſſionis neuum: ut morbum in
altero paſſiōis leuet uel ſanet. Nigreſcit cādoris zelo, lu-
cro pulchritudinis. Multos cādidos facit unius denigra-
tio: nō cōtingitur culpa: ſed cum afficitur cura. Expedit, Ioan. 11.
inquit, ut unus moriatur homo pro populo: & non tota
gens pereat. Expedit ut unus ꝑ omnibus denigretur ſi-
militudine carnis peccati: & nō tota gens nigredine cō-
demnetur peccati. Splendor & figura ſubſtantiæ dei ob-
nubiletur in forma ſerui pro uita ſerui. Cādor uitæ æter-
næ nigreſcat in carne, pro carne purgāda. Specioſus for-
ma præ filijs hominum: pro filijs hominum illuminandis Psal. 44.
obſcuretur in paſſione, turpetur in cruce, palleat in mor-
te. Ex toto non ſit ei ſpecies neqꝫ decor: ut ſibi ſpecioſam
atqꝫ decoram acquirat ſpōſam eccleſiam ſine macula & ſi-
ne ruga. C Agnoſco pellē ſalomonis: imo ipſum in pel- Canti.
le foris nigra ſalomonē amplector. Habet & ſalomon ni-
gredinē, ſed in pelle. Foris niger, in cute niger nō intus.
Alioquin omnis gloria eius filiæ regis ab intus. Intus di
uinitatis candor, decor uirtutum, ſplendor gloriæ, inno-
cētiæ puritas. Sed tegit hæc deſpicabilior infirmitatis co
lor: & quaſi abſconditus uultus eius & deſpectus: dum tē
tatur per omnia pro ſimilitudine abſqꝫ peccato. Agno-
ſco denigratæ formam naturæ. Agnoſco tunicas illas pel
liceas prothoplaſtorum peccantium habitum. Deniqꝫ ſe- Phili. 2.
metipſum denigrauit formam ſerui accipiēs: in ſimilitu-
dinem hominū factus & habitu inuentus ut homo. Agno-
ſco ſub pelle hœdi (qui peccatum ſignificat) & manum
quæ peccatum nō fecit: & collum per quod mali cogita-
tio nō tranſiuit. Ideoqꝫ nō eſt inuentus dolus in ore ei⁹. Esai. 53.
Noui ꝙ ſis lenis natura: mitis & humilis corde: blandus
aſpectu: ſuauis ſpiritu. Et quidē unctus oleo lætitiæ præ
conſortibus tuis. Vnde ergo nūc inſtar eſau piloſus & hi- Psal. 44.
ſpidus? Cuius nam rugoſa & tetra imago hæc: & unde hi
pili? Mei ſunt: nam piloſæ manus ſimilitudinem proximi
exprimūt peccatoris. Meos agnoſco hos pilos: & in pel-
le mea uideo deum ſaluatorem meum. D Non tamē re- Esai. 53.
becca ſic illum induit, ſed maria: tāto digniorem qui be
nedictionē acciperet: quāto ſanctior quæ pepit. Et bene
in meo habitu: quia mihi b̄ndictio uendicat: mihi poſtu-
latur hæreditas. Siquidem audierat. Poſtula à me & dabo Psal. 2.
tibi gentes hæreditatem tuam: & poſſeſſionem tuam ter-
minos terræ. Tuam, inquit, hæreditatem: tuāqꝫ poſſeſſio-
nē dabo tibi. Quomodo dabis ei ſi ſua eſt? Et quomodo
ſuā mones ut poſtulet? Aut quomodo ſua ſi neceſſe ha-
bet ut poſtulet? Mihi proinde poſtulat: qui meā ad hoc
īduit formā ut ſuſcipiat cauſam. Quippe diſciplina pacis
noſtræ ſuper eū, dicente propheta: & dominus in eo po- Esai. 53.
ſuit iniquitatem omniū noſtrum: unde debuit fratribus
per omnia ſimilari ſicut ait apoſtol⁹: ut miſericors fieret. Heb. 2.
Propterea uox quidam uox Iacob: manus autem manus Gen. 27.
ſunt eſau. Suū eſt quod auditur ex eo: quod in eo uidetur
noſtrum. Quod loquitur ſpiritus & uita eſt: qd̄ apparet
mortale & mors. Aliud cernitur & aliud creditur. Nigrū
ſenſus renūciat, fides candidum & formoſum probat. Ni-
ger eſt, ſed oculis inſipientiū: nam fidelium mentib⁹ for-
moſus ualde. Niger eſt: ſed formoſus. Niger reputatione
herodis, formoſus confeſſione latronis, centurionis fide.
Quàm formoſum aduerterat q exclamauit? Verè homo Mar. 15.
hic filius dei erat. Sed in quo aduertit: aduertendū. Si em̄
attenderat quod apparebat: quomodo formoſus: quo
modo filius dei? Quid niſi deforme & nigrum oculis
ſpectantium

spectantiū occurrebat:cū expansis in cruce manibus:medius duorū nequā risum malignātibus daret: fletū fidelibus?Et solus erat risui:q solus poterat esse terrori: solus honori debuerat. Vñ igit aduertit pulchritudinē cruci-
Luc.22. fixi,& q̄ is sit filius dei:q cū iniqs reputat⁹ est?Respōdere aliqd ad id:nostrū nec fas nec op⁹ est. Nec eñi euāgelistæ hoc diligētia ꝑterijt.Sic eñi habes.Videns autē centurio
Marc.15 qui ex aduerso stabat:quia:sic clamās expirasset,ait.Verè hic hō fili⁹ dei erat.Ergo ad uocē credidit:ex uoce agnouit filiū dei:& nō ex facie.Erat eñi fortasse ex ouibus ei⁹,
Ioan.10. de quibus ait.Oues meæ uocē meā audiunt:& cognosco meas & cognoscunt me meæ. B Auditus inuenit quod nō uisus.Oculum speci es fefellit:auri ueritas se infudit. Oculus ꝓnūciabat infirmū,oculus fœdū, oculus miserū, oculus morte turpissima condēnatū.Auri dei filius: auri formosus innotuit:sed nō iudæorū:quia erāt incircūcisi aurib⁹.Merito petrus abscidit auriculā serui:ut uiā faceret ueritati:& ueritas liberaret eum.i.liberū faceret. Erat ille cēturio īcircūcisus:sed nō aure:qui ad unā expirātis uocem sub tot infirmitatis indicijs dñm maiestatis agnouit.Ideoq; nō despexit quod uidit: quia credidit qđ nō uidit.Non aūt credidit ex eo quod uidit:sed ex eo ꝓcul dubio quod audiuit:quia fides ex auditu. Dignū quippe fuerat per superiores oculorū fenestras ueritatem intrare ad animā:sed hoc nobis ô aīa seruat in posterū:cum uidebimus facie ad faciem. Nūc autē unde irrepsit morbus:inde remedium intret: & per eadem sequatur uestigia,uita mortem:tenebras,lux:uenenū serpētis,antidotū ueritatis:& sanet oculū qui turbat⁹ est ut serenus uideat quem turbatus nō potest. Auris prima mortis ianua:prima aperiatur & uitæ. Audit⁹ qui tulit reparet uisum: qm̄ nisi crediderimus nō intelligemus. Error auditus ad meritum:uisus ad ꝓmiū. Vnde propheta. Auditui meo, in-
Psal.50. quit,dabis gaudiū & lætitiā. Q. fidelis tretributio auditionis beata uisio sit:& beatæ meritū uisionis fidelis auditio. Beati,ait,mundo corde: quoniam ipsi deum uide-
Matt.5. būt.Porrò fide oportet mūdari oculum qui uideat deū: queadmodū habes fidē mūdans corda eorū. Interim ergo dū necdū parat⁹ est uisus:audit⁹ excitet:audit⁹ exercitet:audit⁹ excipiat ueritatē.Felix cui ueritas attestat, dicens.In auditu auris obediuit mihi. D Dignus q uideā: si priusquā uideā,obedisse iueniar.Secur⁹ uidebo:ad quē
Esai.50. meæ obediētiæ mun⁹ ꝓcesserit.Quām btūs qui ait. Dñs deus apuit mihi aurē:& ego nō cōtradico: retrorsum nō abij.Vbi & uolūtarie habes obedientiæ formā: & longanimitatis exemplū. Qui eñi nō cōtradicit spōtaneus est:
2.Co.9. & qui retro nō abijt,perseuerat.Vtrūq; necessarium: qm̄ hilarem datorem diligit deus. Et qui perseuerauerit usq;
Mat.10. in finem:hic saluus erit. Vtinā & mihi aperiat aurem dominus:intret ad cor meū sermo ueritatis:mūdet oculū &
Psal.9. lætæ præparet uisioni:ut dicā deo etiā ipse. Præparationē cordis mei audiuit auris tua.Vt audiā á deo etiā ipse cum
Ioan.15. cæteris obediētibus.Et uos mūdi estis propter sermonē quē locutus sum uobis.Nec oēs mundantur qui audiūt:
Lucæ.11. sed qui obediūt.Beati qui audiūt & custodiūt illud. Ta-
Deut.6. lem reqrit auditū q mādat,dicēs.Audi israel. Talē offert
1.Reg.3. qui ait.Loquere dñe:qa audit seruus tu⁹.Talem spondet
Ps.84. qui dicit.Audiam quid loquat in me dñs de⁹. Et ut scias etiā spiritū sanctum hunc in animæ spūali profectu ordinem obseruare:ut uidelicet prius formet auditū quàm lætificet uisum. Audi,inquit,filia & uide.Quid intēdis ocu
Ps.44. lū?Aurē para.Videre desideras xp̄m:oportet te pri⁹ au-
Psal.47. dire eū:audire de eo ut dicas cū uideris. Sicut audiuim⁹: sic uidimus.Immensa claritas:uisus angustus:& nō potes ad eam.Potes auditu sed non aspectu.Clamātem Deniq;
Genes.3. deū. Adam ubi es?nō uidebam iam peccator audiebam tamen.Sed auditus aspectum restituet:si pius,si uigil, si fidelis præcesserit.Fides purgabit:quē turbauit impie-
Ps.118. tas.Et quem inobedientia clausit:aperiet obediētia. Deniq; à mandatis tuis intellexi,inquit,q̄ intellectū reddat obseruatio mandatorum:quē tulit transgressio. B Ad-

uertc adhuc in sancto isaac quomodo præ cæteris sensib⁹ auditus in iam sene uiguerit. Caligant oculi patriarchæ, palatū seducitur,fallitur manus,non fallitur auris. Quid mirum si auris percipit ueritatem:cum fides ex auditu:auditus per uerbum dei:uerbum dei ueritas sit? Vox,inqt, uox Iacob est: nihil uerius. Manus autem manus sunt esau: nihil falsius. Falleris, manus similitudo decepit te. Nec in gustu ueritas:& si suauitas est. Nam quomodo habet ueritatem:qui se putat edere uenationem:cum domesticis uescatur hœdorum carnibus? Multominus oculus qui nihil uidet. Non est ueritas in oculo: non sapientia. Væ qui sapientes estis,ait,in oculis uestris. Num bona sapiētia, cui maledicitur,mūdi est:ac per hoc stultitia apud deum.Bona & uera sapientia trahitur de occultis:ut sapit beatus Iob.Quid foris eam quæris in corporis sensu? Sapor in palato:in corde sapiētia est.Ne quæras sapientiam Iob.28.
in oculis carnis:quia caro & sanguis non reuelat eā: sed spiritus.Nō in gustu oris:nec enim inuenitur ī terra suauiter uiuentium.Non in tactu manus:cum sanctus dicat. Si osculatus sum manum meam ore meo:quod est iniqui- Iob.31.
tas maxima & negatio in deum.Quod tunc fieri arbitror cum donū dei quod est sapientia nō deo:sed meritis ascribitur actionum. C Sapiens fuit isaac sed tamen errauit in sensibus. Sol⁹ habet auditus uerum: qui percipit uerbum. Merito carnem rediuiuam uerbi tāgere prohibetur mulier carnaliter sapiēs:plus quippe tribuens oculo quā oraculo:id est carnis sensui quàm uerbo dei. Quem enim mortuum uidit:resurrecturum nō credidit:cum tamē hoc promiserit ipse. Deniq; non quieuit oculus usq; dū satiatus est uisus:qm̄ non erat consolatio fidei, nec dei rata ꝓmissio. Nónne cælū & terra:& quicquid oīno carnis oculus attingere potest:ante habent transire & perire:quàm iota unū aut unus apex ex omnib⁹ quæ locutus est deus? Et tñ cessauit à fletu in uisu oculi:quæ noluit cōsolari in uerbo dñi:pluris habens experimentum quàm fidem. At experimētum fallax. Mittitur ergo ad certiorem fidei cognitiōem:quæ utiq; appr ehēdit qđ sensus nescit,experi- Ioan.20
mentum non inuenit. Noli me tangere,inquit,hoc,est dissuesce huic seducibili sensui:innitere uerbo,fidei assuesce fides nescia falli,fides inuisibilia comprehēdens,sens⁹ penuriā nō sentit. Deniq; transgreditur fines etiam ratiōis humanæ:naturæ usum:experientiæ terminos. Quid interrogas oculū ad quod non sufficit? Et manus quid explorare conat qđ supra ipsam est? Min⁹ est quicquid ille uel illa renunciet. Sanè fides ꝓnunciet de me:quæ maiestati nihil minuat. Disce id habere certius:id tuti⁹ sequi quod illa suaserit:noli me tangere:nondum enim ascendi ad patrem meum.Quasi uerò cum iam ascenderit:tunc tāgi ab Ibidem
ea uelit aut possit. Et utiq; poterit:sed affectu non manu: uoto nō oculo:fide nō sensibus. Quid tu me,ait,modo tāgere quæris:quæ sensu corporis gloriam æstimas resurrectionis. Non recordaris quomodo tempore adhuc meæ mortalitatis transfigurati ad horam: morituri corporis gloriam oculi discipulorum sustinere nequiuerunt? Adhuc quidem tuis sensibus gero morem:formam ingerendo seruilem: quam de consuetudine recognoscas. Cæte- Psal.138.
rum mirabilis facta est gloria mea ex te: confortata est & non poteris ad eam. Differ ergo iudicium:suspende sententiam & tantæ rei diffinitionem ne credas sensui fidei reseruato. Illa dignius: illa diffiniet certius quæ plenius comprehendet B Deniq; comprehendit illo suo mystico ac profundo sinu:quæ sit longitudo,latitudo,sublimitas,& profundum. Quod oculus non uidit:nec auris audiuit:nec in cor hominis ascendit:illa in se quasi quodam 1.Cor.2.
inuolucro clausum portat seruatq; signatum. Illa igitur digne me tanget quæ patri consedentem suscipiet: non iam ī humili habitu sed in cælesti carne,ipsa,sed altera specie. Quid deformem uis tangere? Expecta ut formosum tangas. Nam qui deformis modo,tunc formosus. Deformis tactui:deformis aspectui. Deformis deniq; deformi tibi:quæ sensibus plus inhæres:fidei minus. Esto for-

moſa & tange me.Eſto fidelis & formoſa es.Formoſa for-
moſum & dignius tanges & felicius.Tanges manu fidei:
deſiderij digito,deuotionis amplexu.Tanges oculo men
Cañ.5. tis.At numquid adhuc nigrũ? Abſit.Dilectus tuus candi
dus & rubicundus.Formoſus planè quem circumdant flo
res roſarũ & lilia conuallium, hoc eſt martyrũ uirginũꝗ
chori. Et qui medius reſideo:utiꝗ non diſſideo choro,
uirgo & martyr.Quō deniꝗ candidis non congruo uir-
ginũ choris:uirgo uirginis filius:uirginis ſponſus? Quō
non roſeis martyrum:cauſa uirtus fructus & forma mar-
Ibidem. tyrij? Talem talis taliterꝗ tange,& dic.Dilectus meus cã
didus & rubicundus:electus ex milibus.Milia miliũ cum
dilecto:& decies centena milia circa dilectũ : & nemo ad
dilectum. Num tibi uerendũ erit ne fortè in quẽpiam de
multitudine errore incidas quærendo quem diligis? Nō
Eſai.63. prorſus ambiges quemnam eligas:facile occurret electus
è milib⁹:cũctis iſignior,& dices.Iſte formoſ⁹ in ſtola ſua:
gradiẽs in multitudine fortitudinis ſuæ. Nō ergo in pel-
le nigra quæ hactenus ſanè ingerenda fuit oculis pſequẽ
tium:ut contemnerent occidendũ:aut etiã amicorum: ut
recognoſcerent rediuiuũ.Non (inquam) iam in pelle oc-
curret nigra:ſed in ueſte alba:ſpecioſus forma,nō mō præ
filijs hoim:ſed etiã præ uultib⁹ angelorũ.Quid me uis tã-
gere in humili habitu,ſeruili forma, ſpecie cōtemptibili?
Tange cæleſti decorũ ſpecie:gloria & honore coronatũ:
diuina quidem maieſtate tremendum: ſed ingenita ſereni
tate gratum ac placidum. D Inter hæc aduertenda pru-
dentia ſponſæ & pfunditas ſermonũ eius:quæ ſub figura
pelliũ ſalomonis .ſ. in carne rimata eſt deũ:in morte uitã:
ſummã gl'iæ & honoris inter opprobria:& ſub nigro de-
niꝗ habitu crucifixi cãdorẽ innocentiæ: ſplẽdorẽꝗ uir-
tutũ ſicut ille utiꝗ pelles cũ eſſent nigræ atꝗ deſpectæ:p
cioſa & pcãdida pdiuitis regis in ſe ornamẽta ſeruabant.
Merito nigredinẽ nō cōtẽnit in pellib⁹,decorẽ ꝗ ſub pel
lib⁹ eſt aduertẽs.Et iō quidã illã cōtẽpſerũt:qa hũc mini-
1.Cor.2. me cognouerũt. Si eñ cognouiſſent:nũquam dñm gl'iæ
crucifixiſſent. Nō cognouit herodes & idcirco deſpexit.
Nō cognouit ſynagóga:ꝗ nigredinẽ illi paſſionis & infir
Mat.27. mitatis improperãs:alios,ait,ſaluos fecit:ſeipſum nō po-
teſt ſaluũ facere:xp̃s rex iſrael deſcẽdat de cruce & credi-
Luc.23. mus ei.Sed cognouit latro de cruce,licet in cruce:q & in-
Ibidem. nocẽtiæ puritatẽ cōfeſſus eſt.Hic aũt (inquiens) ꝗd mali
fecit? Et gloriã regiæ maieſtatis ſimul eſt proteſtatus,Me
Ma.27. mento mei,dicẽs,dũ ueneris in regnũ tuũ.Cognouit cen
turio:q filiũ dei clamat.Cognoſcit eccl'ia:ꝗ & æmulatᷣ ni-
gredinẽ ut decorẽ participet.Nō cōfunditᷣ nigra uideri,
Pſal.68. nigra dici:ut dicat dilecto. Opprobria exprobrãtiũ tibi
ceciderũt ſup me.At ſanè nigra inſtar pelliũ ſalomōis:fo-
ris.ſ.& nō intus.Neꝗ eñ int⁹ nigredinẽ me⁹ ſalomō ha-
bet.Deniꝗ nō ait,nigra ſum ſicut ſalomō,ſed ſicut pelles
ſalomonis: ꝙ ĩ ſuperficie tñ ſit ueri nigredo pacifici. Pec
Mat.15. cati nigredo intus eſt & prius interiora culpa cōmaculat
quàm ad oculos pdeat. Deniꝗ de corde exeunt cōgrega
tiōes malæ,furta,homicidia,adulteria,blaſphemiæ:& hæc
ſunt ꝗ coinquinãt hoiem:ſed abſit ut ſalomonẽ. Minime
prorſ⁹ apud uerũ pacificũ iſtiuſmodi inquinamẽta repe-
ries.Oportet namꝗ eſſe ſine pctō cũ qui tollit pctã mũdi
quo ad reconciliãdos pctōres inuẽtus idoneus, iure ſibi
nomen uendicet ſalomonis. C Sed eſt nigredo affligen
tis pœnitentiæ:cum aſſumitᷣ lamentatio pro delictis.Hãc
fortaſſis nō abhorreat in me ſalomō ſi ſponte tñ induam
Pſal.50. mihi pro peccatis meis:quia cor cōtritum & humiliatum
deus nō deſpiciet.Eſt & afficiẽtis compaſſionis: ſi afflicto
condoleas & fraternũ te decoloret incōmodũ. Nec hanc
profecto reijciẽdam putat noſter pacificus: quippe quam
1.Pet.2. & ſibi ipſe pro nobis dignãter induit : ꝗ peccata nr̃a tulit
in corpore ſuo ſuper lignũ. Eſt & perſequutiōis:quæ etiã
pro ſummo ornamento habetur: ſiquidem ſuſcipiatur p
Actu.5. iuſtitia & ueritate.Vñ eſt illud.Ibant gaudentes diſcipu
li à conſpectu conſilij:qm̃ digni habiti ſunt pro noie Ieſu
Mat.5. cōtumeliã pati. Deniꝗ beati qui pſequutionẽ patiũtᷣ p-
pter iuſtitiã.Hac potiſſimũ gloriari eccleſiã arbitror:hãc
libẽtius :imitari de pellibus ſpōſi. Deniꝗ & habet ĩ pro-
miſſione.Si me pſecuti ſunt & uos perſequentᷣ. C Vnde Ioan.15.
& addit ſpōſa.Nolite me conſiderare ꝙ fuſca ſim:quia de Cañ.1.
colorauit me ſol,hoc eſt:nolite me notare quaſi defotmẽ:
quia cernitis pro ingruẽte perſecutione minus florentẽ:
minus ſm gloriam ſeculi coloratã.Quid exprobratis ni-
gredinẽ:quã feruor perſecutionis nō conuerſationis pu-
dor inuexit? Vel ſolem dicit zelũ iuſtitiæ quo accẽditᷣ &
accingitur aduerſus malignãtes,dicẽs deo. Zelus dom⁹ Pſal.58.
tuæ comedit me. Et illud. Tabeſcere me fecit zelus meus: Pſal.118.
quia obliti ſunt uerba tua inimici mei.Illud quoꝗ.Defe Ibidem.
ctio tenuit me:pro pctōribus derelinquẽtibus legẽ tuam.
Itẽ.Nónne qui oderũt te dñe oderã:& ſup inimicos tuos Pſal.
tabeſcebã? Etiã illud ſapiẽtis caute obſeruat.Filiæ,ait, ti- Eccli.
bi ſunt:noli oſtendere lætũ uultũ ad ipſas ut.ſ.remiſſis &
mollibus & fugitãtibus diſciplinã:nō cãdorẽ ſerenitatis,
ſed obſcurũ ſeueritatis exhibeat.Vel decolorari à ſole:eſt
igneſcere charitate fraterna: flere cũ flẽtibus:cũ infirmã
tibus infirmari:uri ad ſcãdala ſingulorũ. Vel ſic.Sol iu- Pſal.76.
ſtitiæ decolorauit me xp̃s:cui⁹ amore lãgueo.Lãguor iſte
coloris quædã exterminatio eſt, & defectus in deſiderio
aiæ.Vñ & dicit. Memor fui dei & delectatus ſum & exer-
citat⁹ ſum:& defecit ſpũs meus.Ergo inſtar urentes ſolis
deſiderij ardor pegrinantẽ in corpore decolorat:dũ uul-
tui gloriæ inhiantẽ impatientẽ facit repulſa:& excruciat
amantẽ dilatio.Quis noſtrũ ita ſancto amore ardet:ut de
ſiderio uidendi xp̃m oẽm colorẽ pſentis gl'iæ lætitiæꝗ
faſtidiat & deponat:illa ei prophetica uoce cōteſtans: &
diem hoīs nō deſideraui,tu ſcis? Itẽ cũ ſancto Dauid.Re Hier.17.
nuit cōſolari anima mea.i.pſentiũ bonorum inani lætitia Pſal.76.
deſpicit colorari.Vl' certè.Decolorauit me ſol:ſui nimirũ
comparatione ſplendoris:dũ appropriãs illi ex eo me ob
ſcurum deprehẽdo,nigrã inuenio,fœdam deſpicio. Cæ-
terũ aliàs quidẽ formoſa ſum:ꝗd fuſcã dicitis ſolius ſolis
pulchritudini ſuccumbentem? At ſenſui priori uidẽtur
magis aſſentire ea quæ ſequũtur.Adijcientes ſiquidẽ.Fi- Cant.
lij matris meæ pugnauerũt contra me : perſecutionẽ pa-
lam ſe eſſe aperte ſignificat.Sed hinc aliud ſermonis pri-
cipium ordiemur,qm̃ ſufficere hac uice poſſunt quæ acce
pimus de gloria ſponſi eccleſiæ domini noſtri Ieſu chriſti
dono ipſius,qui eſt deus benedictus in ſecula. Amen.

De querimonia eccleſiæ contra impugnatores, uel contra illos qui impugnant unitatem fraternam Sermo. XXIX.

FIlij matris meæ pugnauerunt contra me. An-
nas & cayphas & iudas ſcharioth filij ſynago-
gæ fuerunt:& hi contra eccleſiam æque ſyna-
gógæ filiam in ipſo exortu ipſius acerbiſſime
pugnauerũt:ſuſpendẽtes in ligno collectorem ipſius Ie-
ſum.Iam tũc ſiquidem deus impleuit per eos quod olim
præſignauerat per prophetam dicens. Percutiam paſto-
rem & diſpergentur oues.Et fortaſſis illius uox illa eſt in Mat.26.
cantico ezechiæ.Preciſa eſt uelut à texente uita mea dum
adhuc ordirer ſuccidit me. De his ergo atꝗ alijs qui de Eſai.38.
illa gẽte chriſtiano nomini cōtradixiſſe ſciuntur:puta di-
ctum à ſponſa.Filij matris meæ pugnauerunt contra me.
Et pulchre filios matris ſuæ:non autem & patris ſui illos
uocat:qui non habebãt patrem deum : ſed ex patre dia-
bolo erant,homicidæ utiꝗ ſicut & ille homicida erat ab
initio.Propterea nō dicit fratres mei:aut filij patris mei: Ioan.8.
ſed filij,inquit,matris meæ pugnauerunt cōtra me. Alio-
quin ſi nō ita diſtingueret:uideretur etiã apoſtolus pau-
lus comprehenſus in his de quibus cōqueritur: ꝙ & ipſe
aliquando perſecutus ſit eccleſiam dei. Sed miſericordiã
conſecutus eſt:quia ignorans hoc fecit manẽs ĩ incredu- 1.Co.15.
litate:& approbauit deũ ſe habere patrẽ: fratrẽ eccl'iæ tã 1.Thi.1.
ex patre quàm ex matre eſſe. B Sed attende qũo nomi-
natim filios matris ſuæ,& ſolos incuſat:quaſi ſoli ĩ culpa
ſint. Quanta & ab exteris paſſa eſt:iuxta illud apud pro-
phetam

p̄s.128. phetā. Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea: & supra
dorsum meū fabricauerunt pc̄tōres. Quid ergo singulari-
ter filios m̄ris tuæ causaris: quæ te minime ignoras & ex
alijs atq; alijs nationibus sæpissime impugnatam? Ad mē
puer.12. sam diuitis uocatus, diligēter (inq̄t) cōsidera quæ tibi ap
ponunť. Fratres ad mēsam salomonis sedemꝰ. Quis ditior
salomone? Nō de terrenis dico diuitijs: quāquā & ipsis sa
lomon abundaret. Sed intuemini p̄ñtem mēsam quō sup-
nis est referta delitijs. Sp̄ūalia sunt & diuina quæ nobis in
ea apponūtur. Diligēter ergo (inq̄t) cōsidera quæ tibi ap
ponunť: sciēs qa talia te oportet præparare. Ego utiq; qđ
in me est, diligēter attēdo: id mihi apponi in his u̾bis spō-
sæ: & ad meā prorsus doctrinā cautelāq; respicere: ꝙ ita ex
noīe ac sola exprimiť ꝑsecutio à domesticis, & tacētur tot
& tā grauia q̃ ubiq; terrarū nihilominꝰ ex oī natiōe quæ
sub cælo est ab īfidelibꝰ ab hæreticis & schismaticis ꝑtuliſ
se cognoscitur. Noui spōsæ prudentiā: nec putauerim ca-
su hæc illā aut quasi immemorē p̄terijsse: Sed ꝓfecto id ex-
pressius plāgit qđ & sentit differētius: quodq; uigilantiꝰ
nobis cauēdū existimat. Quidnā hoc? Malū utiq; intesti
nū atq; domesticū. Hoc tibi manifeste ī euāgelio ore ip̄iꝰ
Matt.7. saluatoris exprimiť, cum dicit. Et inimici hoīs domestici
Psal.40 eius. Hoc & in ꝓpheta. Homo (inq̄t) pacis meæ, q edebat
Psal.54. panes meos: magnificauit sup me supplātationē. Itē: quo-
niā si inimicus meus maledixisset mihi: sustinuissem utiq;:
Et si is q oderat me super me magna locutus fuisset, abscō
dissem me forsitā ab eo. Tu uero homo unanimis dux meꝰ
& notus meꝰ: qui simul mecū dulces capiebas cibos, hoc
est qđ à te patior cōuiua & cōtubernali meo, id molestius
sentio, fero ægrius. Scitis hæc q̃rimonia cuiꝰ, & de quo sit
D Agnoscite ergo & spōsam eodē de filijs m̄ris suæ con
querētē affectu: qm̄ in eodē sp̄ū, cū ait. Filijs m̄ris meæ pu
Psal.37. gnauerūt cōtra me. Vñ & alibi loquiť. Amici mei & ꝓxi-
mi mei aduersum me appropinquauerūt & steterūt. Lōge
q̄so à uobis facite semp hoc tā abominabile & detestabile
Psal.132. malū uos q expti estis & quotidie exp̄imini quàm bonū
sit & quam iocūdū habitare fratres in unū: si tñ in unū &
nō ī scādalū. Alioq̄n nec iodūdū planè nec bonū: sed pessi
mū ac molestissimū. Væ aūt hoī illi ꝑ quē unitatis uiculū
iodūdū turbať. Iudiciū profectò portabit quicūq; est ille
Ante mihi cōtingat mori, quàm audire in uobis quēpiā
uste clamitantē. Filij matris meæ pugnauerunt cōtra me.
Nōnne præsentis congregationis tanquā unius matris fi
lij omnes uos estis: singuli alterutrum fratres? Quid ergo
à foris uos cōturbare aut cōtristare possit: si itꝰ bene estis
1.Petri.3 & fraterna pace gaudetis? Deniq; quis uobis nocere po-
1.Cor.12 terit (iquit) si boni æmulatores fueritis? Quāobrē æmu-
lamini charismata meliora: ut bonos uos probetis æmula
tores. Charisma peroptimū charitas est. Planè incompara
bile qđ nouæ sponsæ cælestis sponsus toties īculcare cu-
Ioan.13. rabat: nunc quidē dicens. In hoc cognoscent omnes quia
mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem:
Ibidem. nunc uerò. Mandatum nouum do uobis ut diligatis inui
Ioan.17. cem: & hoc est præceptū meum ut diligatis inuicē: itēq;
orans unū eos fore sicut ipse & pater unum sunt. B Et ui-
1.Cor.13 de si non ipse Paulus qui te ad charismata meliora īuitat
iter cætera charitatē in summo ponit: siue cum fide & spe
1.Cor.12 dicit eā esse maiorē & supereminētem sciētiæ; siue cū enu-
meratis pluribus aut mirabilibꝰ supernæ gratiæ donis: tā
dē ad supexcellētiorē uiam nos mittit. Haud aliā ꝓfectò
illā quàm charitatē diffiniēs. Deniq; qdnā huic cōparādū
1.Cor.13 putemus quæ ipsi p̄fertur martyrio ac fidei trāsferēti mō
Nota. tes? Hoc igitur est quod dico, pax uobis à uobis sit: & oē
quod extrinsecꝰ minari uideť, nō terret: qa nō nocet. Nam
econtrario qcquid foris blandiri apparet: nulla est ꝓfectò
cōsolatio: si itus (quod absit) seminariū discordiæ germi
nauerit. Proinde dilectissimi pacem habete ad uos: & noli
te lædere inuicem. Non facto, nō uerbo, non signo quali-
cumq;: & ne quis fortè exacerbatus & præoccupatꝰ à pu-
sillanimitate sp̄ūs, & tempestate deū interpellate cogatur
aduersus eos qui se læserint aut cōtristauerint: & prorum-
pere in uerbum graue cōtingat: filij matris meæ pugnaue
rūt cōtra me. Sic em̄ peccātes in fratrē: in christum pecca
tis, q ait. Quod uni ex minimis meis fecistis: mihi fecistis. Mat.25
C Nec cauendum à grauioribus tātū offensio, uerbi gr̄a,
ab aperto cōuitio seu maledicto: sed à clādestino q̄q; & ue
nenato susurrio. Nō (inquā) sufficit os custodire ab his &
his similibus, cauenda sunt & leuia. Si tamē leue debeat di
ci quodcūq; in fratrem p̄sumpseris uolūtate lædendi: cū
hoc solo si irasceris illi: diuini reus iudicij tenearis. Meri-
to quidem. Nā quod tu leue putas: & ob hoc leuius præ-
cipitas: plerūq; alius aliter accipit: tanquā hō uidens in fa
cie & s̄m faciē iudicās, paratus festucam trabē suspicari, &
scintillā putare fornacem. Non enim est omnium charitas
illa quæ omnia credit. Proni sunt autē sensus hominis & 1.Cor.13.
cogitationes ad malum potius suspicandum quàm ad bo Geñ.8.
nū credendū: præsertim ubi disciplina silentij nec te qui i
causa es excusare permittit: nec illū uulnꝰ suspicionis ape
rire quod patiť ut curetur. Ita uritur ille: & moriť clauso
& lætali uulnere: in ira semetipsum gemēs: dū totus in ira
& disceptatiōe positus: nil aliud silēs uersare in mēte pos-
sit: nisi iniuriā quā accepit. Nō potest orare, non potest le
gere, nō sanctū aut spiritale aliquid meditari. Et ita inter
cepto uitali spiritu dum suis destituta alimentis uadit ad
mortem aīa: pro qua christus mortuus est: quid tu interim
quæso animi habes? Quid oratio tua aut opus quodcūq;
interim feceris sapit tibi: contra quem nimirū christꝰ an
xie clamat de pectore fr̄is tui quē cōtristasti: filiꝰ (īquiēs)
matris meæ pugnat contra me: & qui simul mecum dulces
acpiebat cibos: repleuit me amaritudine. D Quod si di
xeris illum non tam grauiter pro tam leui causa debuisse
turbari. Respōdeo. Quanto leuior est, tāto à te leuius po
tuit nō comitti: quāquā nescio quomō leue dicas (ut iam
dixi) quicquid ampliꝰ est quam irasci: cum uel hoc ipsum
obnoxiū esse iudicio ex ore ipsiꝰ acceperis iudicis. Quid
enim. Tu ne leue dixeris in quo offenditur christus: unde
ad dei iudiciū ꝑtrahi habes: cū horrēdū sit incidere in ma
nꝰ dei uiuētis? Tu ergo accepta fortè iniuria (quod qui Heb.10.
dem interdū non accidere in his cōuentibus difficile est)
non continuo more secularis, oblique referire fratrem re
spōsiōe festines: sed neq; sub specie quasi corripiendi uer
bo acuto & urenti transfigurare audeas ullatenus animā
pro qua christus affigi cruci dignatus est: non grunire
quasi increpando: non labijs mussitare, quasi murmuran-
do: nō narem cōtrahere aut cachinnare, quasi subsannan-
do: nō frontē rugare, quasi inuehendo aut cominando.
Sanè cōmotio tua ibi moriatur ubi oritur: nec permittať
exire quæ mortē portat, ne perimat: ut dicere possis & tu
cū propheta: turbatus sum & non sum locutus. B Quos Psal.76.
dam altius intellexi sentire istud: quasi de diabolo & ange
lis eius dictum: qui cum fuerint & ipsi filij hierusalem illiꝰ
quæ sursum est mater nostra: ex quo lapsi sunt, nō cessant
sororem suam ecclesiam impugnare. Sed neq; contendo si
quis usurpet hoc etiam in bonam significationem s̄m qđ
spirituales q sunt in ecclesia aduersus carnales fratres suos
dimicant in gladio spiritus: quod est uerbum dei: uulnerā
tes eos ad salutē: atq; ad spiritalia istiusmodi impugnatio Ephe.6.
nibus prouehentes. Vtinam corripiat me iustꝰ in miseri p̄s.140.
cordia & increpet me: percutiens & sanās, occidens & ui Deu.32.
uificans: quo audeam & ego dicere: uiuo autē iam nō ego Gal.2.
uiuit, uerò in me christus. Esto, inquit, consentiens aduer Matt.5.
sario tuo dū es cū eo in uia: ne tradat te iudici: & iudex tor
tori. Bonus aduersarius: cui si consentiēs ero: non erit un
de aut iudex me calūniet: aut tortor. Ego profectò si quos
uestrum aliquando pro huiusmodi contristaui: nō me pœ
nitet. Contristati em̄ sunt ad salutem. Et quidem nescio id
me fecisse unquam absq; mea quoq; magna tristitia: s̄m il- Ioan.16.
lud. Mulier cū parit tristitiam habet. Sed absit ut iam me
minerim pressuræ; tenēs fructū doloris mei: dum perinde
uideā christū formatū in sobole. Nescio autem quomodo
etiam tenerius mihi astricti sunt: qui post increpatoria &
per increpatoria tandē conualuerūt de infirmitate, quàm

qui fortes ab initio permanserūt:nō indigētes istiusmodi
medicamēto. C Ergo in hunc sensum poterit ecclesia seu
anima diligens deū dicere,ꝙ decolorauit eā sol:mittendo
scilicet & armēdo de filijs matris eius:qui eā salubriter ex
Psal.119. pugnarent:& captiuā ducerent ad fidē amoremq́ꝫ ipsius:
Psal. 37. multis utiqꝫ confixā sagittis illis:de quibus scriptū est.Sa
gittæ potētis acutæ.Et itē.Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi.
Ideoqꝫ sequitur,& ait:qm̄ non est sanitas in carne mea:ut
Mat 26 sm animā sanior proinde fortiorqꝫ factus dicat.Spiritusq̄
2.Co .12 dem promptus est:caro aūt infirma.Et cum apostolo. Qn̄
em̄ infirmor:tunc potēs sum & fortis. Vides quia carnis i
firmitas robur spūi augeat,& subministret uires.Ita econ
trario nouerisˀcarnis fortitudinē,debilitatē spūs operari.
Et quid mirū si hoste debilitato,tu fortior efficeris? Nisi
fortè illā tibi insanissime ducas amicā:quæ nō cessat cōcu
piscere aduersus spiritū.Vide ergo si nō prudēter sagitta
Gal.5. ri & impugnari salubriter postulat sanctus:cū dicit in ora
tione,Cōfige timore tuo carnes meas. D Optima timor
iste sagitta:qui cōfigit & interficit carnis desideria ut spi-
ritus saluus sit.Sed & qui castigat corpus suū& in seruitu
tem redigit nónne is tibi uidetur etiā manū contra se pu-
Psal.118. gnantis ipse iuuare? Est & sagitta sermo dei uiuus & effi-
cax,& penetrabilior omni gladio ancipiti.De quo salua-
tor.Non ueni,inquit,pacē mittere sed gladiū.Est etiam sa
gitta electa amor xp̄i:quæ mariæ aīam nō modo confixit
sed etiā pertransiuit:ut nullā in pectore uirginali particu-
Heb.4. lam uacuā amore relinqueret:sed toto corde,tota anima,
tota uirtute diligeret:& esset gratia plena.Aut certè per-
transiuit eam:ut ueniret usqꝫ ad nos:& de plenitudine illa
Mat.10. omnes acciperemus:& fieret mater charitatis:cuius pater
est charitas deus:parturiens & in sole ponēs tabernaculū
eius:ut scriptura impleretur:quæ dicit.Dedi te in lucē gē
tium:ut sis sal⁹ mea usqꝫ ad extremū terræ.Hoc em̄ imple
tum est per Mariam:quæ in carne uisibilem edidit: quem
inuisibilem nec de carne nec cū carne suscepit. Et illa qui
dem in tota se grāde & suaue amoris uulnus accepit :ego
uerò me felicē putauerī si summa saltē quasi cuspide hui⁹
gladij pungi interdum me sensero:ut uel modico accepto
Esa.49. amoris uulnere,dicat etiā anima mea.Vulnerata charitate
ego sum.Quis mihi tribuet in hunc modū non modo uul
nerari:sed & expugnari oīno usqꝫ ad exterminationē co-
loris & caloris illius qui militat aduersus animam? B Si
exprobrauerint filiæ hui⁹ seculi illi animæ quæ hmōi est,
dicentes pallidam,& sine colore esse:nónne tibi congrue
posse respondere uidebitur.Nolite me cōsiderare ꝙ fusca
sim:quia decolorauit me sol.Et si se adhoc meminerit pue
nisse adhortationibus seu increpationibus aliquorū ser-
uorū dei æmulantiū eam dei æmulatiōe:nónne cōsequē-
ter ueraciterq́ꝫ iferre poterit:qa filij matris meæ pugnaue
runt contra me.Erit ergo sensus(iuxta quod dictū est) ut
ecclesia seu studiosa quæuis anima id loquatur,nō quasi
gemens aut cōquerens:sed quasi gaudēs & gratias agens
insup & glorians,ꝙ pro noīe & amore xp̄i digna sit fusca
seu decolor esse & dici:atqꝫ hoc ipsum ascribat nō suæ in-
dustriæ,sed gratiæ & misericordiæ præuenientis se & mit
tentis ad se.Nam quō crederēt sine prædicāte? Quō autē
prædicarent nisi mitterentur.Filios matris suæ contra pu
Rom.10 gnasse memorat nō ut itata:sed ut nō ingrata. Vn̄ & seq-
tur.Posuerūt me custodē i uineis.Qd' uerbū utiqꝫ si spūa
liter examinet:puto nil in se querimoniæ aut rancoris ha
bere uidebitur:sed magis fauorabile aliqd redolere.Verū
ad id cōtingendū prius sanè quàm manū apponere audea
mus(locus em̄ sanctus est)cōciliandus est nobis solitis pre
cibus& sic cōsultādus ille spūs q̄ scrutat' alta dei:aut certè
unigenit⁹ qui est in sinu patris spōsus ecclesiæ Iesus xp̄s
dn̄s noster,q est super oīa deus benedict⁹ in secula. Amē.

Qualiter populi fidelium seu aīæ electorum
per uineas significantur: quarū ecclesia
custos dicitur,& de prudentia
carnis quæ est mors.

Sermo. XXX. C

POsuerunt me custodem in uineis.Quis? Tui ne
illi oppugnatores quos ꝓxime memorasti? Au
dite & itelligite si nō se ab illis ipsis fatetur ista
promotā,à quibus & passam.Nec mirum tn̄ si-
quidem fuerit causa pugnandi intentio corrigendi.Nam
quis nesciat multos amicabiliter utiliterq́ꝫ multoties op-
pugnatos:quàm multos quotidie experimur pijs īpugna
tiōibus prælatorū ad meliora proficere:prouehi ad altio-
ra? Ergo illud potius demonstremus si possumus,quemad
modum aduersus ecclesiā pugnatum sit à filijs matris suæ:
& hostili animo,& dāno utili.Id em̄ iocundius:cū qui no
cere intendūt,prosunt & nolentes.Vtrūqꝫ uerò sensum te
net superior interpretatio:qm̄ quidem nō defuerūt & qui
bene & qui male æmularentur eam diuersa intentione pu
gnantes:sed utriqꝫ profuerunt.Intantum deniqꝫ se profe
cisse ex his quæ ab æmulis passa est gloriat',ut pro una ui-
nea quàm sibi abstulisse nisi sunt super multas se gaudeat
constitutam.Hoc mihi(inquit)præstitere pugnando con Ps.135
tra me & contra uineam meam:qui dicunt exinanite,exi-
nanite usqꝫ ad fundamentū in ea:ut unam pluribus cōmu
tarim.Hoc quippe est quod infert:uineā meam nō custo-
diui:tanquā causam subiungens unde hoc illi contigerit:
ut nō in una iam:sed in pluribus custos posita sit. D Et
litera quidem sic est.Sed si eam simpliciter sequimur:con
tenti eo solo quod sonare in superficie illa uidetur,putabi Esa.5.
mus nos legere in scriptura sancto de his uineis corporeis
& terrenis quas quotidie cernimus de rore cæli & de pin
guedine terræ accipere unde fundunt uinū:in quo est lu-
xuria:& sic nihil nō dico dn̄i spōsæ dignū:sed nec cuiuis
cæterarū congruū quid de tam sancta & diuina scriptura
attulisse uidebimur.Quæ em̄ conuenientia sponsis & cu
stodiæ uinearum? Sed & si conuenire putetur:unde doce
bimus fuisse aliquando ecclesiam istiusmodi deputatā offi
cio? Nunquid de uineis cura est deo? Si autē spirituali sen
su uineas ecclesias,id est fideles iterpretamur populos:iux Actu.4
ta prophetæ sensum;dicentis.Vinea domini sabaoth do-
mus israel est:incipiet fortasis elucere nobis quomō spō-
sæ minime indignū sit fieri custodem in uineis.Puto qui-
dem ꝙ & nō parua insuper & in hoc ipso apparebit præ-
rogatiua:si quis diligentius curet aduertere quātū ubiqꝫ
per orbem in hmōi uineas dilatauerit terminos suos à die
illa qua hierosolymis à filijs matris suæ expugnata est &
turbata:una cū prima illa sua nouella plantatione :multi-
tudinem dico credentiū quorum legitur fuisse cor unum Psal.79
& anima una.Et ipsa est quam modo fatetur se minime cu
stodisse:sed nō ad insipientiam sibi. B Nec enim ita inde
euulsa ī persecutione fuit:ut nō alibi plātaretur:atqꝫ alijs
locaretur agricolis:qui reddant fructus eius temporibus
suis.Non prorsus.Nō perijt:sed migrauit:etiam creuit & 1.Cor.3
dilatata est:tanquam cui benedixit dominus.Deniqꝫ leua
oculos tuos & uide:si non operit montes umbra eius,&
arbusta eius cedros dei.Si non extēdit palmites suos usqꝫ
ad mare & usqꝫ ad flumem propagines ei⁹. Nec mirū:dei
enim ædificatio est:dei agricultura est.Ipse fœcundat,ipse
propagat,ipse putat & purgat eam ut fructū plus afferat.
Quando nempe sua destit ueret cura uel opera quam plan
tauit dextera eius? Non planè habenda neglectui:in qua
apostoli palmites:domin⁹ uitis:& pater eius agricola est.
In fide plantata:in charitate mittit radices:defossa sarculo
disciplinæ:stercorata pœnitentium lachrymis:rigata præ
dicantium uerbis:& sic sanè exuberans uino in quo est læ
titia:sed non luxuria:uino totius suauitatis nullius libidi
nis Hoc certè uinum lætificat cor hominis:hoc cōstat &
angelos bibere cum lætitia.Deniqꝫ gaudent in cōuersio-
ne & pœnitētia peccatorum:salutem hominum sitientes:
lachrymæ pœnitentium uinum eorū:ꝙ in illis uitæ odor:
sapor gratiæ sit:indulgentiæ gustus:reconciliationis iocū
ditas:sanitas redeuntis innocentiæ: serenatæ suauitatis
conscientiæ.Ergo ex illa una uinea quam sæuæ persecutio
nis uisa est deleuisse tempestas:quantæ in uniuersa terra
propagatæ refloruerunt:& in his omnibus custos posita
sponsa est:ut

ſponſa eſt ut nō contriſtef φ primā uineā non cuſtodiuit.
Cōſolare filia ſiō:ſi cæcitas ex parte cōtigit in iſrael:quid
tu pdis? Mirare miſteriū:& noli plāgere detrimētum. Di
lata ſinū:& collige plenitudinē gentiū. Dic ciuitatib⁹ iu
Actu.13. dæ. Vobis oportebat primum loqui uerbū dei:ſed qm̄ re
puliſtis illud:& indignos uos iudicaſtis æternæ uitæ, ec-
Exo.32. ce cōuertimur ad gētes. Moyſi ſanè oblatū eſt à deo:ſi p̄-
uaricatorem populū uellet dimittere:& diuinæ exponere
ultioni:ipſum qdē fieri poſſe ī gētē magnā:ſed ille renuit.
Quare. Ob nimiam profecto dilectionem qua illi fortiter
deuinctus pp̄lo tenebat:& qm̄ nō reqrebat q̄ ſua ſunt, ſed
dei honorē:& nō quod ſibi utile foret ſed quod multis. Et
ille qdē ſic. D Ego aūt cōſilio ſecretiori puto hoc munus
diuinit⁹ pro ſui magnitudine ſeruatum ſpōſæ: ut ipſa po
tius & nō moyſes mitteretur in gentem magnam. Nō em̄
oportebat amicū ſponſi p̄ripere ſponſæ benedictionē:&
Mat.vlt propterea nō quidē moyſes ſed noua ſponſa, cui dicitur.
Ite ī mūdū uniuerſum:p̄dicate euāgeliū omni creaturæ.
Ipſa, inquā, prorſus miſſa eſt in gētem magnā. Nū in maio
rē potuit quàm ī uniuerſitatē? Et facile uniuerſitas ceſſit
portāti pacem; grām offerenti. Sed nō ſicut grā:ita:& lex:
quàm diſſimili uultu ad oēm cōſciētiā ſe offerūt ſuauitas
huius, & illius auſteritas. Quis ſanè ex æquo reſpiciat cō-
dēnātē & cōſolantē, repoſcētē & ignoſcentē, plectētem &
amplectētem? Non pari profecto acceptabit uoto umbra
& lux, ira & pax, iudiciū & mia, figura & ueritas, uirga &
Exo.17. hæreditas:frenū & oſculum. Graues deniq̨ moyſi manus
Actu.15. teſtib⁹ aaron & hur. Graue legis iugum teſtibus ipſis apo
ſtolis:q̄ hoc & ſibi & patrib⁹ importabile clamitant. Gra
ue iugū & uile p̄miū:nā terra eſt ī promiſſione. Pro hmōi
nō eſt moyſes miſſus in gentē magnam. Verū tu mater ec
cleſia:pmiſſionē habes uitæ q̄ nūc eſt & futuræ:facile ī du
plici grā obtíes ab uniuerſis te recipi:& ppter iugū ſuaue
& ppter regnū ſublime. Pulſa de ciuitate:ab uniuerſitate
exciperis:dum ſic puocat qđ promittis:ut quod imponis
Eſa.60. nō terreat. Quid adhuc unius uineæ plāgis damnum, qđ
tāto ſibi fœnore cōpenſatū eſt? Pro eo φ fuiſti derelicta &
odio habita & nō fuit qui p te trāſiret, ponā te, inquit, in
ſuperbiā ſeculorū, gaudiū in gn̄atione & gn̄atione, & ſu-
ges lac gētiū, & mamilla regum lactaberis, & ſcies quia ego
dn̄s ſaluas te, & redēptor tuus fortis Iacob. Tali itaq̨ mo-
do dicit ſe ſponſa poſitā cuſtodē in uineis, & quia uineam
ſuā nō cuſtodiuit. B Ego loci huius occaſione meip̄m
reprehendere ſoleo φ aīarū ſuſceperim curā:qui meā non
ſufficerē cuſtodire:uineas aīas interpretans. Q̨ ſi pbas &
tu hāc noſtrā iterpretationē:uide etiā cōſequēter an recte
quoq̨ dicamus fidē uitē:uirtutes palmites:botrū op⁹:de
uotionē uinū? Siquidē nec palmes abſq̨ uitæ, nec uirtus
Hebr.11. ſine fide aliqd eſt. Sine fide em̄ impoſſibile eſt placere deo
Rom.14 fortaſſe & diſplicere neceſſe erit. Deniq̨ oē quod nō eſt ex
fide, pctm̄ eſt. Hoc ergo conſiderare oportuit illos qui me
poſuerūt cuſtodē in uineis:ſi uidelicet ppriā cuſtodiſſem.
At quāto tp̄e inculta iacuit & deſerta:redacta in ſolitudi
nem? Prorſus defecerat uinū ex ea:arefactis præ ſterilitate
fidei, uirtutū palmitibus. Erat fides, ſed mortua. Quomo-
do em̄ nō mortua ſine operib⁹? Et id qdē in ſeculari uita.
Cæterū cōuerſus ad dn̄m:meliuſcule cœpi fateor cuſtodi-
Pſal.126 re:nō tamen prout oportuit. Et quis nempe ad hoc ido-
neus? Nec ſctūs ppheta q ait. Niſi dn̄s cuſtodierit ciuita-
tē:fruſtra uigilat qui cuſtodit eā: Quantis etiā tunc memi
ni me patere inſidijs illi⁹ q ſagittat in occultis īmaculatū.
Quantū nobis ô uinea mea furtiuis ſubreptū eſt machina
mentis:eo ipſo tp̄e quo uigilātius intendere cœpimus cu
ræ & cuſtodiæ nr̄i? Quot & quales piorū botros operum
aut p̄focauit ira:aut tulit iactantia:aut fœdauit inanis glo
ria? Quāta ab illecebra gulæ:quāta ab acediæ ſpū:quan-
ta à puſillanimitate ſpūs & tēpeſtate ſuſtinuimus? Sic erā:
& nihilomin⁹ tū poſuerūt me cuſtodē in uineis:nō cōſide
rātes qd de mea ego facerē uel feciſſem:nec audientes ar-
guētē magiſtrū ac dicētē. Si quis domui ſuæ p̄eſſe neſcit:
quō eccl'iæ dei diligētiā habebit? C Miror audaciā plu-
rimorū quos uidem⁹ de ſuis uineis nō colligere niſi ſpīas
& tribulos:uineis tm̄ dn̄icis etiā ſe ingerere nō uereri. Fu
res ſunt & latrōes:nō cuſtodes neq̨ cl'tores. Hoc illis. Væ
aūt mihi etiā nūc à piculo uineæ meæ: imo magis nūc qn̄
plurib⁹ intent⁹:min⁹ circa unā diligēs, minuſq̨ ſolicitus
fieri cogor. Nec ſepē circūdare:nec torcular fodere ī ea li-
cet. Heu deſtructa eſt maceria ei⁹ & uidemiāt eā oēs q p̄ter Pſal.79.
grediunf uiā. Patet expoſita triſtitiæ, iracūdiæ atq̨ īpatiē
tiæ puia. Demoliunf eā ſedule q̄dā uulpeculæ inſtātiū ne-
ceſſitatū. Irrūpūt undiq̨ anxietates:ſuſpiciōes, ſolicitudi
nes. Turbæ diſcordātiū:cauſarū moleſtiæ:rara hora deſūt.
Nō ē phibēdi facultas:nō copia declinādi:ſed nec orandi
ſpaciū. Quo imbre lachrymarū perfundere ſufficiā ſterili-
tātē aīæ meæ? uineæ meæ uolui dicere:ſed de pſalmo ſic in
cidit:ppter uſum:& ſenſus idē eſt. Nec piget erroris q ad
monet ſilitudinis:qa nō de uinea ſermo eſt:ſed de aīa. Er-
go aīa cogef:cū uinea legif. Siqdē ſub hui⁹ ſpecie & no-
mine illius ſterilitas deplorař. Quibus ergo lachrymis ri-
gabo ſterilitatem uineæ meæ? Oēs palmites eius aruerūt
præ inopia. Iacent ſine fructu:eò φ nō habeāt humorē. Ie
ſu bone quos faſciculos ſarmentorum ex eis in tuo quoti
die ſacrificio:uſtio cōtriti cordis mei te teſte abſumit. Sit
obſecro ſacrificiū tibi ſpūs cōtribulatus:cor cōtritū & hu Pſal.50.
miliatū deus ne deſpicias. A Et ego q̄dem ſic pro imper
fecto meo traho ad me capitulū p̄ſens. Perfect⁹ aūt omnis
erit q alias dicere poterit:uineā meā nō cuſtodiui:illo uide Mat.10.
licet ſenſu quo ſaluator loquif in euāgelio. Qui pdiderit
animā ſuā ppter me:inueniet eā. Idone⁹ plane & dignus
qui ponaf cuſtos in uineis:quē ppriæ cura uineæ á cōmiſ-
ſarū diligētia & ſolicitudine nō impedit aut retardat. Dū
nō q̄rit q̄ ſua ſunt:neq̨ qđ ſibi utile eſt, ſed qđ multis. Pro
pterea ſanè petro cura iſta credita eſt in tā multis uineis q̄
erāt de circūciſiōe:qa homo parat⁹ erat & in carcerē & in Luc.22.
mortē ire:uſq̨ adeò ſuæ uineæ.i.ſuæ animæ nō detineba
tur amore:quo min⁹ curæ intēderet creditarum. Merito
& paulo inter gentes tā ingens ſilua credita eſt uinearū φ
& ipſe in ſuæ cuſtodia uineæ minime curioſus inuētus ſit
ita ut nō ſolū alligari:ſed & mori in hieruſalē paratus fue
rit ppter nomē dn̄i Ieſu xp̄i. Deniq̨ nihil horū uereor, in Actu.21.
quit, nec facio aīam meā p̄cioſiorē quàm me. Optim⁹ æſti
mator rerū:q nil ſuorū ſibi p̄ferendum exiſtimet. Q̨ multi
ſaluti propriæ modicā uiliſſimāq̨ pecuniā p̄tulerūt. Pau
lus nec aīam. Nō, iqt, facio eam p̄cioſiorē quàm me. Ergo
differentiā facis inter te & aīam tuā. Prudēter quidē tu ti
bi pluris es quàm quiduis tuū. B. Sed qūo nō tua anima
tu? Arbitror φ qa paulus iā tunc in ſpū ambularet:& men Rom.7.
te cōſentiret legi dei qm̄ bona eſt:idcirco hanc ipſam mē
tem ſuā tanquā principale ac ſupremū quiddā ſui: dignū
duxerit ſuimet potius quàm ſuæ cuiuſpiā rei nomine deſi
gnare: reliquū uerò qđ cōſtat naturæ eſſe inferioris & in
feriori pinde uilioriq̨ eſſentiæ (quod eſt corpus) inhære-
re:nō mō officio uiuificādi ac ſenſificandi:ſed & fouēdi nu
triēdiq̨ deſiderio:hoc, iquā, ſenſuale atq̨ carnale appella
tione ſui hō ſpūalis indignū iudicās, inter ſua magis ſen-
ſuit deputādū quàm ſe pſonal'r exprimendū p illud. Cum
me dico, inqt, excellentius quod in me eſt in quo & ſto per
gratiam dei, ideſt mētē rationēq̨ intellige. Cū loquor:ani
mā meā, hoc inferi⁹ accipe qđ carni animādæ uides acco
modatū:etiā & iūctū in cōcupiſcentia. Id me fuiſſe quidē,
ſed iā nō eſſe agnoſco:qa nō ſm̄ carnē adhuc ambulo:ſed Rom.8.
ſm̄ ſpm̄. Viuo ego iā nō ego, uiuit uerò ī me xp̄s. Secūdū
mētē ego:ſm̄ carnē nō ego. Quid em̄ ſi carnal'r etiam nūc Gal.2.
aīa cōcupiſcit? Iā nō ego opor illud ſed qđ habitat in me Rom.7.
pctm̄. Et iō nō me qdē ſed tm̄ meū dixerim qđ in me carna
liter ſapit:idq̨ nō aliud quàm ipſam aīam. Reuera em̄ aīæ
portio eſt carnalis affectio ei⁹, & uita quā adminiſtrat cor
pori. Hāc ergo aīam ſuā paul⁹ ſpnebat præ ſe, pat⁹ p dn̄o
nō ſolū alligari:ſed mori in hierl'm:& ſic perdere aīam ſuā
iuxta cōſiliū dn̄i. Tu quoq̨ ſi propriā deſeras uolūtatē:ſi
corporis uoluptatib⁹ pfecte renūcies:ſi carnē tuā crucifi-
gas cū uitijs & cōcupiſcentijs:ſed & mortifices mēbra tua

quæ sunt sup terram,probabis te pauli imitatorē: qui nō
facias aĩam tuā præciosiorē teipso:probabis&xp̄i discipu
lum etiā illam perdendo salubriter.Et quidē prudenti⁹ eā
Mat.16. perdis ut custodias:quàm custodis ut pdas.Nā qui uolue
rit aĩam suā saluā facere:pdet eam. D Quid hic uos dici
tis obseruatores ciborū:morū neglectores? Hipocrates
& sequaces eius docent animas saluas facere in hoc mun
do:xp̄s & eius discipuli perdere.Quenā uos è duobus se
qui magistrū eligitis? At manifestum se facit qui sic dispu
tat:hoc oculis,hoc capiti,&illud pectori uel stomacho no
cet.Profecto unusq́sq; quod à suo magistro didicit:hoc in
Nota. medium profert.Num in euangelio legisti has differētias
aut in prophetis:aut in literis apostolorum? Caro & san
guis pro certo reuelauit tibi hanc sapientiam:non spirit⁹
patris.Est eñ carnis hæc sapiētia.Sed audi qd de ipsa no
stri medici sentiant.Sapientia,inquiunt , carnis mors est.
Rom.8. Item.Sapientia carnis inimica est deo. Num Hipocratis
Ibidem. seu Galeni sententiā:aut certe de scola epicuri debui pro
ponere uobis? Christi sum discipulus:christi discipulis lo
quor .Ego si peregrinum dogma induxero:ipse peccaui?
Epicur⁹ atq; Hipocrates corpis alter uoluptatē:alter bo
nam habitudinem præfert:meus magister utriusq; rei con
temptum prædicat.Animæ in corpore uitam quā summo
studio iste unde sustētet:ille unde & delectet inquirit atq;
inquirere docet:saluator monet& perdere. A Quid eñ
tibi aliud de xp̄i auditorio sonuit cū pauloante clamatum
est:qui amat aĩam suā perdet eam? Perdet eā dixit:siue po
nendo ut martyr:siue affligendo ut pœnitens.Quamquā
genus martyrij est:spū facta carnis mortificare:illo nimirū
quo membra cedentur ferro horrore quidem mitius :sed
diuturnitate molesti⁹.Vidésne hac sentētia magistri mei
carnis sapientiam cōdemnari:per quam utiq; aut in luxū
uoluptatis diffluit:aut ipsa quoq; bona ualetudo corpo
ris ultra quàm oportet appetitur? Deniq; q̄ uera sapiētia
in uoluptates nō effluat:audisti profecto à sapiente:ne in
ueniri quidē hanc in terra suauiter uiuentiū. Qui autē in
Sap.7. uenit dicit.Super salutē & omnē pulchritudinē dilexi sa
pientiā.Si sup salutē &pulchritudinē:quāto magissuper
uoluptatē & turpitudinē? Quid uerò pdest temperare à
uoluptatib⁹& inuestigādis diuersitatibus cōplexionum:
ciborūq́; uarietatibus exquirendis:quotidianā expēdere
Nota. curam? Legumina,inquit,uentosa sunt:caseus stomachū
grauat,lac capiti nocet,potū æquæ nō sustinet pect⁹,cau
les nutriunt melācholiam, colerā porri accēdunt ,pisces
de stagno aut de lutosa aqua meæ penitus cōplexioni nō
cōgruūt.Quale est hoc ut ĩ totis fluuijs,agris,hortis ,cel
larijsue reperiri uix possitquod comedas? Putaste quæso
monachum esse non medicū:nec de complexione iudican
dum:sed de professiōe.Parce obsecro primū quidem quie
ti tuæ:parce deinde labori ministrantium,parce grauami
ni domus:parce conscientiæ. Conscientiæ dico,non tuæ
sed alterius illius uidelicet q̄ prope sedens:& deus quod
sibi apponitur:de tuo singulari ieiunio murmurat. Scan
dalo quippe est ei:aut tua odiosa superstitio , aut duritia:
quā fortè putat illiusq̄ tibi habet puidere.Scandalizatur
inquam,in tua singularitate frater iudicans te superstitio
sum tanquā supflua q̄ritantem:aut certe me durū causans
qui nō perquirā uictui tuo necessaria. Frustra sibi quidā
blandiuntur de exēplo pauli hortantis discipulū nō bibe
1.Tim.5. re aquā:sed modico uti uino propter stomachū & frequē
tes suas infirmitates.Qui attendere debent primum qui
dem apostolū minime sibijpsi rem istiusmodi suadere ,sed
nec discipulū æque exposcere sibi.Deinde non monacho
hoc intimari,sed ep̄o:cuius uita tenere adhuc & nascenti
ecclīæ pernecessaria esset. Timotheus hic erat. Da mihi
alterū timotheū:& ego cibo eū si uis etiam auro,& poto
balsamo.Cæterum tu tibimetipsi dispensas ,misertus tui.
Suspecta est mihi fateor tua ipsius in te dispensatio:& ue
reor tibi illudi sub tegmine & nomine discretionis,à car
nis prudētia.Id te saltem uolo admonitum esse ut si tibi
ita auctoritas apostoli placet de bibendo uino ,modico,
quod ille adiūxit:nō prætermittas.Et de hoc satis. Sed re
uertamur ad sponsam:& discamus ab ea uineas proprias
utiliter non custodire:præsertim nos qui uidemur depu
tati custodes in uineis sponsi ecclesiæ Iesu christi dñi no
stri:qui est super omnia deus benedictus in secula.Amen.

De excellentia diuinæ uisionis:&qualiter in præ
senti sanctis uiris gustus diuinæ præsentiæ
uariatur pro uarijs animæ desiderijs.

Sermo. XXXI. D

INdica mihi quē diligit anima mea : ubi pascas
ubi cubes in meridie.Studiosis mentibus uer
bum sponsus frequēter apparet:&nō sub una
specie.Quid ita? Profecto q̄m nōdum uidetur
sicuti est.Nēpe illa uisio stat,quia forma stat quæ tunc ui
detur.Est eñ nec ullā capit ex eo quod est fuit uel erit mu
tationem.Tolle nempe fuit &erit:unde iam transmutatio
aut uicissitudinis obūbratio? At quicquid ueniēs ex eo
quod fuit non cessat tendere in id quod erit :transitum sa
nè habet per est:sed omnino non est. Nā quomodo est q̄
nunquam in eodem statu permanet? Solum proinde uerè
est quod nec à fuit præciditur:nec ab erit expungitur:sed
solū atq; inexpugnabile remanet ei est,& manet quod est.
Nec fuit sanè tollit illi esse ab æterno:nec erit esse in æter
num:ac per hoc sibi uendicat uerum esse,id est increabile,
interminabile,inuariabile.Cum igitur ipse qui sic est:imo
qui nō sic aut sic est,uidetur sicuti est,stat ut dixi illa uisio
quia nulla eam interpolat uicissitudo.Et tunc ille de euā Mat.
gelio unus omnibus qui sic uident denarius redditur in
una specie quæ offertur.Nam& quod apparet ut inuaria
bile in se est:ita inuariabiliter intuētib⁹:præsto est:& qui
bus apparet,nil uidere desiderabilius uolunt:nil possunt
delectabilius.Quādo ergo illa uel fastidiet auiditas:uel se
subtrahet suauitas:uel fraudabit ueritas:uel deficiet æter
nitas.Q̄ si inæternum extenditur uidendi copia pariter
&uoluntas:quomodo nō plena fœlicitas.Nil quippe aut
deest iam semper uidentibus:aut superest semper uolenti
bus.At talis uisio nō est uitæ præsentis:sed in nouissimis
reseruatur:his duntaxat qui dicere possunt. Scimus quia 1.Ioã.
cum apparuerit similes ei erimus:quia uidebimus eum si
cuti est.Et nūc quidē apparet quibus uult:sed sicuti uult:
nō sicuti est. B Nō sapiens nō sanctus nō propheta uide
re illum sicuti est potest:aut potuit in corpore hoc morta
li:poterit autem in immortali:qui dign⁹ habebitur.Itaq;
uidetur & hic:sed sicut uidetur ipsi:& non sicuti est. Nā
neq; hoc luminare magnum(solē loquor istum quē quo
tidie uides)uidisti tamē aliquando sicuti est:sed tm̄ sicut
illuminat:uerbi causa.aerē,montem,parietem.Quod nec
ipsum quidē aliquatenus posses si nō aliqua ex parte ip̄m
lumē corporis tui pro sui ingenita serenitate & perspicui
tate cælesti lumini simile esset.Non deniq; alterum mem
brum corporis capax est luminis ob multā utiq; dissimi
litudinem.Sed nec ipse oculus cum turbatus fuerit lumi
ni propinquabit:nimirum ob amissam similitudinē. Qui
ergo turbatur,nullatenus serenum solē uidet propter dis
similitudinem:serenus aliquatenus uidet propter nōnul
lam similitudinem.Profectò si pari prorsus puritate uige
ret:uideret omnino inoffensa facie eū sicuti est propter om
nimodā similitudinem:ita & solem iustitiæ illū qui illumi
nat omnē hominē ueniētē in hunc mundū:uidere in hoc
mūdo sicut illuminat illuminat⁹ pōt:tāquā iā in aliquo si
milis:sicuti est,omnino nō potest:tanquā nōdū perfecte si Psal.
milis.Propterea dicit.Accedite ad eum & illuminamini:
& facies uestræ non cōfundentur. C Ita sanè:sed si quan 2.Cor.
tum satis est illuminamur,ut reuelata facie speculātes glo
riam dei,in eandem imaginem transformemur de clarita puer.
te in claritatem tāquā à dñi spiritu.Ergo accedēdū ad eū:
nō irruendū,ne irreuerens scrutator maiestatis opprima
tur à gloria.Nec locis sanè accedendum, sed claritatibus
ipsisq; non corporeis,sed spiritalibus tanquam à domini
spū:A dñi planè & nō à nostro,quāuis in nostro. Qui ita
q; clarior,ille ppinquior:esse autē clarissimum,peruenisse
est. Porrò

est. Porrò iã p̄sentibus nõ aliud est uidere sicuti est: quàm
esse sicuti est: & aliqua dissimilitudine nõ cõfundi. Sed id
tunc, ut dixi. Interim uero tanta hæc formarum uarietas
atq; numerositas specierum in reb⁹ cõditis: quid nisi qui
dam sunt radij deitatis monstrãtes quidem quia uerè sit à
quo sunt: nõ tamen quid sit prorsus diffinientes? Itaq; de
ip.o uides: sed nõ ipm̄. Cum autẽ de eo quẽ non uides, cæ
te ra uides: scis indubitãter existere quem oportet inqui-
rere: ut inquirentem nõ frauder gratia: negligẽtem igno
rantia nõ excuset. Verum hoc genus uidendi commune.
In promptu enim est iuxta apostolum omni utenti ratio-
Roma.1. ne: inuisibilia dei per ea quæ facta sunt intellecta conspice
re. Alius proculdubio ille modus: quo quondam patrib⁹
crebra illa atq; ambitiosa diuinæ præsentiæ familiaritas
dignanter indulta: est: quanquam nec ipsis sicuti est: sed si
cut dignata est Nec uno omnibus modo: sed ut ait aposto
Heb.1. lus. Multifarie multisq; modis: cum ipse in se sit un⁹ dicẽ
Deut.6. te ipso ad israel: dn̄s deus tuus de⁹ unus est: Et hæc demõ
stratio nõ quidem cõmunis: sed tamen foris facta est: nimi
rum exhibita per imagines extrinsecus apparẽtes seu uo-
ces sonantes: A Sed est diuina inspectio eò differentior
ab his quò interior: cũ per seipsum dignatur inuisere de⁹
animam quærentem se: quæ tamen ad quærendum toto se
desiderio & amore deuouit. Et hoc signum istiusmodi ad
Psal.96 uentus eius sicut ab eo qui expertus est edocemur. Ignis
ante ipsum præcedet & inflammabit in circuitu eius ini-
micos ei⁹. Oportet namq; ut sancti desiderij ardor præue
niat faciem eius ad omnem animam: ad quam est ipse uen-
turus qui omnẽ consumat rubiginem uitiorum: & sic pre
paret locum domino. Et tũc scit anima quoniam iuxta est
dominus: cum se senserit illo igne succensam: & dixerit cũ
Treñ.1. propheta. De excelso misit ignem in ossibus meis & erudi
Psal.38. uit me. Et illud. Concaluit cor meum intra me: & in medi-
tatione mea exardescet ignis. Tali animæ suspirãti frequẽ
ter: imo sine intermissione oranti & affligenti se præ desi-
derio: cum interdum desideratus ille qui ita quæritur mi
seratus occurrit: puto illi de propria experientia conueni
Treñ.3. re: ut dicat cum sancto Hieremia. Bonus es domine sperã
tibus in te: animæ quærenti te. Sed & angel⁹ eius qui un⁹
est de sodalibus spõsi in hoc ipsum deputat⁹ minister pro-
fecto & arbiter secretæ mutuæq; salutationis: is inquã an-
gelus quomodo tripudiat: quomodo collætatur & cõde-
lectatur: & conuersus ad dominum dicit. Gratias ago tibi
p̄s.20. domine maiestatis: quia desideriũ cordis eius tribuisti ei:
& uoluntate labiorum eius non fraudasti eam: ipse est qui
in omni loco sedulus quidam pedissequus aĩæ non cessat
Psal.26. solicitare eam: & assiduis suggestionibus monere dicens.
Ibidem. Delectare in dño: & dabit tibi petitiões cordis tui. Et rur
Abac.1. sum. Expecta dñm & custodi uiam eius. Itẽ si morã fecerit
Psal.41. expecta eum: quia ueniens ueniet, & non tardabit. Ad do
minũ autem. Sicut ceruus (inqt) desiderat ad fontes aqua
rum: ita desiderat anima ista ad te de⁹. Desideraui te in no
cte: sed & spirit⁹ tuus in præcordijs eius de mane uigilauit
Psal.87. ad te. Et iterum. Tota die expandit ad te manus suas, dimi
Mat.15 te illã qa clamat post te. Cõuertere aliquãtulũ & depreca-
Psal.89. bilis esto super eam. Respice de cælo & uide & uisita deso
latam. Fidelis paranymphus: qui mutui amoris conscius,
sed non inuidus: non suã quærit: sed dñi gratiam. Discur-
rit medius inter dilectũ & dilectam, uota offerens, referẽs
dona: Excitat istã: placat illũ. Interdũ quoq; (licet raro) re
præsentat eos pariter sibi, siue hanc rapiens, siue illum ad
ducens. Siquidem domesticus est & notus in palatio: nec
ueretur repulsam, & quotidie uidet faciem patris. D Vi-
de autem tu ne quid nos in hac uerbi animæq; cõmixtio-
1.Cor.6 ne corporeum seu imaginatorium sentire existimes. Id lo
quimur qđ ap̄s dicit: quoniam qui adhæret deo un⁹ spi-
ritus est. Excessum puræ mentis in deũ siue dei piũ descen
sum in animã, nostris quibus possum⁹ exprimim⁹ uerbis,
Ioan.4. spũalib⁹ spũalia cõparãtes. Itaq; in spũ fit ista coniunctio,
qa spũs est deus, & cõcupiscit decorẽ aĩæ illi⁹ quàm fortè
aduertit in spiritu ambulãtẽ, & curã carnis non pficiẽtem
in desiderio, præsertim si sui amore flagrantẽ cõspexerit.
Nõ ergo sic affecta & sic dilecta cõtenta erit oĩno uel illa q̃
multis per ea quæ facta sunt: uel illa quæ paucis per uisa &
somnia: facta est manifestatio sponsi: nisi & speciali prærо
gatiua intimis illũ affectib⁹ atq; ipsis medullis cordis cæli
tus illapsum suscipiat habeatq; præsto quem desiderat nõ
figuratum, sed infusum: nõ apparentem: sed afficientẽ: nec
dubium quin eo iocundiorem: quo int⁹, nõ foris. Verbũ
nempe est nõ sonans sed penetrans: nõ loquax, sed efficax
nõ obstrepẽs auribus, sed affectibus blandiens. Facies est
non formata sed formans: nen perstringens oculos corpo
ris: sed faciem cordis lætificans, grata quippe amoris mu-
nere nõ colore. A Non tamen adhuc illum dixerim ap-
parere sicuti est: quãuis nõ oĩno aliud hoc modo exhibeat
quam quod est. Neq; enim uel sic cõtinue præsto erit quã
uis deuotissimis mentibus: sed nec uniformiter omnibus.
Oportet nãq; pro uarijs animæ desiderijs diuinæ gustũ
p̄sentiæ uariari: & infusum saporẽ supernæ dulcedinis di-
uersa appetẽtis animi aliter atq; aliter oblectare palatum.
Deniq; aduertisti in hoc amatorio carmine quoties muta
uerit uultum: & in quanta multitudine dulcedinis suæ co
ram dilecta dignatus sit transformari: & qũo nunc quidẽ
instar uerecũdi sponsi sanctæ aĩæ secretos petat amplex⁹ &
oculis delectetur: nunc uerò in oleo & unguẽtis medicũ
exhibere appareat: nimirũ ꝓpter teneras & infirmas ani-
mas istiusmodi adhuc indigẽtes fomentis & medicamen
tis: unde & delicato adolescentularum nomine designan-
tur. Sed mussitet quis, audiet quia nõ est op⁹ sanis medic⁹ Mat.8.
sed male habẽtibus. Nũc rursum quasi uiator quispiam iti
nerantibus sponsæ simul atq; adolescentulis sese associãs,
iocũdissimis confabulationibus suis: à labore uiæ oẽm re-
uelat comitatum: ita ut eo discedente loquantur. Nónne
cor nostrum ardens erat in nobis de Iesu dum loqueretur Luc.24.
nobis in uia? B Facundus comes, qui in sermonũ & mo-
rum suauitate suorũ: tanquam in quadã suaueolentia spi-
rantium unguentorũ post se currere faciat uniuersos. Vn Canti.1.
de & dicunt. In odorem unguentorũ tuorũ curremus. Itẽ
aliquando occurrens quasi prædiues aliquis paterfami-
lias qui in domo sua abũdet panibus: imo tanquã rex ma-
gnificus & potens, q spõsæ paupis uideat pusillanimitatẽ
erigere: prouocare cupiditatẽ, demonstrans illi omnia de
siderabilia gloriæ suæ: diuitias torcularium ac promptua
riorũ: hortorũ & agrorũ copias: demũ etiã introducẽs eã
in ipsa secreta cubili. Nimirũ confidit in ea cor uiri sui: &
non est ex omnibus quod ab illa existimet abscondendũ puer.vlt
quam redemit inopẽ: probauit fidelem, amplexatur ama-
bilem, Atq; ita non cessat siue hoc siue illo modo interno
iugiter apparere conspectui quærentium se: ut sermo im-
pleatur quem dixit. Ecce ego uobiscum sum usq; ad con-
summationem seculi. Et in his omnibus suauis & mitis & Ma.vlt.
multæ misericordiæ. Nam in osculis quidem affectuosum
& blandum: in oleo autem & in pigmentis atq; unguen-
tis clementem & affluentem uisceribus pietatis & compas
sionis. C Porro in uia hilarem, affabilem, plenũ grãæ & so
latij: in ostẽsione uero diuitiarũ ac possessionũ munificum
se ac largum pro regia liberalitate remuneratorem demõ-
strat. Ita per omnem huius carminis textum reperies uer-
bum istiusmodi similitudinibus adumbrari. Vñ ego puto
id significatũ apud prophetam ubi ait. Spiritus ante faciẽ
nostram xp̄s dñs: in umbra eius uiuemus inter gentes: ꝙ Treñ.4.
scilicet uideamus nunc per speculũ & in enigmate: & nec
dum facie ad faciẽ. Ad istud sanè donec uiuimus inter gẽ
tes. Nam inter angelos aliter: qñ iam indifferenti omnino
felicitate cũ ipsis uidebimus eũ & uos sicuti est: hoc est in
forma dei: & non in umbra. Quomodo nanq; apud uete-
res quidem umbrã figuramq; dicimus extitisse: nobis au-
tem per gratiam xp̄i in carne præsentis ipsam per se illuce
scere ueritatẽ: ita nos quoq; respectu futuri seculi ĩ quadã
interim ueritatis umbra uiuere nõ negabit: nisi qui nõ ac
quiescit apostolo dicẽti: ex parte cognoscimus: & ex pte 1.Cor.13
prophetamus. Et illud. Non arbitror me comprehendisse Phil.3.

Quõ em̃ nõ est distinctio eius qui per fidẽ ambulat,& illi⁹
Gal.3. qui per speciẽ? Ergo iust⁹ ex fide uiuit: beat⁹ exultat i spe
cie. Et ideo sanctus homo uiuit interim in umbra christi:
sanctus angelus in splendore uultus gloriæ gloriatur. Et
bona fidei umbra: quæ lucem temperat oculo caliganti &
Actu.15. oculũ pparat luci. Scriptũ est em̃. Fide mundãs corda eo-
rũ. Fides itaq; lucẽ nõ extinguit sed custodit. Quicqd sa-
nẽ est illud quod uidet angelus: hoc mihi umbra fidei ser-
uat: fideli sinu repositũ: in tempore reuelandũ. An nõ ex
pedit tenere uel inuolutũ quod nudũ nõ capis? A Deni
Lucæ.1. q; & mater domini uiuebat in umbra fidei: cui dictũ est: &
Ibidem. btã quæ credidisti. Habuit & de christi corpore umbrã q̃
audiuit: & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Nec em̃ uilis
umbra quæ de uirtute altissimi formatur. Et uere uirt⁹ in
carne xp̃i: quæ uirgini obũbrauit: ut quod ĩpossibile erat
mortali fœminæ: obiectũ tñ ĩuolucri uiuifici corpis ferret
præsentiã maiestatis, & lucẽ sustineret inaccessibilẽ. Virt⁹
planẽ: in qua oĩs cõtraria fortitudo debellata est. Et uirt⁹
& umbra fugãs dæmones: tutãs hoĩes. Aut certẽ ṽtus ue-
getãs: umbra refrigerãs. Viuim⁹ pinde ĩ umbra xp̃i q per
fidẽ ambulamus, & carne ipsius pascimur ut uiuam⁹. Caro
Ioan.6. em̃ christi uerẽ est cibus. Et uide ne propterea etiã nũc de
scribatur hoc loco apparens tãquã in schemate pastorali:
ubi illũ sponsa quasi unũ quempiã de pastoribus uidetur
Ioã.10. alloqui dicens. Indica mihi ubi pascas ubi cubes in meri-
die? Bonus pastor qui animã suã dat pro ouibus suis. Ani
mam pro illis, carnẽ illis. Illam in pretiũ, istam in cibum.
Res mira, ipse pastor ipse pascua est, ipse redemptio. Verũ
sermo in longum pergit: qm̃ locus amplus est & grandia
continens: & non explicabitur paucis: atq; hac necessita-
te uidetur mihi iam rumpendus potius quàm finiendus.
Oportet autem ut qm̃ materia pendet, memoria uigilet:
quatenus ubi pausatum erit: inde mox resumatur & per-
tractetur prout dominus dabit. Iesus christus sponsus ec-
clesiæ, qui est super oĩa deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter christus suscipitur ab anima sancta tan-
quã sponsus: & ab anima infirma tãquam
medicus: & de differentia
cogitationũ.

Sermo. XXXII. C

Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie.
Hic sum⁹, hinc progredimur. Sed antequã tra-
ctari incipiat uisio ista & allocutio: recapitulan
dum breuiter arbitrior de alijs uisionibus quæ
præcesserunt: quomodo nobis aptari spiritaliter possint
pro uotis & meritis singulorum: ut apprehẽsis illis (si ta
men hoc datum fuerit) facilior & in huius discussione elu
ceat intellectus. Verum id difficillimũ. Nam etsi illa uer-
ba quibus ipsæ uisiones seu similitudines describũtur so
nare corpora atq; corporea uideãtur: spũalia tñ sunt quæ
nobis ministrantur in his, ac per hoc in spũ quoq; causas
& rõnes earũ oportet inqri. Et qs idoneus inuestigare &
cõprehendere tã multos aĩæ effectus, pfectusq;: qbus hæc
de psẽtia sponsi tam multiformis gratia dispẽsatur? Tñ
si intremus ad nos: & spũssanctus in lumine suo dignetur
ostendere nobis qd' ope suo nõ dedignatur assidue actita
re in nobis: puto non omnino nos in his sine intellectu re
1.Cor.2. mãsuros. Cõfido em̃ nõ accepisse nos spm̃ huius mũdi, sed
spm̃ qui ex deo est: ut sciamus quæ à deo donata sunt no-
Psal.72. bis. Ergo si cui nostrũ cũ sancto pphta adhærere deo bo
num est (ut loquar manifesti⁹) si qs in nobis est ita deside
rij uir: ut cupiat dissolui & cũ xp̃o esse: cupiat autem uehe
menter, ardenter sitiat, assidue meditet̃: is pfecto non sec⁹
quam in forma spõsi suscipiet uerbum in tpe uisitationis:
Psal.20. hora uidelicet qua se astringi ĩtus qbusdã brachijs sapiæ:
atq; inde sibi infundi senserit sancti suauitatẽ amoris. Si
quidem desideriũ cordis eius tribuetur ei: etsi adhuc pere
grinãti in corpe. Ex parte tñ idq; ad tẽpus & tẽpus modi
cum. Nã cũ uigilijs & obsecrationbus & multo labore &
imbre lachrymarũ q̃situs affuerit: subito dum teneri puta
tur elabitur: & rursum lachrymanti & insectanti occurrẽs
cõprehẽdi patitur, sed minime retineri: dum subito iterũ
quasi è manib⁹ euolat. Et si institerit pcibus & fletibus de
uota aĩa, denuo reuertet̃: & uoluntate labiorum eius non
fraudabit eã: sed rursum mox disparebit: & nõ uidebitur
nisi iterũ toto desiderio reqrat̃: ita ergo & in hoc corpore
põt esse de psẽtia sponsi freqũs lætitia, sed nõ copia: qa
etsi uisitatio lætificat, sed molestat uicissitudo. Et hoc tan-
diu necesse est pati dilectam, donec semel posita corporeæ
sarcina molis: auolet & ipsa leuata pennis desideriorũ suo
rum: libere iter carpẽs per cãpos cõtemplationis: & mẽte
sequens expedita dilectũ quocũq; ierit. A Nec tñ uel in
trãsitu præsto erit sic oĩ aĩæ, nisi illi dũtaxat quã ingẽs de
uotio: & desideriũ uehemens, & pdulcis affectus sponsam
pbat: & dignã ad quã gr̃a uisitãdi accessurũ uerbũ decorẽ
induat formã sponsi accipiens. Qui em̃ nondũ inuenit̃ ita
affectus: sed compunctus magis actuum recordatione suo
rum, loquens in amaritudine animæ suæ dicat deo. Noli Iob.10.
me cõdemnare aut forte etiã adhuc periculose tentatur à
propria concupiscentia abstractus & illectus: hic talis nõ
sponsum requirit, sed medicum: ac per hoc nõ oscula quĩ-
dem uel amplexus, sed tantum remedia uulneribus acci-
piet suis: in oleo utiq; & unguentis. An non sæpenumero
sic sentimus, & sic experimur orantes: nos qui nostris quo
tidie adhuc excessibus tentamur præsentibus: mordemur
præteritis? A quãta me amaritudine frequenter liberasti
adueniens Iesu bone? Quoties post anxios fletus, post in
enarrabiles gemit⁹ & singultus, sanãsti cõscientiã meã un-
xisti unctiõe miæ tuæ, & oleo lætitiæ perfudisti? Quoties
me oratio quẽ pene desperentem suscepit, reddidit exultã
tem & præsumentẽ de uenia? Qui similiter afficiũtur ecce
hi sciunt q; uere medicus sit dñs Iesus: qui sanat contritos
corde & alligat contritiones eorum. Qui experti nõ sunt:
credãt inde eidem ipsi dicenti. Spiritus domini unxit me: Ps.146.
ad euangelizandum mansuetis misit me: ut mederer con-
tritos corde. Si adhuc dubitãt, accedant certẽ & probẽt Luc.4.
& sic in semetipsis discãt qd sit: misericordiã uolo & nõ sa
crificium. C Sed uideam⁹ & reliqua. Sunt qui in studijs Matt.9.
spiritalib⁹ fatigati & uersi in teporem atq; in defectu quo
dam spiritus positi ambulant tristes uias domini: corde
arente & tædente accedunt ad quæq; iniũcta: frequenter
murmurant: longos dies: longas conquerunt̃ & noctes
loquẽtes cũ sancto Iob. Si dormiero dicã: qñ consurgam. Iob.7.
& rursum expectabo uesperã. Ergo ubi cõtingit tale aliqd
pati: si misertus dominus appropiet nobis in uia qua am-
bulamus, & incipiat loqui de cælo qui de cælo est: necnõ
fauorabile quippiã cantare nobis de canticis siõ: narrare
etiã de ciuitate dei: de pace ciuitatis: de æternitate pacis:
de statu æternitatis: dico uobis erit pro uehiculo animæ
dormitanti & pigritanti læta narratio: ita ut pellat omne
fastidiũ ab aĩo audiẽtis, & à corpore fatigatiõnẽ. An tibi Psal.118.
aliud uel pati uel petere ille uidet̃ qui ait. Dormitauit ani
ma mea præ tædio: cõfirma me in uerbis tuis. Et nõnne cũ Ibidem.
obtinuerit clamabit: qũo dilexi legem tuam dñe: tota die
meditatio mea est? D Sunt em̃ quædã uerba uerbi spõsi
ad nos: nr̃æ meditationes de ipso & eius gloria: elegantia,
potentia, maiestate. Non solũ autem sed & cum auida mẽ-
te uersamus testimonia eius: & iudicia eius, & in lege eius
meditamur die ac nocte: sciamus pro certo adesse spõsum
atq; alloqui nos: ut nõ fatigemur laboribus, sermonibus
delectati. Tu ergo cũ tibi aliqua talia uolui aĩo sentis, nõ Esai.6.
tuã putes cogitationẽ: sed illũ agnosce loquẽtẽ: qui apud
prophetam dicit. Ego qui loquor iustitiam. Simillima em̃ Mat.6.
sunt nr̃æ cogitata mẽtis sermonibus ueritatis in nobis lo Eius.9.
quentis: nec facile qs discernit quid intus pariat cor suum Ioan.8.
qdue audiat, nisi qui prudenter aduertit dñm ĩ euãgelio 2.Cor.3.
loquentẽ: quia de corde exeũt cogitatiões malæ. Et illud.
Quid cogitatis mala in cordibus uestris? Et qui loquitur
mendaciũ: de suo loqtur. Apl's aũt. Non q; sufficientes in
quit, simus cogitare aliquid à nobis tanquã ex nobis: sub
audis bonũ, sed sufficientia nostra ex deo est. Cũ ergo ma
la in corde uersamus, nostra cogitatio est: si bona, dei ser-
mo est.

Psal.84 mo est. Illa cor nostrum dicit: hæc audit Audiam, ait, qd loquatur in me dñs deus: qm̃ loquetur pacem in plebem suã. Itaq; pacẽ, pietatẽ, iustitiã, de⁹ in nobis loqtur: nec ta
Mat.15. lia nos cogitamus ex nobis: sed in nobis audimus. Cæte rum homicidia, adulteria, furta, blaphemiæ, & his similia
Psal.13. de corde exeunt: nec audimus ea, sed dicimus. Deniq; di-
Eiusd.9. xit insipiens in corde suo: nõ est deus. Et propter hoc irri tauit impius deum: qa dixit in corde suo nõ requiret. Sed est p̃terea qđ corde qdẽ sentit: nõ tñ cordis est uerbũ: nec em̃ de corde exit sicut nr̃a cogitatio: sed neq; illud est qđ ad cor fieri dixim⁹ uerbũ uidelicet uerbi: cũ sit malum: im
Psal.77. mittitur autẽ à cõtrariis potestatibus: sicut fiunt immissio nes p angelos malos: quale (uerbi causa) fuit quod legi tur misisse in cor diabolus: ut traderet dñm iudas simonis
Ioan.13. scariothis. B Verum quis ita uigil & diligẽs obseruator motionũ internarũ suarũ: siue in se siue & ex se factarũ, ut liquido ad quæq; illicita sensu cordis sui descernat inter morbũ mẽtis & morsum serpẽtis. Ego nulli hoc mortaliũ possibile puto: nisi q illuminatus à spũsctõ speciale accepit donũ quod apl's inter cætera charismata quæ enumerat:
1.Cor.12 nominat discretionẽ spirituũ. Quantũlibet em̃ quis (ẽm
Puer.4. salomonem) omni custodia seruet cor suũ: & omnia quæ intra se mouentur uigilantissima intentione obseruet: etiã si diuturnum forte in his habuerit exercitium: & frequẽs experimẽtũ: nõ poterit tñ ad purũ in se dinoscere discer nereuẽ abinuicẽ malũ innatũ & malum seminatum. Nam
Psal.18. delicta quis intelligit? Nec multum refert nr̃a scire unde inest nobis malũ dũmodo inesse sciamus: uigilandum po tius & orandũ undecunq; sit ne cõsentiam⁹. Deniq; orat
Ibidem. ppheta cõtra utrumq; malũ dicẽs. Ab occultis meis mun de me dñe: & ab alienis parce seruo tuo. Et ego non pos sum tradere uobis qđ nõ accepi. Nõ autem accepi fateor unde assignem certã notionem inter partũ cordis & semi nariũ hostis. Quippe utrũq; malum, utrũq; à malo, utrũq; in corde, sed nõ utrumq; de corde. Hoc totũ certum mihi in me: etsi incertũ quid cordi, quid hosti tribuã. Et id qui dem, ut dixi, absq; piculo. Sed sanẽ est ubi periculose imo dãnabiliter erratur, atq; ibi merito nobis certa præfigitur re gula: ne quod dei est in nobis, demus nobis: putantes uer bi uisitationem nostram esse cogitationem. Ergo quantũ distat bonum à malo: tantũ ista duo à se: qm̃ nec de uerbo malũ: nec de corde exiet bonũ: nisi qđ pri⁹ forte de uerbo
Matt.7. conceperit: quia nõ põt bona arbor fructus malos facere nec arbor mala fructus bonos. At satis dictum esse credo quid dei, quid nostrũ innostro sit corde: nec superflue (ut arbitror) sed ut sciant inimici gratiæ: absq; grã necad co
2.Cor.3. gitandũ bonum sufficere cor humanum: sed sufficientiam ipsius ex deo esse: dei uocẽ bonũ quod cogitatur: nõ cordis prolẽ existere. Tu ergo si uocem eius audis, nõ iã nescias unde ueniat aut quo uadat: sciens qa à deo exit: & ad cor
1.Cor.15 uadit. Vide aũt quõ uerbũ qđ egreditur de ore dei nõ reuer tatur ad eum uacuũ: sed prosperetur & faciat oĩa ad quæ misit illud ut dicere possis & tu qa grã dei in me uacua nõ fuit. Fœlix mens cui uerbũ indiuidu⁹ comes: ubiq; se affabilẽ præbet: cuius indesinenter oblectata suauitate facundiæ:
Ephe.5. à carnis molestiis & uitiis sese uindicet omni hora redimẽ do tp̃s à diebus malis. Non lassabitur, nõ molestabitur: quo niam sicut dicit scriptura. Nõ cõtristabit iustũ quicqd e i
Puer.12. acciderit. D Iã uerò magni patrisfamilias seu regiæ ma iestatis schema apparere existimo his qui accedẽtes ad cor altum: de maiori spũs libertate & puritate conscientiæ magnanimiores facti cõsueuerũt audere maiora: inquieti prorsus & curio si secretiora penetrare: & apprehendere sublimiora: & tentare perfectiora, non modo sensuum: sed & uirtutũ. Hi em̃ pro fidei magnitudine digni inueniun tur qui inducãtur in omnẽ plenitudinem: nec est omnino in omnibus apothecis sapiẽtiæ à quo deus scientiarũ dñs arcẽdos cẽseat: cupidos ueritatis, uanitatis non conscios.
Exo.33. Talis erat moyses qui audebat dicere deo. Si inueni gra tiam in oculis tuis: ostende mihi teipsum. Talis philippus
Ioan.14 qui sibi & suis condiscipulis patrem flagitabat ostendi.

Talis & Thomas: q nisi sua manu tangeret uulnus & fos Ioan.20
sum lat⁹: credere recusabat. Pusilla fides: sed de magnitudi ne animi miro modo descendens. Talis quoq; Dauid qui & ipse dicebat deo. Tibi dixit cor meũ, exquisiuit te facies Psal.26.
mea: faciem tuam dñe requirã. Tales itaq; magna audent, qm̃ magni sunt: & q̃ audet obtinẽt iuxta uerbũ promissio nis ad ipsos: quod est istiusmodi. Quẽcunq; locum calca Deut.11.
uerit pes uester: uester erit. Magna siquidem fides: magna meretur, & quatenus in bonis domini fiduciæ pedem por rexeris: catenus possidebis. B Deniq; moysi ore ad os lo Nu.41.
quitur deus: & palam non per enigmata & figuras domi num uidere meretur: cum prophetis aliis tantum in uisione appere se dicat: & p somniũ loq. Philippo quoq; ẽm peti Ioan.41
tionẽ cordis sui ostensus est pater in filio: in eo pculdubio qđ icõtinẽti audiuit. Philippe q uidet me, uidet & patrẽ: Ioan.12.
qa ego in p̃re & pater in me est: Sed & Thomæ iuxta desi deriũ cordis eius palpãdũ se præbuit: & uolũtate labiorũ Psal.131.
eius non fraudauit eum. Quid dauid? Nõnne & ipse uoto se oĩno fraudari significat ubi ait: nõ daturum se somnum oculis suis: nec palpebris suis dormitationẽ: donec inueni ret locũ dño? Igitur istiusmodi magnis spiritibus, magn⁹ occurrit sponsus: & magnificabit facere cum eis: emittens lucem suã & ueritatẽ suam: eosq; deducẽs & adducens in montẽ sanctũ suum & in tabernacula sua: ita ut dicat qui eiusmodi est, qa fecit mihi magna q potens est. Regem in Psal.42
decore suo uidebunt oculi eius præeũtem se ad speciosa Lucæ.1.
deserti: ad flores rosarũ & lilia conuallium: ad amœna hor Esaiæ.33
torũ & irrigua fontiũ: ad delitias cellariorũ & odoramẽ ta aromatũ: postremò ad ipsa secreta cubiculi. C Isti sunt thesauri sapientiæ & scientiæ penes sponsum absconditi: hæc uitæ pascua p̃parata in refectionẽ animarũ sanctarũ. Beat⁹ uir qui impleuit desideriũ suũ ex ipsis. Hoc solũ ad Psal.126
monit⁹ sit, ne sol⁹ habere uelit quæ possunt sufficere plu ribus. Propterea em̃ fortassis post ista oĩa sponsus tanquã pastor apparere describitur: ut proinde admoneatur asse cutor tantorum munerum pascendi gregis simpliciorum: qui scilicet tam non ualent per semetipsos apprehendere ista: quàm nõ audent sine pastore oues exire in pascua. De Canti.1.
niq; hoc ipsum sponsa prudenter aduertẽs postulat sibi in dicari ubi ip̃e pascat & cubet sub meridiano feruore: pata (ut qdẽ ex hoc intelligi datur) pasci & pascere cũ illo & sub illo. Nec enim tutũ arbitratur lõge agere gregẽ à summo pastore: nimirũ ob incursiões luporũ: eorũ maxime q ue niũt ad nos in uestimentis ouiũ: & p̃terea satagit in eisdẽ cum ipso pariter pascere pascuis & cubare umbris. Et cau sam ponit. Ne incipiam (inquiens) uagari post greges so daliũ tuorũ: ipsi sunt q se uolũt uideri amicos sponsi & non sunt: & cũ suos nõ illi⁹ greges pascere cura sit eis: hincin de tñ insidiãtes, dicunt. Ecce hic est xp̃s: ecce illic est: uide licet ut multos seducãt & abducãt à xp̃i gregib⁹ & sociẽt suis. Hoc pro literæ textu. Iã uerò spiritualẽ sensum q ĩ ea latet: sub alio sermõis principio expectate: quicquid illud erit quod mihi inde uobis orantibus sua misericordia par tiri dignabitur sponsus ecclesiæ Iesus christus dominus no ster: qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De his quæ semper sectanda sunt à mente deuota & quid sit meridies, & de quatuor generibus tentationum semper cuitandis.

Sermo. XXXIII. D

INdica mihi quẽ diligit anima mea, ubi pascas, Iob.10.
ubi cubes in meridie. Et ali⁹ quidam. Indica, ĩ quit, mihi cur me ita iudices? Vbi non sanẽ sen tentiam causatur, sed scrutatur causam, erudiri Psal.24.
flagellis petens, non erui. Item alius precatur dicens. Vias tuas domine demonstra mihi: & semitas tuas edoce me. Psal.22.
Quas dixerit uias uel semitas manifestat alibi. Deduxit me, inquiens, super semitas iustitiæ. Ergo tria ista anima curiosa dei non cessat inquirere iustitiam: & iudiciũ, & lo cum habitationis gloriæ sponsi: tanquã uiã in qua ambu let: cautelã qua ambulet: & ad quam ambulet mansionem, de qua mãsiõe sic habes ĩ propheta. Vnã petii, inqt, à dño Psal.26.

Psal.25. hāc requirā:ut inhabitē in domo dn̄i omnibꝰ diebꝰ uitæ
Psal.88. meæ. Et iterū. Dn̄e dilexi decorē domꝰ tuæ:& locū habita
tionis glīæ tuæ. Porrò de reliqs duobꝰ: iustitia & iudiciū
ait, præparatio sedis tuæ. Merito tria ista mēs deuota reqꝰ
rit, utpote sedē dei, & sedis p̄parationē. Et pulchre in spō
sæ p̄rogatiuā cōcurrūt pariter oīa ad cōsummationē uir
tutū: ut de forma iustitiæ sit formosa: de iudiciorū notitia
cauta: de desiderio p̄sentiæ seu gloriæ sponsi casta. Talem
prorsus decet esse sponsam dn̄i pulchrā: eruditā & castam.
Ergo petitio quā ultimā posui, istiꝰ est loci. Petit siquidē
ab eo quē diligit aīa sua indicari sibi ubi pascat, & ubi cu
bet ī meridie. Et p̄io aduerte quàm elegāter amorē spūs
à carnis discernat affectu: dū dilectū exprimere magis ipa
affectiōe quàm noīe uolēs nō simpliciter quem diligo: sed
ô, inqt, quē diligit aīa mea spūalem designās dilectionē.
Deinde qdnā eā in loco pascuæ adeo delectet diligēter at
tēde. Sed nec illud p̄tereat te de hora meridiana. & ꝙ is po
tissimum exploraī locus: in quo qui pascit cubat simul: ꝙ
est magnæ securitatis indiciū. Arbitror enī ob hoc additū
cubat: ꝙ eo loci minime necesse sit stare & uigilare sup cu
stodiā gregis: qn̄ grex etiā cubāte pastore & pausante sub
umbris libere nihilominꝰ discurrat ī pascuis. Fœlix regio
in qua pro libitu oues ingrediūī: & egrediuntur: & nō est
q exterreat. Quis mihi tribuat uidere uos, meq́ pariter in
montibus pasci una cū illis nonagintanouē q̄ illic relictæ
Mat.18 legūtur: cū pastor earū dignāter ad unā descendit, q̄ erra
uerat. Secure proculdubio cubat ꝓpe: qui & longe rece
dere minime dubitauit: sciēs quia in tuto eas reliquerat.
Merito spōsa illo suspirat, mirito ihiat loco pascuæ simul
& pacis: sed quietis, sed securitatis, sed exultatiōis, sed ad
miratiōis, sed stuporis. Nā & me miserū heu lōge agentē:
& de lōge salutātē. En ipsa eiꝰ recordatio ad lachrymas ꝓ
Psal.136 uocat: plane iuxta affectionē & uocē dicētiū. Super flumi
na babylonis illic sedimus & fleuimus: dū recordaremur
tui sion. C Libet exclamare & me, cū sponsa pariter & cū
Psal.47. ꝓpheta. Lauda deū tuū sion qm̄ confortauit seras portarū
tuarū: bn̄dixit filijs tuis in te. Qui posuit fines tuos pacē
& adipe frumēti satiat te. Quis nō illic uehementer cupiat
pasci & ꝓpter pacē & ꝓpter adipē & ꝓpter satietatē. Ni
hil ibi formidaī, nihil fastidiī, nihil deficit. Tuta habitatio
paradisus dulce pabulū uerbū, opulētia multa nimis æter
nitas. Habeo & ego uerbū, sed ī carne, & mihi apponitur
ueritas, sed in sacramēto. Angelꝰ ex adipe frumēti sagina
tur, & nudo saturaī grano: me oportet iterim quodā sacra
mēti cortice esse cōtentū, carnis furfure, literæ palea, uela
mine fidei. Et hæc talia sunt q̄ gustata afferūt mortē: si nō
de primitijs spūs quātulūcūq; accipiāt cōdimētū. Prorsꝰ
4.Re.4 mors mihi in olla: nisi ex ꝓphetæ farinula dulcoretur. De
niq; absq; spū & sacramentū ad iudicium sumitur: & caro
nō prodest quicquā: & litera occidit: & fides mortua est.
Sed spūs est q uiuificat: ut uiuā in eis. D At quātalibet
sanè abūdantia spūs pinguescant ista: nō pari omnino io
cunditate sumitur cortex sacramenti & adeps frumenti: fi
des & spes: memoria & p̄sentia: æternitas & tēpus: uultus
& speculū: imago dei & forma serui. Nempe in omnibus
his fides locuples mihi: intellectus paup. Nūqd uerò par
sapor intellectui fideiq́ cum sit in meritum ista: ille in præ
mium. Vides ergo distare inter pabula: quantum & inter
loca: & sicut exaltanī cæli à terra, ita habitātes ī eis bonis
potioribus abūdare. Festinemꝰ proinde filij festinemꝰ ad
locū tutiorē, ad pastū suauiorem, ad uberiorem & fertilio
rem agrum. Festinemus ut habitemus sine metu, abunde
mus sine defectu, epulemur sine fastidio. Tu enim domine
sabaoth qui cū tranquillitate iudicas omnia: etiam cū se
curitate æque omnia ibi pascis: idēipse & dominꝰ exerci
Actu.7. tuum & pastor ouium. Ergo & pascis & cubas pariter, sed
nō hic. Deniq; stabas cū ē cælo prospiceres unam ex tuis
ouiculis (stephanum loquor) à lupis circundari super ter
ram. Et ꝓpterea quæso indica mihi ubi pascas, ubi cubes
in meridie, hoc est tota die. Etenim illa meridies tota est
Psal.83. dies: & ipsa nesciens uesperam. Et ideo melior dies illa in

atrijs tuis super milia: quia nescit occasum. At matutinum
forsitan, habuit, cum primum uidelicet dies sc̄tificatus illu
xit nobis per uiscera utiq; misericordiæ dei nostri: in qbꝰ
uisitauit nos oriens ex alto. Vere tunc suscepimus deꝰ mi
sericordiam tuā in medio templi tui: cū in medio umbræ
mortis, exortꝰ matutini lux orta est nobis: & uidimus glo
riam domini. Quanti reges & prophetæ uoluerūt uidere
& nō uiderūt. Quare: nisi qa nox erat: & necdū uenerat il
lud expectatum mane cui fuerat repromissa mīa. Vnde &
orabat quis dicēs. Auditam fac mihi mane misericordiā Psa.
tuā: quia in te speraui. B Fuit nāq; quædā huius aurora
diei: ex quo sol iustitiæ per archangelū gabrielē nūciatꝰ
est terris: & uirgo deū in utero de spūsc̄tō cōcepit & pepe
rit uirgo, ac deinceps quoad in terris uisus est: & cū homi
nibus cōuersatus est. Nā usq; adeò per totum id temporis
lux pusilla & tanquam lux reuera auroræ appuit: ut diem
esse iterim apud homines penè uniuersitas ignoraret. De 1.Cor
niq; si cognouissent: nūquā dn̄m gloriæ crucifixissent. Et Ioan.
utiq; ipsis paucis discipulis dicebatur. Adhuc modicū lu
men in nobis est: eo ꝙ aurora esset, & initium uel potius ī
diciū diei: dū sol adhuc absconderet radios suos, & mini
me eos spargeret super terram. Paulus quoq; dicebat: qm̄ Rom.
nox p̄cessit, dies aūt appropinquauit: significans esse tūc
adhuc adeò modicum lumen ut propinquasse quàm uenis
se diem dicere maluerit. Qn̄ autem hoc dicebat. Profectò
sol reuersus ab inferis: iam se ad alta cæli sustulerat. Quan
to magis, cū adhuc similitudo carnis p̄cti instar densæ nu
bis opiret aurorā: iuxta oēs nimirum nostri corpis passio
nes: ita ut neq; amara mors, nec crux probrosa defuerit.
Quāto magis (inquā) tūc exigua tenuisq́ admodum lux
fuit: & quæ de auroræ magis quam de solis ꝓdire p̄sentia
uideret. Erat ergo aurora: & ipa subobscura satis: tota illa
christi cōuersatio super terrā: usq; dū occumbens & rur
sum exoriēs: solaris suæ p̄n̄tiæ lumine clariori fugauit au
rora, & mane facto absorpta est nox in uictoria. C Deni
q; habens. Et ualde mane una sabbatorū ueniūt ad monu Mat.16
mentum orto iam sole. An nō mane fuit quando ortus est
sol. Attulit aūt nouū de resurrectiōe decorē: & sereniorē
solito lucē: qm̄ etsi noueramus cū s̄m carnem, sed nūc iam 2.Cor.
non nouimus. Est scriptum in propheta decorem induit: Psal.92
induit fortitudinem et præcinxit se: ꝙ carnis infirma tan
quā nubila quædā excusserit, stolam gloriæ induens. Sane
extunc eleuatus est sol, & sensim demū diffundens suos ra
dios super terrā: cœpit paulatim ubiq; clarior apparere,
feruidiorq́ sentiri. Verū quātūlibet incalescat & inualc
scat: multiplicet & dilatet radios suos super oē huius nr̄æ
mortalitatis curriculū (erit enī nobiscū usq; ad consum
mationē seculi) nō tn̄ ad meridianū p̄ueniet lumen: nec in
illa sui plenitudine uidebitur modo: in qua uidendus est
postea: ab his dūtaxat quos hac uisione ipse dignabiī. O
uere meridies: plenitudo feruoris & lucis, solis statio, um
brarū exterminatio, desiccatio paludū, fœtorū depulsio.
O perenne solstitiū, quando iā nō inclinabitur dies: ô lu
mē, meridianū, ô uernalis tēperies, ô æstiua, uenustas, ô au
tūnalis ubertas & (ne qd uidear præterijsse) ô quies & fe
riatio hyemalis. Aut certè si hoc magis probas sola tunc
hyems abijt & recessit. Hūc locū (inquit) tātæ claritatis
& pacis & plenitudinis indica mihi, ut quēadmodum Ia Gen.
cob adhuc in corpore manens uidit dn̄m facie ad faciem Num.
& salua facta est anima eius, uel certè sicut Moyses uidit
eum non per figuras & enigmata seu per somnia, uti pro
phetæ alij, sed mō planè p̄cellenti atq; inexperto cæteris si
bi noto deo, uel sicut Esaias reuelatis oculis cordis uidit
eum super solium excelsum & eleuatum, uel etiam quomo
do paulꝰ raptus in paradisum audiuit uerba ineffabilia, & 2.Co.
dn̄m suum. Iesum xp̄m uidit oculis suis, ita ego quoq; te ī
lumine tuo & ī decore tuo per mētis excessum merear cō
tēplari pascentē uberius, quiescentem securiꝰ. Nam & hic
pascis, sed non in saturitate. Nec cubare licet, sed stare &
uigilare oportet propter timores nocturnos. A Heu nec
clara lux nec plena refectio, nec māsio tuta, & ideo indica
mihi ubi

Matt.5. mihi ubi pascas:ubi cubes in meridie. Beatā me dicis cū
esurio & sitio iustitiā. Quid hoc ad illorū fœlicitatem:qui
Psal.54. repleti sunt in bonis domus tuæ qui epulantur & exultāt
Psal.79. in conspectu dei:& delectātur in lætitia? Sed & si quid pa
Matt.5. tior propter iustitiā nihilominus beatam pronuncias. Et
certe pasci ubi timeas pati,iocunditatē habet, sed non se
curitatem. Porrò aūt pasci & pati simul nónne molesta io
cunditas est? Omnia mihi hic cedūt citra perfectū, plura
Psal.15. præter uotū:& tutū nihil. Qñ adimplebis me lætitia cum
Psal.26. uultu tuo? Vultū tuū dñe requirā. Vultus tuus meridies
est. Indica mihi ubi pascas,ubi cubes in meridie. Scio sa
tis ubi pascas nō cubans: indica mihi ubi pascas&cubes.
Non ignoro ubi alijs temporibus pascere soleas : sed sci
re uelim ubi in meridie pascas. Nam in tempore quidem
mortalitatis meæ:& in loco peregrinationis meæ consue
ui sanè sub tua custodia pasci & pascere in lege & prophe
tis&psalmis de te:nec non in euangelicis pascuis,&apud
apostolos similiter requieui, frequenter etiā de gestis san
ctorum &uerbis&scripturis eorū uictū mihi atq; attinen
tibus mihi mendicaui ut potui:frequētius aūt (qm is ma
Psal.41. gis ad manū fuit)manducaui panē doloris:&uinum com
punctionis bibi : & factæ sunt mihi lachrymæ meæ panes
die ac nocte:dum dicitur mihi quotidie ubi est deus tuꝰ.
Psal.22. Nisi q de mensa tua siquidē parasti in conspectu meo mē
sam aduersus eos qui tribulant me. De ipsa,inquam,tuæ
quidē beneficio miserationis accipio:in quo utcūq; respi
ro quoties tristis est anima mea:&quoties conturbat me.
Hæc pascua noui & frequentaui te secuta pastorē:sed idi
ca quæso etiā quæ nō noui. C Sunt qdē & alij pastores:
qui dicunt se esse sodales tuos, & nō sunt:habētes greges
suos &fines suos pabulo mortis refertos:in qbus pascunt
nec tecum nec per te:quorum utiq; terminos non intraui
Mar.13. nec appropiaui eis. Ipsi sunt qui dicunt. Ecce hic est xps:
ecce illic est·promittentes sapiæ & sciæ pascua uberiora,
& credit eis:& cōfluunt ad eos multi:& faciunt eos filios
gehēnæ duplo quàm se. Cur hoc nisi quia non est ibi me
ridies & perspicua lux ut liqdo ueritas cognoscat:facileq;
Prou.9. pro ea recipit falsitas ppter uerisimilitudinē:quæ nō faci
le in obscuro à uero discernit:præsertim qa aquæ furtiuæ
Canti.1. dulciores sunt& panis absconditus suauior? Et propterea
quæso ut indices mihi ubi pascas ubi cubes in meridie.i.
in manifesto:ne seducta incipiam uagari post greges soda
liū tuorū:quēadmodū & ipsi uagi sunt:nulla stabiles cer
titudine ueritatis:semp discentes,& nūquā ad sciam ueri
tatis peruenientes. Hæc spōsa ppter philosophorū& hæ
Psal.10. reticorū uaria & uana dogmata. Mihi uerò uidet nō solū
ppterea:sed& ppter dolos inuisibiliū potestatū:sicut sunt
seductorij spūs sedentes in insidijs:&parātes sagittas suas
in pharetra:ut sagittent in obscuro rectos corde. Propter
hos,inquā,& maxime uidetur mihi illa meridies optanda
etiā nobis:ut clara luce deprehendamus astutias diaboli:
2.Co.11. atq; angelū satanæ illū qui se trāsfigurat in angelū lucis,
ab angelo nostro facillime discernamus. Non enim aliter
Psal.90. nos custodire sufficimꝰ ab icursu & dæmonio meridiano
nisi in meridiano æque lumine. A Quod quidē dæmo
nium idcirco meridianū dictū existimo : quia sunt aliqui
de numero malignorū:qui cū merito tenebrosæ obstina
tæq; uoluntatis suæ nox & nox perpetua sint:die tñ se ad
fallendū simulare nouerunt:nec modo die:sed &meridie:
sicut eorū princeps nō cōtentus esse æqualis deo:etiā ad
uersat &extollit supra id quod dicit aut quod colit deus.
Itaq; nisi cordi illius quē forte aliquod istiusmodi dæmo
nium meridianū tentandū acceperit:oriens ex alto illuxe
rit uerus meridies:qui falsum conuincat & prodat:nō po
terit oīno caueri:sed tentabit & supplantabit sine dubio
sub specie boni,pro bono scilicet malū,in cauto &impro
uido persuadens. Et tūc meridies,id est maior claritas ap
paret tentans,cū quasi boni maioris imaginē pfert. Quo
ties (uerbi causa) suggessit anticipare uigilias, quo ad so
lennia fratrum illuderet dormitanti? Quoties produci ieiu
nia ut diuinis obseqijs eò inutilē redderet, quo imbecil

lem? Quoties bene pficiētibꝰ i cænobijs inuidēs obtētu
quasi maioris puritatis eremū petere persuasit:& cogno Eccle.4.
uerunt miseri tandem quàm uerus sit sermo quem frustra
legerant:uæ soli:qm si ceciderit nō habet subleuātē. Quo
ties ad opus manuum plus quàm opus fuerat incitauit:&
fractū uiribus cæteris regularibus exercitijs inualidū red
didit? Quàm multis exercitationem corporis (quæ iuxta
aplm ad modicū ualet) non modicam persuasit & pietate
fraudauit. B Deniq; ipsi experti estis qūo quidam (ad
uerecūdiā illorū dico) qui ante inhiberi nō poterāt,ita in Galat.3.
spū uehementi ad oīa ferebant:post ad tantā ignauiam de
uenerunt:ut fm illud apli cū spū cœperint:nūc carne con
summent:quàm turpe inire fœdus cū suis corporibꝰ qbꝰ
crudele ante indixerant bellū. Videas phpudor iportune
supflua qritate:qui prius necessaria obstinātissime recusa
bant. Quāquā si q in sua forte inuicti obstinatiōe pdurāt
indiscretius abstinētes: & singularitate notabili cōturbā
tes eos cū qbꝰ habitare debēt unius moris in domo:haud
scio sanè an se existimēt pietatem retinere:cum hmōi mihi
uideant & lōgius abiecisse. Nā qui sapiētes in oculis suis
decreuerunt apud se nec cōsilio acquiescere nec precepto 1.Reg.15
uideant qd respōdeant nō mihi,sed dicēti:qm quasi pctm Ibidem.
ariolandi est repugnare : & quasi scelꝰ idolatriæ nolle ac
quiescere. Præmiserat aūt:qa melior est obedientia quàm Psa.149
uictima: & auscultare magis quàm offerre adipē arietum,
id est abstinentiā cōtumaciū. Vnde dñs p pphetā. Nūqd
manducabo,ait,carnes taurorum aut sanguinē hircorum
potabo? Significans minime sibi accepta fore ieiunia su
perborū uel immūdorū. C Sed sanè uereor ne dānantes
superstitiosos uideamur fræna laxare gulosis:& audiāt illi Psal.90.
ad periculū sui qd ad remediū his dicit. Quāobrē audite
utraq; pars:quatuor esse tentationū genera:&ipsa nobis
ita pphetico sermone describi. Scuto,inquit,circūdabit
te ueritas eius:nō timebis à timore nocturno:a sagitta uo
lante in die, à negocio perābulante in tenebris:ab icursu
& dæmonio meridiano. Attendite nihilominꝰ & uos alij: Eccles.
quod oībus spero profuturū. Illud oēs in nobis sentimꝰ
& sensimus q cōuersi sumꝰ ad dñm qd sancta scriptura di
cit. Fili accedens ad seruitutem dei:sta intimore:&prepa
ra aīam tuā ad tētatiōnē. Itaq; primordia nostræ conuer
sionis (iuxta cōis qdē experiētiæ rōnem) primꝰ exagitat
timor:quē intrātibꝰ statum horror uitæ ingerit arctioris
& insueta austeritas disciplinæ. At is timor nocturnus di
cit, uel quia nox in scripturis designare solet aduersa:uel
qm ppter qd aduersa pati aggredimur,id nōdū reuelatū Rom.8.
est. Si em dies ille luceret in cuiꝰ lumie pariter & labores
& pmia uideremꝰ: timor oīno quorūuis laborū nullꝰ eēt
pre desiderio præmiorū:dū clara luce appareret: qm non
sunt cōdignæ passiōes huius tpis ad futurā gloriā quæ re
uelabit in nobis. Nūc uerò qm abscōdita sunt ab oculis
nostris,& nox est interim in hac parte:tentamur nimirū a
timore nocturno:&pro bonis quæ nō uidemus:formida
mus quæ impræsentiarū sunt aduersa tolerare. Vigilandū
proinde & orādū primo intrantibus cōtra hāc primā tēta
tionē:ne subito præoccupati à pusillanimitate spūs & tē
pestate:à bono cœpto (qd absit) resiliant. A Supata au
tē hac tētatiōe,armemus nos nihilominus & aduersus ho
minum laudes:quæ de laudabili potissimū uita sumūt ma
teriā. Alioquin patebimus uulneri à sagitta uolāte in die:
quæ est inanis gloria. Fama sigdē uolat:& ideo in die:qa
ex operibꝰ lucis. Si hæc exufflat tanquā inanis aura:restat
ut solidius aliqd afferat de diuitijs & honoribus seculi:si
forte qui non curat laudes:appetat dignitates. Et uide si Mat.4.
non hic ordo tentandi seruatus est in dño nostro:cui post
suggestū ad solā uanitatē pcipitium:ostēsa sunt oīa regna Psal.90.
mundi atq; oblata. Tu ergo exemplo dñi & ista renue. Ali
ter necesse est circumueniri te à negotio perambulante in
tenebris: quod est hypocrisis. Etenim ista de ambitione
descendit:&in tenebris habitatio eius:qppe abscōdit qd
est,& quod nō est mētitur. Negotiat aūt omni tpe:form
retinens pietatis ad sese occultandū ; uirtutem autem ei

uendicans & emens honores. B Poſtrema tentatio eſt
dæmonium meridianum, ꝙ ſoleat maxime inſidiari per-
fectis:q uidelicet tanquã uiri uirtutum oĩa ſuperauerint:
uoluptates,fauores,honores. Quid enim iam ſupereſt ei
qui tẽtat in quo poſſit pugnare palam aduerſus huiuſmo
di? Venit ꝑinde occultus qui manifeſtus non audet, &
quẽ ſatis expertus eſt apertũ oẽ horrere malũ:falſo bono
ſupplãtare molit̃.Qui aũt dicere poſſunt cũ aplõ.Nõ eñ
ignoramus aſtutias ei9:quò plus proficiunt:eò magis ſo-
liciti ſunt cauere à laqueo iſto. Hinc eſt ꝙ Maria angeli-
ca ſalutatione turbatur:dolum(niſi fallor) ſuſpicans. Et
Ioſue non prius amicũ angelũ ſuſcipit,quàm eſſe amicum
nouerit. Denicꝫ ſuſcitatur ſuusne ſit an aduerſariorum.
tanquam qui expertus ſit dæmonĳ meridiani uerſutias.
Apoſtoli quocꝫ aliqñ cum laborarent in remigando uen
to aduerſante & iactãte nauiculã,uidẽtes dñm ambulantẽ
ſupra mare, & putantes eſſe fantaſma:ita ut clamarẽt præ
Mar.6. timore:nónne apertã meridiani ſuſpicionẽ dæmonĳ præ-
tenderũt? Et recordamini ſcripturæ dicẽtis:quia quarta
uigilia noctis uenit ad eos ambulãs ſupra mare. C Quar
to igitur,id eſt ſupremo demum loco hæc tentatio formi-
detur & quò ſe in ſummo ſtare quis uiderit:eò ſibi uigilã
tius ab incurſu, & dæmonio meridiano cauendum intelli
Mat.28 gat.Porrò diſcipulis uerus ſe manifeſtauit meridies in eò
ꝙ audierunt,ego ſum nolite timere,& falſi ſuſpicio ab eis
depulſa eſt.Vtinam & nobis quoties palliata falſitas mo-
litur irrepere:emittat lucem ſuam,& ueritatem ſuam ad ꝑ
dendam illã oriẽs exalto uerus meridies,& diuidat lucem
à tenebris:ut nõ notemur à propheta tanquã ponẽtes lu-
cẽ tenebras & tenebras lucẽ. D Adhuc niſi tædio fue-
rit lõgitudo ſermõis,has quatuor tentationes tẽtabo ſuo
ordine aſſignare ipſi corpori xp̃i,quod eſt eccleſia.Et ec-
ce quàm breuius poſſum percurro.Videte primitiuam ec
cleſiã:ſi non primo peruaſa eſt acriter nimis à timore no-
cturno. Erat enim nox qñ oĩs qui interficeret ſanctos ar-
bitrabat̃ obſequiũ ſe præſtare deo. Hac aũt tentatiõe de
uicta & ſedata tẽpeſtate,inclyta facta eſt,& iuxta ꝓmiſſio-
nem ad ſe factã in breui poſita in ſuperbiã ſeculorũ.Et do
lens inimicus ꝙ fruſtratus eſſet à timore nocturno : con-
uertit ſe callide ad ſagittã uolantẽ in die,& uulnerauit in
ea quoſdam de eccleſia.Et ſurrexerunt hoĩes uani,cupidi
gloriæ,& uoluerũt ſibi facere nomen,& exeũtes de eccle
ſia diu eandẽ matrẽ ſuã afflixerũt in aduerſis & peruerſis
dogmatibus,ſed hæc quocꝫ peſtis depulſa eſt in ſapientia
ſanctorũ,ſicut & pria in patientia martyrũ.En tẽpora iſta
libera quidẽ deo miſerãte ab utracꝫ illa malitia, ſed planè
fœda in negotio perambulãte ĩ tenebris.Væ generatiõi
huic a fermento phariſæorũ quod eſt hypocriſis:ſi tñ hy-
pocriſis dici debet, quæ iam latere præ abũdãtia non ua-
let,& præ impudẽtia non quærit.Serpit hodie putida tã-
bes per oñe corpus eccleſiæ,& quò latius,eo deſperati9:
eocꝫ periculoſius , quo interius A Nam ſi inſurgeret
apertus inimicus hæreticus,mitteretur foras & areſceret
ſi uiolent9 inimic9,abſcõderet ſe forſitã ab eo. Nũc uero
quẽ eĳciet:aut a quo abſcõdet ſe? Oẽs amici,& oẽs inimi
ci,oẽs neceſſarĳ,& oẽs aduerſarĳ,oñes domeſtici,& nulli
pacifici:oẽs proximi,& oẽs quæ ſua ſunt quærẽtes.Mini
ſtri xp̃i ſunt,& ſeruiũt antichriſto.Honorati incedunt de
bonis dñi:qui dño honorẽ nõ deferunt. Inde is quẽ quo
tidie uides meretricius nitor:hiſtrionicus habitus, regi9
apparatus:inde aurum in frænis:in ſellis & calcaribus,&
plus calcaria quam altaria fulgent. Inde ſplẽdidæ menſæ
& cibis,& ſcyphis,inde cõmeſſationes & ebrietates,inde
Pſal.43. cithara, & lyra, & tibia, inde redundantia torcularia, &
pomptuaria plena eructantia ex hoc in illud. Inde dolia
pigmẽtaria:inde referta marſupia. Pro hmõi uolunt eſſe,
& ſunt eccleſiarum præpoſiti,decani,archidiaconi,ep̃i,ar
chiep̃i. Nec eñ hæc merito cedunt:ſed negotio illi quod
perambulat in tenebris.Olim prædictũ eſt,& nunc tẽpus
Eſa.38. impletionis aduenit. Ecce in pace amaritudo mea ama-
riſſima.Amara prius : in nece martyrum : amarior poſt in
conflictu hæreticorũ:amariſſima nũc in moribus domeſti
corum. Non fugare,nõ fugere eos poteſt,ita inualuerũt, Pſal.
& multiplicati ſunt ſuper numerũ. Inteſtina & inſanabi-
lis eſt plaga eccleſiæ, & ideo in pace amaritudo eius ama-
riſſima. Sed in qua pace? Et pax eſt & nõ eſt pax. Pax à
paganis:& pax ab hæreticis:ſed non profectò à filĳs.Vox
plangentis in tempore iſto.Filios enutriui & exaltaui,ip̃i Eſaiæ
aũt ſpreuerũt me.Spreuerunt & maculauerunt me à turpi
uita:à turpi quæſtu:à turpi commercio : à negotio denicꝫ
perambulante in tenebris. Supereſt ut iam de medio fiat Pſal.9
dæmoniũ meridianũ ad ſeducendos ſi qui in xp̃o reſidui
ſunt adhuc permanẽtes in ſimplicitate ſua. Siquidem ab-
ſorbuit fluuios ſapientiũ,& torrẽtes potentiũ,& habet fi Iob.4
duciam ut iordanis influat in os eius.i.ſimplices & humi-
les qui ſunt in eccleſia.Ip̃e enim eſt antichriſtus,qui ſe nõ
ſolũ diẽ:ſed & meridiẽ mentiet̃,& extollet̃ ſupra id quod
dicit̃ aut quod colitur deus:quẽ dñs ieſus interficiet ſpũ
oris ſui,& deſtruet illuſtratione aduẽtus ſui:utpotè uerus
& æternus meridies,ſpõſus & aduocatus eccleſiæ: qui eſt
ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

Sermo.XXXIIII.in quo tractatur de hu
militate & patientia. C

SI ignoras te õ pulchra inter mulieres.egredere Cant.
& abi poſt greges ſodalium tuorũ:& paſce hœ
dos tuos iuxta tabernacula paſtorũ.Olim ſan-
ctus Moyſes qñ multũ præſumebat de gratia
& familiaritate quam inuenerat apud deum: aſpirabat ad
quandam uiſionem magnam:ita ut diceret deo.Si inueni
gratiã ĩ oculis tuis:oſtende mihi teip̃m.Accepit autẽ pro
ea uiſionẽ longe inferiorẽ:ex qua tñ ad ipſam quam uole-
bat poſſet aliqñ peruenire. Filĳ quocꝫ Zebedæi ĩ ſimpli
citate cordis ſui ambulantes:magnũ aliq̃d & ipſi auſi ſunt
ſed ad gradũ nihilomin9 ſunt reducti per quẽ fuerat aſcẽ-
dẽdũ.Ita & modo ſpõſa qñ rẽ grãdem poſtulare uidetur:
reprimit̃ ſanè auſteriori reſponſione:ſed planè utili & fide
li.Oportet nãcꝫ hũiliter ſentire de ſe nitentem ad altiora,
ne dũ ſupra ſe attollit̃:cadat à ſe:niſi in ſe firmiter ꝑ ueram
humilitatẽ fuerit ſolidatus. Et qa niſi humilitatis merito
maxima minime obtinent̃ : ꝓpterea q ꝓuehendus eſt cor-
reptione humiliat̃:humilitate meret̃. D Tu ergo cum te
humiliari uideris : habeto id ſignum in bonũ:oĩno argu-
mẽtũ gratiæ ꝓpinquãtis. Nã ſicut ante ruinam exaltatur
cor:ita ante exaltationẽ humiliat̃. Sanè utrũcꝫ legis:deũ Iaco.4.
ſcilicet & ſupbis reſiſtere,& hũilibus dare gratiã.Nónne
denicꝫ ſeruũ ſuũ Iob cũ poſt inſignẽ triũphũ tantã & tam
ꝓbatã ipſi9 patientiã larga remunerãdã benedictione cen
ſeret:prius in multis & diſtrictis percunctationibus humi
liare curauit,& ſic parare uiã bñdictiõi? At parum eſt cũ
per ſeipſum humiliat nos de9 ſi tũc libẽter accipimus,niſi
qñ & per aliũ hoc facit,ſapiam9 ſimil̃r.Quãobrẽ accipite
hui9 rei mirabile documẽtũ de ſancto Dauid.Aliqñ male
dictũ eſt illi,& à ſeruo. At ille nec cumulatã iniuriã ſenſit
quia præſenſit gratiã.Quid mihi,ait,& uobis filĳ ſeruiæ? 2.Re.16.
O uere hoĩem ſm cor dei,q̃ ſe ulciſcẽti poti9 quàm expro
brãti ſuccẽſendũ putauit.Vnde & ſecura cõſciẽtia loque-
batur. Si reddidi retribuentib9 mihi mala:decidã merito
ab inimicis meis inanis.Vetuit ergo ꝓhiberi maledicum Pſal.7.
cõuiciantẽ:quæſtũ æſtimãs maledicta.Et addit.Dñs miſit
illũ ad maledicẽdũ Dauid.Prorſus ſm cor dei:q̃ de corde
dei ferebat ſniam.Sæuiebat lingua maledica,& ille inten
debat qd in occulo ageret de9. Vox maledicentis in auri-
bus,& anim9 inclinabat ſe ad bñdictionẽ. Nũquid ĩ ore
blaſphemi deus? Abſit.Sed eo uſus eſt ad humiliãdũ Da-
uid. Nec latuit ꝓphetã:qppe cui incerta & occulta ſapiæ
ſuæ manifeſtauerat deus,& ideo dicit.Bonũ mihi ꝙ humi Pſal.118.
liaſti me,ut diſcã iuſtificationes tuas. B Vides quia hu-
militas iuſtificat nos? Humilitas dixi,& non humiliatio.
Quãti humiliant̃ & humiles nõ ſunt? Alĳ cum rãcore hu-
miliant̃ Alĳ patiẽter:& alĳ libenter. Primi rei ſunt:ſequẽ-
tes innoxĳ:ultimi iuſti.Quãquã & innocẽtia portio iuſti-
tiæ eſt:ſed cõſummatio eius apud humilẽ. Qui aũt dicere
poteſt

poteſt:bonũ mihi:quia humiliaſti me: is uerè humilis eſt.
Non poteſt hoc dicere qui inuitus tolerat:minꝰ qui mur
murat. Neutri horum ꝓmittimus gratiã ꝙ humiliatur,&
ſi ſanè lõge hi duo à ſe differãt,& alter quidẽ in patientia
ſua poſſideat aĩam ſuam:alter in ſuo murmure pereat. Sed
enim & ſi unus iram:neuter tñ gratiã promeretur:qm̃ nõ
Iaco.4. humiliatis ſed humilibꝰ deus dat gratiam. Eſt autẽ humi-
lis qui humiliationẽ cõuertit in humilitatẽ,& ipſe eſt q̃ di
Pſal.118. cit deo. Bonum mihi ꝙ humiliaſti me. Nemini proriꝰ q̃d
2.Cor.9 patienter fert bonum eſt:ſed planè moleſtũ. Scimus aũt ꝙ
Matt.6. hilarẽ datorẽ diligit deus. Vnde & cũ ieiunamꝰ iubemur
caput noſtrum ungere oleo,& faciẽ lauare:ut noſtrum ſci
licet opus bonũ ſpiritali quodã gaudio cõdiatur:& holo
cauſtũ noſtrũ pingue fiat. Etem̃ ſola gratiam quã præfert
meret̃ læta & abſoluta hũilitas. Quæ em̃ coacta fuerit uel
extorta:qualis utiqꝫ eſt in uiro patiẽte illo q̃ poſſidet ani-
mam ſuã:hæc,inquã, humilitas,etſi uitã obtinet propter
patiẽtiã:ꝓpter triſtitiã tñ gratiã nõ habebit. Nõ em̃ con-
Iaco.1. gruit ei q̃ eiuſmodi illud eſt ſcripturæ. Gloriet̃ humilis in
exaltatione ſua:qm̃ nõ ſponte humiliat̃ neqꝫ libenter. Vis
aũt uidere humilẽ rectè gloriãtẽ, & uere dignum gloria?
2.Co.12. Libẽter,inquit,gloriabor in infirmitatibus meis:ut inha
bitet in me uirtus xp̃i. Nõ dicit patienter ſe ferre infirmi-
tates ſuas:ſed & gloriari & libenter gloriari in illis:ꝓbãs
etiã ſibi bonũ eſſe ꝙ humiliat̃: nec ſufficere oĩno ut poſſi-
deat aĩam ſuã tanquã patiẽter humiliatus:niſi & gratiam
accipiat tanquã ſponte humiliatus. Generalem uerò hinc
Mat.23. audi regulã. D Oĩs qui ſe humiliat,ait,exaltabit̃. Signi
ficat ꝑfectò nõ oẽm exaltandã eſſe humilitatẽ:ſed eam tm̃
quæ de uolũtate uenit:non ex triſtitia,nec ex neceſſitate.
Nec em̃ per cõtrariũ oĩs qui exaltat̃ humiliandus erit,ſed
tantũ qui ſe exaltat humiliabit̃: nimirũ ob uolũtariam ua
nitatẽ. Ita ergo non q̃ humiliat̃,ſed qui ſponte ſe humiliat
exaltabit̃:utiqꝫ ob meritũ uoluntatis. Eſto em̃ ꝙ humilita
tis materia per alium miniſtrat̃:uerbi gr̃a:probra damna,
ſupplicia,nõ tamẽ idcirco rectè ab alio quàm à ſemetipſo
humiliatus ille dicet̃:qui illa oĩa tacita & læta cõſcientia,
cauſa dei ſubeũda decreuerit. Sed quo ꝓgredimur? patiẽ
ter ut ſentio ſuſtinetis exceſſum in uerbo de humilitate &
patiẽtia: ſed reuertamur ad locum de quo digreſſi ſumus.
Id nãqꝫ incidit nobis ex occaſione reſponſi:quo grandia
præſumentẽ ſpõſam reprimẽdã cenſuit ſponſus,& non ad
inſipientiã illi:ſed ut ſanè ex eo ꝓbabilioris & maioris hu
militatis daret̃ occaſio, ꝑ quã dignior potiorũ atqꝫ eorũ
ipſorum quæ petebat capacior efficeret̃. Verũtamen quia
adhuc in ianuis ſumus præſentis capituli,diſcuſſionis eiꝰ
initiũ prĩcipio ſi placet ſermonis alterius ordiamur,præ-
ſertim ne uerba ſpõſi uel recenſeant̃ cũ tædio,uel audiãt̃.
Quod ipſe auertat à ſeruis ſuis Ieſus xp̃s dominꝰ noſter:
qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

De increpatione dura quam facit ſponſus ad ſpõ-
ſam:& de duplici ignorantia nimium pauenda &
fugienda. Sermo. XXXV.

Canti.1. SI te,inquit,ignoras egredere. Dura & aſpera
increpatio ꝙ dicit egredere. Hoc q̃ppe uerbũ
ſerui audire ſolent à ualde iraſcẽtibꝰ & indignã
tibus dñis:uel ancillæ à dñabus ſuis: cũ graui-
ter illas offenderint. Exi hinc:exi à me:egredere à conſpe
ctu meo,& à domo iſta. Hoc ergo uerbo aſpero atqꝫ ama-
ro ſatis nimiũqꝫ increpatorio utitur modo ſponſus cõtra
dilectã:ſub cõditione tñ ſi ſeipſam ignorauerit. Nil quip-
pe ualidius efficaciuſue ad terrendũ potuit in eã intende
re:quàm ut egredi minaret̃. Quod & tu aduertere potes,
ſi bene attẽdas:unde quo egredi iubeatur. Vnde em̃ quo
putas niſi de ſpiritu ad carnem: de bonis animi ad ſecula-
ria deſideria,de interna requie mentis ad mundi ſtrepitũ
& inquietudinẽ curarũ exteriorũ? In q̃bus oĩbus non eſt
niſi labor & dolor:atqꝫ afflictio ſpũs. Quæ em̃ aĩa ſemel à
dño didicit,& accepit intrare ad ſeipſam:& ĩ intimis ſuis
dei præſentiã ſuſpirare & quærere faciẽ eius ſemper (ſpi-
ritus eſt enim deus, & qui quærũt eum oportet eos in ſpi
ritu ambulare & non in carne ut ſm carnem uiuant) talis
inquã aĩa neſcio an uel ipſam gehennam ad tempus expe
riri horribilius pœnaliuſue ducat: quàm poſt ſpũalis ſtu-
dij huius guſtatam ſemel ſuauitatem exire denuo ad illece
bras uel potius ad moleſtias carnis, ſenſuũqꝫ inexplebilẽ
repetere curioſitatẽ:dicẽte Eccleſiaſte. Oculus nõ implet̃ Eccle.1.
uiſu:nec auris auditu. Audi enim hoĩem expertũ quæ lo-
quimur. bonus es,inquit, dñe ſperantibus in te:aĩæ quæ- Pſal.118.
renti te. Ab hoc bono ſi quis auertere ſanctam illã animã
conaretur puto haud ſecus accepiſſet quàm ſi ſe de para-
diſo,& ab ipſo introitu gloriæ conſpiceret deturbari. Au
di adhuc & aliũ ſimilẽ huic. Tibi dixi cor meũ,ait,exquiſi Pſal.28.
uit te facies mea:faciem tuam dñe requiram. Vnde & dice
bat. Mihi autem adhærere deo bonũ eſt. Et item loquens Pſal.72.
ad animam ſuam dicit. Conuertere anima mea in requiem Pſal.14.
tuam:quia dñs benefecit tibi. C Dico ergo uobis:nihil
eſt quod intãtũ formidet quiſquis hoc beneficium ſemel
accepit : quàm ne gratia derelictus neceſſe habeat denuo
egredi ad carnis cõſolatiões:imo deſolationes, rurſumqꝫ
carnalium ſenſuum ſuſtinere tumultus. Terribilis proin-
de & nimis formidioloſa comminatio : egredere & paſce
hœdos tuos. Quod eſt:indignam te noueris illa tua fami-
liari & ſuaui rerũ cõtemplatione cæleſtiũ:intelligibilium
diuinarũ. Quãobrem egredere de ſanctuario meo corde 2.par.26
tuo,ubi ſecretos ſacroſqꝫ ueritatis ac ſapiẽtiæ ſenſus dul-
citer haurire ſolebas,& magis tanquã una de ſecularibus
paſcendis & oblectãdis tuæ carnis ſenſibꝰ intricare. Hœ-
dos quippe (qui peccatũ ſignificant:& in iudicio collocã
di ſunt à ſiniſtris) dicit uagos & petulantes corporis ſen-
ſus:per quos peccatum tanquam mors per feneſtras intra
uit ad animam: Cui & bene cõgruit quod ſequitur in ſcri
ptura,iuxta tabernacula paſtorum. Non enim ſupra ſicut Canti.1.
agni:ſed iuxta tabernacula paſtorum hœdi paſcũtur. Pa-
ſtores ſiquidem qui ueri paſtores ſunt ; licet tabernacula
habeant de terra:& in terra:corpora uidelicet ſua:his die
bus quibus nunc militant:non tamen de terra ſed de cæle
ſtibꝰ paſcuis greges dominicos paſcere cõſueuerũt,neqꝫ
enim ſuam eis:ſed domini prædicant uoluntatem. At hœ-
di (qui ſunt corporis ſenſus) cæleſtia nõ requirunt:ſed iu
xta tabernacula paſtorum in omnibꝰ uidelicet bonis ſen-
ſibilibus huius mundi (quæ eſt regio coporũ) ſumũt un-
de ſua deſideria non tam ſatient quàm irritent. A Tur-
pis mutatio ſtudiorũ:ut cui ante ſtudij fuerat peregrinã-
tem & exulem animã ſuam ſacris meditationibus tanquã
cæleſtibus paſcere bonus: dei beneplacitũ & myſteria uo
luntatis eius inq̃rere:penatrare deuotione cælos,& mẽte
ſupernas circuire manſiones: ſalutare patres atqꝫ apoſto-
los & choros prophetarũ: martyrũqꝫ admirari triũphos:
ac ſtupere pulcherrimos ordines angelorum:nunc oĩbus
his omiſſis,turpi ſe mancipet corporis ſeruituti ad obedi
endum carni:ad ſatisſfaciendum uentri & gulæ:ad mendi
candum in uniuerſa terra : unde ex ea quæ præterit mũdi
huius figura:ſuã ſemper famelicã curioſitatẽ aliquatenus
cõſoletur. Exitus aquarũ deducant oculi mei ſuper hmõi Pſal.118.
animã:quæ cum nutriret̃ in croceis, demũ amplexat̃ ſter-
cora. Paſcit enim iuxta beati uiri ſñiam:ſterilem quæ non
habebat filius,& uiduæ non benefacit. Et uide quia non
ſimpliciter egredere:ſed egredere,inquit, & abi poſt gre-
ges ſodaliũ tuorum & paſce hædos tuos. In quo (ut mihi Canti.1.
uidetur) magnæ cuiuſdam rei nos admonet: quid iſtud?
Heu ꝙ egregia cicatura iam olim facta de grege, & nunc
in peius miſerabiliter proruens: non ſaltẽ inter greges re
manere permittitur:ſed poſt abire iubetur. Qũo inquis?
Quomodo legis? Homo cũ in honore eſſet nõ intellexit:
comparatus eſt iumentis inſipiẽtibus: & ſimilis factus eſt Pſal.48.
illis. Ecce quomodo de grege facta eſt egregia creatura.
Puto dicerẽt iumẽta ſi loqui fas eſſet. Ecce Adam factꝰ eſt
quaſi unus ex nobis Cum in honore eſſet,inquit. In quo
honore quæris? Habitabat in paradiſo,& in loco uolu-
ptatis conuerſatio eius: nihil moleſtiæ, nihil indigentiæ
ſentiebat ; & odoriferis ſtipatus malis; fulcitus floribus;

gloria & honore coronatus,& constitutus sup opera ma-
nuum plasmatoris. Magis autem ob insigne diuinæ simi-
litudinis præcellebat, & erat illi sors & societas cū plebe
angelorū, & cum omni militia cælestis exercitus. C Sed
mutauit istā gloriā dei in similitudinē uituli comedentis
fœnū. Inde est ꝙ panis angelorū factus est fœnū positum
in præsepio:appositum nobis tanquā iumētis,uerbū qp-
pe caro factū est,& iuxta ꝓphetā oīs caro fœnū. At fœnū
Esa.11. istud minime desiccatū est:nec ex eo cecidit flos, quia re-
quieuit super ipsum spūs dñi. Propter hoc nāqꝫ aliquan-
do finis uenit uniuersæ carnis: quia spūs recesserat uitæ.
Deniqꝫ ait. Non permanebit spūs meꝰ in hoīe in æternū:
quia caro est. Carnis noīe hoc loco uitiū designari intelli
ge:non naturam. Nec eñ spm̄ natura expungit sed uitiū.
Propter uitiū ergo oīs caro fœnū,& oīs gloria eiꝰ tāquā
flos fœni. Exiccatū est,inquit,fœnū & cecidit flos:sed nō
Esa.40. ille flos q de uirga & radice iesse ascēdit:eò ꝙ reqeuit sup
eum spūs dñi. Nec illud fœnū quod uerbum factum est:ꝑ
eò ꝙ sequitur in propheta. Verbū aūt dñi manet in æter-
Ibidem. num. Si eñ fœnū uerbū,& uerbū in æternū manet, fœnū
quoqꝫ necesse est maneat ī æternū. Alioqn qūo uitam præ
bet æternam si ipsum minime manet æternum? Ait enim.
Si quis mādueauerit ex hoc pane,uiuet in æternū. Et quē
Ioan.6. panē dicat,aperit cum subiungit. Et panis quē ego dabo:
Ibidem. caro mea est pro mūdi uita. Qūo ergo æternū nō est quo
æternaliter uiuit? Sed recole nūc mecū uocē filij ad patrē
loquentis in psalmo. Non dabis,inquit,sanctū tuū uide-
Psal.15. re corruptionē. Haud dubiū quin de corpore dicat quod
in sepulchro iacebat exanime. Hoc enim sanctū & angelꝰ
qui nūciauit uirgini locutꝰ est dicēs,& quod nascet̃ ex te
sanctū,uocabit̃ filius dei. Quo ergo pacto sanctum fœnū
poterat uidere corruptionē, quod de incorrupti uteri ꝑ-
petuo uirore uernātibꝰ pascuis ortū:etiā auidos angelo-
rum in se figere possit obtutꝰ insatiabilr̃ oblectādos? D
Perdat sane fœnū uiriditatē,si Maria uirginitatem amise
rit. Ergo cibus hoīs mutauit in se pabulum pecoris:hoīe
mutato ī pecus. Heu tristis& lachrymosa mutatio:ut ho-
mo paradisi accola,terræ dn̄s:celi ciuis:domesticus domi
ni sabaoth,frater beatorum spirituum,&cælestium cohæ
res uirtutū:repentina se conuersiōe inuenerit,& propter
infirmitatē iacentē in stabulo,& propter pecorinam simi-
litudinē indigētē fœno,& propter indomitā feritatem al-
ligatū præsepio,sicut scriptū est. In chamo &fræno maxil
las eorū constrige: qui nō approximāt ad te. Agnosce tū
psal.31. ô bos possessorē tuū,& ô tu asine præsepe dñi tui:ut pro-
Esaiæ.1. phetæ dei fideles inueniātur q ista sunt dei mirabilia præ-
locuti. Cognosce pecus quem nō cognouisti homo. Ado
ra in stabulo quē fugiebas in paradiso. Honora presepiū
cuius contempsisti imperiū. Comede fœnū quem panem:
& panē angelicū fastidisti. B Sed quænā causa, inquis,
tantæ deiectionis? Profectò ꝙ homo cum in honore esset
non intellexit. Quid non intellexit? Non dicit. Non dica
mus. Positus in honore nō intellexit ꝙ limus esset, hono
ris fastigio delectatus,& cōtinuo in se expertus est ꝙ tan-
to post tempore homo de filijs captiuitatis & prudenter
aduertit, ueraciter protulit dicens. Qui se putat aliquid
esse cum nihil sit, ipse se seducit. Væ misero ꝙ nō fuit qui
iam tunc diceret ei. Quid supbis terra&cinis? Hinc ægre
gia creatura gregi admixta est:hic bestiali similitudīe dei
similitudo mutata est:hinc societas cum iumentis pro cō
sortio angelorum inita est. Vides quàm sit fugiēda nobis
hæc ignorantia: de qua tot milia malorum uniuerso no-
Psal.48. stro generi prouenerunt? Ait enim propheta hominē iu-
mentis insipientibus comparatum:quia nō intellexit. Ca
uenda proinde oīmodis ignorantia:ne fortè si adhuc sine
intellectu,& post uexationē inuenti fuerimus:multo plu-
ra & grauiora prioribus mala inueniāt nos:dicaturqꝫ de
Hier.51. nobis. Curauimus babylonē & nō est sanata. Merito qdē
ꝙ nec uexatio dederit intellectū auditui. C Et uide ne
fortè etiā hic sponsus cum dilectam ab ignorātia tanto in
crepationis tonitruo deterreret, propterea minime dixe-
rit,egredere cū gregibꝰ, aut egredere ad greges,sed egre
dere ait post greges sodalium tuorum. Vt quid hoc? Sa-
nè aut secundā proinde ignorantiā priore magis pauēdā
pudendāqꝫ ostenderet:ꝙ illa hoīem bestijs parem fecisset,
ista & posteriorē. Nam homines quidē merito ignorātiæ
ignorati,id est reprobati, & ad tremēdum illud iudicium
stare,& igni perpetuo tradi habēt, nō autem & pecudes.
Nec dubium fore deterius his qui sic erūt,quàm his quæ
omnimodo nō erūt. Melius ei fuerat,inquit,si natus non Mat.
fuisset homo ille. Non utiqꝫ si natus non fuisset omnino:
sed si natꝰ nō fuisset homo:sed uerbi gratia:aut pecus aut
alia quæpiam creatura:quæ qm̄ iudicium nō haberet, ad
iudicium nō ueniret:ac per hoc nec ad suppliciū. Sciat er
go anima rationalis quæ se ob priorem ignorantiam eru-
bescit pecudes habere sodales in perfruendis utiqꝫ bonis
terræ:nō etiam similiter socias habituram in perferendis
tormentis gehennæ, & tum demum etiam ab ipsis gregi-
bus suorum sodalium iumentorū cum dedecore exturbā-
dam;nec iam uel cum ipsis ituram,sed planè post quando
illis nihil mali sentientibus, ipsa malis oībus exponetur,
A quibꝰnon liberabitur in æternū:siquidē secūdo igno-
rare adiecerit. Egredit̃ itaqꝫ homo & solitarius abijt post
greges sodaliū suorum,cum solus in inferno inferiori re-
truditur. An non tibi posteriorē uidetur tenere locum:q
ligatis manibus & pedibus proijcitur in tenebras exterio
res? Et erunt ꝓfectò nouissima hominis illius peiora prio
ribus, quādo qui prius bestijs æquabatur,nūc& postpo- Luc.
nitur. Puto ꝙ & in præsenti uita si bene aduertas, poste-
riorem ire pecoribus hominē iudicabis. An non siquidē
tibi uidet̃ ipsis bestijs quodammodo bestialior esse homo
ratione uigens,& ratione nō uiuēs? Nam pecus quidem
si se ratione non regat,excusationē habet à natura,à qua
hoc ei pænitus munus negatum est, non habet homo,cui
ab ipsa speciali prærogatiua donatū est. A Merito pro-
inde eoipso censetur homo egredi,& post ire gregalibus
animantibus,ꝙ solum hoc animal conuersatione degene
ri iura naturæ transgrediens:rationis compos:ratiōis ex-
pertia moribus & affectibus imitatur. Conuincitur ergo
ire post greges homo, & nunc quidem deprauatione na-
turæ:postmodum autem&extremitas pœnæ. Ecce sic ma-
ledicetur homo qui ignorantiam dei habere inuētus fue-
rit. Dei dicam an sui? Vtrunqꝫ sine dubio,utraqꝫ ignoran
tia damnabilis est:utralibet sufficit ad perditionē. Vis sci
re quia ita est? Sed de dei minime dubitas:si tamen cōstet
tibi nō aliā uitā esse æternā,quàm ut patrē cognoscas deū
uerum,& quē misit iesum xp̄m. Audi ergo sponsum liqui
do:& aperte in anima etiam aīæ ignorantiā condēnātem.
Quid enim dicit? Non utiqꝫ si deum:sed si ignoras te,in-
quit,&c. Patet ergo quia ignorans ignorabit̃:siue se,siue 1.Co.
deum ignorare contingat. De qua utraqꝫ ignorantia erit
nobis(si tamen deus manum apponat)utilis admodū di-
sputatio. Non modo tamen,ne fatigati & nō præmissa ex
more oratione: aut ego minus diligēter rem necessariam
prosequar,aut uos minus attente,quæ non nisi magno su
scipienda sunt desiderio audiatis. Etenim si corporis cibꝰ
cum absqꝫ appetitu,& satiatus illum sumis:non modo nō
ꝓdest,sed & nocet plurimū:multo magis panis animæ cū
fastidio sumptus:non scientiæ nutrimētum,sed magis tor
mentum conscientiæ importabit. Quod à nobis auertat
sponsus ecclesiæ iesus christus dominus noster:qui est su-
per omnia deus benedictus in secula. Amen.

Quòd scientia literarum sit bona ad instruendū: sed scientia propriæ infirmitatis sit utilior ad salutem. Sermo. XXXVI. C

EN ego meæ ꝓmissiōi: en ego desiderijs uestris:
en ego etiam deo pro debito famulatu triplici
ut uidetis ratione urgeor ad loquendum:pacti
ueritate:charitate fraterna:timore domini. Si
tacuero:os meum condemnabit me. Quid si loquar? Pro
fectò uereor idem iudicium:ne loquētem uidelicet&non Rom.
facientē identidē os meū condēnet me. Iuuate me oratio
nibus

nibus ueſtris ut ſemper poſſim & loqui quæ oportet, &
opere implere quæ loquor. Non ignoratis hodiernū uo-
bis propoſitū eſſe ſermonem de ignorantia: uel potius de
ignorantijs: qm̄ duæ ſi meminiſtis propoſitæ ſunt: noſtri
una, & altera dei. Quas & monuim⁹ ambas eſſe cauendas:
ꝙ ambæ dānabiles ſint. Supereſt ut clarius hocipſum fa-
ciam: ediſſerā pleni⁹. Sed prius quærendū exiſtimo: ſit ne
ignorantia oīs dānabilis; & mihi quidē uidetur non eſſe.
(neq; em̄ oīs ignorātia damnat) ſed multa & innumera eſ
ſe quæ neſcire liceat abſq; diminutione ſalutis: uerbi gra
tia. Si ignoras fabrilē artem, ſeu carpentariā: aut cementa
riam, & quæcunq; iſtiuſmodi ſunt artes quæ ad uſus uitæ
huius præſentis ab hoībus exercētur: nunqd impedit ad
ſalutē? Etiā abſq; oībus illis artib⁹ quæ liberales dicūtur.
quāuis honeſtioribus utilioribusq; ſtudijs & diſcātur &
exerceant, & quāplurimi hoīm ſalui facti ſunt: placentes
moribus atq; operibus. Quantos enumerat apoſtolus in
epiſtola ad hebræos factos dilectos nō i ſcientia literarū:
ſed in cōſcientia pura & fide nō ficta? Omnes placuerunt
deo in uita ſua, uitæ meritis, non ſcientiæ. Petrus & An-
dreas & filij Zebedæi cæteriq; cōdiſcipuli omnes non de
ſchola rhetorū aut philoſophorū aſſumpti ſunt: & nihilo
minus tn̄ ſaluator per ipos operatus eſt ſalutem in medio
terræ. Non in ſapiētia quæ in ipſis eſſet plusquàm in cun
ctis uiuentibus: quēadmodū ſanctus aliquis de ſemetipo
cōfeſſus eſt, ſed in fide & lenitate ipſorū ſaluos fecit illos
etiā & ſanctos, etiā & magiſtros. Deniq; notas mundo fe-
cerūt uias uitæ, & non in ſublimitate ſermonis: aut in do-
ctis humanæ ſapiētiæ uerbis: ſed ſicut placuit deo per ſtul
titiam prædicationis eorum ſaluos facere credentes: quia
mundus cū in ſua ſapientia nō cognouit. A Videar for
ſan nimius in ſuggillatione ſcientiæ: & quaſi reprehēdere
doctos ac prohibere ſtudia literarum. Abſit. Nō ignoro
quātū eccleſiæ profuerint: & proſint literati ſui: ſiue ad re
fellendos eos q ex aduerſo ſunt: ſiue ad ſimplices inſtruen
Osee.4. dos. Deniq; legi. Quia tu repuliſti ſciētiā, repellam & ego
Dan.12. te: ut non fungaris mihi ſacerdotio. Legi. Qui docti fue-
rint: fulgebūt quaſi ſplendor firmamēti, & qui ad iuſtitiā
erudiunt multos: quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.
1.Cor.8. Sed & ſcio ubi legerim ſciētia inflat, & rurſum: qui appo
nit ſcientiam apponit & dolorē. Vides quia differentia eſt
ſcientiarū: qn̄ alia inflans, alia cōtriſtans eſt? tibi uerò ue-
lim ſcire quænā harum uideat utilior ſeu magis neceſſaria
ad ſalutē. Illáne quæ tumet: an quæ dolet? Sed non dubi-
to quin dolētē tumēti præferas: quia ſanitatē quā tumor
ſimulat: dolor poſtulat. Qui autem poſtulat: propinquat
Lucæ.11. ſaluti: qm̄ qui petit accipit. Deniq; q ſanat contritos cor-
Psa.146 de, execratur inflatos: dicente ſapiētia: quia de⁹ ſuperbis
Iaco.4. reſiſtit: hūilibus aūt dat gratiam. Et apl's aiebat. Dico aūt
per gratiā quæ data eſt mihi oībus qui ſunt inter uos nō
plus ſapere quàm oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem. Nō
prohibet ſapere, ſed plus ſapere quàm oportet. Quid eſt
aūt ſapere ad ſobrietatē. B Vigilantiſſime obſeruare qd
ſcire magis priusue oporteat. Tēpus em̄ breue eſt. Eſt aūt
quod i ſe eſt oīs ſciētia bona, quæ tn̄ ueritate ſubnixa ſit,
ſed tu qui cū timore & tremore tuam ipſius operari ſalu-
tem pro tpis breuitate feſtinas, ea ſcire pri⁹ ampliusq; cu
rato, quæ ſenſeris uiciniora ſaluti. Nónne medici corpo-
rum medicinæ portionem diffiniunt eligere in ſumendis
cibis quid prius, quid póſterius, & quemadmodū quidq;
ſumi oporteat. Nā etſi bonos cōſtat eſſe cibos quos de⁹
creauit, tu tn̄ ipſos tibi ſi in ſumēdo modū & ordinē non
obſerues, reddis planè nō bonos. Ergo qd dico de cibis,
hoc ſentite & de ſcientijs. Sed melius mitto uos ad magi-
1.Cor.6. ſtrum. Non eſt em̄ noſtra iſta ſcientia, ſed illius, imo & no
ſtra, quoniam ueritatis. Qui ſe, inquit, putat aliquid ſcire
nondū ſcit quomodo oporteat eum ſcire. Vides qm̄ non
ꝓbat multa ſcientē ſi ſciēdi modū neſcierit? Vides inquā
quomodo fructū & utilitatem ſciētiæ in modo ſciendi cō
ſtituit? Quid ergo dicit modū ſciendi? Quid niſi ut ſcias
quo ordine, quo ſtudio, quo fine quæq; noſſe oporteat?
Quo ordine? ut id prius quod maturius ad ſalutem. Quo
ſtudio? ut id ardentius quod uehemētius ad amorē. Quo
fine? ut nō ad inanem gloriā: aut curioſitatē: aut aliquid
ſimile: ſed tn̄ ad ædificationem tuā uel proximi. C Sūt
nāq; qui ſcire uolunt eo fine tātum ut ſciant, & turpis cu-
rioſitas eſt. Et ſunt q ſcire uolūt ut ſciantur ipſi, & turpis
uanitas eſt. Qui profectò nō euadēt ſubſannantem ſatyri
cū: & ei qui eiuſmodi eſt decantantem. Scire tuū nihil eſt Persius
niſi te ſcire hoc ſciat alter. Et ſunt item qui ſcire uolūt ut ſatyra. 1.
ſcientiā ſuā uendāt, uerbi cauſa, pro pecunia, pro honori-
bus, & turpis quæſtus eſt. Sed ſunt quoq; qui ſcire uolūt
ut ædificēt, & charitas eſt. Et item qui ſcire uolūt ut ædifi
cent, & prudētia eſt. Horum oīm ſoli ultimi duo nō inue-
niunt in abuſiōe ſciētiæ: quippe qui ad hoc uolūt intelli-
gere ut bene faciāt. Deniq; intellectus bonus oībus faciē
tibus eum. Reliqui oēs audiāt. Scienti bonū & non faciē- Psa.110.
ti, peccatū eſt ei. Ac ſi per ſilitudinē dicat. Sumēti cibū & Iaco.4.
nō digerēti: pernitioſum eſt ei. Cibus ſiqdē indigeſtus, &
qui bonam non habet decoctionem malos generat humo
res, & corrumpit corpus & non nutrit. Ita & multa ſciētia
īgeſta ſtomacho animæ, quæ eſt memoria: ſi decocta igne
charitatis non fuerit, & ſic per quoſdā artus aīæ mores ſci
licet atq; actus transfuſa atq; digeſta: quatenus ipa de bo
nis quæ nouerit uita atteſtante, & moribus bona efficiat:
nónne illa ſcientia reputabit in peccatū, tanquā cibus cō
uerſus in prauos noxioſq; humeros? An nō mal⁹ humor
peccatū, an nō mali humores praui mores? An non infla-
tiones & tortiones in conſcientia ſuſtinebit qui hmōi eſt
ſciens uidelicet bonū & nō faciens? An nō reſpōſum mor
tis & damnationis toties in ſemetipo habebit quoties in
mentem uenerit ſermo quē dixit deus, quia ſeru⁹ ſciēs uo
luntatē dn̄i ſui: & non faciēs digna, plagis uapulabit mul
tis? A Et uide ne fortè in perſona talis aīæ propheta plā
geret dicens. Ventrē meū doleo: uētrem meū doleo. Niſi Hier.4.
ꝙ ipſa ingeminatio geminum uidetur innuere ſenſum: ut
præter hunc quem diximus etiam alium requiram⁹. Puto
enim ꝙ in ſua perſona potuit hoc dixiſſe propheta: ꝙ ui-
delicet ſcientia plenus, & æſtuans charitate, & cīno effun-
dere cupiēs: non inuenerit qui curaret audire, & ſic quaſi
oneri ſua ſibi ſcientia erat quā communicare nō poterat.
Plangit itaq; pius eccleſiæ doctor: tam illos qui ſcire con
tēnunt quomodo ſit uiuēdū, quàm illos qui ſciētes male
nihilominus uiuūt. Et hoc pro eo ꝙ eundē ſermonē pro-
pheta repetit. Aduertis ne iam quàm uerum ſenſit apoſto
lus, qa ſciētia inflat? B Volo proinde animā primo oīm
ſcire ſeipſam, ꝙ id poſtulet ratio & utilitatis & ordinis.
Et ordinis quidē, qm̄ ꝙ nos ſumus primū eſt nobis. Vtili-
tatis uerò, quia talis ſcientia non inflat: ſed humiliat, & eſt
quædā præparatio ad ædificādum. Niſi enim ſuper humi-
litatis ſtabile fundamentum: ſpirituale ædificium ſtare mi
nime nō poteſt. Porrò ad ſe humiliandū nihil anima inue
nire uiuaci⁹ ſeu accommodatius poteſt: quàm ſi ſe in ue-
ritate inuenerit: tantū nō diſſimulet, nō ſit in ſpiritu eius
dolus: ſtatuat ſe ante faciē ſuam, nec ſe à ſe auertere abdu-
catur. Nónne ita ſe intuēs clara luce ueritatis inueniet ſe
in regione diſſimilitudinis, & ſuſpirans miſera quàm iam
latere nō poterit ꝙ uerè miſera ſit: nónne cum ꝓpheta cla
mabit ad dominū. In ueritate tua humiliaſti me? Nā quo
modo nō uerè humiliabit in hac uera cognitiōe ſui cum
ſe perceperit oneratam peccatis, mole huius mortalis cor
poris aggrauatā: terrenis intricatā curis: carnaliū deſide
riorum fece infectam, cæcam, curuam: infirmā, implicitam
multis erroribus expoſitā mille periculis, mille timorib⁹
trepidam: mille difficultatibus anxiam: mille ſuſpicioni-
bus obnoxiam: mille neceſſitatibus erūnoſam: procliuem
ad uitia: inualidam ad uirtutes? Vnde huic iam extollen-
tia oculorum: unde leuare caput? Nónne magis cōuertet Psal.13.
in erūna ſua: dum configitur ſpina? Conuertetur, inquā,
ad lachrymas: conuertetur ad planctus & gemitus: cōuer-
tetur ad dominū, & in humilitate clamabit: ſana animam Psa.40.
meam: quia peccaui tibi. Porrò conuerſa ad dn̄m recipiet

consolationē: quia pater est misericordiarum: & deus to-
tius consolatiōis. C Ego quādiu in me respicio: in ama-
ritudine moratur oculus meus. Si autē suspexero & leua-
uero oculos ad diuinæ miseratiōis auxilium: temperabit
Psal. 41. mox amarā uisionē mei, uisio læta dei: cui & dico: Ad me-
ipsum anima mea conturbata est, ꝑpterea memor ero tui.
Nec mediocris dei uisio pium & deprecabilem experiri:
sicut reuera benignus & misericors est, & præstabilis su-
per malitia: quippe cuius natura bonitas, & cui proprium
est misereri semper & parcere. Tali itaq; experimento & ta-
li ordine salubriter innotescit deus: cum pri⁹ se homo no
uerit in necessitate positum, & clamabit ad dominum: &
Psa. 49. exaudiet eū: & dicet. Eruam te & honorificabis me. Atq;
hoc modo erit gradus ad notitiam dei cognitio tui, & ex
imagine sua quæ in te renouatur ipse uidebitur: dum tu
quidē reuelata facie gloriam dñi cum fiducia speculando
in eandē imaginē trāsformaris de claritate in claritatē tā-
quam à dñi spiritu. D Sed iam demū aduerte: quomo-
do utraq; cognitio sit tibi necessaria ad salutē, ita ut neu-
tra carere ualeas cum salute. Nam si ignoras te: non habe-
bis timorē dei in te: non humilitatē. An uerò sine timore
dei & sine humilitate de salute præsumas, tu uideris. Be-
ne fecistis grunniendo significare ꝙ minime ita sapiatis,
imo ꝙ nō ita desipiatis, ne in eo quod planum est immo-
remur. Sed attendite cætera An potius pausandum est
nobis propter somnolentos? Putabam me uno sermone
implere quod promisi de duplici ignorantia, & fecissem
nisi fastidiosis longior uideretur: quosdā siquidē oscitan-
tes, quosdā & dormitātes intueor. Nec mirum. Præceden
tis noctis uigiliæ (longissimæ quippe fuerunt) excusant
eos. Verum illis quid dicam, qui & tunc dormierunt, &
modo nihilominus dormiunt? Sed non pergo nunc ulte-
rius exagitare, uerecundiam eorum sufficit tetigisse. Puto
ꝙ melius deinceps uigilabunt, nostræ obseruationis cau-
terium ueriti. In hac spe gerimus eis hac uice morem,
& quod continuandum ratio exigebat: eorum charitate
(pendēte licet disputatiōe) patimur: facientes finem ubi
nō erat finis. Ipsi uerò sup sibi facta indulgentia nobiscū
glorificent spōsum ecclesiæ iesum xp̄m dominum nostrū,
qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De duabus notitijs, & de duabus ignoran
tijs, & de his quæ ex se parturiunt.

Sermo. XXXVII. B

PVto non habemus nunc opus hortari ad uigi-
landum: cum absq; dubio sermo ille suggilla-
torius uigilet: utpote adhuc recens, qui heri à
nobis charitatiue prolat⁹: bene aliquos exper-
gefecit. Ergo tenetis memoria ꝙ teneā assensum uestrum:
neminē absq; sui cognitione saluari: de qua nimirum ma-
ter salutis humilitas oritur, & timor dñi, qui & ipse sicut
initium sepientiæ: ita est & salutis. Nemo dico absq; alia
cognitione saluatur, qui tamem ætatem habeat ac facul-
tatem cognoscendi. Quod propter paruulos loquor, &
propter fatuos quorū alia ratio est. Quid si ignoras deū?
Poterit ne spes esse salutis cum dei ignorantia? Ne hoc
quidem. Nec enim potes aut amare quem nescias: aut ha-
bere quem non amaueris. Noueris proinde te ut deum ti
meas: noueris ipsum, ut æque ipsum diligas. In altero ini-
tiaris ad sapientiam, in altero & consummaris, quia initiū
sapiētiæ timor domini est, & plenitudo legis est charitas.
Tam ergo utraq; ignorantia cauenda est tibi: quàm sine
timore & amore dei salus esse non potest. Cætera indiffe-
rentia sunt: nec salutē si sciantur, nec damnationem si ne-
sciantur habentia. Non tamen dico contemnendam aut
negligandam scientiam literarū: quæ ornat animā, & eru-
dit eam: & facit ut possit etiam alios erudire. Sed duo illa
oportet & expedit ut præcedāt, in quibus summā salutis
constitui: superior ratio daclarauit. C Et uide si non in
Esai. 37. tuebatur, & si non docebat hūc ordinē qui dicebat. Semi
nate uobis ad iustitiam: metite spem uitæ, & tunc demum
illuminate uobis, ait, lumen scientiæ. Vltimā posuit scien
tiam tanquā picturam: quæ statum habere nequeat super
inane, & ideo illa duo præmisit & subiecit illi tanquam si
solidū aliquid picturæ substerneret. Secur⁹ iam intendā
sciētiæ, si uitæ prius per beneficiū, spei securitatē accepe-
ro. Tu ergo seminasti tibi ad iustitiam: si ex uera notitia
tui euigilasti timere deum: temetipsum hūiliasti: fudisti
lachrymas: eleemosynas profudisti: cæterisq; te pietatis
actionibus mancipasti: ieiunijs & uigilijs affixisti corpus:
si pectus tunsionibus: cælos clamoribus fatigasti: hoc siq
dem seminare est ad iustitiam. Semina sunt bona opera: Psa. 12
bona studia: semina lachrymæ sunt. Ibāt, inquit, & flebāt
mittentes semina sua. Sed quid? Semper flebunt? Absit. Ibidem
Sed uenient cum exultatione portantes manipulos suos.
Merito cum exultatione: cum reportant manipulos glo-
riæ. At istud, inquis, in resurrectione in nouissimo die, &
est nimis longa expectatio. Noli animo frangi: noli defi-
cere à pusillanimitate spiritus, habes interim de primitijs
spirit⁹: quod ad præsens in exultatione metas. Seminate
(ait) uobis iustitiā: metite spem uitæ. Nō te modo mittit
ad diem nouissimū, qn̄ res iam erit in re & non in spe: sed
de præsenti loquitur. Prorsus magna lætitia, & exultatio
multa nimis cum uita uenerit. A Sed nūquid tantæ læ- Roma.
titiæ spes erit sine lætitia? Spe gaudentes ait apostol⁹. Et Psal.
Dauid non læraturū, sed letatū se dixit ꝙ in domū dñi se
speraret iturū. Nōdum uitam tenebat, sed spem profectò
uitæ messuerat atq; in semetipso experiebatur ueritatem
scripturæ perhibentis: quia non modo remuneratio: sed
ipsa quoq; expectatio iustorū lætitia. Hanc parit in aīo il
lius qui sibi ad iustitiam seminauit: præsumpta indulgen-
tia delictorum: si tamen ipsam indulgentiam efficacia atte
statur acceptæ gratiæ ad uiuendū sanctius deinceps. Oīs
in uobis qui hæc sentit intra se actitari: scit quid loquitur 1. Co. 12
spiritus, cui⁹ uox atq; operatio minime inter se unquam
dissentiunt. Propterea ergo intelligit quæ dicuntur: qm̄
quæ foris audit, intus sentit. Nam qui in nobis loquitur:
operatur in uobis unus atq; idem spiritus diuidēs singu-
lis prout uult: alijs quidē loqui, alijs aūt operari quod bo
num est. Quisquis itaq; uestrum post illa amara, & lachry
mosa cōuersationis suæ primordia respirasse in spem atq;
in quoddā serenum supernæ consolationis pennis gratiæ
subleuatū se euolasse lætatur: is profectò iam metit suarū
recipiens fructum temporaneū lachrymarum, & ipe uidit
deum: & audiuit uocē dicētis. Date ei de fructib⁹ manuū Prou. 3
suarū. Nam quomodo nō uidit: deū qui gustauit: & uidit
qm̄ suauis est dñs? Quàm dulcem & dulcem te sensit dñe
iesu, cui à te nō modo peccata donata sunt: sed & munus
sanctitatis indultū est: neq; id solū, sed addita insuper ad
cumulū bonorū uitæ æternæ promissio. Fœlix qui tātum
iam messuit habens interim quidē fructū suū in sanctifica
tionē: finē uerò uitā æternā. Merito qui se inuento fleuit
gauisus est uiso dño: ad cuius utiq; miserationis intuitū
tantos iam leuauit manipulos: remissionem: sanctificatio-
nem, spem uitæ. O quàm uerus est sermo qui in propheta Psal.
legit. Qui seminant in lachrymis in exultatione metent.
Vbi breuiter cōprehensa utraq; cognitio est, & nostri q-
dē in lachrymis serens: quæ autē dei metēs ī gaudio. Hac
ergo in nobis gemina præeunte notitia iam ea quæ forte
supcreuerit sciētia minime inflat: utpotè quæ nihil afferre
ualeat terreni commodi uel honoris: quod non sit sanè in
ferius spe concepta, lætitiaq; spei iā altius radicata in aīo
spes aūt nō cōfundit, qa charitas dei diffusa est ī cordibus
nostris ter spiritumsanctum qui datus est nobis. Ideo illa
non cōfundit, quia ista infundit certitudinē. Per hanc em̄
ipse spūs testimonium perhibet spiritui nostro ꝙ filij dei
sumus C Quidnam igitur nobis de nostra quantacūq;
scientia prouenire possit: qđ nō sit minus hac gloria qua
inter dei filios numeramur? Parum dixi nec respici in ei⁹
comparatione potest orbis ipse & plenitudo eius etiam si
totus cedat uni cuiuis nostrum in possessiōem. Cæterū si
nos ignorantia dei tenet: quomodo speramus in eum quē
ignoram⁹? Si nostri, quomodo humiles erimus: putantes
nos aliquid

nos aliquid esse cum nihil sumus? Simus autē nec super
bis nec desperatis partem esse uel societatem in sorte san-
ctorū. Intuere ergo nunc mecum quāta cura & solicitudi
ne ambas istas repellere à nobis ignorantias debeamus,
quarū omnis peccati altera initium parit: altera consum-
mationē: sicut duarū è regione notitiarū initiū sapientiæ
una: perfectionē altera gignit: illa timorē dñi, ista charita
tem. At istud de notitijs supra ostensum est. Nūc de igno
rantijs uide. Etenim sicut initium sapientiæ timor dñi: sic
initiū omnis peccati superbia, & quomodo perfectiōem
sibi sapientiæ uendicat amor dei: ita desperatio sibi omnē
malitiæ cōsummationem. Et quēadmodum ex notitia tui
uenit in te timor dei: atqꝫ ex dei notitia dei itidem amor
sic ecōtrario de ignorantia tui superbia, ac de dei ignorā
tia uenit desperatio. D Sic aūt superbiā parit tibi igno
rantia tui: cū meliorem quàm sis decepta & deceptrix tua
cogitatio te esse mentitur. Hoc quippe est superbia: hoc
initiū oīs peccati: cum maior es ī tuis oculis quàm apud
deum: quàm in ueritate. Et ideò qui primꝰ peccauit hoc
grāde peccatū (diabolū loquor) de ipso dictū est: quia in
ueritate non stetit: sed mendax est ab initio: qm̄ qđ in sua
fuit cogitatione, non fuit in ueritate. Quid si in eo discor
daret à ueritate: ut minorē se inferioremqꝫ putaret: quàm
ueritas haberet? Excusaret eum sua proculdubio ignorā-
tia, & minime reputaretur superbus: nec tam inueniretur
iniquitas eius ad odium quàm humilitas fortassis ad gra
tiam. Si enim ī quonam statu unūquēqꝫ nostrum habeat
2.Re.22 deus: liquido cognosceremus, nec supra sanè nec infra se-
Eccle.9. cedere deberemus: ueritati in omnibꝰ acquiescētes. Nūc
autem quia cōsilium hoc posuit tenebras latibulū suum:
Luc.14. & sermo abscōditus est à nobis: ita ut nemo sciat si dignꝰ
sit amore uel odio: iustius tutiusqꝫ profectò iuxta ipsius
ueritatis consilium nouissimum nobis locum eligimꝰ, de
quo postmodū cū honore superiꝰ educamur: quàm præ-
Nota. sumimꝰ altiorē unde cedere mox oporteat cū rubore. B
Nō est ergo periculū quātūcūqꝫ te humilies: quātūcūqꝫ
reputes minorē quàm sis: hoc est quàm te ueritas habeat:
est autem grande malum: horrēdumqꝫ periculū: si uel mo-
dice, plꝰ uerò te extollas: si uel uni uidelicet in tua cogita
tiōe te præferas: quē fortè parē tibi ueritas iudicat, aut ēt
superiorē. Quēadmodū enim si per ostium transeas cuius
superliminare (ut ad intelligētiam loquar) nimiū bassum
sit non nocet quātūcūqꝫ te inclinaueris: nocet autē si uel
trāsuersi digiti spacio plus quā ostij patiť mensura erexe-
ris: ita ut impinguas, & capite quassato collidaris: sic ī ani
ma non est planè timenda quantalibet humiliatio: horrē-
da autem nimiumqꝫ pauenda uel minima temere præsum
pta erectio. Quāobrem noli te homo cōparare maioribus
noli minoribus: noli aliqbus: noli uni. Quid scis enim ô
homo si unus ille quē fortè oīm uilissimū atqꝫ miserrimū
reputas: cuius uitā sceleratissimam ac singulariter fœdissi
mam horres, & ꝓpterea illum putas spernendū: nō modo
præ te qui fortè iam sobrie, & iuste & pie uiuere te confi-
Psal.76. dis: sed etiā præ cæteris oībus sceleratis tanquā omnium
sceleratissimū: qd scis, inquam, si melior & te & illis muta
tiōe dexteræ excelsi in se quidem futurus sit: in deo uerò
iam sit? Et propterea nō mediocrē nō uel penultimū: non
Luc.14. ipsum saltē īter nouissimos eligere locum nos uoluit: sed
recumbe, inquit, in nouissimo loco: ut solꝰ uidelicet oīm
nouissimus sedeas: teqꝫ nemini: non dico præponas: sed
Eccle.1. nec comparare præsumas. En quātū malū uenit de igno-
rantia nostri? Vtiqꝫ peccatū diaboli, & initiū oīs peccati
superbia. Quid etiā dei parturiat ignorantia, alias uidebi
mus. Nam nunc horæ breuitas non permittit: qm̄ hodie
tarde cōuenimꝰ. Itaqꝫ sufficiat unūquēqꝫ modo ne seipm
ignorat ammonitum esse: non solum sermone nostro: sed
ipsius quoqꝫ dignatione sponsi ecclesiæ Iesu xp̄i domini
nostri: qui est super oīa deus benedictus insecula. Amen.

Qualiter ex ignorātia dei nascitur desperatio: & qualiter sponsa dicatur pulchra inter mulieres. Sermo. XXXVIII.

QVid igitur dei ignorantia parturit? Nam hinc D
incipiēdū est: sicut recordamini hic heri fuisse
terminatū. Quid itaqꝫ parturit? Diximꝰ despe
rationē: sed quonāmodo, dicamus. Fortè aliqs
reuersus in se, & displicēs sibi in oībꝰ malis quæ fecit: co-
gitansqꝫ resipiscere & redire ab omni uia mala, & carnali
cōuersatione sua: si ignorat quàm sit bonꝰ deꝰ: quàm sua-
uis & mitis, & quàm multꝰ ad ignoscēdum: nónne sua car
nalis cogitatio auget eū & dicet? Quid facis? Et uitā istā Sapi.12.
uis ꝑdere & futurā? Pctā tua maxīa sunt & nimium multa Esai.55.
nequaquā pro tot & tātis nec si te excories sufficies satis
facere: cōplexio tenera est: uita extitit delicata: consuetu-
dinē difficile uinces. Pro his & similibꝰ desperatus resilit
miser, ignorans quàm facile oīpotens q neminē uult peri
re cūcta ista dissolueret: seqturqꝫ impœnitētia: quæ est de-
lictū maximum, & blasphemia irremissibilis: ipse uerò aut
cōturbatus nimia tristitia absorbetur & ferť in ꝓfundum
minime iam ut cōsolationē recipiat emersurus, sicut scri-
ptum est. Impius cū uenerit in profundum malorū contē Pro.18.
nit: aut certè dissimulans, & sibi qualicūqꝫ uerisimili blan
diens ratione reuocat se irreuocabiliter in seculū: ad per-
fruendun & delitiandū in oībus bonis eius quoad licue-
rit. Cum autē dixerit pax & securitas, tūc repētinꝰ ei sup- 1.Tes.5.
ueniet interitꝰ: sicut dolor in utero habentis, & non effu-
giet. Ita ergo & de ignorantia dei uniuersæ malitiæ con-
summatio uenit, quæ est despatio. B Apl's dicit ꝙ igno- 1.Co.15.
rantiā dei qdā habēt. Ego autē dico omnes ignorare deū
qui nolūt cōuerti ad deū. Neqꝫ em̄ ob aliud proculdubio
renuūt: nisi quia grauē & seuerū imaginanť qui pius est,
durū & implacabilē q misericors est: ferum & terribilē qui
amabilis est, & mentiť iniquitas sibi formans sibi idolum
pro eo, qđ nō est ipse. Quid timetis modicæ fidei ut pec-
cata nolit remittere? Sed affixit ea cruci cū suis manibus.
Quòd teneri & delicati estis? Sed ipse nouit figmentū no Psa.145.
strū. Quòd male assueti & ligati peccādi cōsuetudie? Sed
dñs soluit cōpeditos. Fortè ne irritatus in immanitate &
multitudine criminum cunctetur porrigere manum adiu-
torij? Sed ubi abundauit delictum: superabundare & gra- Rom.5.
tia consueuit. An de uestimēto soliciti estis uel cibo cæte-
risqꝫ corpori uestro necessarijs, & propterea cunctamini
relinquere uestra? Sed scit quia his oībꝰ indigetis. Quid
uultis amplius? Quid iā impedit à salute? Sed hoc est qđ
dico: deū ignoretis, sed nec creditis auditui nostro: uellē
uos uel expertis credere, qa nisi credideritis nō intellige-
tis. Sed non est oīm fides. Absit autē ut de tali, hoc est de
dei ignorātia sponsam cōmonitam sentiamus: quæ tanta
sponsi pariter & de sui, non dico agnitione, sed amicitia
& familiaritate donata est, ut eius crebra colloqa, & oscu-
la mereretur, & nunc familiari ausu loquitur. Indica mihi
ubi pascas, ubi cubes in meridie. C Vbi sanè non ipsum Can.1.
sed locum habitationis gloriæ eius sibi indicari requirit:
quāquā non aliud ipse, & aliud locus eius uel gloria. Sed
reprimenda censetur propter ꝑsumptionē & de sua ipsius
cōmonēda cognitiōe, in qua nimirū uisa est aliquatenus
caligare: quæ tātæ se æstimarit idoneā uisioni, siue minus
attendēs præ excessu suo qđ esset in corpore, siue frustra
sperās etiā manentē in corpore ad illā se posse inaccessibi
lem accedere claritatē. Ergo ad seipam protinus reuocať,
& ignorantia cōuinciť: & insolētia castigať. Si ignoras te Can.1.
(inqt) egredere. Terribiliter sponsus intonat in dilectam
nō tanquā spōsus sed tāquā magister, & non quasi iratus:
sed ut territa purgaretur, purgata idonea redderet huic
ipsi cui inhiat uisiōi. Mūdi cordibꝰ nēpè illa uisio seque-
strať. Pulchrè autē pulchrā: nō omnimode qdem: sed pul-
chrā inter mulieres eā dicit uidelicet cū distinctione: qua
tenus & ex hoc ampliꝰ reprimať, & sciat qd desit sibi. Ego
em̄ puto mulierum noīe hoc loco appellatas aīas carnales
ac seculares: nihil in se uirile habentes: nihil fortè aut con
stans in suis actibus demōstrātes, sed totū remissum, totū
fœmineū & molle qđ uiuūt & qđ agūt. Spūalis aūt aīa &
si inde iam pulchra ꝙ nō ſm carnem ambulat, sed ſm spm̄

ex eo tñ ꝙ adhuc in corpore uiuit, citra perfectum adhuc
pulchritudinis proficit, ac perinde non pulchra omnimo
do:ſed pulchra inter mulieres,id eſt inter aīas terrenas,&
quæ non ſunt ſicut ipſa ſpūales,nō autem inter angelicas
beatitudines, non inter uirtutes, ptātes,dñationes. D
Sicut patrū aliqs olim inuētus,& dictus eſt iuſtus in gene
ratione ſua, id eſt præ oībus ſui tpis ſuæqꝫ generationis:
Gen̄.18. & Thamar iuſtificata perhibeť ex iuda, hoc eſt præ iuda:
Luc.18. &in euāgelio publicanus deſcēdiſſe referť de templo iuſti
Lucæ.7. ficatus ſed iuſtificatꝰ à phariſæo,& qūo magnus ille Ioā-
nes magnifice quondam cōmēdatus ꝙ uidelicet ſuperio-
rem non haberet:ſed hoc inter natos mulierū:non aūt in
ter choros beatorū cæleſtiūqꝫ ſpirituū:ita&ſponſa modo
dicitur pulchra:ſed interim adhuc inter mulieres, & non
inter cæleſtes beatitudines. Deſinat ꝓinde quādiu in ter-
ris eſt,quæ in cælis ſunt curioſiꝰ inueſtigare:ne fortè ſcru
tatrix maieſtatis opprimať à gloria:deſinat, inquam, do-
nec inter mulieres uerſatur,inquirere quæ apud ſublimes
illas ſunt ptātes:ſolis ipſis perſpicua, ſolis licita tanquam
cæleſtibꝰ cæleſtia ad uidendū. Mirabilis facta eſt,inquit,
uiſio iſta ex te ò ſponſa quā tibi poſtulas demōſtrari : nec
Can.1. modo ꝑuales intueri meridianā & miram quam inhabito
claritatē. Dixiſti enim. Indica mihi ubi paſcas:ubi cubes
in meridie. Sed em̄ induci in nubes,penetrare ī plenitudi
nem luminis:irrūpere claritatis abyſſos, & lucē habitare
inacceſſibilē,nec tpis eſt huiꝰ nec corpis. Id tibi in nouiſ-
ſimis reſeruať:cū te mihi exhibuero glorioſam:non habē
tem maculam,aut rugam,aut aliqd hmōi. An neſcis quia
quandiu uiuis in hoc corpe:peregrinaris à lumine? Qūo
quæ nec dū tota pulchra es:idoneam te exiſtimas uniuer
ſitatē pulchritudinis intueri? Qūo deniqꝫ quæris me in
mea claritate uidere,quæ adhuc ignoras te? Nam ſi te ple
nius noſſe,ſcires utiqꝫ corpe qď corrūpiť aggrauatā nul-
latenꝰ poſſe attollere oculos,&figere in illū fulgorē ī quē
ꝑſpicere angeli cōcupiſcūt. Erit cū apparuero ꝙ tota pul
Can.4. chra eris ſicut ego pulcher ſum totus,&ſimillima mihi ui
debis me ſicuti ſum. Tunc audies. Tota pulchra es amica
mea,& macula non eſt in te. Nunc uerò:etſi ex parte iam
ſilis, ex parte tñ diſſimilis:cōtēta eſto ex pte cognoſcere.
Teipſam attende & altiora te ne quæſieris : & fortiora te
ne ſcrutata fueris. Alioquin ſi ignoras te o pulchra inter
mulieres : nam & ego te dico pulchrā:ſed inter mulieres:
hoc eſt ex pte. Cū aūt uenerit qď pfectū eſt:tūc euacuabiť
qď ex pate eſt. Si ergo ignoras te:ſed quæ ſequunť dicta
ſunt,& nō oportet iterum dici. Promiſerā me de duplici
ignorantia utiliter diſputaturū:ſi quo minus impleſſe ui-
deor:date ueniā uolenti. Nā uelle adiacet mihi:perficere
aūt nō inuenio: niſi quātū ſua benignitate ad ueſtrā ædi-
ficationem largiri dignabiť ſpōſus eccleſiæ ieſus xp̄s dn̄s
noſter,qui eſt ſup oīa deus benedictus in ſecula. Amen.

De curribꝰ Pharaonis,id eſt diaboli,&de prī
cipibꝰ exercitꝰ:q ſunt malitia, luxuria, & auari-
tia &c. Sermo. XXXIX C

Can.1. EQuitatui meo in curribꝰ Pharaonis aſſimilaui
te amica mea. Ante oīa in his uerbis libēter ac-
cipimus eccleſiæ typū in patribꝰ ꝑceſſiſſe,&no
Pſal.113. ſtræ ſacramenta ſalutis præoſtēſa eſſe. In exitu
iſrael de ægypto,geminoqꝫ illo àdmirabili maris obſeqo
& tranſitum ſcilicet populo dantis, & ultionem de hoſti-
bus baptiſmi gratia euidēter exprimiť : ſaluātis homines
1.Co.10. & crimina ſubmergētis. Oēs (inquit) ſub nube fuerūt:&
oēs in Moyſe baptizati ſunt in nube&in mari. Sed opor
tet cōſequētiā ſicut ſolemus ſignare uerborū,&ſequētia
prioribus copulare. Et ita demū elicere ſuaue quippiā ſi
poſſumꝰ qď ꝓſit moribꝰ inſtruendis. Vbi itaqꝫ ſpōſæ præ
ſumptio dura & auſtera increpatiōe rep̄ſſa eſt : ne triſtior
remaneret : bona illi aliqua quæ iā accepat ad memoriam
reducunť,&aliqua que nondū acceperat ꝓmittuntur:ſed
& pulchra denuo phibeť& appellať amica. Qꝫ tibi,iquit,
dure locutus ſum amica mea : nulla in me tibi ſuſpicio ſit
odij uel rācoris. Nā ſigna amoris mei in te euidentia ſunt
ipſa mea munera:quibꝰ te honorificaui &ornaui. Nec mi
hi animi eſt illa retrahere:ſed magis addere ampliora. Vel
ſic. Non ægreferas amica mea: minime te accipere modo
quod poſtulas:quæ tanta à me iā accepiſti,&maiora horū
accipies : ſi in præceptis meis ambulaueris : & in amore
meo perſeueraueris. Hæc pro literæ cōſequētia. A Nūc
iam uideamus qualia ſint quæ ſe donaſſe commemorat.
Et primum quidem eſt ꝙ eam aſſimilauit equitatui ſuo in Ex
curribus Pharaonis,liberādo utiqꝫ à iugo peccati:morti
ficatis uniuerſis operibus carnis:quēadmodum ille popu
lus liberatꝰ aſt à ſeruitute ægypti: ſubuerſis & ſubmerſis
cunctis curribus Pharaonis. Id quidē miſeratio maxima,
in qua ego quoqꝫ ſi gloriari uoluero nō ero inſipſes,ueri
tatem enim dicā. Fateor & fatebor:niſi quia dn̄s adiuuit Pſal.
me:paulominus habitaſſet in inferno anima mea. Nō ſum
ingratus:non ſum oblitus:miſericordias domini in æter- Pſal.
num cantabo. Verum hactenus mihi cum ſponſa. De reli-
quo illa ſingulari dignatione poſtquam liberata eſt aſci-
ſcitur in amicam decorem:induitur tāquā domini ſponſa:
interim tamen in genis duntaxat & in collo. Ad hæc illi
promittuntur murenulæ pro ornatu:ipſæqꝫ aureæ pro ꝓ-
tio,& diſtinctæ argento pro decore. Cui nō admodū pla-
ceat ordo ipſe donationū? Primū miſericorditer liberať:
ſecūdo dignāter adamatur:tertio benigne abluiť & pur-
gatur. Poſtremo optimi ornamenti accipit promiſſionē.
Non ambigo quoſdā iam ueſtrum in ſemetipſis recogno
ſcere quæ dicūtur:proprioqꝫ experimento cōmonitos ad
intelligentiā præuolare. Sed ſanè memor uerſiculi illius: Pſal.
declaratio ſermonum tuorum illuminat & intellectū dat
paruulis:pro huiuſmodi dignū duco eadē modice latius
explananda. Benignus eſt enim ſpūs ſapientiæ, & placet
illi doctor benignus & diligens : qui ita cupiat ſatisface- Eccl.
re ſtudioſis:ut morem gerere tardioribus nō recuſet. De-
niqꝫ qui elucidant me uitam æternam habebūt:ait ipſa ſa
pientia. Quo quidē p̄mio ego fraudari noluerim. Quan-
quā in his etiā quæ plana uidentur quandoqꝫ talia latent
quæ ipſis quoqꝫ qui capaciores uidētur,&ꝑuolātes inge
nio:nō erit inutile ſi diligentius declarētur. C Sed uide
iam ſimilitudinē de Pharaone & exercitu eius, & domini
equitatu. Nō inter ipſos exercitus ſimilitudo data eſt:ſed
de ipis. Quæ enim ſocietas luci ad tenebras:aut quæ pars
fideli cum infideli? Sed inter ſanctā ſpiritalemqꝫ animam
& equitatū domini planè cōparatio eſt, & inter Pharao-
nem & diabolū amborūqꝫ exercitus. Nec miraberis unā
animā equitatus multitudini ſimilatā ſi aduertas quantæ
in ipſa una quæ tam ſancta aīa ſit uirtutū acies habeantur
quāta in affectionibus ordinatio:quāta in moribus diſci-
plina:quāta in orationibus armatura:quātum in actioni-
bus robur:quātus in zelo terror : quanta deniqꝫ ipſi cum
hoſte cōflictuum aſſiduitas, numeroſitas triumphorum.
Deniqꝫ in cōſequentibus legitur. Terribilis ut caſtrorum Can.
acies ordinata. Et item. Quid uidebis,inquit,in ſunamite Can.
niſi choros caſtrorum? Aut ſi id tibi non placet: noueris
huiuſmodi animam nūquā eſſe ſine angelorum cuſtodia,
qui eam æmulantur dei æmulatione, ſoliciti ſuo uiro ſer- 2.Co.
uare, & uirginē caſtam exhibere chriſto. Et ne dixeris in
corde tuo. Vbi ſunt? Quis eos uidit? Vidit eos propheta
heliſæus,inſuper &fecit orando ut uideret etiā Giezi. Tu Gen.
non uides,quia non es propheta,nec puer ꝓphetæ. Vidit
patriarca Iacob: & ait. Caſtra dei ſunt hæc. Vidit & do- Heb.
ctor gētium qui dicebat. Nónne oēs adminiſtratorij ſpiri
tus ſunt miſſi in miniſterium propter eos qui hæreditatē
capiunt ſalutis? Ergo angelicis fulta miniſterijs,& ſuper-
no ſtipata agmine:ſponſa incedēs ſimilis eſt equitatui do
mini:illi utiqꝫ qui quondā in curribꝰ Pharaonis tam ſtu- Exod.
pendo diuini adiutorij miraculo triumphauit. Si enim di
ligenter aduertas cuncta quæ ibi miraris magnifice perpe
trata:inuenies hic nihilominus admiranda. Niſi ꝙ in eo
nunc magnificentius triumphať:ꝙ quæ illic corporaliter
preceſſerunt,hic ſpūaliter adimplētur. An nō tibi nempè
multo fortius longeqꝫ glorioſiꝰ eſſe uideť diabolum pro-
ſternere

ſternere quàm pharaonem:atq; aerias debellare poteſta-
tes quàm currus Pharaõis ſubuertere? Ibi deniq; pugna
tũ eſt aduerſus carnem & ſanguinem: hic aduerſus prin-
cipes & ptãtes:aduerſus mũdi rectores tenebrarũ harũ:
contra ſpũalia nequitiæ in cæleſtib⁹. A Et proſequere
modo mecũ ſingula proportionis membra. Ibi populus
eductus de ægypto:hic homo de ſeculo. Ibi proſternitur.
pharao:hic diabolus. Ibi ſubuertũtur currus pharaonis,
1.Pet.2. hic carnalia & ſecularia deſideria que militant aduerſus
animam ſubruuntur. Illi in fluctibus iſti in fletib⁹. Mari-
ni illi, amari iſti. Puto & nunc clamitare dæmonia: ſi for-
Exo.14. tè contingat incidere in talem animã. Fugiamus iſraelem,
qa dñs pugnat pro eo. Vis ne etiã aliquos de principib⁹
pharaõis proprijs tibi deſignẽ noĩb⁹, & de currib⁹ deſcri
bã, inſtar quorũ tu quoq; alios ſi qui ſunt p teĩpm ualeas
inuenire? Magn⁹ quidẽ princeps ſpiritalis atq; inuiſibi-
lis regis ægypti profectò malitia eſt:magnus luxuria:ma-
gnus auaritia. Et hi quidem poſſident terminos ſuos ſub
rege ſuo, ſicut ſui cuiq; aſſignati ſunt. Nã malitia in oĩ re-
gione maleficiorũ atq; facinorũ dñat. Luxuria oĩ immũdi
tiæ & turpitudini carnis p̃eſt. Auaritia in ptes rapinæ, &
fraudis ſortita eſt principatũ. B Accipe nũc quoq; qua
les his ſuis principib⁹ pharao p̃pauerit curr⁹ ad perſequẽ
dum populũ dei. Habet namq; malitia currũ ſuum rotis
quatuor cõſiſtentẽ:ſæuitia, impatientia, audacia, impudẽ
tia. Valde etenim uelox eſt currus iſte ad effundendũ ſan-
guinem:qui nec innocentia ſiſtitur, nec patientia retarda
tur:nec timore frænatur:nec inhibetur pudore. Trahitur
autem duobus admodum pernicibus equis, & ad omnem
Pſal.9. pniciem paratiſſimis:terrena potẽtia, & ſeculari pompa.
Tunc namq; quadriga iſta malitiæ currit ualde uelociter
cum hinc quidem potentiæ effectus ſubeſt eius adimplen
dis malitioſis conatibus:inde plauſus põpæ arridet per-
petratis ſceleribus:ut ſermo impleat̃ q ſcriptus eſt: quo-
niam laudatur peccator in deſiderijs aĩæ ſuæ: & iniquus
benedicetur. Et iterũ alia ſcriptura. Hæc eſt, inquit, hora
ueſtra, & poteſtas tenebrarum. Porrò præſident duobus
his equis aurigæ duo, tumor & liuor, & tumor quidẽ põ
pã:liuor uerò potentiã agit. Is enim rapido fertur diabo-
licarũ amore põparũ:cuius apud ſe cor prius intumuit.
Nam qđ in ſe firmiter ſtat timore compreſſum: grauitate
modeſtũ:humilitate ſolidũ, puritate ſanũ:aura huius ua-
nitatis nequaquã leuiter rapietur. Item terrenæ iumentũ
potẽtiæ nõne inuidia agit̃, & quaſi qbuſdã liuoris urge-
tur hincinde calcaribus, ſuſpicione utiq; deſcẽdẽdi & me
tu ſuccumbendi. Aliud eſt eñ ꝙ ſuſpectus eſt ſucceſſor, &
aliud ꝙ timetur inuaſor. His itaq; ſtimulis terrena poten
tia continue agitatur. Et curr⁹ quidẽ malitiæ ſic ſe habet.
Luxuriæ uerò curr⁹ quadriga nihilominus uoluitur ui-
tiorum:ingluuie uidelicet uentris:libidine coitus:molli-
cie ueſtiũ:ocij ſoporiſq; reſolutiõe. Trahit̃ eqs æque duo
bus proſperitate uitæ, & rerũ abundantia. & qui his præ
Prou.1. ſident duo:ignauiæ torpor, & infida ſecuritas:quia & co
1.Theſ.5 pia in ignauiã ſoluit, & ſm ſcripturã:proſperitas ſtultorũ
pdet illos:nõ ſanè ob aliud niſi qm̃ male ſecuros reddat.
Cum autẽ dixerint pax & ſecuritas:tunc ſubitaneus ſup-
ueniet eis interitus. Hi calcaria minime habent neq; fla-
gella uel aliquid huiuſmodi:ſed pro his utũtur paruulo
papilione conopeo ad faciẽdã umbrã, & flabello ad citã-
dũ uentum. Porrò conopeum diſſimulatio eſt umbrã fa-
ciens & protegẽs ab æſtu curarũ. Propriũ namq; eſt mol-
lis & delicatæ animæ etiã neceſſarias diſſimulare curas:
& ne æſtuãtes ſolicitudines ſentiat ſub latibulo diſſimu-
latiõis abſcõdi. Flabellũ uerò effuſio eſt uẽtũ adulationis
apportans. Largi ſunt enim luxurioſi ementes auro uen-
tum de ore adulatorũ. Et de hoc ſatis. D Iam uerò aua-
ritia rotis, & ipſa uehitur quatuor uitiorũ, quæ ſunt puſil
lanimitas, inhumanitatis, cõtemptus dei, mortis obliuio.
Porrò iumenta trahentia, tenacitas, & rapacitas, & his
unus auriga ambobus p̃ſides, habendi ardor. Sola ſequi-
dem auaritia quoniam cõducere plures nõ patit̃ uno con

tenta eſt ſeruitore. Ipſe uero iniuncti operis prõptus ad
modũ atq; infatigabilis executor:urgendis ſanè iumen-
tis trahentibus flagris utit̃ acerrimis:libidine acquiren-
di & metu amittendi. Sũt & alij principes regis ægypti
habentes & ipſi currus ſuos in expeditione domini ſui, ſi
cut ſuperbia que unus eſt de maioribus principib⁹; ſicut
inimica fidei impietas; magnum & ipſa tenens locum in
domo & regno pharaonis, & multi adhuc ſunt alij iferio-
ris ordinis ſatrape & eqtes:quorũ nõ eſt numer⁹ in pha-
raonis exercitu:quorũ & noĩa & officia:necnon & arma
& apparatus eorũ ueſtris ſtudijs (ut in his exerceamini)
inqrenda relinquo. In iſtorũ itaq; principũ fortitudine:
curruũq; ſuorũ iuiſibilis pharao ubiq; diſcurrẽs in oẽm
familiã dñi quibus põt uiribus more tyrãnico debaccha
tur. In his etiã his diebus exeuntem iſrael de ægypto in-
ſequit̃. At ille nec ſubuectus curribus, nec protect⁹ armis,
nihilominus tũ ſola dñi manu confortatus ſecure decan-
tat. Cantemus dño:glorioſe eñ honorificatus eſt:equum Exo.15.
& aſſenſorẽ proiecit in mare. Itẽ. Hi in curribus, & hi in p̃s.19.
equis, nos autem in noĩe dñi dei noſtri inuocabimus. Et
hec dicta ſint pro adducta ſimilitudine de eqtatu domini
& curribus pharaonis. B Poſt hec amica appellat̃. Nam
ipſe quidẽ & ante liberationẽ amicus erat: alioquin non
liberaſſet quã non amaſſet: ſed illa beneficio liberationis
adducta eſt ut eſſet amica. Audi deniq; cõfidentẽ. Nõ qa 1.Ioã.4.
dilexerim⁹ eũ nos, iqt, ſed ipſe prior dilexit nos. Recorda
re nũc mihi & Moyſi & æthiopiſſe, & agnoſce iã tũc p̃fi-
guratũ cõiugiũ uerbi & anime peccatricis, & diſcerne ſi
potes quid tibi dulcius ſapiat in conſideratione ſuauiſſi-
mi ſacramẽti:uerbi ne nimium benigna dignatio, an ani-
mæ ineſtimabilis gloria, an inopinata fiducia peccatoris.
Sed nõ potuit moyſes æthiopiſſæ mutare pellem, potuit Num.12
Chriſtus. Sequit̃ eñ. Pulchre ſunt genæ tuæ ſicut turtu- Cañ.1.
ris. Sed hoc ſermoni alteri reſeruet̃:ut ſemp quæ in mẽſa
ſponſi nobis apponuntur, cũ auiditate ſumentes eructe-
mus in ipſius laudem & gloriã Ieſu xp̃i dñi noſtri:qui eſt
ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

Quòd intentio ſit facies anime:cuius que ſit pul
chritudo aut deformitas declaratur:& que eiuſdem ſit
ſolitudo & pudicitia. Sermo XL.

PVlchræ ſũt genæ tuæ ſicut turturis. Tenera eſt Cañ.1.
ſponſæ uerecũdia:& ad increpationẽ ſpõſi pu-
to facies eius rubore ſuffuſa eſt:pulchriorq; ex
eo apparẽs illico audit. Pulchræ ſunt genæ tuæ
ſicut turturis. Vide autem ne carnaliter cogites coloratã
carnis putredinem, & prurulentiam flaui ſanguineiue hu
moris uitreæ cutis ſuperficiem ſummatim atq; equaliter
ſuffundentem:è quibus ſibimuicem moderate permixtis
ad uenuſtandam genarum effigiem rubor ſubpallidus in
efficentiã corporeæ pulchritudinis tẽperat̃. Alioquin in
corporea illa anime inuiſibiliſq; ſubſtãtia, nec corporeis
diſtincta membris:nec uiſibilibus extat fucata colorib⁹.
Tu uerò ſpiritualem eſſentiam ſpiritali ſi potes attige in-
tuitu, & ad coaptãdũ propoſite ſilitudinis ſchema cogita
anime faciem, mentis intentionem:ex qua nimirũ rectitu
do operis ſicut ex facie pulchritudo corporis æſtimatur.
Porrò uerecũdiã intellige tanquã colorẽ in facie: ꝙ hæc
potiſſimũ uirtus:& uenuſtatẽ ingerat & augeat gratiam.
Pulchre ergo ſunt gene tue ſicut turturis. Poterat uſita-
ti⁹ faciẽ ponere, & deſcribere pulchrã ſicut ſolet, cui⁹ pul-
chritudo laudatur: pulchra facie ſeu decora facie dici;
ſed neſcio quid ſibi uoluerit, ut magis genas pluraliter
dicendum putauerit: niſi ꝙ minime id crediderim ocio-
ſum. Spiritus namq; ſapientie loquitur, cui nõ eſt fas uel
modicũ qd omnino adſcribere ocioſum, aut ſecus dictum
quàm oportuerit. Eſt itaq; ſine dubio cauſa q̃cũq; illa ſit
cur pluraliter genas maluerit quã ſingulariter faciẽ dice-
re. Et ſi tu melius nõ habes, ego qđ mihi uidetur aperio.
Duo quedã in intẽtiõe quã faciẽ aĩæ eſſe dixim⁹, neceſſa-
riæ requiruntur, res & cauſa, id eſt quid intendas, & pro-
pter quid. Et ex his ſanè duobus aĩæ uel decor uel defor-

mitas iudicaẗ:vt(uerbi cauſa)aĩa ꝗ̃ ambo iſta recta atque
pudica habuerit:illi merito ueraciterꝙ dicatur. Pulchræ
ſunt genæ tuæ ſicut turturis. Quæ uerò alterò horũ ca-
ruerit:nõ poterit dici de ea ꝙ pulchræ ſint genæ eiꝰ ſicut
turturis:propter eam quæ adhuc ex parte erit deformita
tem. Multo aũt minus illi hoc poterit cõuenire quæ ueu
trum horum habere laudabile inuenitur. At id totum fiet
planiꝰ in exemplis. B Si(uerbi cauſa) intẽdat quis ani-
mũ inquirẽdæ ueritati:atqꝫ id ſolo ueritatis amore: non
ne is tibi uideẗ,& rem & cauſam habere honeſtam: meri-
toqꝫ ſibi uendicare quod dicitur:pulchræ ſunt genæ tuæ
turturis:quippe cui in neutra genarum neuus reprehen
ſionis appareat? Quod ſi minime quidẽ ueritatis deſide-
rio:ſed aut inanis gloriæ:aut alterius qualiſcũqꝫ cõmodi
temporalis obtentu in ueritatẽ intenderit iam,& ſi unam
genarũ uideatur habere formoſam:nõ tamen ut arbitror
dubitabis iudicare uel ex parte deformen cuius alteram
faciẽ cauſæ turpitudo fœdauerit. Si autem uideris hoĩem
nullis honeſtis ſtudijs intẽdẽtẽ:ſed carnis illecebris irre-
titũ:uentri & luxuriæ deditũ:quales ſunt illi quorũ deꝰ
Philip.3 uẽter eſt,& gloria in cõfuſione eorũ ꝗ terrena ſapiunt:qd
iſtum:nõnne ex utraqꝫ parte fœdiſſimũ iudicabis:in cuiꝰ
utiqꝫ intentione,& res & cauſa reproba inuenitur? Ergo
intendere non in deum ſed in ſeculũ,ſecularis aĩæ eſt:nec
ullam prorſus genarum ſpecioſam habẽtis. Intendere au
tem quaſi in deum ſed non propter deum:hypocritæ pla
ne aĩæ eſt:cuius etſi una facies decora uidetur ꝙ ad deũ
qualicũqꝫ intentione reſpiciat:ipſa tñ ſimulatio omne de
corũ in ea exterminat,&magis per totũ ingerit fœditatẽ.
Si autem uel ſolum uel maxime ob uitæ præſentis neceſſa
ria ad deũ conuerterit intentionẽ:nõ qdẽ fece hypocriſis
putidã:puſillanimitatis tñ uitio docimus ſubobſcurã:&
minus acceptã. Porrò ecõtrario intẽdere ĩ aliud quàm in
deũ, tñ ꝓpter deũ nõ ociũ mariæ, ſed marthæ negotiũ ẽ.
Abſit aũt ut quæ huiuſmodi eſt quicquã illã dixerim ha-
bere deforme,nec tamã ad perfectũ affirmauerim pueniſ-
Luc.10. ſe decoris: qppe quæ adhuc ſolicita eſt, & turbatur erga
plurima,& non poteſt terrenorũ actuũ uel tenui puluere
nõ reſpgi. Quẽ tamẽ cito facileqꝫ deterget,uel in hora ſan
ctæ dormitionis caſta intẽtio & bonæ conſciẽtiæ interro
gatio in deũ. Ergo ſolum inquirere deũ propter ipſum ſo
lum:hoc planè eſt utramqꝫ bipartitæ intentionis faciẽ ha
bere pulcherrimã:atqꝫ id proprium ac ſpeciale ſpõſæ:cui
merito ſingulari ꝓ̄rogatiua audire cõueniat. Pulchræ ſũt
Can.1. genæ tuæ ſicut turturis. Cur uerò ſicut turturis? Pudica
auicula eſt,& conuerſatio eius non cum multis: ſed ſolo
degere fertur contenta compare: ita ut ſi illum amiſerit,
alterum non requirat:ſed ſola deinceps conuerſetur. D
Tu ergo ꝗ hæc audis:ut ſanè non ocioſe audias ea ꝗ̃ ſcri-
pta ſunt propter te, & nunc propter te uerſantur & diſpu
tantur,tu(inquã) ſi ad iſtiuſmodi ſpũſſancti incitamenta
moueris,& inardeſcis dare operam quomodo animam
tuam facias ſponſam dei:ſtude ambas ſpecioſas habere
has genas tuæ intẽtionis:ut imitator caſtiſſimæ uolucris
ſedeas:ſm̃ prophetam ſolitariꝰ,quoniam leuaſti te ſupra
ps.44. te. Omnino ſupra te eſt angelorum domino deſponſari.
An non ſupra te adhærere deo:atqꝫ unũ ſpiritum eſſe cũ
eo? Sede itaqꝫ ſolitarius ſicut turtur:nihil tibi & turbis:
nihil cum multitudine cæterorum etiamqꝫ ipſam obliui-
ſcere populum tuum: & domum patris tui,& concupi-
ſcet rex decorem tuum. O ſancta anima ſola eſto:ut ſoli
omnium ſerues teipſum,quẽ ex omnibus tibi elegiſti. Fu
ge publicũ:fuge & ipſos domeſticos:ſecede ab amicis &
intimis,etiã&ab illo qui tibi miniſtrat. An neſcis te uere-
cundum habere ſponſum & qui nequaquã ſuã uelit tibi
indulgere ꝑ̄ſentiam ꝑ̄ſentibus cæteris? Secede ergo:ſed
mente nõ corpore:ſed intentione:ſed deuotione:ſed ſpi-
ritu. Spiritus enĩ ante faciẽ tuã chriſtus dñs:ſpiritusqꝫ re
qrit nõ corporis ſolicitudinẽ:quãquã & corpore interdũ
nõ ocioſe te ſeparas:cum oportune potes: præſertim in
tempore orationis. Tenes etiã in hoc & mandatum ſpon

ſi & formam. Tu,inquit,cum oraueris intra in cubiculũ Mat
tuũ:& clauſo oſtio ora. Et qđ dixit fecit. Solus in oratio-
ne pernoctabat:nõ modo ſe abſcondens à turbis: ſed nec
ullũ quidẽ diſcipulorũ:nec ullũ domeſticorũ admittens.
Deniqꝫ tres ſecũ intimos ſibi adduxerat cũ ultro prope-
raret ad mortẽ:auulſus eſt & ab ipſis orare uolẽs. Ergo & Mat
tu fac ſimiliter quando orare uolueris. Decætero ſola in-
dicitur tibi mentis & ſpũs ſolitudo. B Solus es ſi non
communia cogites:ſi non affectes præſentia: ſi deſpicias
quod multi ſuſpiciunt:ſi faſtidias quod omnes deſiderãt
ſi iurgia deuites,ſi damna non ſentias: ſi non recorderis
iniuriarũ. Alioquin nec ſi ſolus corpore es:ſolus es. Vi-
dèsne poſſe eſſe te:& ſolũ cũ inter multos,& inter multos
cũ ſolꝰ es. Solꝰ es in quãtacũqꝫ hominũ uerſeris frequen-
tia:tantum caue alienæ conuerſationis eſſe, aut curioſus
explorator:aut temerarius iudex. Etiam ſi perperam actũ
quid deprehendas:nec ſic iudices proximũ:magis autem
excuſa. Excuſa intẽtionẽ ſi opus nõ potes:puta ignoran-
tiam:puta ſubreptionem:puta caſum. Qꝫ ſi omnem omni
no diſſimulationem rei certitudo recuſat:ſuade nihilomi
nus ipſe tibi,& dicito apud temetipſum. Vehemens fuit
nimis tentatio. Quid de me illa feciſſet ſi accepiſſet in me
ſimiliter poteſtatem? Et memento me modo alloqui ſpon
ſam,& non amicum ſponſi inſtruere:cui alia ratio eſt dili-
gentius obſeruandi ne quis peccet,& explorandi an pec-
cet,& emẽdandi ſi peccatum fuerit. A qua ſanè neceſſita-
te ſpõſa libera eſt ſoli uiuẽs ſibi & ipſi quẽ diligit ſponſo
pariter & dño ſuo,ꝗ eſt ſuꝑ oĩa deꝰ bñdictꝰ in ſcl'a. Amen.

Qualiter ſpõſa recipit interim magnã cõſolatio-
nem de contẽplatiõe diuine claritatis: antequã perue
niat ad eius ſpeciẽ futurã. Sermo. XLI. C

Ollum tuũ ſicut monilia. Solet ornari collum Cant
monilibus:non ipſis cõparari. Sed hoc ille fa-
ciant:ꝗbus ꝗa de ꝓprio nõ ineſt decor:aliunde
neceſſe eſt ut mendicẽt,unde ſe ſpecioſas mẽtiã
tur. Nam ſponſæ collũ ita in ſeipſo formoſum, & tam de-
center quaſi natura formatũ eſt ut extrinſecus non reqrat
ornatũ. Quid enim opus eſt peregrinorũ fucos adhibere
colorum:cui ꝓpria & tãquã innata ſufficit pulchritudo,
intantũ ut ipſorũ quoqꝫ quæ ad ornandũ querunẗ moni-
liũ poſſit adæquare nitorẽ? Hoc nẽpe ĩtelligi uoluit ꝗ mi
nime qdẽ à collo(ut aſſolet)pẽdere monilia: ſed ipm̃ po-
tiꝰ eſſe ſicut monilia dixit. Nũc iã inuocãdꝰ eſt nobis ſpũſ
ſctũs:ut ſicut ſpũales ſpõſæ genas ſua dignatione tribuit
inuenire:ita etiã ipſiꝰ ſpũale collũ demonſtrare dignetur.
Et nemo qdẽ intellectui(ꝗa mihi incũbit loꝗ ꝗ̃ ſentio)ni
hil interim ueriſimiliꝰ ꝓbabiliusue elucet,quàm ipm̃ aĩæ
intellectũ colli noĩe deſignari. Tu quoqꝫ idem(ut arbi-
tror)approbabis:ſi aduertas ſimilitudinis rõnẽ. An non
ſiquidem tibi uidetur colli quodãmodo uice fungi intel-
lectus:per quem tua anima traijcit in ſe ſpiritus uitalia ali-
menta: atqꝫ in quedam transfundit uiſcera morum affe-
ctuũqꝫ ſuorũ? Hoc ergo ſpõſæ collum,id eſt purus & ſim
plex intellectus:cum nuda & aperta ueritate ſatis per ſe-
ipſum reniteat:non indiget ornamento:ſed ipſum magis
tanquam præcioſum monile animam decenter exornat,ac
proinde ſimile monilibus ipſis deſcribitur. Bonum moni
le ueritas:bonum puritas ſiue ſimplicitas, bonum planè
monile ſapere ad ſobrietatem. Philoſophorum uel hære-
ticorum intellectus non habet hũc in ſe puritatis ueritа-
tiſqꝫ nitorem,& ideo multam curam gerunt ipſum colo-
rare:& fucare faleris uerborũ, & uerſutijs ſyllogiſmorũ:
ne ſi nudus appareat:falſi etiam appareat turpitudo. A Ibidem
Sequitur. Murenulas aureas faciemus tibi:uermiculatas
argento. Si faciam ſingulariter,& nõ pluraliter faciemus
dixiſſet,abſolute & indubitanter etiam hoc loqui ſpon-
ſum pronũciaſſem. Nunc autem uide ne fortè magis ſo-
dalibus eiuscongruentius aſſignemꝰ:ſponſam quaſi con
ſolantibus tali promiſſione ꝙ donec perueniat ad uiſio-
nem cuius ſic flagrat deſiderio:facturi ſint illi murenulas
pulchras:& præcioſas,que ſunt aurium ornamenta. Atqꝫ
hoc propterea

hoc ꝓpterea (ut opinor) quia fides ex auditu, & quãdiu
per fidẽ ambulatur & non per ſpeciẽ, dãda opera potius
inſtruẽdo auditui, quàm uiſui exercendo. Fruſtra nanq;
intenditur oculus qui nõ ſit fide mundatꝰ: cum ſolis qui
mũdo corde ſunt, uidẽdi copia ꝑmittatur. Scriptũ uerò
Actu.15 eſt: Fide mũdans corda eorũ. Quia ergo fides ex auditu.
& ex illa uiſus purgatio eſt, merito illi ornandis auribus
intendebãt, dũ auditus ſicut ratio docuit, uiſus ſit præpa
ratio. Tu inquiunt, ô ſponſa intuendæ dilecti inhias cla-
ritati, ſed hoc alterius tẽporis eſt. Damus autẽ impræſen-
tiarum ornamenta auribus tuis, quod erit tibi interim cõ
ſolatio, erit & præparatio ad hocipſum quod poſtulas.
ps.44. Ac ſi illud prophetæ ei dicant. Audi filia & uide. Videre
deſideras, ſed audi prius. Gradus eſt auditus ad uiſum.
ps.85. Proinde audi & inclina aurem tam ornamentis quæ tibi
facimus, ut per auditus obediẽtiam ad gloriam ꝑuenias
ps.50. uiſionis. Nos auditui tuo damus gaudium & lætitiam:
nam uiſui nõ eſt noſtrum dare (in quo gaudij plenitudo,
& tui deſiderij adimpletio eſt) ſed illius quem diligit ani-
ma tua. Ipſe ut gaudiũ tuũ plenũ ſit, oſtendet ſeipſum ti-
ps.15. bi. Ipſe adimplebit te lætitia cũ uultu ſuo. Tu interim acci-
pe ad conſolationem murenulas has de manu noſtra, cæ-
terum delectationes in dextera eius uſq; ad finẽ. C Ad-
uertendum cuiuſmodi ei murenulas offerunt. Aureas, in
Canti.1. quit, uermiculatasq; argento. Aurum diuinitatis eſt ful-
gor, aurum ſapientia quæ deſurſum eſt. Hoc auro fulgen-
tia quedam quaſi ueritatis ſignacula ſpõdent ſe figuratu
ros hi quibꝰ id miniſterij eſt: ſupni aurifices, atq; internis
aĩæ auribꝰ inſerturos. Qđ ego nõ puto eſſe aliud quàm
texere ſpiritales quaſdam ſimilitudines, & in ipſis puriſſi
ma diuinæ ſapientiæ ſenſa animæ contẽplantis conſpecti
1.Cor.13 bus importare, ut uideat saltẽ per ſpeculum & in ænigma-
te, quod nõdũ facie ad faciam ualet ullatenus intueri. Di-
uina ſunt, & niſi expertis ꝓrſus incognita quæ effamur,
quomodo uidelicet in hoc mortali corpe, fide adhuc ha-
bente ſtatum, & necdum propalata perſpectui ſubſtantia
luminis, iam tamen interim pure interdum cõtemplatio
ueritatis partes ſuas agere intra nos uel ex parte p̃ſumit,
ita ut liceat uſurpare etiã alicui noſtrũ cui hoc datũ deſu
1.Cori.2 per fuerit illud apoſtoli: Nunc cognoſco ex parte. Itẽ. Ex
parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus. Cum autẽ
diuinius aliquid raptim & ueluti in uelocitate coruſci
luminis interluxerit menti ſpiritu excedenti, ſiue ad tem-
paramẽtum nimij ſplendoris, ſiue ad doctrinæ uſum, con-
tinuo (neſcio unde) adſunt imaginatoriæ quædã rerum
inferiorum ſimilitudines infuſis diuinitus ſenſis cõueniẽ
ter acommodatæ, quibus quodammodo adumbratꝰ pu-
riſſimus ille ac ſplendidiſſimꝰ ueritatis radius, & ipſi ani-
mæ tolerabilior fiat, & quibus cõmunicare illũ uoluerit
capabilior, Exiſtimo tamẽ ipſos formari in nobis ſancto-
rum ſuggeſtionibus angelorũ, ſicut econtrario cõtrarias
1.Cor.13 & malas ingeri immiſſiões per angelos malos non dubiũ
eſt. Et fortaſſis hinc illud eſt ſpeculũ atq; ænigma, ut dixi,
ꝑ quod uidebat apoſtolus ex iſtiuſmodi puris pulchriſq;
imaginationibꝰ angelorum quaſi manibus fabricatum:
quatenus & dei eſſe qđ purũ & abſq; omni fantaſia cor-
porearum imaginũ cernitur, ſentiamus: & elegantẽ quã-
libet ſimilitudinẽ, qua id digne ueſtitum apparuerit, mi-
niſterio deputemus angelico. Quod ſignaſſe expreſſiꝰ ui-
Cañ.1. detur alia interpretatio, dicens. Similitudines aurifabri
faciamus tibi, cum diſtinctionibus argenti. Vnum eſt cum
diſtinctionibus argenti, & uermiculatas argento. In quo
mihi ſignificare uidetur non modo ſimilitudines intus per
angelos ſuggerit ſed nitorem quoq; eloquij per ipſos ex
trinſecꝰ miniſtrari, quo cõgrue atq; decẽter ornatæ, & ab
Pſal.11. auditoribus facilius capiantur & delectabilius. Quòd ſi
dixeris, qui eloquio & argento? Dicit tibi propheta: Elo
quia domini eloqa caſta, argentum igne examinatum. Ita
ergo illi cæleſtes adminiſtratorij ſpiritꝰ peregrinanti in
terris ſpõſæ faciũt murenulas aureas uermiculatas argen
Cañ.1. to. B Vide autẽ qũo illa aliud cupit & aliud accipit, &
nitenti ad cõtẽplationis qetẽ labor prædicationis impo-
nitur: & ſitienti ſponſi præſentiã, filiorũ ſponſi pariendo
rum alendorũq; ſolicitudo iniungitur. Neq; nũc tm̃ acci
dit illi hoc, ſed & alia uice (ut memini) cum ſponſi ample-
xus & oſcula ſuſpiraret, reſponſum eſt ei: qa meliora ſunt Ibidem.
ubera tua uino: ut ex hoc ſe intelligeret matrẽ, atq; ad dã-
dum lac paruulis, nutriendumq; filios reuocari. Fortaſſis
& in alijs cãtici huiꝰ locis hocipm tu quoq; (niſi piger ſis
ad inquirendum) per teipſum aduertere poteris. An non Gen.29
res iſta quondam in ſancto patriarcha Iacob præfiguraba
tur, cum fruſtratꝰ optatis diuq; expectatis rachelis ample
xibus, pro ſterili & decora, fœcundam & lippam inuitus
atq; ignarus accepit? Ita ergo nunc ſponſa ſcire cupiens
& inquirens ubi in meridianis horis dilectꝰ paſcat & cu-
bet, murenulas ꝓ eo reportat aureas, uermiculatas argen
to, id eſt ſapientiã cum eloquentia. haud dubiũ qn ad p̃di
catiõis opus. Docemur ex hoc ſanè intermittẽda plerũq;
dulcia oſcula propter lactentia ubera, nec quẽquã ſibi, ſed
omnes illi q̃ mortuꝰ eſt pro oĩbꝰ, eſſe uiuendũ. Væ q bene
de deo & ſentire & eloq acceperũt, ſi quæſtũ æſtimẽt pie-
tatẽ, ſi conuertãt ad inanẽ gloriã qđ ad lucra dei accepe-
rant erogãdũ, ſi alta ſapiẽtes, humilibꝰ nõ conſentiãt. Pa-
ueant qđ in ꝓpheta legitur, dicẽte dño. Dedi eis aurũ meũ
& argẽtũ meũ, ipſi aũt de argento & auro meo opati ſunt
Baal. Tu ergo audi qd ſpõſa accepta hinc quidẽ increpa-
tione, inde uerò ꝓmiſſione, reſpõderit. Neq; eñ uel de ꝓ
miſſis extollitur, uel ꝓ repulſa iraſcitur, ſed ſicut ſcriptũ eſt,
Corripe ſapientẽ, & amabit te. Et item qđ ad donationes Prou.9.
& promiſſiones ſpectat: Quãto maior es humilia te in oĩ- Eccli.3.
bus. Quod ex eius reſpõſione melius utrũq; patebit. Sed
ipſa ſi placet diſcuſſio in aliud ſermonis principiũ differa
tur. Et de his quæ dicta ſunt glorificemꝰ ſponſum eccleſiæ
dñm noſtrũ ieſum chriſtum, qui eſt ſup omnia benedictus
deus in ſecula. Amen.

De duplici hũilitate, una uidelicet quã parit ueri
tas, & altera quã inflãmat charitas. Ser. XLII. D

CVm eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea de Canti.1.
dit odorem ſuũ. Hæc ſunt uerba ſpõſæ quæ
in hodiernũ diẽ diſtulimus, hoc reſponſum
qđ dedit ubi increpata eſt à ſponſo, non tm̃
ſpõſo, ſed eius ſodalibus. Quod facile eſt ad
uertere ex uerbis ipſis. Cũ eñ nõ dicit quaſi ad ſecũdam
perſonã cũ eſſes rex in accubitu tuo, ſed cũ eſſet in accubi
tu ſuo, patet q̃ non ad ipſum loquitur, ſed de ipſo. Puta
proinde ſponſum ubi eam (quatenus uiſum fuit) aut cor
ripuit aut repreſſit: comperta ex ſuffuſione genarũ uere-
cundia, ceſſiſſe loco, ut illa ſe abſente loqueretur liberius
quæ ſentiret: ſed & ſi pauidior (ut aſſolet) quàm oportue
rit, & deiectior animo facta eſſet, ſodalium eam conſola-
tiones erigerent. Quod tamẽ & ꝑ ſeipſum facere non ne-
glexit, quãtũ iudicauit pro tẽpore oportere. Nam ut cla-
rũ relinqueret, quantũ ſibi in illa correptiõe complacuit,
quippe quã ſenſit digne & prout oportuit acceptari, nõ
ſanè ante ſe abſentauit, quàm ex abundantia (quod non
eſt dubiũ) cordis prorũperet in laudes eius, & genarum
colliq; ipſiꝰ pulchritudinẽ cõmẽdaret: ꝓpterea & qui cũ
ipſa remanent, blandè loquuntur illi, & munera offerũt ſciẽ
tes domini uoluntatem. Ad ipſos ergo reſponſio eius. Et
literalis quidẽ contextio ſchematis ita ſe habet. B Sed
priuſquam ex hac teſta nucleum ſpiritus elicere inchoe-
mus, dico unum breuiter. Fœlix cui ſua obiurgatio ſic re
ſpondet quemadmodũ habemꝰ formam præſentis loci.
Vtinam magis neminem obiurgate neceſſe ſit, hoc enim
melius. Sed quoniam in multis offendimus omnes mihi
tacere nõ licet, cui ex officio incumbit peccãtes arguere,
magis autem urget charitas. Quod ſi arguero & fecero
quod meũ eſt, illa autẽ increpatio procedens minime qđ
ſuum eſt faciat, neq; id ad qđ miſi illam ſed reuertatur ad
me uacua tanquã iaculũ ferens & reſiliens, quid me ani-
mi tũc habere putatis fratres? Nonne angor, nonne tor-
queor? Et ut mihi uſurpẽ aliqd ex uerbis magiſtri (quia

de sapiẽtia nõ possum) prorsus coartor duobus, & quid
eligam nescio, placere ne mihi in eo ꝙ locutus sum, quo-
niam quod debui feci: an pœnitẽtiam agere super uerbo
meo quia quod uolui non recepi. Volui nimirum perime
re hostẽ, & eripere fratrẽ: & non feci sic, magis autem cõ-
trariũ accidit. Nam læsi animã. & culpã auxi. Siqdã acces
Ezech .3 sit & contemptus. Nolunt audire te, inquit, quia nolunt
audire me. Vides quæ maiestas contenitur? Nõ te putes
me solum spreuisse, dominus locutꝰ est. Et quod dixit pro
Lucæ.10 phetæ, dixit & apostolis. Qui uos spernit, ait, me spernit.
Non sum ꝓpheta, nõ sum apostolus, & ꝓphetæ tamen &
apostoli (audeo dicere) uice fungor: & quibꝰ nõ æquor
meritis, eorum implicor curis. Et si ad meã multam confu
sionem, & si ad grande periculũ mihi sup cathedrã Moy-
si sedeo, cuius tamen uendico mihi uitã, nec experior gra
tiã. Quid tamẽ. Num ideo cathedræ non deferet, quoniã
occupata est ab indigno? Etiam si scribæ & pharisæi in ea
sedeant, inquit, quæ dicunt facite. Plerũq; etiam impatiẽ
tia contemptui iungitur, ita ut aliqs nõ solũ nõ curet cor
rigi obiurgatus, sed insuper obiurgãti indignetur more
frenetici manum medici repellẽtis. Mira peruersitas. Me
ps.10. dicanti irascitur qui non irascitur sagittãti. Est enim qui
sagittat in obscuro rectos corde, qui & teipsum nunc sa-
ps.70. gittauit ad mortem, & in illũ non cõmoueris? Mihi indi-
gnaris, qui sanũ te fieri cupio? Irascimini, inquit, & noli-
te peccare. Si peccato irasceris, non solũ minime peccas
sed & quod peccaras exterminas. Nunc uerò & peccatũ
retines medicamẽtum respuẽdo, & peccare apponis irra-
tionabiliter irascendo, & est supra modum peccãs pecca-
tum. Aliquoties additur & impudentia, ut non modo im
patienter ferat ꝙ corripit, sed etiam id unde reprehendit,
impudẽter defendat. Hoc planè desperatio. Frõs, inquit,
mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Et
ait: Recessit zelus meus à te: ultra nõ irascar tibi. Solo au-
ditu cõtremisco. Sentisne quanti periculi quãtiq; horro
ris & tremoris res sit peccati defensio? Dicit iterum: Ego
quos amo arguo & castigo. Si ergo te zelus deseruit, &
amor. Nec eris amore dignꝰ, q indignus castigatiõe cẽse
ris. D Vides qa tũc magis irascit deꝰ cũ nõ irascit. Mise
reamur impio, inqt, & nõ discet facere iustitiã. Misericor
diam hanc ego nolo. Super omnem iram miseratio ista,
sepiens mihi uias iustitiæ. Satius profectò mihi iuxta ꝓ-
phetæ consililium, apprehendere disciplinã, ne quãdo ira
scatur dominꝰ, & peream de uita iusta. Volo irascaris mi-
hi pater misericordiarũ, sed illa ira qua corrigis deuiũ nõ
qua extrudis deuia. Illud tua nobis benigna aĩaduersio
parit, hoc formidolosa nutrit dissimulatio. Non enim cũ
nescio, sed cũ sentio te iratum: tũc maxime confido propi
tiũ: etenim cum iratus fueris misericordiæ recordaberis.
Deus, inquit, tu ꝓpitius fuisti eis, & ulciscens in oẽs adim
uẽtiones eorũ. Moysen alloquitur & Aarõ atq; Samue
lem, quos modo p̃miserat, & hoc uocat ꝓpitiationem, ꝙ
eorũ deꝰ nõ pepercit excessibus. I nunc tu ergo, atq; hãc
tibi excludito in æternũ, defendẽdo errorẽ, & accusando
correptionẽ. An non istud est malũ dicere bonũ, & bonũ
malum? An non ex hac odiosa impudẽtia pullulabit mox
impœnitẽtia, mater desperationis? Quem enim pœniteat
super bono quod putat? Væ illis, inquit. Væ illd' æternũ
est. Aliud est quẽq; tẽtari à propria cõcupiscentia abstra
Eccli.13. ctum & illectũ & aliud sponte appetere malum tanquam
bonũ ad mortẽ quasi ad uitã male securũ properare. Pro
huiusmodi dico mallem aliquando tacuisse & dissimulas-
se quod agi perperam deprehẽdi: quàm ad tantam repre-
hẽdisse perniciẽ. Dicas forsam mihi ꝙ bonũ meum ad me
reuertatur, & quia liberaui animã meã, & mundus sum à
sanguine hominis cui anunciaui & locutus sum, ut auer-
teret à uia sua mala, & uiueret. Sed etsi innumera talia ad
das, me tamen minime ista consolabuntur, mortem filiĳ in
tuentẽ. Quasi uerò meam illa reprehẽsione liberationẽ q̃
ps.39. sierim, & non magis illius. Quæ enim mater etiam si oẽm
quã potuit curã & diligẽtiã ægrotãti filio adhibuisse se
sciat, si demũ frustratam se uiderit, & oẽs labores suos esse
penitꝰ inefficaces, illo nihilominus moriẽte ꝓpterea un-
quã à fletibus temperauit. Et illa qdẽ hoc pro morte tem-
porali, quãto magis me pro morte æterna mei filiĳ manet
utiq; ploratus & ululatus multus, etiã si nihil mihi cõsciꝰ
sum quo minus annunciauerim illi. C Vides etiam à
quãtis è regione malis & se & nos liberat, qui correptus
mãsuete respõdet, uerecunde acquiescit, modeste obtem-
perat, humiliter confitetur? Huic ego animæ in omnibus
me profitear debitorem, huic me ministrũ & seruũ tãquã
dignissimæ dñi mei spõsæ, & q̃ reuera dicere possit. Cum
esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suũ. Cãt.
Bonus hũilitatis odor, qui de hac ualle plorationis ascen
dẽs: perfusis circũquaq; uicinis regionibꝰ, ip̃m quoq; re-
giũ accubitũ grata suauitate respergat. D Est nardꝰ hu-
milis herba, quã & calide ferunt esse nature hi qui herba-
rum uires curiosius explorarunt: & ideo per hanc uideor
mihi nõ incõuenienter hoc loco uirtute humilitatis acci-
pere, sed quæ sancti amoris uaporibus flagret. Quod pro
pterea sanè dico, quoniã est humilitas quam nobis ueri-
tas parit, & nõ habet calorẽ: & est humilitas quã charitas
format & inflammat. Atq; hæc quidẽ in affectu, illa in co-
gnitione consistit. Etem̃ tu si temetipsum intus ad lumen
ueritatis & sine dissimulatione inspicias, & sine palpatio
ne diiudices: non dubito quin humilieris, & tu in oculis
tuis, factus uilior tibi ex hac uera cognitione tui, quan-
uis necdum fortasse id esse patiaris in oculis aliorũ. Eris
igitur humilis, sed de opere interim ueritatis, & minime
adhuc de amoris infusione. Nã si ueritatis ipsius quæ te
tibi ueraciter atq; salubriter demonstrauit, sicut splendo
re illuminatꝰ, ita effectus amore fuisses: uoluisses procul-
dubio: qd' in te est, eãdẽ de te oẽs tenere sñiam, quã ip̃am
apud te ueritatẽ habere cognoscis. Sanè qd' in te est dixe
rim, quoniam plerũq; non expedit innotescere oĩbus oĩa
quæ nos scimus de nobis, atq; ipsa ueritatis charitate, &
charitatis ueritate uetamur, palã fieri uelle quod noceat
agnoscẽti. Alioqn si priuato amore tui tẽtꝰ detines pari-
ter intra te iudiciũ ueritatis inclusum, cui dubiũ est minꝰ
te ueritatem diligere, cui proprium prefers uel cõmodũ
uel honorem? Vides igit nõ esse idip̃m, hoĩem de seipso
nõ altum iam sapere, ueritatis lumine redargutum: & hu-
milibus sponte cõsentire, munere charitatis adiutũ. Illud
enim necessitatis est hoc uolũtatis. Semetipsum exinani- Phil.
uit inquit, formam serui accipiens, & formam humilitatis
tradens. Ipse se exinaniuit, ipse se humiliauit, nõ necessi-
tate iudiciĳ: sed nostri charitate. Poterat nimirum uilem
se & contemptibilem demonstrare, sed planè non reputa-
re, quoniam sciebat seipsum. Voluntate proinde humilis
fuit, & nõ iudicio, qui talẽ se obtulit qualẽ esse nesciuit:
magis autem placuit minimũ reputari, qui se summũ non
ignorabat. Deniq; ait. Discite à me qa mitis sum, & hũilis Mat.
corde. Corde dixit, cordis affectu, id est uoluntate. Itaq;
necessitatẽ exclusit, qui uoluntatem confessus est. Nõ em̃
quomodo ego uel tu inuenimus nos in ueritate dignos
dedecore & contẽptu. dignos oĩ extremitate & inferiori
tate, dignos etiã suppliciĳs, dignos plagis: nõ, inquã, ita
& ille, quæ tamẽ oĩa expertus est: quia uoluit tanquã hũi
lis corde, Hũilis uidelicet illa humilitate quã cordis sua-
sit affectio, nõ quã extorsit discussio ueritatis. Propterea
dixi hãc uolũtarie humilitatis speciẽ, non redargutione
ueritatis, sed charitatis intra nos infusione creari: qa cor-
dis est: qa affectionis: quia uoluntatis: an uerò recte, tu iu
dica. Itẽq; etiã hoc tuo æque examinet iudicio, dignè ue
eandẽ dño assignarim, quẽ charitate constat exinanitum,
charitate minoratũ ab angelis, charitate parentibꝰ subdi
tum, charitate baptiste manibꝰ inclinatum, charitate car-
nis infirma passum, charitate postremo morti obnoxium,
cruce inglorium extitisse. C Sed & hoc unũ adhuc tui
sit considerare arbitriĳ, rectène etiã hãc ipsam humilitatẽ
ita charitate calentem, herba humili & calida, id est nar-
do putauerim designatã. Et si ita cũcta probaueris (pro-
babis enim

dabis enim rationi manifestissime acquiescent tunc si iam
apud teipsum humiliatus es necessaria illa hũilitate quã
scrutãs corda & renes ueritas sensibus ingerit animæ ui-
gilantis, adhibe uoluntatem, & fac de necessitate uirtutẽ:
quoniã nulla est uirtus sine cõueniẽtia uoluntatis. Sic au
tem fiet istud, si nolis alter apparere foris, quàm te inue-
p̃s.35. nis intus. Alioquin time ne de teipso legas. Quoniam do
lose egit in conspectu eius, ut inueniatur iniquitas eius
ad odiũ. Pondus, inquit, & pondus abominatio est apud
deum. Quid enim? Tu te depreciaris in secreto apud te-
ipsum ueritatis trutina ponderatus, & foris alterius pre-
cij mentiens maiori te pondere uẽdis nobis quàm ab ip̃a
accepisti? Time deũ, & noli hanc rem pessimam facere: ut
quem humiliat ueritas, extolat uolũtas: hoc enim est resi
stere ueritati, hoc pugnare cõtra deum. Magis autem ac-
quiesce deo, & sit uolũtas subdita ueritati, nec tãtum sub
p̃s.16. dita, sed & deuota. Nónne deo, ĩquit, subiecta erit anima
mea? Et parũ est esse subiectum deo, nisi sis & omni huma
næ creaturæ propter deũ, siue abbati tanquam præcellẽ
ti, siue prioribus tanquã ab eo cõstitutis. Ego plus dico,
Matt.3. subdere paribꝰ, subdere & minoribus. Sic em̃ decet nos,
inquit, omnẽ implere iustitiam. Vade & tu ad minorem si
uis in iustitia esse ꝑfectus, defer inferiori, iuniori te incli-
nato. Hoc em̃ faciens trahes & ipse ad te sponsæ sermonẽ
quem dixit: quia nardꝰ mea dedit odorẽ suũ. D Odor
deuotio est, odor bõa opinio quæ ad oẽs ꝑuenit, ut chri-
sti sis bonus odor in omni loco, spectabilis omnibꝰ, ama-
bilis oĩbus. Nõ potest hoc ille humilis quẽ ueritas ad hu
militatẽ cogit, quoniã sibi habet illã, & exire nõ patitur
ut sparsa foris redoleat. Magis aũt nõ habet odorem, qa
nõ habet deuotionẽ, utpote q nõ sponte neqꝫ libenter se
humiliat. Sponsæ uerò humilitas tanquã nardus spargit
odorem suum, amore calens, deuotiõe uigens, opinione
redolens. Sponsæ humilitas uoluntaria est, perpetua est,
Canti.1. fructifera est. Odor eius nec reprehensione exterminatur
nec laude. Audierat. Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turtu-
ris, & collum tuum sicut monilia. Acceperat & repromis
sionẽ ornatus aurei, & nihilominus tamen cum humilita
te respondet, & quanto maiorem se audit, tanto humiliat
se in omnibus. Non gloriatur in meritis, nec inter laudes
suas humilitatis obliuiscitur, quã & humiliter confitetur
sub nardi nomine. Ac si uoce uirginis Mariæ dicat. Nul-
lius mihi meriti cõscia sum ad tantam dignationẽ, nisi ꝙ
Canti.1. respexit deꝰ humilitatem ancillæ suæ. B Nam quid est
aliud, nardus mea dedit odorem suum, quàm placuit mea
humilitas? Non mea inquit, sapientia, nõ mea nobilitas,
non mea pulchritudo, quæ nulla erant mihi, sed quæ so-
la inerat humilitas dedit odorem suum, id est solitum. So-
lito placet deo humilitas. Solito planè atqꝫ ex cõsueto ex
celsus dominus humilia respicit: & ideò cum esset rex in
accubitu, id est in excelso habitaculo suo, illud quoqꝫ hu-
p̃s.112. militatis odor ascendit. In altis habitat, inquit, & humi-
Canti.1. lia respicit in cælo & in terra. Ergo cũ esset rex in accubi-
tu suo, nardus sponsæ dedit odorẽ suũ. Accubitus regis,
sinus est patris: qa semper in patre filius. Nec dubites re-
gem hunc esse clementẽ, cui perennis accubitus est pater
næ benignitatis diuersoriũ. Merito clamor humiliũ ascẽ
dit ad eum, cui fons pietatis est mansio, cui familiaris sua-
uitas, cui substãtialis uel potius consubstantialis bonitas
est: cui ideò totum qđ est, de patre est, ut nil prorsus in re
gia maiestate nisi paternũ, humiliũ trepidatio suspicetur.
p̃s.11. Deniqꝫ propter miseriã inopũ & gemitũ pauperum nũc
exurgam dicit dominus. Horũ igitur cõscia sponsa (utpo
tè domestica atqꝫ charissima) non se putat arcẽdam spon-
si gratia penuria meritorũ, sola de humilitate præsumẽs.
Regem deniqꝫ noĩat, nam sponsum interim territa incre
patione non audet, & in alto habitare fatet̃, nec sic tamen
diffidit humilitas. C Primitiuæ ecclesiæ potes hunc cõ-
gruentissime aptare sermonẽ, si recordaris dies illos qui-
bus assumpto domino ubi erat prius, & sedente in dexte-
ra patris illo suo antiquo nobili atqꝫ glorioso accubitu,
discipuli erant congregati in loco uno: perseuerãtes una
nimiter in oratione cũ mulieribus & maria matre Iesu &
fratribꝰ eius. Nónne tibi uidetur reuera tũc tẽporis nar-
dum paruulæ & trepidãtis spõsæ dare odorem suum? De Actu.2.
niqꝫ cũ factus est repẽte de cælo sonus tanquã aduenĩẽtis
spiritus uehemẽtis, & repleuit totã domũ ubi erant sedẽ-
tes, an nõ merito paupercula tunc dicere potuit? Cũ esset Cañ.1.
rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Pa-
tuit pro certo oĩbus in loco manentibus quàm gratꝰ hu-
militatis & quàm beneplacitus odor ascenderat, cui mox
tã copiosa & gloriosa remuneratione respõsum est. Cæte-
rũ illa nõ ingrata bñficij fuit. Audi em̃ quomodo mox re-
pleta deuotione parat se ad oĩa mala perferenda pro no-
mine eiꝰ. Nã sequit̃: Facisculus myrrhæ dilectus meꝰ mihi Ibidem.
inter ubera mea cõmorabit̃. Infirmitas mea (quã nostis)
non sinit ulterius progredi. Hoc solum dico: quia tribula
tionum amaritudines sub myrrhæ nomine dicit se subire
paratã amore dilecti. Reliquũ capituli aliàs ꝓsequemur,
si tamẽ exoratꝰ à uobis spũssctũs affuerit, q̃ nos intellige-
re faciat uerba spõsæ q̃ ipse inspirãdo formauit, sicut no-
uit illiꝰ cuiꝰ ip̃e spũs est laudibꝰ cõuenire, sponsi ecclesiæ
Iesu xp̃i dñi nr̃i, q est sup oĩa deꝰ bñdictꝰ in secula. Amẽ.

Qualiter confœderatio passionis & laborũ xp̃i fa
cit sponsam, id est aĩam pergere illæsam inter prospera
& aduersa huius mundi. Sermo. XLIII. A

FAsciculꝰ myrrhæ dilectꝰ meꝰ mihi, inter ubera Cañ.1.
mea cõmorabitur. Ante rex, modo dilectꝰ. An
te in accubitu regio, modo inter spõsæ ubera.
Magna humilitatis uirtus, cui etiã deitatis ma
iestas tam facile se inclinat. Cito reuerentiæ nomen in uo-
cabulum amicitiæ mutatum est: & q̃ lõge erat, in breui fa-
ctus est prope. Fasciculꝰ myrrhæ dilectꝰ meus mihi. Myr-
rha amara res, dura & aspera tribulationum significat. Ea
sibi dilecti causa imminere prospiciẽs, gratulabunda id lo
quitur, cõfidens se oĩa uiriliter subiturã. Ibãt, inqt, gau- Actu.5.
dentes discipuli à conspectu concilij, quoniam digni ha-
biti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Propterea
deniqꝫ non fascem, sed fasciculum dilectũ dicit ꝙ leue præ
amore ipsiꝰ ducat quicquid laboris immineat & doloris.
Bene fasciculus: quia paruulus natus est nobis. Bene fasci
culus: quia non sunt condignæ passiones huius tempo- Rom.8.
ris ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis, Id em̃,
inqt, qđ in præsenti est momẽtaneũ & leue tribulationis
nostræ, supra modũ in sublimitate æternum pondus glo-
riæ operat̃ in nobis. Erit ergo quandoqꝫ nobis ingens cu
mulus gloriæ, qui modo est fasciculus myrrhæ. An non
fasciculus cuius iugum suaue est & onus leue? Non qa le
ue in se (nec em̃ leuis passionis asperitas, mortis amaritu-
do) sed leuis tamẽ amãti. Et ideo nõ ait tãtũ fasciculꝰ myr
rhæ dilectus meus sed mihi, inquit, quæ diligo fasciculus
est. Vnde & dilectum nominat, mõstrans dilectionis uim Canti.1.
omnium amaritudinũ supare molestiam, & quia fortis est
ut mors dilectio. Et ut scias non in se illam, sed in dño glo
riari, neqꝫ de ꝓpria uirtute sed de dñi adiutorio præsume
re fortitudinẽ, dicit illũ inter ubera sua cõmoraturũ, cui
secura decãtet. Etiã si ambulauero in medio umbræ mor- p̃s.22.
tis, non timebo mala qm̃ tu mecũ es. C Memini me in
uno superiorũ sermonũ duo sponsæ ubera cõgratulatio-
nem diffinisse atqꝫ compassionẽ, iuxta Pauli doctrinam di
cẽtis: gaudere cũ gaudẽtibꝰ, flere cũ flentibꝰ. Quia uerò Rom.12.
inter aduersa & ꝓspera uersans, nouit utrobiqꝫ pericula
non deesse, mediũ huiuscemodi uberũ suorũ uult habere
dilectũ cuius aduersus utraqꝫ cõtinua ꝓtectione munitã
nec læta extollãt, nec tristia deijciãt. Tu quoqꝫ si sapis, imi
taberis spõsæ prudẽtiã: atqꝫ hũc myrrhæ tam charũ fasci-
culum de prĩcipali tui pectoris nec ad horã patieris auel-
li amara illa oĩa q̃ ꝓ te ꝑtulit, semꝑ in memoria retinẽs, ut
assidua meditatione reuoluẽs, quo possis dicere & tu. Fa-
sciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea con
morabitur. ¶Et ego fratres ab ineunte mea conuersiõe ꝓ
aceruo meritorũ quæ mihi deesse sciebam, hunc mihi fasci

culũ colligare,& inter ubera mea collocare curaui,colle-
ctum ex oibꝰ anxietatibꝰ & amaritudinibꝰ dñi mei. Pri-
mum uidelicet infantiliũ illarũ necessitatũ Deĩde laborũ
quos ptulit in pdicãdo,fatigationũ in discurrendo, uigi
liarũ in orãdo,tẽtationũ in ieiunãdo, lachrymarũ in cõ-
patiendo,insidiarũ in colloquẽdo:postremo piculorũ in
falsis fratribꝰ,cõuitiorũ, sputorũ, colaphorũ, subsanna-
tionum,exprobrationum,clauorum, horumq; similium,
quæ in salutẽ nostri generis sylua euãgelica copiosissime
noscitur protulisse. Vbi sanè inter tot odoriferæ myrrhæ
huius ramusculos minime ptermittendã putaui etiã illam
myrrhã qua in cruce potatus est,sed neq; illã qua unctus
est in sepultura. Quarũ ĩ prima applicuit sibi meorũ ama-
ritudinẽ pctõrũ. In scd'a futurã incorreptionẽ mei corpo
ps.110. ris dedicauit. Memoriã abũdãtiæ suauitatis horũ eructa-
bo quoad uixero, I næternũ non obliuiscar miserationes
ps.118. istas:quia in ipsis uiuificatus sum. Has olim sctũs Dauid
cõ lachrymis requirebat: Veniant mihi,inquiens, misera
Ibidem. tiones tuæ & uiuã. Has & alius qdã sanctorũ cũ gemitu
memorabat dicẽs; Misericordiæ dñi multæ: quàm multi
reges & pphetæ uoluerũt uidere,& nõ uiderunt: & audi
re,& nõ audierũt. Ipsi laborauerũt,& ego ĩ labores eorũ
ĩtroiui. Ego messui myrrhã quã illi plãtauerũt. Mihi hic
salutaris fasciculus seruatꝰ est. Nemo tollet cũ à me inter
ubera mea cõmorabitur. A Hæc meditari dixi sapien-
tiã,in his iustitiæ mihi pfectionẽ cõstitui,in his plenitudi
nẽ sciẽtiæ:in his diuitias salutis:in his copias meritorũ.
Ex his mihi interdum potus salutaris amaritudinis,ex his
rursum suauis unctio consolationis. Hæc me erigunt in
aduersis,in psperis reprimunt,& inter læta tristiaq; uitæ
præsentis uia regia incedẽti tutũ præbẽt utrobiq; duca-
tum,hincinde mala imminẽtia ppulsando. Hæc mihi cõ-
ciliant mũdi iudicẽ,dũ tremendum potestatibus mitẽ hu-
milemq; figurãt,dũ non solũ placabilẽ sed & imitabilẽ re
psentãt cũ q inaccessibilis est prĩcipatibꝰ,terribilis apud
reges terræ. Propterea hæc mihi in ore frequenter, sicut
uos scitis:hæc in corde semp,sicut deus scit:hæc stilo meo
admodum familiari,sicut apparet:hæc mea sublimior in-
terim:philosophia,scire Iesum,& hũc cruxifixũ. Nõ reqro
Cañ.1. sicut sponsa ubi cubet in meridie, quem lætus amplector
mea inter ubera cõmoratẽ. Nõ requiro ubi pascat in me-
Ibidem. ridie,quẽ intueor saluatorẽ ĩ cruce. Illud sublimiꝰ, istud
suauiꝰ uel paratiꝰ. Panis illd',hoc lac. Hoc uiscera reficit
paruulorũ,hoc replet ubera matrum:& ideo inter ubera
mea cõmorabit'. Hũc & uos dilectissimi tã dilectũ fascicu
lũ colligite uobis,hũc medullis inserite cordis,hoc muni
te aditum pectoris,ut & uobis inter ubera cõmoret'. Ha-
bete illũ semper nõ retro in humeris,sed ante præ oculis,
ne portãtes & non odorãtes,& onus premat, & odor nõ
erigat. Memẽtote qa accepit cũ. Symeõ in ulnis suis. Ma
Luc.2. ria gestauit in utero:fouit in gremio,spõsa sibi inter ube-
ra collocauit. Et ne qd ptermittã,factũ est uerbũ in manu
zachariæ pphetæ,necnõ & quorũdã aliorũ. Arbitror &
Ioseph uirũ mariæ super genua frequẽter illi arrisisse. Hi
oẽs añ se cũ habuerũt,& nullꝰ retro. Exẽplo ergo sint uo
bis,ut & uos similiter faciatis. Si eñ ante oculos habueri
Ioan.1. tis quẽ portatis,pro certo uidentes angustias dñi,leuius
uestras portabitis,ipso auxiliante ecclesiæ sponso,qui est
super omnia deus benedictus in secula Amen.

Quòd uir eccl'iasticus debet esse piꝰ in corrigen-
do mãsuetos,& ecõuerso durꝰ & austerus cõtra aspe-
ros & abstinatos qñ ipi delinquũt. Ser. XLIIII C

Canti.1. BOtrus cypri dilectꝰ meꝰ mihi in uineis Engad
di. Si dilectus in myrrha,multo magis in botri
suauitate. Ergo dñs meꝰ Iesus myrrha mihi in
morte,botrꝰ in resurrectiõe,seipsum mihi salu
berrimũ tẽperauit in potũ,ĩ lachrymis,ĩ mẽsura. Mortuꝰ
2.Cor.5. est pp̃ter pctã nr̃a,& resurrexit pp̃ter iustificationẽ nr̃am
ut peccatis mortui iustitiæ uiuamꝰ. Itaq; tu,si pctã luxisti
bibisti amaritudinẽ, Si aũt iã respirasti ĩ spẽ uitæ uita san-
ps.103. ctiori,mutata est tibi myrrhæ amaritudo in uinũ qd' læti
ficat cor hoĩs. Et fortassis hoc illud significauerit qd' salua
tori oblatũ est in cruce uinũ myrrhatũ,& ideò noluit bi-
bere:quoniã istd' sitiebat. Tu ergo post myrrhæ (ut dixi)
amaritudines,uinũ iocũditatis experiẽs,haud temere & Canti.
ipse dicere poteris. Botrꝰ cypri dilectus meus mihi in ui-
neis Engaddi. Engaddi duplicẽ habet interpretationẽ,&
uni ambæ intellectui seruiũt. Dicit' nãq; fons hœdi,& ba
ptisma gẽtiũ,lachrymasq; peccãtiũ apte designat. Dicit'
& oculus tẽtationis,q & lachrymas æque fundat:& tẽta-
tiones q̃ minime unquã desunt uitæ hoĩs sup terram pspi
ciat. Sed & populus gẽtiũ q ambulat in tenebris,nunquã Esaia.
per se laqueos tẽtationũ agnoscere;ac p hoc nec euadere
potuit,donec per gratiã illiꝰ qui illuminat cæcos,recepit
oculos fidei,donec uenit ad ecclesiã q̃ habet oculũ tenta-
tionis,donec se tradidit uiris spũalibus instruendũ,q illu
minati spũ sapĩæ,suo & experimento docti possunt uera-
citer dicere,quia nõ ignoramus astutias diaboli,& cogi-
tatiões eius Ferunt in Engaddi arbusculas balsami cresce
re,q̃ in modũ uinearũ ab indigenis excolunt',& inde forsi
tan uineas appellauit. Alioquin qd faceret botrus cypri
ĩ uineis Engaddi? Quis unquã botros de uineis ĩ uineas
trãsportauit? Solet siquidẽ uinũ ubi deest aliunde euehi,
nõ ubi adest, A Ergo uineas engaddi dicit plebes eccle-
siæ,q̃ habet balsami liquorẽ,spiritũ mãsuetudinis,in quo
paruulorũ adhuc in Christo teneritudinẽ blãde fouet,&
dolores pœnitentiũ cõsolat'. Sed etsi quis frater in aliquo
delicto poccupatus fuerit,uir ecclesiasticꝰ q hunc spm̃ iã
accepit,curabit huiusmodi mox instruere in eodẽ spũ le-
nitatis,considerans seipsum,ne & ipse tenet'. In hoc typo
quotquot baptizãdi sunt,etiã corporaliter,ecclesia oleo
materiali ungere consueuit. Quia uerò uulnera illius qui Luc.10.
incidit in latrones,& iumento corpis pij samaritani eccle
siæ est deportatꝰ in stabulũ,nõ in solo oleo,sed in uino si-
mul & oleo sanitatẽ recipiũt,necessariũ habet spiritualis
medicꝰ etiã uinũ feruidi zeli cũ oleo mãsuetudinis,cui sa
nè cõuenit non modo cõsolari pusillanimes,sed & corri-
pere inquietos. Si eñ uiderit illũ q uulneratus est.i.q pec
cauit,blãdis aut lenibus hortamentis quæ in eũ præroga
ta sunt,minime emẽdatũ,magis aũt fortè etiã abutentem
sua mãsuetudine & patiẽtia negligentiorẽ fieri,& in pctõ
suo etiã securiꝰ obdormire:frustrato tã suauiũ oleo moni
torũ,oportebit sanè mordacioribꝰ uti medicamẽtis,& ui
nũ cõpunctionis infundere,duris uidelicet cũ eo increpa
tionibꝰ atq; inuectionibꝰ agere,& si causa reqrit,& duri-
tia tãta est,etiã cẽsuræ ecclesiasticæ baculo pcellere cõtẽ-
ptorẽ. Sed unde illi hoc uinũ? Nec eñ in uineis engaddi
uinũ inuenit',sed oleũ. Quærat ergo in cypro,nã illa insu
la ferax est uini,& uini optimi,tollẽsq; ĩde sibi ingẽtẽ bo
trũ,quẽ olim exploratores de israel in uecte ferebant,cho
rũ pphetícũ pcedẽtẽ,& subsequẽtẽ apostolicũ,mediũ au
tem iesum pulchro schemate figurãtes, Hunc ergo botrũ
accipiẽs sibi dicat. Botrꝰ cypri dilectꝰ meꝰ mihi. C Vi- Canti.
dimꝰ botrum,uideamꝰ qualiter zeli uinũ exprimat' ex eo.
Etenĩ si peccãti hoĩ hõ pctõr minime indignat',sed magis
quasi quẽdã ei suauissimi balsami rorẽ sudãs,pñ exhibet
cõpassionis affectũ,hoc scimus unde uenit & iã audistis,
sed nõ aduertistis forsitan. Dictũ nãq; est ꝙ ex considera-
tione suipsiꝰ cuiq; ueniat mãsuetũ esse ad oẽs,dũ hõ cõsi
lio sapiẽtissimi Pauli,ut pie cõdescẽdere sciat poccupatis
in pctõ cõsiderat seipsum,ne & ipse tẽtet'. An nõ hinc de
niq; amor pximi radicẽ trahit,de quo in lege mandatur. Luc.
Diliges pximũ tuũ sicut teipsum? Ex intimis sanè huma-
nis affectibus primordia ducit sui ortus fraterna dilectio,
& de insita hoĩ ad seipsum,naturali quadam dulcedine tã
quã de humore terreno sumit pculdubio uegetationem
& uim,p quã spirãte quidẽ grã desup fructꝰ parturit pie
tatis:ut qd' sibi aĩa naturaliter appetit,naturæ consorti,
id est alteri hoĩ iure q°dã humanitatis ubi poterit & opor
tuerit non existimet denegandũ,sed sponte ac libens im-
partiat'. Inest ergo naturæ si pctõ nõ obsolescat,istiusmõi
gratæ & egregiæ quasi suauitatis liquor:ut molliorẽ ma
gis ad cõpa-

gis ad cõpatiendũ peccãtibus, quàm ad indignãdũ aspe-riorẽ sese sentiat & exhibeat. D Verũ quia iuxta sapiẽtis sententiam muscæ morituræ exterminãt hoc suauitatis unguẽtũ, & minime habet in se natura unde id reparet si-bi semel amissum, sentit dolẽda mutatiõe corruere ĩ illud qđ ueraciter ait scriptura: Proni sunt sensus hoĩs ad cogi-
Gẽn. 8. tationes in malum ab adolescẽtia. Non bona adolescẽtia ĩ qua filiꝰ iunior portionẽ sibi paternæ substantiæ postu-lat sequestrari, & bonum incipit uelle diuidere qđ in cõe dulcius possidet, & habere solꝰ qđ participatiõe non mi-
Lucæ.15 nuitur, partitione amittitur, Deniq; omnia, inquit, bona sua dissipauit, uiuẽdo luxuriose cũ meretricibus. Quænã hæ meretrices? Vide ne ipsæ sint q̃ extrminãt suauitatis unguentum, carnales uidelicet cõcupiscentiæ, de quibus saluberrime scriptura te ãmonens, post concupiscentias, inquit, tuas nõ eas. Et merito morituras describit sapiẽs:
1.Ioã.2. qm̃ & mũdus trãsit, & concupiscẽtia eius. His ergo dũ sa-tisfacere singulariter uolumꝰ, boni nos socialis atq; com-munis singulari suauitate priuamus. Hæ prorsus muscæ sordidæ & pungentes, q̃ in nobis decorẽ naturæ fœdant, mẽtem curis & solicitudinibꝰ lacerant, socialis gratiæ sua-uitatem exterminãt. Hinc hõ iunior filiꝰ appellatur, q̃ na-tura quodam insensatæ lubrico adolescentiæ deprauata, omnem uirilis maturitatis ac sapientiæ succũ amiserit, & uersus in asperũ arẽte animo p̃ter se uniuersos despiciat, factus sine affectione. Igitur ab ineunte adolescentia ista pessima atq; miserrima, proni sunt sensus hominis & cogi-tationes in malũ, & natura ad indignandum quàm ad cõ-patiendum paratior. Inde homo tanquã oĩno exutus ho-minem, in quo uult sibi cũ opus habet ab hoĩbus subue-niri, non uult ipse hominibus opꝰ habẽtibus subuenire. Magis aũt iudicat, spernit, irridet homo hoĩes delinquẽ-tes pctõr, nõ cõsiderãs seipsum nẽ & ipse tẽtet. A quo ma-lo minime p se (ut dixi) natura resurget, neq; recuperabit oleũ ĩ ingenitæ mansuetudinis, qđ semel est exterminatũ in ea. Verũtamẽ qđ nõ põt natura, põt gr̃a. Quem ergo hominũ unctio spũs miserata, pfundere denuo sua beni-gnitate dignabit, is continuo reuertet in hominem, insu-per & aliquid melius à gr̃a quàm à natura recipiet. In fi-de & lenitate sanctũ faciet illũ, & dabit illi nõ oleũ sed bal-samũ in uineis Engaddi. B. Nec eñ dubiũ ex fonte hoc di profluere charismata meliora: cuius utiq; unctio hoc dos uertit ĩ agnos, & de sinistra trãsfert ĩ dexterã pectõres
Rom.5. abũdãtiꝰ qđe añ pfusos unctiõe misericordiæ, ut ubi abũ-dauerũt delicta: supabũdet & gr̃a. An non uerè uidet tibi redisse quodãmodo is hõ in hoĩem, q animi secularis feri-tate deposita, & recuperata etiã cũ fœnore gratiæ hũanæ unctiõe mansuetudinis, quã in ipso muscæ carnalium cu-piditatum penitus exterminarant, de suo quẽ gestat hoĩe (imo qui ipse est) & materiã sumit & formã miserendi ho-minibus aliis: ita ut tanquã ferale quẽdã rectũ exhorreat nõ solũ cuiquã facere hoĩm, qđ pati ipse nolit, sed etiã nõ facere oĩa oĩbꝰ quæcũq; sibi fieri uelit. C En unde oleũ. Vinum unde? Profectò ex botro cypri. Etem̃ si amas dñm Iesum toto corde, tota aĩa, tota uirtute tua, nunquid si ui-deris eius iniurias cõteptumq; ferre ullatenus æquo ani-mo peteris? Minime, sed mox arreptus spũ iudicii & spũ ardoris, & tãquã potẽs crapulatus à uino, repletus zelo Phinees, dicẽs cũ dauid. Tabescere me fecit zelus meꝰ, qa
Esaiæ. 4 obliti sunt uerba tua inimici mei. Et cũ dño. Zelus domꝰ
ps.18. tuæ comedit me. Vinum est ergo feruidissimus Zelus iste expssum de botro cypri, & calix inebrians xp̃i amor. De-
Cañ.1. niq; deꝰ nr̃ ignis cõsumẽs est. & p pheta ignẽ dicebat de-excelso missum in ossibus suis, eõ q diuino amore flagra-ret. Habens itaq; ex fraterno oleũ mãsuetudinis, & ex di-uino amore uinũ æmulationis, securus accede ad sananda uulnera illius qui incidit in latrones, piissimi samaritani optimus imitator: secure quoq; dicito & tu cum sponsa: Botrꝰ cypri dilectꝰ meꝰ mihi in uineis engaddi, hoc est ze-lus iustitiæ amor dilecti mei mihi in in affectibus pietatis. Et de hoc satis. Nam & infirmitas mea pausandum indi-cit, sicut & sæpe facit, ita ut plerũq; cogar imperfectas (ut ipsi scitis) relinquere disputationes, residuaq; capitulorũ in diem alterũ reseruare. Sed qđ? Ego in flagella paratus ps.37.
sum, sciens me adhuc longe recipere imparia meritis. Va-pulem sanè uapulem ut male operans, si fortè uerbera in merita reputentur fortassis miserebit flagellato, qui bo-num in me nõ inuenit quod remuneret sponsus ecclĩæ Ie-sus xp̃s dñs noster, q est sup oĩa deꝰ bñdictꝰ in sc̃la. Amẽ.

De duplici pulchritudine aĩæ, & qualiter anima loquitur ad dei uerbũ, & uerbũ ad animã, & quæ sint linguæ. Sermo. XLV. A

Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu Canti.1.
pulchra: oculi tui columbarũ. Pulchræ optimæ ex amore spõsæ p̃sumptio: ex amore indignatio spõsi. Hoc rei exitꝰ probat. Etem̃ p̃sumptionẽ correptio, correptionẽ emẽdatio, emẽdationẽ re-muneratio secuta est. Adest dilectus, amouet magister, rex disparet, dignitas exuit, reuerẽtia po-nit. Cedit qppe fastꝰ ubi inualescit affectus. Et sicut quõ-dã quasi amicꝰ ad amicũ Moyses loqbat, & dñs rñdebat: ita & nũc inter uerbũ & aĩam acsi inter duos uicinos fami-liaris admodũ celebratur cõfabulatio. Nec mirũ. Ex uno amoris fonte utriq; influit diligere inuicẽ, confoueri pa-riter. Ergo dulciora melle uolãt hincinde uerba: mutui in se totius suauitatis ferunt aspectꝰ, sancti indices amoris. Deniq; is illã amicam nuncupat, pulchrã pronunciat, pul-chrã iterat, eadẽ ab illa uicissim recipiens. Nec ociosa ite-ratio, quæ amoris confirmatio est, & fortassis aliqd innuit requirendũ. Quæramus geminã aĩæ pulchritudinẽ: hoc eñ mihi uidet innuere. Decor aĩæ humilitas est. Nõ à me-ipso hoc, cũ propheta prior dixerit. Asp̃ges me hyssopo ps.50.
& mũdabor: humili herba & pectoris purgatiua, hũilita-tẽ significãs. Hac se post grauem lapsum rex & pphetа la-uari cõfidit, & sic niueũ quẽdã innocẽtiæ recuperare can-dorẽ. Verũ in eo q grauiter peccauit etsi amãda, nõ tñ ad-miranda humilitas. At si quis innocentiã retinet, & nihi-lominus hũilitatẽ iungit: nõnne is tibi uidet geminũ aĩæ possidere decorẽ? B Sc̃tã maria sc̃imoniã non amisit, & hũilitate nõ caruit. Et ideo concupiuit rex decorẽ eius, qa humilitatẽ innocẽtiæ sociauit. Deniq; respexit, inqt, ps.44.
humilitatẽ ancillæ suæ. Ergo beati q custodiũt uestimẽta Lucæ.1.
sua mũda uidelicet simplicitatis & innocẽtiæ, si tñ & de-corẽ induere hũilitatis adiiciãt. Profectò audiet quæ hu-iusmodi inuenit: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pul-chra. Vtinã uel semel dicas aĩæ meæ dñe Iesu: ecce tu pul-chra es. Vtinã mihi hũilitatẽ custodias. Nã primã uestem ego male seruaui. Seruꝰ tuꝰ sum ego. Nec eñ audio pste ps.115.
ri amicũ, q testimoniũ decoris mei cũ repetitiõe non au-dio. Sufficit mihi si semel audiã. Sed qd si & hoc in quæ-stiõe sit? Scio quid faciã, uenerabor amicã seruus, cumula-tũ in ea decorẽ deformis homunculus admirabor, gaude-bo ad uocẽ spõsi tantã nihilominus pulchritudinẽ admi-rãtis. Quis scit si saltẽ ex hoc inueturus sim gratiã in ocu-lis amicæ, ut gr̃a ipsius & ipe inueniar inter amicos? De-niq; amicus spõsi stat, & gaudio gaudet pp̃ter uocẽ spõsi. En uox eiꝰ ĩ auribꝰ dilectæ, audiamꝰ & gaudeamꝰ. Assunt sibi, loquunt pariter, stemꝰ simul, nulla nos huic subducat colloquio seculi cura, nulla illecebra copis. Ecce, inquit, Cañ.1.
tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra. Ecce admirãtis uox est, reliquũ laudis. D Merito admiranda, cui sancti-tas amissa humilitatẽ nõ attulit, sed seruata admisit. Meri-to pulchra repetitur, cui neutra defuit pulchritudo: Rara Iuuc.7.
auis in terris, aut sanctitatem non perdere, aut humilita-tem sanctimonia non excludi: & ideò beata que utranq; retinuit. Deniq; probatum est, nihil sibi conscia est: & cor-reptionem non abnuit. Nos & cum magna delinquimus, uix ferimꝰ rep̃hendi: hæc autẽ æquo animo audit cõtra se amaritudines, nihil peccans. Nam si desiderat uidere claritatem sponsi, quid mali est? Magis & laudis est. & ta-men increpata pœnitẽtiam agit, & dixit: Fasciculꝰ myr- Canti.

rhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Hoc est. Sufficit mihi, nolo iā scire nisi Iesum, & hunc crucifixū. Magna humilitas. Actu innocens suscipit pœnitẽtis affectum: & quæ non habet unde pœniteat, habet tamẽ ut pœniteat. Cur ergo, īquis, increpata est, si nihil mali fecit? Sed enim audi nũc dispensationem & prudentiā sponsi. Sicut Abrahæ olim obedientia sanè tantata est, ita
Gen.22. & nunc humilitas spõsæ. Et quomodo ille impleta obedientia tunc audiuit: nunc cognoui ꝙ timeas deum, sic &
Ibidem. huic modo quasi sub aliis uerbis dicit, nunc cognoui ꝙ humilis sis. Hoc enim est qđ ait. Ecce tu pulchra es. Et iõ
Canti.1. preconium iterat, ut gloriæ sanctitatis additū signet hũilitatis decorem: ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra. Nũc cognoui ꝙ pulchra sis, nõ solū ex meo amore, sed etiam ex tua hũilitate. Non dico nũc pulchram inter mulieres, nec pulchrā in genis nec in collo, sicut ante dicebat, sed pulchram simpliciter fateor, nõ utiq; pulchrā ex
Ibidem. comparatione, nõ cum distinctiõe, nõ ex parte. A Et addit: Oculi tui columbarū. Aperte adhuc cõmendatur humilitas. Ad hoc siquidem respicit ꝙ illa reprehensa de alta inquisitione sua, continuo non cunctata est ad simpli-
Canti.1. ciora descendere, ita ut diceret. Fasciculꝰ myrrhæ dilectꝰ meus mihi. Multum profectò distat inter uultū gloriæ & fasciculū myrrhæ: & ideò magnū hũilitatis insigne, inde
Ibidem. huc acquiescere reuocari. Ergo oculi tui columbarum. Iā inquit, non ambulas in magnis, neq; in mirabilibꝰ super
Ps.130. te, sed instar simplicissimæ uolucris cõtẽta es simplicioribus, nidificans in foraminibus petræ, meis uulneribꝰ immorans, & libenter ea quæ sunt de me dũtaxat incarnato & passo oculo intuens columbino. Aut certè quia in specie auis huius spūsſctus apparuit, spiritualis magis quàm simplex in ea intuitus columbæ noīe cõmendat. Et si hoc placeat, oportet referas capitulū præsens ad id qđ paulo ante sodales murenulas ei facere aureas ꝓmiserūt, nõ intẽdẽtes (ut tũc docui) ornare aureas corporis, sed informare auditū cordis. Potuit itaq; fieri ut fide quæ est ex auditu, corde ampliꝰ mũdato ad uidẽdū qđ ante nõ poterat, instructior redderet. Et quoniam de acceptis murenulis in uisu accutiori ad intelligẽtiā spūalem uisa est profecisse placuit spõso, cui semp (quod in se est) placet magis uideri in spū, & annumerans id quoq; eius laudibꝰ, ait. Oculi tui columbarum. Iam me, inquit, intuere in spū, qa spiritꝰ
Canti.1. ante faciem tuā xp̄s dñs. Et habes unde id possis, qa oculi tui colũbarū. Ante nõ habebas, & ideò reprimenda fuisti: sed nũc copiā habeto uidendi, quia oculi tui columbarū, id est spūales. Non sane copiam quam petebas, nec eñ uel modo adhuc ad illā potes, sed q̃ tñ interim sufficere possit. Sanè ducenda es de claritate in claritatem, & ꝓpterea uide ut potes modo, & cum plus poteris, plus uidebis. Non puto fratres, non puto mediocrem hãc neq; communem esse oībꝰ uisionem, etsi sit inferior illa qua uidendus est in futuro. ¶ Deniq; ex his quæ sequuntur aduertite. Sequitur enim: Ecce tu pulcher es dilecte mi, ecce tu pulcher. Vides quàm in excelso stat & in sublime mentis uerticem extulit, quæ uniuersitatis dñm quadam sibi proprietate uendicet in dilectum? Attẽde eñ quomõ nõ simpliciter dilecte sed dilecte mi, inquit, ut proprium designaret. Magna uisio prsus de qua ista in id fiduciæ & authoritatis excreuit, ut oīm dñm dñm nesciat, sed dilectum. Existimo eñ nequaquā hac uice eiꝰ sensibus importatas imagines carnis aut crucis, aut alias quascunq; corporearum similitudines infirmitarū. In his namq; iuxta ꝓphetam nõ erat ei species neq; decor. Hæc autem eū intuita nũc pulchrū decorũq; ꝓnũciat, in uisiõe meliori illum sibi apparuisse significans. Ore eñ ad hos (sicut quõdā cū sancto Moyse) loquit cū spõsa, & palā non per ænigmata & figuras deū uidet. Talẽ deniq; ore ꝓnũciat, qualem & mente conspicat, uisione planè sublimi & suaui. Regem i decore suo uiderũt oculi eius, non tamẽ ut regẽ, sed ut di-
Esaiæ.33 lectum. Viderit eum sanè quis super solium excelsum & eleuatum, & alius facie quoq; ad faciem sibi apparuisse testatus sit, mihi tamen uidetur eminentia in hac parte esse apud sponsam ꝙ ibi uisus legitur dominus, hic dilectus. Sic enim habes. Vidi dñm sedentem super solium excel- Gen.
sum & eleuatū. Et itẽ. Vidi dominū facie ad faciem, & sal- 3.Re.
ua facta est anima mea. Sed si ego dominus, inquit, ubi est, timor meus? Qa si illis facta est reuelatio cum timore, qa ubi dñs, ibi timor: ego profectò si optio daretur, tanto libentius tanto q; chariꝰ spõsæ amplecterer uisionem, quãto in meliori affectiõe quæ est amor factam aduerto. Nam timor pœnam habet, perfecta autem charitas foras mittit timorẽ. Multū sanè interest apparere terribilem in consiliis super filios hominū, & apparere speciosum forma præ Ps.44
filiis hominū. Ecce tu pulcher es dilecte mihi & decorus. Verba ista planè amorẽ resonant, non timorem. B Sed fortè ascendunt cogitationes in corde tuo, & quæris dubius apud te dicẽs. Qua rõne uerba uerbi facta ad animā referuntur, & rursum aiæ ad uerbū, ut illa audierit uocem loquẽtis sibi, & perhibentis ꝙ pulchra sit, uicissimq; idẽ preconium suo mox reddiderit laudatori? Quõ possunt hæc fieri? Nam uerbo loquimur, nõ uerbū loquit. Itemq; aīa nõ habet unde loquat, nisi os corporis sibi uerba formauerit ad loquendum. Bene quæris, sed attẽde spiritum loq, & spiritualiter oportere intelligi q̃ dicunt. Quoties ꝓinde audis uel legis uerbū atq; aīam pariter colloq, & se inuicẽ intueri, noli tibi imaginari quasi corpeas intercurrere uoces, sicut nec corporeas colloquentium apparere imagines. Audi potius qd tibi sit in huiusmodi cogitandū. Spūs est uerbū, spūsq; aīa, & habẽt linguas suas, qbus se alterutrū alloquant, ꝓsentesq; indicent. Et uerbi qdem lingua fauor, dignationis eius, animæ uerò deuotiõis feruor. Elinguis est aīa atq; infans quæ hanc non habet, & nõ potest ipsi ullatenus sermocinatio esse cum uerbo. Ergo huiuscemodi linguam suam cū uerbū mouet uolẽs ad aīam loq, non potest anima nõ sentire. Viuus est enim sermo dei & efficax, & penetrabilior oī gladio ancipiti, pertingẽs usq; ad diuisionẽ aīæ & spūs. Et rursum, cū suā animā mouet, uerbum latere multo minus poterit, non solū quia ubiq; est præsens, sed propter hoc magis ꝙ nisi ipso stimulante, deuotionis lingua minime ad loquendū mouetur. Verbo igitur dicere animæ, pulchra es, & appellare amicam, infundere est unde & amet, & se psumat amari. Ipsi uerò uerbum uicissim nominare dilectum, & fateri pulchrū, ꝙ amat & ꝙ amatur: sine fictione & fraude ascribere illi, & mirari dignationẽ, & stupere ad gratiam. Siquidem pulchritudo illius, dilectio eius, & ideò maior qa preueniens. Medullis proinde cordis & intimarum uocibus affectionum tanto amplius atq; ardentius clamitat sibi diligendum, quanto id prius sensit diligens quàm dilectū. Itaq; locutio uerbi infusio doni, responsio animæ cū gratiarū actione admiratio. Et idcirco plus diligit quæ sentit in diligendo uictam: & ideo plus mirat ꝙ ꝓuentam agnoscit. Vnde nõ contenta est semel dicere pulchrū, nisi repetat & decorū, eminentiā decoris illa repetitiõe designãs. Aut certè in utraq; xp̄i substãtia dignum expressit oī admiratiõe decorem: in altera naturæ, in altera gratiæ. D Quàm pulcher es angelis tuis dñe Iesu ī forma dei in die æternitatis tuæ, in splendoribus sanctorum ante luciferū genitus, splendor & figura substantiæ patris, & quidem perpetuus minimeq; fucatus candor uitæ æternæ. Quàm mihi decorus es dñe mi in ipsa tui huius positiõne decoris. Etenim ubi te exinaniuisti, ubi naturalibꝰ radiis lumẽ indeficiens exuisti, ibi pietas magis emicuit, ibi charitas plus effulsit, ibi amplius gratia radiauit. Quàm clara mihi oriris stella ex Iacob, quàm lucidus flos de radice Iesse Nu.24 Esaiæ.
egrederis, quàm iocundum lumen in tenebris uisitasti me oriens ex alto. Quàm spectabilis & stupẽdus etiam uirtutibus supnis in cõceptu de spū, ī ortu de uirgine, in uitæ innocẽtia, in doctrinæ fluentis, in coruscationibus miraculorū, in reuelatiõibꝰ sacramentorū. Quàm deniq; rutilãs post occasum sol iustitiæ de corde terræ resurgis, quã formosus in stola tua demum rex gloriæ in alta cælorū te recipis.

recipis. Qũo nõ ꝑ his oibus oĩa oſſa mea dicẽt. Dñe qs ſi
milis tui? Hæc ergo ſimiliaꝗ puta in dilecto intuentẽ ſpõ
ſam aduertiſſe, cum diceret. Ecce tu pulcher es dilecte mi
& decorus. Neq; hæc ſola: ſed inſuper aliquid proculdu-
bio de naturæ decore ſuperioris qđ noſtrũ omnino præ-
teruolat intuitum, & effugit experimentũ. Ergo iteratio
utriuſq; decorẽ ſubſtantiæ deſignaui. Audi deinde qũo
tripudiat ad aſpectũ affatũq; dilecti, & corã ipſo nuptiali
carmine quæ amoris ſunt gratulabũda decantat. Seqtur
Cañ.1. enim. Lectulus noſter floridus, tigna domorũ noſtarum
cedrina, laquearia noſtra cypreſſina. Sed ſeruemus recen-
tiori principio ſponſæ cantilenã, ut & nos de quiete facti
alacriores, liberius exultemus & lætemur in ea ad laudẽ
& gloriã ſpõſi ipſius Ieſu xp̃i domini noſtri, qui eſt ſuper
omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

De ſtatu & cõpoſitione totius eccl'iæ, & quo-
mõ per actiuã uitã quæ ſub obediẽtia agitur
peruenit ad cõtemplatiuã. Sermo. XLVI.

Can.1. Lectulus noſter floridus, tigna domorũ noſtra-
rum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina. Epi-
talamiũ canit, cubile & thalamos pulchro ſer-
mone deſcribẽs. Spõſum inuitat ad requiem.
Hoc enim melius quieſcere & cum xp̃o eſſe. Neceſſariũ
aũt exire ad lucra ꝓpter ſaluãdos. Verũ nũc opportuni-
tate (ut putat) inuẽta, ornatũ nunciat thalamũ, lectulũq;
uelut digito monſtrãs, dilectũ (ut dixi) inuitat ad requiẽ,
& cum eũtibus in Emaus cordis ardorẽ nõ ſuſtinens, ad
mentis pertrahit hoſpitiũ, ſecũ pernoctare cõpellit, & cũ
petro loqtur: Dñe bonũ eſt nos hic eſſe. Iam qd ſpũaliter
iſta cõtineant, reqramus. Et in eccleſia quidẽ lectũ ĩ quo
quieſcitur, clauſtra exiſtimo eſſe & monaſteria in quibus
quiete à curis uiuitur ſeculi, & ſolicitudinib⁹ uitæ. Atq;
is lectus floridus demõſtratur, cũ exẽplis & inſtitutis pa
trum tanquã quibuſdã bene olentibus reſperſa floribus
fratrũ cõuerſatio & uita refulget. Porrò domos popula-
res, cõuentus intellige chriſtianorũ, quos hi qui in ſubli
mitate poſiti ſunt, xp̃iani utiq; utriuſq; ordinis prĩcipes
Pſal.16. quaſi tigna parietes, iuſtis impoſitis legib⁹ fortiter ſtrin
gunt, ne ſua quiſq; lege uel uolũtate uiuẽtes, tãquam pa-
rietes inclinati & maceriæ depulſæ diſſideãt à ſemetipſis,
& ſic oĩs ſtructura ædificij corruẽs diſſipetur. Laquearia
uerò quæ à tignis firmiter pendent, & domos inſigniter
ornant, puto bene inſtituti cleri mãſuetos & diſciplina-
tos mores, riteq; adminiſtrata officia deſignare. Quomo
do nãq; ſtabũt ordines clericorũ, & adminiſtratiões eo-
rũ, nõ principũ tanquã tignorũ beneficio & munificẽtia
ſuſtentẽtur, & ꝓtegãtur potẽtia? Q; aũt tigna cedrina, &
cypreſſina laquearia deſcribũtur, natura abſq; dubio ha-
bet in his ſpecieb⁹ lignorũ quod cõgruat præfatis ordi-
nibus. Et cedrus quidẽ qm̃ imputribile eſt, necnõ & odo-
riferũ, altæq; ꝓceritatis lignũ, ſatis indicat quales opor-
teat aſſumi uiros in uices tignorũ. Ergo ualidos & con-
ſtantes neceſſe eſt eſſe eos qui ſuper alios ordinãtur nec
nõ & lõganimes in ſpe, atq; ad ſuperna mentis uerticem
2.Co.2. attollẽtes qui etiã bonũ fidei ſuæ & cõuerſationis ubiq;
odorẽ ſpargẽtes, dicere cum apl'o poſſint: Chriſti enĩ bo
nus odor ſumus deo in omni loco. D Cypreſſus, item
boni æque odoris & imputribile ſimiliter lignũ, incorru
ptæ uitæ & fidei ẽt quẽuis de clero debere eẽ demõſtrat:
Pſal.92. ut merito decori domus ac laquearium ornatui deputet.
Scriptũ eſt enim. Domũ tuã decet ſanctitudo dñe in lon-
gitudine dierũ. Vbi ſanè & ſanctimoniæ decus, & indefi-
ciẽtis gratiæ expreſſa perſeuerãtia eſt. Oportet ergo uirũ
qui ad ornamentũ & decorẽ aſſumitur domus, bonis or-
natũ morib⁹ eſſe. Et quãuis ſemper ipſe ſit intus, bonũ tñ
teſtimoniũ habere & ab his qui foris ſunt. Sunt & alia in
natura lignorũ horũ competẽtia his quæ ſpũaliter diſſe-
runtur, ſed breuitatis cauſa prætereo. A Notãdũ uerò
pulchrè omnẽ eccleſiæ ſtatũ breui uno uerſiculo compre
henſum, auctoritatẽ ſcilicet prælatorũ, cleri decus, popu-
li diſciplinã, monachorũ quietẽ. In horũ prorſus cũ rectè
ſunt omnia, ſancta mater eccleſia conſideratione lætatur,
& tũc ea quoq; offert intuẽda dilectio, cum ad eius tãquã
omniũ auctoris refert oĩa bonitatem, nihil ſibi ex oĩbus
tribuens. Nam ꝙ ait noſter & noſtrarũ, nõ uſurpationis
eſt ſignũ, ſed dilectionis, ꝙ nimiæ uidelicet fiducia chari-
tatis, nihil eius quem ualde diligit, à ſe æſtimet alienum.
Nec enim ſe ſpõſi cõtubernio aut quietis eius putat arcẽ
dam cõſortio, quæ ſemper nõ quæ ſua, ſed quæ illi⁹ ſunt
quærere conſueuit, & hæc cauſa cur ſibi & ſponſo ſimul ſi Cant.1.
ue lectulum ſiue dom⁹ auſa ſit ꝓnũciare cõmunes. Dixit
enim lectul⁹ noſter, & tigna domorũ noſtrarũ, & laquea-
ria noſtra: audacter ſe in poſſeſſionem aſſociãs cui iunctã
nõ dubitat in amore. Non ita illa quæ propriæ uolũtati
nondum abrenũciauit, ſed per ſe iacet, per ſe habitat, ma- Luc.15.
gis aũt non per ſe ſed cũ meretricib⁹ luxurioſe uiuẽdo cõ
uerſatur, cõcupiſcẽtias loquor carnis, cum quib⁹ diſſipat
bona ſua, & portionẽ ſubſtantiæ quam ſibi diuidi poſtu-
lauit. B Cæterum tu qui has ſpũſſancti uoces audis uel
legis, putáſne aliqua horũ quæ dicũtur ualeas applicare
tibi, ac de fœlicitate ſponſæ, quæ hoc amoris carmine ab
ip̃o ſpiritu canitur, aliquid recognoſcere in temetipſo ne
dicatur & tibi, quia uocẽ eius audis, & non ſcis unde ue-
niat, aut quo uadat. En fortè appetis & ipſe contemplatio
nis quietẽ, & bene facis, tantũ ne obliuiſcaris flores qbus
lectulũ ſponſæ legis aſperſum. Ergo cura & tuum ſimili-
ter circundare bonorũ florib⁹ operũ, uirtutum exercitio
tanquã flore fructũ ſanctum ocium præuenire. Alioquin
delicato ſatis ocio dormitare uoles, ſi nõ exercitat⁹ quie-
ſcere appetas, & Lyæ fœcũditate neglecta, ſolis cupias Ra
chelis amplexibus oblectari. Sed & præpoſterus ordo eſt
ante meritũ exigere præmiũ, & ante laborẽ ſumere cibũ,
cum dicat apl's. Qui nõ laborat non mãducet A mãdatis 2.Teſ.2.
tuis intellexi, inquit, ut ſcias niſi obediẽtiæ mãdatorũ cõ- Pſal.118.
templationis guſtũ penitus nõ deberi. Non igitur putes
de propriæ amore quietis, ſanctæ obedientiæ actibus ſe-
niorumue traditionibus præiudiciũ ullatenus faciendũ.
Alioquin non dormiet tecũ ſpõſus in lecto uno: illo præ-
ſertim quẽ tibi pro obediẽtiæ florib⁹ cicutis atq; urticis
inobediẽtiæ aſperſiſti. Propter qđ nõ exaudiet oratiões
tuas, uocatuſq; nõ ueniet. Nec enim dabit inobediẽti co
piam ſui tantus obediẽtiæ amator: ut mori quàm nõ obe
dire maluerit. Sed neq; approbat tuæ contemplationis
inane ocium: qui dicit per prophetã. Laboraui ſuſtinens: Hier.6.
ſignificans tẽpus quo exul cælo & patria ſummæ quietis:
operatus eſt ſalutẽ in medio terræ. Magis autẽ uereor ne
te quoq; inuoluat formidoloſa illa ſentẽtia: ita intonans
in perfidiã iudeorum. Neomenias ueſtras & ſabbatũ & fe
ſtiuitates alias nõ ferã. Item. Calendas ueſtras & ſolenni-
tates ueſtras odit aĩa mea: facta ſunt mihi moleſta. Et luge
bit ſuper te propheta: & dicet: Viderũt eam hoſtes: & de- Treñ.1.
riſerunt ſabbata eius. Cur enĩ ꝙ dilectus repudiat: non ir
rideat inimicus? D Miror ualde impudẽtiã aliquorum
qui inter nos ſunt: qui cũ oẽs nos ſua ſingularitate turba
uerint: ſua impatiẽtia irritauerint: ſua cõtumacia & rebel
lione cõtempſerint, ſua inobediẽtia coinquinauerint, au-
dent nihilominus ad tam fœdũ concupiſcẽtiæ ſuæ lectulũ
omni orationũ inſtãtia totius puritatis dñm inuitare. At
cũ extẽderitis, ait, manus ueſtras, auertã oculos meos, &
cũ multiplicaueritis orationẽ, nõ exaudiã. Quid enĩ? Le-
ctulus nõ eſt floridus, magis aũt & putidus eſt, & tu illuc
regẽ gloriæ trahis? Ad pauſandũ hoc facis, an ad cauſan
dum? Centurio uetat illũ intrare ſub tectũ ſuũ ꝓpter ſuã Mat.8.
indignitatẽ, cui⁹ tñ fides ĩ uniuerſo redolet iſraele, & tu
ad te compelis intrare tantorũ ſordes ſpurcitia uitiorũ?
Clamat apl'orũ princeps. Exi à me dñe, quia homo pecca- 1.Pet.2.
tor ſum, & tu dicis: Intra ad me dñe, qm̃ ſanctus ſum. Oẽs 1.Tim.2.
(inquit) unanimes in oratione eſtote, fraternitatem dili-
gite. Et uas electionis, leuãtes puras manus, ait, ſine ira &
diſceptatione. Vides̃ne quomodo cõcordẽt ſibi, & eodẽ
ſpiritu de pace & tranquilitate animi (quã habere debet
ille qui orat) loquat̃ princeps apl'orum, & doctor gentiũ

Perge ergo tu tota die expãdere ad deũ manus tuas, qui fratres tota die molestas, unanimitatẽ impugnas, ab unitate te separas. Et quid me uis facere inquis? Profectò ut primo quidẽ emũdes cõsciẽtiã ab omi inquinamento iræ & disceptationis, & murmuris, & liuoris, & quicqd oĩno aduersari cognoscit aut paci fratrũ, aut obedientiæ seniorum, de cordis habitaculo eliminare festines. Deinde etiã circũdare tibi flores bonorũ quorũcꝫ actuũ & laudabiliũ studiorũ atcꝫ odoramẽta uirtutũ, id est quæcũcꝫ sunt uera, quæcũcꝫ pudica, quæcũcꝫ iusta, quæcunqꝫ sancta, quæcũcꝫ amabilia, quæcunqꝫ bonæ famæ, si qua uirtus, si qua laus disciplinæ. Hæc cogitare: in his exerceri curato. Ad istiusmodi securè uocabis sponsum, qm̃ cũ introduxeris eum, ueraciter dicere poteris & tu, quia lectul⁹ noster floridus, redolẽte nimirũ cõsciẽtia pietatẽ, sed pacẽ, sed mansuetudinẽ, sed iustitiam, sed obedientiã, sed hilaritatẽ: sed humilitatẽ. Et de lectulo qdẽ sic. D Domũ uerò dei spiritualem seipsum quisqꝫ agnoscat, qui tñ iam nõ in carne ambulet, sed in spiritu. Templũ em̃ dei, ait, sanctũ est, qd' estis uos. Curate ergo fratres spũali huic ædificio (quod uos estis) ne fertè cũ in superiora ꝓficere cœperit: uacillet & corruat si lignis fortibus nõ fuerit subnixũ & colligatũ, curate, inquã, illi tigna dare imputribilia & immobilia, timorẽ uidelicet dñi, illũ castum qui permanet in seculũ seculi, patiẽtiã de qua scriptũ est. Quia patiẽtia pauperum nõ peribit in finẽ: longanimitatẽ quocꝫ quæ sub quouis structuræ põdere, inflexibilis pseuerãs in infinita secula uitæ beatæ ꝑtedit, saluatore loquente in euãgelio: Qui perseuerauerit usqꝫ in finẽ salu⁹ erit. Magis aũt sup oĩa charitatẽ quæ nunquã excidit, quia fortis est, inqt: ut mors dilectio, dura sicut infer⁹ æmulatio. Studete deĩde his tignis substernere & alligare ligna alia æque præciosa & pulchra: cui tñ illa ad manũ fuerint in opus laqueariũ ad decorẽ domus: sermonẽ scilicet sapiẽtiæ: siue sciẽtiæ ꝓphetiã: gratiã curationũ: interꝑtationẽ sermonũ: & cætera talia quæ magis noscuntur sanè apta ornatui: quàm necessaria fore saluti. De his præceptũ nõ habeo: cõsiliũ autẽ do. Quoniã qdã istiusmodi ligna cõstat & laboriose quæri: & difficile inueniri: & periculose elaborari (nam & rara ea ꝑsertim his tꝑibus terra nostra ꝑducere reperit:) cõsulo sanè & moneo nõ multopere ista reqri. Magis aũt ex lignis alijs laquearia preparari: quæ etsi min⁹ appareat splendida: nõ min⁹ tñ ualida esse ꝓbant: insuper & facili⁹ possidẽtur & tutius. Vtinã & mihi illorũ suppetat copiã lignorũ: qb⁹ hort⁹ sponsi ecclesia copiose densat: pax, bonitas, benignitas, gaudium in spũsancto, misereri in hilaritate, tribuere in simplicitate, gaudere cũ gaudentibus, flere cũ flentib⁹. An nõ tu illã domũ (quod ad laquearia spectat) satis abũdecꝫ ornatã cẽseas, quam talibus lignis inspexeris sufficiẽter cõpositãcꝫ tabulatã? Dñe dilexi decorẽ domus tuæ, semper da mihi ligna hæc quæso, quib⁹ tibi semper ornatũ exhibeã thalamũ consciæ, cõsciæ dico & meæ & alteri⁹. His cõtẽtus ero, erũt & q meo in hac re cõsilio acquiescere uolẽt, quia & te puto fore cõtentum: cætera sanctis apostolis & uiris apostolicis derelinquo. Sed & uos dilectissimi tametsi illa ligna non habeatis, nihilominus tñ si hæc habetis cõfidite, nihilomin⁹ cũ omni fiducia accedite ad lapidẽ summũ, angularem, electũ, præciosum, nihilomin⁹ super fundamẽtũ apl'orũ & ꝓphetarũ & ipsi tanquã lapides uiui superædificamini domos spirituales, sacerdotiũ sanctũ, offerre spũales hostias acceptabiles deo per Iesum xp̃m spõsum ecclẽ dñm nostrũ, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Apoc. 9. Psal. 9. Mat. 10. Rom. 12. Psal. 25.

De triplici flore scilicet ṽginitatis, martyrij, & bonæ operatiõis: & de deuotiõe habẽda circa diuinũ officiũ. Sermo. XLVII. B

Cant. 1. EGo flos campi & liliũ conualliũ. Ad hoc respicere puto q sponsa de respersis lectulum floribus commendat. Ne enim sibi flores ascriberet illos quibus lectulus decoratus, & uenustatus thalam⁹ uidebat: infert sponsus se esse florem campi, nec de thalamo sanè prodire flores, sed de campo, & suo munere & sui participatione fieri quod renitet, & quod redolet. Ne quis ergo exprobrare illi posset & dicere, qd habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi nõ acceperis? ipse dilectæ suæ sicut ambitiosus amator, ita informator benignus, pie illi dignanterqꝫ demõstrat, cui nitorem de quo gloriabatur, ac suaueolẽtiam lectuli debeat deputare. Ego flos campi, inquit, de me est qd' gloriaris. Saluberrime admonemur & ex hoc loco, quia nequaquã gloriari oportet: & si quis gloriat, in dño glorietur. Et ſm literam istud. C Nunc iam scrutemur, ipso quo loqmur adiuuante, spiritualẽ qui in ea tegitur intellectũ. Et primo aduerte nunc mihi trifarium quẽdam floris statum, in campo, in horto, in thalamo, ut post hoc etiam illud facilius compertum fiat, cur se potissimum campi florem elegerit appellare. Et in campo quidem & in orto oritur flos, in thalamo autem minime redolet & lucet in eo: nõ tamen erectus & stans ut in horto uel campo, sed planè iacens tanquã qui illatus sit non innatus. Propterea & necesse est sanè reparare sequentes & semper recẽtiores apponere flores, q diu odorẽ suũ minime retineant nec decorẽ. Q, si (ut in alio sermone præfatus sum) lectulus respersus floribus cõsciẽtia est bonis referta opibus, uides certè ut similitudo seruet: nequaquã sufficere semel uel secũdo operari quod bonũ est, nisi incessanter reddat noua prioribus, quatenus seminãs in benedictionibus: de benedictionibus & metas. Alioquin iacet & marcet flos boni operis: atcꝫ in breui omnis ex eo & nitor exterminatur & uigor: si nõ alijs atcꝫ alijs superiectis pietatis actibus continue reparetur. Hoc in thalamo. In horto autem nõ ita: sed necꝫ in campo similiter. D Ex se enim semel productis floribus assidue subministrant: unde diu in ipsis decus ingenitũ perseueret. Differũt tamẽ & ipsi inter se q hortus quidem ut floreat hominum manu & arte excolitur, campus uerò ex semetipso naturaliter producit flores, & absqꝫ omni humanæ diligẽtiæ adiutorio. Putasne iã tibi uideris aduertere quisnam ille sit cãpus, nec sulcatus uomere, nec defossus sarculo, nec fimo impinguatus, nec manu hominis seminatus, uenustatus tamẽ nihilominus nobili illo flore: super quem constat requieuisse spiritum domini? Ecce (inqt) odor filij mei sicut odor agri pleni cui benedixit dominus. Necdum speciem suam ille flos agri induerat: & iam dabat odorem suum: quãdo eum ut hoc præ gaudio exclamaret præsensit spiritu, corpore marcens: sanctus & senex patriarcha caligans uisu: sed odoratu sagax. Non se proinde debuit florem thalami protestari: qui flos est ꝑpetuo uigens: sed necꝫ itẽ horti: ne humano uideret opere generatus. Pulchre autẽ & cõuenientissime flos campi sum, ait, qui & absqꝫ humana industria prodijt: & semel ꝓdeũti nulla est deinceps dominata corruptio: ut sermo impleat quẽ dixit. Non dabis sanctum tuũ uidere corruptionẽ. A Sed si placet accipe & aliã huius rei rationẽ (ut arbitror) nõ spernendã. Non em̃ sine causa sanè multiplex spiritus à sapiẽte describitur: nisi q sub uno literæ cortice diuersos plerũqꝫ sapiẽtiæ intellectus tegere consueuit. Itaqꝫ iuxta præfatã de floris statu partitionẽ: flos est uirginitas: flos martyriũ: flos actio bona. In horto uirginitas: in cãpo martyrium: bonum opus in thalamo. Et bene i horto uirginitas: cui familiaris uerecũdia est fugitãs publici: latibulis gaudẽs: patiens disciplinæ. Denicꝫ in horto flos claudit: qui in cãpo exponitur: spargiturqꝫ in thalamo. Et habes. Hortus cõclusus: fons signat⁹. Qd' uticꝫ claustrum pudoris signat in uirgine: & inuiolatæ custodiã sanctitatis: si tamẽ talis fuerit quæ sit sancta corpore & spiritu. Bene item in cãpo martyrium: dum martyres ludibrio omnium exponũtur: spectaculũ facti & angelis & hoĩbus. Nõnne illorũ miserãda uox est i psalmo: Facti sumus opprobriũ uicinis nostris: subsannatio & illusio his qui in circuitu nostro sunt. Bene quocꝫ in thalamo actio bona: quæ cõsciẽtiã & quietam facit & tutam.

Ibidem. 2. Cor. 9. Gen. 27. Psal. 15. Cant. 4. Psal. 78.

Post bonum

Post bonū deniq; opus securius in cōtēplatione dormi-
tur,& tāto quis fiducialius sublimia intueri & inuestiga-
re agreditur, quanto sibi conscius est minime se propriæ
amore quietis,charitatis operibus defuisse. Et hæc oīa
ſm aliqd dñs Iesus. A Ipse flos horti,uirgo uirga uirgi
ne generatus. Idem flos campi, martyr, martyrum coro-
na, martyrij forma. Deniq; foras ciuitatē educt⁹ est,extra
Ibide. castra passus est,in ligno eleuatus est,spectandus hoibus,
subsannādus ab oībus. Ipse item thalami flos, speculum
& exemplū totius beneficentiæ,queadmodū ipse iudeis
Ioā.10. protestatus est dicēs. Multa bona opera ostēdi uobis ex
Actu.10 patre meo. Et itē scriptura de eo. Qui pertransijt,ait, bñ-
faciēdo & sanādo omnes. Si igitur hæc tria dñs,quæ fuit
causa ut è tribus se campi florē maluerit appellare? Pro-
fectò ut eā ad tolerantiam animaret,cui nouerat immine-
re(siquidē uellet piè uiuere in Christo) psecutionē pati.
Ipse ergo libentius profitef, ad quod potissimū uult ha-
bere sequacem,atq; hoc est quod alias dixi:qm̄ semper &
illa appetit quietē,& ille incitat ad laborē: denūcians ei
Actu.14 ꝙ per multas tribulationes oportet intrare in regnū cæ-
lorū. Vnde cū noua in terris ecclesia nouiter desponsata
Ioan.16. sibi redire ad patrē disponeret,dicebat ei:Venit hora ut
oīs qui interficit uos,arbitref obsequiū se præstare deo.
Item:Si me,ait,persecuti sunt,& uos persequētur. Potes
& tu in euāgelio multa colligere huic denūciationi malo
Cant.2. rū perferendorū similia. C Ego flos campi:& liliū cō-
2.Co. uallīū. Illa ergo monstrante lectulū, ille uocat ad campū,
ad exercitiū prouocat. Nec putat quicquā persuasibilius
fore illi ad ineundū certamen, quàm si seipsum certantis
aut exemplū pponat aut præmiū. Ego flos campi. Sanè
utrumuis in hoc sermone intelligi daf, ꝙ uel sit uidelicet
pugnātis forma,uel ꝙ gloria triūphātis. Vtrūq; es mihi
dñe Iesu,& speculū patiendi,& premiū patiētis. Vtrūq;
Psal.17. fortiter puocat,ac uehemēter accendit. Tu doces manus
meas ad prælīū exēplo uirtutis tuæ, tu caput meum post
uictoriā,tuæ coronas præsentia maiestatis, siue quia pu-
gnantē te specto,siue quia te expecto nō solū coronantē,
sed & coronā,in utroq; mirabiliter tibi me allicis, uterq;
Cãn.1. funis uiolētissimus ad trahendū. Trahe me post te, liben-
ter te sequor,libētius fruor. Si sic bon⁹ es dñe sequētib⁹
Gen. te,qualis futur⁹ es cōsequētibus? Ego flos cāpi. Qui di-
1.Ti.6. ligit me:ueniat in campū,non refugiat mecum & pro me
inire certamē,ut possit dicere:Bonū certamē certaui. D
Esa.40. Et qm̄ nō superbi uel arrogantes,sed hūiles poti⁹: q de
se præsumere nesciūt,martyrio idonei sunt,addit se etiā
liliū esse conualliū,id est humiliū coronā,specialē gloriā
Mat.3. futuræ exaltatiōis ipsorū hui⁹ eminētia floris designās.
Erit naq; cum oīs uallis implebitur, & oīs mons & collis
humiliabif,& tunc cādor ille uitæ æternæ liliū planè non
colliū:sed cōuallīū apparebit. Iust⁹ germiabit sicut liliū,
inquit. Quis iustus nisi humilis? Deniq; cum se manibus
Psal. baptistæ serui dñs inclinaret & ille expauesceret maiesta-
tem:Sine,inquit,sic eīm decet nos implere omnē iustitiā:
cōsummationē profectò iustitiæ in humilitatis perfectio
ne cōstituens. Iustus ergo humilis,iustus cōuallis est. Et
si humiles inuenti fuerimus,germinabimus & nos sicut
liliū,& florebimus in æternū ante dñm. An non uerè uel
tunc maxime se liliū cōuallium comprobabit,cum refor-
mabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori
claritatis suæ? Nō ait corpus nostrū,sed corpus humilita
tis nostræ:ut huius lilij miro & sempiterno cādore solos
significet humiles illustrādos. Et hæc dicta sint pro eò ꝙ
sponsus se florem campi,& liliū esse cōuallīū protestatus
est. B Iam etiā quid de sua cōsequēter charissima,pro-
testetur,bonū esset audire,sed hora nō patitur. Ex regula
namq; nostra nihil operi dei præponere licet. Quo quidē
nomine laudum solennia quæ deo in oratorio quotidie
persoluuntur,pater ideo benedictus uoluit appellari: ut
Nota. ex hoc clarius aperiret:quàm nos operi illi uellet esse in-
tētos. Vnde uos moneo dilectissimi purè semp,ac strenue
diuinis interesse laudib⁹. Strenue quidē,ut sicut reueren

ter,ita & alacriter dño assistatis. Non pigri,nō somnolen
ti,nō oscitātes,nō parcētes uocib⁹ non præcidētes uerba
dimidia,nō integra trāsilientes,non fractis & remissis uo
cibus muliebre quiddā balba de nare sonantes, sed uirili
(ut dignum est) & sonitu & affectu uoces sanctispūs de-
promentes. Purè uerò ut nil aliud dū psallitis quàm qđ
psallitis cogiteris. Nec solas dico uitandas cogitationes
uanas & ociosas:uitādæ sunt & illæ illa dumtaxat hora &
illo loco quas officiales fratres pro cōi necessitate quasi
necessario frequēter admittere cōpellunf. Sed ne illa qdē
profectò recipere tunc cōsuluerim quæ fortè pauloāte in
claustro sedētes in codicib⁹ legeratis, qualia & nunc me
uiua uoce disserente,ex hoc auditorio spūsancti recentia
reportatis. Salubria sunt,sed minime illa salubriter inter
psallendū reuoluitis. Spūs eīm sanctus illa hora gratū nō
recipit quicqd aliud quàm debes, neglecto eo qđ debes
obtuleris. Cuius semper facere uolūtatē ad eius uolūtatē
ipso inspirāte possimus,grā & mīa spōsi ecclesiæ Iesu xpi
dñi nostri,qui est sup oīa deus benedict⁹ in secula. Amē.

De laude reciproca quæ fit inter sponsum & sponsam:& qualr p umbrā Christi intelligat corp⁹ & fides ei⁹. Ser. XLVIII. D

Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter fi- Cant.2.
lias. Nō bonæ filiæ quæ pungunt. Attēde pes-
simū germen eius cui maledictum est terræ no
stræ. Cū,inquit,colueris eā,spinas & tribulos
germinabit tibi. Donec ergo in carne est anima,iter spi- Gen.3.
nas profectò uersatur:& necesse est ut patiatur inquietu-
dines tentationū:tribulationumq; aculeos. Q, si liliū est
ipa iuxta sponsi uerbū,uideat quàm uigilē solicitāq; esse
oporteat super custodia sui:septa undiq; spinis,hincinde
aculeos intēdēribus. Nec eīm uel leuissimā spinæ sustinet
ullatenus punctionē floris teneritudo,sed mox ut modicè
præmitur, perforatur. Sentis quàm merito necessariéq; Psal.2.
hortef nos pphēta seruire dño in timore? Et item apl's cū Phili.2.
timore nihilomin⁹ & tremore nostrā ipsorū operari salu-
tem? Tenebāt nimirū pprio experimēto hui⁹ sniæ uerita
tē,utpotè amici sponsi,qui minime prorsus ambigerēt &
ad suas aīas pertinere qđ dicitur,sicut liliū iter spinas,sic Cant.2.
amica mea inter filias. Deniq; unus eorum,cōuersus sum Psal.31.
(ait)in ærūna mea dum configif spina. Bene cōfixus,qui
cōuersus exinde est. Bene pungeris si compungeris(mul
ti cū sentiūt pœnā,corrigūt culpā) & talis dicere potest,
conuersus sum in ærūna mea,dū cōfigif spina. Spina cul-
pa est,spina pœna est,spina falsus frater,spina uicinus est
malus. Sicut lilium inter spinas,sic amica mea inter filias.
O candens liliū,ô tener & delicate flos,increduli & sub-
uersores sunt tecū: uide quō cautè ambules inter spinas.
Plenus est mūdus spinis. In terra sunt,in aere sunt,in car-
ne tua sunt. Versari in his,& minime lædi,diuinæ poten- Ioan.16.
tiæ est,non uirtutis tuæ. Sed confidite,inquit,quia ego
uici mundū. Et si igif undiq; tibi intendi pspicias tribula
tionū tanquā tribulorū aculeos,non turbef cor tuū neq;
formidet,sciēs quia tribulatio operaf patientiā,patientia Rom.5.
probationē,pbatio spem,spes aūt nō cōfundit. B Con
sidera lilia agri quō inter spinas uigēt & nitent. Si fœnū
quod hodie est & cras in clibanū mittif,de⁹ sic custodit,
quāto magis amicā & spōsam suā charissimā? Deniq; cu-
stodit dñs oēs diligētes se. Sicut liliū inter spinas,sic ami Psa.145.
ca mea inter filias. Non mediocris titulus profectò uirtu
tis inter prauos uiuere bonū,& inter malignantes inno-
centiæ retinere candorē,& morū lenitatē,magis autem si
his qui oderūt pacē,pacificum & amicū ipsis te exhibeas
inimicis. Id planè tibi similitudinem datam de lilio iure
quodam proprietatis specialiter uendicabit, ꝙ ipsa utiq;
pungentes se spinas candore proprio illustrare & uenusta
re non cessat. An nō proinde lilium tibi uidetur implere Lucæ.6.
quodāmodo euangelij perfectionem, qua orare iubemur
pro calūniantibus & persequentibus nos,benefacere his
qui oderūt nos? Ergo & tu fac similiter, Et erit anima tua
amica dñi,& laudabit te de te dicens:quia sicut liliū inter Cant.2.

Ibidem. ſpinas, ſic amica mea inter filias. C Sequitur. Sicut ma
lus inter ligna ſyluarū, ſic dilectus meus inter filios. Red-
dit ſponſa preconij uicem cōmēdanti ſe ſpōſo: á quo lau-
dari eſt laudabilem fieri, & quem laudare intelligere, &
admirari laudabilem. Et ſicut ex eminenti flore figurata à
ſpōſo laus eius eſt, ita è regione & ex excellenti ligno, ipā
illius ſingularē gloriam eminentiámꝫ demonſtrat. Mouet
inde me de ligno hoc ꝙ non tantæ eſſe excellētiæ uideatur,
quantæ aliqua cæterorum, & ideò minus digne aſſumi in
opus ſimilitudinis, utpotè quod non ſufficiat laudis uicē
implere. Sicut malus inter ligna ſyluarū, ſic dilectus meꝰ
inter filios. Deniqꝫ nec ſponſa magni æſtimaſſe uidetur,
quæ hoc in lignis ſyluarū tātū efferre curauit, nimirū ſte
rilibus, nec fructus humano uictui aptos ferentibus. Cur
ergo omiſſis melioribus & nobilioribus lignis, huius me
diocritas arboris adducta in mediū eſt ad formādū ſponſi
preconium? Itane ad menſurā laudem recipere debuit, ꝗ
ad menſurā ſpiritū non accepit? Hæc nempe data de illa
arbore ſimilitudo facit ut uideatur habere ſuperiorē, qui
parē nō habet. Quid dicemꝰ ad hæc? Fateor parua laus,
Eſaiæ. 9. qm̄ parui laus. Nō em̄ hoc loco prædicatur magnus dn̄s
& laudabilis nimis, ſed paruꝰ dominꝰ & amabilis nimis,
paruus utiqꝫ qui natus eſt nobis. Ergo non maieſtas at-
tollitur hic, ſed cōmendatur humilitas, dignecꝫ ac ratio-
nabiliter quod infirmū & ſtultū eſt dei, hoīm fortitudini
& ſapientiæ antefertur. Ipſi ſunt nancꝫ ligna ſylueſtria &
Pſal. 13. infructuoſa, qm̄ ſm ꝓphetā: Oēs declinauerūt, ſimul inuti-
les facti ſunt, nō eſt q faciat bonū, nō eſt uſqꝫ ad unū. D
Cant. 2. Sicut malꝰ inter ligna ſyluarū, ſic dilectꝰ meꝰ inter filios.
Vna inter ligna ſyluarū dn̄s Ieſus arbor faciēs fructū, ſm
Pſal. 8. hoīem ſanè, etſi prælatus hoībus, ſed ab angelis minora-
tus. Miro etenim modo & angelis ſeſe factus caro ſubie-
cit, & angelos ſibi manēs deus ſubiectos retinuit. Deniqꝫ
uidebitis, inquit, angelos aſcēdentes & deſcēdentes ſuꝑ
filium hoīs, ꝙ in uno eodēqꝫ hoīe xp̄o Ieſu & infirmitatē
foueāt, & ſtupeant maieſtatē. Quia ergo ſpōſæ id dulcius
ꝙ ſe imminuit ſapit, libētiꝰ attolit gratiam, præfert miſe-
ricordiam, ſtupet dignationē. Libuit proinde hoīem īter
hoīes admirari nō inter angelos deū, tāquam malꝰ inter
ligna excellit ſyluarum, & nō plane inter hortorum plāta
ria. Nec putat minui laudes, ubi de conſideratione infir-
mitatis, pietatis bonitas exaltatur. Quò em̄ iuxta aliquid
à laudibus tēperet, eò itē iuxta aliquid magis laudat, mi-
nus proſequēs gloriam dignitatis, ut gratia dignationis
1. Cor. 1. emineat. Sicut ergo apoſtolus, quod ſtultū & infirmū eſt
dei, ſapientius fortiuſqꝫ dicit eſſe hoībus, ſed nō angelis:
Pſa. 44. & ſicut propheta ſpecioſum prædicat forma præ filijs ho-
minū, & non præ angelis: ſic iſta certè in eodem ſpiritu lo
quens ſub typo fructiferæ arboris ſylueſtriumqꝫ lignorū
hoc loco efferre uoluit hoīem deum ſuper oēm gratiā ho
minū, nō aūt ſuper excellētiā angelorū. Sicut malus inter-
ligna ſyluarum, ſic dilectus meꝰ inter filios. Et bene inter
filios, quia cum eſſet unicus patris ſui, multos illi & abſqꝫ
inuidia filios acquirere ſtuduit, quos non cōfūditur uo-
care fratres, ut ſit ipſe primogenitus inmultis fratribus.
Iure autē præponit̃ uniuerſis adoptatis, per gratiā, is qui
Cant. 2. ꝑ naturā filius eſt. Sicut malus inter ligna ſyluarū ſic di-
lectus meus inter filios. Merito ſicut malus, qui inſtar fru
ctiferæ arboris & umbram refrigerij habet, & fert fructū
optimū. An nō uerè fructiferū lignū, cuius flores fructus
honoris & honeſtatis? Deniqꝫ lignū uitæ eſt apprehen-
dētibꝰ eum. Nō comparabunt̃ huic oīa ligna ſyluarum:
quia etſi ſint arbores pulchræ & magnæ quæ opem ferre
uideantur orando, miniſtrando, docendo, exemplis iuuā-
Ioan. 6. do, ſolus tamen dei ſapientia Chriſtus lignum eſt uitæ ſo
Cant. 2. lus panis uiuus q de cælo deſcēdit, & dat uitā mundo. C
Ideò ait. Sub umbra eius quē deſiderauerā ſedi, & fructꝰ
eiꝰ dulcis gutturi meo. Merito eiꝰ deſiderauerat umbrā,
de quo & refrigeriū eſſet & refectionē pariter acceptura,
Nā cætera quidē ſyluarū ligna etſi umbrā ſolatij habent,
1. Tim. 2. ſed nō uitæ refectionē, nō fructꝰ perpetuos ſalutis. Vnus

eſt enim uitæ auctor, unus mediator dei & hoīm homo
Chriſtus Ieſus, qui dicit ſpōſæ ſuæ, ſalus tua ego ſum. Nō
Moyſes, īquit, dedit uobis panē hunc de cœlo, ſed pater Ioan. 6.
meus dat uobis panē de cælo uerum. Propterea ergo xp̄i
potiſſimū deſiderauerat umbrā, ꝙ ſolus ſit qui nō ſolum
ab æſtu refrigerat uitiorū, ſed & replet delectatione uir-
tutū. Sub umbra eius quē deſiderauerā ſedi. Vmbra eius, Cant. 2.
caro eius, umbra eius, fides. Mariæ obumbrauit proprij
filij caro, mihi dn̄i fides: quāquam & mihi quoqꝫ quomo-
do nō obumbrat caro, qui in myſterio manduco eam? Et
ſancta nihilominus uirgo, fidei & ipſa experta eſt umbrā,
cui dictū eſt: Et beata quæ credidiſti. Sub umbra eiꝰ quē
deſiderauerā ſedi. Et ꝓpheta. Spūs, inquit, ante faciē no- Tren. 4.
ſtram Chriſtus dn̄s: in umbra eius uiuimꝰ inter gētes. In
umbra in gentibus, in luce cum angelis. In umbra ſumus
quādiu per fidem ambulamus & nō per ſpeciē. Et ideò iu
ſtus in umbra qui ex fide uiuit. At qui uiuit ex intellectu,
beatus eſt: quia non in umbra iam, ſed in lumine. Iuſtus
erat Dauid, & ex fide uiuebat cū dicebat deo: Da mihi in ps. 118.
tellectū ut diſcam mandata tua, & uiuam: ſciēs ſucceſſurū
fidei intellectū, intellectui reuelandū lumen uitæ, & lumi-
nis uitam. Prius eſt uenire ad umbram, & ita ad id cuius
umbra eſt pertrāſire, quoniā niſi credideritis, ait, nō intel
ligetis. D Vides fidē & uitam eſſe & uitæ umbrā. Nā è
regione uita in delicijs agens qm̄ non eſt ex fide, & mors
eſt & umbra mortis. Quæ enim, inquit, uidua in delicijs 1. Tim.
eſt, uiuens mortua eſt. Deniqꝫ ſapientia carnis mors eſt.
Sed & mortis eſt umbra, illiꝰ ſcilicet quæ cruciat in æter-
num. Sedimus & nos aliqn̄ in tenebroſis & umbra mor-
tis, carnaliter cōuerſantes, & non ex fide uiuētes, mortui
iā quidē iuſtitiæ, à morte uerò ſecūda paulominus abſor-
bendi. Quantū etenim umbra prope eſt corpori cuius eſt
umbra, tantū pro certo uita illa noſtra inferno appropin
quauit. Deniqꝫ niſi quia dn̄s adiuuit me, inquit, paulomi Pſal. 93.
nus habitaſſet in inferno aīa mea. Nunc autem de umbra 1. Ioā.
mortis ad uitæ tranſiuimus umbrā, magis aūt trāſlati ſu-
mus de morte in uitam, in Chriſti umbra uiuētes, ſi tamē
uiuētes, & nō mortui. Nec enim reor cōtinuo ut quis in
umbra eius fuerit, ꝙ uiuat in ea, qa non planè oīs qui fidē
habet, ex fide uiuit. Nam fides ſine operibus mortua eſt,
nec poteſt dare uitā quā minime ipſa habuerit. Ideo pro-
pheta cū dixiſſet. Spūs ante faciē noſtrā Chriſtus dn̄s: nō Tren. 4.
contētus fuit ſequi & dicere, in umbra eius ſumus: ſed in
umbra, inquit, eius uiuimus inter gētes. Et tu ergo uide
ut uiuas exēplo prophetæ in umbra eius, ut quādoqꝫ &
regnes in lumine eius. Nec em̄ tantū umbrā habet, habet
& lucem. Ipſe per carnem umbra eſt fidei, ipſe intelligen-
tiæ lumen per ſpiritū. Et caro eſt enim & ſpiritus. Caro in
carne manētibus, ſpiritus ante faciē noſtram, id eſt in fu-
turo, ſi tamē quæ retro ſunt obliuiſcētes, ad ea quæ ante
ſunt noſmetipſos extendimus, quo peruenientes experia-
mur de uerbo quod dixit: Caro nō prodeſt quicquā, ſpi-
ritus eſt qui uiuificat. Nec ignoro ꝙ in carne adhuc ma- 2. Co. 5.
nēs quis dixerit: Et ſi cognouimus Chriſtū ſm carnē, ſed
nunc iam nō nouimus. Ad hoc ille. Nos uero qui nondū
in paradiſum, nondū ad tertiū cælū rapi meruimus, chriſti
interim carne paſcamur, myſteria ueneremur, exempla ſe-
ctemur, fidē ſeruemus, & uiuimus profecto in umbra. B
In umbra eius quem deſideraueram ſedi. Fortaſſis feliciꝰ Cant. 2.
aliquid iſta expertam ſe gloriatur in eo ꝙ ſe in umbra di-
cit nō ut ꝓpheta uiuere, ſed ſediſſe. Sedere enim quieſce-
re eſt. Plus eſt autem quieſcere in umbra quàm uiuere, ſi-
cut uiuere plus eſt quàm tantummodo eſſe in ea. Igitur
quod eſt commune multorum, propheta aſſumēs ſibi, in Tren. 4.
umbra eius uiuimus, inquit. Spōſa uero habēs prærog-
atiuam, etiam ꝙ ſub ea ſingulariter ſederit gloriatur. Non
enim ut ille pluraliter uiuimus dixit, ita & hic ſedimus,
ſed ſingulariter ſedi, ut agnoſcas prærogatiuā. Vbi itaqꝫ
nos cum labore uiuimus qui conſcij peccatorū ſub timo-
re ſeruimus ibi hæc deuota & amans ſuauiter requeſcit.
Deniqꝫ timor pœnā habet, amor ſuauitatem. Vnde ait, & Cant. 2.
fructus

fructus eius dulcis gutturi meo: gustum cōtemplationis
significās, quē obtinuerat per amorē suauiter subleuata.
ad istud in umbra, quia per speculū & in ænigmate. Erit
cum declinauerint umbræ crescente lumine, imo penitus
disparuerint, & subintrabit sicut perspicua ita & perpe-
tua uisio: eritq̧ nō modo suauitas gutturi, sed & satietas
Ibidem. uentri, sine fastidio tamen. Sub umbra eius quem deside-
rauerā sedi, & fructus ei⁹ dulcis gutturi meo. Nos quoq̧
ubi sponsa pausat pausemus pariter, de sumpto gustu pa-
trēfamilias glorificantes, qui nos ad tales epulas inuita-
uit, spōsum ecclesiæ Iesum xp̄m dn̄m nostrū, qui est super
omnia deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter per discretionem ordinatur charitas, ut omnia membra ecclesiæ, id est electi inuicē colligent. Sermo. XLIX. D

Cañ.2. INtroduxit me rex in cellā uinariam: ordinauit
in me charitatē. Vt quidē ꝓpositi capituli ui-
detur sonare litera, habito pro uotis dulci ad
modum familiariq̧ colloquio cum dilecto, illo
abeūte spōsa regredit̃ ad adolescētulas, aspectu ita ipsius
affatuq̧ refecta atq̧ accēsa, quatenus ebriæ filiis appare-
ret. Et quasi illis stupētib⁹ nouitatē, & quærētib⁹ causam
respōdit mirū minime esse si uino æstuaret quæ in cellam
uinariā introisset. Et ẜm literā ita. Scd'm spm̄ quoq̧ non
negat ebriā, sed amore, nō uino, nisi ꝙ amor uinū est. In-
troduxit me rex in cellā uinariā. Qn̄ præsens est spōsus &
spōsa ad ipsum sermonē dirigit: tunc spōsus dicit̃ aut di-
lectus, aut quē diligit aīa mea inqt: loquens uerò de ipso
adolescētulis, regē nominat. Vt quid hoc? Propterea cre
do, quia & sponsæ amāti atq̧ dilectæ conueniat uti fami-
liarius (quod à se est) amoris nominib⁹: & adolescentulis
tanquā disciplina indigentibus opus sit reuerēdo premi
uocabulo maiestatis. Introduxit me rex in cellā uinariā.
Quænā ista sit cella uinaria, ꝑtereo dicere, quia dixisse me
recolo. Tamē si ad ecclesiā referat̃ sermo, cum repleti spū
sancto discipuli musto ebrij à ppl'o putarentur: tūc tāquā
Actuū.2 amicus sponsi pro spōsa stans Petrus in medio corū, non
(inquit) sicut uos æstimatis, hi ebrij sunt. A Attēde in-
terim ꝙ nō oīno ebrios, sed ebrios sicut ab illis æstimati
sunt denegauit. Erāt em̄ ebrij, sed spūsancto, nō musto. Et
quasi testificarent̃ ad plebē reuera in cellā se fuisse uina-
riā introductos, rursum Petrus ꝓ oībus: Sed hoc est, ait,
Iohel.2. qđ dictum est per ꝓphetā Iohel. Et erit ī nouissimis die-
bus, dicit dn̄s, effundā de spū meo super omnē carnem, &
ꝓphetabunt filij uestri & filiæ. Iuuenes uestri uisiones ui-
debūt, & senes uestri somnia somniabūt. An nō tibi cella
uidetur fuisse uinaria illa domus in qua erāt discipuli pa-
riter cōgregati, cū factus est repēte de cælo sonus tanquā
Actu.2. aduenietis spūs uehemētis, & repleuit totam domum ubi
erāt sedentes, adimpleuitq̧ prophetiā Iohelis? Et nónne
unusquisq̧ illorum exiēs inebriatus ab ubertate domus
illius, & torrēte uoluptatis tantæ potatus, dicere merito
Cañ.2. quibat, qm̄ introduxit me rex in cellam uinariam? Sed &
tu quoq̧ si collecto tuo spiritu, mēte sobria & uacua cu-
ris, orationis domū solus introeas, & stans coram deo ad
unū aliquod de altaribus cæli ianuā tāgas sancti desiderij
manu, & præsentatus choris sanctorū tua penetrāte deuo
tione (siquidē oratio iusti penetrat cælos) in ipsorū præ-
sentia miserandis deplores miserias & calamitates quas
pateris, crebris suspirijs & gemitibus inenarrabilib⁹ pro-
das necessitatē, flagites pietatē: si, inquā, hoc egeris, con-
Mat.7. fido in eo qui dixit: Petite & accipietis, quasi si ꝑseuera-
ueris pulsans, nō exibis uacuus. Verū cū te nobis reddi-
deris plenū gratia & charitate, nec poteris spiritu feruēs
dissimulare mun⁹ acceptū, qđ sine inuidia cōmunicabis.
erisq̧ oībus in gratia quæ data est tibi, nō modo gratus
sed fortassis etiā admirādus: poteris & ipse ueraciter pro-
testari, qa introduxit me rex in cellā uinariam: tm̄ cautus
esto nō in te, sed in dn̄o gloriari. Nec omne donū quāuis
spūale prodire dixerim de cella uinaria, cū sint & aliæ pe
nes sponsum cellæ uel apothecæ, diuersa in se recondita
habētes dona atq̧ charismata ẜm diuitias gloriæ eius: de
quib⁹ celis memini me alibi lati⁹ disputasse. C Nónne Deut.2.
hæc condita sunt, inquit, apud me & signata in thesauris
meis? Ergo pro diuersitate cellarum, diuisiones gratiarū
sunt, & unicuiq̧ manifestat̃ spūs ad utilitatē. Et quāquam
alij quidē detur sermo sapientiæ, alij aūt sermo sciētiæ, alij
uerò ꝓphetia, alij gratia curationū, alij genera linguarū,
alij interpretatio sermonū, aliaq̧ alijs his similia: nō tamē
quis horū pro hmōi dicere poterit ꝙ introduct⁹ fuerit in
cellā uinariam. Ex alijs quippe cellis siue thesauris ista su-
munt̃. Sed si quis orādo obtineat mente excedere in id di
uini arcani unde mox redeat diuino amore uehementissi-
me flagrans, & æstuans iustitiæ zelo, necnon & in cunctis
spūalibus studijs atq̧ officijs pernimiū feruens, ita ut pos
sit dicere. Cōcaluit cor meū intra me, & in meditationib⁹
meis exardescet ignis: is planè cū ex charitatis abūdātia Psal.39.
beatā & salutarē uidi lætitiæ ructare crapulā cœperit, in
cellā nō immerito perhibebit̃ uinariā introisse. D Cū
enim duo sint beatæ cōtemplatiōis excessus: in intellectu
unus, & alter in affectu: unus in lumine, alter in feruore:
unus in agnitione, alter in deuotione: pius sanè affect⁹, &
pectus amore calēs, & sanctæ deuotionis infusio, etiam &
uehemētis spūs replet⁹ zelo, nō planè aliūde quàm è cella
uinaria reportātur: & cuicūq̧ cū horū copia suggere ab
orationem donat̃, pōt in ueritate loqui, qa introduxit me
rex in cellā uinariā. Sequitur. Ordinauit in me charitatē. Canti.2.
Oīno necessariè. Importabilis siquidem absq̧ scientia est
zelus. Vbi ergo uehemēs æmulatio, ibi maxime discretio
est necessaria, quæ est ordinatio charitatis. Semper quidē
zelus absq̧ scientia minus efficax minusq̧ utilis inueni-
tur, plerunq̧ autē & perniciosus ualde sentit̃. Quò igitur
zelus feruidior ac uehemētior spūs, profusiorq̧ charitas
eò uigilātiori opus scientia est quæ zelū supprimat, spm̄
tēperet, ordinet charitatē. Proinde sanè ne tanquā nimia
& importabilis pro impetu spūs quem è cella uidet̃ uina-
ria reportasse, presertim ab adolescentulis spōsa timeat̃,
iungit quod discretionis est etiā se pariter accepisse. id est
ordinē charitatis. Discretio quippe omni uirtuti ordinē
ponit, ordo modū tribuit & decorē, etiā & perpetuitatē.
Deniq̧ ait. Ordinatione tua perseuerat dies: diē uirtutē
appellans. Est ergo discretio nō tam uirtus quàm quædā Psal.118.
moderatrix & auriga uirtutum: ordinatrixq̧ affectuū, &
morū doctrix. Tolle hāc, & uirt⁹ uitiū erit, ipsaq̧ affectio
naturalis in perturbationē magis cōuertet̃, exterminiūq̧
naturæ. B Ordinauit in me charitatē: Factū est aūt hoc
cū in ecclesia quosdā quidē dedit apl'os, quosdā aūt pro- Cant.2.
phetas, alios uero euangelistas: alios pastores & doctores Ephe.4.
ad consummationem sanctorum. Oportet aūt ut hos una Ibidem.
oēs charitas liget & cōtemplicret in unitatē corporis xp̄i:
ꝙ minime oīno facere poterit si ipsa non fuerit ordinata.
Nam si suo quisq̧ feratur impetu ẜm spiritum quem acce
pit, & ad quæq̧ uolet indifferenter prout afficitur & nō ra
tionis iudicio conuolarit, dū sibi assignato officio nemo
contentus erit, sed oēs omnia indiscreta administratione
pariter attentabunt, nō planè unitas erit, sed magis con-
fusio. Ordinauit in me charitatem. Vtinam & in me dn̄s
Iesus tātillū ordinet charitatis quod dedit, ut sit mihi cu-
ræ sint uniuersa quæ sunt ipsi⁹, ut tamē quod mei potissi-
mum propositi seu officij esse constiterit, ante oīa curem,
sed sanè ita id prius, ut tamen ad multa quæ mihi speciali
ter nō attinēt, afficiar amplius. Non enim semper quod
prius curandum, id etiā diligendū amplius erit: cum sæpe
quod prius est ad solicitudinem, minus sit ad utilitatē, ac
per hoc minus esse oporteat & in affectu. Frequēter pro-
inde quod ꝓ iniuncto præponit̃; de iudicio post habet̃: &
quod ueritas iudicat præponendū, id charius amplecten-
dū ordo postulat charitatis. Nónne (ꝟbi gratia) ex iniū-
cto incūbit mihi cura oīm uestrum? Iam qcqd huic fortè
prætulero operi, ꝙ minus ipsi inuigilem digne & utiliter
pro uiribus exequēdo: etsi ex charitate fortassis in facere
uidear, ordinis tamen ratio nō cōsentit. Q; si ante omnia

quidem (ut debeo) huic intēdo curæ, non autē magis ad
maiora gaudeo dei lucra: quæ per alterum fieri forte com
perero, patet me ordinem charitatis ex parte tenere, ex p-
te nequaquam. Si uerò me & ad id amplius quod specia-
lius incūbit solicitū, & nihilominus ad illud quod maius
est magis affectū exhibeā, utrobiq; pfecto inuenior chari
ritatis ordinē assequutus, & non est cur dicere nō possim
etiā ipē qa ordinauit in me charitatē. D Si aūt dicas dif
ficile quenquam plus alieno gaudere magno bono quàm
pprio paruo: aduertes certè uel ex hoc excellentiā gratiæ
Canti.2, apud sponsam, & qm̄ nō cuilibet aīæ dicere sit, quia ordi-
nauit in me charitatē. Quare facies deciderunt quorūdā
uestrū modo ad hūc sermonem? Nā alta suspiria testātur
tristitiā animorū cōsciētiarūq; deiectionem. Nimirū mē-
tientes nosmetipsos nobis, sentimus aliqui nostrum pro
nostræ impfectiōis experiētia, quàm rara uirtꝰ sit alienæ
nō inuidere uirtuti, nedū gaudere ad illā, nedū etiā tanto
Ioan.12, plus quàm ad propriā queq; gratulari, quāto se perpen-
derit in uirtute superatū. Adhuc modicū lumen in nobis
est fratres quotquot de nobis ita sentimꝰ. Ambulemꝰ dū
lucē habemus, ne tenebræ nos complehēdant. Ambulare
Philip.3 proficere est. Ambulabat apl's qui dicebat: Non arbitror
Ibidem. me cōprehēdisse. Et addit. Vnū autē quæ retro sunt obli-
uiscēs, ad ea quæ ante sunt, me extēdo. Quid est unū aūt?
Vnū aūt (inquit) quasi remansit mihi ad remediū, ad spē
ad cōsolationē. Quid illud? Quæ retro sunt uidelicet ob-
liuiscens, ad ea quæ ante sunt me extēdo. Magna fiducia
ꝙ magnū electionis uas perfectū abnuens, pfectū fatetur.
Ergo nō ambulantē sed sedentem à mortis tenebris com-
prehēdi periculū est. Et quis sedēs nisi qui nō curat profi
Sapi. 4. cere? Id caueto, & si morte præoccupatꝰ fueris, in refrige
Psa.138. rio eris. Dices deo: Imperfectū meū uiderunt oculi tui, &
in libro tuo nihilominꝰ, inquit, oēs scribentur. Qui oēs?
Profecto qui in desiderio proficiendi inueniūtur. Seqtur
enim. Dies formabunt, & nemo in eis: subaudis, peribit.
Ibidem. Dies pficientes intellige, qui si morte p̄occupati fuerint,
in eo quod eis deest perficiēdi sunt. Formabunt, & nemo
in eis informis relinqtur. B Et quomodo, eis ego profi
cere possum qui fratri pficienti inuideo? Si doles ꝙ inui
des, sentis, sed non consentis. Passio est qñq; sanāda, non
actio cōdēnāda. Tantū nō illic resideas iniquitatem me-
ditās in cubili tuo, qualiter uidelicet foueas morbum, sa-
tisfacias pesti, persequaris insontē, bene ab illo gesta calū
niando, deprimendo, peruertendo, atq; impediēdo gerē-
da. Alioqn nō nocet ambulanti & extēdēti se ad meliora
quod iam nō ipse operatur, sed quod habitat in eo pecca
Rom.6. tum. Non est ergo damnatio illi qui non dat membra sua
arma iniqtati, nō linguā ad detrahendū, nō quicquam re-
liqui corporis ad lædēdū nocendumue aliquo modo, ma
gis aūt cōfundit sic se esse male affectū: & inolitum ex lon
go uitiū cōfitēdo, fiendo, orando conat expellere: & cum
non præualet, mitior, inde ad oēs, atq; apud se humilior
inuenit. Quis sanè sapiens hoiem damnet qui a dño didi
Mat.11. cit mitis esse & humilis corde? Absit ut inueniat expers
salutis imitator saluatoris sponsi ecclesiæ dñi nostri, qui
est super oīa deus benedictus in secula. Amen.

De duplici charitate, scilicet actuali & affectuali:
& eius ordinatione. Sermo. L. C

VOs forsitan expectatis tractari sequētia, expli-
citū putantes uersiculum qui nouissime tracta
batur. Verum ego aliud molior. Habeo enim
quod adhuc uobis apponam de fragmētis he-
sterni cōuiuij, quæ mihi collegerā ne perirent. Peribūt au
tē si nulli apposuero. Nam si uoluero ea habere solus, ipē
peribo. Nolo pinde uestram illis quā bene noui fraudare
ingluuiē, præsertim cum sint de ferculo charitatis, eo dul
cia quo subtilia, eo sapida quo minuta. Alioqn cōtra cha-
ritatē est ualde nimis de ipsa charitate fraudare. Itaq; hic
Cant.2. sum. Ordinauit in me charitatem. Est charitas in actu, est
& in affectu. Et de illa qdē quæ operis est, puto datam esse
legē hoibus, mandatūq; formatū. Nam in affectu quis ita
habet ut mandatur? Ergo illa mandatur ad meritū, ista in
præmiū datur. Cuius initiū quidē profectūq; uitā quoq;
p̄sentē experiri diuina posse gr̄a non negamus, sed plane
cōsummationē defendimꝰ futuræ felicitati. Qūo ergo iu-
bēda fuit, quæ implēda nullo modo erat? Aut si placet ti-
bi magis de affectuali datū fuisse mādatū, nō inde cōten-
do, dūmō acquiescas & tu mihi ꝙ minime in uita ista ab
aliquo hoīm possit uel potuerit adimpleri. Quis em̄ sibi
arrogare id audeat qđ se paulus ipse fatet nō cōprehen- Phil.
disse? Nec latuit p̄ceptorē, p̄cepti pōdus hoīm excedere
uires, sed iudicauit utile ex hoc ipso suæ illos insufficien-
tiæ admoneri, & ut scirent sanè ad quem iustitiæ finē niti
pro uiribus oporteret. Ergo mādādo impossibilia, nō p-
uaricatores hoīes fecit, sed humiles, ut omē os obstruat,
& subditus fiat oīs mūdus deo: quia ex operibꝰ legis nō Rom.
iustificabit oīs caro cōrā illo. Accipiētes qppe mādatū, & Ibidem.
sentiētes defectū, clamabimus in cælū, & miserebit nostri
deus, & sciemꝰ in illa die quia nō ex opibus iustitiæ quæ
facimus nos, sed sm̄ suā miam saluos nos fecit. Atq; hoc 2.Ti.
dixerim si quidē cōsenserimus affectualē legē fuisse man-
datā. Sed actuali id potiꝰ cōuenire inde uel maxime appa
rere uidetur, ꝙ cū dixisset dn̄s, diligite inimicos uestros: Lucæ
mox de opibus infert, benefacite his qui oderūt uos. Itē Ibidem.
scriptura: Si esurierit inimicus tuus, ciba illū: si sitit, po- Rom.
tū da illi: & hic de actu habes, nō de affectu. Sed audi item
dn̄m etiā de sui dilectione mādantē: Si diligitis me, inqt, Ioā.14
sermones meos seruate. Atq; id quoq; ad opera mittimur
per iniunctā obseruantiā mādatorū. Superuacue aūtē de
opere monuisset, si in affectione iam fuisset dilectio. Sic te Mat.
ergo necesse est & illud accipere ꝙ iuberis diligere proxi-
mum tuum sicut teipsum, etsi nō ita aperte expressum sit.
An non deniq; satis tibi esse iudices adimplēdū istud de
proximi dilectione mandatum, si id perfecte obserues in
quo omni homini recte de lege naturæ præscribit, quod Mat.
tibi nō uis fieri, aliis ne feceris. Et itē illud: Quæcūq; uul-
tis ut faciāt uobis hoīes, & uos facite illis. Neq; hoc di-
co, ut sine affectiōe simus, & corde arido solas moueamus 2.Ti.
manus ad opera. Legi inter alia quæ scribit apl's magna
& grauia hoīm mala: hoc quoq; annumeratū scilicet sine
affectione. B Sed est affectio quā caro gignit, & est quā
ratio regit, & est quā condit sapientia. Prima est quā apl's
legi dei dicit nō esse subiectā, nec esse posse. Secunda quā
perhibet à regione cōsentiētē legi dei, qm̄ bona est. Nec
dubiū distare inter se cōtentiosam & cōsentaneā. Longe
uero tertia ab utraq; distat, que & gustat & sapit quoniā Psal.
suauis est dn̄s, primā eliminās, secundā remunerās. Nam
prima quidem dulcis, sed turpis: secunda sicca, sed fortis:
ultima pinguis & suauis est. Igitur per secūdā opera fiūt,
& in ipsa charitas sedet, non illa affectualis quæ sale sapiæ
cōdita pinguescēs magnā menti importat multitudinem
dulcedinis, sed quædā potius actualis, quæ etsi nondum
dulci illo amore suauiter reficit, amore tamē amoris ipsiꝰ
uehemēter accēdit. Nō diligamus, ait, ūbo neq; lingua, 1.Ioā.
sed opere & ueritate. Vides quomodo caute mediꝰ ince-
dit inter uitiosum atq; affectuosum amorē, ab utroq; pari
ter hanc distinguens actualem & salutiferam charitatem?
Nec linguæ mētiētis in hac dilectione recipit fictum, nec
rursum afficiētis exigit sapientiæ gustū. Opere, inqt, di- Ibidem.
ligamus & ueritate: ꝙ uidelicet moueamur ad bene ope-
randū magis quodam uiuide ueritatis impulsu, quàm sa-
pidæ illius charitatis affectu. C Ordinauit in me chari- Cant.
tatē. Quam putas harū? Vtrāq;, sed ordine opposito. Nā
actualis inferiora præfert, affectualis superiora. Etenim in
bene affecta mente non dubium (uerbi causa) quin dile-
ctioni hoīs dei dilectio præponat, & in hoibus ipsis per-
fectiores infirmioribꝰ, cælū terræ, æternitas tempori, aīa
carni. Attamē in bene ordīata actione sæpe aut etiā semp
ordo oppositꝰ inuenit. Nā & circa pximi curā & plus ur-
gemur, & pluries occupamur, & infirmioribꝰ fratribꝰ di
ligentiori sedulitate assistimꝰ, & paci terræ magis quàm
cæli gloriæ iure hūanitatis & ipsa necessitate intēdimus

& temporalium

& temporalium inquietudine curarũ uix aliquid sentire de æternis permittimur: & languoribus nostri corporis postposita aīæ cura pœnæ cõtinuæ inseruim⁹: & ipsis de niq; infirmioribus mēbris nostris abũdantiorē honorem
1.Co.12. iuxta sñiam aplī circũdamus, per hoc quodãmodo facië
Mat.20. tes uerbũ dñi, de quo habes. Erũt nouissimi primi, & pri mi nouissimi. Orantē deniq; hoīem cũ deo loqui quis du bitet? Quoties tamē inde charitate iubēte abducimur & auellimur ꝓpter eos qui nostra indigēt opa uel loquela? Quoties pie cedit negotiorũ tumultib⁹ pia quies? Quo ties bona cõsciētia poniť codex: ut operi manuũ insude tur? Quoties pro administrandis terrenis: iustissime ipsis supersedemus celebrandis missarum solēniis? Ordo præ
Ibidem. posterus: sed necessitas anõ habet legem. Agit ergo suum actualis charitas ordinē iuxta patrisfamilias iussionem: incipiens à nouissimis. Pia certē & iusta quæ nõ sit acce ptrix personarũ: nec pretia consideret rerũ, sed hoīm ne cessitates. At non ita affectualis: nã à primis ipsa ducit or dinem. A Est enim sapientia per quã utiq; quæq; res sa piunt prout sunt, ut (uerbi gratia) quæ pluris natura ha bet: pluris quoq; ipsa affectio sentiat: minora minus: mi nima minime. Et illũ quidē ordinē charitatis ueritas fa cit: hunc aũt ueritatis ordinē charitas uēdicat sibi. Nã & uera in hoc est charitas: ut qui indigēt amplius accipiant prius: & rursum in eo chara apparet ueritas: si ordinē te
Mat.22 nemus affectu, quē illa rõne. Tu ergo si diligas dñm deũ tuũ toto corde, tota aīa, tota uirtute tua, & amorē amoris illum quo cõtenta est charitas actualis affectu feruentiori trãsilies, ipso cominus diuino amore (ad quem is est gra dus) accepto in plenitudine spũ totus ignescas: sapit tibi profecto deus: & si nõ digne oīno ꝓut est: quod utiq; im possibile est omi creaturæ: certē prout tuũ sapere est. De inde sapies etiã ipse tu tibi prout es: cũ te senseris nil ha bere prorsus unde te ames, nisi inquantũ dei es: quippe q totum unde amas in illum effuderis. Sapiēs, inquam, tibi prout es: cũ ipso experimēto amoris tui & affectiōis quã ad teipsum habebis: nihil dignũ te esse inuenies: qđ uel à teipso ametur, nisi ꝓpter ipsum, sine quo ipse es nihil. B
Ibidem. Iam uerò proximus quē uerē te oportet diligere tãquam teipsum: ut tibi: & ipse sapiat prout est: haud aliud profe ctò sapiet tibi quám tu tibi qui hoc est qđ tu. Est eñ hõ: Qui itaq; te nõ diligis nisi quia diligis deũ: cõsequenter oēs q simil'r diligũt eum diligis tanquam teipsum. Porrò inimicũ hoīem qm̃ nihili est: pro eo ꝙ nõ diligit deũ non potes quidē diligere tanquã teipsum qui deũ diligis: di liges tñ ut diligat. Non est autē idipsum diligere ut dili gat: & diligere quia diligit. Proinde ut tibi & ipse sapiat prout est: sapiet tibi nõ quidē qđ est: qui utiq; nihili est: sed quod futurus forsitan est: qđ est ꝓpe nihili: quippe quod adhuc pendet sub dubio. Et eñ de quo cõstat ꝙ ad amorē dei nõ sit deinceps reditur⁹: sapiat tibi necesse est: non ꝓpe iam nihil: sed nihil ex toto: utpotè qđ in æternũ nihili est. Illo igitur excepto qui nõ modo iã nõ diligē
ps.138. dus, insup & odio habendus est: fm illud: nónne qui ode runt te dñe oderam & super inimicos tuos tabescebã? de cætero nulli uel inimicissimo hoī negari quãtulũcũq; af fectũ charitas sanè in hac parte ambitiosa ꝑmittit. Quis sapiens & intelliget hæc? Da mihi hoīem qui ante omnia quidē ex toto se diligat deũ: se uerò & proximũ inquãtũ diligũt ipsum: inimicũ aũt tanquã aliqñ forsitan dilectu rum: porrò parētes carnis suæ germanius ꝓpter naturã: spũales uerò eruditores suos ꝓfusius ꝓpter gratiam: atq; in hũc modũ ad cætera quæq; dei ordinato intēdat amo re: despiciēs terrã: suspiciēs cælũ, utens hoc mũdo tãquã nõ utens: & inter utenda & fruēda intimo quodã mentis sapore discernēs: ut trãsitoria trãsitoriæ: & ad id dũtaxat quod opus & prout opus est curet: æterna desiderio am plectatur æterno: talē, inquã, da mihi hoīem, & ego auda
Cañ.2. cter illũ sapiētem ꝓnuncio: cui nimirũ quæq; res reuera sapiũt ꝓut sunt: & cui in ueritate atq; securitate cõpetit gloriari & dicere: quia ordinauit ī me charitatē. Sed ubi ille: aut quando ista? Quod flens dico: quousq; adoram⁹ & nõ gustamus: prospiciētes patriã & nõ apprehēdētes: suspirãtes & de lõge salutãtes? O ueritas exulum patria, exilii finis, uideo te: sed intrare non finor carne retentus: sed nec dignus admitti, peccatis sordēs. O sapientia quæ attingis à fine usq; ad finē fortiter: in instituendis & conti nendis rebus: & disponis oīa suauiter, in beandis & ordi nãdis affectibus: dirige actus nostros prout nostra tpalis necessitas poscit: & dispone affectus nostros prout tua ue ritas æterna reqrit, ut possit unusquisq; nostrũ secure ī te gloriari & dicere: quia ordinauit in me charitatem. Tu es eñ dei uirtus & dei sapiētia Christus spõsus ecclesiæ dñs noster super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter sponsa petit sibi accumulari fructus bonorum operum cũ floribus & odoramētis fidei & de spe & timore. Sermo. LI. A

FVlcite me floribus: stipate me malis quia Canti.2.
amore lãgueo. Creuit amor: qa incentiua amoris plura solitò processerunt. Vides siqdē quãta hac uice nõ uidendi tãtũ, sed & colloquēdi copia fuit. Ipa quoq; uisio apparet uultu indulta sereniori. & sermo iocundior: & sermocinatio longior atq; ꝓtractior. Nec solũ oblectata colloq̃o: sed & gloriata ꝑconio est. Ad hæc eius quē desiderauerat refrigerata est umbra: cibata fru ctu: potata calice. Nec eñ sitibũda putãda est exisse de cel la uinaria: in quã se introductã modo nouissime gloriať.
Imo uerò sitibũda: quoniã q bibit me, inqt, adhuc sitiet. Eccl.24.
Post ista oīa sponso more suo secedente illa lãguere amo re se perhibet, id est præ amore. Quò eñ gratiorē fuerat experta præsentiã: cò postmodũ absentiã molestiorē sen sit. Subtractio nẽpe rei quã amas: augmentatio desiderii est: & qđ ardētius desideras, cares egrius. Rogat proinde ista interim odoramētis florũ ac fructũ confoueri: quo usq; denuo reuertať quē molestissime sustinet demorãtē. Atq; is ordo sermonũ. Nũc iã spiritalē fructũ qui in ipsis est: spiritu duce ueritatis tētemus eruere. Et si communis ecclesia sanctorũ hic recipitur loquēs: nos in floribus fru ctibusq; designati sum⁹: sed & quiq; conuersi de seculo in toto seculo. In floribus quidem nouella & tenera adhuc incipientiũ cõuersatio demõstrať, in fructibus uerò profi cientium fortitudo: & maturitas perfectorum. His stipata
mater peregrinans & fructificãs: cui uiuere Christ⁹ est: & Philip.1.
mori lucrum: profectò æquanimius fert molestiã suæ dila tionis: qm̃ iuxta scripturam datur ei de fructu manuũ sua rum tanquam ex primitiis spiritus: & laudant eam in por tis opera eius. Si autem fm moralē sensum in una aīa uis tibi utraq; hæc assignari: & flores uidelicet & fructus fidē florem: fructũ actũ intellige. Nec incongrue (ut opinor) id tibi uidebiť: si aduertas quomodo instar floris necessa rio præcedentis fructũ, bonum quoq; opus fide oporteat
præueniri. Alioquin sine fide impossibile est placere deo, Hebr.11.
Paulo attestante: magis autem æque ipso docente: omne qđ non est ex fide: etiã peccatum est. Itaq; nec sine flore
fructus: nec sine fide opus bonũ. Sed & fides sine operib⁹ Iacob.2
mortua est: sicut inutiliter quoq; flos apparet: ubi non se
quitur fructus. C Fulcite me floribus, stipate me malis: Cant.2.
quia amore langueo. Ergo ex bonis operibus in fide non ficta radicatis recipit consolationem mens assueta quieti: quoties: sibi (ut assolet) lux contemplationis subtrahiť. Quis eñ non dico cõtinue: sed uel aliquãdiu dum in hoc corpore manet lumine cõtemplationis fruať? At quoties (ut dixi) corruit à cõtemplatiua: toties in actiuam se reci pit, inde nimirũ tanquam è uicino familiarius reditura in idipsum: qm̃ sunt inuicē cõtubernales hæ duæ: & cohabi tãt pariter. Est quippe soror Mariæ Martha. Neq; enim etsi à contemplationis lumine cadit: patitur tamen ullate nus se incidere in tenebras peccati, seu ignauiã ocii: sanè in luce bonæ operatiōis se retinēs. Et ut scias etiã opera
lucē esse: luceat lux uestra, inqt, corã hoībus: quod nõ est Mat.5.
dubiũ de operib⁹ fuisse dictũ, quæ hoīes poterãt intueri.

Fulcite me florib⁹:stipate me malis: quia amore lāgueo.
Canti.2 Cū præsto est quod amatur uiget amor: lāguet cū abest.
Quod nō est aliud quam tædium quoddā impatiētis desi
derij:quo necesse est affici mentē uehemēter amantis ab-
sentē quē amat:dū totus in expectatione: quantālibet fe-
stinationē reputat tarditatem.Et ideo ista postulat sibi ac
cumulari bonorū operū fructus cū fidei odoramentis: in
quibus morā faciēte sponso interim requiescat. A Lo-
quor uobis experimētū meū qđ expertus sum.Siqñ sanè
cōperi ꝓfecisse aliquos uestrū ex meis monitis:tunc non
me piguit fateor curam prætulisse sermonis ꝓprio ocio &
quieti.Cū eñ(uerbi gratia)post sermonē iracūdus quis-
piam reperit̄ mutat⁹ in mitē:superb⁹ in humilē:pusillani
mis in fortē:porro mitis,humilis,fortis, in sua quisq; gra
tia excreuisse,& seipso melior factus esse agnoscitur,sed &
Psal.118. qui fortè tepuerāt & languebāt circa spūale studiū torpē
tes & dormitantes:ad ignitum eloquiū dñi referbuisse &
euigilasse uidetur:& qui deserto fonte sapientiæ foderāt
sibi ꝓpriæ uolūtatis cisternas nō ualētes aquas cōtinere:
proptereaq; ad oē iniunctū grauati corde arido murmu-
rabāt,nullū in se habētes deuotiōis humorē.Hi,inquam,
cū de rore uerbi & pluuia uolūtaria quā segregauit deus
hæreditati suæ refloruisse ꝓbant̄ in opera obedientiæ:fa-
cti in oībus uoluntarij & deuoti:nō est(dico uobis)unde
subeat mentē quasi pro intermisso studio iocundæ cōtem
plationis tristitia:cū talibus fuero circūdatus florib⁹ atq;
fructib⁹ pietatis.Patiēter auellor ab infecundæ Rachelis
amplexibus:ut de Lya mihi exuberēt fructus ꝓfectuū ue-
strorū. Minime prorsus pigebit me intermisse quietis ꝓ
Cor.8. cura sermonis:cū uidero in uobis germinare semē meum
atq; ex eo augeri incrementa frugū iustitiæ uestræ.Chari
tas eñ quæ non quærit quæ sua sunt,id mihi iam dudum
facile persuasit:nil scilicet desiderabilium meorum uestris
præferre utilitatibus.Orare,legere,scribere,meditari: &
Canti.2 si qua sunt alia spiritalis studij lucra:hæc arbitrat⁹ sum ꝓ-
pter uos detrimenta. B Fulcite me floribus: stipate me
malis,quia amore langueo. Hoc itaq; loquuta est sponsa
adolescētulis in spōsi absentia:monens eas in fide ꝓficere
& operibus bonis,donec ueniat:sentiens in eo fore & be
neplacitū sponsi & filiarū salutē,& suā ipsi⁹ consolationē.
Scio me hūc locum in libro de dilectione dei pleni⁹ expli
cuisse: & sub alio intellectu potiori ne an deteriori lector
iudicet:si cui utrūq; uidere placuerit.Non sanè à pruden
te de diuersitate sensuū iudic..bor:dūmodo ueritas utro-
biq; nobis patrocinetur: & charitas cui scripturas serui-
re oportet eò ædificet plures,quò plures ex eis in op⁹ suū
ueros erudierit intellect⁹.Cur eñ hoc displiceat ī sensib⁹
scripturarū:quod in usibus rerum assidue experimur?In
quātos(uerbi causa)sola aqua nostrorū assumit̄ corporū
usus?Ita un⁹ qlibet diuinus sermo nō erit abs re:si diuer
sos pariat intellectus,diuersis animarum necessitatibus &
Canti.2. usibus accōmodandos. C Seqtur,Leua eius sub capite
meo:& dextera eius amplexabit̄ me. Et super hoc quoq;
in præfato opusculo memini uberi⁹ disputatū: sed signe-
mus sermonis ordinē.Liquet denuo adesse sponsum:cre-
do ut sua præsentia languentē erigat.Quomodo eñ non
in præsentia eius cōualesceret,quā absentia cōsternarat?
Ergo nō sustinet dilectæ molestiā,adest:neq; enim moram
facere potest tantis desiderijs euocatus. Et quia illā com-
pererat donec absens fuit fidelem ad opera & solicitā ad
lucra:in eo nimirū ꝙ flores sibi & fruct⁹ præceperat adu-
nari:etiā cum propēsiori hac uice remuneratione gratiæ
est reuersus.Deniq; uno brachiorū suorū sustentat caput
iacentis:alterum ad amplexādum parans ut sinu foueat.
Fœlix anima quæ in Christi recūbit pectore: & inter uer
bi brachia reqescit. Leua eius sub capite meo: & dextera
eius amplexabitur me. Non ait amplexatur,sed amplexa-
bitur me:ut noueris priori gratiæ adeò non ingratam:ut
secundā gratiarum actione præuenerit. Disce in ferendo
gratiam non esse tardus aut segnis:disce ad singula dona
gratias agere.Diligēter,inquit,considera quæ tibi appo
nunt̄:ut nulla uidelicet dei dona debita gratiarū actione
frustrētur:nō grandia:nō mediocria:non pusilla. Deniq; Ioan.
iubemur colligere fragmēta ne pereāt,id est nec minima
beneficia obliuisci.Nūquid non perit quod donatur in-
grato. A Ingratitudo inimica est animæ:exinanitio me-
ritorū uirtutum dispersio:beneficiorum perditio. Ingra-
titudo uentus urens siccans sibi fontē pietatis: rore mi-
sericordiæ:fluēta gratiæ. Propter hoc deniq; sonsa mox
ut gratiā de leua sensit:gratias egit,non expectās pleni-
tudinem quæ in dextera est.Neq; enim ubi memorata est
leuam iam esse sub capite suo:etiam secuta est à dextera se
similiter amplexatā:sed amplexabit̄ me inquit.Cæterum
quid putamus uerbo sponso leuā esse siue dexterā? Num
id qđ dicitur hominis uerbū,istiusmodi corporeas par-
tes habet in se diuisas,& lineamēta distincta, distinguen-
tia inter sinistrā & dexterā? Quātomagis is qui dei & de⁹
est sermo uarietatē prorsus aliquam non admittit: sed est
qui est:in sua nimirū natura tam simplex, ut non habeat
partes:tam unus ut nō habeat numeros.Est eñ dei sapiē-
tia:de qua scriptū est.Et sapiētiæ eius nō est numerus.At Ps.146
si quod inuariabile est:id incōprehēsibile:ac per hoc etiā
ineffabile esse necesse est:ubi quæso inuenias uerba qbus
illā maiestatē uel digne assignes,uel ꝓprie ꝓloquaris, uel
cōpetēter diffinias? Tamen utcūq; loquamur qđ utcūq;
de ea spū sancto reuelante sentimus: docemur auctoritate
patrū & cōsuetudine scripturarū cōgruētes de rebus no-
tis licere similitudines usurpare:sed & uerba nō noua in
uenire:sed nota mutuari uel transferre: quibus digne &
cōpetēter eædē similitudines uestiant̄.Alioquin ridicule
ignota per ignota docere conaberis. Ergo quia per de-
xterū & sinistrum aduersa solēt atq; prospera designari:
uidetur mihi hoc loco intelligi posse leuam quidē uerbi,
cōminationē supplicij: dexterā uerò regni promissionē.
Est aūt cum mens nostra formidine pœnæ seruiliter pre-
mitur:& tunc nequaquā sub capite,sed super caput leua
esse dicenda est:nec potest sic affecta aīa oīno dicere:quia
leua eius sub capite meo.At uerò si proficiēs ex hoc spū
seruitutis trāsierit in quendā spōtanei obsequij digniorē
affectū:quatenus uidelicet præmijs potius ꝓuocet̄,quàm
artetur supplicijs:magis aūt si amore boni ipsius agatur:
tunc indubitāter dicere poterit:quia leua eius sub capite Cāt.2
meo:quippe qui illū seruilē metū q in sinistra est meliori
atq; excellētiori habitudine superarit animi:& dignis desi
derijs etiam ipsi appropiauerit dexteræ:in qua sunt oēs ꝓ
missiones:dicente propheta ad dñm.Delectationes in de Psal.
xtera tua usq; in finē. C Vnde & certa spe concepta cum
fiducia loquitur:& dextera eius amplexabitur me.Tu iā Cāt.
mecum uideris an ita affecte & assecutæ hunc tantæ sua-
uitatis locum illud quoq; cōueniat de psalmo usurpare:
ut dicat etiam ipsa.In pace in idipsum dormiā & requie- Psal.4
scam:præsertim cū suppetat causa quæ sequit̄:qm̄ tu dñe
singulariter in spe cōstituisti me. Quod equidem tale est.
Donec qs premit̄ à spū seruitutis,parūq; habet de spe:de
timore plurimū:nō est ei pax neq; requies fluctuāte ni-
mirū cōsciētia inter spem & timorē:maximeq; ꝙ à super-
excellēte timore abūdāti⁹ cruciet̄.Nā timor pœnā habet Ibid.
Et ideò nō est illi dicere in pace in idipsum dormiā & re-
quiescā:qñ necdū se singulariter in spe constitutū dicere
potest.Cæterū si paulatim per incremētū gratiæ cœperit
deficere timor & ꝓficere spes:cū demū ad hoc uentū fue-
rit ut totis uirib⁹ exurgēs charitas ī adiutoriū spei foras
mittat timorē:nónne eiusmodi aīa singulariter in spe con-
stituta uidebit̄:ac proinde etiā in pace in idipsum dormi-
re iam & requiescere? Si dormiatis,inqt,inter medios cle Ps.67.
ros:pennæ colūbæ deargētatæ. Qđ propterea dictū pu-
to,qm̄ est loc⁹ inter timorē & securitatē:tāquā inter leuā
& dexterā:media uidelicet spes:in qua mens & cōsciētia
mollis nimirū supposito charitatis stratu suauissime re-
quiescit. D Et fortè in cōsequētib⁹ huius ipsius cantici Cāt.3
hic locus fuerit designat⁹:ubi in descriptione ferculi Sa-
lomonis inter cætera habes, Media charitate constrauit
propter

propter filias herl'm.Nã qui se singulariter in spe cõstitu
Ioan. tũ sentit:nõ iã in timore seruit,sed requiescit ĩ charitate.
Cant. 2. Deniq3 reqescit & dormit spõsa ꝑ qua dicit:Adiuro uos
filiæ hierl'm ꝑ capreas ceruosq3 cãporũ:ne suscitetis neq3
euigilare faciatis dilectam quoadusq3 ip̃a uelit.Magna&
stupẽda dignatio ꝙ qescere faciat animã contẽplãtem in
sinu suo:insup & custodit ab infestãtib9 curis:protegitq3
ab inquietudinib9 actionũ & molestijs negotiorũ:nec pa
titur oĩno suscitari nisi ad ipsius utiq3 uoluntatẽ.At istud
nõ in angustijs finiẽdi iam sermonis adoriendũ est,magis
autẽ hinc alius inchoet:quaten9 locus delectabilis debita
in tractãdo diligẽtia nõ fraudet.Nõ ꝙ uel tũc sufficiẽtes
simus cogitare aliqd à nobis quasi ex nobis(p̃sertim in tã
digna tãq3 excellẽte & omnino supereminẽte materia)sed
sufficiẽtia nostra ex deo est:sponso ecclesie Iesu xp̃o dño
nostro:qui est super oĩa deus bñdictus in secula. Amen.

De excessu qui cõtẽplatio dicit:ĩ qua spõsus facit
qescere aĩam sanctã:pro ei9 qete zelãs. Sermo LII. B

Canti. 2 ADiuro uos filiæ hierl'm ꝑ capreas ceruosq3 cã-
porũ,ut nõ excitetis neq3 euigilare faciatis di-
lectã quoadusq3 ipsa uelit.Prohibent adolescẽ
tulæ:Has em̃ filias hierl'm dicit:quia etsi delica
tæ & molles quasi fœmineis adhuc affectib9 & actibus in
firmæ:sponsæ tñ inhærẽt spe ꝓficiẽdi & ꝓficiscẽdi hierl'm.
Prohibent ergo ab infestatiõe spõsæ dormiẽtis:ne.s.præ-
Ibidem. ter uoluntatẽ ipsius ullaten9 eã excitare p̃sumãt.Propte-
rea em̃ dulcissim9 spõsus leuã suã capiti eius supposuit ſm
ea q̃ p̃missa sunt:quatenus in sinu suo eã qescere faceret&
dormire.Et nũc sicut subinde scriptura prosequit,ipse cu
stos illius dignãtissime & beneuolẽtissime uigilat sup eã:
ne adolescẽtularũ crebris minutisq3 necessitatib9 inquie
tata euigilare cogat.Ista est literalis cohærẽtia textus. C
Sed em̃ cõtestatio illa facta ꝑ capreas ceruosq3 cãporũ:ni
hil oĩno ſm literã cõsequẽtiæ rõnabilis habere uidet:adeò
totã sibi eã uendicat intelligẽtia sp̃ualis. At quoquo mo-
do illa se habeat:interim bonum est nos hic esse,& intueri
paulisper naturæ diuinæ bonitatẽ,suauitatẽ,dignationẽ.
Quid nãq3 tu hõ in humanis unquã affectib9 expertus es
dulci9,quàm mõ tibi exprimitur de corde altissimi?Et ex
primit ab illo qui scrutat alta dei:& nõ põt nescire q̃ in eo
sunt,qa sp̃us ipsi9 est:nec aliud planè loq quàm qd' apud
ip̃m uidit:qm̃ ueritatis sp̃us est.Deniq3 nec deest ĩ nostro
gñe q hoc munere fœlix lætificari meruerit:& sic in semet
ipso suauissimi arcani huius habuerit experimẽtũ: nisi tñ
scripturæ loco q præ manib9 est oĩno decredim9:ubi ma-
nifeste inducitur cælestis spõsus uehemẽtissime zelãs pro
quiete cuiusdã dilectæ suæ solicitus seruare inter brachia
ꝓpria dormiẽtẽ:ne qua fortè molestia uel inquietudine à
somno suauissimo deturbet. D Nõ me capio præ lætitia
ꝙ illa maiestas tã familiari dulciq3 cõsortio nostræ se incli
nare infirmitati minime dedignat:& sup̃na deitas aĩæ exu
lãtis inire cõnubia:eiq3 spõsi ardẽtissimo amore capti ex
hibere affectũ nõ despicit.Sic,sic in cælo esse nõ ambigo
ut lego in terra:sentietq3 ꝑ certo oĩa qd' continet pagina:
nisi ꝙ nõ sufficit ista oĩno exprimere quãtũ capere illa tũc
poterit:sed nec quãtũ,iam põt.Quid putas illic accipiet q̃
hic tanta familiaritate donatur:ut dei brachijs amplecti se
sentiat:dei sinu foueri:dei cura & studio custodiri:ne dor
miẽs fortè à quopiã donec ultro euigilet excitet? Age iã
itaq3 dicam9 si possum9:quisnã ille sit somn9 quo dilectã
suã spõsus obdormire uelit:nec patiat oĩno nisi ad ipsi9
Rom. 13. arbitriũ excitari ne forte cũ legerit quis apud apl'm:hora
est iã nos de somno surgere:siue apud ꝓphetã exorari ab
ipso deũ illuminare oculos suos ne unquã obdormiat in
morte,nominũ equiuocatione turbet:nec inueniat oĩno
quid digne de dormitione spõsæ q̃ hoc loco memoratur
Ioan. 11. sẽtire possit.Nã ne illud quidẽ simile est huic qd' de laza
ro ait in euãgelio dñs.Lazar9 amic9 noster dormit:eamus
& à somno excitem9 eũ.Hoc em̃ dicebat de morte corpo
ris ei9,cũ discipuli de dormitatiõe somni dictũ putarẽt.A
Nõ est aũt is spõsæ somn9 dormitio corporis:uel placida
q̃ sensus carnis suauiter sopit ad tp̃s:uel horrida q̃ fundi-
tus uitã tollere cõsueuit.Multomagis uerò & ab illa alie
nus existit qua obdormit morte:cum uidelicet in peccato
qd' est ad mortẽ irreuocabiliter p̃seuerat.Magis aũt istius
modi uitalis uigilq3 sopor sensum interiorẽ illuminat:&
morte propulsata uitã tribuit sempiternã.Reuera em̃ dor
mitio est:q̃ tñ sensũ nõ sopiat sed abducat.Est & mors(qd'
nõ dubius dixerim)qm̃ apl's quosdã in carne adhuc uiuẽ
tes commendãdo sic loquitur.Mortui estis:& uita uestra Colo. 3.
abscõdita est cum xp̃o in deo.Proinde & ego nõ absurde
spõsæ extasim uocauerim mortẽ:q̃ tñ nõ uita sed uitæ eri
piat laqueis:ut possit dicere.Aĩa nostra sicut passer ere- p̃s. 123.
pta est de laqueo uenantiũ.Inter medios nãq3 laqueos in
hac uita incedit:qui utiq3 toties nõ timẽtur:quoties san-
cta aliqua & uehementi cogitatione aĩa à semetipsa abri-
pitur: si tñ eousq3 mẽte secedat & auolet:ut & hunc com-
munẽ transcẽdat usum & cõsuetudinem cogitandi.Etem̃
frustra iacitur rete ante oculos pẽnatorum.Quid em̃ for-
midetur luxuria:ubi nec uita sentitur?Excedẽte qppe aĩa
& si nõ uita:certe uitæ sensu:necesse est etiam ut nec uitæ
tẽtatio sentiatur.Quis dabit mihi pẽnas sicut colũbæ & p̃s. 54.
uolabo & requiescã? B Vtinã hac morte ego frequẽter
cadã:ut euadã laqueos mortis:ut nõ sentiã uitæ luxuriã-
tis mortifera blandimenta:ut nõ obstupescã ad sensum li
bidinis:ad æstum auaritiæ:ad iracundiæ & impatientiæ
stimulos:ad angores solicitudinũ & molestias curarum.
Moriatur anima mea morte iustorũ:ut nulla illã illaqueet
fraus:nulla oblectet iniquitas.Bona mors quæ uitam nõ
aufert:sed transfert in meli9.Bona qua non corpus cadit:
sed aĩa subleuatur. Verũ hæc hoĩm est.Sed moriatur aĩa
mea morte etiã(si dici potest)angelorũ,ut præsentiũ me-
moria excedens:rerũ se inferiorũ corporearũq3 nõ modo
cupiditatibus sed & similitudinib9 exuat:sitq3 ei pura cũ
illis conuersatio:cum quibus est puritatis similitudo.Ta-
lis(ut opinor)excessus aut tm̃:aut maximẽ cõtemplatio
dicitur.Rerũ etem̃ cupiditatibus uiuendo nõ teneri,hu-
manæ uirtutis est:corporũ uerò similitudinibus speculã-
do nõ inuolui:angelicæ puritatis est:utrũq3 tamẽ diuini
muneris est,utrumq3 excedere:utrumq3 teipsum trãscen-
dere est,sed longe unũ:alterũ nõ lõge. Beatus qui dicere
potest.Ecce elongaui fugiens:& mansi in solitudine.Nõ p̃s. 54.
fuit contentus exire nisi & lõge se faceret,ut posset qesce-
re.Trãsilisti carnis oblectamenta:ut minime iam obedias
concupiscentijs eius,nec tenearis illecebris profecisti.Se
parasti te,sed nondũ elongasti:nisi & irruẽtia undiq3 fan-
tasmata corporearum similitudinum transuolare mentis
puritate præualeas.Hucusq3 noli tibi promittere requiẽ.
Erras si citra inuenire te existimas locum quietis;secretũ
solitudinis:luminis serenum:habitaculum pacis. Sed da
mihi qui illuc peruenerit:& incunctãter fateor requiescẽ
tem:qui merito dicat.Cõuertere aĩa mea in requiẽ tuam: p̃s. 114.
quia domin9 benefecit tibi.Atq3 hic uere in solitudine lo
cus & in lumine habitatio:prorsus iuxta prophetã:taber
naculum in umbraculũ diei ab æstu:in securitatẽ & abscõ
sionẽ à turbine & à pluuia.De quo & sanctus dauid:Ab-
scondit me,inquit,in tabernaculo suo in die malorũ: pro
texit me in abscondito tabernaculi sui.Puto ergo in soli-
tudinem hanc secessisse spõsam:ibiq3 præ amœnitate loci
inter amplexus sponsi suauiter obdormisse,i.in spiritu ex
cessisse:qñ ꝓhibitæ sunt adolescentulæ expergefacere illã
quoadusq3 ipsa uoluerit. D At illud qualiter?Nõ enim
simpliciter neq3 leui(ut assolet)cõmonitione prohibitæ
sunt:sed oĩno noua & insueta cõtestatione per capreas.s.
ceruosq3 camporũ.Quo quidem genere ferarũ uidentur
mihi satis congruẽter expressæ sanctæ aĩæ exutæ corpori
bus:simul & qui cũ deo sunt angeli.Nimirũ propter acu-
mẽ uisus & salt9 celeritatẽ.Vtrũq3 hoc siquidẽ utrisq3 spi
ritibus cõuenire cognoscimus:nã facile & petunt summa
& intima penetrãt.Quorũ quoq3 in cãpis designata con-
uersatio euidenter liberos atq3 expeditos signat in cõtem
platiõe discursus.Quid sibi uult ergo adiuratio facta per

istos? Profectò ne inquietæ adolescẽtulæ audeant leui ex causa euocare dilectā à tā reuerēdo collegio cui absq; dubio toties admiscetur quoties contēplando excedit. Pulchre itaq; horum auctoritate terrentur à quorum societate constat auelli illam ipsarum importunitate. Attendant adolescentulæ quos offendāt pariter cum matrē inquietant: & minime ita materna de charitate cōfidant: ut non in illum cælestem cōuentum sine magna necessitate irruere uereantur. Id quippe se agere cōtigit quoties in contēplatione quiescenti plus iusto molestę sunt. Ponitur sane in uoluntate ipsius & uacare sibi, curæ illarum intēdere prout oportere iudicauerit cum uetatur excitari ab illis quousq; ipsa uelit. Nouit sponsus quanta flagret dilectione: etiam erga proximos sponsa, & satis propria charitate solicitari matrem de profectib⁹ filiarum: nec se ullo pacto illis subtracturā seu denegaturā quātum & quoties opus fuerit: proptereaq; secure discretioni eius credēdam censuit hanc despensationem. Non enim est talis quales multos uidemus prophetica inustione notatos: qui quod crassum est & forte assumentes: quod debile est proijciunt. Nunquid medicus ualentes requirit: & non potius ægrotantes? Si contingat: facit forsitan ut amicus, sed non ut medicus. Quos docebis magister bone si omnes indoctos repuleris? Quib⁹ quæso adhibebis diligentiā disciplinæ si indisciplinatos uel effugaueris oēs uel fugeris? In quibus obsecro tuam probatis patientiam si solos admiseris mansuetos: inquietos excluseris. C Sunt tamen de his sedentibus: qui utinā præsens capitulum attentius obseruarent. Cogitarent certè quanta præpositis reuerētia debeatur: quos temere inquietando cæli quoq; ciuibus se reddunt infestos: & nobis fortè plusculum solito parcere demum inciperent: nec tam irreuerenter leuiterq; se ingererent cum uacamus. Rara satis mihi ad feriandum à superuenientibus (ut bene norunt) conceditur hora: etiam cum ipsi me in omni patientia sustinebūt. Verū ego scrupulosius moueo istiusmodi querelam: ne qui fortè pusillanimis supra uires propriæ patientiæ dissimulet à necessitatib⁹ suis, dū me inquietare ueretur. Supersedeo igitur: & ne magis impatientiæ exemplum uidear dare infirmis. Pusilli domini sunt credentes in eum, nō patior ut ex me scandalum patiantur. Non utar hac potestate: magis autē ipsi me utātur ut libet: tātum ut salui fiant. Parceant mihi si non pepercerint: & in eo potius requiescam si nō me inquietare timuerint pro necessitatibus suis. Geram eis morem quoad potuero, & in ipsis seruiam deo meo quandiu
2.Cor.6 fuero in charitate non ficta. Non quæram quæ mea sunt
1.Cor.6 nec quod mihi est utile: sed quod multis id mihi utile iudicabo. Hoc solum deprecor ut fiat acceptum eis fructuosumq; ministerium meum: si forte uel ex hoc inueniam in die mala misericordiam in oculis patris eorum simul & sponsi ecclesiæ Iesu christi domini nostri: qui cum eo est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter per montes & colles significantur beatitudines cælestium spirituum: in quibus transilijt, id est notum fecit mysterium suæ incarnationis: ueniēs ad incarnandum.

Sermo. LIII. A

VOx dilecti mei. Videns sponsa nouā adolescentularū uerecundiam & uerecundū timorē .q.s. de nouo cœpissent nō audere se ingerere facto ocio ipsius: nec sicut heri & nudiustertius moleste fieri quiescēti in cōtēplatione præsumerēt: agnoscit hoc sibi prouenisse cura & opera sponsi: & exultās in spiritu siue pro illarū profectu quæ à nimia & superflua inquietudine cōpescūtur: siue pro sua deinceps futura liberiori quiete: siue etiā pro dignatione & fauore sponsi adeò pro hac ipsa eius quiete zelātis: & tāto studio defensantis sua uissima ocia sua: imo studia feruentissima: ait hoc facere uocē dilecti sui huius rei gratia factā ad illas. Etenī is qui alijs præest in solicitudie uix unquā uel raro secure uacat sibi; dum semper timet sui penuriā facere subditis; & non placere deo q̄ cōi utilitati ꝓpriā p̄fert quietē, & cōtēplationis dulcedinē. Nō autē parū gaudij & securitatis accedit interdū suauiter feriāti cū ex metu quodā & reuerentia erga se inmissa diuinitus cordib⁹ subditorū intelligit suā deo placere quietē: qui facit ut illi æquo magis animo suas necessitates sustineant: quàm patris spiritalis grata audeāt ocia temere ꝑturbare. Nā iusta trepidatio paruulorū manifeste signat audisse eos intus quasi minacē atq; increpatoriā illi⁹ ꝓculdubio uocē q̄ ī ꝓpheta loquit̃. Ego qui loquor iustitiā. Vox ei⁹ inspiratio eius est: ac iusti timoris incussio. Cōperta ergo hac uoce spōsa gaudens & exultās: uox, inquit, dilecti mei. Amica est, & gaudio gaudet ꝓpter uocē sponsi. B Et addit. Ecce iste uenit saliēs in montibus: trāsiliēs colles. Cōperta ex auditu uocis dilecti præsentia incunctanter intēdit bene curiosos oculos ad uidendū quē audierat. Auditus ducit ad uisum: quia fides ex auditu, qua corda mundātur: ut possit uideri de⁹. Sic enī habes. Fide mundās corda. Videt itaq; uenientem quē loquentē audierat: obseruāte etiā hic ordinē illi spiritusancto qui apud prophetā descript⁹ est ita. Audi filia & uide. Et ut certius aduertas nō casu neq; fortuitu: sed de studio magis & industria: ob illam .s. rationē quā præmisimus auditū hoc loco p̄missum uisui. Vide si nō hic ordo uerborū à sancto quoq; Iob obseruatus inuenit̃: ubi sic loquitur deo. Auditu auris audiui te: & nunc oculus meus uidet te. Sed & ubi spiritussanctus super apl'os in die pentecostes descēdisse memorat̃: nónne audit⁹ uisum præuenisse describit̃? Ait enī. Factus est repēte de cælo sonus tā quā aduenietis spirit⁹ uehemētis. Et infra. Et apparuerūt illis dispertitæ linguæ tanquā ignis. Et hic ergo spiritussancti aduentū primo audit⁹: dehinc uisus ꝑcepisse refert̃. Sed de hoc satis: qm̄ tu quoq; si curas operā dare huiuscemodi inquisitioni: poteris & ipse fortassis in alijs scripturæ locis nōnulla similia reperire. D Nūc iā illud cōsideremus qd' diligētioris eget inquisitionis: & difficiliores habet accessus. Ad qd' nimirū oīno me egere fateor adiutorio spiritussancti, ut ponere in lucem possint qui sint illi mōtes seu colles sup quos salientē & transilientē eos ecclesia spōsum lætis spectauit obtutib⁹: credo cū ꝓperaret ad ipsius redēptionē cuius cōcupierat decorē. Nā id quidem propterea ita: & nō dubie senserim, qm̄ simile qd de propheta occurrit mihi euidēter in spiritu p̄uidēte & exprimēte saluatoris aduentū. In sole posuit tabernaculum suū: & ipse tanquā sponsus ꝓcedēs dē thalamo suo. Exultauit ut gigas ad currēdā uiā: à summo cælo egressio eius: & occursus eius usq; ad summū ei⁹. Cursus & recursus is notissimus est: à quo & ad quid initus cōsummatusq; notissimū. Quid igitur? Pingemus nobis siue in psalmis ista legentes: siue in præsenti cantico uirum gigantē procere staturæ: absentis cuiuspiā mulierculæ amore captū: & dū properat ad cupitos amplexus: trāsilientē mōtes collesq; hos quos uidemus mole corporea super plana terræ tāta altitudine eminētes: ut & supra nubes aliqui illorū uerticem extulisse cernātur? A Verū nō decet istiusmodi corporeas fantasias imaginari: p̄sertim tractātes hoc canticū spiritale: sed nec licet omnino nobis qui meminimus legisse in euāgelio: quia spiritus est deus: & eos qui adorāt eum, in spiritu oportet adorare. Qui sunt ergo hi spiritales montes & colles; ut postmodū consequenter agnoscamus: sponsus qui deus ac per hoc & spiritus est, quales & cuiusmodi dabat saltus in illis uel super illos? Si illos putamus in quibus euāgelium refert olim fuisse relictas nonagintanouē oues: cū pius pastor earū uenit unam in terris quærere quæ perierat: nihilominus & adhuc in obscuro res est & intellect⁹ hæret; dum difficile sit inuenire spiritales illas & supercælestes beatitudines (nam ipse sunt sine dubio quæ ibi memoratæ sunt oues) quos uel quales alios habeant spiritales similiter montes uel colles ad habitandū pascendúmue in illis. Verūtamen si non in ueritate aliqui essent: ueritas hoc non dixisset. Sed neq; propheta longe ante de ciuitate dei superna hierusalē protulisset;

Ez. Ca… Act. Ps. Iob. Act. ps.18. Ibidem Ioan.

ps.8. lisset,quia fundamēta eius sint in montibus sanctis,si nō
uere inibi esset mōtes sancti. Deniq; q cælestis habitatio
sancta illa uere habeat non modo spiritales sed & uiuosac
rationales mōtes collesq; audi Esaiā. Mōtes & colles can
Esai.55. tabūt corā Deo laudes. Quinā igitur isti nisi idemipsi cæ
li inhabitatores spūs,quos Dñica uoce oues diximus ap-
pellatos,ut ipsi sint montes qui oues. Nisi fortè absurdū
tibi uideatur aut in montibus mōtes,aut in ouibus oues
pasci:&iuxta literā quidē durū sonat,fm spiritualē autem
intelligētiā dulce sapit,si subtiliter aduertamꝰ quomodo
utrarūq; ouiū pastor,dei.s.sapiētia Christus,unū idemq;
pabulū ueritatisaliter in terris,aliter in cælestibꝰ gregibꝰ
suis administret. Nā nos quidē mortales hoīes interim in
loco peregrinatiōis nostræ,in sudore uultus nostri come
dere panē nostrū necesse habemus,foris illum in labore&
ærumna mēdicantes,id est uel à doctis uiris,uel à sacris li
bris,uel certè per ea quæ facta sunt,inuisibilia dei intelle-
cta conspiciētis. Angeli autē i omni plenitutine etsi nō à
semetipsis,tñ in semetipsis tanta facilitate quanta& felici
tate accipiunt unde &beate uiuunt. Sunt enim omnesdo
cibiles Dei:quod sanè electos hominū quādoq; assecutu-
ros certa ueritate promittitur,& nōdum experiri tribuit
felicitate secura. Pascuntur proinde in montibus montes
uel ouesin ouibus,cū sanè supernæ illæ substantiæ spirita
les intra semetipsasde uerbo uitæ unde suam beatā perpe
tuent uitā,afflueter inueniunt,idē ipsi & montes & oues
mōtes propter plenitudinē uel celsitudinē:oues propter
māsuetudinem. Pleni quippe Deo,celsi meritis,cumulati
uirtutibus:nihilominus tñ erectos uertices tota& humili
obediētia submittunt & inclināt illius longè supermine-
tis imperio maiestatis,tanquā oues mansuetissimæ ad nu
tum sui pastoris per oīa ambulantes,& sequentes eū quo
ps.86. cūq; ierit. Et in his fm prophetā Dauid uere mōtibus san
ctis tanquā prima oīm creata sapientia,fondamēta ciuita-
tis Dñi ab initio firmiter stabilita cōsistūt:quæ utiq; una
est in cælo & in terra,licet ex parte peregrinans, & ex par
te regnans. Et ex his nihilominus,iuxta Esaiā,tanquāqui
busdam uitalibus cymbalis bene sonātibus iugisresonat
gratiarum actio,& uox laudis,suaui & incessabili uoce i-
plētibus qđ ex eodē propheta pauloante memorauimus:
quia montes &colles cantabunt coram Deo laudes:&itē
quod ille alius loquēs ad dñm Deum:Beati,ait,qui habi
ps.83. tant in domo tua Domine:in secula seculorum laudabūt
te. Hi ergo(ut ad id recurramus unde aliquātulum,sed ut
puto necessariò digressum est)illi sunt montesatq; colles
in quibus ecclesia uidit cælestem spōsum mira alacritate
salientē,cū ad suos properaret amplexus:nec modo saliē
tem,sed & transilientem eos. A Vis tibi hos saltus ex lite
ris prophetarū aplorūq; demonstrē? Non q nunc omnia
q̄ de hac re apud illos ab ociosis inueniri queunt testimo
nia replicare incipiā(hoc enim lōgum est & opus nō est)
sed ea tātūmodo pono q̄ breuiter & aperte astruere uideā
tur id quod dicitur de sponsi saltibus. Dicit de illo Dauid
ps.18. quia posuit in sole tabernaculū suū,& ipse tanquā spōsus
procedens de thalamo suo. Exultauit ut gigas ad curren-
dam uiam,à summo cælo egressio eius. En quātum saltum
dedit à summo cælo ad terras. Sanè enim non inuenio ali
bi ubi in soleposuerit tabernaculum suum,id est in luce&
in manifesto suam dignatus sit exhibere præsentiam ipse
Barut.3 lucis inaccessibilis habitator,nisi utiq; in terris. Deniq; i
terris uisus est,& cū hominibus conuersatusest. In terris
inquā,palā,quod est in sole posuit tabernaculū suū, cor
pus uidelicet quod de uirginiscorpore ad hoc sibi aptare
Lucæ.3. dignatus est,ut in eo in se inuisibilis uideretur,& sic uide
ret omnis caro salutare Dei,cum in carne uenisset. Saliīt
ergo in mōtibus,id est in illis supremisspiritibus,cum ad
eos usq; descendit sacramentnm à seculis absconditum,&
magnum pietatis mysterium eis dignanter aperiens. Sed
transiliēs hos superiores atq; eminentiores mōtes,cheru
bim.s.atq; seraphim,necnō dominationes, principatꝰ,&
potestates,uirtutesq; etiam usq; ad inferiorē ordinē āge-
lorū descēdere tanquā ad colles dignatus est. Sed nūquid
uel in illis remansit? Transiliīt & colles. Nō em̄,inquit,an Hebr.2.
gelos,sed semē Abrahæ apprehendit,quod utiq; angelis
inferius est,ut sermo impleret quē dixit memoratus pphe
ta,loquēs ita ad patrē de filio:Minuisti eum paulominus ps.8.
ab angelis. Quāquam hoc sanè ad cōmendationē naturæ
humanæ dictum posit intelligi,q homo ad imaginem &
similitudinē Dei cōditus ac præditus ratione instar utiq;
angeli:modicū tamen distetab angelo propter corpus de
terra. C Sed audi apostolū Paulū aperte pronuntiantē
de eo:Qui cum in forma Dei esset,non rapinā arbitrabat Phili.2.
esse se æqualem Deo:quia semetipsumexinaniuit formam
serui accipiēs,in similitudinem hominū factus,& habitu
inuētus ut homo. Et rursum:Vbi uenit,inquit,plenitudo Gala.4.
tēporis,misit Deus filiū suum factū ex muliere,factum sub
lege,ut eosqui sub lege erant,redimeret. Qui ergo factus
ex muliere,factus & sub lege est:proculdubio non solum
montes,id est maiores superioresq; beatitudines,sed etiā
minores angelos descendendo transiliīt,qui quidē in cō-
paratione superiorū merito collium nomine designātur.
Cæterum qui minor est in regno cælorū,maior est quouis Lucæ.7.
carnē portante super terrā,etiā si sit ille magnus Ioannes
baptista. Nā etsi sanè Deum hominē fateamur,etiā in ho-
mine super omnē principatū & potestatē longe incompa
rabiliter præminere,certū tamē quia etsi præit maiestate,
sed infirmitate succūbit. Ita ergo saliīt in mōtibus,& trāsi
liīt colles,cum non solū superioribus,sed & inferioribus
spiritibus dignātissime se inferiorē exhibuit. Nec modo
illis supernis spiritibꝰ,sed & ipsis qui domos luteas inha-
bitāt,subiectū se exhibuit,transiliens & uincēs humilita-
te etiā hominū hūilitatē. Erat deniq; subditus Mariæ & Matt.3.
Ioseph,cū esset duodenis in Nazareth:& apud Iordanē
Iohānis se manibus iā iuuenis inclinauit. Sed & inclina- Luc.24.
ta est dies,nec adhuc omnino de his montibus descende-
re libet. Cæterū si hac uice uoluerimus cūcta horū prout
delectat explorare amœna,abdita perscrutari,uerēdūnne
aut sermo grata breuitate careat,aut larga excellensq; ma
teries debita diligentia festinatione fraudet. Pausemus p
inde hodie iā si placet in montibus istis:qm̄ bonū est nos
hic esse:ubi à pastore Christo unà cū sctis angelis in loco Mat.17.
pascuæ collocati,& iocūdius pascimur & uberius. Et nos ps.22.
siqdē oues pascuæ eiꝰ. Ruminemus ergo tāquā mūda ani ps.99.
malia boni pastoris quæ de hodierno sermone tota auidi
tate glutiuimꝰ,sermōe altero residua capituli eiusdē attē-
tius percepturi,largiēte spōso ecclesiæ Iesu Christo dño
nostro,q sup omnia est Deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter tantū per montes significant angeli &
homines,& per colles dæmones. Itē de triplici timore
quo quisq; timere debet,ne perdat gratiā bene operā
di quam à Deo suscepit. Sermo. LIIII. A

SVper eodē capitulo qđ hesterno sermo-
ne uersatū est,dicturus sum aliū intellectū
quē hodierno seruaui,uos probate & eli-
gite potiora. Nō est opus superiora repe
tere,quæ excidisse nō arbitror in tā bre-
ui. Si quo minꝰ tamē,scripta sunt ut dicta
sunt & excepta stilo,sicut & sermōes cæteri ut facile recu-
peretur qđ fortè exciderit. Quapropter accipite alia. Ecce Cañ.2.
uenit is,inquit,saliēs in mōtibus,trāsiliēs colles. Spōsum
loquitur:qui profectò tunc in montibus saliīt,cū missus
à patre adeuangelizandū pauperibus,angelorū fungi nō
est dedignatꝰ officio,factus magni cōsilij angelus,q̄ Dñs Psal.97.
erat. Per se descendit ad terras,qui alios delegare solēbat Ibidem.
per se notum fecit Dñs salutare suū:per sein cōspectu gen
tiū reuelauit iustitiā suam. Cum itaq; oēs iuxta Pauli sen- Hebr.1.
tētiam administratorij spūs sint,missi in ministeriū ppter
eos q̄ hæreditatē capiūt salutis:qui erat super illos,factꝰ
est inter illos tāquā unus ex illis,dissimulās iniuriā:& ac-
cumulās gratiā. Sed audi ipm. Non ueni,inqt,ministrari, Mat.20
sed ministrare,& animā meā dare pro multis. Quodquidē
cæterorum nemo fecisse inuētus est,ut omnes quotquot

ministrasse uisi sunt, ipse deuotis trāsierit fidelibusq; obse
quijs. Bonus minister qui carnē suā in cibum, sanguinē in
1.Cor.11. potū, animā ministrauit in precium. C Bonus planè, qui
spiritu alacer, charitate feruens, pietate deuotus, non solū
p̄s.44. salit in mōtibus, sed & trasilit colles. i. superat & uincit ala
critate ministrandi, utpotè quē unxit deus deus suus oleo
lætitiæ præ cōsortibus suis. In quo utiq; singulariter exul
tauit ut gigas ad currendā uiam. Deniq; transilijt Gabrie
lem, & peruenit ad uirginē, eodem archāgelo testāte, cum
Lucæ.1. ait. Aue grā plena, dn̄s tecū. Quid? Quem modo reliqui
Psal.17 sti in cælo, nunc in utero reperis? Quonā modo? Volauit
& præuolauit super pennas uentorum. Victus es ô archā
gele: trāsilijt te qui præmisit te. Aut certè saliebat in mōti
bus cū in angelis olim patribus apparebat, quod utiq; p
prietati literæ magis conuenire uidetur. Non enim, ait, sa
liens in montes, sed in montibus, ut ipse in eis uideatur sa
lire qui facit & dat ut saliant, quēadmodū loquitur in pro
phetis, operatur in iustis, cum illis uerba, & istis opera tri
buit. Adde q aliqui corū personā eius gerebāt, ita ut loq̄
retur quisq; illorū non tanquā angel9, sed tanquam dn̄s.
Verbi gratia. Ille angelus qui cum Moyse loquebat, dice
bat. Nō ego dn̄i, sed ego dn̄s: atq; id frequētius iterabat.
Saliebat ergo in mōtibus. i. in angelis, in quibus & loque
batur, & suā hoībus exhibebat præsentiā. Ad hoīes enim
saliebat, sed in angelis, non in se. Non in sua natura, sed ī
subiecta creatura. Qui enim salit, de loco ad locum uadit,
quod non cadit in deum. Ergo in mōtibus. i. in angelis sa
liebat, qui in se no poterat: & saliebat usq; ad colles, id est
patriarchas & prophetas cæterosq; spiritales uiros de ter
ra. Sed transiliebat & colles, cum non solū magnis & spiri
talibus uiris, sed & aliquibus de populo etiam & nōnullis
mulierib9 æque in angelis loqui & apparere dignatus est.
Vel colles dicit aerias potestates, quæ inter mōtes quidā
minime iam numerantur, pro eò q à uirtutum celsitudine
defluxerūt per superbiā: nec tamen usq; ad humilia ualiū
siue ad ualles humilium per pœnitentiā detumescunt. De
his arbitror illud dictum in psalmis. D Montes sicut cera
fluxerunt à facie domini. Hos itaq; tumētes ac steriles col
les tanquā medios positos inter montes perfectorū & ual
Psal.64 les pœnitentiū proculdubio trāsilijt qui in mōtibus salit
hisq; p̄teritis & despectis descendit ad ualles, ut ualles abū
2.Reg.1. dent frumento. Porrò illi è regione æterna ariditate acste
rilitate damnātur, sicut habes prophetæ super illos impre
1.Reg.13 cationē. Nec ros, inquit, nec pluuia descēdant super uos.
Atq; ut noueris q ad angelos qui p̄uaricati sunt, sub figu
ra montiū gelboe ista loquat: ubi, inquit, ceciderūt uulne
rati multi. Quàm multi in his maledictis mōtibus de exer
citu Israel ceciderūt à principio & quotidie cadūt. De qui
bus & habes in codē p̄pheta, cū dicit dn̄o: Sicut uulnera
ti dormiētes in sepulchris, quorū nō es memor ampli9, &
ipsi de manu tua repulsi sunt. Non est ergo mirū si steri
les & infructuosi permanēt isti, non mōtes cælici, sed aerij
colles, super quos nec ros nec pluuia descēdit: quippe au
ctore gratiæ & benedictionū largitore transiliente eos, &
descendēte ad ualles, ut cælesti imbre perfundat humiles
qui sunt super terrā, & fructū afferant in patiētia, fructū
tricesimū, sexagesimū & centesimū. B Deniq; uisitauit
Psal.64 terrā, & inebriauit eā, multiplicauit locupletare eam. Ter
Psal.132 rā uisitauit, nō aerē: quia misericordia dn̄i plena est terra.
Psal.73. Deniq; operatus est salutē in medio terræ, nunquid in me
dio aeris? Hoc adue sum Origenē, qui ī aere dn̄m gloriæ
denuo pro dæmonibus impudenti crucifigit mēdacio, cū
Rom.6. huius cōscius mysterij Paulus affirmet q resurgēs ex mor
tuis iam non morit, mors illi ultra non dn̄abitur. Verū nō
Psal.35. solū uisitauit terrā qui aerē trāsiliuit, sed etiā cælū: dicēte
scriptura. Dn̄e in cælo misericordia tua, & ueritas tua usq;
ad nubes. Usq; ad nubes enim cælū est qd' inhabitāt sancti
angeli, quos non trāsilijt spōsus, sed salit in eis: ita ut ipri
mat ipsis duo q̄dā uestigia pedū suorū misericordiā & ue
ritatē. De quib9 dn̄i uestigijs memini me ī superiorib9 ser
monib9 pleni9 disputasse. A nubib9 uerò & īfra dæmonū
habitatio est in aere isto infimo & caliginoso, in quib9 nō
salit spōsus, sed trāsilit illos & p̄terit, nec ullū in se retinēt
dei transeuntis uestigiū. Nā quomodo in diabolo ueritas
est, de quo in euāgelijs ueritatis sentētia extat q in ueri ta
te nō stetit, sed mēdax extitit ab initio? Sed nec misericor
dē quis dixerit eū, q nihilomin9 ab initio homicida fuisse
eadē ipsa euāgelij ueritate cōuincit. C Porrò aūt qualis Ioa
paterfamilias, tales & domestici eius. Pulchre proinde de
spōso ecclia psallēs q in altis habitet, & humilia respiciat ps.
in cælo & in terra, nullā oīno mētionē facit de his q in ae
re uersant spiritib9 superbis: qm̄ deus superbis resistit, & Iac.
hūilibus dat gratiā. Videt ergo illū salientē in mōtib9 &
trāsiliētē colles, iuxta imp̄cationē Dauid dicētis: Omnes ps.
mōtes q in circuitu eius sunt. i. in circuitu gelboe, uisitet
dn̄s, à gelboe aūt trāseat. Diabolo nēpe (qui per gelboe
designat) hincinde sunt mōtes quos uisitat dn̄s: suprà an
geli, infra hoīes. In pœnā siquidē suā locū in aerē isto me
diū inter cælū & terrā de cælo cadēs sortitus est, ut uideat
& inuideat, ipsaq; inuidia torqueat: scriptura dicēte: Pec ps.
cator uidebit & irascetur, dētibus suis fremet & tabescet.
Quàm miser cū suspicit cælos, in quib9 innumeros mōtes
intuet diuina claritate fulgētes, diuinis laudibus resultā
tes, sublimes ī gloria, abūdātes in gratia. Quàm miserior
cū respicit terrā montes nihilominus quāplurimos de po
pulo acquisitiōis habentē, fide solidos, spe excelsos, chari
tate spatiosos, cultos uirtutibus, bonorū operū fructibus
refertos, de rore cæli tanquā de saltu spōsi quotidianā ca
pientes benedictionē. D Cum quāto putamus dolore &
rancore aspiciat ille cupidissimus gloriæ istos in circuitu
suo tā gloriosos mōtes, cum se & suos è regione incultos
tenebrosos, bonis omnibus infœcūdos despiciat: ita ut se
sentiat esse opprobrium hoīm & angelorum qui oībus ex
probrat: sm̄ illud in psalmis. Draco iste quem formasti ad ps.
illudēdū ei. Atq; hoc quia ob ipsorū superbiā trāsilit eos
sponsus, saliens in mōtes qui in circuitu eius sunt, tanquā
fons ascendens de medio paradisi, irrigās uniuersa, & im
plens omne animal benedictione. Beati qui torrente uolu ps.14
ptatis huius potari interdum uel raro promerent: in qui
bus etsi non continue fluit, saltem per horas salit aqua sa
pientiæ, & fons uitæ, ut fiat in ipsis quoq; fons aquæ saliē
tis in uitā æternam. Et quidē huius fluminis impetus læti ps.45
ficat ciuitatem dei, & sanè perenniter & affluenter. In no
stros autē montes qui in terra sunt, utinam interdū facta
quasi inundatione saltus dare aliquos non despiciat, qui
bus sufficiēter irrigati, nobis quoq; q ualles sumus, stilla
re uel raras guttulas possint, ne oīno aridi & steriles rema
neamus. Miseria & egestas & oīno fames ualida in regio
ne illa, quæ nullis unquā istiusmodi uel saltib9 uel instilla
tionibus humectatur, præterfluēte & transiliente illā fon
te sapientiæ. Et quia non habuerunt, inquit, sapientiā: pe Can.
rierunt propter suā insipientiā. B Ecce uenit is saliens in
montibus, transiliēs colles. Ad hoc salit ut transiliat, qui
non uult ad oēs pertingere: neq; enim in omnibus bene
placitum est deo. Fratres, si iuxta sapiētiam Pauli scripta 1.Cor.
sunt ista ad correctionē nostrā, obseruem9 spōsi discretos
& circūspectos saltus, quēadmodū uidelicet tam apud an
gelos quàm apud nos & in humiles saliat, & supbos trāsi ps.
liat. Siquidē excelsus dn̄s & hūilia respicit, & alta à lōge
cognoscit. Hæc, inquā, attēdamus, quo cauti simus spōsi
nos salutiferis saltibus præparare, ne ueluti à mōtib9 gel
boe fortè trāseat, & à nobis, si indignos nos sua uisitatio
ne cōspexerit. Quid superbis terra & cinis? Et de angelis
transilit dominus, execrans eorū superbiā. Ergo repudia
tio angelorū fiat emēdatio hoīm: scripta est enim ad ipso
rum correctionem. Cooperetur mihi in bonum etiam dia
boli malum: & lauem manus meas in sanguine peccatoris. Ps.
Qualiter inquis? Audi. Superbo certè diabolo horrēda
& formidolosa maledictio intorquetur, propheta Dauid
in spiritu dicente de illo sub typo gelboe, ut suprà memo
ratum est. Mōtes, inquit, qui in circuitu eius sunt uisitet ps.
dominus; à gelboe autem transeat. C Sanè ego hoc le
gens referensq;

gens, referensque oculos in me, & intuens diligenter, inuenio me peste ipsa infectum quam in angelo dominus intimum exhoruit, quatenus propterea declinaret ab eo, cum omnes in circuitu eius montes, siue de angelis, siue de hominibus uisitationis suæ gratia dignaretur: & pauens tremensque aio ad memetipsum. Si sic actum est cum angelo, quid de me fiet terra & cinere? Ille in cælo intumuit, ego in sterquilinio. Quis non tolerabiliorem in diuite superbiam quam in paupere ducat? Væ mihi si tam dure in potente illo animaduersum est pro eo quod eleuatum est cor illius: nec ei profuit quod cognata potentibus superbia esse cognoscitur, quid de me exigendum misero & superbo? Denique iam luo pœnas, iam acerbissime uapulo. Non sine causa sane ab heri & nudiustertius inuasit me languor iste animi, & mentis hebetudo, insolita quædam inertia spiritus. Currebam bene: sed ecce lapis offensionis in uia, impegi, & corrui: Superbia inuenta est in me, & dominus declinauit in ira a seruo suo. Hinc ista sterilitas animæ meæ, & deuotionis inopia quam patior. Quomodo ita exaruit cor meum, coagulatum
Psal. 118. est sicut lac, factum est sicut terra sine aqua? Nec compungi ad lachrymas queo: tanta est duritia cordis. Non sapit psalmus, non legere libet, non orare delectat, meditationes solitas non inuenio. Vbi illa inebriatio spiritus? Vbi mentis serenitas & pax & gaudium in spiritu sancto? Ideo ad opus manuum piger, ad uigilias somnolentus, ad iram præceps, ad odium pertinax, linguæ & gulæ indulgentior, segnior obtusiorque ad prædicationem. Heu omnes montes in circuitu meo uisitat dominus, ad me autem non appropinquat. Num collis non sum ex his quos transilit dominus sponsus? Nam alium quidem intueor singularis abstinentiæ, alium uero patientiæ admirandæ, alium autem summæ humilitatis & mansuetudinis, alium multæ misericordiæ & pietatis, illum in contemplatione frequenter excedere, hunc pulsare & penetrare cælos orationum instantia, aliosque in aliis præeminere uirtutibus. Hos, inquam, considero omnes feruentes, omnes deuotos, omnes in Christo unanimes, omnes donis cælestibus & gratia affluentes, tanquam spirituales reuera montes qui a domino uisitantur, & sponsum in se salientem frequenter recipiunt. Ego autem qui horum in me inuenio nil, quid me aliud putem quam unum de montibus gelboe quem præterit in ira & indignatione sua ille cæterorum omnium benignissimus uisitator? Filioli hæc cogitatio tollit extolentiam oculorum, conciliat gratiam: sponsi saltibus
1. Cor. 4 præparat. A Hæc ego in me transfiguraui propter uos: ut & uos ita faciatis. Imitatores mei estote. Quod non de exercitio dico modo uirtutum, aut morum disciplina, aut gloria sanctitatis (nec enim de huiusmodi quicquam mihi temere arrogauerim imitatione dignum) sed uolo uos non parcere uobis, sed accusare uosmetipsos, quoties forte in uobis uel ad modicum tepere gratiam, uirtutem languescere deprehenditis, sicut & ego pro huiusmodi memetipsum accuso. Hoc facere hominis est qui curiosus circumspector est sui, & scrutator uiarum suarum ac studiorum, atque in omnibus semper suspectum habet arrogantiæ uitium ne subrepat. In ueritate didici nil æque efficax esse ad gratiam pro-
Nota. merendam, retinendam, recuperandam, quam si omni tempore coram deo inueniaris non altum sapere, sed timere. Beatus homo qui semper est pauidus. Time ergo cum arriserit gratia, time cum abierit, time cum denuo reuertetur, & hoc est semper pauidum esse. Succedant uicissim sibi in animo tres isti timores, secundum quod gratia uel adesse dignatur, uel offensa recedere, seu iterum placata redire sentietur. Cum adest time ne indigne opereris ex ea. Nam hoc monet apostolus:
2. Cor. 6 Videte, inquiens, ne in uacuum gratiam dei recipiatis. Et
1. Thi. 4 ad discipulum. Noli, inquit, negligere gratiam quæ in te
1. Cor. 15 est. Et de semetipso dicebat, quia gratia dei in me uacua non fuit. Sciebat homo consilium dei habens, redundare in contemptum donantis, donum negligere, nec expendere ad quod donatum est, idque intolerabilem esse superbiam iudicabat, & propterea studiosissime hoc malum & ipse cauebat, docebatque cauendum. C Sed rursum latet fouea hic, quæ nolo uos lateat, de qua is ipse superbiæ spiritus tanto periculosius, quanto occultius (sicut habetis in psalmo)

insidiatur quasi leo in spelunca sua. Nam si impedire non Psal. 9.
præualet actionem, tentat intentionem, suggerens & suadens quatenus effectum gratiæ arroges tibi. Quodquidem superbiæ genus longe illo priore intolerabilius esse non ambigas: Quid enim odiosius illa uoce qua quidam dixerunt, manus nostra excelsa, & non dominus fecit hæc omnia? Sic ergo timendum manente gratia. Quid si recesserit? Num multo magis tunc timendum? Plane multo magis: quia ubi deficit tibi gratia, deficis tu. Audi etenim quid dator gratiæ dicat: Sine me, ait, nihil potestis facere. Time ergo subtracta gratia tanquam mox casurus. Time & contremisce deo Ioan. 15.
tibi ut sentis irato. Time quia reliquit te custodia tua. Nec dubites in causa esse superbiam etiam si non appareat, etiam si nil tibi conscius sis. Quod enim tu nescis, scit deus: & qui te iudicat, ipse est. Sed nec qui seipsum commendat, ille probatus est: sed quem deus commendat. Nunquid commen- 2. Co. 10
dat te deus cum gratia priuat? Aut nunquid qui humilibus dat gratiam, humili auferet datam? Ergo argumentum Iaco. 4.
superbiæ, priuatio est gratiæ. Quanquam tamen interdum subtrahitur gratia siue retrahitur non pro superbia quæ iam est: sed quæ futura est nisi subtrahatur. Habes huius rei euidens documentum de apostolo qui stimulos carnis suæ sustinebat inuitus, non quia extolleretur, sed ne extolleretur. Sed siue iam existens siue nondum, superbia tamen semper causa erit subtractæ gratiæ. Iam si gratia repropitiata redierit, multo amplius tunc timendum, ne forte contingat recidiuum pati: iuxta illud in euangelio: Ecce sanus factus es, uade & amplius iam noli peccare, ne aliquid dete- Ioan. 5.
rius tibi contingat. Audis recidere quam incidere esse deterius? Proinde inualescente periculo, inualescat & metus. Beatus es si cor tuum triplici isto timore repleueris, ut timeas quidem pro accepta gratia, amplius pro amissa, longe plus pro recuperata. Hoc fac, & eris hydria in Christi conuiuio impleta usque ad summum, continens nimirum metretas non binas tantum, sed & ternas, ut Christi merearis benedictionem, quæ aquas tuas conuertat in uinum læ- 1. Ioã. 4.
titiæ, & perfecta charitas foras mittat timorem. Quod dico, tale est. A Aqua timor est, quoniam ab æstu refrigerat Psal. 110.
desideriorum carnalium. Initium, inquit, sapientiæ timor Eccle. 15.
domini. Et habes. Aqua sapientiæ salutaris potauit illum. Si timor sapientia, & sapientia aqua, timor aqua est. Denique timor domini, inquit, fons uitæ. Porro hydria mens tua. Capientes, inquit, singulæ metretas binas uel ternas. Tres Ioan. 2.
metretæ, timores tres. Et impleuerunt eas, inquit, usque ad summum. Non unus timor, non duo quoque sed toti tres simul replent usque ad summum. Omni tempore time deum, & ex omni corde tuo, & implesti hydriam tuam usque ad summum. Amat deus integrum munus, affectum plenum, perfectum sacrificium. Cura proinde nuptiis cælestibus plenam inferre hydriam, ut de te quoque dicatur, quia repleuit eum spiritus timoris domini. Qui sic timet, nihil negligit. Vn- Esaiæ. 11.
de nanque negligentia intret in plenitudinem? Alioquin quod capere adhuc aliquid potest, plenum non est. Eadem sane ratione non potest simul & sic timere, & altum sapere. Non est enim quo admittas superbiam, repletus timore domini. Et sic de cæteris uitiis sentiendum, quia necesse est omni plenitudine timoris excludi. Tunc demum si plene, si perfecte timueris, dabit charitas saporem aquis tuis ad domini benedictionem. Sine charitate enim timor pœnam habet. Et quidem charitas uinum, quod lætificat cor ho- ps. 103.
minis. Perfecta autem charitas foras mittit timorem, ut ubi 1. Ioã. 4.
aqua fuerat, uinum esse incipiat ad laudem & gloriam sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter homo per ueram pœnitentiam potest euadere iudicium dei. Sermo LV. C

Similis est dilectus meus capreæ hinnuloque ceruorum. Ex præcedenti uersiculo pendet. Quem enim salientem & properantem modo describserat, consequenter comparat capreæ hinnuloque ceruorum. Apte quidem, quod hoc genus animantium, Cantic. 2.

cursu uelox,& saltu agile sit. Porrò sermo de sponso est,&
p̃s.147. sermo spōsus est. Et propheta dicit de deo, quia uelociter
currit sermo ei⁹, sanè cōgruēs huic loco, ubi spōsus (qui
sermo dei est) saliēs trāsiliensq̃ describitur, similis proin
de factus capreæ hinnuloq̃ ceruorū. Et hæc ratio similitu
dinis. Adde tñ ne ulla similitudinis ipsius uel minima pro
portiūcula uacet, q̃a caprea quidē non modo cursus per-
nicitate, sed & acumine uisus eminet. Quod utiq̃ ꝓprie il
lam respicit narrationis partē qua spōsus nō solū saliens,
sed & trāsiliēs apparere refert: quia nisi acuto & ꝑspicaci
intuitu non posset oīno, præsertim inter currendū, discer
nere in quos salire, & quos trāsilire deberet. Alioquin po
terat sufficere ad designādam festinātis uelocitatē, de solo
hinnulo cōpatio. Is q̃ppe rapidiori se ferre noscit cursu.
Nūc uerò q̃m spōsus iste etsi ardēter amās cursim ruere ĩ
dilectæ uideatur amplexus, nihilominus tñ gressus uel po
tius saltus suos prudēti cōsideratione dirigere nouit, cau
tus ubi oporteat figere pedē: oportuit profectò cū hinnu
lo etiam de caprea similitudinē dari, quaten⁹ & per illum
salientis desiderium, & ꝑ hanc eligentis exprimeretur iu-
dicium. Christus nempe iustus & misericors saluator & iu
dex, & quia amat uult omnes homines saluos fieri, & ad
.Tim.2 agnitionē ueritatis uenire: & quia iudicat, nouit qui sunt
Ioan.13. eius, & ipse scit quos elegit à principio. Igit̃ duo hæc bo-
na spōsi, misericordiam scilicet & iudicium in his duob⁹
animantibus cōmendata à spiritusancto nobis interim sē
tiamus, ut in testimonium integritatis & perfectiōis fidei
nostræ, nos quoq̃ prophetam imitātes, misericordiam &
iudicium cantemus domino. Ego autē non dubito & alia
de horum natura ab his quidem qui talium curiosi & gna
ri sunt, posse monstrari, quæ sponso aptari utiliter & con
gruēter queant: sed hæc (ut arbitror) sufficere possunt ad
dandā rationē adductæ similitudinis. Pulchre tamen spiri
tussanctus non de ceruo, sed de hinnulo ceruorū similitu-
dinem dedit, in quo & patrum fecit mentionem è quibus
Christus s̃m carnē, & infantiæ meminit saluatoris. B Vt
Esaiæ.9. hinnulus quippe apparuit paruulus qui natus est nobis.
Verum tu qui aduentum desideras saluatoris, time scruti
nium iudicis, time oculos capreæ, time illum qui per pro
Sopho.1 phetam dicit: Et erit in die illa & ego scrutabor Hierusalē
in lucernis. Acuto uisu est, nihil inscrutatū relinquet ocu-
Psal.7. lus ei⁹. Scrutabitur renes & corda, ipsaq̃ cogitatio homi
nis confitebitur illi. Quid tutum in Babylone, si Hierusa
lē manet scrutinium? Puto enim hoc loco prophetā Hie-
rusalem nomine disignasse illos qui in hoc seculo uitā du
cunt religiosam, mores supernæ illius Hierusalem cōuer-
satione honesta & ordinata pro uiribus imitantes, & non
ueluti hi qui de Babylone sunt, uitā in perturbatione ui-
tiorum scelerumq̃ confusione uastantes. Deniq̃ illorum
peccata manifesta sunt præcedentia ad iudicium, & non
egent scrutinio, sed supplicio. Mea autē (qui uideor esse
monachus & Hierosolymita) peccata certe occulta sunt,
nomine & habitu monachi adumbrata. Et idcirco necesse
erit subtili ea inuestigari discussione, & quasi admotis lu-
cernis de tenebris in lucē prodi. Possumus afferre aliquid
& de psalmo ad confirmandum id quod dicitur de scrutā
Psal.74 da Hierusalem. Ait nanq̃ sub persona domini. Cum acce
pero tempus, ego iustitias iudicabo. Vias iustorum (nisi
fallor) & actus eorum discussurū se & examinaturū dicit.
Verendū ualde cum ad hoc uentū fuerit, ne sub tā subti-
li examine multæ nostræ iustitiæ (ut putātur) peccata ap
1.Cor.11. pareant. Vnum est tamen si nosmetipsos dĳudicauerimus
non utiq̃ iudicabimur. Bonum iudiciu̅ quod me illi di-
stricto diuinoq̃ iudicio subducit & abscōdit. Prorsus hor
reo incidere in manus dei uiuentis. Volo uultui iræ iudi-
catus præsentari, non iudicandus. Spiritualis homo oīa
dĳudicat, & ipse à nemine iudicat̃. Iudicabo proinde ma-
la mea, iudicabo & bona. Mala melioribus curabo corri-
gere actibus, diluere lachrymis, punire ieiuniĳs, cæterisq̃
sancte laboribus disciplinæ. In bonis de me humiliter sen
tiam, & iuxta præceptum dñi seruum me inutilem reputa

bo, qui quod facere debui tantū feci. D Dabo operā nec
lolia ꝑ granis, nec paleas cum granis offerre. Scrutabor Sop.
ego uias meas & studia mea: quo is qui scrutaturus est hie
rusalem in lucernis: nihil inscrutatum in me siue indiscus-
sum inueniat. Neq̃ enim iudicaturus est bis in idipsum.
Quis mihi det ita ad liquidū prosequi & persequi uniuer
sa delicta mea, ut in nullo oporteat ueteri oculos capreæ,
in nullo ad lumē contingat erubescere lucernarū? Et nūc
uideor, sed non uideo. Præsto est oculus cui omnia patet,
etsi non patet ipse. Erit quādo cognoscam sicut & cogni
tus sum. At nunc quidem cognosco ex parte, non tamē ex
parte cognitus, sed ex toto. Vereor aspectū explorationis
illius qui post parietem stat. Hoc enim scriptura addit de
illo quem pro acumine uisus capreæ assimulauit. En ipse Cant.
stat, inquit, post parietem respiciens per fenestras, prospi-
ciens per cancellos. De quo suo loco uidebimus. Hūc er-
go uereor occultum occultorum exploratorem. Sponsa
nihil uaret, quia nihil sibi conscia est. Quid deniq̃ uerea
tur, amica columba formosa? Nempe subinde habes. En Ibidem
dilectus meus, inquid, loquitur mihi. Mihi nō loquitur.
& ideo formido aspectum: quoniam non habeo testimo-
nium. Tu quid audis de te ô spōsa? Quid tibi loquitur di-
lectus tuus? Surge, inquit, propera amica mea, columba
mea, speciosa mea. Verum hoc quoq̃ alteri seruabo prīci-
pio, nec breuitate artabo ea quæ diligentiam desiderātia
sunt, ne fortè & de hoc reus inueniar, si quo minus uos in
ueniamini in hac parte ædificati ad intelligentiam & amo
rē sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super
omnia deus benedictus in secula. Amen.

Quòd peccata & uitia sunt tāquā parietes mediā
tes inter deū & peccatorem. Sermo. LVI. B

En ipse stat post parietē, respiciēs per fenestras, Cant.
prospiciēs per cancellos. Secundū literā quidē
uidetur dicere, quia is qui cū saltibus aduenta
re prospiciebat̃, appropiasset usq̃ ad contuber
uium sponsæ, & stans post parietē curiosius introspiceret
per fenestras & rimas, & uerecūdè non præsumeret sese in
gerere. Secūdū sp̃m autē appropiasse quidē nihilominus
intelligitur, sed aliter: ita sanè quemadmodum & à cælesti
spōso agi oportuit, & à spiritusancto dici. Nil quippe q̃d
uel auctorem dedeceat uel narratorē, uerus & spiritualis
intellectus admittet. Ergo appropiauit parieti, cum adhæ
sit carni. Caro paries est: & appropiatio spōsi, uerbi incar
natio. Porrò cancellos & fenestras per quas respicere per
hibetur, sensus (ut opinor) carnis, & humanos dicit affe-
ctus, per quos experimentum cepit omnium humanarum
necessitatum. Deniq̃ languores nostros ipse tulit, & do- Esai.
lores nostros ipse portauit. Humanis ergo affectionibus
sensibusq̃ corporeis pro foraminib⁹ usus est & fenestris,
ut miserias hominum homo factus experimento sciret, &
misericors fieret. Sciebat & antè, sed aliter. Sciebat deniq̃
uirtutem obediendi ipse dominus uirtutum, & tamen te- Heb.
ste apostolo didicit ex his que passus est, obedientiam. In
hunc modum & misericordiam didicit, etsi misericordia
domini ab æterno. Docet hoc quoq̃ idem gentiū doctor
ubi eum asserit tētatum per omnia pro similitudine absq̃
peccato, ut misericors fieret. C Vidésne factum esse q̃d
erat, & quod nouerat didicisse, & sibi apud nos quæsisse
rimas & fenestras, per quas calamitates nostras diligen-
tius exploraret? Tot autem in nostro ruinoso & pleno ri
marū pariete inuenit foramina, quot nostræ infirmitatis, Cant.
& corruptiōis in suo corpore sensit experimēta. Sic itaq̃
sponsus post parietem stans, & per fenestras & cancellos
respiciēs erat. Et bene stans, quia solus reuera in carne ste Mat.
tit, qui carnis peccatum nō sensit. Possumus & hoc fideli-
ter sapere, quia stetit per diuinitatis potentiam, qui per
carnis infirmitatem occubuit, dicente ipso. Spiritus qui-
dem promptus est, caro autem infirma. Ego autem puto
etiam illud huic sententiæ suffragari, quod sanctus Dauid
in hoc mysterio, utpotè propheta domini & prophetans
de domino loquebatur, & quidem Moysen loquens, sed
dominum

dominū intuēs. Ipse enim uerus est Moyses, qui uerè per aquam uenit, & nō in aqua tantū, sed in aqua & sanguine.
Psal.105 Ait itaq; memoratus propheta: Dixit ut disperderet eos (patrem siquidem loquebatur) si nō Moyses electus eius stetisset in confractione in cōspectu eius ut auerteret iram eius ne disperderet eos. Quonāmodo quæso Moyses stetit in confractione? Quemadmodū, inquā, aut stetit si confractus est: aut si stetit, quomodo confractus est? At ego tibi ostendo si uis qui uerè stetit in confractione. Ego alium noui neminē qui hoc potuerit nisi dñm meum Iesum, qui certè in morte uiuebat, qui corpore fractus in cruce, diuinitate stabat cum patre, in uno nobiscum supplicans, ī altero cum patre propitians. A Et stabat post parietē, dum quod iacebat in illo, manifestum erat in carne: & quod stabat in ipso, quasi post carnē latebat: sanè unus idemq; homo manifestus, & deus absconditus. Sed & unicuiq; nostrū qui desideramus aduentum ipsius, puto illum nihilominus post parietem stare, dum corpus hoc nostrum, quod certe peccati est, abscondat interim nobis faciem eius, & præsentiam intercludat. Deniq; quādiu sumus in hoc corpore, inquit, peregrinamur à domino. Non quia ī corpore, sed quia in corpore hoc, qđ utiq; de peccato est, & sine peccato non est. Et ut scias quoniam obstāt non corpora, sed peccata: audi scripturam. Peccata nostra, inquit, separant inter nos & deum. Et utinam unus mihi tantū obstet paries corporis, solumq; obicem patiar id quod est in carne peccatum, & non multæ intersint maceriæ uitiorū. Vereor enim ne etiam præter illud quod in natura est quàm plurima de propria iniquitate adiecerim, quorum à me interiectu nimium elongauerim sponsum: ita ut si uerum dicere uelim, post parietes magis mihi illum stare fatear, nō post parietem. B Sed dico hoc planius. Sponsus quidē æqualiter atq; indifferenter præest ubiq; est, diuinæ utiq; præsentia maiestatis, & magnitudine uirtutis suæ. Gratiæ tamen exhibitione seu inhibitione quibusdam longè, quibusdam propè esse dicitur angelorum duntaxat & hominum, id est rationalium creaturarum. Deniq; longè à pec-
Psal.118. catoribus salus. Et sanctus Dauid nihilominus dicit. Vt
Psal.9. quid domine recessisti longe? Cæterum à sanctis pia dispēsatione ad tempus, & nō ex toto, sed iuxta aliquid aliquādo longe se facit. Peccatoribus autem de quibus dicitur.
Psal.73. Superbia eorum ascēdit semper. Et item. Inquinatæ sunt
Psal.9. uiæ illorū ī omni tempore: semper ualdeq; longe est, atq; in ira, hoc & non in misericordia. Quamobrē orat ad deū sanctus, & ait. Ne declines in ira à seruo tuo: sciens quia & in misericordia potuerit declinare. Propè est ergo dominus sanctis & electis suis etiam cum longe esse uidetur, & non æqualiter omnibus, sed alijs plus, alijs minus, pro meritorum diuersitate. Nam etsi prope est dominus om̄ibus inuocantibus eum in ueritate, & iuxtà est his qui tribulato sunt corde, nō tamen omnibus forsan, ita ut dicere possint, quia ipse stat post parietem. Sponsæ uerò quàm prope est, quæ uno tātum pariete diuiditur. Propterea cupit dissolui, & rupto medio pariete cū illo esse quem post parietem esse confidit. C Ego autē quoniam peccator sum,
Psal.33. dissolui non cupio, sed formido: sciens quia mors peccatorum pessima. Quomodo non pessima mors, ubi non subuenit uita? Formido exire, & in ipso contremisco portꝰ ingressu, dum non confido prope assistere qui excipiat exeuntem. Quid enim? Securē ne exeo si nō dominus custodiat exitum meum? Heu ero ludibrio dæmonum intercipientium me, non assistente qui redimat, neq; qui saluum faciat. Nil tale uerendum erat animæ Pauli: cui ab aspectu & amplexu dilecti unus tantummodo paries obsistebat, uidelicet lex peccati quam inueniebat in membris suis. Ipsa est carnis concupiscentia, qua carere omnino non potuit
Rom.7. donec in carne fuit. Hoc sanè uno interiecto pariete, nō longe peregrinabat à domino. Vnde & optabat clamans. Quis me liberabit de corpore mortis huius, sciens se mortis compendio continuo ad uitam peruenturum. Hac ergo Paulus se fatebatur una lege teneri, scilicet cōcupiscētia quam carni suæ immobiliter insitā tolerabat inuitus.
De cætero nihil, inquit, mihi conscius sum. Verum quis 1.Co.4.
similis Paulo, qui non uidelicet huic interdum consentiat concupiscentiæ ad obediendum peccato? Nouerit proinde is qui peccato cōsenserit, & alterum sibi se opposuisse parietem, ipsum utiq; prauum illicitumq; consensum: nec potest gloriari qui huiusmodi est, quia stet sibi post parietem sponsus, quando iam parietes intersint, non paries. Multo minus si consensus uenerit ad effectum, cū tertius quoq; iam paries spōsi arceat impediatq; accessum, actus uidelicet ipse peccati. Quid si & consuetudo forte peccatum in usum, aut usus etiam in contemptum perduxerit? Sicut scriptum est. Impius cum uenerit in profundum ma- Pue.18.
lorum, cōtemnit. Nōnne si ita exieris, millies ante à rugientibus præparatis ad escam poteris deuorari, quàm peruenire ad sponsum, non uno siquidem iam, sed tanta ante parietum numerositate interclusum? Primus cōcupiscētia. Secundus consensus. Tertius actus. Quartus cōsuetudo. Quintus contemptus. Cura ergo concupiscentiæ priori totis resistere uiribus, ut non pertrahat in consensum, & omnis deinceps malignitatis fabrica euanescit: nec est omnino quod sponsum prohibeat appropinquare tibi, præter solum parietē corporis, quatenus gloriari possis & tu dicens de illo, quia en ipse stat post parietē nostrū. B Sed & hoc tibi tota uigilātia prouidendū, ut apertas semper inueniat fenestras, & cancellos quosdam cōfessionū tuarum, per quos te intus benigne respiciat: quoniam respectus eius, profectus tuus. Aiunt cācellos angustiores esse fenestras, quales utiq; hi qui libros describūt, aptare sibi solent ad recipiendū lumē paginis. Vnde & puto cancellarios eos appellari, qui chartis cōscribendis ex officio deputant. Cum ergo sint duo genera cōpunctionis, unū in mœrore pro nr̄is excessibus, alterū in exultatiōe pro diuinis muneribus, quoties sanè eā quæ sine angustia cordis minime fit, peccatorū s. meorū facio cōfessionē: uideor mihi cancellum .i. angustiorem aperire fenestram. Nec dubium quin libēter per istā respiciat is qui stat post parietē pius explorator: quia cor contritum & humiliatū deus non de- Psal.50.
spiciet. Deniq; & hortat ad hoc ipsum. Dic tu, inquiens, Ibidem.
iniqtates tuas ut iustificeris. Quòd si interdū corde dilatato in charitate, pro cōsideratione diuinæ dignatiōis ac miseratiōis libet animū laxare in uoce laudis, & gratiarū actionē, puto me non in angustā sed amplissimā stati post parietē sponso aperire fenestrā, per quam (ni fallor) tanto libētius respicit, quato amplius sacrificiū laudis honorificat eū. Ad manū est de scripturis utrāq; hāc approbare cōfessionem, sed scietibus ista loquor, & nō estis super fluis onerādi, qui uix necessarijs indagādis sufficitis: tāta quippe sunt sacramēta epitalamij huiꝰ & laudū preconia, quæ in eo decātant ecclesiæ & spōso eius Iesu Christo dño nostro q est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De uisitationibus domini quæ fiūt animæ sibi recte uacanti, & quid per Martham, Lazarum & Mariā significatur. Sermo. LVII. C

EN dilectus meus loquitur mihi. Videte pcessus Cañ.2.
gratiæ, & dignationis diuinæ aīaduertite gradus. Attendite sponsæ deuotionē atq; solertiā, quàm uigili utiq; oculo sponsi obseruat aduentum, & deinceps ipsius omnia intuetur. Venit ille, accelerat, appropiat, adest, respicit, alloquitur, & nihil horū momentorum sponsæ industriā effugit, anticipat ue notitiam. Venit in angelis, accelerat in patriarchis, appropiat in prophetis, adest in carne, respicit in miraculis, alloquit in apostolis. Vel sic. Venit affectu & studio miserandi, accelerat subueniēdi zelo, appropiat humiliādo semetipsum, adest præsentibus, prospicit in futuros, loquitur docens & suadens de regno dei. Sic ergo est aduentus sponsi. Benedictiones & diuitiæ salutis cum eo, & uniuersa quæ de ipso sunt, affluunt delicijs: redundantia certè iocundis ac salutaribus sacramentis. D Porrò quæ amat, uigilat & obseruat, & beata quā dominus inuenerit uigilātē. Nō trāsi- Luc.12.

ſbit illã,nec ꝑteribit ab ea,ſed ſtabit & loquetur ei, loque
Canti.2 turq́ꝫ amatoria,ſiquidẽ ut dilectus. Sic quippe habes. En
dilectus meus loquitur mihi. Bene dilectusq uenit amato
ria locuturus,non autem increpatoria,neqꝫ enim de illis
eſt qui à domino merito arguuntur quod faciem cæli diju
dicare noſſent,tẽpus uerò aduentus eius minime cogno
uiſſent. Hæc nãqꝫ tam ſolers & prudens ac bene uigilans
& uenientem à lõge proſpexit,& ſalientem pro feſtinatio
ne aduertit:& tranſilientẽ ſuperbos ut humili ſibi per hu
militatem propinquaret,uigilantiſſime obſeruauit:& de
Ibidem. mum cum iam ſtaret & occultaret ſe poſt parietem,nihilo
minus præſentem agnouit, ſed & reſpicientẽ per feneſtrã
cancellosq́ꝫ perſenſit,& nunc pro remuneratione tãtæ de
uotionis & religioſæ ſolicitudinis loquẽtem audit. Sanè
enim ſi reſpexiſſet,& minime locutus fuiſſet,ſuſpectus po
terat eſſe ille reſpect⁹,ne fortè magis indignationis foret
quàm dilectionis. Deniqꝫ reſpexit Petrum,& non fecit ei
Luc.22. uerbum. Et ideò fortaſſis fleuit ille ꝙ reſpiciẽs ſe tacuerit.
Hæc autem quoniam poſt aſpectum meruit & affatũ,non
modo non flet,ſed & gloriatur præ lætitia clamans. En di
lectus meus loquitur mihi. Vides intuitum domini cum
in ſe ſemper maneat idem,non tamen eiuſdem ſemper effi
caciæ eſſe,ſed conformari meritis ſingulorum quos reſpi
cit,a& alijs quidem incutere metũ,alijs uerò magis conſo
lationẽ & ſecuritatem afferre? B Deniqꝫ reſpicit terram
& facit eam tremere:cum è regione reſpexerit Mariam &
infuderit gratiam. Reſpexit,ait,humilitatem ancillæ ſuæ,
ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.
Lucæ.1. Non ſunt hæc uerba plorantis aut trepidantis,ſed gaudẽ
tis. Reſpexit ſimiliter hoc loco ſpõſam,& nec tremuit illa
nec fleuit inſtar Petri,quia non ſapiebat terram ſicut ille.
Dedit uerò lætitiam in corde eius,affatu teſtificans quo
Cant.2. eã reſpexerit affectu. Deniqꝫ uerba quæ loqͭ,audi quàm
non indignantis ſint ſed amãtis. C Sequitur. Surge pro
pera amica mea,colũba mea, formoſa mea,& ueni. Fœlix
conſcientia quæ de ſe iſta meretur audire. Quis putas in
nobis eſt adeò uigilans & obſeruans tempus uiſitationis
ſuæ ſponſumq́ꝫ aduẽtantem ita per ſingula eius momenta
Lucæ.12 diligenter explorans,ut cum uenerit & pulſauerit, confe
ſtim aperiat ei? Non enim ſic iſta de eccleſia referunt,ut
non ſinguli nos qui ſimul eccleſia ſumus,participare his
eius benedictionibus debeamus. Etenim in hoc generali
ter omnes atqꝫ indifferenter uocati ſumus,ut benedictio
nem hæreditate poſſideamus. Vnde & audebat dicere ad
dominum quidam. Hæreditate acquiſiui teſtimonia tua
in æternum,quia exultatio cordis mei ſunt. Illa puto hæ
reditate qua ſe eſſe præſumebat filium patris ſui qui eſt ĩ
cælis. Porrò ſi filium,& hæredem:hæredẽ,dei, cohæredẽ
autẽ Chriſti. Magnam uerò rem gloriatur ſe acquiſiuiſſe
hæreditate iſta,teſtimonia dñi. Vtinã ego de me uel unũ
ps.118. meruerim tenere teſtimoniũ dñi,quia is non in uno,ſed ĩ
multis exultat teſtimonijs. Deniqꝫ ait iterum. In uia teſti
moniorum tuorũ delectatus ſum,ſicut in oĩb⁹ diuitijs. Et
reuera quid diuitiæ ſalutis,quid deliciæ cordis,quid ani
2.Cor.10 mæ uera & cauta ſecuritas,niſi dñi atteſtationes? Non eĩ
inquid,qui ſeipſum commẽdat,ille probatus eſt, ſed quẽ
deus commẽdat. Vt quid nos hactenus adhuc fraudamur
commẽdationibus ſeu atteſtationibus his diuinis,& pa
Rom.8. terna hæreditate priuamur? Quaſi minime & nos uolũta
rie genuerit uerbo ueritatis,ſic in nullo nos meminimus
ab illo taliter cõmẽdatos,nec ulla de nobis aſſecutos te
ſtimonia eius. Vbi eſt quod apl's dicit,quia ipſe ſpirit⁹ dei
teſtimoniũ perhibet ſpiritui noſtro ꝙ filij dei ſum⁹? Quo
modo filij,ſi expertes hæreditatis? Arguit nos pro certo
negligẽtiæ & incuriæ ipſa inopia noſtra. D Nã ſi quis
Ecli.49 noſtrũ integre & perfecte iuxta uerbũ ſapiẽtis,cor ſuũ tra
dat ad uigilandũ diliculo ad dñm qui fecit illũ,& in con
ſpectu altiſſimi deprecetur:ſimulq́ꝫ uotis oĩbus ſtudeat
Eſai.40 ſm Eſaiam prophetã,parare uias dñi,rectas facere ſemitas
Pſal.24 dei ſui,cui cũ propheta ſit dicere. Oculi mei ſemp ad do
Pſal.15 minũ,& quia prouidebam dñm in cõſpectu meo ſemper:
nónne hic accipiet benedictionẽ à dño,& miſericordiã à ps.23
deo ſalutari ſuo? Viſitabitur ꝑfectò frequẽter,nec unquã
ignorabit tempus uiſitatiõis ſuæ:quantumlibet is qui in
ſpiritu uiſitat,clãdeſtinus ueniat & furtiuus,utpotè uere
cundus amator. Adhuc ergo longe agentẽ bene uigilans
anima ſobria mente proſpiciet,& deinceps uniuerſa com
periet quæ in dilecti aduentu ſponſam tam ſolerter quàm
ſignanter aduertiſſe monſtrauimus,quia ipſe ait. Qui ma Prou.
ne uigilauerint ad me,inueniẽt me. Nam & deſideriũ feſti
nantis agnoſcet,& quando prope & quando præſto iam
erit,continuo ſentiet,ſed & reſpiciẽtis ſe oculum quaſi ſo
lis radium per feneſtras & rimas parietis ſubeuntem bea
to oculo cernet,& demũ audiet uoces exultatiõis & amo
ri appellata amica,colũba,formoſa. Quis ſapiens & intel Cant.
liget hæc,ita ut ea etiã digne abinuicẽ diſtinguere,& de
ſignare ſingula queat,ac diffinire ad intelligentiã aliorũ?
Si à me illud ſperatur,ego ea mallem ab experto audire,&
qui aſſuetus ſit & exercitatus in talib⁹. At quoniã quiſqꝫ
qui huiuſmodi eſt,uerecunde magis ſilẽtio abſcõdere eli
git quod ſilentio percipit,& ſeruare ſecretum ſuũ ſibi id
ſibi tutius arbitratur:dico ego cui ex officio loqui eſt,nec
tacere,licet,quicquid illud eſt,quod de huiuſmodi uel ꝓ
prio uel alieno teneo experimento,& quod facile experi
ri plures queunt:ſanè altiora relinquens apprehendere il
la ualẽtibus. Si igitur admonitus fuero uel foris ab homi
ne uel intus à ſpiritu de tuenda iuſtitia,& ſeruanda æqui
tate,iſtiuſmodi ſalutaris ſuaſio erit mihi profectò prænũ
cia imminentis aduẽtus ſponſi,& præparatio quædam ad
digne ſuſcipiẽdum ſupernum uiſitatorem,propheta hæc
mihi indicante,dicẽdo quia iuſtitia ante eum ambulabit. ps.84
Et item loquitur deo ſic. Iuſtitia & iudicium,inquit,præ Pſal.88
paratio ſedis tuæ. Nihilominus uerò ſpes eadẽ arridebit,
ſi ſermo inſonuerit de humilitate uel patientia,ſeu etiam
de fraterna charitate & obediẽtia deferenda prælatis,ma
xime autem de ſectanda ſanctimonia & pace,& cordis pu
ritate quærenda,quoniam quidem ſcriptura ait. Domum ps.92
domini decet ſanctitudo,& factus eſt in pace locus eius, ps.75
& mũdi corde deum uidebũt. Quicquid itaqꝫ ſiue de his
ſiue de alijs quibuſlibet uirtutibus ſuggeſtum animo fue
rit,ſignificatio (ut dixi) erit mihi uiſitationẽ domini uir
tutum imminere animæ meæ. C Sed etſi corripuerit me
iuſtus in miſericordia,& increpauerit me,idipſum ſentiã,
ſciens quia æmulatio iuſti & beneuolentia iter faciunt ei
qui aſcendit ſuper occaſum. Bonus occaſus,cum ad corre
ptionem iuſti ſtat homo,& corruit uitiũ,& dominus aſcẽ
dit ſuper illud,conculcans hoc pedibus & cõterens ne re
ſurgat. Non ergo contemnenda increpatio iuſti,quæ rui
na peccati,cordis ſanitas eſt:necnon & dei uia ad animã.
Sed nec ullus omnino ſermo qui ædificet ad pietatem,ad
uirtutes,ad mores optimos,negligẽter eſt audiẽdus:quo
niam & illic iter quo oſtenditur ſalutare dei. Quòd ſi ſer
mo gratus uenit & placidus,quatenus pulſo faſtidio cum
deſiderio audiatur:iam non modo uenire ſponſus,ſed &
accelerare,id eſt cum deſiderio uenire credẽdus eſt. Illius
nanqꝫ deſiderium tuum creat,& ꝙ tu eius properas ſermo
nem admittere,inde eſt ꝙ ipſe feſtinat intrare. Non enim 1.Ioã.4
nos eum,ſed ipſe,inquit,prior dilexit nos. Iam & ſi etiam
ignitum eloquium ſentis,atqꝫ ex eo cõſcientiam uri in re
cordatione peccati,recordare tunc de quo ſcriptura dicit, ps.96
quia ignis ante ipſum præcedet:& ipſum prope eſſe non Pſal.
dubites. D Deniqꝫ iuxta eſt dñs his qui tribulato ſunt
corde. Si uerò non ſolum compũgeris in ſermone illo,ſed
& conuerteris totus ad dominũ,iurans & ſtatuens cuſto
dire iudicia iuſtitiæ eius:etiam adeſſe ipſum iam noueris,
præſertim ſi te inardeſcere ſentias amore ei⁹. Etenim utrũqꝫ
de illo legis,& ignem uidelicet ante ipſum præcedere,&
ipſum nihilominus ignẽ eſſe. Moyſes ſiquidẽ de illo dicit Deut.4
quia deus ignis conſumẽs eſt. Differunt aũt,ꝙ is qui præ
mittitur ignis,ardorem habet ſed non amorẽ,coquẽs ſed
non excoquẽs,mouẽs nec promouẽs. Tantũ ad excitãdũ
præmittitͬ & ꝓparandũ,ſimulq́ꝫ ad cõmonẽdũ quid ex te
ſis,

ſis,quo dulcius ſapiat poſtmodũ quod ex deo mox eris.
At uerò ignis q deꝰeſt,cõſumit qdẽ,ſed nõ affligit,ardet
ſuauiter,deſolat̃ feliciter.Eſt em̃ uerè carbo deſolatorius,
ſed q ſic in uita exerceat uim ignis, ut ĩ aĩa uicẽ exhibeat
unctionis.Ergo in uirtute qua immutaris & ĩ amore quo
ps.117. inflammaris,dñm p̃ſentem intellige.Nam dextera dñi fa-
Pſal.76. cit uirtutẽ.Nõ aũt fit hæc mutatio dexteræ excelſi niſi in
Pſal.38. feruore ſpũs,& in charitate non ficta, ita ut dicat q hmõi
eſt.Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea
exardeſcet ignis.Porrò hoc igne conſumpta oĩ labe pec-
cati,& rubigine uitiorũ,ſi iã emũdata ac ſerenata conſciẽ
tia,ſequat̃ ſubdita q̃dã atq; inſolita latitudo mẽtis,& infu
ſio luminis illuminãtis intellectũ uel ad ſciẽtiam ſcriptu-
rarũ,uel ad myſteriorũ notitiã,quorum alterũ ꝓpter nos
oblectãdos,alterũ ꝓpter ædificãdos proximos reor dari:
oculus reſpiciẽtis ꝓculdubio eſt iſte educẽs quaſi lumen
iuſtitiã tuã,& iudiciũ tuũ tãquã meridiẽ, iuxta illud pro-
Eſai.85. phetæ eſaiæ.Oriet̃,inqt,tãquã ſol lux tua &c. B Sed ſa
nè nõ ꝑ oſtia aperta ſed per anguſta foramina is tãtæ cla-
ritatis radius ſe infundet,ſtante adhuc duntaxat hoc rui-
noſo pariete corporis.Erras ſi aliter ſperas,ad quãtãcũq;
cordis proficias puritatem,cũ ille p̃cipuus cõtemplator
1.Co.13. dicat.Videmus nunc per ſpeculũ & in ænigmate, tũc aũt
facie ad faciẽ.Poſt hunc tantæ dignationis ac miſeratiõis
reſpectũ ſequit̃ uox blãde & leniter diuinã inſinuãs uolũ
tatẽ,q̃ nõ eſt aliud quàm ip̃e amor,q ocioſus eſſe non põt
Cant.2. de his q̃ dei ſunt ſolicitãs & ſuadens.Deniq; audit ſpon-
ſa ut ſurgat & ꝓperet,haud dubiũ q̃n ad animarũ lucra.
Hoc ſiquidẽ uera & caſta contemplatio habet,ut mẽtem
quã diuino igne uehementer ſuccẽderit,tanto interdum
repleat zelo & deſiderio acquirẽdi deo qui eũ ſilr̃iter di-
ligat,ut ociũ contẽplationis pro ſtudio p̃dicationis libẽ-
tiſſime intermittat:& rurſum potita uotis, aliquatenꝰ in
hac parte tanto ardẽtius redeat in idipſum, quanto ſe fru
ctuoſius intermiſiſſe meminerit, & itẽ ſumpto contẽpla-
tiõis guſtu,ualentius ad cõquirẽda lucra ſolita alacritate
recurrat.Cæterũ inter has uiciſſitudines plerũq; mẽs flu
ctuat,metuẽs & uehemẽter exæſtuãs, ne fortè alteri horũ
dũ ſuis affectionibus hincinde diſtrahit̃,plus iuſto inhæ-
reat,& ſic in utrolibet uel ad modicũ à diuina deuiet uo-
Iob.7. lũtate.Et fortaſſe tale aliquid ſctũs Iob patiebat̃ cũ dice-
ret.Si dormiero,dico,q̃n conſurgã? & rurſum expectabo
ueſperã:hoc eſt.Et quietꝰ neglecti operis,& occupatus ꝑ
turbatæ nihilominꝰ quietis me arguo.Vides uirũ ſanctũ
inter fructũ operis,& ſomnũ contẽtionis grauiter æſtua-
re,& in bonis licet ſemꝑ uerſantẽ,ſemꝑ tñ quaſi de malis
pœnitentiã agere,& dei cũ gemitu momentis ſingulis in
quirere uolũtatẽ? Vnicum quippe in hmõi remediũ ſeu
refugiũ oratio eſt & frequẽs gemitus ad deũ, ut qd quã
do & quatenus nos facere uelit,aſſidue nobis demõſtra-
re dignetur. D Hoc(ut ego opinor)tria hæc.i. prædi-
cationẽ,orationẽ,contẽplationẽ,in tribus commendata
& deſignata uocabulis.Etenĩ merito amica dicitur,q̃ ſpõ-
ſi lucra ſtudioſe ac fideliter p̃dicãdo,cõſulẽdo,miniſtran-
Cant.2. do cõquirit.Merito columba,q̃ nihilominus pro ſuis de
lictis in oratione gemens & ſuplicans, diuinã ſibi nõ ceſ-
Ibidem. ſat cõciliare miſericordiã.Merito quoq; formoſa,q̃ cæle-
ſti deſiderio fulgẽs,ſupernæ cõtẽplationis decorem ſe in
duit,horis dũtaxat qbꝰ cõmode & opportune id põt.Sed
& illud uide ſi ualeat coaptari huic triplici unius animæ
bono,de tribus uidelicet ꝑſonis illis in domo una cõma-
Luc.10. nẽtibus,amicis utiq; ſaluatoris, & admodũ familiaribus
ei,martham loquor miniſtrantẽ,& mariã uacãtem,& laza
rum quaſi gemẽtẽ ſub lapide,& reſurrectionis grãm fla-
gitantem.Hæc dicta ſunt pro eò ꝙ ſponſa deſcribit̃ adeò
ſolers & peruigil in obſeruando ſemitas ſponſi, ut mini-
me eã latere poſſit quando & in quanta feſtinatione ad ſe
ueniat,ſed & quando longe,& quando prope, & quãdo
præſens ſit,nulla ſubitatiõe præoccupari ualeat ut igno-
ret,& quia proinde meruerit nõ ſolum reſpici miſericor-
diter,ſed & dignãter lætificari amoris uocibꝰ & gaudere

gaudio ꝓpter uocẽ ſpõſi A Nos quoq; ad hæc(quãuis
audacter)adiecimus ꝙ q̃uis etiam de nobis anima ſi ſimi
liter uigilet,ſimiliter & ſalutabit̃ ut amica,cõſolabitur ut
colũba,amplexabit̃ ut formoſa. Perfectus oĩs reputabit̃
in cuius anima tria hæc congruẽter atq; opportune con-
currere uidebunt̃,ut & gemere pro ſe, & exultare in deo
nouerit,ſimul & proximorũ utilitatibꝰ potens ſit ſubue
nire,placens deo,cautꝰ ſibi,utilis ſuis. Sed ad hæc qs ido
neus? Vtinã ipſa in uniuerſis nobis etſi nõ tota in ſingu-
lis,ſaltẽ ſingula in diuerſis ſicut hodie haberi uidẽtur,lõ-
gis reſeruent̃ tẽporibus.Habemus ſiquidẽ marthã tãquã
ſaluatoris amicã in his q exteriora fideliter adminiſtrant.
Habemus & lazarũ tãquam colũbã gementem nouitios
utiq; qui nuper peccatis mortui,pro recẽtibꝰ adhuc pla-
gis laborãt in gemitu ſuo ſub timore iudicij & ſicut uul- Pſal.87.
nerati dormientes in ſepulchris,quorũ nõ eſt memor am-
plius,ſic ſe nõ putãt reputari,donec ad xp̃i iuſſionẽ ſubla
to pondere timoris tãquã p̃mẽtis lapidis mole,reſpirare
in ſpem ueniæ poſſint. Habemus quoq; mariam contem-
plãtẽ ĩ illis q proceſſu longioris tẽporis cooperãte gratia
dei in aliqd meliꝰ & lætius ꝓficere potuerunt,q̃n iã de in-
dulgentia p̃ſumẽtes,nõ tã uerſare intra ſe ſoliciti ſunt tri- Pſal.1.
ſtem imaginẽ pctõrũ, quàm certè in lege dei meditari die
ac nocte inſatiabiliter delectant̃, interdũ etiã reuelata fa-
cie gloriã ſponſi cũ ineffabili gaudio ſpeculantes,in eãdẽ
imaginem transformantur de claritate in claritatẽ tãquã
à domini ſpiritu. Iam ad quid ſponſam ſurgere & prope-
rare hortetur is qui paulò ante defenſare uiſus eſt eam ne
dormiens ſuſcitaretur,alio ſermone uidebimus.Adſit ip-
ſe ut & huius nobis ſacramẽti rationem aperire dignetur
ſponſus eccleſiæ Ieſus chriſtus dominus noſter,qui eſt ſu
per omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

Qualiter ſpõſus hortat̃ ſpõſam.i.uiros perfectos
ad regimẽ imperfectorũ,& de putatiõe uitiorũ in eiſa
ciẽda ut uirtutes ſuccreſcãt. Sermo. LVIII. C

SVrge ꝓpera amica mea,columba mea,formoſa Canti.2.
mea,& ueni. Quis hoc dicit? Abſq; dubio ſpõ
ſus.Et nónne ip̃e eſt q paulò ante ſuſcitari dile
ctã tãtopere prohibebat? Quo pacto ergo nũc
nõ ſolũ ut ſurgat ſed ut & acceleret iubet? Venit in mẽtẽ
ſimile quid ex euangelio.Ea qppe nocte qua dñs tradeba
tur:cũ fatigatos productioribꝰ uigilijs diſcipulos q ſecũ Mat.26
erãt,dormire demũ ac reqeſcere p̃cepiſſet,in ip̃a hora ſur-
gere cogit:ſurgite eamus,inquit, ecce appropinquat qui
me tradet.Nunc q̊q; ſimiliter uno penè mom̃eto & prohi Ibidem.
bet ſuſcitari ſpõſam,& ſuſcitat,ſurge,inqẽs,& ueni.Quid Canti.2.
ſibi itaq; uult tã ſubita hæc mutatio uolũtatis ſiue cõſilij?
Putamusne leuitate uſum ſponſum,& aliqd uoluiſſe priꝰ
qd̕ mox noluerit? Minime. Sed agnoſcite eas quas uo-
bis ſupra ſi meminiſtis cõmendaui & nõ ſemel uiciſſitudi
nes utiq; ſanctæ qetis,ac neceſſariæ actiõis, & qa nõ ſit in
hac uita copia cõtẽplandi,nec diuturnitas ocij,ubi officij
& opis cogẽtior urget inſtãtiorq; utilitas.More igit̃ ſuo
ſpõſꝰ ubi dilectã paululũ in ſinu ꝓprio qeuiſſe ꝑſentit,ad
ea denuo q̃ utiliora uiſa ſunt,trahere nõ cunctat̃.Non tñ
quaſi inuitam,nec em̃ qd̕ fieri uetuit.faceret ullatenꝰ ip̃e.
Sed trahi ſanè à ſpõſo ſpõſæ,eſt ab ip̃o accipere deſideriũ
quo trahatur,deſiderium bonorũ operũ,deſideriũ fructi
ficandi ſponſo,qppe cui uiuere ſponſus eſt & mori lucrũ.
Et eſt deſideriũ uehemẽs,ꝙ eã nõ tantũ ſurgere,ſed & ſur
gere feſtinãter ſolicitat.Sic qppe habes.Surge,propera &
ueni.Nec parũ cõfortat ꝙ audiꝰ ueni,& nõ uade,per hoc
ſe intelligẽs nõ tã mitti quàm duci,& ſecũ pariter ſpõſum
eſſe uẽturũ. Quid enim difficile ſibi illo comite reputet?
Pone me,inquit,iuxta te,& cuiuſuis manus pugnet con- Iob.17.
tra me.Itẽ Si ambulauero in medio umbræ mortis,nõ ti- Pſal.22.
mebo mala,qm̃ tu mecũ es. Non utiq; ſuſcitatur præter-
quã uelit,quando fit prius ut uelit:quod nõ eſt aliud niſi
ſancti quæſtus immiſſa auiditas. B Animatur etiam ad
opꝰ iniũctũ,& de tẽporis opportunitate reddit̃ alacrior.
Tẽpus faciendi,inqt,ô ſponſa,qa hyems tranſijt q̃n opari Canti.2.

nemo poterat. Imber q̃q; qui inundatiõe facta operiebat
terrã, culturas impediebat, & uel sata necabat, uel seri ue-
Ibidem. tabat. Is, inquã, imber excurrit, abijt & recessit. Flores ap
paruerunt in terra nostra: uernale profectò tẽperiẽ adesse
signantes, operãdi commoditatẽ, frugũ uicinitatẽ ac fru-
ctuum. Deinde subdit ubi & q̃d primũ operari oporteat.
Ibidem. Tẽpus, inquiẽs, putatiõis aduenit. Ad uineas ergo exco
lendas ducit. Quæ ut possint uberioribus fructib⁹ respõ-
dere colonis añ oĩa necesse est sermẽta sterilia proijci, suc-
cidi nobis, putari superflua. Hæc iuxta literam. C Nũc
iã uideam⁹ q̃d istiusmodi quasi historico schemate spũali
ter nobis innuatur intelligendũ. Et uineas quidẽ aĩas cẽ
uel ecclesias simulq; huius rei rationem q̃nam sit, dixi uo
bis iam, & audistis, nec opus habetis iterato audire. Ad
has itaq; reuisendas, corrigendas, instruendas, saluãdas,
aĩa perfectior inuitat, q̃ tñ id ministerij sortita sit non sua
ambitione, sed uocata à deo tanquã aaron. Porrò inuita-
tio ipsa quid est nisi intima q̃dã stimulatio charitatis, pie
Psal. 25. nos solicitãtis æmulari fraternã salutẽ, æmulari decorem
domus dñi, incrementa lucrorũ ei⁹, incremẽta frugũ iusti
tiæ eius, laudẽ & gloriam noĩs eius? Istiusmodi itaq; circa
deũ religiosis affectibus quoties is q aĩas regere, aut stu-
dio p̄dicationis ex officio intẽdere habet, hoĩem suũ inte
riorem senserit p̄mouerí: toties p certo spõsum adesse in-
telligat, toties se ab illo ad uineas inuitari. Ad q̃d nisi ut
euellat & destruat, & ædificet & plãtet? Verum q̃m operi
huic sicut & omni rei sub cælo nõ omne tẽpus suppetit &
aptũ est, addit is qui inuitat, tẽpus putationis aduenisse.
2. Cor. 6 Adesse hoc nouerat q dicebat. Ecce nunc tẽp⁹ acceptabi
le, ecce nũc dies salutis, nemini dantes ullã offensiõem, ut
non uituperet̃ ministeriũ nostrũ. Vitiosa sine dubio atq;
superflua, & omne deniq; q̃d offendiculũ dare, & ĩpedire
Cant. 2, fructũ salutis possit, putare iã & resecare monebat, sciens
quia temp⁹ putatiõis aduenerit. Ideò & aiebat fideli cui
dam cultori uinearũ, argue, increpa, obsecra. In primo &
secundo horũ putationẽ uel extirpationẽ, in ultimo plã-
tationẽ indicẽs. Et hæc quidẽ sponsus per os pauli de tem
pore operãdi. Sed audi q̃d per propriũ os de tẽporũ cõsi
deratione sub alio quidem rerũ schemate & nomine cum
Ioan. 4. noua spõsa sit loquut⁹. Nõnne uos dicitis, inquit, q̃a qua
tuor mẽses sunt, & messis uenit? Ecce dico uobis. Leuate
oculos uestros & uidete regiões quia albæ sunt iã ad mes
Mat. 9. sem. Itẽ. Messis quidẽ multa, operarij pauci: rogate domi
nũ messis ut mittat op̃arios in messem suã. Sicut igit ibi
metendi animarũ segetes tempus adesse mõstrabat, ita &
hic uineas æque intelligibiles. i. aĩas uel ecclesias tẽp⁹ pu
tãdi aduenisse denũciat, id forsitan inter utrasq; res uolẽs
uocabulorũ diuersitate distĩgui: ut messes plebes, uineas
congregationes sanctorũ cohabitantiũ intelligam⁹. D
Porrò hyemale tempus quod p̄terisse significat, illud mi
hi designare uidetur cũ dñs Iesus iã non in palã ambula-
ret apud iudæos, eò q cõspirassent aduersus eũ uolẽtes
Ioan. 7. eũ interficere. Vñ & dicebat ad quosdã. Temp⁹ meũ nõ-
Ibidem. dum aduenit, tẽpus aũt uestrũ semper est paratum. Et rur
sum. Ascẽdite uos ad diẽ festũ hũc, ego nõ ascendã. Ascẽ-
dit tñ postea & ip̃e, nõ palã, sed quasi in occulto. Extũc er
go & deinceps usq; ad aduẽtũ spũssancti quo recaluerunt
torpẽtia fideliũ corda tanquã igne quẽ dñs ad hoc ip̃um
misit in terrã, hyẽs fuit. Tu ne negaueris hyemẽ tũc fuis
se, cum Petrus sederet ad prunas: nõ minus gelido corde
Luc. 12. quàm corpore? Deniq; erat frigus, inquit. Magnũ reue-
Ioan. 18. ra frigus cor negantis cõstrinxerat. Nec mirum tamẽ, cũ
ignis ab eo ablatus esset. Nam paulò ante non paruo fer-
uebat zelo, quippe adhuc igni proximus, qui euaginato
Luc. 22. gladio ne ignẽ p̃deret, serui auriculã amputauit. Sed non
erat tempus putationis, & ideò audit. Conuerte gladium
Mat. 26 tuũ in locũ suũ. Erat eñ hora & potestas tenebrarũ, & q̃s-
q̃s tũc discipulorũ leuaret gladium uel ferri uel uerbi, aut
ferro trũcãdus erat, & nemini lucraret̃, nec q̃p̃piã fructus
afferret: aut certe timoris gladio ad negandum cogendus
& sic magis ip̃se periret, iuxta uerbum dñi quod subiũxit

mox ita dicens. Oĩs qui accipit gladium, gladio peribit. Ibi.
Quid n̄e pe cæterorũ ante pauẽdã mortis imaginẽ impa-
uid⁹, staret, trepidãte & cedẽte principe ip̃so, & qui uo-
ce cõfortatoria sui imperatoris fuerat p̄munit⁹ & p̄moni-
tus alios cõfortare? B Cæterũ nec is nec illi sibi adhuc
induerãt uirtutẽ ex alto, & ob hoc tutũ nõ erat eis exire
in uineas, & exercere linguæ sarculũ, & gladio spũs puta-
re uites purgare palmites ut fructũ plus afferret. Deniq;
ip̃se dñs tacebat in passiõe, & in multis interrogatus nõ Mat.
respondebat, factus (iuxta p̄phetã) sicut hõ nõ audiens, Psal.
& non habẽs in ore suo redargutiones. Dicebat autẽ. Si Luc.
uobis dixero, nõ creditis mihi: si aũt & ĩterrogauero, nõ
respõdebitis mihi: sciẽs tp̃s putationis nõdum aduenisse,
nec respõsurã prorsus uineã suã impẽsis laboribus id est
nec fidei nec boni operis fructũ aliquẽ relaturã. Quare?
Quia hyems erat in cordib⁹ perfidorũ, & hyemales qui-
dã malitiæ imbres occupauerãt terrã, iacta semina uerbi
suffocare quàm fouere paratiores, sed & cultui uinearum
oẽm nihilominus impẽdẽdã operã frustraturi. C Quos
uos me nũc putatis dicere imbres? Istósne quos uidem⁹
currentes p aera nubes turbulẽto spũ spargere sup ter-
rã? Nõ est ita. Sed quos de terra in aerẽ sursum ferũt ho-
mines turbulẽti spũs, ponẽtes in cælũ os suum, & lingua
eorũ trãsiẽs in terrã, tãquã pluuia amarissima terrã ip̃sam
palustrẽ ac sterilẽ facit, & tã plãtis quã satis inutilẽ. Non
quidẽ his, uisibilibus atq; corporeis ad nr̃os utiq; corpo
reos usus datis, de qb⁹ nulla planè sicut nec de bobus cu-
ra est deo. Sed q̃bus? Profectò q̃ seuit & plãtauit dei ma-
nus & nõ hoĩs, q̃ & uel germinare uel radicari in fide &
charitate poterãt, & fructus parturire salutis, si bonis &
temporaneis imbribus rigarent̃. Aĩæ deniq; sunt p qb⁹
xp̃s mortuus est. Væ nubib⁹ pluẽtib⁹ istiusmodi imbres
sup eas q lutũ faciãt, fructũ nõ afferãt. Nã sicut sunt & bo
næ & malæ arbores ferẽtes quæq; fructus p sui dissimili-
tudine differẽtes, bonæ uidelicet bonos, & malæ malos,
ita & arbitror nubes & bonas quæ bonos, & malas quæ
malos pluãt imbres. Et uide ne fortè innueret nobis hãc Esai.
nubiũ imbriũq; differentiã q dicebat. Mãdabo nubibus
meis ne pluãt sup eã (haud dubiũ q̃n sup uineã) imbrem.
Cur putas adiunxisse signãter meis, nisi q̃a sunt & malæ Ioan.
nubes q̃ nõ sunt ei⁹? Tolle tolle, inquiũt, crucifige eũ. O
nubes uiolẽtas & turbidas. O imbrẽ p̃cellosum, ô torrẽ-
tem iniquitatis, euertere magis quàm fœcũdare idoneũ.
Nec minus malus minúsue amarus minori licet impetu Luc.
p̄ruẽs imber ille q subsecut⁹ est. Alios saluos fecit, seip̃m
nõ pōt saluũ facere: xp̃s rex isrl̃ descẽdat nũc de cruce, &
credimus ei. D Philosophorũ uẽtosa loquacitas nõ bo
nus imber est, q sterilitatẽ magis intulit terris, quàm fer-
tilitatẽ. Multo magis praua dogmata hæreticorum, mali
imbres sunt, q̃ p fructib⁹ spinas p̄ducũt & tribłos. Mali
imbres traditiões pharisæorũ q̃s saluator redarguit, &
ip̃si nubes malæ. Et nisi existimes me iĩuriã facere moysi,
nã bona nubes illa, nõ oẽ q̃d pluit uel ip̃sa, bonũ tñ dicã,
ne illi cõtradicã q ait. Dedi illis. i. iudæis p̄cepta nõ bona
haud dubiũ quin per moysen, & iustificatiões in quibus
nõ uiuẽt in eis. Literalis illa (uerbi causa) obseruatio sab
bati sonãtis requiẽ, nõ donãtis, indictus sacrificiorum ri-
tus, interdictus porcinæ carnis esus, nõnullorũq; similiũ 2. mac.
q̃ immunda à moyse censent̃, pluuia est hoc totum ex illa
nube descẽdẽs, sed nolo ĩ agrũ uel hortũ meũ q̃nq; descẽ-
dat. Fuerit sanè bona suo tẽpore, post tẽpus si uenerit nõ
bonũ iam censeo. Oĩs etiã lenis & leniter descendens plu
uia sĩ sit intẽpestiua, molesta est. Donec ergo istiusmodi
aq̃ pestilẽtes occupauerũt terrã & inualuerũt sup eã, tp̃s
suũ uineæ nõ habuerũt, nec fuit q spõsa inuitaret ad pu-
tandas uineas. B Cæterũ illis decurrẽtibus terra appa-
ruit arida, & flores apparuerũt in ea, significãtes tẽp⁹ pu
tatiõis adesse. Quæris q̃n hoc fuit? Q̃n putas, nisi cũ re-
floruit caro xp̃i in resurrectione? Et hic prim⁹ & maxim⁹
flos qui apparuit in terra nostra, nã primitiæ dormientiũ C
xp̃s. Ipse, inquã, flos campi, & lilium cõuallium Iesus: ut Cant. 2.
putabatur

Lucæ.3. putabaṯ filius Ioſeph à nazareth, qd interp̄tatur flos. Is
Mat.27 ergo flos apparuit primus, nō ſolus. Nā & multa corpo-
ra ſctōrū q dormierāt, pariter ſurrexerūt, q ueluti qdā luci
diſſimi flores ſimul apparuerūt in terra nr̄a. Deniq; uene
rūt ī ſctām ciuitatē, & apparuerūt multis. Flores etiā fue-
rūt q primi crediderūt de populo primitiæ ſctōrū. Flores
eorū miracula inſtar florū, p̄ducētia fructū fidei. Nā poſt-
quā ille infidelitatis imber quantulum uel ex parte abiīt
Pſal.84 & receſſit, ſecuta mox eſt pluuia uoluntaria quā ſegrega-
uit deus hæreditati ſuæ, & flores apparere cœperūt. Dn̄s
dedit benignitatem, & terra nr̄a dedit flores ſuos: ita ut
una die tria milia, in aliaq; milia de pp̄lo crederēt, adeò
in breui creuit florū numerus. i. credentiū multitudo. Et
nō potuit gelu malitiæ preualere aduerſus flores q appa-
rebāt, nec p̄ripere (ut aſſolet) fructū uitæ quē p̄mittebāt.
Nā cū oēs q crediderāt, induerenṯ uirtute ex alto: ſurrexe
1.Petr.5. rūt ex eis hoīes q minas hoīm cōtempſerūt, fortes ī fide,
paſſi ſunt quidē quāplurimos cōtradictores, ſed nō ceſſe
Ps.125. rūt, neq; ſubterfugerūt, quo minus & facerēt & annūcia-
rent op̄a dei. Nā iuxta illud in pſalmo, ſp̄ūaliter quidē &
ſeminauerūt agros, & plātauerūt uineas, & fecerūt fructū
natiuitatis. Proceſſu tp̄is tēpeſtas ſedata eſt, & pace red-
dita terris creuerunt uineæ, & p̄pagatæ & dilatatæ ſunt,
& multiplicatæ ſup numerū. Et tūc demū ſpōſa ad uineas
inuitaṯ, nō quidē ad plātādū, ſed ad putandū qd plātatū
iā erat. Opportune qdem, nā id opus pacis tēpus reqre-
bat. Qñ etenī p̄ſecutiōis tp̄e id liceret? Alioquin ſumere
Ps.149. in manus gladios ancipites, facere uindictam in nationi-
bus, increpationes in pp̄lis, alligare reges eorū in cōpe-
Ibidem. dibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, & facere in eis
iudiciū cōſcriptū: hoc q̄ppe putare uineas eſt. Hæc, īquā,
oīa uix uel pacis tp̄e actitantur in pace. Et de his ſatis. D
Poterat etiā finiri ſermo, ſi prius quēq; ueſtrū iuxta morē
meū de ſua uinea monuiſſem. Quis enī ita ad unguē oīa à
ſe ſuperflua reſecauit, ut nil ſe habere putet putatiōe di-
gnum? Credite mihi, & putata repullulāt, & effugata re-
deūt, & reaccenduntur extincta, & ſopita denuo excitan-
tur. Parum eſt ergo ſemel putaſſe, ſæpe putādum eſt. Imo
ſi fieri poſſit ſemp̄, quia ſemper quod putari oporteat (ſi
nō diſſimulas) inuenis. Quantūlibet in hoc corpore ma-
nēs profeceris, erras ſi uitia putas emortua, & non magis
Ioſue.15 ſupreſſa. Velis nolis ītra fines tuos habitat iebuſeus, ſub-
iugari pōt, ſed nō exterminari. Scio, inquit, quia non ha-
bitat in me bonū. Parum eſt niſi & malum ineſſe fateatur.
Ait, nō quod uolo bonum hoc ago, ſed quod odi malum
illud facio. Si aūt qd odi illud facio, iā nō ego operor il-
lud, ſed qd habitat in me pctm̄. Aut te ergo ſi audes p̄fer
ap̄lo (nēpe ipſius iſta uox eſt) aut fatere cū illo te quoq;
uitiīs nō carere. Mediū deniq; uitiorū uirtus tenet, ac p̄-
inde ſedula eget nō ſolū putatiōe, ſed & circūciſiōe. Alio
quin uerendū ne circūquaq; à lābentibus uel potiꝰ à ro-
dētibꝰ uitiīs illa dum neſcis paulatim elāgueat, aut ſi ſu-
percreuerint ſuffoceṯ. Vnū in tāto diſcrimine conſiliū eſt
obſeruare diligēter, & uox ut renaſcentiū capita appare-
būt, prōpta ſeueritate ſuccidere. Nō pōt uirtus cū uitiīs
pariter creſcere. Ergo ut illa uigeat, iſta creſcere nō ſinan
tur. Tolle ſup̄flua & ſalubria ſurgūt, utilitati accedit qc-
qd cupiditati demis. Demꝰ operā putationi. Puteṯ cupi-
ditas ut uirtꝰ roboreṯ. Nobis fratres putationis ſemp̄ eſt
Cant.2. tp̄s: ſicut ſemp̄ eſt opus. C Cōfido enī quia nobis hyēs
iā trānſiīt. Scitis quā hyemē dicā? Timorē illū qui nō eſt
in charitate, q cū oēs inicit ad ſapientiā, neminē cōſum-
mat, qm̄ ſup̄ueniēs charitas extundit illū tanquā hyemē
æſtas. AEſtas enī charitas eſt. Quæ ſi iā uenit, imo q̄a ue-
nit (ſicut iuſtū eſt mihi ſentire de uobis) ſiccauerit neceſ-
ſe eſt omnē hyemalē imbrē, omnē uidelicet anxietatis la-
chrymā, quā amara recordatio peccati, & timor ante ex-
torquebat iudicii. Itaq; (qd nō dubiꝰ dico) etſi nō de oī-
bus uobis, p̄fectò de pluribus hic iā imber abiīt & receſ-
ſit. Nā & flores apparēt, indices pluuiæ ſuauioris. Habet
& æſtas pluuias ſuas ſuaues & uberes. Quid dulciꝰ lachry
mis charitatis? Flet quippe charitas, ſed ex amore, nō ex
mœrore. Flet ex deſiderio. Flet cū flētibꝰ. Tali imbre nō
ambigo rigatos uberius actus obediētiæ ueſtræ, quos læ-
tus intueor, non murmure tetros, non triſtitia ſubobſcu-
ros, ſed quodam ſp̄ūali gaudio iocundos & floridos. Sic
ſunt ac ſi ſemper flores geſtetis in manibus. Ergo ſi hyēs
tranſiīt, imber abiīt & receſſit, ſi demū flores apparuerūnt Cant.2.
in terra noſtra, & ſubinde q̄dam ſp̄ūalis gr̄æ uernalis tem
peries tēpus putationis indicit, qd reſtat niſi ut decætero
toti incumbamus huic operi tam ſancto, tam neceſſario?
Scrutemur iuxta prophetam uias nr̄as & ſtudia noſtra &
in eo ſe quiſq; iudicet profeciſſe nō cum inuenerit quod
reprehendat, ſed cum quod inuenerit reprehēdet. Tūc te
non fruſtra ſcrutatus es, ſi rurſum opus eſſe ſcrutinio ad-
uertiſti. Et toties nō te fefellit iquiſitio tua, quoties iterā
dam putaueris. Si autē ſemper hoc cum opus eſt facis, ſem
per facis. Semper ergo opus eſſe tibi memineris superni
auxilii, & miſericordiæ ſpōſi eccleſiæ Ieſu xp̄i dn̄i noſtri,
qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

De gemitibꝰ aīæ ſuſpirātis ad cæleſtē patriā & de
cōmēdatiōe caſtitatis & uiduitatis. Ser. LIX. A

VOx turturis audita eſt in terra nr̄a. Minime iā Cant.2.
diſſimulare queo, ꝙ ecce ſecūdo is qui de cælo
eſt, de terra loquiṯ. Vtiq; tā dignāter, tā ſociali
ter, quaſi unꝰ ē terra. Spōſus eſt iſte. Qui cū p̄-
mitteret flores apparuiſſe in terra, adiūxit noſtra: & nunc
nihilominus uox, inquit, turturis audita eſt in terra nr̄a. Ibidem.
Ergo ne rōne carebit deo quidem tam inſueta (ne dicam
indigna) locutio? Nuſquā (ut opinor) de cælo ſic loquu-
tū reperies, nuſquā alibi de terra. Aduerte igiṯ quātæ ſua-
uitatis ſit, deū cæli dicere ī terra noſtra. Quiq; terrigenæ
& filii hominū audite. Magnificauit dn̄s facere nobiſcū. Pſa.125.
Multum illi cum terra, multum cum ſponſa, quā de terris
ſibi aſciſcere placuit. In terra, inquit, nr̄a. Nō planè prici
patum ſonat uox iſta, ſed conſortiū, ſed familiaritatē. Tan
quā ſponſus hoc dicit, nō tāquā dn̄s. Quid? Conditor eſt
& conſortē ſe reputat. Amor loquitur q dn̄m neſcit. Car-
mē nimirū amoris eſt, nec aliīs hoc quàm amatoriīs fulciri
oportuit. Amat & deus, nec aliunde hoc habet, ſed ip̄e eſt
unde amat. Et ideò uehementius, q̄a nō amorē tam habet
quàm hoc eſt ip̄e. Verū q̄s amat, amicos habet, nō ſuos.
Deniq; amicus ſit de magiſtro: nec enī amicos diſcipulos
diceret ſi nō eſſent. Vides amori cedere etiam maieſtatē?
Ita eſt fratres, neminē ſuſpicit amor, ſed ne deſpicit qui-
dem. Oēs ex æquo intuetur q perfecte ſe amāt, & in ſeipſo
celſos humileſq; cōtēperat, nec mō pares, ſed unū eos fa-
cit. Tu deū forſitan adhuc ab hac amoris regula excipi pu
tas, ſed qui adhæret deo, unus ſpiritus eſt. Quid miraris 1.Cor.6.
hoc? Ipſe factus eſt tāquā unꝰ ex nobis. Minus dixi, non
tāquā unus, ſed unꝰ. Parū eſt parē eſſe hoībus, homo eſt.
Inde terrā noſtrā uēdicat ſibi, ſed quaſi patriā, non quaſi
poſſeſſionē. Quidni uēdicet? Inde illi ſponſa: inde ſubſtā
tia corporis. Inde ſpōſus ip̄e, inde duo in carne una. Si ca Ibidem.
ro una, cur nō & patria una? Cælū cæli dn̄o, inquit, terrā Pſal.113.
autē dedit filiīs hoīm. Ergo ut filius hoīs hæreditat terrā,
ut dn̄s ſubiīcit, ut cōditor adminiſtrat: ut ſponſus coīcat.
Dicēdo nēpe ī terra nr̄a, proprietatē p̄fectò abnuit, ſocie
tatē non reſpuit. Et hæc pro eo ꝙ ſpōſus tā benigno uſus
eſt uerbo, ut dignatus ſit dicere in terra nr̄a. B, Nūc cæ-
tera uideamus. Vox turturis audita eſt in terra noſtra. Et Cant.2.
hoc indicium eſt trāſactæ hyemis, tēpus nihilominꝰ puta
tionis adeſſe denuncians. Id iuxta literam. Aliàs turturis
uox non dulce admodum ſonat, ſed ſignat dulcia. Ip̄a aui
cula ſi emis, non magni: ſi diſcutis, non parui precii eſt. Et
uox qdē gemēti quàm canenti ſimilior, p̄egrinatiōis nr̄æ
nos admonet. Illius doctoris libenter audio uocem, q nō
ſibi plauſum ſed mihi planctū moueat. Verè turturē exhi-
bes, ſi gemere doceas. Et ſi perſuadere uis, gemēdo id ma
gis quàm declamādo ſtudeas oportebit. Exemplum ſanè
tū in aliīs multis, tū uel maxime hoc ī negocio uerbo effi-
caciꝰ eſt. Dabis uoci tuæ uocē uirtutis, ſi qd ſuades prius

tibi illud cognoſceris ꝑſuaſiſſe. Validior opis quàm oris
uox. Fac ut loq̃ris, & nõ ſolũ me faciliꝰ emẽdas, ſed te quo
q; nõ leui liberas probro. Nõ iã pertinebit ad te ſi qs di-
cat. Alligant onera grauia & importabilia, & imponũt ea
in humeros hoĩm, digito autẽ ſuo nolunt ea mouere. Sed
neq; illud uerearis oportet. Tu qui alios doces, teipm nõ
doces. C Vox turturis audita eſt in terra noſtra. Donec
hoĩes ꝓ dei cultu mercedẽ tm̃ in terra, & tm̃ terram acce-
perũt (illã utiq; lacte & mel manẽtẽ) minime ſe cognoue-
runt peregrinos ſup terrã, nec more turturis ingemuerũt
ueluti patriæ reminiſcentes, magis autẽ pro patria exilio
abutentes, dederunt ſe comedere pinguia, & bibere mul
ſum. Ita tãdiu nõ eſt uox turturis audita in terra nr̃a. Vbi
ergo regni cælorũ ꝓmiſſio facta eſt, tũc intellexerũt hoĩes
ſe non habere hic ciuitatẽ manentẽ, ſed futurã inq̃rere to
ta auiditate cœperũt, & tũc primũ manifeſte ſonuit in ter
ra uox turturis. Nã dũ ſctã q̃q; iam aĩa xp̃i ꝓ̃ſentia ſuſpira
ret, regni dilationẽ moleſte ferret, deſideratã patriã gemi
tibus & ſuſpirijs à longe ſalutaret: nónnæ tibi uidet̃ uice
fungi gemebũdæ ac caſtiſſimæ turturis q̃cũq; aĩa ĩ terris
ita feciſſet? Ex tũc ergo & deinceps uox turturis audita eſt
ĩ terra noſtra. Quidni moueat mihi crebras lachrymas &
gemitꝰ quotidianos xp̃i abſcẽtia? Dñe ante te oẽ deſide
Pſal.37. rium meũ, & gemitus meꝰ à te nõ eſt abſconditus. Labora
Pſal.6, ui in gemitu meo tu ſcis, ſed beatus qui dicere potuit. La
Ibidem. uabo ꝑ ſingulas noctes lectũ meũ, lachrymis meis ſtratum
meũ rigabo. Non ſolũ aũt mihi, ſed & oĩbus q diligũt ad
uentũ eiꝰ gemitus iſti cõperti ſunt. D Hoc q̃ppe eſt qđ
ip̃e aiebat. Nunq̃d pñt, inq̃t, filij ſp̃õſi lugere quãdiu cũ il
lis eſt ſponſus? Veniet aũt dies cũ auferet̃ ab eis ſponſus,
Canti.2. & tũc lugebũt. Ac ſi diceret. Et tũc uox turturis audietur.
Ita eſt Ieſu bone, uenerũt dies illi. Nã & ip̃a creatura inge
miſcit & parturit uſq; adhuc, reuelationẽ filiorum dei ex-
pectans. Nõ ſolũ aũt illa, ſed et nos ip̃i intra nos gemimus
adoptionẽ filiorũ dei expectantes redemptionẽ corporis
noſtri: hoc ſcientes, qa quãdiu ſumꝰ in corpore hoc, pere-
grinamur à dño. Nec uacui gemitus q̃bus è cælo tã miſe-
ricorditer reſpondet̃. Propter miſeriã inopum & gemitũ
pauperũ nũc exurgã: dicit dñs. Fuit & in tp̃e patrum uox
iſta gemẽtiũ, ſed rara & penes quẽq; ſuus gemitus. Vñ &
dicebat qs. Secretũ meũ mihi, ſecretũ meũ mihi. Sed & q
Pſal.37. aiebat. Gemitus meꝰ à te nõ eſt abſconditꝰ, ꝑfectò mõſtra
bat abſcõditũ eſſe q ſolo deo nõ eſſet abſcõditus. Et ideò
Canti.2. tunc dici nõ potuit. Vox turturis audita eſt in terra nr̃a,
qm̃ ſecretũ adhuc paucorũ iã tũc in multitudinẽ non exi
Col.3. uit. At ubi palã clamatum eſt, q̃ ſurſum ſunt q̃rite, ubi xp̃s
eſt in dextera dei ſedẽs: ad oẽs iã cœpit pertinere gemitus
iſte turtureus: & una oĩbus eẽ gemẽdi rõ, qa oẽs ſciebant
Hier.31. dñm ſm qđ ĩ ꝓpheta legit̃. Et cognoſcent me oẽs à mini-
mo uſq; ad maximũ, dicit dñs. B Cæterũ ſi multi gemen
tes qd ſibi uult uniꝰ deſignatio? Vox turturis inq̃t. Qua-
Rom.8, re nõ turturũ? Forte ap̃ls id ſoluit ubi ait, qa ip̃e ſp̃ũs po
ſtulat ꝓ ſctis gemitibꝰ inenarrabilibꝰ. Ita eſt. Ipſe inducit
gemẽs, q gemẽtes facit. Et quãlibet multi ſint q̃s ita geme
re audias, uniꝰ ꝑ oĩm labia uox ſonat. Quidni illiꝰ ꝑ ip̃am
1.Cor.12 in ore ſingulorũ ꝓ quorũq; neceſſitatibꝰ format. Deniq;
unicuiq; dat̃ mãifeſtatio ſp̃ũs ad utilitatẽ. Sua uox quẽq;
Ioan.3. manifeſtũ facit, & ꝓ̃ſentẽ ĩdicat. Et audi ex euãgelio ꝙ uo
cẽ habeat ſp̃ũſſctũs. Sp̃ũs inquit, ubi uult ſpirat, & uocẽ
Ioan.3. eius audis, & neſcis unde ueniat, aut quo uadat. Etſi ille
neſciebat q literã occidentem docebat mortuos magiſter
mortuꝰ, nos ſciamꝰ q trãſlati de morte in uitã ꝑ uiuifican-
tẽ ſpiritũ certo & quotidiano experimẽto ip̃o nos illumi
nãte probamus uota & gemitus nr̃os ab ip̃o uenire, & ad
deũ ire, illicoq; ĩuenire miam in oculis dei. Qñ em̃ ſui ſp̃ũs
uocem irritã faceret deꝰ? At ipſe ſcit quid deſideret ſp̃ũs
quia ſm deũ poſtulat pro ſanctis. Nec ſoli commendant
turturem gemitꝰ, cõmẽdat & caſtitas. C Huius deniq;
merito digna fuit dari hoſtia ꝓ uirgineo partu. Sic quip-
pe habes, par turturũ, aut duos pullos columbarum. Et li
cet aliàs quidẽ per colũbã ſpiritusſanctus ſoleat deſignari,
tm̃ quia libidinoſa auis eſt, non decuit offerri eã in ſacrifi-
cium dñi, niſi ea ſanè ætate qua neſciret libidinẽ. At tur-
turis nõ deſignat̃ ætas, qm̃ aſgoſcitur caſtitas in quacũq;
ætate. Dniq; cõpare uno cõtenta eſt, quo amiſſo alterum
iam nõ admittit, numeroſitatẽ in hominibꝰ nuptiarũ re-
darguens. Nã et forſitã culpa ꝓpter incõtinẽtiã uenialis
eſt, ip̃a tm̃ tãta incõtinẽtia turpis eſt. Pudet ad negocium
honeſtatis rõnẽ nõ poſſe in hoĩe, qđ natura poſſit in uo-
lucre. Cernere em̃ eſt turturem tp̃e ſuæ uiduitatis, ſanctæ
uiduitatis opus ſtrenue atq; infatigabiliter exequẽtẽ. Vi
deas ubiq; ſingularẽ, ubiq; gementẽ audias, nec unquam
in uiridi ramo reſidentẽ ꝓſpicies, ut tu ab eo diſcas uolu-
ptatũ uirẽtia uelut uirulẽta uitare. Adde ꝙ in iugis mõ-
tiũ & in ſummitatibꝰ arborũ frequẽtior illi conuerſatio
eſt, ut quod uel maxime ꝓpoſitũ pudicitiæ decet, doceat
nos terrena deſpicere, & amare cæleſtia. Ex q̃bus colligit̃
ꝙ uox ſit turturis, etiã ꝓ̃dicatio caſtitatis. Neq; em̃ à prin
cipio uox iſta in terris audita fuit, ſed magis illa: Creſcite Gene.
& multiplicamini, & replete terrã. Incaſſum ꝑfectò uox
illa pudicitiæ ſonuiſſet, necdũ ꝓpalata reſurgẽtiũ patria,
in qua longe felicius hoĩes neq; nubent neq; nubent̃, ſed Luc.
ſunt ſicut angeli dei in cælis. D Tu ne uoci illi tp̃s fuiſſe
tunc dicas cum maledicto oĩs ſubiacebat ſterilis in iſrael
cum patriarchæ ipſi plures ſimul haberent uxores, cũ fra
ter fratris abſq; liberis defuncti ſemẽ ſuſcitare ex lege cõ-
pellebat̃? At ubi inſonuit ex ore cæleſtis turturis cõmen-
datio illa ſpadonũ qui ſe caſtrauerũt propter regnũ dei,
& item alterius cuiuſdam caſtiſſimæ turturis conſiliũ de
uirginibus ubiq; inualuit, tunc primũ dici ueraciter po-
tuit qa uox turturis audita eſt ĩ terra nr̃a. Ergo ſi in terra
noſtra & flores apparuerũt, & uox turturis audita eſt, ꝑ-
fecto & uiſu ueritas cõperta eſt & auditu. Vox q̃ppe au-
ditur, flos cernitur. Flos miraculũ eſt, ut noſtra ſuperior
interpretatio habet, quod uoci accedens fructũ parturit
fidei. Et ſi fides ex auditu, ſed ex uiſu confirmatio eſt. So- Pſa.8.
nuit uox, ſplẽduit flos, & ueritas de terra orta eſt, ꝑ fide
lium cõfeſſionẽ uerbo ſignoq; pariter cõcurrentibus in Pſal.
teſtimoniũ fidei. Teſtimonia iſta credibilia facta ſunt ni-
mis, dum flos uoci auri oculus atteſtat̃. Audita uiſa cõ-
firmãt, ubi duorum teſtimonium (auris loquor & oculi) Lucæ
ratũ ſit. Propterea dñs aiebat: Ite renũciate Ioanni (eius
nẽpe diſcipulis loquebat̃) q̃ audiſtis & uidiſtis. Nec bre-
uius illis nec planiꝰ intimari fidei ualuit certitudo. Eadẽ
ſanè in breui etiã uniuerſæ terræ perſuaſio facta eſt, & eo-
dẽ argumẽti cõpendio. Quæ audiſtis, inq̃t, & uidiſtis. O
uerbũ abreuiatũ, attamẽ uiuũ & efficax. Haud dubiꝰ pro
fecto aſſero quod auribus oculiſq; percepi. Intonat tuba
ſalutaris, coruſcant miracula, & mũdus credit. Cito per-
ſuadetur quod dicitur, dũ quod ſtupet̃ oſtẽditur. Habes
aũt quia profecti ap̃li ꝓ̃dicauerũt ubiq; dño cooperante Mar.
& ſermonẽ cõfirmante ſequẽtibus ſignis. Habes in mõ-
te ſtupenda claritate trãſfiguratũ & nihilominus ſuper-
na teſtificatum uoce. Habes in iordane ſimiliter & colum
bam deſignãtem, & uocẽ teſtificãtẽ. Itaq; hæc duo ubiq;
pariter uox & ſignũ ad introducẽdã fidẽ ex diuina largi-
tate cõcurrunt, ut latus ad aĩam per utraſq; feneſtras in-
greſſus pateat ueritati. B Sequitur. Ficus ꝓtulit groſ- Cant.
ſos ſuos. Nõ comedamus ex eis, nec em̃ eſui habiles ſunt
ob ĩmaturitatẽ ſui. Bonarũ ficuũ habẽt ſpeciẽ, ſed ſimilitu-
dinẽ, nõ ſaporẽ, forte hypocritas deſignãtes. Nõ abijcia-
mus tm̃, aliàs forſitan his opus habebimꝰ. Alioquin ſatis
ꝑ ſeipſos leuiter & ante tp̃s cadẽt, ſicut fœnũ tectorũ qđ Pſal.
prius quàm euellat̃ exaruit: qđ ego de hypocritis dictũ
reor. Nõ ſine cauſa tm̃ in carmine nuptiali eorũ mẽtio fa-
cta eſt. Erũt ſine dubio etſi nõ eſui uſui, qualicũq;. Multa
in nuptijs ꝓ̃ter dapes neceſſarie ꝓcurant̃. Ego uerò iſtud
adeò minime prætereũdũ exiſtimo, ut q̃cq̃d illud eſt, inter
anguſtias extremitatũ ſermõis huius diſcutere nolim, ſed
differo ĩ diẽ alterũ, & horã liberiorẽ. An uerò neceſſarie
uobis tũc experiri licebit, tm̃ mihi opportunitatẽ facul-
tẽq; obtineãt uota ur̃a ad proferẽdũ qđ ſentio, in neſtrã
ipſorum

ipsorũ edificationẽ, ĩ laudẽ & gloriã spõsi ecclĩæ Iesu xp̃i
dñi nostri, q est sup oĩa deus benedictus in secula. Amen.

De incredulitate iudæorum, qua compleuerunt mensurã patrũ suorũ, occidẽdo xp̃m. Sermo. LX. C

Can.2. FIcus ꝓtulit grossos suos. Ex superioribꝰ
pẽdet pñs locus, dixerat eñ tẽpus puta-
tionis uenisse, tã ex floribus q iã appare-
bant, quàm ex audita turturis uoce hoc
asserẽs. Idipsum adhuc ex grossorũ ꝓdu-
ctione affirmat: qa nõ solũ ex floribus &
uoce turturis experimentũ capit tẽporis, capit & ex ficu.
Nõ eñ nõ est aer ĩdulgẽtior tũc cũ ficꝰ grossos suos ꝓtu
lerit. Ficꝰ flores nõ habet, sed ꝓ floribꝰ grossos mittit,
tp̃e quo cæteræ arbores florẽt. Et q̃uo apparẽt & transe-
unt, ad nihil utiles nisi ꝙ secuturi fructus quidã p̃nuncij
sunt: ita & grossi oriunt, sed ĩmature cadũt & dãt locũ ma
turãdis, ip̃i inimehabiles ad uescẽdũ. Et hĩc ergo (ut dixi)
sumit spõsus expimẽtũ tp̃is, & argumẽtũ suasiõis: ut nõ
pigritet pgere spõsa ad uineas: qa nõ perit opa q̃ tẽpesti-
ua uenit. Et litera qdẽ sic. Quid uerò spũs? Vt planè hoc
loco nõ ficũ intueamur, sed pplm: nẽpè de hoĩbus cura est
deo, nõ de arboribus. Verè ficus est populꝰ fragilis carne,
paruulus sensu, aĩo hũilis cuiꝰ primi fructus (ut interim
noĩ alludamus) grossi utiq; & terreni. D Nec eñ popu
Matt.6. laris est studij primũ q̃rere regnũ dei & iustitiã eiꝰ, sed ut
1.Co.7. ait apl's, cogitare q̃ mũdi sunt, q̃uo placeãt uxoribus, uel
ille uiris. Tribulationẽ carnis habebũt hmõi, sed in no-
uissimus nõ negamus eos fructꝰ fidei assecuturos, si bonã
habuerint nouissimã cõfessionẽ, maximeq; si carnis opera
eleemosynis redemerint. Ergo primi plebiũ fructꝰ nec fru
ctus sunt, nõ magis quàm ficuũ grossi. Deniq; si dignos
postmodũ fructus pænitẽtiæ fecerint (nõ eñ prius quod
Matt.3. spũale est, sed qđ aĩale) dicet illis. Quẽ fructum habuistis
tũc in illis in qbus nũc erubescitis? Ego tñ hoc loco non
quẽuis populũ interp̃tari liberũ puto, unus signãter ex-
primit. Neq; eñ ꝓtulerũt dixit, quasi de pluribꝰ, sed q̃si
de una ꝓtulit, inqt, ficus grossos suos, & (ut sentio ego) q̃
est plebs iudæorũ. Quãta in hãc saluator parabolice ĩ euã
gelio loq uidet, ut est illud: arborẽ fici habebat qdã plan-
Luc.13. tatã in uinea sua &c. Itẽ: Videte ficulneã & oẽs arbores.
Luc.21. Et Nathanaeli dictũ est. Cũ esses sub ficu, uidi te. Et rur-
Ioan.1. sum maledicit ficulneæ ꝓ eò ꝙ nõ inuenit ĩ ea fructũ. Be-
Marc.11. ne ficus, q̃ bõa licet patriarcharũ radice ꝓdierit: nunquã
tñ in altũ ꝓficere, nũquã se humo attollere ualuit, nũquã
respõdere radici ꝓceritate ramorũ, generositate florum,
fœcũditate fructuũ. Male ꝓrsus tibi cũ tua radice conue-
nit arbor pusilla, tortuosa, nodosa. Radix eñ sctã. Quid
Cant.2. ea dignũ tuis apparet in ramis? Ficus, inqt, ꝓtulit gros-
sos suos. Nõ hos nobili à radice traxisti semẽ nequã. Qđ
in ea est, de spũ sctõ est, ac ꝑ hoc subtile totũ ac suaue. Tibi
unde hi grossi? Et uerè quid non grossum in gente illa?
Nec actus profecto, nec affectus, nec intellectus: sed nec ri
tus, quẽ in colẽdo deũ habuit. Nã actus in bellis, affectus
in lucris totus erat, intellectus in crassitudine lr̃æ cultꝰ in
sanguine pecudũ & armẽtorũ. B At dicit aliquis. Cum
istiusmodi grossos non aliqñ proferre gẽs illa cessauerit,
ergo nõ aliqñ tp̃s putationis nõ extitit, quia unũ utriq;
rei tp̃s existere perhibetur. Nõ ita est. Dicimus mulieres
filios procreasse, nõ cũ parturiũt, sed cũ iã pepererũt. Di-
cimꝰ & arbores edidisse flores suos, nõ cũ cœperit flore-
re, sed potius cũ desierint. Ita hic quoq; dictũ est, quia fi-
cus ꝓtulit grossos suos, nõ cũ aliq̃s edidit, sed cũ totos. i.
cũ ad finẽ ꝑuenit editio. Quæris quo tp̃e istiusmodi com
Mat.23. plemẽtũ illi pplo accidit? Cũ xp̃m occidit, tũc completa
Ioan.19. est malitia eius, iuxta qđ ip̃e eis p̃dixerat, implete mẽsurã
patrũ uestrorũ. Vñ in patibulo traditurus iã spm̃, cõsum-
matum est inquit. O qualẽ cõsummationẽ dedit grossis
suis ficus hæc maledicta, & subinde æterna ariditate dam
nata? O quàm sunt nouissimi peiores prioribꝰ? Incipiẽs
ab inutilibus, ad pniciosos ꝑuenit & uenenatos. O gros-
sum uipereũq; affectum, odire hoĩem q hoĩm & corpora
sanat, & aĩas saluat. O nihilominꝰ intellectum grossum &
certè bouinũ, q deũ nõ intellexerunt, nec in operibꝰ dei.
Nimiũ me fortasse q̃rebatur in sui suggillatione iudæꝰ, q
intellectũ illius dico bouinum. Sed legat in Esaia: & plus Esaiæ. 1.
quàm bouinũ audiet. Cognouit, inquit, bos possessorem Ibidem.
suũ, & asinus p̃sepe dñi sui, israel nõ cognouit me, populꝰ
meus non intellexit. Vides me iudæe mitiorẽ tibi ꝓpheta
tuo? Ego te cõparaui iumẽtis, ille subijcit. Quãquã in sua Psal.48.
ꝑsona ꝓpheta nõ dixit hoc, sed in dei, q deũ se & ipsis opi
bus clamat. Et si mihi inqt, nõ creditis, opibus credite: & Ioan.10.
si nõ facio opa patris mei, nolite credere: nec sic tñ euigi-
lant ad intelligẽdũ. Nõ fuga dæmonum, nõ obediẽtia ele
mẽtorũ, nõ uita mortuorũ bestialẽ hãc & plꝰ quàm bestia
lem hebetudinẽ ab eis depellere quiuit. De qua nõ minꝰ
mirabili quàm miserabili cæcitate factũ est, ut in illud tam
horrendũ tamq; enormiter grossum facinus proruerint,
domino maiestatis inijcientes manus sacrilegas. Extunc
itaq; dici potuit qa ficꝰ protulit grossos suos, cũ iã uideli Canti.2.
cet legitima illiꝰ ppl'i esse cœperũt quasi in exitu sup sum-
mum, ut nouis (iuxta ueterẽ ꝓphetiã) supuenientibus ue
tera proijcerent. Nõ aliter sanè quàm quõ grossi cadũt &
cedũt suborientibꝰ ficubus bonis. Quãdiu, inqt, non ces-
sauit ficus producere grossos suos, nõ te uocaui ò sponsa
sciens nõ posse una ꝓdire optimas ficus. Nunc aũt produ
ctis q prius ꝓducẽdi erãt, nõ iã intẽpestiue te inuito, cum
boni ac salutares fructus in ꝓximo esse noscãt, inutiles ex
puncturi. D Nam uineæ, inqt, florentes odorẽ dederũt Canti.2.
quod nihilominus appropinquãtis fructus indicium est.
Hic odor serpentes fugat. Aiunt florescentibus uineis oẽ
reptile uenenatũ cedere loco, nec ullatenus nouorũ ferre
odorẽ florũ. Qđ uolo attendãt nouitij nr̃i, & fiducialiter
agant, cogitantes qualem spm̃ acceperũt, cuius primitias
dæmones nõ sustinẽt. Si sic nouitius feruor, qd erit abso-
luta perfectio? Perpẽdat ex flore fructus, & saporis uirtus
ex ui æstimet odoris. Vineæ florentes odorem dederunt.
Et in principio qdẽ sicut fuit. Ad p̃dicationẽ nouæ gr̃æ
sequuta est nouitas uitæ in his q̃ crediderũt, q cõuersatio-
nẽ suã inter gẽtes habẽtes bonã xp̃i erãt bonꝰ odor in oĩ
loco. Odor bonus, testimoniũ bonũ. Hoc de bono opere 2.Cor.2
tanquã de flore odor procedit. Et qm̃ tali flore & tali odo
re inter primordia nascentis fidei fideles aĩæ ueluti q̃dam
spirituales uineæ refertæ apparuerũt, habẽtes testimoniũ
bonũ & ab his q foris erant, nõ incõgrue (ut opinor) de
ipsis dictũ sentimus qa uineæ florentes odorem dederũt.
Ad qd? Vt eo sanè prouocati etiã qui necdũ crediderant
ex bonis operibus illos considerantes glorificarẽt & ipsi
deũ, atq; ita eis odor uitæ ad uitã esse ĩciperet. Idcirco er
go dedisse odorẽ nõ immerito referunt, q non suã gloriã,
sed aliorũ de sua bona opinione q̃sierẽ salutẽ. Alioqn po
terant more quorundã q̃stum æstimare pietatẽ, uerbi gr̃a
ostentationis mercedis. Ad istud esset non dare odorem,
sed uendere. Nũc uerò qa oĩa sua in charitate faciebant,
nõ planè uẽdiderũt odorẽ, sed dederũt. Cæterũ si uineæ
aĩæ, flos opus, odor opinio est, quid fructꝰ? Martyriũ. Et Psa.126.
uerè fructus uitis: sanguis est martyris. Cum dederit, iqt,
dilectis suis somnum, ecce hæreditas domini filij merces
fructus uentris. Propemodũ dixissem, fructꝰ uitis. Quid
ni sanguinem uuæ dixerim meracissimum, sanguinem in-
nocentis, sanguinem iusti? Quidni mustum rubens, pro-
batum, p̃ciosum, planè de uinea soreth, torculari passiõis
expressum? Deniq; p̃ciosa in conspectu domini mors sctõ
rũ eius. C Hæc pro eo ꝙ dictum est uineas florẽtes odo
rẽ dedisse. Ita si ad tẽpora gratiæ hunc locũ respicere ma-
limus, aut si placet magis referri ad patres (nam uinea do
mini sabaoth domus israel) erit sensus: Christum in car-
ne nasciturum & moriturũ odorauerunt prophetæ & pa-
triarchæ, sed nõ dederunt tunc eundẽ odorẽ suum, qa nõ
exhibuerunt in carne quem in spũ p̃senserunt. Non dede
runt odorẽ suũ, nec secretũ suũ publicauerũt, expectãtes
ut reuelaretur in suo tp̃e. Quis sanè tunc caperet sapiẽtiã
in mysterio absconditam, in corpore non exhibitam? Ita

uineæ tūc quidē nō dederūt odorē suū. Dederūt aūt post ea, cū p successiões generationū nascentem ex se xp̄m fm carnē partu uirgineo seculis ediderūt. Tūc planè, inquã, Titū.3. spūales illæ uineæ dederūt odorē suū, cum apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri dei, & cœpit p̄sentē habere mundusquē pauci adhuc absētē p̄senserant. Vir ille (uerbi causa) q̄ iacob tangens, & xp̄m sentiens, ecce, inquit, odor filij mei sicut odor agri pleni cui bñdixit dñs: cū hoc dicebat, habebat delitias suas sibi, nec cuiquã illas Gal.2. cōicabat. At ubi uenit plenitudo tēporis ī quo misit de⁹ filiū suū factū ex muliere, factū sub lege, ut eos q sub lege erant redimeret: tunc prorſ⁹ odor ille qui in illo erat, sese ubiq; sparsit, adeò ut à finib⁹ terræ ip̄m sentiens clamaret ecclesia, oleū effusum nomē tuū: currerētq; adolescētulæ in odore olei. Ita ista uinea dedit odorem suum, & eo tp̄is dederūt & cæteræ ī qb⁹ hic ip̄e odor uitæ extiterat. Quidni dederūt, ē qb⁹ xp̄s fm carnē? Dictū est itaq; uineas dedisse odorē, siue qa fideles animæ bonã de se ubiq; opinionem spargūt, siue q̄ palã facta sunt mundo oracula & reuelationes patrū, & in oēm terrã exiuit odoratus eorū, dicēte ap̄lo: Manifeste magnū est pietatis sacramentū qđ manifestum est in carne: iustificatū est in spū, apparuit angelis p̄dicatū est gentib⁹: creditū est mundo, assumptū est in gloria. D Mirū uerò si nec ficus nec uineæ istæ aliqd habent qđ mores ædificet. Ego hūc locū arbitror esse & moralem. Dico aūt p grām dei q̄ in nobis est, & ficus nos habere & uineas. Ficus quidē qui suauiores in morib⁹ sunt, uineas uerò p spū feruētiores. Oīs q se inter nos cōmuniter socialiterq; agit, & nō solū sine q̄rela cōuersatur inter fratres, sed & multa cum suauitate fruendum se oībus præbet in oī officio charitatis, qđ ni illū uicē agere ficus conuenientissime dicã? Qui tñ grossos suos pri⁹ p̄tulerit proiecerítq; oportet, timorē utiq; iudicij, quē perfecta charitas foras mittit: & amaritudinē pc̄torū, q̄ uerè confessioni & infusioni grãæ, crebrarumq; p̄fusioni lachrymarū cedat necesse est, cæteraq; talia instar grossorū p̄euntia fructuū suauitatē, q̄ uos q̄q; p uosmetip̄os cogitare potestis. Vt tñ adhuc ego aliqd adijciã de eiusmodi qđ occurrit, uidete ne fortè etiã hæc īter grossos deputari possunt, sciētia, prophetia, līguæ, similiaq;. Etenī ista more grossorū deficere habent: & cedere melioribus: dicēte ap̄lo qa & scientia destruetur: & prophetiæ euacuabūtur: & linguæ cessabunt. Fidē q̄q; ip̄am intellectus excludet: speiq; succedat uisio necesse est. Qđ eñ uidet qs: qd sperat? Sola nō exci-
1.Cor.12 dit charitas: sed illa qua de⁹ toto corde: tota aīa: tota uir-
Luc.10. tute diligitur. Ideò hãc minime grossis annumerauerim: ne ad fic⁹ quidē dixerim pertinere: sed ad uineas. Iam qui uineæ sunt: seueriores nobis quàm suauiores se exhibent in spiritu uehementi agētes: zelantes pro disciplina: uitia acerrime corripiētes: aptantes sibi congruentissime uocē
Psa.136. illã. Nónne q̄ oderūt te dñe oderã, & sup inimicos tuos
Psa.68. tabescebã? Itē: Zelus domus tuæ comedit me. Et mihi q̄dem illi in dilectiōe proximi, isti in dilectiōe dei eminere uidētur. Sed libet pausare sub hac uite & sub hac ficu, ubi dei proximiq; obūbrat dilectio. Vtraq; teneo cū te amo domine Iesu christe, qui meus proximus es, qm̄ homo es, & fecisti mecum misericordiam, & nihilominus es super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter ecclesia reperit diuitias diuinæ misericordiæ in foraminibus uulnerū Christi. Et de fortitudine martyrū quã à Xp̄o receperūt Ser. LXI. C

Cant.2. SVrge amica mea sponsa mea & ueni. Commendat sponsus multam dilectionem suam iterãdo amoris uoces. Nam iteratio, affectionis expressio est: & q̄ rursum ad laborem uinearū solicitat dilectam, ostēdit quàm sit de animarum salute solicit⁹. Nam uineas animas esse iam audistis: non immoremur superuacue in his q̄ dicta sunt. Videte sequētia. Sponsam tñ nusquã (ut memini) in hoc toto ope apte adhuc noīarat, nisi mō cū ad uineas itur, cum uino charitatis appropinquatur. Quæ cū uenerit & perfecta fuerit, faciet spūale cō-

iugiū, & erūt duo nō in carne una, sed in uno spū: dicēte Ephe.
ap̄lo: Qui adhæret deo, unus spūs est. ¶ Sequit: Columba 1.Co.
mea in foraminib⁹ petræ, in cauernis maceriæ, ostēde mi- Cant.
hi faciē tuã, sonet uox tua in auribus meis. Amat, & p̄git Ibid.
amatoria loq. Colūbã denuo blãdiēdo uocat, suã dicit, & sibi asserit propriã. Qđ̄q; ip̄e rogari obnoxi⁹ ab illa solebat ipsi⁹ nūc uersa uice & cōspectū postulat & colloquiū. Agit ut sp̄ōsus: sed ut uerecūd⁹, publicū erubescit, decernitq; frui delicijs suis in loco seq̄stri utiq; in foraminibus petræ, & in cauernis maceriæ. D Puta ergo sic dicere sp̄ōsum: Ne timeas amica quasi hæc ad quã te hortamur opa uinearū, negociū amoris īpedire seu interrūpere habeat. Erit certè & aliqs usus ī ea ad id qđ pariter optam⁹. Vineæ sanè macerias habēt, & diuersoria grata uerecundis. Hic literalis lusus. Quidni dixerim lusum? Quid eñ seriū habet hæc lr̄æ series? Ne auditu qdē dignū qđ foris sonat, si nō intus adiuuet spūs infirmitatē intelligentiæ nr̄æ. Ne ergo remaneamus foris, ne & turpiū (qđ absit) amorū uideamur lenocinia recēsere, afferte pudicas aures ad sermonē q̄ in manib⁹ est de amore: & cū ip̄sos cogitatis amātes, nō uirū & feminã, sed uerbū & aīam sentiatis oportet. Et si xp̄m & eccl'iam dixero, idē est, nisi q̄ eccl'iæ noīe nō una aīa, sed multarū unitas uel potius unanimitas designat̄. Nec sanè foramīa petræ aut cauernas maceriæ, latebras putetis operātiū iniq̄tatē, ne q̄ p̄rsus suspicio subeat de opibus tenebrarū, alius hūc locū ita exposuit, foramina petræ uulnera xp̄i interpretās. Recte oino, nã petra xp̄s. Bona foramina, q̄ fidē astruūt resurrectiōis, & Ioā.
xp̄i diuinitatē. Dñs meus, inq̄t, & deus meus. Vñ hoc re- Psal.
portatū oraculū nisi ex foraminibus petræ? In his passer īuenit sibi domū, & turtur nidū, ubi reponat pullos suos. In his se colūba tutat̄, & circūuolitantē intrepida intuet̄ Cant.
accipitrē. Et ideò ait: Colūba mea in foraminib⁹ petræ, Psal.
Vox columbæ in petra exaltauit me. Et item: Statuit, inquit, supra petrã pedes meos. Vir sapiens ædificat domū suam supra petram, q̄ ibi nec uentorū formidet iniurias, nec inundationū. B Quid nō boni in petra? In petra exaltatus, in petra securus, in petra firmiter sto. Securus ab hoste, fortis à casu, & hoc quoniam exaltatus à terra. Anceps est eñ & caducū terrenū omne. Conuersatio nostra in cælis sit, & nec cadere nec deijci formidam⁹. In cælis petra, in illa firmitas atq; securitas est. Petra refugium herinacijs. Et reuera ubi tuta firmaq; infirmis securitas & requies, nisi in uulnerib⁹ saluatoris? Tanto illic securior habito, quãto ille potētior est ad saluandū. Fremuit mūdus, premit corpus, diabolus insidiatur, nō cado: fundatus enim sum supra firmam petram. Peccaui peccatū grãde, turbatur consciētia, sed non perturbabitur, qm̄ uulnerum dñi recordabor. Nempe uulneratus est propter iniquitatis nostas. Quid tam ad mortem: quod nō xp̄i morte saluetur? Si ergo in mentē uenerit tam potens tamq; efficax medicamentū: nulla iam possum morbi malignitate terreri. Et ideò liquet errasse illū q ait. Maior est iniqui- Gen.
tas mea: quàm ut ueniam merear. Nisi q̄ non erat de mēbris xp̄i: nec pertinebat ad eum de xp̄i merito ut suū p̄sumeret: suum diceret qđ illius esset tãquã rem capitis mēbrum. C Ego uero fidēter qđ ex me mihi deest: usurpo mihi ex uisceribus domini: quoniã misericordia affluūt, Psal.
nec desunt foramina per quæ effluant. Foderunt manus eius & pedes, latusq; lancea forauerunt: & per has rimas Psal.
licet mihi suggere mel de petra, oleūq; de saxo durissimo, id est gustare & uidere quoniã suauis est dñs. Cogitabat Deu.
cogitationes pacis, & ego nesciebam. Quis enim cognouit sensum dñi, aut qs consiliarius eius fuit? At clauis re- Psal.
serãs, clauus penetrãs factus est mihi, ut uideam uoluntatem domini. Quidni uideam per foramē? Clamat clauus, clamat uulnus q̄ uerè deus sit in xp̄o mūdum recōcilians sibi. Ferrum pertransijt animam eius, & appropinquauit cor illius, ut non iam nō sciat cōpati infirmitatibus meis. Patet arcanum cordis per foramina corporis. patet ma- Luc.
gnū illud pietatis sacramentū, patēt uiscera misericordiæ dei nostri

dei nrĩ in qbus uisitauit nos oriẽs ex alto. Quidni uiscera per uulnera pateãt? In quo eñ clarius quàm in uulneribus tuis eluxisset ꝙ tu dñe suauis & mitis, & multæ misericordiæ? Maiorẽ eñ miserationem nemo habet, quàm ut aĩam suã ponat qs ꝓ addictis morti & dãnatis. Meũ ꝓinde meritũ miseratio dñi. Non planè sum meriti inops, quãdiu ille miserationũ nõ fuerit. Q̃ʒ si miæ dñi multæ,
Treñ.3. multus nihilominus ego in meritis sum. Quid eñ si multorũ sim mihi cõscius delictorũ? Nẽpe ubi abũdauit de-
Rom.5. lictũ, supabũdauit & grã. Et si miæ dñi ab æterno & usqꝫ in æternũ, ego quoqꝫ misericordias dñi in æternũ cantabo. Nunqd iustitias meas? Dñe memorabor iustitiæ tuæ solius. Ipsa est enim & mea. Nempe factus es mihi tu iustitia à deo. Nunquid mihi uerendum ne nõ una ambobus sufficiat? Non est pallium breue, qđ ſm ꝓphetam nõ possit operire duos. Iustitia tua iustitia in æternũ. Quid longius æternitate? Et te pariter & me operiet largiter larga
ps.118. & æterna iustitia. Et in me quidem operit multitudinem pctorũ: i te aũt dñe qd nisi pietatis thesauros, diuitias bo-
Psal.13. nitatis? Hæ in foraminibus petræ repositæ mihi. Q̃ʒ magna multitudo dulcedinis tuæ in illis, opertæ quidẽ, sed in his qui pereũt. Vt qd eñ sctm̃ detur canibus, uel mar-
1.Co.2. garitæ porcis? Nobis aũt reuelauit deus per spiritũ suũ, etiã & apertis foraminibus introduxit in sctã. Quanta in his multitudo dulcedinis, plenitudo grã, perfectioqꝫ uirtutũ? A Ibo mihi ad illa sic referta cellaria, atqꝫ ad ãmonitionem prophetæ relinquam ciuitates, & habitabo in petra: ero quasi columba nidificans in sũmo ore foraminis, ut cum moyse positus in foramine petræ, transeunte dño merear saltẽ posteriora eius prospicere. Nã faciẽ stãtis, i. incõmutabilis claritatem quis uideat, nisi qui introduci iam meruit nõ in sancta, sed in sanctasanctorũ? Nec uilis tamen aut contẽnenda posteriorũ cõtẽplatio. Contemnat herodes: ego tãto magis nõ contẽno, quãto magis contẽptibilẽ se ostẽdit herodi. Habent etiam aliqd &
Psal.77. posteriora dñi qđ uidere delectet. Quid scit si conuertat
Psal.20. & ignoscat deus, & relinquat post se bñdictionẽ? Erit cũ ostendet faciẽ suã: & salui erimus. Sed interim præueniat nos in benedictiõibus dulcedinis: illis utiqꝫ quas post se relinquere consueuit. Nunc dignationis suæ posteriora demonstrat, alias in gloria dignitatis faciem suam demõstraturus. Sublimis in regno, sed suauis in cruce. In hac
Psal.15. me uisione præueniat, in illa adimpleat. Adimplebis me, ait, lætitia cũ uultu tuo. Vtraqꝫ uisio salutaris, utraqꝫ sua uis, sed illa in sublimitate, ista in humilitate. Illa in splẽdo-
Psal.67. re, hæc in pallore est. Deniqꝫ, inqt, & posteriora dorsi eiꝰ in pallore auri. Quomodo nõ ĩ morte pallescat? Sed melius pallẽs aurũ quàm fulgens aurichalcum, & quod stultum est dei, sapiẽtius est hominibus. Aurum uerbũ, aurũ sapiẽtia est. C Hoc aurum semetipsum decolorauit abscondens formam dei, & formam serui ꝑtendẽs. Decolo-
Canti.1. rauit & ecclesiam quæ ait: Nolite me considerare ꝙ fusca
Psal.67. sim, quia decolorauit me sol. Ergo & posteriora ipsius in pallore auri, quæ fuscũ nõ erubuit crucis, ustionẽ passionis non horruit, liuorẽ uulnerũ nõ refugit. Et iam cõplacet sibi in illis, & optat nouissima sua fore horum similia. Idcirco deniqꝫ audit. Columba mea in foraminibꝰ petræ, ꝙ in christi uulneribus tota deuotione uersetᷣ, & iugi meditatione demoretur in illis. Inde martyri tolerãtia, inde illi magna fiducia apud deum altissimũ. Non est ꝙ uereatur martyr exanguem, liuidamqꝫ leuare ad eũ faciem, cuius liuore sanatus est, gloriosam repꝛsentare similitudinẽ mortis eius, utiqꝫ in pallore auri. Quid uereatur cui etiã
Cant.2. à domino dicitur. Ostende mihi faciem tuam? Ad quid? Vt mihi uidetur, se magis ostendere uult. Ita est, uideri uult, non uidere. Quid eñ ille non uidet? Nõ est ei opus ut quis se ostẽdat à quo nihil nõ uidetur nec si se abscondat. Vult ergo uideri, uult benignus dux deuoti militis uultum & oculos in sua sustoli uulnera, ut illiꝰ ex hoc animũ erigat, & exẽplo sui reddat ad tolerãdum fortiorem. Enimuerò non sentiet sua, dum illiꝰ uulnera intuebitur. Stat martyr tripudiãs & triũphãs toto licet lacero corpore, & rimãte latera ferro, nõ mõ fortiter sed & alacriter sacrũ è carne sua circũspicit ebullire cruorẽ. Vbi ergo tũc aĩa martyris? Nempe in tuto, nẽpe in petra, nẽpe in uisceribus Iesu, uulneribus nimirũ patẽtibus ad intro eundũ. Si in suis esset uisceribus scrutãs ea, ferrũ pfecto sentiret, dolorẽ nõ ferret, succũberet, & negaret. Nũc aũt in petra habitãs, quid mirũ si in modum petræ diruerit? D Sed neqꝫ hoc mirũ, si exul à corpore, dolores nõ sentiat corporis. Neqꝫ hoc facit stupor, stet amor. Submittitᷣ eñ sensus nõ amittitᷣ. Nec deest dolor: sed superatur, sed cõtẽnitᷣ. Er-
go ex petra martyris fortitudo, inde plenè potens ad bi- Psal.22.
bendũ calicẽ dñi. Et calix hic inebrians quàm ꝑclarꝰ est? Præclarus, inquã, atqꝫ iocũdus nõ minus imperatori spectanti quàm militi triũphãti. Gaudiũ etẽm dñi, fortitudo nrã. Quidni gaudeat ad uocẽ fortissime cõfessionis? De-
niqꝫ & reqrit eã cũ desiderio. Sonet, inquiens, uox tua in Canti.2.
auribus meis. Nec cũctabitᷣ repẽdere uicẽ scđm suã ꝓmis- Marc.8.
sionẽ cõtinuo, ut qui se cõfessus fuerit corã hoĩbus, cõfitebitᷣ & ipse eũ corã patre suo. Rũpamus sermonẽ, nec eñ põt finiri mõ, ne sit sine modo, si cũcta q̃ adhuc ex ꝓposito capitulo restant, uno isto uelimus sermone cõplecti. Ergo quod superest seruemus principio alteri, ut de nrõ sanè & uerbo & mõ gaudeat spõsus ecclesiæ Iesus xp̃s dñs noster, qui est super oĩa deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter intelligatur hoc quod dicitur. Oratio iusti penetrat cælos. Et ꝙ nemo potest bene deum cõtemplari, & uerbum dei prædicare, nisi perfectam habuerit mentis puritatem. Sermo. LXII. B

COlumba mea in foraminibꝰ petræ, in cauernis Cant.2.
maceriæ. Nõ tantum in foraminibus petræ tutum reperit columba refugium, sed & in cauernis maceriæ. Q̃ʒ si maceria non congeriem lapidum, sed sanctorum communiõem accipimus, uideamus ne fortè cauernas maceriæ dixerit angelorum, qui ob superbiam lapsi sunt, loca quasi uacua derelicta, qppe quæ repleri ex hominibꝰ habent tanquam ruinæ de lapidibꝰ
uiuis reficiendæ. Vnde apostolus Petrus: Accedentes, in- 1.Petr.2.
quit, ad lapidem uiuum, & ipsi tãquem lapides uiui superædificamini domos spirituales. Nec puto ab re eẽ si intelligimꝰ angelorum custodiam uicem exhibere maceriæ in uinea dñi, q̃ est ecclesia ꝑdestinatorum: cum Paulꝰ dicat:
Nonne omnes administratorij spiritus sunt missi in mini- Hebr.1.
sterium propter eos qui hæreditatẽ capiũt salutis? Et pro-
pheta. Immittit angelꝰ dñi in circũitu timẽtiũ eũ. Et si ita Psa.33.
sedet, erit sensus, qa ecclesiã tpe & loco pegrinationis suæ Psal.118.
duæ res cõsolentur. De ꝑterito quidẽ memoria passionis xp̃i, de futuro aũt ꝙ se in sortẽ sctõrũ cogitat & cõfidit recipiẽdam. Ambo hæc ueluti añ & retro oculata insatiabili desiderio cõtuetᷣ, & uterqꝫ illi ĩtuitꝰ admodũ gratꝰ uterqꝫ est illi refugiũ, à tribulatione malorum & dolore integra cõsolatio: cũ non solum quid sibi expectandũ, sed & unde id sit præsumendum nouerit. Expectatio læta nec dubia, quæ christi morte firmata est. Cur paueat ad præmij magnitudinem, quæ precij dignitatem cõsiderat? Quàm libens mẽte inuisit foramina p q̃ sibi sacrosancti sanguinis precium fluxit. Quàm libens cauernas perambulat & diuersoria & mãsiones quæ sunt in domo patris multæ atqꝫ diuersæ, in qbus habet collocare filios suos pro quorũqꝫ diuersitate meritorũ. Et tũc quidẽ (qđ solũ interim põt) sola in his memoria reqescit, cæleste habitaculũ qđ desur-
sum est, iam aĩo induens. Erit aũt cũ implebit ruinas, cum Psal.109.
cauernas & corpore inhabitabit & mente, cũ uacua domicilia q̃ antiq reliquerũt habitatores, ipsa suæ uniuersitatis illustrabit ꝑsentia, nec ulla ultra apparebit cauerna penitus in celesti maceria, felici decætero perfectione sui atqꝫ integritate gaudente. D Aut si id magis probas, dicemꝰ has cauernas à studiosis & pijs mentibus nõ inueniri, sed fieri. Quonam modo inquis? Cogitatione & auiditate. Cedit nempe in modum maceriæ mollioris pia maceries desiderio animæ, cedit puræ cõtemplationi, cedit crebræ

orationi. Deniq; oratio iusti penetrat cælos. Non utiq;
acris huiꝰ corporei spaciosas altitudines ueluti quodam
Ezec.5. remigio alarũ suarum instar uolucris uolãtis scindet:aut,
quasi gladius acutus ipsius firmamenti solidum celsumq;
Psal.18. uerticem porforabit. Sed sunt cæli sancti uiri, ratiõales, q̃
enarrãt gloriã dei: q̃ fauorabili quadam pietate nostris se
uotis libenter inclinãt: & sinuatis ad tactũ nr̃æ deuotio-
nis affectibus in sua nos recipiunt uiscera quoties digna
ad eos intẽtiõe pulsamus. Pulsanti eñ aperietur. Licebit
itaq; unicuiq; nostrũ etiã hoc tpe nr̃æ mortalitatis caua-
re sibi q̃cũq; pte uolet cauernas supnæ maceriæ; nũc qdẽ
patriarchas reuisere: nũc uerò salutare pphetas: nũc se-
natui immisceri apl'orũ: nũc martyrũ inseri choris: sed & bea
tarũ uirtutũ statꝰ & mãsiones à mĩmo angelo usq; ad che
rubim & seraphim tota mẽtis alacritate pcurrendo lustra
Lucæ.12 re: pròut queq; sua deuotio feret. Apud quos magis affi-
cieẽ immittẽte sibi spũ prout uult: si steterit & pulsauerit:
cõfestim aperieẽ ei, & facta quasi cauerna in mõtibꝰ uel po
tius mentibꝰ sctis: dũ se ultro inflectũt ad pietatẽ: requie-
scet uel paululũ apud illos. A Oĩs aĩæ sic facĩetis, & faci
es & uox deo grata existit: facies ppter puritatẽ, uox pro
Psal.95. pter cõfessionẽ. Etenĩ cõfessio & pulchritudo in cõspectu
Canti.2. eiꝰ. Vñ & dr̃ illi q̃ eiusmodi ẽ. Oñde mihi faciẽ tuã: sonet
uox tua in auribꝰ meis. Vox admiratio ĩ aĩo cõtẽplantis:
gr̃arũ actio est. Delectaẽ admodũ istiusmodi cauernis deꝰ
è qbꝰ sibi uox resonat gr̃arum actionis, uox admirationis
& laudis. Fœlix mẽs q̃ sibi in hac maceria frequẽter caua
re studuit, sed q̃ in petra felicior. Licet qdẽ cauare & in pe
tra: sed ad hoc puriore mentis acie opus est: & uehemen-
tiori oĩno intẽtione: etiã & meritis potioribꝰ sctitatis. Et
Ioan.1. ad hæc qs idoneꝰ? Nẽpe ille q̃ dixit. In principio erat uer
bũ: & uerbũ erat apud deũ, & deꝰ erat uerbũ: hoc erat in
principio apud deũ. Nónne tibi uideẽ ipsis se uerbi pene
tralibus ĩmersisse, & de abditis pectoris eiꝰ quãdã intimæ
sapiẽtiæ sacrosanctã eruisse medullã? Quid ille q̃ sapiam
loq̃baẽ ĩter pfectos: sapiam in mysterio abscõditã: quã ne
mo principũ mũdi huiꝰ cognouit? Nónne uno & altero
cælo: acuta sed pia curiositate terebratis è tertio tãdẽ hãc
pius scrutator euixit? At ipam nõ siluit nobis uerbis qbꝰ
2.Co.12 potuit fidelibꝰ fideliter intimãs. Audiuit aũt uerba ineffa
bilia: q̃ nõ licuit illi loq. Nõ utiq; hoĩ: nã sibi illa loqueba
tur & deo. Puta ergo deũ quasi solicitã pauli charitatem
hoc mõ cõsolari & dicere. Quid anxiaris q̃ cõceptũ tuum
auditꝰ nõ capit hũanꝰ? Sonet uox tua in auribꝰ meis: hoc
Cant.2. est. Si quod sentis nõ licet reuelare mortalibꝰ: cõsolare tñ
q̃ uox tua diuinas queat mulcere aures. Vides sctãm ani-
mã nũc qdẽ charitate sobriã nobis: nũc uerô puritate ex-
cedẽtẽ deo? Vide etiam de sctõ Dauid, ne fortè ipse ille sit
hõ de quo cũ deo quasi de alio loquiẽ: qm̃ cogitatio hoĩs
cõfitebiẽ tibi: & reliquiæ cogitationis diẽ festũ agẽt tibi.
Ergo qđ de cogitatione pphetica uerbo & exẽplo pphe
tæ uenire ad mediũ poterat: id ppheta in publicã mox la-
xabat cõfessionem: & ex eo confitebatur in ppl'is dño, reli
quũ sibi & deo seruans: unaq; festiuum ducẽs in lætitia &
exultatione. Hoc ergo est qđ nobis intimare memorato
uersiculo uoluit: qcqd uidelicet sua illa scrutabũda & aui-
da cogitatione ex arcano sapientiæ eruere p̃ualebat: par-
tem quã poterat in salutẽ populorum solicita p̃dicatione
impartiebaẽ: reliquũ qđ capere plebes non poterãt festi-
ua iubulatione in dei laudibꝰ expẽdebat. Vides sanctæ cõ
tẽplationi deperire nihil: dũ quod expendi in plebiũ ædi
Psa.46. ficationem non põt: id uel maxime deo sit iocunda deco-
raq; laudatio? D Quæ cum ita sint, duo liquet cõtẽpla
tionis genera esse, unum de statu & felicitate & gloria ci-
uitatis supernæ: quo uel actu uel ocio ingẽs illa cælestium
ciuium occupata sit multitudo: alterũ de regis ipsiꝰ maie-
state, æternitate, diuinitate. Illa ĩ maceria: ista ĩ petra. Sed
hoc quãto difficilius cauaẽ: tanto suauiꝰ quod inde eruis
sapit. Nec uerearis illud quod scriptura minaẽ scrutato-
ribus maiestatis: tantũ affert purũ & simplicem oculum.
Non opprimeris à gloria; sed admitteris: nisi non dei, sed
tuã q̃sieris gloriã. Alioquin sua quisq; opprimitur, nõ dei
gloria: dũ procliuis in istã, ad illã leuare ceruicẽ nõ siniẽ:
nimirũ grauẽ cupiditate. Hac excussa securæ scrutemur ĩ
petra: in qua thesauri abscõditi sapientiæ & sciẽtiæ sunt.
Si adhuc dubitas: audi ipsam petram. Qui operãtur, in- Psal.
quit, in me: nõ peccabunt. Quis dabit mihi pẽnas sicut
colũbæ; & uolabo & requiescã? Ibi requiẽ inuenit mãsue
tus & simplex ubi dolosus opprimiẽ, uel elatus & cupidꝰ
inanis gl'iæ. Eccl'ia colũba est: & ideo requiescit. Colũba:
quia innocẽs, qa gemẽs. Colũba inquã: qa in mãsuetudi-
ne suscipit insitũ uerbũ. Et requiescet in uerbo, hoc est in
petra: nã petra est uerbũ. Eccl'ia ergo in foraminibus pe-
træ p quã introspicit & uidet gloriã spõsi sui: nec oppri-
miẽ tñ à gloria: qm̃ nõ sibi usurpat eã. Nõ opprimiẽ, quia
nõ scrutatrix maiestatis est, sed uolũtatis. Nã qđ maiesta-
ti attinet: interdũ qdẽ & in ipam intẽdere audet, sed qua-
si admirãs: nõ quasi scrutãs. Sed & si qñ per excessum rapi
in illã cõtingat: digitus dei est iste dignãter leuãs hoĩem:
nõ hoĩs temeritas insolenter dei alta peruadẽs. Cum eñ
apl's raptũ se cõmemoret, ut ausum excuset: quisnam al- Actu.
ter p̃sumet mortalium huic se diuinæ maiestatis horrẽdo
scrutinio pprijs intrincare conatibus, & ĩportunus cõtẽ-
plator pauenda irrũpere in arcana? Scrutatores proinde
maiestatis tanquã irruptores dici reor: non qui. s. rapiun-
tur in eã: sed qui irruũt. Ipsi itaq; opprimunẽ à gl'ia. Ergo
formidolosa scrutatio maiestatis: at uoluntatis tam tuta
quàm pia. B Quidni tota diligẽtia scrutãdo instẽ sacra
mẽto gl'iæ uoluntatis: cui mihi parendũ p oĩa scio? Sua-
uis gloria q̃ nõ aliunde quàm de ipsius suauitatis cõtem-
platione procedit: quàm de diuitiarũ bonitatis ac multæ Ioan.1.
miserationis intuitu. Deniq; uidimus gloriã hãc: gloriã
quasi unigeniti à patre. Totũ nẽpe benignũ & uerè pa-
ternũ qđ apparuit gloriæ in hac parte. Nõ me opprimet
gl'ia ista totis licet uiribus intẽdentẽ in se: ego potiꝰ im-
primar illi. Etenĩ reuelata facie speculantes in eandẽ ima-
ginem transformamur de claritate in claritatẽ tãquam à
dñi spũ. Transformamur cũ cõformamur. Absit aũt ut in
maiestatis gloria: & nõ magis in uoluptatis modestia: dei
ab hoĩe cõformitas p̃sumaẽ. Gl'ia mea hæc est si unquã de
me audiero. Inueni hoĩem fm cor meũ. Cor spõsi: cor pa-
tris sui. Ipsum qđ? Estote, ait, misericordes sicut & pater Lucæ.
uester misericors est. Hæc forma quã uidere desiderat: cũ
ecclesiæ dicit, ostende mihi faciem tuã: forma pietatis &
mãsuetudinis. Hanc cum oĩ fiducia leuat ad petrã cui si-
milis est. Accedite, inquit, ad eum & illuminamini: & fa-
cies uestræ non confundẽtur. C Quo pacto humilis ab
humili cõfundetur, à pio sancta, & à mansueto modesta?
Non planè abhorrebit à puritate petræ pura facies spon
sæ, nõ magis quàm á uirtute uirtꝰ: à lumine lumẽ. Sed qa
nõ ex oĩ interim parte adhuc ad petrã forandã ecclesia ac
cedere põt (neq; eñ oĩm est q̃ in ecclesia sunt sacramenta
diuinæ uolũtatis inspicere: aut app̃hẽdere per semetipos
pfunda dei) ideo nõ solũ in foraminibus petræ, sed & in
cauernis maceriæ habitare ostendiẽ. Ergo in pfectis qui-
dem qui rimari ac penetrare arcana sapientiæ & puritate
conscientiæ audent, & intelligẽtiæ acumine possunt: ha-
bitat in foraminibus petræ. De reliquo in cauernis mace
riæ: ut qui in petra p semetipsos fodere, aut nõ sufficiũt:
aut nõ p̃sumũt: in maceria fodiant, cõtenti uel gl'iam san-
ctorũ mẽte intueri. Si cui ne hoc qdẽ possibile sit: huic sa-
næ pponet Iesum, & hũc crucifixũ: ut & ipse absq; suo la-
bore habitet in foraminibꝰ petræ: in qbus nõ laborauit.
Iudei in his laborauerũt: & ipse in labores infideliũ itroi
bit ut sit fidelis. Nec uerendũ q̃ patiaẽ repulsam: q̃ & uo-
catur ut intret. Ingredere, inqt, in petrã: & abscondere in Esaiæ.
fossa humo à facie timoris dñi, & à gl'ia maiestatis eiꝰ. In-
firmæ adhuc & inertia aĩæ? q̃ iuxta qđ in euangelio qdam
de semetipso confitetur: fodere nõ ualet: mẽdicare erube- Luc.
scit) fossa ostenditur humus ubi lateat: donec cõualescat
& pficiat: ut possit & ipsa per se cauare sibi foramina in
petra, p̃ quæ intret ad interiora uerbi, animi utiq; uigo-
re & puritate

re & puritate. Et si intelleximꝰ fossam humū, illā quæ ait:
Psal. 21. Foderunt manꝰ meas & pedes meos: non erit ambigendū
de sanitate in ea citius adipiscenda aīæ uulneratæ quæ in
ea demorabitur A Quid enim tā efficax ad curanda con-
sciētiæ uulnera, necnō ad purgandā mētis aciē, quàm xp̄i
uulnerū sedula meditatio? Verum donec purgata & sana-
ta ꝑfecte fuerit, non uideo qualiter illi aptari possit qđ dr̄.
Canti. 2 Ostēde mihi faciē tuā, sonet uox tua in auribꝰ meis? Quō
deniqꝫ faciem suā ostendere audeat, uel leuare uocem suā,
cui & latere indicitur? Ascondere, inquit, in fossa humo.
Esaiæ, 2. Quare? Quia non est pulchra facie, nec digna quæ uidea-
tur. Non erit digna uideri, quādiu nō erit uidere idonea.
Cum aūt per inhabitationē fossæ humi in sanando oculo
interiori tm̄ profecerit, ut reuelata facie speculari gloriā
dei & ipsa possit, tūc demum quæ uidebit fiducialiter iam
loqtur, uoce & facie placēs, Placeat necesse est facies, quæ
in dei claritatē intēdere pōt. Neqꝫ em̄ id posset, nisi clara
ipsa quoqꝫ esset & pura, utiqꝫ trāsformata in eandē quam
conspicit claritatis imaginem. Alioqn ipsa dissimilitudine
resiliret isolito reuerberata fulgore. Ergo cū pura purā in
tueri potuerit ueritatē: tūc faciē ipsius sponsus uidere cu
piet, consequenter & uocē eius audire. Nā quantū illi pla
ceat cum puritate quidem mentis prædicatio ueritatis,
Canti. 2 ostendit, cum subinde infert: Vox enim tua dulcis. Quia
enim non placeat uox si displiceat facies, demonstrat cum
illico subdit: Et facies tua decora: Quid internæ decor fa-
ciei nisi puritas? In pluribus hæc absqꝫ prædicationis uo
ce complacuit, illa absqꝫ ista in nemine. B Impuris non
se ostendit ueritas, non se credit sapientia. Quid ergo lo-
quuntur quā non uiderūt? Qđ scimus, inquit, loqmur, &
quæ uidimus testamur. Id ergo tu audes testari qđ nō ui-
disti, & loqui qđ ignoras? Quæris quē dicā impurū? Qui
laudes requirit hūanas, qui nō ponit sine sumptu euange
liū, q euāgelizat ut māducet, q quæstū æstimat pietatem, q
nō reqrit fructū, sed datū. Impuri sunt tales, & cū non ha-
beāt unde uideāt ueritatē propter impuritatē, habent tm̄
unde illā loquātur. Quid præpropere agitis? Cur lucē nō
Psal. 126 expectatis? Cur opꝰ lucis ante lucem præsumitis? Vanum
1. Cor. 13 est uobis ante lucem surgere. Lux est puritas, lux est chari
tas quæ nō quærit q̄ sua sunt. Hæc ꝓcedat, & pes linguæ
Ps. 49. in incerto nō ponit. Supbo oculo ueritas nō uidetur, syn
cero patet. Nō est qđ se ueritas deneget ituēdā puro cor
di, ac ꝑ hoc nec eloquēdā. Peccatori autem dixit deꝰ. Qua
re tu enarras iustitias meas, & assumis testamētū meū per
os tuū? Multi puritate neglecta, āte loq quàm uidere co-
nati sunt, & aut grauiter errauerūt nesciētes de qbꝰ loque
rent, neqꝫ de qbꝰ affirmarēt: aut turpiter uiluerūt, dū qui
alios docerēt, seipsos nō docuissent. A q̄ nos gemino ma-
lo semp custodiat exoratꝰ à nobis spōsꝰ ecclesiæ Iesꝰ chri-
stus dn̄s nr̄, q est sup oīa deꝰ bn̄dictꝰ in secula. Amen.

Quo uiro sapienti uita seu mens sua sit sibi uinea ī
Canti. 2 cultu. Et de duobus uulpium generibus, scilicet adula
toribus & detractoribus, Et de tentationibus
monachorum nouitiorum. Sermo. LXIII. D

Capite nobis uulpes paruulas quæ demoliūtur
uineas. Nam uinea nostra floruit. Liquet ꝙ nō
ociose ad uineas itū sit, qn̄ ibi inuentæ sūt uul-
pes demolientes eas. Litera quidē istud. Spiri-
tus autem quid? Ante omnia sanè ut communem, & usita
tum literæ sensum in hac explanatiōe penitꝰ respuamꝰ, ut
Ephe. 5. potè ineptū & insulsum: ī dignūqꝫ plane q recipiat in scri
ptura tā sancta tā authētica. Nisi qs fortè ita uecors & aīo
stolidꝰ sit, ut pro magno habeat didicisse ex ea instar filio
rum huius seculi, curā gerere terrenarū possessionum, cu-
stodire & defensare uineas ab incursantibus bestiis, ne for
tè contingat amittere fructum uini, in quo est luxuria, si-
mulqꝫ pareat opera & impensa. Grande scilicet dānum, ut
propterea librū sanctū tāto studio & tāta cum ueneratiōe
legamus, ꝙ docemur ī eo à uulpibus uineas custodire, ne
in excolendis illis frustra marsupia uacuentur si in custo-
diendis illis pigri fuerimus. Non estis tā rudes, neqꝫ adeò
spiritualis gratiæ expertes, ut ita carnaliter sapiatis. Ergo
in spiritu ista q̄ramus. Ibi sanè inuenimus, sano qdē intel
lectu, sensuqꝫ nihilominus digno, & uineas florentes, &
uulpes demolientes, in quibus capiendis uel amouēdis &
honestius laboratur & fructuosius. An uos dubitatis lon
ge uigilantius insistendum mentibus seruandis quàm fru
gibus, lōge curiosius inuigilādū cauēdis ꝓpter illas spūa
libus neqtiis, quàm capiendis propter istas fraudulentis
uulpeculis? A Sed iam à me demōstrādæ sunt spiritales
istæ tam uites quàm uulpes. Vestra intererit filii suæ quē-
qꝫ uineæ ꝓuidere, cū me disputante aduerterit in quibus
sibi & à qbꝰ maxime sit cauendū. Viro sapienti sua uita ui
nea est, sua mēs, sua cōsciētia. Nil qppe incultū desertum-
ue in se sapiens derelinquet. Stultus non ita. Cūcta apud
eū neglecta inuenies, cūcta iacentia, cuncta inculta & sor-
dida. Nō est uinea stulto. Quomō uinea, ubi nil plantatū,
nil elaboratū uspiā paret? Tota spinis siluescit & tribulis
stulti uita, & uinea est? Et si fuit, iam nō est, redacta in soli
tudinē. Vbi uitis uirtutis? Vbi botrus boni operis? Vbi
uinū lætitiæ spūalis? Per agrū hominis pigri transiui, in- Pro. 24.
quit, & per uineā uiri stulti, & ecce totum repleuerāt urti
cæ, & opuerūt supficiē eiꝰ spinæ, & maceria lapidū destru
cta erat. Audis sapientē irridentē stultū ꝙ bona naturæ &
dona grāæ q̄ forte ꝑ lauacrū regeneratiōis accepat, tāquā
illā quā plātauit deus & nō hō primam suā uineā, in nō ui
neā negligēdo redegit. Deniqꝫ nō pōt uinea esse, ubi uita
nō est. Nā stultus ꝙ uiuit, mortē potius quàm uita esse cē
suerim. Quō uita cū sterilitate? Arbor arida & in sterilita
tē uersa nónne mortua iudicat? Et sarmēta mortua sunt. Psal. 77.
Et occidit, inqt, in grādine uineas eorū: monstrās uitā pri
uatas q̄ sterilitate dānatæ sunt. Sic stultꝰ eo ipso ꝙ inutili
ter uiuit, uiuēs mortuus est. Soli itaqꝫ conuenit sapiēti ha
bere uel potius esse uineā. Qui uitā habet est lignū fructi
ferū in domo dei, ac per hoc lignū uiuēs. Siquidē & ipsa
sapientia quia sapiēs dicit & est lignū uitæ est apprehēdē
tibus eā. Quidni uiuat apprehēsor eiꝰ? Viuit, sed ex fide.
Iustus nēpe est sapiens, & iustus ex fide uiuit. Et si anima
iusti sēdes est sapiētiæ, sicut est: ꝑfecto is sapiēs, qui iustꝰ. Heb. 10.
Is ergo siue iustū nomines siue sapiētē, nunquā absqꝫ ui-
nea uiuet, qa nūquā non uiuet. Hoc qppe est illi uinea qđ
uita. Et bona uinea iusti, imo bona uinea iustus, cui uirtus
uitis, cui actio palmes, cui uinū testimonium cōscientiæ,
cui lingua torcular expressionis. Deniqꝫ glīa nr̄a hæc est, 2. Cor. 1.
inquit, testimoniū conscientiæ nr̄æ. Vides apud sapientē
uacare nihil. Sermo, cogitatio, conuersatio, & si qd aliud
est ex eo, qdni totū dei agricultura, dei ædificatio est, & ui
nea dn̄i sabaoth? Quid deniqꝫ illi de se perire possit, qn̄ &
foliū eiꝰ nō defluet? Cæterū tali uineæ nūquā infestatio-
nes, nūquā insidiæ deerūt. Nempè ubi multæ opes, multi
sūt & q comedūt eas. Sapiēs erit solicitꝰ seruare uineā suā
nō minꝰ quàm excolere, nec sinet eā uorari à uulpibꝰ. Pes
sima uulpes occultus detractor, sed nō minus nequā adu-
lator blādꝰ. Cauebit sapiens ab his. Dabit operā sanè qđ
in ipso est, capere illos q talia agunt, sed cape bn̄ficiis atqꝫ
obsequiis monitisqꝫ salutaribꝰ & orōnibus ꝓ his ad deū.
Nō cessabit istiusmodi carbōes ignis cōgerere sup caput
maledici, & itē super adulatoris, quousqꝫ (si fieri potest)
& illi inuidiā, & isti simulatiōe de corde tollet, faciēs man Can. 2.
datū spōsi dicētis. Capite nobis uulpes paruulas quæ de-
moliuntur uineas. An nō tibi captus illi uidet q suffusus
ora rubore, qppe ꝓpriū erubescens iudiciū, ipse suæ cōfu
siōis & pœnitudinis testis est, siue ꝙ oderit hominē amo-
re dignissimū, siue ꝙ dilexerit tantū uerbo & lingua cū à
quo se diligi ope & ueritate uel sero expertus est? Captꝰ
planè, & captꝰ dn̄o, sm̄ ꝙ noīatim ipse expressit: capite, in
quiēs, nobis. Vtinā ego oēs aduersantes mihi sine causa
ita capere possim, ut xp̄o eos uel restituā uel acqrā. Sic sic Psal. 39.
cōfundant & reuereant q quærūt aīam meā, auertant re-
trorsum & erubescāt q uolūt mihi mala, quatenꝰ inueniar
& ipse obediēs sponso, nō modo in capiēdo uulpes, sed &
in capiendo ipsi. Sed reflectat sermo ad sui principiū, ut

suo ordine series explanationis procedat. A Capite no
bis uulpes paruulas quæ demoliuntur uineas. Locus mo-
ralis est, & iuxta morũ disciplinã nos iam ostendimus spi-
rituales has uineas non nisi spũales uiros esse, quorum cũ
omnia interiora culta sint, oĩaq; germinantia, oĩa fructifi
cantia & parturientia spm̃ salutis, quõ de regno dei, sic de
his uineis æque dñi sabaoth possunt dicere: qm̃ intra nos
sunt? Denique in euãgelio legitur dari gentibus regnũ fa
cientibus fructus eius. Hi sunt quos paulus enumerat di-
Gal.5. cens. Fructus autem spũs est charitas, gaudium, pax, patiẽ
tia, longanimitas, bonitas: benignitas, mansuetudo, fides
modestia, continentia, castitas. Fructus isti profectus no-
stri. Hi accepti sponso, quia ipsi cura est de nobis. Nũ de-
uirgultis cura est deo? Hominesnon arbores amat homo
deus, & nostros ꝓfectus suos fructus deputat. Tp̃s horum
diligẽter obseruat, arridet apparentibus, & solicitus sata
git ne pereãt nobis cum apparuerint. Imo uerò ne pereãt
sibi: se em̃ reputat tãquam nos. Ideoq; prouidẽs capi sibi
iubet isidiãtes uulpeculas, ne nouellos fructus ipsæ præ-
ripiant. Capite, inquit, nobis uulpes paruulas quæ demo
Canti.2 liuntur uineas. Et quasi quis dicat, ꝑpropere times, nõdũ
uenit fructuũ tẽpus: nõ est ita, inquit, nã uinea nostra flo
ruit. Post flores nõ est fructuũ mora: adhuc illis cadẽtib⁹,
isti erũpũt illico illico incipiũt apparere. B Parabola ista
instantis est tp̃is. Videtis istos nouitios? Nuper uenerũt,
nuper cõuersi sunt, non possumus de ipsis dicere quia ui
nea nostra floruit. Floret em̃. Interim quod in eis appere
uidetis, flos est, fructuũ tempus nondum aduenit. Flos no
uella cõuersatio est, flos formula recẽs uitæ emendatioris
est. Induerũt sibi faciẽ disciplinatã, & bonam toti⁹ corpo
ris cõpositionẽ. Placẽt fateor q̃ in facie sunt, negligẽtior
utiq; is q̃ foris apparet corporum cult⁹ & uestiũ, sermo ra
rior, uult⁹ hilarior, aspect⁹ uerecũdior, incessus maturior.
Verum qa hæc nouiter cœpere, ipsa sui nouitate florescẽ
senda sunt, & spes fructuum magis quàm fructus. Vobis fi
lioli non timemus à fraude uulpium, quæ fructibus magis
quàm floribus inuidere noscunt̃. Vestrum aliũde pericu-
lum est. Vstionem certè metuo floribus, non subreptionẽ
Ps.147. sed ustionẽ à frigore. Aqlo mihi suspect⁹ est, & frigora ma
tutina quæ intepestiuos flores solent ꝑdere, fructus præri
pere. Itaq; ab aquilone pãdit̃ uestrũ malum. A facie frigo
ris eius qs sustinebit? Hoc frigus si semel aĩam, aĩæ quidẽ
(ut assolet) incuria spiritu dormitãte paruaserit, ac nemi-
ne deinde (qđ absit) inhibente ad interiora eius peruene
rit, descenderit in uiscera cordis & sinũ mentis, cõcusserit
affectiões, occupauerit cõcilij semitas, perturbauerit iudi
cij lumem, libertatẽ addixerit spũs, mox (ut in corpe solet
euenire febricitãtibus) subdit quidã animi rigor, & uigor
lentescit, lãguor fingit̃ uirtũ, horror austeritatis intendit̃,
timor solicitat paupertatis, cõtrahitur animis, subtrahit̃
grã, ꝓtrahitur longitudo uitæ, sopit̃ rõ, spũs extinguitur
deferuescit nouitius feruor, ingrauescit tepor fastidiosus
refrigescit fraterna charitas, blãditur uoluptas, fallit secu
ritas, reuocat consuetudo. Quid plura? Dissimulatur lex,
abdicatur ius, fas ꝓscribitur, derelinquitur timor dñi. Dã
tur postremo impudẽtiæ man⁹, ꝓsumitur ille temerarius,
ille pudendus, ille turpissimus, plenus ille ignominia & cõ
fusione salt⁹ de excelso in abyssum, & de pauimẽto in ster
quilinium, de solio in cloacam, de cælo in scænum: de clau
stro in seculum, de paradiso in infernum. Principiũ & ori
ginem huius pestis, & uel qua arte utetur, uel qua supere
tur uirtute, nõ est hui⁹ tp̃is demõstrare. Alias erit hoc, nũc
cœpta ꝓsequamur. Ad prouectiores & firmiores sermo ẽ
retorquend⁹ ad uineã, q̃ iam floruit, cui qdẽ etsi nõ est qđ
floribus formidet à frigore, sed nõ fruct⁹ securi sunt à uul
pibus. Dicendũ aperti⁹ quid sint spũaliter hæ uulpes, cur
pusillæ dicant̃, cur iubeant̃ potissimũ capi, & nõ abigi uel
occidi, etiã introducenda diuersa genera harum bestiarũ
ad maiorẽ audientium notitiã & cautelã, nõ sanè sermone
isto, ut fastidio cõsulam⁹, & nr̃æ deuotionis alacritas ppe-
tuet̃ in grã & cõfessione gl'iæ magni eccl'iæ sponsi dñi nr̃i
Iesu xp̃i, qui est super oĩa deus benedictus in secula. Amẽ.

De tentatiõibus manachorum prouectorũ, & de
hæreticis. Sermo LXIIII.

A Dsum promissiõi uestræ. Capite nobis uulpes Cant
paruulas q̃ demoliunt̃ uineas, nã uinea nostra
floruit. Vulpes tentatiões sunt. Necesse est ut
ueniãt tẽtationes. Quis enim coronabitur, ni- 2.Ti
si qui legitime certauerit? Aut quomodo certabunt, si de
sit qui impugnet? Tu ergo accedens ad seruitutem dei sta
in timore, & præpara animam tuam ad tentationẽ, certus
omnes qui pie uolunt uiuere in xp̃o, persecutionem passu 2.Ti
ros. Porrò tentationes diuersæ sunt, pro temporũ diuersi
tate. Et initijs qdẽ nr̃is tanquã nouellarũ teneris floribus
plantationũ in euidẽti uis algoris incũbit, cuius memini
mus in sermone altero, & incipientes ab hac peste cautos
reddidimus. Iam uerò ꝓficiẽtiũ sanctioribus studijs mini
meqdẽ sese opponere contrariæ uirtutes apte audent, sed
solẽt ex occulto insidiari quasi quædã fraudulentæ uulpe
culæ, specie qdẽ uirtutes, re autẽ uitia. Quãtos (uerbi grã
tia) ingressos uias uitæ, ꝓgressos ad meliora, sup semitas
iustitiæ bene secureq; proficiscẽtes & proficiẽtes, fraude
ꝓh pudor uulpiũ harũ turpiter supplãtatos expt⁹ sum, &
sero in se uirtutũ suffocatos plãgere fructus. Vidi ego ho
minẽ currentẽ bene, & ecce cogitatio (quidni uulpecu-
la?) quantis, inqt, bonũ quo solus fruor si essem in patria
possem utiq; impartiri fratribus & cognatis, notis & ami Mat
cis? Amãt me, & facile acquiescerẽt suadẽti. Vt qd ꝑditio
hæc? Vado illuc, & saluos multos ex illis, & me pìter. Nec
uerẽdũ i loci mutatiõe. Etem̃ dũ bn̄faciã, q̃d interest ubi,
si ꝙ illic ꝓculdubio sati⁹ ubi fructuosius degã? Quid plu
ra? It & perit miser, non tam exul ad patriam quàm canis
reuersus ad uomitũ. Et se ꝑdidit infœlix, & suorũ acqsiuit
neminẽ. En una uulpecula, ista uidelicet frustratoria spes
quã habuit in acqsitiõe suorũ. Potes tu quoq; p teipsum
in teipso alias atq; alias similes huic inuenire seu aduertẽ-
re si nõ negligas. C Vis tn̄ ut unã adhuc ego ostendam ti
bi? Facio, etiã & tertiã & quartã quoq; demõstrabo, si te
ad capiẽdas eas quas fortè ex his in tua aduerteris uinea:
inuenero uigilãtẽ. Interdũ bene ꝓficiẽtis cuiuspiã, cũ sibi
ꝓfusius aliqd supnæ grẽ senserit irrorari: subit aĩm deside
riũ p̃dicãdi, nõ qdẽ ad parẽtes & ꝓpiquos, iuxta illud, cõ
tinuo nõ acqeui carni & sanguini: sed q̃si puri⁹, fructuosi⁹
fortiusq; passim ad extraneos & adoẽs. Caute oĩno. Sanè
timet ꝓpheticũ incurrere maledictũ, si quæ in abscõdito
accepit frumenta, abscõdat in pplis: & contra euãgelium
facere, nisi q̃ in aure audiui, p̃dicauerit sup tecta. Vulpes
est, atq; illa priore cõ nociuior quõ occultior ueniẽs. Sed
capio tibi eã. Primus moyses dicit: nõ arabis in primoge Deu
nito bouis. Hoc paulus interpretãs, nõ neophytũ, inqt, 1.Tim
ne i supbiã elat⁹ incidat i iudiciũ diaboli. Et rursum. Nec Hebr
qsquã, inqt, sumit sibi honorẽ, sed q uocat̃ à deo tanquam Rom
aarõ. Itẽ ipse. Quõ p̃dicabũt, ait, nisi mittantur? Et scim⁹
monachi officiũ eẽ nõ docere, sed lugere. Et his sillibusq;
collectis mihi texo rete, & capio uulpẽ, ne demoliatur ui-
neã. Ex his nẽpe claret & certũ est ꝙ publice p̃dicare nec
mõacho cõuenit, nec nouitio expedit, nec nõ misso licet.
Porrò cõtra hæc tria uenire quãta conscientiæ demolitio
est? Ergo qcqd tale aĩo suggerat̃, siue sit illud tua cogita-
tio, siue imissio p angelũ malũ, dolosam agnosce uulpeculã, Iac
i. malũ sub specie boni. D Sed aspice aliam. Quantos ex
monasterijs spũ feruẽtes eremi solitudo suscepit, & aut te-
pefactos euomuit, aut tenuit contra eremi legem non mo
do remissos, sed etiã dissolutos: sicq; apparuit uulpecula
affuisse ubi tãta facta est uastatio uineæ. i. uitæ & cõscẽtiæ
hoĩs detrimẽtũ. Cogitabat si sol⁹ degeret, multo se copio
siores fructus spũs pceptur ũ, qppe q in cõi uita tm̃ spũalis
grẽ fuisset exptus. Et bona uisa est sua cogitatio sibi, sed
rei exitus indicauit magis candẽ illi cogitationẽ uulpem
demolientẽ fuisse. Quid illud qđ nos quoq; toties i domo
ista tã grauiter inquietat: notabilem loquor quorũdã qui
inter nos sunt superstitiosamq; abstinẽtiã, ex qua se oib⁹,
sibiq;

sibiq; oēs molestos reddūt? Quō nō hæc ipsa discordia tā
gnalis & suæ illis cōsciētiæ dissipatio est, & qđ in ipso est,
grādis uineæ huius quā plātauit dextera dn̄i, uestræ scili
Mat.26 cet oīm unanimitatis demolitio? Væ hoī ꝑ quē scandalū
Mar.9. uenit. Qui scandalizauerit, inquit, unū de his pusillis, du-
rum est qđ sequiť. Quāto duriora mereť qui tātā & tā san
ctam multitudinē scandalizat? Iudiciū prorsus durissimū
portabit quicūq; est ille. Sed hæc alias. B Nunc uerò in
tendamus his q̄ à sponso dicunť sup pusillis & astutis his
aīalibus demolientibus uineas. Pusillis dixerim, non ma-
litia, sed subtilitate. Astutū siquidē natura hoc genus est
animātis, promptūq; admodū ad nocēdum in occulto, &
uideť mihi cōgruentissime designare subtilissima quædā
uitia, specie palliata uirtutū, qualiū utiq; formā præmissis
ad notitiam exemplis, paucis licet iam aliquātisper expres
si. Nec eñ aliter nocere queūt nisi ꝙ se uirtutes uirtutum
quadā similitudine mentiūtur. Sunt aūt cogitationes ho
minū aut uanæ, aut, factæ immissiones per angelos malos,
2.Cor.11 angelos satanæ qui se transfigurant in angelos lucis, parā
Psal.10. tes sagittas suas in pharetra, hoc est in occulto, ut sagittēt
in obscuro rectos corde. Vnde & pusillas eas propter hoc
reor dici, ꝙ cum cætera uitia quadā quasi corpulentia sui
manifesta se præbeant, hoc genus pro sui subtilitate haud
facile agnosci, & ideò nec caueri possit, nisi dūtaxat à pfe-
ctis & exercitatis, & q habeāt illūinatos oculos cordis ad
discretionē boni &, mali maxīeq; ad discretionē spirituū,
qui cū apostolo possint dicere: qa nō ignoramus astutias
satanæ, neq; cogitationes eius. Et uide ne fortè ob hoc à
2.Cor.2 sponso iubeanť nō qdem exterminari uel abigi uel occidi
sed capi, ꝙ uidelicet hmōi spirituales dolosasq; bestiolas
omni uigilantia & cautela obseruari oporteat & examina
ri, & nō capi, id est comprehendi in astutia sua. Ergo cum
ꝓditur dolus, cū fraus aperiť, cū conuinciť falsitas, rectissi
me tūc diciť capta uulpes pusilla q̄ demoliebať uineam. C
Deniq; dicimus hominem in sermone capi, sicut habes in
Mat.22 euangelio: quia cōuenerunt pharisæi in unum ut caperēt
Canti.2 Iesum in sermone. Ita ergo sponsus capi iubet uulpes pu
sillas, quæ demoliunť uineas, id est deprehendi, conuinci,
ꝓdi. Solū hoc malignitatis genꝰ id ꝓpriū habet, ut agni-
tū iā minime noceat, ita ut agnoscisit illi expugnari. Quis
eñ nisi demēs cōpta decipula, sciēs & prudēs pedē mittat
in illā? Sufficit ꝓinde si capianť q̄ eiusmodi sunt, hoc est si
ꝓdas & deducas ad mediū, qppe qbꝰ appīre pīre est. Non
sic cætera uitia. Nēpe manifeste ueniunt, manifeste nocē
sciētes captiuāt, superāt reluctātes, utpotè ui nō dolo agē
tia. Ergo cōtra huiusmodi aperte sæuientes bestias non in
uestigatione opus est, sed refrenatione. Solas has uulpes
paruulas, dissimulatrices maximas (qa proditæ iā non no
cent) sufficit educi in lucem & capi in calliditate sua. Nā
foueas habent. Tali itaq; ex causa uulpes istæ & capi iubē
tur, & peruulæ discribunť. Vel ideò paruulæ, ut nascentia
1.Tim.2 uitia ī ipso ortu, donec utiq; paruula sunt, uigilanter ob-
seruans illico cōprehēdas, ne crescētia plus noceāt, & dif-
ficilius capiantur. D Et si iuxta allegoriam ecclesias ui-
neas, uulpes hæreses uel potius hæreticos ipsos intelliga
mus, simplex est sensus, ut hæretici capiantur potius quàm
effugent. Capianť dico, nō armis, sed argumētis qbus re-
fellanť errores eorū, ipsi uerò si fieri pōt recōcilienť catho
Iaco.5. lice, reuocenť ad uerā fidē. Hæc est eñ uoluntas eiꝰ q uult
oēs hoīes saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire.
Hoc deniq; uelle se phibet, q nō simplr̄ capite uulpes, sed
capite, inquit, nobis uulpes paruulas. Sibi ergo & sponsæ
suæ, id est catholice iubet acqri has uulpes, cū ait: capite
eas nobis. Itaq; homo de ecclesia exercitatus & doctus si
cū hæretico hoīe disputare aggrediť, illò intētionē suam
dirigere debet, quatenus ita errantē cōuincat ut & cōuer
tat, cogitās illud aplī Iacobi: qa q̄ cōuerti fecerit pctōrem
ab errore uiæ suæ, saluabit aīam eius à morte, & opit mul-
titudinē peccatorū. Quòd si reuerti noluerit, nec cōuictꝰ
post primā iā & scđam admonitionē (utpotè q oīno sub-
uersus est) erit sm apostolū deuitandus. Ex hoc iā melius
(ut quidē ego arbitror) effugať aut etiam religať, quam
siniť uineas demoliri. B Nec ꝓpterea sanè nihil se egisse
putet qui hæreticum uicit & cōuicit, hæreses confutauit
uerisimilia á uero clare aperteq; distinxit, praua dogmata
plana & irrefragabili rōne praua esse monstrauit, prauū
deniq; intellectū extollētē se aduersus scientiam dei in ca-
ptiuitatē redegit. Nempe cœpit nihilominus q talia opa-
tus est uulpem, et si nō ad salutē illi: & cæpit eam spōso &
spōsæ, quæuis aliter. Nā etsi hæreticus nō surrexit de fece
ecclesia tñ cōfirmať in fide, & qdē de ꝓfectibꝰ spōsæ, spon
sus sine dubio gratulať. Gaudium etem̄ dn̄i est fortitudo
nr̄a. Deniq; nō putat à se aliena lucra nr̄a, qui se nobis tā
dignāter associat, dū iubet capi uulpes nō sibi, sed nobis
secū, capite inqens nobis. Aduertere est eñ qđ ait nobis.
Quid hac uoce socialius? An nō tibi uidetur hoc dicere,
quasi qdā paterfamilias qui ꝑ se nihil habeat, sed oīa com-
munia cū uxore & filijs atq; domesticis? Et q loqť deꝰ est,
minime tñ ut deus id loquiť: sed ut sponsus: Capite nobis
uulpes. Vides quàm socialiter loquiť qui sociū nō habet.
Poterat dicere mihi, sed maluit nobis, cōsortio delectatꝰ.
O suauitatē, ô grām, ô amoris uim. Itáne summus omniū
unꝰ factꝰ est oīm? Quis hoc fecit? Amor dignitatis nesciꝰ
dignatione diues, affectu potens, suasu efficax. Quid uio-
lentius? Triūphat de deo amor. Quid tamen tam nō uio-
lentum? Amor est. Quæ est ista uis quæso tam uiolenta ad
uictoriā, tā uicta ad uiolētiā? Deniq; semetipsum exinani-
uit, ut scias amoris fuisse ꝙ plenitudo effusa est, ꝙ altitudo Phil.2.
adæquata est, ꝙ singularitas associata est. Cum quonā ti-
bi ô admirande sponse tam familiare consortium? Nobis
inquis capite. Cui tecū? An ecclesiæ de gētibus? De mor
talibus & peccatoribus collecta est. Illam scimus quæ sit.
Sed tu quis es, æthiopissæ huius tam deuotus tam ambi-
tiosus amator? Sanè nō alter moyses, sed plus quàm moy
ses. Nū tu ille es speciosus forma præ filijs hominū? Parū ps.44.
dixi, cādor es uitæ æternæ, splēdor & figura substātiæ dei.
Postremò super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De duplici genere hæreticorū, scilicet manifesto
rū & occultorū. Et de impietate quorūdā q ne secretū
ꝓdať peierare ꝑmittūt, dicētes uiros posse mulieribus
cohabitare sine detrimēto cōtinentiæ. Ser. LXV. D

Dvos uobis sup uno capitulo disputaui sermo-
nes, tertium edere paro, si audire nō tædeat. Et
necessariū reor. Nam quod ad nostram quidē
spectat, domesticam uineam (quæ uos estis) sa-
tis me arbitror in duobus fecisse sermonibꝰ pro munimē
to illi aduersus insidias tripartiti generis uulpiū, qui sunt
adulatores, detractores, ac seductorū quidā spiritus, gna-
ri & assueti mala sub specie boni inducere. Verum domini
cæ nō ita. Illam loquor quæ impleuit terram, cuius & nos
portio sumus uineam grandem nimis, domini plantatam
manu, redemptam sanguine, rigatam uerbo, propagatam
gratia, fœcundatam spiritu. Ergo plus proprij curā gerēs,
in cōmune minus ꝓfui. Mouet me autē pro ipsa multitu-
do demolientiū eā defensantiū paucitas, difficultas defen
sionis. Difficultatē occultatio facit. Nā cū ecclesia semper
ab initio sui uulpes habuerit, cito oēs compertæ & captæ
sunt. Cōfligebat hæreticus palā, nā inde hæreticus maxi
me, ꝙ palā uincere cupiebat, & succūbebat. Ita ergo faci-
le illæ capiebanť uulpes. Quid eñ si posita ī lucē ueritate,
hæreticus in suæ pertinaciæ tenebris remanens, solus fo-
ris religatus aresceret? Nihilominus capta reputabatur
uulpes condemnata impietate, & impio foras misso, osten
tui utiq; iam uicturo, nō fructui. Ex hoc iuxta ꝓphetā: erāt
illi ubera arētia, & uenter sterilis quia nō repullulat error Osee.9.
publice confutatus, & falsitas aperta non germinat. A
Quid faciemus his malignissimus uulpibꝰ ut capi queāt,
q̄ nocere quàm uincere malūt, & ne apparere qdē uolunt,
sed serpere? Omnibus una intentio hæreticis semper fuit
captare gloriam de singularitate scientiæ, sola ista mali-
gnior cæteris, uersutiorq; hæresibus, dānis pasciť alienis,
propriæ gloriæ negligens. Docta credo exemplis ueterū,

quæ ꝑditæ euadere nõ ualebant, sed confestim capiebantur: cauta est nouo maleficij genere operari mysteriũ iniquitatis, eò liceti⁹ quo latēti⁹. Deniq;, induxere (ut dicit latebras sibi, firmauerũt sibi sermonē nequã. Iura ꝑiura, secretũ ꝑdere noli. Enimuerò alias ne tenuiter qdem iurare ullaten⁹ acqescũt, ꝑpter illud de euãgelio, nõ iurare neq; *Iacob.5.* per cœlũ neq; ꝑ terram &c. O stulti & tardi corde, repleti planè pharisaico spũ, liquãtes culicē, & camelũ glutiētes. Iurare nõ licet, & peierare licet? An in hoc solo utrũq; licet? De q̃nã mihi euãgeliorũ loco ꝑducitis istã exceptionē? q ne iota quidem (ut falso gloriamini) præteritis? Patet uos & superstitiose obseruare de iuramēto, & flagitiose præsumere de ꝑiurio. O peruersitatē. Qđ ad cautelã cõsultũ est, uidelicet non iurare, hoc isti mãdati uice tam cõtentiose obseruant: & qđ immobili iure sancitum est, nõ peierandũ scilicet, hoc tãquã indifferens pro sua uoluntate dispēsant. Nõ, inquint, sed ne mysteriũ publicem⁹. Quasi gloria dei non sit reuelare sermonē. An dei inuident gloriæ? Sed magis credo ꝙ pandere erubescãt, scientes ingloriũ. *Matt.7.* Nam nefanda & obscœna dicunť agere in secreto, siquidē & uulpiũ posteriora fœtēt. C Sed taceo q̃ negarēt: ad manifesta respõdeãt? Aut iuxta euãgeliũ cauēt sãctũ dare canibus, & margaritas porcis? At istud aperte fateri est se nõ esse de ecclesia, qui oẽs q̃ de ecclesia sunt, canes cēsent & porcos. Sine exceptione enim omnib⁹ qui de sua secta nõ sunt, suũ illud quicquid est subtrahendum existimant. Cæterũ hoc & si sentiãt nõ respõdebũt, ne manifesti fiant nēpe qđ oĩmodo fugiũt, sed nõ effugiēt. Responde mihi ô homo qui plus quàm oportet sapis, & plus quàm dici põt desipis. Dei est an nõ mysteriũ qđ occultas? Si est, cur nõ ad eius gloriã pãdis? Nã gloria dei reuelare sermonem. Si nõ, cur fidem habes in eo qđ nõ est dei, nisi quia hæretic⁹ es? Aut igiť dei secretũ ad dei gloriã ꝑdãt, aut dei negent mysteriũ, & minime se hæreticos negent, aut certè nihilo minus manifestos se fateantur inimicos gloriæ dei, qui nolunt manifestũ fieri quod et norunt fore ad gloriam. Stat *Prouer.25* nempe scripturæ ueritas. Gloria regum celare uerbũ, gloria dei reuelare sermonē. Nõ uis tu reuelare? Nõ ergo uis deũ glorificare. Sed fortè nõ recipis scripturã hãc. Ita est, solius euãgelij se profitentur æmulatores & solos. Respondeant ꝑinde euãgelio. Quod dico, ait, in tenebris, dicite in lumine: & quod ĩ aure auditis, ꝑdicate super tecta. Iam *Mat.10.* nõ licet silere, usquequo occultũ teneť qđ palam de⁹ fieri iubet? Usquequo opertũ est euãgeliũ uestrum? Suspicor, *2.Cor.4* uestrũ nõ est pauli. Nã ille suũ fateť opertũ non esse. Et si, inqt, opertũ est euãgeliũ meũ, in his opertũ est qui pereũt. Videte ne uos diceret apud quos euãgeliũ inueniť optũ. Quid aperti⁹ ꝙ pereatis? An forte nec paulum recipitis. De qbusdã ita audiui. Nõ eñi inter uos oẽs ꝑ oĩa concordatis, etsi à nobis oẽs dissentiatis. At uerò eorũ uerba & scripta & traditiões qui corporaliter cũ saluatore fuerũt pari auctoritate euãgelij cũcti (ni fallor) indifferenter recipitis. Nũquid illi opertũ tenuere euãgeliũ suũ? Nũqd in deo carnis infirma, mortis horrida, crucis ignominiã tacuere? Et quidē in oẽm terrã exiuit son⁹ eorũ. Vbi apo*Esai.60.*stolica forma & uita quam iactatis? Illi clamãt, uos susurretis. Illi puplico, uos in angulo. Illi aut nubes uolant, uos ĩ tenebris ac subterraneis domib⁹ dilitescitis. Quid simile illis in uobis ostēditis? An quod uobiscum mulierculas non utiq; circunducitis, sed includitis? Non æque comitatio ut cohabitatio suspicioni patet. Verũ quisnam de illis sinistrũ quippiam suspicareť: qui mortuos suscitabant. Fac tu similiter, & una recubantē putabo fœminam, uirũ. Alioquin temere tibi usurpas illorũ dispensationē, quorũ sctitatē nõ habes. Cum fœmina semp esse, & nõ cognoscere fœminã, nõnne plus est quàm mortuũ suscitare? Quod minus est nõ potes, & qđ maius est uis credã tibi? Quotidie latus tuũ ad latus iuuenculæ est in mēsa. Lectus tuus ad lectum ei⁹ in camera: oculi tui ad illius oculos in colloquio, manus tuæ ad manus ipsius in opere. & continēs uis putari? Esto ut sis, sed ego suspiciõe nõ careo. Scãdalo mihi es, tolle scandali causam, quo te probes uerum ut iactitas euãgelij æmulatorē. Qui scãdalizauerit unum de ecclesia, nõnne euãgeliũ condemnat illũ? Tu ecclesiam scandalizas? Vulpes es demoliens uineã. Iuuate me socij ut capiať. Vel potius capite uos nobis eã ô angeli sancti. Versuta est ualde, operta est iniqtate & ĩpietate sua. Planè tam pusilla atq; subtilis, ut facile qdē humanos frustretur obtut⁹. Nunqd & uestros? Propterea uox illa ad uos, ut potè sodales spõsi: capite nobis uulpes paruulas. Ergo facite quod iubemini, capite nobis hanc tam uersipellem uulpeculã, quam ecce iam diu frustra ĩsequimur. Docete & suggerite qualiter fraus deprehēdatur. Hoc est eñi cepisse uulpem: qa lõge plus nocet falsus catholic⁹, quàm si uerus appareret hæreticus. Nõ est autem hominis scire quid sit in homine, nisi quis fortè ad hocipsum fuerit uel illuminatus spiritu dei, uel angelica informat⁹ industria. Quod signũ dabitis ut palam fiat pessima hæresis hæc docta mentiri, nõ lingua tm̃ sed uita? C Et quidem recens uastatio uineæ uulpem indicat affuisse, sed nescio qua arte fingendi ita sua confundit uestigia callidissimum animal, ut qua uel intret uel exeat, haud facile queat ab hoĩe deprehēdi. Cũq; pateat opus, nõ apparet auctor: ita per ea q̃ in facie sunt, cũcta dissimulat. Deniq; si fidē interroges, nihil christianius. Si conuersationem, nihil irreprehensibilius: & quæ loqť, factis ꝓbat. Vides hominē in testimoniũ suæ fidei frequētare ecclesiã, honorare presbyteros, offerre munus suum, confessionem facere, sacramentis cõicare. Quid fidelius? Iam quod ad uitam moresq; spectat, neminē concutit, neminē circũuenit, neminem supergreditur. Pallent insuper ora ieiunijs, panem non comedit ociosus, operať manibus unde uitã sustentat. Vbi iam uulpes? Tenebamus eã, quomodo elapsa est è manibus? Qũo tam repente disparuit? Instemus: inuestigemus: à fructibus eius cognoscemus eam. Et certè uinearum demolitio testatur uulpem. Mulieres relictis uiris, & item uiri dimissis uxoribus ad istos se conferunt. Clerici & sacerdotes populis ecclesijsq; relictis intonsi & barbati apud eos inter textores & textrices plerunq; inuenti sunt. An nõ grauis demolitio ista? An non opera uulpiũ hæc. Verũ nõ apud omnes fortè ista tã manifesta deprehenduť, & si sint, nõ est unde probētur. Quonã modo capimus illos? Reuertamur ad cõsortiũ & contuberniũ fœminarũ. Hoc eñi inter eos nemo q careat. Interrogo unũquẽpiã horũ. Heus tu bone uir, quænam hæc mulier, & unde hæc tibi? Vxorne tua? Non, inquit, nã uoto meo istud nõ cõuenit. Filia ergo. Non. Quid? Nõ soror, non neptis, non aliquo saltem ꝓpinquitatis uel affinitatis gradu attinēs tibi? Nullo prorsus. Et quomodo tuta tibi cum ista continentia tua? Sanè nec licet tibi istud. Cohabitationē (si nescis) uirorũ & fœminarũ in his qui nouere continētiã, ecclesia uetat. Si nõ uis scãdalizare ecclesiam, ejce fœminã. Alioquin ex hoc uno cætera q̃ nõ adeò manifesta sunt, ꝓculdubio credibilia fiunt. A Sed quo mihi, inquit, euãgelij loco mõstras ꝓhibitũ istud? Euangelium appellasti, ad euãgelium ibis. Si obedias euangelio: non facies scãdalũ. Prohibet enim planè euãgelium scandalum fieri. Facis autē tu, istam non amouēdo iuxta cõstitutũ ecclesiæ, Suspectus eras, at nunc manifeste censebere & cõtēptor euãgelij, & ecclesiæ aduersator. Quid iudicatis fratres? Si ꝑtinax fuerit ut nec obediat euãgelio, nec ecclesiæ acqescat, qd iã tergiuersari potest? Nõnne apte uobis uideť dephensa fraus, cõprehensa uulpes? Si non amouet fœminam, nõ amouet scandalum. Si non amouet scandalũ cum amouere possit, transgressor tenetur euãgelij. Quid factura ecclesia est, nisi ut amoueat illum q nõ uult amouere scandalũ: ne fit similis illi inobediens? Nam hoc mandatũ habet ex euangelio, non parcere nec proprio oculo scandalizanti se: non manui, non pedi, sed eruere illũ, abscindere ista, & proijcere à se. Si, inqt, ecclesiam nõ audierit, sit tibi sicut ethnicus & publican⁹. B Fecimus ne aliquid? Puto quia fecimus. Cœpim⁹ uulpem, quia fraudem percepimus. Manifesti sunt qui latebant falsi

bant falsi catholici, ueri depredatores catholicæ. Etenim dum mecū dulces capiebas cibos, corpus dico & sanguinem christi, dum in domo dei ambulauimus cū consensū: fuit suadendi locus, imo opportunitas seducendi iuxta illud Sapientiæ: Simulatorie decipit amicum suum. Nūc (puer.11.) autem facile sm sapientiā Pauli: post unā & secundam am(Titū.3.)monitionē hæreticū hominem deuitabo, sciens quia subuersus est qui eiusmodi est, ac proinde cautus prouidere ne iam sit & subuersor. Itaq; nō nihil est (iuxta uerbum sapientis) in insidijs suis captos esse iniquos. Illos præser(puer.11.)tim iniquos, qui insidijs pro armis uti cauti sunt. Nam cōflictus omnino ab his & defensio perijt. Vile nempe hoc genus & rusticanum ac sine literis, & prorsus imbelle. Deniq; uulpes sunt, & pusillæ: sed neq; illa in quibus male sentire dicunt, defensibilia sunt, nec tam subtilia quàm suasibilia, idq; duntaxat mulierculis rusticis & idiotis, & quales utiq; oēs sunt quotquot adhuc de secta hac esse expertus sum. Nec em̄ in cūctis assertionibus eorum (nam multæ sunt) nouū qd aut īauditū audisse me recolo, sed quod tritū est & diu uentilatū inter antiquos hæreticos, à nr̄is autē cōtritū & euentilatū. Dicendū tn̄ & dicā quænā illæ ineptiæ sint, partim quas sciscitātibus se catholicis minus caute respondentes ipsi cōfessi sunt, partim quas diuisi ab īuicē litigātes de inuicē pdiderūt, partim quoq; quas nōnulli eorum redeūtes ad ecclesiam detexerūt: non ꝙ ad omnes respondeāt (nec em̄ necesse est) sed tātū ut innotescāt. Ad istud alterius erit opus sermonis, in laudē & gloriam nois sponsi ecclesiæ iesu christi domini nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De erroribus quorundam negātium nuptias, & circa baptismum paruulorum, purgatoriū ignē, & orationes pro defunctis. Sermo. LXVI. D

(Canti.2.) CApite nobis uulpes paruulas quæ demoliūtur uineas. Ecce ego ad uulpes istas. Ipsæ sunt quæ prætergrediuntur uiam, & uindemiāt uineam. Nō sunt cōtentæ deserere uiā, nisi & desertare uineā possint, addentes preuaricationem. Nō sufficit hæreticos esse, nisi & hypocritæ sint, ut sit supra modū peccans peccatū. Hi sunt qui ueniunt in uestimentis ouium ad nudandas oues, & spoliandos arietes. An nō tibi utraq; res impleta uidetur ubi & fide plebes, & plebibus sacerdotes, depredati inueniuntur? Quinam isti prædones? Hi oues sunt habitu, astu uulpes, actu & crudelitate lupi. Hi sunt qui boni uideri, non esse: mali nō uideri, sed esse uolunt. Mali sunt, ꝙ boni uideri uolunt, ne soli sint mali: mali uideri timent, ne parum sint mali. Etenim minus semper malitia palam nocuit, nec unquam bonus nisi boni simulatione pceptus est. Ita ergo in malū bonorū boni apparere studēt: mali nolūt, ut plus liceat malignari. Neq; enim est apud eos uirtutes colere, sed uitia colorare quodam quasi uirtutum minio. Deniq; supstitionis impietatē noie religionis intitulāt. Innocentiā diffiniūt tm̄ in apto nō lædere, innocētiæ pinde solū sibi uendicātes colorē. In opimētū turpitudinis, cōtinētiæ se insigniere uoto. Porrò turpitudinem in solis existimāt reputādā uxoribus: cū uel sola sit ea quæ cū uxore est causa quæ turpitudinē excusat in coitu. Rusticani hoies sunt & idiotæ & prorsus cōtēptibiles sed nō est (dico uobis) cū eis negligēter agēdū. Multū eī pficiūt ad impietatē, & sermo eorū ut cācer serpit. B Deniq; nō neglexit spūsctūs q de his quondam tā manifeste (1.Tim.4) uaticinatus est, dicēte aplo. Spūs aūt manifeste dicit qa ī nouissimis tpibus discedēt qdā a fide, attēdētes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorū in hypocrisi loquētiū mendaciū, & cauteriatā habētiū suā cōsciam, phibentiū nubere abstinere a cibis quos deus creauit ad pcipiendū cū gratia(Ibidem.)rū actione. Istos prsus istos dicebat, hi nubere prohibent hi à cibis abstinent quos deus creauit: de quibus postea uidebimus. Nūc autē uidete si non proprie dæmonū & nō hoim ludificatio hæc sm qd̄ pdixerat spūs. Quære ab illis suæ sectæ auctorem, neminem dabunt. Quæ heresis non ex hominibus habuit proprium hæresiarchā? Manichæi Manē habuere principē & pceptorē, sabelliani sabelliū, arriani arriū, eunomiani eunomiū, nestoriani nestorium. Ita oēs cæteræ huiusmodi pestes singulæ singulos magistros homines habuisse noscunt, à quibus originē simul duxere & nomē. Quo noie istos titulóue censebis? Nullo qm̄ nō est ab hoie illorum hæresis, neq; per hominem illā accepērūt. Absit tn̄ ut per reuelationē Iesu xp̄i, sed magis (1.Tim.4) & absq; dubio (uti spūsctūs pdixit) p immissionē & fraudem dæmoniorū in hypocrysi loquentiū mēdaciū, prohibentium nubere. In hypocrisi planè hoc uulpina dolositate loquūtur, fingentes se amore id dicere castitatis, qd̄ magis causa turpitudinis fouendæ & multiplicandæ adinuenerūt. Res tn̄ tā in apto est, ut mirer quō unquā homini xp̄iano psuaderi potuerit: nisi ꝙ hi adeò aut bestiales sunt ut nō aduertāt qualiter omni immūditiæ laxat habenas qui nuptias dānat, aut certè ita pleni nequitia, & diabolica malignitate absorpti, ut aduertētes dissimulent: & lætentur in pditione hominū. C Tolle de ecclesia honorabile cōnubiū & thorū immaculatū, nónne reples eā cōcubinarijs, incestuosis, seminifluis: mollibus, masculorum concubitoribus, & oī deniq; genere immūdorū? Elige ergo utrūlibet, aut saluari uniuersa monstra hæc hoim, aut numerū saluādorū ad cōtinentiū redigi paucitatē. Quàm parcus in uno, quàm largus in altero? Neutrū horū cōpetit saluatori. Quid? Coronabit turpitudo? Nihil minus decet honestatis auctorē. Dānabit uniuersitas pter paucu los cōtinētes? Nō est hoc esse saluatorē. Rara in terris cōtinētia, neq; pro tātillo quæstu ad terras plenitudo illa semetipsam exinaniuit. Et quō de illa oēs accepimus si solis indulsit cōtinentibus participiū sui? Nō est qd̄ ad hoc respondeāt. Sed neq; ad illud credo. Si honestati in cælis est locus, nō sit autē honesto & turpi cōsortiū, sicut nō est societas luci ad tenebras: pfectò neminē īmūdorū locus in loco salutis manet. Si qs aliter sapit, arguet illū aplica uox, absq; oī ambiguo asserens: qm̄ qui talia agūt regnum dei (1.Co.15.) non possidebūt. Quia iam exiet de cauerna hæc insidiosa uulpecula? Puto in fouea dephēsam, in qua sibi duo quasi foramina fecerat, unū quo intret: alterū quo exeat. Nā cōsueuit ita. Vide ergo quomodo utrobiq; illi īterclusus sit exitus. Si solos in cælestibus collocat continentes, perit ex maxīa pte salus. Si oēm spurcitiā pariter cū cōtinētibus collocat, pit honestū. Sed iustius pit ipsa, neq; hac exitura neq; illac, reclusa ppetuo & capta in fouea quā fecit. A Quidā tn̄ dissentiētes ab alijs, inter solos uirgines mr̄imoniū cōtrahi posse fatent. Verū qd in hac distinctiōe rōnis afferre possint, nō uideo, nisi ꝙ pro libitu quisq; suo sacramēta ecclesiæ tāquā matris uiscera dēte uipereo certatim inter se dilacerare contēdūt. Nāqd̄ dicunt ptēdere de primis cōiugibus qa uirgines erāt, qd istud q̄so mr̄imonij pīudicat libertati, quominus & īter nō uirgies cōtrahi liceat. Sed nescio qd se in euāgelio īuenisse susurrāt, qd̄ suæ ineptiæ frustra existimāt suffragari. Illud credo ꝙ dn̄s cū premisisset testimoniū de genesi: Et creauit hoiem deus ad imaginē & similitudinē suā, masculū & fœminā creauit illos: (Gen̄. 1.) postea ītulit ergo qd̄ deus cōiūxit, hō nō sepet. Hos, iqūt, (Mar.10.) cōiūxit deus, qa uirgines ambo erāt, & iā nō licuit separi: nō erit aūt ex deo copulatio secus psumpta. Quis tibi dixit, ppterea à deo cōiunctos qa uirgines erāt? Nā scriptura hoc nō loquit. An nō uirgines erāt? inquit. Erāt, sed nō est idipsum, copulatos uirgines, & copulatos quia uirgines. Quāquā neq; hoc qdem nominatim dictum reperies quod uirgines essent, quamuis essent. Sexuū sanè expssa diuersitas est, non uirginitas, cum dictum est: masculū & (Gen̄.1.) fœminā creauit illos. Merito quidē. Non em̄ maritalis copula corporū requirit integritatē, sed sexuū aptitudinē. Bene proinde ipsam instituens spūsctūs, sexū expressit, & uirginitatē tacuit, nec dedit occasionem uenādi uerbū insidiosis uulpeculis. Quod utiq; libēter fecissent, quāuis id quoq; frustra. Quid enim si dixisset uirgines creauit illos? Nō ppterea cōtinuo obtinuisses solos uirgines licere cōiūgi? Et tn̄ qūo exultasses ex sola uerbi occasiōe? quomō

exufflaſſes ſecūdas & tertias nuptias? quō inſultaſſes ca-
tholicę ſcorta lenonesq; adinuicē tanto libentius cōiun
genti, quāto ꝑinde eos de turpi ad honeſtū trāſire nō du
bitat? C Fortaſſis & reprehenderes deum ꝓphetæ præ-
cipientē fornicariā ducere, nunc autē & occaſio deeſt, &
libet gratis hæreticū eſſe. Nam teſtimoniū qđ uſurpaſti
ad aſtruendū errorē tuū, plus ad deſtruēdū ualere inuētū
eſt, pro te facere nihil, contra te plurimū. Nunc autē audi
1.Cor.7. quod te ex toto aut cōfundit aut corrigit, & hæreſim tuā
ꝑſus cōterit & comminuit. Mulier quanto tpe uir eius
uiuit, alligata eſt uiro. Si autem dormierit uir eius, ſoluta
eſt à lege uiri, cui uult nubat, tantū in domino. Paulus eſt
qui cōcedit uiduæ ut cui uult nubat, & tu econtra præci-
pis, uulla præter uirginē nubat, & hoc nō niſi uirgini: ut
non cui uult nubat uel ipſa. Quid manū dei abbreuias?
Quid largā benedictionē nuptiarū reſtringis? Quid pro
priū uēdicas uirgini qđ indultū eſt ſexui? Nō cōcederet
hoc paulus niſi liceret. At parū dico cōcedi, uult quoq;.
Volo, inquit, adoleſcentiores, nubere, nec dubiū quin ui
duas dicat. Quid manifeſtius? Ergo quod concedit quia
licet, etiam uult qa expedit. Qđ licet & expedit, hæretic⁹
ꝓhibet? Nihil ex hac prohibitiōe perſuadebit, niſi ꝙ hæ-
reticus eſt. D Supeſt ut & de reſiduo apoſtolicæ ꝓphe-
tiæ iſtos aliquātulū exagitem⁹. Abſtinēt nāq; hi (ut præ-
dixit ille) à cibis quos creauit de⁹ ad percipiēdum cū gra
tiarū actiōe. Hic quoq; hæreticos ſe ꝓbātes, nō ſanè quia
abſtinēt, ſed quia hæreticè abſtinēt. Nam & ego interdū
abſtineo, ſed abſtinentia mea ſatisfactio eſt pro peccatis,
non ſuperſtitio pro impietate. Non redarguimus paulum
ꝙ caſtigat corpus ſuum, & in ſeruitutem redigit? Abſti-
1.Cor.9. neo à uino, quia in uino luxuria eſt: aut ſi infirm⁹ ſum, mo
dico utor, iuxta conſilium pauli. Abſtineo à carnibus, ne
Ephe.5. dū nimis nutriunt carnē, ſimul & carnis nutriāt uitia. Pa
nē ipſum cū mēſura ſtudebo ſumere, ne oratio uētre ſta-
re ad orandū tædeat, & ne improperet etiā mihi ꝓpheta:
qa panē meū comederim in ſaturitate. Sed ne ſimplici qui
dē aqua ingurgitare me aſſueſcam, ne diſten ſio ſanè uen-
tris uſq; ad titillationem pertingat libidinis. Hæreticus
aliter. Nempe horret lac, & quicquid ex eo conficitur: po
ſtremo oē quod ex coitu procreatur. Recte & chriſtiane
ſi nō idcirco qa ex coitu, ſed ne ad coitū ꝑuocēt. Cæterū
qd ſibi uult ꝙ ita generaliter omne qđ ex coitu generat̃
uitat̃. Suſpicionē generat mihi obſeruatio iſta ciborum
tam ſignāter expreſſa. Verūtamen ſi de regula medicorū
hæc profers nobis, non reprehendimus curā carnis quam
nemo ūquā odio habuit, ſi tū nō nimia fuerit. Si de diſci-
plina abſtinentiū, id eſt ſpūaliū medicorum ſchola: etiam
uirtutem approbamus qua carnem domas, frenas libidi-
nē. A At ſi de inſania manichæi præſcribis beneficētiæ
dei, ut qđ ille creauit & donauit ad percipiēdū cū gratia
rū actione, tu nō modo ingratus, ſed & cenſor temerari⁹
immūdū decernas, & tanquā à malo abſtineas: nō planè
abſtinentiā collaudabo, ſed execrabor malitiam & blaſphe
miā: te magis immundum dixerim, qui immundum quid
putas. Omnia mūda mūndis, ait ille rerū optimus æſtima
tor: & nihil immundum, niſi ei qui immumdum quid pu-
tat. Immundis autem & infidelibus nihil eſt mundū, ſed
polluta eſt eorū & mens & conſcientia. Væ qui reſpuitis
cibos quos deus creauit, iudicantes immundos & indi-
gnos quos traijciatis in corpora ueſtra: cum propterea
uos corpus xp̄i quod eſt eccleſia, tāquā pollutos & immū
dos expuerit. Non ignoro ꝙ ſe & ſolos corp⁹ chriſti eſſe
glorientur, ſed ſibi hoc perſuadeant qui illud quoq; per-
Matt.6. ſuaſum habent, poteſtatem ſe habere quotidie in menſa
ſua corpus Chriſti & ſanguinē conſecrandi ad nutriendū
ſe in corpus chriſti & mēbra. Nempe iactant ſe eſſe ſucceſ
ſores apoſtolorum, & apoſtolicos nomināt, nullū tamen
apoſtolatus ſui ſignū ualentes oſtendere. Quouſq; lucer-
na ſub modio? Vos eſtis lux mundi, dictum eſt apoſtolis:
& ideo apoſtoli ſuper candelabrum, ut toto luceant mun-
Matt.5. do. Pudeat ſucceſſores apoſtolorum lucē nō eſſe mūdi, ſed

modij, mundi autem tenebras. Dicamus eis: uos eſtis te-
nebræ mūdi. Et tranſeamus ad alia. C Se dicūt eccleſiā,
ſed contradicunt ei qui dicit. Non poteſt ciuitas abſcon- Ibid.
di ſupra montē poſita. Itáne lapidem de monte abſciſſum
ſine manibus, montem factum, & implentem mundum, ue
ſtris creditis incluſum antris? Et ne hic qdē immorandū,
ipa opinio refugit publicari, ſuo cōtenta ſuſurrio. Habet
& ſemp hēbit integrā xp̄s hæreditatē ſuā & poſſeſſionem
ſuā terminos terræ, ſe poti⁹ ſubtrahunt huic magnæ hæ-
reditati, q xp̄o illā conant̃ detrahere. Videte detractores,
uidete canes. Irrident nos qa baptizamus infantes, quòd
oramus pro mortuis, ꝙ ſanctorum ſuffragia poſtulamus.
In oī genere hoīm atq; in utroq; ſexu feſtināt proſcribe-
re xp̄m, in adultis & ꝑuulis, in uiuis & mortuis. Hinc qui
dem infantib⁹ ex impoſſibilitate naturæ, inde uerò adul-
tis ex difficultate cōtinētiæ ꝓſcribētes. Porrò mortuos ui
uentiū fraudantes auxilijs, uiuētes nihilominus ſanctorū
qui deceſſerūt ſuffragijs ſpoliātes. Abſit. Nō relinquet do-
minus plebē ſuā quæ eſt ſicut arena maris, nec cōtēt⁹ erit Ps.93.
paucitate hæreticorū qui oēs redemit. Neq; enim parua,
ſed planè copioſa apud eū redēptio. Quātus uero nūerus
iſtorū ad magnitudinē precij? Se magis precio fraudant
qui ip̄m euacuare conant̃. Quid em̄ ſi infans pro ſe loqui
non pōt, pro quo uox ſanguinis fratris ſui, & talis fratris
clamat ad deū de terra? Aſtat & clamat nihilomin⁹ mater
eccl'ia. Quid tū infans? Nónne & ip̄e uidetur tibi inhiare
quodāmō de fontib⁹ ſaluatoris, uociferari ad deū, ſuiſq;
uagitibus clamitare: domine uim patior, reſpōde pro me.
Flagitat auxiliū gratiæ: qa uim patit̃ ab origine. Clamat
innocētia miſeri, clamat ignorātia paruuli, clamat addicti
infirmitas. Ita ergo clamant hæc omnia, ſanguis fratris, fi
des matris, deſtitutio miſeri, & miſeria deſtituti. Et clama-
tur ad patrē. D Porrò pater ſeipſum negare nō pōt, pa-
ter eſt. Nemo mihi dicat quia non habet fidem cui mater
impertit ſuam inuoluens illi in ſacramento quouſq; ido-
neus fiat ꝓprio nō tm̄ ſenſu ſed aſſenſu euolutam puráq;
percipe. Nūqd breue palliū ut nō poſſit ambos coopire?
Magna eſt eccleſiæ fides. Nūqd minor fide chananeæ mu
lieris, quam conſtat & filiæ ſufficere potuiſſe & ſibi? Iō au
diuit. O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut petiſti.
Nūqd minor fide illorū q paralyticū per tegulas dimitten Mat.9.
tes, aīæ illi ſimul & corpis obtinuere ſalutem? Deniq; ha-
bes. Quorum fidem ut uidit, ait paraclytico. Confide fili:
remittūtur ibi pc̄tā tua. Et paulopoſt. Tolle grabatū tuū Ioan.5.
& ambula. Qui hæc credit, facile huic perſuadebit merito Matt.9.
eccl'iam ꝓſumere nō ſolū ꝑuulis baptizatis in ſua fide ſalu
tē, ſed etiā iuterfectis pro chriſto infantibus coronā mar-
tyrij. Quæ cum ita ſint, nullū præiudicium ſuſtinebunt re
generati deo eo quod dictū eſt. Sine fide īpoſſibile, eſt pla
cere deo, cū ſine fide nō ſint qui in teſtimoniū fidei baptiſ Heb.11.
mi grām ꝑceperūt. Sed neq; de eo qđ itē dictū eſt: q uerò
nō crediderit, cōdēnabit̃. Quid enim credere eſt niſi fidē Mar.16.
hr̄e? Itaq; & mulier ſaluabit̃ ꝑ generationē filiorū ſi ꝑmā
ſerit in fide cū lenitate, & infantibus per lauacri regenera
tionē ſuccurret̃, & adulti q cōtinere nō poterūt, coniugij
tricesimo fructu ſe redimēt, uiuentiū quoq; preces & ho-
ſtias mortui q opus habebūt & digni erūt, mediātib⁹ ꝑci
pient angelis, & eorū q iam ꝑuenerūt, uiuētib⁹ adhuc ne
quaquā ſolatia deerūt ꝑ deū q ubiq; eſt, & in deo nuſquā
affectu charitatis abſentiū. Nam & xp̄s propter hoc mor Luc.
tuus eſt & reſurrexit, ut uiuorū dominaret̃ & mortuorū.
Propter hoc quoq; & infās nat⁹ eſt, & ꝑ ſingulos ætatū
gradus ꝑfecit in uirū, ut nulli deeſſet ætati. C Non cre-
dunt autē ignē purgatoriū reſtare poſt mortē, ſed ſtatim
animā ſolutā à corpe uel ad requiē trāſire uel ad dānatio
nem. Quærant ergo ab eo q dixit quoddā peccatum eſſe
quod neq; in hoc ſeculo neq; ī futuro remitteret̃, cur hoc
dixerit ſi nulla manet in futuro remiſſio purgatione pec-
cati? Iā uerò q eccleſiā nō agnoſcūt, nō eſt mirū ſi ordini-
bus eccleſiæ detrahunt, ſi inſtituta non recipiunt, ſi ſacra
mēta contēnunt, ſi mandatis non obediunt. Peccatores,
inquiunt,

inquiunt,sunt aplici,archiepi,episcopi,psbyteri,ac p hoc
nec dādis nec accipiēdis idonei sacramētis. Nunquā uerò
duo ista cōueniēt,episcopū esse & pctorē? Falsum est. Epi
scopus erat cayphas,& tn̄ quātus pctor,qui in dominum
mortis dictabat sententiā? Si negas episcopum,arguet te
stimoniū Ioannis qui cū in testimoniū sui pontificat⁹ etiā
prophetasse refert. Apostolus erat iudas,& licet auarus &
scelerat⁹,elect⁹ à dño. An tu de illius aplatu dubitas quē
Ioan.6. dominus eligit? Nonne ego,inquit,uos duodecim elegi,
& unus ex uobis diabolus est? Audis eūdē electū aposto-
lū,& extitisse diabolū, & negat posse eē episcopū q pctor
est? Sup cathedrā moysi sederūt scribæ & pharisæi:& qui
nō obedierūt eis tāquā episcopis,inobedietiæ rei fuerūt,
Mat.13. etiā ipm dñm pcipiēte:& dicēteq dicūt facite. Patet quā
uis scribæ,quāuis pharisæi,quāuis uidelicet maximi pctō
res,ppter cathedrā tn̄ moysi ad eos quoq nihilomin⁹ pti
nere qđ item dixit:q uos audit,me audit:& q uos spnit,me
spnit. D Multa qdē & alia huic poplo stulto & isipiēti à
spiritibus erroris in hypochrisi loquentibus mēdaciū ma
la psuasa sunt,sed non est respondere ad omnia. Quis em̄
omnia nouit? Deinde labor infinitus esse,& minime ne-
cessarius. Nam quantum ad istos,nec rationibus coniun-
guntur,quia non intelligunt:nec auctoritatibus corrigū
tur,quia non recipiunt:nec flectuntur suasionibus,quia
subuersi sunt. Probatū est,mori magis eligunt quàm cō-
uerti. Horum finis interitus,horum nouissima incendiū
manet. Horum siquidem in facto sanson ex succensis uul-
pium caudis figura præcessit. Plerūq fideles inlecti smani
bus aliquos ex eis ad medium traxerūt. Quæsiti fidem,cū
de quibus suspecti uidebātur,omnia prorsus suo more ne
garent,examinati iudicio aquæ,mendaces inuenti sunt.
Cumq iam negare non possent,quippe deprehensi,aqua
eos nō recipiente,arrepto ut dicit freno dentibus tā mise
re quàm libere impietatē nō cōfessi,sed professi sunt,palā
pietatē astruentes,& pro ea mortē subire parati. Nec mi-
nus parati inferre qui astabāt. Itaq irruēs in eos populus
nouos hæreticis suæ ipsorū perfidie martyres dedit. Ap-
probamus zelū,sed factū non suademus:qa fides suadēda
est,non imponenda. Quāquam melius pculdubio gladio
coercerentur,illius uidelicet qui non sine causa gladium
portat,quam in suum errorē multos traijcere permittāt.
Dei em̄ minister ille est,uindex in irā ei qui male agit. A
Mirabātur aliq,q nō modo patienter,sed & læti ut uide
batur ducerent ad mortē:se qui minus aduertūt quanta
sit potestas diaboli,non modo in corpora hominum,sed
etiā in corda q semel pmissus possederit. Nonne pl⁹ est si-
bimet hominem iniicere manus,quàm id libenter ab alio
sustinere? Hoc autem i multis potuisse diabolum frequē
Mat.27 ter experti sumus,qui seipsos aut submerserūt aut suspen
derūt. Deniq iudas suspēdit seipsum,diabolo sine dubio
immittente. Ego tamen maius existimo,magisq admiror
q potuit immisisse in cor eius ut traderet dñm,quàm ut se
metipsum supenderet. Nihil ergo simile habent cōstantia
martyrū,& pertinacia horū:qa mortis cōtemptū in illis
pietas,in istis cordis duritia operatur. Et ideò propheta
Psal.18. martyris forsitā uoce dicebat: Coagulatū est sicut lac cor
eorū,ego uerò legē tuā meditat⁹ sum:pro eò uidelicet q
etsi pœnacadā uideret,longe diuersa esset intētio,illo uti
q durante cor contra dominū,isto in lege dñi meditante.
Quæ cū ita sint,nō est opus(ut dixi)frustra multa aduer
sus homines stultissimos atq obstinatissimos dicere,suffi
cit innotuisse illo ut uitentur. Quāobrē ut deprehēdant,
cogēdi sunt uel abijcere fœminas,uel exire de ecclesia,ut
potē scandalizantes ecclesiam incōuictu & conurbernio
fœminarū. Dolendum ualde q non solū laici principes,
sed & qdā ut dicitur de clero:necnon de ordine episcopo
rum,qui magis eos persequi debuerāt,propter quæstum
sustineant,accipientes ab eis munera. Et quomodo,in
quiunt,damnabimus nec conuictos nec cōfessos? Friuola
satis nō ratio,sed occasio. Hoc solo etiam si aliud nō esset
facile deprehēdis,si(ut dixi)uiros & fœminas qui se con
tinentes dicūt,abinuicē separes,& fœminas quidem cum
alijs sui & sexus & uoti degere cogas,uiros æque cū eius-
dem propositi uiris. Per hoc em̄ cōsultū erit utrorūq uo
to simul & famæ,cū cōtinentiæ suæ & testes habuerint &
custodes. Quod si nō sustinēt,iustissime eliminabuntur de
ecclesia quam scandalizant,nō solum notabili sed etiam il
licita cohabitatione. Ergo ista sufficiant pro deprehendē-
dis harū uulpium dolis:ad dandam scientiam & cautelam
dilectæ & gloriosæ sponsæ domini nostri Iesu christi,qui
est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De mirabili affectu dilectionis spōsæ quē eructat
propter amorem christi sponsi. Ser. LXVII. D

Dilectus meus,mihi,& ego illi. Hactenus uerba Canti.2.
sponsi. Adsit ipse ut digne ad gloriam ipsius &
nostram ipsorum salutem sponsæ eius possimus
inuestigare sermōes. Neq enim tales sunt qui
à nobis cōsiderari & discuti prout dignum fuerit ualeāt,
nisi ipse fuerit dux uerbi. Sunt enim quàm suaues ad gra-
tiam,tam fœcūdi ad sensus,tā etiam profundi ad mysteria.
Cui similabo eos? Vni interī alicui epularū quæ triplici
quadā emineat grā,deliciosa ad saporē:solida ad nutrimē
tum,efficax ad medicinam. Sic,inquā,sic singulus quisq
sponsæ sermo,& ex eō q suauiter sonat,affectū mulcet,&
de sensuū ubertate mētē impinguat & nutrit,& de altitu
dine mysteriorū dū intellectū quo plus exercet pl⁹ terret,
miro modo tumorē sanat inflantis sciētiæ. Etem̄ si un⁹ qs
piam ex his fortè qui sibi scioli uident,curiosius se dede-
rit scrutinio horū cū uiderit ingenij sui succūbere uires,
& redigi in captiuitatē omnē intellectum persenserit,nōn
ne humiliatus ad illā uocē compelletur ut,dicat. Mirabi- ps.138.
lis facta est scientia tua ex me,confortata est,& nō potero
ad eam? Et nunc quidem principium uerborum eius quā
tæ suauitatis insigne pfert? Nam uide quale principiū de
derit:dilectus,inquit,meus mihi,& ego illi. Simplex uox Canti.2
uidetur,qm̄ suauiter sonat. Sed de hoc uidebitur postea.
A Nunc uerò à dilectiōe incipit,de dilecto prosequit,ni-
hil aliud se scire indicās nisi dilectum. Patet de quo sermo:
cū quo,nō ita. Nō em̄ ut cū ipso eode fuerit sentire pmit-
tit,cū ipse iam nō affuerit. Neq id dubiū,nēpe mox cum
reuocare uidet,& quasi post tergū clamare:reuertere, in-
quiēs,dilecte mi. Vnde adducimur nō aliud sanè cōijcere
nisi q finitis uerbis suis,iterum suo more se absentauerit,
& illa remāserit nihilomin⁹ de eo loquēs,q nūquā absens
est sibi. Ita est,in ore retinuit qui non recedebat à corde,
nec qm̄ recedebat:quod de ore exit,de corde uenit, & ex Lucæ.6.
abūdantia cordis os loqt. Ergo loqt de dilecto ut uerè di-
lecta & uerè diligenda,qm̄ diligit multū. Quærimus cum
quo? Nā de quo nouim⁹:& nō occurrit nisi fortè cū ado
lescētulis q à matre abesse nō pūt ubi discesserit sponsus.
Sed melius(ut opinor)sentimus secum potius & nō cū
altero sic locutā,psertim q trūcata & minus cōtinēs inue
niat ipsa locutio,insufficiens planè ad dādā intelligētiam
auditori,ob quā uel maxime inuicem loquimur. Dilectus Canti.2.
meus mihi,inqt,& ego illi. Nō plus? Pendet oratio. Imo
nō pendet sed deficit. Suspēditur auditor,nec erudit,sed
erigitur. Quid est hoc q dicit,ille mihi,& ego illi? Nesci-
mus quid loquitur:qa nō sentim⁹ qđ sentit. O sctā anima
quid tuus ille tibi,qd tu illi? Quænā qso hæc inter uos tā
familiariter fauorabiliterq discurrēs exhibitio & redhi-
bitio? Tibi ille,tuq uicissim illi. Sed qd? Idipsum ei tu,qđ
tibi ille,an aliud? Si nobis,si ad nostrā loqueris intelligē
tiam,euidenter quod sentis edicito. Quousq aīas nostras Ioā.10.
tollis? An sm pphetā secretū tuuū tibi? Ita est,affectus lo
cutus est,nō intellect⁹,& ideò non ad intellectū. Ad quid
ergo? Ad nihil nisi q mirabiliter delectata & affectata ue
hemēter ad desideratos afflatus,sine illo faciente nec tace
re omnino quiuit,nec tn̄ qđ sensit exprimere. Neq em̄ ut
exprimeret sic locuta est,sed ne taceret. Ex abūdantia cor Lucæ.6.
dis os locutū est,sed nō pro abundantia. C Habent suas
uoces affect⁹ per quas se etiā cū nolunt pdunt,timor(uer
bi causa)meticulosas,dolor gemebūdas,amor iocundas.

Nũqd dolentiũ plãctus mœrentiúmue singultusuel gemi
tus,ꝑcussorũ itéq; pauẽtiũ subitas & efferatas clamitatio
nes,seu etiã saturatorũ ructus,aut usus creat,aut ratio ex
citat,aut deliberatio ordinat,aut præmeditatio format?
Eiusmodi certũ est nõ nutu ꝓdire animi,sed erũpe motu.
Sic flagrãs ac uehemẽs amor ꝑsertim diuinus,cũ se intra
se cohibere non ualet,non attendit quo ordine,qua lege
quaue serie seu paucitate uerborũ ebuliat,dummodo ex
hoc nullũ sui sentiat detrimẽtũ.Interdũ nec uerba,reqrit
interdũ nec uoces oĩno ullas,solis ad hoc cõtẽt⁹ suspirijs.
Inde est ꝙ spõsa sancto amore flagrãs,idq; incredibili mo
do,sane pro captanda quantulacũq; euaporatione ardo
ris quem patitur,non cõsiderat quid qualiter eloquatur,
sed quicquid in buccam uenerit,amore urgente nõ enun
ciat,sed eructat.Quidni eructet sic referta & sic repleta. D
Reuolue textum epithalamij huius ab ipso exordio usq;
Ps.102. huc,& uide si tanta uspiam illi quanta hac uice in cunctis
uisitationibus & allocutionibus sponsi,copia eius indul
ta fuerit,& si unquam ex ore ipsius nõ modo tam multos,
sed & tam iocundos sermones acceperit.Quæ ergo reple
uerat in bonis desiderium suum,quid mirum si ructum po
tius quàm uerbum fecit?Et si uerbum fecisse tibi uidetur,
eructatũ puta,& non subordinatum aut præordinatum.
Nec enim sponsa rapinã arbitratur sibi aptare prophetæ
Ps.44. dictmm.Eructauit cor meũ uerbũ bonũ,quippe eodem re
Canti.2 pleta spiritu.Dilectus me⁹ mihi,& ego illi.Nihil cõsequẽ
tiæ habet,deest orationi.Quid inde?Ructus est.Quid tu
in ructu quæris orationũ iuncturas,solennia dictionum?
Quas tu tuo ructui leges imponis uel regulas?Non reci
pit tuã moderationẽ,non à te cõpositionem expectat,nõ
cõmoditatẽ,nõ opportunitatẽ requirit,per se ex intimis
non modo cũ non uis,sed ꝙ cũ nescis erũpit,euulsus po
tius quàm emissus.Tñ odorem portat ructus qñq; bonũ
qñq; malũ p o uasorũ è quibus ascendit contrarijs, quali
tatibus.Deniq; bonus homo de bono thesauro suo pro
fert bonum,& malus malũ.Bonum uas sponsa dñi mei,&
bonus mihi odor ex illa.Gratias ago tibi dñe Iesu qui me
Matt.15 dignatus es admittere saltem ad odorandum.Ita domine
nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa domi
norũ suorũ. B Mihi fateor bene redolet ructus dilectæ
tuæ,& de plenitudine eius quãuis modicum quid gratan
ter accipio.Memoriam abũdatiæ suauitatis tuæ eructat
mihi,& nescio quid ineffabile tuæ dignationis & amoris
Ps.144. odoratus sum in uoce ista.Dilectus meus mihi,& ego illi
Ipsa(ut dignum est)epuletur & exultet in conspectu tuo
Canti.2 & delectetur ĩ lætitia.Verũtamẽ sic tibi excedat,ut sobria
Psal.67. sit nobis.Ipsa ergo repleatur in bonis domus tuæ,& tor
rente uoluptatis tuæ potetur,sed quæso perueniat ad me
Psal.64 pauperẽ uel tenuis odor eructante illa cũ satiata fuerit.Be
ne mihi eructauit moyses,& bonus odor in ructu ei⁹ creã
tis potentiæ.In principio,inquit,creauit deus,cælum &
terram.Bñ esaias,nã suauissimum redimentis miæ odorẽ
dedit,ita eructuans:Tradidit in mortem animam suam,&
cum sceleratis reputatus est,& ipse pctã multorum tulit&
pro transgressoribus rogauit,ut nõ perirent.Quid æque
misericordiã redolet?Bon⁹ quoq; ex ore hyeremiæ ruct⁹,
bonus ex Dauid,qui ait.Eructauit cor meũ uerbũ bonũ,
Geñ.1. Repleti sunt omnes spũsancto,& eructantes omnia imple
uerũt bonitate.Ructũ hieremiæ reqritis?Nõ sum oblit⁹,
Psal.53. iam parabã illũ.Bonũ est præstolari cũ silẽtio salutare dñi
Eius est(nõ fallor)admouete narib⁹,balsamũ uicit suaui
Ps.44. tas remunerãtis iustitiæ quã ĩportat.Patientẽ pro iustitia
uult me expectare mercedẽ in posterũ,nõ recipe in pñti,
Abac.2. ꝙ iustitiæ merces salutare nõ seculi,sed domini sit.Si mo
ram fecerit,inquit,expecta eum & ne mumuraueris, qm̃
2.Re.10. bonum est cum silentio expectare.Ego faciã quod horta
tur,expectabo dominum saluatorem meũ. C Sed pecca
Psal.63. tor sum,& adhuc mihi grandis restat uia:qa lõge à pecca
toribus salus.Nõ murmurabo tamẽ,in odore uel dolore
interim cõsolabor me.Lætabitur iustus in dño,gustu ex
periens quod ego sentio odoratu.Quẽ spectat iustus,pec
cator expectat,& expectatio odoratio est. Nam expecta Ro
tio,ait,creaturæ reuelationẽ filiorum dei expectat.Porrò
spectare gustare est,& uidere qñ suauis est dñs.An potius Psal.
iustus qui expectat,& q iã tenet beatus?Deniq; expecta puc
tio iustorũ lætitia.Nã peccator nihil expectat.Et inde pec
cator,ꝙ bonis præsentibus non modo detẽtus,sed & cõ
tẽtus,nihil in futurum expectat,surdus ad uocem illã.Ex
pecta me(dicit dñs)in die resurrectionis meæ in futurũ.
Et ideo iustus erat symeon quia expactabat & odorabat
iam christum in spiritu,quem necdum in carne adorabat.
Et beatus in expectatione sua:quia per odorem expecta
tionis peruenit ad gustum contemplationis. Deniq; ait,
& uiderunt oculi mei salutare tuum.Iustus quoq; abraam Luc
qui & ipse expectauit ut uideret diem domini,& nõ est cõ Luc
fusus ab expectatiõe sua,nã uidit & gauisus est.Iusti apo Luc
stoli cum audiebant,& nos similes hominibus expectanti
bus dominum suum. D Quidni Iustus,& Dauid quan Psal.
do aiebat,expectãs expectaui dominum?Ipse est quartus
de numero prænominatorum ructatorum meorum,quẽ
penè prætericram.Nõ expedit quidem.Iste os suum ape ps.
ruit,& attraxit spiritum,& saturatus nõ modo eructauit,
sed & cantauit.Iesu bone quantam meis naribus & auri
bus iste infudit suauitatem in ructu & cãtu suo de oleo læ ps.4
titiæ quo unxit te deus deus tuus præ cõsortibus tuis ex
myrrha & gutta & cassia á uestimẽtis tuis à domibus ebur
neis,ex quibus delectauerũt te filiæ regũ in honore tuo.
Vtinã me digneris occursu tanti uatis & amici tui in die
solẽnitatis & lætitiæ,quando egrediatur de thalamo tuo
epitalamium suum canens in psalterio iocũdo cum cytha
ra:affluens delitijs,respersus & respergẽs uniuersa istius
modi puluere pigmẽtario.In illa die,uel potius in illa ho
ra,nam hora est si quando est,& fortassis ne hora quidem
sed horæ dimidium,iuxta illud scripturæ:Factum est silẽ Apoc
tiũ in cælo quasi media hora,ergo in illa hora replebitur Psal.
gaudio os meum,& lingua mea exultatiõe,dum singulos
non dico psalmos,sed uersus singulos sentiam ructus &
quidem odoriferos super omnia aromata.Quid Ioannis
ructu fragrantius,qui uerbi mihi redolet æternitatem,ge
nerationẽ,diuinitatem?Quid de pauli ructibus loquar,
quanta orbem suauitate repleuerint?Deniq; christi bo
nus odor erat in omni loco,uerba certè ineffabilia etsi nõ
profert ut audiam,offert tamẽ ut cupiam,& libeat odora
re quæ audire non licet nescio enim quo pacto,quo plus
latent,plus placent,& auidius inhiamus negatis. B Sed
iam aduerte apud sponsam similem rem quomodo instar
pauli in præsenti capitulo & secretum nõ aperit,nec præ
terit tamen intactum,aliquid quasi olfactui nostro indul
gens,quod gustui fortè interim nõ competere iudicarit,
siue propter indignitatẽ nostram,siue propter incapaci Cant.
tatẽ.Dilectus meus mihi,& ego illi.Quod nõ est dubiũ,
duorum quidẽ hoc loco amor mutuus flagrat,sed in amo
re summa uni⁹ profectò fœlicitas,alterius mira dignatio.
Neq; enim inter pares est consensio seu complexio hæc.
Cæterum quid ista ex hac prerogatiua amoris glorietur
impẽsum sibi repẽsumq; uicissim à se:quis se liquido nos
se præsumat,nisi qui præcipua puritate mentis,& corpo
ris sanctitate in semetipso meruerit tale aliquid experiri?
Res est in affectibus,nec ratione ad eã pertingitur,sed cõ
formitate.Quàm pauci uerò qui dicant.Nos autem reue 2.Co
lata facie speculantes gloriã domini,in eãdem imaginem
transformamur de claritate in claritatem,tãquam à domi
ni spiritu. C Verũ ut sub aliqua qualicumq; intelligen
tiæ forma quod legitur redigatur,saluo quidem sponsæ
suo singulari secreto,ad quod interim nõ dat accedere,ꝑ
sertim talibus quales nos sum⁹,apponendũ sanè aliqd no
bis eò accõmodatius ad communẽ consensum,quò usita
tius:quod & uerbis cõsequẽtiã,& intellectũ det paruuli. Psal.
Et mihi quidẽ uidetur satis esse ad nostrã grossam & quo
dãmodo popularẽ intelligentiã,si dicendo,dilectus meus Cant.
mihi,subaudiamus intẽdit:ut sit sensus,dilectus meus in
tendit mihi,& ego illi.Quanquam tamẽ nec solus ego id
senserim

senserim nec primꝰ, cū ꝓpheta ante me dixerit. Expectās
Psal. 39. expectaui dominū, & intendit mihi. Habes aperte inten-
tionem domini ad prophetam, habes & prophetæ ad do-
minū in eo quod ait, expectās expectaui. Nam qui expe-
ctat intendit, & expectare intendere est. Idem omnino
sensus, eadē pene uerba apud prophetā quæ apud spon-
sam, sed prius ex propheta transposita. Prius siquidem is
quod illa posterius posuit, & ecōuerso. Cæterum sponsa
rectius locuta est, & non prætendēs meritum, sed præmit-
tens beneficium, & se præuentam dilecti gratia confitēs.
Recte oīno. Nam quis prior dedit illi & retribuet ei. D
Deniq; audi ioannem quid in epistola super hoc senserit.
Rom. 11. In hoc est charitas, inquit, nō quasi nos dilexerimꝰ deū,
sed ille prior dilexit nos. Propheta tamē gratiæ præuen-
1. Ioā. 4. tionem etsi tacuit, non negauit subsecutionē. Planè non
tacuit. Sed accipe & alio loco certiorē de re ista ipsius cō-
fessionē. Et misericordia tua inquit (domino loquebat̃)
subsequetur me omnibus diebus uitæ meæ. Audi & de
Psal. 22. præuentione identidem ipsius non minus certam mani-
festámue sententiā. Deus meus, inquit, misericordiæ eius
Psal. 58. preueniēt me. Item ad dominū. Cito, ait, anticipent nos
Psal. 78. misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis. Pul-
chre sponsa posterius (ni fallor) hæc eadem uerba non
eodem ordine ponit, sed sequitur & ipsa prophetæ ordi-
nem, loquens hoc modo. Ego dilecto meo, & dilectus
meus mihi. Cur ita? Nempe ut tunc magis gratia plenam
se probet, cum totū gratiæ dederit, & primas scilicet illi
partes adscribens & ultimas. Alioquin quomodo gratia
plena si quid habuerit quod nō sit ex gratia? Nō est quo
gratia intret ubi iam meritū occupauit. Ergo iam plena
confessio gratiæ, ipsius gratiæ plenitudinem signat in aīa
cōfitentis. Nam si quid de proprio inest, inquantum est,
gratiā cedere illi necesse est. Deest gratiæ quicquid meri-
tis deputas. Nolo meritū quod gratiā excludat. Horreo
quicq̃d de meo est ut sim meꝰ, nisi ꝙ illud magis forsitan
meum est quod me meū facit. Gratia reddit me mihi iu-
stificatum gratis, & sic liberatum à seruitute peccati. B
Deniq; ubi spiritus domini, ibi libertas. O fatuam spon-
sam synagógam, quæ est contemnēs dei iustitiā, id est gra
tiam sponsi sui, & suam uolens costituere, iustitiæ, dei nō
est subiecta. Ob hoc misera repudiata est, & iam non est
Oseæ, 2. sponsa, sed ecclesia, cui dicitur. Despōsaui te mihi in fide.
Desponsaui te mihi in iudicio & iustitia. Desponsaui te
mihi in misericordia & miserationibus. Nec tu me elegi-
sti, sed ego elegi te: nec ut te eligerem, tua inueni merita,
Ioan. 15. sed præueni. Ita ergo in fide desponsaui te mihi: & nō in
operibus legis, desponsauiq; in iustitia, sed iustitia quæ
est ex fide, nō ex lege. Restat ut iudices iudiciū rectū īter
me & te, iudicium quo te desponsaui, ubi cōstat interue-
nisse nō tuum meritū, sed meum placitum. Hoc est autem
Mat, 20 iudicium ut tua merita non extollas, non præferas opera
legis, non iactes pondus diei & æstus, quæ magis in fide
& in iustitia quæ est ex fide, necnō in misericordia & mi-
serationibus nosceris desponsata. Quæ uerè sponsa est
agnoscit ista, & utrāq; gratiam cōfitetur. Primo quidem
eam quæ prima est, qua & præuenta est, postea uerò &
subsequentē. Ait itaq; nūc. Dilectus meꝰ mihi & ego illi,
Canti. 3. principiū dilecto tribuēs. In cōsequētibus: ego, inquit,
dilecto meo, & dilectus meus mihi: consummationem illi
æque concedens. Nunc iam uideamus quid dicat: dile-
ctus meus mihi. Si enim hoc recipitur ut subaudiamus
Psal. 39. intendit, sicut iam diximus, & sicut propheta ait. Expe-
ctans expectaui dominum, & intendit mihi: ego autem in
uerbo isto sentio nescio quid nō planè exiguum, nec me-
diocris prærogatiuæ. Sed nō est ingerenda fatigatis au-
ribus & mentibus res omni alacritate digna. Si non gra
uat: differatur: & non in longum: crastinus inde incipiat
sermo. Tantū orate ut ab irruentibus occupationibus in
terim custodiat nos gratia & misericordia spōsi ecclesiæ
Iesu christi domini nostri: qui est super omnia deus be-
nedictus in secula. Amen.

Qualiter spōsus christus intēdit spōsæ ecclesiæ & ipsa illi. Et de cura quā habet deꝰ de electis, & unde insit eccl'iæ: qd sit mereri uel non aut p̄sumere. Sermo. LXVIII. D

AVdite iam qđ heri distulimꝰ, audite gau-
dium meū qđ sensi. Et uestrum est, audite
gaudētes. In uno uerbo spōsæ sensi hoc:
& quasi odoratꝰ abscōdi, eò uobis hodie
festiuius exhibendū, quò tēpestiuiꝰ. Spō
sa loquuta est, & dixit sponsum intendere
sibi. Quæ est sponsa, & qs est spōsus? Hic deus noster est:
& illa (si audeo dicere) nos sumus, cū reliqua q̄dē multitu
dine captiuorū quos ipse nouit. Gaudeamꝰ gl'ia nr̄a hæc 2. Cor. 1.
est. testimoniū cōsciētiæ nr̄æ. Nos sumus in quos intēdit
deus. Quāta tñ disparilitas? Quid terrigenæ & filij hoīm
corā illo? Scd'm ꝓphetā sic sunt quasi nō sint & quasi ni-
hilū & inane reputati sunt ei. Quid sibi ergo uult ista īter
tā dispares cōparatio? Aut illa in immēsum gloriat̃. aut is
in immēsum amat. Quàm admirabile est ꝙ illiꝰ intētionē
ista sibi quasi ꝓpriā uendicat dicēs. Dilectus meus mihi. Cant. 2.
Nec eo cōtenta tñ, pergit ampliꝰ gloriari, respōdere se illi
quasi ex æquo morē gerere, repēdere uicē. A Seqt̃ em̄.
Et ego illi. Insolēs uerbū, & ego illi. Nec minus insolens,
dilectꝰ meus mihi: nisi ꝙ utroq; insolentius utrūq; simul.
O qd audet cor purū, & cōsciētia bona, & fides nō ficta?
Mihi, inquit, intēdit. Itáne huic intenta est illa maiestas,
cui gubernatio pariter & administratio uniuersitatis in-
cumbit, & cura seculorum, ad sola trāsfertur negocia: imo
ociosa amoris & desiderij huius? Ita planè. Ipsa est em̄ ec
clesia electorū, de quibus apl's. Oīa, inquit, ꝓpter electos.
Et cui dubium ꝙ gratia & misericordia dei sit in sanctos
eius, & respectus in electos illius? Ergo ꝓuidentiā cæteris
creatiurs nō negamꝰ, curam spōsa uēdicat sibi. Nunquid
de bobꝰ cura est à deo? Nec dubiū quin idē possimꝰ dice 2. Tim. 2
re de equis, de camelis, de elephantis, & de cunctis bestijs Sap̄. 4.
terræ, similiter & de piscibus maris, & uolatilibus cæli. 1. Cor. 9.
Postremò de omni re quæ est super terram, solis sanè exce 1. Petr. 5.
ptis q̄bus dicit̃. Omnē solicitudinē uestrā proijcientes in
eum, qm̄ ipsi cura est de uobis. An nō tibi uidetur ueluti
his uerbis dictū? Intēdite illi quia ipse intētit uobis. Et
obserua apl'm Petrū (eius enim uerba sunt) si non & ipse
uerborū spōsæ obseruauerit ordinē. Nempe non ait: oēm
solicitudinem uestrā proijciētes in eum, ut sit ipsi cura de
uobis, sed quia ipsi cura est de uobis: aperte proinde mon
strans ecclesia sanctorū nō modo quoniā, dilecta, sed & ꝙ
prius dilecta fuerit. B Constat nō ad eam pertinere de
uerbo quod de bobus dixit apl's, nam curam illius habet
qui dilexit illā, & semetipsum dedit pro illa. Nónne hæc 1. Cor. 9.
est ouis errans, cuius cura etiam supernorum curæ gregū
prælata est? Deniq; illis expositis, pastor descendit ad
istam, quæsiuit diligenter, inuentam non reduxit, sed re-
uexit, noua cum illa & de illa intulit cælis festa gaudiorū
populis angelorū inuitatis ad solennitatem. Quid ergo?
Proprijs humeris dignatus est eam reportare, & curam il-
lius non habebit? Ideò non cōfunditur dicere. Dn̄s soli- Psa. 39.
citus est mei: nec se existimat errare, cum item dicit. Dn̄s Psa. 137.
retribuet pro me: & si quid est aliud quod coram dei circa
ipsam significare uideatur. Inde est ꝙ dominum sabaoth
dilectum suum dicit, & eum qui cum tranquilitate iudi-
cat omnia, sibi intendere gloriatur. Quidni glorietur? Esa. 49.
Audiuit illum dicentem sibi. Nunquid mater potest obli
uisci ut nō misereatur filio uteri sui? Etsi illa oblita fuerit,
ego tamen non obliuiscar tui. Deniq; oculi domini super
iustos. Et quid sponsa nisi cōgregatio iustorū? Quid ip̄a,
nisi generatio quærentium dominū, quærentium faciem
sponsi? Nō em̄ ille intēdit huic, & nō ista illi? Propterea
utrunq; ponit dicens: Ille mihi: & ego illi. Ille mihi, quia Cant. 2.
benignus & misericors est. Ego illi, quia nō sum ingrata.
Ille mihi gratiam ex gratia, ego illi gratiam pro gratia.
Ille meæ liberationi, ego illius honori. Ille saluti meæ,
ego illius uolūtati. Ille mihi & nō alteri, quoniā una sum

columba eius: ego illi & non alteri. Nec enim audio uocẽ
Marc. 13 alienorũ, nec enim acquiesco dicẽtibus mihi. Ecce hic est
christus, aut ecce illic est. Hæc ecclesia. D Quid singu-
lis quisq; nostrũ? Putamusne in nobis quẽpiam esse cui
aptari queat quod dicit. Quid dixi in nobis? Ego aũt &
de quouis ĩtra ecclesiã constituo si quis hoc quærat, non
oĩno reprẽhẽdẽdũ censuerim. Nec enim una unius ratio
est atq; multorũ. Deniq; nõ ꝓpter animam unã, sed ꝓpter
Psal. 73. multas in unã ecclesiã colligendas, in unicã astringendas
sponsam deus tam multa & fecit & pertulit, cum operatus
est salutẽ in medio terræ. Charissima illa est una uni, non
adhærẽs alteri sponso: nõ cedẽs alteri sponsæ. Quid ista
nõ audeat apud tam ambitiosum amatorẽ? Quid non ab
illo speret qui se quæsiuit à celo, uocauit à finibus terræ?
Nec modo quæsiuit, sed acqsiuit. Adde & de modo acqui-
sitionis in sanguine acquisitionis. Aliàs uero (ut assolet)
propterea magis præsumit, qm̃ prospiciẽs in futurũ non
ignorat qm̃ dñs se opus habet. Quæris ad quid? Ad ui-
dendũ in bonitate electorũ suorũ, ad lætandum in lætitia
gentis suæ, ut laudet cum hæreditate sua. Nec parum hoc
opus existimes, nullũ dico tibi remanebit opus perfectum
si hoc nutarit. Nõnne de statu & cõsummatione ecclesiæ
finis oĩm pendet? Tolle hanc, & frustra inferior ista crea-
tura reuelationẽ filiorũ dei expectat. Tolle hanc, & neq;
patriarchæ neq; ꝓphetæ aliqui cõsummabuntur, cũ Pau-
Hebr. 11. lus asserat deũ ita ꝓuidisse pro nobis, ne sinè nobis con-
summarẽtur. Tolle hanc, & ipsa sanctorũ angelorum pro
imperfectione sui numeri gloria claudicabit, nec dei ciui-
tas de sui integritate gaudebit. Vnde ergo implebit pro-
positũ dei, & mysteriũ uolũtatis eius, magnũq; illud pie-
Psal. 8. tatis sacramẽtum? Vnde postremo dabis mihi infantes &
lactentes, quorũ ex ore laudẽ suã perficiat deus? Cælũ nõ
1. Cor. 3. habet infantes, habet ecclesia, quibus & dicit. Lac uobis
potũ dedi, nõ escam. Et hi ad laudem quasi complẽdam à
Psal. 112. propheta inuitant dicẽte. Laudate pueri dñm. Tu putas
deũ nostrũ totã habiturũ suæ gloriæ laudẽ, donec ueniãt
Psal. 137. qui in conspectu angelorũ psallant sibi? Lætati sumus ꝓ
diebus qbus nos humiliasti, annis quibus uidimus mala.
Ezec. 36 Hoc genus lætitiæ cæli nescierunt nisi per ecclesiæ filios
hoc nemo unquam lætatur qui nunquã non lætatur. B
Opportune post tristitiã gaudiũ subit, post laborẽ quies
post naufragiũ portus. Placet cunctis securitas, sed ei ma-
gis qui timuit. Iocũda oĩbꝰ lux, sed euadenti de potestate
tenebrarũ iocũdior. Trãsisse de morte ad uitã, uitæ gratiã
duplicat. Pars mea hæc in cælesti conuiuio, & seorsum ab
ipsis spiritibꝰ beatis. Audeo dicere expertẽ meæ beatitu-
dinis ipsam beatã uitã, nisi si dignet fateri ꝙ ꝑ charitatem
ea in me fruit, & per me. Aliqd sanè uidet etiã perfectiõi
illi accessisse ex me, neq; hoc parũ. Deniq; gaudẽt angeli
ad pœnitentiã peccatoris. Q; si deliciæ angelorũ lachry-
mæ meæ, quid deliciæ? Omne opus ipsorum laudare deũ
sed deest laudi si desinit qui dicant. Transiuimus per ignẽ
& aquã, & eduxisti nos in refrigeriũ. Fœlix proinde ĩ sua
uniuersitate ecclesia, cuius oĩs gloriatio impar est causæ,
nõ pro his tantũ quæ illi iam facta sunt, sed pro his quoq;
quæ de illa adhuc oportet fieri. Nam & de meritis quid
solicita sit, cui de ꝓposito dei firmior suppetit securiorq;
gloriãdi ratio. Non potest seipsum negare deus, neq; nõ
facere quæ iam fecit (ut scriptũ est) qui fecit quæ futura
sunt. Faciet, faciet, nec deerit suo ꝓposito deꝰ. Sic non est
quod iam quæras qbꝰ meritis speremus bona, præsertim
Ezec. 36 cum audias apud prophetã. Non ꝓpter uos sed ꝓpter me
ego faciã, dicit dñs. C Sufficit ad meritũ scire ꝙ nõ suf-
ficiant merita. Sed ut ad meritum satis est de meritis non
præsumere, sic carere meritis, satis ad iudicium est. Porrô
infantiũ renatorũ neminẽ carere meritis, sed xp̃i habere
merita. Quibus se tamen indignos reddũt si sua iungere
quiuerũt sed neglexerũt: quod quidẽ periculũ iã adultæ
ætatis est. Merita proinde habere cures, habita data no-
ueris, fructũ speraueris dei mĩam, & omne periculũ euasi-
sti paupertatis, ingratitudinis, præsumptiõis. Perniciosa
pauperas, penuria meritorũ, præsumptio autem spiritus,
fallaces diuitiæ. Et ideò diuitias & paupertates ne dede- puer
ris mihi dñe, ait sapiens. Felix ecclesia, cui nec merita sine
præsumptione, nec præsumptio absq; meritis deest. Ha-
bet unde præsumat, sed non merita. Habet merita, sed ad
promerendũ, nõ ad præsumendũ. Ipsum non præsumere,
nõnne promereri est? Ergo eò præsumit securius quò nõ
præsumit, & nõ est ꝙ cõfundat in uerbo gloriæ, cui mul-
ta materies gloriãdi. Misericordiæ dñi multæ, & ueritas
eius manens in æternum. D Quidni glorietur secura, in Psal.
cuiꝰ testimoniũ gloriæ, misericordia & ueritas obuiaue-
rũt sibi? Siue igitur dicat dilectus meus mihi: siue dicat, Psal.
expectãs expectaui dñm & intendit mihi: siue etiã dñs so- Psal.
licitꝰ est mei, uel quæ sunt eiusmodi uoces aliæ atq; aliæ Psal.
quæ diuinum quendam affectum ac singularem fauorem
erga aliquid similiter exprimere uideãtur, nihil horum à
se alienum putabit, cui ratio præsumendi domini cõstitu-
tio est, præsertim cũ non alterã uideat spõsam, alteráue
ecclesiã, cui possint fieri quæ nõ possunt nõ fieri. Ergo de
ecclesia patet ꝙ in nullo illa oĩa sibi aptare uerebitur. De
una aĩa quæritur etiam si sit spũalis & sancta, liceátne illi
ullo modo audere in talibus. Neq; eñ prærogatiuas oẽs
unius illius catholicæ multitudinis (ob quam oĩa fiunt)
una de multitudine arrogabit sibi; quantalibet emineat
sanctitate. Et ideo difficilius ut sentio ego inuenietur (si
tñ inueniet) quomodo possit licere. Vñ necessariũ reor
alio istud sermone tentari, nec modo ingredi uias scrupu-
losæ disputationis, quarũ adhuc exitum ignoramus, nisi
prius super uerbo abscõdito oratũ fuerit ad eum qui ape-
rit & nemo claudit, spõsum ecclesiæ Iesum Christũ dñm
nostrũ, qui est super oĩa deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter omnis altitudo se extollens aduersus
scientiam dei deÿcitur: & de aduentu & mansione pa-
tris & uerbi apud animã deũ diligentẽ: & familiarita-
te quæ ĩde inter deũ & aĩm cõtrahit. Ser. LXIX. B Cant.

DIlectus meus mihi, & ego illi. Hanc uocem uni-
uersali ecclesiæ sermo superior assignauit, pro-
pter factas sibi à deo ꝓmissiones uitæ eiꝰ quæ
nũc est pariter & futuræ. De aĩa ꝓposita quæ-
stio est, quia non potest sibi arrogare una quod uniuersi-
tas audeat, nec aliquo modo ad se trahere illã. Si nõ licet,
referamus proinde oportet ita ad ecclesiam, ut nullatenꝰ
ad personã. Nec modo hanc, sed & reliquas uoces similes
huic loquẽtes grandia, uerbi gratia, expectans expectaui
dñm & intendit mihi, & si quas alias sermo superior per-
strinxit. Q; si qs licere putat, ergo nõ abnuo, sed interest
cui. Non eñ cuicũq;. Prorsus habet ecclesia dei spiritua-
les suos qui non modo fideliter, sed & fiducialiter agant
in eo, cũ deo quasi cum amico loquentes, testimoniũ illis 2. Co.
perhibẽte cõscientia gloriæ eius. Quinã illi sint, id quidẽ
penes deũ, tu uero audi qualẽ te esse oporteat, si talis uis
esse. Quod tamen dixerim non quasi expertus, sed quasi
experiri cupiens. Da mihi animam nihil amantem præter
deũ, & quod propter deũ amandũ est, cui uiuere christus
nõ tantum sit, sed & diu iam fuerit, cui studiĳ & ociĳ sit ꝓ
uidere deũ in cõspectu suo semper, cui solicite ambulare
cum dño deo suo, non dico magna, sed una uolũtas sit, &
facultas non desit: da inquam talem animam, & ego non
nego dignam sponsi cura, maiestatis respectu, dominãtis Ibidem
fauore, solicitudine gubernãtis: & si uoluerit gloriari, nõ
erit insipiẽs, tãtũ ut qui gloriatur, in domino glorietur.
Ita in quo multi audent, audet & unus, sed alia ratione.
Nempe sanctam multitudinẽ causæ supradictæ fidentem
faciũt, sanctã animã duplex quædã ratio, Primo quidẽ ꝙ
habeat in natura simplissima spõsi diuinitas quasi unum
respicere multos, & quasi multos unum. Nec ad multitu-
dinẽ multꝰ erit, nec ad paucitatẽ rarus, nec ad diuersitatẽ
diuisus, nec restrictus ad unum, nec anxius ad curas, nec
perturbatus seu turbulẽtus ad solicitudines. Sic sane uni
intẽtꝰ, ut nõ detẽtus: sic pluribꝰ, ut nõ distẽtus. D De-
niq; qđ ut probare suauissimũ, ita charissimũ ꝓbasse est:
tanta est

tāta est uerbi dignatio, tanta beneuolētia pris uerbi erga bene affectā & bene compositā aīam (quod quidē ipsum patris munus & uerbi opus est) ut quam sua tali benedictione præuenerint & præparauerint sibi, sua quoq; dignanter præsentia, & ita ut nō modo ad eam ueniant: sed Ioā. 14. etiā māsionem apud eam faciant. Non enim sufficit exhiberi, nisi & copiā sui præbeant. Quid est uenire ad animā uerbū? Erudire in sapiētia. Quid est patrē uenire? Afficere Sapiē. 8. ad amorē sapientiæ, ut dicere possit, quia amatrix facta sum formæ illius. Patris diligere est, & ideo patris aduentus ex infusa dilectione probatur. Quid faceret eruditio absq; dilectione? Inflaret. Quid absq; eruditiōe dilectio? Rom. 10 Erraret. A Deniq; errabāt de qb9 dicebat. Testimoniū illis perhibeo q zelum dei habēt, sed non sm scientiā. Nō decet spōsam uerbi esse stultā, porrò elatā pater non sustinet. Pater enim diligit filiū, & omnē altitudinē extollentē se aduersus sciētiā uerbi, semper in pmptu habet deiicere atq; destruere, siue immittēdo zelum, siue intendendo: quorū alterū misericordiæ, alterū iudicij est. Vtinā in me omnē extollentiā comprimat, imo deiiciat, & ad nihilum redigat nō accensus furor, sed infusus amor. Vtinā discā non superbire, sed unctione potius quàm ultione magi-Psal. 6. stra. Domine ne in furore tuo arguas me, sicut angelum extollentem se in cælo: neq; in ira tua corripias me, sicut hominē in paradiso. Ambo iniqtatē meditati sunt, altitudinē affectātes: ille potentiæ, iste sciētiæ. Deniq; credidit Gene. 3. insipiens mulier pollicenti, se seducenti. Eritis sicut dij, Esai. 14. scientes bonū & malū. Iam sese ante seduxerat, cui persuaserat similem fore altissimo. Nam qui se putat aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit. Verū utraq; altitudo deiecta est, sed in homine mitius, iudicante ita illo qui omnia facit in pondere & mensura. Nam angelo ī furore punito, imo damnato, homo iram tantum sensit, & non furorem. Nempe cum iratus fuit, misericordiæ recordatus est. B Propter hoc semen eius filij iræ & non furoris usq; in hodiernum diem. Si non nascerer filius iræ, non opus esset renasci. Si furoris filius nascerer, aut non contigisset, aut Luc. 10. non potuisset renasci. Vis uidere furoris filiū? Si uidisti sathanā tanquā fulgur cadentē de cælo, quod est in impetu furoris præcipitatū, & cognouisti de furore dei. Deniq; nō est recordatus misericordiæ suæ, quia cū iratus fuerit, misericordiæ recordabit: non cum iam usq; ad furorē exarserit. Væ filijs diffidētiæ, his quoq; qui ex adam sunt, qui nati iræ filij, ipsi sibi iram in furorē, uirgā in baculum imo in malleum diabolica obstinatione cōuertunt. De-Rom. 2. niq; thesaurizant sibi iram in die iræ. Ira autē accumulata, quid nisi furor? Peccauerūt peccatū diaboli, & diaboli sententia percellentur. Væ etiam quamuis mitius quibusdam filijs iræ qui nati in iram, non expectauerunt renasci in gratia. C Nempe mortui in quo & nati, iræ filij permanebunt. Iræ dixerim, non furoris: quia ut pijssime creditur, & humanissime gemitur, mitissime sunt, penè totum quo addicti sunt aliunde trahentium. Ergo in furore diabolus iudicatus est, quia inuenta est iniquitas eius ad odium, hoīs autem ad iram, & ideo in ira corripitur. Ita omnis altitudo cōtrita est, & quæ inflat, & quæ præcipitat, patre nimirum zelante pro filio. Vtrobiq; siquidem iniuria (filij est) & de usurpata potētia aduersus uirtutem Ps. 123. dei quæ ipse est, & de præsumpta scientia aliunde quàm à sapientia dei quæ nihilominus ipse est. Dñe quis similis tibi? Quis nisi splēdor & figura substātiæ tuæ? Quis nisi imago tua? Solus in forma tua, solus non rapinam arbi-Phili. 2. tratus est esse se æqualem tibi altissimus altissimi filius. Quomodo non æqualis? Etiam unum estis ipse & tu. Sedes illi à dextris tuis, non sub pedibus. Quo pacto audet quis persuadere locum unigeniti tui? Præcipitetur. Ponit sibi sedem in excelso: subuertatur cathedra pestilētiæ. Item quis docet hominem scientiam? Nonne tu ô clauis Dauid aperiens cui uis, & cui uis claudēs? Et quomodo sine claue ad thesauros sapientiæ & sciētiæ introitus imo irruptio tentabatur? Qui non intrat per ostium, fur est &

latro. Petrus ergo intrabit qui claues accepit. Non tamē solus, nam & me si uoluerint introducet, aliūq; excludet quem fortè uoluerit, in scientia & potestate sibi data desuper. A Et hæ claues quæ? Potestas aperiendi, & claudendi, atq; inter excludendos & admittendos discretio. Mat. 16. Et non in serpente thesauri, sed in christo. Et ideò nō potuit dare sententiam serpens quam nō habuit, sed qui habuit dedit. Nec enim potuit habere potestatem quā non accepit, sed qui accepit habuit. Dedit christus, accepit petrus, nec inflat us de scientia, nec præcipitandus de potētia. Quare? Quia in neutra extollit se aduersus scientiam dei, qui nihil horum præter dei scientiam affectauit, sicut ille qui dolose egit ī conspectu eius, ut inueniatur iniquitas eius ad odium. Quomodo deniq; præter scientiā dei, qui se scribit apostolum Iesu christi sm præscientiam dei 1. Petri. 1. patris? B Et hæc dicta sint pro eo quod incidit de zelo dei, quē intendit in præuaricantes angelum hominemq;. Nam in ambobus reperit prauitatē, qualiter uidelicet in 2. Co. 10. ira & in furore suo destruxerit omnē altitudinē extollētē se aduersus scientiā dei. Nunc iam recurrēdum ad zelum misericordiæ, id est qui non intenditur, sed qui immittitur, quoniam qui intenditur (ut iam diximus) iudicij est: & satis nos terruit ex memoratis exemplis tam grauiter punitorū. Propterea ibo ego mihi ad locum refugij à facie furoris domini, ad illum utiq; pietatis zelum suauiter ardentem, efficaciter expiantē. C Nunquid non expiat charitas? Et potenter. Legi q operiat multitudinem pec- 1. Pet. 4. catorum: sed dico. Nunquit nō idonea est seu sufficiēs ad Eccl. 23. deiiciēdam humiliandāq; omnē extollentiā oculorum & cordis? Et maxime. Nam non extollitur, non inflatur. Si ergo dominus Iesus dignetur uenire ad me, uel potius in me, non in zelo furoris, & ne in ira quidē, sed in charitate & spiritu māsuetudinis, æmulās me dei æmulatiōe (quid enim ita dei ut charitas, nempe & deus est) si inquam in ista uenerit, in hoc cognoscam q nō sit solus, sed uenerit etiam pater suus cum eo. Nam quid æque paternū? Propter hoc nempè non pater uerbi tantū, sed & pater mise- 1. Ioā. 4. ricordiarū est appellatus, q innatum habeat misereri semper & parcere. Si sensero aperiri mihi sensum ut intelligā scripturas, aut sermonen sapientiæ quasi ebulire ex intimis, aut infuso lumine desup reuelari mysteria, aut certè expādi mihi quasi quoddam largissimū cæli gremium, & uberiores desursum influere animo meditationū imbres, non ambigo sponsum adesse. Verbi siquidem hæ copiæ sunt, & de plenitudine eius ista accipimus. Q. si se pariter infuderit humilis quædā sed pinguis intimæ aspersionis deuotio, ut amor agnitæ ueritatis, necessarium quoddam odium uanitatis in me generet & contemptum, ne fortè aut scientia inflet, aut frequētia uisitatiōum extollat me: tunc prorsus paterne senrio agi mecum, & patrem adesse non dubito. Si autem perseuerauero huic dignationi dignis semper (quod in me est) affectibus & actibus respōdere, & gratia dei apud me uacua non fuerit: etiam mansionem apud me faciet tam pater enutriēs quàm uerbum erudiens. D Quanta putas ex hac mansione inter animam & uerbum familiaritatis gratia oriatur, quanta de familiaritate sequatur fiducia? Nō est (ut opinor) q iam talis anima dicere uereatur. Dilectus meus mihi: quæ ex eo q se diligere, & uehementer diligere sentit, etiam diligi nihilominus uehementer non ambigit, ac de sua singulari intētione, solicitudine, cura, opa, diligentia, studioq; quo incessanter & ardenter inuigilat queadmodum placeat deo, æque hæc omnia in ipso indubitanter agnoscit Matt. 7. recordans pmissionis eius. In qua mensura mēsi fueritis, remetief uobis: nisi q redhibitionem gratiæ prudēs spōsa ad suā magis cauta est trahere partē, sciēs se poti9 præ- Cant. 2. uentā à dilecto. Inde est q illius operam præfert. Dilectus inquiēs meus mihi, & ego illi. Ergo ex proprijs quæ sunt penes deum agnoscit, nec dubitat se amari quæ amat. Ita est. Amor dei amore animæ parit, & illius præcurrens intentionem intētā aīam facit, solicitudoq; solicitā. Nescio

enim qua uicinitate naturæ cum semel reuelata facie gloriam dei speculari anima poterit, mox illi se conformari necesse est, atq; in eandem imaginē transformari. Igitur qualem te parauerís deo, talis oportet appareat tibi de⁹.
Psal.17. Cū sancto sanctus erit, & cum uiro innocēte innocēs erit. Quidni æque & cum amante amans, & cum uacāte uacās, & cum intento intentus, & solicitus cum solicito? A
Prou.8. Deniq; ait. Ego diligentes me diligo, & qui mane uigilauerint ad me, inuenient me. Vides quomodo nō solū de amore suo certum te reddat, siquidem tu amas illum, sed etiam de solicitudine sua quā pro te gerit si te senserit solicitum sui. Vigilas tu, uigilat & ille. Cōsurge in nocte in principio uigiliarū tuarum. Accelera quantum uis etiam ipsas anticipare uigilias, inuenies eum, non præuenies. Temere in tali negotio uel prius aliquid tribuis tibi uel plus, & magis amat & ante. Si hæc anima scit, imo quia scit, miraris ꝙ illa maiestatem quasi cætera non curantem soli sibi intendere glorietur, cui sola ipa postpositis curis omnibus tota sed deuotione custodit. Sermo finē desiderat, sed unum dico spūalibus qui in nobis sunt mirū quidem, sed uerum, aīam deum uidentem haud secus uidere quàm si sola uideatur à deo. Ea ergo fiducia dicit illum intendere sibi, secq; illi, nihil præter se & ipsum uidens. Bonus es domine animæ quærenti te, occurris, amplecteris, sponsum exhibes, qui dominus es: imo qui es super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Vnde spōsus dilectus dicat, & de ueritate mãsuetudine, & iustitia, cæterisq; uirtutibus quæ sunt lilia iter q̄ pascit. Ser. LXX. B

Cant.2. Dilectus me⁹ mihi, & ego illi: qui pascitur inter lilia. Quis huic iam imputet præsumptiōi uel insolētiæ, si se dicat inijsse societatem cum illo qui pascit inter lilia? Etiā si inter sidera pasceretur, eo solo quo pasceretur, nescio quid magnū uideri possit cum eiusmodi amicitias seu familiaritatem habere. Aliqd prorsus ignobile & humile sonat pasci. Nūc uerò cum & pasci inter lilia perhibetur, delectionis adiectio lōgius amouet & propulsat temeritatis notam. Quid enim
Matt.6. sunt lilia? Iuxta uerbum domini, fœnum quod hodie est, & cras in clibanū mittitur. Quātus est iste qui fœno pascitur, quasi unus agnorum aut uitulorum? Et agn⁹ planè & uitulus saginatus. Sed tu fortè uigilantius aduertisti, nō pabulum hoc loco designari, sed locū, nec enim dictū est lilijs eum pasci, sed inter lilia. Esto. Nō fœnum comedit ut bos, in fœno tamē uersari, & super fœnū discūbere instar unius de turba, quid eminētiæ habere potest? Quid uerò gloriæ hinc, habere dilectum illū qui hoc egerit? C Et ēm literā quidē sponsæ uerecūdia & cautela prudētiæ ei⁹
Psal.111. in loquēdo satis apparet, utiq; disponentis sermōes suos in iudicio: & rerum gloriā uerborū modestia temperātis. Aliàs autem non ignorat unum esse & qui pascitur, & qui pascit: inter lilia commorantem, & regnātem super sidera. At libētius humilia dilecti memorat, propter humilitatē quidē ut dixi, magis autem ꝙ exinde cœpit esse dilectus, ex quo & pasci. Nec modo exinde, sed inde. Nam qui in altissimis est dn̄s, in imis est dilectus, super sidera regnās, & inter lilia amās. Amabat & super sidera, quia nusquā & nunquā potuit nō amare, quia amor est, sed donec ad lilia descendit, & pasci inter lilia compertus est, nec amat⁹ est nec factus dilectus. Quid? Num amatus est à patriarchis & prophetis? Est. Sed non prius quàm uisus est & ab ipis inter lilia pasci. Neq; enim non uiderūt quē præuiderunt nisi ita quis absq; spiritu sit, ut uidentem in spiritu, putet uidere nihil. Vnde ergo uidentes (nam sic prophetæ appellati sunt) si nihil uiderunt? Inde est ꝙ uoluerunt uidere quæ non uiderunt. Nec enim poterant uelle uidere in corpore, quem in spiritu non uidissent. A Sed dico nūquid omnes prophetæ? Quasi omnes uidere uoluerint, aut fuerint omniū fides? Sed enim qui uiderūt, aut ꝓphetæ fuerūt, aut prophetis acquiescētes. Et credidisse enim uidisse est. Non modo namq; qui per prophetiæ spiritum sed & qui per fidē uidet, si quis ipsum quoq; dicat uidere in spiritu: mihi non uidetur errare. Ita ergo ꝙ ad lilia descendere: & inter lilia pasci dignatus est is qui oēs pascit: dilectū fecit illum: quia nō potuit ante diligi quàm agnosci. Ac per hoc cum de dilecto facta est mentio: pulchrè & illud memoratum est quod dilectionis & agnitionis extitit causa. Quærēda in spiritu refectio hæc inter lilia: nā corporea cogitare ridiculum est. Quin ipsa lilia spiritualia (siquidem potuerimus) demonstranda à nobis erunt. Puto hoc quoq; dicere nos oportebit, unde inter lilia pascatur dilectus, lilijsne ipsis an alijs inter lilia reconditis herbis uel floribus? Et in his illud mihi difficilius apparet, ꝙ pasci non pascere perhibet. Nam quia pascat dubium non est, nec enim indignū ei. At pasci, indigentiam sonat, & ne spiritualiter quidem sine iniuria maiestatis facile illi posse assignari uidet. Nec ego sanè recordor usq; modo aduertisse me in hoc cantico pastum uspiam perhiberi, cum pascentem puto recordemini & uos mecum. B
Denicq; postulauit sibi aliquando demonstrari ubi in meridie pasceret & cubaret. Et nūc quidem (quod necdum dixerat) perhibet pasci, sed nō similiter postulat locū indicari sibi, sed ipsa indicat, assignās inter lilia. Nouit hec, illud nō nouit, quia æque præsto esse nō potest qđ sublime & in sublimi est, & quod humile & super terrā. Sublime opus, sublimis & locus, nec accessus ad eū usq; adhuc uel ipi spōsæ. Et ideò semetipsum exinaniuit usq; ad hoc ut pasceretur ipse omnium pastor, & inuentus est inter lilia, & uisus ab ecclesia, adamatus est ab inope pauper, factus dilectus propter similitudinē. Non solum autem, sed & propter ueritatem & mãsuetudinem & iustitiam: quòd per eam scilicet promissiones adimpletæ sunt, quòd ibi dæmones unà cū principe suo iudicati sunt, quòd iniquitates remissæ sunt. Talis ergo apparuit q merito amaretur uerax per se, mitis hominibus, iustus ꝓ hominibus. O uerè amandum & totis medullis cordis amplectēdum sponsum. Quid iam cunctetur ecclesia totā se tota deuotione committere tam fido redditori, tā pio indultori, tā iusto propugnatori? Porrò præmiserat propheta dicens: Speciē tua & pulchritudine tua intende prospere. Vnde species hæc & pulchritudo? Puto ex lilijs. Quid lilio speciosius? Sic nihil formosius sponso. C Quæ sunt ergo illa lilia ē, quibus species decoris ei⁹? Procede, inqt, & regna propter ueritatem & mãsuetudinē & iustitiam. Lilia sunt, lilia inquam orta de terra, nitētia super terram, eminētia in floribus terræ, fragrantia super odorē aromatū. Ergo inter hæc lilia spōsus, & omnino ex his speciosus & pulcher. Aliàs enim (quod quidem ad carnis infirma spectat) non erat ei species neq; decor. Bonum autem lilium ueritas, candore conspicuum, odore præcipuum. Deniq; candor est lucis æternæ, splēdor & figura substantiæ dei. Lilium planè quod ad nouam benedictionē terra nostra produxit & parauit ante faciem omniū populorum lumē ad reuelationem gentiū. Donec sub maledicto fuit terra, spinas & tribulos germinauit. At nūc ueritas de terra orta est, domino bn̄dicente, speciosus omnino quidem flos campi, & lilium conuallium. Agnosce lilium ex candore, qui mox in ipso ortu floris pastoribus de nocte emicuit, dicente euāgelio: quia angelus domini stetit iuxta illos, & claritas dei circūfulsit illos. Bene dei, quia non angeli sed lilij candor ille aderat, sed illuc micabat abusq; Bethleem. Agnosce lilium & ex odore, quo & lōge positis innotuit magis. Et quidem stella apparuit, sed eam minime uiri graues secuti fuissent, nisi intima quadam suaueolentia horti lilij traherētur. Et uerè lilium ueritas, cuius odor animat fidem, splendor intellectum illuminat. Leua etiam oculos nunc in ipsam personam domini, qui in euangelio loquitur: ego sum ueritas: & uide quàm competenter ueritas lilio cōpareretur. Si non aduertisti, aduerte de medio floris huius quasi uirgulas aureas prodeuntes, & cinctas cādidissimo flore pulchre ac decenter dispositio in coronam: & agnosce auream in Christo diuinitatem

Canti.1. ps.44. ps eodē. Ibidem. Esai.53. Sapi.7. Lucæ.2. Psal.84. Lucæ.2. Ioã.14.

tatem humanæ coronatā puritate naturæ, id est Christum in diademate quo coronauit eum mater sua. Nam in quo coronauit eum pater suus, lucem inhabitat inaccessibilē, nec posses in eo illum interim adhuc uidere. Sed de hoc aliàs. B Nunc uerò lilium ueritas est. Est & māsuetudo. Et bene lilium mansuetudo habēs innocētiæ candorē, & odorē spei, quoniā sunt reliquiæ, inqt, homini pacifico. Bonæ spei uir māsuetus, nec min⁹ etiā in presenti lucidū quoddā uitæ est socialis exemplar. An nō liliū quæ lucet
Psal.84. officio, redolet spe? Adde ꝙ sicut ueritas de terra orta est ita mansuetudo. Nisi quis dubitet ortū de terra agnū do
Actu.7. minatorē terræ, illū agnū qui ad occisionē ductus est, & nō aperuit os suū. Nec tantū mansuetudo seu ueritas de
Esai.45. terra orta est, sed & iustitia propheta dicēte. Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustū: aperiat terra & germinet saluatorē, & iustitia oriat simul. Q̄ autē iustitia liliū sit, recordamini de scriptura, quia iustus germinabit sicut lilium, & florebit in æternū ante dūm. Nequaquā liliū hoc hodie est, & cras in clibanum mittit, quia in æternū flore
Psal.111. bit. Et florebit ante dūm: cui⁹ in memoria æterna erit iustus, & ab auditione mala nō timebit, illa scilicet auditione qua in clibanū ignis peccatores ire iubent. Porro huius lilij cādor cui nō splendet, nisi cui non placet? Deniqꝫ sol est, sed nō ille qui orit super bonos & malos. Neqꝫ em̄ qui dicturi sunt, sol iustitiæ nō ortus est nobis, lucē illius
Mala.4 qnqꝫ uiderūt: uiderū aūt quotquot audierūt. Vobis aūt qui timetis deū: orietur sol iustitiæ. Ergo cādor hui⁹ lilij apud iustos, fragrātia etiā usqꝫ ad iniquos diffundit, etsi non in bonū ipsis. Deniqꝫ audiuimus iustos dicētes, quia Christi bon⁹ odor sumus in omni loco, sed alijs quidem odor uitæ in uitam, alijs odor mortis in mortē. Quis uel sceleratissimus iusti nō ꝓbet opinionē, quāuis non amet opus? Et beatus si se nō iudicat in eo qđ probat. Iudicat autē, ꝙ probās bonū, & nō amās, ideoqꝫ nō beat⁹ planè, sed miser, proprio cōdemnatus iudicio. Quid eo miserius cui odor uitæ, nō uitæ sed mortis nūcius est? Imo nec nūcius quidem, sed baiulus. C Sunt multa apud spōsum & alia lilia præter hæc quæ ex ꝓpheta inciderūt nobis, ueritatē loquor & māsuetudinē & iustitiā, nec erit difficile iam cuilibet uestrū similia reperire per semetipsum in hor to tam deliciosi sponsi. Abūdat & superabundat talibus. Quis illa enumeret? Nēpe quot uirtutes, tot lilia. Quis finis uirtutū apud dominū uirtutū? Q̄ si plenitudo uirtutū in Christo & liliorū, & fortassis ꝓpterea ipse se liliū appellauit, ꝙ totus uersetur in lilijs, & oīa quæ ipsi⁹ sunt lilia sunt, cōceptio, ortus, conuersatio, eloquia, miracula, sacramēta, passio, mors, resurrectio, ascēsio. Quid horum nō candidū, & non suauissime redolens? Tanta deniqꝫ in conceptione refulsit superni luminis claritas de superueniētis abūdantia spūs, ut ne ipsa quidē uirgo sancta sustinuisset, si non sibi obumbratum foret à uirtute altissimi. Porro ortū cādidauit incorrupta uirginitas matris, conuersationē innocētia uitæ, eloquia ueritas, miracula puritas cordis, sacramēta pietatis arcanum, passionē patiēdi uolūtas, mortē libertas nō moriēdi, resurrectionē martyrū fortitudo, ascēsionē exhibitio promissionū. Quàm
Ioan.20 bonus fidei odor in his singulis, nostra quidē qui candorem nō uidimus, tempora & uiscera replens. Et beati qui non uiderūt & crediderūt. Pars mea in his odor uitæ qui procedit ex ipsis. Is infusus naribus meis apto quodā fidei instrumēto, & quidem copiosius pro multitudine liliorū, sanè & exilium leuat, & patriæ desideriū assidue innouat in uisceribus meis. A Habēt lilia & aliqui soda
Ioan.3. lium spōsi, sed non copiā. Omnes em̄ ad mensurā spiritū acceperūt, ad mensurā uirtutes & dona. Solus ille nō habet modū, qui habet totū. Aliud est lilia habere, aliud nō nisi lilia habere. Quē dabis mihi de filijs captiuitatis adeo innocentē & sanctū: qui totam terrā suā floribus occuparepotuerit, & istiusmodi florib⁹? Nec infans certe unius diei sine sorde est sup terrā. Magnus est qui tria uel quatuor lilia ædificare potuerit in terra sua in tāta densitate spinarum & tribulorū, quæ sunt germina inueterata maledictionis antiquæ. Mecum uero qui pauper sum bene agitur si unquam ab hac pessima segete iniquitatū uidelicet atqꝫ uitiorum tantillū terræ meæ uendicare extirpando & ex colendo sufficiā, unde unū saltē producere lilium possim, si fortè & penes me pasci interdū dignetur is qui pascitur inter lilia. At parum dixi, unū de penuria cordis mei os meū loquutū est. Vnū prorsus nō sufficit, quo ad minus necessaria sunt. Dico autem continentiā & innocētiam, quarū una sine altera nec saluabit. Frustra deniqꝫ ad unam quālibet harum inuitabo sponsum, qui non ad liliū pasci, sed inter lilia perhibetur. Dabo proinde operā habere lilia, ne de singularitate causetur lili, qui nō uult nisi inter lilia pasci, & sic declinet i ira à seruo suo. Pono itaqꝫ Psal.26.
primam omnium innocentiam: & si huic iungere continētiam quiuero, diuitem me putabo in possessiōe liliorum. Rex sum autem si tertiam his adiungere potero patiētiā. Et quidem possunt sufficere illæ, sed quia & deficere in tētationibus possunt, siquidem tentatio est uita hominis su Iob.7.
per terrā: op⁹ profectò patiētia est: quæ utriusqꝫ sit quasi tutrix quædam & custos. Puto si uenerit amator ille liliorum, & ita inuenerit, quòd nō dedignabitur iā pasci apud nos, & apud nos facere pascha, ubi illi & multa suauitas in duabus, & magna erit securitas propter tertiam. Verum quo pacto dicatur pasci, qui pacit omnia, postea uidebitur. Nunc uerò apparet sponsum non modo apparere inter lilia, sed minime omnino extra lilia posse aliquando inueniri, cum omne quod de eo est & ipse sit lilium sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Vnde est aīæ candor liliorū, quod spōsus & pascit nos & pascit, à nobis. Et qualis sit unitas aīæ sanctæ ad deū. Sermo. LXXI. C

Finis præcedentis sermonis, principium huius. Est ergo lilium sponsus, sed nō lilium inter spinas, quoniam nō habet spinas qui peccatū nō fecit. Deniqꝫ spōsam protestatus est liliū inter spinas, quoniam si dixerit uel ipsa quia spinas nō habeat Canti.2.
seipsam seducit, & ueritas in ea nō est. Se uerò florem quidem & lilium professus est, non tamē inter spinas. Magis Ibidem.
autem, ego, inquit, flos campi & lilium conuallium, & nō est spinarum mentio, quòd solus sit hominū qui opus nō habeat dicere: conuersus sum in ærumna mea dum cōfigitur spina. Ergo absqꝫ lilijs nunquam est q absqꝫ uitijs sem Psa.44.
per est, quia totus & semper est candidus: speciosus forma præ filijs hominum. Tu ergo qui hæc audis uel legis, cura habere lilia penes te, si uis habere hunc habitatorem liliorum habitantem in te. Opus tuum, studium tuum, desiderium tuum, lilia esse protestentur moralis quidem rerum ipsarum candor atqꝫ odor. Habent & mores colores suos, habent & odores. Neqꝫ enim in spiritibus idipsum est color & odor, non magis quàm in corporib⁹. Ergo de colore conscientia consultetur, de odore fama. Fetere fecistis odorem nostrum coram Pharaone & seruis eius, aiunt illi Exo.5.
dicentes de opinione. Porro colorem operi tuo dat cordis intētio, & iudicium conscientiæ. Nigra sunt uitia, uirtus candida est. Inter hanc atque illa conscientia cōsulta discernit. Stat sententia domini de oculo nequam & lucido, qua inter candidum & nigrum certos fixit limites, & diuisit lucem à tenebris. Quod ergo de corde puro & conscientia egreditur bona, candidum est, & est uirtus. Si au Gene.1.
tem & bona fama sequuta fuerit, & liliū est, quippe cui nec candor lilij desit nec odor. A Porro uirtus etsi nō propterea maior, pulchrior tamē illustriorqꝫ efficitur. Quod si in conscientia neuus fuerit, nec quod ex ea prodierit carebit neuo. Nā si radix in uitio, & ramus. Ac per hoc quicquid illud sit quod radix uitiata nō absque traduce uitij ex se producat, uerbi gratia, sermo, actio, oratio, etiā si fama applaudere uideatur, non est quod debeat lilium dici: quia & si odor conniuere uidetur, sed non color. Quo pacto em̄ lilium cū impuritatis neuo? Nec sanè fama ualebit

uendicare uirtuti, quod esse uitiū cōuicerit cōsciētia. Erit quidē uirt⁹ contēta candore consciētiæ, ubi sequi nō poterit odor famæ, cæterū odor famæ nec excusare sufficiet uitiū cōsciētę decoloris. Prouidebit tn̄ semper (quod in se est) homo uirtutis bona, nō tm̄ corā deo, sed etiā coram hominibus, ut uerè sit liliū. Sed est etiā cādor aīæ indulgē-
Esaiæ.1. tia dei, ipso dicēte per prophetā: Si fuerint peccata uestra ut coccinū, quasi nix dealbabūtur: & si fuerit rubra quasi uermiculus, uelut lana alba erunt. B Et est candor quem sibi induit is qui miseretur in hilaritate. Etenim si intuea-
Psal.111. ris illum quē propheta depingit iocundū hominē qui miseretur & commodat, nōnne is tibi uidebitur de ipsa animi iocūditate induisse candorē quendam pietatis uultui pariter & operi suo? Sicut à regione si ex tristitia & ueluti ex necessitate quis tribuat, nō candidū planè, sed tetrum
2.Cor.9 præfert manu & fronte colorē. Et ideò hilarē datorem diligit deus. Nūquid & tristē? Profectò q respexit ad Abel ob alacritatis candorē, auertit faciē à Cain: quia & conciderat facies ei⁹ utiq; à tristitia & liuore. C Aduerte qualis color tristitiæ seu inuidiæ sit, qui deī à se uertit aspectū. Pulchre & eleganter in coronando beneficio candor iocunditatis laudatus est uoce illa poetæ: super oīa uultus accessere boni. Nec modo hilaris dator, sed & qui tribuit in simplicitate, diligit à deo, & simplicitas cādor est. Probamus à contrario, nam neuus duplicitas. Parum dixi, macula est. Quid duplicitas nisi dolus? Sed enim qui dolose egit in conspectu dei, inuenta est iniquitas eius ad odium. Et ideò beatus cui nō imputabit dn̄s peccatum, nec est in spiritu eius dolus. Pulchre dn̄s paucis utranq; nouit ma-
Matt.6. culā, dolū tristitiamq;: nolite, inquiēs, fieri sicut hypocritæ tristes. Sponsus itaq; & cum sit uirtus, in uirtutib⁹ cōplacet sibi: & cum sit liliū, libēter inter lilia cōmoratur: & cum sit cādor, delectatur cādidis. D Et fortassis hoc est quod dicitur pasci inter lilia, cādore & odore uirtutū delectari. Et quidem pascebatur olim corporaliter apud Mariam & Marthā, & recumbēs etiā corpore inter lilia (illas loquor, nā lilia erant) nihilominus spiritū refocillabat deuotione & uirtutibus mulierū. Quod si illa hora intrasset propheta aut angelus seu alius quiuis spiritalis, tantū nō ignorans quæ maiestas recumberet, nōnne stupens dignationē & familiaritatē quā illi esse cōspiceret cū puris animis pudicisq; corporib⁹ tamen terrenis & sexus infirmioris, merito testaret, quia uidi illū nō modo cōmorantē sed & pascētem inter lilia? Ita ergo ſm utrūq; (carnem dico & spiritū) pasci inter lilia spōsus inuētus est. Puto autē q & ipe uicissim pasceret, sed in spiritu. Hoc ipso quo pascebatur, quomodo pascebat? Quomodo, inquā, cōfortabat timiditatē fœminarū, iocūdabat humilitatē, impinguabat deuotionē? Sed si uidisti q pasci illi sit pascere, uide etiā nunc ne forte & ecōuerso pascere sit ei pasci. Domine qui pascis me à iuuētute mea, ait sanct⁹ patriarcha Iacob. Bonus paterfamilias, qui suorum domesticorū curam gerit, maxime in diebus malis, ut alat eos in fame, cibās illos pane uitæ & intellectus, & sic nutriēs ad uitam æternam. At pascens ita puto nihilominus pascitur ipse, & quidē escis quibus libēter uescitur, pfectibus nostris. Etenim gaudiū dn̄i fortitudo nostra. Ita ergo & cum pascit pascitur, & pascitur cū pascit, simul nos suo gaudio spirituali reficiens, & de nostro æque spirituali profectu gaudens. Cibus ei⁹ pœnitētia mea, & cibus eius salus mea, cibus ei⁹ ego ipe.
Psal.101. An non cinerem tanquam panem manducat? Ego autem quia peccator sum, cinis sum, ut māducer ab eo. Mandor cum arguor, glutior cum instituor, decoquor cum immutor, digeror cum trāsformor, unior cū conformor. Nolite mirari hoc, & manducat nos, & manducatur à nobis: quo arctius illi astringamur. Non sanè aliàs pfecte unimur illi. Nam si māduco & non māducor, uidebitur in me esse ille sed nondū in illo ego. Quod si manducor quidē nec manduco, me in se habere ille, sed non etiam in me esse uidebitur. Nec enim perfecta unitio in uno quouis horum. Si eñ māducet me, ut habeat me in se: & à me uicissim māducetur ut sit in me, quaten⁹ integra firmaq; sit cōnexio, cū ego in eo, & nihilominus in me ipse erit. B Vis tibi p simile ostendam quod dicitur? Attolle oculos nūc in quādam sublimiorē quidē rerum cōueniētiam, similem tamē huic. Si ipse sponsus in patre ita esset, ut nō tamen in ipso pater, aut ita pater in ipo esset, ut nō esset ipe in patre: audeo dicere, & ipsorum citra perfectū unitas remaneret, si tamen iam unitas esset. Nunc uerò cum & ipse in patre, & pater in ipso sit, nō est quo claudicet unitas, sed uerè perfecteq; unū sunt ipse & pater. Sic igitur anima cui adhæ- Psal.72.
rere deo bonū est, non ante se existimet ipsi perfectè unitam, nisi cum & illum in se & se in illo manētem persenserit. Non quia uel tunc unum dicatur cum deo, sicut unū sunt pater & filius: quāuis qui adhæret deo, unus spiritus 2.Co.6.
est. Legi hoc, sed illud nō legi. Non dico de me, qui nihil sum, sed planè nemo nisi demēs siue de terra siue de cælo usurpabit sibi illam unigeniti uocem: ego & pater unū su- Ioan.10.
mus. Et tn̄ ego licet puluis & cinis, fretus quidē scripturæ auctoritate minime istud dicere uerear, quia unus cum deo spiritus sum: si unquā tn̄ certis fuero persuasus experimentis deo me adhærere instar unius illorū qui in cha- 1.Ioā.4.
ritate manent, ac per hoc in deo manēt, & deus in eis, māducantes deū, & māducati à deo. Nam de tali adhæsione puto dictū. Qui adhæret deo, unus spūs est. Quid ergo? 2.Co.6.
Dicit filius. Ego in patre, & pater in me est: & unū sum⁹. Dicit homo. Ego in deo, & deus in me est: & unus spirit⁹ sumus. C Sed nunquid pater & filius ut sint in inuicem, & quasi proinde unum, inuicē se māducant, sicut deus & homo mutua se quadā in sese manducatione traijciunt, ut per hoc etsi nō unum, unus certè spirit⁹ sint? Absit. Nec eñ uno modo insunt sibi hi atq; illi, sed neq; una unitas utrorumq;. Deniq; innuitur tibi unitatū diuersitas: per unus & unum, quoniā nec patri & filio unus, nec homini & deo unū poterit cōuenire. Tu si sapis occasiōe accepta eris sapientior, prudenter aduertens illic quidē per unū, unitatem substātiæ uel naturæ: hic uerò per unus, æque unitatem, sed ideo longe alteram, quia inter substātias & naturas, homini nempe & deo sua cuiq; & natura & substantia est, cum patris filijq; constet penitus esse unā. Vides illam nec unitatē esse, si quidē huic singl'ari summæq; unitati cōparetur? Nam quomodo unitas ubi numerus naturarū, substantiarū diuersitas? Et tamē unus spiritus dicitur, & est cū deo anima adhærēs deo, nec præiudicat rerum pluralitas unitati huic, quā facit nō confusio naturarū, sed uolūtatū consensio. Propter hanc quoq; multa corda unū, & multæ animæ una dicuntur, sicut scriptum est. Multitudinis credentiū erat cor unū & anima una. Et hæc ergo unitas. Cæterū quid ad illam quæ nō unitione cōstat, sed extat æternitate? Non planè illā quædā instar huius mutua manducatio facit: quia nec fit. Est enim. Sed nec coniūctio uel quasi compositio, uel tale aliquid quod unius nō est. Est autem patri filioq; natura, essentia, uolūtas nō modo una, sed unum. Hoc nēpe est illis esse quod naturam esse: hoc uelle quod esse, uel naturam esse. Nō est itaq; quod unitas qua unum sunt pater & filius, dicatur fieri de naturis uel essentijs uel uolūtatibus: qa non sunt: nō est quod dicatur uel fieri, quia est. Nec eñ factitia est, sed natiua. Sunt in sese pater & filius nō solum ineffabili, sed etiam incomprehensibili modo sui ipsorum capabiles pariter & capaces, sed sanè ita capabiles ut nō partibiles, ita capaces ut non participes. Nam ut in hymno ecclesia canit. In patre totus filius, & totus in uerbo pater. Est pater in filio, in quo sibi semper bene complacuit: & est fili⁹ in patre, à quo ut nūquam non natus, ita nūquam est separat⁹. Porro per charitatem homo in deo, & deus in homine est, dicēte Ioāne: quia q manet in charitate, in deo 1.Ioā.4.
manet, & de⁹ in eo. Consensio quædā hæc ut sint duo in uno spiritu, imo unus spirit⁹ sint. Vidésne diuersitatem? Nō idē est profecto cōsubstātiale & cōsentibile. Quāquā si aduertisti, satis tibi per un⁹ & unū ipsarū quoq; innuit differētia unitatū, quoniā quidē nec patri & filio unus, nechomini

nec homini & deo unum poterit cõuenire. Non possunt
dici unus pater & filius, quia ille pater, & ille filiꝰ est: unũ
tamẽ dicũtur & sunt, ꝙ una omnino illis & nõ cuiqꝫ sua
substãtia est. Quo cõtra homo & deus quia uniꝰ nõ sunt
substantiæ uel naturæ, unũ quidẽ dici nõ possunt. Vnus
tãmẽ spũs certa & absoluta ueritate dicunt, si sibi gluti-
no amoris inhæreãt. Quam quidẽ unitatẽ nõ tã essentia-
rum cohærẽtia facit, quàm cõniuẽtia uolũtatũ. ¶ Pa-
tet (ni falor) satis nõ modo diuersitas, sed & disparilitas
unitatum, una in una, altera in diuersis existẽte essentijs.
Quid tã distãs à se quàm unitas pluriũ & unius? Ita inter
unitates (ut dixi) discriminãt unus & unũ, ꝙ ꝑ unũ qui-
dem in patre & filio essentiæ unitas, ꝑ unꝰ uerò inter deũ
& hominẽ nõ hæc sed cõsentanea quædã affectionũ pie-
tas designat. Cum adiectione tñ etiã pater & filius sanissi-
me dicunt unus, uerbi causa unus deus, unus dñs, & cæ-
quid aliud est quod à se quisqꝫ & nõ ad alterũ dicit. Siq-
dem nõ est illis diuersa diuinitas siue maiestas, nõ magis
quàm substãtia uel essentia uel natura. Nẽpe hæc ĩpa om-
nia si pie cõsideres, nõ diuersa seu diuisa ĩ illis, sed unum
Actu. 4. sunt. Minꝰ dixi, unũ sunt & cũ illis. Quid illa unitas qua
multa corda unũ, & multæ animæ una legunt? Nec cẽsen
da (ut reor) nomine unitatis cõparata huic quæ nõ mul-
ta unit, sed unum singulariter signat. Ergo singularis ac
summa illa est unitas ꝗ nõ unitione cõstat, sed extat æter-
nitate. Nec sanè hãc spũalis illa præfata mãducatio facit,
quia nec fit. Est enim. Multo minus eam facere putãda est
essentiarũ qualiscũqꝫ cõiunctio, seu cõsentio uolũtatum,
quia nõ sunt. Vna em̃ illis (ut dictũ est) & essentia & uo-
luntas, uni uerò nõ est cõsensus, non cõpositio, nõ copu-
latio, aut tale aliquid. Duas esse oportet ad minus uolũta
tes, ut sit consensus, duas æque essentias, ut sit cõiunctio
siue unitio per cõsensum. Horũ nihil in patre & filio, qp-
pe nec essentias duas, nec duas habẽtibus uolũtates. Vna
est utraqꝫ res illis, uel potius (ut præfatũ me memini) unũ
duo ista in illis, unũ & cum illis sunt, ac per hoc ipsi sicut
incõprehensibiliter, ita incõmutabiliter inuicẽ in se ma-
nẽtes, uere & singulariter unũ sunt. ¶ Si quis tñ inter
patrẽ & filiũ dicat esse cõsensum, nõ cõtẽdo, dũmodo nõ
uolũtatũ unionẽ, sed unitatẽ intelligat uolũtatis. At qui
deũ & hominẽ, quia ꝓprijs extãt ac distant & uolũtatibꝰ
& substãtijs: longe aliter in se alterutrũ manere sentimus,
id est nõ substãtijs cõfusos, sed uolũtatibus cõsentaneos.
Et hæc unio ipsis cõmunio uolũtatũ, & cõsensus in chari
tate. Felix unio si experiaris, nulla si cõprobaueris. Vox
Psal. 72. experti. Mihi aũt adhærere deo bonũ est. Bonũ planè, si
omni ex parte adhæseris. Quis est ꝗ ꝑfecte adhæret deo,
nisi qui in deo manẽs tanquã dilectus à deo, dũ nihilomi-
nus in se traxit uicissim diligẽdo? Ergo cũ undiqꝫ inhæ-
rẽt sibi homo & deus, inhærẽt autem undiqꝫ intima mu-
tuaqꝫ dilectione inuisceratí alterutrũ sibi: per hoc deũ in
hoĩe, & hoĩem in deo esse haud dubiè dixerim. Sed homo
quidẽ ab æterno in deo tanquã ab æterno dilectus, si tñ
ex illis sit qui dicũt. Qm̃ dilexit & gratificauit nos in di-
lecto filio suo ante mũdi cõstitutionẽ. Deꝰ uerò in hoĩe,
ex quo dilectꝰ ab hoĩe est. Et si ita est: hõ quidẽ in deo est,
& qñ in hoĩe deus nõ est: deus aũt in hoĩe nõ est ꝗ nõ sit
in deo. Manere em̃ in dilectione nõ potest, etsi forsitã ad
tẽpus diligat nõ dilectus, potest aũt nõ dũ diligere etiam
I. Ioã. 4. dilectꝰ. Alioquin qũo stabit. Qm̃ ipse prior dilexit nos?
Porrò cũ iam etiã diligit ꝗ ante diligebat, & hõ in deo,
& deus in hoĩe est. Qui autẽ nunquã diligit, cõstat ꝙ nũ-
quã dilectꝰ est, ac per hoc nec ipse in deo, nec deꝰ ĩ eo est.
Hæc dicta sint ad dãdã differẽtiã ĩter illã cõnexionẽ qua
pater & filius unũ sunt, & illã qua adhæres deo aĩa, unus
spũs est: ne fortè quia legitur de hoĩe manẽte ĩ charitate
quia in deo manet, & deꝰ in eo: & itẽ de filio ꝙ nihilomi-
nus in patre sit, & pater in ĩpo, par prærogatiua adoptati
putaretur & unici. ¶ His ergo ita absolutis, recurrendũ
nobis ad illũ qui pascit inter lilia, quia inde excursus hic
factus est usqꝫ huc, utrumnam nõ ociose, uos iudicabitis.

Et iam quidẽ loci ipsius duos intellectꝰ posueram, siue ꝙ
uirtutibus pascit candidatorũ qui uirtus & cãdor est siue
ꝙ peccatores recipit ad pœnitentiã in corpore suo (qđ
est ecclesia) ꝓ quibus sibi incorporãdis seipsum fecit pec- Rom. 6.
catũ, qui peccatũ nõ fecit, ut destrueretur corpus peccati
cui aliqñ complantati fuere peccãtes, essetqꝫ iustitia ĩ ĩpo
iustificati gratis. Tertiã adhuc pono sententiã quæ occur
rit: & satis fore reor non modo ꝓ loci explanatione, sed &
pro fine sermonis: sermo dei ueritas est, & ipse spõsus. No
stis hoc, audite cætera. Is cum audit, & minime obedit illi
uacuus interim & ieiunus quodãmodo remanet, oĩno tri
stis & querulus ꝙ ꝓlatus in uacuũ sit. Si autẽ obeditũ fue
rit, nonne tibi uerbũ uidebit in quãdã excreuisse corpulẽ
tiã, quia uerbo opus accessit, utpotè refectũ quibusdã fru
ctibus obediẽtiæ, iustitiæ frugibꝰ? Inde est ꝙ in Apocaly
psi loquit. Ecce sto ad ostiũ & pulso, si quis audierit uocẽ
meã, & aperuerit mihi ianuã, intribo ad illum, & cœnabo Apoc. 3.
cũ eo, & ipse mecũ. Videt approbari hic sensus & apud ꝓ
phetã snĩa dñi, ubi dicit ꝙ uerbũ suũ nõ reuertet ad eũ ua Esai. 55.
cuũ, sed ꝓsperabit, & faciet ad quæ misit illud. Nõ reuer
tet (ĩquit) ad me uacuũ uel ieiunũ, sed quasi ꝓspere in oĩ
bus agẽs, saturabit bonis actibus eorũ qui in dilectiõe ac
quiescẽt illi. Deniqꝫ usu loquẽdi sermo impletꝰ tũc dicit,
cũ fuerit mãcipatus effectu, ꝙ uidelicet tãdiu inanis & ma
cer ac quodãmodo famelicus sit, donec opere cõpleatur.
¶ Sed audi ĩpm quo se dicat cibo ali. Meus, inquit, cibꝰ
est ut faciã uolũtatẽ patris mei. Verbũ uerbi est aperte in- Ioan. 4.
dicantis esse suũ cibũ, factũ bonũ si tñ ĩuenerit illud inter
lilia, hoc est ĩter uirtutes. Alioquin si extra reperiret, etsi
bonus (quod in se est) uidet cibus, nõ tãget illum is qui
pascit inter lilia. Verbi causa, nõ recipit eleemosynam de
manu raptoris seu fœneratoris, sed nec de hypocritæ qui
dẽ, qui cũ facit eleemosynã, facit tuba cani ante se, ut glo-
rificetur ab hominibꝰ. Sed nec illius orõnẽ aliquo modo
exaudiet qui amat orare in angulis platearũ ut ab hoĩbꝰ
uideatur. Nẽpè oratio peccatoris execrabilis erit, frustra Pro. 28.
quoqꝫ offert munus suum ad altare qui cõscius est sibi ꝙ Matt. 5.
frater suus habet aliqđ aduersum se. Deniqꝫ non respexit Gene. 4.
ad Cain munera, eò ꝙ non rectè ambularet cũ fratre suo.
Teste sancto propheta etiã abominabatur sabbata & neo- Esaiæ. 1.
menias & sacrificia Iudæorum, ita ut manifeste protestare
tur odisse ea animam suam, & dicebat. Cum ueniretis ante
cõspectum meũ, quis quæsiuit ea de manibꝰ uestris? Cre-
do non redolebãt lilia manus illæ, & propterea respuebat
manus ex illis qui pasci inter lilia consueuit, & non inter
spinas. Quidni spinosas habebant manus, quibus aiebat:
Manus uestræ sanguinæ plenæ sunt? & manꝰ Esau pilosæ Ibidem.
erant spinosis similes, ideoqꝫ nõ sunt admissæ ut ministra Gen. 27.
rent sancto. ¶ Vereor ne & inter nos aliqui sint quorũ
non accepit munera sponsus, eò quòd non redoleãt lilia.
Etenim si in die ieiunij mei inueniatur uoluntas mea, non
tale ieiunium elegit spõsus, nec sapit illi ieiunium meum, Esai. 58.
quod non liliũ obediẽtiæ, sed uitium propriæ uolũtatis
sapit. Ego autem non solum de ieiunio, sed de silentio, de
uigilijs, de oratione, delectione, de opere manuũ, postre-
mo de omni obseruatione monachi ubi inuenitur uolun
tas sua in ea, & non obediẽtia magistri sui, idĩpum sentio.
Minime prorsus obseruantias illas etsi bonas in se tamen
inter lilia, id est inter uirtutes censuerim deputandas: sed
audiet à propheta qui eiusmodi est. Nũquid tale est obse
quium quod elegi? dicit dominus. Et addit: In die bono Ibidem.
rum tuorum inueniuntur uoluntates tuæ. Grãde malum
propria uoluntas, qua fit ut bona tua tibi bona non sint.
Oportet proinde extra lilia fiãt qui huiusmodi sunt, quia
nihil oĩno quod propria inquinatum sit uoluntate gusta
bit is qui pascitur inter lilia. Sapientia est ubiqꝫ attingẽs
propter mũditiã suã, & nihil inquinatũ in eã incurrit. Ita
ergo inter lilia pasci amat sponsus, id est apud mũda & ni
tida corda. Sed quousqꝫ? Donec aspiret dies, & inclinen
tur umbræ. Vmbrosus locus est & condensus, non intre- Canti. 2.
mus siluam hanc profundi sacramenti nisi clara luce diei

Iam enim disputãte me longius, inclinata est dies, dũ in-
uiti abstrahimur ab his lilijs. Nec sum ueritus prolixitatẽ
cui fastidiũ omne detraheret odor fiorũ. Modicũ quid re-
stare uidet̃ de presenti capitulo. At istud modicũ recondi
Pro. 20. tũ nimis, sicut & cætera uniuersa carminis huius. Sed qui
Heste. 13 reuelat mysteria, aderit (ut confido) cũ pulsare cœperimꝰ
& nõ claudet ora loquẽtiũ se, cui familiare magis est rese-
rare clausa sponsus ecclesiæ dñs noster Iesus Christꝰ, qui
est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Dies aspirãs, & umbræ inclinatæ q̃ sint. Et quôd
genus humanũ accepit concupiscentiã hæreditariã ex
trãsgressiõe primorũ parẽtũ. Sermo. LXXII. C

Cant. 2. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter
lilia donec aspiret dies, & inclinent̃ umbræ. No-
uissima tñ capituli huius tractanda pars est, &
dubito in ipso ingressu cui nam potissimũ eam
iungam duarum præcedentiũ. Nam possum indifferẽter
utiq;. Siue eñ dicas: dilectus meus mihi, & ego illi, donec
aspiret dies, & inclinẽtur umbræ, ĩterposito tñ qui pasci-
tur inter lilia, siue ꝑ literæ serie, qui pascitur inter lilia do-
nec aspiret dies, & inclinẽtur umbræ: non inconueniẽter
utrouis assignans. Hoc sanè refert ꝙ donec si primo iũxe-
ris, inclusiuum oportet intelligas: si medio, exclusiuũ sen-
tias necesse est. Esto nempe ꝙ desinat sponsus pasci iam in-
ter lilia ubi aspirauerit dies, nũquid similiter cessabit etiã
spõsæ intẽdere, aut ipa illi? Absit. In æternum perseuera-
bunt sibi, nisi ꝙ tunc felicius cum uehemẽtius, tunc uehe-
mẽtius cum expeditius. Sit ergo tale hoc donec quale est
Matt. 1. illud apud Mattheũ, ubi narrat̃ non cognouisse Mariam
Ioseph, donec peperit filiũ suum primogenitũ. Nõ enim
Psa. 122. post cognouit. Vel certè quale ẽ illud ĩ psalmo. Oculi no-
stri ad dñm deũ nostrum donec misereat̃ nostri. Nõ enim
auertẽtur cũ cœperit misereri. Vel quale item illud dñi ad
Mat. 28 apl'os. Ecce ego uobiscũ sum usq; ad cõsummationẽ secu-
li. Non enim post non erit cum illis. Verũ hoc ita, si donec
referas ad dilectus meus mihi, & ego illi. Si autẽ ad qui pa-
scitur inter lilia, respicere malis, erit alio sensu accipiẽdũ.
Porrò operosius ostẽdet̃ quomodo tũc dilectus pasci de-
sinat cũ aspirauerit dies. Etenim si dies resurrectiõis is est
quid ni multo magis pasci ibi inter lilia iuuet, ubi horũ
maior admodũ copia erit? Er pro aptãda q̃dẽ literæ con-
sequẽtia hæc dicta sint. A Nũc iam aduerte mecũ, toto
licet lilijs fulgẽtibus regno, spõsoq; medio existẽte & deli-
ciante, nõ tñ esse ꝙ dicatur & pasci, iuxta id quidẽ quod
ante cõsueuerat. Vbi nãq; iã peccatores quos sibi in cor-
pore. Christus mãsos morsosq; quasi quibusdã dentibꝰ
disciplinæ austerioris, afflictione scilicet carnis, & cordis
cõtritione? Sed neq; cibum sibi iam exiget uerbũ spõsus
ex aliquibus factis seu operibꝰ obedientiæ, ubi omne ne-
gociũ ociũ, soloq; in intuitu & affectu res erit. Et quidem
cibus eius ut faciat uoluntatẽ filius unigẽitus patris sui,
sed hic, nõ ibi. Quid eñ faciat factã? Et perfectã tũc eẽ cõ-
stat. Deniq; probare iã tũc est oĩbus sanctis quæ sit uolũ-
tas dei bona & beneplacẽs & prefecta. Et certè post perfe-
ctum, faciendũ superest nihil. Frui de cætero restat, nõ fie-
ri: experiri, nõ operari: ea uiuere, nõ exerceri ĩ ea. Nónne
ipsa est quã instãtissima prece docti quidem à dño, sicut in
cælo ita & in terra perfici postulamus, quo eius iã delectet
fructus, actus non fatiget? Nõ erit itaq; spõso uerbo ope-
ris cibus, quia cesset necesse est omne opus ubi pleniꝰ ab
uniuersis percipitur sapientia. Nam qui minorãtur actu,
percipiunt eam. B Sed uideamus nũc si quod dicimus
stare possit, & ẽm illam sententiã qua pasci inter lilia, cãdi-
datu uirtutum oblectari, quidam interpretantur. Nam &
nos ipsam inter cæteras nõ præteriuimꝰ. Dicemusne aut
non fore, aut spõso minime sapere tũc uirtutes? Et quidẽ
sentire alterutrũ, demẽtiæ est. Sed uide ne fortè alias illis
delectetur, nam constat delectari, sed forsitan potu magis
quàm pastu. Sanè in tempore & corpore isto nulla nostra
uirtus ita ad purum defecata erit, nulla ita suauis & mera,
1. Tim. 2. ut spõso habilis sit ad potãdũ. Sed qui uult oẽs homines
saluos fieri, dissimulat multa, & quos non potest potandi
interim facilitate glutire, curat ex ea uel quippiã elicere
sapidum, quasi arte quadã & quodã labore mandẽdi. Erit
cũ erit uirtus collabilis, nec premetur dẽte, nec fatigabi-
tur à mãdente. Vel potius non fatigabit mandentẽ, quæ
bibentem absq; opera delectabit, tanquã utiq; potus nõ
esca. Deniq; habes spõdentẽ in euãgelio, quia nõ bibam Mat. 26
de hoc genimine uitis, inquit, donec bibã illud nouũ uo-
biscũ in regno patris mei. Et de cibo nulla mẽtio est. Sed
apud prophetã quoq; legitur: tanquã potẽs crapulatus à Psal. 77.
uino. De cibo aũt nihil ibi penitus inuenit̃. Spõsa ergo
cõscia mysterij huius, cum dilectum pasci inter lilia cõpe-
risset ac perhibuisset, cõstituit terminũ quoad id digna-
retur, imo cõstitutum agnouit & perhibuit dicẽs: donec Cant. 2.
aspiret dies, & inclinẽtur umbræ. Sciebat eñ uirtutibus
eum postea potandũ potius quàm pascẽdum. Conuenire
uidet̃, & cõsuetudo est, quia post cibũ potꝰ sumi de more
solet. Ergo qui hic manducat, illic bibet, eò tunc suauius
quô securius glutiturꝰ & ea ipsa quæ scrupulosius modo
& quodãmodo laboriosius quasi mandendo liquat. D
Nũc iam intẽdamus cõsiderare de die illo & illis umbris,
qui ille, quæ istæ, ille qua ratione aspirãs, hæ in qua pote-
state habeãt inclinari. Signãter oĩno dictũ est: donec aspi-
ret dies: imo singl'ariter. Solo q̃ppe hoc loco (nisi fallor)
diem aspirantẽ comperies. Auræ nẽpe nõ tẽpora spirare
dicũtur. Spirat homo, spirãt animalia cætera, quibus in-
desinẽter reciprocatus aer uitã cõtinuat. Et quid hoc ni-
si uẽtus? Spirat & spũssanctus, & inde spiritus. Quo pa-
cto ergo dies spirans qui nec uẽtus, nec spũs, nec animal
est? Quãquã nec spirãs quidẽ, sed quod signantius sonat
aspirãs dictus sit. Nec minus præter solitũ dictũ, & incli-
nent̃ umbræ. Deniq; ad exortũ huius corporei uisibilisq;
luminis umbræ nõ inclinãtur, sed annullant̃. Extra pro-
inde corpora quærẽdæ hæ res. Et si quidẽ spirituales in-
uenerimus diem & umbras, tũc forsitã & inclinatio harũ,
& illius aspiratio facilius elucebit. Qui illũ diem de quo
propheta dicit. Melior est dies una in atrijs tuis sup mi- Psal. 83.
lia corporeũ opinatur nescio quid iam nõ corporeũ opi-
net̃. Est & in mala significatione dies, cui maledixere pro-
phetæ. Absit aũt ut ex uisibilibꝰ his quos fecit dñs. Itaq;
spũalis est. Iam umbrã quis ambigat spũalẽ, qua Mariæ
obũbratũ est concipiẽti, & item eã quæ in ꝓpheta sic me-
morat̃. Spũs ante faciẽ nostrã Christꝰ dñs, sub umbra eiꝰ
uiuemus inter gẽtes? A Ego tñ umbrarũ noĩe hoc loco
magis arbitror designatas cõtrarias potestates, quæ non
modo umbræ uel tenebræ, sed & principes tenebrarũ ha-
rum ab apostolo perhibẽtur, simulq; inhærentes illis ex
genere nostro filios utiq; noctis, & nõ lucis neq; diei Hæ
siquidẽ umbræ nõ planæ cũ aspirauerit dies in nihili re-
uertentur, sicut à facie huius corporeæ lucis umbras cor-
poreas nõ disparere tñ, sed & penitus deperire uidemus.
Itaq; erũt minime quidẽ extremius nihilo, miseriꝰ tamẽ.
Erũt, sed inclinatæ & subditæ. Deniq; inclinabit se, inq̃t, Psal. 9.
& cadet (haud dubiũ quin princeps umbrarũ) cum do-
minatus fuerit pauperũ. Ergo nõ natura delebit̃, sed po-
tentia subtrahet̃. Non peribit substãtia, sed trãsibit hora
& potestas tenebrarũ. Tolluntur ne uideãt gloriã dei nõ
annullãtur, ut semꝑ urant̃. Quidni inclinabunt̃ umbræ,
cũ deponẽtur potẽtes de sede, ponẽturq; scabellũ pedũ?
Quod utiq; oportet fieri cito. Nouissima hora est. Nox Rom. 13.
præcessit, dies aũt appropinquauit. Aspirabit dies, & ex-
pirabit nox. Nox diabolus est, nox angelus sathanæ, etsi 2. Co. 11.
se trãsfiguret in angelũ lucis. Nox etiã antichristus, quẽ
dñs interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratiõe ad-
uentus sui. Nũquid nõ dñs dies est? Dies planè illustrãs
& spirãs, qui spũ oris sui fugat umbras, & destruit laruas
illustratione aduentꝰ sui. C Aut si magis placet simpli-
citer uerbũ inclinationis accipere, nihilq; aliud inclina-
ri quàm annihilari esse putandũ, neq; huic desimꝰ sensui,
dicimus umbras figuras & ænigmata scripturarũ, necnõ
& sophisticas locutiones, cauillationesq; uerborum &

implicita

implicita argumētorū, q̄ oīa ueritatis interim lumē obū-
brant. Ex parte enim cognoscimus: & ex parte propheta-
mus. Verum aspirante die inclinabūtur umbræ, quia oc-
cupante omnia luminis plenitudine, nulla pars superesse
poterit tenebrarū. Deniq; cū uenerit quod pfectū est, tūc
euacuabitur quod ex parte est. Hactenus de his sufficere
at.26 poterat si spirans dies illa & non aspirās dicta fuisset. Nūc
uerò pro tantillo licet additamento adhuc aliquid addē-
al.77 dum exstimo, nimirum pro inuestiganda huius diuersi-
tatis ratione. Ego em̄ (ut uerū fatear) iam olim mihi per-
suasi in sacri preciosiq; eloquij textu nec modicā uacare
particulam. Solem⁹ autē hac uoce uti cum uehemēter ali
quid desideramus, ut (uerbi grā) cū dicimus ille ad illum
ant.2 honorem uel illam dignitatem aspirat. Designatur itaq;
per hoc uerbū mira affutura affluentia uehementiaq; spi-
ritus die illo, cū non solū corda sed & corpora suo quidē
in genere spiritalia erūt, & qui digni inuenientur, inebria
būtur ab ubertate domus dñi, & torrēte uoluptatis illi⁹
potabuntur. D Vel aliter. Iam sctis angelis dies sancti
ficatus illuxit, spirās illis iugi impetu perpetis meat⁹ mel
ps.86. lifiua sempiternæ diuinitatis arcana. Deniq; fluminis im-
ps.45. petus lætificat ciuitatē dei, sed ciuitatē cui dicitur. Sicut
lætantiū omniū habitatio est in te. Cū autē & nobis qui
terram inhabitamus, aspirare adiecerit, erit non modo spi
rās sed & aspirās, q dilatato sinu admittat & nos. Vel (ut
paulò altius repetamus, & disseram⁹ latius) plasmato ho-
mine de limo terræ, psalmator sicut uera narrat historia,
inspirauit in faciē ei⁹ spiraculum uitæ, factus proinde illi
dies inspirās. Et ecce inuida nox calide impegit in diem
Gen.2. hanc, luce utiq; simulata. Nam dum quasi splendidius lu-
men sciētiæ pollicetur, inopinatas nouæ luci offudit pra-
ps.81. ui tenebras cōcilij, & primordijs originis nr̄æ terrā dāno
sæ præuaricationis inuexit caliginem. Væ uæ, nescierunt
neq; intellexerunt, in tenebris ambulant nescientes, ponē
tes tenebras lucem, & lucē tenebras. Deniq; comedit de
ligno mulier quod sibi dederat serpens, quod uetuerat
fal.85 Gene.3. deus: deditq; uiro suo, & cœpit illis quasi de nouo discе
re. Nam illico aperti sunt oculi amborum, & fact⁹ est dies
conspirans, inspirantem extundens, & substituēs expirā
tem. A Conspirauerunt siquidem & conuenerunt in
ps.2. unū aduersus dominum, & aduersus christum eius, serpē-
tis astutia, mulieris blanditiæ, uiri mollities. Vnde & lo-
quebantur mutuo, dominus scilicet & christus eius. Ec-
ce adam factus est quasi unus ex nobis, quod ad utriusq;
iniuriam lactātibus se peccatoribus acquieuisset. In hac
die nascimur uniuersi. Portamus deniq; omnes impres-
sum nobis cauterium conspirationis antiquæ. Eua utiq;
uiuente in carne nostra, cuius per hæreditariam con cupi
scentiam serpens nostrum suæ factioni sedula satagit soli-
citudine uendicare consensum. Propterea (ut dixi) huic
diei male dixere sancti, bruem optātes, & cito uerti in te-
nebras, q sit cōtentionis & contradictionis dies, dū non
cesset in ea caro concupiscere aduersus spiritum, legiq;
fal.9. mentis mēbrorū, contraria lex rebellione infatigabili assi
due contradicat. Itaq; dies expirans factus est. Extūc em̄
& deinceps quis est homo qui uiuet & non uidebit mor-
tem? Dicat pira quis, ego non min⁹ pro misericordia pu
Iob.14. tem, ne electos scilicet propter quos omnia fiunt, diu de-
fatiget molesta contradictio qua captiui ducunt & ipsi in
lege peccati, quæ est in membris ipsorum. Horrent nimi-
rum ægerrimeq; ferunt turpem captiuitatē, & tristē cōtē
tionē. Festinem⁹ proinde respirare à cōspiratiōe antiqua
& iniqua, quoniam breues dies hoīs sunt. Ante sanè exci-
piat nos dies respirās, quàm nox suspirās absorbeat æter
næ caliginis tenebris exteriorib⁹ inuoluēdos. C Quæ-
ris in quo respiratio ista? In eo si incipiat spiritus uicissim
cōcupiscere aduersus carnem. Huic si repugnat respiras.
Si spiritu facta carnis mortificas, respirasti. Si hanc cum
1.Cor.9. uitijs & cōcupiscentijs suis crucifigis, respirasti. Castigo,
inquit, corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cū
alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Vox est respirā

tis, imo qui iam respirarat. Vade & tu facsimiliter, ut te re
respirasse probes, ut diem denuo inspirātē tibi noueris il-
luxisse. Nec nox mortis p̄ualebit aduersus rediuiuū hunc Ioan.1.
diem, magis autem in tenebris lucet, & tenebræ eum non
comprehēderunt. In tantum non reor (nec uita decedēte
cedere lumen uitæ) ut nemini congruentius quam sic
mortuo assignandam cēseam uocem illā, & nox illumina- ps.138.
tio mea ī delitijs meis. Quid ni clari⁹ uideat nube, uel po
tius fece corporis euolut⁹? Erit sine dubio uiculis solut⁹
corporeis inter mortuos liber, & inter cæcos uides. Nam
quemadmodum olim omni oculo caligante per uniuer-
sam ægyptū, solus in medijs tenebris clare uidebat popu
lus uidens deum, id est populus israel, dicente scriptura:
Quia ubicūq; israel erat, lux erat: sic inter filios tenebra- Exo.10.
rum in terra mortis caligine fulgebunt iusti & uidebunt
eò utiq; clarius, quò exuti corporum umbris. Nam & hi
qui ante non respirauerunt (nec enim quesierunt inspirā
tis diei lumen, & sol iustitiæ nō ortus est eis) hi inquam,
ibunt de tenebris in tenebras densiores, ut qui in tene-
bris sunt, tenebrescāt adhuc, & qui uidēt, uideant magis.
D Vbi nō inconueniēter forsitā adducet etiā sermo dñi
quem dixit. Quia habēti dabitur, & abūdabit: ei aūt qui Luc.19.
nō habet, & qđ uidetur habere, auferetur ab eo. Ita est, &
additur in morte uidentibus, & nō uidentibus, demitur.
Quò em̄ hi min⁹ & min⁹: eò illi magis magisq; uidēt: do-
nec & hos excipiat suspirans nox, & illos aspirans dies,
quæ sunt nouissima utrorūq;, extrema uidelicet cæcitas,
& suprema claritas. Ex hoc iā nō est quod dematur omni
no uacuis, non est quod addatur plenis: nisi q hi nescio
qđ pleno amplius se accepturos præsumūt sm promissio-
nem à deo ad se factam. Et promissionis quidem uerbum
tale est. Mēsuram bonam & cōfertam & coagitatam & su Lucæ.6.
pereffluentem dabunt in sinum uestrum. A An nō plus
pleno quodāmō tibi esse uidet qđ supereffluit? Porro pla-
cide audies plenū & pleni⁹, si te legisse memineris in æter
num & ultra. Ergo is cumulus aspirātis erit diei. Ipsa in-
quā adijciet ad mēsurā inspiratæ plenitudis, ad inspirātis
diei copiā, supramodū in sublime pōdus glīæ operās, ita
ut redūdet in corpa supereffluēs clarificatiōis adiectio. Hac
de causa em̄ nō spirās, sed suspirans dicta est, q addat ad in
spirantē, hoc significante spiritusctō per adiectam ad præ
positionem: quia quos illa intus illuminat, hos ista ador-
nat foris, & stola gloriæ induit eos. Atq; id satis p danda Eccl.45.
ratione uocabuli qđ est aspirās. Et si uultis scire, dies aspi
rans ipse est saluator quē expectam⁹, q reformabit corpus Phili.3.
humilitatis nostræ cōfiguratū corpori claritatis suæ. Nā
& inspirans nihilomin⁹ idēipse est sm operationem qua
nos respirare prius facit in lumine quod inspirat, ut sim⁹
& nos dies respirans in ipso, sm quod interior noster ho-
mo renouatur de die in diem, & renouatur in spū mentis
suæ ad imaginem eius qui se creauit, factus proinde dies
ex die, & lumē ex lumine. Cum igitur duo in nobis præce
dāt dies, unus quidē inspirās p corporis uita, alter uerò
respirans in sanctificationis gratia, porrò tertius supersit
aspirās in resurrectiōis gloria: claret profectò aliqū adim
pletū iri in corpore quod p̄cessit in capite, magnum utiq;
pietatis sacramentū, & pphetæ testimoniū, q ait. Viuifica Osee.6.
bit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & uiue
mus in cōspectu ei⁹, sciemus, seqmurq; ut cognoscam⁹ do
minū: ipse est in quē angeli prospicere concupiscunt spō-
sus ecclesiæ Iesus Christus dñs noster, qui est sup omnia
deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter Christus ad iudicandū ueniet in forma humana, ut mitis appareat electis, qui conculcabit impios. Sermo. LXXIIII. C

REuertere, similis esto dilecte mi capreæ hinnu- Canti.2
loq; ceruorū. Quid? Modo it, modo reuocas?
Quid subitū in tā breui emersit? Oblitáne ali-
quid? Etiā oblita, totū qđ non ille est, se quoq;
ipsam. Deniq; cū sit rationis non expers, non tamen mo-
do ut uidetur rationis est compos. Sed nec in sensu illi

nullatenus apparet uerecũdia esse, quã fortè habet in mo-
ribus. Amor intemperãs facit hoc. Nẽpe is est qui omnẽ
in se triumphans captiuãsq; pudoris sensum, conuenien-
tiæ modũ, deliberatiõis cõsiliũ, toti⁹ modestiæ & oppor-
tunitatis neglectũ quendam & quãdã incuriã parit. Nam
uide nunc quomodo illũ penè adhuc incipientẽ ire, iam
tamẽ redire flagitat. Etiã accelerare rogat, & quidem cur-
rere: instar unius alicuius feræ siluarũ uelociter currẽtes,
uerbi gratia capreæ hinnuliue ceruorũ. Hic literæ tenor,
& hæc iudæorũ portio. Ego uerò quemadmodũ accepi à
domino in profundo sacri eloquij gremio spm̃ mihi scru-
1. Cor. 2. tabor & uitã, & pars mea hec, qui in xp̃m credo. Quidni
eruã dulce ac salutare epulũ spiritus de sterili & insipida
litera tanquã granum de palea, de testa nucleum, de osse
medullã? Nihil mihi & literæ huic, quæ gustata carnem
sapit, glutita mortem affert. Sed enim qđ in ea tectum est,
de spiritusancto est. Spiritus aũt loquitur mysteria, teste
apostolo, sed israel pro uelato mysterio ipsum misterij ue-
Ioan. 16 lamen tenet. Quare, nisi qa adhuc ualamen est positum su-
Psal. 118. per cor ei⁹? Ita quod sonat litera, illi⁹ est: quod designat,
meũ est, ac ꝑ hoc illi ministratio mortis in litera, mihi ui-
ta in spiritu. Nam spiritus est qui uiuificat, dat quippe in-
tellectũ. A An non uita intellectus? Intellectum da mihi
& uiuam, ait propheta dño. Intellectus non remanet ex-
tra, non hæret in superficie, non instar cæci palpat forin-
seca, sed profunda rimatur, preciosissimas solitus exinde
Ibidem. ueritatis exuuias tota auiditate diripere ac tollere sibi, &
cum propheta dicere dño. Lætabor ego super eloqa tua,
Mat. 11. sicut qui inuenit spolia multa. Nempe ita regnum uerita-
tis uim patitur, & uiolenti rapiũt illud. Verum ille senior
frater qui de agro ueniens formã tenuit populi ueteris &
terreni, qui pro terrena hæreditate doctus diligere tritu-
ram atrita frõte gemit anxius sub graui iugo legis, por-
tatq; pondus diei, & æstus. Is inquam quia intellectũ non
habuit, foris stat etiam nũc, & nõ uult nec inuitatus a pa-
tre intrare domum conuiuij: semetipsum fraudans usq;
adhuc participio symphoniæ & chori, & uituli saginati.
Psal. 132. Miser qui renuit experiri quàm bonũ sit & quàm iocun-
dum habitare fratres in unũ. Et hæc dicta sint ꝓ distinctio-
ne partis ecclesiæ, partisq; synagogæ: quo & cæcitas hu-
ius ex illius prudentia manifestior fiat, & fœlicitas illius
ex huius miserãda fatuitate præemineat. B Nũc iã scru-
temur uerba sponsæ, & sic conemur castos exprimere san-
Ioan. 13. cti amoris affectus, ut nil, in sacro eloquio ratione carens,
nil indecorũ importunumue resedisse omnino appareat.
Et si in mentẽ uenerit hora illa cum dñs Iesus (ise eñi spon-
sus est) transiret ex hoc mũdo ad patrẽ, simulq; quid tũc
animi gereret sua illa domestica ecclesia noua utique nu-
Lucæ. 18 pta cum se deseri cerneret quasi uiduam desolatam unica
spe sua (apostolos loquor, qui relictis omnib⁹ secuti fue-
rant eum, atq; cũ ipso permanserãt in tentationib⁹ suis)
si hæc inquã cogitauerim⁹, nõ immerito neq; incongrue
puto uidebitur quãtũ de abscessu tristis, tãtũ solicita ex-
titisse de reditu, præsertim sic affecta & sic relicta. Itaq; di-
ligenti & indigenti hæc ipsa duplex ratio erat commonẽ-
di dilectũ, ut quandoquidẽ persuaderi non poterat quin
iret & ascẽderet ubi erat prius, saltem promissum denuo
maturaret aduentũ. C Quod enim optat & postulat si-
milem fore feris, & eiusmodi feris q̃ cursu agiliores esse ui-
dentur, cupientis animi indiciũ est cui nihil satis festina-
tur. Nonne hoc quotidie postulat cum dicit in oratione:
Adueniat regnũ tuũ? Ego tñ præter agilitatem existimo
non minus signanter exprimi etiam infirmitatem, & qui-
dem sex⁹ in caprea, ætatis in hinnulo. Vult itaq; eum (ut
mihi uidetur) etsi cum potestate uenire, non tamen in for-
ma dei in iudicio apparere, sed sanè in ea qua non modo
nat⁹, sed & paruul⁹ natus est nobis, idq; solo de infirmio-
ri fœmineo sexu. Cur hoc? Nempe ut ex utroq; admonea-
tur infirmo mitescere i die iræ, memineritq; in iudicio mi-
sericordiam superexaltare iudicio. Etenim si iniquitates
obseruauerit, etiã electorũ quis sustinebit? Astra non sunt
munda in conspectu eius, & in angelis suis reperit prauí-
tatẽ. Audi deniq; sanctũ & electũ qd dicat deo. Tu, inqt, Psal. 31.
remisisti impietatem peccati mei: pro hac orabit ad te oĩs
sanct⁹ in tempore opportuno. Opus itaq; habẽt & sancti
ꝓ peccatis exorare, ut de misericordia salui fiant, propriæ
iustitiæ non fidentes. Omnes enim peccauerunt, & egent
misericordia dei. Vt ergo cum iratus fuerit, misericordiæ
recordetur, rogaŧ ab ista apparere in misericordiæ habi-
tu, illo de quo apostolus. Et habitu, inquit, inuẽtus ut ho- Phili. 2.
mo necessarie quidem. Si enim cum hoc quoq; tempera-
mento tãta erit in iudicio æquitas, in iudice feritas, in ma-
iestate sublimitas, nouitas in facie ipsa rerum, ut ſm pro-
phetam non possit cogitari dies aduent⁹ eius, quid putas
foret si ignis ille consumens (deum loquor omnipoten-
tem) in illa suæ diuinitatis magnitudine, fortitudine, pu-
ritate, uenisset cõtra folium quod uento rapitur ostensu-
rus potentiã suam, & stipulam siccã persecuturus? Et ho- Iob. 19.
mo est, inquit, & qs uidebit eũ? Et quis stabit ad uidendũ
eum? Quãto magis deũ nobis absq; homine exhibẽtem
nemo hominum ferret, utpote claritate inaccessibilem,
celsitudine inattingibilem, incõprehẽsibilem maiestate?
Nunc uerò, cum exarserit in breui ira eius, quàm grata Psal. 2.
propter filios gratiæ apparebit blanda quædã uisio hoĩs
sanè firmamentum fidei, spei robur, fiduciæ augmentũ, ꝙ
scilicet gratia & misericordia sit in sctõs eius, & respectus
in electos illius. Deniq; ipse pater deus dedit filio iudicij
ptãtem, & nõ qa suus, sed qa filius hoĩs est. O uerè patrem
misericordiarũ, uult per hominem homines iudicari: quo
in tanta trepidatione & ꝑturbatione malorum, electis fi-
duciã p̃stet naturæ similitudo. Prædixerat hoc quondam
sanctus Dauid orãs pariter & ꝓphetãs. Deus, inquiẽs, iu- Psal. 71.
diciũ tuũ regi da, & iustitiã tuã filio regis. Sed neq; huic
dissonat promissio facta ꝑ angelos, q̃ eo assumpto ita ad
apl'os loquebãtur, hic Iesus qui assumptus est à uobis in Actuũ. 1.
cælũ, sic uenit quẽadmodũ uidistis eũ euntem in cælum,
hoc est in hac ipsa corporis forma atq; substantia. B Li-
quet ex his omnibus sponsam in se diuinũ habere consi-
liũ, & mysteriũ supernæ uolũtatis minime ignorare: q̃ sub
umbra imbelliũ imbeciliũq; animantiũ, naturã infirmio-
rẽ uel poti⁹ inferiorẽ (qa iã infirma nõ erit) in iudicio ex-
hibendam, & orãtis affectu, & spũ prophetantis ꝯnunciat,
quatenus q̃ cælũ terrãq; mouebit in uirtute sua accinct⁹ Ps. 64.
potentia contra insensatos, & suauis nihilominus & mi-
tis & quasi omnino inermis appareat ꝓpter electos. Vbi
hoc quoq; addi põt qa ad discernẽdũ alterutros à se, opus
erit quodãmodo illi cũ hinnuli quidem saltib⁹ luminib⁹
capreæ, quaten⁹ uidere & discernere in tãta multitudine
& in tãta turbatiõe possit in quosnã salire, & quos transi-
lire oporteat, ne forte cõtingat iustũ ꝓ impio conculcari
cũ in ira populos cõfringet. Nã quãtũ ad impios, necesse Psal. 17.
est ut impleatur prophetia Dauid, imo sermo dñi loquen-
tis per os eius. Quia cõminuã eos ut puluerẽ ante faciẽ uẽ-
ti, ut lutũ platearũ delebo eos. Et item alius sermo quẽ ꝑ
alium prophetã prædixerat, impletus nihilominus tunc Esai. 63.
cognoscetur, cum ad angelos rediẽs dicet. Calcaui eos i
furore meo, & conculcaui eos in ira mea. Si cui aũt magis
ita intelligẽdũ uidetur, ut malos potius transilire, atq; in
bonos salire hinnulus noster debeat, nõ cõtendo, tãtum
cogitet salt⁹ dispositũ iri in discriminationem bonorũ ma-
lorumue. Nã & à me (si bene memini) ita dictum est in ser-
mone altero, ubi capitulũ idẽ alibi supra, & ab auctore po-
situ, & à me expositũ nihilomin⁹ reperitur. Verũ ibi ſm di- Ephe. 3.
spensationẽ quidẽ gratiæ q̃ in præsenti uita aliis daŧ aliis
nõ daŧ, iusto qdẽ dei iudicio sed oculto, salire & transilire
is hinnul⁹ dictus est, hic aũt ſm ultimã ac uariã retributio-
nem meritorũ. Et fortè sensui huic uideaŧ astipulari extre-
mum capituli hui⁹, qđ quidem penè oblitus fueram. C
Dicẽs nãq;: Similis esto dilecte mi capreæ hinnuloq; cer-
uorum: addit, supra montes bethel. Nec enim in domo dei Canti. 2.
(quod sonat bethel) mali montes sunt. Quãobrẽ saliens
in eos hinnulus non conculcat, sed lætificat, ut scriptura
implcatur

Esai,55. impleat quæ dicit. Mõtes & colles cātabunt corā deo lau
des. Et qdē sunt mõtes quos fm euangeliū tollit fides cō-
parata sinapi, sed nō sunt mõtes Bethel. Etenim quicūqꝫ
sunt bethel, minime eos tollit fides, sed colit. Quòd si pri-
cipatus & potestates necnō & cætera nihilominus beato
rū spirituū agmina cælorūqꝫ uirtutes mõtes sunt Bethel,
ut de his intelligamus dictū. Fundamēta eius in montib9
Psal,86. sanctis: nō sanè his hinnulus uilis ac cōtemnendus qui su
pra tam excellentes mõtes uisus est apparere, tāto angelis
melior effectus, quāto differētius præ illis nomē hæredita
uit. D Quid enim si in psalmo legimus minoratū ab an
Psal,8. gelis? Neqꝫ em̄ nō melior quia minor, nec cōtraria sunt
locuti apostolus & propheta, quippe habētes eundē spiri
tū. Nā si dignationis fuit ꝙ minorat9 est nō necessitatis
nihil planè ī hoc bonitati pscribit, sed ascribitur. Deniqꝫ
minoratū propheta phibuit, nō minorē: attollens gratiā,
& ppellēs iniuriā. Nā & minoritatē natura recusat, & mi
norationē excusat causa. Nēpe minoratus est: qa ipse uo
luit. Minorat9 est sua uoluntate, & nostra necessitate. Sic
minorari misereri fuit. Quænā pditio hæc? psectò acces-
sit pietati quicqd maiestati uisum est deperisse. Quāquā
nec apl's tacuit hoc magnū magnæ Pietatis arcanum, sed
ait. Eū aūt qui modico quàm angeli minorat9 est uidem9
Iesum ppter passionē mortis gloria & honore coronatū.
Hebr,2. A Et hæc dixerim9 pro noīe & similitudine hinnuli, qua
tenus spōso eā (iuxta sermonē spōsæ) absqꝫ maiestatis in
iuria aptarem9. Quid dico absqꝫ maiestatis iniuria, quādo
nec infirmitas inhonorata remāsit? Hinnulus est, paruul9
est, capreæ quoqꝫ similis phibet, tāquā fact9 ex muliere: at
tamē super mõtes Bethel, attamē excelsior cælis fact9. Nō
dicit excelsior cælis manēs uel existēs, sed excelsior cælis fa
ctus, ne qs putet de illa natura dictū in qua est q̄ est. Sed &
ubi pfert āgelis, melior nihilomin9 perhibet effect9: & nō
dicit manēs uel existēs melior. Ex quib9 apparet ꝙ nō mo
do in eo ꝙ ab æterno est: sed etiā in in eo ꝙ in tpe fact9 est.
oēm sibi eminētiā uendicet supra omnē principatū & po
1.Cor,2. testatē, supra omnē deniqꝫ creaturā, ut potè primogenit9
oīs creturæ. Itaqꝫ qd' stultū est dei, sapiētius est hoīb9: &
quod infirmū est dei forti9 est hoīb9. Hoc qdem apl's. Mi
hi aūt nō uidet errare si qs etiā sapiētiæ & fortitudini an-
gelorū pferendū dicat idētidē stultū infirmūqꝫ dei. Ita er
go præsens locus cōuenienter aptabit uniuersali ecclesiæ.
Iam uerò qd' ad unā singulariter aīam spectat, nā & una, si
deū dulciter, sapiēter, uehemēter amat, spōsa est, quisqꝫ spi
ritualis in semetipso aduertere pōt qd sibi inde pprīū re-
spōdeat experimētū. Ego uerò qcqd illud est qd' in me de
hmōi experiri donatū est, corā eloqui nō uerebor. Nā & si
uile forsitā cū fuerit auditū & despicabile uideat, nō mea
refert, quia q spiritualis est, nō me despiciet: qui min9, nō
me intelliget. Attamē si in aliū istud sermonem seruauero
fortè nō deerūt qui ædificent in his quæ exorat9 interim
dn̄s inspirabit, sponsus ecclesiæ Iesus christus dn̄s noster, q
est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De visitationib9 uerbi spōsi quæ fiūt in spiritu
Canti,2 ad aīam sanctā, de qbus sctūs iste uir Bernard9 se pbet
exēplū ad edificationē audientiū. Ser. LXXIIII. C

REuertere, inquit. Liquet nō adesse quē reuocat
affuisse tn̄, idqꝫ nō longe ante, qppe q dū adhuc
abiret, reuocari uidetur. Intempestiua reuoca-
tio magni unius amoris, magnæ alterius amabi
litatis indicium est. Qui sunt isti charitatis cultores, ama-
toriqꝫ tam indefessi sectatores negocij: quorum alterū p-
sequitur, alteram urget tam inquietus amor. Et mihi qui-
dem ut memini meæ promissionis, incūbit assignare nūc
locū uerbo & animæ, sed ad hoc ut digne uel aliquātisper
fiat, ipsi9 adiutorio uerbi egere me fateor. Et certè sermo
iste decuerat magis expertū magisqꝫ consciū scti & arcani
Ps,130. amoris, sed nō possum officio deesse meo, nō uestris oīno
Psal,49 uotis. Periculū meū uideo & non caueo, uos me cogitis.
Prorsus cogitis ambulare in magnis & in mirabilibus su-
p me. Heu quàm uereor ne subinde audiā. Quare tu enar
ras delicias meas, & assumis sacramentū meum p os tuū?
Audite me tamē hominē qui loq trepidat, & tacere nō po
test. Excusabit forsitā ausum trepidatio ipsa mea, magis au
tē uestra si puenerit ædificatio. Et fortè hæ lachrymæ pa-
riter uidebuntur. Reuertere ait. Bene. Abibat, reuocatur.
Quis mihi referet hui9 mutabilitatis sacrm̄? Quis mihi
digne explicet ire & redire uerbi? Nunqd leuitate utitur
spōsus? Vn̄ quo uenire seu denuo ire queat q totū īplet?
Quē deniqꝫ motū hr̄e localē possit q spūs est? Aut quem
postremò uel cuiuscūqꝫ gn̄is motū das illi q de9 est? Est qp
pe oīno incōmutabilis. D Verū hæc q̄ pōt cape capiat.
Nos aūt in expositiōe sacri mysticiqꝫ eloquij caute & sim
pliciter ambulātes, geramus morē scripturæ quæ nostris
uerbis sapientiā in mysterio abscōditā loquit nostris affe
ctibus, dū deū figurat, insinuat notis rerū sensibiliū simi-
litudinibus tanquā quibusdam uilioris materiæ poculis
ea quæ pciosa sunt, ignota & inuisibilia dei, mentib9 ppi
nat humanis. Sequamur pinde & nos eloquij casti cōsue-
tudinē, dicamusqꝫ uerbū dei deum sponsum animæ, put
uult uenire ad animam, & iterū dimittere eam: tm̄ ut sen-
su animæ nō uerbi motū ista fieri sentiamus. Verbi causa,
cū sentit gratiam, agnoscit præsentiā: cum non, absentiā
queritur, & rursum præsentiam quærit, dicens cū prophe
ta. Exquisiuit te facies mea, faciem tuā domine requiram. Psal,26.
Quidni requirat? Neqꝫ em̄ subducto sibi tam dulci spōso
interim aliquid aliud, nō dico desiderare, sed nec cogita-
re libebit. Restat igit ut absentem studiose requirat, reuo
cet abeūtem. Ita ergo reuocatur uerbum, & reuocatur de
siderio animæ, sed eius animæ cui semel indulserit suauita
tem sui. Nūnqd nō desiderium uox? Et ualida. Deniqꝫ de- Psal,9.
siderīū pauperū, inquit, exaudiuit dn̄s. Verbo igitur ab-
eūte: una interim & continua aīæ uox: cōtinuū desideriū
eius, tanquā unū continuūqꝫ reuertere donec ueniat. B
Et nunc da mihi animā quam frequenter uerbum spōsus
inuisere soleat, cui familiaritas ausum, cui gustus famem,
cui contemptus omnium ociū dederit, & ego huic incun
ctanter assigno uocem pariter & nomen sponsæ, nec ab ea
penitus locū q in manibus est, censuerim alienum. Talis
nempe inducitur loquēs. Quem enim reuocat, eius absqꝫ
dubio pbat se meruisse præsentiam, etsi non copiam. Alio
quin nō reuocasset illū sed uocasset. Porrò reuocationis
uerbū reuertere est. Et fortè ideò subtraxit se, quo auidi9
reuocaretur, teneretur fortius. Nam & aliquando simula
bat se longius ire, nō quia hoc uolebat, sed uolebat audi-
re. Mane nobiscum dn̄e, qm̄ aduesperascit. Et rursum alia Luc,24.
uice super mare ambulans, cū apostoli nauigarent & labo
rarēt in remigādo, quasi uolēs præterire eos, nec tūc qdē
istud uolebat, sed magis probare fidem, & elicere precem.
Deniqꝫ sicut ait euangelista. Turbati sunt & clamauerūt, Mar,6.
putātes fantasma esse. Ergo istiusmodi piam simulationē,
imo salutarem dispensationē quam tunc corporaliter uer
bum corpus interdum exhibuit, non cessat idētidem uer-
bum spūs modo suo spūali cū deuota sibi aīa sedulo acti-
tare. Præteriēs teneri uult, abiens reuocari. Neqꝫ em̄ hoc
irreuocabile uerbū. It & redit pro beneplacito suo, quasi Iob,7.
uisitans diluculo & subito probans. Et ire quidē illi quo
dāmodo dispēsatoriū, redire uerò semper uoluntariū est,
utrūqꝫ ante plenū iudicij. At penes ipm horū ratio. Nūc
uerò cōstat in aīa fieri huiusmodi uicissitudines euntis &
redeuntis uerbi, sicut ait: Vado & uenio ad uos. Itē. Mo- Ioā,14.
dicū & nō uidebitis me. & iterū modicū & uidebitis me. Ioan,16.
O modicum & modicum. O modicū longū. Pie dn̄e, mo-
dicū dicis ꝙ non uidemus te? Saluum sit uerbum domini
mei, longum est & multū ualde nimis. Veruntamē utrūqꝫ
uerū, & modicum meritis, & non modicum uotis. Habes
utrūqꝫ in propheta. Si morā fecerit, inqt, expecta eum: qa Abac,2.
ueniens ueniet, & non tardabit. Quomodo non tardabit
si moram fecerit, nisi quòd ad meritū satis est, sed nō satis
ad uotum? Porrò anima amans uotis fertur, trahitur desi
derijs, dissimulat merita, maiestati oculos claudit, aperit
uoluptati, ponens in salutari, & fiducialiter agens in eo.

Intrepida deniq; & inuerecunda reuocat uerbum,& cum
fiducia repetit delitias suas:solita libertate uocans nō do
Canti.2 minum,sed dilectū.Reuertere dilecte mi. D Et addit.Si
milis esto capreæ hinnuloq; ceruorum sup mōtes Bethel
2.Cor.8 At istud postea.Nunc uerò substinete modicū quid insi
pientiæ meæ.Volo dicere,nā & hoc pact⁹ sum uobis,quo
modo mecū agitur in eiusmodi.Nō expedit quidem.Sed
prodar sanè,ut prosim:& si pfeceritis uos:meā insipiētiā
consolabor:si non,meam insipientiam cōfitebor. Fateor
& mihi aduētasse uerbū,in īsipiētia dico,& pluries.Cūq;
sæpi⁹ intrauerit ad me,non sensi aliquoties cum intrauit.
Adesse sensi,affuisse recordor:interdū & præsētire potui
introitū ei⁹,sentire nunquā,sed ne exitū quidem.Nā un
de in animam meā uenerit,quòue abierit denuo eā dimit
tens:sed & qua uel introiret uel exierit,etiā nūc ignorare
Ioan.3. me fateor,ſm illđ.Nescis ūde ueniat,aut quo uadat.Nec
mirū tamē:qa ipse est cui dictū est.Et uestigia tua non co
gnoscentur.Sanè per oculos non intrauit:quia nō est co
loratum.Sed neq; pet aures:qa nō sonuit:sed neq; per na
res:qa nō aeri miscetur sed menti:nec infecit aerem,sed fe
cit.Neq; uerò per fauces:qa non est mansum uel haustum.
Nec tactu cōperi illud:qa palpabile nō est. Qua igitur in
troiuit? An fortè nec introiuit qdē:qa non de foris uenit
Neq; eīn est unū aliqd,ex his quæ foris sunt.Porrò nec de
intra me uenit,qm̄ bonū est,& scio qm̄ nō est in me bonū.
Ascendi etiam superius meū,& ecce supra hoc uerbū emi
nens.Ad inferius quoq; meū curiosus explorator descen
di,& nihilominus infra inuentū est.Si foras aspexi,extra
omne extertius meū comperi illud esse:si intus,& ipsum ī
terius erat. Et cognoui uerum quidem esse quod legerā:
pue.5. qa in ipso uiuimus,mouemur,& sumus:sed ille beatus est
Canti.4 in quo est ipsum,q illi uiuit,q eo mouet̃. B Quæris igit̃
cū ita sint omnino inuestigabiles uiæ eius,unde adesse no
rim? Viuum & efficax est,moxq; ut int⁹ uenit,expergefe
cit dormitantem animam meam,mouit & molliuit & uul
nerauit cor meum,quoniam durum lapideūq; erat, & ma
Esai.40 le sanū.Cœpit quoq; euellere & destruere,ædificare & plā
tare,rigare arida,tenebrosa illuminare,clausa reserare,fri
gida inflāmare,necnon & mittere praua in directa,& aspe
ra in uias planas:ita ut benediceret anima mea domino,&
omnia quæ intra me sunt noī sancto eius.Ita igitur intrās
ad me aliquoties uerbū spōsus,nullis unquā introitū suū
indicijs īnotescere fecit,nō uoce,non specie,non incessu.
Nullis deniq; suis motibus cōptū est mihi,nullis meis sen
sibus illapsum penetralib⁹,meis,tm̄ ex motu cordis(sicut
præfatus sum)intellexi præsentiā eius,& ex fuga uitiorū
carnaliūq; compressione affectuū aduerti potentiā uirtu
tis eius,& ex discussiōe siue redargutione occultorū meo
rū admiratus sum pfunditatē sapiētiæ eius,& ex quātula
cūq; emendatione morū meorū exptus sum bonitatē mā
suetudinis eius,& ex renouatione ac reformatiōe spiritus
mētis meæ,id est interioris hominis mei pcepi utcūq; spe
ciē decoris eius,& ex cōtuitu horū oīm simul expaui mul
titudinē magnitudinis eius.Verū qa hæc oīa ubi abcesse
rit uerbū,perinde ac si ollæ bulliēti subtraxeris ignē,quo
dam illico languore torpentia & frigida iacere incipiunt
atq; hoc mihi signū abscessiōis ei⁹,tristis sit necesse est aīa
mea donec iterum reuertatur,& solito recalescat cor meū
intra me,& idq; sit reuersionis īdiciū.Tale sanè experimē
tum de uerbo habēs,qd mirum si & ego usurpo mihi uo
cem spōsæ in reuocādo illud cum se absentauerit,qui etsi
nō pari,simili tamē uel ex parte desiderio feror? Familia
re mihi erit quoad uixero p uerbi reuocatione reuocatio
nis uerbū,quod utiq; reuertere est.Et quoties elabet̃,to
Psal.50. ties repetet̃, à me nec cessabo clamitare quasi post tergū
abeuntis ardēti desiderio cordis ut redeat,& reddat mihi
lætitiā salutaris sui,reddat mihi seipsū.Fateor uobis filij,
Ioan.1. nil aliud interim libet,dum nō præsto est quod solū libet.
Et hoc oro ut non uacuum ueniat,sed plenū gratiæ & ue
ritatis,amore utiq; suo sicut heri & nudiustertius. D In
quo mihi similitudinem capreæ & hinnulli exhibitum iri
posse uidetur:cū ueritas capreæ oculos habeat:grā hinu
li hilaritatē.Vtraq; res necessaria mihi:& ueritas quidem
cui abscōdi nō possim,grā aūt cui noli.Alioqn sine alter
utra uisitatio plena nō erit,cū & illius seueritas absq; hac
onerosa,& huius hilaritas absq; illa dissoluta possit uide
ri.Amara est ueritas sine cōdimēto gratiæ,sicut absq; ue
ritatis freno leuis & nesciens modum plerūq; & insolens
ipsa deuotio.Quam multis non profuit gratiam percepis
se,pro eo q temperamentum de ueritate pariter non acce
perunt? Ex hoc eīn plus quàm oportuit cōplacuere sibi
in ea,dū ueriti nō sunt ueritatis obtutus,dū non respexe
runt ad capreæ maturitatē,magis autem se totos hinnuli
leuitati hilaritatiq; dederūt.Inde factū est,ut ī qua priua
tim exultare uoluerāt gratia priuarentur:quibus uel sero
dici potuerit.Euntes ergo discite quid sit. Seruite dño Psal.2.
in timore,& exultate ei cum tremore.Dixerat nāq; sancta
anima quædā in abūdantia sua.Non mouebor inæternū: Ps.29.
cū subito sensit auersam à se faciē uerbi,seq; nō mō motā
sed etiā conturbatam:& sic in tristitia didicit opus fuisse si
bi cum munere quidem deuotionis,etiā pōdere ueritatis.
Ergo non in sola quidā gratia plenitudo gratiæ,est sed ne
in sola quidē ueritate. B Quid pdest scire quid te opor Actu.16
teat facere,si nō detur & uelle facere? Quid si uelis quidē
sed minime possis? Quantos expertus sum agnita uerita
te tristiores,& ideó magis q iam confugere ad ignoran
tiæ excusationē non liceret,scientes & non faciētes quod
ueritas hortaretur? Quæ cum ita se habeāt,neutrum sine
altero sufficit.Parum dixi.Nō expedit quoq;.Vnde id sci
mus? Scienti,inquit,bonum & non facienti, peccatū est Iaco.4
illi.item.Seruus sciens uoluntatem domini sui,& non fa Luc.12
ciēs digna,uapulabit multis.At istud pro parte ueritatis.
Pro gratiæ quid? Scriptum est:Et post bucellā introiuit Ioan.13
in eum satanas.Iudam loquitur,qui accepto munere gra
tiæ quia in ueritate nō ambulabat cum ueritatis magistro
uel potius cum magistra ueritate,locum in se diabolo de
dit.Audi adhuc.Cibauit illos ex adipe frumenti,& de pe Psal.79.
tra melle saturauit eos.Quos? Inimici domini mētiti sūt
ei.Quos melle cibauit & adipe,hi mentiti sunt ei facti ini
mici:quia ueritatem gratiæ non iunxerunt. De quibus
alibi habes.Filij alieni mētiti sunt mihi,filij alieni inuete Psal.17.
rati sunt,& claudicauerūt à semitis suis.Quid ni claudica
rent,uno pede gratiæ contenti,& non apponentes uerita
tem? Erit igitur tempus eorū in secula,sicut & principis
ipsorum,qui & ipse in ueritate nō stetit,sed fuit mendax
ab initio:ideoq; audiuit:Perdidisti in decore tuo sapien Eze.28
tiam.Nolo decorem qui mihi sapientiam tollat. Quæris
quis ille tam noxius tamq; pernitiosus decor? Tuus.Ad
huc fortè sine intellectu es? Plani⁹ audi.Priuatus,ppri⁹.
Non culpamus donum,sed usum. C Deniq; si aduerti
sti,non in decore,sed in suo decore dictus est ille perdidis
se sapientiā.Et(ni fallor)unus angeli animæq; decor ipsa
est.Quid enim uel hæc uel ille absq; sapiētia, nisi rudis de
formisq; materia est? Ea ergo ille nō modo formatus,sed
& formosus fuit. Sed perdidit eam cum fecit suā:ut non
sit aliud in decore suo,quàm in sua sapientia perdidisse sa
pientiam.Proprietas in causa est.Quòd sibi sapiens fuit,
quòd nō dedit gloriam deo,q non retulit gratiam p gra
tia,q non secundū ueritatem ambulauit in ea,sed ad suā
eam retorsit uoluntatē:istud est cur eā perdidit,imo istud
est quòd eam perdidit.Etem̄ sic habere,perdere est.Et si Iacob.2
Abraam,inquit,ex operibus iustificatus est,habet gloriā
sed non apud deum. Et ego.Non ergo in tuto inquam.
Perdidi quicquid habeo non apud deum.Nam quid tam
perditum quàm quod extra deum exulat? Quid mors ni
si priuatio uitæ? Ita nihil perditio nisi alienatio à deo est.
Væ qui sapientes estis in oculis uestris, & coram uobis
metipsis prudentes.De uobis dicitur, Perdam sapientiā 1.Cor.1
sapientium,& prudentiam prudentium reprobabo.Per
diderunt sapientiam : quia sua sapientia perdidit eos.
Quid non perdiderunt qui ipsi perditi sunt? An uerò nō
perditi quos nescit deus? D Porrò autē uirgines fatuæ,
quas

quas quidem non aliunde fatuas puto nisi quia dicētesse
Mat.25. esse sapientes, stultæ factæ sunt. Hæ inquā à deo audire ha
bent: Nescio uos. Et item illi gratiam miraculorū ad suā
usurpauerūt gloriam, nihilominus audituri sunt quia nō
noui uos: ut liquido ex his clarescat gratiā nō ꝓdesse ubi
ueritas non est intentione, sed obesse magis. Et quidem
penes sponsum utraqꝫ res. Deniqꝫ gratia & ueritas per Ie
sum christum facta est, ait Ioānes baptista. Si ergo cū una
quanuis harum sine altera pulsauerit ad ostiū meū domi-
nus Iesus christus (ipse est enim dei uerbum, anime spon-
sus) intrabit sanè nō tāquā spōsus, sed tāquā iudex. Absit
nequaquā fiet hoc. Nō intret in iudiciū cū seruo suo. In-
ꝑs.142. tret pacificus, intret iocundus & hilaris, maturꝰ tamē, &
serius intret q seueriori quodā ueritatis uultu in me dum
insolētiā reprimit, purget lætitiā. Intret quasi hinnulꝰ sa-
liēs, quasi caprea circūspectꝰ, q culpā dissimulādo trāsiliat
pœnā miserādo respiciat. Intret quasi descēdēs de mōtibꝰ
Bethel festiuus & splendidꝰ, quasi ꝓcedēs a patre suauis &
mitis, q nō dedigneť dici & fieri spōsꝰ aīæ quærēti se, cū
sit sup oīa deꝰ bn̄dictꝰ insecula. Amen.

Deus quærēdus est debito tēpore, modo & loco:
Et ꝙ nunc sit acceptabile tēpꝰ in quo quisqꝫ ꝑ bona
opera potest sibi inuenire deū, ac suam opera-
ri salutem. Sermo. LXXV. B

Canti.3. IN lectulo meo quæsiui per noctesquē di-
ligit anima mea. Non est reuersus spōsus
ad uocē & uotū reuocantis. Quare? Vt de
sideriū crescat, ut probetur affectus, ut ex
erceatur amoris negociū. Sanè ergo dissi
mulatio est, non indignatio. Sed superest
ut quæratur si fortè reperiať quæsitus, qui uocatus non
uenit, dicente domino. Omnis qui quærit inuenit. Por-
rò uerbum reuocationis tale est. Reuertere assimilare di-
Matt.7. Canti.2 lecte mi capreæ hinnuloqꝫ ceruorum. Ad quā uocem dum
non est reuersus, utiqꝫ ob illas causas quæ dictæ sunt, hinc
ista quæ amat facta cupidior, mox sese ad requirendum to
ta auiditate dedit. Et primo quidem quærit illum in lectu
lo: sed minime inuenit. Surgit inde, circuit ciuitatem, it &
redit per platēas & uicos, & nō occurrit neqꝫ apparet. In
terrogant quicqꝫ forte occurrerint, nihilqꝫ certi reportat.
Neqꝫ uici unius aut unius noctis quæsitio hæc, & hæc fru
stratio, cum dicat ista: q̄a quæsiui per noctes. Quid hoc de
siderij est & ardoris, ut surgēs de nocte publicū nō erube
scat, percurrat ciuitatē, ꝑcuncteť palā & passim de dilecto,
atqꝫ à uestigandis semitis eius nulla ualeat ratione auerti,
nulla præpediri difficultate, non tempestiue retineri amo
re quietis, non sponsæ uerecundia, non uel timore noctur
no? & tamē in his omnibus frustrata est usqꝫ adhuc à desi
derio suo. Quare? Quid sibi uult pertinax hæc & diutur-
na fraudatio tædiorū nutrix, suspicionū fomes, impatien-
tiæ fax, nouerca amoris, mater desperatiōis? Si adhuc dis
simulatio est, nimis est molesta. C Esto ꝙ pie utiliterqꝫ in
terim fuerit dissimulatū, donec in sola adhuc uocatiōe seu
reuocatione res erat? Nunc uero cum requiritur, & ita re-
quiritur, quid iam cōferre poterit dissimulatio? Si de car-
nalibus sponsis & pudendis amoribꝰ quæstio est, sicut li-
teralis supficies prælusisse uidetur, & si inter illos talia cō
tingere queāt, mea nō interest, ipsi uiderint. Quod si ani-
marum quærentiū dominū mentibus & affectibus ꝓ quā
tulocūqꝫ posse meo respondere & satisfacere me oportet,
ꝑs.21. eruendum sanè est de scriptura sancta (in qua se uitam ha-
bere cōfidūt) eo uitale aliquid quo spūale, ut edāt paupe
res & saturenť, & uiuant corda eorū. Et quid tā cordiū ui
ta quàm dn̄s meus Iesus christus, de quo aiebat qui eo ui
uebat: quia cū Christꝰ apparuerit uita uestra, & tūc & uos
apparebitis cum ipso in gloria? Ipse ergo ad medium ue-
niat, quo & nobis ueraciter dici possit, mediꝰ autē uestrū
stetit quē uos nescitis. Quāquā nescio quomō non sciať à
Colos.3. spiritalibus spōsusspūs, q tñ ita in spū ꝓfecerūt ut possint
dicere cum propheta? Spiritusante faciem nostram Chri
2.Cor.5 stus dominus. Et cū aplo: Et si cognouimus Christum sm
carnem, sed nunc iam non nouimus. Nónne is est quē spō
sa quærebat? Is uerè est sponsus, & amans & amabilis. Is
inquam uerè sponsus, sicut caro eius uerè est cibus, & san Ioan.6.
guis eius uerè est potus: totū quod de ipso est, uerè est qñ
ipse est, non aliud sanè quàm ipsa ueritas. Verum is spon-
sus quid est ꝙ nō inuenitur quæsitus, cum requiratur tā
studiose & impigre, nūc quidē in lectulo, nunc uerò in ci-
uitate, aut etiā in platèis uel uicis, ipse aūt dicat. Quærite Mat.7.
& inuenietis: & qui quærit inuenit: propheta quoqꝫ loq-
tur ad eum. Bonus es dn̄s animæ quærenti te, & item san-
ctus Esaias: Quærite dominū dū inueniri potest. Quomō Esai.55.
ergo implebūtur scripturæ? Neqꝫ eñ quæ hic inducitur
quærēs, una est ex his quibus ipse ait. Quæretis me, & nō Ioan.7.
inuenietis. B Sed āttēdite tres esse causas quæ interim
occurrunt & quærentes frustrari solent, cū aut uidelicet
non in tempore quærunt: aut non sicut oportet, aut non
ubi oportet. Si enim omne tempus aptū est ad quærendū
cur ergo dicit ꝓpheta (qđ iam memoraui) Quærite dn̄m Esai.55.
dū inueniri potest? Erit absqꝫ dubio cū inueniri nō pote-
rit, & ideò addit: ut inuoceť dū prope est: q̄a futurū est, iā
non prope futurū. A quo eñ tunc nō requiretur? Mihi, Esai.45.
inquit curuabitur omne genu &c. Nec tñ inueniet ab im
pijs, quos ultores angeli arcebunt profectò, & tollent ne
uideāt gloriā dei. Frustra inclamabunt & fatuæ uirgines, Mat.25.
minime prorsus iā ad eas exit, clausa ianua. Sibi proinde 2.Co.6.
dictum putent illæ. Quæretis me, & non inuenietis. Cæte
rū nunc tempus acceptabile, nūc dies salutis sunt, tempus
planè & quærendi & inuocandi, qñ plerūqꝫ & antequam
inuoceť adesse sentiť. Audi deniqꝫ qđ polliceať. Antequā
me inuocetis, inqt, dicā, ecce adsum. Nec latuit benigni-
tas hæc & facilitas temporis quod nūc est, illū qui in psal Psal.9.
mo loquitur. Desideriū pauperū exaudiuit dn̄s, ꝑparatio
nē cordis eorū audiuit auris tua. Quòd si per bona opera Galat.6.
quæriť deus, ergo dum tempus habemus operemur bonū
ad omnes, præsertim q̄a dn̄s apertè prænūciat uenire no-
ctem, qñ nemo potest operari. Túne aliud ad quærendum
deum, ad operandū quod bonū est reperturus es tibi tem
pus in seculis uenturis, præter hoc qđ cōstituit tibi deus
in quo recordetur tui? Et ideò dies salutis: q̄a in his ipse
deus rex noster ante secula operatus ast salutem in medio ꝑs.73.
terræ. C I ergo tu, & in medio gehennæ expectato salu-
tem quæ facta est in medio terræ. Quam tibi somnias pro
uenturam inter ardores sempiternos facultatem uenia ꝓ- Rom.6.
merendi, cum iam transijt tempus miserēdi? Nō relinqui-
tur tibi hostia pro peccatis, mortuo in peccatis. Nō cru-
cifigitur iterum filius dei mortuus est semel, iam non mo-
ritur. Non descendit ad inferos sanguis qui effusus est su-
per terram. Biberunt omnes peccatores terræ non est qđ
sibi ex eo uēdicēt dæmones ad restringuēdos focos suos,
sed neqꝫ homines socij dæmoniorum. Semel illò descēdit
non sanguis, sed anima, & hæc portio eorum qui in carce
re erant, una illa uisitatio quæ tunc facta est per præsentiā
animæ: cum corpus penderet exanimæ super terram. San
guis aridā rigauit, sanguis infudit terram, & inebriauit
eam, sanguis quæ in terra & quæ in cælis sunt pacificauit.
Nō autem & quæ apud inferos, nisi quod semel illò ut di
xi anima eius excucurrit, & fecit ex parte redemptionē, ne
uel eo momenti uacarent opera charitatis, sed ultra non 2.Co.6.
adijciet. Ergo nunc tempus acceptabile & aptū ad quærē
dum, in quo planè qui quærit inuenit, si tamen ubi & uti
oportet quærit. Et hæc una causa quæ impedire potest ne
inueniať sponsus à quærentibus se, cum non quærūt in tē
pore opportuno. At nō ea impedit spōsam, nempe inuo-
cantem & quærentē in tēpore opportuno. Sed ne illa quidem
cum tepidè aut negligenter seu perfunctorie quærit
nam corde ardenti & omnino infatigabiliter q̄rit, planè
ut decet. D Restat ut de tertia uideamus, ne uidelicet Canti.3.
ubi non decet quærat. In lectulo meò quæsiui quē diligit Esaiæ.9.
anima mea. An fortè non in lectulo quærendus erat, sed in
lecto: quippe cui orbis angustus est? Sed nō horreo lectu
lum, qui noui paruulū. Paruulus deniqꝫ nobis natus est.

Exulta tu & lauda habitatio siō, qa magnus in medio tui
sanctus israel. At idē dn̄s in sion magnus, apud nos paruu
lus, apud nos infirmus repertus est, ex uno iacere, ex alte-
Psal.109 ro & in lectulo iacere habēs. An nō lectulus tumulus: An
non lectulus præsepium: an non lectulus uterus uirginis.
Ibidem. Neq; enim magni patris uterus lectulus est, sed lectus ma
gnus. De quo ad filiū. Ex utero, inquit, ante luciferum ge
nui te. Quāquā nec lectus quidē forsitan digne censend⁹
si uterus ille, qui regentis potius quàm iacētis est locus.
Manens enim in patre, regit cum patre uniuersa. Deniq;
nō iacere, sed sedere ad dexterā patris filiū fides indubita
ta habet, & ipse cælū sibi sedem esse non lectū perhibet: ut
scias illum in suis, id est in superis nequaquā solatia habe
re infirmitatis, sed potestatis insignia. B Merito proin
de sponsa ponens lectulū dicit suū, quia omne quod infir
mum est dei, non de proprio inesse illi manifestū est, sed de
nostro. Ex nobis assumpsit quæ ꝓ nobis sustinuit: nasci,
lactari, mori, sepeliri. Mea est mortalitas nati, mea infirmi
Canti.3. tas paruuli, mea expiratio crucifixi, mea sepulti dormitio.
Quæ priora transierunt, & ecce noua sunt omnia. In lectu
lo meo quæsiui per noctes quē diligit anima mea. Quid?
In tuo quærebas qui se iam in sua receperat? Num uideas
filium hominis ascendentem ubi erat prius? Iam celū tu
mulo commutauit & stabulo, & tu illum in tuo adhuc le
ctulo quæris? Surrexit, non est hic. Quid quæris in lecto
Mar.16. forte, in lectulo magnum, clarificatum in stabulo? Introi
Psal.70. uit in potentias domini, decorem induit & fortitudinem:
Psal.92. & ecce sedet super cherubim qui sub lapide iacuit. Ex hoc
iā non iacet sedet sed, & tu tāquā iacenti subsidia paras?
Siue (ut absolutior ueritas sit) aut sedet iudicans, aut stat
adiuuans. Si uos ô bonæ mulieres cuinam quæso excu
bias exhibetis, cui aromata cōparatis, paratis unguenta?
Psal.87. Si sciretis quātus is sit, quāq; sit inter mortuos liber mor
tuus iste quē ungere pergitis, uos forsitā petissetis ab eo
ps.44. poti⁹ ungi. Nónne iste est quē unxit de⁹ suus oleo lætitiæ
præ consortibus suis? Beati eritis uos si gloriari potueri
Ioan.1. tis reuertentes & dicere, quia de plenitudine eius & nos
accepimus. Enimuerò factum est ita. Nam reuera unctæ re
Rom.10 meant q̄ uncturæ uenerāt. Quidni unctæ tam læto nuncio
nouæ odoriferæq; resurrectiōis. Quàm speciosi pedes euā
gelizātiū pacē, euāgelizātiū bona. Missæ ab angelo opus
faciunt euāgelistæ: factæq; apl'æ apostolorū dum festinant
ad annunciādū mane misericordiā dn̄i, dicūt: In odorem
unguentorū tuorum currimus. Extūc ergo & deinceps
frustra in lectulo quæsit⁹ est spōsus, quia etsi cognouerat
eum ecclesia ſm carnem, id est ſm carnis infirmitatem, sed
nunc iam non nouit. Deniq; quæsitus est post modum à
Petro & Ioane identidem in sepulchro, sed minime inuē
tus. Vide tu utrū ne apte & competenter quisq; horū tūc
dicere quiuerit. In lectulo meo quæsiui quem diligit ani
ma mea, quæsiui & non inueni. Nēpe itura ad patrē caro
quæ nō erat ex patre, prius per gloriam resurrectionis o
Canti.1. mne infirmū se exuit, accinxit potentia, induit lumine si
cut uestimento, in quali nimirum gloria & ornatu decuit
eam paternis aspectib⁹ præsentari. D Pulchre uerò spon
sa non quē diligo ego, sed quem diligit anima mea inqt,
ꝙ uerè & propriè ad solā pertineat animam illa dilectio q̄
aliquid spiritualiter diligit: uerbi gratia deum, angelum
animam. Sed & diligere iustitiā, ueritatē, pietatem, sapien
tiam, uirtutesq; alias, eiusmodi est. Nam cum ſm carnem
Can.3 quippiam diligit uel poti⁹ appetit aīa: uerbi gratia cibū,
uestimentū, dominium, & quæ istiusmodi sunt corporalia
siue terrena, carnis potius quàm aīæ amor dicēdus est. Et
hoc pro eo ꝙ sponsa minus usitate sed nō minus proprie
animam suam sponsum diligere dicit, monstrans proinde
spiritū esse sponsum: & à se nō carnali sed spirituali amore
diligi. A Et bene per noctes se quæsisse eum ait. Nam si
iuxta paulum, qui dormiunt nocte dormiunt, & qui ebrij
sunt nocte ebrij sunt: ita non absurde (ut opinor) dici po
test ꝙ qui ignorant, nocte ignorant: ac per hoc qui quæ
runt, nocte quærunt. Quis enī quærat quod palā habet?

Porrò dies palā facit quod nox abscondit: ut reperias in
die quod in nocte q̄sieras. Nox est itaq; donec quærit spō
sus: q̄m si dies esset, de medio fieret, & minime quæreret.
Et de hoc satis: nisi forte numerositas hæc noctium adhuc
aliquid quærendū signet: quia nō noctem, sed noctes po
suit. Et mihi uidetur, si tu melius non habes, talis mihi pos
set ratio reddi. Habet mūdus iste noctes suas, & nō pau
cas. Quid dico quia noctes habet mūdus, cum penè tot⁹
ipse sit nox, & totus semper uersetur in tenebris? Nox est
iudaica perfidia, nox ignorantia paganorum, nox hæreti
ca prauitas, nox etiam chatholicorū carnalis animalisue
conuersatio. An non nox ubi nō percipiunt ea quæ sunt
spiritus dei? Sed & apud hæreticos uel schismaticos quot
sectæ: tot noctes. Frustra per has noctes iustitiæ solem &
lumen quæritis ueritatis, id est sponsum: qa nulla societas
luci ad tenebras. B Sed dicit aliquis ꝙ non sit tam stul
ta tamue cæca sponsa ut quærat lumē in tenebris, quærat
dilectū apud ignorantes, & qui non diligunt eum. Quasi
uerò se per noctes nunc quærere dicat, & nō potius quæ
sisse. Nō, ait, quæro: sed quæsiui per noctes quē diligit aīa Cant.3.
mea. Et est sensus, qa cū esset, paruula, sapiebat ut paruula
cogitabat ut paruula, & quærebat ueritatē ubi non erat,
errās, & nō inueniēs: iuxta illud in Psal. Erraui sicut ouis ps.118.
quæ periit. Deniq; in lectulo se memorat tunc adhuc esse:
tanquam ætate imbecillem ac paruulam sensu: si tamē ita
construas: in lectulo meo, subaudis existens uel iacens, q̄si
ui quē diligit anima mea. Nō q̄siui in lectulo sed sedēs in
lectulo quæsiui. Hoc est: Cū adhuc infirma & inualida fo
rē, & omnino minus idonea sequi spōsum quocunq; iret,
se q & ardua & excelsa sublimitatis illius: incidi in multos
qui cognoscentes desideriū meū dicebant mihi: Ecce hic Mar.13.
est xp̄s, ecce illic est, & neq; hic neq; illic erat. Incidi autē,
& nō ad insipientiā mihi. Nam quò proprius accessi, & ex
ploraui diligentius, eò citius certiusq; cognoui ueritatē
apud eos minime esse. Quæsiui enim, & non inueni: & de Cant.3.
prehendi noctes, qui se dies mentiebantur. Et dixi: Surgā Cant.3.
& circuibo ciuitatem: per uicos & plateas quæram quem
diligit anima mea. Intuere uel nunc quia iacet quæ dicit
surgam. Pulchre omnino. Quid surgeret, recognito de re
surrectiōe dilecti? Cæterū ô beata si cōsurrexisti cū chri Col.3.
sto, quæ sursum sunt sapias oportet: neq; deorsum, sed sur
sum quæras xp̄m necesse est: ubi sedet in dextera patris.
Sed circuibo, ais, ciuitatē. Ad quid? In circuitu impij am
bulant. Iudæis istud relinquito: quibus propri⁹ eorū pro
pheta hoc uaticinatus est: quia famē petiētur ut canes, & Hie.14.
circuibūt ciuitatē. Et si introieris in ciuitatē, ſm ꝓphetā
aliū. Ecce attenuati fame, quod utiq; nō esset si i ea fuisset
panis uitæ. Surrexit de corde terræ: sed super terram non
remansit. Ascendit autē ubi erat prius. Nā qui descendit,
ipse est & qui ascēdit, panis uiuus qui de cælo descendit,
idem ipse sponsus ecclesiæ iesus xp̄s domin⁹ noster, qui est
super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De claritate sponsi in qua coæqualis patri sedet à
dextris gloria eius: & qualiter boni pastores debent
esse soliciti uigiles & discreti circa pascēdas animas si
bi commissas. Sermo. LXXVI. D

PEr uicos & plateas quæram quē diligit anima Cant.3.
mea. Adhuc ut paruula sapit. Puto arbitrata est
egressum de tumulo, publicum mox petisse, ut
solito doceret populos, ac sanaret infirmos, &
ut manifestaret gloriam suam in israel, si fortè reciperāt re
surgentem de morte, qui se recepturos promittebant de
scendentem de cruce. Verum ille perfecerat opus quod si
bi dederat pater ut faceret: quod sanè ista intellexisse de
buerat uel ex uoce pendentis, illa scilicet qua illico expira
turus ait: Consummatum est. Nō erat iam ꝙ se denuo cre Ioā.19.
deret turbis: quæ nec sic forsitan erant in eum crediture.
Et festinabat ad patrem qui sibi diceret: Sede à dextris Psal.109
meis: donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuo
rum. Fortius nempe atq; diuinius cum exaltatus fuerit à Ioan.12.
terra, omnia trahet ad seipsum. Hæc autem per uicos &
plateas

plateás quærẽdum putauit, fruendi auida, sed ignara my-
Can.5. sterij. Iterum ergo frustrata repetit dicẽs: quæsiui illum &
non inueni illum: ut sermo impleretur quẽ dicit: quia ua-
do ad patrem: & iam nõ uidebitis me. Dicat forsitan ista
B Quomodo ergo credent in eũ, quẽ nõ uiderũt? Qua-
si fides ex uisu sit, & nõ potius ex auditu. Quid magni est
credere qđ uideris, & tuis nõ negare oculis fidẽ quid lau
dis meretur? Sed si quod nõ uidemus speramꝰ, per patiẽ-
Ioã.20. tiam expectamus, & patientia meritum est. Beati denique
qui non uiderunt & crediderunt. Proinde ut non euacue
tur meritum fidei: subducat se uisui, dans uirtuti locum.
Philip.2 Etiam & tempus est ut iam in suum sese recipiat. Quæris
in quẽ suum. In dexteram patris. Neq; enim rapinam ar-
bitrabitur esse se æqualem deo, cum sit in forma dei. Ergo
is sit unigeniti locus, in quo omnis eius iniuria propulsa
ta uideatur. Sedeat sanè iuxta nõ infra, ut oẽs honorificẽt
filiũ sicut honorificãt patrẽ. In hoc apparebit maiestatis
æqualitas, si ne inferiorẽ patre, nec posteriorẽ suspexeris.
At ista interim nihil horum aduertit, sed quasi ebria præ
amore hac illacq; discurrens quærit oculis quẽ iã oculus
nõ cõtingit, sed fides. Non eñ existimat xp̃m aliter opor
tere intrare in gloriam suam: nisi prius resurrectionis glo
ria palam mundo innotescẽte confutetur impietas, exul-
tent fideles, glorientur discipuli, populi cõuertantur, de-
munq; ab uniuersis glorificetur ipse cum ex præsentia re
surgentis cunctis claruerit ueritas prædicentis. Falleris
ô sponsa. Oportet quidem hæc fieri: sed in tempore. C
Nunc uerò interim uide ne fortè id dignum magis & su-
Esai.26. pernæ cõsentaneum iustitiæ sit si nõ detur sanctũ canibꝰ,
& margaritæ porcis, si potius ſm scripturã tollat impius
ne uideat gloriã dei, si nõ fraudet fides merito, quæ tũc sa
Apo.22 ne probatior esse dignoscitur cũ creditur quod non uide
tur, si penes ipsam seruetur dignis quod occultatur indi
gnis, ut qui in sordibus sunt sordescant adhuc, & iusti iu-
stificentur magis, si non dormitent præ tædio. Cæli & cæ
li cælorum tabescãt & confundantur ab expectatione sua,
si non ipse pater omnipotẽs diutius iam frustretur à desi-
derio cordis sui, si non demũ unigenitus ultra ab introi-
tu gloriæ suæ (qđ uel solũ indignissimũ est) aliquatenus
retardet. Quãti putas æstimãda sit gloria quãtacũq; mor
taliũ, ut ab ea quæ à patre suo ab æterno parata est debeat
cum uel ad modicũ retinere? Adde ꝙ nulla ratione in lon
Ioan.7. gius protrahi decet ipsius filij petitionem. Quam dicam
petitionem quæris? Nempe illam qua dicit. Pater clarifi
ca filium tuum. Quod tamen eum petijsse senserim non ut
supplicem, sed ut præcium. Libere petitur quod in pote
state petentis accipere est. Ergo dispensatoria filij petitio
est nõ necessaria, quippe donãtis cũ patre quicquid à pa-
tre acceperit. D Vbi & hoc dicendum quia non solum
pater clarificat filiũ, sed & filius clarificat patrem, ne quis
dicat filium minorẽ patre, quasi à patre clarificetur, cum
& ipse clarificet patrem, dicente filio. Pater, clarifica filiũ
tuum, ut filius tuus clarificet te. Sed fortè adhuc submit
tendum putes filium, ꝙ quasi inglorius uideatur à patre
Ibidem. recipere claritatẽ quam demũ patri refundat. Audi quia
non est ita. Clarifica me, inquit, pater claritate quam ha-
bui priusquam mundus fieret apud te. Si ergo claritas fi-
lij posterior nõ est, utpote q̃ ab æterno est: ex æquo se cla-
rificant pater & filius. Et si ita est, ubi patris primatus?
Equalitas ꝑfecto est ubi coeternitas. Et usq; adeò æqua-
litas, ut una sit claritas amborum, sicut ipsi unũ sunt. Vn-
de mihi uidetur dicendo rursum. Pater clarifica nomen
tuũ, nõ sanè aliud petere quàm se clarificari, in quo & per
quam nomẽ patris proculdubio clarificaretur. Et respon
sum accepit à patre, & clarificaui & iterum clarificabo.
Quæ quidẽ ipsa responsio nõ parua filij glorificatio fuit.
Matt.3. Cæterum abundantius ad fluenta iordanis augustiusq;
clarificatus dignoscitur & Ioannis testimonio, & colum-
bæ designatione, & uoce dicentis. Hic est filius meus dile
ctus. Sed & in monte corã tribus discipulis nihilominus
magnificẽtissime clarificatus est, tum uoce eadem denuo
ad se cælitus delapsa, tum mira illa eximiaq; transfigura-
tione corporis sui, tum etiã prophetarũ attestatione duo
rum qui ibidẽ apparuerũt cũ eo loquentes. B Superest
ergo ut iuxta promissum patris semel adhuc clarificetur,
eaq; erit plenitudo gloriæ, cui non queat amplius addi.
Sed ubi illa dabitur benedictio? Non est ut ista suspicata
est in plateis uel uicis, nisi fortè in illis de quibus dicitur.
Plateæ tuæ hierusalem sternentur auro mundo, & per o- Tob.13.
mnes uicos tuos alleluya cantabitur. In his reuera illam
recepit à patre filius claritatẽ, cui non poterit similis inue
niri, ne in cælestibus quidẽ. Cui enim aliq̃n angelorũ di-
ctum est. Sede à dextris meis? Non modo autem de nume Ps.109.
ro angelorũ, sed nec de supioribꝰ qdẽ reliquis beatorum
ordinibus omnino quis repertus idoneus est ad capessen
dam superexcellentem hanc gloriam. Ad neminẽ prorsus
illorũ facta est uox illa gloriæ singularis, nemini uocis in
se efficiẽtiam experiri datum. Siue throni, siue dñatiões,
siue principatus, siue potestates, profectò desiderãt in eũ
prospicere, non se illi comparare præsumunt. C Igitur
dño meo singulariter à dño & dictũ & datum est sedere à
dextris gloriæ ipsius, utpotè in gloria coæquali, in essen-
tia consubstantiali, pro generatione consimili, maiestate
nõ dispari, æternitate nõ posteriori. Ibi ibi eñ illũ q quæ
ret inueniet, & uidebit gloriã eius, nõ gloriã quasi unius
cæterorũ, sed planè gloriã quasi unigeniti à patre. Quid Ioan.1.
facies ô sponsa? Putas potes sequi eũ illuc? Aut te ingere
re audes uel uales huic tã sancto arcano, tamq; arcano san
ctuario, ut filiũ in patre, & patrem intuearis in filio? Non
utiq;. Vbi est ille tu non potes uenire modo, uenies autẽ
postea. Age tñ, sequere, quære, nec te inaccessibilis clari-
tas uel sublimitas à quærendo deterreat, ab inueniendo
desperare faciat. Si potes credere: omnia possibilia sunt Mar.9.
credenti. Prope est, inquit, uerbum in ore tuo & in corde Rom.10
tuo. Crede & inuenisti: nam credere inuenisse est. Norunt
fideles habitare christum per fidem in cordibꝰ suis. Quid
propius est? Quære ergo secura, quære deuota, bonus est
dominꝰ animæ quærẽti se. Quære uotis: sequere actibus,
fide inueni. Quid non inuenit fides? Attingit inaccessa,
deprehendit ignota, comprehendit immensa, apprehen-
dit nouissima, ipsam deniq; æternitatem suo illo uastissi-
mo sinu quodammodo circuncludit. Fidenter dixerim,
æternã beatamq; trinitatẽ quã nõ intelligo credo, & fide
teneo, quod nõ capio mẽte. Sed dicit aliqs, quomodo cre
dẽt sine prædicãte: cũ fides ex auditu sit: auditꝰ per uerbũ
pædicationis? Deus hoc prouidebit. Et ecce iam præsto
sunt qui nouã spõsam cælesti nupturam sponso, de quibꝰ
oportet instruant & informent, fidem doceant, formã pie
tatis ac religionis tradãt. D Audi deniq; quid adijciat:
Inuenerunt me uigiles qui custodiũt ciuitatem. Qui eñ Canti.3.
uigiles hi? Nẽpe illos quos saluator in euãgelio beatos ꝓ
nũciat: si cũ uenerit inuenerit uigilãtes. Quam boni uigi Luc.12.
les qui nobis dormientibꝰ ipsi peruigilant, quasi rationẽ
reddituri pro animabꝰ nostris. Quàm boni custodes qui
uigilãtes animo, atq; in orationibus ꝑnoctãtes hostiũ insi-
dias sagaciter explorant, anticipãt consilia malignantiũ:
deprehendunt laqueos, eludũt tẽdiculas: retinacula dissi
pant, machinamẽta frustrãtur. Hi sunt fratrum amatores
& populi christiani qui multũ orãt pro populo & uniuer
sa sancta ciuitate. Hi sunt qui multũ soliciti pro sibi com-
missis dñicis ouibus, cor suum tradũt ad uigilandũ dilu-
culo ad dñm q fecit illos, & in cõspectu altissimi deprecan
tur. Et uigilant & deprecantur, scientes suam insufficien-
tiam in custodienda ciuitate: Et quia nisi dñs custodierit
ciuitatẽ, frustra uigilat qui custodit eã. Porrò cũ dominꝰ Ps.126.
ita præcipiat. Vigilate & orate, ne intretis in tẽtationem:
liquet ꝙ absq; duplici hoc exercitio fideliũ, studioq; cu- Luc.22.
stodũ, nõ potest esse secura ciuitas, non sponsa, non oues.
Horũ differentiã quæris? Vnũ sunt. Ciuitas propter col-
lectionẽ, sponsa propter dilectionẽ, oues propter mansue-
tudinẽ. B Vis scire hoc sponsam quod ciuitatem esse?
Didi, inquit, ciuitatẽ sanctã hierusalẽ nouã descẽdentem Apo.21.

de cælo,à deo paratā tanquā sponsam ornatā uiro suo.Idē tidem tibi hoc & de ouibus liquido apparebit,si recorderis primus ille custos (petrū loquor) cū sibi primo oues committerētur,quàm attente simul de amore cōmonitus sit.Quod utiq; tāta cura sapiēs creditor nō fecisset,nisi se sentiret sponsum,id sibi utiq; ex intimo respondēte conscietia.Audite hæc amici sponsi,si tū amici.At parū dixi amici,amicissimi sint oportet qui priuilegio tantæ familiaritatis donantur.Non ociose toties repetitū est.Petre

Ioan.21. amas me in commissione ouium.Et ego quidem id significatum perinde puto acsi illi dixisset Iesus:nisi testimonium tibi perhibente cōsciētia q̄ me ames,& ualde perfecteq; ames,hoc est plus quàm tua,plus quàm tuos,plus quàm & te,ut hui⁹ re petitionis meæ numerus impleaf neququā suscipias curā hanc,nec te intromittas de ouibus meis,pro quibus sanguis vtiq; meus effusus est.Terribilis sermo,& qui possit etiā impauida quorūuis tyrānorū corda concutere. C Propterea attendite uobis quicūq; opus ministerij huius sortiti estis,attendite inquam uobis,& precioso deposito quod uobis creditum est.Ciuitas est,uigilate ad custodiā concordiamq;.Sponsa est,studete ornatui.Oues sunt,intendite pastui.Et hæc tria ad illā dñi trinam sciscitationē fortè non incōgrue pertinere dicentur.Porrò custodia ciuitatis ut sit sufficiens trifaria erit à ui tyrannorū,à fraude hæreticorū,à tētationib⁹ dæmonū.Sponsæ uerò ornat⁹ in bonis operib⁹ & moribus & ordinibus.At pastus ouiū cōmuniter quidē in pascuis scripturarū tanquā in hæreditate dñi,sed est distinctio in illis.Nā sunt mādata quæ duris atq; carnalib⁹ animis imponunf ex lege uitæ & disciplinæ.Et sunt olera dispēsationū,q̄ infirmis & pusillis corde de respectu misericordiæ apponunf.Et sunt consiliorū solida fortiaq;,q̄ ex intimis sapiētiæ ꝓponunf sanis & q exercitatos habēt sensus ad discretionē boni & mali.Paruulis nanq; tanquā agniculis adhortatiōis lac potus datur,non esca.Ad hæc boni solicitiq; pastores impinguare pecus nō cessant bonis lætisq; exēplis,& suis magisquàm alienis.Nam si alienis & nō suis,ignominia est illis,& pecus ita nō proficit.Si enim (uerbi causa) ego q uideor inter uos pastoris gerere curā uobis apposuero moysi mansuetudinē: patientiam iob,miam samuelis,dauid sanctitatem,& si qua sunt eiusmodi exempla bonorū:immitis ipse & impatiēs atq; immisericors & minime sanct⁹,sermo(ut uereor)min⁹ sapide eueniet,& uos min⁹ auide capietis.Verū hoc supnæ pietati relinquo,ut qđ min⁹ uobis ex nobis est,ipsa suppleat:& qđ perperā,ipsa corrigat.Nūc uerò bon⁹ pastor

Mar.9. hoc quoq; curabit,ut fm euāgeliū īueniatur habere sal in semetipso,sciens qa sermo sale conditus quātū placuerit ad gratiā,tantum proderit ad salutē. Hæc interim de custodia ciuitatis,atq; ornatu spōsæ:necnō & pastu ouiū dicta sint. D Volo tñ adhuc eadē paulo expressius designare propter eos qui dū auide nimis honoribus inhiāt, minus prouide grauibus se supponunt oneribus,exponunt periculis,ut sciant ad quid uenerint,sicut scriptum est.Amice,ad qđ uenisti:Ni fallor:ad solam ciuitatis cu-

Mat.26 stodiam ut quātum satis est procuretur,opus est uiro forti,spirituali,fideli.Forti ad propulsandas iniurias,spirituali ad deprehendendas insidias,fideli qui non quæ sua sunt quærat.Porrò autem ad mores honestandos uel corrigendos(quod utiq; ad decorem pertinet sponsæ)quis non liquido agnoscat pernecessariā fore cum multa quidem diligentia disciplinæ censuram? Eapropter omnis cui hoc opus incūbit,oportet ferueat zelo illo quo accensus præcipu⁹ ille æmulator spōsæ domini aiebat.Emulor

2.Cor.11 uos dei æmulatione:despōdi enim uos uni uiro uirginē castam exhibere xpo.Iam quomodo in pascua diuinorū educet eloquiorū greges dñicos pastor idiota?Sed & si doctus quidē fuerit nō sit autē bonus,uerendumne non tam nutriat doctrina uberi quàm sterili uita noceat.Temere itaq; & in hac parte hoc onus subitur absq; scientia pariter uitaq; laudabili.Sed ecce qđ nō laudamus.Finis indicitur,ubi non erat finis.Euocamur in materiam alteram,& cui hāc cedere indignum.Angor undiq;,& quod ægrius feram ignoro,auelli ab ista,an distendi in illa nisi q̄ utrolibet simul utrunq; molestius.O seruitutem.O necessitatem.Non quod uolo hoc ago,sed quod odi illud facio.Notate tamē ubi desinimus,ut quàm cito in id redire liberum erit,inde mox ordiamur in nomine sponsi ecclesiæ Iesu christi domini nostri,qui est super omnia deus benedictus in secula.Amen.

De malis pastoribus ecclesiæ:& itē quomodo spiritus & animæ sanctorum simul cum angelis adiutorio sunt electis adhuc peregrinātibus. Ser.LXXVII. C

EY a expediti sumus.Diximus hesterno sermone quales in uia hac qua ambulamus,uellemus habere duces,nō quales habemus.Longe dissimiles experimur.Nō omnes sunt amici sponsi quos hodie sponsæ hincinde assistere cernis,& q(ut uulgo,aiunt)eam quasi addextrare uidenf.Pauci admodū sunt qui non quæ sua sunt quærāt ex omnib⁹ charis eius. Diligunt munera,nec possunt pariter diligere christum, quia man⁹ dederūt māmonæ.Intuere quomodo īcedūt nitidi & ornati circūamicti uarietatib⁹,tanquam sponsa Psal.18. procedēs de thalamo suo.Nonne si quempiam talīū repēte eminus procedentē aspexeris,spōsam potius putabis quàm spōsæ custodē?Vnde uerò hāc illis exuberare existimas rerum affluentiā,uestiū splendorem,mensarū luxuriem,cōgeriē uasorū,argētorū & aureorū,nisi de bonis spōsæ?Inde est q̄ illa paup & inops & nuda relinqf facie miserāda,inculta,hispida,exāgui.Propter hoc nō est hoc tpe ornare sponsam,sed spoliare:nō est custodire,sed perdere:non est defendere,sed exponere:nō est instituere,sed prostituere:nō est pascere gregem,sed mactare & deuorare,dicente de illis domino.Qui deuorant plebem meam Psal.52. ut cibū panis,& quia comederūt Iacob,& locū eius desolauerūt.Et in alio ꝓpheta.Peccata populi mei comedent. Osee.4. quasi dicat.Peccatorū pretia exigūt,& peccātib⁹ debitā solicitudinē non impendūt. D Quē dabis mihi de nu- Nota. mero præpositorū q nō plus īuigilet subditorū uacuādis marsupijs quàm uitijs extirpandis?Vbi qui orādo flectat irā:q ꝑdicet annū placabilē dñō?Leuiora loquimur:grauiora grauius manet iudiciū.Sine causa tamē uel his uel illis immoramur:qa nō audiunt nos.Sed & si literis forsitan mādenf ista q̄ dicim⁹,dedignabūf regere:aut si fortè legerint,mihi indignabunf,quāuis recti⁹ sib hoc facerēt. Propterea relinquam⁹ istos nos inuētores spōsæ,sed uenditores:& inqram⁹ poti⁹ illos à qb⁹ spōsa se inuētā lqf. Et qdē illorū isti sortiti sunt ministerij locū,sed non zelū. Successores oēs cupiunt esse,imitatores pauci.O utinam tam uigiles reperirenf ad curam,quàm alacres currūt ad cathedrā.Vigilarent utiq; solicite seruantes ab illis inuētam,sibi creditā.Imo uerò euigilarent pro semetipsis:nec sinerēt de sedicis?Amici mei & proximi mei aduersum me Psal.37. appropinquauerunt & steterūt.Iusta oīno querimonia, nec ad ullā iusti⁹ quàm ad nostrā referenda ætatē.Parum est nostris uigilibus q̄ nō seruant nos,nisi & perdāt.Alto quippe demersi obliuiōis somno,ad nullū dominicæ cōminationis tonitruū expergiscuntur,ut uel suū ipsorum periculū expauescāt.Inde est ut nō parcāt suis qui nō parcunt sibi perimētes pariter & pereūtes. A Sed eñ qnā illi sunt uigiles à quib⁹ se inuētā ꝓhibet spōsa?Nēpe apostoli,atq; aplici uiri.Verè hi sunt q custodiunt ciuitatem, id est eā ipsam quā inuenerūt ecclesiam,eoq; uigilantius, quò nūc tpis grauius periclitātē cōspiciunt,à malo utiq; Matt.10. domestico & intestino:sicut scriptum est.Et inimici hois domestici ei⁹.Neq; eñ ꝓ qua usq; ad sanguinē restiterūt suo derelinquūt patrocinio destitutā:sed protegūt & custodiunt eam die ac nocte,hoc est in uita & in morte sua. Psal.115. Et si preciosa est in conspectu dñi mors sanctorū eius,non ambigo ego quin etiā tanto in morte potentius id agant Psal.138. quanto in ipsa etiam confortatus est principatus eorum. B Sic ista asseris,ait quis,acsi oculis tuis uideris ea.Sunt autem ab

autem ab humanis ſecluſa conſpectibus. Cui ego. Si tu tuorum oculorū teſtimoniū fidele putas, teſtimoniū dei
Eſai.62. maius eſt. Ait uerò. Super muros tuos hieruſalē cōſtitui cuſtodes, tota die & tota nocte, in perpetuū nō tacebunt.
Hebr.1. Sed de angelis, inquis, id dictū eſt. Non abnuo, oēs ſunt adminiſtratorij ſpūs. At quis me ꝓhibeat itidē & de iſtis ſentire, qui potētia quidē minime iam ipſis angelis impares ſunt, affectu autem & miſericordia eò nobis forſitan germaniores exiſtūt quò natura coniunctiores? Iūge & tolerantiā earūdē paſſionū & miſeriarū in quibus nos ꝑ tēpore adhuc uerſamur. Nihil ne ampli⁹ miſeratiōis pro nobis uel ſolicitudinis operabiť in mētibus ſanctis, ꝙ & ſe tranſiſſe per eas proculdubio meminerunt? Nónne illa
Pſal.65. ipſorū uox eſt. Tranſiuimus per ignē & aquā, & eduxiſti nos in refrigeriū? Quid? Ipſi tranſierūt, & nos in medijs ignib⁹ uel fluctibus derelinquēt, nec ſaltē manū porrigere dignabunť periclitātib⁹ filij? Non eſt ita. Bene tecum agitur ô mater eccleſia, bene tecū agitur in loco peregrinationis tuæ: de cælo & de terra uenit auxiliū tibi. Qui cuſtodiūt te nō dormitāt neqꝫ domiūt. Cuſtodes tui angeli ſancti, uigiles tui ſpūs & aīæ iuſtorū. Nō errāt qui te ab utriſqꝫ inuentā ſpiritibus ſenſerint, ab utriſqꝫ pariter cuſtodiri. Et eſt huius ſolicitudinis ratio qbuſqꝫ ſua, his quidē ꝙ ſine te nō conſummenť, illis uero ꝙ niſi de te ad ſui plenitudinem minime reſtaurentur. Nam quis neſciat ſathana cadēte de cælo & eius cōplicibus numerū ſupernæ multitudinis parte nō modica imminutū? De te itaqꝫ
Pſal.141 oēs cōſummationē expectāt, alij numeri, alij deſiderij ſui. Agnoſce proinde uocē in pſalmo. Me expectāt iuſti donec retribuas mihi. Et aduertendū ꝙ non iſta illos, ſed illi iſtā potius inueniſſe referuntur, utqꝫ ego ſuſpicor ad hoc
Luc.10. ipſum ſtudiū deſtinati. Nam quomodo prædicabunt niſi mittantur? Deniqꝫ habes loquentē in euāgelijs. Ite ecce ego mitto uos, & ite prædicate euāgeliū omni creaturæ. Ita eſt. Illa quærebat ſponſum: & ſponſum non latebat. Nempe qui in hoc ipſum excitauerat eam ut ſe quæreret, & dederat illi cor ad præcepta & legē uitæ & diſciplinæ: dūmodo eſſet qui inſtrueret & doceret uiam prudentiæ. Et miſit in occurſum ei⁹ plātatores & rigatores qui eam enutrirēt & cōfirmarēt in omni certitudine ueritatis, hoc eſt indicarēt illi certāqꝫ redderent de dilecto: quia ueritas eſt quā quærit, & quam uerè diligigit aīa ei⁹. D Et reuera quis fidus uerúsue aīæ amor, niſi utiqꝫ is quo ueritas adamatur? Rationis ſum cōpos, ueritatis ſum capax, ſed utinam non forem ſi amor ueri defuerit. Horum quippe ramorū is fructus eſt, & ego radix. Non ſum ſecurus à ſecuri ſi abſqꝫ eo inueniar. In illo nimirum naturæ munere illud diuinæ imaginis enitere inſigne haud dubiū, ex quo cæteris præſto animantibus. Inde eſt ꝙ audet anima mea ad dulces caſtoſqꝫ aſſurgere ueritatis amplexus, & ſic in amore ipſius tota ſecuritate ac ſuauitate qeſcere, ſi tñ inueniat gratiā in oculis tanti ſponſi, ut dignā reputet quæ ad hanc pertingat gloriam, imo ipſe eā ſibi exhibeat non habentē maculā aut rugā aut aliqd eiuſmodi. Quanti putas eſſe diſcriminis, quaue dignū pœna tantū dei donum ocioſum tenere? Verum hoc aliàs. A Nunc uero ſponſa quē quærebat minime reperit: & quos nō q̄rebat reperta eſt ab ipſis. Audiāt hoc qui ſine duce & præceptore uias uitæ ingredi nō formidāt: ipſi ſunt in arte ſpūali exiſtentes & diſcipuli pariter & magiſtri. Non ſufficit hoc, etiā coaceruāt diſcipulos ſibi, cæci duces cæcorū. Quàm multi ex hoc à recto tramite periculoſiſſime aberraſſe cōperti ſunt. Nimirum ignorātes aſtutias ſathanæ & cogitatiōes ipſi⁹, factum eſt ut q ſpiritu cœperāt, carne cōſummarenť: abducti turpiter, lapſi damnabiliter. Videāt proinde qui eiuſmodi ſunt, qūo caute ambulēt: & de ſpōſa exemplum ſumant, quæ nō prius ad eū quem dēſiderabat, ullo modo ualuit peruenire quàm ſibi occurrerēt quorū magiſterio utereť ad cognoſcēdū de dilecto, certè ad diſcēdū timorē dñi. Seductori dat manū, q dare diſſimulat præceptori.
Nota. Et qui dimittit oues in paſcua abſqꝫ cuſtode, paſtor eſt nō ouiū, ſed luporū. Nunc iam uideamus de ſpōſa quō ſe dicat inuentā. Mihi enim inſuete ſatis uerbū inuentionis poſuiſſe uideť. Nam ita hoc dicit, ac ſi uno de loco eccleſia uenerit. Venit eñ ab oriente & occidēte, iuxta uerbū Mat.8.
dñi, & à cunctis finibus terræ. Sed neqꝫ aliqñ congregata eſt in unū locū, ubi ab apoſtolis ſeu ab angelis inuenireť deducenda uel dirigēda ad eum quem diligit aīa ſua. C Fuit ne prius inuenta quàm collecta? Non: quia nec erat. Quāobrem ſi collectā, ſi cōgregatā, ſi certè (quod magis uocabulo eccleſiæ cōpetit) cōuocatā à prædicatoribus ſe dixiſſet, tranſiſſem ſimpliciter, minime in aliquo cunctabundus. Coadiutores enim dei ſunt, quem & audiere loquētē. Qui nō colligit mecū, diſpergit. Sed neqꝫ hoc mi- Mat.12.
hi abs re uidebiť, ſi dixerit qs ab eis fūdatā ſiue ædificatā. Siquidē hoc fecerūt una cū illo qui in euāgelijs loquitur: Et ſuper hanc petram ædificabo eccleſiā meā: & quia fun- Mat.16.
data eſt ſupra firmā petrā. Nunc uerò nihil horū loquens ſed præter ſolitū quidem perhibēs ſe inuētā, cunctari ali- Matt,7.
quantū nos facit, atqꝫ in ſuſpitionem adducit latere loco quod ſit diligētius intuendū. Volebam fateor præterire, meqꝫ ſubducere huic ſcrutinio, cui ſufficere, nō ſentirem. Cæterum reminiſcens in quātis æque dubijs & obſcuris uobis quidem ſurſum corda leuātibus, etiam ſupra ſpem meā adiutū me ſenſerim, pudet diffidētiæ, & reprehendēs timorē meū adorior nō quidē temere quod timide refugiebam. Aderit (ut confido) ſolitū adiutoriū: quod ſi minus, apud beneuolos tamen auditores, non erit ocioſum quod uolui. Verū hoc habebit ſequēs ſermo pricipium, nam præſentē hic claudimus. Ipſe autē det uobis ea quæ dicuntur non ſolum tenere memoriter: ſed & ardenter diligere, & efficaciter adimplere ſponſus eccleſiæ Ieſus chriſtus dominus noſter, qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Amen.

Quòd ſponſa id eſt eccleſia electorum prædeſtinata eſt à deo ante ſecula, & præuenta ab eo ut quæreret eum & conuerteretur. Sermo. LXXVIII. D

AD uerbum inuētiōis (ſi bene memini) illic ſtetimus & hæſimus ſcrupuloſius, uidelicet audiētes ꝙ ſponſa à prædicatoribus ſuis ſe inuētam dixerit. Porrò cauſæ noſtræ cūctatiōis & dubitationis à nobis expreſſæ ſunt, & uiſum eſt à nobis aliqd eſſe quærendum, ſed non in calce ſermonis, quo iam artabamur, quod quæſitum eſt potuit explicari. Quid reſtat niſi ut debitum iam ſoluamus? In explicatione ſacramenti magni, illud loquor quod doctor gentium interpretatus eſt in chriſto & in eccleſia ſanctum caſtumqꝫ connubium: ipſum eſt opus noſtræ ſalutis. In eo inquam tres ſibi inuicem cooperātur, deus, angelus homo. Et deus quidem quidni operetur: & curam gerat nuptiarum dilecti filij ſui? Ipſe uero ac tota uoluntate. Et utiqꝫ per ſe ipe ſufficeret, & abſqꝫ amminiculo horū, hi aūt ſine ipſo poſſunt facere nihil. Ergo quod ex illis aſciuit in opus miniſterij huius, nō ſibi ſolatiū, ſed ꝑfectum quæſiuit in illis. Nam hominib⁹ quidē merita locauit in opere, ſm illud. Dign⁹ Luc.10.
eſt operari⁹ mercede ſua. Et quia unuſquiſqꝫ ſm propriū laborē accipiet, ſiue qui in fide plantat, ſiue qui rigat qd plantatū fuerit. Angelorū autem cum ad ſalutem humani generis miniſterio utitur, nónne facit ut ab hoibus angeli diligantur? Nam quia ab angelis homines diligantur, inde uel maxime aduerti poteſt, ꝙ antiqua ſuæ ciuitatis damna ex hoibus reſarcitum iri angeli non ignorāt. Nec alijs ꝑfecto legibus regnū charitatis regi decebat, quàm pijs ipſorū qui pariter regnaturi ſunt mutuiſqꝫ amorib⁹ & puris affectionib⁹ in inuicem & in deum. Eſt autem in modo operandi differētia multa, pro cuiuſqꝫ nimirū operarij dignitate. Deus nempe facit quod uult ſola ipſa facilitate uolēdi ſine æſtu, ſine motu, ſine præiudicio loci uel temporis uel cauſæ uel perſonæ. Eſt enim deus ſabaoth. q cū tranquilitate iudicat oīa. Eſt ſapiētia diſponens oīa Sap.8.
ſuauiter. Porro angelus non abſqꝫ motu operatur tam locali quàm temporali, ſine æſtu tñ. Homo aūt nec ab æſtu

animi, nec à motu corporis animiq; liber est in operãdo. Deniq; cum timore & tremore suã ipsius iubetur operari
Gen.3. salutē, atq; in sudore uultus sui comedere panē suum. C His ita explicitis intuere nunc mecū in hoc tam magnifico opere nostræ salutis tria esse: quædã quæ sibi uendicat auctor deus, præuenitq; in illis omnes auxiliatores & cooperatores suos, prædestinationē, creationem, inspirationem. Quarum prædestinatio, nõ dico ab exortu ecclesiæ, sed ne à mundi principio quidem principium habuit, nõ deniq; à tēpore illo uel illo: ante tempora est. Porrò creatio cum tempore, inspiratio iam in tempore fit ubi & qñ uult deus. Sanè fm prædestinationē nunquã ecclesia electorum penes deum non fuit. Si miratur hoc infidelis, audiat quod magis miretur, nũquã nõ grata extitit, nũquã non dilecta. Quidni audacter loquar arcanum quod mihi de corde dei promptus ille supernorū delator cõsiliorum aperuit? Paulum dico, qui ut multa alia, ita hoc quoq; de diuitijs bonitatis eius nõ est ueritus diuulgare secretum.
Ephe.1. Benedixit nos, inquiens, in omni benedictione spiritali in cælestibus in christo, sicut elegit nos in ipso ante mūdi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati in cõspectu eius in charitate. Et addit. Qui prædestinauit nos in
Ibidem. adoptionē filiorū per Iesum christū in ipso fm ppositum uoluntatis suæ in laudē gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificauit nos ĩ dilecto filio suo. Nec dubium quin uoce oĩm electorum ista dicatur, & ipsi ecclesia sunt. D In illo igitur tam profundo æternitatis sinu antequã in lucē opus prodiret huius creatiõis, quis illã uel beatorū spirituum inuenire aliquo mõ ualuerit: nisi cui ipsa æternitas deus uoluerit reuelare? Sed & cum iam ad nutum creantis uisa est emersisse ĩ species formasq; factitias has atq; uisibiles, non continuo tamen inuenta est a quoquam hominum uel angelorum: eò q nõ agnosceretur: imagine terrestris hominis adumbrata, & operta mortis caligine. Sine quo generalis uelamine confusionis nemo filiorū hominū in-
Psal.14. trauit hanc uitam, uno sanè excepto qui ingreditur sine macula. Emanuelis est, qui tamen & ipse ex nobis pro nobis nostri se induit maledicti nostriq; peccati similitudinem, non ueritatem. Sic enim habes: quia apparuit in similitudinæ carnis peccati: ut de peccato dãnaret peccatū in carne. De cætero unus oĩbus per omnia introitus est: electis dico & reprobis. Non enim est distinctio. Omnes peccauerūt: & oẽs caputiū suæ uerecūdiæ portant. Propter hec itaq; etsi in rebus cõditis iã creata existens ecclesia, nec sic tñ à creatura ulla inueniri poterat uel agnosci, miro utroq; modo interim latens, & intra gremiū beatæ prædestinationis, & intra massam miseræ damnationis. Cæterū quam celauerat ab æterno prædestinãs sapiētia, & item creans potentia minime prodiderat ab initio: uisitans profectò gratia suo in tempore reuelauit, fm operationem quam ideo inspirationem supra nominauit, q de sponsi spiritu humanis infusum spiritibus quippiam fuerit in præparationē euangelij pacis, id est parare uiã dño, atq; euãgelio gloriæ eius ad corda oĩm quotquot erant: prædestinati ad uitam. B Frustra uigiles laborassent in prædicando, si nõ hæc gratia præcessisset. Nunc uerò uidentes uelociter currere uerbum, & populos nationū ad dominū in omni facilitate cõuerti, concurrere in unitatē fidei tribus & liguas, atq; ĩ unã colligi matrē catholicam terminos terræ cognouerūt de diuitijs gratiæ quæ à seculis abscõditæ tenebãtur in abdito prædestinationis æternæ, & gauisi sunt eam se inuenisse quam ante secula dominus elegerat in sponsam sibi. Ex quo (ut opinor) clarū fit non ociosum esse q se inuentam abigis sponsa testata est, sed propterea q se ab ipsis collectã agnosceret non electã, compertã non conuersam. Ei nempe ascribenda cuiusq; conuersio est, cui dicere necesse habent uniuersi illud de psalmo, Cõuerte nos deus salutaris noster. Sed nõ æque
Psa.84. illi fortassis inuentionis uocem cõpetenter aptarim sicut conuersionis, imo uerò sic est. Non est inuenire dño, sed præuenire, & inuentionē præuētio excludit. C Deniq; quid inueniat, qui nihil unquã nõ nouit? Nouit dñs qui sunt eius, ait quidam. Ipse uero quid? Ego scio, ait, quos Ioan.15.
elegerim à principio. Plane quam ab æterno præsciuit, quam elegit, quam dilexit, quam condidit: rationis non erat ab eodē perhiberi inuentã: præparatã tamen ab ipso Ioan.4.
ut inueniretur, fidenter dixerim. Nam qui uidit, testimonium perhibuit: & scimus quia uerū est testimoniū eius. Vidi, inquit, ciuitatem sanctã hierusalem nouam descen- Apo.21.
dentem de cælo à deo paratam tanquã sponsam ornatam uiro suo. Isq; è uigilib⁹ unus qui custodiūt ciuitatē. Sed audi ipsum eius præparatorem ueluti digito eam demõstrantem uigilibus, sed sub tropo altero. Leuate oculos Ioan.4.
uestros, ait, & uidete regiões quia albæ sunt iã, id est præparatæ ad messem. Ex hoc paterfamilias operarios inuitat ad opus: quando iam senserit sic omnia præparata ut absq; multo sui ipsorum labore gloriari & dicere queãt, qm coadiutores dei sumus. Quid enī facturi sunt? Nēpe sponsam quæsituri, inuentæq; indicaturi de dilecto. Nõ enim suã quærant, sed sponsi gloriã, qm spõsi amici sunt. Et pro hac nõ multū apud illam laborabunt, adest, iamq; illū tota deuotione requirit, intantū præparata est uolūtas eius à dño. D Deniq; necdū illis uigilibus quicquã loquentib⁹ interrogat de dilecto, & præuenit prædicatores suos: præuenta ipsa, percunctans & dicens. Num quē diligit anima mea uidistis. Bene proinde se inuētam per- Cant.3.
hibuit ab his qui custodiūt ciuitatē, quæ à dño ciuitatis præcognitã iam se nouerat & præuentã quaten⁹ illi talē eam inuenirent, nõ facerēt. Sic à petro cornelius, & paulus ab anania inuenti sunt: nam ambo præuenti à domino erãt & præparati. Quid saulo parati⁹, qui supplici iam & mēte & uoce clamauerat. Dño, qd me uis facere? Nec Actu.9.
minus cornelius qui eleemosynis & orationibus suis do- Actu.10.
mino quidem eas sibi inspirante, promeruit peruenire ad fidē. Inuenit quoq; philippus nathanaelē, sed prius dñs Ioan.1.
illum cum esset sub ficu iam uiderat. Quæ dñi uisio numquid nõ præparatio fuit? Et andreas simonē fratrē suum Ibidem.
nihilomin⁹ inuenisse refert sed præuisum æque à dño ac præscitum ut uocaretur cephas, quasi fortis in fide. D Legimus de maria q inuēta fuerit in utero habēs de spiritusancto. Existimo autē simile quid habere in hac parte Matt.1.
sponsam dñi matri ipsius. Nisi enim & ipsa inuenta esset habens de spiritusancto: nequaquã ab inuentoribus suis tam familiariter requisisset de eo cui⁹ spūs est ille. Nõ sustinuit ut illi effarentur ad quid uenissent, ipsa locuta est, & quidem ex abundantia cordis. Nam quã diligit anima mea uidistis? Sciebat quia beati oculi q uidissent: & admirãs eos qui uiderant, aiebat. Num uos estis quibus ui- Mat.13.
dere donatum est: quem tot reges & prophetæ uoluerūt uidere & nõ uiderunt? Num uos estis qui meruististis in carne aspicere sapientiã, in corpore ueritatem, in homine deum? Multi dicūt, ecce hic est, & ecce illic: sed ego tu- Mat.24.
tius mihi arbitror fidem accõmodare uobis, qui mãducastis & bibistis cū eo postquã resurrexit à mortuis. Et hoc dictū sit de eo qd' sponsa sciscitata est à uigilibus. Si quo minus, supplebitur sermone alio. Nunc autem ex hoc uel maxime liquet præuētam fuisse à spiritusancto, ab his uerò qui custodiūt ciuitatem inuētam compertamq;, q uera ipsa sit quã præsciuit & prædestinauit ante secula de⁹, præparauitq; dilecto filio suo delicias sempiternas in seculis æternis, ut sit sancta & immaculata in cõspectu eius, germinans sicut lilium, & florens in æternum ante dñm patrem domini mei Iesu christi spõsi ecclesiæ, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De amore tenaci & indissolubili quo aĩa tenet spõsum: & qualiter spõsus in fine seculi reuertet ad synagógã iudæorū saluandã. Sermo. LXXIX. C Cant.3.

NVm quem diligit anima mea uidistis? O amor præceps, uehemens, flagrãs, impetiose, q præter te aliud cogitare non sinis: fastidis cætera, contēnis omnia preter te, te cõtentus. Cõfundis ordines, dissimulas usum, modum ignoras: totū quod,

opportunitatis

opportunitatis,qđ rationis,quod pudoris, quod cōsilij
iudicijue uidetur,triumphas in temetipo,& redigis in ca-
ptiuitatem.Et omne quod cogitat ista & quod loquitur,
te sonat,te redolet,& aliud nihil:ita tibi ipsius & cor uē-
dicasti & linguā.Ait.Num quem diligit aīa mea uidistis?
Canti.3. Quasi uerò hi sciāt quid cogitet ipsa.Quē diligit aīa tua
de ipso sciscitaris?Et nō habet nomē?Quænā uerò tu, &
ille quis?Et hæc dixerim propter singularitatē eloquij,
&insignē uerborū incuriā,qua præsens scriptura cæteris
dissimilis satis apparet. Vnde in epithalamio hoc nō uer-
ba pēsanda sunt,sed affectus. Cur ita,nisi ꝙ amor sanctus
quem totius huius uoluminis unā cōstat esse materiā,nō
uerbo sit æstimandus aut lingua, sed opere & ueritate?
Amor ubiqꝫ loquit̃: & si quis horum quæ legunt̃ cupit
adipisci notitiā,amet. Alioquin frustra audiendū legen-
dumue amoris carmen qui nō amat accedit, quoniā om-
nino nō potest capere ignitum eloquiū, frigidū pectus.
Quomodo eñ græcè loquentē nō intelligit qui græcū
nō nouit,nec latinè loquentem qui latinus nō est,,& ita
de cæteris:sic lingua amoris ei qui nō amat barbara erit,
sicut æs sonans aut cymbalū tinniens. Isti uerò (uigiles
1.Co.13. loquor) quoniam de spiritu & ipsi acceperūt ut ament,
sciunt quid loquit̃ spiritus,& amoris in uocibus optime
compertis sibi,in promptu habent respōdere in simili lin
gua,id est studijs amoris,pietatisqꝫ officijs. D Deniqꝫ
Canti.3. ita in breui edoctā emittunt de eo quod quærit,ut dicat.
Paululū cum pertrāsissem eos inueni quem diligit anima
mea.Bene paululū,quia uerbum abbreuiatū fecerunt ei,
symbolum fidei tradētes.Et quod sequit̃,tale est.Oporte
bat quidē sponsam trāsire per eos per quos cognosceret
ueritatem,sed tamē & pertrāsire.Nisi enim pertrāsisset &
ipsos,nō inuenisset quē quærebat.Atqꝫ hoc ipsum suasum
ab illis nō ambigas.Non eñ prædicabant semetipos,sed
dominū suum Iesum, qui absqꝫ dubio & supra ipos est &
Eccl.24. ultra.Vnde ait. Ttrāsite ad me oēs qui cōcupiscitis me,
Nec sufficiebat trāsire,sed & pertrāsire docetur. Siquidē
pertrāsierat is quē uestigabat.Non modo enim de morte
ad uitam transierat, sed pertrāsierat ad gloriam. Quidni
etiā hanc oportuit pariter pertrāsire? Alioquin nō pote-
rat apprehēdere quem nō per eadam uestigia sequeretur
quocunqꝫ ierat.Et ut quod dico clarius sit:si dñs me⁹ Ie-
sus surrexisset quidē à mortuis,sed ad cælos minime ascē-
disset,nō poterat dici de eo ꝙ pertransierit,sed tantū trā-
sierit,ac per hoc sponsam illum quærentem transire solū
modo oporteret,nō pertrāsire.Nūc uerò quoniā iam re-
surgēdo transierat,& adiecerat pertrāsire,utiqꝫ ascendē-
do:merito se etiam ista non trāsisse,sed pertransisse perhi-
buit:quæ hūc quidē fide & deuotione ad cælos usqꝫ secu
ta est.Igitur credere resurrectionem transire est, credere
etiam ascensionē pertransire.Et fortasse(quod una dierū
dixisse me memini cum tractarē)nouerat illam,istam non
nouerat.Ergo quod sibi deerat instructa ab illis,quia sci-
licet qui resurrexerat etiā ascendisset:ascendit & ipsa pa-
riter,hoc est pertransijt & inuenit.Quidni inuenerit per-
Cant.3. tingens mente ubi ille corpore est? Paululum cū ptran-
sissem eos,& bene eos:nam tam ipsos quàm cætera mem-
bra sua quæ sunt super terram,caput nostrū punctis præ-
cessit duobus atqꝫ trāscendit,resurrectione(ut iam dixi-
mus)& ascēsiōe.Etenim primitiæ christus.Q; si ille præ-
cessit,&fides nostra.Vbi enim illa eum nō sequeretur? Si
Psal.138. ascenderit in cælū,ipsa illic est:si descenderit in infernū,
adest.Et si sumpserit pennas suas diluculo,& habitauerit
in extremis maris,illic,ait,manus tua deducet me:& tene
bit me dextera tua.Nónne deniqꝫ ſm hanc omnipotēs &
summe bonus pater sponsi conresuscitauit & consedere
nos fecit in dextera sua in cælestibus? Atqꝫ hoc pro eo ꝙ
dixit ecclesia,quia pertransiui eos,quoniā & semet per-
transijt,fide stans quo nec dū re ipsa peruenit. Arbitror
& illud planū cur se pertrāsiisse potius quàm trāsisse di-
Canti.3. cere maluit. C Et nos transeamus ad ea quæ sequūtur.
Tenui eum nec dimittam,donec introducam illū in do-

mum matris meæ,& in cubiculū genetricis meæ. Ita est,
extunc & deinceps non deficit genus christianum, nec fi-
des de terra,nec charitas de ecclesia. Venerunt flumina, Matt.7.
flauerunt uenti,& impegerunt in eam,& non cecidit:eo
qđ fundata esset supra petram. Petra autem est christus.
Itaqꝫ nec uerbositate philosophorum,nec cauillatiōibus 1.Cor.10
hæreticorum, nec gladijs persecutorū potuit ista aut po-
terit aliquando separari à charitate dei quæ est in christo
Iesu,deo fortiter tenet quem diligit anima sua,adeo illi Psal.72.
adhærere deo bonum est. Glutino bonū est(Ait esaias.)
Quid hoc tenacius glutino quod nec aquis eluitur, nec Esa.41.
uētis dissoluitur,nec scinditur gladijs? Deniqꝫ aquæ mul
tæ non poterunt extinguere charitatem. Tenui eum,nec
dimittam.Et sanctus patriarcha. Non te (inquit) dimit- Gen.32.
tam, nisi benedixeris mihi. Ita ista non uult eum dimit-
tere,&fortè magis quàm patriarcha id non uult,quia nec
pro benedictione quidem.Siquidem ille benedictiōe ac-
cepta dimisit eum,hæc autem non sic.Nolo,inquit,bene
dictionem tuam:sed te.Quid enim mihi est in cælo,& à te
quid uolui super terram? Non dimittam te nec si benedi-
xeris mihi.Tenui nec dimittam.Nec minus forsitā ille te- Can.3.
neri uult,cum perhibeat dicens. Diliciæ meæ esse cum fi- Prou.8.
lijs hominum.Quodqꝫ pollicens ait. Ecce ego uobiscum Matt.8.
sum omnib⁹ dieb⁹ usqꝫ ad cōsummationem seculi. Quid
hac copula fortius,quæ una duorum tam uehementi uo-
luntate firmata est? Tenui eum inquit. Sed nihilominus
ipsa uicissim tenetur ab eo quem tenet:cui alibi dicit. Te- Psal.72.
nuisti manū dexterā meam.Quæ tenetur & tenet,quomo
do iam cadere potest? Tenet fidei firmitate,tenet deuotio
nis affectu.At nequequā diu teneret si non teneretur.Te
netur autem potētia & misericordia domini. D Tenui
eum nec dimittam,donec introducam illum in domū ma- Can.3.
tris meæ &in cubiculum genitricis meæ.Magna ecclesiæ
charitas,quæ ne æmulæ quidem synagogæ suas delicias
inuidet.Quid benignius quàm ut quē diligit anima sua,
ipsum communicare parata sit inimicæ? Nec mirū tamen
quia salus ex iudæis est. Ad locum unde exierit reuerta-
tur saluator,ut reliquiæ israel saluæ fiant.Nō rami radici,
non matri filij ingrati sint.Nō rami radici inuideāt quod
ex ea sumpsere,non filij matri quod de eius suxere uberi-
bus. Teneat itaqꝫ ecclesia firmiter salutem quam iudæa
perdidit,ipsa apprehendit,donec plenitudo gentium in-
troeat,&sic omnis israel saluus fiat.Velit in cōmune com
munē uenire salutem, quæ sic ab omnibus capitur ut nil
singulis minuatur.Vtiqꝫ hoc facit,&plus.Quid plus? Q;
& nomē spōsæ illi optat &gratiam.Prorsus super salutem
hoc.Incredibilis charitatis, si non sermo quem loquuta
est ipsa fecisset fidē.Dixit enim(si aduertisti)uelle se ītro-
ducere quē tenebat,nō modo in domū matris,sed &in cu
biculū quoqꝫ:qđ est prærogatiuæ indiciū.Sufficiebat ad
salutē si domū intraret, at secretū cubiculi signat gratiā,
Hodie,ait,huic domui salus facta est. Quidni sit domesti-
cis salus saluatore īgresso domū? B Sed quæ in cubicu
lum meretur recipere, seorsum habet secretum suum sibi.
Salus domui sit:thalamo delitiæ recōdūtur. In domum Can.3.
matris meæ introducā eum,inquit.In quā domum nisi de
qua olim prænūtiarat iudeis.Ecce relinquetur uobis do-
mus uestra deserta.Fecit qđ dixit,sicut habes& de hoc te
stimonium eius in ꝓpheta.Reliqui,ait,domū meā,dimisi
hæreditatē meā,& nunc ista pollicet̃ reducere illum,&do
mui matris suæ perditā salutē restituere. Et si hoc parum
uidetur,audi quid boni adijciat.Et in cubiculum genitri
cis meæ.Qui ingredit̃ thalamū,sponsus est.Magna amo- Can.3.
ris potentia. Saluator indignabundus exierat de domo
& hæreditate sua,& nunc ad huius gratiam mitigatus in
flectitur,ita ut redeat non modo saluator,sed & sponsus.
Benedicta tu à domino filia,quæ & indignationem com-
pescis,& hæreditatē restituis.Benedicta tu matri tuæ,cu-
ius beneficio uertit̃ ira,reuertit̃ salus,reuertitur qui dicat
illi.Salus tua ego sū. Non sufficit hoc,addat & dicat.De
sponsabo te mihi in fide, desponsabo te mihi in iudicio Psal.34.

& iustitia, desponsabo te mihi in misericordia & miseratio
nibus. Sed memento quia quæ has conciliat amicitias,
sponsa est. Quomodo ergo sponsum & hunc sponsum al
teri cedit, ne dicam cupit? Non est ita. Cupit quidem
illum matri filia bona, non tamen ut cedat illi, sed ut com
municet. Sufficit unus duabus, nisi ꝙ iam nō erunt duæ
sed una in ipso. Ipse est enim pax nostra, qui facit utranq;
unam, ut sit una spōsa, & sponsus unus Iesus christus do
minus noster, qui est super omnia deus benedictus in se
cula. Amen.

De imagine siue uerbo dei, & anima quæ ad ima
ginem est, subtilis disputatio: & de errore Gilberti pi
ctauensis episcopi, quē Eugenius papa dānauit in cō
cilio Remensi, Sermo. LXXX. D

QVidam uestrum (ut comperi) minus æquo ani
mo ferunt, ꝙ ecce iam per aliquot dies dū stu
pori & admirationi sacramentorum inhærere
delectat, sermo quē ministramus, aut nullo fue
rit, aut exiguo admodum moraliū sale conditus. Id qui
dem præter solitum. Sed num quæ dicta sunt reuisere li
cet? Non procedo nisi prius reuoluam omnia. Ea dicite
(si recordamini) à quonā scripturæ loco cœperit defrau
datio hæc, ut rursum inde adoriar. Meū est resarcire dāna
imo domini de quo totum præsuminus. Quo itaq; repe
Canti. 3. tendum principio? An inde. In lectulo meo quæsiui per
noctes quem diligit anima mea? Ni fallor, inde. Abhinc
tantū & deinceps cura una fuit mihi harum allegoriarum
densa discussa caligine ponere in lucem christi & ecclesiæ
secretas delitias. Igitur redeamus ad indaganda moralia.
Nec enim mihi poterit esse pigrum, quod uobis commo
dum fuerit. Atq; hoc ita congrue fiet, si quæ dicta sunt in
christo & in ecclesia, uerbo animæq́; eadem nihilominus
assignemus. Sed dicit mihi aliquis. Quid tu duo ista con
iungis? Quid enim animæ & uerbo? Multū per oēm mo
dum. Primo quidē ꝙ naturarū tanta cognatio est ut hoc
imago, illa ad imaginē sit: deinde ꝙ cognationem simili
tudo testetur. Nempè nō ad imaginē tātum, sed ad simili
tudinem facta est. In quo similis sit quæris? Audi de ima
gine prius. Verbum est ueritas, est sapientia, est iustitia, &
hæc imago. Cuius? Iustitiæ, sapiētiæ, & ueritatis. Est eñi
imago hæc iustitia de iustitia, sapientia de sapientia ueri
tas de ueritate, quasi de lumine lumen, de deo deus. Harū
rerum nihil est anima, quoniā nō est imago. Est tñ earun
dem capax, appetēsq́;: & īde fortassis ad imaginem. Cel
sa creatura in capacitate qdē maiestatis, in appetētia autē
rectitudinis insigne præferēs. B B Legimus qa deus ho
minem rectum fecit, ꝙ & magnum capacitas (ut dictū est)
probat. Oportet nāq; id quod ad imaginem est cum ima
gine conuenire, & nō in uacuū participare nomen imagi
Phili. 2. nis, quēadmodum nec imago ipa solo uel uacuo nomine
uocitatur imago. Habes uerò de eo qui imago est, quia
cum in forma dei esset, non rapinam arbitratꝰ est esse se
æqualem deo. Vbi tibi utiq; eius & in forma dei innuit re
ctitudo, & in æqualitate maiestas, ut dum rectitudini recti
tudo, & magnitudo magnitudini comparatur, consonan
ter sibi altrinsecus respondere appareat ꝙ ad imaginem
est, & imaginem: sicut imago quoq; nihilominꝰ in utroq;
respondet illi cuius imago est. Nempè ipse est de quo san
ctum Dauid audistis in psalmis canentem, nūc quidē. Ma
Psa. 146 gnus dñs noster, & magna uirtus eius: nunc uerò. Rectus
Psal. 16. dñs deus noster, & nō est iniquitas in eo. Ab isto recto &
magno deo habet imago eius ut & ipsa recta & magna sit
habet anima quæ ad imaginem est. Sed dico, nihil ne er
go amplius habet imago ab anima quæ ad imaginem est
quia & huic magnū rectumq́; assignamus? Et plurimum.
Hæc ad mensurā accepit: illa ad æqualitatem. An non plꝰ
hæc? Aduerte & aliud. C Huic utrumq; aut creatio aut
dignatio cōtulit, illi generatio. Atq; id magnificētius eē
non dubium est. Sed ne hoc quidem eminentius esse quis
abnuat, ꝙ cum à deo huic, illi & de deo utrumq; sit, id est
de dei substantia. Est enim consubstātialis deo imago sua,
& omne quod eidem suæ imagini impartiri uidetur, am
bobus est substantiale, nō accidētale. Adhuc unū attēde
in quo imago non parum eminet. Magnū & rectum, ista
duo natura à sese discrepare qs nesciat? In imagine unum
sunt. Neq; hoc solū, unum sunt & cum imagine. Imagini
enim nō modo id rectū est esse quod magnū esse, sed etiā
id magnū rectūq́; esse, quod esse: animæ nō ita. Et magni
tudo eius & rectitudo ipsius diuersæ ab ea, diuersæ abin
uicem sunt. Si enim (ut supra docui) eò anima magna est
quo capax æternorū, eò recta quò appetens supernorū, Colo. 3.
quæ nō quærit nec sapit quæ sursum sunt, sed quæ super
terrā: non planè est recta, sed curua, cum tamen pro hmōi
magna esse nō desinat, manēs utiq; etiam sic æternitatis
capax. Neq; eñi illius aliqñ nō capax erit, etiam si nūquā
capiens fuerit, ut sit quomodo scriptum est. Verūtamen Psal. 38.
in imagine pertransit homo. Ex parte tamen, ut eminētia
uerbi appareat de ipsa integritate. Quo enim à magno
rectóue uerbū cadat: qđ sic ea utiq; habet, ut sit quæ ha
bet? Vel ideo ex parte, ne si toto priuaretur, nō superesset
spes salutis. Nā si desinat magna esse, & capax. D Quip
pe de capacitate (ut dixi) æstimatꝛ aīæ magnitudo. Quid
uero sperare posset cuius capax nō foret? Itaq; ꝑ magni
tudinē quā retētat etiam perdita rectitudine, in imagine
pertrāsit homo, uno quasi claudicās pede, & factus filius Psal. 17.
alienus. De talibus eñi reor dictū. Filij alieni mētiti sunt
mihi, filij alieni inueterati sunt: & claudicauerunt à semi
tis suis. Pulchre appellati sunt filij alieni: nā filij propter
retētā magnitudinē, alieni ,ppter amissam rectitudinem.
Nec dixisset claudicauerūt, sed corruerūt, aut qppiā simi
le: si ex toto hoīs imaginē exuissent. Nunc uero fm ma
gnitudinē quidē in imagine ꝑtransit homo, quātū uero
ad rectitudinem ueluti claudicās cōturbatur & deturbatꝛ
ab imagine, scriptura ita dicente. Verūtamen in imagine
pertrāsit homo, sed & frustra cōturbatꝛ. Frustra oīno. Nā
sequitur. Thesaurizat & ignorat cui cōgregabit ea. Cur
ignorat nisi quia inclinās se ad hæc infima & terrena, the Psal. 38.
saurizat sibi terrā? Prorsus ignorat de his quæ terræ cō
mittit, cui congregabit ea, tineæne demolieti, an furi effo
dieti, hosti diripieti, an igni deuorāti. Et inde misero ho
mini incuruāti se & in cubāti his quæ in terra sunt, flebi Psal. 37.
lis uox illa de psalmo. Miser factus sum, & curuatus sum
usq; in finē, tota die cōtristatꝰ ingrediebar. In semetipso Eccli. 7.
siquidē experitꝛ ueritatē illius sentētiæ sapiētis. Deus re
ctum hoīem fecit, ipse autē se implicuit doloribus multis.
Et cōtinuo uox ludibrij ad eū. Incuruare ut trāseamꝰ. B Esai. 51.
Sed unde uenimus huc? Nempe inde cū docere uellemꝰ.
Rectum magnūq́; (quo gemino bono diffinieramꝰ ima
ginē) nec in aīa esse unū, nec cū anima, quēadmodum in
uerbo & cū uerbo ea unum esse fideli æque assertione do
cuimus. Et rectitudine quidem ex his quæ dicta sunt, li
quet ꝙ diuersa & ab aīa sit & ab aīæ magnitudine, quan
doquidē ea etiā nō existēte, & aīa manet & magna. Verū
magnitudinis aīæq́; diuersitas unde docebitꝛ? Non enim
inde pōt unde rectitudinis aīæq́; mōstrata est, cum nō si
cut rectitudine, ita & magnitudine sua priuari aīa possit:
non est tñ sua magnitudo aīa. Nam etsi aīa nō inuenitur
absq; magnitudine sua, ipsa tñ & extra animā reperitur.
Quæris ubi? In angelis. Inde quippe magni sunt angeli,
unde aīæ magnitudo cōprobatꝛ, ex captu uidelicet æter
nitatis. Q; si eo cōstitit aīam discrepare à rectitudine sua
ꝙ ea carere possit; quidni æque liqueat esse diuersam & à
sua magnitudine quā sibi ,ppriā uēdicare nō possit? Cum
itaq; nec illa ī omni, nec ista in sola sit anima, patet utrāq;
indifferenter differre ab ea. C Item. Nulla forma est id
cuius est forma. Est aut magnitudo forma aīæ. Nec enim
ideo nō forma, quia inseparabilis est illi. Hoc siqdē sunt
substātiales differētiæ oēs, hoc nō modo ,pprie ,ppria, sed
& ,ppria quædā, hoc etiā aliæ innumerabiles formæ. Nō
igitur sua magnitudo aīa, non magis quàm sua nigredo
coruus, quàm suus cādor nix, quàm sua risibilitas seu ra
tionalitas hō, cum tñ nec coruum sine nigredine, nec sine
candore

candore niuē, nec hoīem qui nō & risibilis sit & rationalis, unquā reperias. Ita & aīa & aīæ magnitudo, etsi inseparabiles, diuersæ tñ abinuicē sunt. Q̄uō non diuersæ, cū hæc in subiecto, illa subiectū & substātia sit? Sola summa & increata natura quæ est trinitas deus, hanc sibi uendicat meram singularemq; suæ essentiæ simplicitatē, ut nō aliud & aliud, nō alibi quoq; & alibi, sed ne modo quidē & modo inueniat̃ in ea. Nēpe in semet manens qđ habet est: & quod est, semper & uno modo est. In ea & multa in unū & diuersa in idē redigunt̃, ut nec numerositate rerū sumat pluralitatem, nec alteratione de uarietate sentiat. Loca oīa cōtinet, & quæq; suis ordinat locis, nusquā cōtēta locorū. Tempora sub ea trāseūt, nō ei. Futura nō expectat, præterita nō recogitat, præsentia nō experit̃. D Recedāt à nobis charissimi, recedāt nouelli nō dialectici, sed hæretici, qui magnitudinē qua magnꝰ est deꝰ, & item bonitatē qua bonus, sed & sapientiā qua sapiēs, & iustitiā qua iustus, postremò diuinitatē qua deus est, deū nō esse impijssime disputant. Diuinitate, inquiūt, deus est, sed diuinitas non est deus. Forsitan non dignat̃ deus esse quæ tāta est ut faciat deū. Sed si deus nō est, quid est? Aut enī deus est, aut aliqd quod nō est deus, aut nihil. Equidē nō das deū esse. Sed ne nihilū quidē (ut opinor) dabis, quā usq; adeò necessariā deo esse fateris, ut nō modo absq; ea deus esse non possit, sed ea sit. Q; si aliqd est quod nō est deꝰ: aut minor erit deo, aut maior: aut par. At q̄uō minor qua deus est? Restat ut aut maiorē fatearis, aut parē. Sed si maior, ipsa est summū bonum, nō deus, Si par, duo sunt summa bona, nō unum. Quod utrūq; catholicus refugit sensus. Iam de magnitudine, bonitate, iustitia, sapiētiaq;, idē per oīa quod de diuinitate sentimus, unū in deo sunt & cum deo. Nec enī aliunde bonus quàm unde magnus, nec aliunde iustus aut sapiens quàm unde magnus & bonus, nec aliūde deniq; simul hæc oīa est quàm unde deus, & hoc quoq; nō nisi seipō. A Sed dicit hæreticꝰ. Quid? Deū diuinitate esse negas? Nō, sed eandē diuinitatē qua est, deū nihilominus assero, ne deo excellentius aliqd esse assentiar. Nam & magnitudine dico magnū, sed quæ ipse est, ne maius aliqd deo ponā: & bonitate fateor bonū, sed nō alia quàm ipse est, ne melius ipso aliquid mihi uidear inuenisse: & de cæteris in hunc modum. Securus & libens pergo inoffensso (ut aiunt) pede in eius sententiā q dicebat. Deus non nisi ea magnitudine magnus est, quæ est qđ ipse. Alioquin illa erit maior magnitudo quàm deus. Augustinus hic est ualidissimus malleus hæreticorum. Si quid itaq; de deo proprie dici possit, rectiꝰ cōgruētiusq; dicetur, deus est magnitudo, bonitas, iustitia, sapientia: quàm deus est magnus, bonus, iustus, aut sapiens. Vnde nō immerito nuper in cōcilio quod papa Eugeniꝰ Remis celebrauit tam ipsi quàm cæteris epīs peruersa uisa est & omnino suspecta expositio illa in libro Gilberti episcopi pictauiēsis, quo super uerba Boetij de trinitate, sanissima quidē atq; catholica cōmendabatur hoc modo. Pater est ueritas, id est uerus. Filius est ueritas, id est uerus. Spiritussanctus est ueritas, id est uerus. Et hi tres siml' nō tres ueritates, sed una ueritas, id est unꝰ uerꝰ. O obscurā peruersamq; explanationē, quàm uerius saniusq; per cōtrarium ita dixisset. Pater est uerus, id est ueritas. Filiꝰ est uerus, id est ueritas. Spiritu ssanctus est uerus, id est ueritas. Et hi tres uuus uerus, id est una ueritas. Quod quidem fecisset si sanctum dignaretur Fulgētium imitari, qui ait. Vna quippe ueritas unius dei, imo una ueritas unus deꝰ nō patitur seruitium atq; culturam creatoris creaturæq; coniungi. C Bonus corrector, qui ueracissime de ueritate loqueretur: q pie catholiceq; sentiret de uera & mera diuinæ simplicitate substātiæ: in qua nihil esse possit qđ ipsa nō sit: & ipsa deus. Quanquā manifestius in nonnullis locis alijs à rectitudine fidei liber ille præfati episcopi uisus est discrepare: quorū (uerbi causa) adhuc unū pono. Nam dicēte auctore: cū dicitur: deus deus deus: pertinet ad substantiā: noster cōmētator intulit: nō quæ est: sed qua est: quod absit ut assentiat catholica ecclesia, esse uidelicet substātiā uel aliquam omnino rem qua deus sit, & quæ non sit deꝰ. Sed hæc minime iam contra ipsum loquimur (quippe qui in eodem conuentu sentētiæ episcoporū humiliter acquiescens, tam hæc quàm cætera digna reprehensione inuenta proprio ore damnauit) sed ꝓpter eos qui adhuc librū illū cōtra apostolicum utiq; promulgatū ibidē interdictū transcribere & lectitare ferūtur, cōtetiosus persistētes sequi episcopū in quo ipse nō stetit, & erroris quàm correctionis magistrum habere malētes. Non solū autem, sed & propter uos, occasione accepta de differentia imaginis, & animæ quæ ad imaginē facta est, operæpreciū credidi excursum hunc facere, ut si qui fortè ex aquis furtiuis, quæ dulciores uidēt̃, aliquādo aliquid biberint, sumpto antidoto euomāt illud, & purgato mentis stomacho ad id quod ſm promissionē nostrā dicēdum de similitudine superest accedētes, puriora iam in gaudio non de nostris hauriant, sed de fontibus saluatoris sponsi ecclesiæ Iesu christi dñi nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter anima uerbo dei similatur p̄ simplicitatē essentiæ, immortalitatē, & arbitrij libertatē. Sermo. LXXXI. A

QVæsitum est ante de affinitate animæ ad uerbum, atq; id quidem necessarie. Quæ enim conuentio tantæ maiestati & tantæ paupertati, ut more & amore sponsorum ueluti ex æquo sese complecti referantur sublimitas illa & illa humilitas? Nā si uere id dicimꝰ, ualde læta est fiducia est: si falso, ualde punienda audacia. Propterea ergo de conuenientia horum quærendum fuit, quæ qdē iā multa inuēta est, sed nō oīs. Quis enim uel nimis habes non uideat quàm se à uicino respiciant imago & qđ ad imaginē est? Quorū utiq; unū uni, & alterum alteri sermo (si recolitis) assignauit hesternus. Nec de imagine tm̄, sed etiam de similitudine demōstrata ibidem ꝓpinquitas est, nisi ꝙ ipa similitudo in quo uel in quibus potissimū cōstet, necdum à nobis est declaratum. Age iam intēdamus declarationi huic, ut quò aīa plenius suā agnouerit originē, cò amplius erubescat uitā habere degenerē. Imo uerò quod pctō uitiatū deprehenderit in natura, studeat reformare industria: ut digne suo genere dei quidē munere sese regnes, ad amplexus uerbi fidenter accedat. Aduertat igitur ex hac diuinæ ingenuitate similitudinis ineē sibi illam suæ substātiæ naturalem simplicitatem, qua hoc est illi eē qđ uiuere, & si nō quod bene, quòd ue beate uiuere: ut sit similitudo, non æqualitas. Gradus propinquus, gradus tamē. Neq; enim unius excellentiæ paris ue fastigij sunt, hoc habere esse quod uiuere: & itē habere hoc esse quod beata uiuere. Ergo si uerbi est illud propter sublimitatem, hoc aīæ propter similitudinem, salua quidem eminētia uerbi: palam est affinitas naturarum: palā animæ prærogatiua. Et ut quod dicit̃ planius fiat, soli deo id est esse quod beatum eē, atq; hoc primū & purissimum simplex. Secundum aūt simile est huic, id uidelicet habere eē quod uiuere, atq; hec animæ est. Ex hoc etsi inferiori gradu ascēdi potest non modo ad bene, sed etiam ad beate uiuendum, nō quia uel tunc sit hoc eē quod beatum eē illi qui eo peruēerit: quatenus ita glorietur pro similituuine, ut tamē pro disparitate habeat semper unde omnia ossa eius dicāt. Dñe quis similis tui? C Bonus tñ aīæ gradus, ex quo & solo ad beatā ascenditur uitā Sunt nāq; uiuētia, & horū genera duo, quæ sentiūt, & quæ non sentiunt. Porro insensibilibus sensibilia præferuntur, atq; utrisq; uita qua uiuit̃ & sentit̃. Non stabūt pariter in gradu uno uita & uiuens, multo minus uita & quæ sunt sine uita. Vita aīa est uiuēs q̄dē, sed non aliunde quàm à seipsa, ac per hoc nō tā uiuens quàm uita, ut proprie de ea loquamur. Inde est ꝙ infusa corpori uiuificat illud, ut corpus de uitæ p̄sentia nisi uita, sed uiuēs. Vnde liquet de uiuo qdē corpori id uiuere eē quod eē cum eē & minime uiuere possit. Multominus quue i tæexpertia

ſunt,ad hūc gradū aſſurgēt,ſed nec omne quod uita dici
tur uel eſt,cōtinuo ualebit pertingere huc.Eſt pecorū,eſt
& arborū uita,ſenſu altera uigens,altera carēs.At neutri
tñ idē eē qđ uiuere eſt:cū(ut quidē multorū opinio eſt)
ante in elemētis quàm uel illa in mēbris, uel iſta in ramis
extiterint.At ſm hoc cū deſinunt uiuificare,ſimul uiuere
ceſſant,ſed nō & eē.Soluuntur pariter & diſſoluuntur,tā
quam non alligatæ tm̄.ſed & colligatæ.Neq; em̄ unū ſim
plex eſt quæq; harū,ſed ex pluribꝰ cōſtans,& ꝓpterea nō
redigitur in nihilū,ſed diſſilit in ptes,ut & ad ſuū quodq;
recurrat pricipiū,uerbi cauſa aer ad aerem,ignis ad ignē,
& reliqua in hunc modū.Nequaquā igiř tali uitæ idē eſſe
& uiuere eſt,quæ eſt & qñ nō uiuit. D Porrò nihil horū
quibꝰ nō hoc eſſe qđ uiuere ſit,ad bene beateq; uiuendū
qñq; ꝓficiet uel emerget.Quippe quód neq; ad hūc infe
riore gradum potuit peruenire.Sola quæ in ipſo ſtare co
gnoſcitur aīa hoīs, in eo dignitatis creata eſt,uita à uita,
ſimplex à ſimplici,immortalis ab immortali,ut nō ſit lon
ge à ſummo gradu,ubi ſcilicet id eſſe quod beate uiuere
eſt,in quo ſolus ſtat beatus & ſolus potēs rex regū & dñs
dñantiū. Accepit itaq; in ſui cōditiōe anima, etſi nō eſſe,
poſſe tñ eſſe beata,ſummo proinde gradui quātū licet ap
propiās, nō pertingēs tñ. Neq; em̄ uel ipſi(ut ſupra dixi
mus)hoc erit aliqñ eſſe qđ beatam eē : nec qñ beata erit.
Fatemur ſimilitudinē,æqualitatē renuimꝰ. Verbi cauſa
uita deꝰ,uita & aīa eſt.Sīlis quidē,ſed diſpar.Porrò ſīlis,
ꝙ uita,ꝙ ſeipſa uiuens,ꝙ nō tm̄ uiuēs,ſed & uiuificans,ſi
cut & ille hæc oīa eſt.Diſpar uerò quātū à creante creata.
Diſpar,ꝙ ut niſi creata ab illo nō eēt, ſic niſi ab ipō uiui
ficata nō uiueret. Nō uiueret dico ſed ſpirituali uita.nō
naturali.Nam naturali quidē etiā quæ nō ſpūaliter uiuit
immortaliter uiuat neceſſe eſt. At qualis uita,ī qua ſatiꝰ
foret nō naſci,quàm nō ab ea mori? Mors potiꝰ ē & ideò
grauior, qa pcti, nō naturæ. B Deniq; mors peccatorū
pеſſima.Ita er go q̄ ſm carnē uiuit aīa,uiuens mortua eſt,
Psal.33. quippe cui bonū erat oīno non uiuere quàm ſic uiuere.
A qua nimirū uitali quadā morte minime unquā reſurget
niſi per uerbū uitæ, imo p uerbū uitā uiuētē utiq; & uiui
ficātē.Aliàs aūt imortalis eſt aīa,& in hoc nihilominꝰ uer
bo ſīlis qdē,ſed nō æqualis.Nā intātū superexcellit īmor
talitas deitatis,ut apl's dicat de deo. Qui ſolus habet im
motalitatē. Quod ego reor pro eò dictū,ꝙ ſolꝰ ſit natura
incōmutabilis deus,qui ait. Ego dñs,& nō mutor.Vera
Mala.3. nāq; & integra īmortalitas tā nō recipit mutationē quàm
nec finē,ꝙ oīs mutatio quædā mortis imitatio ſit. Om̄e
etem̄ qđ mutař,dū de uno ad aliud trāſit eē,quodammo
do neceſſe eſt moriař qđ eſt,ubi eſſe īcipiat qđ nō eſt. Q;
ſi tot mortes quot mutatiōes,ubi immortalitas? Et huic
uanitati ſubiecta eſt ipſa creatura nō uolēs,ſed ꝓpter eū
q ſubiecit eā ī ſpe.At tñ īmortalis aīa eſt:qm̄ cū ipa ſibi ui
ta ſit,ſicut non eſt quo cadat à ſe,ſic nō eſt quo cadat à ui
ta. Verū cū cōſtet ſuis affectibꝰ mutari eā,agnoſcat ita ſe
deo in immortalitate ſimilē, ut ſciat ſibi deſſe nō modicā
īmortalitatis partē,ſoli cedens abſolutā ꝑfectāq; immor
talitatē,apud quē nō eſt tranſmutatio, nec uiciſſitudinis
obumbratio.Nō mediocris tñ aīæ dignitas pñti diſputa
tione comperta eſt,quæ gemina quadā uicinitate naturæ
uerbo appropiare uideř,ſimplicitate eſſentiæ,& perpetui
tate uitæ. C Sed em̄ aduc unū occurrit qđ minime præ
teribo:nec em̄ minꝰ inſignē ſimilémue minꝰ,uerbo aīam
facit,& fortè etiā plus.Arbitrij libertas hæc eſt,planè di
uinū quiddā ꝑfulgēs in aīa tanquā gēma in auro. Ex hac
nēpe ineſt illi inter bonū qdē & malū,necnō inter uitā &
mortē,ſed & nihilominus inter lucē & tenebras & cogni
tio iudicij & optio eligēdi:& ſi qua ſunt alia quæ ſīl' circa
animi habitum ſeſe è regione reſpicere uideanť,nihilomi
nus inter ipſa cēſorius qdē arbiter is aīæ oculꝰ dñudicat
& diſcernit,ſicut arbiter in diſcernendo,ita in eligēdo li
ber.Vnde & liberū noīatur arbitriū,ꝙ liceat uerſari ī his
pro arbitrio uolūtatis. Inde hō ad ꝓmerēdū potis.Om̄e
etem̄ qđ feceris bonū malumue, qđ qdē nō facere liberū
ſit,merito ad meritū reputař. Et ut merito laudař non is
tantū q potuit facere mala & nō fecit,ſed & qui potuit nō
facere bona & fecit:ita malo nō caret merito tam is q po
tuit nō facere mala & fecit, quàm qui potuit facere bona
& nō fecit.Vbi aūt nō eſt libertas,nec meritū. Propterea
q̄ ſunt carētia rōne aīalia nihil merenť, qa ſicut delibera
tione, ita & libertate carēt.Sēſu agunť, ferunť īpetu, ra
piūtur appetitu.Neq; em̄ iudiciū habēt q° ſe dñudicēt ſi
ue regāt,ſed ne inſtrm̄ quidē iudicij,id eſt rōnē:inde eſt ꝙ
nō iudicanť,qa nō iudicāt. Quanā qppe rōne ab his exi
gatur ratio,quā nō acceperūt? Hāc uim à natura ſolꝰ hō
nō patiť,& ideò ſolꝰ inter animātia liber.Et tñ īteruenie
te pctō patiť quādā uim & ipē,ſed à uolūtate,nō à natura,
ut ne ſic quidē ingenita libertate priueť. D Qđ em̄ uolū
tariū,& liberū.Et quidē pctō factū eſt,ut corpꝰ qđ corrū Sap.9.
pitur aggrauet aīam,ſed amore,nō mole.Nam ꝙ ſurgere
aīa per ſe iam nō pōt quæ per ſe cadere potuit:uolūtas in
cauſa eſt,quæ corrupti corporis utiato ac uitioſo amore
lāgueſcēs & iacēs,amorē pariter iuſtitiæ nō admittit.Ita
neſcio quo prauo & miro modo ipſa ſibi uolūtas, pecca
to qdē in deterius mutata,neceſſitatē facit,ut nec neceſſi
tas cum uolūtaria ſit,excuſare ualeat uolūtatē, nec uolū
tas cū ſit illecta,excludere neceſſitatem. Eſt em̄ neceſſitas
hæc quodāmodo uoluntaria.Eſt fauorabilis uis q̄dā, pre
mendo blādiēs,& blādiēdo premens. Vñ ſeſe rea uolūtas
ubi ſemel pctō cōſenſerit,nec excutere iā per ſe,nec excu
ſare tñ ullatenus de rōne queat.Inde querula illa uox ue
luti gemētis ſub onere neceſſitatis huius. Dñe inqt uim Esai.
patior,reſpōde ꝓ me.Sed rurſus ſciēs ꝙ nō iuſte cauſareť
aduerſus dñm,cū uolūtas ſua ipſius potiꝰ in cauſa foret,
attēde qd ſecutus intulerit.Quid dicā,aut qd reſpōdebit
mihi,cū ipſe fecerim? Premebatur iugo,nō alio tñ quàm
uolūtariæ cuiuſdā ſeruitutis, & erat pro ſeruitute quidē
miſerabilis,ſed pro uoluntate inexcuſabilis. Volūtas em̄
eſt quæ ſe cū eſſet libera ſeruā fecit pcti, pctō aſſentiendo
uolūtas nihilominus eſt,quæ ſe ſub pctō tenet uolūtarie
ſeruiēdo. B Vide qd dicas,ait aliqs mihi. Túne uolūta
riū dicis,quod iam neceſſariū conſtat eſſe? Verū quidē eſt
ꝙ uolūtas ſeipſam addixerit,ſed nō ipſa ſe retinet,magis
retinetur & nolēs.Bene hoc ſaltē das,qa retineť. Sed ui
gilāter retine uoluntatē eē,quā retineri fateris.Itaq; uo
luntatē nolentē dicis? Non utiq; uolūtas retineť nō uo
lens.Volūtas em̄ uolētis eſt,nō nolētis.Q; ſi uolēs retine
tur,ipſa ſe retinet.Quid ergo dicet aut quid reſpondebit
ei,cum ipſa fecerit? Quid fecit? Seruam ſe fecit, unde di
citur? Qui facit peccatū,ſeruus eſt peccati. Propterea cū Ioan.8.
peccauit(peccauit autē cū pctō obedire decreuit) ſeruam
ſe fecit.Sed ſit libera ſi nō adhuc facit. Facit aūt in eadē
ſeruitute ſe retinēs.Neq; em̄ nō uolēs uoluntas tenetur:
uoluntas enim eſt.Ergo quia uolēs ſeruā ſeipſam fecit nō
modo fecit,ſed facit.Merito proinde (quod ſæpe memo
randū eſt(quis reſpōdebit illi cum ipſa fecerit, ipſa & fa
ciat? Sed nō me,inquis, decredere facies neceſſitatē qua
patior,quā in memetipſo experior,cōtra quam & aſſidue
luctor.Vbinam quæſo hāc neceſſitatē ſentis? Nónne in
uolūtate? Non ergo parū firmiter uis,quod & neceſſario
uis.Multū uis qđ nolle nequeas nec multū obluctās. C
Porro ubi uolūtas,& libertas.Quod tñ dico de naturali,
nō de ſpirituali,qua libertate(ut dicit apoſtolus)chriſtꝰ
nos liberauit.Nam de illa idē ipſe dicit.Vbi ſpiritus dñi, Gala.4.
ibi libertas.Ita aīa miro quodam & malo modo ſub hac
uolūtaria quadam ac male libera neceſſitate & ancilla te
netur & libera,ancilla propter neceſſitatē,libera propter
uoluntatē:& qđ magis mirū, magisq; miſerū eſt : eo rea
quo libera,eoq; ancillla quo rea, ac ꝑ hoc eo ancilla quo
libera.Miſer ego hō,quis me liberabit à calumnia huius
pudēde ſeruitutis? Miſer,ſed liber. Liber quia hō, miſer
quia ſeruus.Liber quia ſīlis deo,miſer quia cōtrariꝰ deo. Iob.7.
O cuſtos hoīm quare poſuiſti me cōtrariū tibi? Poſuiſti
enim cū nō ꝓpoſuiſti.Alioqn ipſe me poſui,& factus ſum
mihimetipſi grauis. Iuſtiſſime quidē, ut hoſtis tuus,ho
ſtis ſit

stis sit & meꝰ: & qui tibi repugnat, repugnet & mihi. Ego
uerò qui tibi, ego qui mihimet cõtrarius factus sum, atq̃
in mẽbris meis inuenio quod cõtradicat & mẽti meæ, &
legi tuæ: quis me liberabit de manibus meis? Non enim
quod uolo hoc ago, sed me non alio prohibẽte. Et quod
odi illud facio, sed me nõ alio cõpellẽte. Atq̃ utinã ꝓhi-
bitio hæc & hæc cõpulsio ita esset uiolẽta, ut nõ esset uo-
lũtaria: forsitan eñi sic possem excusari, aut certe ita esset
uolũtaria ut non uiolẽta: profectò eñi sic possem corrigi.
Nũc uerò nusquã exitus misero patet, quẽ & uolũtas (ut
dixi) inexcusabilẽ, & incorrigibilẽ necessitas facit. Quis
me eripiet de manu pctõris, & de manu cõtra legem agẽ-
tis & iniqui. D Quærit qs de quo q̃rat? De me. Ego ille
pctõr, ille exlex, ille iniquꝰ. Peccator qa peccaui, exlex qa
uolũtate ꝑsisto agere cõtra legẽ. Nã mea uolũtas ipsa est
lex in mẽbris meis, legi diuinæ recalcitrãs? Et qm̃ lex dñi
Psal. 36. lex mẽtis meæ, sicut scriptũ est. Lex dei eiꝰ in corde ipsiꝰ:
per hoc & mihĩpsi mea ipsius uolũtas cõtraria inuenit̃, q̃
est iniq̃tas maxima. Cui eñi nõ iniquus, q mihi sum? Qui
sibi neqũ, ait, cui bonus? Fateor nõ sum bonꝰ, qa nõ est
in me bonũ. Consolabor me tñ, qa & sctõrum uox ista est
Scio qa nõ est in me bonũ, inqt. Discernit tñ qđ dicit, in
se: in carne sua interp̃tãs: ꝓpter cõtradictoriã legẽ q̃ in ea
est. Nã habet legem & in mẽte, eaq̃ melior. An nõ lex dei
bona? Qđ si malꝰ ꝓpter legẽ malã: qũo nõ ꝓpter bonam
bonus? An mala sua est quæ est in carne sua, & iõ de mala
malꝰ, & minime bonꝰ de bona? Nõ est ita. Lex dei eius in
mẽte ipsius, atq̃ ita in mẽte, ut sit & mentis. Testis est ip̃e
Rom. 7. qui ait. Inuenio aliã legẽ in mẽbris meis, repugnãtẽ legi
mẽtis meæ. Nũqd suũ qđ carnis suæ est, & nõ suũ qđ mẽ-
tis suæ est? Ego dico & plus. Quidni dicã, qđ idẽipse ma-
gister dicit? Nã mẽte qdẽ seruiẽs legi dei, carne autẽ legi
pcti, qd magis suũ fateat̃ euidẽter ondit cũ malũ qđ ĩ car-
Ibidem. ne est, ita à se alienũ cẽset, ut dicat. Itaq̃ iã nõ ego operor
illud, sed qđ habitat in me pctm̃. Et ideò fortassis signã-
ter aliã dixerit legẽ inuentã in mẽbris suis, ꝙ alienã hanc
& quasi aduentitiã reputaret. B Vnde & adhuc ego ali
qd audeo ampliꝰ, haud temere qdẽ, paulũ uidelicet nõ iã
malũ ꝓpter malũ qđ in carne habet, magis aũt bonũ pro
Ibidem. pter bonũ qđ in mẽte habet. An nõ bonꝰ q cõsentit legi
dei qm̃ bona ẽ? Nã etsi se itidẽ fateat̃ seruire legi pcti car-
ne hoc facit nõ mẽte. Cũ aũt mẽte qdẽ seruiat legi dei, car
ne aũt legi pcti, qdnã potissimũ horũ paulo imputãdũ pu
tes tu uideris: nã mihi fateor facile ꝑsuasum quod mentis
quàm qđ carnis est pluris esse, nõ solũ mihi, sed & ip̃i pau
Ibidem. lo (ut iã dictũ est) q ait. Si aũt qđ nolo illud facio, iam nõ
ego operor illud, sed qđ habitat in me pctm̃. Sed de liber
tate ista sufficiant. In libello quẽ de grã & libero arbitrio
scripsi, diuersa fortassis de imagine & sil'itudine disputa-
ta leguntur: sed (ut arbitror) nõ aduersa. Legistis illa, ista
audistis quænã magis ꝓbetis, uestro iudicio derelinquo.
Vel si qd meliꝰ utrisq̃ sapitis: in hoc gaudeo & gaudebo.
At quoquo mõ illa se habeãt: tria qdẽ in p̃ntiarũ p̃cipua
cõmẽdata tenetis: simplicitatẽ, ĩmortalitatẽ, libertatẽ. Et
hoc uobis liq̃do apꝑere iã arbitror, aĩam ꝑ ingenita atq̃
ingenua sil'itudine quæ ĩ his tã eximie claret, nõ paruam
cũ uerbo hr̃e affinitatẽ, spõso eccl'iæ Iesu xp̃o domino no
stro, qui est super oĩa deus bñdictus in secula. Amen.

Qualiter anima similis deo manẽs, per pecca-
tum tñ dissimilis facta est in simplicitate, ĩmorta-
litate, & libertate. Sermo. LXXXII. C

QVid uobis uidetur? Possumusne iam regredi
ad exponẽdi ordinẽ unde digressi sumus, quia
patet propinquitas uerbi & aĩæ, pro qua utiq̃
demonstranda digressio ipsa facta est? Possemꝰ
ut mihi uidet̃, nisi parũ quid dubietatis in his quæ dicta
sunt adhuc residere sentirẽ. Nil furari uolo. Non libenter
p̃tereo qđ uobis utile putẽ. Et qũo id audeã, de his præ-
sertim quæ uobis accipio? Scio hoĩem aliq̃d aliqñ ĩter lo
quẽdum ex his quæ suggerebat spiritus (& si nõ infideli,
minus tamen fidenti animo) retentantẽ & reseruantẽ sibi
ut haberet quod diceret denuo tractaturꝰ: & ecce uox ad
eum (ut quidẽ ei uisum est) donec istud tenebis, aliud nõ
accipies. Quid si retinuisset nõ ꝓuidẽdo suæ inopiæ, sed
fraternis ꝓfectibꝰ inuidẽdo? Nõnne merito & hocipsum
quod uidebat̃ habere, auferret̃ ab eo? Quod quidẽ lõge
à seruo uestro semper faciat deꝰ sicut semper fecit. Sic mi-
hi iugiter abundare dignetur fons ille indeficiens, sapien
tiæ salutaris, quõ sine inuidia uobis cõmunicaui & refu-
di quicquid mihi infundere hactenꝰ dignatus est ipse. D
Si ego uos fraudo, à quo iam nõ uerear ipse fraudari? Ne
à deo quidem. Est itaq̃ ĩ his quæ dicta sunt aliquid quod
(ut uereor ego) offendiculũ dare queat si nõ complanet̃.
Et (ni falor) sunt de his stãtibꝰ, quibus iam scrupulũ mo-
uit quod dicere uolo. Trina illa uerbi similitudo quã aĩæ
assignauimus, imo qua insignatã aduertimus: recolitis ne
ꝙ etiã inseparabiliter inesse illi uisa fuerit nobis? Id qui-
dem uideatur aliq̃bus scripturarũ testimonijs obuiare, ut
uerbi grã est illud in Psal. Homo cũ in honore esset non Psa. 48.
intellexit, comparatus est iumentis insipiẽtibus, & similis
factus est illis. Et item illud. Mutauerũt gloriã suam in si- Psa. 105
militudinẽ uituli comedẽtis fœnũ: sed & qđ aperte dictũ
est in persona dei. Existimasti inique ꝙ ero tui sil's: & ple- Psa. 49.
raq̃ alia q̃ sil'itudinẽ dei in hoĩe post pctm̃ deletam cõcor
diter asseuerare uident̃. A Quid ergo dicemus ad hæc?
Tria illa in deo minime esse, & sic alia quærenda in q̃bus
sil'itudinem assignemꝰ, aut esse q̃dẽ in deo, sed nõ in aĩa, &
ne sic q̃dẽ in his sil'itudinem inueniri: aut esse & in aĩa, sed
posse etiã nõ inesse, ac ꝑ hoc nõ inseparabilia esse? Absit.
Et in deo & in aĩa sunt, & semꝑ insunt: nec est qđ nos ali-
qd horũ dixisse pœniteat, ita totũ subnixũ est indubitata
& absolutissima ueritate. Sed qđ scriptura loq̃tur de dissi
militudĩe facta: nõ qa sil'itudo ista deleta sit loq̃t, sed quia
alia supducta. Nõ planè aĩa natiuã se exuit formã, sed sup-
induit peregrinã. Illa addita, nõ ista ꝑdita est: & quæ sup
uenit, obscurare ingenitã potuit, sed nõ extermĩare. De- Roma. 1.
niq̃ obscuratũ est insipiẽs cor illorũ: ait apl's. Et ꝓpheta. Treñ. 4.
Quõ obscuratũ est aurũ, mutatꝰ est color optimꝰ? Obscu
ratũ aurũ plangit, sed aurũ tñ: mutatũ colorẽ optimũ, sed
nõ fundamẽtũ coloris euulsum. Manet in fundamẽto ꝓr
sus inconcussa simplicitas, sed minime apparet duplicita-
te operta humanæ dolositatis, simulatiõis, hypocrisis. B
Quàm incongrue simplicitati duplicitas admiscet̃, quàm
indigne tali fundamẽto talis structura cõmittitur. Hmõi
sibi uersutiam serpens induerat, cum se ut deciperet consi
liarũ exhibebat, simulabat amicum. Hmõi quoq̃ seducti Geñ. 3.
ab eo paradisi incolæ induerãt sibi, cũ pudendã iam nudi
tatẽ tegere conarent̃, & umbra frondosi ligni, & frondiũ
succinctorijs, & uerbis excusatorijs. Quàm late extunc &
deinceps omnẽ posteritatẽ hæreditariũ hypocrisis uirus
infecit. Quem dabis de filijs adã qui qđ est, nõ dico uelit,
sed uel patiat̃ uideri? Sed perseuerat nihilominꝰ in oĩ aĩa
cum originali duplicitate gñalis simplicitas, ut de colla-
tiõe cõfusio augeatur. Perseuerat æque immortalitas, sed
fusca & tetra, irruente tenebrosa corporeæ mortis caligi-
ne. Nam etsi nõ priuat̃ uita, uitæ tñ bñficium suo corpori
iam nõ sufficit uẽdicare. Quid ꝙ ne suã quidẽ spũalẽ dũ-
taxat uitã retinet sibi? Aĩa nẽpe quæ peccauerit, ipsa mo- Eze. 18.
riet̃. Nõnne morte ista duplici incursante, illa qualiscũq̃
immortalitas quam retẽtat, tenebrosa satis reddit̃ & misel
la? Adde ꝙ appetẽtia terrenorũ (quæ quidẽ oĩa ad interi
tum sunt) dẽsat tenebras, ita ut in aĩa sic uiuẽte nil à patre
aliqua nisi pallida facies, & imago quædam mortis appa-
rere cernat̃. C Cur non eñi quæ immortalis est, sil'ia sibi
immortalia appetit & æterna, ut qđ est appareat, & quod
facta est uiuat? Cæterũ cõtraria sapit & q̃rit, & mortalibꝰ
sese degeneri cõuersatione cõformãs, immortalitatis can-
dorẽ q̊dã mortiferæ cõsuetudinis piceo colore denigrat.
Quidni mortaliũ appetitꝰ ĩmortalẽ mortali simlẽ, imor- Eccli. 13.
tali dissimilẽ faciat? Qui tãgit picẽ (ait sapiẽs) inquinabitur
ab ea. Fruẽdo mortalibus mortalitatẽ se induit, & uestem
immortalitatis incidẽte mortis similitudine decolorauit

non exuit. Euam attēde quō eius aīa immortalis, immor
talis suæ gloriæ, fucū mortalitatis inuexit, mortalia utiq;
affectando. Vt quid enim cum immortalis esset, mortalia
nō contempsit & transitoria, contenta sibi similibus im-
Gen.3 mortalibus & æternis? Vidit inquit lignū ꝙ eēt pulchrū
oculis, & aspectu delectabile, ac suaue ad uescendum. Nō
est tua ô mulier ista suauitas, ista delectatio, istaq; pulchri
tudo. Et si tua pro parte luti, non tua solius, sed commu-
nis cūctis animātibus terræ. Tua, quæ uerè tua est aliūde
& alia, nam æterna est de æternitate. D Quid tu animæ
tuæ aliam formam, imo deformitatem imprimis alienam?
Enimuerò quod delectat habere, id etiam perdere timet,
& timor color est. Is libertatem dum tegit, & eam nihilo-
minus sibimet reddit dissimilem. Quàm dignius sua origi
ne nihil cuperet ubi nihil metueret, ac per hoc à seruili ti
more isto ingenitam sibi defenderet libertatem manentē
in uigore & decore suo. Heu non ita est, mutat⁹ est color
Ibidem. optimus. Fugitas & latitas, audis uocem domini dei, &
abscondis te. Cur hoc nisi quia quem amabas times & li-
bertatis speciem, forma seruilis exclusit? Sed & uolunta-
ria illa necessitas & cōtraria lex inflicta in mēbris (de qua
proximo sermone disserui) eidem incubat libertati, & li-
beram natura creaturam per propriam ipsius uolūtatem
dum allicit subijcit seruituti, implēs faciem eius ignomi-
nia, ita ut uel carne seruiat legi peccati, & nō uolēs. Quia
ergo naturæ ingenuitatem, morum probitate defensare
neglexit, iusto auctoris iudicio factum est, non quidem ut
libertate propria nudaretur, sed tamen superinduceretur
sicut dyploide cōfusione sua. Et bene sicut dyploide, ubi
ueste ueluti duplicata manente libertate propter uolūta-
tem, seruilis nihilomin⁹ cōuersatio necessitatem probat.
Hoc de simplicitate, hoc de immortalitate animæ aduer-
tere est: & nil tibi in ea si bene consideres apparebit quod
nō sit istiusmodi similitudinis pariter & dissimilitudinis
dyploide adopertum. An nō dyplois ubi non innata sed
affixa & quadam quasi acu peccati assuta simplicitati
fraus, immortalitati mors, necessitas libertati? Non enim
essentiæ simplicitati præscribit duplicitas cordis, nō na-
turæ immortalitati mors aut uoluntaria peccati aut neces
saria corporis, nō arbitrij libertati necessitas uoluntariæ
seruitutis. B Itaq; bonis naturæ mala aduentitia dum
non succedūt sed accedūt, turpant utiq; ea, non extermi-
nant, cōturbant, non deturbāt. Inde anima dissimilis deo
inde dissimilis est & sibi: inde comparata iumētis insipiē-
tibus, & similis facta est illis: inde quod legitur commu-
Psa,105. tasse gloriam suam in similitudinem uituli comedētis fœ-
num: īde homines tāquam uulpes duplicitatis & fraudis
foueas habēt: & quia pares uulpibus se fecerunt, partes
Eccl.3. uulpium erunt: inde iuxta Salomonem un⁹ exitus homi-
ni & iumēto. Quidni similiter exeat qui similiter uixit?
More bestiali incubuit terrenis: more bestiali excedet ter
ris. Audi aliut. Quid mirum si similem sortimur exi-
tum, qui & similem habemus introitum? Vnde enim ho
minibus nisi de similitudine bestiali ille tam intemperās
ardor in coitu, tam immoderatus dolor in partu? Ita ho-
mo in cōceptu & ortu in uita & morte comparatus est iu-
mentis insipientibus, & similis factus est illis. C Quid
quòd libera creatura sibi subditum appetitum non regit
ut domina, sed sequitur & obsequitur ut ancilla? Nónne
& in hoc se assimilat & annumerat cæteris animantibus
quæ natura nō in libertatem uocauit, sed cōdidit in serui
tutem seruire suo uentri, appetitui obedire? Nónne tali
merito cōfunditur perhiberi uel existimari similis deus?
Psa.49. Ideoq; ait. Existimasti inique ꝙ ero tui similis? Et infert.
Ibidem. Arguam te & statuam contra faciem tuam. Non est sese
uidentis animæ deum existimare similē sibi aīæ dūtaxat
(qualis mea est) peccatricis & iniquæ. Eiusmodi nāq; ar-
guitur. Existimasti inique, ait, & non dicit, existimasti aīa
uel existimasti homo ꝙ ero tui similis. Sed si statuatur ini
quus ante faciē suam, & contra uultū quendā morbidum
putidumq; interioris hominis sui sistatur, ut dissimulare
aut declinare non queat impuritatē conscientiæ suæ, sed
uideat uel inuitus sordes peccatorū suorū, uitiorū inspi-
ciat deformitatē, nequaquā poterit existimare deum fore
similem sibi: sed quasi diffidens pro tanta dissimilitudine
quā uidebit: puto exclamabit & dicet. Dn̄eqs similis ti-
bi? Quod quidē dictū pro uolūtaria illa & nouitia dissi-
militudine. Nā manet prima sil'itudo, & ideò illa plus dis-
plicet ꝙ ista manet. O quāntū bonum ista, quantūq; ma-
lum illa: ex mutua tamē collatione utraq; res in gn̄e suo
plus eminet. D Cum ergo anima tantā in se una rerum
distantiā cernit, q̄dni clamet inter spem & desperationem
utiq; posita. Dn̄e quis similis tui? Trahitur in desperatio
nem ꝓ tāto malo, sed reuocat in spem à tāto bono. Inde
est ut quò sibi pl⁹ displicet in malo qđ in se uidet, eò se ar-
dētius ad bonū qđ æque ī se cōspicit trahat, cupiatq; fie-
ri ad qđ facta est, simplex & recta & timēs deū, ac recedēs
à malo. Quidni recedere possit, ad qđ accedere potuit?
Quidni accedere, à quo recedere potuit? Qđ tn̄ utrunq;
dixerim de gratia præsumendū, nō de natura, sed ne de in
dustria quidē. Nēpè sapiētia uincit malitiā, nō industria
uel natura. Nec deest occasio præsumēdi, ad uerbū est cō
uersio ei⁹. Nō est apud uerbū ociosa aīæ generosa cogna
tio, de qua triduo iā tractamus, & cognationis testis simi
litudo perseuerās. Dignāter admittit in societatē spiri-
tus similē in natura. Et certè de ratione nature, similis si- Cant.6
milē quærit, Vox requirētis. Reuertere sunamitis, reuer-
tere ut intueamur te. Intuebitur similē, qui dissimilē non
uidebat: sed & se intuendū præstabit. Scim⁹ quoniā cum
apparuerit, similes ei erimus, quoniā uidebimus eum sicu
ti est. Puta ergo de difficultate magis quàm de impossibi
litate uenire illam per cūctationē. Dn̄e quis similis tibi?
Aut si hoc magis probas, uox est admirātis. Admiranda
prorsus & stupenda illa similitudo quam dei uisio comi-
tatur, imo quæ dei uisio est, ego autem dico in charitate.
Charitas illa uisio, illa similitudo ē. Quis nō stupeat cha-
ritatem dei spreti & reuocantis? Merito iniquus arguit
ille qui supra indutus est dei similitudinem usurpās sibi,
cum diligēdo iniquitatē, neq; possit se diligere neq; deū,
sic enim habes. Qui diligit iniquitatem, odit animā suā. Psal.
Facta igitur de medio iniquitate quæ eam quæ ex parte
est dissimilitudinem facit, erit unio spiritus, erit mutua ui-
sio, mutuaq; dilectio. Siquidem ueniente quod perfectū
est, euacuabitur quod ex parte est: eritq; ad alterutrum
casta & cōsummata dilectio, agnitio plena, uisio manife-
sta, cōiūctio firma, societas indiuidua, similitutudo perfe-
cta. Tunc cognoscet anima sicut cognita est tūc amabit
sicut amata est, & gaudebit sponsus super spōsam, cogno
scens & cognitus, diligens & dilectus Iesus xp̄s dn̄s no-
ster, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amē.

Qualiter anima quantūcūq; uitijs corrupta ad-
huc ꝑ amorē castū & sanctū potest redire ad similitudi
nem spōsi, id est christi. Sermo. LXXXIII. B

QVantū quidem regularis hora permisit quam
nobis cōstituimus ad loquendū, biduū hoc in
demonstranda uerbi animæq; affinitate expen
sum est. Que utilitas in om̄i labore isto? Nem-
pe hæc. Docuimus oēm animā licet oneratā uitijs, pecca
tis irretitā, captam illecebras, exilio captiuā, corpore car-
ceratam, luto hærentem, infixam limo, affixam membris,
confixam curis, distentā negocijs, contractam timoribus,
afflictam doloribus, erroribus uagam, solicitudinibus
anxiam, suspicionibus inquietam, & postremò aduenā in
terra inimicorum: iuxta prophetæ uocem coinquinatam Baru.
cum mortuis, deputatā cum his qui in inferno sunt, licet
inquā sic damnatā, & sic desperatā, docuimus tamen hāc
in sese posse aduertere non modo unde respirare in spem
ueniæ, in spem misericordiæ queat, sed etiā unde audeat
aspirare ad nuptias uerbi, cum deo inire fœdus societatis
non trepidat, suaue amoris iugū cū rege ducere angelo-
rum nō uereat. Quid enim nō tute audeat apud eum cu-
ius se insigne cernit imagine, illustrē similitudine nouit?
Quid

Quid, inquã, ueręatur de maiestate, cui de origine fiducia
datur? Tantũ est ut curet naturæ ingenuitatẽ uitæ hone-
state seruare, imo cæleste decus qđ sibi originaliter inest,
dignis qbusdã studeat morũ affectuumq; uenustare & de-
corare coloribus. C Vt qd em̃, dormitet industria? Grã
de pfectò in nobis donũ naturæ ipsa est: quæ si minꝰ suas
exequat ptes, nónne qđ reliquũ habet natura in nobis, to
tũ turpabitur, totũ quasi quadã uetustatis operietur rubi
gine? Id qdẽ iiuria auctori. Et utiq; ad hoc auctor ipse deꝰ
diuinæ insigne generositatis ppetuo uoluit ĩ aĩa cõserua
ri, ut semp hæc in sese ex uerbo habeat, quo admoneatur
semp aut stare cũ uerbo, aut redire si mota fuerit. Nõ mo-
ta quasi locis migrãs, aut pedibꝰ gradiens, sed mota (sicut
substantiæ utiq; spũali moueri est) cũ suis affectibꝰ imo de
fectibꝰ à se quodãmodo in peiꝰ uadit, cũ se sibi uitæ & mo
rum prauitate dissimilẽ facit, reddit degenerem: q̃ tñ dissi
militudo non naturæ abolitio, sed uitiũ est bonũ ipm na-
turæ quãtũ sui cõparatione attollẽs, tantũ fœdãs coniun
ctiõe. Iã uerò aĩæ reditꝰ cõuersio eius ad uerbũ, reformã
dæ per ipm, cõformãdæ ipi. In quo? In charitate. Ait em̃.
Ephes. 5. Estote imitatores dei sicut filij charissimi, & ambulate in
dilectiõe, sicut & xp̃s dilexit uos. Talis cõformitas mari-
tat aĩam uerbo, cui uidelicet similis est per naturam, simi-
lẽ nihilominꝰ ipsi se exhibet p uoluntatẽ, diligẽs sicut di
lecta est. Ergo si pfecte diligit, nupsit. Quid hac cõformita
te iocundiꝰ? qd optabiliꝰ charitate q̃ fit ut humano magi
sterio nõ cõtenta, per temet ô aĩa fiducialiter accedens ad
uerbũ, uerbo cõstãter inhæreas, uerbũ familiariter per cũ
cteris cõsultesq; de oĩ re, quãtũ intellectu capax, tantũ au-
dax desiderio. Verè spũalis sanctiq; cõnubij contractus est
iste A Parũ dixi cõtractus, complexus est. Cõplexus pla
nè, ubi idẽ uelle, & nolle idẽ, unũ facit spm̃ de duobꝰ. Nec
uerendũ ne disparitas psonarũ claudicare in aliquo faciat
cõuenientiã uoluntatũ, quia amor reuerentiã nescit. Ab
amando qppe amor, nõ ab honorãdo denominat. Hono-
ret sanè q horret, q stupet, q metuit, qui mirat: uacant hæc
oĩa penes amantem. Amor sibi abũdat: amor ubi uenerit
cæteros in se oẽs traducit & captiuat affectꝰ. Propterea q̃
amat, amat, & aliud nouit nihil. Ipse q honori merito, me
rito stupori & miraculo est, amari tñ plus amat. Spõsus &
spõsa sunt. Quã q̃ris aliã inter spõsos necessitudinẽ uel cõ
nexionẽ p̃ter amari & amare. Hic nexꝰ uĩcit etiã qđ natu
ra arctiꝰ uĩcit, uinculũ parẽtũ ad filios. Deniq; ppter hoc
ait. Relinq̃t hõ p̃rem suũ & matrẽ suã, & adhærebit spõsæ.
Mat. 19. Vides iste affectꝰ quã sit in spõsis, nõ cæteris tm̃ affectibꝰ
sed etiã seipso potẽtior. B Adde ꝙ iste spõsꝰ nõ mõ amãs
sed amor est. Nũqd honor? Cõtẽdat qs esse: ego nõ legi. Le
1. Ioã. 4. gi aũt qa deꝰ charitas est, & nõ est q̃a honor est uel digni-
tas legi. Nõ quia honorẽ nõ uult deꝰ, q ait. Si ergo pater,
ubi est honor meꝰ? Verũ id pater. Sed si spõsum exhibeat
puto quia mutabit uocem, & dicet. Si ego spõsus, ubi est
amor meus? Nã & ante ita locutus est. Si ego dñs, ubi est
amor meꝰ? Exigit ergo deus timeri ut dñs, honorari ut pa
ter, ut sponsus amari. Quid in his p̃stat, qd eminet? Nẽpe
amor. Absq; hoc & timor pœnã habet: & honor nõ habet
gr̃am. Seruilis est timor quãdiu ab amore nõ manumitti-
tur. Et q de amore nõ uenit honor, non honor, sed adula-
tio est. Et quidẽ soli deo honor & glĩa, sed horũ neutrũ ac
ceptabit deꝰ, si melle amoris cõdita non fuerint. Is per se
sufficit, is p se placet, & ppter se Ipse meritũ, ipse p̃miũ sibi
est. Amor p̃ter se nõ requirit cãm, nõ fructũ. Fructus eius,
usus eiꝰ. Amo qa amo, amo ut amẽ. Magna res amor, si tñ
ad suũ recurrat principiũ, si suæ origini redditꝰ, si refusus
suo fonti semper ex eo sumat unde iugiter fluat. Solus est
amor ex oĩbꝰ animæ motibus sensibꝰ atq; affectibꝰ, ĩ quo
põt creatura etsi nõ ex æquo r̃ndere auctori, uel de simi-
li mutuã repẽdere uicẽ. Verbi gr̃a. Si mihi irascat deꝰ: nũ
illi ego similiter reirascar? Nõ utiq;, sed pauebo, sed cõtre
miscã, sed ueniã dep̃cabor. Ita si me arguat, nõ redarguet
ama, sed ex me potiꝰ iustificabit. Nec si me iudicabit, iudi
cabo ego eum, sed adorabo, & saluãs me non quærit à me
ipse saluari, nec uicissim eget ab aliquo liberari, quia libe
rat oẽs. Si dñat, me oportet seruire: si imperat, me oportet
parere: & non uicissim à dño uel seruitiũ exigere uel obse
quiũ. C Nũc iam uidens de amore quàm aliter sit. Nã
cũ amat deꝰ, nõ aliud uult quàm amari: qppe nõ ad aliud
amat nisi ut amet, sciẽs ipso amore btõs qui se amauerũt.
Magna res amor, sed sunt in eo gradus. Spõsa in summo
stat. Amant em̃ & filij, sed de hæreditate cogitãt, quã dum
uerent quoquo modo amittere, ipm à quo expectat hære
ditas plus reuerent, minus amãt. Suspectus est mihi amor
cui aliud quid adipiscẽdi spes suffragari uidet. Infirmꝰ est
qui fortè spe subtracta aut extinguit aut minuit. Impurꝰ
est q & aliud cupit. Purus amor mercenarius nõ est. Purꝰ
amor de spe uires non sumit, nec tñ diffidẽtiæ dãna sentit.
Spõsæ hic est, quia hoc spõsa est quæcũq; est. Spõsæ res &
spes unus est amor. Hoc spõsa abũdat, hoc cõtẽtus est spõ
sus. Nec is aliud quærit, nec illa aliud habet. Hinc ille spõ
sus, & spõsa illa est. Is spõsis pprius est, quẽ alter nemo cõ
tingat nec filius quidẽ. Deniq; ad filios clamat, ubi est ho
nor meus? & nõ ubi est amor meus dicit, seruãs spõsæ præ
rogatiuã. Sed & iubet homo honorare patrẽ suũ & matrẽ
suã, & de amore tacetur: non quia nõ amãdi sint parẽtes à
filijs, sed quia multi filiorũ honorare parẽtes magis quàm
amare affecti sunt. Esto ꝙ honor regis iudiciũ diligat, sed
sponsi amor imo sponsus amor solã amoris uicẽ requirit
& fidẽ. Liceat proinde redamare dilectã, quidni amet spõ
sa, & sponsa amoris? Quidni ametur amor? Merito cũctis
renũciãs affectionibꝰ alijs, soli & tota incũbit amori, quæ
ipsi r̃ndere amori habet in redhibẽdo amore. Nã & cũ se
totam effuderit in amorem: quantũ est hoc ad illius fontis
perẽne pfluuiũ? A Nõ planè pari ubertate fluũt amãs
& amor, anima & uerbũ, sponsa & spõsus, creator & crea-
tura, non magis quàm sitiens & fons. Quid ergo? peribit
propter hoc & ex toto euacuabit nupturæ uotũ, deside-
rium suspirãtis, amãtis ardor, præsumẽtis fiducia: quia nõ
ualet ex æquo currere cũ gigãte, dulcedine cum melle cõ
tendere, lenitate cum agno, candore cũ lilio, claritate cum
sole, charitate cũ eo qui charitas est? Nõ. Nam etsi minus
diligit creatura qm̃ minor est, tamẽ si ex toto se diligit, ni
hil deest ubi totũ est. Propterea (ut dixi) sic amare nupsis
se est, qm̃ non põt sic diligere, & parũ dilecta esse: ut in cõ
sensu duorũ integrũ stet perfectũq; cõnubiũ: nisi quis du
bitet aĩam à uerbo & prius amari & plus. Prorsus & præ-
uenit amãdo & uincit. Fœlix quæ meruit præueniri in tã
ta bñdictiõe dulcedinis. Fœlix cui tãtæ suauitatis cõple-
xũ experiri donatũ est. Quod nõ est aliud quàm amor, san
ctus & castus, amor suauis & dulcis, amor tãtæ serenitatis
quãtæ & synceritatis, amor mutuꝰ, intimꝰ, ualidusq;, qui
non in carne una, sed uno planè in spũ duos iungat, duos
faciat iam nõ duos sed unũ, Paulo ita dicẽte. Qui adhæret 1. Cor. 6.
deo unus spũs est. Et nũc potiꝰ eã super his audiamꝰ quã
facile magistrã de omnibus fecit & magistra unctio, & fre
quẽs experiẽtia. Nisi fortè id melius seruamꝰ in aliud ser
monis principiũ, ne rem bonã coartemus inter angustias
huius iã ppemodũ finiendi. Et si probatis facio finẽ etiã
ante finẽ: ut famelici tẽpestiue cõueniamꝰ cras ad delicias
sanctæ animæ quibus beata meret frui cũ uerbo, & de uer
bo spõso utiq; suo Iesu Christo dño nostro, qui est super
omnia deus benedictus in secula. Amen.

Quòd aĩa q̃rẽs deũ, p̃uẽta est ab eo: & q̃d sit illa q̃si-
tio in qua iã ab eo præuẽta est. Ser. LXXXIIII. B

IN lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit Cãtic. 3.
anima mea. Magnum bonũ quærere deũ. Ego
hoc nulli in bonis animæ secundũ existimo. Pri
mum in donis, ultimũ in pfectibus est. Virtutũ
nulli accedit, cedit nulli. Cui accedat quã nulla præcedit?
Cui præcedat quæ omniũ magis consummatio est? Quæ
enim uirtus ascribi possit nõ quærẽti deũ: aut quis termi
nus quærenti deũ? Quærite, inquit, faciẽ eius semper. Exi
stimo quia nec cum inuẽtus fuerit cessabitur à quærẽdo. Ps. 104.
Non pedũ passibus, sed desiderijs quæritur deus. Et utiq;

non extūdit desideriū sanctū fœlix iuentio,sed extendit.
Nūqd cōsummatio gaudij desiderij cōsumptio est? Oleū
magis est illi:nā ipm flāma. Sic est. Adimplebit lætitia,sed
desiderij nō erit finis,ac ꝑ hoc nec q̄rēdi. Tu uero cogita si
potes q̄ritādi hoc studiū sine idigētia,& desideriū sine ā-
xietate. Alterū ꝑfecto pn̄tia,alterū copia excludit. Nūc iā
uidete cur ista ꝓmiserim. Nimirū,ut oīs iter uos aīa q̄rēs
deū:ne magnū bonū in magnū sibi detorq̄at malū,noue-
rit se ꝓuētā i illo,añ q̄sitā quàm q̄rētē. Sic eñ de magnis
bonis mala oriri nō minima solēt:cū facti eximij de bonis
dn̄i utimur donis tāquā nō datis,nō damꝰ gloriā deo. Ita
ꝑfecto q maximi uidebātur ꝓ accepta gr̄a ꝓ nō redhibita
minimi reputātur apud deū. Ego autē parco uobis. Vsus
sum modestioribꝰ uocibus,maximo minimoq́;,sed ꝙ sen-
tio nō exꝓssi. Discrimē inuolui,ipse nudabo,optimū pes-
simūq́; dixisse debuerā. Nā uerè & absq; dubio eò quisq;
pessimꝰ quo optimus,si hocipsum quò est optimꝰ ascribat
sibi. Nēpe pessimū hoc. Quòd si dicat quis,absit,agnosco
gratia dei sum id quod sum:studeat autē captare gloriolā
ꝓ gratia quā accepit:nònne fur est & latro? Audiat qui
Lucæ,19 eiusmodi est. Ex ore tuo te iudico serue nequā. Quid ne-
quius usurpāte sibi gloriā domini sui? D In lectulo meo
per noctes quæsiui quem diligit aīa mea. Quærit aīa mea
Iob.7. uerbū:sed q̄ à uerbo prius quæsita sit. Alioquin semel à fa
cie uerbi egressa uel eiecta:non reuertet oculus eius ut ui-
deat bona:si nō requirat à uerbo. Quasi uerò aliud anima
Psal.118. nr̄a sit quàm sp̄us uadēs & non rediens,si sibi fuerit dereli
cta. Audi profugā & deuiā,quid doleat,& qd petat. Erra-
ui,ait,sicut ouis q̄ perijt:q̄re seruū tuū. O hō,redire uis?
Sed si in uolūtate res est,qd opē flagitas? Quid aliūde mē
dicas,in quo abūdas tu tibi? Palā est,quia uult & nō pōt,
sed sp̄us ē uadēs & nō rediēs,etsi is sit longiꝰ agens qui
nec uult:quāquā nō oīno illā animā expositā dixerim uel
Psal,77. relictā,q̄ reuerti cupit,& requiri petit. Vñ ei uolūtas hæc
illi? Inde(ni fallor)ꝙ à uerbo uisitata iam sit & q̄sita:nec
ociosa q̄sitio,q̄ operata est uoluntatē,sine qua reditꝰ esse
nō poterat. Sed nō sufficit semel qa,tantꝰ est aīæ lāguor;
tantaq́; in reditu difficultas. Quid eñ si uult? Iacet uolun
tas,ubi facultas nō suppetit. Nā uelle adiacet mihi,iquit,
perficere aūt bonū non inuenio. Quid ergo ille quem de
psalmo induximꝰ q̄rit? Nō planè aliudquàm q̄ri quod nō
q̄reret nisi q̄situs fuisset,& rursum non q̄reret si q̄situs sa-
Rom.7. tis fuisset. Quod & postulat,q̄re,inquiēs,seruū tuū:ut qui
dedit uelle,det & perficere pro bona uoluntate. Mihi tñ
nō uidetur istiusmodi animæ posse competere locus præ-
sens,q̄ secundā gratiā necdū percepit,uolens quidem sed
nō ualēs adire quē diligit aīa sua. Nam quō potest illi cō-
uenire quod ibi sequitur surgere & circuire ciuitatē,sed
& per uicos & plateas q̄rere dilectum,q̄ eget ipsa q̄ri? Fa-
ciat hoc q̄ potest,tātū se meminerit quæsitā prius,sicut &
priꝰ dilectā,atq; inde esse & quod quærit,& quod diligit.
B Oremus & nos charissimi ut cito anticipēt nos miseri-
cordiæ istæ,qa pauperes facti sumꝰ nimis,qd' nō de oībus
nobis dico. Scio enim quāplurimos uestrū ambulātes in
dilectione qua xp̄s dilexit nos,& in simplicitate cordis q̄
rentes illū. Sed sunt aliqui(quod tristis dico)qui nullum
nobis adhuc in se dedere indicium huius tam salutaris an
ticipationis,ac per hoc nec suæ salutis,homines seipsos
amantes nō dn̄m,& querentes quæ sua sunt nō quæ dn̄i.
Canti.3. Quæsiui(ait illa)quē diligit aīa mea. Nempe huc te pro-
uocat anticipantis benignitas,illius qui te & prior q̄siuit
& prior dilexit. Minime prorsus nisi prius quæsita quære
Psal.78. res,sicut nec deligeres nisi dilecta prius. Non in una tan-
Ephes.5. tum benedictione sed in duabus præuēta es,dilectione &
quæsitione. Dilectio causa quæsitiōis:quæsitio fructus di
Canti.3. lectionis est & certitudo. Dilecta es,ne ad suppliciū potius
quæsitā suspiceris:quæsita es,ne frustra dilectā cōquera-
risꝰ. Vtraq; tam amica cōperta suauitas & ausum dedit,&
uerecundiā depulit,& reditū persuasit,& mouit affectum.
Hinc zelꝰ,hinc ardor iste quærēdi quē diligit aīa tua,qa
profectò necnō quæsita quærere poteras,necnō quærere

quæsita nūc potes. C Sed noli obliuisci unde huc uene
ris. Et ut in me potius transfigurē quæ dicunt(id eñ tu-
tius)tune es ô anima mea quæ relicto uiro tuo priore cū
quo tibi bene fuerat,primā fidē irritā fecisti,iens post ama-
tores tuos? Et nūc quoad libuit fornicata cum illis,fortè
& cōtēpta ab illis,audes impudēs & frontosa uelle reuer-
ti ad illū quē superba cōtempsisti? Quid? Digna latebris
quæris lucem,& curris ad spōsum,dignior plagis quàm
osculis? Mirū si nō pro spōso iudicē offendas. Fœlix qui
ad hæc animā suā respōdentē audierit,nō timeo,qa amo:
quod nō amata omnino non facerem. Itaq; etiam amor.
Nihil dilectæ timēdū. Paueant quæ non amāt. Quidni as-
sidue inimicitias suspicētur? Ego uerò amās,amari me du
bitare nō possum,nō plus quàm amare. Nec possum uere
ri uultū cuius sensi affectum. In quo? In eò ꝙ talē non mo
do quæsiuit,sed & affecit,fecitq́; certā proinde de quæsi-
tu. Quidni respōdeā in quæsitu,cui in affectu respondeo.
Nūquid irascet quæsitus,qui etiā cōtēptꝰ dissimulauit?
quinimo non repellet requirentē,qui & contemnentē re
quirit. Benignus est sp̄us uerbi,& benigna nūciat mihi,
intimās & suadēs de uerbi & zelo desiderioq́;,quod utiq;
sibi nō potest esse abscōditū. Scrutat alta dei,cōsciꝰ earū
quas cogitat cogitatiōes pacis & nō afflictiōis. D Quid
ni animer ad quærēdū experta clementiam,& persuasa de
pace? Fratres,hoc suaderi,à uerbo quæri est:persuaderi,
inueniri est. Sed nō oēs capiunt hoc uerbum. Quid facie
mus paruulis nostris(illos loquor qui adhuc iter nos in-
cipiētes sunt,non tñ insipiētes)cū teneāt initiū sapiētiæ,
subiecti inuicē in timore Christi? Vnde illis inquā facimꝰ
fidē ꝙ hæc ita se habeāt penes sponsam,cum ipsi talia agi ps.110.
secū necdū persenserint? Sed mitto eos ego ad talē cui de
credere non debeāt. Legant in libro,quod in corde alte-
ro quia nō cernūt,non credunt. Est scriptum in prophe-
tis. Si dimiserit uir uxorem suā,& illa recedens duxerit ui
rum alium:nunquid reuertetur ultra? nūquid nō polluta
& cōtaminata erit mulier illa? Tu aūt fornicata es cū ama
toribus multis:& tamē reuertere ad me dicit dn̄s,& ego Hiere.3.
suscipiam te. Verba dn̄i sunt,non est fas suspēdere fidem.
Credant quod nō experiunt:ut fructum q̄nq; experiētiæ Ibidem
fidei merito consequant. Satis arbitror declaratum quid
sit quæri à uerbo,& quæ hæc sit necessitas non uerbo sed
animæ:nisi ꝙ quæ experta est,& plenius ista nouit & feli
cius. Restat ut sequēti tractatu doceamus sitiētes animas
quærere à quo quæsitæ sunt,uel potius id discamꝰ ab illa
quæ hoc loco inducitur quærēs ipsum quē diligit anima
sua,sponsum animæ Iesum Christum dn̄m nr̄m,qui est su-
per omnia,deus benedictus in secula. Amen.

De septē necessitatibꝰ ꝓpter quas aīa quærit uerbū:
quæ tādē reformata accedit ad eius dulcedinē cōtēplan-
dam atq; perfruendā. Sermo. LXXXV. B

IN lectulo meo quæsiui quē diligit anima mea. Canti.3.
Ad quid? Dictum est,& iterare superfluū:pro
pter quosdā tamē qui non interfuerūt cum tra
ctaret,dico aliquid breuiter,& quod fortasse
ne hos quidem qui interfuerūt audire pigebit. Nec enim
totū dici tūc potuit. Quærit anima uerbū cui consentiat
ad correctionē,quo illuminetur ad cognitionē,cui innita
tur ad uirtutē,quo reformetur ad sapiētiā,cui conforme-
tur ad decorē:cui maritetur ad fœcūditatem,quo fruatur
ad iocunditatē. Propter has oēs causas quærit anima uer-
bum. Non ambigo esse quā plures & alias,sed hæ interim
occurrerūt. Poterit aūt si cui cordi fuerit,facile alias atq;
alias aduertere in semetipso. Siquidē multæ sunt auersio-
nes nostræ,multæ & infinitæ animæ necessitates,& anxie
tatū nō est numerus. At uerbū ditius pleniusq́; superabū
dat in bonis,utpotè sapiētia uincit malitiā,uincēs in bo-
nis mala. Et nunc harū quas posui accipite rationē. Et pri
mo quod primum est uidete quemadmodū consentiat ad
correptionem. Legimus uerbū in euangelijs loquēs. Esto Math.5.
consentiēs,inquit,aduersario tuo dum es cum illo in uia,
ne fortè tradat te iudici,& iudex tortori. Quid cōsultiꝰ?

Verbi

Verbi consiliũ est (ni fallor) se aduersariũ ꝑtestãtis, ꝙ ad
Psal.94 uersef carnalib⁹ desiderijs nostris dũ dicit. Sẽper hi errãt
corde. Tu uerò qui hæc audis, si pauẽscœperis uelle fuge
re à uẽtura ira: credo solicit⁹ eris quomodo huic cõsentias
aduersario q tibi illatã terribiliter itẽtare uidef. At istud
impossibile nisi dissentias tecũ, nisi tibimet aduerseris, nisi
graui & uigili lucta tuipse cõtra teipm̃ infatigabiliter præ
lieris, postremò nisi ualefacias inueteratæ cõsuetudini, in
natæqꝫ affectioni. Id quidẽ durũ. Si tuis attẽpaueris uiri
bus tale erit ac si in uno digitorũ tuorũ torrẽtis ĩpetũ si
stere, aut ipsum denuo coneris iordanẽ conuertere retror
sum. Quid facies? Quære uerbũ cui cõsentias, ipso faciẽte
ut cõsẽtias. Fuge ad illũ qui aduersatur, per quẽ talis fias
cui iam nõ aduersef, ut blãdiaf qui minabaf, & sit ad ĩmu
tandũ efficacior infusa gratia quàm intẽsa ira. Hæc prima
(ut opinor) necessitas, ob quã anima incipit q̃rere uerbũ.
C Sed si ignoras quid ille uelit cui iam uolũtate cõsentis
nónne & de te dicef quia zelũ dei habes, sed nõ ſm̃ sciẽtiã.
Et ne hoc leue existimes, memineris scriptũ. Quia ignorãs
ignorabif. Scire uis qd cõsulã & in hac necessitate? Qđ in
prima. Meo cõsilio nũc quoqꝫ ibis ad uerbũ, & docebit te
uias suas, ne uolẽdo quidẽ, sed ignorando bonũ dũ curris
cõtingat excurrere & errare in inuio & nõ in uia. Lux est
Psal.118. eñ uerbũ. Declaratio deniqꝫ sermonũ illuminat, & intelle
ctũ dat paruulis. Beatus est si dicas & tu. Lucerna pedib⁹
meis uerbũ tuũ, & lumẽ semitis meis. Nec parũ ꝑfecit aĩa
tua, cui⁹ immutata uolũtas, cui⁹ illuminata rõ est ut bonũ
& uelit & nouerit. In altero uitã, in altero uisum recepit.
Nã & malũ uolẽdo mortua erat, & bonũ ignorãdo cæca.
D Iã uiuit, iã uidet, iã stat in bono, sed ope & opere uerbi.
Stat manu uerbi leuata ueluti sup pedes duos, deuotionẽ
1.Cor.10 & agnitionẽ. Stat, inquã, sed sibi putet dictũ. Qui se existi
mat stare, uideat ne cadat. Putas ne stare per se possit q̃ sur
Psal.32. gere per se nõ potuit? Nõ opinor. Quid eñ? Verbo dñi
cæli firmati sunt, & terra stabit sine uerbo? Cur ergo si sta
Psal.117. te per se poterat, orabat homo de terra. Confirma me in
quiẽs in uerbis tuis? Deniqꝫ & ꝓbarat Eius ipsi⁹ illa uox
fuit. Impulsus euersus sum ut caderem, & dñs suscepit me.
Quæris quis ille impulsor? Non est un⁹. Impulsor diabo
lus est, impulsor mũdus, impulsor homo. Quis iste homo
sit quæris? Quisqꝫ sui. Noli mirari, usqꝫ adeò homo impul
sor sibi est, & sui met præcipitator, ut nõ sit quod ab altero
impulsore formides, si ipse à te proprias cõtineas manus.
1.Petri.3 Quis eñ, iquit, uobis nocere poterit si boni æmulatores
fueritis? Manus tua cõsens⁹ tuus. Si diabolo suggerente
uel seculo suadẽte qđ non oportet, assensum tuũ tenueris
& nõ dederis mẽbra arma iniqtati, nec permiseris regnare
peccatũ in tuo mortali corpore, bonũ te æmulatorẽ ꝓba
sti, cui malitia oĩno nil nocuit, uide ne magis ꝓfuerit. Scri
Psal.18. ptũ est eñ. Bonũ fac, & habebis laudẽ ex illa. Cõfusi sũt q
quærebãt animã tuã, tu uerò cantabis. Si mei nõ fuerit do
1.Tim.5. minati, tũc immaculatus ero. Boni planè æmulatoris insi
gne dedisti, si cõsilio sapiẽtis misereris animæ tuæ, si omni
Mat.16. custodia seruas cor tuũ, si iuxta apl'm teipsum castũ custo
dis. Alioquin & si uniuersum mundũ lucreris, animæ aũt
tuæ detrimentũ patiaris, nõ planè bonũ te cẽsemus æmu
latorẽ, qm̃ quidẽ nec saluo tor. Cũ igif tres sint stãti immi
nẽtes stratores horũ, diabolus liuore malitiæ, mũdus uẽto
Iaco.4. uanitatis, homo semetipsum põdere suæ corruptionis im
pellit. Impellit diabolus, sed nõ euertit, siquidẽ tuũ illi ne
gaueris assensũ. B Deniqꝫ habes. Resistite diabolo, & fu
giet à uobis. Iste est qui stãtes in paradiso impulit inuid⁹
& euertit, sed cõsentiẽtes, nõ resistẽtes. Iste est qui seipsũ
de cælo superbus nullo impellẽte ꝑcipitauit: ut scias mul
tomagis hoĩem suo ipsius casui imminere, quẽ ꝓpriæ sub
stãtiæ põdus grauat. Est & mũdus impulsor, quia in mali
gno positus est. Impellit oẽs, sed solos euertit amicos suos
id est, cõsentaneos sibi. Nolo esse amicus mũdi, ne cadam.
Nã qui uult esse huius mũdi amicus, inimic⁹ dei cõstituif
quo utiqꝫ nullus grauior casus. Ex quib⁹ satis claret quã
sit homo ꝑcipu⁹ impulsor sui, qui suo sine alieno impulsu

cadere põt, alieno absqꝫ suo cadere nõ põt. Cui nã horum
præcipue resistẽdũ? Nẽpe huic qui eò molestior quò inte
rior sol⁹ deijcere sufficit, cũ sine ipso alij possint facere ni
hil. Nõ sine causa sapiens expugnatori ꝓtulit urbiũ, uirũ
qui animo dominaf. Multũ hoc ad te, opus uirtute habes
& nõ quacũqꝫ, sed qua induaris ex alto. Ipsa eñ si ꝑfecta
sit, facile sic animũ uictorẽ sui, & sic inuictũ reddit ad oĩa.
Est quippe uigor animi cedere nescius ꝓ tuẽda rõne. Aut
si magis ꝓbas, uigor animi immobiliter stãtis cũ rõne uel
pro ratiõe. Vel sic. Vigor animi qđ ĩ se est oĩa ad ratiõem
cogẽs uel dirigẽs. C Quis ascẽdet in mõtẽ dñi? Huius
ad uerticẽ mõtis, id est, ad uirtutis perfectionẽ quisqs cõ Ps.23.
scẽdere adoritf, sciet ꝑfectò quàm sit ascẽsus ardu⁹, & cas
sus cõcitus absqꝫ uerbi adiutorio. Fœlix aĩa q̃ angelis spe
ctãtib⁹ præbuit gaudiũ pariter & miraculũ sui, ut audiret
de se loquẽtes. Quæ est ista quæ ascẽdit de deserto delicijs Cãtic.8.
afflues innixa super dilectũ suũ? Alioquin frustra nitif si
nõ innititur. Sanè etiã cõtra se innitẽs inualescet. Et facta
seipsa ualidior coget ꝓ ratiõe uniuersa: irã, metũ, cupidi
tatẽ & gaudiũ ueluti quẽdã animi currum bonus auriga
reget: & in captiuitatẽ rediget oẽm carnalẽ affectũ, & car
nis sensum ad nutũ rõnis in obsequiũ ṽtutis. Quidni oĩa
possibilia sint innitẽti sup eũ qui oĩa põt? Quãtæ fiduciæ
uox: oĩa possum in eo qui me cõfortat. Nil oĩpotẽtiã uer
bi clariorẽ reddit, quàm ꝙ omnipotẽtes facit oẽs qui ĩ se
sperant. Deniqꝫ omnia possibilia sunt credẽti. An nõ om
nipotẽs cui omnia possibilia sunt? Ita anim⁹ si nõ præsu Mar.13.
mat de se, sed si cõfortef à uerbo, poterit utiqꝫ dñari sui,
ut nõ dñetur ei oĩs iniustitia. Ita inquã uerbo innixũ, &
indutũ uirtute ex alto, nulla uis, nulla fraus, nulla iam ille Ps.118.
cebra poterit uel stãtẽ deijcere uel subijcere dominãtem.
A Vis nõ timere impulsorem? Nõ ueniat tibi pes super
biæ, & manus impellẽtis nõ moueat te. Ibi ceciderũt qui
operantur iniquitatẽ. Ibi diabolus & angeli eius corrue
runt, qui licet nõ pulsi extrinsecus, expulsi sunt tamẽ, nec
potuerũt stare. Deniqꝫ in ueritate nõ stetit qui non inni
xus est uerbo, qui in sua uirtute cõfisus est. Et ideò for
tassis sedere uoluit, quia stare nõ ualuit. Dicebat eñ. Se
debo in mõte testamẽti. Cæterũ deo aliter iudicante, nec
stetit nec sedit, sed cecidit dicẽte dño. Videbam satanam Luc.10.
sicut fulgur de cælo cadẽtẽ. Ergo qui stat, si nõ uult cade
re, nõ fidat sibi, sed nitatur uerbo. Verbũ loquitur. Sine Ioan.15.
me nihil potestis facere. Ita est, nec surgere ad bonum, nec
stare ĩ bono possum⁹ sine uerbo. Tu ergo qui stas, da glo
riam deo, & dic. Statuit supra petrã pedes meos, & dire Psal.39.
xit gressus meos. Cuius manu erigeris, ipsi⁹ necesse est uir
tute tenearis. Hæc pro eò quòd dixi op⁹ nos habere uer
bo cui innitamur ad uirtutẽ. B Nũc iã uidẽdũ est de eo
qđ itẽ memoraui, ꝓ uerbũ scilicet nihilomin⁹ nos refor
mari ad sapiẽtiã. Verbũ uirt⁹, uerbũ sapiẽtia est. Sumat er
go aĩa de uirtute uirtutẽ, ac de sapiẽtia sapiẽtiã, & uni uer
bo mun⁹ utrũqꝫ ascribat. Alioqn si aliũde aut utrãqꝫ aut
alterutrã arroget sibi, neget etiã simul uel de fonte riuũ,
uel de uite uinũ, uel lumẽ oriri de lumine. Fidelis ſmo. Si
quis, inquit, indiget sapiẽtia, postulet à deo, qui dat oĩb⁹ Iacob.1.
affluẽter, & nõ ĩproperat, & dabif ei. Hæc ille. Ego uero
haud secus de ṽtute senserim. Cognata uirt⁹ sapiẽtiæ est.
Donũ dei uirtus est, deputãda in donis optimis, descẽdẽs
& ipsa de sursum à pr̃e uerbi. Et si qs existimet id ꝓ oĩa eã
quod sapiẽtiã esse, nõ inficior, sed in uerbo, nõ ĩ aĩa. Quæ
eñ ĩ ṽbo, ꝓ ei⁹ singulari diuinæ naturæ simplicitate unũ
sunt, unũ tñ effectũ in aĩa nõ habẽt, sed ad illius uarias &
diuersas necessitates ueluti diuersa sese participãda accõ
modãt. Iuxta quã rationẽ ꝑfectò aliud est aĩo uirtute agi,
& aliud sapiẽtia regi: aliud dñari in uirtute, aliud in suaui
tate deliciari. C Licet naqꝫ & sapiẽtia potẽs, & uirt⁹ sua
uis existat, ut tñ ꝓprias quibusqꝫ reddamus uocabulis si
gnificãtias, uigor uirtutẽ, sapiẽtiã placiditas animi cũ spi
ritali quadã suauitate demõstrat. Hanc puto ab apl'o desi
gnatã ubi post multa hortamẽta pertinẽtia ad uirtutẽ, ad
iecit, qđ sapiẽtiæ est: In suauitate in spũ sancto. Igif stare, 2.Cor.6

resistere,uim ui repellere,quæ utiqꝫ in partibꝰ uirtutis deputatur,honor quidē,sed labor est,Non est enī idipm̄ honorē tuū laboriose defendere,&quiete possidere.Non est idē uirtute agi,&uirtute frui.Quicqd uirtus elaborat,sapiētia fruit:& qđ sapiētia ordiat,deliberat,moderat,ꝟtꝰ
Eccle.38 exequit.Sapiētiam scribe ī ocio,ait sapiēs.Ergo sapiētiæ ocia negocia sūt,& quo ociosior sapiētia,eò exercitatior in genere suo.Eregione uirtus exercitata clarior est: eoqꝫ ꝓbatior quò officiosior.Et si quis sapiētiā uirtutis amorē diffinierit,nō à uerò deuiare uidebit.Vbi autē amor est labor nō est,sed sapor.Et fortè sapiētia à sapore denominat,ꝙ uirtuti accedēs quoddā ueluti cōdimētū sapidā reddat q̃ ꝑ se insulsa quodāmō & aspera sentiebat. Nec duxerim rephendēdū si qs sapiētiā saporē boni diffiniat.Hūc saporē perdidimꝰ ab ipso penè exortu gn̄is nr̄i.Ex quo cordis palatū sensu carnis p̄ualēte infecit uirus serpētis antiq,cœpit animæ nō sapere bonū,ac sapor noxiꝰ subītrare.D
Gene.8. Deniqꝫ ꝓni sunt sensus hoīs & cogitatiōes ī malū ab adolescētia,hoc est ab insipiētia primæ mulieris.Ita īsipiētia mulieris saporē boni exclusit,qa serpētis malitia mulieris insipientiā circūuenit.Sed unde malitia uisa est uicisse ad tp̄s,inde se uictā dolet in æternū.Nā ecce denuo sapiētia mulieris cor & corpus impleuit,ut q per fœminā deformati in insipiētiā sumus,per fœminā reformemur ad sapiētiā.Et nunc assidue sapiētia uincit malitiā in mētibꝰ ad quas intrauerit,saporē mali quē illa inuexit,sapore exterminās meliori.Intrās sapiētia dum sensum carnis infatuat,purificat intellectū,cordis palatū sanat & reparat.Sano palato sapit iā bonū,sapit ipsa sapiētia,qua in bonis nullū meliꝰ.Quàm multa fiunt bona,& nō sapiūt faciētibꝰ siquidē nō sapore boni ad illa,sed aut ratiōe aut qualicūqꝫ occasione seu necessitate impellunt,& ecōtrario multis q̃ faciūt nō sapiūt mala,sed ad hæc inducunt aut metu aut cupiditate rei cuiuspiā potius quàm sapore mali.Qui autē trāsierūt in affectū cordis,aut sapiētes sunt,& ipso delectāt sapore boni:aut maligni sūt,& ipsa cōplacet sibi malitia,etiā nulla spe alterius cōmodi blādiente.Malitia uerò quid nisi sapor est mali? A Beata mēs quā sibi totā uēdicauit sapor boni,&odiū mali.Hoc reformari ad sapiētiā est,hoc sapiētiæ uictoriā feliciter experiri.Nā in quo euidētius sapiētia uincere malitiā cōprobat,quàm cū excluso sapore mali,q nō aliud quàm ipsa malitia est,boni quidā ītimꝰ sapor mētis intima occupare tota suauitate sentit?Itaqꝫ ad uirtutē spectat tribulatiōes fortiter sustinere,ad sapiētiā gaudere in tribulationibꝰ.Cōfortare cor tuū,&sustinere dn̄m,uirtutis est:gustare& uidere qm̄ suauis est dn̄s,sapientiæ est.
Psal.33. Et ut magis ex ꝓprio bono naturæ bonū qđqꝫ clarescat,modestia animi ꝓbat sapientē,constātia uirū uirtutis ostēdit.Et bn̄ post uirtutē sapiētia,ꝙ uirtꝰ sit quoddā quasi stabile fundamētū sup qđ sapiētia ædificet sibi domū.Oportuit aūt p̄cedere notitiā boni,qa nō est societas luci sapiētiæ,& tenebris ignorātiæ.Oportuit & bonā uolūtatē,qa
ꝓue.9. in maliuolā animā nō introibit sapiētia. B Iā si in uolūtatis mutatione reddita innotuit animæ uita,in eruditione sanitas,ī uirtute stabilitas,in sapientia postremo maturi
p̄s.44. tas:superest ut decorē illi īueniamꝰ,sine quo specioso forma præ filijs hoīm placere nō pōt.Deniqꝫ audit,qa concupiscet rex decorē tuū.Quanta enumerauimꝰ animæ bona dona uerbi,uolūtatē bonā,sciētiā uirtutē,sapientiā,& ni
Psal.92. hil horū uerbū rex cōcupiscere legit,sed tm̄ concupiscet,inquit,rex decorē tuū.Ait ꝓpheta.Dn̄s regnauit,decorē induit.Quidni imagini suæ pariter & spōsæ simile cupiat indumētū?Tāto profectò sibi charior illa,quāto similior sibi.In quo ergo animæ decor? an forè in eo qđ honestū dicit?Hoc interim sentiamꝰ si meliꝰ nō occurrit.De honesto aūt exterior īterroget cōuersatio,nō ꝙ ex ea honestū ꝓdeat,sed per eā.Nā in cōsciētia & habitatio eiꝰ &origo.Siquidē claritas eius,testimoniū cōsciētiæ.Nihil hac luce clarius,nihil hoc gloriosiꝰ testimonio,cū ueritas in mēte fulget,&mēs in ueritate se uidet.Sed qualē?Pudicā,uerecundā,pauidā,circūspectā,nihil penitꝰ admittentē quod euacuet gloriā cōsciētiæ attestātis,ī nullo cōsciā sibi qđ erubescat p̄sētiā ueritatis,quo cogat auertere faciē quasi cōfusam& repercussam à lumine dei.Hoc planè,hoc illud decorū est qđ sup oīa bona animæ diuīos oblectat aspectꝰ & nos noīamꝰ ac diffinimꝰ honestū.Cū aūt decoris huiꝰ claritas abūdantius intima cordis repleuerit,ꝓdeat foras necesse est tāquā lucerna latēs sub modio,imo lux in tene Matt.
bris lucēs latere nescia.Porrò effulgentē & ueluti qbusdā Ioann.
suis radijs erūpentē mētis simulacrū corpus excipit,&difundit per mēbra & sensus,quatenꝰ oīs idē reluceat actio sermo,aspectus,incessus,risus,si tm̄ risus mixtus grauitate & plenus honesti.C Horū & aliorū profecto artuum sensuumqꝫ motus,gestus & usus cū apparuerit serius,purus modestus,totius expers insolētiæ atqꝫ lasciuiæ,tū leuitatis,tum ignauiæ alienus,æquitati aūt accōmodus,pietati officiosus:pulchritudo animæ palā erit,si tm̄ nō sit in spū eius dolus.Pōt enī fieri ut simulent oīa hæc,& nō ex abūdantia cordis taliter moueant.Et ut magis eluceat is aīæ decor,ipm̄ si placet honestū in quo hūc locādū cēsuimꝰ,diffiniat mētis ingenuitas solicita seruare cū cōsciētia bona famæ integritatē.Vel iuxta apl'm,ꝓuidere bona nō tm̄
corā deo,sed etiā corā hoībus.Beata mēs q̃ hoc se induit 2.Cor.
castimoniæ decus,& quēdā ueluti cælestis innocētiæ candidatū,per quē sibi uēdicet gl'iosam cōformitatē,nō mū
di,sed ꝟbi,de quo legit ꝙ sit cādor uitæ æternæ,splēdor Sapi.
& figura substātiæ dei. D Ex hoc iā gradu audet q̃ hmōi Hebr.
est cogitare de nuptijs.Quidni audeat,eò se nubilē quò similē cernēs?Nō terret celsitudo quam sociat similitudo,amor cōciliat,ꝓfessio maritat.Professiōis forma hæc est:
Iuraui & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ.Hāc secuti p̄s.118.
apl'i aiebāt:Ecce nos reliquimꝰ oīa,& secuti sumꝰ te.Simi Mat.19.
le est illud qđ in carnali quidē dictū,Christi& ecclesiæ cō
nubiū spiritale signauit:ꝓpter hoc reliquet homo patrē Ephe.5.
suum & matrē suā,& adhærebit uxori suæ:& erūt duo in
carne una.Et apud ꝓphetā gl'iatio maritatæ.Mihi aūt ad p̄s.72.
hærere deo bonū est:ponere ī dn̄o deo spē meā.Ergo quā uideris aīam relictis oībus uerbo :uotis oībus adhærere:uerbo uiuere:uerbo se regere:de uerbo cōcipere quod pariat uerbo:quæ possit dicere,mihi uiuere Christus est & mori lucrū:puta cōiugē,uerboqꝫ maritatā.Cōfidat in ea cor uiri sui,sciēs fidelē,quæ præ se oīa spreuerit,oīa arbitretur ut stercora ut sibi ipm̄ lucrifaciat.Talē nouerat de
quo dicebat.Vas electiōis est mihi iste.Prorsus pia mater actui.9.
&fidelis uiro suo aīa Pauli cū diceret:Filioli mei quos ite Gala.4.
rū parturio donec format Christꝰ in uobis. B Sed attēde ī spūali matrimonio duo esse genera pariēdi:& ex hoc etiā diuersas soboles,sed nō aduersas:cū sanctæ mr̄es aut p̄dicādo aīas,aut meditādo intelligētias pariūt spirituales.In hoc ultimo genere īterdū excedit & secedit etiā à corporeis sensibꝰ,ut sese nō sentiat q̃ uerbū sentit.Hoc fit cū mēs ineffabili uerbi illecta dulcedine,quodāmodo se sibi furat,imo rapit atqꝫ elabit à seipsa ut ꝟbo fruat.Aliter sanè afficit mēs fructificās uerbo,aliter fruēs ꝟbo.Illic solicitat necessitas ꝓximi,hic īuitat suauitas uerbi.Et quidē læta in ꝓle mater,sed in amplexibꝰ spōsi lætior.Chara pignora filiorū,sed oscula plꝰ delectāt.Bonū est saluare multos:excedere aūt & cū uerbo esse,multo iocūdius.At qn̄ hoc,aut quādiu hoc?Dulce cōmerciū,sed breue momētū & experimētū rarū,hoc est qđ supra post alia memini me dixisse,quærere utiqꝫ aīam uerbū quo fruat ad iocūditatē. C Pergat qs forsitā quærere à me etiā uerbo frui qd sit?Rn̄deo.Quærat potiꝰ expertū à quo id q̃rat.Aut si&
mihi experiri daret,putas me posse eloqui quod ineffabi 2.Co.5.
le est?Audi expertū:Siue,inquit,mēte excedimꝰ deo,siue sobrij sumꝰ uobis:hoc est.Aliud mihi cū deo,solo arbitro deo:aliud uobiscū mihi.Illud licuit experiri,sed minime
loq.In hoc ita cōdescēdo uobis,ut & ego dicere,& uosca Nota.
pere ualeatis.O qsquis curiosus es scire qd sit hoc uerbo
frui,para illi nō aurē,sed mentē.Nō docet hoc ligua: sed Mat.11.
docet gratia.Abscōdit à sapiētibus & prudētibus,& reuelat paruulis,Magna fratres,magna & sublimis uirtus

humilitas,

humilitas,quæ promeretur quod non docetur,digna adi
piſci quod nō ualet addiſci,digna à uerbo & de uerbo cō
cipere quod ſuis ipſa uerbis explicare nō poteſt.Cur hoc,
non quia ſit meritum,ſed quia ſic placitum corā patre uer
bi ſponſi animæ Ieſu Chriſti domini noſtri,qui eſt ſuper
omnia deus benedictus in ſecula.Amen.

De cautela & uerecūdia ſponſæ quærētis uerbū:
& de cōmēdatiōe uerecūdiæ. Ser. LXXXVI. D

NOn eſt quod à me iā quæratur cur quærat ani
ma uerbum,ſatis ſuperqꝫ id intimatum ſupra.
Age proſequamur reliqua præſentis capituli,
duntaxat quæ ad mores ſpectant.Vbi primam
nunc aduerte ſpōſæ uerecūdiam,quia neſcio an quicquā
gratius aduerti in moribus hominum queat.Hanc primo
omnium libet quodammodo in manibus ſumere,& quaſi
ſpecioſum quendam florem decerpere loco,noſtriſqꝫ ap-
ponere adoleſcentibus.Non quia non ſit & in prouectio
ri ætate omni ſtudio retinenda,quæ eſt certè omnium or-
natus ætatum:ſed quod teneræ gratia uerecūdiæ in tene
riori ætate amplius pulchriuſqꝫ eniteat,Quid amabilius
uerecundo adoleſcente,quàm pulchra hæc & quàm ſplen
dida gemma morum in uita & uultu adoleſcentis,quàm
uera & minime dubia bonæ nuncia ſpei,bonæ indolis in
dex?Virga diſciplinæ eſt illi qui pudendis affectibus im-
minens,lubricæ ætatis motus actuſqꝫ leues coerceat,con
primat inſolētes.Quid ita turpiloquij & omnis deinceps
turpitudinis fugitans?ſoror continētiæ eſt.Nullū æque
manifeſtum indiciū columbinæ ſimplicitatis:& ideo etiā
teſtis innocentiæ. Lampas eſt pudicæ mentis iugiter lu-
cens,ut nil in ea turpe uel indecorum reſidere attemptet,
quod non illa illico prodat. Ita expunctrix malorum, &
propugnatrix puritatis innatæ,ſpecialis gloria conſcien-
tiæ,& famæ cuſtos,uitæ decus,uirtutis ſedes,uirtutum
primitiæ,naturæ laus,& inſigne totius honeſti. Rubor
ipſe genarum quem fortè inuexerit pudor,quantum gra
tiæ & decoris ſuffuſo afferre uultui ſolet?Vſqꝫ adeo genui
num animi bonum uerecūdia eſt,ut & qui male agere nō
uerentur,uideri tamen uerecundentur,dicente domino.
Ioan.3. Omnis qui male agit odit lucem.Sed & qui dormiūt,no
cte dormiūt:& qui ebrij ſunt,nocte ebrij ſunt:opera nimi
rum tenebrarum & digna latebris,tenebris occultantes.
Intereſt tamen quod occulta dedecoris,quæ uerecundia
horum non habere ſed prodere erubeſcit,ſponſæ uerecū-
dia omnino non operit,ſed expuit,ſed propellit. B Idcir
Eccle.4. co ait ſapiens.Eſt pudor adducens peccatum,& eſt pudor
adducens gloriam.Quærit ſpōſa uerbum uerecūde qui-
dem quia in lectulo,quia per noctes:ſed hæc uerecūdia ha
bet gloriam,non peccatum.Quærit hoc ad purificationē
2.Co.1. conſcientiæ:quærit ad teſtimonium,ut poſſit dicere.Glo
Canti.3. ria mea hæc eſt,teſtimonium conſcientiæ meæ.In lectulo
meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea.Verecū-
dia tibi,ſi aduertis,& loco ſignatur & tempore.Quid tam
amicum uerecundo animo quàm ſecretum?Porrò ſecre-
tum & nox & lectulus habet.Deniqꝫ orare uolentes iube
Math.6 mur intrare cubiculum:utiqꝫ ſecreti gratia.Id quidem ad
cautelam:ne coram orantibus laus humana orationis fu-
retur fructum,fruſtretur effectum.Sed doceris nihilomi-
nus uerecundiam ſententia hac.Quid tam proprium ue-
recundiæ quàm proprias uitare laudes,uitare iactātiam?
Patet quod ſignanter & ad uerecundiam orantibus pete
re ſecretum indixerit pudoris filius & miniſter.Quid tam
indecorum maximè adoleſcenti quàm oſtentatio ſanctita
tis?Cū tamen ab hac potiſſimum ætate aptum profecto
capiatur temporaneumqꝫ religiōis exordium,Hieremia
Threñ.3 dicente.Bonum eſt homini ſi portauerit iugum domini,
ab adoleſcentia ſua.Bona commendatio ſecuturæ oratio
Pſal.118. nis,ſi præmittas uerecūdiam,dicens. Adoleſcētulus ſum
ego & contemptus,iuſtificationes tuas non ſum oblitus.
C Nec modo locum & tēpus obſeruare oportet cum qui
ſibi orare uoluerit.Tempus feriatū commodius aptiuſqꝫ
maxime autem cum profundum nocturnus ſopor indicit
ſilentium,tunc planè liberior exit puriorqꝫ oratio. Con- Threñ.2
ſurge in nocte,inquit,in principio uigiliarum tuarum,&
effunde ſicut aquam cor tuum ante cōſpectū domini dei
tui.Quàm ſecura aſcendit de nocte orō,ſolo arbitro deo.
ſanctoqꝫ angelo qui illā ſuperno altari ſuſcipit præſentan
dam.Quàm grata & lucida uerecundo colorata rubore.
Quàm ſerena & placida nullo inter turbata clamore uel
ſtrepitu.Quàm deniqꝫ mūda atqꝫ ſyncera nullo reſperſa
puluere terrenæ ſolicitudinis,nulla aſpicientis laude ſeu
adulatione tentata. D Propter hoc ergo ſponſa nō mi-
nus uerecunde quàm caute & lectuli ſecretum petebat &
noctis,orare hoc eſt uerbum quærere uolens. Vnum eſt
enim.Alioquin non recte oras,ſi orando præter uerbum
aliquid quæras,aut quod propter uerbum non quæras,
quoniam in ipſo ſunt omnia.Ibi remedium uulnerū,ibi
ſubſidia neceſſitatum,ibi reſarcitus defectuū,ibi profe-
ctuum copiæ,ibi deniqꝫ quicquid accipere uel habere ho
minibus expedit,quicquid decet,quicquid oportet. Si-
ne cauſa ergo aliud à uerbo petitur,cū ipſum ſit oīa,Nam
& ſi iſta tēporalia cū neceſſe eſt poſtulare uidemur,ſi uer-
bum in cauſa eſt(ut quidem dignum eſt)nō utiqꝫ illa,ſed
hoc potius quærimus,propter quod alia poſtulamꝰ.No-
runt hoc qui omnē uſum harum rerū ad promerendū uer
bum dirigere conſueuerūt.Non pigeat tamē ſcrutari ad-
huc ſecreta lectuli huius & temporis,ſi forte in his aliq̄d
lateat ſpiritale quod uenire ad medium proſit.Et ſi placet
ſentire lectuli quidē nomine humanā figurari infirmitatē
nocturnis autē tenebris ignorantiā æque humanā:conſe
quēs eſt & congruū ſatis ut dei uirtus & dei ſapiētia uer-
bum,contra utrūqꝫ originale malū inſtātius requiratur.
Nēpe quid conuenietius quàm ut infirmitati uirtꝰ,igno
rātiæ ſapiētia opponatur?Et ne quid ſimpliciorum cor-
dibus de hac interpretatione reſideat dubiū:audiāt quid
ſuper hoc ſanctus propheta dicat.Dominꝰ opem ferat il-
li ſuper lectum doloris eius:uniuerſum ſtratū eius uerſaſti p̄s.40.
in infirmitate eius.Atqꝫ id quidē de lectulo.Iam de igno
rantiæ nocte quid manifeſtius quàm quod in alio idētidē
loquiẗ pſalmo.Neſcierūt neqꝫ intellexerūt,ī tenebris am-
bulant:pro certo exprimēs ipſam in qua nati ſunt totius p̄s.81.
humani generis ignorātiā.Ipſa eſt(ut opinor)cui ſe bea
tus apoſtolus fatetur natum,& gloriatur ereptum,dicēs.
Qui eruit nos de poteſtate tenebrarum.Vnde & dicebat:
Nō ſumus filij noctis neque tenebrarum.Item ad omnes Collo.1.
electos.Vt filij,inquit,lucis ambulate. Epheſ.5.

Explicīūt ſermones.LXXXVI.beati Bernardi ſu-
per Cātica:quos morte præuētus non cōpleuit.

¶Sequuntur eiuſdem epiſtolæ.

¶Miraculum de prima epiſtola.

FRater Robertus ſancti uiri monachus &
ſecūdū carnē propinquus,in adoleſcētia
ſua quorūdā perſuaſione deceptus,Clu-
niacū ſeſe cōtulerat.Venerabilis aūt pa-
ter poſtea quàm aliquādiu diſſimulauit,
eūdē fratrem ſtatuit per epiſtolā reuoca-
re.Quo dictante uenerabilis Vuillhelmus Rieuallis po-
ſtea monaſterij primus abbas in mēbrana ſcribens,eandē
excipiebat epiſtolā.Erant autem pariter ſub dio ſedentes
(ad dictandum quippe ſecretius ſepta monaſterij egreſsi
fuerant)ſubito autem inopinatus imber erupit:& is qui
ſcribebat(ſicut ipſo referēte didicimus)chartā reponere-
re uoluit.Ad quē pater ſanctus,Opus inquit dei eſt,ſcri-
bere ne timeas.Scripſit ergo epiſtolam in medio imbre ſi
ne imbre.Cū enī undiqꝫ plueret,chartā expoſitā uirtus
operuit charitatis:& quæ dictabat ep̄lam ſchedulā quoqꝫ
pariter conſeruabat.Et hæc quidem epiſtola ob tam grā-
de miraculum in codice epiſtolarum eius à fratribus non
immerito prima eſt ordinata.

INCIPIVNT

EPISTOLAE DIVI BERNARDI ABBATIS.

Epistola prima ad Robertum nepotem suum: qui de ordine Cistersiensi transierat ad Cluniacum.

SATIS ET PLVS QVAM
satis sustinui dilectissime fili Roberte si
fortè dei pietas & tuam per se, & meam
per te animam dignaretur inuisere: ti-
bi scilicet inspirando salutarē compū-
ctionem: mihiq́ de tua salute lætitiam.
Sed quoniā usq́ adhuc frustratum me
cerno ab expectatione mea: iam non ualeo tegere dolorē
meum, anxietatē reprimere, dissimulare tristitiam. Vnde
& cōtra iuris ordinem cogor reuocare læsus eum, qui me
læsit: spretus requirere cōtemptorē: iniuriam passus, iniu
riatori satisfacere: rogare deniq́, à quo rogari debueram.
B Dolor quippe nimius non deliberat: non uerecundatur:
non consulit rationē: non metuit dignitatis damnum: legi
nō obtemperat: iudicio nō acquiescit: modum ignorat &
ordinē: id omimodo & solūmodo satagēte animo, quo uel
careat quod se dolet habere, uel habeat quo se dolet care-
re. At inquis, nec læsi quēpiā, nec spreui: sed spret⁹ potius
ego, ac multiphariæ læs⁹, tm̄ fugi malefactorē meum. Cui
iniuriam feci si iniurias fugi? An nō expedit cedere perse-
cutori quàm resistere? fugere ferientē quàm referire? Recte
Assentio. Nō ut contenderē cœpi hæc: sed ut contētionē
dirimerem. Fugere persecutionē non est culpa fugientis,
sed persequētis. Non cōtradico. Omitto quod factum est
non requiro cur uel quomodo factū est: culpas non discu-
tio: non retracto causas: nō recordor iniurias. Solēt enim
hæc magis īstigare quàm mitigare discordias. Solū quod
mihi magis est cordi, loquor. Me miserū q̄ te careo, q̄ te
nō uideo, q̄ sine te uiuo: p̄ quo' mori, mihi uiuere est: sine
quo uiuere, mori'. Nō igitur quæro cur abieris: sed q̄ iam
non redieris, queror. Non causas discessionis, sed moras
causor regressionis. Veni tantū, & pax erit. Reuertere, &
Lucæ.15 satisfactū est. Redi inquā redi: & lætus cantabo. Mortuus
fuerat & reuixit: perierat, & inuentus est. C Fuerit certè
meæ culpæ quod descessisti: delicato quippe adolescētulo
austerus extiterā: & tenerum durus nimis inhumane tra-
ctaui. Hinc enim & præsens quōdā aduersum me (quan-
tum memini) murmurare solebas: hinc & nunc (sicut au-
diui) etiā absenti derogare non cessas. Non tibi imputet.
Possem forsitā excusare & dicere: quia sic lasciui pueritiæ
motus coercēdi erant: ac rudibus annis debebantur aspe-
Pro.23. ra illa disciplinæ districtioris initia: scriptura attestante
Hebr.12 quæ ait. Percute filium tuum uirga: & liberabis animam
put.27. eius à morte. Et rursum. Quos enim diligit dn̄s corripit:
flagellat autem omnem filium quem recipit. Et illud. Vti
liora sunt uerbera amici: quàm oscula inimici. Sed fuerit
(ut dixi) meæ culpæ quod discessisti: ne dū de reatus per
petratione contēditur, emendatio retardet. At uerò hinc
uel proculdubio incipiet esse & tuæ, si nō parcas pœnitē
ti, indulgeas cōfitēti: quia potui quidem aliquādo in ali-
quibus fuisse erga te indiscretus: sed certè non maleuolus.
Quod si & in futuro hāc ipsam īdiscretionē meam suspe-
ctam habes: noueris me iam non esse qui fueram: quia nec
te puto fore qui fuisti. Mutatus mutatū inuenies: & quem
ante metuebas magistrū: comitē amplectere securus. Itaq́
siue mea culpa recesseris (ut tu putas, & ego non excuso)
siue tua (vt multi putant, & si ego nō accuso) siue mea si-
mul & tua, quod ego magis puto) ex hoc iā si redire renue
ris: solus profecto inexcusabilis eris. A Vis ab omni cul-
pa liber esse? Reuertere. Si tuā agnoscis, ignosco. Ignosce
& tu mihi: ubi: meam agnosco. Alioquin, aut tibi nimis ī
dulges, qui tuam culpā & agnoscis & dissimulas: aut mihi
nimis immisericors es, cui nec satisfacienti ignoscendum
putas. Iam si redire recusas: aliam quære occasionē unde
falso blandiaris consciētiæ tuæ: quia non erit ultra quod
formidare debeas de rigore districtionis meæ. Neq; enim
formidandū est q̄ futurus sim præsenti formidolosus: cui
adhuc absenti iā toto sum corpore prostratus, totis astri-
ctus uisceribus. Humilitatē exhibeo, charitatē promitto,
& tu times? Intrepidus ueni quo te uocat humilitas: per-
trahit charitas. Securus accede: talibus præuentus obsidi
bus. Fugisti sæuū: reuertere ad mansuetū. Reuocet mea
lenitas: cuius sæueritas effugauit. Vide fili qua te cupiam
duci: nō spiritu seruitutis iterū in timore, sed spiritu ado-
ptionis filiorū, in quo clamare & tu nō confundaris, abba
pater: causam utiq́ tanti doloris mei non minis apud te,
sed blandimentis, præcibus, non terroribus agens. Alius
forsitan aliter tentaret. Et uere quis alius non magis discu
teret reatum, & incuteret metū: non opponeret uotum, &
proponeret iudiciū: non argueret inobediētiæ, non indi-
gnaretur apostasiæ: q̄ de tunicis ad pellicias, de oleribꝰ ad
delicias, q̄ deniq́ ad diuitias de paupertate trāsieris? Sed
ego noui animū tuū: qui facilius possit amore flecti, quàm
timore compelli. Deniq́ quid necesse est bis pungere nō
recalcitrātem: ualde timidum magis exterrere: per se satis
erubescentem confundere amplius: cui sua ratio magister
cui propria conscientia uirga, & ingenita uerecundia lex
disciplinæ est? C Quòd si cui mirū uidetur, quomodo
puer uerecundus, simplex, timoratus, ausus fuerit contra
uoluntatem fratrū, magistri imperium, regulare decretū,
suum deserere & uotum & locū: miretur etiam q̄ & Dauid
sanctitati subreptum sit, q̄ sapientiæ Salomonis illusū, q̄
Sanson fortitudini obuiatū. Qui p̄thoplastū dolo captū
expulit de patria felicitatis: quid mirū si tenero subripuit
adolescentulo in loco horroris & uastæ solitudinis? Huc
accedit quod nec sicut illos Babylonicos senes, species de
cepit eū, nec sicut Giezi pecuniæ amor: nec honoris am-
bitio, sicut Iulianū apostatā: sed fefellit illū sanctitas sedu
xit religio, perdidit auctoritas seniorum. Quæris quomo
do? Primo quidē missus est magnus quidam prior ab ipso
principe priorū: foris quidē apparens in uestimētis ouiū:
intrinsecus autē lupus rapax. Deceptisq́ custodibus æsti-
mantibus quippe ouem esse: uæ uæ admissus est solus ad
solam lupus ouiculam. Nec refugit ouicula lupū: quem &
ipsa putabat ouem. Quid plura? attrahit, allicit, blāditur:
& noui euangelij prædicator commendat crapulam, parci
moniam damnat: uoluntariam paupertatem miseriam di-
cit. Ieiunia, uigilias, silētium, manuumq́ laborem, uocat
insaniam. Econtra ociositatem, contemplationem nuncu
pat: edacitatē, loquacitatē, curiositatē, cunctam deniq́ in
temperantiā nominat discretionē. Quādo, inquit, delecta
tur deus cruciatibꝰ nostris? Vbi p̄cipit scriptura quēpiā
sese interficere? Qualis uerò religio est fodere terrā, siluā
excidere, stercora comportare? Nunquid non sentētia ue Matt.9
ritatis est. Misericordiam uolo, & non sacrificium? Et. No Ezec.18
lo mortem peccatoris: sed magis ut conuertatur & uiuat. Matt.5
Et. Beati misericordes: qm̄ ipsi misericordiā cōsequētur.
Vt quid uerò deus cibos creauit: si nō liceat mādūcare? Eccle.14
Vt quid nobis corpora dedit: si prohibeat sustentare? De
niq́ qui sibi nequā: cui bonus? Quis unquā sanū sapiēs,
carnem suam odio habuit? Talibus tandē allegationibus
male credulus puer circunuentus seducitur: seductorem se Psal.9
quutus. Cluniacū ducitur, tōdetur, raditur, lauat, exuit,
rusticanis, uetustis, sordidis, īduit preciosis nouis ac niti-
dis & ita in conuētum suscipitur. Sed cum quali putas ho
nore? Cum quo triumpho? Cum quanta reuerētia? De- Esaiæ.9
fertur ei super oēs coetaneos suos: & tāquā uictor rediēs
à pugna, sic laudat peccator in desiderijs animæ suæ. Su-
stollitur ī altū: statu nō mediocri collocatur: ita ut multis
senioribus prælatus sit adolescēs, fauet, blanditur, cōgra-
tulat ei uniuersa fraternitas: exultant oēs tāquā uictores
capta præda qn̄ diuidūt spolia. O Iesu bone: quàm multa
facta sunt p̄ uniꝰ animulæ p̄ditione? Cuius ad hæc quātū
libet robustū pectus nō emollesceret? Cuius interior quā

tumuis

tũuis ſpiritualis oculus nõ turbaret? Cui inter talia ad ſuã
liceat recurrere cõſciam? Quis deniq; in tãta põpa uel ue
ritatẽ ualeat agnoſcere: uel obtinere humilitatẽ? B Mit-
titur interea pro eo romã: apl'ica cõpellat auctoritas: & ut
papa non neget aſſenſum: ſuggeritur ei infantẽ olim à pa
rentibus oblatũ fuiſſe monaſterio. Non fuit qui refelleret
nec em̃ cõtradictor eſt expectat⁹: iudicatũ eſt de parte: ab
iudicatũ abſentib⁹. Iuſtificati ſunt q iniuriã fecerũt exci-
derunt à cauſa qui paſſi ſunt: abſq; ſatisfactiõe abſoluitur
reus: firmat priuilegio crudeli nimium clemẽs ſnĩa abſolu
tionis: q̊ reportato cõfirmaret fluctuãti male ſuaſa ſtabi-
litas: ſecuritas dubitanti. Et hic tenor literarũ: hæc iudicij
ſumma: hæc totius cauſæ diffinitio, ut teneãt qui tulerũt,
ſileant qui amiſerunt. Inter hæc autem pereat aĩa pro qua
xp̃s mortu⁹ eſt: & hoc qa cluniacẽſes uolunt. Fit profeſſio
ſuper profeſſionẽ: uouet qđ non ſoluet: proponit qđ nõ
tenebit. Et cũ primũ pactum irritũ factũ ſit: ĩ ſecũdo gemi-
nat præuaricatio: & fit ſupra modũ peccãs pactũ. Veniet
ueniet q male iudicata reiudicabit: illicite iurata confuta
Pſal.145 bit: qui faciet iudiciũ iniuriã patiẽtibus: q iudicabit ĩ iu-
Eſaiæ.11. ſtitia pauperes, & arguet in æquitate pro manſuetis ter-
ræ C Veniet pro certo qui per prophetã minat, in pſal-
Pſal.74. mo dicẽs. Cũ accepero tp̃s: ego iuſtitias iudicabo. Quid
faciet de iniuſtis iudcijs: qui ipſas q̊q; iuſtitias iudicabit?
Veniet inquã, ueniet dies iudicij: ubi plus ualebunt pura
corda, quàm aſtuta uerba: & cõſciã bona, quàm marſurpia
plena, quãdoquidẽ iudex ille nec fallet uerbis, nec flectet
donis. Tuũ dñe ieſu tribunal appello: tuo me iudicio ſer-
uo: tibi cõmitto cauſam meã. Dñe deus ſabaoth qui iudi-
cas iuſte, & probas renes & corda: cuius oculi ſicut fallere
uolunt: ita falli non pñt: tu uides, qui tua: uides, qui q̃rũt
& ſua. Tu noſti qbus ei uiſceribus in cũctis tẽtationibus
ſuis ſemp affuerim: quãtis pro eo gemitibus aures tuæ pie
tatis pulſauerim: qualiter ad quæq; illius ſcandala, pertur
bationes, moleſtias ego urebar, torquebar, affligebar. Et
nũc timeo ne fruſtra. Puto em̃: quãtũ expertus ſum: adole
ſcentis per ſe ſatis feruẽtis & inſoleſcẽtis nec corpori talia
expedire tormẽta: nec mẽti illa gl'iæ tẽtamenta. Itaq; arbi-
Pſal.16. ter meus dñe ieſu: de uultu tuo iudiciũ meũ prodeat: ocu
li tui uideãt æquitatẽ. Videãt & iudicẽt quid potius ſtare
debuerit: an uotũ p̃ris de filio: an filij de ſeipſo: p̃ſertim cũ
filius aliqd maius deuouerit, D Videat & famulus tuus
legiſlator noſter Benedict⁹: qd regularius fuerit: utrũ qđ
factum eſt de infantulo neſciente ipſo: an quod ipſe per ſe
poſtmodũ prudens & ſciens fecit: cum iã ætatem haberet
ut de ſe loqueretur. Quãquã dubiũ nõ ſit promiſſum illũ
fuiſſe, nõ donatũ. Nec enim petitio quã regula præcipit,
Ioan.9. pro eo facta fuit à parentibus: nec manus illius cũ ipſa pe
titiõe inuoluta palla altaris: ut ſic offerret corã teſtibus.
Oſtenditur deinde terra quæ cum illo & pro illo dicitur
data fuiſſe. Sed ſi cum terra eũ receperunt: cur non & cum
terra eum retinuerũt? An forte requirebant magis datũ
quàm fructum: & pluris æſtimata eſt terra quàm aĩa? Alio
quin oblatus monaſterio, quid q̃rebat in ſeculo? Nutriẽ-
dus deo: cur expoſitus erat diabolo? Ouis xp̃i: cur inuẽta
eſt patere morſibus lupi? De ſeculo q̃ppe: nõ de cluniaco:
te teſte Roberte uenisti ciſtercium. Quæſiſti, petiſti, pulſa
ſti: ſed tui adhuc teneritudine, te licet inuito, dilatus es p
bienniũ. Quo tempore patienter expleto: & abſq; calum-
nia: tuis demum p̃cibus: multiſq; ſi meminiſti lachrymis:
diu expectatã impetraſti miam: & quẽ ſatis deſideraueras
ingreſſum obtinuiſti. Poſt hæc per annum iuxta regulam
in oĩ patiẽtia probatus perſeueranter & ſine querela con
uerſatus: poſt annũ ſpõtæ profeſſus: tũc primum ſeculari
ueſte reiecta, religiõis habitũ ſuſcepiſti. O inſenſate puer,
qs te faſcinauit non ſoluere uota tua: quæ diſtinxerunt la-
bia tua? An nõ uel ex ore tuo iuſtificaberis, uel ex ore tuo
condemnaberis? Quid de parentis uoto ſolicitus es, ne-
gligens tui: cum ex ore tuo nõ illius habeas iudicari: tuo
rũ non illius uota labiorũ exigendus ſis? B Et quid tibi
fruſtra quiſpiã blãditur de abſolutione apoſtolica cuius

cõſcientiã diuina ligatã tenet ſnĩa? Nemo, inquit, mittẽs
manum ſuã ad aratrum & reſpiciẽs retro: aptus eſt regno Lucæ.9.
dei. Nunqd & hoc perſuadebunt nõ eſſe retro reſpicere q
dicunt tibi euge euge? Filiole: ſi te lactauerint p̃ctõres, ne
acquieſcas eis. Noli credere oĩ ſpũi. Sint tibi multi neceſ- puer.1.
ſarij: unus autẽ ſit tibi conſiliarius de mille. Tolle occaſio 1.Ion.4.
nes: reſpue blandimenta: adulationibus claude aures: te Eccle.6.
interroga de te: qa tu te melius noſti quàm alius. Attẽde
cor tuũ, diſcute intentionẽ, cõſule ueritatẽ: tua tibi con-
ſcientia r̃ndeat cur abieris, cur ordinem tuum, cur fratres
cur locũ, cur me, qui & tibi propinquus carne & propin-
quior ſpũ ſum, deſerueris. Si ut arctius, ut recti⁹, ut p̃fecti⁹
uiueres: ſecurus eſto, q̃a nõ retro aſpexiſti, ſed & gl'iare cũ
apoſtolo dicens. Quæ retro oblitus, & ad ea q̃ ãte ſunt ex
tentus: ſequor ad palmã gloriæ. Sin alias: noli altum ſape-
re: ſed time: qm̃ (ut cũ uenia tui dixerim) quicquid tibi ã-
plius indulges in uictu ueſtituq; ſuperfluo: in uerbis ocio
ſis, ĩ uagatione licẽtioſa & curioſa, quam uidelicet promi Philip.3
ſiſti quam apud nos tenuiſti: hoc proculdubio retro aſpi-
cere eſt, p̃uaricari eſt, apoſtatare eſt. Et hæc dico fili non ut
te confundã, ſed ut tãquã filiũ chariſſimũ moneam: qa & ſi
multos habeas in xp̃o pedagogos, ſed nõ multos patres.
Nã ſi dignaris: & uerbo & exẽplo meo ĩ religione ego te
genui. Nutriui deinde lacte qđ ſolũ adhuc paruulus cape
re poteras: daturus & panẽ, ſi expectares ut grandeſceres.
Sed heu quàm p̃propere & intẽpeſtiue ablactat⁹ es. Et ue
reor ne totũ qđ fouerã blandimentis, roborauerã adhor
tationib⁹, orationib⁹ ſolidaueram: iã iamq; euãeſcat, de-
ficiat, pereat, & lugeã miſer non tã caſſi laboris damnum,
quàm dãnatæ ſobolis miſerabilem caſum. Placẽtne tibi q̊
ali⁹ nunc gl'ietur de te, q nihil utiq; laborauit in te? Simi-
le mihi contigit qđ & illi meretrici apud ſalomonẽ: cui ui 3.Reg.3.
delicet paruulus ſuus ab altera q̃ ſuũ à ſe opp̃ſſum extinxe
rat: furtim ſublatus eſt. Tu quoq; de ſinu mihi & utero ab
ſciſſus es. Ablatũ gemo: repeto uiolẽter auulſum. Non poſ
ſum obliuiſci uiſcera mea. Quorũ nimirum parte detracta
non modica: non põt niſi torqueri pars reliqua. Verunta
men quõ tuo comodo, quã tui neceſſitate hoc nobis mo
liti ſunt amici nr̃i? quorũ man⁹ ſanguine plenæ ſũt? quo-
rum aĩam meã pertrãſiuit gladi⁹: quorũ dentes arma & ſa Eſaiæ.1.
gittæ, & lingua eorum gladi⁹ acutus. Nã utiq; mihi ſi in Pſal.56.
aliquo nunquã eos offenderã (qđ utiq; mihi conſcius nõ
ſum) plenã prorſus rependerẽ uicẽ. Mirũ uerò ſi non pl⁹
talione recepi: ſi uidelicet tale aliqd in eos deliq̃ſſe potui,
quale nũc ab eis pertuli. Nam ut uerum fatear: non es de
oſſibus meis, uel carnem de carne mea, ſed tullerunt mihi
gaudiũ cordis mei, fructũ ſpũs mei, coronã ſpei meæ: & ue
lut mihi ſentiri uideor aĩæ meæ dimidium. Vt quid hoc?
Forte miſerti ſunt tui: & cæco cæcũ ducẽti indignãtes: ne
perires poſt me, in ſuũ te tranſtulere ducatum. O moleſta
charitas, ô dura neceſſitudo. Tantum tuam dilexere ſalu-
tem: ut in meam impingerẽt. Niſi me perempto: tu ſaluari
non poteras? Et utinam ipſi te abſq; me ſaluẽt. Vtinam &
ſi ego moriar, uel tu uiuas. D Sed quid? Salus ergo ma
gis in cultu ueſtium, & ciborum eſt opulentia: quàm in ſo
brio uictu ueſtituq; moderato? Si pelliciæ lenes & calidæ
ſi pãni ſubtiles & precioſi, ſi longæ manicæ, & amplũ ca-
putium, ſi opertorium ſilueſtre, & mole ſtamineũ, ſcm̃ fa-
ciunt: qd moror & ego q̊ te nõ ſequor? Sed hæc infirman
tium ſunt fomenta, non arma pugnantium. Ecce enim qui
mollib⁹ ueſtiuntur, in domibus regũ ſunt. Vinũ & ſimilia Matt.11.
mulſum & pinguia corpori militant: nõ ſpũi. Frixuris nõ
aĩa ſaginatur, ſed caro. Multi ĩ ægypto fratres. Multo tẽ
pore deo ſine piſcibus ſeruierũt. Piper, zinziber, cyminũ
ſaluia, & mile hmõi ſpecies ſalſamẽtorũ, palatum quidem
delectãt: ſed libidinem accẽdunt. Et tu mihi in his ſecurita
tem pones? tu cum hmõi tutam duces adoleſcẽtiam? Pru
denter ſobrieq; conuerſanti, ſatis eſt ad omne condimen- Nota.
tum ſal cum fame. Qua ſola non expectata: neceſſe eſt alias
atq; alias de neſcio quibus ſuccis extraneis cõfici permi-
xtiones, q̃ uidelicet palatũ reparent, gulã prouocent, ex-

citēt appetitū. B Sed qd faciet, inquis, qui aliud nō pōt?
Bene. Scio qa delicatus es: & ꝙ his assuetꝰ nō duriora nō
possis: sed quid si potes facere ut possis? Quæris quō. Sur
ge, p̄cingere, tolle ociū, exere uires, moue brachia, cōplo
sas explica manus, exercitare in aliquo: & statim senties so
la te appetere que famem tollant, non fauces demulceant.
Redde qppe sapores rebus exercitium: quos tulit inertia,
multa q̃ respuis ociosꝰ, post laborē sumes cum desiderio.
Iob. 6. Siquidē ociū parit fastidiū: exercitiū famē. Fames autē mi
ro mō dulcia reddit: q̃ fastidium facit insipida. Olus, faba,
pultes, panis cꝫ cibarius cum aqua, quiescenti quidem fa
stidio sunt: sed exercitato magnæ uidētur deliciæ. Iā for
tè tunicis dissuetus exhorres nimirū eas: tā ꝓpter hyemis
frigus, quàm ꝓpter æstatis ardorē. Sed nunqd legisti. Qui
timet pruinā, ueniet super eum nix? Vigilias times & ieiu
nia, manuumcꝫ laborē. Sed hæc leuia sunt meditanti flam
mas perpetuas. Recordatio deinde tenebrarū exteriorū
facit nō horrere solitudinē. Si futuram cogitas de uerbis
ociosis discutionē: non ualde displicebit silentium. Fletꝰ
æternꝰ & stridor ille dentiū añ cordis oculos reductꝰ: pa
res tibi reddet matā & culcitrā. Deniqꝫ si totum de nocte
Mat. 12. quod regula præcipit bene ad psalmos uigilaueris, nimis
Eiusd. 13 durus erit lectus in quo, quiete nō dormias. Si tātū in die
quātū professus es manibꝰ laboraueris: durus erit cibus
quē libenter nō comedas. C Surge miles xp̄i, surge, ex
cutere de puluere, reuertere ad prælium unde fugisti: for
tius post fugam p̄liaturus, gloriosius triumphaturus. Ha
bet quidē xp̄s multos milites q̃ fortissime cœperunt, stete
runt, uicerunt: paucos autem qui de fuga conuersi rursus
se periculo ingesserint quod declinauerant: rursus fuga
rit hostes quos fugiebant. Et qa oē rarū p̄ciosum: gaudeo
te de illis posse esse qui quāto rariores, tanto apparebunt
gloriosiores. Alias autē si multū timidus es, cur uel times
ubi nō est timor: nō autē times ubi magis est timēdū? An
qa fugisti ex acie: putas te manus hostiū euasisse? Libentiꝰ
te insequitur aduersarius fugientem, quàm sustineat repu
gnantē: & audacius insistit à tergo, quàm resistat in faciē.
Securꝰ nūc proiectis armis, capis matutinos somnos: cū
illa hora xp̄s resurrexerit: & ignoras ꝙ exarmatus & tu ti
midior, & hostibus minus timendus sis? Armatorū multi
tudo circumuallauerunt domum: & tu dormis? Iam ascen
dunt aggerē: iā dissipant sepem: iā irruunt per posticū. Tu
tiusne est ergo tibi, ut te inueniāt solū quàm cum aliis nu
dū in lectulo quàm armatū in cāpo? Expergiscere, sume ar
ma, & fuge ad cōmiliatones tuos quos fugiēs deserueras:
ut qui te ab eis disiunxerat, ipse te denuo timor iungat.
Quid armatorū refugis pōdꝰ & asperitatē delicate miles.
Aduersarius instans? & circumuolantia spicula facient cly
peū non esse oneri: loricam non sentiri uel galeā. Et quidē
subito procedēti de umbra ad solē, de ocio ad laborē: gra
ue cernit̃ oē quod incipit. Sed postquā ab his dissuescere
& ad illa se paulisper assuescere cœperit, usus, tollit difficul
tatem: inueniteꝫ facile esse, quod impossibile ante putauit.
Solent etiam fortissimi milites audita buccina ante con
gressum trepidare. At ubi ad prælium uētū fuerit: spes ui
ctoriæ, & timor ne uincantur, reddit intrepidos. Quid ue
rò tu trepidas? quē fratrū unanimitas armatorū circuue
Ioan. 16 niet, cui angeli assistēt à latere: quē dux belli xp̄s præibit,
Rom. 8. suos animans ad uictoriam, & dicens. Confidite ego uic
mundū. Si xp̄s pro nobis, quis cōtra nos? Securus potes
pugnare ubi securꝰ es de uictoria. B O uerè tuta pro xp̄o
& cū xp̄o pugna: in qua nec uulneratus, nec prostratus,
nec conculcatus, nec miles si fieri possit occisus fraudabe
ris à uictoria: tātum ne fugias. Sola causa qua perdere pos
sis uictoriā, fuga est. Fugiendo potes illam amittere, mo
riendo non potes: & beatus si pugnādo moriaris: qa mor
tuus, mox coronaberis. Væ autē tibi si declinādo pugnā,
perdis & uictoriā simul & coronam. Quod ipse auertat à
te fili dilectissime, qui i iudicio de his meis literis maiorē
tibi habet inferre dānationē, si nullam ex eis in te reperce
rit emendationem.

Ad fulconem puerum postea Lingonensem archi
diachonum. Epistola. II.

BOnæ indolis adolescēti Fulconi: frater Bernar
dus pc̄tōr, inde lætari in adolescentia unde in
senectute nō pœniteat. ¶ Non miror si mireris
sed miror si nō mireris ūde mihi ad te scribere
uellē, ciuē rusticꝰ, scholasticū monachꝰ: cū nulla hinc tibi
occasio necessaria occurrat: nulla se rō patens ōndat. At si
attenderis qd̓ scriptū legis. Sapientibꝰ & insipiētibꝰ de
bitor sum: & illud. Charitas non q̃rit q̃ sua sunt: forsitā in
telliges quicqd illa iusserit, nō esse p̄sumptū. Charitas em̄
ad te obiurgandū me compulit, q̃ tibi cōdolet, quāuis nō
dolenti: q̃ tibi miseret̃, licet non miserabili. Et inde magis
dolet, ꝙ cū sis dolendꝰ non doles: & inde magis miseret̃,
ꝙ cum miser sis, miserabilis nō es. Nec frustra forsitan tibi
cōpatitur, dūmodo patienter tu audias unde cōpatiatur.
Vult te tuū sentire dolorē, ut iā non habeas unde dolere:
uult te tuā scire miseriā, ut incipias miser non esse. C O
bona mater charitas: q̃ siue foueat infirmos, siue exerceat
prouectos, siue arguat inquietos, diuersis diuersa exhi
bens: sicut filios diligit uniuersos Cū te arguit, mitis est:
cū blāditur, simplex est. Pie solet sæuire, sine dolo mulce
re, patiēter nouit irasci, humiliter indignari. Ipsa est quæ
hoīm mater & angelorū: nō solū q̃ in terris, sed etiā que in
cælo sunt pacificauit. Ipsa est quæ deū hoī placans: hoīem
deo recōciliauit. Ipsa est mi Fulco: q̃ fratres illos cū qbus
olim dulces capiebas cibos: habitare facit unius moris in
domo. Hæc talis tanꝙ honorabilis mater à te se queritur
offensam, expostulat læsam. Læsa tñ nō ꝓuocat: sed spreta
te reuocat: ostendens tibi in te de se ueraciter scriptū esse:
Charitas patiens est benigna est. Licet læsa, licet offensa si
cōuersus fueris ad illam: obuiabit tibi quasi mater hono
rificata. Cōtemptus oblita sui ruet in amplexum tui: gau
dens quē perdiderat esse inuētū: qui mortuus fuerat ui
uum. Sed in quo īquis læsi? in quo contēpsi? Audi. In eo
præculdubio, ꝙ te quē sinu suo lacte nutriēdum materno
susceperat, añ tp̄s ablactasti: ꝙ expertā lactis dulcedinē in
quo posses crescere in salutē, tā leuiter, tā celeriter exufla
sti. D O puer insensate. O puer magis sensu quam æta
te: qs te fascinauit à bene incepto itinere tā cito discedere
Auunculus inquies. Sic adam quondā uxorem, uxor ser
pentē ad excusandas excusationes in pc̄tis prætendebāt.
Vterqꝫ tñ suæ culpæ dignam excepit sn̄iam. Nolo deca
num accuses: nolo te per illū excuses. Inexcusabilis em̄ es
Illius culpa: tuā non exusat. Quid nā ille fecit? Nunqd te
rapuit? Nunqd uim intulit? Rogauit: nō ligauit. Blādiē
do attraxit: nō uiolenter traxit. Quis te cogebat credere
blandienti, assentire attrahēti? Ille sua nondū reliquerat:
qd mirū si te qui suus eras, reqrebat? Si agnū de grege, ui
tulū de armento cum perdit requirit, & nemo causatur: te
quocꝫ qui multis ouibꝰ uel uitulis apud eū pluris es, adē
ptum si repetit, qs inde miret̃? Siquidē nō usurpat illam si
bi perfectionē de qua dicit̃. Si quis abstulerit tua: ne repe
tas: Repetebat ergo suū: qui sua adhuc tenebat. At tu qui
iam seculū spreueras: secularē sequi debebas? Fugit ouis
tremebunda, ueniente lupo. Abscondit se columba tre
mens, accepitre uiso. De cauernula sua mus esuriēs exire
non audet, ambiente cato. Et tu cum uidebas furem: cur
rebas cum eo? Nam quid aliud quàm furem dixerim: qui
preciosam xp̄i margaritā. i. aīam tuam furari non dubita
uerit? Volebā si possem illius errorē dissimulare: ne odiū
& nullum fructū cōsequerer ex ueritate. Sed nō potuit fa
teor intactū trāsire: quem usqꝫ ad hanc diē comperi sp̄ui
sc̄tō pro uiribꝰ restitisse. Nā qui manū non retinet à malo
quod pōt: licet qn̄cꝫ frustretur effectus, non minus culpat
affectus. In me certè feruorē nouitium extinguere uoluit
sed deo gr̄as nō ualuit. Alteri quocꝫ nepoti suo. Guirrico
cognato tuo multū restitit. Sed quid nocuit? Imo pluri
mum præstitit. Destitit inuictus tandem senex auūculus à
persecutione: extitit inuictus puer nepos: gloriosior de tē
tatione. Sed heu quō te uicit, qui illū uincere non potest?
Aut quomodo

Aut quõ qui te uicit, ab illo ſuperatus eſt? Nũquid te for
tior ille? Nunquid prudẽtior? Certè qui antea utrũq; no
uerant, Guirrico Fulconẽ præferebant. At poſtquã uẽtũ
eſt ad bellũ: exitus indicauit hominũ erraſſe iudiciũ. Ibi
prohpudor fugit qui præferebat: ibi fortiter uicit qui in
ferior credebat. C Sed quid de auunculi dicam malitia
qui à xp̃i militia retrahit nepotes ſuos, ut ſecum trahat ad
inferos? Itáne ſolet beare amicos? Quo xp̃s uocat ſecũ ĩ
æternum manſuros: auunculus reuocat ſecũ in æternũ ar
Mat.23. ſuros. Miror ſi iam xp̃s ei non iraſcitur: & dicat. Quoties
uolui congregare nepotes tuos quẽadmodũ gallina con
gregat pullos ſuos ſub alas: & noluiſti? Ecce relinquet ti-
bi domus tua deſerta. Chriſtus dicit. Sinite paruulos ue-
Mat.19. nire ad me: taliũ ẽm eſt regnũ cælorũ. Auunculꝰ ait. Sini-
Apoc.5. te nepotes meos ut ardeãt mecũ. Chriſtus dicit. Mei ſunt
mihi debẽt ſeruire. Sed oportet (inq̃t auũculꝰ) eos mecũ
perire. Xp̃s dicit mei ſunt: ego illos redemi. Sed ego (in-
quit auũculꝰ) eos nutriui. Tu qdẽ (ait xp̃s) illos nutriſti:
ſed panẽ meo nõ tuo: ego uerò redemi, non ſanguine tuo
ſed meo. Sic carnalis auunculꝰ cõtra patrẽ ſpũum ꝓ nepo
tibꝰ certat: quos dũ bonis cupit onerare terrenis, cæleſti
bus exhæredat. Xp̃s tñ nõ rapinã arbitratus ſi ſuos quos
fecit & redemit ſanguine proprio ad ſe uenĩetes college-
Ioan.6. rit, iuxta quod ante promiſerat. Et eũ qui uenit ad me nõ
eĳciã foras. Fulconi primo pulſanti lætus apparuit: lætis
amplexibus lætũ excepit. Quid plura? Veterẽ hominem
exuitur, & nouũ induit: quodq; ſolo noĩe extiterat, mori-
bus & uita canonicũ profitetur. Fama uolat, bonus odor
xp̃o: rei nouitas circunquaq; diffuſa ꝑuenit ad aures auũ-
culi. D Quid ergo faceret carnalis nutricius qui carnis
quã nutrierat, quã carnaliter amabat, ſolatium perdebat?
Et ſi alĳs fuit res illa odor uitæ ad uitã: ſed nõ illi. Quare?
1.Cor.2. quia animalis homo nõ percipit ea q̃ ſunt ſpiritꝰ dei. Stul
titia ẽm illi uidet. Nã ſi ſpiritum xp̃i haberet, nõ tã de car
ne doleret, quàm gauderet de ſpũ. Sed quia terrena nõ q̃
ſurſum ſunt ſapiebat: turbatꝰ & triſtis tale aliqd ſecũ uol-
uebat. Quid audio? Væ mihi, à quãta ſpe cecidi. Sed qd?
Debet ne ſtare quicq̃d abſq; meo cõſilio, abſq; mea licen-
tia fecerit? Quod ius, q̃ lex, que iuſtitia, q̃ ratio: ut quẽ ex
utero nutriendũ ſuſcepi, alius fruatur adulto? Iam caput
aſperſus canis. Heu uitæ meæ reliquũ expẽdã cum mœro
re: quia me deſeruit baculus ſenectutis meæ. Heu mihi. Si
hac nocte expetitur à me aĩa mea: quæ paraui, cuius erũt?
Pſa.143. Prõptuaria mea plena eructãtia ex hoc in illud: oues meæ
fœtoſæ, abundantes in egreſſibus ſuis: boues meæ craſſæ
cui remanebũt? Prædia, Prata, domꝰ, argentea uaſa, & au
rea cui congregata ſunt? Ditiores quoq; ac q̃ſtuoſiores
eccl'iæ meæ honores acquiſieram mihi: reliquos etſi nõ li
cebat habere: ſpe tñ in Fulcone tenebã. Quid igit faciã?
Propter illũ unum tot & tãta perdã? Nã quicq̃d ſine illo
poſſederim: amiſiſſe me iudico. Quin potius & iſta retine
bo, & illũ reuocabo ſi potero. Sed quõ? Factũ eſt: auditũ
eſt. Quod factũ eſt, nõ põt nõ fieri: qđ auditũ eſt, celatũ eſ
ſe non poterit. Fulco canonicꝰ eſt regularis: ſi reuertitur
ad ſeculũ, notabilis erit & infamis: ſed tollerabiliꝰ eſt hæc
audire de illo, quàm uiuere ſine illo. Cedat ergo nũc hone
ſtas utilitati: pudor neceſſitudini. Malo non parcere uere
cũdiæ pueri: quàm miſerabili ſubiacere triſtitiæ. Acquie-
Pſal.16. ſcens itaq; conſilio carnis, rationis oblitus & legis, tãquã
leo paratus ad prædam, & ſicut leæna rapto catulo rapiẽs
& rugiens, ſacra non ueritus: ſanctorum irrupit habitacu
Pſal.30. lum: in quo tirunculum ſuum xp̃s abſconderat à contradi
ctione linguarum, poſtmodum admixturus conſortio an
gelorũ. Quærit ac flagitat reddi ſibi nepotem ſuum: que-
ritur & clamat iniuſte ſe ab illo relictũ: xp̃o reclamante &
Actu.9. dicente, Quid agis miſer? Quid furis? Quid me perſeque
ris? Non ſufficit tibi ꝙ tuam, tuoq; exẽplo multorũ mihi
aĩas tuleris, ſi non etiã hunc auſu ſacrilego rapias de ma-
nu mea? Non times tu futurum iudicium? An cõtemnis
terrorem meũ? Cui hoc facis? Cui bellum indicis? Terri
Pſal.75. bili utiq;: & ei qui aufert ſpm̃ pricipũ. Inſane redi ad cor
tuum. Memorare nouiſſima tua, & non peccabis. Memo Eccl.7.
rare q̃ tua ſubſtãtia: & utiliter timebis. B Et tu puer, in
quit, ſi aſſẽſeris, ſi acquieueris, morte morieris. Memẽto Gen.19.
uxoris Loth de Sodoma qdẽ eiectæ, qa deo credidit: ſed
in uia mutatæ, quia retro aſpexit. Diſce in euangelio quo Luc.9.
niã non liceat retro aſpicere: ei qui ſemel manũ ad aratrũ
miſit. Auunculꝰ tuus q̃rit aĩam tuã: qui iam perdidit ſuã.
Verba oris eius: iniquitas & dolus. Noli intelligere fili Pſal.35.
mi ut mala agas: noli intẽdere in uanitates & inſanias fal- Pſal.54.
ſas. Ecce ĩ uia qua ambulas, abſcõdit laqueos: tetẽdit rhe
tia. Moliti ſunt ſermones eius ſuper oleum: & ipſi ſunt ia- Pſal.9.
cula. Vide fili mi ne rapiaris à labĳs iniquis & à lingua do
loſa. Cõfigat carnes tuas diuinꝰ timor: ne te decipiat car-
nalis amor. Blandit: ſed ſub lingua eiꝰ labor & dolor. La-
chrymatur: ſed inſidiat. Inſidiatur ut rapiat pauperẽ: rape Ibidem.
re pauperẽ dum attrahit eũ. Caue inquã fili mi, ne acquie- Gal.1.
ſcas carni & ſanguini: nã gladius meus deuorabit carnes. Deu.32.
Sperne blãdimẽta: cõtemne promiſſiones. Promittit ma-
gna: ſed ego maiora. Offert plura: ſed ego plurima. Dimit
tes ergo pro terrenis cæleſtia: pro temporalibus æterna?
Alioquin oportet te ſoluere uota tua: quæ diſtinxerũt la- Pſal.65.
bia tua. Iuſte exigitur ad ſoluendum: qui non cogitur ad-
uouendum. Nam & ſi cum pulſares nõ repuli: tamẽ ut in-
trares non cõpuli. Nõ licet ergo dimittere, qđ ſpõte pro-
miſiſti. Non eſt fas requirere: q̃ per te dimiſiſti En utrũq;
ueſtrũ præmoneo: utriq; ſalubriter conſulo. Tu, inquã ad
auunculum, regularem ne reducas ad ſeculum: quia ſi re-
ducis, ſeducis, quem apoſtatare facis. Tu regularis, ſecula
rem ne ſequaris: quia ſi illũ ſequeris, me perſequeris: cui
de teipo iniuriã facis. Tu ſi ſeduxeris animã pro qua mor
tuus ſum: crucis meæ te conſtituis inimicum. Qui ẽm nõ Mat.12
colligit mecum, diſpergit. Quãtomagis qui collectos di-
ſpergit? Tu uerò ſi ei cõſentis, à me diſſentis: quia qui nõ
eſt mecum contra me eſt. Quantomagis qui mecum fuit,
ſi me deſerit: cõtra me eſt? Tu ſi circumuenis paruulũ qui
ad me uenit: ſeductor ac ſacrilegꝰ iudicaberis. Tu uerò ſi
quod ædificaueras iterum deſtruis: præuaricatorem te cõ
ſtituis. Ambos uos neceſſe eſt meo iudicio præſentari: am
bos aſſiſtere meo tribunali. Alter de propria præuarica-
tione: alter de alterius ſeductione iudicabitur. Et unde
alter in iniquitate ſua morietur: inde moriẽtis ſanguis de
manu alterius requiretur. Hæc & his ſimilia utriuſq; te-
ſte cõſcientia: utriq; xp̃e inuiſibiliter, ſed terribiliter into
nabas: his ſacris monitis amborũ mentes pie terrẽdo pul-
ſabas. Quis ad hæc nõ timeret, timendo reſipiſceret: niſi
qui more aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas, uocẽ ue- Pſal.57.
nefici incantantis ſapienter, aut non audiret, aut audi-
re diſſimularet? A Sed uſquequo iam ſatis uel nimis lõ
gam protrahimus epiſtolã: dũ inuiti loquimur rem ſilẽtio
dignam? Cur tantis circuitiõibus ad ueritatẽ ambimus:
dũ pudenda reuelare timemꝰ? Dicam tñ, dicã cum pudo-
re, qđ multis cognitũ: occultare & ſi uolo non ualeo. Sed
quare cum pudore? Vt quid me ſcribere pudeat: qđ illos
non puduit facere? Si pudeat audire qđ impudenter ege
runt: non pudeat emendare quod libenter non audiunt.
Prohdolor. Neutrũ illorũ reuocare potuit, aut illũ à ſedu
ctione timor & ratio, aut hunc à præuaricatione pudor &
profeſſio. Quid plura? Verba præcipitationis concinnãt
lingua doloſa. Concepit dolorem, & perſuaſit iniq̃tatem.
Subuertit peruerſus cõuerſum: reuertit canis ad uomitũ. Pſal.51.
Eccleſia ũra ſuũ recepit alũnum, quẽ meliꝰ habebat amiſ- 2.Pet.2.
ſum. Sic lugdunũ olim ſtudio ſimiliter & induſtria ſui de-
cani: eiuſdẽ decani nepotẽ ſuũ canonicũ: quem bene per-
diderat, male recuperauit. Sicut ille Fulconẽ beato Augu
ſtino: ſic Othbertum iſte ſancto Benedicto ſubripuit. O
quàm ordinariꝰ ipſe cũ ſctõ ſanctꝰ efficeret: quàm cũ puer Pſal.17.
ſo ſctũs pucrteret. O quàm pulchriꝰ ſenẽ ſecularẽ puer re
ligioſus ad ſe traheret, & ſic uinceret uterq;: quàm religio
ſum ſecularis ad ſe retraheret, in q̃ uictus eſt uterq;. O ſe-
nẽ infelicẽ: ô auũculũ crudelẽ: q iam decrepitꝰ: ſtatim mo-
riturus: nepotis aĩam priꝰ interfecit: quẽ ut peccatorum

Eccl. 14. suorũ haberet hæredẽ, à xp̃i sorte priuauit. Sed q sibi ne-
quã est, cui bonꝰ? Maluit ĩ suis facultatibꝰ habere succes
sorẽ: quàm pro iniqtatibus intercessorẽ. Sed qd ad me de
decanis magistris nr̃is, qui principatũ meruerunt in eccle
sijs? Clauẽ scientiæ tenẽt: & primas cathedras in cõuenti
bus possident. Viderint ipsi qualiter subditos iudicẽt, fu
gitiuos reuocẽt, reuocatos si ita uoluerint, iterũ effugẽt,
dispersos colligant, collectos dispergãt. C Quid ad me?
Fateor aliquãtũ in illos propter te mi Fulco modum nr̃æ
paruitatis excessi: dũ tuã de illis cupio palliare uerecũdiã,
tẽperare culpam. Omitto ergo illos, ne non tã rep̃hensiõi
quàm rep̃hensori iuste indignẽt, nec tã de sua correctio-
ne cogitẽt, quàm mihi de præsumptione calumniẽt. Non
eccl'iæ principẽ: sed puerũ scholarẽ obiurgare suscepi, q
nesciat indignari, non norit irasci: nisi fortè & tu sensu nõ
malitia paruulus, idipsum mihi calũnieris, & dicas: Imo
quid mihi & ipsi? Quid ad illum de pctõ meo? Nunquid
ego sum monachꝰ? Et ad hoc fateor qd respondeã nõ ha
beo: nisi ꝙ confisus sum, tũ de tua quã in te credidi inge-
nita mansuetudine, tũ de dei charitate qua & in principio
ep'læ excusasse me memini. Cuius zelo tñ, tui erroris mi-
sertus, tñ tuæ miseriæ cõpassus sum: quatenus supra mo-
dũ & morẽ meũ de te non meo me intromiserim. Grauis
lapsus tuꝰ ac miserabilis casus prouocauit me ut hoc præ
sumpserim. Quẽ eñ coætaneorũ tuorũ me uidisti argue-
re? Cui uel breuissimas aliqñ literas direxisse? Non tñ ꝙ
oẽs cæteros sctõs putauerim, aut nihil in eis rep̃hensione
dignũ inuenerim. D Cur ergo, inqs, singulariter me re-
p̃hendis, cũ & in alijs uideas qd iustius forsitan rep̃hẽde
re possis? Ad qd ego. Propter singularitatem erroris tui,
propter immanitatẽ peccati tui. Nã etsi pleriq; alij p̃ditè
uiuũt, etsi inordinati & ĩdisciplinati sunt: nondũ tñ ordi-
nẽ aut disciplinã p̃fessi sunt. Sunt qdẽ pctõres: sed nõ præ
uaricatores. Tu uerò quãtumlibet modeste & honeste ui-
uas, si caste, si sobrie, si oĩno religiose te habeas: deo tamẽ
minus accepta est tua religio, quam deturpat uoti præua-
ricatio. Idcirco charissime, ne te tuis coætaneis cõpares: à
qbꝰ professio separat. Nec respectu secularium de tua tibi
fortè paulò grauiori continentia blãdiaris, cum tibi dñs
Apoc. 3. dicat. Vtinam te calidum aut frigidum inuenissem. Hic
ostenditur aperte quia minus deo tepidus places: quàm si
uel quales illi sunt, frigidus esses, illos utiq; deus patiẽter
expectat de frigore quandoq; ad calorem proficere. Te ue
Ibidem. rò indignans, aduertit de calore iam ĩ teporem defecisse.
Et quia tepidum te inueni, ĩcipiam, inquit, te euomere ex
ore meo. Et merito: quia tu ad tuũ uomitum redisti: quia
Cant. 3. tu eius gratiam euomuisti. A Heu qũo xp̃m tam cito fa
stidis, de quo scriptũ est. Mel & lac sub lingua eiꝰ? Miror
ꝙ ad gustum cibi dulcissimi nausearis: si tñ gustasti quàm
dulcis est dominus. Aut certè nondum gustasti, & nescis
quid sapit christus: ideoq; non appetis inexpertum: aut si
gustasti, & dulce non sapuisti, sanũ non habes palatũ. Ipse
Ioan. 4. quippe dei est sapientia, quæ ait. Qui comedit me, adhuc
esuriet & qui bibit me, adhuc sitiet. Sed quõ põt esurire
uel sitire xp̃m plenus quotidie siliquis porcorũ? Non po
tes bibere simul calicẽ xp̃i, & calicẽ dæmoniorũ. Calix dæ
moniorũ superbia est: calix dæmoniorũ detractio & inui-
dia est. Calix dæmoniorum crapula & ebrietas est. Quæ
cum impleuerint uel mentem uel uentrem tuum, xp̃s in te
non inueniet locum. Non mireris qd dico. In domo auũ-
culi tui, non potes inebriari ab ubertate domus dei. Cur
inqs? qa domus delitiarũ est. Quõ ignis & aqua simul esse
non possunt: sic spirituales & carnales deliciæ in eodem se
non patiuntur. Vbi crapulam ructãtis inter pocula sense-
rit xp̃s, uina sua dulciora super mel & fauum, menti propi
nare non dignatur. Vbi curiosa ciborum diuersitas, ubi
diuitis supellectilis discolor uarietas oculos pariter pa-
scit & uentrẽ: cælestis panis ieiunã deserit mentẽ. Eya læ-
Ezec. 11. tare iuuenis in adolescentia tua: ut decedente pariter cum
ætate tpali lætitia: succedat q̃ te absorbeat æterna tristi-
tia. Sed absit hoc adolescẽtulo nr̃o: auertat hoc deꝰ à pue
ro suo. Quin potius disperdat dñs uniuersa labia dolosa Psal. 11.
eorum qui tibi tale consilium donant: qui dicũt tibi quo Psal. 6.
tidie, euge euge: & q̃runt aĩam tuã. Hi sunt cum quibꝰ ha
bitas: quorum praua colloquia adolescẽtis bonos mores
corrumpunt. C Sed quandiu iam nõ exis de medio eo-
rum? Quid facis in urbe qui claustrũ elegeras? Quid tibi
cum seculo qui seculum spreueras? Funes ceciderunt tibi Psal. 15.
in præclaris: & tu opibus inhias terrenis? Si quis habere si
mul hæc & illa, breuiter tibi respondebitur. Memẽto fili Luc. 16.
quia recepisti bona in uita tua. Recepisti dixit, non rapui
sti: nec etiam de hoc tibi frustra blandiaris, ꝙ tuis cõtentꝰ
aliena non rapias. Veruntamen q̃ sunt illa tua? Bñficia ec
clesiæ? Recte. Quia surgis ad uigilias: uadis ad missas: ho-
ris chorũ nocturnis diurnisq; frequentas. Bene facis. Sic
eccl'iæ præbendã gratis nõ accipis. Dignũ est ut q altario
deseruit, de altario uiuat. Cõcedit ergo tibi ut si bene de-
seruis, de altario uiuas: non aũt ut de altario luxurieris, ut
de altario superbias, ut inde compares tibi frena aurea, sel
las depictas, calcaria deargentata, uaria griseaq; pellicea à
collo & manibus ornatu purpureo diuersificata. Deniq;
quicquid præter necessarium uictum, ac simplicẽ uestitũ
de altario retines, tuum nõ est: rapina est, sacrilegium est.
Orabat quidam sapiens tãtũ uictui suo tribui necessaria:
non superflua. Habentes (ait ap'ls) uictũ & uestitum: non 1. Tim. 6.
uictum & ornatum. Et quidam alius sanctꝰ. Si dederit, in Gẽn. 28.
quit, mihi dominus panem ad manducãdũ, & uestimentũ
q operiar. Nota quo operiar. Sic ergo & nos cõtẽti simꝰ
uestimentis quibus operiamur: non quibus lasciuiamus,
non quibus superbiamus, non quibus mulierculis uel si-
milari uel placere studeamus. Sed hoc faciunt, inquis, cũ
quibus habito: si non facio quod cæteri, de singularitate
notabor. Propterea inquã exi de medio eorum: ne aut in
urbe notabiliter uiuas, aut exemplo pereas aliorum. D
Quid agis in urbe delicate miles? Cõmilitones tui quos
fugiens deseruisti: pugnant & uincunt, pulsant & intrãt:
cælum rapiunt & regnant. Et tu sedens super ambulatorẽ
tuum indutus purpura & bysso: circuis plateas, uicos per
ambulas? Hæc sunt pacis ornamẽta: nõ belli munimẽta. Ezec. 13.
An dicis pax & nõ est pax? Purpura non propulsat libidi
nẽ, non superbiam, non auaritiã repellit: & si qua sunt alia
ignea inimici iacula non extinguit. Deniq; qd magis me
tuis: febrẽ non prohibet, mortem nõ arcet. Vbi sunt arma
bellica: ubi scutũ fidei: ubi galea salutis: ubi patiẽtiæ lori-
ca? Quid trepidas? Plures sunt nobiscũ quàm cũ illis. Su
me arma: resume uires dum adhuc prælium durat. Assunt
angeli spectatores & protectores: adest ipse dñs adiutor &
susceptor: q doceat manus tuas ad p̃lium, & digitos tuos
ad bellũ. Procedamus in adiutoriũ fratrũ, ne si fortè sine
nobis pugnẽt, sine nobis uincãt, sine nobis ingrediãtur:
nouissime cum clausa fuerit ianua, sero pulsantibus, de in
tus nobis respondeatur. Amẽ dico uobis: nescio uos. Fac Mat. 25.
q̃so te prius sciri: fac te priꝰ uideri: ne tũc nesciaris ad glo
riã, sciaris aũt ad pœnam. Si te xp̃s agnoscit in bello, reco
gnoscet in cælo: & sicut promisit manifestabit tibi seip̃m:
si tñ & tu pœnitendo resipiscẽdo talẽ te exhibueris ut cũ
fiducia dicere possis: tũc cognoscã, sicut & cognitus sum. 1. Co. 13.
His interim ammonitionibus uerecundũ adolescẽtis aĩm
pulsatũ esse sufficiat. Iã enim nr̃is etiã p̃cibus pro eo diui-
na pulsanda est pietas. Quæ si ad ictus nr̃arũ inuectionum
eius mentẽ uel parum mollitam inuenerit: confido de ipsa
ꝙ citius nos de ipso lætificabit.

Ad quosdam canonicos regulares. Episto. III.

EXhortatio illa in literis uestris tam salubris, tã
compendiosa: magna quidẽ scientiæ, mira cha
ritatis uestræ indicia, mirantibus nobis & cõ
gratulãtibus præfert. Sed quod de laudibꝰ no
stris pro uestra deuotione, quæ tamen non probastis, tam
excellentia præmisistis: etsi ad humilitatis quoq; formam
requirit: cũ ex uobis est: nõ mediocriter instruere nos po
tui: conscientias tamen nostras multo inferius iacentes,
quantum in nobis est, uehementer exterruit. Quis enim
nostrum

nostrū suā attendens cōuersationē: tāta de se & tā indebitā sine magno uel metu uel pīculo possit audire? De huiusmodi qppe alieno seu etiā ꝓprio se iudicio cōmittere: securū nō est. Qui enī iudicat nos, dn̄s est. C Cæterū de
1.Co.4. fratribus de, quorū salute uestrā nimirū claritatem solicitam esse cognouimus: ut securos uos reddamus, noueritis multorum illustriū uirorū, & maxime charissimi uiri Vuilhelmi cathalanēsis epī hortatu & consilio ad nos declinasse, seq; à nobis suscipi multis precibus ac supplicationibus impetrasse: ea uidelicet intentione, ut ob tenorē arctioris uitæ, ab institutionibus beati Augustini ad obseruātias sancti Benedicti dei adiutorio sic transeāt, ut tn̄ ab ei⁹ magisterio qui unus est oīb⁹ magister in cælo & in terra, nō discedāt: illāq; primā fidem quam apud nos, imo quā primū in baptismo promiserūt, non irritā faciāt: sed saluā integrāq; custodiāt. Talib⁹ itaq; taliter susceptis, absit ut syncerītatē uestrā aut in suscipiēdo læsam, aut in retinendo lædendā esse credamus: dum tamē illos si fortè infra annū ꝓbationis qui regulariter constitutus est, cœpta deserere, & ad nos redire uelle contigerit: inuitos nō detineamus. Alioquin sanctissimi fratres uestra nō refert ut spm̄ libertatis qui in eis est, anathemate inconsulto frustra impedire nitamini: nisi fortè (qd' de⁹ auertat) quæ uestra, non quæ Iesu christi sunt quærere studeatis.

Ad Arnoldum abbatē Morimūdi. Episto. IIII.

Domino abbati Arnoldo frater Bernardus de Claraualle spm̄ cōpūctionis & cōsilii. ¶ Primo scire te uolo donū cisterciensem necdū qn̄ tu⁹ nūci⁹ ad nos uenit de flādria, quo paulò ante per nos transierat, remeasse: & ob hoc nec literas accepisse quas ei iussisti præsentari: & adhuc esse tantæ à te ꝓsum ptæ nouitatis ignarum. Fœlix interim cui tā tristes rumores uel ad tp̄s liceat ignorare. Deinde ꝙ de tui desperādo nos, reuocatione interdicis, ne qd' quasi inconcusse apud te fixum est, frustra tibi literas dirigendo dissuadere conarer: in hoc tibi obedire fortasse quidem pro ratione non debui: reuera autē præ dolore fateor nō potui: cū etsi Pro certo scirē ubi te opportune inuenissem: ipse poti⁹ uenissem quàm has misissem, effectur⁹ fortasse per meipsum qd' nullis lr̄is possum Rides forsitan meā hmōi tāquā cassam fiduciā: utpotè propriæ pertinaciæ cōscius: ad quā utiq; flectendā, nullam uim, nullam precem, nullam speras præualere industriam. At uerò ego de illius potentia nō diffi
Mar.9. dens qui dixit. Oīa sunt possibilia credenti: fidenter usur
Phili.4. pans & mihi illā sn̄iam. Oīa possum in eo q me confortat: quāuis in magna parte lapidei cordis tui obstinationē & ipse non ignorem: utinā nūc tn̄ siue fructuose siue frustra tuo lateri adhærerē. Quāta q̄ me mouēt aduersum te (frustra nescio an fructuose) iacerem tibi in faciē: nō solū uerbis, sed & uultu & oculis. Tuis deinde ꝓuolut⁹ uestigiis: tenerem pedes: amplecterer genua: totusq; à collo pēdēs illud mihi dulcissimū caput deoscularer: qd' sub uno mecū ꝓposito, suaui iugo xp̄i iā plurib⁹ annis attritū est. Flerē quoq; quātū ualerē: rogarē & obsecrarē ꝑ dn̄m Iesum quatenus parceres: primo quidem eius cruci, qua utiq; redemit, quos tu quātū in te est perimis: collegit quos tu dispergis. Perimis inquam & dispergis: siue quos tecū ducis: siue quos huc deseris: qbus utiq; etsi diuersum, non dispar tn̄ utrisq; metuim⁹ pīculū. Deīde etiā parceres & nobis amicis tuis: qb⁹ licet immeritis, nō nisi fletū & lachrymas reliquisti. O si hoc mihi licuisset, flexissem forsitā affectiōe; quē rōne non possum: pectusq; illud ferreū qd' nec xp̄i timori in hac re duntaxat cedere acqescit, fraterna fortè pietas emollisset. Sed heu, & hanc nobis copiam subtraxisti. B O magna nostri ordinis colūna. Patiēter, quæso audi amicū uel absentē, tuæ penitus discessionis impatiētem: tuo medullitus & labori & periculo compatientem. O inquam magna nostri ordinis columna: non metuis te ruente, magnam mox ꝓculdubio ruinā secuturā? At ego inquies, nō ruo: scio qd' facio: bonam conscientiā habeo. Esto. Credimus tibi de te. Sed numquid de nobis, qui iam & grauia tuo ex discessu gementes sustinemus scandala & grauiora pauētes expectamus pīcula? An & tu quoq; nō ignoras ista, sed dissimulas? Qua rōne ergo multorum faciēdo ruinā, te ruere nō præsumis: q in hoc uidelicet possit⁹ eras: ut non qd' tibi est utile, sed magis qd' aliis: nec q̄ tua, sed q̄ Iesu xp̄i sunt, q̄rere debeas? Quō inquā securus abis: qui gregi tibi commisso, omnem de se securitatē in perpetuum auferes? Quis occurret lupis incursantib⁹: qs consolabitur in tribulationibus: quis prouidebit in tentationibus: quis deniq; leoni resistet rugienti & quærēti quem deuoret? Patebunt sine dubio morsibus malignantium, qui deuorant plebem Christi sicut escam panis. C
Heu quid facient nouellæ plantatiōes xp̄i quæ per man⁹ Psal.52.
tuas cōsitæ fuerant diuersis in locis: & locis horroris, & uastæ solitudinis? Quis circunfodiet, quis impinguabit fimo, quis sepē circundabit, qs succrescentes solicit⁹ erit rescindere surculos? Aut fiante profectò tentationum uēto, tenerrimæ adhuc, heu facile eradicabunt aut inter fru tecta certè simul exorientia, cum nō erit q purget, suffocatæ nullū afferent fructū. Quæ cum ita sint, iudica tu quale hoc tuū bonū erit: aut si uel esse poterit bonum cum tātis malis. Quātūlibet dignos facturum te fructus pœnitētiæ cōfidas: nōnne huiuscemodi spinis necesse erit suffocari? Nōnne deniq; si recte offers, & non recte diuidis, peccas?
Quid enim? Rectēne forte diuidere esse dices, soli animæ Gen.4.
tuæ consulere: & filios tuos quos orphanos relinquis, cōsilio paterno destituere? O miseros & miserabiles: & eò miserabiliores, quò uiuo se cōspiciūt orbari patre. D Quāquam dubitare te quoq; oportuerit an uel tibi recte consulas: in eo uidelicet ꝙ absq; consilio fratrum & coabbatū tuorum: absq; patris & magistri tui licentia: rem tā nouā præsumis. Illud etiā multos permaxime mouet: ꝙ pueros imbecilles & delicatos iuuenes tecum ducis. Alioquin si boni & robusti sunt: desolatæ domui fuerāt necessarii. Si delicati (ut dixi) & imbecilles: duræ ac laboriosæ peregrinationi nō erūt idonei. Sed & regendis animabus eorum nequaquā te ultra credimus uelle præesse: quippe cui⁹ cognouimus esse propositū, pastoralē abiicere sarcinā dūtaxat tuorū, & soli deīceps uiuere tibi. Valde enī incōgruū esset: ut alibi præsumptuose nō uocatus resumeres, qd' alibi prohibitus inconsulte relinquis. Sed iam ne oīa scienti multa superfluo ingeram: in fine & in fide tibi polliceor: si oppotunitatem loquendi tecum mihi dederis: daturum me operā, quaten⁹ idipsum quod inordinate & periculo se aggressus es: licite & ob hoc secure peragas. Vale.

Ad Adam monachū, q prædicto abbati Morimūdi adhæsit, in qua dissuadet ne peregrinet cum illo. Epistola. V.

Tva mihi satis compertam humilitas & instātis periculi necessitas, præbet mihi fiduciam conueniendi te acrius, & arguēdi liberi⁹. O insensate quis te fascinauit tam cito recedere ab illo saluberrimo consilio, in quo dudū tibi pariter & mihi deo solo teste conuentum est? Cogita insipiēs uias tuas, & cōuerte pedes tuos in testimonia domini. Non recordaris ꝙ Psal.118.
primo in maiori monasterio tuæ conuersionis initia dedicasti: secundo apud Fusniacum, nostræ te qualicunq; prouidētiæ commendasti: tertio in Morimundo stabilitatem tuam firmasti: quarto mecum rursus inito cōsilio, suggestæ tibi ab abbate Arnoldo peregrinationi, imo uagatiōi ingenue abrenunciasti: ipsius quoq; tibi consortiū, si nō ipe licite posset abire, illicitū iudicasti? Quid enim? Licitēne dices illum recedere, qui & sibi commissis lachrymabile scandalum reliquit: nec commissoris licentiā expectauit? Sed quorsum īquies tēdūt hæc quæ sic retractare uoluisti? Vt te manifeste leuitatis arguam, ut est: & nō esse te apud te euidenter ostendā: sicq; errorem tuum iam tandē
agnoscens & erubescens, uel sero discas ab apostolo nō oī 1.Ioã.4.
spiritui credere: discas à salomone, multos quidē amicos, Eccl.6.
unum autem habere cōsiliarium de mille: discas præcurso
ris dn̄i exemplo, nō solum mollibus nō uestiri, sed nec in Matt.1.

modũ uento agitatæ arũdinis circũferri oĩ uento doctri-
Matt. 7. næ: discas ex euãgelio, domũ tuam supra petram fundare:
Mat. 10. discas & cũ discipulis, serpentis nõ obliuisci prudentiam
cum simplicitate columbæ: & tã ex his quàm ex aliis atq;
aliis scripturarum testimoniis hãc colligas summam: quã
tũ tibi uidelicet usq; modo mille formis ille seductor elu
sit: qui cum in te boni initium non ualuit præpedire, inui
dit perseuerantiæ. Hoc nimirum suæ posse sufficere mali-
tiæ iudicans: si hanc posset auferre tibi, quam solam uirtu
tum nouerat coronari. Obsecro te per uiscera misericor-
diæ xp̃i, ut nullatenus abeas, aut uel nõ pri⁹ quàm ad nos
loco quidem opportuno uenias loqui: si quod forte tãtis
malis, q̃ iam nobis ex uestra discessiõe aut uenisse sentim⁹
aut uetura metuimus, queat remedium inueniri. Vale.

Ad Brunonem Coloniensem, unde supra.
Epistola sexta.

DOmino Brunoni Coloniẽsi uiro illustri & dile
cto suo: frater Bernardus abbas dict⁹ de Clara
ualle salutẽ. ¶Etsi qd põt pc̃toris oratio, ex quo
dudũ Remis nr̃i inuicẽ utriq; gratiã cœpimus
notitiã nõ puto uos nr̃æ penit⁹ fuisse paruitatis oblitum.
Et ob hoc nõ timide tanquã ad extraneũ, sed fidentissime
scribo ad uos q̃cũq; uolo: ut ad notũ & familiarẽ nr̃m. Ar
noldus abbas Morimundensis in graue totius nostri or-
dinis scandalum, suum nuper monasterium satis inordina
te deseruit. Quippe qui nec coabbatũ suorum in tam scru
puloso facto expectauit cõsilium: nec ipsius cui præcipuã
debebat subiectiõnẽ, abbatis.s. Cisterciensis licentiã, uel
assensum. Sed cum esset homo sub potestate, habẽs & ip-
se sub se milites, potestatis impatiẽs superioris, alienũ qui
dem iugũ à propria ceruice superbus abiecit: suũ autẽ su-
perbior in subiectos retinuit. Siquidẽ de magna multitu
dine monachorum quos circuiens mare & aridã maniter
cõgregarat non xp̃o sed sibi, paucis admodũ, hisq; simpli
ciorib⁹ ac remissiorib⁹ relictis desolatis, meliores quosq;
& pfectiores sui socios erroris assumpsit. Inter quos tres
quorum nos maxime ablatione turbauit, ausus est etiam
seducere, & secũ ducere statuit. Eurardũ uidelicet fratrem
nostrũ, & Adam quẽ bene nostis: nobilemq; illum puerũ
Cõradũ, quem & pridem nõ sine scãdalo tulerat de Colo
nia. Quos tñ, si operã dare uolueritis, uestra cõfidim⁹ pos
se reuocari industria. Nã de ipsius Arnoldi reuocatione,
quia iã in pluribus eius inflexibilis animi obstinationem
probauim⁹: in cassum laborare uos nolumus: Audiuimus
aũt Eurardũ & Adã & nonnullos eiusdẽ cõsortii alios fra
tres, in uestris adhuc partib⁹ demorari. Quod si uerũ est:
oportet uos eos per uos interim si dignamini conuenire:
flectere precibus: rõne cõuincere: & colũbinam eorũ sim
plicitatem prudentia instruere serpentina: ne putent obe-
dientiam inobedienti adhærere: ne licite sequi se posse cõ
fidant uagantẽ illicite: ne seducant̃ deserere professum or
dinẽ ꝓpter inordinatũ hominẽ: cũ ipsum quoq; angelum
1.Co.12. de cælo si aliud eis euangelizauerit, dubitare nõ oporteat
apostolica auctoritate anathema dicere: & ab ipso doccan
tur ap̃lo, se ab oĩ fratre inquiete ambulãte debere substra-
2.The.3 here. Qui uos quoq; doceat nõ superbe sapere, nec spera-
1.Tim.6 re in incerto diuitiarum: donec omnibus abrenunciantẽ,
probatum sibi Christus uendicet discipulum. Valete.

¶Ad Adã monachũ unde supra, ĩ qua monet eum ut mor
tuo abbate redeat: & q̃ nõ debuit ei obedire. Epi. VII.

SI maneres in charitate quã in te olim aut no-
uimus aut putauim⁹: charitatis profectò dam-
na sentires: quæ utiq; sunt scandala pusillorũ.
Nec eñ charitas charitatẽ offenderet, aut cõte
neret cũ sentiret offensam. Nam seipsam non põt negare:
nec eñ in se diuisa est. Nouit potius in se diuisa coniunge
re: cõiuncta diuidere nescit. Proinde ut dixi, si maneret in
te: non sileret, non quiesceret, nõn dissimularet, gemens,
& æstuãs, & intra piũ pectus tuũ ꝓculdubio submurmu-
2.Co.11. rans illud. Quis scandalizat̃, & ego non uror? Siquidem
benigna est. Pacẽ diligit: cõgaudet unitati. Sola q̃ppe est

quæ illam generat, colligat, solidat, & cõseruat ubicunq;
seruari cognoscitur in uinculo pacis. Infensa ergo uobis
hac tã honorabili matre unitatis & pacis: quo pacto quæ-
so uestrũ quodcũq; sacrificiũ deo fore acceptũ præsumi-
tis, cum absq; illa nec martyrium quidem aliquid esse pu
tet apostolus? Aut qua ratione uobis forte infensam nõ 1.Co.
esse cõfiditis: cui⁹ castis uisceribus, cuius charis pignori-
bus tam inhumane agendo non pepercistis nec parcitis:
scindentes unitatem, rumpentes uinculum pacis? Ponẽ-
dum est ergo munus quodcunq; offerre paratis: & prius
habenti aduersum uos non fratri, sed fratrũ multitudini
reconciliandũ. Ecce nimirũ uniuersæ fraternitatis unitas
aduersum uestram paucitatẽ, quodam ueluti uestri disces-
sus gladio sauciata cõqueritur: quasi quæ plãgens mise-
rabiliter dicat. Filii matris meæ pugnauerunt contra me. Cant.
Et merito. Qui eñ nõ est cũ illa: contra illã est. Putas sine
gemitu tã iustum filiæ gemitum pia possit mater charitas
audire? Ideò & ipsa nostris lacrymis iungens suas, ait de
uobis. Filios enutriui & exaltaui: ipsi autẽ spreuerũt me. Esaiæ.1.
Charitas ipse deus est. Pax nostra xp̃s, q̃ fecit utraq; unũ. Ephe.2.
In trinitate unitas maxime cõmẽdat̃. Cui ergo charitas,
pax, & unitas, irata cognoscitur: qd habeti regno christi
& dei? Sed forsitã dicis. Abbas noster abduxit nos, & se-
cum ire p̃cepit: num inobedientes esse debuimus? Scis q-
dem, nisi forte oblitus sis: q̃d quadã die cõicato mecũ iã
conspirati sandali consilio, ac diligenter mutua collatio-
ne discusso, inter nos cõuenerit. In quo si permansisses,
& de te illud non incõgrue diceretur. Beatus uir qui nõ Psal.1.
abiit in cõsilio impiorũ. Sed esto. Debuistis obedire filii
patri: magistrũ seq discipuli. Licuerit certè abbati mona-
chos suos ducere quo libuerit, & docere quod uoluerit:
sed quandiu uixit. Nũc uerò mortuo illo, quẽ uel audire
doctorẽ, uel sequi ducẽ cogimini: quo adhuc tã graue scã
dalum emẽdare cũctemini? Quis iam ꝓhibet nõ dico me,
sed deũ nostrũ per os hieremiæ benigne uos reuocantem
audire? Ait eñ. Nunqd qui cecidit, non resurget: aut qui Hiere.8.
auersus est, nõ reuertetur? An & ille moriens interdixit,
ne uel post casum tẽtetis resurgere: post auersionem muti
re audeatis de reuersione? Itane etiã defuncto necesse est
uos obedire, & obedire cõtra charitatẽ: obedire in uestræ
ipsorũ salutis periculũ? Sed arbitror q̃ nequaquã firmi⁹
seu tenacius dices esse uinculũ abbatũ ad subditos, quàm
cõiugũ ad seipsos: quorũ quippe deus copulũ, & nõ ho-
mo inuiolabili ligauit sacramẽto, loquẽte saluatore. Qd̃ Mat.19.
deus cõiunxit, homo nõ separet. Ap̃lo aũt asserente solu- Rom.7.
tam esse mulierẽ à lege uiri mortuo illo: tu te abbatis exi-
stimas defuncti lege teneri, & hoc cõtra legẽ quæ sanctior
est, legẽ uidelicet charitatis? Et hæc dixi, nõ q̃ putẽm uos
uel uiuenti in hoc paruisse debere: aut uel dicẽdã esse obe
dientiã sic paruisse. Alioquin gñalis de hm̃oi illa sñia est:
Declinãtes aũt in obligatiões: adducet dominus cũ ope- Ps.124.
rantibus iniquitatem. At ne forte quis abbatũ etiã in ma
lo obedientiam ab hoc maledicto liberam esse cõtendat:
audiat ibi apertius. Fili⁹ nõ portabit inquitatem patris: Ezec.18.
& pater nõ portabit iniquitatẽ filii. Ex his ergo liquido
apparet mala imperãtibus nõ esse parendũ: præsertim dũ
prauis obtemperans imperiis, in quo homini uideris obe
diens, deo planè qui oẽ quod perperã agitur interdixit,
inobedientẽ te exhibes. Valde aũt pu̾sum est profiteri
te obediẽte in quo nosceris superiorẽ propter inferiorẽ.
i. diuinã ꝓpter humanã soluere obediẽtiam. Quid enim?
Quod iubet hõ, prohibet deus: & ego audiã hoiẽm, sur-
dus deo? Nõ sic ap̃li. Clamãt q̃ppe dicẽtes. Meli⁹ est obe- Act.5.
dire deo, quàm hominibus. Hinc dñs in euãgelio phari-
sæos increpãs. Quare & uos inquit, transgredimini mã- Mat.15.
datum dei propter traditionẽ uestram? Et per esaiam. Si- Esaiæ.29.
ne causa autem, ait, colunt me, mãdata & doctrinas homi-
num tenẽtes. Et item ad prothoplastum. Pro eo q̃ obedi- Gen.3.
sti uoci uxoris tuæ plusquam meæ: maledicta terra in ope
re tuo. Igitur facere malum quolibet etiam iubẽte: cõstat
nõ esse obedientiam, sed potius inobediẽtiam. Sanè hoc
aduertendum, q̃

aduertentū, q̄ q̄dam sunt pura bona: quædā pura mala: &
in his nullā deberi hoībus obediētiā: qm̄ nec illa omittē-
da sunt etiam cū prohibent̄: nec ista uel cū iubentur com-
mittenda. Porrò inter hæc sunt media q̄dam, q̄ p modo,
loco, tp̄e, uel p̄sona, & mala possunt esse, & bona: & in his
lex posita est obedientiæ, tanquā in ligno sciētiæ boni &
mali, qđ erat in medio paradisi. In his p̄fectò phas nō est
nostrū sensum sn̄iæ p̄scribere magistrorū. In his oīno p̄la
torum nec iussio nec prohibitio contēnenda. Videamus
ne forte tale fuerit qđ arguimus in uobis: & ob hoc forsi-
tan argui nō debuerit. Qđ euidētius elucebit, si p̄missæ
diuisionis exēpla subiecero. Fides, spes, charitas, & cæte-
ra hiusmodi, pura sunt bona: quæ quia male non possunt
uel iuberi uel teneri, bn̄ nō p̄nt uel prohiberi uel nō tene-
ri. Pura mala sunt, furtū, sacrilegiū, adulterium, & cætera
talia: q̄ utiq; nec uel bene p̄cipi uel p̄fici p̄nt: nec male p-
hiberi uel nō fieri. Aduersus hmōi nō est lex. Nullius qp-
pe p̄hibitio ualet obuiare præceptis: nulli9 iussio p̄iudi-
care prohibitis. Sunt deinde media, q̄ quidē p se nec bo-
na esse noscunt̄ nec mala: possunt tn̄ indifferenter & bene
pariter & male uel prohiberi uel iuberi: sed male nullate-
nus in his à subditis obediri. Ex his sunt ut exēpli gr̄a po
nam, ieiunare, uigilare, legere, & q̄q; talia. Sciēdum uerò
quia media q̄dam, in purorū plerūq; bonorū seu malorū
transeunt rationē. Nā coniugium cū & fieri liceat, & non
fieri: factū iā solui nō licet. Qđ ergo ante nuptias mediū
esse liquebat: in iā cōiugatis puri bōi uim obtinet. Itē p-
pria possidere, seculari quidē homini mediū est, qm̄ & nō
possidere licet: monacho uerò quia possidere nō licet, pu
rum malum est. Vidésne iam frater, uestrum factū cui po-
tissimum mēbro diuisionis cōueniat? Si puris aptandum
bonis, probabile est. Si puris malis deputandū, uitupera-
bile est. Sin uerò collocandū inter media uia quidē excu-
sari forsian pōt propter obedientiam: mora uero penitus
nō pōt, q̄ nō fit per obedientiam. Nam mortuo iam abba-
ti si quid ante iussit qđ nō debuit: nequaquā esse paren-
dum, superior patefecit disputatio. Et si res per se iā satis
elucescat: tn̄ p̄pter quosdā qui q̄rūt occasionē ubi ratio
nō suppeditat, clarū faciā breuiter: & ita clarum, ut oīs du
bietatis umbra dispareat: qđ nec purū nec mediū bonū,
sed planè purū fuerit malū sic obedisse, sic uestrū monaste
rium reliquisse. Et quidē taceo de mortuo, qui suū & solū
iam iudicē habet deū, & uerè nūc suo dn̄o aut stat aut ca-
dit: ne forte indignās & merito indignās dicat deus. Tu-
lerūt hoīes à me iudiciū. Tamē ad correctionē uiuētiū:
nō quidē qđ gessit, sed qđ iussit, discutio: utrū uidelicet
illa iussio uim habere debuerit: quatenus in scandalū mul
torū ei fuerit obsequendū. Et p̄mittēdū qđ si qui simpli-
citer, nihilq; suspicātes mali, male licet proficiscentē secu-
ti sunt, putātes eū ep̄i Lingonēsis, & abbatis Cisterciēsis
(nā utriq; debitor erat) licētia proficisci (qđ utiq; nōnul
los de illo comitatu sic credidisse incredibile nō est) nr̄a
hæc illos nō tāgit reprehēsio, dummō ubi cōpererīt sine
mora regrediantur. Igitur aduersus illos tm̄, imo p illis
sermo est nobis, qui scientes & prudētes miserunt manus
2. Thes. 3 in ignē: q cōsci p̄sumptionis, secuti sunt p̄sumptorem: nō
audiētes ap̄l'm p̄hibentē & denūciantē, ut se ab oī fratre
Mat. 12. ambulāte inordinate subtraherēt: cōtēnētes & ipsius dn̄i
uocē dicentis. Qui non colligit mecū, dispergit. Vos fra-
Hiere. 7 tres, uos inquā aperte & specicialiter notat illud apud hie
remiā, qđ cū dolore q̄dē reminiscor, opprobriū. Hæc est,
inqt, gēs q̄ non audiuit uocē dei sui. Dei em̄ proprie uox
est, hostem suū p̄prio designantis ex officio, & tāquam
digito demonstrātis: ut simplices ab eius impio deterreat
cōsectatu. Qui nō est, inqt, mecum: dispergit. Ac si dicat.
In hoc te iā mecū nō esse itelligat: si sequeris dispersorē.
Deo ergo clamāte. Qui nō colligit mecū, dispergit: sequi
uos oportuit, dispersorē? Deo inquā uos inuitāte ad col
ligendū: homini potius ad dispergendū absequi debeba-
tis? Magistros cōtemnebat, subditos exponebat, socios
cōturbabat: & uos uidētes furē, currebatis cū eo? Silere
de mortuo statueram: sed cōpulsus sum fateor aliquantu-
lum p̄tergredi: dū non potuit improbari obeditio, si non
reproba monstraret̄ & iussio. Porrò iussio hoīs & actio cū
diuersa nō fuerint: impossibile uisū est unam sine altera,
uel app̄bari uel respui. Liquet tamen huiuscemodi iussio
ni nō fuisse obtemperādū: deo qppe imperante cōtraria.
Itē. Maiorū institutis, minorū nō esse præponēda: aut cō
munibus priuata non præiudicare imperia quis dubitat?
Nā ex regula sancti Benedicti hoc habemus. Possem qui-
dem abbatem Cisterciensem ad medium deducere: q utiq;
superior illo quantū pater filio, quantū magister discipu-
lo, quantū deniq; abbas cōmisso sibi monacho, merito se
à uobis p̄pter ip̄m quærit̄ fuisse contēptū. Possem & ep̄m
cuius nihilominus qa nō fuit expectatus consensus, inex-
cusabilis est & contēpt9: cū ad ip̄os & de ipsis dn̄s dicat. Luc. 10.
Qui uos spernit: me spernit. Sed qm̄ his posset ambobus
opponi & anteponi romani pōtificis tanquā grauior au-
ctoritas, cuius quippe uos aiunt p̄munitos fuisse licentia,
quæ & ipsa licentia suo quidem loco erit discutiēda: talis
potius proferatur, cuius oīno fas non sit auctoritati con-
tradicere. Certè summus ille pontifex qui per sanguinem
proprium solus & semel introiuit in sancta æterna redem
ptione inuenta: terrifica uoce denunciat in euangelio: ne Mat. 18.
quis unum de pusillis eius audeat scandalizare. Vobis au
tem unius donetur scandalū, si nō ultra processit malum.
Facilis sequatur uenia culpā, ex qua graue damnū nō ori
tur. Nunc uerò quod dubium nō est pluribus scandaliza
tis: quis aperte nō uideat quàm inhumane humanam ius-
sionem diuinæ prætuleritis? Quod quidem audere, q̄s ni-
si amens dicere audeat bonum esse, aut bonum fieri posse
quātælibet dignitatis homine præcipiente? Quod autē
nec bonum est, nec bene fieri potest: purum proculdubio
malū est. Vnde consequenter aduertitur q̄ iter uestrum in
multorum usurpatum scandalum, ac per hoc & contra dei
mandatum, nō purum bonum aut medium, sed purū om-
nino fuerit malum: qm̄ quidem & purum bonum semper
bonum est, & medium bene fieri potest. Quomō ergo uel
abbatis iussio uel papæ permissio licitū facere ualuit, qđ
purum (sicut irrefutabiliter probatum est) malum fuit: cū
superius nihilominus allegatum sit ea quæ huiuscemodi
sunt, id est pura mala, ut nunquam iuste iuberi, sic nec lici
te posse fieri? Vides quàm inanis excusatio de hūana obe
dientia, ubi in deum conuincitur facta trāsgressio? Nec ti
mendū mihi arbitror q̄ ad illud domini responsum de si-
bi nunciato scādalo pharisæorum refugias: ut quomodo Mat. 15.
ille nihil pendebat dicens. Sinite illos, cæci sunt, & duces
cæcorum: ita & nostra uobis scandala non esse timēda exi
stimes. Vides nempe quàm nil simile habeat in hac parte
p̄portio. Nam si compares personas: illic pharisæi sup̄bi,
hic pauperes christi scandalizantur. Si causas: hic leuitas,
ipi ueritas in causa esse dignoscitur. Rursus quod & supe
rius propositum, est, uos non solum diuinis humana, sed
& cōmunibus priuata prætulisse imperia: hoc solū ad pro
bationem sufficiat, quod uestræ illi & nouitati insolitæ, &
insoliti præsumptioni: non tātum nostri ordinis uniuer-
sitas, sed etiam oīm monasteriorum & consuetudo, & insti
tutio reclamare uidetur. Quod & uos quoq; non immeri
to timentes, nec satis de propria causa confidentes: remor
sas ac remordentes cōscientias, apostolica conati estis de
linire licentia. O friuolum satis remedium: quod non est
aliud nisi more prothoplastrorum cauteriatis cōscientiis
texere perizomata: uidelicet ad uelamentum non ad me-
dicamentum. Apostolicam, inquiunt licentiam quæsiui-
mus, & impetrauimus. Vtinam non licētiam quæsissetis,
sed cōsilium, id est nō ut liceret: sed an liceret. Vnde tamē
quærebatis licentiam? Vt liceret quod non licebat? Face
re itaq; uolebatis quod, non licebat. Sed quod nō licebat
malum erat. Mala igitur erat intentio: quæ in malum ten
debat. Nisi forte tale hoc fuisse dicatur, quod absq; licen-
tia quidem non liceret: liceret autem si cum licētia fieret.
Verum id iam superius inuincibili exclusum est ratione.

Nec eni͂ deꝰ ubi ait. Nolite cõtemnere unũ ex his pusillis
qui in me credunt, addidit etiam nisi cum licentia, aut di-
Mat. 18. cens. Qui scandalizauerit unũ de pusillis meis &c. deter
minauit subiungens, sine licentia. Constat igitur, ubi ue-
ritas & ueritas necessaria in causa non est: nec licite scan-
dalũ quodlibet posse à quolibet cõmitti: nec iuste præci-
pi, nec innoxie cõsentiri. Huius tñ patrãti mali q̃rendam
putastis esse licentiã. Sed ad quid? An ut quanto licentiꝰ
tanto securiꝰ: & quò securiꝰ, eò & periculosiꝰ peccaretis?
Mira cautela: & stupenda ꝓuidentia. Malum qđ iam cor
de cõceperãt: opere tñ cauti fuerũt nõ implere nisi cũ licẽ
tia. Conceperũt dolorẽ: sed nõ pepererũt iniquitatẽ: do-
nec iniquo papa cõceptui ꝑbuisset assensum. Quo lucro?
Quòue saltim cõpendio mali? Nunq̃d ideò aut malũ esse
desijt, aut uel minoratũ est quia papa cõcessit? Quis uerò
malũ esse neget: assensum præbere malo? Qđ tñ summum
fecisse pontificẽ nequaquã crediderim: nisi aut circunuẽ-
tum mẽdacio, aut importunitate uictũ. Qñ etenim aliter
huiuscemodi nobis licentiã indulgeret: seminandi uideli
cet scãdala, schismata suscitãdi, amicos cõtristandi, fratrũ
conturbãdi pacẽ, & cõfundẽdi unitatẽ, ꝓpriũq; insup cõ
tẽnẽdi epm̃? Et hæc qua necessitate, necesse nõ habeo di-
cere: cũ rei exitꝰ satis indicet. Profectus nempe plangimꝰ
profectũ non cernimꝰ. His ergo talibꝰ & tã grauibꝰ malis
dare assensum, exhibere obsequiũ, impẽdere adiutorium,
tu mihi obedĩetiã noĩas: modestiã nũcupas: appellas man
suetudinẽ? Tu inquã conaris pessima uitia uirtutum pal-
liare noĩbꝰ? An te putas hoc sine iniuria facere dñi uirtu-
tum, ꝙ uirtutibꝰ facis iniuriã? Vanissimã ꝑsumptionem
turpissimã leuitatẽ, crudelissimã dissentionem, obedĩetiæ
modestiæ, mansuetudinis noĩbus uelas: & uelatis sordibꝰ
sacra illa uocabula maculas? Hanc ego nũquam æmuler
obedientiã. Talẽ mihi nunquã libeat modestiã: uel potiꝰ
molestiã imitari. Huiuscemodi mansuetudo semper lõgè
fiat à me. Talis siquidẽ obedĩetia, oĩ est cõtẽptu deterior.
Talis q̊q; modestia, ultra oẽm modũ extendit. Vltra dicã,
an citra? Sed ueriꝰ forsitan, & utroq; cõpetẽtius dixerim
extra. Qualis deniq; illa est mãsuetudo, q̃ ipso etiã auditu
oĩm aures exasperat? Volo tñ eam ipam ut & mihi mõ ex
hibeas. Cũ tã patiẽs sis, ut à quolibet etiã quo nõ licet ꝑ-
trahi nõ contẽdas: licet & me obsecro paulò nũc cõfiden
tiꝰ agere tecũ. Alioquin male multũ merui de te: si quod
nemini soles, soli mihi indignandũ putaueris. Igitur tuã
cõuenio conscĩam. Volẽs, an inuitus ꝓfectus es? Sed si ex
uoluntate, iã nõ ex obedientia. Si aũt inuitus: suspectũ ui
deris habuisse iperiũ, cui obsequi grauabaris. Vbi uerò
suspicio: ibi discussio necessaria. Verũ tu ut tuæ patĩetiæ
dares uel caperes experimẽtũ: nihil discutiẽs, trahi te pas-
sus es non solũ ꝑter uoluntatẽ tuã: sed & cõtra cõscientiã.
O pa en tia oĩ digna impatientia. Nõ possum fateor nõ
irasci huic cõtẽtiosissimæ patĩetiæ. Videbas dispergentẽ,
& seq̃baris. Scãdala dictãtẽ audiebas & obsequebaris? Ve
ra patĩetia est, pati uel agere cõtra qđ libeat: sed non ꝑter
qđ liceat. Mirum uerò ꝙ hoĩem audiebas furtiue susurrã
tẽ, deum nõ audiebas aperte reclamantẽ, tali quasi cælitꝰ
Mat. 18. emisso tonitru. Væ illi per quẽ scandalũ uenit. Nõ tm̃ au-
tẽ dñs: sed & sanguis ipsiꝰ clamore nihilominꝰ uehemẽti
(surdis licet) terribiliter irrugiebat. Clamor eiꝰ: eius effu
sio. Effusus q̃ppe, pro dispersis filijs dei ut eos cõgregaret
in unũ: iuste fremebat ĩ dispersores. Odit nimirũ dispso-
res: q nõ nouit nisi colligere. Magnus eius clamor & uehe
mens: qui corpora de sepulchris, aĩas ab inferis excitauit.
Terra cælosq; tuba illa cõuocauit in unũ: quippe q̃ in ter
Psal. 67. ra & q̃ in cælis sunt pacificans. In oẽm terrã exiuit sonꝰ il-
le: & uestrã nõ ualuit rũpere surditatẽ? Vox nempe illa in
uirtute: uox illa ĩ magnificẽtia. Et quid clamat? Exurgat
deus, & dissipẽt inimici eius. Et iterum. Disperge illos in
uirtute tua: & depone eos protector meꝰ dñe. Sãguis xp̄i
est, frater adam: sanguis xp̄i est q pro pijs congregatis ad-
uersus impios dispersores quasi tuba exaltat uocẽ suam.
Minatur autẽ se dispersores dispergere: qui pro dispersis
colligẽdis effusus est. Et si eius uocem tu nõ audis: audit
eam de cuius latere manauit. Quomodo namq; propriũ
nõ audit: qui abel sanguinẽ audiebat? Sed quid ad me?
inq̃s. Ille uiderit cui mihi cõtradicere fas nõ erat. Nõ est
discipulus super magistrũ. Docẽdus, nõ docturus: eiꝰ la-
teri adhærebã. Sequi debui, non preire præceptorẽ audi-
tor. O istorũ temporũ paule simplex, si tamẽ & ille alterũ
se tibi exhibuisset antoniũ: ut quicquid uel leuiter de la-
bijs eiꝰ procederet, necesse nõ haberes discutere: sed sine
cunctatiõe ad omnia nihil hæsitãs obedires. O monachũ
obedientissimũ, cui ex quibuslibet seniorum uerbulis ne
unum quidem iota præteruolet. Nõ attẽdit quale sit qđ
præcipit. Et hæc est obedĩetia sine mora. Si ita oportet: 1. The. 5.
sine causa legit ecclesia. Omnia probate, quod bonum
est tenete. Si ita oportet: deleamus iam de libro euãgelij: Mat. 10.
Estote prudentes sicut serpẽtes: sufficiente quippe quod
sequitur, & simplices sicut columbæ. Nec dico à subditis
mandata præpositorum esse dijudicãda, ubi nil iuberi de-
prehẽditur diuinis cõtrarium institutis: sed necessariam
assero & prudentiam, qua aduertatur si quid aduersatur:
& libertatem, qua & ingenue cõtemnatur. Cæterum iste
nihil, inquit, habeo interrogare: uiderit ille quid iusserit.
Dic quæso, si dato in manus gladio, suum te armari iussis-
set in iugulũ, acquieuisses? Aut si se tuo uoluisset impul-
su in ignem uel in aquam præcipitẽ dari, obtemperasses?
Nónne etiam ab his non prohibere cum possis, in crimẽ
tibi reputat homicidij? Age ergo: uide ne fortè sub præ-
textu obedientiæ, in quippiã ei grauius inseruieris. Non
ignoras certè qui dixerit (nam mihi hinc fortasse nõ cre-
deres) expedire scandala facientibus, demergi potius in Mat. 18.
profundum maris. Cur hoc dicit, nisi quia significare no
luit tam grauia illos in posterum manere tormenta: ut eis
comparata mors tẽporalis: nec pœnalis esse uideatur sed
commoda? Qui ergo eum scandala facere iuuisti: iuuisti
enim sequendo illum, obsequendo illi: nónne utilius iu-
xta præmissam ueritatis sententiam, molam asinariã collo
eius suspenderes, & sic eum demergeres in profundũ ma-
ris? Quid ergo? Tu ille obedientissimus discipulus, illũ
patrem & præceptorem tuum, quem ne puncto quidem
temporis, uel transuerso ut dicitur pedis, à te quãdiu ui-
xit passus elongari: ita ut in foueam quoq; post eum, non
quidem cæcis, sed apertis more balaam oculis cadere nõ
cunctatus sis: tu ne inquam illum tuo ita beandum puta-
sti obsequio: ut morte illi grauiorem exhibueris obedĩe-
tiam? Reuera nunc experior quàm uera sit illa sententia. Mich. 7.
Inimici hominis, domestici illius. Sic itaq; sentiẽs, sic cõ-
scius ipse tibi: nónne si sapis gemis, & si non desipis tre-
mis? Quippe cuius obedientia non meo, sed ueritatis iu-
dicio, peior inuenta est homicidio.? Si hæc non ignoras:
quomodo non trepidas? Q; si trepidas: quomodo non
emendare festinas? Alioquin qualem hinc ad illud tribu-
nal terrificum conscientiam portas, ubi iudex teste nõ in-
diget, ubi ueritas discutit intentiones, ubi inquisitio cul
parum pertingit ad abdita cordis, ubi deniq; secretissi-
mos recessus mentium diuinus ille inuestigat intuitus: &
ad subitum illum solis iustitiæ fulgorem, animarum ex-
pensi sinus, cuncta siue bona siue mala euomunt quæ cæ-
labant? Ibi frater adam, facientes & consentientes pari
pœna punientur. Ibi fures & socij furum similem sunt ac-
cepturi sententiam. Ibi par subibunt iudicium: & qui la-
ctant, & qui lactantur peccatores. Perge igitur iam dice-
re, quid ad me? ille uiderit. Tange picem: & dic, non sum
inquinatus ab ea. Abscõde ignem in sinu tuo: & te facta-
to non aduri. Pone deniq; portionem tuam cum adulte-
ris: nihilq; tua interesse putato. Nõ ita esaias. Redarguit Esaiæ. 6.
enim seipsum, non solum quia ipse immundus, sed & ꝙ
socius sit immundorum: quia inquiẽs uir pollutus labijs
ego sum, & in medio populi immunda labia habẽtis ego
habito. Redarduit autem se dixerim: non quia cum ma-
lis habitaret: sed quia mala non redarguerit. Sic namq; Ibidem.
ait. Væ mihi quia tacui. Quando uero ipse malum facere
acquiesceret:

acqesceret qđ se in aliis nõ redarguisse redarguit? Quid
enim etiã dauid? Nónne alieni cogitatione peccati se sen
Ps. 140. serat inquinari posse: cũ diceret. Cum hominibus operã-
tibus iniquitatem, & non cõmunicabo cum electis eorũ?
Deniq; & orat dicens. Ab occultis meis munda me dñe:
& ab alienis parce seruo tuo. Vñ etiã malorũ quorũ no-
luit participare malũ: studuit declinare consortium. Ait
Psal. 25. etenim. Non sedi cum cõcilio uanitatis: & cũ iniqua ge-
rentibus non introibo. Huic uersiculo concinit & subse-
Ibidem. quens. Odiui, inquit, ecclesiam malignãtium: & cum im-
puerb. 1. piis non sedebo. Audi deniq; & sapientis cõsiliũ. Fili mi,
ait, si te lactauerint peccatores: ne acquiescas eis. Tu ergo
aduersus hæc atq; alia in hũc modum innumera ueritatis
testimonia, putasti cuipiam obediẽdum? O odiosa puer-
sitas. Obedientiæ uirtus quæ semper militat ueritati: ad-
uersus ueritatem accingitur? Felicẽ ego dixerim fratris
Henrici inobedientiã: cui cito resipiscẽti ab errore, & re-
uertenti ex itinere: talem contigit non experiri obedien-
tiam. Quàm potiorem nunc & dulciorem suæ huiusmodi
inobedientiæ carpit: iamiamq; degustat fructum: bonam
habens cõscientiam: ꝙ cæteris collegis suis fraterna cor-
da graui scãdalo cõcutientibus, ipse inter fratres in pro-
posito & ordine suo sine querela cõuersatur. Cuius ego
si optio detur, pigram potius elegerim inobediẽtiam cũ
ipsius conscientia: quàm horum studiosam obedientiam
cum scandalo. Estimo enim quia melius agit iste sic in-
obediens abbati, sed non charitati, seruando unitatem in
uiculo pacis: quàm illi qui ita obtemperant homini uni,
ut unum præferant unitati. Fidenter & hæc addiderim,
expedire magis cuilibet sola unius hoĩs periclitari obe-
dientia: quam reliquis omnibus pietatis bonis, & uotis
propriæ professionis. Siquidem ut cætera taceã, duo præ
cipua nobis in manasteriis conuersantibus obseruanda
tradunt: subiectio abbati, & stabilitas in loco. Et ita obser
uanda, ꝙ neutrũ præpediat alterum, nec alterutrum sibi
præiudicent. Vt uerbi gratia, sic te stabilem in loco exhi-
beas, ut abbati subiici non cõtẽnas: sic obedias subiectus
abbati, ut stabilitatem non amittas. Porrò si detestaris in
loco licet perseuerantẽ, qui abbatis fortè subdi cõtemnit
imperiis: miraris si reprehẽdimus obediẽtiam, quæ nobis
uestrũ deserẽdi locum uel causa extitit uel occasio: præser
tim cum in professione regulari sic ꝓmittatur stabilitas
ut de subiectione abbati exhibenda, nulla penitus mẽtio
fiat? Sed q̄ris forsitan inquiẽs mihi. Quid ergo tu de sta-
bilitate tua facis, quam apud cisterciũ firmasti: & nũc ali-
bi habitas? Ad quod respõdeo. Ego quidem cisterciẽsis
monachus ibidem professus, ab abbate meo ubi nunc ha-
bito missus sum: sed missus in pace, missus sine scandalo,
sine discordia: missus iuxta consuetudinẽ & communem
institutionẽ. Quãdiu ergo in eadem qua missus sum pace
& concordia perseuero, quãdiu in unitate sto, communi-
bus priuata non præfero: quietus & subditus, in quo po-
situs sum permaneo: secura dico conscientia, qđ promisi,
firmiter teneo. Quomodo eñ stabilitatis præuaricor uo-
tum, qui unanimitatis non rumpo uinculum, pacis firma-
mentũ nõ desero? Et si corpus absentauit obediẽtia: sed
spiritũ semper ibidem præsentem tenet cõcors deuotio,
& in nullo dissimilis conuersatio. Qua die autẽ (qđ qui-
dem deus auertat) aliis incipiã uiuere legibus, aliis mori
bus cõuersari, diuersis deseruire obseruãtiis, adinuenire
noua, extraneas usurpare cõsuetudines: trãsgressor pro-
fessionis, promissam stabilitatẽ iam non me tenere confi-
do. Dico ergo abbati per omnia obtemperãdum, sed sal-
ua professione. Verũ tu professus ſm regľam sancti bene-
dicti, ubi promisisti obedientiam: promisisti & stabilita-
tem. Quòd si obedieris quidem: stabilis autem nõ fueris:
dum offendis in uno, factꝰ es omniũ reus. Si omnium: &
ipsiꝰ obediẽtiæ. Vides itaq; põdus tuæ obediẽtiæ? Qũo
nẽpe stabilitatis transgressiõem sufficit excusare: quæ nec
sibi quidem ualet patrocinari? Item notum est solẽniter
ac regulariter profiteri quemq; in pǣsentia abbatis. In
p̄sentia ergo tantũ: non etiã ad nutũ ipsiꝰ fit cuiusq; pro-
fessio. Testis proinde adhibetur abbas non dictator pro-
fessionis: adiutor nõ fraudator adimpletiõis: uindex non
auctor p̄uaricatiõis. Quid igit? Ponam in manu abbatis
qđ absq; ulla exceptione coram deo & sctis eius ꝓpria ma
nu & ore firmaui: audiẽs ex regula, si quãdo aliter fecero à
deo me esse damnãdũ, quẽ irrideo? Si abbas meꝰ aut etiã
angelus de cælo contraria iusserit: libere recusabo hmõi
obedientiam: quæ me transgressorem uoti proprii, & pe-
ierare faciat nomen dei mei. Scio eñ me iuxta scripturæ
ueritatem ex ore meo uel condemnandũ uel iustificandũ.
Et quia os quod mentit occidit animam: & quod deo ue
raciter canitur. Perdes omnes qui loquuntur mendaciũ. Sapiẽ. 1.
& quia unusquisq; onꝰ suũ portabit, & unusquisq; pro se Psal. 5.
rationẽ reddet. Alioquin qua fronte psallam mentiens in
conspectu dei & angelorum illud de psalmo. Reddam tibi
uota mea quæ distin[x]erunt labia mea? Viderit deniq; ab Psal. 65.
bas meꝰ quid sibi faciẽdũ putet de eo quod ex regula ad
ipsum specialiter dirigitur, ut præsentem regulam in om-
nibus conseruet. Et itẽ qđ uniuersaliter præcipitur, & ne
mo excipitur, ut omnes scilicet per omnia magistram se-
quantur regulam, nec ab ea temere deuietur à quoquam.
Ego sic ipsum sequi decreui semper & ubiq; magistrum;
ut nequaquã à regulæ, quã teste i p̄o iuraui & statui custo
dire, deuiem magisterio. Occurramus breuiter quæstioni
que à latere nobis surgere posse uidet: & sic iam nimis lõ-
gam finiamus epistolã. Videor nempe contraria loqui rei
quam facio. Quæri etenim à me potest: si hos damno qui
abbatis sui non solũ consensu sed & iussu suum monaste-
rium deseruerũt: quo pacto illos & recipiã & retineã, qui
de aliis monasteriis fracto stabilitatis uoto, & contempto
seniorum imperio, ad nostrum ordinẽ ueniũt? Ad quod
quidem breuis, respõsio: sed periculosa. Vereor namq; di-
splicere quibusdã quod dicturꝰ sum. Cæterũ mihi magis
uerendũ puto, ne tacendo ueritatem, illum uersiculũ non
ueraciter cantem. Iustitiam tuam non abscondi in corde
meo, ueritatẽ tuã & salutare tuum dixi. Hac ergo ratione Psal. 31.
illos suscipimus: qm̃ non putamus esse malũ si uota labio
rum suorũ q̄ in locis suis potuerunt quidẽ ꝓmittere, sed
nequaquã persoluere deo, qui ubiq; est, ubicũq; poterũt
reddant, & solius ruptæ stabilitatis damna, reliquorũ re-
gularium p̄ceptorum integra obseruatione compensent.
Si cui displicet hoc, & murmurat aduersus hominẽ quærẽ
tem salutem suam: respõdebit pro eo salutis auctor. Nón-
ne oculus tuus nequam est, quia ille bonꝰ? O quisquis es
qui saluti inuides alienæ: parcito uel tuæ. An nescis ꝙ in-
uidia diaboli intrauit mors in orbem terrarum? Attende
itaq; tibi. Si eñ ubi iuidia, ibi mors: pfectò nõ põt simul
& inuidere & uiuere. Quid molestus es fratri tuo qm̃ sata
git quemadmodũ q̄ processerunt de labiis suis, non faciat
irrita? Si quærat homo quomodo & ubi persoluat quod
pollicitus est deo: quid tu perdis? Fortassis si aliquantæ
pecuniæ tu eum debitorem teneres: circuire cogeres ma-
re & aridam donec usq; ad nouissimum quadrantem debi
tum redderet uniuersum. Quid igitur meruit de te deus
tuus: quoniam nõ uis ut & ipse à suo quod suum est debi
tore recipiat? Imo uni inuidens, duos tibi reddis infen-
sos: dum & dñm serui obsequio, & domini gratia seruum
fraudare conaris. Tu quare illum potius non imitaris: &
ipse uidelicet persoluendo quod debes? Putàsne & tuum
non requireretur debitũ? An potius propter hoc magis
irritas impie deum, quia dicis in corde tuo non requiret?
Quid inquis? Omnes ergo damnas qui similiter non fa-
ciunt? Non. Sed audi quid & de ipsis sentiam: & noli fru
stra calumniari. Qui me uis odiosum facere multis mili-
bus sanctorum, qui sub nostra professione non nostro cõ-
uersantes more: tamen aut sancte uiuunt, aut beate defun
cti sunt? Num ignoro ꝙ reliquerit sibi deus septem milia
uirorum, qui nõ curuauerunt genua sua ante baal? Au- 3. Rc. 19.
di ergo æmule, calumniator ausculta. Dixi cur de aliis mo
nasteriis ad nostra uenientes, recipiendos censuerim. Nũ-

qd non uenientes dānauit? Excuso illos:non istos accuso.
Soli sunt iuidi:quoꝶ excusare nec uolo nec ualeo.Quibꝰ
exceptis,si qs cæterorū ad regule cupiat transire purita-
tē,sed ꝓpter scandalū non audeat,aut certè etiā ob certā
corporis infirmitatē,puto qa non peccat:dū tn̄ in suo stu
deat loco sobrie & iuste & pie cōuersari.Nā si qua ex mo-
re monasterij minus fortè districte quàm regula cōstituis-
se uidet,obseruare cōpellit:excusabit hoc forsitan aut illa
charitas qua cunctatur migrare ad melius propter scanda
1.Petr.4 lum,iuxta illud.Charitas operit multitudinē pctōrū: aut
illa humilitas,qua propriæ consciꝰ infirmitatis se reputat
Iaco.4. imperfectū.Siquidem & de ipsa scriptū est.Deꝰ humilibꝰ
dat gratiā. Multa qdē tibi loquutus sum charissime, cum
multis opus non habeas:qppe cui sit & ingeniū uelox ad
intelligendū quod dicitur, & uoluntas agilis ad eligēdū
quod utiliter suadetur.Sed licet specialiter quidem ad te
nō tn̄ tā multa ꝓpter te scribenda putaui.Hæc itaqꝫ:qui-
bus deus prouidit forè necessaria. Tu aūt ut meū iā olim
familiarissimū paucis & cum omni fiducia moneo: ne iam
diutius animas desiderantiū te,in tuæ quidē animæ hor-
rendum periculū,tui expectatione suspendas. En tua eo-
rūqꝫ (ni falor) qui tecum sunt: & mors & uita in manu tua
est. Arbitramur eñ quicqd feceris tu aut uolueris:illos eē
facturos.Alioquin aperte denūcia illis quia iuxta omniū
abbatū nostrorū nō contēnēdā sn̄iam, q̄ merito processit
Ezec.18. in uos:qui redierint,uiuent,qui renuerint morientur.

Ad Brunonē Coloniēsem electū. Episto. VIII.

QVæris à me cōsiliū uir illustris Bruno, an uolē
tibꝰ te ꝓmouere ad ep̄atum acqescere debeas.
Quis hoc mortaliū diffinire p̄sumat? Deꝰ forsi
tan uocat:qs audeat dissuadere? Fortè non uo
cat:qs appropinquare cōsulat? Vtrū uerò uocatio dei sit
an nō sit,qs scire possit excepto spū q scrutat etiā alta dei:
uel si cui forte reuelauerit ipse? Magis quoqꝫ dubiū red-
dit cōsiliū illa ī lr̄is tuis hūilis,sed terribilis cōfessio: qua
uitā tuā tā grauiter, & ut credo nō nisi ueraciter accusas.
Nec eñ negandū est huiuscemodi uitā esse indignā tā sa-
cri dignitate ministerij. Sed rursum nō īmerito è regione
times (nā & nos idip̄m metuimꝰ) si ob malū cōsciæ de cō
misso sciæ talēto nō facis lucrū,nisi qd alio forte negotiā
di genere,etsi minus copiose,minus tn̄ & ꝑiculose fructifi
care ualeres. Horreo fateor:sic eñ tibi ut mihi loq debeo
qd sentio. Horreo inquā cōsiderās unde q̊ uocaris: præ
serti cū nullū intercurrerit pn̄iæ tp̄s, ꝑ qd utcūqꝫ huius-
cemodi ꝑiculosissimꝰ transitꝰ fiat.Et qdē rectꝰ ordo requi
rit,ut priꝰ ꝓpriā,deinde alienas curare studeas cōsciētias.
Eccl.3. Primus quippe pietatis gradꝰ est de quo scriptū est.Mise
rere aīæ tuæ placēs deo.Ex hoc aūt ad miserandū ꝓximū,
recto iā tramite charitas ordinata ꝓcedit:qppe quē ad sui
qsqꝫ mēsurā amare p̄cipit.Q, si in hūc modū quo te hacte
nus ip̄e amasti,& tibi cōmittēdōs amaturꝰ es:amalo egoq
dē tibi nō cōmitti,quàm sic diligi. Si aūt priꝰ te diligere
didicisses:& me forsitā scires amare.Sed qd si suā deꝰ acce
leret tibi gr̄am,& multiplicet mīam:& sit ad restituendam
īnocētiā efficacior uolox clemētia quàm diuturna pn̄ia?
Psal.31. Btūs siqdē cui nō imputabit dn̄s pctm̄. Nā qs accusabit
aduersus electū dei? Si deus iustificat:qs est qui cōdēnet?
Luc.23. Hoc salutis cōpēdiū sctūs ille latro cōsequutꝰ est uno eo
dēqꝫ die simul & cōfessus latrocinia,& introductus in glo
riā:breui q̊dā cōtētꝰ pōte crucis ad trāsigendū de regiōe
dissimilitudinis in terrā uiuētiū:& de luto fecis in paradi-
sum uoluptatis. Hoc subitū pietatis remediū percepit fe
Lucæ.7. lix illa peccatrix:cū repēte ubi superabundauerāt delicta
abundare cœpit & gr̄a. Absqꝫ multo pn̄iæ labore dimissa
sunt ei pctā multa,qm̄ dilexit multū:& ī breui meruit cha
1.Petr.4 ritatis accipe latitudinē:q̄ (ut scriptū est) coopit multitu
Matt.9. dinē pctōrū.Hoc & ille palyticꝰ in euangelio duplex atqꝫ
celerrimū potētissimæ bonitatis p̄sensit beneficium,priꝰ
mente quàm carne curatꝰ.Sed aliud est celerē adipisci ue-
niam peccatorū:& aliud de ip̄is sceleribus ad infulas mox
Matt.9. prouchi dignitatum. Video tn̄ mattheū de theloneo ad
apostolatus culmen assumptum: sed hoc me rursum con-
turbat,ꝙ non prius audierit cum cæteris apostolis suis.
Ite in orbem uniuersum,prædicate euāgelium omni crea Mar.
turæ:quàm egerit pœnitētiā:multo tempore ac labore se-
quendo dn̄m quocunqꝫ iret: permanens cum eo in tēta-
tionibus suis,Sed & si occurrat de Ambrosio,ꝙ de tribu
nalibus ad sacerdotium raptus fuerit: non me ualde con-
fortat:cum à puero mundam in mundo duxerit uitam;&
sic etiam fuga & latebris, multisqꝫ dissimulationum mo-
dis declinare conatus sit. Si de saulo quoqꝫ factus repēte
paulus,repente uas electionis,repente doctor gentiū, in
exemplum adducitur:hoc exēpli euacuat similitudinem,
ꝙ ille ideò misericordiam consecutus sit, quia ignorans 1.Ti.
ipso teste peccauit,manēs in īcredulitate. Quāquā si tale
quippiam qn̄qꝫ bene & utiliter factū fuisse agnoscitur,de
quo dici ueraciter possit.Hæc est mutatio dexteræ excel- Psal.
si:nō tam exemplū quàm miraculum afferre debeat. Hæc
interim à me ad id qd quæritis suspensiue responsa suffi-
ciant. Neqꝫ enim possum unde certus nō sum, certā pro-
ferre sententiam. Sic contingere debet quærenti rem ubi
nō sit. Sermo à propheta,consiliū à sapiente quærendum
est. Nūquid enim de luto limpidum quippiā haurire po-
testis? Vnum tamen est quod amico absqꝫ periculo,& ne-
quaquā sine fructu impēdere possumus:nr̄æ uidelicet pro
hac re orationis ad deum qualecūqꝫ suffragium. Deo er-
go relinquentes sui quod ignoramus secretum consilij:
ipsum supplici deuotiōe & deuota supplicatione p̄camur
ut in uobis & de uobis operetur quod & se deceat:& uo-
bis expediat. Habetis autem dominum Norbertum:quē
meliꝰ præsentem præsens de talibꝰ interrogare potestis.
Nam tanto uir ille in diuinis aperiēdis mysterijs nobis
promptior:quanto & deo propior esse cognoscitur.

Ad eundem iam archiepiscopum Coloniēsem. Epistola. IX.

DIgnationis uestræ suscepi scripta deuotꝰ,& ad
iniuncta solicitus fui:& si profui,uos probabi-
tis. Sed de hoc satis. Porrò in eadem charitate
audeo quæ sequuntur. Si custos qui uocātur
ad ministerium,constat eligi & ad regnum:profecto secu-
rus est coloniēsis archiepiscopus. Q, si etiā & saulē in re-
gno,& iudam in sacerdotio legitur elegisse nō aliꝰ quàm
ipse deus,& non potest solui scriptura quæ hoc asserit:ti- 1.Tim.
meat necesse est & coloniensis archiep̄s. Si uero (qd uerū
est) & illa sentētia hodie quoqꝫ uiget,quia nō multos no-
biles,non multos potētes,nō multos sapiētes elegit deꝰ:
nūquid non triplicem quoqꝫ habet timēdi causam colo-
niensis archiepiscopus? Curemus ergo in alto positi, nō
altum sapere,sed timere:sed humilibus cōsentire. Princi-
pem,inquit,te constituerunt:esto in illis tāquam unus ex
illis. Et iterum. Quāto maior es:tanto humilia te in omni- Eccl.
bus. Sapiens est qui hoc consulit:quippe haud secus sen- Eccli.
tiens ab ipsa sapiētia quæ ait. Qui maior est uestrum: fiat
sicut iunior. Alioquin iudicium durum his qui præsunt: Luc.22.
timeat potestas. Seruus quoqꝫ sciēs uoluntatem domini
sui,& nō faciens digna,uapulabit multis. Timeat qui co-
gnouit literaturam. Timeat nobilis:quia iudex omnium,
nō est acceptor personarum. Iste profecto necessarij timo-
ris funiculus triplex,difficile rumpitur. Durúsne uideor
quia non blandior:ꝙ metum incutio,ꝙ amico cupio ini-
tium sapiētiæ? Sic mihi contingat semper beare amicos:
id est terrēdo salubriter,nō adulando fallaciter. Ad illud
me prouocat qui dicit. Beatus homo qui semper est paui- Prouer.
dus. Ab hoc reuocat qui ait. Popule meus qui te beatifi- Esaiæ.3.
cant:in errorem inducunt.

Ad eundem. Epistola. X.

HOrrēdum punire nephas, etsi duplici ratione
incumbat uobis,tum pro debito uidelicet offi
cij, tum quia & apostolica iniūgit auctoritas:
puto tn̄ ꝙ nō superuacua in re tanta, etiā ami-
ci cōmonitio accedit. Hoc aūt est ꝙ amicū & patrē cupi-
mus esse ammonitū:ut hæc ipsa ultio q̄ faciēda est,eo qꝫ
zelo quo

zelo quo facienda est fiat: quatenus nõ solum præsens fa-
cinus multatum esse uideatur: sed etiam à simili temerita-
te audiens omnis malignitas compescatur.

Ad Cartusienses & Guidoni priori. Epla. XL.

INter prẽs reuerẽdissimis & inter amicos
charissimis Guidoni priori cartusiẽsi: cæ-
terisq; sctis qui cũ eo sunt: frater Bernar-
dus de clara ualle salutẽ æternã. ¶ Sancti-
tatis uestræ literas tã lætus accepi: quàm
auidus & olim desideraueram. Legi eas, &
quas uoluebã in ore literas: scintillas sentiebã ĩ pectore:
quibus & cõcaluit cor meũ intra me, tanquã ex illo igne
quẽ dñs misit in terrã. O quãtus in illis meditatiõibus ex
ardescit ignis: è quibus huiuscemodi euolãt scĩtillæ. Vrã
illa succẽsa & succendens salutatio sic mihi (ut uerum fa-
tear) accepta fuit & est: quasi nõ ab hoĩe, sed certissime ab
illo q mandat salutes iacob, descẽdere uideret. Non me sa
nè arbitror salutatũ in uia: nõ in trãsitu: nõ ueluti ex occa
sione (ut assolet) consuetudinis: sed plane ex uiscerib9, ut
sentio, charitatis ꝓdijt hæc tã grata & inopinata benedi-
ctio. Bñdicti uos à dño qui me in benedictionib9 dulce-
dinis tantæ preuenire curastis: ut daret puero uro uobis
primũ scribentibus fiducia rescribendi: scribere quidẽ ad
uos iam pridem gestienti: sed non præsumenti. Verebar
nimirum sanctam quã in domino habetis importunis scri
ptitationibus infestare qetẽ: iuge illud uestrum sacrumq;
silẽtiũ à seculo: susurriũ cũ deo: uel ad modicum interrum
pere: nostraq; ingerere aurib9 secretis penitus occupatis
supnis eulogijs. Timebã omnino molestus fieri: uel moy
si in monte, uel heliæ in deserto: aut certe excubanti in tẽ
plo samueli: si diuinis intẽtissimos confabulationibus ali
1.Reg.5. quatenus auocare tentassem. Clamat samuel: loquere do-
mine, quia audit seruus tuus: & ego me audiri præsume
rem? Timebam inquã ne si & dauid elõganti se fugienti
manẽtiq; in solitudine: importunus insisterem: indignãs
excusaret & diceret. Sine me, nõ audio te modo: audiã po
Psal.84. tius quod dulcius ausculto. Audiam q̃d loquat ĩ me dñs
deus: quoniã loquet pacẽ in plebẽ sua: & sup sctõs suos,
Psal.118. & in eos qui conuertunt ad cor. Aut certe illud. Declina
te à me maligni: & scrutabor mandata dei mei. Quid enĩ?
Egóne tam temerarius essem: ut inter sponsi brachia sua-
uiter quiescentem auderem suscitare dilectã quousq; uel
let ipsa? Putarem illico auditurum me ab illa. Noli mihi
Can.2. molestus esse. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi: qui
pascitur inter lilia. Verũ quod nõ audeo ego: audet cha-
ritas: & cum omni fiducia pulsat ad ostium amici: nequa-
quam putans pati se debere repulsam: quæ amicitiarum
matrem se nouit: nec ueretur uestrũ etsi gratissimũ pauli-
sper inquietare ocium, propter suũ negocium. Ipsa pro-
fecto: ipsa cum uult facit uos excedere deo. Ipsa & cũ uo-
luit fecit sobrios nobis: adeo ut minime duceretis indi-
gnũ, me nõ modo sustinere loquentẽ, sed tacentem insup
benigne prouocare. Amplector benignitatem, dignatio-
nem ammiror, laudo & ueneror puritatem qua de nostris
profectibus quos putatis: tãta in domino exultatiõe glo
riamini: Glorior & ego plurimũ tanto testimonio: & ser-
uorum dei tam grata quàm gratuita admodum familiari-
tate delector. Hæc iã gloria mea: hoc gaudium meum: hæ
deliciæ cordis mei: ꝙ non frustra leuauerim oculos meos
in mõtes: unde qppe iã non mediocre uenit auxiliũ mihi.
Hi iã nobis stillarũt mõtes dulcedinẽ: & adhuc spero qa
stillabũt quousq; ualles nostræ abũdabũt frumẽto. Festi-
uus enĩ erit mihi dies ille ducendus: & memoriale sempi
ternũ: ĩ quo uirũ illũ uidere ac suscipe merui: p quẽ factũ
est ut in cordibus uestris ego reciperer. Et quidẽ iã ante
receperatis ut apparet in literis uestris: sed nũc arctius ut
cõperi ꝙ familiarius, cũ ille nobis retulit de me quædam:
quæ etsi non probauerit: putauit tamen. Fidelis quippe
& religiosus: absit ut aliter loqueret: quàm credidit. En
Mat.10. reuera in me experior q̃d ait saluator. Qui recipit iustum
in nomine iusti, mercecẽ iusti accipiet mercedẽ quippe
iusti dixerim ꝙ iustus reputor: non ob aliud nisi ꝙ iustum
recepi. Nam si qua superaddita sunt: ea iustus nõ tam ex
ueritate rei, quàm ex puritate sui locut9 est. Audistis, cre-
didistis, exultastis, scripsistis, & me nõ parum lætificastis:
non solum ꝙ aliquem locũ gratiæ, & locũ non mediocrẽ
apud uestrã merui sanctitatẽ: sed & ꝙ nobis uestrorũ non
parua ex parte puritas animorũ innotuit. Paucis pro cer-
to aperuistis, cui9 spiritus estis. Gaudeo proinde mihi gau
deo & uobis: meæ utilitati, & uestræ synceritati. Illa siq-
dem uera & syncera est charitas: & omnino de corde puro
& conscientia bona, & fide non ficta iudicanda procedere
qua proximi bonum æquæ ut nostrũ diligim9. Nam qui
magis aut certè solum diligit suum: conuincitur nõ caste
diligere bonũ: quod utiq; propter se diligit, non propter
ipsum. Et hic talis non potest obedire prophetæ, qui ait.
Confitemini domino quoniam bonus. Confitetur quidẽ Psal.117
quia fortassis bonus est sibi: non autẽ qm̃ bonus est in se.
Quapropter nouerit in se dirigi illud ab eodẽ propheta
opprobrium. Cõfitebit tibi, cũ benefeceris ei. Est qui cõ Psa.48.
fitetur domino, qm̃ potẽs est: & est qui confitetur, quoniã
sibi bonus est: & itẽ qui confitetur qm̃ simpliciter bonus
est. Prim9 seruus est, & timet sibi: secũdus mercenari9 est,
& cupit sibi: tertius fili9, & defert patri. Itaq; & q timet,
& qui cupit, uterq; pro se agũt. Sola quæ in filio est cha-
ritas: nõ quærit quæ sua sunt. Quamobrẽ puto de illa di-
ctum. Lex domini immaculata, conuertens animas: ꝙ so-
la uidelicet sit quæ ab amore sui & mundi auertere possit Psa.18.
animũ, & in deum dirigere. Nec timor quippe nec amor
priuatus conuertit animã. Mutant interdum uultum uel
actum: affectũ nunquã. Facit quidem etiam seruus nonnũ
quam opus dei quia non sponte, in sua adhuc duritia per
manere conuincitur. Facit & mercenarius: sed quia non
gratis, ꝓpria trahi cupiditate cognoscit. Porrò ubi pro-
prietas, ibi singularitas. Vbi autẽ singularitas, ibi angu-
lus. Vbi uerò angulus, ibi sine dubio sordes, siue rubigo.
Sit itaq; seruo sua lex timor ipe quo cõstringit: sit merce
nario sua cupiditas, qua & ipsa arctatur: quoniam ab ipsa
tentatur abstractus & illectus. Sed harum nulla aut sine
macula est, aut animas conuertere potest. Charitas uero
conuertit animas: quas facit & uoluntarias. Porrò in eo
eam dixerim immaculatam: ꝙ nil sibi de suo retinere con-
sueuit. Cui nempe de proprio nihil est: totũ ꝓfecto quod
habet, dei est. Quod autem dei est: immundum esse nõ po-
test. Lex ergo domini immaculata, charitas est: quæ non
quod sibi utile est quærit, sed quod multis. Lex autem do
mini dicitur: siue ꝙ ipse ex ea uiuat: siue ꝙ eam nullus ni-
si eius dono possideat. Nec absurdum uideatur quod di-
xi, etiam deum uiuere ex lege: cum nõ alia dixerim quàm
charitate. Quid uerò in summa & beata illa trinitate sum-
mam & ineffabilem illam conseruat unitatẽ nisi charitas?
Lex est ergo, & lex domini charitas: quæ trinitatẽ in uni-
tate quodommodo cohibet: & colligat in uinculo pacis.
Nemo tamen me existimet charitatẽ hic accipere qualita
tem, uel aliquod accidẽs: alioquin in deo dicerem (quod
absit) esse aliquid quod deus non est: sed substantiã illam
diuinam: quod utiq; nec nouum nec insolitum est dicen-
te ioanne. Deus charitas est. Dicitur ergo recte charitas,
& deus, & dei donũ. Itaq; charitas dat charitatẽ: substan- 1.Ioã.4.
tia accidentalem. Vbi dantẽ significat: nomẽ est substan-
tiæ. Vbi donũ, qualitatis. Hæc est lex æterna: creatrix &
gubernatrix uniuersitatis. Siquidem in pondere, & men-
sura, & numero per eã facta sunt uniuersa: & nihil sine le-
ge relinquitur cum ipsa quoq; lex omniũ sine lege nõ sit,
non tamen alia quam seipsa, qua & seipsam etsi non crea-
uit: regit tamen. Cæterum seruus & mercenarius habent
legem non à dño: sed quã ipsi sibi fecerunt: ille deum non
amando: iste plus aliud amando. Habent inquam legem
non domini, sed suam: illi tamen quæ domini est subiectã.
Et quidem suã sibi quisq; legem facere potuerũt: non ta-
men eã incõmutabili æternæ legis ordini subducere po-
tuerunt. Tunc autem dixerim quẽq; sibi suam fecisse le-

gem,quando cõmuni & æternæ legi propriam prætulit
uoluntatem:peruersæ utiq; uolens suum imitari creato-
rem:ut sicut ipse sibi lex,suiq; iuris est:ita is quoq; seipm
regeret:& legẽ sibi suam faceret uoluntatẽ:graue utiq;&
importabile iugũ sup oẽs filios adã: heu inclinãs & icur-
uãs ceruices nr̃as: adeò ut uita nr̃a inferno apropinqua-
uerit. Infelix ego homo:qs me liberabit de corpore mor-
tis huius? Quo utiq; sic premor: ut nisi quia dominꝰ ad-
iuuit me: paulominus habitasset in inferno anima mea.
Sub hoc onere grauatꝰ gemebat q dicebat. Quare posui-
Iob. 7. sti me contrarium tibi;& factus sum mihimetipsi grauis?
Vbi dixit factus sum mihimetipsi grauis:ostendit ꝙ lex
ipse sibi esset:nec alius hoc quàm ipse sibi fecisset. Quod
autem deo loquens præmisit: posuisti me contrarium ti-
bi:dei se tamen non effugisse legem indicauit. Hoc quip-
pe ad æternam iustamq; legem dei pertinuit:ut qui à deo
noluit suauiter regi pœnaliter à seipso regeretur: quisq;
sponte iugum suaue & onus leue charitatis abiecit, por-
priæ uoluntatis onus importabile pateret inuitus. Miro
itaq; modo æterna lex fugitiuũ suum,&posuit sibi cõtra-
rium,& retinuit subiectũ: dum uidelicet nec iustitiæ pro
meritis legem euasit,nec tamẽ cum deo in sua luce, in sua
requie,in sua gloria remansit: subiectus potestati & sub-
Ibidem. motus felicitati. Domine deus cur non tollispeccatum
meum: & quare non aufers iniquitatem meam : ut abie-
cta graui sarcina propriæ uoluntatis,sub leui onere chari-
tatis respirẽ: nec iam seruili timore coercear: nec merce-
naria cupiditate illiciar:sed agar spiritu tuo,spiritu liber-
tatis,quo aguntur filij tui: qui testimonium reddat spiri-
tui meo ꝙ & ego sim unus ex filijs, dum eadem lex mihi
Rom,13. fuerit quæ & tibi:& sicut tu es,ita & ipse sim in hoc mũ-
do? Hi siquidem qui hoc faciũt quod ait apostolus. Ne-
mini quicquã debeatis,nisi ut inuicem diligatis: procul-
dubio sicut deus est, & ipsi sunt in hoc mundo:nec serui
aut mercenarij sunt,sed filij. Itaq; nec filij sunt sine lege:ni
si fortè aliquis aliter sentiat propter hoc quod scriptum
1.Tim .1 est. Iustis non est lex posita. Sed sciendum est ꝙ alia lex est
promulgata à spiritu seruitutis in timore:alia à spiritu li-
bertatis data in suauitate. Nec sub illa coguntur esse filij:
nec sine ista patiunt̃. Vis audire quia iustis nõ est lex posi
Rom. 8. ta? Non accepistis,inquit, spiritum seruitutis iterũ in ti-
more. Vis audire ꝙ tamen sine lege charitatis non sint?
Ibidem. Sed accepistis,ait, spiritũ adoptionis filiorum. Deni-
q; audi iustum utrumq; de se fatentem:&ꝙ non sit sub le-
1.Co.9. ge:nec tamen sit sine lege. Factus sum,inquit,his qui sub
lege erant,quasi sub lege essem: cum ipse nõ essem sub le-
ge. His qui sine lege erant:tanquã sine lege essem,cum si-
ne lege dei non essem,sed in lege essem christi. Vnde apte
non dicitur. Iusti non habent legem:aut iusti sunt sine le-
ge:sed iustis non est lex posita: hoc est nõ tanquã inuitis
imposita:sed uoluntarijs eò liberaliter data:quò suauiter
inspirata. Vnde & pulchre dñs. Tollite,ait, iugum meum
Mat.11. super uos. Ac si diceret. Nõ impono inuitis:sed uos tolli-
te si uultis. Alioquin nõ requiẽ,sed laborẽ inuenietis aĩa
bus uestris. Bona itaq; lex charitas & suauis:q̃ non solum
leuiter suauiterq; portatur:sed etiã seruorũ & mercena-
riorũ leges portabiles ac leues reddit:quas utiq; non de-
Matt.5. struit:sed facit ut impleãtur,dicente dño. Non ueni legẽ
soluere,sed adimplere. Illam tẽperat,istã ordinat,utranq;
leuigat. Nunquã erit charitas sine timore,sed casto:nun-
quàm sine cupiditate,sed ordĩata. Implet ergo charitas
legẽ serui,cũ infundit deuotionẽ:ĩplet & mercenarij, cũ
ordinat cupiditatem. Porrò timori permixta deuotio
ipsum nõ annulat:sed castificat. Pœna tantum tollitur si-
ne qua esse non potuit dum fuit seruilis: & timor manet
Psal.18. in seculũ seculi castus & filialis. Nã ꝙ legit̃. Perfecta chari
1.Ioã.4. tas foras mittit timorẽ: Pœna intelligẽda est,quæ seruili
(ut diximus) nũquã deest timori:illo scilicet genere locu
tionis:quo sæpe causa ponitur ꝑ effectu. Deinde cupidi-
tas tunc rectè à superueniẽte charitate ordinatur:cũ ma-
la quidẽ penitus respuunt̃: bonis uerò meliora proferũ-
tur:nec bona nisi propter meliora appetuntur. Quod cũ
plenè per dei gratiã assecutũ fuerit:diliget̃ corpus & uni
uersa corporis bona tm̃ propter aĩam:anima ꝑpter deũ:
deus autẽ propter seipsum. Verũtamen quia carnales su-
mus,& de carnis cõcupiscentia nascimur,necesse est cupi
ditas uel amor noster a carne incipiat:quæ si recto ordine
dirigitur, quibusdam suis gradibus duce gratia profi-
ciens,spiritu tandẽ cõsummabitur:quia non prius quod
spirituale:sed quod animale,deinde quod spirituale. Et
prius necesse est,portemus imaginẽ terrestris:deinde cæ-
lestis. In primis ergo diligit seipsum homo propter se. Ca
ro quippe est:& nil sapere ualet præter se. Cumq; se uidet
per se nõ posse subsistere:deũ sibi quasi necessariũ incipit
per fidẽ inq̃rere & diligere. Diligit itaq; in secũdo gradu
deũ:sed ꝑpter se,nõ ꝑpter ipsum. At uerò cũ ipsum cœpe
rit occasione propriæ necessitatis colere & frequẽtare co
gitando,legẽdo,orando,obediendo:quadã huiuscemodi
familiaritate paulatim sensimq; deus innotescit,cõsequẽ-
ter & dulcescit:& sic gustato quàm suauis est dñs,transit
ad tertiũ gradũ ut diligat deũ,nõ iã ꝑpter se,sed propter
ipsum. Sanè in hoc gradu statur:& nescio si à quoquã ho
minũ quartus in hac uita perfecte apprehẽditur:ut se sci-
licet homo diligat tm̃ ꝑpter deũ. Asserãt hoc si qui exper
ti sunt:mihi fateor impossibile uidetur. Erit aũt procul-
dubio cũ introductus fuerit seruus bonꝰ & fidelis in gau-
dium dñi sui:& inebriatus ab ubertate domus dei. Quasi
enim ebrius miro quodã modo oblitus sui:& à se penitus
uelut deficiens totus purget in deum:& deinceps adhæ-
rens ei unus spũs erit. Arbitròr hoc prophetã sensisse, cũ
diceret. Introibo in potentias dñi:dñe memorabor iusti- Psal.
tiæ suæ solius. Sciebat profectò cũ introiret ĩ spũales po-
tentias dñi:exutum se iri uniuersis infirmitatibus carnis:
ut iam nil de carne haberet cogitare:sed totus in spiritu
memoraretur iusticiæ dei solius. Tunc pro certo singula
christi membra dicere poterunt de se,quod paulus aiebat
de capite:Et si cognouimus sm carnem christum:sed nũc 2.C
iam nõ nouimus. Nemo ibi se cognoscit sm carnẽ: qa ca- 2.Co.
ro & sanguis regnũ dei nõ possidebunt. Nõ ꝙ carnis sub
stantia illic futura non sit:sed ꝙ carnalis omnis necessitu-
do sit defutura, carnisq; amor amore spiritus absorben-
dus & infirmæ quæ nũc sunt humanæ affectiones :in diui-
nas quasdm potẽtias habeãt cõmutari. Tũc sagena cha-
ritatis quæ nũc tracta per hoc mare magnũ & spatiosum,
ex omni genere piscium congregare non desinit:cum per
ducta ad littus fuerit:malos foras mittens,bonos solum
modo retinebit. Siquidem in hac uita ex omni genere pi-
scium intra sinum suæ latitudinis,charitatis rhete cõclu-
dit:ubi se pro tempore omnibus cõformãs:omniũq; in se,
siue aduersa,siue prospera trãjciens ac sua quodammodo
faciens,non solum gaudere cum gaudentibus,sed etiam
flere cũ flentibus consueuit. Sed cum peruenerit ad littus
uelut malos pisces omne quod triste patitur foras mittẽs,
sola quæ placere & iocunda esse poterunt,retinebit. Num
quid enim tunc (uerbi gratia) paulus aut infirmabit̃ cum
infirmis:aut uretur pro scandalizatis:ubi scandala & infir
mitas procul erunt? Aut certe lugebit eos qui ante non
egerunt pœnitentiam, ubi certum est sic neminem sanè
fore qui pœniteat:quomodo qui peccet non erit? Absit
autem ut uel eos qui ignibus æternis cum diabolo & an-
gelis eius deputandi sunt:plangat & defleat in illa ciuita-
te quam fluminis impetus lætificat: cuius diligit domi-
nus portas super oĩa tabernacula iacob:ꝙ uidelicet in ta-
bernaculis etsi quando gaudetur de uictoria, laboratur
tamen in pugna,& plerũq; periclitatur de uita:in illa au-
tem patria nulla prorsus admittatur aduersitas, siue tristi
tia quemadmodum de illa canitu. Sicut lætantium oĩm Psal.18.
habitatio est in te. Et rursum. Lætitia sempiterna erit eis. Esai.6.
Deniq; quomodo misericordiæ recordabitur:ubi memo
rabitur iustitiæ dei solius? Proinde ubi iam non erit mise
riæ locus,aut misericordiæ tẽpus:nulliꝰ ꝑfectò esse pote
rit miserationis affectus. Longum quidẽ adhuc texere ser-

monem

mone insatiabili colloquendi ad uos desiderio pulsor fratres mei charissimi & desideratissimi: sed tria sunt quæ finem indicūt. Primū quidem ꝙ maxime uereor, ne fiam onerosus uobis. Secundum: quia pudet loquacitas. Tertiū: ꝙ domesticis urgeor curis. In fine precor misereminí mei: & si exultastis in bonis de me tantum auditis: certis quæso cōpatimini malis. Vidit fortassis qui uobis ea narrauit, aliqua parua: & de paruis grandia æstimauit. Vr̃a autem synceritas facile credidit, qđ libēter audiuit. Gratulor quidē de charitate, quæ omnia credit: sed cōfundor ꝓ ueritate, quæ omnia nouit. Volo uos mihi credere, de me magis quàm alteri qui tantum uidet in facie. Nemo quippe scit quæ sunt in homine: nisi spirit⁹ hominis qui in eo est. Dico uobis ego qui de me loquor nō ex coniectura, sed ex sentētia, nō sum talis qualis putor uel dicor quod quidem tam securus fateor quàm certus experior: ita ut nil malim uestris orationibus specialiter obtinere, quàm ut talis fiam, qualem literæ uestræ prædicant.

Ad eosdem: in qua supplicat ut orent pro ipso. Epistola. XII.

AMantissimo dn̄o & reuerēdissimo patri Guigoni priori cartusiēsi: & sanctis fratribus adhærētibus ei: frater Bernardus de clarau alle: modicū id qđ est. ¶Primū ꝙ accedēs ad partes illas nō adieci peruenire usq; ad uos uidere facies uestras, rememorari iniquitates & necessitates meas: etsi forsitan uobis satisfacere possum: mihi fateor nō possum. Irascor occupatióib⁹ meis: qb⁹ factū est, nō ut neglexerim: sed ut nequerim. Hoc frequēter patior, & ideo frequenter irascor: dignus utinā cui omnis sc̃tus condoleat. Alioquin dupliciter miser sum: si nec miserabilis sum. Ego uero fraternæ pietati locū in me ostēdo nō meritum. Misereminí mei, nō quia dignus: sed qm̄ inops & paup sum ego. Iustitia meritū quærit: misericordia miseriā intuetur. Vera misericordia nō iudicat, sed afficit: nō nititur discussione, occasione cōtēta. Non em̄ expectat ratio, ubi affectio trahit. Lugebat samuel saul, miserās nō deliberās. Fundebat lachrymas dauid filio paricidæ: etsi nō ꝓfuturas, pias tn̄. Ita & uos misereminí mei: nō quia merui, sed quia egeo, misereminí tanquā misericordiā consecuti à domino: ut sine timore à mundi tumultibus liberati seruiatis ei. Fœlices quos abscondit in tabernaculo suo in die malorum in umbra alarum suarum sperantes, donec transeat iniquitas. Cæterum ego infœlix: pauper & nudus homo natus ad laborem: implumis auicula penè omni tempore nidulo exulās: uēto exposita & turbini: turbatus sum & mot⁹ sum sicut ebrius: & oīs sciētia mea deuorata ē. Misem̄ini ꝑinde: & si nil meriti certè sic affecti.

Ad dn̄m papam Honorium. Epistola. XIII.

SVmmo pōtifici Honorio: frater quidē ꝓfessione monachus: conuersatione peccator: seipm̄ quātillus est. ¶Aiūt apud uos plus ualere pauperis precem: quàm potentis uultum. De qua uestra singulari dignatione tam sancta opinio facit me dignitatis celsitudinem non uereri, quominus audeam loqui ad uos, id præsertim quod charitas suggerit (De ecclesia dico dn̄e cathalaunensi: cuius quantū in me est, nec ualeo nec debeo dissimulare periculū.) Videmus nimirū iam iāq; imminere, sentimus nos q uicini sumus, pacē uidelicet memoratæ ecclesiæ grauiter mox esse tubandā: si electiōi illustris illius uiri, id est magistri Alberici: in quā utiq; totus tā clerus quàm populus pari uoto & uoce cōuenerant, & cōueniunt: uestræ pietatis assensum impetrare nequiuerint. De qua re si & nostra quæritur aut curat sententia: nouimus hominē sanæ fidei & doctrinæ hacten⁹ extitisse: in diuinis pariter & hūanis prudētē esse: & speram⁹ in domo dei (si tn̄ ipse elegit eū) fore uas in honorē: & utilē futurū nō solū illi: sed & oī gallicanæ eccl'iæ. Vestræ iā discretiōis est iudicare, an merito flagitet à uobis facienda dispensatio: unde talis pōt sperari recompēsatio.

Ad eundem dominum Honorium papam. Epistola. XIIII.

SVmmo pontifici Honorio: frater Bernardus abbas clareuallis salutem: & si qd potest peccatoris oratio. ¶Quāto ad uos timore scribā nouit ipse quē timem⁹ in uobis. Sed ut audeam, domina charitas facit: quippe quæ imperat & uobis. Pro ecclesia Diuionensi rogatus, suscepi facere precē: sed qd potissimum precari debeam, penè dubito. Nam sicut tentare aliquid uel prece uel precio aduersus iustitiam iniquum est: sic pro iustitia multum laborare apud iustitiæ amatorem, superfluum. Verū et nos quid oremus sicut oportet nescimus: confidimus tamē ꝙ uestra benignitas præsertim in causa religiosorum ociosa esse non poterit. Et quidem sanctitatis uestræ prudentia solicitaq; discussio, quid inuentura sit ego nescio: sed hoc dico qđ audiui, & frequenter audio, quia uidelicet longo & incōcusso tenore fertur Diuionensis ecclesia possedisse ea de quib⁹ aduersus eam causantur Lexouienses: ita ut hi qui uidentur antiquiores de uicinis, mirentur & indignentur: nouam abominantes calumniam.

Ad Haimericum cancellarium, unde supra. Epistola. XV.

VIro illustri domino Haimerico apostolicæ sedis cancellario, B. de clarau alle, quæ retro sunt obliuisci: & ad ea quæ ante sunt, apostolum sequi. ¶Nō latet amicos nostros ꝙ me familiari affectu diligitis: & tantæ mihi fœlicitatis fructum inuidēt, si solus habere uoluero. Monachi Diuionēses ob antiquā illius ecclesiæ religionē, mihi charissimi sunt. Sentiāt si placet, ꝙ non sit amor ociosus: siue uester ad nos: siue noster ad illos: salua tamen in omnib⁹ iustitia: cōtra quam ne amicum quidem respicere fas est.

Ad Petrum presbyterum cardinalē, unde supra. Epistola. XVI.

CHarissimo domino suo Petro presbytero cardinali: frater Bernardus abbas clareuallis, salutem & nō in uia. ¶Eho causam non habe: causam tamen Diuionensis monachorū, quia uiri religiosi sunt, meā facio. Manutenete eā, ut meā. Sic tn̄ meam: ut & iustitiæ sit. Quod utiq; & nos confidimus, & tota ferè patria testatur.

Ad Petrū diaconū cardinalē legatū, unde supra. Epistola. XVII.

DOmino uenerabili Petro Ro. ecclesiæ diacono cardinali & legato: frater Bernard⁹ seipm̄ quantū pōt. ¶Quòd ad uos non ueni ut mandastis, non mea pigritia: sed causa fuit nō contēnēda. Siqdē salua uestra oīmq; bonorū reuerētia mihi ꝓpositū est nequaquā egredi de monasterio: nisi certis ex causis. Quarum utiq; nulla modo se obtulit ut licite possem uestræ in hoc, imo & nostræ satisfacere uolūtati. Verū uos quid facitis de eo qđ iamdudū uestrarū priorum literarum ꝓmissione tenemus: uestro scilicet quem adhuc sustinemus aduentu? Quæ illa deinde scripta sint, quæ & ante nobis fieri iussistis, & nunc requiritis, omnino nescimus: ideoq; nihil parauimus. Ego enim nescio me quippiam quandoq; scriptitasse de moralibus, quod uestræ excellentiæ studio dignum putem. Aliqui fratres nonnulla ex his quæ me coram audiere loquentem, stilo suo excepere. Quorum unus uobis præsto est: præcētor uidelicet Trecēsis: & archidiaconus Gebuinus: & facile potestis habere si qua placēt: q̄ ab illo excerpta sunt. Tamen si curæ uobis, aut curis quādoq; uestris uacuū fuerit: & ita dignū iudicatis, dignitatis uidelicet uestræ ꝑmissam ꝑsentiā expectātibus exhibere filiolis: tūc si quid in manib⁹ inuentū, aut nostro posse, adhuc elaborari studio uisum fuerit qđ fortè delectet, uestræ oīno ꝓ uiribus nō deero uolūtati. Diligimus em̄ bonā famā uestrā: reueremur quā in uobis audiuimus circa res dei solicitudinē & synceritatē: & ideo ualde gratū habemus, si nostra uo-

bis fortè in aliquo esse possit officiosa rusticitas.

Ad eundem Petrum. Epistola. XVIII.

CVm totũ me dedero uobis: parum est ut digne mihi uidear recõpensasse, uel dimidium beneuolentiæ quam erga nostrã humilitatẽ habere uos aiunt. Gaudeo quidem de gratia: sed tẽperat fateor pro tanto fauore lætitiam, quod eũdem mihi fauorem nõ opus sed opinio acquisierit. Pudet nimirũ grãditer exultare: cum sentio in me uenerari, uel diligi, non quidem quod sum, sed qđ putor. Neq; enim ego tũc diligor, quãdo sic diligor: sed nescio quid in me pro me, qđ non sum ego. Imo ut uerius loquar, non nescio: nam certissime scio quod nihil. Nihil enim proculdubio est, quicqd putatur & non est. Porrò cum amaꝛ quod nõ est, sed esse putatur: non amor uel amans nihili est: sed quod amatur. Mirandũ, sed magis dolendum quàm mirandũ: quod id qđ nihil est, amari potest. Hinc planè sentimꝰ, unde, quo, uenimus: quid pdidimus: quid inuenimus. Adhærendo ei qui semper & beate est: semper & nos esse, & beate esse poteramus. Adhærendo autem dixerim: non solum per cognitionem, sed per amorem. Nã quidã ex filijs adam cum cognouissent deũ: nõ sicut deum glorificauerũt, aut gratias egerũt: sed euanuerũt in cogitationibꝰ suis. Merito proinde obscuratum est insipiens cor eorum: quia cũ ueritatem cognoscerẽt, & contẽnerẽt: iure receperũt in pœnã ut nec cognoscerẽt. Heu sic adherẽdo ueritati per cognitionẽ: sed ab illa defluendo per amorem, amando pro illa scilicet uanitatẽ: hõ uanitati similis factꝰ est. Et qd uanius, quàm diligire uanitatẽ? Et qd iniquiꝰ, quàm contẽnere ueritatẽ? Quid uerò iustiꝰ, quàm cõtẽptoribus subtrahi & ipsam cognitionẽ? Quid inquã iustiꝰ, quàm ut iã de eius cognitione gloriari nõ possit: q cognitã non glorificauit? Itaq; appetitꝰ uanitatis, est cõtẽptus ueritatis. Contẽptus ueritatis causa nostræ cæcitatis. Et quia non pbauerũt, inquit, deũ habere in notitiã: tradidit illos in reprobũ sensum. Ex hac ergo cæcitate descẽdit, quod plerũq; p eo qđ est, amamus uel approbamus qđ nõ est: qm̃ dum sumus in hoc corpore: peregrinamur ab eo q summe est. Et qd est hõ o deus, nisi quod ĩnotuisti ei? Itaq; si notitia dei causa est, ut hõ aliqd sit: ignorãtia facit ut nihil sit. Sed q̄ uocat ea q̄ non sunt tanquã ea q̄ sunt, miseratꝰ quodãmõ

Col. 3. redactos in nihili manna illud abscõditum, de quo apl's. Et uita, inqt ũra abscõdita est cũ xp̃o in deo: quia needũ possumus cõtẽplari p speciẽ: uel plene amplecti p amorẽ: dedit interim nobis & sapere p fidẽ: & quærere p desideriũ: & quæ utiq; duo ad esse, de nõ esse secũdo reducti: fieri incipiamus initiũ aliqđ creaturæ eius: transituri qñq; in uirũ pfectũ, in mensurã ætatis & plenitudinis xp̃i. Qđ pculdubio erit, cũ iustitia conuertetur in iudiciũ, hoc est fides in intellectũ: iustitia uidelicet quæ ex fide est, ĩ iudiciũ plenæ cognitionis: & itẽ, desideriũ peregrinatiõis in plenitudinẽ cõmutabitur dilectionis. Si enim adhuc absentes initiat fides & desiderium: præsentes profectò cõsummat intellectꝰ & amor. Sicut autẽ fides ducit ad plenã

Esaiæ. 7. cognitionẽ: sic desideriũ ad pfectã dilectionẽ. Et sicut dicitur. Nisi credideritis, nõ intelligetis: sic dici æque non absurde põt. Si non desideraueritis, non pfecte amabitis.

Abac. 2. Intellectus igiꝛ est fructus fidei: pfecta charitas desiderij. Interim iustus ex fide uiuit: nam beatꝰ ex intellectu. Interim iustus desiderat ad deũ sicut ceruus ad fontes aquarũ: nã btũs haurit iã in gaudio de fontibꝰ saluatoris: hoc est delectatur ĩ plenitudine charitatis. His ergo fortassis quasi duobus aĩæ brachijs, intellectu uidelicet & amore, id est cognitione & dilectione ueritatis: amplectiꝛ & cõprehendiꝛ cũ oĩbꝰ sanctis, lõgitudo, latitudo, sublimitas

1. Ioã. 4. & pfundã: hoc est æternitas, charitas, uirtus & sapientia. Et hæc oĩa xp̃s. AEternitas est: : qa hec est uita æterna: ut cognoscãt te uerũ deũ: & quẽ misisti iesum xp̃m. Charitas est: qa deus est. Deꝰ eñ charitas est. Est & dei uirtꝰ: & dei sapientia. Sed qñ hæc erũt? Qñ uidebimus eũ sicuti est? Qñ amabimus eũ put est? Nã expectatio creaturæ: reuelationẽ filiorũ dei expectat. Vanitati eñ creatura subiecta est non uolẽs. De qua uniuersali uanitate inest nobis, & uelle laudari, cũ simꝰ uituperabiles: & nolle laudare q's scimus eẽ laudabiles. Sed & hoc uanũ est, qa nr̃a plerũq; ignorãtia, & tacetur qđ est: & p̃dicatur qđ nõ est. Quid Psal.

ad ista dicemus: nisi quia uani filij hoĩm: mendaces filij hominum in stateris: ut decipiant ipsi de uanitate ĩ idipsũ? Laudamꝰ mẽdaciter: delectamur inaniter: ut & uani sint qui laudentur: & mẽdaces qui laudãt. Alij adulanꝛ, & ficti sunt, alij laudant quod putant. & falsi sunt, alij utrorũq; p̃conijs glorianꝛ, & uani suut. Solus sapiẽs q cũ apostolo dicit. Parco aũt ne quis me existimet supra id qđ uideti 2. Co.

me, aut audit aliquid ex me. Hæc interim uobis nimis festine, & ob hoc minus festiue: exaraui potius quám dictaui: ac fortassis loquaciꝰ quàm debui: sed omnino ueraciꝰ nõ potui, put sapui. Sed ut inde sumat epistola finẽ unde sumpsit exordium: nolo uos de me incertæ famæ nimis credulũ esse: quæ (ut optiẽ nostis) sæpe in sua solet utrobiq; falli sñia: & de laude uidelicet & de uituperatione. Probate si placet & estimate, quatenus amor uel fauor uester: & iustus: & eò sit ampliꝰ amico gratus, quò p meritis moderatus: ut cũ laus degrauitate iudicij: non mendacio processerit uulgi: & si minus honoris, minꝰ quoq; conferat & oneris. Est certe qđ me magis quantuluscũq; sũ: facit esse uestrũ: qđ uidelicet in rebus dei strenue synceréq; (ut aiũt) pro ũra uice uersamini. Hoc ut sẽper de uobis uere dicatur: semper in uobis uerè inueniaꝛ: Librum quẽ quæsistis, ad transcribẽdũ, habebis. Opuscula nostra que requiritis: & pauca sunt, & nihil est in eis oĩo, qđ uestro studio dignũ putẽ. Tñ quia melius iudico mihi, nostrum culpari ingeniolũ quàm uoluntatem, & periclitari apud uos potius ĩperitiam: quàm obediẽtiã: quæ horũ & quo uobis placet ut mittã: scripto nobis p p̃ntem nũciũ significate: ut quæ mõ penes me nõ sũt, ab his q̄ habẽt ea requiram: & dirigã quocũq; mãdaueritis. Et ut sciatis quid petatis: scio me scripsisse libellum, qui inscribiꝛ de humilitate: & quatuor homilias in laudibus uirginis ma

Luc. tris: nã hũc habet titulũ: sup illum uidelicet locũ euangelij apud lucã. Vbi diciꝛ: Missus est angelꝰ gabriel. Necnon & apologiã ad quendã amicũ nostrũ: ubi aliqua disserui de cluniacẽsibus & nostris, id est cisterciẽsibus obseruantijs. Sed & paucas ad diuersos epl'as dictaui. Aliqui fratres ex his qui me coram audiere loquentẽ, suo stylo exceperunt & penes se retinent. Vtinã (qđ minime spero) nostra uobis ĩ aliquo possit esse officiosa rusticitas

Item ad eũdem. Epistola. XIX.

TEmpus est ut promissum exigã: utq; probẽ ne forte frustra de uobis sẽper cõfisus sim, ex q̊ ũram & notitiã merui, & amicitiã. Mihi siqdẽ uos p̃stitisse cõfidite: qcqd opis ũræ isti Remenses legati p̃sto sibi esse psenserint. Nõ quia me tanti puꝛẽ hæc audeo, sed uos promisistis: utrumne digne, uos uideritis.

Ad Haimericum cãcellariũ, unde supra. Epistola. XX.

VIro illustri dño Haimerico sanctæ romanæ sedis cancellario frater Bernardus de claraualle salutẽ. & oratiõem. ¶ Quia semel cœpi, loquar & loquar ad uos: eroq; importunus: sed importunus charitatis: sed ueritatis sed iustitiæ. Nam etsi tanti non sum: ut romæ habeam propria negotia: nulla tamen quæ dei esse constiterit, à me dico aliena. Quapropter si uerẽ id mihi gratiæ apud uos manet, qđ multorũ habet opinio: liceat illud obsecro legatis domini arhiepiscopi Remensis in præsenti negotio experiri. Nil quippe eos nisi quod iustum est, perferre uel querere suspicamur.

Ad Matthæum legatum. Epistola. XXI.

FVit quidẽ parere paratũ cor meũ: sed nõ æque & corpus meũ. Sæuiẽtis siquidẽ acutæ febris exusta ardoribus: & exausta sudoribus: non ualuit sufficere spiritui prompto caro infirma. Volui ergo: sed præuolanti uolũtati obstitit ea, quã dixi, occasio.

occasio. Quæ an iusta sit, ipsi iudicēt amici nostri: qui me omni exclusa excusatione, obedientiæ rhetibus circūclusum: quotidie de claustro ad ciuitates pertrahere moliuntur. Simulq; attendant istam me occasionem non fallaciter adinuenisse: sed grauiter ptulisse: ut uel nūc experiantur: quia non est consilium cōtra consilium dei. Quibus si ego respondissem: exui tunicam meā: quomodo induā illā. Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Profectò indignarent. Nūc autē diuino aut succēseāt, aut acquiescant iudicio: quo factū est, ut etsi uelim, nō ualeā proficisci. Sed grandis, inquiunt, fuit causa: grauisq; necessitas. Quærendus ergo fuerat, quis grandibus diffiniēdis fuisset idoneus. Si me talem putāt: ego me talē nō esse nequaquam puto sed scio. Deniq; siue grandia sint siue parua: ad quæ me ita perurgēt: ego causam non habeo. Quæro siquidem, facilia sunt an difficilia: quæ ad perturbandum amicū silentiū tātope imponere curatis amico? Si facilia: absq; me possunt fieri. Si difficilia: per me nō possunt effici. Nisi forte tanti æstimor, cui grandia & impossibilia reseruentur: tanquā ea ego possim, q̄ nemo alius facere potest. Quod si ita est: dn̄e deus me⁹ quomodo tuū de me solo frustratū est iudiciū: ponēs sub modio lucernā quæ poterat lucere supra cādelabrū? Et ut apti⁹ loquar, tētās me facere monachū: & uolēs abscondere in tabernaculo tuo in die malorū: hominē necessariū mūdo: sine quo epi non pn̄t sua ptractare negocia? Sed & hoc mei mihi necessarij præstiterūt: ut nūc quoq; uidear loqui turbatus hoi: cui⁹ nunquā nisi serenus, & cū oī iocūditate soleo recordari. Vos tamē, uobis dico pater, noueritis, quia paratus, sum & nō sum cōturbat⁹: ut custodiā mādata uestra. Vr̄æ aūt indulgētiæ erit parcere mihi: ubi parcendū decreueritis.

Ad Humbaldū Lugdunen̄. archiepm̄ & legatū. Epistola. XXII.

Reuerēdissimo dn̄o & pr̄i suo Hūbaldo, Lugdunen̄. archiepō, & Romanæ sedis legato, frater B. clareuallis abbas: si qd pōt peccatoris oratio. ¶ Dominus episcop⁹ Meldēsis cū accepit literas uestras, forte tūc ad nos uisitādi gratia ueniebat. Cumq; iam e domo nr̄a rescribere pararet, suis nostras tā quam uestri familiaris literas iungere curauit: suo sperās negocio profuturas. Cui cū nō possem negare quod uellet: id solū uestræ reuerētiæ familiariter breuiterq; intimandū putaui: qa si aduersus epm̄ quærentem quæ sunt Iesu christi, hoies seipsos amantes: & q̄ sua sunt quærētes audieritis: hoc nec uestræ cōgruit dignitati: nec officio.

Ad Attonē Trecēsem epm̄. Epistola. XXIII.

Eccle. 11. Pauperi episcopo, pauper abbas, paupertatis consequi præmiū, qd' est regnū cælorū. ¶ Laudarem uos: & iure laudarem: si non me reuocaret illa sententia. Neminem laudaueris in uita sua. Siquidem rem laude dignam egistis: sed ei laus ascribenda est à quo accepistis & uelle & perficere, quod merito laudaret. Deū ergo p uos, & in uobis operantē glorificamus: qui tn̄ ad hoc in uobis uoluit glorificari, ut & uos redderet gloriosum. Quinimirū cum sit mirabilis in maiestate sua: etiā in sanctis suis gloriosus apparere dignat: ne solus habeat gloriam. Ipse nempe licet sibi sufficiens ad omnem magificentiam: quærit tn̄ gl'iam & in sanctis: nō ut augeat sibi, sed ut suis cōicet. Nouit aūt q̄ sunt ei⁹: sed nobis nō facile innotescūt: nisi cū ipse reuelare digna-
Psal. 72. bitur. Scimus sanè de qualib⁹ scriptū est. In labore hoim nō sunt: & cū hoib⁹ nō flagellabunt. Et qa uobis hæc sententia nō cōgruat: nihilomin⁹ mō cognoscimus. Scriptū
puer. 3. quoq; est. Quē diligit dn̄s corripit: flagellat aūt oēm filiū quē recipit. Flagellatū uideo & emēdatū: & aliud suspicer quàm unū esse ex filijs? Porro correptiōis uestræ clarū satis insigne tenem⁹: ipsam pauptatē nūc uram. Nobi-
Tren̄. 3. lis reuera tit'lus paupertatis: quā ipe deus ore cōmēdēs: p phetico. Ego sum, ait, uir uidēs paupertatē meā. Sup oēs regios thesauros: hic uos titulus nobilitat ampli⁹, & reddit illustrē. Scio me ex scriptura cōmemorasse superius: non esse laudandū hoīem in uita sua. Verū quomodo me possum cohibere à laude illius, q̄ post aurū abire iam desijt: & sperare cōtempsit in pecuniæ thesauris? De quali nimirū scriptura sic loquitur. Quis est hic, & laudabim⁹ Eccle. 31.
eū? Fecit eīn mirabilia in uita sua. An fortasse nō est qdē laudandus homo in uita sua, q̄ tentatio est super terram: nec ideò tamē laudādus nō est: cū mortuus peccato uiuit deo? Vana quidem laus & seductoria, qua laudatur peccator in desiderijs animæ suæ: in quo qui me beatificat, in errorem inducit: sed non idcirco prædicanda, & multum commendanda non erit illius uita, qui dicere potest? Vi- Gal. 2.
uo autem iam nō ego: uiuit uerò in me christus. Cū ergo laudatur homo in quo iam uiuit non ipse sed christus: nō in sua laudatur: sed in christi uita: ac per hoc non laudat: contra sententiā quæ prohibet hominem laudari in uita sua. Cur deniq; dignus meis laudib⁹ non erit: quem sui quoq; nominis deus laude dignatur, dicēte Dauid: Pau- Psal. 73.
per & inops laudabūt nomē tuū. Laudatur Iob q sua patiēter amisit: & non laudabit eps, qui & libenter dimisit, & liberaliter distribuit? Non expectauit mortem, qn̄ iam nec dare nec retinere ī sua haberet potestate: quod utiq; multi faciunt: quorum uidelicet testamentum nō nisi in mortuis confirmat: sed adhuc inter spem uitæ metūq; positus mortis: uiuēs libensq; dispersit, & dedit paupibus: ut iustitia eius maneret in seculū seculi. Nūquid & pecunia māsura similiter erat in seculū seculi? Bona ergo recōpensatio iustitiæ pro pecunia: qn̄ pro eo qd' teneri nō poterat, id restitutū est, qd' fœliciter maneat in æternū. Melior est eīn incomparabiliter iustitia quàm pecunia: q illa ditet & repleat arcā: hæc aiam. Deniq; sacerdotes dei induuntur iustitia: & multo utiq; decēti⁹ & diti⁹, quàm auro uel serico. Sed gr̄as deo, q iam harū rerū in uobis gloriæ trāsitoriæ gl'iosum est opatus cōtemptū: dū de animæ periculo saluberrimū incussit metū. O mira circa uos diuina clemētia. Mortē ītētauit: ne īferret. Formidare uos uoluit: quam uos uoluit experiri. Cum hoc fecit: quid effecit, nisi ne uestra essent chariora quàm uos? Inter medullas artuum febris acuta sæuiebat: & tardante sudore, cruciatus uehemens indies ingrauescebat. Cūq; iā totis mēbris frigescētibus color molestissim⁹ introrsum se colligens: exhausta longa inedia uiscera depasceret: pallidæ interim mortis ante oculos tristis uersabatur imago. Et
ecce tanquā de supnis uox emissa diuinitus insonuerit. Esai. 43.
Ego sum: ego sum, q̄ deleo nō te, sed iniqtates tuas. Mox ubi sacerdos dei ut paup moreret, sua oīa pauperib⁹ erogauit: cœperunt subito de intimis desperatiā iam sudoris iopinati fontes erūpere, sicq; aiæ pariter & corporis suo ordine salus utraq; pcedēs: liquido monstrauit in uobis adimpletū: qd' in scriptura sua pollicetur deus. Ego occi- Deu. 32.
dam: & ego uiuere faciā: pcutiā, & ego sanabo: & non est qui de manu mea possit eruere. Percussit carnē: ut anima sanaret. Occidit auaritiā: ut iustitiæ uiueretis. Sic uiuificato & sanato quid sperandū est, nisi ut iam non sit qui nos de manu dei possit eruere? si tn̄ euangelicū illud consiliū obseruare non negligitis. Ecce sanus factus es: iam noli Ioan. 5.
peccare, ne deterius aliqd tibi cōtingat. Quod uidelicet idcirco pmonet pius pater, quia nō uult ut cōtingat: qppe qui nō uult mortē peccatoris: sed ut magis cōuertat & uiuat. Et merito. Quæ eīn utilitas ī sanguine peccatoris? Nō enim infernus cōfitebit deo: neq; mors laudabit eū: sed uos qui uiuitis bn̄dicitis dn̄o: & dicitis. Non moriar Psal. 171.
sed uiuā: & narrabo opera dn̄i. Et illud. Impulsus euersus Ibidem.
sum ut caderem: & dominus suscepit me.

Ad magistrum Gilbertum uniuersalem epm Londoniensem. Epistola. XXIIII.

Longe satis exijt sermo quē fecisti: & magnum dedit suauitatis odorē, ad quoscūq; potuit peruenire. Extincta est auaritia: cui non suaue redoleat? Charitas regnat: cui dulce nō sapiat? Quādo hoc cognoscunt omnes, quia uere sapiēs sis qui sapientiæ hostem maximum contriuisti: hoc certè & tuo

sacerdotio dignū, & nomine. Tali profectò decebat, specialē tuā philosophiā clarescere testimonio: hoc præclara illa tua studia fine cōpleri. Vera illa & indubitata sapiētia est, quæ turpia lucra cōtēnit: & indignū sibi iudicat eodē cum idolorū seruitute contubernio frui. Nō magnū fuit magistrū Gilbertū epm fieri: sed episcopum Londonensem pauperē uiuere, id planè magnificū. Nec em̄ tāto noī quicquā augere glīæ potuit sublimitas dignitatis: auxit aūt plurimū humilitas paupertatis. Pauperiē æquo animo ferre, uirtus patientiæ est: sponte appetere, sapientiæ laus est. Laudatur denicꝫ & ammirabilis prædicat̃, q post aurū nō abijt: quī uerò & abiecit, plus nihil merebit̃? Nisi quod uigil ratio mirādū minime ducit, si sapiens sapienter agit, & ille sapiēs qui in cunctis huius mundi sapientium literis & studijs ludēs, oēm quocꝫ studuit & potuit diuinam quodammodo reuocare & renouare scripturā. Quid em̄? Dispersisti dedisti pauperibus: sed pecuniam. Quid uerò pecunia est, ad illā quam pro ea commutasti

Psal.111. iustitiam? Iustitia, inquit, eius manet in seculum seculi. Num ita & pecunia? Quæstuosum sanè, honestumcꝫ cōmercium: illam quæ præterit, pro illa dare quæ pmanet. Sic semper tibi negociari detur: bone & omni laude prosequende magister. Superest ut laudabile principium cōdignum consequatur finem: & cauda hostiæ capiti cōiungatur. Benedictionem tuā libenter accepimus: præsertim q tāta tuæ huius pfectionis fuerit cumulata cocūditate. Latorē epistolæ etsi pro seipso satis commendabilem: tamen etiam pro me uestræ magnificentiæ esse cupio commēdatum. Est siquidem mihi pro sua honestate & religiositate charissimus.

Ad Hugonem Rothomagensem archiepiscopū. Epistola. XXV.

SI diei malitia inualescit, non præualeat. Si turbat: nō pturbet. Mirabiles elatiōes maris: sed mirabilior in altis dominus. Benigne, si nō dissimulas, egit tecum uscꝫ adhuc superna miseratio pater illustris. Prouida namcꝫ dispēsatione, nō prius præfectus es malis quàm sociatus bonis: quorum consortio, & exemplo bonus fieres: & sic postmodum etiam inter malos uiuere bonus posses. Et quidē inter bonos bonum esse, salutem habet: inter malos uerò & laudem. Illud tantæ facilitatis est, quantæ & securitatis: hoc tantæ uirtutis, quātæ & difficultatis. Quale nempe est istud: tāgere picē, & nō inquinari ex ea: in igne sine læsione uersari: & in tenebris abscꝫ caligine? Palpabant quondam tenebræ ægypti: cum tamen de populo dei scriptura di-

Exo.10. cat? Vbicūcꝫ israel erat: lux erat. Erat dauid uer⁹ israelita:

Psal.119. & ideò caute dicebat se habitare non in cedar: sed cū habitantibus cedar: tanquam qui semper habitaret in lumine: licet ipsi fuerit cum habitantibus cedar, corporalis cohabitatio. Vnde & arguit quosdam nō ueros israelitas: q commixti inter gentes didicerint opera eorum: & factum sit illis in scādalū. Dico ergo. Sufficiebat tibi apud Cluniacenses custodire innocentiam, sicut scriptum est:

Psal.17. Cum uiro innocente innocens eris. Porrò apud Rothomageñ. opus est patientia: quemadmodum docet aposto-

2.Tim.2 lus: seruum dei inquiens non oportet litigare, sed magis patiētem esse ad omnes. Nec solum patientem, qui nolit uinci à malo: sed & pacificum, qui uincat in bono malum, alterum, ut malos portes: alterum, ut & quos sustines, sa-

Luc.21. nes. In patientia tua possides animam tuam: sed sis etiam pacificus: ut & commissas tibi possideas. Quæ tanta glo-

Psal.119. ria, quam dicere posse. Cum his qui oderūt pacem, eram pacificus? Esto ergo patiens, quia es cum malis: esto pacificus, quia præes malis: habeat charitas zelū: sed adhibeat pro tpe modum seueritas. Censura quidem nōquam remissa, intermissa tamen plerūcꝫ plus proficit. Vigor iustitiæ semper feruidus: sed nunquā præceps. Sicut nō omne quod libet licet: sic non omne quod licet statim etiam expedit. Hæc melius me ipse nosti: ideò cꝫ supsedeo. Orari pro me instanter postulo: quia incessanter pecco.

Ad Guidonē Lausennēsem epm Epist. XXVI.

MAnum uestram misistis ad fortia: opus est fortitudine. Speculator domui israel factus estis: opus est prudentia. Sapientibus & insipientibus debitor estis: opus est iustitia. Postremò maxime temperantia opus est: ne qui alijs prædicat, ipse (quod absit) reprobus fiat.

Ad Ardutionē Gebennēsem electū. Epi. XXVII.

CRedimus electionē tuā esse à deo, quam tanto cleri populicꝫ consensu fuisse celebratā accepimus. Gratulamur gratiæ eius, ne dicā meritis tuis: quoniam ne tibi plusquam oportet blandiamur, nō ex operibus iustitiæ quæ fecisti: sed sm̄ suam misericordiam hoc fecit tibi. Si secus tu (qđ absit) sapis: erit exaltatio in ruinā. Si aūt cognoscis grām: uide ne in uacuū acceperis. Bonas fac decætero uias tuas, & studia tua, & ministeriū sanctū: si uitæ sanctitas nō præcessit, sequatur saltē. Tūc uerè fatebimur te præuentū in benedictiōibus dulcedinis: tibi de bonis meliora sperātes. Exultabim⁹ & lætabimur q fidelis seruus & prudens cōstitut⁹ sit sup familiā domini, futur⁹ ex hoc filius fœlix & potēs: sup oīa bona patris constituendus. Alioquin si altiorem quàm meliorē esse delectat: non præmium, sed præcipitiū expectamus. Optamus & oramus ne hoc contingat: parati si opus est obuias manus apponere: & pro nostro exiguo posse, iuuare ad id potius quod decet, & expedit.

Ad eundem iam episcopum. Episto. XXVIII.

PRæbet audaciā charitas: ut fiducialius loquar tibi. Cathedra charissime quā nup sortitus es, hoiem multorū expetit meritorum: q̄ in te aut nulla, aut non quātū satis est pcessisse dolem⁹. Siquidē & facta tua: & studia tua præterita: in nullo prorsus uisa sunt epali conuenire officio. Quid tñ? Nō pōt deus de lapide hoc suscitare filium abrahæ? Non pōt facere de⁹, ut q̄ præire debuerāt bona, uel subsequant̃. Qđ uticꝫ & libēti⁹ accipim⁹: si cōtigat. Nescio em̄ quo pacto plus placebit subita hæc mutatio dexteræ excelsi, quàm si uitæ prioris merita suffragarēt̃. Dicem⁹ nēpe, qa à dño factū est illud: & est mirabile in oculis nr̄is. Si paul⁹ ex psecutore doctor gētiū fctūs est. Sic matthæ⁹ de thelonio uocat⁹. Sic ambrosius de palatio assumpt⁹ est: iste ad episcopatū: ille ad apl'atum. Sic alios quāplures nouimus de uita & habitu seculari, utiliter extitisse pmotos. Denicꝫ nōnne multoties ubi supabūdauerūt delicta: uidet̃ supabundare & gratia? Et tu igit̃ charissime his atcꝫ hmōi aiatus exēplis: pcige sicut uir lūbos tuos: bonas facito deinceps uias tuas: & studia tua: quatenus nouissima tua antiqua sopiant: & delicta iuuentutis tuæ: deleat uespertina correctio. Paulū imitari curato, in honorificādo ministeriū tuū. Honorificabis autē grauitate morū: maturitate consiliorū: actuū honestate. Hæc sunt quæ officiū epale maxime nobilitant, & ornāt. Oia fac cū cōsilio: nec tamē oīm aut quorūcūcꝫ, sed tm̄ bonorū. Bonos in cōsilio: bonos in obsequio: bonos habeas contubernales: q uitæ & honestatis tuæ & custodes sint, & testes. In hoc em̄ te bonum pbabis: si testimoniū à bonis habueris. Sint pictati uestræ commendati pauperes fratres nostri qui circa uos sunt. Alpenses illi de bono monte, & illi de altacumba. In his experiemur, quanta uobis de nobis cura sit.

Ad Stephanū Metēsem epm. Epistola. XXIX.

STephano metensis ecclesiæ dei gratia strenuo ministro: eius in xp̄o humiles fratres de Claraualle: salutes & orationes. ¶ Ex quo dudum si recolitis nr̄æ uos fraternitati dignanter sociastis: nostris uos orationib⁹ humiliter cōmēdastis: semper soliciti fuim⁹ (ut debuim⁹) aliquid scire de esse uestro: & euētus uestros crebro sciscitari studuimus à quibus potuimus: desiderantes iugiter & orantes uos prosperari in dei opere ad qđ assumptus fueratis: & gressus uestros dirigi in semita mandatorū ipsius. Benedictus itacꝫ deus qui non ammouit orationē nr̄am, & m̄iam suam à uobis: lætificans

lætificās utiq; nos: p hunc uenerabilē fratrē Guillelmum
cuius ꝑfectò nō minꝰ uerbis, quàm nostris credimꝰ ocu-
lis, de uestra sospitate & prosperitate, ac pace, p uos eccle
siæ reddita. Congratulamur uobis: sed damus gloriam
deo: scientes qđ estis, & qđ potestis, ipsiꝰ nō uestrū esse:
Quod & uos semp sentire in uobis amicabiliter admone
mus: ne nihil & esse & posse incipiatis, si qd aliter sapitis,
& uestris (qđ absit) meritis uel uiribus qppiā horū ascri-
bitis. Alioquin uerendū ne pax uestra conuertat̃ in ptur
batione: & prosperitas in aduersitatē: sic nimirū illo iuste
iudicāte q ut humilibus grām dare, ita & supbis resistere
consueuit: qui & non solū cū sancto sanctus, sed & cū per-
Psal. 17. uerso peruersus, in psalmo legit̃: nec tm̄ feciēs pacē, sed &
Esai. 45. creans malum, per prophetam describitur.

Ad Alberonē primicerium metēsem. Epi. XXX.

HOnorabili uiro Alberoni dei gratia metensis
ecclesiæ primicerio: fratres q in claraualle qua
licunq; obsequio seruiunt deo: salutes & ora-
tiones. ¶ Fidelem curā uestram, in his quæ dei
sunt, & si iam olim & audieramus, & uideramus: sed nunc
in nobisipsis experiendo persensimus. Cæterū, cū in his
quæ nuper à nobis missi fratres, uestro quidem consilio
suggesserūt episcopo: & uestram beneuolētiam: & ipsius
episcopi promptum teneamus assensum: qa tm̄ dei quoq;
beneplacitū in oībus, & his maxime quæ ad eū pertinēt,
ante oīa & super oīa necesse est nos & inquirere & custo-
dire: idcirco ad cōprobandū certius qd ipse de hac re po-
tius uelit: rē sicut inter episcopū monachosq; cōuenerat,
uestra utiq; industria mediante & ordināte qualiter fieri
deberet, & hortante ut celeriter, & iuuante ut honorabi-
liter fieret: nō quidē omnittendā: sed usq; post messionē:
tum ꝑ uestra: tū pro tpis opportunitate expectāda: neces-
sario intermittēdā esse putauimꝰ. Iā uerò tūc si & episco-
pi uolūtas ī eodē ꝑstiterit: & uobis nihilominus idipm
æque ut modo placuerit: tali cōiectura dei quoq; esse cō-
silium securius cōfidētes, speramꝰ nos uestræ utriusq; de
uotioni iuxta qđ diffinitū erat, satis esse facturos. Arbi-
tramur em̄ acceptū eē deo, si quātū ī nobis est nemini one
ri esse studuerimus: ne non tam fructū quàm datū in hoc
eiꝰ negocio requirere (qđ absit) uideamur. Et præcipue
uestris nos maioribus atq; instātioribus occupatiōibus
sub huius rei occasione importuniꝰ ingerere: & molestos
cū necesse non est uobis exhibere: & hoc gratum non esse
deo, & nostris scimus moribus non congruere.

Ad Hugonē comitē Cāpaniæ, militē tēpli factū.
Epistola. XXXI.

SI causa dei factus es ex comite miles, & pauper
ex diuite, in hoc profectò tibi, ut iustū est, gra-
tulamur: & in te deū glorificamꝰ: sciētes quia
hæc est mutatio dexteræ excelsi. Cæterū qꝫ tua
iocunda præsentia nobis ita nescio quo dei est subtracta
iudicio, ut ne interdū quidē te uidere ualeamus, sine quo
nūquā si fieri posset eē uellemus: hoc æquanimiter fateor
nō portamus. Quid enim? Possumꝰ ne obliuisci antiqui
amoris, & beneficiorū, quæ domui nr̄æ tam largiter con-
tulisti? Vtinā ipse pro cuius amore fecisti: in æternū non
obliuiscat̃ deus. Nā nos quātū in nobis est: minime pror-
sus ingrati: memoriā abūdantiæ suauitatis tuæ mente re
tinemus, & si liceret ope monstraremus. O quam libenti
animo & corpori tuo pariter & animæ ꝓuidissemꝰ: si da-
tum fuisset ut simul fuissemus. Qđ qa nō est: restat ut quē
præsentē habere nō possumus, ꝓ absente semper oremꝰ.

Ad abbatē. s. Nicasij Remēsis. Epist. XXXII.

QVāto tibi affectu cōdoleā, scit ille qui nostros
oīm dolores in corpe suo tulit. Quàm libēter
tibi si scirē consulerem, si possem succurrerem:
tam efficaciter ipse mihi, qui oīa scit, & omnia
potest, in cunctis meis necessitatibus consulat & succur-
rat. Si frater Drogo de sua discessione me cōsuluisset: ab
sit ut cōsentirem. Si post discessionem ad nos diuertisset:
absit ut susciperem. Deniq; quod solum potui, ad abbatē
qui eum suscepit, nostras mox (sicut scis) ꝓ eo literas mi-
si. Et nunc sup hoc qd tibi ultra possum facere pater? iam
uerò quantū ad te pertinet, optime mecū nouit sanctitas
tua, perfectos solere uiros nō solū in spe: sed & in tribula-
tiōibus gloriari: cōsolāte eos scriptura, & sic loquēte. Va Eccle. 7.
sa figuli ꝓbat fornax: & hoīes iustos tentatio. Et, iuxta est Psal. 33.
dn̄s his q tribulato sunt corde. Et per multas tribulatio- Actu. 14
nes oportet nos introire ī regnū cælorū. Et oēs q pie uo- 2. Tim. 3
lunt uiuere in christo, ꝑsecutionē patiuntur. Nec idcirco
tamen immerito his quos in anxietate positos uidemus,
amicis nostris cōpatimur: qbꝰ utiq; dū exitū ignoramꝰ,
defectum metuimus. Qm̄ qdē sicut sctis & electis tribula-
tio operat̃ patientiā, patientia ꝓbationē, probatio spem,
spes aūt non confundit: sic dānandis & reprobis tribula-
tio parit ecōtrario pusillanimitatē, pusillanimitas pertur
bationem, perturbatio desperationē, & illa interimit. Ne
ergo hæc te tā horrēda (qđ deus auertat) demergat tem-
pestas aq̄: ne huius tā tremēdæ abyssi absorbeat ꝓfundū,
neue urgeat sup te tā inexplebilis puteus os suum: solici-
te studeat humilis prudētia tua nō uinci à malo: sed uince
re in bono malum. Vinces autē, spem tuā in deo fortiter
figendo: & rei finē longanimiter expectando. Et si quidē
ille resipuerit: siue ob tui timorem: siue ob suū laborē, be
ne. Sin autē: bonū est tibi hūiliari sub pōtēti manu dei &
nequaquam uelle resistere supnæ dispōni: qa si ex deo est,
nō poterit dissolui. Conādū est potiꝰ tibi: tuæ licet iustæ
indignationis stimulos illa reprimere sententia, quā qdē
sctōrū in simili fertur causa ꝓtulisse. Siquidem instigāti-
bus cū qbusdā fratribus atq; increpātibus cur suū in sui
īiuriā ab alia susceptū eccl'ia fugitiuū nō reqreret: nequa-
quā, inqt, ubicūq; em̄ est, si bonus est, meus est. Fraudu-
lēter tibi & nō fideliter cōsulo: si idipm à meipso nō exi-
go. Nam cū unus noster nō solū religione ꝓfessus, sed &
carne propinquus, cluniaci me inuito & susceptus sit &
detineat̃, doleo quidem, sed sileo: orās & ꝓ illis ut uelint
ablatū reddere: & ꝓ illo, ut uelit spōte redire: sin uerò, ser
uās ei uīdictā q facturus est iudiciū iniuriā patientibus:
& arguere habet ī æquitate ꝓ māsuetis terræ. Fratrē Hu
gonē de Lausanna ore tuo, & nostro spū cōmonemus nō
omni spūi credere, & ne cito moueat̃ certa ꝓ incertis de-
serere sciēs diabolū soli semp perseuerātiæ insidiari: quā
solā uirtutū nouit coronari: tutiusq; esse in ea uocatione
qua uocatus est simpliciter perseuerare, quàm sub specie
quasi melioris boni, id quidē quod iā cœpit, amittere:
nec ad id quod præsumit, fortassis sufficere.

Ad Hugonē Potiniacēsem abbatē. Epi. XXXIII.

DIlectissimo suo domino Hugoni abbati, frater
Bernardus de Claraualle, idem quod sibi. ¶ In
nr̄is prioribus literis aut ego, quantū ex ur̄is
perpendit̃: minus aperte scripsi qđ uolui: aut
uos aliter illas intellexistis quàm debuistis. Siquidē quæ
uobis de monachi illius susceptione euentura denuncia-
ui: ueraciter ita timui & adhuc timeo ut scripsi. Nō tamē
ad hoc illa uobis p̄dicere studui: qđ uel suaderē uel cōsu-
lerē: uel certe ut scribitis, cēserem illū debere reddi: qppe
qui ipsius iam dudum feruentissimum desiderium noui,
& ei potius quod nūc illud adimpleuerit debeo congra-
tulari. Sed cum à familiarissimo nobis abbate eius: & ab
archiepo Remēsi: nostræ literæ ad reqrendū illū uehemē-
ter exigerent̃: ut à me si fieri posset oēm depellerē suspi-
cionē tales ꝓut sciui dictare curaui: qbus & ipsis satisfa-
cerē: & uos cōtra eorūdē imminētes calūnias: uobis illas
nō tacendo præmunirē. Hæc me ita in illis literis sensisse
uestrā sagacitatē uel ex eo aduertere posse credidi, quod
in fine illarum posuisse me memini: si tm̄ eo à uobis oculo
legeret̃, quo à me scriptū fuit. Nā cū denunciatis malis, q̄
nō īmerito uobis metuebā, tādē inferrē: quod si hæc oīa
pati melius ducitis, quā illū amittere, mea nihil interest,
uos uideritis. Aut em̄ ipsa mea uerba sunt hæc, aut propè
ipsa. Cū itaq; hoc in fine dixi: qd aliud uobis quàm illa su
periora dispensatorie (ut nō dicam simulatorie) à me ita

scripta fuisse latēter intimaui? Quod uerò scripsistis me
per nunciū eidē monacho de quærēda, si ad nos diuertis-
set, ipsi⁹ absolutione priuatim insinuasse: ueritatē: testor,
hoc uerū non esse. Egóne de notissimo mihi manasterio,
uel iactarē: uel sperarē monachū me posse suscipere: quem
nec uos quidē puto sine grandi scandalo posse retinere?
Sed esto. Inuidebā illū uobis: & mihi attrahere gestiens,
aliqd de eius obtinenda absolutione, machinari me posse
sperabā, siue fingebā. Sed nunqd credendū fuit, me hoc
meū cōsiliū ipsi nūcio quod utiq; contra suum monaste-
riū excogitauerā, uoluisse petefacere? Sed iā ne quod de
nostra erga uos dilectione hucusq; credidistis, falso uos
credidisse inueniatis: pro uestra ut uideo causa: non saltē
æque ut ꝓ mea, imo multo amplius laborādū est mihi: &
hoc nō quō hucusq; solebā: ut uidelicet nr̄a unanimitas
fortius solidet: sed ne penitus dissoluatur. Quid dicā uo-
bis? Ego certè nec uobis nec de uobis tale aliquid crede-
re possem: quale uos sola de me suspicione diuinastis. De
cætero nouerit uestra benignitas comitem Theobaldum
nostras ꝓ Humberto literas iā recepisse: sed necdum suo
mihi rescripto quicquā respondisse. Quid super hoc
uobis agendum sit: ipsa uos melius pietas docebit: si pie
hoīs iniuste exulantis miseriam pensare non negligitis.

Ad Drogonē monachū, unde sup̄. Epi. XXXIIII.

QVàm non immerito tui iamdudum nō medio-
cri fueram affect⁹ amore: nūc apparet dilectis-
sime drogo. Et ante quidē totū pulchrū, totū
erat amabile qđ cernebaris: sed ego nescio q̄d
aliud de te supra id qđ uidebam aut audiebā ex te, excel-
lentiori dignū ueneratione præsenseram. Nūquid fortè
cælestis sponsi: cuius nūc arctius castis te amplexibus im
pressisti: iam tūc uocē audieras dicentis ad pudicissimam
Cant.4. turturē suā, aīam tuam. Tota pulcha es amica mea: tota
pulchra: absq; eo quod intrinsecus latet? Quid fecisti?
Quis hoc crederet? Sanctū te ac religiosissimū tota ciui-
tas ꝑsonabat, ita ut nil tibi addi posse crederet ex oībus
bonis: & tu uelut è secularibus unus, monasteriū tanquā
seculū deserēs: iā attritum christi sarcina collū, nouæ rur-
sum obseruantijs disciplinæ submittere non erubesces?
In te nunc frater uerā probamus illam esse sententiā, qua
Eccli.18 dicitur, Cum consummatus fuerit homo: tunc incipit. In
diciū ergo tuæ consummationis est qđ nūc cœpisti: & in
quo arbitrabaris te nō cōprehēdisse, iā cōphēderas. Ne-
mo q̄ppe ꝑfectus, q̄ ꝑfector esse nō appetit. Et ī eo quisq;
perfectiorē se probat: ꝙ ad maiorē tendit perfectionem.
Sed ecce charissime, is cuius inuidia mors introiuit in or
bem terrarū: arcū suū tetendit, & parauit illū: & q̄a pulsus
de corde tuo int⁹ptātē amisit: foris sæuiet quātū poterit.
Et ut aptius loquar: nescis q̄a pharisæi scādalizati sunt in
Mat.15. hoc uerbo qđ fecisti? Sed memēto non oīm scandalū ma-
gnopere eē curandū, iuxta respōsionē dn̄i dicētis. Sinite
illos: cæci sunt, & duces cæcorū. Melius est eīm ut scāda-
lū oriat: quā ueritas relinquat. Memēto q nat⁹ fuerit ī rui
nā & resurrectionē multorū: & nō mireris si tu quoq; alijs
quidē sis odor uitæ in uitā: alijs odor mortis in mortē. Si
maledictiones intentauerint: si anathematum intorserint
Geñ.27. spicula: audi isaac pro te respōdētē. Qui maledixerit tibi,
sit ille maledictus: & q benedixerit tibi, benedictionibus
repleat. Sed & tu muro inexpugnabili cōsciæ tuæ circū-
Psal.27 munitus deint⁹: respōde & dic. Si cōsistant aduersum me
castra: nō timebit cor meū. Si exurgat aduersum me præ-
liū: in hoc ego sperabo. Nō eīm cōfunderis, cū sic loq̄ris
inimicis tuis in porta. Confide aūt in dn̄o, ꝙ si ad primos
ictus fortiter steteris: & nec minis eorum cesseris nec blā-
dimentis: cito conteres sathanā sub pedibus tuis: & tunc
uidebunt recti & lætabunt, & oīs iniq̄tas opilabit os suū.

Ad magistrū Hugonē farcitū. Epist. XXXV.

CHarissimo fratri & coabbati suo Hugoni. Fra
ter Bernardus debitū syncerissimæ dilectiōis
affectum. ¶ Humbertū istū iniuste (ut aiūt) ex
hæredatū, cuius nos ꝓ dei amore apud uestrū
comitem causam tueri suscepimus: de uestra confidentes
charitate, uestro patrocinio cōmittimus: per uos (ut fide
liter speramus (terræ principi, cæli dn̄o cooperāte, recō-
ciliandum patriæ, uxori, filijs, rebus & amicis suis restituē
dum. Hoc aūt satagendo, & egenum de manu peccatoris
liberabitis: & oppressoris ipsius nihilominus saluti cōsu-
letis: nobis quoq; uos non mediocriter officiosum exhi-
bebitis, sed & officiū implēdo pacificorū, uobis inter fi-
lios dei sedē in excelso collocabitis. De cætero epistolam
illam quā ad me iam olim scribere sanctitas uestra digna-
ta est: nō me (sicut uos audisse audiui) incēdio tradidisse:
sed penes me adhuc seruare noueritis. Quid eīm hoc liuo
ris, imo furoris fuisset: opus utile & laudabile: ubi nihil
nisi quod sanæ fidei: qđ doctrinæ saluberrimæ: qđ ædi-
ficatiōis spiritualis est deprehēdi: temerario dānare iudi-
cio? Excepto quia īter amicos cōtra ueritatē nulla debet
esse meticulosa (cū sit ꝑiculosa) palpatio: qđ hoc me fate-
or mouit & mouet, illā inter nos iā ante habitā de sacra-
mentis collationem, in principio prædicti opusculi defen
dere & astruere conat⁹ estis. In qua utiq; collatione, si ue-
stræ summā sn̄iæ bene meministis: an sensui cōueniat uel
congruat ecclesiastico: uos uideritis. Vestræ autem inge-
nuæ humilitatis est non erubescere corrigi, si quid aliq̄n
aliter sapuistis. Valete.

Ad eundem. Epistola. XXXVI.

DIlectissimi suo & olim & modo, dei gratia sancto
abbati Hugoni. F. B. de Clarauallé, irreuerbe-
ratū syncerę dilectionis affectū. ¶ Ad literas ue-
stræ dignationis licet quidē breuiores quàm cu
pierim, longiores tn̄ quàm meruerim, rescribere largius
& debui & uolui: sed festinās nuncius nō permisit. Ne ta-
men uacuus oīno recederet: pro tantis: quarum me debi-
torem agnosco: has tantillas, quas & uix expectauit, uelo
cissime reddidi. Vbi primū breuiter ac ueraciter insinuo
antiquum nostrū & dilectorē, & dilectū totis me charita-
tis uisceribꝰ, & suscipere ut catholicū, & suspicere ut san-
ctū, & amplecti ut charissimū. Siq̄dē de integritate fidei,
credo uestæ confessioni, famæ & opinioni, de sc̄titate, de
affectu quē erga uos me habere ꝓtestatus sum. ꝓpriæ cō-
sciētiæ. Nā ꝙ illius sn̄iæ, quæ meæ simplicitati merito (ut
mihi uidebat) scrupulū mouebat, oblitū uos esse fatemi-
ni: tam libenter accipio, quàm lætus compēdiosam puris-
simæ ueritatis assertionem in literis uestris nouissimis le-
go: ita ut me potius sensa uestra nō intellixisse: quàm uos
quippiā mali sensisse, penè crediderim. Deinde modestiæ
uestræ fraterna præsumptione cōsulo: quatenus ep̄m san-
ctū & doctū, quē q̄ete uiuere permisistis, mortuū inquie-
tare desinatis: ne dū nō ualentē pro se respōdere reprehē-
ditis: magis hoc est charitatis inopia, quàm ueritatis fidu
cia descendere, totā pro eo respōdētem ecclesiā audiatis.
Pro Humberto sicut rogaui uos, iterum rogo: ut uestrū
ei cū poteritis nec consiliū desit nec patrociniū. Valete.

Ad comitem Theobaldum. Epi. XXXVII.

LAudabili principi Theobaldo, Bernardus eo-
rum qui in Clarauallé sunt seruorū dei, inutilis
seruus: sospitē & pacē. Quòd de nostra infir-
mitate uos audiui fuisse solicitū: non mediocri-
ter gratū habeo. In hoc q̄ppe dum uestrā erga me agno-
sco dignationem: deum quoq; uos diligere non dubito.
Quando enim tantillū tantus, uel nosse dignaremini: nisi
propter deum? Cum ergo constet ꝙ diligitis deum, & me
propter ip sum: miror q̄uo ad unū dei fiducia præsumptā
petitiunculā: nec iniustā ut puto, nec irrōnabilē, à uobis
tn̄ repulsus sum. Si aurū, si argētū, uel qđcunq; huiusmo-
di quæsissem. Sed q̄d dico q̄sissem? Nam etiā nō q̄rens. iā
plurima uestræ largitatis beneficia suscepi. Hoc aūt unū
qđ nō mei, sed dei cā: nec tā mihi quàm uobis à uobis po
stulaui: q̄d causæ extitit: ꝙ accipere nō merui? Quid enī?
Ergóne iudicastis indignum, uel mihi ad petendum: uel
uobis ad ꝑbendū: ut hoī xp̄iano quātolibet apud uos cri
mīe accusato, postquā se purgauit, faciatis misericordiā?

Aut certè si nõ creditis q plene se purgauerit, quia hoc in curia uestra nõ fecit: eiusdẽ rursus uos in uestri præsentia recipiatis satisfactionẽ: & sic cõsequat indulgentiam.
Psal. 74. An ignoratis qs minet? Cũ accepero tẽpus, ego iustitias iudicabo. Q, si iustitias: quãto magis iniurias? An nõ ti-
Mat. 7. metis qđ rursum scriptũ est? Quia in qua mensura mensi fueritis remetietur uobis? An nescitis quia quàm facile uos Hũbertũ, tã facile, imo incõparabiliter facili⁹: deus Theobaldũ (quod absit) exhæredare possit? Et quidẽ in talib⁹ ubi culpa tam aperta atq; inexcusabilis esse uidet: quatenus nulla nisi cũ iustitiæ pĩculo miæ occasio relinquatur: etiã tũc tremẽs & dolẽs uindicẽ uos exibere debetis: magis uidelicet officij compulsus necessitate: quàm uindicandi libidine. Vbi aũt obiectum crimen aut minus certũ esse cognoscit: aut excusandũ suscipit: hoc non solũ nõ renuere, sed & libẽtissime debetis amplecti: læt⁹ nimirum q salua iustitia, pietas uestra locũ iuenerit. Ecce hoc secundo uestræ supplico eximietati: ut sicut deum uobis uultis misereri: ita nos Humberto misereamini: siue illa uobis ꝓmissione dñica blãdiẽte: Beati misericordes, qm̃
Mat. 5. ipsi miam cõsequetur: siue illa uos cõminatione terrẽte: Iudiciũ sine misericordia illi qui nõ fecerit miam. Vale.

Ad eundem. Epistola. XXXVIII.

P Io principi theobaldo. B. abbas de Claraualle, salutẽ & orõnes. ¶Valde timeo ne occupatissimis auribus uestris, crebris interpellationibus meis præsumptuosius me ingerẽdo molestus fiam: sed qđ faciã? Si uos offendere timeo sæpi⁹ ad uos scriptitando: quãtomagis deũ, cui utiq; magis timoris debeo, timendũ est mihi ne offendã non interpellãdo pro misero? Aliàs aũt indulgeat mihi benignitas uestra, quia nõ possum nõ misereri illius miseri, pro quo iam en & altera uice importunus forsitan precator accessi. Humberti uidelicet mendici & pauperis: & hoc facti de diuite qđ est infœlicius. Non possum nõ cõpati uiduæ & orphanis: sed uiuo orbatis pr̃e qđ est miserabili⁹. Gratias ago uobis pro gratia quã de hac re in oculis uestris inuenire merui: & q ipsius Humberti pro se dignãter acquieuistis uerã suscipere defensionẽ: & q falsam aduersus ipsum iustissime repulistis accusationẽ. Illud aũt quod ad consummandũ pietatis opus, reddẽdã uxori & liberis eius suam hæreditatem benignissime disposueratis, satis mirari nõ possum qđ impedierit: ut tam pium uerbũ uestrũ necdũ factũ cõsecutũ sit. Et quidẽ in alijs principibus si qñ uerbum leuitatis aut etiã falsitatis deprehẽdim⁹: nec nouum nec mirũ reputamus. At uerò apud comitẽ Theobaldum est, & nõ nequaquã oĩno patiẽter audimus: cui ut dicit, simplr̃ dicere, iurare est: & leue mendaciũ, graue periuriũ imputat. Inter plurima q̃ppe uirtutũ insignia quæ uestrã plurimũ nobilitãt dignitatẽ & uestrũ per orbẽ clarũ reddunt & celebre nomen: p̃cipue laudat in uobis ueritatis cõstãtia. Quis ergo suo uel hortatu uel cõsilio tm̃ robur firmissimi pectoris uestri eneruare tẽtauit? Quis inquã ueritatis in uobis tam sanctũ, tam eximiũ, tam oĩbus imitabile principib⁹ ꝓpositũ euellere sua fraude conat⁹ est? Fallaciter nõ ueraciter uos diligit, fraudulẽter & nõ fideliter uobis cõsulit: qui tam gloriosam de ueritate famam uestram obnubilare sua cupiditate cõtẽdit: dũ uerbũ qđ os uestrum locutũ est: & uerbũ deo placitũ: uobis dignũ: pie iustũ: & iuste piũ: euacuare nescio qua malitia, nocendo pauperi satagit. Obsecro uos per miam dei ut eãdem uos cõsequamini: cauete ne superbiat impius unde incẽditur pauper, & hoc potius agite: quatenus promissionis uestræ ueritas cõpleatur: qua primũ quidẽ dño Norberto: deinde etiã nobis pollicitus estis restituturũ uos Hũberti hæreditatem eius, & uxori & filijs. Valete

Ad eundem. Epistola. XXXIX.

C Vm multa mihi uestræ erga me dignatiõis indicia præbeatis, hoc me maxime toto uobis affectu dilectionis astringit: q cũ sciam me uestram iam pro multis ausum fuisse interpellare dignitatẽ: in nullo tamen repulsum me memini. Hinc nõ immerito factus fidentior: rursus Pro canonicis de Laxicurte nõ dubius precator accedo. Non quidem pro ipsorum iure nũc precor: intantum quippe de uestra iustitia & legalitate confidens: ut nec hosti uestro in uestra curia placitãti de suo iure timẽdũ esse existimẽ. Sed hoc est qđ pro ipsis & cũ ipsis omni qua possũ absẽns supplicatiõe deposco: & qđ eis oĩno esse cognoui necessariũ: ut uidelicet ad uestræ serenitatis uultum solito illis clementiorẽ atq; promptiorẽ indulgeatis accessum, quatenus uicissim eorũ religioni debitã discant exhibere reuerentiã: cũ uos eis beneuolũ esse cognouerint. Et si quis fortè militũ seu ministrorũ uestrorũ res illorũ iiuste cõtigere, aut quietẽ quã in deo habere debẽt, infestare in aliquo tẽtauerit: ꝑ certo se sciat uestrã sibi ob hãc rem gratiã grauissime redditurũ infensam. Itẽ aliud est quod supplex exoro. Nuper forte per batrũ trãseũti, occurrit mihi mulier satis miserãda: aĩa quippe eius in amaritudine erat: & mea super suis dolorib⁹ cõmouit uisera: satisq; egit suis precibus ac lachrymis quaten⁹ pro ipsa apud uos intercedere deberẽ. Ipsa est uxor Belini illiushoĩs uestri: in quem dudũ iuxta malũ qđ ipse cõmiserat: multa & grauia reddidistis. Facite cũ ea miam: ut & uos apud deũ eam inueniatis. Et quia semel cœpi: loquar adhuc cũ dño meo. In manu Barrẽsis præpositi dudũ facto duello: qui uictus fuit, statim ex uestra iussiõe oculos amisit. Insuper quoq; quasi parua hæc mala essent, q & uictus, & oculis orbat⁹ fuerat: res ei oẽs suæ à ministris uestris, sicut ipse cõqueritur, ablatæ sunt. Iustũ est si uobis placet: ut ei uestra pietate restituat, unde misera eius uita possit utcũq; sustẽtari. Sed & filijs eius innocẽtib⁹, patris iniqtas nõ decet imputari: quominus si qua sunt, paterna hæreditent ædificia. In fine uolumus uos sanctos epos q pro his quæ ad deũ partinẽt, in uestra ciuitate cõuenerũt: omni habere acceptione dignos, Sed & ipsi legato quos uestramq; ciuitatẽ tãti cælebratiõe consilij uoluit honorare: per oĩa quantũ in nobis est, deuotus & obediẽs assistatis: roborare & confirmare bona quæq; ab eo iussa & instituta curetis. Nostrũ quoq; ac uestrũ pariter epm̃. s. Lingonẽsem: abũdãtiori ut decet honore suscipiatis, & de casamẽto quod tenetis, homagiũ quod debetis, reuerẽter ei & humiliter, offeratis. Valete.

Ad eundem. Epistola. XL.

D Vo uobis cõmẽdamus in hoĩe isto quem uidetis, pauptatẽ & religionẽ: ut si uni nõ cõpatimini, alterũ in eo reuereamini: quo nullatenus id ei negare possitis, propter q uos cũ tanto labor de lõge reqrere curauit. Itaq; etsi nõ ꝑpter ipsũ certè, ꝑpter uos ei succurrite: quia quãtũ uos illi sua paupertas: tantum, imo ampli⁹ uobis illũ necessariũ facit sua æque religiositas. Deniq; de multis quos iã eadẽ de causa ad uos misim⁹, nullũ fuisse recolim⁹ de quo magis deo placere deo sciamus, quàm si huic benefeceritis. Valete.

¶Ad eundem. epistola. XLI.

T Imeo uos grauari in tam crebris scriptitationibus nostris. Sed in hãc importunitatem urget me christi charitas & amicorũ necessitas. Hũc itaq; & senem, ut uidetis: & de domo, ut nos scimus, religiosa ad uos missum: nõ remitti uacuum supplicamus, & insuper ut uestris literis ad auunculum uestrum regem iturum munire dignemini, rogamus. Vellem oẽs seruos dei si fieri posset uestros fieri debitores: qui pro mãmona iniquitatis quandoq; uos reciperent in æterna tabernacula. Valete.

Ad Henricum Senonensem archiepiscopum, Epistola. XLII.

D Ominouenerabili Henrico Senonẽsium archiepiscopo. Frater. B. si quid potest peccatoris oratio. ¶Placuit præstantiæ uestræ nouum aliquid à nobis dictatum requirere. Grauamur pondere dignitatis: sed dignationis munere gratulamur. Et blanditur petentis fauor, & petitionis terret exactio,

Qui enim nos sumꝰ, ut scribamꝰ episcopis? Sed rursum,
Qui sumus, qui non obediamus episcopis? Vnde dare,
inde & negare cōpellor q̄d postulo. Scibere tãræ altitu-
dini, supra me est: & eidē non obedire, cōtra me utrobiq;
periculū: sed in caparte maius imminere uidet, si nō obe-
diero. Hac itaq; exiēs qua minus apparet: facio quod iu-
betis. Dat quippe ausum ipsiꝰ dignitatis dignãter indul
ta familiaritas: & excusat p̄sumpsionem auctoritas impe-
rantis. Igitur ex quo regni cælorū claues deo auctore uo-
bis traditas suscepistis, ac iuxta ritū fortis illius mulieris,
manū mittere cœpistis ad fortia: siqua uos aut egisse quæ
Prou.31. non deberetis: aut pertulisse quæ nolletis audiuimus: &
illa agentem doluimus, & cōdoluimus hæc patiēti. Inter
hæc aūt ego recordabar illorū uersiculorū. Qui descēdūt
Psal.106 mare in nauibꝰ, faciētes operationē in aquis multis ascē-
dunt usq; ad cælos, & descēdunt usq; ad abyssos: aīa corū
in malis tabescebat: turbati sunt & moti sunt sicut ebriꝰ:
& oīa sapīa eorum deuorata est. Et ideò nō iudicabā (ut
assolet) magisq̄ppe ad cōpassionē me prouocabat huiusce
modi cogitatio. Si inquā tentatio est cuiuscūq; hoīs uita
super terrā: quātis putatis periculis patet uita pontificis,
cui oīm necesse est ferre tētationes? Si ego latēs in cauer-
na, & quasi sub modio, nō quidē lucēs, sed fumigans: uen
torū tñ impetus nec sic declinare sufficio: sed cōtinuis tē-
tationū uarijsq; fatigatus impulsibꝰ, instar uento agitatæ
arūdinis: hac illacq; circūferor: quod positꝰ supra montē,
positus supra candelabrū? Solus mihi seruādus, solus tñ
ipse mihi sum scandalo, solus tædio, solus oneri atq; peri-
culo: ita ut ꝓpriæ gulæ & uentri, & oculo scandalizāti, fre
quenter irasci oporteat. Quibus ergo molestijs angitur:
quibꝰ lacessitur iniurijs: cui etiā etsi ꝓpria cessent, nūquā
tñ de alienis desunt foris pugnæ, intus timores? Nuper
aūt nobis à uestris partibꝰ flare cœpit aura secūdior. Ru-
moribꝰ siquidē recētioribꝰ nūciata sunt de uobis solito
lætiora: & nō ex incerto famæ, sed ore ueridico uenerabi-
lis Meldēsis epi. Interrogatus eīm de esse uestro, uultu ala
cri, & tanquā bene fidēs unde reqrebat; puto, inquit ho-
minē ex hoc iā consilijs se subacturū Carnotēsis epi. Hoc
ab eo respōsum tam lætus accepi: quàm certus fui cōsilia
uiri fidelissima fore. In nullo meliꝰ poterat nobis cordis
uestri ꝓpositū cōmēdare: in nullo spem dare certiorē ue-
stri profectus in dño. Secure (nisi fallor) præfatis ābobꝰ
uiris, & uos & uestra credetis, Talibꝰ utendo consiliarijs:
bonā uobis seruabitis & famā & cōsciētiam. Sic dei sacer
dotē: sic tātæ ciuitatis decet epm, puerilibꝰ nō agi, secula
Lucæ.6. ribusue cōsilijs. Oēs iuxta dñi præceptū etiā inimici dili-
gant: sed ad consiliū soli eligātur qui, & prudentes esse ui
deant & beneuoli. Absq; prudētia & beneuolētia: nō esse
perfecta consilia. Propterea dñs & imprudēs discipuli &
Mat.8. fratrū infidele cōsiliū refutabat: rñdens improuido: Nō
Ioan.2. sapis quæ dei sūt: & maleuolis: Vos ascēdite ad diē festū
hūc ego aūt non ascendam. Nec istorū malitiæ: nec illius
imprudētiæ se credēdū putauit. Quærēs deniq; cui se cre
dere debeat, cui tuto sua cōmittat dispensanda mysteria:
& quasi difficile inueniens sub admiratione interrogat:
Quis putas est fidelis seruus & prudēs quē cōstituit dñs
Mat.24 super familā suā? Quāobrē & petro curā ouiū crediturꝰ,
Ioan.21 prius eius studuit ꝓbare beneuolētiā: ter sciscitās si se di-
ligeret. Probauit & prudētiā, qñ errātibus hoībus & pu-
tantibꝰ ipsum esse quēpiā ex ꝓphetis: ille prudenter ueri
tatē aduertēs, deū potius ꝓphetarū cōfessus est. Tu es, in
Mat.16. quiens, xp̄s filius dei. Væ nostro generi ab imperfectione
sua. Vix in multitudine hoīm unū reperias, in utraq; gra-
tia cōsummatū. Haud facile siquidē uel prudēti beneuo-
lentiā, uel fideli inesse sapiētiā deprehēdas. Sine numero
autē sūt, quos utriusq; muneris expertes esse constiterit.
Prudēter igit cogitastis sacerdotale onus, epale opus, cu
ramq; pastoralē digne nō posse administrari sine cōsilio.
Hinc ipsa castrorū consiliorū mater sapientia de seipsa lo
quēs. Ego sapiētia, inquit, habito in cōsilio. Sed quali cō
Prou.8. silio? Nunqd in qualicūq;? Et eruditis, ait, intersum cogi
tationibꝰ. Sed & quā infida cōsilia declināda sint: per os
Salomonis taliter monet. Causam tuā tracta cum amico Pu:
tuo: & secretū extraneo ne reueles. Pulchre quoq; ꝑ aliū
quendam sapientē, cum sine cōsilio nil agēdum cōsulat:
uirorū tamē cōsilij intuēs paucitatē, ita loquitur. Multi
sint tibi amici: unus aūt sit tibi cōsiliarius de mille. Vnus Eccl.
(inquit) de mille. Benignam ego nō dubitauerim uobis
esse diuinitatē, cui de tāta raritate inter mortales nō unū
sed duos: ipsosq; idoneos satis indulsit cōsiliarios, proui
dos, beneuolos, & ut facile adsint cōprouinciales: ut gra
tis, debitores iure subiectionis. Horū acquiescēdo consi-
lijs, nec præceps eritis in sentētia: nec uehemens in uindi-
cta. Non in corrigēdis remissior, non seuerior in parcen-
dis, nō pusillanimis in expectādis. Nec supfluus ī uictu:
nec notabilis in uestitu. Non citus ad promittendū, non
ad reddendū tardus: nec prodigus dator. Istorū consiliū
lōge semper faciet à uobis malū tempori metus: sed cupi-
ditati nouum, simoniam, & matrem eius auaritiā, quæ est
idolorū seruitus. Et ut breui omnia sermone cōcludam: si
his credideritis, in oībus exemplo apostoli honorificabi Rom.
tis ministeriū uestrū. Ministeriū inquam, nō dominium.
Ipsum itaq; honorificabitis, nō uos. Nā qui quærit quæ
sua sunt: se cupit honorari, nō ministerium. Honorifica-
bitis aūt nō cultu uestiū, nō equorū fastu: nō amplis ædi
ficijs: sed ornatis moribus, studijs spiritalibus, opibus bo
nis. Quàm multi aliter. Cernitur in nōnullis sacerdotibꝰ
uestium cultus plurimus: uirtutū aut nullus aut exiguus.
Quibꝰ ego si rememorē illud apostolicū Nō in ueste pre
ciosa: uereor ne indignētur: dum nimirū indignū ducant 1.Tim.
in se assumptā sniam, quā prius in uiliorē sexū & ordinē
prolatā fuisse recognouerint. Quasi uerò nō eodē utātur
medici ferro secandis regibus, quo & popularibꝰ hoībꝰ,
aut capiti fiat iniuria, si ipsis forcipibus capilli excrescen-
tes detōdeātur, quibus & unguiū fuerint resecata super-
flua. Attamen si dedignant pari cū mulierculis nō quidē
à me, sed ab apostolo feriri snīa dedignentur & cum ipsis
eadē inuolui culpa. Despiciāt iam textricū siue pellificū:
& nō ꝓprijs operibus gloriari. Horreāt & muriū rubrica
tas pelliculas: quas gulas uocant: manibus circūdare sa-
cratis: & sacrantibꝰ tremēda mysteria. Respuant & appo-
nere pectori: quod decentius ornat gemma sapiētiæ. Pu-
deat & collo circūtexere: quod honestiꝰ atq; suauius xp̄i
iugo submittit. Non xp̄i stigmata sunt hæc: quæ isti mar-
tyrū exēplo circūferant in corpore suo. Muliebria potiꝰ
esse noscūtur insignia: quæ utiq; curiosius & sumptuosiꝰ
ille sibi præparare cōsueuerūt: cogitātes nimirū quæ sunt
mundi: quomodo placeant uiris. Verum tu sacerdos dei
altissimi: cui ex his placere gestis, mūdo an deo? Si mun-
do: cur sacerdos? Si deo, cur qualis populus, talis & sacer
dos? Nam si placere uis mūdo: quid tibi prodest sacerdo Iaco.4
tium? Nec enim potes duobus dñis seruire. Qui aūt uult
amicus esse huius mundi: inimicus dei cōstituitur. Et pro Psal.52
pheta. Deus, inquit, dissipabit ossa eorū q hoībꝰ placēt: Gala.
cōfusi sunt: qm̄ deus spreuit eos. Et apl's. Si hoībus place
rem: christi seruus non essem. Volens itaq; placere homi-
nibus: deo non places. Si nō places: nō placas. Cur ergo
ut dixi sacerdos? Sin uerò quod addidi, placere intendis
non mūdo sed deo, cur qualis populus, talis & sacerdos?
Enimuero si sacerdos pastor est, & populus oues: dignū
est ut in nullo appareat ouibus pastor dissimilis. Si instar
mei qui ouis sum, pastor meus & ipse incuruus graditur:
uultum gerens deorsum, & terrā semper respiciens, & soli
uentri mente ieiunus pabula quæritans, in quo discerni-
mur? Væ, si uenerit lupus: nō erit q ꝓuideat, q occurrat,
qui eripiat. Decētne pastorē more pecorū, sensibus incu-
bare corporeis, hærere infimis, inhiare terrenis: & nō po
tius erectū stare ut hoīem, cælū mente suspicere, quæ sur-
sum sunt & quærere & sapere, nō quæ sup terrā? Cæterū
mihi indignatur, si uel nutū facere audeā: iubetq; ori ma-
num apponere: dicēs monachū, qui nō habeam iudicare
de epis. Vtinam & oculos mihi claudas, ut nec cernere
possem

possem, quæ cōtradicere phibes. Magna uerò p̄sumptio,
si ouis cum sim, in ipsum pastorē meum lupas sæuissimas,
uanitatē & curiositatē irruere cernēs infremuero: quo ad
meū fortè balatū cruētis bestijs à quopiā occurrat, & suc
curratur perituro. Quid faciet de me q ouicula sum: quæ
& in ipsum pastorē tanta feritate insiliunt? Et quidē si nō
uult ut clamem pro se: nūqd nō & pro me balare licebit?
Sed & si ego sileo, ne ponere uidear in cœlū os meū: cla
1.Tim.2. matur tñ in ecclesia, nō in ueste preciosa. Clamat aūt spe
cialiter ad fœminas, ut erubescat in se deprehēdi eps: qđ
in fragiliori quoq; sexu audierit reprehēdi. An fortè nul
la timetur cōfusio: si ego solus submussitare desiero? Nū
quid & si ego nō loquor, sua cuiq; non loqtur cōsciētia?
Quid si alius audacior me, nō quidē de aplo ut ego, non
de euāgelio, nō de propheta, nō deniq; quippiā ecclesia
sticum: sed illud tantū gētilitiū ingerat. Discite pōtifices,
non quidem in sancto: sed freno quid facit aurū? Quàm
tolerabilius cernit in sancto, quàm in freno. Hoc me etiā
tacente, etsi nō curia regum, tñ penuria pauperū clamat.
Sileat licet fama: sed nō fames. Fama quidē silet: quia nō
potest mūdus odisse uos. Nā quō arguet mundus pctm̄, à
Psal.9. quo potius laudat pctōr in desiderijs aīæ suæ, & iniquus
benedicit? Clamāt uerò nudi: clamāt famelici: cōquerū
Nota. tur & dicūt. Discite pōtifices: in freno quid facit aurū?
Nunqd aurum à freno repellit frigus siue esuriē? Nobis
frigore & fame laborātibus, qđ cōferūt tot mutatoria uel
extēsa in perticis: uel plicata in māticis? Nostrū est quod
effunditis: nobis crudeliter subtrahit qđ inaniter expē
ditis. Et nos em̄ dei plasmatio: & nos sanguine xpi redē
pti sum⁹. Nos ergo fratres uestri. Videte quale sit de fra
terna portione pascere oculos uestros. Vita nostra cedit
uobis i superfluas copias. Nostris necessitatib⁹ detrahit,
quicquid accedit uanitatib⁹ uestris. Duo deniq; mala de
una prodeunt radice cupiditatis: dum & uos uanitando
peritis, & uos spoliādo pimitis. Iumēta gradiunt onusta
gēmis, & nostra nō curatis crura nuda caligulis? Anuli,
cathenulæ, tintinabula, & clauatæ quedā corrigiæ, mul
taq; talia tam speciosa colorib⁹, quàm pōderibus pciosa,
multorū depēdēt ceruicibus: fratrū aūt lateribus nec se
micinctia miserātes apponitis? Huc accedit q̄ hæc omnia
nec negociationis studio: nec ꝓprio manuū exercitio uo
bis elaborastis: sed nec iure hæreditario possidetis: nisi
Psal. 82 forte & uos in corde urō dixeritis. Hæreditate possidea
mus sanctuariū dei. Et hæc pauperes modo quidē coram
deo tm̄: cui corda loquunt. Nec em̄ audēt aperte causari
aduersum uos, q̄bus interim pro sua uita necesse habent
potius supplicare. Cæterū in futuro stabūt in magna cō
stantia aduersus eos qui se angustiauerunt: stante quippe
pro eis patre orphanorū, & iudice uiduarū. Ipsius em̄ tūc
Mat.25 uox erit. Quandiu non fecistis uni de minimis meis, nec
mihi fecistis. Vos autē reuerendissime pater, uos inquam
absit ut in talib⁹ honorificādū putetis ministeriū uestrū.
Videtur quidem honorifica, sed oculo qui uidet in facie,
nō qui uidet in abscōdito. Nā quæ uident in abscōdito,
nullis apparēt fucata coloribus: spectabilia sunt tm̄. Nul
lis condita saporibus: prædulcia sunt tamē. Nullis eleua
ta culminibus: excelsa tamē. Castitas, charitas, humilitas,
nullius quidem coloris sunt: sed nōnullius decoris. Nec
mediocris decoris, q diuinos quoq; delectare possit aspe
ctus. Quid castitate decorius, quæ mundū de im̄údo cō
ceptū semine: de hoste domesticū: angelū deniq; de hoīe
facit? Differūt quidē inter se pudicus hō & angel⁹: sed fe
licitate, non uirtute. Sed etsi illius castitas felicior: huius
fortior esse cognoscit. Sola est castitas quæ in hoc morta
litatis & loco & tpe statum quendā immortalis gloriæ re
præsentat. Sola inter nuptiarū solēnia: morē beatæ illius
uēdicat religionis in qua neq; nubēt neq; nubētur: præ
bens quodāmodo terris, cælestis iam illius cōuersationis
experientiā. Vas interim fragile quod portamus: in quo
& crebro periclitamur: tenet castitas, ut monet apostol⁹,
in sanctificatione: & instar odoriferi balsami quo cōdita
cadauera incorrupta seruantur: sensus ipsa & artus conti
net & cōstringit: ne dissoluātur ocijs: ne corrūpantur de
siderijs: ne carnis uoluptatibus cōputrescant: queadmo
dum legit de qbusdā: quia cōputruerūt ut iumēta in ster Iohel.1.
core suo. Hoc itaq; tātæ pulchritudinis ornamētū: digne
dixerim sacerdotiū honorare quod dilectū deo & hoīb⁹
faciat sacerdotē: cui⁹ quippe memoria nō in carnis suc
cessione: sed in spūali benedictione sit: reddatq; similem ī
gloria sanctorū, in hac licet adhuc regione dissimilitudi
nis cōstitutū. Verū quātalibet uenustate sui castitas emi
nere appareat: sine charitate tñ nec preciū habet nec me
ritū. Nec mirū: Quod em̄ absq; illa bonū suscipit? Fides? 1.Co. 13
Sed nec si mōtes trāsferat. Sciētia? Sed nc illa quidē quæ
lingua loquit āgelorū. Martyriū? Nec si tradidero, inqt Ibidem.
corpus meū ita ut ardeā. Nec absq; illa quodlibet bonū
suscipit: nec cū illa quālibet exiguū respuit. Castitas sine
charitate lampas est sine oleo. Subtrahere oleū: lāpas nō
lucet. Tolle charitatē: castitas nō placet. Sed ô quàm pul Sapi.4.
chra est (ut sapiēs clamat) casta generatio cum charitate.
Cum illa inquā charitate quā describit apl's, de corde pu 1.Tim.1.
ro, & cōsciētia bona, & fide nō ficta. Porrò puritas cordis
in duob⁹ cōsistit: in quærēda gloria dei, & utilitate proxi
mi: ut in omnibus uidelicet actis suis uel dictis, nihil suū
quærat eps: sed tantū aut dei honorem, aut salutem proxi
morū, aut utrūq;. Hoc em̄ agens implebit nō solum pōti
ficis officiū, sed & etymologiā nōis: ponte utiq; seipsum
faciens inter deū & ꝓximū. Pertigit pons iste usq; ad deū
ea fiducia qua nō suam, sed illius gloriā quærit. Pertigit
usq; ad proximum illa pietate qua & ipsi nō sibi prodesse
desiderat. Offert deo bonus mediator preces & uota po
pulorū: reportans illis à deo benedictionē & gratiā. Sup
plicat magestati pro excessibus delinquentiū: uindicat in
peccātes iniuriā dei. Ingratis improperat beneficia pieta
tis: cōtēnentibus potētiæ sæueritatē insinuat. Vtrisq; tñ
nihilominus placare studet indignātis furorē: nunc qui
dem hoīm obtūdens infirmitatem: nūc diuinæ magnitu
dinē pietatis. Deniq; siue exedat deo, siue sobrius sit no
bis: aut deo semper quantum in ipso est placere gestit, aut
præstare nobis: nō qđ sibi oīno utile est quærēs sed quod
multis. Fidelis pōtifex, qui bona quælibet p man⁹ suas
trāseūtia: siue diuina beneficia ad hoīes, siue hoīm uota
ad deū: colūbino intuēs oculo nihil sibi retētat ex oīb⁹.
Nec populi reqrit datū, sed lucrū: nec dei gloriā usurpat
sibi. Acceptum talentū non ligat in sudario: sed partitur
nummularijs: à quibus & usuras recipit non sibi sed dn̄o.
Non habet foueā ut uulpes, nō tāquā uolucres nidū, nō
loculos quō iudas, nō deniq; (sicut nec maria) locū in di
uersorio. Imitat profectò illū qui nō habebat ubi reclina
ret caput, factus impræsentiarū tanquā uas perditū: qnq;
ꝓculdubio futurū uas ī honorē, & non in cōtumeliā. De
niq; perdit aīam suā in hoc mūdo, ut in uitā æternā custo
diat eam. Hoc tanto puritatis intimæ bono gloriari non
pōt ueraciter nisi qui extrincecas gloriolas pfecte respue
rit. Nec em̄ pure ualet dei uel proximi quærere lucra: qui
ꝓpria nō contēpserit. Is tantū puritatis interioris gloria
non fraudat, qui dicere pōt cū dn̄o: Si ego quæro gloriā Ioan.8.
meā, gloria mea nihil est. Et cū aplo: Mihi uiuere xp̄s est Phil.1.
& mori lucrū. Et cū ꝓpheta. Obliuioni datus sum tāquā Psal.30.
mortuus à corde, id est à ꝓpria uoluntate. Bona obliuio,
si teipsum nescias ut proximo prosis. Bene autē mortuus
à corde, si iā nō tibi uiuere studeas, sed ei qui pro te mor
tuus est. Bene mortuus est à corde qui dicit. Viuo autem Gal.2.
iam nō ego: sed si mortuus à se, non tamen à xp̄o. Seqtur
enim: Viuit uerò in me xp̄s. Mortē hanc quæ fit à corde,
nfert charitas de qua loqtur spōsa in canticis: Vulnera Can.4.
ita charitate ego sum. Fortis qppe est ut mors dilectio: &
mortē in nobis nō uitā occidit. Vnde & audacter minat. Can.ul.
O morsero mors tua. Peccatū extinguit q̄ animæ uitam Oseæ.13.
expulerat, animamq; restituit inocētiæ. Verū si præualet
morti charitas: ita ut illā in cōgressu perimere possit: cur
dicit fortis ut mors; & nō potius morte fortior? An fortè

quia & ipsa est mors: & seipsa fortior esse non potest? Bona mors non uitæ sed mortis. Bona mors, & nequaquam abhorrenda: quæ uitam etsi adimit, non perimit. Adimit
Col.3. quidē, sed ad tempus: restituendam in tempore, daturam sine tempore. Denique mortui estis, iquit, & uita uestra abscondita est cū xp̄o in deo. Cū aūt xp̄s apparuerit uita uestra: tūc & uos apparebitis cū ipso in gloria. Libenter igit̄ carebo ad tp̄s, ut in eternū possideā. Et ista sufficiāt ꝑ
1.Tim.1. co quod scriptū est. Charitas de corde puro. Sane in tāta obliuione sui necesse est cor bene esse consciū sibi: quo se in lucra securi⁹ foris extēdat: cū securam intra se reliquerit cōscientiam. Quid eñ ꝓdest homini si uniuersum mūdum lucretur: animæ aūt suæ detrimētū patiatur? Sed & ordinis exigit ratio: ut q ad sui mēsurā ꝓximū iubet̄ diligere prius seipm̄ diligere norit. Itaq; duo suut præcipue quæ bonā reddunt conscientiā: pœnitere de malis, & abstinere à malis: hoc est (ut uerbis loquar beati gregorii)
Psal.36. & cōmissa flere, & flenda nō cōmittere. Horū neutrū solū
Esaiæ.1. sufficit. Nā si primū absq; scđo sufficeret, frustra & dauid hortaret̄ dicēs: Declina amalo. Et esaias. Quiescite agere peruerse. Et deus ipse ad cain. Peccasti, quiesce. Rursum si
Psal.31. secundū per se post pc̄m̄ bonā sufficit restaurare consciē
Psal.118. tiā: sine causa clamat pœnitens in psalmo: Beati quorum remissæ sunt iniquitates &c. Et illud. Vide hūilitatē meā &
Lucæ.11. laborē meū: & dimitte oīa delicta mea. Et in oratiōe dñica: Dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Vtriusq; uirtutis bene cōsci⁹ anim⁹ secure iam seipsum deserat, & quodāmodo perdat, ut aliquos lucrifaciat. Cum infirmātibus infirmetur, urat̄ cum scādalizatis: fiat etiam (si oporteat) iudæis iude⁹ nihilq; formidet cum tali cōsciētia, exēplo Hieremiæ & ezechie
Hie.43. lis in ægyptū uel in caldæā cū transgressoribus captiua
1.Re.24. ri: & cum sancto Iob frater fieri draconū, & socius strutio
Iob.30. num: cum moyse quoq; (quod graui⁹ est) deleri de libro
Exo.32. dei: & cū Paulo anathema esse à xp̄o pro fratribus non ti
Roma.9 meat cū hm̄oi cōsciētia. Ipsam deniq; si necesse est intrare gehēnā securus medias penetrans flāmas læta decātet cō
Psal.22. sciētia: Et si ambulauero in medio umbræ mortis, non timebo mala, qm̄ tu mecū es. Cōparemus si placet thesauros regū & fastigia regnorū cū huiusmodi fiducia, Nónne cūcta horū fœlicitas, præ tanti boni diuitiis, miseria reputabit̄? Et hanc fiduciā operat̄ charitas de corde puro & cōsciētia bona. Iā uerò qđ restat de fide nō ficta: & itē
Iaco.2. qđ ex alio loco ī mētē uenit: fides sine opib⁹ mortua est duo ista mittunt nos ad quādā fidei trifariā diuisionē, ut dicatur fides mortua, ficta, ꝓbata. Et mortuam quidē apostolus definit eā esse quæ sine operib⁹ est, id est q̄ nō operatur ex dilectiōe: quasi nō habēs animā ipsam dilectionē qua uegetetur & moueat̄ ad opera. Fictā autem ego arbitror illā uocari fidē, quæ suscepta qdem ex charitate, uita moueri inchoat ad bene operandum, sed nō perseuerans deficit & moritur tanquā abortiua. Eo utiq; sensu fictam dixerim nominatā quo uasa figuli uocamus fictilia: nō qa uidelicet utilia nō sint quādiu durāt: sed quia fragilia cū sint, diu minime durāt. De hac fidei fictione puto illos notari in euāgelio q ad tp̄s credūt: & tēpore tentationis re
Lucæ.8. cedūt. Interroga eos q dicūt charitatē à quo semel accipitur, nequaquā ultra recedere. Ait ueritas de qbusdam. Et hi radices nō habēt: qa ad tp̄s credūt: & in tēpore tētationis recedūt. Vnde & à quò recedūt? Vtiq; à fide ī infidelitatē. Itē quæro. Poterātne in illa fide saluari: an nō poterant? Si non poterant, quæ iniuria saluatori: quæ ue tentatori lætitia, ꝙ hinc recedāt ubi salus non sit? Siqdē nec saluator zelatur nisi salutem: nec malignus inuidet nisi saluti. Si aūt poterant: qūo aut sine charitate sunt quandiu in illa fide sunt: cū sine charitate salus esse non possit: aut deserentes fidē, non etiā deserūt charitatē: cū charitas & infidelitas simul esse nō possint? Recedunt ergo quidam à fide quia ueritas asserit. Cōsequēter & à salute: qa saluator redarguit. Inde nos colligimus ꝙ & à charitate: sine qua salus esse nō potuit. Et hi, inquit, radicem nō habēt.

Nec negat eos habere bonum: sed in bono potius radicatos non esse causatur. Deniq; sequitur & ait. Quia ad tp̄s Ibid.
credūt. Bonū est sed utinā duraturum. Nō eñ qui cœpe Mat.
rit, sed qui pseuerauerit usq; in finem, hic saluus erit. Nō autem durant, qm̄ in tempore tentationis recedunt. Beati si interim rapti fuissent antequā malitia mutaret corda eorum. Nūc uerò uæ prægnātibus & lactantibus in illis diebus, teneros utiq; fœtus gestantibus, & de uita recēti facile in periculis exturbādos. Tales sunt animæ paruam adhuc & tenerā habentes charitatē, & ob hoc carū fidem uiuā, sed fictam necesse est in tētatiōne deficere. Vasa figuli, ait, ꝓbat fornax: & hoīes iustos tentatio: illos uidelicet Eccl.
q ex fide uiuūt. Iustus nēpe ex fide uiuit: sed ex fide qua uiuat. Neq; eñ quæ mortua est, uitā dare pōt. Dæmonū Act.
fides nō adducitur in examinationē: uacua quippe charitate mortua est. Credūt quidē & cōtremiscunt: sed timor non est in charitate. Proinde in labore hoīm non sunt, & cū hoībus non flagellat̄: non ꝙ extinctæ fidei nulla iam debeatur ꝓbatio sed reprobatio. Solā utiq; iusto & fide, id est uiuorū uiuā fornax tentationū suscipit examinādā. Sed nō oīm iustitia manet in seculum seculi: qm̄ sunt qui ad tempus credūt, & in tēpore tentationis recedūt. Qualis sit cuiuscūq; fides, tribulatio probat. Si cuius deficit (deficit eñ cū in charitate nō perseuerat) ficta esse digno scitur. Si cuius pseuerat: ꝓbata & pfecta cēset̄. Liquet ex his satis (ut arbitror) nō oēs q habuerint charitatē, habere & perseuerantiā in charitate. Alioquin frustra cōmoneret discipulos dn̄s. Manete, inquiēs, in dilectione mea. Ioan.
Aut eñ si necdum diligebāt, nō debuerat dicere manete, sed estote in dilectione mea: aut si iā diligebāt, necesse nō erat moneri de perseuerātiā: qua secūdū istos priuari nō poterāt. Curet igit̄ seruus bonus & fidelis fide seruare nō fictā charitatē de corde puro & conscientia bona: pluris æstimans animæ uitā quàm corporis: minus horrens carnis mortē quàm fidei. ¶ Iam de tribus quæ supi⁹ ꝓposuimus: sola (nisi fallor) tractanda restat humilitas. Hæc duabus præmissis uirtutibus in tantū est necessaria: ut absq; ista illæ nec esse ꝟtutes uideant̄. Nēpe ut castitas seu charitas det̄, humilitas meret̄: qm̄ humilibus deus dat grām. Iaco.
Seruat acceptas: qa nō reqescit sp̄us (nisi super quietū & Esai.
humilē. Seruatas cōsummat: nā uirtus in infirmitate, hoc 2.Co.
est in humilitate pficitur. Inimicam oīs gratiæ oīsq; initiū peccati debellat supbiam: & tā à se quàm à cæteris uirtutib⁹, supbam illius ꝓpulsat tyrannidē. Siqdē cū ex aliis quibusq; bonis uirtū magis suarū capere soleat incremētum supbia: sola hæc oīm ꝓpugnaculū quoddā, turrisq; uirtutū, ci⁹ fortiter resistit malitiæ, obuiat præsumptiōi. Sola deniq; est, de qua oīm plena uirtutū maria gloriandū esse putauit. Audito qppe ab angelo, Aue gratia ple Lucæ.
na: quasi solā ex ipsa plenitudine humilitatē in se cognosceret: solā rependisse ac respōdisse memorat̄ ī gratiā. Re Ibid.
spexit, inqens, deus humilitatē ancillæ suæ. Quid deinde auctor & dator uirtutū xp̄s in quo oēs thesauri sapientiæ & sciētiæ sunt abscōditi, ī quo oīs quoq; plenitudo diuinitatis habitat corpaliter: nōnne tñ & ipse de humilitate, tāquā summa suæ doctrinæ, suarūq; uirtutū gloriat⁹ est?
Discite, ait à me: nō ꝙ sobrius aut castus aut prudēs aut Mat.
aliquid eiusmodi: sed quia mitis sum, & humilis corde. A me, inquit, discite. Non ad doctrinā patriarcharū, nō ad prophetarū libros ego uos mitto: sed me uobis exēplū, me formā humilitatis exhibeo. Inuiderūt mihi altitudinē quā habeo apud patrē angelus & femina: ille potētiæ, ista sciētiæ. Vos aūt æmulamini charismata meliora: discite à me qa mitis sum, & humilis corde. ¶ Commodū reor indagare aliqd & de supbia: quatenus ex opposito sibi uitio uirtutis decor manifestior appareat. Superbia est appetitus ꝓpriæ excellētiæ. Hæc in species duas diuidit̄: in cæcā, & uanā supbiā. Quæ qdē & aliis nominibus appellari possunt: cōtumacia, & uanitas: quarū prior intelligētiæ, posterior uolūtatis uitiū est. Nam ex illa rationis falsæ lit̄ oculus: & ex ista uolūtatis malæ appetitus afficit̄. Qđ
melius

melius ex singularū diffinitionibꝰ demōstrabimus. Cæca
supbia seu cōtumacia est uitiū quo se existimans aliqs uel
esse bonū quod nō est, uel à se esse quod est: in se, nō ĩ dño
gloriaꝛ. Vana supbia seu uanitas est uitiū quo qs tam de
eo quod est, quàm de eo qđ nō est, suis magis quàm dei
laudibus delectaꝛ. His ita præmissis aptemus iam cōtra-
ria humilitati, singula singulis opponentes. Humilitas
est cōtẽtꝰ ꝓpriæ excellẽtiæ. Cōtẽptus opponiꝛ appetitui.
Duabus quoqꝫ superbiæ speciebus, duæ nihilominus hu
militatis opponūtur. Cōtra cæcam: ut quis de se nouerit
sentire humiliter. Cōtra uanā: nec cōsentire aliter sentiẽ-
tibus. Nẽpe qui de seipso sentire humiliter nouit: in neu-
tro ipsiꝰ de se iudicium falli potest: uidelicet ut aut maiꝰ
aliquid putet se esse quàm sit: aut à se esse qđ sit. Et ideò
patiẽter carẽs qđ sibi nouit deesse. Humiliter de eo qđ
certus est adesse, nō in se sed in dño gloriaꝛ. Porrò aduer-
sus hoc ut de se altius se aliquid sentiat: solet ne insolesat
Rom. 12 uerus humilis illud sibi iugi meditatione reuoluere. Nō
ps. 130. alta sapientes sed humilibus consentiẽtes. Et illud. Non
ambulaui in magnis neqꝫ in mirabilibꝰ super me. Si non
Gal. 6. humiliter sentiebā: sed exaltaui animā meā. Et item. Qui
se putat aliqd esse cum nihil sit: ipse se seducit. Cōtra hoc
autẽ ut à se sentiat esse quod sentit esse: solicite seipsum
1. Co. 4. interrogat. Quid habes quod nō accepisti? Si aūt accepi
sti, quid gloriaris quasi nō acceperis? Item qui humanas
laudes cōsueuit perfecte contẽnere: cū se laudari percipit
Esaiæ. 3. de eo quod in se nouit nō esse, nullatenus acqesens illud
Psal. 61. sibi cōmemorat. Qui te beatificāt, ĩ errorẽ te mittūt. Sed
& illius nihilominꝰ uersiculi recordatur. Verūtamẽ uani
filij hoĩm, mẽdaces filij hoĩm in stateris: ut decipiant ipsi
de uanitate in idipsum. Proĩde solicite studet imitari apo
2. Co. 12 stolū ita de se loquentem. Parco autẽ, ne qs me existimet
supra id qđ uidet in me, aut audit aliqd ex me. Cum uerò
laudari se comperit de bono quod se fortè habere cogno
scit: nihilominus quantū in se est scuto ueritatis curat à
1. Co. 15. se iaculū fauoris repellere, dans gloriā deo, & dicẽs. Grã
dei sum id qđ sum. Et propulsans à se omnẽ suspicionem,
Psal. 113. ait dño. Non nobis dñe nō nobis: sed nomini tuo da glo
riā. Metuit nimirū si aliter egerit, ne fortè audiat ab ipo.
Ioan. 5. Recepisti mercedẽ tuā. Et iterū. Gloriā ab inuicẽ quæri-
Matt. 6. tis: & gloriā quæ est à solo deo nō uultis? Refugiẽs ergo
1. Co. 3. & de hoc ad cōsiliū apli ꝓbat ipse opus suū: ut sic habeat
in semetipso gloriā, & nō in altero. Fidelis suimet custos,
q sibi oleū fauoris sine fraude reseruet: ne in aduẽtu spōsi
lampas cōsciẽtiæ uacua extinguaꝛ. Nō in altero inquā,
nec eñ tutū arbitraꝛ labijs hoĩm cōmittere gloriā suā: ar-
cæ utiqꝫ sine claue & sine sera: nulliqꝫ omnino clausæ no-
cere uolẽti. Non tutū planè, sed stultū, ibi thesaurū tuum
recōdere: unde nō ualeas resumere cū uolueris. Si ponis
in os meū, iam nō in tua, sed in mea potestate est: cū utiqꝫ
pro meo libitu uel laudare te possim, uel derogare tibi.
Sanum uas & incōcussum cōscientia: & secretis seruādis
idoneū: nullis patẽs insidijs: nulli uiolentiæ cedens: nulli
qppe oculo uel manui accessibilis: excepto dūtaxat spi-
ritu qui scrutatur etiā alta dei. Quicqd in ea reposuero,
securus sum quia nō perdā: seruabit uiuo, defuncto resti
tuet. Nam quocūqꝫ uado ego, ipsa it mecum: secum ferẽs
depositū quod seruandū acceperit. Adest uiuo, mortuum
seqtur: ubiqꝫ mihi uel gloria uel cōfusio ĩseparabilis pro
2. Co. 1. qualitate depositi. Beati qui in ueritate dicere possunt:
Gloria nostra hæc est, testimoniū cōsciẽtiæ nostræ. Non
pōt dicere nisi humilis, qui iuxta uulgare, & oculos cāpi
metuere & syluarū aures soleat semper habere suspectas.
Beatus nempe hō: qui semp est pauidus. Non pōt dicere
arrogās & ꝓ̄sumptor: qui seipsum impudẽter ostẽtās pas-
sim & ubiqꝫ tāquā per campū incedẽs, totꝰ ferꝛ in gloriā.
Gloriaꝛ etiā cum male fecerit: & exultat in rebꝰ pessimis.
Estimet se nō uideri, dū plures habeat imitatores quàm
reꝓ̄hẽsores: cæcus dux cæcorū. Sed habet hic cāpꝰ oclos,
sanctorū ꝓculdubio angelorū: quos semp offendere solet
indisciplinata conuersatio. Non dicet hypocrita: gloria
mea est testimoniū cōsciẽtiæ meæ: qa et iudicantium sm
faciẽ, uerbo, uultu, habituue simulatorio eludat opiniōi:
sed nō eius q scrutaꝛ renes & corda fallit uel euadit iudi-
cium. Siquidẽ deus nō irrideꝛ. Timeat ergo & iste nemo-
ris aurẽ. Ligua licet manuqꝫ cassantibꝰ, auri tñ ubiqꝫ præ-
senti de quacunqꝫ sylua latebrosæ duplicitatis & spinosæ
calliditatis, tacẽtis & quiescẽtis cor loqtur, cogitatio cō-
fitetur. Prauū est cor hoĩs & imperscrutabile: ita ut nemo
sciat quæ sunt in hoĩe nisi spūs hoĩs qui in eo est: sed nec
ipse plenè. Nam cū apls diceret. Mihi ꝓ minimo estut à 1. Co. 4.
uobis iudicer, aut ab humano die, adiecit: sed nec ego me
ipsum iudico. Quare? Qđ nō possum, ait, ratā uel ipse de
me ꝓferre sniam. Ego eñ nihil mihi conscius sum: nō tñ
in hoc iustificatus sum. Non ex toto credo me uel ipsi cō-
sciẽtiæ meæ: quippe cū ne ipsa quidẽ queat me cōprehẽ-
dere totū. Nec potest iudicare de toto qui totū nō audit.
Qui aūt iudicat me, dñs est. Dñs, inquit, cuiꝰ utiqꝫ scien-
tiam nō effugit: sniam nō subterfugit, etiā quod propriā
latet cōscientiā. Audit deus in corde cogitãtis: quod nō
audit uel ipse qui cogitat. Aderat auris ꝓphetæ absentis
ori furtiue poscentis pecuniā: & ego quantūlibet in oc-
culto lædere cogitās, aut ꝓximū neqter, aut turpiter me-
ipsum nō uerear, aurẽ nusquā absentem? Tremẽda ꝓrsus
auris & reuerẽda: cui nō cessat quies, nō tacet silẽtiū. De-
niqꝫ ait. Auferte malum cogitationū uestrarum ab oculis
meis. Sed quid est qđ dicit ab oculis meis? An & nostra Esaiæ. 1.
deus nō solū audit: sed & uidet arcana? Quales oculi qui
cōtẽplanꝛ cogitationes? Non sunt coloratæ ut uideanꝛ:
sicut nec sonāt ut audiātur: solent sentiri à cogitãte: non
audiri ab auscultāte: non à contẽplante uideri. Merito tñ
dñs scit cogitationes hominū qm̃ uanæ sunt. Cur eñ ne-
sciret, quas & audit & uidet? His ꝓ̄cipue duobus sensibꝰ,
id est uisui & auditui nemo fidẽ putat esse negādam. Hoc
nos scire constanter astruimus: quod uidimus & audiui-
mus. Merito itaqꝫ nō erat opus dño Iesu ut quis testimo
nium phiberet de homine: ipse nimirū sciebat quæ essent
in homine. Quid cogitatis, ait, mala in cordibus uestris?
Respōdebat nō sermonibꝰ sed cogitationibꝰ. Audiebat Mat. 9.
non loquẽtes: uidebat nō apparẽtes. Contremisco totus
tuam dñe Iesu quātillo possum intuitu cōsiderans maie-
statẽ: præsertim cū recordor in quātis ipsiꝰ aliqñ cōtem-
ptor extiterim. Sed & nunc cū iam à facie maiestatis fugi
ad genua pietatis, qd ampliꝰ facio? Vereor ne qui aliqñ
contrarius extiti maiestati: & nunc ingratis pietati inue-
niar. Quid eñ si cessant manus, & nō cesset pectus? Quid
si os iam silet: necdū cor quiescit? Si singuli illiciti motꝰ
animi mei singula sunt quædā in te deus conuitia: utputa
iracundiæ motus in mansuetudinẽ, inuidiæ in charitatẽ,
in frugalitatẽ luxuriæ, turpitudinis in castitatẽ: & innu-
mera his similia quæ de cœnoso lacu prurientis pectoris
mei etiam nūc incessanter ebulliunt inundantes & impin-
gentes in serenitatẽ præfulgẽtis uultꝰ tui. Quid magnū
feci solos cohibere artꝰ, actꝰ corrigere? Si has atqꝫ hmōi
quas foris licet uacans intus actitare non cesso iniqtates
obseruaueris, ô dñe quis sustinebit? An fortè iā nō ego
illa sed patior? Aguntur quidẽ in me, sed à me nō agūtur
si nō consentio. Sanè si mei nō fuerint dñati, tunc ĩmacu-
latus ero: & immaculatus coram eo, si nō solum caruero,
sed & si obseruauero me ab iniqtate mea. Mea dixerim:
nō quia facio, sed qa sustineo. Corpus gesto mortis, car-
nemqꝫ peccati: sufficit interim mihi si nō regnet pctm̃ in
meo mortali corpore. Sic corpus crimini nō reputaꝛ: nec
qđ habitat in eo pctm̃: si tñ nō delector: tñ non exhibeo
mẽbra mea arma iniquitati. Pro hac orabit ô misericors
quiuis etiā sanctus in tpe opportuno: supplex nimirū ꝙ
malū sentiat: & nihilominus sctūs dū nō consentiat. Sup-
plex ꝓ periculo, sctūs pro uirtute. Sctūs planè atqꝫ btūs:
qui cōdelectatus legi sm interiorẽ hoĩem de malo qđ ita
inesse corpori sentit, ut nisi pariter cū corpore carere nō Rom. 7.
possit: merito sese cōsolaꝛ, & ait. Iam nō ego operor illud:
sed quod habitat in me peccatum. Verūtamẽ delicta quis

intelligit? Nam si possem dicere cū paulo, ꝙ quidē longe
1.Co.4. est à me. Nihil mihi cōscius sum: non tñ in hoc esse iustifi-
catum oporteret me gloriari. Non enī qui seipsum com-
mēdat, ille ꝓbatus est: sed quē deus cōmēdat. Si applause
rit mihi iustitiā humanus dies, pro minimo habeo: quia
ille lucet tñ in facie. Homo enim uidet in facie: deus aūt
intuetur cor. Propter hoc hieremias nō satis popularib⁹
Hier. 7. sententijs uelut quibusdā humani diei radijs mouebatur,
sed fidenter loquebaṫ deo: Diē hoīs nō cōcupiui, tu scis.
Si meus mihi arriserit dies: neq; meipsum, inquit, iudico:
quia nec ipse me satis intelligo. Solus merito constitutus
est iudex uiuorū & mortuorū, qui finxit sigillatim corda
uniuersorū, & intelligit oīa opa eorū. Solū attēdo iudicē,
quē & solū iustificatorē agnosco. Pater dedit ei iudicium
facere, quia filius hoīs est. Non usurpo mihi uel super me
seruus filij potestatē: nec me annumero illis de quibus ita
cōqueri solet: Tulerūt hoīes á me iudiciū. Pater non iudi
cat quēquā: sed omne iudiciū dedit filio: & ego mihi præ-
sumam ꝙ nec ipse pater sibi assumit? Velim nolim ipi me
astare necesse est, ipsi horū quæ gesserim in corpore, red-
dere rationē: cui nec uerbū præteruolat: nec subterfugit
cogitatio. Sub tam æquo libratore meritorū: sub tam in-
timo secretorū inspectore: quis gloriabiṫ castū se habere
cor? Sola ꝓfectò q̄ nō solet gloriari: nō nouit præsume-
re: contēdere non cōsueuit: gratiā inuentura est in oculis
Iaco. 4. pietatis humilitas. Deus nāq; supbis resistit: hūilib⁹ aūt
dat gratiā. Nō cōtēdit iudicio, nec prætendit iustitiā qui
ps.142. uere humilis est, sed dicit. Non intres in iudiciū cū seruo
tuo dñe. Recusat iudicium, & postulat mīam: facilius sibi
ueniā impetrare posse, quàm iustitiā uēdicare confidens.
Nouit naturā diuinā naturalr̄ piā: quæ nostrā nequaquā
humilitatē abhorreat. Non despicit illa maiestas cor con-
tritū & humiliatū in nostro genere: quæ corpus ex eo hu
militatis assumere nō dedignata est. Nescio quo pacto fa
miliarius semper humiliati propinquare solet diuinitas.
Deniq; illa se īduit: ut appareret hoīb⁹. Substātiā, formā
habitūq; gestauit humilē: ipsius nobis cōmēdās uirtutis
excellentiā: quā speciali sui uoluerit honorare præsentia.
Vobis aūt dilectissime, uobis præcipue tanto magis arbi
tror hāc esse necessariā: quanto maior nosciṫ materia sup-
petere superbiēdi. Genus, ætas, sciētia, cathedra: & quod
maius est, primatus prærogatiua: cui nō essent insolentiæ
fomes, elationis occasio? Quāquā esse possint & humili-
tatis. Meditātibus quidē honores blandiūtur: sed onera
pēsantibus tædio sunt atq; formidini. Nō aūt oēs capiūt
hoc uerbū. Multi enī nō tanta fiducia & alacritate curre-
rēt ad honores: si esse sentirēt & onera. Grauari profectò
metuerēt: nec cū tāto labore & piculo quarūlibet affecta-
rēt infulas dignitatū. Nūc uero quia sola attēditur glo-
ria & nō pœna, purū esse clericū erubesciṫ in ecclesia: seq;
uiles æstimimāt & inglorios, quocūq; eminentiori in lo-
co non fuerint sublimati. Scholares pueri & impuberes
adolescētuli ob sanguinis dignitatē ꝓmouētur ad eccle-
siasticas dignitates, & de sub ferula trāsferūtur ad princi
pandū presbyteris: lætiores interim ꝙ uirgas euaserint,
quàm ꝙ meruerint principatum: nec tam illis blanditur
adeptum, quàm ademptū magisterium. Et hoc quidē in
initio. Processu uerò tpis paulatim īsolescētes docti sunt
in breui uendicare altaria, subditorū marsupia uacuare,
magistris nimirū in hac disciplina utentes idoneis, ambi-
tione & auaritia. Verū quātauis industria tua tibi lucra
Eccle.10 cōquirere cautulus uidearis: quantalibet uigilantia rem
possis seruare tuā: quātocūq; studio regum tibi ac princi
pum gratiā captare cures. Dicimus tamē. Væ terræ cui⁹
rex est puer: & cuius principes mane comedūt. Nec dici-
mus quācūq; ætatē dei gratiæ præmaturā, sicut nec serā:
cum multos uideamus iuniorum super senes intelligere,
moribus antiquare dies, præuenire tempora meritis: &
quod ætati deest, compēsare uirtutibus. Boni pueri, qui
quod ætate uidenṫ, esse studēt & malitia. Malitia inquā,
sed non sensu: quorū iuxta ammonitionem apostoli. Ne-
mo cōdemnat adolescētiam. Meliores bonæ indolis ado-
lescentes, inueteratis dierū malorum. Puer centū ānorū
maledictus est: & est è regione senectus uenerabilis, non
diuturna, neq; numero annorū computata. Bonus puer
samuel, qui loquēti deo promptus aderat auditor, dicens.
Loquere dñe, quia audit seruus tuus. Ac si diceret: Para- 1.Reg.
tus sum & non sum turbatus ut custodiam mandata tua.
Bonus & hieremias qui ante sanctificat⁹ quàm natus, cū Hier.
se excusaret de pueritia: nihilominus cōstitutus est super
gētes & super regna. Bonus quoq; daniel: cuius spiritū Dan.
suscitauit deus ut conuinceret iniqua iudicia, & sangui
nē innoxiū liberaret. Deniq; cani sunt sensus hominis: &
ætas senectutis uita īmaculata. Sicubi huiuscemodi puer
senex ꝓmotus inueniṫ: opus dei est, his qui tales nō sunt
mirandū, nō imitandū. Cæterum curritur in clero passim
ab omni ætate & ordine á doctis pariter & indoctis ad ec
clesiasticas curas: tanquam sine curis iam quisq; uicturus
sit, cū ad curas peruenerit. Nec mirū de his qui necdū in
semetipsis experti sunt. Videntes qppe illos qui iam pro-
prios humeros cupitæ sarcinæ summiserūt, nō solum nō
gemere tāquam sub onere, sed insuper appetere plus one-
rari: nō deterrenṫ periculis, q cupiditate cæcati nō uidēt,
sed fauorib⁹ amplius quos illis inuidēt ꝓuocanṫ. O infi
nita semper ambitio: & insatiabilis auaritia. Cum primos
honorū gradus meruerint in ecclesia: meruerint autē uel
uitæ merito uel pecuniæ: siue etiam carnis & sanguinis,
quæ regnū dei nō possidebūt, prærogatiua: nō ideò cor
da quiescūt, dublici semper æstuātia desiderio: quo utiq;
magis ac magis & dilatentur in plura, & ad celsiora subli-
mētur. Verbi gratia: cū factus qs fuerit in quacūq; eccle-
sia decan⁹, præposit⁹, archidiaconus, aut aliqd hmōi: non
contētus uno in una, plures sibi imo quotquot ualet con
quirere honores satagit tā in una quàm in pluribus. Qui
bus tamē omnibus si locus euenerit, libēter unius præfe-
ret epī dignitatē, Sed nunqd sic satiabitur? Factus eps: ar
chiepiscop⁹ esse desiderat. Quo fortè adepto: rursum ne-
scio quid altius somniās: laboriosis itinerib⁹ & sumptuo-
sis familiaritatibus romanū statuit frequētare palatium.
quæstuosas sibi quadam exinde comparans amicitias. Si
lucri spiritualis gratia hæc faciunt, laudādus est zelus: sed
præsumptio corrigenda. Nonnulli cum ista non possunt,
uertunt se ad aliud ambiendi genus: in quo nihilominus
aperiunt eam quam habēt dominādi libidinē. Nam cum
præsideant urbibus ualde populosis: & totas (ut ita di-
cam) patrias prope diœcesis ambitu circuncludant, occa-
sione inuenta ex quocunq; ueteri priuilegio, satis agunt
ut & uicinas sibi subijciant ciuitates: quatenus duæ qui-
bus duo uix præsules sufficiebāt, sub uno redigantur an-
tistite. Rogo quæ hæc tam odiosa præsumptio: quis hic
tantus ardor dominandi super terram: quæ principandi
tam effrenis cupiditas? Certè cum primum tractus es ad
cathedram, flebas, refugiebas: uim quærebaris, multum à
te & omnino supra te esse dicens: miserum clamitās, &
indignum, qui non esses idoneus tam sancto ministerio,
tantis non sufficeres curis. Quid igitur nunc uerecunda
depulsa formidine, sponte ambis ad ampliora: imo irre-
uerenti audacia, proprijs non contentus, inuadis aliena?
Cur hoc? Fortè ut plures populos salues? Sed ī alienam
messem tuam mittere falcem iniuriosum est: ut tuæ præ-
stes ecclesiæ. Sed ecclesiarū sponso nō placet tale unius
incrementum, quod fit detrimentum alterius. Crudelis
ambitio, & incredibilis si fidem oculi non astruerent. Vix Esai.5.
tenent manusquin illud ad literam impleant quod legi-
tur in propheta. Secuerunt prægnantes galaad ad dila-
tandum terminos suos. Vbi est illa terrifica comminatio:
Væ qui cōiungitis domū ad domū: & agrum agro copu
latis? Nunquid in his dūtaxat exiguis uæ istud metuēdū
est: non autē cū urbes urbib⁹, aut prouinciæ prouincijs
cōtinuantur? Imo etiam respondeant si uolunt se imitari
dominū christū, faciētes & ipsi utraq; unū: adducentes &
ipsi ex diuersis pascuis greges: ut fiat unus pastor, & unū
ouile.

uisse. Huius rei gratia nō pigritant crebro terere limina
apostolorū, inuētari & ibi, quod magis dolendū est, qui
suæ faueāt improbæ uolūtati: nō ꝙ ualde romani curent
quo fine res terminetur: sed quia ualde diligūt munera:
sequuntur retributiones. Nudæ nuda loquor, nec retego
uerenda, sed inuerecūda cōfuto. Vtinā priuatim & in ca-
meris hæc fierēt: utinam soli uiderimꝰ & audierimꝰ: utinā
nec loquentibus crederetur: utinā nobis reliquerint mo-
derni Noe unde à nobis possent aliquatenꝰ operire. Nūc
uerò cernēte orbe mundi fabulam soli tacebimꝰ? Caput
meū undiqꝫ conquassatū est: & ego sanguine circūquaqꝫ
ebulliēte, putauerim esse tegendū? Quicquid apposuero
cruentabitur: & maior erit confusio uoluisse celare cum
celari nequiuerint. Bona hūilitas, quæ & impræsentiarū
ab hmōi mordacibus curis mentē facit esse quietam: & à
minacibus pœnis in futuro securā reddit cōsciētiā. Hæc
uestros pater animos ab horum omniū pestifera æmula-
tione compescat. Audite potius prophetā taliter à talibꝰ
Psal. 36. dehortantē. Noli, inquit, æmulari in malignātibus neqꝫ
zelaueris faciētes iniquitatē. Emulari magis oportet apo
2. Co. 4. stolum nō gloriantē in immēsum: nec se ultra se extēden-
tem: nec audentē se (ut ipse fatetur) cōparare quibusdam
qui seipsos cōmendāt: sed se sibi comparantē & metien-
tem ſm mensurā regulæ quam mēsus est ei deus. Audien-
do etiā ex ore eius. Nolite fraudare inuicē: proprijs place
1. Co. 7. bit esse contentū. Qui & prouocans ad humilitatē: suum
illud archiepiscopo nō cunctabitur salubriter intimare.
Rom. 11. Noli altum sapere, sed time. In alto posito nō altum sape-
re difficile est, & omnino inusitatum: sed quanto inusita-
tius, tāto gloriosius. Timor de adepta iam altitudine: tæ-
dere magis quàm placere faciet altiora. Non uos ergo fe-
licem quia præestis: sed si nō ꝓdestis, infœlicem putare.
Vt autem secure præesse possitis: subesse & uos si cui de-
betis non dedignemini. Dedignatio quippe subiectiōis
Eccle. 3. prælationis reddit indignū. Sapiētis est consiliū. Quāto
maior es, tanto humilia te in oībus. Sapientiæ uerò præ-
Luc. 22. ceptū. Qui maior est uestrū, fiat sicut iunior. Q; si expedit
etiam minoribus esse subiectū: maiorū iugum quomodo
licebit contēnere? Videāt in uobis potius subditi quod
uobis redhibeāt. Intelligitis quæ dico? Cui honorē ho-
Rom. 13. norem. Omnis anima, inquit, potestatibus sublimioribꝰ
subdita sit. Si oīs, & uestra. Quis uos excipit ab uniuersi-
tate? Si quis tentat excipere: conatur decipere. Nolite il-
lorum acquiescere cōsilijs, qui cum sint christiani: christi
tamē uel sequi facta, uel obsequi dictis opprobrio ducūt.
Ipsi sunt qui uobis dicere solēt. Seruate uestræ sedis ho-
norem. Decebat quidem ex uobis: uobis cōmissam eccle-
siam crescere: nūc uerò saltem in illa quam suscepistis ma-
neat dignitate. Et uos enim uestro prædecessore impo-
Mar. 10. tētior? Si nō crescit ꝑ uos, nō decrescat per uos. Hæc isti.
Christus aliter & iussit & gessit. Reddite, ait, quæ sunt cæ
saris, cæsari: & quæ sunt dei, deo. Quod ore locutus est,
mox opere implere curauit. Conditor cæsaris: cæsari nō
cunctatus est reddere cēsum. Exemplū enim dedit uobis,
ut & uos ita faciatis. Quando uerò dei sacerdotibus de-
bitam negaret reuerentiā: qui hāc secularibus quoqꝫ po-
testatibꝰ exhibere curauit? Porro uos si cæsaris successo-
ri: id est regi: sedulis in suis curijs, cōsilijs, negocijs, exer-
citibusqꝫ adestis: indignum erit uobis cuicūqꝫ christi ui-
Rom. 13. cario taliter exhibere, qualiter ab antiquo inter ecclesias
ordinatū est? Sed quæ sunt (inqt apostolus) à deo, ordi-
nata sunt. Viderint ergo huius ignominiæ dissuasores:
quale sit dei ordinationi resistere. Valde ignominiosum
seruo, si sit sicut dn̄s eius: aut discipl'o, si sit sicut magister
Ioan. 13. eius. Plurimum se uobis deferre putant, cum uos christo
præferre conātur: ipso reclamāte ac dicēte. Nō est seruus
maior dn̄o suo: neqꝫ apl's eo qui misit eum. Quod nō de-
dignatus est magister & dn̄s, talisqꝫ & magister & dn̄s:
indignum sibi iudicabit seruus bonus, deuotusqꝫ disci-
Lucæ. 7. pulus? Quàm pulchre locutus est btūs ille cēturio, cuius
fidei nulla par inuenta est in israel: Et ego, inquit, homo
sum sub potestate, habens sub me milites. Non iactabat
potestatē, quam nec solam protulit, nec priorē. Dicturus
quippe habens sub me milites, præmisit: homo sum sub
potestate. Prius se agnouit hoīem quàm potentē. Agno-
uit inquam se hoīem, homo gentilis: ut in se iam impleri
ostēderet quod longe ante dixerat dauid. Sciant gentes Psal. 9.
quoniā hoīes sunt. Homo, inquit, sum, & homo sub pote
state. Iam quicqd subinferas, suspectā nō habemus iactan
tiam. Præmissa siquidē est humilitas, ne altitudo præcipi
tet. Nec enim locum inuenit arrogantia: ubi tam clarum
humilitatis insigne præcesserit. Agnoscis infirmitatem,
cōfiteris subiectionē: iam & te sub te habere milites pro-
fitere securus. Reuera quia nō cōfusus est de subiectione:
iure ex prælatione meruit honorari. Non erubuit super
se potestatē: & ideò dignꝰ qui haberet & sub se milites.
Ex abundātia cordis os loquebat: & iuxta qd' intus ordi-
natas habuit affectiones, foris quoqꝫ uerba decēter com-
posuit. Dedit prius honorē præpositis: ut iam à subditis
iuste reciperet: sciens se à superioribꝰ accipere, qd' impē-
deret inferioribus: & quia melius propriæ subiectionis
disceret experimēto sua ipse moderari imperia. Fortè nō
ignorabat ꝙ subiecto sibi homini deus oīa subiecerit sub
pedibus eius: offendenti se, insensa reddiderit: & is quem
humilē constituerat super opera manuū suarū: superbiæ
merito cōparatus est iumētis insipiētibꝰ, & similis factus
est illis. Nouerat & fortassis ꝙ humanus spūs subditꝰ cō-
ditori subiectā sibi possederit carnē: rebellis rebellē inue-
nerit: factusqꝫ transgressor legis superioris, sentire cœpe-
rit aliā legē in membris suis repugnantē legi mentis suæ,
& captiuantē se in legē peccati. Miror quosdā in nostro
ordine monasteriorū abbates hanc humilitatis regulam
odiosa cōtentione infringere: & sub humili (quod peius
est) habitu & tonsura tam superbe sapere, ut cum ne unū
quidē uerbulū de suis imperijs subditos prætergredi pa-
tiātur: ipsi proprijs obedire cōtēnant episcopis. Spoliāt
ecclesias ut emancipentur: redimūt se ne obediant. Non
ita christus. Ille siquidē dedit uitam, ne perderet obediē-
tiam: qua isti ut careant, totum ferè suum suorumqꝫ uictū
expēdūt. Quid hoc est præsumptionis o monachi? Neqꝫ
enim quia prælati monachis: ideo non monachi? Nempe
monachum facit professio: prælatū necessitas. Vt autem
non præiudicet necessitas professioni: accedat non succe-
dat prælatio monachatui. Alioquin quomodo illud im-
plebitur. Principem te constituerunt: esto inter illos tan-
quam unus ex illis. Quomodo tanquam unus ex illis, ma
nens inter humiles superbus: inter subditos rebellis: im-
mitis inter māsuetos? Vt te putemus tanquam unum ex
illis, uideamꝰ tam exhibere paratum, quàm exigere obe-
dientiam: uideamus tam libenter præpositis obtempera-
re subiectum, quam imperare subiectis. Q; si semper uis
obediētes habere, & nūquā esse: probas te nō esse tanquā
unū ex illis, dum unus esse renuis de obedientibus, à qui-
bus dum te superbiēdo segregas: quorū aggregeris con
sortio, patenter aduertimus: & si tu uel impudēter contē
nis: uel imprudenter dissimulas, reputari profectò inter
illos te noueris: de qbus scriptū est. Alligant onera gra- Mat. 23.
uia & importabilia, & imponūt humeris hominū: digito
autem suo nolūt ea mouere. Quorū ergo tibi indignius
consortiū iudicas, delicatorum magistrorū, quos ueritas
increpat: an obedientiū monachorum, quos amicos suos
cōmemorat? Ait siquidē. Vos amici mei estis, si feceritis Ioan. 15.
quæ præcipio uobis. Vides igitur quale est iubere quod
ipse non feceris: aut nolle facere quod docueris? Deinde
ut taceam illud de regula ubi à sancto benedicto tibi præ
cipitur ut quæ doces discipl'is esse cōtraria, in tuis factis
indices nō agenda: ut item prætermittā quod aperte dif-
finit tertiū humilitatis esse gradū: ut quis pro dei amore
omni obedientia se subdat maiori, in regula ueritatis at-
tende quod legitur. Qui soluerit, inquit, unum de his mi Mat. 5.
nimis meis mandatis, & docuerit sic homines, minimus
uocabitur in regno cælorū. Proinde tu docēs & renuēs

obedire: nõ minimum sed maximũ christi mandatũ & do-
cere & soluere conuinceris. Itaqꝫ doctor & solutor mãda-
ti minimus tu uocandus es in regno cælorũ. Si ergo tui
putas iniuriã prioratus, minorẽ summis uideri sacerdoti-
bus, nõ magis indignũ æstimandũ est minimũ uocari in
regno celorum? Si multũ sup̃bus es: plus minimus quàm
minor uocari cõfundere. Minor quippe uilitas est mino-
rẽ uideri quàm minimũ. Longe aũt præstãtius solis subdi
episcopis, quam uniuersitati. Sed nõ ꝓpter me inquit, fa-
cio: sed, quæro eccl'iæ libertatẽ. O libertas oĩ (ut ita lo-
quar) seruitute seruilior. Patiẽter ab hmõi libertate absti
neam: quæ me pessime addicat sup̃biæ seruituti. Plus ti-
meo dentes lupi, quàm uirgã pastoris. Certus sum enim
ego monachus, & monachorum qualiscũqꝫ abbas: si mei
qñqꝫ pontificis à ꝓprijs ceruicib⁹ excutere iugũ tẽtaue-
Heb. 13. ro: ꝙ sathanæ mox tyrãnidi meipsum subijcio. Aduertẽs
nimirũ cruẽta illa bestia quæ circuit quærẽs quem deuo-
Sapi. 6. ret, elongatã custodiã: heu statim insilit in præsumptorẽ.
Merito eñ non cunctatur præsidere superbo, qui se iure
regem gloriat̃ sup oẽs filios superbiæ. Quis dabit mibi
Ioan. 19. centũ in mei custodiã deputari pastores? Quanto plures
sentio mei curã gerere: tãto securior exeo in pascua. Stu-
Rom. 13. penda insania. Animarum nõ cunctor turbas mihi custo
diendas colligere: & unũ super ꝓpriũ grauor habere cu-
stodem? Et quidẽ subiecti me de reddenda pro se ratione
solicitãt. Qui aũt præsunt mihi: ipsi potius paulo dicente
peruigilãt: tanquã rationẽ pro me redditurí. Illi & si ho-
norant, onerant: hi nõ tam premũt, quàm protegũt. Scio
me legisse. Iudiciũ durissimũ his q præsunt: exiguo autem
cõcedit̃ misericordia. Quid igitur uos ô monachi: sacer-
dotũ grauat auctoritas. Metuistis infestationẽ? Sed si qd
patimini ꝓpter iustitiã, beati. Secularitatẽ cõtẽnitis? Sed
secularior nemo pilato, cui dñs astitit iudicãdus. Non ha
beres, inquit, in me potestatẽ: nisi tibi data esset desuper.
Iam tũc per se loquebat̃, & in se experiebatur: quod post
per ap'los clamauit in ecclesijs. Nõ est potestas nisi à deo.
Et qui resistit potestati, dei ordinationi resistit. Ite nunc
ergo resistere xp̃i uicario: cũ nec suo aduersario christus
restiterit. Aut dicite, si audetis, sui præsulis deũ ordinatio
nem nescire: cum romani præsidis potestatẽ xp̃s super se
quoqꝫ fateat̃ fuisse cælitus ordinatã. Verũ aperte indicãt
quidã horũ quid cogitẽt, dũ multo labore ac pretio apo-
stolicis adeptis priuilegijs, per ipsa sibi uendicãt insignia
pontificalia: utentes & ipsi more pontificũ: mitra, ãnulo,
atqꝫ sandalijs. Sanè si attendit̃ rerũ dignitas, hanc mona-
chi abhorret ꝓfessio. Si ministeriũ, solis liquet cõgruere
põtificibus. Profectò esse desiderãt quod uideri gestiũt,
meritoqꝫ nõ queũt esse subiecti: qbus iam ipso se compa-
rant desiderio. Quid si & nomen eis cõferre priuilegiorũ
posset auctoritas? Quãto putas auro redimerẽt ut appel-
larent̃ põtifices? Quo ista ô manachi? ubi timor mentis?
ubi rubor frontis? Quis unquã probatorũ monachorũ
tale aliqd aut uerbo docuit: aut reliquit exemplo? Duo-
decim humilitatis gradus magister uester edisserit pro-
prijsqꝫ distinguit descriptionib⁹. In quo quæso illorum
docet̃ aut cõtinetur ut hoc fastu delectari monachus: has
quærere debeat dignitates? Labor & latebræ & uolũta-
ria paupertas: hæc sunt monachorũ insignia: hæc uitam
solẽt nobilitare monasticã. Vestri aũt oculi omne sublime
uidẽt: uestri pedes omne forum circũeunt: uestræ linguæ
in oĩbus audiunt̃ cõcilijs: uestræ manus omne alienũ di-
ripiunt patrimoniũ. Tamẽ si ita oportet ut emãcipaciti à
subiectione pontificũ, pari cũ successoribus apo'lorũ glo-
ria, pari cathedra hijsdẽqꝫ solẽniũ indumentorũ insigni-
bus attollamini: cur non & sacros ordines celebratis, &
benedictiones datis in populis? Quàm multa moueor di
cere aduersus impudentissimã præsumptionem, sed frenat
impetũ, ꝙ auribus occupatis scribere me recolẽs, lõgiori
lectione uereor fieri onerosus archiepiscopo. Et quia res
tam manifesta est ut multitudo reprẽhendentiũ uideatur
impudentiã obdurasse. Q: si & hæc ipsa cernũtur gratas
excedere compendij metas: uobis ô dñe Donate, qui me
& in hoc propriã prodere coegistis imperitiam, dum mo-
rem modumqꝫ solennem in scribenda seruare nescierim.

Ad eundem. Epistola. XLIII.

PRioris precis nostræ benigna susceptio præ-
bet ampliora sperãdi fiduciam. Præmissa itaqꝫ
deuotissimarũ gratiarũ actiõe pro experta be-
neuolẽtia, iterum audeo petere quod iteran-
dis gratijs secũdo me faciat debitorẽ quatenus uidelicet
Molismensi ecclesiæ ipsam ecclesiã pro qua se uestrã sere
nitatẽ quoquo modo obnubilare dolebat, eadem liberta
te tenere concedatis, quã prædecessorum uestrorum tem
poribus certum est tenuisse. Valete.

Ad eundem. Epistola. XLIIII.

VIdetis certè quantum præsumam de uestra be
neuolentia: ut nec crebra impetratio preces fi
niat, & toties exauditus, rursum accedere pre-
cator importunus non uerear, magna quidem
præsumptio: sed non meretur indignationẽ: quoniam de
charitate, non de temeritate descendit. Meminit (nisi fal
lor) uestra paternitas, ꝙ dudum. Trecis querelas uniuer-
sas quas pro ecclesia Senonia aduersum Molismẽses mo-
nachos ante habueratis, pro amore dei & nostro penitus
omisistis. Et ecce idem monachi conqueruntur ꝙ nescio
quas nouas, & (ut ipsi aiunt) indebitas uobis cõsuetudi-
nes in predicta ecclesia uendicetis. Obsecro ergo & ip̃as
dimitti: confidens me ne hac quidem uice passurũ repul-
sam, ut qui iam de maioribus merui non repelli, in obtinẽ
dis minoribus non confundar. Valete.

Ad Ludouicũ regẽ Francorũ. Epistola. XLV.

EXimio regi Francorũ Ludouico. Stephanus
abbas Cisterciensis: totusqꝫ conuẽtus abbatũ
& fratrũ cisterciensiũ. Salutẽ, sospitatem, & pa-
cem in christo Iesu. ¶ Rex cæli & terræ regnũ
uobis in terra donauit: donaturus & in cælo, si id quod
accepistis, iuste & sapienter administrare studueritis. Hoc
est quod uobis optamus, & pro uobis oramus: ut & hic fi
deliter, & illic fœliciter regnetis. Cæterũ uos quonã con
silio eisdẽ nostris pro uobis oratiõib⁹ (quas, si recolitis,
olim tam humiliter requisistis) modo tã acriter repugna-
tis? Qua enim iam fiducia manus pro uobis leuare præsu
mimus ad sponsum ecclesiæ: quam ita, & sine causa ut pu-
tamus, ausu incõsulto cõtristatis? Grauem siquidem ad-
uersum uos apud eundẽ sponsum & dñm suum querimo-
niã deponit: dum quem acceperat defensorẽ, sustinet op-
pugnatorẽ. Attẽditis iam cui ex hoc infensum uos reddi-
tis? Non utiqꝫ ep̃o parisiensi, sed dño paradisi, & quidem Luc.
terribili: & ei qui aufert spiritum principium. Ipse quippe
est qui ad ep̃os dicit. Qui uos spernit, me spernit. Hæc
ita uobis & pro uobis audacter quidem, sed amanter inti
mare curauimus: monẽtes & rogãtes per illã inuicẽ amici
tiam nostram & fraternitatẽ, cui uos satis dignãter socia-
stis, sed nunc ipsam grauiter læsistis, quatenus à tanto ma
lo citius desistatis. Alioquin si nõ meremur exaudiri, sed
contẽnimur & nos fratres & amici uestri, & qui quotidie
oramus pro uobis & filijs uestris & regno: ex hoc iam no-
ueritis paruitatem nostram in quibus ualuerit non posse
deesse ecclesiæ dei & ministro eius uenerabili uidelicet pa
tri & amico nostro ep̃o parisiensi: qui nostram aduersus
uos humilitatẽ interpellãs, nostras pro se ad dñm papam
iure fraternitatis literas reqsiuit. Verũ nos iustũ ducẽtes
his prius literis uestram excellentiã cõuenire: præsertim
quia idem ep̃s per manũ omniũ religiosorũ se ad iustitiã
offert, si tamẽ prius, quod quidẽ eadẽ iustitia uidetur exi-
gere: res ei suæ iniuste ablatæ restituãtur, eius interim pe-
titioni differẽdo supersedimus. Et si quidẽ deo inspirãte
placuerit uobis nostris precib⁹ aurẽ inclinare: nostro cõ-
silio studioqꝫ pacẽ cum ep̃o, imo cum deo reformare: pa-
rati sumus huius rei gratia fatigari usqꝫ ad uos quocũqꝫ
uobis placuerit. Si autem, nos amicũ audire, & dei sacer-
doti obedire necesse est. Valete.

Ad dominum

Ad dominũ papã Honoriũ. Epiſtola. XLVI.

SVmmo pontifici Honorio: pauperũ xp̃i abba-
tes. Hugo de põtiniaco: & Bernardus de clara
ualle: qcquid põt peccatorũ oratio. ¶Lachry-
mabilem ep̃orum imo totius eccleſiæ querimo
niam: nos quoqꝫ eius filij, ſi tamen digni diſſimulare non
poſſumus. Quæ uidimꝰ loquimur. Magna ſiquidem nos
neceſſitas de clauſtris ad publicũ traxit: ubi & qđ loqui-
mur uidimus. Triſtes uidimus, triſtes eloquimur: hono-
rem eccleſiæ Honorij tempore nõ minime læſum. Iam re-
gis flexerat irã humilitatis: uel potius cõſtantia epiſcopo
rum: cũ ecce à ſummo pontifice ſumma ſupueniens aucto-
ritas heu deiecit conſtantiã: ſuperbiã ſtatuit. Scimus qui-
dem id uobis per mendaciũ fuiſſe ſurreptum: quod ex ue-
ſtris literis palã datur aduerti: ut euerti tam iuſtũ tãqꝫ ne-
ceſſariũ interdictũ iuberetis. Sed nunquid nõ uel tãdem
deprehenſo mendacio, mentitam ſe ſentiet iniquitas ſibi
& nõ tãtæ utiqꝫ maieſtati? Eſt aũt quod miramur, quanã
ratione iudicatũ ſit de parte: abiudicatũ abſenti. Qđ qui
dem non temeraria præſumptiõe reprehẽdimus: ſed filiali
amore paterno cordi ſuggerimus quãtũ ex hoc & ſuper-
bit impius & incenditur pauper. Cæterum quãdiu illum
pati, quãtumue huic cõpati debeatis: non eſt noſtrũ præ-
ſcribere uobis. Vos ueſtra huic potius dulciſſime pater ui
ſcera conſulite. Valete.

Ad eundẽ ex perſona Gaufridi Carnotenſis epi-
ſcopi. Epiſtola. XLVII.

TRiſtiſſimæ hiſtoriæ ſeriem uobis & cauſam re-
plicare ſupfluum eſt: quia iam quippe paterni
tatis ueſtræ uiſcera, ſcribẽte religioſo pariſien
ſi epiſcopo, commota eſſe non ambigo. Ne ta-
men fratri & coepiſcopo etiã noſtrũ deeſſet teſtimonium
quæ uidi ego & audiui, neceſſarium duxi breuiter intima
re. Excepta ſiquidẽ tã modeſta prædicti epiſcopi querimo
nia. Senonenſis diœceſis uniuerſi epiſcopi una cũ uenera
bili metropolitano noſtro: aſcitis etiã nobiſcũ quibuſdã
alijs religioſis perſonis: regẽ ſup graui iiuria per noſ ip̃os
humiliter ut debuimꝰ conuenimꝰ: ut ep̃o nil qdẽ tale me
rito, ſua q̃ tulerat reſtitueret rogauimꝰ, nec impetrauimꝰ.
Sẽtiẽs tãdẽ nos ad arma eccl'iæ ꝓ eccl'ia uelle cõfugere: ti
muit, ãnuitqꝫ ſeſe oĩa redditurũ. Sed ĩ eadẽ forte hora ſu-
peruenĩẽtibꝰ l'ris ueſtris: qbꝰ eiꝰ terrã ab ĩterdicto abſolui
præcepiſtis, male in malũ cõfortatꝰ, qđ bene ꝓmiſerat, mi
nime executꝰ eſt. Die tamẽ noĩata qua id ſe rurſum ꝓmiſit
executurũ, eius nos cõſpectui p̃ſentãtes: ſuſtinuimꝰ pacẽ,
& non uenit: q̃ſiuimꝰ bona, & ecce turbatio. Hoc deniqꝫ
literis ueſtris factũ eſt, ut male ablata peius teneant: & re-
liqua paſſim indies rapiant, eo utiqꝫ ſecure quo impune
illa retinẽtur. Soluto nẽpe ad ueſtrũ imperiũ ep̃i iuſto (ut
putamꝰ) ĩterdicto: nr̃oqꝫ qđ parabamꝰ & quo ſperabamꝰ
pacẽ cõſeq, ur̃o æq̃ timore ſuſpẽſo, interĩ fcti ſumꝰ oppro
briũ uicinis nr̃is. Quouſqꝫ nr̃æ uiderit pietatis cõpaſſio.

Ad Haimericum Romanæ ſedis cancellarium
Epiſtola. XLVIII.

VIro illuſtri Haimerico ſanctæ romanæ ſedis cã
cellario, frater Bernardus abbas dictus Clare-
uallis, ſalutẽ & nõ in uia. ¶Etiámne pauperi &
inopi ueritas odiũ parit: & ne ipſa quidẽ miſe
ria declinare inuidiam poteſt? Quærar an glorier ꝙ factꝰ
Gal.5. ſum & ipſe inimicus uera dicens? Vera dicens, an recta
agens? Sed hoc uiderint fratres ueſtri qui contra legem
maledicũt ſurdo: & maledictũ propheticũ non uerentes
dicũt bonum malũ, & malũ bonũ. Quid in me ô boni ui-
ri diſplicuit p̃nitati ueſtræ? Vtrumne qđ apud cathalau-
nũ amotus eſt à uillicatiõe ſibi credita, hõ uſqꝫquaqꝫ diffa
matus, qa in eccl'ia Virdumẽſi cui præfuerat diſſipaſſet bo
na dñi ſui? An ꝙ in urbe Cameracẽſi monaſterij ſui mani
feſtus deſtructor Fulbertꝰ cedere cõpulſus eſt Paruino, q
omniũ teſtimonio fidelis eſt ſeruꝰ & prudẽs? An certe qđ
lauduni de ꝓſtibulo ueneris ſuũ deo ſanctuariũ reſtitutũ
eſt? Propter quod horum me non dico lapidatis, ſed lace-
ratis, ut minꝰ aliqd recipiã a dño meo? Et hoc merito atqꝫ
cum omni gloria reſponderem, ſi qd in eis meum cogno-
ſcerẽ. Nũc autẽ ut qd iudicor ego de factis alienis? Aut ſi
meis, cur tãquã de malis: cũ cũcta hæc iuſte & p̃clare geſta
fuiſſe nulla imprudentia dubitare, nulla negare impudẽ
tia poſſit? Eligite nũc utrũlibet: aut negate certè, aut fate-
mini me horũ auctorẽ. Si feci, laude dignum eſt laudabilia
peregiſſe: & inique redarguor unde laudari merueram. Si
non feci: ut laudem non merui, ſic nec ꝓfecto uituperatio
nẽ. Nouũ genꝰ detractionis, & reuera ſimile aliqd habens
op̃i balaã: q ductꝰ & cõductꝰ ad maledicendũ ppl'o, magis
cumulabat benedictionibus. Quid iuſtius: quid iocun-
dius: quàm ut quẽ reprehẽdere intẽdis, plus cõmẽdes: ut
preconijs ꝓ conuitijs utaris neſcius: & uolens detrahere,
laudes inuitꝰ? Quaſi uerò nulla mea mala inueniãt: ut pro
malis mihi bona obijciant: uel potius adijciant aliena. At
ego nec indignis uitupationibꝰ moueor, nec indebitas re
cipio laudes: nil mea refert de his quorũ auctor nõ extiti.
Laudẽt, ſi uolũt: uel uituperẽt, ſi audẽt: de primo quidem
dñm Albanenſem: ſe ſecũdo uerò dñm Remẽſem: porrò
de tertio eũdẽ æque archiep̃m ſimul & epiſcopũ Laudu-
nẽſem, cũ rege pariter & multis alijs reuerẽdis perſonis, q
ſe utiqꝫ auctores in his & principes extitiſſe minime diffi-
tentur. Si bene egerũt, quid ad me: ſi aliter, quid æque ad
me? An tota & ſola mea culpa eſt ꝙ affui: homo ſolis late-
bris dignꝰ, ſoli mihi iudex, ſoli accuſator & arbiter cõſti-
tutus quatenus mõſtret actio quod habet ꝓfeſſio, & no-
mẽ monachi ſolitaria mihi cõuerſatio interpretet? Affui
enim, negare nõ poſſum: ſed uocatꝰ, ſed tractꝰ. Si hoc ami
cis meis diſplicuit. fateor & mihi. Vtinã non iſſem ad illa:
utinam nõ irem ad ſimilia. Vtinã & nuper non iſſem ubi
uidiſſem aduerſum eccleſiam apoſtolica prohdolor aucto
ritate uiolentam armari tyrannidẽ, quaſi non ſatis per ſe
inſaniſſet. Tum demũ ſenſi iuxta prophetam adhæreſcere Pſal. 21.
linguam meam palato meo: cũ ſubito pondꝰ ſuperiectum
eſt noſtris ceruicibus, atꝙ irrefregabilis auctoritas litera
rũ. Obmutui, & hũiliatꝰ ſum, & ſilui à bonis, & dolor meꝰ Pſal. 38.
renouatus eſt: quãdo uidi repete ad illas literas impleri fa
cies innocentium ignomina, & lætari amplius impios ꝙ
male fecerint, & exultare in rebus peſſimis. Miſertum eſt
impio, ut iuxta dictũ propheticũ, non diſceret facere iuſti
tiam. & qui ĩ terra ſanctorum iniqua geſſit, ipſius terra iu
ſtiſſimo quo tenebatur abſoluta eſt ĩterdicto. Propter hu Eſaiæ. 16
iuſmodi etſi aliud non ſit, grauor intereſſe cauſis: quorũ
præſertim mea intereſſe cognoſco. Grauor, ſed trahor. At
uerò ab hac neceſſitate per quẽ melius retrahi poſſe ſpe-
rauerim, quàm per uos uir optime. cui in hac re nec pote-
ſtas deeſt, nec uoluntas, ut comperi. Gaudeo nẽpe ꝙ & ue
ſtræ prudentiæ noſtrã in talibus occupationẽ diſplicere
cognoui. Et quidẽ iuſtiſſime & amiciſſime. Age ergo ſi ita
uultis: imo quia ſi cernitis ac decernitis & amico expedi-
re & monacho conuenire: date quæſo operam, quatenus
una utriuſqꝫ uoluntas citius impleatur, quo & uobis uide
licet ſatisfiat ad iuſtitiã, & mihi ad ſalutem anime conſula
tur. Indicatur ſi placet clamoſis & importunis ranis de ca
uernis non egredi: ſed ſuis contentas eſſe paludibus. Nõ
audiantur in concilijs: in palatijs nõ inueniantur, ad cau-
ſas: ad negocia nulla neceſſitas, nulla trahere poſſit aucto-
ritas. Sic forſitan poſſet ueſter amicus declinare præſum-
ptionis notam. Nam noxam unde contrahere potuerim
ignoro: cum ſciam mihi cõſiliũ eſſe & propoſitum nũquã
(ſi cauſa dũtaxat noſtri ordinis non fuerit) exire de mona
ſterio, niſi aut apoſtolicæ ſedis legato, aut certè ꝓprio uo
cante epiſcopo, quibus noſtræ humilitati, ſicut optime no
ſtis, contradicere oĩno fas nõ eſt, niſi ex quocũqꝫ ſuperio-
ris auctoritatis priuilegio. Quod utiqꝫ ſi unquã ꝑ manũ
ueſtrã, ut ſpero, mihi in manus uenerit: tunc proculdubio
& pax mihi, & pax erit de me. Nõ tñ idcirco etiam me latẽ
te & tacente ceſſare puto murmur eccleſiarum: ſi non ceſ-
ſet romana curia pro uoluntate aſſiſtentiũ facere præiudi
cium in abſentes. Valete.

Ad dominum Papam Honorium pro Henrico Senonẽsi archiepiscopo. Epistola. XLIX.

SVmmo põtifici Honorio, serui, & si digni iudicamur, filij Stephanus cisterciensis: Hugo põtiniacensis, B. de claraualle: quod reuerẽdissimo dño, quod benignissimo patri. ¶ Degẽtes in monasterijs: ad quæ nos nostra peccata compulerunt: non cessamus orare pro uobis: & pro commissa uobis ecclesia dei: congaudentes & spõsæ dñi super tam fido custode: & sponsi amico super labore tã fructuoso. Fidẽter pro inde atq; fideliter uestræ paternitati suggerimus: quæ in regno nostro eidẽ matri nostræ dolentes cernimus aduersari. Quantũ quidem nos sentimus qui uicini sumus: rex Ludouic⁹ non tam episcopus quam in episcopis iustitiæ persequitur zelum, pietatis cultum, habitumq; religionis. Quod uestræ quoq; prudentia sanctitatis uel ex eo facile aduertere potest: q qui ante in habitu actuq; seculari honorati sũt sublimes: iudicati fideles: habiti familiares: modo inimici facti sunt digne suo sacerdotio cõuersantes: & per omnia honorificantes ministerium suum. Hinc grauibus contumelijs & iniurijs epi Parisiensis innocentia pulsata: est sed nõ quassata: qa dñs supposuit manũ suã, cũ uestram opposuit. Hinc & nunc dñi hui⁹ Senonensis cõstãtiã concutere & labefactare conat: ut metropolitano (qđ absit) eiecto: facile, put uoluerit grassetur in suffraganeos. Postremo qs ambigit nõ aliud eũ quàm oppugnare religionẽ: quã nimirũ aperte sui regni destructionem, suæ coronæ pnũciat inimicã? Et alter herodes xpm non iã in cunabulis habet suspectũ, sed in ecclesijs inuidet exaltatum. Nec aliud sanè credimus eũ hrc aduersus archiepiscopũ: nisi q spiritum in ipso sicut in cæteris laborat extinguere. Deniq; si falere de his q attestatur, fallique putamur: nřæ citi⁹ inueniet examinatiõis discussio: si tñ (qđ & uehemẽter optamus: & suppliciter oram⁹) de uultu tuo pater sanctissime iudiciũ prodeat: de quo pfecto confidimus q custodias innocentiã: & uideas æquitatem. Alioquin reduci causam in regis pñsentia atq; potẽtia: nõ planè est aliud quàm tradi heu hominem in animã inimicorum eius.

Ad eundem. Epistola. L.

OPortebat qdẽ, si ita uestræ uisũ fuisset auctoritati: ut in uestri præsentia causa domini Senonensis discuteretur: ne infensus uidelicet regi ĩ regis præsentia & potentia suis pro se aduersarijs responsurus, traditus homo uiderei in animam inimicorum eius. Sed quoniã ut tenendũ irrefragabiliter qcqd præcipitis: sic sperandũ indubitanter bonum de omni re quam decernitis: id solũ à uestra pater pietate deposcit omnium qui apud nos esse uidentur religiosorũ humilitas ut si se ad uultũ fortè potentis (ut assolet) senserit pgrauari, cõfugere si liceat ad uiscera patris: quod utiq; hacten⁹ oppresso nemini negatum audiuimus. Alioquin uideat ioseph uir iustus qd sibi etiã nunc faciendũ sit de puero & matre eius: qa etiã nunc in Senonensi puincia xps quærit ad perdẽdum. Nã ut quod uerũ est manifesti⁹ pferamus: rex ĩ arcpiepo ex eo apte nouã persequi religionẽ digno scit: q cũ in antiq sclari cõuersatiõe & hitu sicut pmoueri oĩmode uoluit: sic ab oĩ penit⁹ securũ infestatiõe dimisit.

Ad Haimericum romanæ sedis cancellarium, Epistola. LI.

VIro illustri. Haimerico sanctæ romanæ sedis cãcellario. B. abbas dictus de claraualle, salutem, & si qd uallet peccatoris oratio. ¶ Quousq; durat illa sentẽtia: oẽs q pie uolunt uiuere in xpo persecutionẽ patiunt? Quousq; relinquitur uirga peccatorum sup sortẽ iustorũ? Quis det ut stare incipiant iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt? (2. Tim. 3)
Quis iam ferat tantam inter cælum terraq; discordiam, ut exultãtibus angelis sup emẽdatione malorũ: filij adã fremãt & tabescãt? Quasi nõ sit passus Iesus pacificãs in sanguine suo q in terra sunt, & quæ in cælo: aut in ipso deus nõ fuerit mundũ recõciliãs sibi? Laudabat quodã archiepiscopus in desiderijs animæ suæ: & in seculari uita & habitu benedicebatur. At nũc sub. pãnis infantiæ Iesu quæritur simonia: & inter nascẽtes uirtutes emortuorum uel cadauera uitiorũ scrutat curiosa malitia. Videtis & nunc stare iesum in signũ cui cantradicit. Per ipm uos obsecro: p ipso supplico uobis. Habet siqdẽ ũde & illũ reuereamini: & unde illi misereamini. State p ipso nũc ĩ defensione archiepi: cui qnq; & uos astare habetis ĩ examinatiõe urĩ.

Ad eundem. Epistola. LII.

AMicus uester & noster dñs Carnotensis episcopus uoluit uos etiam per me certũ fieri: quia id quod de ipso à quibusdã dño papæ persuasum fuisse cognouim⁹: ut eũ uidelicet hierosolymã pmitteret pficisci: nec sui fuerit studij, nec uolũtatis. Qđ etsi multum uoluisset pficisci: tñ nõ poterat nisi cũ graui scandalo oĩm q apud nos sunt bonorũ: metuẽtiũ qppe ne pl⁹ mali ei⁹ absentia faceret suis: quàm boni alienis pñtia. Hæc p epo. Cæterũ ut & pro me aliqd loquar fm qđ scriptura monet: miserere inquiẽs aĩæ tuæ placens deo: placet ne uobis ut causis onerer, occuperq; negotijs: nihilq; psit ex occupari pprijs, cũ totus implicer alienis? Si inueni gratiã in oculis uřis: date operã ut prsus amouear ab huiusmodi: qten⁹ liceat mihi p meis atq; uřis orare delictis. Et qdẽ nihil mihi securi⁹ iudico quàm obedire dñi papæ uoluntati: sed si dignet attẽdere ipse quid possim. Vtinã nempe nouerit quàm ista non possum aut quàm difficile possim. Et de hoc satis dictũ est sapiẽti. Quæsiuit à me præfatus episcop⁹ aliqua ex nostris opusculis quæ uobis mitteret: sed nõ fuit ad manũ quod uestro dignũ crederẽ studio. Libellũ tñ de grã & libero arbitrio nuper edidi: illũ uobis libẽter mittã cũ uobis uos uelle cognouero. Vale. (Eccle.)

Ad eundem. Epistola. LIII.

PRo multis & per multos memini me scripsisse ad uos: sed nũc ipse ipse qloquebar, ecce assum. Tres in duob⁹ cõspicitis: qm abq; me esse non possunt, in quorum iugiter pectoribus requiesco: & quidẽ securi⁹ atq; suauius quã in proprio. Mentiri uideor, sed ei q amicitiæ uim nũquã sensit: q uirtutem charitatis ignorat: qui non credit multitudinis credentium fuisse cor unũ & animã unam. Qui ergo uidet eos uidet & me: etsi non in meo corpore. Et quod loquuntur ipsi, ego pariter loquor: sed eorum linguis. Corpore fateor absum sed hæc est exigua portio mei. Porrò qui uidet faciẽ meã tãtũ, sine culpa & sine nota mendacij asserit se non uidisse partẽ mei, sed me: cũ tñ nõ nisi partem, & partem modicã uiderit. Quãto itaq; uerius esse me dixerim: etiã sine præsentia corporis: ubi meã sentio uolũtatẽ: meũ spiritum & amorem: quæ utiq; est pars potior digniorq; mei? Trib⁹ ergo in corporib⁹ unũ nos esse noueritis: non pari sanctitate, qua ambob⁹ ego inferior sum: sed eadẽ uoluntate, & summa cõcordia animorum. Cur eñ unitatem hanc inter diuersos nõ faciat cõpago charitatis in uno spũ, si carnalis copula efficit ut sint duo in carne una? Quartũ uos addi uelim, si dignũ iudicatis & in eadẽ cõcurrere unitatẽ dilectionis. Qđ facile si nõ contẽnitis obtinebitis: tantũ id uos nequaquã contẽnere eis cognitũ faciatis. Valet

Ad eundem. Epistola. LIIII.

VOlo & precor ut harũ lator uenerabilis Altecũbæ abbas uiuian⁹., mihi ob suam religiositatẽ admodum familiaris amicus: amicum uos pro dei amore & nostro, ĩ suo negocio experiatur. Et hæc pro illo: reliqua autem p uobis. Quid pdest homini si uniuersum mundum lucretur: animæ autem suæ detrimẽtum patiatur? Aut quã dabit homo commutationem pro anima sua? Nec totus mundus sufficeret. Magna res anima: que xpi sanguine redempta est. Grauis animæ casus: quæ non nisi xpi cruce potuit reparari. Si rursum corruerit pctõ duntaxat ad mortem, unde iam reparabitur? Nũqd aut alter xps aut idẽ iterũ crucifigi habet p illa. Super hoc uellẽ uos nunquã obliuisci illud sapientis consiliũ. Fili mẽorare nouissima tua: & in æternũ nõ peccabis.

¶ Ad Gaufridum

Ad Gaufridū Carnotēſe epiſcopū. Epiſtola. LV.

FIdeliſſimo ac prudentiſſimo ſeruo dei Gaufrido Carnotenſi epiſcopo. B. pauperū xpī de claraualle ſeruus, claritate pfundi montiū æternorum. ¶ Quātū uobis honoris ueſtra laudabilis uita: tātū affert & oneris laudans fama. Ecce enim is per quem & pro quo præſentes literas accipitis, exemplo cæterorū quos ſæpe tales non paucos experimini, motus & ipſe bono odore ueſtri, quē de lōge ſenſit: tam communē cum fiducia pietatem requirit, ſpe utiq; ductus inueniēdi nō ſolum cōſiliū qd agere debeat: ſed & auxiliū quo perficere ualeat. Eſt autē hæc cauſa eiꝰ. Quadā ſe cella pro amore dei & propoſito incluſerat. Egreſſionis atq; trāſgreſſionis ſuæ uobis ipſe cauſas exponet. Et qdē ad ppoſitū redire cupit, ſed per uos implere ppoſuit: ſi tñ noſtris hoc pcibus qbꝰ ſe pmunire curauit, obtinere potuerit. Facite ergo morē ueſtrū: ferte opē miſero: imo quia uos ſapiētibus & inſipiētibꝰ debitorē agnoſcitis: erroneā xpī ouiculam de faucibꝰ lupi feſtinate eripe: & ad paſtū reducēdo priorem: iuxta aliquod ouiliū ueſtrorū quacūq; in cella iubete recludi: niſi fortè aliud quid ei magis expedire perſpexeritis, & licere iudicaueritis, & perſuadere potueritis.

Ad eundem. Epiſtola. LVI.

QVod à me de dño Norberto ſciſcitamini: ſi uidelicet iturꝰ ſit hieroſolimam: ego neſcio. Nā cū āte hos paucos dies eiꝰ faciē uidere: & de cæleſti fiſtula, ore uidelicet ipſiꝰ, plurima haurire meruerim: hoc tamen ab ipſo non audiui. Verum de antichriſto cum inquirerem quid ſentiret: durante adhuc ea quæ nūc eſt generatione, reuelādū illum eſſe certiſſime ſe ſcire, ptestatus eſt. At cū eādem certitudinē unde haberet ſciſcitanti mihi exponere uellet: audito qđ raſpōdit, non me aliud pro certo credere debere putaui. Ad ſummam tñ hoc aſſeruit, nō uiſurū ſe mortē, niſi prius uideat gñalē in eccleſia perſecutionem. De cætero memorari ueſtrā pietatem uolo illiꝰ pauperis & exulis Hūberti noīe: qui dudū cum Trecis eſſetis, uobis ſupplicabat quatenꝰ ad comitē Theobaldū q eum exhæredauerat itercederetis. Quod & ego nunc pro ipſo & cū ipſo: itidē à ueſtra flagito pietate. Nā ueſtras lr̄as de hac re pcatorias iam ad pdictū principem miſi: ſed gratiā nō inueniēs nihil effecit. Iā qđ libenter auditis: libenter debeo dicere uobis. Stephanus ueſter ſic currit nō qſi in icertū: ſic pugnat nō quaſi aerē uerberās. Orate qtenꝰ ſic currat ut cōprehēdat: ſic pugnet ut uicat.

Ad eundem. Epiſtola. LVII.

SIcut is à ueſtra mihi parte reportauit: idcirco ipſiꝰ deſiderio & petitioni uſq; adhuc ſatiſfacere diſtuliſtis: quia primum uotū, pergēdi uidelicet hieroſolymā, irritū uobis feciſſe uidetur. Super quo ſi noſtrā ſententiā requiritis: ego nō arbitror minora uota impedire debere maiora: nec deum exigere quodcūq; ſibi promiſſum bonum, ſi pro melius aliquid fuerit perſolutū. Ēnuero alicui fortè debenti uobis duodecim nūmos: nūquid ſi pro eis die conſtituto marchā ſoluere argēti, iuſte iraſceremini? Iā ſi & ab huius epo aliqd timetis, ſecurū uos reddo qa nō ſolū ei ſi qđ huic auxiliū īpēderitis, nō diſplicebit: ſed etiā ualde gratū hēbit. Val.

Ad Eballū Cathalaunēſe epm. Epiſtola. LVIII.

DOmino Eballo uenerabili ſanctæ Cathalaunenſis eccleſiæ dei grā epo, frater. B. abbas de claraualle: ſi quid pōt pctōris orō. ¶ Nauiculæ illius (de eccleſia loquor oīm ſctōrū quæ ſub oculis ueſtris gubernatore deſtituta fluctuat) non eſt bonum uobis negligere uel diſſimulare periculū. Res quippe ueſtræ curæ eſt. Vñ miror qua rōne quáue ſecuritate à clerico illo q à religioſis pſonis uir (ut aiūt) religioſus, eidē eccleſiæ electꝰ eſt: reqrēdo deſiſtitis. etiā ſi hoc quorūdā q i ipſa eccleſia ſunt icuria uel deſidia nō mereat. Qui (ut audiuimus) illū q electus eſt nolētes: nec aliud niſi quod religioſus eſt aſſerētes: de eligēdo alio ur̄am quoq; au ſi ſunt cōpellare grauitatē: quaſi q uideat eſſe cōmunior & affabilior: q non ſit extraneꝰ: ſed ciuibꝰ tā gratꝰ quàm cognitꝰ: morū pr̄iæ gnarꝰ: rebꝰ ecclīæ tractādis idoneꝰ. Reuera: ut ad iſtos cautiſſimos cōſultores me uertā: q uitia ur̄a nō redarguat: qui miſeræ cōuerſatiōi ur̄æ aut cōſentiat, aut cōtradicere nō audeat. Nō ſunt audiēdi, ſed potiꝰ uelit nolit oīmō ſatagēdū eſt uobis: ut is q boni teſtimonij eſt ecclīæ deſolatæ quācitiꝰ pqrat: qm̄ ſi talis eſt qualis pdicat, deꝰ pculdubio cū ipſo erit: q ſuā ei grām miniſtrabit: placentem oibꝰ, efficacē in oibꝰ. Q; ſi hūc iſtis nō merētibus fortaſſe nullo mō haberi poſſe cōtigerit: aliꝰ de alia qualicūq; domo religioſa q uideat idoneꝰ puideat: non qualem iſti uolūt: q niſi qđ ſuæ carnalitati blādit uolūt: ſed qui ſciat negocia diſponere rerū exteriorū: ut norit poīa poſtponere curam aīarū. Gertè duobꝰ monaſterijs, ſancti uidelicet Petri & ſancti Vrbani, paſtorali aliqñ ſolatio ſimiliter deſtitutis, bonæ memoriæ pdeceſſor ueſter dn̄s Vuillelmus nō longi itineris laborē, nō hyemis reputans aſperitatem, bis (ni fallor) cluniacū, ſemel Diuionē perſe ipm adijt: hīc q; uirū bonū dn̄m Hugonē q poſt defunctꝰ eſt: illinc uirū uenetabilē q adhuc ſupereſt dn̄m Radulfum uix multis pcibꝰ īpetratos abducēs, ſingulū ſingulo pponſuit monaſterio: tutū uidelicet nō arbitrās cuiquā monachorū domeſticorū illā cōmittere curā. Qđ iō uobis i exēplū adduxi, ut ueſtrā charitatē cōmonefaciā q̄l'r & in hoc qđ nūc i māibꝰ ē oporteat cām eē nō minꝰ cautā quā ſolicitā.

Ad Guilencum Lingonenſem epiſcopum. Epiſtola. LIX.

DOmino ſuo & patri Guilēco dei gratia Lingonēſi epo: frater Bernardus clareuallis abbas ſe ipſum. ¶ Audito obitu domini Garnerij archidiaconi, neceſſariū duximꝰ ueſtrā paternitatem præcibus præuenire: imo præmunire conſilio. Si tamē dignum putatis monitis noſtræ acquieſcere paruitatis: quatenꝰ uidelicet de rebꝰ ſcti Stephani Diuionēſis quas tenebat placeat liberalitati ueſtræ miſericordiam ſuperexaltare iudicio. Siquidē nō ignoramus q in manū ueſtram debeāt redire, iuxta quod i capitulo Lingonēſi diſpoſitū & ſcripto firmatū fuiſſe etiam nos meminimꝰ, quando filius ueſter Harbertus illa eccleſia primꝰ abbas regularis cōſtitutus eſt. Sed quia canonicis grauis ſcandali & abbati magni improperij occaſionē fore cognouimus, ſi ad quæ diu tenuit illa eccleſia, quacunq; occaſione manum neſtrā extenderitis: cōquerentibus quippe illis de illo quaſi qui malū principiū dederis adueniēs: cū eiꝰ cauſa & ad eius introitū tam grāde eccleſia damnū incurrerit: pietati ueſtræ ſupplicamꝰ, & ſupplicādo cōſulimꝰ, ut & tot puſillis xpi à tanto ſcādalo parcatis: & hunc uicarium chriſti à tāto improperio ſimul liberare curetis: cōcedendo utiq; eccleſiæ quod hactenus iuris eccleſiæ fuiſſe cognoſcitur.

Ad eundem. Epiſtola. LX

PRo eccleſia Moliſmēſi ſuplex non ut arbitror importunus interuētor accedo. Multa quippe ſunt quæ me cōfortant ut repulſam nō metuat hæc nr̄a petitio. Primū qa nō pro qualibet extranea, ſed pro ueſtra uobis eccleſia ſupplicamus. Deinde qđ eandem eccleſiam non alienum uſurpare: ſed ſuum ius tantum à ueſtra æquitate requirere credimus. Tertio qđ idipſum talis nobis cū poſtulat qui ſolus ad impetrādum etiā maius aliquid à uobis ſufficere poſſit, uidelicet comes Theobaldus. Quartū quoq; ſi addidero, nō temere id me pſumere putauerim. Neq; eñ uel ipi de ueſtra adeò humilitate diffidimꝰ: quin audacter ſi opus ſit per noſmetipſos ad ueſtræ celſitudinis nobis iam ſatis expertam beneuolētiā, petituri qđ rationabile uiſum fuerit accedamus. Val.

Ad Ricuinum Tullenſem. Epiſtola. LXI.

REuerendo patri dño Ricuino gratia dei Tullēſi epo, frater Bernardus dictus abbas de claraualle: ſalutē & orationes. ¶ Peccatori huic: quē ad nos peccatores ob animæ ſuæ conſilium ueſtra ut ipſe perhibuit: dirigere curauit dignatio: nihil ad præſens ſanius conſulere in promptu habuimꝰ, quàm ut

ad sinum paternæ pietatis rediret:& ex ore sacerdotis legem requireret. Nos eñ nostræ paruitatis & officij mensuram attẽdentes: nec nos ultra nos extendentes: dare pœnitentiã maxime in criminalibus nulli hoĩm p̃sumere oĩno solem⁹, nisi solis quos in nostrã curã suscepim⁹. Qua nãq; temeritate tractanda episcoporum negocia,& huiusmodi negocia, pctõres & imperiti suscipiem⁹: q ipsi quoq; sicut & cæteri hominũ quoties grauior aliqua causa inter nos oboritur quã per nos deffinire aut nescim⁹: aut nequim⁹: aut nõ audemus: episcopali ut dignũ est sentẽtiæ reseruamus:& nisi summi prius sacerdotis uel iudicio uel concilio cõfirmati: securi nõ sumus. Prouideatur igitur morbidæ oui à ꝑprio pastore & tali pastore q canones nõ ignorat: congrua pœnitentiæ medicina: ne si in peccato quod absit aĩa ꝑ qua xp̃s mortuus est moriat: sanguinẽ eius de manu uestra summus pastor requirat. Verum nos deo illi inspirãte mũdũ relinquere persuasimus: si tamen homo senex & pauper in aliquo se recipi intra diœcesim uestrã sanctorũ conuentu, uestro obtinere potuerit interuentu. Plenum uos dierum suscipiat dies una, illa melior in atrijs domini super millia: sancte ac uenerabilis pater.

Ad Henricũ Virdunẽsẽ epm. Epistola. LXII.

DOmino Herico dei gratia Virdunẽsi epo: frater Bernard⁹ dictus abbas de claraualle, salutẽ & orationem. ¶Hæc muliercula quam ecce iam multis annis, multis & perplexis peccatorũ nodis satanas alligauit: super statu salutis suæ, nostræ paruitatis consilium expetijt:& tale accepit ut post multum uidelicet ac diuturnum erratum ad proprij pastoris sinum pro fuga ouicula fidenter recurreret: qui utiq; eo citi⁹ ac solicitius inopi ferre opem quò se certius atq; districtius de sibi commissa, agno qui pro ipsa mortu⁹ est, redditurũ nouit rationẽ. Nostrum fuit deuiatã corrigere: uestrũ sic peccatricẽ non despicere: imo pœnitentem suscipere. Et si uera est suæ quã nobis exposuit infelicitatis historia: aut uiro suo priori si adhuc uiuit recõciliare: aut si ille noluerit, sicut hanc innuptam, sic illum cogere absq; uxore manere. Vale.

Ad eundem. Epistola. LXIII.

SVper his quæ à nobis uestræ excellẽtiæ placuit sciscitari aut nos fallimur, aut ille qui ea uobis retulit fallit. Si quid tamẽ fuit, suspectum quippe meam habeo quam noui labilem memoriam ne tantam in fratre qui hæc loquitur suspicer falsitatem: hoc me certissime scire confido,& uos indubitanter credere uolo nemini me super nomine uestro reprehẽsionis aliquãdo uel accusationis uerba fecisse uel iniunxisse. Absit hæc à nostra pusillitate temeritas, ut contra episcopos & absentes loqui quæ ad nos non attinent audeamus: præsertim quæ non probauimus. Deinde qđ nostri notitiã dignanter expetitis, gratanter accipimus: abundantius nos & innotescere uobis,& uos noscere cupientes. Qua iam sanè fiducia præstantiæ uestræ supplicamus, imo uestram fidenter commonemus beneuolentiam: de illo loco quem sub tutela uestra: uestro ut aiunt hortatu frater reuerendus & coabbas noster dominus Guido de tribus fontibus construere suscepit. In illo nobis quantum nos curatis ostendite:& quicquid ei feceritis, nobis factum reputate. Vale.

Ad Alexandrũ Lincoliensem episcopum. Epistola. LXIIII.

VIro honorabili dño Alexandro dei gratia Lincoliensi epo. Bernard⁹ abbas dict⁹ clareuallis: uelle honorari magis in christo quàm in seculo. ¶Philipp⁹ uř uolẽs ꝑficisci hierosolymam: cõpendiũ uiæ inuenit:& cito peruenit quo uolebat. Trãsfretauit in breui hoc mare magnũ & spaciosum:& ꝓspere nauigãs attigit iã littus optatũ, atq; ad portũ tãdẽ salutis applicuit. Stãtes sunt iam pedes eius in atrijs hierusalẽ:& quem audierat in effrata, inuento in cãpis siluæ: libenter adorat in loco ubi steterũt pedes eius. Ingressus est sanctã ciuitatem: sortitus est cum illis hereditatem quibus merito dicitur. Iam non estis hospites & aduenæ: sed estis ciues sanctorum & domestici dei. Cum quibus intrans & exiens tãquam unus à sanctis: gloriatur & ipse cum cæteris dicens. Cõuersatio nostra in cælis est. Factus est ergo non curiosus tantũ spectator, sed & deuotus habitator:& ciuis cõscriptus hierusalẽ: nõ autẽ terrenæ huius, cui arabiæ mõs syna cõiunctus est: quæ seruit cum filius suis: sed liberæ illius quæ est sursum mater nostra. Et si uultis scire clarauallis ipsa est hierusalem: ei quæ in cælis est, tota mentis deuotione,& conuersationis imitatione,& cognatione quadam spiritus sociata. Hæc requies illius, sicut ipse promittit, in seculum seculi: elegit eam in habitationem sibi, eò q̃ apud eam, sit, etsi nondum uisio, certè expectatio ueræ pacis, illius utiq; de qua dicitur: Pax dei, quæ exuperat omnem intellectum. Verũ hoc suũ bonũ etsi desuper accepit, ĩ uestro tñ beneplacito facere cupit: imo se facere confidit: sciens uos sapientis non ignorare sententiam: q̃ filius utiq; sapiens sit gl̃ia patris. Rogat autem paternitatem uestram: rogamus & nos cum illo & pro illo, quaten⁹ de prebenda sua quod ipse suis creditoribus constituit, immobiliter stare faciatis: ne in aliquo fraudator (qđ absit) debiti,& præuaricator pacti inueniatur:& ita munus cõtriti cordis qđ offert quotidie, non recipiatur: dum frater quispiã habet aliquid aduersus eũ. Precatur deinde ut domus qua ipse matri suæ in terra ecclesiæ construxit: cũ terra quam ibi delegauit, eidẽ matri quãdiu uixerit concedat. Hæc pro Philippo. Reliqua hæc pauca pro uobis, ipso quidem intimante, imo uerò inspirante deo adiiciencia putauimus: hortari uos in charitate præsumẽtes: ne casuri gloriã mũdi quasi stantẽ aspiciatis:& uere stantẽ amittatis: nec pl⁹ uobis aut ꝑ uobis uestra diligatis,& sic uos & uestra perdatis: ne blandiens præsens ꝓsperitas sui uobis finẽ abscõdat:& aduersitas sine fine succedat: ne lætitia tẽporalis luctũ uobis æternũ & operiat quem parit,& pariat quẽ operit: ne mors lõge esse puteť:& præoccupet improuidũ:& uita dũ lõga expectatur, cito deserat male conscium, sicut scriptum est. Dũ dixerint pax & securitas: tũc subitaneus supueniet eis interitus tãquã in utero habẽti:& non effugient. Valete.

Ephe. 2

Philip. 3

Phil. 4

1. Thes. 5

Ad abbatem Aluisum Aquiscinti. Epistola. LXV.

ALuiso abbati Aquiscinti monasterij. B. salutem ex corde. ¶Retribuat uobis deus misericordiã quã fecistis sancto filio uestro Goduino. Audiuim⁹ eñ q̃ audito eius obitu, mox uelut immemor pristinæ calũniæ: sed nõ amicitiæ, consolatorẽ poti⁹ quàm ultorẽ uos exhibuistis. Patrẽ quippe uos cognouistis, ut res exigebat, nõ iudicẽ. Iõq; qđ pietatis, qđ charitatis est: ut uerè filio pater impẽdere studuistis. Quid melius qđ laudabili⁹: qđ uobis dignius agere poteratis? Sed qs hoc crederet? Verè nemo scit q̃ futũ hoĩe: nisi spũs hoĩs q̃ in eo est. Vbi est nũc illa austeritas, illa seueritas, illa indignatio q̃ olim in illũ lingua, uultus, oculi terribiliter ostẽtare & intentare solebãt? Ad unũ nẽpe nũciũ de morte filij, paterna uiscera cõmota sunt: subitoq; hæc oĩa q̃ simulatoria, sed dispensatoria ac per hoc transitoria erant, dissipa ruerũt. Illa uerò q̃ uera erãt, sed latebant, charitas, pietas, benignitas apparuerũt. Siqdẽ in religioso aĩo uřo misericordia & ueritas obuiauerunt sibi:& qa nimirũ mĩa super abũdauit iudicio: iustitia & pax osculatæ sunt. Nã quãtũ mihi uideor coniiciẽdo uidere: qđ animi tunc habueritis cũ ad ulciscẽdã illã q̃ uobis uidebať facta iniuriã: iustitiæ: zelo accẽsa ueritas se accingeret: illa quæ exemplo Ioseph prudenter antea dissimulabatur mĩa, ultra iam latere non ferens: ne ĩ hoc quidẽ dissimiliter ab Ioseph: ex abdito celatæ pietatis erupit: seq; ueritati adiungens repressit motũ: temperauit zelum: pacẽ cũ iustitia fecit. Tũc de purissimo placitãdi pectoris fonte taliũ credo limpidissimi cogitationum riuuli ebullierunt. Quid opus est indignari? Misereri potius oportet,& non obliuisci quod scriptũ est: Misericordiam

Osee.6. Misericordiam uolo, & non sacrificiũ: & implere qđ ius-
Ephe.4. sum est, & soliciti seruare unitatẽ spũs in uinculo pacis, &
Matt.5. expectare quod ꝓmissum est. Beati misericordes: qm̃ ipsi misericordiã consequetur. Alioquin num filius me⁹ erat iste? Quis uerò irasci filio potest? Nisi fortè tunc tãtum filius meus fuit dũ mecũ fuit: & non etiam cũ me deseruit. Sed nũquid quia corpore ad tẽpus recessit, etiã animo recedere potuit? Aut fortè uel ipsa mors eũ mihi poterit auferre? Itanè localis corporalis ue necessitas animorũ sese amãtiũ libertatẽ augustat? Certus sum quia nec locorum distantia, nec corporum uel mores uel absentia disiungere poterit quos unus spirit⁹ uegetat, una charitas ligat. Deniq; si iustorũ animæ in manu dei sunt, profecto & qui iam in ipso deposita carne quiescunt: & qui ipsi adhuc in carne non ſm carnem militamus, simul proculdubio sumus. Meus ergo erat uiuus: meus erit defunctus: meum in patria recognoscã. Si qs est qui de manu dei possit eruere: & à me illũ separare ualebit. Itaq; ꝑ filio quidẽ uestra uobis affectio satisfecit. Sed de nobis pater qđ erit? Quæ inquã de nobis digna uobis satisfactio placebit, quibus utiq; ꝑ grandi iniuria imponitis ꝙ a uobis recedens, a nobis receptus sit. Quid dicam? Si dixero non recepimus (quod utinam sine peccato dicere possem) mentior plane. Si dixero raccepimus quidem, sed iuste: excusare me uelle uideor. Sed tutius respondebo, peccauimus. Veruntamen quantum? Non ad defensionem dico. A quo enim ille non reciperetur? Quis inquã sanctum illum aut pulsautem repelleret, aut susceptum expelleret? Quis uero scit si de uestra abundãtia nostram deus uoluerit supplere inopiam: ut scilicet unum de multis qui forte apud uos religiosi tunc erãt ad nos derigeret: nobis quidem ad solatium: sed nihilomin⁹
Prouer.10. uobis ad gloriam? Filius quidem sapiẽs gloria est patris. Deniq; non eum præuenimus sollicitando, non circumuenimus attrahendo: quo uos desereret, uel ad nos ueniret: quin potius rogãtem, pulsantem supplicantem nõ prius (deus scit) cõsensimus recipere, quàm remittere ad uostẽ tauim⁹. Nõ autẽ eo acquiescẽte, ei⁹ nos ĩportunitati uix tãdẽ acquieuimus. Hominẽ ergo religiosum peregrinũ solũ: si culpa est ꝙ suscepim⁹, & ita suscepimus, nõ erit uobis indignũ semel tantũ cõmissam culpã talemq; culpa dimittere: cui etiã fas nõ est ne usq; quidẽ septuagies septies peccãtib⁹ in uos, ueniã negare. Vt tamẽ noueritis quàm nõ leuiter seu neglĩgẽter: imo quàm nõ impune feram⁹ ꝙ unquã reuerẽtiã uestrã quoq; modo offendimus, sæpe deũ testor: qđ corpore nõ possum: mẽte ad uos suplici trãseo, sæpe genibus flexis humiliter satisfaciẽs uobis astare me uideo. Vtinã ipse q id mihi fortasse inspirat: uobis quoq; spiritus sentire faciat quàm flebilis quàm miserabilis tanquam præsens ad genua usq; uestra descẽdo: quàm frequẽter nudus humeros uirgasq; in manibus gestans, & quasi ad uestram iussionem uapulare paratus peto ueniam: gratiam tremebundus expecto. Hæc qualiter uobis pater accepta sint: uestro si uos nõ grauat citi⁹ scire flagitam⁹ rescripto: ut sic satis iam securi de indulgentia cõsolemur: si quo min⁹, magis ut dignũ est humiliemur: & ampli⁹ aliqđ a nobis si possum⁹ exigam⁹: quo digni⁹ satisfacere debeamus. Valete.

Ad Gaufridũ abbatẽ sancti Theodorici, Epistola. LXVI.

PRimo pcor ut præsentes literas dño abbati Acq̃scinti monasterij derigere nõ graueris. Deinde ut ad id qđ portãt, ꝑ absente amico pſens satagas cũ uenerit loc⁹. Neq; eñ cuiuslibet, nedũ tanti patris iustũ iniustũue aduersum me debeo scãdalũ dissimulare. Quod quã nõ faciã loquẽs poti⁹ quàm scribẽs ei apire forsitã potuissem. Nã solet in talib⁹ acceptior esse sermo uiu⁹ quàm scripť: & efficacior lingua quàm litera. Oculi quippe loquẽtis fidẽ faciunt dictis: ne ita potest affectum exprimere digitus quomodo uultus. Nunc autem quia absens per me nõ possum: ꝑ te satisfacio quatũ possum. Rogo ergo te, & iterũ rogo: ut de regno dei qđ est uidelicet intra nos scãdalũ auferas dũ salubriter potes: ne si (ꝙ absit) usq; ad angelos q utiq; in fine seculi in id ministerij deputãdi sũt, ꝑdurauerit rẽcor: necesse sit irreuocabiliter aut ãbos aut alterũ ẽ nobis de medio tolli. Vnde autẽ ad me tu iãdudum scripsisti cõsequerẽdo sup tribulationib⁹ uestris: scitis qa iuxta est dñs his q tribulato sũt corde. De ipo cõfidite: qa ipe uicit mũdũ. Ipse scit iter qs habitatis: & ĩ cõpectu ei⁹ sũt oẽs q̃ tribulãt uos. Ipse exaudiet uos in abscõdito tempestatis: qui nũc ꝓbat ad aquas cõtradictionis. Valete.

Ad monachos Flauiacẽses. Epistola. LXVII.

DOmino. H. patri Flauiacensis ecclesiæ & fratrib⁹ q cũ eo sunt: fratres q in claraualle sunt, salutẽ. ¶Lectis literis uřis uestrã reuerẽtiã ꝑpť quẽdã monachũ qui apđ nos est cõtristatã cognouim⁹. De qua uestra tristitia nos quoq; contristati sum⁹, timẽtes ne nõ sit illa tristitia de qua qbusdam dicebat apl's. Cõtristati eñ estis ſm deũ. Nã si ſm deũ eẽt, nõ usq; adeò uos cõmouisset: ut nos & si uobis ignotos, fratres tñ uřos, & si placet amicos, qs nec dũ uel pñtes uerbo cõuenerãtis, uel absentes scripto p̄monueratis, hac pria uice tã subito, tã acriter argueretis Miramini (ut scribitis) ꝙ fratrẽ. G. suscepim⁹: minamini nisi eũ uobis cito restituerim⁹. Proponitis nobis de regl'a de noto monasterio monachũ nõ suscipiẽdũ, ꝑ cõstãti scilicet habẽtes uestrũ nõ esse ignotũ. Sed qđ si alijs notũ: dũ mõ nobis ignotũ sit? Et si eñ, ut uerba ipsa ponã: religionis uestræ se adeò fama effuderit: ut etiam romæ eccl'iæ uestræ habeať notitia. Nos tñ q utiq; multũ citra romã positi sumus: nescio quo pacto ita p̄terijt: ut ne unius quidem uestrũ, abbatis scilicet uel monachorũ: nõ ipsius uestræ habitationis, nõ religiõis ac cõuersationis: usq; ad hoc tempus uel tenuem notitiã habuerimus: sed nec aliquã aliqñ mentionem nobis de nobis factam fuisse meminimus. Nec tamen mirũ: qa & multis terrarum spacijs & diuersis prouincijs & dissimilibus linguis abinuicẽ distamus. Nec solum episcopatibus proprijs absumus: sed etiã in eodẽ archiepiscopatu nõ degimus. Putamus autẽ ꝙ nõ de cuicũ ꝙ notis: sed tñ de nobis notis monasterijs monachos suscipere ꝓhibemur: alioquin cũ nullũ monasteriũ sit quod alicui notũ non sit, nullũ nobis relinquiť de quo qs regulariter suscipiať. Quõ ergo illud implebiť qđ a btõ Benedicto uel p̄cipiť uel permittiť: peregrinum uidelicet monachũ nõ solũ debere suscipi ad habitandũ ꝑ hospite, quãto cupit tẽpore: sed etiã inuentũ utilẽ suaderi admanendum oĩ tpe? Quãquã tñ nos aliter erga p̄dictũ fratrẽ egerimus. Nã cũ ueniens se suscipi à nobis humiliter postularet: primo quidẽ repulsus, deinde ammonitus est ut ad monasterium suũ rediret. Sed ille nõ acqescẽs, in uicinã nobis eremũ se contulit: ibiq; septẽ ferme mẽses nullã interim calũniam passus qete habitauit. Sed cũ sibi tutũ non crederet ꝙ solus degeret: post primã repulsam idip̄mã nobis requirere nõ erubuit. Rursus nos admonẽtes eũ de reditu: cum causã suæ ab eo discessionis requirerem⁹: abbas, inquit, meus habebat me non monachũ sed medicũ. Cogebat seruire: imo ipse seruiebat per me, nõ deo sed seculo: quando ne seculariũ maleuolentiam incurreret principũ: mederi me cõpllebat etiã tyrannis, raptoribus, excõicatis. Quod aiẽ mex picultũ: cũ ei nũc priuatim nũc palã suggessissem, nec profecissem: quorũdã tandẽ sapientiũ uirorũ cõsilio fretus, fugio meã dãnationẽ, non cõgregationẽ: perditionem, non religionem. Cõsulite salutẽ quærẽti: aperite pulsanti. Cuius nos uidentes constantiã: audientes causam: & nullam contra eum calumniam: annuimus introitum: probauimus susceptũ: astrinximus ꝓbatũ: tenemus ꝓfessum. Nec intrare compulimus: nec exire cogemus. Quanuis si eum eijceremus ad uos (ut ipse asserit) nõ rediret: sed magis se adhuc à uobis elõgaret. Desinite ergo fratres, desinite tam indebitis innoxios lacessere iurgijs: & cassis scri-

ptitationibꝰ inquietare:quia nec cumulatis etiam contu
melijs ꝓuocari poterimus ut uobis nisi qđ reuerentiæ est
respōdeamꝰ:nec minis his exterreri quominꝰ monachū
teneamꝰ,quē regulariter suscepisse nos credimus.

Ad eosdem de eodem. Epistola. LXVIII.

MOdestiæ quidem uestræ erat ô boni fratres: su
ꝑ querimonia uestra priori nr̃a satisfactiōe cō
tentos esse debere:et iam ab immeritorum īse
stinatione quiescere. Sed quia prioribꝰ malis
peiora iunxistis:& rursum nobis iurgiorū seminaria trāſ
misistis:q̄ absit ut germinent:sicut nec priora germinaue
rūt in nobis:ne tñ nō respōdēdo,culpā(q̄ nō est) cogno
scere uideamur:hoc etiā secūdo ad ea quæ ꝓcaciter obij
citis,ueraciter respōdemus. Hæc tota nr̃a culpa est quan
tum æstimamus:hæc grandis illa iniuria quam uobis feci
mus:ꝙ monachū,solū, peregrinū, pauperem, miserabilē,
aīæ suæ periculū fugitantē,salutē suā solicite q̄rentē, pul
santem,supplicantem suscepimus:seu ꝙ talem taliter à no
bis susceptū denuo sine causa nō eijcimꝰ:ut qđ ædificaui
mus iterū destruētes,p̄uaricatores nos cōstituamus. Hīc
regulæ:hinc canonū:hinc ipsius naturalis legis transgre
sores iudicamur. Opponitis eñ indignantes:cur uestrum
& à uobis excōicatū nobis sociare præsumpsimꝰ:ꝙ utiq;
ab alio pati nolumus. Sed de excōicatione qđ r̃ndebimꝰ:
qñ uos inde uobis satisfacitis pro nobis:scientes ꝓculdu
bio priꝰ à nobis fuisse receptū, quàm à uobis excōicatū?
Cū autē priꝰ susceptꝰ,dū tñ regulariter fuerit: ꝑfectò nō
iam in uestrū sed in nostrū uestræ maledictionis sententiā
ītorsistis. Q. si rectè factū sit:uos uideritis. Restat igit̃ sciē
dum,& hoc tātū quærit̃ inter nos,an rationabiliter susce
ptus fuerit. Et uos quidē quoniā de ignoto monasterio,
monachū regulariter posse suscipi negare nō potestis: ue
strū nobis notū esse cōtēditis. Negamꝰ:& nō creditis. Ve
rum si nō creditis simpliciter negātibꝰ:credite uel iurāti
bus. In ueritate q̄ deus est:uobis dicimꝰ:nec nouimꝰ uos,
nec noscimꝰ:ignotorū scripta suscepimus:ad ignotos re
scripsimꝰ. Sensimus quidem stimulationes & inquietatio
nes uestras:sed necdū stimulatores & inquietatores ipsos
agnouimus. Vos tamē ad conuicendum nos de simulata
ignorātia,inuictissimū argumentum inducitis:non posse
uidelicet ignotos esse nobis,quorum & abbatis scilicet &
ipsius monasterij nomē in nostris posuimus literis: quali
mox ut rerū uocabula scimꝰ:etiā res ipsas nouerimꝰ. Mul
tū ergo ualet mihi michaelis,gabrielis,raphaelis nomina
nosse:quādo ex solo auditu uocabulorū,etiā de ipsorum
btōrū spirituū cognitione iam beatus sum. Nō mediocri
ter inquā ꝑfeci, quia didici ab ap̄lo paradisum,& tertiū
cælū noīare:si etiā non raptus cū ap̄lo,solis ex noībꝰ secre
ta cælestia iā noui:& audiui ineffabilia uerba,q̄ non licet
hoī loqui Stultꝰ ego qui iam sciens nomē dei mei: nescio
quid adhuc superfluo quotidie gemo:frustra suspirans &
Psal.26. dicens cū ꝓpheta. Vultū tuū dñe requirā. Et illud. Qñ ue
Psal.41. niam & apparebo ante faciē dei:Et ostende nobis faciem
Psal.79. tuā,& salui erimꝰ. Sed quid est quod uobis facimꝰ, quod
nobis fieri nolumꝰ? Hoc nos vtiq; nolle putatis:ut quis à
nostro monasterio discedens monachus in alio suscipiat̃.
Vtinam omnes,commissos nobis,sine nobis,saluare posse
tis. Si quis de nostris ad uos maioris perfectionis gratia
& arctioris uitæ desiderio cōuolauerit:non solum nō cau
samur si ei in tali studio consulitis:sed & multū precamur
ut hoc faciatis. Nec offensos nos conqueremur:sed ualde
in hoc adiutos esse fatebimur. Negatis deinde qđ de uo
bis audieramus:uestro scilicet iussu uel assensu fratrem.
B.quandiu fuit apud uos,in medicinali arte secularibꝰ de
seruisse:ipsumq; qui hoc dixit:falsitatis arguitis. Si mēti
tus sit nescimus,ipse uiderit. Sed hæc scimus quia siue per
se,ut uos fatemini:siue per uos,ut ipse testatur,hæc fece
rit:in magno interim periculo fuit. Quis uero tam inhu
manus qui sic periclitanti non succurreret si posset:nō cō
suleret si nosset? Attamē si (ut asseritis) nō cōpulsus obe
dientia,sed proprij quæstus cupiditate,ac uagandi curio
sitate,hac illacq; artem suam uenditans discurrebat. quid
causæ extitit qa uobis discessit? An quia iam tandē censu
ræ pastoralis districtione non ei licebat quod ante licue
rat? Cur igitur cum iam apud nos esset uolētes eum reuo
care ad persuadendum de reditu promisistis ei quietē in
claustro:nisi quia hæc uelle hominē noueratis, hæc quæ
sisse memineratis? At ille iam adepto apud alienos qđ nō
potuit inter suos:ne certa ꝓ incertis desereret,tenuit quo
iam fruebatur:spernēs quod sero sibi offerabatur. Desini
te itaq; fratres:desinite fratrem solicitare de quo nō ualde
necesse est uos solicitos esse:nisi forte(qđ absit) quæ ue
stra non quæ iesu xp̄i sunt quæratis:& magis uestrum de
illo solatiū,quàm eiꝰ salutē diligatis. Nā cū semper apud
uos girouagus fuisset:& ut scribitis,cōtra suū ꝓpositū &
abbatis imperiū in ꝓprios usus qđ de arte sua cōgrebat
expenderet:gaudeat qui eū diligit ꝙ apud nos deo mise
rante sanatus sit. Testimonium eñ ei ꝑhibemus, ꝙ nusquā
modo aliqua occasione uagatur:sed quiete perseuerās in
monasterio,pauper inter pauperes sine querela cōuersat̃:
primā fidem quā quidē apud uos promisit sed nō tenuit,
nō irritā ut dicitis faciens,sed ratā integrāq; custodiens
morum utiq; cōuersione,& obedientissima cōuersatione
sine qua sese fallit q̄d de loci stabilitate cōfidit. Rogamus
uos fratres ut quiescat iam indignatio uestra:& desinat i
quietatio nr̃a. Sin autē, facite quod uultis,scribite ut uul
tis,persequimini quantū uultis:charitas oīa suffert:oīa susti
net. Nobis autē decretū est ex hoc iam uos pure diligere:
reuerenter suscipere:familiariter colere.

Ad Guidonē abbatē de tribꝰ fontibꝰ. Epis. LXIX.

VNde te cōtristatū cognouimus, contristatum
quidem esse laudauimus,sed si nō nimis. Com
tristatus enim(nisi fallor)quomodo ait aposto
lus s̃m deum:nec dubium est huiusmodi tristi 2.Cor.
tiam tuam conuerti quandoq; in gaudium. Itaq; dilectissi
me irascere & noli peccare. Peccabis autem non minus ni
mis irascendo,quàm omnino non irascendo. Siquidē nō
irasci ubi irascendum sit nolle emendare,peccatū est. Plus
uerò irasci quàm irascendum sit:peccatum peccato adde
re est. Quòd si malum est peccatum non emēdare,quomo
do malum non erit augmentare? Si ex rerū euentibus rea
tuū penderet iudicium,nō foret culpanda tua etiā ingēs
tristitia:ubi nimirum cōstitisset ꝙ ingens fuisset & culpa.
Tanto quippe culpa grauior:quanto res sacrior appare
ret. Nunc uerò quia rerū causa,nō materia nec exitꝰ actuū
sed intentionis propositū culpas discernit & merita,dicē
te dño. Si oculus tuꝰ simplex fuerit,totū corpꝰ tuū lucidū Matt.6.
erit:si nequā,totū corpꝰ tuū tenebrosum erit: ī tui quoq;
examinatiōe cōmissi:nō tā ut arbitror sacrorū est attēden
da maiestas,quàm ꝓpria intentio discutiēda. Porrò ego
& prior noster rem ipsam & intra nos pensantes: & intra
nos cōferentes:tuā quidem ibi deprehendimus ignoran
tiam:ministrantium quoq; negligentiā:sed planè nullius
malitiā. Et certè optīe nosti nullū esse bonū nisi fuerit spō
taneū. Malū ergo poterit esse magnum,quod constat uo
luntariū non fuisse? Alioquin si qđ fit à nō uolēte,bonū
quidem nullā gratiam,malum autem multam cōsequitur
pœnā:hoc est,si circa unā eādemq; causam & malum impu
tatur,& bonum non suscipitur:quisquis ita sentit,asserat
si uult & ꝙ nō sapientia maliciam,sed malicia uincit sapiē
tiā. Vt tamen faciamus satis inquietiori conscientiæ tuæ,
& ne fortè malum hoc mali cuiuspiam grauioris latentis
adhuc in monasterio fuerit commonitio:pro pn̄ia tibi in
iungimus.vij.pœnitētiales psalmos quotidie usq; ad pa
scha septies prosternendo te decantare.vij.disciplinas ac
cipere. In hunc modum satisfaciat & ille qui tibi ad illam
missam ministrauit. De illo autē q sibi ante apparuerat,&
oblitus est mittere uinū in calicem:cuiꝰ & maiorem ī hoc
æstimamus culpā:si tamē & tu ita putas,tuo arbitrio dere
linquimus. Sanè si sermo exijt inter fratres:& ipsi oēs sin
guli singulas accipiant disciplinas: ut fiat quod legitur:
Alter alterius onera portate. Deinde ꝙ comperta sero li Gal.6.
cet negligentia:

cet negligentia: uinũ fudiſti in calicem ſuper hoſtiæ ſacra
tæ particulam: laudamus, nec ſub tanto articulo melius fie
ri potuiſſe putamus: arbitrantes liquorẽ et ſi nõ ex conſe
cratione propria atq; ſolẽni in ſanguinem xpi mutatum:
ſacrũ tñ fuiſſe ex contactu corporis ſacri. Aiunt tñ neſcio
quẽ aliũ aliud ſenſiſſe ſcriptorẽ: nõ poſſe uidelicet abſq;
trib⁹, id eſt pane uino & aqua hoc ſacrificium eſſe: ita ut ſi
quodlibet deeſſe cõtigerit, reliqua nõ ſanctificent. Sed de
hmõi unuſqſq; in ſuo ſenſu abũdat. Ego autẽ ꝓ meo fatuo
ſenſu: ſi mihi idẽ cõtigiſſet qđ tibi: uellẽ ad remedium ma
li unũ è duobus egiſſe: aut ipm qđ feciſti: ut certè ab illo
loco ubi dicitur: Simili modo poſtea quàm ſenatũ eſt, uer
ba ſctã iteraſſe: & ſic cõpleſſe qđ reſtabat de ſacrificio. Ne
q; eñ dubitauerim de corpe iã conſcrato: q utiq; iuxta ri-
tum eccl'iæ didici ab ipſa qđ & ipſa accepit à dño: panem
ſcilicet ac uinũ & ſimul apponere: nõ ſimul tñ ex his ſacra
cõficere. Cum ergo prius de pane corpus quàm de uino
ſanguis more eccleſiaſtico cõficiat: ſi p obliuionẽ tardius
quod poſteri⁹ ſacrandũ eſt opponat, nõ uideo quid ſacris
pcedentib⁹ tarditas poſſit præcipe cõſequẽtiũ. Puto eñ
ꝙ ſi dño poſt factũ de pane ſuũ corpus uini conſecrationẽ
placuiſſet aliquandiu intermitterẽ, aut certè penit⁹ omit-
tere: nihilomin⁹ corp⁹ mãſiſſet qđ fecerat, nec factis faciẽ
da præſcriberẽt. Nec nego panẽ & uinũ aqua qdẽ mixtũ
ſimul debere apponi: quin potius aſſero hau daliter debe-
re fieri. Sed aliud eſt culpare negligentiã, aliud negare effi
caciã. Aliud inquã eſt qđ cauſamur non bene ꝗppiã fieri:
& aliud quod mẽtimur nec fieri. Hæc interim de hac re di
xerim & ſenſerim abſq; præiudicio uel tuæ ſententiæ ſi qd
melius ſapis uel cuiuſlibet ſanius ſapientis.

Ad eundem. Epiſtola. LXX.

Conſiderãs miſeri hui⁹ miſerabilẽ cõdi
tionẽ: miſereor qdẽ, ſed ueteor ne fru-
ſtra. Neq; eñ nõ ideo mihi uideor fru
ſtra miſereri, ꝙ ipſo licet remanente in
ſua miſeria, mea tñ uel mihi nõ ſit ĩfru-
ctuoſa miſericordia: ĩ quã utiq; miſeri-
cordiã nõ ꝓpria utilitas ĩclinauit: ſed
ĩtimia cã uiſcerib⁹ ꝓximi miſeria & fratern⁹ dolor ĩflixit.
Mĩa qppe affectio ẽ, q̃ nec uolũtate coercet, nec rõni ſubij
cit: qñ nõ eã ĩ ſe qſq; ꝓtrahit uolũtario nutu: ſed ipſa pias
mẽtes ad cõpaſſionẽ dolẽtiũ neceſſario cogit affectuit aut
etiã ſi pctm̃ eſſe miſeri, & ſi multũ uellẽ, nõ poſſez tamẽ nõ
miſereri. Põt qdẽ ratio uel uolũtas affectui effectũ ſubtra
here: ſed nũqd ĩpm affecttũ euellere? Diſcedãt à me q cõſo
Pſal.3. lãt: & dicũtq; oratio mea in ſinu meo reuertet: dũ is ꝓ quo
emiſſa ẽ, nõdũ cõuertit. Nec audio illos q mihi blãdiẽtes
aſſerũt, Iuſtitia iuſti ſup eum erit: dũ impi⁹ in ſua adhuc ĩ-
pietate remorat. Nõ ĩquã recipio cõſolationẽ, ubi fratris
uideo deſolationem, Si ergo dulciſſime fili tua quoq; pia
mẽs ſimiliter affecta eſt, imo ꝗa aliter affecta nõ ẽ: quãquã
tibi ĩfœlix iſte cũctas ſuæ egreſſionis de monaſterio, & de ũo
regreſſionis, regulares uices infeliciter ꝑcurriſſe uidetur:
quia tamẽ ĩpe aliter putat, nõ ſolũ patiẽter, ſed etiã libẽter
audiẽdũ eſt qđ humiliter calumniat: ſi forrè tã deſperate
ſalutis reparãdæ ratiõabilis ulla occaſio ĩueniat, quã (ut
bñ mecũ tua ĩtelligit experientia) difficile qdẽ ĩ cõgrega
tione, ſed multo difficili⁹ foris poterit obtinere. Inito ita
q; omniũ fratrũ cõſilio, oĩa quæ ĩ eũ feciſti iudicia diligẽ
ter retractare nõ dedigneris: quatenus tua humilitate ei⁹
contumacia ſanetur: ſi uel ſic uidelicet adinueniri poterit
quomodo adhuc ſemel regulariter ſuſcipiatur. Nec timen
dum eſt in hac retractatiõe ꝙ diſpliceat iuſto ac miſericor
di deo: ſi miſericordia ſuperexaltatur iudicio.

Ad monachos eiuſdẽ loci. Epiſtola. LXXI.

Quòd nondũ ueni ad uos: non putetur incuria.
Curamus quidem uos tanquã uiſcera noſtra.
Si mater poteſt filij uteri ſui negligere curã: poſ
ſum & ego forſan in ſuſpicionem duci, & argui
negligentiæ. Itaq; oportnnitatem expectauimus & expe
ctamus: ut cum uenerimus, uiſitatio noſtra nõ ſit ſine fru
ctu. Interim de abſceſſu patris ueſtri non turbetur cor ue-
ſtrum. Deus uobis prouidebit alium ſicut ſperamus pro
eo idoneum: ſed nec iſtum perdetis. Nam et ſi translatus
eſt, non tamen ablatus. Tamen qui uobis fuerat ſpecialis,
erit communis & nobis. Donec ergo uenio, uiriliter agi-
te: & confortetur cor ueſtrum: & omnia ueſtra in charita-
te fiant.

Ad Romaldum Fuſmacenſem abbatem.
Epiſtola. LXXII.

Dilectiſſimo ſuo Romaldo. B. eius non pater aut
dominus: ſed frater & cõſeruus: qđ fratri chariſ
ſimo, & fideli cõſeruo. ¶ Primo ne mireris ſi ter
rear dignitatis nominibus: cum me ipſis rebus
ſentiam indignum. Et te quidẽ decet ut facis: ſed mihi aſ- Rom. 12.
ſentire nõ expedit. Nam ſi tibi obſeruãdum putas illud. Ephe. 5.
Honore inuicem præueniẽtes: & ſubiecti inuicem in ti-
more chriſti: ſi non fruſtra utrobiq; poſitum eſt inuicem,
intelligis & mihi æque utrumq; congruere. Quòd ſi co-
gitas tibi illam regulæ ſententiam obſeruandam, Iunio-
res priores ſuos honorẽt, mihi è regione in mẽtem uenit Mat. 20
ex regula ueritatis, Erũt primi nouiſſimi: & nouiſſimi pri- Luc. 22.
mi. Et qui maior eſt ueſtrũ: fiat ſicut iunior. Et quanto ma Eccle. 3.
iores: tanto humilia te in omnibus. Et principem te con- Eccle. 32
ſtituerunt: eſto inter illos quaſi unus ex illis. Et non quia 2. Cor. 1.
dominantur fidei ueſtræ: ſed adiutores ſumus gaudij ue- Mat. 23.
ſtri. Et nolite uocari ab hominibus rabbi. Et patrem noli Ibidem.
te uocare uobis ſuper terram Quantum itaq; tuis attol-
lor fauoribus: tantum his mollibus premor. Vnde meri- Pſal. 8. 7
to in pſalmo non canto: ſed planxo. Exaltatus autẽ humi- Pſal. 101.
liatus ſum, & conturbatus. Et quia eleuãs alliſiſti me. Sed
uerius fortaſſe proferrem quod ſentio: quia uidelicet qui
me exaltat, humilitat: & q me humilitat, exaltat. Tu me er-
go potius exaltando deijcis: & extollendo premis. Sed ne
ita premas ut opprimas: conſolantur me hæc & his ſimilia
ueritatis teſtimonia: que miro modo dũ reprimũt erigũt
dũ deijciunt erudiunt: ita ut unde proiectus, inde & pro Pſal. 118.
uectus, tota cum hilaritate decantem: Bonũ mihi domine
quia humiliaſti me: ut diſcam iuſtificatiões tuas. Bonum
mihi lex oris tui: ſuper milia auri & argẽti. Et hoc mira
culum agit ſermo dei uiuus & efficax: hoc illud uerbũ per
quod facta ſunt omnia, benigniſſime & potentiſſime ope-
ratur: hoc deniq; facit iugum chriſti ſuaue, & onus leue.
Libet ammirari quàm leue ſit on⁹ ueritatis. Num uerè le-
ue eſt, quod portãtem nõ grauat ſed leuat? Quid eo leui⁹
onere: quod non ſolum non onerat: ſed & portat omnem
cui portandum imponitur? Hoc onus potuit uterum gra
uidare uirgineum: grauare non potuit: hoc onus ipſa qui
bus ſe præbuit ſuſtentendum, ſenis Simeonis brachia ſu-
ſtentabat. Hoc etiam Paulum in graui licet & corruptibi
li corpore poſitum rapiebat uſq; ad tertium cælũ. Quæro
in reb⁹ ſi quid fortè huic exonerãti oneri ſimile inueniã:
& occurrit mihi de pẽnis auium: quod utcũq; coaptem:
quæ quodam uidelicet ſingulari modo & corpulẽtiorem
reddunt ſubſtantiam, & agiliorem. Mirum opus naturæ.
Vnde groſſeſcit materia, inde ſarcina leuigatur: & quan-
tum creſcit in maſſa, tãtum decreſcit in pondere. Hoc ple
nè in pennis chriſti oneris exprimit ſimilitudinem: quòd
& ipſæ ferunt à quibus feruntur. Quid & de quadriga di
cam? Hæc nimirum admota iumento ſarcina quæ ab ipſo
moueri non poterat: auget quidem: ſed portabiliorem fa
cit. Onus oneri additur: & minus onerat. Sic & oneri gra Pſa. 148
uiſſimo legis accedens quadriga euangelij: & auxit perfe
ctionem & difficultatem minuit. Velociter, ait: currit ſer-
mo eius. Sermo utiq; ante notus in iudæa tantum, nec ſe
præ ſui quidem grauedine ualens ultra extendere: quip-
pe qui ipſius moyſi manus ſuo pondere prægrauatus de-
mitteret: leuigatus per gratiam, & rotis euangelicis ſu-
perpoſitus: uelociter in omnem terram exiuit: & in fines
orbis terræ celerrime peruolauit. ¶ Sed longe nimis di-
gredior. Tu itaq; dilectiſſime ceſſa iam indebitis me hono
rib⁹ magis obruere, quàm attollere: Alioquin cœtui te

inimicantium mihi amica licet uoluntate commisces. Ipsi sunt de quibus soleo soli deo ita conqueri in oratiōibus:
Psal.101. Et qui laudabant me aduersum me iurabant. Ad quā meā querimoniam deum audio respondentem mox & attestā-
Esaiæ.3. tem quod uerax sit. Verè, inquit, qui te beatificāt: in erro
Psal.69. rem te mittunt. Et ego: Auertantur ergo inquā erubescētes: qui dicunt mihi euge euge. Quod tamen ne puteᵗ in quoscūq; aduersarios à me quandoq; intorta maledictio uel imprecatio: exponere debeo qualiter ītelligā. Precor nimirum ut quicūq; æstimant de me supra id quod uidēt in me, aut audiūt aliquid ex me: auertantur, id est à laudibus meis in quas ignari nimie feruntur, resiliant & pedē retrahant. Quomodo? quandoq; uidelicet cognoscētes plenius quem immoderatius laudant: & consequēter erubescentes uel errorem suum: uel amici deprehensam inutilitatem. Et hoc modo utrumq; nocentium genꝰ: & illi scilicet qui uolūt mihi mala, & me adulatoris commendāt: & hi qui licet ignoscenter, tamen nocent, dum beneuole quidem, sed nimie laudant: auertantur retrorsum & erubescant: hoc est tam uilis & abiectus eis appaream, quatenꝰ pudeat eos talem ita laudasse: & sic desinant iam indiscrete laudare. Igiᵗ aduersus utrosq; laudatores illis me duobus munire consueui uersiculis. Contra maleuolos priorem.
Psa.65. Auertantur retrorsum & erubescant qui uolunt mihi mala. Contra beneuolos autem proferens sequentem.
Ibidem. Auertantur statim erubescentes qui dicunt mihi euge euge. Cum ergo, ut ad te reuertar, exemplo apostoli tuæ re-
2.Cor.1. ligiositati non dominari sed congratulari tantum debe-
Mar.23. am. Et iuxta uerbum domini: unꝰ sit pater noster in cælis: nos autem omnes fratres simus: non immerito domini patrisq; celsa nomina quibus me honorandum, sed non onerandum putasti, scuto à me ueritatis repuli, cogruentius pro his me fratrem nominans & conseruum: tum propter eandem hæreditatem: tum propter æquam cōditionem: & ne si fortè quod dei est usurpauero mihi, audiā ab ipso.
Mala.1. Si ego dominꝰ, ubi est timor meꝰ? Si pater, ubi est honor meꝰ? Et patris qdē habere me erga te affectū nō nego: sed auctoritatē renuo. Nec enim te minore (ut æstimo) quàm paterno complector affectu. Hæc ergo ꝑ tituli causa. Iam uerò ut ad reliqua epistolæ tuæ respondeam: eandē quā tu de mei: possem & ego uicissim de tui absentia nō immerito facere querimoniam: nisi quia nostris (quod ipse nō negas) & affectibus & profectibus dei est præponēda uoluntas. Alioquin quando ego te comitē mihi charissimū ualdeq; necessarium: quippe obedientissimum in agēdis: studiosissimum in inquirendis: in conferendis utilissimū: promptissimum in rememorādis: paterer longe fieri à me: si non esset christus in causa. Beati si sic permanserimus usq; in finem: semper & ubiq; quærētes nō quæ nostra sunt sed quæ iesu christi.

Ad eundem. Epistola. LXXIII.

Plangis dilectissime fili. R. super multis tribulatiōibus tuis: p̄ūsq; querimoniis me quoq; excitas ad plangendum. Nec enim te dolente possum non dolere: nec nisi molestus & anxius tuas molestias & anxietates audire. Verum quia hæc ipsa mala quæ te inuenisse causaris, & ego preuideram, & tibi si recordaris prædixeram: puto leuius te præscita portare debere: & mihi unde parcere potes, molestum non esse. Satis namq; & plusquam satis crucior te carendo, te non uidendo, te dulcissimo mihi solatio non fruēdo: ita ut penè pœniteat me ꝙ te elōgauerim à me. Et licet charitas hoc cogeret: quacunq; tamen necessitate quo te non uideam missum: plango te tanquam amissum. Cum ergo sup hoc etiam uelut quodam tuæ pusillanimitatis baculo me percellis, qui mihi debueras esse baculꝰ sustentationis: tristitiam super tristitiam ingeris: & cruciatum cruciatibꝰ addis. Et si mihi pium est nullas tuas angustias dissimulare tibi tamē durum est sic affecto cunctas indicare. Quid enim necesse est satis solicitum amplius solicitare: & absentia filij saucia patris uiscera grauioribus torquere doloribus?
Onus meū tibi partitus sum ut filio, ut necessario, ut fideli coadiutori meo. Vide quō te oporteat paternā portare sarcinam. Si enim sic portas ut me non alleues, sed magis ꝑmas: tu qdē es oneratus: sed ego nō sum exoneratꝰ. Hoc autē onus animarū est, & infirmarū. Nam quæ sanæ sunt, portari nō indigent: ac per hoc nec onus sunt. Quoscūq; igitur de tuis inueneris tristes, pusillanimes, murmuriosos: ipsorum te patrem: ipsorum te noueris esse abbatem. Consolādo exhortādo, increpādo agis opus tuū: portas onus tuum: & portando sanas quos sanandos portas. Si quis uerò ita sanus est, ut magis iuuet te, quam iuueᵗ à te: huius te nō patrem sed parem: comitem nō abbatē agnoscas. Quid igitur causaris te aliquorū q tecū sunt, magis grauari cōsortio, quàm frui solatio: cū solus oīm omnibꝰ datꝰ sis solatiū, tanquā oībus sanior: oībꝰ fortior: q oībus sufficias per dei grām solatiari: & à nemine omnium indigeas confortari? Deniq; inquātū grauaris, intantū lucraris: & inquātū iuuaris, intantum tua tibi præmia minuis: Elige ergo quos eligas: an qui grauando iuuāt: an qui iuuando grauāt. Hi tibi ꝑmeritores, illi fraudatores meritorū existūt. Nā qui socij laboris, ꝓculdubio & mercedis participes erūt. Sciens ergo te missum, iuuare nō iuuari: illius te agnosce uicariū qui uenit ministrare, nō ministrari. Plura tibi ad tui cōsolationē scribere uolebam: sed non fuit necessariū. Nam quid opus est uerbis superfluis mortuam chartam implere: ubi uiua præsens loquitur. Viso siquidem priore puto ꝙ ista tibi sufficiat, & ad eius præsentiam spiritus tuus reuixerit: ita ut iam consolationem scriptorum nō requiras: cui interim licet uerborum illius solatio reuelari, in quo & per quem meum quoq; spiritum, quem tibi in tuis literis mitti postulasti: si quo modo tamen mittere potui, missum esse non dubites: cui quippe ut bene nosti, idem mecum cōsilium, eadem solet esse uoluntas.

Ad eundem, Epistola. LXXIIII.

Sperabam charissime aliquod me perceptурum meæ pro te solicitudinis remedium: si tua te nō indicāte nescirem incommoda. Vnde & in alia epistola memini me ad te sic īter cætera scripsisse. Et si inquam mihi pium est nullas tuas angustias dissimulare: tibi tamen durum est sic affecto cunctas indicare. Sed ecce unde meas mihi curas credidi leuigari: inde fateor amplius grauari me sentio. Nam ante quidē sola quæ te innotescente perceperam: aut dolebam aut metuebam. Nunc autem quid unquā mali euenire potest, quod ego non metuam? Imo iuxta tuum ouidium. Quando ego nō timui grauiora pericula ueris? Ego quippe suspectus omnia, quo īcertus de omnibus, ueram sæpe de falsis tristitiam contrahere cogor. Mens siquidem quam semel affecerit charitas, sui iuris esse nō sinitur. Metuit quod nescit dolet quod nō oportet: solicitatur plusquā uoluerit, & unde noluerit: compatitur nolens: miseretur inuita. Et quia uides fili nec meam meticulosam industriam, nec tuā piam prudentiam in hac parte prodesse mihi: iam quæso nolice lare quæ circa te aguntᵘ: ne unde te mihi parcere putas, magis affligas. Opuscula mea quæ habes: da operam cum opportune potueris ut habeam.

Ad Artaudum Pultariensem abbatem. Epistola. LXXV.

Quicqd gratiæ & dilectionis sibi impendere pn̄t absentes amici puto & me debere tibi, & mihi deberi à te, nō solū ob consortiū ꝓpositi & ꝓfessionis sed etiā ex debito nostræ inuicem pristinæ societatis. Quæ tā grata utriq; tāq; debita deuotio: quātū in unoquoq; nostrum ferueat: nisi nullo euidentiꝰ agnoscere seu innotescere possumus: quam si alterutrūnō celemꝰ: si qd fortè de alterutro quod non deceat audimꝰ. Audiui autem ego de te, ꝙ de sancto cōuentu tuo abbatiā in hispania constituere uelis, Quod mihi nimirum in magnam ammirationem uenit, quid causæ uidelicet sit quid consilij, quidue utilitatis, qđ filios tuos exulare cupis: in locum

locum utiq; tam longinquum: tanto sumptu & labore & quærendum & ædificandum: cum prope te habere possis, ubi eos colloces, iam ædificatū & bene præparatum. Nec enim (ut reor) hinc te excusare potes φ locus ille tuus nō sit: cum certissime sciam φ facillime si uis tuus esse possit. Nunquid nā abbas dominus. P. qui illum tenet, tibi requirenti negaret? Imo si uelles accipere, gratissimū haberet: non quia bonus non est, sed quia sibi, ut scis, opus nō est. Timendū ualde tibi pariter & mihi ne si solicite in ope
1.Tim.4 ribus nostris non seruamus quod apostolus dicit. Nemo adolescentiam tuam cōtemnat: citius quia iuuenes sumus de leuitate notemur. Sed confido quia tu cōsultius ages: & locum qui uicinior etiam constitutus est, eliges: quem amico quidem tenenti, nostri oneri esse: tibi autem necessarium fore.

Ad eundem. Epistola. LXXVI.

Vnde placuit tuæ dignatiōi fratrem hunc nostrā paruitatem consulere: sic nos quod nobis uisum fuit, noueris consilium dedisse: ut saniori nō præiudicauerimus. Nec ergo rerum quas scis, superflua narratione te grauemus, hæc est summa cōsilij. Periculosum quidā est, & fortassis illicitū: hominem post diutinā in domo & habitu religionis cōuersationem ad seculū redijsse: quiq; prius adhuc priore uxore uiuente ac consentiente fortissime ac diutissime continentiā tenuit: secundis rursus complexib⁹ se ineptissime atq; inhonestissime implicuisse. Quia tamen publice ac solenniter iuxta morem cæterorū hominū, & sine querela uel calūnia ipsum qualecūq; coniugium celebratū fuit: nō nobis uidetur tutum, illum illam non cōsentientē dimittere, nisi prius episcopalis auctoritatis uel consilio fretū uel imperio, aut certe ecclesiastico canonicoq; iudicio. Quoniam uerò hoc tam grande hominis periculū ad te nimirū non minima ex parte respicere credimus (ex eo quippe qđ uolentē ac flagitantē suū confirmare propositū, nimis suscipere distulisti, occasione sumpta, diabolus in hæc eū mala præcipitauit) omnino ex charitate suademus & consulimus: ut quacūq; industria, quocūq; sumptu uel labore potes miserū omnimodo satagas liberare: conueniendo scilicet aut mulierē ut illū sponte dimittat, & continentiā promittat: aut episcopū ut ambos uocari iubeat: & quod recto posse fieri credimus iudicio, separat.

Ad magistrum Hugonem de sancto Victore. Epistola. LXXVII.

Si tibi uideor tardi⁹ rescripsisse: scito me tarde quoq; accepisse ad quod rescriberē. Nā quod miseras: non cōtinuo ad me usq; perlatum est sed Pontiniaci diu ante retentū. Porrò ubi accepi: morā minime feci in rescribēdo. Cæterum id breui⁹ quàm tua forte deposcebat intentio: sed nō planè quàm mea occupatio fineret. Curaui tamen ne te utcūq; lateret quicquid super interrogatis ego sentire: tuo sanè eadem mea sensa & ocio & ingenio plenius astruenda relinquēs, si ita oportere cognoueris. Nec dubito ad manū tibi esse rationes certas & congruas auctoritates quibus facile id possis. Is ergo cuius me respondere assertiōibus iubes: & nomē taces: tibi nouerit à me super cōsultis quod sentio dictū, non sibi contradictū: etiam si quid aliter ab ipso sapimus. Nam si uerum nos sapimus, ueritas ei contradicit non nos. Sed enim si non confunditur acquiescere ueritati: & ueritas cum eo sapit, & nos. Si autem, seruum dei tamen nō oportet litigare: sed magis patientem esse ad oēs. Ideoq; nō quærimus pugnas uerborū: nouitates quoq; uocū iuxta apostolicā doctrinā euitamus. Patrū tantū opponimus sentētias, ac uerba proferim⁹: & nō nostra. Nec eīm sapientiores sumus quàm patres nostri. Abundet sanè in suo sensu qui uult quantū uult, dūmodo nos patiatur
2.Cor.3 in scripturarū sensibus abundare, quomodo dicit apostolus. Nō φ sufficientes simus cogitare aliquid à nobis tanquam ex nobis: sed sufficiētia nostra ex deo est. ¶ Scribis itaq; quendam asserere (nescio quem: nam nō nominas) ex quo primū dictū à domino legitur. Nisi quis renatus Ioan.3.
fuerit ex aqua & spiritu sancto, non intrabit in regnū cælorum: ex eo neminē absq; eodē precepto actualiter uisibili sacramento, uel eius uice martyrio, ullaten⁹ potuisse saluari. Sed etsi forte illud quispiam cum uera fide & contritione cordis expeteret: sed præuentus mortis articulo assequi quod cuperet non ualeret: tamen omnino damnari. ¶ Vbi primo de temporis quidem præfixione durū nimis austerūq; uidetur: ut uidelicet uerbum absconditū palam iam noceat: & ante iudex feriat quàm minet: quodq; interim in tenebris loquitur & in aure saluator: nondum quidem saluet, quia nondum apparet: & iam mundū impleat condēnatis. Itáne ergo uerbum salutis, & præceptū uitæ non prius uitam restituere ualuit quàm mortē inflixerit: idq; eò innocentibus quò & nesciētibus adhuc uolūtatē dñi sui? Num gentem ignorātem & iustā, ut cum ethnico loquamur: debuit interficere deus? Quis ita sapiat? Non equidē uitæ cōcordat auctori: morte quidem quam exterminare uenerat, uti mox in initio uiarū suarum ad præiudiciū seculi, cæleste adhuc recentissimū ignorās edictum. Nefas est profectò sentire de omniū largitore bonorū, φ tam malū principiū dederit adueniens. Minime prorsus id ego cupiam de christo assenserim, quod magis ab antichristo merito formidatur: quia uidelicet & ipsa parauerit sagittā suā in pharetra: ut sagitaret in obscuro rectos corde. Quanti nāq; interim toto orbe non baptizati moriuntur: profectò ignorantes quid cum nichodemo iesus noctu secretoq; confabularetur. Quid ergo? Necdum lex promulgat: & iam præuaricantes tenentur? Et quomodo (inquit) credent in eum quem non audierūt? Quomodo uerò audient sine prædicante? Quō autem prædicabunt nisi mittant? Necdū iniuncta, necdū uulgata, necdum audita prædicatio est: & iuxta pigri ac nequā serui sententiā tam durus est dñs: ut necdum sata iam metere uelit, & nō sparsa colligere? Absit. Sed audi magis hui⁹ rei ueritatē. Qui unus est magister in cælo & in terra: ei qui magister tātū i israel erat, familiaria priuatoq; colloquio tradebat quod traderet: docebat quod doceret: nō quod exigeret & absentib⁹: non unde præscriberet & his qui nō audierant. Valde quippe iniuste exigitur obeditio: ubi nō præcesserit auditio. Neq; eīm tale est hoc: quod & absq; promulgatione naturalis lex ignorare nō fineret, quale uerbi gratia illud est. Quod tibi nō uis fieri: alij ne feceris. Factitiū enim magis quodāmodo est, & non naturale mandatum. Quænā enim natura seu ratio docet internā æternāq; salutem mortalium neminē posse percipere: cuius fortis corpus perfusum uisibili non fuerit elemento? Sacramentū dei altissimi est suscipiēdū, non discutiendū: uenerādum, non diiudicandū: fide sortitum, non innatū: traditiōe sancitum, non adinuentum ratione. ¶ Porrò fidem necesse est ut auditus præcesserit, dicente apostolo. Ergo fides ex auditu. Quod ergo omnino sciri non poterat si non audiretur: quo pacto quæso exigi debeat & antequā audiretur? Vide autem quomodo hoc refugit apostolus: & de solo auditu conuicit incredulos. Sed dico inquit. Nūquid nō audierunt? Ac si dicat. Excusari poterant: si nō audissent. Vbi enim non est lex, nec præuaricatio. Nunc uero cum in omnē terrā exierit sonus prædicantiū: & in fines orbis terræ uerba eorum: quia dissimulari iam non ualet auditus: profecto inexcusabilis est & cōteptus. Multa pfecto scienda nesciuntur, aut sciendi incuria: aut discendi desidia: aut uerecundia inquirēdi. Et quidē hmōi ignorantia non habet excusationem. Sed nunquid forte tale est hoc quod inquisitū humano possit adisci magisterio? Homo hoīs nisi ipso indicante nōn intelligit cogitatum: quāto minus diuinū quis poterit inuestigare consilium: nisi cui ipse uoluerit reuelare? Audi deniq; ipm. Si non uenissem (ait) & locutus eis non fuissem: peccatū nō haberent. Nō Ioan.15
dicit simpliciter & locutus non fuissem, sed interserēs eis, & locutus eis, inquit, nō fuissem: ostēdens si ne dubio non ante cēseri inexcusabiles de contēptu, quā ad ipsorū usq;

notitiam iussio perueniret. Nā si locutus qdē fuisset, sed
non eis: inobedientiæ culpā ignorātia nihilominus excu-
raret. Nunc autē, inquit, quoniā locutus sum eis: excusa-
Ioan.18. tionem non habent de peccato suo. Vnde & aiebat. Ego
palā locutus sum mundo: & in occulto locutus sum nihil.
Non ꝙ suos domesticos multa in occulto priuatimq; nō
docuerit: sed ꝙ tanquā nihilum interim reputaret: & nec
pœnā nec præmiū ea augere quæ in secreto tradebat iudi-
caret, donec de medio fierent, & prodirent in lumine. De-
Mat.10 niq; & dicebat. Quod dico uobis in tenebris, dicite in lu-
mine: ut merito uidelicet iam audientibus obediētiæ uel
meritū ascriberet uel cōtēptum: cum ī medio proferrent.
Luc.10. Item qui uos audit, iquit, me audit: & qui uos spernit, me
spernit. Ac si diceret. Iudicium meum inter obedientes &
contēnentes: non de mea secreta traditione: sed de uestra
publica prædicatiōe pēdebit. Sed fortè aliquis dicat eos
quidē qui nō audierūt: etsi nō de contēptu iudicari: dam-
nari tñ propter originale peccatū, à quo utique nisi ꝑ la-
uacrū emūdari minime potuerūt. At uerò quis nesciat &
alia preter baptismū contra originale peccatum remedia
antiquis nō defuisse tēporibus? Abrahæ quidē & semini
eius: circūcisionis sacramentū in hoc ipsum diuinitus tra-
ditū est. In nationibus uerò quoquot inuēti fideles sunt,
adultos quidē fide & sacrificiis credimus expiatos: paruu-
lis autē etiā solā profuisse oī & suffecisse parentum fidem.
Porrò hoc ita usq; ad baptismi tpa perdurasse: quo uno
substituto uacasse cætera. Quærimus itaq; baptismi tēpꝰ
Ioan.3. ex quo cœperit. Ex quo, inquit, primū dictū est. Nisi quis
renatus fuerit &c. Tene ergo firmiter dictū hoc ad nicho-
demū utiq; amicū Iesu, occultū tñ ꝓpter metū iudæorū:
occultūq; illud de nocte reqsisse colloquiū. ¶ Quāta autē
putas obiisse interim, ut de gentibus taceā, milia circunci-
sorū: cū necdū in lucē ꝓdierit quod de baptismo tunc in
tenebris dicebat? Quid ergo? Dānatos illos oēs dicimꝰ
quia baptizati non sunt? Fit ergo iniuria antiquo illi dei
æque mandato: si nouo adhuc furtiue quodāmodo super-
ueniēte, non tñ subueniēte, illud ita subito euanuisse pu-
tetur, ut ꝓdesse deinceps nō ualeret. Et quidē quàm lōge
post putas publice prædicatū & clamatū super tecta fuis-
Gal.5. se. Si circūcidamini, christus uobis nō proderit? Quomo-
Matt.11. do deinde stabit illud, quia à diebꝰ ioānis baptistæ regnū
cælorū uim patitur: si præcipue tunc tpis contigisse cōsti-
terit huiuscemodi à regno uiolētā interclusionem, qua-
lis qdem nec ante fuerit: nec post futura sit? Sācito qppe
noui mysterii decreto, sed adhuc secreto qsnā quæso mo-
rientibus interim ad regnum patet accessus: dum & uetꝰ
iam deficit, quoniam à nouo excluditur: & nouum tamen
non subuenit, quoniam dum nescitur non percipitur? O
infælicissima illa tempora: quæ sola à seculis omni penitꝰ
salutis remedio uacua transierūt: dum & circuncisio quæ
illo usq; uiguerat, prodesse iam subripiēte baptismate nō
auderet: & baptisma quoniam adhuc lateret non succur-
reret. Forsan dormiebat eo tempore deꝰ: nec fuit interim
qui redimeret: neq; qui saluum faceret. Satis profectò ex
his quantum reor apparet qđ damnatio non baptizato-
rum: & frustratio circuncisorum: & euacuatio sacrificiorū
quæ fortè cōtra originale peccatum ritus obseruabat an-
tiquus: generaliter iam tunc minime cœperit quādo ni-
chodemo clam dictum est. Nisi quis renatꝰ fuerit ex aqua
Mat.28 & spiritu sancto, nō intrabit in regnum cælorum: sed nec
quando apostolis palam iniūctū est. Ite & docete oēs gē-
tes, baptizantes eos ī noīe patris, & filii, & spūssancti. Sed
ex eo tempore tantū cuiq; cœpit antiqua obseruatio non
ualere, & non baptizatus quisq; noui præcepti reꝰ existe-
re, ex quo preceptū ipsum inexcusabiliter ad eius potuit
peruenire notitiam. Sanè paruulis & necdum ratione utē-
tibus: quia sola nocere creditur peccati contagio, nō etiā
mandati præuaricatio: tandiu credendū est antiqua ualu-
isse sacramenta, quamdiu palam interdicta nō fuisse cōsti-
terit. An uerò ultra, penes deum est, non meum diffinire.
Porrò in maiori ætate quisquis post uulgatum ubiq; ba-

ptismi remediū renuit iā baptizari, generali originaliq;
maculæ addidit & ex proprio crimen superbiæ: duplicē se-
cum portans iustissime damnationis causam, si sic de cor-
pore exire contigerit. Tamen si ante exitum resipuerit &
noluerit & petierit baptizari, sed mortis præoccupatꝰ ar-
ticulo fortè obtinere nequiuerit: dū non desit fides recta,
spes pia, charitas syncera: propitius sit mihi deus: q̄a huic
ego ob solam aquā si defuerit, nequaquā omnino possum
desperare salutē: nec uacuam credere fidem: nec confunde-
re spem: nec excidere charitatem: tantū si aquā non cōtem-
ptus, sed sola (ut dixi) ꝓhibeat impossibilitas. Si quis ali-
ter sapit, uiderit unde sibi quod asserit persuaserit: iā me
non facile fateor assentire si non firmior induxerit uel ra-
tio ad intelligendū: uel ad credēdum auctoritas. Sed mi-
ror admodum si nouus iste nouarum inuētor assertionū,
& assertor inuentionū: inuenire in hoc ratiōem potuerit
quæ sanctos patres latuerit, Ambrosiū & Augustinū: siue
auctoritatē eorūdem auctoritate potiorē. Nam si nescit:
utiq; idem profectò sentit quod fatemur sentire & nos. Li-
brum certè Ambrosii de morte ualentiniani legat si nō le-
git: recolat si iam legit: non dissimulet si recolit: & aduer-
tet sine dubio sanctum, homini non baptizato & mortuo
fidenter de sola fide salutem præsumere & tribuere indu-
bitanter bonæ uolūtati qđ defuit facultati. Legat & Au-
gustini contra Donatistas de unico baptismo librū quar-
tū: & se uel agnoscat imprudēter deceptū, uel ꝓbet impu-
dēter obstinatū. Baptismi īquit uicē aliqn̄ implere passio-
nem: de latrone illo cui nō baptizato dictū est. Hodie me- Luc.
cū eris in paradiso: beatus Cyprianus nō leue documētū
assumit. Et addidit. Quod etiam atq; etiam considerans:
inuenio, inquit, non tantum passionē pro nomine christi,
id quod ex baptismate deerat posse supplere: sed etiā fidē
conuersionemq; cordis, si forte ad celebrādum mysteriū
baptismi in angustiis temporum succurri non potest. Et
infra. Quātum itaq;, ait, ualeat etiam sine uisibili sacramē-
to baptismi quod ait apostolus. Corde creditur ad iustitiā Rom.
ore autē confessio fit ad salutem: in illo latrone declaratū
est. Sed tunc, inquit, impletur inuisibiliter: cum mysteriū
baptismi non contemptus religionis, sed articulus neces-
sitatis excludit. Et quidem non ignoro retractare ipsum
in qđ posuerat testimoniū de latrōe, minusq; idoneū ad
comprobādam illā sententiam confiteri: eò ꝙ sanè incer-
tum sit utriumnam fuerit baptizatus. Cæterum sententiā
& audacter prosequitur, & multipliciter cōfirmat: nec us-
piam (ni falor) retractasse reperies. Item in alio loco Au-
gustinus cum aliquos præmisisset quos scriptura comme-
morat inuisibiliter quidem non tamen etiā uisibiliter san-
ctificatos: tandem infert. Ex his colligitur, aut inuisibilem
sanctificationem quibusdam affuisse & profuisse sine uisi-
bilibus sacramentis: quæ pro temporum diuersitate muta-
ta sunt: ut alia tūc fuerint, & alia modo sint. Et paulo post.
Nec tamen, inquit, uisibile sacramentū omnino contem-
nendum: nam cōtemptor eius inuisibiliter sanctificari nō
potest. Vbi satis euidenter ostendit fidelem & conuersum
ad dñm: non si nequerit, sed si cōtēpserit baptizari: fructu
priuari baptismatis. Ab his ergo duabus colūnis (Augu-
stinum loquor & ambrosiū) crede mihi difficile auellor.
Cum his inquā me aut errare, aut sapere fateor, credis &
ipse sola fide hoīm posse saluari cum desiderio percipiēdi
sacramētum: si tamen pio adimplendo desiderio mors an-
ticipās seu alia quæcunq; uis inuincibilis obuiarit. Vide
etiam ne fortè ob hoc saluator cum diceret. Qui credide- M.
rit & baptizatus fuerit, saluus erit. Caute & uigilanter nō
repetierit: qui uerò baptizatus non fuerit, sed tātum: qui
uerò, īquit, nō crediderit, cōdēnabitur. Nimirū innuens
solam interdū fidē sufficere ad salutē: & sine ipsa sufficere
nihil. Quapropter etsi martyrium uicē baptismi posse im-
plere conceditur: non planè hoc facit pœna sed ipa fides.
Nam absq; ipa quid est martyrium nisi pœna? Quæ ergo
martyrio præstat ut absq; ulla dubietate ꝓ baptismate re-
putetur: ipsa ita infirma & imbecillis per se erit: ut ꝙ dare
alter ualet

alteri ualet sola nõ ualeat obtinere? Est prorsus sanguinis pro xpo effusio magnæ cuiusdam fidei indubitata probatio, non deo tamen, sed oĩbus. Sed quid si deus qui profectò ad probandũ quod uult, nullis indiget experimentis: æque magnã in corde cuiuspiã in pace morientis inspicit fidẽ: martyrio qdẽ nõ interrogatã, martyrio tñ idoneam? Si recordat⁹ fuerit homo necdum se salutis percepisse mysteriũ, & dolẽs pœnitẽsq; toto desiderio expetierit: sed assequi mortis celeritate præoccupatus nequiuerit: damnabit fidelẽ suũ deus: dãnabit inquam hoĩem pro se etiã paratum mori? Paulus dicit. Nemo potest dicere dñs iesus, nisi in spiritu sancto. Hũc ergo qui in articulo mortis nõ solum inuocat dñm iesum: sed ipsius quoq; toto desiderio expetit sacramentũ: dicem⁹ aut non loqui in spũ sancto, & falsus erit apostolus: aut & cum spũ sancto dãnari? Saluatorem habet habitantem per fidẽ in corde, & in ore per confessionẽ: & cum saluatore damnabit? Pro certo cũ nõ aliunde martyrium nisi ex fide merito illã obtinuerit prærogatiuam, ut singulariter uice baptismi secure suscipiat: non uideo cur non ipsa æque & sine martyrio apud eum tantũdẽ possit: cui & sine martyrii probamento proculdubio innotescit. Possit sanè tantũdem dixerim quãtum ad salutis spectat obtentum: non autem ad meriti cumulum: quo indubitanter martyriũ antecellit. Legimus: Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et item. Qui uiderit mulierẽ ad cõcupiscẽdã eã: iam mœchat⁹ est in corde suo. Quid planius quàm q̃ uolũtas pro facto reputetur, ubi factũ excludit necessitas? Nisi fortè putetur in malo quàm in bono efficacior inueniri uolũtas apud deum qui charitas est: & promptior esse ad ulciscendum quàm ad remunerãdum misericors & miserator dñs. Quomodo is qui alieno debito se teneri fortè in extremis positus recolit: si desit unde persoluat, sola nihilominus pœnitentia & cordis contritiõe obtinere ueniam creditur: ne iam pro eo damnetur: sic sola fides & mentis ad deũ conuersio sine effusione sanguinis & sine perfusiõe aquæ salutẽ sine dubio operatur uolenti, sed non ualenti prohibente articulo baptizari. Et sicut nulla illi pœnitentia remittitur peccatum, si cum possit non restituit ablatũ: sic & huic nulla proderit fides si cũ possit non percipit sacramentũ. Quãquã & fidẽ conuincitur non habere perfectã, si negligit. Vera enĩ & plena fides uniuersa præcepta cõplectit. Est autẽ hoc unũ, ipsumq; præcipuũ ex præceptis. Merito ergo nõ fidelis, sed planè rebellis atq; contemptor reputabitur quisquis obedire renuerit. Quomodo deniq; fidelis qui dei contẽnit sacramẽtum? Sanè infantes quia hanc prohibẽte ætate non possunt habere fidẽ: hoc est cordis ad deũ conuersionem: consequenter nec salutem si absq; baptismi perceptione moriuntur. Non q̃ uel ipsi quãdo baptizãtur, fide omnino careant, sine qua impossibile est uel ipsos placere deo: sed saluantur & ipsi per fidẽ: non tamẽ suã, sed alienã. Dignũ nempe est & ad dei spectat benignitatẽ: ut quib⁹ fidẽ ætas denegat propitiã: gratia ꝓdesse cõcedat alienã. Nec enim oĩpotens iustitia: propriã putat ab his exigendam fidẽ: quos nouit propriã nullã habere culpã. Porrò aliena opus est fide: cum sine sorde non nascantur aliena: quatenus nec à paruulis alienũ sit: quod de oĩbus generaliter dicitur: fide mundans corda eorum. Nec dubium q̃ macula cõtracta ab aliis: aliorum quoq; fide ualeat uel debeat emundari. Hæc sunt quippe iudicia diuinæ iustitiæ: quibus exultans sanctus Dauid. Memor fui, inquit, iudiciorum tuorum à seculo dñe: & consolatus sum. Hucusq; de his. Asserit præterea, ut dicis, ille quem dicis: oẽs antiquos iustos, quotquot uidelicet christi aduẽtũ præcesserunt: tanta omnino habuisse præscientiã futurorũ: quãtã nos qui post sumus, præteritorũ scientiã: ita ut nullus uel simpliciũ iustorũ aliquid prorsus ignoraret ex oĩb⁹ quæ modo nobis euãgelica pandit historia. Verbi gratia. Verbum incarnatũ, partũ uirginalẽ, doctrina saluatoris, miracula, crucem, mortem, sepulturam, descensum ad inferos, resurrectionẽ, & ad cælos ascensionẽ: sic omnino omnib⁹

1. Cor. 2.
1. Ioan. 3.
Matt. 5.
Actu. 15.
Psal. 118.

illorum temporũ iusti & aperte omnia & distincte singula fuisse præcognita: quemadmodũ suo sunt tẽpore post exhibita, & modo cognita nobis: adeò ut nec iusti fuerit nec salui sint quibus ita clara omnia & perspicua non fuerunt. Et id quidem falsum. Verum ad refellẽdum tu tanta in tua epistola posuisse uideris: ut nil addendum penitus putem, & penè quid addi possit, nõ inueniam. De homine tamen qui ista loquitur, pace ipsius dico paucis quod sentio. Videtur pl⁹ nouitatis curiosus, quàm studiosus ueritatis: grauariq; de omni re sentire cũ aliis, & dicere quod aut solus nõ dixerit aut primus. Vnde fit ut in hisquæ sentit & loquitur, modũ omnino tenere aut ignoret aut dissimulet. Ecce enim & in hac assertiõe sua dũ pares in sciẽtia facit oẽs qui uẽtura sperabãt, his qui præterita legũt: deũ profectò aut nimis parcũ prædicat, aut nimis largum oculũ discretionis ex nulla parte aperiens. Aut enim numerũ electorũ illius tẽporis sub paucitate redigit rarissimorũ spiritualiũ quos pro suæ sanctitatis speciali excellẽtia insignes illustresq; illis temporibus extitisse, ac singulari munere spiritus singula uti uentura erant præuidere certissime potuisse scriptura cõmemorat: & sic nimis abbreuiat manũ dei, dum præter paucos illos perfectissimos neminẽ eo tẽpore putat potuisse saluari: aut certe si & illa tẽpora multitudinẽ saluandorũ etiã præter istos habuisse nõ diffitet, magnã sed in auditã diuini muneris largitatẽ ueteri populo collatam asserit: siquidem omnem multitudinẽ omnia quæ de mysterio nostræ redẽptionis superi⁹ enumerata sunt, liquido præcognouisse constiterit. Cum enim ex his quippiã tunc nec scriptũ manifeste, nec publice prædicatum fuisse manifestũ sit: restat ut fateamur omnia omnibus per spiritũ reuelata fuisse: & sic oẽs spũales, omnes perfectos, omnes extitisse ꝓphetas, quotquot ab aduentu dñi retro iusti & salui fuerũt. Fuit itaq; antiquis tẽporibus aut perrara salus, aut nimiũ numerosa pfectio. Quorum quidẽ quodlibet sapere, discretionis terminos excedere est. Q. si uidet tolerabilius, imo & deo iustius iudicat replesse potius & ditasse secula illa multitudine perfectorum, quàm saluandorum tanta fuisse paucitate cõtentum, quatenus & salui nõ pauci tunc fierent & omnes nihilominus repleti spiritu prophetico: necdũ reuelata mysteria iam tũc penetrarent: si inquã hoc recipitur, benedicimus quidem deũ in donis suis: sed quid tempori gratiæ reseruatum sit, non uidemus. Nisi q̃ tempus gratiæ illud potius iuxta sententiã hanc fuerit appellãdũ, in quo tot & tantæ dei populo diuitiæ spũs affluebãt: ut illud prorsus incredibili fœlicitate cerneret impletum quod moyses optabat, cũ diceret. Quis dabit ut oẽs prophetẽt? Quæso quid simile attulit euãgelium? Frustra gloriat Paulus de primitiis spũs quas se putat cum suis coapostolis accepisse: cũ nil tale in diebus suis potuerit experiri. Deniq; aiebat. Nunquid oẽs prophetæ? Frustra inquã gloriatur de euangelio suo quia nõ ab hoĩe neq; per hoĩem illud accepit, sed quasi speciali quadã prærogatiua per reuelatione iesu christi: cum & ante ipsum per spiritum fuerit etiã populus reuelatum. Sed nec apostol⁹ petrus profectò debuit propheticũ illud ad sua tempora retorquere. Effundam de spiritu meo super filios & filias uestras: & prophetabunt filii uestri & filiæ: si abũdãtior iam præcesserat trãsactis seculis effusio spirit⁹. Aut certè propheta, uel potius in propheta deus, si uerè illa tempora apostolica cum hoc diceret intuebatur: non planè effundam sed subtrahã magis de spiritu meo dixisse debuerat. Quid enĩ? Si filiis euãgelii omnes ueteres iustos pares facimus in scientia: nunquid non & superiores in gratia consequenter fateri necesse est: utpotè quos non lectio sicut nos, aut prædicatio sed ipsa unctio docuerit omnes de omnib⁹? Esto tamẽ: toleremus nos nostram iniuriam, & apostoli quoq; suam: ut & ipsis minimi etiam antiquorum iustorum comparentur in scientia, præferantur in gratia. Sed est sanè quod ullo omnino pacto merito nõ ferimus: ut dñs uidelicet gloriæ sentiat uel facili unquã potuisse, uel fallere uoluisse. Qui

Actuũ. 2.

Matt. 11. quidē ipse protestatus est: inter natos mulierū maiorē ioā
ne baptista non surrexisse. Vide aūt si nō uere falsum, fate
ri cogimur ueritatis hoc testimoniū: si tantum tribuam⁹
ueteribus quantum nec ioanni uendicare ualemus. Non
utiq; fit iniuria ioanni: si quid ignorasse creditur aut dici
tur: nimirum quod & ipse nō diffitetur. Sed si quod preco
ni ueritatis negamus: contra preconiū ueritatis alteri da
mus: hoc nō tantum iniuria, sed & blasphemia est: & planè
ioanni non contradicere, sed ueritati. Quid ergo? Amic⁹
Ibidem. sponsi dubitat & quærit. Tu es qui uenturus es: an aliū
expectamus? & nos millibus hoīm certitudinē de oīb⁹ no
stro mendacio confirmamus? Nec ipsos de se ita ueteres
sensisse paucis aduertere possum⁹. Moyses scribit deum
Exo. 3. ad se loquētē dixisse sic. Ego sum deus abraham: & deus
isac, & deus iacob, & nomen meum adonay nōn indicaui
eis, subaudis sicut tibi. Ostēdit ergo se de dei notitia pl⁹
aliquid præcedentibus patribus accepisse. Dauid quoq;
Psal. 118. super doctores suos & seniores donū sibi intelligentiæ au
dacter præsumit ita dicens. Super oēs docentes me intel
Dan. 12. lexi: quia testimonia tua meditatio mea est. Et rursum. Su
per senes intellexi. Sed & propheta daniel. Pertransibūt
ait, plurimi: & multiplex erit sciētia, ampliorem scilicet re
rum notitiam promittens & ipse posteris. Si ergo (ut ait
etiam sanctus papa gregorius) sm̄ incrementa temporum
creuit & scientia spiritualium patrū: & quanto uiciniores
aduentui saluatoris extiterūt, tātò mysterium salutis ple
nius perceperūt, non est dubium quin his qui & præsen
Luc. 10. tes fuerūt, multo amplius cōtulerit rerū ipsarū exhibitio
Ioan. 15. atq; præsentia exhibentis. Deniq; & audiūt. Beati oculi
qui uident quæ uos uidetis. Item. Vos autē dixi amicos:
Luc. 10. qa omnia quæcunq; audiui à patre meo, nota feci uobis.
Multi, inquit, reges & pphetæ uoluerūt uidere quæ uos
uidetis, & non uiderunt: & audire quæ auditis, & non au
dierūt. Quare? Vt uidelicet clarius largiusq; perciperēt
quod uix tenuiter obscureq; præsenserāt. Alioquin qd
opus erat foris uidere carnē, & carnis audire sermones, si
iam intus à spiritu fuerant perfecte instructi de oīb⁹. præ
sertim cū dn̄s dicat. Caro non prodest quicquā: spūs est
Ioan. 6. qui uiuificat. Q; si pphetæ & q illustriores uidebantur in
illo populo: non oēs oīa liquido æqualiter agnoscere ua
luerunt: sed alij plus, alij minus, prout eis spūs dabat, diui
dēs singulis prout uolebat, idq; absq; præiudicio suæ san
ctitatis atq; perfectiōis, quāto magis simpliciores quiq;
iusti sine detrimento salutis, saluatiōis tēpus, modum &
ordinem nescire potuerunt: quæ tamē certa spe, & fide uti
promissa fuerant firmissime tenuerunt? Quanti hodieq;
profectò ī populo christiano uitæ æternæ, seculiq; futuri
quod indubitanter credunt & sperant, & ardenter deside
rant: formā tamē ac statū ne cogitare quidem uel tenuiter
norūt? Ita ergo multi ante saluatoris aduētū, deum omni
potentē tenētes & diligentes suæ salutis gratuitū promis
sorē: credētes in pmissione fidelē, sperantes certissimū re
demptorē: in hac fide & expectatione saluati sunt, licet qn̄
& qualiter & quo ordine salus repromissa fieret, ignora
rent. Deniq; Beda aperte docet aperta omnia omnib⁹ ne
quaquam fuisse quæ de xp̄o futura erant, quod tu quoq;
testimoniū ī tua epistola posuisti. Vnū, inquit, idemq; do
minicæ crucis tropheū pri⁹ pphetæ & moyses quàm apl'i
nouerāt, & prædicabant: sed pphetæ hoc aliquoties figu
ratis uelatisq; sermonibus, apl'i autē apostolorūq; succes
sores patefacta luce euangelij semper aperte prædicabāt:
ita ut nūc oīs populus christianus scire & cōfiteri debeat
fidē quam eo tēpore pauci admodū, & perfectiores quiq;
nouerūt: quāuis oīs populus dei etiā tūc eiusdē mysteria
fide in legalibus cerimonijs typice portaret. Multa sunt
quæ ad hæc confirmāda cōcurrunt; sed modus epistolaris
cuncta nō patitur, nec opus est. Arbitror em̄ (ut ante iam
dixerā) me quoq; nō respōdēte: ea potuisse sufficere quæ
tua super hoc ep'la continet. Sed hoc addidi, ne intactum
quid præterire ex oīb⁹ quæ petisti. ¶ Iam contra assertio
nem tertiā nō multū nobis arbitror laborandum: tum qd

manifestam nimis præferat falsitatē: tum q ipse eius inuē
tor, in sua superiori sententia ipsam per se satis impugnet
sibimetipsi contrarius. Cū em̄ de nocturno illo priuatoq;
susurrio dn̄i cū nichodemo, laqueū nectat publicæ dāna
tionis per totū orbē ignorātib⁹: arbitrās uidelicet nemi
nem ex illa hora potuisse saluari qui non fuerit baptizat⁹
nōnne aperte peccatum ignorantiæ, & peccatū dānabile
cōfitetur? Nisi fortè tam proteruus sit ut deū hoīes sine
culpa dānare existimet. Verendū tn̄ ne si uel breuiter non
respōdetur stulto iuxta stultitiam suā: putans fortè sapiē
tiam: securius spargat seminariū uecordiæ in auribus insi
pientiū: & ita iam insipientiæ eius non sit numerus. Veri
tatis proinde testimonijs paucis & manifestis: manifestū mē
dacium confutetur. Is forsitan qui asserit nō posse pecca
ri per ignorantiam, nunquā pro suis ignorātijs deprecat
sed potius prophetā irrideat deprecantē & dicentē. Deli Psal. 24.
cta iuuētutis meæ, & ignorantias meas ne memineris. For
sitan & reprehendet deū exigentem pro peccato ignorā
tiæ satisfactionē. Loquitur em̄ in leuitico ad moysen, di
cens. Anima si peccauerit per ignorātiā: feceritq; unū ex Leui. 4.
his quæ lege dn̄i prohibentur: & peccati rea intellexerit
iniquitatē suā: offerret arietē immaculatū de gregibus sa
cerdoti: iuxta mensurā æstimationēq; peccati. Et rursum:
Qui orabit pro eo qd' nesciēs fecerit, & dimittet ei: quia Ibidem.
per errorē deliquit in dn̄o. Si ignorātia nunquā peccatū
est, cur dictū est in epistola ad hebræos quia in secūdo ta Heb. 9.
bernaculo semel in anno solus pontifex intraret non sine
sanguine quē offerret pro sui & populi ignorātia? Si pec
catū ignorātiæ nullū est: nō ergo peccauit saulus q perse
quut⁹ est ecclesiā dei: quoniā quidē ignorās hoc fecit, ma 1. Tim. 1.
nens in incredulitate. Bene itaq; faciebat q erat blasphe
mus & persequutor, & cōtumeliosus: q erat spirās mina
rū & cædis ī discipulos dn̄i: in hoc ipso qppe abundanter
æmulator existens paternarū suarū traditionū. Nō ergo Gala. 1.
debuit dicere, miam cōsequut⁹ sum, sed mercedē recepi: 1. Tim. 1.
qppe quē ignorātia à peccato reddebat immunē, insuper
& æmulatio remunerabilē iudicabat. Si inquā ignorātia
nunquā peccat: quid ergo causamur aduersus occisores
apostolorū: quoniā quidē non solū malū esse nescierūt in
terficere illos: sed insuper quoq; id faciēdo arbitrati sunt
obsequiū se præstare deo? Sed & frustra in cruce saluator Ioan. 16.
pro suis orabat crucifixoribus: quippe nesciētibus (ipso Luc. 23.
teste) qd facerēt, & ita nequaquā peccantib⁹. Neq; enim
fas est ullaten⁹ suspicari mentitum fuisse dn̄m iesum aper
tè perhibentem eos ignorare quid facerent, & si fortè de
apostolo dubitet quis q carnē suam æmulās, sicut homo
mētiri potuerit ubi ait. Si em̄ cognouissent: nunquā dn̄m 1. Cor. 2.
gloriæ crucifixissent. Nunqd non ex his satis apparet in
quātis iaceat ignorātiæ tenebris q ignorat peccari posse
interdū per ignorātiā? Sed de his hactenus. ¶ In fine mihi
insinuas, amicabiliter quidem, moueri aliquos super qua
dam mea sententia qua dixi cum euangeliū exponere: cō
silium dei nulli etiam beatorum angelorū antequā uirgi
ni reuelatū. Primo qdē inde (ut arbitror) quia nō satis in
ste mouent aduertere possunt, q eandē sentētiam nō con
stāter affirmo: sed cum temperamēto, suspēdēs sub disiun
ctiua particula: uel ideò inquā dictum est à deo. Siquidem
præmissa una causa quæ mihi uidebat cur euāgelista cum Luc. 1.
diceret. Missus est angelus gabriel: nominatim subiecerit
à deo: alterā quoq; tēperate qdē & sub disiunctiōe subiū
xi: quo & mihi nō incūberet defendēdi necessitas: & lecto
ri daret eligēdi facultas quā è duabus uoluisset. Si igitur
una quælibet illarū stare potest, de altera quid suggillor:
qppe qui neutrā affirmans, lectoris utrāq; magis iudicio
derelinquo? Quāquā & si ex sententia dixerim ignotum
usq; adhuc sanctis angelis fuisse dei consilium: non quidē
quia per incarnādi uerbi mysteriū dei ppositū erat qnq;
operari salutē in medio terræ; hoc enim & multis morta
lium & præscire donatū est & prædicere: sed quod potissi
mū tēpus, quēmue locum, uel modū, præcipueq; quā uir
ginē ad implēdū ppositū suū elegisset deus: si inquā hoc
dei consilium

dei conſiliū non de opere ſed de tēpore, loco, modo, atq̨
perſona: etiā ſanctos ignoraſſe angelos ſenſerim & ſcripſe
rim: profectò nō uideo cur incredibile uideatur. Sanè ibi
unuſquiſq̨ in ſuo ſenſu ſecurus abundat: ubi aut certè ra
tioni, aut nō contēnēdæ auctoritati quod ſentitur nō ob-
uiat. Quænam enim me ratio ſiue auctoritas ſētire cogat
etiam tempus illud ab antiquo angelis innotuiſſe, de quo
apoſtolus: Poſtquam uenit, inquit, plenitudo temporis
Gal.4. miſit deus filiū ſuū factū ex muliere factū ſub lege. Credi
bilius magis fortaſſe uidet, ut ſicut futuri aduētus domi-
ni (ipſo teſte) diem prorſus ignorant: ita quoq̨ proris tē
pus nequaquā præſcierit. Quis ſcit enim ſi modo illo ſpi-
ritali dei ſapientia de primo aduentu ſuo & angelis illud
loquuta ſit: qđ apoſtolis per os carnis aſſumptæ de ſecū-
Actuū.1. do legitur reſpondiſſe: nō eſt inquiēs ueſtrū noſſe tēpora
uel momenta quæ pater poſuit in ſua poteſtate? Quæ me
rurſum credere compellat neceſſitas: angelos iam ante ad
uertiſſe ciuitatem nazareth, quàm illo cernerēt miſſum ar
changelum uirginem ſalutare, & partū nunciare diuinū?
Siquidē ꝙ prælecta fuerit bethleē natiuitati, hieruſalē
paſſioni, etiā ſic aperpe præſcitū & prædictū eſt à prophe
tis. Q; aūt & nazareth prouiſa ſimiliter eſt cōceptiōi: nō
tñ ſimiliter ut arbitror præuiſum fuiſſe & à prophetis: cui
dens aliquod inuenit de ſcripturis teſtimoniū. Nā quod
Matt.2. legit Qm̄ nazareus uocabit: profectò euāgeliſta qui hoc
de propheta ſumit: nō tam ad cōceptionē quàm ad educa
tionem referri ſatis euidēter oſtendit: quod illo uidelicet
Ioan.7. ex ægypto reportat⁹ fuerit: illicq̨ nutrit⁹. Deniq̨ iudæi
ad nicodemū: ſcrutare, aiūt, & uide: qm̄ ꝓpheta à galilæa
nō ſurgit. Et quidē ſciēti legē loquebant: & qui magiſter
erat in iſrael: nihilq̨ facile ignoraret ex oībus: & tñ tota fi
ducia inſtabant monſtrantes ſcripturas non loqui chriſtū
uenire à galilæa: cuius nazareth ciuitas eſſe cognoſcitur.
Plus ſane ad manū fuit eis teſtimoniū de ꝓpheta: ex quo
regi locū ſciſcitanti natiuitatis, incūctāter bethleē reſpō-
derunt. Itaq̨ natus in bethleē xp̄s eſt, & in hieruſalem paſ
ſus: & utrūq̨ aperte prædixiſſe prophetas manifeſtum eſt.
Cōceptus æque eſt & in nazareth ciuitate galilææ: nec ta
mē uiſum eſt occurrere quippiam uel nicodemo ꝑ quod
ſiue galilæā ſiue nazareth ad xp̄i aduentū undecūq̨ perti
nere doceret. Sic quoq̨ nathanael doct⁹ & ipſe ī lege phi
lippo nuncianti ieſum filium ioſeph à nazareth: mox ſub
Ioan.7. interrogatione ammirando reſpōdit. A nazareth, inquit,
poteſt aliquid boni eſſe? Nimirū admirans ꝙ à nazareth
chriſt⁹ nunciaret, quod ex nulla penitus ſcriptura recole-
ret. Aut ſi non interrogādo quidem, ſed magis affirmādo
illud reſpondiſſe cōtēdit: memor utiq̨ prefati teſtimonij:
qm̄ nazareus uocabit, non tamen perinde ꝙ in nazareth
cōceptus fuerit ieſus, eum agnouiſſe conſtabit: cū multæ
aliæ cauſæ occurrere potuiſſent cur illud propheta prædi
xerit? Potuit ergo & de cōceptionis loco ut prophetas,
ſic & angelos diuinū latuiſſe conſiliū. Modū deinde illū
tam incōprehēſibilē, quē & uirgo ſolicita reqſiuit: unde
quæſo docere queā angelis fuiſſe ꝑcognitū? Mihi uerò
uidet ne ipſi quidē (ut pace eius dixerim) qui nunciabat.
Quod & ipſe fatetur, ſi eius uerba diligenter aduertim⁹.
Lucæ.1. Reſpondens quippe: ſpūs ſctūs ſuperueniet in te: nónne
aperte mittit ad magiſterium ſpūs ſancti, cuius unctione
deceat de oībus quorū ipſe ſibi non præſumit ſcientiā: &
diſcat experiēdo, quod audiēdo nō poterat? Deniq̨ ſub-
Ibidem. iungit. Et uirtus altiſſimi obumbrabit tibi: expreſſi⁹ pro-
fectò ſignificans modū ſecretiſſimū arcani incōprehēſi
bilis & ineffabilis ſacramenti: quo quaſi in umbra cum ſo
la & in ſola uirgine, ſola trinitas conceptum fuerat opera
tura diuinū. Ad hoc quoq̨ inueſtigandū myſteriū, min⁹
Ioan.1. ſe idoneum cōfitetur ille magnus ioānes: cum ſe indignū
perhibet ſoluere corrigiam calceamenti. Sed & ipſam uir
ginem rogo unde probabitur ex nomine uel ex facie ante
cognitā angelis: ꝙ ipſa uidelicet eſſet quā deus elegerit ī
matrem ſibi: excepto dūtaxat archangelo: cui & ſeruanda
ab initio tradita fuiſſe credenda eſt? Porro autē ſi diabo-
lus eam nec poſt conceptionem agnouit, ioſeph utiq̨ de-
ſponſatiōe deceptus: credi poteſt & ſanctis angelis uel an
te minime innotuiſſe, ꝙ ipſa uidelicet eſſet mater dei futu
ra. Sanè etem̄ reprobi ſpirit⁹ etſi deſtituti ſunt participa-
tione gratiæ ſpiritalis: nō tamē uiuacitate induſtriæ natu
ralis. Vidésne in quātis ſalua fide & ueritate ſcripturarū,
diuinum angeli conſilium poterant ignoraſſe: præſertim
ut horū reuelādorū prærogatiua matri uirgini ſeruaret?
Primū equidē eſt tēpus, ſecundū locus, tertium modus,
quartū electio perſonæ uirginalis. Hoc reſponde fratrib⁹
qui me reprehēdūt ꝙ dixerim ad laudē uirginis ideò po-
ſitū eſſe à deo: ne cui fortè uel beatorum angelorum ſuum
cōſiliū deus priuſquā uirgini reuelaſſe putetur: excepto
dūtaxat archangelo gabriele. Suum conſilium dixi: non
de opere, ſed de operis tēpore, de loco, de modo, de perſo
næ quoq̨ electione. Vale.

Ad Iuggerium abbatem ſancti Dionyſij.
Epiſtola. LXXVIII.

EXijt ſermo bonus in terrā noſtrā: in bonū ſine
dubio bonis cooperaturus, ad quoſcunq̨ per-
uenerit. Enimuerò audiētes oēs qui timēt deū
quāta fecit aīæ tuæ: gaudēt & ſtupēt ſup tanta
& tam ſubita mutatione dexteræ excelſi. Vbiq̨ ī dn̄o lau
datur aīa tua: audiunt manſueti & lætant: & mirant etiam
qui te nō nouerūt, ſed tantū audiūt qualis de quali fact⁹
es, atq̨ in te deū glorificant. Auget uerò gaudiū & mira-
culū pariter, ꝙ ſalutis conſiliū cælitus infuſum tibi proti-
n⁹ tuis refundere, atq̨ ita implere fategiſti quod legitur.
Qui audit, dicat ueni. Et illud. Quod dixi uobis in tene-
bris, dicite in lumine: & qđ in aure audiſtis, prædicate ſu Apo.22
per tecta. Sic ſtrenuus ī bello miles: imo ſic pius ac fortis Mat.10.
militum dux: ubi ſuos fortè conſpexerit in fugam uerſos:
iāq̨ hoſtili paſſim gladio trucidari: etſi ſe uel ſolū uideat
euadere poſſe: libet tamen mori magis cū illis, ſine quib⁹
uiuere pudet. Proinde ſtat in prælio, fortiter dimicat: & ī
ter cruentos gladios per medias acies hac illacq̨ diſcur-
rens, uoce & enſe terret quātū ualet aduerſarios, animat
ſuos. Vbi acrius inſiſtere hoſtē: ſocijſq̨ graui⁹ competit
imminere periculū, ibi adeſt. Occurrit feriēti, pereūti ſuc
currit: eò quippe mori paratus pro ſingulis, quò deſpera
tus de uniuerſis. At uerò dum pauliſper retentare & retar
dare nititur inſequentes: ſuos uerò quos ualet erigit cor-
ruētes: reuocat fugiētes: fit plerūq̨ ut ī manu forti tā gra
tam quàm inopinatā obtineat ſalutē ſuis: hoſtibus confu
ſionem. Fugant tandē quos fugiebāt: ſuperat quos penè
ſuſtinebāt uictores. Et qui prius periclitabantur de uita:
poſtmodū exultāt & de uictoria. Sed qđ nos tam religio-
ſum, tam forte factū ſecularibus cōparam⁹: quaſi exempla
nobis de ipſa deſint religione? An non liquido cert⁹ erat
deo pollicente moyſes: ſiqdē periſſet popul⁹ cui præcat:
ſe nō ſolū pariter periturū non eſſe: ſed inſuper & miſſum
iri in gentē magnā? Et tñ quo affectu, quo ſtudio, quibus
pietatis uiſceribus irritātibus ſubuenit, obuiat iraſcenti?
Deniq̨ & ſe obijciēs pro delinquētib⁹ ait. Si dimittis, di
mitte, ſin autē, dele me de libro tuo quē ſcripſiſti. Fidelis Exo.32.
aduocatus: qui qm̄ nō quærit quæ ſua ſunt: facile obtinet
omne quod quærit. Planè benignus, qui tanquam caput
unigenitū mēbris: genti ſuæ firma charitate cohærēs: aut
illā ſaluabit ſecū: aut nō poteſt niſi idē cū illis ſubire peri
culū. Hieremias quoq̨ uinctus & ipſe inſeparabiliter ſuis
ſed affectu cōpaſſionis, non contentionis aſſenſu: præ cōi Hier.43
exilio & ſeruitute contempſit natale ſolum, ac propriā uo
luntatē. Quippe cui cæteris migrātibus libere manere in
patria liberū fuit: ſed maluit captiuus abduci cū populo,
cui ſe fore & in ipſa captiuitate nouerat neceſſariū. Paulus
eodē ꝓculdubio ſpū optans anathema eſſe etiam ab ipſo
xp̄o pro fratribus, ꝓprio experit affectu quā uera ſit illa Rom.9.
ſniā. Fortis eſt ut mors dilectio: dura ſicut infernus æmu-
latio. Videtis quorū uos imitatorē ꝓbaueritis? Sed addo Cant.8.
adhuc (quē penè prætermiſerā) & ſanctum dauid: qui cer-
nens dolēsq̨ populi ſtragem: angelo percitienti feſtinus 2.re.42.

occurrit:& in se potius domūq; patris sui diuinam trans
ferri flagitat ultionem. Quis hanc tibi perfectionem pro-
ponebat? Ego tanta fateor audire de te: etsi desiderabam:
non tamē sperabam. Quis nempe te crederet saltu (ut ita
dicam) repentino summā occupare uirtutū: sublimia me-
ritorū attingere? Sed absit ut pro nostræ fidei speiue an-
gustijs, immensa dei pietas æstimetur: qui, qđ uult in quo
uult operat̃: accelerās opus & alleuiās onus. Quid enim?
Tua certè, nō & tuorū errata, sanctorū carpebat zelꝰ: tuis
non ipsorū excessibꝰ succēsebāt: solāq; in personā tuam,
nō etiā in abbatiā fraternū susurriū immurmurabat. Solū
deniq; te in causam uocauerant. Tu te corrigeres: & nil re
siduum quod pateret calumniæ. Te inquā mutato, mox
oīs tumultus cōcideret, quiescæret strepitus. Solumq; ac
totū erat quod nos mouebat: tuus scilicet ille habitus &
apparatꝰ cum procederes, ꝙ paulò insolētior appareret.
Deponere fastū, habitūq; mutares, & facile oīm quiesce-
re poterat indignatio. Cæterum tu & fecisti satis causanti
bus: & adiecisti quod merito collaudemus. Quid em̃ iam
in humanis operibꝰ iure laudabit̃: si hoc summa ammira
tione & laude dignissimū nō habet̃? Quāquā non huma-
num, sed diuinū profectò sit opus, tantorū simul & tam re
pentina immutatio. In cælestibꝰ magnū suscitat gaudiū
unius peccatoris cōuersio. Quid totius congregatiōis?
Quid & istius? Locꝰ qppe ab antiquo & nobilis, & regiæ
dignitatis extiterat: palatij causis, regūq; exercitibus de-
seruire solebat. Sine cūctatione & fraude sua cæsari redde
bantur: sed non etiā deo quæ dei sunt persoluebāt̃ æque
fideliter. Quod audiuimꝰ: nō quod uidimꝰ loqmur. Clau
strum ipsum monasterij frequēter (ut aiunt) stipari militi
bus, urgeri negocijs, iurgijs personare, parere interdū &
fœminis. Quid inter hæc cæleste, quid diuinū, quid spiri-
tuale poterat cogitari? Nunc uerò uacatur inibi deo: stu
detur continētiæ: disciplinæ inuigilat̃: lectionibꝰ sanctis
intēditur. Iuge quippe silentiū, & ab omi strepitu secula-
rium perpetua quies: cogit cælestia meditari. Porrò cōti-
nentiæ labor, & rigor disciplinæ: psalmorum hymnorūq;
dulcedine releuant̃. Pudor de præteritis, nouæ conuersa-
tionis tēperat austeritatem. Is autē qui ī præsenti per pa-
tiētiā capitur bonæ cōsciētiæ fructꝰ: futurorū quoq; bo-
norū operat̃ desiderium, quod nō frustrabit̃: & spem quæ
nō cōfundit. Vēturi timor iudicij: pio cedit fraternæ cha-
ritatis exercitio. Charitas quippe foras mittit timorem.
Tædiū & acediā procul pellit sanctarum uarietas obserua
tionum. Et hæc retexímus ad laudem & gloriā dei tāquā
oīm auctoris: nō tñ sine uestra: tāquā ipsiꝰ coadiutoris in
omnibꝰ. Potuit quidē ea ipse agere sine uobis: sed maluit
uos operū habere cōsortē, ut haberet & glīæ. Increpabat
Mat. 12. saluator quosdā ꝙ orationis domū speluncā latronum fa
cerēt. Habebit ergo sine dubio cōmendatū qui è regiōe
operā dedit uendicare sanctū à canibꝰ, à porcis margari-
tam: cuiꝰ studio & industria uulcani officina studijs uide-
tur mācipata cælestibꝰ: imo sua deo habitatio reddita: &
in id potius quod ante fuit, ex synagóga satanæ restituta.
Sanè non ad confusiōem cuiuspiam siue improperiū præ
terita mala retexímus: sed ut ex cōparatione ueterum, no-
uitatis decus gratius uenustiusq; appareat: quia tunc re-
cētia iocūdius bona clarescunt: cū fuerint malis compara
ta prioribꝰ. Slīa ex silībꝰ īnotescūt: sed ex cōtrarijs cōtra
ria aut placēt ampliꝰ, aut displicēt. Iūge nigra cādidis: &
mutua collatiōe in ꝓprio quæq; colore distinctius enite-
scūt. Sic fœda admota pulchris, pulchriora reddūt: magis
fœda reddunt̃. Ne qua tñ offensiōis uel confessiōis subre
1. Cor. 6. pat occasio, replicamus & nos uobis illđ aplī. Et hoc qdē
fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis. Iā nullus secu
laribus ī domū dei patet aditus, nullus ad sancta curiosis
accessus. Nulla iā cū ociosis cōfabulatio permiscetur, so-
litus puerorū aut puellarū strepitus non audit̃. Solis pue
ris xp̄i, de quibus dicit̃. Ecce ego & pueri mei mecū: locus
sanctus peruius & expositus diuinis tñ laudibus, ac sacris
soluendis uotis, debita solicitudine & reuerētia custodit̃.

Quàm læta martyres aure (quorū permaxima locū ip̄m
turba nobilitat) horū clamorē puerorū strepitusq; perci
piunt quibꝰ & uicissim nō minori utiq; suæ affectiōis cla-
more respondent. Laudate pueri dñm: laudate nomē dñi. Psal. 112.
Et rursum. Psallite deo nostro psallite: psallite regi nostro Psal. 34.
psallite. Dum manibus pectora, genibus pauimēta tūdū
tur, uotis & deuotis precibus altaria cumulantur, sordēt
genæ lachrymis, gemitibus atq; suspirijs mugiunt diuer
soria: & pro forensibus causis, canticis spiritalibꝰ sacra te
cta resultant, nil supernis ciuibus magis spectare libet, nil
règi summo iocūdius exhibet̃. Quid em̃ aliud est qđ ait: Psa. 49.
Sacrificiū laudis honorificabit me? O si qs haberet ocu-
los apertos, quos orādo ꝓpheta puero reuelauit: uideret
ꝓculdubio quēadmodū præueniunt principes coniuncti
psallētibꝰ, in medio iuuēcularū tympanistriarū. Videret
inquam qua cura, quóue tripudio intersunt cantantibus,
assunt orātibus, insunt meditantibꝰ, supersunt quiescenti
bus, ordinātibus & ꝓcurantibus præsunt. Agnoscunt ni
mirū supernæ potestates cōciues suos: & pro his qui hæ-
reditatē capiunt salutis, solicite congaudent, confortant,
instruūt, protegūt, prouidētq; oībus, oēs in oībus. Fœli
cē ego me dixerim q adhuc uiuā, ista etsi nō uidere, quoni
am absens sum, certè uel audire. Cæterū uos fratres lōge
fœliciores: quibus ea datū est & actitare. Porrò super oēs
benedictus, quē tāti primatu boni, totius auctor boni di-
gnatꝰ est. De qua merito prærogatiua tibi præcipue cha-
rissime cōgratulamur, per quem utiq; totum est qđ mira-
mur. Grauaris forsitan laudibus nostris: sed non oportet.
Nil quippe simile habet quod loquimur, illorū blanditijs
qui dicūt bonū malū, & malū bonū: atq; ita quēcūq; bea-
tificāt, in errorē inducūt. Blāda sed periculosa laus, cū lau
datur peccator in desiderijs animæ suæ: & iniquꝰ benedi-
citur. Noster qualiscūq; fauor de charitate ꝓcedit: & ueri
tatis limitē prout sapimus nō excedit. Securus gloriatur:
qui in dño gloriat̃: hoc est ī ueritate. Nōs nō malū bonū
sed malū diximus qđ malū erat. Verū si malis audacter cū
uidimus oblatrauimus: nunc cū ad bona uentum est, sile-
re debemus, & non magis testimonium perhibere bono?
Alioquin corrosores fuisse cōuincimur, non correctores:
quia mordere quàm emēdare maluimus: si bonis obmute
scimus, qui intātum reclamauimus malis. Iustus corripit
in misericordia, peccator adulat̃ in impietate: ille ut curet
iste ut occultet qđ erat curādū. Nihil tibi apđ eos q timē
tes dñm glorificāt, suspicādū est de oleo peccatoris: quo
tuū quondā caput impinguare solebat. Laudamus te: qm̃ Psal. 118.
tu facis unde. Nō nos sanè adulamur: sed in te dei munere Eccl. 39.
adimpletur qđ psallis. Qui timēt te, uidebunt me, & læta
bunt̃: qa in uerbo tuo sup speraui. Et item. Collaudabunt
multi sapiētiā eiꝰ. En tuā quā plures p̄dicāt sapiam: sed q̄
priorē detestati sunt īsipiētiā. Volo te taliū preconijs de-
lectari: qui tam timeant palpare uitia, quàm detractare uir
tutibus. Veri isti sunt laudatores: qui ita bona laudare so
leant, ut lactare in malis nō nouerint. Sunt enim ficti lau-
datores: ueri autē detractores quos scriptura commemo- Psal. 61.
rat dicens. Vani filij hoīm, mendaces filij hoīm in stateris:
ut decipiant ipsi de uanitate in idipsum. Hi planè sunt de Prou.
uitandi, iuxta cōsiliū sapiētis dicētis. Fili si te lactauerint
pctōres: ne acquiescas eis. Habēt ergo & lac & oleū pec-
catores, suaue quidē, sed uenenósum, sed mortiferū. Mol
liti sunt, inquit, sermones eius: hoc est adulatoris, super
oleum, & ipsi sunt iacula. Habet oleum & iustus, sed miæ,
sed sanctificationis, sed lætitie spiritalis. Habent etiā & ui
num: quod aīæ insolētis infundat uulneribꝰ. Siquidē do
lētis: & quā corde uiderit esse cōtrito, oleo miæ cōsueuit
delinire tristitiā. Vbi corripit, uinū infundit: oleum, cum
blāditur. Et quidē uinū absq; odio: oleū sine dolo. Proin
de nō omnis laus adulatio: sicut nec oīs reprehēsio de ani Psa. 140.
mi rancore descēdit. Beatus qui dicere pōt. Corripiet me
iustus in mia & increpabit me: oleū aūt pctōris nō impin
guet caput meū. Quod ubi longe fecisti à te, dignū te pro
basti oleo & lacte sanctorum. Quærāt sibi iam in paruulis
babylonis

babylonis,dulces sed truces: matres quibus lac mortis
emulgeāt,quos blandis mulceāt fauorib⁹,ac flammis nu-
triant sempiternis. Nā ecclesiæ alūnus ex uberibus sapiæ
lactis melioris expert⁹ dulcedinē: iam in eo cœpit crescere
in salutē iā & ex eo satiatus eructat dicens. Meliora sunt
Can. 1. ubera tua uino,fragrantia unguentis optimis. Et hoc ad
matrē. Verū itē gustato ac ꝓbato quàm suauis est dn̄s: ut
uere patrē dulcissimū ait ad ipsum. Quàm magna multi-
Psal. 30. tudo dulcedinis tuæ dn̄e,quā abscōdisti timētib⁹ te. Im-
pletū est ꝓfectò desideriū nostrū. Olim em̄ cū dolens cer-
nerē tāta te auiditate de labijs adulantium, mortis escam,
peccati fugere fomitem: optans tibi & gemens, intra me
aiebā. Quis mihi det te fratrē meū suggētē ubera matris
meæ? Sint ꝓcul à te iā blādi ac fraudulenti lactatores: qui
cū in faciē te benedicerēt, ꝓbris oīm atq; ludibrijs expo-
nebāt,& eorū ꝑsens euge,orbis tibi fabulā pariebat: imo
te fabulā orbi. Si mussitāt etiā nunc,dicito illis. Si adhuc
uobis placerē: xp̄i seruus nō essem. Quib⁹ in malis placui
mus: æque & in bonis placere nō possum: nisi forte muta
ti prius incipiāt & ipsi odisse qd' fuimus: & sic demum qd'
sum⁹ diligere. ¶ Duæ nostris tp̄ibus ortæ sunt in ecclesia
nouæ & execrandæ ꝑsumptiōes: quarū una (ut pace tua
cōmemorē) tua est illa pristinæ cōuersatiōis isolētia. Sed
hæc auctore deo emēdata est,ipsi ad gloriam,tibi ad coro
nam,ad gaudiū nobis,oīb⁹ ad exēplū. Pōt etiā facere de⁹
ut citi⁹ & sup altera cōsolemur. Quā sanè odiosam admo-
dum nouitatē,& uereor ꝓferre in medium,& ꝑtermittere
grauor. Vrget quippe linguā in uerba dolor: sed timor li
gat. Timor, dūtaxat ne quē offendā si palā fecero qd' me
mouet: qm̄ ueritas nonnūquā odiū parit. Verūtamen de
hmōi odio,ipsam quæ parit illud: ita me audio cōsolantē.
Matt. 1. Necesse est,ait,ut ueniāt scādala. Nec me ut estimo,tāgit
oīno qd' sequit̄. Væ aūt homini illi,ꝑ quē scandalū uenit.
Cū em̄ carpunt̄ uitia: & inde scādalū oritur: ipse sibi scan-
dali causa est: qui fecit qd' argui debeat: non ille q arguit.
Deniq; nec cautior sum in uerbo,nec circūspectior in sen
su,illo qui ait. Melius est ut scādalū oriatur,quàm ueritas
relinquat̄. Quanquā nescio qd ꝓsit,si qd' mundus clamat
ego tacuero: oīmq; passim narib⁹ iniecto fœtore sol⁹ dissi
mulo pestē: nec audeo nasum cōtra pessimū putorem pro-
pria munire manu. Cui⁹ em̄ cor nō idignat̄,cui⁹ uel clam
lingua nō submurmurat,diaconū cōtra euangeliū deo &
māmonæ pariter ministrātē: sic qppe sublimatū honorib⁹
ecclesiasticis,ut nec ep̄is inferior uideat̄: sic implicatū mi-
litarib⁹ officijs,ut præferat̄ & ducib⁹. Rogo quid hoc est
mōstri: ut cū & cleric⁹ & miles simul uideri uelit: neutrum
sit? Par satis utrobiq; abusio,siue ꝙ diacon⁹ mēsæ regiæ
deputetur ministerio: siue ꝙ regis dapifer ministerijs alta
ris inseruiat. Quis sanè nō miretur,imo & detestet̄ unius
esse personæ,& armatum armatam ducere militiam,& al-
ba stolaq; indutū,in medio ecclesiæ pronunciare euange
liū: tuba indicere bellū militibus: & iussa ep̄i populis inti
mare? Nisi forte (quod itolerabilib⁹ est) erubescit euāge
lium,de quo uas electionis admodū gloriat̄,& confundit̄
uideri clericus,magisq; honorabile ducit putari se mili-
tem,curiā ecclesiæ ꝑfert,regis mensam altari xp̄i,& calicē
dn̄i calicē dæmoniorū. Quod planè credibili⁹ ex eo uide-
tur,quia cū honores nō paucos sed quātos nec canones
nisi inuiti patiunt̄,teneat in ecclesia: unius tn̄ quem & in
palatio assequut⁹ est: magis (ut aiunt) gloriat̄ ex nomine,
quā cæterorū quolibet appellari. Cūq; sit archidiaconus
decanus,præpositusq; in diuersis ecclesijs: nihil horū tn̄
tam eū quàm regis delectat uocitari dapiferū. O noua &
exosa peruersitas. Itane plus decet hoīs quàm dei famulū
noīari,ac terreni quàm cælestis regis dici officialem altio
ris ducitur dignitatis? Qui clero militiā,forū anteponit
ecclesiæ,diuinis ꝑfectò humana: cælestib⁹ ꝑferre terrena
cōuincit̄. Ergo pulchrius est uocari dapiferū quàm diaco
num,quàm archidiaconū? Et quidē: sed laico nō clerico:
militi non diacono. Mira sed cæca ambitio,magis imis
quàm summis delectari: & cui funes ceciderant in præcla-
ris,insatiabili desiderio amplexari stercora: & pro nihilo
habere terrā desiderabilē. Confundit penitus ordines,&
utroq; officio delicate satis abutit̄,dū & hinc eū delectat
pompa non militia secularis: & illinc quæstus,non cultus
religiōis. In quo quis facile nō aduertat quantū sit dede
coris nō min⁹ utiq; regno quàm sacerdotio? Vt em̄ cleri-
calis cōstat nō esse dignitatis,regum stipēdijs militare: sic
nec regiæ maiestatis, rem fortium administrare per cleri-
cos. Deniq; quisnā regū suæ unquā militiæ clericū præfe
cit imbellē: & non magis quēpiā fortissimū ex militibus?
Quis itē aliqn̄ clericorū æque sibi nō iudicauit indignū,
laicæ cuiuscūq; personæ mācipari obsequijs? Ipsum certè
qd' gestat in capite signū: plus regi⁹ decet fastus quàm fa
mulatus. Itēq; regale fastigiū magis armis quàm psalmis
innitit̄. Sanè si alteri fortè (ut assolet) accessisset quod de
trahitur alteri,quo uel regis uidelicet humiliatio clericū
ampli⁹ sublimasset: aut clerici certè deiectio,regio contu-
lisset honori (ut uerbi gratia,si nobilis aliqua mulier uiro
nubat plebeio,illa quidē minuit̄ ex illo,sed ex illa crescit
ille) si ita inquā uel rex ex clerico,uel clericus ex rege pro
ficeret,malū qd' ex parte fuisset,utcunq; forsitan tolerari
debuerat. Nūc autē cū utriuslibet diminutio neutrū pro
uehat,sed suæ potius alterutrū plurimū detrahant digni-
tatis: qn̄ nec clericū decet regis (ut dictū est) eē uocariue
dapiferū: & nihilominus regē nisi in manu utiq; fortium
regni gubernacula possidere: mirū ualde quō utraq; po-
testas hoc patit̄,ꝙ uel ecclesia nō abijcit diaconū milita-
rem,uel curia clericū principē nō contēnit. Et acrius ista
& multiplicius inculcare uoluerā,ac fortassis debueram:
nisi epistolaris breuitas supersedēdū idiceret: maximeq;
quia te offendere ueritus sum,peperci homini: qppe quē
tibi aiunt familiaribus iam olim amicitijs esse deuinctū.
Sed nollem te habere cōtra ueritatē amicū. Si tn̄ persistis
uerum te amicū proba: & da operā quō & ipse amicus sis
ueritatis. Tunc demū ueræ erūt amicitiæ: si ueritatis fue-
rint fœderatæ cōsortio. Q. si ille nō acquieuerit tibi: tene
quod tenes,hostiæq; caudam iūge capiti: ac tunicam dei
gratia iam polymitā cura facere & talarē: qm̄ cœpisse nil
proderit,si (quod absit) nō perseuerare contigerit. Et hic
epistolæ finis,ubi tu de fine boni commonitus es.

Ad abbatem Lucam. Epistola. LXXIX.

Bonum nobis de te charissime,& bonum ualde
rarū ostēdisti: dum minoris te non solū nō con
tempseris monita: sed gratias insuper retuleris
monitori,prudenter utiq; nō à quo,sed quod
monueris attēdens. Gratias ago & ipse deo,ꝙ mea præ-
sumptio gratiā egit magis,quàm indignationē meruerit.
Tenētes itaq; tuæ tātæ humilitatis insigne,ampliori iam
fiducia monemus quod & prius monuimus: Obsecramus
per sanguinē illū qui pro animabus fusus est,ne tanti em
ptarum paruipendat̄ periculū: qd' maxime ex uirorum &
fœminarū cohabitatione nō immerito timet̄ ab his q in
schola dei diu iam cōtra diaboli tentamēta luctati,ꝓpria
experiētia edocti dicere possunt cū ap̄lo. Non em̄ ignora 2.Co.2.
mus astutias ei⁹. Deniq; quàm nō neglīgēter te oporteat
audire nō meū,sed ipsi⁹ ap̄li de hac re cōsiliū,imo præce
ptum aperte clamātis. Fugite fornicationē: istius nunc tā
turpiter lapsi fratris (super quo & nostrā dignatus es con
sulere prauitatē) te doceat experimētū. De quo quidē mi
ror quid tibi uisum fuerit me tam remotū expetere cōsul-
torē,cū prope habeas uirū sapientē nostri ordinis & tuæ
ꝑcipue dom⁹ amatorē: Guilhelmū scilicet abbatē sancti
Theodorici. Sed & apud præmōstratū nō ambigo uiros
esse cōsilij: q in reb⁹ dubijs enodādis,& prudētes sint & fi-
deles. Verūtn̄ qa sic tibi placuit,uideris tu cur ita placue-
rit,ego labia mea nō ꝓhibebo. Si frater casum suum quā
tūlibet grauē,quātūlibet turpē,prior ipse confessus fuis-
set: & curādus foret,& nō effugād⁹. Nūc autē quoniā tāti
mali aliūde fœtor emersit: nihilominus quidem eius si fie
ri pōt curationi operā dare necesse est,sed aliter. Fortassis
enim non expedit ut ulterius apud uos remorari sinatur:

ne fortè (quod te nō immerito quidem timere scripsisti)
pusillus & nouellus grex hmōi tabe cōtaminet. Nec tñ fi
lio quātūlibet peccatori paterna omnino claudenda sunt
uiscera. Arbitror aūt & patri piū, & filio tutū esse cōsiliū:
si quæras ei quō in aliqua è remotioribꝰ dñi Noberti do
mibꝰ re..ipiat, ubi sub districtiori disciplina mutato loco
nō ꝓposito pniām agat: donec qñꝗ cū tibi uisum fuerit
ad locū ꝓpriū reuocet. Nam ad nostrū ordinē ut trāseat,
uestro fortassis non expedit. Et qdē qđ scripsisti illū sæpe
dixisse nostra se ꝑmissione tenere: quia eum si cū licentia
ueniret susciperemꝰ: hoc ī nostra præsentia etiā ip̄e nega-
uit. Sanè si tibi nō placet usquā cū quæ illorū dixi locorū
mittere ad habitādū, aut te uolēte iste forsitā nō cōsentit:
aut cū utriꝗ cōplaceat, fortè nō inueniat q cū recipere ue
lit: tunc oportet ut aut urgēte necessitatis causa, quocūꝗ
ad saluandā animam suā ire uoluerit, cum literis dimittat
aut dispēsante pietatis gratia, in suo loco retineatur: si tñ
persentiri potuerit quō ibidē oīs ei occasio iterandi aut
seminādi hanc turpitudinē penitꝰ subtrahatur. Et de isto
ista sufficiāt. Est aliud apud uos de quo ea præsumptione
qua soleo, nō cūctabor dicere quod sentio. De molēdino
illo dico qđ cōuersi custodiētes, fœminarū pati cogūtur
frequentiā. Si mihi credit: unū è tribus fiet. Aut uidelicet
fœminarū accessus oīmodis à molendino ꝓhibebitur: aut
molendinū cuicūꝗ extraneo & nō cōuersis custodiendū
cōmittetur: aut idem oīno molendinum relinquetur.

Ad Guidonē abbatē Molismēsem. Epist. LXXX.

QVanto tibi ī hac quam audiui tua aduersitate
affectu cōdoleā: nouit affectuū deus omniū cō-
gnitor, bonorū immissor. Sed rursum cū consi
dero nō per quem, sed à quo immissa sit hæc tri
bulatio: quātū tibi de præsenti molestia cōpatior, tātū de
ꝓsperitate mox futura spero cōgratulari, si tamē & tu cōsi
liū in perturbatione nō amittendo, idipsum mecū sapias:
& de manu dñi mala sicut & bona cū sancto Iob æquani-
miter suscipias: imo exemplo sancti dauid nō tam his etsi
seruis tuis pro tantis malis indignari, quàm sub potenti
manu dei (qui ꝓculdubio illos misit ad malefaciēdū tibi)
humiliari te oportere scias. Verū qa & ad te constat perti
nere correctionē illorū: utpotè seruorū ecclesiæ tibi com-
missæ: dignū est ut ꝓ tā nefaria præsumptiōe serui nequā
corripiant, ac de rebꝰ eorū dammum monasterij aliqua ex
parte recōpenset. Sed ne tuā magis in hoc ulcisci iniuriā,
quàm illorū ferire culpā uidearis: rogo, rogāsꝗ consulo,
ne tam quod illi digni sunt penses, ut quod tibi dignū est
nō cōsideres: ut uidelicet misericordia iudicio supexaltet
& ī tua modestia deus glorificet. Porrò illū filiū tuū, mihi
quoꝗ ꝓpter te & ꝓpter seipsum satis charum: ore tuo &
nostro spū cōmonemus, ut non eatenus sua etsi iusta indi
gnatiōe debriet: quatenꝰ dñici illius præcepti obliuiscat:
Matt 5. quo percutienti unā maxillā, præbere iubemur & alteram.

Ad Gerardū abbatē Pultariēsem. Epist. LXXXI.

SCripsisse me aliquid ad comitē Niuernēsen in
tuæ personæ accusationem: nec recordor, nec
uerū est. Cæterum si pro ecclesia tua ad eundē
principē literas misi: hoc non aduersum te, sed
pro te egisse me arbitror. Siquidē audieram ipsum tuo &
assensu & cōsilio proposuisse uenire ad uisitandū uos, ad
probandum de tantis malis quæ de domo uestra diuulga
bantur, an uera essent, aut cuiꝰ culpa essent: ut: quod fortè
sinistrū reperiret, ibidē eius & studio & solicitudine cor-
rigeret. Cuiꝰ tā iustū & tam pium ꝓpositū si hortatu nr̄o
roborare curaui: cur te inde læsum iure conquceraris, non
uideo. Puto em̄ me rectè fecisse si de domo dei zelū dei ha
bens, eius ꝓuidētiā qui amēdaturꝰ erat cōmonui. Q; aūt
ex auctoritate scripturæ arguis me peccasse, quasi q prius
te nō corripuerim: scito me nullā de persona tua querelā
habere, sed solū ut pax fiat in ecclīa tua, ex charitate ꝓcu-
rare. Deniꝗ ipsiꝰ rei ueritatē pleniꝰ cognosces: si ad nos
causam ipsam (ut dicis) attuleris. Poteris aūt hic me inue
nire, quacūꝗ instantis hebdomadæ die libuerit.

Ad abbatem sancti Ioannis Carnotensis. Epistola. LXXXII.

AD ea de quibꝰ nostrā curasti cōsulere paruita-
tem: primū quidē nō respōdere statuerā: nō ꝙ
dubitauerim quid respōdere deberē, sed qa ui
ro consilij cōsilium dare: aut præsumptuosum
iudicabā, aut superfluū. Cæterū cogitās qđ plerisꝗ imo
cunctis penè cōtingere sapiētibꝰ solet: in rebus uidelicet
dubijs plus alieno se quàm ꝓprio credere iudicio: & qui
aliorū facile ambigua quæꝗ elucidāt, in suis cōsueuerūt
scrupulosiꝰ hæsitare, statutū nō (ut arbitror) irratiōabi
liter frango: sed simpliciter pando quod uisum est mihi:
nō præiudicās sanius sapiēti. Significasti mihi (ni fallor)
per uirū religiosum Vrsum abbatē sancti dionysij, sugge-
ri tibi à cogitationibus tuis deserere patriā: domūꝗ cui
deo auctore præes, & pergere hierosolymam, uacare dein
ceps deo: uiuere tibi. Et quidē tēdenti ad perfectionē, pa
triā relinquere fortassis expediat: dicēte deo. Exi de terra Gen. 12.
tua & de cognatione tua: Sed qua ratione curam tibi cre
ditam animarū exponere debeas, oīno non uideo. Quid
enim? Blanditur depositæ sarcinæ libertas? Sed charitas
non quærit quæ sua sunt. Fortè quietis ꝓuocat & ocij gu
stus suauior. Sed euacuat dispendio pacis. Libenter care-
bo quātolibet etiā spirituali quæstu: qui non possit acqri
nisi cū scandalo. Vbi em̄ scandalū: ibi ꝓculdubio charita-
tis est detrimētū. Vbi aūt diminutio charitatis: miror qđ
uel quale possit spiritalis exercitij sperari lucrū: Deniꝗ si
ꝓpriā quisꝗ quietē cōi p̄tulerit utilitati: qs iā ueraciter
dicere poterit, mihi uiuere xp̄s est, & mori lucrū? Vbi erit Phil. 1.
quod itē dicit apl's. Nemo sibi uiuit: & nemo sibi moritr? Rom. 14.
Et, Non qđ mihi utile est: sed qđ multis. Et ut qui uiuit: 1. Co. 10.
nō iam sibi uiuat: sed ei qui pro oībꝰ mortuus est? Sed di 2. Co. 5.
cis. Vnde ergo mihi tm̄ desiderium si ex deo nō est? Pace
tua dixerim qđ sentio. Aquæ furtiuæ dulciores sunt: &
huiuscemodi om̄i (ut ita loquar) absinthio amariorē dul
cedinē ab angelo satanæ sub prætextu angeli lucis, sitiēti
cordi tuo infundi nō dubitat: quisqs eiꝰ astutias nō igno
rat. Et reuera quis alius possit scandalorū esse suggestor,
dissidij auctor, turbator unitatis & pacis: nisi ueritatis ad
uersarius, charitatis æmulus, hostis antiquus generis no-
stri, & inimicꝰ crucis xp̄i diabolꝰ? Si quidē is cuiꝰ inuidia
mors intrauit in orbē terrarū, etiā nūc bonis quæ te face-
re uidet, inuidet: & cū sit mendax ab initio, mētit & nunc,
meliora pollicēs quæ non uidet. Qñ nāꝗ ueritas fidelissi
mæ illi sentētiæ obuiaret. Alligatꝰ es uxori, noli quærere
solutionē. Aut qñ charitas scandalum suaderet, quæ ad 1. Cor. 7.
omniū scādala uiri se ꝓhibet? Ille ergo inquā, ille nequissi
mus, & charitati ꝑ liuorē, & per mēdaciū ueritati contra-
rius: falsum mel cū uero felle ꝑmiscēs, dum ꝓmittit dubia
pro certis: immittit etiam uera pro falsis: non ut conferat
quod frustra speras: sed ut auferat quod fructuose tenes.
Circuit & quærit qualiter ouibꝰ curā pastoris subripiat,
dum nō erit q eripiat: & nihilominꝰ pastore illi horrendo
maledicto subijciat. Væ illi per quem scādalū uenit. Sed Mat. 18.
cōfido de sapiētia tibi à deo data: qđ nullis maligni uersu
tijs abduci uel seduci poteris, spe incerti boni certū inire
malū, & æque certum deserere bonum.

Ad Simonem abbatem sancti Nicolai. Epistola. LXXXIII.

PErsequutionē quā ꝓpter iustitiā pateris, per li
teras tuas nō sine cōpassiōe cognoscētes, licet
xp̄i cōsolatio de ꝓmissione regni tibi sufficiat:
tñ nos qđ nostrū est, & cōsolationē quā possu
mus, & cōsiliū qđ intelligimus sanū, fideliter exhibemꝰ.
Quis enim sine anxietate uideat petrū de medijs fluctibꝰ
brachia tēdentē? sine dolore audiat colūbā xp̄i non cantā
tem sed gemētē tāquā quæ dicat. Quō cātabimꝰ canticū Psa. 136.
dñi ī terra aliena? Quis inquā sine lachrymis lachrymas
ipsius christi de limo ꝓfundi etiā nūc leuātis oculos suos
in mōtes, unde ueniet auxiliū sibi, respiciat? Verūtamen
nos ad quos pro humilitate tua respicere te dicis, mōtes
non sumus,

nõ ſumus:ſed & ipſi de cõualle lachrymarũ laborioſis conatibus enitentes aduerſus renitentis inimici inſidias,ac
Pſal.20, mũdialis malitiæ uiolentiã tecũ clamamꝰ:Auxiliũ noſtrũ
2.Tim.3 à dño,qui fecit cælũ & terrã.Oẽs quippe q̃ pie uolunt uiuere in xp̃o,perſecutionẽ patiunť:ita ut cũ eis nunquam deſit pie uiuere:non ſemper tñ adſit:&perficere pro bona uoluntate.Sicut eñ impiorũ eſt pijs bonorũ ꝓpoſitis aſſiduc reluctari:ſic cõtra pietatẽ non eſt,ꝓpter multitudinẽ aduerſantiũ,quãuis iuſta & ſancta deſideria paucorũ, plerumqꝫ nõ perfici,Sic aaron ſceleratis tumultuãtis ppl̃i cõ
Exod.32 tra uoluntatẽ ſuam clamoribus ceſſit.Sic ſamuel eidẽ po
1.Re.10. pulo inordinate regẽ petenti,inuitus ſaulẽ inũxit.Sic dauid cũ uellet deo conſtruere tẽplũ:propter infeſtantiũ tñ bella inimicorũ,q̃a uir bellicoſus erat,prohibitus eſt facere quod ſancte ꝓpoſuit.Simili forma tibi pater uenerãde cõſulimus,ut tñ ſapiẽtiorũ cõſilio non ꝑiudicemus:quatenus ad tp̃s propoſiti tui tibiq́ꝫ conſentientiũ rigore ſic tẽperes,ut infirmorũ ſalutẽ non negligas.Inuitãdi quippe ſunt ad arctiorẽ uitã,nõ cogendi:qbꝰ utiq́ꝫ ſemel in ordine illo cluniacẽſi ꝑeſſe cõſenſiſti.Illis aũt q̃ altius uiuere deſiderãt:aut cõdeſcẽdere imbecillioribꝰ ex charitate (quãtũ ſine pc̃tõ pñt)ſuadẽdũ eſt,aut ibidẽ tenere quod cupiũt permittendũ,ſi abſqꝫ utrarũqꝫ partiũ ſcandalo fieri põt,aut certè de congregatione liberos dimitti, fratribuſq́ꝫ alijs ſcd̃m eorũ ꝓpoſitũ uiuentibꝰ ſociari oportet.

Ad Vuillelmum abbatem ſancti Theodorici, Epiſtola. LXXXIIII.

QVòd me hmõi operi operã dare iubes, ꝑ qđ tollẽdũ ſit ſcãdalũ de regno dei,libenter accipio,ſed quõ id uelis fieri,necdũ ſatis elucet mihi.Nã illã tuã dulciſſimã epiſtolã legẽs & relegẽs(ſæpiꝰ q̃dẽ repetita placebat)intellexi qdẽ te uelle ut illis qui de uobis tãquã detractoribꝰ cluniacẽſis ordinis cõquerũtur, ſatisfaciã:quatenꝰ uidelicet ſciať nõ eſſe uerũ qđ male hucuſqꝫ de nobis putarũt uel putari uoluerũt.At ſi poſt hãc ſatisfactionẽ rurſus uictꝰ eorũ ac ueſtitꝰ ſupfluitatem &c.q̃ ſubiungis,queadmodũ iniũgis carpere uoluero:& mihi uidebor cõtradicere,&quõ ſine ſcãdalo facere queã nõ uideo.Niſi fortè& ordinẽ q̃dẽ laudabilẽ,& ordinis reprehẽſores reprehẽſibiles doceã:& nihilominꝰ tñ ipſiꝰ ſuperflua reprehẽdã.Si hoc modo uis,aut fortè aliter magis expedire uides,mãda apertiꝰ:& ut ualeã qđ uis,eo modo quo uis ora inſtãtiꝰ.Scito tñ nõ modico me in hmõi ſcriptitatiõibꝰ feriri detrimẽto:quia multum hĩc mihi deuotionis ſubtrahiť,dum ſtudiũ oratiõis intermittitur, præſertim cum nec uſus ſuppetat dictandi,nec ocium.

Ad eundem. Epiſtola. LXXXV.

SI nemo ſcit q̃ ſunt in hoĩe niſi ſpũs hoĩs q̃ in ipſo eſt:ſi ſola in facie uidet hõ,quia ſolus deꝰ intueť cor:miror,nec ſatis mirari poſſum,quõ,quaue rõne tuã atqꝫ meã ad inuicẽ dilectionẽ pẽſare uel diſtĩguere potuiſti:quatenꝰ nõ ſolũ de ꝓprio:ſed & de alieno ſnĩam corde ꝓferres.Error ſiq̃dẽ ẽ humanæ mẽtis, nõ mõ bonũ putare malũ,& malũ bonũ,aut uerũ falſum, & ecõuerſo:ſed etiã certa recipere ꝓ dubijs.dubia ꝓ certis. Forte uerũ eſt qđ dicis,minꝰ .ſ.à me amari te:quã me diligis:ſed certe cerꝰ ſum,certũ nõ eſſe tibi.Quõ ergo ꝓ certo affirmas,de quo certũ eſt q̃a certꝰ minime ſis?Mirũ,Pau
1.Cor.4 lus ſuo iudicio nõ credit:ſed neqꝫ,inq̃t,meipſũ iudico.Petrꝰ luget ſuã qua ſe fefellerat ꝑſumptionẽ cũ de ſuo loq̃re
Mat.26 tur dicẽs:Et ſi oportuerit me mori tecũ:nõ te negabo.Diſcipuli de ꝑditione dñi nec in ſuis fidẽtes cõſciẽtijs,ſingu
Ibidem. li reſpõdebãt.Nunq̃d ego ſum dñe?Dauid ſuã de ſe igno
Pſa.24. rantiam fatetur orans & clamãs:Et ignorantias meas ne memineris.Tu uerò neſcio qua fiducia non ſolum de tuo, ſed & de meo corde tam aperte declamas:ut plus amans ſugens,minꝰ diligar?Hæc q̃ppe ſunt uerba tua,q̃ nollem fuiſſe tua,quia neſcio ſi ſunt uera.Sed & tu ſcis:unde ſcis? Vnde inquã probaſti magis nos à te diligi:quàm te à nobis?An ex hoc qđ in tuis literis ſubiũxiſti,quia uidelicet qui uadũt & ueniunt per te de nr̃is,nullũ tibi à nobis deferũt monimẽtũ gr̃æ uel amoris?Quod uerò monimẽtũ, qđ amoris experimẽtũ à nobis req̃ris?Nunq̃d fortè ſcrupulũ mouet tibi,ꝙ ad plura iã tua ad nos ſcripta,necdum uel ſemel reſcripſi?Sed qñ ego maturitatem ſapiẽtiæ tuæ delectari poſſe putarẽ ſcriptitationibus imperitiæ meæ? a.Ioan.
Sciebã eñ qui dixit.Filioli nõ diligamus uerbo neqꝫ lin 1.C6.3.
gua,ſed opere & ueritate.Qñ uerò unquã opere meo opꝰ tibi fuit & defuit?O ſcrutãs renes & corda deꝰ,q unꝰ ſol iuſtitiæ diuerſa ſeruorum tuorũ corda diuerſis gratijs uelut radijs illuſtras,ꝙ diligã illud ex dono tuo,& ſuo merito tu ſcis,& ego ſentio.Quatenus autẽ diligã tu ſcis:ego neſcio.Tu inquã dñe q̃ dediſti,ſcis quãtum dediſti,uel illi me,uel mihi illũ amare.Et quõ aliquis nr̃m cui tu nõ dixiſti,audet dicere,plus amans,minus diligor:niſi fortè qui iã in lumine tuo uideat lumen ſuum,id eſt in lumine tuæ ueritatis agnoſcat quantum ardeat igne charitatis?Ego autem dñe interim contentus uidere in lumine tuo tenebras meas,quoaduſq́ꝫ uiſites ſedentẽ in tenebris & in umbra mortis, & per te reuelentur cogitationes cordium,& manifeſta fiant abſcõdita tenebrarum,fugatiſq́ꝫ tenebris iam nõ uideať in lumine tuo niſi lumen:ſentio quidem de munere tuo & cũ diligã,ſed necdũ uideo in lumine tuo ſi uel ſatis diligã.Neqꝫ enim ſcio ſi iam peruenerim ad illam qua nemo maiorem habet dilectionem,ut animã ſuam ponat q̃s pro amicis ſuis.Nã q̃s gloriabitur caſtũ ſe habere cor,necdũ perfectum?O dñe qui illuminas lucernam meã: qua iam uideo & horreo tenebras meas.Deus meus illumina ipſas tenebras meas,ut uideã & gaudeã ordinatam in me charitatẽ,ſciens & diligens q̃ diligẽda ſunt:& quãtum & ad q̃d diligenda ſunt me quoqꝫ nolens diligi niſi in te,& quantũ diligẽdus ſum.Væ etiã mihi,ſi qđ ualde uereor:aut ego plus ab illo quàm merui,aut ille a me minus quàm dignꝰ ſit diligať.Verũtñ ſi meliores magis diligẽdi ſunt,ſunt autẽ meliores q̃ magis diligũt:q̃d aliud dixerim quàm illũ plus me diligere.quẽ meliorẽ eſſe nõ dubito:me uerò minus illũ quàm debeo,q̃a minꝰ ualeo?Sed quãto in te(tibi pater dico)maior eſt charitas:tãto minꝰ contẽnenda eſt à te nr̃a poſſibilitas.Quia & ſi plus diligis qm̃ plus uales,nõ tñ plꝰ diligis quàm uales:Nos autẽ & ſi minus diligimus quàm debemus:diligimus tñ quãtũ ualemꝰ.Tm̃ autẽ ualemus,quãtũ accepimꝰ.Trahe nos poſt te,ut te apprehẽdamus:& tecum ampliꝰ accipiamꝰ, unde largius diligamus.Quid ergo tu niteris nos apprehendere,& q̃reris nõ poſſe,quos apprehẽdiſti ſi attẽdiſti,& adhuc facere poteris,cũ uolueris:quales q̃dẽ ſumꝰ,nõ quales ſperabas?Neſcio q̃ppe q̃d aliud intueris in nobis qđ nõ habemꝰ:& ſeq̃ris pro nobis qđ nõ ſumus. Ideoq́ꝫ nõ conſeq̃ris quia nõ ſufficimus:& ut deniqꝫ in epiſtola tua iuſte cauſaris deus tibi in nobis,non nos deficimus.Nũc uerò ſi talia placent qualia modo nugatus ſum,mandato, & adijciã:ut cũ obediere,ꝑſumptiõis nõ timeã notã.Præfatiunculã quã tibi mitti iuſſiſti,non habui mõ ad manũ. Neqꝫ eñ adhuc dictauerã:quia nec neceſſarium eſſe putabã.Quicq̃d uel tibi uel amicis tuis recte uis:q̃ dedit uelle, det & perficere pro bona uoluntate,omni mihi amicitiæ iure colende pie ac reuerendiſſime pater.

Ad eundem Epiſtola. LXXXVI,

FRater.B.de claraualle,ſuo illi quod ſuo. ¶Hãc mihi tu ſalutatiõis formulã tradidiſti,ſcribẽdo,ſuꝰ ille qđ ſuꝰ.Accipe quod tuũ ẽ,& agnoſce uſurpationẽ unanimitatis eſſe indiciũ:& cũ q̃ ẽ mihi cõmune uerbũ,animũ nõ diſtare.Iam ad tuas literas breuiter ꝓ tẽpore reſpõdendũ eſt.Quæ cũ mihi in manꝰ uenerũt,natalis noſtræ dies feſtus illuxerat:cuiꝰ me totũ iure ſibi deuotio uẽdicãs:nihil aliđ cogitare ſinebat.Sed & nũtiꝰ repedare feſtinãs,uix uſqꝫ in craſtinũ ut hæc iam feſto exoccupatus qualiacunqꝫ reſcriberem, expectauit. Fugitiuũ itaqꝫ fratrẽ dureá me,ut potè durũ corde,incre

patum:nihil melius interim potui quàm ad locũ remitte-
re unde fugerat.Quippe quẽ iuxta nr̃as cõsuetudines do
mi absq; cõsensu abbatis sui retinere nõ debui . Oportet
aũt & à te cũ similiter aspere icrepari,& ad humilẽ prouo
cari satisfactionẽ:deinde tuis cõfortari lr̃is,ad abbatẽ pro
eo directis.De infirmitate nostra nihil certiꝰ modo sciscι-
tanti tibi iudicare possum,nisi ꝙ infirmꝰ & fui & sum:nec
minus solito,nec multũ plus.Q; uerò non nisi quã missu
rus erã,causa est plus me aĩarũ scãdalũ,quàm unius corpo
ris periculũ timuisse.Iam ne quid horũ de qbus mãdasti,
oĩno p̃termittã:uenio etiã ad te.Velle te audire scripsisti,
qd te ego(tanquã q oĩa tua norim)facere uelim.Sed hoc
(ni fallor)si modo dicerẽ:nec tu posses,nec ego cõsulerẽ.
Volo eñ & ipse,qđ te uelle de te iã olim nõ latet me.Cæ-
terũ mea atq; tua æque ut æquũ est uoluntate postposita.
magis qđ uelle deũ de te puto:& mihi ut tibi suadeã,tu-
tum duco:& tibi si persuadeam,non incommodum.Tene
itaq; meo cõsilio quod tenes,mane in quo es,& stude pro
desse quibus præes,nec præesse refuge,dum prodesse po
tes:quia uæ quidẽ tibi si præes,& non prodes:sed uæ gra
uius si quia præesse metuis,prodesse refugis.

Ad Ogeriũ canonicũ regularẽ. Ep̃la.LXXXVII.

TOtis uisceribus charitatis amplectendo,fratri
Ogerio canonico,frater.B.monachus sed pec
cator digne deo cõuersari usq; in finem.¶Si ti-
bi ad tuas literas tardiꝰ uideor rescripsisse,no-
ueris potius opportunitatem nuntij defuisse.Quas enim
nunc primũ legis,iam dudum crede dictatas.Sed ut dixi,
propter latoris inopiam tardaui mittere qđ scribere non
tardaui.Legi itaq; in tuis literis te illam quam grauiter fe
rebas curæ pastoralis sarcinam deposuisse,licẽtia siquidẽ
ab episcopo uix impetrata,imo extorta tua importunita-
te.Et hoc non aliter,nisi ut in eius episcopatu quocunq;
alibi manens ab eius subiectione non recederes.Tu uerò
cum tibi hoc nõ placeret,archiep̃m adiens,& ab ipso tan-
quã superiori auctoritate securitatẽ accipiens , ad priorẽ
locũ & ad tuũ abbatẽ reuersus es . Vbi qualiter post hæc
uiuere debeas,à me doceri flagitas:egregio utiq; docto-
re,& magistro incõparabili.Qui cum cœpero docere qđ
nescio,uel tunc incipiet sciri quàm nihil scio.Itáne lanam
q̃rit ouis à capra:aquã molẽdinum à furno , uerbũ sapiẽs
à stulto?Præterea per totã seriẽ literarũ attollẽs me supra
me multũ de me laudabilia ĩtermisces.Quorũ qa ipse mi-
hi cõsciꝰ nõ sum:& tuæ hæc beneuolẽtiæ ascribo,& igno-
sco ignorãtiæ.Tu eñ uides in facie,deꝰ in corde.Sub cu-
ius tremẽdo aspectu si solicite me circunspicio,certũ est ꝙ
eò ipse mihi notior sum quám tibi quò ꝑpinqor.Ideoq;
magis credo mihi de me uidẽti me:quàm tibi opinanti de
me qđ nõ uides in me.Q; si qd fortè à me audisti qđ pos-
sit ꝑdesse tibi:gr̃as deo age,in cuiꝰ manu sunt & nos & ser
mones nr̃i.Satis facis etiã mihi pro eò ꝙ cõsiliũ meũ non
tenueris,cõfortãtis te & monẽtis aĩo nõ frangi,pusillani
mitate nõ uinci:sed portare patiẽter onꝰ impositũ,qđ se-
mel susceptũ deponere nõ licebat.De qua re ipse mihi si-
cut postulas satisfacio ꝑ te.Agnoscẽs siquidẽ sapiẽtiæ meæ
siccitatẽ,imo insipiẽtiæ meæ semp suspectã habẽs temeri-
tatẽ,cũ nõ sit quod fieri laudo,nec audeo nec debeo indi-
gnari,desiderãs queq; cõsultiꝰ agere quam à me accepit.
Quoties uerò mea sñia eligit ac tenet,graui fateor onere
me p̃mi sentio:rei finẽ semp pauidꝰ & nũquã securꝰ expe-
ctãs.Videris tu tñ si cõsulte meũ de hac re cõsiliũ mutaue
ris.Viderint hi quorũ saniori,si quorũ tñ,sup hoc fretꝰ es
cõsilio,an rõnabiliter egeris.Viderit inquã si liceat xp̃ia
no iniunctã sibi dimittere obediẽtiã ante mortẽ:cũ xp̃s fa
ctꝰ sit obediẽs pr̃i usq; ad mortẽ.Etiã inqs,per licentiã,nã
quæsiui cã ab ep̃o,& accepi.Bñ,lnĩam qdẽ q̃sisti,sed qũo
nõ licebat,ac per hoc nõ accepisti,sed extorsisti . Extorta
aũt seu coacta lnĩa:lnĩa nõ est,sed uiolẽtia.Q; ergo tua im
portunitate uictꝰ ep̃s fecit iuitꝰ:nõ fuit absoluere,sed ab-
rũpere.Cõgratulor quidẽ tibi ꝙ sis exoneratꝰ:sed uereor
ne deus à te quãtũ in te est exhonoratꝰ sit.Cuiꝰ proculdu
bio ordinationi resistis,dũ promotus ab illo tute deiicis.
Q; si excusans paupertatis p̃tendis necessitatẽ,necessitas
parit coronã.Si difficultatẽ,si impossibilitatẽ:oĩa possibi
lia sunt credenti.Sed rñde qđ ueriꝰ est:quia.s.placuit tibi
magis quies tua,quàm utilitas aliena.Nec mirum.Placet
fateor & mihi ꝙ hæc qes placeat tibi, si tñ nõ nimis.Qđ
cũq; autẽ bonum ita placet, ut si recte fieri nõ possit, pla-
ceat tñ fieri eo modo quo fas nõ est,nimis est.Ac per hoc
iã qa bñ nõ fit,nõ est bonũ.Scriptũ est eñ.Si recte offers,
& non recte diuidis,peccasti. Aut ergo oportuit te gre-
gẽ dñicũ minime seruãdũ suscipere, aut susceptũ nequa-
quã relinq̃re,iuxta illud.Alligatus es uxori,noli q̃rere so 1.Co.7.
lutionem.Sed ad qd nitor his rõcinationibus?Nunquid
suadeo tibi redire ad onꝰ regiminis,cũ iã nõ pateat locus
recuperatiõis?Aut desperare te intẽdo : quasi q̃ te tali li-
gaueris culpa,quã iã soluere nõ possis?Absit.Sed tñ no-
lo te illud tãquã nullũ uel paruũ malũ negligere:imo sem
per timere,semp pœnitere,semp securũ nõ eẽ,sicut scriptũ
est.Beatꝰ hõ q semp est pauidꝰ.Vides certè quẽ timorẽ ti- Prou.
bi incutere nitor:nõ q tibi sit laqueꝰ desperatiõis:sed qui
spẽ acq̃rat btĩtudinis.Est siquidẽ timor inutilis,tristis,cru
delis,q ueniã qa nõ q̃rit,nõ cõsequit.Est siqdẽ timor piꝰ,
humilis,fructuosus:q̃ cuilibet quãtũlibet pctõri facile mi-
sericordiã ꝓmeret.Talis timor generat,nutrit, & seruat
hũilitatẽ,sed mãsuetudinẽ,sed patiẽtiã,sed lõganimitatẽ.
Quẽ nõ delectat tã iclyta ꝓles?Alteriꝰ uerò misera sobo-
les est ꝑtinacia,ĩmoderata tristitia,rãcor,horror, cõtẽptꝰ
& desperatio.Nõ hoc ergo,q̃ desꝑationẽ:sed illo q gene-
rat spẽ,timẽs ne nõ timeres uel parũ timeres,tuã tibi cul-
pã sic rememorãdã esse putaui.Est etiã adhuc qđ magis ti-
meo tibi:ne fortè sicut de qbusdã scriptũ est ꝙ lætant cũ
male fecerint,& exultãt ĩ rebꝰ pessimis.Tu quoq; deceptus, Prou.
nõ solũ hoc putes culpã nõ esse,sed insup(qđ absit)ĩ cor
de tuo gl'ieris te magnũ aliqd,& qđ à paucis solet fieri,fe-
cisse:dũ q emãcipatꝰ etiã alijs p̃eras,cõtenẽs prælationem
rursus subdi p̃lato malueris.Falsa hũilitas uerã inducens
supbiã in cor talia cogitãtis.Quid nãq; supbiꝰ quàm spõ
taneæ & tãquã liberæ ascribere uolũtati:qđ uel cogit ne
cessitatis uis,uel pusillanimitatis infirmitas?Q; si nec la-
bore uictꝰ,nec necessitate cõpulsus,sed uolẽs hoc fecisti,
nihil hoc quoq; supbiꝰ.Dei qppe cõsilio tuũ p̃tulisti,magis
eligẽs tibi qescere,quàm eiꝰ opi deseruire,ad qđ te ipe as
sumpserat.Si ergo unde deũ cõtẽpsisti,ĩde ad maiorẽ eiꝰ
gl'iaris cõtẽptũ:nõ est bona gl'iatio tua.Sed caue gl'iatio-
nẽ,tolle & securitatẽ,quatenus utiliter semp solicitus sis,
semp hũiliter pauidꝰ:nõ illo.s.timore q sicut iã dixi ꝓuo-
cat irã,sed illo qui mitigat.Qui horribilis timor si qñ ter
rẽdo tuũ pulsauerit animũ,tacite suggerẽs tuũ obsequiũ
deo esse nõ posse acceptũ,& ꝙ tua sit infructuosa pnĩa,qa
uidelicet unde deꝰ à te offensus est,ꝑ te emẽdari non põt:
ne ad momẽtum quidẽ recipias,sed fideliter rñde & dic:
Male quidẽ egi,sed factum est,& iã nõ põt nõ fieri.Quis
scit si hoc mihi deꝰ expedire ꝓuiderit:& de malo meo ipse
q est bonꝰ:bonũ mihi opari uoluerit?Malũ ergo puniat
qđ ego feci:bonũ aũt maneat qđ ipse prouidit.Nr̃is qp-
pe inordinatis seu uolũtatibꝰ seu actionibus nouit boni-
tas dei uti semp qdẽ recte in sui ordinis pulchritudinẽ:sæ
pe etiã pie in nostrã utilitatẽ.O clementissima circa filios
adã diuinæ pietatis recordatio:q̃ sua non desinit largiri
bñficia nõ solũ ubi nullũ inuenit meritũ,sed plerũq; etiã
ubi totũ uidet cõtrariũ.Sed ad te redeamꝰ.Secũdũ ergo
duos timores q supra distincti sunt,uolo te timere & nõ ti
mere,p̃sumere & nõ p̃sumere.Timere ut pœniteas:nõ ti-
mere ut p̃sumas.Porrò p̃sumere ne diffidas:non p̃sumere
ne torpescas.Agnosce frater quãtũ de te cõfisus sum,q te
tã acriter increpare,tuũ factũ nec mihi satis probatũ tã au
dacter diiudicare nõ dubitauerim:cũ id forsitã rõnabiliꝰ
à te actũ fuerit,quàm mihi hucusq; notũ sit.Neq; enim tu
in tuis lr̃is fortasse rõnes illas qbus excusari posset hoc fa
ctum,Ponere uoluisti:uel propter tuã humilitatẽ,uel pro
pter literarũ breuitatẽ.De re ergo quã plenè non nouι
suspensam

suspēsam relinquēs sententiā, unū quod fecisti irretracta-
biliter laudo: q͏̄ uidelicet deposito iugo regiminis: sine iu
go tñ esse noluisti: sed amicam repetens disciplinā, de ma-
gistro fieri denuo discipul9 nō erubuisti. Nā cū pastorali
uinculo solut9 posses tui remanere iuris (siquidē pmotio
abbatis, emancipatio filiȷ est) tu tñ hac potestate tui non
utens, sicut aliȷs dñari renueras: sic tibi q͏̄q; præesse timui
sti: quiq; ut magister esses aliorū, minus te iudicabas ido-
neū: nec te quidē tibi credens, tuus fieri discipul9 contē-
psisti. Et merito: qa qui se magistrū sibi cōstituit: stulto se
discipulū subdit. Et quidē quid aliȷ de se sentiāt, ignoro:
ego de me expertus sum quod dico: & facilius imperare,
& securi9 possum præesse aliȷs multis, quàm soli mihi. Pru
dens ergo humilitas, humilisq; prudentia fuit, q͏̄ nequa-
quam credens ad salutem te posse sufficere tibi, alieno po
tius arbitrio deinceps uiuere proposuisti. Laudo etiam q͏̄
nō nouū uel magistrū uel locū requisisti: sed ad claustrum
de quo exieras, & ad patrē sub quo pfeceras, familiariter
redisti. Rectius qppe fuit ut dom9 q̄ te nutrierat, sed p fra
terna charitate dimiserat, ex occupatū reciperet, quàm de
eius desolatiōe aliena gauderet. Qd̓ tñ in hoc epi licētiā
non habueris: nolo ut negligenter ducas: sed aut p te aut
per mediā personā quantum in te est satisfacere non diffe
ras. Post hæc cōuersare simpliciter inter fratres, deuotus
deo, magistro subdit9, senioribus obediēs, iunioribus cō
temperans, angelis placens, uerbo utilis, humilis corde,
mansuetus ad oēs. Caue aūt ne q̄a olim in honore positus
fuisti, etiā nunc te putes præ cæteris honorandū: sed ma-
gis humilem oībus exhibeas tanquā de cæteris unū. Nec
eñ dignū est ut inde exigas honorem, unde refugis labo-
rem. Potest hinc etiā nasci aliud periculū, ad qd̓ te pmoni
tum & præmunitū esse uolo. Nam sicut oēs ita mutabiles
sumus, ut plerūq; quod heri uolebamus, hodie recusem9:
& qd̓ hodie nolumus, cras desideremus: sic q̄nq; diabolo
suggerēte poterit cōtingere, ut ex memoria relicti hono-
ris, tuū animū pulset cupiditas: ita ut oīa quæ uiriliter cō
tempsisti, pueriliter desiderare incipias. Dulcescent ani-
mo quæ prius amara fuerunt, sublimitas loci, domus cu-
ra, rerū dispensatio, obsequia famulorum, libertas tui, po
testas in alios: intm̄ ut ppe reliquisse te pœniteat qd̓ pri9
tenere grauabat. Cui pessimæ tentationi si uel ad horam
(qd̓ absit) assensum præbueris: non mediocre damnū in-
curres tuæ conuersationis. En tota illius elegantissimi &
eloquētissimi doctoris sapientia à quo doceri de tam lon-
ginquo postulasti. En illud expectatū ac desideratum eu-
logiū: qd̓ audire tantopere studuisti. Hæc summa nostræ
eruditionis. An adhuc aliqd magnū expectas? Totū audi
3. Re. 17. sti. Quid amplius reqris? exhaustus est fons & tu quæris
aquā in sicco? Exēplo illius euāgelicæ uiduæ: de pauper-
tate mea totū quod habui misi. Quid uerecūdaris? Quid
uultum demittis? Tu me coegisti, sermonē quæsisti, sermo
nem habes. Sermonem inquam habes iam satis longum,
sed mutum, uerbis plenum, sensibus uacuū: nō quo ut pe
tieras in corde tuo charitas ordinet̄: sed quo mea inscien
tia publicetur. Nam unde iā poterit excusari? Possem for
sitan dicere q͏̄ febre tertiana laborans, q͏̄ pro officio meo
Eccli. 38. curis occupatus hæc dictauerim: cum scriptum sit: Sapiē-
tiam scribe in ocio. Sed hæc recte prætenderem, si grande
aliquod atq; operosum op9 aggressus fuissem. Nunc autē
in tantillo opusculo ut occasionibus me non excusem: ni
hil horū certius prætēdere possum, quàm (ut sæpe iam di
xi) scientiæ paupertatē. Sed habeo nonnullam meæ con-
fusionis consolationem. Nam etsi non feci ut petieras: si
non misi quod speraueras, agnoscis certè quia uolui. Suf
ficiet autem uoluntas: ubi deesse uides facultatem explen
di. Deniq; & si tibi nullam conferat utilitatē: uel mihi pro
ficiet ad humilitatem. Stultus quippe dum non loquitur,
sapiens putatur. Nam quod non loquitur, nō sensus ino-
pia, sed humilitatis esse custodia creditur. Ego itaq; si ad-
huc siluissem, sapiens dicerer: sed non essem. Nūc autē aliȷ
insipientem me ridebunt: aliȷ subsannabunt idiotam: aliȷ
præsumptori indignabūtur. Putasne paruū hoc mihi cō-
ferat religiōis emolumētū: cū humilitas ad quā utiq; du-
cit humiliatio, totius sit spiritualis fabricæ fundamentū?
Siqdē humiliatio uia est ad humilitatē: sicut patientia ad
pacē: sicut lectio ad sciētiam. Si uirtutē appetis humilita-
tis: uiā nō refugias humiliationis. Nā si nō pateris humi-
liari, non poteris ad humilitatē prouehi. Prodest itaq; mi
hi meā insipientiā sciri, & à scientib9 iure cōfundi: cui sæ-
pe cōtigit à nescientibus iniuste laudari. Terret me apl's:
qui & ipse territus dicit: Parco aūt, ne q̄s me existimet su-
pra id qd̓ uidet in me, aut audit aliquid ex me. Quàm pul
chre dixit, parco. Nō parcit sibi arrogans, non parcit sibi
superbus, nō cupidus uanæ gloriæ, & iactator actuū suo-
rū: qui uel sibi arrogat qd̓ est, uel mētit̄ de se quod nō est.
Solus q̄ uerè humilis est, parcit aīæ suæ: q̄ ne putet̄ quod
nō est, semp quātū in se est uult nesciri qd̓ est. Grande re-
uera periculū, audire quenquā de se, supra quàm sentit in
se. Quis dabit mihi apud hoīes tātum de ueris digne hu-
miliari: quātū uel de falsis datū est indigne exaltari? Illam
mihi uocē pphéticā iure assumerē: Exaltat9 aūt, hūiliatus
sum, & cōturbat9. Et illud: Ludā, & uilior fiā. Ludā. s. ut il Psal 87.
ludar. Bonus lud9 quo michol irascit̄: & de9 delectat̄. Bo- 2. Re. 6.
nus ludus q̄ hoīb9 qdē ridiculū, sed angelis pulcherrimū
spectaculū p̄bet. Bon9 inquā ludus quo efficimur oppro-
briū abūdantib9, & despectio supbis. Nā reuera qd aliud
secularib9 quàm ludere uidemur: cū quod ipsi appetūt in
hoc seculo, nos p cōtrariū fugim9: & qd̓ ipsi fugiunt: nos
appetim9? More. s. ioculatorū & saltatorū: q̄ capite misso
deorsum, pedibusq; sursum erectis, præter humanū usum
stant manib9 uel incedūt: & sic in se oīm oculos defigunt.
Nō est hic lud9 puerilis, nō est de theatro: q̄ fœmineis fœ-
disq; amfractibus prouocet libidinem: actus sordidos re-
præsentet. Sed est ludus iocundus, honestus, grauis, spe-
ctabilis: qui cælestiū spectatorū delectare possit aspectus.
Hoc casto & religioso ludo ludebat q̄ dicebat: Spectacu-
lū facti sumus angelis & hominibus. Hoc ludo & nos in- 1. Cor. 3.
terim laudamus ut illudamur, cōfundamur, humiliemur:
donec ueniat qui potētes deponit: & exaltat humiles: qui
nos lætificet, glorificet, in æternum exaltet.

Ad eundem. Epistola. LXXXVIII.

OMitto nunc imperitiā meam, taceo pfessiōis hu-
militatē, seu humilitatis pfessionē: nec iam optā
do uel loci uel noīs mei non dico abiectionem
sed mediocritatē q̄a quicquid tale dixero, tu hoc
non necessariā excusationē: sed dilatoriā occasionē noia-
bis. Qui meam ut mihi uidebatur iustam uerecundiā pro
tuo libitu nūc indiscretionē, nunc falsam humilitatē, nūc
etiam ueram superbiam interpretaris. Horum itaq;, quia
tibi ī dubiū uenire pn̄t, nihil assero. Illud aūt simpliciter
tuæ dilectioni intimo, qd̓ indubitāter te credere uolo: to-
to. s. hoc tpe ex quo tuus nūtius, non is sed alius recessit à
me, nullū mihi oīno fuisse ociū ad id quod poscis idoneū,
tū propter dierū malitiā, tū ppter noctiū breuitatē. Sed
& nūc quoq; ita me nouissimæ tuæ lr̄æ occupatissimū in-
uenerunt: ut ipsas etiam occupationū causas pro mei ex-
cusatione longum fuerit mihi scribere tibi. Vix quippe il
las tuas inter prandēdū (nā illa hora mihi primū redditæ
sunt) perlegere potui. Vix has meas quantulascunq; fur-
tim, raptim, anticipatis horis, breuiter succinctèq; rescri-
psi. Quarū quidē breuitatē an æquo aīo feras, tu uideris.
Ego eñ (ut uerū fatear) ppter te mi Ogeri ipsis curis meis
cōpellor irasci: quāquā in his, teste consciētia, soli charita
ti cupiā deseruire. Cui9 profectò imperio quia sapiētibus
& insipiētibus debitor sum: ipsa sola facere potuit ut nec
dum tibi potuerim satisfacere. Quid ergo? Charitas tibi
denegat quod tu petis ex charitate? Petisti, q̄sisti, pulsa-
sti: & charitas te frustrata est? Quid mihi indignaris? Si
uis, si audes: irascere charitati. De qua nāq; præsumis im-
petrare quod postulas: ipsa prohibēte fit ne impetres. Et
ecce iam longū causatur sermonē: & tibi indignatur qui
cogis. Non quòd sibi displiceat zelus quo id facis, qppe

quē & ipsa donauit tibi:sed uult te illum habere secundū
scientiā,ut cautus sis maiora minoribus nō impedire.Vi
des quàm inuit⁹ auellor à lōgiori epistola:dū ductus dele
ctatiōe tibi colloquēdi,&desiderio satisfaciēdi dn̄e chari
tati molestus fio,qua iādudū imperāte finē fieri,necdū ta
ceo?O quàm lata ī tuis literis patet materia rn̄dēdi.Q̃ si
digne licuisset ut libuisset:& tibi forsitā satis esset& mihi.
Sed q̄ aliud præcipit,dn̄a est,imo dn̄s est.Deus enim cha
ritas est:& satis agit pro imperio quaten⁹ debeam potius
obtēperare sibi quàm uel mihi uel tibi.Etqm̄ oportet cha
ritati deo magis obedire quàm hoīb⁹:nolēs dolensq̧ nō
quidē nego quod postulas,sed interim differo:ne dū tuæ
cupio humiliter satisfacere uolūtati:sub p̄textu falsæ hu
militatis per uerā supbiā,arcē tantæ potestatis q̄ te quoq̧
ueraciter attestante etiā angelis imperat in cælis,terren⁹
uermicul⁹ in terris uidear impugnare.Libellū quē requi
ris,ipse quoq̧ antequā tuus nūtius ad nos ueniret,ab eo
cui cōmendauerā requisiui:sed necdū recepi.Dabo autē
operā,ut uel cū ueneris,si tm̄ unquā aliqn̄ ueneris:illū in
uenias,uideas,& legas:nō autē transcribas.Nam illū aliū
quē te significas trāscripsisse,ego quidē legēdū tibi misc
ram,non transcribendum:uideris tu qua uel quorū utili
tate transcripseris.Q̃ aūt te mittēte eum nunc habet ab
bas de sctō theodorico:ego quidē non iusseram,nec tm̄ di
splicet mihi.Vt quid em̄ libellus meus oculos eius formi
daret:cui se uidēdū animus quoq̧ meus totū si posset ex
panderet?Sed heu in quāta sermonis angustia mentio se
ingessit de tali uiro,ne liceat(ut dignū erat)in tā dulcissi
ma,nobis memoria aliquādiu īmorari,qn̄ iāiamq̧ deside
rat epl'a finem.Obsecro te ne graueris opportunitatē q̄re
re,qūo ad eū pergas:prædictū quoq̧ opusculū non prius
cuiquā scribendū uel legendū exponas:quàm cū eo totū
peruideas:pariterq̧ conferatis,& corrigatis q̄ corrigēda
sunt:ut in ore duorū testiū stet omne uerbū. Et tūc demū
an passim cuilibet,an paucis tm̄:an uel cuiquam,an fortè
etiā nulli expediat demonstrari:& si illa p̄fatiūcula quam
de nr̄is aliīs literis tu eidem coaptasti,apte sedeat:an uerò
aptior q̄ri debeat:uestro utriusq̧ iudicio derelinquo.Sed
iā penè mihi exciderat qd' in principio epl'e tuæ q̄stus es:
ꝙ te arguerim mēdacīj.Hoc aliquādo me locutum fuisse:
nō satis recolo.Si qd tm̄ fuerit(nā magis me oblitū quàm
tuū nuntiū mentitū esse crediderim)iocādo poti⁹ quàm
serio dictū fuisse nō dubites.Ego ne leuitate te usum pu
tauerim:aut apud te esse est & non?Absit à me hæc suspi
cio de te:q iugo ueritatis btūs quod portas ab adolescen
tia:lasciuos annos morū superas grauitate.Nec tam sim
plex sum,ut simplicem orisprolationem sine cordis dupli
citate mendacium putem:nec tam incuriosus tui ut obli
tus sim:uel quod iamdudū cōceperis in affectu : uel quid
ab effectu impedierit.

Ad eundem Epistola. LXXXIX.

INdignaris forsitan,uel tēperantius dicam,mi
raris ꝙpro longiori epistola quam à nobis spe
raueras:tam breuē chartulam receperis.Sed me
mento iuxta uirū sapientē:oīa sub cælo tp̄s ha
bere:& tp̄s quidē loquendi,& tēpus esse tacendi.Qn̄ aūt
suū tp̄s silētium habebit:si hos etiā sacros dies quadrage
simæ,nr̄a sibi uendicat cōfabulatio.Eaq̧ ipsa tanto occu
patior quāto laborosior,dum non quidē præsentes alter
utrū dicere ualemus q̄ uolumus:sed absentib⁹ necesse est
nobis inuicē diligēter dictare,q̄ uel petimusabinuicē uel
petimur.Dum uerò absens cogito,dictito,scriptito ,mit
toq̧ qd' p̄sens legas:rogo ubi ociū,ubi silētīj quies?Sed
hæc,inq̄es,oīa facere potes in silētio.Mirū si ex snia hoc
rn̄deas.Quant⁹ enim tumultus est in mēte dictantiū,ubi
multitudo p̄strepit dictionū:ubi orationū uarietas,& di
uersitas sensuū cōcurrit.Vbi sæpe respuitur qd' occurrit,
& requirit̄ qd' excidit.Vbi qd pulchrius s̄m literā,qd con
sequētius iuxta sententiā,quid plani⁹propter intelligen
tiā,qd utilius ad cōsciētiā:qd deniq̧ cui,uel post uel ante
ponatur,intentissime attēditur:multaq̧ alia quæ à doctis
in hmōi curiosius obseruant̄?Et tu in hoc mihi dices esse
quietē?tu hoc:etiā si lingua sileat,silentiū noīabis?Quā
quā non solū tēporis sed nec meæ professionis est huic rei
operā dare quā postulas:nec possibilitatis adimplere qd'
optas.Siquidē uel monachi qd' eē uideor,uel pctōris qd'
sum,officiū nō est docere,sed lugere.Indoctus q̄q̧(qd' &
uere me fateor esse)si p̄sumat docere qd' nescit,nihil indo
ctius agit.Docere itaq̧ nec indocto est in prōptu,nec mo
nacho in ausu,nec pœnitēti in affectu.Sed& propter hoc
elongaui fugiēs & maneo in solitudine:& cū ꝓpheta pro
posui custodire uias meas,ut nō delinquā in lingua mea: Psal.
qm̄ iuxta eūdē ꝓphetā:Vir linguosus nō diriget sup ter Psal.
rā,& s̄m aliā scripturā,mors & uita in manib⁹ linguæ.Si Psa.
lētiū aūt dicēte esaia:cult⁹ iustitiæ est:Et bonū est(ut do Pro.
cet hieremias)expectare salutare dei cū silētio.Ad hūc er Esai.
go iustitiæ cultū:ad hāc oīm uirtutū matrē,nutricē,custo Hiere.
dē:ne penitus uidear negare qd' petisti:& te & qcūq̧ tui
similes ꝓficere cupiūt in uirtutib⁹,inuito& prouoco:etsi
nō uerbo doctrinæ,certè mei silentīj exemplo:ut uel silen
do doceā te silere,qui loquēdo cōpellis me docere qd' ne
scio.Sed qd ego facio?Mirū si nō rides ꝙ ego q multilo
quiū tātopere dānare uideor,in tā multa uerba tā loqua
citer iā progredior,& dū cupio tibi cōmēdare silētiū,con
tra silētiū ꝑ multiloquiū pugno.Vuerricū nr̄m de cuius
cōuersatione & pœnitentia consolari desideras:quātū ex
fructib⁹ eius perpēdim⁹,noueris deo digne cōuersari,di
gnosq̧ pniæ facere fruct⁹.Libellū aūt quē à me exigis:pe
nes me mō nō habeo.Quidā em̄ amicus noster eodē zelo
quo tu flagitas,diu est ꝙ apud se illū detinet.Sed ne tuæ
benignitatis petitionē abire patiar oīno frustratā , alium
nuper à me editū in laudib⁹ uirginis matris,tibi transmit
to.Quē,qa eius exēplar non teneo,rogo ut quācitius ad
me remittas:uel si maturius adueneris,ipse deferas tecum.

Ad eundem. Epistola. XC.

BReues breuibus reddidi literas, occasionē utiq̧
breuiter rescribēdi,de tuarū breuitate libenter
accipiens.Et uerè quid iuuat ueras,& ut ueraci
ter loqueris ,æternas amicitias uanis atq̧ tran
sitorīs iactitare uerbulis?Quantalibet uersuum diuersi
tate,uerborū multiplicitate,scriptorum uarietate tuā mi
hi charitatem ostentare seu commendare coneris : minus
certè sentio te exprimere quàm diligis. Idemq̧ tu de me
sentiendo non falleris.Cum tuæ literæ in manus nostras
uenerunt:te in corde nostro qui eas miseras inuenerunt.
Has quoq̧ nostras nec me sine te scribere certus sum:nec
te sine me confido lecturū.Laboramus quidem uterq̧ ad
alterutrum scriptitādo,alterius fatigantur & nuntīj ad al
terum scripta portando:sed nunquid spiritus grauantur
amādo?Cessent igitur quæ absq̧ labore nō possunt acti
tari:& illud frequētetur quod quāto attentius satagitur,
tanto minus constat laborari.Quiescant inquam à dictā
do ingenia:labia à confabulando:à scribendo digiti:à di
scurrendo nuntīj:non autem quiescāt corda die ac nocte
meditari in lege domini,quæ est charitas.A quo negotio
quanto quietiores sumus,tanto minus quiescim⁹:quan
toq̧ occupatiores sumus in illo,tanto nos quietiores sen
timus ex illo.Amemus & amemur in altero nobis,in alte
ro nostris consulentes.Nam quos amamus,in ipsis profe
ctò requiescimus.A quibus autem amamur : ipsis nos in
nobis requiem paramus.Porrò amare in deo,charitatem
habere est.Studere uerò ꝓpter deum amari charitati ser
uire est.Sed qd ego facio?Ego ꝓmissor breuitatis:iā tene
bor prolixitatis exhibitor.Si de fratre Vuerrico deside
ras,imo quia desideras scire:sic currit non quasi in incer
tum,sic pugnat nō quasi aerē uerberans,Sed quoniā scit
neq̧ pugnātis esse neq̧ currētis,sed miserentis dei:ipsum
rogat à te orari pro se,quatenus qui iam donauit ei & pu
gnare & currere,det & uincere& ꝑuenire.Abbatē uestrū
mihi non tm̄ propter te,sed & ꝓpter suā bonā famam cha
rissimum corde meo & ore tuo saluto:gratantissime eum
uisur⁹,illo & tēpore & loco quo promisisti.Notifico etiā
tibi

tibi ꝙ & nūc paulisp aggrauata manu dñi sup me:impulsus euersus sum ut caderē:ita ut securi ad radicē ifructuosæ arboris corpis mei apposita:iāiāq; succidi metuerē:cū ecce tuis cæterorūq; amicorū nr̄orū orōnib⁹ & hac uice pi⁹ dñs pepercit mihi:sub spe tñ ꝓmissi fructus in futuro.

Ad abbates Suessione cōgregatos. Episto. XCI.

Reuerēdis abbatibus apud Suessionē in noīe dñi cōgregatis, seruus sctitatis eorum frater Bernardus abbas dictus de claraualle:q̄ recta sunt uidere, cōstituere & tenere. ¶ Irascor occupationib⁹ meis, q̄b⁹ impedior interesse cōuētui uestro, corpe tñ dūtaxat. Nā spm̄ nec spatia terrarū nec turba curarū absentare queunt:qppe orantē pro uobis, cōgrātulantē uobis, atq; in uobis quiescētem. Nō me inquā sctōrū pōt carere cōuent⁹:nec loci corpis ue distātia priuat prorsus à consilio iustorū & cōgregatiōe. Illo ꝑsertim cōsilio in quo nō hoīm traditiones obstinati⁹ defensant, aut superstitiosi⁹ obseruant:sed diligēter humiliterq; inqrit quæ sit uolūtas dei bona, & bn̄placēs, & perfecta. Illuc toto desiderio feror, deuotione immoror, cōdelector amore, inhæreo cōsensu, æmulatiōe ꝑsisto. Ne ergo in uacuū uos (ꝗ absit) cōuenisse subsanent qui dicūt uobis euge euge: cōtēdite obsecro bonas facere uias uestras & studia uestra, q̄ profectò nimis bona esse non pn̄t. Esto ꝙ possis nimiū fortassis esse iust⁹, possis & nimiū sapiēs:sed planè bon⁹ ultra modū esse nō potes Et qdē lego, Noli esse nimiū iust⁹. Lego.

Eccli. 8. Nō pl⁹ sapere quàm oportet sapere. Nunqd aūt aut ne sis

Rom. 12. nimiū bon⁹:aut nō pl⁹ bonus quàm oportet? Nemo esse bon⁹ plusquā oportet pōt. Bonus erat iā paul⁹: & tñ nequaquā cōtētus, libēter se ad ea q̄ ante se sunt extēdebat, posteriora obliuiscēs, & seipso semp melior effici studens. Solus deus melior seipso esse idcirco nō uult, qa nō ualet. Recedāt à me & à uobis qui dicūt:nolumus esse meliores quàm patres nr̄i, tepidorū & dissolutorū se filios ꝓtestantes. Quorū memoria in maledictiōe est, qa māducauerunt uuas acerbas, qb⁹ dētes, filiorū obstuperūt. Aut si sanctis & bonæ memoriæ patrib⁹ gloriātur:imitētur certè sanctitatē, quorū indulgētias dispēsationesq; pro lege defendunt. Quāquam sctūs helias non sum, inqt, melior quàm

1.Re. 19. patres mei:& non dixit se nolle patribus esse meliorem. Vidit iacob in scala angelos ascendentes & descēdentes. Nunqd stantē quempiā siue sedentē? Non est stare oīno in pēdulo fragilis scalæ:neq; in incerto huius mortalis uitæ quicquam in eodē statu permanet. Non habemus hic manētem ciuitatē:nec futurā adhuc possidemus, sed inqrimus. Aut ascendas necesse est aut descendas. Si attendas stare, ruas necesse est. Minime ꝑ certo est bonus q melior esse nō uult. Et ubi incipis nolle fieri melior:ibi etiam desinis esse bonus. Recedā etiā à me & à uobis q dicunt bonum malū, & malū bonū. Qui dicūt cultū iusticiæ malū: quod nam bonū reputaturi sunt? Vnū uerbū olim locutus est dn̄s, & pharisæi scandalizati sunt. At nouos nunc pharisæos non uerbū sed silentiū scandalizat. In hoc uno certè aduertitis ꝙ occasionē quærūt aduersum uos. Sed sinite illos. Cæci sunt, & duces cæcorū. Intēdite saluti paruulorū, nō murmuri maleuolorū. Non ualde illorū nobis curandum est scandalum:qui non sanantur nisi uos infirmemini. Sed nec ut uestris ipsis oīa oibus placeant, q̄ statuitis expectandū. Alioquin aut nullū aut rarum bonum constituistis. Satius uerò ipsorum profectib⁹, quàm uolūtatibus prouidetis. Fidelius q; inuitos trahitis ad deum, quàm desiderijs cordis eorū relinquitis. Commendo me sanctis orationibus uestris.

Ad Henricum regem Anglorum. Epistola. XCII.

Henrico illustri Anglorum regi, Bernardus abbas dictus de claraualle, cælorum regi de terreno regno seruire fideliter, & humiliter obedire. ¶ In terra uestra tenetur præda dñi mei atq; uestri:& illa præda pro qua maluit mori quàm carere illa. Ego eam sequi disposui, & mittere de nostra militia q in manu ualida si uobis non displicet, requirant, recuperent & reducāt. Et nūc hui⁹ rei gratia præmisi hos quos præsentes cernitis exploratores, qui esse rei indagent sagaciter, renuntientq; fideliter. Assistite eis tanquam nūcijs domini uestri, & in ipsis feudum uestrum deseruite. Ipse uerò ad honorem suum, ad salutem uestrā, ad patriæ sospitatem & pacem lætum uos & inclytum perducat in bonum ac placitum finem.

Ad Henricū Vuintonēsem epm. Ep̄la. XCIII.

Viro illustri dn̄o Henrico dei gratia Vuintonēsi ep̄o. B. abbas dictus de claraualle, in dn̄o salutem. ¶ Multorū iam relatione lætabūdus accepi locum gratiæ non infimum humilitatem nostram apud uestram celsitudinē obtinere. Non sum meritus sed eo nō ingratus. Itaq; refero gratiam pro gr̄a, etsi non condignam, certè quā possum. Nec uereor quantula sit oblatam uel potius relatam à uobis sperni, quam & amanter promereri & dignanter præuenire curastis. Verū modo plura scribere supersedi:donec uestro, si dignū iudicatis, agnoscā rescripto qualiter pauca hæc accipiatis. Quæ autem rescribere uel iniungere uerbo placuerit, abbati Ogerio bene cōmittere potestis, per quem & hæc nostra recipitis. Pro quo etiam uestram excellentiam conpellamus, quatenus & notum ex hoc habeat & commendatum, utpotè hominem honestate scientia religioneq; commendabilem.

Ad abbatē cuiusdā monasterij Eboracēsis unde exierat prior cū aliquātis fratrib⁹. Ep̄la. XCIIII.

Consilium expetitis à me literis trāsmarinis, ꝗ utinā ab alio poti⁹ q̄sissetis. Coartor siqdem è duobus. Si enim non respondero, taciturnitas contemptū quodāmodo sonare uidebitur. Respōdere autem sine periculo me posse non uideo, cū quicquid rn̄dero, necesse sit aut scandalū cuipiā generare:aut reddere securū quēquā pl⁹ quā oportet, aut certè in quo non oportet. Q̄ à uobis recesserunt fratres uestri, nec nostro nec nostrorū factū est me sciente consilio uel hortatu. Credim⁹ aūt ex deo fuisse:ꝗ nec tātis potuit dissolui conatibus. Credimus hoc idem & ipsos sentire fratres, q nostrum tantopere de seipsis cōsiliū flagitant:credo remordente eos cōsciētia ꝙ retro abierint. Alioquin beati sunt (ſm ap̄lm) si se nō iudicāt in eo quod probāt. Cæterū qd faciam ut interrogatus nec silendo nec respōdēdo molestus sim cuiquā? Itē fortissis expediat, si misero eos q me Rom. 14

interrogant, ad doctiorem:& cuius reuerētior sanctiorq; auctoritas sit. Sanctus papa Gregorius in libro pastorali: Quisquis bonū maius subire, inquit, proposuit:bonū minus ꝗ potuit sibi illicitū fecit. Ad ꝗ probādū subijcit testimoniū de euangelio, dicens. Nemo mittens manum suam ad aratrū, & respiciēs retro, aptus est regno cælorū. Lucæ. 9

Et ifert. Qui igit fortiori studio intēderat, retro respicere cōuincit:si relictis bōis amplioribus ad minima retorquetur. Itē ipse in homelia tertia sup ezechielē. Sūt nōnulli q bona qdē q̄ nouerūt opant:atq; hæc operātes meliora deliberāt, sed retractātes meliora q̄ deliberauerāt immutāt. Et qdē bōa agūt q̄ cœperāt, sed à meliorib⁹ q̄ deliberauerāt succūbūt. Hi nimirū añ hūana iudicia stare uidentur in ope:sed ante oīpotentis dei oculos ceciderūt in deliberatione. En speculū. In hoc nō uultū natiuitatis, sed factū reuersionis suæ cōsideret, hic se discutiāt, hic se dijudicet: cogitationib⁹ suis accusantibus siue defendētibus:& quidem apud spiritalē q omnia dijudicat, & ipse à nemine iudicatur. Quid nā uerò maius aut minus, superius an inferius, artius siue remissi⁹ sit, quod uidelicet reliq̄rūt, an ad quòd redierūt:ego quidē haud temere diffinierim:ipsi uiderint. Et hoc illis Gregorius. Tibi uerò pater reuerēde tā tuta certitudine quàm nuda ueritate ego dixerim:omnino nō expedire spm̄ uelle extinguere. Noli:inqt, phibe- Prou. 3.

re eum q pōt bn̄facere, sed si uales & ipse benefac. Gloriari autem magis oportet in profectibus filiorum:qm̄ filius Prou. 10

sapiens gloria est patris. Decætero nemo mihi molestus

ſit ꝙ iuſtitiã dei nõ abſcõdi in corde meo: niſi ꝙ minꝰ for-
taſſe ob uitandum ſcandalum quàm debui dixi.

Ad archiepm Eboracenſem. Epla. XCV.

SPlendor operis, & opinionis odor bene (ut cõ
peri) in gloria ueſtra conuenerũt. Opinionem
opus probat nec falſam fuiſſe nec uacuã: cũ qđ
ante ſparſerat ubiq; uolãs fama, ubiq; res ipſa
faciat manifeſtũ. Qũo nũc maxime claruit zelus iuſtitiæ,
eminuit & inualuit ſacerdotalis uigor, in defenſione uide
licet pauperũ, & pauperũ quibus non erat adiutor. Olim
quidẽ opera miſericordiæ & eleemoſynas ueſtras enarra-
bat oĩs eccleſia ſanctorũ. Sed hoc uobis cõmune cũ pluri
bus, qppe quod à cũctis ſubſtantiã huiꝰ mundi habẽtibꝰ
exigitur. Verũ hoc opus epale, hoc paternæ pietatis tam
egregiũ ſpecimen, hic uerè diuinus feruor quo pro tuen-
dis ſuis pauperibus, ille proculdubio zelũ ueſtrũ accẽdit
& accinxit, q facit angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos
ignẽ urentẽ: hoc totũ inquã ſpeciale acceſſit, ueſtræ digni
tatis decus, inſigne officij, ornamẽtum coronæ. Aliud eſt
Iob.5. reficere uentrem eſurientis: & aliud ſanctã zelare pauper-
tatẽ. Ibi eñ ſeruitur naturæ, hic gratiæ. Viſitabis, inquit,
ſpeciem tuam & non peccabis. Ergo qui alienam carnẽ fo
uet: facit ne peccet: qui aũt alienam ſanctitatem honorat,
fructificat ſibi. Ideo ait: Deſudet eleemoſyna in manu tua
donec uideas iuſtum cui des. Quo fructu? Quoniã qui re-
Mat.10. cipit iuſtũ in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet. Solua
mus proinde naturæ debitum, ne peccemus: ſimus gratiæ
coadiutores, ut & participes fieri mereamur. Sanè utrũq;
ita in uobis admiramur, ut utrumq; datum uobis deſuper
fateamur, quatenus diuinis laudibus æternaliter miſcea-
tur quicquid ex uobis temporaliter neceſſitatibꝰ noſtris
impenditur: merito reuerende & omni amoris ſynceritate
colende atq; amplectende pater.

Ad Ricardũ Fontanenſem abbatẽ & ſocios eius.
Epiſtola. XCVI.

QVãta audiuimꝰ & cognouimꝰ, ea & fratres no-
ſtri uterq; Gaufridus annunciauerunt nobis
quẽadmodũ nouiter recaluiſtis igne dei: con-
ualuiſtis de infirmitate, refloruiſtis in nouitate
ſancta. Digitus dei eſt iſte, ſubtiliter operãs, ſuauiter reno
uãs, ſalubriter mutãs nõ quidẽ de malis bonos, ſed de bo-
nis faciens meliores. Quis dabit mihi ut tranſeã & ut ui-
deam uiſionẽ hanc magnã? Nec eñ minus mira minúſue
iocunda iſta promotio eſt quàm illa mutatio, niſi ꝙ mul-
to faciliꝰ repias multos ſeculares cõuerti ad bonũ: quàm
unũ quempiam de religioſis tranſire ad melius. Rariſſima
auis in terris eſt, qui de gradu quẽ forte in religiõe ſemel
attigerit, uel parũ aſcẽdat. Veſtrũ proĩde dilectiſſimi tã in
ſigne quàm ſalubre factũ nõ ſolũ nos q ſerui ueſtræ ſctĩta-
tis eẽ ꝓcupimꝰ: ſed & uniuerſam merito lætificat ciuitatẽ
dei: qppe quò rariꝰ eò & chariꝰ. Erat aũt & neceſſariũ ad
cautelã ꝓximã defectui mediocritatẽ tranſcẽdere, & decli
nare tẽporẽ, q deo uomitũ ꝓuocat: ſed & ſic oportebat ꝓ-
pter cõſcientiã. Profeſſis ſiqdẽ ſanctã regulã, an citra eius
puritatẽ ſiſtere gradũ tutũ ſit, ipſi ſenſiſtis. Dolẽs doleoq;
urgẽte diei malitia & nũcio feſtinante plenũ affectũ exili
cogor deſignare ſtilo, & breui chartula latã cõprehende-
re charitatẽ. Si quid deeſt, frater. G. uiua uoce ſupplebit.

Ad ducẽ Conradum. Epiſtola. XCVII.

OMnis poteſtas ab ipſo eſt cui dicit ꝓpheta: Tua
eſt potentia, tuũ regnũ dñe: tu es ſuper oẽs gen-
tes. Hinc ergo dignũ duxi tuam ô illuſtris prin-
ceps commonere excellentiam: quãtum te opor
teat deferre terribili & ei qui aufert ſpiritum principum.
Comes Gebenẽſis, ut accepimus per os eius, ad iuſtitiã ſe
obtulit & offert de omnibꝰ quæ te dicis habere aduerſus
eum. Si ſuper hoc alienam pergis inuadere terrã, eccleſias
deſtruere: incendere domos, exulare pauperes, homicidia
perpetrare, & humanum fundere ſanguinem: non eſt du-
bium quin grauiter irrites aduerſum te patrem orphano
rum, & iudicem uiduarum. Eo certè irato nõ expedit tibi
dimicare in quantalibet multitudine uel fortitudine. Ni-
hil enim intererit apud oĩpotentẽ dñm ſabaoth, in multis
an in paucis cui uolet dare uictoriã. Ipſe nimirũ cum uo-
luit fecit, ut unus mille, & duo fugarent decem milia. Hæc
pauper ego, pauperum permotꝰ clamoribus, tuæ magnifi
centiæ ſcribere uolui, ſciens tibi honorificentius humili-
bus conſentire: quàm hoſtibus cedere. Non ꝙ putem ho-
ſtem te fortiorem, ſed ꝙ nouerim deum oĩpotẽtem poten
tiorẽ, qui ſuperbis reſiſtit humilibus dat gratiã. Huiꝰ rei
gratia tuam uir nobilis præſentiã adiſſem ſi licuiſſet. Nũc
aũt pro me hos de fratribꝰ noſtris deſtinare curaui, ſi for-
tè ſuis & noſtris precibus à tua dignatione obtineat uel
perfectam concordiam ſi fieri põt, aut certè inducias uſq;
dum liceat nobis firmam quærere pacem: ad dei uolunta-
tem, & honorem tuum, & patriæ ſalutem. Alioquin ſi nec
oblatam iuſtitiam recipis, nec nos precantes reſpicis, imo
deum in nobis de tua te ſalute cõmonentem nõ attendis,
uideat ipſe & iudicet. Scimus autẽ ꝙ merito formidamus
difficile poſſe congredi tantos exercitus abſq; utriuſque
partis grauiſſima ſtrage.

De Macchabæis: ſed ad quẽ ſcripta ſit, ignoratur.
Epiſtola. XCVIII.

QVod per fratrem Heſcelinũ tua charitas à mea
paruitate quæſiuit, inde iã ad me ſcripſerat Ful
co ſparnacenſis abbas. Cui ego nil reſcripſi: uo
lens ſi quam fortè ſuper hoc reperiſſem patrũ
ſententiam, ipſam potius ei trãſmittere, quàm nouum uel
noſtrum quippiam reſpondere: qua non facile occurren-
te, iam quod ſentio ego ſic interim utrique reſpondeo, ut
quodcũq; fortè rationabilius quilibet ueſtrum ſuper ea-
dẽ quæſtiuncula qñ uel legerit uel audierit, uel certè ipſe
ſenſerit: mihi uiciſſim impartiri nõ negligat. Quæris itaq;
quidnam uiſum patribus fuerit, ut ſolis ex omnibus anti
quis iuſtis ſingulari quodam priuilegio macchabæis an-
nuam celebritatẽ pari cum noſtris martyribus ueneratio
ne decernerent in eccleſia ſolenniter exhibendã. Si dixe-
ro dignos merito martyrũ gloria iudicatos, quibus non
impar fuit in martyrio uirtꝰ, erit forſitã ſolutũ cur ipſos,
ſed necdũ planè cur ſolos, cum & alios nõnullos ex uete-
ribus pari conſtet zelo pietatis occubuiſſe, non tamen pa
ri & tripudio recoli meruiſſe. Q; ſi illis non immerito hu
iuſcemodi negatur ſolennis celebritas, quia nimirũ quod
præbuit uirtus, præripuit tempus: cur non & eadem fuit
in macchabæis cõſideratio? Siqdẽ & ipſi pro tẽpore non
ad cæli mox gaudia: ſed ad inferni tenebras deſcẽderunt:
ne tunc quippe apparente primogenito ex mortuis, qui
aperiret credentibus regna cælorũ, agno uidelicet de tri-
bu iuda qui aperit, & nemo claudit: ad cuius introitũ cum
omni auctoritate ſupernis poteſtatibus diceretur: Tolli- Pſal.23.
te portas principes ueſtras, & eleuamini portæ æternales:
& introibit rex gloriæ. Proinde ſi incõgruũ uidetur cum
gaudio recolere trãſitũ qui gaudij nõ fuit: caueatur & in
iſtis. Aut ſi iſtos ob ſuæ uirtutis meritũ feſtiuo proſequi
fauore placet: cur nõ itidem deferetur & illis? An dicẽdũ
eſt utroſq; qdẽ in morte cõmunẽ habuiſſe cũ martyribus
pietatis cauſam, ſed non etiã utroſq; pariter eandem cũ il-
lis adeptos fuiſſe martyrij formã? Vniuerſis nempe tã ue-
teris quàm noui teſtamẽti martyribus æque cõuenit pro
iuſtitia occubuiſſe: ſed intereſt ꝙ iſti paſſi ſunt quia illam
tenebant, illi quia non tenẽtes reprehendebãt. Iſti ꝙ eam
nõ deſererent: illi ꝙ deſerẽtes perituros eſſe aſſererent. Et
ut breuiter totũ in quo differũt ꝓferamꝰ, hos cultus, illos
zelus iuſtitiæ martyres fecit. Soli ex ueteribꝰ macchabæi
qa nõ ſolũ cauſam ſed & formã (ut dixi) noui martyrij te-
nuerũt, iure fortaſſe in eccleſia cũ nouis eccleſiæ martyri-
bus eandem conſuetæ celebritatis gloriam aſſecuti ſunt.
Inſtar quippe martyrum noſtrorum libare & ipſi dijs alie-
nis, patriamq; deſerere legem, imo mãdata dei tranſgredi
cogebantur: renuebant, & moriebant. Non ſic eſaias, nõ
ſic zacharias, nõ deniq; uel magnus ille Ioannes baptiſta
ita mortuus eſt: quorum primus ſerra fertur ſciſſus fuiſſe,

secũdus inter templũ & altare legiť occisus, tertiꝰ in carce
re decollatus. Si q̃ritur à qbꝰ, ab iniustis & impĳs. Si qua
causa, pro iustitia & pietate. Si q̃uo, non tã eas cõfitendo
quàm proponẽdo. Proponebãt ueritatẽ odientibꝰ eam:
ueritas pariebat eis odiũ, & odium mortẽ. Licet iniusti &
impĳ, nõ tã tñ in illis pietatẽ persequebantur, quàm se re-
pellebant: nec tã in illorũ iustitiã ferebanť, quàm propriã
tuebantur iniustitiam. Aliud est aliena inuadere: aliud de
fendere sua. Non est idipsum nolle sequi ueritatem, & per
sequi: inuidere credentibꝰ, & increpantibꝰ indignari: ob-
turare os confitentium, & redarguentiũ stimulos non fer
re patienter. Deniq; misit herodes & tenuit ioannẽ. Quã-
obrem? Quia xp̃m prædicabat? Quia uir bonꝰ erat & iu-
stus? Imo propter hoc magis reuerebatur illum, & audito
eo multa faciebat. Sed q̃m arguebat herodẽ ioannes: pro-
pter herodiadem uxorẽ philippi fratris sui: ideò uinctus,
ideò & decollatus est: passus quidem & ipse pro ueritate:
sed quam zelare uideret, non negare cogeretur. Hinc est
q̃ hæc ipsa tanti martyris passio, multorum etiã longe mi
norũ festiuitatibus minus festiue recollitur. Profectò si ta
li rõne & ordine passi fuissent macchabæi, ne ulla quidem
fieret de eis mentio. Nũc aũt q̃m similes illos fecit marty-
ribus xp̃ianis: nõ dissimilis ueritatis cõfessio, merito eos
similis prosequitur & ueneratio. Nec moueat sanè q̃ quẽ
admodum martyres noĩatim & ipsi pro xp̃o minime passi
sunt qa nõ interest siue sub lege pro legalibus obseruan-
tĳs: siue sub gratia pro mandatis euangelicis quis patiať.
Vterq; eñ æque pro ueritate, ac per hoc pro xp̃o, q̃ dixit,
Ego sum ueritas, pati cognosciť. Itaq; plꝰ cõtulit maccha
bæis in hac parte martyrĳ genꝰ, quàm uirtꝰ: q̃m ne hos q̃-
dem ex patribꝰ, quos pari cõstat uirtute illo in tpe pro iu-
stitia decertasse, pari etiã honore cõcelebrat p̃sens dunta-
xat eccl'ia. Puto q̃ arbitreť indignũ quãtũlibet laudabili
morti q̃ xp̃i mortẽ p̃cederet, diẽ festũ impendere: p̃sertim
cũ ante illã salutiferã passionẽ, nõ festiua gaudia, sed clau-
stra tenebrosa quosq; moriẽtes exciperent. Sanè maccha-
bæos ideò (ut dictũ est) excipiendos iudicauit eccl'ia: q̃m
q̃d eis negabat tp̃s: cõtulit martyrĳ genꝰ. Nec solũ ip̃os,
sed & q̃ forte uitæ iã in carne manifestatæ mortẽ sua mor-
te p̃uenerunt, siue moriẽtes in ipsa, sicut symeon & Ioan-
nes baptista: siue etiã pro ipsa, sicut innocentes: quos alia
rõne licet ad inferos & ipsi descẽderint, ritu nihilominus
solẽni ueneramur. Et innocẽtes quidẽ q̃m iniustũ p̃fectò
fuit innocẽtiã pro iustitia morientem ulla uel p̃senti gl'ia
Matt. 3. defraudari. Ioannes quoq; sciens q̃ à diebus suis regnum
cælorũ uim patitur, unde & clamat: Agite pœnitẽtiã, ap-
propinquabit regnũ cælorũ: simulq; uidẽs uitã se proti-
nus secuturã, mortẽ lætus excepit. Q̃d utiq; ab ipso dño
moriturus sciscitari solicitꝰ fuit, ac certificari meruit. Nã
cũ per discipulos eũ interrogasset: Tu es, inqens, q̃ uentu
Matt. 11. rus es: an alium expectamus? post enarrata plura miracula
audiuit: Et beatꝰ qui non fuerit scãdalizatꝰ in me. In quo
nimirũ uerbo significauit se dñs moriturum: & tali morte
q̃ posset iudæis esse scandalũ: gentibus stultitia. Ad hanc
uocẽ sp̃osi gaudẽs amicus sponsi alacri aĩo p̃cessit: quo &
illũ in proximo esse uenturũ, iã dubitare non potuit. Por
rò qui lætus & tã lætus potuit mori: putauit & lætam sibi
memoriã promereri. Sed & senex ille tã plenus uirtutum
quàm dierũ: morte iã propinqua uitam baiulans in mani-
Lucæ. 2. bus aiebat: Nunc dimittis seruũ tuũ dñe s̃m uerbũ tuũ in
pace: qa uiderũt oculi mei salutare tuũ. Ac si diceret. Secu
rus descẽdo in carcerẽ, qui tã p̃sto meã sentio redemptio-
nem. Et hic ergo qui cũ tã secura iocũditate, & iocũda se-
curitate moriť: merito in ecclesia celebrari cũ gaudio me-
moratur. Cæterũ illa qua rõne mors festiua reputabitur:
quã nulla gaudiorũ festiuitas comitať? Aut unde gaudiũ
sumeret moriturꝰ, q̃ se & ad ifernales descendere tenebras
certus erat: nec certi quippiã secũ ferebat unde in p̃ximo
de sui liberatore cõsolareť? Inde est q̃ unus sctõrũ cũ au-
diret: Dispone domui tuæ, qa morieris tu, & nõ uiues: cõ
Esai. 38. uertit se ad parietẽ, & fleuit fletu magno, atq; ita impetra
uit exosæ mortis aliquã dilationẽ. Hoc deniq; & miserabi
liter plãgebat dicens: In dimidio dierũ meorũ uadam ad
portas inferi. Et paulò post. Nõ uidebo, inqt. dñm deũ in
terra uiuẽtiũ: nõ aspiciã hoĩem ultra, & habitatorẽ qetis.
Hinc & alius qdã: Quis mihi hoc, ait, tribuat ut in iferno Iob. 14.
protegas me, & abscõdas me donec ptranseat furor tuus:
& cõstituas mihi tp̃s in quo recorderis mei? Israel quoq;
ad filios aiebat: Deducetis canos meos cũ dolore ad infe- Gen. 42
ros. Quid in his solẽnis lætitiæ: quid festiuæ celebritatis
apparet? Nr̃i aũt martyres cupiũt dissolui, & esse cũ xp̃o:
certi ubicũq; est corpꝰ, illo sine mora cõgregatũ iri & aq-
las. Mox inquã ibi exultant iusti in conspectu dei: & dele-
ctantur in lætitia. Ibi ibi benignissime Iesu: ibi statim ut
de hoc seculo nequã sctũs q̃sq; eripiť, adimpleť lætitia cũ
uultu tuo. Vna ibi uox iubilo resonat sepiterno, uox una
exultationis & salutis in tabernaculis iustorum. Anima Psal. 123.
nostra sicut passer erepta est de laqueo uenantiũ: laqueus
cõtritꝰ est, & nos liberati sumꝰ. Nunqd hoc decãtare libe-
bat apud inferos sedentibus in tenebris & umbra mortis:
dũ non erat qui redimeret: neq; qui saluũ faceret: q̃m nec-
dũ uisitauerat nos oriẽs ex alto, primitiæ. s. dormientium
xp̃s? Merito igitur ecclesia q̃ gaudere cũ gaudẽtibꝰ, fle-
re cũ flẽtibꝰ nouit: quospares iudicat ex uirtute, discernit
tñ ex tpe: nec pari putat p̃sequendũ obsequio & transitũ
ad uitã, & descẽsum ad inferos. Itaq; martyriũ facit causa,
tp̃s genusq; discernũt. Tempus q̃ppe macchabæos à no-
uis martyribꝰ disiungit, coniungit antiquis. Genus uerò
nouis aggregat, segregat à ueteribus. Et hæc quidem in ec
clesia p̃missis ex causis differentiæ obseruantur. Cæterum
apud deũ uniuerso cœtui sctõrũ cõe est, q̃d sctũs ait p̃phe
ta. Pretiosa in conspectu dñi mors sanctorum eius. Vnde Psal. 115.
aũt preciosam dixerit, exponat nobis. Cũ dederit, inquit, Psal. 36.
dilectis suis somnũ: ecce hæreditas dñi filĳ merces fructus
uẽtris. Nec putemus solos martyres esse dilectos, cum re-
colamus dictũ de lazaro: Lazarus amicus noster dormit. Ioan. 11.
Deniq;, beati mortui: qui in dño moriũtur. Non soli qui Apo. 14.
pro dño sicut martyres: sed & qui in dño moriuntur sicut
cõfessores, & profectò beati sunt. Duæ proĩde res mihi ui
dentur mortem facere pretiosam, uita, & causa: sed amplꝰ
causa quàm uita. Porrò illa erit pretiosissima, quã & cau-
sa commendat & uita.

Epistola. XCIX.

NVntiũ quo te dicis fuisse turbatũ, frater Vuil
lelmus nõ sua, sed tua necessitate putauit ad te
dirigendum. Siquidem ipse suo more dei gra
tia fortiter agit: alienam à se interim adhuc fa-
ciens illam sententiam. Vir duplex animo, inconstans est Iaco. 1.
in oĩbus uĳs suis. Vias quippe dñi simpliciter ac per hoc
confitetur ambulans, non sentit illud uæ de quo dicitur:
Væ terram ingredienti duabus uĳs. Te aũt audieramꝰ in
discordiã uersari, domum uestram non sine graui scãdalo Eccli. 2.
abbatis & fratrũ deseruisse: solumq; habitare in nescio q̃
satis inconuenienti loco. Quo rumore nobis permotis,
anxieq; q̃rentibꝰ si quo modo tibi à nobis posset cõsultũ
iri, nihil paratius occurere potuit, quàm ut te uocato ad
nos, per te de te certiores prius effici curaremus, sicq; q̃d
in prõptu esset, præsentes præsenti cõsuleremus. Sed iam
tuo scripto, nostroq; rescripto, utrorũq; ab alterutro fal-
sæ suspicionis timore depulso, pariter quiescamus. Verũ
hac falsitate quàm uera sit ad nos inuicẽ dilectio, compro
batum est. Quã quidem dilectionẽ per hanc mutuã nostri
solicitudinẽ, non infrutuose nũc renouatam esse putaue-
rim. Cuius fructũ tunc nos quidam copiose speraremꝰ ac
cipere, si tui nobis copia cum opportunitate dareť. Alio-
quin opportunius ducimus nos nostra contẽtos esse ino
pia, quàm importuna copia abundare.

Epistola. C.

SI minus uos pro tãti operis susceptione feruē-
re comperissemus, hortandus: nobis super hoc
& obsecrandus essetis. Nunc uerò cum prima
inuitauerit nos uestra præcurrens deuotio, re-

ſtat ut ei à quo bona cuncta procedunt:& referamus gra-
tes pro bono qđ dedit uelle,& fundam⁹ p̃ces ut adijciat
&perficere pro bona uoluntate.Tamē gaudiū meū non ta
cebo uobis.Quas nēpe putatis delitias cordi meo afferat
ueſtra huiuſcemodi intentio? Delectabitur in craſſitudi-
ne aīa mea:ſi infatigabilem cognouero uos in ſtudijs ſalu
taribus & honeſtis.Gaudeo eñ non quia q̄ro donum,ſed
requiro fructū.Libenter accipio bñficiū qđ proſit danti.
Alioquin nō ambulo in charitate illa q̄ non quærit q̄ ſua
ſunt.Et quidē nobis in hoc bñfacitis,ſed uobis meli⁹:niſi
fortè excidit uobis illa ſñīa. Beati⁹ eſt dare quàm accipe.
Act.20. Hoc planè decet ep̄m,hoc ſacerdotiū ueſtrū cōmendat,
ornat coronā,nobilitat dignitatē:ſi,quē miniſteriū prohi
bet eſſe pauperē,adminiſtratio ꝓbet pauperum amatorē.
Non eñ paupertas uirtus reputat̃:ſed paupertatis amor.
Deniq; beati pauperes,non rebus,ſed ſpiritu.

Epiſtola. CI.

FRatrē Lābertū,quē in aliqubus fortè fluctuā-
tē ſuſcepimus:orantib⁹ quidē uobis pro ipſo
conſtantem remiſimus,& nulla iam (ut opina-
mur) ſcrupuloſitate priſtina laborātē.Cauſam
quippe aduent⁹ eius,necnon & diſceſſiōis modū & inte-
tionem ſolicite nobis perſcrutātibus, intētionem quidē
uiſus eſt habere inculpabilē:ſed cauſam nō planè ſufficiē
tem ut tali modo:id eſt ſine licentia diſcedere debuiſſet.
Vnde & ſumpta iuſte in eum inuectionis occaſione incre-
pato ut oportebat,& confirmato in quibus nutabat, redi
tum ei perſuaſimus.Et pro redeunte rogamus dilectiſſimi
fratres, eſſe uos uidelicet p̃ſtabiles ſuper fratris p̃ſumptio
ne:ſed preſumptione ut uidetis ſatis ſimplici,& non mali
tioſa:qñquidē neq; ad dexterā neq; ad ſiniſtram declina-
uit ſed directo ad nos tramite uenit:quos utiq; pro certo
ſciebat ſc̄titatis ueſtræ eſſe ſeruos,ueſtræ religionis ama-
tores ſynceriſſimos & æmulatores fideliſſimos.Suſcipite
ergo eū uos q ſp̄ūales eſtis in ſp̄ū lenitatis:confirmeturq;
in eo charitas,& excuſet malū factum intentio bona.Imo
recuperate cum gaudio quem dolebatis amiſſum:contra-
ctamq; de fratris egreſſione ac tranſgreſſione triſtitiā, ef-
fuget citiſſima de regreſſione lætitia.Cōfido aūt de omni
potentis miſericordia,quia q̄cqd exaſperauit inordinata
diſceſſio poſtmodum deliniet emendata conuerſatio.

Ad quondam abbatem. Epiſtola. CII.

SVper fratre turbato &, turbāt fratres, & con-
tēnente magiſtrū, breue tibi ,ſed fidele damus
conſilium.Diaboli ſtudium eſt circuire in do-
no dei,& q̄rere quem deuoret:tuæ econtra ui-
gilantiæ,inquantum potes,nunquam locū dare diabolo.
Quanto igitur ille acrius inſiſtit, qūo à grege infirmā ſe-
paret ouiculam:quatenus eò licentius rapiat,quo nō fue-
Pſal.12. rit qui eripiat:tanto enixius tibi quantum in te eſt,reſiſtē
dum eſt ne de manu tua poſſit eam eruere, neq̄n dicat ini-
micus,p̄ualui aduerſus eum.Itaq; aggredere fratrē omni
officio charitatis, uidelicet beneficijs, ſalutaribus moni-
tis,ſecretis increpationibus,publicis exhortationib⁹,du
ris etiā & uerborū & uerberū correptionib⁹, quodq; effi
1.Cor.6. cacius eſſe ſolet,tuis ad deum pro eo fratrumq; pijs ora-
tionibus.Q, ſi iam hæc oīa feciſti nec ꝓfeciſti,ad apoſtoli
conciliū confugiendum eſt,dicentis.Auferte malū ex uo-
bis.Auferat̃ ergo malus,ne malos generet.Neq; eñ pōt
arbor mala fructus niſi malos facere.Auferatur autem di-
co ſed non quomodo ipſe uult,ut uidelicet tanquam ex
tuo licentia,cum male ſecura conſcientia extra congrega
tionem contra profeſſionē deuitans ſubiectionem,ſui iu-
ris eſſe,ſua permittat̃ uiuere lege. Sed abſcindat̃ ut ouis
morbida à grege,ut putridum membrū à corpore:q iam
exinde ſe pro certo nouerit à te haberi tanquā ethnicū &
publicanum.Et ne timeas eſſe contra charitatē,ſi uni⁹ eie
ctione ſcandalū multorum recōpenſaueris pace: quippe
qui ſua forte malitia, fratrum cohabitantium turbare fa-
cile poterat unanimitatem .Conſoletur te illa ſalomonis
Eccli.7 ſententia:Quem deus negligit,nemo poteſt corrigere.Et
illa ſaluatoris.Omnis plātatio quam non plantauit pater Mat.
meus,eradicabitur.Et illa beati Ioannis euangeliſtæ de-
ſchiſmaticis.A nobis exierūt,ſed non erant ex nobis.Et 1.Ioā.
rurſus apud apoſtolū.Infidelis ſi diſcedit, diſcedat. Alio- 1.Cor.
quin non eſt relinquēda uirga peccatorum ſuper ſortem
iuſtorum,ut non extendant iuſti ad iniquitatem manus
ſuas.Melius eſt enim ut pereamus,quam unitas.

Epiſtola. CIII.

ET ſi facie ignot⁹ nobis,et ſi corpore remotus à
nobis,amicus t̄n es: & amicitia notū iā nobis,
et præſentē te facit.Hāc tibi te neſciēte cōpara
uit nō caro & ſanguis,ſed ſp̄ūs dei qui Vuillel-
mu fratrē tuū æterna nobis ſocietate,& ſpiritali charitate
deuinxit,ac p eū te q̊q;,ſi dignū iudicas.At ſi ſapis,nō cō
tenēs eorū amicitiā quos ueritas btōs clamat,& reges ꝓ-
nūciat cælorū.Quā quidē beatitudinē nō inuidem⁹ tibi.
Nec eñ cōicata tibi,nobis minuit̃,nec noſtri ꝓinde termi
ni reſtringūtur,ſi & tu regnaueris.Quænā uerò inuidiæ
cauſa pōt eſſe,ubi ſortiū magnitudini,conſortū multitu-
do nil detrahit?Volo te eſſe amicū pauperū,magis autem
imitatorē.Ille gradus proficientium eſt,hic perfectorum.
Amicitia pauperū,regum amicos cōſtituit,amor pauper
tatis,reges.Regnū deniq; cælorū pauperū eſt:& eſt regiæ
poteſtatis beare pro uoluntatē amicos.Facite,inquit,uo Lucæ
bis amicos de māmona iniquitatis :ut cū defeceritis reci-
piāt uos in æterna tabernacula.Vides quia magna digni
tas,ſancta paupertas ſit,ut non modo patrociniū ipſa ſibi
nō q̄rat,ſed& ferat īdigētib⁹.Quale eſt hoc abſq; interuē
tu cuiuſpiā angelorū uel hominū,ſola diuinæ gratiæ cōfi
dentia accedere per temetipſum ad uultū gloriæ,capeſce
re ſumma rerū,attingere totius magnificentiæ culmē? Ve
rū qualib⁹ iſta tu tibi impedias rebus,utinā ſine diſſimu-
latione attēdas.Væ,uæ,uapor eſt ad modicū parēs,quod
æternæ felicitatis aditū intercludit,quod perennis lumi-
nis incircūſcriptā claritatē abſcondit,quod uniuerſitatis
ſcientia fraudat,quod ſummæ priuat dignitatis honore.
Quouſq; tu tātæ gloriæ p̄fers fœnū qđ hodie eſt,& cras
in clibanū mittit̃,carnē dico & eius gloriam? Siquidē oīs 1.Pet.
caro fœnū,& oīs gloria eius tāquā flos fœni.Si ſapis,ſi ha
bes cor,ſi tecū eſt lumē oculorū tuorū : deſine iā ea ſeq̄,q
& aſſequi miſerū eſt.Beatus q poſt illā nō abijt quę poſſeſ
ſa onerant,amata inquinant,amiſſa cruciant.An non ea ſa
tius cū honore ſpernis,quàm cū dolore perdis? An non
ea prudētius xp̄i cedis amori quam morti? Eſt in inſidijs
prædo,cui⁹ manib⁹ nec te,nec tua potes ſubducere.Non
poterit p̄uideri:qa tāquā fur in nocte ita ueniet.Nihil in-
tuliſti in hunc mundū,haud dubiū quia nec quicquā au-
feres.Dormies ſomnum tuū,& nihil inuenies in manib⁹
tuis.Sed noſti hæc:non eſt in docendo te ſuperflue labo-
randum.Orandum potius ut quod tibi iam noſſe datum
eſt,detur & implere prout oportet.

Ad Magiſtrum Gualterum dē Caluo monte.
Epiſtola. CIII.

SEpe meū animum dulciſſima tui ſubeunte me-
moria: doleo ſup te Gualtere chariſſime, cogi-
tans nimirū illud tuæ iuuentutis decus,& in-
genij acumen,ſciētiæ & eruditionis ornatum,
quodq; his oībus excellentius eſt in chriſtiano,tuos illos
mores ingenuos quam inanibus ſtudijs atteras,dū de tan
tis muneribus non auctori xp̄o,ſed rebus deſeruias tran-
ſitorijs.O ſi (qđ auertat deus,mors inopinata ſubripiēs Pſal.
iſta cōcuſſerit,heu ſubito cuncta uelut ad impulſum urē
tis & furentis uenti,tanquam fœnū uelociter areſcent,&
quemadmodū olera herbarum cito decident.Quid ergo
tecum tolles de omni labore tuo,quem operat⁹ fueris ſu-
per terram? Quid retribues dn̄o pro oīb⁹ quæ tribuit ti-
bi? Quid inquā lucri pro tot tibi creditis talentis referes
creditori? O ſi uacuam manum inuenerit ille,ille donorū
prōptus q̄dē auctor,ſed importunus exactor . Veniet eñ
ueniet,& nō tardabit,ad requirendum utiq; quod ſuum
eſt cum uſura. Suum nempe aſſerit,omne quod te in tua
patria

patria pompofis fed periculofis fauorib⁹ nobilitatiq; uide tur. Genus clarū, corpus aptum, forma eligans, ingenium uelox, eruditionis utilitas, & honestas morū, gloriosa qui dem sunt: sed ei à quo sunt. Si tibi usurpas, est qui quærat & iudicet. Esto tamen. Liceat tibi hæc interim ascribere
Rom.4. noī tuo, & gl'iari in laude tua, & uocari ab hoīb⁹ rabbi, & facere tibi nomē grāde dūtaxat sup terram: quid tibi post mortem de his oībus, nisi sola fortasse memoria relinque tur, & hoc quoq; solummō super terrā? Scriptum quippe est: Dormierunt somnū suū: & nihil inuenerunt oēs uiri
Psal.75. diuitiarū in manibus suis. Q; si hic est finis oīm loborum tuorū (ut pace tua dixerim) qd habes ampli⁹ iumēto? Si quidem & de tuo palefrido cum mortuus fuerit: perhibe bitur quia bon⁹ fuit. Simul uide quid tibi ante tribunal illud terrificū r̄ndēdum sit, de eo quod acceperis in uano aīam tuā, & aīam talem, si tū inueniaris nil egisse amplius de immortali & rōnali spū tuo, quàm quoduis pecus de suo, cū brutus utiq; spūs non uiuat: nisi quādiu uiuificat, & uno eodemq; momento & uiuificare pariter desinat & uiuere. Quid qso dignū te iudicabis, q factus ad imaginē factoris, tātæ in te maiestatis nō defendis dignitatē: & tu hō cum in honore esses, honorē tuum nō intelligēs, com paratus iumētis insipientibus, & similis factus sis illis: dū nil spūale uidelicet aut æternum elaboraueris, sed instar beluini spūs, qui ut à corpore, ita cū corpore dissoluit, so lis fueris cōtentus corporalib⁹ ac tpalibus bonis, euāge
Ioan.6. lici illius surdus auditor cōsilij. Operamini nō cibū q pe
Psal.23. rit, sed q pmanet in uitā æternā. Scriptū est aūt, q nō ascē dit in montē dñi, nisi q nō accepit in uano aīam suā. Sed ne is quidē, nisi etiā fuerit innocēs manibus, & mūdo cor de. Videris tu an de tuis hoc operibus simul & cogitatio nibus psumere audeas. Sinautē, attende qd mereatur uni tas, si sola sufficit inutilitas ad damnationem. Et reuera se cura nō erit spina uel tribulus, ubi securis infructuosæ ar bori poni uidebitur, nec parcet pūgenti, qui minat & ste
Esaia.5. rili. Væ igitur & uæ iterū, de quo dicetur. Expectaui ut fa ceret uuas, & fecit labruscas. Sed noui ego quàm liquido & copiose hæc me quoq; tacente cogitare sufficias, mater no uerò deuinctus amore, necdū possis abijcere, quod iā contēnere noris. Et qd ego ad hæc r̄ndebo tibi? Vt matrē deseras? Sed inhumanū uidetur. Vt cū ipsa maneas? Sed nec ipsi expedit, ut sit filio causa perditionis. Fortè ut & mundo simul milites & xpo? Sed nemo pōt duobus dñis seruire. Mater tua uult cōtraria tuæ, ac p hoc & suæ ipsi⁹ saluti. Elige ergo tu è duobus quoduis: aut unius uideli cet satisfacere uolūtati, aut utriusq; saluti. Verū si multū eam diligis, desere potius ipsam propter ipsam: ne si xp̄m deseras ut maneas cū ipsa, propter te pereat & ipsa. Alio quin male meruit de te quæ te peperit, si propter te perit. Quō eī non perit, q ipm̄ quē peperit perimit? Et hæc di xerim, ut tuo aliquo modo carnali condescendā cōsulāq; affectui. Cæterū fidelis sermo, & omni acceptione dign⁹, ut etsi impiū est contēnere matrē: contēnere tamē pper
Mat.15. xp̄m, piissimū est. Nā qui dicit. Honora patrem & matrē:
Mat.10. ipse etiam dixit. Qui amat patrem, aut matrem plus quàm me, non est me dignus.

Ad romanum Romane curie subdiaconum. Epistola. CV.

Bernard⁹ abbas clareuallis Romano suo quod suo. ¶ Bene fecisti charissime tui nobis per lite ras & renouans dulcem memoriā, & excusans molestissimam morā. Minime quidem deside rantium te cordib⁹ ulla potuit subripere quandoq; obli uio tuæ dilectionis, sed te tui fateor penè oblitū esse puta uimus, priusquam illas literas uideremus. Nunc itaq; rū pe moras, fac cito quod scripsisti: & si ueraciter stilus exp̄s sit affectum: efficaciter opus stilum testificetur. Quid tar das ipsum quem iamdudum conceperas spm̄ parturire sa lutis? Nil mortalibus uel morte certius: uel incertius ho ra mortis. Siquidem tāquam fur in nocte ita ueniet. Væ prægnantibus in illa die. Si superauerit & puenerit hūc tā salutiferū partū: heu perfodiet domum, sanctum germē extinguet. Cum enim dixerint pax & securitas: tūc repen tinus superueniet eis interitus sicut dolor in utero habē ti, & non effugient. Volo te mortem etsi nō effugere cer tè uel nō timere. Iustus quippe mortem etsi nō cauet, tū nō pauet. Deniq; si morte poccupat⁹ fuerit, in refrigerio erit. Morit quidē & iustus, sed secure: quippe cuius mors ut præsentis est exitus uitæ ita introitus melioris. Bona mors si pctō moriaris, ut iustitiæ uiuas. Hæc mors necesse est ut præcurrat, ut sequatur illa secura. In hac uita quan diu durat: cōpara tibi illā q semper durat. Dū uiuis in car ne, morere mūdo: ut post mortem carnis deo uiuere inci pias. Quid eī si cōciderit mors saccū corporis tui, dū te subinde circundet lætitia? O quàm beati mortui q in dño
moriuntur, audientes à spū ut requiescant iā à laboribus Apo.14
suis. Non solū aūt, sed & succedit iocunditas de nouitate, ac de æternitate securitas. Bona proinde mors iusti pro pter requiē, melior propter nouitatē, optima pper secu ritatē. Ecōtra, mors peccatorū pessima. Et audi unde pes
sima. Mala siquidem est in mundi amissione, peior in car Psal.33.
nis separatione, pessima in uermis ignisq; duplici contri tione. Eya ergo festina, exi, recede: moriatur aīa tua morte iustorū, quo fiant & nouissima tua horū similia. O quàm
pciosa in conspectu dñi mors sanctorū eius. Fuge qso, in Psal.115.
uia peccatorū ne steteris. Quō uiuere potes, ubi mori nō audes? Cum panibus occurrere fugienti, paratos nos esse confidito.

Ad magistrum Henricum murdach. Epla. CVI.

Dilecto suo Henrico murdach. B. abbas dict⁹ de clarauallē salutē & non in uia. ¶ Quid mirum si inter prospera fluctuas & aduersa: qui necdū statuisti supra petrā pedes tuos? At si iures & statuas custodire iudicia iustitiæ domini: quid horum te poterit separare à charitate xpi? O si scires. Et quid dicā? Oculus deus non uidit absq; te: quæ præparasti diligenti bus te. Sed tu frater: q (ut audiui) pphetas legis, puras in telligis quæ legis? Nam si intelligis, sentis utiq; sensum propheticæ electionis esse christum. Quem uidelicet si ap prehendere cupis: citius illum sequendo quàm legēdo cō sequi potes. Quid quæris uerbum in uerbo, quod iam ca ro factum præsto est oculis? Iam enim de latibulo prophe tarum egressus est ad oculos piscatorum: iā de mōte um broso & cōdenso tanquam spōsus de thalamo suo prosili uit in campū euangelij. Iā q habet aures audiendi, audiat
illū clamātē ī tēplo. Qui sitit ueniat ad me & bibat. Et ue Ioan.7.
nite ad me oēs q laboratis & onerati estis, & ego reficiam Matt.11.
uos. Tu ergo times deficere: ubi seueritas reficere te pro mittit? Certe si tū te delectat tenebrosa aq de nubib⁹ ae ris: quāto iocundius haurias de serenissimis fontibus sal uatoris? O si semel paululū quid de adipe frumenti unde satiatur hierusalē, degustares: quàm libenter suas crustas rodēdas literatorib⁹ iudæis relinqueres. O si te unquā in schola pietatis sub magr̄o Iesu merear habere sodalem. O si mihi liceat purificatū prius tui pectoris uasculū suppo nere unctioni quæ decet de omnibus. O quàm libens ti bi pariter calidos panes: quos utiq; adhuc fumigantes, & quasi modo de furno (ut aiunt) recens tractos, de cælesti largitate crebro xps suis pauperibus frangit? Vtinam si quam mihi guttā q̄ncq; de pluuia uoluntaria quā segrega uit hæreditati suæ stillare dignetur in dulcedine sua pau peri deus, mox eam tibi possem refundere: & rursus à te uicissim recipere qd' sense ris? Experto crede, aliquid am plius inuenies in syluis quàm in libris. Ligna & lapides docebunt te, qd' à magistris audire non possis. An nō pu tas posse te suggere mel de petra, oleumq; de saxo durissi mo? An nō mōtes stillant dulcedinē, & colles fluūt lac & mel, & ualles abūdant frumento? Multis occurrentibus mihi dicendis tibi, uix me teneo. Sed quia non lectionem sed orationem petis: adaperiat dominus cor tuum in lege sua, & in præceptis suis. Vale.

¶ Idipsum ipi Vuilielmus & yuo. Quid super hoc uobis

dicemus? Quos uidere: & ad qd desideremꝰ scitis. Quã-
tum uerò nec nos dicere nec uos scire potestis. Oramꝰ er-
go deũ ut uobis quo nos præisse debueratis, tribuat uel
sequi: quatinꝰ & in hoc tantæ humilitatis magistrũ tenea-
mus: cũ uidelicet nõ despexeritis magister seq discipulos.

Ad thomã præpositũ de Beuerla. Epistola. CXII.

THomæ dilecto filio suo. B. qđ filio. ¶ Quid opꝰ
est uerbis? Feruens spiritus & uehemens desi-
derium aperiri sola lingua non sufficit. Loquã-
tur nobis affectũ tuum & reliqua mẽbra. Præ-
sens melius & innotesces nobis: & nos cognosces. Iamdu-
dum ab inuicem tenemur alterutrũ debitores: ego fidelis
curæ: tu humilis obedientiæ. Probet utrũq; si placet opꝰ,
non calamus. Volo te & tibi usurpare, & in me probare il-
Ioan. 5. lam unigeniti uocem. Opera quæ dedit mihi pater ut fa-
ciam: ipa testimoniũ perhibẽt de me. Sic re uera: sic unici
filij spiritus testimoniũ perhibet spiritui nostro q̃ filij dei
sumus & nos: cum suscitans ex operibus mortuis largitur
opera uitæ. Non ex folijs, non ex floribus, sed ex fructu ar-
Matt. 7. bor bona malaue dignoscitur. Deniq;, à fructibus, ait, co-
gnoscetis eos opa, ergo & nõ ꝟba discernũt ĩter filios dei
& filios diffidentiæ. Operibus proinde desideriũ, & ape-
ri tuũ, & experire nostrũ. Desideramus præsentiam tuã
quærimus optimam, imo promissam exigimus. Cur tan-
to? Nil in ea sanè expetimꝰ de carne & sanguine. Aut pro-
ficere ex te cupimꝰ, aut prodesse tibi. Generositas sangui-
nis proceritas corporis, forma elegans iuuenilis decor,
prædia, palatia, immensa suppellex infulæq; dignitatum,
adde & mundi sapientiam, de mundo sunt hæc: & mundꝰ
quod suum est diligit. Sed quousq;? Nõ solũ enĩ nõ sem-
per: utpotè qui non semper erit, uerum nec diu quidem.
Diu si quidem ista in te mũdus habere non poterit: & te
quippe ipsum in breui non habiturus. Nam breues dies
hoĩs sunt. Mũdus quidẽ cũ suis cõcupiscẽtijs trãsit: sed te
prius emittit, quàm ipse ptrãsit. Quid te sine fide delectat
amor mox finiendus? Nos uerò te, nõ tua diligimus. Tua
sint á quo sunt. Tu tuæ promissionis memor, tui nobis co-
piã diutiꝰ nõ negaris, amantibus te synceriter & amaturis
pẽniter. Pure siquidem nos amantes in uita nr̃a: in morte
quoq; nõ erimꝰ separati. Nã ea q̃ in te uel potiꝰ tibi appe-
timus, nõ huius corpis sunt: nec huiꝰ tpis tm̃: iõq; nec cũ
corpe deficiunt, nec cũ tpe p̃tereũt. Quinimo posito cor-
pe plꝰ delectãt, post tpa durãt. Nil simile habẽt cum supra
enumeratis eorumue sil'ibꝰ, q̃ utiq; ĩsunt tibi: non ex p̃re,
sed ex mũdo. Quid horũ enĩ uel nõ p̃uenit mortẽ: uel nõ
ĩuenit? At uerò ista optima pars est, q̃ nõ auferet ĩ æternũ
Quid istud? Nec oculus uidit: nec auris audiuit: nec in
cor hoĩs ascẽdit. Qui hõ est & s̃m hoĩm ãbulat, q uidelicet
(ut manifestiꝰ dicã) carni adhuc acq̃escit & sanguini: qd il-
lud sit, penitꝰ nescit: qa caro & sanguis nõ reuelabũt q̃ solꝰ
reuelat deꝰ p spm̃ suũ. Aĩalis ergo hõ ad hoc secretũ neq̃-
quã admittit: siqdẽ non pcipit ea q̃ sunt spũs dei. Beati q
audiũt. Vos aũt dixi amicos: quia oĩa q̃cunq; audiui à pa-
tre meo, nota feci uobis. O secl'ũ nequã, qđ solos tuos sic
soles beare amicos, ut dei facias inimicos: consequẽter &
indignos cõsilio beatorũ. Planè enĩ q amicꝰ uult eẽ tuus:
inimicus dei constituit. Qđ si seruus nescit qd faciat dñs
eius quãto minus inimicus? Porrò aũt amicus spõsi stat:
& gaudio gaudet pp̃ter uocẽ spõsi. Vnde & loquit. Aĩa
Can. 5. mea liquefacta est ut dilectus locutꝰ est. Amicꝰ itaq; mun-
di excluditur à consilio amicorum dei: qui nõ spm̃ huius
mũdi acceperũt: sed spm̃ q ex deo est: ut sciant q̃ à deo do-
nata sunt sibi. Cõfiteor tibi pater quia abscondisti hæc à
sapientibus & prudẽtibus & reuelasti ea paruulis. Ita pa-
ter, q̃a sic fuit placitũ ante te: nõ qa sit meritũ uel ab ipsis.
Oẽs enĩ peccauerũt, & egẽt gl'ia dei: ut gratis mittas spm̃
filij tui clamãtẽ in cordibꝰ filiorũ adoptionis abba pater.
Hoc qppe spũ q aguntur hi filij sunt: nec paterno prorsus
arcendi consilio. Habẽt nempe in se manentẽ spm̃ q scru-
tatur etiã profunda dei. Deniq; qd ignorẽt: quos unctio
docet de omnibus? Væ uobis filij huius seculi à uestra
insipiente prudentia, ignorãtes spm̃ salutarẽ: nec partici-
pantes consiliũ quod solus soli eructat filio: excepto cui
uoluerit filius reuelare. Quis enim cognouit sensum dñi
aut quis consiliarius eius fuit? Non equidẽ nullus: sed ra-
rus. Soli sanè qui ueraciter dicere possunt. Vnigenitus q
est in sinu patris, ipse enarrauit nobis Væ mũdo à strepi-
tu. Clamat in populis eisdem unigenitus tãquam magni
consilij angelus. Qui habet aures audiendi audiat. Et qm̃ Luc.
dignos non inuenit sensus, quibus patris committat ar-
canum, texit parabolas turbis: ut audientes non audiant,
& uidentes non intelligant. Cæterum amici seorsum au-
diunt. Vobis datum est nosse mysterium regni dei. Qui-
bus & loquitur. Nolite timere pusillus grex: qa cõplacuit Luc.
patri uestro dare uobis regnum. Qui sunt hi? Vtiq; quos
p̃sciuit & prædestinauit cõformes fieri imaginis filij dei:
ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Magnum se-
cretumq; innotuit consiliũ. Nouit dñs qui sunt eius. Sed
quod notum erat dei: manifestatum est hoĩbus. Nec alios
sanè dignatur tanti participatione mysterij: nisi eos ipos
quos suos præsciuit & prædestinauit. Nam quos præde-
stinauit, hos & uocauit. Quis enĩ sanè nisi uocatus ad dei
accedit consilium? Quos autẽ uocauit, hos & iustificauit.
Oritur quippe sol nõ is qui quotidie oriri cernitur super
bonos & malos: sed q̃ timentibus deũ pp̃hetica p̃nuncia-
tione p̃mittitur solis ad cõsilium uocatis. Vobis, inquit,
qui timetis deũ, orietur sol iustitiæ. Manẽtibus igitur in Mala.
tenebris filijs diffidentiæ: euadit in nouã hãc lucem lucis
filius de potestate tenebrarũ, si tñ iam fidenter deo dicere
potest. Particeps ego sum oĩm timentium te. Vides quia
præcedit timor, ut sequatur iustificatio? Forsitan ergo ti- Psal.
more uocamur, amore iustificamur. Deniq; iustus ex fide
uiuit, illa p̃culdubio quæ operatur ex dilectione. Audiat
itaq; in sui uocatione peccator quod timeat: & sic accedẽs
ad solem iustitiæ, uideat illuminatus quod diligat. Quid-
nam est illud? Misericordia dñi ab æterno & usq; in æter- Psa. 10.
nũ, super timẽtes eũ. Ab æterno pp̃ter prædestinationẽ,
in æternum propter beatificationẽ. Altera carens princi-
pio, altera nesciẽs finem. Siquidem quos ab æterno præ-
destinauit, in æternum beatificat: intercedẽte sanè media
uocatione una cum iustificatione, dũtaxat in adultis. Sic
ad ortũ solis iustitiæ, sacramentum abscõditũ à seculis de
prædestinatis & beatificandis emergere quodãmodo in-
cipit ex abysso æternitatis, dum quisq; uocatus per timo-
rem, iustificatus per amorẽ, præsumit se quoq; esse de nu-
mero beatorum: sciens nimirum qa quos iustificauit, illos
& magnificauit. Quid enĩ? Audit se uocari, cũ timore cõ-
cutitur: sentit & iustificari, cũ amore perfundit & de ma-
gnificatione diffidet? Initiatur, prouehitur: & de sola con-
summatione desperabit? Nempe si initiũ sapiẽtiæ timor
dñi, in quo dicta est esse nostra uocatio: quid nisi proue-
ctus in sapientia est amor dei, is duntaxat qui interim ex fi-
de est, ex quo & nostra fit iustificatio? Quid item nisi con-
summatio in sapientia est, ipsa quã in fine speramus, de di-
uina illa & deifica uisione glorificatio? Sic abyssus abys-
sum inuocat in uoce cataractarũ suarũ cũ in terrore iudi-
ciorum suorum immensa illa æternitas & æterna immensi-
tas, cuius sapientiæ non est numerus: cor hoĩs prauum &
inscrutabile, mira sua bonitate & potentia educit in admi-
rabile lumen suum. Verbi gratia. Ponamus hominem in
seculo, seculi adhuc & suæ carnis amore retentum: & cum
terrestris hominis imaginem portet, incubãtem terrenis
nil de cælestibus cogitantem: quis hunc non uideat hor-
rendis circunfusum tenebris, nisi qui in eadẽ mortis um-
bra sedet: quippe cui nullum adhuc suæ salutis signũ elu-
xerit: cui necdum in aliquo interna testetur inspiratio. an
boni de se quippiã æterna teneat prædestinatio. At uero
si superna eum miseratio dignãter qñq; respexerit, immi-
seritq; spm̃ cõpunctionis, quatenus ingemiscat: & resipi-
scat, uitet uitã, domet carnem, amet proximum, clamet ad
deum: proponatq; decẽter uiuere deo, nõ seculo: ex qua
deinde superni luminis gratuita uisitatione, & subita
mutatione

mutatione dextere excelsi agnoscat se merito quidē non
iā irę sed gratiæ filium qppe q paternū erga se diuinæ bo-
nitatis experitur affectum, ꝙ se utiq; hactenus intm̄ latue
rat, ut nō solū nesciret utrumnam dignus foret amore an
odio: uerūetiam odium magis non amorem propria con-
uersatio testaretur. Erant em̄ tenebræ adhuc super faciem
abyssi: nónne is tibi uidetur quasi de abysso ꝓfundissima
& tenebrosissima horrēdæ ignorātiæ, in aliā quādā quoq;
trahi abyssum è regione amœnā & lucidā claritatis æter-
næ? Et tunc demū quasi diuidit deus lucē à tenebris: cum
peccator sole illucente iustitiæ, abiectis operibus tene-
brarum induitur arma lucis, & is quē prior uita propria
conscientia, tanquā reuera filiū gehennæ deputauerat ar
doribus sempiternis, ad tantā uisitantis se orientis ex al-
to dignationem respirans, gloriari etiā incipit præter spē
in spē gloriæ filiorū dei, quā iā nimirum à uicino reuelata
Psal. 4. facie exultans, nouo in lumine speculaf, & dicit. Signatū
est super nos lumē uultus tui domine: dedisti lætitiam in
corde meo. O domine quid est homo qa innotuisti ei: aut
filius hoīs quia reputas eum? Iam se ô bone pater uermis
uilissimus, & odio dignissim⁹ sempiterno, tñ cōfidit ama-
ri qm̄ se sentit amare: imo quia se amari præsentit, non re
damare confunditur. Iam apparet in lumine tuo ô inac-
cessibilis lux, quid boni penes te, etiā cum malus esset, mi
serum maneret homūculū. Amat proinde non immerito:
quia amatus est sine merito. Amat sine fine: qa sine princi
pio se cognoscit amatū. Prodit in lucem ad miseri cōsola-
tionem, magnū consiliū quod ab æterno latuerat in sinu
æternitatis: quòd nolit uidelicet deus mortē pctōris, sed
magis ut conuertaf & uiuat. Habes hō huius arcani indi
cem spū iustificantem, coq; ipso testificantem spūi tuo ꝙ
filius dei & ipse sis. Agnosce consiliū dei in iustificatione
Psal. 118. tui. Confitere & dic. Consiliū meum iustificationes tuæ.
Præsens namq; iustificatio tui, & diuini est consilij reuela
tio, & quædam ad futuram gloriā præparatio. Aut certè
prædestinatio: ipsa potius p̄paratio est, iustificatio autem
Matt. 3. magis iam appropinquatio. Deniq; ait. Agite pœniten-
tiam, qa appropinquabit regnū cælorū. Audi & de p̄de-
Mat. 25. stinatione: ꝙ ipsa sit præparatio. Percipite, inquit, regnū
quod uobis paratum est ob origine mūdi. Nemo itaq; se
amari diffidat: qui iam amat. Libenter dei amor nostrum
quē præuenit subsequitur. Nam quō redamare pigebit,
quos amauit, & necdum amantes? Amauit, inquam, ama-
uit. Habes em̄ dilectionis pignus spm̄, habes & testem fi-
delem Iesum, & hunc crucifixum. O geminū spm̄q; firmis
simū dei erga nos amoris argumētum. Xp̄s morif & mere
tur amari. Spiritus afficit, & facit amari. Ille facit cur ame
tur, iste ut ametur. Ille suā multā dilectionem in nobis cō-
mendat, iste & dat. In illo cernimus quod amemus, ab isto
sumimus unde amemus. Charitatis igitur ab illo occasio
ex isto affectio. Quanta confusio dei filium ingratis ocu-
lis cernere morientē. Qđ quidē facile cōtingit: si desit spi
ritus. Nunc aūt qa charitas dei diffusa est in cordibus no
stris per spiritū sanctū qui datus est nobis, amati amamus
amantes amplius meremur amari. Si enim cum adhuc ini
mici essemus, recōciliati sumus deo per mortem filij eius:
multòmagis reconciliati salui erimus in uita ipsi⁹. Quid
em̄? Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis oībus
tradidit illum: num etiam omnia cum ipso daturus est no-
bis? Cum ergo geminū teneamus nostræ salutis indiciū,
geminam sanguinis & spiritus effusionē: neutra sine alte-
ra prodest. Mam nec spiritus daf nisi credentibus in cru-
cifixū: nec fides ualet, si non operatur ex dilectione. Dile-
ctio aūt, donū spūs est. Qđ si secundus hō (xp̄m loquor)
factus est non solum in aīam uiuentē, sed etiā in spm̄ uiui-
ficantē, ex uno uidelicet moriens, ex altero mortuos susci
tans: quid mihi prodesse pōt qđ in ipso moritur, absq; eo
Ioan. 6. qđ uiuificat? Deniq; ipse ait. Caro non prodest quicquā:
spūs est q uiuificat. Quid est autē uiuificat, nisi iustificat?
Ezec. 18. Cū enim mors aīæ pctm̄ sit, aīa quippe q̄ peccauerit, ipsa
Roma. 1. morietur: uita eius sine dubio iustitia est: qm̄ iustus ex fi-
de uiuit. Iustus aūt quis est, nisi qui amanti se deo, uicē re-
pendit amoris? Quod nō fit nisi reuelāte spū per fidē hoī
æternū dei propositū, sup sua salute futura. Quæ sanè re-
uelatio nō est aliud quàm infusio gratiæ spiritalis, p quā
dum facta carnis mortificantur, hō ad regnū præparatur
qđ caro & sanguis non possident: simul accipiens in uno
spū, & unde se p̄sumat amatum, & unde redamat, ne gra-
tis amatus sit. Hoc itaq; est illud sacrū secretumq; cōsiliū
qđ à patre filius in spū sancto accipiēs: suis quos nouit p
eundem spm̄ iustificādo eos cōicat, & cōicando iustificat
quādo id quisq; acccipit in sui iustificatiōe, ut incipiat &
ipse cognoscere sicut & cognitus est: cum uidelicet daf &
ipsi præsentire aliq̄d de sua ipsi⁹ futura beatitudine: quem
admodum ab æterno latuit in p̄destinante, plenius appa-
riturū in beatificāte. De qua tñ iā percepta suimet ex par
te notitia, interim quidē glorief in spe, nōdū tñ in securi
tate. Quèm miserādi qui ad tā iocundū iustorū cōsilium,
nullū adhuc tenent suæ uocatiōis testimoniū? Dn̄e quis Deu. 31.
credidit auditui nr̄o? O utinā saperent & intelligerēt. Ve
rū nisi crediderint: non intelligēt. Sed habetis & uos o in
fœlices seculi male securi amatores, ur̄m seorsum a iustis
cōsiliū. Squāma squamæ cōiungif: & nō est spiraculum in
uobis. Habetis, inquā, & uos o ip̄ij cōicatū adinuicē con
siliū: sed planè aduersum dn̄m, & aduersus xp̄m eius. Etei Psal. 2.
si dicēte scriptura pietas est cultus dei: ꝑfectò q̄squis plus
amat mūdū quā deū, ipius atq; idololatra eē cōuincitur.
colēs & seruiēs creaturæ, poti⁹ quàm creatori. Habētib⁹
aūt (ut dictū est) sctīs atq; ip̄ijs suū ad se quibusq; cōsiliū,
magnū ꝓculdubio īter utrosq; chaos firmatū est. Nā quō
iustus lōge se facit à cōsilio & cōsilio malignātiū: tua nec
resurgunt oīno ip̄ij in iudicio, neq; pctōres in cōsilio iu- Psal. 1.
storū. Est qppe iustorū cōsiliū, pluuia uoluntaria quā se-
gregauit deus hæreditati suæ: Est consiliū uerè secretum:
descēdēs nimirū sicut pluuia in uellus. Est fons signatus:
cui alienus non cōicat. Est sol iustitiæ: q timētibus deum
tm̄ oritur. Porrò cæteros aduertens ꝓpheta in sui sicci-
tate & cæcitate remanentes: iustorū siquidē imbris & lu-
cis expertes: infœcundos ac tenebrosos: cōfusos & auer-
sos subsannat & notat. Hæc est, inq̄ēs, gens q̄, nō audiuit Hiere. 7
uocē dei sui. Nō uultis o miseri dicere cū dauid. Audiam Psal. 84.
q̄d loquaf in me dn̄s deus. Vtiq; foris fusi in uanitates &
insanias falsas: intimū optimūq; nō reqritis ueritatis au
ditū. Filij hoīm usq; quo graui corde? Vt q̄d diligitis ua-
nitatē, & q̄ritis mendaciū? Surdi ad uocē ueritatis, igno- Psal. 4.
rātes cōsiliū cogitātis cogitatiōes pacis: sed & loquentis
pacē in plebē suā, & sup sctōs suos, & in eos q conuertunf
ad cor. Iā uos, inqt, mūdi estis ꝓpter sermonē quē locutus
sum uobis. Ergo q hunc sermonē nō audiūt: immūdi sunt. Ioan. 15.
Cæterū tu o charissime, huic uoci dei tui dulciori super
mel & fauū, si p̄paras aurē interiorē fuge curā exteriorem
ut expedito & uacante īterno sensu, dicas & tu cū samuele.
Loquere dn̄e, qà audit seru⁹ tu⁹. Vox hæc nō sonat in fo- 1. Reg. 3.
ro: sed nec audif in publico. Secretū consiliū, secretū q̄rit
& auditū. Auditui tuo gaudiū ꝓ certo dabit & lætitiā: si
sobria aure ꝑceperis. Abrahæ præcipif exire de terra & de
cognatione sua: ut uidere & possidere merereř terrā uiuē Gen. 12.
tiū. Iacob relicto fratre & patria iordanē trāsit in baculo:
& excipif rachelis amplexibus. Ioseph dn̄atur ægypto. Gen. 29
mercatione furtiua patri sublatus & patriæ. Ecclesiæ iu- Gen. 39.
bef, ut cōcupiscat rex decorē eius, & obliuisci ppl'm suū,
& domū patris sui. Puer iesus inter cognatos & notos à Psa. 44.
parentibus querif: nec tñ inuenif. Fuge fratres tuos & tu: Lucæ. 2.
si tuā uis inuenire salutem. Fuge, inquā, de medio baby-
lonis: fuge à facie gladij aquilonis. Parati sumus cū pani-
bus occurrere fugienti. Abbatē tuū me noīas: non renuo
interim ꝓpter obsequiū. Obsequiū dico, nō qđ exigam:
sed qđ exhibeā. Sicut filius hoīs non uenit ministrari, sed
ministrare: & aīam suā dare in redēptionē pro multis. Ve-
runtñ si dignū iudicas, accipe cōdiscipulū: quē magistrū
eligis. Vnus sit ambobus magister xp̄s, & ipse sit epl'æ fi-
nis, qui finis est ad iustitiam omni credenti.

Ad alterum Thomã de sancto Audomaro: q trãsgressus terminũ quẽ posuerat, annuas adhuc petebat inducias, ob studium lr̃arũ tardans conuersionẽ suam.

Epistola. CVIII.

CHarissimo filio suo Thomæ, frater. B. clareuallis uocatꝰ abbas, in spũ timoris ambulare. ¶ Bñ facis agnoscẽs debitũ tuæ ꝓmissionis. & dilatæ reatũ solutiõis nõ diffitẽs. Sed uolo te nõ solũ qd, sed & cui ꝓmiseris, cogitare. Nã ego mihi nihil usurpo: ex eo qđ me corã, & non mihi, ꝓmissum ipse mecũ recolis. Frustra ꝓinde times exprobratũ tibi iri à me sup frustratoria dilatiõe: q testis accitꝰ sum, & nõ dñs uoti. Vidi, & gauisus sum. Et hoc oro ut gaudiũ meũ plenũ sit: qđ nõ erit nisi, cũ fuerit ĩpleta ꝓmissio. Terminũ posuisti, quẽ nõ oportuit trãsgredi. Trãsgressus es, qd ad me? tuo dño stas aut cadis. Mihi sanè decretũ est ꝑ imminẽti periculo nõ ꝓbris, minis agere tecũ, sed monitis: idq̃ quatenꝰ æquo admiseris aio. Si me audieris, bñ: si nõ, ego nõ iudico quẽquã: est q q̃rat & iudicet. Qui eñ iudicat nos: dñs est. Et hinc tibi plꝰ timẽdũ arbitror ac dolẽdũ qa nõ hoi, sed deo mẽtitus es. Et si ego utnis tuæ uerecũdiæ parco corã hoĩbꝰ: nũ illa q corã deo est ĩpudẽtia, ĩpunita relinquit? Quid q̃so rõnis habet uerecũdari ad diẽ hois, & uultũ dei nõ uereri? Nã uultꝰ dñi sup faciẽtes mala. Tu ergo plꝰ times opprobria quàm tormẽta: & q trepidas ad liguã carnis cõtẽnis gladiũ q deuorat carnes? Hæccine est illa morũ pulcherrima compositio, q̃ informari te scribis sciæ huius apphẽsiõe: cuius studio & amore sic ferues, ut nõ uerearis scto ꝓposito ꝑiudiciũ facere? Sed q̃so te qđ memoriale uirtutis: q̃ laus disciplinæ: qs sciæ ꝑfectꝰ: uel artis fructꝰ: trepidare timore ubi nõ est timor: timorẽ dñi relinq̃re? Q̃ salubriꝰ disceres iesum: & hũc crucifixũ. Quã utiq̃ sciam haud facile nisi qui mũdo crucifixus erit, apphẽdit. Falleris fili, falleris, si te putas inuenire apud mũdi magistros, quã soli xp̃i discipuli. i. mundi cõtẽptores dei munere assequunt. Nec eĩ hãc lectio docet sed unctio: nõ lr̃a, sed spũs: nõ eruditio, sed exercitatio
Oseæ.10 in mãdatis dñi. Seminate, inq̃t, uobis ad iustitiam, metite spẽ uitæ, illuminate uobis lumẽ sciæ. Vides qa nõ recte ꝓditur ad lumẽ sciæ: nisi iustitiæ germẽ p̃cedat ad aĩam: ex quo format granũ uitæ, & nõ palea gl'iæ. Quid ergo? Nõdũ tibi ad iustitiã seminasti, nõdũ spei manipulos messuisti, & uerã te p̃sumis sectari sciam? Nisi fortè ꝑ uera supponit illa q̃ inflat: & stultiꝰ erras appẽdẽs argẽtũ tuũ non in panibꝰ, & labores tuos nõ in saturitate. Obsecro redi ad cor: & aduerte hunc annũ terminũ quẽ tu tibi indulsisti in iniuriã dei: nõ eẽ annuũ placabilẽ dño: sed discordiæ seminarium, iræ fomitẽ, nutrimentũ apostasiæ, q spm̃ extinguat: gr̃am intercludat: teporẽ afferat, illũ q deo solet uomitũ ꝓuocare. Heu heu uideris mihi uno spũ ãbulare, sicut & uno censeri noĩe cũ altero illo thoma: olĩ. s. p̃posito de beuerle, q cum se sil'r nr̃o ordini & nr̃æ domui toto desiderio deuouisset, cœpit induciari: & ita paulatĩ refrigescere: donec subita & horrẽda morte p̃reptꝰ: factꝰ de medio est secularis, & p̃uaricator, & duplo filiꝰ gehennæ. Qđ ab eo si fieri potest auertat misericors & miserator dñs. Extat ep'la quã ad eũ frustra scripsi: nisi q meã ipsius aĩam liberaui: denũciãs qđ in me fuit q̃ oportet fieri cito. Btũs foret si me audisset. Dissimulauit: mundus ego sum à sanguine eiꝰ. Verũ, id nõ sufficit mihi: qa etsi sim ĩ facto isto securꝰ de me: illa tñ q̃ non q̃rit q̃ sua sunt charitas, urget me lugere illũ: qui securꝰ nõ exiit, qm̃ male securꝰ uixit. O iudiciorũ dei abyssus multa, ô terribilis in cõsiliis deus sup filios hoĩm. Spm̃ donauit, quẽ erat denuo ablaturus: ut esset supra modũ peccans pctm̃ & gr̃a subintrauit, ut abundaret delictũ. Qđ tñ non fuit culpa dantis, sed addentis p̃uaricationẽ. Sui nimirũ arbitrii erat qđ male liber liberum habuit contristare spm̃, contẽnere gr̃am: nec mãcipare effectui suggestum dei, ut posset dicere. Gr̃a dei in me uacua non fuit. Tu si sapis: illiꝰ insipientia proderit tibi, & lauabis manꝰ tuas in sanguine pctõris, & curabis cito absolue re te à laqueo ꝑditiõis, meà timore horribili. Ego eĩ haud secus fero fateor auersionẽ tuã: quàm euiscerationẽ meã: qm̃ charissimus factus es mihi: & paterno te amplector affectu. Ea ꝓpter ad oẽm recordationem tui, aĩam meã trãsuerberat gladius iste timoris: tanto acerbius quãto te minus timẽtem cõsidero. Scio nẽpe ubi de talibus legerim. Cũ dixerint pax & securitas: tũc subitaneus eis superueniet interitus, tanquã in utero habenti, & non effugient. 1.Thes.
Multa aũt p̃sentio imminere tibi pauenda, tardanti resipiscere: tanquã multa expertus, quæ ô si cognouisses & tu. Crede ergo experto crede amanti: cui ex altero non falli ex altero non fallere inesse cognoscis.

Ad illustrem iuuenem Gaufridum de Perona & socios eius. Epistola. CIX.

DIlectis filiis Gaufrido & sociis eius, B. abbas dictꝰ clareuallis, spm̃ cõsilii & fortitudinis. ¶ Sermo q insonuit, ædificat multos, imo uniuersam lætificat ciuitatẽ dei: ita ut lætent cæli, & exultet terra, & ois lingua glorificet deũ de ur̃a cõuersione. Terra mota est: qa cæli distillauerũt à facie dei synai: pluẽtes istis diebꝰ solito abũdãtiꝰ, pluuiã uolũtariã quã segregauit deꝰ hæreditati suæ. Nõ apparebit ultra uacua in uobis crux xp̃i, queadmodũ ĩ multis filiis diffidẽtiæ: q tardãtes conuerti ad dñm de die ĩ diẽ improuisa morte subtracti, in pũcto descẽdũt ad ĩferos. Oĩno refloruit & nũc quasi de nouo lignũ in quo pependit dñs gl'iæ, q mortuus est nõ tñ ꝑ gente, sed ut filios dei q erant dispersi congregaret ĩ unũ. Ip̃e ip̃e colligit uos, q diligit uos, tãquã uiscera sua: tãquã fructũ p̃ciosissimũ crucis suæ: tanquã dignissimã recõpẽsationẽ effusi sanguinis sui. Si ergo gaudent angeli sup uno pctõre pnĩam agẽte: q̃d ĩ tã mltis & ĩ illis pecatoribꝰ q quãto illustriores uidebãt ĩ seculo: scia, gñe, iuuẽtute: tãto pluribꝰ erãt ꝑditiõis exẽplũ? Legerã. Non 1.Cor.
multos, nobiles, nõ multos sapiẽtes, nõ multos potentes elegit deus: at nũc præter regulã mira dei potentia taliũ conuertit multitudo. Vilescit gl'ia pñs, iuuẽtutis flos cõcludat: nõ reputat generositas: sapientia mundi, stultitia iudicat: nõ acquiescit carni & sanguini: parentũ & charorũ renunciat affectibꝰ: fauores, & honores, & dignitates reputant ut stercora: ut xp̃s lucrificat. Laudarẽ uos: si uobis hæc accidisse ex uobis cognoscerẽ. Cæterũ digitꝰ dei est iste: & mutatio planè dextere excelsi. Datũ optimũ est & donum perfectum: nec dubiũ quin descendens à patre luminũ. Idcirco in ipsum omne p̃conium iure referimus: qui facit mirabilia solus: qui fecit ne in uobis ociosa iam esset ea quæ apud se est copiosa redemptio. Quid igitur opus est facto dilectissimi: nisi ut satagatur quõ laudabile propositum, dignum cõsequatur effectũ? Studete proinde perseuerantiæ, que sola uirtutũ coronatur. Non inueniatur apud uos est & non: ut sitis filii patris uestri qui in cælis est: apud quem nimirum non est transmutatio, nec uicissitudinis obumbratio. Vos quoq̃ fratres in eandem imaginẽ transformamini à claritate in claritatẽ tãquam à dñi spũ: curantes oĩ uigilantia & ipsi non inueniri leues, instabiles, fluctuãtes. Scriptũ est enim. Vir duplex aio: in Iacob.1.
cõstãs est in oĩbus uiis suis. Et rursum. Væ ingrediẽti ter Eccle.2.
rã duabꝰ uiis. Et ego charissimi quãtũ cõgratulor uobis, tñ gratulor & mihi: q ut accepi, dignus habitꝰ sum ministe eligi cõsilii huius. Et consilium do, & auxiliũ spõdeo. Si uideor necessarius: aut certà si dignus iudicor: non recuso laborem: nõ deero pro uiribꝰ. Deuotꝰ suppono humeros, etsi iam fessos, sarcinæ huic: si mihi cælitus imponat. Lætus, & obuiis (ut dicit) manibꝰ excipio ciues sanctorũ, & domesticos dei. Quàm libens iuxta mãdatũ pro Esai.21.
pheticũ, occurro cum panibus fugientibus à facie gladii: aquã fere sitientibus. Reliqua posui in ore nostri, imo & uestri Gaufridi. Quicquid uobis uice nostra dixerit ille nostrum non dubitetis esse consilium.

Ad parentes eiusdem Gaufridi consolatoria Epistola. CX.

SI filium uīm deus facit & ſuū: quid uos ꝑditis
aut ipſe quid perdit? Fit de diuite ditior, de
nobili generoſior, clarior de illuſtri: & qđ his
oībus maius eſt ſctūs de pctōre. Oportet autē
eū ꝑparari regno quod ſibi paratū eſt ab origine mundi:
atqꝫ huiꝰ rei gratia, modicū tēpus quod uiuere habet ma
nere nobiſcū: donec abraſa ſpurcitia uitæ ſecularis, ac ter⸗
reno deſerto puluere: cæleſti māſioni fiat idoneus. Si dili⸗
gitis eū, gaudebitis utiqꝫ: qa uadit ad patrē, & talē patrem.
Ipſe qdē uadit ad deū: ſed uos nō perditis eū: quin potius
multos per eū acquiritis uobis filios. Quoquot ſumus in
claraualle, uel de claraualle: ipm in fratrē, uos in parentes
ſuſcipimꝰ. At fortaſſis metuitis corpori eius, uitæ aſperi⸗
tatē: ꝙ nimirū tenerū noſtis eſſe ac delicatū. Cæterum de
Pſal.13. hmōi timore dicit. Ibi trepidauerūt timore: ubi nō fuit ti
mor. Cōfidite, cōſolamini. Ego ero illi ī patrē, & ipſe erit
mihi in filiū: quouſqꝫ de meis manibꝰ excipiat eum pater
miarum, & deus totius cōſolationis. Nolite ergo lugere,
& nolite flere: qa Gaufridus ueſter feſtinat ad gaudiū, nō
ad luctū. Ego ero illi pr̄, & ego mater, ego frater, & ſoror.
Ego faciā ei praua in directa, & aſpera in uias planas. Ego
ei oīa ſic temperabo, & ſic diſpenſabo: ut & ſpūs ꝓficiat,
& corpus non deficiat. Deniqꝫ ſeruiet domino in lætitia
& exultatiōe: & cantabit in uijs domini, quoniam magna
eſt gloria domini.

Ex perſona Heliæ monachi ad parentes ſuos.
Epiſtola. CXI.

SOla cauſa qua nō liceat obedire parētibꝰ, deꝰ
Mat,10. eſt. Ipſe em̄ dicit. Qui amat patrē & matrē plꝰ
quàm me, nō eſt me dignus. Si me uere ut bo⸗
ni, ut pij parētes diligitis: ſi uerā, ſi fidelē erga
filium pietatē habetis: qd me patri oīm deo placere ſatagē
tem inquietatis: & ab eiꝰ ſeruitio, cui ſeruire regnare eſt,
Mich.7. retrahere attentatis? Verè nunc cognoſco, qa inimici ho
minis domeſtici eius. In hoc uobis obedire nō debeo: in
hoc uos nō agnoſco parētes, ſed hoſtes. Si diligeretis me
gauderetis utiqꝫ: qa uado ad meum atqꝫ uīm, imo uniuer⸗
ſorū prēm. Alioquin, qd mihi & uobis? Quid à uobis ha⸗
beo, niſi pctm̄ & miſeriā? hoc ſolum qđ geſto corruptibi⸗
le corpꝰ: de uro me habere fateor & agnoſco. Nō ſufficit
uobis ꝙ me in hāc ſeculi miſeriā, miſeri miſerū induxiſtis:
ꝙ in pctō uro & pctōres pctōrē genuiſtis: ꝙ in pctō natū,
de pctō nutriſtis: niſi etiā inuidēdo mihi miam quā conſe
quutus ſum ab eo q nō uult mortē pctōris: filiū inſup ge⸗
hēnæ faciatis? O durū patrē, ò ſeuā matrē ò parētes cru⸗
deles & impios: imo nō parētes, ſed perēptores: quorū do
lor, ſalus pignoris: quorū cōſolatio, mors filij eſt. Qui me
malūt perire cū eis: quàm regnare ſine eis. Qui me rurſus
ad naufragiū, unde tādē nudus euaſi: rurſus ad ignem, un
de uix ſemiuſtus exiui: rurſus ad latrones, à quibus ſemi⸗
uiuꝰ relictus ſum, ſed miſerante ſamaritano iam aliquātu⸗
lum cōualui: reuocare conāt: & militē xpi ꝓpe iā rapto cæ
lo triumphantem (quod non in me glorior, ſed in eo qui
uicit mundū) ab ipſo iam introitu gloriæ: tanquā canem
ad uomitū: tanquā ſuem ad lutū: ad ſeculum reducere mo
liuntur. Mira abuſio. Domus ardet, ignis inſtat à tergo:
& fugienti ꝓhibet egredi: euadēti ſuadetur regredi? Et
hæc ab his qui in incendio poſiti ſunt: & obſtinatiſſima
dementia, ac demētiſſima obſtinatione fugere ꝑiculū no⸗
lunt? Proh furor. Si uos contēnitis mortē uram: cur etiā
appetitis meā? Si, inquā, negligitis ſalutem uram: quid iu
uat etiā perſequi meā? Quare uos non potius ſeqmini me
fugientē: ut non ardeatis? An hoc eſt uri cruciatꝰ leuamē
ſi me etiā perimatis: & hoc ſolū timetis, ne ſoli pereatis?
Ardens, ardentibus quod ſolatium ꝑſtare poterit? Quæ,
inquā, conſolatio dānatis, ſocios habere ſuæ dānationis?
Quódue remediū morietibꝰ, alios uidere morietes? Nō
hoc mihi perſuadet diues ille q in tormētis deſperatus de
ſui liberatione, rogabat nunciari fratribus ſuis, ne & ipſi
uenirēt in locū eorūdē tormentorū: timēs ꝓculdubio ex
ſuorū cruciatu augeri ſuū. Quid ergo? Ibo & conſolabor
lugentē matrē meam mei ad tp̄s uiſitatione: ut in æternū
lugeā & me, & ipſam, ſine conſolatione? Ibo, inquā, & ſa⸗
tisfaciā pr̄i meo iraſcenti, pro mei ad tp̄s abſentia: conſo⸗
landus & ipſe ad tp̄s de eius ꝑſentia: ut poſtmodū & qſqꝫ
pro ſe, & utiqꝫ pro alterutro inconſolabili deſolemur tri⸗
ſtitia? En potius exemplo apl'i, non acquieſcens carni &
ſanguini: uocē audiam dn̄i iubētis. Dimitte mortuos ſe⸗ Matt.8.
pelire mortuos ſuos. Et cantabo cū dauid. Renuit cōſola⸗ Pſa.166.
ri aīa mea. Et cū hieremia. Diē hoīs non cōputaui: dn̄e tu Hier.17.
ſcis. Quid em̄? Funes ceciderunt mihi in ꝑclaris, & cæle⸗
ſtis hæreditas ꝑclara eſt mihi: & terrena adulat ꝓmiſſio:
blandit conſolatio carnis? Guſtato ſpū: neceſſe eſt deſipe⸗
re carnē. Affectanti cæleſtia: terrena non ſapiunt. Eternis
inhianti, faſtidio ſunt tranſitoria. Deſinite igitur parētes
mei, deſinite, & uos fruſtra plorando affligere: & me gra⸗
tis reuocando inquietare: ne ſi adieceritis nuncios ultra
mittere pro me: plus me elongare cogatis Si aūt dimitti⸗
tis: clarāuallē in perpetuū non dimittā. Hæc requies mea
in ſeculū ſeculi: hic habitabo, qm̄ elegi eā. Ibi ꝓ meis atqꝫ
ueſtris pctīs iugiter orabo: ibi ꝑcibus aſſiduis (qđ & uos
cupitis) impetrabo ſi potero, ut qui eiꝰ amore hoc modi⸗
co tempore abinuicē ſeparamur: in alio ſeculo ſimul fœli⸗
ci & inſeparabili ſocietate, in eius amore uiuamus per oīa
ſecula ſeculorum. Amen.

Ad Gaufridum Lexouienſem. Epiſtola. CXII.

DOleo ſuper te fili mi Gaufride, doleo ſuper te.
Et merito. Quis enim non doleat florē iuuen⸗
tutis tuæ quē lætantibus angelis deo illibatū
obtuleras in odorē ſuauitatis, nunc à dæmoni
bus cōculcari: uitiorū ſpurcitijs, & ſeculi ſordibus inqui⸗
nari? Quō qui uocatꝰ eras à deo, reuocātē diabolū ſeque
ris: & quē xp̄s trahere cœperat poſt ſe, repēte pedē ab ip⸗
ſo introitu gl'iæ retraxiſti? In te experior nūc ueritatē ſer
monis dn̄i quē dixit. Inimici hoīs, domeſtici eius. Amici Mich. 7
tui & ꝓximi tui, aduerſum te appropinquauerunt & ſte⸗ Pſal.37.
terūt. Reuocauerūt te in fauces leonis: & in portis mor⸗
tis iterū collocauerūt te. Collocauerūt te ī obſcuris ſicut
mortuos ſeculi: & iam paratū eſt ut deſcendas in uentrem
inferi, iā te deglutire feſtinat: ac rugientibus ꝑparatis ad
eſcā, tradere deuorādū. Reuertere qſo: reuertere priuſquā
te abſorbeat profundū, & urgeat ſup te puteus os ſuum:
priuſquā demergaris unde ulteriꝰ nō emergas: priuſquā
ligatis manibꝰ & pedibus proijciaris in tenebras exterio
res, ubi eſt fletus & ſtridor detiū: priuſquā detrudaris in
locū tenebroſum, & opertū mortis caligine. Erubeſcis for
tè redire: qa ad horā ceſſiſti? Erubeſce fugam & nō poſt fu
gam reuerti in ꝓlium, & rurſum pugnare: necdū finis pu⸗
gnæ: necdū abinuicē dimicātes acies diſceſſerunt: adhuc
uictoria præ manibus eſt. Si uis nolumus uincere ſine te,
nec tuā tibi inuidemus gloriæ portionē. Læti occurremꝰ
tibi lætis te excipiemus amplexibus, dicemuſqꝫ. Epulari
& gaudere oportet: quia hic filius noſter mortuus fuerat
& reuixit, perierat, & inuentus eſt.

Ad Sophiam uirginem. Epiſtola. CXIII.

BErnardꝰ abbas de claraualle, Sophiæ uir⸗
gini uirginitatis ſeruare titulū, appꝛhēde⸗
re fructū. ¶ Fallax gl'ia, & uana eſt pulchri
tudo: mulier timēs deū, ip̄a laudabit. Cō
delector filia gl'iæ uirtutis tuæ: qua falla⸗
cē mūdi gl'iam reſpuiſſe narraris. Ip̄a qdē
digne reſpuit: ſed qa multi aliter ſapiētes in eiꝰ æſtimatio
ne deſipiūt, tu iure laudaris, quia nō falleris. Flos fœni eſt
uapor eſt ad modicū parēs. Ipſe eius qualiſcūqꝫ ſtatꝰ, nón
ne plus anxietatis quàm iocūditatis habet? Dū uendicas
dum defendis, dū inuides, dū ſuſpicaris: dū ſemper ambis
q̄ nō habes: & nonnullis adeptis, acquirēdi nō tepeſcit ar
dor: q̄ requies in gloria tua? Si qua tn̄ eſt: præterit iocun
ditas non reditura, & manet anxietas non relictura. Cæte
rum uideas eam quàmplurimos nō apprehendere: contē
nere perpaucos. Cur hoc? Profectò quia neceſſitas mul⸗
torum eſt: uirtus paucorū. Paucorum, inquā, paucorum

præsertim nobiliũ. Deniq; nõ multos nobiles: sed igno-
bilia mũdi elegit deus. Proinde benedicta tu in nobilib⁹
quæ pro gloria certãtibus cæteris: de cõtẽptu gloriæ glo
riosius sublimaris, & sublimius gloriaris. Insignior planè
atq; illustrior, ꝙ de paucis facta es: quàm ꝙ orta de ma-
gnis. Illud namq; dei munere tuum est: hoc tuorũ. Porrò
quod tuum est: tanto carius est, quãto rarius. Nã si in ui-
ris uirt⁹, rara est auis in terris: quãtomagis in fœmina fra
Prou.31, gili & mobili? Deniq; mulierẽ fortẽ qs inueniet? Multo
magis quis forte & nobilẽ? Minime quidem deus est ac-
ceptor ꝑsonarũ: nescio tñ quo pacto uirtus in nobili plus
placet. An fortè q̃a plus claret? Siquidẽ ignobilis cum ca
ret gloria: nõ facile liquet utrũ quia nolit: an q̃a nõ possit
habere. Laudo factã de necessitate uirtutem: sed plus illam
quã elegit libertas, non incidit necessitas. Certẽt ergo cæ
teræ que spem non habẽt pro rerũ fugacium atq; fallaciũ
uili breuiq; gloriola: tu spei quæ non confundit innitere.
Tu te, inquã, ei quod breue hoc ac momentaneum tribu-
lationis tuæ supra modum in sublime operaṫ põderi glo-
riæ reseruato. Qđ si tibi exprobrauerint filiæ belial: illæq̃
extẽto collo, fractis incedunt gressibus, compositæ & cir-
cũ ornatæ ut similitudo templi: responde. Regnũ meũ nõ
est de hoc mundo. Responde. Tempus meum nondum ad
uenit: tempus autem uestrũ semper est paratũ. Responde:
Gloria mea abscondita est cum christo in deo. Cum autẽ
xp̃s apparuerit uita mea: tunc & ego apparebo cum ipso
in gloria. Quãquã & si gloriari oportet: potes tu quoq;
ingenue: potes secure, tantũ in domino. Omitto sanè co-
ronã quã tibi dñs præparauit in æternũ. Sileo repromis-
siones quæ te in posterum manent, ꝙ fœlix sponsa admit-
tenda es reuelata facie speculari gloriam spõsi tui: ꝙ te si-
bi exhibiturus est gloriosam, non habẽtem maculam aut
rugã, aut aliquid huiusmodi: ꝙ æternis exceptur⁹ ample-
xibus, ponet leuã sub capite tuo & dextera illi⁹ amplexa-
bitur te. Prætereo locũ nominatũ: quem uirginitatis præ
rogatiua singularem à filijs & filiabus in regno es procul
dubio sortitura. Sileo & canticũ illud nouũ: quod uirgo
cũ uirginibus singulari nihilominus dulciq; modulami-
ne canitura lætaberis in ip̃o, & lætificabis ciuitatem dei,
cantãs, & cursitans, & sequens agnũ quocũq; ierit. Illud
siquidem nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec ĩ cor ho
minis ascendit, quod tibi præparatum est, & cui te præpa
rari oportet. Hæc ergo prætermitto que in futuro reposi
ta sunt tibi, p̃n̄ia tãtũ loquor, ea loquor quæ de primitijs
sp̃ũs iã tenes, spõsi xenia, arras spõsalitias, b̃n̄dictiões dul
cedinis, in q̃bus te præuenit: quẽ & subsecuturũ, atq; qđ
deest cõpleturũ expectas. Ille ille in mediũ ueniat summo
decore spectabilis: ipsis quoq; angelis admirandus orna-
tus: & ꝓferant si quid simile habẽt filiæ babylonis: quarũ
uere gloria in confusiõe. Induuntur purpura & bysso: &
subinde cõscia pãnosa iacet. Fulgẽt monilibus: moribus
sordent. Econtra tu foris pannosa, intus speciosa resplen-
des: sed diuinis aspectibus: nõ humanis. Intus est qđ dele
Psa.44. ctat: quia intus est quẽ delectat: nisi fortè tu dubitas habi
zach.9. tare xp̃m per fidem in corde tuo. Deniq; oĩs gloria eius fi
liæ regis ab intus. Iocundare filia syon, & exulta satis filia
hierusalem: quia cõcupiuit rex speciẽ tuam: si tñ confessio
Psal.95. nem & decorem induis, amica lumine sicut uestimẽto. Nẽ
pe confessio & pulchritudo in cõspectu eius. Cuius? Spe
ciosi forma præ filijs hoĩm. Ipsius in quem desiderãt ange
li prospicere. Audis cui places, ama unde places. Ama cõ-
fessionem, ob quam amaris. Ama confessionem: si affectas
Psa.103. decorem. Confessioni iungitur decor, iungitur pulchri-
Psal.95. tudo. Habes utrũq;. Confessionem & decorem induisti.
Et confessio & pulchritudo in conspectu eius. Reuera ubi
confessio: ibi pulchritudo, ibi decor. Si p̃ctã sunt: in cõfes-
Psal.50. sione lauantur. Si bona opera: cõfessiõe commandantur.
Psa.49. Cum mala tua confiteris: sacrificiũ est deo sp̃ũs contribu-
latus. Cũ dei beneficia: immolas deo sacrificiũ laudis. Bo
num aĩæ ornamẽtum cõfessio, que & peccatorem purgat
& iustũ reddit purgatiorem. Absq; confessione iustus iu-
dicatur ingratus: & peccator mortuus reputatur. A mor Ecc.
tuo quippe, tãquã qui nõ sit, perit confessio. Cõfessio igi-
tur p̃ctõris est uita, iusti gloria. Et necessaria est p̃ctõri: &
iustũ nihilominus decet. Deniq; rectos decet laudatio. Se Pso.
rica & purpura & tincturarũ fucus: decorẽ habẽt, sed non
præbent. Quicq̃d tale applices corpori: exponit speciem
suã, nõ deponit. Secum deniq; tollit, cum tollitur ipsum.
Porrò decor q̃ cũ ueste induiṫ & cũ ueste deponiṫ: uestis
proculdubio est, non uestiti. Tu ergo noli æmulari in ma- Psal.
lignantibus, & meditantibus pulchritudinem alienam,
ubi perdiderint suam. Natiuo quippe & interno se ꝑdũt
decore nudas: q̃ tanto studio & pretio de diuersis & uarijs
speciebus, eius q̃ præterit figuræ mundi, foris sibi confice
re satagunt, unde oculis insipientium appareãt speciosæ.
Indignum tibi iudica, formã à pellibus murium, & operi-
bus uermiũ mutuari. Tua tibi sufficiat. Ille est uerus pro-
priusq; cuiusq; rei decor, q̃ nulla interiacẽte materia, per
se inest. O quàm decẽti rubore genas suffundit uirgineas
ingeniti gẽma pudoris. Quæ in aures reginarũ huic com
parabunt? Nec inferioris insigne decoris, disciplina præ-
fert. O quàm cõpositũ reddit oẽm puellaris corporis sta
tum, necnon & mentis habitum, disciplina. Ceruicẽ sub-
mittit, ponit supercilia, componit uultũ, ligat oculos, ca-
chinnos cohibet, moderatur linguã, gulã frenat, iram se-
dat, format incessum. Talibus decet pudicitiæ uestẽ distin
gui margaritis. Istiusmodi circundata uarietate uirgini-
tas: cui gloriæ merito non præfert? Angelicæ? Angel⁹ ha
bet uirginitatẽ: sed non carnẽ sanè felicior, quàm fortior
in hac parte. Optimus & optabilis ualde ornatus iste, qui
& angelis possit esse inuidiosus. Sed aduerte & aliud de
eodem. Profectò tãto tibi manet tutus, quãto & ꝓprius.
Vides nẽpe auro, argento, lapidibus p̃ciosis, & oĩ deniq;
cultu regio non tã ornatas quàm oneratas. Vides longas
post se trahentes fimbrias, ipsasq; p̃ciocissimas: & densas
pulueris nubes excitantes in aera. Nõ te moueant hæc. Il
læ illa uel in morte deponent, te tua s̃ctĩtas non relinquet.
Nõ sunt sua q̃ portant. Cũ interierint, nõ sumẽt omnia: Psal.4
neq; descendet cũ eis gloria hæc. Mundus cuius sunt, nu
dis illis exeũtibus, retinebit, eisdem uanis uanas similiter
alias seducturus. At uerò tuus ille ornatus non sic. Firmis
sime tibi (ut dixi) manet ꝓpterea tut⁹, quia tuus. Nullis
facile aut cedit iniurijs, aut patet insidijs. Aduersus huius-
modi nil furis calliditas, nil furẽtis crudelitas põt. Nec à
tineis roditur, nec uetustate corũpitur, nec consumiṫ usu.
In morte uiuit. Nimirũ aĩæ res est, nõ corporis: & ob hoc
simul cũ aĩa de corpore abit: non obit cum corpore. Por-
rò animæ non habent quid faciant, etiam qui corpus oc-
cidunt.

Ad alteram sanctimonialem. Epistola. CXIIII.

MAgnũ est mihi gaudiũ ꝙ te ad uerum & ꝑfectũ
gaudiũ uelle tẽdere cõperi. Qđ non es de ter-
ra: sed de cælo: id est non de hac cõualle plora-
tionis, sed de illa quã fluminis impetus lætifi-
cat ciutatẽ dei. Et reuera illud uerũ, & solũ est gaudium,
quod non de creatura sed de creatore concipiṫ: & qđ cũ
possederis, nemo tollet à te. Cui cõparata oĩs aliunde io-
cunditas, mœror est: oĩs suauitas dolor est: oẽ dulce, ama-
rum: oẽ decorũ, fœdũ: oẽ postremò qđcũq; aliud delecta-
ri possit, molestũ. Deniq; tu mihi testis es ĩ hac re. Teip̃am
interroga, q̃a tu tibi familiarius credes. Nunq̃d non hoc
ipsum clamat in corde tuo sp̃ũs s̃ctũs? An non tibi iam ab
ipso priusquã à me hui⁹ rei ueritas persuasa est? Qñ eñi tu
fœmina & iuuẽcula, formosa & ingenua, sic fragilem & se-
xũ uinceres & ætatẽ, sic spectabilẽ & formosã & generosi
tatẽ cõtẽneres, nisi cũcta q̃ corporis sensibus subiacẽt: in
illorũ iã tibi cõparatione uilescerent: q̃ te interi⁹ & cõfor
tant ut uincas & delectãt, ut præferas. Nec immerito. Mo
dica, transitoria, terrena sunt que despicis: maxima æter-
na, cælestia sunt quæ appetis. Plus dicam: & uerum di-
cam. Tenebras deseris, & lucem ingrederis. De profun-
do fluctuum, emergis ad portum. De misera seruitute
in fœlicem

in fœlicē libertatē respiras. De morte deniq; trāsis ad uitam. Siquidem usq; modo tua nō dei uolūtate, tua uiuēs non dei lege, uiuens mortua eras. Viuens mūdo mortua deo:siue ut ueri⁹ loquar,nec mūdo uiuēs nec deo. Volēs quippe sub habitu & noīe religionis instar unius de seculo conuersari:sola deū à te uoluntate repuleras. Non aūt ualens qđ stulte uolebas:nō tu quidē mundū,sed te mundus repulerat. Deum ergo repellens:& à seculo repulsa:inter duas(ut dicit̃)sellas corrueras. Nec deo itaq; uiuebas quia nolebas:nec seculo,quia nō poteras. Alteri quidem uolens,alteri inuita: sed tamen utriq; mortua. Sic debet cōtingere his qui uouent & non soluunt: qui aliud foris ostentant,q̃ intus aliud appetunt. At uerò nunc per dei misericordiam incipis reuiuiscere: non peccato sed iustitiæ:non seculo sed xp̄o,sciens quia & seculo uiuere,mors
Apo.14 est,& in xp̄o etiam mori,uita. Beati nempe mortui,qui in dn̄o moriuntur. Ex hoc iam nec uotum tuū irritum: nec cassam professionem causabimur. Ex hoc iam nec corporis integritas animi corruptiōe infirmabitur:nec morum prauitate uirginitatis titulus obscurabitur. Ex hoc iā nec falsum nomen:nec uacuū uelamen portabis. Vt quid em̄ hactenus nonna & sanctimonialis uocitata es:quæ sub sanctitatis nomine non tamē sancte conuersata es? Cur uelū in capite mentiebatur reuerentiam, & sub uelo petulans oculus exhibebat impudentiā? Caput siquidem gerebas uelatum,sed elatum. Sub signo uerecundiæ sermo resonabat inuerecūdus. Risus immoderatior,incessus lasciuior, uestis ornatior,uni inflatæ magis quàm uelatæ congruerent. Sed ecce iam uetera christo auctore transierūt,& noua fieri incipiunt omnia: dum cultum exteriorē interiore commutas:& magis uitam quàm uestem appetis habere ornatam. Facis quod debes:imo quod iam olim fecisse debueras,nam olim iā noueras. Sed spiritus qui sicut & ubi uult,& q̃n uult spirat,necdum spirauerat. Et idcirco forsitā quod hucusq; egisti:excusationem habet. Cæterum si flammantem spiritum quo nunc recaluit sine dubio cor tuū intra te:& in meditationibus tuis exardescentē ignē diuinum iā extingui permiseris:qđ restat, nisi ut te illi seruandam noueris igni,qui non possit extingui? Sed extinguat potius idem spūs in te concupiscentias carnales: ne forte ab his præfocato(quod absit)nup concepto sancto desiderio,in flammas contingat incidere gehennales.

Ad sanctimonialem quandam de monasterio sanctæ Mariæ Trecensis. Epistola. CXV.

Relatum est mihi te quasi asperioris uitæ desiderio,tuū monasteriū uelle deserere. Quā rē dissuadentibus tibi atq; oīmodis prohibētibus spūali matri tuæ siue sororibus: cum acquiescere nolles,placuisse tandem nr̄m super hoc consilium eligere:ut quicquid ego laudauerim, id tibi credas expedire. Debueras quidem doctiorē ad hoc cōsiliū eligere. Quia tn̄ sic tibi uisum est:quod hic,mihi rectius uidet̃,nō cælo. Hoc itaq; tuū desideriū,ex quo cognitū habui: cogitās atq; recogitās quo quidē spū cōceptū sit, facile iudicare non audeo. Potes nāq; in hac re zelum dei habere: ut excusabilis sit tua intentio:sed quō sm̄ sciam tua talis uolūtas impleatur,oīno non uideo. Cur inquis? Non est sapere:ut opulentiā:ut urbis frequētiā:ut pinguia fugiā & delicias? An nō mea mihi pudicitia tutior erit ī eremo: ubi in pace cum paucis,aut sola conuersans,soli placeam cui me probaui? Nequaquā. Nā uolēti pergeram agere:& desertū abundantiā habet:& nemus umbrā,& silētiū solitudo. Malum quippe qđ nemo uidet:nemo arguit. Vbi aūt nō timet̃ reprehēsor:securius accedit tētator:licētius perpetratur iniquitas. In cōuentu uerò bona si qua facis:nemo prohibet. Malū aūt facere si uis:non licet. Mox etenim à pluribus cōperit̃,arguit̃,emēdat̃:sicut econtrario bonū cum uident:oēs mirant̃,uenerantur,imitant̃. Vides ergo filia q̃ & tua merita immanior in conuentu gloria sequitur:& citior culparū correctio:q̃n ibi sunt:& quib⁹ de bonis exemplū præbeas: & quas de malis offendas. Deniq; ut ex illa iam euangelica partitione omnem tibi auferam tui excusationem erroris:aut de fatuis uirginib⁹ una es, (si tn̄ uirgo es)aut de prudētib⁹. Si de fatuis:cōgregatio tibi necessaria est. Si de prudētibus:ut cōgregationi. Nā si sapiens & probata es:religio certè q̃ illo ī loco nouiter innouata,nūc ubiq; laudat̃,multū tua discessione diffamabitur:& infirmabitur,ut timem⁹. Dicet̃ qppe q̃ bona cū sis bonū ordinē nequaquā desereres. Qđ si fatua cognita es,& recedis: dicemus q̃ quia cum bonis male uiuere nō licet,bonas mala nō ferens, q̄ris ubi uiuere liceat ut libet. Et merito. Nā an̄ ordinis emēdationē nunquā (ut aiunt) inde locuta es. At ubi religio creuit:sanctior subito facta, feruore repentino cogitare cœpisti de eremo. Agnosco filia agnosco:utinam & tu mecum agnoscas serpentinū uirus:fraudulenti dolum,uersipellis astutiam. In nemore lupus habitat. Si sola ouicula umbras nemoris penetrans: p̄da uis esse lupo. Sed audi me filia:fidele audi cōsiliū. Siue peccatrix,siue sācta sis, noli te separare à grege:nequā do rapiat,& non sit qui eripiat. Sancta es,stude tuo exemplo tuæ sociā acqrere sanctitatis. Peccatrix es,noli addere p̄ctā p̄ctis. Sed age pœnitentiam ubi es:ne discedens cū tui quidem periculo,ut ostensum est:& sororibus quidem scandalum relinquas: & multorum in te prouoces detrahentium linguas.

Ad Ermangardam quondam comitissam Britanniæ. Epistola. CXVI.

Ilectæ in xp̄o filiæ suæ Emangardæ, quondam eximiæ comitissæ, nunc humili xp̄i ancillæ. B. abbas clareuallis:pium sanctæ dilectionis affectum. ¶ Vtinam sicut chartā nunc præsentē,ita & meam tibi mentem expandere possem. O si legere posses in corde meo:quod ibi de amore tuo:suo digito deus scribere dignatus est:certè agnosceres quàm nulla lingua uel penna sufficiat exprimere, quod in intimis mihi medullis dei spūs imprimere potuit. Et nunc quidem p̄sens sum spiritu,licet corpore absens,sed nec mihi nec tibi est unde appareat. Est tamen penes te unde possis de me utcunq; conijcere: etsi nondum cognoscere quod dico:intra ergo cor tuum:& inspice meum:& uel tantum mihi tribue amoris erga te:quantum tibi erga me inesse sentis:ne si nos quidem minus:te uerò amplius amare præsumpseris:eò te nobis præferre puteris, quò & uincere nos charitate putaueris. Cæterum tuæ modestiæ est,potius id sentire de nobis: ut q te affecit ita me diligere & eligere ad consilium tuæ salutis:æque affecerit & me in obsequium tuæ dilectionis. Tu ergo uideris quō me tecū retinueris: ego(ut uerum fatear)nusquā abs te absq; te recedo. Hæc tibi interim de uia breuiter in transitu scribere uolui:sperans me maiori ocio, maiora missurum si deus annuerit.

Ad eundem. Epistola. CXVII.

Ecepi delicias cordis mei, pacē tui. Læt⁹ sum qa tu læta nunciaris, mecq; admodum aīo reddit incolumē, tua innotescens alacritas. Hæc nimirum lætitia nil habet de carne & sanguine:cū hūilis ex sublimi:,ex igenua ignobilis,pauper ex diuite uiuas: fratris,filii,patrisq; destituta solatio. Sine dubio ergo qđ in te alacritatis natū est de spiritusancto est. Quippe iamdudum à timore dei concipiens,parturisti iam tandē spiritum salutis: foras utiq; mittente charitate timorem. O quàm libentius ista præsens colloquerer,quàm scribo absens. Crede mihi irascor occupationibus, quibus frequēter impediri uideor,ne te uideam:& delector occasionib⁹ quibus uel interdum expediri uideor ut te uideam. Rara quidem datur huiusmodi opportunitas, sed chara fateor est mihi uel ipsa raritas. Est enim sanè melius uidere te uel non nunquam:quàm nunquam omnino. Spero me in p̄ximo uenturum ad te,iam nunc prælibans gaudium,proxime plenecq; futurum.

Ad beatricem nobilem & religiosam matronam. Epistola CXVIII.

MIror tuæ deuotionis studiũ, tuæ erga nos dile-
ctionis affectum. O bona dña: quid tibi & no-
bis? Vnde tanta tibi solicitudo de nobis? Si fi-
lij, si nepotes, si uel aliqua extrema propinqui-
tatis linea tibi iũcti essemus, tua crebra beneficia, frequẽ-
tes salutationes, inumera deniq; tui amoris insignia quæ
quotidie experimur, non tam nobis miranda uiderentur,
quàm ex debito suscipiẽda. Nũc aũt cũ genere tãtũ domi-
nã nõ matrẽ te cognoscamus, nõ mirũ si miramur, sed mi-
rũ si satis mirari possumus. Quis eñ notorũ uel cognato-
rum nostrorum curam habet de nobis. Quis unquam de
nostra salute interrogat? Quis inquã non dico solicitus:
sed uel memor nostri est in seculo? Amicis, propinqs, uici-
nis nostris, facti sumus tanquã uas perditũ, sola nos obli-
uisci non potes. Inquiris de esse & statu sanitatis nostræ:
de uia quã nuper egimus: de monachis quos ad aliũ locũ
transtulimus. De qbus breuiter rñdeo ꝙ de terra deserta,
& de loco horroris & uastæ solitudinis introducti sunt
in abundantiã rerum, ædium, & amicorũ: in terrã deniq;
fertilem, & locum amœnæ habitationis, Lætos itaq;, & in
pace reliquimus. Læti nos & in pace reuersi sumus: præter
quod ego paucis diebus sed non parum, febre redeuunte
ita ut mori timerem, aggrauatus fui. Sed rursum Deo mi-
serante cito cõualui, ita ut nũc fortiorem saniorem q; me
sentiam post uiam peractam, quàm ante inchoatam.

Ad ducẽ & ducissam Lothoringiæ. Ep'la. CXIX.

DVci & ducissæ Lothoringiæ. B. abbas de Cla-
raualle, sic suis adinuicem charis ac castis dele-
ctari amplexibꝰ, ut solus Christi amor superet
in ambobus. ¶ Ex quo cœpimus pro nr̃a neces-
sitate in terrã uestrã, multã semper inuenimus in oculis
uestræ dignitatis familiaritatẽ & gratiã. Benedictionẽ lar-
gitatis uestræ, nostris hominibus cũ necesse fuit, liber ali-
ter exhibuistis. Passagium transeuntibꝰ: & si qđ est aliud
iuris uestri debitum, mercantibus libenter dimisistis. De
quibus omnibꝰ sine dubio merces uestra multa est in cæ-
lis, si tñ uerum esse credimus qđ dñs in euangelio ꝓmit-
Mat. 25. tit. Quandiu fecistis uni ex minimis meis, hoc mihi feci-
stis. Sed quid est quod ministros uestros: q̃ uos donastis,
exigere rursum permittitis? Dignũ est uobis & honorifi-
cũ, ut qđ uobis pro salute aĩarum uestrarũ placuit dona-
re: nemo uestrorum repetere audeat. Si ergo uos (qđ ab-
sit) bñficiorũ uestrorũ nõ pœnitet: donũq; qđ ĩ benepla-
cito uestro à uobis sæpe recepimꝰ, æque adhuc ut habea-
mus utriq; uestrũ cõplaceat: iubete ita firmiter & incõcus-
se teneri quatenus ultra fratres nostri à nullo ministrorũ
uestrorũ timeant propter hoc disturbari. Alioquin nõ re-
nuimus dñi nostri sequi exemplũ: q pro se non dedignatꝰ
est soluere censum: parati & nos libenter quæ sunt Cæsa-
ris Cæsari reddere, & uectigal cui uectigal, & tributũ cui
tributum: præsertim quia iuxta Apostolum nõ tam debe-
mus requirere datum nostrum, quàm fructum uestrum.

Ad ducissam. Epistola. CXX.

GRatias agimus Deo pro tam deuota uolũtate,
quam erga ipsum & seruos eius nos habere co-
gnouimus. Quoties eñ in corde carnali terre-
nis dignitatibus alto, ulla uel minima scintillu-
la cælestis amoris accẽsa uidetur: diuinum sine dubio est
munus nõ hoĩs uirtus. Et nos quidẽ largitatis uestræ ue-
stris in literis nobis oblata bñficia gratãter amplectimur
Sed cognita illa subita & grãdi satis occupatiõe qua uos
nunc deteneri necesse est: cõueniens ducimꝰ uestrã quãtũ
uobis placuerit, expectare opportunitatẽ. Nemini etẽm
quãtum in nobis est uellemus esse oneri, presertim ĩ his q̃
ad Deũ ꝑtinẽt, ubi nõ dati lucrũ, sed dantis fructũ requi-
rere debemꝰ Diẽ itaq; nobis si placet atq; locum rescribẽ-
do per hunc nũtiũ noĩatæ, quo (iuuãte Deo) præsenti ex-
pedita instãtia, nostris partibꝰ appropinquare debeatis:
& fratre Vuidone uobis obuiã facto, si quid in terra ur̃a
inuenerit quod aptum sit ordini nostro ꝓmissa uestra ex-
peditius atq; alacrius cõpleatis. Hilarẽ eñ datorẽ diligit
Deus. Aut si fortè non placet uobis dilatio, & hoc notifi-
cate: quia parati sumus in hac re quãtũ ratio patit̃, uestræ
obtemperare uoluntati. Ore uestro ducem salutamus: &
tam ipsum quàm uos admonemꝰ, ut si castrũ ꝓ quo guer-
ram facturi estis, uestri iuris nõ esse noueritis, ꝓ Dei amo-
re relinquatis. Scriptum quippe est. Quid prodest homi-
ni si mundum uniuersum lucretur: se autem perdat, & de-
trimentum sui faciat.

Ad ducissam Burgundiæ. Epistola. CXXI.

VEstræ dignationis specialis familiaritas quam
erga nos pauperes homines habere uidemini,
eousq; ꝓgressa est: ut quisquis uestrã dignita-
tem se habere sentit infensam, per nullũ facilꝰ
quàm per nos cõfidat redire in gratiã. Hinc est ꝙ dudum
Diuioni cũ essem H. ugo de Besua multis me precibus ad
placãdã sibi uestrã quam meruerat indignationem appli-
cauit: & ut cõiugio de filio suo qđ uobis quidẽ nõ placi-
tũ, sed sibi (ut putat) cõmodũ irretractabiliter facere sta-
tuerat: amore Dei & nostro assensum præberetis. Cuiꝰ rei
causa ecce nũc rursus tã suis quàm suorũ precibus aures
nostras pulsare curauit. Et nos qdẽ utilitates illius terre-
nas non ualde curamus. Veruntñ quia res (ut ipse dicit)
ita in alto posita esse uidet̃: quatenus nisi cũ ipsius periu-
rio nequaquã possit obuiari cõiugio: hoc uobis intima-
re conueniens duximus: quia grandis debet esse utilitas:
quã Christiani & uestri hoĩs legalitati p̃ponere debeatis.
Neq; eñ & periurus esse, & legalis simul manere poterit.
Quãq̃ etiã uobis nõ solũ nullũ lucrũ, sed & multũ uidea-
mus ingruere periculũ: si quos fortassis Deus coniunge-
te disposuit, per uos disturbari contigerit. Suam gratiam
adijciat dominꝰ super uos, & super filios uestros, nobilis-
sima: mihiq; in Christo dilectissima dña. Ecce nunc tẽpus
acceptabile, ecce nunc dies salutis: erogate uestrũ frumen-
tum pauperibus Christi, ut in æternũ cũ usura recipiatis.

Epistola domini Hildeberti Turonensis archiepi-
scopi ad Bernardũ abbatem. Epistola. CXXII.

BAlsamũ ex odore suo, & arborem ex fructu co-
gnosci, paucos credimꝰ ignorare. Sic & nobis
ex opiniõe tua charissime frater innotuit quã
sis ad sanctimoniã cõpositꝰ: & ĩteger ad doctri-
nã. Cũ eñ locorum interstitio longius à te separemur: ad
nos tñ usq; peruenerit, quàm iocũdas nocte cũ tua Rache-
le ducas: q̃ ꝓgenies ex Lya tibi exuberet: quàm totus te
exhibeas & cultorẽ uirtutis, & hostẽ carnis. Nõ alium lo-
quunt̃ te: quicũq; loquũt̃ nobis de te. Talis est odor olei
effusi noĩs tui: talia iã tuorũ p̃mia meritorũ. Has ex agro
tuo spicas ante supremã colligis messionẽ. In hac eñ uita
q̃dã mertes uirtutis est: conspicuum & immortale testimo-
nium. Hoc ipsa sibi cõparat, hoc sibi ipsa custodit. Huius
splẽdor nõ minuit̃ inuidia: nõ exterioribꝰ studijs adiuua-
tur. Quippe bonorũ æstimatio sicut falsis delatiõibus au-
ferri nõ põt: ita nec adulatorijs fauoribus acquiri. Penes
ipos est: eã uel ubertate uirtutũ ꝑficere: uel defectu mino-
rari. Sanè de celeberrima opinione tua spes in sinu eccle-
siæ reposita est: eã minime casurã: quoniam fundata credi-
tur super firmam petram. Ex ea nos tua edocti deuotione
desiderio desiderauimus in sacrariũ familiaritatis tuæ re-
cipi: ibiq; recordatione tecũ eẽ, ubi teip̃m furatus collo-
quijs mortalium ꝓ mortalibꝰ loq̃ris cũ rege angelorum.
Porrò huic desiderio nr̃o. N. Tracensis arcidiaconus plu-
rimum adiecit, uir moribus & literatura cõspicuus. Eum
tibi cẽseremus cõmẽdãdũ nisi cõstaret illos quos tua di-
gnaris gratia cõmẽdatione alia nõ egere: Si nescis: illius
etiam attestatione didicimꝰ te in ecclesia esse qui ad eru-
ditionem uirtutis, & exemplo sufficias & uerbo. Cæterũ
ne literis ꝓlixioribus onereris: scripto ponimus finem su-
pradictæ petitioni: donec exaudiri mereamur, finem mini-
me posituri. Quid autem ex hoc animi geras, doceri dep̃-
camur tuarum recursu literarum.

Rescriptum Clareuallis abbatis ad eundem.
Epistola. CXXIII.

Bonus homo

Bonus homo de bono thesauro cordis profert bonū. Scripta gloriæ tuæ imo & meæ satis libēter accepi uir totius reuerentiæ: tenēs in illis unde te nō immerito glorificem, & ipse non immerito glorier. Siquidē gloria nostra, hæc est tuæ sublimitatis dignatio: tua nostræ reputatio paruitatis.
Eccle.3. Nēpe in alto non altū sapere, sed humilibus consentire, nil deo charius: nil rarius apud homines. Quis sapiēs nisi qui sapiētiæ cōsilijs aquiescit? Ait autem: Quanto maior es: tanto te humilia in omnibus. Hoc tu mihi exibuisti, minori maior, senior iuniori. Possim proinde & ego tuā probatā sapiētiā nō indebitis efferre laudib⁹: & fortè iustioribus his, qbus me dignata est ipsa. Quippe ītereſt ad dādam rerum certitudinē: quid incerta iactet opinio, quidq́ opus euidens reddat indubitatum. Quod autem certius ꝓbamus, hoc & p̄dicamus securius. Quæ ergo ad me de me tibi scribere placuit, uideris tu unde ꝓbaueris: ego laudū tuarū argumentum teneo minime dubiū ipsas mei laudatrices lr̄as tuas: in quibus aliū fortasse delectet eruditionis insigne: sermo suauis & purus: oro luculēta, gratū laudabileq́ cōpēdiū. Mihi uerò præ his illa ducit miranda humilitas, qua tantillū tantus præuenire curasti: & obsequio salutādi, & p̄conio p̄dicādi, & p̄cādi reuerētia. Sanè qđ ad me attinet lego de me in lr̄is tuis nō qđ sum, sed qđ esse uellē quod nō esse pudet. Verūtn̄ quod sum, tuum est: & si quid melius dei unquā munere fuero, tuū fore cōfidito, reuerendissime atq́ amātissime pater.

Ad Hildebertū turonensē archiepm̄ q nōdū recceperat papam innocentium. Epistola. CXXIIII

Magno sacerdoti & excelso in uerbo gloriæ, Hildeberto dei gr̄a turonēsiū archiepiscopo B. clareuallis abbas dictus: in spiritu ambulare, & spi-
Oseæ.13 ritualiter omnia examinare. ¶Vt uerbis uos propheticis alloquar, consolatio abscōdita est in oculis: quia mors diuidit inter fratres. Quidam enī iuxta esaiam uident fœdus ꝑcussisse cū morte, & cū inferno fecisse pactum. Ecce nāq́ christus dn̄i iste Innocētius positus est in ruinam, & in resurrectionē multorū. Nam qui dei sunt, libenter iungunt ei: qui aūt ex aduerso stat: aut antichristi est, aut antixp̄s. Cernit abominatio stare in loco sc̄tō: quē ut obtineret, īcēdit igni sc̄tuariū dei. Persequit Innocētiū & cū eo oēm innocētiā. Fugit ille nimirū à facie leonis, si
Amos.3 cut dicit ꝓpheta: Leo rugiet: quis non timebit? Fugit ſm
Mat.10. præceptū dn̄i dicentis: Si uos ꝑsecuti fuerint in unam ciuitatē: fugite in aliā. Fugit & in hoc uerè uirū se apostoli-
Actu.9. cū probatus, q̄ apostolica sese forma insignierit. Nec enī paul⁹ erubuit in sporta dimitti per murū: & sic aufugere manus quærentiū animā suā. Subfugit aūt nō parcēs uitæ suæ sed dās locū iræ: nō ut mortē euaderet: sed ut uitā acquireret. Merito eccl'ia Innocētio cōcedit ipsius uicē quē p eadē uestigia gradientē cernit. Nec sanè ociosa fuga Innocentij. Laborat quidē: sed honestatur in laborib⁹ suis. Pulsus urbe: ab orbe suscipit. A finibus terræ occurritur cum panibus fugienti: etsi furor semei gerardi Engolismensis nōdū ex toto qescat maledicere dauid. Velit nolit pc̄tōr qui uidet & irascitur: magnificatur in cōspectu regū: portans coronā gloriæ. Nunquid nō oēs principes cognouerūt, q̄a ipse est uerè dei electus, Frācorū, anglorum, ispanorū, & postremò romanorū rex, Innocentiū in papā suscipiunt: & recognoscūt singularem ep̄m aiarum suarū. Solus adhuc ignorat Achitofel suū iam patefactū ac dissipatū consiliū. Frustra molitur miser super populū dei malignare consiliū: & cogitare aduersus sanctos, sancto firmissime adherentes: & contēnentes curuare genua ante baal. Nulla fraude præualebit paricidæ suo obtinere regnum super israel: & super ciuitatem sanctam quæ est ecclesia dei uiuentis, colūna fidei, & firmamētum ueritatis. Funiculus triplex difficile rumpitur. Electio meliorum, approbatio pluriū: & qđ his efficacius est, morū attestatio: Innocentiū apud oēs commendant: summum cōfirmāt pontificē. Ad qđ sanè & uestra pater expectat sicut pluuia in uellus, uel sera sententia. Non improbamus tarditatē, quæ grauitatem redolet, leuitatis abolet notā. Nam & Maria nō statim respōdit angelo salutanti: prius cogitās qualis esset illa salutatio. Et Timotheo precipit nemini cito manū imponere. Dico tn̄ ego not⁹ pōtifici, ne quid nimis: dico ut familiaris & notus, non plus sapere quàm oportet sapere. Pudet fateor q̄ serpēs uetustissimus, noua audacia relictis insipiētib⁹ mulierib⁹, etiā robur pectoris uestri uisus est attentare: & tantā ecclesiæ columnā ausus concutere. Cōfidimus aūt quia etsi cōcutit, nō deijcit: qm̄ amicus sponsi stat: & gaudet ad uocē sponsi: uocem exultationis & salutis: uocem unitatis & pacis.

Ad magistrū Gaufridū de loratori. Epi. CXXV.

Odor in flore: in fructu sapor requirit. Odore ꝓuocati charissime frater olei effusi nominis tui: cupimus & ex fructu opis cognoscere te. Nō enī nos tm̄, sed ipse quoq́ q nullius eget deus: opus tn̄ habet hoc in tpe opere tuo: si non dissimulas. Gloriosum tibi est dei esse posse coadiutorem: posse & non esse dānosum. Porrò aūt gr̄am habes apud deum & homines, habes scientiā, habes sp̄m libertatis, habes uerbum uiuū & efficax, & sale cōditū: nec oportet te pro tantis uirib⁹, spōsæ xp̄i deesse in tāto discrimine: cum sis amicus spōsi. Amicus siquidem in necessitate ꝓbatur. Quid enim? Tu tibi quiescis: & mater tua ecclesia grauiter conturbat? Habuit sua tp̄a quies: & sanctū ociū hactenus sua negocia licenter libēterq́ exercuit. Tempus faciēdi nūc: Psal.118.
quia dissipauerūt legē. Bestia illa de apocalypsi, cui datū est os loquens blasphemias, & bellum gerere cum sanctis petri cathedrā occupat, tanquā leo partus ad prædā. Altera quoq́ bestia iuxta uos subsibilat: sic ut catulus habi Psal.2.
tans in abditis. Illa ferocior, ista callidior, pariter cōueniunt in unū aduersus dn̄m & aduersus christum eius. Demus operā cito dirūpere uincula eorū, & ꝓijcere à nobis iugum ipsorū. Nos in nostris partibus unà cum alijs dei seruis diuino igne accensis: deo cooperāte laborauimus in cōueniendo populos in unum, & reges ad diripiendū prauorum consensum, ad destruendam omnē altitudinē extollentem se aduersus scientiā dei. Nec infructuose Alemaniæ, Frāciæ, angliæ, scotiæ, hispaniarum & hierosolymorū reges, cū uniuerso clero & populis fauent & adhærent domino Innocētio tāquā filij patri, tāquā capiti mēbra: soliciti seruare unitatē sp̄us in uinculo pacis. Merito aūt illū recipit ecclesia, cuius & opinio clarior, & electio sanior inuēta est: nimirum eligentiū & numero uincēs & merito. At tu frater qd adhuc negligis? Quousq́ uicino serpente tua male secura dormitat industria? Scimus qdā te filium pacis nulla posse ratiōe induci deserere unitatē: sed profectò nō sufficit, nisi & defensare, atq́ ipsius quoq́ turbatores totis uiribus debellare studueris. Nec quietis timeas detrimētum, qđ pro non paruo tuæ gloriæ incremento recōpensabitur, si fera illa uicina uobis tuo studio mansuescat uel obmutescat, & tantam ecclesiæ prædā (comitem dico Pictauensem) in manu tua dei pietas de ore leonis eripiat.

Ad episcopos Aquitaniæ cōtra Gerardum Engolismensem episcopum. Epistola. CXXVI.

Dominis & patrib⁹ honorādis: Lemouicēsi, Pictauēsi, Petragoricensi, & Xātonensi, Dei gratia episcopis sanctis, frater. B. Abbas dictus de Clarauallc, cōstātiā in aduersis. ¶Virt⁹ in pace acquiritur, in pressura probat, approbat in uictoria. Tempus est quo uestra, siqua est, nec latere iam, nec torpere sinatur, reuerendi & merito suscipiēdi patres. Hostilis siqdem gladius qui uniuerso Christi corpori mortem denuo nunc temporis intentare uidetur, uestris potissimū ceruicibus imminet, & in uos eò acrius, quò cominus debachatur, ita ut quotidianis assultibus aut resistere fortiter, aut turpiter (quod absit) cedere compellamini. Nā Nota.
is qui amat primatum gere inter uos Diotrepes, non recipit uos. Nec enī agnoscit eū quē tota uobiscum ample-

ctitur ecclesia, uenientem in nomine dñi. Nō hūc inquā:
sed qui uenit in nomine suo, illum recipit. Nec mirum. Et
ipse nempe infatigabilis ad nomen grande multum anhe
lat etiam in hac ætate. Nec sanè falsa uel incerta opinione
ducor notare hominem super uanitate istiusmodi: sed de
ore suīp sius cū iudico. In literis siquidē quas nup ad cā-
cellarium scripsit familiares, nónne legationis sese & one
re grauari & nomine honorari, tanto indigniꝰ supplicat,
quāto humilius? Vtinā tñ obtinuisset. Minꝰ forsitan no-
cuisset potita uotis ambitio, quā frustrata. Tunc quippe
soli, aut penè soli obesset sibi: nūc uerò sæuit in orbē. Vi-
des quid facit amor gl'iæ? Legatio sarcina grauis, hume-
ris præsertim senilibꝰ. Quis nesciat? Et tñ homini senissi-
mo grauior uidetˀ pœna, reliquū id breue dierū suorum
uiuere sine hac pœna. Sed fortè causabitˀ se de suspicione
iudicari: & nos temeritatis arguet, qui de occl'tis suis re-
prehendimus quod non probauimus. Fateor suspicio-
sus sum in hac parte: sed nescio an uel simplicissimus quis
secus sentire possit, quippe in tā manifesta cōiectura. Vt
enim simplicem referam breuiter actionem, primꝰ aut in
ter primos scribit papæ Innocentio, legationem postu-
lat, non obtinet. Indignatur, resilit ab illo, transit ad aliū,
ipsius' se esse legatū gloriatur, Quod si aut ab illo ante nō
poposcisset, aut postmodum non accepisset ab isto, credi
poterat alium quemcūq; habuisse in præuaricatione in-
tuitum, et non rectum aliquem. Nunc autem excusatio-
nem non habet de ambitione sua. Deniq; ponat etiā nūc
legati uel uacuum nomen, nam opus amisit: & ego quidē
hac suspicione carebo si potero. Si nō suspicabor inuitꝰ,
& me intemperantiæ reprehendam. Verùm difficile per-
suadebitur, ego scio. Nimirum homo diu magnus habi-
tus, inter suos uideri seipso inferior erubescit. Agnosci
Eccle. 4. tur is quem scriptura loquitur, pudor adducēs peccatū.
An non grande peccatum & delictum maximū, superba
ista uerecundia: qua terrā & cinerē pudet non dico subii
ci, sed nō dñari? Propter hoc ergo, reliquit illū suum pa-
trē sanctum Innocētiū (sicem̄ eū noīabat) & matrē suam
Psal. 82. sanctā ecclesiā catholicam & adhæret schismatiarchæ suo,
Iob. 41. & sunt duo in uanitate una. Percusserūt' fœdus adinuicē:
& sup ppl'm dei malignauerūt' consiliū. Squāma squāmæ
coniungitˀ, & spiraculum non est in eis. Iste illum papam,
ille hūc uicissim legatum scriptitat, ut decipiāt ipsi de ua
nitate in idipsum. Inuicē se consolantur, tuentur commē
Psal. 2. dant: quisq; tamen pro se non pro inuicē. Nimirum homi
nes sunt seipsos amātes. Pari quidē studio conuenerūt in
unū, aduersus dñm, & aduersus xp̄m eius: sed planè inten
tionibus nō coherent. Quærit magis ex alterutro uterq;
pfectò quæ sua sunt: idq; (qđ audere nephariū est) in hæ
reditate xp̄i. Quid nisi ante oculos ur̄os conantˀ si patimi
ni pscribere xp̄m? Iam nouos apud uos suo papæ cudit le
gatus ep̄os, ne soli sit sibi papa. Nec mortuis successores
sed uiuis inuasores tyrannica fretus potentia superintru
dit, nactus scilicet de malitia principum occasionem, qui
Psal. 9. suarū ciuitatum ep̄os odio persequuntˀ iniquo. Sic sedet
in insidiis cū diuitibus in occultis ut interficiat innocen-
tes. Per tale ostiū intrat in ouile ouiū. Nunqd autem talia
gratis legatus actitat p papa suo? En ille totā (ut is gl'ia-
tur) Frāciā atq; Burgūdiā legationi eius antiquæ supad
dit. Pōt & adiungere si uult Medos & psas, & medios fi-
nes decapoleos. Quare nō & ultra Sauromatas? Et quē-
cūq; deniq; locū calcauerit pes suus, suus sit, quo uel ua-
cuis noibꝰ gl'ietˀ. O hō nō minus sine fronte q̄ sine mēte,
nec dei memor timoris, nec suæ honestatis. Putat se nō ui
Psal. 71. deri, cum sit subsannatio & illusio oībus qui in circuitu
eius sunt. Merito quidē. Certè em̄ p foro, sacrario utitˀ: &
instar hoīs negociatoris quæritātis lucra sua, & mō hunc
mō illū explorātis uēditorē, ut ab illo demum emat quod
amat, à quo uiliꝰ impetrare ualuerit: ita iste solicite sibi ec
clesiasticā dignitatē hincinde pquirēs, eū tandē p suo ar
bitrio delegit hr̄e papā q se legatū esse cōsenserit. Ergo ni
si tu legatꝰ fueris: roma papā hr̄e nō poterit? Vn̄ hoc tibi

priuilegiū in eccl'ia dei? Quis nā tibi hāc concessit in ...
hæreditate ꝓrogatiuā? Nūqd tu hæreditate possides san-
ctuariū dei? Donec em̄ ī obtinēda pudēda & īpudēti pe-
titione spes tibi ulla ꝓmerēdi dñi Innocētii grām esse po
tuit, sctūs ille te scribēte & papa fuit. Quō ergo nūc schis
maticū criminaris? Nūquid cū eadē uana spe tua: illius si
mul & sanctitas euanuit & papa? Mirum qđ potuit ita in
breui dulce & amarū ex eodē fonte ꝓcedere. Heri catho-
licus & sanctꝰ, & summꝰ pōtifex: hodie neq̄, schismaticus
& turbator. Heri pater Innocētius: hodie Gregorius dia
conꝰ sācti Angeli. Itaq; uno qdē ex ore, sed corde pfectò
duplici contraria ꝓcessere. Labia dolosa ī corde & corde Psal.
locuta sunt. Sed em̄ hō cui cor & cor diuerberat cōsciam
& est nō diuaricat linguam: putas q̄a timor ei in mente sit
aut in frōte pudor? Male aūt iuxta Apl'm prouidet bona 2.Co.
corā deo & hoibꝰ, qui more illius iniqui iudicis, nec deū
timet, nec hoīem reuerétˀ. Et certè ambitio cū ꝓrumpit in
impudētiā, efficaciā pdit: & cum improbus affectus se ape
rit, perit effectꝰ. Ambitio mr̄ hypocrisis latebras amat &
tenebras, lucis impatiēs est. Ambitio spurcū uitiū in imo
iacet: uidet tñ oē sublime, sed uideri ipsa refugit. Nec mi-
rum. Optato nāq; necesse est careat: nisi caueat arbitros. Nō
Quò em̄ gl'ia plꝰ affectatˀ: eò minus apprehenditˀ, ubi dep
henditur affectari. Quid deniq; tam ingloriū quàm gl'iæ
cupidū deprehendi, præsertim inter ep̄os? Nec simplicē
sanè xp̄ianū gl'iari oportet, nisi in cruce dñi nr̄i Iesu xp̄i.
Inclitus erit ambitiosus, q̄diu in nocte uersabitˀ: & donec
turpis lucri negotiū perābulabit in tenebris, poterit hy
pocrita iustus sanctusq; uideri: sed oculo q uidet in facie.
At ubi fortè foras mittit impudēti uel īprudēti qđ latet
ī cōscia: nónne intēperās appetꝰ apparet ad cōfusionē p-
cacior, quā prōptior ad gl'iam? Sic reuera sic pbatˀ quod
legitˀ. Gloria in cōfusione eorū q terrena sapiūt. Et illud. O
Si ego gloriam meam quæro, gl'ia mea nihil est. Impletˀ Io
in illo q eiusmodi est: qđ ꝓpheta sanctus imprecatur (nisi
fallor) hypocritis. Fiant, inquiēs, sicut fœnū tectorū qđ P
prius quā euellatur exaruit. Nō adeò periit pudor à mor-
talibus, ut nuda impudensq; uel ab ipsis honoretˀ ambi-
tio, præsertim in sene & sacerdote: quē eò magis profectò
puerilis ista dedecet uanitas, quò eū maior grauitas, ma-
iorq; decet sctitudo. Et si ī facie benedicitˀ ab adulāte: sed
à tergo subsannatur ab oībus. Est sobria q̄dam & quodam
modo oculata ambitio: moliens salutem cautè, etsi nō ca-
ste. Si ualet pficere: clā negotia sua curat. Sin uerò manet
in se: & pudoris umbram non deserit. Et qdē talis etsi deū
nōdum metuit ad salutem: pro ingentia tamē uerecundia
honestatē īterim retinet, qp hoīes reueretˀ, & publicū eru-
bescit. Cæterū q̄nā ista p̄ceps est & frontosa, libido domi
nandi, ut p obtētu uix annuæ qđ certè palam est legatio-
nis: primo quidē suo nec parcat senio, nec deserat sacer-
dotio: deinde nec lateri saluatoris, qđ in aqua & sangui-
ne colligendi in fidei unitate ppl'i ꝓtulit redemptionē, ut
q̄sq̄s tētaret diuidere quos ille colligere, & inde redime-
ret: pbaret sese non xp̄ianū: sed antichristum reus mortis
& crucis Christi? O impatiēs & effrenis turpis quæstꝰ cu
piditas: o ardor intēperās: o cæca & pudēda ambitio. Ap
tè prius frontoseq; (ut iā dixi) & ipse ꝓh pudor non diffi-
tetur adit indigna satis potione tentare catholicum: do-
lensq; repulsam incunctāter ad schismaticū refugit: & ac-
cepta de manu sacrilega male cupita potestate, latus de-
nuo dñi gl'iæ crudel'r cōfodere nō ueretur. Diuidit nēpe
eccl'iam, pro qua illud est in cruce diuisum: uisurus pcul-
dubio & ipse ī quē trāsfixerit. Cognoscetˀ pfectò dominꝰ
iudicia faciēs, q nunc iniuriā patiēs ignoratˀ. Cum enim Psal. 9.
cœperit facere iudicum omnibus iniuriam patientibus,
& arguere ī æquitate p māsuetis terre: putas auertere po
terit aurem à charissima sponsa sua cum clamauerit stans
aduersus eos qui se angustiauerunt? Nō omnino non po-
terit nō audire plāgentē. Amici mei & pximi mei aduer- Psal. 37.
sum me appropinquauerunt, & steterūt. Et qui iuxta me
erant, de lōge steterūt: & uim faciebant qui q̄rebant ani
mam meam

mam meam. Quō nãq; nō recognoscet os de ossibus suis, & carnē de carne sua: imò uerò iam quodãmodo spiritū de spiritu suo? Quasi uerò nō ipsa sit dilecta illa cuius cõ cupiuit decorem, cuius formam induit, cui se mirabili di gnatione castis atq; indiuiduis deuinxit amplexibus: ita ut essent duo in carne una: unū in uno spiritu quandoq; futuri. Nā & si cognouerat ꝯm carnē xp̄m, sed tūc iam nō recognoscet, qui spiritus ante faciem eius christus domi nus: cui adherens unus spiritus erit: cum, absorpta mor te in uictoria, quod infirmū de carne est, in uirtute spirit⁹ conualuerit, cum exhibuerit eam sibi sponsus gloriæ glo riosam columbā suā, perfectam suam formosam suā, non habentē maculā peccati, nec rugam corruptionis, aut ali qd huiusmodi. Dū libēter in his immoror, penè cœpti im
Ephe.8. memor factus sum: ita cupiens redimere tempus, qm̄ dies mali sunt. Excedētem deuotio leuat, sed reuocat zelus, & ubi rapior: ibi & cogor recedere, & plangere dolorē meū. Audet (quod & flens dico) inimicus crucis christi suis se dibus pellere sanctos: qui nolunt bestiā adorare, quæ ape ruit os suum in blasphemias, blasphemare nomē dn̄i & ta bernaculū eius. Altare cōtra altare erigere tentat, confun dere phasq; nephasq; non confunditur, abbates abbati bus, episcopos epis: super itrudere nitit̄, amouere catho licos, ꝑmouere schimaticos. Miseri & miserandi, qui ita promoueri & ab isto cōsentiunt. Siquidem circuit mare & aridā, ut faciat unū ep̄m, & cū fecerit: facit eum filiū ge hennæ duplo quàm se. Quænā uerò putas est tanti causa furoris? Non alia sanè, nisi φ displicet mortalibus āgeli ca illa partitio, qua gloria deo pax hominibus nūciat̄: &
1.Tim.1. dum gloriā usurpant turbant pacē. Solus gloriā meretur qui facit mirabilia solus: sicut dicit apostol⁹: Soli deo ho nor & gloria. Porrò autē cum nostro genere bene agitur si datur frui pace dei, pace cū deo, & quidē fœliciter & mi sericorditer. Quonā ergo modo stabit pax hoīm coram deo, uel cum deo: si deo non potest apud homines esse tu ta sua gloria. O stulti filij adā, qui contēnētes pacē, & glo riam appetentes, & pacē perdunt & gloriam. Ob hoc de niq; & nūc deus ultionū cōmouit terrā, & cōturbauit eā.
Psal.59. ostēdit populo suo dura, potauit nos uino cōpunctionis. Velimus nolimus impleri q̄nq; necesse est ueritatem spiri
Mar.14 tus sancti, fieriq; illā quæ prophetico spiritu prænūtiata, legitur ī scripturis dissēssio: sed uæ homini per quem ue nit. Melius erat eisi natus non fuisset homo ille. Quis ue rò ille nisi nō peccati, qui sup electum à catholicis catho licū, & canonice, locū sanctū inuasit: quem tamē nō quia sanctus, sed qa summus est affectauit, inuasit, inquā inua sit armis, igne, pecunia, non uitæ merito uel uirtutum: p uenit in quo stat, & stat in quod peruenit. Nam illa quā iactat iuratorū suorū non electio, sed factio: umbra tātum fuit & occasio & uelamentū malitiæ. Dici pōt electio: sed impudenter: sed mendaciter. Stat quippe sententia eccle siastica & authētica: post primā electionem, non esse secū dā. Celebrata ꝑinde prima: quæ secūdo p̄sumpta est, non est secunda, sed nulla. Nam & si quid minus fortè solenni ter, minusue ordinabiliter ꝓcessit in ea quæ p̄cessit, ut ho stes unitatis cōtēdūt: nūqd tamē præsumi altera debuit, nisi sanè priore prius discussa ratione, cassata iudicio. Ea
1.Tim.5. propter qui se superingerere festinant quiq; temerario te mere manus imponere nihilomin⁹ accelerauerūt, aposto lo prohibēte: Nemini cito manum imponas: ipsi ꝓculdu bio maius peccatum habent: ipsi auctores scismatis, ipsi grandis malitiæ huius principes extitere. Cæterum nunc iudiciū expetunt, qđ ante debuerāt expetisse: & quā suo loco oblatā tenuerāt, tandem iusticiā offerūt, ut uidelicet si recusetur, iusti uos uideamini. Si recipiatur, litigātib⁹ inter se partibus, dilatio redimat tempus: & interim fiat aliquid. An de uestra iusticia desperatis, & damnum iam crescere non timetis, quēcūq; causa exitū sortiat̄? Quic quid (inquiunt) hactenus factum sit: modo quærimus au dietiam, iudicium sumus subire parati. Tergiuersatio est. Quid ī omni impio conatu uestro uobis relinquit̄ aliud: quod afferre queatis ad seducendum simplices, ad arman dum maliuolos, ad uestrā ipsorū palliandam malitiam? Si hoc non diceretis: quid diceretis? Cæterum iam deus iu dicauit quod sero reperit hō. Iudicauit autē operis euidē tia nō decreti sententia. Nūquid dei iudicium audeat hu mana temeritas retractare? Quid si causetur & clamet per prophetam deus? Tulerūt hoīes à me iudiciū? Nō est con silium contra consiliū dn̄i. Velociter currit sermo eius, in Psa.147.
conueniendo populos in unum & reges: ut dn̄o papæ In nocentio seruiant & obediant. Quis reuocauit? Dei esse iudicium senserunt & consenserunt, Galterius rauennas, Hildegarius terraconensis, Norbertus magdeburgēsis, Conradus sareburgensis, archiepiscopi. Dei esse iudiciū cognouerūt & acquieuerunt episcopi. Equipertus mona steriensis, Hildebramus pistoriensis, Bernardus papien sis, Lādulphus astēsis, Hugo granopolitanus, Bernard⁹ parmensis. Horum gloria specialis & præcipua sanctitas, & auctoritas etiam hostibus reuerenda, facile nobis qui minorē & meriti, & officij tenemus locum, aut errare secū aut sapere persuasit. Taceo multitudinem cæterorum tu sciæ, cāpaniæ longobardiæ, germaniæ, & aquitaniæ, gal liarum deniq; & hyspaniarū oīm, necnō & uniuersæ orię talis ecclesiæ tā archiepiscoporū quàm episcoporū: quo rū nomina sunt in libro uitæ: sed epistolæ breuitas nō ad mittit. Hi omnes unanimes nō cōducti pecunia, nō sedu cti fallacia, nō illecti priuato carnis uel cognatiōis amore nō timore cōpulsi potentiæ secularis: sed dei ꝓculdubio uolūtatē sicut nō ignorātes, ita nec dissimulantes, petrū leonis ingenue refutauerunt: ac secure gregorium in pa pā Innocētiū suscęperunt. Nostratū sanè nemo ex noīe in his expressus est literis, qa & omnes cōpendiū nō fert: & aliquorū inuidiosa designatio adulationis notā nō effu git. Nō aūt debeo prætermittere sctōs, q mundo mortui, deo melius uiuunt: quorū uita abscondita est cū xp̄o in gloria: ubi certè studiose inq̄rūt & non dubie inueniunt beneplacitū dei, qui soliciti sunt quomodo placeāt ei. Ita q; camaudulēses, Vuallambrosani, cartusienses, cluniacē ses, & qui de maiori manasterio sunt, mei quoq; cisterciē ses, cistenblenses cadumenses, turonēses, & sauiniacenses: uniuersitas deniq; & unanimitas fratrū, tam clericorum quàm monachorū regularis uitæ probatæq; conuersatio nis, sequentes episcopos tanquam greges pastores suos, innocentio firmiter adhærent, syncerè fauent, humiliter parent, uerū apostolorum successorem fideliter recogno scūt. Quid reges & principes terræ? Nonne in eodē spū unà cum subiectis sibi plebibus, Innocētiū pariter ample ctuntur, cōfitentes & ipsi papā & episcopū aīarū suarū? Quis postremò in quocūq; ordine uitæ illustris & boni noīs homo idip̄m nō sapit? Et tn̄ adhuc isti nescio qua cō tentiosa importunitate: & importuna contentione recla mant, uocant in causam orbem, & cū sua paucitate uniuer sitatem flagitant iudicari: & qui præiudicauerunt in ele ctione, de confirmatione reiudicare contendūt, tunc ꝑpro perè agētes: modo præposterè retractantes. Quis tantos quæso in unū cogere queat exercit⁹ utriusq; ordinis pri cipū, ne dicā plebiū: & adducere in examinationē? Quis tot sanctorū milibus persuadere sufficiat: quod pri⁹ ædi ficauerūt, iterū destruere, & abducere semetipsos in præ uaricationem? Quis deinde loc⁹ oībus tātus omnib⁹ tu tus? Vniuersæ quippe ecclesiæ negotiū est, nō unius cau sa p̄sonæ. Videtis φ de ipossibili calūniā struitis matri ue stræ? Imo uobis foueam foditis in quam præcipitemini? & laqueū nectitis quo teneamini: ne ad gremiū reuerta mini matris uestræ. Occasio nunquā deerit ei qui uult re cedere ab amico. Sed esto. Mutet cōsilium suum de⁹ (ꝯm hominem dico) reuocet sententiā, cōuocet à finib⁹ terræ cōsiliū iudicari bis in idipsum, qđ ipse nō facit patiatur: quosnā quæso dabūt iudices sibi? Omnes quippe in par te sunt, & partibus de iudicio haud facilè cōueniet, atq; ita ad litem magis quàm ad pacē tantus conuentus fati gabitur. Deinde uelim scire cui ille interim uellet crede

re Romã: quã tanto amore ex longo tẽpore cõcupiuit tã
to labore & sumptibus acqſiuit: tanto faſtu poſſidet: tan
to pudore timet amittere: ne fruſtra conueniſſe ſeculum
omne cernatur: ſi cum ille cadet à cauſa, non tamen cadat
à Roma. Alioquin quis cauſam ſpoliatus ingredit? Nec
leges profectò cogunt, nec canones. Et hæc dicimus, non
de noſtra iuſtitia diffidentes, ſed à ueſtra cauentes uerſu
tia. Iam enim deus eduxit tanquam lumẽ iuſtitiã ſuã, & iu
dicium ſuũ tanquã meridiẽ: & ſi cæco nec lumẽ appareat:
nec meridies luceat: quoniã ſicut tenebræ eiꝰ: ita & lumẽ
eius. Duo itaq; ſunt de quibꝰ cõtendit, qſnã eorũ rectius
uideatur papa. Quorũ primo quidem ſi perſonas compa
res, ut neutri ſanè uel derogare uidear, uel adulari: dicã
qđ dici paſſim reperies, & neminẽ arbitror diffiteri, quia
uidelicet Innocẽtij noſtri uita uel fama nec æmulũ timet,
cum alterius nec ab amico tuta ſit. Dehinc ſi electiões di
ſcutias, noſtri itidẽ mox occurit, & ꝓmotiõe purior, &
ratione probabilior: & prior tempore. Porrò de tẽpore
conſtat. Reliqua duo merita probant: & dignitas eligen
tium. Hanc enim (ni fallor) p̄rem ſaniorẽ inuenies, tã epi
ſcopos quàm cardinales, diacones ſiue p̄ſbyteros, & quo
rũ maxime intereſt de electione ſummi põtificis, & quan
ti in eligendo iuxta patrum ſcita ſufficiant. Quid & in cõ
ſecratione? Nónne Hoſtienſem ad quem ſpecialiter ſpe
ctat habemus? Cum igitur & electꝰ dignior, & electio ſa
nior, & actio ordinabilior teneatur: qua iſti ratione, imo
qua cõtẽtione cõtra ius & phas, & nota omniũ bonorũ,
inuitæ & renitẽti dei eccleſiæ p̄ficere aliũ, & illũ depone
re tentãt? Horũ conatui tam maligno, tã indigno, tam te
merario, totis certè uiribus renitẽdũ eſſe uidetis reueren
diſſimi & illuſtriſſimi patres. Qđ cũ oĩ familiæ dei, tũ uo
bis maxime ueſtriſq; cõuenit: ſi tñ zelꝰ domꝰ dei comedit
azimas ueſtras. ¶ Vobis inquã & ueſtris maxime uigilan
dum eſt & orandũ ne intretis in tentationem. In ea ſanè
parte maiore opus eſt fortitudine & cautela: unde acrior
inſiſtit aduerſarius, & uis belli maior incũbit. Quàm ſæ
uus & calidus hoſtis inſurrexerit ĩ uos, ꝓprio certè agno
ſcitis experimẽto. Heu quàm multũ iam malitia illiꝰ in il
lis partibus pro accepta poteſtate ꝓceſſit, utroq; ſæuiens
genere malignãdi, ui & dolo. Nunquid autẽ malitia uin
cet tandẽ ſapiẽtiã? Sed hæc eſt hora ipſius, & poteſtas te
nebrarũ. Cæterũ hora nouiſſima eſt, & poteſtas cito tran
ſit. Ne terreamini: ne ſeducamini. Dei uirtus & dei ſapien
tia Chriſtus uobiſcũ eſt, qui in cauſa eſt. Confidite, ipſe ui
1.Cor.10 cit mũdũ: fidelis eſt: nõ permittet uos tẽtari ſupra id quod
poteſtis. Videtis ſtultum firma radice? Sine dubio ſtatim
maledicetur pulchritudini eius. Non enim diu derelin
Pſa.124 quet dominus uirgã peccatorũ ſuper ſortẽ iuſtorũ. Verũ
ueſtræ interim uigilantiæ eſt, ueſtris ꝓ ueſtro officio ſoli
cite prouidere, ſicut & prouidetis, ut non extendãt iuſti
Ibidem. ad iniquitatem manꝰ ſuas. Oratio pro catholicis: Bñfac
Pſal.82. dñe bonis & rectis corde. Pro ſchiſmaticis: Imple dñe fa
cies eorũ ignominia, ut quærant nomẽ tuum domine.

Ex pſona ducis Burgũdiæ. Epl'a. CXXVII.

GVilielmo dei gr̃a egregio comiti Pictauorũ,
& duci Aquitanorũ, Hugo eadem gratia Bur
gundiæ dux, timere terribilem, & eũ qui aufert
ſpiritum principũ. Errorem ueſtrum ultrà diſſi
mulare nõ fero: quippe carne propinquus, & corde ami
cus. Si quis de populo deuiat, ſolus perit. Verũ principis
Nota. error multos inuoluit: & tãtis obeſt quãtis p̄eſt ipſe. Nec
præſumus ſicut ſitis ut perdamus: ſed ut regamus ſubie
ctos. Per quem reges regnant, ipſe nos præfecit populis
ſuis à nobis tuendis, non ſubuertendis: plane ſanctæ ſuæ
eccleſiæ miniſtros, non dominos. Cui uos miniſterio cum
dignè aliàs pro ueſtri magnitudine potentatus & lauda
biliter deſeruiſſe noſcamini: miror quanã uerſutia modo
ueſtra illa prudentia circũuenta fuerit, eandẽ matrem ue
ſtram & dominã deſerere in tẽpore malo: niſi fortè & hoc
uobis ueſtri illi conſiliarij pſuadere conentur, ad ſolã pe
tri leonis domũ uniuerſalẽ eccleſiã eſſe redactã. Viri men
daces, quos ueritas ſicut & caput eorũ antixp̄m deſtruit
ſpiritu oris ſui: affirmãs eam per os Dauid ad uniuerſos
fines terræ, & ad uniuerſas familias gentium dilatari. Ha
bet tñ ducẽ Apuliæ, ſed ſolũ ex pricipibus ipſumq; uſur
patæ coronæ mercede ridicula comparatũ. Deniq; quid
boni, qd uirtutis quid honaſtatis afferũt de ſummo pon
tifice ſuo ut & nos prouocẽt ad fauorẽ? Si uera ſunt quæ
ubiq; diuulgat opinio: nec unius dignus eſt uinculi pote
ſtate. Si uera non ſunt, decet nihilominus caput eccleſiæ
non ſolũ uitæ habere ſanitatẽ, ſed & famæ decorẽ. Tutius
proinde uobis eſt mi cognate chariſſime, ut in ſuſceptio
ne uniuerſalis papæ, ab uniuerſitatis concenſu & cõſilio
nõ recedatis. Quẽ omnis religio, quẽ regũ uniuerſitas
receperunt: uobis quoq; & honorificũ & ſalutiferũ eſt ut
recipiatis. Domini papæ Innocentij & innocens uita, &
integra fama, & electio canonica prædicatur. Priora duo
nec hoſtes diffitentur. Tertiũ calumniam habuit: ſed per
chriſtianiſſimum Lothariũ nuper falſi calumniatores in
ſuo ſunt mẽdacio deprehenſi.

Ad eundem. Epiſtola. CXXVIII.

IN eo animo & in ea uoluntate memini me di
ſceſſiſſe dudũ à te princeps eximie, ut totis affe
ctibus bene tibi tuiſq; cuperẽ, totis niſibus ſa
lutem ueſtrã & honorẽ ueſtrũ ubicũq; poſſem
iuuarẽ: eò ꝙ nõ redirem fraudatꝰ fructu aduẽtus mei ad
uos, ſed lætus præter ſpem multorum reportarem mecum
pacem eccleſie: cum exultatione uniuerſæ terræ. Miror
autem quo cuiuſue cõſilio mira illa mutatio dexteræ ex
celſi tam ſubito in deterius eſt mutata: ut rurſum ad iniu
riã eccleſiæ clericos ſancti Hilarij de ciuitate expelleres: Galat.
& iram dei in te grauius quàm primum excitares. Quis
te faſcinauit tam cito recedere à uia ueritatis & ſalutis?
Profectò iudicium portabit quicunq; eſt ille. Vtinam &
abſcindantur qui uos conturbant. Reuertere quæſo re
uertere: ne & tu (qđ abſit) abſcindaris. Reuertere ĩquã,
& reuoca amicos tuos ad pacem: & clericos ad eccleſiam:
antequam irrecuperabiliter reddas tibi aduerſum retri
bilem: & eum qui aufert ſpiritũ principũ: terribilẽ apud
reges terræ.

Ad Iaunenſes. Epiſtola. CXXIX.

IAnuenſibus ſuis conſulibꝰ cũ conſiliarijs & ci
uibus uniuerſis. B. Abbas dictus de claraualle
pacem & ſalutẽ & uitã æternã. ¶ Qđ aduentus
noſter ad uos anno p̄terito nõ fuerit ocioſus,
eccleſia paulo poſt in ſua neceſſitate ꝓbauit, à qua & miſ
ſi fueramus. Honorificè nos & ſuſcepiſtis & tenuiſtis exi
guum quod apud uos fuimus: & quidẽ digne uobis: ſed
ſupra noſtræ humilitatis modũ. Profectó ut nõ immemo
res: ſic non ingrati ſumus. Vicem rependat qui poteſt: &
qui in cauſa fuit deus. Nos eñi unde illũ recompẽſemus
uenerationis cultũ: ſed obſequiũ: ſed affectũ plenũ amo
ris & gratiæ? Nõ ꝙ noſtro delectemur fauore: ſed ueſtræ
deuotioni colletamur. O mihi dies illos feſtiuos, ſed pau
cos. In æternum non obliuiſcar tui plebs deuota: hono Pal.5
rabilis gens: ciuitas illuſtris. Veſpere & mane & meridie
(more utiq; prophetæ) narrabam & annunciabam: & erat
tãta audiẽdi auiditas, quãta & audientiũ charitas. Porta
bamus uerbũ pacis: cũq; inueniſſemꝰ filios pacis: requie
uit ſuper eos pax noſtra. Exierã planè ſeminare ſemẽ: non
meũ ſed dei cadens in terrã bonam ſemẽ bonum, fructũ
fecit cẽtuplũ: & tẽpeſtiuũ. Mira celeritas, quia magna ne
ceſſitas. Nec tarditatem paſſus ſum: nec difficultatem: una
pené die & ſerens & metens, & reportans cum exultatio
ne manipulos pacis. Hæc qppe meſſis, quam meſſui. Exu
libus, captiuis: compeditis & incarceratis, euadẽdi atq;
repatriandi lætam reportauimus ſpem, metũ hoſtibus, cõ
fuſionem ſchiſmaticis, gloriam eccleſiæ, orbi lætitiam. Et
nunc quid reſtat chariſſimi: niſi ut admoueamini de per
ſeuerantia, quæ ſola meretur uiris gloriã, coronã uirtu
tibus? Prorſus abſq; perſeuerãtia nec qui pugnat, uicto
riam, nec palmam uictor cõſequitur. Vigor uirium, uir
tutum

tutum consummatio est, nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium. Soror est patientiæ, cōstantiæ filia, amica pacis, amicitiarū nodus, unanimitatis uinculū, propugnaculū sanctitatis. Tolle perseuerātiā: nec obsequiū mercedē habet: nec bñficiū gratiā: nec laudē fortitudo. Deniq; nō qui cœperit: sed qui perseuerauerit usq; ī finē: hic saluus erit. Saul cū esset paruulus in oculis suis rex est sup
j.Re.15. Israel costitutus: non perseuerans in humilitate & regnū amisit & uitam. Si cautela Sanson, si Salomonis deuotio perseuerantiam retinuissent, nec is profectò priuaretur sapientia: nec ille uiribus. Hoc summæ honestatis insigne, hanc totius probitatis unicā fidamq; custodem, custodiri à uobis firmiter hortor & precor. Custodite di
Marc.6. ligenter, quod libēter audistis. Mementote scriptū, quia metuebat Herodes Ioannē: & libēter eū audiebat. Sed btūs foret: si audita libēter æquè seruasset. Deniq; non q
Lucæ.11. audiunt: sed beati, inquit, qui audiunt, & custodiunt uerbum dei. Seruate proinde uos pacem fratribus uestris Pisanis: fidem dño papæ: fidelitatem regi, uobis honorem. Hoc eñi expedit, hoc decet, hoc iusticia requirit. Audiuimus uenisse ad uos nuncios ducis Rogerij: qd attulerit, qđue retulerint: nos nescimus. Verū ego iuxta illud poetæ (ut uerū fatear) semp timui Danaos, & dona ferentes. Si quis forte in uobis (quod deus auertat) rem tā fœdā cōmittere deprehendatur, extēdere uidelicet manum ad turpe lucrum: hunc protinus notate, & iudicate hostem nominis uestri ciuiū proditorem, ac uenditorem communis honoris & honestatis. Si quis itē susurro in pplo, diaboli sibi assumens uicē, iurgia seminare, & pacem turbare uelle reperiatur: queadmodū illæ discordiæ semper est amator & auctor: huic rigidæ censuræ remedio citius obuiet: eō quippe pessimæ: quò ītimæ pesti. Hostilis exercitus uastat agros: domosq; spoliat: praua aūt consilia corrumpunt bonos mores, & modicū fermentū totā massam corrūpit. Serite, plantate, negociamini: ut antiqua mala non solū non iteretis: sed etiam de iustis laboribus uestris expiare & delere possitis. Scriptū quippe est: Redē
puer.13 ptio animæ uiri: pprīæ diuitiæ. Et rursum. Date eleemo
Lucæ.1. synā, & omnia mūda sunt uobis. Qđ si militare placet, & uestræ fortitudis ac strenuitatis iterū expiri uires: arma probare delectat: nō equidē id præsumendū aduersus uicinos & amicos: cū magis ecclesiæ inimicos expugnare deceret: sed & regni uestri īuasā à siculis defensare coronā. Super illos sane & honestius acquiretis, iustius possidebitis acquisita. Deus pacis & dilectionis maneat semper cum omnibus uobis. Amen.

Ad pisanos. Epistola. CXXX.

PIsanis nostris consulibus cum cōsiliarijs, & ciuibus uniuersis, Bernardus abbas dictus de claraualle, pacem & salutem & uitam æternam. ¶Benefaciat uobis de9, & meminerit fidelis seruitij, & piæ cōpassionis, & consolationis, & honoris, q̄ sponsæ filij eius in tempore malo & in diebus afflictionis suæ exhibuistis & exhibetis. Et quidem hoc iam implet ex parte: & orationis huius nonnullus capitur fruct9. Digna planè retributio celeri iam cōpensat effectu. Iam pro meritis tecum actitat deus populus quē elegit in hæreditatem sibi omnino populū acceptabilē, sectatorē bonorū operum. Assumitur Pisa in locum Romæ: & de cunctis urbibus terræ ad appostolicæ sedis culmē eligit. Nec fortuitu siue humano cōtigit istud cōsilio: sed cælesti prouidentia, & dei benigno fauore fit, qui diligētes se diligit, qui dixit xpo suo innocētio, Pisam inhabita, & ego benedicens benedicā ei. Hic habitabo qm̄ elegi eā. Me authore tyranni Siculi malitiæ, Pisana constantia cōcedit, nec minis cōcutitur, nec donis corrūpitur, nec circūuenitur dolis. O Pisani Pisani, magnificauit dñs facere uobiscū, facti sum9 lætātes. Quæ ciuitas nō inuidet? Serua depositū urbs fidelis, agnosce gratiā, stude prærogatiuæ nō iuueniri ingrata. Honora tuū & uniuersitatis patrem: honora mundi principes qui in te sunt: & iudices terræ: quorū te præsentia reddit illustrē gloriosam, famosam. Alioquin si ignoras te o pulchra inter ciuitates: egredieris post greges sodalium tuorum pascere hœdos tuos. Sapiētib9 sat dictum est. Cōmendo uobis Marchionē Engelbertū, qui domino papæ & amicis eius missus est in adiutorium: iuuenis fortis & strenuus (& si nō fallor) fidelis. Habetote eum uestris precibus magis commendatū: quia & ego ei uos amplius commendare curaui: monuiq; ne uestris potissimum consilijs innitatur.

¶Ad Mediolanenses. Epistola. CXXXI

QVis Mediolanensibus, uniuerso uidelicet clero & populo .B. abbas dict9 de Claraualle, in dño salutem. ¶Bene uobiscū facit deus, bene uobiscū facit Romana ecclesia. Facit ille quod pater: facit illa quod mater. Et reuera quid uobis debuit facere & non fecit? Si postulastis mitti uobis de curia honorabiles personas ad honorem dei & uestrum, factū est. Si postulastis confirmari quod unanimitas uestra de uenerabilis patris uestri electione firmauerat, factum est. Si uoluistis licuisse uobis quod illicitum nisi ꝓ magna quidem necessitate sacri canones iudicant: translationē episcopi scilicet in archiepiscopum, concessum est. Si rogastis erui ciues uestros de uinculis. Placetinorū: qđ utiq; ego prætermittere nec uolo, nec ualeo: & hoc factū est. In quo postremo quacūq; rationabilis petitio filiæ: nō dico repulsam: sed uel morā passa est apud piā matrē? En ad cōplemētū pallium præsto est, plenitudo honoris. Nunc uerò audi me inclyta plebs, gens nobilis, ciuitas gloriosa. Audi inquam me (ueritatē dico, nō mentior) dilectorem tui, zelatorem salutis tuæ. Romana ecclesia ualde clemēs est: sed nihilominus potens. Fidele consilium & omni acceptione dignū, noli abuti clementia: ne potentia opprimaris. Sed dicit aliquis. Debitam ei reuerentiam exhibebo: & nihil ampli9. Esto. Fac quod dicis: qa sic exhibeas debitam, & omnimodam. Plenitudo siquidem potestatis sup uniuersas orbis ecclesias, singulari prærogatiua apostolicæ sedi donata est. Qui igitur huic potestati resistit: dei ordinationi resistit Potest, si utile iudicauerit, nouos ordinare episcopatus ubi hactenus non fuerunt. Potest eos qui sunt, alios deprimere: alios sublimare: prout ratio sibi dictauerit: ita ut de episcopis creare archiepiscopos liceat: & econuerso si necesse uisum fuerit. Potest à finibus terræ sublimes quascunq; personas ecclesiasticas euocare, & cogere ad suam præsentiam non semel aut bis sed quoties expedire uidebit. Porrò in promptu est ei omnem ulcisci inobedientiam: si quis fortè reluctari conatus fuerit. Deniq; probasti & tu. Quid enim contulit tibi uet9 tua rebellio, & recalcitratio male suasa à pseudoprophetis tuis? Quem fructum habuisti, in quibus nunc erubescis? Agnosce potius in qua potestate, gloria & honore suffraganeorum tuorum tam diu priuata extitisti. Quis pro te ualuit obuiare apostolicæ authoritati iustissimæ sæueritati: cum prouocata tuis excessibus, decreuit te tuis illis antiquis ac præclaris ornamētis nudare: mutilare membris? Et hodie confusa & trūcata iaceres, si nō benignius quàm potentius tecū actum fuisset. Quis eam prohibere ualebit etiam à grauioribus: si rursum (quod absit) adieceris prouocare? Vide ne patiaris recidiuum: quia pro certo (nisi fallor) non tam facilè denuo poterit inueniri remediū. Si quis itaq; dixerit tibi, partim oportet obedire, partim non oportet, cum tu in te experta sis plenitudinem apostolicæ potestatis: authoritatis integritatē: nónne huiusmodi aut seduct9 est: aut seducere uult? Sed fac quod dico: nam ego te non seduco. Conuertere magis ad humilitatem, ad mansuetudinem. Siquidem & humilibus dat deus gratiam: & mansueti hæreditabunt terram. Esto cauta dominæ & matris tuæ recuperatam seruare gratiam. Et sic ei placere studeas de reliquo, quatenus placeat non solum seruare tibi quæ reddidit, sed etiam adijcere, quæ nondum dedit.

Ad clerū Mediolanēsem. Episto. CXXXII.

Benedicti uos à dño: quorū studio & industria ciuitas ur̄a liberata est ab errore: & relicto schismate, ad catholicā redijt unitatē. Exijt sermo iste inter catholicos: audiuit lætata est Sion: & est uobis glĩa corā deo & oĩ ppl'o. Quàm lætis āplexib⁹ mr̄ eccl'ia colligit tot & tātorū multitudinē filiorū: quos se amisisse dolebat? Quàm læto & sereno uultu deus pr̄ recipit hoc sacrificiū de manib⁹ uestris? Quòd aūt & paci terræ itenditis, facitis qđ filij pacis. Et ego frēs particeps & socius gaudij uestri fieri cupiēs: iuxta petitionē uestrā ad uos cū dictis fratribus nostris nūcijs uestris ueniebā: de quibus mihi scripsistis, plenius ẜm rationē in beneplacito dei satisfacturus. Sed quia tp̄s breue est quo ad consiliū festinam⁹: nō grauet uos usq; ad reditū nr̄m sustiere.

Ad uniuersos ciues Mediolanēsium. Epistola. CXXXIII.

Ut ex scriptis uestris ꝑcipio nōnullus mihi locus gratiæ apud uos est. Et q̄m meū nō inuenio meritū: diuinit⁹ credo datū. Nō recuso fauorē īgētis insignisq; populi. Amplector oblatā gratiā: & obuijs manib⁹ gloriosæ ciuitatis deuotionē deuot⁹ excipio: præsertim hoc tēpore quo abiecto errore schismaticorū, ad sinū mr̄is eccl'ie cū gaudio toti⁹ orbis reuersa est. Arbitror tm̄ nō solū mihi gloriandū ꝙ iuitor ad pacē quærendā, & à famosissima urbe: cum sim pauper ignobilisq; persona, tāti boni mediator atq; minister assumor: sed uobis quoq; ꝑ talē nihilominus honor est flecti ad pacem & cōcordiā uicinorū uestrorū: quos nec multarū ciuitatū hostilis impetus (ut bene notum est mūdo) cedere aliq̄n cōpulit. Itaq; festinās ad conciliū, spero me rediturū per uos & probaturū de gratia quam promittitis. Qui aūt gratiā dedit, faciat ne in me uacua sit.

Ad nouitios apud Mediolanū conuersos. Epistola. CXXXIIII.

Charissimis fratribus de Mediolano nuꝑ cōuersis ad deū. B. abbas dictus de Claraualle in spū consilij & fortitudinis qđ bn̄ cœptū est, digno exitu cōsummare. ¶ Benedictus deus qui fecit uobis uilescere mundi gloriā, largiturus suā. O quàm uani filij hoīm: quàm mēdaces filij hoīm ī stateris: q̄ ẜm illud euāgelij: gloriā ab inuicē quærūt: & gloriam quæ à solo deo est, nolūt: planè in hoc ipsi decipiētes de uanitate in idipsum. Vos autem non sic. Ab hoc uos opprobrio liberauit nūc diuina misericordia, ut essetis xp̄i bon⁹ odor deo in omni loco: ipsi ad gloriam: angelis ad lætitiam: hominibus ad exemplum. Siqdē gaudiū est in cælo suꝑ uno peccatore pnīam agēte: quāto magis suꝑ tot & talibus uiris & de tali urbe cōuersis? Et ego fratres tāta lætitia ꝓuocatus, sed & uocatus à uobis: per charissimos fratres Ottonē & Ambrosiū quos ad hoc ipsum direxistis: decreuerā simul cū ipsis uenire ad uos. Cæterum melius existimās, nō in articulo temporis neq; in transitu uos uidere distuli usq; ad reditū nostrū. Properamus quippe ad cōciliū, ꝑ uos deo auxiliāte reuersuri: consiliū & auxiliū quod ẜm rationē poterimus, uestro sancto proposito præbituri.

Ad Petrū Papiensem epm. Ep'la. CXXXV.

Si semen bonū iactū in terram bonam, fructum attulisse uidetur: ipsius est gloria qui dedit semen serenti, fœcūditatem terræ, semini incrementū. Quid in his nos capim⁹? Ego sanè gloriam xp̄i alteri nō dabo: multo uerò scrupulosius usurpabo mihi. Profecto lex dñi cōuertit aīas, & non ego. Testimoniū dñi fidele sapientiā præstat paruulis: nō ego. Laudatur de bona literæ tornatura manus: non calamus. Fateor, multū tribuā mihi: lingua mea calam⁹ scribæ uelociter scribentis. Sibi ergo inquis quid afferunt boni speciosi pedes euāgelizantiū bona? Multū per omnem modum: primū quidē quia filij sunt patris sui, q in cælis est: & gloriā quam deferunt patri, nequaquā à se ducunt alienam. Nam si filij, & heredes. Deinde uerò ꝙ ꝓximorū salutem, suā nihilominus arbitrantur: quippe quos tanquā seipsos diligunt. Tertio quoq; ꝙ labor labiorū ipsorum sibi penit⁹ perire nō poterit. Vnusquisq; eñ mercedē accipiet ẜm propriū laborem. Ego labia mea nō prohibui: tu aperuisti & uiscera: ideo proculdubio plus accepturus q̄m plus laborasti. Certus sum eñ quia nō uacat tibi ꝙ sitienti tulisti aquā: & cū panib⁹ occurristi fugientibus. Nō inquā uacant officia humanitatis: nō hortamenta salutis, quibus xp̄i uerè uiscera in illis pauperibus refouisti. Ambo tamen collaboratores: ambo coadiutores dei sumus: ābo parit sperem⁹ fructū ī refectiōe animarū sctarū. Quis mihi det nūquā mēoriā tui deserere: nūquā ab ipa deseri.

Ad eundem. Epistola. CXXXVI.

Si tristia semꝑ accideret: qs sustineret? Si semꝑ prospera: quis non contemneret? Sed rerum cauta gubernatrix sapiētia, horum pernecessaria uicissitudine eo moderamine electis suis cursum uitæ temporalis alternat: ut nec aduersa frāgāt: nec læta dissoluant: cum potius & ista ex illis gratiora: & illa ex his tolerabiliora reddātur. Benedictus per omnia deus: tristitia nostra uersa est in gaudiū: acceperint oleū post uinū ulnera nostra. Raptores & prædones compuncti humiliantur. Sacerdotem domini in quē ausi sunt mittere manus, cum honore remittunt: Spolia quæ diripuerant: & sine desiderio recolligūt: & sine fraude restituūt. Si quid horū est quod inueniri nō possit: Delfin⁹ pro eo satisfaciet ad beneplacitū uestrū. Hoc quippe manu sua in nostra firmauit. Pro qua sua promissione adimplēda, si uenerit ad pedes uestræ maiestatis, quod & proposuit: mitius quàm meruit supplicamus agi cū iuuene. Non ꝙ uelimus impunitum esse tam grāde facinus: sed ut ecclesia ita (si fieri pōt) debita satisfactiōe honoretur: ut is q satisfacit, supra uires patiētiæ suæ nō exasperetur, & pœniteat hominem nostris acquieuisse consilijs.

Ad imperatricē Romanorū. Epistola. CXXXVII.

In recōciliatione Mediolanensium non obliti sumus unde à uestra excellētia præmoniti fueramus. Quod & si non monuissetis, nihilominus honori uestro & regni utilitatibus intēderemus: sicut ubiq; & semper fideliter quantum possumus facimus. Non ante sanè mediolanenses in gratiā domini papæ & ecclesiæ unitatem recepti sunt: quousq; palā conrado refutato & abnegato, dñm nostrū Lothariū in suū regem & dñm receperunt: & Romanorū imperatorē augustū unà cū toto orbe confessi sunt: & de iniuria transacta iuxta cōsilium & mandatum dñi papæ digne uobis se satisfacturos esse tanto sacrosācto euāgelio spopōderūt. Vnde magnas agentes gratias diuinæ bonitati: q̄ absq; bellorum periculis, absq; humani sanguinis effusione, inimicos uestros sic humiliauit: rogamus uestram satis nobis expertam clementiam, ut tempore suo cum requisierint prædicti Mediolanenses per dominū papā utiq; mediatorem suæ recōciliationis gratiam uestram, benignos uos atq; placabiles inueniamus: quatenus nec eos pœniteat sanis paruisse consilijs: & uos de eis debitum habeatis seruitiū & honorem. Nō enim decet ut fideles uestri q pro honore ur̄o laborāt: apud uos cōfundātur. Cōfundētur aūt si qb⁹ de benignitate ur̄a spē īdulgētiæ ꝓmiserūt cū ꝑ ipsis interuenerint, uos (qđ absit) inexorabiles.

Ad Hēricū regē Anglorū. Epistola. CXXXVIII.

Henrico illustrissimo Anglorū regi. B. abbas dictus de Claraualle, honorem, sospitatem, & pacem. Velle uos instruere de his præsertim quæ spectant ad honestatem: aut insipientis est: aut uos penitus ignorātis. Eapropter rem simpliciter intimare sufficit: & hoc paucis: quoniā facile oīa tenenti multa superfluè ingeruntur. In ingressu urbis sum⁹, salus est in ianuis: iusticia nobiscū est, sed Romanis militibus cibus iste nō sapit. Itaq; iustitia placamus deum: mi'i tia terrem⁹ hostes:

hostes: solis necessarijs necessaria non habemus. Quid opus sit facto ut opus uestrum compleatur: quod de domini papæ Innocentij magnifica & honorifica illa susceptione fecistis: uos melius nostis.

Ad Lotharium imperatorē. Epistola. CXXXIX.

LOthario dei gratia Romano imperatori augusto. B. abbas de Claraualle si quid potest peccatoris oratio. Benedictus deus quos elegit & erexit cornu salutis nobis, ad laudē & gloriam nominis sui, & reparandū imperij dec⁹, ad subueniendū ecclesiæ suæ in tempore malo, postremò ad operandum etiā nunc salutem in medio terræ. Ipsius est enī op⁹: ꝙ corona gloriæ uestræ ita īdies ampliatur & sublimat̄, mirabiliter crescens ac proficiens in omni decore & magnificentia apud deum & homines. Ipsius profectò nuper op⁹ & uirtus fuit ꝙ iter satis laboriosum & meticulosum pro pace regni, & ecclesiæ liberatione susceptum: in tanta prosperitate peregistis: Romæ siquidem imperialis culminis plenitudinem gloriosissime assecutus. Idq; quod maius fuit, in manu nō magna: ut animi fideiq; magnitudo clarius emineret. Q; si ante tantillum exercitum terra tremuit & quieuit: quantus putamus horror hostiū corda inuadere habeat, cum cœperit rex procedere in magnitudine brachij sui? Animabit īsuper honestas causæ imo duplex prouocabit necessitas. Non est meum hortari ad pugnā: est tū (securus dico) aduocati ecclesiæ arcere ab ecclesiæ īfestatione schismaticorū rabiem: est Cæsaris propriā uendicare coronā ab usurpatore Siculo. Vt enī constat Iudaicā sobolē sedem petri in Christi occupasse iniuriā: sic proculdubio omnis qui in Sicilia regē se facit cōtradicit Cæsari. Si aūt utrūq; incūbit Cæsari: restituere scilicet Cæsari quæ sunt Cæsaris: & q̄ sunt dei deo: cur apud tullū res dei minuitur: cū Cæsar nihil ibi lucretur? Verendū est ne minimorū neglectus: impedimētū sit maximorū. Hoc est qđ dico. Ecclesia sancti Gēgulfi grauiter iniusteq; (ut dicitur) ī illa ciuitate opprimit̄: & aiunt uestræ prudētiæ nescio qua fraude subreptū: ut dño papæ ꝑ iustitiā subuenire parati: uestræ iteruētu precis obuiaretis. Obsecro & consulo consultius agi noxia: reuocari precē: dari locū iustitiæ: antequā ecclesia illa funditus destruatur. Pauper sum ego fidelis tū uester: & si uideor importunus, fortassis inde est. Dominam imperatricem in Christi charitate oppido salutamus.

Ad eundem. Epistola. CXL.

MIror cuius instinctu uel consilio uigilantiæ uestræ subripi potuerit, ut homines digni certè duplici honore & gratia: contraria à uobis audirent (Pisanos dico, qui primi & soli interim adhuc erexere uexillū aduersus īuasores imperij). Quàm iustius in eos regia incāduisset indignatio, qui ppl'm strenuū & deuotū quacūq; occasione offendere ausi sunt, eo ꝓcipuè tēpore quo accicti in multis milib⁹ suis exierāt opugnare tyrānum: ulcisci iniuriā dñi sui: & imperialem defensare coronam? Vt enī cōgruētissimè assignem huic genti quod olim de sancto Dauid dicebatur: quænā quæ so in omnib⁹ ciuitatibus sicut Pisa: fidelis egrediēs, & per grediens, & pergens ad imperiū regis? Nonne hi sūt q nuper regni illū unicū ac potētissimū hostē ab obsidione Neapolis fugauerūt? Nonne hi sūt, qui etiā quod penè incredibile dictu est: in uno impetu suo expugnauerunt Amalfiā, & Rebellē, & Scalāatq; Atturinā, ciuitates utiq; opulentissimas & munitissimas: omnibusq; qui antehac tentauerunt, usq; ad hoc tp̄s (ut aiunt) inexpugnabiles? Quàm dignū, quàm æquū, quàm plenū ratiōe & iusticia fuerat: ut fideliū terra interim saltem dū hæc actitaret, ab oī hoste secura cōsisteret: tū pro ꝓsentia summi pōtificis: quē iamdudū exulem Pisani apud se cum summo honore seruabant & seruant: tū pro seruitio impatoris, ꝑ quo & ipsi tunc tp̄is exulabāt? Factum est autē per contrariū: ut gratiā qui offenderunt, & qui seruierunt iram mererētur. Sed uos fortassis adhuc ista nesciebatis. Oportet ergo nunc qñ res est nota uobis: imo & decet & expedit, mutare uos & uerbū & aīm, ut uiri regijs magis fauoribus & muneribus honorādi à uestra parte decætero audiant & recipiant prout meriti sunt. O quantum meruere Pisani: quantū adhuc mereri possunt? Sat est dictum sapienti.

Ad Humbertum abbatem Igniacensem: qui abbatiam suam dimiserat. Epistola. CXLI.

PArcat tibi oīpotens deus. Quid uoluisti facere? Quis te crederet ad tantū prorūpere malū, hominē tantis præditū bonis? Quomodo potuit arbor bona pessimū hunc ex se producere fructū? O quàm terribilis deus in iudicijs sup filios hominū. Nō miror ꝙ diabolus istud potuit: sed ꝙ deus pmisit: quippe cui iā tot annis purè: sicut credim⁹, & deuotè seruijsti. Quid faciet de me utiq; pigro & negligenti seruo: qui fidelē famulū suū sic uel ad tēpus tradidit in animam inimicorū eius? Quid quæso rationis, imo quid nō impietatis habet hæc fuga tua: de qua filij lugent: aduersarij rident? Miror ꝙ te non terruit Amaldi abbatis exēplum: cuius similis præsumptio digno sed pauendo fine (ut bene meministi) in breui est uindicata. Et quidē ille qualemcunq; (ut bene noui ego) habuit causam: tu nullam. Nunquid enim aut monachi tui erant inobedientes imperijs: aut conuersi segnes in operibus: aut uicini fortè tibi tuisue rebus infesti: aut certè modica & nō sufficiens substantia mundi, quatenus relinquere cogereris quot uel regere uel pascere nō sufficeres? ¶Vide ne & te tāgat uox illa dei: quia odio habuerunt me gratis. Quid Ioan. 15. enim debuit tibi facere: & non fecit? Vineā tibi plātauit electā & speciosissimā. Sepem ei circūdedit uotiuæ contin ētiæ: torcular districtissimæ disciplinæ fodit in ea: & ædificauit sanctæ paupertatis turrim ad cælos usq; ptingentem: te cultorē atq; custodem constituit. Honestauit te in laboribus tuis, & cōplebit illos si permittis. Sed tu proh nefas destruis maceriā eius, & racemis optimis plenā exponis omnibus qui prætergrediunt̄ uiā. Heu quis prohibebit aprū de sylua ut nō exterminet: & singularē ferum ne depascat eā? Mirū uerò si in hoc morti te bene præparare putas: quod quidē ad me scripsisti: ut in tanto scādalo & in anathemate dñi papæ mori uelle nō timeas. Deinde si ita necessarium erat: non potuit aliud tempus considerari: nisi cum necessitatib⁹ uniuersalis eccl'iæ detineor: ut illi miseræ quam exponis nō liceat subuenire? Obsecro te per eum qui pro te crucifixus est, ut satis afflictos amplius cruciare parcas, & tristitiam super tristitiam addere desistas: quia ut uerum fatear, sic pro hac ecclesiæ generali grauiq; scissura affectus sum: ut tædeat animam meā uitæ meæ: etiam te & tuis in pace degentibus.

Ad monachos Alpenses. Epistola. CXLII.

BOnus pater uester atq; noster authore deo ad altiorem gradum assumptus est. Faciamus ergo charissimi, qđ dicit ꝓpheta. Eleuat⁹ est sol, Abac. 3. & luna stetit in ordine suo. Sol est ille per quē Alpensis congregatio illustris ubiq; redditur: tanquam luna per solem. Eleuato itaque illo stemus nos in ordine nostro, quicūq; elegimus abiecti esse in domo dei nostri: magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Ordo noster abiectio est: humilitas est: uolūtaria paupertas est: obedientia, pax, gaudiū in spūsctō. ¶Ordo noster est esse sub magistro, sub abbate, sub regula, sub disciplīa. Ordo noster est studere silētio, exerceri ieiunijs, uigilijs, orōnibus, opere manuū: & super oīa excellentiorem uiā tenere: quæ est charitas. Porrò in his oībus ꝓficere de die in diē: & in ipsis perseuerare usq; ad ultimū diē. Et hæc qdē assiduè uos confidimus actitare. Cæterum unum opus fecistis: & omnes mirantur: ꝙ cùm sancti essetis: nō reputantes uestrā sanctitatem, alienā participare curastis: ut essetis sanctiores. Impletū est quod legitur in euāgelio. Cùm Luc. 17. feceritis omnia quæ mandata uobis fuerint: dicite, serui inutiles sumus. ¶Inutiles uos reputatis: & humiles inuēti estis. Rectè facere, & inutilem se reputare, apud paucos

inuenit: & ideò multi admirant. Hoc, inquā, hoc prorsus uos de illustrib⁹ reddit illustriores, sanctiores de sctis. Et ubicunq; diuulgatus est sermo iste, repleuit omnia suauitate odoris. Hæc uirtus me iudice pfert etiam protractis ieiunijs: & anticipatis uigilijs: oī deniq; corporali exercitio: tāquā uera pietas q̄ ad oīa ualet. Quàm læto sinu col-
Ti. 4. legit uos multitudo Cisterciēsis: quàm alacri uultu spectauit hoc angelica celsitudo? Nouerūt siquidē illi spūs oīpotenti deo placere super oīa fraternā societatem, & confœderationē, cū dicat per pphetā. Glutino bonū est. Et p
Esai. 41. aliū. Ecce quàm bonū & quàm iocundū habitare fratres
Psal. 132. in unū. Itē frater fratrē adiuuās: ambo consolabunt. Aduertitur etiā hoc factū humilitatē redolere. Quæ quàm accepta sit diuinæ maiestati, docet ille qui dicit. Supbis de⁹
Iaco. 4. resistit: humilib⁹ aūt dat gratiā. Ostendit & ipse humilitatis magister per semetipm, dicēs. Discite à me, quia mi-
Matt. 11. tis sum, & humilis corde. Quid dicam de nostro pusillo grege Clareuallis, cui specialius adhæsistis: quāto uos & quàm speciali cōplectat affectu? Non pōt dici uerbo, qđ de mutua charitate inter nos & uos spūalis infusio mira-
Nota. biliter operatur. Superest fratres ut inuocato spiritu sancto maturetis uobis eligere patrē. Nā si me expectaretis, uereor ne aduētus noster differat in longū: & illa dilatio esset piculosa. Sed reuocate ad uos fratrē nostrū charissimū Godefridū priorē Clareuallis, q & in hoc sicut ī alijs impleat uicem nostrā: ut cōsilio ei⁹, uel fortè illorū quos ipse pro se miserit, si uenire non poterit, necnon & patris uestri Guarini, talē personā eligatis, de qua & deus honorem habeat, & uos salutē. Memores mei estote fratres.

Ad suos Clareuallenses Epistola. CXLIII.

Charissimis fratrib⁹ Clareuallis, monachis, cōuersis, nouitijs, frater. B. gaudere in dño semp. ¶Ex uobis perpēdite qđ patiar ego. Si uobis molesta est absentia mea, nemo dubitet mihi esse molestiorē. Nō paris facturæ nec eiusdē grauaminis est me uno carere uos: meq; uestra uniuersitate destitui. Tot me necesse est affici curis, quot uos estis, & ad singulos quosq; uestrū dolere absentiam, timere pericula. Duplex cōtritio ista nō me deseret, quousq; meis uisceribus ego reddar. Qđ quidē & uos sentire p me nō ambigo: sed ego un⁹ sum. Vobis ergo una, mihi multiplex incubit tristādi ratio, utpote pro oībus uobis. Nec solùm cruciat q abs q; uobis uel ad tēpus uiuere cogor: sine quibus & regnare miserā mihi reputo seruitutē: sed etiā q uersari cōpellor in his quæ amicam quietem omnino perturbāt, & meo proposito minus fortassis cōueniunt. Hec scientes, moræ meæ quæ meæ nō est uoluntatis, sed ecclesiasticæ necessitatis, non oportet uos indignari, sed compati. Spero autē q non erit lōga: uos orate ut non sit infructuosa. Detrimenta q̄ interim fortè contingēt, emolumēta reputetur, qm̄ deus in causa est. Qui cū sit benignus, & oīa possit, facilè dāna resarciet: non solum integrè, sed etiā cumulate. Propterea bono animo simus, deū habentes nobiscum, in quo & uobis præsentes sumus, quantislibet terrarum spacijs diuisi à nobis uideamur. ¶Quicūq; in uobis bene officiosum seipm exhibet, humilē, timoratū, studiosum lectionis, orationib⁹ uigilē, fraternæ charitatis solicitum, nō me putet absentē sibi. Nam q̄uō ei pns spū non sum, cū quo est mihi cor unū & aīa una? Si quis autē susurro (qđ absit) extitit inter uos, aut bilinguis, aut murmurās, aut cōtumax, aut impatiens disciplinæ, aut inquietus & uagus, & qui panem ociosus comedere nō erubescat: huic etiā si corpore p̄sens essem, longè esset ab eo aīa mea, eo q ipse longè fecerit à se deū, morū non locorum distātia. Interim fratres dum uenio, seruite dño in timore, ut sine timore qnq; de manu inimicorū uestrorū liberati, seruiatis illi. Seruite ī spe, qm̄ fidelis est in pmissis. Seruite ex merito, qa mult⁹ ī meritis est. Nā & si cætera taceam, hoc solo certè non immeritò uitā
2. Co. 5. sibi uendicat nostram, q pro ea præbuit suam. Nemo igitur sibi uiuat: sed ei qui pro se mortu⁹ est. Cui eñ iustius uiuam, quàm ei qui si non moreretur, ego non uiuerem? Cui commodius, quàm promittēti uitam æternam? Cui magis ex necessitate, quàm flāmas perpetuas minitanti? Sed seruio uoluntariè, qa charitas libertatē donat. Huc prouoco uiscera mea. Seruite in charitate illa quæ timorē expellit, labores non sentit, meritū nō intuet, pmiū nō requirit, & tñ plus omnibus urget. Nullus terror sic sollicitat, nulla præmia sic inuitant, nulla iustitia sic exigit. Ipsa uos mihi inseparabiliter iungat, ipsa me uobis iugiter representet, horis maximè quibus oratis, charissimi & desideratissimi fratres.

Ad eosdem. Epistola. CXLIIII.

Tristis est anima mea usq; dū redeā, & nō uult consolari usq; ad uos. Quæ eñ est mihi cōsolatio in tēpore malo, & in loco peregrinationis meæ? Nōnne uos in dño? minime quidē deserit me quocunq; iero dulcis memoria uestri: sed quantò memoria dulcior, tantò absentia molestior. Heu mihi qa incolatus meus non solum prolongatus est: sed etiam cumulatus. Et reuera iuxta prophetā, super dolorem uulnerum meorum addiderunt, qui me à uobis aliquando uel corpore separāt. Est cōmune exilium, ipsumq; molestum satis: q quandiu sumus in hoc corpore, peregrinamur à dño. Huic accessit & speciale (quod penè impatientē me reddit) ut cogar uiuere sine uobis, longa molestia, & tædiosa expectatio. uanitati huic occupāti oīa, tamdiu manere subiectum. feculenti corporis horrido circūdari carcere & mortis uinculis, funib⁹ q; peccatorū necdū absolui, & tanto tpe nō esse cū xpo. Cæterū, aduersus hæc oīa unum mihi remedium qualecunq; erat, & uerè datum de super, pro uultu uidelicet gloriæ qui absconditus est usq; adhuc uidere interim templum dei sanctum qđ estis uos. Ex hoc tēplo facilis mihi uidebatur transit⁹ ad illud gloriosum, ad quod propheta suspirat, dicens, Vnam peti à dño, hanc requirā, ut in habitē in domo domini omnib⁹ diebus uitæ meæ: ut uideā uoluntatem domini, & uisitē templum eius. Quid dicam: quoties id solatium interpolatū est mihi? Ecce hoc tertiò (nisi fallor) auulsa sunt à me uiscera mea. Paruuli ablactati sunt ante tēpus: ipsos quos per euangeliū genui, nō licet educare propria deniq; deserere, & aliena curare cogor, & dubito: penè quid magis ægrè ferā: an subtrahi illis, aut intricari istis. Itàne bone Iesu tota deficiet in dolore uita mea, & anni mei in gemitibus? Bonū mihi dñe magis mori quàm uiuere est: non tamē nisi inter fratres, inter domesticos ītēr charissimos. Id siquidem dulcius, humanius, tutius q; esse cōstat. Immo uerò pium est, ut in hoc remittas mihi ut refrigerer prius quā abeam & amplius non ero. Si placet domino meo ut oculi patris qualiscūq; qui nō sum dignus uocari pater, claudantur manibus filiorum, ut extrema uideant, exitū consolentur, spiritum suis desiderijs leuent ad cōsortium si dignum iudicas beatorū, cum pauperū corporibus pauperis corpus sepeliāt: hoc prorsus, si inueni gratiā in oculis tuis, pcibus & meritis eorundem fratrum meorū obtinere toto affectu desidero. Veruntñ nō mea uolūtas, sed tua fiat. Nec mihi uiuere uolo, nec mori. Sed dignum est ut qui dolorem meum audistis, etiam consolationem non ignoretis: si qua est. Primū quidē de omni labore & calamitate quam patior, solum arbitror esse in causa cum cui oīa uiuunt. Velim nolim necesse est me uiuere illi, q meā sibi propriæ uitæ positione acquisiuit, qui & potēs est si quid patimur pro ipso, recōpensare nobis in illa die misericors & iustus iudex. Q si inuitus militauero ei, dispēsatio mihi tātū credita est, & ero seruus nequā. Si aūt uolens, gloria est mihi. In hac ergo aliquantulum consideratione respiro. Deindeq; sæpe non meis meritis superna gratia honestauit me in laboribus meis, & gratia illa in me uacua non fuit, sicut in multis expertus sum, & uos ex pte nō latuit. Sed & hac uice quā necessaria ecclesiæ dei sit uel fuerit præsentia paruitatis nostræ, dicerē ad consolationē uestram, si nō gloriā redoleret. Nunc aūt melius est ut

eſt ut hoc ꝑ alios cognoſcatis. Inſtantiſſima poſtulatione
impatoris, aplicoq; mãdato, necnõ eccl'iæ ac principum
precibus flexi, dolentes & nolentes, debiles atq; infirmi,
& (ut uerum fatear) pauidæ mortis pallidam circũferen-
tes imaginẽ, trahimur in Apuliam. Rogate quæ ad pacẽ
ſunt eccleſiæ, rogate quæ ad ſalutem ſunt nobis: ut iterũ
uos uideamus, uobiſcum & uiuamus & moriamur: & ſic
uiuite ut obtineatis. Infirmus in arcto tẽporis, certè cum
lachrymis & ſingultibus iſta dictaui, teſte chariſſimo fra-
tre noſtro Balduino qui ſtilo ea excepit: quẽ eccleſia uo-
cauit ad aliud officium & ad aliam dignitatem. Orate &
pro ipſo tanquam unico ſolatio meo: & in quo ſpiritus
meus plurimum requieſcit. Orate pro domino papa, qui
me pariter & uniuerſitatẽ ueſtram paterno fouet affectu.
Orate & pro domino cancellario, qui mihi pro matre eſt:
& pro ipſis qui cum eo ſunt domino Luca, & dño Griſo-
gono, magiſtro Iuone, qui ſe nobis exhibẽt fratres uteri-
nos. Qui mecum ſunt frater Bruno & frater Gerardus ſa-
lutant uos, ſupplicantes & ipſi pro ſe orari.

Ad abbates Ciſtercij cõgregatos. Ep'la. CXLV.

IN multa infirmitate corporis, & cordis anxie-
tate (de⁹ ſcit) dictaui iſta ad uos, homo miſer,
homo natus ad laborem: frater tñ ueſter. Vti-
nam nunc ipſum ſpm̃ in quo congregati eſtis,
merear habere interpellatorẽ ad ueſtram unanimitatem:
qui imprimat pectorib⁹ ueſtris calamitatẽ quam patior:
qui imaginem mei triſtem ac ſupplicem ſicut eſt, fraternis
affectibus rep̄ſentet. Non hoc oro, ut creet in uobis nouã
miam, quia noui ego quàm familiaris uniuerſitati ueſtræ
ſit illa uirtus: ſed hoc oro, ut intimo ſentiatis quo & quã-
to affectu oporteat miſereri. Cert⁹ em̃ ſum quia ſi id da-
tũ fuerit, cõtinuo lachrymæ de theſauro pietatis erũpẽt,
ſingult⁹, & gemit⁹, & ſuſpiria hincinde pulſabunt cælos,
& audiet deus, & placabit mihi, & dicet, Reddidi te fratri
bus tuis: nõ morieris inter extraneos: ſed inter tuos. Tan
tis ſiqdã laborib⁹ & dolorib⁹ affect⁹ ſum, ut ſæpe tædeat
me etiã uiuere. Humanũ aũt dico propter infirmitatẽ no-
ſtrã. Deſidero differri uſq; dũ reuertar ad uos, ut nõ mo-
riar niſi inter uos. De cætero fratres bonas facite uias ue-
ſtras & ſtudia ueſtra, quæ recta, q̃ honeſta, q̃ ſalubria ſunt
cõſtituẽtes & tenẽtes: ante oĩa ſoliciti ſeruare unitatẽ ſpi
ritus in uinculo pacis: & deus pacis erit uobiſcum.

Ad Burchardũ Barlernẽſẽ abbatẽ. Ep'la. CXLVI.

IGnitũ eloquiũ tuũ uehemẽter, & ignitum illo
igne quẽ dñs miſit in terram. Legi illud, & cõ-
caluit cor meũ intra me: bñdixi illi fornaci de
qua hmõi ſcintille euolaſſent. Nónne cor tuũ
ardẽs erat in te, cũ iſta dictabas? Bonus hõ de bono the-
ſauro ſuo ꝓfert bona. Si laboraui in te, uti tu humiliter
memoras: nõ me piget. Araui in ſpem ꝓfecto ꝑcipiẽdi fru
ctus: & ſpes nõ cõfundit. En de fructu operũ meorũ ſatiã-
tur uiſcera mea in terra aliena, & ſentio ipſo meo experi-
mento ſemen meũ nõ ſecus uiã: nõ ſuper lapides, non in-
ter ſpinas: ſed in terrã bonã & optimã cecidiſſe. Et ſi cũ pa
rerẽ, triſtitiã habui, iã non memini preſſuræ præ gaudio,
quia natus eſt infans in mundo. Infans dixerim malitia,
non ſenſu: quẽ poſſet ſaluator præponere ſenibus ad imi
Mat. 18. tandũ, denuo dicens. Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini
ſicut paruuli, nõ intrabitis in regnũ cælorũ. Infans q di-
Pſal. 118. cat. Super ſenes intellexi, quia mãdata tua quæſiui. Qui
Ibidem. dicat. Adoleſcentulus ſum ego & cõtemptus, iuſtificatio-
nes tuas nõ ſum oblitus. Confiteor tibi pater dñe cæli &
terræ, qa abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudẽtibus, &
reuelaſti ea paruulis. Ita pater: quia ſic placitum eſt ante
te. Tuo placito ſunt id quod ſunt, nõ ſuo merito. Nec em̃
inuenis merita: ſed preuenis. Omnes peccauimus, & ege-
mus p̄ueniri, tu ergo frater agnoſce te p̄uentum, & p̄uen-
tum in bñdictionibus dulcedinis: nõ à me qui nihil ſum:
ſed ab illo q me ut de tua te ſalute monerẽ: aſpirãdo præ-
uenit. Nam ut multũ mihi tribuas, plantator ſum, rigator
ſum: abſq; illo tñ qui incrementum dat, quid ſũ? Ipſi te ĩ
omni humilitate ſubijcias, ipſi tota deuotione inhæreas.
Me uerò utere eius ſeruo, cõſeruo tuo, comite in uia, co-
hærede futuro in patria, ſi tñ ſtudioſiſſimè impleuero mi-
niſteriũ ad qđ tibi miſſus ſum, idq; quãtũ in me eſt effece
ro ut hæreditatẽ capias ſalutis. Ad ea de qb⁹ q̃ſtus es, ita
reſpõdeo. Neceſſitates tuas ut meas portabo cũ uenero.

Ad Petrũ abbatẽ Cluniacẽſem. Ep'la. CXLVII.

DOmino & patri reuerẽdiſſimo Petro Cluniacẽ
ſi abbati, ſuus Bernardus, qđ ſuus. ¶ Viſitet te
oriẽs ex alto, ô bone uir: qa uiſitaſti me in ter-
ra aliena, & in loco peregrinationis meæ cõſo
latus es me. Bene feciſti, intelligẽs ſuper egenũ & paupe-
rem. Abſens erã, & abſens etiã longo tempore, & recorda
tus es noĩs mei, hõ magnus, & occupatus in magnis. Be-
nedictus ſanct⁹ angelus qui pio pectori tuo id ſuggeſſit.
Benedictus de⁹ noſter qui perſuaſit. En teneo, unde glo-
rier apud extraneos, literas tuas, & illas literas in quibus
tuã mihi animã effudiſti. Glorior ꝙ me habeas nõ modo
in memoria: ſed etiã in gratia. Glorior priuilegio amoris
tui, refectus ſum de abũdantia ſuauitatis pectoris tui. Nõ
ſolum autem: ſed & glorior in tribulationibus, ſi quas di-
gnus habitus ſum ꝑ eccleſia pati. Hæc planè gloria mea,
& exaltãs caput meum, eccleſiæ triumphus. Nam ſi ſocij
fuimus laboris, erimus & conſolationis. Collaborandum
fuit & cõpatiendum matri, ne & de nobis quereretur, di-
cens? Qui iuxta me erãt, de longe ſteterunt, & uim facie-
bant qui quærebãt animam meã. Deo aũt gratias qui de- Pſal. 37.
dit ei uictoriam, honeſtauit eam in laboribus: & cõpleuit
labores illius. Triſtitia noſtra in gaudiũ, & luctus noſter
uerſus in cytharam eſt. Hyems tranſijt, imber abijt & re-
ceſſit, flores apparuerunt in terra noſtra, temp⁹ putatio-
nis aduenit, amputatum eſt ſarmentũ inutile, putre mem-
brum. Ille ille iniquus qui peccare fecit Iſrael, morte ab-
ſorptus eſt, & traductus in uẽtrem inferi. Fecerat quippe
ſm prophetã, pactũ cum morte, & cũ inferno fœdus inie- Eſai. 28.
rat. Ideoq; iuxta Ezechielẽ, factus eſt perditio, & nõ ſub-
ſiſtit in æternum. Alius quoq; omniũ ſicut maximus, ita
& peſſimus inimicus abſciſſus nihilominus eſt. Et is erat
unus ex amicis eccleſiæ: ſed illis de quibus ſolet queri &
dici. Amici mei & proximi mei aduerſum me appropin-
quauerunt & ſteterunt. Siqui reſtant, citò ſperamus de Pſal. 37.
ſimilibus idem iudicium. Prope eſt ut reuertar ad fratres
meos: ſi uita comes fuerit, per uos ſicut intẽdo tranſitu-
rus. Interim commendo me ſanctis orationibus ueſtris.
Salutamus fratrem. H. camerarium, & oẽs qui circa uos
ſunt, cum reliqua ſancta multitudine.

Ad eundem. Epiſtola. CXLVIII.

DOmino Petro abbati Cluniacẽſi. B. humile
dilectionis obſequium. ¶ Lectis literis ueſtris
lætatus ſum in eis, ꝙ tantillũ uidelicet tantus
in benedictionibus dulcedinis p̄uenire cura-
ſtis. Cæterũ uidẽdi nos inuicẽ, & colloquẽdi pariter, qm̃
dignũ iudicatis, qñ ſe offeret illa opportunitas, qñ con-
ueniens locus, qñ iuſta occaſio? Hæc interim paucis ue-
ſtris pauca reddidim⁹, ampliora libenter donaturi, cũ ea
uobis oneroſa nõ fore cognouerimus. Alioquin qñ hoc
ipſum auderet noſtra puſillitas, niſi daret ad dignitatem
ueſtram acceſſum ueſtræ dignationis humilitas?

Ad eundem. Epiſtola. CXLIX.

QVàm nolim fieri ꝙ ueſtræ putem obuiare reue
rentiæ: credo ſynceritatem ueſtram nõ latere.
Ea fiducia ſuggerere uobis non dubito, quod
ſuggerendũ uidet. De monaſterio ſancti Ber-
tini uellem uos moderatius agere, quàm cœpiſtis. Nam
& ſi hoc uobis in pace ſubijcere & abſq; omni contradi-
ctione poſſetis, ne tunc quid ueſtra referret uideo. Neq;
enim crediderim uos delectari honore cum tanto onere.
Nunc uerò cùm nec abſq; magno labore uendicare uo-
bis præfatum monaſterium, nec in pace, ut aiunt, quea-
tis poſſidere: honeſta uobis (ut mihi uidetur) præbetur
quieſcendi occaſio, timor inquietandi.

Ad dominum papā Innocentiū. Epl'a. CL.

SAnitas capitis redūdet in membra. Vnguentū qđ descendit in barbā de capite, extrema quoq; fimbria uestimēti participet. Si pcusso pastore diffugerant oues, ualēte & icolumi secure reuertant ad pastum. Quod dicim⁹, hoc est, de gl'oiæ uestræ crebris successibus, creber nuncius lætificat ciuitatē dei. Iustū pinde est, ut uestra psperatio, ecclesiæ roboratio sit: & cū exaltat deus electū de plebe sua, ipsa quoq; se sentiat exaltari, ac de roboris incremento fortiore agnoscat. Nā si cōpassa est & conregnare debet. Sic dignū uobis, sic nobis necessariū. Quid eni? Si in timore & angustia æqtatis uigor nō lāguit, non tepuit feruor: modo cedimus cū appropinquamus ad palmā? Quæ eminuit in infirmitate, in sublimitate uirtus succūbet? Quàm nēpe in manu ualida ordinatū est nobile illud monasteriū Virziliacēse? Nec insanis pfectò tumultibus armatæ plebis nec effreni furentiū atq; obstrepentiū uesaniæ monachorū, nec qđ his forti⁹ fuit, copijs mamonæ cedēdum putauit, uel ad modicum apostolica celsitudo. Quid apud sanctū benedictū? Nunqd regia indignatio phibere potuit spm̄ libertatis accensum atq; accinctū aduersus carnē & sanguinē? Sic scti Meminij, sic scti Satyri, miro modo ecclesiæ immutatæ sunt, & de synagoga Sathanæ restitutæ sunt in sanctuariū dei, uellēt nollēt oēs iniqua agētes supuacuē. Sed nec Leodij ceruicibus imminēs mucro barbaricus cōpulit acqescere importunis improbisq; postulationib⁹ iracūdis atq; irascētis regis. Quis uerò dignis efferat laudibus, qđ nouissimè diebus istis de manu potētis, eminus licet, emissum est in turbatores eccl'iæ Aurelianensis? Reuera nunc sagita Ionathæ nō abijt retrorsum: & hasta ei⁹ nō est auersa. In quo tamen uerbo rex quidē turbatus est: sed nō oīs Hierosolyma cū illo. Magis autē mitigauit omnē iram suā & ipse tandē. Erubuit siquidem & timuit frustra armari aduersus dn̄m, & aduersus Christum eius. Hinc prorsus eleuata est magnificentia tua sup cælos: tantū ut laudabile principiū cōdigno exitu peroretur. Quod quidem uniuersi qui nos amant, uehemēter expectant: idq; flagitant maturari. Sanè simili zelo & in manu æquè potenti, ecclesiæ Turonensi iamiamq; subuenire necesse est. Alioqn prope interitū est & ipsa nisi cito feratis auxiliū. Reuixit (ut aiūt) Gilberti spiritus in Philippo: ipsi⁹ planè & nepote carnis, & hærede ambitionis. Quāta nempe dominandi cupiditate & iste iuuenis inardescat: indicat matris suæ ecclesiæ diuturnus & miserabilis cruciatus: quo penè eā euiscerat miser, ut se parturiat in honorem. Est tn̄ autore deo eius tergiuersationibus finis tandē impositus: si tn̄ quod dictāte iustitia, & compellentente malitia, & pace prouocante in eum actum est: apstolicæ authoritati ratū habere placuerit. Absit aūt ut cōfundat fideles suos benigna maiestas: quibus idem negocium dignū duxit cōmittere terminandū. Absit absit ut sæua ambitio refugiū habeat apud innocētiæ defensorē. Hoc ipsum quantæ audaciæ est qđ tētat, quātæ demētiæ quod sperat? Semel & secūdo iam apl'ici cōtemptor mandati, iustitiā subterfugit, & nunc impudētiori temeritate audet denuo nihilomin⁹ tantæ æquitatis uultib⁹ præsentari? Cui obscurū est quàm impiè cogitet in mammonæ uirib⁹ turrim fortitudinis oppugnare: hō qui de iustitia penit⁹ nō præsumit? Sed securi sumus. Siquidem qui tē-
Psal.88. tatur Innocētius est, & filius iniquitatis nō apponet nocere ei. Decætero memoriā abūdantiæ suauitatis tuæ dulcissime pater dum suspiramus, præsentiā dulciter inuicē eructam⁹: quia caremus illa, in ista consolamur. Hæc sedula cordibus, hæc oribus frequens est. Sal est in omni sermone, aures mulcet, dulcorat ora, corda recreat & inflammat. Celeberrima est in cōuētibus sctōrū: colloqa cōdit: impinguat preces: ad orandū solicitat. Oramus & nūc solliciti p uobis & uestris, ut æterna memoria dignos uos ipsa æternitas habeat: cui & p qua tpal'r laboratis. Amē.

Ad Philippum Turonensis ecclesiæ electum. Epistola CLI.

DOleo super te Philippe charissime: sed quæso te ne rideas dolorem meum. Nam si tibi minime uideris forsitan esse dolendus: ideo magis dolēdus. Tu uideris quid de te sentias: ego te arbitror omni lacrhymarū fonte plāgendū. Dolor meus non est dignus subsanatione, sed cōpassione: quia dolor meus nō est de carne & sanguine, non de amissione rerum periturarū, sed de te o Philippe. Nō potui expressius demonstrare magnitudinē causæ doloris. Philippus est in causa. Cum hoc dico, grauē ecclesiæ pronūcio luctū: quæ te aliquādo suo gremio cōfouebat, germinātē sicut liliū, florentē donis innumeris. Quis tunc tēporis non clamabat, bonæ spei iuuenē, bonæ indolis adolescētē? Sed heu Tren.
mutatus est color optimus. A quāta spe decidit Francia, quæ te genuit & nutriuit. O si cognouisses & tu. Tu inquam si apponeres scientiā, apponeres & dolorem, & dolor tuus faceret ne noster omniū esset infructuosus. Procederem si sequerer spiritum meū: sed nolo proferre plurima in incertū, & esse quasi aerē uerberās. Sed hæc scripsi, ut nostrum utcūq; erga te affectū cognosceres, & ut nos scires esse in proximo, si forte deus inspiraret tibi nostrū curare colloquium, & optatam nobis tui uelles exhibere præsentiā. Sum⁹ eni Viterbij, & te morari in urbe audiuimus. Dignare rescribere nobis quicquid illud sit quod de his literis corde conceperis: ut sciamus quid faciendū sit nobis, plus uidelicet minúsue dolendum. Q, si omnia contēnis, & in nullo nos audis: ego quidem fructum non perdā literarū, quæ ex charitate procedunt: sed tu de contemptu ante tribunal terrificum respondebis.

Ad dominum papā Innocentiū p Trecēsi epo. Epistola. CLII.

INsolentia clericorū, cuius mater est negligentia episcoporū, ubiq; terrarum turbat & molestat ecclesiā. Dant episcopi sanctum canib⁹, & margaritam porcis: & illi cōuersi conculcant eos. Merito quales fouent, tales & sustinent. Quos ditāt ecclesiæ bonis, non corrigunt eorum mala: malosq; grauati portant. Alienis nimirū laboribus locupletātur clerici, comedunt fructū terræ absq; pecunia, & prodit quasi Psal.
ex adipe iniquitas eorum. Quos propriè hodieq; respicit uetus illa scriptura. Sedit populus manducare & bibere: Exo.
& surrexerunt ludere. ¶Mēs quippe assueta delicijs, nec exculta disciplinæ sarculo: multas cōtrahit sordes. Porrò inueteratā rubiginē si tētes abradere: nec summis saltem digitis cōtingi patientur: sed sicut scriptum est. Incrassa- Deu.
tus est dilectus, & recalcitrauit. Insurrexerūt testes iniqui: homines quos delectat uitam semper alienam rodere: negligere suam. Supplicat puer uester pro eo cuius in hac discordia (si nō fallor) tota culpa est, q; culpas redarguerit clericorum. Hæc pro episcopo. In reliquo pro me satisfacio. Scripta dignationis uestræ quibus me uenire ad uos cum iubere possetis, rogare dignantissimè maluistis: norit paternitas uestra ad me ante natiuitatē sanctæ Mariæ minime peruenisse. Itaq; nō dico iuga boum emi quinq; aut uillam emi, aut uxorem duxi: sed plane (quod & uos non ignoratis) paruulos lactare me fateor: & ideo quomodo sine graui scandalo ac periculo ipsorū uenire possim, non uideo.

Ad Bernardum de Portis, de ordine Cartusiēsi. Epistola. CLIII.

PEtis instanter: & ego cōstanter abnuo: sed parcens mihi, nō te spernēs. O utinam tuo studio ingenioq; dignum aliquid elaborare possem. Lumen oculorū meorū, & ipsam quoq; animā si fieri posset partirer tibi amice charissime: & in Christi uiscerib⁹ mihi potissimū in omni plenitudine dilectionis spiritualiter amplectende frater. Cæterū ubi ingeniū: aut quādo ociū mihi sufficiens ad id quod petis? Neq; enim leue quid aut uile, & qđ nos possum⁹, postulare uideris.

Minime

Minime quippe pro minimis sic instares. Nam uoluntatẽ tuã & curã in hoc satis produnt crebræ epistolæ tuæ, & uehemẽtior spũs eas animãs. Nimirũ pinde quãto id curiosius uelle te sentio tãto crede mihi scrupulosius acquiesco. Cur hoc? Ne magna uidelicet expectanti ridiculum producam murẽ. Hoc uereor: & hæc causa cũctationis meæ. Et quid mirũ si uereor dare, quod edere uerecundor? ¶Inuitus fateor præbeo: quod me existimẽ nõ tam edere profuturũ, quàm prodere cõtẽnendum. Quis sanè dare uelit, quod dedisse dedeceat: accepisse nõ prosit? Libens do, inuitus perdo. Scimus qm̃ ferenti grandia, modica minus grata uenire solent. Quod aũt non uenit gratum: perditũ est, nõ datũ. Tibi studij est, utpotè ocioso & uacanti, undecũq; perquirere incentiua igni quo ardes: ut ardeas magis, & impleas uolũtatẽ dñi tui, dicentis. Et qd uolo, nisi ut ardeat? Laudo, sed si illic ea quæras, ubi te frustratum postmodũ non quæraris. Erras si apud nos quæris: ego potius illa abs te mendicare debuerim. Scio quidẽ dare quàm accipere beatius esse, sed si detur quod danti honestum accipienti utile sit: quale utiq; penes me quicquã esse pœnit⁹ nescio. Quod aũt habeo, uereor si in medium uenerit: ne te quoq; optasse illud pudeat, pœniteat postulasse. Sed quid? Non melius nos apud te tuipse excusabis? Tui tibi certè fidẽ oculi facient. Cedo importunitati tuæ: ut uel exhibitio tollat suspicionẽ. Res est cum amico. Non parco iam uerecũdiæ, prorsus dũ fiat, quod tu uis: insipiẽtiæ meæ non memorabor. sermones paucos in principio Canticorũ Salomonis recens dictatos, en facio transscribi: & tibi cum necdũ ediderim, quàcitius mitto. In quo opere cum accepero tempus (Christo imperãte curis) tentabo procedere: si tamen me inde confortes, Dominum & patrem nostrum priorem uestrũ cum cæteris fratribus per te deuotè saluto, & ppicios habere apud deum corde humili supplico.

Nota.

Luc. 12.

Ad eundem. Epistola. CLIIII.

Dissimulare non ualeo tristitiam cordis mei: nec patior ultra latere te cruciatũ quẽ patior Bernarde charissime. Memor antiquæ meæ promissionis propositũ habui & desideriũ magnũ transire p uos, reuisere quod diligit aĩa mea, itineri meo solatiũ, laboribus leuamẽ, peccatis remedium postulare, & culpis meis exigẽtibus factũ est nõ ut nollẽ, sed ut non possem. Pœnã siquidẽ hoc agnosco culparũ: nõ culpam. Certus sis homo dei minime prorsus amici fuisse incuriã, non pigritiã: non negligentiam, sed causam obstitisse planè non negligendam, & causam dei. Nihilominus tamen uermis iste continuè rodit me: & dolor meus in cõspectu meo semper. Et quidem aliàs satis tribulor: sed ut uerum fatear, ĩ nullo æquè. Vincit labores itineris, caloris incõmodum, curarum anxietates. Ecce aperui uulnus amico: tua frater interest cõpati mihi, hoc est portare mecũ qđ patior, ut releuer ego. Tuas & per te sanctorũ cũ quibus es orationes suplex flagito. Sermones sup principia Cãticorũ q̃s tu petisti, & ego pmiserã, trãsmitto tibi. Quibus lectis peto ut quàmciti⁹ oportunè poteris, tuo rescripto moneamur, uel ad pcedendũ, uel ad supersedẽdum.

Psal. 37.

Ad dominum papam Innocentium pro eodem quando electus est. Epistola. CLV.

Dilectum deo & hominibus Bernardũ de Portis pater uenerãde uocatione uestra cogi ad opus & onus episcopale audiuim⁹. Probabilis res, acdigna planè uestro apostolatu, ponere in lumine lumẽ abscõditũ: ne sibi soli uiuat, qui & alios ad uitam trahere possit. Vsquequo nãq; latet & ardet tantum modo qui & licere ualet? Leuetur si placet super candelabrum, ut sit lucerna ardẽs & lucens: sed sanè ubi nõ præualeat uis uentorũ: ne forte (quod absit) extinguat. Siquidem insolentia Lõbardorũ & inquietudo eorũ cui nõ est nota? aut cui magis quàm uobis? Nobis melius nostis quàm sit ille epatus dissipat⁹: quamq; domus exasperãs. Quid putamus esse facturum iuuenẽ uirib⁹ corporis fractum, & quietis eremi assuetũ: in populo barbaro, tumultuoso, procelloso? Quando poterit cõuenire tãtæ sanctitati, & tantæ peruersitati: tantæ simplicitati, & tantæ dolositati? Reseruetur si placet cõgruẽtiori loco: atq; alteri populo: cui sic præsit ut prosit, & festinatione non pereat fructus quem poterit dare in tempore suo.

Ad eundem pro clericis Aurelianensibus. Epistola. CLVI.

Vsquequo misera illa Aurelianensis ecclesia inter cassum uiscera pulsat patris orphanorũ, & iudicis uiduarum? Quippe iacet iam olim in puluere uirgo nobilis Israel, nõ solũ uiduata uiro sed & charis orbata pignorib⁹. Prohdolor nõ est qui subleuet eam. Quousq; & filios non dimittitis cũ matre misera clamãtes post uos? Illos dico qui amissis rebus & domib⁹, capitib⁹ suis refugiũ solũ inuenere diffugiũ. Quid tardat intrepida manus: nullis hactenus uel negata oppressis, uel remissa præsumptorib⁹? Quid tardat (inquã) afflictos eripere de manu fortiũ, & reddere retributionẽ supbis? Et si tardat, nõ derelinquat usq;quaq;. Oportet magis dilatũ auxiliũ tandẽ uenire ualidius, & subuenire perfecti⁹. Illa sit si placet molestæ tarditatis recõpẽsatio, ut & qui apostolica patientia supbè abusi sunt, nihil inde in fine lucrẽtur: & qui in uerbo uestro patiẽter passi sunt, minime eos suæ quandoq; pigeat patientiæ.

Ad Haimericũ p eisdem. Epistola. CLVII.

Speciali amico suo Haimerico, dei gratia diacono cardinali, & apostolicæ sedis cãcellario: frater. B. de Claraualle, luce sapientiæ & uirtutis clarescere. ¶Nisi quia uestram noui & circa afflictos cõpassionem & contra proteruos indignationem: opportunè importunè instarẽ uobis pro magistro Vuilhelmo Maudunensi & socijs eius: compellarem uos aduersus oppressores & calũniatores eorũ. Nunc autem sufficiat memorasse: uestrum est opere probare cito quod reuera sufficiat.

Ad dominũ papam Innocentiũ sup interfectiõe magistri Thomæ prioris sancti Victoris Parisiensis. Epistola. CLVIII.

Amantissimo patri & dño Innocentio summo pontifici. B. Clareuallis abbas indignus minimum id quod est: & quod potest in dño. ¶Fera pessima quæ deuorauit Ioseph, canũ nostrorũ importunitatem nõ ferens, ad uestræ dicitur defensionis auxiliũ confugisse. In quantã misera deuenit amentiã: ut uaga & profuga & tremens super terrã, illuc potissimũ fugam inierit: ubi plus timere oportuit. Sceleratissime, tu summæ æquitatis sedem putas esse speluncam latronum, aut cubile leonum? Tu filij recentem adhuc cruorem ore rabido ac ferali spumans & masticans, fugis ad sinum matris, patris audes apparere conspectib⁹? Tamen si pœnitentiã petit, neganda ei nõ est. Q; si audientiam: accipiat illam si placet, quã uel Moyses indulsit populo ante conflatile curuanti genu: uel Phinees fornicãti Israelitæ: uel Mathathias dæmonibus immolãti: uel certè ut uobis de uestris aliquẽ proponamus, quã à beato petro Ananias & Saphira meruerũt: quã deniq; audientiã dedit negotiãtibus in tẽplo saluator. An ignoramus quorũdã peccata præcedere ad iudiciũ? Nónne uox sanguinis fratris tui clamat aduersum te de terra? Credim⁹ & nostri martyris spiritũ quem nouissimà diebus istis tua crudelitas morti dedit: cum cæteris animabus interfectorum, uoce ualida sub altari clamare & flagitare uindictam: eoq; instantius, quo recẽtius ipsius sanguis effusus est super terram. Sed nũquid ego, inquit, occidi eum? Non utiq; tu: sed tui, & propter te. An & per te, uideat deus & iudicet. Si excusabilis tu es, cuius dentes arma & sagittæ, cuius lingua gladius acutus: pinde nec Iudæi xp̃i de morte culpãdi sunt: quippe & ipsi man⁹ cõtinuere cauti. Ob illicitas exactiones quas sibi occasione archidiaconatus in presbyteros

minime iam ut consueuerat usurpare liceret: beati utique Thomæ obuiāte zelo atque industria, utpote iustitiæ amatoris & defensoris: oderat illū, & mortē ei iam ipso odio homicida minitari solebat. Multi se audiuisse nunc perhibent quibus discredēdū nō est. Postremò nepotes eius ut impias manus in sanctū dñi mitterēt: quid aliud unquam aduersus eum habuerint: ipse certe dicat si potest. Si ergo iste qui causa, qui inuētor, qui etiā (ut oīm penè suspicio est) extitit & dictator facinoris: si is inquā impunè ferat (qđ utique mira impudentia de uestra aplica authoritate præsumit) quāta putamus impunitas ista in ecclesia parturiet puniēda? Vnū è duobus fore necesse est: aut nullos ex nobilibus siue potētibus ſm hoc seculū admitti deinceps ad honores ecclesiasticos: aut passim ad omne illicitum permitti liberè clericos sacris abuti officiis: ne fortè si quispiā zelo dei accēsus, phibere tētauerit, ferro ilico militari reus iustitiæ trucidet. Atque ita quid spiritali gladio quid censuræ ecclesiasticæ, qđ legi xpianæ & disciplinæ, qđ reuerētiæ sacerdotali, quid denique diuino timori relinquitur: si metu potētiæ secularis, nullus mutire iam audeat cōtra insolētiā clericorū? Quid eñ insolētius, quæ
Nota. indignius in ecclesia esse potest: quàm ut sibi quisque ecclesiasticas uendicet dignitates feritate armorū, nō morum probitate? Quāobrem dñe pater aliqđ, ut uidetis, prorsus decernendū in hoīem quod ecclesiæ prosit, ut salus facta hoc tpe per uos transfundat in posteros: & cagnoscat generatio altera nō solū quod fuit præsumptū: sed & qualiter ultū. Alioquin si serpat uenenū, nec sequatur pariter & antidotum: multos (quod absit) habeat perimere.

Ad eundem in persona Stephani Parisiensis episcopi: unde supra. Epistola. CLIX.

Piissimo patri Innocētio summo pontifici, Stephanus miserādus eps ecclesiæ parisiensis, misericordiā & iudiciū. ¶ Vir religiosus prior sancti Victoris magister Thomas in obsequio charitatis, in itinere quod indixerat pietas, in opere sancto, in sanctorum comitatu, in dñico die, certè in sinu meo & inter manus meas crudeliter ab impiis pro iustitia excerebratus est, factus obediēs usque ad mortē. Nunc opus est prece, ubi pietatē melius in silentio lachrymæ prouocāt: & singultus qui interrūpit precem, exprimit affectionē. Hæc planæ compassionē uerā & si nō postulāt: merentur tamen: ut potè quæ uerū indicāt produntque dolorē, & simulationis fugāt ambiguū. Puto proinde sufficere mihi ad incutiendā paternis uisceribus calamitatē quā patior: rem ut est simpliciter intimasse. Tristis flebilisque historia satis pro se agit: præsertim apud uos: & suasoriis fucari nō indiget. Exitus aquarū deducite oculi mei: qm̄ dereli-
Psal. 57. quit me uirtus mea: & lumen oculorū meorum, & ipsum nō est mecū. Nec enim illum lugeo: sed me. Nam ille quo pacto lugeat, qui mortis preciosæ compendio trāsiuit ad uitā? Quis illū non magis laudibus quàm fletibus prosequatur: cui uiuere xps fuit, mori est lucrū? Episcopi nomen ego gerebam: illa exercebat opus. Honore spreto: onus totis uiribus supportabat. Idcirco ille reuera mortuus ad uitā: ego uiuus in morte. Ille mortis uincula non incidit, sed euasit & ecce circundant me dolores mortis,
Psal. 17. & torrētes iniquitatis cōturbant me. Ego igit ego miser: ego miserādus in morte tua mi frater dulcissime Thoma: blando heu ablactatus solatio: cauto priuatus consilio, & certe tuto patrocinio destitutus. Expediebat me magis mori pro te: quàm post te uiuere. Propter hoc defecit in dolore uita mea, & anni mei in gemitibus. Cōdolet mihi ecclesia: sed dolet & pro se. Cōmune damnū: cōis desolatio est: mecū oīs religio plorat: paternā pariter implorat cōsolationē. Si Theobaldus noterius adierit uos: sentiat uel ipse in se qm̄ exaudiuit dñs uocē fletus mei. Nepotes ipsius, authores extitere sceleris: ipse causa. Vtrū & dictator in qōne est. Non attendatis ad uerba eius donec ueniat qui mittēdus est: qui uobis plenius insinuās ueritatem: cautum faciat à labiis iniquis & à ligua dolosa.

Ad Haimericum cancellarium in persona eiusdē episcopi: unde supra. Epistola. CLX.

Domino Haimerico charissimo uenerabili sanctæ Romanæ eccliæ diacono cardinali & cācellario, suus Stephanus Parisiēsis qđ dño & amico. ¶ Amicus in necessitate pbat. Qđ dico, nō qa de sanctitate dilectiōis uræ dubitē: sed ne contingat ut dubitē. Cōtingetaūt pculdubio: si zelū illū uestrū modo (qđ absit) dissimulare cōpero. Porrò dissimulatiōis id argumētū mihi inexcusabile fore noueritis, si Theobaldū noteriū nō recipere pmeritis quacūque occasiōe cōtigerit: q dimidium aīæ meæ nepotū suorū manibus crudeli ambitiōe præcidit, soli cruciatui parte reliqua reseruata.

Ad dominum papam Innocentium: unde supra. Epistola. CLXI.

Vox sanguinis Archebaldi subdecani Aurelianensis inualuit. Nā ecce prohdolor iuxta prophetā. Sanguis sanguinē tangit, & simul iuncti Osee 4. fortius clamāt ad uos de Frācia. Clamat (inquā) & uociferat uterque sanguis clamore tam ualido, ut ualeat ipsum quoque palatium cæleste cōcutere: tam pio, ut & saxea pectora debeat emollire. Quid facis amice spōsi, custos sponsæ xpi, pastor ouium xpi? Putásne sufficiēs excogitare remediū quod huic obuiet pesti tam nefandæ, tam inauditæ? Id sanè necesse est inueniri, qđ de recenti ecclesiæ uulneri in pñtiarū medelam afferat: & posteris ualeat ad cautelā. Ergo accingere gladio tuo sup femur Psal. 44. tuū, potētissime. Si nō steterit & nūc Phinees & placauerit: nō cessabit quassatio. Si (inquam) uigor ecclesiasticus pepercerit istis Ioanni dico & Theobaldo noterio: quorū etsi nō manu, assensu certè fortè & instinctu sanguis innoxius effusus est super terrā quis non uideat qđ sequat? Quātos in clero horū impunitas cōtra ius & phas faciet promoueri: metu utique suorū, nō suæ merito sanctitatis? Nouis mortis, nouis obuiādū est medicamentis. Vtilissime, ut multis uidetur, iustissimeque eos apostolica falce ab omni succideras ecclesiastica dignitate: ita ut habitis careant, & de cætero ad alias non assurgant.

Ad Haimericum cancellarium, pro eodem. Epistola. CLXII.

Frequētē & amicabilē recordationē qua dñm epm Parisiensem cōmendare soletis: ego postmodū ipsi frequenter testatus sum. En à uobis exigitur nō uerbo aut lingua: sed ope & ueritate probare nec me fuisse fallacē: nec uos mēdacem. Sic uestra interest nō solū pter episcopū: sed & pter alios amicos uestros: q uobis pro certo grauiter, si quo modo præter spem procedere causam cōtingeret, turbarentur.

Ad Ioanem Cremensem cardinalem presbyterū, de eodem. Epistola. CLXIII.

Dilectionem & dignationem qua me amplecti à uobis nullius dignatatis homūcio sensi: in æternum non obliuiscar. Pœnitentiā & cōuersionē uestram de qua iam angelis collætatus sum & condelectatus: dignos facere fructus opto iugiter, & oro frequēter. Et nunc maxime ipsos nostra illa Gallicana ecclesia mecum expectat: credo nō intempestiuos. Interest uestræ pariter & meæ famæ, ut nō cōfundar in uobis. Sic ergo clareat oībus zelum apud uos ueritatis iustitiæque & feruere cōtra interfectores clericorū, & instigatores eorum: ut non me pigeat gloriatum fuisse de uobis.

Actio causæ Lingonēsis ecclesiæ ad dominū Innocentium papam. Epistola. CLXIIII.

Dum adhuc Romæ essemus: contigit illò uenire dñm archiepm Lugdunensem. Venerunt & cum eo Rabertus decanus ecclesiæ Lingonēsis & Olricus canonicus, quærētes licere sibi & capitulo Ligonēsi eligere sibi epm. Mādatū siquidē à dño papa acceperant nequaquā præsumere hoc nisi ad consiliū religiosorū uirorū. Qđ dū per me cuperēt & peterent obtinere:

obtinere: absit, inquam, nisi sciam & certus sim ꝙ bonam
idoneamq; ꝑsonā intēdatis eligere. Respondere ꝓpositū
suū atq; intētionem, de nostro pēdere arbitrio: nec aliud
se facturos, nisi quod ego cōsulerē. Et spopōderūt. Verū
me nō satis fidem accōmodāte accessit ad persuadendum
archieps̄, pollicēs firmiter idipsum. Et addidit, ꝙ si secus
clerici agere molirent̄: quicquid aliud facerent, minime se
confirmaturū, nec ratū habiturū. Adductus est & dn̄s cā-
cellarius in testimoniū. Nec cōtēti: adiuim⁹ etiā præsentiā
dn̄i papæ, ut eius fauore & authoritate qđ inter nos con
uenerat confirmaret̄: prius tn̄ habita inter nos collatione
mutua ac diuturna super facienda electione: & de multis
personis quarū ibi mētio facta est, duabus tādē noīatis à
qbus null⁹ nostrū penit⁹ dissentiret: quālibet illarū eligi
placuisset. Itaq; quod nobis cōplacuit, dn̄s papa immu-
tabiliter obseruari præcepit: & tam archieps̄ quàm cleri-
ci firmiter promiserūt. Illis abeūtib⁹, ego post discessum
eorū dies paucos in urbe faciēs: ubi à dn̄o meo impetrare
potui facultatem redeundi, ad fratres iter arripuimus. Et
transalpinātes cōperimus instare diē qua foret sacrādus
hō in ep̄m Lingonēsem: de quo utinā meliora atq; hone-
stiora audiuissem⁹. Nolo aūt dicere quæ inuitus audiui.
Quid plura? A religiosis uiris nō paucis qui nobis salu
tādi gratia occurrerāt, persuasi sum⁹ diuertere per Lugdu
num quaten⁹ si fieri posset rem nephariā ne fieret ꝓhibe-
remus. Nam ego aliunde ob uiæ cōpendium ire statuerā,
cōsulens ualetudini & lassitudini corporis, præsertim ꝙ
nō liq̄do fateor credebā rumorib⁹. Quis em̄ crederet tan
tū uirū tanta uti leuitate, ut postposita tā recēte ꝓmissiōe
sua, insup dn̄i sui mandato: personæ notabili manū impo-
nere nō timeret? Itaq; cōsilio religiosorū acquiescentes,
Lugdunū iter direximus: & peruenietes, oīno sicut audi-
uimus sic uidimus. Parabant̄ illa non festa sed infausta so
lēnia. Decanus tn̄ & maxima (ni fallor) pars Lugdunēsiū
canonicorū cōstāter aperteq; cōtradicebāt. Sed & rumor
pudēdus dolēdusq; passim crebrescēs & inualescēs, ciui-
tatē repleuerat. Quid facerē? Cōueni archiep̄m reuerēter
quidē super pacto quod fecerat, & super mandato quod
acceperat: & nihil horū negauit. Causam uerò præuarica
tionis referens in filium ducis, qui à constituto resilierat:
ne ille turbaret̄, in id se mutabilitatis incidisse dicebat: pa
cis uidelicet intuitu. Et intulit quia quicq̄d hactenus ege
rit: iam pro nostro deinceps arbitrio se facturum. Tū ego
gratias agēs: absit inquā: tn̄ nō nostra, sed dei potius uo-
luntas fiat. Quæ ita forsitan cognoscet̄, si res ponat̄ in cō
silio ep̄orū aliarūq; religiosarūq; ꝑsonarū q̄ hic ad uestrā
ipsius uocationē cōuenerūt, uel adhuc uēturæ sunt. Q; si
inuocato sancto spū cōsensus omniū uos ad ꝓcedēdū in
cœpto opere animauerit, procedite ut cœpistis. Sin autē,
1.Ti.5. acquiescēdum ap̄lo dicēti: Nemini cito manū imponas.
Visum est cōsiliū placuisse. Interim hō ille uenisse nuncia
tur: sed in hospitiū, non in palatium. Vespere sextæ feriæ
uenit: sabbato mane recessit. Non est meū dicere cur nec
in curia apparere uoluerit, ad quē ei curæ fuit lōgo itine
re peruenire: nisi ꝙ uerecūdia monachalis honorisq; con
temptus forsan putari posset, si non aliud alia quæ secuta
sunt indicarēt. Et reuera q̄d aliud tūc suspicari debuim⁹:
qn̄ archieps̄ rediens ab illo, testatus est corā oībus nullo
modo eū uoluisse acq̄escere: sed q̄cquid de eo factum fue-
rat penit⁹ refutare? Deniq; & mādauit mox electionē fie
ri. Hoc p quosdā Lingonēses canonicos tūc p̄sentes: hoc
& per literas quæ adhuc extāt. Quib⁹ in cap̄lo Lingonēsi
oblatis & lectis: prohpudor incōtinēti leguntur aliæ per
oīa cōtrariæ illis: asserētes utiq; cōsecrationē dilatam, nō
dimissam: assignātes diem & locum ad causam decidendā,
quam literæ priores nūciabāt decisam. Putares in literis
nō modo diuersas: sed & aduersas sibi loquentes ꝑsonas
aduersum se inuicē cōtēdētes: nisi ꝙ una eademq; imago
impressa ceris: unū idemq; nomē præsignatū in chedulis
manifestè de uno fonte dulce & amarū illud manare cun-
ctis qui aderāt mirātibus declarabāt. Tenētur in manib⁹
cōtradictoriæ literæ, utrislibet obedire decreueris, inobe
diēs necesse est tenearis. Aut em̄ priorē te recipiētem epi-
stolā, posterior cōdēnabit: aut si posteriorem sequi eligas,
prior murmurabit. Et utinā secūda ep̄la sicut potuit euer
tere primā, ita posset sese uel ipsa tueri aduersus tertiam.
Sed ecce literæ cōtra literas: mādatū aduersus mādatum:
ita ut nō iam quēadmodum in ꝓpheta: māda remāda: sed
manda demāda poti⁹ inculcet̄. interim nēpe hō qui & cō Esa.28.
secrationem fugerat: & electionē refutarat: festinauit ad
regē: regaliū inuestiturā obtinuit: qb⁹ meritis, ipse uide-
rit. Mox directis ep̄lis & loc⁹ q assignat⁹ fuerat, est muta-
tus: & dies anticipat⁹: ut loci temporisq; opportunitate
subtracta, & copia agēdi pariter subtrahat̄ cōtradicturis,
& cōsecrationis dies subripiat̄ appellaturis. Cæterū non
est cōsiliū cōtra cōsiliū dn̄i. Cuius ꝓuidentia factū est, ut ꝓuer.21.
nec cōtradictores defuerint: nec appellatores. Appellatū
est à Falcone decano Lugdunēsis ecclesiæ: appellatū & à
Pontio archidiacono Lingonēsi: appellatū à bono amico
sacerdote & canonico æquæ Līgonēsi: appellatū & à fra-
trib⁹ nostris Brunone atq; Gaufrido: ignorātibus quidē
oībus his præparationē cordis eorū: sed casu superuenie-
tibus: haud dubiū dei ꝓuida uolūtate. Tāta siquidē fuit
breuitas termini, ut uix ex quo resciuim⁹ diē, spatio qua
tuor dierum nūcius noster cū l̄ris accurrere potuerit: qua
tenus præueniret quod parabat̄ nō sacramētū, sed sacrile
giū. Et his quoq; nihilominus cōtradixit: & tam cōsecrā-
dum, quàm cōsecraturos ad sedē apostolicam appellauit.
Et ipse erat Lingonēsis canonicus. Veritatē dico, nō mē-
tior: nihil à me hic dictū personæ odio, sed solo ueritatis
amore ueraciter omnia posita: teste ipsa ueritate.

Ad Falconem decanum, & Guidonē thesaurariū
Lugdunēsis ecclesiæ. Ep̄la. CLXV.

PLaga, ut uidetis charissimi, ecclesiæ nostræ ma
gna est, & multa eget cura. Nec modo multa:
sed cita: ita ut assidue cum lachrymis medico
cælesti instem⁹, dicētes: dn̄e descēde priusquā
moriatur. Vnū est qđ magis exercebat dolorem, & pene Ioan.3.
desperat curationē: quia nimirū inde est orta tribulatio,
unde cōsolatio sperari debuerat. Quisnā em̄ ô misera, ma-
lū hoc qđ plāgis, induxit sup te? Profectò non inimicus,
nō is qui oderat te: sed hō unanimis, dux tuus, & metro-
politanus tuus. Qūo ab austro & non iā ab aq̄lone pādit̄
omne malū? Meritò ꝓinde nō est dolor sicut dolor me⁹:
qm̄ de qb⁹ potissimū præsumebam⁹, ab ipsis passi sumus:
& nō ab aliis. O Lugdunēsis pia mater ecclesia: cuiusmo-
di nō sponsum, sed mōstrū tuæ filiæ ꝓcurasti nunc? Non
planè matrē te in hoc, sed nouercam sensimus. Gener hic
tuus quàm longè à nobili illa tua antiqua honestate, gra-
uitate, ꝓbitate, degenerat. Quid enim? Egóne id dixerim
honorabile cōnubiū, & thorū immaculatū: qđ de tali &
talit̄ factū est? Sine lege, sine ordine, sine rōne sic cōfusa
sunt oīa: imo ita cūcta in fraude & temeritate prærepta &
p̄sumpta fuisse cōstat: ut nō dico ep̄m, sed ne uillicū q̄dem
aut theloniariū quēpiā in hunc modū decuerit ordinari.
Quib⁹ uos laudibus efferā dulcissimi: q soli cōdoluistis af
flictæ: & tā in prima quàm in secūda sua defensiōe opp̄ssæ
astitistis: ascēdētes ex aduerso, & opponētes uos murū ꝓ
domo Israel? Nō est inuēt⁹ filiis uobis ī illo cōuētu: q cō-
seruaret legē excelsi: q sacris obtēperaret canonib⁹: q de-
niq; se indueret zelū Phinees: & Līguæ mucrone cōfode
ret fornicātes. Quæ cū ita de uobis ad dei & uestrā ipsorū
gloriā ubiq; clarescāt: restat ut prīcipio tā laudabili cōdi
gnū exitū dare, & hostiæ capiti caudā iūgere satagatis.

Ad dominum papam Innocentium, unde supra.
Epistola. CLXVI.

ITerum clamo, iterum pulso, & si non clamosis
uocibus: certè lachrymosis gemitibus. Cogit
iterare clamores iterata in nos iniuria perdito
rum & prolongantiū iniquitatē suā. Cōfortati
sunt addētes præuaricationē. Apponūt iniquitatē super
iniquitatam, & superbia eorū ascendit semper. Inualuit

furor,pudor euanuit,& timor dei.Quē cōtra tuam pater castā iustamq; dispositionē nō timuerūt eligere:etiā post appellationē tui nois ausi sunt execrare.& hoc p̄sumpserunt Lugdunēsis,Eduēsis,Matisconensis,amici Cluniacenses.In fraude & temeritate istorum,heu quàm ingens multitudo sanctorum turbabitur,si angariati fuerint tale portare iugū,taliterq; impositū.Proh nephas:hoc ita acceptturi sunt acsi cogantur genua curuare Baal:aut certè
Esa. 28. iuxta ꝓphetā pactū facere cū morte,& cū inferno fœdus inire.Rogo ubi ius,ubi lex,ubi sacrorū authoritas canonum,ubi deniq; reuerentia maiestatis? Illa illa quæ nulli negat oppresso,soli mihi nòn profuit appellatio. Vbi nimirū iperabat aurū:iudicabat argentū:leges canonesq; silebāt:locū ratio & equitas nō habebāt.Eisdē telis (qđ intolerabili⁹ est) arcē quoq; ap̄lici culminis oppugnare minātur.Id uerò ridicule.Fūdata est enim supra firmā petrā.Sed quid ago? Excessi fateor, non est meum accusare quenquā aut reprehēdere:sufficit mihi ut plangā dolorē meū.Post lōgā morā multosq; labores quos pro seruitio Romanæ eccl'iæ pertuli:cū tādē placuit serenitati uestræ reditū annuere ad fratres meos,& si fractus uirib⁹ corporis tāquā male operās,lætus tñ ad manipulos pacis quos reportabāt:ad monasteriū cū ꝓsperitate perueni.Credidi me de labore euasisse ad requiē:licere mihi utcunq; resarcire spiritualiū dāna studiorū,ac sanctæ quietis detrimen
Psal. 30. ta quæ foris incurrerā:& ecce tribulatio & angustia inuenerūt me.En lectulo recubantē plus cordis quàm corporis dolor excruciat.Nec eñ ego deploro tpale incommodum ullū.Aīa mea in manib⁹ meis:salus eius in causa est. Placet uobis ut illi hoī credā aīam meā,q̄ perdidit suam? Scio,quia nō placet.Quaobrē dixi aīæ meæ expedire magis inire fugā,quàm & mœrore cōsumere residuū dierū meorū,& nihilomin⁹ in periculū salutis incidere.At deus uobis potius inspiret,qđ poti⁹ est:reducere uidelicet ad memoriā (si dignū iudicatis) qual'r uobiscum egerim: & ponere oculos pietatis super puerū uestrū:& liberare afflictū de angustia.Quin potius nō obliuisci quanta deus ipse fecerit uobis,& in quātulacūq; uicē recōpēsationis: ad ipsius gloriā quod tam perperam factum est reuocare.

Ad eundā,pro eodē negocio. Ep'la. CLXVII.

Clementissime pater nónne præcipiēdo præcepisti in ligonensi ecclesia personam eligi religiosam atq; idoneā & ad consilium pueri tui? Nónne dñs Lugdunēsis hoc ipsum mādatū ex apostolico ore tuo præsens excepit:tam fideliter executurum:quàm firmiter iniūctū,ac frequēter inculcatū? Nónne deniq; & spopōdit? Quid ergo uisum est ei mutare uoluisse qđ utilissime & consultissime statutū fuerat,aliudq; sua præsumptione moliri quod nō cōueniebat:in uestræ ipsius maiestatis cōtemptū,& in nostræ pusillanimitatis scandalū? Quō nō erubuit bon⁹ ille uir apud se est & nō inueniri:tentās imponere tam indignū iugum ceruicib⁹ tam numerosæ multitudinis religiosorū seruorū tuorū: aduersus statutū tuū:& ꝓmissum suū? Inq̄re pater inq̄re diligēter quale hō ille cui festinat manū imponere, testimoniū habeat:& ab his qui ꝓpè sunt:& ab his qui lōgè sunt.Mihi eñ interdicit dicere pudor quid publica fama de eo dicit:imo infamatio celeberrima diuulgauit. Et qd dicam? Tristis est anima mea usq; ad fugam. Et iam forsan fugissem:nisi me retinuisset consolationis spes quam de uisceribus uestris expecto.Volebā scribere per ordinē, per lachrymabilem miseriæ nr̄æ historiā:sed præ tristitia languet manus:sensus hebescit:horret lingua eloqui malignā fraudē:sed subreptionē:sed circūuētionē:sed temeritatē:sed perfidiā.Quid ergo? Filius tuus Pontius archidiacon⁹,qui & in hac causa cōstāter fideliterq; se habuit, cūcta tibi pater narrabit:& qđ factū doleamus, & quid faciendū flagitemus.Ipsi crede tanquā mihi.Ego autē hoc unum ut parturiēs loquor.Nisi isti à tam scelerato,tamq;
Psal. 118. temerario ausu deficiāt:ut meipsum nunc sentio, deficiet in dolore uita mea:& anni mei in gemitibus.

Ad episcopos & cardinales Romanæ curiæ,unde supra. Epistola. CLXVIII.

Vos scitis,si dignū ducitis recordari, qualiter uobiscū in tempore malo cōuersatus sum:egrediens & regrediēs,& pergēs ad imperiū regis persistēs ac permanēs uobiscū in tētationibus uestris:ita ut cōsumptis penè uiribus corporis, uix post redditā cælitus pacē ecclesiæ repatriare potuerim. Et recolo hoc non glorians aut improperās sed prouocans & efflagitās:monēs & reposcens debitū uestræ miserationis affectum.Vrget necessitas modo oēs repetere debitores. Ego uerò si feci quod facere debui:haud aliud me ex eo quàm seruū inutilē reputo:iuxta sermonem dñi. Verūtū si feci qđ oportuit,aut qđ faciēdū fuit:nūqd merui uapu- Luc.
lare? Et ecce rediēs à uobis,tribulationē & dolorē inueni,& nomē dñi inuocaui:sed nō ꝓfui. Inuocaui & uestrū Psal.
& non ualuit.Siquidē dñ fortes terræ uehemēter eleuati sunt:Lugdunēsis scilicet archiepiscopus,& Cluniacensis abbas.Hi cōfidētes in uirtute sua,& in multitudine diuitiarū suarū gloriātes:aduersum me appropinquauerunt & steterūt.Et non aduersum me tantū:sed aduersum magnam multitudinem seruorum dei:aduersum uos quoq;, aduersum seipsos:cōtra deum:contra omnē æquitatem & honestatem.Deniq; imposuerunt hoīem super capita nostra:quē proh pudor & boni horrent,& mali rident.Quo ordine:imo quàm extraordinarie,uideat deus & iudicet, uideat & Romana curia.Videat & doleat,misereaŧ & accingaŧ ad uidictā malefactorū:laudē uerò bonorū.Quid eñ? Placet tibi dña,mūdi uniuersitati constituta uindex in iram:iudex in miam:placet inquā tibi q̄ dum superbit impius,incēdiŧ pauper:& ille pauper qui pro tuo seruitio cū nō haberet censum quē effunderet,sanguini nō pepercit? Dignúmne tibi uideŧ tua perfrui pace,& nostrā non curare:nec recipere in sorte consolationis quos habuisti cōsortes laboris? Si inueni gratiā in oculis uestris:eripite inopē de manu fortiorū eius,egenū & pauperē à diripiētib⁹ eū.Alioqn ego quidē ut potero laborabo in gemitu meo,& erunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte:uobis autē legāllū uersiculū.Qui tollit ab amico miam: timo- Job.
rē dñi derelinquit.Et illud.Oēs necessarij mei recesse- Iob.
runt à me.Illud quoq;:Qui iuxta me erāt,de longe stete- Psal.
runt:& uim faciebāt qui quærebant animam meam.

Ad dominum papam Innocentium unde supra. Epistola. CLXIX.

Dignatio uestra fecit me familiarem:familiaritas præsumptorem.Absit solita cordi uestro benignitas:ne forte præsumptio pariat indignationē.Audite tñ patiēter non solū qd egerim:sed & cur egerim:si forte causa factū possit uel aliquaten⁹ excusare.Ausus sum retinere clericos Lingonēses q uocati erant:cōposita tñ pace inter eos ipsisq; persuasis stare,de inceps de faciēda electiōe in beneplacito uestro,& cōsilio bonorū:sicut i literis eorū cōtineŧ.Erat aūt p̄necessariū eos hac uice remanere:propter terras & possessiōes ecclesiæ quæ datæ sunt prædæ & direptioni:dū nō est q custodiat aut defendat.Itaq; ꝑsonis quæ nō sint suspectæ:quæ nō quærāt quæ suā sunt:sed quæ Iesu xp̄i:iniungaŧ si placet cura eligēdi q deo placeat:& finē tandē accipiat ecclesiæ iā diuturna & miserāda uexatio.Reliqua uerò dicēda cōmisim⁹ dño Herberto abbati s̄cti Stephani Diuionensi & archidiacono Līgonēsi,socijsq; eorū.Adijcim⁹ etiā ut archidiaconū Lingonēsem,& bonū amicū eiusdē eccl'æ pbrm, qui fideles in causa dei extiterūt:eos & res eorū in defensiōe ur̄a recipiatis.Dign⁹ est ei opari⁹ mercede sua. Luc. 10.

Ad Ludouicum iuniorē regem Francorum, unde supra. Epistola. CLXX.

Si totus orbis aduersum me cōiuraret ut quippiam molirer aduersus regiam maiestatē: ego tamē deum timerem:& ordinatū ab eo regem offendere temerè nō auderem.Nec eñ ignoro ubi legerim:Qui potestati resistit,dei ordinatiōi resistit. Rom. 13.

Sed nec

Sed nec me latet quàm omni christiano: quàm meæ præci
puè professioni mentiri contrariū sit. Veritatem dico, nō
mētior: quod Lingonis de priore nostro factū est: præter
spem, præter intentionē episcoporū & meā factū est. Sed
est qui nolentiū quodāmodo extorquet assensum: & suo
arbitrio etiā aduersas hoīm uoluntates prout uult subser
uire cōpellit. Qn̄ enim ego periculū quod mihi timui, illi
æquè nō metuere, quē diligo tāquam meipsum? Qn̄ ego
illorū cōsortiū non horrere, qui alligant onera grauia &
importabilia, & imponunt humeris hoīm, digito aūt suo
nolunt ea mouere? Factū est tn̄ quod factū est: contra uos
nihil: cōtra me plurimū. Mihi bacul⁹ imbecillitatis meæ
subtractus est: mihi lumē oculorū meorū ereptū est: mihi
abscissum dextrū brachiū meū. Oīa excelsa ista & fluctus
isti super me trāsierūt. In me transierūt iræ. Mihi euadēdi
nulla ex parte patet uia. Vnde onera fugio, inde subeo in
uitus & ingratus. Durū mihi sentio contra stimulū calci-
trare. Tolerabilius fortasse spōtaneo quàm nolenti & re-
nuenti fuisset. Nā si quid uiriū in me est, nónne id facilius
meis quàm alienis humeris exercerem? Sed acqesco aliter
disponēti: cū quo utiq; aut iudicio aut uiribus contende
re, nec cautū mihi omnino, nec possibile est. Sed nec regi.
Siquidē terribilis est etiā apud reges terræ. Horrēdū est
Psal. 75. incidere in manus dei uiuētis, etiā tibi ô rex. O quàm mo
Heb. 10. lestis aurib⁹ audiem⁹ cōtraria tā bonis principiis uestris.
O quàm amarior ecclesiæ mœror post tāta prælibata gau
dia: si frustrari (qđ absit) cōtigerit tam iocunda spe singu
laris clypei sui uestræ indolis, sicut hactenus est experta.
Heu corruit uirgo Remēsis ecclesia: nō est q subleuet eā.
Corruit & Lingonēsis: non est q porrigat manū. Auertat
diuina clemētia à corde & cōsilio uestro super dolorē no-
strū adiicere, cumulare tristitiā sup tristitiā. Quis mihi tri-
buat mori, ne uideā regē bonæ opinionis, sed spei melio-
ris, conari dei cōsilio obuiare: irritare aduersus semetipm
summi iudicis irā: pedes patris orphanorū madefacere la-
chrymis afflictorū: pulsare cælos clamorib⁹ pauperū: san-
ctorū precib⁹: iustisq; q̄rimoniis clarissimæ sponsæ xp̄i: q̄
est ecclesia dei uiuētis? Absit, absit. Meliora speram⁹: ex-
pectam⁹ iucūdiora. Nō obliuiscef misereri deus: nec cōti-
nebit in ira sua misericordias suas. Nō cōtristabit per illū
& de illo ecclesiā suā, per quē & de quo in tātis iam lætifi-
cauit. Quē suo munere contulit, sua longanimitate serua-
bit: & si qd aliter sapitis, & hoc ipsum uobis reuelabit: &
erudiet corda in sapiētia. Hoc optam⁹, hoc oramus die ac
nocte. Hoc sentite de nobis: hoc sentite de nostris. Nō in
fringef ueritas hæc in nobis, non imminuef honor regis,
regniq; utilitas p nos. Gratias aūt agim⁹ uræ clemētiæ p
benigno responso qđ à uræ dignatione meruim⁹. Verum
tn̄ dilatio terret nos, qui uidem⁹ terrā datā prædæ & dire
ptioni. Terra uestra est, & in hoc planè cognoscim⁹ & do
lemus dedecus regni uestri: qđ uos iure abhorrere man-
dastis, si nō fuerit qui defendat. Nā in quo alio regia maie
stas, rectè in eo qđ factum est, imminuta dicaf? Electio rite
celebrata est: electus fidelis est. Non aūt esset fidelis: si uræ
& nō per uos habere uellet. Necdū ad uestra manū exten
dit: necdū ciuitatē uestrā ingressus est: necdum prorsus se
intromisit de aliquo: quāquā inuitatio cleri & populi, &
oppressorū afflictio, & uota bonorū id ab eo uehemētissi
me flagitarint. Quæ cū ita sint: opus est, ut uidetis, matu-
ratione cōsilii: nō min⁹ uestro honori, quàm nr̄æ necessi-
tati. Et nisi per p̄sentes nūcios expectanti populo q uester
est, serenitas uestra p uoto respōderit: multorū religioso-
rum aduersum uos (qđ non expedit) deuota uobis nunc
corda turbabitis, & regalib⁹ uestris ipsis quæ ad ecclesiā
pertinent, nō paruū, ut ueremur, incommodū acquiretis.

Ad dn̄m papā Innocentium pro Falcone Lugdu
nēsi archiepiscopo. Epistola. CLXXI.

QVi in aliorum negociis totiens exauditus sum,
puto in pprio non cōfundar. Ego dn̄e mi cau-
sam archiep̄i mei meam duco: utpotè membrū
quod nil à se ducat alienum, quod capitis sit.
Quod tamen non dicerē si homo ipse sibi assumpsisse ho-
norem: & non magis à deo uocatus tāquam Aaron. Nec
enim ab alio æstimauerim factū qđ uota tot hoīm tam faci
le conuenerunt in eum: ut non dico contradictio: sed nec
cunctatio ulla fuerit. Et meritò. Est quippe illustris: nō mi
nus mentis generositate quàm sanguinis est, scientia, est
uitæ honestate. Deniq; famæ eius integritas nec inimici
quidē dentem ueretur. Quod ergo de tali, & tali modo fa
ctum est: dignum profectò est ut fauor apostolicæ gratiæ
prosequaf, & honoris plenitudine, quæ sola deest, gaudia
plebis suæ consueta benignitate, imò debita liberalitate
accumulet. Hoc uniuersa eccl'ia instātissima supplicatiōe
deposcit: hoc puer uester solita præsumptione efflagitat.

Ad eundem in persona Godefridi Lingonensis
episcopi. Epistola. CLXXII.

INter crebra mala quæ his diebus in ecclesiis ui
dentur accidere occasione electionum: dn̄s de
cælo pspexit super matrē nostrā Lugdunēsem
ecclesiam: qui decedēti piæ memoriæ Petro ar-
chiepiscopo, uirū optimū Falconē decanū in omni pace
substituit. Peto dn̄e ut qui à suis concorditer est electus,
utiliter promotus, rite cōsecratus: à uobis honoris sui of-
ficiiq; plenitudinē cōsequatur. Quod utiq; audere me fa-
cit nō meriti conscientia, sed debiti. Debiti dico: nō solū
quo id à me illa ecclesia iure metropolitico exigit: sed qa
in hoc positus sum ut testimonium perhibeam ueritati.

Ad ipsum Falconem. Ep'la. CLXXIII.

SCripsimus ad dn̄m papam dn̄s ep̄s & ego pro
uobis, prout oportere putauimus: & habetis
exemplar literarū. Habemus autē in uoluntate
in æternū non deficere uobis p uiribus: ppter
bonum quod de uobis cōfidimus. Vestra autē interest fa-
cere ut nō cōfundamur sic cōfidētes. De cætero si inueni
gratiā in oculis uestris: intelligite super egenos & paupe
res illos qui sunt apud benedictionē dei. Quod enim uni
ex illis feceritis: mihi, imò christo, facietis. Nam & paupe
res sunt, & habitant inter pauperes. Hoc præcipuè obse-
cramus, ut Sauiniacenses monachos prohibeatis ab infe-
statione eorū: qm̄ calūniantf eos iniuste, ut putamus. Aut
si se cōfidūt habere iustitiā, iudicate inter illos. Filius no-
ster abbas Albericus, etsi suis meritis cōmendabilior, no-
stris tamen precibus uobis ut commendatior sit obsecra-
mus. Tenere quippè diligo eum, tanquā mater unicum fi-
lium: & diliget eum qui diligit me. Deniq; in eo experiar
si me curatis. Quò enim longe à me positus est: eò magis
necessariam habet paternam uestram consolationem.

Ad canonicos Lugdunenses de cōceptiōe sancte
Mariæ. Ep'la. CLXXIIII.

INter ecclesias Galliæ constat profectò Lugdu
nensem hactenus præeminuisse, sicut dignitate
sedis: sic honestis studiis, & laudabilib⁹ institu
tis. Vbi cm̄ æque uiguit disciplinæ censura, mo
rum grauitas, maturitas cōsiliorum, authoritatis pōdus,
antiquitatis insigne? Præsertim in officiis ecclesiasticis
haud facile unquā repentinis uisa est nouitatibus acquie-
scere: nec se aliqn̄ iuuenili passa est decolorari leuitate, ec-
clesia plena iudicii. Vnde miramur satis quid uisum fuerit
hoc tempore quibusdam uestrum uoluisse mutare colorē
optimū, nouā inducendo celebritatē, quam ritus ecclesiæ
nescit, nō probat ratio, non commēdat antiqua traditio.
Nūquid patribus doctiores aut deuotiores sumus? Peri-
culose præsumimus quicquid ipsorū in talibus prudētia
præteriuit. Nec uerò id tale est: quod nisi prætereūdū fue
rit: patrū quieuerit oīno diligētiā prætermisse. ¶ At ualde
honorāda est (inquis) mater dn̄i. Bene ammones: sed ho-
nor reginæ iudiciū diligit. Virgo regia falso non eget ho
nore: ueris cumulata honorū titulis, infulis dignitatum.
Honora sanè integritatē carnis, uitæ sanctitatem. Mirare
fœcunditatē in uirgine: prolem uenerare diuinā. Extolle
nescientē uel in concipiendo concupiscentiam: uel in pa-
riendo dolorem. Prædica reuerendam angelis, desideratā

gentibus,patriarchis prophetisq́ꝫ præcognitam,electam
ex omnibus,prælatã oibus.Magnificã gratiæ inuẽtricẽ,
mediatricẽ salutis,restauratricẽ seculoru. Ex alto deniqꝫ
exaltatã super choros angelorum,ad cælestia regna.Hæc
mihi de illa cantat ecclesia: & me eadem docuit decanta-
re.Ego uerò qđ ab illa accepi,securus & teneo & trado:
quod nõ,scrupulosius,fateor,admiserim.Accepi sanè ab
ecclesia illũ diem cũ summa ueneratione colendũ,quo as-
sumpta de seculo nequam:cælis quoque intulit celeberri
morũ festa gaudiorũ. Sed & ortũ uirginis didici nihilo-
minus in ecclesia &ab ecclesia indubitãter habere festiuũ
atqꝫ sanctũ:firmissime cũ ecclesia sentiẽs in utero eã acce-
pisse ut sancta prodiret.Et de Hieremia siquidem lego ꝙ
Hiere.1. priusquam de uentre exiret,sanctificatus sit.Et de Ioanne
Lucæ.1. baptista nõ secus sentio,qui ex utero dñm in utero sensit.
Videris etiã tu an & de sancto Dauid idipsum liceat opi-
Psal.70. nari,pro eo quod dicebat deo:In te(ait)cõfirmatus sum
ex utero:de uentre matris meæ tu es protector meus.Itẽ:
Psal. 21. De uentre matris meæ deus meꝰ es tu:ne discesseris à me.
Et Hieremiæ quidẽ sic dictũ est:Priusquam te formarẽ in
utero,noui te:& antequã exires de uulua,sanctificaui te:
Quàm pulchre inter figurationẽ ĩ utero, & parturitionẽ
ex utero diuinũ distinxit oraculũ,ut illã tantum præco-
gnitã:istam & sanctitatis munere præornatã ostenderet:
ne quis ꝓphetæ prærogatiuã de sola præscientia seu præ-
destinatione putauerit æstimãdam.Esto tñ ut hoc de Hie
remia cõcedamus.Quid respondebiť de Ioanne baptista,
quẽ angelus prænũtiauit spiritu sancto repletũ iri adhuc
in utero matris suæ? Prorsus hoc ad prædestinationem
præscientiámue referri posse non arbitror.Verba nempe
angeli(sicut ipse prædixit)completa absqꝫ dubio sunt in
tempore suo:& quẽ prælocutus est spũ sancto replendũ:
nõ est phas credere nõ repletũ:idq́ꝫ loco & tempore quo
prædixit.Certissime aũt sanctus spũs quẽ repleuit,sancti-
ficauit.Cæterũ quatenꝰ aduersus originale peccatũ hæc
ipsa sanctificatio ualuerit siue pro isto siue pro illo ꝓphe-
ta:uel si quis alius simili præuentus gratia fuerit,non te-
mere dixerim.Sanctificatos tamẽ nõ dubitauerim dicere,
quos deus sanctificauit:& cum eadem sanctificatione pro
diisse ex utero,quã acceperũt in utero:nec reatũ quem in
conceptione traxerũt,ualuisse ullatenus horũ natali iam
donatã præpedire seu præripere benedictionem.Attamẽ
quis dicat spũ sancto repletũ,manere adhuc filiũ nihilo-
minus iræ:& si mori in utero cõtigisset cũ hac plenitudi-
ne spũs,pœnas luiturum dãnatiõis? Durũ est.Minime tñ
ausim hinc quippiã mea sentẽtia diffinire.Sed quicqd de
hoc sit,merito ecclesia quæ cæterorũ non natiuitatẽ sed
mortẽ sanctorũ iudicat & prædicat pretiosam : singulari
quadã exceptiõe festis præfert gaudijs:ueneraturq́ꝫ illius
Lucæ.1. natalẽ,de quo nũtiãte angelo singulariter legiť.Et multi
in natiuitate eius gaudebũt.Cur enĩ nõ sit illiꝰ exitus san
ctus:ac proinde festiuꝰ & lætus:qui potuit exultare & in
utero? Quod itaqꝫ uel paucis mortaliũ constat fuisse col-
latũ:phas certè nõ est suspicari tantæ uirgini esse negatũ,
per quã oĩs mortalitas emersit ad uitã. ¶ Fuit ꝓculdubio
& mater dñi ante sancta quàm nata. Nec fallitur oĩno san
cta ecclesia,sanctũ reputans ipsum natiuitatis eius diem:
& omni anno cũ exultatione uniuersæ terræ uotiua cele-
britate suscipiẽs.Ego puto ꝙ & copiosior sanctificatiõis
benedictio in eam descẽderit:quæ ipsius nõ solũ sanctifi-
caret ortũ:sed & uitam ab omni deinceps pctõ custodiret
immunẽ:qđ nemini alteri in natis quidẽ mulierũ crediť
esse donatũ.Decuit nimirũ reginam uirginũ singularis
priuilegio sanctitatis,absqꝫ omni pctõ ducere uitam:quæ
dũ peccati mortisq́ꝫ pareret peremptorẽ,munus uitæ & iu
stitiæ oibꝰ obtineret.Sanctꝰ igiť ortꝰ:qm̃ immẽsa ꝓdiẽs
ex utero sanctitas sanctũ fecit illũ. Quid adhuc addendũ
his putamus honoribꝰ? Vt honoreť(inquiũt)& cõceptꝰ
qui honorandũ præiuit partũ : qm̃ si ille nõ præcessisset,
nec iste esset qui honorať. Quid si alius propter eandem
causam etiã utriqꝫ parẽti eius festos honores asserat defe-
rendos? Sed de auis & proauis idipsum posset pro simili
causa quilibet flagitare:& sic tenderetur in infinitũ:& fe
storum nõ esset numerus.Patriæ est,non exilij,frequẽtia
hæc gaudiorũ,& numerositas festiuitatũ ciues decet,nõ
exules.Sed ꝓferť scriptũ supernæ (ut aiunt) reuelatiõis,
quasi & quiuis nõ queat scriptum æque ꝓducere in quo
uirgo uideať idipsum mandare & de parẽtibus suis:iuxta
dñi mandatũ dicentis:Honora patrẽ tuũ & matrẽ tuam. Ex.
Ipse mihi facile persuadeo scriptis talibus non moueri:
quibus nec ratio suppeditare,nec certa inuenitur fauere
authoritas.Nã quid consequentiæ habet:ut quoniã san-
ctum præcessit natalem conceptus: propterea reputeť &
ipse sanctus? Nunqd qm̃ præcessit eum: fecit & sanctum?
Quia si præcessit ut esset:nõ tñ ut sanctꝰ esset.Vnde eteñ
illa ipsi sanctitas quã secuturo trãsmitteret? An nõ potiꝰ
quia præcessit absqꝫ sanctitate conceptꝰ:oportuit nimirũ
sanctificari conceptam,ut sanctus sequeretur iam partus?
An fortè mutuatꝰ sit sanctitatẽ à posteriori prior? Potuit
sanè illa quæ in iam cõcepta,facta est sanctificatio, ad ipm
qui sequebatur transire natalem: redire uerò retrorsum
ad conceptum qui præcesserat,iam omnino non potuit.
Vnde ergo conceptionis sanctitas? An dicitur sanctifica-
tione præuenta:quatenus iam sancta conciperetur:ac per
hoc sanctus fuerit & conceptus:quẽadmodũ sanctificata
iam in utero dicitur,ut sanctus consequeretur & ortus?
Sed nõ ualuit antè sancta esse quàm esse. Siquidẽ nõ erat
antequã cõciperetur.An fortè inter amplexus maritales
sanctitas se ipsi conceptioni immiscuit,ut simul & sancti-
cata fuerit & concepta? Nec hoc quidem admittit ratio.
Quomodo nanqꝫ aut sanctitas absqꝫ spũ sanctificãte:aut
sancto spiritui societas cũ peccato fuit: aut certè peccatũ
quomodo non fuit,ubi libido nõ defuit? Nisi fortè quis
dicat de spiritu sancto eam,& non de uiro cõceptã fuisse.
Sed id hactenus inauditũ. Lego deniqꝫ spiritũ sanctũ in
eam,nõ cũ ea uenisse:dicente angelo:Spiritus sanctus su
perueniet in te.Et si licet loqui qđ ecclesia sentit(& uerũ
ipsa sentit)dico gloriosam de spiritu sancto cõcepisse:nõ
autem & cõceptam fuisse, dico peperisse uirginem:nõ ta-
men & partam à uirgine. Alioquin ubi erit prærogatiua
matris domini qua singulariter crediť exultare & mune-
re prolis,& integritate carnis:si tantundẽ dederis & ma-
tri ipsius? Nõ est hoc uirginẽ honorare:sed honori detra
here.Si igitur ante conceptum sui sanctificari minime po
tuit,qm̃ non erat:sed nec in ipso quidẽ cõceptu, propter
peccatũ quod inerat: restat ut post cõceptũ in utero iam
existẽs,sanctificationem accepisse credatur, quæ excluso
peccato sanctã fecerit natiuitatẽ:non tamen & cõceptio-
nem.Quamobrẽ & si quibus uel paucis filiorũ hominum
datum est cum sanctitate nasci:nõ tamen & cõcipi:ut uni
sanè seruaretur sancti prærogatiua cõceptus : qui omnes
sanctificaret:solusq́ꝫ absqꝫ peccato ueniẽs,purgationem
faceret peccatorũ.Solus itaqꝫ dñs Iesus de spiritu sancto
cõceptus:quia solus & ante conceptũ sanctus.Quo exce-
pto: de cætero uniuersos respicit ex adam natos, quod
unus humiliter de semetipso ac ueraciter cõfitetur.In ini Psal.
quitatibus (inquiens) conceptus sum:& in peccatis con-
cepit me mater mea. Cum hæc ita se habeant, quænã iam
erit festiuæ ratio conceptionis? Quo pacto inquã aut san
ctus assereretur conceptus,qui de spiritu sancto non est: ne
dicam de peccato est:aut festus habebiť qui minime san-
ctus est? Libẽter gloriosa hoc honore carebit,quo uel pec
catũ honorari,uel falsa induci uidetur sanctitas. Alioqn
nulla ei ratione placebit cõtra ecclesiæ ritum præsumpta
nouitas,mater temeritatis,soror superstitionis,filia leui-
tatis.Nam si sic uidebatur:consulenda erat prius aposto-
licæ sedis auctoritas:& non ita precipitanter atqꝫ incon-
sulte paucorum sequenda simplicitas imperitorũ.Et ante
quidem apud aliquos errorem cõpereram: sed dissimula
bam,parcens deuotioni, quæ de simplici corde & amore
uirginis ueniebat.Verũ apud sapiẽtes,atqꝫ in famosa no
biliq́ꝫ ecclesia,& cuius specialiter filius sum,superstitione
deprehensa

deprehensa, nescio an sine graui offensa etiam uestri oĩm dissimulare potuerim. Quæ autẽ dixi: absq; pręiudicio sanè dicta sunt sanius sapiẽtis. Romanæ præsertim ecclesiæ authoritati, atque examini totum hoc sicut & cætera quæ eiusmodi sunt uniuersa reseruo: ipsius, si quid aliter sapio paratus iudicio emandare.

Ad patriarchã Hierosolymorũ. Epl'a. CLXXV.

PAtriarchalib⁹ scriptis sæpi⁹ uisitat⁹: ingrat⁹ iã uidebor si nõ rescripsero. Atsi saluto eũ qui me salutauit: quid amplius feci? Tu eñ me præuenisti in bñdictionib⁹ dulcedinis: tu me prior dignat⁹ es tuis trãsmarinis epl'is uisitare: tu mihi primas humilitatis charitatisq; prærıpuisti partes. Quid condignum iam referam? Nihil mihi deniq; reliquisti quod pari queam rependere uice: qui etiam de thesauro seculorũ mihi impartire curasti, id est de ligno dñi. Quid tamen? Debeo'ne omittere quod possum, quoniam qđ debeo minime possum? Affectũ saltẽ uoluntatemq; aperio rescribãdo duntaxat, atq; resalutando: quod solum interim p tot utiq; spatia terræ & maris licet. Ostendã autẽ si unquam accepero tẽpus, me nequaquã diligere uerbo sine lingua sed opere & ueritate. Sup milites repli ponite quæso oculos uestros: & tantæ pietatis uiscera, tam strenuis eccl'iæ propugnatoribus aperite. Hoc siquidem acceptum erit deo, & gratum hominibus: si fouetis eos qui suas animas pro fratribus posuerunt. De loco autẽ ad quem nos inuitatis: frater Andreas dicet uobis uoluntem nostram.

Ad dominũ papã Innocẽtiũ, ex persona Alberonis Treuerẽsis archiepiscopi. Epl'a. CLXXVI.

VOluntas cordis mei & desiderium satis inquietum adeundi & uidendi desideratam beatitudinis uestræ præsentiã: sed & cognoscendi certius quæ circa uos sunt: rursumq; qualiter se habeant nostra, uobis uicissim diligentius intimandi: iamdudum itineris me ammonet, atq; indesinenter solicitat. Cæterum terræ ac diei malitia, & præter instantiam meã quotidianum etiam nonnulla uestræ necessitatis causa impeditus: uotũ facere satis non potui usq; adhuc, sed nec dum possum. Sed quid? Sanum iustumq; propositum, nũquid omittendum ex toto fuit quia ex toto adimpleri nõ potuit? Fuit ergo consilij, per hunc uenerabilem. H. Tullensis ecclesiæ archidiachonũ interim saltem aliquatenus consolari conceptum iã olim desideriũ, curamq; reuelare quã patior. Nec eñ fidelior, studiosior, cautiorue illo ad manũ esse potuit siue in perferẽdo ad uos quæ nos illi iniũgimus: siue in referendo ad nos si qua uestræ dignationi placuerit remandare. Itaq; de beneplacito, de statu curiæ, ac uestræ sospitate psonæ, & si quid blãdi aura secũdior à diuina clemẽtia recens fortè spirauerit ecclesiæ aduersus schismaticorum procacem, sed inefficacem rabiem desudanti: de his oĩbus pleni⁹ instrui cupimus & supplicam⁹. Porrò nostrã citramõtanã eccl'iam tã in nr̃o quam in Frãcorũ regno noueritis fortem in fide, pacificã in unitate, deuotã in uestra obedientia, promptã ad seruitium. Nequaquã nos Beneuenti, nõ Capuæ, nõ ipsi⁹ Romæ terret, deo sic iudicãte, amissio: sciẽtes eccl'iæ statũ nõ armis

Psal.26. æstimari, sed meritis. Ipsius quippe non alterius agnoscimus uoces illas in psamo. Si consistãt aduersum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat aduersum me prælium: in hoc ego sperabo. Propterea & nos quia de ecclesia sumus: non timebimus dũ turbabitur terra, & transferentur mõtes in cor maris. Glorietur tyrãnus Sycul⁹ quãtũ uult, glorietur in malitia q potẽs est in iniquitate: no-

2.Co.12. stra autẽ uirtus ĩ infirmitate perficit. Ecclesia qñ infirmatur Pauli magisterio didicit esse potẽtior. Didicit è regione & à Salomone q prosperitas stultorum occidit eos. Dedi-

Prouer.1. cit & stultum firma radice cum uiderit, statim maledicere

Iob.5. pulchritudini eius. Ideo cum sancto Dauid sese utroque consolatur: & hostium uidelicet casu: & liberatione sui.

Psal.19. Ait siquidem: Hi in curribus & in equis: nos aũt in noĩe dñi dei nr̃i inuocabimus. Ipsi obligati sunt, & ceciderũt: nos autem surreximus, & erecti sumus. Hæc pauca uobis consolandi gratia de quibus certus fui, fideli attestatione intimandum esse putaui: ad reuelandam uel eũ aliqua parte eã quæ uestra uiscera incessanter affligit solicitudo omnium ecclesiarũ. Hoc quoq; addo, dñm regem, deo est cõfortãte, feruere & accingi ad liberationẽ ecclesiæ: & parare sibi exercitũ multum nimis: nos quoq; fideliter ad hoc ipsum pro uiribus laborare, exhortari, & solicitare quos possumus, & cum tempus aduenerit, non expensis, nõ personæ propriæ parciturum.

Ad eundem in persona eiusdem.

Epistola. CLXXVII.

NVnquid petiui episcopatũ à domino meo? Et si forte cathedrã affectaui: sed non Treuerẽsem. Sciebam quippe domum exasperantẽ, populũq; duræ ceruicis. Oderã illos: q semp in fece discordiæ iacuissent, eccl'iæ resistentes. Pro qua si quos labores qñq; sustinui, nõ me piget, sed hũc inde fructũ nec speraui: nec uolui. Laboraui sustinẽs: libẽs quidẽ: sed non hac spe præmij. Durã puinciam nactus sum: pctis meis exigẽtibus. Inter cætera quibus angor, suffraganeos accepi iuuenes & nobiles. Adiutores esse deberẽt: & utinam nõ aduersarentur. Sed supersedeo: per aliũ malo ut innotescant uobis mores eorum & studia, si nescitis. Dico tamẽ, ius, pax, honestas, religio: in nr̃is episcopatibus perierunt. Malũ quod pro debito officij dissimulare non audeo, breuiter simpliciterq; intimaui: ut quod non placet prouidẽtiæ uestræ p me corrigi: per me saltem uobis qui corrigere potestis innotescat: ne oĩno uacuũ uidear portare nomen archiepi. Et mihi melius quidem esset non ascẽdisse: quàm sic descendere cũ rubore. Sed de me quæ cura? Bene quod dignus sum patiar, tanquam male oprans. Sim certè opprobrio etiã meis, sua spe nimirum frustratis, quã de me ut sibi me præesse uellent cõceperant: dum comperiant ecclesiæ suæ per me magis imminui dignitatẽ: cuius per me etiã antiqua damna restitui posse putauerãt. Hæc omnia sustineo: & si nõ libenter, certe patiẽter: ne unquã uidear recalcitrare obedientiæ: pro qua etiam dare animam si necesse sit debere me fateor. Verum hoc solicitudinem uestram attendere uelim: creationis iniuriã respicere ad creãtẽ: & uires quas mihi subtrahitis, uobis minuitis: & contẽptus meus & deiectio mea, redundat in uos. Multa habeo conqueri uobis de uobis: sed reseruo ea patẽda nuncio: quem noui ad hoc satis industrium & fidelem. Significo etiam uobis sustinere nos periculũ in falsis fratribus. Legati quippe schimaticorum intrant & exeunt ad quosdam nostris liberius quàm solebant: & uerba tyranni Seculi familiariter admittuntur.

Ad dominũ papam Innocentiũ p Alberone Treuerẽsi archiepiscopo. Epistola. CLXXVIII.

AMantissimo patri & dño Innocentio summo põtifici: su⁹. B. q su⁹. Fideliter loqr: qa fideliter amo. Nec eñ syncer⁹ ẽ amor ubi dubietatis scrupulus, suspicionis fecẽ retinet. Querimonia dñi Treuerẽsis, nõ ẽ ci⁹ soli⁹, sed cõis multorũ: eorũq; præcipuè q synceriori affectu uos diligũt: Vox una oĩm qui fideli apud nos cura populis præsunt iustitiam ĩ ecclesia depire ãnullari eccl'iæ claues: epalẽ oĩno uilescere authoritatẽ, dũ nemo epõrũ ĩ prõptu habeat ulcisci iniurias dei, nulli lice at illicita quæuis ne in ppria quidẽ parochia castigare. Causã referũt ĩ uos curiãq; romanã. Recte gesta ab ipsis (ut aiũt) destruitis: iuste destructa statuitis. qq; flagitiosi & cõtẽtiosi de ppl'o siue de clero aut etiã ex mõasterijs pulsati currũt ad uos, redeũtes iactãt & gestiũt se obtinuisse tutores qs magis ultores sẽsisse debuerãt. An nõ gladi⁹ Phinees prõptissime atq; iustissiẽ educt⁹ fuerat ad cõdẽnãdũ incestuosũ cõcubitũ drogonis & milisẽ? Sed cõfus⁹ atq; retus⁹ abijt retrorsũ: scuto nimirũ aplice defẽsiõis opposito. Proh pudor, quos cachinos res ista mouit & mouet eccl'ie inimicis: eisq; etiam ipsis quorũ fortasse metu aut fauore

F

a recto tramite abducti sum⁹. Amici confunduntur: fideli
bus insultatur: episcopi ubiq; in opprobrium ueniunt &
contemptum quorum datum recta iudicia contemnūtur
uestræ quoque plurimū derogatur authoritati. Ipsi sunt
enim qui honorem uestrum zelant, qui uestra pro pace &
exaltatione laborant fideliter quidem: sed uereor ne inef-
ficaciter. Quid uobis uires minuitis, quid robur uestrum
deprimitis? Quousq; retūditis arma fidelia militantia uo
bis: humiliatis cornua erecta uestræ uirtutis & salutis?
Plorans plorat desolationem suam apud Tullum ecclesia
sancti Gengulfi: nec est qui cōsoletur eam. Quis em̄ se op-
ponat brachio excelso, torrentis impetui, summæ arbi-
trio p̄tātis? Eandem se sustinere b̄tūs Paulus uiolentiam
apud Virdunū cōqueriť, archiep̄o iam nō ualente eū de-
fendere ab insania monachorū: quippe apostolicis sustē-
tationibus amplius cōfortata: quasi nō satis per se insani-
rent. Quid quæso nouæ rōnis tādem inuētū est, ut qđ se-
mel bonæ famæ & uitæ canonicis ur̄a fuerat ꝓuida & ne-
cessaria dispēsatione concessum, secūdo cōmfirmatum, ter
tio (ut aiunt) roboratū, rursum ueniat in ius, reuocetur in
discussionē? Siquidē & duo illa supra memorata, per uos
nihilominus sancita, per uos & conuulsa dicunť. Talibus
hostijs non promeretur deus: heu non placatur ira: nō cō
ciliatur gratia: non prouocatur m̄ia. Pro his at similib⁹,
necdū auertiť furor dn̄i: sed adhuc brachiū eius extēsum:
Hier. 1. & uirga illa apud Hieremiam uigilans super peccata no-
stra. Et quidem iratus est deus schismaticis: sed catholicis
nequaquā propitius. Ecclesia quoq; Mentensis grauiter (ꝙ
uobis bene compertum est) episcopi & clericorum con-
tentione periclitatur. Super quo quid decernere uobis
placuerit, uos scitis: sed pax nondum est nec proxime fu-
tura speratur. Ego (ut quod super his meæ uisum est par
uitati non taceā) & hoc & duo illa alia, Tullense dico ac
Virdunense terminanda negocia securius metropolita-
no acq; conuenientius posse committi putauerim: qui &
omnia nouit: & in multis probatus, ecclesiæ testimonio fi
delis inuentus est. Alioquin uidere quid illis episcopati-
bus faciatis, Metēsi scilicet atq; Tullensi: quia (ut uerum
fatear, uidentur esse absq; episcopis. Et utinam absq; tyrā
nis. Tales cum defensantur, sustentantur, honorantur, fo-
uentur: mirantur nimirum & scandalizantur multi: qui il
la in moribus & uita eorum certissime sciunt, quæ magis
essent non dico in episcopis: sed etiā in quibuslibet secu-
laribus damnanda penitus & execranda. Quæ quidē &
me scribere puduit: nec uos decuisset audire Esto qđ ne-
mine accusante non possint deponi: nunquid tamē quos
passim accusat fama, apostolicæ sedis essent familiaritate
speciali donādi, uel amplius exaltandi? Quoniam erit me
rite suæ uel sacerdotalis sanctitatis uel episcopalis hone-
statis obtinuit Metensis ut & electio facta à canonicis, ad
nutum eius una cum ecclesiæ libertate cassetur: & primice
rius ad consilium eius contra illius ecclesiæ preuilegia eli
gatur? Quam iusti⁹ honestiusq;, si uestræ placuisset discre
tioni, homo maiori dignus honore, debito proprioq; nō
priuaretur. Treuerensem dico: quem & ab hoc & à cæte-
ris diœcesis suæ terminādis negotijs quasi suspectum aut
minus expertum non sine murmure multorum deum ti-
mentium exclusistis. Credite fideli uestro: quia prouinciæ
illi, quantum comperi, omnino nō expedit. Hæc scribens,
præsumptionis metuerem notam: si nescirem cui, & nesci
rer qui scribam. Sed noui ingenitā mansuetudinē uestrā:
noui & me notū uobis, & affectum quo hæc audeam apud
uos, dulcissime atq; amantissime pater. Iterū de Treueren
si ut sciatis qualiter nuncium ei⁹ suscipi oporteat, & uerba
que portat: dico uobis ꝙ magnū locū tenet in regno illo:
uobis & ecclesiæ dei homo fidelis, & cōstās, & nullatenus
maleuolis subuersoribus assensum p̄bens: à qb⁹ nō deest
ei frequens & satis importuna tentatio: nec deerit insulta
tio, si quominus à uobis eū exaudiri contigerit. Nūciū in
fine cōmendare uolui: sed satis eū suæ honestatis commē
dant merita: præcipuæq; amor specialis & fidelis deuotio
qua ipsum uobis firmiter inhærere si nō crederem, nequa
quā per eum tam familiaria scriberem.

Ad eundē pro eodem. Epistola. CLXXIX.

QVomodo malitia uincit sapientiam? Nosti pie
dn̄e, nosti Treuerensem arciepiscopum? Scio
q̄a nosti. Nosti & illū sancti Maximini non san
ctū abbatē? Puto quia nō nosti. Quis dignior
honore illo priori? Sic nemo cōfusiōe dignior isto sequē
ti: & tamen iste honoratus est: ille opprobrio dat⁹. Quid
peccauit archiep̄s? Prædā ecclesiæ suæ recupauit, captiuā
ecclesiā de manu laica liberauit. Nunq̄d ꝓ bono redditur
malū, & odiū ꝓ dilectione? Hic quæso hic euigilet ocul⁹
pietatis, & semotis paulisp occupatiōib⁹, cōsideret quātū
subreptum sit ei ut talis qualē pudet dicere talem qualem
tu ipse nosti faciat opprobrium uicinis suis, inimicis tuis.
P̄ijssime p̄r affect⁹ filialis loquiť. Hucusq; cōdoluim⁹ mise
ro & miserabili archiep̄o. Verū ex hoc iā si nō fuerit emen
dātū: dolor cordis n̄ri & cōpassio ex intimis medullis, to-
ta trāsibit ad illū p quē potuit emēdari. Sunt & aliæ læsio
nes præfati uiri, quas cū alleuiaueritis, uobis proculdu-
bio laborabitis. Quicq̄d dulcissimi domini mei nomē de
colorat: cor meū excoriat.

Ad eundem pro eodem. Epistola. CLXXX.

ITerum supplicatio, iterū p̄ces: & decies repe- Psal.
titæ nō desinēt. Nō desistim⁹: q̄a nō diffidim⁹.
Bonā causam habemus, & æquū iudicē q nō cū
ctabiť euacuare qđ subreptū est, cū apparebit
qđ uerū est: nec poterit īdē redire q uoluit irridere: sed ut
scriptū est, mētita est iniq̄tas sibi. Hoc solet h̄re præcipuū
ap̄l'ica sedes, ut nō pigeat reuocare qđ à se fortè dep̄hēde
rit fraude elicitū, nō ueritate ꝓmeritū. Res plena æq̄tate,
& laude digna, ut de mēdacio nemo lucreť: p̄sertim apud
sc̄tām & summā sedē. Hæc sciēs puer uester, secure suppli-
cat ꝓ Treuerensi, & sic īstat nō quasi in īcertū. Ego q̄ppe
ego hoīs illi⁹ noui merita, cām, intētionē. Propter qđ ho-
rū monachi eū uolūt lapidare? Quia male meruit? Sed fi-
deliter astitit: & multū seruiuit. Ob causæ iiustitiā? Sed i
iustū nemo nisi iniust⁹ causabiť: Q; de manu laica uēdica
uit imo recupauit sedi ep̄ali, monasterium, tāquā clauā de
manu Herculis extorquēs in manu fortiori. Ob prauitatē
intētiōis? Sed piū est reformare religionē ī mōasterio: ꝙ
ille intēdit. Absit dn̄s cordi dn̄i mei: ne iterū possit ei sub-
ripi à monachis: nō tam (ut simulāt) appetentibus liberta
tem, quàm fugitantibus disciplinam.

Ad Haimericū cancellariū. Ep̄la. CLXXXI.

SI uerbis cōtendere uelim ad beneficia q̄bus me
obruitis: idē erit acsi impetit⁹ sagittis, festucis
dimicē: nisi ꝙ hoc ioc⁹ uidebiť, illud dol⁹. F̄c̄tā
factis cōpēsari oportet: Verū id q̄dem multū ē
ad me. Nā unde sufficerē paup & modic⁹? Sed rebus paup
& uiribus: nō uolūtate. Equabo ergo b̄n̄ficia uotis, q̄ factis
nō possum. Desiderijs diues sum: affectib⁹ abūdo. Et certe
uer⁹ b̄n̄fic⁹, amplius nō req̄rit. Nā quō b̄n̄fic⁹: q nō & bene
uol⁹ sit? ¶Porro beneuol⁹ nil sibi chari⁹ ipsa æstimat bene
uolētia, qua beneuol⁹ noīať, & b̄n̄fic⁹ est. Deniq; beneuo-
lētia fructus est beneficij, nisi quis forte b̄n̄ficiū putet, q in
spe seruerit, aut timore dimiserit. Sed q̄s nō uideat hoc reli
ctum, illud uenditū, ueutrū datū? Oportet autē beneficiū
ut certe sit, esse gratuitū. Dāti itaq; repēdi q: quā grati⁹ ab
accipiēte nō pōt: quē si gratū habuerit qđ gratis accepit.
Et hæc beneuolentia creatur de beneuolentia dātis in ani
mo accipiētis: beneficio quidem interueniente. Hac me fa
teor locupletem: hanc de corde pleno dignā profecto offe
ro remunerationem meo benefactori: hanc deuot⁹ immo-
lo sacrificium laudis factori omnium pro salute mei bene-
factoris.

Ad Henricū Senonen̄, archiep̄m. Ep̄la. CLXXXII.

PRo multis uisus sum multoties scribere fateor
ꝓpter uos: & statuerā non facere ob uestrā odi-
bilē duritiā: sed charitas p̄ualebit. Volo uobis
amicos u̅r̄os retinere, & non dignamini: uolo
reconciliare

recōciliare inimicos,& nō patimini, Nō uultis hēre pacē: manib⁹ ac pedib⁹ accersitis uestrā cōturbationē:sed confusionem:sed depositionē. Multiplicatis uobis accusatores:defensores subtrahitis. Excitatis in uos olim sopita discrimina, prouocatis aduersarios, patronos offenditis. Vbiq; apud uos ꝑ rōne uolūtas,totū ꝑ impio,nihil ex timore dei. Qui de uobis nō rident inimici:nō cōquerūtur amici? Quō deuestitis hoīem:nō dico iudicio nō cōuictū sed nec uerbo uōuētū? Quātos hoc uerbū scandalizabit? quot ora ad subsannandū,quot corda ad succendēdū mouebit? Itáne putatis perisse iustitiam de toto orbe,sicut de uestro corde:ut hō sic ablatū perdat archidiaconatū? Sed uos forsitā plus amatis reddere,& ꝑdere: quàm grām de bñficio retinere. Nolite q̄so nolite facere hāc rē:quā q audierint oēs mirabunt,nemo laudabit. Hæc uobis mordacius audaciusq; quàm uelletis audire scripsi:sed nō ad insipientiam uobis, si uelletis corrigere.

Ad Cōradū regē Romanorū. Epl'a. CLXXXIII.

Scripta uestra & salutationes tā deuotus suscipio,quàm modic⁹ sum ad illa. Modicus dixeri dignitate,sed nō deuotiōe. Querimoniæ regis (Rom.13.) nr̄æ sunt, & maxīe illa quā dignāter exprimitis (Ibidem.) de inuasione imperij. Regis dedecus, regni diminutionē nunquā uolui:uolētes odit anima mea. Legi quippe. Oīs anima potestatib⁹ sublimioribus subdita sit. Et. Qui potestati resistit: dei ordinationi resistit. Quā tñ sententiam cupio uos & oīmodis moneo custodire in exhibēda reuerētia summæ & apostolicæ sedi,& beati Petri uicario: sicut ipsam uobis uultis ab uniuerso seruari impio. Sunt,quæ nō pu taui scribēda,pñs ea fortassis opportuni⁹ intimarē.

Ad dominū papā Innocētiū. Epl'a. CLXXXIIII.

Fratrē Andream lætum incolumēq; suscepim⁹, & læta nunciātē de uestra incolumitate & gloria,de pace & prosperitate eccl esiæ,de curiæ statu florente & ualente:postremo de gratia & beneuolentia quæ uobis apud uos perseuerat. Bene sua mīa deus dignatus est facere nobiscum:facti sumus lætantes. Verū qđ uobis de mittēdis ad uos fratrib⁹ placet,difficile adimplebit,præsertim cū non sit copia personarū quæ esse solebat. Siquidē præter illos q bini aut trini ad diuersa distinati sunt loca,tria ex eis noua monasteria ex quo à uobis discessimus,integre ordinata sunt:& adhuc restant alia ꝓxime ordināda. Curam⁹ tñ undecūq; euocare,quos uobis mittam⁹:cupientes ꝑ oīa uestris obedire mādatis.

Ad Eustachium occupatorem Valentinæ sedis. Epistola. CLXXXV.

Viro illustri Eustachi frater. B. salutē. ¶ Tibi uir illustrissime,& si nō scribo:opto tñ. Optare qs (2.Cor.3.) ꝓhibet? Affectui nec leges imperāt,nec principes dñantur. Liber est, & maxime si spū ducit, q̄a ubi spūs dñi ibi libertas. Inde est sane ausus iste meus de pñti quo ad tuā magnitudinē ꝓsumo scribere tanquā aliqs magnus:fateor nec iussus à te,nec rogatus,nec inuitatus. Sed quid si charitas iubet? Alius aliter fortasis accipiat:ego uirū nobilē,qͥ in me est,in uera charitate decre(Iohel.2.)ui his lr̄is suæ ipsi⁹ cōmonere salutis,exercitare à summo, reuocare ad cor,ꝓuocare ad grām. Quis scit si conuertat & ignoscat de⁹,& relinquat post se benedictionē? Imo qs nescit quas & quātas iā diuitias suæ bonitatis & longanimitatis thesaurisauit super eū misericors & miserator do(Psal.37.)min⁹? Deniq; miseret,pcit,expectat,dissimulatq; usq; ad huc,factus sicut homo nō audiēs:& nō habens in ore suo (Actu.6.) redargutiōes:tardās ferire:paratus ignoscere. Sed tu dñe (Roma.2) usq;quo? Tu,inquā,ô bone uir quousq; dissimulas, quousq; cōtenis? Durum tibi est contra stimulum calcitrare ignoras qa benignitas dei ad pœnitētiā te adducit? Quā diu aūt tu fm duritiā tuā,& cor impœnitens, thesaurisas tibi irā in die iræ? An nō fm duritiā qdē:sed fm uerecundiā? Quid refert fm quid pereas? O uerecūdia expers rationis,inimica salutis,toti⁹ ignara honoris & honestatis. (Eccle.4.) Hæc planè illa quā sapiēs loquit,cōfusio adducēs pctm̄.

Itáne uerecūdū est hoī uinci à deo:& ꝓbro ducit hūiliari sub poteti manu altissimi? Nō ita rex ille gl'iosus Dauid: Tibi soli peccaui,inqt,& malū corā te feci: ut iustificeris in sermōib⁹ tuis,& uicas cū iudicaris. Sūmū uictoriæ genus,diuiæ cedere maiestati,& authoritati mr̄is eccl'iæ nō reluctari,sūm⁹ honor & gl'ia. ¶ O puersitas. Nō pudet inquinari:& ablui pudet? Est pudor iuxta sapietē adducēs gloriā,si uidelicet peccare pudeat. Si non pudeat uel pec(Psal.50.)casse:& ita uel sera gl'ia nō carebis :reducente nimirū pudore quē culpa fugauerat. Secūdū tenēt btitudinis locū, quorū remissæ sunt iniquitates, & quorū tecta sunt pctā. Honorabile tegumētū,de quo legit: Cōfessio & pulchri(Eccle.4.)tudo in cōspectu ei⁹. Quis mihi tribuat uidere te in uestitu deaurato:ut dicam⁹ & tibi. Cōfessionē & decorē induisti,amict⁹ lumine sicut uestimēto? Reuertere Sunamitisre uertere ut intueamur te. Cōsurge cōsurge,induere fortitudine,induere uestimēto salutis. Surge q dormis,& exurge (Psal.31.) à mortuis:& illuminabit te xp̄s. A mortuo tāquā q nō est perit cōfessio. Vsq;quo obliuisceris te ī finē,usq;quo dormis in morte,decus nobiliū,fideliū fletus? Quādiu cōtra (Psal.95.) morē tuū pertinax,contra honorē tuū seq̄stris:contra salutē tuā rebellis? Quid illos egregios mores actusq; tuos (Ps.103.) eā dissimili pergis exitu consummare? Quō ætas ista quā (Cāti 6.) in mīa uberi reqescere oportebat,oīm ꝑteritorū luit pœ(Esai.52.)nas dierū tuorum,nec diluit culpas? Cur prohdolor,sola (Eph.5.) ueneranda canicies solita ueneratiōe fraudat:sola sine ho(Eccle,17)nore marcessit:quā uel maxime decuit honorari? Miserere aīæ tuæ placēs deo. Etem̄ qui hominib⁹ placet,confusi sunt:qm̄ deus spreuit eos. Breues dies hominis sunt:seni mors in ianuis est. Modicā habes prorsus modicū tēpus: cū his qui dicūt tibi euge euge. Sit etiā pro modico tibi iudicari ab ipsis,aut ab humano die:qui angelico examini iamiamq; es præsentād⁹:qui ad tribunal terrificū chri(Ecl.30.)sti ipso iam defectu naturæ miserādus urgeris. Illi te opor(Psal.52.)tet præparare iudicio,illi seculo conformare,illius curiæ (Iob.4.) affectare fauorem,formidare repulsam. Quid illorū sentētia cōturbaris,quorum nec laude probatus,nec uituperatione reprobus inueniris? Deniq; uani filij,hoīm mendaces filij hoīm in stateris:ut decipiant ipsi de uanitate in idipsum. Propterea qui te beatificant:in errorē inducūt,dātes uerba,munera reportātes. Vana hæc,atq; illa:sed uerba ampli⁹. Et decipitis de uanitate in idipm̄:sed tu magis (Psal.61.) deciperis,illi minus. Das quippe qđ utcūq; pluris est:& das ingratis,das immeritis. Siquidē tua,non te diligunt, (Esaiæ.3.) Imo certè nec te,nec tua:sed quæ sua sunt,quærunt. Tua quoad potuerūt uenabūtur adulationibus uanis & falsis. Molliti sunt sermones eorū super oleū:& ipsi sunt iacula. Et ideo dicebat dauid. Oleū aūt pctōris nō impinguet caput meum. Ab his laudat pctōr in desiderijs animæ suæ:& iniquus benedicit. Ab his ergo cauere nō ego,sed sapiēs doceat. Fili ait si te lactauerint pctōres:ne acqescas eis. Attende potius illi q iudicat ī æqtate ꝑ māsuetis terræ:quos (Psal.54.) tua nō pastoralis diligētia pascit,sed secularis premit po(Ps.140.)tētia,quā nō haberes super eos ullā,nisi data esset tibi de(Psal.9.)sup. Sed hæc est hora uestra,& potestas tenebrarum. Attēde autē. Iudiciū graue his q ꝑsunt,& potētes potēter tormenta patietur. Hoc si paues,caues,si negligis,incidis:& horrendū est incidere in man⁹ dei uiuentis. Auertat hoc (puer.1.) un⁹ & uer⁹ de⁹,q nō uult mortē pctōris,sed ut magis conuertat & uiuat. Plura adhuc loq fert anim⁹:sed nō fert for (Ioan.19) te audit⁹. Nec placēt aspera,quāuis recta & salubria:quia sunt amara,& nō sapiunt. Ponā itaq; digitū super os meū donec sciam ista qualiter acceptētur. Placebo autē si pote (Sapie.6) ro,non stilo neq; lingua:sed operere & ueritate. (Heb.10.)

Ad Simonem filium castellani Cameracensis. Epistola. CLXXXVI. (Ezec.18.)

Cognoscens dilectissime nūciāte abbate. Radulfo de Valcellis,desiderare te nostri ꝑsentiā atq; colloquium, delectatus sum admodum tanta tui erga me deuotione:nec certè ingratus beneuolētiæ. Noueris & meæ esse uolūtatis,tuo satisfacere de

siderio,sed corporali molestia impediri tã ab huius uolũ
tatis effectu,quàm & ab aliјs plurimis plurimũq; necessa
riјs negocijs. Sed licet absens corpore,sum tñ præsens spi
ritu:donec qñq; fiam,deo uolente,& corpore & spiritu:si
tñ non ore tñ & lingua:sed opere diligamus & ueritate.
Igitur in exhibitione operis liquebit ueritas dilectionis.
Hoc est itaq; qđ rogo:ut quod de meo apud te est,fratres
dico Valcellences & eorũ ecclesiam mei gratia diligas,fo
ueas,& manuteneas ubi necesse fuerit:ut in hoc & tuæ li
beralitatis insigne prebeas documẽtum,& eius quã mihi
ꝓmittis charitatis clarescat indiciũ. Quia nũc charitatẽ in
eo uel primũ cupio expiri,si Ligecurtẽ quã mihi pater tu
us præsenti cõtulit ad op⁹ illius monasterij,tu quoq; cõ
cesseris,& donum patris tui nõ feceris irritũ. Nos quoq;
nostrũ est,de præteritis gratias agentes:& in reliquum si
milia sperãtes:pro te tuisq; illi preces fundim⁹,qui uolũ
Ps.144. tatem timentiũ se facit,& deprecationẽ eorũ exudit. Ora
mus te,& uxorẽ tuã,& oẽs q ad uos ptinent,bene ualere.

Ad episcopos Senonas conuocãdos cõtra Petrũ Abailardum. Epistola. CLXXXVII.

EXijt sermo inter multos,& credimus ad uos ꝑ
uenisse:quomodo uidelicet apud Senonas in
octauis Pentecostes uocamur & prouocamur
ad litem pro defensiõe fidei: cũ seruum dei nõ
oporteat litigare,sed magis patientem esse ad omnes. Si
mea propria causa esset:posset nõ immerito fortassis puer
sanctitatis uestræ in uestro patrocinio gloriari. Nunc au
tem quia & uestra est,imo plus uestra:fidentius moneo,&
obnixius rogo,ut amicos uos in necessitate ꝓbetis. Ami
cos dixerim non nostros,sed christi, cuius sponsa clamat
ad uos in sylua hæresum,& in segete errorũ,quib⁹ sub tu
tela & custodia uestra pullulantibus,penè iam suffocatur.
Amicus sponsi non deseret eam in opportunitatib⁹ in tri
bulatiõe. Nec miremini ꝙ ita de subito & in arcto tempo
ris uos inuitamus:quoniã hoc quoq; aduersa pars in sua
uersutia & calliditate prouidit,ut improuidos inuaderet,
& congredi cogeret immunitos.

Ad episcopos & cardinales curiæ,de eodem. Epistola. CLXXXVIII.

DOminis & patribus reuerẽdis,episcopis & car
dinalibus qui sunt de curia :puer sanctitatis eo
rũ. ¶ Nulli dubiũ quĩ ad uos specialiter spectet
tollere scandala de regno dei,surgẽtes succĩde
re spinas,sedare querelas. Sic enim præcepit Moyses cũ
Exo.20. mõtẽ subijt, Habetis (inquiens) Aron & Hur uobiscũ:si
quid natũ fuerit quæstionis,referetis ad ĩpos. Illũ loquor
Moysen:qui uenit ꝑ aquã,& nõ in aqua solũ: sed in aqua
& sanguine. Et ideo plusquã Moyses:qa & ĩ sanguine ue
nit. Et qm̃ ꝑ Hur & Aarõ stat zel⁹ & authoritas Romanæ
ecclesiæ super populum dei:ad ipsam merito referim⁹ nõ
quæstiones,sed læsiones fidei:& iniurias Christi: patrũ ꝓ
bra atq; contemptus:præsentium scandala:pericula poste
rorum. Irridetur simplicium fides:euiscerãtur arcana dei:
quæstiones dei altissimis rebus temerarie uentilantur:in
sultatur patribus ꝙ eas magis sopiendas quàm soluendas
censuerint, Inde fit quod agnuspaschalis contra dei statu
tum aut aqua coquitur:aut crudus discerpitur,& more &
ore bestiali. Quod residuum est,nõ igne comburitur,sed
conculcatur:ita omnia usurpat sibi humanum ingenium,
fidei nil reseruans. Tentat altiora,se fortiora scrutatur,ir
ruit in diuina,sancta temerat magis quam reserat,clausa &
signata non aperit,sed diripit:& quicquid sibi non inue
nit peruium,id putat nihilũ,credere dedignatur. Legite
si placet librum Petri Abailardi quem dicit theologiæ ad
manum est enim:cum,sicut gloriatur,à plurib⁹ lectitet in
curia:& uidete qualia ibi de sancta trinitate dicantur, de
genitura filij:de processione spiritusancti, & alia innume
ra chatolicis auribus & mentibus dissueta. Legite & aliũ
quem dicunt sententiarum eius,necnõ & illum qui inscri
bitur, Scito teipsum,& animaduertite quantæ & ibi syl
uescant segetes sacrilegiorum atq; errorum: quid sentiat
de anima Christi,de persona Christi,de descensu Christi
ad inferos:de sacramento altaris,de potestate ligandi atq;
soluendi:de originali peccato,de concupiscentia: de pec
cato delectationis:de pctõ infirmitatis:de peccato igno
rantiæ:de opere peccati,de uoluntate peccandi. Et siqui
dem iudicatis me iuste moueri,mouemini & uos:ac ne fru
stra moueamini,agite pro loco quẽ tenetis,pro dignitate
qua polletis,pro potestate quam accepistis, quomodo,
qui ascendit usque ad cælos, descendat usq; ad inferos,&
opera tenebrarum ausa prodire in lucem, arguantur à lu
ce in lucem:ut dum qui publice peccat,publice arguetur,
comprimant sese etiam alij ponẽtes tenebras lucem, dispu
tantes in triuijs de diuinis,qui loquuntur mala in cordi
bus suis,& in codicibus suis scribunt:& sic obstruatur os
loquuntium iniqua.

Ad dominum papam Innocentium de eodẽ. Epistola. CLXXXIX.

AMantissimo patri & dño Innocẽtio dei gratia
summo pontifici. B. Clareuallis uocatus abbas
modicũ id quod est. ¶ Necesse est ut ueniãt scan
dala. Necesse:sed non suaue. Et ideo dicit ꝓphe Psal.
ta. Quis dabit mihi pennas sicut colũbæ:& uolabo & re Phil.
quiescã? Et apostol⁹ cupit dissolui,& cũ Christo qescere.
Et alius quidam sanctorũ. Sufficit mihi domine, ait,tolle
animam meã:neq; enim melior sum quàm patres mei. Est
& mihi nunc aliquid commune cum sanctis:in uoluntate
dumtaxat:non immerito. Nam uellem & ipse modo de me
dio fieri:uictus fateor à pusillanimitate spiritus & tempe
state. Vereor autem ne non sicut pariter affectus:ita pari
ter & parat⁹ inueniar. Tædet uiuere:& an mori expediat,
nescio:& ideo fortè etiam in uotis distẽ à sanctis:qđ ipsi
prouocantur desiderio meliorum:cum ego scandalis &
ærumnis compellar exire. Deniq; ait,dissolui & cum chri
sto esse:multo melius. Ergo & in sancto appetitus:& in me
præualet sensus:& in hac miserrima uita nec ille habere
quod appetit bonum:nec ego quod molestum patior nõ
habere ualemus. Et ob hoc exire quidem ambo pari cupi
mus uoluntate:sed non pari intentione. Stulte mihi dudũ
requiem promittebam:si quidem leonina rabies quieuis
set:& pax ecclesiæ redderetur. Nam ecce illa quieuit,sed
non ego. Nesciebam me esse in ualle lachrymarũ:aut obli
tus fueram me habitare in terra obliuionis. Non attende
bam terram in qua habito,spinas & tribulos germinare
mihi:succisis succedere nouas:& rursum illis alias sine fi
ne,sine intermissione succrescere. Audieram hæc:sed me
lius ut nunc experior, ipsa uexatio dat intellectum audi
tui. Innouatus est dolor,nõ exterminatus:lachrymæ inũ
dauerunt quia inualuerũt mala:& expertis pruinã, irruit
super eos nix. Ante faciem frigoris huius quis sustinebit.
Hoc frigore refrigescit charitas,ut abũdet iniquitas. Leo
nem euasimus,sed incidimus in draconem:qui nõ minus
forsan noceat sedens in insidijs,quam ille rugiens de excel
so. Quãquã non iam in insidijs:cuius uirulenta folia utinã
adhuc laterent in scrinijs,& non in triuijs legerentur. Vo
lant liberi:& qui oderant lucem quoniã mali sunt,impege
runt in lucem:putantes lucem tenebras. Vrbibus & castel
lis ingerunt pro luce tenebræ,pro melle uel potius in mel
le uenenum passim omnibus propinatur. Transierunt de
gente in gentem,& de regno ad populum alterum. Nouũ
euditur populis & gentibus euangelium,noua proponi
tur fides: fundamẽtum aliud ponitur præter id quod po
situm est. De uirtutibus & uitijs non moraliter,de sacra
mentis ecclesiæ nõ fideliter,de arcano sanctæ trinitatis nõ
simpliciter nec sobrie disputatur,sed cuncta nobis in per
uersum,cuncta præter solitum & præter quam accepimus
ministrãtur. Procedit Golias procero corpore nobili illo
suo bellico apparatu circummunitus, antecedente quoq;
eius armigero Arnoldo de Brixia. Squãma squãmæ con
iũgitur:& nec spiraculũ incedit per eas. Siquidẽ sibilauit
apis q̃ erat in Francia,api de Italia,& uenerũt in unũ ad
uersus dñm,& aduersus xp̃m ei⁹. Intenderunt arcũ,para
uerunt

uerunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro
rectos corde. In uictu autē & habitu habentes formā pie-
tatis, sed uirtutē eius abnegantes, eo decipiunt plurimos
quo transfigurant se in angelos lucis, cum sint sathanæ.
Stās ergo Golias una cū armigero suo iter utrasq; acies,
clamat aduersus phalāgas Israel, exprobratq; agminibus
sctōrū: eò nimirū audacius: quò sentit Dauid non adesse.
Deniq; in suggillationem doctorum ecclīæ, magnis effert
laudibus philosophos, ad inuentiones illorū & suas noui
tates catholicorum patrū doctrinæ prefert & fidei. Et cū
omnes fugiant à facie eius: me omnium minimum expetit
ad singulare certamen. Deniq; scripsit mihi solicitāte qui
dem ipso archiepiscopus Senonēsis diem statuens cōgres
sionis, quo ille in præsentia eius & coepiscoporum suorū
deberet si posset statuere praua dogmata sua, contra quæ
ego ausus mutire fuissem. Abnui, tum quia puer sum, & il
le uir bellator ab adolescentia: tum quia iudicarem indi-
gnum rationē fidei humanis committi ratiūculis agitan-
dam, quam tam certa ac stabili ueritate constet esse subni-
xam. Dicebam sufficere scripta eius ad accusandum eum,
nec mea referre, sed episcoporū, quorū esset ministerij de
dogmatibus iudicare. Ille nihilominus imo eò amplius le
uauit uocem: uocauit multos: cōgregauit cōplices. Quæ
de me ad discipulos suos scripserit, dicere non curo. Disse
minauit ubiq; se mihi die statuto apud Senonas responsu
rum. Exijt sermo ad omnes, & non potuit me latere. Dissi-
mulaui primū: nec enim satis rumore populari mouebar.
Cedens tamen (licet uix, ita ut flerem) cōsilio amicorū:
qui uidentes quomodo se quasi ad spectaculum oēs para
rent, timebāt ne de nostra absentia & scādalū poplo, & cor
nua crescerent aduersario: & quia error magis cōfirmaret
cum non esset qui responderet aut contradiceret: occurri
ad locum & diem: imparatus quid & immunitꝰ, nisi ꝙ il-
Mat.10. lud mente uoluebā. Nolite præmeditari qualiter respon-
deatis: dabit enī uobis in illa hora quid loquamini. Et il-
Psal.55. lud. Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi
homo. Cōuenerāt autē præter epōs & abbates plurimi ui
ri religiosi, & de ciuitatibus magistri scholarum, & clerici
literati multi: & rex præsens erat. Itaq; i præsentia omniū
aduersario stante ex aduerso ꝓducta sunt quædā capitula
de libris eius excepta. Quæ cum cœpissent legi, nolēs au-
dire exiuit. Appellans ab electis iudicibus: quod nō puta
mus licere. Porrò capitula iudicio omnium examinata, in
uenta sunt fidei aduersantia, contraria ueritati. Hæc pro
me, ne leuitate aut certè temeritate usus in tanto negocio
putarer. Verum tu ô successor Petri iudicabis an debeat
habere refugium sedem Petri, qui Petri fidem impugnat.
Tu inquam amice spōsi ꝓuidebis quomodo liberes spon
sam à labijs iniquis & lingua dolosa. Sed ut paulo auda-
cius loquar cum domino meo, attende etiā tibijpsi aman-
tissime pater, & gratiæ dei quæ in te est. Nónne cum esses
paruulꝰ in oculis tuis, ipse te cōstituit sup gētes & regna.
Ad quid? nisi ut euallas & destruas, & ædifices & plantes,
Qui ergo tulit te de domo patris tui, & unxit te unctione
misericordiæ suæ, attende quæso extunc & deinceps quā
ta fecit animæ tuæ: quanta per te ecclesiæ suæ: quanta in a
gro dominico, cælo & terra testibus, tam potenter quàm
salubriter euulsa sunt & destructa: quāta rursum bene ædi
ficata, plantata, propagata. Suscitauit deus furorem schis
maticorum in tuo tempore, ut tuo opere contererentur.
Vidi stultū firma radice: & statim maledictum est pulchri-
tudini eius. Vidi inquā uidi impiū supexaltatū & eleuatū
sicut cedros Libani: & trāsiui, & ecce nō erat. Oportet aūt
(ait) hereses & schismata esse: ut qui ꝓbati sunt manifesti
fiāt. Et in schismate q̄dē iam (ut dictū est) dn̄s ꝓbauit te, &
cognouit te. Sed ne qd desit coronæ tuæ, en hæreses surre
xerūt. Itaq; ad cōsummationē uirtutū, & ne qd minus fe-
cisse inueniamini à magnis episcopis antecessoribus ur̄is,
capite nobis pater amantissime uulpes quæ demoliuntur
uineā dn̄i, donec paruulæ sunt: ne si crescant & mutiplicē
tur, quicquid taliū per uos nō fuerit exterminatū, à poste
ris desperetur. Quāquā nō iam paruulæ nec pauculæ: sed
certè grādiusculæ & multæ sint, nec nisi in manu forti uel
a uobis exterminabunt. Iacinthus multa mala ostēdit no
bis: nec enim quæ uoluit fecit. Sed uisus est mihi patiēter
ferēdꝰ de me, q̄ nec psone ur̄æ nec curiæ i curia illa pepcit.
Qđ melius Nicolaꝰ iste meꝰ, imo & ur̄ uiua referet uoce.

Ad eundem contra quædam capitula illarū here-
sum. Epistola. CXC.

AMantissimo patri & dn̄o Innocētio summo pō
tifici, frater. B. Clareuallis uocatꝰ abbas, modi-
cum id qđ est. ¶ Oportet ad uestrū referri apo-
stolatum pericula quæq; & scandala emergētia
in regno dei, ea præsertim quæ de fide cōtingunt. Dignū
namq; arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei ubi
non possit fides sentire defectum. Hæc quippe huius præ Lucæ.12
rogatiua sedis. Cui enim alteri aliquando dictum est, Ego
pro te rogaui Petre ut non deficiat fides tua? Ergo quod Ibidem.
sequitur: à Petri successore exigitur. Et tu aliquando con
uersus confirma fratres tuos. Id quidem modo necessariū
Tempus est ut uestrum agnoscatis pater amantissime prin
cipatum, probetis zelum, ministeriū honoretis. In eo pla-
nè Petri impletis uicem, cuius tenetis & sedē, si uestra am
monitione corda in fide fluctuātia cōfirmatis, si uestra au
ctoritate conteris fidei cōrruptores. Habemus in Fran-
cia nouum de ueteri magistro theologum, qui ab ineunte
ætate sua in arte dialectica lusit, & nunc in scripturis san-
ctis insanit. Olim damnata & sopita dogmata, tam sua ui-
delicet, quàm aliena suscitare conatur: insuper & noua ad
dit. Quid dum omniū quæ sunt in cælo sursum, & quæ in
terra deorsum, nihil præter solum nescio quid nescire di-
gnatur: ponit in cælum os suum, & scrutatur alta dei: re-
diensq; ad nos refert uerba ineffabilia: quæ non licet ho-
mini loqui. Et dū paratus est de omnibus reddere ratio
nem: etiam quæ sunt supra rationem & contra rationem
præsumit, & contra fidem. Quid enim magis contra ratio
nem, quàm ratione rationem conari trāscendere? Et quid
magis contra fidem, quàm credere nolle quicquid nō pos
sit ratione attingere? Deniq; exponere uolens illud sapiē Eccle.9.
tis. Qui credit cito, leuis est corde: cito credere est, inquit,
adhibere fidem ante rationem: cum hoc Salomon, non de
fide in deum: sed de mutua inter nos dixerit credulitate.
Nam illam quæ in deum est fidem, beatus papa Gregoriꝰ
negat planè habere meritum si ei humana ratio prebeat
experimentum. Laudat autem apostolos, quod ad unius
iussionis uocem secuti sunt redemptorem. Scit nimirum
pro laude dictum. In auditu auris obediuit mihi: increpa-
tos è regione discipulos quod tardius credidissent. De- Psal.17.
niq; laudatur maria quod rationem fide præuenit: & pu-
nitur Zacharias quod fidem ratione tentauit. Et rursum
Abraham commendatūr, qui contra spem in spem credi-
dit. At contra theologus noster, quid, inquit, ad doctrinā
loqui proficit, si quod docere uolumus, exponi nō potest
ut intelligatur? Et sic promittens intellectum auditoribꝰ
suis, in his etiam quæ sublimiora & sacratiora profundo
illo sinu sacræ fidei continentur: ponit in trinitate gra-
dus, in maiestate modos, numeros in æternitate. Consti-
tuit deniq; deum patrem plenam esse potentiam, filium
quandam potentiam, spiritūsanctum nullam potentiam.
Atq; hoc esse filium ad patrem, quod quandam potētiam
ad potentiam, quod speciem ad genus, quod materiatum
ad materiam, quod hominem ad animal, quod æreū sigil-
lum ad æs. Nónne plus quàm Arrius hic? Quis hæc ferat,
Quis non claudat aures ad uoces sacrilegas? Quis non
horreat prophanas nouitates & uocum & sensuum? Di-
cit etiam spiritumsanctum procedere quidem ex patre &
filio, sed minime de patris esse filijue substantia. Vnde er-
go? an fortè ex nihilo, sicut & uniuersa quæ facta sunt? Rom.11.
Nam & ipsa ex deo esse non diffitetur apostolus: nec ue-
retur dicere, ex quo omnia. Quid igitur? Dicemus ex pa-
tre & filio spiritumsanctum non alio prorsus procedere
modo, quàm omnia, id est non esse essentialiter, sed crea-

biliter,ac perinde creatum ſicut & omnia? Aut nunquid
tertium inueniet ſibi modum,quo eũ ex patre filiocꝫ pro
ducat,homo qui noua ſemper inquirit,& quæ non inue-
nit fingit:affirmans ea quæ nõ ſunt,tanquã ea quæ ſunt?
At ſi eſſet,iquit,de ſubſtãtia patris,ꝑfecto genitꝰ eſſet,&
duos pater filios hr̃et.Quaſi uero oẽ qđ de ſubſtantia ali
qua eſt,cõtinuo ipm̃ á quo eſt habeat genitorẽ.Nũc uerò
pediculi aut lẽdes,aut flegmata,uel filij carnis ſunt,uel nõ
ſunt de ſubſtantia carnis? Aut uermes de ligno putrido
prodeuntes,aliũde quàm de ligni ſubſtantia ſunt:qui ta-
men filij ligni non ſunt? Sed & tineæ de ſubſtantia panno
rum ſubſtantiã habẽt;generationẽ non habent.Et multa
in hunc modũ.Miror autẽ hoĩem acutũ & ſciolũ,ut qui-
dem ſibi ipſe uidetur,quomodo cũ ſpiritumſanctũ fateať
patri & filio conſubſtantialem, neget tamen ex patris fi-
lijcꝫ prodire ſubſtantia,niſi fortè illos ex ipſius procede
re uelit.Quod quidem inauditum eſt, & nephandum . Si
autẽ nec is de illorũ,nec illi de huius ſubſtantia ſunt: ubi
quæſo cõſubſtantialitas? Aut ergo fateatur cum eccleſia
ſpiritumſanctum de ſubſtantia illorum eſſe à quibus non
negat procedere:aut certa cum Arrio conſubſtantialita-
tem deneget,& prædicet aperte creationem.Deinde ſi fi-
lius de ſubſtantia patris eſt,ſpiritusſanctus non eſt:differãt
neceſſe eſt à ſe inuicem,non ſolũ qa ſpiritusſanctꝰ genitus
non eſt qđ filius eſt:ſed etiam ꝙ filius de ſubſtantia patris
eſt,qđ ſpũſſanctus nõ eſt.Quã qdẽ poſteriorẽ differẽtiam
fides catholica hucuſcꝫ neſciuit.Si eã admittimus,ubi tri
nitas,ubi unitas? Siquidem ſpirituiſancto filiocꝫ noua à ſe
differentiarum numeroſitate diſtantibus,unitas diſſipať:
præſertim cum ſubſtantialem eſſe pateat differẽtiam quã
iſte conatur inducere.Porrò aũt ſpũſancto à patris filijcꝫ
ſubſtantia recedente,non trinitas remanet,ſed dualitas?
Necꝫ em̃ dignũ eſt in trinitate admitti perſonam quæ nil
habeat in ſubſtãtia cõmune cum reliquis. Deſignat ergo
ſpiritusſancti proceſſionẽ à patris filijcꝫ ſubſtantia ſepara
re ne duplici impietate numerũ & trinitati minuat, & tri
buat unitati:qđ utrũcꝫ fides abnuit Chriſtiana. Et ne de
re tanta ſolis uidear humanis inniti rationibus,legat epi-
ſtolã Hieronymi ad Auitũ:& certè uidebit inter cæteras
quas redarguit Origenis blaphemias,etiã hoc eum dete-
ſtantem quod dixerit ſpm̃ſanctũ de ſubſtantia patris non
eſſe.Beatus Athanaſius ĩ libro de unita trinitate ita loq
tur.Solum deum ubi memoratus ſum,non ſolam perſonã
patris indicaui,quia filium & ſpiritũſanctum de hac ipſa
ſola ſubſtantia patris eſſe non abnegaui.Hoc Athanaſiꝰ.
Videt ſanctitas ueſtra quomodo iſto non diſputante, ſed
dementante,& trinitas non cohæret,& unitas pẽdet:nec
iſtud ſanè abſcꝫ iniuria maieſtatis.¶Quicq̃d nãcꝫ illud eſt
qđ deus ſit,id ſine dubio eſt quo non poſſit aliquid maiꝰ
cogitari.Si ergo in hac unica & ſumma maieſtate iuxta cõ
ſiderationẽ perſonarum uel parum aliquid claudicare re-
cipimus,dum quod uni plus datur,alteri minuitur, minꝰ
profectò eſt totum ab eo quo nil maius ualeat cogitari.
Maius enim ſine dubio eſt quod totum maximũ eſt,quã
quod ex parte.Ille uerò digne pro ſua poſſibilitate diui-
nam æſtimat magnificẽtiã,qui nil in ea cogitat diſpar,ubi
eſt totum ſummũ:nil diſtans,ubi totũ eſt unum :nil hians
ubi totum eſt integrum:nil denicꝫ imperfectum uel egẽs,
ubi totum eſt totum .Totum nempe eſt pater,quod pater
& filius & ſpiritusſanctus.Totũ filiꝰ,quod ipſe & pater &
ſpiritusſanctus.Totum ſpiritusſanctus,quod & ipſe & pa-
ter & filius.Et totum unum eſt totum ,nec ſuperabundãs
in tribus,nec imminutum in ſingulis.Nec enim uerũ ſum
mumcꝫ bonum quod ſunt,inter ſe particulariter diuidũt,
quoniã nec participialiter id poſſident,ſed hoc ipſum eſ
ſentialiter ſunt.Nam ꝙ alter ex altero,uel alter ad alterum
ueraciſſime dicitur,perſonarum ſanè deſignatio eſt,non
unitatis diuiſio.Licet nancꝫ in hac ineffabili & incompre
henſibili deitatis eſſentia,alter,& alter,id quidem requirẽ
tibus proprietatibus perſonarum,ſobriè catholicecꝫ di-
catur:nõ tñ ibi eſt alterum & alterũ,ſed ſimplex unum:ut

nec preiudiciũ faciat unitati trinitatis confeſſio:nec pro-
prietatũ ſit excluſio,uera aſſertio unitatis. Tam longe pi
de fiat à ſenſibꝰ noſtris,quàm eſt & à regula ueritatis exe
cranda illa de genere & ſpecie non ſimilitudo,ſed diſſimi
litudo,& nihilominus illa de ære æreocꝫ ſigillo:quoniam
cum genus quidem & ſpecies(quod ad ſeinuicem ſunt)
alterũ ſuperius,altera inferior ſit deus autẽ unus ſit,nun-
quam bene profectò conueniet tantæ æqualitati & tantæ
diſparilitati.Et rurſum de ære & quodam ære qđ eſt æreũ
ſigillũ,quoniã quod inde in eandem uſurpatur ſimilitudi
nis rationem ſimile eſt huic,idem iudicium. Cum em̃ ſpe-
cies(ut dixi)minor ſit & inferior genere,abſit ut hãc in pa
tre & filio diuerſitatem cogitemus.Abſit ut huic acqeſca
mus dicẽti,hoc eſſe filium ad patrem,quod ſpeciem ad ge
nus,quod hominem ad animal,qđ æreum ſigillum ad æs
quod aliquã potentiam ad potentiã.Sunt quippe cuncta
hæc mutua ſuæ connexione naturæ,ad ſeinuicem ſuperio
ra & inferiora:& ob hoc nulla prorſus admittenda ſimili
tudo ex his ad illud,ubi nihil eſt inæquale,nihil diſſimile.
Videtis de quãta uel imperitia uel impietate deſcẽdat ha-
rum adinuẽtio ſimilitudinũ? Adhuc aduertite clariꝰ quid
ſentiat,doceat,ſcribat.Dicit ꝓprie & ſpecialiter ad patrẽ
potentiã:ad filiũ ſapiẽtiam pertinere: qđ quidem falſum.
Nam & pater ſapientia,& filius potẽtia ueriſſimæ ſunt,ſa
niſſimæcꝫ dicuntur:& qđ eſt cõmune amborũ,non erit ꝓ
priũ ſingulorũ. Alia illa ſunt profectò uocabula,quæ nõ
ad ſeipſos dicũtur,ſed ad alterutrũ:& ideo eſt cuicꝫ ſuũ,&
non commune cũ altero.Nam qui pater eſt,filius non eſt:
& qui filius eſt,pater non eſt:qm̃ non qđ ad ſe ,ſed quod
ad filium pater eſt patris noĩe deſignatur: & item noĩe fi-
lij,nõ ꝙ ad ſe filius,ſed quod eſt ad patrẽ,exprimitur. Nõ
ſic potẽtia,non ſic ſapientia,necꝫ alia multa:quæ ad ſe di-
cuntur & pater & filius,non ſingulariter alter reſpectu al
terius.Non,inquid:ſed proprietatẽ perſonæ patris pro-
prie uel ſpecialiter inuenimus oĩpotentiã attinere,ꝙ non
ſolum cum cæteris duabus perſonis æque oĩa efficere po
teſt:uerũ etiam ipſe,ſolus à ſe nõ ab alio exiſtere habet:&
ſicut habet ex ſe exiſtere:ita etiã ex ſe habet poſſe. O alte-
rũ Ariſtotelẽ.An nõ eadem rõne,ſi hoc rõ eſſet:& ſapiẽtia
& benignitas proprie pertineret ad patrẽ,cum & ſapere
& benignũ eſſe æque à ſe pater & non ab alio habeat,quẽ
admodum & eſſe & poſſe? Quod ſi nõ abnuit (nec em̃ de
ratiõe poteſt) quid quæſo facturꝰ eſt de illa nobili ſua par
titione,in qua ut patri potentiã,ſic filio ſapiẽtiam,ſic ſpi-
rituiſancto benignitatẽ proprie ac ſpecialiter aſſignauit?
Non enim una & eadẽ res proprie poterit conuenire duo
bus:hoc eſt,ut cuicꝫ propria ſit.Eligat qđ uult,aut det ſa
pientiam filio,& tollat eam patri:aut patri tribuat,& aufe
rat filio:& rurſum benignitatem aut ſpirituiſancto ſine pa
tre,aut patri ſine ſpirituſancto aſſignet:aut certè deſinat
noĩa cõia ꝓpria facere,& patri quoniã à ſeipſo habet potẽ
tiam,nõ ideo tñ audeat concedere propriã,ne & benigni
tatẽ ſimul & ſapiẽtiam,quas à ſe nihilominus habet,iden
tidem ꝓprias ipſi ſua ratione aſſignare rogať.Sed expecte
mus adhuc & uideamus quàm theoricè noſter theologus
inuiſibilia dei cõtempletur.Dicit(ut dixi) proprie omni
potentiã pertinere ad patrẽ,atcꝫ hanc ut ſit integra & per
fecta,ingerendo & diſcernendo conſtituit.Porrò filio ut
iam dictũ eſt aſſignat ſapientiam,ipſamcꝫ non ſimpliciter
quidem potentiã,ſed quãdam in deo potentiam eſſe diffi
nit, id eſt potentiã tantũ diſcernendi.Fortè timet iniuriã
facere patri,ſi tantũ tribuat quãtũ & ipſi:cui nõ audet po
tentiam dare integram,concedit dimidiã.Et qđ dicit,ma
nifeſtis declarat exemplis,aſſerens potentiam diſcernẽdi
q̃ eſt filius,ita quãdã eſſe potẽtiã,quẽadmodũ hõ quoddã
eſt animal,& ſigillũ æreũ quoddã eſt æs:atcꝫ hoc eſſe potẽ
tiam diſcernendi,ad gerẽdi diſcernẽdicꝫ potẽtiam,id eſt
filiũ ad patrẽ:quod homo ad animal eſt,qđ æreũ ſigillum
ad æs,Sicut em̃ inquit ex eo quod eſt æreum ſigillum,exi
git neceſſario ut æs ,ſi & ex eo qđ eſt homo,ut animal ſit:
ſed nõ ecõuerſo:ita diuina ſapientia quæ eſt potentia di-
ſcernendi

scernēdi,exigit quod sit diuina potentia:sed non ecōuerso. Quid igitur? Vis ut iuxta tuam similitudinē ad instar procedentiū,etiam ex hoc qđ filius est,exigat ut pater sit: hoc est ut qui filius est,pater sit,quāquā nō econuerso. Si hoc dicis,hæreticus es. Si non dicis,uacat similitudo. Ad quid eñ tibi ipsam tanto circuitu de lōge positis rebus, & minus conuenientibus emendicas ,tanto labore colligis,tāta inculcas inani multiplicitate uerborū,tāti effers laudibus:si non facit ad quod adducitur, ut uidelicet mēbra ad mēbra congruis proportiōibus reducant. Nónne hoc opus,hic labor est,ut per ipsam nos doceas eam q̄ est inter patrē & filiū habitudinē? Tenemus autem te docēte ad hominis positionē poni animal,sed nō ecōuerso ſm regulam dialecticæ tuæ:qua non quidem posito genere ponitur species,sed posita specie ponitur genus. Cum ergo patrem ad genꝰ,filium ad speciem referas,nónne id ratio similitudinis postulat,ut similiter posito filio, patrē poni ostendas,& non conuerti:ut quomodo qui homo est,necessario animal est,sed non conuertit̃ ita quoq; q filius est, necessario pater sit,& æque nō cōuertat̃? Sed cōtradicit tibi in hoc catholica fides,quæ profectò utrūq; recusat, tam patrē uidelicet esse qui filiꝰ est,quàm esse filiū q p̄r est. Nā alius ꝑculdubio pater,atq; alius filiꝰ:quāuis nō aliud pater quàm filius. Nā per alius & aliud,nouit pietas fidei caute inter personarū proprietates,& indiuiduā essentiæ unitatem discernere,& medium iter tenens,regia incedere uia,ut nec declinet ad dexteram, confundendo personas:nec respiciat ad sinestrā,substantiā diuidendo. Quod si per simplex esse dicas uerè cōsequi ut si filius est,necessario pater sit:nihil te iuuat,cum ratio relatiōis necessario exigat ut conuertat̃,& eadē ueritas comitetur cōuersam: quod nō cogruit adductæ de genere & specie,uel de ære æreoq; sigillo similitudini. Neq; eñ sicut per simplex esse dūtaxat uerissime dicitur,si pater est,filius est:& si filiꝰ est pater est:ita etiam possumꝰ inter hominem & animal,siue inter æreum sigillum & æs in ueritate cōuertibilē texere consequentiā. Nā & si uerū sit dicere, hō est,aīal est:non tñ uera est conuersa qua dicit̃,si aīal est,homo est. Et item si sigillū æreū est,necessario sequit̃ ut æs sit: nō tamē si æs sit necessario sequitur ut sigillū æreū sit. Sed iā ꝑgamus ad reliqua. En iuxta istū habemus omnipotentiā in patre, quandam potentiam in filio. Dicat nobis etiam de spiritusancto quid sentiat. Benignitas ipsa,inquit,q̄ hoc noīe qđ est spiritusſctūs demonstratur,non est in deo potentia siue sapientia. Videbā sathanā tanquā fulgur cadentem de cælo. Sic debet cadere qui ambulat in magnis & mirabilibus super se. Vides pater sancte quas scalas,imo quæ precipitia iste sibi parauerit ad ruinam? Omnipotentiā, semipotentiam,nullā potentiam. Ipso auditu horreo,& ipsum horrorē puto sufficere ad refellendū. Verūtamen testimonium pono,quod turbato interim occurrit ad remouendam spiritussancti iniuriā. In Esaia legitur: Spūs sapientiæ & spiritus fortitudinis. Per qđ utiq; aperte satis istius audacia etsi non comprimitur,cōuincitur tamē. O ligua magniloqua. Esto ut iniuria filij uel patris remittat̃ tibi,nunquid blasphemia spūs? Manet angelus dñi,q̄ te secet medium. Dixisti enim: Non est spiritussanctus in deo potentia,siue sapiētia. Ita pes superbiæ ruit cum irruit. Nec mirum si homo qui non curat quæ dicat irruens in arcena fidei:thesauros absconditos pietatis tam irreuerenter inuadit atq; discerpit:cum de ipsa pietate fidei nec pie:nec fideliter sentiat. Deniq; in primo limine theologiæ (uel potiꝰ stultilogiæ suæ) fidem diffinit æstimationem,quasi cuiq; in ea sentire & loqui quæ libeat liceat:aut pēdeant sub incerto in uagis ac uarijs opinionibus nostræ fidei sacramēta:& nō magis certa ueritate subsistant. Nónne si fluctuat fides :inanis est & spes nostra? Stulti ergo martyres nři sustinentes tam acerba propter incerta:nec dubitantes sub dubio remunerationis præmio durum per exitū diuturnum inire exilium. Sed absit ut putemus in fide uel spe nostra aliquid:ut is putat:dubia æstimatione pendulum: & non magis totum quod in ea est,certa ac solida ueritate subnixum,oraculis & miraculis diuinitus persuasum, stabilitum & consecratum partu uirginis,sanguine redemptoris,gloria resurgentis. Testimonia ista credibilia facta sunt nimis. Si quominus,ipse postremo spiritus reddit testimoniū spiritui nostro ꝙ filij dei sumus. Quomodo ergo fidem quis audet dicere æstimationē ,nisi qui spiritū istū nondum accepit,qui ue euāgelium aut ignoret, aut fabulam putet? Scio cui credidi: & certꝰ sum,clamat apostolꝰ, & tu mihi subsibilas,fides est æstimatio . Tu mihi ambiguum garris,quo nihil est certius . Sed Augustinꝰ aliter. Fides ait non coniectando uel opināndo habet̃ in corde in quo est,ab eo cuius est:sed certa sciētia,acclamāte cōsciā. Absit ergo absit ut hos fines fides habeat xp̄iana. Academicorum sint istæ æstimationes,quorum est dubitare de oībus,scire nihil. Ego uerò securus in magistri gentiū sententiam pergo,& scio quoniā nō cōfundar. Placet mihi fateor illiꝰ de fide diffinitio,etsi iste etiam ipsam latēter insimulet. Fides est,ait,substantia rerum sperandarū,argumentum nō apparentiū. Substātia (inq̄t) rerum sperandarum,nō inaniū fantasia cōiecturarū. Audis substantiā,nō licet tibi in fide putare uel disputare pro libitu,nō hac illacq; uagari per inania opinionum,per deuia errorū. Substantiæ noīe aliquid tibi certū fixumq; præfigitur. Certis clauderis finibus,certis limitibus coarctaris. Nō est eñ fides æstimatio,sed certitudo. Sed aduertite cætera. Omitto ꝙ dicit spiritū timoris dñi non fuisse in dño:timorē domini castū in futuro seculo non futurū:post cōsecrationē panis & calicis priora accidētia quæ remanent, pēdere in aere:dæmonū in nobis suggestiones cōtractu fieri lapidū & herbarum,prout illorū sagax malitia nouit :harū rerū uires diuersas diuersis incitandis & incendēdis uitijs conuenire:spm̄sanctū esse aīam mundi, mūdū iuxta Platonē tanto excellentius aīal esse,quāto meliorē animam habet spm̄sanctū: Vbi dū multū sudat quō Platonem faciat xp̄ianū,se probat ethnicum. Hæc in quā oīa,aliasq; istiusmodi nænias eiꝰ non paucas prætereo:uenio ad grauiora. Nō ꝙ uel ad ipsa cuncta respondeā,magnis eñ opus uoluminibus esset. Illa loquor q̄ tacere non possum. Mysteriū nostræ redēptionis sicut in libro quodam sententiarū ipsiꝰ, & itē in quadā eius expositione epistolæ ad Romanos legi,temerarus scrutator maiestatis aggrediens, in ipso statim suæ disputationis exordio ecclesiasticorum doctorū unā oīm de hac re dicit esse sententiam,& ipsam ponit ac spernit,& gloriatur se habere meliorem,nō ueritus cōtra præceptum sapiētis transgredi terminos antiquos ,quos posuerūt patres nostri. Sciendū est ait,ꝙ omnes,doctores nři post ap̄los in hoc cōueniūt,ꝙ diabolus dñium & potestatē habebat super hominē,& iure eū possidebat: ideo scilicet ꝙ homo ex libertate arbitrij quam habebat,sponte diabolo cōsensit. Aiūt nāq; ꝙ si q̄s aliquē uicerit, uictꝰ iure uictoris seruus cōstituitur. Ideo (inquit) sicut dicūt doctores,hac necessitate incarnatus est filius dei:ut homo qui aliter liberari non poterat,per mortem innocentis iure liberaret̃ à iugo diaboli. Sed ut nobis uidetur ait,nec diabolus unquā ius aliquod in hoīe habuit,nisi fortè deo permittente,ut carcerarius:nec filius dei ut hoīem liberaret,carnē assumpsit. Quid in his uerbis intolerabilius iudicē,blasphemiā,an arrogantiā? Quid dānabilius,temeritatem,an impietatē? An non iustius os loquens talia fustibus tūderetur,quám rationibꝰ refelleret̃? Nónne omniū merito in se ꝓuocat manus,cuius manus contra oēs? Oēs inq̄t sic,sed nō ego sic Quid ergo tu? Quid melius affers, quid subtilius inuenis? Quid secretius tibi reuelatum iactas,ꝙ tot præterierit sanctos,effugerit sapientes? Aquas furtiuas & panes absconditos puto apponet nobis iste. Dic tñ dic q̄cq̄d illud est ꝙ tibi uidet̃ & nulli alteri. An ꝙ filius dei non ut hominē liberaret,hominem induit? Hoc planè nemini te excepto uidet̃,tu uideris ubi uideris. Nō enim hoc à sapiente,nō à propheta,non ab apostolo,non deniq; ab ipso dño accepisti. Magister gētiū accepit à do-

mino,qđ & tradidit nobis. Magister oĩm suã doctrinam fatetur nõ esse suã,nõ cũ ait,à meipso loquor,tu uerò de tuo nobis tradis,& qđ à nemine accepisti. Qui loquitur mendaciũ,de suo loquitur. Tibi ꝓinde sint,quæ tua sunt. Ego ꝓphetas & apostolos audio,obedio euangelio:sed
Ioan.8. nõ euãgelio ſm petrũ. Tu nobis nouũ cõdis euãgelium? Quintũ eccl'ia euãgelistã non recipit. Quid lex,qđ ꝓphetæ,qđ apl'i? qđ apl'ici uiri nobis aliud euãgelizãt:quã qđ solus tu negas,deum uidelicet factum hominẽ ut hominẽ liberaret? Et si angelus de cælo aliud nobis euãgelizauerit,anathema sit. Sed q uenerũt post apostolos doctores non recipis,homo qui super omnes docentes te intellexisti. Deniq; nõ erubescis dicere,quod aduersum te omnes sentiãt,cũ ab inuicẽ non dissentiãt. Frustra ꝓinde illorũ tibi fidẽ doctrinamq; proponerẽ,quos iam proscripsisti. Ad prophetas te ducã. Loquitur sub typo Hierusalẽ,ad populũ acquisitionis,non propheta,sed ĩ propheta dñs dicens. Saluabo te & liberabo te:noli timere. Quæris à q
Sopho.3 potestate? Nõ enim uis ut diabol⁹ in hominẽ habeat uel habuerit potestatẽ. Fateor nec ego. Nõ tñ idcirco nõ habet,quia ego & tu hoc nolimus. Si nõ cõfiteris tu nec cognoscis,cognoscunt & dicunt qui redempti sunt à dño, quos redemit de manu inimici. Qđ minĩe negares & tu, si nõ esses sub manu inimici. Non potes gratias agere cũ rẽdẽptis,qui redemptus nõ es. Nam si redẽptus esses,redemptorẽ agnosceres,& nõ negares redemptionẽ. Nec quærit redimi,qui se nescit captiuũ. Qui autẽ sciẽrũt,clamauerunt ad dominum,& dñs exaudiuit eos,& redemit eos de manu inimici. Et ut intelligas hũc inimicũ quis sit, quos redemit ait,de manu inimici:de regionibus cõgregauit oẽs. Sed primum quidẽ agnosce hũc congregatorẽ,de quo Caiphas prophetat in euangelio,qa Iesus moreretur pro gẽte. Et qui narrat,sequitur dicẽs: Nõ tantũ pro gente,sed ut filios dei qui erãt dispersi,congregaret in unum. Quo erant dispersi? In omnes regiones. Ergo quos redemit,de regionibus cõgregauit eos. Nõ cõgregaret nisi redimeret. Erãt enim nõ solũ dispersi:sed & captiui. Redemit & congregauit,redemit autem de manu inimici. Nõ dicit inimicorum:sed inimici. Inimicus un⁹,
Psal.106 regiones multæ. Siquidem non de regione,sed de regiõibus congregauit eos,à solis ortu & occasu,ab aquilone & mari. Quis iste unus tã potẽs dñs,qui non uni præfuit regioni,sed omnibus? Non alius (ut arbitror) quàm ille qui ab alio propheta dicitur absorbere fluuium,id est genus humanum:& non mirari:habere autem fiduciam ꝙ & Iordanis,hoc est electio ipsa influat in os eius. Beati q sic influũt ut effluant:qui sic intrant ut exeãt. Sed quid? Nondum fortè credis prophetis sic sibi concinentib⁹ de diaboli potestate in hominẽ,ueni mecũ,& ad apostolos. Dixisti nempe te nõ sentire cum illis qui post apostolos uenerunt:assentias uel apostolis,si fortè & tibi cõtingat quod unus eorum loquitur de quibusdam,nequando in quiens det illis deus pœnitẽtiam ad cognoscendam ueritatẽ,ut resipiscãt à diaboli laqueis,à quo captiui tenent ad ipsius uolũtatẽ. Paulus est iste,qui hoĩes à diabolo captiuos teneri asserit ad eius uoluntatem. Audis ad ei⁹ uoluntatem,& negas potestatem? Si & Paulo nõ credis,ue
2.Ti.2. ni iam ad ipsum dominum,si fortè audias & quiescas. Nẽpe ab ipso appellatur princeps huius mundi,& fortis armatus,possessorq; uasorum,& dicis eum non habere potestatẽ in homines? Nisi tu aliud putas hoc loco intelligi
Ioã.14. atrium quàm mũdum,uasa quàm homines. Qđ si atrium diaboli,mundus erat,& homines uasa eius:quomodo nõ dominabatur in hominibus? At item dominus capiẽtib⁹ se. Hæc est hora uestra,& potestas tenebrarũ. Potestas ista non latuit illum qui dicebat: Qui eruit nos de potestate tenebrarum,& transtulit in regnum filij claritatis suæ. Hãc ergo dominus nec in se quidem negauit diaboli potesta-
Ioã.19. tem,sicut nec Pilati,qui membrum erat diaboli. Ait siquidem. Non haberes postestatem in me ullam,nisi data tibi fuisset desuper. Q; si in uiride lignum in tantum grassata est ista desuper data potestas,aridum quomodo non fuit ausa contingere? Nec iniustam puto iste causabitur potestatem datam de super. Discat ergo diabolum non solum potestatem,sed & iustam habuisse in homines,ut consequenter & hoc uideat,uenisse utiq; in carne dei filiũ propter liberandos homines. Cæterum & si iustam dicimus diaboli potestatem:non tamen & uoluntatẽ. Vnde non diabolus qui inuasit,nõ homo qui meruit,sed iustus dñs qui exposuit. Non enim à potestate:sed à uoluntate iust⁹ iniustus ue quis dicitur. Hoc ergo diaboli quoddã in hominem ius,& si nõ iure acquisitum,sed nequiter usurpatum,iustè tamen permissum. Sic itaq; homo iuste captiu⁹ tenebatur,ut tamen nec in homine nec in diabolo illa esset iustitia,sed in deo. Iuste igitur homo addict⁹:sed misericorditer liberatus. Sic tamẽ misericorditer,ut nõ defuerit iustitia quædam & in ipsa liberatione: quoniam hoc quoq; fuit de misericordia liberantis,ut (quod congruebat remedijs liberandi) iustitia magis contra inuasorem quàm potentia uteretur. Quid nanq; ex se agere poterat ut semel amissam iustitiam recuperaret,homo seruus peccati,uinctus diaboli? Assignata est ei proinde aliena,qui caruit sua,& ipsa sic est. Venit princeps huius mundi,& in saluatore non inuenit quicquam:& cùm nihilominus innocenti manus iniecit,iustissime quos tenebat amisit: quoniam is qui morti nihil debebat,accepta mortis iniuria,iure illum qui obnoxius erat,& mortis debito,& diaboli soluit domino. Qua enim iustitia id secundo homo exigeretur? Homo siquidẽ qui debuit, homo qui soluit. Nam si unus (inquit) pro omnibus mortuus est:ergo omnes mortui sunt:ut uidelicet satisfactio unius omnibus imputet,sicut omniũ peccata unus ille portauit:nec alter iam inueniatur qui forefecit,alter qui satisfecit:qa caput & corpus unus est Christus. Satisfecit ergo caput ꝓ mẽbris,Christus pro uisceribus suis,quando iuxta euangelium Pauli,quo cõuincitur mendacium Petri,mortu⁹ ꝓ nobis conuiuificauit nos sibi,donans nobis omnia delicta,delens quod aduersum nos erat chirographum decreti,quod erat contrarium nobis:& ipsum tulit de medio, affigens illud cruci,expolians principatus & potestates. Vtinam ego inueniar in his spolijs quibus spoliatæ sunt contrariæ potestates,traductus & ipse in possessionẽ domini. Si me insecutus Laban arguerit qđ recesserim clam ab eo,audiet clam me accessisse ad eum,& ob hoc clam recessisse. Subiecit me illi cã secretior peccati,subduxit me illi ratio occultioris iustitiæ. Aut si gratis uænũdat⁹ sum, gratis non redimar? Si Assur sine cã calumniatus est mihi,sine causa causam exigit euasionis. Quod si dixerit,pa- Luc.
ter tuus addixit te:respõdebo,sed frater me⁹ redemit me. Cur non aliunde iustitia,cum aliunde reatus? Alius qui peccatorem constituit:ali⁹ qui iustificat à peccato. Alter in semine:alter in sanguine. An peccatum in semine peccatoris,& non iustitia in Christi sanguine? Sed iustitia Ezech.
(inquiet) sit cuius est,quid ad te? Esto. Sed sit etiã culpa cuius est:quid ad me? An iustitia iusti super eum erit:& impietas impij non erit super eum? Nõ cõuenit filiũ portare iniquitatem patris:& fraternæ fieri exortem iustitiæ. Nũc uerò per hominem mors,& per hominẽ uita. Sicut eñi in Adã oẽs moriunt:ita & in Christo oẽs uiuificabuntur:qm non sic illi attineo ut nõ & isti. Si illi per carnem: & per fidem huic. Et si infect⁹ ex illo originali cõcupiscẽtia:etiã & in Christi gratia spirituali ꝑfusus sum. Quid mihi plus imputatur de ꝑuaricatore? Si generatio,regenerationẽ oppono:nisi quod spiritalis est ista,illa carnalis. Nec patit ratio æquitatis ut ex æquo cõtẽdãt:sed uincat necesse est spũs carnem,& sit efficacior causa cuius est potior & natura:quò pl⁹ uidelicet prosit gñatio scd'a,quàm prima nocuerit. Sanè peruenit delictũ ad me: sed peruenit & gratia. Et nõ sicut delictum,ita & donũ. Nã iudiciũ ex uno in cõdẽnationẽ:gratia aũt ex multis delictis in iustificationem. A primo homine manauit delictum,à summo cælo egressio gratiæ. Vtrũq; à parẽte,illud à primo,ista à summo

summo. Terrena natiuitas perdit me: & non multomagis
generatio cœlestis conseruat me? Nec uereor sic erut⁹ de
potestate tenebrarum repelli à patre luminum, iustificat⁹
gratis in sanguine filij ei⁹. Nempe ipse qui iustificat: quis
est qui condẽnet? Non cõdẽnabit iustum, qui misert⁹ est
pctõri. Iustũ me dixerim: sed illius iustitia. Quænam ipsa?
Rom. 10 Finis legis xps, ad iustitiã omni credẽti. Deniq; qui fact⁹
est nobis (inquit) iustitia à deo patre. Quæ ergo mihi iusti
tia facta est, mea non est? Si mea traducta culpa, cur non &
mea indulta iustitia? Et sanè mihi tutior donata quàm in-
nata. Nam ista quidem gloriam habent: sed nõ apud deũ.
Illa autem cum sit salutis efficax, materiam non habet glo
Iob. 10. riandi nisi in dño. Nam & si iustus fuero (inquit) nõ leua
1. Cor. 4 bo caput ne uidelicet respõsum accipiat. Quid habes qđ
nõ accepisti? Si autem accepisti: quid gloriaris quasi non
acceperis? Hæc est iustitia hoĩs in sanguine redemptoris
quã homo perditionis exsufflans & subsannãs, in tantum
euacuare conatur: ut totum quod dñs gloriæ semetipsum
exinaniuit, ꝙ minoratus est ab angelis, qđ natus de fœmi
na, qđ cõuersatus in mũdo, ꝙ expertus infirma, qđ pass⁹
indigna, ꝙ demũ per mortem crucis in sua reuersus, ad id
solũ putet & disputet redigendũ, ut traderet hoĩbus for-
mam uitæ uiuendo & docendo: patiẽdo autẽ & moriẽdo
charitatis metam præfigeret. Ergo docuit iustitiam & nõ
dedit, ostẽdit charitatẽ sed nõ infudit, & sic rediꝫ in sua?
1. Tim. 3. Itáne hoc totum est magnum illud pietatis sacramentum
qđ manifestum est in carne, iustificatum est in spiritu, ap-
paruit angelis: prædicatũ est gentibus: creditũ est mun-
do, assumptum est in gloria? Incomparabilis doctor: qui
etiam profunda dei sibi aperiens: & ea quibus uult lucida
& peruia faciẽs, altissimum sacramẽtum & mysteriũ abscõ
ditum à seculis, sic nobis suo mendacio planũ & apertum
reddit, ut trãsire leuiter possit per illud quiuis etiam incir-
cũcisus & immundus: quasi dei sapientia cauere nescierit
aut neglexerit qđ ipsa prohibuit: sed dederit & ipsa san-
ctum canibus, & margaritas porcis. Sed non est ita. Nam
et si manifestum est in carne, sed tamẽ iustificatũ est in spi-
ritu, ut & spiritualibus spiritualia cõferãtur, & animalis
homo nõ percipiat quæ sunt spũs dei: nec fides nostra sit
in sapiẽtia uerbi, sed in uirtute dei. Vnde saluator ait. Cõ
Matt. 11. fiteor tibi pater dñe cœli & terræ: quia abscondisti hæc à
sapiẽtibus & prudẽtibus: & reuelasti ea paruulis. Et apls:
Et si, inquit, opertũ est euangeliũ meũ, in his est opertum
2. Co. 4. qui pereunt. Deniq; aduertite hoĩem irridentẽ quæ sunt
spũs dei, qm̃ stultitia illi uidetur: & insultantem apostolo
loquẽti dei sapientiã in mysterio absconditã, inuehentem
in euãgelium, dñm blasphemantẽ. Quàm prudẽti⁹ quod
nõ ualet comprehẽdere credere dignaretur, nec auderet
contẽnere aut cõculcare sacrum reuerendũq; mysterium.
Longum est ad oẽs eius ineptias & calũnias, quas diuino
struit cõsilio, respõdere. Pauca tñ infero, è quibus cætera
æstimenť. Cum solos, inquit, electos liberauerit Christus
quomodo eos diabolus possidebat, siue ĩ hoc seculo, siue
in futuro, magis quàm modo? Respõdem⁹. Imo quia dia
2. Cor. 2 bol⁹ electos dei possidebat, à quo (sicut dicit apostol⁹) ca
ptiui tenebanť ad ipsius uolũtatẽ: ut dei ꝑpositũ de ipsis
impleretť, opus fuit liberatore. Oportuit autem liberari
in hoc seculo, ut liberos haberet in futuro. Deĩde infert.
Nũqđ etiã pauperẽ illũ q̃ in sinu Abrahæ requiescebat, si
cut & diuitem dãnatum diabolus cruciabat: aut etiam in
ipsum Abrahã dñium habebat, cæterosq; electos? Non:
Gen. 15. sed habuisset, si non liberati fuissent fide futuri, sicut de
Ioan. 8. ipso Abrahã scriptũ est. Credidit Abrahã deo: & reputa-
tũ est ei ad iustitiã. Item Abrahã exultauit ut uideret diẽ
meum, & uidit, & gauisus est. Propterea iam tunc sanguis
Christi rorabat etiam lazaro, ne flammas sentiret: ꝙ & ipse
credidisset in eum qui erat passurus. Sic de omnibus ele-
ctis illius temporis sentiẽdũ, natos quidẽ & ipsos æque ut
nos, sub potestate tenebrarũ, propter originale peccatũ:
Mat. 21. sed erutos antequã morerẽtur: & nõ nisi ĩ sanguine Chri-
sti. Scriptum est enim. Turbæ autem quæ præcedebãt, &

quæ sequebantur clamabãt dicẽtes. Osanna filio Dauid,
benedictus qui uenit in noĩe dñi. Ergo Christo in carne
uenienti, & antequã uenirer & post benedictum est à turbis
benedictorũ: quãuis præeuntes plenã minime tũc conse
quuti sint benedictionẽ: seruata nimirum hac prærogati
ua tẽpori gratiæ. Deinde laborans docere & persuadere
diabolũ nullũ sibi ius in hoĩem uẽdicare potuisse aut de-
buisse nisi permissu dei, & ꝙ sine iniuria diaboli iure de⁹
profugũ suũ si uellet misereri, repetere, & solo uerbo eri-
pere posset: quasi hoc quis diffiteatur, post multa aliqñ in
fert. Quæ itaq; necessitas, aut quæ ratio, aut quod opus
fuit, cũ sola iussione sua diuina miseratio liberare hominẽ
à peccato posset, propter redẽptionem nostrã filiũ dei car
ne suscepta, tot & tantas inedias, opprobria, flagella, spu
ta, deniq; ipsam crucis ignominiosam & asperrimam mor
tem sustinere, ut cũ iniquis patibulũ sustineret? Respõde
mus: Necessitas nostra fuit, & necessitas dura sedẽtium in
tenebris & umbra mortis. Opus æque nostrũ, & dei ipsi⁹
& sctõrũ angelorũ. Nostrũ, ut auferret iugum captiuita-
tis nostræ: suũ, ut impleret propositũ uolũtatis ei⁹: ange-
lorũ, ut numerus impleretť eorũ. Porrò ratio hui⁹ facti fu-
it dignatio faciẽtis. Quis negat oĩpotẽti ad manum fuisse
alios & alios modos nostræ redemptionis, iustificatiõis,
liberationis? Verũ hoc nõ præiudicat huius quem è mul
tis elegit efficaciæ. Et fortasse is præstat, per quem in ter-
ra obliuionis, grauedinis, lapsus nostri, tot & tãtis graua
minib⁹ reparatoris forti⁹ & uiuacius ãmoneremur. Aliàs
autẽ nemo hominum nouit, nec nocere ad plenum potest
quid boni ad gratiam, quid conguentiæ ad sapiẽtiã, quid
decoris ad gloriam, quid cõmodi ad salutẽ, penes seipsam
contineat hui⁹ uenerandi mysterij inscrutabilis altitudo,
quã propheta considerans expauit, nõ penetrauit, & præ
cursor dñi indignũ se iudicauit qui penetraret. Cæterum
si nõ licet perscrutari diuinæ sacramẽtũ uolũtatis: licet tñ
sentire effectũ operis, fructũ utilitatis percipere. Et quod
licet, scire nõ licet tacere: quia gloria regũ celare uerbum,
& gloria dei inuestigare sermonem. ¶ Fidelis sermo & oĩ
acceptione dignus, qm̃ cũ adhuc peccatores essemus, re-
cõciliati sumus deo per mortẽ filij eius. Vbi recõciliatio,
& remissio pctõrũ. Nam si dicẽte scriptura, peccata nostra
separãt inter nos & deũ: manẽte peccato, nõ est recõcilia-
tio. In quo ergo remissio pctõrum. ¶ Hic calix, inquit, no
ui testamẽti in meo sanguine, qui pro uobis effundeť ĩ re-
missionẽ pctõrũ. Itaq; ubi recõciliatio: ibi remissio pecca-
torũ. Et quid ipsa, nisi iustificatio? siue igiť reconciliatio,
siue remissio peccatorũ, siue iustificatio sit, siue etiã redẽ-
ptio uel liberatio de uinculis diaboli uinculis diaboli te-
nebamur ad ipsius uolũtatẽ: intercedẽte morte unigeniti
obtinemus, iustificati gratis in sagume ipsi⁹, in quo sicut
idem dicit, habemus redemptionem per sanguinem eius,
remissionẽ peccatorũ secundũ diuitias gratiæ eius. ¶ Cur
inquis per sanguinem, quod potuit facere per sermõem?
Ipsum interroga. Mihi scire licet qđ ita: cur ita, nõ licet.
Nunquid dicit figmẽtum ei qui se finxit, quid me finxisti
sic? Sed hæc stultitia ei uidentur: nõ potest tenere risum.
Audite cachinnos. Quomodo, ait, iustificari nos uel recõ
ciliari deo per mortem filij eius dicit apostolus, qui tanto
amplius aduersus hominem irasci debuit, quãto amplius
hoĩes in crucifigẽdo filiũ suũ deliquerũt, quàm in trãsgre
diẽdo primũ eius præceptũ unius pomi gustu? Quasi nõ
potuerit deo in uno eodemq; facto & displicere iniquitas
malignantiũ, & placere pietas patientis. Et ait. Q, si tãtũ
fuerat illud Adæ peccatum ut expiari nõ posset nisi mor-
te Christi: quã expiationẽ habebit ipm homicidium qđ
in Christũ cõmissum est? Breuiter respõdemus, ipsum san
guinẽ quẽ fuderunt, & interpellationẽ ipsius quẽ occide
runt. Addit etiam. Nunquid mors innocentis filij in tãtũ
deo patri placuit, ut per ipam recõciliareť nobis, qui hoc
peccando cõmisimus propter quod innocens domin⁹ est
occisus: nec nisi hoc maximũ fieret peccatum, illud multo
leuius potuit ignoscere? Non mors: sed uoluntas placuit.

ſponte moriẽtis,& illa morte expungẽtis mortẽ,operãtis
ſalutẽ,reſtituẽtis innocẽtiã triumphantis principatus &
poteſtates,ſpoliãtis inferos,ditantis ſuperos, pacificãtis
quæ in cælo ſunt,& quæ in terra omnia iſtaurãtis. Et qm̃
hæc tam p̃cioſa mors uolũtarie ſuſcipienda aduerſus pec⸗
catũ:non tñ poterat fieri niſi per peccatũ: non delectatus
quidẽ,ſed tñ bene uſus malitia ſceleratorũ,& mortem de
morte,& de peccato dãnauit peccatũ.Et quãto illorũ ma⸗
ior iniquitas,tanto huius uoluntas ſanctior,& eò poten⸗
tior ad ſaluandum,quatenus tanta mediante potentia an
tiquum illud quãuis grande peccatum,neceſſario tñ huic
quod in xp̃o cõmiſſum eſt cederet,tanquã minus maiori.
Nec peccato ſiue peccantibꝰ aſcribit̃ hæc uictoria,ſed be
ne utẽti peccato,& peccãtes fortiter perferẽti,& cõuertẽ
ti in uſum pietatis,quicqd in ipſum auſa eſt crudelitas im
piorum.¶Fuit uerò ſanguis qui effuſus eſt,tam multꝰ ad
ignoſcẽdũ, ut ipſum quoq; peccatũ maximũ quo factum
eſt ut effunderet̃,deleret:ac per hoc de antiqui illius utpo
te leuioris deletione nullã omnino dubietatẽ,reliqueret.
Deinde iſte,cui uerò(inquit)nõ crudele & iniquũ uidet̃
ut ſanguinẽ innocẽtis in pretiũ aliquod quis requiſierit,
aut ullo modo ei placuerit innocentẽ interfici:necdũ deꝰ
tam acceptam filij mortem habuerit,ut per ip̃am uniuerſo
recõciliatus ſit mũdo? Non reqſiuit deus pater ſanguinẽ
filij:ſed tñ acceptauit oblatũ:non ſanguinẽ ſitiens,ſed ſa⸗
lutẽ: qa ſalus erat in ſanguine. Salus planè, & nõ ſicut iſte
ſapit & ſcribit,ſola charitatis oſtẽſio. Sic eñ concludit tot
calũnias & inuectiões ſuas quas in deũ tam impiè quàm
imperitè euomuit,ut dicat totum eſſe ꝙ deus in carne ap⸗
paruit,noſtrã de uerbo & exẽplo ipſius inſtitutionẽ, ſiue
ut poſtmodũ dicit inſtructionẽ,totũ ꝙ paſſus & mortuus
eſt: ſiue erga nos charitatis oſtẽſionẽ uel cõmendationẽ.
Cæterũ quid prodeſt ꝙ nos inſtituit,ſi nõ reſtituit? Aut
nunquid fruſtra inſtruimur, ſi nõ prius deſtruat̃ in nobis
corpus peccati,ut ultra nõ ſeruiamꝰ pc̃tõ? Si omne quod
profuit Xp̃s,in ſola fuit oſtenſione uirtutũ,reſtat ut dicat̃
ꝙ Adã quoq; ex ſola peccati oſtenſiõe nocuerit. Siquidẽ
pro qualitate uulneris allata eſt medicina. Sicut enim in
Adã oẽs moriunt̃:ita & in Xp̃o oẽs uiuificabunt̃.Ergo ſi
cut hoc,ita & illud. Si uita quã dat Xp̃s,nõ alia eſt quàm
inſtitutio eius:nec mors utiq; quã dedit Adã,nõ alia erit
ſimil'r quàm inſtitutio eius ; ut ille qdẽ ad pc̃m̃ exemplo
ſuo,hic uerò exẽplo & uerbo ad bene uiuendum & ſe dili
gendũ hoĩes informarent. Aut ſi Chriſtianæ fidei,& non
hæreſi Pelagianæ acquieſcẽtes,gñatione nõ inſtitutione
traductũ in nos cõfitemur Adæ peccatũ,& per pc̃m̃ mor
tem fateamur neceſſe eſt,& à Xp̃o nobis non inſtitutiõe
ſed generatione reſtitutã iuſtitiã,& p iuſtitiã uitã,ut ſicut
per unius delictũ in oẽs hoĩes in condẽnationẽ,ſic & per
unius iuſtitiã in oẽs hoĩes ĩ iuſtificationem uitæ. Et ſi ita
eſt,quõ is dicit conſiliũ & cauſam incarnationis fuiſſe ut
mũdũ luce ſuæ ſapientiæ illuminaret,& ad amorẽ ſuũ ac⸗
cẽderet? Vbi ergo redẽptio? A Xp̃o nẽpe,ut fateri digna
tur,illuminatio & prouocatio ad amorẽ. Redẽptio & libe
ratio à quo? Eſto ꝙ Xp̃i aduẽtus illis proſit qui ſe illi poſ
ſunt cõformare per uitam,& uicem ei dilectionis repẽde⸗
re. Quid de paruulis? Quam dabit lucem ſapiẽtiæ uix ad⸗
huc captãtibus lucem uitæ? Vnde aſcendẽt ad dei amorẽ
qui necdũ matres ſuas amare nouerũt? Nihil ne proderit
eis aduẽtus Xp̃i? nihil ꝙ cõplãtati ſunt ſimilitudini mor⸗
tis eius per baptiſmũ, qm̃ nõdum poſſunt ꝓhibẽte ætate
Chriſtũ ſapere aut amare? Redemptio itaq;,ait,noſtra eſt
illa ſumma ĩ nobis p Xp̃i paſſionẽ dilectio. Ergo paruuli
nõ habẽt redẽptionẽ,quia nõ habẽt ſummam illã dilectio
nẽ. An ſicut nõ habẽt unde diligant,ita nec unde pereãt:
ut nõ ſit eis in Xp̃o neceſſaria regeneratio,utpote quibꝰ
generatio ex Adã nihil nocuerit? Si hoc ſapit cũ Pelagio
deſipit. Quicqd horũ ſentiat,patet quãtũ humanæ ſacra⸗
mẽto ſalutis inuideat,quãtũ quod in ipſo eſt euacuet alti
diſpenſatiõem myſterij, qui totum de ſalute tribuit deuo
tioni,regenerationi nihil : qui noſtræ gloriã redẽptiõis,
& ſummã ſalutis nõ in uirtute crucis,nõ in pretio ſangui
nis:ſed in noſtræ conſtituit cõuerſatiõis profectionibus.
Mihi autẽ abſit gloriari niſi ĩ cruce dñi noſtri Ieſu Xp̃i,
in qua eſt ſalus uita & reſurrectio noſtra.¶Et quidem tria
quædã præcipua in hoc opere noſtræ ſalutis ĩtueor. For⸗
mam humilitatis,in qua deus ſemetip̃m exinaniuit. Cha
ritatis mẽſuram,qua uſq; ad mortẽ,& mortem crucis extẽ
dit. Redemptiõis ſacramẽtum,quo ipſam mortẽ quã per⸗
tulit ſuſtulit. Horũ duorũ priora ſine ultimo ſic ſunt,ac ſi
ſuper inane pingas. Magnũ ꝓfectò & ualde neceſſariũ hu
militatis,magnum & omni acceptione dignum charitatis
exẽplũ,ſed nõ habẽt fundamẽtũ, ac proinde nec ſtatũ,ſi
deſit redẽptio.¶Volo totis niſibus hũilẽ ſequi Ieſum:cu
pio eũ qui dilexit me,& tradidit ſemetipſum pro me,qui⸗
buſdam brachijs uicariæ dilectionis amplecti:ſed oportet
me & agnũ mãducare paſchalem. Niſi enim mãducauero
carnẽ eius,& bibero eius ſanguinẽ,nõ habebo uitã in me
metipſo. Aliud eſt ſequi Ieſum,aliud tenere,aliud & man⸗
ducare. Sequi,ſalubre cõſilium:tenere & amplecti,ſolẽne
gaudiũ:mãducare,uita beata. Caro eñ eius uerè eſt cibꝰ,
& ſanguis eius uerè eſt potꝰ. Panis eſt dei q̃ de cælo deſcẽ
dit,& dat uitã mũdo. Quis ſtatꝰ gaudio,ſine cõſilio abſq;
uita? Nempe haud alius quàm picturæ abſq; ſolido. Ergo
nec humilitatis exẽpla,nec charitatis inſignia,præter re⸗
dẽptiõis ſacr̃m ſunt aliqd. Hæc dñe pr̃ de labore manuũ
pueri ueſtri qualiacũq; tenetis,aduerſus pauca qdẽ nouæ
hæreſeos capitula. Vbi ſi nõ aliud quàm zelum agnoſci⸗
tis meũ,tñ ꝓpriæ interim cõſciẽtiæ ſatisfeci. Nã cum nõ
eſſet qđ agerẽ pro iniuria fidei quã dolebam, operæ mihi
pretiũ arbitror,ſi illũ monui cuiꝰ arma potẽtia dei,ad de⸗
ſtructionẽ cõtrariũ aſſertionũ, ad deſtruẽdã oẽm altitudi
nẽ extollẽtẽ ſe aduerſus ſcientiã dei, & ĩ captiuitatẽ redi⸗
gendũ oẽm ĩtellectũ in obſequiũ Xp̃i. Sunt & alia in alijs
eius ſcriptis non pauca, nec minus mala capitula,ad quæ
nec tp̃is nec ep̃læ anguſtia r̃ndere permittit. Quãquã nec
neceſſariũ putem,cũ ſint adeò manifeſta,ut ip̃a etiã uulga
ta fide facile refellantur. Collegi tamẽ aliqua,& tranſmiſi.

Ad eundẽ ex perſona dñi Remẽſis. Ep̃la. CXCI.

REuerendiſſimo dño & chariſſimo patri dei grã
ſummo põtifici Innocẽtio,Samſon Remorum
archiep̃s,Ioslenꝰ ſueſſionẽſis. Gaufridꝰ catha⸗
launẽſis. Aluiſus attrebatenſis uolũtarium de
bitæ ſubiectionis obſequiũ.¶Auribus occupatis ad plu⸗
rima,ſermonẽ facimus abbreuiatũ de ꝓlixo negocio,pro
eo maxime qa idipſum diffuſius ac pleniꝰ cõtinet̃ in literis
dñi Senonẽſis. Petrus abailardus chriſtianæ fidei meritũ
euacuare nitit̃,dũ totum qđ deꝰ eſt,hũana rõne arbitrat̃
ſe poſſe comprehẽdere. Aſcẽdit uſq; ad cælos, & deſcẽdit
uſq; ad abyſſos. Nihil eſt qđ lateat eũ,ſiue in profundum
inferni,ſiue in excelſum ſuprà. Hõ eſt magnꝰ ĩ oculis ſuis,
de fide cõtra fidẽ diſputãs,ambulãs in magnis & in mira⸗
bilibus ſuper ſe,ſcrutator maieſtatis,hæreſum fabricator.
Iamdudum fecerat librum de ſua trinitate,ſed ſub legato
Romanæ eccleſiæ igne examinatus eſt, quia inuẽta eſt in
eo iniqtas. Maledictꝰ qui reædificabit ruinas Hiericho.
Surrexit à mortuis liber ille,& cum eo multorum hæreſes
quæ dormierãt ſurrexerũt,& apparuerũt multis. Iamiam
extẽdit palmites ſuos uſq; ad mare, & uſq; ad Romam ꝓ
pagines eius. Hæc glorificatio hominis illius,ꝙ liber ſuꝰ
in curia Romana habet ubi caput ſuum reclinet. Hinc cõ
firmatꝰ & cõfortatus eſt furor eius. Propterea cum in con
ſpectu epiſcoporũ ſup his argueret eũ abbas Clareuallis
zelo fidei & iuſtitiæ armatus,nec cõfeſſus eſt nec negauit
ſed à loco & iudice quem ſibi ipſe elegerat,ſine leſiõe,ſine
grauamine,ut ſuam prolongaret iniquitatem, ſedem apo
ſtolicam appellauit. Epiſcopi aũt qui propter hoc in unũ
cõuenerãt,ueſtræ reuerentiæ deferentes, nihil in perſonã
eius egerunt,ſed tantummodo capitula librorum eius à
ſanctis patribus cõdẽnata,ne morbus ſerperet,medicina⸗
li neceſſitate abiudicauerunt.¶Quia ergo homo ille mul
titudinẽ trahit poſt ſe,& populũ qui ſibi credat habet,ne

cesse est ut huic contagio celeri remedio occurratis. Sero enim medicina paratur, cum mala per lōgas inualuere moras. Processimus in hoc negocio quousq; ausi sumꝰ, tuum est decætero beatissime pater prouidere, ne in diebus tuis aliqua hæreticæ prauitatis macula decor ecclesiæ maculetur. Tibi commissa est spōsa Xp̄i amice sponsi: tuum est tādem uni uiro uirginē castam exhibere Christo.

Ad magistrum Guidonē de Castello qui Petri discipulus fuerat, & de quo potissimū præsumebat, q postea fuit papa Celestinus. Epistola. CXCII.

VEnerabili domino & charissimo patri magistro Guidoni sanctæ Romanæ ecclesiæ dei grā presbytero cardinali. B. Clareuallis uocatꝰ abbas, non declinare ad dexteram nec ad sinistrā. ¶ Iniuriam facio uobis si aliquem à uobis ita diligi credā, ut cū eo pariter eiꝰ errores diligatis. Quisquis em̄ sic aliquē diligit, nondū nouit queādmodū oporteat eum diligere. Talis nāq; dilectio terrena est, animalis, diabolica, nocēs æque diligenti atq; dilecto. Existiment alij de alijs prout uolunt: ego adhuc de uobis æstimare non possum nisi qđ uicinū est rationi, qđ ad lineā ptinet æqtatis. Quidā priꝰ iudicāt, & postea probāt: ego de potione utrum dulcis sit an amara, ante gustū nō iudicabo. Magister Pertrus in libris suis prophanas uocum nouitates inducit & sensuū, disputās de fide cōtra fidem, uerbis legis legē impugnat. Nihil uidet per speculū & in ænigmate, sed facie ad faciē oīa intuetur, ambulās in magnis & in mirabilibꝰ super se. Melius illi erat si iuxta titulū libri sui seipsum cognosceret, nec egrederet mēsurā suā, sed saperet ad sobrietatem. Ego nō eū accuso apud patrē: est qui eū accuset, liber suꝰ, in quo sibi male cōplacuit. Cū de trinitate loquitur, sapit Arriū: cū de gratia, sapit Pelagiū cū de psona Xp̄i, sapit Nestoriū. Minus de uestra æqtate præsumo si diu uos rogauero ut in causa Xp̄i nullū xp̄o pponatis. Illud aūt scitote, quia expedit uobis qbus, ptās data est à dn̄o, expedit ecclesiæ Xp̄i, expedit illi etiā homini ut ei silētium imponaт, cuiꝰ maledictiōe os plenū est, & amaritudine & dolo.

Ad magistrum Iuonem cardinalem, de eodem. Epistola. CXCIII.

DIlectissimo suo Iuoni sanctæ Romanæ ecclesiæ dei gratia presbytero cardinali. B. Clareuallis abbas, diligere iustitiā, & odire iniqtatē. ¶ Magister Petrꝰ abaslardus sine regula monachꝰ, sine solicitudine prælatus, nec ordinē tenet, nec tenet ab ordine. Hō sibi dissimilis est, intꝰ Herodes, foris Ioānes, totus ambiguus, nihil habens de monacho præter nomē
Gal. 6. & habitū. Sed quid ad me? Vnusquisq; onꝰ suū portabit. Aliud est, qđ dissimulare nō possum, qđ pertinet ad omnes qui diligunt nomen Xp̄i. Iniqtatē in excelso loquit: integritatē fidei, castitatē q; ecclesiæ corrumpit. Transgredit terminos quos posuerūt patres nostri, de fide, de sacramētis, de sancta trinitate disputās & scribēs: singula p sua uoluntate mutat, auget, & minuit. In libris & in operibꝰ suis ostendit se fabricatorem mendacij, & cultorem peruersorū dogmatū, hæreticū se probans nō tā in errore, quàm in pertinacia & defensione erroris. Homo est egrediēs mēsuram suā, in sapientia uerbi euacuās uirtutē crucis Xp̄i. Nihil nescit oīm quæ in cælo & quæ in terra sunt: præter seipsum. Dānatus est Suessione cū opere suo corā legato Romanæ ecclesiæ. Sed quasi nō sufficeret ei illa damnatio iterū facit unde iterū dānet: & iam nouissimꝰ error peior est priore. Securus est tn̄, qm̄ cardinales & clericos curiæ se discipulos habuisse gloriat, & eos in defensiōe præteriti & præsentis erroris assumit: à quibꝰ iudicari timere debuit & damnari. Si quis spiritum dei habet: illiꝰ uersiculi
Psa. 138. recordetur. Nōnne qui oderūt te domine oderā, & super inimicos tuos tabescebam? Liberet deus per uos & per cæteros filios suos ecclesiam suam à labijs iniquis & à lingua dolosa.

Rescriptum domini Innocentij papæ contra hæreses Petri abaslardi. Epistola. CXCIIII.

INnocentius ep̄s seruus seruorū dei, uenerabilibus fratribꝰ Henrico senonensi, Samsoni Remensi, archiep̄is, eorūq; suffraganeis, & charissimo in Xp̄o filio Bernardo Clareuallis abbati, salutē & apostolicā benedictionē. ¶ Testāte apostolo: sicut Ephe. 4.
unus dn̄s, ita una fides esse dinoscit: i qua tāquā in immobili fundamento præter qđ nemo potest aliud ponere: firmitas catholicæ ecclesiæ inuiolata cōsistit. Inde est quod beatꝰ Patrꝰ apl'orū princeps pro eximia huiꝰ fidei confessione, à dn̄o ac saluatore nr̄o audire meruit. Tu es (inqt) Mat. 16.
petrus: & super hāc petrā ædificabo ecclesiā meam. Petrā utiq; firmitatē fidei, & catholicæ unitatis soliditatē manifeste designās. Hæc siquidē est incōsutilis tunica redemptoris nostri, super quā milites sortiti sunt: sed eā diuidere minime potuerūt. Cōtra quā in initio fremuerunt gentes, & ppl'i meditati sunt inania. Astiterunt reges terræ, & pricipes cōuenerūt in unū. Verū apl'i duces dn̄ici gregis, & eorum successores apostolici uiri, ardore charitatis & zelo rectitudinis succensi: fidē defendere: & eā in cordibꝰ aliorū, pprij sanguinis effusione plantare nō dubitarunt. Demū cessante persequutorū rabie, imperauit dn̄s uētis & facta est in ecclesia tranquillitatis magna. Sed quia hostis humani generis semp circuit quærēs quē deuoret: ad impugnādā syncerītatē fidei: fraudulētā hæreticorū fallaciam subinduxit. Contra quos uiri ecclesiarū pastores uiriliter insurgētes, eorū praua dogmata cū ipsorū authoribus condēnarunt. In magna nāq; Nicena synodo Arriꝰ hæreticus est dānatus. Cōstātinopolitana synodus Manichæum hæreticū debita sentētia cōdēnauit. In Ephesina synodo Nestorius condignā sui erroris dānationem excepit. Calcedonensis quoq; synodꝰ. Nestorianā hæresim & Euticianā cū Dioscoro & eius cōplicibꝰ iustissima sententia cōfutauit. Martianus præterea licet laicus, christianissimꝰ tn̄ imperator, catholicæ fidei amore succēsus: prædecessori nostro sanctissimo papæ Ioanni scribens aduersus eos qui sacra mysteria prophanare cōtendūt: inter cætera sic loquitur dicens. Nemo clericꝰ, uel militaris, uel alteriꝰ cuiuslibet conditionis, de fide christiana publice tractare conetur in posterū. Nam iniuriā facit iudicio reuerendissimæ synodi: si qs semel iudicata, & recte disposita, reuoluere, & iterum disputare contendit: & in cōteptores huius legis tāquā in sacrilegos pœna nō deerit. Igit si clericus erit q publicè tractare de religiōe ausus fuerit: à cōsortio clericorū remouebit. Dolemus autē, qm̄ sicut literarū uestrarū inspectiōe, & missis à uestra fraternitate nobis errorum capitulis cognouimus: in nouissimis diebus, qñ instāt tēpora periculosa: in Petri abaslardi pernitiosa doctrina & prædictorum hæreses, & alia peruersa dogmata catholicæ fidei obuiantia pullulare cœperunt. Verū in hoc maxime consolamur, & oīpotēti deo gratias agimus: qui in partibus uestris pro patribꝰ tales filios suscitauit, & tpe apostolus nostra in ecclesia sua tam præclaros uoluit esse pastores: qui noui hæretici calumnijs studeāt obuiare: & immaculatā spōsam uni uiro uirginē castā exhibere Xp̄o. Nos itaq; qui in beati Petri cathedra cui à dn̄o est dictū. Et tu aliquādo cōuersus confirma fratres tuos, licet indi- Luc. 22.
gni residere cōspicimur: cōiato fratrū nostrorū ep̄orū & cardinaliū consilio, destinata nobis à uestra discretiōe capitula. & uniuersa ipsiꝰ Petri peruersa dogmata sanctorū canonū authoritate cū suo authore dānauimꝰ: eiq; tāquā hæretico perpetuū silentiū imposuimꝰ. Vniuersos quoq; erroris sui sectatores & defensores, à fideliū consortio seqstrādos, excōicationisq; uinculo innodādos esse cēsemꝰ. Datum Laterani decimoseptimo Calendas Augusti.

Ad episcopum Constantiensem pro Arnaldo de Brixia. Epistola, CXCV.

SI sciret paterfamilias qua hora fur ueniret, uigilaret utiq;: & nō sineret perfodi domum suā. Mat. 24
Scitis quia fur de nocte irruperit domum: non uestram, sed dn̄i: uobis tamē cōmissam. Sed dubium esse non potest, scire uos quod apud uos fit: quādo

id usq; ad nos utiq; tam remotos potuit peruenire. Nec mirū si nō horā præuidere, aut nocturnū furis ingressum obseruare quiuistis. Mirū autē si dephēsum iam nō agnoscitis, non tenetis, nō phibebitis exportare spolia uestra, imo pciosissimas Christi exuuias: aias uidelicet quas sua imagine præsigniuit, suo cruore redemit. Adhuc forsan horetis, & miramini quem nam dicere uelim. Arnaldum loquor de Brixia: qui utinā tā sanæ esset doctrinæ, quàm districtæ est uitæ. Et si uultis scire: homo est neq; manducans neq; bibens: solo cū diabolo esuriens & sitiēs sangui-
2.Ti.3. nem animarum. Vnus de numero illorū quos apostolica
Matt.7. uigilantia notat, habentes formā pietatis: uirtutē illi⁹ penit⁹ abnegantes. Et ipse dñs. Veniēt (inquiēs) ad uos in uestimētis ouiū: itrinsecus aūt sunt lupi rapaces. Is ergo usq; ad hāc ætatē ubicūq; cōuersatus est, tam fœda post se & tam sæua reliquit uestigia: ut ubi semel fixerit pedem, illuc ultrà redire omnino non audeat. Deniq; ipsam in qua natus est ualde atrociter cōmouit terrā: & cōturbauit eā. Vnde & accusatus apud dñm papā schismatæ pessimo, natali solo pulsus est, etiam & abiurare compulsus reuersionem, nisi ad ipsius apostolici permissionē. Pro sili deinde causa & à regno Francorū exturbat⁹ est schismaticus insignis. Execrat⁹ quippe à Petro apostolo, adhæserat Petro abailardo. Cuius oēs errores ab ecclesia iam deprehēsos atq; dāmnatos, cum illo etiā & præ illo defendere acriter & pertinaciter conabat. Et in his oīb⁹ non est auersus furor eius: sed adhuc manus eius extenta. Nam etiam ita uagus & pfugus super terrā, quod iam non licet inter suos, non cessat apud alienos tanquam leo rugiens circuiens & quærens quem deuoret. Et nūc apud uos sicut accepim⁹ operat iniquitatē, & deuorat plebem uestram sicut escam panis. Cuius maledictio & amaritudine os plenū est: ueloces pedes eius ad effundendum sanguinem. Contritio & infœlicitas in uijs eius; & uiam pacis non cognouit. Inimicus crucis xpi, seminator discordiæ, fabricator schismatū, turbator pacis, unitatis diuisor. Cuius dentes arma & sagittæ: & lingua eius gladi⁹ acutus. Molliti sunt sermones eius super leonem: & ipsi sunt iacula. Vnde & solet si-
Psal.9. bi allicere blandis sermonib⁹ & simulatione uirtutum, diuites & potentes: iuxta illud, Sedet in insidijs cum diuitibus in occultis, ut interficiat innocentē. Demū cū fuerit de illorū captata beneuolētia & familiaritate securus: uidebitis hoīm apertè insurgere in clerū, fretū tyrānide militari, insurgere in ipsos epos: & in omnē passim ecclesiasticū ordinē desæuire. Hoc sciētes: nescio an melius salu-
1.Cor.5. briusue in tanto discrimine rerum agere ualeatis: quàm iuxta apli monitū auferre malū ex uobis: quāquā amicus spōsi ligare potius quàm fugare curabit: ne iam discurrere, & eò nocere plus possit. Hoc enim & domin⁹ papa dū adhuc esset apud nos: ob mala quæ de illo audiebat, fieri
Canti.2. scribēdo mādauit: sed nō fuit qui faceret bonū. Deniq; si capi uulpes pusillas demoliētes uineam scriptura salubriter monet: non multo magis lupus magn⁹ & ferus religādus est, ne Xpi irrumpat ouilia, oues mactet & perdat?

Ad Guidonem legatū, de eodē. Epla. CXCVI.

Arnaldus de Brixia: cuius cōuersatio, mel, & doctrina uenenū: cui caput columbæ: cauda scorpionis est, quem Brixia euomuit. Roma exhorruit. Frācia repulit. Germania abhominat. Italia nō uult recipere: fertur esse uobiscū. Videte quæso ne uestra authoritate plus noceat. Nam cū & artē habeat & uoluntatem nocendi: si accesserit fauor uester, erit funiculus triplex, qui difficile rumpitur: supra modum (ut uereor) nociturus. Et unum existimo de duob⁹: si tñ uerū est q uobiscum hominem habeatis: aut minus scilicet notū uobis esse illum: aut uos (quod est credibilius) de ei⁹ correctione cōfidere. Et utinā id nō frustra. Quis det de lapide hoc suscitare filiū Abrahæ? Quàm gratum minus susciperet mater ecclesia de manib⁹ uestris uas in honorē, qd tādiu passa est in cōtumeliā? Licet tentare, sed uir prudēs cautus erit nō transgredi præfinitū numerū ab apostolo qui ait. Hæreticum hominē post unam & secundam corre- Tit.3.
ptionem deuita: sciēs quia subuersus est qui eiusmodi est, & delinquit proprio iudicio condemnatus. Alioquin familiarē habere & frequenter admittere ad colloquendum ne dicam ad conuiuandum: suspicio fauoris est: & inimici hoīs fortis armatura. Securè annunciabit & facile persuadebit quæ uolet domesticus & contubernalis legati apostolicæ sedis. Quis enim à latere dñi papæ mali quippiam suspicet? Sed & si in manifesto peruersa loquitur: quis se facile opponere audeat uestro collaterali? Deīde uidetis qualia post se ubicūq; habitauit reliquit uestigia? Non sine causa uigor apostolicus hominem Italia ortum transalpinare coegit, repatriare non patitur. Quis uerò extraneorum ad quos eiectus est: non eum omnimodis cuperet suis reddidisse? Et certè sic se habere ad oēs, ut oīb⁹ odio habeat: approbatio iudicij est quod portat: ne quis dicat subreptum fuisse dño papæ. Quale est ergo summi pontificis sugillare sententiam: & illā sententiā cuius rectitudinem eius ipsius ī quē data est, & si lingua dissimulat, uita clamat? Itaq; fauere huic: dño papæ cōtradicere est etiam dño deo. Per quecūq; enim iusta sentētia iustè detur: ab illo certū est processisse, qui loquitur ī propheta. Ego Esai.
qui loquor iustitiam. Confido autem de uestra prudentia & honestate: quia uisis his literis de ueritate cert⁹, nō abducemini āmodo quippiam assentire in hac re nisi quod uos deceat: & ecclesiæ dei expediat: pro qua legatione fungimini. Diligimus uos, & ad uestrum obsequium parati sumus.

Ad Petrū Bisuntinū decanum. Epla. CXCVII.

Peregrinationē abbatis Cariloci sic accepimus quasi iam mortuū eum uideamus. Vobis maxime (quod uehementer doleo) imputatur quicquid illi periculi imminet: quicquid laboris incumbit. Non hoc à uobis expectauimus: quia nec meruimus. Alium uos putauimus; & alium experimur. Testimonium perhibent uobis qui interfuerunt actiōi: quod nec syncere nec sm iustitiam in ea uos habuistis. Et credo ex parte. Nā & uenerabilis abbas Bellevallis non multum sibi complacet in uobis. Nolite quæso, nolite persequi ser- Zac.2.
uos dei, quibus ab ipso dictum legitis. Qui uos tangit: tāgit pupillam oculi mei. Nolite radicitus euellere de cordibus nostris si quid aliquando bene sentimus de uobis. Et hæc ita dicimus uobis, non quia uos nō diligimus: sed ut de medio fiant quo potest contingere ut non diligamus. Dico autem tanquā amicus, non expedit uobis neq; ecclesiæ uestræ ut domino papæ quod actū est sicut actū est innotescat.

Ad dominum papam Innocentium. Epistola. CXCVIII.

In causæ actione quæ per charissimum fratrem nostrum Guidonem Cariloci abbatem uestro conspectui præsentatur: puto satis apparet & laccessentis iniuria, & innocentia patientis: & in curia iudicis. Deniq; uiolentia calumniantis & inopia iustitiæ compulsus est pauper confugere ad uestram præsentiam, non reputans laborem uiæ, non expensas, non periculum tēporis. Dedit manus morti, ne uiuat in perturbatione, quietis amator. Clementer quæso respicite sup egenum & pauperem: ne frustra uestris paternis auribus intimatus sit tantillarum uiriū tantus labor & dolor. ¶Olim per eplas semel & secundò testificatus sum uobis de hoīe illo qui huic mundo calumniat, q sui esset & præuaricator propositi, & monasterij dissipator. Nūc autē & flens dico inimicū crucis Xpi, sanctorū qui in circuitu eius sunt uiolentissimū oppressorē, & calūniatorē pauperū. Qui ppria iam penè nō habens quæ deuoret, in pxima passim more tyrānico debacchatur, Monachū habitu mentiēs, re exhibet unum de prædonibus: omnino immemor regularium obseruationū, legū, canonumq; contemptor. Frontosus ad uerecūdiā, insensatus ad metū, inflexibilis ad pietatem ad iram præceps, audax ad facinus, pronus ad iniurias.

Et miror

Et miror quomodo uir religiosus abbas casæ dei, in mo-
nacho suo tot & tanta uitia aut ignorare possit aut dissi-
mulare. Sed de hoc qd ad nos? Ipē uiderit. Ipse suo domi
no stat aut cadit. Nobis sufficit liberari de manibus eius,
A uobis id omnimodis flagitamus: quod aliunde frustra
tentatū est. Circūspeximus: & non erat auxiliator. Ventū
est ad cōmune refugiū: illò cōfugimus, ubi cōfidimꝰ libe-
rari. Tantū adsit pietas: nam facultas nō deest. Et quidem
ex priuilegio sedis apostolicæ constat summam rerum ad
uestram potissimū respicere summā auctoritatē, & plena-
riā potestatē. Verū hoc inter cætera uestri singularis pri-
matus insignia, specialius illustriusq́ꝫ nobilitat uestrum &
inclitum reddit apostolatū: si eripitis pauperem de manu
fortiorū eius. Nulla meo iudicio in corona uestra precio-
sior gemma zelo illo uestro quo æmulari consueuistis op
Psa. 124. pressos: nec relinqtis uirgā peccatorū super sortē iustorū.
Nimirū ꝓpter illud quod sequitur, ut non extendāt iusti
ad iniquitatem manus suas: uel propter illud quod alibi
Psal. 9. dicitur. Quia dum superbit impius, incenditur pauper: &
unde alter torquet in corpore, inde alter grauiꝰ in anima
perit. Est item monasteriū de nostro ordine uicinū huic
qđ malorū similiter hominū graui infestatiōe uexatur: &
non est qui redimat, neqꝫ qui saluū faciat. Et pro hoc quo
qꝫ puer uester paterna uestra uiscera lachrymosis precibꝰ
concutere non ueretur. Qui illi sint homines, quæue oc-
casio calumniādi: præsentium lator abbas ueraci & uiua
uoce referet uobis. Deus oīpotens uos uobis cōseruet lō
gis temporibus, ad nostram omnium protectionem: qui
in habitu & proposito pœnitentiæ pauperem uitam duci
mus: ut sine timore de manu inimicorum nostrorum libe-
rati, seruiamus illi.

Ad eundem. Epistola. CXCIX.

VSquequo & superbit impius, & incēditur pau
per? Vsquequo à tāta impudentia, innocentia
tanta uexatur, & hoc uiuo Innocentio? Pecca
ta sine dubio nostra hoc faciunt ꝙ dn̄s meꝰ tā
sero aduertit mentientes sibi: tam lentè exaudit clamātes
ad se in hac causa duntaxat. Nam aliàs quidem scimus fa-
miliare esse domino meo & cito intelligere: & facile misere
ri. Propter eum qui elegit uos, & posuit uos refugiū op-
pressorum: ponit iā tandem finem & militiæ oppressoris,
& laboribus afflictorū: quia satis utraqꝫ res uenit in lucē
& manifestationē. Deniqꝫ ad mandatum beneplaciti dn̄i
mei causa discussa & terminata est: superest ut ipsiꝰ autho
ritate data sentētia confirmetur. Ergo ne si uenerit homo
mendax aduersus tantorum uirorū testimonium (Valen-
tinum loquor Grānopolitanum) audietur? Iterum sup-
plico, & ad pedes dn̄i mei ea qua possum mente anxia de-
scendo: ne ab homine iniquo & doloso religiosum mona
sterium destrui patiatur. Etenim nō parcet nostro qui suū
penè destruxit. Vnde addo solita præsumptiōe. Si puero
uestro crederetis: hominem qui beneficio pietatis uestræ
abutitur, in claustrum suū remitteretis, & domino abbati
casæ dei mandaretis ut in monasterio quod ille inutili
ter occupat, uirum religiosum promoueret, & regularem
ordinaret conuentum. Hoc planè dignū apostolatu ue-
stro, hoc beneplacitum deo, hoc honor domino abbati ca
sæ dei, suoq́ꝫ monasterio. Sic etiā liberaretis animā prædi
cti hominis, & ipsum cui incubat monasterium.

Ad magistrum Vlgerium Andegauensem episco
pum, ꝓ graui querela quæ erat inter ipsum & abbatis-
sam fortis Euerardi. Epistola. CC.

LAchrymas magis quàm literas dare libet. Sed
quoniā ad neutrum inops est charitas: & has
oportet dare, & illas nō omittere. Has uobis:
illas mihi, & pusillis multis mei similibus qui
scādalizant. Dicitis forsitan scandalum non esse per uos.
Nunquid propter uos esse negabitis. Facile cætera por-
tarem: tantū uos nō essetis in causa. Nam in culpa dicere
non audeo. Nō est meum discutere hoc: est qui quærat &
Mat. 18. iudicet. Væ homini illi per quem scādalū uenit. Iudiciū
profectò portabit quisquis est, ille uel illa. Cæterū ad uos
mihi nūc sermo. Sustinete modicū quid insipientiæ meæ.
Quia semel cœpi, loquar ad dn̄m meū. Faciam satis uel ex
parte zelo & affectui qui loquitur. Non uerebor ætatem:
dignitate non terrebor: non cunctabor ad nomē grande
magisterij Vlgerij. Nam quo grandius nomen, eo grādiꝰ
scādalū Propterea meipsum transgrediar: & ero insipiēs.
Seniorē increpabo: episcopū arguam. Magistrū conabor
docere: consiliū dare sapiēti. Nullum præsumptionis ge-
nus prætereat charitas & æmulatio, quam olim pro sancti
tate & gloria nominis uestri conceperā. Cuius gloriæ dif
fusum circūquaqꝫ spiritalem odorem, inuidia diaboli in-
terpolatum esse uel modice, mihi pro modico non est: sed
neqꝫ ecclesiæ dei: quæ ubiqꝫ tā celebri gaudio in hoc me-
ridiano lumine exultare solebat. Verum uos quantū pro-
priā gloriam cōtemnatis, satis apparet. Laudo, sed si non
usqꝫ ad iniuriā dei. ¶ Laudo & cōstantiā qua nec summis
potestatibꝰ ceditis de iure uestro quod putatis: sed si nō
pertinacius, quàm constantius id agi à uobis uideretur.
Quàm gloriosius & certè sanctius uobis illatam iniuriam
fortiter sustineretis: & famā uestrā ad gloriā dei custodire
tis? Quāquā nescio quō uel cōscientiam uestrā esse in tu-
to cōfiditis sub hoc scandalo. Nec eīm excusat uos etiā si
in quēquā alterum iure culpā refunditis. Esto ꝙ alius mo
uerit scandalū: ꝓfectò compescere uos potestis. Nolle cō-
pescere, sine culpa erit: aut uerò cōpescere, sine gl'ia erit.
¶ Malum si cōprimas tuū, reputabitur tibi ad iustitiā, si
alienū, ad gloriam. Quicunqꝫ author sit scandali, à uobis
oīmodis exigitur tolli: & in eo loco excusatum dicimꝰ, si
nō potestis. An nō deniqꝫ ministeriū est angelorū, tollere
scandala de regno dei? Si dixeritis, qd ad uos? arguet uos
illa sententia. Labia sacerdotis custodiunt sciētiā, & legē Mal. 2.
requirūt de ore eius: angelus eīm domini est. Si ergo hoc
scandalū cū possitis, nō tollitis, plenè non impletis mini-
steriū uestrū. Quod quidem an nulla sit culpa, uos iudica
bitis. Ego uerò ne hoc sufficeræ dixerim si nō & honorifi
catis. Est quoqꝫ quod adhuc addā, nisi quia timidior sum
fateor quàm ꝓmisi. Sed tutius adduco magistrum qui nō
uereat ep̄s ep̄o nudā dicere ueritatem. Hoc ipsum (inqt)
delictū est ī uobis, ꝙ causas habetis inter uos. Quare non 1. Cor. 6.
magis fraudē patimini? Opposuit speculum, refulsit iusti
tiæ sol: emicuit ueritas, neuus apparuit. Quanti est igitur
nescio quæ illa possessiuncula maledicta, ut ulterius iā pos
sit aut obumbrare tam manifestam ueritatē: aut impedire
tam optatā correptionē? Inspiret deꝰ uobis acquiescere
cōsilio: ut nō dicam nostro, sed oīm qui æmulant uos dei
æmulatione: reuerende & omni gloria prosequēde pater.

Ad Balduinum abbatem Reatini monasterij.
Epistola. CCI.

EPistola quam misisti, affectū tuū redolet:
mouet meum. Et doleo qđ ꝓut moueor
nō possum rescribere. Nec inmoror in ex-
cusandis excusationibꝰ: sciēs qđ scienti
me loquor. Nosti inquā sub qua sarcina
gemo: & gemitꝰ meꝰ à te nō est abscondi
tus. Tu uerò ꝓ schedulæ breuitate affectum non æstimes,
quē nulla sui prolixitate explicare posset oratio. Et mali-
tia qdē occupationū potest facere ut paucis scribā: sed nō
ut parū diligā. Actū sanè excludat uel impediat actus: sed
nūqd affectū? Sicut mater unicū amat filiū, ita te diligebā,
herentē lateri meo, placentē cordi meo: Diligā & absentē
ne solatiū meū ex te, & nō te uidear dilexisse. Eras perne-
cessarius mihi. Atqꝫ hinc uel maxime claret quàm syncerè
te diligā. Hodie nempe nō te caruissem si quæsissem de te
quæ mea sunt. Nūc aūt uides, ꝙ spretis utilitatibus meis
tuis cōpēdijs nō inuidi: ponēs te utiqꝫ ibi unde aliqn̄ trās
ponaris sup oīa bona dn̄i tui. ¶ Tu autē cura inueniri fi-
delis seruus & prudens cōseruis tuis cæleste triticū cōmu
nicare: absqꝫ inuidia & absqꝫ desidia erogare: & noli fru
stra assumere excusationem quasi de tui nouitate aut de
imperitia: quod putas fortè uel simulas. Nam nec sterilis

uerecundia grata est:nec humilitas præter ueritatē laudabilis. Officium ergo tuum attēde. Pelle pudorem cōsideratione officij,age ut magister. Nouus es:sed debitor. Et extunc te noueris debitorē,ex quo te alligasti. Nunquid nouitas excusabit apud creditorē dāna lucrorū? Nūquid prima tēpora uacua præterire patitur fœnerator? Sed nō sum (inquies) ad ista sufficiēs. Quasi uerò deuotio tua accepta nō sit ex eo quod habes,nō ex eo quod non habes. De solo tibi credito talēto respondere tibi para,securus de reliquo. Si multū accepisti:da multū. Qđ si modicū est & id tribue. Etenim q in modico fidelis non est:nec in maximo. Totum da:quia totum repetendus es usq; ad nouissimū quadrantem:sed sane quod habes,nō qđ nō habes. ¶ Memēto etiā uoci tuæ dare uocē uirtutis. Quid illud in quis? Vt ōpera tua uerbis cōcināt: imo uerba operibus: ut cures uidelicet pri⁹ facere,quàm docere. Pulcherrim⁹ ordo est & saluberim⁹:ut onus qđ portandū imponis,tu portes prior:& ex te discas qualr oporteat alijs moderari?
Puer.26 Alioquin subsannabit te sapiēs,utpotè pigrū illum cui labor sit manū porrigere ad os. Arguet te & apostol⁹ dicēs:
Rom.2. Tu qui alios doces:teipsum non doces. Sed & notaberis
Mat.23. uitio pharisæorū, qui alligāt onera grauia & importabilia, & imponūt ea ī humeros hoīm:digito autē suo nolūt
Nota. ea mouere. ¶ Sermo quidē uiuus & efficax,exēplū est operis,facile faciēs suadibile quod dicit,dum mōstrat factibile quod suadetur. Ergo in his duob⁹ mādatis,uerbi scilicet atq; exēpli, summā tui officij ad cōsciētiæ securitatem pendere intellige. Tu,tamē si sapis,iunges & tertiū:studiū uidelicet orationis ad cōplemētū utiq; trinæ illius repeti
Ioan.21. tionis in euāgelio de pascendis ouibus. In hoc noueris illius trinitatis sacramentū in nullo frustratū à te, si pascas uerbo,pascas exēplo,pascas & sanctarū fructu orationū. Manant itaq; tria hæc:uerbū, exēplū,oratio: maior autē his est oratio. Nā & si (ut dictū est) uocis uirtus sit opus, & opi tñ & uoci gratiā efficaciāq; pmeretur oratio. Heu apellor:abripior,nō licet ultra. Illud tñ breuiter āmonitus sis:ut ocitius poteris, graui me cures soluere cura: & quid sibi uult quod inter alia quest⁹ es,uulnus à quo nō sperabas te pertulisse: non negligas manifestius aperire. Id enim anxie me solicitat.

Ad clerum Senonensem. Epistola. CCII.

Destituti Benedicto pastore uestro,op⁹ est charissimi, ut de substituendo alio solicite satagatis:Sed sane id non præcipitāter agendū, non tumultuose aut inconsulte:ne fortè euacuetur quod præter rationem & ordinē præsumitur:& uos intra re incipiatis circuitum quorūdam qui in circuitu uestro sunt. De uicinis si placet ecclesijs sumite experimētum: & illarum uexatio det intellectum auditui ī causa præsenti. Grandis quippe res est in manibus,nobili Senonensi ecclesiæ instaurare pastorem. Grandis prorsus:nec sine grādi adorienda cōsilio. Expectandū proinde suffraganeorū cōsilium episcoporum: expectandus assensus religiosorū qui sunt in episcopatu:atq; in commune tractandū commune negotium. Alioquin dilectissimi moleste credite intuebimur tribulationē ecclesiæ uestræ:moleste uestram ipsorum cōfusiōem. Quod utrūq; cōtinget facile:si illud contingat effici quod oporteat reuocari. Ergo indicatur ieiunium,conuocentur episcopi,religiosi asciscantur:nec sua (quod absit) solennitate fraudetur tanti sacerdotis rite celebranda electio. Aderit (ut cōfidimus) spiritus sanctus uotis uestris,& honor erit uobis honorificantibus ministerium uestrum:dum pari uoto & consilio studueritis qđ gloria sit dei, & salus populi.

Ad episcopū & clerū Trecensē. Ep'la. CCIII.

Iaco.5. Legimus si errauerit quis ex uobis à ueritate, & cōuerterit quis eū:scire debet quoniā q cōuerti fecerit peccatorē ab errore uiæ suæ,saluabit animā eius à morte: & operit multitudinē peccatorum. Errat Anselm⁹ noster:errat. Cui dubium? Si dimittim⁹ eum sic:nō solus errabit. Quantos trahet post se suo exēplo illustrissimus iuuenis? Nec modo sequaces: sed & omnes qui poterunt eum reuocare nec reuocabūt, eodem errore iudicamus inuolui. Mundus ego sum à sanguine eius. Et ei prædixi per ep'lam: & uobis nūc dico: quia rem illicitā præsumit. Nec clerici est pugnare armis militaribus,nec subdiaconi uxorem ducere. Annunciate peccatori opus eius:ne ille in peccato suo moriatur:sanguinē uerò eius de manu uestra requirat qui suo eū redemit sanguine precioso. En de cælo clamat. Virgo Israel corruit: Amos
& nō est qui subleuet eā. Quousq; in luto aurū iacet? Tollite margaritā tollite,leuate splendidissimā atq; preciosissimam gemmam de sterquilinio. Leuate eam antequā porcorum.i.spurcorum spirituū pedibus conculcetur:& iam non sit uas in honorem: sed in contumeliam.

Ad abbatem sancti Albani. Epistola. CCIIII.

Et si facie ignotus es mihi,sed non fama:nec parum aut uile qd tui gratulor me tenere munere illius. Nā talis fateor per eam insinuat⁹ es meo pectori:ut licet in multis occupatum,ipa tamē serenissima recordatio tui mi dilectissime frater facile me plerūq; ex omnibus uendicet sibi:ita ut in ea lubenter immorer,& suauiter requiescam. Cæterum quo memoriam plus accepto:eo auidius suspiro præsentiam. Sed quādo istud,aut si quando istud? Vtiq; & si non antè:profectò in ciuitate dei nostri: si tamen non habemus hic manentem ciuitatem:sed illam inquirimus. Ibi ibi uidebimus nos:& gaudebit cor nostrū. Interim uerò delectabor & lætabor nihilominus in his quæ dicta sunt mihi, sperans & expectans quod reliquum de uisione corporali in die domini:ut gaudium meum plenum sit. Adde obsecro ad ea bona que abs te & de te nobis assidue ueniunt,tuas tuorūq; pro nobis orationes : patet charissime & desiderantissime.

Ad episcopum Rofrensem. Epistola. CCV.

Dvr rescribitis non merenti. Quid peccaui? Si monui magistrū Robertū Pullum aliquantum tempus facere Parisius,ob sanam doctrinā quæ apud illū esse dignoscitur: id putaui necessariū & adhuc puto. Si rogaui sublimitatem uestram ut pmitteretis:etiam nunc idipsum rogarem,nisi eam de priori prece indignatam sensissem. Si dixi hominem fultum gratia amicorum : quorum in curia non minima authoritas est: id dixi quod uobis formidaui,& adhuc formido. Nam q post appellationem factam extenditis manum (ut accepimus) ad res appellantis:nec laudaui nec laudo. Veruntamen uoluntati uestræ in aliquo contradicere nec consului ei nec cōsulo. De cætero uestri sumus:coronam uestrā suscipere & colere semper digna & debita ueneratione parati. Huius testimonio conscientiæ audemus adhuc ad uos (prece duntaxat atq; consilio) ut magister Robertus cum integritate gratiæ uestræ per aliquātum tempus possit Parisius demorari. Retribuat uobis dominus in uitam æternam q uiscera nostra refouistis:filios nostros loquor quos misimus in Hiberniam.

Ad reginam Hierosolymorū Ep'la. CCVI.

Audierūt homines q locum gratiæ habeā apud uos: & multi profecturi Hierosolymam petūt se uestræ excellentiæ per me commendari. Ex quibus est iste iuuenis consanguineus meus, iuuenis (ut aiūt) strenuus in armis,suauis in moribus. Ergaudeo quod ad tempus elegit militare deo magis quàm seculo. Itaq; facite morem uestrum:& bene sit huic propter me:sicut cæteris omnibus propinquis meis fuit, qui per me uobis innotescere potuerunt. De cætero cauete ne uoluptas carnis & gloria temporalis impediant uobis iter regni cælestis. Nā quid prodest paucis diebus regnare super terram,& regno cælorum æterno priuari? Sed cōfido in dño q melius facietis: & si uerū testimonium quod de uobis perhibet charissimus auunculus meus andreas,cui multū credim⁹:& hic & in æternū deo miserante regnabitis. Peregrinis,egenis,& maxime inclusis curā impendite quia talibus

quia talibus hostijs promeretur deus. Scribite nobis fre-
quentius: quia & uobis non oberit: & nobis proderit si
esse uestrum & bona studia plenius certiusq; nouerimus.

Ad Rogerium regem Siciliæ. Epistola. CCVII.

LOnge lateq; satis dilatata est magnificentia ue
stra super terram. Etenim gloria nominis uestri
quos fines non attingit? Sed audite cõsiliũ di-
ligẽtis uos. Studete, qđ in uobis est, hãc ipsam
gloriam referre ad illum à quo est: si non uultis eam perde
re: aut certè perdi ab ea. Hoc aũt sic fiet: si inter eos quos
regiæ magnificẽtiæ celebris opinio euocat de lõginquo
Psa.40. discretionis oculũ aperitis: manũq; extẽditis nõ tam cu-
pidis quàm egenis. Et uerè beatus qui intelligit nõ super
cupidum, sed super egenũ & pauperẽ. Illũ inquã pauperẽ,
qui inuitus petit, & uerecunde accipit, & accipiens glori
ficat patrẽ suũ qui in cælis est. Cum aũt deo sua gloria de
uestro munere ex ore egentium ita fideliter resignabitur:
uberiori proculdubio riuo fluat uobis necesse est ille fõs
gloriæ q diligẽtes se diligit, & glorificat glorificantes se:
2.Cor.9 ut qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus &
metat. Pro hmõi obsecro uos ponere oculos uestros sup
latorẽ præsentiũ: quẽ pro certo ad uestrã regiã præsentiã
nõ cupiditas traxit: sed coegit necessitas. Necessitas dico
2.Ti.2. nõ sua, sed suorum: multorũ uidelicet à quibus missus est
seruorũ dei fideliũ. Audite patienter qui patiantur. Au-
dite, & cõpatimini: quia si cõpatimini, & conregnabitis.
Luc.19. Nec contẽnẽdũ regi regnare cũ talibus. Ipsorũ est enim
regnũ cælorũ, qui cõtẽpserũt uitam mundi. Facite uobis
illos amicos de mãmona iniquitatis: ut cum defeceritis à
terreno regno uñõ, recipiãt uos in suũ regnum æternũ.

Ad eundem. Epistola. CCVIII.

SI me quæritis: ecce ego & pueri mei quos de-
dit mihi deus. Fertur nãq; mea humilitas inue
nisse gratiã apud regiã maiestatẽ: ita ut quæreat
uidere me. Et quis ego sum ut dissimulem be-
neplacitũ regis? accurro: & qui quærebar ecce assum: nõ
Luc.23. in præsentia corporis infirma, in qua despexit dominũ he
rodes: attamẽ ĩ uisceribus meis. Nã quis me separabit ab
his? Sequar eos quocũq; ierint: & si habitauerĩt in extre
mis maris, nõ erunt absq; me. Habes rex lumen oculorũ
meorũ: habes cor meũ, & aĩam meã. Quid si modicum no
stri abest? Corpusculũ loquor, uile istud mancipiũ: quod
& si uolũtas exponeret, sed retineret necessitas. Nõ ualet
Psal.24. sequi uolãtẽ animũ: q̃m infirmũ est, & solũ penè illi super-
est sepulchrũ. Sed quæ cura? Anima mea in bonis demo-
rabitur: cum semen meũ hæreditabit terrã. Semen meum,
semen bonũ Germinabit: si tñ in terrã bonã ceciderit. Læ
tabitur & delectabitur in crassitudine aĩa mea: quippe (ut
cõfido) dabit illi de fructu manuũ suarũ. Reposita est hæc
spes mea in sinu meo: ut patienter ferã ab his uel corpore
separari. Non mireris rex. Antè elegissem à corpore pere
grinari, quàm istos emittere: si solus causæ deesset deus.
Suscipe illos tãquã aduenas & peregrinos: uerũtñ ciues
sanctorũ, & domesticos dei. Parum dixi ciues: reges sunt.
Ipsorũ est eñ regnũ cælorum, iure & merito paupertatis.
Nõ decet frustra è lõginquo esse uocatos: & suis sedibus
exules, inutili peregrinatione uagari. Putas poterũt can-
tare canticũ dñi in terra aliena? Sed non rectè fortè dixe-
rim alienã, quæ semini bono spontaneũ expãdit sinum: &
preciosum depositum iã læto in gremio pie fouere susce-
pit. Cecidit ut uideo, cecidit granũ bonũ in terrã bonam
1.Cor.3. & optimã: spero in dño q radicabit, germinabit, multipli
cabitur, & referet fructũ in patientia. Porrò hũc cum rege
partibor: & unusquisq; secundũ suum laborem accipiet.

Ad eundem. Epistola. CCIX.

HAbetis quod petetis: fecistis quod promisistis.
Quos in uerbo uestro exposuimus & misimus
peregrinari: regia sunt liberalitate suscepti.
Occurristis eis cũ panibus, eduxistis eos ĩ refri-
gerium, constituistis eos super excelsam terram: ut come-
dant fructus agrorum: ut suggant mel de petra, oleũq; de
saxo durissimo, butyrũ de armẽto, & lac de ouibus, & fi-
cus cum medulla tritici, & sanguinẽ uuæ bibant meracis
simum. Et hæc quidẽ terrena sunt: sed cælestia mercantur.
Sic itur ad astra. Talibus hostijs promeretur deus. Istorũ
est enim regnũ cælorũ: qui regi terræ in terræ uiuentium
reddere poterunt pro his terrenis uitam & gloriã sempi-
ternam. Misimus uobis magistrum Brunonem, olim mihi
per dies multos indiuiduũ comitem nunc autem patrem
multarũ quidẽ animarũ lætantiũ in Christo: sed egẽtium
in seculo. Experiatur & ipse munificam manũ regis: ut au
geatur numerus amicorũ qui ipsum recipiant in æterna
tabernacula. Quod illi facitis, mihi facitis: quia quod illi
deest, à me exigitur. At quia marsupiũ nostrũ minus suffi
ciens est: ad uestrum sanè quod aliquanto grossius esse li-
quet, pauperem Christi merito destinare curaui.

Ad dominũ papã Innocentiũ. Epistola. CCX.

DOminum Samsõem Remensem gloriæ uestræ
cõmendamus: non tanquã de cæteris, sed uerè
præ cæteris unum, idq; tam securè, quàm secu-
ri sumus de sua erga uos fideli deuotione: syn-
cera dilectione: uolũtate subdita atq; obedĩẽtissima. Ho-
noreq; quoniã uas est in honorem. Sentiat, quod in uobis
est, non frustra se honorificare ministeriũ suũ: non frustra
pollere his moribus quibus honoretur deus, ornetur ec-
clesia: qui deniq; deceant domini sacerdotem.

Ad eundem. Epistola. CCXI.

DOminus Cantuariensis uir bonus, & testimo-
nium habẽs à bonis: iniuste incausam trahitur,
& ab angelo uiolẽter retrahitur. Parabat iter:
nam in uestra præsentia fuerat terminanda: &
ecce intercipitur à turbine & tempestate bellorũ. Sit excu
satus apud uos: cui molesta est excusandi necessitas: tũ q̃a
præsumit de iustitia: tum quia desiderio desiderabat uide
re faciem uestram. Addit & hoc puer uester, ut si qua alia
petitio est uenerabilis sacerdotis: tãto citius admittatur,
quanto dignior est qui petit. Audio adhuc: & quia semel
cœpi, loquar ad dominũ meũ. Ille ille antiquus amicus, fi
delis seruus, deuotus filius (Robertum loquor Londonẽ
sem episcopũ) clamat ad uos, q occupator ille qui eũ præ
uenit in sedem quam deo auctore ipse sortitus est, ipsius ec
clesiæ uadia terrasq; distraxerit, & distracta restituere no-
lit. Quod quàm sit iniuriosum, & qualiter corrigendum:
meæ humilitatis non est tantæ sapientiæ prædicare.

Ad eundem. Epistola. CCXII.

VIr illustris Salamanticensis quondã episcopus,
rediẽs ab urbe: nõ pigritauit diuertere ad pue-
rum uestrum: & auxilium ab homũculo flagita
re non despexit. Quo audito, recordatus sum
ꝓphetiæ dicentis. Montes & colles corã deo humiliabũ- Esa.40.
tur, & erunt praua in directa, & aspera in uias planas. Sic
uos ludere nostis, alta cõprimere: sedare tumẽtia: & enor-
mia redigere in mensuram. Veruntamen cum tragœdiæ
suæ historiam in auribus meis homo seriatam exposuisset
laudaui iudicem, iudicium approbaui: sed dico uobis cũ
passus sum iudicato. Sic quippe totam suam lachrymo-
sam illam orationem concludit: tanquam in calce ipsius di- Psal.87.
ceret cum propheta. Exaltatus autem humiliatus sum & Psal.101.
conturbatus: & quia eleuans allisisti me. Cumq; memora
rer iustitiæ uestræ, & uirilis animi quem sciebam: cœpi ta
men simul cogitare diuitias miserationum uestrarũ quas Iohel.2.
in plurimis expertus sum, & dixi. Quis scit si conuertatur
& ignoscat dominus, & relinquat post se benedictionem?
Certe, inquam, in omnibus & per omnia instructus est &
æmulari, & ignoscere, & debellare superbos, & parcere ni
hilominus subiectis: nisi q magistrum sequens, etiam con
sueuit miam superexaltare iudicio. Et acquieui solita illa
mea præsumptiõe loqui ad dñm meum: cum sim puluis &
cinis. Et ministrabat materiam spei, preci fiduciam, pieta
ti rationẽ, q aduerterem hominẽ, non (ut assolet) uersum
in furorem: cum indignatione recedere, & repetere natale
solũ, moliri scandala, tẽtare seditiones: sed dedit locũ iræ,

& induit ſpiritum mãſuetudinis, & declinauit ad ueſtros Cluniacẽſes, & inclinauit de humiliũ genibus, humilium precib⁹ cõmuniuit, armis potẽtib⁹ à deo. His telis ſtatuit aduerſum uos dimicare, & rigoris murum oppoſitũ ſibi talib⁹ ut iactat pietatis machinis labefactare conabit. Cõfidit autem ꝙ reſpicietis in orationẽ humiliũ, nec ſpernetis precem eorũ, & uincet pietas quẽ tremunt poteſtates. Ego quocꝫ ſecur⁹ cũ talibus tendo manus, flecto genua: ſupplico pro ſupplici: audacter pronũciãs debere miſero ſuam prodeſſe humilitatem, cui adeò inſolẽtia ſua nocuit: nec decere uirtutem uinci à uicio in retributione.

Ad eundem. Epiſtola. CCXIII.

QVis mihi faciet iuſtitiã de uobis? Si haberẽ iudicem ad quẽ uos trahere poſſem; iam nũc oſtẽderem uobis (ut parturiens loquor) quid memini. Extat quidẽ tribunal Chriſti: ſed abſit ut ad illud appellem uos: qui illic ſi uobis neceſſarium, & mihi poſſibile eſſet, uellem magis totis uiribus ſtare, & reſpõdere pro uobis. Itacꝫ recurro ad eũ cui in præſenti datũ eſt iudicare de uniuerſis: hoc eſt ad uos. Vos appello ad uos; uos iudicate inter me & uos. In quo quæſo puer ueſter tam male meruit de ueſtra paternitate, ut eũ iurere & inſignire placeret nota & nomine proditoris? Nunquid nõ me ueſtrũ uicariũ dignatio ueſtra cõſtituit in reconciliatione Petri Piſani, ſi fortè illũ deus per me reuocare à fece ſchiſmatis dignaretur? Si negatis: probabo tot teſtibus quot in curia tũc tẽporis fuerũt. Nũquid non denicꝫ poſt hæc iuxta uerbum dñi mei homo in ſuo ordine & honore recept⁹ eſt? Quis nam ergo cõſtantiæ ueſtræ ſuo cõſilio uel magis ſuo dolo ſubripuit indulta repetere: & quæ ꝓceſſere de labijs ueſtris, facere irrita? Et hoc ego dixerĩ nõ ut apoſtolicũ reprehẽdã rigorẽ, & zelũ igne dei ſuccẽſum cõtra ſchiſmaticos, qui in ſpiritu uehementi cõterat

Pſa. 138. naues Thraſis, & inſtar Phinees cõfodiat fornicãtes: iuxta illud, Nónne qui oderunt te dñe oderã, & ſuper inimicos tuos tabeſcebã? Sed ubi nõ eſt par culpa: par planè nõ debet procedere pœna: nec cõuenit eadẽ inuolui ſententia, eũ qui peccatũ, cũ his quos magis pctm̄ deſeruit. Propter eum qui ut peccatorib⁹ parceret, ſibijpſi non pepercit: auferte opprobriũ meũ: & reſtituendo quẽ ſtatuiſtis, ueſtræ etiã tam ſanæ & integræ opinioni conſulite. Super hoc iã alia uice ſcripſeram uobis: ſed quia nõ eſt reſpõſum mihi: puto nõ peruenit ad uos hoc ipſum quod ſcripſeram.

Ad eundem. Epiſtola. CCXIIII.

SI cura, ſi memoria quantulacũcꝫ mei extat adhuc in corde dñi mei: & ſi qua portiũcula antiquæ gratiæ inuenitur etiã nunc in oculis eius à puero eius: liceat hãc experiri uiro nobili & humili Nicolao Cameracẽſi epõ. Fateor me obnoxiũ illi & omniũ quæ pro eo facere ualeo debitorẽ: nõ ſolũ quia ubicũcꝫ poteſt honorat nos & noſtros: ſed & propter ueritatem, & manſuetudinẽ, & iuſtitiã: quæ cũ etiã apud uos cõmẽdabilẽ reddere poſſunt. Et (ni fallor) qui eum tribulant, falſi ſunt: & non eſt in ore eorum ueritas, Denicꝫ uos probabitis, & non eſt mihi uerbis laborandũ ſuper hoc. Eſt propterea cũ eo uir religioſus & ſanctus Godeſcalcus abbas montis ſancti Martini: pro quo ſimiliter ſi quid ad merita eius noſtra interuentio addere poteſt: obnixè oro, ut in ſuis petitionibus exaudiatur. Arbitror enim nullam illum facere quæ non digna ſit exaudiri.

Ad eundem. Epiſtola. CCXV.

SCribo uobis frequẽtiſſime uilis uermicul⁹: & in hanc impellor audaciã precib⁹ amicorũ. Fateor audax ſum, ſed nõ mendax. Non ſuſpicet dñs meus in ore pueri ſui inuentũ iri mẽdaciũ in omnibus quæ ad ipſum ſcripſerit. Volo amicis gerere morẽ: nõ tamẽ in meã mortẽ. Nec eñ ignoro ubi legerim

Sapiẽ. 1. Os quod mẽtitur, occidit animã. Falſitatẽ proĩde nego. ? importunitatẽ nõ excuſo: ipſa inueniat ueniã: cætera non timemus. Amicus eſt domin⁹ Altiſſiodorẽſis epſ, & præcipuus. Quis neſciat? Habet quã cõmunicet amico anxietatem, non falſitatem. Fdelem pro decano ipſius aſſerimus excuſationẽ, abſolutionẽ exigimus. Filij ſumus unius patris (quod ſolita præſumptione loquor) qui eſtis uos. Cõfidimus quia non repellet filios pater: ſed uolũtatẽ timentiũ ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & lætos faciet illos. Pſ

Ad eundem de comite Radulpho, & uxore eius. Epiſtola. CCXVI.

SCriptum eſt. Quod deus coniunxit: homo nõ ſeparet. Ma Surrexerũt uiri audaces qui nõ timuerunt coniunctos à deo: cõtra deum diſiũgere. Necꝫ id ſolũ, in ſuper & adiecerũt coniungere non coniungendos: addentes præuaricationẽ. Lacerãtur ſacra eccleſiæ, ſcindũtur prohdolor ueſtes Chriſti: idcꝫ ad cumulũ doloris, ab his à quib⁹ reſarciri debuerãt. Amici Pſ tui deus & proximi tui aduerſum te appropinquauerunt, & ſteterunt. Nam qui mandatum tuũ trãſgrediũtur, non ſunt alieni, nõ ſunt extranei à ſanctuario tuo: ſed eorũ locũ tenẽt quib⁹ dixiſti. Si diligitis me, mãdata mea ſeruate. Ioã Comitem Radulphum & uxorẽ eius deus cõiunxerat per miniſtros eccleſiæ, & eccleſia per deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus. Quomodo quos eccleſia coniũxit diſiunxit camera? In quo facto illud ſolum conuenienter prouiſum eſt ꝙ in tenebris facta ſunt opera tenèbrarum. Qui enim male agit, odit lucem, & non uenit ad lucem, ut non arguant opera eius à luce. Quid meruit comes Theobaldus? Quid peccauit homo ille? Si peccatum eſt ꝙ diligit iuſtitiam, & odit iniquitatem, non poteſt excuſari. Si peccatũ eſt ꝙ reddit regi quæ regis ſunt, & quæ ſunt dei deo, non poteſt excuſari. Si archiepiſcopũ Bituricenſem ſuſcepit ad imperium ueſtrum: hoc eſt maximũ & primum peccatũ. En ſanguis iſte de manu eius exquirit. Qui retribuunt mala pro bonis, detrahunt ei: qm̃ ſequitur bonitatem. Pſal Multi clamant ad uos in toto corde ſuo, ut iniuriam filij ueſtri, & oppꝛeſſionẽ eccleſiæ digna animaduerſiõe uindicetis, & artifices huius ſceleris, cũ ipſo eorũ capite cui quicquid libuit licuit, apoſtolico uigore coerceatis, ut in uerticem ipſius iniquitas eius deſcendat.

Ad eundem. Epiſtola. CCXVII.

TRibulatio & anguſtia inuenerũt nos. Commota eſt & cõtremuit terra in mortibus hominũ, in exilijs pauperum: diuitum quocꝫ uinculis & carceribus. Ipſa religio uenit in opprobriũ & contẽptũ. Probro ducitur apud nos ſaltem mentionem facere pacis. Nuſquã fides, nuſquã innocentia tuta. Amator innocentiæ, & pietatis cultor comes Theobalbus penè traditus eſt in animam inimicorũ eius. Impulſus eſt ut caderet, ſed dominus ſuſcepit eũ: & gaudet quòd iuſtitia & ueſtra obedientia in cauſa ſit: apoſtolo acquieſcẽte qui ait. Si quid autem patimini Propter iuſtitiam: beati. Et in 1.Pe euangelio: Beati qui perſequutionem patiuntur propter Ma iuſtitiã: Væ nobis, hæc omnia præſentire, ſed minime præcauere potuimus. Quid plura? Vt non penitus deſolaret terra, & omne regnum in ſeipſum diuiſum concideret: cõpulſus eſt ille deuotiſſimus filius ueſter & eccleſiaſticæ libertatis defenſor: ſub iureiurando promittere quatenus ſententiam excommunicationis à legato ueſtro bonæ memoriæ magiſtro Iuone datam in terram & perſonam adulteri tyranni qui caput & auctor extitit horum omnium malorũ & dolorum, atcꝫ in ipſam adulteram, faceret amoueri. Quod ſanè tamẽ præfatus princeps fecit prece & conſilio nonnullorum fidelium ſapientumcꝫ uirorum. Dicebant namcꝫ id à nobis facile & abſcꝫ læſione eccleſiæ impetrari: dum in manu ueſtra ſit eandem denuo ſententiam quæ iuſte data fuit, incontinenti ſtatuere, & irretractabiliter confirmare: quatenus & ars arte deludatur, & pax proinde obtineatur: & qui gloriatur in malitia, & potens eſt in iniquitate: nihil inde lucretur. Multa habeo dicere uobis, ſed non eſt opus de omnibus ſcribere: cum præſens ſit qui omnia ſcit, & uiua uoce planius poteſt & plenius aperire.

Ad eundem excusatoria, & nouissima.
Epistola. CCXVIII.

Domino & patri reuerendissimo Innocẽcio.B.nihilũ id qđ est.¶Putabã me aliqñ aliqd uel modicũ esse:sed nũc(ut sentio) prsus ad nihilũ redactus sum dñ nesciui. Nec eñ me dixerim oĩno nihilũ tũc fuisse cũ oculi dñi mei sup puerũ suũ essent, & aures eius ad preces meas:cũ omne qđ scriberẽ,obuijs manib⁹ accepisset, & uultu hilari plegisset,benignissime atq; plenissime ad oĩa postulata respõdens.Modo aũt me meritò nõ modicũ dico,sed nihilũ qm ab heri & nudiusterti⁹ auertit faciem suam à me.Cur hoc?Quid peccaui? Multũ fateor:si pecunia cardinalis Iuonis bonæ memoriæ meo arbitrio distributa fuit,& non ad nutũ ipsi⁹:qđ utiq; ad aures dñi mei fuisse perlatũ,mihi relatũ est. Sed cõfido quia nũc huius rei ueritatẽ cognoscetis:& ueritas liberabit me.Nõ sum tã hebes,ut ignorẽ ecclesiæ esse qcquid ille rerum suarũ nõ dederit.Sed iam audite simpliciter ueritatẽ.Si inuentũ fuerit in ore meo mendaciũ:ipm os meũ cõdemnabit me.Qñ homo exuit hominẽ,absens eram:imo & ualde remotus. Audiui aũt ab his qui affuerunt,ꝙ ipse fecerit suum testamentũ:& quod fecit,fecit& scribi:& de reb⁹ suis quæ uoluit qbus uoluit ipse diuisit: quod residuum fuit,duobus abbatibus assistentibus tũc sibi,& mihi pariter qui absens eram,diuidendum commisit:eo ꝙ nobis nota essent loca pauperiora sanctorũ.Porrò abbates illi domum uenientes,& non inuenientes me (detinebar enim tunc temporis ex uestro mandato pacis quærendæ negocijs) nihilominus pecuniam sicut eis uisum est,diuiserunt:me non solum non conniuente,sed & nesciẽte quid fecerint.Cedat iam si placet manifestæ indignatio ueritati:nec mihi deinceps frõs rugetur,aut supercilium deponatur: sed solita redeat serenitas blãdo & benigno uultui : ac suo denuo sole læta facies induatur. Nam ꝙ item comperi displicuisse me in multis scriptitationibus meis:hoc me iam metuere non oportebit:qm facile emendabo.Scio scio præsumpsi plusquam oportuit: parum attẽdens quis,cui scriptitare præsumerem: sed ad id quidem audendum uestra me armarat benignitas:non negabitis. Vrgebat deinde charitas amicorum : etenim perpauca pro me scripsi,si bene memini.Sed ne qđ nimis. Dabo si potero zelo meo decætero temperamẽtum scientiam:& ponam digitum meum super os meum.Tolerabilius eñ offendã aliquos amicorũ, quàm multis precibus defatigem christum domini.Et nunc quoq; non sum scribere ausus uobis de imminentibus ecclesiæ periculis, & graui schismate quod timemus: ac plurimis quæ sustinemus incommodis. Scripsi autẽ sanctis episcopis uestro lateri adhærẽtibus:ab ipsis audire poteritis,si scire placuerit:quæ scripserim ego.

Ad quatuor episcopos curiæ, Albericũ hostiẽsem,Stephanũ prænestinũ,Ignarũ Tusculanum:& Gerardũ cancellariũ. Epl'a.CCXIX.

Quantum malũ schisma in ecclesia sit, & quàm sit detestandũ,& oĩmodis deuitandũ:euidenter quodã ostẽdit famosa & horrẽda mors uirorum illorũ quos ob istiusmodi pestem terra deglutiẽs:uiuos trãsmisit ad inferos.Ostẽdit & illa persecutio Guibertina , siue Burdini temeritas quos nostra tam tpa experta sunt inter regnũ & sacerdotiũ diuidẽtes plaga penè incurabili,& castigatione crudeli.Ostẽdit & illa quæ nup adhuc post multã & multifariã ecclesiæ uexationẽ & uastationẽ, tandẽ deo miserante finem accepit
Luc.17. rabies leonina. Merito ꝑinde saluator in euãgelio, Væ, inquit, homini illi per quem scandalum uenit.Væ nobis qui uiuimus:plangere quæ pertulimus:dolere quæ sentimus:timere q̃ expectam⁹.Et quod peius est, ad tam malũ habitum humanæ res deuenerunt:ut nec rei humiliari uelint,nec iudices misereri.Dicimus iniquis.Nolite inique
Psal.74 agere,& delinquentibus.Nolite exaltare cornu:& nõ audiunt nos:quia domus exasperans est. Supplicamus his quorum est peccata arguere,peccãtes seruare:ne calamũ quassatum conterant,& linum fumigans non extinguẽt: Esai.42.
& magis in spiritu uehementi conterunt naues Tharsis. Si denunciamus filijs cum apostolo,ut obediãt patribus per omnia:quasi aerem uerberamus.Si patrib⁹ loquimur ne ad indignationẽ prouocent filios:in nos potius eorũ indignationem prouocamus. Nec delinquentes satisfacere:nec rectores seu correctores cõdescendere ullatenus acquiescunt. Omnes suũ stomachũ sequuntur:& totis uiribus funẽ in diuersa trahentes,rumpũt.Heu necdũ recẽti ecclesiæ plagæ cicatrix occaluit:& rursum scindere parant:rursus corpus Xpi affigere cruci: rursus fodere lat⁹ innoxium:rursus nestimẽta diuidere: atq; ipsam quod in ipsis est tunicã inconsutilẽ(quãuis frustra) dirũpere satagunt.Si qua in uobis sunt uiscera pietatis,tantis uos opponite malis:ne in illa præcipue terra scissura fiat, in qua solẽt(sicut optime nostis) scissuræ aliæ resarciri.Nã si auctor scãdali, ore singulariter iudicis tremẽdo addicit maledicto·qbus putam⁹ benedictionib⁹ dignos huius neqtiæ fugatores & propugnatores? ¶De duob⁹ nõ excusamus regem.Nam & iurauit illicite, & perseuerat iniuste. Verũ id non uoluntate:sed uerecũdia.Nã probro ducit, sicut optime nostis,apud Francigenas iuramẽtum soluere:quãlibet male publice iuratũ sit: quãuis nemo sapiens dubitet illicita iuramenta non esse tenẽda. Verũtamẽ ne in hoc quidem excusari posse fatemur. Neq; eñ excusare nos:sed ueniã postulare suscepimus. Vos uidete an excusare aliquatenus eũ possit ira,ætas,maiestas. Poterit sine dubio:si miam iudicio supexaltandã decernatis: quaten⁹ uidelicet talis aliqua cõsideratio in rege & puero habeatur,ut hac ei uice tali qdẽ tenore parcatur:quo tale aliqd decætero non ꝑsumat.Parcatur sanè dixerim: si fieri possit salua in oĩbus ecclesiæ libertate, simul & archiepõ debita ueneratione seruata:quẽ manus apostolica consecrauit.Hoc ipse rex hũiliter petit:hoc nostra uniuersa citramontana nimium iam afflicta ecclesia suppliciter depcatur.Alioquin damus manus morti,tabescẽtes & arescentes præ timore & expectatione q̃ superuenerũt uniuerso orbi.Siquidẽ deprecatio mea super hoc ab anno priore, & peccatis meis exigẽtibus deprecationẽ meã nõ exaudítio,sed indignatio:indignationẽ aũt desolatio penè uniuersæ terræ secuta est. Si quid zelo urgente erupit quod nõ fuit aut secus quàm fuit dicendũ: sit quæso apud uos quasi non dictum. Vbi uerò dixi quod oportuit, & ubi oportuit dici,sit non frustra dictum.

Ad Ludouicum regem Francorũ,unde supra.
Epistola. CCXX.

Libenter quidem,sicut ipse fateri dignamini etiã propria attestante conscientia: quæ ad honorẽ uestrum,& regni uestri utilitatem spectant,pro nostro exiguo posse & quærimus, & quærem⁹. Cæterum quod nostræ humilitati querimini super anathemate mox innouando in comitẽ Radulphũ: & uultis me dare operam omnimodis ut non fiat, ob multa mala quæ secutura inde putatis:prorsus non uideo quomodo implere possim,& mandato obuiare apostolico.Quod & si possem:non uideo ꝙ rationabiliter possem.Doleo quidem de malis si inde ꝓueniant: sed non ideò tñ debemus facere mala ut ueniant bona. Satius tutiusq; hoc totum profecto omnipotentis dei iudicio dispositioni relinquimus:qui põt facere ut & bona quæ ipse uult fieri fiant,& maneant,& mala quæ mali moliuntur, nõ ueniãt:aut certẽ in eos ipsos potius q̃ uolũt,& quærunt,ueniant. Valde aũt cõtristat me unũ qđ in literis uestræ celsitudinis continetur:ꝙ uidelicet debeat obuiare res ista paci factæ inter uos & comitem theobaldum. An nescitis uos grauiter offendisse in eo ꝙ comes Theobaldus uiolentia guerræ uestræ contra deum & iustitiam iurare compulsus est non solum quia quæreret: sed etiam quia efficeret ut prædictus comes Radulphus & terra eius tam indebite, imò

tam illicite absolueretur. Quid iterum uultis peccatū pec
cato addere: & irā dei super uos (quod absit) accumula
re? Quid peccauit cōmes Theobaldus, ut iram uestrā rur
sum incurrere mereatur: qui & absolutionem comitis Ra
dulphi licet iniustā (sicut scitis) tāto labore & difficulta
te obtinuit: & rediuiuā excōicationē quāuis iustissime re
deuntē nec quæsiuit nec quærit: utpote quod timore ue
stro etiā abiurauit? Nolite quæso nolite dn̄e mi rex, regi
uestro (imò oīm cōditori) tā euidēter in suo regno & in
sua possessione audere resistere: & manū extēdere tam fre
quēti & temerario ausu aduersum terribilē eū qui aufert
spiritum principū: terribilē apud reges terræ. Acriter lo
quor: quia acriora uobis formido: quod nō ita uehemen
ter timerem, nisi uos uehementer diligerem.

Ad eundem unde supra. Epistola. CCXXI.

SCit deus quantum uos ex quo noui, dilexi, &
uestrū honorē uolui, scitis uos quāto labore,
quātaq́ꝫ solicitudīe, toto anno præterito quæ
rendæ paci uestræ intēdi: unà cum alijs fideli
bus uestris. Timeo aūt ne sine causa laborauerimus in uo
bis. Vos nanqꝫ (ut manifestum est) à bono & sano cōsilio
quod acceperatis, nimiū cito nimiumq́ꝫ leuiter resilitis:
& ad mala priora quæ dudum non immerito perpetrasse
uos plangebatis, adhuc recentibus illis plagis, rursum ut
audio nescio quo diabolico consilio festinatis. A quo em̄
nisi à diabolo, ꝓcedere hoc consiliū dixerim: ꝑ qđ fit ut in
cēdijs incēdia, homicidijs homicidia addātur: clamor de
nuo pauperū, & gemitus cōpeditorū, & sanguis interfe
ctorū, aurib⁹ ꝑtonēt pr̄is orphanorū, & iudicis uiduarū?
Ioan.8. Plane his hostijs hostis ille antiqu⁹ nostri gn̄is oblectat:
qm̄ ipē homicida est ab initio. Et nolite frustra occasionē
sumere de comite Theobaldo ad excusandas excusatiōes
in pc̄tis: cū uir ille paratū se dicat: & hoc oīmodis deprece
tur, uenire ad cōuētiones quæ inter uos cucurrerūt qn̄ fa
cta est pax, & secundū iudicium diligentiū nomen uestrū
(eorū. s. q mediatores inter uos extiterūt) per omnia sa
tisfacere uelit: ut si ꝑuaricatiōis fortè ab ipsis argui pote
rit, quod nō existimat, cōtinuo ad honorē uestrū corrige
re non cunctetur. Verū uos nec uerba pacis recipitis: nec
pacta uestra tenetis: nec sanis cōsilijs acqescitis sed nescio
quo dei iudicio, oīa uobis ita uertitis in ꝑuersum, ut pro
bra honorē, honorē ꝓbra ducatis, tuta timeatis, timenda
cōtēnatis: & qđ olim sancto & glorioso regi Dauid Ioab
legitur exprobrasse: diligitis eos qui uos oderūt, & odio
habetis qui uos diligere uolunt. Neqꝫ em̄ q uos instigāt
priorē iterare malitiā aduersus nō merētē, q̄rūt ī hoc ho
norē uestrū, sed suū cōmodū: imò nec suū cōmodum, sed
diaboli uolūtatē: ut regis (qđ absit) potentiā cōcepti fu
roris habeant effectricem: quē suis se posse adimplere ui
ribus non confidunt: inimici coronæ uestræ: regni mani
festissimi turbatores. At qcqd uobis de regno uestro, de
aīa & corona uestra facere placeat: nos ecclesiæ filij, mr̄is
iniurias, contemptū & conculcationem oīno dissimulare
nō possumus: q̄ illa præter illa q̄ in eam iam ꝑcessisse mise
rabiliter plangimus: iterū de nouo partim inferri, partim
imminere sentim⁹. Profectò stabimus & pugnabim⁹ usqꝫ
ad mortē si ita oportuerit, ꝓ matre nostra: armis q̄bus li
cet: nō scutis & gladijs: sed precibus fletibusq́ꝫ ad deum.
Et ego quidē qui me memini ꝓter quotidianas preces
quas ꝓ pace & salute uestra atqꝫ regno corā dn̄o supplex
ipso teste fundebā, etiam apud sedem apl̄icam lr̄is & nun
cijs causam uestrā egisse: fateor usqꝫ penè ad propriæ cō
sciētiæ læsionē: & ipsius summi pōtificis iustā (quod diffi
teri nō debeo) contra me indignationē, ego, inquam, assi
duis uestris quæ īnouare quotidie nō cessatis excessibus
prouocatus: dico uobis, incipio pœnitere sup insipiētia
mea priori, quia plus iusto uestræ adolescētiæ hucusqꝫ fa
ui: & decætero pro mea exiguitate nō deero ueritati. Nō
tacebo ꝙ cum excommunicatis iteratò fœdus & societa
tem inire satagitis: ꝙ in necem hominū, combustionē do
morum, destructionem ecclesiarum, dispersionem paupe
rum: raptoribus & prædonibus (sicut dicit) adhæretis:
iuxta illud prophetæ. Si uidebas furem, currebas cū eo: Psal.
& cum adulteris portionem tuam ponebas. Quasi nō sa
tis per uos mala facere ualeatis. Nō silebo ꝙ illicitū illud
maledictumq́ꝫ iuramentū inconsultissime usurpatū à uo
bis contra Bituricensem ecclesiā (ꝓ quo heu tot & tāta
mala iam nūc merito prouenerunt) nō ita tandē corrigi
tis, ut Xp̄i ouibus apud Cathalamū pastorem ꝑfici non
sinatis: insup & fratri uestro, eiusq́ꝫ militib⁹ sagitarijs, ba
listarijsq́ꝫ domos ep̄ales contra ius & phas inhabitandas,
& res ecclesiæ in hmōi nefarios usus ꝓfligādas: audacter
nimium exponitis. Dico uobis: nō erit diuinultū si hæc
ita facere ꝑgitis. Et ideò dn̄e mi rex amicabiliter moneo
uos, & fideliter cōsulo uobis, ut citius ab hac malitia desi
statis: si fortè iā ferire parātis manū Niniuitæ regis exem
plo, pnīa & hūilitate ꝑuenire possitis. Durè loquor, quia
duriora uobis formido: sed memētote à sapiēte dictū, me
liora esse uerbera amici: quàm fraudulēta oscula inimici. Puer.

Ad Ioslenum Suessionensem ep̄m: & Suggeriū
abbatē sancti Dionysij. Epistola. CCXXII.

SCripserā regi arguēs cū super malis q̄ fiunt in
regno ei⁹, ipsius (sicut dicit) assensus. Et quod
rescripsit, dignū duxi uobis qui de cōsilio ei⁹
estis, insinuandū. Miror, em̄ si ita credit ut loq
tur: & si nō credit, qūo cōscio mihi utiqꝫ omniū (sicut sci
tis) quæ ad pacem reformandam facta fuerūt, ista persua
dere conat. Ait em̄, sicut potestis uidere in literis ei⁹ (cū
male seruate ex parte comitis pacta conaretur ostēdere.)
Adhuc suspensi manent ep̄i nostri: adhuc terra nr̄a inter
dicta est. Quasi uerò cuiusquā eccl̄iastici absolutio inter
dicti ad comitē Theobaldū pertineat: aut hoc ipse aliquo
mō pepigerit se facturū. Illusus est, ait, comes Radulph⁹:
& iterū religatus est. Et hoc quid ad comitē Theobaldū?
Nónne quicquid de hac re promisit, fideliter elaborauit,
& efficaciter adimpleuit? Ille uerò deꝑhensus est in astu
tia sua, & cecidit in foueā quā fecit. En est hoc totū cur ir
rita faceret rex pacta sua quæ distinxerūt labia uestra. An Psal.
propter hoc decuit incandescere iram regis contra deum
& ecclesiam eius: cōtra seipsum & regnū suū? Itáne pro
pter hoc debuit obliuisci honoris sui: ut ad debellādū ho
minem suum, quem non dico diffidauerat, sed submo
nuerat uel posuerat ad rationē: mitteret fratrem suū, idq́ꝫ
per Cathalaunū: de qua potissimū ciuitate scitis quid rex
cū comite Theobaldo pepigerit. Sed rex adhuc aliud ad
dit, ꝙ matrimonijs sibi moliatur coniungere contra eius
fidelitatē comitē Flandrensem Suesionensem. Et de fide
litate quidem suspicio est, nō certitudo. Porrò inanes su
spiciones certis pactionib⁹ præiudicare: quale sit, uos ui
deritis. Quanquā id omnino credendū non fuerit de tali
uiro. Nunquid enim hostes sunt regis quibus alligat co
mes, & non magis hoīes eius, & eius amici? Nónne cōsan
guineus regis, & sicut fatetur, baculus regni comes Flan
drensis est? Quid ergo cōtra regis fidelitatē facit eius ho
mo, & fidelis ipsius, si alijs eius amicis, suorum matrimo
nijs copulat? Nónne si qs simplici oculorē ut est cōsidera
ret: magna potius pax regni, magnumq́ꝫ robur, & magna
posset putari securitas? Illud autē miror qūo rex dicere
nō timuerit: cognoscere se qa nouerim ego comitē Theo
baldum in partē suā cōtra regem, comitē Radulphum tra
here attentasse. Nam & uiua uoce nuncio nostro plus di
xit quàm scripserit: ꝙ mādauerim sæpi⁹ dicto Radulpho
maximam partē peccatorū eius me suscipere, si uellet co
miti Theobaldo adhærere. Si natus est homo ille per quē
ista mādauerim: ueniat & arguat me palam: Si scripsi lr̄as:
proferant in mediū: Viderit ipse cui crediderit: cert⁹ ego
sum qa nūquā nouerim qđ imponit. Idem arbitror & de
comite Theobaldo: qa & ipse oīmodis diffitetur. Videat
proinde deus & iudicet: quod nunc de suspitione comes
Theobaldus arguitur ab eo qui manifeste contra pactio
nes suas ip̄m sibi attraxit comitem Radulphum, cōtra dei
præcepta, contra sententiam summi pontificis, adultero
& excōmunicato

& excōmunicato cōicans. Ait quoq; rex: Penè habuim⁹ duos grauissimos oppugnatores. Et ꝓpheta subsannās, Psal.13. respondet. Ibi trepidauerunt timore, ubi non erat timor. Ecce, inquit, oppugnamur, qui nō oppugnauimus: persecutionē patimur, q nō persecuti fuimus. Quis oppugnat obsecro: qs oppugnat: quisúe persequit? Nónne comes obsecrat & humiliat honorare paratus ut regē: seruire & obsequi tāquā dn̄o suo: obnixe pro pace supplicās: & bonā regis, quod in se est, sibi cōciliare satagens uoluntatē? Esto q non sit ita, sed magis comes regi mala oīa moliatur: nónne ad id qđ statutū fuisse scitis, fuerat recurrendū? Sic em̄ inter se pepigerūt, ut si qua de cōuētionibus illis cōtrouersia aut dissentio nasceret, nihil mali sibi inuicem facerent aut q̄rerent: donec coram nobis tribus pariter & dn̄o Altissiodorensi uētilata res esset atq; discussa: qui & tunc mediatores fuimus: & si qd emergeret cōtrouersiæ, debuimus esse recōciliatores. At id modo oīmodis comes flagitat: sed rex abnuit. Deniq; esto q oīno male meruit comes: sed ecclesia dei qd meruit? Quid, inquā, meruit, nō iam sola Bituricēsis ecclesia: sed & Cathalaunēsis etiā & remensis, etiā & Parisiensis? Habeat rex aduersus comitē ius: sed de quo iure obsecro de q̄ iure præsumit ut ecclesiarū possessiones & terras deuastet, ut Xp̄i ouibus pastores ꝑfici non permittat, ut his quidē electorū promotionē ꝓhibeat: alijs uerò (qđ hacten⁹ inauditū est) dilationē electiōis indicat: donec uniuersa cōsumpserit, donec diripuerit pauperū facultates, donec penitus desoletur terra? An uos ei cōsulitis talia? Mirum ualde si cōtra uestrū consiliū fiunt hæc: mirū magis & malum si uestro cōsilio fiunt. Etem̄ consulere talia, manifeste schisma fabricare est: deo resistere: ecclesiā ancillare: & nouam in seruitutē ecclesiasticā redigere libertatē. Si quis dei fidelis, si quis ecclesiæ filius est: profecto stabit & opponet se quoad poterit murū pro domo dei. Nā & uosipsi si pacē desideratis ecclesiæ, sicut oportet filios pacis quomodo non dicam tractatis ea: sed uel interestis: consilijs tam malignis? Quicquid enim mali fecerit: meritò nō regi iuueni: sed consiliarijs senibus imputatur.

Ad ep̄m Suessionensem durissime rescribentem ei: ita ut hæc fuerit salutatio Salutem in dn̄o, & nō sp̄m blasphemiæ. Epistola. CCXXIII.

Minime quidem ego spiritū blasphemiæ habere me arbitror, sed nec cuiquā maledixisse aut maledicere uelle me scio: principi præsertim ppl'i mei. Cæterū qcqd illud sit quo se læsam uestra 1.Co.4. dignitas iudicat: peto ueniā. Scio em̄ q dixit, Blasphema- Iob.39. mur: & obsecramus. Dico ergo cū beato Iob. Quæ locutus sum, utinā nō dixissem: & ultra nō addā. Iam dn̄o abbati sancti Dionysij, ꝓ cōi q̄rimonia scribēs: utriq; uestrū responderam, & & putaueram me fecisse satis. Et quoniā, ut uidi, nondum quieuit indignatio uestra, quæ forsitan aduersus ecclesiæ cōculcatores iustius incanduisset: etiā uobis dico, schismaticos uos aut fomitē esse scandali, nec dixi, nec scripsi, nec credidi: & dico securus: nec uereor q me mea pagina arguat mendacij. Scrutamini eam si placet: & si ita inueneritis, reum me fatebor grandis sacrilegij: & reuera sicut notatis, spiritu blasphemiæ agitatū illa scripsisse. Ne tn̄ humilis satisfactio sp̄m uideatur excludere libertatis, dolui fateor & doleo q nōdum ea uos libertate qua deceret comperimus Christi ulcisci iniurias: ecclesiæ defendere libertatē. Dolor iste cōpulit me scribere dura: nō tamen illa quæ impingitis. Putaueram siquidem, & adhuc putarem, nisi timerē uobis in hoc esse molestus: nequaquam sufficere q schismatis nō estis authores: nisi & eos qui sunt, cuiuscunq; dignitatis sint, tota li- Psal.25. bertate pro uiribus coerceatis: & eorū consiliū atq; consortium execretis. Putarem, inquam, gloriam uobis esse, si dicere possetis & uos. Odiui ecclesiam malignantium: & cum impijs non sedebo. Nūquid solum decebat zelus ille prophetam, & nō hodie quoq; à domini sacerdote re- Psal.138. quirit: de quo dicebat, Nónne qui oderunt te dn̄e oderā, & super inimicos tuos tabescebam? Optarē sanè (& salua uestra serenitate id quoq; eloquar) hūc zelū uos exercuisse in puerū regē: q nō tā pueriliter quàm crudeliter sine causa irrita fecit & uestra sanè consilia, & sua pacta: sine causa regnum suū conturbat, bella ubiq; cælis terrisq; suscitat: eccl'ias uastat: sacra temerat: exaltat iniquos: bonos persequit: perimit innocentes. Hæc, inquā, uellē uos dolere: his cōtradicere & resistere, quod in uobis est. Sed meū non est magistrū docere Ioslenū, min⁹ aūt reprehēdere ep̄m, q magis me & alios peccātes redarguere, & errantes corrigere debet. En quantum uos timeo. Clausam habetis epistolā: qui de priore aperta mala suspicat⁹ estis. Nam ego quidē nihil in hoc aliud cogitaui: nisi q ad diuersos scribētem necesse est iuxta consuetudinem ep'lam cera non claudere. Iam & pro hoc quoq; ueniam peto.

Ad Stephanū prænestinū ep̄m. Ep'la. CCXXIIII.

Loquit Hieremias ad deū pro aduersarijs suis, ita dicēs. Recordare dn̄e q steterim in cōspe- Hiere.18. ctu tuo ut loq̄rer ꝓ eis bonū, & auerterē indignationē tuā ab eis. Et infert. Propterea (inquit) da filios eorū in famē: & deduc eos in manus gladij. Et adhuc alia in hūc modū æque grauia impcat illis. Qđ propterea nūc apud uestrā reuerētiam memorādū putaui: qm̄ simile mihi aliqd cū propheta uideo accidisse. Vos enim scitis qūo ego quoq; pro rege steterim in conspectu dn̄i mei: corpore quidē absens, sed præsens sp̄u: ut loq̄rer pro eo bonum. Bona siquidem pollicebatur. Nūc autem ipso reddēte pro bono malū: cogor cōtraria scribere. Pudet erroris, & falsæ spei quā de eo conceperā: & grās ago q pro eo simpliciter supplicans nō fuerim exaudit⁹. Putabā me deferre regi pacifico: & ecce inuenior grauissimo hosti ecclesiæ assentasse. Conculcant apud nos sctā, ecclesia turpiter ancillat. Nā & electiones ep̄orū ꝓhibent fieri & sicubi id præsumptum à clericis fuerit, electus episcopari nō sinitur. Deniq; sedet in tristitia ecclesia Parisiensis, proprio destituta pastore: & nemo qui de substituēdo alio mutire audeat. Non sufficit spoliari bonis præsentibus domos episcopales: etiā in terras & in hoīes manus sacrilegas circūquaq; dæseuit: totius insuper anni ex eis sibi redditus uendicādo. Vestra Cathalaunēsis fecit quidem electionē, sed qui electus est, ecce iam diebus multis debito honore frustratur: & scitis quàm non absq; graui gregis dn̄ici detrimento. Commisit rex germano suo Roberto uices episcopi: & ille in cūctis terris rebusq; ecclesiæ potestatiue uersans, & pro uice sua ubiq; haud segniter agens, infert cælis quotidianas hostias, non planè pacificas, clamores pauperū, lachrymas uiduarum, planctus orphanorū, gemitus cōpeditorū, & sanguine interfectorum. Verū angustus est malitiæ eius ille episcopatus. Remēsem inuadit, atq; in terra sanctorū iniqua gerit: nō clericis, nō monachis, non sanctimonialibus parcēs. Deniq; sanctæ Mariæ, sancti Remigij, sancti Nicasij, sancti Theodorici terras fructiferas & uillas populosas ita in ore gladij deuastauit: ut penè in solitudinē redegerit uniuersas. Freq̄ues in oīm auribus uox, hæreditate possideam⁹ san- Psal.82. ctuariū dei. Sic rex emēdat quod in ecclesiā Bituricēsem, herodiano iuramento commisit. Præterea rex nobis quidem non parum laborantibus, pacē cū comite Theobaldo fecerat, firmæ ut putauimus amicitiæ fœdus inierat: & ecce occasiones q̄rit qūo recedat ab amico. Atq; hoc grāde crimen qđ impingit comiti: quia cū baronibus regis, de liberis suis contrahit matrimonia. Suspecta est illi dilatatio charitatis: nec se putat regem, si se amauerint principes. Conijciat prudētia uestra quid animi erga subditos gerat, q de odio atq; discordia si fuerit inter suos, se æstimat fortiorem. Videat & perpendat si est hic homo à deo, qui in suorū magis mutua simultate quàm charitate confidit, cū charitas sit deus. Quod minime faceret si sapien- 1.Ioā.4. tiam illi⁹ haberet qui ait. Fortis est ut mors dilectio dura Can.8. sicut infernus æmulatio. Præterea ergo pacis cōuentiones & constitutiones manifeste transgreditur: nec tenet

pacta sua, q̄ distinxerũt labia sua. Deniq; reuocauit in domũ suã & ad consiliũ suũ uirũ adulterũ & excõicatũ, quẽ ex cõstituto eiecerat: & ꝑ exercenda maiori malitia, alijs multis nequã æque excõicatis, periuris, incẽdiarijs, homicidis, rex & aduocat⁹ ecclesiæ aduersus ecclĩæ (qđ nõ est dubiũ) amatorẽ & defensorẽ denuo sociatur: iuxta illud
Psal. 49 ꝓphetæ. Si uidebas furẽ, currebas cũ eo: & cum adulteris portionem tuam ponebas. Ad hæc cogit suo more ep̄os ad male dicendũ bñdicendis, & iterũ bñdicendũ maledicẽdis & qm̄ nõ obtẽperat ꝓ suo libitu sibi, circuit mare & aridã ut inueniat iuratores, quorũ plurijs quos fortassis deus cõiungit, ꝑ hoĩes separarent. Qua frõte obsecro tãtopere alijs pscribere de cõsanguinitate laborat, homo cum sua (quod palã est) tertio cõsanguinitatis gradu ferme ꝑmanẽs cõsobrina? Et quidẽ inter filiũ comitis Theobaldi, & comitis Flãdrẽsis filiã: & itẽ inter comitẽ Suessionẽsem, & filiã comitis Theobaldi, si cõsanguinitas sit nescio (sciẽter em̄ illicita matrimonia nec laudaui unquam nec laudo) sed sciatis uos, & sciat dñs meus, ꝓhibere horũ nuptias (si quo mõ cõiungi phas fuerit) exarmare ecclesiã est, & multã illi subtrahere fortitudinẽ. Nec aliã puto aduersantiũ ipsis nuptijs intentionẽ, nisi ut in terris præfatorũ principũ nõ possint habere refugiũ quicũq; audebunt contradicere schismati qđ minatur. Hucusq; zelus meus. Nõ possum em̄ ego emendare qđ potui redarguere: potui & cõmonere cum q possit. Zelus dñi mei faciet hoc. Ipsum duxi necessariũ ĩ magno ecclesiæ labore atq; periculo cõpellandũ, & ꝑ nullũ dignius quàm ꝑ uos qui eius lateri ꝙ spiritui adhæretis. Apud quẽ quæso habete me excusatũ & rege mutato mutauerim stilũ, qui ad ip̄m
Psal. 17. deum dei prophetam dixisse scitis. Cum uiro innocente innocens eris, & cum peruerso peruerteris.

Ad episcopum Suessionensem pro pace. Epistola. CCXXIIII.

Laborauim⁹: sed de ꝑfectu adhuc q̄stio est. Seminauim⁹ multũ: sed intulim⁹ parũ. Fatemur nos eguisse uestra op̄a & p̄sentia. Verũ ꝙ eam nõ reqsiuim⁹ in tãta necessitate, per amicũ cõmunẽ sc̄ti dionysij abbatẽ docebimini. Nũc itaq; ne decætero dissimuletis, sed sm̄ sapiẽtiã uobis à deo datã studeatis q̄ ad pacẽ sunt, monemus sanctã solicitudinẽ uestram. Nam rogandus nõ estis pro tali re, qua utiq; constat nõ modo ualde honorificari ministeriũ uestrũ, sed & turpari admodũ si negligetis. In indicta celebritate apud sanctũ Dionysium speramus uidere uos.

Ad Ludouicum regẽ Francorũ, unde supra. Epistola. CCXXV.

Ludouico dei gr̃a illustri regi Francorũ, & duci Aquitanorũ, Hugo Altissiodorẽsis qualiscũq; minister, Bernardus Clareuallis abbas, diligere iustitiã, & iudicare terrã sapienter. ¶ Diu est ꝙ egressi de domib⁹ nostris, expositis ꝓprijs utilitatib⁹ ꝓ pace uestra & regni, fideliter (sicut nobis de⁹ est testis) laboram⁹. Tristamur autẽ ꝙ aut nullũ aut exiguũ nostri laboris fructũ adhuc tenem⁹. Adhuc pauperes clamãt post nos, adhuc terra uadit quotidie in desolationẽ. Quæritis quæ terra? Vestra: nõ alia. Intra regnũ enim, & contra regnum uestrũ, ista omnia mala perpetrant. Namsiue amici siue inimici uestri sint q de guerra ista pauperant, captiuãtur, cõterunt: nõ aliũde quàm de regno uestro sunt. In q̃
Mat. 12. manifeste imminere iã iamq; uidet sermo saluatoris dicẽtis. Omne regnũ ĩ seip̄m diuisum desolabit. Huc accedit ꝙ ipsi diuisores & desolatores, uos cõstituerũt sibi huius neqtiæ caput & principẽ, quẽ præcipue debuerãt metuere defensorẽ, & sentire ultorẽ. Nos tñ credebam⁹ uos tactũ à deo & illuminatũ tantã illorũ neqtiã aduertisse, & errorẽ ur̃m agnouisse, & cupe oĩno cõsilijs saniorib⁹ à laqueo isto retrahere pedẽ. Cæterũ ab hac spe penè deiecit nos colloquiũ illud habitũ nuper inter nos apud Corbolium. Scitis eñ quõ & quàm irrõnabiliter (ut pace uestra dixerimus) à nobis tũc recessistis. Vñ factũ est ꝙ sermonis illius q uobis in dicto nostro displicuit, reddere ad liqdũ rõnẽ pro uestra nobis turbatione non licuit. Quã si expectare placido corde dignaremini, forsitã cognouissetis & uos ꝙ nil uobis indecẽs aut ĩportabile dictũ fuisset, secũdũ ꝙ iã res uestra ꝓcessit. Nũc aũt sine causa turbat⁹, turbatos nos & cõfusos, & qd faciam⁹ dubios anxiosq; tenetis, hoĩes q uobis bona cupiũt & q̄runt. Qđ nõ est aliud nisi qa fraus iniquorũ, & rumusculi parũ sciẽtiũ hominũ, dicentiũ malũ bonũ, & bonũ malũ: cõturbant uos. Verũ nos etsi cõturbati, nõ tñ oĩno desperati de auxilio sp̄us, quẽ uestrũ animũ salubriter sup malis p̄teritis cõcussisse persensimus: adhuc stamus & expectamus ut redeatis ad cor, & quod prudẽter cœpistis, efficaciter cõpleatis. Huius rei gratia misimus fratrẽ charissimũ nobis Andreã de Baldemẽto, qui uobis ista plenius uiua uoce insinuet, & quicqd ad hæc rñdere placuerit, fideliter renũciet nobis. Si aũt p̄stitis (quod absit) nõ acquiescere sanis cõsilijs, mũdi nos sum⁹ à sanguine uestro: deus nõ ꝑmittet ecclesiam suã siue à uobis, siue à uestris diutius conculcari.

Ad ep̄m Suessionensem. Ep̄la. CCXXVI.

Semper quidẽ egui officijs amicorũ, hõ nimirũ mẽte semp & corpe miserandus: sed nũc maxime opus & tempus miserendi, cũ urgente cõsciẽtia, & aggrauata manu dñi super me, duro me carceri mãcipaui, durus iudex in memetipsum. Si adhuc pater estis (nã fuisse uos fateor) sentiat fili⁹, & ille filius in quo usq; ad hãc diem filialis erga uos affectus non tepuit. Scio scio difficile posse extorqri clauam de manu Herculis: & ideò multũ insto, quia rem peto difficilẽ. At quãto difficilior, tanto uiolẽtior ad promerẽdã redhibitionẽ. Grãdis me fatebor bñficij debitorẽ, grandis prorsus si obtinuero. Nec ignoro dare quàm accipere beati⁹ Actu
esse, sed cedo necessitati, occurro periculis, angustijs cõsulo: honesti planè nũc aut dissimulator aut immemor. Cedẽs itaq; honorabiliorẽ uobis ut dignũ est partẽ, mihi uerecundiorẽ assumo, non modo ad accipiendũ inuerecundior, sed & importunior ad petendum. Peto ergo suppliciter, peto instãter, peto opportune, importune. Nec em̄ illud peto quod uos nõ deceat dare, aut me postmodum pœniteat accepisse, etsi ita petere modo mun⁹ me deceat. Nã si libertatis pauperem à potente, in hoc nobis multũ præstabitis, uobis plurimũ. Eya monstrauimus affectum, rem uos scitis, fructum præstolantur afflicti.

Ad Petrũ Cluniacensem abbatem conquerentẽ ꝙ ei nõ scriberet. Epistola. CCXXVII.

Itane iocari libet? Dignãter sanè atq; amicabiliter: sed si ita luditis, ut non illudatis. Nolite mirari hoc. Nã suspectũ id mihi facit ur̃a ipsa tam subita & inopinata dignatio. Nõ eñ multum tp̄is est, ꝙ scribẽs ad nos, debita reuerẽtia uestrã magnitudinẽ salutaui, & nõ rñdistis mihi uerbũ. Nec multo ante rursum scripseram ad uos ex urbe Roma, & nec tũc quidẽ uel unũ iota recepi. Mõ miramini ꝙ reuertẽti nup de hispania, nugas meas denuo ingerere nõ præsumpsi? Q; si culpa est quacunq; ex causa nõ scripsisse, sine culpa profecto non erit noluisse, ne dicã contẽpsisse rescribere. En ĩ quo pro me faceret iusticia (qa id à me flagitat) nisi mallem occurrere gratiæ redeũti, quàm retardare eã mihi, dũ uel me inutiliter excusare uolo, uel alium accusare. Sed hoc dixi ne qd clausum in mẽte retinerẽ, qđ ore non promerẽ, qđ id uera recuset amicitia. Decætero qa charitas 1. Co.
oĩa credit: iã oĩs suspicio de medio fiat. Gaudeo ꝙ recaluistis priscæ amicitiæ recordari, & uel læsum reuocare amicũ. Libẽter redeo reuocatus. Fœlix q reuocor. Nullarum iam memor sum iniuriarũ. En ego, qui fueram uestræ ꝓfecto sanctitatis seru⁹, & nũc & ante. Gr̃as ago, optime locatus sum, intim⁹ uobis denuo factus, sicut dignamini scribere. Si fortè intepuerã, ut arguitis, haud dubiũ quin uelociter recalescam, fotus uestræ charitatis uisceribus. Et nũc quod placuit scribere, obuijs manibus, suscepi. Legi auide, libenter relego, & placet sæpius repetitum. Placet fateor

cet fateor iocus. Est eñ & iucũditate gratus, & seri⁹ grauitate. Nescio siquidẽ quõ inter rogãdũ ita disponitis sermones uestros in iudicio, ut & iocus leuitatem nõ redoleat, & authoritas cõseruata hilaritatis nõ minuat grãm. Porrò authoritas ita seruat, ut illud sancti uiri merito uobis possit aptari, Si qñ ridebã, nõ credebãt mihi. Eya re-
Iob.29. scripsimus, & puto iã iure exigim⁹ ampliora q̃ pmisistis. Dignũ est ut sciatis q̃ penes nos sunt. Decretum est mihi ultra nõ egredi monasterio, nisi ad cõuentũ abbatũ apud Cistertiũ semel in anno. Hic fult⁹ orõ nib⁹ uestris, & bñ-
Iob.14. dictionib⁹ cõsolatus, paucis dieb⁹ qbus nũc milito, expecto donec ueniat imutatio mea. Propiti⁹ sit mihi deus, ut nõ amoueat orõnẽ uestrã & miam suam à me. Fractus sum uiribus, & legitimã habeo excusationẽ, ut iam nõ possim discurrere ut solebam. Sedebo & silebo, si fortè experiar qđ de plenitudine intimæ suauitatis sctũs propheta eructuat, bonũ est, inquiẽs, expectare dñm in silẽtio. Et ne solus uideamini mihi lusisse, puto iam non audebitis me de
Threñ.3 hoc silentio meo rephendere, & more uestro appellare soporẽ: quod ut puto cõgruentius ac magis pprie sanctus
Esai.33. Esaias cultũ iustitiæ noiat: & de quo legitis in hoc ipso
Esai.30. propheta dicente dño. In silẽtio & spe erit fortutudo uestra. Commẽdate me oratiõibus sancti cõuentus Cluniacensis: salutato prius ex me seruo oĩm, si dignũ iudicatis.

Ad tres episcopos, Hostiẽsem, Tusculanũ, Prænestinum. Epistola. CCXXIX.

AD hoc uos deus in sublimitate posuit, ut tãto maiori ecclĩæ suæ utilitati uiuatis, quãto in ea eminẽtiori authoritate pestis. Alioquin deponet ille paterfamilias potentes de sede, qui pro accepta ptãte inuẽti fuerit suis utilitatib⁹ defuisse. Quãta sustineat spõsa Xpi dãna in epãtu Metẽsi, etsi nos amplius horremus, qa uiciniores sum⁹, tñ & uos arbitror nõ latere. En quãtus lup⁹ illud ouile Xpi, tũ insidĳs, tũ manifestis assultibus quotidie molitur irrũpere, & dispdere oues Xpi sanguine congregatas? Idq; non ab heri & nudiustertius: sed ex quo adhuc fuerat lupicellus, nõ cessat illũ dñicum gregẽ quibus põt uiribus infestare, & uastare rapinis, incẽdĳs, homicidĳs. Ego itaq; quod in me est, demonstro lupum, instigo canes: iam quid intersit uestra, uos uideritis: meum non est docere doctores.

Ad tres epõs supradictos, p abbate Latiniacẽsi. Epistola. CCXXX.

VObis audeo loq̃ quicqd in buccã uenerit. Nã & si oportuerit sustineri modicũ qd insipiẽtiæ meæ, geret mihi pculdubio morẽ beneuolẽtia uestra, q̃ sapiẽtibus & insipiẽtib⁹ debitrix est. Et hoc dico nõ qa cogitẽ pcipitare uerbũ, qđ ad rẽ non ptinet, aut leuitate uti intẽdã, aut nugari delectet, præsertim apud uos q uidemini colũnæ ecclĩæ: sed ex abũdãtia cordis os loquit, & ueritas dolore urgẽte itrinseco taciturnitatis impatiẽs, prũpit in mediũ. Mei eñ dico uobis penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei, ꝙ execrãda (ut uidet) cõuersiõe tã freqnter sapiẽtiã uincit malitia. Addunt ubiq; cornua ipĳs, exarmat iustitiæ zelus: & nõ est q facere bonũ, nõ dico uelit, sed possit. Supbi iniqueagũt usq;quaq;: & nemo audet mutire cõtra. Et utinã uel innocẽtia tuta esset, & iustitia ipa sui met sufficeret defensioni. Quid peccauit abbas Latiniacẽsis? An ꝙ bonus monachus, & melior abbas: ꝙ bonæ opiniõis, & melioris est uitæ? An quia monasteriũ cui præest, & decorauit religione, & bonis tpalibus ampliauit, & bonorũ fratrũ numero cumulauit? En sanguis iste de manu eius exquiritur. Si crimen est acceptũ esse deo & hoĩbus, tollat, & crucifigat. Negari eñ nõ põt hoc illũ esse, cælo & terra testibus. Si crimẽ est esse hospitalẽ, benignũ, sobrium, castũ, humilẽ: decidat meritò ab inimicis suis inanis. Reuera nãq; & in his excusari non põt, cõuincẽtibus se propriæ uitæ sanctitate, & famæ gloria. At imponit ei noluisse suscipere nũcium dñi mei. Prorsus grauis offensa, si ita est. Non negat abbas hoiem qui mittebatur in Angliam, cũ esset honorifice susceptus hospitio, q̃rere loqui cũ eo: sed paranti exire interuenit Humbert⁹ ppositus dicens se potius exiturũ, & homini uice ipsius satisfacturum. Si quominus qđ oportuit actũ fuit cũ uiro, cui⁹ culpa fuerit, uobis relinquimus iudicandũ. Accusatur itẽ ꝙ literas dñi papæ prædicto Humberto uiolenter abstulerit, & diruperit: sed extant literæ integræ & bullatæ: nec in eas sicut mentitur admisit: sed sponte dimisit, cõsilio utiq; comitis Theobaldi, & nostro. Dicitur quoq; quod quosdã monachos in captionẽ posuerit. Atq; id quidem falsum. Sed si quosdã turbatores & cõspiratores in diuersa claustra diuisit, ne simul positi plus nocerẽt: qs hoc recte iudicans reprehẽdat? Iam de terris & bonis ecclesiæ quasi distractis & alienatis, & datis ab eo cognatis suis, corã uenerabilibus epĩs Suessionẽsi, & Altissiodorẽsi comiteq; Theobaldo aduocato utiq; monasterĳ satis rñsum est, & adhuc respõdetur, sic illum dedisse suis quõ alienis: id est ad eundẽ sensum uel cõsuetudinẽ. Porrò autem à seculo nõ est auditum ꝙ monachus rebellis, superbus, ambitiosus, priuilegiũ propriæ libertatis ex apostolica authoritate meruerit. A tẽpore Iudæ Schariotis non est inuẽtus similis illi, q sic insurgeret in magistrũ, & traderet sanguinem iustũ. Fœlix magister, cui cũ magistro omniũ cõmunis prophetica illa uox est. Homo pacis meæ in quo spe- Psal. 40
rabam, qui edebat panes meos, magnificauit sup me supplãtatiõnẽ, & olim quidẽ eratis contra aplm Petrum dominantes in clerum: imo & cõtra coapostolum eius Paulum dominabamini fidei totius orbis. At nũc nouum aliquid addidistis, usurpantes amplius & in ipsam religionẽ. Quid restat nisi ut adĳciatis & ipsis angelis sanctis dominari? Nisi ꝙ in hoc posterior Iudas priorẽ uicisse uersutia & fraude uidetur: ꝙ cũ illius facin⁹ cõdiscipuli horruerint uniuersi: iste callidior potuit ad conniuendũ, imo ad fauendum malitiæ, non quoslibet, sed ipsos apostolorũ principes circumuenire. Non imputo dño meo, cui tãquam homini subripi potuit: & hoc oro ne de⁹ imputet. Absit aũt ubi ueritatẽ agnouerit, ut pualeat tã execrabilis maligni hui⁹ sacrilegusq; conatus. Et ego de hac re ac ipse quoq; solito ausu scripsissem, si non sensissem ipsum quicqd scribimus, minus solito acceptare. Quæso dolete uos qui monachi estis, uicem magistri uestri beati Bñdicti, cui iam ut uidetis prope est ut ubiq; contradicatur & pereat omnis uigor monasticæ disciplinæ, monachis aduersus abbates suos cornua sumentibus de manu forti.

Ad eosdem. Epistola. CCXXXI.

SI uera sunt quæ audistis de abbate sctĩ Theofredi, nõ potestis ea dissimulare sine periculo uestro, & propter officiũ, & pter cõscientiã. Conscientiam dico non tñ uestram, sed etiam aliorũ. Sunt aũt uerisimilia: credo ꝙ & uera. Verax est eñ qui testimoniũ perhibet de his, psentiũ lator. Vnde hoc quoq; sciam q̃ritis? Fascẽ teneo literarũ missarum à uiris sanctis, quos ego noui quia sancti & ueridici sunt: & oẽs ille pariter cõtinent tam laudes & præconia huius, quàm illius horrendas blasphemias quem accusat.

Ad abbatẽ Ioannẽ de Busaio q abbatiã suã relinquerat, & abierat in solitudinẽ. Epl'a. CCXXXII.

FIlio charissimo Ioãni frater Bernardus in spũ ambulare, & timorẽ domini nõ derelinquere. ¶ Dicere nõ possum in quãta amaritudine aĩæ meæ, & tristitia cordis, scribam ad te Ioannes charissime, pro eo ꝙ me uideo in tot scriptitatiõib⁹ meis proficere nihil, quia non capit in te sermo meus. Scripsi semel & denuo (nisi fallor) & exigentibus peccatis meis in nullo adhuc respõdet mihi labor me⁹. Ecce tertio, iacto semen, deũ oĩpotentem deprecans ut non reuertat ad me uacuum, sed prosperet & faciet ad qđ illud mitto, lætificans nos tandẽ aliqñ de fructu tuæ obedientiæ & salutis. Si audieritis me, imo si exaudierit me de⁹, lucrat⁹ sum filium meum. Si non: conuertam me denuo ad arma cõsueta, orationes uidelicet & lachrymas, non quidem contra

te, sed ꝑ te. Luxi & lugebo, & anxia trahā suspiria ex imis uisceribꝰ, pro meis uisceribꝰ. Quis det te mihi fratrē meū suggētē ubera mřis meæ? Quis reuocet te mihi in illā quietē animi, concordiā morū, societatē spūs, serenitatē cōsciētiæ, in qua te aliqñ tenui & possedi? Et ne quod ex me detrimētū in aliquo patiaris seu impedimentū, illud falsum esse nō dubites, qđ tibi à nescio q̄ uel quibꝰ falsiloq̄s persuasum audiuimꝰ: qa ego uidelicet cogitarē sine rōne & iudicio te à regimine fraternarū aīarū qđ tibi crediderā submouere. Nō est hoc uerū: sed audi potiꝰ de hac re paucis, qđ uerū est. Hoc etsi uoluissem, nō licuisset: & si licuisset (ut de ꝓpria cōscia loquar) ego nullatenus uoluissem. Hæc ueritas. Si ergo hoc totū fuit qđ auertit cor tuū: ueritate cōperta quid restat nisi ut resipiscas, redeas ad te, redeas ad nos: arguas insup teip̄m leuitatis & credulitatis incautæ? Si em̄ tm̄ potuit una maledicta suspicio ad te alienādū & p̄cipitandū, quātomagis nūc absoluta certitudo ualere debet ad erigēdū & reuocādū te? Turpe est tibi falsitate posse seduci, & ueritate reduci nō posse. Habeat sanè ueniā acq̄euisse ad tp̄s palliatæ falsitati: at uerò deprehēsæ iā & nudatæ acquiescere adhuc, imo etiā non multū irasci, quātum confusionis habet? Quomobrē irascere & noli peccare: si uis nos uel deū potius nō irasci. Nā quod subreptū est tibi, miseratione magis quàm indignatione meretur. Nimirū homo es nauigans, sicut & omne huma-
Psal. 103. num genꝰ, in hoc mari magno & spatioso manibꝰ, ubi reptilia quorū non est numerꝰ. Quis se iactet in eo assiduis non impelli uentis, non iactari fluctibus? Noueris te naufragasse in eis, periculū in falsis fratribꝰ incidisse. Iterum dico: hæc ueritas. Deceptus fuisti: & spūs mendax in ore pseudoprophetarū supplātauit te. Sed ecce euanuit falsitas, luce ueritatis oborta. Si adhuc (qđ absit) ꝑgis in tua obstinatione ꝑsistere, ego te interim nō iudicabo, est q̄ q̄rat & iudicet. Ego aūt parco tibi: dissimulās & differēs interim in uirga uenire ad te. Porrò in mīa & spū māsuetudinis allicere te nobis curabo si potero: nā id mihi sentio familiariꝰ esse: & tibi persuasibiliꝰ fore nō dubito. Illū sanè euaginare sup te gladiū nō cunctabor, q in mřno meo pectore iacet reconditus, cōtinuꝰ utiq̄ȝ dolor cordi meo & creberrimi ad deū gemitus pro te donec uenias. Q; si oēs huiꝰ tā pie ferientis ensis, ſm duritiā tuā & cor impœnitēs frustraueris ictus, nec possit qñq̄ȝ dicere aīa tua qa uulnerata charitate ego sum: tu de te uideris: nā nō solū iā ueritas: sed & charitas liberabit nos. Sed qd dixi? Qūo miser qūo liberabor, effusis uisceribꝰ, filio pereunte? Nō q̄escet affectus, & si nō sequat̃ effectꝰ: nō sedabit̃ dolor, nō cessabūt lachrymæ. Exhibebo tibi quādiu uixero alterum Samuelē, tu utinā non alerum Saulem mihi. Rogabo te, rogabo pro te, ut uenias. Veni ueni priusquā moriamur: ut qui diliximus nos in uita, in morte nō separemur.

Ad Herbertum abbatem sancti Stephani Diuionensis. Epistola. CCXXXIII.

SI frater Ioannes dixit in nos uel scripsit quod nō decuit, uel qūo nō decuit, nō tam nos læsit quàm seip̄m. Magis nāq̄ȝ ita scribēdo suā ꝑdidit leuitatē, quàm nřm dep̄hendit errorē. Quāquam & si læsisset in aliquo, nostrum tm̄ non erat reponere malū. Attēdens proinde non qd ille mereat̃, sed qd me deceat, donari iuueni etiā à uobis hāc culpā rogo & supplico: q̄ magis gloriolā quàm malitiā redolere uidet̃: ita tamē, ut manum deinceps inhibeat à scribēdis tractandis ue q̄ supra ip̄m esse constiterit. Nā ut liq̄do satis apparet, in hoc exiguo qđ p̄sumsit, opus erat stilo & aīo maturiori. Certū em̄ sit uobis hoīem licet in breui pagina, aut nō scripsisse ut sensit, aut non sensisse ut debuit

Ad dominum papam Cælestinū pro intruso Eboracensi. Epistola. CCXXXIIII.

OPortet uos secūdū iustitiā q̄ ex lege est, suscitare semen fratris uestri defuncti. Qđ digne īplebitur, si papæ Innocētio cui in hæreditate dñi successistis, & defenditis bene gesta, & minus adimpleta perficitis. Præ manibus est in quo id liceat experiri. Causam Eboracensis ecclesiæ per eū fuisse decisam qs nesciat? At qūo executiōi mandatū sit qđ egressum est de labijs tanti uiri, utinā nesciretur. Quis det ut nō annūcietur in Geth, neq̄ȝ in cōpitis Ascalonis? Sed ut uerbum abbreuiatū faciam auribus occupatis, audiat paucis dñs meus quid dictum fuerit, & quid factum teneamus. Cum in multis accusaretur is qui sibi uendicare electionem in prefata ecclesia impie cupiebat, tandem oīs controuersia ad testimoniū uiri illustris Vuilhelmi ipsius ecclesiæ tunc decani conquiescere iussa est, ut nisi capitulū intrusionis qđ huic inter cætera impingebatur, ille proprie manꝰ iuramēto amoueret, suis oīno conatibꝰ tanta frustraret̃ ambitio. Hoc aūt non ex iudicio, sed ex misericordia. Sic em̄ rogauerat ipse. Mitissima planè s̄nia: quippe cū de plurimis & pessimis pulsaretur, quæ nullatenꝰ propulsare ualebat sed utinā uel ipsa stet. Quid em̄ si non sufficit iuri, dūmodo sufficiat ecclesiæ liberationi? Nō causamur s̄niæ remissionē, quæ nil nocuit. Neq̄ȝ em̄ proficit aduersario etsi largior indulgentia, q ne iesum quod ultro spopōderat, implere præualuit. Nam de q̄ præsumere uisus est, defecit ei, ne sibijpsi deficeret peierans. Qñ em̄ uir bonꝰ attestaretur homini, quē rumor publicæ opinionis & operis ueritas detestat̃? Quid ergo? Ille non iurauit, & iste ep̄s est. O rem ignorantia oīm dignā, & ꝑpetuo si fieri posset silētio cōprimēdā. Verū id sero. Heu notꝰ est orbi triūphus diaboli. Vbiq̄ȝ ꝑtonat plausus incircuncisorū, & planctus bonorū, pro eo ꝙ uideatur sapiētiā uicisse malitia. Monstratur digito matris ecclesiæ turpitudo: patris Innocētij uerenda irridenť denudata à seruo nequā, qm̄ mortuum putat: sed uiuit in uobis. Si is exitꝰ imminebat, curè longinquo Romā est pertracta causa spurcissima, umbra magis & angulo digna? Cur tanta mari terraq̄ȝ à multis assumpta fatigatio? Cur à finibꝰ terræ euocati uiri religiosi qui eum accusarent, & pauperū Xp̄i marsupia longi itineris expēsis exhausta sunt. Nō poterat ep̄ari turpis infamisq̄ȝ ꝑsona (qđ inuitꝰ dolēsq̄ȝ loquor) nisi q̄ in illo horrebat Anglia. Francia abominabatur, etiā Roma cognosceret? Quàm meliꝰ in Romana curia causa eiꝰ minimo uentilata fuisset, & nō tāgeret uel sacra limina gñalis atq̄ȝ horribilis fœtor? Quàm tolerabiliꝰ ignorasset ap̄lica sedes tam intolerabile malū, quàm tolerat manifestū? Quid istud temeritatis fuit? Publice infamatus, ante iudicem accusatus, nec purgatus, imo & conuictus, & sic cōsecratus est? Viderit qui huic manū post ista imposuit, an magis execratus dicere debuerim. Nō enim negabit sic se ista habere, nō negabit sic se ex lřis ap̄licis ad se pro hoc ipso directis eadē cōperisse. Dicat fortè aliquis qa nō est datū iudiciū, non fuisse cōuictū. Ego dico & confessum Nā qui ut iudicium euaderet, ultro elegit ad testimoniū Vuilhelmi decani cōfugere: illo sibi deficiēte, quid nisi suo iudicio è causa decidit, ore proprio cōdānatus? Quæ cū ita sint, uidete domine pater ne declinet cor uestrū in opꝰ malitiæ, qm̄ ſm ꝓphetā, declinātes in obligationē, adducet dñs cū operātibus iniquitatē. Psal. Alioquin qđ cōsiliū datis miseris abbatibus illis quos ad accusandū cū uocatio ap̄lica Romā traxit, sed & alijs quāpluribꝰ ex illo ep̄atu uiris religiosis, sint ne obedituri huic, & sacramēta accepturi ab hoīe bis intruso? Primo quidē per regē: deinde per legatū. Quippe q̄ illū in sanctuariū dei cōtra ius & phas, contra mandatū summi pōtificis, in iniuriā summæ sedis & totiꝰ Romanæ curiæ, cum non potuit per ostiū, fodit argenteo (ut aiūt) sarculo: unde impudēter intrusit. Ante (ni fallor) suis sedibus exulabūt, quam dare acq̄escant manꝰ idolo huic, nisi uestra uiolentia authoritas obuiarit. Cæterum quam sanctiori uestroq̄ȝ apostolatu digniori zelo gladium Phinces in confusionē duorū tam turpiter fornicātium stringeretis, quam tot sanctos aut de suis fugere locis permittitis, aut cōtrat conscientias suas cogitis remanere.

Ad totam curiam Romanam, unde supra. Epistola. CCXXXV.

Dominis

DOminis & patribꝰ reuerēdis epis & cardinalibus curiæ, frater. B. Clareuallis uocatus abbas, salutē & nr̄as qualescūq; orōnes. ¶ Oībus scribendū fuit de eo qđ spectat ad oēs. Nec uereor ne fortè præsumptionis arguar: qppe q̃ licet oīm minimꝰ: tn̄ Romanæ curiæ iniuriā à me nō iudico alienā. Vrimur assidue dico uobis, urimur grauiter nimis, ita ut nos tædeat etiā uiuere. In domo dei uidemꝰ horrēda. Et q̃a corrigere nos nō possumus, saltē suggerimꝰ his ad quos spectat. Si quidē emēdauerint, bene: sinaūt, nos aīas nr̄as liberauimus: uos excusatione nō habetis de peccato. Non ignoratis prolatā esse sententiā à dn̄o papa bonæ memoriæ Innocētio, cū uestro & Romanæ curiæ gn̄ali assensu, irritā esse Vuilhelmi Eboracēsis electionē, imo intrusionē: nisi Vuilhelmus alter tūc decanus, qđ obiectū ei fuerat, propriæ manus iuramento repelleret. Nec uos latuit quàm plena esset sentētia, nō iudicij, sed miæ: nimirū cum hoc Vuilhelmus ipse quæsisset. Sed utinā uel ipsa stet, & qđ aduersus eā factū est, stare nō possit. Quid enim? Nō iurauit ille: & iste ī cathedra pestilētiæ sedet. Quis tribuat ut aduersus fornicationē hāc, Phinees cū pugiōe pcedat: aut uiuat in sede sua Petrus, q̃ spū labiorū suorū interficiat impios? Multi clamāt ad nos in toto corde suo, ut sacrilegiū hoc digna aīaduersiōe uidicare studeatis. Alioquin dico uobis, scandalū magnum nimis erit in ecclesia dei: & timeo ne Romanæ sedis authoritas grauem admodum iacturam & detrimentū grande suscipiat, nisi in eum qui peruertit generalem eius sentētiam, uindicta pcesserit, & taliter, ut cæteri metū habeāt. Quid enim de eo dicam, ꝙ occultas & uerè tenebrosas literas habuisse se gloriatur Vuilhelmus ille, utinam à principibus tenebrarū, non à principibꝰ apostolorū? Et ecce audierunt filij incircuncisorum, subsannant Romanā curiam, à qua post datā tam manifestam sententiam furtim datas esse aiunt contrarias literas. Quid dicam uobis? Si non uos urit scādalum graue quo scandalizantur non pusilli sed magni & perfecti uiri, si non compatimini pauperibus abbatibus quos à finibus terræ uocatio apostolica Romam traxit: si non misereminí magnis & religiosis monasterijs quibus oīno sub īcubatore illo destructio imminet: si (qđ primū dicere debui) zelus domus dei non comedit uos: nūquid usq; adeò inimici hominis uersutia præualebit, ut pprīū quoq; contemptū, & infamiā hanc pessimā ecclesiæ principes æquanimiter ferāt? Quid em̄ si sacrilegā homo ille consecrationē recepit? Profecto lōge gloriosius erit iam eleuatū deijcere Simonē, quàm phibere conātē. Alioq̃n quid facietis religiosis uiris, qui oīno nō inueniūt salua conscientia uel ipsa cōia sacramenta de leprosa manu suscipere? Antè (nisi fallor) eligēt fugere, quàm dare manꝰ morti: & exulare priꝰ, quàm uesci idolothytis. Q; si cōtra cōscientias suas coegerit eos Romana curia curuare genua ante Baal, uideat deus & iudicet, uideat curia illa cælestis, in qua nulla poterit ambitione subuerti iudiciū. In fine oīm obsecrat uos puer uester p uiscera misericordiæ dei nostri, si q̃s in uobis est zelus dei, misereminí ecclesiæ sanctæ saltem uos amici eius: & quantū potestis date operam, ne tam detestabili facto detur assensus.

Ad oēm curiam Romanā qn̄ elegerunt abbatem scti Eustasij in papā eugeniū. Epl'a. CCXXXVI.

DOminis & patribus reuerēdis cardinalibus & epis oībus q sunt de curia, puer sanctitatis eorum. ¶ Parcat uobis deus, q̃d fecistis? Sepultū hoīem reuocastis ad hoīes: fugitātem curas & turbas, curis denuo implicuistis, & īmiscuistis turbis. Fecistis nouissimū primū: & ecce nouissima illius piculosiora prioribus. Crucifixus mūdo, per uos reuixit mūdo: & qui elegerat abiectus esse in domo dei sui, ip̄m uos in dominū oīm elegistis. Cur consiliū inopis confudistis? Cur pauperis hoīs & mēdici & cōpuncti corde iudiciū pturbastis? Currebat bene. Quid uobis uisum est sepire uias eius, auertere semitas, gressus inuoluere? Quasi descēderet de Hierusalē, & nō magis ascēderet de Hierico: sic incidit in latrones. Et qui se (tāquā uiolentis quibusdā diaboli manibus) carnis illecebris, & gloriæ seculi potenter excusserat: nō tn̄ ualuit effugere manꝰ uestras. Nū idcirco Pisam deseruit, ut reciperet Romā? Nū q in una ecclesia nō sustinuit uicedominatū, dominatū in oī ecclesia requirebat? Quid igit̃ rōnis seu cōsilij habuit defuncto summo pōtifice repēte irruere in hoīem rusticanū, latēti inijcere manus, & excussa è manibus securi & ascia uel ligone, in palatiū trahere, leuare in cathedrā, īduere purpura & bysso, accingere gladio ad faciendā uindictā in nationibus, increpationes in populis, ad alligādos reges corū Psal. 49
in cōpedibus, & nobiles corū in manicis ferreis? Sic non erat inter uos sapiēs & exercitatus cui potius ista conuenirēt? Ridiculū pfecto uidet̃, pānosum homūcionē assumi ad p̄sidēdū principibus, ad īperādū epis, ad regna & imperia disponēda. Ridiculū, an miraculū? Plane unū horū. Non nego, non diffido posse fuisse hoc etiā opus dei, qui facit mirabilia magna solus: p̄sertim cū audiā usq;quaq; ex ore multorū qm̄ à dn̄o factū est istud. Sed nec ego obli Psal. 117.
tus sum iudiciorū dei antiquorū, & scripturæ plurimos recēsentis ex priuata seu etiam rusticana uita olim assumptos in uolūtate dn̄i ad regēdū populū eiꝰ. Deniq; nónne (ut unū è pluribꝰ memorē) tali quodammō elegit Dauid seruū suū, & suscepit eū de gregibꝰ ouiū, de post fœtantes accepit eum? Ita inquā ita & de nostro Eugenio in beneplacito dn̄i potuit cōtigisse. Nō sum securus tn̄: qm̄ filius delicatus est, & tenera uerecundia eius assueta potius ocio & q̃eti, quàm tractādis quæ foris sunt: timēdūq; ne nō ea authoritate q̃ oportuerit, sui apl'atꝰ officia exequat̃. Quid putatis gerere animi nūc hoīem illū qui de secreto internæ cōtemplationis, & amica solitudine cordis, tanquā infans è gremio & sinu matris subito perturbatus, tractum se ad medium uidet, & quasi ouem ad uictimā ductū ad tā insueta & īsuauia? Nisi dn̄s supponat manū suā, heu necesse est obruat̃ & opprimat̃ onere insueto & nimio, quod & gigantinis, ut aiunt, uel ipsis quoq; angelicis humeris formidabile uideatur. Veruntn̄ quia sic factū est, & sicut multi dicūt, à dn̄o factū est: uestra interest charissimi, uestris feruētibꝰ studijs fidelibusq; obsequijs solicite confoueri, qđ uestris manibus cōstat elaboratū. Si qua ergo consolatio in uobis, si qua uirtus charitatis in dn̄o, si qua miseratio pietatis, si qua compassionis uiscera, assistite & collaborate illi in opere ad quod assumptus est per uos à dn̄o. Quæcunq; sunt uera, quæcūq; pudica, quæcunq; iusta, quæcunq; sancta, quæcunq; amabilia, quæcūq; bonæ famæ, hæc ei suggerite, hæc suadete, hæc agite: & deus pacis erit uobiscum.

Ad dn̄m papā Eugeñ. prima, Epl'a. CCXXXVII.

AMantissimo patri & dn̄o dei gr̄a summo pontifici Eugenio. B. Clareuallis uocatus abbas, modicum id quod est. ¶ Auditū est in terra nostra & celebri sermone uulgatū uerbum hoc quod factum est de uobis à domino. Presseram stilum hactenus, rem tacitus considerabam. Expectabam enim literas uestras, & præueniri à uobis in benedictiōibus dulcedinis. Expectabam uirum fidelem qui ueniret à latere tuo, qui diceret cūcta p ordinē: quid, qūo, uel qualiter actū esset. Expectabam si quis fortè de filijs meis reuerteretur, qui Gen. 4.
leniret dolorē patris, q diceret: Ioseph filius tuus uiuit, & ip̄e dn̄atur in tota terra Aegypti. Hinc est ꝙ literæ istæ non sunt uoluntatis, sed necessitatis, & amicorum extortæ precibus, quibus negare non possum modicum illud quicquid residuum est uitæ meæ. Quia tn̄ semel cœpi loquar ad dn̄m meum. Iam enim filium dicere non audeo: quia filius in patrem, pater mutatus est in filiū. Qui post me uenit, ante me factus est: sed non inuideo: quia quod mihi deerat, in eo me habere confido: qui non solum post me, sed etiam per me uenit. Nam si dignaris, quodammodo per euangeliū ego te genui. Quæ est ergo spes nostra,

& gaudiũ nr̃m, & corona gl'iæ? nónne uos ante deũ? Deniqꝫ filius sapiẽs gloria est patris. Amodo tñ nõ uocaberis filius: sed uocabiť tibi nomẽ nouũ, qđ os dñi noĩauit.
Psal.76. Hæc est mutatio dexteræ excelsi: & multi in mutatione
Gen.17. ista gaudebũt. Nã quẽadmodũ olim Abrã in Abrahã, Io-
Marc.3. cob in Israel: & ut de tuis magis prædecessorib⁹ tibi pro-
Actu.13. ponã: sicut Simon in Cephã. Saul⁹ in Paulũ: sic fili⁹ me⁹
Bernardus in patrẽ meũ Eugeniũ, læta ꝓrsus & utili ut
1.Re.13. speramus trãslatione ꝓmotus est. Digit⁹ dei est iste: suscitans de puluere egenũ: & de stercore erigẽs pauperẽ: ut sedeat cũ principib⁹: & soliũ gloriæ teneat. Superest ut facta hac mutatione tui, ipsa quoqꝫ quæ tibi commissa est dñi tui spõsa muteť in melius: & iam nequaquã Sarai, sed Sara de cætero nomineť. Intellige q̃ dico. Dabit em̃ tibi dñs intellectũ. Si amicus sponsi es: ne dixeris dilectã eius principẽ meã: sed principẽ: nil tuũ in ea uẽdicans, nisi ꝙ pro ea si oportuerit etiã aĩam dare debes. Si Xp̃s te misit: æstimabis te nõ ministrari sed ministrare uenisse, & ministrare nõ solũ substantiã: sed ipsam quoqꝫ aĩam, sicut præ-
2.Cor.1. fatus sum. Ver⁹ successor Pauli dicet cũ Paulo. Nõ quia dñamur fidei uestræ: sed adiutores sumus gaudij ur̃i. Pe-
1.Petri.5 tri hæres audiet Petrũ dicentẽ. Neqꝫ ut dñantes in clerũ: sed forma facti gregis. Sic enim iam nõ ancilla: sed libera etiam & formosa speciosissimi spõsi per te in desideratos asciscetur amplexus. Alioquin per quem alium hæc tam debita libertas sperabiť: si & tu (qđ absit) in Christi hereditate q̃ras quæ tua sunt: qui iã & antè dídiceras nõ dico tua nõ retinere: sed nec tuus esse? Ergo fiduciam talẽ habens in te, qualẽ in nullo prædecessorũ tuorũ à multis retro tp̃ibus uisa est habuisse: exultat meritò ubiqꝫ & gloriatur in dño oĩs ecclesia sanctorũ: & specialiter illa cuius uterus te portauit, & cuius ubera tu suxisti. Quid ergo? Nónne & mihi licet gaudere cũ gaudentibus? Nunquid nõ ero unus de numero lætantiũ? Exultaui fateor: sed cũ tremore. Exultaui: sed in ipso exultationis meæ articulo timor & tremor uenerũt super me. Ego em̃ etsi nomẽ patris deposui, sed nõ timorẽ, sed nõ anxietatem, postremo nec affectũ, nec uiscera patris. Cõsidero gradum: & casum uereor. Cõsidero fastigium dignitatis: & intueor faciem abyssi iacentis deorsum. Attendo celsitudinẽ honoris: & è uicino periculũ reformido, pro eo quod scriptũ est. Hõ
Psal.43. cũ in honore esset, nõ intellexit. Quod quidẽ ad causam magis quàm ad tp̃s arbitror esse referẽdum: ut sic intelligatur dictum, cum in honore esset, nõ intellexit: ac si diceretur: honor absorbuit intellectũ. Et quidẽ elegeras abiectus esse in domo dei tui: & recũbere in nouissimo loco in cõuiuio eius: sed placuit dicere ei qui te inuitauit. Amice
Luc.14. ascende superius. Itaqꝫ ascendisti in altum: noli altum sapere, sed time: ne fortè cõtingat sero miserabilẽ illã emittere uocẽ. A facie iræ & indignationis tuæ, eleuãs allisi-
Psal.101. sti me. Altiorẽ quippe locũ sortitus es: sed nõ tutiorem. Sublimiorẽ, nõ securiorẽ. Terribilis prorsus, terribilis est locus iste. Locus, inquã in quo stas, terra sc̃tã est, locus Petri est, locus principis apostolorum, ubi steterunt pedes eius. Locus illius est quẽ cõstituit dñs dñm domus suæ, & principem oĩs possessionis suæ. Si fortè declinaueris à uia dñi: sepult⁹ est in eodem loco, ut sit ibi cõtra te in testimonium. Merito tali pastori, tali nutritio commissa est ecclesia: cũ adhuc tenera, adhuc in cunabulis esset: cuius docta magisterio, & exemplo educata, oĩa terrena calcaret: utpote qui excusserat manus suas ab omni munere: q̃ dicebat dè corde puro & conscientia bona. Argentum &
Actu.3. aurum nõ est mihi. Hæc hactenus. Cæterum causa quare ante tempus scripserim uobis: hæc est. Vintonensis episcopus, & Eboracensis archiepiscopus, non gradiuntur uno spũ cũ Cantuariensi archiepiscopo: sed incedũt sibi ex aduerso: & hæc uetus est de legatione querela. Verũtñ quis est ille, & qui sunt illi? Nónne Eboracẽsis ipse est cui te præsente cũ adhuc esses quasi un⁹ ex nobis, fratres tui restiterunt in faciẽ, eò ꝙ reprehẽsibilis erat? Sed sperauit in mulitudine diuitiarũ suarã: & præualuit in uanitate sua. Certum est tamen ꝙ non intrauit per ostium in ouile ouiũ, sed ascendit aliũde. Si pastor fuisset diligẽdus erat, si mercenarius, tolerandus. Nunc autem cauendus & repellẽdus: utpote fur & latro. Quid dicam de dño Vintoniensi? Opera quæ ipse facit, testimoniũ perhibẽt de eo. Porrò archiep̃s Cantuariensis cui aduersanť, uir religiosus est, & suaueolentis opinionis. Pro ipso petimus ut respondeat ei iustitia sua. Verũ illorũ iniquitas super eos: ut sit sicut scriptũ est. Iustitia iusti sup eum erit: & impie- Ezec.
tas impij erit super eum. Cum acceperis temp⁹, ſm opera manuũ illorũ retribues illis: ut sciãt ꝓphetã esse in Israel. Quis mihi det antequã moriar uidere ecclesiam dei sicut in diebus antiquis: qñ apostoli laxabant rhetia in capturam: non in capturam argenti uel auri: sed in capurã aĩarũ? Quàm cupio illius te hæreditare uocẽ, cuius adeptus es sedẽ? Pecunia, inquit, tua tecũ sit ĩ perditionẽ. O uox Act.
tonitrui, ô uox magnificentiæ & uirtutis: ad cuius terrorem confundantur & conuertantur retrorsum oẽs q oderunt Sion. Hoc uehementer expectat & oĩno expetit à te mater tua: hoc filij matris tuæ pusilli cũ maioribus desiderant: hoc suspirant: ut oĩs plantatio quam non plantauit pater cælestis, tuis manibus eradicetur. Ad hoc enim constitutus es sup gentes & regna, ut euellas & destruas, & ædifices & plantes. Multi audito hoc uerbo dixerunt apud se. Iam securis ad radicẽ arborũ posita est. Multi dicunt in corde suo. Flores apparuerunt in terra nostra: tẽpus putationis aduenit: in quo sarmenta sterilia recidentur: ut ea quæ præualent, uberius fructum afferãt. Cõfortare igitur, & esto robustus: man⁹ tuæ in ceruicibus inimicorũ tuorũ. Vẽdica tibi animi cõstantia & uigore spiritus partẽ quã dedit extra fratres tuos tibi oĩpotens pater: quã & tulit de manu Amorræi ĩ gladio & arcu suo. In oĩbus tñ opibus tuis memẽto te esse hoĩem: & timor eius qui aufert spm̃ principũ, semp sit ante oculos tuos. Quãtorũ in breui Romanorũ põtificũ mortes tuis ocl'is aspexisti? Ipsi te prædecessores tui, tuæ certissimæ & citissimæ decessionis ammoneant, & modicũ tp̃s dñationis eorum, paucitatẽ dierũ tuorũ nunciet tibi. Iugi proinde meditatione inter huius transeuntis gloriæ blandimẽta, memorare nouissima tua, quia quibus successisti in sedem, ip̃os sine dubio sequeris ad mortem.

Ad eũdẽ ꝓ Eboracẽsi ĩtruso. Ep'la. CCXXXVIII.

IMportun⁹ sum: sed habeo excusationẽ. Eugenij apl'atus excusat me. Aiũt nõ uos esse papã, sed me: & undiqꝫ ad me confluunt q habẽt negocia. Nec desunt in tanta multitudine amicorum, q̃bus officiũ negare non possum: non solũ absqꝫ scãdalo, sed etiam absqꝫ pc̃õ. Et nũc est etiam alia excusatio nõ minus idonea: quia causa honestissima est. Cõtra idolum illud. Eboracense iterato stilus dirigitur: ea scilicet necessitate, ꝙ sæpenumero hoc telo ĩpetitũ à nobis, necdum confossum est. Cur hoc? Quia nil fortè à nobis tale directũ est qualis fuit gladi⁹ Ionathæ, qui nunquã rediit retrorsum. Nec sanè fuit culpa iaculi: sed dirigentis iaculum. Patet emꝙ nõ in qua oportuerit fortitudine missum est. Nec mirum. Quis enim in manu fortis sagittas mittere põt, nisi fili⁹ excussorũ? Qui locũ Petri tenet, põt uno ictu extingere Ananiã: uno Simonẽ magũ: & ut planius qđ loquimur fiat, perẽptoriã dare sñiam ad depositionẽ ep̃orũ, solius Romani põtificis nosciť esse: pro eo nimirũ qđ etsi alij multi uocati sunt in partẽ solicitudinis: solus ipse plenitudinẽ habeat potestatis. Solus ꝓinde, si dicere audeam, in culpa est si culpa non feriť quæ ferienda est: & eo impetu quo fuerit ferienda. Quo aũt impetu, nõ dico ferĩeda, sed fulminãda fuerit prædicti Eboracensis culpa: uestræ conscientiæ derelinquo. Cæterum quod factũ nõ est, uobis credimus reseruatũ: ut in eo experiať ecclia dei, cui ipso autore præestis: feruorem zeli uestri: potentiam brachij uestri, & animi sapientiam: & timeat oĩs populus sacerdotem domini: audiens sapientiam dei esse in illo ad faciendum iudicium.

Ad eundem

Ad eundem pro eodē, Epiſtola. CCXXXIX.

QVàm cupio ſemp̄ illa de uobis audire, in quibꝰ glorificetur deus: honoretur miniſteriū ueſtrū & aīa mea lætificeť. Inde eſt ꝙ audita reſpōſione ueſtra de quibuſdā qui ad officiū legatiōis nimiū uidebanť & ambitioſe aſpirare, & impudēť ſperare: ſupra quàm dicere poſſumus, facti ſumus lætantes. Nō autē nos tantum: ſed & oēs qui diligūt nomen ueſtrū gauiſi ſunt gaudio magno. Porrò uiſis literis ueſtris q̄s pro cauſa Rutinenſis eccleſiæ deſtinaſtis: tunc prorſus, tūc repletum eſt gaudio os noſtrum: & lingua noſtra exultatione. Hæc atq; hmōi digna ſunt ur̄o apoſtolatu: ſummā ſedē nobilitant: decent planè orbis ep̄m. Vn̄ & flecto genua mea ad ip̄m unici huiꝰ ueſtri primatꝰ authorē: ut det uobis ſic ſapere, & ſic agere ſemp̄, ī euellēdo, & plātādo: in deſtruēdo, & ædificando. Siq̄dē in ruinā & reſurrectionē multorū aſcendiſtis hanc cathedrā. Ruant ruant qui anxie ſtant: erigātur digni. Ponať ſecuris ad radicē, ſterilīū plantationū: purgentur fructiferæ, ut fructū plꝰ afferāt. Præſidente, inquā, humili Eugenio: deponanť ſupbi de ſede, & exalteňť humiles. Eſurientes impleanť bonis & diuites dimittanť inanes. Nup̄ nēpe exultatione uniuerſæ terræ ita factum eſt in cauſa cuiuſdā pauperis ep̄i. Age ergo tranſeat iam ſanctus hic pietatis zelus & ad miſerā illam eccleſiā tranſmarinam: quia tēpus miſerēdi eiꝰ. Vinea dn̄i ſabaoth eſt: uinea electa, uinea ſpecioſiſſima: ſed heu ī deſertū penè redacta: quià ſingularis ferus depaſcitur eā. Cur dicunt inter gentes, ubi eſt deus eius? Vbi quem poſuerunt cuſtodē in uineis? Vbi manus putans ubi ſarculus excolentis? Quouſq; ſarmento inutili occupatur tellus: ſuffocatur fructus? Et certè tempus putationis aduenit. Siquidem homo pacis eius in quo ſperauit: ꝙ ſe purgare deberet, nō purgatione, ſed amputatione opus eſſe teſtatur. Extāt deniq; literæ ipſius de eo ad apoſtolicæ ſedis legatū: in q̄bus manifeſte manifeſtā aſſerit intruſionē, electionem negat. Ita ergo quē ſibi parauerat defēſorem accuſatorem ſuſtinet. Ad hæc quæ ubiq; de eo publica fama cōcelebrat: etiam uirū militarē poſſent omni iure ſpoliare cingulo militari. Quomodo iā poterit ſtare, ubi multiplex uobis ſubeſt rō deiiciendi, & uoluntas non deeſt? Legi ſiquidem zelum ueſtrum pro eccleſia illa ī literis ueſtris: & iam exigo de manibus ueſtris. Quanam uia procedendum ſit ad eius deiectionē (neq; enim una mihi eſſe uidetur) non eſt meum dictare ſapienti. Nec multum noſtra intereſt in qua parte arbor infructuoſa cadat. dūmodo cadat. Dico tamen: Qui ſibi poſſeſſionem uēdicat furtiuarū commercio literarū: nōnne fur ē & latro? Deniq; ubi aſſerit habuiſſe ſe clādeſtinas literas execratiōis ſuæ: aut uerum eſt aut falſum quod loquitur. Si uerū: reus eſt
Sapſe.1. furti, & ſummi pontificis criminator. Si falſum: debet audire, occidiſti & poſſediſti. Os enim qd̕ mentitur: occidit aīam. Sed abſit ut tāta de tali uiro credať duplicitas quāta ab iſto ei imponitur. Nēpe Innocentius hic erat: cui ſi pro ſe rn̄dere liceret, proculdubio liceret huic: q̄a ego palam in te dedi ſententiam: & in oculto locutus ſum nihil.

Ad Hildefonſum comitē ſancti Aegidii, de Henrico hæretico Epiſtola. CCXL.

QVanta audiuimus & cognouimus mala q̄ in eccleſiis dei fecit & facit quotidie Henricus hæreticus? Verſatur in terra ueſtra ſub ueſtimentis ouium lupus rapax: ſed ad dn̄i deſignationem, à fructibus eius cognoſcimus illū. Baſilicæ ſine ple-
Matt.7. bibus, plebes ſine ſacerdotibus, ſacedotes ſine debita reuerentia ſunt, & ſine Chriſto deinde Xp̄iani. Eccleſiæ ſynagógæ reputātur: ſanctuarium dei ſanctū eſſe negať: ſacramenta non ſacra cēſentur, dies feſti feſtiuis fruſtrantur ſolenniis. Moriunť homines in pc̄tis ſuis, rapiunť aīæ paſſim ad tribunal terrificū: heu nec pn̄ia recōciliati: nec ſacra cōione muniti. Paruulis xp̄ianorū, chriſti īterclудiť uita, dū baptiſmi negatur gratia: nec ſaluti ꝓpinquare ſinuntur, ſaluatore licet pie clamāte pro eis: Sinite, inquit paruulos uenire ad me. Ergóne qui hoīes & iumēta ſaluauit quemadmodum multiplicauit miſericordiā ſuā deus: Mat.19.
ad ſolos tamen innocentes non patitur eandem tam multam miſericordiam ꝑuenire? Quid quæſo, quid inuidet paruulis ſaluatorem paruulum qui natus eſt eis? Inuidia hæc diabolica eſt, inuidia hac mors intrauit in orbē terrarum. An putat paruulos ſaluatore non egere: quia paruuli ſunt? Si ita eſt: ergo gratis magnus dn̄s factus eſt paruus: ut omittā ꝙ flagellatus eſt, ꝙ ſputis illitus, ꝙ cruci affixus, ꝙ deniq; mortuus eſt. Nō eſt hic homo à deo q̄ ſic cōtraria deo & facit & loquitur. Prohdolor: auditur tn̄ à pluribus: & populū qui ſibi credat habet. O infœliciſſimum populum. Ad uocem unius hæretici ſiluerunt in eo oēs propheticæ & apoſtolicæ uoces, quæ de cōuocāda in una Chriſti fide è cunctis nationibus eccleſia, uno ueritatis ſpiritu cecinerunt. Ergo fefellerūt diuina oracula, falluntur omnium oculi & animi, quod legunt prædictum, intueātur impletum. Quam certè manifeſtam omnibus ueritatem ſolus iſte ſtupenda & prorſus Iudaica cecitate aut non uidens, aut inuidens adimpletā: ſimul neſcio qua arte diabolica perſuaſi populo ſtulto & inſipienti de re manifeſta nec ſuis credere oculis: fefelliſſe priores: errare poſteros: totum mundum etiam poſt effuſum Chriſti ſanguinem perditum iri: & ad ſolos quos decipit, totas miſerationum dei diuitias, & uniuerſitatis gratiam perueniſſe. Et nunc huius rei gratia, licet in multa corporis infirmitate, iter arripui ad has partes: quas potiſſimum ſingularis ferus depaſcitur, dū non eſt qui reſiſtat: neq; qui ſaluum faciat. Quippe de tota Frācia ꝑ ſimili effugatus malitia, has ſolas ſibi inuenit expoſitas: in quibus fiducialiter ſub tuo dominatu in gregem Xp̄i toto furore bacchatur. Quod tuo ne honori cōgruat: princeps illuſtris ipſe iudicato. Nec mirum tn̄ ſi ſerpens ille callidus decepit te, quippe ſpeciem pietatis habens: cuius uirtutem penitus abnegauit. Sed nūc audi quis ille ſit. Homo apoſtata eſt: qui relicto religionis habitu (nam monachus extitit) ad ſpurcitias carnis & ſeculi, tanquam canis ad ſuum uomitum, eſt reuerſus. Præ confuſione autē habitare inter cognatos & notos non ſuſtinens, uel potius non permiſſus ob magnitudinē criminis: ſuccinxit lūbos ſuos: & iter q̄ neſciebat arripuit: factus gyrouagus & profugus ſuper terrā. Cumq; mēdicare cœpiſſet, poſuit in ſumptu euāgelium: nam literatus erat. Et uenale diſtrahens uerbū dei: euangelizabat ut manducaret. Si quid ſupra uictum elicere poterat à ſimpliciöribꝰ populi, uel ab aliqua matronarum: id ludendo aleis, aut certè in uſus turpiores turpiter effundebat. Frequenter ſiquidē poſt diurnum populi plauſum, nocte inſecuta cum meretricibus inuentus eſt prædicator inſignis: & interdū etiam cū coniugatis. Inq̄re ſi placet uir nobilis quomodo de Lauſana ciuitate exierit, qūo de Cenomānis, qūo de pictaui, qūo de Burdegali: nec patet ei uſpiā reuerſiōis aditus: utpote q̄ fœda poſt ſe ubiq; reliq̄rit ueſtigia. Tu de tali arbore tādem bonos ſperabas fructus? Terræ profecto in qua eſt, fecit fœtere odorē ī uniuerſa terra: q̄a nō pōt (iuxta ſermonē dn̄i) Matt.7.
arbor mala fructus bonos facere. Hæc ergo, ut dixi: cauſa aduentus mei. Nec à meipſo nunc uenio: ſed uocatione pariter & miſeratione eccleſiæ trahor: ſi fortè ſpina illa, & parua ipſius dum adhuc parua ſunt germina de agro dn̄ico extirpari queant, non mea, qui nullus ſum: ſed ſanctorum cum quibus ſum epiſcoporum manu, tua quoq; potenti dextera cooperāte. In quibus præcipuus eſt uenerabilis Hoſtienſis ep̄s ab apoſtolica ſede ad hoc ipſum directus: homo qui magna fecit in Iſrael: & uictoriam dedit eccleſiæ ſuæ in multis per illum dn̄s omnipotens. Tua intereſt uir inclyte honorifice ſuſcipere illum & eos qui cum ipſo ſunt: ac ne tātus labor tantorū uirorum pro tua potiſſimum tuorūq; ſalute ſuſceptus, inefficax ſit, ſm̄ poteſtatem deſuper datam tibi, operam dare.

Ad Toloſanos poſt reditum ſuum. Epiſtola. CCXLI.

IN aduentu charissimi fratris & coabbatis nr̄i
Bernardi de grādi sylua exultauim⁹ & delecta-
ti sumus in his quæ dicta sunt nobis ab illo de
constātia & synceritate fidei ur̄æ in deū: de pse
uerantia dilectionis & deuotionis in nos: de zelo & odio
Psal.138. aduersus hereticos: ita ut qsqꝫ ur̄m merito dicere possit:
Nónne q oderūt te dñe, oderā: & sup inimicos tuos tabe
scebā? Perfecto odio oderā illos: inimici facti sunt mihi.
Gr̄as agimus deo qa non fuit ociosus aduētus noster ad
uos. Et mora quidē breuis apud uos: sed nō infructuosa.
Veritate nimirū per nos manifestata nō solū in sermone,
sed etiā in uirtute, deprehēsi sunt lupi: q uenīetes ad uos
in uestimentis ouiū, deuorabāt plebē ur̄am sicut escā pa-
nis, sicut oues occisiōis, deprehēsæ uulpes quæ demolie-
bant̄ preciosissimā uineā dñi ciuitatē uestrā. Deprehēsæ,
sed nō cōprehensæ. Propterea dilectissimi persequimini
& cōprehendite eos: & nolite desistere donec penitus de
pereāt & diffugiant de cūctis finibus uestris: qa nō est tu-
tū dormire uicinis serpētibus. Sedēt in incidijs cū diuiti-
Psal.9. bus ī occultis, ut interficiāt īnocētes. Fures sunt & latro-
Ioan.10. nes, quales in euangelio dñs notat. Subuersi sunt & para
ti ad subuertendū, planè maculatores famæ uestræ, corru
1.Co.15. ptores fidei uestræ. Corrumpūt bonos mores colloquia
mala. Præsertim talium sermo, sicut dicit beatus aposto-
2.Tim.2 lus, serpit ut cancer. Quis dabit mihi ut habeam oportu-
nitatem semel adhuc ueniendi ad uos? Nam uoluntatem
habeo si quomodo possim in uoluntate dñi secūdò uide-
re uos, laborē non reputaturus, quāuis corpore infirmus
& debilis, pro ur̄a exortatione & salute. Interim autē sic
state in domino charissimi, sicut cœpistis & accepistis à
nobis. ¶ Obedite ep̄o cæterisq́ꝫ p̄positis ur̄is magistris
Gen̄.18. ecclesiæ. Habete diligentiam hospitalitati: quia per hanc
multi placuerunt deo. Abraham pater uester pro studio
sancto qđ in suscipiendis peregrinis habere solitus erat,
Gen̄.19. angelos hospites suscipe meruit. Similiter & Loth nepos
eius pro simili deuotione & pia consuetudine de eorū su-
sceptione exultauit. Et uos itaqꝫ simili forma non ange-
los, sed dñm angelorum suscipite in peregrinis: pascite in
egenis: operite in nudis: uisitate in languētibus: redimi-
te in captiuis. Talibus hostijs promeretur deus, qui in iu
Mat.25. dicio dictur⁹ est. Quod uni ex his minimis meis fecistis:
mihi fecistis. Hoc etiā moneo uos charissimi, quod & di-
cebam uobis cum præsens essem: ut nullum extraneum
siue ignotum prædicatorē recipiatis: nisi q missus à sum-
Ro.10. mo seu à uestro permissus pōtifice p̄dicauerit. Quomo-
do, inquit, prædicabunt nisi mittantur? Ipsi sunt induen-
tes sibi formam pietatis, & uirtutē eius penitus abnegan
tes, prophanas nouitates uocum & sensuum, tanquā mel
li uenenū, uerbis cælestibus intermiscent. Cauete proin-
de eos tāquā ueneficos, & cognoscite in uestimentis ouiū
lupos rapaces. Sit uobis cōmendatus lator epistolæ ue-
nerabilis abbas grandis syluæ, & domus eius, quæ & no-
stra est nuper nobis & nostro ordini ab ipso tradita, & ec-
clesiæ Claræuallis specialiter associata. Ostēdite nobis in
ipso & in sanctis qui cum eo sunt, quātum profeceritis ex
nostra ammonitione in operibus misericordiæ: & date in
eis experimentum uestræ charitatis & deuotionis quam
habetis erga nos. Quicquid illis feceritis, mihi factum
reputate. Gratia dei & pax sit uobiscum. Amen.

Ad Romanos quando discesserunt à domino pa-
pa Eugenio. Epistola. CCXLII.

NObilibus & optimatibus atqꝫ uniuerso ppl'o
Romano, frater. B. Claræuallis uocatus abbas,
declinare à malo, & facere qđ bonū est. ¶ Ser-
mo mihi est ad te popule sublimis & illustris,
cum sim uilis, exiguaq́ꝫ persona, ac nullius penè momēti
homūcio. Id quidem uerecūdum atqꝫ onerosum mihi cō-
sideranti quis, q̄bus scribā, simulq́ꝫ quàm alter hoc alius
iudicare possit. Sed leuius reor uerecūdia apud homines
periclitari, quàm condemnari apud deum silentio, ueri ta
Esai.58. citurnitate, & absconsione iustitiæ. Ipse eīm dicit. Annū
cia populo meo scelera eorum. Erit mihi etiam in testimo
nium ante faciem domini si dicere potero. Iusticiam tuā Psal.
non abscondi in corde meo: ueritatem tuā & salutare tuū
dixi. Pro hmōi sanè non uereor, quāuis uerecundia relu-
ctāte, pro mea ignobilitate scribere de lōgīquo ad popu
lum gloriosum, atqꝫ his literis trāsmontanis, sui ipsorum
periculi, atqꝫ pcti cōmonere Romanos, si fortè audiāt &
quiescant. Quis scit si conuertant̄ ad p̄cem pauperis, qui
non cedunt potentiū minis, non omni armaturæ fortiū?
Nónne quondam in Babylone ad uocem pueri iunioris Dan
unius, oīs ille ppl's qui à senib⁹ iniquis iudicib⁹ seduct⁹
fuerat, reuersus est ad iudiciū. & sic seruat⁹ est sanguis in-
noxius in die illa? Ita nunc quoqꝫ etsi adolescetulus sum
ego & cōtēptus, adolescentulus dico nō annorū paucita-
te sed meritorū, potens est tñ deus dare etiā uoci meæ uo
cē uirtutis, p quā fiat ut & is ppl's quē nihilominus con-
stat esse seductū, ad iudicium reuertatur. Mea ergo defen
sio ad eos, qui mihi hinc fortè succensendū indignādum
uæ putauerint, hæc sit. Si neqꝫ hoc satis est, etiā istud adij
cio. Cōis est causa, & nō est distīctio pusilli & magni. Do-
lor nēpe in capite est ac p hoc minime alienus, ne à mini-
mis quidem uel extremis qbusq; corporis partibus. Nec
à me ergo. Peruenit profecto usqꝫ ad me quāuis oīm mi-
nimū, dolor maximus iste quia maxim⁹ est, & quia cū sit
capitis, nō pōt nō esse & corporis, cui⁹ mēbrū sum ego.
Numqd non dolente capite clamat lingua pro oībus cor
poris mēbris, in capite se dolere, & oīa p ipām suū caput
suūq́ꝫ capitis fatent̄ incommodū? Dimitte proinde quæ
so, dimittite ut plangā paululū apud uos dolorē meū.
Nec meū tm̄, sed & totius ecclesiæ. Nónne ipsius uox est
hodie p uniuersum mundū, caput meū doleo: caput meū
doleo? Quis nāqꝫ uel nouissimus xp̄ianorū in toto sit or
be, qui non glorief̄ hoc capite, qđ ābo illi gloriosi prin-
cipes terræ, alter amisso alter submisso ī cruce capite, suo
triūpho extulerūt, suo sanguine ornauerunt? Ad omnē
itaqꝫ spectat xp̄ianū iniuria apl'orū: & sicut in oēm terrā Psa.
exiuit sonus eorū: sic lesio eorūdē ab oībus usqꝫquaqꝫ se
titur, usqꝫquaqꝫ plangit̄, & dolet̄. Quid uobis uisum est ô
Romani offendere principes mūdi: ur̄os aūt speciales pa-
tronos? Cur regē terræ, cur dñm cæli, furore tā intolera-
bili quàm irrōnabili in uos pariter puocatis, dū sacrā &
apl'icam sedē diuinis regalibusq́ꝫ priuilegijs singularit̄
sublimatā, ausu sacrilego īcessere, suoq́ꝫ minuere honore
cōtenditis, quā uel soli cōtra omnes si oprtuisset, defen-
dere debuistis? Sic fatui Romani nō iudicantes, neqꝫ qđ
honestum est discernētes, caput uestrū atqꝫ omniū, quod
in uobis est deturbatis: pro quo magis nec uestris ipsis
ceruicibus parcendum à uobis foret, si necessitas exegis-
set? Patres uestri urbi orbem subiugauerunt, uos urbē
properatis orbi facere fabulam. En Petri hæres, Petri se-
de, & urbe à uobis expuls⁹ est, en rebus & domibus suis,
uestris manibus spoliati sunt cardinales, atqꝫ episcopi mi Ose
nistri domini? O popule stulte & īsipiens, ô colūba sedu
cta nō habēs cor. Nónne ille caput, & illi oculi tui erāt?
Quid ergo nūc Roma, nisi sine capite trūcū corpus, sine
oculis frons effossa, facies tenebrosa? Aperi gens misera
aperi oculos tuos, & uide desolationem tuam, iamiamq́ꝫ
imminentem. Quò in breui mutatus est color optimus, Thr
facta est quasi uidua domina gentium, pr̄iceps prouīcia-
rum? Verū initia malorum sunt hæc, grauiora timemus.
Nunq̄d non prope interitum es, si persistis? Reuertere re
uertere Sunamitis, reuertere ad cor tuū, agnosce iā uel se
ro, q̄ quāta, à q̄b⁹ patiaris uel passa sis. Recordare ī causa
quo fine, per quos & in quos usus, non longe ante hos
dies cunctarum quæ in te sunt ecclesiarum, omnis orna-
tus & census profligatus est: quicquid in altarib⁹ & in al
tarium uasis, quicquid in ipsis sacris imaginibus auri &
argenti reperiri tunc potuit, manibus ipsorum direptū
& asportatum est. Quid ex his oībus tu in tuis nūc marsu
pijs inuenis? porrò decor domus domini irrecuperabili-
ter perijt. Et nunc quid tibi uisum est iterare malitiam
innouare

innouare denuo super te dies malos? Quid mō uel lucri
amplioris, uel certioris spei arridet tibi? Nisi q̄ in eo no-
uissima tua cernunt incautiora priorib⁹, q̄ tunc quidē nō
solū multi de plebe, sed etiā de clero, & pricipib⁹ nōnulli
per orbē in schismate illo fauerūt tibi. Nūc uero sicut ma
nus tuæ cōtra oēs, sic manus oīm contra te. Mundus est à
sanguine tuo mundus oīs p̄ter te solū, & filios tuos qui in
te sunt. Væ ergo nunc tibi popule miserande, & uæ duplo
quàm ante, non ab exteris nationib⁹, nō à feritate barba-
rorū, nō à milib⁹ armatorū. Væ tm̄ à facie tuorū tibi, uæ à
domesticis & amicis, à clade itestina, à cruciatu p̄cordio-
rū, à tortionib⁹ uiscerū. Agnoscisne iā quia nō oēs paci-
fici q domestici: nec oēs amici q uident? Etsi aliàs nouera
mus: sed nunc per te manifestius edocemur oēm ueritatē
Mich.7. illius sermonis dn̄i quē dixit, qm̄ inimici hoīs domestici
eius. Væ fratri a fratre in medio tui: & filijs a parentibus.
Væ nō a gladijs, sed a labijs iniqs & à lingua dolosa. Vsq;
quo male in malo uos alterutrum cōfortatis, & gladijs la-
biorum inuicem sternitis inuicē p̄ditis, ut ab inuicem cō-
sumamini? Cōgregamini oues dispersæ redite ad pascua:
redite ad pastorē & ep̄m animarum uestrarū. Redite p̄ua-
ricatores ad cor. Quod loquor nō q̄si hostis cōuitiās: sed
quasi amic⁹ obiurgās. ¶ Habet uera amicitia nōnūquàm
obiurgationē, adulationē nunquā. Sed iungimus & obse
crationē. Obsecramus pro Xpo recōciliamini deo: recō
ciliamini principib⁹ ur̄is (Petrū loquor & Paulū) quos
utiq; in uicario & successore suo Eugenio suis sedibus &
ædibus effugastis. Reconciliamini, inquā, orbis principi-
bus: ne forte incipiat pro eis pugnare orbis terræ contra
incensatos. An nescitis qa his offensis nihil oīno ualetis,
his p̄pitijs nihil oīno timetis? Nō, inquā, nō timebis sub
horū tutela milia populi circūdātis te, urbs iclyta, ciuitas
fortium. Reconciliare proinde illis, simul & milibus mar
tyrū, qui quidē apud te sed contra te sunt propter grāde
pct̄m qd̄ peccasti: in quo & persistis. Reconciliare etiā om
ni ecclesiæ sanctorū qui ubiq; terrarū audito hoc uerbo
Sapi.5. scandalizati sunt. Alioquin pagina ista contra te in testi-
monium erit: sed & ipsi apostoli & martyres tui stabūt in
magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, &
qui abstulerunt labores eorum. Sed iam finē loquēdi oēs
pariter audiamus. Annunciaui iustitiā, p̄nunciaui pericu
lum, ueritatem non tacui, hortatus sum ad meliora: super
est ut aut de uestra citius correctione lætemur: aut de iu-
sta imminenti dānatione certi incōsolabiliter lugeamus,
arescentes & tabescētes præ timore & expectatione quæ
superuenient uniuersæ urbi.

Ad Conradū regem Romanorū Ep̄la. CCXLIII.

NEc dulcius nec amicabilius, sed nec arctius oī-
no regnū sacerdotiumq; coniungi seu cōplan
tari in inuicē potuerunt, quàm ut i p̄sona dn̄i
ambo hæc pariter cōuenirēt, utpote qui fact⁹
est nobis ex utraq; tribu f̄m carnem summus & sacerdos
& rex. Non solum aūt, sed & cōmiscuit ea nihilominus ac
1.Petr.2. confœderauit in suo corpore, quod est ppl̄s christian⁹, ip
se caput illius: ita ut hoc genus hominū apostolica uoce
Mat.19. gen⁹ electū, regale sacerdotiū appellet. In alia quoq; scri
ptura quotquot sunt prædestinati ad uitā, nōnne oēs re-
ges & sacerdotes nominantur? Ergo q̄ deus cōiunxit, hō
nō separet. Magis autem quod diuina sanxit authoritas,
humana studeat adimplere uolūtas: & iungant se animis
qui iuncti sunt institutis. Inuicem se foueant, inuicē se de
fendant, inuicem onera sua portēt. Ait sapiens. Frater ad
iuuans fratrem ambo consolabuntur. Q. si alterutrum se
(qd̄ absit) corroserint & momorderit, nōnne ambo deso
labuntur? Nō ueniat aīa mea in consilium eorum qui di-
cunt uel imperio pacem & libertatem ecclesiarū, uel eccle
sijs prosperitatē exaltationem imperij nocituā. Non em̄
utriusq; institutor deus in destructionē ea connexuit, sed
in ædificationē. Si hoc scitis: quousq; uos cōem cōtume-
liam, cōem dissimulatis iniuriam? Nonne ut apostolica se
des, ita & caput iperij Roma est? Vt ergo de ecclia taceā,
nom honor regi est truncū in manib⁹ tenere imperiū? Et
quidem ignoro quid uobis super hoc consulant sapiētes
ur̄i & principes regni, sed ego in insipientia mea loquens
quod sentio non tacebo. Ecclia dei ab exortu sui usq; ad
hæc tēpora pluries tribulata est, & pluries liberata est. De
niq; audite quid ipsa de se loquatur in psalmo. Ipsius em̄ Psa.128.
uox est. Sæpe expugnauerunt me à iuuētute mea: etenim
non potuerunt mihi. Supra dorsum meum fabricauerunt
peccatores: prolongauerūt iniquitatem suā. Certus esto Psa.124.
ô rex qm̄ nec nunc quoq; relinquet dn̄s uirgam peccato- Esa.59.
rum super sortē iustorum. Nō est abbreuiata manus dn̄i
nec facta impotens ad saluandum. Liberabit & hoc tēpo-
re absq; dubio spōsam suam qui suo sanguine redemit eā
suo spiritu dotauit, donis cælestibus exornauit, ditauit ni
hilominus & terrenis. Liberabit, inquam, liberabit: sed si
in man⁹ alterius uiderint regni principes, id ne honor re
gis, regniuæ utilitas sit? Non est utiq;. Quamobrē accin-
gere gladio tuo sup femur tuū potentissime, & restituat si
bi Cæsar q̄ Cæsaris sunt, & quæ sunt dei deo. Vtrūq; iter
esse Cæsaris constat: & propriam tueri coronam, & eccle-
siam defensare. Alterum regi: alterum cōuenit ecclesiæ ad
uocato. Victoria, sicut in dn̄o confidimus, præ manibus
est. Superbia & arrogantia Romanorum plus quam forti
titudo eorū. Quid em̄? Nunquid quippiam magnus uel
potēs uerbi gratia imperator aut rex fœdā rem istā in im-
perium pariter sacerdotiumq; præsumit? Sed popul⁹ hic
maledict⁹ & tumultuosus: qui suas nescit metiri uires: co
gitare finem, cōsiderare prouentū: in insipientia sua furo
re suo ausus est hoc grande sacrilegium attētare. Absit ut
uel ad momentum stare possit ante faciē regis popularis
manus, uulgi temeritas. Factus sum insipiens, qui cū sim
uilis ignobilisq; persona: tanquam aliqs magn⁹ consilijs
tantæ magnitudinis tāteq; sapientiæ me ingessi, & de re
magna. At quo ignobilior atq; abiectior, tanto liberior
sum ad loquendum quod charitas suggerit. Vn̄ & adhuc
addo in eadem insipientia mea. Si qs aliud quam locutus
sum uobis (qd̄ non credimus) suadere conabit: is p̄fecto
aut nō diligit regē: aut parū intelligit quid regiā deceat
maiestatē: aut certē q̄ sua sunt quærit: & nō ualde que uel
dei uel regis sunt curare conuincitur.

Ad dominum papam Eugenium pro Aurelianensi episcopo. Epistola. CCXLIIII.

ITa quæso, ita facite. Semper cōsideretur nō à
quo, sed qd petat. Pro Aurelianēn: ep̄o nō est
exauditus rex minime tm̄ offensus, qa cor eius
in manu dei est. Quod & si contigisset sustinen
dum fuerat, ne deus offenderet, q utiq; ex hoc magis pro
pitiabit: & citius respirare faciet à tribulatione malorū &
dolore, si iustitia teneatur, si nō relinquat ueritas. Hæc &
his similia q̄ de uobis per orbem celebri in dies iucūdita-
te crebrescūt quāta cor meū suauitate repleant, nō est faci
le dictu. Hæc pro his. Decætero si suggestū uobis à quo
piam fuerit de me amplius onerādo, scitote mihi uires nō
suppetere ad ea q̄ porto. Quantū mihi, tm̄ parcetis & uo-
bis. Propositū meū, monasteriū nō egrediendi, credo nō
latere uos. De fratre Balditio quāuis dilecto, quāuis ne-
cessario obeditū est sine mora. De abbate mittēdo ad san
ctū Anastasiū, si factū non est, fiet statim ut factum nō esse
sciemus. Porrò de alia mittenda persona, quia in ultimis
literis uestris nihil scrip sistis: nihil p̄sumpsimus. Ceterum
& hoc tam celeriter fiet: quàm uobis accelerare placuerit.
Plenius uobis, & manifestius de his oībus rn̄debunt dn̄s
Altissiodorēs̄s & frater balditi⁹. Qd̄ sanctæ memoriæ Bal
duinus pisanus archieps fecit in Sardinia de excōicatiōe
Auorensis iudicis, qa non nisi iuste hoc uirum bonum fe
cisse credimus, uestra authoritate ratum & inconcussum
manere rogamus. Porrò Turritanus iudex quia bonus di
citur esse princeps, sit uobis commendatus, & à uobis ma
nuteneatur.

Ad eundem pro eodem, quando prædictus Aurelianensis depositus est. Epistola. CCXLV.

TEmpus est ut & ego scribā nō iam pro epō, sed pro paupere & humili monacho, idq; qđ miserabilius est, facto de diuite & sublimi. Hic iam nō habet adulatio locū, habet miseratio. Multi pro eo scripserūt ut remaneret eps: sed multū hoc erat: nō potui adduci ego ut id auderē. Nūc uerò si res humanius æstimetur: ipsa nūc exigit quod antè uitabam. Spes erat hoī adhuc, nā sperandi rō suberat talis. Dicebat: Valde immutat⁹ est rerū status, ex quo mihi snīa purgationis imposita fuit. Et quidē grauem illā satis accepi: & q̄ ab īnocētissimo difficile impleri posset. Quid nūc cū cūcta penè in īposibile uersa sunt? Niuernis, non est eps sed nec trecis qdē. Altissiodorēsis trāsalpinauit. Cōprouincialiū sanè epōrum p quos me purgari oportuit, pars multa hæc est. Nō certè purgatores deficiūt mihi, sed epi uel desūt uel nō absunt. Quid ergo? Rectè ne à me exigi pōt, qđ inueniri non pōt? Si res ita iudici cōperta fuerit, mirū si de impossibili snīam ferat. Aut si nō ex toto impossibile: minimū qđ fortè minus est, leuiter effugiet ultro negligentius perscrutantē. Nēpe mīam uult, nō sacrificiū. Quæ em̄ utilitas ī sanguine meo: ut q̄rat iniquitatē meam, & pctm̄ meū scrutet? Maius aūt quia benignus & misericors est, aliquid obliuiscetur, aliquid dissimulabit, aliqd & de suo addet. Domin⁹ est. An nō licet ei quod uult facere? Etiā si nō quantū sat est, rōnē mihi suppeditare aduerterit: qd ni tota tm̄ libertate utet, prōpteq; mīam supexaltabit iudicio, uir apostolicæ māsuetudinis & authoritatis? Ergo cū sic liceret sperare timēti, nec frustra ut sibi suisq; uidebatur: cessit tm̄, & nr̄o se totū commisit arbitrio. Ac ne occasione ipsius diutius ecclesia fatigaretur: consulente me anticipās terminū & securis ictum, ultro epm̄ exuit. Vnū est clementissime pater unde hoī generoso ac uerecundo in tā miseranda fortuna posset non parū cōsolationis afferri. Quæritis qd? profecto non ambulat ī magnis: nec ī mirabilibus sup se. Sufficit si uestra indulgentia possit retinere sacerdotē: qui eps fuit, tantum à nota infamiæ & perpetuæ inustiōis cauterio scuto bonæ uolūtatis ur̄æ obumbretur sibi. O dignā oī exauditu p̄cem. Nō rogat ut glōriosus, sed ne inglori⁹ sit, q̄ extitit gloriosus. Quicquid illud sit, qđ mediū est, eo cōtentus est. Liceat cadenti à glīa: honesto quo poterit mediocritatis sese excipe gradu: soláq; non deuenire in extremitatē opprobrij. Iuuenis est, nobilis gn̄e est, in sublimitate positus fuit: nec tm̄ humilem refugit locū sed probrū. Nihil ne merebitur uel ista humilitas? Humiliat⁹ est impius Achab, & profuit ei: & in uiro fideli ac nobili humilitas p̄ciū non habebit? Absit à summa sede, absit à sc̄tā mente ur̄a: cor contritū & humiliatū despicere. Si dixerimus humiliauit se, exaltet: nihil in hoc temerè à nobis p̄sumptū, possemus forsitan excusare: nimirum ex regula quam optime nostis. Nunc aūt non dicimus exaltetur: sed ne cōculcet, & cōfundamur ab expectatione nr̄a. Imo uerò si mala suscepimus de manu dn̄i: bona quare nō suscipiamus? Nūquid em̄ potestatē habetis deponere potentes de sede: & exaltare humiles non habetis? Porrò potestate accepta, malle in malo quàm ī bono uti, abuti est. Præterea angitur debitis multis, cū sit pauper & inops. Iubeat authoritas uestra, de rebus episcopalibus ea solui. Durum est enim, simul & honore priuari & onere premi debitorum.

Ad eūdē pro Remēsi archiepō. Epistola. CCXLVI.

AMantissimo patri & dn̄o Eugenio dei grā summo pontifici. B. Clareuallensis abbas, modicū id qđ est. Parcat uobis de⁹. Quid fecistis? Faciem hominis uerecundissimi confudistis: & cuius laus est in ecclesia, ipsum in facie ecclesiæ humiliastis. Lætificastis oēs inimicos eius: sed quantos uos cōtristasse putatis? Hoc est modus cōdolendi: quia amicorum non est numerus. Dilectus à deo & hoībus grādis criminis luit pœnas: nullius conuictus: nullius confessus. Tenemus Phinees, sentimus zelum, Israelites perfoditur, sed nō eum Madianitide. Imponitur ei q regem coronauit: sed in hoc non existimat excessisse se tenorem priuilegiorum suorum. Obijcitur q scienter diuina p̄sumpserit celebrare in ecclesia interdicta. Negat. Suo tēpore probabitur illud: purgabit istud. Esto tm̄. Putem⁹ oīa constare, quæcū in absentē aduersarijs eius licuit aut libuit loqui. Debuit ne hoc solo excessu cuius cætera laudabilia extiterūt: tā dure feriri: tā seuere aīaduerti? Semel excessisse, etiā uirtus poterat reputari, si de uestro, nō de uultu inimicorū eius iudiciū prodijsset. Deinde qd in acto illo fieri oportebat? Dies celebris, solēnis curia, iuuenis rex: & qđ his maius est, dei negociū, de Hierosolymitana s. expeditione: propter qđ oēs conuenerant. Prorsus hæc oīa missarū & coronæ regiæ solēnis debitiq; honoris, frustratione nullaten⁹ admittebāt. Sed nec ipsi Bituricēsi archiepō oīno expediebat ut honor regis p eū īpediret. Quæ cū ita se habuerit æstimam⁹ locū mīæ nō deesse, ubi tāta necessitas typum excusat contumaciæ. Nunqd potestatē habetis tantū percutere: & nequaquā sanare? Nostis qui dixerit. Percutiā, & ego sanabo. Absit ut cui⁹ tenetis uicem, non usurpetis & uocē: uocem præcipue pietatis. Ergo sola hac uice redeat sagitta Ionathæ retrosum: & si necesse fuerit, in me magis mittatur. Tolerabilis fateor habuissem interdicti mihi missarū celebrationē: quàm archiepō pallij usum. Est etiā qđ nō mediocriter uestro pio rigori obuiat in hac parte, q filio ur̄o regi Ludouico possit hinc non paruæ offensionis & irritationis occasio dari: cum ipse sibi tota mali huius uideat esse occasio. Quod planè tempore isto nō expedit: ne bonum quod ur̄o hortatu bono & magno animo cœpit, dignum (qđ absit) nō habeat exitum, si in scandalo & animi perturbatione hoc egerit. Decætero mādastis: & obediui: & fœcūdauit obedientiā p̄cipientis authoritas. Siquidē annunciaui & locutus sum: multiplicati sunt super numerū. Vacuant urbes & castella: & penè iam non inueniunt quem apprehendant septem mulieres uirum unū: adeò ubiq; uiduæ uiuis remanent uiris.

Deu.

Psal.

Ad eundem, Epistola. CCXLVII.

NOn est mihi more multorum procemij uti ad uos ambitu uerborū: à re ipsa incipio. Homo fallax uenit ad uos: credo ut fallat, sed absit ut uos. Hoc enim non nisi in multorū discrimen, idq; maximum, posset accidere. Semper quidem sicut fallere malū: ita falli à malo est plerūq;, & malum. Sed interest quis, & in quo fallit. Quāto uestra potestas & dignitas maior: tanto ea quæ uobis fortè subreptio fit, nō modo periculosior sed & turpior est: præsertim in ecclesiasticis causis. Si uerbi gratia Sagiēsis hæc uulpecula fraudulēta cōcinnans dolos, uobis (sicut callide cogitat illudere) poterit ad uineā dn̄i sabaoth, quā breui tp̄e parte non modica demolita est, uestra authoritate redire: quanta puta malignitate decætero sæuiturā? Heu quod reliquū est deuorabit. Nēpe q uenit uulpecula, redibit, leena: & in quosq; tā cleri quàm ppl̄i non iam calliditate utet: sed crudelitate. ¶Vigilādū utiq; aduersus astutiā: ne ad tantā sæuitiā denuo prorumpere possit. Non ergo uos moueat hoīs facies miserāda, uilis habit⁹, uultus supplex, demissa supercilia, uerborum humilitas, sed nec ipse quidem lachrymulæ: currentes (ut aiunt) ad nutum eius: docte mētiri. Hæc oīa in facie sunt: & scitis q dixerit. Nolite sm̄ faciem iudicare. In his atq; similib⁹ forma pietatis extitit: sed non semper & uirtus. Vestimenta ouium sunt hæc, frequēter (sicut designauit dn̄s) usurpata à lupis in stragem maximam ouiū: dum non se abscondunt, qm̄ illi abscundite ueniunt. Inde est q aliqui etiā ex nostris pro eo scripserunt, talibus, circumuenti mendacijs: parum aduertentes quod à sapiente sapienter ac ueraciter dicitur. Est qui se humiliat nequiter: & interiora eius plena sunt dolo. Vos ergo non attendatis ad uerba eius, neq; ad corporis gestus: opera interrogate. A fructibus eius cognoscetis eum. Multa & grata dicuntur de eo: dicuntur & in eum, si est qui quærat & iudicet. Nolo dicere omnia

Ioan.

Ecc.

Mat.

quæ audiui

quæ audiui. Nec em̃ oĩb⁹ credendũ est: sed nec oĩbus decredendũ. Vnã pono breuiter meã cõiecturã: certi ne aliq̃d habeat, uos iudicabitis. Cur datos sibi iudices declinauit? Si ꝑsonas causat: non erant suspecti. Si loci importunitatẽ: erat hoc in terra sua, & in cognatione sua: ubi & expẽsis paucis, & itinere nõ longo facile & absq; labore totũ negociũ poterat explicari. Restat ꝓinde nihil aliud suspicandũ: quàm fugisse hoĩem subdolũ accusantiũ multitudinẽ: q extra patriã cũ minime præ ĩopia seq possent. Grãs agimus dño Lexouiensi: q zelo domus dñi tactus, nec marsupio pepcit, nec corpori. Bon⁹ frater: cui studiũ est semen defuncti fratris suscitare. Gratias & uos agite illi: q̃a uestro quoq; nomini hæc eius cura non parũ conferre uidetur: qua fit ut conuincatur malignus, & sic deijciatur: quæ est gloria uestra.

Ad eundem. Epistola. CCXLVIII.

SI rebus charitas ꝓcium facit: nil in eccl'ia ꝓciosius, nil optabilius bono utiliq; pastore. Nẽpe rara auis est ista. Proinde sicubi talis interdum reperiat: & occasio detur: confestim inijciendæ sunt manus, & totis nisibus satagendũ, ne qua ui, ne qua arte malitiæ fructuosa promotio ualeat præpediri. Audiuimus in ecclesia Valentina, pari uoto cleri & populi electum esse priorem casæ dei. Mirum si bonus nõ fuerit ad opus, ad quod assumit. Scire uultis unde id sperẽ? Boni hoc uolunt: nec potest bonus nõ esse q bonis placet. Nec minus ualidũ argumentũ mihi uidet ꝙ bon⁹ sit: si malis è regione displiceat. Decet sanctitatem uestrã uotis assentire bonorũ: ne si ab isto fortè resilire contingat: aliũ quẽ nolletis, studio & cõsensu prauorum cõtingat recipere.

Ad Bernardũ priorẽ portarũ. Ep'la. CCXLIX.

REuerendissimis patribus & dñis amantissimis, Bernardo priori portarũ, & sanctis qui cũ eo sunt. B. Clareuallis uocat⁹ abbas salutẽ in domino. ¶Ex quodã beatitudinis uestræ rescripto cõperi scripsisse me aliq̃d q̃d me indicaret cõmotum: uosq; istud nõ parũ metuere. Verũ id frustra. Nõ est q̃d à puero uestro timendũ sit uobis reuerẽdissimi p̃res: qui uos in ueritate diligo ut amicos: & suspicio ut sc̃tõs. Nisi forte nõ me, sed mihi paterno timuistis affectu: ꝙ motus uobis uiderer nõ ex rõne: aut si ex rõne, fortè plus quàm oporteret. Mot⁹ fateor fui, sed ꝓ uobis, nõ cõtra uos: atq; id tenuiter satis. Si & hoc temere: sed nõ temere cõfiteor aduersum me iniustitiã meã: & uos remittetis temeritatẽ pc̃ti mei. Ignoscite mihi, sic sum: zelus dom⁹ ur̃æ comedit me. Non patior plane q̃d in me est decolorari tãtæ specimen sc̃titatis: nã corrũpi posse absit ut uerear. ¶Prorsus aũt displicet in pulcherrimo corpore, nõ solũ morb⁹: sed & næuus. Non planè bonus color, si sc̃tõrũ quispiã anxie ferre abiectionem suã uideatur: de qua etiã & non gaudere, & nõ gloriari, minus est à ꝑfecto. Porrò in ꝓposito perfectiõis apparere imꝑfectũ, næuus est. Ergo hic color mihi in fratre natali displicuit. Quid em̃ & si castũ id fuerit corã deo? Nẽpe oportet ꝓuidere bona etiã corã hoĩbus. Sed dicitis. Nõ ipse grauiter tulit: sed nos. Ad idẽ reuertitur. Iterũ dico q̃d sentio. Cur uobis graue fuerit, non uideo: nisi q̃a ipsi graue esse sensistis. Vos iudicate an hoc eum decuerit, præsertim in nouitate uitæ. Nam ante hãc (ut salua eius pace dixerim) non caruit hac nota: an uerò nec culpa, suæ ipsius cõsciẽtiæ relinquẽdũ est. Et q̃d si fortè hoc cogitauit dñs papa: cũ sicut dicitis, electiõi ei⁹ assentire renuerit? Verit⁹ q̃ppe ut æstimo lĩguas obtrectatorũ, uetuit festinatã noui eremitæ ꝓmotionẽ, ne, ut dixi, lingua maliloqua dicere posset, hunc esse quẽ semꝑ optauerat eremi fructũ. Veruntamẽ quicquid dominus papa intẽderit, siue hoc siue aliud, me ignorasse sciatis illud ei⁹ consilium, ne quis dicat ꝙ meo instinctu id fecerit. Nam quod ad me pertinet, mihi decretum est, ubi opportune possem, non solum non impedire: sed etiam totis uiribus, & ambabus (ut dicitur) trahere manibus: ubi de gratia quæ ĩ eo est, deo fructificare ualeret. Quis dabit mihi homines literatos & sanctos ĩ ecclesijs dei, præesse pastores: si non in omnibus: certè in pluribus: certè ĩ aliquib⁹ saltem? Quid enim si iuuenis aliqua olim iuueniliter egisse memoratur? Vetera transierunt: noua facta sunt oĩa. 2.Cor.5.
Consepultus est iterum Xp̃o per eremi baptismum: ego olim sepulta uitia retractabo? Iam ꝙ abbas Caxiacensis, siue Trecensis dure dicuntur scripsisse uobis: oĩno cũ audiui, dure accepi: & cũ accepero tp̃s, nõ dissimulabo: quãtum quidẽ charitas postulabit, & familiaritas: q̃ mihi pro eorum religiositate ad ipsos est. Deo autẽ grãs, qui dedit uobis non uinci à malo: sed uincere in bono malum: quia nõ rñdistis eis malum pro malo: aut maledictum pro maledicto. Porrò illas quas ad me aduersus præfatos abbates ante scripseratis literas: nec studio nec uoluntate mea, ad ipsorũ notitiã peruenisse sciatis. Et de his satis. Tẽpus est ut non obliuiscar mei. Clamat ad uos mea monstruosa uita: mea ærumnosa cõsciẽtia. Ego enim quædam chimæra mei seculi: nec clericum gero, nec laicum. Nam monachi iãdudũ merui cõuersationem: non habitũ. Nolo scribere de me q̃d uos per alios audisse existimo, quid actitẽ, quid studeam: per quæ discrimina uerser in mundo: imo, per quæ iacter præcipitia. Si quo minus audistis, ꝓcor ut inquiratis: & s̃m quod audieritis, & consilium impendatis, & orationum suffragia.

Ad dñm papam Eugenium. Epistola. CCL.

AMãtissimo patri & dño Eugenio dei grã summo pontifici. B. Clareuallis dictus abbas modicũ id q̃d est. Baluienses monachi grauiter, deliquerunt: sed nõ impune. Vobis pro hoc ipso laus & gratiarũ actio ab uniuersa debet ecclesia: q̃a nõ siluistis, nõ dissimulastis, non quieuistis. Efferbuistis ut debuistis: percussistis: sed ut sanaretis. Q; si obliuiscat misereri dñs: & cõtineat in ira sua misericordias suas: unde sanitas? Fiducialit. Proĩde post iudiciũ miam præstolamur: ut miam & iudiciũ cantemus dño. Scimus scimus non deuiabit uicarius à uestigijs eius cuius uicarius est: nimirũ cũ ille dicat. Qui mihi ministrat, me sequat. Dicit aũt de illo ꝓpheta: Quis scit si conuertat & ignoscat deus, & relinquat post se bñdictionẽ? Hanc de ur̃is quoq; posterioribus audacter exigim⁹. Alioquin nõ decet ut perdatis innocentẽ cũ impio. Etem̃ qui malũ fecerũt, facti de medio sũt. Quid restat nisi ut reliquiæ saluæ fiant? Quidni saluẽtur qui obedierũt uobis, qui obedierũt ꝓdecessori ur̃o? Ioan.12. Iohel.2.
Paulum loquor qui aiebat. Auferte malũ ex uobis: itaq; misereminí illis & non præiudicet iniquitas sceleratorũ, iustitiæ innocentium. 1.Cor.5.
Hæc dico, quia causa est eis cũ Eduensibus ĩ præsentia uestræ maiestatis: & timẽt ne noceat sibi iniquitas aliorũ. Sanè id ꝓcipue obsecramus, ut concordiæ & paci ipsorũ operã detis: utrisq; siquidem bene uolumus, atq; ita utrisq; credimus expedire.

Ad eũdẽ pro Eboracensi ep̃o. Epistola. CCLI.

SAeuit frustrata ambitio: imo desperata furit. Currit ad laqueũ homo perditionis: & debitã iam olim in se sententiam damnationis accelerat. Vel nunc manifesta sunt peccata eius præcedentia ad iudicium. Anticipat manum succisoris, arbor maledicta & spinosa: & cunctantem securim in semet prouocat. Heu quàm iustius illa iamdudum excidisset: quàm sancti illi, quos contra ius & phas male stando deiecit? Etenim si non staret, stantes minime deiecisset. Et illi quidẽ in innocentia sua, & pro innocẽtia corruerunt, multo melius stantes: sed sanguis innoxius de manu illorum procul dubio requiretur, qui uires furtiuas tã noxiæ arbori ne statim corrueret ministrauerunt. Clamat cõtra eorum capita sanguis sanctorum de terra: quorum animæ in manu dei sunt, & iam non tanget eos tormẽtum malitiæ. Verũtamen uiscera mea erãt, effusa sunt: non recipio de uerbis consolationem. Et si possent esse qualicũq; solatio siue remedio, deficiunt tñ præ dolore, mœrore præcludũtur, interrumpunt singultibus. Vnum tñ ip̃ mq; extremũ quod utiq; magis scribere quàm ꝓloqui possum: adhuc audite,

uel potius legite. Si adhuc ſteterit: prohdolor uerēdū ne
ipſius ſtatus ſit ueſter caſus: dū quicquid adiecerit, ut po
Ma,7. te mala arbor quæ non pōt niſi malos fructus facere: non
illi iam, ſed uobis meritò imputetur.

Ad abbatem de Præmonſtrato, Epiſtola. CCLII.

AVdiui auditionem ueſtram: & timui. Scribitis
ei cōtra me amaritudines: abſit aūt ut tam rō-
nabiliter, quàm terribiliter. Quid peccaui? an
ꝙ ueſtrā perſonā ſemper amaui, ueſtrū ordinē
foui, & promoui ſemper qđ in me fuit? Fidē, ſi uerbis nō
habetur, opera facient. Vt quidem mea mihi conſcientia
reſpondet: ego à uobis debui commendari. Sed quia con
traria potius loqui & ſcribere libet: dabo ego uoci meæ
uocem uirtutis ex factorum teſtimonio. Id quidē graue.
Videar improperare beneficia: quod utiq; non decuerat.
Vt minus ſapiēs faciā: uos me cogitis. Cui unquā ueſtrum
ſiue ueſtrorū noſtra opera opus fuit & defuit? Primo q-
dem, locus ipſe præmonſtrati in quo degitis, noſter fuit:
& noſtro munere habuiſtis. Nā nobis frater Vuido (hoc
nomē primi incolæ loci) per manum ep̄i antè donauerat.
Deīde ꝙ hi de bello loco uobis ſe aſſociauerunt: nr̄i po-
tiſſimum ſtudij fuit. apud Hieroſolymam rex Balduinus
dum adhuc uiueret locum ſancti Samuelis donauit nobis,
& mille aureos ſimul de qbus ædificaretur: uos dono no
ſtro & locū habetis, & aureos habuiſtis. apud Virdunū
pro eccleſia beati Pauli ut eam uos haberetis quātū labo-
rauerim, multi norūt: quantū profecerim, ipſi ſentitis. Si
quominus recognoſcitis uos: extant epiſtolæ noſtræ ad
beatæ memoriæ papā Innocentiū huius rei ueri iudices:
& quaſi uiui teſtes. Illis de ſeptē fontibus locū quem pri
mum inhabitauerunt, Franceuals nomen ei nos contuli-
mꝰ. Propter qđ horū uultis recedere ab amicis? Nunqd
redditur pro bono malū quia minamini uiolare pactum:
ualedicere paci: ſocietatē deſerere: ſcindere unitatē? Sed
eſto. De bono ope non me lapidatis, ſed de iniuria: ꝙ fra-
trē Robertū cū eſſet de ueſtra profeſſione, ſuſceperim, ha
bitum ei monachicum tradēs. Non inficior, apud nos eſt.
Putauerā aūt me ſuper hoc ſatisfeciſſe uobis cū ſuſceptio
nis illius rationem, ordinem, neceſſitatem, uiua & ueridi
ca uoce expoſui: idq; non ſemel. Quia uerò necdū quieſci
tis, nō erit mihi pigrū reſcribere qđ rn̄derā: qn̄ uobis du-
rū non eſt repetere quod excuſa ueram. Minime ego præ
dictum fratrē Robertū aliquando ut à uobis exiret ſoli-
citaui: magis aūt à multis annis id cupientē nō ſemel, ſed
ſæpe compreſſi. Quenam deniq; modo ſuſpectus haberi
poſſum ꝙ fratrem Robertū ſubduxerim uobis: cuius cō-
ſilio & hortatu magiſtrum Ottonem habetis? Si neſcitis:
ipſum interrogate. Si bene noui hoīem, nō negabit. Poſ-
ſem & alios forſitan non paucos nominare ſiue conuerſos
ad uos, ſiue reuerſos: quos hodie nō haberetis niſi à no-
bis ſuaſi fuiſſent, uel coacti. Parco autē nō inops materiæ:
ſed uerecūdiæ ſatisfaciens diues. Inueni ego in clauſtris
ueſtris qui ad uerbū prædicationis noſtræ cōpūcti & con-
uerſi ad nos uenire diſpoſuerāt: cum ecce ſolicitantibus
ueſtris retrahentes pedem, recepti & retenti ſunt in ordi-
ne & habitu ueſtro. Poſtmodū uerò remordente eos cō-
ſcientia exire uoluerūt: & (ni fallor) exiuiſſet, niſi noſtro
firmarentur non eſſenſu tm̄, ſed & hortatu. Sed iam audi-
te, quia iterū uultis audire: quō tandē fratrē Robertum
receperim. Dn̄s papa p̄cepit: nēpe rogatus ab illo & eius
amicis. Dicebat ueſtrū ſeſe & abbatis eius aſſenſum p̄ce
ſua optinuiſſe: ne qs dicat ꝙ p̄cepto extorſit. Negatis: qd
ad nos? Ipſe uiderit. Si uobis ſummum & ſanctū pōtificem
falſitatis arguere libet, ignocite nobis: quia nos tātæ ſan-
ctitati nō credere, & tātæ maieſtati non obedire, nefas du-
cimus. Quanquā & uenerabilis abbas Godeſcalꝰ qui de
ueſtris eſt (nā is à dn̄o papa ad uos huius rei gratia fuerat
deſtinatus) nō planè negauerat reportaſſe ſe à uobis & li
beram fratris emancipationem, & ueſtrā ipſius ſpontaneā
confeſſionē. Iam de fratre Fromundo non eſt quòd nos la
ceſſatis: cum nequaquam eum ſine uoluntaria abbatis ſui
cōceſſione receperim. Quod quidē nec uos latuiſſe, ama-
ra illa epiſtola demōſtrat, in qua nobis de ſola capituli nō
expectata cōniuentia calumniam ſtruitis. Quaſi uerò uel
in mutua noſtra cōuētione id prohibitū fuerit: uel emā-
cipatio filij ad capitulū, & nō potius ad ſolum ſpectet ab-
batē. Adijcitis & de domo quadam fratrū ueſtrorū de Baſ
ſo fonte: ꝙ eam nos de medio tulimꝰ, licet extra ſtatutos
terminos conſtitutā. Atq; utinā prius quàm nos argue-
retis, eoſdē interrogaſſetis fratres: nō ſolū quis eā de me-
dio tulerit: ſed etiā qua de cauſa. Neq; enim celaſſent uo-
bis (ut cōfidimꝰ) huiꝰ rei ueritatē. Cæterū audite eā nūc
uel à nobis: ac deinde ſi ita placet, eos īterrogate. Cœpe-
rant ædificare locum, ubi aliquas è ſororibus ſuis conſti-
tuerent: longe quidē ab abbatia ſua: in confinio aūt dua-
rum grangiarū domus noſtræ, & prope paſcua ouiū no-
ſtrarum: rogauimꝰ eos tanquā amicos, & quibus fortè nō
inutiles fuiſſemus: ne ſeminariū ſcandali, & diſſenſionum
fomitē ſuis pariter & noſtris parerent, poſteris relinquē-
dū. At illi nihilominus ædificabāt. Hæc fuit tota uiolētia
noſtra ſic nos de medio tulimus domū illā. Inexcuſabiles
ſumꝰ: ſi rogare, uim irrogare eſt. Reuera ep̄s (quod negā
dum nō eſt) indignatus non mō ꝙ oratoriū in ſuo ep̄atu,
ſed & ꝙ domū in fundo eccleſiæ & terra feudi ſui ædifica
re ſe incōſulto præſumpſiſſent, cœpto īteruenit opi: quā-
uis fruſtra. Nā nec uetiti ab eo, deſtiterūt. Exinde trāſeun
ti mihi p terrā illā, is q tūc erat abbas Baſſi fontis occur-
rens: indicauit ꝙ ab ædificatione ceſſaſſent. Veruntamen
nō tā propter nos, ſicut ex eius relatione cognoui, quàm
propter militem illū q terrā eis uiſis dediſſe grauabat eos
in multis: ita ut de eo plurimū quærerentur. Quanquā &
ſi pro ſola charitate noſtra id uoluntariè dimiſiſſent: nec
religionē eorum dedecuiſſet: nec immeritis forſitan præ-
ſtitiſſe beneficiū uiderētur. Miror ſanè unde hæc tādem
q̄rela emerſerit, cū & abbas in bona (niſi fallor) & deuota
erga nos uolūtate p̄ſentem finierit uitā: & qui ſubſtitutꝰ
eſt ei, frequēter & familiariter cōueniēs nos in neceſſita-
tibus ſuis, nullā nobis q̄rimoniæ huiꝰ aliqn̄ fecerit mētio
nē. Deniq; & poſtea in eadē domo humaniſſime ſuſceptꝰ
hoſpicio, nihil hinc uel ab ipſo abbate uel alio quoquam
audiui. Sed & uobiſcū in Clarauallle poſtmodum p̄ns fuit
abbas: & nuperrime Barri iā inſtāte capitulo ueſtro, unde
literæ illæ q̄rulæ ne dicā calūnioſæ uenerūt & nec hic nec
ibi ſuper hoc, ſiue ab eo ſiue à uobis uel tenuiter quidem
memini me fuiſſe cōuentū. Præterea cauſamini ꝙ domū-
culā fratrū ueſtrorū de Brena cōuerſus Igniacēſis cōbuſ-
ſit. O domūculā. Nēpe umbraculū quoddā ramorū erat:
ubi ſederet frater qui ſtantes adhuc ī agro ſegetes cuſto-
diret. Neq; hoc combuſtū malitia: ſicut fideli relatiōe co-
gnouimꝰ: ſed ꝙ poſitū in agro quodā fratrū Igniacēſiū
terram occuparet quā excoli oportebat. Deniq; uix uno
taxata eſt nūmulo domūcula hæc: & abbati de Brena ita
iam (niſi fallimur) ſup hoc ſatisfactū, ut oīno nec q̄ratur,
nec habeat unde queratur. Si quominus: ubi id nos reſci
re feceritis, parati ſumus ad oēm ſatisfactionem. Sic & de
abbate Longi pōtis, ubi primo q̄relam ueſtrā accipimus,
ꝙ inter terminos ueſtros domū uellet ædificare, p̄hibui-
mus eū: & iā credimꝰ deſtitiſſe. Si naūt: & id fiet: ubi factū
non eſſe nouerimus. Super oīa plangitis ꝙ eccleſiā ſancti
Foillani, q̄ de ordine ueſtro eſt: abbas noſter de Villari fe
cerit imbanniri. At fortè iuſtius uobis fratris & coabba-
tis ueſtri de p̄dicta domo ſcti Foillani incredibilis obſti-
natio, quàm ſummi pōtificis rep̄henſibilis animaduerſio
diſpliceret. Noui ſiquidē ꝙ multis ueſtrorū ipſiꝰ abbatis
aīoſitas diſpliceat grauiter: mirū ualde ſi nō etiam uobis.
Ita ergo dico uobis hinc indignamini. Siquidem ipſe eſt
cuius aut cupiditas aut cōtumacia fratribus ueſtris diui-
na fecerit officia interdici. Et quidē prolixū eſt hoc nego
cium: & difficile eſſet uniuerſa eius ſubterfugia epiſtolari
breuitate cōcludi. Cām tn̄ īterdicti quàm breuiter ītima-
bo. Poſt duas aut plures cōuētiōes pacis, poſt diffinitiuā
ſnīam iudicij iuxta mandatum capituli ur̄i p ur̄os & nr̄os
abbates

abbatis promulgatā accitus demum eps Cameracensis,
ad cuius parochiā locus sc̄ti Foillani pertinere cognosci-
tur: cū uideret abbatē obstinato aīo oīa uiolare: etiā sen-
tētia eū eccl'iastica cogere uoluit ut dicebat. Ille uerò ut
redimeret tp̄s: summi pōtificis audientiā appellauit. Ven
tū est ante eū. Qui postquā testimonio tā u̅rorū abbatum
quàm aliorū religiosorū indubitāter agnouit abbatē sc̄ti
Foillani nō solū resilire à cōpositiōib⁹, sed & iudicio cō-
traire: eccl'iam ei⁹ inbāniri iussit donec satisfecisset. Demū
rogastis tā uos quàm ip̄e dn̄m Cisterciensem & uos, mul-
tisq; tā u̅ris quàm u̅rorum precib⁹ extorsistis p̄nte & ip̄o
ep̄o q̄ pmulgandæ sn̄iæ interdicti mandatū acceperat, ut
puideret adhuc forma aliqua pacis. Absente abbate de
Villari, tractata cōpositio: dictūq; est ep̄o ut si uel ipsam
obseruaret abbas sc̄ti Foillani, abstineret ab interdicto.
Discedēs aūt nec illā tenuit: sed domū quā & iudicij sn̄ia,
& cōpositiōes oēs diruēdā eē diffinierāt: ita ut semel etiā
diruta iā fuisset: atq; interim cōtra cōuentionē & iudiciū
reædificata: hāc, inquā, & tenuit & tenet: & alterā quoq;
supædificauit. Quidni exequeret̄ ep̄s mādatū apl'icū qd'
acceperat de pmulgāda sn̄ia interdicti, p̄sertim addita p̄-
uaricatōe? Ego tn̄ sperās tādē aliqn̄ uincere in bono ma-
lū: eandē sn̄iam differri feci usq; ad octaua Epiphaniæ: si
fortè interim uir ille cogitaret ut uel formā iudicij exeq̄re
tur, uel cōpositionē aliquā obseruaret. Atq; utinā sic cō
tingat: faciat deus pacis ut reqescat sup eū pax n̄ra. Cùm
hæc ita se habeāt: nō est qd' de uobis q̄ri debeatis: cum iu
Ephe.4. stius nos de uobis ut apparet q̄ri possim⁹. Reliquū est, ut
diligētes uos diligatis præsertim soliciti seruare unitatē
spūs i uinculo pacis. Illo, inquā, uinculo qd' inter nos &
uos cā pacis charitatisq; firmatū est: utiliter quidē: & nō
min⁹ forsitā uobis quàm nobis. Si rūpēdū decernitis: nō
expedit quidē. Sed nec licere ullaten⁹ puto. Nēpe ubi cō
munis est cā, psonæ reatus p̄iudicare nō deberet, & si ue-
ra essent q̄ in nos dicitis. Ego autē frēs qcqd faciatis: de-
creui semp diligere uos etiā nō dilectus. Occasiones q̄rat
q̄ uult recedere ab amico, mihi studij est & erit nec cuiquā
amicorū iustā in me discessionis cām dare: nec scrutari in
alio: q hoc q̄dē fictæ, illud uerò neglectæ amicitiæ sit. Et
Esai. 41. quia f̄m pphetā glutinū bonū est: soluere uel potius ab-
rūpere uos poteritis: sed nō me. Adhærebo uobis etsi no
litis: adhærebo & si nolim ip̄e. Olim me alligaui forti uin
culo: charitate nō ficta: illa q̄ nūquā excidit. Cū turbatis
ero pacificus, cōturbātib⁹ quoq; dabo locū iræ: nc diabo
lo dem. Vincar iurgijs, uincar obsequijs. Inuitis p̄stabo,
ingratis adijciā, honorabo & contēnentes me. Et nūc tri
stis est aīa mea q quacūq; occasiōe offenderim uos: eritq;
tristis usq; dū u̅ra indulgētia releuetur. Si tardaueritis:
ibo & excusabo præ forib⁹, perseuerabo pulsans: instabo
opportune importune donec uel merear, uel extorqueā
benedictionē. Plusquā mediū hyemis transijt iam, & tuni
cam nostrā usq; adhuc frustratus expecto.

Ad abbatem Garinum alpēsem. Epl'a. CCLIII.

Reuerendo p̄ri & oī ueneratiōe digno dn̄o ab-
bati Alpēsi Garino, & uniuersis eiusdē loci fra
trib⁹, fr̄ Bernard⁹ u̅ræ sc̄titatis seru⁹: de bono
in meli⁹ sp̄ pficere. ¶ Reuera nūc ī te p̄r expior
Eccle.18 qd' in sacris lr̄is legisse me memini. Cū cōsummat⁹ fuerit
hō tūc icipit. Iā seni reges, iā corona debebat̄ emerito: &
ecce tāquā nou⁹ in xp̄o miles, noua iterū tibi excitas bel
la: puocas aduersariū: & rē fortiū p̄sumis fessus senex: dū
ad iterādū certamē, antiquū hostē, & iā quodāmō inuitū
cōpellis. Enīuero dū p̄ter morē tuū tuorūq; p̄decessorū
traditiōes diuinit⁹ inspirat⁹, eccl'ias & eccl'iastica bn̄ficia
reliqs: synogógas sathanæ, id est cellulas extra cœnobiū
in quib⁹ tres uel quatuor frēs sine ordine, sine disciplina
habitare solēt destruis: fœminas à monasterio arces: cæte
Psal. 111. risq; pietatis ac disciplinæ bonis studiosi⁹ inuigilas soli-
to: qd aliud prim⁹ & maxim⁹ ille pctōr nisi uidebit & ira-
scet̄: dētib⁹ suis fremet & tabescet? Sed q̄ cura? Ecōtra tu
Psal. 118. in ei⁹ cōfusiōe & tua cōsolatiōe cātabis deo tuo. Qui ti-
ment te uidebūt me, & lætabūt̄: qa ī uerbo tuo sup̄spera
ui. Nec timēdū q succūbat hosti, q nec cedit ætati. Vicit
ānos anim⁹, & frigēte iā corpe feruet sc̄m̄ ī corde deside-
riū: artubusq; fatiscētib⁹, durat tn̄ incolumis ppositi ui-
gor: nec sentit rugosæ carnis infirma spūs prōptus. Nec
mirū. Vt quid eñ metuat uetcrani domicilij ruinas, p fa-
bricā spiritalē uidet indies in sublime cōsurgere, pficere
ī æternitatē? Certus nāq; est, si terrena dom⁹ ista dissol-
uitur q ædificationē habet ex deo domū nō manu factam
æternā in cælis. Sed dicet aliquis. Quid si morte p̄uentus 2.Co.5.
fuerit hō, nēcdū uidelicet spiritali ædificio cōsummato?
Perfect⁹ qppe nō habet quo proficiat. Et q pficit: eoipso
quo proficit, pfectus nō esse conuincit̄. Est qd' securi de il
lo plena fide respondeam⁹ Dicem⁹ nēpe: Consummatus
ī breui, expleuit tp̄a multa, Bene multa: quia & uniuersa Sapi.4.
cōplectit̄. Qūo eñ non expleuit oīa tp̄a p trāsit ad æter-
nitatē? Quāta sanè tēpora non lōngeuitate, sed longani-
mitate: hoc est nō annorū serie uel dierū numero, sed mē-
tis deuotione & inextinguibili semp proficiendi deside-
rio pcurrere potuit: tanta sibi in meritis nō immeritò uē-
dicauit. Retinet quippe uirtute quod amisit ī tpe. Porrò
uera uirt⁹ finem nescit: tēpore nō clauditur. Vn̄ est illud: 1.Co.13.
Charitas nunquā excidit. Et itē: Patiētia pauperum non Psal.9.
peribit in finē. Et: timor dn̄i sc̄tūs permanet ī seculū secu- Psa.18.
li. Nūquā iust⁹ arbitratur se cōprehēdisse: nūquā dicit sa- Phil.3.
tis est: sed semp esurit sititq; iusticiā: ita ut si semper uiue
ret, semp quātū in se est iustior esse cōtēderet: semp de bo
no in melius proficere totis uiribus conaret̄. Non eñ ad
annū, uel ad tp̄s instat mercenarij, sed inæternū diuino Psa.118.
se mancipat famulatui. Audi deniq; uocē iusti: Inæternū
non obliuiscar iustificationes tuas: quia in ipsis uiuifica-
sti me Et rursū. Inclinaui cor meū & ad faciendas iustifica Psal.111.
tiones tuas inæternum. Non igitur ad tēpus. Proinde iu
stitia eius manet non aliquanto tpe, sed ī seculum seculi.
Sempiterna itaq; iusti esuries, sempiternam meretur refe
ctionē. Et licet in brèui consummetur pro tēpore, iudicat̄
tn̄ explesse tēpora multa, pro uirtutis perpetuitate. Quo
deniq; pacto temporis breuitas bonorū præiuducet ppe-
tuæ deuotioni: quæ pertinacem reproborū malitiā excu-
sare non sufficit? Ob hoc enim pculdubio inflexibilis & Nota.
obstinatæ mētis punit̄ æternaliter malū, licet tpaliter per
petratū: q̄a qd' breue fuit tpe uel opere, longū esse cōstat
in pertinaci uoluntate: ita ut si nunquā moreret̄, nunquā
uelle peccare desineret: imo sēp uiuere uellet, ut semper
peccare posset. Proinde pōt & de isto p cōtrariū itidē di-
ci. Cōsūmat⁹ ī breui, expleuit tpa multa: q merito multo
rū imo oīm temporū receperit uicē, q nullo tpe uoluerit
mutare ītentionē. Itaq; indefessum proficiendi studiū, &
iugis conatus ad perfectionē perfectio reputat̄. Q̄ si stu-
dere perfectioni esse perfectū est: pfectò nolle proficere de
ficere est. Vbi ergo sūt qui dicere solēt: sufficit nobis, no-
lumus esse meliores quàm patres nostri? O monache: nō
uis proficere? Non. Vis ergo deficere? Nequaquā. Quid
ergo? Sic mihi inquis, uiuere uolo, & manere in quo per-
ueni: nec peior fieri patior, nec melior cupio. Hoc ergo
uis, qd' esse nō pōt. Quid eñ stat ī hoc seculo? Et certè de
hoīe specialiter dictū est: Fugit uelut umbra: & nūquā in Iac.14.
eodē statu pmanet. Ipse deniq; hoīs seculiq; author quan-
diu in terris uisus est. & cū hoībus cōuersatus est: nunqd
stetit? Et quidē teste scriptura: pertransijt bn̄faciendo & Act.10.
sanando oēs. Pertransijt ergo sicut nō infructuose: ita nō
remisse, non pigre, non lento gressu: sed quemadmodum
item de eo scriptum est: Exultauit ut gigas ad currendam Psal. 18.
uiā. Porrò currentē nō apprehēdit, q & ipse pariter non
currit. Et quid pdest Xp̄m sequi: nō cōtingat consequi?
Ideò Paul⁹ aiebat: Sic currite ut comprehendatis. Ibi tu 1.Cor.9.
Christiane fige tui cursus pfectusq; metam, ubi Xp̄s po-
suit suam. Fact⁹ est, inquit, obediens usq; ad mortē. Quā Phil.2.
tumlibet ergo cucurreris: si usq; ad mortē nō perueneris,
brauiū nō apprehendis. Brauiū Xp̄s est. Q̄ si illo currē-
te, tu gradum sistis, non Christo appropias, sed te magis

Psal.72. elongas: timēdumq́ tibi est qđ ait David: Ecce qui elo-
gant se à te dñe, peribũt. Itaq; si proficere currere est: ubi
proficere, ibi & currere desinis. Ubi uerò nō currere, ibi
& deficere incipis. Hinc planè colligitur, qa nolle ꝓficere
Gen.28. non nisi deficere est. Vidit scalā Iacob: & in scala angelos:
ubi null⁹ residens, null⁹ subsistens appaŕuit, sed uel ascē-
dere uel descendere uidebanť uniuersi: quatenus palā da-
retur intelligi inter profectũ & defectũ in hoc statu mor-
talis uitæ nihil mediũ inueniri: sed qũo ip̄m corpus nr̄m
continue aut crescere constat aut decrescere: sic necesse sit
& sp̄m aut ꝓficere semp aut deficere. Interest tñ ꝙ nequa-
quā iuxta ordinē corporaliũ uicissitudinũ etiā sp̄us sua
uel incrementa capit, uel patitur detrimenta. Nā semper
ī robusto & uegeto corpore anim⁹ mollior atq; tepidior
iacet: & rursum in corpore debili & īfirmo fortior uiget
prōptiorq́ sp̄us. Qđ se utiq; in se expertũ cōtestās ap̄ls.
2.Co.12. Qñ infirmor, inqt, tunc fortior sũ, Sed & libēter gloriať
in infirmitatibus suis; ut inhabitet in me, ait, uirtus xp̄i.
2.Cor.4. Quod quidē sic astruimus exēplis ut probem⁹ & oculis:
dũ ite pater manifestũ sit nobis qđ dicitur: Cui⁹ quippe
Mate.12. etsi hō exterior corrumpiť: sed interior renouať de die in
diem. Vñ em̄ tantus ardor īnouādi ordinis: nisi ex reno-
uatione mētis? Sic bon⁹ hō de bono thesauro cordis sui
profert bona: sic arbor bona fructus bonos facit. Primi &
purissimi fructus tui. Sed quænā arbor hos ꝓtulit nisi pu
ritas cordis? Alioquin qñ impurus anim⁹ tāto studio re-
gulæ inquireret eligeretq́ puritatē? Nec de turbido fō-
te limpidus emanat riuus: nec de sordida mente munda
cogitatio. Intus est proculdubio: intus est quod delectat
& ex illa plenitudine intrinseca erumpit totũ quod foris
Canti.1 exuberat: atq; in mēte fulget qđ sic placet in opere. Seq
Eius.4. mini filij patrē: imitatores ei⁹ estote sicut & ipse xp̄i. Dici
te. In odore unguentorũ tuorũ curremus. Siquidē bon⁹
odor xp̄i est in oī loco. Nam ut taceā de uobis qui p̄ntes
comminus ꝑcipitis fragrantiā tanta ad nos usq; q lōge ab-
sumus ex studijs eius bonis peruenit huius suauissimæ re
spersionis ubertas ut nobis certissime fiat odor uitæ ad
Canti.3. uitā. Puto ꝙ & in cælestib⁹ id iā ꝑsenserint in odorē sua-
uitatis: & quadā solito festiuiori exultatione decantent.
Eiusd.4 Quæ est ista q̄ ascendit ꝑ desertum sicut uirgula fumi ex
aromatib⁹ myrrhæ & thuris, & uniuersi pulueris pigmē-
tarij? Et illud: Emissiones tuæ paradisus malorũ punico-
rum cũ pomorũ fructibus: Quicũq; inter uos hunc in cæ-
lis iubilum non audit: inuidet, Quisquis hunc non sentit
odorem (ut omnium pace dixerim) putet.

Ad Simonē abbatē S. Nicolai. Epistola. CLCIIII.

PRoinde ut uidetis & nō frustra erronea ouicu-
la uestra cōtra morē nostũ à nobis: non nobis,
sed sibi & uobis detenta est, cũ tali circũuētio-
ne imo utili subuentione & fratri ꝓ arctioris ui-
tæ desiderio: & pro fratris reditu uestræ tādem nihilomi-
nus uolũtati satisfactũ sit. Hæc aũt dico nō ut nostrā er-
ga uos in hoc uelim cōmēdare beneuolētiā, per quā quic
quid facere possum, uix sufficerē sicut est demōstrare: sed
ut certum habeatis qđ antè uobis dixisse me memini: quia
sæpe inquietos aīos, quib⁹ sua in quā sunt uita non suffi-
cit: districtior experta cōpescit. Cōsiliũ nostrũ super ipso
fratre recōciliato, uelle uos scripsistis audire: sed nō puta-
ui necesse fore: cũ paratus ueniat nō suā, ut solet, á uobis
extorquere sed uestræ, ut decet, in oībus uolũtati acquie
scere: difficultatem ingressus, quā ualde timet, ꝓ ipso & cũ
ipso supplicamus pie temperari, & aliquanto mitius cum
eo agi, quàm cũ cæteris solet fugitiuis. In similib⁹ em̄ fa-
ctis causa dissimilis simile recusat iudiciũ. Multũ qppe di-
ferũt à se q timore, aut odio religionis de monasterio fu-
git: & qui eiusdem amore & desiderio transit ad aliud.

Ad Ludouicũ regē frācorũ. Epistola. CCLV.

LVdouico dei gr̄a excellentissimo regi Franco-
rũ. B. Clareuallis uocat⁹ abbas fidelis suus: sa-
lutē à rege regũ, & dño dominātiũ; ipsi & dile-
ctæ eius, & filijs eius. Regna terræ & iura re-
gnorum, tunc sanè sana suis dñis atq; illesa persistunt: si
diuinis ordinationibus ac dispositionibus nō resistunt.
Cur dñe irasciť furor tuus cōtra dei electũ: quē tua quo-
q; sublimitas suscepit & ꝑelegit: tibi quidē in patrē, filio
autem tuo in Samuelē? Armať regia indignatio nō planè
in extraneos: sed in semetipsam & suos. Non mirũ si iuxta Iacob.1.
scripturā ira uiri iustitiā dei nō operať: q̄ ꝓpriæ quo uti-
litatis, sed indignitatis, sed salutis facit sæpe ut nec mani-
festũ oībus aduertas periculũ, sentias damnũ. Colligitur
cōsiliũ. Quid in hoc detrahiť regiæ gloriæ, regni utilita-
tibus? Ibi uniuersæ ecclesiæ cōmendabitur ac rememo-
rabiť excellētiæ uestræ prōpta & specialis deuotio: ꝙ re-
gum primus aut certè inter primos rabiei persequētium
eandē matrē uestrā strenuissime & christianissime defen-
dendo obuiastis. Ibi gloriose ab ingenti illa multitudine
debitæ gratiæ referentur uobis: ibi à milib⁹ sctōrum ora-
bitur pro uobis & uestris. Aliàs aũt quàm sit hoc tēpore
necessari⁹ conuentus episcoporũ, null⁹ ignorat: nisi qui
dur⁹ corde matris eccl'iæ angustias nō attēdit. At calor,
inquiunt, nimius est: quasi nos glacialia corpora habea-
mus. An corda nobis magis congelata sunt: & nemo est
qui iuxta prophetā cōpatiatur super cōtritione Ioseph? Amos.6
Sed hæc aliàs. Nunc autē ego minimus in regno uestro,
sed dignitate, non fidelitate: dico uobis; non expedit uel-
le impedire tantũ & tā necessariũ bonũ. Nec desunt eui-
dentes causæ quibus id manifestũ facere possem: quas &
nunc proferre in medium ad manũ mihi est: nisi ꝙ sat ar-
bitror dictum sapienti. Tamen si quid ex apostolicæ au-
thoritatis rigore processit: unde se meritò esse turbatam
celsitudinis uestræ serenitas arbitratur: qualiter hoc ip̄m
reuocetur aut tēperetur ꝓut oportet ad honorē uestrũ: fi-
deles uestri qui adhærent, totis uiribus eniteť. Interim
nos quoq;, si quid possumus, non dissimulabimus.

Ad dominum papam Eugenium.
Epistola. CCLVI.

NOn est leue uerbũ quod sonuit: triste satis &
graue est. Et cui triste? Imo cui non triste? So-
li filij iræ iram non sentiunt, nec tristantur tri-
stibus: sed lætantur & exultant in rebus pessi-
puer.2 mis. De cætero communis tristitia est: quia communis est
causa. Benefecistis iustissimum zelum nostræ Gallicanæ
ecclesiæ collaudando & corroborando authoritate lite-
rarum uestrarũ. Non est (dico uobis) in causa tā genera-
Nota. li & tā graui tepide agēdum: sed nec timidè quidē. ¶Legi
apud quēdā sapientē. Nō est uir fortis cui non crescit ani
mus in ipsa rerũ difficultate. Ego aũt dico: fideli homini
magis & inter fl[illegible] gelia fidendum. Intrauerunt aquæ usq;
ad animā Christi: tacta est pupilla oculi eius. Exerēdus est
nunc uterq; gladius in passione domini. Xp̄o denuo pa-
tiente, ubi & altera uice passus est. Per quem autē nisi per
uos? Petri uterq; est: alter suo nutu, alter sua manu q̄ties
necesse est euaginandus. Et quidem de quo minus uide-
Ioan.18 batur, de ipso ad Petrum dictum est. Conuerte gladium
tuum in uaginam. Ergo suus erat & ille: sed nō sua manu
utiq; educendus. Tempus & opus esse existimo ambos
educi in defensionem orïētalis ecclesiæ. Cuius locum te-
netis: zelũ negligere non debetis. Quale est hoc, princi-
patum tenere, & ministeriũ declinare? Vox clamātis. Ve-
nio Hierosolymā iterũ crucifigi. Ad quā uocē etsi alij te-
pidi alij & surdi sint: successori Petri dissimulare nō licet.
Mat.26 Loquetur & ipse. Et si oēs scādalizati fuerint: sed nō ego.
Nec terrebiť dānis prioris exercitus: quib⁹ magis resar-
ciendis operā dabit. Nunquid ideo non debet facere ho-
mo quod debet, quia de⁹ facit quod uult? Ego uerò pro
tantis malis, tanquā Christianus & fidelis meliora spera-
bo: & omne gaudiũ æstimabo ꝙ in uarias tentationes in-
Iacob.1 cidimus. Reuera panem doloris comedimus: & potati su
mus uino cōpunctionis. Quid diffidis amice sponsi: qua-
si non more suo uinũ bonum seruauerit usq; adhuc beni-
Iohn.2 gnus & sapiēs spōsus? Quis scit si conuertať & ignoscat
de⁹, & relinquat post se benedictionē? Et certè sic opari,
sic iudicare

sic iudicare superna diuinitas solet, scienti loquor. Quan
do aũt magna bona mortalibus prouenerũt, quæ nõ ma
gna præuenerit mala? Nam ut cætera taceã: nõnne illud
unicum & singulare beneficiũ nostræ salutis p̃cessit mors
saluatoris? Tu ergo amice sponsi: amicum te ĩ necessitate
ꝓbato. Si triplici illo amore de quo tuus interrogatꝰ est
p̃decessor, tu quoq; toto corde, tota aĩa, tota uirtute Xp̃m
diligis ut oportet: nihil reseruabis, nihil dissimulabis in
tanto periculo spõsæ eius: sed quicquid habes uiriũ, quic
quid zeli, q̃cqd solicitudinis, quicq̃d authoritatis, quicqd
ꝑtãtis, impendes. Singulare ꝑiculũ, singularẽ exigit ope-
ram. Fundamentũ cõcutit: & tanquã imminẽti ruinæ, to-
Ioã.21. tis est nisibus occurrendũ. Et hæc ꝓpter uos: fidẽter qdẽ:
sed fideliter dicta. De cætero uerbũ illud qđ iã (ni fallor)
audistis, quõ uidelicet ĩ Carnotensi conuẽtu (quonã iudi
cio satis miror) me quasi in ducẽ & principẽ militiæ ele-
gerũt: certũ sit uobis nec consilij mei, nec uoluntatis meæ
fuisse uel esse: sed nec possibilitatis meæ (quãtũ metior ui-
res meas) ꝑuenire usq; illud. Quis sum ego ut disponã ca
strorũ acies, ut egrediar ante facies armatorũ? Aut qd tã
remotũ à ꝓfessiõe mea, etiã si uires suppeterẽt, etiã si ꝑitia
non deesset? Sed neq; hoc meũ est uestrã docere sapiẽtiã:
nostis hæc oĩa. Tñ obsecro ꝑ illã charitatẽ qua mihi spe-
cialiter debitor estis: ne me hũanis uolũtatibꝰ exponatis:
sed sicut singl'ariter uobis incũbit, diuinũ cõsiliũ perqui-
ratis: & operã detis, ut sicut fuerit uolũtas ĩ cælo, sic fiat.

Ad eundẽ pro fratre Philippo. Ep'la. CCLVII.

EST negociũ qđ cæteris nõ miscemꝰ: quoniam
cæteris ampliꝰ tangit & angit nos: & eget sin-
gulari propriæ precis instãtia. Philippꝰ noster
cum se exaltauit, humiliatus est: sed cum se hu-
Matx.7 miliauit, non est exaltatus: quasi utrunq; pariter dominꝰ
non dixisset. Rigor est: sed sine dispẽsatiõe. Iudiciũ: sed si-
ne misericordia. Multi (qđ negandũ non est) sic mensura
uerũt: sed nullus ita sibi uoluit mẽsurari. Si aũt in qua mẽ
sura mensi fuerimus, remetiet nobis: erit ꝓfecto iudicũ si-
Lucæ.16 ne mĩa ei qui nõ fecerit mĩam. Capax est uester apostolatꝰ
rei utriusq;: & zeli scilicet, & miseratiõis. Et honos quidẽ
maiestatis iudiciũ diligit: sed absit ut ad p̃iudiciũ mansue
tudinis. Quãquã dispẽsator ille cuiꝰ laus est in euangelio,
elegit potiꝰ fraudẽ facere suo dño, quàm ꝓxĩo nõ misere-
ri. Deniq; pro centũ nũc q̃dẽ octoginta, nũc uero q̃nqua
ginta redhibuit. Iuste laudatꝰ est: qui dño suo rerũ maluit
quàm personarũ iacturã facere. Et q̃a dignꝰ est q̃ sic opať,
mercede sua: uno tali ope quos ille retinuit seruos, iste si-
bi fecit amicos. Quid facimꝰ? Videmur ĩtrasse causam, nõ
porrigere precẽ. Non expedit ita. Si ꝑgimꝰ ista dicere: iu-
diciũ ꝓuocamꝰ, nõ mĩam. Nulla mihi fiducia in argumen
tationibus istis, nõ plꝰ quàm in telis aranearũ. Frustra ia
cit rhete ante oculos pẽnatorũ. Noui quàm ualidiora ua-
leãt mihi r̃ńderi: præsertim à tali ingenio. Quãobrẽ arma
mea p̃ces pauperũ sunt: & abundamꝰ in gñe isto. His ce-
dat necesse est machinis turris fortitudinis et si alias in ex
pugnabilis. Nõ repellet pauperum preces pauperũ pater
pauꝑtatis amator: Qui nã isti? Nõ sum solus: & si solꝰ, for
tasse præsumere possem. Oẽs filij uestri q̃ mecũ sunt. & q
mecum non sunt, mecũ tamen sunt in hac supplicatione.
Quis numeret eos? Solus sanè frater Philippus excipiť,
q̃ nec postulat, nec petit postulari: & an uelit, ignoro, ma-
gis quod ipse est elegit abiectus esse in domo dei sui. Sed
nec nos quidẽ pro homine, sed ꝓ ordine postulamꝰ: cui di
spensationẽ in eo factam nõ parum profuturã confidimus

Ad eundẽ pro fratre Rualeno. Epistola. CCLVIII.

IN ueritate comperimꝰ Rualenũ nostrũ nedum
requiescere in quo positꝰ est: sed nec aliquãdo
requieturum confidimꝰ. Quãobrẽ opꝰ est ma-
turato remedio, nõ solum illi, sed & mihi. Vror
dico uobis: quãdiu ille in scandalo est. Nolite mirari hoc
una anima sumꝰ: nisi ꝙ ego mater, ille filius: nam patris in
eo cessi uobis & nomen & authoritatẽ. Solus qui trãsfun
di non potuit: mihi remansit affectus; qui me excruciat.
Mater autem nõ potest obliuisci filij uteri sui. Id me fuisse
quis dixerit: ego adhuc esse sentio. Clamat matrem pectꝰ
triste: & continuus dolor cordis mei pro eo. Quæritis de
quo querar? De me. De uobis mihi queror: sed uobis.
Ego ego sæua & pia mater proprijs uisceribus non peper
ci ut castificarem cor meum in obedientia charitatis, im-
molaui de sinu meo chari pignoris hostiam: & non in an-
garia fateor: sed in uolũtate mea parui uoluntati q̃ quos
uult angariat. At ille non ita. Renitebatur; quamuis fru-
stra plane angariatus tam à me quàm à uobis. ¶ Nunqd e-
go timere potui tãta obstinatione semp renisurũ? Pij cor
dis est cedere importunitati: quæ ad id quod oportet ad-
duci non patitur. Alioquin inuitum tenere, ad quod in-
uitus tractꝰ est durum pro illo: fructuosũ nemini ẽ. Porrò
occupare locũ, & nõ facere fructum: nec loco expedit, nec
uos decet, nec nos. Nemo (ut ait beatꝰ Ambrosiꝰ) inuitꝰ
benefacit, etiam si bonum est quod facit: quia nihil ꝓdest
spiritus timoris, ubi non est spiritus charitatis. Obsecra-
mus itaq; per uiscera misericordiæ dei nostri exhibete ui-
scera patris, & infantem, dũ adhuc uiuit, remittite ad ube
ra matris: cuius fortassis hic totus languor est ꝙ sit præ-
propere ablactatus. Melius enim uiuere sinitur, quàm di-
uidetur. Quæ utilitas in sanguine eius? Vnũ scio, non pa-
tris nõ matris illa uox erit: nec mihi nec tibi sit, sed diui-
datur. Hoc uos fortè nõ timetis, q̃a nõ creditis prouẽtu-
rũ. Sed scriptitatiões & musitatiões frequẽtissime ueniẽ-
tes in manus nostras, plenæ sunt timore isto: minitantes
hominis fugam: & diuisionem uel potius diruptionẽ nõ
modo á uobis, sed & à nobis.

Ad eundem pro eodẽ. Epistola. CCLIX.

ET si quid aliquando uolui quod uelle me no-
luistis: mãsuetudinis uestræ dignatio eo me ꝓ-
uocat: ut quod uultis, non modo uelim: sed &
auide uelim. Placet uobis ut frater Ruálenꝰ ab
bas sit apud sanctũ Anastasiũ: & mihi. Placuerat & ante:
sed quia nimis ille nolebat: placitum in non placitum ue-
nit. Porrò uestro beneplacito non cõueniente rursum ut
iustũ est, nõ placitũ in placitũ reddit. Experiri licet. Factũ
est qđ p̃cepistis: nõ quia p̃cepistis: sed quia uoluistis. Ex
uolũtate ergo: & non quasi ex tristitia, uel ex necessitate
executio maturata mandati obediẽtiã ꝓbat de uolunta-
te stilus interrogeť. Si cõtentus non forem mandatũ face
re: nõnne iuxta uerbũ dñi seruus inutilis essem, soluẽs de
bitũ? Nũc aũt q̃a adieci uelle: iam non seruus, sed filius.

Ad Abbatem Rualenum. Epistola. CCLX.

SAtis superq; affixit nos absentia tua Ruálene
charissime: sed longe magis comperta tua tristi
tia turbati sumus. Etenim iustius te quàm no-
stram de te desolationẽ seu destitutionem plan
gere nobis uidemur: & desolatio quidem non parum dã-
nosa: & non parum molesta: nempe tam dulci filio, tam uti
li fratre, tam necessario adiutore. Verũ quò uerius ista de
tua amabilitate memoramus, eo affectuosius compatimur
merori tuo: pluris multo habentes tuum incommodum
& longe ægrius ferentes: quàm nostrum damnum. Deni-
que non dissimulauimus, non quieuimus, non siluimus,
tentantes super hoc deum penè usq; ad irritandũ summũ
& sanctũ põtificẽ: ut quomodocũq; uel cũ nostro pericu-
lo te reuocaremus. Sed q̃a adhuc frustrati sumus in cun-
ctis molitionibus & conatibus nostris: supernis tandẽ iu
dicijs uel fatigati cedentes: & dantes potẽtiæ manus: q̃m
qđ uolumus nõ uallemus: id uelle cogimur qđ possumꝰ:
Tu igitur frater charissime & desiderantissime cõfortare
in dño & noli iam contra stimulũ calcitrare: ne dum pun-
geris tu, plurimi q̃ te in dño plurimũ amant, pariter cõpũ
gantur. Parce tibi & nobis, qui tuo amore nec ipsi nobis
pepercimus. Magis autem induere fortitudine; cõfidens
& sciens q̃a gaudium domini fortitudo tua. Induere læti
tia salutari: ut & nos de tua iocunditate lætantes, hilarem
datorem diligenti deo: tum pro tua pace: tum pro nostra
consolatione laudes & gratias referamus.

Ad dominū papam Eugenium pro quodam pau
pere abbate. Epiſtola. CCLXI.

VNus de militibus templi uoluit monachari in
ordine noſtro: nec defuerūt de noſtris qui ei in
tali uolūtate aſſentirent. Sed cum nō auderent
eū in ſuis clauſtris recipere, qm̄ nō licebat: oc-
culte eum duxerunt ad quādā abbatiam quæ dicitur ual-
lis, mandantes & ſuggerētes abbati, ut nigrū habitū de
alio ordine monachorum faceret ei tradi: & ſic eum reci-
perēt: nr̄mq; illi darēt. Et factū eſt ita. Res nobis innotuit
& per nos delata ad capitulum eſt, capituli decreto frater
ille foras miſſus eſt. At fratres de tēplo minime hoc contē-
ti, literas nihilomin⁹ à ueſtra maieſtate ep̄o cathalaunēſi
attulerūt: qb⁹ abbatē ſc̄ti Vrbani (nā is eſt q militi habitū
tradiderat) ab introitu eccleſiæ ſuſpenderet: donec ſe ue-
ſtro cōſpectui præſentaret. Inde eſt q abbas de uallibus
quo rogāte ille hoc fecit, nil mali ſuſpicat⁹: compulſus eſt
in magna anxietate animi fratrē latorē p̄ſentiū mittere ad
pedes m̄iæ ueſtræ: ut qui per eum intricatus eſt, per eum
expediatur: ſi tm̄ hoc tam ipſe quàm etiam nos alij filij ue-
ſtri, à ueſtra ſancta paternitate potuerimus promereri.

A eundē p monachis Moſonieſib⁹. Ep̄la. CCLXII.

NOn poſſum deeſſe denuo dn̄o Remēſi i petitio-
ne ſua: p̄ſertim cū digna ſit exauditu. Rogam⁹
proinde & oī inſtantia ſupplicam⁹ pro paupe-
ribus monachis Moſonēſibus, ut ab opp̄ſſio-
ne quā ſuſtinent, ſicut per latorem præſentiū noſſe poteri-
tis, citius liberētur: & ab eis iniuriæ ſiue calumniæ mali-
gnātiū in manu ueſtra ualida propulſentur. Hoc enim eſt
pro quo pauperes de longe miſerunt clamantes ad uos.
Iam quale reſponſum à uobis oporteat reportari: doceat
uos amantiū tā iuſtitia quàm pauptas: & p̄fati uiri qui p
eis interuenit, & uos non parū diligit, reuerentia.

Ad eundē pro abbate Caziacenſi. Ep̄la. CCLXIII.

POrrexerā preces, cū poſſem fortè iubere: & me
putauerā exauditū. Sed qa cōperi non ita eſſe:
mihi uideor nō iā ſimpliciter fore cōitercq; pe-
tendū: ſed clamandū in uociferatiōe. Neq; em̄
tenuiter ſeu æquanimiter fero repulſam: quā hacten⁹ ex-
pertus nō ſum. Facite itaq; qd̄ debetis, facite qd̄ ſoletis:
ſi ā conſuetudo debitorē uos fecit, facite inquā, etſi nō qa
rogamini, certè qa iubemini. Itaq; reuertimini ad iudiciū
nec em̄ iuſtitiæ uidet̄ eſſe, ut uir religioſus & amicus, no-
ſter & fili⁹ ueſter abbas Caziacēſis qd̄ iuris eſt monaſterij
ſui p̄datis pp uerbū incaute à ſe icōſulteq; platū & abſq;
eccleſiæ ſuæ aſſenſu. Quāquā etſi illi uerbo oīno ptinacit̄
adhæreat aduerſarius, utpote iuſtitiæ nō cōfidens: iuſto
ut putamus iudicio p̄dicto abbati nō debebit obeſſe. cum
uiri illi in quorū cōniuētia res poſita eſt nō concordaſſe,
ſed potius diſſenſiſſe ſciant̄. Ex hoc credim⁹ qa nō contri-
ſtabitis nos: neq; conturbabitis. Sic deus lætificet animā
ueſtrā: ſic uos ab oī perturbatione cōſeruet, pater aman-
de & honorāde ſi oībus ſeruis xp̄i, ſed nobis ſpecialiter.

Petr⁹ Cluniacenſis abbas ad Bernardum abbatē
Clareuallenſem. Epiſtola. CCLXIIII.

FOrti ac ſplendidæ monaſtici ordinis imo toti⁹
eccleſiæ dei colōnæ, domino. B. Clareuallis ab-
bati: Petrus humilis Cluniacēſis abbas ſalutē
quam repromiſit deus diligētibus ſe. ¶ Si lice-
ret: ſi dei diſpoſitio non obſtaret: ſi in hoīs poteſtate eſſet
uia eius: maluiſſem chariſſime btitudini tuæ nexu indiſſo-
lubili adhærere: quàm uel principari inter mortales alicu-
bi uel regnare. Quid ei? Nónne regnis oīb⁹ terrenis præ-
ferri à me deberet grata nō ſolū hoīb⁹: ſed & āgelis ipſis
cohabitatio tua? Cōciuē te illorū ſi dixero: licet nōdū ſpes
i rē trāſierit: p miſericordis dei grām mēdax nō ero. Si pla-
nè mihi datū fuiſſet uſq; ad ultimū ſpm̄ tecū hic eſſe: dare-
tur fortaſſis poſthac & ubi eſſes etiā perpetuo eſſe. Quo
em̄ currerē niſi poſt te: tract⁹ odore unguētorū tuorū à te.
Qd̄ qa ſemp nō dat̄: utinā ſæpe daret̄. Et qa nec illud eſt:
utinā ſaltē frequēter uideā miſſos à te. Et hoc quoq; quia
raro cōtingit: uolo ut uel in p̄xio ſc̄titas tua amātē ſe per
ſuū nūciū uſq; ad octauas dn̄i mecū māſurū uiſitet: i quo
tuus ut mihi uidet̄ ex pte, & me⁹ ex toto ſpūs requieſcit. Vi-
debo te ſc̄tē frater i illo: audiā te p illū: & q̄dā q̄ ſecreto no-
ta fieri uolo ſapiæ tuæ, mādabo p ipm̄. Sāctæ aiæ tuæ ſc̄tis-
q; ſub regimine tuo oīpotēti dn̄o ſuiētib⁹: me noſtroſq;
quātis poſſum p̄cib⁹, quāta poſſum deuotiōe cōmendo.

Ad Petrum Cluniacēſem abbatē. Ep̄la. CCLXV.

QVid facis ô bone uir? Laudas pc̄tōrē: miſerum
beatificas. Reſtat ut ores ne inducar in errorē.
Inducor aūt ſi tantis delectatus p̄conijs, igno-
rare me cœpero. Propemodum id mihi cōtige-
rat uiſis literis beatitudinis tuæ, & beatificationis meæ.
Quàm btūs nūc eſſem, ſi uerbis beari poſſem? Beatum tm̄
me dixerim: ſed fauore tuo, non meis laudibus. Beatum
q diligor à te: q diligo te. Quanquā & hāc mihi dulcē li-
cet buccellam liquādā arbitror: nec oīno plenis, ut aiūt,
buccis addmittendā. Miraris cur hoc? Nēpe non uideo i
me unde tm̄ diligi meruerim: preſertim à tanto. Scio autē
qa plus iuſto uelle diligi: minus eſt à iuſto. Quis mihi det
tātæ hūilitatis inſigne, tā imitari poſſe quàm ammirari?
Quis mihi tribuat ſc̄tā & deſiderata p̄ſentia tua: nō dico
ſemp: nō dico ſæpe: ſed uel ſemel in anno frui? Puto quia
nulla uice reuerterer uacu⁹. Nō iquā fruſtra cōſpicerē uir-
tutis exēplar: diſciplinæ ſummā: ſpeculum ſc̄titatis. Qd̄ ēt
min⁹ uſq; adhuc à Xp̄o didiciſſe me fateor, nō incaſſum ſi-
de oculata p̄cipere, quàm ſis & tu mitis & humilis corde.
Verū ſi tibi p̄go facere qd̄ à te mihi factū q̄ror: & ſi ūitatē Tob.
dicā: ueritatis tm̄ legi nō cōcordabo in q̄ legit̄. Quod tibi
nō uis fieri, alij ne feceris. Itaq; iam rn̄deam⁹ petitiūculæ
ur̄æ: q̄ ep̄lam cōcluſiſtis. Is quē mitti uobis iubetis, modo
mecū nō ē: ſed cū dn̄o. Altiſſiodorēſi: & ita ifirm⁹, ut ſine
nimio icōmodo, nec ad nos uſq; poſſe adhuc uenire dicat̄.

Ad Sugerium abbatem ſancti Dioniſij in obitu
eius conſolatoria. Epiſtola. CCLXVI.

CHariſſimo & intimo amico Sugerio dei gratia
abbati ſancti Dioniſij: frater. B. gloriā quæ ab
intus eſt: & gratiā q̄ deſuper uenit. ¶ Hō dei ne
trepides exuere hominē illū q̄ de terra eſt, illū
qui te deprimit uſq; ad terrā: & conatur deprimere uſq;
ad inferos. Iſte eſt q uexat, q onerat, q oppugnat. Quid ti-
bi & terrenis exuuijs: q ad cælū iturus ſtola gloriæ mox
indui habes? Præſto eſt: ſed uiſtito nō dabit̄. Veſtire no-
uit illa: non ſuperueſtire. Suſtine ergo patiēter, imo liben-
ter accipe nudus & nō ueſtitus inueniri. Deniq; & deus
ipſe uult ueſtiri: ſed cum nudus eſt, non cum ueſtitus. Hō
dei nō reuertet̄ ad deū: niſi is q̄ de terra eſt, & terra eſt, in
terrā ierit. Hi em̄ duo hoīes ſibi inuicē aduerſant̄: nec erit
pax donec ab inuicē ſeparentur. Et ſi pax fuerit, non erit Ezech.
pax dn̄i: nō erit pax cū dn̄o. Nō es tu de illis qui dicunt
pax, & nō eſt pax. Te expectat pax illa q̄ exuperat oēm ſen-
ſum: te expectant iuſti donec retribuatur tibi: te expectat
gaudiū dn̄i tui. Et ego quidē chariſſime uehementer affi-
cior ante uidere te: ut bn̄dictio morituri ueniat ſup me.
Et qm̄ nō eſt in hoīe uia ei⁹: nō audeo unde cert⁹ nō ſum
pro certo polliceri: ſed qd̄ nōdum uideo quō poſſum, ſa-
tis ago ut poſſim. Fortè ueniā: fortè nō ueniā. Sed quod-
libet horū ſit: dilexi à principio, diligā ſine fine. Fidenter
dico, nō poſſum p̄dere ſic dilectū uſq; i finē. Nō mihi pit,
ſed præit: cui⁹ aiæ aīa mea adhæſit glutino q nō diſſipa-
bit̄, & uinculo qd̄ nō dirumpetur. Tm̄ memēto noſtri cū
p̄ueneris quo nos p̄uenis: ut & nobis cito det̄ uenire poſt
te, & ad te p̄uenire. Interim tm̄ nullaten⁹ putes qa tua dul-
cis memoria recedat a nr̄a, etſi p̄ntia, dolētib⁹ ſubtrahat̄.
Quāquā potēs eſt de⁹ te adhuc nobis donare rogantib⁹,
ſeruare indigētibus: quod utiq; non eſt diffidendum.

Abbati Cluniacenſi. Epiſtola. CCLXVII.

FIlius ueſter frater Galther⁹ factus eſt & noſter:
ſm regulā illam, oīa mea tua ſunt: & tua mea.
Nō ſit minus familiaris qa cōis: ſed ſi eſt quod
poſſit alia grā, ſit familiarior atq; acceptior ut
mihi: quia

mihi:quia uester est:sic uobis quia noster est.

Ad dominum papam Eugenium pro fratribꝰ de corona. Epistola.CCLXVIII.

ALij uereantur maiestatem in uobis: & tremulis
labijs ac digitis qđ ad rē pertinet, uix ad id un-
quam longis ambagibus anfractibusqꝫ perue-
niant. Ego certè utilitatē uestram, & honorem
uestrū tantūmodo attendens, rem ut est unde & aperte ili
co aperio, & sine cūctatiōe & obuolutiōe tanquā uni no-
strū:apostolico qđ opus est intimare non uereor. Subre-
ptū ē uobis, & grauiter:qđ nō dibiꝰ affirmauerim. Quis
uobis suggessit hoīem de ambitiōe notatum, cōuictū, cō-
denatū, ad ecclesiasticā cogere dignitatē? Quasi non satis
per se ipse se ingerere uoluisset. Nónne is est quem sanctæ
memoriæ Lābertꝰ ep̄s dep̄hēsum in maleficijs detestādis,
q ipse stimulāte ambitiōe perpetrarat:nō solum à gradu ī
quo erat, sed à spe totius promotiōis solēniter ut debuit
degradauit? Nō est nisi reuocare sn̄iam. At ꝓpter anxieta
tē sc̄tōrū fratrū de corona q ꝓ hoc clamēt ad uos, & ob re
uerentiā ep̄i sc̄ti & docti q in hac re author extitit:sed pro
Psal.4. pter cōsciētia (cōsciētiā dico ur̄am, nō alteriꝰ) unū restat
(ut hoc & ꝓ mea cōsciētia inferā) irascimini & nolite pec
care. Peccatis enim si nō irascimini tanti suggestori mēda
cij:tam indigne sententiæ subreptori.

Ad eundem. Epistola.CCLXIX.

SErpens decepit me. Homo uersipellis & uersu-
tus, iustitiæ inops, audiētiā fugitans, propriæ
conscientiæ inimicus, fraternæ incubans iniu-
Tob. riæ, nesciēti mihi literas ꝓ se ꝑ dn̄m Beluacen-
sem elicuit. Quid enim ille à me non obtineret? Si nō uul
tis ultra modū onerare consciētiā meā:nil lucretur subre-
ptiōe dolosus:nec de literis nr̄is opprimat īnocētes. Quā
quā ne hoc qdā mihi satis fuerit:nisi & pœnā portet quā
meruit subreptor malignissimus, & auarissimus exactor.

Ad eundem. Epistola.CCLXX.

QVi tentant nos:non dormitāt, neqꝫ dormiunt.
Quomodo nūc de nouo ꝑsecuti sunt in monti
bus, insidiati sunt in deserto? Cartusienses tur
bati sunt. Turbati sunt & moti sunt sicut ebriꝰ,
Math.13 & propemodū oīs sapiētia eorū deuorata est. Scias domi
ne mi, inimicꝰ hō hoc fecit. Quid dico fecit? Et adhuc fa-
cit. Adhuc fiduciā habet ut de illa sc̄titas influat in os eiꝰ.
Esca eiꝰ electa:nosti optime. Quosdā iā p̄uaricatores con-
stituit:alios quos p̄ se expugnare nō poterat, ꝑ illos īpu-
gnat bello domestico & intestino. Ab ipsa fundatiōe loci
& ordinis nō est auditū ut qs exiēs, sine satifatiōe recipe-
retur. Qui male exierāt, peius reintrauerūt addētes præ-
uaricationē. Quid putas pr̄ sancte illi facturi sunt quorū
Ezech. Psal.73. egressio in transgressione:regressio in supbia est? Et nunc
superbia eorū ascendit:semper. Exultāt in re pessima quā
egerunt:insultāt iniuriā patientibus. Vicere:triumphāt:
Psal.9. prior iā nō est prior. Dū superbit impius, incenditur pau
per Exire etiā uult:nō pōt uidere destructionem ordinis
sui. Et iam exisset:si solus exire potuisset. Qui prior neces-
se est ut bonꝰ sit, nā quorū innititur consilio:audiuimus á
bonis bonos esse. Videsne clementissime pater quantum
subreptū sit tibi? Nihil ne dignū recipiet subreptiōis au-
thor? Si bene te noui, portabit iudiciū quicūqꝫ est ille.
Venerunt ad te in uestimētis ouiū:in habitu sc̄tō:species
decepit te. Qui mirū? Et tu hō es. Sed iam prodita in lu-
3.Re.17. cē fraude, exurgat zelus, & partes suas uiriliter exequať
aduersus malignātes. Nō ueniat aīa tua in consiliū eorū,
dissipetur cōsiliū Achitofel. Teip̄m custodi. ¶Nō est pa-
ris periculi, scientiæ subripi, & zelū dormire. Illđ excusat
ignorātia:hoc negligētia inexcusabile facit. Fortè ascen-
Psal.7. dat ex aduerso, & aliud ꝑsuadere coneť. Mentiať iniqtas
sibi:& non dn̄o meo. Nā & ueritas & res sic se habet. Nil
uerò iocūdiꝰ, nil iustiꝰ ī iudicijs ur̄is, quàm cū se istiusmo
di occasio præbet, si q nocere uoluit, cadat ipse in foueam
quā fecit, & conuertať dolor eius in caput eiꝰ, & in uerti-
cē ipsius iniqtas eius descēdat. Zelus dn̄i mei faciet hoc.
Et priorabiť iterum (ut confido) qui prior fuit:ut nō glo
rietur oīs iniqtas. Alioquin (qđ nō frustra timemus) ni-
si prior restituať ī gradu suo:ordo nō diu erit ī statu suo.
Inspiret deus uobis paternè accipere ista, & respondere,
bona ad nr̄am oīm cōsolationē:qui ualde desolati sumus
& afflicti sup̄ uires. Dn̄s Cistertiensis deseruit nos: plaga
magna in ordine. Mihi uerò duplex incūbit mœroris ra-
tio:qui in uno hoīe & patrē amisi & filiū. Et nunc habemꝰ
pro eo dn̄m Gozuinū bonæ uallis abbatē. Sit beneplaci-
ti uestri confortare eū literis apl'icis:& qđ de eo factū est,
uestro roborare fauore. Nostis eum:& nō est ei apud uos
opus cōmēdatore, quē satis cōmēdat uita sua:& sapiētia si
bi data à deo. Dominus Valentinus cōualet:& ubi ualet
operať bona. Propterea amatores boni diligunt eum:&
ipse diligit bonos. In hoc apparet quia bonus est. Vestrū
est tales deligere & fouere. Puer uester plus solito infirma
tur, guttatim defluit, fortè minime dignꝰ qui occidať se-
mel. & cito ingrediatur ad uitam.

Ad comitē Theobaldū. Epistola.CCLXXI.

SCitis qa diligo uos:sed quātū, nouit deus me-
lius quàm uos. Me quoqꝫ diligi à uobis nō du
bito:sed ꝓpter deū. Quē si offendero, nō eritꝙ
me diligere debeatis: cum iā nō fuerit in causa
deus. Quis eñ ego sum, ut de me tantillo tātus princeps
curetis: nisi quādiu deū in me esse credis? Ergo ut offen Nota.
dā eum, fortassis nec uobis expedit. Offendo autem pro-
culdubio si facio quod requiritis. Nā honores & dignita
tes ecclesiasticas non ignoro deberi his qui eas digne ac-
ꝯm deum administrare et uelint & possint. Porrò eas acq-
ri paruulo filio uestro precibꝰ meis uel uestris: nec uobis
iustū:nec mihi tutum esse noueritis. Nam nec cuiquā uel
adulto plures in pluribꝰ ecclesijs habere licet: nisi dispen
satorie quidē ob magnā uel ecclesiæ necessitatem, uel per
sonarū utilitatē. Quamobrem si uobis uideť hic durꝰ ser-
mo:& placet quod cogitastis implere:parcite mihi, ī hoc,
nā uos satis (ni fallor) per uos & per alios amicos uestros
istud obtinere potestis. Ita nec uos minus quod uultis
efficitis:nec ego peccaui. Sanè Vuilhelmulo nostro cupio
bene per omnia:sed ante omnia deum: Hinc est ꝙ contra
deū nolo aliquid habeat, ne non habeat deum. Quod si
alius secꝰ uoluerit:nolo per me habeat:ne perdam & ego
deū. Vbi uerò emerserit quod ꝯm deū habere possit:pro-
babo me amicū:& operā meā si opus fuerit non negabo.
Apud amatorē iustitiæ in excusando eò ꝙ pro iustitia est:
nō multū mihi laborandū. Vos autem apud comitissam
per ea quæ uobis rescripsi:habete me excusatum.

Episcopo Laudunensi. Epistola.CCLXXII.

VEstri sumus. Si hoc scitis, imo quia non ignora
tis: lator præsentiū ꝑ uos uobis, & p̄ uos alijs
omnibꝰ quos offendisse uideť, efficaciter firmi-
terqꝫ recōcilietur. Alioquin offenditis, quē ue
strū nō negatis:qđ oīno facere nō audetis. Ex quo epari
cœpistis, nullā à uobis adhuc bn̄dictionē accepimꝰ: neqꝫ
sacculū, neqꝫ peram, neqꝫ calciamenta in pedibus.

Ad dn̄m papā Eugeniū. Ep̄la. CCLXXIII.

AMantissimo patri & dn̄o Eugenio dei gr̄a sum
mo pontifici, frater. B. Clareuallis uocatus ab-
bas, modicū id qđ est. ¶Vox turturis audita est
in capitulo nostro:exultauimꝰ, & delectati su-
mus: Planè eloquium castū:feruidū zelo:cautum scientia.
Spūs uitæ spirabat ī lr̄is, spūs uehemēs, intonās & incre-
pās, & æmulās nos dei æmulatiōe. Fateor nō facile dixe-
rim qd me ampliꝰ delectarit in illis:uestra benignitas, an
nostra utilitas:inclinata maiestas, an erecta hūilitas: mor-
dens seueritas, an mulcēs paternitas. Qui in nobis quan-
tulūcūqꝫ esuriebant iustitiā, refecti sunt:q minus, cōpūcti
sunt:q minime, cōfusi sunt. Ita quæso:ita iugiter faciatis.
Solicitudo quæ omnibus debetur:nullo modo his qbus
specialius debetur, subtrahenda est, sed propēsius exhibē
da est. Charitas benigna est dilatare se non minorare no-
uit. Colligat sane & alios:sed nobiscū. Nec alienū á uestro 1.Cor,13

apostolati: fauore eiusmodi q cũ apostolis loqui possunt.
Mat. 19. Ecce nos reliquimus oĩa & secuti sum⁹ te. Non sunt relin
quendi qui ipsi se reliquerũt. Pusilli domini sunt, in ipm
credentes: non deseret eos fidelis seruus & prudẽs: is præ
sertim cui credita uniuersitas est. Nẽpe uniuersitatis por-
Esai. 26. tio hi: & quidẽ pusillus grex: sed qui (ni fallor) meruerũt
patrẽ habere deũ: accepturi coronã gloriæ de manu dñi,
& diadema regni de manu dei sui. Nec eñ rapinã arbitrã-
tur esse se hæredes dei: cohæredes autẽ xp̃i. Deniq; audie
Luc. 12. runt: Nolite timere pusillus grex: quia cõplacuit patri ue
stro dare uobis regnũ. De his interim satis. Abbas trium
fontiũ bene plãtatus erat: utpote secus decursus aquarũ.
Vereor ego ne arbor bona facies fructũ bonum, explan-
tata faciat nullũ. Vidimus interdũ uitem in prima planta
tione fœcundã: in secũda sterilem. Vidimus lignum bene
plantatũ uirescere, transplantatum arescere. Grauiter pro
inde uulnerastis cor meum si non remittitis eũ: quia sum⁹
cor unũ & anima una. Qandiu diuisum erit: necesse erit
ut utraq; pars suo sanguine cruentetur. Heu, onus quod
ambo uix portabamus: quõ portabo solus subducto ba-
culo senectutis meæ? Si de me parũ est: moueat uos totius
ordinis plaga nõ parua: & ne spe incerti boni, tã certa in-
terim mala fieri uelitis. Quod si oĩno uobis ĩ eo cõplacuit
ut retineatis eũ: placeat obsecro cõmẽdatũ habere ipsum,
ac deinceps ad deũ leuare manus ut digneť idoneũ p eo
uirum prouidere domui illi. De cætero super his q̃ pro cõ
muni utilitate totius ordinis, & pro aliis quoq; negociis
eidem abbati dignum (imo & necessarium) iudicauimus
ad uos perferenda cõmittere: festinatũ exposcimus beni-
gnitatis uestræ responsum: sed responsum facti, nõ uerbi.

Abbati trium fontiũ cõtra nepotem episcopi Altissiodorẽsis Epistola. CCLXXIIII.

Pœnitet me scripsisse pro iuuene illo: & uelim si
fieri possit reuocari precẽ per quã uideor ap-
probasse iudicium amici super collata & male
collocata ab eo præpositura. Quod utiq; non
facio, nec feci unquã. Sed uicit me fateor ut sic scriberem
dilectio qua tenebar, uehementer astrictus auũculo adole-
scentis affectu grãdi nimis, sed minus spirituali in hac par
te. Vrgebat maxime plaga recẽs de morte illius. Videbar
leuitate usus, sed malo periclitari apud dñm meũ præcipi
tatiõe scribẽdi: quàm apud deũ suspicione mẽdacii. Quã
quã caute ac puide de præpositura scripsi, nihil ad ipsum:
q indubitãter scirẽ duos (ut memini) prædecessores eius
ipsam aliter ordinasse atq; alias & suo confirmasse preuile
gio. Tu autem si efficere potueris apud ipsum ut ecclesiæ
preuilegiũ, & priuilegio efficaciam reddat: bonum opus
operatus es. Vtinam à næuo sanguinis huius sanctũ pur-
garet episcopum, & adolescẽti in aliis prouideret.

Ad dominum papam Eugenium pro Altissiodorensi electione. Epistola. CCLXXV.

CVm primũ uobis pro Altissiodorẽsi eccl'ia scri
psi: de prima audierã electiõe: de secunda nihil.
Et ecce me ueluti prophetante, opprobriũ qđ
suspicatus sum, secutũ est: & timor quem time-
bam, euenit. Memẽtote quomodo actum sit Niuernis, &
uidete si non simili arte imo fraude nõ dissimili, eodemq;
authore, ut aiunt, & nunc secunda electio præsumpta est:
ut scilicet uno noĩato duos eiiciant, & sic demum tertium
quem uolũt subinducant. Miserũt & isti ad me ut pro sua
parte scriberem: & uisum est mihi mittere fratrem à latere
meo qui de utraq; certius actione cognosceret: nosq; cer
tificaret. Qui intrãs ecclesiã, & de omnib⁹ diligẽter explo
rans: testimonio oĩm q cõuenerãt, inuenit nullũ præsby-
terorũ p̃ter unũ, fratrẽ scilicet ipsi⁹ fratris Gaufridi. Hu
gonẽ: nullũ de diaconib⁹ præter Stephanũ solũ, ex parte
illa esse: exceptis his q authores extiterant psonis eccl'iæ,
cãtore, archidiacono, & ut dicebat thesaurario (neq; eñ
ipse p̃sens tũc affuit) Porrò in pte altera p̃ter alios ĩferio
ris ordinis diaconos nouẽ & p̃sbyteros undecim cõsenti
re duodecim⁹, q & archipresbyter est, p neutra parte uel
le se subscribere, p neutra scripsisse testabať: quãquã prio-
rẽ plus uelet. Sigillũ eccl'iæ p̃fatus Hugo tenebat, hõ nõ
pacis sed partis alienæ: nec cõsiderauit in tradẽdo qđ de
buit: sed quod uoluit. Sic se res habet. Et ego solita p̃sum
ptione unũ infero. Nec malitiam gloriari oportet: nec sa-
pientiã decipi decer: nec ecclesiã suspẽdi diutius expedit.

Ad eundem pro obitu episcopi Altissiodorẽsis, Epistola. CCLXXVI.

ADhuc suggero aliqd quod ante nõ tacuissem,
si ante mihi cõpertũ fuisset sicut nũc est. Adest
homo qui peccare fecit Israel: sctm̃ loquor epi
scopũ: qui cũ in morte aliquãtũ stupidus esset
& turbatus, iste eũ fecit mori penè intestatum. Cum enim
pauperibus & ecclesiis, aut nihil aut parum daret, nepoti
suo carnali adolescentulo seculari inutili, totum pene qđ
acqsierat mẽse ep̃ali: Stephano suggerẽte & solicitãte di-
misit. Aiunt septẽ eccl'ias & decimas & prata in propria
sylua ep̃i: insup qđ pudor est omni religioni, de mobilib⁹
aureos suos & proprias equitaturas: & cum minus illæ
sufficerent ad conficiendum iter, ut pro his firmandis ad
uos ueniret, iussisse tradi etiam monasterii equitaturas.
Quanquam quidam existimant ep̃m donationes istas ne
scisse: sed Stephanum fecisse & sigillasse quæ uoluit, & crẽ
dendum. Nẽpe & anno præterito in articulo ut putabať
mortis positũ ecclesiã quandã eidem nepoti donare fece-
runt: qđ donũ postea conualescẽs, sicut certissime compe
rim⁹, fecisse se minime recognouit. Quis deniq; credat ui
rum sctm̃ spiritalẽ si sapuit, si compos sui fuit, testamẽtũ ta
le fecisse? Quis uel secularissim⁹ hoc dixerit testamẽtũ sa-
cerdotis? Hæccine dispositio hominis sobrii & spiritalis
illius q oĩa diiudicat, & ipse à nemine iudicať? A quo eñ si
ita remãserit: siue in cælo siue interra iste nõ iudicabitur?
Tu ergo serue dei qui tenes gladiũ Petri: amputa cõfusio
nẽ opprobrii à religione: scandalũ ab ecclesia: crimẽ à per
sona: à spiritualiũ oĩm q eũ in spũ & nõ carnaliter dilige-
bant, & tuo ipsius corde amaritudinẽ & dolorẽ. Exurge
Phinees: sta & placa: ut saneť quassatio. Sta inquã inflexi-
bilis aduersus carnẽ & sanguinẽ: quo ariete murũ tuæ cõ-
stantiæ filii hui⁹ seculi pculdubio cõcutere conabunť. Ve
ra pietas est in auũculũ si sup hmõi extiteris impi⁹ ĩ nepo
tem. Et hoc scitote q uiros religiosos decanũ sancti Petri
Altiossiodorensis, & priorem sancti Eusebii tã p se quã p
abbate sancti Laurentii ob primã Altissiodorensis eccle-
siæ electionẽ paratos uenire ad uos: pars aduersa p comi-
tem Niuernẽsem detinuit. & deterruit ne uenirẽt. Siqui
dẽ comes ipse uocatis ad se denũciauit ne se ĩtromitterẽt
& minis grauissimis ac manifestis phibuit eos: sicut prior
ipse à p̃dicto abbate suo & fratre suo carnali & à decano
missus ad nos propter hoc ipsum: confessus & cõquestus
est nobis: rogans etiam per nos hoc ipsum innotescere uo
bis. Dixi & iterum dico: mementote quod factum est Ni-
uernis. Ordinatissimum est, minus interdum ordinate ali
quid fieri. Claues uestras qui sanũ sapiunt, alteram in di-
scretione alteram in potestate constituunt.

Ad eũdẽ p abbate Cluniacẽsi. Ep'la. CCLXXVII.

STultũ uidetur scribere ad uos pro dño Clunia
cẽsi, & ei quasi uelle patrociniũ ferre, quẽ oẽs
sibi patronũ habere desiderãt. Sed scribo etsi
nõ necessarie illi, satisfaciẽs tñ affectui Affectui
dico meo, nõ alterius. Ipso eñ quia corpore non possum,
prosequor, amicũ peregrinantẽ. Quis nos separabit? Nec
altitudo alpium, nec niuium frigora, nec longitudo itine
ris. Et tũc præsens sum in literis his assistens illi. Sine me
poterit esse nusquam. Debitor sum dignationi eius, per
quã dignus habitus sum assumi in id gratiæ. Sed debito
ipsa absolui gratia, quia necessitas in uolũtatẽ trãsiit. Ho-
norate uirũ, ut uerè honerabile mẽbrũ ĩ Xp̃i corpe. Vas
est in honorẽ (ni fallor) plenũ grãe & ueritatis refertum
plurimis bonis. Remittite eũ cum lætitia, quamplurimos
de suo reditu lætificaturũ. Dignemini eũ ampliori ut di-
gnũ est gratia, & ita ut de plenitudine eius oẽs eũ redie-
rit accl-

ritaccipiamus. Sanè si qđ petierit in nomine, dñi Iesu, nō debet apud uos pati difficultatē. Nam si nescitis, iste est q manus suas extendit ad pauperes ordinis nostri, iste est q de possessionibus ecclesiæ suæ quātū cū pace pōt suorū, libēter frequētercꝫ largitur ad uictū. In noīe Iesu cur dixerim, audite. Si eñ petierit (qđ suspicor, uereorcꝫ) dimitti à regimine monasterij, qs illū noscēs, ī noīe Iesu petere putet? Fallor si nō solito timoratior, si nō seipo melior factꝰ sit ex quo uidistis eum. Quanquā penè ab introitu suo in multis ordinē illū meliorasse cognoscit, uerbi grā ī obseruātia ieiunorū, silētij, indumētorū p̄ciosorū & curiosorū.

Ad eundē pro epo Beluacēsi. Epl'a. CCLXXVIII.

PEtitiōes filij uestri epi Beluacēsis quàm dignæ sint exauditu, nō est quod uos doceamꝰ: ipsæ satis per se paternis uisceribus uestris qđ dignū & iustū est, facile p̄suadebūt. Agimus tñ. Fouēdus est deuotꝰ iuuenis fauore paterno: & zelus bonꝰ quē pro sua ecclesia gerit, nō modo approbādus: sed & iuuandus. Sic seipso indies deuotior, feruentior, fortior fiet, cū uexationes & tribulationes q̃ nunquā desunt illi ecclesiæ à malis hoībꝰ, manu indeficiētis auxilij uestri sibi senserit è regione leuari. Petitionē fratris Arnulphi de maiole petimus exaudiri Magister. G. (hoc nomē nuncio) dicet eā uobis. Sed & quod petit abbatissa de paracleto, per ip̄m si dignamini scire potestis: & facere si dignum iudicatis.

Ad Henricum comitē. Epistola. CCLXXIX.

ABbas de Castellione uir religiosus Romā proficiscens, in die & nostri custodia sua oīa dereliquit: & ecce ministeriales Simonis homins de Bellefort abstulerūt porcos eorum. Maluissem dico uobis, ut nostros proprios rapuissent. A uobis requirimus illos. Ad hoc te constituit principem super terram princeps regum terræ, ut sub eo & pro eo bonos foueas, malos coerceas, pauperes defendas, facias iudiciū iniuriā patiētibꝰ. Si hæc facis, opus principis facis: & spes est ut tuum deus dilatare & roborare debeat principatū. Si nō, timendum tibi ne hoc ipsum quod uideris habere honoris & potestatis, auferatur (quod absit) à te.

Ad dominum papā Eugenium pro Altissiodorēsi negocio. Epistola. CCLXXX.

BEne facitis frequenti & benigno axauditu tempus breue quo hic sum, solando tædentē, pusillanimem erigēdo. Facitis etsi nō quod mereor ego, certe quod uos decet. Nō ꝙ ad usum propriæ uoluntatis tanta abuti benignitate delecter, paratꝰ, teste conscientia, tam æquo accipere animo quod negare, quàm qđ p̄stare placuerit. Volo mihi geri morē sicut & omnis homo: sed nō quod iustitiæ obuiet, quod ueritati præiudicet, quod uestræ denicꝫ displiceat uoluntati. Hoc pro eo, ne me suspicemini aut non aduertere beneficium, aut ingratū esse. Nūc quod res postulat audiat sanctitas uestra. Cū in me itur, leuis iactura est, & q̃ leuari facili queat resarcitu. Ego plagis cōsciētiæ meæ nullum iudico accommodatius medicamentum, probris & contumelijs. Nō est proinde ꝙ pro me mouear, homūcio omni opprobrio dignus & despectiōe. At uscꝫ in Xp̄m dñi malignatio forte peruenerit, nutat fateor patientia: & omnis penè cedit mansuetudo. Nūqd petiui à domino meo ordinari per me ecclesias, disponi episcopatus, creari episcopos? Aptū uidelicet instrumentum, formica plaustrū trahens. Voluistis hominē promoueri digne sanè (ni fallor) in quē nimirū quid dicant non inueniūt ne hi quidē qui contra uolunt. Innotuit quibus oportuit mysterium bonæ uoluntatis. Et mysteriū quidē publicatū est: fructu uerò uscꝫ adhuc & utilitate fraudamur. Quæritis quis fecit hoc? Homo pacis urǣ, ī quo sperabatis. Homo cui odio religio, cui oneri sapientia, cui terrori iusticia est: q dñi sui non est ueritus secretū prodere, euacuare decretum. Nec mirum qui se talem aperire non est confusus. Qui dū proprio concedit liuori, etiam uestræ reuerētiæ nō pepercit. Confusus sum ego: sed quæ cura? Non recuso cōfusionē quā mihi obedientiæ zelus inuexit. A me quidē nō trāsijt calix iste: sed per me planè uscꝫ ad nos pertransijt. In suggillatione ne dicam deprauatione datæ sententiæ: cui clarum non sit authorē tangi potius quàm denunciatorem? Cuius nō potuit infirmari persona, debuit ne infirmari p̄motio? Vnū est è duobus: aut stabit sermo quem à nobis egressum testati sumus: aut nos mendaces reputabimur, sicut iam reputamur. Sed melius uestrocꝫ dignius apostolatu, non gloriabitur in malitia qui potēs fuit in iniquitate. Obeditū tñ mādatū ex p̄te est, & parte maiori. Tribꝰ cōmissum erat: uno cōtēnēte, duobus consentiētibus, quid restat nisi ut uox uestra suppleat quod minus est? Et quidem tute hoc. Nō est quod timeatis à scandalo illorum de quibus dñs dicit. Sinite illos: cæci sunt, & duces cæcorū. Matt.15.
Quod reliquū est, lætabit populus, lætabitur sanior pars cleri, etiā ipse lætabitur rex, lætabitur denicꝫ oīs ecclesia sanctorum. Multa bona opera ostēdistis seculo nostro ex gratia quæ data est uobis. At nullū (ut arbitror) qđ magis pro gloria uestra faciat, quàm si sic feceritis. Testimonium perhibeo eis: ꝙ multos de religione noīauerint, nō religione delectati, sed impotētia: qui nō possint malignitatē eorū coercere, qui uim repellere nō sufficiāt, ut quorū sctītate nō amant, non sit ꝙ timeant potestatē. Comes Niuernensis uias p̄ris nō ambulat: aduersat tū huic, tum omi bono. Incubat terris boniscꝫ ecclesiarū, sicut leo paratus ad prædam. Paratus est recipere etiā saracenum aut quēpiā ex Iudæis ut isto careat, quod solus sibi uideat q malitiæ & caliditati eius resistere & norit & possit. Inde est ꝙ nōnullis clericorum minis & manifestis grauaminibus (ut nobis ipsi cōfessi sunt) silētium imposuit, ne pars aduersa de multitudine gloriet. Et ut breuiter qđ sentio exprimā, si iudicat operæpreciū in illo ep̄atu monasteria pauperari, ecclesias cōculcari, religioni illudi, ip̄am ep̄alē sedē cuius p̄cipue facultatibꝰ & possessionibus inhiat, in seruitutē redigi: Regniacēsis regnare nullatenꝰ p̄mittat. Vbi est etiā nūc spūs ille quē habuistis in negocio Eboracēsi? Nō sentiet illū qui simile opus tentauerit? Ecce is (sicut accepimus) in spū illius uenit, q curiā aduersum uos concitauit, si licuerit moliturus idipsum. De negocio dñi Lundēsis, reducimꝰ uobis ad memoriā. Causa dilationis sublata de medio, non est nisi ut fiat quod faciēdum erat. Et hoc addiderim, Habere bonum, iustum, & bonæ famæ cancellarium, apostolicæ dignitatis non modica pars est, apostolicæ amministrationis non paruum amminiculum est, apostolicæ conscientiæ non mediocris custodia est. Semper quidem notabilis constitutio perniciosa at post longam deliberationem etiam turpis.

Abbati Brunoni de Claraualle. Epl'a. CCLXXXI.

REctene irasceris tu modo? Non ut opinor. Cōuincunt te sermones tui, non dispositi in iudicio sed precipitati in perturbatione. Nam iudiciū quidē tale est. Meliora sunt uerbera amici, quàm oscula inimici. At ego sine causa uapulo inqs. Esto. Nihilominus tamen uerbera uerborum nostrorum amicabilem curam sonant. Parum dixi, paternam loquuntur solicitudinē. Itacꝫ si culpā nō habes, nihil te læsimus, propria excusatum conscientia. Si habes, tibi potius irascendum quàm mihi fuerat. Quereris ꝙ tibi nō credidi, quasi tu mi inde aliquid locutus fueris. Esto. Credidi querenti de te. Tibi quō credere aut decredere potui, q̄ dixeras nihil? Fac quod locutus es. Solue quod debes, quā ante poteris: ne fortè nō mō inter nos, sed & de nobis scandalū oriatur. De nobis aūt bñ senti, bene de te sentiētibꝰ, & nō decredentibꝰ, tibi, sicut perturbate loqueris, nesciens q̄d loquaris. Mea sunt uerba, meum loquuntur affectum.

Ad Ludouicū regē Francorū pro electo Altissiodorensi. Epistola. CCLXXXII.

VOlui ego unquā in aliquo imminui honorē regis, dignitatē regni? Deus scit: nec uestra ut cōfido conscientia id uobis respondet. Videte ne illi magis contra uos faciāt q electiones distur-

bant: ne sint in ecclesiis qui seruiãt regi: sed ipsis de ecclesiarũ redditibꝰ seruiatur. Ego ego electioni Altissiodorẽsi interfui. Cõcors fuit, quia clerici qui antehac in partes dissilierãt, sine contradictione nunc tandẽ deo miserante conuenerunt. Electũ bene nouimꝰ: testimonium ei perhibemus quõ bonus est. Neminem prorsus arbitror affuisse illi celebritati qui de assensu uestro dubitaret, cũ iam idẽ assensus uestris literis teneretur. Quis enim hoc uel cogitare posset, repetãdũ alterũ assensum, nec sufficere unum: præsertim ubi nulla ex tũc interuenit altera electio? Nunquid quoties dissenserint clerici, toties erit requirẽdus fauor regis? Nec rõ, nec cõsuetudo hoc habet. Deniq; nup si recordamini, in Suessionẽsi ecclesia quoties ad eligẽdũ clerici cõuenerũt, quoties dissenserũt, & infecto negocio discesserũt: nec tñ existio toties repetisse assensum uestrũ quẽ semel pmeruerãt. Ita est dñe mi rex: nõ est qđ debeatis reprobare factas electiões, qbꝰ ut fierẽt semel uos assensisse cõstiterit. Sed sunt aliqui q uos cõturbãt, & cõturbare nitunť ecclesias, sua lucra sectãtes: qđ q; grauiꝰ est, summi pontificis & serenissimi regis mutuã gratiã & amorem diabolico studio dirumpere moliẽtes. Absit hoc, iudiciũ portabũt quicũq; sunt illi, & rex semp faciet qđ bonꝰ rex: sicut hactenus fecit. Itaq; cito mãdenť iucundiora, ne diutius sedeat in tristitia ecclesia tãdiu iã uexata & afflicta. De persona nulla subeat suspicio: aut ego nimiũ fallor, aut fidelis erit, & regi bñplacitũ sup ea. Cõfido in dño quia nõ cõtristabitis multitudinẽ sctõrũ q sunt ĩ illo epãtu: nec me seruũ urm: q ut uerũ fatear, nihil xq unquã à uobis molestũ ptuli, quàm si ĩ hoc cõsilio (qđ nõ eueniat) pstiteritis.

Ad dominum papã Eugeniũ pro Gigniacensibꝰ. Epistola. CCLXXXIII.

Apud Cluniacũ occurrimꝰ Gigniacẽsibꝰ spe pacis. Pro qua laboratũ multũ, elaboratũ nihil. Nam totũ quatriduanũ laborẽ nostrũ, sola demum secuta est ruina spei. Repetita est iuxta tenorẽ literarũ uestrarũ dãnorũ resarcitio, restitutio ablatorum: sed incassum. Multũ uisum est ad eos, quia nocuerãt multũ: qppe ultra xxx. milia solidorum computatio facta est amissorũ. Siqdẽ abbatia una (ne p singula euagemur) tota destructa est. Cæterũ de tantis amissis, multa dimittere parati fuimus, cum illi tã minimũ obtulerũt, ut uenerabilis abbas Cluniacẽsis qui affectuosius quàm efficacius pro reformãda pace laborabat nec dignũ relatu iudicaret. Itaq; nõ prouenit cõpositio, quia reparatio tã ridicula offerebať. Dicebãt aũt: Quidẽ maligni de nřis totũ malũ fecerũt. Quid ad nos? Ipsi uiderint. Atq; id quoq; ridiculũ. Clarũ erat in tota regione, per hoĩes ecclĩæ hoc grãde facinꝰ ppetratũ, monachos quoq; affuisse quosdã consensisse oẽs, Nã q contradiceret malefactoribꝰ, neunũ quidẽ fuisse usq; ad hoc tps audiuimus. Deniq; ipse dñs abbas istiusmodi tergiuersatores palàm refellebat & cõuincebat: affirmãs iuste ab ecclĩa repeti, qđ p ecclĩã amissum esse cõstabat. Vltima expectať manus urã in eo qđ nõ nisi in manu ualida posse emendari satis superq; probatũ est.

Ad dñm papã Eugenium pro Remensi archiepõ & aliis personis. Epistola. CCLXXXIIII.

Dominus Sanson Remẽsis archieps uersať ĩ domo magni patrisfamilias tanquã uas in honorem. Si hoc scitis, seruato honorẽ eiꝰ, honorem ecclesiæ eius. Si bene noui uirũ, quò magis honorabitis eũ, eò plus honorabitur deus per illũ & in illo. Dominus Attrebatẽsis hõ simplex & rectꝰ, & adhuc permanens in hũilitate sua, nõ est opus ut per aliũ plus humilietur, ne perdat authoritatẽ, ac per hoc & utilitatẽ. Hanc si dignũ ducitis, date ei uos: qa suo studio nũquam habebit, utpote sui magis qđ in se est mediocritate cõtẽtꝰ. Est q aduersať & extollitur: is planè ut humileť, epõ opꝰ est;
Iaco.4. & eidẽ ipsi nõ minus. Supbis resistere, & humilibus dare
Ioan.12. gratiã, familiare est dño uestro: & audistis eũ dicentẽ, Qui mihi ministrat, me sequať. Abbas de Avvecurt bonꝰ homo est sm bonitatem suam respondeatur ei. Exaudiatur pro necessitatibus suis & contra eũ nõ audiatur apostata Betuniensis decanus uolũtate epi & assensu aduocati bonam rem pro ecclesia sua in ecclesia eadem cõstituit, bonũ est ut uestra authoritate firmetur. Similiter & p decanis Suessionensi & Cameracensi rogamus ut digne preces eorum exaudiantur. Periclitati sumus in falsis fratribus, & multæ literæ falsatæ sub falsato sigillo nostro in manꝰ multorum exierunt: & quod magis uereor, etiam usq; ad uos dicitur falsitas peruolasse. Hac necessitate abiecto illo, nouello quod cernitis de nouo utimur, continente & imaginem nostram & nomen. Figuram aliam tãquã ex nostra parte iã nõ recipiatis, nisi fortè pro epõ Claremontis: cui sub altero sigillo literas dedi, cum necdũ istud haberem.

Ad eundem pro Odone abbate sancti Dionysii. Epistola. CCLXXXV.

Pro ecclesia sancti Dionysii & pro persona Odonis abbatis, etsi nemo alius scriberet, ego scribere nõ dubitarẽ. Causa bona est, & neutra ex parte nutans: ecclesia nobilis, & abbas boni testimonii est. Illud orbi, hoc nobis qui uicini sumus notissimum est. Ad hæc & is & illa specialis res uestra est. Pro his omnibus uel solus (ut dixi) si opus sit, scribere nõ confundor. Nunc uerò tales mecũ scribũt qbꝰ minime decrederetur etiã me non scribente. Ipsi sunt quorum manꝰ satis superq; tractauerũt pe uerbo hoc. Ecce hi sciũt qd fecerit abbas, & quod sciũt loquũť. Secure pdeũt porrectæ à nobis pces pro eo tã indubitatis fultæ testimoniis. Securus uestrã solicitudinẽ p uestra ipsius proprietate solicito & cõpello, nempe in uasa nequiter, uexata atrociter. Rogo, obsecro leuate manũ, extendite brachiũ, opponite scutũ. Gladius Petri defendet patrimoniũ Petri. Frustra quidã insurrexerunt in hominẽ quẽ fama publica satis excusat, imo celebris commẽdat opinio. Boni uidelicet filii, qui patris uerecunda tã curiose scrutati sunt, nescio q̃ incomperta omnibus crimina somniantes. Stupent qui audiũt ad subitam & inopinatã criminationẽ. Erubescũt, qa nũquã dictꝰ fuerat sermo huiuscemodi de Odone. Sancti Dionysii abbas nequaquã sub modio latet. Sup candelabrũ stat: & si ut uelit nõ possit dissimulare qđ est. Et lumẽ eiꝰ, ut fumꝰ eiꝰ, ab oĩbꝰ uideať necesse est. Nũqd isti lynceos in eũ oculos intenderunt, uidentes q̃ nemo adhuc uidere alius potuit? Suspecta fateor mihi horũ delatio est. Magis autẽ incredibilẽ reddit unus illorum noĩe Raymũdus, qui (ut aiunt) caput est huiꝰ attẽtatæ malitiæ, hõ (ut cõperi) palàm loquax, clam susurro, anxiè ambitiosus, adulatorie blandus, totus cõpositus ad fallendũ, ad perturbãdũ non minꝰ. Notaui sub pelle ouina lupũ, ac cereis dissignaui indiciis, q; iã aut mordere nõ audeat, aut nocere nõ ualeat.

Itẽ ad eundẽ p eodẽ. Epistola. CCLXXXVI.

Si susurrationes & subreptiones præualuerint aduersus abbatẽ sancti Dionysii, mundus ego sum à sanguine eiꝰ, qui scripsi ĩ alia uice aduersus malignãtes, uerũtñ quam accusationẽ afferũt aduersus hoĩem illũ? An q; nõ inueniũt qđ accusent Et quõ si recte isti eũ accusant, excusatur à uicinis oĩbusq; recto sunt corde? Accusať q; debita multa fecerit, ipignorauerit terras, dilapidauerit bona, quasi hæc uel necessariis uel iustis ex causis nõ potuerint cõtigisse. Mandauit nobis de his uniuersus conuentus illius ecclesiæ, & per fidelẽ personã testatꝰ est aliter quàm uobis dicta sunt se habere. Verũtñ inquirať: nã certius de his oculus, quàm iuramẽtũ fidẽ faciet: & si ita fuerint quẽadmodũ isti maliciose cõponũt, quoquomõ acciderint, abbas nõ excuseť. Si nõ fuerint: delatores nihil de falsitate lucreť. Insimulãt eũ de morte hoĩs: si se purgare nõ põt, moriatur. Q̃quam quis non uideat nec uerisimile esse, ut quem pauloãte de morte eripuerat: in mortẽ tradiderit. Qua fronte hæc audẽt insusurrare nobis: qui uiderũt & cognouerũt zelũ abbatis in liberatione illorũ qui prius homicidiũ perpetrauerãt: & in ultione eorũ q sanguinẽ pximi ulti erãt? Postremo si bñ nossetis istos: posset pfecto sufficere ad decredendum qui

dum quicquid non accipitis nisi per eos. Adsit deus sanctæ menti uestræ: ne quid illi lingua dolosa aduersus innocentiam subripere possit.

D. Hostiensi ꝑ eodē abba. Ep'la. CCLXXXII.

DOminus abbas sancti Dionysij accusat̃ ab iniquis hominib⁹: sed à bonis omnibus qui in ecclesia & in circuitu eius sunt, excusat̃. Pro quo tanto affectuosius rogamus charitatē uestram: quāto meliorem de eo & habuim⁹ & habemus æstimationē. Stet pro eo ũra benignitas etsi nō, quia amicus noster est: certè qa nec uera sunt nec uerisimilia quæ imponũtur ei. Si grauatus est debitis: causa euidens fuit tp̄is ipsius: quāquā ferè nulla sint debita, ad id quod īpositũ est. De terrarũ distractiōe euidēs falsitas cōprobat̃. Nā de morte G. ne ipsos quoq; aduersarios reor eum potuisse habere suspectum: quippe qui eundē. G. & suos omnes conclusos ab hostibus, ab ipso mortis articulo multo quidē labore eripuit. Pro his oībus maximeq; pro Raymundi non incognita nobis uersutia attentius rogamus, ut abbatis innocentiam uestra solicitudo teneatur.

Ad Andream auunculum suum militem templi Epistola. CCLXXXVIII.

LIteræ tuæ quas nouissimæ transmisisti: inuenerunt me lectulo decumbentem. Accepi eas obuijs manibus: libenter legi: libēter relegi: sed libenti⁹ te uidissem. Legi in illis desideriũ tuum uidendi me: legi & metum tuum pro periculo terræ quā dominus sua præsentia honorauit: periculo ciuitatis quā suo sanguine dedicauit. Væ principibus nostris. In terra dñi nihil boni fecerũt: in suis ad quas uelociter redierũt, incredibilem excercent malitiā: & nō compatiũtur super
Hier. 4. contritione Ioseph. Potentes sunt ut faciant mala: bonũ
Psal. 93. autē facere nequeũt. Cōfidimus aũt quia nō repellet dñs plebem suam, & hæreditatem suam nō derelinquet. Porrò dextera domini faciet uirtutem: & brachium suum auxiliabitur ei: ut cognoscāt oēs quia bonum est sperare in domino, quàm sperare in principib⁹. Bene facis formicæ te cōparans. Quid eñi aliud quàm formicæ qq; terrigenæ & filij hoīm sum⁹: rebus inutilibus atq; inanib⁹ insudantes? Quæ aũt abũdātia hoī de uniuerso labore q̊ ipse laborat sub sole? Ergo ascendam⁹ sup solem, & conuersatio
Psal. 117. nostra in cælis sit: iam mēte præcedētes quo sumus & corpore secuturi. Ibi mi Andrea, ibi fructus laboris tui: ibi retributio tua. Sub sole militas: sed sedēti super solem. Hic militantes, inde donatiua expectemus. Merces militiæ nostræ nō de terra: non de deorsum est: procul & ab ultimis
Lucæ. 6. finibus ꝓciũ ei⁹. Sub sole penuria est: super solē abũdātia est. Mensurā bonā & cōfertā & coagitatā & supeffluentē dabũt in sinus uestros. Desideras me uidere: & de meo ut scribis arbitrio desiderij tui pendet effect⁹. Nā mādatũ super hoc meũ te indicas expectare. Et qd dicā tibi? Et cupio ut uenias: & timeo ne uenias. Ita īter uelle & nolle positus, coarctor è duob⁹: & quid eligam, ignoro. Vnum ne uidelicet tuo satisfaciā desiderio & meo pariter, an credā
Gen. 32. magis celebri de te opinioni: qua terræ ita pernecessarius prædicaris, ut de tua absentia nō mediocris illi desolatio imminere credat̃. Itaq; quod mandare nō audeo: opto tñ ut te uideā antequā moriar. Tu melius id uidere & cognoscere potes, si quo modo sine dāno & sine scādalo illius gētis uenire possis. Et fieri posset ꝙ aduēt⁹ tuus oīno nō esset inutilis. Fortè fauēte deo nō deessent qui te sequerēt reuertētem ad subueniēdum ecclesiæ, dei, qm̃ omnib⁹ notus es & dilectus. Potest facere deus ut & tu cum sancto patriarcha Iacob loquaris. In baculo meo transiui Iordanē istum, & ecce cum tribus turmis regredior. Vnum dico: si uenturus es, ne tardaueris, ne fortè uenias & nō inuenias. Ego eñi iam delibor: nec puto me longũ facere super terram. Quis mihi tribuat tua in uoluntate domini amabili & dulci præsentia uel paululum refrigerari priusquam abeā? Reginæ scripsi sicut uoluisti: & gaudeo de bono testimonio quod ei perhibes. Magistrum & fratres uestros omnes de templo, necnon & eos de hospitali: per te in domino salutam⁹. Inclusos quoq; & sanctos omnes ad quos opportune loqui poteris, per te in dño salutātes: eorum nos oꝛonib⁹ cōmēdam⁹. Esto ꝑ me ad eos. Girardũ nr̃m q̄ ī domo nr̃a aliqñ cōuersat⁹ est: & nũc ut audiuimus ep̄s factus est: & ipsum affectu magno deuotissime salutamus.

Ad reginam Hierosolymorum. Epistola. CCLXXXIX.

DIlectæ in christo filiæ. M. reginæ Hierosolymitanæ. Ber. Clareuallis uocat⁹ abbas, misericordiam à deo salutari suo. ¶ Miror ꝙ à multo iā tēpore non uidimus literas tuas: nō solitas salutationes habuimus. Quasi nos obliti simus antiquæ tuæ erga nos deuotionis: quàm in multis probauimus. Audiuimus fateor nescio quæ sinistra, quæ etsi non pro certo credimus, doluimus tñ siue ueritate siue mēdacio tuā aliquatenus decolorari opinionē. Sanè īteruenit Andreas charissim⁹ auũculus meus, cui in nullo decredere possumus: scripto suo nobis significans meliora: ꝙ scilicet pacifice & mansuete te habeas, sapienter & consilio sapientiũ te & tua regas, fratres de tēplo diligas: & familiares habeas, periculis imminentib⁹ terræ ſm sapientiā tibi à deo datā salutaribus cōsilijs & auxilijs ꝓuide & sapienter occurras: talia prorsus talia decent opera mulierē fortē humilē uiduā, sublimē reginā. Neq; eñi quia regina es, indignũ tibi uiduā esse: quod si uoluisses, non esses. Puto ꝙ & gloria tibi est ꝑcipue inter xp̄ianos, nō minus uiuere uiduā quàm reginā. Illud successionis est, hoc uirtutis. Illud tibi ex genere, istud ex munere dei. Illud feliciter nata es, hoc uiriliter nata es. Duplex honor: alter ſm seculũ, alter ſm deum: uterq; à deo. Nec paruus tibi uideat̃ honor uiduitatis, de
quo apostolus: Honora, inquit, uiduas, quæ uere uiduæ 2. Co. 8.
sunt. Habes certè penes teipsam familiare cōmonitorium
apostolicæ iterum salutaris sententiæ: qua doceris ab eo Thim. 5.
prouidere bona nō tñ corā deo: sed etiam coram hominibus. Corā deo ut uidua: corā hoīb⁹ ut regina. Attēde reginā, cui⁹ digna indignàue nō pñt latere sub modio. Sup cādelabrũ sunt, ut appareant omnibus. Memento uiduā cui iam nō est quod uelit placere uiro: ut soli possit placere deo. Beata es si saluatorem ponas tibi murum ad protectionem consciētiæ: & antemurale ad repulsionē infamiæ. Beatam īquam si ueluti desolatam & uiduā totam te deo
regendam commiseris. ¶ Alioquin bene non regis si bene Mat. 12.
non regeris. Regina austri uenit audire sapientiā Salomonis, ut regi disceret, & sic regeret. Et ecce plusquam Salomon hic: Iesum loquor: & hunc crucifixum. Huic te committe regendam: huic docendā quomodo regere debeas. Disce tāquā uidua ꝙ sit mitis & hũilis corde, disce tāquā regina, ꝙ iudicet in iustitia pauperes: & arguat in æquita
te pro mansuetis terræ. Ergo cum cogitas dignitatem, at Matt. 11.
tende & uiduitatē, quia ut pure apud te quod sentio pro Esaiæ. 11.
feram, nō potes esse regina bona si bona nō fueris uidua. Quæris unde bona uidua æstimetur? Ex hoc profectò qd' apostolus dicit. Si filios educauit, si hospitio recepit si san
ctorum pedes lauit, si tribulationē patiētib⁹ subministra 1. Tim. 5.
uit, si omne opus bonum subsecuta est. Si hæc facis, beata es: & bene tibi erit. Benedicat te dñs ex Sion eximia ī domino filia: & omni ueneratione digna. Ammonitio præmissa est, prosecutio iam à uestra dignatione expectatur. Occasio data est: excusatio iam non admittitur, si non renouata à nostra per te familiartas familiaribus deinceps à uobis uerbis & literis frequētetur.

De Iordano cardinali, domino Hostiensi. Epistola. CCXC.

PErtransijt legatus uester de gente in gentē, & de regno ad populum alterum: fœda & horrenda uestigia apud nos ubiq; relinquens. A radice alpium & regno Theutonicorũ per omnes penè eccl'ias Frāciæ & Normaniæ & circũquaq; circuiēs usq; Rothomagum uir apostolicus repleuit non euangelio, sed sacrilegio. Turpia fertur ubiq; commisisse, spolia

ecclesiarum asportasse, formosulos pueros ī ecclesiasticis honoribus ubi potuit promouisse: ubi non potuit uoluisse. Multi se redemerūt ne ueniret ad eos. Ad quos peruenire non potuit: exegit & extorsit per nūcios. In scholis, in curiis, in triuiis, fabulā seipsum fecit. Seculares: religiosi omnes male loquuntur de eo. Pauperes & monachi & clerici conquerūtur de eo. Homines quoq; suæ professionis: ipsi sunt qui magis exhorrent & famam eius & uitam. Hoc testimoniū habet & ab his qui intus & ab his qui foris sunt. Nō sic dominus Ioannes Paperons, nō sic: cuius laus est in ecclesia, quippe honorificātis ubiq; ministeriū suum. Legite literas has domino meo. Ipse uiderit quid de tali homine faciendum sit: ego liberaui animam meam. Dico tamē præcipitatione qua soleo. Bonum est ei si purget ipse curiam suam: & si liberet conscientiam suam. Decreueram ista tacere: sed uenerabilis prior montis dei ad hoc me impulit & animauit ut scriberē. Et scitote minus me dixisse, quàm publice prædicatur.

Ad dn̄m papam Eugeniū pro ecclesia sancti Eugendi Iurensis. Epistola. CCXCI.

SAncti Eugendi nobile monasterium, olim diuitiis & religione famosum: si uera sunt quæ dicūtur, prope interitū est. Nec decredēda omnia. Domos uicinas nobis, uobis notas, pertinentes ipsum, partim iam destructas, partim in dies destrui cernimus & dolemus. Quæ in mēbris uidem⁹, hæc & his grauiora de capite fama nunciante percepimus. Sed nunquid debeo ego nūc malorū uobis quorū nō est numer⁹ retexere narrationem? Lator præsentiū monachus præfati monasterii, & Archegaudus prior, homo nobis ab antiquo pro sua honestate & religione dilectus: poterunt uobis intimare quæ plenius norunt etsi non oīa. Quis enim hoc posset? Tot & tanta pro certo, quæ apostolicam securim etsi dissimulātē, etsi dormitantē: mirū si nō surgere & ferire cōpellant. Ego liberaui aīam meā, sed nō sufficit, nisi & monasteriū liberet. In manib⁹ uestris mors & uita illi⁹.

Ad quēdā qui ausus ē nouitiū dehortari à ꝓposito. Epistola. CCXCII.

ETsi ignot⁹ nobis facie: sed nō fama. Ipsa referēte didiscimus q͂ sis homo sapiens, & ſm seculū honoratus. Voluit autem dilectus filius meus Petrus, cui & notior & familiarior sanguinis affinitate uideris, ut tibi scriberem: imo rescriberem. Tu enim scripseras illi: & utinam ut te decuisset: & illi expediret. Nō sic fecisti. Nouū Christi militem ausus es dehortari á seruitio domini sui. Dico tibi est qui quærat & iudicet. Non sufficiebant tibi peccata tua: nisi te & alienis inuolueres, & rursum ad peccata quod in te fuit pænitentē iuuenem reuocares: & sic ſm duritiam tuam & cor impœnitens thesaurisares tibi iram in die iræ? Quasi non satis eū per se tētet diabol⁹: nisi tu iuueris illū, homo Christianus, dux ei⁹ & notus eius. Tu quidē illi serpentē alterum: sed nō tibi ille alteram Euam exhibuit. Tuis impulsus est manibus, sed non euersus: fundatus est eñ supra firmā petram. Veruntamen nō reddimus tibi uicem, sed uincimus in bono malū: orantes pro te: optantes tibi meliora, & meliora scribentes. Primo quidē quia sapiēs diceris, ut quod diceris uere⁹ sis, mitto te ad uerum sapiētem qui ait: Noli prohibere eum qui pōt benefacere, si uales & ipse benefac. Habes tp̄s faciēdi. Sed quādiu habiturus? Quātulum superest uitæ tibi præsertim iam senescentis? Vapor est ad modicum parēs: & deinceps exterminabitur. Si sapis, nō ueniet super te illa maledictio. Vidi stultum firma radice, & statim maledixi pulchritudini eius. pulchre stultū pseudo sapientem uerus sapiens appellauit: sciens sapientiam huius mūdi stultitiam esse apud deum. O utinam saperes, & intelligeres, ac nouissima prouideres. Saperes quæ dei sunt, intelligeres quæ mundi sunt, ꝓuideres quæ inferni sunt. Profectó inferna horeres, superna appeteres, q̄ sunt ad malū contēneres. Multa suggerit anim⁹ imo sp̄us loq̄t ibi de salute animæ tuæ: sed donec rescripto noueri tuo

Proer. 3.

Iob. 5.

1. Cor. 3.

Deu. 31.

qualiter ista acceperis: non edificiam ultra, ne fiam onerosus cui decætero uolo esse amicus, & adiutor (si uolueris) ad salutem. Dilectam nobis in chisto uxorem tuam per te licet immeritam salutamus.

Petro abbati de Cella pro monacho Caziacensi q̄ trāsierat apud Clarāuallem. Epistola. CCXCIII.

VNde mihi scripsistis: ita respōdeo uobis. Molestiam domini Caziacensis nulli arbitror molestiorem esse quàm mihi. Sed puto uos non latere uoluntate & præcepto ipsius iam ex longo illum monachum factum nostrum: & mihi ipsum obedientiam promisisse, & me curam illius suscepisse. Quoties extunc uolentem uenire repuli: uenientem remisi: recordari facile non est. Tandem modo ueniens me nolente remāsit & nullo modo ei persuadere reditum potui. Dicebat aūt quia si nos eū proiiceremus, iturū se longius, & nullaten⁹ rediturum. Sed nec sic assensum meum habens, imo & cōtra consiliū meū intrauit. A quo utiq; introitu salua conscientia eum prohibere non potui: nec proiicere possum, utpote (ut dixi) iam olim in meam receptum curam, & de quo reddyturus sum rationem. Diu fateor periculum hoc conscientiæ meæ dissimulaueram propter molestiam boni illius hominis: & adhuc dissimulassem si meo iste consilio quoquo modo acquiescere uoluisset. Quæ cū ita sint: uestrum est cōsolari hoīem, delinire tristitiā eius: excusatū me habere de tam rationabili causa. Postremò ipse quoq; (ut scitis) in pēdulo est: & sæpe cogitauit relinquere domum suam. Quod si uellet nūc affectui mācipare, ego non prohiberē, pro eo q͂ in ea nō sine magna anxietate uerset.

Ad dominum papam Eugeniū pro episcopo Cenomanensi. Epistola. CCXCIIII.

ADest ep̄s Cenomanensis. Ipse est (si nescitis) de cuius ueritate & honestate nullus dubitat: nisi qui bene nō nouit hoīem. Mihi q̄dē ab ineūte iuuētute sua notus & dilect⁹: est tā pro memoratis uirtutib⁹, quàm ꝑ aliis bonis morib⁹ suis. Si q̄d aliud paternitati uestræ de eo insusuratū est: aut ego falor, aut ille mentit⁹ est in caput suū. Audite eū: & cū plenitudine gratiæ uestræ remittite. Deceptus sum eñ si bene nō fuerit collocata. Abbas Vindocinensis qui specialiter uester est, rogamus ut & ipse specialē inueniat gratiā: & rationabilis eius petitio haud difficilē assequi mereatur effectum. Dn̄s Andegauensis mittit nuncium suum: & per se & per nos aliquid petens. Exaudiatur & ipse pro iustitia sua: & non exaudiatur cōtra eū susurro mēdax. Dignum est eñ ut qui omnibus uiuitis: omnibus pro meritis ualeatis.

Domino Henrico cardinali pro eodem episcopo Epistola. CCXCV.

SIc tibi q̄si mihi scribo: & hoc quoties tibi scribo. Vbi eñ tu es, me esse confido: quippe quē tāquam meipsum diligo. Si me tu æque diligis (imo quia diligis) uide ne dominus Cenomanensis ex te quod in te est in aliquo redeat contristatus. Aliquin ego contristarer in homine quem satis pro sua honestate diligo, & à te diligi uolo.

Dn̄o Hostiensi pro eodem. Epistola. CCXCVI.

QVidam clericus dicitur aures domini mei circūuenisse, aliquid cōtra ep̄m suū & nr̄m amicū pro sua cupiditate molitus. Si mei cura est uobis, imo iustitiæ dei, date operam ut nihil lucretur de suo mendacio susurro malignus: nec lædatur in aliquo innocens episcopus & fidelis amicus

Abbati Arremarensi pro fugitiuo monacho. Epistola. CCXCVII.

LAtor præsentium ad petitionē nostram dudū susceptus in consortium uestrum, stultitia & leuitate sua reiecto habitu sancto à uobis exiit. Sed quia ductus pœnitentia (ut uidetur) redire cupit, & se iterū recipi humiliter petit: petimus & nos ut iterum recipiatur, pœnitentiq; amore dei & nostro introitus & habitus non negetur.

Ad dn̄m

Ad dominum papam Eugenium, de Nicolao, Epistola. CCXCVIII.

NIcolaus ille exijt à nobis: qa non erat ex nobis Exijt autem fœda post se relinquēs uestigia. Et ego longe ante hoīem nouerā: sed expectabam ut aut deus eū cōuerteret: aut instar Iudæ ipse se proderet. Quod & factū est. Preter libros, denarios, & aureos multos, in ipso exitu ei⁹ inuēta sunt sup eū sigilla tria: unū eius ꝓpriū, alterū prioris, tertiū nostrū, ipsumq; nō antiquū, sed nouellū: qđ & ob ipsius dolos & furtiuas subreptiōes mutare nuper coactus fuerā. Hoc em̄ est qđ uobis tacito noīe scripsisse me memini: qa uidelicet periclitati sumus in falsis fratribus. Quis possit dicere ad quā multas personas sed noīe meo me ignorante, quæ uoluit scripsit? Quis mihi det ut ipsa curia uestra ad purū purgetur fæce mēdaciorū ei⁹? Quis mihi det ut uel eorū innocētia qui mecū sunt, satis ualeat excusari apud circunuentos & præuentos impudētissimis eius mendacijs? Vobis quoq; aliquoties in eadem falsitate scripsisse, & non semel partim cōuict⁹, partim & confessus est. De turpitudinib⁹ ei⁹ qbus terra sordet, & factæ sunt oībus in parabolam: supersedeo polluere labia mea & uestras aures. Si ad uos uenerit (nam hoc gloriatur: & amicos se habare confidit in curia) mementote Arnaldi de Brixia: quia ecce plusquam Arnaldus hic. Nullus perpetua dignior inclusione: nihil ei perpetuo silentio iustius.

Comiti Engolismensi pro fratribus de Brixia. Epistola. CCXCIX.

NOlite mirari si grauis nobis uidet̄ tam grādis reddit⁹ q de terra illa Brixiæ à fratrib⁹ nostris exigit̄: qa tale aliqd nō cōsueuim⁹. Nā multas fecimus abbatias: & nulla illarum tali subiacet exactioni. Sed qa uos ita uultis, & deus plus acceptat uolūtariū bonū quàm coactum: sustinemus iuxta cōuētionē quam fratres nostri uobiscū fecerūt: donec deus meliorē uobis inspiret uoluntatē: quod nō diffidimus. Decætero diligite eos, fouete, defendite, manutenete: quia tūc securius stabitis ante tribunal Christi, si pauperes ei⁹ habueritis uestri dilectores, & pro uobis intercessores.

Blesensi comitissæ Epistola. CCC.

SI quando in uos filius uester uis⁹ est excessisse, doluimus & dolemus nō minus excessum filij, quàm matris iniuriā. Qđ t̄n & ipsum excusabile est in adolescēte filio. Nempe delicta iuuētu
Gen.8. tis, ipsa quæ cōmisit excusat ætas procliuior. An nescitis quia proni sunt sensus hoīs ad cogitatiōes in malum ab adolescētia? Cōfitendū mutatū iri in melius patris meritis & eleemosynis. Propterea insistēdum magis magisq; uotis & precibus ad deū pro eo: quia etsi ille minus interdū quem debuit filialē affectū exhibuit: mater tamen pro suis uisceribus maternū deserere non debet sed nec ualet affectū. Nunqd potest mater obliuisci filij uteri sui? Et si il
Esai.49. la, inquit, oblita fuerit: ego t̄n nō obliuiscar tui. Oremus & ploremus corā dn̄o: ut deus tantæ indolis iuuenē, probitatis paternæ imitatorem (quod nō diffidimus) sua faciat pietate. Agendū cū eo in spiritu lenitatis, blandisq; obsequijs: quia sic melius ad bona opera ꝓuocabit̄: quàm si irritationibus & increpationibus exasperet̄. Ita sanè de eius cita lætaq; mutatione posse lætificari confidim⁹ cor uestrū & nostrū pariter. Quidni ego totis cupiā uisceribus quotidie seipso fieri meliorē? Vtinā qualem inueni in me talē semp in oēs inueniā. Quid em̄ quantū ad nos unquā uolui, & nō fecit? Retribuat illi dn̄s. Cæterū pro uobis, sicut sæpe petistis, sæpe put: oportuit & monui & monebo.

Santiæ sorori imperatoris Hispaniæ, Epistola. CCCI.

QVod factum est de receptione Tholdanos monasterij, sciatis per me non esse factum: utpote absentem & ignorātem quid fieret. Factū aūt per nostros nō nego: consilio t̄n multorū religiosorum, epi conniuentia, & assensu, nobilis quoq; dn̄æ quæ locum illum in propria possessione fundauit petitione & uoluntate publice ut accepimus, & nihil in abscondito factum. Existimabant autem se libere posse suscipere locum quem in dei libertate & sine alterius ecclesiæ subiectione fundatum ipsa quæ fundauerat, asserebat: & priuilegia (ut aiunt) præ manibus erant. Cæterū quia Caracenses fratres factam sibi in hoc iniuriam (ut scribitis) conqueruntur: nec audientes Salomonem qui ait. Noli Prou.3. prohibere eum qui bene uult facere: si potes & ipse bene fac: nobis in tam sancto opere contradicunt: & quoniam 2.Tim.2 seruos dei non oportet litigare: consilij nobis fuit ad uestrum potissimum consiliū causam remittere: ut uestra authoritate & opera omnis inepta & iniusta (ut aiunt) calūnia cōquiescat: & ordo in domo dei receptus ad eius gloriam & uestrā ipsius salutem deinceps in pace permaneat. Nam & frater Niuardus qui multū gratulatur de uobis, satis in hoc de uobis confidere monuit: tum ꝓpter uestrā erga nos specialē deuotionē: tum etiam propter bonam quam audiuit à nobis de hoc ipso promissionē. Si autem uestris (quod nō credimus) salutaribus monitis aut consilijs cōtradictores illi acquiescere nolunt: tunc duorum iudicio episcoporū ad quos duo illa loca iure parochiali pertinere noscuntur, omnis inter eos controuersia terminetur. Quodq; ab eis iudicatū siue constitutū cōcorditer fuerit, uestrū erit ratum habere: & decætero firmiter manutenere. Si timetis deū, non patiemini impediri tantum bonū: nec bonā illam mulierem frustrari à desiderio suo: nec fratres illos suæ deuotionis priuari fructu: nec deum denique tam accepto sibi reformati ordinis sacrificio defraudari. Obsecramus uos & pro nouella uestra plātatione (illos loquor de spina) ut eis uiscera misericordiæ exhibeatis: quatenus uestro beneficio sustentati, in seruitio dei & suo ordine perseuerent.

Legatis apostolicis pro archiepiscopo Moguntino. Epistola. CCCII.

DOminis & patribus reuerendis apostolicæ sedis legatis, puer sanctitatis eorum Bernardus Clareuallis uocatus abbas, per omnia deo placere, & gratos fructuosæ suæ legationis manipulos reportare. ¶ Etsi corpore remoti, sed affectu & bona uoluntate uobis appropiauimus, optantes & orantes dirigi actus & studia uestra ad omne quod decet & expedit. Inde est φ audiētes miserandū illū archiep̄m Moguntinensem uocatū ad uestrā præsentiā, ibiq; responsurum ad uersarijs suis: ausi sumus uestrā pro eo interpellare bonitatem. In hoc enim credim⁹ honorificari ministerium uestrum si quatenus salua iustitia licet, parieti inclinato & maceriæ depulsæ humeros uestræ authoritatis supponitis: nec calamū quassatū cōteri: nec linū fumigans (quod Esai.42. in uobis est, extingui nō p̄mittitis. Sic sentiat obsecram⁹ sibi profuisse & precem nostrā, & suam simplicitatem: ob quam fertur à falsis fratribus circunuentus: potius quàm inuentus in aliquo dignus depositionis.

Ludouico iuniori regi Francorum Ep̄la. CCCIII.

SI homo ille de Britānia dimittere uellet adulterā, ut posset solui anathematis uinculo quo tenetur: ut illa paternā hæreditatem suam s̄m diuisionem suam quam fecit cum fratre suo à uobis requireret, & si hoc ipso indigna: non esset forsitan recusandum: ut proinde potentis uiri seruitium & auxilium haberetis. Alioquin nō est consilium humilis fidelis uestri concedi ullatenus aut terram extraneo, aut uestri fauorem dominij excommunicato & incestuoso: ne (quod deus auertat) quādoq; & uos audiatis: si uidebas furem, currebas cū eo: & cum adulteris portionē tuam ponebas. Nec t̄n uerbū præcipitanter & quasi ex abrupto rumpere cōsuluerim. Agēdū aūt per fidelē & prudētē nunciū, quatinus si fieri pōt, inducietur, & t̄ps redimat̄. Q, etsi hoc ille renuerit, & malignari maluerit: fidendū in dn̄o quia nō præualebit: qm̄ qdē iustitia quæ cū rege est, erit pro rege. Nescio aūt an ep̄s ad hoc cōuenies satisq; idoneus sit nō

quia fidelis nõ sit, & quidem fidelissimus: sed quia odit illum: nec suum ut uereor consilium credet ei. Ipse tamẽ paratus est pro uestra uoluntate ad omne quod cum dei uolũtate facere poterit. Si quid est quod quasi ex parte mea uobis secreti suggerat, à me hoc illud accepisse sciatis: & tanquam ex ore meo id accipiatis. Homo est enim quem multum diligo: & satis credo ei: uosq; illi (ni fallor) credere quod uolueritis secure potestis.

Eidẽ pro ipsius infirmitate solicito. Epl'a. CCCIIII.

IN literis quas misit dignatio uestra, lætificastis animam meã, lætificet uos ipse qui in causa est deus. Quis sum ego: aut quæ domus patris mei: ut de morte uel uita mea maiestas regia cogitet? Et nunc qa tãti habit⁹ sum ut de meo esse scire curetis: sciatis me aliquantulum cõualuisse: & ut me sentio, mortis interim ereptũ periculo: debilẽ tñ, & debilẽ ualde. Decætero scire uos uolo dñm Robertũ germanũ uestrũ dignanter nos & deuote satis uisitasse in infirmitate nr̃a. Sed & sic locutũ in auribus nostris, ut gaudium nobis & spem de se meliorẽ reliquerit. Diligite eum: quia si dictis facta compẽset, complacebit uobis in illo: & si dignum iudicatis, sciat uobis placere q̃ nostro & bonorum consiliis decætero se acqeturũ promisit. Sigillũ non erat ad manũ: sed qui legit, agnoscat stilum, quia ipse dictaui.

Ad dominum papam Eugeniũ pro episcopo Beluacensi. Epistola. CCCV.

FIlius uester ille Beluacensis (quem dicerem & nostrũ, nisi insolẽtiã redoleret) appellatus ad uestrã præsentiã ueniebat, & libens, utpote de sua iustitia secur⁹, & de uestro paterno fauore non dubius. Sed obstiti ego, & uix eũ potui retinere: qppe cupidũ uidẽdi faciẽ uestrã. Quòd autẽ retinere uolui: cũ multæ occurrerent causæ: illud præcipuũ fuit, q̃ de uestra dubitauim⁹ uolũtate. Deinde præter alias incõmoditates nõ paucas quæ obuiare uiderent: ipse & frater suus rex nõ ambulãt in uno spiritu: & non erat satis tutum diu absentari à suis. Nolo à me quæratis cui⁹ sit culpa: nõ est meum inculpare quenquam. Sufficit mihi excusare epm. Quicqd humilitatis, quicqd obsequij pro suã persona potuit: uidimus exhibentẽ, & nihil pficientẽ. Scitote tamen quicquid timeat, quicqd accidere debeat, sine mora uenturũ, ubi uobis placiturũ cognouerit. Persona ei⁹ & causa eius in manu uestra. Nec eñ in sibi credito ita agit, uel ita cõuersat, ut se tali indignum putet prærogatiua. Itaq; pro se direxit istum: sciens q̃ ad patrẽ dirigeret. Scire placet quid iniunctũ sit ei? Nihil ex iniusto agere: sed totum cõmittere uestro cõsilio: de quo totus pendet ipse. Nempe fiduciam habet non modo iudicari causam suam à uobis: sed iuuari, sed foueri, sed manuteneri. Si placet eã cõmittere domino Remensi archiepõ: maturum posse sortiri finem domino auxiliante confidimus: si tamen appellãdi suffugium parti utriq; subtrahatur.

Domino Hostiensi pro electione abbatis Turoldi de tribus fontibus. Epistola. CCCVI.

Mat. 18. VAe mundo à scandalis. Ego uos scandalizo? Ego uobis scandalo sum? Quis hoc crederet posse contingere: nisi cui nota non esset nostra unanimitas, nostra mutua charitas: & quomodo in domo dei ambulauimus cũ cõsensu? Subita & dolẽda mihi mutatio. Qui me portabat, nunc parat opprime-
Gene. 3. re: qui me defensabat, nunc terret minis, blasphemijs im-
Ione. 3. petit, arguit præuaricationis. Protoplasti super graui &
Gen. 19. singulari peccato confessionẽ requisiti sunt: Niniuitæ ad pœnitẽtiã expectati sunt: Sodomitæ nõ de auditu, sed magis de uisu puniti sunt. Mecũ eò differentius, quò contẽptibilius actum est. Non sum reputat⁹ qui ponerer ad rationẽ: qui inuitarer ad satisfactionẽ: qui causam reqrerer: qui pro me respõdẽdi facultatẽ acciperẽ. Non cõuentus, iudicat⁹ sum: nõ cõuictus, cõdẽnatus sum. Et nũc audite si dignamini excusationẽ nostram: & si fortè minime sufficientẽ uobis, uerã tñ. Voluistis loco uestri substitui fratrẽ Nicolaum: & ego memini, nõ diffiteor. Ita cõuenit uobis pariter & mihi fore: credidi, pter qđ locut⁹ sum. Quod ita nõ est factũ, necessitas fecit, nõ duplicitas. Res in discordiã uersa est. Quid dico in discordiã? Concordia magis fuit. Tã cõcorditer discordes ab hac nr̃a cõsuetudia omnes inuẽti sunt: nec un⁹ qdẽ monachus siue cõuersus præter duos aut tres q uestrates erãt acqeuerit assentire. Tentauim⁹ nihilominus tñ in multis argumẽtis, nũc blãdiendo, nunc terrẽdo, qũo res effectũ sortiret: sed ut unanimiter, ita & pertinaciter obstiterũt. Possem⁹ uim facere, sed sic mihi parcat de⁹: qũo parcendo illi omisim⁹: ne hõ uerecũdus & pusill⁹ corde (ut nostis) & fugitãs onus in hoc tãto turbine remaneret. Nã pter ea quæ extrinsec⁹ sunt, q pbastis & uos, supra uires ei⁹ esse oĩa uidebant. Itaq; tollẽtes eũ cũ suis, imposuim⁹ onus qđ eò leui⁹ ferret, qũo à nostris pariter portaret. Est eñ loc⁹ nouiter ordinat⁹ de fratrib⁹ nr̃is, & uicinior nobis: ut possit à nobis facili⁹ frequẽtari. De abbatib⁹ ad locũ ptinẽtibus: qa assensum uestrum nõ tenebam⁹: nihil ausi, fratrẽ Robertũ quo nemo magis idone⁹ ad manũ esse tũc uisus est, dare uoluim⁹, cũ rñsum est nobis à uestra discretione fuisse phibitũ. Quid plura? Acceperũt hoĩem q uestræ sicut accepim⁹ displicet sctitati. Nec latet causa. Inhonestũ (ut aiũt) publicæ prædicatis: & ob turpitudinis notam è priori mõasterio trusum cui ante pfuerat. Põt ita extitisse: me (quãtũ recordari ualeo) usq; ad hoc tps nõ audisse huiuscemodi uerbum de illo, deũ testor & angelos ei⁹. Sed neq; ipe archieps, cũ eũ amouere oĩmodis niteret: tale aliqd uel scripto uel nũcio nobis aliqñ significauit. Egóne turpitudis affẽtator fotor inhonesti? Si ita de me sentitis: uidete ne uñam q̃q; excellentiam pariter inuoluat hoc nubilũ. Quippe q cum eiusmodi tã notã oĩb⁹ familiaritatẽ atq; amicitiã semel initã, tãto studio hucusq; fouistis. Et de archiepo qd dicitis: qd sentitis: an & ipe quẽ talẽ sciret (nec eñ poterat nescire: cũ not⁹ eẽt ex lõgo) prior pmoueret, & in loco cui ipe præfuerat? Minime ego uel tenuiter suspicer illud de tali uiro & tanto amatore honestatis. Et qdẽ qui pmouit, ipe & amouit: non negauerim. Qua rõne hoc fecerit, uiderit ipse. Nam multis displicuisse factũ cognoscit: nempe nec rationẽ, nec ordinẽ, nec cõsuetudinem in ei⁹ amatiõe cernẽtib⁹. Tantũ archieps sic uoluit: & ne cõtristarem⁹ eum nostro hortatu iste in pace cessit, & dedit locũ iræ. Vnum dico, ex quo ad nos intrauit (sicut testimonium habet ab oĩbus) nihil in eo qđ pmitiõi huic obuiaret, cõpertũ est. Sine qrela cõuersat⁹ est. Adhuc nõ deest homini literatura cõgruens, nõ doctrina, nõ affabilitas, non gr̃a in uultu & sermone. Sed suspecta est uobis breuitas tẽporis quod nobiscũ fuit: fateor & mihi. Fortassis bene faciet: fortassis
male. Vereor oĩa opa mea: & qđ operor nõ intelligo. Vn Iob. 9.
de cert⁹ nõ sum: certũ uos facere minime possum. Factum est: & qđ factũ est, nõ põt nõ fieri. Si ppheta fuissem, non pfectò fecissem unde amicũ offenderẽ: sctm turbarẽ: epm scandalizarẽ. Quid uultis ut faciã? Sic factũ est tali necessitate: taliq; ordĩe. Hæc excusatio mea. Si sufficit: tollatur de medio scandalũ. Si minus, ego iudiciũ portẽ quod & quale decreueritis. Nã si qđ ædificaui, tam cito iterũ destruam, graue: nisi fortè causa cõueniẽs supuenerit: quod fortasse pcessu tẽporis accidere potest. Si uultis uos amouere eũ: potestatẽ habetis. Non obsisto, non me oppono torrẽti. Inique nõ egi, si insipiẽter uideor: ĩ prõptu est uobis insipiẽtiã meã corrigere: aut si hoc dignius iudicatis,
etiã & punire. Dico tñ si pie, si christiane mecũ agit, corri Psa. 140
piet me iustus in misericordia, & increpabit me: non in ira apud alios diffamabit. Habetis formã meã hic: nisi & hoc indignamini psentib⁹ literis. Nempe cõperta per alios & nõ per uos uestra indignatione: cautũ habui nõ repẽdere uicẽ: sed mox uobis de uobis p psentia scripta conqueri. Decætero benedictus deus qui & hoc qđ dederat, & de quo mihi fortè immoderatius blandiebar, solatium ante exitum tulit: uestrã scilicet & dñi mei gratiã: ut uel pprio experimento discam non ponere spem meam in homine.

Ad eundem.

Ad eundem. Epistola. CCCVII.

Estine ista dicto, & ob hoc minus festiue: siquidē uiator transire festinās urget. Res mira, sed magis læta. Frater. G. Fulcheri⁹ cū literis dñi mei pariter & uestris, simulq́ præsentiū lator peregrinus uno penè momento affuerunt: deo ita sine dubio prouidēte: ut haberē per quē festinanter rescriberē: quod utiq; cupiēti mihi nō poterat satis esse festinū. Inde est q̄ hæc in infirmitate mea ipse dictaui: q̄ non esset tunc alter ad manū. De dño Beluacēsi quod primū posuistis: primū ita respondeo. Sui iuris est. Iam non est in mea potestate: sed in ciuitate uita eius & conuersatio. Si secus quàm debet uel decet interdum agit, dolere possum: sed emendare prout uolo non ualeo. Verūtamen qđ uobis suggestū est de uagatione ei⁹, nimiū extitisse in ea usq; adhuc nos nō comperimus: nec inde notatū apud nos qñq; audiuimus. Ex quo ad eū uenit frater Robert⁹ qui cū eo est, turpe & graue aliquid perpetrasse, aut epo persuasisse, ad aures nostras nondū nino peruenit: & mirum si ad uos potuit peruenire, quod latere nos potuit. Dabo tñ operā facere qđ uultis de reuocatione eius, si qñ honeste & opportune potuero. Iamq́ fecissem si cum pace epi potuissem, & non timuissem inutiliorē huic subrogādū. In quadragesima uenit ad nos ipse eps parat⁹ ire ad curiā causa cuiusdā appellationis, & uenisset nisi nos dissuasissemus. Porrò dissuasionis intētio fuit, q̄ nō ita uidereť esse parat⁹, siue in cōsilio siue in comitatu, ut iuuenis epi personam deceret. Propositū tñ ei⁹ est ꝓficisci tēpore opportuno. Frater uester est: facite cum illo misericordiā: ut aduersarij eius non præualeat aduersus eum. Vellē uos ad ipsum poti⁹ quàm ad nos scripsisse, & fraternæ monuisse super his quæ de eo audistis. Deinde super statu corpis mei cognoui uos esse solicitum. Verum est quod audistis: infirmatus sum usque ad mortē: sed interim reuocatus à morte: atq; hoc (ut me sentio) nō diu. Lōge eñi sum debilior quàm credi possit. Quod tñ dixerim, absq; præiudicio diuinæ prouidentiæ, quæ & mortuos suscitare pōt. Et in hoc sit respōsum non modo uobis, sed & dño meo: Cui uolo & oro ut in quantacūq; deuotione poteritis accito uobis pariter dño Tusculano, plenissimas grates referatis pro tāta dignatione & solicitudine tā pia. Iam de domino Lugdunēsi audite quod uerū est, & qđ certū sit uobis. Vir ille aggressus est iter cū multa pecunia, & honorabili comitatu, prout decebat tantū archiepm: & ecce undiq; in ipso pen è procinctu insidiæ inimicorū. Quid faceret uir desiderij? Progredi nō licebat, & desistere à proposito sibi graui⁹ omni captiuitate iudicabat. Comites suos partim remisit, partim dispersit: massa pecuniæ se exonerauit: modicum retinēs unde cū paucis posset ꝑficere uiā. Quid plura? Venit cum trib⁹ aut quatuor ministris: ipe nihilomin⁹ ī habitu ministrātis: sicq; strata publica cū turba ꝓmiscua pegrinorū tā quā un⁹ ex illis, ꝑuenit ad sctū Aegidiū. Cumq; infirmareť, ꝑtrāsijt usq; montē pessulanū. Ibi aliquādu cōmemorat⁹ cū medicis expēdit & qđ habebat, & qđ nō habebat.

Ad tres epos curiæ Romanæ. Epła. CCCVIII.

AD hoc uos deus in sublimitate posuit, ut tāto maiori ecclesiæ suæ utilitate uiuatis, quanto ī ca eminētiori authoritate præestis. Alioquin deponet ille paterfamilias potētes de sede, qui pro accepta potestate inuēti fuerint suis utilitatibus defuisse. Quanta sustineat spōsa Christi dāna in episcopatu Metensi, & si nos amplius horremus: quia uicinïores sumus: tñ & uos arbitror nō latere. En quantus lupus illud ouile Christi tum insidijs, tum manifestis assultibus quotidie moliť irrumpere, & disperdere oues Christi sanguine congregatas? Itaq; non ab heri & nudiustercí⁹: sed ex quo adhuc fuerat lupicellus, nō cessat illū dominicū gregem quibus potest uiribus infestare: & uastare rapinis: incendijs, homicidijs. Ego itaq; quod in me est demonstro lupū, instigo canes: iā quid intersit uestra, uos uideritis: meum non est docere doctores.

Lucæ, 1.

Ad petrū abbatē Cluniacēsem. Epła. CCCIX.

DOmino & patri reuerendissimo Petro Cluniacēsi abbati su⁹. B. qđ su⁹. ¶ Visitet te oriēs ex alto ô bone uir, quia uisitasti me ī terra aliena & in loco peregrinationis meæ consolatus es me. Bene fecisti intelligens sup egenū & pauperē. Absens eram, etiā longo tēpore absens, & recordat⁹ es noīs mei, homo magnus, occupatus in magnis. Benedictus sanctus angelus tuus, qui pio pectori tuo id suggessit. Benedict⁹ deus noster, qui ꝑsuasit. En teneo unde glorier apud extraneos, literas tuas, & illas literas in qb⁹ tuā mihi animā effudisti. Glorior q̄ me habeas nō modo in memoria, sed & ī gratia. Glorior priuilegio amoris tui: refectus sum de abundantia suauitatis pectoris tui. Non solū autē: sed & glorior in tribulatiōib⁹, si quas dignus habitus sum pro ecclesia pati. Hæc planè gloria mea, & exaltās caput meū, ecclesiæ triumphus. Nam si socij sumus laboris, erim⁹ & cōsolatiōis. Collaborandū fuit & compatiendum matri, ne & de nobis quereret dicēs. Qui iuxta me erāt, de lōge steterūt: & uim faciebāt qui quærebāt animā meam. Psal. 37. Deo autem gratias qui dedit ei uictoriā. Honestauit eam in laboribus: & cōpleuit labores illius. Sapi. 10. Tristitia nostra in gaudium, & luctus noster uersus est in citharā. Hyems trāsijt imber abijt, & recessit: flores apparuerunt in terra nostra: Cant. 2. tēpus putationis aduenit. Amputatū est sarmētum inutile, putre membrū. Ille ille iniquus qui peccare fecit Israel morte absorptus est, & traductus in uentrē inferi. Fecerat quippe sm ꝓphetam pactū cū morte, & cū inferno fœdus inierat. Esai. 28. Ideoq; iuxta Ezechielē factus est perditio, & non subsistet inæternum. Alius quoq; oīm sicut maximus, ita & pessimus inimicus, abscissus nihilominus est. Et is erat unus ex amicis ecclesiæ: sed illis de quibus solet queri & dicere. Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt. Psal. 37. Sed qui restant, cito speramus de similibus idem iudicium. Prope est ut reuertar ad fratres meos, si uita comes fuerit, per uos sicut intendo transiturus. Interim cōmendo me sanctis orationibus uestris. Salutamus fratrem. H. camerariū, & oēs qui circa uos sunt, cum reliqua sancta multitudine.

Ad Arnaldum Carnotensem abbatem Bonęuallis. Epistola. CCCX.

SVscepimus charitatē uestrā in charitate, & nō in uoluptate. Quæ eñi uoluptas ubi totū sibi uēdicat amaritudo? Nisi q̄ solum nihil comedere utcunq; delectabile est. Somn⁹ recessit à me, ne uel beneficio sopiti sensus, dolor unquam recedat Defectus stomachi, ferè totum quod patior est. Frequenter & in die & in nocte exigit cōfortari modico admodū qualicūq; liquore: nam ad solidum omne inexorabiliter indignatur. Hoc parū quod dignatur admittere, nō sine graui molestia sumit: sed timet grauiorem, si se uacuum omnino dimiserit. Q; si plusculum quid interdum admittere acqescat, id grauissimū. Pedes & crura intumuerunt, queadmodū hydropicis cōtingere solet. Et in his oībus ne quid lateat amicū de statu amici solicitum sm interiorem hoiem (ut minus sapiens dico) spiritus promptus est in carne infirma. Orate saluatorē qui nō uult mortē peccatoris, Ezec. 33. ut tempestiū iam exitum non differat, sed custodiat. Curate munire uotis calcaneū nudum meritis: ut is qui insidiatur, inuenire non possit unde figat dentem, & uulnus infligat. Hæc ipse dictaui, sic me habens, ut per notam uobis manum, agnoscatis affectum. Verūtamē rescripsisse quàm scripsisse maluerim.

Hanc supradictam epistolam sanctus abbas Bernardus iam in extremis positus ultimam dictauit.

Ad fratres Hybernienses in obitu sancti Malachiæ episcopi. Epistola. CCCXI. quæ īcipit Religiosis fratribus &c. quam uide suprà inter sermones. Folio. LX. columna. IIII.

Ad Guidonem abbatem & fratres Arremarēses. Epistola. CCCXII.

VEnerabili Guidoni abbati Arremarēsi, & sctis
qui cū eo sunt fratribꝰ, Bernardꝰ seruus sctita-
tis eorū, seruire dn̄o ī sctitate. ¶ Petis charissi-
me mihi Guido abbas, & tecū pariter q tecum
sunt fratres, dictare me aliqua uobis legēda solēniter uel
canēda in festiuitate scti Victoris, cuiꝰ apud uos corpꝰ sa-
cratissimū reqescit. Cūctāti instas: dissimulātē urges: meā
etsi iustā uerecūdiā dissimulas ipse. Adhibes mihi & alios
precatores, quasi sit aliqd ad inclinādū me tuæ uolūtati,
tua ipsa uolūtate cōuenietius. Verū tu uel ꝓprio iudicio
cōsulens, cogitare debueras nō affectū tuum erga me: sed
meū in ecclīa locū. Sanè altitudo negocij non amicū desi-
derat, sed eruditū, sed dignū, cuiꝰ authoritas potior, uita
sanctior, stilꝰ maturior & opꝰ illustret, & cōsonet sctitati.
Quātulꝰ ego ī pplo Xp̄iano cuiꝰ lr̄e ī ecclesijs læctitent?
Aut quātula mihi īgenij eloquijue facultas, ut à me potis-
simū festiua & plausibilia reqrant? Quid? Quē cæli habēt
laudabilē & laudatū, ego de nouo laudare īcipio sup ter-
rā? Supnis uelle addere laudibꝰ, detrahere est. Nō q glo-
rificatos ab angelis, hoīes iā laudare nō audeāt: sed qa in
solēnitate celebri, non nouella audiri decet uel leuia: sed
certè authētica & antiqua: q̄ & ecclesiā ædificēt, & eccle-
siasticā redoleāt grauitatem. Q, si noua audire libet, & cā
reqrit: ea, ut dixi, recipiēda cēsuerim q̄ cordibꝰ audientiū
quò gratiora, eò utiliora reddat & eloquij dignitas & au-
thoris. Porrò sensa indubitata resplēdeāt ueritatē: sonent
iustitiā, hūilitatē suadeāt, doceāt æqtatē: q̄ etiā lumē ueri-
tatis mētibꝰ pariāt, formā moribꝰ, crucē uitijs, affectibus
deuotionē, sensibꝰ disciplinā. Cantꝰ ipe si fuerit, plenꝰ sit
grauitate: nec lasciuiā resonet nec rusticitatē. Sic suauis,
ut nō sit leuis. Sic mulceat aures: ut moueat corda. Tristi-
tiā leuet, irā mitiget, sensum lr̄æ nō euacuet, sed fœcūdet.
Nō est leuis iactura gr̄æ spiritalis, leuitate cantꝰ abduci à
sensuū utilitate: & plꝰ sinuādis intēdere uocibꝰ, quàm in-
sinuādis rebꝰ. An qualia oportet esse q̄ in audiētiā ecclīe
ueniūt, qualémue horū authorē. Nūqd talis ego, aut talia
quæ paraui? Et tn̄ de pauptate mea te pulsante, te inqetā-
te, etsi nō qa amicꝰ es: certè ob tuā importunitatē surgēs
iuxta uerbū dn̄i p̄stiti qd̄ petisti. Præstiti dico, non qd̄ ti-
bi ad uotū, sed qd̄ mihi ad manū uenire potuit: pro posse
utiq meo, nō pro uelle tuo. Seruata tn̄ antiquorū uerita-
te scriptorū q̄ tu mihi trāsmiseras, de uita scti duos sermo-
nes dictaui qualicūq sermone meo, illud quātū potui ca-
uēs, ut nec breuitas obscuros, nec ꝓlixitas redderet one-
rosos. Deīde qd̄ ad cātū spectat, hymnū cōposui, metri ne-
gligēs, ut sensui nō deessem. Rn̄soria .xij. cum antiphonis
xxvij. suis in locis disposui, addito rn̄sorio uno qd̄ priori-
bꝰ uesperis assignaui: itemq duobꝰ alijs breuibꝰ, ipso die
festo ꝓ uestra regulari cōsuetudine uno ad laudes, altero
ad uespas decātandis. Et ꝓ his oībꝰ mercedē flagito, seqr
retributionē. Quidni sequar? Siue placeāt siue non, mea
nō refert: qcqd habui, dedi. Ergo merces mea, orō uestra.

Habent supra inter sermones. folio. 47. quorum primꝰ incipit, Victoris uita, secundus uero Gaudete in domino dilectissimi

Epistola beati Bernardi rn̄siua ad dubiū sibi pro-
positū cur festa Macchabeorū ab ecclesia habent cele-
bria in ordine aliarum. Epistola CCCXIII.

QVæris itaq quidnā uisum patribꝰ fuerit ut so-
lis ex oībꝰ antiqs iustis singulari quodā ꝓriui-
legio Maccabeis annuā celebritatē pari cū no-
stris martyribꝰ ueneratiōe decernerēt in ecclīa
solēniter exhibēdā. Si dixero dignos merito martyrū glo-
ria iudicatos, qbus non impar fuit in martyrio uirtꝰ: erit
forsitā solutū cur ipsos, sed necdū planè cur solos: cum &
alios nōnullos ex ueteribꝰ pari cōstet zelo pietatis occu-
buisse, nō tamē & pari tripudio recoli meruisse. Cōstat tn̄
utrosq qdē in morte cōem habuisse cū martyribꝰ nostris
pietatis cām: sed nō utrosq pariter eādē cū illis adeptos
fuisse martyrij formā. Vniuersis nempe tam ueteris quàm
noui testamēti martyribꝰ æque cōuenit pro iustitia occu-
buisse: sed īterest q isti passi sunt qa illā tenebāt, illi quia
nō tenētes rephendebāt. Et ut breuiter totū in quo diffe-
runt proferamus, hos cultus, illos zelꝰ iustitiæ martyres
fecit. Soli ex ueteribus Maccabei: quia non solū causam,
sed & formā ut dixi martyrij noui testamenti tenuerūt, iu-
re fortasse in ecclesia cū nouis ecclesiæ martyribus eandē
celebritatis gloriā assecuti sunt. Itaq martyriū facit cau-
sa: tempus genusq discernūt. Tempus Maccabæos à no-
uis martyribus disiungit, cōiungit antiquis. Genus ue-
rò nouis aggregat, quia libare & ipsi dijs alienis cogebā-
tur: & segregat à ueteribus.

Ad dn̄m ac uenerabilē Eskilum Lundensem archi-
epm̄, sedis aplīcæ in Dacia & Suetia legatū: cuius cor-
pus gloriosum in Claraualle requiescit iuxta matrem
eiusdē diui Bernardi. Epistola. CCCXIIII.

AMantissimo patri & domino Eskilo dei gr̄a Lū-
densi archiepō, frater bernardꝰ Clareuallis uo-
catꝰ abbas, in uero salutari salutē. ¶ Scripta &
salutationes uestras, imo affectiones cordis ue-
stri tam libenter suscepi, quàm specialiter & diligo uos, &
diligor à uobis. Inde est q audistis tribulationibꝰ uestris
eas nō solū meas feci: sed & inueni quia nō possum te do-
lēte nō dolore dulcissime pater, nec nisi molestus & anxiꝰ
tuas molestias & anxietates audire. Tangit & angit cor
meū quicqd tuū exasperat: & quicqd illud sit qd̄ te perse-
quit, nō solū te perseqtur: sed me tecū. Quicqd em̄ gratiæ
& dilectionis impēdere sibi possunt absentes amici puto
& me debere tibi, & mihi deberi à te. Audax sum, sed non
mendax: & in hāc audaciā me cōpulit tuæ sublimitatis di-
gnatio. Qn̄ em̄ id p̄sumerē ego? qn̄ tātā tātillus, & à tanto
gratiā sperare auderē? Et si ego retribuere nō potero, nō
est mortuus retributor meꝰ: qa dn̄s retribuet ꝓ me. Dn̄s Psal.
inquā, ī quo & ꝓ quo tāta nos deuotiōe cōplecteris, tāta
stringis affectiōe. Bn̄dictꝰ sanctus angelꝰ tuus q pio pecto-
ri tuo id suggessit. Bn̄dictus deus nr̄ q persuasit. Glorior
priuilegio amoris tui. Refectus sum per charissimū fratrē
nostrū filiū tuū Guilhelmū de abūdātia suauitatis pecto-
ris tui. Refectꝰ sum ꝑ nūciū tuū: refectꝰ sum per lr̄as tuas:
refectꝰ sum per oēs qui à te usq ad nos uel per nos euade-
re possunt. Vtinam mihi datū esset desup hæc dicere non
dictare, ut me potiꝰ loquēs quàm scribens aperire ualerē.
Pro certo acceptior esset sermo uiuus quàm scriptus, effi-
cacior lingua quàm lr̄a. Oculi qppe loquētis fidē facerēt
dictis, & meliꝰ affectū uultꝰ exprimeret, quàm digitꝰ. Sed
qa illud absens q̄ me nō possum, ꝑ lr̄as q̄ secūdū in hmōi
locū obtinēt, satisfacio quātū possum. Nunciū tuū cū ma-
gna exultatione uidimꝰ, & negociū tuū quātūcūq potui-
mus muniuimus ad dn̄m papā. De secreto aūt uerbo illo
quod tam ardēter ascēdit in cor tuū, rn̄debit tibi ex parte
nostra Guilhelmꝰ tuꝰ, tuus inquā & specialiter tuꝰ in ui-
sceribꝰ Iesu Xp̄i. Posui enim uerba mea in ore eiꝰ: & ip̄m
audies tanquā me in negocio isto. Heu auellor, abripior,
non licet ultra. Auocat diei malitia, reuocat turba supue-
niētiū, & epistolā potiꝰ rumpūt quàm finiunt. Sed nūqd
quia faciūt ut paucis scribā, facere poterunt ut parum di-
ligā? Actum excludunt à me, nō affectu, ille semper tecum
est, qui sui iuris est: & tecū erit quādiu fuerit, omni mihi
amicitiæ iure colendæ pie ac reuerendissime pater.

Ad sanctum Malachiam Hyberniæ archiepisco-
pum. Epistola. CCCXV.

VEnerabili dn̄o & beatissimo pr̄i Malachiæ dei
gratia Hiberniēsiū archiepō apostolicæ sedis
legato: frater Bern̄. Clareuallis uocatꝰ abbas,
inuenire gratiā apud dn̄m. ¶ Inter multiplices
æstus & curas pectoris mei præ multitudine quarum aīa
mea turbata est ualde: fratres de terra longinqua uenien-
tes ut seruiant domino, epistola tua & baculus tuus ipsa
me consolata sunt. Epistola in ostensione bonæ uolunta-
tis, baculus ad sustentandum corpus infirmitatis, fratres
qui deo seruiunt in spiritu humilitatis. Omnia suscepi-
mus, omnia placent, omnia pariter cooperantur in bonū.
Quòd autem uoluistis duos de fratribus mitti uobis ab
præuidendum locum: communicato cum fratribus con-
silio, dignum duximus non eos separandos abinuicem
donec

donec pleniꝰ in eis formetur Christꝰ, donec ad integrum doceantur præliari prælia domini. Cum igitur fuerint in schola sancti spiritus eruditi, cum induti uirtute ex alto tunc demũ ad patrẽ filij reuertentur, ut cantẽt canticum domini: non iam in terra aliena, sed in sua. Vos autẽ interim iuxta sapiẽtiã uobis datam à dño, ẽm habitudinẽ locorũ quæ uidistis apud nos, præuidete & præparate eis locũ à tumultibus seculi separatũ. Tempus enĩ prope est in quo uobis operãte dei gratia nouos de ueteribꝰ hoïes producemus. Sit nomen dñi benedictum in secula: de cuiꝰ munere uenit ut cõmunes habeã filios uobiscũ, quos uestra prædicatio plãtauit, nostra exhortatio rigauit, deus autẽ incremẽtũ dedit. Sanctitatẽ uestram rogamus ut uerbum dñi prædicetis ad dandam sciẽtiam salutis plebi eius. Duplex enim uobis incumbit necessitas: & ex officio legatio-
Iaco.3. nis, & episcopali negotio. Decætero qm̃ in multis offendimus oẽs: & inter hoïes seculi frequẽter posita multũ de puluere mũdi cõtrahimus: uestris & uestrorũ orationibꝰ me commendo: ut in fonte misericordiæ suæ nos lauare & emaculare dignetur ipse fons pietatis Iesus Christus, qui
Ioan.13. dixit Petro. Nisi lauero te nõ habebis partem mecũ. Sed & hoc ipsum non solũ precibus, uerũetiam quasi ex debito requiro cum ego clamem ad dominũ ꝓ uobis si quid possit peccatoris oratio. In domino ualete.

Ad eundem. Epistola. CCCXVI.

Malachiæ dei gratia epõ sedis apostolicæ legato, frater Bernardus Clareuallis uocatꝰ abbas si quid potest peccatoris oratio, & si quid pauperis deuotio prodest. ¶Fecimus qđ precepit sanctitas uestra: & si non ut dignum, profectò ut possibile pro tẽpore fuit. Tanta apud nos ubiq; malitia grassatur, ut uix id tantillum quod factum est fieri licuerit. Misimus tam exiguũ seminis quod uidetis, ad seminandam uel mo-
Gen.24 dicam partẽ agri illius in quem uerus Isaac quondã exierat ad meditãdũ, cum primum adducta est ei Rebecca per puerũ Abrahã perenni cõiugio fœliciter copulãda. Nec contẽnẽdum semen: de quo illud in partibus uestris expe-
Rom.9. rimur impletũ hoc tempore. Nisi dñs sabaoth reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, & sicut Gomorra similes essemus. Itaq; ego seminaui, rigate uos: & deus incrementum dabit. Sanctos omnes qui apud uos sunt, per uos salutamꝰ: humiliter ipsorum nos & uestris sanctis orationibus commendantes. Valete.

Ad eundem. Epistola. CCCXVII.

Amantissimo patri & dño reuerendissimo Malachiæ dei gratia episcopo sanctæ & apostolicæ sedis legato, suus sanctitatis frater Bernardus Clareuallis uocatus abbas, salutem & qualescunq; nostras oratiões. ¶Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua domine pater, quàm iucunda tuæ memoria sanctitatis. Si quid affectionis, si quid deuotionis, si quid animi in nobis est: totum sine dubio sibi uendicat tuæ dilectionis charitas. Nec opus est uerborũ multitudine, ubi multum uiget affectus. Confido enim ꝙ testimonium perhibeat spiritui tuo spiritus quem habes à deo: tum esse modicum id quod sumus. Tu quoq; pater amantissime & desideratissime ne tradas obliuioni animam pauperis, charitatis nexibus adhærentem tibi: & animam pauperis tui ne obliuiscaris in finem. Neq; enim quasi de nouo commẽdamus nos tibi: cum in multo iam tempore gloriemur in domino ꝙ inuenire meruit paruitas nostra gratiam in oculis sanctitatis tuæ. Sed oramus ut dilectio iam non noua, nouis quotidie proficiat incrementis. Filios nostros imo & uestros tanto obnixius cõmẽdamus uobis: quanto amplius remoti sunt à nobis. Vos scitis quoniam tota post deum fiducia nostra fuit ut mitteremꝰ eos: quoniam sanctitatis uestræ precibus non acquiescere illicitũ uidebatur. Facite quod uos decet: ut totis uisceribus charitatis amplectamini eos & foueatis. Nequaquam occasione aliqua circa eos solicitudo & diligẽtia tepescat: & pereat quod plantauit dextera tua. Iam quidem quia bene proficit domus: & ex uestris literis, & ex fratrum nostrorum relatione didicimus: multiplicatur tam in temporalibus quàm in spiritualibus. Vnde & cõgratulamur plurimum: & toto animo gratias agimus deo & paternæ solicitudini uestræ. Et qm̃ multa adhuc opus est uigilantia: tanquã in loco nouo, & in terra tam insueta, imo & inexperta monasticæ religionis: obsecramus in domino ne retrahatis manũ uestram: sed quod bene incepistis, optime perficiatis. De fratribus nostris qui redierunt à loco illo: nobis bene placuisset si remansissent. Et fortasse nonnullã occasionem præbuerunt eis, fratrum qui de terra sunt minus disciplinati mores: in eo maxime ꝙ minus facile eorũ consilijs acquiescere uidentur in his rebus quarum prius fuerant inexperti. Charissimũ filiũ nostrũ Christianũ & uestrum remisimus ad uos, quantum potuimus instructum pleniꝰ in his quæ ad ordinem pertinẽt, & decætero circa obseruantias eius solicitiorem futurum, ut speramꝰ. Nec miremini ꝙ non plures cum eo misimus fratres: quoniam nec idoneos inuenimus fratres qui facile acquiescerent: nec multos cogere consilium fuit. Dilectissimꝰ frater noster Robertus precibus nostris acquieuit etiam hac uice: tanquã filius obediẽtiæ. Vestrũ erit iuuare eum: ut possit iam & in ædificijs & in cæteris necessarijs promoueri domus uestra. Illud quoq; paternitati uestræ suggerimꝰ, ut uiris religiosis & quos speratis utiles fore monasterio, persuadeatis quatenꝰ ad eorum ordinẽ ueniant: qm̃ hæc erit summa utilitas domus: & uobis facilius acquiescent. Valeat sanctitas uestra nostri semper memor in Christo.

Ad dñm papam Innocentiũ. Epl'a. CCCXVIII.

Amantissimo patri & domino Innocẽtio summo põtifici Frater Bernardꝰ, modicũ id quod est. ¶Cremonẽses induruerunt: & prosperitas eorum perdit eos. Mediolanenses contẽnunt: Proue.1.
& confidentia ipsorum seducit eos. Hi in curribus & in equis spem suam ponentes, meã frustrauerũt: & laborem meum exinanierunt. Abibam tristis: cum ecce non mediocris à uestra parte consolatio, ut & si abundãt tribulationes pro Christo, abundent & cõsolationes per ipsum. Accepi optatas literas ferẽtes delicias cordis mei, certitudinem de uestra incolumitate, hostium infortunijs successibus amicorum. Cæterum perlegenti rursum tristior finis lætitiam temperauit. Quem enim non terreat uestra indignatio? Fateor iustam: & eò plus terreor. Dico tamen quod factum nondum est, faciendum est: sed tempore quo præuiderit deus. Si quominꝰ: erit uobis æque in prõptu quicquid intẽtatis inferre, & non æque forsan periculosum. Alioquin quod tantis dei miserationibus, tantis uestris & uestrorum laboribus in populo isto nouiter ædificatum est: heu quàm leuiter destrui potest. Mirũ si ei qui misericordiam legitur superexaltare iudicio, placere potest. Sed ô infœlicẽ illum episcopũ qui in urbe Chaldæorũ de quodam quasi paradiso trãslatus, frater factꝰ est draconum, & socius struthionũ. ¶Quid faciet? Obedire uult & ecce bestiæ Ephesi frendent in eum dentibꝰ. Dissimulare uult prudenter pro tempore: & omni feritate formidolosiorem uestram indignationem incurrit. Angustiæ sunt ei undiq;: nisi ꝙ tolerabilius iudicat sibi esse sine populo quàm sine domino. Pluris habens: ut dignum est, apostolicam gratiam quàm Mediolanensem cathedram. An uos de eius fidelitate dubitatis? Si qs uobis aliud de eo malignã persuadere suggestiõe tentauit, se magis prodidit infidelem: qui uirum tam boni testimonij lingua perfida in suo liuore persequitur. Parce pater benigne, parce fideli tuo, parce adhuc recenti structuræ: parce nouellæ plantationi: parce deniq; populo acquisitionis tuæ: hisq; beneficijs tuis quæ te eidem ueracissime contulisse commemoras. Memento pie domine sermonis domini tui quem dixit: Ecce anni tres sunt (inqt) ex quo uenio quærens fru-
ctũ in ficulnea hac, & nõ inuenio. Tu uerò uix tres expecta- Luc.13.
sti mẽses, & iã securi paras. Si tres annos sustinuisses: quartũ adhuc à fideli suo dñici iure exigeremꝰ exẽpli. Dicimꝰ

ergo & nos. Dimitte & hoc anno, si quo modo fortè circũfossa humo ligone pœnitẽtiæ, adhibitoq́ fimo lachrymarũ suarũ sterilitati Mediolanensium is cui etiam credidisti, consulere, & fructum elicere queat.

Ad Lelbertum abbatem sancti Michaelis. epistola. CCCXIX.

Patri & amico suo Lelberto sancti Michaelis abbati: frater Bernardus eorum qui in Claraualle sunt seruorum dei inutilis seruus: debitũ dilectionis affectum. ¶ Hic filius uester peregrinationem quam, & si uestra licentia susceperat, nostro consilio deserens, ad uos reuersus est. Cum enim cognouissemus uiam illam & cum requisisse per leuitatem, & uos ob illius improbitatem annuisse: dure, (ut dign⁹ erat) increpatum reuerti persuasimus suæ siquidem (quantum cõijcere potuimus) leuitatis & improbitatis pœnitentem, ac decætero emendationem pollicentem, rectius iudicantes quantumlibet reum in suo monasterio monachum pœnitentiam agere, quàm foris uagando prouincias circuire. Neq; enim terrenã, sed cælestem requirere Hierosolimã monachorum, propositum est: & hoc non pedibus proficiscẽdo: sed affectibus proficiendo. Vos autem pater non molestam habeatis eius reuersionẽ, etsi suspectam habea-
Luc.15. tis eius cõuersationẽ: quin potius gaudete: quia hic filius uester mortuus fuerat, & reuixit: perierat, & inuentus est.

Ad priorem suum Godefridum, postea Lingonẽsem episcopum. Epistola. CCCXX.

Fratri Godefrido, frater Bernard⁹ salutẽ. ¶ In octauis pentecostes ipsa die cõpleuit deus desiderium nostrum, ecclesiæ unitatẽ, & urbi dãdo pacẽ. Nam illa die filij Petri leonis omnes simul humiliauerunt se ad pedes domini papæ: & facti homines eius ligij, iurauerunt ei ligiam fidelitatem. Clerici quoq; qui in schismate erant, simul cum idolo quod erexerant, humiliantes se ad pedes domini papæ, obedientiam ei iuxta morem promiserunt: & facta est lætitia magna in populo. Hãc pacem nisi cum quadam securitate, occultata tamen diu à nobis expectauissemus: iamdudum uenissemus. Decætero iam nihil est quod nos hic detineat. Facio quod imperastis: ueniam uertimus in uenio. Ecce enĩ uenio cito: etiam & merces mea mecum est uictoria Christi, & pax ecclesiæ. Sexta feria post diem illum egressus est noster de ciuitate. Itaq; uenientes ueniemus cum exultatione portantes manipulos pacis. Et hæc quidem uerba pulchra sunt: sed pulchriora sunt facta. Etenim tã pulchra sunt: ut quisquis non lætatur in eis, aut stultus sit aut nequam. Vale.

Ad fratres de sancto Anastasio. Ep̃la. CCCXXI.

Dilectissimis ĩ Christo filijs nostris de sancto Anastasio, frater Bernardus Clareuallis uocat⁹ abbas, salutem & deuotas orationes. ¶ Testem habeo in cælis quàm multum omnes uos cupiam in uisceribus Iesu Christi: quanto si fieri posset desiderio desiderarem uidere uos: nõ propter uos tantum, sed propter me, cui magnum certe solatium & prægrandis esset lætitia amplecti uiscera mea, gaudium meum, & coronam meam, quod estis uos. At quoniam id nondum conceditur: concedetur enim, sicut bene confido de misericordia dei: & erit quando uidebimus uos, & gaudebit cor nostrum: & gaudium nostrum nemo tollet à nobis. Interim certè magna mihi est cõsolatio & lætitia multa in his quæ de uobis audiui per dilectissimum fratrem & coabbatem nostrum uenerabilem Bernardum uestrum. Multam enĩ uobis habeo gratiã quòd tam bene sibi complacet in uobis pro disciplina uestra & ordinis zelo: pro obedientia & uoluntaria paupertate; pro quibus sine dubio merces uestra multa est in cælis. Vnde rogo uos fratres & multum obsecro, sic agite & sic state in domino dilectissimi: solicitii semper circa custodiam ordinis; ut ordo cu-
Ephe.4. stodiat uos: soliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis; mutuam in uobismetipsis, maximè ad prælatores charitatem humilẽ habẽtes: que est uinculũ perfectionis. Humilitate mante omnia super omnia pacem sectamini: Esa.
propter inhabitantem spiritum dei in uobis: qui non nisi super quietũ & humilem requiescit. Cæterũ unũ quidem à me petijt uenerabilis abbas uester: quod mihi minime bonum uidetur. Credo autem ꝙ & ego spiritũ dei habeã, & consiliũ dei in hoc. Scio equidẽ ꝙ in regione habitatis infirma, & multis aliqui ex uobis laborãt infirmitatibus: sed memẽtote quis dixerit: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis: ut inhabitet in me uirtus Christi. Et cũ infir 2.Cor.
mor (inquit) tũc fortior sum. Cõpatior utiq; & multum Ibidem
ego compatior infirmitati corporum: sed timenda multo magis, ampliusq́ cauẽda infirmitas animarũ. Propterea minime competit religiõi uestræ, medicinas quærere corporales, sed nec expedit saluti. Nam de uilibus quidẽ herbis, & quæ pauperes deceãt, interdum aliquid sumere: tolerabile est: & hoc aliquando solet fieri. At uerò species emere, quærere medicos, accipere potiones, religioni indecens est & contrariũ puritati: maximeq́ ordinis nostri nec honestati congruit nec puritati. Hæc enim omnia gẽ Matt.
tes inquirunt. Scimus autem quia qui in carne uiuunt: Roma.
deo placere non possunt. Spiritalia proinde spiritalibus 1.Cor.
cõparanda: & quærenda potio humilitatis: & clamandum in toto corde. Sana aĩam meã dñe: qa peccaui tibi. Huic Psa.4
sanitati fratres dilectissimi operã date: danc sectamini hãc seruate: quia uana salus hominum. Psal.

Eiusdem ad episcopum, Clerum & populum Spirensem ad arma contra infideles suscipiẽda. Epistola. CCCXXII

Domino & patri charissimo uenerabili episcopo Spirẽsi & uniuerso clero & populo, Bernardus Clareuallẽsis uocat⁹ abbas in spiritu fortitudinis abũdare. ¶ Sermo mihi ad uos de negocio Christi: in quo est utiq; salus nostra. Hæc dico ut excuset indignitatẽ personæ loquentis, authoritas domini: excuset & cõsideratio propriæ utilitatis. Modicus quidẽ sum: sed non modicũ cupio uos omnes in uisceribus Iesu Christi. Ea nunc mihi ratio scribendi ad uos: ea causa ut uniuersitatẽ uestram literis audeam conuenire. Agerem id libentius uiua uoce: si ut uoluntas non deest, suppeteret & facultas. Ecce nũc fratres acceptabile tempus: ecce nunc dies copiosæ salutis. Commota est siquidem & con 2.Cor.
tremuit terra, quia cœpit deus cæli perdere terram suam. Suam, in qua est uisus, & annis plusquam triginta homo cum hominibus conuersatus. Suam utiq; quã illustrauit miraculis, quã dedicauit sanguine proprio, in qua primi resurrectionis flores apparuerũt: & nũc peccatis nostris exigentibus, crucis aduersarij caput extulerũt sacrilegum depopulãtes in ore gladij terram ꝓmissiõis. Prope enim est si nõ fuerit qui resistat, ut in ipsam dei uiuentis irruãt ciuitatem: ut officinas nostræ redemptionis euertant: ut polluant loca sancta, agni immaculati purpurata cruore. Ad ipsum (prohdolor) religionis christianæ sacrarium inhiant ore sacrilego, lectumq́ ipsum inuadere & conculcare conantur in quo propter nos uita nostra obdormiuit in morte: Quid facitis uiri fortes? Quid facitis serui crucis? Itáne dabitis sanctum canibus, & margaritas porcis? Quàm multi illic peccatores cõfitentes peccata sua cum lachrymis ueniã obtinuerunt, postquã patrum gladijs eliminata est spurcitia paganorũ? Videt homo malignus & Matt.
inuidet, frendet dentibus & tabescit. Excitat Vasa iniquitatis suæ: nec ulla quidẽ tantæ pietatis signa aut uestigia relicturus, si quando fortè (quod deus auertat) obtinere ualuerit illa sancta sanctorũ Verum id quidem omnibus deiceps seculis incõsolabilis dolor, quia irrecuperabile damnum: specialiter autem generationi huic impijssimæ infinita confusio, & opprobriũ sempiternũ. Quid tamen arbitramur fratres? Nũquid abbreuiata manus domini, Esa.
aut impotens facta est ad saluandum: ꝙ ad tuendam & restituendam sibi hæreditatem suam, exiguos uermiculos uocat? Nunquid non potest mittere angelorum plusquã duodecim

duodecim legiones: aut certè dicere uerbo: & liberabitur
terra? Oīno subest ei (cū uoluerit) posse. Sed dico uobis:
tētat uos dñs deus uester. Respicit filios hominis si fortè
sit qui intelligat, & requiret, & doleat uicem eius. Misera-
tur enim dñs populū suum, & lapsis grauiter prouidet re-
mediū salutare. Cōsiderate quanto ad saluandos uos arti-
ficio utitur, & obstupescite: intuemini pietatis eius abys-
Esai.33. sum, & cōfidite peccatores. Non uult mortē uestram: sed
ut cōuertamini & uiuatis: quia sic quærit occasionē non
aduersum uos, sed pro uobis. Quid est eñi nisi exquisita
prorsus & inuentibilis soli deo occasio saluationis, ꝙ ho-
micidas, raptores, adulteros, periuros: cæterisq; obliga-
tos criminibus quasi gentē quæ iustitiam fecerit de serui-
Iohel.2. tio suo submouere dignatur oīpotens? Nolite diffidere
peccatores: benignus est dñs. Si uellet punire uos: serui-
tium uestrum non modo nō expeteret: sed nec susciperet
quidē oblatū. Iterum dico: pensate diuitias bonitatis dei
altissimi: consilium miserationis attendite: necessitatem se
habere aut facit aut simulat: dum uestris cupit necessitati-
bus subuenire. Teneri uult debitor, ut militantibus sibi
stipendia reddat, indulgētiam delictorū, & gloriā sempi-
ternā. Beatā ergo dixerim generationē quā apprehendit
tam uber indulgētiæ tempus, quam inuenit superstitem
annꝰ iste placabilis domino, & uerè iubileꝰ. Diffunditur
enim hæc benedictio in uniuersum mūdum: & ad signum
uitæ certatim cōuolāt uniuersi. Quia ergo fœcūda uiro-
rū fortiū terra uestra: & robusta noscit in iuuētute referta
(sicut laus est uestra in uniuerso mūdo, & uirtutis uestræ
fama repleuit uniuersum orbem) accingimini & uos uiri-
liter, & fœlicia arma accipite Christiani noīs zelo. Cesset
pristina illa nō militia sed planè malitia: qua soletis inui-
cem sternere, inuicem perdere, ut ab inuicem consūmami-
ni. Quæ miseros tā dira libido excitat quòd proximi cor-
pus gladio, cuius fortassis & anima perit, transuerberent?
sed nec effugit qui glorietur, & ipsius animam pertransi-
bit gladius: cū solum hostem gaudeat cecidisse. Illi se dare
discrimini insaniæ est, nō uirtutis: nec audaciæ, sed amen-
tiæ potius est ascribendū. Habes nūc fortis miles, habes
uir bellicose ubi dimices absque periculo, ubi & uincere
gloria, & mori lucrū. Si prudēs mercator es, si cōquisitor
huius seculi, magnas quasdā tibi nundinas indico, uide
ne pereāt. Suscipe crucis signū, & omniū pariter de ꝗbus
corde cōtrito confessionē feceris, indulgētiā obtinebis.
Materia ipsa si emitur: parui constat: si deuoto assumitur
humero, ualet sine dubio regnum dei. Bene ergo fecerūt
qui cæleste iam signaculū susceperūt: bene cæteri faciunt
sed nec ad insipientiā eis, si festinent & ipsi apprehendere
quod & eis in salutē existat. De cætero fratres moneo uos
1.Ioā.4. non autem ego, sed apostolus dei mecum: non esse creden-
dum omni spiritui. Audiuimus & gaudemus, ut in uobis
ferueat zelus dei: sed oportet oīno tēperamētum scientiæ
nō deesse. Nō sunt persequēdi Iudæi, nō sunt trucidandi,
sed nec effugādi quidē. Interrogate eos diuinas paginas.
Psal.58. Noui quid in psalmo legitur ꝓphetatū de Iudæis. Deus
ostēdit mihi (inquit ecclesia) super inimicos meos ne oc-
cidas eos: nequando obliuiscantur populi mei. Viui qui-
dem apices nobis sunt, repræsentātes dñicam passionem.
Propter hoc dispersi sunt in oēs regiones: ut dum iustas
tanti facinoris pœnas luunt: testes sint nostræ redemptio-
nis. Vnde & addit in eodē psalmo loquēs ecclīa. Disper-
Ibidem. ge illos in uirtute tua, & depone eos protector meus do-
mine. Ita factum est: dispersi sunt, depositi sunt, duram su-
stinent captiuitatē sub principibus christianis. Cōuertēt
Ibidem. tamen ad uesperā: & in tēpore erit respectus eorū. Deniq;
cū introierit gentiū multitudo: tunc oīs Israel saluus erit
Rom.11. ait apostolus. Interim sanè qui moritur, manet in morte.
Taceo ꝙ sic ubi desunt, peius iudaizare dolemus christia-
nos fœneratores, si tñ christianos, & non magis baptiza-
tos Iudæos conuenit appellari. Si iudæi penitus cōterāt:
unde iam prosperabitur eorū in fine ꝓmissa salus siue cō-
uersio? Planè & gentiles si essent similiter expectādi: susti-
nendi forēt potius quàm gladijs expetēdi. Nunc autem
cū in nos cœperint esse uiolenti: oportet uim ui repellere
eos qui nō sine causa gladios portant. Est autē christianæ
pietatis ut debellare supbos: sic & parcere subiectis: his
præsertim quorū est legislatio repromissa: quorū patres,
& ex quibꝰ Xp̄s ꝯm carnē, qui est benedictꝰ in secula. At-
tamen exigendū ab eis iuxta tenorē apostolici mandati:
ut oēs qui crucis signū susceperint, ab usurarū exactione
liberos oīno dimittant. Illud quoq; admonitos uos esse
est necesse fratres dilectissimi: ut si quis fortè amās prima-
tum gerere inter uos, expeditione sua regni uoluerit ex-
ercitum præuenire, nullatenꝰ audeat: & si à nobis missum
se simulet, nō est uerū: aut ostēdat literas tāquam à nobis
datas: sed omnino falsas, ne dicam furtiuas esse dicatis. Vi-
ros bellicosos & gnaros talium duces eligere est: & simul
proficisci exercitū domini: ut ubiq; habeat robur: & non
possit à quibuslibet uiolentiā sustinere. Fuit eñi ī priori
expeditione antequā Hierosolima caperetur, uir quidam
Petrus noīe: cuius & uos (nisi fallor) sæpe mentionem au-
distis. Is populum qui sibi crediderat, solum cum suis in-
cedens tantis periculis dedit, ut aut nulli, aut paucissimi
eorū euaserīt qui nō corruerint aut fame aut gladio. Pro-
pterea omnino timēdum est si similiter & uos feceritis: ne
contingat & uobis similiter. Quod auertat à uobis deus
qui est benedictus in secula. Amen.

Ad Henricum Moguntinum archiepiscopū de fratre Radulpho qui neci Iudæorum delatus est consensisse. Epistola. CCCXXIII.

VEnerabili domino & charissimo patri Hērico
Moguntino archiep̄o, Bernardus Clareuallis
abbas inuenire gratiā apud deū. ¶Literas dile-
ctionis uestræ debita ueneratione suscepi: sed
præ multitudine negociorum breuis est responsio. Depo-
situm querele uestræ apud nos signum est & pignus dile-
ctiōis: & præcipue humilitatis indicium. Quis enim ego
sum: aut quæ domus patris mei: ut ad me referatur archi-
episcopi contēptus & metropolitanæ sedis iniuria? Nōn-
ne ego sum puer paruulus: ignorans introitum & egres-
sum meū? Verūtamen non ignoro uerbū ueritatis usque- Mat.18.
quaq;: quod ex ore altissimi ꝓcedit. Necesse est ut ueniat
scandalum: uæ autē illi per quem uenit. Homo ille de quo
agitur in literis uestris: neq; ab homine neq; per hominē
sed neque à deo missus uenit. Q. si se monachum aut ere-
mittam iactat: & ex eo sibi assumit libertatem uel officium
prædicationis, potest scire & debet ꝙ monachus non ha-
bet docentis, sed plangentis officiū: quippe cui oppidum
carcer esse debet, & solitudo paradisus. Hic uerò à con-
trarijs, & solitudinē pro carcere, & oppidum habet pro
paradiso. O hominē sine pectore: ô hominem sine fronte
cuius stultitia eleuata est super candelabrum: ut appareat
omnibus qui sunt in domo. Tria sanè sunt in eo reprehen-
sione dignissima: usurpatio prædicationis, contemptus
episcoporū, homicidij approbati libertas. Nouum genus
potētiæ. Nūquid tu maior es patre nostro Abraham, qui Ioan.10.
eodem prohibente gladiū deposuit, quo iubente leuaue-
rat? Nunqd tu maior es principe apostolorum, qui quæsi-
uit à dño: dñe si percutimus in gladio? Sed instructus es Luc.22.
omni sapiētia Aegyptiorū, id est sapiētia huiꝰ mūdi quæ 1.Cor.3.
stultitia est apud deum. Aliter soluis quæstionem Petri,
quàm ille qui dicit. Mitte gladium in locū suum. Omnis Mat.16.
enim qui acceperit gladium, gladio peribit. Nōnne co-
piosius triumphat ecclesia de Iudæis per singulos dies,
uel conuincens uel conuertens eos: quàm si semel & simul
cōsumeret eos in ore gladij? Nūquid incassum constituta
est illa uniuersalis oratio ecclesiæ quæ offertur pro perfi-
dis Iudæis à solis ortu usque ad occasum: ut deus dominꝰ
auferat uelamen de cordibus eorum, ut ad lumen uerita-
tis à suis tenebris eruantur? Nisi enim eos qui increduli
sunt, credituros speraret: superfluum uideretur & uanum
orare pro eis. Sed considerat oculo pietatis quòd domi-
nus habet respectum gratiæ apud eum qui reddit bona

pro malis: & dilectionē pro odio. Vbi est ergo illud quod
Psal. 58. dictum est. Videas ne occidas eos: ubi est, cum plenitudo
Rom. 1. gentium intrauerit: tunc omnis Israel saluus fiet? Vbi est
Psa. 147. ædificās Hierusalē dominus, dispersiones Israelis cōgre-
gabit? Tunc es ille qui mēdaces facies prophetas: & eua-
cuabis oēs thesauros pietatis & misericordiæ Iesu Chri-
sti? Tua doctrina non est tua: sed eius qui misit te patris.
Sed credo sufficit tibi si sis sicut magister tuus. Ille enim
erat homicida ab initio. Ille mendax, & pater mendacij.
O monstruosa scientia. O sapientia infernalis, contraria
prophetis, & apostolis inimica: submersio pietatis & gra-
tiæ. O immundissima hæresis. O meretrix sacrilega quæ
impregnata de spiritu falsitatis concepit dolorem, & pe-
Psal. 7. perit iniquitatem. Libet sed non licet ultra progredi. Ad
ultimū, ut omnia quæ sentio super his, breuiter cōprehē-
dam: homo est magnus in oculis suis: plenus spiritu arro-
gantiæ: uerba & opera eius prætendunt ꝙ conatur sibi fa
cere nomen iuxta nomē magnorum qui sunt in terris: sed
non habet sumptus ad perficiendum. Vale.

Ad Leoniū abbatē sancti Bertini, ꝓ Thoma scō
Audomaro, Epistola. CCCXXIIII.

Dilecto & uenerabili dn̄o Leonio abbati, & uni-
uerso conuentui ecclesiæ sancti Bertini, frater
Bernardus Clareuallis uocatus abbas, spiritū
ueritatis quem mundus non potest accipere.
¶ Literas dilectiōis uestræ dilectissimi fratres suscepimus:
indicium uolūtatis & petitionis uestræ. Beneficiorū quæ
nobis & nostris plena manu, hilari mente, uultu sereno ex
hibetis: inæternum non obliuiscar. Sed quid si non sum
oblitus: & ingratus inuenior? Nunquid sola memoria ha
bebit me excusatum? Imo acerbius accusabit. Nec imme-
morem nec ingratum amicis meis me exhibere noui. Si ta
mē non habeo quid retribuam pro omnibus quæ accepi
Psal. 137. à uobis (ut minus sapiens loquor) domin⁹ retribuat pro
me. De alieno liberalis sum: quoniā inops & pauper sum
ego. Honorem ecclesiæ uestræ & decorē domus domini
qui in uobis est, quantū diligam, ipse nouit qui plus pro-
funditatē humani cordis ingreditur. Sed nec ego uereor
Matt. 5. uerum dicere in hac parte. Ego diligentes me diligo: sed
non in hoc iustificatus sum. Nam & ethnici hoc faciunt.
Non multum laudis habet si amantes me amauero: sed si
nō amauero scelerat⁹ pro scelere iudicabor. Dilexi uos &
ante meritum: quare etiam post meritum non diligerem?
Quos enim etiam si nulla merita præcessissent, honorari
oportuit: post beneficia non honorare: plusquam iniuria
est. Diligam uos semper fratres charissimi in domino: &
cum omni amore seruiā uobis in eo cuius serui estis. Imo
Christum cuius membra estis, semper in uobis honora-
bo. Veruntamen aut rationabile sit obsequium nostrum,
Psal. 98. & honor irreprehensibilis, quem uobis exhibere debe-
mus: prudēter & caute id fieri oportet: quia honor regis
iudiciū diligit. Super his igitur quæ mihi rescribitis, re
spondeo charitati uestræ quia nec ego audeo, nec uos de
1. Thes. 5 betis prohibere eum qui benefacere potest. Quid enim
respondere habemus apostolo dicenti. Spiritū nolite ex-
tinguere? Neque enim securum est extinguere, quod ex-
1. Cor. 7. tinctum accēdere non sit tuæ potestatis. Et ubi est illud.
Vnusquisqꝫ in ea uocatione qua uocatus est, in ea perma
Rom. 4. neat. Vocatus est, inquā. Thomas nō à me: sed ab eo qui
uocat ea quæ non sunt, tanquā ea quæ sunt. Quid ad nos
respicitis? quid nos intuemini in hoc facto: tanquā opus
hominis sit, & non dei? Non ab homine neqꝫ per hominē
sed à domino factum est istud. Non enim homo sed Deus
Psal. 117. est qui operatur in cordibus hominū ad inclinādas corū
uoluntates quocunqꝫ uoluerit. A domino, inquā, factum
est istud, & ideo non solum mirabile, sed immutabile esse
debet in oculis nostris. Quis enim uel quid est homo ut
adiuuet sensum domini, uel spiritum eius? Nouit ille qui
quærit ouem perditam, & quid quærat, & ubi quærat:
& quomodo, & unde reuocet & ubi collocet: sic eam
ulterius non perdat. Quem ergo dominus uocauit, uide

ne reuoces: quē deus erexit, tu inclinare noli: nec ponas
ei offendiculum cui deus manum porrigit ascendēti. Sed
iam uidendum est quid ponderis habeat illud quod dici
tis cum oblatum à parentibus. Videat prudentia uestra
quid habeat plus uigoris & rationis: utrum illud quod fa
ctum est de ipo per alium ipso nesciente: an illud quod sci
ens & prudens de seipso fecit. Non autem ipse: sed gratia
dei: quæ uolentem præuenit ut uelit: quæ uolentem sub-
sequitur ne frustra uelit. Ego autē dico quod uotum pa
rentum integrum manet: & oblatio eorum non est exina-
nita: sed cumulata. Nam & idem offertur quod prius ob
latum est: & eidem offertur cui prius oblatum est: & quod
prius à solis parentibus oblatum fuerat, nunc offertur à
filio. Præterea super hoc uerbo præcipere uobis nihil ha
beo: consilium autem do. A domino egressus est sermo:
nolite impedire cursum gratiæ dei: nolite reprimare pri-
mitias bonæ uoluntatis: quod enim in eo cœptum est: de
spiritu sancto est. Vos autem nolite dissimulare iniuriam
quam nobis infertis: cum nunquam uos læserimus in hac
parte ut fratres quos deus misit ad uos, uellemus subtra-
here uobis. Nouerit autem ipse Thomas si irritum fece-
rit uotum suum, cuius me testem adhibuit: nouerit alius
quicunqꝫ sit ille qui eum ad hoc impulerit: ꝙ ascendam ex
aduerso, & stabo contra eos in die domini. Sed interim
melius est ei uobis & nobis seruare unitatem spiritus in Ephe
uinculo pacis. Vale.

Ad Aluisum Attrebatensem episcopum, ꝓ eodē.
Epistola. CCCXXV.

Venerabili patri & amico nostro Aluiso dei gra
tia Attrebatēsi episcopo, frater Bernardus uo
catus abbas, salutem & nostras qualescūqꝫ ora
tiōes. ¶ Rogastis nos ꝓ ecclesia sancti Bertini,
quam & uos diligitis, & nos ipsi diligimus & dileximus
ab initio. Verūtamen quod nūc rogat uenerabilis abbas
eiusdem monasterij: utinam diligentius considerasset pru
dentia uestra quale sit istud non dicam facere, sed uel ro-
gare. Neqꝫ enim dubito quin redarguissetis eum tanquā
qui delinqueret grauiter & aduersum nos amicos suos:
& aduersum ipsum cuius animam quærit: imò & aduersus
deum, cuius conatur immutare consilium. Quid enim do
mine pater id uobis psuaderi potuit, ut ab amico uestro
tale aliquid peteretis? Vocat deus Thomam de cælo: uo-
cat ut exeat de terra sua, & de cognatione sua, & de domo
patris sui, & ueniat in locum quem ipse ei ostendit: ego
quis sum qui prohibeam spiritum dei, qui debeam impe
dire eū qui proprias oues uocat nomine proprio, & ipse
ante eas uadit, ut alium non sequantur, sed ipsum? Tho-
mas paupertatem elegit, ego eum ad diuitias delitiasqꝫ
remittam? Nec ignoro quin possint apud sanctum Berti-
num fratres suam ipsorum operari salutem, sed quos illuc
uocauerit deus: ut unusquisqꝫ in qua uocatione uocatus
est, in ea permaneat. Scio scio ubi legerim. Nemo mittēs Luc.
manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est re-
gno cælorum. Quo nequaquam ego fraudare uelim cha-
rissimum filiū meum Thomam, & animam quæ mihi à deo
commissa est. Vnde satis admiror quonam modo subripi
potuerit tantæ discretioni rem huiuscemodi postulare.
Ego enim quoniā de uestra (sicut scitis) dilectione præsu
mo: paulominus respondeam quod ait dominus ad filios
Zebedei. Nescitis quid petatis: nisi ꝙ cogitaui nō sic de Mat.
charitate præsumendum, ut non etiam sacerdotali cathe-
dræ deferretur. Facite ergo morem uestrum: honorifica-
te etiam in hac parte ministerium uestrum: & uiriliter iu-
uate etiam has Christi spōsas: ut eum ad quem uocantur
sponsi thalamum sine offensione, sine dilatione merean
tur intrare. Agite inquam ut amicus sponsi: qui stat &
gaudio gaudet propter uocem sponsi: & sicut bene sole-
tis iuuare cæteros, sic iuuare & istos: ut non solum non ex
tinguatis (quod absit) spiritum dei: sed & coadiutorem
eius fidelem uos esse probetis. Hoc enim omnino certum
sit paternitati uestræ, quoniam meo consilio siue permis-
sione

sione mea nusquam declinabunt scio enim quoniam ipse peccarem, & eos peccar facerem: si quid eis aliud consule rem aut concederem. Reddant ergo uota sua quæ distin
Mat.13. xerunt labia sua. Alioquin uiderint ipsi quibus credāt di centibus. Ecce hic est Christus: ecce illic est: quonia opor tebit eos mihi ante tribunal Christi super uoto suo, cuius ego testis sum respondere.

Ad abbatem Lesciensem. Epistola. CCCXXVI.

Venerabili patri Lescīēsis monasterij, ac filijs ei⁹ frater Bernardus seruorū dei qui in Clarualle sunt inutilis seruus: seruire domino in timore: & exultare ei cum tremore. Remisimus uobis fratrem Robertum primum pro eo & cum eo precantes ut clementius cum ipso agatur in recipiendo: quàm cum cæteris solet fugitiuis reuertentibus. Non enim par esse debet pœna, ubi dispar est causa. Deinde ut ab obedientia in qua cum periculo (ut ipse dicit) animæ suæ diu inuitus detentus est, amoueatur: & ad aliam in qua securius & salubrius uiuat, transferatur. Alioquin quantum intētionē hominis attendo: timeo ne illum irreuocabiliter amittatis. Cæterum autē audiuimus dn̄m abbatē grauiter infirmari. Cuius nobis uitam uel mortem flagitamus citi⁹ renunciari: ut aut de uita licet mortali recipiamus gaudiū: aut de morte licet uitali luctum: siue ut ueri⁹ fatear, de qua libet & gaudium simul & luctum. De uita quidem ipsi cō dolentes quod sit retardatus: sed nobis gaudentes quib⁹ est præseruatus. De morte uerò ipsi nimirum congratulantes pro adepto præmio: nobis autē gementes pro adēpto necessario.

Ad papam Innocentium, pro Aluiso Attrebatēsi Episcopo. Epistola. CCCXXVII.

Amantissimo patri & dn̄o dei gratia summo pō tifici Innocētio, Bernardus Clareuallis abbas uocatus modicum id quod est. Nec nouum nec mirum est humanum aīam posse falli uel fallere.
Mat.10. Cauendum & hoc & illud: quia utrobiq; periculum: ad utrunq; cautelam uobis apposuit magni consilij angelus quando dixit. Estote prudētes sicut serpētes: & simplices sicut columbæ: ut nec prudentia decipi, nec simplicitas decipere posset. Marcianenses monachi uenerunt ad uos in spiritu mendacij, & spiritu erroris: aduersus dominum, & aduersus christum eius. Verbū iniquū cōstituerunt aduersus Attrebatēsem episcopum: cuius conuersationis & uitæ bonus odor fuit hactenus in omni loco. Qui sunt isti
Esaiæ.5. qui ut canes mordent, qui dicunt bonum malum, qui po
Leuit.19. nūt lucē tenebras? Qui sunt isti qui cōtra legē maledicūt surdo: & corā cæco ponūt offendiculū? Quare dn̄e irasce ris i filiū tuū? quare lætificasti inimicos ei⁹? Vbi est illud apostoli. Nolite oī spiritui credere, sed probate spiritus si ex deo sunt. In dn̄o confido quia dissipabit consilium eorum: & cum apparuerit quod uerum est, euacuabit quod ex falso est: ut mētita sit iniquitas sibi. Aurib⁹ nostris audiuim⁹ quàm fideliter, quàm cōstāter locutus sit in cōspe ctu regis & pricipū p fidelitate Romanæ ecclesiæ. Venit ad uos i innocētia sua in die uocatiōis suæ, præmisit āte filiū suum archidiaconum præsentium latorē: cui⁹ personam & mores uestræ mansuetudini commendamus. De cætero uenit ad uos abbas sancti Vedasti, homo planè inimicus sibi, suis, & ecclesiæ suæ: homo qui accepit ī uanū nomen abbatis: quærit enim quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi. Sed & qualis pater, talis & filius qui cū eo est: q
Psal.78. nec conscientiæ, nec suæ famæ pepercit: subsannatio & illusio his qui in circuitu ei⁹ sunt. G. loquor monachū ei⁹ Spiritus ueritatis det uobis diuidere lucē à tenebris: det uobis reprobare malum, & eligere bonum.

Ad Alardū monachū. Epistola. CCCXXVIII.

Dilecto filio suo Alardo, frater Bernardus pater næ dilectionis affectum. Conqueritur frater Adamarus quòd ei nimis amarus extiteris: nō solum quia te agente domo expulsus sit, sed quia q ucq; te prohibente reconsiliari non possit. Et ego quidem non nisi bono zelo te id facere crediderim. Sed cū recordor tuæ illius obstinationis quam tibi amicissima ut scis fiducia soleo sæpe improperare: uereor ne idem zelus tuus non sit secundum scientiam. Nam ut ipsa regulæ uer ba ponam, quātæ audaciæ est quenquam cædere, aut excommunicare, nedum eliminare, abbate scilicet absēte & nesciente? An non magis tuæ humilitatis erat, alij nō face re quod tibi nolles fieri? Imo tuæ perfectionis esse debue rat apostolum potius imitari dicentem. Factus sum infir mis infirmus: ut infirmos lucrifacerē. Et rursum. Vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis: considerans teipsum ne & tu tenteris. At prior inquies illum eiecit: non ego. Et hoc quidem ipse noui. Sed te sua dente: te omnimodis compellente. Vnde & nunc cum eū 1.Cor.9.
sicut audiui, ipse quoq; prior miseratus cupiat reuocare: Gal.6.
te in tua perdurante duritia. non finitur emendare quod compulsus est indiscretius egisse. Rogo quæ est hæc securitas, ut cæteris omnibus miserantibus, ipso quoq; domino abbate propitio: tu solus implacabilis flecti nō queas ut recipiatur? An non legisti. Iudicium sine misericordia ei qui non fecit misericordiam? An oblitus es quod rursum scriptum est. In qua mensura mensi fueritis, remetie tur uobis? An uerò contemnis quod misericordibus pro missum est: quoniam ipsi misericordiam consequentur? Sed nescis inquis quàm iuste expulsus sit. Sed iuste an in Iaco.2.
iuste expulsus sit, non quæro nec curo modo: sed hoc tantum queror, hoc causor, hoc uehementer admiror: quod humiliter satisfaciens, instanter petens, patienter sustinens, emendationem promittens, nec sic quidē exaudiri Matt.7.
meretur: ut iuxta apostolum confirmetur in eo charitas: & secundum magistrum nostrum probetur iterum in omni patientia. Certè si iniuste expulsus fuit: iustum est Matt.5.
ut reuocetur. Si iuste: pium est ut recipiatur. Vnde & hoc nostrum consilium licet indiscussa causa arbitratus sum esse securum: quo fit ut siue per iustitiam siue per misericordiam à iusto & misericorde deo non recedatur. Rogo 2.Co.2.
ergo te dilectissime fili ut quod ille suis apud te precibus nō meruit: uel nr̄is, quas tā lōge quæsiuit, ualeat adipisci.

Ad papam Innocētium. Epistola. CCCXXIX.

Amantissimo patri & domino Innocentio summo pontifici, frater Bernardus Clareuallis uocat⁹ abbas modicū id quod est. ¶Cadit in interitum Remensis ecclesia: data est in opprobriū ciuitas gloriosa: clamat transeuntibus per uiam: qd' non sit dolor similis dolori eius. Foris enim pugnæ: int⁹ timores. Sed & intus pugnæ: quoniam filij eius pugnant contra eam: nec habet generatorē qui liberet eam, unica spes eius Innocentius: qui abstergat lachrymas à maxillis ei⁹. Sed usquequo domine clypeus protectionis uestræ non opponit? usq; quo cōculcabitur nec inuenit subleuātē. Ecce rex humiliauit se: & iā quieuit indignatio ei⁹. Quid ergo superest nisi ut man⁹ apostolica supponatur afflictæ, & plagis eius curam adhibens & fomenta? Primum itaq; esse credimus ut maturetur electio: ne insolentia Remensis populi disperdat si quid residuū est, nisi in brachio excelso furori eius resistat. Si hæc rite celebrata fuerit: confidimus quod in reliquis quoq; daturus sit dominus gratiam & effectum.

Ad eundem. Epistola. CCCXXX.

Amantissimo patri & domino dei gratia summo pontifici Innocentio, frater Bernardus Clareuallis uocatus abbas modicū id quod est, gratiam quam inueni in oculis uestris: nolo habebere solus: cum amicis eam uolo diuidere. Non enim timeo ne fortè non sufficiat mihi & illis: magna enim est. Multos possum facere participes eius: uerūtamē ego exinanitus nō ero. Quod igit gratis accepi, gratis dabo: & liberalē me facit uastra liberalitas, sed de uestro. Præsentiū latorem uirum commendabilem uobis commendamus. Amicus est domine pauperum Christi: & seruus seruorū

tuorum. Peto domine si quid habuerit apud tuam excel-
lentiam: ut cũ solita pietate pro nobis exaudias, imo pro
ipso, qui talis est ut ꝑ se tãtũ merito debeat exaudiri.

Ad eundem. Epistola. CCCXXXI.

IVuenis iste magnanimus (ut aiunt) & strenuus
in opere militari, ut meliorem militet militiam
proficiscitur Hierusalem. Rogat puer uester ro-
gatꝰ ab ipso: ut in bono opere quod cœpit, ue-
stram mereatur percipere consolationem: sed fauorem:
Esai. 58. sed orationē: sed benedictionē. Propinquus noster est: &
carnem meam iuxta prophetam non debui despexisse.

G. cancellario. Epistola. CCCXXXII.

PRædecessor uester bonæ memoriæ Hai-
mericus cancellarius dominum. Metēsem
episcopũ speciali amplectebatur dilectio-
ne: & nuncios eius quoties Romam ueni-
rēt, plurimũ acceptabat: & iuuabat studio-
sius. Vnde rogo uos quoq; ꝑ eadē gradi
uestigia: & nobili epo in magna necessitate posito armis
ecclesiæ subuenire.

Ad dñm Bernardum abbatem.
Epistola. CCCXXXIII.

DIlecto patri ac uenerabili domino suo Bernar-
do dei uolũtate ac gratia Clareuallis abbati re-
uerendissimo, frater Ioannes minister suus qua-
liscũq; Casemarij abbas, fœliciter currere: ac fe-
licꝰ Christi pietate consummare. ¶ Memor dulcedinis ac
familiaritatis quàm mihi indigno pietas uestra quondam
exhibuit: aperire cogitationes mei cordis paternitati ue-
stræ quasi corã positus præsumo: uestra magis de mansue-
tudine confisus, quàm de offensa suspectus. Spero namq;
affectionem ac dilectionem quã erga uos habeo, pietatem
uestram non latere: & si aliquid etiam stultum dicerem, cõ-
fido uos benignè ac mansuete quasi patrem filio ignosce-
re. Dictum est mihi pater charissime quod de hac re quæ
non ita prospere ut forsitan uolebatis contingit (de uia
uerò Hierosolymæ loquor) multum tristamini: eo quòd
eccl'ia dei uel gloria nõ sicut desiderabatis accreuit. Qua-
propter quod mihi pro hoc diu cogitanti deus (ut cre-
do) in corde misit: uobis humiliter suggero: nimirum per-
pendens quod sæpe paruo cuilibet dominus aliquid ostē-
Exo. 18. dit: quod alicui magno & multis donis repleto uidere ne-
quaquã cõcedit: sicut Moysi sancto facie ad faciē cũ deo
loquenti Ietro alienigena consilium dedit. Videtur itaq;
mihi quod omnipotens deus de hac uia multum fructum
fecit: non tamen eo ordine quo ipsi uiatores arbitraban-
tur. Siquidem si hoc quod cœperant, sicut decet christia-
nos iuste ac religiose prosequi uellent: dominus cum eis
esset, ac magnum fructum per eos perfecisset. Sed quoniã
ipsi ad mala sunt deuoluti: & hoc nequaquam dominum
qui author uiæ fuerat, à prĩcipio latere potuit: ut sua pro-
uidentia in sui dispositione non falleretur: malitiã eorum
in suam conuertit clementiam, & immisit eis persecutiões
& afflictiones: quibus purgati ad regnum peruenire pos-
sent. Deniq; confessi sunt nobis qui redibant, quod uidis-
sent multos ibi morientes qui libenter se mori dicebant:
neq; uelle reuerti: ne amplius in peccatis reciderent. Sed
ne in dubium ueniat quod dico: quasi patri meo spiritua-
li in confessione aperio ꝙ patroni loci nostri beatus Ioan-
nes & Paulus sæpius nos uisitare dignati sunt: quos ego
super hac re interrogari feci: & huiusmodi sententiam re-
sponderunt. Dicebantq; multitudinem angelorum qui
ceciderant, de illis qui ibi mortui sunt, esse restauratam.
Hoc autem scitote qđ magnam uestri memoriam habue-
runt: finemq; uestrum cito uenturum prædixerũt. Quia
igitur bene res etsi non secundum hominum desiderium:
tamen secũdũ dei propositũ euenit: uestræ erit prudētiæ
in ipso de hac re consolari: cuius solius gloriam quæritis
& desideratis. Idcirco nanq; uobis & exhortandi & ope-
randi gratiam in hoc negocio dedit, quia bonum quod
inde facturus erat præuidit. Ipse igitur cursum uestrum
fœliciter compleat: nosq; uobiscũ in sua gloria cõstituat.

Ad Rollandum cardinalem & cancellarium.
Epistola. CCCXXXIIII.

DOmino & amico charissimo Rollando dei gra-
tia sanctæ Romanæ ecclesiæ presbytero cardi-
nali & cancellario, frater Bernardꝰ Clareuallis
uocatus abbas, salutem & deuotas orationes.
¶ Scripta dilectionis uestræ eo affectu suscepimꝰ: quo sem-
per apud nos est in benedictione memoria uestra. Nec sa-
ne egere uos credimus humanæ gratiæ uerbis, aut com-
mendatitijs epistolis ad nos: quoniamquidem utriq; no-
strum indubitabile (ni fallor) testimonium perhibet spi-
ritus ueritatis: quã syncere & diligamꝰ uos, & diligamur
à uobis. Ille inquam spiritus per quem & diffunditur cha-
ritas ista in cordibus nostris. Benedictus deus qui secun-
dum suam misericordiam Eugenium nostrũ imo suũ præ-
uenit in benedictionibus dulcedinis: parare scilicet lucer-
nam Christo suo, & præmittere uirum fidelem ad adiuto-
rium eius, & nostram quoq; plurimam cõsolationem. Nã
cum molesta esset amico amici uocatio & absentatio: cuiꝰ
nimirum præsentia frui delectatur in domino: iam tũc ut
manifeste uideo cogitabat ipse cogitationes pacis, & nõ Io
afflictionis: & dicebat: Quod ego facio, tu nescis modo:
scies autem postea. Quamobrem solicitus charissime pro
eo cui te consolatorem & consiliarium ordinauit deus: &
obserua caute secundum datam tibi sapientiam ne forte
inter tam multiplicium negociorum tumultus maligno-
rum fraude circumueniri possit ut subripiatur ei uerbum
quod indignum sit Eugenij apostolatu. Age inquã dilectis-
sime pro loco quem tenes, pro ea quam adeptus es digni-
tate: uiriliter & prudēter exere qui in te est zelum dei, ad
gloriam eius, & salutē tuã, & ecclesiæ sanctæ plurimã utili-
tatē, ut dicere possis & tu quia gratia dei in me uacua nõ
fuit. Hactenus quippe eruditiõi multorum fideliter & uti-
liter instabas: cœlo & terra testibus: sed iam tempus facien-
di domino: ne patiaris quod in te est dissipari ab impijs le- 1. Co
gem eius. Cura proinde dilectissime & desideratissime pa-
ter etiam in hac dispensatione inueniri fidelis domini ser-
uus & prudens: quatenus & pro te faciat columbina sim-
plicitas: & pro ea quæ tuæ quàmmaxime fidei & solicitu-
dini credita est domini tui spõsa, aduersus uenenatas ma-
ligni & antiqui serpentis astutias militet prudentia ser-
pētina: & in utraq; glorificetur deꝰ. Multa quidē habeo
uobis dicere: sed non est opus longa epistola ubi præsens
est uox uiua. Quamobrem uestris pariter & nostris occu-
pationibus parcens, posui uerba mea in ore præsentiũ fra-
trum: tanquã me ipsos audite. Valete.

Ad. G. Diaconũ cardinalē. Epistola. CCCXXXV.

DOmino & amico charissimo. G. dei gratia san-
ctæ Romanæ ecclesiæ diacono cardinali, frater
Bernardus Clareuallis uocatꝰ abbas, salutem
& deuotas oratiões. ¶ Benedictꝰ tu à domino:
qui tam copiose præuenisti nos in benedictionibus dulce-
dinis: ut si qua misericordiæ uiscera, si quid affectionis, si
quid charitatis inuenitur in nobis: totum sibi merito uen-
dicet illustris animi tui tam deuota humilitas, humilisq;
deuotio. Nam & antea exultabam omnino, & gratulabar
zelo bono quem in te esse fratrum nostrorũ relatione di-
dicerã: sed iam eò amplius si quid possum in domino, tuæ
dilectioni me sentio debitorem quo deuotius & humilius
paruitati nostræ commendatum te reddere studuisti. Vi-
de & solicitus fui fratribus nostris indices tui pectoris le-
gere literas: plenas deuote affectionis: plenas pietatis &
gratiæ: benedictionem quoq; quam destinaueras exhibe-
re: & præcipere sicut rogasti, in memoriam tui & tuorum,
ipsis in uasis missarum solennia celebrari. Faciat te deus
in magna domo sua uas in honorem, ut de te quoque
nos charissimi tui operum testimonio: quod plurimum
desideramus mereamur audire: quoniam uas electionis
mihi est iste. Testis enim nobis est spiritus ueritatis: Actu. 5
per quem & diffunditur charitas ista in cordibus nostris:
quomodo

stris: quō te cupiam⁹ in uisceribꝰ Iesu Christi. Quia ergo æmulamur te dei æmulatione: non modo est ad eum pro te deprecatio nostra: sed etiam ad teipsum: ut solicite prouideas quomodo te oporteat conuersari in domo dei, & in sorte ministerij huius. Dico enim non de præsumptione, deus scit: sed de charitate: quoniam iudiciū graue his qui præsunt, si non etiam prodesse laborant: & cōtra qui bene ministrauerit: gradum bonum acquiret. Tu ergo dilectissime & desideratissime domine declina obsecro magis ac magis à malo, & fac bonum: nec inueniaris in Christi hæreditate quærētis quæ sua sunt: sed memor esto semper apostolici illius: Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec quicquā auferemus. Quamobrē eam quæ immortalis est animam tuam serua charissime: ne qua occasione auelli aut eradicari queat ab effectu cordis tui: quod dominus loquitur in euangelio. Quid prodest (inquit) homini si uniuersum mūdum lucretur, se autem ipsum perdat & detrimentum sui faciat? Miseri prorsus miseri qui in bonis ducunt dies suos, ut in puncto ad inferna descendant. Cum enim introierint, non sument omnia: nec descendet cum eis gloria eorum: quoniam uapor est ad modicū parens. Hæc cogita dilectissime, & hæc meditare iugiter, & in corde tuo describe ea: nec à memoria tua ullatenus recedant. Vale.

Sapi.6. 1.Tim.3. 1.Tim.6 Mat.16. Iob.21. Psal.48. Iaco.4.

Ad Robertum abbatem de Dunis. Epistola. CCCXXXVI.

FRatri & amico charissimo Roberto abbati, frater Bernardꝰ de Claraualle quod amico charissimo. ¶ Et tarde notꝰ, & cito es mihi sublatꝰ Roberte charissime. Sed cōsolor, quod solo de corpore patiar hoc: nam spiritu semper es mecum. Quod tamen uel ipsum quando ego æquanimiter tolerarē: si solus non esset in causa deus. Erit erit quando reddemur nobis: quādo & quisq; de se, & uterq; de inuicem plene gaudebimus: præsentes nobis in utraq; portione nostri, in neutra deinceps ab alterutro diuidēdi. Glutinum erit tātæ coniunctionis qui causa nunc est tantillæ separationis: præsens perpetuo futurus nobis, ꝑsentes non nobis perpetuo seruaturus. Salutamus omnes filios uestros & nostros: & rogamus ut orent pro nobis.

Ad eundē de Iderio. Epistola. CCCXXXVII.

AMantissimo fratri & coabbati suo Roberto de Dunis, frater Bernardus Claræuallis dictus abbas, salutem. ¶ Super hoc fratre quē adeò non solum inutilem, sed etiā onerosum esse nunciastis, absq; eo qđ intrinsecus latet: quale nobis ipsis, tale & uestræ dilectioni damus cōsiliū. Nobis siquidē uidetur pro his quæ de ipso retulistis, q; in ꝓbatione sua se nec ꝓbabilem exhibuit nec receptabilem, & ideo meruit ut rationabiliter & sana consciētia ualeatis malum auferre ex uobis. Veruntamen si pietati uestræ placet superexaltare misericordiam iudicio: adhuc ipsum potestis retinere sine ꝓfessione: quāto uobis tempore uidebitur. Hoc autem omnino dissuademus ne eum in hoc statu recipiatis ad professionem: sed iterum probetur, si fortè se talem exhibere ualeat, qualem debet. Si autem: ferro abscissionis utendum est: ne una ouis morbida totū gregē contaminet.

Ad abbatem Balduinum de Castellione. Epistola. CCCXXXVIII.

ET in hoc cognoui qđ diligis nos: quoniam timuisti nobis. Veruntamen gaude: quia timor quē timebas, non accidit nobis. Diligenter est res inquisita, quemadmodum monuisti: & inuē tus est dolus in ore eius qui ista dixit tibi. Vnum ē duobꝰ nullatenus dubites: hominem uidelicet aut ex malignitate, aut ex suspicione locutum. Proculdubio conuertetur dolor eius in caput eius, & in uerticem ipsius iniquitas eius descendet. Reus est enim illius rei quam alteri conatur impigere

Psal.7.

Ad Balduinum Nouiomensem episcopum. Epistola. CCCXXXIX.

DOmino Balduino Nouiomensi episcopo, frater Bernardus Claræuallis uocatus abbas, melius quàm meruit. ¶ Mitto uobis puerū istum præsentiū latorē, comedere panē uestrū: ut probem de auaritia uestra utrū cum tristitia id feceritis. Nolite lugere, nolite flere: parum uētrem habet: paucis contentus erit. Gratiam tamen uobis habemus si doctior à uobis quàm pinguior recesserit. Maneries locutionis pro sigillo sit: quia ad manum non erat: nam neq; Gaufridus uester.

Ad Henricum archidiaconum. Epistola. CCCXL.

DIlecto suo Hērico archidiacono, frater Benardus Claræuallis uocatus abbas, salutem & orationes. ¶ Breuiter uobis de ꝓposita quæstione respondemus: sine præiudicio tamē saniꝰ sapiē tis. Raptum ex utero puerum ob periculum mortis laicꝰ quidam (ut dicitis) baptizauit, communem uerborū formā nō tenēs: sed dicēs, baptizo te in nomine dei, & sanctæ & ueræ crucis. Quæritis utrumnā baptizatus sit puer: an magis si uiuit baptizandus. Ego uere hunc baptizatū puto: nec sonum uocis, ueritati fidei & pietati intentiōis præiudicare potuisse. Vt enim taceā quod in nomine dei unā expressit substantiā trinitatis: in eoipso quod addidit sanctæ & ueræ crucis, manifeste commendauit dominicā passionem. Nisi forte putamus apostolum contra id qđ quidem alio loco dixerat: qui gloriatur, in domino glorietur: ipsi ligni substantia, & non magis in crucifixi gratia gloriari, cum diceret, Mihi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Neq; enim cum iuxta communem ecclesiæ constitutionem batipzantes dicimus, in nomine patris & filij & spiritus sancti, aliud intelligendum quàm in confessione trinitatis. Porrò autem confessio sanctæ crucis, non nisi crucifixi confessio est. Legimus sanè in actibus apostolorum, non modo in nomine patris & filij & spiritus sancti: uerum & in nomine domini Iesu Christi aliquos baptizatos. Pergitis autem quærere de ipso baptizatore utrumnam peccauerit: an uerò & alijs formam hanc liceat imitari. Quasi uerò consequens sit ut si in facto hominis ipsa eum uidetur excusare simplicitas, ut aut nullum, aut non magnum peccatum fuerit: continuo etiam inueniātur excusabiles qui sua temeritate contra formam ecclesiæ nouum baptizandi uellent inducere morem. Quod si quis eum peccasse contendit, ego tantum non crediderim fuisse peccatum, ut uel baptizatoris, uel ipsius qui baptizatus est potuerit præiudicare saluti. Neq; enim ecclesiasticam comtempsisse formam, sed ex deuotiōe quadam festinantis fidei, in hanc uocem erupisse uidetur.

3.Co.10. Gal.6. Actu.10.

Ad monachos ecclesiæ sancti Bertini. Epistola. CCCXLI.

DIlectissimo sibi in Christo uniuerso conuentui manasterij sancti Bertini, frater Bernardus Claræuallis uocatus abbas, salutē & oratiōes. ¶ Ita quæso ita facite dilectissimi. Discipulus quippe proficiens: gloria est magistri. Quisquis in schola Christi non proficit, eius indignus est magisterio: præsertim tamen ubi sumus, ubi nihil in eodem statu permanet: & non proficere, sine dubio deficere est. Nemo proinde dicat satis est: sic uolo manere: sufficit mihi esse sicut heri & nudiustertius. In uia residet qui eiusmodi est: in scala substitit ubi neminem patriarcha uidit non ascendentem aut descēdentem. Dico ego. Qui se existimat stare: uideat ne cadat. Ardua & angusta est uia: & non hic, sed in domo patris mansiōes sunt multæ. Itaq; qui se dicit in Christo manere: debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Iesus enim (ut ait euangelista) crescebat & proficiebat sapiētia & ætate & gratia apud deum & homines. Ille non restitit ergo: sed exultauit ut gigas ad currendam uiam: & nos quoq; si non desipimus, curremus post eum: trahemur in odore ungentorum ipsius. Alioquin si elongari cōtige-

Gen.28. 1.Co.10. Ioan.14 1.Ioan.2 Luc.2. Psal.18.

rit erit pigritati animæ &laboriosior & periculosior uia:
Phil.3. dum nec odore recreari:nec certa possit agnoscere uesti-
gia longius abeuntis.Sic ergo currite fratres,ut compre-
Phil.2. hendatis.Quod sanè ita fiet:si nequaquam arbitramini
uos conprehendisse:sed obliti quæ retro sunt, extenditis
uos in anteriora:si apprehendatis disciplinam:nequando
Eccl.20. irascatur domin⁹,& pereatis de uia iusta.Qui edit me(ait
Rom.8. sapiētia)adhuc esuriet:& qui bibit me adhuc sitiet:ut,no
uerit piger qui digne prorsus lapidatur stercoribus boū,
fastidium sibi non de satietate sed de inedia generari. De-
niqꝫ quia omnia cooperantur in bonum his qui secundū
propositum uocati sunt sancti:moueat nos ipsum quoqꝫ
secularis cupiditatis exemplū.Quem enim ambitiosum ui
dimus aliquando contentum adeptis dignitatib⁹ad alias
non anheiare? Si & curiosi cuiusqꝫ non satiatur ocul⁹ ui-
su:nec auris impletur auditu.Quid? eorū qui auaritiæ ser
uiunt:aut amatores sunt uoluptatum : seu uanas sectan-
tur hominum laudes:nónne& ipsorum insatiabilia deside
ria arguunt nos negligentiæ & tepiditatis? Pudeat certè
spiritualium nos bonorum minus cupidos inueniri. Eru-
bescat anima conuersa ad dominum,minori affectu sectari
iustitiam,quam iniquitatem ātea sectaretur.Est enim cau
sa quoqꝫ ualde dissimilis.Stipendiū quippe peccati:ors ī
fructus autem spiritus,uita æterna.Pudeat proinde negli
gentius nunc in uitam,quàm prius in mortem ire:& mi-
nori studio salutis acquirere quàm perditionis augmen-
tum.Nā ut omnino simus inexcusabiles,in uia uitæ,quò
citius,eò facilius curritur:& leue saluatoris onus quò cre
scit amplius,eò portabili⁹ est.Nónne & auiculas leuat nō
onerat pennarum siue plumarum numerositas ipsa? Tolle
eas,& reliquum corpus pondere suo fertur ad ima.Sic di
sciplinam Christi,sic suaue iugum,sic onus leue ,quò de-
ponimus,eò deprimimur ipsi :quia portat potius quàm
portatur. Onerosa alicui uidetur silentij discip lina . Sed
Esai.30. propheta magis robur quàm onus esse considerans, ait:
Tre.3. In silentio & in spe erit fortitudo uestra.In silētio(inqt)
& spe:quia bonum est præstolari dominum in silentio.En
eneruat quippe animam presentium consolatio: roborat
expectatio futurorum.Bene ergo fecisti dilectissimi adde
re aliquid ad priorem silētij regulam:quod nimirum præ
Esaiæ.32 dicto attestante propheta cultus iustitiæ est .Bene fecistis
alienando uos magis ac magis ab actibus seculi hu⁹ :quæ
1.Cor.5. est munda & immaculata religio. Modicum quippe fer-
Eccle.10 mentum fratres totam massam corrumpit:& muscæ mo-
rientes exterminant oleum suauitatis. Quid prodest tan-
ti corporalis pariter & spiritalis laboris atqꝫ exercitij fru
ctum uilissima aliqua consolatione imo desolatione min⁹
acceptabilem fieri:aut certè & periclitari? Quātam inter-
næ consolationis dulcedinem,& gratiam uisitationis di-
uinæ præpedit huiusmodi nugarum uapor ad modicum
parens? Præsertim nos monachi, quorum certè uelimus
nolimus in labore uita est:planè miserabiliores sumus o-
mnibus hominibus si pro tam exiguis tanta patimur de-
trimēta. Quid enim insipientiæ,imo quid insaniæ est, ut
qui maiora reliquimus,minora cum tanto discrimine te-
neamus? Si mundum cōtempsimus uniuersum :si abrenū
ciauimus affectibus propinquorum:si monasteriorum car
ceri mancipauimus nosmetipsos :si deniqꝫ non uenimus
facere uoluntatem nostram,sed imposuimus homines su-
per capita nostra:quid non oportet fieri,ne fortè contin-
gat hæc omnia nobis in insipientia nostra & negligentia
deperire? Agite ergo dilectissimi,&in his quæ cœpistis so
liciti estote perseuerare & abundare magis,ut augeantur
indies incremēta frugum iustitiæ uestræ.Etenim qui par-
ce seminat,parce & metet:& qui seminat in benedictioni-
2.Cor.9 bus,de benedictionibus & metet.Et certè modicum semi
nis incrementum, non modica messis multiplicatio est.
Hæc nos fratres,quia audito profectu uestro exultauim⁹
& delectati sumus dignum duximus scribere charitati ue
stræ,cupientes admonitos uos esse:ut obseruationes fa-
ctas quæ saluare possunt animas uestras,digna deuotione
suscipiatis & amplectamini.Scitis enim quia hilarem da-
torem diligit deus.Orātem pro nobis uniuersitatem ue-
strā Christus custodiat.

Ad Leoniū abbatem sancti Bertini.
Epistola. CCC.XLII.

AMico suo charissimo Leonio sancti Bertini ue
nerabili abbati,frater Bernardus Clareuallis
uocatus abbas,salutem in eo qui mandat sa-
lutes Iacob. ¶Quod merito cōfidā de uobis,
charitas uestra palam fecit:quæ inuenta occasiōe seipsam
innotescendi,non potuit latere sub modio. Gratissima
habeo illa officia humanitatis quæ fratribus nostris im-
penditis qui habitant iuxta uos. Quod illis facitis ,mihi
facitis:imo sic magis mihi facitis,quàm si mihi feceritis.
Obsecro ergo ut perseueret hæc solicitudo uestra pro eis
quoniam longe facti sunt à nobis,ut non possim⁹ eis ꝑut
oportet assistere. Sit ergo uestræ benignitatis uicem no-
stram supplere:ut uos ipsis in patrem,& ipsi sint uobis in
filios.Si fortè uenerit tempus quo tantæ charitati respon
dere possimus:quod non simus ingrati,fides oculata mō-
strabit.Vale.

Ad monachos ecclesiæ sancti Bertini.
Epistola: CCCXLIII.

VNiuersis qui sunt in ecclesia beati Bertini amā
dis in Christo,frater Bernardus Claréuallis
uocatus abbas,seruire domino in lætitia. ¶Ad
gratiarum actionem:ad reddendum dilectionis
officium:meritis uestris prouocamur. Quia enim accep-
tum beneficium æternæ memoriæ insigendum est:benefi-
cijs quæ fratribus nostris,imo quæ mihi contulistis,nec
immemor esse debeo,nec ingrat⁹.Meū est quicquid meis
impendit:mihi datur, quicqd infūdit in uiscerib⁹ meis.
Scio cui credidi,& certus sum:scio quia diligitis,nos nō
uerbo & lingua:sed opere & ueritate.In argumentum qp
pe dilectiōis & gratiæ quā fratres nostri inuenerūt in ocu
lis uestris,nō uerba procedūt,sed opera:eò utiqꝫ puriora
apud deū & gratiora apud hoīes quò de sola gratia dātis
proueniūt :præter meritū accipiētiis .Pro his igitur gra
tias agimus uniuersitati uestræ: pro his omnibus debi-
tores sumus uobis,si quid sumus,si quid possumus & nos
& fratres nostri.Sed ne parū uobis sit ,acceptos esse hoi-
bus:accepti estis & deo meo. Nam quod uni ex minimis Mat.25
eius fecistis:ipsi fecistis.Quid? quod non uni tātū.sed plu
ribus ex minimis eius fecistis? In omnibus hic penes me Psal.
non retributio multa,quoniā inops & pauper sum ego,
sed dominus retribuet pro me.Ipse qui retributor est oīm
bonorū,retribuet uobis quod peupes ei⁹ præuenistis in Ps.
bn̄dictionib⁹ dulcedinis,& in exēplo charitatis. De præ
teritis gratias agim⁹:de futuro p̄camur,ut bonū faciētes
non deficiatis,tempore eñ suo metetis de semine boni o- Gal.6.
peris manipulos pacis & gloriæ:quod uobis præstet de⁹.
Amen.

Ad Matildem reginam Anglorum.
Epistola. CCCXLIIII.

ILlustrissimæ dominæ&dilectissimæ in
Christo filiæ(quod non ex præsum-
ptiōe loquor, sed ex affectu) Matildi
dei gratia Anglorum reginæ. Ber-
nardus.¶Si de uestra sublimitate præ
sumo non est mirum. Iam enim non
ego solus sentio:sed omnes pene noue
runt quomodo nos acceptetis, & quanto nos diligatis
affectu.Propter quod rogatus sum à quodam amico ue-
stro uenerabili abbate de capella,ut pro decima quadam
uos rogemus : unde , si bene meministis ? Boloniæ
uos rogaui : nos quoque more uestro benignæ audistis
me ? Sed quia nondum factum est quod rogamus : tem-
pus est ut iam petitio illa mācipetur effectui.De cætero be
ne seruate mihi filium quem nunc peperistis:quia & ego
quoqꝫ(si regi non displicet)in eo mihi uendico portio-
nem.Vale.

¶Ad Albertum

Ad Albertum inclusum.
Epistola. CCCXLV.

FRat Bernard9 de Claraualle, fratri Alberto incluso, bonū certamē certare. ¶Petis à me ut nescio quam ieiunij obseruantiam, quam à me intra tuā cellā requisieras, ac mulierculaꝝ colloquia: quæ & tibi uidelicet à me recordaris fuisse prohibita, mea licētia possis admittere: quæ utiq; ꝑpter inopiā (ut scribis) nō potes euitare. Ego iā nullā sup te usurpo mihi potestatē. Cōsiliū tibi dedi, nō præceptū semp uel semel in die comedere: fœminarū uisitatiōes uel colloq̄a oīno nō admittere: tuarū te opere manuū sustentare: multaq; alia quæ lōgū est modo cōmemorare. Quòd si huiusmodi sumptus nequaquā tibi ad opus tā sumptuosum suppetere cerneres: nō debebres incipere quod cōsummare nō posses. Hoc tibi tutum credidi consiliū: hoc nec meo cogeris tenere præcepto: nec tamen meo mutabis consilio. Vale.

Ad G. abbatē. Epistola. CCCXLVI.

DOmino G. abbati, frat Bernard9 quicq̄d sibi. ¶Scito fratrē G. ex quo uenit de Crista, ubi medicamina sumpsit, cōuētū p oīa tāquā unum de ualidiorib9 firmissime tenuisse nec ei quicquā in alimētis præter quod cōmune fuit indultū fuisse: ad uigilias iugiter cū alijs extitisse. Ex hoc iā si aliter apud uos egerit: nō ei cōsentiať. Certū enī sit uobis, nō esse corporis ægritudinē: sed aīæ passionē. Vale.

Ad abbatissam Faberniacensem.
Epistola. CCCXLVII.

BErnardus uocat9 abbas de Claraualle. A. abbatissæ Faberniacēsi, pudicitiæ & gratitulū. ¶Fratres isti pro cōsilio animarū suarū paternitatē nostrā adeūtes, de uro bono studio quod in emēdādo loco cui gratia dei præestis, habere nos phibēt, nō parū nos lætificauerūt. Monemus autem & obsecramus deuotionē uestrā: q; sicut in reficiēdis domib9: ita renouādis morib9 operā detis. Nō solū autē de monasterio: sed etiā de hospitali domo dei cui sub manu uestra prædicti fratres deseruiūt, intentissime necesse est curā geratis: quatenus uidelicet ab oī exactione & infestatiōe ministrorū seu cliētū uestrorū securā ac liberā custodiatis: quodq; illorum prauo ut audiamus consilio eidem domui ab alijs ante uos abbatissis collatum abstulistis: precamur ut restituatis. Sicut enim ad uestram solicitudinem pertinet aliarum malefacta destruere aut corrigere: sic illarū si qua bona egerunt, no solum firma & incocussa tenere: sed etiam augmentare & multiplicare debetis. Presbyterū quoque qui in ipsa domo habitans, suam adhuc foris rem habere uidetur: aut propriū deserere: aut de domo exire cogatis. Valete: & propter bonum quod de uobis audiuimus, de nobis si quid ualemus, familiariter confidite.

Ad Odonem abbatem belli loci.
Epistola. CCCXLVIII.

FRatri & amico suo Odoni abbati regularium clericorum belli loci: frater Bernardus monasterij Clareuallis dispensator indign9 salutem. ¶Depositū huius hoīs quod (ut ipse ait) apud uos seruandum commisit: nec bonum est uobis nec honorificū quod detinetis: si tamen detinetis. Hinc enim deplāctum ad me facere uenit: utiq; propter familiarem specialemq; amicitiam quā inter me & uos esse audiuit. De qua etiam ipse præsumens (ad reuerentiam uobis dico) quare non potius calicem de altari uendidistis, quo tam importunum clamorem reprimeretis: si bos uel equus non erat uobis qui uænundari posset: ut is quod suum erat reciperet? Parcite quæso personæ uestræ: parcite bono nomini domus uestræ: parcite sacræ quæ nunc est quadragesimæ: & pauperi quod sine excusatione debetur, sine dilatione reddatur: antequam res amplius diuulgetur, & iam nō sine maiori dedecore persoluatur.

Ad VV. abbatem Trecensem.
Epistola. CCCXLIX.

AMico & conseruo suo domino VV. abbati canonicorū clericorū Trecensiū: frater Bernardus ecclesiæ Clareuallis seru9 inutilis salutē in dño. ¶Clericū istū relinquētem seculū, nobiscū manere cupientē, ad uestrū potius ordinē, timēs ne nostri difficultate frāgeretur, cōfugere psuasi. Cōmēdam9 ergo uobis eū, utpote nobis bene cognitū, ut honeste morigeratū, & in literis eruditū: postremo tāquā dei seruū: quē per dei gratiā credo uobis futurū fidum solatiū. Neq; enim ipsum tam propter se quàm propter uos quem diligimus sicut nos ad uos ire uoluimus: quem propter uitæ suæ meritum libenter retineremus: nisi esset illa causa, q; clericū delicatum, laboris inexpertem, suscipere formidamus. Vale.

Ad Rorgonem de Abbatisuilla.
Epistola. CCCL.

VIro illustri etiā nobis quoq; dilecto Rorgoni de Abbatisuilla, Bernard9 Clareuallis uocatus abbas, salutem & nostras orationes. ¶Perlatū est ad nos q; gratum tibi esset si præsentiæ & colloquij nostri copiam habere ualeres: & hoc ideo quia unum de seruis altissimi me esse credit tua benignitas. Et ego dico tibi q; pro hac tua humilitate, & pro bona tuæ nobilitatis fama quam audiuimus: mihi quoq; iucūda foret tua præsentia. Sed licet hoc in nos humanæ pietatis bonum laudabile sit: non tamen perfectum. Nam hæc corporalis quidem est uisio, & breuis, & nobis cum cæteris animantibus communis. Magis ergo ad illam æternæ societatis iucundissimam uisionem suspirare debemus, & bonis operibus insistere ut ad illam perueniamus. Rogamus tuam dilectionem, ut terram illam quæ tui iuris est in parochia de Currenni, de qua dilect9 & familiaris noster abbas de Alchi tecum locutus est, quæ deserta & inculta tibi tuisq; antecessoribus usq; nunc inutilis fuit: ecclesiæ de Alchi in eleemosynam concedere digneris: quaten9 & animæ tuæ, & animabus antecessorum & successorū tuorum, apud deum hoc tuum proficiat beneficium.

Explicit liber epistolarum. 350. melliflui patris Beati Bernardi: in quo adiunctæ sunt his quæ in prioribus īpressionib9 edebanť, quadraginta epistolæ, ab antiquis originalibus tum Clareuallis, tum collegij sancti Bernardi expromptæ.

INCIPIT TABVLA EPISTOlarum beati Bernardi abbatis Clareuallis per ordinem alphabeti,

De litera A,

De litera.B.

De litera C.

De litera D.

De litera E.

¶ De litera P.

¶ De litera R.

¶ De litera S.

¶ De litera T.

¶ De litera V.

¶ Finis.

Sequitur quedam epiſtola de cura & regimine rei familiaris: quæ quoniam plerũq; diui Bernardi titulo decoratur & omnibus perutilis ac neceſſaria uiſa eſt hoc abſtracto loco addita eſt: non ideo inter alias ſortita, q̃ Bernardi eſſe apud ſui ordinis fratres non ſatis compertum habetur.

Gratioſo & fœlici militi. H. Raymundo caſtri Ambroſij, Bernard9 i ſeniũ deductꝰ ſalutẽ. ¶ Doceri petis à nobis de cura & modo rei familiaris utili9 gubernãdæ: & qualiter patresfamiliás debeãt ſe habere. Ad quod tibi ſic reſpõdemus. Qđ licet omniũ rerũ mũdanarũ ſtatus & exitus negociorũ ſub fortuna laborẽt: nõ tamen hoc timore uiuendi eſt regula omittenda. Audi ergo & attẽde qđ ſi in domo tua ſumptus & redditus ſunt æquales, caſus inopinatus potuerit deſtruerã ſtatum eius. Status hominis negligentis, dom9 eſt ruinoſa. Quid eſt negligẽtia gubernãtis domũ? Ignis ualidus in domo accẽſus. Diſcute diligenter corũ diligẽtiam & propoſitũ qui tua adminiſtrant. Labẽti enim nondũ lapſo facultatibus, minus uerecũdiæ eſt abſtinere, quàm cadere. Sæpius reuidere quæ tua ſunt & quomodo ſint, magna prouidentia eſt. Cogita de cibo & potu animalium tuorum: nam eſuriunt & non petunt. Nuptiæ ſũptuoſæ, damnum ſine honore conferunt. Sumptus pro militia honorabilis eſt. Sumptus pro iuuando amicos: rationabilis eſt. Sũptus pro iuuãdo prodigos, perditus eſt. Familiam groſſo cibo, nõ delicato nutrias. Qui guloſus effectus eſt, uix aliter quàm morte mores mutabit: guloſitas, uilis & negligentis hominis putredo eſt. Frugalitas, ſoliciti & diligentis hominis ſolatium eſt. Diebus paſchalibus abundanter, nõ tamen delicate, pace familiam. Fac gulam litigare cum burſa: & caue cui9 aduocatus exiſtas. Si autem inter gulam & burſam iudex exiſtas, ſæpius, ſed nõ ſemper pro burſa ſententiam feras. Nam gula affectionibus probat: & ſic teſtibus non iuratis. Burſa euidenter probat, iam arca & cellario euacuatis uel breui tempore uacuandis. Tũc male iudicas cõtra gulam, quando auaritia ligat burſam. Nunquam recte inter gulã & burſam auaritia iudicabit. Quid eſt auarus? ſui homicida. Quid eſt auaritia? paupertatis timor, ſemp in paupertate uiuens. Recte uiuit auarus in te non perdens diuitias: ſed alijs reſeruãdo. Meli9 eſt cũ alijs reſeruare, quàm in ſe perdere. Si blado abundas, non diligas cariſtiam qa diligens cariſtiam, cupit eſſe pauperum homicida. Vende bladum cum ſatis ualet: non quãdo per pauperem emi nõ poteſt. Vicinis minori pretio uende, etiam inimicis. Nõ ſemper gladio: ſed ſæpe ſeruitio uincitur inimicus. Superbia contra uitium, balneum eſt expectans tonitruum cum ſagitta. Habes inimicum? quæras tuum oculum pro tui cuſtodia. Si habes inimicum, conuerſationem non habeas cum ignotis. Semper cogita qđ inimicus ſagax cogitat inimici uias. Debilitas inimici non eſt loco pacis: ſed treuga ad tempus. Si te ſecuras non cogitare inimicum tuum, quem tu cogitas: periculo te exponis. De fœminis tuis ſuſpectis quid agant, ignorantiam, non ſententiam quæras. Poſtquam ſciueris crimen uxoris tuæ: à nullo medico curaberis. Dolorem de mala uxore tunc mitigabis, quando audies de uxoribus alienis. Cor nobile & altum, non inquirit de operibus mulierum. Malam uxorem potius riſu, quàm baculo caſtigabis. Fœmina ſenex & meretrix, omnes diuitias annullabit. Fœmina ſenex & meretrix ſi lex permitteret, uiua ſepelienda eſſet. De ueſtibus. Nota qđ ueſtis ſumptuoſa, probatio eſt pauci ſenſus. Veſtis nimis apparens, cito uicinis tædium parit. Stude bonitate placere, non ueſte. Mulieris petitio habentis ueſtes & ueſtes quærentis, non indicat firmitatem. De amicis: tene q̃ maior eſt amicus qui ſua tribuit, quàm qui ſeipſum offert: de uerbis, eſt magna copia amicorum.

Amicum non reputes, qui te præsentem laudat. Si consu-
lis amico, non quæras placere ei: sed rationi. Dicas in con
sulendo, sic mihi uidetur: non præcise, sic agendū est: quo
niam facilius de malo exitu consilij redargutio sequitur,
quàm de bono laus. Audiui quòd ioculatores te uisitāt.
Attende quæ sequūtur. Homo impēdens ioculatori, cito
uxorem habebit, cuius nomen erit paupertas. Sed quis
erit huius uxoris filius? Derisio. Placet tibi uerbum iocu
latoris, finge te non audire, sed aliud cogitare: ridens &
gaudens de uerbis ioculatoris iam pignus sibi dedit. Io-
culatores improperantes digni sunt suspendio. Quid est
ioculator? mala improperans, animal homicidium secum
portans. Ioculatoris instrumenta deo non placent. Audi
de famulis. Famulum alti & elati cordis repelle ut futurū
inimicum. Famulum tuis moribus blandientem, repelle.
Famulo & uicino te præsente laudantibus resistas: aliter
cogitant te decepisse. Famulum se de facili uerecūdantē
dilige ut filium. Si uis ædificare domum, inducat te neces
sitas, non uoluntas. Cupiditas ædificandi, ædificando nō
tollitur. Nimia & inordinata ædificandi cupiditas, parit
cito & expectat ædificiorū uenationem: turris completa
& arca uacuata faciunt ualde, sed tarde hominem pruden
tem. Vis aliquando uendere? Caue cum uendere uolue-
ris, ne partem hæreditatis uendas. Non uendas potentio
ri, sed potius minori pretio des minori: totum autem uen
de plus offerēti. Melius est grauem pati famem, quàm pa-
trimonij uenditionem. Sed melius est partem uendere,
quàm se usuris subijcere. Quid est usura? Venenum patri-
monij. Quid est usura legalis? latro prædicens quod intē
dit. Nihil emas in consortem potentioris. Paruum cōsor
tem patienter sustineas: ne tibi fortiorem societ. Quæsiui
sti de usu uini. Qui in diuersitate & abundantia uini so-
brius est ille est, terrenus deus. Ebrius nihil recte facit, ni-
si cum in lutum cadit. Sentis uinum, fuge consortium. Sē-
tis uinum, quære somnum antequam colloquium. Qui se
ebrium uerbis excusat, ebrietatem suam aperte accusat.
Male sedet in iuuene uina cognoscere. Fuge medicū sciē
tia plenum, & exercitio non probatum. Fuge medicum
ebrium. Caue tibi à medico uolente in te experiri quali-
ter alios de simili morbo curabit. Catulos ualde paruos
dimitte clericis & reginis. Canes custodes utiles sunt. Ca-
nes ad uenandum plus constāt quàm conferant. Habes fi
lios, dispensatores tuorum bonorum non instituas. Sed
dices. Si aduersetur fortuna, quid prodest uiuendi doctri-
na? Audi quid de hoc uiderim: stultorum omittens cōtin
gentia, & tandē se excusantes sub fortuna. Euenit aliquā
do fortuna. Sed seruans doctrinam, raro accusabit fortu-
nam. Raro enim diligentiam cum infortunio sociabis: sed
rarius à pigritia infortunium separabis. Expectat piger si
bi subueniri à deo, qui in mundo isto uigilare præcepit.
Tu ergo uigila, & leuitatem expendendi cum grauitate
lucrandi compensa. Appropinquat senectus: consulo qđ
deo potius quàm filio tuo te committas. Disponis legata
consulo quod primo seruitoribus quàm sacerdotibus sol
ui mandes. Diligentibus personam tuam, non commit-
tas animam tuam. Committe animam tuam diligentibus
animam suam. Dispone de rebus ante morbum. Sæpe
quis efficitur infirmitatis seruus, & seruus testari non po
test: liber ergo testeris, antequā seru⁹ efficiaris. Sufficiat
tibi quod de te dictum est. De filijs audi. Mortuo patre
filij quærunt diuisionem. Si nobiles sunt, melior est sæpe
eorum per mundum dispersio, quàm hæreditatis diuisio.
Nam sæpe est grauis eorum dissolutio huiusmodi hæredi
tatis diuisio. Si laboratores sunt faciant quod uolunt. Si
mercatores sunt, tutior est eorum diuisio, quàm commu-
nio: ne uni⁹ infortunium alijs imputetur. Mater uerò for
tè remaritari quærit, stulte agit: sed ut sua peccata deplo-
ret, utinam ipsa senex accipiat iuuenem. Nam non ipsam,
sed sua quæsiuit: quibus habitis, bibet cum eo doloris ca
licem quem optauit: ad quem eam perducant merita dam
nabilis senectutis.

DIVI BERNARDI.
abbatis in libros de Cōsideratiōe ad Eugeniū pontificem maximum Prologus.

SVbit animum dictare aliquid quod te
papa beatissime Eugeni, uel ædificet,
uel delectet, uel consoletur. Sed nescio
quomodo uult & non uult exire læta
quidem, sed lenta oratio, dum certa-
tim illi contraria imperare contendūt
maiestas atq; amor. Nempe urget ille,
inhibet illa. Sed interuenit tua dignatio, qua hoc ipsum
non p̄cipis, sed petis: cū præcipere magis te deceat. Maie
state igit̃ tā dignāter cedēte, qđni cedat pudor? Quid eñ
si cathedram ascendisti? Nec si ambules super pennas uē
torum, subduceris affectui. ¶ Amor dñm nescit: agnoscit
filiū, & in insulis per se satis subiectus est, obsequitur spō
te, gratis obtemperat, libere reueretur. Non sic aliqui, nō
sic, sed aut timore ad ista impellunt̃, aut cupiditate. Hi sūt Psal.
qui in facie benedicunt: mala autē in cordibus eorū. Blan
diunt̃ corā, in necessitate deficiūt. At charitas nunquā ex 1.Co
cidit. Ego (ut uerū fatear) matris sum liberat⁹ officio, sed
non deprædatus affectu. Olim mihi inuisceratus es: non
tam facile erueris. Ascende in cælos, descende in abyssos, Mat
nō recedes à me, sequar te quocūq; ieris. Amaui pauperā
amabo pauperū & diuitū patrē. Non eñ si bene te noui
quia pater pauperū fact⁹, ideo nō pauper spiritu es. In te
hāc mutationē factā esse cōfido, nō de te, nec priori statui
tuo successisse p̄motionē, sed accessisse. Monebo te p̄inde
nō ut magister, sed ut mater, planè ut amans. Amās magis
uidear, sed ei qui nō amat, ei qui uim nō sentit amoris.

De consideratione, liber primus.

VNde iam ergo incipiam? Libet ab occupatiōi
bus tuis, quia in his maxime cōdoleo tibi. Cō-
doleo dixerim, si tamen doles & tu. Alioqui do
leo magis dixisse debuerā, qa nō est condolere
ubi nemo qui doleat. Itaq; si doles, condoleo. Si non do-
leo tñ & maxime sciens longius à salute absistere membrū
qđ obstupuit: & ægrū sese nō sentiētē, periculosius labo
rare. Absit autē ut de te id suspicer. Noui qb⁹ delicijs dul
cis qetis tuæ nō lōge antehac fruebare: non potes dissue
uisse tā cito, ita subito nō dolere nuper subtractas. Plaga
recens, dolore nō caret. Neq; eñ iā occaluit uulnus, nec
in tam breui uersum in insensibile est. Quāquā si nō dissi-
mules, nō deest tibi iugis materia iusti doloris à quotidia
nis iacturis. Inuit⁹ (ni fallor) auelleris à tuæ Rachelis am
plexibus: & quoties id pati cōtigerit, toties dolor tuus re
nouetur necesse est. At quādo nō cōtingit? Quoties nis,
& incassū? quoties moues, nec promoues? quoties cona-
ris, & nō dat̃ ultra? eniteris, & nō paris? tētas & abriperis?
& ubi incipis, ibi deficis: & dum adhuc ordiris, succidunt
te? ¶ Venerunt filij usq; ad partum (ait propheta) & uires 4.Re
nō habet parturiēs. Nosti hoc, nemo te meli⁹. Attritæ frō Osee
tis es, & instar uitulæ Effraim doct⁹ diligere trituram, sic
(pace tua) sic se habēt res tuæ. Absit: hæc est pars illius q
datus est in reprobum sensum. Ab his sanè cupio tibi pa
cem: nō cū his. Nihil plus metuo tibi pace ista. Miraris si
unquā possit accidere? Etiam dico tibi, si res (ut assolet)
per consuetudinē in incuriā uenerit. ¶ Noli nimis credere
affectui tuo qui nūc est. Nil tam fixum animo quod negle Nou.
ctu & tempore nō obsolescat. Vulneri uetusto & neglecto
callus obducit̃: & eo insanabile quo īsensibile fit. Deniq;
dolor continuus & acerbus, diuturnus esse non patitur.
Nā si nō aliūde extundit̃, necesse est cedat uel sibi. Enim-
uero cito aut de remedio cōsolationē recipiet, aut de assi-
duitate stuporē. Quid nō inuertat cōsuetudo? quid non
assiduitate duret̃? qđ nō usui cedat? quātis qđ præ amari-
tudine pri⁹ exhorrebāt, usu ipso male in dulce conuersum
est? Audi iustū quid lamētet̃ sup huiuscemodi. Quæ pri⁹ Iob.6.
tāgere nolebat aīa mea, nunc præ angustia cibi mei sunt.
Primū tibi importabile uidebit̃ aliquid, p̄cessu tēporis si
assuescaas,

..uescas, iudicabis nō adeò graue, paulò post & leue sen-
..es, paulò post nec senties, paulò post etiā delectabit. Ita
paulatim in cordis duritiam itur, & ex illa in auersionem.
Sic & grauis & cōtinuus dolor, citū ut dixi habiturus est
exitū, aut sanitatē profectò, aut īsensibilitatē. Hinc prius
hinc tibi timui semper & timeo, ne dilato remedio dolorē
nō sustinēs, periculo te irreuocabiliter desperatus immer
gas. ¶ Vereor inquā ne ī medijs occupatiōibꝰ (qm̄ multæ
sunt) dū diffidis fīnē, frōtē dures: & ita sēsim teipsum quo
dammodo sensu priues iusti utilisꝫ doloris. Multo pru-
dentiꝰ te illis subtrahas uel ad tp̄s, quàm patiare trahi ab
ipsis, & duci certè paulatim quo tu non uis. Quæris quo?
ad cor durū. Nec pergas quærere qđ illud sit, si nō expa
uisti, tuū hoc est. Solū est cor durū quod semetipsum non
exhorret, quia nec sentit. Quid me iterrogas? Interroga
Pharaonem. Nemo duri cordis, salutē unquam adeptꝰ est
nisi quē fortè miserās deus, abstulit ab eo iuxta ꝓphetam
cor lapideū, & dedit cor carneū. Quid ergo cor durum?
Ipsum est quod nec cōpūctione sciditur, nec pietate mol-
litur, nec mouet̄ precibus, minis nō cedit, flagellis durat̄.
Ingratum ad beneficia est, ad consilia infidum, ad iudicia
sæuum, inuerecūdū ad turpia, impauidum ad pericula, in
humanum ad humana, temerarium ad diuina, præterito-
rū obliuiscēs, præsentiū negligens, futura nō prouidens.
Ipsum est cui præteritorū, præter solas iniurias, nihil om
nino nō præterit, præsentiū nihil nō perit, futurorū nulla
nisi fortè ad ulciscēdū prospectio seu præparatio est. Et ut
in breui cuncta horribilis mali mala complectar, ipsum est
qđ nec deū timet, nec hoīem reueretur. En quo trahere te
habēt hæ occupationes maledictæ, si tm̄ pergis ut cœpisti
ita dare te totū illis, nil tui tibi relinquēs. ¶ Perdis tp̄s: &
si licet nūc alterū me tibi exhibere Iethro, tu quoꝫ in his
stulto labore cōsumeris, quæ nō sunt nisi afflictio spiritꝰ,
euiseratio mentis, euacuatio gratiæ. Nam fructus horum
quid nisi aranearum telæ? Queso te, quale est illud de ma-
ne usꝫ ad uesperā litigare, aut litigātes audire? Et utinā
sufficeret diei malitia sua, non sunt liberæ noctes. ¶ Vix re
linquitur necessitati naturæ, qđ corpusculi pausatiōi suf-
ficiat, & rursum ad iurgia surgitur. Dies diei eructat lites,
& nox nocti indicat malitiā, usꝫ adeò non est respirare in
bonis, non est alternam capescere requiem, nō uel rara in
tersери ocia. Nō ambigo te quoꝫ ista deplorare: at frustra
illud, si nō & emēdare studueris. Interim tm̄ sic semper fa
cias hortor, nec te unquam ad ista duraueris quolibet usu
..5. uel assiduitate. Percussi eos & nō doluerūt (ait deꝰ) nihil
tibi & illis. Iusti potius tibi aptare curato & affectionē &
..o. 6 uocē, qui ait. Quæ est enim fortitudo mea ut sustineā, aut
quis finis meꝰ ut patienter agā? Nec fortitudo lapidū for
titudo mea: nec caro mea ænea est. Magna uirtꝰ patiētiæ,
sed nō hāc tibi ad ista optauerim. Interdū impatientē esse
ꝓbabiliꝰ. Tu ne approbes illorū patiētiā quibꝰ Paulus di
2.Co.11. cebat. Libēter suffertis īsipiētes, cū sitis ipsi sapiētes? Ni
fallor, ironia erat, & nō laus, sed suggillatio quorundā mā
suetudinis, qui quasi datis manibꝰ pseudo apostolis, à q
bus & seducti erāt, ad quæꝫ ipsorum peregrina & praua
dogmata trahi se patientissime ferrent. Vnde & subdens,
Ibidem. sustinetis em̄, inquit, si quis uos in seruitutē redigit. Non
bona patiētia, cū possis eē liber, seruū te permittere fieri.
Nolo dissimules seruitutē, in quā certè indie cum nescis
redigeris. Hebetati cordis īdiciū est, ꝓpriā nō sentire cō-
Nota. tinuā uexationē. Vexatio dat intellectū auditui (ait q̄dā)
uerū est, sed si nimia nō fuerit, nam si sit, nō planè intelle-
ctum dat, sed cōtēptū. Deniꝫ impiꝰ cū in ꝓfundū malorū
uenerit, cōtēnit. Expergiscere ergo, & pessimæ seruitutis
iugū iam iāꝫ imminēs, imo iam nō modice premens, non
tātū caue, sed horre. An ideo nō seruꝰ, q̄a non uni seruis,
sed oībus? nulla turpior seruitꝰ grauior tuę quàm seruitꝰ
Iudæorum: quā quocunꝫ ierint, post se trahunt, & ubiꝫ
dn̄os offendūt suos. Tu quoꝫ dic quæso ubi unquā sis li
ber, ubi tutꝰ, ubi tuꝰ. Vbiꝫ strepitꝰ, ubiꝫ tumultꝰ, ubiꝫ
iugum tuę seruitatis te ꝑmit. Nec mihi reponas nūc aplī
uocē, qua ait. Cum essem liber ex oībus, omniū seruū me
feci. Longe est istud à te. Nunqd hac ille seruitute homini 1.Cor.9.
bus inseruiebat in acqsitione turpis quæstus? Nunqd ad
eū de toto orbe cōfluebāt ambitiosi, auari, simōiaci, sacri
legi, concubinarij, incestuosi, & quæꝫ istiusmodi mōstra
hoim: ut ipsius apostolica authoritatæ uel obtinerēt ho-
nores ecclesiasticos, uel retinerent? Ergo seruū se fecit hō
cui uiuere Xp̄s erat & mori lucrum, ut plures lucrifaceret
Xp̄o, nō ut lucra augeret auaritiæ. Nō est igitur ꝙ de so-
lertissima Pauli industria & charitate tā libera quàm libe-
rali, seruili cōuersationi tuæ patrocinium sumas. Quā tuo
dignius apostolatu, quā salubrius tuæ cōsciētiæ, quā fru-
ctuosius ecclesiæ dei audias potius ipsum dicentē. Precio 1.Cor.7.
empti estis: nolite effici serui hominū. Quid seruilius indi
gniusꝫ (presertim summo pontifici) quàm nō dico omī
die, sed penè omī hora, insudare talibꝰ rebꝰ & pro talibꝰ?
Deniꝫ qn̄ oramꝰ, qn̄ docemꝰ pp̄los, qn̄ ædificamus eccle
siā, qn̄ meditamur in lege? Et quidē quotidie perstrepunt
in palatio leges: sed Iustiniani, nō dn̄i. Iustēne etiā istud?
Tu uideris. Nā certè, lex dn̄i immaculata, cōuertens aīas. Psal.18.
Hæ aūt nō tam leges quàm lites sunt & cauillationes, sub
uertētes iudiciū. Tu ergo pastor, & ep̄s aīarum, qua mēte
obsecro sustines corā te semp silere illā, garrire istas? Fal-
lor, si nō mouet tibi scrupulū peruersitas hæc. Puto qđ &
interdū cōpellat clamare ad dn̄m cū ꝓpheta. Narrauerūt Psal.118.
mihi iniqui fabulatiōes, sed nō ut lex tua. I ergo & te aude
liberū ꝓfiteri sub tam graue mole incōueniētiæ huius, &
cui fas nō sit ceruicē subducere. Nā si potes & nō uis mul
to magis seruus es huiꝰ ipsius tā peruersæ uolūtatis tuæ.
An nō seruꝰ, cui dn̄atur iniqtas? Et maxime. Nisi tu fortè
indignius iudices hoīem tibi quàm uitiū dn̄ari. Quid in-
terest, uolens seruias an inuitus? Nā & si coacta seruitꝰ mi
serabilior, sed effectata miserior est. ¶ Et quid uis me face-
re inquis? Vt tibi ab his occupatiōibꝰ parcas. Impossibi-
le fortasse respōdebis, facilius cathedræ ualedicere posse.
Recte hoc, si rumpere & nō magis interrūpere ista horta-
rer. Audi ergo qd redarguā, qd suadeā. Si quod uiuis & sa
pis, totum das actioni, cōsideratiōi nihil, laudo te: in hoc
nō laudo. Puto ꝙ & nemo qui à Salomone audierit, q̄ mi Eccl.38.
noratur actu, percipiet sapientiā. Certe nec ipsi actioni ex
pedit consideratione nō præueniri. Si itē totus uis eē om
nium, instar illius qui oībus oīa factus est, laudo humani- 1.Cor.9.
tatē, sed si plena sit. Quō autem plena, te excluso: & tu ho
mo es. Ergo ut integra sit & plena humanitas, colligat &
te intra se sinus qui oēs recipit. Alioquin quid tibi ꝓdest
iuxta uerbum dn̄i, si uniuersos lucreris: te unum perdēs? Mat.16.
Quāobrē cū oēs te habeāt, esto etiā tu ex habētibꝰ unus. Roma.1.
Quid solus fraudaris munere tui? Vsꝫquo uadēs spiritꝰ Psal.77.
& nō rediēs? Vsꝫquo nō recipis te & ipse inter alios uice
tua? Sapiētibus & insipiētibus debitor es, & soli negas te
tibi? Stultus & sapiēs, seruus & liber, diues & pauper, uir
& fœmina, senex & iuuenis, clericus & laicus, iustus & im
pius, omnes pariter participāt te, omnes de fōte publico
bibunt pectore tuo: & tu seorsum sitiens stabis? Si maledi
ctus qui partem suā facit deteriorē: quid ille qui se penitꝰ
reddit expertē? Sanè deriuent̄ aquæ tuæ in plateas: hoīes
& iumenta & pecora bibant ex eis: quin & camelis pueri
Abrahæ potū tribuas: sed inter cæteros bibe tu de fonte
putei tui. Alienꝰ, inqt, nō bibat ex eo. Nunq̄d tu alienus?
Cui nō alienus, si tibi es? Deniꝫ q sibi nequā, cui bonꝰ?
Memēto ꝓinde nō dico semꝑ, nō dico sæpe, sed uel inter- Eccle.4.
dum reddere teipsum tibi. Vtere tu quoꝫ te īter multos,
aut certè post multos. Quid indulgentius? Hoc em̄ dico
sm̄ indulgentiā, non sm̄ iudiciū. Puto & ipso apostolo in
dulgentiore me in hac parte. Ergo plusquam oportet in-
quis nō īficior. Quid si ita oportet? Nā tu (ut cōfido) no
stra non eris meticulosa informatione cōtentus, sed abun
dabis magis. Sanè sic decet, te scilicet abundātiorē quàm
me audaciorem esse. Ego quoꝫ mihi tutius iudico apud
maiestatē timiditate quàm temeritate periclitari. Et for-
tassis nō secus moueri sapientē oportuit, ut sit qđ scriptū

pucr.9. est. Da occasionē sapienti, & sapiētior erit. ¶ Audi tamen
1.Cor.6. apostolū quid de hmōi sentiat. Sic non est īter uos sapiēs
Ibidem, ait ille, qui iudicet inter fratrem & fratrem. Et infert. Ad
ignominiā uobis dico: contemptibiliores qui sunt in ec-
clesia, illos constituite ad iudicandū. Itaq; s̄m apostolum,
indigne tibi usurpas tu apostolicus officiū usle, gradū cō
temptibilium. Vnde & dicebat eps̄, episcopum instruens.
2.Tim.2 Nemo militās deo, implicat se negocijs secularibus. Ego
autem parco tibi. Non enim fortia loquor, sed possibilia:
Putásne hæc tempora sustinerent si hominibus litiganti
bus pro terrena hæreditate, & flagitantibus abs te iudi-
Luc.12. cium, uoce dn̄i tui respōderes? O homines, quis me cōsti
tuit iudicē super uos? In quale tu iudiciū mox uenires?
Quid dicit homo rusticanus & imperitus, ignorans pri
matum suū, inhonorans summā & præexcelsam sedem, de
rogans apostolicæ dignitati? En tn̄ non monstrabunt pu
to qui hoc dicerent, ubi aliquando quispiā apostolorum
iudex sederit hominum, aut diuisor terminorū, aut distri
Actu.5. butor terrarum. Stetisse deniq; lego apostolos iudicādos
sedisse iudicātes nō lego. Erit illud, non fuit. Itáne immi-
nutor est dignitatis seru⁹, si non uult esse maior dn̄o suo:
aut discipulus si nō uult esse maior eo q se misit: aut fili⁹ si
non transgreditur terminos quos posuerunt patres sui?
Quis me cōstituit iudicem ait ille dn̄s & magister: & erit
iniuria seruo discipuloq; nisi iudicet uniuersos? Mihi ta
men non uidetur bonus æstimator rerum, qui indignum
putat apostolis seu apostolicis uiris non iudicare de tali-
bus, quibus datum est iudicium in maiora. Quid ni con-
temnant iudicare de terrenis possessiūculis hominū, qui
in cælestibus & angelos iudicabunt? Ergo in criminibus
non in possessionibus potestas uestra: qm̄ propter illa, &
non propter has: accepistis claues regni cælorū: præuari-
Mat.9. catores utiq; exclusuri, non possessores. Vt sciatis (ait) q̄a
filius hominis habet potestatē in terra dimittēdi pecca-
ta, & cætera. Quænā tibi maior uidetur & dignitas & po
testas, dimittendi peccata, an prædia diuidendi? Sed non
est cōparatio. Habēt hæc īfima & terrena iudices suos, re
ges & prīcipes terræ. Quid fines alienos inuaditis? Quid
falcem uestram ī alienā messem extenditis? Nō quia indi-
gni uos, sed quia indignum uobis talibus insistere: quip
pe potioribus occupatis. Deniq; ubi necessitas exigit: au
1.Cor.6. di: quid censeat, non ego, sed apostolus. Si enim in uobis
iudicabitur hic mundus, indigni estis qui de minimis
iudicetis. Sed aliud est incidenter excurrere in ista, causa
quidem urgente, aliud ultro incumbere istis tanquā ma-
gnis dignisq; tali & taliū intentione rebus. Itaq; hæc &
innumera talia dicerē: si fortia dicerem, si recta si syncera.
Ephes.5. ¶ Nunc autē qm̄ dies mali sunt, sufficit interim admonitū
esse, non totum te, nec semper dare, actioni, sed considera-
tioni aliquid tui & cordis & temporis sequestrare. Hoc
aūt dico necessitatem intuens, non æquitatem: quanquā
non sit præter æquum necessitati cedere Nā si liceret qđ
deceret, absolute per omnia & in oībus præferendā & uel
solam uel mexime colendā eam quæ ad oīa ualet, idest pie
tatē, prorsus irrefragabilis ratio mōstrat. Quid sit pietas
quæris? Vacare considerationi. Dicas forsitan in hoc dis
sentire me ab illo qui pietatem diffiniuit cultum dei. Nō
est ita. Si bene consideras, illius sensum meis expressi uer-
bis, & si tn̄ ex parte. Quid tā pertinēs ad cultū dei, quàm
quod ipse hortatur in psalmo. Vacate & uidete quoniam
Psal.45. ego sum deus. Quod sanè in partib⁹ cōsiderationis præci
puum est. Quid deniq; tam ad oīa ualens, quàm quæ ip-
sius quoq; actionis partes benigna quadā præsumptione
suas facit, præagendo quodāmodo & præordinādo quæ
agenda sunt? Necessario sanè ne fortè quæ & præuisa &
præmeditata poterāt esse proficuo, præcipitata magis pe-
riculo fiant. Quod tibimet, si recordaris, in ipsis actiōib⁹
causarū, & in magnis quibusq; negocijs magnarumue cō
silijs rerum, frequenter accidisse nō ambigo. ¶ Et primum
quidē ipsum fontē suū, id est mentem de qua oritur purifi
cat cōsideratio. Deinde regit affectus, dirigit actus, corri-
git excessus, componit mores, uitam honestat & ordinat.
Postremò diuinarum pariter & humunarū rerū scientiam
confert. Hæc est quæ confusa disterminat, hiantia cogit,
sparsa colligit, secreta rimatur, uera uestigat, uerisimilia
examinat, ficta & fucata explorat. Hæc est quæ agēda præ
ordinat, acta recogitat, ut nihil in mēte resideat aut incor
rectū, aut correctione egens. Hæc est quæ in prosperis ad
uersa præsentit, in aduersis quasi non sentit, quorum alte
rum fortitudinis: alterū prudētiæ est. Ibi etiam aduertere
tibi est suauissimū quendā cōcentū complexūq; uirtutū,
atq; alterā pendere ex altera: sicut hoc loco uides fortitu-
dinis matrē esse prudentiā: nec fortitudinē, sed temeritatē
esse quemlibet ausum què non parturiuit prudētia. Hæc
item est quæ inter uoluptates & necessitates media quasi
quædam arbitra sedens, utrinq; certis limitibus distermi-
nat fines, istis assignans & prebens quod sat est, illis quod
nimis est demens: & sic ex alterutro tertiā formans uirtutē
quam dicunt temperantiā. Nempe intemperātem ipsa cō
sideratio cēset tam eum qui necessarijs pertinaciter demit
quàm qui indulget superfluis. Non ergo est temperantia
in solis resecandis superfluis: est & in admittendis necessa
rijs. Huius sententiæ apostolus nō fautor tantum, sed au-
thor esse uidetur, qui curā carnis nostræ docet non perfi- Ro
ci in desiderio. Dicens siquidē curā carnis nō perfici, sup
flua cohibet, addēs in desiderio, necessaria non excludit.
Vnde mihi uidetur nō oīno absurde diffinire temperātiā
qui hanc nec p̄cidere necessitatē, nec excedere dicat: iuxta
illud philosophi. Ne quid nimis. Iam de iustitia quæ una
ex quatuor est, nónne cōstat cōsideratiōe mētē præueniri
ut se formet in ea? Se eīn necesse est prius cogitet, ut ex se
normam ducat iustitiæ, nec factura utiq; alteri quod sibi Tob.
fieri nolit, nec quod sibi uelit fieri negatura. In his nempe Ma
duob⁹ liquet integræ esse iustitiæ statū. Sed nec ipsa soli-
taria est. ¶ Intuere etenim nunc mecū etiā huius pulchrā
cōnexionē & coherentiā cū temperantia, & item ambarū
cum duab⁹ superiorib⁹, id est prudētia & fortitudine. Nā
cum iustitiæ dicatur portio, quod sibi non uult fieri quis
alijs nō facere: porrò perfectio qđ ait dn̄s, quæcūq; uultis M
ut faciant uobis hoīes, & uos facite illis: neutrū horū erit
nisi ipsa uoluntas de qua tota ducitur forma, sic ordinata
fuerit: ut, nec uelit aliquid superfluū, nec necessariū quid
superstitiose nolit, quod quidē temperātiæ est. Deniq; &
ipsi iustitiæ ut iusta sit, temperantia modū imponit. Noli Eccle.
nimiū esse iustus (ait sapiens) ostendens per hoc minime
approbandā iustitiā quæ temperantiæ moderamine non
frenetur. Quid q̄ & ipsa sapientia hoc temperantiæ frenū
non respuit, dicente paulo s̄m sapientiā à deo sibi datam Rom.
nō pl⁹ sapere quàm, oportet sapere, sed sapere ad sobrieta-
tem? Sed & econuerso q̄ tēperātiæ necessaria iustitia sit
ostendit domin⁹ arguens in euāgelio illorū temperātiam
qui abstinebāt ut uiderētur hominibus ieiunātes. Erat in Mat.
cibo temperantia: sed nō iustitia in animo: quia non deo
placere: sed hominibus intendebant. Quomodo rursum
uel ista uel illa sine fortitudine? cū cōstet fortitudinis eē
non mediocris, cohibere uelle & nolle suum, inter angu-
stias parum & nimis: ut sit cōtenta uolūtas modo illo me-
dio, nudo, puro, solo, cōstāte sibi, æquali undiq; sui, ut po-
te ex omni parte pariter circunciso, quem solum constat
esse uirtutis. Dicito mihi quæso si potes, cui nam potissi
mum trium harū uirtutū meditulliū hoc dandū censeas,
quod ita cunctis conterminum est, ut uideatur esse p̄priū
singularum? An ipsum uirt⁹ est, & nihil aliud? Sed sic uir
tus non esset multiplex: sed essent oēs una. An poti⁹ quia
sine eo uirtus nō est, omnium quodāmodo ītima uis una
est & medula uirtutū, in qua sic uniuntur ut proinde una
uideantur omnes: presertim quod nō illud participando
cōmunicāt: sed totum à singulis atq; integrū possidetur?
Verbi causa. Quid tam iustitiæ, quàm modus? Alioquin
si quid extra modū reliquit, nō planè cuiq; tribuit quod
suū est, quod tamen suū ipsius est facere. Quid tā rursum
temperantiæ, quæ non aliunde peofecto temperantia est,
nisi q̄

nisi q nil immoderatũ admittit? Sed puto fatebere etiam
nõ min⁹ eẽ fortitudinis, cũ uel maxime ipsa sit quæ ab ir-
ruentibus uitijs, & quasi hincinde suffocare conantibus,
purũ illud potenter eruit & uendicat in quoddam stabi-
le fundamentũ boni, sedemq; uirtutis. Ergo modum istũ
tenere iustitia est, temperantia est, fortitudo est. Sed uide
me in hoc differant, ut iustitiæ quidẽ in affectu res sit: à for
titudine autẽ efficacia eius: porrò possessio eius atq; usus
apud temperantiã. ¶ Restat iam ut doceamus ab hac com
munione prudentiã non excludi. Nónne ipsa est quæ mo
dum diu animi neglectu posthabitũ, & uitiorum inuidia
quasi in abditis reclusum, & coopertũ quadam uetustatis
caligine, prior reperit & aduertit? Propterea dico tibi à
paucis aduertit, quia paucorũ prudẽtia est. Itaq; iustitia
quærit, prudẽtia inuenit, uendicat fortitudo, temperãtia
possidet. Non mihi hoc loco propositum est de uirtutib⁹
disputare, sed hoc dixerim hortãs ad uacandũ considera-
tioni, cuius beneficio hæc & silia aduertuntur. Cui tã pio
tãq; utili ocio nullã in uita operã dare, nónne uitam pde-
re est? Quid tñ? Si te philosophiæ huic totum repentè de
uoueris, prædecessores tui nõ ita consueuerũt: eris mole-
stus quàmpluribus, quasi q a patrũ uestigijs subito deuia-
ueris. Nẽpe id uideberis agere ĩ suggillationẽ illorũ. Sed
puerbiũ & notabere uulgari puerbio: qui hoc facit quod nullus,
mirantur omnes: ueluti qui cupias admirationi fore. Nec
potes eorũ omnia simul & subito uel errata corrigere, uel
excessus redigere in modum. Erit cum acceperis tempus
ut fm sapientiã tibi a deo datã paulatim & opportune id
studeas. Interim sanè malo alterius utere in bonum quod
potes. Quãquã si de bonis, & nõ de nouis sumamus exem
pla, nõ defuere Romani põtifices qui sibi ocia inter maxi
ma negocia inuenirent. Obsidio urbi, & barbaricus ensis
ciuiũ ceruicibus imminebat: nunquid tamen istud terruit
beatũ Papam Gregoriũ quominus sapientiã scriberet in
ocio? Eo nempe tẽporis (quod ex eius præfatiõe liquet)
obscurissimã & extremã partẽ Ezechielis tam diligenter
quam elegãter exposuit. Sed esto. Alius inoleuit mos: di-
es alij sunt: & alij hoĩm mores: & tẽpora periculosa nõ in-
stant iam, sed extant. Fraus & circunuentio & uiolẽtia in-
ualuere super terram. Calũniatores multi: defensor rarus.
Vbiq; potẽtiores pauperiores opprimunt: non possum⁹
deesse oppressis: non negare iniuriã patiẽtibus iudicium.
Nisi agitentur causæ, audiantur partes, inter partes iudi-
care qs potest? Agitẽtur causæ: sed sicut oportet. Nam is
modus qui frequentatur, execrabilis planè: & qui non di
co ecclesiam, sed nec forum deceret. Miror nãq; quemad-
modũ religiosæ aures tuæ audire sustinent hmõi disputa-
tiones aduocatorum, & pugnas uerborum, quæ magis ad
subuersionẽ quam ad inuẽtionẽ proficiunt ueritatis. Cor
rige prauũ morẽ: & præcide linguas uaniloquas: & labia
Hier. 4. dolosa claude. Hi sunt qui docuerunt linguas suas loqui
mendaciũ, diserti aduersus iustitiã, eruditi pro falsitate.
Sapientes sunt ut faciãt malum: eloquẽtes ut impugnent
uerũ. Hi sunt qui instruũt a quibus fuerant instruendi,
astruũt nõ cõperta, sed sua: struũt de proprio calumnias ĩ
nocẽtiæ: destruũt simplicitatẽ ueritatis: obstruunt iudicij
Nota. uias. Nihil ita absq; labore manifestã facit ueritatẽ, ut bre
uis & pura narratio. Ergo illas quas ad te necesse erit in-
trare causas (neq; eñ oẽs necesse erit) diligẽter uelim: sed
breuiter decidere assuescas: frustratoriasq; & uenatorias
præcidere dilationes. Causa uiduæ intrat ad te, causa pau
peris, & eius qui non habet quod det. Alijs alias multas
poteris committere terminandas, quãplures nec dignas
audiẽtia iudicare. Quid eñ opus est admittere illos quo
rum peccata manifesta sunt præcedẽtia ad iudiciũ? ¶ Tan
ta est impudẽtia nõnullorũ: ut cũ manifeste ãbitiõis pru
rigine scateat tota facies causæ eorũ, nõ erubescãt audiẽ-
tiam flagitare, publicãtes semetipsos ad multorũ cõscien
tias: in quo uel suæ solius satis poterãt confundi iudicio.
Non fuit qui retonderet attritas frontes: & ideo plures fa
cti sunt, & magis ĩduruerũt. Sed & nescio quomodo uitio
sus conscientias uitiosorum nõ refugit: & ubi oẽs sordẽt,
unius fœtor minime sentitur. Quis eñ unquã uerbi causa
auarũ auarus, immũdũ immũdus, luxuriosum luxuriosus
erubuit? Plena est ambitiosis ecclesia: nõ est iam quod ex
horreat in studijs & molitionibus ambitionis: non plus
quàm speluca latronũ ĩ spolijs uiatorũ. Si Xpi discipul⁹
es, ignescat zel⁹ tuus, exurgat authoritas aduersus impu
dentiã hanc & generalẽ pestẽ. Intuere magistrũ sic facien
tem, & audi dicentẽ. Qui mihi ministrat, me sequatur. Nõ Ioan. 12.
parat aures ut audiat: sed flagellũ quo feriat. Verba nec fa
cit nec recipit, nec enim sedet iudicans, sed insequitur pu
niens. Causam tñ nõ tacet: q uidelicet domum orationis
negociationis fecissent. Ergo & tu fac similiter. Erubescãt
uultũ tuũ istiusmodi negociatores, si fieri potest: si nõ, ti-
meant. Et tu flagellum tenes. Timeant nummularij, nec fi-
dant in nũmis, sed diffidãt: abscõdant æs suũ à te: scientes
effundere quàm accipere paratiorẽ. Hoc studiose & cõstã
ter agẽdo, multos lucrifacies turpium sectatores lucrorũ
honestioribus officijs uendicando: multos ne uel audeãt
huiusmodi attẽtare, seruabis. Adijce illud, q nõ parũ pro
ficiet & ad ferias quas tibi suadeo. Ita nempe nõ pauca ti
bi momẽta temporũ redimes ad uacandũ consideratiõi:
quædã ut dixi negocia nec audiẽdo, quedã alijs cõmittẽ-
do: quæ tua digna putaueris audiẽtia, fideli quodam & ac
cõmodo ipsi causæ cõpẽdio terminãdo. De qua conside-
ratiõe his addere aliqua cogito, sed sub alterius sanè prin
cipio libri, atq; hic sit finis istius: ne duplo te oneret mi-
nus suauis oratio, si & longa fuerit.

De consideratione. Liber secundus.

MEmor promissi mei, quo ecce iam aliquãdiu te
neor apud te uir optime papa Eugeni, uolo ip
so absoluere uel sero. Puderet dilatiõis, si mihi
conscius forem incuriæ aut contemptus. Non
ita est: sed incidimus (ut ipse nosti) in tẽpus graue. Quod
& ipsi penè uiuendi usui uidebatur indicere cessationem,
nedum studijs: cum dñs scilicet prouocatus peccatis no-
stris, ante tempus quodãmodo uisus sit iudicasse orbẽ ter
ræ, in æquitate quidem, sed misericordiæ suæ oblit⁹. Nõ
pepercit populo suo, nõ suo nomini. Nónne dicũt in gen
tibus, ubi est deus eorũ? Nec mirũ. Ecclesiæ filij & q chri- Psal. 113.
stiano censent noĩe, prostrati sunt ĩ deserto, aut interfecti
gladio, aut fame consumpti. Effusa est contẽtio super prin
cipes, & dñs errare fecit eos in inuio & non in uia. Cõtri-
tio & infelicitas in uijs eorum. Pauor & meror & confu- Psa. 160.
sio in penetralibus regum ipsorum. Quàm cõfusi pedes
euãgelizãtiũ pacẽ, annũciãtiũ bona? Diximus, pax & non
est pax: pmisim⁹ bona, & ecce turbatio. Quasi uerò teme
ritate in opere isto aut leuitate usi sim⁹. Cucurrim⁹ planè
in eo nõ quasi in incertum, sed te iubẽte, imo per te deo.
Quare ergo ieiunauimus & non aspexit, humiliauim⁹ ani
mas nostras & nesciuit? Nam in his omnibus nõ est auer-
sus furor eius: sed adhuc manus eius extenta. Quàm patiẽ
ter interim adhuc audit uoces sacrilegas, & Aegyptios
blasphemantes, quia callide eduxit eos ut occideret in Exo. 32.
deserto? Et quidẽ iudicia dei uera, quis nesciat? At iudi-
ciũ hoc abyssus tanta, ut uidear mihi non immerito pnũ- Psal. 18.
ciare beatũ, q nõ fuerit scãdalizatus in eo. Quõ tñ huma-
na temeritas audet reprehẽdere, qđ minime cõprehẽdere Nota.
ualet? Recordemur supernorum iudiciorũ quæ à seculo
sunt, si fortè sit cõsolatio. Nam quidam ita dixit: Memor
fui iudiciorũ tuorũ a seculo dñe: & cõsolatus sum. Rem di Psal. 118.
co ignotã nemini, & nũc memini notã. Nẽpe sic se habẽt
mortaliũ corda, quod scimus cũ necesse nõ est, in necessi-
tate nescim⁹. Moyses eductur⁹ populũ de terra Aegypti
meliorẽ illis pollicitus est terrã? Nam quãdo ipsum aliter
sequeretur populus solam sapiens terrã? Eduxit: eductos Exod. 3.
tamẽ in terrã quam promiserat non introduxit. Nec est q
ducis temeritati imputari queat tristis & inopinatus euẽ
tus. Omnia faciebat domino imperãte, dño cooperante,
& opus confirmãte, sequẽtibus signis. Sed populus ille
inquis duræ ceruicis fuit semper cõtẽtiose agens contra

dominū & Moysen seruum eius. Bene illi increduli & re
belles. Hi aūt quid? Ipos interroga. Quid me dicere opꝰ
est quod fatētur ipsi? Dico ego unum. Quid poterāt pro
ficere, qui semper reuertebatur cum ambularent? Quan-
Psa.72. do & isti per totam uiam non redierūt corde in Aegyptū.
Q. si illi ceciderunt & perierunt propter iniquitatē suam,
miramur istos eadem facientes eadē passos? Sed nunquid
illorū casus aduersus promissa dei? Ergo nec istorū. Neq;
enim aliquādo promissiones dei, iustitiæ dei præiudicant
Et audi aliud. Peccauit Beniamin, accingūtur reliquæ tri
bus ad ultionē: nec sine nutu dei. Designauit deniq; ipse
ducem præliaturis. Itaq; præliantur freti & manu ualidio
ri, & causa potiori: & quod his maius est fauore diuino.
Psal.95. At quàm terribilis deus in cōsilijs super filios hominum.
Terga dedere sceleratis ultores sceleris, & paucioribꝰ plu
res. Sed recurrunt ad dominum, & dominus ad eos. Ascē
dite inquit. Ascendunt denuo, denuoq; fusi & cōfusi sunt.
Ita deo primū quidē fauēte, secūdo & iubente, iusti iustū
certamen ineunt, & succumbūt. Sed quo inferiores certa
mine, eò fide superiores inuēti sunt. Quid putas de me fa-
cerent isti si meo hortatu iterato ascenderent, iterato suc
cumberent? Quando me audirent monentē tertio repete
re iter, repetere opus in quo semel & iam secundo frustra-
ti forēt? Et tū Israelitæ unā & alterā nō reputantes frustra
tionem, tertio parēt, & superant. Sed dicunt forsitan isti.
Vnde scimus qđ à dño sermo egressꝰ sit? Quæ signa tu fa
cis, ut credamus tibi? Non est quod ad ista ipe respondeā
parcēdum uerecundiæ meæ. Respōde tu pro me & pro te
ipso, ſm ea quæ audisti & uidisti: aut certè secūdū qđ tibi
inspirauerit deus. Sed fortè miraris me prosequi ista, qui
aliud proposuerā. Facio non oblitus propositi, sed quo à
proposito non iudicē aliena. Nempe de consideratiōe (ut
memini) sermo mihi ad tuā dignationem. Et sanè magna
ista res, & egens consideratione non minima. Q. si res ma
gnas à magnis cōsiderari oportet, cui æque ut tibi id stu-
dij competit, qui parem super terrā non habes? Sed tu se-
cūdū sapiētiā & potestatē datā tibi desuper facies de hoc.
Non est meæ humilitatis dictare tibi sic uel sic fieri quic
quā. Sufficit intimasse oportere aliquid fieri unde & ec-
clesia cōsolet, & obstruatur os loquētiū iniqua. Hæc pau
ca uice apologiæ dicta sint, ut ipsa qualiacunq; habeat cō
sciētia tua ex me, unde habeat me excusatum & te pariter.
etsi non apud eos q facta ex euentibꝰ æstimāt, certè apud
Esaiæ, 5. teipsū. ¶ Perfecta & absoluta cuiq; excusatio, testimoniū
cōscientiæ suæ. Mihi pro minimū est ut ab illis iudicer, q
dicūt bonū malū: & malū bonū, ponentes lucē tenebras,
& tenebras lucem. Et si necesse sit unum fieri è duobꝰ, ma
lo in nos murmur hominū quàm in deum esse. Bonum mi
hi si dignetur me uti pro clypeo. Libens excipio in me de
trahentiū linguas maledicas, & uenenata spicula blasphe
morū, ut nō ad ipsum perueniāt. Non recuso inglorīꝰ fie-
Psal.68. ri, ut non irruatur in dei gloriam. Quis mihi det gloriari
in uoce illa, qm̄ ꝑpter te sustinui opprobriū: operuit con
Ibidem. fusio faciem meā. Gloria mihi est consortem fieri Christi,
cuius illa uox est, opprobria exprobātium tibi ceciderūt
super me. Nunc iam recurrat stilus ad suā materiā, & in ea
quæ ꝓposueramus, suo tramite gradiatur oratio. ¶ Et pri
mo quidē ipsam cōsiderationē quid dicam, cōsidera. Nū
enim idē per oīa quod cōtēplationē intelligi uolo: q̄ hæc
ad rerū certitudinē, illa ad inquisitionē, magis se habeat.
Iuxta quem sensum potest contemplatio quidē diffiniri,
uerus certusq; intuitus animi de quacūq; re siue apprehē
sio ueri non dubia. Consideratio autem intēsa ad inuesti-
gandū cogitatio, uel intensio animi uestigātis uerū quā-
quam soleāt ambæ pro inuicē indifferenter usurpari. Iam
quod ad cōsiderationis attinet fructū, quatuor ut occur-
runt tibi cōsiderāda reor te, quæ sub te, quæ circa te, quæ
supra te sunt. A te tua cōsideratio inchoet, ne frustra extē
Mat.16. daris ī alia te neglecto. Quid tibi ꝓdest si uniuersum mū-
dum lucreris, te unum perdens? Et si sapiēs sis, deest tibi
ad sapientiā si tibi non fueris. Quātū uerò? Vt quidē sen
serim ego, totum. Noueris licet omnia mysteria, noueris
lata terræ, alta cæli, ꝓfunda maris: si te nescieris, eris simi-
lis ædificanti sine fundamēto, ruinā nō structuram facies.
Quicqd extruxeris extra te, erit instar congesti pulueris,
uentis obnoxiū. Non ergo sapiēs, qui sibi nō est. Sapiēs,
sibi sapiēs erit: & bibet de fonte putei sui primus ipe. ¶ A
te proinde incipiat tua cōsideratio, nō solū aūt, sed & in te
finiat. Quocūq; euagetur, ad te reuocaueris eam cū salu-
tis fructu. Tu primus tibi, tu ultimꝰ. Sume exemplum de
summo omniū patre, uerbū suum & emittēte & retinente,
Verbū tuū, cōsideratio tua. Qđ si procedit, non recedat.
Sic progrediat, ut non egrediat. Sic exeat, ut nō deserat.
In acquisitiōe salutis nemo tibi germanior unico matris
tuæ. Contra salutem propriam cogites nihil. Minus dixi
contra: præter dixisse debuerā. Quicqd se considerationi
offerat quod nō quoquo modo ad tuā ipsius salutem per
tineat, respuendū. Et hæc tui cōsideratio in tria quædā di
uiditur, si cōsideres quid, quis & qualis sis. Quid in natu-
ra, quis in persona, qualis in moribus. Quid uerbi gratia,
homo. Quis papa uel summus pontifex. Qualis benignꝰ
mansuetus, uel quicquid tale. Quāquā primum illud phi
losophū sit magis quàm apostolicū uestigare: attamen est
in diffinitione hominis, quē dicūt aīal rationale mortale
quod diligentius intueri si libet, licet. Nō est quod tuæ i
eo aut ꝓfessiōi obuiet, aut dignitati: est uerò qđ saluti af-
ferre queat. Nā cōsiderāti duo hæc simul rationale morta
leq; is tibi exinde occurrit fructꝰ, ut & mortale q̄ ī in te
est, rationale humiliet, & rursum rōnale mortale cōfortet:
qđ neutrum neglectui erit hoī circūspecto. Si qua adhuc
præsens cōsideranda requirit locus, tractabuntur infra &
fortè utilius ex partium collatione. ¶ Nunc quis sis, & de
quo sis factus aduertēdū. Quāquā q̄ dixi de quo, id mihi
prætereundū putem, tuæ potius relinquendū agnitiōi. Il
lud dico indignum tibi citra perfectum agere de tanta as-
sumpta perfectione. Quidni erubescas minimus inueniri
in magnis, qui te recordaris magnū in minimis extitisse?
Non es oblitus primæ professionis: nō excidit mēti quæ
subducta est manui: sed ne affectui quidem. Ipam ad singu
la tua imperia, iudicia, instituta, habere pre oculis: nō erit
inutile. Hæc te consideratio facit honoris contemptorē,
in honore etiā ipso. Atq; id magnū. Non recedat à pecto
re: clypeus est tibi, uel à sagitta illa: hō cum in honore eēt Psal.48.
nō intellexit. ¶ Loquere ergo tibi. Abiectus eram ī domo
dei mei. Quale est hoc, de paupere & abiecto leuari super
gentes & regna? Quis ego, aut que domus patris mei, ut
sedeā excelsis sublimior? Sanè q̄ dixit mihi, amice ascēde Luc.14.
superius: amicū fore fidit. Si minus inueniar: non expedit
quidē. Qui eleuauit: & deijcere potest. Sera querela: qm̄ Psal.101.
eleuans allisisti me. Nō est quod blandiat celsitudo: solici
tudo maior. Illa discrimen intendit: hæc amicum probat.
Huic accingamur, si nolumus tandē cum rubore nouissi
mum locū tenere. Factum superiorē dissimulare nequimꝰ
sed enim ad quid, omnimodis attendendū. Non enim ad
dominandū opinor. Nam & ꝓpheta cū similiter leuaret, Hiere.
audiuit. Vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, &
ædifices, & plantes. Quid horum faustum sonat? Rustica-
ni magis sudoris schemate quodā labor spiritalis expres-
sus est. Et nos igitur ut multum sentiamꝰ de nobis: impo-
situm senserimꝰ ministerium, non dominium datum. Nō
sum ego maior propheta: & si fortè par potestate, sed meri
torum non est cōparatio. Hæc loquere tibi: & doce teip-
sum, qui alios doces. Puta te uelut unum aliquem de pro
phetis. An nō satis ad te? Et nimium. Sed gratia dei es id
quod es. quid? Esto quòd propheta: nunquid plus quam
propheta? Si sapis, eris cōtētus mēsura quam tibi mēsus
est deus. Nam quod ampliꝰ est: a malo est. Disce exemplo
ꝓphetico præsidere nō tam ad imperitādū quam ad facti
tandum quod tempus reqrit. Disce sarculo tibi opꝰ eē, nō
sceptro: ut opus facias prophetæ. Et quidē ille nō regna-
turus ascendit: sed extirpaturus. Putás ne & tu inuenias
aliquid elaborandū in agro domini tui? Et plurimū. Nō
planè totum

planè totũ quiuere emũdare prophetæ: aliquid filijs suis
apl'is qđ agerent reliquerũt: aliquid ipsi parẽtes tui tibi.
Sed nec tu ad omĩa sufficies. Aliquid ꝓfectò tuo relictur⁹
es successori: & ille alijs: & alij alijs usq; in finẽ. Circa unde
cimam deniq; horam operarij ocij arguunť: & mittuntur
Lucæ.10 in uineã. Antecessores tui apostoli audierunt: quia messis
quidem multa, operarij uerò pauci. Paternam tibi uendi-
Gala.4. cato hæreditatem Nam si filius, & hæres ut probes hære-
dem, euigila ad curam, & non ocio torpeas: ne & tibi dica
Mat.20 tur. Quid hic stas tota die ociosus ¶ Multominus inueni-
ri oportet aut delicijs resolutum: aut resupinũ põpis. Nil
horum tibi tabulæ testatoris assignant. Sed quid? Si illa
rum tenore contentus sis: curam potius hæreditabis &
operam quàm gloriã & diuitias. Blanditur cathedra. Spe
cula est. Inde deniq; superintendis: sonãs tibi epi nomine
non dñium, sed officium. Quidni loceris in eminenti, un-
de ꝓspectes oĩa, qui speculator super omnia constitueris?
Enimuerò prospectus iste ꝓcinctũ parit, nõ ociũ. Quãdo
libet gloriari, ubi ociari non licet? Nec loc⁹ est ocio, ubi
sedula urget solicitudo omniũ ecclesiarum. Nã quid tibi
Actuũ.3 aliud dimisit sanct⁹ apl's? Quod habeo inq̃t, hoc tibi do.
Quid illud? Vnũ scio: nõ est aurũ neq; argentũ: cum ipse
dicat. Argentum & aurũ nõ est mihi. Si habere cõtingat.
utere non pro libitu: sed pro tpe. Sic eris utens illis quasi
nõ utens. Ipsa quidem (quod ad animi bonũ spectat) nec
bona sunt nec mala. Vsus tamẽ horũ bonus: abusio mala:
solicitudo peior, questus turpior. Esto ut alia quacunq;
ratione hæc tibi uẽdices: sed nõ apostolico iure. Nec eñ
Ibidem. tibi ille dare quod non habuit, potuit. Quod habuit, hoc
dedit: solicitudinẽ ut dixi super ecclesias. Nunq̃d domina
tionẽ? Audi ipsum: Nõ dominãtes ait in clero: sed forma
facti gregis. Et dictum sola humilitate putes, non etiam
Luc.22. ueritate: uox dñi est in euangelio. Reges gẽtiũ dominan-
tur eorũ: & qui potestatem habent super eos, benefici uo
cantur. Et infert. Vos aute nõ sic. Planum est: apostoli in-
terdicitur dominatus. I ergo tu: & tibi usurpare aude aut
dominans apostolatũ, aut apostolicus dominatum. Planè
ab alterutro prohiberis. Si utrũq; similiter habere uoles
perdes utrũq;. Alioquin non te exceptum illorum nume-
Osee.8. ro putes: de quibus quæritur deus sic. Ipsi regnauerunt,
& non ex me principes extiterũt, & nõ cognoui eos. Iam
si regnare sine deo iuuat: habes gloriã: sed non apud deũ.
Luc.22. At si interdictum tenemus: audiam⁹ edictum. Qui maior
est uestrum, ait, fiat sicut iunior: & qui præcessor est, sicut
q̃ ministrat. ¶ Forma apostolica hæc est, dominatio ĩterdi
citur: indicitur ministratio. Quæ & commendatur ipsius
Ibidem. exemplo legislatoris: qui secutus adiungit: Ego autem in
medio uestrum sum tãquã qui ministrat. Quis se iam titu-
lo hoc ingloriũ putet, quo se prior dñs: gloriæ præsigni-
2.Co.11. uit? Merito paul⁹ gloriať ĩ eo dicẽs. Ministri Christi sunt
& ego. Et addit. Vt minus sapiẽs dico: plus ego in labori-
bus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra
modũ, in mortib⁹ frequẽter. O præclarũ ministeriũ. Quo
non id gloriosius principatu? Si gloriari oportet, forma
tibi sanctorũ præfigitur: apostolorum proponitur gloria
Paruáne tibi illa uidetur? Quis mihi tribuat similem fieri
Psa.138. in gloria sanctorũ? Clamat ꝓpheta. Mihi autẽ nimis ho-
norificati sunt amici tui deus: nimis confortat⁹ est princi-
Gal.6. patus eorum. Clamat apl's. Mihi autem absit gloriari nisi
ĩ cruce dñi nři Iesu Xp̃i. Hoc glorieris opto semper opti
mo genere gloriæ, quod apostoli, quod ꝓphetæ delege-
1.Cor.15 re sibi: reliquere tibi. Agnosce hæreditatẽ tuã in Xp̃i cru
ce: in laboribus plurimis. Fœlix q dicere potuit: pl⁹ oĩb⁹
1.Cor.3. laboraui. Gloria est: sed nil ĩ ea inane, nil molle, nil resupi-
num. Si labor terret, merces inuitet Vnusquisq; enim se-
cũdũ suũ laborẽ mercedẽ accipiet. Et si ille pl⁹ oĩbus labo
rauit, nõ tamẽ totũ elaborauit: & adhuc locus est. Exi in
agrũ dñi tui, & cõsidera diligẽter quãtis hodieq; de uete
ri maledicto siluescat spinis ac tribulis. Exi inquã in mun
dũ: ager est enim mũdus: isq; creditus tibi. Exi in illũ non
tanquã dominus, sed tanquã uillicus, uidere & procurare
unde exigendus es rationẽ. Exi dixerim quibusdam tuæ
passibus intẽtæ solicitudinis, & solicitæ intentiõis. Neq; Mat.16.
eñ ipsi q iussi sunt ire in orbẽ uniuersum, orbẽ circuierũt
præsentia corporis: sed mentis ꝓuidentia. Et tu leua ocu-
los quosdã cõsiderationis tuæ, & uide regiões si nõ sunt
magis siccæ ad ignẽ, quàm albæ ad messem. Quàm multæ
quas putaueras fruges, diligẽter inspectæ uepres potius
apparebunt? Imo ne uepres quidem: annosæ & ueterno-
sæ arbores sunt. Sed nõ profectò fructiferæ: nisi fortè glã
dium aut siliquarum quas porci manducãt. Quousq; oc-
cupãt terrã? Nónne si exis & cernis ista, pudebit ociosam
iacere securim: pudebit sine causa falcẽ apostolicam acce-
pisse? In hunc quondã agrũ Isaac patriarcha exierat cum Gen.24
primo Rebecca occurrit ei: & ut scriptura habet, exierat
ad meditãdũ. Ille ad meditãdũ: tu ad extirpandũ egredia
ris necesse est. Tibi iam precessisse meditatio debet temp⁹
faciendi præ manib⁹. Si nunc hæsitare incipias: id quidẽ
sero. Ante iuxta consilium saluatoris sedisse debueras: an Luc.14.
te æstimasse opus, metiri uires, ponderasse sapientiam me
rita cõparasse, sumptus computasse uirtutum. Age ergo
puta tempus putationis adesse: si tamen meditatiõis præ-
iuit. Si cor mouisti, mouenda iam lingua: mouenda est &
man⁹. Accingere gladio tuo, gladio spirit⁹: quod est uer- Psa.44.
bum dei. Glorifica manum & brachiũ dextrũ in faciendo Ephe.6.
uindictã in natiõib⁹, increpatiões in populis. In alligãdo Psa.49.
reges eorũ in cõpedib⁹: & nobiles eorũ ĩ manicis ferreis.
Si hæc facis: honorificas ministeriũ tuũ, & ministrum te.
Non mediocris iste principatus. Exturbare est hoc malas
bestias à terminis tuis: quo greges tui securi ĩ pascua edu
cantur. ¶ Domabis lupos: sed ouibus nõ dñaberis. Pascẽ-
das utiq;, nõ premẽdas suscepisti. Si bene cõsiderasti qui
sis: hæc te oportere facere non ignoras. Porrò sciẽti & nõ Iaco.4.
facienti, peccatum est tibi. Nõ es oblitus ubi legeris. Ser Luc.12.
uus sciẽs uolũtatem domini sui, & nõ faciẽs digna: plagis
uapulabit multis. Sic prophetæ, sic apostoli factitabant.
Fortes fuere in bello: nõ molles in sericis. Si filius es apo-
stolorum & prophetarũ: & tu fac similiter. Vẽdica tibi no
bile genus similibus moribus: quod non aliunde nobile
quàm morũ ingenuitate, & fidei fortitudine fuit. Per hãc Heb.11.
uicerunt regna: operati sunt iustitiam: adepti sunt repro-
missiones. Hoc chirographum paternæ tuæ hæreditatis, Ibidem.
qđ tibi euoluimus: ubi inspicias portionẽ substãtiæ quæ
te contingit. Induere fortitudinẽ: & hæreditasti. Posside
fidẽ, posside pietatẽ, posside sapientiam: sed sapientia san-
ctorum ipsa est timor dñi: & habes quod tuum est. Habes
sine defraudatione integrum paternũ fundũ. Preciosissi-
mus fundus uirtus est. ¶ Bonus fundus humilitas: in quo
omne ædificium spirituale cõstructum crescit in templum
sanctũ in dño. Per hãc nõnulli possedere etiam portas ini
micorũ. Quæ enim uirtutũ æque potest dæmonum debel
lare superbiã, tyrannidẽ hoĩm? Cæterũ cum omni indiffe
rẽter personæ hæc sit quædam turris fortitudinis à facie
inimici: nescio quo pacto tamen uis eius maior in maiori-
bus: & in clarioribus clarior comprobatur. Nulla splẽdi-
dior gemma: in omni præcipue ornatu summi pontificis.
Quò eñ celsior cæteris, eò humilitate apparet illustrior
& seipso. Arguar forsitã qđ nõ satis primis explicitis par
tibus, in secũdas nescio quomodo stil⁹ excurrerit: descri-
bere inchoãs qualẽ te oporteat esse: cũ necdũ quis sis ple
ni⁹ expressisset. Credo erubescens in summo positũ apice
uideri hoĩem nudũ: festinauit induere ĩsignib⁹ suis Absq;
his nempe eò deformior quò illustrior pares. Nũquid po
test abscondi ciuitatis supra mõtem positæ desolatio: aut ꝓuerbiũ
latere fumus lucernæ extinctæ super candelabrum? Simia
in tecto, rex fatuus in solio sedens. ¶ Et nunc audi canticũ Nota.
meum, & quidem minus suaue, sed salutare. Monstruosa
res gradus summus, & animus infimus, sedes prima, & ui-
ta ima: lingua magniloqua, & manus ociosa: sermo mult⁹
& fructus nullus: uultus grauis, & actus leuis: ingens au-
ctoritas, & nutans stabilitas. Admoui speculum: fœdus se
in eo uultus agnoscat: tu tuũ gaude dissimilem inueniri.

Inſpice tamen & tu ne fortè & ſi ſit unde merito placeas
tibi : etiā in quo debeas diſplicere, nō deſit. Volo glorie
ris teſtimonio cōſcientiæ: ſed nō minus ut eodem ipſo hu
1. Cor. 4. milieris. Rara uox, nihil mihi cōſcius ſum. Cautior in bo-
nis ambulas, ſi & mala nō lateant. Quāobrē ut dixi noue-
ris te: inter anguſtias quæ non deſunt, fruaris conſcien-
Pſal. 38. tiæ bono. Magis aūt ut ſcias quid deſit tibi. ¶ Nā cui nō
deſit? Omnia illi deſunt, qui nil ſibi deeſſe putat. Quid ſi
ſummus pōtifex ſis? Nunquid quia ſummꝰ pōtifex: ideo
ſummꝰ? Infimū noris eſſe: ſi ſummū putas. Quis ſummꝰ?
Cui addi non poſſit. Grauiter erras ſi te illum exiſtimes.
Abſit. Non tu de illis es, qui dignitates uirtutes putant.
Tibi antè experta uirtus quàm dignitas fuit. Anguſtis re
linquito illā ſententiā, alijſq; ꝗ diuinis coli honoribꝰ non
timuerunt: uerbi gratia. Nabuchdonoſor, Alexandro, an
tiocho, Herodi. Tu uero conſidera non conſummatione
ſummū te dici: ſed comparatione. Nec me putes compara
tionem dicere meritorū: ſed miniſteriorū. Sic te exiſtimet
homo ut miniſtrū Xp̄i: & qđ abſq; præiudicio ſanctita-
tis cuiuſpiā dixerim, ſummū planè inter miniſtros. Alias
niti te ad ſummū ueli: nō dutare ſummum, aut uelle putari
antequā ſis. ¶ Nā quomodo proficis, ſi iam ſufficis tibi?
Nō ſit p̄inde tibi aut pigrū ueſtigare qđ deſit: aut fateri
Phil. 3. qđ deſit uerecundū. Loquere & tu uoce anteceſſoris tui:
Ibidem. nō ꝙ iā acceperim: aut iā perfectꝰ ſim. Et rurſum. Ego me
nō arbitror cōprehēdiſſe. Hæc ſciētia ſanctorū: hæc lōge
ab illa quæ inflat. Hanc qui apponit: apponit & dolorem.
Sed dolorē hūc nemo unquā ſubterfugit. Eſt quippe me-
dicinalis dolor: per quem ſtupor ille lætalis animi duri &
Pſal. 37. impœnitētis excludit. Et ideo ſapiens, qui dicere potuit:
Et dolor meus in cōſpectu meo ſemper. Nunc iam repetē
dæ reliquiæ ſi quæ ſunt loci illius à quo paulo ante diuer
timus. ¶ Age indagemꝰ adhuc diligentiꝰ quis ſis: quā ge
ras uidelicet pro tempore perſonam in eccleſia dei. Quis
es? Sacerdos magnus: ſummus pontifex. Tu princeps epi
ſcoporū: tu hæres apoſtolorū: tu primatu Abel: guberna-
tu Noe: patriarchatu Abrahā: ordīe Melchiſedech: digni
tate Arō: authoritate Moyſes: iudicatu Samuel: poteſtate
Petrꝰ: unctiōe Xp̄s. Tu es cui claues tradite, cui oues cre
ditæ ſunt. Sunt quidē & alij cæli ianitores, & gregum pa-
ſtores: ſed tu tanto glorioſius, quāto & differētius utrūq;
præ cæteris nomē hæreditaſti. Habent illi ſibi aſſignatos
greges : ſinguli ſingulos : tibi uniuerſi crediti uni unus.
Nec modo ouiū, ſed & paſtorū tu unus oīm paſtor. Vnde
id probē quæris? Ex uerbo dn̄i. Cui enim nō dico ep̄orū
Ioan. 21. ſed etiam apl'orum ſic abſolute & indiſcrete totæ cōmiſſæ
ſunt oues? Si me amas Petre: paſce oues meas. Quas? illiꝰ
uel illius populos ciuitatis: aut regionis: aut certe regni?
Oues meas inq̄t. Cui nō planū nō deſignaſſe aliquas: ſed
aſſignaſſe oēs. Nihil excipit ubi diſtinguit nihil. Et fortè
præſentes cæteri cōdiſcipuli erant cū committēs uni uni-
tatem oībus commendaret in uno grege & uno paſtore:
Cant. 6. ſm̄ illud. Vna eſt colūba mea formoſa mea : perfecta mea.
Vbi unitas: ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionē nō
habēt: ſed diuiſione: recedentes ab unitate. Inde eſt ꝙ alij
Gal. 1. ſinguli ſingulos ſortiti ſunt plebes: ſcientes ſacramētum.
Deniq; Iacobus qui uidebat colūba eccleſiæ, una cōtētꝰ
eſt Hieroſolima, Petro uniuerſitatē cedens. Pulchre uerò
ibi poſitus eſt ſuſcitare ſemen defuncti fratris, ubi occiſꝰ
eſt ille. Nam dictus eſt frater dn̄i. Porrò cedēte dn̄i fratre
quis ſe alter ingerat Petri prærogatiuæ? Ergo iuxta ca-
nones tuos alij in partē ſolicitudinis, tu in plenitudinem
poteſtatis uocatꝰ es. Aliorū poteſtas certis arctatur limi-
tibꝰ: tua extēditur & in ipſos qui poteſtatē ſuper alios ac
ceperūt. Nónne ſi cā extiterit, tu ep̄o cælū claudere: tu
ipſum ab ep̄atu deponere, etiā & tradere ſathanæ potes?
Stat ergo incōcuſſum priuilegiū tuum tibi, tam in datis
clauibꝰ, quàm in ouibus cōmendatis. Accipe aliud quod
Ioan. 21. nihilominus prærogatiuā confirmat tibi. Diſcipuli naui-
gabāt, & dn̄s apparebat in littore : quodq; iucūdius erat
in corpore rediuiuo. Sciens Petrus quia dn̄s eſt, in mare
ſe miſit: & ſic uenit ad ipſum: alijs nauigio peruenīētibꝰ.
Quid iſtud? Nempe ſignū ſingularis pontificij Petri: per Ibi.
quod nō nauem unam, ut cæteri quiſq; ſuam, ſed ſeculum
ipſum ſuſceperit gubernādum. Mare em̄ ſeculū eſt: naues
eccleſiæ. Inde eſt ꝙ altera uice inſtar dn̄i gradiēs ſup aq̄s,
unicum ſe Xp̄i uicariū deſignauit: q non uni pp̄l'o ſed cū
ctis præeſſe deberet. Siquidē aquæ multæ, populi multi.
Ita cū quiſq; cæterorū habeat ſuam: tibi una commiſſa eſt
grādiſſima nauis facta ex oībꝰ ipſa uniuerſalis eccleſia to-
to orbe diffuſa. ¶ En quis es. Sed noli obliuiſci etiā quid.
Nam & ego nō ſum oblitus id me promiſiſſe repetiturū ī
opportunitate. Quàm opportune cū eo qui es etiam qđ
ante eras cōſideras? Quid dico eras? Et nūc es. Quid deſi
nas intueri: qđ nō deſiſti eſſe? Vna ſanè cōſideratio: quid
fueris, & quid ſis. Nam quis ſis factus: altera. Nō oportet
ut iſta extūdat illam ī ſcrutinio tui. Es em̄ (ut dixi) adhuc
qđ eras: & nō minꝰ hoc es, quàm qđ factꝰ es poteſt, fortè
& magis. Deniq; illud natus es, mutatꝰ hoc nō in hoc mu
tatus. Nō reiectū illud: ſed iſtud adiectū. Tractemꝰ utrūq;
ſimul nam ut p̄fatū me memini, collatæ ex inuicem ambæ
res utiliores fient. Dixi ſupra cōſiderāti q̄s ſis: naturā oc-
currere qua es hō: nā homo natꝰ es. Porrò percūctanti q̄s
perſonæ reſpōdebit nomen: qđ eſt ep̄s: quod quidē factꝰ
nō natus es. Quid tibi horū uidet ad purū eſſe tui, & ad te
principaliꝰ pertinere, qđ factus, an qđ natus? Nónne qđ
natus? Hoc ergo conſulo cōſideres maxime, qđ maxime
es: hoīem uidelicet: quod & natꝰ es. Nec modo quid natꝰ
ſed & qualis natus oportet attēdas: ſi nō uis tuæ cōſidera
tionis fructu & utilitate fraudari. Tolle proinde nunc hæ
reditaria hæc perizomata ab initio maledicta. Dirūpe ue
lamen foliorum celantiū ignominiā, nō plagā curantium.
Dele fucū fugacis honoris huius, & male coloratæ nitorē
gloriæ: ut nude nudū cōſideres: quia nudꝰ egreſſus es de Iob.
utero matris tuæ. Nunquid infulatus, nunq̄d micās gem-
mis, aut floridus ſericis, aut coronatus pēnis, aut ſuffarci
natus metallis? Si cuncta hæc ueluti nubes quaſdā matu-
nales uelociter tranſeuntes, & cito pertrāſituras diſſipes
& exuffles à facie cōſiderationis tuæ: occurret tibi homo
nudus, & pauper, & miſer, & miſerabilis: hō dolens ꝙ hō
ſit: erubeſcēs ꝙ nudꝰ ſit plorans ꝙ natus ſit: murmurans Iob.
ꝙ ſit. Homo natus ad laborē: nō ad honorē. Hō natus de Iob.
muliere, & ob hoc cū reatu: breui uiuēs tēpore: ideoq; cū
metu: repletus multis miſerijs & p̄pterea cū fletu. Et uere
multis : quia corporis & aīæ ſimul. Quid em̄ calamitate ua
cat naſcenti in peccato, fragili corpore, & mēte ſterili? Ve
re ergo repletꝰ: cui infirmitas corporis, & fatuitas cordis
cumulatur: traduce ſordis, mortis addictiōe. Salubris co-
pula, ut cogitans te ſummum pōtificem: attendas pariter
uiliſſimū cinerē nō fuiſſe, ſed eē. Imitet cogitatio naturā:
imitetur & qđ digniꝰ eſt authorem naturæ: ſumma imaq;
cōſocians. Nónne natura in perſona hominis uili limo ui
tæ ſpiraculū colligauit? Nónne author naturæ in ſui per
ſona uerbum limūq; cōtemperauit? Ita tibi ſume formam
tam de noſtræ concretione originis, quàm de ſacramento
redēptionis: ut altus ſedens, non alta ſapiens ſis : humilia
de te ſentiēs, hūilibusq; cōſentiēs. ¶ Proinde ſi cōſideras
quātus es: cogita etiā qualis: & maxime. Hæc te ſanè cōſi Pſa.
deratio tenet in te: nec à te auolare ſinit: nec ambulare in
magnis, neq; in mirabilibus ſuper te. In te cōſiſtito. Non
infra deijci: nō attolli ſupra, nō euadere in lōgiꝰ, nō extē-
di in latiꝰ. Tene mediū, ſi nō uis perdere modū. Locus me
dius tutus eſt. Mediū ſedes modi, & modus uirtꝰ. Omnē
extra modū habitationē: ſapiēs exilium reputat. Propter
ea nō eſt illi habitare in longo qđ ultra modū ſit: ſed nec
lato quidē qđ extra ſit: porrò nec ī alto uel imo, ꝙ alterū
ſupra, alterū infra ſit. Deniq; & longitudo exterminiū ha
bere ſolet: & dilatatio ſciſſurā: & altitudo ruinā: & profun Ephe.
dum abſorptionē. Dico hæc planiꝰ, ne me putes ea loqui
quæ apl's cōprehendere hortatur cū oībus ſanctis: longi-
tudinē: latitudinē, ſublimitatē, & profundū: quod alteriꝰ
erit diſputationis & temporis. Nunc autē longum dico:

cum ſibi

cū ſibi homo lōgiorē promittit uitā. Latum cū in ſuper-
fluas animus diſtendiť curas. Altū, cum de ſe plus præſu-
mit. Profundū, cū ſe plus deijcit. Qui ergo lōga ſibi me-
titur tpa, nónne uerè ingreditur iter exterminij, trāſiens
uitæ terminos ꝓductiori ſolicitudine? Inde eſt ꝙ homi-
nes in præſentia ſeſe exules per obliuionē, in alia per ina-
nem ſolicitudinem migrāt ſecula: nō profutura, imo nec
futura. Similiter animus diſtētus in multa, multis lacere-
tur curis neceſſe eſt. Nempe immoderata extēſio extenua
tionem, & extenuatio nimia ſciſſionē facit. Iam uerò alta
Puer.16. præſumptio, qd niſi ruinoſa p̄cipitatio eſt? Legiſti nāqꝫ,
ante ruinā exaltatur cor. Quid è regione nimiæ puſillani
mitatis deiectio, niſi deſperata q̄dā abſorptio eſt? In hāc
fortis nō deijcietur. Prudēs lōgioris uitæ nō abduceť in-
certo. Modeſtꝰ moderabiť curas: tēperabit à ſuperfluis:
non deerit neceſſarijs. Porrò iuſtus altiora ſe non preſu-
met: ſed loquetur cum iuſto. Si iuſtus fuero, non leuabo
Iob.10. caput. Tu ergo in hac cōſideratiōe tui caute ambules: &
tota æq̄tate uerſeris, ut nec plꝰ uero tibi tribuas: nec plus
iuſto parcas. Porrò plus uero tribuis, nō modo arrogan-
do tibi qđ non habes bonū: ſed & quod habes aſcriben-
do. ¶Vigilanter diſcerne qualis ex te, & qualis ſis dono
dei, & non ſit in ſpū tuo dolus. Erit autē ubi fideliter par-
tiēs tua tibi, & quæ ſunt dei deo, ſine fraude reſignes. Ex
te mala, bona à dño eſſe perſuaſum tibi nō ambigo. Sanè
inter cōſiderandum qualis ſis: etiam qualis fueris, ad me-
moriā reuocandū. Conferēda poſteriora prioribus. Pro-
feceris ne in uirtute, in ſapiā, in intellectu, ī ſuauitate mo
rū, an ab his fortè (quod abſit) defeceris. Patiētior ſis an
impatientior ſolito: iracūdior lenióru e: inſolentior an hu
milior: affabilior an auſterior: exorabilior an difficilior:
puſilior animo an magnanimior: ſerius magis in pluſcu-
lum diſſolutus: timoratior an fortè fidentior quàm opor-
tet. Quàm latus tibi patet campus in hoc genere conſide
randi. Memoror ego pauca, ueluti quædā ſeminaria pro-
ferens: nō tñ ipſe ferens, ſed dans ſemē ſerenti. ¶Oportet
innoteſcat tibi zelus tuus, clemētia tua diſgreſſio quoqꝫ
moderatrix earundē uirtutum: qualis uidelicet in donā-
dis iniurijs, qualis ſis in ulciſcēdis, quàm in utroqꝫ proui
dus modi, loci, tpis obſeruator. Prorſus cōſideranda tria
hæc in uſu uirtutū harū ne nō ſint uirtutes ſi præter hæc
reperianť. Nēpe eiuſmodi nō natura uirtutes, ſed uſus fa-
cit. Nā ex ſe indifferentes eſſe noſcūtur. Tuū eſt aut abu-
tendo & confundendo facere uitia: aut bene, ordinateqꝫ
utēdo uirtutes. Solēt diſcretiōis oclo caligāte, alterutrū
ſibi præcipere loca, termīos occupare. ¶Porrò caliginis
duæ ſunt cauſæ: ira, & mollior affectus. Is iudicij cenſurā
eneruat: illa p̄cipitat. Quomodo eñ ab altero nō pericli-
tetur aut pietas clementiæ, aut zeli rectitudo? Turbatus
præ ira oculus, clementer nil intuetur: ſuffuſus fluxa qua-
dam & muliebri mollitiæ animus, rectū nō uidet. Nō eris
innocēs, ſi aut punias eum cui fortè parcendum eſſet, aut
parcas ei qui fuerat puniēdus. In tribulationibus quoqꝫ
qualē te inueneris, nolo diſſimules. Si cōſtātē in tuis cō-
dolentē in alienis, gaude. Recti cordis hoc. E regiōe per-
uerſiſſimi, ſi cum in proprijs deprehēdaris fortaſſe impa-
tiens: minime in alienis tñ compatiens ſentiaris. Quid in
ꝓſperis: nihil ne eſt qđ cōſiderationē ſolicitet? Eſt utiqꝫ:
ſi diligenter attendas quàm rarus ſemp extiterit qui non
uel modice in ꝓſperitate animū relaxauerit à ſui cuſtoſtia
diſciplina. Qñ hoc incautis nō fuit ad diſciplinam quod
ignis ad ceram: qđ ſolis radius ad niuem uel graciem? Sa-
piens Dauid, ſapiens Salomon fuit: ſed blandiētibus ni-
mis ſecundis rebus alter ex parte, alter ex toto deſipuit,
Magnus qui incidens in aduerſa nō excidit uel parū à ſa
piētia. Nec minor cui præſens felicitas ſi arriſit nō irriſit.
Quāquā facilius inueneris qui ſapientiā retinuerūt con-
traria ſibi fortuna, quàm qui ꝓpitia nō perdiderūt. Præ-
ferendus ille & magnus eſt, cui inter proſpera ſaltē riſus
indecērior, aut ſermo inſolētior, aut immoderatior cura
Eccl.38. ueſtis uel corporis nō irrepſit. Et ſi recte ſapiēs hortatur
ſapientiā ſcribi in ocio: cauendū & in ocio ocium eſt. Fu-
gienda proinde ocioſitas, mater nugarū, nouerca uirtu-
tū. Inter ſeclāres nugæ, nugæ ſunt: in ore ſacerdotis, bla-
ſphemiæ. Interdū tñ ſi incidāt, ferēdæ fortaſſis: referēdæ
nūquā. Magis interueniēdū caute & prudēter nugacita-
ti. Prorumpēdum ſanè in ſeriū quid, qđ non modo utili-
ter ſed libenter audiāt, & ſuperſedeant ocioſis. Cōſecraſti
os tuum euangelio, talibus iam aperire illicitum: aſſueſce
re ſacrilegū eſt. Labia ſacerdotis, ait, cuſtodiūt ſciētiam:
& legem requirunt de ore eius: non nugas profectò uel Mala.2.
fabulas. Verbum ſcurrile quod faceti urbaniue nomine
colorant, non ſufficit peregrinari ab ore: procul & ab au-
re relegandum: fœde ad cachinnos moueris: fœdius mo-
ues. ¶Porrò detrahere an detrahētem audire, quid horū
damnabilius ſit, non facile dixerim. De auaritia non eſt
quod tuum fatigem intuitū: cum pecuniā tāquā paleam
dicaris habere. Nō prorſus: nō eſt qđ pro illa timeať à iu-
dicijs tuis. Sed eſt quod nō minus ſæpe: nec noxiæ minus
inſidiari iudicātibus ſolet de quo maxime quid in tua la-
teat cōſciētia, latere te nolim. Quid illud ſit quæris? Ac-
ceptio perſonarum. Nō parui te reum peccati exiſtimes,
ſi facies peccatorum ſumus: & non potius cauſas iudicas sumis
meritorum. Eſt item uitium cuius ſi te immunē ſentis, in-
ter oēs quos noui ex his qui cathedras aſcēdunt, ſedebis
me iudice ſolitarius: qa ueraciter ſingulariterqꝫ leuaſti te
ſupra te iuxta ꝓphetā. Facilitas credulitatis hæc eſt: cuiꝰ Threñ.3
callidiſſimæ uulpeculæ, magnorū neminē comperi ſatis
cauiſſe ueſutias. Inde ciſipſis pro nihilo iræ multæ: inde
innocētiū frequēs addictio: inde præiudicia in abſentes.
Gratulor autē tibi (nec eñ aſſentationis apud te uereor
incurrere notā) gratulor īquā p̄ſidere te uſqꝫ adhuc abſqꝫ
horū oīm q̄rela multa: an & ſine culpa, tu uideris. Nūc ad
ea q̄ ſub te ſunt, cōſideratio intēdēda. At alteriꝰ pricipij
hoc: ſiqdē tuis occupatiōibꝰ ſmo breuior cōpetētior eſt.

De Conſideratione. Liber tertius.

FInis ſuporis libri huic principiū ponit. Itaqꝫ
iuxta promiſſum illius, conſideranda quæ ſub
te ſunt. Quænā ſint illa, nō eſt qđ à me quærē-
dum putes ſacerdotū optime Eugeni: rectius
fortaſſe quæ non ſint quæras. Orbe exeūdum ei qui for-
tè uolet explorare quæ non ad tuam pertinent curā. Pa-
rentes tui deſtinati ſunt non aliquas regiones: ſed ipſum Mat.16.
debellaturi orbem. Ite in orbem uniuerſum, dictū eſt illis.
Ipſi uerò uēdentes tunicas, emere gladios, ignitum elo-
quium, & ſpiritū hehementē, arma potētia deo. Quo non Pſal.119.
peruenerūt uictores inclyti, filij excuſſorum? Quo nō ſa- Pſal.18.
gittæ potētium acutæ cū carbonibꝰ deſolatorijs? Et qui-
dem in omnē terrā exiuit ſonus eorū: & in fines orbis ter
ræ uerba eorū. Penetrabāt & incēdebāt uerba illa incēſa Luc.12.
igni quem dñs miſit in terrā. Occumbebant ſtrenuiſſimi Pſal.128.
bellatores: ſed nō ſuccūbebāt: triūphabant & mortui. Ni- Pſal.44
mis cōfortatus eſt principatus eorū: cōſtituti ſunt princi
pes ſuper omnē terrā. Eis tu ſucceſſiſti in hæreditatē. Ita
tu hæres, & orbis hæreditas. At quatenus hæc portio te
cōtigit, aut cōtigerit illos, id ſobria cōſideratiōe penſan-
dū. Nō eñ ꝑ oēm reor modū, ſed ſanè quodā tenꝰ (ut mi-
hi uideť) diſpēſatio tibi ſup illū credita eſt: nō data poſſeſ
ſio. Si ꝑgis uſurpare & hāc, cōtradicit tibi q̄ dicit. Meus Pſal.49
eſt orbis terræ & plenitudo eiꝰ. Nō tu ille de quo ꝓphe-
ta. Et erit terra poſſeſſio eius. Xp̄s hic eſt, q̄ poſſeſſionem
ſibi uendicat & iure creationis, & merito redēptionis, &
dono pr̄is. Cui eñ alteri dictū eſt. Poſtula à me, & dabo Pſal.2.
tibi gētes hæreditatē tuā, & poſſeſſionē tuā terminos ter-
ræ? Poſſeſſionē & dñiū cede huic, curam illius habe. Pars
tua hæc ultra ne extēdas manū. Quid inquis? Non negas
p̄eſſe, & dñari uetas? Planè ſic. Quaſi non bene p̄ſit, q̄ p̄-
eſt ī ſolicitudie. Nūqd nō & uilla uillico, & paruꝰ dñs ſub
iectus eſt pædagogo? Nec tñ uillæ illæ, nec is ſui dñi dñs
eſt. Ita & tu p̄ſis ut ꝓuideas, ut cōſulas, ut ꝓcures, ut ſer- Mat.24
ues. ¶Præſis ut ꝓſis, p̄ſis ut fidelis ſeruꝰ & prudēs, quē cō
ſtituit dñs ſup familiā ſuā. Ad qd? Vt des illis eſcā in tpe.

Hoc est, ut dispēses, nō imperes. Hoc fac, & dn̄ari ne affe
Psal.118. ctes hoim hō, ut nō dn̄eť tui oīs iniustitia. At satis supq;
id intimatū supra, cū quis sis disputareť. Addo tn̄ & hoc
nā nullū tibi uenenū, nullū gladiū plus formido, quàm li-
bidinē dn̄andi. Certè ut multū tibi tribuas, si multū dece
ptus nō es, nil te existimes plus accepisse à magnis apl'is:
Roma.1. Recordare nūc uocis illius, sapientibus & insipientibus
debitor sum. Et si nō indebitā tibi ip̄am cēses, hoc quoq;
simul memēto, debitoris molestū nomē seruienti potius
Luc.16. quàm dn̄anti congruere. Seruus in euāgelio audit. Quā-
tū debes dn̄o meo? ¶Ergo si te agnoscis sapiētibus & in-
sapiētibꝰ nō dn̄atorē sed debitorē: curādū summopē tibi,
& tota uigilātia cōsiderandū qūo & q nō sapiūt sapiant,
& q sapiūt nō desipiāt, & qui desipuere resipiscāt. At nul-
lū genus insipiētiæ, infidelitate (ut sic loquar) insipiētiꝰ.
Ergo & infidelibꝰ debitor es Iudæis Græcis & gētibus.
Roma.1. Interest ꝑinde tua dare operā quā possis, ut increduli cō-
uertātur ad fidē, conuersi nō auertanť, auersi reuertātur.
Porrò ꝑuersi ordinenť ad rectitudinē, subuersi ad ueritā-
tē reuoceť. Subuersores iuictis rationibꝰ cōuincanť, ut
uel emendenť ipsi si fieri pōt: uel si nō, perdāt authoritatē
facultatēq; alios subuertēdi. Nō oīno & ab hoc isipiētiū
gn̄e pessimo, tibi dissimulādū. Dico autē hæreticos schi-
smaticosq;. Nā hi sunt subuersi & subuersores, canes ad
scissionē, uulpes ad fraudē. Erūt inquā hmōi maxime tuo
studio aut corrigēdi ne pereāt, aut ne perimāt coercendi.
Roma.1. Esto de Iudæis excusat te apl's, hn̄t terminū suū, q ꝑueni-
ri nō poterit. Plenitudinē gētium præire oportet. Sed de
ipsis gētibꝰ quid rn̄des? Imo qđ tua cōsideratio rn̄det ti-
bi percūctāti sic? Quid uisum est pr̄ibꝰ pōnere metā euā-
gelio, uerbū suspēdere fidei donec infidelitas durat? Qua
ratiōe putamꝰ subsistit uelociter currēs sermo? Quis pri-
p̄s.147. mus ihibuit hūc salutarē cursum? Et illis causa fortè quā
nescimꝰ, aut necessitas potuit obstitisse. Nobis quæ dissi-
mulādi rō est? Qua fiducia, qua cōscia Xp̄m non uel offe-
rimꝰ eis q nō hn̄t? An ueritatē dei in iniustitia detinemꝰ?
Rom.11. Et qdē qn̄q; ꝑueniat gētiū plenitudo necesse est. Expecta-
Ro.10. mus ut i eas incidat fides. Cui credere casu cōtigit? Qūo
Actu.10. credēt sine p̄dicāte? Petrus ad Cornelium, Philippus ad
eunuchū, missi sunt: & si exemplū recētius quærimꝰ. Au-
gustinus à beato Gregorio destinatus est formā fidei tra-
dere Anglis. Et de his tu ita tecum. Ego addo & de ꝑtina
cia Græcorū, q nobiscū sunt & nō sunt, iūcti fide, pace di-
Psal.17. uisi. Quāquā & in fide ip̄a claudicauerint à semitis rectis.
Et item de hæresi, quæ clā penè ubiq; serpit apud aliquos
sæuit palam. Nā paruulos ecclesiæ passim & publice de-
glutire festinat. Quæris ubi sit hoc? Vestri q terrā austri
tam sæpe uisitāt, ecce hi sciūt: & possunt dicere tibi. Eunt
& redeunt per medium illorū, aut transeunt secus: sed qd
boni adhuc cum illis egerint, necdū audiuimus. Et forsi-
tan audiuissemus nisi præ auro Hispaniæ salus populi ui-
luisset. Tuū est & plagæ huic remedio ꝑuidire. Sed est in-
sipiētia, quæ ip̄am quoq; iam ꝑpemodū stultā fecit sapiē-
tiā fidei. ¶Qūo & ecclesiā catholicā penè totā hoc uirꝰ in-
fecit? Nā dū & in ipsa quiq; quæ nostra sunt quærimꝰ, fit
ut inuicē inuidētes, inuicē ꝑuocātes exerceamur ad odia,
animemur ad iniurias, armemur ad lites, cauillemus ad
dolos, feramur ad detractiones, ꝑrūpamus ad maledicta,
opprimamur, à fortioribus, opprimamus infirmiores.
Quàm digne & laudabiliter occupatur meditatio cordis
tui aduersus tā pestilēs insipiētiæ genus, qđ corpus ip̄m
Xp̄i (quæ est multitudo credētiū) occupasse consideras.
¶O ambitio ambiētiū crux, qūo omnes torquēs oībus
places? Nil acerbius cruciat, nil molestius inqetat, nil tn̄
apud miseros mortales celebrius negociis eius. An nō li-
mina apostolorū plus iam ambitio quàm deuotio terit?
An nō uocibus eius uestrū tota die resultat palatiū? An
non q̄stibus eius tota legū canonūq; disciplina insudat?
An nō spoliis eius oīs Italica inhiat inexplebili auiditate
rapacitas? Quid ita tua ipsius spiritualia studia non saltē
intercidit, sed abscidit? ¶Quoties sancta ac fœcundatua

abortiri ocio fecit inquietū & inquietās malū? Aliud est
qđ ab oppressis appellať ad te: aliud autē qđ ambitio in
eccl'ia ꝑ te regnare moliť. Nec deesse illis: nec huic aliqua
tenꝰ assentire oportet. Quàm uerò inique foueť illa, sper
nuntur illi? Vtrisq; tn̄ debitor es: illis ut erigas, istis ut re
primas. ¶Et quoniā incidit de appellatiōibus, prosequi
aliquatenꝰ nō erit ab re. Magno in his & pio opus intui-
tu est: ne quod magna fuit necessitate ꝑuisum, male uten-
do reddatur inutile. Mihi uidetur & in multam posse cas
deuenire perniciē, si non summo moderamine actitētur.
Appellatur de toto mūdo ad te: id quidē in testimonium
singularis primatꝰ tui. At tu si sapis, nō primatu gaude-
bis: sed fructu. Apostolis dictū est: In hoc nolite gaudere Lu.
q spiritus subiiciūtur uobis. Appellatur ad te ut dixi, &
utinam tam fructuose quàm necessarie. Vtinam cum op-
pressus clamat, sentiat oppressor, & non superbiat impiꝰ
unde incenditur pauper. Quid tam decorū, ut ad inuoca
tionem tui nois oppressi effugiant, uersuti nō refugiant?
Quid è regione tam peruersum, tam recti alienū, uel ut læ
tetur qui malū facit, & q tulit inaniter fatigeť? Inhuma-
nissime nō moueris erga hominem, cui illatæ iniuriæ cu-
mulauere dolorem, & labor itineris, & dāna expensarum.
Sed nihilominus ignauissime in illum non moueris, qui
huic tot calamitatū partim author: partim extitit cā. Eui-
gila homo dei, cū hæc cōtingūt, moueať miseratio: mo-
ueať & indignatio tua. Alterā læso, alterā lædenti debes.
Cōsoleť ille damnorū resarcitu suorū, satisfactione iniu-
riarum, fine calumniarū. Cū isto ita agať ut pœniteat fe-
cisse, qđ nō timuit facere: & nō de pœnis innocentius ri-
deat. Arbitror idē debere pati illū q sine causa fortè ap-
pellauit. Formulā hāc iustitiæ præfigit tibi, & diuinæ in-
cōmutabilis ratio æqtatis (& ni fallor) ipsa appellationū
lex, ut illicite usurpata appellatio nec ꝓsit appellāti, nec
apellatio obsit. Vt quid enim frustra fatigatus sit homo?
Quàm plenū iustitiæ ut sese potius læserit q uoluit pro-
ximū? Appellasse inique, iniquum est: inique & impune,
iniquarū appellationū fomes. Iniqua aūt omnis appella
tio, ad quā iustitiæ inopia nō coegit. Appellare nō ut gra
ues, sed si graueris, licet. Appellandū à sentētia. Ante sen
tentiam improbe omnino, nisi ob manifestum grauamen,
præsumitur appellatio. Qui igitur nō grauatus appellat,
liquet quia aut grauare intēdit: aut tēpus redimere. Nō
est aūt suffugium appellatio: sed refugiū. Quantos noui-
mus appellasse pulsatos, quo interim liceret quod nun-
quam licet? Nonnullis etiam quoad uixerunt licuisse ap-
pellationis suffragio nefaria scimꝰ: uerbi gratia incestū,
adulterium. Quale est hoc, turpitudini patrocinari, quod
uel maxime formidari à turpibus oportebat? Quousq;
murmur uniuersæ terræ aut dissimulas, aut nō aduertis?
Quousq; dormitas? quousq; nō euigilat cōsideratio tua
ad tantā appellationū cōfusionē atq; abusionem? Præter
ius & fas, præter morem & ordinem fiunt. Non locus, nō
modus, non tempus, non causa discernitur aut persona.
Præsumuntur leuiter passim, plerunq; & nequiter. Volē-
tes malignari nónne his potissimū terreri solebant? Nūc
terrori ipsi ex his magis fiunt, atq; id bonis. Antidotum
uersum in uenenū, nō mutatio dexteræ excelsi hæc. Ap-
pellātur boni à malis, ut nō faciant bona: & supersedent à
uoce tonitrui tui formidātes. Deniq; appellantur episco-
pi, ne illicita audeant matrimonia soluere uel prohibere.
Appellātur ne rapinas, ne furta, ne sacrilegia & quæ eius-
modi sunt, punire ullatenus uel cohibere præsumāt. Ap-
pellantur ne indignas & infames personas à sacris officiis
beneficiisue repellere seu amouere queant. Quod tu in-
uenis remedium morbo huic, ne quod repertū ad reme-
dium fuit, reperiatur ad mortē? Zelatus est dominus do- Mat.21.
mum orationis factam speluncā latronū. Tu eius minister
dissimulas miserorū refugium, datū arma iniquitati. Vi-
deas præripi passim partes oppressorum, & prorumpere
ad appellandū, non tā grauatos quàm grauare uolentes.
Quid hoc misterii? Tuū est cōsiderare, nō meū commen-
tari istud.

tari istud. Et cur inquis male appellati nō ueniunt osten-
suri suam innocentiā, malitiā conuicturi? Dico qđ dicere
ad hoc solent. Nolumus uexari frustra. In curia esse qui
procliuius faueant appellantibus, foueant appellationes.
Cessuris Romæ, domi cedere satius. Fateor me nō omni
no decredere his. Quē das mihi in tam crebris appellatio
nibus quæ hodie fiunt, qui pro expensis itineris uel num
mum restituerit illi quem fortè appellarit? Mirum uerò si
ita oēs & appellantes iusti, & appellati rei uestro examine
inuenti sunt. Diligite, inqt, iustitiam, qui iudicatis terrā.
Sapiē. 1. Parū est iustitiā tenere: nisi & diligas. Qui tenent, tenent:
qui diligūt, zelant. Amator iustitiæ inqrit iustitiā: & pro-
sequitur eam. Porrò oēm iniustitiā persequit. Nihil tibi
& illis qui appellationes uenatiōes putant. Pudet elogij
qđ apud ethnicos iam uertitur in parabolā. Duos noui-
Parabola. mus ceruos pingues. Vt mitiꝰ loquar, plus facetiæ quàm
iustitiæ hic. Tu si amas iustitiam: appellationes non affe-
ctas, sed sustines. Veruntamen quid emolumēti affert ec-
clesijs dei tua unius hoīs iustitia, ubi sentētia præualet ali
ter affectorū? At istud loci illius erit cū cœperint uersari
quæ circa te sunt. ¶ Nūc uerò nō te existimes ociose uaca
re cōsiderationi huic, qua appellatiōes ad legitimū si fie-
ri potest reuoces usum. Et si hinc mea quærat uel potius
curetur sentētia: dico appellatiōis ut nō contēnendas, sic
nec usurpādas oīno. Porrò horū quid insolentius cēseā,
haud facile dixerim: nisi ꝙ usurpatio quādam uidetur in-
ducere cōtēptus necessitatē: ac per hoc fortè acrius inse-
ctanda, quæ amplius nocet. Aut nō uerē nocētior est ma-
la in se, ī partu peior? Nónne ipsa est quæ ipm ius quoqꝫ
naturæ aut extenuat aut exterminat? Nā sæpe rebus etiā
preciosissimis, præcij gratiā nō modo demit, sed adimit.
Quid sacramentis acceptius? Vsurpata tñ ab indignis,
indignéue tractata, minime acceptātur. Magis habēt dā-
natione: qa debitā uenerationē non habent. Fateor grā-
de & gñale mūdo bonū esse appellationes: idq̄ tā neces-
sariū, quàm solē ipsum mortalibus. Reuera quidē sol iusti
tiæ est: prodēs ac redarguēs opera tenebrarū. Prorsus fo-
uendæ & manutenendæ sunt: sed quas extorsit necessitas
non calliditas adinuenit. Vsurpatoriæ sunt hmōi omnes:
non subueniētes in necessitate: sed opitulātes iniquitati.
Quidni ueniāt in cōtēptū? Quāti ut talibus quoqꝫ defer
rent, etiā de proprio cessere iure: ne longo & casso itinere
fatigarentur? Plures tñ sua amittere nō ferētes, appella-
tiones minus opportunas, & celsa noīa importunius cō-
tempserūt. Dico aliqd qđ ad rem pertinet exēpli causa.
Quidā sibi publice despōsauerat uxorē: adest dies cele-
bris nuptiarum. Parata oīa: inuitati multi. Et ecce homo
cōcupiscēs uxorē pximi sui, in uocē appellationis inopi-
natæ prupit: affirmās sibi traditā prius, suam potius esse
debere. Stupet sponsus, hærent oēs, sacerdos non audet
progredi, frustratur oīs apparatus ille, descēdit quisqꝫ in
domum suam, suam cœnā manducaturus: sponsa à mensa
& thalamo sponsi suspendit quousqꝫ Roma reditum est.
Parisius cōtigit hoc nobili Galliarū ciuitate sede regia.
Rursum in ciuitate eadē quidā sibi despōsata uxore diem
cōstituit nuptiarū. Interim emergit calūnia: dicētibꝰ qui-
busdā non debere cōiungi. Ad iudiciū ecclesiæ causa de-
lata est, sed non expectata snīa, appellatum est sine causa,
sine grauamine: solo frustratoriæ dilatiōis intuitu. At ille
siue perdere quæ pararat, siue dilectæ tādiu frustrari con-
sortio nolens, nihilominus qđ proposuerat, cōtēpta siue
dissimulata appellatione peregit. Quid illud qđ in Altis-
siodorensi ecclesia nup à quodam adolescētulo præsum-
ptum est? Nēpe defuncto sancto episcopo, uolētibus cle-
ricis aliū ut moris est eligere sibi, interuenit ille appellās
& uetās ne fieret quousqꝫ isset & redisset ab urbe. Cui ta-
men appellationi nec ipse detulit. Nam cū uideret se cō-
tēni, tanquā qui irrationabiliter appellasset: accitis quos
potuit sibi, tertia die post factam ab alijs electionem, fecit
suam. Cū itaqꝫ ex his & innumeris talibus liqueat non ex
contemptu gigni usurpationem, sed ex usurpatione con-
temptum: uideris tu quid sibi uelit ꝙ zelus uester assidue
penè uindicat illum: istam dissimulat. ¶ Vis pfectius coer-
cere contēptū? Cura in ipo utero pessimæ matris pfocari
germē nequā: qđ ita fiet, si usurpatio digna aīaduersione
mulctetur. Tolle usurpationē, & cōtemptus excusationē
nō habet. Porrò inexcusabilitas ausum explodet. Non sit
proinde usurpator: & cōtēptor nullus erit: aut admodum
rarus. Bene facis tu ꝙ appellationū negato suffragio, imo
suffugio: multa remittis negocia ad cognoscētes uel qui
noscere citius possunt. Vbi eñ certior ac facilior notio,
ibi decisio tutior expeditiorq̄ esse potest. Quàm plenum
gratiæ, ꝙ multorū quoqꝫ per hoc & laboribus parcis &
sumptibus. At quibꝰ sic credas: id tibi omnimodis atten-
dendū. ¶ Poteram multa de eodē utiliter addere his: sed
memor propositi mei, cōtētus interim occasionē dedisse,
ad alia trāseo. Et primū qđ occurrit, minime transeūdum
reor. Præes, & singulariter. Ad quid? Eget tibi dico cōsi-
deratione. Nūquid ut de subditis crescas? Nequaquam:
sed ut ipsi de te. Principē te cōstituerūt: sed sibi, non tibi.
Alioquin quo pacto te reputas superiorē his à quibꝰ be-
neficiū mendicas? Audi dñm. Qui potestatē habēt super Luc. 22.
eos: benefici uocātur. At istud de his qui foris sunt. Quid
ad nos? Tu id mendaciter diceris, si non tam bñficus esse,
quàm beneficis præesse intendas. ¶ Parui deiectiq̄ animi
est, de subditis non profectū quærere subditorū: sed quæ
stū propriū. In summo psertim oīm nihil turpius. Quàm 2. Co. 12
pulchre magister gētium parentes filijs, nō filios debere
censuit thesaurizare parentibus. Non mediocris gloriæ
uox illa idētidē ipsius. Nō requiro datū, sed fructū. At iā Phili. 4.
transeamus & hinc: ne qs morā in his meā, auaritiæ in te
notā interpretet. Quæ quàm lōge à te sit, in libro secūdo
testatꝰ sum: sciēs quāta & in quāta tua necessitate respue-
ris. Ad te proinde scripserim ista: non ppter te. Nēpe qđ
tibi scribitur, soli pdesse nō decet. Hic locus auaritiā car
pit: à quo uitio immunis satis tuo opinio est: an & opus,
tu uideris. Vidimus tamē (ut oblata à pauperibus taceam
quæ tāgere nō acquiescis) germanicos detinuisse saccos,
sed pcio, nō massa. Argentū reputatū est fœnū: summarij
nō leuati sarcinis, onusti nihilominꝰ repatriāt uel inuiti.
Noua res. Qñ hactenꝰ aurū Roma refudit? Et nūc Roma
norū cōsilio id usurpatū nō credimꝰ. Duo uenerūt: ambo
locupletes: & ambo rei. Siqdē unꝰ Magūtinꝰ, Colonié-
sis alter: alteri grā gratis reddita est: alter indignꝰ credo
cui grā redderet, audiuit. Cū quali ueste intrasti, cum tali
egredieris. O uocē magnificā: uocē prorsus apostolicæ
libertatis. Quid minꝰ ab illa hæc habuit. Pecunia tua te- Actu. 8.
cum sit in perditionē? Nisi ꝙ in illa plus zeli: in ista plus
modestiæ sonuit. Quid ille de trāsmarinis partibꝰ, à penè
finibus terræ, terra & mari currens pro epatu: suis & alie-
nis facultatibus rursus emendo? Iam enim emerat prius.
Tulit multa, sed retulit: nō omnia tñ. Incidit miser in ma-
nus alias, accipere quàm dare potentiores. Bñfecisti tuas
in utroqꝫ seruās innoxias: nec imponere scilicet ambitio-
so: nec supponere iniquo mammonæ acquiescēs. Non sic
à paupere epo continuisti: das qđ daret ne immunificus
notaretur. Accepit clàm, qđ palàm dedit. Sic de tuo sac-
culo consultū est uerecūdiæ uiri. Sic quoqꝫ curiæ morem
gerēs, tuo bñficio inuidiā declinauit eorū q diligunt mu-
nera. Non potes abscondere: & factum nouimus & perso-
nā. Audire grauat? Et ego eò libētius prædico, quò tu id
modestiꝰ audis. Si tibi sic expedit: & mihi sic. Tā nō opor
tet Christi gloriā me silere, quàm te nec quærere tuā. Et si
pergis murmurare adhuc, respondebitur tibi ex euange-
lio. Quātò eis præcipiebat: tāto magis plus prædicabāt, Marc. 7.
dicentes. Bene oīa fecit. ¶ Audi aliud, si tñ aliud. Ad idem
eñ fortassis pertinere qs dicat. Tua consideratio uiderit
hoc. Mihi uidet nō longe à uero dissentire: quid id fortè
inter auaritiæ species locandū putauerit. Ego uerò illius
aut speciē esse, aut speciē habere nō negauerim. Sanè in-
terest tuæ perfectionis: & malas res: & malas pariter spēs
deuitare. In altero conscientiæ, in altero famæ consulis.

Puta tibi non licere (& si aliàs fortasse liceat) quicq̃d ma-
Deu.32. le fuerit coloratū. Deniq; interroga maiores tuos: & di-
1.Thes.5. cēt tibi. Ab oī specie mala abstinete uos. ¶ Sanè minister
Ioan.12. dñi dñm imitet̃: quia ipse ait. Qui mihi ministrat, me se-
Psal.92. quatur. Et habes de illo. Dñs regnauit, decorē induit: in-
duit dñs fortitudinē. Tu quoq; esto fortis in fide, decorꝰ
in gloria: & probasti te imitatorē dei. Fortitudo tua, fidu-
cia fidelis cōscientiæ: decor tuus, splendor bonæ opinio-
nis. Ita quæso induere fortitudinē: etenim gaudiū dñi for-
titudo tua. Porrò specie tua & pulchritudine tua nihilo-
minus tanquā propria similitudine delectar̃. Induere ue-
Prouer.3. stimentis gloriæ tuæ: uestire duplicibus quibus domesti-
cos suos fortis illa mulier induere cōsueuit. Nō sit in con
scientia nutās infirmitas modicæ fidei: nō sit in fama næ-
uus malæ speciei: & uestiris duplicibꝰ: & gaudebit spō-
sus super sponsam aīam tuā: & gaudebit sup te deus tuus:
¶ Miraris quorsum hæc: ignarus usq; adhuc quid dicere
uelim. Non te tollo diutius. Murmur loquor & querimo
niam ecclesiarum. Truncari se clamitant ac demembrari.
Vel nullæ uel paucæ admodum sunt quæ plagā istam aut
non doleant, aut non timeāt. Quæris quā? Subtrahūtur
abbates episcopis: epī archiepiscopis: archiepiscopi pa-
triarchis, siue primatibꝰ. Bonáne species hæc? Mirum si
excusari queat uel opus. Sic factitādo probatis uos habe
re plenitudinem potestatis: sed iustitiæ fortè non ita. Fa-
citis hoc quia potestis: sed utrū & debeatis, quæstio est.
Honorū ac dignitatum gradus & ordines quibusq; suos
seruare positi estis: non inuidere: ut quidā uestrorum ait:
Rom.13. Cui honorē, honorē. ¶ Spiritualis homo ille q oīa dijudi-
1.Cor.3. cat, ut ipse à nemine dijudicetur: omne opus suum trina
quadā cōsideratione preueniet. Primū qdē an liceat: de-
inde an deceat: postremò an expediat. Nam & si cōstet in
xpīana utiq; philosophia non decere nisi qđ licet: nō ex-
pedire nisi qđ decet & licet: nō continuo tñ oē qđ licet,
decere aut expedire cōsequēs erit. Age aptemus si possu-
mus tria ipsa operi huic. At qūo nō indecens tibi uolun-
tate pro lege uti, & qa nō est ad quē appelleris, potestatē
exercere, negligere rationē? Túne maior dño tuo qui ait:
Dan.6. Non ueni facere uoluntatē meā? Quāquā nō minus deie-
cti quàm elati animi est ueluti rōnis expertē non p rōne,
sed p libitu agere: nec iudicio agi, sed appetitu. Quid tā
bestiale? Et si indignū cuiuis utenti ratione uiuere ut pe-
cus: quis in te rectore oīm tantā contumeliam naturæ, ho
noris iniuriā ferat? Sic degenerādo (qđ absit) generale
Psal.48 opprobriū fecisti propriū tibi. Homo cū ī honore esset,
non intellexit: cōparatus est iumētis insipientibꝰ & simi-
lis factus est illis. Quid item tā indignū tibi, quàm ut to-
tum tenēs, non sis cōtentus toto: nisi minutias quasdam
atq; exiguas portiones ipsius tibi creditæ uniuersitatis:
tanquā nō sint tuæ, satagas nescio quomodo adhuc face
2.Re.12. re tuas? Vbi etiā meminisse te uolo parabolæ Nathan de
hoīe qui multas oues habens, unā q̃ erat pauperis cōcu-
3.Re.21. piuit. Huc quoq; ueniat factū imo facinus regis Achab:
q rerū summā tenebat, & unā uineam affectauit. Auertat
Ibidem. deus à te qđ ille audiuit. Occidisti, & possedisti. Nolo au-
tem prætendas mihi fructū emancipationis ipsius: nullus
est em̃: nisi ꝙ inde epī insolētiores, monachi etiam disso-
lutiores fiunt. Quid qđ & pauperiores? Inspice diligen-
tius talium ubiq; libertorum & facultates & uitas, si non
pudenda admodum & tenuitas in his, & in illis seculari-
tas inuenitur Matris noxiæ libertatis gemina soboles
hæc. Quidni peccet licentius uagum & male liberū uul-
gus, cum nō sit qui arguat? Quidni licentius quoq; spo-
lietur ac deprædet̃ inermis religio: cū nō sit q̃ defendat?
Quo enim refugium illis? Nūquid ad epōs dolentes in-
iuriam? Ridentibus profectò aspiciūt oculis siue quæ fa-
ciunt mala, siue quæ patiūtur. Quæ demū utilitas in san-
guine isto? Vereor ne illa quam in propheta cōminatus
Ezech.3 est deus. Ille inquiens in iniquitate sua morietur: sangui-
nem aūt eius de manu tua requiram. Si enim extollit̃ qui
subtrahitur, & cui subtrahitur uritur: qui subtrahit quo-
modo innocens? Parum est: inuoluimꝰ ignē. Audi aper-
tius. Si is qui murmurat, sm̃ animam mortuus est: qui in-
stigat, quomodo uiuit? Qūo non reus mortis amborum
& suæ pariter, qui gladiū dedit unde ambo morerentur?
Hoc est qđ dixerā, occidisti, & possedisti. Adde qđ q au- 3.Re.
diunt scandalizantur, indignantur, detrahūt, & blasphe-
mant: hoc est uulnerantur ad mortē. Non est bona arbor
faciens fructus tales, insolentias, dissolutiones, dilapida-
tiones, simultates, scādala, odia, quodq; magis dolēdum,
inter ecclesias inimicitias graues, perpetesq; discordias.
Vides quàm uerus sit sermo ille. Oīa mihi licent, sed non 1.Co.
omnia expediunt? Quid si fortè nec licet? Ignosce mihi:
nō facile adducor licitū consentire qđ tot illicita partu-
rit. Tu ne deniq; tibi licitum censeas, suis ecclesias muti-
lare membris, confundere ordinem, perturbare terminos
quos posuerūt patres tui? Si iustitiæ est, ius cuiq; seruare
suum: auferre cuiquam sua, iusto quomodo poterit con-
uenire? Erras, si ut summam, ita & solā institutā à deo ue-
stram apostolicam potestatē existimas. Si hoc sentis: dis-
sentis ab eo qui ait. Non est potestas nisi à deo. Proinde
quod sequit̃. Qui potestati resistit, dei ordinatiōi resistit: Rom.
& si principaliter pro te facit: nō tñ singulariter. Deniq;
idem ait. Omnis anima potestatibꝰ sublimioribꝰ subdi- Ibid.
ta sit. Nō ait sublimiori, tanquā in uno: sed sublimioribꝰ,
tanquam in multis. Nō ergo tua sola potestas à domino:
sunt & mediocres, sunt & inferiores. Et quomodo quos Mat.
deus cōiunxit, nō sunt separandi: sic nec quos subiunxit,
comparandi. Monstrū facis, si manu subuouens digitū,
facis pendere de capite superiorē manui, brachio colla-
teralem. Tale est si in christi corpore mēbra aliter locas:
quàm disposuit ipse. Nisi tu putas aliū esse qui posuit in
ecclesia quosdā quidē apostolos: quosdā autem pphetas: 1.Co.
alios uerò euangelistas: alios doctores & pastores, ad cō-
summationē sanctorū, in opus ministerij, in ædificationē
corporis Christi. Atq; hoc corpus, quod tibi ipse Paulus
suo uerè apostolico figurās eloqo, & capiti cōuenietissi-
me aptās, totū ex eo cōpactū perhibet, & cōnexū p oēm
iuncturā subministrationis, sm̃ operationē in mensuram
uniuscuiusq; mēbri, augmentū corporis faciēs in ædifica
tionē sui, in charitate. Nec uilem reputes formā hāc quia Ioan.
in terra est: exēplar habet è cælo. Neq; em̃ filius pōt face-
re quicquam nisi quæ uiderit patrem facientē: præsertim Exo.
cū sub Moysi noīe dictū sit. Vide oīa facias sm̃ exemplar
qđ tibi in mōte monstratū est. Viderat hoc qui dicebat: Apo.
Vidi ciuitatē sanctā Hierusalē nouā descēdentē de cælo:
à deo paratā. Ego enim ppter similitudinē dictum reor: ꝙ
sicut illic seraphim & cherubim ac cæteri qq; usq; ad an-
gelos & archangelos ordinantur sub uno capite deo: ita
hic quoq; sub uno summo pōtifice primates uel patriar-
chæ, archiepiscopi, epī, p̄sbyteri, uel abbates: & reliqui in
hūc modū. Nō est paruipēdendū qđ & deū habet autho-
rem, & de cælo ducit originem. Quod si dicat eps, nolo
esse sub archiepiscopo: aut abbas, nolo obedire epō: hoc
de cælo nō est. Nisi tu fortè angelorū quēpiam dicētē au-
disti, nolo sub archangelis esse: aut ex alio quolibet infe-
riorū ordinū aliquē nō ferentē subesse cuiquam nisi deo.
Quid inqs? Prohibes dispensare? Non: sed dissipare. Nō
sum tam rudis ut ignorem positos uos dispensatores: sed
in ædificatiōnē: nō in destructionē. Deniq; quæritur in- 1.Co.4
ter dispensatores ut fidelis quis inueniatur. Vbi necessi-
tas urget, excusabilis dispensatio est. Vbi utilitas prouo-
cat, dispensatio laudabilis est. Vtilitas dico communis,
non propria. Nam cum nihil horum est: non planè fidelis
dispensatio: sed crudelis dissipatio est. Nonnulla tamen
monasteria sita in diuersis epatibꝰ, ꝙ specialiꝰ pertinue-
rint ab ipsa sui fundatione ad sedem apostolicam pro uo-
lūtate fundatorū, quis nesciat? Sed aliud est quod largi-
tur deuotio: aliud quod molitur ambitio impatiēs subie-
ctionis. Et hæc dicta de his. ¶ Superest ut generaliter su-
per uniuersum ecclesiæ statum intēdat consideratio tua:
si plebes clericis, si clerici sacerdotibus, si sacerdotes deo
in ea

in ea qua oportet hũilitate subiecti sint: si in monasterijs & religiosis locis seruet ordo, uigilet disciplina: si super praua opera & dogmata, cẽsura ecclesiastica uigeat: si floreant uineæ honestate & sanctimonia sacerdotũ: si flores fructus parturient obedientia fidelium populorum: si demum uestra ipsorũ apostolica mãdata & instituta ea qua dignum est solicitudine obseruentur: ne quid in agro domini tui aut neglectu incultum, aut fraude surreptum inueniatur. Posse inueniri ne dubites. Mihi in promptu est (ut multa & innumera prætermittam quæ passim neglecta iacent) nonnulla etiam ex his quæ plantauit dextera tua, conuulsa monstrare. Nónne os tuum in Remensi concilio subiecta capitula promulgauit? Quis ea tenet? Quis tenuit? Falleris si teneri putas. Si non putas, ipse peccasti aut statuens quæ non tenerentur: aut quòd non tenentur dissimulans. Præcipimus aisti ut tam episcopi quàm clerici neque in superfluitate seu inhonesta uarietate colorum, aut fissura uestium, neque in tonsura, intuẽtium (quorum forma & exemplum esse debent) offendãt aspectum, sed potius ita in suis actibus errata cõdemnẽt, & amorem innocentiæ conuersatione demonstrent, sicut dignitas exigit ordinis clericorum. Quòd si moniti ab episcopis suis intra quadraginta dies non obtemperauerint: ecclesiasticis beneficijs eorũdem pontificum authoritate priuentur. Episcopi uerò si præfixam pœnam irrogare neglexerint, quia inferiorum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quàm ad desides negligentesq; rectores: tandiu ab officio pontificali abstineant donec pœnam à nobis constitutam clericis sibi subiectis imponant. Illud etiam duximus annectendum, ut nullus in archidiaconũ uel decanũ nisi diaconus & presbyter ordinetur. Archidiaconi uerò, decani & præpositi qui infra ordines prænominatos sunt, si inobedientes ordinari cõtempserint: honore suscepto priuentur. Prohibemus autem ne adolescentibus, uel infra sacros ordines constitutis, sed qui prudentia & uitæ merito clarescunt: prædicti cõcedantur honores. Verba tua hæc tu sanxisti: quid effectui mancipatum? Adhuc adolescentes, adhuc qui infra sacros ordines sunt, in ecclesia promouentur. Quod ad primum capitulum pertinet, luxus uestium interdictus, sed non restrictus: pœna dictata, sed minime secuta est. Iam quartus annus est ex quo datum mandatum audiuimus: & neminem adhuc clericorum priuatum beneficio: neminem episcoporum suspensum ab officio luximus: ac luctu

Diligenter notandum.

amarissimo dignum quod secutum est. Quid hoc? Impunitas incuriæ soboles, insolentiæ mater, radix impudentiæ, trãsgressionum nutrix. Et beatus si omni satagas cura malorum omnium primam parẽtem cauere incuriam. Sed ad hoc tu operam dabis. Et nunc leua oculos tuos & uide si non æquè ut prius pellicula discolor sacrum ordinem decolorat: si nõ æque ut prius fissura enormis penè inguina nudat. Solẽt dicere. Nũ de uestibus cura est deo, & non magis de moribus? At forma hæc uestium: deformitatis mentium & morũ indicium est. Quid sibi uult q clerici aliud esse, aliud uideri uolunt? Id quidẽ castum: minusq; syncerum. Nempe habitu milites, quæstu clericos, actu neutrũ exhibent. Nam neq; ut milites pugnant neque ut clerici euangelizant. Cuius ordinis sunt? Cum utriusq; esse cupiunt, utrunq; deserunt: utrunq; confundũt. Vnusquisq; inqt in suo ordine resurget. (1.Co.15.) Isti in quo? An qui sine ordine peccauerunt: sine ordine peribunt? Aut si summè sapiens deus ueraciter creditur à summo usque deorsum nihil inordinatum relinquere: uereor nõ alibi ordinandos, quam ubi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat. O miserandam sponsam talibus creditam paranimphis: qui assignata cultui eius, proprio retinere quæstui non uerentur. Non amici profectò sponsi, sed æmuli sunt. Et de his satis quæ sub te sunt, etsi non ad materiæ copiam, quæ est multa nimis: certè ad quod proposui ego. Visenda iam quæ circa te sunt, sed ad ea ostiũ nobis quartus liber aperiet.

De Consideratione. Liber quartus.

Si mihi plenius innotuisset amantissime. Eugeni, priora qualiter acceptaris, fm hoc uel fidentius in reliquũ pcessissem, uel cautius, aut certè substitissem oĩno. Nũ uerò quia ob locorũ distãtiam id minime dat, non mireris si prodit exilior sermo anceps: uerecũde fateor ad medium ueniens. Primis itaq; cõsiderationis partibus libris prioribus ptractatis: in manib⁹ est de his addere quæ circa te sunt. Et ipsa quidẽ sub te: sed quò ppiora, eò importuniora tibi. Nempe coram posita incuriã nõ admittunt, nõ dissimulationem, non obliuionẽ. Vehemẽtius urgent: turbulẽtius irruũt: uerendũ ne obruant. Circ eiusmodi quàm sobria & intẽta consideratione opus sit: proprio te experimento edoctum satis non ambigo. Alioqn si nõ cauta opportunaq; interueniat cõsideratio: occupatio cõtinuabitur, & uexationis non erit modus, & solicitudinis nõ erit finis. Non tempus uacuũ, nõ liberũ cor: plus laboris, & minus utilitatis. Dico aũt instãtia illa tua quotidiana ab urbe, à curia, à domestica ecclesia tua. Hæc inquã circa te sunt: clerus & populus tuus cui specialiter episcoparis: ac p hoc specialis curæ teneris debitor. Hi quoq; q tibi quotidie assistũt seniores populi, orbis iudices, & qui itẽ de domo & mensa tua sunt, capellani, cubicularij, ministri quoq; diuersis deputati officijs in obsequiũ tui: hi te familiari⁹ uisitant, frequẽtius pulsant, molestiusq; solicitant. Hi sunt qui nõ uerentur suscitare dilectã, & antequam ipsa uelit. Et primo quidẽ clerum illũ ordinatissimum esse decet: ex quo precipue in omnem ecclesiam cleri forma processit. Deinde omne quod perperam agitur te præsente: id tibi turpi⁹. Interest gloriæ sanctitatis tuæ, ut quos præ oculis habes: ita ordinati, ita sint informati: quaten⁹ totius honestatis & ordinis ipsi speculũ, ipsi sint forma. Inueniantur præ cæteris oportet expediti ad officia, idonei ad sacramẽta: ad plebes erudiẽdas soliciti: circunspecti ad sese custodiẽdos in omni castitate. Quid de populo loquar? Populus Roman⁹ est. Nec breuius potui, nec expssius tñ apire de tuis parochianis qđ sentio. Quid tã notũ seclis, quam proteruia & fastus Romanorũ? Gens insueta paci tumultui assueta. Gens immitis & intractabilis, usque adhuc sub di nescia: nisi cum non ualet resistere. En plaga: tibi incumbit cura hæc: dissimulare non licet. Rides me: forsitã fore incurabilem persuasus. ¶ Noli diffidere: curã exigeris, nõ curationem. Deniq; audisti: curam illius habe: & non, cura uel sana illum. Verũ dixit quidã. Non est (Eccl. 23.) in medico semper ut releuetur æger. At meli⁹ ppono de tuis tibi. Paulus loquit: plus omnibus laboraui. Non ait, (1.Co.15.) plus oĩbus profui: aut plus omnib⁹ fructificaui: uerbum insolẽs religiosissime uitans. Aliàs autem nouerat homo quem docuit deus: quia unusquisq; fm suũ laborem accipiet, (1.Co.3.) nõ fm puentũ. Et ob hoc in laboribus potius quàm in profectibus gloriandum putauit: sicut alibi quoq; habes ipsum dicẽtem: In laboribus plurimis. Ita quæso fac (2.Co.11.) tu quod tuum est nam deus quod suum est, satis absq; tua solicitudine & anxietate curabit. Planta, riga, fer curam: (1.Co.3.) & tuas explicuisti partes. Sanè incrementum ubi uoluerit dabit deus, non tu. Vbi fortè noluerit, tibi deperit nihil: dicente scriptura: Reddet deus mercedem laborũ sanctorum suorũ. (Sapi.10.) Securus labor: quem nullus ualet euacuare defectus. Et hoc dixerim absq; piudicio diuinæ potentiæ & bonitatis. Scio induratũ cor populi huius: sed potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. (Ionæ .3) Quis scit si reuertat & ignoscat: conuertat & sanet eos? Sed nõ est ppositi mei dictare deo quid facere debeat: tibi utinã possim quæ oportet & prout oportet suadere. At locus dubi⁹, & scrupulosa incidit disputatio. Nã ubi adoriar dicere qđ sentio: uideo satis qd imminet. Clamabitur insuetũ: nã iustum negari nõ poterit. Ego uerò ne insuetum quidẽ assenserim. Nẽpe assuetum fuisse scio, ac p hoc in dissuetum potuisse uenire, sed non redire in insuetu. An uerò assuetum quis neget, quod cõstat nõ mod oam-

quando factum:ſed aliquandiu factitatum? Quid illud ſit
dicam:& non proderit. Cur? Quia non placebit ſatrapis
plus maieſtati quàm ueritati fauentibus. ¶ Fuerūt ante te
qui ſe totos ouibus paſcendis exponerēt, paſtoris opere
& nomine glorìantes: nil ſibi reputantes indignum, niſi
qd' ſaluti ouium obuiare putarent: nō quærētes quæ ſua
ſunt,ſed impēdentes. Impendere curam: impendere ſub-
2.Co.12 ſtantiam:impēdere & ſeipſos. Vnde unus illorū: Et ego,
Mat.20 ait,ſuperimpendar pro aīabus ueſtris. Et tanquā diceret:
.Co.9. nō uenimus miniſtrari,ſed miniſtrare: ponebant quoties
oportuiſſet ſine ſumptu euāgeliū. Vnus erat de ſubditis
Lucæ.1. quæſtus,una pompa,unaqꝫ uoluptas,ſi quō eos poſſent
parare dño plebem perfectam. Id omnimodis ſatagebāt:
2.Co.11. etiam in multa contritione cordis & corporis:in labore
& ærumna:in fame & ſiti:in frigore & nuditate. Vbi nūc
quæſo conſuetudo hæc? Subijt diſſimilis ualde: longe in
aliud mutata ſunt ſtudia:& utinam non in peius. Cura tñ
& anxietas,& æmulatio & ſolicitudo fateor perſeuerant.
Ttranslata hæc nō imminuta. Teſtimonium uobis perhi-
beo ꝙ nec ſubſtantiæ parcitis:non magis quàm ante. Di-
uerſa autem locatio diſſimilitudinē facit. Magna abuſio:
pauci ad os legislatoris:ad manus omnes reſpiciūt. Non
immerito tamē. Omne papale negociū illæ agūt. Quem
dabis mihi de tota maxima urbe qui te in papam recepe-
rit precio ſeu ſpe præcij nō interueniente? Et tūc potiſſi-
mum uolūt dominari:cum profeſſi fuerint ſeruitutem. Fi-
deles ſe ſpōdent,ut opportunius fidētibꝰ noceāt. Ex hoc
non erit cōſiliū tibi à quo ſe arcēdos putent: non ſecretū
quo ſe nō ingerant. Si ſtante præ foribus quoquā illorū,
moram uel modicam fecerit oſtiarius: ego tunc pro illo
eſſe noluerim. Et nūc experire paucis nouerim ne & ego
Hier.4. aliquatenus mores gentis. ¶ Ante oīa ſapiētis ſunt ut fa-
ciāt mala:bonum autem facere neſciūt. Hi inuiſi terræ &
cælo:utriqꝫ iniecere manus:impij in deū,temerarij in ſan-
cta,ſedioſi in inuicem,æmuli in uicinos,inhumani in ex-
traneos,quos neminem amantes amat nemo,& cū timeri
affectant ab omnibus,omnes timeant neceſſe eſt. Hi ſunt
qui ſubeſſe non ſuſtinent:præeſſe nō norūt:ſuperioribus
infideles,inferioribꝰ importabiles. Hi inuerecūdi ad pe-
tendum:ad negādum frontoſi. Hi importuni ut accipiāt:
inquieti donec accipiāt:ingrati ubi acceperint. Docue-
runt linguam ſuam grandia loqui: cum operētur exigua.
largiſſimi promiſſores: & parciſſimi exhibitores. Blan-
diſſimi adulatores,& mordaciſſimi detractores. Smpli-
ciſſimi diſſimulatores,& maligniſſimi proditores. ¶ Ex-
currimus uſqꝫ huc,plenius te atqꝫ expſſius admonendum
putātes horum quæ circa te ſunt in hac parte. Iam ad or-
dinē recurramus. Quale eſt ꝙ de ſpolijs eccleſiarum emū-
tur q dicunt tibi euge euge? Pauperū uita in plateis diui-
tum ſeminatur. Argentum micat in luto:accurrit undiqꝫ:
tollit illud non pauperior,ſed fortior:aut qui fortè citius
præcucurrit. A te tamē mos iſte,uel potius mors iſta non
cæpit:in te utinā deſinat. ¶ Sed reliqua proſequamur. In-
ter hæc tu paſtor procedis deauratus: tā multa circūdatꝰ
uarietate. Oues quid capiunt? Si auderē dicere:dæmonū
magis quàm ouium paſcua hæc. Scilicet ſic factitabat Pe-
trus,ſic Paulus ludebat? Vides oēm eccl'iaſticū zelū fer-
uere ſola pro dignitate tuēda? Honori totū datur:ſancti-
tati nihil aut parum. Si cauſa requirēte paulò ſummiſſius
agere,ac ſocialius te habere tētaueris:abſit inquiunt: nō
decet,tempori non congruit,maieſtati nō cōuenit:quam
geras perſonam attendito. De placito dei ultima mentio
eſt:pro iactura ſalutis nulla cunctatio. Niſi quod ſublime
eſt,hoc ſalutare dicamus: & quod gloriam redolet, id iu-
ſtum. Ita omne humile probro ducitur inter palatinos,
ut faciliꝰ qui eſſe,quàm qui apparere humilis uelit, inue-
nias. Timor dñi ſimplicitas reputatur: ne dicam fatuitas.
Virum cicūſpectū & amicū propriæ conſcientiæ calum-
niatur hypocritam. Porro amatorē quietis, & ſibi inter
dū uacātē:inutilē dicūt. Quid ergo tu? Euigilàſne adhuc
ad iſtos qui circūdederunt te laqueis mortis? Quæſo ſu-
ſtine pauliſper,& ſupporta me. Imò da ueniam: non tam
temere quàm timide hæc loquēti. Aemulor te æmulatiōe
bona:& utinam quàm uehemēti,tam utili. Scio ubi habi- Ezec.2.
tas:icreduli & ſubuerſores ſunt tecū. Lupi,nō oues ſunt:
talium tñ tu paſtor. Vtilis conſideratio:qua fortè inuene-
ris quō ſi fieri poſſit conuertas eos: ne ipſi ſubuertant te.
Quid diffidimus poſſe reuerti in oues: è quibus uerti in
lupos potuerunt? Hic hic non parco tibi:ut parcat deus.
Paſtorē te populo huic certè aut nega:aut exhibe. Non
negabis:ne cuius ſedē tenes,te neget hæredē. Petrus hic
eſt:qui neſcitur proceſſiſſe aliquādo uel gemmis ornatus
uel ſericis,nō tectus auro,nō uectus equo albo,nec ſtipa-
tus milite,nec circūſtrepētibus ſeptꝰ miniſtris. Abſqꝫ his
tñ credidit ſatis poſſe impleri ſalutare mādatum. Si amas Ioan.
me,paſce oues meas. In his ſucceſſiſti nō Petro,ſed Cōſtā-
tino. Conſulo toleranda pro tempore:nō affectanda pro
debito. Ad ea te potiꝰ incito,quorū te ſcio debitorē. Etſi
purpuratus:etſi deauratus incedens: nō eſt tñ quod hor-
reas operā curámue paſtoralē paſtoris: hæres non eſt qd'
erubeſcas euangeliū. Quāquā ſi uolēs euāgelizare inter
apoſtolos quidē:etiā gloria eſt tibi. Euāgelizare,paſcere
eſt. Fac opus euāgeliſtæ:& paſtoris opus impleſti. Draco-
nes inqs me mones paſcere:& ſcorpiones,nō oues. Pro-
pter hoc inquam magis aggredere eos:ſed uerbo,nō fer-
ro. Quid tu denuo uſurpare gladium tentes, quem ſemel
iuſſus es ponere in uaginam? Quem tñ q tuū negat, non
ſatis mihi uidetur attēdere uerbum dñi dicētis ſic: Cōuer- Ioan.18.
te gladium tuū in uaginā. Tuus ergo & ipſe:tuo forſitan
nutu,etſi non tua manu euaginandus. Alioquin ſi nullo
modo ad te pertineret & is,dicētibus apoſtolis. Ecce gla-
dij duo hic:non reſpondiſſet dñs, Satis eſt:ſed, nimis eſt. Luc.22.
Vterqꝫ ergo eccleſiæ,& ſpiritalis ſcilicet gladius & mate-
rialis:ſed his quidem pro eccleſia: ille uerò & ab eccleſia
exercendus eſt. Ille ſacerdotis,is militis manu:ſed ſanè ad
nutum ſacerdotis,& iuſſum imperatoris. Et de hoc aliàs.
Nunc uerò arripe illū qui tibi ad feriendū creditus eſt,&
uulnera ad ſalutē:ſi nō oēs:ſi non uel multos: certè quos
poſſis. Non ſum iniqs melior quàm patres mei. Quē illo-
rū domus exaſperās,nō dico audiuit,ſed nō irriſit? Ideo
tu inſiſte magis:ſi fortè audiāt & quieſcant,inſiſte & reſi-
ſtentibus. Dicendo hæc:fortè nimius dicar. Num noſtra 2.Ti.4.
illa uox, Inſta opportune importune. Hunc (ſi audes) ni- Eſai.58.
mium appellato. Prophetæ p̄cipit, Clama,ne ceſſes. Ad Ibidem.
quos niſi ad ſceleratos & peccatores? Annuncia,inquit,
populo meo ſcelera eorū: & domui Iacob peccata eorū.
Prudēter aduerte & ſceleratos perhiberi, & populū dñi.
Puta de his idem. Et ſi ſcelerati,& ſi iniq: uide ne audias: Mat.25.
Quod uni ex his meis non feciſti,nec mihi feciſti. Fateor
populū iſtū extitiſſe uſqꝫ adhuc dura fronte; & indomito
corde:ſed utrū etiā indomabili,neſcio unde liquido ſcire Luc.1.
poſſis. Pōt fore quod necdū fuit. Si diffidis tu:ſed apud
deū nō erit impoſſibile omne uerbū. Si dura fronte ſunt:
durato & tu ecōtra tuā. Nil tam durū quod duriori non Ezec.3.
cedat. Dñs ad prophetā: Dedi frontē tuā duriorē frōtibꝰ
eorū. Vnū eſt quod te abſoluit, ſi egiſti cū populo illo ut
poſſis dicere: Popule meus qd tibi debui facere & non fe-
ci? Si ſic feciſti,nec profeciſti:eſt demū qd' facias,& qd' di- Luc.4.
cas: Exi de hur Chaldæorū: & dicito quia oportet me &
alijs ciuitatibꝰ euāgelizare. Puto nec pœnitebit exilij:or-
be pro urbe cōmutato. ¶ Veniamus ad collaterales & co-
adiutores tuos. Hi ſeduli tibi:hi intimi ſunt. Quāobrē ſi
boni ſunt,tibi potiſſimū ſunt:ſi mali,æque plꝰ tibi. Ne te
dixeris ſanū dolētē latera:hoc eſt ne te dixeris bonū, ma-
lis initentē. Aut ſi bonꝰ ſis: bonitas tui ſolius quē fructū
afferre poteſt? Sicut ī ſuperiore libro dixiſſe me memini.
Quid inquā emolumenti affert eccleſijs dei tua unius ho-
minis iuſtitia, ubi ſententia præualet aliter affectorum?
Sed nec tuta tibi tua bonitas obſeſſa malis:non magis
quàm ſanitas uicino ſerpēte. Nō eſt quo te ſubducas ma-
lo inteſtino. Et è regione bonū domeſticum eò amplius,
quò ſæpius iuuat. Sed ſiue leuent,ſiue grauēt:cui rectius

imputandum

imputandum quàm tibi: q tales aut elegisti, aut admisisti? Non de oibus dico: nā sunt quos non elegisti: sed ipsi te. At potestatē nō habēt: nisi quam tu eis aut tribueris, aut permiseris. Ad idem ergo reuertimur. Tibi imputa quicqd patieris ab eo q sine te pōt facere nihil. His exceptis: decætero nō incōsiderate (ut uides) eligēdi quicq; seu col ligēdi sunt in opus ministerij huius. Tuum est undecūq;
Num.11. euocare & asciscere tibi (exemplo Moysi) senes nō iuuenes: sed senes non tam ætate quàm moribus: quos tu no sti quia senes populi sunt. ¶ An non eligēdi de toto orbe orbē iudicaturi? Sanè huic negocio nō se ingerat rogās. Cōsilio: nō prece agēdū est. Sunt quæ necessario à nobis rogātiū aut extorquet īportunitas: aut necessitas meret. At istud in his quæ nostra sunt. Vbi autem nō licet quod uolo facere, quis locus rogantis? Nisi fortè qui me rogat, hic rogat ut quod uult hoc liceat mihi: & nō magis ut uelim. Alius pro alio: alius fortè & pro se rogat: Pro quo rogaris, sit suspectus. Qui ipse rogat pro se: iam iudicatus est. Nec interest, per se an per alium quis roget. Clericum curiam frequentantem qui nō sit de curia, ad idem noris pertinere ambientium genus. Adulantem & ad placitum cuiusque loquentem, unum de rogantibus puta, etiam si nihil rogauerit. Scorpioni nō est in facie quod formides: sed pungit à cauda. Si ad talium blanditias cor tuum (ut
Ioan.2. assolet) molliri senseris: memineris scriptū: Omnis homo primum bonū uinū ponit: cum autem inebriati fuerint, tunc id quod deteri⁹ est. ¶ Pari pōdere æstimaueris eius humilitatē qui timet, & eius qui sperat. Viri callidi & dolosi propriū esse solet tunc prætendere humilitatem, cum aliquid obtinere uoluerit. De qualibus dicit scriptura:
Eccli.19. Est q se humiliat nequiter: & interiora eius plena sunt dolo. De uobis ipsis sume sentētiæ huius euidēs ac familiare exēplum. Quantos quos supplices admisistis, postmodum sustinuistis graues, insolētes, contumaces, rebelles?
Nota. Quod quidem interius malum tegunt pricipia, posteriora produnt. ¶ Verbosulum adolescentem, & studentem eloquentiæ, cū sapiētiæ sit inanis: nō aliud quam iustitiæ
1.Tim.5. hostem repute. Pro huiusmodi falsis fratribus dicit tibi magister: Manus cito nemini imposueris. Exluso itaque uniuerso hic pestilēti genere hominū: curæ tibi maximæ sit introducere tales quos postmodum itroduxisse non pœniteat. Turpe est tibi sæpius retractare quod feceris: & iudicium tuū frequēter periclitari nō decet. Diligēter proinde omne quod faciendum erit, tracta apud te, & cū his qui te diligūt. Tracta autē ante factū, quia post factum
Eccli.32. sera retractatio est. Sapiētis cōsiliū est: Oia fac cū cōsilio, & post factū non pœnitebis. Et hoc tibi persuade, qui admittēdi sunt, difficile in curia posse probari: & ideo si fieri potest: uiros probatos oportere deligi, nō probandos. Nos in monasterijs omnes recipimus, spe meliorādi. ¶ At curia bonos facilius recipere magis quàm facere consueuit. Quòd si plures in ea defecisse bonos, quàm malos pfecisse probauimus: quærendi sanè quibus nec defectus timeatur, nec profectus optetur: utpote iam pfectis. Itaq; non uolentes neq; currentes assumito, sed cunctantes: sed
Luc.14. renuētes. Etiam coge illos & compelle intrare. In talibus ut opinor requiescet spiritus tuus: q nō sint attritæ frontis: sed uerecūdi, sed timorati: qui præter dominū timeāt nihil, nihil sperent nisi à deo. Qui aduentātium non manus attendant: sed necessitates. Qui stent uiriliter pro afflictis, & iudicent in æqtate pro māsuetis terræ. Qui sint compositi ad mores, probati ad sanctimoniam, parati ad obedientiā, mansueti ad patiētiā: subiecti ad disciplinam, rigidi ad censurā: catholici ad fidē, fideles ad dispensatione: concordes ad pacē, conformes ad unitatē: Qui sint in iudicio recti, in cōsilio pudi, in iubēdo discreti, in disponendo industrij in agendo strenui, in loquendo modesti, in aduersitate securi, in psperitate deuoti, in zelo sobrij, in misericordia nō remissi, in ocio non ociosi, in hospitio non dissoluti, in cōuiuio nō effusi, in cura rei familiaris nō anxij, alieno nō cupidi, suæ non pdigi: ubiq; & in omnibus circunspecti. Qui legatione pro Christo fungi quoties opus erit nec iussi renuant: nec nō iussi affectent. Qui quod uerecunde excusant, obstinatius non recusent. Qui missi post aurum non eant: sed Christum sequantur. Qui Phili.4.
quæstum legationem nō æstiment: nec requirant, datum, sed fructum. Qui regibus Ioannem exhibeāt, Aegyptijs Moysen, fornicātibus Phinees, Heliā idololatris, Helisæum auaris, Petrū mētientibus, Paulū blasphemātibus negociātibus Xpm. Qui uulgus nō spernāt, sed doceāt: diuites non palpent, sed terreāt: pauperes nō grauēt, sed foueāt: minas principū non paueant, sed contēnant. Qui non cum turba intrēt, nec cū ira exeāt: qui ecclias nō spolient, sed emēdent. Qui marsupia non exhauriant: sed corda reficiant, & crimina corrigant, famæ puideāt suæ, nec inuideant alienæ. Qui orandi studium gerāt, & usum habeāt: ac de omni re oratiōi plus fidāt, quàm suæ industriæ uel labori. Quorū ingressus pacificus, nō molestus exitus sit. Quorū sermo ædificatio: quorū uita iustitia: quorum præsentia grata: quorū memoria in benedictione. Qui se amabiles præbeāt, non uerbo, sed opere: reuerēdos exhibeant, sed actu non fastu. Qui humiles cum humilibus, & cū innocētibus innocentes: duros dure redarguāt, malignantes coerceant reddant retributionem superbis. Qui nō de dote uiduæ, & patrimonio crucifixi se uel suos ditare festinent: gratis dantes quod gratis acceperunt: gratis facientes iudicium iniuriam patientibus, uidictam in Mat.10.
nationibus, increpationes in populis. Qui de tuo deniq; Psal.145
spiritu illorū instar septuaginta Moysi accepisse cernantur: per quē siue absentes, siue præsentes, contendāt placere tibi: placere deo. Qui ad te redeant fatigati quidem, sed non suffarcinati. Simul & gloriātes nō quòd curiosa seu preciosa quæq; terrarum attulerint: sed q reliquerint pacem regnis, legem barbaris quietem monasterijs ecclesijs ordinem, clericis disciplinā, deo populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. ¶ Dignum nūc ad medium uenire factū dulcis memoriæ Martini nostri. Nosti hoc: sed an memineris ignoro. Is cardinalis presbyter functus aliquando legatiōe in dacia, tam pauper remeauit, ut penè expensis & equis deficiētibus, uix pēueniret Florētiā. Ibi episcopus loci donauit ei equum quo Pisas usq; ubi eramus tunc peruectus est. Postridie credo secutus episcopus (erat enim illi causa cū aduersario, & agendi aderat dies) cœpit regrere suffragia amicorum. Cumq; per singulos solicitaretur, uentum est ad Martinum. Fiducia erat maior in illo, qui non posset immemor esse recētis beneficij. Tum martinus. Decepisti me (inquit) nesciebam tibi imminere negocium. Tolle equum tuum: ecce in stabulo est. Et hora eadem resignauit illi. Quid dicis mi eugeni? Nónne alterius seculi res est, redisse legatum de terra auri sine auro, transisse per terram argenti, & argentum nescisse: donum insuper quod poterat esse suspectum, ilico reiecisse? Sed ô mihi locū suauem ubi incidit ocasio memorādi & nominandi, suauissimi odoris uirum, episcopum loquor Gaufridū Carnotensem, qui legationē in partibus Aquitaniæ proprijs sumptib⁹ strenue administrauit, idq; annos plures. Rem loquor quam uidi ipse. Eram cum eo in terra illa, cum à quodam presbytero præsentatus est illi piscis quē uulgo uocant sturgionem. Percunctatus legatus quanti uenierit, nō accipio inquit nisi receperis preciū: & resignauit solidos quinq; inuito & uerecundo. Item cum essemus in quodam oppido, domina illius oppidi obtulit ei pro deuotione cum manutergio duas uel tres paropsides pulchras, ligneas tamen. Quas aliquandiu intuens homo scrupulosæ conscientiæ, laudauit eas: sed nō acquieuit accipere. Quādo argēteas recepisset, qui ligneas refutauit? Non fuerūt qui possent legato dicere, Ditauim⁹ Abraham. Ipse uerò cū Samuele libere concionabatur ad omnes. Loquimini de me co 1.Re.12.
ram dn̄o, & corā Christo eius, utrum bouem cuiusquam tulerim aut asinū, si quempiā calumniat⁹ sum, si oppressi aliquē, si de manu cuiusquā munus accepi, & cōtemnam

illud hodie, uobisq; restituam. O si taliū daretur uirorum copia, quales perstrinximus nunc? Quid te fœlicius quid illo iucundius seculo? Nónne secunda ab æternitate illorum tibi temporum beatitudo uideretur, cum te quaqua uersum procedens, stipatum uideres tam inclyto agmine beatorū? Si te noui, hæres, & altū trahens spiritū tecum loqueris. Putas fore posse quod dicitur? Putas hic sum⁹ quousq; hæc fiant? Quis det uiuere, ut uidere cōtingat? O si uiderē in uita mea ecclesiam dei talibus innixam columnis. O si domini mei sponsam cernerem tantæ cōmissam fidei, tantæ creditā puritati. Quid me beati⁹, quidue securius, cū eiusmodi circa me uitæ meæ & custodes spectarem, simul & testes? Quibus omnia mea secreta secure committerem: communicarem consilia: quibus me totū refunderem tanquam alteri mihi. Qui si uellem aliquatenus deuiare, non sinerent: frenarent præcipitē: dormitantē excitarent. Quorū me reuerentia & libertas extollentem reprimeret, excedentem corrigeret. Quorum me constantia & fortitudo nutantē firmaret: erigeret diffidētem. Quorū me fides & sanctitas, ad quæq; sctā, ad quæq; honesta, ad quæq; pudica, ad quæq; amabilia & bonæ famæ prouocaret. Et nunc reduc oculos mi Eugeni ad eum qui nūc est curiæ siue ecclesiæ statū, & studia prælatorū, eorū præsertim q̄ sunt in circuitu tuo. Sed de his hacten⁹ ego. Palpaui: nō fodi parietem. Tibi licet fodere & uidere, utpote prophetæ filio. Mihi progredi nō est fas. Vnū dico quod in facie est. Ridicule ministri uestri, & uestris se cum presbyteris anteferre conantur. Nō hoc ratio habet: nō antiquitas habuit: non consentit authoritas. Et si de sua consuetudine calūnia struitur: melius profectò illa quàm summus ordo contēnitur. Friuolū tamen satis unde maxime obtinere id uolunt. Nos sumus inquiunt qui in omni celebritate domino papæ coniunctiores assistimus: sedenti propiores assidemus: priores sequimur procedentem. Hoc totum nō dignitatis priuilegiū: sed sedulitatis debitū est: diaconi nomen solenni ipsa administratione interpretans. Deniq; presbyteris ordinata confessione ambientibus maiestatem, uos ad pedes sedetis. Propiores assistitis, ut habeat paratiores. In euangeliis legi-
Luc. 22. mus: quia facta est cōtentio inter discipulos, quis eorum uideret esse maior. Beatus esses si sic circa te cætera tenerētur. ¶Tædet iam curiæ: exeundum palatio: domi expectant nos. Hi non modo circa: sed quodammodo intra te sunt. Nō est supuacua cōsideratio qua intēdis disponere domui tuæ: puidere his q ī sinu tuo & ī gremio tuo sunt.
1.Tim.3. Ego dico & necessaria. Paulū audi: Si qs domui suæ pesse nescit: quomodo ecclesiæ dei diligentiam habebit? Item
1.Tim.5. si quis suorum & maxime domesticorū curā nō habet: fidem negauit, & est infideli deterior. Et hæc dicens: nō te moneo summis occupatum intēdere infimis, & quasi minutum fieri: in minimis impendere quod maximis debes.
Mat.6. Quid te intrices unde te eripuit de⁹? Hæc inquit omnia adiiciētur uobis. Verūtā & hæc oportet facere: & illa nō omittere. At illa per te agens, per te etiam oportet prouideas q̄ pro te de his prouideāt. Nam si unus è seruis per se non sufficit simul & custodiæ iumentorū, & curæ mensarum: tu per te quomodo intēdere ualeas, & tuæ domui
Baruc.3 & domini pariter, de qua scriptum est. O Israel quàm magna est domus domini? Vacuū prorsus à solicitudine rerum minorū & uilium oportet esse animum tam magnis & tam multis intētum rebus. Oportet liberū: quē nulla sibi uēdicet uiolēta occupatio. Oportet ingenuū: quem nulla deorsum trahit indigna affectio. Oportet rectū: quē nulla seorsum auertat sinistra intentio. Oportet cautum: quem nulla subeat furtiua suspicio. Oportet uigilē: quē nulla à sese abducat peregrina & curiosa cogitatio. Oportet firmum: quem nulla concutiet repentina turbatio. Oportet inuictū: quem nulla fatiget uel continua tribulatio. Oportet amplum: quem nulla coarctet rei tēporalis amissio. His te non dubites & bonis priuandum, & feriendum malis: si animum diuidens, & dei rebus & tuis pariter seculis uolueris impartiri. Procurādus quem implices: qui pro te molat. Pro te dico: nō tecum. Quædam per temet facies: quædam per te & alios simul, quædā per alios & absq; te. Quis sapiens & intelliget hæc? Non est quod inter ista dormitet cōsideratio tua. Ego uerò agenda domus tuæ, sub eo genere quod nouissimum posui, locanda censuerim. Per aliū, ut dixi, illa facies. At is si fidelis nō fuerit: fraudabit. Si non fuerit prudens: fraudabitur. Quærendus proinde fidelis & prudens: quem constituas supra familiam tuam. Mat.24. Adhuc inutilis est si tertiū deest. Queris quid hoc? Authoritas. Quid enim prodest ei uelle & scire quoque disponere prout necesse est: si quod scit & uult, nō potest? Danda ergo facultas agēdi pro libitu. Si in præiudiciū rationis putas hoc fieri: memento fidelem, qui agere nihilominus pro ratione uolet: attēde prudentem, qui agere nihilomin⁹ pro ratione sciat. Sed fidelis solersq; uoluntas tunc proderit, cū ei affatim suppetet unde tota facilitate mancipetur effectui: cunctis sine cūctatione parentibus. Subdendi igitur omnes. Nullum patiatur contradictorem. Nemo qui dicat cur fecisti sic? Potestatem habeat excludere & admittere quos uoluerit: mutare ministros: transferre ministeria ad quos & quando uoluerit. Ita timori sit oībus, ut sit & utilitati. Præsit omnibus, ut omnib⁹ prosit, & de omnibus. Clandestinas & susurratas delationes non recipias aduersus eum: magis detractiones censueris. Et hanc uelim generalem tibi constituas regulam: ut omnem qui palàm ueretur dicere quod in aure locutus est, suspectum habeas. Quòd si te iudicante dicēdum coràm ille renuerit: delatorem iudices: non accusatorem. Itaq; unus omnibus facienda iniungat, & uni omnes respōdeant. Tu illi habeas fidem, uacans tibi & ecclesiæ dei. Si quominus aut fidelis inueniatur aut prudens: fideli poti⁹ committendum. Sanè è duobus tutius hoc. Quanquam si idoneus nō reperitur: minus fidelem sustinere potius consulo: quàm te immergere labyrinto huic. Memento saluatorem Iudam œconomum habuisse. ¶Quid episcopo turpius quàm incumbere supellectili, & substantiolæ suæ scrutari omnia, sciscitari de singulis, morderi suspicionibus, moueri ad quæq; perdita uel neglecta? Ad uerecundiam dico quorundam eiusmodi scrutantium quotidie omnem substantiam suam, numerantium singula, de minutis & quadrantibus exigentium rationem. Non ita ille Aegyptius: qui Gen.39.
Ioseph omnibus traditis ignorabat quid haberet in domo sua. Erubescat christianus, christiano sua nō credens. Homo sine fide, fidem tamen habuit seruo: super omnia Ibidem.
bona sua cōstituēs eum. Et hic erat alienigena. Mira res. Satis superq; episcopi ad manum habent quibus animas credant: & cui suas committant facultatulas, non inueniunt. Optimi uidelicet æstimatores rerum: qui magnam de minimis, paruam aut nullam de maximis curā gerant. Sed ut liquido datur intelligi: patientius ferimus Christi iacturam, quàm nostram. Quotidianas expēsas quotidiano reciprocamus scrutinio: & continua dominici gregis detrimenta nescimus. De precio escarum, & numero panum, cū ministris quotidiana discussio est: rara admodū cū presbyteris celebratur collatio de peccatis populorū. Cadit asina: & est qui subleuet eam: perit anima, & nemo qui reputet. Nec mirum: cum nec nostros quidem assiduos sentiamus defectus. Nónne ad singulas supputationes istas irascimur, urimur, anxiamur? Quàm tolerabilius rerum quàm mentium sustineremus iacturā? Quare inquit nō magis fraudē patimini? Quæso tu qui alios 1.Cor.6.
doces, doce teipsum, si tamen iam non docuisti, pluris te habere quàm tua. Transitoria ista quæ stare tibi nullo pacto queunt, fac ut à te transeāt, nō per te. Riuus quà fluit Nota.
cauat terram: sic discursus temporalium conscientiam rodit. Si potest torrens in agros excurrere sine læsione satorum, & tu te ista sine uulnere mentis posse tractare confidito. Omnimodis consulo studeas auertere à te concursum horum. Multa nescias: plurima dissimules: nonnulla

obliuiscaris

obliuiscaris. Sunt tamen quæ ignorare te nolim, mores quorūq; & studia. Non oportet ut uitia domus tuæ ultimus scias: quod quamplurimis nouimus cōtigisse. Quapropter (ut dixi) alii alia dispēset: de disciplina tu puide. Illud nemini credas, si insolētior corā te uel sermo sonuerit, uel habitus apparuerit: manus tua super eiusmodi, tu ulciscere iniuriā tuā. ¶Impunitas ausum parit, ausus excessum. Domū epī decet sanctitudo, decet modestia, decet honestas, horum disciplina custos. Sacerdotes domestici, aut cæteris honestiores, aut fabula oībus sunt. In uultu, in habitu, in incessu, illorū qui circa te sunt, nihil residere impudicū, nil indecēs patiaris. Discāt à te coepiscopi tui comatulos pueros & comptos adolescentes, secū nō habere. ¶Certè inter mitratos discurrere calamistratos non
Eccle. 7. decet. Et memēto quod sapiēs ammonet: Filiæ tibi sunt: noli faciē tuā hilarē ad eas ostēdere. Nec austeritatem tñ suadeo tibi: sed grauitatem. Illa infirmiores fugat, hec reprimit leuiores. Illa si assit, odibilē: hæc si desit, cōtemptibilem reddit: in oībus tamē modus melior. Ego nec seuerius uelim nec dissolutius. Quid hac mediocritate gratius, ut nō de seueritate sis oneri, nec de familiaritate contemptui? In palatio papam, domi te patremfamiliàs exhibe, Amēt te domestici tui: si nō, facito ut timeāt. ¶Vtilis semper custodia oris, quæ tamen affabilitatis gratiam non excludat. Ergo ubiq; frenāda lingua præceps: maxime aūt in conuiuio. Ille cōuenientior habitus, si tu actu quidem seuerus sis, uultu serenus, uerbo serius. ¶Capellani & qui tecum iugiter diuinis intersunt officiis: non sint sine honore. Tuū est tales tibi puidere, qui digni sunt. Seruiatur eis ab oībus tanquam tibi. Necessaria de manu tua accipiant. His cōtenti sint quæ tu prouideris illis: tu uide ne
4. Re. 5. egeant. Super hoc quem fortè ab aduentantibus petere deprehendes: iudica giezitam. Id de hostiariis, id de cæteris officialibus decernēdum. Verum hoc ex abundanti: nam formā istā iam olim à te positam recordamur. Quid tuo dignius apostolatu? Quid salubrius ad cōscientiam,
Esai. 33. honestius ad famā, utilius ad exemplū? Optimus canon qui proiicit auaritiā ex calumnia, & non à cōscientia tantum. Libet iam & hunc claudere librum: sed in calce aliqua uelim uel ante dicta quasi epilogādo repetere, uel addere prætermissa. Consideres ante omnia sanctam Romanam ecclesiā, cui deo authore præes, ecclesiarū matrē esse nō dominā: te uerò nō dñm episcoporū, sed unū ex ipsis, porrò fratrē diligentiū deum: & participē timētiū eum. ¶Decætero oportere te esse cōsidera formā iustitiæ, sanctimoniæ speculū, pietatis exēplar, assertorē ueritatis, fidei defensorē, doctorē gentiū, christianorū ducē, amicū sponsi, spōsæ paranymphū, cleri ordinatorē, pastorē plebiū, magistrū insipientiū, refugiū oppressorū, pauperum aduocatū, miserorū spem, tutorē pupillorū, iudicē uiduarū, oculū cæcorū, lingā mutorū, baculū senū, ultorē scelerū, malorū metū, bonorū gloriā, uirgā potentiū, malleū tyrannorū, regū patrē, legū moderatorē, canonū dispēsatorē, sal terræ, orbis lumē, sacerdotē altissimi, uicarium Christi, Christū dñi, postremo deū Pharaonis. Intellige
Psal. 33. quæ dico. Dabit tibi dñs intellectū. Vbi malitiæ iūcta potentia est: aliquid tibi supra hoīem præsumendū. Vultus tuus super facientes mala. Timeat spiritū iræ tuæ, qui hominē nō ueret, gladiū nō formidat. Timeat orationē, qui ammonitionē cōtemsit. Cui irasceris tu, deum sibi iratū nō hoīem putet. Qui te nō audierit, auditurū deū, & cōtra se paueat. Quod reliquū est, de his quæ supra te sunt, incumbit iam disputatio. Quam uno libro deo adiuuāte soluere spero, & me pariter absoluere promissione mea.

De consideratione. Liber quintus.

Libri superiores etsi de cōsideratione inscribātur: plurimum tñ habent actionis admixtum: dum res aliquas nō cōsiderādas tm̄, sed agendas docent uel monent. Atqui in manibus modo est: sola in cōsideratione uersabitur. Quæ enim supra sunt (id quidem instat) actu non indigent, sed inspectu. Non est quod in eis actites, quæ uno modo semper sunt & inæternū. Porrò aliqua & ab æterno. Et hoc uelim solerter aduertas uir sagacissime Eugeni: quia toties peregrinatur cōsideratio tua, quoties ab illis rebus ad ista deflectitur inferiora & uisibilia: siue intuēda, ad notitiā: siue appetēda ad usum: siue pro officio disponenda uel actitāda. Si tamem ita uersatur in his ut per hæc illa requirat: haud procul exulat. Sic considerare, repatriare est. Sublimior iste præsentium ac dignior usus rerum: cū iuxta sapientiam Pauli, inuisibilia dei per ea quæ facta sunt, intellecta cōspiciuntur. Sanè hac scala ciues nō egent, sed exules. Quod uidit ipse huius sententiæ author, qui cum di- Roma. 1.
ceret inuisibilia per uisibilia conspici, signanter posuit à creatura mundi. Et uerè quid opus scalis tenenti iam solium? Creatura cæli illa est: præsto habens per quod potius ista intueatur. Videt uerbū, & in uerbo facta per uerbum. Nec opus habet ex his quæ facta sunt, factoris notitiam mendicare. Neq; enim ut uel ipsa nouerit, ad ipsa descendit, quæ ibi illa uidet ubi longe melius sunt quàm in seipsis. Vnde nec mediū requirit ad ea corporis sensum: sensus ipsa sibi, seipsa sentiens. Optimum uidendi genus, si nullius egueris: ad omne quod nosse libuerit, te contentus. Alioquin iuuari aliunde, obnoxiū fieri est: minusq; à perfecto istud, & minus liberum. Quid q̄ & inferioribus eges? Nónne præposterū hoc & idignū? Planè superiorum quædā iniuria est, inferiorū operā desiderare: à qua iniuria nemo hoīm perfecte uindicabitur, nisi cum quisq; euaserit ī libertatem filiorum dei. Nēpe erunt hi omnes
docibiles dei, & nulla interueniente creatura solo beati Ioan. 6.
deo. Repatriasse erit hoc exisse de patria corporum in regionem spirituū. Ipsa est deus noster, maximus spiritus, maxima māsio spirituū beatorum: & ne quid hic sibi usurpet carnis sensus seu imaginatio, ueritas est, sapientia est uirtus, æternitas, summū bonū. A quo interim absumus: & ubi sumus, uallis est: & uallis lachrymarum, ī qua sensualitas regnat, & cōsideratio exulat. In qua libere quidem & potestatiue se exerit sensus corporeus: sed intricatus caligat oculus spiritalis. Quid igitur mirum, si ope indigenæ aduena indiget? Et felix secundum tempus uiator qui ciuium beneficium, sine quo transire non potest in obsequium conuertere potuit: utens, non fruens, urgens non
petens: exactor, non supplex. Magnus ille qui usum sen- Actiua.
suum quasdam ueluti ciuiū opes expēdere satagit, dispensando in suam & multorum salutem. Nec ille minor, qui
hunc sibi gradū ad illa inuisibilia philosophādo consti- Media.
tuit, nisi & hoc dulcius, illud utilius: hoc fœlicius, illud fortius esse constat. At omniū maximus, qui spreto ipso usu
rerum & sensuū, quantū quidē humanæ fragilitati fas est, Cōtem-
non ascensoriis gradibus sed inopinatis excessibus auolare platiua.
interdum cōtemplando ad illa sublimia cōsueuit. Ad hoc ultimū genus illos pertinere reor excessus Pauli. Excessus,
nō ascēsus. Nam raptū potius fuisse quàm ascendisse ipse 2. Co. 12
se perhibet. Inde est quod dicebat. Siue mēte excedimus 2. Co. 5.
deo. Porrò hæc tria ita cōtingunt, cum cōsideratio etsi ī loco peregrinatiōis suæ, uirtutis studio, & adiutorio gratiæ facta superior, sensualitatem aut premit ne insolescat: aut cogit ne euaget: aut fugit ne inquinet. In primo potētior, in secūdo liberior, in tertio purior. Puritatis siquidem & alacritatis pariter alis fit ille uolatus. Vis tibi has considerationis species propriis distingui noībus? Dicamus si placet primam dispensatiuā: secundā æstimatiuā: tertiā speculatiuā. Horū noīm rationes, diffinitiones declarabunt. Dispensatiua est cōsideratio sensibus sensibilibusq; rebus ordinate & socialiter utens ad promerendū deum. Estimatiua est cōsideratio prudenter ac diligenter quæq; scrutans & ponderans ad uestigandū deū. Speculatiua est cōsideratio se in se colligens, & quātū diuinitus adiuuatur, rebus humanis eximēs ad cōtemplandū deum. Puto uigilāter aduersus aliarū hanc esse fructum: cæteras si non referātur ad istam, quod dicuntur uideri posse, sed nō esse. Et prior quidē absq; intuitu huius multa serit, &

nihil metit. Sequẽs uerò niſi ad iſtã ſe dirigat, uadit, ſed
non euadit. Ergo qđ prima optat: ſecunda odorat: tertia
guſtat. Ad quẽ tñ guſtũ perducũt & cæteræ, etſi tardius.
Niſi ꝙ prima laborioſius: ſecũda quietius peruenit. Di-
xiſti inquis ſatis qua aſcẽdat: etiã quo aſcẽdendũ dicere
habes. Falleris ſi id ſperas: ineffabile eſt. Tu me exiſtimas
1. Cor. 2. loqui quod oculus nõ uidit, nec auris audiuit, & in cor
Ibidem hois non aſcendit? Nobis inquit reuelauit deꝰ per ſpiri-
tum ſuũ. Ergo quæ ſuprà ſunt, non uerbo docentur, ſed
ſpiritu reuelant. Verũ qđ ſermo nõ explicat, cõſideratio
quærat, oratio expectat, mereat uita, puritas aſſequatur.
Sanè eorum ammonitus quæ ſuprà ſunt, nõ te exiſtimes
mitti à me, ſuſpicere ſolẽ, lunam, ſtellas, non ipſum firma-
mentũ, non aquas quæ ſuper cælos ſunt. Iſta ſiquidẽ oĩa
etſi ſupra loco, p̃cio infra ſunt, & dignitate naturæ. Sũt
enim corpora. Tui portio ſpũs eſt: quo ſuperius quippiã
fruſtra quæris, qđ nõ ſit ſpiritꝰ. Porrò ſpiritus eſt deus:
ſunt & angeli ſancti, & hi ſupra te. Sed deus natura, ange
li gratia ſuperiores ſunt. Vnũ ſiqdẽ tui & angeli optimũ
ratio eſt. Deus uerò non ſui aliquid optimũ habet, unum
optimũ totus. Is, & qui cum eo ſunt beati ſpiritus: tribus
modis ueluti uĳs totidem, noſtra ſunt conſideratione ue-
ſtigandi. opinione, fide, intellectu. Quorum intellectus ra
tioni innititur, fides authoritati: opinio ſola ueriſſimilitu
dine ſe tuetur. Habent illa duo certam ueritatẽ: ſed fides
clauſam & inuolutã: intelligentia nudã & manifeſtã. Cæ-
terum opinio certi nil habẽs, uerũ per ueriſſimilia quærit
potiꝰ quàm apprehẽdit. Ommino in his cauẽda cõfuſio:
ne aut incertũ opinionis fides figat: aut qđ firmũ fixũq;
eſt fidei, opinio reuocet in quæſtionẽ. Et hoc ſciẽdũ, quia
opinio ſi habet aſſertionẽ, temeraria eſt: fides ſi hbet hæ-
ſitationẽ, infirma eſt. Item ĩtellectus ſi ſignata fidei tẽtet
irrumpere, reputatur effractor, ſcrutator maieſtatis. Mul-
ti ſuã opinionẽ intellectũ putauerũt, & errauerũt. Et qdẽ
opinio poteſt putari intellectus: intellectꝰ opinio nõ po-
teſt. Vnde hoc accidit? Profectò quia hæc falli & fallere
poteſt: ille nõ poteſt. Aut ſi falli potuit, ĩtellectꝰ nõ fuit,
ſed opinio. Verus nempe intellectus certã habet non mo
Fides In do ueritatẽ, ſed notitiã ueritatis. Intellectꝰ eſt rei. Poſſu-
tellectus mus ſingula hæc ita diffinire. Fides eſt uolũtaria quædã
Opinio & certa prælibatio necdũ propalatæ ueritatis. Intellectꝰ
eſt rei cuiuſcũq; ĩuiſibilis certa & manifeſta notitia. Opi
nio eſt quaſi ꝓ uero habere aliqd qđ falſum eſſe neſcias.
Ergo ut dixi, fides ambiguũ nõ habet: aut ſi habet, fides
non eſt, ſed opinio. Quid igit diſtat, ab intellectu? Nẽpe
ꝙ etſi nõ habet ĩcertũ non magis quàm intellectꝰ: habet
tamen ĩuolutũ: quod nõ intellectus. Deniq; quod intel-
lexiſti, nõ eſt de eo quod ultra quæras: aut ſi eſt, nõ intel-
lexiſti. Nil aũt malumus ſcire, quàm quæ fide iam ſcimus.
Nil ſupererit ad beatitudinẽ, cũ quæ iã certa ſunt nobis,
erunt æque & nuda. His ita expeditis: age iam dirigatur
conſideratio in eã quæ ſurſum eſt Hieruſalẽ mat noſtra:
ac totis tribꝰ memoratis uĳs caute & uigilãter inueſtige-
mus inueſtigabilia: quatenꝰ tñ licet, uel magis quatenus
nobis donabit. Et primo quidẽ ciues ſpũs eſſe illic: poten
tes, glorioſos, beatos, diſtinctos in perſonas, diſpoſitos ĩ
dignitates, ab initio ſtantes in ordine ſuo, perfectos ĩ ge-
nere ſuo, corpore æthereos, immortalitate perpetuos, ĩ-
paſſibiles, non creatos, ſed factos: id eſt gratia, non natu-
ra, mẽte puros, affectu benignos, religione pios, caſtimo-
nia integros, unanimitate ĩdiuiduos, pace ſecuros à deo
cõditos, diuinis laudibꝰ & obſequĳs deditos. Hæc oĩa le
gẽdo cõperimꝰ, fide tenemꝰ. Quãquã de corporibꝰ horũ
nõ modo unde ſint: ſed an aliquatenus ſint: hæret ſnĩa ali
quorũ. Vnde ſi quis inter opinabilia magis id ponẽdum
cẽſuerit, nõ cõtendo. Porrò intellectu præditos, nõ fide,
nõ opinione, ſed intellectu capimus: qa nõ poſſunt huius
expertes, & dei ſimul participes eſſe. Sunt & noĩa quædã
nota nobis ſilr ex auditu per quæ harũ beatitudinẽ (etiã
quæ nõ liqdò mortaliũ percepit auditus) officia, merita,
gradus, ordines, utcũq; à nobis conĳci & diſcerni queũt.

Sedem̃ quod ex auditu non eſt: iam nõ ex fide. Nam fides Ro[m.]
ex auditu. Itaq; opinãdo iſta dixerimus. Ad qd em̃ cæle-
ſtium noĩa innotuerunt: ſi ne opinari quidẽ ſalua fide ali-
quid licet, de rebus quarũ noĩa ſunt? Angeli, archangeli,
uirtutes, poteſtates, principatꝰ, dñatiões, throni, cheru-
bim, ſeraphim: hæc noĩa. Quæ ſignificata eorũ? Nullane
inter illos ſpiritꝰ q ſimpliciter angeli, & eos q archãgeli
nuncupant, diſtãtia? Quid ergo ſibi uult gradalis diſtin-
ctio hæc? Putemꝰ angelos dici (niſi tu cõuenientiꝰ aliqd Ang[eli.]
cõſideraſti) qui ſinguli ſingulis hoĩbꝰ dati credunt: miſſi Heb[r.]
in miniſteriũ, ſm Pauli doctrinã, ꝓpter eos q hæreditatẽ
capiunt ſalutis. De quibꝰ ſaluator: Angeli eorũ ſemp ui- Mat.
dent faciem patris. Putemus his præeſſe archãgelos: qui Ar[cha]-
cõſcĳ myſteriorũ diuinorũ, nõ niſi ob præcipuas & maxi gel[i.]
mas cauſas mittunt. E quibus magnꝰ ille archãgelus Ga-
briel miſſus legit ad Mariam: ob cauſam utiq; qua maior
eſſe non potuit. Putemus ſuper iſtos uirtutes eſſe: quorũ Virtu-
nutu uel opere ſigna & ꝓdigia in elemẽtis ſiue ex elemẽ- tes.
tis facta apparẽt, ad cõmonitionẽ mortalium. Inde eſt for
taſſis ꝙ cũ in euãgelĳs legas: Erũt ſigna in ſole & luna & Luc.
ſtellis: paulò poſt habes: Nã uirtutes cælorũ mouebunt.
Hi nimirũ ſpũs, per quos ſigna fiũt. Putemus poteſtates Pote[ſta]-
ſuperiores iſtis: quarũ uirtute poteſtas tenebrarũ cõpri- tes.
mitur: & coercet malignitas aeris huiꝰ, ne quãtũ uult no-
ceat, ne malignari niſi ut proſit poſſit. Putemꝰ principa- Prin[ci]-
tus his quoq; prælatos: quorũ moderamĩe & ſapiẽtia oĩs patus.
in terris principatꝰ cõſtituit, regit, limitat, trãſfert, muti-
latur, mutat. Putemꝰ dñationes adeò cũctis ſupeminere Dña[tio]-
præfatis ordinibus, ut reſpectu horũ cæteri uideant oẽs nes.
adminiſtratorĳ ſpũs: & ad iſtos tanquam ad dños referri
regimina principatuum, tutamina poteſtatũ, operatiões
uirtutũ, reuelationes archãgelorũ, curã & ꝓuidẽtiã ange
lorũ. Putemus thronos alto etiã ab his euolaſſe receſſu, q Thro[ni.]
ex eo ꝙ ſedent, throni dicunt: & ex eo ſedẽt, ꝙ ſedet in eis
deus. Neq; em̃ ſedere in eis qui nõ ſederẽt poſſet. Quæris
qd illã ſentiã ſeſſionẽ? Summã trãquillitatẽ, placidiſſimã
ſerenitatẽ, pacẽ quæ exuperat oẽm intellectũ. Talis eſt q
ſedet in thronis dñs ſabaoth, iudicãs oĩa cũ trãquillitate:
placidiſſimꝰ, ſereniſſimus, pacatiſſimus. Et tales ſibi cõſti-
tuit thronos ſimillimos ſibi. Putemus cherubim, ex ipſo Cheru-
ſapiẽtiæ fonte ore altiſſimi, hauriẽtes & refundẽtes fluẽta bim.
ſcientiæ, uniuerſis ciuibꝰ ſuis. Et uide ne is ſit quẽ pro-
pheta loquebat, fluminis impetus lætificãs ciuitatẽ dei. Pſal. 45.
Putemꝰ ſeraphim, ſpũs totos diuino igne ſuccẽſos, ſuccẽ- Seraph[im.]
dere uniuerſa, ut ſinguli ciues, ſingulæ ſint lucernæ ardẽ-
tes, & lucẽtes. Ardentes charitate, lucẽtes cognitione. O
Eugeni quàm bonum eſt nos hic eſſe, quàm fore meliꝰ: ſi
qñ tñ toti ſequamur quo ex pte p̃ceſſimꝰ. Præcedimꝰ aĩo
& ne ipo qdẽ toto, ſed parte, & parte modica nimis. Affe-
ctus iacẽt mole corporea prægrauati: & luto hærẽtibꝰ de
ſiderĳs: ſola interim arida & tenuis cõſideratio præuolat.
Et tñ ex tãtillo quod iam dat, libet exclamare: Dñe dilexi Pſal. 25.
decorẽ domꝰ tuæ, & locũ habitationis gl'iæ tuæ. ¶Quid
ſi totã ſe colligat aĩa, & reductis affectibus è cunctis locis
qbꝰ captiui tenent, timẽdo q̃ nõ oportet, amãdo quæ nõ
decet, dolẽdo uane, gaudẽdo uanius, cũ his ineat tota li-
bertate uolatũ, pulſet cũ ĩpetu ſpũs, & in pinguedĩe gr̃æ
illabat? Nonne cũ cœperit circuire lucidas manſiones, &
ſinũ, illũ etiã Abrahæ curioſiꝰ pſcrutari, & ſub altari qđ-
cũq; illud eſt martyrũ reuiſere aĩas, in prima ſtola ſcđam
patiẽtiſſime expectãtes: multo magis tũc inſtabit loquẽs
cũ ꝓpheta, Vnũ petĳ à dño, hãc requirã, ut ĩhabitẽ in do Pſal. 26.
mo dñi oĩbus diebus uitæ meæ, ut uideam uolũtatem do-
mini, & uiſitẽ tẽplũ eius.? Quidni ibi uideat cor dei? qđ-
ni ibi probetur quæ ſit uoluntas dei bona & beneplacẽs
& pfecta? Bona in ſe, placẽs in effectibꝰ, bene placẽs fruẽ-
tibus, pfecta pfectis & nihil ultra quærẽtibꝰ. Patẽt uiſce-
ra miæ, patẽt cogitationes pacis, diuitiæ ſalutis, myſteria
bonæ uoluntatis, benignitatis arcana: quæ clauſa morta-
libus etiam ipſis electis ſuſpecta ſunt. Id quidem ſalubri-
ter, ne deſinant timere, dum necdum digne amare idonei
inueniuntur.

inueniũtur. Cernere est in his qui seraphim appellantur, quomodo amet qui unde amet non habet, sed est, & qui nil horum quæ fecerit odit: quos saluandos fecit, quõ foueat, quõ prouehat, quõ amplexet, quõ dilicta electæ iuuentutis & paleas ignorantiarũ eius ignis ille cõsumens, ipsam sibi purgatissimã, & suo amore dignissimã reddat. Cernere est in cherubim (q plenitudo sciẽtiæ dicit) deũ
Ioan.1. sciẽtiarũ dñm esse: qui solus solam nesciat ignorãtiã. qui totus sit lux: & tenebræ in eo nõ sint ullæ: tot⁹ sit oculus, & qui minime aliqñ fallit, quia minime claudit: qui extra se non, quærat lumẽ cui admoueat ut uideat: ipse q uidet, ipse unde uidet. Cernere est in thronis quàm nõ suspect⁹ omni innocẽtiæ iudex sedeat in his, q circũuenire nolit, circũueniri nõ possit: qppe q sit amãs & uidẽs. Nec uacat
Psal.16. sessio: trãquillitatis insigne est. De uultu tali iudiciũ meũ prodeat opto: cui insit amor, error absit, absit & perturbatio. ¶Cernere est in dñationibus quantæ sit dñs maiestatis, cuius nutu imperiũ cõstat, & imperio uniuersitas atq; æternitas termini sunt. Cernere est in principatibus principiũ, ex quo oĩa, & quõ à cardine ostium: sic ab ipso regi uniuersitatẽ. Cernere est in potestatib⁹ quàm potestatiue idẽ princeps quos regit, ptegit: cõtrarias potestates arcẽs & ppulsans. Cernere est in uirtutib⁹ unã ubiq; æqualiter præsto esse uirtutẽ, per quã oĩa, uiuificã, efficacẽ, inuisibilem, immobileq;, oĩa tñ mouẽtẽ utiliter, tenẽtem fortiter. Quæ cũ in minus usitata effecta apud mortales eruperit, miracula siue prodigia uocãt. Cernere postremò & mirari est in angelis & archãgelis ueritatẽ atq; experiẽtiã uo-
1.Pet.5. cis illius: qm̃ ipsi cura est de nobis, q taliũ nos & tantorũ nõ desinit iucũdare uisitationibus, instruere reuelationibus, suggestionib⁹ cõmonere, sedulitate solatiari. ¶Hæc oĩa cõtulit illis spiritibus ipe qui cõdidit illos, unus atq; idẽ summ⁹ spũs: diuidens singulis prout uult, hæc operatur in illis: hæc dedit operari & illis: sed aliter. Ardent seraphim, sed igne dei, uel potius igne deo. Quod pcipuũ est in eis, amant, sed non quantum deus: nec quõ. Lucent cherubim & sciẽtia eminẽt, sed participio ueritatis: ac per hoc nõ ut ueritas, nec quatũ. Sedẽt throni: sed insidẽtis
Phili.4. beneficio. Iudicãt & ipsi cũ trãquillitate: sed nõ ad mensurã modúmue pacis pacantis, pacis quæ exuperat omnẽ sensum. Dominãtur dñationes: sed sub dño dñantur: sed seruiũt pariter. Quid hoc ad summũ sempiternũ, singulareq; dominiũ? Præsunt pricipatus & regunt: sed, regunt & ipsi: ita ut regere iã nõ norint, si regi desierint. Præcellit in potestatib⁹ fortitudo sed cui debẽt qd fortes sunt: & aliter est fortis, & plus. Nec tam fortis quàm ipsa fortitudo est. Virtutes pro suo ministerio & potẽtatu satagũt excitare corda torpẽtia hoĩum, innouatiõe signorũ: uirtus uerò in eis manens ipsa facit opera. Faciũt & illæ: sed
Psal.76. in comparatione eius nõ faciũt. Deniq; tantum interest,
Psal.135. ut quasi singulariter ppheta dicat ad eũ: Tu es deus qui facis mirabilia. Et item de eo: Qui facit mirabilia magna solus. Adsunt angeli & archangeli, sed ille germanior nobis, qui non modo adest, sed inest. Q; si dicas posse inesse
Zac.2. & angelũ: nõ inficior. Memini scriptũ, Et angelus qui loquebatur in me. Atqui differẽtia & in hoc. Inest angelus suggerẽs bona, nõ igerẽs: inest hortãs ad bonũ, nõ bonũ creãs. Deus sic inest, ut afficiat, ut infundat, uel potius ut infundatur & participet: ita ut unum proinde cũ nostro
1.Co.6. spiritũ esse dicere quis nõ timuerit: etsi non unã personã, unámue substantiã. Habes enim: Qui adhæret deo, unus spũs est. Angelus ergo cũ aĩa, deus in aĩa. Ille ut cõtubernalis aiæ inest: de⁹ ut uita. Itaq; sicut aĩa uidet in oculis, audit in auribus, odorat in naribus, in faucibus gustat, tãgit in toto reliquo corpore: sic deus diuersa in diuersis
1.Co.12. spiritibus operatur: uerbi gratia, in aliis amãtem se exhibẽs, in aliis agnoscentẽ, in aliis alia facietẽ: sicut unicuiq; datur manifestatio spũs ad utilitatem. ¶Quis est iste tam communis in uocibus, tam longe in rebus? Quõ quẽ nostris loquimur uerbis, in sua recõditus maiestate nostros penitus & aspectus effugit, & affectus? Audi ipsum qd loquatur hoibus. Sicut exaltãtur cæli à terra, sic exaltatæ Esai.55.
sunt uiæ meæ à uiis uestris, & cogitationes meæ à cogitationibus uestris. Dicimur amare, & deus: dicimur nosse, & deus. Et multa in hunc modum. Sed deus amat ut charitas, nouit ut ueritas, sedet ut æquitas, dñat ut maiestas, regit ut principiũ, tuet ut salus, operatur ut uirtus, reuelat ut lux, assistit ut pietas. Quæ oĩa faciunt & ãgeli, facimus & nos, sed longe inferiori modo, nõ utiq; bono qd sumus, sed qd participamus. Nũc iam transi spũs istos, si fortè cũ sponsa dicere possis & tu: Paululũ cũ pertrãsissẽ Cant.3.
eos, inueni quẽ diligit aĩa mea. Quis est? Non sanè occurrit meli⁹ quàm q est. Hoc ipse de se uoluit respõderi, hoc docuit, dicẽte Moyse ad populũ, ipso qdẽ iniũgẽte: Qui Exod.3.
ẽ, misit me ad uos. Merito qdẽ. Nil cõpetẽti⁹ æternitati, quæ de⁹ est. Si bonũ, si magnũ, si beatũ, si sapientem, uel quicqd tale de eo dixeris, in hoc uerbo instaurat, q; est. Nẽpe hoc est ei esse, qd hæc omnia esse. Si & centum talia addas, non recessisti ab esse. Si ea dixeris, nihil addidisti. Si nõ dixeris, nihil minuisti. Iã si uidisti hoc tã singulare tam summũ esse: nónne in cõparatione hui⁹ qcqd hoc nõ est, iudicas potius nõ esse quàm esse? Quid itẽ deus? Sine quo nihil est. Tã nihil esse sine ipso, quàm nec ipse sine se potest. Ipse sibi, ipse oĩb⁹ est. Ac per hoc quodãmõ solus Ioan.8.
est ipse, q suũ ipsi⁹ est & oĩm esse. Quid est de⁹? Pricipiũ. Et hoc ipe de se respõsum dedit. Multa in rebus dicũtur principia: sed respectu posteriorũ. Alioqn si ad aliqd pcedẽs respicias, ipsũ potius principiũ dabis. Quãobrẽ si quæras uerũ simplexq; principiũ, inuenias oportet quod principiũ nõn habuerit. Ex quo uniuersum cœpit, ipsum pfectò minime cœpit. Nã si cœpit, aliũde cœperit necesse est. A se ei cœpit nihil. Nisi fortè qs putauerit, q; nõ erat dare sibi potuisse ut esse icipere, aut fuisse aliqd ãtequã esse. Qd utrũq; qa ratio nõ cõsentit, constat nihil sibimet extitisse principiũ. Q; uerò aliud pricipiũ habuit, primũ nõ fuit. Verũ ergo pricipiũ nequaquã cœpit: sed totũ ab ipso cœpit. Quid est deus? Cui secula nec accesserũt, nec decesserũt, nec coæterna tñ. Quid est de⁹? Ex quo oĩa, per Rom.11.
quẽ oĩa in quo oĩa. Ex quo oĩa creabiliter, non seminabiliter. Per quẽ oĩa ne aliũ authorẽ, atq; aliũ opificẽ arbitreris. In quo oĩa, non quasi in loco: sed quasi in uirtute. Ex quo oĩa tãquã uno principio authore oĩm. Per quẽ oĩa, ne alterũ inducat principiũ artifex. In quo oĩa, ne tertiũ inducat, locus. Ex quo oĩa, nõ de quo: quia nõ ẽ materia deus. Efficiẽs causa est, nõ materialis. Frustra philosophi materiã quærũt, non eguit materia deus. Nõ em̃ officinã quæsiuit, non artificẽ. Ipse per se, in se oĩa fecit. Vnde? De nihilo. Nã si ex aliquo fecit, illud non fecit, ac p hoc nec oĩa. Absit ut de sua incorrupta icorruptibiliq; substãtia tam multa fecerit, etsi bona corruptibilia tñ. Quæris si i ipso oĩa, ipse ubi? Nihil non minus inuenio. Quis capiat locus? Quæris ubi nõ sit? Ne hoc qdẽ dixeri. Quis sine deo locus? Incõprehẽsibilis est deus: sed nõ parũ aphendisti, si hoc tibi de eo compertũ est, q; nusquam sit, qui nõ claudit loco: & nusquã tñ nõ sit, q nõ excludit loco. Suo aũt sublimi atq; incõprehensibili modo, sicut oĩa in ipso sic ipe in oĩbus est. Deniq; (sicut ait euangelista) i mũdo erat. Aliàs uerò ubi erat antequã mũd⁹ fieret, ibi est. Nõ Ioan.1.
est q; quæras ultra, ubi erat, præter ipsum nihil erat. Ergo i seipso erat. Quid est de⁹? Quo nihil meli⁹ cogitari põt. Si approbas, non oportet assentiaris esse aliqd quo de⁹ sit, & quod de⁹ nõ sit. Hoc em̃ sine dubio meli⁹. Quõ nõ melius deo, si deus non est, quod dat deo ut sit? At meli⁹ illã diuinitatẽ qua dicũt deũ esse, nõ aliud quàm deũ esse fatemur. Non est ergo in deo, nisi deus. Quid inquiunt? Negas deũ habere diuinitatẽ? Non: sed quod habet, hoc est. Negas diuinitatem deum esse? Non: sed nõ alia quàm quæ ipse est. Aut si tu aliam inuenisti, adiuuet me trinitas deus: aduersus illã tota me cõtumacia erigo. Quaternitas orbẽ disterminat: nõ signat deitatẽ. Deus trinitas est, de⁹ trium singula personarũ. Si quartam diuinitatẽ adiicere placet: iterim ego hãc quæ deus nõ est, persuasi mihi mi-

nime adorandā. Puto q̄ & tu. Nempe dominū deū tuum
Luc.4. adorabis, & illi soli seruies. Gloriosa uerò diuinitas, quæ
sibi honorē nō audeat arrogare diuinū. At meli⁹ quartū
hoc oīno respuimus, quàm sine honore recipiam⁹. Multa
dicuntur esse in deo: & quidē sanè catholiceq̄, sed multa
unū. Alioqn si diuersa putem⁹: nō quaternitatē habueris
sed centenitatē. Verbi causa. Dicimus magnū, bonum, iu
stum, & innumera talia: sed nisi oīa unum in deo, & cum
deo cōsideres, habebis multiplicē deum: Mihi uerò non
deest quod cogitē melius eiusmodi deo tuo. Quæris qd?
Mera simplicitas. Vero iudicio, natura simplex multipli
ci antefert. Scio quod ad id respondere solent. Nō multa
(inquiūt) sed unam tantum diuinitatē quæ oīa illa sunt,
deo ut sit cōferre asserim⁹. Asseritis ergo & si nō multipli
cem, duplicem deū: & non ad merum simplex peruenistis:
neq̄ ad id, quo melius cogitari non potest. Tam non est
simplex quod uel uni fuerit obnoxium formæ quàm nec
uirgo uel uni cognita uiro. Securus loquor ne is quidem
qui uel duplex est, erit me⁹. Habeo enim meliorē. Esto q̄
hunc numeroso & multiplici anteponam, sed planè præ
simplici sperno. Meus deus ipse catholice est. Tam nō ha
bet hoc & illud, quàm nō hæc & illa. Est qui est: non quæ
est. Purus, simplex, integer, perfectus, cōstans sibi nihil de
temporib⁹, nihil de locis, nihil de rebus trahēs in se, nihil
ex se deponēs in eis, nō habēs quod ad numerū diuidat:
nō quæ colligat ad unū. Vnum quippe est: sed nō unitū.
Non partib⁹ cōstat, ut corpus: nō affectibus distat, ut aīa:
nō formis substat: ut oīe qđ factū est. Sed neq̄ formæ ut
istis uisum est. Magna laus uidelicet deo, ut se ab infirmi
rate uindicet, forma una esse cōtentū. Hoc est dicere, cæte
ra pluribus, deū nō nisi uni debere quod est. Quid? Cui⁹
beneficio sunt quæ sunt, ipse pro suo esse alterius benefi
cio inclinabit? Laus ista (ut uulgò dicit) blasphemiā ua
let. An nō pluris est nullo indigere, quàm uno? Habe re
uerētiam deo, ut qđ pluris est, illi tribuas. Si cor tuū usq̄
huc ascēdere potuit: deū tuū infrà quomodo collocabit?
Ipse sibi forma, ipse sibi essentia est. In hoc interim gradu
suspicio illū. & si alter potior appareret: illū potius darē.
Nūquid uerendū ne cogitatio transuolet illum? Quan
tūcūq̄ in altū proficiat: ultra est. Infra quod homo cogi
tare possit altissimū quærere, ridiculū est, statuere, impiū.
Psal.63. Vltra, nō citra quærendus est. Ascende si adhuc potes ad
cor altius: & exaltabitur deus. Nō est format⁹ de⁹, forma
est. Non est affectus deus, affectio est. Non est compositus
de⁹, merū simplex est. Et ut liquidò noueris quid simplex
dicam: idē quod unū. Tam simplex deus, quàm unus est.
Est autem unus, & quomodo aliud nihil. Si dici possit,
unissimus est. Vnus est sol, q̄ non sit alter: una luna, quod
æque altera non sit. Atq̄ id quidem deus: sed plus. Quid
plus? Vnus est etiā sibi. Et hoc uis tibi declarari. Idem est
semper: & uno modo. Non sic unus sol: non sic una luna:
clamat uterq̄ nō esse se unū sibi. Ille motib⁹: illa & defe
ctib⁹ suis. Deus aūt nō modo unus sibi: & in se unus est.
Nihil in se, nisi se habet. Non ex tempore alterationē ha
Boeti⁹. bet: nō in substātia alteritatem. Hinc de eo Boetius: Hoc
uere unū, in quo nullus est numerus: nullum in eo aliud
præter id quod est. Neq̄ enim subiectū fieri potest: forma
enim est. Compara huic uni omne quod unū dici potest:
& unū nō erit. Trinitas est: tñ deus. Quid ergo? Destrui
mus quod dictū est de unitate, quia iducim⁹ trinitatem?
Non sed statuimus unitatē. Dicimus patrē, dicim⁹ filiū,
dicimus spiritūsanctū: nō tñ tres deos: sed unū. Quid sibi
uult iste (ut sic loquar) absq̄ numero numerus? Si tria,
quomodo nō numer⁹? Si unū, ubi numerus? Sed habeo
(inquis) qd numerē, & quid nō numerē? Substātia una,
est, personæ tres sunt. Quid mirū, qd uel obscurū ī hoc?
Nihil, si personæ seorsum à substātia cogitent. Nūc uero
cū tres illæ personæ illa substātia sint, & illa una substātia
tres illæ personæ quis numerū neget? Nā uerè tres sunt.
Quis numeret tamen? Nā uerè unū sunt. Aut si tu facile
explicatu id putas dicendo tres, dicito quid numerasti?
Naturas? una est. Essentias? una est. Substantias? una est.
Deitates? una est. Nō hæc, sed personas numero inquis.
Quæ nō sint illa una natura, illa una essentia, illa una sub
stantia, illa una diuinitas. Catholicus es, minime hoc da
bis. Personarū proprietates, nō aliud quàm personas, ip
sasq̄ nō aliud quàm unū deū, unā diuinā substantiā, unā
diuinā naturā, unam diuinā & summā maiestatē, fides ca
tholica cōfitetur. Numera ergo si potes aut sine substan
tia personas, quæ ipsa sunt: aut sine personis ꝓprietates,
quæ ipsæ sunt. Aut si diuidere quis conetur uel personas
à substātia, uel proprietates à personis: nescio quomodo
trinitatis se profiteri cultorē possit, qui in tantā rerū nu
merositatē excesserit. Dicamus itaq̄ tres sed nō ad præ
iudiciū unitatis. Dicamus unū, sed nō ad cōfusionē trini
tatis. Neq̄ eñi nomina uacua sunt: nec absq̄ significātia
cassæ uoces. Sabellianū hoc. Quærit qs quomodo illud
quod catholicū esse dicim⁹, possit esse? Sufficiat ei tenere
sic esse. Atq̄ hoc nō ratiōi perspicuū, nec tamē opinioni
ambiguū: sed fidei persuasum. Sacramentū hoc magnum
est: & quidē uenerandū, nō scrutandū. Quomodo plurali
tas ī unitate, & hac unitate: aut ipa in pluralitate? ¶ Scru
tari hoc temeritas est, credere pietas est, nosse uita, & uita
æterna est. Vnde si operæpreciū cēses ô Eugeni, ꝑcurrat Mo
nūc cōsideratio multa una, quo eminētia huius singula unit
ris unius, fiat euidētior. Est unitas quæ collectiua pōt di noue
ci, cū uerbi causa multi lapides faciūt aceruum unum. Est
& unitas constitutiua, cū multa membra unū corpus, uel
multæ partes unū quodcūq̄ totū cōstituūt. Est & coniu
gatiua, qua fit ut duo iam non duo sint, sed una caro. Et
est natiua, qua aīa & caro unus nascitur homo. Est unitas
potestatiua, qua homo uirtutis, nō instabilis, nō dissimi
lis, sed unius sibimet semp nitit inueniri. Est cōsentanea,
cū per charitatē multorū hoīm est cor unū, & aīa una. Est
& uotiua, cū aīa uotis oībus adhærēs deo, unus spūs est.
Est & dignatiua unitas, qua limus noster à dei uerbo in
unam assumptus est personā. Verū hæc oīa quid ad illud
summū, atq̄ (ut ita dicam) unice unū, ubi unitatē cōsub
stātialitas facit? Huic uni quoduis illorū si assimiles: erit
quoquo modo unū: si cōpares nullo. Igit inter oīa quæ
recte unū dicunt, arcem tenet unitas trinitatis, qua tres
ꝑsonæ una substātia sunt. Secūdo loco illa præcellit, qua
ecōuerso tres substātiæ una in Xp̄o persona sunt. Porrò
hæc & quæcūq̄ alia dici una possunt, summæ illi⁹ unita
tis imitatiōe, nō cōparatiōe, una appellari, uera sobriaq̄
ꝓbat cōsideratio: Nec abducimur ab hac unitatis ꝓfessio
ne, assertione triū: cū in hac trinitate nō recipiam⁹ multi
plicitatē, sicut nec solitudinē in unitate. Quamobrē cum
dico unū, nō me trinitatis turbat numer⁹, q essentiā non
multiplicat, nō uariat, nec partit. Rursum cū dico tria, nō
me arguit intuit⁹ unitatis, quæ illa quæcūq̄ tria, seu illos
tres nec in cōfusionē cogit, nec in singularitatē redigit.
Idē me sentire fateor & de illa unitate, cui ſm ab ista inter
cætera una honorē dedi. ¶ Dico ī Xp̄o ꝟbū, aīam, & car
nem, sine cōfusiōe essentiarū unā esse personā: & itē absq̄
præiudicio personalis unitatis in sua numerositate mane
re. Nec negauerim hāc ad illud quoq̄ gen⁹ unitatis per
tinere, qua aīa & caro un⁹ est hō. Decuit qppe familiari⁹
similiusq̄ cū hoīs cōuenire cōstitutione, qđ ꝑ hoīe con
stitutū est sacramētū. Decuit & cū summa quæ in deo est,
& deus est unitate cōgruere: ut qūo ibi tres personæ una
essentia: ita hic cōuenientissima quadā contrarietate tres
essentiæ sint una ꝑsona. ¶ Vidésne pulchre inter utranq̄
unitatē hāc collocari, in eo utiq̄ q cōstitut⁹ est mediator
dei hoīsq̄ hō xp̄s Iesus? Pulcherrima inquā cōueniētia,
ut salutare sacramētū cōgrua quadā similitudine ambobus
respōdeat, & saluanti uidelicet, & saluato. Ita hæc unitas
duarū consistens media unitatū, alteri succumbere, alteri
præeminere cognoscit, quantū superiore inferior, tātum
inferiore supior. Tantā deniq̄ tāq̄ expssam unionis uim
in se præfert ea ꝑsona in qua deus & hō unus est christus:
ut si duo illa de se inuicē ꝑdices, nō erraueris deum uide
licet

licet hominē, & hoīem deū, uerè catholiceq́ pronūcians.
Non aūt similiter uel carnē de aīa, uel aīam de carne, nisi
absurdissime prædicas: etsi similiter aīa & caro unus sit
homo. Nec mirū si nō æque potis aīa sit sua illa uitali, etsi
nō parum ualida intētione cōnectere atq; suis affectibus
astringere sibi carnē, ut sibi diuinitas hoīm, illū qui præ-
destinatus est filius dei in uirtute. Longa catena, & fortis
ad stringendū, diuina prædestinatio, ab æterno est enim.
Quid lōgius æternitate? Quid diuinitate potēti⁹? Inde
est q nec morte incidente ullatenus intercidi hæc unitas
potuit, etsi carne & aīa ab inuicē sepatis. Et fortassis hoc
sensit ille, qui se indignū professus est soluere corrigiam
Marc. 1. calciamenti huius. Sed & illa tria sata de euangelio mixta
Mat. 13. & fermentata in panē unū, si quis ad hæc tria dixerit per-
tinere, nō incongrue id mihi facere uidebit. Quàm bene
ea mulier fermētauit: ut nec diuisione quidē facta carnis
& aīa, à carne uel aīa uerbū diuideret? Mansit & in sepa-
ratione inseparabilis unitas. Nec enim quæ ex parte con
tigit separatio, potuit unitati præscribere, permanēti in
totis tribus. Siue cōiunctis siue disiunctis duob⁹, nihilo
minus perseuerauit in trib⁹ unitas psonalis. Aeque unus
Christus, unaq́ persona, uerbum aīa, & caro etiā mortuo
hoīe perdurauit. In utero uirginis (ut sentio ego) com-
mixtio hæc & fermētatio facta est, & ipsa mulier quæ mi-
scuit & fermentauit. Nam fermentū nō immeritò fortasse
Lucæ. 1. dixerim fidē Mariæ. Planè beata quæ credidit: qm̄ perfe-
cta sunt in ea quæ dicta sunt ei à dn̄o. Perfecta autem non
essent, si quominus iuxta uerbū dn̄i esset fermētatū totā,
& perpetuo fermētatū, seruans nobis tam in morte quàm
in uita, pariter unū atq; integrum mediatorē dei & hoīm
cū sua deitate hoīem Iesum Xp̄m. ¶ Aduertere est in hoc
admirabili sacramento iuxta numerū satorū, miræ & de-
centissimæ distinctionis gradus. Nouū, antiquū, æternū.
Nouū, animā, quæ de nihilo tūc creata creditur, cum in-
fusa. Antiquum, carnem, quæ à primo usq; hoīm (id est ex
Adam) traducta cognoscitur. Aeternū, uerbum, quod ab
æterno patre coæternū illi, genitum indubitata ueritate
asseritur. Et in his triplex (si diligenter aduertas) diuinæ
potētiæ genus, q factum sit de nihilo aliquid, de uet usto
nouū, æternū, beatumq́ de dānato & mortuo. Quid hoc
ad nostrā salutē? Multū per omnē modū. Primum quidē
q peccato redacti in nihil, per hoc quodammodo iterato
creati sumus, ut simus initiū aliquod creaturæ eius. Dein
de, q ex uetusta seruitute in libertatē filiorū dei translati,
ī nouitate spūs ambulamus. Postremò q de potestate te-
nebrarum uocati, ad regnū claritatis æternæ, in quo iam
& cōsidere nos fecit in Xp̄o. Alieni sint à nobis qui Xp̄i
à nobis carnē alienare conant, nouā creaturā ī uirgine, &
nō de uirgine sumpta, impie asserētes. Pulchre propheti
cus spūs lōge ante occurrit huic sententiæ, imo blasphe-
miæ impiorū. Egredietur (inquiēs) uirga de radice iesse
Esaiæ. 11. & flos de radice eius ascendet. Dixisse poterat, & flos de
uirga: sed maluit de radice: ut unde uirgam, inde florem
duxisse originem demonstraret. Inde igitur sumpta caro,
unde orta uirgo: nec noua in uirgine, quæ prodijt ex ra-
dice. Forte substhomacaris, si adhuc pergimus quærere
quid est deus: tum quia toties iam quæsitū est: tum quia
diffidis inuētū iri. Dico tibi pater Eugeni, solus est deus,
qui frustra nunquā quæri potest, nec cū īueniri nō potest
Doceat te de hoc experimentū tuū. aut si nō, expto credi
to: nō mihi, sed sancto qui ait: Bon⁹ es dn̄e sperātibus in
Thre. 3. te, aīæ quærenti te. Quid ergo est deus? Quod ad uniuer
sum spectat, finis. Quod ad electionem, salus. Quod ad se,
ipse nouit. Quid est deus? Voluntas omnipotēs, beneuo
lentissima uirtus, lumen æternum, incommutabilis ratio,
summa beatitudo, creans mentes ad se participandum, ui
uificans ad sentiendum, afficiēs ad appetendum, dilatans
ad capiendum, iustificans ad promerendū, accendens ad
zelum, fœcundans ad fructū, dirigēs ad æquitatē, formās
ad beneuolentiā, moderans ad sapientiā, roborās ad uir-
tutem, uisitās ad consolationē, illuminās ad cognitionē,

perpetuans ad immortalitatem, implens ad fœlicitatem,
circūdans ad securitatē. Quid est deus? non minus pœna
peruersorū, quàm humilium gloria. Est em̄ rationabilis
quædā æquitatis directio inconuertibilis atq; indeclina-
bilis: quippe attingens ubiq;: cui illisa omnis prauitas, cō
turbetur necesse est. Quidni ī hanc omne tumidū uel di-
stortū impingat, & cōquassetur? Væ uniuerso qd' obuiū
forte offenderit, cedere nescia rectitudo. Nam & fortitu-
do est. Quid iniquis uolūtatibus tam contrariū & aduer
sum, quàm semper conari, impingere semper, & frustra?
Væ oppositis uolūtatibus, solam suæ profectò auersiōis
referētibus pœnā. Quid tam pœnale, quàm semper uelle
quod nunquā erit: & semper nolle, quod nūquā nō erit?
Quid tam damnatū, quàm uolūtas addicta huic necessita-
ti uolendi nolendiq́, ut ad utrūlibet iam sicut nō nisi p-
uerse, ita non nisi misere moueatur? In æternū nō obtine-
bit quod uult: & quod nō uult, in æternum nihilominus
sustinebit. Digne oīno, ut qui ad nihil afficitur unquam
quod deceat, ad nihil unquā qd' libeat euadat. Quid hoc
facit? Rectus dn̄s deus noster, qui & cum peruerso peruer-
titur. Nūquā recto prauòq; cōueniet. Hæc em̄ sibi inuicē
aduersantur, etsi non inuicem lædant. Læsio alterius est,
absit ut dei. Durū tibi est, inquit, cōtra stimulū calcitrare: Actu. 9.
hoc est, non stimulo durum, sed calcitranti. Est & turpiū
pœna deus. Lux est enim. Et quid tam inuisum obscœnis
flagitiosisq́ mētibus? Profectò omnis q male agit odit lu
cem. Sed dico: Nunquid nō poterūt declinare? Minime Ioan. 3.
omnino. Lucet ubiq;, etsi non oībus. Deniq; in tenebris Ioan. 1.
lucet, & tenebræ eam non cōprehēderūt. Videt tenebras
lux: cui hoc est uidere, quod lucere: sed nō uicissim à tene
bris ipsa uidet, quia tenebræ eam nō comprehendunt. Et
uident ergo, ut cōfundantur, & non uident ne consolen-
tur. Nec modo à luce, & in luce uident. A quo uel à qbus
ab omni uidente, ut pro multitudine intuentium sit con-
fusio multa. At nullus de tanta numerositate spectantiū
molestior oculus, suo cuiusq;. Nō est aspectus siue ī cœlo
siue in terra, quem tenebrosa conscientia suffugere magis
uelit, minus possit. Nō latēt tenebræ uel seipsas. Se uidēt
quæ aliud nō uident. Opera tenebrarū sequunt illas: nec Esai. 66.
est quo se abscōdant ab illis: ne in tenebris quidē. Hic est
uermis qui nō morit, memoria præteritorū. Semel iiect⁹
uel potius innatus per peccatū, hæsit firmiter, nequaquā
deinceps auellendus. Nec cessat rodere conscientiā: eaq́
pastus esca utiq; inconsumptibili, perpetuat uitam. Hor-
reo uermē mordacem, & mortem uiuacem. Horreo inci-
dere in manus mortis uiuentis, & uitæ morientis. Hæc
est secunda mors: quæ nunquam peroccidit: sed semper
occidit. Quis det illis semel mori & nō moriantur in æter
num? Qui dicunt mōtibus, cadite super nos: & collibus, Luc. 23.
operite nos: quid nisi mortē mortis beneficio aut finire,
aut euadere uolunt? Deniq; inuocabunt mortem, ait, & Apo. 9.
non ueniet. Intuere id clarius. Constat immortalē animā
esse, nec aliquando absq; sua memoria uiuere, ne non ani
mam aliquando esse contingat. Itaq; durante aīa, durat
& memoria. Sed qualis? Fœda flagitijs, horrida facinori-
bus, uanitate tumida, contēptu hispida, & neglecta. Quæ
priora, transierūt, & nō transierunt. Trāsierunt à manu,
sed nō à mente. Quod factum est factum non esse non po-
test. Proinde etsi facere in tempore fuit: sed fecisse in sem
piternum manet. Non transibit cum tempore, quod tem-
pora transit. In æternū ergo necesse est cruciet, quod per-
peram te egisse in æternum memineris. Experiri erit hoc Psa. 49.
ueritatem uocis illius. Arguam te, & statuam contra fa-
ciem tuam. Dominus locutus est, cui omne aduersum, &
sibi aduersari necesse est, ut sit sera querela, O custos ho- Iob. 7.
minum, quare posuisti me contrarium tibi, & factus sum
mihimetipsi grauis? Ita est ô Eugeni: non potest deo esse
cōtrariū quid, & sibimet cohærere: sed qui arguet à deo,
arguetur & à seipso. Non est sanè iam tūc q aut ueritatem
dissimulet ratio, aut ratiōis intuitū anima declinet, mem-
bris auulsa corporeis, & in sese collecta. Quo em̄ id ualeat

sopitis cõclusisq̃ ĩ morte sensibus, per quos utiq̃ curiosius exire, & à se ire solebat in eã quæ præterit mũdi istiꝰ figurã? Vides turpibꝰ nihil deesse ad cõfusionẽ cum producetur spectaculũ fieri deo, angelis, hoĩbus, sibĩpsis? O quàm male mali omnes locati sunt: utiq̃ oppositi torrẽti huic directæ æquitatis: & huic lumini ꝑpalatæ ueritatis expositi. Nónne hoc est perpetuo tundi, perpetuòq̃ con
Hier.17. fundi? Duplici cõtritiõe, ait ille, cõtere eos dñe deus noster. Quid est deus? Longitudo, latitudo, sublimitas, & ꝓfundũ. Quid inquis? Tenemus te quaternitatis (quam abominatꝰ es) professorẽ? minime. Abominatus sum, & abominor. Visus sum protulisse plura: sed unum est. Unꝰ deus signatꝰ est pro captu nostro, nõ pro suo statu. Diuisus est hic: nõ ille. Voces diuersæ, semitæ multæ: sed unum per eas significat: unus quærit. Nõ diuisiones substãtiæ in quaternario isto expressæ sunt, nõ dimensiones quales in corporibus intuemur, nõ dstinctio personalis qualẽ ĩ trinitate adoramus, nõ numerus proprietatũ qualẽ personis ipsis inesse fatemur, etsi nõ aliud à personis. Alioquĩ hoc singulũ horũ uideo qđ quatuor simul, hæc quatuor ipsa quod singulũ est. Nobis aũt quia non possumꝰ cum deo simplicitate cõtẽdere, dum contẽdimus apprehẽdere unũ, occurrit ueluti quadruplicatũ. Facit hoc speculũ & ænigma, per quod solũ interim uidere datur. Cũ aũt uidebimus facie ad faciem, uidebimus sicuti est. Nec enim iam tunc fragilis acies mentis nostræ quantũlibet uehemenẽ intendens, aliquatenꝰ resiliet, dissilietue ĩ suã pluralitatẽ. Colliget se magis adunabit, conformabitq̃ unitati illius uel potius unitati illi, ut una uni facies respondeat faciei.
Ioã.3. Nempe similes ei erimus, quia uidebimus eum sicuti est.
Psal.26. Beata uisio: ad quã merito suspirabat qui ait: Exquisiuit te facies mea: faciem tuam dñe requiram. Et quia adhuc in quærẽdo res est, interim ascendamꝰ quadrigã istã, utpote infirmi & imbecilles indigentes tali uehiculo. Ascẽdamꝰ si fortè uel sic apphẽdamus in quo apphẽsi sumꝰ: id est huiusipsiꝰ uehiculi rationẽ. Nã hoc monitũ habemꝰ ab ipso auriga, & primo currus huiꝰ exhibitore, ut studeamꝰ cõ
Ephe.3. prehendere cũ oĩbus sanctis quæ sit lõgitudo, latitudo, sublimitas, & profundũ. Comprehẽdere dixit, nõ cognoscere: ut non curiositate cõtenti sciẽtiæ, tota cura fructui
Iaco.4. inhiemꝰ. Nõ in cognitione est fructus: sed in comprehẽsione. Alioquin scienti bonũ & nõ faciẽti (ut ait quidã)
1.Cor.9. peccatũ est ei. Et ipse Paulus alio loco: Sic currite (inqt) ut comprehẽdatis. Quid sit comprehẽdere, inferius declarabo. Quid igitur est deus? Longitudo ĩquã. Quid ipsa? Aeternitas. Hæc tã longa, ut non habeat terminũ, nõ magis loci quàm tẽporis. Est & latitudo. Et ipsa quid? Chari
Sapi.11. tas. Quibus & ista terminis angustetur in deo, qui nihil
Matt.5. odit horũ quæ fecerit? Deniq̃ solẽ suũ oriri facit sup bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Ergo & inimicos cõcludit sinus ille. Nec hoc quoq̃ cõtẽtus, euadit in infinitũ. Omnẽ non modo affectionẽ sed & cognitionẽ
Ephe.3. excedit, adijciẽte apostolo & dicẽte: Scire etiã supereminentẽ sciẽtiæ charitatẽ Christi. Quid plus dicam? Aeterna est. Nisi q̃ hoc plus forsitã est, qa æternitas est. Vides tantã esse latitudinem, quãtã & longitudinem? Utinã sic uideas nõ tantã esse, sed ipsam id esse unã quod alteram, nõ minus unã quàm duas, nec plus duas quàm unã. Deꝰ æternitas, deꝰ charitas est, longitudo sine protẽtione, latitudo sine distensione. In utroq̃ pariter locales quidẽ excedit temporalesq̃ angustias: sed libertate naturæ, nõ enormitate substãtiæ. Tali modo immensus ẽ qui omnia fecit in mensura, & quãuis immẽsus, hic tamen modus & ipsius immẽsitatis. Quid item deus? Sublimitas & ꝓfundum. In altero supra omnia: in altero intra oĩa. Liquet in deitate nusquã claudicare æqualitatem: stare eam undiq̃ firmiter: constare immobiliter sibi. Sublime potentiam, profundũ sapientiã eius cõsidera. Ex æquo & ista respondent sibi, dum & sublimitas inattingibilis, & profũditas
Rom.10 æque inscrutabilis cognoscatur, Paulo admirante & exclamante: O altitudo diuitiarum sapientiæ & sciẽtiæ dei: quàm inscrutabilia sunt iudicia eiꝰ: & inuestigabiles uiæ illius. Libet & nos exclamare cum Paulo, horũ utrũq̃ intuẽtes in deo & cum deo simplicissimã unitatẽ. O sapientia potẽs, attingẽs utiq̃ fortiter. O potẽtia sapiẽs, dispo- Sap.
nẽs omnia suauiter. Res una, effectꝰ multiplex, operatio- Ibid.
nesq̃ diuersæ. Et illa una res est lõgitudo, propter æternitatẽ: latitudo, propter charitatẽ: sublimitas, ꝑpter maiestatem: profunditas, propter sapiẽtiam. Nouimus hæc. Num ideo & arbitramur nos cõprehendisse? Non ea disputatio comprehẽdit, sed sanctitas: si quo modo tñ comprehẽdi potest, quod incõprehẽsibile est. At nisi posset, nõ dixisset apostolus. Ut cõprehẽdamus cum oĩbus san- Eph.
ctis. Sancti igitur comprehẽdunt. Quæris quomodo? Si sanctus es, comprehendisti & nosti. Si nõ, esto: & tuo experimẽto scies. ¶ Sanctũ facit affectio sancta, & ipsa gemina, timor dñi sanctus, & sanctus amor. His perfectè affecta anima, ueluti quibusdã duobus brachijs suis cõprehẽdit, amplectit, stringit, tene & ait. Tenui eũ, nec dimittã. Et Cant.
timor quidẽ sublimi & ꝓfundo, amor lato lõgoq̃ rñdet. Quid tam timendũ quàm potestas cui nõ potes resistere, quàm sapiẽtia cui abscõdi nõ potes? Poterat minꝰ timeri deus, alterutro carens. Nũc autem perfectè oportet timeas illum cui nec oculus deest omnia uidẽs, nec manus potens oĩa. Quid item tam amabile quàm amor ipse quo amas, & quo amaris? Amabiliorem tñ iũcta æternitas facit: quæ dũ nõ excidit, foras mittit suspicionem. Ama igitur perseuerãter & longanimiter, & habes lõgitudinem. Dilata amorẽ tuũ usq̃ ad inimicos, & latitudinem tenes. Esto etiã in oñi solicitudine timoratus, & sublime ꝓfundumq̃ apprehẽdisti. Aut si mauis quatuor æque tuis diuinis quatuor respondere, facis hoc si stupes, si paues, si ferues, si sustines. Stupẽda planè sublimitas maiestatis: pauẽda abyssus iudiciorũ: feruorẽ exigit charitas: æternitas ꝑseuerantiã sustinẽdi. Quis stupet, nisi qui cõtemplatur gloriã dei? Quis pauet nisi qui scrutatur profundũ sapientiæ? Quis feruet, nisi qui meditatur charitatem dei? Quis sustinet & perseuerat in amore, nisi qui æmulatur æternitatẽ charitatis? Nempe æternitatis quandã imaginem perseuerãtia præ se fert. Deniq̃ sola est cui æternitas redditur, uel potius quæ æternitati hoĩem reddit, dicẽte dño. Qui ꝑseuerauerit usq̃ in finẽ, hic saluꝰ erit. ¶ Et nũc
aduerte in quatuor istis cõtẽplationis species quatuor. Ma.
Prima & maxima contemplatio est admiratio maiestatis. Cõ-
Hæc requirit cor purgatũ, ut à uitijs liberũ atq̃ exone- platio-
ratũ peccatis, facile ad superna leuet: interdum quoq̃ uel 4. ...
per aliquas morulas stupore & extasi suspẽsum teneat ad- cies.
mirantem. Secũda autem necessaria est huic. Est enim intuens iudicia dei. Quo sanè pauido aspectu dũ uehementius concutit intuentem, fugat uitia, fundat uirtutes, initiat ad sapientiam, humilitatem seruat. Virtutũ siquidem bonũ quoddã ac stabile fundamẽtum, humilitas. Nempe si nutet illa uirtutum aggregatio, nõ nisi ruina est. Tertia contẽplatio occupatur uel potius ociatur circa memoriã beneficiorũ: & ne dimittat ingratũ, solicitat memorãtem
ad amorẽ benefactoris. De talibꝰ dicit propheta loquens Psal.
ad dominũ. Memoriã abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt. Eructatio, gratiarũ actio est. Quarta quæ retro sunt obliuiscẽs, in sola requiescit expectatione promissorum. Quæ cum sit meditatio æternitatis (siquidem quæ promittuntur, æterna sunt) longanimitatẽ alit, & perseuerãtiæ dat uigorem. Puto iam facile est quatuor nostra hæc, q̃tuor illis apostoli assignare, dum lõgitudinem comprehẽdit meditatio promissorũ: latitudinẽ, recordatio beneficiorũ: sublimitatẽ, cõtemplatio maiestatis: profundum, inspectio iudiciorũ. Quærendus adhuc fuerat qui nec satis adhuc inuentus est, nec quæri nimis potest. at orando fortè quàm disputãdo dignius quæritur, & inuenitur facilius. Proinde is sit finis libri: sed non finis quærendi.

Explicit liber beati Bernardi de consideratione in quinq̃ partiales diuisus.

Diui

Diui Bernardi abbatis in tractatum de gratia & libero arbitrio, Prologus.

DOmino Vuillermo abbati sancti Theodorici frater Bernardus opusculũ de gratia & libero arbitrio. ¶Quod illa qua scitis occasione nuper aggessus sum, eadẽ gratia adiuuãte peregi ut potui. Vereor aũt ne aut grãdia minus digne locutus inueniar, aut pertractata à plurib⁹ superfluo retractasse. Proinde legite illud prim⁹: & sic iudicatis solus: ne si proferatur in medium, magis fortè scriptoris publicetur temeritas, quàm lectoris ædificetur charitas. Quod si palam fieri utile, ꝓbaueritis, tũc si quid obscurius dictũ aduerteritis, quod in re obscura seruata cõgrua breuitate dici planius potuisset: non sit uobis pigrum aut emẽdare
Eccl.24 per uos, aut mihi resignare emendandum: si fraudari non uultis promissione illa sapientiæ, qua ait. Qui elucidant me, uitam æternam habebunt.

TRACTATVS DE GRATIA & libero arbitrio.

LOquente me coràm aliquando, & dei in me gratiam commendante: quòd scilicet ab ipsa me in bono & præuentum agnoscerem, & prouehi sentirem, & sperarem perficiendum: quid tu ergo (ait unus ex circunstantibus) ope
Ioã.6. raris: aut quid mercedis speras uel præmij: si totum facit deus? Quid enim inquam tu consulis? Da (inquit) gloriam deo, qui gratis te præuenit, excitauit, initiauit: & uiue digne decætero: quo te ꝓbes & perceptis beneficijs non ingratum, & percipiendis idoneũ. Et ego: Bonũ inquam consiliũ das sed & si dederis posse teneri. Siquidem non eiusdem facilitatis scire quid faciendum sit, & facere: quoniam & diuersa sunt, cæco ducatum, ac fesso præbere uehiculum. Non quicunq; ostendit uiam, præbet etiam uiaticum itineranti. Aliud illi exhibet qui facit ne deuiet, & aliud qui p̃stet ne deficiat in uia. Ita nec quiuis doctor statim & dator erit boni quodcũq; docuerit. Porrò duo mihi sunt necessaria, doceri, ac
Rom.8. iuuari. Tu quidem homo rectè consulis ignorantiæ: sed (si uerum sentit apostolus) spiritus adiuuat infirmitatẽ nostram. Imo uerò qui mihi per os tuum ministrat consilium, ipse mihi necesse est ministret per spiritũ suum ad
Rom.7. iutoriũ, quo ualeã implere quod cõsulis. Ecce eñ iam ex
Phili.2. eius munere uelle adiacet mihi, ꝑficere aũt nõ inuenio. Sed nec aliqñ me inuẽturũ confido: nisi q dedit uelle, det
Titũ.1. & perficere ꝓ bona uolũtate. Vbi ergo (ait) sunt merita nostra: aut ubi est spes nostra? Audi inquã. Non ex operibus iustitiæ quæ fecim⁹ nos: sed ſm suã miam saluos nos
1.Co.12. fecit. Quid eñ? Tu fortè putaueras tua te creasse merita:
Ioan.15. tua posse saluari iustitia: qui nec saltẽ dñm Iesum dicere potest nisi in spũ sctõ? Itanc oblit⁹ es qs dixerit. Sine me nihil potestis facere? Et neq; currẽtis neq; uolẽtis: sed dei miserãtis est? Quid igit (ais) liberũ arbitriũ? Breuiter respondeo. Saluat. Tolle liberũ arbitriũ, nõ erit qđ saluetur. Tolle gratiã, nõ erit unde saluet. Opus hoc sine duobus effici nõ potest, uno à quo fit, altero cui uel ĩ quo fit. Deus author est salutis, liberũ arbitriũ tm̃ capax, nec dare illã nisi de⁹, nec capere ualet nisi liberũ arbitriũ. Quod ergo à solo deo & soli dat libero arbitrio, tã absq; cõsensu esse nõ potest accipiẽtis: quàm absq; gratia dãtis. Et ita gratiæ operãti salutẽ, cooperari dicit liberũ arbitriũ, dũ cõsentit, hoc est dũ saluat. Cõsentire eñ saluari est. Proinde pecoris spũs salutẽ huiuscemodi capere minime põt: eò φ illi uolũtarius cõsensus desit, quo saluatori deo placide obtẽperet, siue iubẽti acquiescẽdo, siue pollicẽti credendo, siue reddẽti grãs agẽdo. Enimuero aiud est uolũtarius cõsensus, aliud naturalis appetit⁹. Posterior quippe nobis cõis est cũ irratiõabilib⁹, nec ualet cõsentire spiritui, carnis irretit⁹ illecebris. Et fortasse ipse est qui alio nomine ab apostolo sapiẽtia carnis appellat, ubi ait. Sa Rom.8.
pientia carnis inimica est deo. legi enim dei nõ est subiecta: nec eñ potest. Hunc ergo (ut dixi) cõmunẽ habentes cum bestijs, cõsensus uolũtarius nos discernit. Est eñ habitus animi, liber sui. Siquidẽ nõ cogit, nõ extorquetur. Est qppe uolũtatis, nõ necessitatis. Nec negat se, nec præbet cuiquã, nisi ex uolũtate. Alioquin si compelli ualet inuitus, uiolẽtus est, nõ uolũtarius. Vbi aũt uolũtas nõ est, nec cõsensus. Non eñ est cõsẽsus, nisi uolũtarius. Vbi ergo consensus, ibi uoluntas. Porrò ubi uoluntas, ibi libertas. Et hoc est quod dici puto liberũ arbitriũ. Sed ut manifestius fiat quod dicit, & cõpetentius ad id quod uolumus ueniam⁹, paulo altius æstimo repetẽdũ. In rebus naturalib⁹ nõ idẽ est uita quod sensus, nõ est sensus qđ appetit⁹, nec ille quod cõsensus. Quod ex singulorũ diffinitionib⁹ clarius elucebit. Est eñ in quolibet corpore uita, internus ac naturalis mot⁹, uigẽs tantũ intrinsecus. Sensus uerò uitalis in corpore motus uigens extrĩsecus. Appetitus autem naturalis uis in animante, emouẽdis auide sensibus attributa. Verum consensus nutus est uoluntatis spontaneus, uel certè (quod superius dixisse me memini) habitus animi, liber sui. Porrò uolũtas est mot⁹ rationalis, & sensui præsidens & appetitui. Habet sanè quocũq; se uoluerit semper rationẽ comitem, & quodammodo pedissequã: nõ φ semper ex ratione, sed φ nunquã absq; ratione moueat: ita ut multa faciat per ipsam contra ipsam: hoc est quasi ꝑ ius ministeriũ, contra eius consilium siue iudicium. Vnde est illud: Prudẽtiores sunt filij hui⁹ secu
li filijs lucis in generatione sua. Et rursum: Sapientes sũt Luc.16.
ut faciãt mala. Neq; eñ prudẽtia seu sapiã inesse creatu Hier.4.
ræ potest uel in malo nisi utiq; per rationẽ. Est uerò ratio data uolũtati, ut instruat illã: nõ destruat. Destrueret aũt, si necessitatẽ ei ullã imponeret quominus libere pro arbitrio sese uolueret: siue in malũ consentiens appetitui aut nequam spiritui, ut sit animalis, nõ percipiẽs uel certè & persequens ea quæ sunt spũs dei, siue ad bonũ gratiam sequẽs, & fiat spũalis, quæ oĩa dijudicãs ipsa minime iudice
tur. Si inquã horũ quodlibet perhibẽte ratione uolũtas 1.Cor.2.
non posset, uolũtas iam non esset. Vbi quippe necessitas: Ibidem.
iam non uoluntas. Q; si ex necessitate, & absq; consensu propriæ uoluntatis mala bonaue fieri possent, rationalis creatura aut misera ꝓfectò esse nulla rõne deberet, aut beata penit⁹ esse nõ posset: cui nimirũ ĩ utrauis parte id deesset quod solũ in ea miseriæ siue beatitudinis capax est, id est uolũtas. Cætera siquidẽ quæ supra memorata sunt uita, sensus, uel appetitus, nec miserũ per se faciũt, nec beatum. Alioquin & arbores ex uita, & pecudes etiam ex reliqs duob⁹ uel miseriæ possent esse obnoxiæ, uel idoneæ beatitudini: quod oĩno impossibile est. Cõem itaq; habẽtes uitã quidẽ cũ arborib⁹, sensum uerò & appetitũ & æq̃ uitã cũ pecorib⁹, id quod dicitur uoluntas nos ab utrisq; discernit. Cui⁹ uolũtatis cõsensus (utiq; uolũtari⁹, nõ necessari⁹) dũ aut iustos probat, aut iniustos: etiam merito beatos facit uel miseros. Is ergo talis cõsensus ob uolũtatis inamissibilẽ libertatẽ, & rationis qđ semper secũ portat & ubiq; indeclinabile iudiciũ, nõ incongrue dicit (ut arbitror) liberũ arbitriũ, ipse liber sui, ꝓpter uolũtatem: ipse iudex sui, ꝓpter rationẽ. Et meritò libertatẽ comitatur iudiciũ: qm̃qdẽ quod liberũ sui est, profectò ubi peccat, ibi se iudicat. Est aũt iudiciũ, quia iuste ꝓfectò si peccat, patitur quod nolit: qui nõ peccat nisi uelit. Cæterũ quod sui liberũ nõ esse cognoscitur: quo pacto uel bonũ ei uel malũ imputat? Excusat nempe utrũq; necessitas. Porrò ubi necessitas, ibi libertas non est: ubi libertas nõ est, nec meritum, ac per hoc nec iudiciũ. Excepto sanè p omnia originali peccato: quod aliam constat habere rationem. Decætero quicquid hanc non habet uoluntarij consensus libertatem, proculdubio & merito caret & iudicio. Proinde uniuersa quæ sunt hominis præter solam uoluntatem, ab utroq; libera sunt, quia sui libera nõ sũt. Vita, sensus, appetitus, memoria, ingenium, & si qua talia

sunt, eo ipso subiacent necessitati, quò non planè subdita sunt uoluntati. Ipsam uerò quia impossibile est de seipsa sibi non obedire (nemo quippe aut non uult quod uult, aut uult quod non uult) etiã impossibile est sua priuari libertate. Potest quidem mutari uoluntas: sed nõ nisi ĩ aliã uoluntatem: ut nunquam amittat libertatem. Tam ergo nõ potest priuari illa, quàm nec seipsa. Si poterit homo aliquando aut nihil oĩno uelle, aut uelle aliquid, & nõ uoluntate, poterit & carere libertate uoluntas. Hinc est ꝙ insanis uel infantibus, itemq; dormientib⁹, nihil ꝙ faciunt uel bonũ uel malũ imputatur, quia nimirum sicut suæ nõ sunt compotes rationis, sic nec usum retinẽt propriæ uoluntatis: ac per hoc nec iudiciũ libertatis. Cum igit̃ uolũtas nil liberum habeat nisi se: merito nõ iudicatur nisi ex se. Siquidem nec tardum ingenium, nec labilis memoria, nec inquietus appetitus, nec sensus obtusus nec uita languens, reum per se statuunt hoĩem, sicut nec contraria innocentem: & hoc nõ ob aliud nisi quia hæc necessarie ac præter uoluntatem posse prouenire probatur. Sola ergo uoluntas quoniã pro sui ingenita libertate, aut dissentire sibi, aut præter se ĩ aliquo consentire, nulla ui, nulla cogitur necessitate: nõ immerito iustã uel iniustã, beatitudine seu miseria dignã ac capacem creaturam constituit pro ut scilicet iustitiæ in iniustitiæue consenserit. Quapropter huiusmodi uolũtariũ liberũq; cõsensũ, ex quo & omne sui (ex his quæ prædicta sunt) constat pẽdere iudiciũ: puto non incongrue, ut supra diffiniuim⁹, esse quod solet liberum arbitrium appellari: ut liberum referatur ad uoluntatem, arbitriũ ad rationem. Sed sanè liberũ: nõ illa liberta-
2.Co.3. te de q̃ dicit apostolus: Vbi spiritus dñi: ibi libertas. Est
Rom.6. enim illa libertas à peccato: sicut alibi dicit: Cũ eñ serui
Ibidem. essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. Nũc autẽ liberati à peccato, serui autem facti deo: habetis fructum uestrum in sanctificationẽ: finẽ uerò uitã æternã. Quis uerò in carne peccati à peccato sibi uendicat libertatẽ? Hac ergo libertate merito nequaquã dictum arbitror liberum arbitriũ.
Rom.8. Est itẽ libertas à miseria: de qua idẽ apostolus: Et ipsa (inquit) creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatẽ gloriæ filiorũ dei. Sed nũquid & istã sibi quispiã in hac mortalitate præsumit? Ex hac itaq; liberum nominari arbitriũ, nõ immerito abnuimus. Est uerò quam magis ei cõgruere arbitror libertatẽ, quã dicere possumus à necessitate, eò ꝙ necessariũ uoluntario contrariũ esse uideatur. Siquidẽ quod ex necessitate fit, non iam ex uoluntate: & ecõuerso similiter. Cum igitur pro ut interim potuit occurrere nobis, triplex sit nobis proposita libertas, à peccato, à miseria, à necessitate: hãc ultimo loco positã contulit nobis in conditione natura, in primam restauramur à gratia, media nobis reseruatur in patria. Dicatur igitur prima libertas naturæ: secunda gratiæ: tertia uitæ uel gloriæ. Primo nempe in liberã uolũtatem ac uolũtariam libertatẽ cõditi sumus, nobilis deo creatura. Secundo reformamur in innocentiã, noua in Christo creatura. Tertio sublimamur in gloriã, perfecta in spiritu creatura. Prima ergo libertas habet multũ honoris: secunda plurimum etiã uirtutis: nouissima cumulũ iucũditatis. Ex prima quippe præstamus cæteris animantib⁹. In secũda carnem per tertiã mortẽ subijcimus. Vel certè sicut in prima subiecit deus sub pedibus nostris oues & boues & peco-
Psal.73. ra campi: ita quoq; per secundã spirituales bestias huius aeris, de quib⁹ dicit: Ne tradas bestijs aĩas cõfitẽtes tibi: prosternit æque & cõterit sub pedibus nostris in ultima tandẽ nos ipsos nobis plenius submissurus per uictoriam corruptionis & mortis: qñ scilicet nouissima destruetur mors & nos transibimus in libertatem gloriæ filiorũ dei. Qua libertate Christus nos liberabit: cũ nos utiq; tradet regnũ deo & patri. De hac enim, & item de illa quã diximus à pctõ, puto ꝙ iudæis aiebat: Si uos filius liberauerit
Ioan.8. uerè liberi eritis. Liberũ arbitriũ liberatore ĩdigere significabat: sed planè q̃ illud liberaret nõ à necessitate, quam uolũtatis esse penitus non nouerat: sed à peccato, ĩ quod tam libere quàm uolũtarie corruerat: simulq; à pœna peccati, quã incautũ ĩcurrerat, inuitũq; ferebat, quo utroq; malo liberari oĩno non poterat, nisi per illũ q̃ solus hoĩm factus est inter mortuos liber: liber uidelicet à peccato inter pctõres. Solus nãq; inter filios Adam, libertatẽ sibi uendicat à pctõ, qui peccatũ non fecit, nec inuẽtus est dolus in ore eius. Porro & à miseria quæ est pœna peccati, habuit nihilominus libertatẽ: sed potẽtia, nõ actu. Nemo quippe tollebat aĩam eius ab eo: sed ipse ponebat eã. Deniq; teste propheta, Oblatus est quia ipse uoluit: sicut & cũ uoluit natus ex muliere, factus sub lege: ut eos qui sub lege erãt redimeret. Fuit itaq; & ipse sub lege miseriæ: sed fuit quia uoluit, ut liber inter miseros & pctõres utriq; iugũ fraternitatis à ceruicibus excuteret. ¶ Habuit itaq; totas tres libertates: primã ex humana simul & diuina natura: reliquas ex diuina potentia. Quarũ duas posteriores utrũ & primus homo in paradiso habuerit, uel quomodo & quatenus eas habuerit, postea uidebimus. Hoc autẽ indubitãter sciendũ, utrãq; plenã ac perfectam perfectis inesse aĩabus carne solutis, cum deo pariter & Xpo eius, atq; angelis supercælestib⁹. Nam sanctis animabus, etsi necdũ corpora receperũt, deest quidẽ de glĩa, sed nihil prorsus inest de miseria. Verum libertas à necessitate, æque & indifferẽter deo, uniuersæq; tã malæ quàm bonæ rationali cõuenit creaturæ. Nec pctõ nec miseria amittit̃ uel minuit̃: nec maior in iusto est quàm in peccatore: nec plenior in angelo quàm in hoĩe. Quõ nãq; ad bonũ conuersus per gratiã humanæ uoluntatis cõsensus, eò libere bonũ, & in bono liberũ hoĩem facit, quò uolũtarius efficitur, nõ inuit⁹ ptrahit̃: sic spõte deuolut⁹ in malũ, in malo nihilominus tam liberũ quàm spontaneũ cõstituit: sua utiq; uolũtate ductũ, nõ aliunde coactum ut malus sit. Et sicut cælestis angelus, aut etiã de⁹ ipse pmanet libere bonus, ppria uidelicet uolũtate, nõ aliqua extrinseca necessitate, sic pfectò diabolus æque libere in malũ & corruit, & persistit: suo utiq; uolũtario nutu, non alieno impulsu. Manet ergo libertas uolũtatis, ubi etiã fit captiuitas mẽtis: tã plena quidẽ in malis, quàm & in bonis: sed ĩ bonis ordinatior. Tam integra quoq; pro suo modo in creatura quàm in creatore: sed in illo potẽtior. Quòd aũt hoĩes solẽt cõqueri & dicere, uolo habere bonam uolũtatẽ, & nõ possum: nequaquã huic pscribit uoluntatis libertati: ut quasi uim aut necessitatẽ in hac parte patiat̃ uoluntas: sed planè illa libertate quæ dicit̃ peccato, se carere testantur. Nam qui uult habere bonã uoluntatẽ, probat se habere uoluntatem. Non enim uult habere bonũ, nisi p uoluntatẽ. Q. si uoluntatẽ, & libertatẽ: sed libertatem à necessitate, nõ à peccato. Nempe ut nõ ualeat cum uelit habere bonã, sentit quidẽ sibi deesse libertatẽ: sed profectò libertatẽ à peccato: quo utiq; dolet premi, nõ perimi uoluntatẽ. Quanquã iam pculdubio utcũq; bonam habet, ubi habere uult. Bonũ quippe est quod uult. Nec posset bonũ uelle, nisi bona uoluntate: sicut nec uelle malũ, nisi mala uolũtate. Cum bonũ uolumus, bona est uolũtas, cũ malũ, mala est uolũtas. Vtrobiq; uoluntas, & ubiq; libertas. Cedit siquidẽ uolũtati necessitas. Cum autem nõ ualemus quod uolumus, sentim⁹ quidẽ ipsam quodammodo libertatẽ peccato esse captiuã, uel miseram, non tamen amissam. Ex hac ergo tantũ libertate qua liberum est uoluntati seipsam iudicare uel bonam, si bono: uel malam, si malo consenserit, quippe quæ in neutro nisi certè uolendo consentire se sentit: liberum arbitriũ credimus nominari. Nam ex illa quæ dicitur à peccato, congruẽt ius forsitan liberũ cõsiliũ, & item ex illa quæ dicta est à miseria, liberum potius cõplacitũ posset dici, quàm liberum arbitrium. ¶ Arbitrium quippe iudicium est. Sicut uerò iudicij est discernere quod liceat, uel quod non liceat: sic profectò consilij probare quod expediat, uel nõ expediat. sic complaciti quoq; experiri quod libeat, uel nõ libeat. Vtinam tam libere nobis consuleremur, quàm libere de nobis iudicamus: ut quemadmodum libere per iudicium licita

licita illicitaq́ decernimus: ita per cōsiliū & licita tanquā
cōmoda nobis eligere, & illicita tāquā noxia respuere li-
berū haberem⁹. Iā enī nō solū liberi arbitrij, sed & liberi
pculdubio cōsilij, ac per hoc & à pctō liberi essemus. Sed
quid si totū, solumq́ quod expediret uel liceret, etiā libe
ret? Nónne liberi quoq; esse cōplaciti merito diceremur:
quippe qui ab omni proinde quod displicere pōt: hoc est
ab oī nos miseria liberos sentiremus? Nunc aūt cum mul-
ta per iudiciū uel admittenda uel omittēda esse decerna-
mus: quæ tñ p consiliū nequaquā pro iudicij rectitudine
aut legim⁹, aut cōtēnimus: rursumq́ non oīa quæ tāquā
recta & cōmoda consulte obseruamus, etiam ut benepla-
cita libenter amplectimur: sed insuper quasi dura, ac mole
sta uix æquanimiter ferre perduramus: liquet quia libe-
rum nec cōsiliū habem⁹, nec complacitū. Alia quæstio est
si uel ante peccatū in primo hoīe habuimus: qđ loco suo
discutietur. Certissime aūt habituri sumus: cum deo mise
Matt.6. rante obtinebimus quod oramus. Fiat uolūtas tua, sicut
in cælo: & in terra. Hoc nanq; cōplebitur, qñ id qđ nunc
cūctæ passim rationali (ut iam dictum est) creaturæ com-
mune uidetur, liberū; scilicet à necessitate arbitrium: erit
etiā in electis hoībus, uti iam in sanctis est angelis: & cau-
Rom.12. tum à peccato: & tutum à miseria: probantibus tandē tri-
plicis libertatis felici experientia: quæ sit bona uoluntas
dei: ac beneplacens, & perfecta. Quod quia necdū est: sola
interim plena, integraq́ manet in hominibus libertas ar-
bitrij. Nam libertas cosilij ex parte tantū: & hoc in pau-
Gal.5. cis spiritualibus, qui carnē crucifixerunt cum uitijs & cō
Rom.6 cupiscentijs: quatenus iam non regnet peccatum in eorū
mortali corpore. Porrò ut non regnet, libertas facit cōsi-
lij. Vt tamen non desit ex integro: captiuitas est liberi ar-
1.Co.13. bitrij. Cum aūt uenerit quod perfectū est, tunc euacuabi-
tur quod ex parte est: hoc est, cum plena fuerit libertas cō
silij: nulla iam erit captiuitas arbitrij. Et hoc est quod quo
tidie petimus in oratione cum dicimus deo. Adueniat re
Matt.6. gnum tuum. Regnū hoc necdū ex toto peruenit in nos.
Quotidie tamen paulatim aduentat, sensimq́ indies ma-
gis ac magis dilatat terminos suos: in his duntaxat, quo-
2.Co.4. rum per dei adiutorium interior homo renouatur de die
in diem. Inquantum ergo regnum gratiæ dilatatur: intā-
tum peccati potestas minuitur. Inquātum uerò minus est
adhuc propter corpus mortis quod aggrauat animam,
& ob necessitatem terrenæ inhabitationis utiq; deprimē
tis sensum multa cogitantem: necesse habent etiā qui per-
fectiores in hac mortalitate uidentur confiteri & dicere:
in multis offendimus oēs: & si dixerimus. qa pctm̄ nō ha-
Iaco.3. bemus, nosipsos seducim⁹. & ueritas in nobis nō est. Qua
1.Ioan.1. propter orant, & ipi sine intermissione dicētes. Adueniat
Matt.6. regnū tuū. Qđ nō erit uel in ipis cōsummatum: quousq;
pctm̄, non solū nō regnet in eorū mortali corpore: sed nec
sit oīno, nec esse possit in īmortali iā corpore. Iā de liber-
tate cōplaciti in hoc seculo nequā qd dicem⁹: ubi uix suf
Rom.8. ficit diei malitia sua, ubi oīs creatura ingemiscit & partu-
rit usq; adhuc: uanitati nimirum subiecta non uolens: ubi
Iob.7. uita hoīs tētatio est sup terrā: ubi uiri quoq; spūales, qui
Rom.8. primitias spūs iam acceperunt, ingemiscunt & ipsi intra
semetipsos expectantes redemptionē corporis sui? Nūqd
nā inter ista locus ullus est huiuscemodi libertatis? Quid.
inquā, liberū nr̄o relinquit complacito: ubi totū occupa-
re uidet miseria? Neq; enī uel innocentia seu iustitia quē
admodum à pctō, ita etiā à miseria tute esse hic poterunt:
Rom.7. ubi iustus exclamat. Infelix ego homo: qs me liberabit de
Psal.41. corpore mortis huius? Et itē. Factæ sunt mihi lachrymæ
meæ panes, die ac nocte. Vbi noctes diesq́ in mœrore con
tinuant: nullū profecto tpis spatiū cōplacito uacuū relin-
2.Ti.3. quit. ¶ Deniq; q pie uolūt uiuere in Xpo: ipsi magis per-
secutionē patiūtur: qm̄ iudiciū à domo dei incipit. Qđ &
Ezec.9. præcepit: à meis (inquiēs) incipite. Sed etsi nō uirtus, ui-
tium forte in tuto est: & aliqua interim ex parte frui pōt
Iuc.2. cōplacito, cauere miseriam? Absit. Nā qui lætantur cum
malefecerint, & exultant in rebus pessimis: tale est qđ fa-
ciunt, quale cū rident frenetici. Nulla aūt uerior miseria:
quàm falsa lætitia. Deniq; intātū miseria est, qđ uidet feli
citas in hoc seculo: ut sapiens dicat. Melius est ire ad do- Eccle.7.
mum luctus, quàm ad domū cōuiuij. ¶ Est quidē in bonis
corporis nōnulla iucūditas: uidelicet in edendo, bibēdo,
calefaciendo, cæterisq́ talibus fomentis, uel tegumentis
carnis. Sed nunqd uel ista uacāt aliquaten⁹ à miseria? Bo
nus est panis: sed esurienti. Potus delectat: sed sitientem.
Deniq; saturato cibus, potusq́ iā nequaquā sunt grata:
sed grauia. Tolle famē: & panē non curabis. Tolle sitim &
lympidissimū fontē, ac si paludē respicies. Silr umbrā nō
qrit, nisi æstuans. Solē non curat, nisi algēs, siue caligans.
Alioquin nihil horū libebit, si nō præcesserit urgēs neces
sitas. Quæ si perfecte tollatur è rebus: statim in tædiū atq;
molestiam conuertetur, ipsa quoq; quæ uidetur in his es-
se iucunditas. ¶ Fatēdū igitur & in hac parte, oē qđ p̄sen
tis uitæ est, occupare miseriā: nisi φ in tribulationibus cō
tinuis grauiorū laborū, leuiores utiq; sunt qualescunq;
cōsolationes: & dū forte pro tpe ac rerū euentib⁹ uicissim
sibi grauia leuiaq́ succedunt: minorē experientia, aliqua
miseriæ uidet interpolatio: ut dū aliqñ post experta plu-
ra grauissima in minus forte molesta euadit, fœlicitas pu
tetur. ¶ An tñ fatendū est eos q per excessum cōtemplatio
nis rapti, qñq; in spū quātulūcūq; de supernæ fœlicitatis
dulcedine degustare sufficiunt: toties esse liberos à mise-
ria: quoties sic excedunt? Hi planè (qđ negandum non
est) etiā in hac carne (raro licet raptimq́) cōplaciti liber
tate fruuntur: qui cū Maria optimā partē elegerunt: quæ Luc.10.
non auferet ab eis. Qui aūt iā tenent, qđ auferendum nō
est, experiunt utiq; quod futurū est. Sed qđ futurū est, fe-
licitas est. Porrò fœlicitas, & miseria, eodem tpe simul esse
non pñt. Quoties igitur per spm̄ illā participant: toties
istā non sentiunt. Itaq; in hac uita soli cōtemplatiui pos-
sunt utcūq; frui libertate cōplaciti: & hoc ex parte: & par-
te satis modica: uiceq́ rarissima. ¶ Porrò libertate consilij
fruuntur etiam quilibet iusti: ex parte quidē sed non mo-
dica. ¶ Cæterum libertas arbitrij (ut supra aliquādò appa
ruit) cunctis pariter rōne utentibus conuenit: nō minor
quātū in se est, in malis, quàm in bonis: tam plena in hoc
seculo, quàm & in futuro. Sed & hoc aperte mōstratū es-
se puto, φ hæc ipsa tñ libertas, tandiu quodammodo ca-
ptiua tenet, quādiu illam duæ aliæ libertates minime aut
minus plenæ comitātur: nec aliunde noster ille defectus
uenit: de quo apostolus. Vt non quæcunq; uultis ait: illa Gala.5.
faciatis. ¶ Velle siquidē inest nobis ex libero arbitrio, nō
etiā posse qđ uolum⁹. Nō dico uelle bonum, aut uelle ma
lum: sed tñ uelle. Velle etenī bonū: profectus est: uelle ma
lum, defectus est. Velle uero simpliciter ipsum est, qđ uel
proficit, uel deficit. Porrò, ipsum ut esse: creans gratia fe
cit. Vt pficiat: saluans gr̄a facit. Vt deficiat: ipm se deficit.
Itaq; liberum arbitriū nos facit uolentes: gratia beneuo-
los. Ex ipso nobis est uelle: ex ipsa bonū uelle. Quēadmo-
dum nanq; aliud est timere simpliciter, aliud timere deū:
aliud & amare simpliciter: aliud est amare deū: quippe ti-
mere, & amare, simpliciter quidē prolata, affectiones: cum
additamento aūt, uirtutes significant: ita quoq; aliud est
uelle, aliud uelle bonū. ¶ Simplices nēpe affectiōes insunt
naturaliter nobis, tanquā ex nobis, additamenta ex gr̄a.
Nec aliud profecto est nisi qđ gr̄a ordinat, quas donauit
creatio: ut nil aliud sint uirtutes nisi ordinatæ affectiōes.
Scriptū est de quibusdā, φ illic trepidassent timore: ubi
non erat timor. Timor fuit: sed inordinat⁹. Ordinare illū Psal.13.
uolebat dominus in discipulis: cum diceret. Ostendā uo-
bis, quē timere debeatis. Et dauid. Venite (ait) filij audi- Luc.12.
te me: timorem dn̄i docebo uos. Item de amore inordina Psal.33.
to arguebat homines, qui dicebat. Ego lux ueni in hunc
mundum: & dilexerunt homines magis tenebras quàm Ioan.3.
lucē. Idcirco postulat spōsa in canticis dicens. Ordina-
te in me charitatem. Similiter quoq; de inordinata uolū Cant.2.
tate arguebant, quibus dicebat. Nescitis qd petatis. Sed
ad lineam rectitudinis edocti sunt distortā reducere uo- Mar.10.

Ibidem. luntatem:cū audierint:Potestis bibere calicem quē ego
bibiturus sum? Et tūc quidem uerbo:sed postmodū etiā
exemplo,uoluntatem ordinare docebat:cum orans istan-
Mar.14. te passione,ut transferretur ab eo calix,statim subijceret.
Veruntamē nō qđ ego uolo:sed quod tu uis. Adeo igit
uelle,quō & timere,quomodo & amare,accepim⁹ in con-
ditione naturæ:ut essemus aliqua creatura. Velle aūt bo-
num,quomodo & timere deū,quō & amare deum, accipi
mus in uisitatione gratiæ,ut simus dei creatura. ¶Creati
quippe quodāmodo nostri in liberā uoluntatē: quasi dei
efficimur per bonā uoluntatem. Porrò bonā facit,qui li-
berā facit:& ad hoc bonā,ut simus initium aliqđ creatu-
ræ eius:quoniam expedit profecto nobis magis oīno nō
fuisse:quàm nostros pmanere. Nā q uoluerūt sui esse,uti-
qȝ sicut dij,scientes bonū,& malum: facti sunt nō tantum
iam sui:sed & diaboli. Itaqȝ libera uoluntas,nos facit no-
2.Ti.2. stros:mala,diaboli:bona,dei. Ad hoc pertinet qđ dicit:
Mat.25. Nouit dñs qui sunt eius. Nam illis qui eius nō sunt, amē
dico uobis(inquit)nescio uos. Dum ergo per malam uo
luntatem sumus diaboli: quodāmodo interim nō sumus
dei:sicut cum per bonam uolūtatem efficimur dei,desini-
Matt.6. mus iam esse diaboli. Nemo siquidem pōt duobus dñis
seruire. Cæterū siue dei simus,siue diaboli:nō tñ similiter
desinimus esse & nostri. Manet quippe utrobiqȝ libertas
arbitrij,per quā maneat & causa meriti: quatenus merito
uel puniamur mali,qđ tāquā liberi ex ꝓpria uolūtate effi
cimur:uel glorificētur boni:qđ nisi æque uoluntarij esse
nō possumus. Sanè diabolo,nr̄a nos mancipat uoluntas,
non ipsius potestas. Deo subijcit eius gratia:non nostra
uolūtas. Nostra quippe uolūtas bona(qđ fatēdum est)à
bono deo creata:perfecta tñ nō erit quousqȝ suo creatori
perfecte subiecta sit. Absit tñ ut ipsi sui ipsi⁹ perfectionē,
deo aūt tantum creationem tribuamus:cū longe nimirū
melius sit esse perfectā,quàm factā:& dictu ipso nephas ui
deat,deo qđ minus,nobis qđ excellentius sit attribuere.
Sentiēs deniqȝ apl's quid ex natura esset,quid ex grā ex-
pectaret,aiebat. Velle adiacet mihi:perficere nō inuenio.
Rom.7. Sciebat profecto uelle quidem sibi inesse ex libero arbi-
trio:sed ut ipsum uelle perfectū haberet:gratiam se habe-
re necessariā. Si enim uelle malū,defectus quidā est uolū
tatis:utiqȝ bonum uelle,profectus eiusdem erit: sufficere
uero ad omne quod uolum⁹ bonum ipsius perfectio. Vt
ergo uelle nostrū,quod ex libero arbitrio habemus per-
fectum habeamus:duplici gratiæ munere indigemus: &
uero uidelicet sapere,quod est uoluntatis ad bonū cōuer
sio:& pleno etiam posse,qđ est eiusdem in bonū cōfirma-
tio. ¶Porrò perfecta cōuersio est ad bonum,ut nil libeat,
nisi quod deceat,uel liceat:pfecta in bono cōfirmatio, ut
nil desit iā qđ libeat. Tunc demū perfecta erit uoluntas,
cū plene fuerit bona,& bñ plena. Habet siquidē duplex
in se bonū ab initio sui. Vnū quidē generale ex sola crea-
tione,quod à bono scilicet deo non potuit creari nisi bo
na:sm quod uidit deus cuncta quæ fecerat & erant ualde
Gene.1. bona. Alterum speciale ex libertate arbitrij:in qua ad ima
ginem utiqȝ ipsius qui creauit,est condita. Qꝫ si duobus
his bonis accedat & tertiū,conuersio.s.ad creatorem: re-
putabitur nō immerito pfecte bona. Bona nimirū in uni-
uersitate:melior in suo genere:optima ex sui ordinatione
ad deū. Est aūt ordinatio,oīmoda cōuersio uoluntatis ad
deū,& ex tota se,uoluntaria deuotaqȝ subiectio. Huic ue-
rò tā perfecte iustitiæ debet,imo iūgitur gloriæ plenitu-
do:qa sic se comitāt duo ista, ut nec iustitiæ possit haberi
pfectio nisi ī plena glīa:nec glīæ plenitudo absqȝ perfecta
iustitia. Merito deniqȝ talis iustitia nō erit sine gloria,cū
gloria uera nō sit nisi de tali iustitia. Vñ recta dicit. Beati
Matt.5. qui esuriunt & sitiunt iustitiā:qm̄ ipi saturabūt. Hæc aūt
sunt illa duo q̄ supra noīauimus:uerū sapere, & plenū pos
Rom.8. se,ut sapere ad iustitiā:posse referatur ad gloriā. Sed uerū
1.Cor.3. & plenum addita sunt:alterū ad distinctionem sapientiæ
carnis,q̄ mors est:itēqȝ sapientiæ mundi, quæ stultitia est
apud deū:qua & sapiētes apud semetipsos,sunt hoīes. Sa

pientes inquā,ut faciāt mala,alterū ad illorū differētiam
de qbus dicit. Potētes potēter tormēta patient. Nā uerū Hie
sapere,aut plenū posse,oīno nō inueniunt,nisi ubi libero Sap
arbitrio iā illa duo cōiuncta sunt,quæ itē superi⁹ memo-
rauimus:liberū uidelicet cōsiliū,liberūqȝ cōplacitū. Solū
ꝑfecto dixerim uerè sapientē,plenēqȝ potentē,cui iam nō
tm̄ uelle adiacet ex libero arbitrio:sed ex reliquis quoqȝ
duobus inuenit & ꝑficere:dū nec uelle ualeat qđ malum
sit:nec carere qđ uelit:quorū alterū est ex libertate consi
lij,id est uerū sapere:alterū ex libertate cōplaciti.s. plenū
posse. Sed qs talis est ac tātus in hoībus,qui in hoc glīet?
Aut ubi,aut qñ istud obtinet? nūquid nā in hoc seculo?
Sed si qs esset hmōi,maior esset Paulo:qui confitet dicēs.
Perficere aūt non inuenio. Nunqd Adā in paradiso? Sed Ro
si habuisset:nūquā exulasset à paradiso. ¶Nunc locus est
peruidēdi quod supra distulimus: utrū scilicet totas tres
libertates illas q̄s supra dixim⁹.i.arbitrij,cōsilij,cōplaciti:
uel alijs noībus:à necessitate,à pctō,à miseria,primi homi
nes habuerint in paradiso:aut tantū duas:aut unam so-
lummodo. Et de prima quidē quæstio nulla erit, si memi-
nerimus quàm aperte,& iustis eā,& pctōrib⁹ inesse æqua
liter rō supior edocuerit. De duab⁹ reliquis q̄ritur nō in
merito,an unquā eas Adā habuerit,aut ambas,uel unam.
Nā si nullā habuit:qd amsit? Arbitrij utiqȝ libertatem tā
post pctm̄,quàm ante,semper tenuit incōcussam. Si ergo
nil amisit:quid ei obfuit eiectum fuisse de paradiso. Quid
si unam quālibet illarum habuit,quō amisit? Nam certū
est quia ex quo peccauit,nec à peccato prorsus, nec à mi-
seria,manens in corpore liber fuit. Ceterū nullaten⁹ quā-
cunqȝ illarū semel acceperit,amittere potuit. Alioqn per
fectum nec sapere,nec posse,iuxta quod quidem duo hæc
superius diffinita sunt,habuisse conuincitur. Qui nimirū
& uelle potuit,quod nō debuit,& recipere quod noluit:
an dicendus est aliquo quidē modo illas habuisse: sed qa
nō plenarie potuisse amittere? ¶Habet siquidē unaquæqȝ
illarū duos gradus:superiorem & inferiorem. Superior li
bertas consilij est,non posse peccare. Inferior,posse non
peccare. Itē superior libertas complaciti,non posse turba
ri:inferior,posse nō turbari. Itaqȝ inferiorē utriusqȝ liber
tatis gradū,simul cū plena libertate arbitrij homo in sui
cōditione accepit:& de utroqȝ corruit,cū peccauit. Cor-
ruit aūt de posse non peccare,in non posse non peccare:
amissa ex toto consilij libertate. Itemqȝ de posse non tur-
bari,in non posse non turbari:amissa ex toto complaciti
libertate. Sola remansit ad pœnā libertas arbitrij:per quā
utiqȝ cæteras amisit:ipsam tñ amittere nō potuit. Per pro
priam quippe uoluntate,seruus peccati fact⁹,merito per-
didit libertatē consilij. Porrò per peccatū factus debitor
mortis,quō iam libertatem ualebat retinere complaciti?
De tribus ergo libertatibus,quas acceperat,abutēdo illa Isa.48
quæ dicitur arbitrij:reliquis sese priuauit. In eo aūt abu-
sus est,ꝙ illam cū accepisset ad gloriam, conuertit sibi in
cōtumeliā:iuxta testimonium scripturæ dicentis. Homo
cum in honore esset,non intellexit:comparatus est iumē-
tis insipientibus:& similis factus est illis. Soli inter aīan-
tia datū est homini posse peccare:ob prærogatiuā liberi
arbitrij. Datū autem non ut proinde peccaret:sed ut glo-
riosior inde appareret,si nō peccaret,cum peccare posset.
Quid nanqȝ gloriosius ei esse poterat:quàm si de ipso di-
ceretur,qđ scriptura perhibet dicens. Quis est hic.& lau- Eccle.31
dabimus eum? Vnde ita laudandus? Fecit enim mirabi- Ibidem.
lia in uita sua. Quæ? Qui potuit transgredi,& nō est trās- Ibidem.
gressus:facere mala,& non fecit. Hūc ergo honorē,quan
diu absqȝ pctō fuit,seruauit. Amisit,cū peccauit. Peccauit
aūt:quia liberū ei fuit. Nec aliunde profecto liberum,nisi
ex libertate arbitrij:de qua utiqȝ inerat ei possibilitas pec
candi. Nec tñ fuit culpa dantis sed abutentis: qui ipsam
uidelicet facultatē cōuertit in usum peccandi, quā acce-
perat ad gloriam non peccandi. Nā etsi peccauit ex posse
quod accepit:nō tñ quia potuit:sed quia uoluit. Nec enī
præuaricante diabolo, & angelis eius,etiam alij preuari-
cati sunt:

cati sunt: non quia non potuerunt: sed quia uoluerunt. ¶Peccantis igitur lapsus, nō dono ascribēdus est potestatis: sed uitio uolūtatis. Lapsus tñ ex uoluntate, non æque ex uoluntate resurgere iam liberū habet: qa etsi datū fuit uoluntati posse stare ne caderet: non tñ resurgere si caderet. Non eñ tam facile quis ualet exire de fouea: quàm facile in eā labi. Cæcidit sola uoluntate hō in foueā pcti: sed non ex uoluntate sufficit & posse resurgere: cum iam etsi uelit, non possit non peccare. Quid ergo? Periȷt liberū arbitrium, qm̄ non potest nō peccare? Nequaquā: sed liberum perdidit consiliū per quod prius habebat posse non peccare: quō & ꝙ iā non ualet utiqꝫ non turbari: inde misero accidit, ꝙ cōplaciti quoqꝫ libertatē amiserit: per quā & ante habuit posse non turbari. ¶ Manet ergo etiā post pctm̄ liberum arbitriū: etsi miserum, tñ integrū. Et ꝙ se p se hō non sufficit excutere à pctō, siue miseria: non liberi arbitrȷ signat destructionē: sed duarū reliquarū libertatū priuationē. Neqꝫ eñ ad liberū arbitriū (quantū in se est) ptinet, aut aliqñ pertinuit posse, uel sape: sed tm̄ uelle: nec potentem facit creaturam: nec sapientē: sed tm̄ uolentem. Non ergo si potens, aut sapiens, sed tm̄ si uolens eē desierit: liberū arbitrium amisisse putanda erit. Vbi eñ nō est uoluntas, nec libertas. Non dico si uelle bonum, sed si uelle oīno creatura de fierit: fatendum sine contradictione: ubi non iam ex uoluntate bonitas, sed ipsa ex toto uoluntas periȷt: etiam liberum deperire arbitriū. Qꝫ si uelle bonum tantum perit: signum est ꝙ ei desit liberum, nō arbitrium, sed consiliū. Si aūt non quidē uelle, sed ad id quod iam uult bonū ei posse defuerit: nouerit sibi deesse liberū complacitum: non liberum perȷsse arbitriū. Si ergo liberum arbitriū ita ubiqꝫ sequitur uoluntatē, ut nisi illa penitus esse desinat, isto non careat: uoluntas uerò sicut in bono, ita etiam in malo æque perdurat, æque ꝓfecto & liberum arbitrium tam in malo quàm in bono integrum perseuerat. Et quomodo uoluntas etiam posita in miseria nō desinit esse uoluntas: sed dicitur & est misera uoluntas, sicut & beata uoluntas: ita nec liberum arbitriū destruere: siue quantū in se est aliquatenus imminuere poterit quæcunqꝫ aduersitas uel necessitas. Sed licet ubiqꝫ pariter sine sui diminutione perduret: nō tñ pariter sicut de bono potuit per se in malū: corruere ita quoqꝫ per se de malo in bonū poterit respirare. Et quid mirum si iacens nō ualet per se resurgere: qđ stās in aliquod melius nullo suo conatu ualebat proficere? Deniqꝫ dum adhuc duas alias libertates ex aliqua parte secū haberet, non potuit de inferioribus illarū gradib⁹ ad superiora ascēdere: hoc est de posse non peccare, & de posse nō turbari, ad nō posse peccare, & non posse turbari. Qꝫ si libertatibus illis etiā utcūqꝫ adiutū: non præualuit tñ de bono in melius se extendere: quantominus eisdē prorsus destitutū: de malo iā in id qđ fuit bonū poterit per seipsum emergere? Habet igitur hō necessariū dei uirtutem, & dei sapientiā Xpm: qui ex eo quod sapientia est uerum ei sapere reinfundat: in restaurationem liberi consilȷ: & ex eo qđ uirtus est, plenū posse restituat, in reparationē liberi cōplaciti: quatenus ex altero perfecte bonus, peccatū iā nesciat: ex altero planè beatus, nil aduersum sentiat. Sed sane ista perfectio in futura uita expectetur: qñ utraqꝫ nunc amissa libertas, libero arbitrio plene restaurabitur: non quomodo iusto cuius in hoc seculo quantuncūqꝫ perfecto: non quō uel ipsis primis hoībus datū fuit eas habere in paradiso: sed sicut iam nūc angeli possidēt ī cælo. Interim uerò sufficiat in hoc corpore mortis, atqꝫ in hoc seculo nequā, ex libertate quidem cōsilȷ pctō nō obedire in concupiscētia: ex libertate aūt complaciti aduersa nō formidare pro iustitia. Est aūt in hac carne peccati & in hac dici malitia non mediocre sapere, pctō etsi nondum ex toto carere, certè non consentire: & est posse non parum, aduersa etsi necdum fœliciter oīno non sentire: uiriliter tamen pro ueritate contēnere. Discendum sanè hic interim nobis est ex libertate consilȷ iam libertate arbitrȷ non abuti: ut plene qñqꝫ frui possimus libertate complaciti. Sic profecto dei in nobis reparamus imaginē: sic antiquo honori illi capescēdo quē per pctm̄ amisimus: per grām præparamur. Et beatus qui de se audire merebitur. Quis est hic. & laudabimus eū? Mira Eccle. 31 bilia eñ fecit in uita sua: q potuit trāsgredi, & nō est trāsgressus: facere malū, & non fecit. ¶Puto aūt in his tribus libertatibus ipsam ad quam conditi sumus cōditoris imaginem atqꝫ similitudinem contineri: & imaginem quidem in libertate arbitrȷ: in reliquis autem duabu s bipertitam quandam consignari similitudinem. Hinc est fortassis ꝙ solum liberum arbitrium sui omnino defectum seu diminutionem non patitur: ꝙ in ipso potissimum æternæ & in commutabilis diuinitatis substantiua quædā imago impressa uideatur. ¶Nā etsi habuerit initium, nescit tñ occasum: nec de iustitia uel gloria capit augmentū: nec de peccato siue miseria detrimentum. Quid æternitati similius, qđ non sit æternitas? Porrò in alȷs duabus libertatibus qm̄ nō solum ex parte minui, sed & ex toto amitti pñt, accidentalis quædā magis similitudo sapientiæ atqꝫ potentiæ diuinæ imagini superducta cognoscit. Deniqꝫ & amisim⁹ illas per culpā & per gratiam recuperamus: & quotidie, quidē alȷ plus, alȷ minus aut in ipsis proficim⁹: aut ab ipsis deficimus. Possunt etiā sic amitti, ut iam non ualeant recuperari: possunt & ita possideri: ut nec amitti queant aliquādo nec minui. Huius bipertitæ similitudinis sapiētiæ & potentiæ dei, non quidē in gradu summo: sed q̄ ipsi tñ esset, ꝓximior homo conditus est in paradiso. Quid eñ uicinius ad nō posse peccare uel turbari (in quo utiqꝫ iā sanctos & angelos stare, & deū semp esse dubium non est) quàm posse & non peccare & non turbari: in quo hō ꝓfecto creatus est? A quo illo per pctm̄, imo nobis in illo & cum illo corruentibus, rursus per gratiā non quidē ipm: sed pro ipso quendā inferiorem gradum recepimus. Neqꝫ eñ hic possum⁹ penit⁹ esse sine pctō & miseria. possumus 1. Ioan. 3. tñ gratia iuuāte nec pctō superari, nec miseria. Quāquam tñ scriptura loquatur, Omne qđ natū est ex deo, non peccat. 1. Petr. 4 Sed hoc dictū est de prædestinatis ad uitā: nō ꝙ omni Psal. 31. no non peccent: sed ꝙ pctm̄ ipsis nō imputet: qđ uel pu Ibidem. nitur cōdigna pœnitentia: uel in charitate absconditur. Charitas qdē cooperit multitudinē pctōrū: & beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorū tecta sunt pctā: & beat⁹ uir cui nō imputabit de⁹ pctm̄. ¶Diuinæ ergo similitudinis summū gradū summi angeli tenent: nos infimū: Adā tenuit mediū: porrò dæmones nullū. Superioribus nēpe spiritibus datū est sine pctō & miseria ꝑdurare. Adæ aūt absqꝫ his quidē esse: sed non etiā ꝑmanere: nobis uerò ne esse quidem absqꝫ his: sed ipsis tñ non cedere. Cæterū diabolus & membra ei⁹ sicut nunquam uolunt reluctari pctō: sic nūquā pñt pœnam declinare pcti. ¶Cū ergo istæ duæ libertates, cōsilȷ .s. & cōplaciti: ꝑ quas rōnali creaturæ uera sapientia & potentia ministrat: ita deo prout uult dispensante: qbuscūqꝫ pro causis, locis, tēporibus, uarientur: quatenus in terris modice, in celestibus plenarie, mediocriter in paradiso, apud inferos nullatenus habeātur: libertas uerò arbitrȷ de ipso quo condita est statu aliquatenus non mutet: sed æqualiter semp (quātum in se est) à cælis, terris, inferis possideatur: merito illæ similitudini, hæc imagini deputantur. Et quidē apud iferos ꝙ utraqꝫ libertas perierit: illæ. s. quæ ad similitudinē ꝑtinere dicuntur: scripturarū testatur authoritas. Nā uerū illic sapere (qđ utiqꝫ de consilȷ libertate concipitur) oīno nō esse locus ille manifestat, ubi legitur. Qđcunqꝫ pōt manus tua Eccles. 9. facere, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia est apud inferos, quo tu properas. Porrò de potētia, quæ ꝑ libertatem complaciti datur: euāgelium sic lo Mat. 22. quitur, Ligatis manibus ac pedibus: proȷcite eū in tenebras exteriores. Quid eñ ipsa est manuū pedūqꝫ ligatio: nisi oīmoda potestatis ablatio? ¶Sed dicit aliquis, Quomodo non est ibi aliquid sapere: ubi mala quæ tolerātur, cogunt pœnitere malorū quæ facta sunt? Nūquid aut in tormentis quispiam non pœnitere: aut pœnitere mali, nō

esse sapere potest? Hoc autem recte opponeretur: si opus
tantum peccati, & non etiam uoluntas mala puniretur.
Nulli quippe dubium est ꝙ nemo in tormentis positus
actum iterare peccati delectetur. Veruntm̄ si uoluntas etiā
in tormentis mala perdurat: quid ponderis habet operis
abnegatio: ut ideo sapere quis putetur, ꝙ iam in medijs
flammis luxuriari non libeat? Deniq; in maleuolam ani-
Sapiē .1. mam non introibit sapiētia. Vnde aūt probabimus ꝙ ma
la & in pœnis uolūtas perseueret? Certe ut cætera omit-
tam: nollent omnino puniri. Iustum est autem puniri qui
punienda gesserūt. Nolunt igitur quod iustū est. Sed qui
non uult qđ iustū est, iusta eius uoluntas non est. Eo ergo
iniusta, ac ꝑ hoc & mala est uoluntas: quo iustitiæ non cō
cordat. Duo sunt quæ iniustā cōprobāt uolūtatē uel cū
peccare, uel cū impune peccasse libet. Quibus ergo pecca
re libuit quādiu licuit: & cum iam non possunt, inultū ma
nere uolunt qđ peccauerunt: quid in hoc sapiētiæ ueræ,
quid bonæ uoluntatis apparet? Sed esto pœnitet eos pec
casse: nunquid nō tm̄ si optio detur: malint adhuc pecca-
re: quàm pœnā sustinere pcti? Et tm̄ illud iniquū est: hoc iu
stū. Qn̄ uero uolūtas bona magis qđ iniquū quàm ꝙ iu-
stū est eligeret? Cæterū nō uere pœnitēt q nō tā dolent se
sibi uixisse, quàm hoc ipm iā nō posse. Deniq; foris osten
dit qd intus agat. Nā quādiu corpus uiuit in flāma: tan-
diu cōstat in malitia persistere uoluntatē. Itaq; de similitu
dine q̄ in cōsilij, & item conplaciti libertate cōtinet: apud
inferos penitus nihil est necesse pōt imagine tamen etiam
illic per liberū arbitrium immobili permanēte. Sed neq;
Luc.15. in hoc seculo inueniri uspiā posset similitudo: sed adhuc
hic fœda & deformis iacuisset imago: si non euangelica il
la mulier lucernam accēderet: id est sapientia in carne ap-
pareret: euerteret domum: uidelicet uitiorum: dragmam
suam requireret quam perdiderat: hoc est imaginem suam
quæ natiuo spoliata decore, sub pelle pcti sordens, tanquā
in puluere latitabat: inuentā tergeret: & tolleret de regio
ne dissimilitudinis: pristinācq; in speciē reformatā similem
faceret illam in gloria sanctorum: imo sibiipsi per oīa red-
1.Ioan .3 deret qnq; cōformē: cū illud scripturæ uidelicet implere
tur, Scimus qm̄ cum apparuerit, similes ei erimus: qm̄ ui-
Hebr .1. debimus eū sicuti est. Et re uera cui potius id operis con-
gruebat quàm dei filio: qui cū sit splēdor gloriæ, & figura
substātiæ patris, portans uerbo uniuersa: ex utroq; facile
munitus apparuit, & un̄ reformaret deformē, & unde de-
bilē cōfortaret: dū & de splēdore figuræ fugans tenebras
uitiorū, redderet sapientē: & ex uirtute uerbi cōtra tyrā-
nidē dæmonū potentem efficeret. Venit ergo ipsa forma
cui cōformandū erat liberū arbitriū: quia ut pristinā reci
peret formā, ex illa erat reformandū ex qua fuerat & for-
Sapiē .8 matū. Forma aūt, sapientia est. Cōformatio, ut faciat ima-
go in corpore, qđ forma facit in orbe. Porrò illa attingit
à fine usq; ad finē fortiter: & disponit oīa suauiter. Attin-
git à fine usq; ad finem: hoc est à summo cælo usq; ad infe-
riores partes terræ. A maximo angelo usq; ad minimum
uermiculū. Attingit aūt fortiter: nō quidē nobili discur
sione, uel locali diffusione, uel subiectæ creaturæ tm̄ offi-
ciali administratione: sed substantiali quadā & ubiq; præ-
senti fortitudine: qua utiq; uniuersa potentissime mouet,
ordinat, administrat. Et hæc oīa nulla sui cogit facere ne
cessitate. Nec em̄ aliqua in his laborat difficultate: sed dis-
ponit oīa suauiter placida uoluntate. Vel certè attingit à
fine usq; ad finē: hoc est ab ortu creaturæ usq; ad finē desti
natū à creatore: siue in quē urget natura; siue quē accele-
rat causa, siue quē cōcedit gratia. Attingit fortiter, dū nil
horū euenit, qđ non prout uult potenti præordinet ꝓui-
dētia. Sic ergo & liberū arbitriū suo conet præesse corpo
re ut præest sapientia orbi, attingēs & ipm à fine usq; ad
finē fortiter: imperans. s. singulis sensibus & artubus tam
potenter, quatenus non sinat regnare peccatū in suo mor
tali corpore: nec mēbra sua det arma iniquitati: sed exhi-
Rom .6. beat seruitute iustitiæ. Et ita iam nō erit hō seruꝰ peccati
cū pctm̄ non fecerit: à quo utiq; liberatus iam libertatem

recuperare consilij, iam suam incipiet uendicare dignita-
tē: dū diuinæ in se imagini condignā uestierit similitudi-
nem: imo antiquā reparauerit uenustatē. Curet autē hæc
agere non minus suauiter, quàm fortiter, hoc est nō ex tri
stitia aut ex necessitate (qđ est initiū, non plenitudo sapiē
tiæ) sed prompta & alacri uoluntate: quod facit acceptū
sacrificiū: qm̄ hilarem datorem diligit deus. Sicq; per oīa
imitabitur sapientiā: dū & uitijs resistet fortiter, & in con-
scientia requiescet suauiter. Verum cuius ad talia ꝓuoca-
mur exemplo, indigemꝰ & auxilio: quo ipsi uidelicet per- 2.Co
ipsam conformemur: atq; in eandem imaginem transfor-
memur à claritate in claritatē: tanquā à dn̄i spiritu. Ergo 2.Co
si a dn̄i spiritu, iam non à libero arbitrio. Nemo proinde
putet ideò dictū liberum arbitrium, ꝙ æqua inter bonū
& malum potestate aut facultate uersetur: cū cadere ꝑ se
quidem potuerit nō aūt resurgere nisi per dn̄i spm̄. Alio-
quin nec deꝰ nec angeli sancti: cū ita sint boni ut non pos
sint esse & mali: nec præuaricatores item angeli: cum ita
sint mali ut iam non ualeāt esse boni: liberi arbitrij esse di
cuntur. Sed & nos illud post resurrectionē amissuri sumꝰ:
qn̄ utiq; inseparabiliter alij bonis, alij malis admixti fue-
rimus. ¶ Cæterū nec deꝰ caret libero arbitrio: nec diabo-
lus: qm̄ ꝙ ille esse non potest malus, non infirma facit ne-
cessitas: sed firma in bono uoluntas: & uoluntaria firmi-
tas: ꝙq; is non ualet in bonum respirare, non aliena facit
uiolenta oppressio: sed sua ipsius in malo obstinata uolun
tas, ac uoluntaria obstinatio. Nunc igitur ex eo potius li-
berum arbitrium dicitur: ꝙ siue in bono siue in malo æq
liberā facit uoluntatem: cum nec bonus quispiā, nec item
malus dici debeat, aut esse ualeat, nisi uolens. Tali iam ra-
tione non incongrue dicetur ad bonū se & ad malum ha-
bere æqualiter: ꝙ utrobiq; uidelicet par sit ei nō quidem
in electione facilitas: sed in uoluntate libertas. ¶ Hac sanè
(ut dictum est) dignitatis prærogatiua rationalē singu-
lariter creaturam conditor insigniuit: ꝙ quemadmodum
ipse sui iuris erat: suæq; ipsius uoluntatis nō necessitatis
erat ꝙ bonus erat: ita & illa quoq; sui quodammodo iu-
ris in hac parte existeret, quatenus non nisi sua uolunta-
te aut mala fieret, & iuste dānaretur: aut bona maneret, &
merito saluaretur. Non ꝙ ei propria posset sufficere ad sa
lutē uoluntas: sed ꝙ eam nullatenus sine sua uolūtate con Ioā
sequeretur. Nemo quippe saluat inuitus. Nā quod legit Luc
in euangelio. Nemo uenit ad me nisi pater meus traxerit
eū: itē in alio loco. Compelle intrare: nihil impedit: qa pro
fecto quātoscūq; cōpellere uel trahere uideatur ad salutē
benignus pater, qui oēs uult saluos fieri: nullū tm̄ iudicat 1.Ti
salute dignū quem ante probauerit uoluntariū. Hoc qp-
pe intēdit cū terret aut percutit, ut faciat uolūtarios, non
saluet inuitos: quatenus dū de malo mutat uolūtatem in
bonum: transferat, non auferat libertatē. Quanquā tm̄ nō
semper inuiti trahimur: nec em̄ cæcus aut fessus contrista
tur cū trahit. Et Paulus ad manus tractus est Damascum
utiq; non inuitus. Trahi deniq; spūaliter uolebat quæ & Act
hoc ipsum magnopere flagitabat in canticis: Trahe me,
inquit, post te: in odorem curremus unguētorum tuorū. Cant
Deinde quod è regione scriptū est: Vnusquisq; tētatur à
propria cōcupiscentia abstractus & illectus. & illud Cor- Iacob
pus qđ corrūpit, aggrauat animam, & deprimit terrena Sapi
inhabitatio sensum multa cogitantem, & item illud apo-
stoli. Inuenio aliam legem in membris meis repugnātem
legi mentis meæ: & captiuū me ducentē in legē pcti, quæ
est in membris meis. Hæc oīa putari possunt cogere uolū Rom
tatem, & præcipere libertatem. At uerò quantislibet quis
intus foris ue tentationibus urgeatur: libera ꝑfecto semp
quantum ad arbitrium spectat, uolūtas erit: libere quip-
pe de suo nihilominus consensu iudicabit. Quantum au-
tem pertinet ad consilium siue complacitum: carnis inte-
rim cōcupiscentia, uitæq; miseria reluctante, minꝰ quidē
se liberam sentit: sed prorsus non malam, dum malum non
cōsentit. Deniq; Paulus qui captiuum se in legem pecca-
ti trahi conqueritur: haud dubium quin ex minus plena Rom
libertate

libertate consilij:cōsensum tñ sanū,atqꝫ in bono quoqꝫ iā
ex magna parte se habere liberū gloriatur:iā non ego,in-
quiens,operor illud. Vñ hoc confidis ô Paule? Qm̄ cōsen
tio,inquit,legi dei:qm̄ bona est. Et rursum. Cōdelector ei
Ibidem. legi dei sm̄ interiorē hoiem. Oculo existēte simplici,totū
corpus lucidū esse præsumit. Sano consensu tractum licet
pctō,uel captiuū miseria,liberū se ī bono profiteri nō du-
Ibidem. bitat. Vñ & fidens gn̄aliter infert. Nihil ergo dānationis
Matt.6. est his qui sunt in Christo Iesu. Sed uideamꝰ de his q̄ pœ
narum mortis ue timore,fidē uerbotenus negare compul
si sunt:ne fortè iuxta hāc assertionē aut culpa nō fuerit ꝙ
Rom.8. uel uoce negauerūt:aut cogi in culpā & uoluntas potue-
rit,ut uellet uidelicet hō qđ eum & nolle constiterit:& sic
perierit liberū arbitriū. Qđ qa impossibile erat (uelle qp-
pe & nolle idē eodē tempore non poterat) q̄rit̄ unde ma-
lū nequaquā uolentibꝰ malū debuit imputari. Neqꝫ enim
tale est hoc quale originale pctm̄:quo non solū nō cōsen-
tiens,uerū plerumqꝫ & nesciēs,alia rōne cōstringit̄ necdū
Mar.14 renatus baptismate. Exēpli causa,ueniat in mediū. Petrus
apl's. Ipse quippe uisus est negare ueritatem contra pro-
priā uoluntatē. Siquidē aut negare,aut mori,necesse erat
Mori timēs negauit. Negare nolebat: sed magis nolebat
mori. Itaqꝫ inuitus quidē:sed negauit tñ ne moreret̄. Qꝫ si
lingua & nō uoluntate loqui hō cōpulsus est qđ nolebat:
non tñ uelle aliud quàm uolebat. Lingua mota est contra
uoluntatē:sed nunqd & mutata uoluntas? Quid enim uo
Ibidem. lebat? Prorsus qđ erat. Christi esse discipulꝰ. Quid loque
batur? Non noui hoiem. Cur ita? Mortem euadere uole-
bat. Sed qd istud criminis fuit? ¶ Duas apostoli tenemus
uoluntates. Vnā qua uoluit non mori penitus inculpabi-
lem. Alteram,& multū laudabilē,qua sibi complacebat ꝙ
esset Christianus. In quo ergo culpabit̄? An in eo ꝙ mēti
ri quàm mori maluit? Hæc planè uolūtas reprehēsione di
Sapiē.1. gna fuit:quia corporis magis quàm aiæ uoluit seruare ui-
tam. Os nēpe qđ mentit̄:occidit aiam. Et peccauit ergo:
& nō absqꝫ cōsensu ꝓpriæ uoluntatis:infirmæ quidem &
miseræ,sed planè liberæ. Peccauit aūt non spernendo aut
odiendo Christū,sed se nimis amādo. Nec in hūc peruer-
sum amorē,sui,uolūtatē metus ille subditꝰ cōpulit:sed esse
conuicit. Iā tūc ꝓculdubio talis erat,sed nesciebat: cū ab
Mat.26 illo quē latere nō poterat audiuit. Priusquā gallꝰ cantet:
ter me negabis. Illa itaqꝫ uolūtatis infirmitas ꝑ incussum
timorē nota,non orta:notum fecit quatenꝰ se, quatenus
Christū amauerit. Notū aūt nō Xp̄o,sed Petro. Nā Xp̄s
& ante sciebat qd esset in hoīe. Quatenus ergo Christum
diligebat:uim prorsus (quod negādū nō est) passa est illa
uoluntas ut cōtra se loqueret̄:quatenus uerò se,uolunta-
rie ꝓculdubio consensit ut ꝓ se loq̄retur. Si Christum nō
amasset:non negasset inuitus. Verū si se amplius nō amas-
set:nō aliquatenus negasset. Fatendū igitur hoiem fuisse
compulsum uoluntatē propriā & si nō mutare: occultare
tñ. Compulsum,inquā,non quidē recedere ab amore dei:
cedere tñ aliquantulum amore sui. Quid ergo? Portè dis-
soluta est tota superior assertio de libertate uoluntatis:
quia nimirum inuenta est cogi potuisse uoluntas? Est pla
ne:sed si cogi ab alio potuit quàm à seip̄a. Qꝫ si sese ipsa co
egit:compulsa:& compellens,ubi amittere,ibi & recipere
uisa est libertatem. Vim quippe quam ipsa sibi intulit:à se
pertulit. ¶ Porrò ꝙ à se uolūtas pertulit:ex uolūtate fuit.
Qđ ex uoluntate fuit:iam non ex necessitate:sed uolun-
tarium fuit. Si autem uolūtariū:& liberum. Quē sua de
niqꝫ ad negandum uoluntas compulit: cōpulsus est quia
Ibidem. uoluit:imo non compulsus est,sed consensit:& nō alienæ
potentiæ,sed propriæ uolūtati:illi utiqꝫ qua mortē omni
modis euadere uoluit. Alioquin quādo uox mulierculæ
linguam sacram in uerba formare nefanda ualuisset: si nō
linguæ dn̄a uoluntas annuisset? Deniqꝫ cū se à sui postmo
dum nimio illo temperauit amore, & Christum cœpit ut
debuit,toto corde:tota anima:tota uirtute deligere: iam
nullis ualuit minis uel pœnis extoqueri aliquatenus uo-
luntas dare linguam arma iniquitati:sed potius audacter
accōmodās ueritati. Obedire,inquit,oportet deo magis Actu.5.
quàm hoibus. ¶ Est sane gemina compulsio:sm̄ ꝙ aut pati
aliqd,aut agere contra propriā cogimur uoluntatē. Qua-
rū passiua quidē (sic em̄ prior illa recte noiatur) pōt non-
nunquā fieri absqꝫ cōsensu uoluntario patiētis:sed actiua
nunquā. Proinde malū quod fit in nos,siue de nobis,non
est imputādum nobis,si tamē inuitis. Cæterū quod fit &
à nobis:iam non sine culpa est uolūtatis. Velle plane con
uincimur:quod non fieret,si nollemus. Est ergo compul-
sio q̄dam etiam actiua:sed non habet excusationē:cum sit
& uolūtaria. Cogebat̄ Christianꝰ negare Christū,& q̄dē
dolens:non tamen nisi uolens. Volebat nimirū gladiū ui-
tare ferietis:atqꝫ illa talis uoluntas intus præsidēs os ape
riebat:non gladius qui foris apparebat. Porrò talē esse il-
lam uoluntatē conuincebat gladius:nō cogebat. Ip̄a igi-
tur se culpa,non gladius impellebat. Deniqꝫ in quibus sa
na erat illa uolūtas,occidi poterant,flecti nequibāt. Hoc
est quod dictū est de Iohanne. Fecerunt ei q̄cunqꝫ uolue
runt. Nunquid quod uoluit ille? Ita & in reliquos marty
res fecerunt:non quod martyres uoluerūt:sed quod ipsi.
Fecerunt,inquā,in eos quæ uoluerunt:sed in mēbra,non
corda. Membra cruciauerunt:sed uoluntatem non mu-
tauerunt. Sæuierūt in carnē:aiæ aūt nō habuerunt qd fa-
cerent. Sit licet patientis corpus in potestate torquentis:
sed uoluntas est libera. Infirma si fuerit,sæuiendo cogno-
scent:non esse cogent si non fuerit. Sanè infirmitas eius à
seipsa est:sanitas uerò nō à se,sed à dn̄i spiritu. Sanatur au
tem cū renouat̄. Porrò renouatur cū quēadmodū docet
apl's,speculādo gloriam dei in eandē imaginē trāsforma-
tur à claritate in claritatē:hoc est de uirtute in uirtutē:tā- 2.Co.3.
quam à dn̄i spiritu. Inter quem utiqꝫ diuinū spm̄,& car-
nis appetitū,tenet medium quendā locū id quod dicitur
in hoīe liberū arbitrium,id est humana uoluntas:& tan-
quam in deuexo latere mōtis admodū ardui inter utrūqꝫ
pendens:ita appetitu infirmatur per carnē:ut nisi sedulo
sp̄us adiuuet infirmitatē eius per gratiā: non solum non
ualeat iustitiæ,quæ est iuxta prophetā sicut montes dei, Psal.35.
ascendendo de uirtute in uirtutē apprehendere culmen:
sed etiā de uitio semper in uitiū suo ipsius pondere deuo-
luta ruat in præceps:prægrauata nimirū non solum lege
pctī originaliter membris insiti:uerū & consuetudine ter
renæ inhabitationis usualiter affectionibus inolita. Qđ
humane uoluntatis uidelicet utrūqꝫ grauamen uno bre-
uiter uersiculo scriptura cōmemorat dicēs. Corpꝰ quod Sapiē.9
corrūpit̄,aggrauat aiam. & deprimit terrena inhabitatio
sensum multa cogitātē. Et hæc duo huiꝰ mortalitatis ma-
la,sicut non nocent sed exercent non cōsentientes: sic nō
excusant sed damnant consentientes:ut nec salus, nec dā-
natio ulla ratione sine præcedenti consensu uoluntario
possit haberi:ne qua fortè ex parte præscribi uideatur li-
bertati arbitrij. Quamobrē id quod in creatura dicitur li
berum arbitriū:aut iuste profecto dānatur, dū ei ad pctm̄
nulla ui præiudicat̄ extrinseca:aut misericorditer saluat̄,
cui ad iustitiā nulla uirtus sufficit sua. Sane in his oībꝰ co
gitet lector originalis pctī prorsus excipi rōnē. De cæte-
ro libero arbitrio nec extra ip̄m querat̄ damnationis cau
sa,quod iam non dānat nisi peopria culpa: nec ab ipso sa-
lutis merita,qđ sola saluat misericordia. Cuiꝰ quippe co-
natus ad bonum & cassi sunt, si à gr̄a non adiuuentur:& Genc.8.
nulli,si non excitentur Cæterū in malū sunt proni,dicen- Iaco.1.
te scriptura,sensus & cogitationes hoīm. ¶ Proinde nō ei
à se (ut dictū est) sed sursum potius à patre luminum descē Psal.37.
dere merita putentur:si tamē inter data optima, & dona
perfecta,ipsa merito per quæ salꝰ æterna conquiritur me
rita deputentur. Deus aūt rex noster ante secula cum ope
ratus est salutē in medio terræ,dona sua quæ dedit homi-
nibus,in merita diuisit & præmia:ut & præsentia ꝑ libe-
ram possessionem nostra interim fierent merita, & futura
per gratuitā spōsionem expectaremus, imo expeteremus
ut debita. Quæ utraqꝫ Paulus commemorans, habetis,in
quit,fructū uestrū ī sanctificationē:finē uero uitā æternā. Rom.6.

Item & nos ipsi ait, primitias spirit⁹ habentes, in gemisci
Rom. 8. mus adoptionē expectātes filiorū dei: primitias spirit⁹ uocās sanctificationē. i. uirtutes qbus in præsentiarū sanctifi camur à spiritu, ut merito cōsequamur adoptionē. Rursū in euangelio, eadē seculo abrenūciāti promittunt, ubi di
Mat. 19. citur. Cētuplū accipiet: & uitā æternā possidebit. ¶Itaq; nō liberi arbitrij, sed dñi est salus: imo ipse salus, ipse & uia
Psal. 34. est ad salutē, qui ait. Salus populi ego sum. Qui ita perhi
Ioā. 14. bet. Ego sum uia. Se fecit uiam qui & salus erat & uita: ut
1. Cor. 1. non glorietur omnis caro. Si ergo bona uiæ sunt merita, sicut & patriæ salus & uita: & uerum est quod ait Dauid,
Psal. 13. nō est q faciat bonū, nō est usq; ad unū: illū uidelicet unū,
Mar. 10. de quo itē dicitur, nemo bon⁹ nisi solus deus: dei sunt pro culdubio munera tā nostra opera, quàm eius præmia: & qui fecit se debitorē in illis, fecit & nos promeritores ex his. Ad q̄ tñ condenda merita dignaꝛ sibi adhibere creatu rarum ministeria, non quibus egeat: sed quibus per hoc uel de quibus prosit. ¶Operatur ergo illorū salutē, quorū nomina sunt in libro uitæ, alquando per creaturam sine ipsa, aliquando per creaturam contra ipsam aliquādo per creaturam cum ipsa. Multa profecto fiūt hoībus salubria per insensibilē, & itē per irrationalē creaturā: quæ idcir co dixi fieri sine ipsa, q͡ non q̄at intellectu carens, esse uel conscia. Multa quoq; multorū saluti utilia facit de⁹ p ma los siue homines, siue angelos: sed qm̄ inuitos: ideo cōtra ipsos. Nā dū nocere cupientes iuuāt, quātū alijs ualet uti lis actio, tantū ipsis peruersa nocet intentio. Porrò per q̄s & cū quibus operatur deus boni sunt uel angeli, uel ho mines, qui qđ uult deus & agunt pariter & uolunt. Qui eñ bono qđ opere cōplent, uoluntate consentiunt, opus oīno qđ per eos deus explicat, ipsis cōmunicat. Vñ pau lus cū bona plurima q̄ deus per ipsum fecerat enarrasset,
1. Co. 15. non aūt ego ait: sed gratia dei mecū. Potuit dicere p me, sed quia minus erat, maluit dicere mecū: præsumēs se non solum operis esse ministrū per effectum: sed & operātis q̄ dammodo sociū per consensum. ¶Videam⁹ nunc fm dei triplicē operationē quam posuim⁹: quid creatura quæq; pro suo ministerio mereaꝛ. Et illa quidē per quam & sine qua fit qđ fit, quid mereri pōt? Quid illa cōtra quā fit, ni si iram? Quid & cū qua fit, nisi gratiā? In prima itaq; nul la in sequenti mala: in ultima bona merita, conquiruntur. Nec eñ pecudes, cum per eas bonū quodcūq; fit aut ma lum, boni quippiā merenꝛ, aut mali. Non habent quippe unde bono maloúe consentiant. Multo autē minus lapi des: cū nec sentiant. Cæterū diabolus, uel hō malus, cum
1. Cor. 9. uigeant & uigilēt rōne: iam quidem merentur: sed nō nisi pœnā: pro eo q͡ à bono dissentiant. Paulus aūt qui uolēs euāgelizat: ne si inuit⁹, dispensatio ei tñ credita sit, & qui cunq; similiter sapiunt: qm̄ quidē ex consensu uoluntatis obediūt, repositā sibi esse cōfidūt coronā iustitiæ. ¶Vtitur ergo deus in salutē suorū irrationabili & item insensibili creatura tanquā iumento uel instrumento quæ iam exple to opere nusquā erūt. Vtitur creatura rōnali, sed maleuo la: qua si disciplinæ uirga: quā correcto filio in ignē proij ciet: tanquā sarmentū inutile. Vtitur & angelis & homini bus bonæ uoluntatis, tanquā cōmilitonib⁹ & coadiuto ribus suis: quos peracta uictoria amplissime munerabit. ¶Deniq; & Paul⁹ de se, suisq; similib⁹, audacter pronun
1. Cor. 3. ciat. Coadiutores eñ dei sumus. Ibi itaq; deus hoī beni gne merita cōstituit, ubi p ipm̄, & cum ipso, boni quippiā operari dignanter instituit. Hinc coadiutores dei, & co operatores spūs sancti: ꝓmeritores regni nos esse præsu minus q͡ per consensum utiq; uoluntariū diuinæ uolun tati cōiungimur. Quid igitur? Hoc ergo totū liberi arbi
2. Co. 3. trij opus: hoc solū eius est meritū qđ cōsentit? Est ꝓrsus. Non quidē q͡ uelle ipse cōsensus, in quo oē meritum con sistit, ab ipso sit: cū nec cogitare (qđ min⁹ est quàm cōsen tire) aliqd à nobis quasi ex nobis sufficiētes simus. ¶Ver ba sunt nō mea, sed apli, qui omne quod boni esse pōt, id est cogitare, & uelle & perficere pro bona uoluntate, attri
Phil. 2. buit deo: non suo arbitrio. Si ergo deus tria hæc: hoc est bonum cogitare, uelle, perficere, operatur in nobis, pri mum profecto sine nobis: secundum nobiscū: tertium per nos facit. Siquidē immittēdo bonā cogitationē, nos præ uenit: immutādo etiā malā uoluntatē, sibi per consensum iungit: ministrādo & consensui facultatē, foris per apertū opus nostrū intern⁹ opifex innotescit. Sanè ipsi nos præ uenire nequaquā possum⁹. Qui aūt bonum neminē inue nit: neminē saluat, quem nō præuenit. Adeo ergo sine du bio nostræ fit salutis exordiū, nec p nos utiq; nec nobiscū. Verū consensus, & opus, & si non ex nobis: non iam tñ si ne nobis. ¶Nec primū itaq;, in quo qppe nos nil facimus: nec ultimū, quod & plerunq; extorquet aut timor inuti lis, aut simulatio dānabilis: sed tñ medium nobis reputa tur in meritū. Sola nempe interdū bona uolūtas sufficit: cætera non prosunt si sola defuerit. Nō prosunt dixerim, sed agenti, non cernenti. Valet itaq; intētio ad meritum: actio ad exemplū: utraq; præueniens cogitatio tantūmo do ad excitandū. Cauendū ergo ne cum hæc inuisibili ter intra nos ac nobiscū actitari sentimus: aut nostræ uo lūtati attribuam⁹, q̄ īfirma est: aut dei necessitati, quæ nul la est: sed soli gratiæ, qua plen⁹ est. Ipsa liberum excitat ar bitriū cū seminat cogitatū: sanat cū immutat affectum: ro borat ut perducat ad actū: seruat ne sentiat defectum. Sic aūt ista cū libero arbitrio operaꝛ, ut tñ illud ī primo præ ueniat: in cæteris comiteꝛ. Ad hoc utiq; ꝓueniens, ut iā sibi deinceps cooperetur. Ita tñ quod à sola grā cœptū est, pa riter ab utroq; perficitur, ut mixtim non sigillatim, simul non uicissim per singulos profectus operentur. Non par tim gratia, partim liberū arbitrium: sed totū singula ope re indiuiduo peragunt. Totū quidē hoc, & totum ille: sed ut totum in illo, sic totū ex illa. Credim⁹ placere lectori q͡ à sensu apostoli nusquā recedim⁹: & quaquauersum eua getur oratio, in eadem pene ipsi⁹ uerba frequēter recidi Rom. 9.
mus. Quid eñ nostra aliud sonant quàm illud: Ergo neq; uolētis, neq; currentis, sed miserētis est dei. Qđ sanè non ideo dicit, quasi quis uelle aut currere possit in uanū: sed q͡ is qui uult & currit, non in se, sed in eo à quo accipit & 1. Co. 4.
uelle & currere, debeat gloriari. ¶Deniq; ait. Quid habes qđ non accepisti? Crearis, sanaris, saluaris, quid horum tibi ex te homo? Quid horū non impossibile libero arbi trio? Nec creare q nō eras, nec iustificare pctōr, nec mor tuus poteras teipsum resuscitare: ut cætera prætermittā bona q̄ aut sanādis necessaria sunt, aut saluandis reposita. Quod dicim⁹: de primo patet & ultimo. Sed & de medio nemo dubitat: nisi qui ignorans dei iustitiam, & suam uo Rom. 10.
lens cōstituere, iustitiæ dei non est subiectus. Quid enim? Agnoscis creantis potentiam: saluantis gratiā: & sanātis ignoras iustitiam? Sana me, ait, & sanabor: saluum me fac, & saluus ero: qm̄ laus mea tu es. Iste iustitiam dei agnosce bat: à quo æque sperabat tā saluari à peccato, quàm à mise ria liberari. Et ideo laudē suam illū, non se merito statue bat. Propter hoc Dauid ingeminans: non nobis, inquit, Psal. 113.
dñe non nobis: sed nomini tuo da gloriā: q͡ utranq; à deo stolā, & iustitiæ. s. expectaret & gloriæ. ¶Quis est q igno rat dei iustitiā? Qui seipm̄ iustificat. Quis est qui seipsum iustificat? Qui merita sibi aliūde quàm gratia præsumit. Cæterū qui fecit qđ saluaret: etiā dat unde saluet. Ipse, in quàm merita donat: qui fecit quib⁹ donaret. Quid retri buam, inquit, dño pro oībus non quæ tribuit: sed q̄ retri buit mihi? Et quod est, & quod iust⁹ est, à deo esse cōfiteꝛ: ne si utrūlibet negaret: utrunq; perderet: amittēdo utiq; unde iustus est: & sic damnando quod est. Sed si uel ter Psal. 115.
tio loco inuenit quod uicissim rependeret? Calicē, ait, sa Ibidem.
lutaris accipiam. Calix salutaris, sanguis est saluatoris. Er go si deēst tibi oīno de tuo qđ uel secundis dei donis re tribuas: unde tibi salutē præsumis? Nomē dñi, inquit, in uocabo: qđ nimirū quicūq; inuocauerit, saluus erit. Igit qui recte sapiunt, triplicē confitenꝛ operationē: non qui dem liberi arbitrij: sed diuinæ gratiæ in ipo, siue de ipso. Prima creatio: secunda reformatio: tertia consummatio. Primo nanq; in Christo creati sumus in libertatē uolūta tis: secundo

tis:secundo reformamur per Christū in spiritū libertatis:
cū Xp̄o deinde cōsummādi in statū æternitatis. Siquidē
qđ nō erat, in illo creari oportuit: qđ erat per formam re
formari deformē: mēbra non perfici nisi cū capite. Quod
Ephe.4. utiq; tūc cōplebitur, cū oēs occurremus in uirū perfectū
Collo.3. in mēsurā ætatis plenitudinis Christi: qñ apparēte Xp̄o
uita nostra, apparebimꝰ & nos cū ipso in gloria. ¶ Cū igi
tur cōsummatio fieri habeat de nobis, siue etiā in nobis:
non autem à nobis: creatio uerò facta sit & sine nobis: sola
quæ nobiscum quodammodo fit propter consensum uo-
luntariū nostrū, in merita nobis reputabitur reformatio.
¶ Ipsa sunt ieiunia nostra, uigiliæ, cōtinentia, operaq; mi-
sericordiæ, ceteraq; uirtutum exercitia: per quæ utiq; cō
stat interiorem hoīem nostrum renouari de die in diē: dū
& intentio terrenis incuruata curis, de imis paulatim ad
superna resurgit: & affectio circa carnis desideria lāguēs,
sensim in amorē spiritus cōualescit: & memoria ueterum
operū turpitudine sordēs, nouis bonisq; actibus cādida
ta indies hilarescit. ¶ In his nēpe tribꝰ interior renouatio
consistit, rectitudine. s. intētionis, puritate affectionis, re-
cordatione bonæ operationis: per quam sibi bene cōscia
memoria enitescit. Verum hæc cum certum sit diuino in
nobis actitari spiritu: dei sunt munera. Quia uerò cū no-
Mat.10. stræ uoluntatis assensu, nostra sunt merita. Nō enim uos
estis, inquit, qui loquimini: sed spiritus patris uestri q loq
2.Co.13. tur in uobis. Et ap̄ls. An experimentū eius q̄ritis, inquit,
qui in me loq̄tur Christus? Si ergo Christꝰ aut spiritꝰ sā-
ctus loquit in Paulo: nō etiā itidē operatur in ipso? Non
Rom.15. enim loquor, ait, qui per me nō efficit deus. Quid ergo?
Si non Pauli, sed dei loquentis in Paulo, uel operātis per
2.Ti.4. Paulum, & uerba sunt & opera: ubi iam Pauli merita?
Vbi est quod tam fidenter aiebat. Bonum certamen certa
ui: cursum consummaui: fidem seruaui: de reliquo repo-
sita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dominus
ī illa die iustus iudex? An in eo confidit fortè coronam es
se repositam sibi: ꝙ per ipsum illa fiebant? Sed multa per
malos siue angelos, siue homines fiunt bona: nec tamē re-
1.Cor.9. putantur illis in merita. An quia potius & cum ipso, hoc
est cū eius bona uoluntate fiebāt? Nā si inuitus, inquit,
euangelizauero, dispensatio mihi credita est: si aūt uolēs,
gloria est mihi. Cæterū si uel ipsa uoluntas, de qua omne
meritum pendet ab ip̄o Paulo nō est: quo pacto eam quā
sibi repositā præsumit coronā uocat iustitiæ? An qm̄ iu
2.Tim.1. ste iam & ex debito requiritur quodcunq; uel gratis pro-
mittitur? Deniq; ait. Scio cui credidi: & certus sum q̄a po
tens est depositum meum seruare. ¶ Dei promissum suum
appellat depositum: & quia credidit promittenti, fidēter
promissum repetit. Promissum quidem ex misericordia:
sed iam ex iustitia persoluendum. Est ergo quam Paulus
expectat, corona iustitiæ: sed iustitiæ dei, non suæ. Iustum
quippe est ut reddat quod debet. Debet aūt quod pollici
tus est. Et hæc est iustitia de qua præsumit apostolus, pro-
missio dei, ne si hanc contemnens, suam uelit statuere, iu-
stitiæ dei non sit subiectus: cuius tm̄ suæ iustitiæ ip̄m deus
uoluit habere consortem, ut & coronæ faceret promerito
rem. In eo enim sibi iustitiæ cōsortem, & coronæ statuit
promeritorem: cū operum quibus erat illa repromissa co
rona, habere dignatus est coadiutorem. Porrò coadiuto-
rem fecit, cum fecit uolentē: hoc est suæ uoluntati consen
tientem. Itaq; uoluntas in auxilium, auxilium reputatur
in meritum. Si ergo à deo uoluntas est, & meritum. Nec
dubium quin à deo sit & uelle & perficere pro bona uo-
luntate. Deus igitur author est meriti: qui uoluntatē ap-
plicat operi: & opus explicat uoluntati. Alioquin si pro-
prie appellentur ea quæ dicimus nostra merita spei quæ-
dam sunt seminaria, charitatis incentiua, occultæ præde-
stinationis indicia, futuræ fœlicitatis præsagia, uia regni,
Rom.8. non causa regnandi. Deniq; quos iustificauit, non quos
iustos inuenit: hos & magnificauit.

Explicit tractatus de gratia & libero arbitrio.

Diui bernardi abbatis ad dominū abbatē. Colū-
bensem, in tractatum sequentem, epistola.

DOmino abbati Colūbensi, frater Bernardꝰ ab
bas dictꝰ de claraualle: ualere in domino semp.
¶ Rescriptū meum ad epistolas duorū Carno-
tensium monachorum, uobis primum (ut pro-
miseram) destinare curaui. Vbi & aliud quoq; impletum
est quod iussistis. Nam cum breuiter rescribere decreuis-
sem: & epistolis epistolā tantum reddere uelle cœpissem:
hortatu uestro in libri (ut cernitis) longitudinē protraxi
stilū: & ut in pluribꝰ plures possint ædificari. Qđ opus cū
à uobis plectū fuerit, tūc nō ipsis ad qđ factū est, sed eorū
prius reddatur abbati: & sic demum ad ipsos si iusserit ab
bas perueniat. Monachi enim sunt: & ex lege suæ regulæ
sine nutu sui abbatis sicut dare: ita & accipere datas pro-
hibentur epistolas. Nam & ob hoc maxime diu, sicut sci-
tis: multum licet rogatus ab eis: respondere tardaui: qđ
(ut mihi uidebat) ignorāte abbate scribere illas episto-
las & mittere præsumpsissent. Nec falso id suspicatus sum
uti postmodū liquido comperi. Ego cœpto operi (quod
quidem legētibus apparebit) epistolæ nomen indiderā:
sed quoniam pro nomine modum uestro obuiante man-
dato (ut promiseram) non seruaui: liber, si iudicatis: non
epistola censeatur. Et quia inter multas quæstiones quæ
ibi à me soluuntur, id præcipue subtilius utiliusq; pertra
ctatur: quænam liceat præcepta, & per quos, & quatenus
dispensari: detur ei titulus de præcepto & dispensatione:
nisi uobis aliud fortè congruentius uideatur.

Diui Bernardi abbatis in tractatum de præcepto
& dispensatione. Prologus.

QVa mente iam tacebo? Qua fronte tū loquar?
Crebris epistolis & nūcijs cogitis me aut pro-
priam prodere imperitiam: aut officium renue-
re charitatis. At ego malens sine illa quæ inflat
quàm absq; illa quæ ædificat inueniri: uictus tēdem preci
bus uestris: duris initio nodis ungues teneros: & ut uere
or ego, non aliud quàm terendos. Sed hoc incassum. Nā
mea me, ut scribitis & præscribitis, tam absentis scripta,
quàm uerba præsentis arguunt excusantē. Quis enim iā
relinquit mihi in illis de impossibilitate causandi locus
præsertim apud uos, qui ex ore & ex corde meo satis cer-
tum tenere uos creditis quātum possim in talibus? Fidei
proinde uestræ, non meo fidens ingenio, abyssum ingre-
dior quæstionum: nesciens, deus scit, qua emersurus. Præ
sto charitas erit: utinam ita & ueritas. Si quominus excu-
set effectum defectus potius ingenij: uoluntatem certè nō
culpabitis. Tentabo autem easdem (si potero) quæstiun-
culas sub epistolari cunctas breuitate redigere: etsi nō epi
stola breui. Mirum siquidem non est, si fuero ego longior
in exponendo: cum uos tantum eas ponendo, duas, & ip-
sas satis longas epistolas texueritis.

Tractatus.

PRima igitur quæstio circa regulam nostrā
uersat, de qua (ni fallor) & reliquæ omnes
aut penè oēs oriunt. Quæritis nēpe, regu-
laris illa institutio quō & quatenus sit pē-
sanda ꝓfitentibus eā: utrū uidelicet cūcta
quæ cōtinet, putāda sint esse præcepta: cō
sequēter & dānosa trāsgredieti: an consilia tm̄ uel monita
& ob hoc nulliꝰ, aut nō magni pōderis sit ipsorū ꝓfessio:
nulliꝰ, aut nō grauis culpæ ip̄orū præuaricatio: an certè
quædā sint deputāda imperijs, quædā pro cōsilijs reputā-
da: quo partim ea liceat, partim nō liceat oīno prætergre-
di. Et si hoc ultimū detur, distingui à me tunc demum cer
tos ac proprie cuiusq; partis limites flagitatis: ne cui for-
tè per uarias sui sensus opiniones licētius uagandi detur
occasio: sicq; liquare culicē: & camelū glutire contingat:
si nesciat quātū curæ uel operæ suæ quibusq; debeat ob-
seruātijs. Hic est, quantū recolo, totus uestræ illiꝰ partitio
nis sensus, etsi non uerba? Qđ aūt subiungitis & pergitis

inquirere de obediētia quib⁹ gradibus distinguat̃,qbus, claudatur limitibus:ad eādem arbitror pertinere diuisionem:quippe q̃ in decretis regularibus p̄cipua habetur:& puto cum ad illā satis rn̄sum fuerit, de ista iam nil superit quod ambigatur. ¶Itaq; ut sentio ego,regula sancti Benedicti omni homini proponitur, imponit̃ nulli:prodest si deuote suscipitur & tenetur:non tn̄ si nō suscipitur obest. Qđ aūt in uoluntate est suscipiatis,non in potestate proponentis:uoluntariū merito dixerim:non necessariū. At tamen hoc ipm̄ quod dico uolūtariū,si qs ex propria uoluntate semel admiserit,&promiserit deinceps tenēdum: profecto in necessariū sibi ipse conuertit:nec iam liberum habet dimittere:quod añ tn̄ non suscipere liberū habuit.
Psal.65. Ideoq; qđ ex uoluntate suscepit,ex necessitate iam tene-
Luc.19. bit:q̃a oīno necesse est cū reddere uota sua q̃ distinxerunt labia sua:& ex ore suo aut cōdēnari iā aut iustificari. ¶Cæterū fœlix(ut quidam sctōrū ait)necessitas,quæ cogit in melius. ¶Oīa proinde sancti Benedicti instituta,exceptis sane nōnullis de spūalibus:uerbi causa charitate, humilitate,mansuetudine:quæ non tam ipsum cōstat instituisse quàm deum,& ob hoc penitus non esse mutāda: decætero reliqua uniuersa non profitentibus quidē monita tm̄ seu cōsilia cēsenda sunt,nec grauant non obseruata : cum tn̄ profitentibus in præcepta:præuaricātibus in crimina fiant:siue(ut uestra uobis reddam)illis uoluntaria uel factitia,istis necessaria,& tanquam naturalia non immerito reputantur. Ita sanè necessaria dixerim : ut ex eis minime p̄iudicet̃ necessarijs rationalibusq; dispēsationibus. Sed non oībus in huiusmodi credita est dispēsatio:nisi his dū
1.Cor.4 taxat qui cū ap̄lis dicere p̄nt. Sic nos existimet hō ut ministros Xp̄i,& dispēsatores mysteriorū dei. Nouit aūt fideiis seruus & prudens,quē constituit dn̄s supra familiā
Ibidem. suā,ibi tantum usurpare dispēsationem unde bonam possit habere recompensationem. Hoc quippe quæritur inter dispensatores,ut fidelis quis inueniat̃. Et eadē fortasse fidelitas à subditis nihilominus exigitur in obtemperando:quæ à præpositis in dispensando. Cōstat igitur ex his q̃ dicta sunt,uestrā illā diuisionem integrā esse ac sufficientem,si modo p̄sonæ distinguant̃ & tēpora,dū subiectis sit quidē oīs regularis institutio(quantū dūtaxat ad corporales obseruātias pertinet)ante p̄fessionē uolūtaria:post professionē necessaria:prælatis uerò partim uoluntaria, ut quæ inuenta ab hoīe:partim necessaria,ut q̃ fuerint diuinitus instituta. ¶Quamobrē fortassis tunc potissimum congrua & luculēta magis eadē diuisio apparebit: si eius membrū qđ dictū est necessariū,rursum in tria hæc subdiuidat̃,stabile,inuiolabile,incōmutabile. Et quidē stabile dixerim quod ita est necessariū,q̃ nō cuilibet hoīm illud mutare phas sit nisi solis dispensatoribus mysteriorū dei. i.præpositis:ut uerbi gratia regulæ sctōrū Basilij Augustini,Benedicti,necnon autentici canones, & si qua sunt alia ecclesiastica instituta dignæ authoritatis. Quæ qm̄ à sanctis tradita sunt,sancita stabiliter perseuerant:nec omnino cuius subiectorum ea aliquomō uariare uel mutare conceditur. Quia tn̄ ab hoībus:etiā per hoīes loco & officio illis canonica electione succedētes,licite interdū innoxieq; pro causis,personis,locis,& temporibus , dispēsantur. Vbi sanè qui hæc legit,attēdat me caute nō dicere ea posse uel ab istis leuiter pro uoluntate mutari:sed ex rōne fideliter dispensari. Ideo aūt hāc ipsam mutationē taliter & à talib⁹ recipere p̄nt:qm̄ nō naturaliter nec per se bona sunt. Porrò inuēta atq; instituta fuerūt,nō q̃a aliter uiuere non liceret:sed q̃ ita magis expediret:nec plane ad aliud quàm ad lucrū & custodiā charitatis. Qđdiu ergo charitati militāt,immobiliter fixa sunt : mutariq; oīno ne ab ipsisqdē p̄positis sine offensa p̄nt. At si ecōtrario cōtraria forte aliqn̄ charitati uisa fuerint,his dūtaxat qb⁹ hoc posse uidere datū est,& p̄uidere creditū est:nónne iustissimū esse liquet,ut q̃ pro charitate inuenta fuerūt,pro charitate quoq; ubi expedire uidet̃,uel omittant̃ uel intermittātur,uel in aliud fortè cōmodius demutent̃? Sicut è regione iniquū proculdubio foret:si statuta pro sola charitate, cōtra charitatē tenerent̃. Tenēt ergo fixā firmamq; immobilitatem etiā apud prælatos q̃ ex stabili necessario sunt: sed quatenus charitati deseruiūt. Nunquid autē hoc ego uel solus sentio,uel primus dico? An nō hoc ipm̄ & papa Gelasius sensit? Ait siquidē: Vbi necessitas nō est: icōuertibilia maneant patrū sanctorū decreta. Leo quoq; papa, Vbi,inquit,necessitas nō est:nullo modo sanctorū patrū instituta uiolētur. Et infert. Vbi ergo necessitas fuerit ad utilitatem ecclesiæ : qui potestatem habet,ea dispēsēt. Ex necessitate em̄ fit mutatio legis. ¶Necessarium deindeq; inuiolabile noīaui,illud intelligo qđ nō ab hoīe traditū, sed diuinitus promulgatū:nisi à deo qui tradidit mutari oīno non patitur:ut exēpli causa,nō occides, nō mœchaberis,non furtū facies,& reliqua illius tabulæ legiscita:q̃ etsi nullā prorsus humanā dispensationē admittunt , nec cuiquā hoīm ex his aliquomodo soluere aut licuit, aut li-
cebit:dn̄s tn̄ horum quod uoluit,& qn̄ uoluit soluit, siue Exod.
cum ab Hebræis Aegyptios spoliari,siue quādo prophetam cū muliere fornicaria misceri præcepit. Quorū utiq; alterum quid nisi graue furti facin⁹,alterum quid nisi flagitij turpitudo reputaret̃:si non excusasset utrūq; factum authoritas imperantis? Sanè ubi simile aliquid aliquādo à sanctis hoībus fuisse legitur usurpatum,scriptura nō indicāte q̃ deus ita præceperit:aut eos peccasse fatendū est, sicut homines:aut:certè sicut prophetas familiare dei consilium accepisse. Vnde & unū exemplum pono,quod oc-
currit de Sāsone:qui seipsum una cū hostibus opprimēs Iudic.
interfecit. Qđ utiq; factum si defenditur non fuisse pctm̄: priuatū habuisse consiliū indubitanter credēdus est,& si de scriptura hoc non habemus. ¶Iam uero necessariū incōmutabile quid accipi uelim? Et quidē nil congruenti⁹ quam quod diuina ita constat & æterna rōne firmatum, ut nulla ex causa possit uel ab ipso deo aliquatenus immutari. Sub hoc genere est oīs illa sermonis dominici in mōte habiti spiritalis traditio,& quidqd de dilectione,humilitate,māsuetudine,cæterisq; uirtutib⁹ tā in nouo quàm in ueteri testamento spiritaliter obseruandum contradit. Hæc quippe talia sunt q̃ nec liceat nec expediat aliquando non haberi. Eo siquidē immobiliter, quò & naturaliter bona,nūquā nisi innocenter,nūquā nisi salubriter aut imperant̃,aut obseruantur. Omni tēpore, omni personæ, mortē contempta:custodita salutē operantur. ¶Primā ergo necessitatē sua cuiq; facit in promittendo uoluntas:secundā præcipientis authoritas:tertiā præcepti dignitas. Differunt aūt(ut iā dictū est) quibusdā à se inuicē gradibus tres istæ necessitates:nec una oēs sequitur immutabilitatis firmitas. Nam ex prima quidem quod efficitur,etsi nō penitus immutabile,tn̄ uix mutabile esse constat:dum solis illud liceat mutare prælatis,& hoc non nisi fideli & prouida dispēsatione. Qđ uero fit ex sequenti,quæ & maior ista,est penè iam incōmutabile,soli qppe deo esse mutabile superius demonstratū est. Portò qđ de nouissima fit tanquā oīm maxima:oīno incommutabile est , utpote qđ ne ipsi quidē deo mutare liberū est. Qđ igit̃ nulli hominum phas est nisi solis mutare p̄latis,dici uix mutabile congrue pōt:qđ soli cōstat licere deo,dicat̃ penè immutabile:qđ ne ipsi qdē,penitus immutabile noietur. ¶Quæ cū ita sint,utad ea redeā de qb⁹ potissimū quæritur,patet q̃ ex magna p̄te regularis traditio subest eius qui præest, etsi nō uolūtati:certè discretiōi. Sed dicitis. Quid ergo relinquit̃ necessitati? Audite:quàmplurimū. Primo qdē qcqd de spūalib⁹ ī ipa regula traditū est:ī manu abbatis (ut supra taxatū est)nequaquā reliquit̃. Deinde reliq pars q̃ in corporalib⁹ cōstat obseruātijs:ne ipsa quidē ī ei⁹ ita uolūtate posita est,ut eiusdem deseruiat uoluntati:sed magis charitati. Neq; em̄ abbas supra regulā est,cui semel & ipe spōtanea se p̄fessione submisit,etsi(quod negandum non est)dei regula charitas,regulæ scti Benedicti iure præponitur. Esto proinde ut interdum regulæ litera cedat pro tempore charitate, cum ratio necessitatis uel charitatis exegerit:

exegerit:absit tñ ut hoĩs cuiuspiã subdatur uolũtati. Sup
fratrũ sanè trãsgressiones, non sup patrũ traditiones con
stituitur q̃ abbas eligitur, mandatorum cultor, & ultor ui
tiorũ. Arbitror nãq; istãs illas obseruãtias, prelatorũ pru
dentiæ & fidei creditas, non subditas uoluntati. Hinc est
ꝙ idẽ legislator in his q̃ abbati dispẽsanda reliquit, caute
nusquã (ut memini) uoluntatẽ, sed aut considerationem,
au dispositionẽ, aut prouidentiã, aut certè arbitrium seu
aliq̃d hmõi ponit: uolens nimirũ prouidũ fidumq; dispen
satorẽ, rõnis ubi fortè dispẽsat, sequi iudiciũ, nõ suæ pla-
citũ uoluntatis. Vñ & intimat ei nõ semel ꝙ de oĩbus iu-
dicijs suis deo redditurus sit rõnem. Lego profecto in re-
gula. Hæc consideratio penes abbatem sit & hoc uel illud
esse in prouidentia uel arbitrio seu dispositione abbatis.
Vt aũt pro sua uolũtate aliq̃d mutet, me ibi legisse non re
colo: quinimo in omnibus, inquit, oẽs magistrã sequãtur
regulã: nec ab ea temere, deuietur à quoquã. Ergo nec ab
ipso abbate. Oẽs, inquit, magistrã sequant regulã: nemo
ergo suã uoluntatẽ. Vbi sanè nec abbatẽ excipi puto. Vi-
detis quantũ necessitati tribuitur, subtrahitur uolũtati?
Quid etiã ¶ Nónne regularis ipsa professio qua se iunior
subdit sponte priori, æque alligat & priorẽ? Cõis equidẽ
pacti pari reor utrunq; necessitate teneri: fieriq; duos per
unius sponsionẽ alterutrũ debitores: fidelis curæ unũ: al-
terũ humilis obedientiæ. Quidnam igitur iam uoluntati
relinquit, ubi & prælatus debiti necessitate tenet? Sed &
de hoc item nõ parũ prælati pscribit uolũtati: ꝙ is qui ꝓ-
fitetur, spõdet quidẽ obedientiã, nõ tñ oĩmodam, sed de-
terminate fm regulã: nec aliã quã sancti Bñdicti: ut opor-
teat eũ qui præest, nõ frena suæ laxare uoluntati sup sub-
ditos, sed prefixã ex regula sibi scire mẽsurã: & sic demum
sua imperia moderari circa id solũ quod rectũ esse consti-
terit: nec quodlibet rectũ, sed hoc tm̃ qđ prædictus pater
instituit, aut certè qđ sit fm ꝙ instituit. Sic se qppe habet
professio. ¶ Promitto nõ quidẽ regulã: sed obedientiã fm
regulam sancti Benedicti. Nõ ergo fm uoluntatẽ ꝓpositi.
Proinde si ꝓfessio fm illã regulã abbas meꝰ mihi aliud for
tè imponere tẽtauerit quod nõ sit fm regulã aut etiã qđ
non sit fm ista instituta: uerbi causa Basilij Augustini. Pa
comij: q̃nã mihi q̃so in hac re necessitas imminet obsequẽ
di? Solũ quippe id à me posse exigi arbitror, qđ promisi.
¶ Videtis iam ergo obediẽtiæ limites quos requiritis. Si
modus est obeditionis, tenor professionis: nec se ualeat ex
tendere potestas imperãtis, nisi quatenꝰ attigerit uotũ ꝓ
fitentis: ꝑfecto citra, & ultra, nec nõ etiã contra, q̃d aliud
quàm obediẽtiæ limites quosdam cẽsuerim, & his suis ter
minis uirtutẽ eandẽ circũcludi? Quãobrẽ quisq; profes-
sus in quouis gñe salutifere uitæ, nec ultra obedientiæ le
gẽ cogendus: nec citra est inhibẽdus quàm sua ipsiꝰ uidet
cõplecti ꝓfessio. Quanto minꝰ cõtra? Is ergo q̃ medius est
uitæ modus p̃fixus uoto, ꝓfessione firmatꝰ: tanquã lignũ
qđ erat in medio paradisi, solus sine dubio legi erit subie
ctus, obnoxiꝰ iussiõi. Ergo prælati iussio uel ꝓhibitio nõ
prætereat terminos ꝓfessiõis. Nec ultra extẽdi potest: nec
cõtrahi citra. Nil me p̃latus prohibeat horũ quæ promisi
nec plus exigat quàm promisi. Vota mea nec augeat sine
mea uoluntate: nec minuat sine certa necessitate. Necessi
tas qppe nõ habet legẽ: & ob hoc excusat dispensationẽ.
¶ Volũtas uerò q̃a sola meretur retributionẽ, etiã sola nõ
immerito gradũ altiorẽ usurpat. Alioq̃n & absq; necessi
tate remissio uoti, nõ dispensatio, sed p̃uaricatio est: & re-
strictio cõtra uolũtatem, murmur est, nõ profectus. Ponãt
ergo p̃positi metã obediẽtiæ subiectorũ ex uotis labiorũ
ipsorũ, nõ suorum desideriorum: monẽtes eos, nõ cogen-
tes ad celsiora: cõdescẽdẽtes eis cũ necesse fuerit ad remis
siora, nõ cadẽtes cum eis. Cæterũ subiectus huiuscemodi
obediẽtiam quæ uoti finibꝰ cohibet, nouerit imperfectã.
¶ Nam perfecta obediẽtia legẽ nescit: terminis nõ arctat:
neq; cõtẽta angustijs professiõis, largiori uolũtate fertur
in latitudinẽ charitas: & ad omne qđ iniũgit spontanea,
uigore liberalis alacrisq; animi modũ nõ considerans, in
infinitam libertatẽ extendit. Hæc est illa de qua signãter
apl's Petrꝰ, castificãtes, inq̃t, corda uestra in obediẽtia cha 1. Petri. 1.
ritatis: pulchre ipsam ꝑ hoc seq̃strãs ab illa inerti & serui-
li obediẽntia quodammodo nec charitati prõpta, sed ob
noxia necessitati. Hæc iusti illiꝰ cui lex posita non est, pro
pria est: nõ ꝙ uelle ille perfectꝰ uiuere debeat sine lege sed 1. Tim. 1.
q̃a nõ sit sub lege: minime qppe cõtentus uoto suæ cuius-
cũq; ꝓfessionis: quã superat animi deuotione. Q̃quã nec
istã regula ipsa tacuerit, ubi monet, si fratri ĩpossibilia in- Capitu-
iungunt, ut cõfidens de adiutorio dei obediat ex charita lo si fra-
te. In eadẽ deniq; regula tertiꝰ humilitatis describit gra- tri aliq̃d
dus: ut omni obediẽtia monachꝰ se subdat maiori. Dicẽs impossi-
quippe omni, nõ uult nos in obediẽdo mensura esse cõtẽ- bile.
tos ꝓfessionis: nõ attendere ꝓmissi debitum non de pacto Capitu-
sumere modum: sed transire alacriter etiã uotũ, & obedire lo de gra
in omnibus. Est sanè quidam obediẽtiæ limes fm tempus dibꝰ hu-
ipsa tẽporis extremitas: ut is sit terminus obediẽtiæ, qui militatis
& uitæ. Hunc nobis maxime unigeniti dei cõmẽdat exẽ-
plum, qui factus est patri obediens usq; ad mortem. Hæc
ergo quoties interrumpitur, inobedientia, dicitur, & pec
catum, & transgressio seu præuaricatio. ¶ Sed interest sa-
nè qua causa, quo affectu, qua intẽtione, quo præcipiẽte,
in quóue præcepto malum hoc cõmittatur. Et quidẽ nul-
lam prorsus inobedientiam dico paruiducendam, non ta-
men omnem pari æstimandam periculo. Enimuerò man-
datum dei est. Non occides. Fac ergo duos homicidas, &
unum quidem spoliandi cupiditate: alterum uerò necessi
tate sese defendendi facinus perpetrasse. An non hic satis
euidenter inter lepram & leprã causa separat, faciens utiq;
disparem ualde culpam unius eiusdemq; transgressionis?
Quid uerò si hũc subita ira, illum studiosa malitia aut ue-
tus odium fortè ad idem scelus impulerit? Nũquidnam si
mili pensandum erit iudicio, quod tam dissimili factum cõ
stabit affectu? Nil deinceps incestius obscœniusue, quàm
illas filias Lot paternum usurpasse concubitum: & tamen Geñ. 19.
quis non uideat quantum euacuauerit aut attenuauerit
turpis nefandiq; reatum flagitij, pietas intentionis, & in-
tentio pietatis? ¶ Iam uerò de illo qui præcipit, & item
de eo quod præcipitur, huiuscemodi aduertenda erit fm
rationem distinctio, ut cuius inter præceptores reueren-
tior nobis imminebit authoritas, eiꝰ grauior formidetur
offensio: ac maioris cuiusq; mandati transgressio, damna-
bilior æstimetur. Melius siquidem est obedire deo quàm Actu. 5.
hominibus: & ipsis melius magistris quàm cõdiscipulis.
Porrò in magistris: melius nostris, quàm extraneis. Qui-
bus autem melius constat obedire: ipsis proculdubio &
non obedire detestabilius est. Est de mandatis similiter.
Maioribus quippe maior: minoribus minor opera no-
stra & cura debetur: de quorum etiam contemptu iuxta
eandem consideratiõem grauior leuiorue defensa cõtra-
hitur. ¶ Porrò maiora minoraq; mandata dixerim, secun
dum ꝙ maiꝰ minusue uelle cõstiterit ipsum qui præcipit:
siue hominem, siue deum. Est uerbi gratia mandatum. Nõ Lucæ. 6.
furaberis, & est mandatum. Omni petenti te da utrunq; Mar. 10.
quidem magnum: quoniam utrũq; diuinũ: sed de non fu
rando maius. Quis enim nesciat æquissimo deo nõ æque
displicere tenaces, atq; fures: & quia de duobꝰ malis plus
uelit nos tenere nostra quàm tollere aliena: & ita minꝰ pec
care qui non tribuit sua, quàm qui nõ sua furatur? Sed in
mandatis hominũ rara æqualitas inuenitur: cum pro ua-
rijs necessitatibus uel utilitatibus agendorũ, iniungentiũ
affectio uarietur: quodq; putauerint rectiꝰ uel cõmodius,
hoc amplius cupiãt & exigant obseruari. Tam ergo qua-
litas præceptorũ quàm authoritas præcipiẽtium & obe-
dientiæ præfigit metam: & in obedientiæ terminat culpã:
quando (ut dictũ est) in ꝓlatis quibusq; grauioris au-
thoritas, & eorum mandatis quibusq; maioris utilitatis,
quod diligentior debetur obsequẽdi cura: eo & culpa gra
uior incurritur de contemptu. ¶ His itaq; distinctionibꝰ
animaduersis, & obedientiæ modus, & pondus inobedi-
entiæ facile reperitur. His gradibus nõ solum inter diem

& noctem,hoc est bonū obedīētiæ,& inobedientiæ malū
discernitur:sed etiam inter deum & diem:itemqꝫ inter no
ctem & noctem,inter bonū uidelicet & melius:inter malū
& peius.Bonus quidē obedientiæ gradus est si iuxta ma-
gistri nostri sniam propter metū gehennæ seu propter ꝓ-
fessionem sanctā quā professus est,quispiā obedierit: me-
lior tm̄ cum ex dei amore obeditur. ¶Illa qppe obedīētia
necessitatis est:ista charitatis.Illū autem optimū dixerim
obedīētiæ gradū:cū eo aīo iniunctū opus recipiť, quo &
præcipiť.Cum em̄ ex uoluntate iubētis pēdet intētio ex-
quētis:fit ut nec maius minoribꝰ:nec minꝰ maioribꝰ con
fuse(ut assolet)adimplēdum quod iniungiť, subiecti stu-
dium impendatur: sed moderante animo quæqꝫ pro sua
dignitate imperia, modū sciat utrobiqꝫ seruare: tā in ob-
seruando uidelicet iussa,quàm in cauendo prohibita: nō
ꝙ uel minimū horū quæ iubentur,contemnendum putet
etsi tm̄ minimū quod minimū est reputet:sed minimum est
ex cōparatione maiorū.Nouit uerus humilisqꝫ obediens
& minima nō contēnere, & maxime curare quæ maxima
sunt:intimo quodā deuoti syncerīqꝫ animi sapore discer
Psal.118. nens,quibus de mandatis ei qui præest,suis quodāmodo
factis respondeat cū propheta. Tu mandasti mandata tua
custodiri nimis.Vbi q̄a nō dicit uniuersaliter omnia: illa
tm̄ oportet intelligi:quæ qm̄ non sine grandi culpa qua-
cunqꝫ occasione uiolantur,ideò nō sine graui pœna quo
modocunqꝫ uiolata donantur:ut puta.Non occides,& si
qua huiusmodi sunt:quorum nunquam pōt esse obserua-
tio iniusta uel mala: nunquā bona licitaue transgressio di
spensatione duntaxat humana.¶Cætera quæ uel à præpo
sitis dispensationem admittunt:q̄a leuiori censura,negle-
cta puniuntur,leuiora dicuntur. Ex his uerbi gratia dico
esse uel risum interdictū,uel indictū silentium.Hæc siqui
dem si cōtra mandatū non ueniūt:nec peccata sunt.Acce
dente mandato si quominus iam obseruantur,in peccatū
reputantur:non tamē in crimen.Ita sanè,si per subreptio
nem aut obliuionem, non autem per cōtemptum horum
transgressio cōtigerit.Media quippe sunt,è quibꝰ illa ui
delicet præcepta constituuntur, quæ uos factitia nomina
tis:longe utiqꝫ disparem à naturalibus quantū in ipsis est
gerentia necessitatem:cum tm̄ nec sine offensa negligi:nec
contemni sine crimine uel ipsa queant iniuncta ab his dū-
Luc.10. taxat quibus proprie dicitur. Qui uos audit,me audit:&
qui uos spernit,me spernit.Licet nāqꝫ ipsa per se iniuncti
operis qualitas innoxia sit: adiunctæ tamen authoritatis
pōdus obnoxiū mādato, mandatumqꝫ peccato obnoxiū
facit non magno tamen si cōtemptus defuerit. ¶Hec er-
go generalis regula sit uniuersorū quæ per se aut ꝓpter
se nec bona nec mala sunt, aut diuina institutione, aut ꝓ-
pria cuiusqꝫ professione fixa nō sunt:ut nō iussa quidē,li-
cite utrumlibet uel admittātur uel omittantur:iussa,uerò
sine culpa non negligantur:sine crimine nō cōtemnātur.
¶Vbiqꝫ em̄ & culpabilis neglectus, & contemptus dam-
nabilis est. Differunt aūt ꝙ neglectus quidē lāguor iner-
tiæ est cōtēptus uerò superbiæ tumor. Porrò cōtemptus
in omni specie mādatorum pari pōdere grauis,& commu
uiter damnabilis est:neglectꝰ aūt ī fixis grauior,tolerabi-
lior ī mobilibꝰ mādatis. Siquidem adulteriū quocūqꝫ mo
do,quocunqꝫ perpetres aīo,turpe flagitiū est, ac crimina
le peccatū:cum tm̄ leue uerbum ī tempore uel loco silentij
fortè per obliuionem subreptum, risusue per impetū ma-
gis excussus quàm præsumptus cōtra præceptum (quod
utiqꝫ animi negligentis,aut dissoluti spiritus indiciū est)
eo facillime ueniam promeretur,quo uix uel pctm̄ reputa
tur.Quid cū sciēter & ex deliberatione ī uerba ociosa silē
tio licet nō indicto lingua laxatur¶Nūquid hoc tamē ne
get quispiam usurpari cōtra regulam ueritatis? Vnde ni-
mirum & ratio exigenda est in futuro iudicio:iudice ipso
Mat.12. terrifice admodū cōminānte, quia de oī uerbo ocioso red-
dēt homines rationem in die iudicij.Heu nobis:quænam
poterit reddi ratio de ocio? Alioquin ocium nō est,si nō
oīno rōne uacuum est.Et tm̄ quis nesciat unū detractiōis
uerbū quantum etiā innumeris talibus,id est ociosis,præ
ponderet ad delictū meritumqꝫ damnationis? Quid itaqꝫ?
Videlicet quia discretio est in mādatis, cōsequenter & in
culpis:ut(sicut dixerā)maiorū grauior,leuiorqꝫ minorū
censeatur transgressio mandatorū.¶Sed mandātium non
ita.Siue em̄ deus,siue homo uicarius dei mandatū quod-
cunqꝫ tradiderit:pari profecto obsequendū est cura: pari
reuerentia deferendū: ubi tm̄ deo contraria non præcipit
homo.Quod si cōtigerit,pergendum indubitanter cōsu-
lo in Petri sniam: quia obedire oportet deo magis quàm Actu.5.
hoībus.Aut em̄ hoc respondendū cum aplīs,aut cum pha
risæis certè audiendū.Quare & uos transgredimini man- Mat.15.
datum dei propter traditiones uestras? Si aūt dolet se cō
temni magister hō præ illo qui docet hominē scientiā: cō
soletur illa(quā & uos posuistis) Samuelis sententia,qua
inter lepram & leprā uidetur discernere sic. Si peccauerit 1.Reg.2.
uir in uirū:propitius ei poterit esse deꝰ.Si aūt in deū pec-
cauerit,q̄s orabit pro eo? ¶Ego igiť si me hoc angi articu
lo sentiā,ut aut deū,aut hoīem offendere necesse sit,deum
potiꝰ libēter eligo nō offendere:& quidē tutius iustiusqꝫ.
Habeo nēpe ex p̄senti ꝓphetiæ capitulo de hoīs læsione
meā cōsolationē:dei.s.propitiationē. Cæterum deo offen
so:quis orabit pro me? Si ad hoīem cōfugero:id quidem
scriptura nō consulit:q̄nimo maledictus hō, ait,qui spem Hier.17.
ponit in hoīe.Merito ꝓinde.Si aūt ī deū peccauerit: etiā
si subintelligať ꝓpter hoīem,q̄s,inq̄t,orabit pro eo? Neu
ter eq̄dē.Nā & à quo offendiť,& ob quem offendiť:æque
utriusqꝫ oratio execranda decerniť apud ip̄m q offendiť:
hoc est apud deū. Talis ergo requirēdus est ad orandū,q
sit idoneꝰ ad placādū.Porrò culpā si qua est ꝙ hō offendi
tur cū ei nō obediť:aut multū extenuat,aut penitꝰ annul
lat causa melior. Quapropter cū diciť,si peccauerit uir in
uirū,subaudiendū est ꝓpter deū:ꝙ nullatenꝰ læsio cuius-
cūqꝫ ꝓximi,necdū p̄lati,excuseť a culpa,si solꝰ defuerit in
causa deꝰ.Alioq̄n Paulo cōtradicit,q ait. Sic em̄ in fratrē 1.Cor.8.
peccātes ī Xp̄m peccatis. Nā de p̄positis certū tenemus
ipsiꝰ ueritatis testimoniū sic loquentis ad ipsos.Qui uos Luc.10.
spernit,me spernit.Sed & de q̄libet fratre nolite,ait,cōtē Mat.18.
nere unū ex his pusillis.Et q scādalizauerit unū ex his pu
sillis:q̄d sequiť,auertat deꝰ à nobis.¶Sed nō oīm scēdala
æqua sunt lāce pēsanda.Aliter nāqꝫ accipiēda sunt scāda-
la pusillorū,aliter pharisæorū:de q̄bus aplīs timentibꝰ &
intimātibꝰ ꝙ scādalizati essent in sermōe ueritatis, respō
sum est. Sinite illos,cæci sunt,& duces cæcorū.Illorū q̄p- Mat.16.
pe scādalū de ignorātia:istorū de malitia descēdit.Illi scā-
dalizantur q̄a ueritatē nesciūt:isti quia oderunt. Vnde &
pusillos illos arbitror appellari: ꝙ uolūtatis quidē bonæ
sed nō magne sciētiæ existētes,zelū dei habeāt,sed nō sm̄
sciētiam. ¶Taliū scandala curam nō irā prouocare solent
spiritualium dūtaxat uirorū. Paulo ita docente.Vos qui Gala.6.
spirituales estis:huiusmodi instruite ī spiritu lenitatis.In
dignum siq̄dem est ualde.humanā eos mereri indignatio-
nem, qui diuinā tam facile consequuntur miserationem.
Nam hi quoqꝫ qui dominum crucifixerunt,magni quidē
peccatores:sed pusilli æstimatores:& si ex una iram,nun-
quid non tm̄ ex altero ueniam meruerūt? Beati siquidem
fuissent si iuxta uerbum domini in ipso scandalizati non Matt.11.
essent.Nunc uero quid nisi miseri? Sed tamen & miseran
di. Probat hoc pia illa in cruce patientis, sed nihilominꝰ
compatientis supplicatio. Pater,inquit,ignoscē illis. Et
quasi quæreretur indulgētiæ ratio in tam horrendo faci- Luc.23.
nore:sequitur, quia nesciunt quid faciunt. Ac si diceret:
Eò digni uenia, quò & pusilli scientia sunt. Ideo igno-
sco illis:quia nō agnoscor ab illis. Si enim cognouissent,
nunquā dominum gloriæ crucifixissent. Sunt quibus nō 1.Cor.2.
ita ignosco: quos utiqꝫ non ignoro & uidisse & odisse &
me & patrem meum.Pro huiusmodi pusillo in sciētia ter
rens Paulus eum qui cum habeat scientiam,nescit tamen
condescēdere infirmioribus:& peribit,inquit in tua scien
tia frater pro quo Christus mortuus est. ¶Q. si tantope- 1.Cor.8.
re cauenda sunt scandala paruulorum, quanto amplius
prælatorum:

prælatorũ: quos sibi deus æquare quodãmodo in utraq;
parte dignatus, sibimet imputat illorũ & reuerentiã & cõ
temptũ, specialiter cõtestans eis: quos audit, me audit: &
Caplo quos spernit, me spernit. An nõ deniq; hoc ipsum & regu
de obe- la nr̃a phibet, ubi ait. Obedientia quæ maiorib⁹ præbet,
diẽtia. deo exhibet. Quãobrẽ quicqd uice dei præcipit hõ, qd
Nota. non sit tñ certũ displicere deo haud secus oĩno accipien-
dum est quàm si pcipiat de⁹. Quid eñ interest utrũ per se
an per suos ministros: siue homines: siue angelos, homi-
nibus innotescat suũ placitum deus? Sed homines, inqs,
facile falli, in dei uoluntate de rebus dubiis percipienda,
& in præcipienda fallere possunt. Sed enim qd hoc refert
tua, qui conscius non es præsertim cum teneas de scriptu
ris, qa labia sacerdotis custodiũt scientiã, & legem ex ore
Mala. 2. eius requirũt: quia angelus domini exercituũ est? Requi
runt dixerim legẽ: nõ quã uel autentica ulla scriptura tra
diderit, uel ratio manifesta probauerit, de huiusmodi qp-
pe nec præceptor expectandus, nec prohibitor auscultan
dus est: sed qd ita latere aut obscurũ esse cognoscitur: ut
in dubiũ uenire possit utrumnã de⁹ sic aut aliter fortè ue
lit, si nõ de labiis custodientibus scientiã, & ex ore angeli
dñi exercituum certũ reddatur. A quo deniq; diuina po
tius consilia requirunt, quàm ab illo cui credita est dispẽ
satio mysteriorũ dei? Ipm proĩde quẽ pro deo habemus:
tãquã deũ in his q̃ aperte nõ sunt cõtra deũ, audire debe-
mus. Nec sanè contraria loquimur sctõ prophetæ Samue
li, quasi nos in hac parte diuinam hoĩbus tribuentes au-
thoritatem: cum ille ĩ supra memorato capitulo planè di-
scernere inter utrũq; uideatur. Siquidẽ qd nos asserim⁹
de dubiis, hoc ille negat de manifestis: ut cum ait, si pecca
1. Reg. 2. uerit uir in uirum: subauditur: propter deum: cui aperte
contraria hoĩes hoĩbus frequẽter mandare præsumunt.
Sed hinc uos sumentes materiã siue occasionẽ argumen
tandi: asseritis si hoc constiterit, ut iussa hominum quæli-
bet uel instituta, diuinæ autoritatis pondere æstimanda
sint: hoĩem sub hoĩe aut uix aut nequaquã posse saluari:
cũ in tanto cumulo mandatorũ quæ prælati etiã per incu
riam sæpe præcipiunt, interdũ non præuaricari, aut diffi-
cile admodũ, aut oĩno impossibile uideatur. Et quidẽ nõ
nego difficultatẽ tantæ inesse perfectioni: sed cũ ipsa cor-
de imperfecto præsumit. ¶ Porrò imperfecti cordis, & in-
firmæ prorsus uoluntatis indicium est, statuta seniorũ stu
diosius discutere, hærere ad singula quæ iniungũtur, exi-
gere de quibusq; rationem, & male suspicari de oĩ præce-
pto cuius causa latuerit, nec unquã libenter obedire nisi
cum audire contigerit quod fortè libuerit: aut qd nõ ali
ter licere seu expedire monstrauerit uel aperta rõ, uel in-
dubitata authoritas. Delicata satis imo nimis molesta est
huiuscemodi obedientia. Non planè hæc illa est quæ ex
regula traditur, obediẽtia sine mora. Disputare profecto
hoc est in astu cordis, nõ ĩ auditu auris obedire. Istiusmo
di ergo carnalẽ animã non modo premi, sed etiã opprimi
pondere præsumptæ perfectionis necesse est: quia nõ põt
portare caro infirma, quod solus spũs promptus experit
iugum esse suaue & onus leue. Christi quippe iugum &
on⁹ est: & oĩno importabile, nisi Xpi æque spiritui. Hinc
itaq; si dicitis legẽ regulæ subintrasse, ut abundaret deli-
ctum: uerũ dicitis. Cæterum culpa hoc non est datæ legis
Rom. 7. aut dantis legem: sed improuide profitẽtis, & impia præ-
uaricantis. Mandatum quidem sanctum & iustum, sed tu
te noris esse carnalem, uænundatum sub peccato. Verum
hoc ante prouidisse debueras: quo turris huius euangeli
Luc. 14. cæ non prius iaceres fundamenta: quàm sedens computa
res si haberes sumptus ad perficiendũ. Nunc aũt quid re-
stat nisi ut aut correctus obedias seniorib⁹: aut confusus
audias ab illusoribus. Hic homo cœpit ædificare, & non
potuit cõsummare? ¶ Sed forsan dictis, Ergone ita perfe-
ctus quispiã inuenitur, cui non uel minimũ aliquid inter
dum subripiatur de tã multis ac minutis quæ passim uel
à negligentibus præpositis imperantur? Minime quidẽ
culpã hoc ego dederim: cum ipsi quoq; de se fateant apo-
stoli in multis offendimus oẽs. Et si dixerimus quia pec- Iaco. 2.
catum nõ habemus: ipsi nos seducimus. Sed nõ continuo 1. Ioan. 1.
ut aliqd præterimus, pcim⁹, præsertim cum nos scriptu-
ra cõsolet: si qs peccauerit, inquiens, aduocatũ habemus 1. Ioan. 2
Iesum Xpm iustũ, & ipse est ppitiatio pro pctis nr̃is. De
niq; propheta de ipso testat q pro trãsgressorib⁹ rogaue- Esai. 53.
rit ut non perirent. Vbi sanè notandũ quia etsi pro trans
gressoribus: non tñ pro contẽptoribus legitur supplicas-
se. Verum illi qũo perire possunt: pro quibus saluator ro-
gat ne pereant? Quamobrẽ non uideo cur ita oẽs inobe
dientiam & transgressionẽ uel minorũ quorumlibet man-
datorũ exaggerandã putaueritis ut exclamaretis. Quod
ergo iã monacho poterit ueniale pctm̃ esse uel leue, cuius
uniuersæ actioni crimen insidiatur inobediẽtiæ? Sed hoc
inde uidelicet cõstare creditis: q prælatorum iussionibus
tm̃ tribuẽdũ asserit, quantũ si diuinitus traderẽtur. Qua-
si uerò & ipsa euangelica præcepta nõ multum inter se di
screpent & merito obseruationis, & transgressionis peri-
culo. Cæterũ sicut nõ oĩa uni⁹ esse cõstat uel necessitatis,
uel utilitatis uel dignitatis sic nõ una de oĩm transgressio
ne fertur sñia: nec paria manant discrimina dispares cul-
pas. Porro nec pari culpa negligunt, q̃ non pari cura præ
cipiunt, nec pari pinde pœna puniunt. Ecce eñ euãgeliũ
tã flagitiũ crapulæ, quàm fornicationis turpitudinẽ dam
nat. Verũ qs magis nõ horreat è duob⁹ malis, turpitudi-
ne fœdari, quàm cibo exsaturari? Nónne deniq; ueritas
in euãgelio sub noĩb⁹ trabis & festucæ, graues leuesq; di
scernit inobedientiæ culpas? Nónne ipsa disputante imo
diffiniẽte gradatim nobis distinguit q̃ cuiq; reatui pœna
debeat, dũ aliũ iudicio, aliũ cõsilio, aliũ & gehẽna reũ esse
protestet? ¶ Quænã ergo cõsequendi necessitas cogit, ut
si magistris diuina det in suis pceptis authoritas, nullum
iõ iã monacho leue aut ueniale pctm̃ inueniri posse pute-
tur: q ei⁹ uniuersæ actioni crimẽ insidiet inobedientiæ?
Esto: sit crimẽ cui pœnalis illa gehẽna uel gehẽnalis pœ-
na assignat: quale q̃so illud diffiniem⁹ esse crimẽ, qd ueri-
tate iudice reũ tm̃ facit iudicio? Nec tñ diffitebimur esse
reatũ, qd uel hacten⁹ reũ statuit. Q; si reatũ, & pctm̃. ¶ Por
ro omne pctm̃, cõtra dei mãdatũ præsumit. Qd aũt cõtra
mandatũ præsumit, inobedientia dicit. Hĩc colligitur q
irasci fratri, & inobediẽtia sit, & crimen non sit. En unũ in
uentũ est monacho leue ac ueniale pctm̃, quodq; nõ hũa-
ni, sed diuini mandati statuat transgressorẽ. In hoc gene-
re sunt trãsgressionis nonnulla stultiloquia seu uaniloqa
& quecũq; ociose dicta facta & cogitata. Hmõi eñ nũquã
nisi cõtra mandatũ, & dei mandatũ usurpant. Pctã quip-
pe sunt & deus prohibet omne pctm̃: & tamẽ uenialia nõ
criminalia reputant, excepto cũ per contemptũ uertũtur
in usum & consuetudinẽ, & tunc non peccati species, sed
peccantis intentio pensatur. Elatio quippe contemnen-
tis, atq; impœnitentis obstinatio: in minimis quoq; man-
datis culpã facit nõ minimam: & conuertit in crimen gra-
uis rebellionis næuum satis leuem simplicis trãsgressiõis.
Deniq; in quo inobedientiæ crimẽ absq; dubio sit, apud
Samuelem aduertite. Quasi, inquit, peccatum, hariolandi 1. Reg. 15
est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiesce-
re. Non, ait, non acquiescere, sed nolle acquiescere: ut non
iussionis simplex ipsa transgressio: sed uoluntatis superba
contemptio, scelus idololatriæ reputetur. Non est enim
idipsum nolle obedire: & non obedire. Hoc quippe inter
dum erroris est, nonnunquam & infirmitatis: illud uerò
aut odiosæ pertinaciæ, aut cõtumaciæ non ferẽdæ. Quod
& ipsum repugnare est & resistere spiritui sancto: & si ad
mortem usq; perdurauerit, blasphemia est, non remitten-
da siue ĩ hoc seculo, siue in futuro. Non ergo qualiscũq;
mãdati præterito criminalem facit inobediẽtiã, sed repu-
gnare, sed nolle obedire. Cæterũ quãti absq; illa pessima
& rebelli uolũtate non obediunt? Quomodo itaq; mona
cho crimen insidiatur inobedientiæ, si toties sine crimine
transgreditur, quoties in trãsgressione defuerit huiusce-
modi recalcitrans & cõtentiosa uolũtas? ¶ Frustra autem

cōparāt q̄dā (ut dicitis) quaslibet inobediētias antiquæ
illi quæ facta est in paradiso, quæ nimirū ualuit nō solum
obligare personam: sed & uitiare naturam. Arbitror tñ &
ipsam primā grauissimamq́ʒ præuaricationē, aut nō aliun
de, aut inde maxime iudicatā grauissimā, hoc est ex rebel-
lione defensionis quæ sequuta est qñ deo causā requirēte
peccati, ut peccatores ad pœnitētiā prouocaret (nolebat
Psa. 140 quippe mortē eorū, sed magis ut cōuerterēt & uiuerent)
ipsi maluerūt declinare cor suū in uerba malitiæ, ad excu-
sandas excusationes in peccatis. Et quidē gemina malitia
pctōris. Primū ꝙ nec sui misertus est, ut culpā propriā fa-
teretur, & sanaretur: deinde ꝙ & uxorē ut se fallaciter ex-
cusaret, crudeliter accusauit. Quid est ꝙ deniqʒ dicitis in
omni actione monacho crimē insidiari inobediētiæ, quasi
aut furtim subrepat nesciēti aut casu accidat infœlici, aut
nō ualenti implere quod præcipit, criminis calūnia strua-
tur de impossibili? Itáne, inquā, monacho crimen insidia
tur inobediētiæ, cum & antiqua illa tā nota & tam noxia
p̄uaricatio facile (ut credit) indulgentiā consequeret, dū-
modo cōfessio, & non defensio sequeret? Neqʒ eñi tñ (ut
dictū est) nocuit simplicis actionis (quāuis ex deliberatio
ne) transgressio, quantū adiūctæ excusationis cum præme
ditatione obstinatio. Sed nunqd fortè in lege quidē diui
na habenda est hæc consideratio grauioris leuiorisq́ʒ in-
obedientiæ, nō aūt ita & in regula nostra? Sed q̄s sanè di-
cat pl⁹ tribuēdū humanis quàm diuinis traditioib⁹, plu-
risq́ʒ qđ p suos de⁹, quàm qđ per seipm imperat, æstimā-
dum? An nō deniqʒ & apud sanctū Benedictū ꝓprie & di-
stincte ab inuicē sniæ inueniunt, alia de leuiorib⁹, alia de
grauiorib⁹ inscripta culpis? ¶Quid est aūt leuior culpa,
nisi leuior inobediētia? ¶Tradunt igit à prælatis īterdū
minora mandata, quorū transgressio leuiora fm regulam
parit & pctā: & tñ in deū nihilominus p̄uaricatio fit quo-
ties abbatis iussio p̄teritur? Siquidē & ex ore ipso dei nō
æqualia sunt promulgata, & ideò non æquali cuncta uigi
lantia obseruanda: sed alia cura exhibēda est ei proculdu-
bio qđ ipsa perhibet primū & maximū mandatū: alia his
Matt. 5. quæ alibi discernens q̄ soluerit (inq̄t) unū de his minimis
meis mādatis. Quid ergo? Audiuimus ex regula grauio-
res & leuiores culpas, legimus & in euāgelio maxima mi-
nimaq́ʒ mandata, & mandatorū trāsgressiones uniuersas
dicemus æqualiter maximas? Nō est igitur necesse ut cō-
cedā qđ dicitis, aut deo .s. non tribui omne quod ab hoīe
magistro accipitur qđ nō sit cōtra deū, aut monacho nul
lū inueniri posse leue seu ueniale pctm̄: qa etsi toties deo
(qđ fatendū est) inobediens esse conuincit, quoties ei⁹ q
pro deo sibi præest hoīs mādatum, qđ quidē iustitiæ non
repugnet, prætergredit: sicut tñ nō par cura in executio-
ne exigitur: sic nec par culpa cōtrahitur ex trāsgressione.
Etsi qppe un⁹ est qui offendit, nō tñ unius ponderis quæ
iubentur: nec unius subinde discriminis iussorū est oīum
censenda trāsgressio. Vnde pater Benedictus fm, inquit,
mensurā culpæ, excōicationis extendatur mensura. ¶Fru
stra proinde (ut uidetis) aut terremini, aut terrere cona-
mini de obedientiæ ꝓmissione, quæ fit ex regulari ꝓfessio
ne, quasi non oporteat ꝓmittere quā constat nec integre
posse teneri, nec sine crimine præteriri: siquidē deo quic-
quid dei minister hō nō perperā iusserit, imputādū cōsti-
terit. Frustra, inquā, ex hac occasiōe malū ita inobediētiæ
exaggeratis, ut à tā necessario bono ꝓmittendæ obedien-
tiæ terreatis: quia etsi difficile cauet ubiqʒ subrepens uel
insidians (ut uos dicitis) inobedientia in tam uariis & in
numeris quæ à senioribus indicunt: non semper tñ dam-
nabiliter seu criminaliter qđ præcipit non impletur. Etsi
enim oīs inobedientia inexcusabiliter sit culpabilis, nul-
la tñ æternaliter damnabilis, nisi quā remedium pœniten
tiæ non sanat, nulla est lætaliter criminalis, nisi quæ con-
temptum superbiæ nō euitat. ¶Magna igitur securitas fi
liis obedientiæ, & reuera pax hominib⁹ bonæ uolūtatis,
quando in omni obedientia sola damnatur impœnitētia,
quam nescit qui diligit deū, sola incriminatur superbia,
quā facile cauet qui timet gehennā. Sed exēplis clari⁹ elu
cescet qđ dicimus. Si iubente seniore ut silcā, uerbū mihi
fortè per obliuionē elabitur, reū me fateor inobediētiæ
sed uenialiter. Si ex contēptu sciens & deliberās īpōte in
uerba prorupero, & rupero silentii legem, præuaricatorē
me constituo & criminaliter, & si impœnitens perseuero
usqʒ ad mortē, peccaui, & damnabiliter. An & hoc durum
fortasse uideat? Hæc qppe sūt uestra (si bene recolo) uer-
ba, cū difficultatē seu impossibilitatē (ut nobis uidet) te-
nendæ inobedientiæ, uel cauendæ inobediētiæ cōsiderā-
tes, ī uitam ita monachicā exclamastis: hæccine est illa eò
securior quò arctior, eò certior quò magis ardua ueniēdi
ad deum uia, ut monacho naturaliter mala uix cauere, na-
turaliter bona uix pro cōmuni infirmitate ualēti implere
non minor tñ necessaria sit cautela ad cauēda uel obseruā
da q̄ sibi prælatus su⁹ uel prohibere uoluerit uel iubere?
Et subditis. Quod cum à multis credat, licet à paucis uel
etiam à nullis ad ītegrū obseruet: quid aliud operatur ta-
lis sniæ credulitas, quàm quod illa ab aplo tñ culpata mā
ducādi idolothyta libertas? Nil planè aliud, si ita esset ut
dicitis, bñ prorsus nō pōt consci⁹ esse sibi q̄ se nō implere
cōfidit qđ debere se credit. Creditis itaqʒ (ut uerborū ue
strorū sensum breuiter colligā) ꝙ ad ītegrū mādata obser
uari dei uix ualeant, abbatis nō ualeāt: cū ueritas ipa teste
tur ne unū quidem iota præteritum iri. Cæterū q̄ ita sen-
tit, uidetur mihi (ut pace uestra dixerim) necdum gustasse
quàm suauis est dñs, sub iugo legis gemere adhuc: nondū Matt. 11.
respirare sub gr̄a suaue Xp̄i iugū nequaquā esse expert⁹,
ideoq́ʒ certissime adhuc infirmari per carnem, q̄a spūs nō
adiuuat ei⁹ infirmitatē. Quid uerò sibi uult illa distinctio
ꝙ dei quidē uix, prælati uero hoīs nequaquā oīno à quo-
libet iussa posse teneri prohibitáue cōceditis: quasi uero
illa queāt absqʒ istis integre custodiri? Sed si attēditis, de
male quoqʒ uiuentibus prælatis dei præceptū est quæ di-
cunt facite. Igitur qui non facit, aperte non in hominem
tñ, sed & in deum præuaricator existit. Itane ergo nullus
mandata perfecte exequit sui magistri? Quamobrē puta-
tis? Quia nolum⁹, aut q̄a nō possumus? Sed si uolum⁹ &
nō possumus, securi sumus. Si possum⁹ & nolumus, supbi
sumus. Porro ad cauendam superbam, illā uerè annuerim
necessariā esse cautelā quā dicitis ne forte incurrat inobe
dientiæ crimen. Q̄ si impossibile uos putatis ut nō uide-
licet imperiis prælatorū per cōtēptum interdū supbiæ re
sistatur, scitote nō paucos, sed innumeros aliter oīno sen-
tire: nec aliud quàm qđ proprio didicerint experimento.
Si autē non impossibile quidē, sed tñ difficile esse sentitis
magistros non contemnere, & dum ideo consentitis qm̄
grauamini nō superbe sapere, murmuratis aduersus obe-
dientiæ legē, affirmantes periculosum promittere, quod
tam laboriosum est obseruare: ad hoc ego respondeo, imo
nō ego, sed dñs. Qui pōt (inq̄t) capere, capiat. Hoc qppe Matt. 19.
est qd paulo superi⁹ dixi: qa antequā ædificiū inchoares,
prouidisse debueras unde perficeres. Nunc aūt (ut ait q̄-
dam) aut nō tentasses, aut perfice. ¶Veruntñ nemo si cau
te ꝓfitet, pollicet se ultra in nullo transgressurū: hoc est iā
non peccaturū. Alioquin aut periurat q̄ ita iurat, aut san- Ioco. 3.
ctior est illo q̄ ait: in multis offendim⁹ oēs. Q̄ si cōsequens
falsum eē uidet, uidēdū est & de eo qđ antecedit, ne forte
lex que data est propter transgressiones cohibendas, non
solū nō eas coerceat, sed & augeat insup crimine periurii:
siquidem id promittere nos in nostra professione creda-
mus, quod certū est nō posse teneri. ¶Partiēda est proin-
de nobis in duo, uniuersa hæc obseruatio regularis, in p̄-
cepta uidelicet, & remedia. Præceptis instituit uita cōtra
peccatum: remediis restituitur post peccatum innocētia.
Sic ergo utraqʒ ista complectitur nostra professio, ut pro-
fessus quisqʒ cū in aliquo forte regulariū mandatorū de-
liquerit, si ad remediū æque regulare confugerit, etsi con
uincitur transgressor mandati: nō tamen pacti præuarica
tor. Solum itaqʒ cēsuerim fregisse uotum, uiolasse propo-
situ, pactum præuaricasse, qui & præceptum cōtempserit
& remedium.

& remediũ. Nã illum sanè dico securũ, qui etiã si interdũ obedientiæ limitẽ pterit, consiliũ nõ respuit pniæ. Regulares nãq; terminos, etsi sæpe deliquerit, nõ euadit, qui censuræ quæ ex regula est disciplinã nõ subterfugit. Pars siquidem regulæ est regularis correctio: & in ea reperitur non solũ bonæ uitæ instructio, sed etiã emẽdatio prauæ. Inueniuntur in ea & pcepta obediẽtiæ, & inobedientiæ remedia, ut ne peccando quidẽ à regula recedatur. Fateor sanè impossibile cuiuis mortaliũ uel uenealiter interdũ nõ delinquere in pceptis obedientiæ: sed nulla iã de impossibilitate qrela: qñquidem & ex regula licet id quoq; qd' criminaliter delinqui cõtigerit emendare. Qđ ergo dicitis à nullis posse obseruari ad integrũ quicqd à magistris pcipitur, uerũ est: sed leuis culpa inobediẽtiæ est, & facilis cura eius inuenitur in regula: siquidẽ sit trãsgressio absq; cõteptu. Si aũt & ipsum deesse aliqñ nõ posse cõtenditis, id quidẽ falsum est: sed nec talẽ tñ inobedientiã sine cura relinquit diligentia regularis. Et licet fortiori egeat curationis medicamento, caret tñ morbo præuaricatiõis, nisi cũ & ipm fortè medicamẽtũ contẽnit. ¶Quæ cũ ita sint, frustra de impossibilitate causamur q regulã profitemur, frustra nobis de peccandi necessitate blandimur, ut ideo iusta imperia prælatorũ deo nõ imputãda, sed tanquã hominũ contẽnenda putemus, ne rẽ uidelicet impossibilem continere nostra professio uideať, si tñ ex ea hoĩbus quãtũ deo obedientiæ deberi asserimus. Cui eñi iã uel ita pfessio impossibile, imò per dei gratiam non perfacile sit cauere præuaricationẽ, ubi nõ inobedientia, sed impœnitẽtia facit præuaricatorẽ? Hoc quippe (ut iã dixi) profitentiũ nemo spondet ut non iam peccet, & ob hoc non cõtinuo ut quispiã aliquomodo non obedit, præuaricatorem se constituit: nisi qui se fortè sic professum falso existimat: quales uos utiq; asseretis esse nõ paucos. De quibus etiã si qui tñ sunt, ut dicitis, uerũ est & qđ subditis, q nil utiq; aliud illa talis eorũ credulitas uel poti⁹ crudelitas in suis
1.Cor.8. ipsorũ operatur conscientijs, quàm noxia illa recũbentiũ in idolio libertas in alienis. Necesse est enim q hmõi est,
1.Tim.4 ex propria perire sententia: queãdmodũ & in illius scientia clamat apostolus infirmũ perire fratrẽ. Et quõ nihil eẽ commune item ipse perhibet quod cũ gratiarum actione percipitur, nisi ei qui putat aliquid esse cõmune: ita & regularis professio quantum in se est damnabilis nõ est nisi ei qui dãnabilẽ putat. Quod quatenus putari oporteat, puto satis superius demonstratũ. ¶Nunc iam respondendũ est quæstiunculæ quæ incidit uobis ex occasione apostolici præsentis capituli. Quæritis nempe utrũ nam ista
Rom.14. de idolothytis Pauli sentẽtia: puto quia nihil cõmune est
Ibidem. in Christo nisi ei qui putat qd cõmune esse. Et rursum. Si comederit, damnatus est, quia non est ex fide in generalẽ regulã trahi possit, quatenus malũ cuiq; sit bonũ quodcq; quod agit, si malũ esse crediderit, ac tantũ malum quantũ crediderit. Q; si annuero, rursum pergitis inquirere cur non econtrario tñ cuiq; bonum sit quod operať, quãtũ uel falso opinatur. Mirũ quippe uobis imò & iniustum uidetur, ut plus in malo quàm in bono humanæ ualeat intẽtionis opinio. Si respondero de malis quidem merito ita credi propter oculũ nequam: respondebitis: & mihi non immerito quoq; propter simplicem oculũ idem æque pu
Matt.6. tãdum & de bonis. Nam qui dicit ex oculo nequã corporis tenebras æstimari, indicauit & de simplici lucẽ æque corporis approbari. Sed uidete ne fortè non sit uerè oculus simplex, qui fallitur. Fallitur enim tã qui bonũ malũ, quàm qui malum bonũ putauerit. Scitis autẽ neutrũ ho
Esaiæ.5. rum, uæ illud euitare propheticũ. Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum, cum tñ nemo, qui hoc uelit cauere maledictũ de quo ueritas pronũciat q sit lux totius corporis, id est operis argumentum. Sed absit ut præco ueritatis clamet cõtra ueritatẽ, maledicatis quod illa pro
Nota. bauerit. ¶Ego uerò ut iterior ocul⁹ uerè simplex sit, duo illi esse arbitror necessaria, charitatẽ in intentiõe, & in electione ueritatẽ. Nam si bonũ quidẽ diligat, sed uerũ non eligat: habet quidẽ zelum dei, sed non fm sciam: & nescio quemadmodũ iudicio ueritatis uera esse possit cũ falsitate simplicitas. Volens deniq; ad ueram discipulos instruere simplicitatẽ magistra ueritas. Estote, inquit, prudentes Mat.10.
sicut serpẽtes, & simplices sicut columbæ. Præmisit ergo prudentiã, sine qua neminem satis esse posse simplicẽ sciret. Qũo deniq; uerè simplex erit oculus cũ ignorãtia ueritatis? Aut uerò uera pòt dici simplicitas quam simplex ignorat ueritas? Scriptũ ẽ eñi. Ignorãs ignorabiť. Patet 1.Co.14.
ergo laudabilẽ illã & à dño laudatam simplicitatem absq; his duob⁹ non esse bonis, beneuolẽtia, atq; prudentia: ut oculus uidelicet cordis nõ solũ pius qui fallere nolit: sed & cautus sit qui falli nõ possit. Cæterũ sicut oculũ simplicem duo ista faciunt bona, amor boni, & cognitio ueri: sic nequã oculũ duo è regione male cõstituunt, cæcitas, qua fit ut ueritatẽ non agnoscat: & peruersitas, qua fit ut diligat iniquitatẽ. ¶Porrò inter duo hæc bona, quæ nec fallere nec falli sinunt, & duo illa mala quæ tã falli, quàm fallere faciũt, duo sunt media. Vnũ quidem bonũ per quod oculus interior etsi falli queat ignorãtia ueri, zelo tñ boni fallere penitus nõ cõsentit, alterum uerò malũ quod licet ueri notitiam nõ impediat: amorem tñ boni præ malitia minime sentit. Et qm omnis res melius diuisione innotescit: fm hoc duplex malũ, & illud item geminũ bonum, quadrifariã diuidamus oculũ cordis, in bonum, & meliorem: in malũ, & peiorẽ. Et subdamus exẽpla. Est qui bonũ diligit, & malũ nescius agit. Huius quidẽ bon⁹ est oculus quia pius: nõ tñ simplex quia cæcus. Et est qui bonũ & libenter agit, & prudẽter intelligit. Istius reuera oculũ nõ immerito simplicẽ dixerim, utpote cui neutrũ bonum desit, nec zelus scilicet bonus, nec scientia. Hũc profecto requirit oculũ deus cũ respicit super filios hoĩm, ut uideat Psal.13.
si est intelligẽs aut requirens deum. Est ecõtrario qui bonum minime diligens, ex malitia quidẽ peruersus, est sed sapiens ut faciat malum, per ignorantiam cæcus non est. Quem quidẽ ideò nondũ appellauerim nequã, q unũ ei licet ad suum malum nõ desit bonũ, id est scientia. Sed est qui bonum fortè nescius qđ nõ diligit agit, cui profecto non incõgrue id qđ dicit nequã assignauerim, eò q neutro careat malo, nec cæcitate, nec puersitate. Dicitur siquidẽ nequã, quasi nequaquã, ut is solũmodo nequã appelletur, qui nequaquam hoc est in nullo penitus appareat bonus, sed sit utroq; bono uacuus, tã uidelicet ueri notitia, quàm & beneuolentia. Alius est itaq; pius ocul⁹ non qdẽ fallere promptus, sed tñ falli ut dictũ est pronus, de q' pro Osee.7.
pheta effraim (inquit) quasi columba seducta, nõ habens cor. Alius is quem dñs simplicẽ dicit, tam nec fallere facilis quàm nec falli, de quo & apostoli docentur cum eis dicitur. Estote prudentes sicut serpẽtes: & simplices sicut co Mat.10.
lumbæ. Et item alius est oculus simpliciter malum, fallens utiq; libenter, sed non facilè falsus: qualẽ profecto habent Luc.16.
illi qui ore dominico astruuntur prudẽtiores esse filijs lucis in generatione sua, & alius quẽ nequã esse diffinimus, quia sit dupliciter mal⁹: cui qu ppe & malitia parit ignorantiam, & ignorantia malitiã operit: ita ut sæpe nesciens & malũ qđ uult non faciat, & bonũ faciat quod nõ uult. Obscuratum nẽpe est insipiens cor eorum qui istiusmodi sunt, & quasi iam traditi in reprobũ sensum, bonum oĩno nec diligere nec dinoscere queunt. De talibus scriptũ est: Prou.18
Impius cũ uenerit in profundũ malorũ, contẽnit. Nã qui huiusmodi est, cauere profecto malum nec uult etiã si possit, nec si uelit scit. Quãobrẽ hũc oculũ in supiori diuisione illo altero censui non immerito peiorem, nõ quia maligniorsit, sed quia periculosior. Ignorãtia quippe securiorem, securitas segniorem facit, non nequiorem. Est tamen ex hoc proculdubio deterior, q ille solũ habet malum malam intentionẽ: iste & falsam considerationem. Ille uno caret è duob⁹ bonis, bono zelo: iste & uero iudicio. Ex hoc itaq; pessimo oculo qui neutrũ bonũ habet, & item ex illo optimo qui neutro caret, sentiendum est ueritatẽ dissetuisse aut tenebris obuolui totũ corpus, aut luce pfundi.

Nam reliqui duo quorũ neuter utrunq; aut bonũ habet
aut malum, etsi ex parte possunt: non tñ toti sufficiunt uel
lucẽ dare, uel tenebras corpori. Si igitur (ut ad propositã
quæstiunculã reuertamur) is uerè oculꝰ nequã est, q per-
uersus pariter & cæcus bonũ agit, & malum credit: utiq;
rectè operando: sed opinãdo inique, bonũ sibi in malum
uertit: & tñ malũ quantũ crediderit: q̃nquidem iuxta sen
Matt.6. tentiã dñi totũ corpus tenebrosum reddit oculus nequã.
Quid eñ luci relinquiť, ubi nec pia intẽtio, nec uera opi-
nio inuenitur? At nõ ideò sequitur ut qui econtrario ma
lum facit, & bonũ putat, iuxta suã fidẽ similiter & ipsæ in-
ueniat. Quare? Nõ est qppe simplex oculus ille q ex iudi-
cio ueritatis totum corpꝰ lucidũ reddat, qualẽ ꝓfecto su-
periꝰ diffiniuimꝰ. Neq; ei ex toto adhuc tenebræ desunt,
ubi ignorãtia ueritatis lucẽ obscurat uolũtatis. Cũ itaq;
ille oculus utrũq; malũ, is uerò minime utrũq; habeat bo
nũ: nõnne rõ uidetur exigere ut plus ille noceat, quàm ꝑ
sit iste? Neq; eñ cõsequẽs est ut tñ ualeat in bonũ bonũ
unũ, quantũ duo mala in malũ. ¶Et quidẽ laude dignam
dixerim uel solã intentionẽ piã: nec planè cõdigna remu-
neratione fraudabiť in opere quoq; non bono ipsa bona
uolũtas. Attamẽ sine malo quocũq; non erit decepta sim
plicitas. Cur inquis? Nunqd non ex fide? Prorsus ex fide
sed falsa: uel certè potius non ex fide, quia fides falsa fides
nõ est. Deniq; de fide uera nõ falsa puto dixisse apostolũ.
Rom.14 Omne quod nõ est ex fide, pctm̃ est. Non aũt ex fide uera
bonũ creditur quod malũ est. Est eñ falsum. Peccatum igi
tur est. Vtrunq; proinde cõplectitur præsens capitulum,
omne qđ nõ est ex fide, pctm̃ est &c. & cæcã uidelicet ma-
litiam: & deceptam innocẽtiam: quia qđ à nesciente fit, &
bonum prorsus condẽnat intentio praua & malũ non pe-
nitus excusat recta. Siue itaq; malũ putes bonũ qđ fortè
agis, siue bonũ malũ quod operaris, utrũq; peccatum est,
quia neutrũ ex fide, licet sanè leuius admodum peccetur
ubi sana intẽtione sola reprehẽsibilis actio foris apparet:
quàm ubi maligna latet etiam in non mala actiõe intẽtio.
Verũ quod absq; uel minimo peccato non est, purũ bonũ
minime est. Quo pacto ergo bonũ nõ purũ puro malo cõ
parabitur in efficientia, hoc est ut tam efficax ad bonum il
lud sit, quàm ad malũ istud? Et hæc super hac q̃stione suf-
ficiant. Nam ad superiores quoq; satis esse reor respõsum
superius. Et quidẽ uos easdẽ sæpius dubitationes iteratis
atq; reuoluitis: sed mea nõ interest ipsarum toties repete-
re solutiones. Sufficit eñ semel soluisse etiã quod crebriꝰ
in quæstione uersatũ fuerit. ¶Quærentibꝰ itẽ de obediẽ-
tiæ pondere, seu discrimine inobedientiæ, à latere incidit
uobis & de merito utriusq; quærendũ: utrũ uidelicet in
quibusq; præceptis quantũ obedientia ualet, tñ grauet
Gen.22. inobedientia: ut uerbi gratia: uel Abrahã de immolãdo fi
lio, uel ille (nescio quis) de filio itidẽ furni incẽdijs expo-
nendo, tñ diuinæ indignationis & ultionis merito incur
rissent, si nõ obedissent, quãtũ laudis & gratiæ receperũt
pro eo q obedierunt. Quod uobis quidẽ & durũ uidetur
& necessariũ: sed non est ita. Enimuerò constat nonnulla
nec fieri sine gloria, & posse non fieri sine culpa, ideoq; si
fiant, digna esse præmijs, nõ tñ supplicijs si non fiant. Nã
& non tangere mulierem: meriti est non mediocris, & nul
lius tñ delicti propriã amplecti coniugẽ. Istiusmodi sunt
Matt.11. quæcũq; euãgelico illi capitulo cõgruere possunt, q põt
capere, capiat. Et rursum quædã per contrariũ neglecta q
dẽ offensam cõtrahunt, sed impleta gloriã nõ merentur, &
dãnãt cõtemptorem, & authorẽ nõ glorificãt. Talia sunt q̃-
cũq; diuinitus lege publica imponunť hoĩbus, sine qbus
nec saluari queũt. Hinc illud apud gentilẽ. Nõ feci furtũ
Lucæ.6. nõ pasces in cruce coruos. Et in euãgelio. Si diligitis eos
Matt.5. q uos diligũt, quã mercedẽ habebitis? Si salutaueritis fra
tres urõs tñ, quid ampliꝰ facitis? Deniq; & uniuersaliter.
Cũ feceritis oĩa quæ mãdata sunt uobis, dicite quia serui
inutiles sumꝰ: quæ facere debueramꝰ, fecimus. Ac si dicat.
Si solis cõtienti estis præceptis & traditionibꝰ impositæ
legis, & non sponte etiã perfectiõis uos consilijs & suasio-

nibus mancipatis: liberi quidem estis à debito, nõ tñ pro
merito gloriosi. Euasistis pœnam: sed nõ acquisistis coro
nam. Quæ nam ergo uos necessitas cogit parere in singu
lis quæ iniuncta fuerint, & formidare ultionem de trans-
gressione, & de obseruatione sperare remunerationẽ? Ea
propter in talibus generalis hæc regula teneať ut in diffi-
cilioribus quidẽ agendis obeditio gratior, quàm grauior
præuaricatio iudicetur: & in facilioribus minusq; onero-
sis cõtemptus damnabilior quàm actus laudabilior æsti-
metur. ¶Iã & si de hoc satis est: uideamꝰ quatenus etiã te-
nenda sit ipsa (quæ in ꝓfessione firmari solet) loci stabili
tas: & qbus, si quibꝰ tñ ex causis rũpere illã uel liceat cui-
quã uel expediat. Et hinc siqdẽ dubitare uos dicitis. Ad
qđ interim nunc securus respõderim, à bono quod semel
quis uouerit, descẽdere nõ licere: & ad hoc mutare locum
quẽ sibi quisq; delegerit, & cui se sua uolũtate & uoce fir
mauerit, oĩ non nõ cõsulo, sed nec sanctus papa Gregoriꝰ.
Ait eñ: Perfecti qq; magna se discretionis subtilitate cõ-
spiciunt, ne ad deteriora unquã uel in opere uel in cogita
tiõe dilabanť. Sed qđ hĩc sensit uir apostolicꝰ: hoc se apo-
stolus implere gloriať: quæ, inquiens, retro oblitus, & ad Phil.3
ea quæ ante sunt extentꝰ. An & propheta Ezechiel idẽ nõ Ezech.1
significauit cũ de sanctis aĩalibus diceret. Nõ reuerteban
tur cũ incẽderent: sed unũquodq; ante faciem suã gradie-
batur. Et hi omnes id sentiendo, nõ aliud quàm magistri Lucæ.9
sui sñiam sequuti sunt, dicẽtis in euangelio. Nemo mittẽs
manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est re-
gno dei. Præscribat proinde stabilitatis pactũ omni dein
ceps remisso descensui, contentioso discessui, uago & cu-
rioso discursui, totiꝰ deniq; inconstantiæ leuitati: non tñ
his quæ in professionis serie sequunť, morũ uidelicet con
uersioni, & obedĩetiæ quæ fm regulã fit. Nã si hæc ibidẽ
pro improbitate nimirum atq; irreligiositate cohabitan- Psal.65
tiũ obtineri fortè nequerint, duce spiritu libertatis transi Psal.
re indubitanter suadeo ad locum aliũ ubi nõ impediatur
hõ reddere deo uota sua, quæ distinxerũt labia sua. Equi-
dem cũ sancto sanctꝰ eris: & cũ peruerso peruerteris. Sanè
de religiosis ac bene ordinatis monasterijs nullus profes-
sorũ meo consilio ne arctioris quidẽ uitæ desiderio sine li
centia sui senioris egredietur. Egressus tñ si melius inue-
nerit, & elegerit: meo nihilominus iam cõsilio nõ regre-
diatur ad inferius bonũ, qđ reliquerat & cõtẽpserat pro
meliori, præsertim si illud melius tale fuerit qđ eiꝰ primæ
professiõi cõgruere uideatur. Ipse nempe uiderit qua rõ-
ne quaue intentione altiora seu arctiora præsumpserit, nã
ad inferiora uel remissiora me consulente nequaquã apo-
statabit, si nõ tñ loci prioris uicinia reuocetur: qa de no-
to monasterio nec retineri quis regulariter potest, nec re-
cipi sine cõsensu abbatis sui. Et accipite manifestius in ex
emplis, huiꝰ sñie rationẽ. ¶Fortè uult aliquis de Clunia-
censibꝰ institutis ad Cisterciensiũ sese stringere pauperta
tẽ, eligens præ illis nimirũ consuetudinibꝰ magis regulæ
puritatẽ. Si me consulit, nõ consulo, si nõ sanè id abbatis
sui usurparit assensu. Quaobrẽ? Primo propter scandalũ
ipsorũ quos deserit: deinde qa certa pro dubijs relinque-
re tutũ nõ est. Forsan eñ hoc tenere potest: illud non po
terit. Tertio suspectã habeo leuitatẽ qua id sæpe qđ facile
uolumus antequã ꝓbemus, experti iam nolumꝰ, uno ꝓpe
momento idipsum & cupientes & respuentes tam leuiter
quàm & irrationabiliter. Quales utiq; nõ paucos frequẽ
ter experimur: qui una uix hora in una uolũtate durãtes,
aura leuitatis impulsi, uagi & instabiles hac & illac uelut
ebrij nutant, mutantq; pro experimento iudicium, imo si-
ne iudicio fluctuantes tumultuantes tot de se cõsilia præ-
sumunt, quot loca reuisunt, semper quod non habent cu-
pientes, & quod habent fastidientes. Et quõ ego ait aliqs
professus regulã, non secundum regulam cum bona quiẽ
degere conscientia? Siquidem uouens & nõ soluẽs, quid
nisi peiero? Quasi non multomagis habeas unde cõque-
ri alibi quoq; cũ cæperis pure iuxta regulam conuersari,
profecto etiam tunc & quanã inquies cõscientia habitare
sustineam

sustineam extra domũ meã priorem, quæ me de seculo fugientem excepit, initiauit ad bonum, signauit in salutem molestus fratribus, inobediens seniori, stabilitatis insup præuaricans pactũ: & primã irritã facies fidẽ? Verũtamen neutra iusta querimonia est. Nã qui se ideò periurum putat, q ad pactum regulã non obseruat, uidetur mihi non satis attendere quid iuuauerit. ¶ Nemo quippe cum profitetur spondet regulam, sed determinate ẽm regulam, sui quisq; conuersionem, suamq; deinceps conuersationẽ se se pollicetur dirigere. Hæc profecto hui⁹ tpis omnib⁹ ferme monachis cõis professio est. Et licet in diuersis monasterijs diuersis & obseruantijs deo seruiat: quandiu tñ sui quisq; loci bonos usus seruat, haud dubiũ quin ẽm regulam uiuat: qm quidem boni usus à regula non discordant. Quisquis itaq; tenet qđ teneri inuenerit bonũ ubi profitetur: profecto uiuit sicut promittit: quia nõ aliud procul dubio quisq; promittit quàm q habere eorũ pia uidet uita cũ quib⁹ deinceps uiuere disponit & eligit. Quid enim? Nunqd uerbi gratia aut in maiori monasterio usus Cluniacensiũ, aut isti fortè illorũ ritus, aut uerò utriq; Cistercensiũ districtionem literatoriam profitentur? Attamen oẽs ẽm regulam profitemur. Vna quidẽ oris ubiq; pmissio: sed quia non una est omnibus cordis intentio, potest indubitanter sine detrimento salutis, & sine damno professiõis, operis quoq; nõ una ubiq; obseruatio celebrari. Sicut enĩ non omnes omnia tenent (etiã boni christiani) quæ in euangelio sunt: omnes tamen ẽm euangelium uiuunt. Nam qui concessis alligari coniugijs contenti sunt, non ideò tamen credunt se recessisse ab euãgelio, qa euangelici sublimitatẽ consilij de cælibe ducenda uita non elegerunt: ita sanè si in gradu illo inferiori legitime ac fideliter cõuersentur: sic quoq; qui ẽm regulã uiuere statuunt, etsi nõ ad unguẽ (ut dicitur) totã custodiũt: & si qua pro sui claustri ritu uel mutant uel prætermittunt, à regulari tamen omnino professione non discedũt: donec tamen sobrie: & iuste, & pie, pro suorum moribus uiuere non desistũt. Deniq; regula ipsa tradit octauũ humilitatis gradũ ut nihil agat monachus nisi qđ cõmunis monasterij regula, uel maiorũ cohortantur exẽpla. Exceptis proinde Cistercensibus, & qui illorũ fortè ritu nõ tam uiuere ẽm regulam quàm ipsam ex integro pure ad literam (uti se sane professos esse putãt) tenere curant, decætero neminẽ obedienter degentẽ, regularis moueat solẽnisq; professio in qua nõ fit de tota regula promissio, in his dũtaxat monasterijs in quibus ordo & disciplina seruatur cũ bonis consuetudinib⁹. Salua igitur cuiq; sua manet in cœnobijs bene ordinatis professio: tantum si sana fuerit, & intentio.

¶ Cæterum qui inquietus est, & ita credere nõ potest, sed magis credens & cedens stimulanti conscientiæ exit, & quærit ubi soluat uota sua quæ suo ĩ loco, suo, utiq; iudicio nouerat quidem, sed non soluerat: sicut non laudo q egreditur, ita ut regrediatur non consulo: si tñ ad remotũ ignotumq; monasteriũ migrauerit. Cur ita? Tum pter Pauli sententiam, quæ beatum manifeste pronunciat qui seipsum nõ iudicat in eo quod probat: tũ ex nostri authoritate magistri, q talẽ & suscipi iubet, & retineri, inuentũ quoq; bonũ & utilẽ suasione allici, professiõe ligari. Deniq; suadeat (inquit) ei ut stet. Et ne fortè prioris sui monasterij memor, remordẽte (ut assolet) cõsciẽtia, incipiat denuo de rupta stabilitate causari, gñalem sup hmõi scrupulo cõsolatoriã profert sententiã, dicẽs. Vbiq; enim uni deo seruit, uni regi militat. Porrò de uicino phibet, qđ iubet de peregrino: ne uicinitas inter monasteria fomes scãdali, rixæ materia fit, si alterutrũ recipe mõachos acquierint absq; mutuo dũtaxat assensu. Qđ toties eqdẽ experimur, quoties talis uspiã monachorũ susceptio plane nõ nisi cõtra decretũ regulare pũmit. Q; si etiã post hæc fratris ita regulariter suscepti inqetiorẽ forte animũ pulsauerit recordatio scãdali qđ discedẽs fratribus quos deseruit fecit: & qa oporteat emendari suo reditu qđ ex discessu deliquerit: prudẽter aduertat q hoc cogitat, scãdalum scandalo nõ bene emendari. Qualis deniq; emẽdatio erit, si ut alijs scandalũ tollas, alios scãdalizas? Quãquam pfecto & tolerabilius scãdalũ illud sit & uanialius, qđ factũ est intẽtione pficiedi in melius, quam qđ facere cogitas ad deteri⁹ apostatãdo. Sed ante quoq; (licet non sine scãdalo) tutius tuã sine dubio ad id qđ putasti melius secut⁹ es cõsciẽtiã, quàm si in priori bono & loco cõtra cõsciẽtiã pmaneres: quãquã secure id posses: si sane hinc cãdẽ tuĩpsius cõsciam reddere securã posses. Quapropter qđ de mãducãte & nõ mãducãte decernit apl's, usurpem⁹ & nos ĩ nostræ huius disputatiũculæ cõclusiõe: ut & q ppria ipellẽte cõsciẽtia suũ deserit locũ, ne suũ (qđ putat) deserat uotũ, nõ deserentẽ nõ spernat: & q secura consciẽtia fraternũ scãdalũ timẽs fratres nõ deserit, deserentẽ nõ iudicet. Et de his me accipite sane qđ sentio respõdisse: si ne pĩudicio sani⁹ sentiẽtis. Rom.14. ¶ Itẽ postulatis absolui uobis cur uel beatus Gregorius nescio quem uenantiũ, habitũ monachalẽ quam pie susceperat: impieq; reiecerat: nõ solũ resumere nõ cogit, sed etiã oẽm legit idulsisse cõionẽ apostatæ perdurãti: uel sanctus Augustinus coniugij legi uotũ quodãmodo subijciat cõtinẽtiæ: ita ut ĩ libro de uirginitate asserere uideat nec cælibis qdẽ uitæ ppositũ copulæ posse pscribere cõiugali quomin⁹ indissolubile maneat etiã qđ à cõtinẽtibus fallẽte diabolo fracto sanctitatis uoto initũ fuerit matrimoniũ. Et ad hæc nihil ad præsens certius breuiusq; respõdẽdũ occurrit: nisi q ita sancti antistites sapuerũt, rectène, ipsi uiderint. Nã ego in sensib⁹ actibusq; illustriũ patrũ cautus pfecto sum oĩno nõ aliud æstimare, quàm qđ beato apl'o teste quærit iã inter dispẽsatores: ut uidelicet fidelis qs inueniat. Certus sum 1.Cor.4. enĩ siue in suo abũdauerint sensu, siue in dei spiritu: sicut & in cæteris, ita & in his ambos extitisse fideles: illũ in dispẽsando qđ præ manibus erat, istũ in scribẽdo qđ sentiebat. Qđ deniq; quæritis de quibusdã episcopis quos sanctus itẽ papa Gregorius ad tps in monasterijs pro eorum excessibus legit reclusisse, utrũnã in suo an in monastico interim habitu habitarint cum monachis: ego nescio nisi q credibilius uidet nequaquã illos insignẽ religionis habitũ suscepisse, quẽ nõ erãt ppetuo habituri: sed tñ quæsisse quietẽ in secretis monasteriorũ, & oportunitatẽ pœnitẽtiæ. ¶ Audire & hoc uultis à me, unde ĩter cætera pœnitentiæ instituta monasterialis disciplina meruerit hanc prærogatiuã, ut secũdũ baptisma nuncupet. Arbitror ob pfectã mũdi abrenũciationẽ, ac singularẽ excellẽtiã uitæ spiritalis, qua præeminẽs uniuersis uitæ humanæ generibus huiuscemodi cõuersatio, pfessores & amatores suos angelis similes, dissimiles hominibus facit, imo diuinam in hoĩe reformat imaginẽ, cõfigurans nos Xp̃o instar baptismi. Et quasi deniq; secũdo baptizamur, dum per id q mortificamus mẽbra nostra quæ sunt super terrã, rursum Xp̃m induimus, complantati denuo similitudini mortis eius. Sed & qño in baptismo eruimur de potestate tenebrarũ, & in regnum transferimur claritatis æternæ: ita & in sancti huius secũda quadam regeneratione ppositi, de tenebris æque nõ unius originalis, sed multorũ actualiũ delictorum in lumẽ uirtutum euadimus: reaptãtes nobis illud apostoli. Nox præcessit: dies autẽ appropinquauit.

¶ Id quoq; uobis insinuari pcamini: an abbatis mutatio monasteriũ suũ mutare uolẽtibus monachis in aliquo patrocinet: hoc est si in morte uel depositione prælati plus aliquid libertatis subditis relaxetur: quo utiq; licentius possint eo articulo tẽporis migrare quò uoluerint: altero necdũ uidelicet substituto. Ad quod rñdeo. Nequaquã. Etenim sponsio profectiõis qñ ex more fit in oratorio, de abbatis uita nõ sumit terminũ: sed dæ præsentia testimonium. ¶ Profitenti itaq; modus sit sua uita: non aliena. At tendat deniq; qđ legislator ipse nõ solũ senserit sed & tradiderit, ut si qñ (inqt) aliter fecerit (uidelicet quàm promittit) à deo se sciat damnandũ, quem irridet. Itẽ dicit q nec sui iam corporis nouitius habiturus sit potestatẽ. Et item. Perseuerantes (ait) in monasterio usq; ad mortem.

Capitulo de monachis peregrinis.

Capitulo de monachis peregrinis.

Saluis igitur exceptionib⁹ q̃s superior disputatio pstrinxit, decætero nulla liceat occasiõe monacho locũ cui professus est citra suã mortem deserere, suo dũtaxat arbitrio alioqn prævaricator est, dãnationẽ habens q̃a primam fidem irritã facit. ¶ Sed uos pergitis ampli⁹ sciscitari: & dicitis. Quid si nõ põt nisi cũ rãcore perpetuo animi ibidẽ manere: ob min⁹ uidelicet regularẽ minusue amabilẽ abbatis electionẽ. Subit aĩo nunc illud de euangelio qđ de
Mat.19. cõiugij lege docenti discipuli dño r̃nderunt. Si ita est (in quũt) nõ expedit nubere. Magnæ reuera ãgustiæ. Si tenuerit exosam, nihil onerosius. Si dimiserit inuitam, nihil inxpianius. An nõ simili necessitate cõstringit̃ q nec deserere ualet locũ, ne frãgat uotũ, nec manere in loco, ne cũ rancore uiuat, & uitã pdat? Quid cõsulã huic? Vt discedat? Nõ licet pter pfessionẽ. Vt stet? Propter rancorã nõ expedit. Duo mihi æque incõuenientia, æque periculosa ponitis: ut qcquid respõdero, uobis minime psit. Quæritis nempe quid ẽ duobus monacho tutius sit: residere in pprio monasterio sub irregulariter electo cũ rancore, an ad qetius uiuẽdũ aliò migrare. Qđ quidẽ haud secus accipio quàm si rogrer quanã morte perire consulam eũ qui seipsum fortè perimere uult: incendio, an præcipitio. Reuera nãq; & urit, qui in odio manet: & qui frangit propositum, in præceps ruit. Sed uos me in hac difficultate consilij facile expeditis, cũ deinde sequimini, & quatenus accipi hoc ipm uelitis qđ appellatis irregulare, aperiẽdo subiũgitis, præsertim si electiõis irregularitas adeò inuoluta sit & intorta, ut licet de ea corã deo nõ dubitetur: coram hominibus tamen aut uix, aut nullatenus conuincatur. Venit nunc quoq; in mẽtem sapientis eulogium. Oc
puer.18. casionẽ quærit qui uult recedere ab amico. Quonam modo uos irregularẽ dicitis electionem, quæ cassari regulariter nõ ualet, aut reprobari? Et quidẽ legitur. Qđ probari non põt: mihi infectũ est. Sed dicitis. Et quis obediat sciẽ
Mat.23. ter indigno, & si non manifesto? Fratres, nónne legistis & in uestra & in ueritatis regula. Super cathedrã Moysi sederunt scribæ & pharisæi, quæ dicũt facite, s̃m autẽ opera eorũ nolite facere? ¶ Iam de mutãdis uestibus uel lauãdis ob nocturnã illusionem, accipite breue consilium. Iuxta ritum sui loci queq; facere cõsulo de huiusmodi, quæ diuersis modis diuersis in monasterijs certum est obseruari. ¶ De his qui in pluribus monasterijs profitentur (quòd penè oblitus fueram) puto satis esse responsum superius, cũ de loci stabilitate disputatũ est, & non est necesse ut repetam. ¶ Prætermitto & aliqua de canonibus quæ uos requiritis: tum q̃m talium nostra nõ refert qui monachi sumus: tũ quia in libris ipsi facile reperire potestis, si quærere nõ grauemini. ¶ Venio ad tria illa quæ in altera uestra rursum epistola cõtinent̃, ubi primũ interrogatis quidnã cõsulam homini qui aduersus quempiã cõmotus fuerit, sed non adeò ut eum lædere ipse uelit, adeò tamẽ ut libenter accipiat si quo modo aliunde lædi contigerit: sit ne
Nota. uidelicet tutũ ita cõmoto accedere ad altare: an se subtrahere interim debeat, donec cõpescatur cõmotio? Nũquã mihi cõtingat turbatũ ad pacis accedere sacrificium: cum ira & disceptatione cõtingere sacramentũ, in quo de⁹ indubitanter est mũdũ recõcilians sibi. Certè nõ recipitur mun⁹ quodcũq; meũ quod defero ad altare, nisi ante placato fratre quẽ me fortè læsisse meminero: quãtominus si meipm non pacauero prius? ¶ Qđ deinde q̃ritis de cõtra
Phil.3. rietate quæ inesse uidet̃ duab⁹ illis Pauli sentẽtijs, conuer
2.Co.5. satio nostra in cælis est, & quãdiu sumus in corpore, peregrinamur à dño: q̃uo uidelicet aĩa eodẽ tp̃e possit & ĩ corpore peregrinari à dño, & in cælis simul esse cum dño, ipse
1.Cor.3. soluit apl's, cum alibi dicit. Ex parte cognoscim⁹, & ex parte prophetamus. Inquantũ quidẽ cognoscimus tãquam præsentia contẽplantes: iã cũ dño sumus. Inquantum adhuc tãquã de futuris prophetam⁹, credẽtes quæ nõ intelligim⁹, sperantes quæ nõ uidemus: adeò peregrinamur,
Ibidem. & in corpore. Cũ aũt uenerit qđ perfectũ est, hoc est gloriæ plenitudo, quæ in resurrectione futura est: tũc euacuabitur qđ ex parte est, corporis uidelicet oĩs corruptio, ex qua sine dubio contingit hæc quæ adhuc ex parte manet nostra in corpore peregrinatio. Hoc est qđ ĩ se miserabiliter ingemiscens plangit, & ait. Infœlix ego hõ, quis me Rom.7. liberabit de corpore mortis huius? Nõ cõquerit̃ de corpore tm̃, sed de corpore mortis hui⁹: hoc est eius quæ adhuc durat corruptionis: mõstrãs nõ corpus, sed corporis molestias esse causam peregrinatiõis. Corp⁹ qppe qđ cor Sap.9. rũpit̃, aggrauat aĩam. Nõ corp⁹ simpliciter: sed corp⁹ qđ corrũpitur aggrauat animã: ut corruptio corporis oneri sit, nõ natura. Vnde & qui intra semetipsos ingemiscunt, redemptionẽ expectant corporis sui, non amissionẽ. Merito proinde grauati corporis necessitate, non societate, cupimus dissolui & esse cum Xp̃o, ut id qđ manet ex par Rom. te adhuc exiliũ finiatur, & quæ ex parte iã cœpit cælestis habitatio perficiatur. Aut certè conuersatio nostra in cæ Phil. lis est: q̃uo idẽ dicit apl's. Spe eñ salui facti sum⁹. Spe itaq; Rom. iam in cælestib⁹ habitamus, cũ adhuc re ipsa in terris peregrinemur & in corpore. Vel aliter. Habem⁹ & unde corpori, & unde dño inhæream⁹. Illud uiuificãdo & sensificãdo, illũ credendo & diligendo. Neq; eñ præsentior sp̃us noster est ubi animat, quàm ubi amat: nisi forte putet̃ esse magis ubi inuitus & necessitate tenet̃: quàm quo spõte & alacri fert̃ uolũtate. Deniq; ubi est thesaurus tuus, ibi est Mat.6. & cor tuũ. Itẽ si deũ amãs anima ex ipso uiuit, uti corpus ex ipsa: quo pacto quæso præsentior esse cõtẽdit̃ ubi dat, quàm unde accipit uitam? Fons siquidẽ uitæ charitas est, nec uiuere aĩam dixerim, quæ de illo non hauserit. Haurire porrò q̃uo põt, nisi fuerit præsens ipsi fonti qui charitas est, quæ deus est? Præsens igitur deo est qui deũ amat inquantũ amat. In quo eñ min⁹ amat, absens pfecto est. In eo aũt min⁹ deũ amare cõuincit̃, q̃ carnis adhuc necessitatibus occupat̃. Illa uerò circa corpus occupatio quid est nisi à deo quædam absentatio: & absentatio qd nisi peregrinatio? Et peregrinamur ergo à dño, & in corpe peregrinamur: cuius nostra nimirũ & intentio præpeditur ærũnis, & curis charitas fatigatur. ¶ In fine secundæ epistolæ interrogatis quid sentiendũ arbitror de eo quod in euãgelio nobis promittitur, ecce eñ merces uestra multa est in cælis: mirãtes maxime sanctũ Augustinũ dixisse sup hoc, nõ cælos istos uisibiles & corporeos oportere intelligi, ne merces nostra in rebus mobilibus uolubilibusq; uideat̃ collocari: ideoq; sp̃ualia quædã firmamẽta esse intelligenda: de quibus nescitis (ut dicitis) quid uel suspicari debeatis. Sed si attẽditis qđ legistis. Regnũ dei intra Luc.17. uos est, & habitare Xp̃m p fidẽ in cordib⁹ uestris, tãquã Ephe.3. utiq; regem in regno suo: & nõ sunt condignæ passiones Rom.8. huius tẽporis ad futurã gloriã quæ reuelabitur in nobis: non quidem quæ reuelabitur nobis uelut aliqd exterius: sed in nobis, quasi intus iam manẽs sed nondũ apparens. Et item. Omnis gloria eius filiæ regis ab intus: & ascẽdet Psal.44. homo ad cor altum: sed & ascensiones in corde suo dispo Psal. suit: rursumq; anima iusti sedes est sapientiæ, cui⁹ sine du Psal. bio illa uox est, cælum mihi sedes est: si hæc, inquam, hisq; similia non pauca in scripturis aduertitis: profecto studebitis ad requirendum regnũ dei & iustitiam eius, intrare potius ad uos: quàm uel extra exire, uel ascendere supra: Sed supra sanè uel extra dixerim loci positione, sicut cælum à terra locũ tenet exteriorẽ, sol, luna, & sydera supiorem. Nã eadẽ ipsa quæ intra nos sunt subtiliori suæ naturæ inuisibilitate: etiã supra nos sunt sublimiori excellẽtiæ dignitate: & extra quoq; immensitate maiestatis. Sed altissima sunt hæc, egentia utiq; & diligẽtiori disputatione & doctiori disputatore, & opere prolixiori. Ego eñ putauerã modũ in his tractãdis epistolarem nequaquam excessum iri: sed sermo (ut uideo) processit in lõgi⁹ quàm speraui. Proinde uos si placet librũ, si placet epistolam nominate: nam ego siue in paucis, siue in multis, uestræ debui (quod & studui) satisfacere uoluntati.

Explicit liber de præcepto & dispensatione.

Diui Bernardi

DIVI BERNARDI ABBATIS in tractatum de diligendo deo, Prologus.

VIro illustri domino Haymerico ecclesiæ Ro-
manæ diacono cardinali & cãcellario, Bernar
dus abbas dictus de Clarauale: domino uiue-
re & in dño mori. ¶Orõnes à me & nõ quæ-
stiones poscere solebatis: & quidẽ ego ad neutrũ idoneũ
me esse cõfido. Verum illud indicit professio: & si non ita
cõuersatio. Ad hoc uerò (ut uerum fatear) ea mihi deesse
uideo quæ maxime necessaria uiderentur: diligentiam &
ingenium. Placet tamẽ fateor ꝙ pro carnalibus spiritua-
lia repetitis: si sanè apud locupletiorẽ id facere libuisset.
Quia uerò doctis & indoctis pariter in istiusmodi excu-
sandi mos est: nec facile scitur quæ uerè ex imperitia: quæ
ue ex uerecũdia excusatio prodeat, si non iniũcti operis
obeditio ꝓbat. Accipite de mea paupertate quod habeo:
ne tacendo philosophus puter. Nec tamẽ ad omnia spõ-
deo me responsurũ. Ad id solũ qđ de diligendo deo quæ-
ritis: respondebo quod ipse dabit. Hoc enim & sapit dul-
cius: & tractatur securius: & auditur utilius. Reliqua di-
ligẽtioribus reseruate.

Tractatus.

VItis ergo à me audire quare & quõ
diligẽdus sit deus? Et ego. Causa dili-
gẽdi deũ: deus est. Modꝰ: sine mõ dili-
gere. Est ne hoc satis? Fortassis utiq;:
Roma.1. sed sapiẽti. Cæterũ si & insipiẽtibꝰ de-
bitor sum: ubi sat est dictũ sapiẽti: etiã
illis gerẽdus mos est. Itaq; ꝓpter tar-
ditores idẽ ꝓfusius quàm ꝓfundiꝰ repetere nõ grauabor.
Ob duplicẽ ergo causam deũ dixerim ꝓpter seipm̃ dili-
gẽdũ: siue qa nihil iustiꝰ: siue qa nil diligi fructuosiꝰ põt.
Duplicẽ siqdẽ parit sensum cũ quærit de deo cur diligẽ-
dus sit. Dubitari nãq; potest qd potissimũ dubitet: utrũ-
nã quo suo merito deus, aut certè quo nr̃o sit cõmodo di
ligendus. Sanè ad utrũq; idẽ responderim: non planè aliã
mihi dignã occurrere cãm diligẽdi ip̃m, p̃ter ip̃m. Et priꝰ
de merito uideamus. ¶Multũ qppe meruit de nobis: q̃ &
immeritis dedit seipsum nobis. Quid enim melius seip̃o
poterat dare uel ipse? Ergo si dei meritũ quærit cũ ipsum
diligẽdi causa quæritur, illud est præcipuũ: q̃a ipse prior
dilexit nos. Dignus planè qui redamet: præsertim si ad-
uertat quis, quos, quãtũcũq; amauerit. Quis em̃? Nũ is
Psal.15. cui omnis spiritus cõfitetur deus meus es tu: qm̃ bonorũ
meorũ nõ eges? Est uera huius charitas maiestatis: qppe
non quærentis quæ sua sunt. Quibus aũt tãta puritas ex-
Rom.5. hibetur? Cum adhuc inquit inimici essemꝰ: recõciliati su
mus deo. Dilexit ergo deꝰ, & gratis, & inimicos. Sed quã
Ioan.3. tum? Quantũ dicit Ioãnes? Sic deꝰ dilexit mũdũ: ut uni-
Rom.8. genitũ daret. Et Paulꝰ: Qui proprio (ait) filio nõ peper-
Ioan.15. cit: sed pro nobis tradidit illũ. Ipse nãq; filius pro se. Ma-
iorẽ, inquit, charitatẽ nemo habet quàm ut animã suã po-
nat quis pro amicis suis. Sic meruit iustus ab impijs: sum-
mus ab infimis: ab infirmis omnipotẽs. Sed dicet aliquis:
ita quidẽ ab hoĩbus: sed ab angelis non ita. Verũ est: quia
necesse nõ fuit. Cæterum qui hominibus subuenit in tali
necessitate seruauit angelos à tali necessitate. Et qui homi
nes diligẽdo tales fecit ne tales remanerẽt: ip̃e æque dili-
gendo dedit & angelis ne tales fierent. Quibus hæc pa-
làm sunt: palam arbitror esse & cur deus diligẽdus sit: hoc
est unde diligi meruerit. Quòd si infideles hæc latẽt: deo
tamen in prõptu est ingratos confundere super innume-
ris beneficijs suis: humano nimirũ & usui præstitis: & sen-
sui manifestis. ¶Nempe quis alius administrat cibum o-
mni uescenti, cernenti lucem, spiranti flatũ? Sed stultum
est uelle modo enumerare quæ innumera esse non longe
ante præfatus sum: satis est ad exemplũ præcipua protu-
lisse: panem, solem, & aerem. Præcipua dico: non quia ex-
cellentiora: sed quia necessariora sunt, quippe corpori.
Quærat enim homo eminentiora bona sua in ea parte sui
qua præeminet sibi: hoc est in anima: quæ sunt dignitas
sciẽtia, uirtus. Dignitatem in homine liberum arbitrium
dico: in quo ei nimirum datum est cæteris non solũ præ-
eminere, sed & præsidere animãtibus. Scientiã uerò qua
eandem in se dignitatem agnoscat: non à se tamen. Porrò
uirtutem qua subinde ipsum à quo est & inquirat non se-
gniter: & teneat fortiter cũ inuenerit. Itaq; geminũ unũ
quodq; triũ horũ apparet. Dignitatem siquidem demõ-
strat humanã non solum naturæ prærogatiua, sed & potẽ
tia dominatꝰ: qđ terror hominis sup cũcta aĩantia terræ
imminere decernit. Sciẽtia quoq; duplex erit: si hãc ip̃am
dignitatẽ: uel aliud qđq; bonũ in nobis, & nobis inesse: &
à nobis nõ esse nouerimus. Porrò uirtus & ipsa æque bi-
faria cognoscetur: si authorem consequẽter inquirimus:
inuẽtoq; inseparabiliter inhæremus. Dignitas ergo sine
scientia non prodest: illa uerò etiam obest si uirtus defue-
rit: quod utrunq; ratio declarat subiecta. ¶Habere enim
qđ habere te nescias: quã gloriam habet? Porrò nosse ꝙ
habeas, sed quia à te nõ habeas ignorare: habet gloriam:
sed nõ apud deum. Apud autẽ se gloriãti dicitur ab apo-
stolo: Quid habes quod non accepisti? Si autem accepi- 1.Co.4.
sti: quid gloriaris quasi nõ acceperis? Non ait simpliciter
quid gloriaris: sed addit, quasi nõ acceperis: ut asserat re-
prehensibilem non qui in habitis, sed qui tanquã in non
acceptis gloriatur. Merito uana gloria nuncupatur hu-
iusmodi, ueritatis nimirum solido carẽs fundamẽto. Ve-
rum enim gloriam ab hac ita discernit: Qui gloriat, ait, 1.Co.1.
in domino glorietur: hoc est in ueritate. Veritas quippe do
minus est. Vtrunq; ergo scias necesse est: & quid sis, & qđ
à teipso nõ sis: ne aut omnino uidelicet nõ glorieris, aut
inaniter glĩeris. ¶Deniq; si nõ cognoueris, inqt, teipsam: Canti.1.
egredere post greges sodaliũ tuorũ. Reuera ita fit: hõ fa-
ctus in honore cũ honorẽ ip̃m nõ itelligit: talis suæ igno-
rãtiæ merito cõparat peccoribus: uelut quibusdã p̃sentis
suæ corruptiõis & mortalitatis cõsortibꝰ. Fit igit ut sese
non agnoscendo: egregia rationis munere creatura: irra-
tionabiliũ gregibus aggregari incipiat: dum ignara pro-
priæ gloriæ, quæ abintus est conformãda: foris rebꝰ sen-
sibilibus sua ipsius curiositate abducitur: efficiturq; una
de cæteris: quod se præ cæteris nihil accepisse intelligat.
Itaq; ualde cauenda hæc ignorantia: qua de nobis minus
nobis fortè sentimus: sed non minus imo & plus illa qua
plus nobis tribuimus: quod fit si bonũ quodcũq; in no-
bis esse: & à nobis, decepti putemus. At uerò super utrãq;
ignorantiam declinãda & execranda illa præsumptio est,
qua sciens & prudens fortè audeas de bonis nõ tuis tuã
quærere gloriam: & quod certus es à te tibi nõ esse, inde
tamen alterius rapere non uerearis honorẽ. Prior equidẽ
ignorantia gloriam nõ habet: posterior uerò habet qui-
dem: sed non apud deum. Cæterum hoc tertium malum
qđ iam sciẽter committit, usurpat & contra deũ. Intantũ
deniq; ignorantiã illa posteriori hæc arrogãtia grauior
ac periculosior apparet, quo per illam quidẽ deus nescit;
per istam & contemnitur. Intantum & priori deterior ac
detestabilior: ut cũ per illã pecoribus, ꝑ istã & dæmonibꝰ
sociemur. Est quippe superbia & delictũ maximum uti da
tis tanquã innatis. & in acceptis beneficijs gloriam usur-
pare benefici. Quamobrem cũ duabꝰ istis dignitate atq;
sciẽtia, opus est & uirtute: quæ utriusq; fructꝰ est: per quã
ille inquiritur ac tenet: qui omniũ author & dator meri-
to glorificetur de omnibus. Alioquin sciens & nõ faciẽs
digna, multis uapulabit. Quare? Vtiq; quia noluit intel- Psal.35.
ligere ut bene ageret. Magis autẽ iniquitatẽ meditatus
est in cubili suo; dum de bonis quæ à se nõ esse ex sciẽtiæ
dono certissime comperit: boni domini gloriam seruus
impius captare sibi imo & raptare molitur. Liquet igitur
& absq; scientia dignitatem esse omnino inutilẽ; & scien-
tiam absq; uirtute damnabilem. Verum homo uirtutis:
cui nec damnosa sciẽtia, nec infructuosa dignitas manet:
clamat deo & ingenue confitetur: nõ nobis inquiens do-
mine nõ nobis: sed nomini tuo da gloriã. Hoc est, nil no-
bis ô dñe de sciẽtia, nil nobis de dignitate tribuimus: sed

tuo totum(à quo totum est)noĩ deputamus. Cæterũ pe-
nè à proposito longe nimis digressi sumus: dum demon-
strare satagimus eos quoq; qui Xp̃m nesciũt: satis per le-
gẽ naturalẽ ex perceptis bonis corporis animæq; mone-
ri quatenus deum propter deum & ipsi diligere debeant.
Nãq; ut breuiter quæ sup hoc dicta sunt iterentur: quis
uel infidelis ingnorat suo corpori nõ ab alio in hac mor-
tali uita supdicta illa necessaria ministrari: unde uidelicet
Psal. 136 subsistat, unde uideat, unde spiret: quàm ab illo qui dat
escã omni carni, qui solem suũ oriri facit super bonos &
Mat.5. malos, & pluit: super iustos & iniustos? Quis itẽ uel ipi⁹
putet aliũ ei⁹ quæ in aĩa splendet humanæ dignitatis au-
Gene.1. thorem: præter illũ ipsum qui in genesi loquit. Faciamus
Psal.93. hominẽ ad imaginẽ & similitudinẽ nostram? Quis alium
sciẽtiæ largitorem existimet: nisi æque ipsum q̃ docet ho-
minem scientiã? Quis rursum munus sibi alĩde uirtutis
aut putet datum: aut speret dandum: quàm de manu itidẽ
domini uirtutum? Meretur ergo amari propter seipsum
deus, & ab infideli: qui etsi nesciat Christũ: scit tñ seipsũ.
Proinde inexcusabilis est omnis, etiam infidelis si nõ dili
git dominũ deum suum toto corde, tota aĩa, tota uirtute
sua. Clamat nempe ĩtus ei innata & nõ ignota rationi iu-
stitia: quia ex toto se illum diligere debeat: cui se totũ de-
bere non ignorat. Verum id difficile imo impossibile est,
suis scilicet quempiam liberiue arbitrij uirib⁹ semel acce-
pta à deo: ad dei ex toto cõuertere uoluntatem: & nõ ma-
gis ad propriã retorquere, eaq; sibi tanquã ꝓpria retine-
Phil.2. re: sicut scriptũ est. Omnes quæ sua sunt, quærunt. Et itẽ:
Proni sunt sensus & cogitationes hoĩs in malum. ¶ Con-
tra quod plane fideles norũt quàm omnino necessarium
habeãt Iesum, & hunc crucifixum: dum admirãtes & am-
plexantes supereminentem scientiæ charitatem in ipso id
uel tãtillum quod sunt, in tãtæ dilectionis & dignationis
uicem non rependere confundũtur. Facile proinde plus
Lucæ.7. diligunt: qui se amplius dilectos intelligunt. Cui aũt mi-
nus donatũ est: minus diligit. Iudæus sanè, siue paganus,
nequaquã talibus aculeis incitatur amoris: quales eccle-
Cãti.2. sia experit, quæ ait. Vulnerata charitate ego sum. Et rur-
Canti.3. sum. Fulcite me floribus: stipate me malis: quia amore lã-
gueo. Cernit regẽ Salomonẽ in diademate quo corona-
uit eũ mater sua. Cernit unicũ patris, crucẽ sibi baiulan-
tem. Cernit cæsum & consputũ dominũ maiestatis. Cer-
nit authorem uitæ & gloriæ cõfixũ clauis, percussum lan-
cea, opprobrijs saturatũ: tandẽ illã dilectã aĩam suã pone-
re ꝓ amicis suis. Cernit hæc: & suã magis ipsi⁹ animã gla-
Cãtic.2. dius amoris trãsuerberat: & dicit: Fulcite me florib⁹: sti-
pate me malis: quia amore langueo. Hæc sunt q̃ppe mala
punica quæ in hortũ introducta dilecti sponsa carpit ex li
gno uitæ: à cælesti pane proprium mutuata saporem, colo
rem à sanguine Christi. Videt deinde mortem mortuã, &
mortis authorẽ triumphatum. Videt de inferis ad terras,
de terris ad superos captiuã duci captiuitatem: ut in no-
Phili.2. mine Iesu omne genu flectatur cælestium, terrestiũ, & in-
fernorum. Aduertit terram quæ spinas & tribulos sub an-
tiquo maledicto produxerat: ad nouæ bñdictionis gratiã
innouatã refloruisse. Et in omnibus illius recordata uer-
Psal.27. siculi: Et refloruit caro mea: & ex uoluntate mea confite-
bor ei: passionis malis quæ de arbore tulerat crucis: cupit
iungere & de floribus resurrectionis: quorum præsertim
fragrantia spõsum ad se crebrius reuisendam inuitet. De-
Canti.1. niq; ait. Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus: lectulus
noster floridus. Quæ lectulũ monstrat, satis quid deside-
ret aperit: & cum floridum nũciat: satis indicat unde q̃d
desiderat obtinere præsumat. Nõ eñi de suis meritis, sed
Geñ.27. de floribus agri cui benedixit deus. Delectatur floribus
Christ⁹: qui in Nazareth & cõcipi uoluit & nutriri. Gau-
det sponsus cælestis talibus odoramentis: & cordis thala-
mum frequẽter libẽterq; ingreditur: quod istiusmodi re-
fertum fructib⁹, floribusq; respersum inuenerit. Vbi suæ
uidelicet aut passionis gratiam: aut resurrectionis gloriã
sedula inspicit cogitatiõe uersari: ibi profectò adest sedu-

lus, id est libens. ¶ Monimẽta siquidem passionis fructus
agnosce quasi anni præteriti: omnium utiq; retro tempo-
rum sub peccati mortisq; imperio decursorum, tãdem in
plenitudine temporis apparentes. Porrò autem resurre-
ctionis insignia: nouos aduerte flores sequẽtis tẽporis,
in nouam sub gratia reuirescẽtis æstatẽ: quorum fructũ
generalis futura resurrectio in fine parturiet sine fine mã-
surũ. Iam, inq̃t, hyems transijt: imber abijt & recessit: flo- Cant.2.
res apparuerunt in terra nostra: æstiuum tẽpus aduenisse
cum illo significans, qui de mortis gelu in uernalem quã-
dam nouæ uitæ temperiẽ resolutus: ecce (ait) noua facio Apo.21.
oĩa. Cuius caro seminata est in morte, refloruit in resur-
rectione. Ad cuius mox odorem: in campo conuallis no-
stræ reuirescũt arida: recalescunt frigida: mortua reuiui-
scunt. Horum ergo nouitate florum ac fructuũ, & pleni-
tudine agri suauissimum spirãtis odorẽ: ipse quoq; pater
in filio innouante omnia delectat: ita ut dicat: Ecce odor Gen.27.
filij mei sicut odor agri pleni cui benedixit domin⁹. Bene
pleni: de cuius plenitudine omnes accepimus. Sponsa ta-
men familiarius ex eo sibi cum uult flores legit, & carpit
poma: quibus propriæ aspergat intima consciẽtiæ: & in-
tranti sponso cordis lectulus suaue redoleat. Oportet eñi
nos si crebrum uolumus habere hospitem Christum: cor-
da nostra semper habere munita fidelib⁹ testimonijs: tam
de misericordia scilicet moriẽtis, quàm de potentia resur-
gẽtis: quomodo Dauid aiebat: Duo hæc audiui, quia po Psal.61.
testas dei: & tibi domine misericordia. Siquidem utriusq;
rei testimonia credibilia facta sunt nimis. Xp̃o utiq; mo-
riente propter delicta nostra: & resurgente propter iusti-
ficationem nostram: & ascẽdente ad profectionem nostrã:
& mittente spiritum ad consolationem nostram: & quan-
doq; redituro ad cõsummationem nostrã. Nempe in mor
te misericordiam, potẽtiam in resurrectione, utrãq; in sin
gulis exhibuit reliquorũ. Hæc mala, hi flores: quib⁹ spõ-
sa se interim stipari postulat & fulciri, credo sentiẽs facile
uim in se amoris posse tepescere & lãguescere quodãmo-
do si nõ talibus iugiter faueatur incentiuis: donec intro-
ducta quãdoq; in cubiculum, diu cupitis excipiatur am-
plexibus: & dicat. Leua eius sub capite meo: & dextera il- Cant.2.
lius amplexata est me. Sentiet quippe tunc & ꝓbabit uni-
uersa dilectionis testimonia: quæ in priori aduẽtu tãquã
de sinistra dilecti acceperat: præ multitudine dulcedinis
amplexantis dexteræ contemnenda: & omnino iam quasi
subtus habẽda. Sentiet quod audierat: Caro nõ prodest Ioan.6.
quicquã. Spũs est qui uiuificat. Probabit quod legerat.
Spiritus me⁹ super mel dulcis: & hæreditas mea sup mel Eccl.24.
& fauũ. ¶ Q̃d uerò sequit. Memoria mea in generatione Ibidem.
seculorum: hoc dicit, quia quãdiu stare præsens cernitur
seculũ: in quo generatio aduenit: & generatio p̃terit: non
deerit electis consolatio de memoria, quibus nondum de
præsentia plena refectio indulget. Vnde scriptũ est. Me- ps.144.
moriã abundantiæ suauitatis tuæ eructabũt: haud dubiũ
quin hi quos paulò superius dixerat: Generatio & gene- Ibidem.
ratio laudabit opera tua. ¶ Memoria ergo in generatiõe
seculorum: præsentia in regno cælorũ. Ex ista glorifica-
tur iam assumpta electio: de illa interim peregrinãs gene-
ratio consolatur. Sed interest quænã generatio ex dei ca-
piat recordatione solamen. Non enim generatio praua &
exasperans: cui dicitur. Væ uobis diuites: qui habetis cõ- Luc.6.
solationẽ uestrã: sed quæ dicere ueraciter potest: Renuit
consolari anima mea. Huic planè & credimus si secura ad- Psal.76.
iecerit. Memor fui dei: & delectatus sum. Iustum quippe Ibidem.
est ut quos præsentia non delectant, præsto eis fit memo-
ria futurorum. Et qui de rerum fluẽtium qualibet afluẽ-
tia despiciunt cõsolari: recordatio illos delectet æternita
tis. Et hæc est generatio quærẽtium dominũ: quærentiũ Psal.23.
nõ quæ sua sunt: sed faciẽ dei Iacob. Dei ergo quærẽtib⁹
& suspirãtibus præsentiam: præsto interim & dulcis me-
moria est. Non tamen qua satientur: sed qua magis esu-
riant unde satientur. Hoc ipsum de se cibus ipse testatur Ecc.24.
ita dicens. Qui edit me, adhuc esuriet: & qui eos cibat⁹ est, Psal.16.
satiabor

Mat.5. satiabor (inquit) cum apparuerit gloria tua. Beati tñ iã
nũc qui esuriũt & sitiunt iustitiam: quoniam qñq; ipsi &
non alij saturabuntur. ¶ Væ tibi generatio praua atq; per
uersa: uæ tibi popule stulte & insipiens: qui & memoriam
fastidis, & præsentiã expauescis. Merito quidẽ. Nec mo-
1.Ti.6. do enim liberari uis de laqueo uenãtium: siquidẽ qui uo-
lunt diuites fieri in hoc seculo: incidũt in laqueum diabo
li. Nec tũc à uerbo aspero poteris liberari. O uerbũ aspe-
Mat.25. rum: ô sermo durus. Ite maledicti in ignem æternũ. Du-
rior planè atq; asperior illo qui quotidie nobis de memo
Ioan.6. ria passionis in ecclesia replicatur. Qui mãducat carnem
meã: & bibit sanguinẽ meũ: habet uitã æternã: hoc est, qui
recolit mortem meam: & exemplo meo mortificat mẽbra
sua quæ sunt super terram: habet uitam æternã. Hoc est:
si compatimini: & conregnabitis. Et tñ pleriq; ab hac uo-
ce resilientes & abeuntes hodieq; retrorsum: respondent
nõ uerbo, sed facto. Durus est hic sermo: q̃s põt eũ audi-
Ibidem. re? Itaq; generatio quæ nõ direxit cor suũ, & nõ est credi-
Psal.77. tus cũ deo spũs eius: sed magis sperãs in incerto diuitia-
rũ: uerbũ modo crucis audire grauat: ac memoriã passio-
nis sibi iudicat onerosam. Verũ qualiter uerbi illius pon
Mat.25. dus in præsentia sustinebit. Ite maledicti in ignẽ æternũ
qui paratus est diabolo, & angelis ei⁹? Super quẽ pfecto
Psal.111. ceciderit lapis iste: cõteret eũ. At uero generatio rectorũ
2.Co.5. benedicet. q̃ utiq; cũ apostolo siue absentes siue præsen-
Mat.25 tes cõtendunt placere deo. Deniq; audiẽt. Venite bene-
dicti patris mei &c. Tũc illa quæ nõ direxit cor suũ, sero
quidẽ experiet quàm in illius cõparatione doloris, iugũ
Christi suaue, & onus leue fuerit: cui tãquã graui & aspe-
ro durã ceruicem superbè subduxit. Nõ potestis ô miseri
serui mãmonæ, simul gloriari in cruce domini nostri Iesu
Xpi, & sperare in pecuniæ thesauris. Post aurum abire, &
probate quàm suauis est dominus. Proinde quẽ suauẽ in
memoria non sentitis: asperũ pculdubio in præsentia sen
tietis. Cæterũ fidelis anima & suspirat præsentiã inhian-
ter, & in memoria requiescit suauiter, & donec idonea sit
reuelata facie speculari gloriam dei, crucis ignominia glo
riat. Sic profectò sic spõsa & colũba Xpi pausat sibi inte-
rim & dormit inter medios cleros: sortita iam in præsen-
Psal.78. tiarum de memoria abundantiæ suauitatis tuæ dñe Iesu
pennas deargentatas: innocentiæ uidelicet pudicitiæq;
candorem: & sperans insuper adimpleri lætitia cũ uultu
tuo: ubi etiã fiant posteriora dorsi eius in pallore auri: qñ
in splendoribus sanctorũ introducta cũ gaudio, sapiẽtiæ
plenius fuerit illustrata fulgoribus. Merito proinde iam
Cañ.2. nũc gloriatur, & dicit. Leua eius sub capite meo: & dexte-
ra illius amplexabitur me. In leua reputãs recordatiõem
illius charitatis qua nulla maior est, q̃ animam suam po-
suit pro amicis suis. In dextera uerò beatam uisionẽ quã
promisit amicis suis, & gaudium de præsentia maiestatis.
Merito illa dei & deifica uisio: illa diuinæ p̃sentiæ inæsti-
mabilis delectatio in dextera deputatur: de qua & delecta
Psal.15. biliter canitur. Delectationes in dextera tua usq; in finẽ.
Merito in leua, admirabilis illa memorata & semper me-
moranda dilectio collocatur: q̃ donec transeat iniquitas,
super eam spõsa recũbat & requiescat. Merito ergo leua
sponsi sub capite spõsæ: super quã uidelicet caput suũ re-
clinata sustentet: hoc est mentis suæ intẽtionem: ne incur-
Sapi.9. uetur, & inclinet in carnalia & secłaria desideria: quia cor-
pus q̃ corũpitur, aggrauat animã, & deprimit terrena
inhabitatio sensum multa cogitantẽ. ¶ Quid nãq; aliud
faciat considerata tanta & tam indebita miseratio: tã gra-
tuita & sic probata dilectio: tã inopinata dignatio: tã in-
uicta mãsuetudo: tam stupẽda dulcedo? Quid inquã hæc
omnia faciant diligenter cõsiderata: nisi ut cõsiderantis
animum ab omni penitus prauo uindicatum amore, ad se
miserabiliter rapiãt: uehementer afficiant: faciãtq; præ se
cõtẽnere quicqd nisi in contemptu horũ appeti nõ põt?
Nimirũ proinde in odore unguẽtorũ horũ sponsa currit
alacriter, amat ardẽter, & parũ sibi amare sic amata uř ẽt
cũ se tota ĩ amore pstrinxerit. Nec ĩmerito. Quid magnũ
em̃ tanto & tãti repensatur amori, si puluis exiguus totũ
se ad redamandũ collegerit: quẽ illa nimirum maiestas in
amore præueniẽs, tota in opus salutis eius intenta cõspi-
cit? Deniq; sic de⁹ dilexit mũdũ ut unigenitũ daret haud Ioan.3.
dubiũ quin de patre dicat. Itẽ tradidit in mortẽ animam Esai.53.
suã nec dubiũ q̃ filium loquatur. Ait & de spiritusancto:
Spũs paracletus quẽ mittet pater in nomine meo ille uos Ioan.4.
docebit oĩa: & suggeret uobis oĩa quæcũq; dixero uobis.
Amat ergo deus, & ex se toto amat, q̃a tota trinitas amat:
si tamen totum dici põt de infinito & incomprehẽsibili,
aut certè de simplici. Intuens ergo hæc: credo satis agno-
scit quare deus diligendus sit: hoc est unde diligi merea-
tur. ¶ Cæterũ infidelis nõ habẽs filiũ nec patrẽ, pinde ha
bet nec spiritum sanctum. Qui enim nõ honorificat filiũ, Ioan.5.
non honorificat patrem qui misit illum: sed nec spiritum
sanctũ quẽ misit ille. Is itaq; mirum nõ est siquam minus
agnoscit: minus & diligit. Attñ & ipse totũ ei sese debere
nõ ignorat: quẽ sui toti⁹ nõ ignorat authorẽ. Quid ergo
ego qui deum meũ teneo uitæ meæ non solum gratuitũ
largitorem, largissimum administratorem, pium consola-
torem, solicitum gubernatorem, sed insuper etiam copio-
sissimum redemptorem, æternũ conseruatorem, ditatorẽ,
glorificatorẽ: sicut scriptum est: copiosa apud eũ redem- Psal.129
ptio. Et itẽ. Introiuit semel in sancta, æterna redemptio- Heb.9.
ne inuẽta. Et de cõseruatione. Nõ relinquet sanctos suos: Psal.36.
in æternum conseruabuntur. Et de locupletatione. Men- Lucæ.6.
suram bonam & cõfertam & coagitatã & supereffluentẽ
dabunt in sinũ uestrum. Et rursum. Nec oculus uidit, nec 1.Co.2.
auris audiuit, nec in cor hominis ascendit: quæ prępara-
uit deus diligẽtibus se. Et de glorificatione. Saluatorem Phili.3.
expectam⁹ dñm nostrũ Iesum Xpm: qui reformabit cor-
pus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis
suæ. Et illud. Non sunt condignæ passiones huius tempo Rom:8.
ris ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Et ite-
rum. Id quod in præsenti est momentaneum & leue tribu 2.Co.4.
lationis nostræ: supra modũ in sublimitate æternum glo-
riæ pondus operatur in nobis: nõ contemplantibus quæ
uidentur: sed quæ nõ uidentur. Quid retribuã dño pro
omnib⁹ his? illũ ratio urget & iustitia naturalis totum se
tradere illi à quo se totũ habet, & ex se toto debere dilige
re. Mihi profectò fides tanto plus indicit amãdum, quan-
to & eum me ipso pluris æstimandũ intelligo: quippe qui
illũ nõ solũ mei, sed sui quoq; ipsius teneo largitorẽ. De-
niq; nõdum tempus fidei aduenerat: nõdum innotuerat
in carne deus: obierat in cruce, prodierat de sepulchro, re
dierat ad patrem: nõdum inquam commendauerat in no-
bis suam multã dilectionem: illam de qua iam multa locu-
ti sumus: cum iam mãdatum est homibi diligere domini
deum suum toto corde, tota anima, tota uirtute sua: id est
ex omni q̃ est, quod scit, quod potest. Nec tamẽ iniust⁹
deus, suum sibi uendicans opus & dona. Vt quid em̃ non
amaret opus artificem, cũ haberet unde id posset? Et cur
non quantũ oĩno posset: cum nihil omnino nisi eius mu-
nere posset? Ad hæc: q̃ de nihilo, q̃ gratis, q̃ in hac digni
tate conditũ est, & debitũ dilectionis manifestius facit, &
exactum iustiorẽ ostendit. Cæterũ quantũ putamus adie-
ctum beneficij cum hoĩes & iumẽta saluauit: quemadmo- Psal.35.
dum multiplicauit miam suã deus? Nos dico qui mutaui
mus gloriã nostrã in silitudinẽ uituli comedẽtis fœnum:
peccando cõparati iumentis insipiẽtibus. Q̃ si totũ me Psa.105.
debeo pro me facto: quid addam iã & pro refecto, & refe-
cto hoc modo? Nec enim tam facile refectus quàm factus.
Siquidẽ non solũ de me, sed de oĩ quoq; q̃ factũ est, scri
ptum est, Dixit, & facta sunt. At uerò qui me tãtum & se- p̃s.148.
mel dicendo fecit: in reficiendo profectò & dixit multa, &
gessit mira, & pertulit dura: nec tãtũ dura, sed & indigna.
Quid ergo retribuã dño pro omnibus quæ retribuit mi- Psal.115.
hi? In primo opere me mihi dedit: in secundo se. Et ubi se
dedit: me mihi reddidit. Datus ergo & redditus me p me
debeo: & bis debeo. Quid deo retribuam pro se? Nã etiã
si me milies rependere possem: quid sum ego ad deum?

Modus HIc primū uide qūo,imo quàm ſine modo à no
diligēdi bis deus amari meruerit:qui(ut paucis qđ di
deum; ctum eſt repetam) prior ipſe dilexit nos,tātus
& tm̄,& gratis tātillos & tales.En qđ in prin
cipio dixiſſe me memini:modū eſſe diligēdi deū,ſine mo
do diligere. Deniqꝫ cū dilectio quæ tēdit in deū, tēdat in
immēſum,tēdat in infinitū:(nā & infinitus deus eſt& im
mēſus) quis nā quæſo debeat finis eſſe noſtri uel modus
amoris? Quid ꝙ amor ipſe noſter nō iam gratuitus impē
ditur,ſed rependiť debitus? Amat ergo immēſitas: amat
p̄s.144. æternitas:amat ſupereminēs ſcientia charitas:amat deus,
p̄s.146. cuius magnitudinis non eſt finis: cuius ſapientiæ non eſt
Phili.4. numerus:cuius pax exuperat omnem intellectum:& uicē
Pſal,17. rependimus cum menſura? Diligam te domine fortitudo
mea,firmamentum meum,&refugium meum,& liberator
meus:& meū deniqꝫ quicquid optabile atqꝫ amabile dici
poteſt. Deus meus adiutor meus:diligā pro dono tuo,&
modo meo minus quidē iuſto:ſed planè non minus poſſe
meo. Qui etſi quantū debeo nō poſſum: nō poſſum tamē
ultra quàm poſſum. Potero uerò plus,cū plus donare di
gnaberis:nunquā tm̄ prout dignus haberis. Imperfectum
meum uiderūt oculi tui:ſed tm̄ in libro tuo omnes ſcribē
p̄s.138. tur qui quod poſſunt factū, etſi qđ debent non poſſunt.
Satis quantū reor apparet,& quonā modo de⁹ diligēdus
ſit,& quo merito ſuo. Quo inquā merito ſuo. Nā quāto:
cui ſanè appareat,quis dicat,quis ſapiat? Nunc quo no
ſtro cōmodo diligendus ſit uideamus. Sed quātum eſt &
in hoc uidere noſtrū ad id quod eſt? Nec tamen q̄d uideť
tacendū eſt,et nō omnino uideť ut eſt. Superius cū pro
poſitum eſſet quare & quomodo diligendus ſit deus:du
plicē dixi parere intellectū id quod quæriť quare: ut aut
quo ſuo merito:aut quo noſtro commodo diligēdus ſit:
utrūlibet quæri poſſe perinde uideatur. Dicto ꝓinde de
merito dei,non prout dignū ei,ſed prout datum mihi:ſu
pereſt ut & de præmio quod itē dabitur,dicam.

NOn em̄ ſine præmio diligiť de⁹:etſi abſqꝫ p̄mij
intuitu diligendus ſit. Vacua nāqꝫ uera chari
1.Co,13. tas eſſe non poteſt:nec tamen mercenaria eſt.
Quippe nō quærit q̄ ſua ſunt. Affectus eſt, nō
cōtractus:nec acquiriť pacto nec aquirit. Spōte afficit: &
ſpōtaneum facit. ¶Verus amor ſeipſo cōtētus eſt. Habet
præmiū:ſed id qđ amatur. Nam quicquid propter aliud
amare uidearis , id planè amas quo amoris finis pertēdit
non per quod tendit. Paul⁹ non euāgelizat ut comedat,
ſed comedit ut euangelizet:eò quòd amet nō cibum : ſed
euangelium. Verus amor præmium non requirit:ſed me
retur. Præmiū ſanè necdū amanti proponitur: amanti de
beť:perſeueranti redditur. Deniqꝫ in rebus inferioribus
ſuadēdis,inuitos promiſſis uel præmijs inuitamus: & nō
ſpontaneos. Quis em̄ munerandū hominem putet, ut fa
ciat quod & ſponte cupit? Nemo uerbi cauſa cōducit aut
eſurietem ut comedat:aut ſitientē ut bibat: aut certè ma
trem ut paruulū lactet filiū uteri ſui. An uerò quis putet
prece uel precio quēpiam commouēdum ſuam ipſius uel
ſepire uineā,uel arborē circūfodere:uel ſtructurā propriæ
domus erigere? Quanto magis deum amans anima,aliud
propter deū ſui amoris præmiū nō requirit? Aut ſi aliud
requirit:illud pro certo,nō deū diligit. Ineſt omni utēti
ratione naturaliter pro ſua ſemper æſtimatione atqꝫ intē
tione appetere potiora: & nulla re eſſe cōtentū cui quod
deeſt iudicet præferendum. Nam & qui uerbi gratia uxo
rem habet ſpecioſam,petulanti oculo uel aīo reſpicit pul
chriorem:& qui ueſte precioſa indutus eſt, precioſiorem
affectat:& poſſidens multas diuitias,inuidet ditiori. Vi
deas iam multos prædijs & poſſeſſionibus ampliatos,ad
huc tamē indies agrum agro copulare atqꝫ infinita cupi
ditate dilatare terminos ſuos. Videas & qui regalibus do
mibus ampliſqꝫ habitant palatijs: nihilominus quotidie
cōiungere domum ad domū, & inquieta curioſitate ædi
ficare, diruere,mutare quadrata rotūdis. Quid homines
ſublimatos honoribus:an non inſatiabili ambitione ma
gis ac magis totis uiribus conari ad altiora uidemus? Et
horum omnium idcirco nō eſt finis:quia nil in eis ſummū
ſingulariteꝛ reperitur uel optimū. Et quid mirum ſi infe
rioribus & deterioribus cōtentus non ſit, qui citra ſum
mum uel optimū quieſcere nō poteſt? Sed hoc ſtultum&
extremæ demētiæ eſt, ea ſemper appetere quæ nūquā nō
dico ſatiēt,ſed nec temperēt appetitū: dum quicquid ta
lium habueris,nihilominus nō habita concupiſcas: & ad
quæqꝫ defuerint,ſemper inquiet⁹ anheles. Ita enim fit ut
per uaria & fallacia mundi oblectamēta uagabundus ani
mus inani labore diſcurrens fatigetur non ſatietur: dum
quicqd famelicus inglutierit, parū reputet ad id qđ ſup
eſt deuorādum:ſemperqꝫ nō minus anxie cupiat quæ de
ſunt,quàm quæ adſunt læte poſſideat. Quis em̄ obtineat
uniuerſa? Quāquā ad modicū id qđ quiqꝫ cū labore ob
tinuerit,cū timore poſſederit:certus quidē nō ſit qn̄ cum
dolore amittat:cert⁹ autē ꝙ qn̄qꝫ amittat. Sic directo tra
mite uoluptas peruerſa cōtēdit ad optimū: feſtinat ad id
unde poſſit impleri . Imo uerò his anfractibus ludit ſecū
unitas:mentitur iniquitas ſibi. Si ita uis adimplere quod Pſal.
uis:hoc eſt ſi illud apprehendere uis quo apprehenſo nil
iā ampli⁹ uelis:q̄d tentare opus eſt & cætera? Curris ꝑ de
uia,& longè ante morieris quàm hoc circuitu peruenias
ad optatū. Hoc ergo in circuitu impij ambulāt: naturali Pſal.11.
ter appetētes unde finiant appetitū: & inſipiēter reſpuē
tes unde propinquēt fini:fini dico,nō cōſumptionis, ſed
cōſummationis. Quāobrē non beato fine cōſummari,ſed
cōſumi uacuo labore accelerent:qui rerum magis ſpecie,
quàm authore delectati:pri⁹ uniuerſa ꝑcurrere, & de ſin
gulis cupiunt experiri, quàm ad ipſum curēt uniuerſita
tis dn̄m peruenire. Et quidē peruenirent, ſi qn̄qꝫ uoti cō
potes effici poſſent:ut oīa ſcilicet p̄ter oīm principiū un⁹
aliquis obtineret. Ea nāqꝫ ſuæ cupiditatis lege qua in re
bus cæteris nō habita præ habitis eſurire,& pro nō habi
tis habita faſtidire ſolebat:mox oībus quæ in cælo & q̄ in
terra ſunt obtentis & cōtēptis:tandē ad ipſum proculdu
bio curreret,q̄ ſolus deeſſet oīm de⁹. Porrò ibi q̄eſceret:
q̄a ſicut citra nulla reuocat quies:ſic nulla ultra iam inq̄e
tudo ſolicitat. Diceret ꝓ certo. Mihi autē adhærere deo Pſal.72.
bonū eſt. Diceret. Quid enim mihi eſt in cælo,& à te quid
uolui ſuper terrā? Et itē. De⁹ cordis mei,& pars mea de⁹ Ibidem.
in æternū. Sic ergo(ut dictū eſt)ad id qđ optimū eſt qui
uis cupidus perueniret:ſiquidē ante qđ citra cupit aſſe
qui poſſet. Verū qm̄ id oīno impoſſibile perſtruit & uita
breuior,& uirtus infirmior,& cōſors numeroſior:longo
profectò itinere & caſſo labore deſudant qui dum quæqꝫ
deſiderāt attingere uolunt,ad cunctorū deſiderabiliū ne
queūt pertingere finem. Et utinā attingere uniuerſa ani
mo,& nō experimēto uellēt. Hoc em̄ facile poſſent,& nō
incaſſum. Nam & animus ſenſu quidem carnali tāto uelo
cior,quanto & perſpicacior,ad hoc datus eſt,ut illum ad
omnia præueniat:nilqꝫ audeat contingere ſenſus qđ ani
mus præcurrens antè utile nō probauerit. Hinc enim ar
bitror dictū. Oīa probate,quod bonū eſt tenete: ut uide 1.Theſ.5.
licet ille hinc ꝓuideat : nec is ſuum uotū niſi ad illius iu
diciū cōſequatur. Alioquin nō aſcēdes in mōtē dn̄i, nec Pſal.23.
ſtabis in loco ſancto ei⁹:pro eo ꝙ in uano acceperis aīam
tuā:hoc eſt aīam rationalē:dū inſtar pecoris ſenſum ſeq̄
ris:rōne q̄dē ocioſa,& nō reſiſtēte in aliquo. Quorū itaqꝫ
ratio nō præuenit greſſus:currūt,ſed extra uiam : ac pro
inde apoſtoli ſpreto cōſilio,non ſic currunt ut apprehen 1.Co,9.
dant. Quādo etenim apprehēdent quem apprehēdere ni
ſi poſt omnia nolunt? Diſtortū iter, & circuit⁹ infinitus
cuncta primitus attētare uelle. Iuſtus autē nō ita. Audiēs Pſal.30.
nempe uituperationē multorum cōmorantium in circui
tu(multi em̄ ſunt uiā latam pergētes,quæ ducit ad mor
tem)ip̄e ſibi regiam elegit uiā,nō declinās ad dexterā uel
ad ſiniſtram. Deniqꝫ atteſtante propheta, ſemita iuſti, re Eſai.26.
cta eſt:rectus callis iuſti ad ambulandum. Hi ſunt qui ſalu
bri cōpendio cauti ſunt moleſtū hūc & infructuoſum ui
tare circuitū:uerbum abbreuiatum & abbreuiās eligen
tes:non

tes:nō cupere q̄cūqꝫ uident, sed uendere magis quæ pos-
Mat.5. sident,& dare pauperibꝰ.Beati planè pauperes:quoniam
1.Co.9. ipsorum est regnū cælorū.Omnes quidē currūt:sed inter
Psal.1. currētes discernitur.Deniqꝫ nouit dn̄s uiam iustorum:&
Psal.36. iter impiorum peribit.Ideo autem melius est modicū iu-
sto super diuitias peccatorū multas:qm̄ quidē ut sapiens
Eccle.5. loqritur,& insipiēs experitur:qui diligit pecuniam, non
Mat.5. saturabitur pecunia:qui autē esuriunt & sitiunt iustitiam
ipsi saturabunť.Iustitia siquidem ratione utētis spūs, ci-
bus est uitalis & naturalis:pecunia uerò sic nō replet uel
minuit animi famē,qūo nec corporis uētus.Deniqꝫ si fa-
melicum hominem apertis faucibus uento inflatis hauri
re buccis aerē cernas,quo quasi cōsulat fami: nónne cre-
das insanire? Sic nō minoris insaniæ est si spiritū rationa
lem rebus putes quibuscūqꝫ corporalibus non magis in-
flari quàm satiari. Quid'nāqꝫ de corporibus ad spiritus?
Nec illa sanè spūalibꝰ: nec isti è regione refici corporali-
Psal.102 bus queūt.Benedic aīa mea dn̄o,qui replet in bonis desi
derium tuum. Replet in bonis,excitat ad bonū,tenet in
bono,p̄uenit,sustinet,implet.Ipse facit ut desideres: ipse
est quod desideras.Dixi supra,causa diligendi deū, deus
est.Verum dixi:nam & efficiēs,& finalis.Ipse dat occasio-
nem:ipse creat affectionem, desiderium ipse consummat.
Ipse fecit uel potius factus est ut amareť: ipse sperať amā-
dus felicius:ne in uacuum sit amatus.Eius amor nostrum
& præparat & remunerat.Præcedit benignior.rependiť
iustior:expectatur suauior. Diues est omnibus qui inuo-
cant eū:nec tamen habet quicquā seipso melius. Se dedit
in meritū:se seruat in præmiū:se apponit in refectiōe ani-
marū sanctarū:se in redemptione distrahit captiuarū.Bo-
Threñ.3 nus es dn̄e animæ quærēti te.Quid ergo inuenienti? Sed
eīn in hoc est mirū: ꝙ nemo te quærere ualet nisi q prius
inuenerit.Vis igiť inueniri ut quæraris:quæri ut inuenia-
ris.Potes quidē quæri & inueniri:non tamen præueniri.
Psal.87. Nā etsi dicimus.Mane oratio mea præueniet te: non du-
bium tamē ꝙ tepida sit omnis oratio quā nō præuenerit
inspiratio.Dicendū iam unde inchoet amor noster:quo-
niam ubi consummetur,dictum est.

AMor est affectio naturalis una de quatuor.No
tæ sunt:nō opus est nominare.Quod ergo na-
turale est,iustū quidē foret primū oīm autho-
ri deseruire naturæ: unde & dictū est primū &
Mat.22 maximum mandatū.Diliges dn̄m deū tuum.Sed quoniā
natura fragilior atqꝫ infirmior est: ipsi primum imperāte
necessitate cōpelliť inseruire.Et est amor carnalis.quo an
te omnia homo diligit seipsum ꝓpter seipsum. Nōdum
1.Co.12. quippe sapit nisi seipsum:sicut scriptū est. Prius qđ ani-
male:deinde qđ spirituale. Nec præcepto inducitur: sed
Ephe.5. iuræ inseritur.Quis nempe carnē suam odio habuit? At
uerò si cœperit amor idē (ut assolet) ꝓcliuior esse,siue ꝓ-
fusior:& necessitatis alueo minime cōtentus:campos etiā
uoluptatis exundans latius uisus fuerit occupare: statim
superfluitas obuiāte mādato cohibetur,cum dicitur.Di-
Mat.22 liges proximum tuum sicut teipsum.¶Iustissime quidem
ut consors naturæ nō sit exors & gratiæ illius: præsertim
gratiæ quæ naturæ insita est.Quòd si grauatur homo fra
ternis nō dico necessitatibus subuenire, sed uoluptatibꝰ
deseruire:castiget ip̄e suas,si nō uult esse trāsgressor.Quā
tū uult sibi indulgeat:dū æque & proximo tantundē me-
minerit exhibendum. Frenū tibi temperātiæ imponitur
Eccl.18. ô homo ex lege uitæ & disciplinæ,uel post cōcupiscētias
tuas eas & pereas: ne de bonis naturæ hosti seruias aīæ:
hoc est libidini. Quàm iustius atqꝫ honestius cōmunicas
illa consorti:id est ꝓximo,quàm hosti. Et quidem si ex sa-
pientis cōsilio à uoluptatibus tuis auerteris:& iuxta do-
1.Tim.5. ctrinam apl'i sis uictu uestituqꝫ cōtentus: paulisper suspē-
dere nō grauaris amorē tuum à carnalibꝰ desiderijs: quæ
militant aduersus animā.Sanè qđ subtrahis hosti animæ
tuæ,cōsorti naturæ puto nō grauaberis impartiri. ¶Tūc
amor tuus & temperans erit,& iustus: si qđ ꝓprijs subtra
hitur uoluptatibꝰ,fratris necessitatibus nō negetur. Sic
amor carnalis efficitur & socialis:cum in commune ꝓtra-
hitur. Si autē dum cōmunicas proximo fortè tibi defue-
rint etiam necessaria:quid facies? Quid enim,nisi ut cum
omni fiducia postules ab eo qui dat omnibus affluēter,& Iaco.1.
non improperat: qui aperit manū suam, & implet omne ps.144.
animal benedictione? Dubiū siquidē nō est ꝙ ad sit libē-
ter in necessarijs:qui plerisqꝫ & in sup fluis nō deest. De-
niqꝫ ait.Primū quærite regnū dei & iustitiā eius: & hæc Luc.12.
omnia adijcientur uobis.Sponte daturū se pollicetur ne-
cessaria,sup flua restringēti,& ꝓximū diligēti.Hoc quip-
pe est primū quærere regnū dei: & aduersus peccati im-
plorare tyrannidē:pudicitiæ potius ac sobrietatis subire
iugum: quàm regnare peccatum in tuo mortali corpore
patiaris.Porrò aūt & hoc iustitiæ est:cum quo tibi est na-
tura communis: naturæ quoqꝫ cum eo munus non habe-
re diuisum.¶Vt tamē perfecta iustitia sit diligere ꝓximū:
deum in causa habere necesse est. Alioquin proximū pu-
re diligere quomodo potest,qui in deo nō diligit? Porrò
in deo diligere nō potest,qui deum non diligit.Oportet
ergo deum diligi prius:ut in deo diligi possit & ꝓximus.
Facit ergo etiā se diligi deus,qui & cætera bona facit.Fa-
cit autē sic.Qui naturā condidit,ipse & protegit.Nam &
ista condita fuit:ut habeat iugiter necessarium protecto-
rem,quē hahuit & cōditorē:ut quæ nisi per ipsum nō ua-
luit esse:nec sine ipso ualeat omnino subsistere.Qđ ne sa-
nè de se creatura ignoret:ac deinde sibi (quod absit) su-
perbè arroget beneficia creatoris:uult hominē idē cōdi-
tor alto quidem salubriqꝫ cōsilio tribulationibus exerce-
ri ut cum defecerit homo,& subuenerit deus: dum homo
liberatur à deo: deus ab homine ut dignū est honoretur.
Hoc enim dicit.Inuoca me in die tribulationis: eruā te: Psal.49
& honorificabis me.Fit itaqꝫ hoc tali modo,ut homo ani
malis & carnalis,qui p̄ter se neminē diligere nouerat:etiā
deum uel propter se amare incipiat:qđ in ip̄o nimirū (ut
sæpe expertus est) omnia possit,quæ posse tamē prosit:&
sine ipso possit nihil.

AMat ergo iam deū: sed ꝓper se interim adhuc,
nō propter ipsum. Est tamen quædā prudētia
scire quid ex te,quid ex dei adiutorio possis:&
ipsi seruare te infensum qui te tibi seruat ille-
sum.At si freqūes ingruerit tribulatio ob quā & freqūes
ad deū cōuero fiat,& à deo æque freqūes liberatio cōse
quatur:nónne & si fuerit ferreum pectus uel cor lapideū
toties liberati,emolliri necesse est ad gratiam liberantis:
quatenus deum homo diligat nō propter se tantum: sed
& propter ipsum?

EX occasione quippe frequētiū necessitatū cre-
bris necesse est imprecatiōibꝰ deū ab hoīe fre-
quentari:frequētando gustari:gustando ꝓba-
ri quàm suauis est dn̄s.Ita fit ut ad diligendum
pure deū plus iā ipsius gustata illiciat suauitas: quàm ur-
geat nostra necessitas:ita ut exemplo Samaritanorum di-
cētium mulieri quæ adesse dominum nūciauerat: iam nō Ioan.4.
propter tuā loquelā credimus,ipsi enim audiuimꝰ: & sci-
mus quia ipse est uerè saluator mūdi.Ita inquā & nos illo-
rum exemplo carnem nostram alloquētes dicamus meri-
to: Iam nō ꝓpter tuā necessitatē deū diligimꝰ:ipsi eñ gu
stauimus & scimꝰ qm̄ suauis est dn̄s.Est eñ carnis quædā
loquela necessitas:& beneficia quæ experiēdo ꝓbat: ge-
stiendo renūciat. Itaqꝫ sic affecto: iam de diligēdo proxi-
mo implere mandatum nō erit difficile.Amat quippe ue-
raciter deum:ac per hoc quæ dei sunt.Amat caste:& casto
nō grauatur obedire mandato: castigās magis cor suum 1.Petri.1.
(ut scriptū est) in obediētia charitatis.Amat iuste:& mā-
datū iustū libēter amplectiť.Amor iste merito gratus: qa
gratuitus.Castus est:qa nō impendiť uerbo,neqꝫ lingua:
sed opere & ueritate.Iustus est:qm̄ qualis suscipiť,talis &
redditur. Qui eñ sic amat:haud secus ꝑfecto quàm ama-
tus est amat:quærens & ipse uicissim nō quæ sua sunt,sed
quæ Iesu Christi:quemadmodum ille nostra, uel potius
nos & non sua quæsiuit.Sic amat qui dicit.Confitemini Psal.117.

domino qm̃ bon⁹. Qui dño cõfitetur nõ quoniã sibi bo-
nus est, sed quoniã bonus est: hic uerè diligit deũ propter
deũ: & nõ propter seipsum. Non sic amat de quo dicitur:
Psal. 48 Cõfitebitur tibi cũ benefeceris ei. Iste est tertius amoris
gradus: quo iam propter seipsum deus diligitur.

FElix qui meruit ad quartũ usq; ptingere, qua-
tenus nec seip̃m diligat homo nisi ,ppter deũ.
Psal 35. Iustitia tua de⁹ sicut mõtes dei. Amor iste mõs
Psal.167 est: & mõs dei excelsus. Reuera mõs coagula-
Psal. 23. tus: mõs pinguis. Quis ascendet in mõtem dñi? Quis da-
ps. 54. bit mihi pennas sicut columbæ: & uolabo & requiescam?
Psal. 75. Factus est ĩ pace locus iste: & habitatio hæc in Siõ. Heu
Psal.119. mihi quia incolatus meus ,plongat⁹ est. Caro & sanguis,
uas luteũ, terrena inhabitatio quãdo capit hoc? Quãdo
huiuscemodi experitur affectũ: ut diuino debriatus amo-
re anim⁹, oblitus sui, factusq; sibĩpsi tanquã uas perditũ
1.Co.6. totus ,pergat in deũ: & adhærẽs deo un⁹ cũ eo spũs fiat,
Psal.72. & dicat. Defecit caro mea & cor meũ deus cordis mei &
pars mea deus in æternũ? Beatum dixerim & sanctum, cui
tale aliquid in hac mortali uita raro interdũ: ut uel semel,
& hoc ipsum raptim, atq; unius uix momẽti spacio expe-
riri donatũ est. Te enim quodãmodo pdere tãquã qui nõ
sis, & omnino nõ sentire temetip̃m: & à temetipso exina-
niri: & penè annullari: cælestis est cõuersationis: non hu-
manæ affectiõis. Et siqdẽ è mortalibus quispiã ad illud ra
ptim interdum (ut dictũ est) & ad momentũ admittit̃: su-
bito inuidet seculum nequã: pturbat diei malitia: corpus
mortis aggrauat: solicitat carnis necessitas: defectus cor-
ruptionis nõ sustinet: qđ q; his uiolẽtius est, fraterna re-
uocat charitas. Heu redire in se: recidere in sua cõpellit̃:
Esai.38. & miserabiliter exclamare. Dñe uim patior, respõde pro
Rom. 7. me. Et illud. Infelix ego homo, q̃s me liberabit de corpo-
re mortis huius? Quoniam tamẽ scriptura loquitur deũ
omnia fecisse propter semetipsum, erit ,pfectò ut factura
sese quãdoq; conformet & concordet authori. Oportet
proinde in eũdem nos affectũ qñcũq; trãsire: ut quomo-
do de⁹ oĩa esse uoluit propter semetipsum: sic nos quoq;
nec nos ipsos nec aliud aliquid fuisse uel esse uelimus nisi
æque ,ppter ip̃m: ob solã uidelicet ipsi⁹ uolũtatẽ, nõ no-
stram uoluptatẽ. Delectabit sanè nõ tam nostra uel sopita
necessitas, uel sortita felicitas: quàm q eius in nobis & de
nobis uolũtas adimpleta uidebitur: quod & quotidie po
Mat.6. stulamus in oratione cũ dicimus. Fiat uoluntas tua sicut
in cælo & in terra. O amor sctũs & castus: o dulcis & sua-
uis affectio. O pura & defecata intẽtio uolũtatis: eò certè
defecatior & purior, quò in eade ,pprio nil iam admixtũ
relinquitur: eò suauior & dulcior, quo totũ diuinum est
quod sentit̃. Sic affici: deificari est. Quomodo stilla aquæ
modica muto infusa uino, deficere à se tota uidetur, dũ &
saporem uini induit & colorẽ: & quomodo ferrũ ignitũ
& cãdẽs, igni simillimũ fit, pristina ,ppriaq; forma exutũ:
& quomodo solis luce pfusus aer, in eãdem trãsformatur
luminis claritatẽ, adeo ut nõ tã illuminatus quàm ipsum
lumen esse uideatur: sic omnẽ tũc in sanctis humanã affe-
ctionem quodam ineffabili modo necesse erit à semetipsa
liquescere: atq; in dei penitus trãsfundi uoluntatẽ. Alio-
quin quomodo omnia in oĩbus erit deus, si in homine de
homine quicquã supererit? Manebit quidem substantia
sed in alia forma, alia gloria, aliaq; potentia. Quãdo hoc
Psal. 41. erit? Quis hoc uidebit? Quis possidebit? Quando ueniã
Psal.26. & apparebo ante faciem dei? Domine deus meus tibi di-
xit cor meum: exquisiuit te facies mea: faciem tuã domine
requiram. Putas uidebo tẽplum sanctum tuũ? Ego puto
Luc. 10. non ante sanè perfecte impletum iri. Diliges dominũ deũ
tuũ ex toto corde tuo: & ex tota anima tua: & ex tota uir-
tute tua: quousq; ipsum cor cogitare iam non cogatur de
corpore: & anima eidem in hoc statu uiuificãdo & sensifi-
cando intẽdere desinat: & uirtus eiusdem reuelata mole-
stĳs, in dei potentia roboretur. Impossibile nãq; est tota
hæc ex toto ad deum colligere, & diuino infigere uultui:
quãdiu ea huic fragili & ærumnoso corpori intẽta & di-
stenta necesse est subseruire. Itaq; in corpore spiritali &
mortali, in corpore integro placido placitoq; & p omnia
subiecto spiritui, speret se anima quartum apprehendere
amoris gradum: uel potius in ipso apprehendi: quippe q
dei potentiæ est dare cui uult: non humanæ industriæ as-
sequi. Tunc inquã summũ obtinebit facile gradum, cũ in
gaudium domini sui promptissime & auidissime festinan-
tem, nulla iam retardabit carnis illecebra: nulla molestia
conturbabit. Putamúsne tamen hanc gratiã uel ex parte
sctõs martyres assecutos in illis adhuc uictoriosis corpo-
ribus constitutos? ¶ Magna uis prorsus amoris illas aĩas
introrsum rapuerat: quæ ita sua corpora foris exponere,
& tormenta contemnere ualuerunt. At profectò doloris
acerrimi sensus non potuit nisi turbare serenum, etsi non
perturbare. Quid autẽ iam solutas corporibus? Immer-
sas ex toto credimus immenso illi pelago æterni luminis,
& luminosæ æternitatis.

SEd si (qđ non negatur) uelint sua corpora re-
cepisse, aut certè recipere desiderẽt & sperent:
liquet proculdubio necdum à seipsis penitus
immutatis: quib⁹ cõstat necdũ penitus deesse
de ,pprio quo uel modice intentio reflectat̃. Donec ergo
absorpta sit mors ĩ uictoria, & noctis undiq; termĩos lux
perennis inuadat & occupet usq;quaq;, quaten⁹ & ĩcor-
poribus gloria cælestis effulgeat: nõ possunt ex toto ani-
mæ seipsas exponere, & transire in deum: nimirum ligatæ
corporibus etiã tunc etsi non uita uel sensu, certè affectu
naturali: ita ut absq; his nec uelint nec ualeãt consumma-
ri. Itaq; ante restaurationem corporum non erit ille defe-
ctus animorum: qui perfectus & summus est ipsorum sta-
tus: nec carnis iam sane consortium spiritus requireret, si
absq; illa consummaretur. Enimuero absq; profectu ani-
mæ nec ponitur corpus, nec sumitur. Deniq; preciosa in
conspectu domini mors sanctorũ eius. Quòd si mors pre- Psal.11
ciosa: quid uita, & illa uita? Nec mirum si corpus iam glo
riæ cõferre uidetur spiritui: qđ & infirmũ & mortale con
stat ipsi nõ mediocriter ualuisse. O quàm uerũ locut⁹ est
qui dixit, diligẽtibus deum omnia cooperari in bonum. Rom.
Valet deum diligenti animæ corpus suum infirmum: ua-
let & mortuũ: ualet & resuscitatũ. Primo quidem ad fru-
ctum pœnitentiæ: secundo ad requiem: postremo ad con-
summationẽ. Merito sine illo perfici nõ uult, qđ in omni
statu ĩ bonũ sibi subseruire psentit. ¶ Bon⁹ planè fidusq;
comes caro spiritui bono: quæ ipsum aut si onerat, iuuat:
aut si non iuuat, exonerat: aut certè iuuat, & minime one-
rat. Prim⁹ stat⁹ laboriosus: sed fructuosus. Secũdus ocio-
sus: sed minime fastidiosus. Tertius & gloriosus. Audi &
sponsum in Canticis ad profectum hunc trimodũ inuitã- Cant.
tem. Comedite inquit amici, & bibite & inebriamini cha
rissimi. Laborantes in corpore uocat ad cibũ: iam posito
corpore quiescentes ad potum inuitat: resumẽtes corpo-
ra etiã ut inebriẽtur impellit: quos & uocat charissimos:
nimirum charitate plenissimos. Nã & in cæteris quos nõ
charissimos, sed amicos appellat: differentia est: ut hi qui-
dem qui in carne adhuc grauati gemunt, chari habeãtur
pro charitate quam habẽt: qui uerò soluti iam carnis cõ-
pede sunt, eò sint chariores, quò & prõptiores atq; expe-
ditiores facti ad amandum. Porrò præ utrisq; merito no-
minantur & sunt charissimi, qui recepta iam secunda sto-
la, in corporibus utiq; cum gloria resumptis: tãto in dei
feruntur amorem liberiores & alacriores: quanto & de
proprio nil iam residuum est quod eos aliquatenus solli-
citet uel retardet. Quod quidem neuter sibi reliquo-
rum statuum uendicat: cum & in priori corpus cum la-
bore portetur: & in secundo quoq; non sine proprieta-
te aliqua desiderĳ expectetur. Primo ergo fidelis anima Gene.3
comedit panem suum: sed heu in sudore uultus sui. In car
ne quippe manens adhuc ambulat per fidem: quam sanè
operari per dilectionem necesse est: quia si non operatur,
mortua est. Porrò ipsum opus cibus est, dicente domino:
Meus cibus est ut faciam uoluntatem patris mei. Dehinc
carne exuta:

carne exuta: iam pane doloris non esbatur: sed uinū amoris tanquam post cibum plenius haurire permittitur: nō purum tamen: sed quomodo sub sponsi nomine in canti- Cant. 5. cis dictum legitur. Bibi uinum meum cum lacte meo. Vino enim diuini amoris etiam tunc anima suauitatē naturalis immiscet affectiōis qua resumere corpus suū, ipmq̄ glorificatum desiderat. Estuat ergo iam tūc sanctæ charitatis potata uino: sed planè nondum usq̄ ad ebrietatem: quoniam temperat interim ardorem illū huius lactis permixtio. Ebrietas deniq̄ solet euertere mentes: atq̄ omnino reddere immemores sui. At non ex toto sui oblita est quæ adhuc de ꝓprio corpore cogitat suscitando. Cæterum hoc adepto, quod solum utiq̄ deerat: quid iam impedit à seipsa quodammodo abire, & ire totam in deum: eoq̄ sibi penitus dissimillimam fieri, quo deo simillimam effici donatur? Tum demum ad creaturā admissa sapien- Psal. 22. tiæ, illa de qua legitur. Et calix meus inebreās quàm præclarus est. quid mirum iam si inebriatur ab ubertate domus dei: cū nulla mordente cura, de proprio secura bibit purum & nouum illud cum Christo in regno patris eius? Hoc uerò conuiuium triplex celebrat sapiētia: & ex una cōplet charitate: ipsa cibans laborantes: ipsa potans quiescentes: ipsa regnantes inbrians. Quomodo autē in cōuiuio corporali ante cibus quàm potus apponit: quoniā & tali ordine natura requirit: ita & hic primo quidem ante mortem in carne mortali labores manuum nostrarū manducamus: cū labore qđ glutiēdū est masticātes: post mortem uerò in uita spiritali iā bibimus: suauissima quadam facilitate quod percipitur colātes: tandem rediuiuis corporibus in uita immortali inebriamur: mira plenitudine exuberantes. Hæc pro eo quod sponsus in canticis Cant. 5. dicit. Comedite amici, & bibite, & iebriamini charissimi. Comedite añ mortē: bibite post mortē: inebriamini post resurrectionē. Merito iā charissimi, q̄ charitate inebriantur: & merito inebriati, q̄ ad nuptias agni introduci merentur: edentes & bibentes super mensam illius in regno suo: quando sibi iam exhibet gloriosam ecclesiam: nō habentem maculam neq̄ rugā, aut aliquid huiusmodi. Tūc Psal. 35. prorsus inebriat charissimos suos: tūc torrēte uoluptatis suæ potat: quoniam quidem in complexu illo arctissimo Psal. 45. & castissimo sponsi & sponsæ, fluminis impetus lætificat ciuitatem dei. Quod non aliud esse arbitror quàm dei fi- Luc. 12. lium, qui trāsiens ministrat: quemadmodum ipse promi- Psal. 67. sit: ut ex hoc iam iusti epulent & exultent in cōspectu dei: & delectent in lætitia. Hic illa satietas sine fastidio. Hinc insatiabilis illa sine inquietudine curiositas. Hic æternū illud atq̄ inexplebile desiderium nesciens egestatē. Hinc deniq̄ sobria illa ebrietas: uero, nō mero ingurgitās non madēs uino: sed ardens deo. Ex hoc iam quartus ille amoris gradus perpetuo possidetur: cum summe & solus diligitur deus: quia nec nosipsos iam nisi propter ipsum diligimus: ut sit ipse præmium amantium se: præmium æternum amantium inæternum.

Finis libri beati Bernardi de diligendo deo.

Sequitur sermo eiusdem de charitate.

MEmini me dudū ad sctōs fratres Carthusiēses scripsisse epistolā: ac de his ipsis in ea gradibus inter cætera disseruisse. Fortè aūt alia ibi (etsi nō aliena) de charitate locutus sum: & ob hoc quædā illorum huic quoq̄ sermoni subiūgere nō inutile duco: præserim cū facilius manū habeā trāscribere iam dictata, quàm noua iterū dictare. Illa inquā uera & syncera est charitas: & oīno de corde puro, & cōscientia bona, & fide nō ficta fatēda est ꝓcedere: qua ꝓximi bonū æque ut nostrum diligimus. Nam qui magis aut certè solū diligit suum: cōuincitur nō caste diligere bonū: quod utiq̄ propter se diligit, non propter ipsum. Et hic talis nō potest obedire prophetæ qui ait. Cōfitemini domino quo- Psal. 117. niam bonus. Confitetur quidem quia fortasse bonus est sibi: non autē quoniam bonus est in se. Quapropter nouerit in se dirigi illud ab eodem propheta opprobrium: Confitebitur tibi cum benefeceris ei. Est qui cōfitetᷣ do- Psal. 48 mino quoniam potens est: & est qui cōfitetur quoniā sibi bonus est: & item qui confitetur quoniam simpliciter bonus est. Primus seruus est: & timet sibi. Secundus mercenarius: & cupit sibi. Tertius filius: & defert patri. Itaq̄ & qui timet, & qui cupit: utriq̄ pro se agūt. Sola quæ in filio est charitas, nō quærit que sua sunt. Quamobrē puto de illa dictum. Lex domini immaculata, cōuertens ani- 1. Co. 13. mas: quod sola uidelicet sit quæ ab amore sui & mundi Psal. 18. auertere possit animū, & in deū dirigere. Nec timor quippe nec amor priuatus cōuertunt animam. Mutant interdum uultum uel actum: affectum nūquam. Facit quidem nonnunquam & seruus opus dei: sed quia non sponte, in sua adhuc duritia permanere cognoscitur. Facit & mercenarius: sed quia nō gratis, propria trahi cupiditate cōuincitur. Porrò ubi proprietas, ibi singularitas. Vbi aūt singularitas, ibi angulꝰ. Vbi uerò angulꝰ, ibi sine dubio sordes siue rubigo. Sit itaq̄ seruo sua lex, timor ipse quo cōstringitur. Sit sua mercenario cupiditas, qua & ipse arctatur: quando tentatur abstractus & illectus. Sed harum nulla aut sine macula est, aut animas conuertere potest. Charitas uerò cōuertit animas: quas fecit & uolūtarias. Porrò in eo eam dixerim immaculatam quòd nil sibi de suo retinere consueuit. Cui nēpe de proprio nihil est: totum profectò quod habet, dei est. Quod autē dei est: immundum esse non potest. ¶Lex ergo dei immaculata charitas est: quæ nō quod sibi utile est quærit, sed quod multis. Lex autem domini dicitur: siue quòd ipse ex ea uiuat: siue quòd eā nullus nisi eius dono possideat. Nec absurdum uideatur quod dixi etiam deum uiuere ex lege: cum non alia quàm charitate dixerim. Quid uerò in summa & beata illa trinitate summā & ineffabilem illam conseruat unitatem, nisi charitas? Lex est ergo, & lex domini charitas: quæ trinitatem in unitate quodammodo cohibet, & colligat in uinculo pacis. Nemo tamen me æstimet charitatem hic accipere qualitatem, uel aliqđ accidens: (alioquin in deo dicerem quod absit esse aliquid quod deus non est:) sed substantiā illam diuinam: quod utiq̄ nec nouum nec insolitum est: dicente Ioanne. Deus charitas est, Dicitur ergo recte charitas, & deus, & dei donum. Itaq̄ 1. Ioā. 4. charitas dat charitatem: substantiua accidentalē. Vbi dātem significat, nomen substātiæ est. Vbi donum, qualitatis. Hæc est lex æterna: creatrix & gubernatrix uniuersitatis. Siquidē in pōdere & mensura & numero per eā facta sunt uniuersa, & nihil sine lege relinquitur: cum ipsa quoq̄ lex omnium sine lege non sit: nō tamen alia quàm seipsa: qua & seipsam etsi non creauit, regit tamen. ¶Cæterum seruus & mercenarius habent legē: non à domino, sed quam ipsi sibi fecerunt: ille deum nō amādo: iste plus aliud amando. Habent inquam legem non domini, sed suam: illi tamen que domini est subiectam. Et quidē suam sibi quiq̄ legem facere potuerunt: nō tamen eam incommutabili æternæ legis ordini subducere potuerūt. Tunc autem dixerim queq̄ sibi fecisse suam legem, quādo communi & æternæ legi propriam prætulit uoluntatem: peruerse utiq̄ uolēs suum imitari creatorem: ut sicut ipse sibi lex, suiq̄ iuris est: ita is quoq̄ seipsum regeret, & legē sibi suam faceret uoluntatē graue utiq̄ & importabile iugum super omnes filios Adam: Heu inclinans & incuruans ceruices nostras, adeò ut uita nostra inferno ap- Psal. 87. propinquarit. Infœlix ego homo, quis me liberabit de Rom. 7. corpore mortis huius? Quo utiq̄ premor, & penè opprimor: ita ut nisi quia dominus adiuuit me, paulo mi- Psal. 93. nus habitasset in inferno anima mea. Sub hoc onere grauatus gemebat qui dicebat. Quare me posuisti contra- Iob. 7. rium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis? Vbi dixit factus sum mihimetipsi grauis: ostendit q̄ lex ipe sibi esset:

nec alius hoc quàm sibi ipsi fecisset. Quod autem loquēs
deo, præmisit posuisti me contrarium tibi: dei se tamē nō
effugisse legem indicauit. Hoc quippe ad æternā iustāq;
dei legē pertinuit: ut qui à deo noluit suauiter regi, pœ-
naliter à seipso regeretur: quiq; sponte iugum suaue & o-
nus leue charitatis abiecit, propriæ uoluntatis onus im-
portabile sustineret inuitus. Miro itaq; & iusto modo
æterna lex fugitiuū suum & posuit sibi contrariū, & reti-
nuit subiectum: dum uidelicet nec iustitiæ pro meritis le-
gem euasit: nec tamē cum deo in sua luce, in sua requie, in
sua gloria remāsit: subiectus potestati, & submotus felici-
tati. Domine deus meus cur non tollis peccatum meum,
Iob.7. & quare non aufers iniquitatem meam: ut abiecta graui
sarcina propriæ uolūtatis, sub leui onere charitatis respi
rem: nec iam seruili timore coercear, nec mercenaria cupi
ditate illiciar: sed agar spiritu tuo, spiritu libertatis: quo
agūtur filij tui: qui testimonium reddat spiritui meo qđ
& ego sim unus ex filijs: dum eadem mihi lex fuerit quæ &
tibi: & sicut tu es, ita & ipse sim in hoc mundo? Hi siqdē
Rom.13. qui hoc faciunt quod ait apostolus. Nemini quicquā de
beatis nisi ut inuicem diligatis: proculdubio sicut deus est,
& ipsi sunt in hoc mūdo: nec serui aut mercenarij sunt: sed
filij. Itaq; nec filij sunt sine lege: nisi fortè aliqs aliter sen-
tiat propter hoc quod scriptum est. Iustis nō est lex posi-
1.Tim.1. ta. Sed sciendū quod alia est lex promulgata à spiritu ser-
uitutis in timore: alia à spiritu libertatis data ī suauitate.
Nec sub illa coguntur esse filij: nec sine ista esse patiūtur.
Rom. 8. Vis audire qa iustis nō est lex posita? Nō accepistis (ait)
spiritum seruitutis iterum in timore. Vis audire quod ta-
men sine lege charitatis nō sint? Sed accepistis īquit spi-
ritum adoptionis filiorum. Deniq; audi iustum utrunq;
de se fatentē, & quod nō sit sub lege: nec tamen sit sine le-
1.Co.9. ge. Factus sum, inquit, his qui sub lege erāt, quasi sub le-
ge essem: cum ipse non essem sub lege. His qui sine lege
erant, tāquam sine lege essem: cū sine lege dei non essem,
sed in lege essem Christi. Vnde apte non dicitur, iusti nō
habent legem, aut iusti sunt sine lege: sed iustis nō est lex
1.Tim.1. posita: hoc est, non tanquam inuitis posita: sed uolunta-
rijs eò liberaliter data, quò suauiter inspirata. Vnde &
pulchre dn̄s domin9. Tollite (ait) iugum meū super uos.
Mat.11. Acsi diceret. Nō impono inuitis: sed uos tollite si uultis.
Alioquin nō requiem, sed laborē inueniretis aīabus ue-
stris. Bona itaq; lex charitas, & suauitas: quæ nō solum le
uiter suauiterq; portat: sed & seruorum & mercenariorū
leges portabiles ac leues reddit: quas utiq; non destruit,
sed facit ut impleantur: dicente domino. Non ueni legem
Matt.5 soluere, sed adimplere. Illam tēperat: istam ordinat: utraq;
leuigat. Nūquam erit charitas sine timore: sed casto: nun-
quam sine cupiditate, sed ordinata. Implet ergo charitas
legem serui, cum infundit deuotionem: implet & merce-
nerij cum ordinat cupiditatem. Porrò timori permixta
deuotio ipsum non annullat: sed castificat. Pœna tantum
tollitur, sine qua esse non potuit dum fuit seruilis: & ti-
mor manet in seculum seculi castus & filialis. Nam quod
legitur. Perfecta charitas foras mittit timorē: pœna intel-
1.Ioā.4. ligenda est quæ seruili (ut diximus) nūquam deest timo-
ri: illo scilicet genere locutionis quo sæpe causa ponitur
pro effectu. Deniq; cupiditas tunc recte à superueniente
charitate ordinatur, cum mala quidem penitus respuunt:
bonis uerò meliora præferuntur: nec bona nisi propter
meliora appetūtur. Quod cum plane per dei gratiam as-
secutum fuerit, diligetur corpus & uniuersa corporis bo-
na tantum propter animam: anima propter deum: deus
autem propter seipsum. Veruntamen quia carnales su-
mus, & de carnis concupiscentia nascimur: necesse est
ut cupiditas nostra uel amor noster à carne incipiat: quæ
si recto ordine dirigitur, quibusdam suis gradibus duce
gratia proficiens, spiritu tandem consummabitur: quia
non prius quod spirituale, sed qđ animale: deinde quod
spirituale. Et prius necesse est portemus imaginem terre- 1.Co.15.
stris: deinde cælestis. In primis ergo diligit seipm̄ homo
propter se. Caro quippe est, & nil sapere ualet præter se.
Cumq; se uidet per se nō posse subsistere: deum quasi sibi
necessarium incipit per fidem inquirere & diligere. Dili-
git itaq; in secundo gradu deum: sed propter se, non pro-
pter ipsum. At uerò cum ipsum cœperit occasione p̄priæ
necessitatis colere & frequentare: cogitando, legendo, o-
rādo, obediendo: quadam huiuscemodi familiaritate pau
latim sensimq; deus innotescit: consequēter & dulcescit:
& sic gustato quàm suauis est dominus, trāsit ad tertium
gradum, ut diligat deum non iam propter se, sed propter
ipm̄. Sanè in hoc gradu diu statur: & nescio si à quoquā
hominum quartus in hac uita perfecte apprehenditur ut
se scilicet diligat homo tantū propter deum. Asserāt hoc
si qui experti sunt: mihi fateor imposibile uidetur. Erit Mat.25.
autē proculdubio cū introductus fuerit seruus bonus &
fidelis in gaudium domini sui: & inebriatus ab ubertate Psal.35.
domus dei. Quasi enim miro quodammodo oblitus sui:
& à se penitus uelut deficiens, totus pergit in deū: & de-
inceps adhærens ei, unus cum eo spiritus erit. Arbitror 1.Co.6.
hoc sensisse prophetam cum diceret. Introibo in poten- Psal.70.
tias domini, domine memorabor iustitiæ tue solius. Scie-
bat profectò cum introiret in spirituales potētias domi-
ni, exutum se iri ab uniuersis carnis infirmitatib9: ut iam
nil de carne haberet cogitare: sed totus in spiritu memo-
raretur iustitiæ domini solius. Tunc pro certo singula
Christi membra dicere poterunt de se quod Paulus aie-
bat de capite. Etsi cognouimus secundum carnem Chri-
stum: sed nunc iam non nouimus. Nemo ibi se cognoscet 2.Co.5.
secundum carnem: quia caro & sanguis regnum dei non
possidebunt. Non quod carnis illi substantia futura non 1.Co.15.
sit: sed quod carnalis omnis necessitudo sit defutura: car-
nisq; amor, amore spiritus absorbendus: & infirme quæ
nunc sunt humanæ affectiones, in diuinas quasdā habeāt
commutari. Tunc sagena charitatis quæ nunc tracta per Mat.13.
hoc mare magnum & spaciosum, ex omni genere piscium
congregare non desinit: cum perducta ad littus fuerit,
malos foras mittens, bonos solummodo retinebit. Siqui-
dem in hac uita ex omni genere piscium intra sinum suæ
latitudinis charitatis rhete cōcludit, ubi se pro tempore
omnibus conformans, omnium in se siue aduersa siue
prospera trajciens, ac sua quodammodo faciens, non
solum gaudere cum gaudentibus, sed & flere cum flenti- Ro.12.
bus consueuit. Sed cum peruenerit ad littus: uelut malos
pisces omne quod triste patitur foras mittens, sola quæ
placere, iucunda esse poterunt retinebit. Nunquid enim
tunc uerbi gratia Paulus aut infirmabitur cum infirmis,
aut uretur cum scandalizatis: ubi scandala & infirmitas 2.Co.11.
procul erunt? Aut certè lugebit eos qui non agent pœ-
nitentiam, ubi certum est nec peccātem fore nec pœnitē-
tem? Absit autem ut uel eos qui ignib9 æternis cum dia-
bolo & angelis eius deputandi sunt plangat & defleat
in illa ciuitate quam fluminis impetus lætificat: cuius &
diligit dominus portas super omnia tabernacula Iacob: Psal.45.
quod uidelicet in tabernaculis etsi quando gaudetur de Psal.86.
uictoria, laboratur tamen in pugna, & plerunq; periclita-
tur de uita: in illa autem patria nulla prorsus admittatur
aduersitas siue tristitia: quemadmodum de illa canitur:
Sicut lætantium omnium habitatio in te. Et rursum. Læ- Ibidem.
titia sempiterna erit eis. Deniq; quomodo misericordiæ Esa.61.
recordabitur, ubi memorabitur iustitiæ dei solius? Pro-
inde ubi iam nō erit miseriæ locus, aut misericordiæ tē-
pus, nullus profectò esse poterit miserationis affectus.

Finis sermonis de charitate.

DIVI BERNARDI ABBATIS.
ni tractatum de duodecium gradibus humilitatis & superbiæ, Præfatio.

ROgasti me frater Godefride ut ea quæ de gra-
dibus humilitatis corã fratribꝰ locutus fuerã,
pleniori tibi tractatu differerẽ. Cui tuæ peti-
tioni dignæ, ut dignũ erat, & uolens satisface-
re, & timens nõ posse: euãgelici consilij memor non prius
Luc. 14. fateor facere ausus sum: quàm sedens cõputaui, si suffice-
rent sumptus ad perficiendũ. Cum aũt charitas hũc foras
misisset timorẽ quo mihi timebã illud de opere nõ con-
summãdo: subintrauit alius timor de cõtrario: quo cœpi
timere grauius periculũ de gloria si perfecissem, quàm de
ingnominia si defecissem. Vnde inter hunc timorẽ & cha-
ritatem, uelut in quodam biuio positus, diu hæsitaui cui
uiarũ tuto me crederẽ: metuẽs aut loquẽdo utiliter de hu
militate, ipse humilis nõ inueniri: aut tacẽdo hũiliter, in-
utilis fieri. Cũqꝫ neutrã uiã tutã, alterutrã tñ mihi tenẽdã
esse cõspicerẽ: elegi potiꝰ tibi (si quẽ possem) cõicare fru
ctum sermonis: quàm tutari me solũ portu silentij: simul
fiduciã habẽs si quid fortè quod approbes dixerim, tuis
precibus posse me non superbire: sin autem (quod magis
puto) nil tuo studio dignum effecerim, de nihilo superbi-
re non posse.

Explicit præfatio.

LOCVTVRVS ERGO
de gradibꝰ humilitatis, quos beatus
Benedictus nõ numerãdos, sed ascẽ-
dendos ꝓponit: prius ostendo si pos-
sum quo per illos perueniendum sit,
ut audito fructu peruentionis, minus
grauet labor ascensionis. Proponit
itaqꝫ dominus nobis uiæ laborem: laboris mercedẽ. Ego
Ioan. 14 sum (inquit) uia, ueritas, & uita. Viam dicit humilitatem
quæ ducit ad ueritatem. Altera labor: altera fructus labo
ris est. Vnde sciã, inquis, ꝙ ibi de humilitate locutus sit:
cum indeterminate dixerit, ego sum uia? Audi apertius.
Matt. 11. Discite à me, quia mitis sum, & hũilis corde. Se ergo ꝓpo
nit humilitatis exemplum, mãsuetudinis formam. Si imi-
taris eũ: non ambulas in tenebris: sed habebis lumẽ uitæ
Ioan. 8. Quid est lumen uitæ nisi ueritas: quæ illuminans omnem
Ioan. 1. uenientem in hunc mundum, ostendit ubi sit uera uita?
Ideo cum dixisset ego sum uia & ueritas: subdidit, & uita.
Ac si diceret. Ego sum uia, quæ ad ueritatem duco. Ego
sum ueritas, quæ uitam promitto. Ego sum uita, quã do.
Hæc est enim, ait, uita æterna: ut cognoscant te uerum
Ioan. 17. deum, & quem misisti Iesum Christum. Vel sic quasi tu
dicas. Viam considero, id est humilitatem: fructum desi-
dero, ueritatẽ. Sed quid si tantus est labor uiæ, ut ad opta
tum lucrum non possim peruenire? Respondet. Ego sum
uia id est uiaticum quo sustenteris in uia. Clamat igitur
errantibus: & uiã ignorantibus: ego sum uia. Dubitanti-
bus & nõ credentibus: ego sum ueritas. Iam ascendenti-
bus: ego sum uita. Satis, ut reor, ostensum est ex proposi-
to capitulo euangelij: cognitionem ueritatis, fructũ esse
Luc. 10. humilitatis. Accipe & aliud. Confiteor tibi pater domine
cæli & terræ: quia abscõdisti hæc: haud dubium quin ue-
ritatis secreta, à sapientibus & prudentibus id est à super-
bis: & reuelasti ea paruulis: hoc est humilibus. Et in hoc
apparet ꝙ ueritas quæ superbis absconditur humilibus
reuelatur. ¶Humilitati uero talis potest esse diffinitio.
Humilitas est uirtus qua homo uerissima sui agnitione
Humilitatis diffinitio. sibi ipsi uilescit. Hæc autẽ conuenit his qui ascensionibꝰ
in corde suo dispositis, de uirtute in uirtutem id est de
gradu in gradũ ꝓficiũt: donec ad culmẽ humilitatis per-
ueniãt: in quo uelut in Sion. i. in speculatiõe positi, ueri-
tatẽ ꝓspiciãt. Etenĩ, inqt, bñdictionẽ dabit legislator: qa
Psal. 83. qui dedit legẽ, dabit & benedictionẽ: hoc est qui iussit hu
militatẽ, perducet ad ueritatem. Quis uero est hic legisla
Ps. 24. tor, nisi dulcis & rectus dñs, q legẽ dedit delinquentibus
in uia. In uia quippe delinquũt qui ueritatẽ derelinquũt.
Sed nunquid uel sic à dulci dño derelinquunt? Ipsis ergo
dulcis & rectus dñs legem dat uiã humilitatis, per quã re-
deant ad agnitionẽ ueritatis. Dat occasionẽ recuperande
salutis, qa dulcis est: nõ tñ absqꝫ disciplina legis: qa rectus
est. Dulcis, quia perire nõ patit. Rectus, quia punire non
obliuiscitur. Hanc itaqꝫ legem qua redit ad ueritatẽ, bea-
tus Benedictꝰ per duodecim gradus disponit: ut sicut per
decẽ præcepta legis ac geminã circũcisionẽ (in quo duo-
denarius numerꝰ adimplet) ad Xp̃m uenit: ita his duode
cim gradibꝰ ascẽsis, ueritas apprehẽdat. Illud quoqꝫ qđ Gen. 28.
in scala illa quæ in typo humilitatis Iacob monstrata est,
dñs desup innixus apparuit: qd nobis aliud inuit, nisi ꝙ
in culmine humilitatis cõstituit cognitio ueritatis? Dñs
quippe de summitate scalæ ꝓspiciebat sup filios hominũ
tanquã ueritas: cuius oculi sicut fallere nolũt, ita falli nõ
norũt: ut uideret si est intelligẽs aut reqrẽs deũ. An nõ ti- Psal. 13.
bi de alto uidet clamare ac dicere reqrẽtibꝰ se (nouit enĩ Ecc. 24.
qui sunt eius) Trãsite ad me oẽs q cõcupiscitis me: & à ge
nerationibꝰ meis implemini? Et illud: Venite ad me q la-
boratis, & onerati estis: & ego uos reficiã. Venite inquit.
Quo? ad me ueritatẽ. Qua: Per humilitatẽ. Quo fructu?
Ego uos reficiã. Sed quæ est refectio quã ueritas ascendẽ
tibꝰ ꝓmittit, peruenietibus reddit? An fortè illa est chari
tas? Ad hãc quippe (ut ait beatꝰ Benedictꝰ) ascensis oĩbꝰ
humilitatis gradibꝰ monachꝰ mox ꝑueniet. Verè dulcis
& suauis cibus charitas, q̃ fessos alleuat, debiles roborat, Canti. 3.
mœstos lætificat. Iugum deniqꝫ ueritatis facit suaue: & o-
nus leue. Bonus cibus charitas: quæ media in ferculo Sa-
lomonis consistens, diuersarũ odore uirtutũ uelut diuersi
generis fragrãtia pigmẽtorũ, esurietes reficit: iocundat re
ficietes, Ibi siquidẽ apponit pax, patiẽtia, benignitas, lon
ganimitas, gaudiũ in spũ sancto: & si quæ sunt aliæ uerita
tis seu sapientiæ generationes, apponuntur in illa. Habet
& humilitas ĩ eodẽ ferculo suas epulas: panẽ scilicet dolo Psa. 126.
ris, & uinum compũctionis: quas primo ueritas incipiẽti-
bus offert: quibꝰ utiqꝫ dicit: Surgite postquã sederitis q Psa. 103.
mãducatis panem doloris. Habet ibidem cõtemplatio ex Can. 5.
adipe frumenti solidũ cibũ sapientiæ: cũ uino quod lætifi Can. 3.
cat cor hoĩs: ad quæ ueritas perfectos inuitat, dicens: Co-
medite amici mei: & bibite: & inebriamini charissimi. Me
dia, inquit, charitate cõstrauit propter filias Hierusalẽ: ꝓ-
pter imperfectas uidelicet animas: quæ dũ adhuc illũ soli-
dũ cibũ minꝰ capere possunt, lacte interim charitatis pro
pane, oleo pro uino nutriendæ sunt. Quæ recte media de-
scribit. qa eius suauitas nec incipietibus præsto est, prohi
bente timore: nec perfectis satis est, pro abũdantiori cõtẽ
plationis dulcedine. Hi adhuc à noxijs carnalium delecta
tionũ humoribus, timoris amarissima potione purgandi
nondũ lactis dulcedinẽ experiunt: illi iã auulsi à lacte, epu
lari ab introitu gloriæ gloriosiꝰ delectant: soli medij. i.
ꝓficientibꝰ ita iam melleas quasdam sorbitiũculas charita
tis expertis, ut illis interim pro sui teneritudine contenti
sint. ¶Primꝰ ergo cibꝰ est humilitatis, purgatoriꝰ cũ ama Psal. 79.
ritudine: secũdus charitatis, cõsolatoriꝰ cũ dulcedine: ter
tius contemplationis, solidus cum fortitudine. Heu mihi
dñe deus uirtutũ quousqꝫ irasceris super orationem serui
tui: cibabis me pane lachrymarũ: & potũ dabis mihi in la- Psal. 67.
chrymis? Quis me inuitabit ad illud uel medium ac dulce Iob. 10.
charitatis cõuiuiũ: ubi iusti epulantur in conspectu dei, &
delectantur in lætitia: ut iam non loquens in amaritudine Psal. 137.
aĩæ meæ dicam deo noli me condemnare: sed epulando in
azymis synceritatis & ueritatis: lætꝰ cantẽ in uijs dñi qm̃
magna est gloria dñi? Bona tamen uia humilitatis, qua ue
ritas inquiritur, charitas acquirit, generatiões sapientiæ
participant. Deniqꝫ sicut finis legis Xp̃s: sic perfectio hu
militatis cognitio ueritatis. Christus cũ uenit attulit gra Iaco. 4.
tiam. Veritas quibus innotuerit: dat charitatem. Innote-
scit autem humilibus: humilibus ergo dat gratiam. Dixi
ut potui, quo fructu hũilitatis gradꝰ ascendi debeãt: dicã
ut potero, quo ordine ad ꝓpositũ brauiũ ueritatis perdu

cant. Sed quia ipsa quoq; ueritatis agnitio in tribus gra- dibus consistit, ipsos breuiter si possum distingo: quate- nus ex hoc clarius innotescat ad quem triū ueritatis, duo decimus humilitatis pertingat.

INquirimus nanq; ueritatē in nobis: ī proximis: in sui natura. In nobis, nosmetipsos diiudican- do. In proximis, eorum malis cōpatiendo. In sui natura, mūdo corde contemplando. Obser ua sicut numerū: ita & ordinem. Primo te doceat ueritas ipsa ꝙ prius in proximis quàm in sui debeat inqri natura. Post hoc accipies cur prius in te quàm in ꝓximis inquire re debeas. In numero siquidē beatitudinum quas suo ser- mone distinxit, pri⁹ misericordes quàm mundi cordes po
Mat.5. suit. Misericordes quippe citò in proximis ueritatē dep̄- hendūt: dum suos affectus in illos extēdūt: dū sic per cha- ritatē se illis cōformāt, ut illorū uel bona uel mala tanquā
2.Co.11. propria sentiant. Cū infirmis infirmanť: cum scādalizatis
Rom.12 uruntť. Gaudere cū gaudētib⁹, flere cū flētib⁹ cōsueuerūt. Hac charitate fraterna cordis, acie mūdata: ueritatē dele- ctanť in sui cotēplari natura: pro cui⁹ amore mala tolerāt aliena. Qui uerò ita se fratribus nō cōsociāt, sed ecōtrario aut flentib⁹ insultāt, aut gaudētib⁹ derogāt. dum quod ī illis est, in se esse nō sentiūt: quia sił affecti nō sūt: ueritatē in ꝓximis qualiter deprehēdere possūt? Bene nanq; cōue-
prouerbiū nit illis illud uulgare prouerbiū: Nescit sanus quid sētiat æger: aut plenus q̄d patiať ieiunus. Et æger ægro: & ieiu- nus ieiuno quāto ꝓpinquius: tāto familiarius cōpatiūť. Sicut em̄ pura ueritas nō nisi puro corde uideť: sic mise- ria fratris uerius misero corde sētiť. Sed ut ob alienā mi- seriā miserū cor habeas, oportet ut tuā prius agnoscas: ut proximi mentē in tua inuenias: & ex te noueris qualiť il- li subuenias: exemplo scilicet saluatoris nostri: q pati uo- luit, ut cōpati sciret: miser fieri, ut misereri disceret: ut q̊-
Heb.5. modo de ip̄o scriptū est. Didicit ex his quæ passus est obe diētiā: ita & miam discernet. Nō ꝙ ante misereri nesciret: cuius misericordia ab æterno & usq; in æternū: sed qđ na- tura sciebat ab æterno, tp̄ali didicit experimēto. Sed for- tè durū tibi uideť ꝙ dixi dei sapiām Xp̄m didicisse miam quasi is ꝑ quē oīa facta sunt, aliqd aliquādo ignorasset ex his quæ sunt: maxime cū illud qđ ex ep̄la ad hebræos ad id cōprobādū cōmemoraui: alio sensu, qui non ita uideať absurdus, possit intelligi: ut hoc qđ dictū ē didicit, nō ad ipsum caput referatur in sui persona: sed ad corp⁹ ei⁹, qđ est ecclesia: ut sit ita sensus. Et didicit ex his quæ passus est obediētiā: hoc est obediētiā didicit in suo corpore ex his quæ passus est in capite. Nam illa mors, illa crux, oppro- bria, sputa, flagella, quæ oīa caput nostrū Xp̄s ꝑtrāsijt, qd aliud corpori eius. i. nobis, quàm præclara obediētiæ do- cumēta fuerūt? Xp̄s em̄ (ait Paul⁹) fact⁹ ē obediēs patri
Phi.2. usq; ad mortē: mortē aūt crucis. Qua necessitate? Rn̄deat ap̄ls Petrus, Christ⁹ passus est pro nobis, uobis relinquēs
1.pet.2. exemplū, ut sequamini, inqt, uestigia eius. i. ut imitemini obedientiā eius. Ex his ergo quæ passus est, discimus quā ta nos qui puri homines sumus, oporteat pro obedientia perpeti: pro qua is qui & deus erat, nō dubitauerit mori. Et hoc modo inquis nō incōueniens erit si dicať Xp̄s uel obediētiā uel miam seu aliqd in suo corpore didicisse: dū tamē sibi in sua persona nil quod se ante latuerit credatur ex tēpore potuisse accedere. Sicq; ipse sit qui misereri do- ceat aut obedire: ipse qui discat quia caput & corpus un⁹ est Xp̄s. Non ego hūc intellectum, quin rectus sit, Sed ex alio loco ipsius epistolæ supior interp̄tatio uideť appro
Hbre.2. bari, ubi dicit: Nusquā em̄ angelos aprehendit: sed semen Abrahæ apprehendit: unde debuit per oīa fratrib⁹ simila- ri, ut misericors fieret. Puto ꝙ hæc uerba sic ad caput refe rēda sunt, ut corpori penitus aptari nō possint. De uerbo utiq; dei dictū est ꝙ nō angelos apprhēdit: hoc est nō in unam sibi personam assumpsit: sed semē Abrahæ. Neq; em̄
Ioan.1. legitur, uerbū angelus factum est: sed uerbū caro factū est: & caro de carne Abrahæ: iuxta ꝓmissionē quæ illi primū facta est: unde idest ex qua seminis assumpsione, debuit ꝑ omnia fratrib⁹ similari: id est oportuit ac necesse fuit ut similis nobis passibilis, nostrarum oīa (excepto peccato) genera miseriarū percurreret. Si quæris qua necessitate: ut misericors, inqt, fieret. Et hoc ais cur nō recte ad corp⁹ referri potest? Sed audi qđ paulo post sequiť. In eo em̄ in Heb.2.
quo passus est ipse & tētatus: potens est & eis qui tentā- tur auxiliari. In quibus uerbis q̄d meli⁹ intelligi possit nō uideo: nisi ꝙ ideo pati ac tētari, oībusq; absq; pc̄tō: huma nis uoluit cōmunicare miserijs (qđ est per oīa fratribus similari) ut similiter passis ac tētatis misereri ac compati ip̄o disceret experimēto. Quo quidē experimēto nō dico ut sapiētior efficereť: sed ꝓpinquior uidereť quaten⁹ in- firmi filij Adā, quos suos fieri & appellari fratres nō dedi Heb.2.
gnat⁹ est, suas illi infirmitates cōmmitttere nō dubitarēt, qui sanare illas & posset ut deus, & uellet ut proximus, & cognosceret ut eadem passus. Vnde Esaias uirū eum ap- Esai.53.
pellat dolorū, & scientē infirmitatē. Et apostolus. Nō em̄ Heb.4.
habemus (inquit) pontificē qui nō possit cōpati infirmi- tatibus nostris. Vnde autē possit indicant adiungit. Ten- Ibid.
tatū aute per oīa ꝓ similitudine absq; peccato. Beat⁹ qp- pe deus, beatus dei filius, in ea forma qua nō rapinā arbi- Phil.2.
tratus est esse se æqualem patri: proculdubio impassibilis: priusquā se exinanisset formā serui accipiēs: sicut miseris & subiectionē expertus nō erat: sic miam uel obediētiam nō nouerat experimēto. Sciebat quidē ꝑ naturā: nō autē sciebat per experientiā. At ubi minoratus est nō solum à seipso, sed etiā paulominus ab angelis, q & ipsi impassibi les sunt per gratiā, non per naturā: usq; ad illā formam in qua pati & subijci posset: qđ utiq; (sicut dictū est) in sua nō posset: & in passione expertus est miam, & in subiectio ne obedientiam. Per quā tamē experiētiā nō illi (ut dixi) sciētia, sed nobis fiducia creuit: dum ex hoc misero gene- re cognitionis, is à quo longe errauerам⁹, factus est pro- prior nobis. Quādo enim illi appropinquare auderemus in sua impassibilitate manētis? Nunc autem apostolo sua- Heb.4.
dente, monemur cum fiducia adire thronū gratiæ ipsius: quem nimirum sicut alibi scriptum est, languores nostros Esai.53.
tulisse, & dolores nostros portasse cognoscimus: & in eo quo passus est ipse, nobis compati posse non dubitamus. Nō ergo debet absurdū uideri si dicitur Christū nō qui- dem aliquid scire cœpisse quod aliqn̄ nescierit: scire tamē alio modo misericordiam ab æterno per diuinitatē, & ali- ter in tēpore didicisse per carnem. Vide ne & simili locu- tionis modo illud dictū sit qđ dn̄s requirētibus discipu- lis de die ultimo se nescire respōdit. Nam quomodo diē Mat.13.
illū ille nesciebat, in quo oēs sapiētiæ & scientia thesauri Col.2.
sunt abscōditi? Cur ergo se scire negabat, quod certū est quia nescire nō poterat? Nunqd fortè mēdaciter eos uo- luit celare, quod utiliter nō ualuit innotescere? Absit. Si- cut nihil ignorare poterat, cum sapiētia sit: sic nec mētiri, cum ueritas sit. Sed uolēs discipulos ab inutilis inqsitio- nis curiositate cōpescere: qđ inquirebāt, se scire negauit: non omnimodo quidē: sed tali quodā modo quo negare ueraciter potuit. Nā etsi suæ diuinitatis intuitu æque oīa præterita. s. præsentia atq; futura perlustrādo, diē quoq; illum palàm habebat: non tamen illis carnis suæ sensibus experiēdo agnouerat. Alioquin iam sp̄ū oris sui antichri stum interfecerat: iam auribus sui corporis archangelum uociferantē, & tubā sonantē, in quo strepitu mortui susci tandi sunt audierat: iam oculis suæ carnis oues hœdosq; qui ab inuicē segregandi sunt perspexerat. Deniq; ut in- telligas ꝙ illa tm̄ cognitione quæ per carnē fit, se illū diē Mat.13.
nescire perhibuerit, uigilanter respōdens nō ait, nec ego scio: sed nec ipse inqt filius hoīs scit. Quid est filius hoīs, nisi nomē assumptæ carnis? Quo siquidem noīe intelligi datur quia dicēs se aliqt nescire: nō iuxta ꝙ deus est: sed s̄m hoīem loquitur. Aliàs quippe loquēs de se s̄m suā di- uinitatē, nō filius uel filiū hoīs: sed ego, uel me, sæpius po Ioan.8.
nere cōsueuit: ut ibi. Amen dico uobis, antequā Abrahā fieret, ego sum. Ego sum ait: nō filius hoīs est. Nec dubiū qn̄ de illa essentia diceret qua ante Abrahā & sine initio est, non

est,non qua post Abrahã,& ex Abraham factus est. Alibi
Mat.16. quoq; hoĩm de se opinionẽ à discipulis inquirẽs:quẽ di-
cunt,inquit,hoĩes esse:nõ me,sed filiũ hominis? Rursus
Ibidem. eosdẽ interrogãs,quid de se ipsi quoq; sentirent:uos aũt
non quem filiũ hoĩs:sed quẽ me ait esse dicitis? Carnalis
uidelicet populi sñiam de carne inquirẽs, nomen carnis,
qđ propriæ est filius hoĩs,posuit:spũales uerò discipulos
de sua diuinitate interrogãs,nõ filiũ hoĩs,sed signãter me
dixit:Quod deniq; Petrus intelligẽs,quid per hoc quod
Ibidem. dixerat me,requisiti fuissent:sua responsione aperuit,tu es
(inquiẽs)nõ Iesus filius uirginis,sed Xp̃s filius dei. Qđ
utiq; si respõdisset,nihilomin⁹ ueritatẽ dixisset:sed ĩ uer-
bis interrogationis sensum interrogãtis prudẽter aduer-
tens,cõpetẽter ꝓprieq; ad interrogata respõdit dicẽs: tu
es Xp̃s fili⁹ dei. Cũ igit̃ uideas Xp̃m in una quidẽ ꝑsona
duas habere naturas:unã qua semper fuit: alterã qua esse
cœpit:& ſm sempiternũ suũ quidẽ esse,semp oĩa nosse:ſm
temporalem uerò,multa tpaliter expertũ fuisse:cur fateri
dubitas ut esse in tpe cœpit ex carne,sic carnis quoq; mi-
serias scire cœpisse:illo dũtaxat modo cognitionis quem
docet defectio carnis? Quod utiq; genus scientiæ,proto-
plasti sapiẽti⁹ feliciusq; nescirẽt:qñ id attingere nisi stul-
te misereq; nõ poterãt. ¶ Sed plasmator eorũ deus reqrẽs
quod perierat:opus suũ miseratus ꝓsecutus est: descẽdẽs
& ipse misericorditer,quò illi ceciderãt miserabiliter. Vo-
luit experiri ĩ se: qđ illi faciẽdo cõtra se merito paterent̃.
Nõ simili quidẽ curiositate,sed mirabili charitate. Nõ ut
miser cũ miseris remaneret: sed ut misericors factus mise-
ros liberaret. Factus inquã misericors nõ illa mĩa quã fe-
lix manens habuit ab æterno: sed quã mediãte miseria re-
perit in habitu nostro. Porrò pietatis op⁹ qđ per illã cœ-
pit,in ista perfecit. Nõ q̃ sola illa non posset perficere:sed
quia nobis non potuit absq; ista sufficere. Vtraq; siquidẽ
necessaria:sed nobis hæc magis cõgrua fuit. O ineffabilis
pietatis excogitatio. Quãdo nos illã mirã mĩam cogita-
remus:quã præcedẽs miseria nõ informat? Qñ illã aduer-
teremus incognitã nobis compassionẽ quæ nõ passione
præuenta,cum impassibilitate perdurat? Attñ si illa quæ
miseriã nescit mĩa nõ præcessisset: ad hãc cui⁹ miseria ma-
Psal.39. ter est,non accessisset. Si non accessisset,nõ attraxisset. Si
nõ attraxisset,non extraxisset. Vnde autẽ extraxit: nisi de
lacu miseriæ,& de luto fæcis? Nec illã tamẽ misericordiã
Psal.35. deseruit:sed hãc inseruit. Nõ mutauit:sed multiplicauit,
sicut scriptũ est. Hoĩes & iumẽta saluabis dñe:queãdmo-
dum multiplicasti mĩam tuã deus. ¶ Sed iam ad ꝓpositũ
redeamus. Si ergo se miserũ fecit qui miser nõ erat,ut ex-
periretur qđ & ante sciebat, quanto magis tu: non dico
ut te facias quod nõ es:sed ut attendas qđ es qa uerè mi-
ser es:& sic discas misereri qui hoc aliter scire non potes:
ne fortè si proximi malum consideres,& tuũ nõ attẽdas:
mouearis non ad miserationẽ,sed ad indignationẽ,nõ ad
adiuuandũ,sed ad iudicandũ: deniq; nõ ad instruendũ in
Gal.6. spiritu lenitatis:sed ad destruẽdũ in spũ furoris. Vos qui
spũales estis,ait apostolus:hmõi instruite in spiritu lenita
tis. Apostoli consiliũ siue etiã præceptum est ut mãsueto,
id ẽ eo spũ fratri ægrotãti subuenias: quo tibi uis subue-
niri cũ ægrotas. Et ut scias qualiter erga delinquẽtẽ mã-
Ibidem. suescere possis:cõsiderãs inquit teipsum: ne & tu tẽteris.
Cõsiderare libet quàm bene discipul⁹ ueritatis ordinem
sequatur magistri. In beatitudinib⁹ quas suprà memora-
ui:sicut prius misericordes quàm mundicordes: sic prius
mites quàm misericordes pronũciati sunt. Et apl's cũ spi-
Vbi sup. rituales hortaret̃ ad instruendũ carnales,adiũxit:in spiri-
tu lenitatis. Instructio quippe fratrum pertinet ad miseri
cordes:spirit⁹ lenitatis ad mites. Acsi diceret. Inter mise-
ricordes deputari non potest:qui in semetipso mitis non
est. Ecce apostolus aperte ostẽdit qđ superi⁹ me ostẽsurũ
promisi:prius uidelicet ueritatẽ inquirẽdã esse in nobis
quàm ĩ proximis:cõsiderãs inquiẽs teipsum : id est quàm
facilis ad tẽtandũ:quàm pronus ad peccandũ : quatenus
ex tui cõsideratiõe mitescas; sicq; ad succurrendũ aliis in
spiritu lenitatis accedas. Alioquin si monentẽ non audis
discipulũ:arguentem time magistrũ:Hypocrita eiice pri-
mum trabẽ de oculo tuo:& sic ualebis festucam eiicere de Matt.7.
oculo fratris tui. Trabes ĩ oculo grandis & grossa, super
bia in mente est:quæ quadam corpulentia sui uana nõ sa-
na,tumida nõ solida oculum mentis obscurat, ueritatem
obumbrat:ita ut si tuam occupauerit mẽtem, iam tu te ui
dere, iam te talẽ qualis es uel qualis esse potes,non possis
sentire: sed qualẽ te amas,talẽ te uel putes esse , uel speres
fore. Quid enĩ aliud est superbia , quàm(ut quidã sãctus Supbia,
diffiniuit amor ꝓpriæ excellentiæ? Vnde & nos possum⁹
dicere per cõtrariũ :humilitatẽ propriæ excellẽtiæ esse cõ
temptum. Amor uerò,sicut nec odiũ,ueritatis iudiciũ ne-
scit. Vis iudiciũ ueritatis audire? Sicut audio,sic iudico.
Non sicut odi,nõ sicut amo,non sicut timeo. Est iudiciũ Ioã.19.
odii,ut illud:Nos legẽ habemus : & ſm legẽ nostrã debet Ioan.11.
mori. Est timoris,ut illud: Si dimittimus eum sic ,uenient
Romani & tollẽt nostrũ locũ & gentẽ. Iudiciũ uerò amo- 2.Re.18.
ris:ut dauid De filio parricida:Parcite ĩquit puero Absa
lon. Et legibus humanis statutũ:& in causis tã ecclesiasti-
cis quàm secularibus seruatũ scio :speciales amicos causã
tium non debere admitti ad iudiciũ:ne uel fallant,uel fal-
lantur amore suorũ. Qđ si culpã amici tuo iudicio amor
illi⁹ aut minuit,aut prorsus abscõdit :quãto magis amor
tui tuũ cõtra te iudicium fallit? Qui ergo planè ueritatem
ĩ se cognoscere curat,necesse est ut semota trabe superbiæ
quæ oculũ arcet à luce,ascensiones in corde suo disponat
per quas seipsũ in seipso inquirat:& sic post duodecimum
humilitatis ad primum ueritatis gradum pertingat. Cum
autem ueritatẽ inuenta in se,imo se inuento in ueritate di Psal.115.
cere potuerit: Credidi,propter quod locut⁹ sũ,ego autẽ Psal.63.
humiliatus sum nimis:ascendat homo ad cor altũ, ut exal
tet̃ ueritas:& ad gradũ secundũ ꝑueniens dicat in excessu
suo:oĩs hõ mẽdax. Putas hunc ordinẽ Dauid nõ tenuit? Psal.115.
Putas hoc nõ sensit propheta quod dñs,quod apostolus,
quod & nos post ipsos & per ipsos sentimus? Credidi in-
quit ueritati dicenti: Qui sequit̃ me,non ambulat in tene Ioan.8.
bris. Credidi ergo sequẽdo: ꝓpter quod locutus sum con
fitendo. Quid cõfitẽdo? Veritatẽ quã cognoui credendo
Postquã autẽ & credidi ad iustitiã:& locutus sum ad salu
tem :humiliatus sum nimis,hoc est perfectè. Tanquam di-
ceret: Quia ueritatẽ cognitã in me cõfiteri contra me nõ
erubui:ad perfectionẽ humilitatis profeci. Nimis enĩ,pro
perfectè põt intelligi : ut ibi:In mãdatis eius uolet nimis, Psal.111.
Quod si quis cõtendat nimis hic pro ualde positũ,non ꝓ
perfectè:quia & expositores idipsum uidetur astruere:ne
q; hoc discordat à sensu prophetæ. ut sic sentiamus eũ di-
xisse. Ego quidem cum adhuc ueritatem nõ nossem:aliqd
me putabam esse:cum nihil essem. At postquã in Xp̃m cre
dendo,id est eius humilitatẽ imitãdo,ueritatem agnouit:
ipsa quidẽ exaltata est in me ex mea cõfessione:sed ego hu
miliatus sũ nimis: id est ualde uolui mihi ex mei cõsidera-
tione. Humiliatus ergo propheta in hoc primo gradu ue
ritatis(ut ait in alio psalmo & in ueritate tua humiliasti Psal.118.
me:semetipsum attendat: & ex ꝓpria miseria generalẽ per
pendat sicq; ad secũdũ trãsiẽs dicat in excessu suo:oĩs hõ
mẽdax. In quo excessu suo? In illo proculdubio quo se sẽ
excedens,ac ueritati adherens, seipsum dñudicat. In illo
ergo excessu suo dicat nõ indignando aut insultando,sed
miserãdo & compatiẽdo,oĩs hõ mendax. Quid est oĩs hõ
mendax? Oĩs hõ infirm⁹,oĩs hõ miser,& ĩpotens:qui neq;
se nec alium possit saluare. Sicut dicitur fallax equus ad Psal.32.
salutẽ:non q̃ equus aliquẽ fallat,sed quia is seipsum fallit
qui in fortitudine eius cõfidit:sic oĩs hõ dicit̃ mendax. i.
fragilis,mutabilis,à quo salus nõ possit uel sua uel aliena
sperari:quin potius maledictionẽ incurrat qui spem suã ĩ Hier.17.
hoĩe ponit. Proficiens itaq; humilis propheta per ducatũ
ueritatis,quodq; in se lugebat; uidẽs in aliis,dũ apponit
scientiã,apponat & dolorẽ:ac generaliter sed ueraciter di
cat:oĩs homo mẽdax. Vide quàm lõge aliud senserit de se
pharisæus ille superb⁹. Quid deprompsit in excessu suo?

Luc.18. Deus gratias ago tibi quia nō ſum ſicut cæteri hominū.
Dum in ſe ſingulariter exultat, alijs arroganter inſultat.
Pſal.115. Dauid autē aliter. Ait enim: Oīs homo mendax. Neminē
Rom.3. excipit, ne quē decipiat, ſciēs quia oēs peccauerūt, & oēs
egēt grā dei. Phariſæus ſe ſolū decipit, quē ſolum excipit
dū cæteros dānat. Propheta ſe nō excipit à cōi miſeria: ne
excipiatur à miſericordia. Phariſæus exufflat mīam, dū diſ
ſimulat miſeriam. Propheta affirmat tā de oībus quàm de
ſe, oīs homo mēdax. Phariſæus cōfirmat de oībus præter
ſe: non ſum, inquiēs ſicut cæteri hoīm. Et gratias agit nō
quia bonus, ſed quia ſolus: non tam de bonis quæ habet,
Luc.18. quàm de malis quæ in alijs uidet. Nōdum de ſuo trabem
eiecerat, & feſtucas in oculis fratrū enumerat. Nā ſubdit:
Iniuſti, raptores. Nō fruſtra (ut arbitror) exceſſum à pro-
poſito feci, ſi utriuſqꝫ exceſſus differentiā ītellexiſti. Iā ad
ꝓpoſitū redeundū eſt. Quos itaqꝫ ueritas ſibi iam īnote-
ſcere, ac per hoc uileſcere fecit, neceſſe eſt ut cuncta quæ a
mare ſolebant, & ipſi ſibi amareſcant. Statuētes nimirū ſe
ante ſe, tales ſe uidere cogāt, quales uel à ſe uideri erube-
ſcant. Dūqꝫ ſibi diſplicet quod ſunt, & ad id ſuſpirant qđ
non ſunt, quod utiqꝫ per ſe fore diffidunt, uehemēter ſeſe
lugētes: id ſolū conſolationis inueniunt, ut ſeueri iudices
ſui, qui ſcilicet amore ueri eſuriant & ſitiāt, iuſtitiā uſqꝫ ad
contēptū ſui diſtrictiſſimā de ſe exigāt ſatiſfactionē, & de-
cætero emendationē. Sed cū ſe ad id ſufficere nō poſſe cō
Luc.17. ſpiciūt (cū em̄ fecerint oīa quæ mādata fuerīt ſibi, ſeruos
ſe inutiles dicūt) de iuſtitia ad mīam cōfugiūt. Vt aūt illā
Matt.5. cōſequātur, conſiliū ueritatis ſequuntur. Beati miſericor
des: qm̄ ipſi mīam cōſequentur. Et hic eſt ſecūdus gradus
ueritatis: quo eam ī proximis inquirūt, dū de ſuis aliorū
neceſſitates exquirunt: dū ex his quæ patiunť, patientibꝰ
cōpati ſciūt. In his ergo tribus quæ dicta ſunt, id eſt in lu
ctu pœnitētiæ, in deſiderio iuſtitiæ, in operibꝰ miſericor-
diæ ſi perſeuerāt: à tribꝰ impedimētis, quæ aut ignorātia,
aut infirmitate, aut ſtudio cōtraxerūt, cordis aciē mūdāt,
quo ꝑ cōtēplationē ad tertiū ueritatis gradū pertrāſeant
Prou.2. Hæ ſunt uiæ quæ uidenť hoībus bonæ, illis dūtaxat exce
ptis q lætanť cū male fecerint, & exultāt in rebꝰ peſſimis:
Pſa.40. ac ſe de infirmitate uel igorātia tegūt, ad excuſandas ex-
cuſationes in pctīs. Sed fruſtra ſibi de īfirmitate uel igno-
rantia blādiūtur, qui ut liberiꝰ peccēt, libēter ignorāt uel
infirmanť. Putas primo homini ꝓfuit, licet ipſe non liben
ter peccauit, ꝙ ſe per uxorē tāquā per carnis infirmitatem
defendit? Aut primi martyris lapidatores qm̄ aures ſuas
cōtinuerunt, per ignorātiā excuſabiles erūt? Qui igiť ſtu
dio, amore peccādi à ueritate ſe ſentiūt alienatos, īfirmita
te & ignorātia preſſos, ſtudiū in gemitū, amorē in mero-
rē & infirmitatē cōuertāt, infirmitatē carnis feruore iuſti
tiæ uincāt, ignorātiā liberalitate repellāt, ne ſi nūc egētē,
nudā infirmā ueritatē ignorāt, cū poteſtate magna & uir-
Mat.25. tute uenientē, terrētē, arguentem, ſero cū rubore cogno-
Pſal.9. ſcant, fruſtra cū tremore reſpōdeāt, Qn̄ te uidimus egere,
& nō miniſtrauimus tibi? Cognoſceť certè dn̄s iudicia fa
ciens: qui nunc ignoratur miſericordiā quærens. Deniqꝫ
Matt.5. uidebunt in quē trāsfixerūt. Similiter & auari quem com
tempſerunt. Ab omni ergo labe, īfirmitate, ignorātia, ſtu-
dioue contracta, flendo, iuſtitiā eſuriendo, operibus mīæ
inſiſtendo, mundať oculus cordis, cui ſe in ſui puritate ue
ritas uidendā promittit. Beati mūdo corde: qm̄ ipſi deū
Ioan.19. uidebūt. Cum ſint itaqꝫ tres gradus ſeu ſtatꝰ ueritatis, ad
primum aſcendimus per laborē humilitatis: ad ſecundū
per affectū cōpaſſionis: ad tertium per exceſſum contēpla
tionis. In primo ueritas reperitur ſeuera: in ſecūdo pia: in
tertio pura. Ad primū ratio ducit, qua nos diſcutimus: ad
ſecūdū affectꝰ perducit, quo alijs miſeremur: ad tertiū pu-
ritas rapit, qua ad inuiſibilia ſubleuamur.

INterlucet hic mihi mira quædā ac diuiſa īdiui
duæ trinitatis operatio, ſi quo modo tamē ab
hoīe ſedēte in tenebris ineffabilis illa poſſit ca-
pi cooperantium ſibi perſonarū diuiſio. In pri
mo ſiquidem gradu filius: in ſecūdo ſpūſſanctus: in tertio
pater operari uidetur. Vis audire filij operationē? Si ego Ioan.
(inquit) laui uobis pedes dn̄s & magiſter: quanto magis
& uos debetis alter alteriꝰ lauare pedes? Tradebat diſci-
pulis hūilitatis formā ueritatis magiſter, qua in prīo gra
du primum eis ueritas innoteſceret. Attēde & opus ſpiri
tuſſancti. Charitas dei diffuſa eſt in cordibꝰ noſtris ꝑ ſpi- Rom.
ritum ſanctū q datus eſt nobis. Charitas quippe donū eſt
ſpūſſancti, qua fit ut qui ſub diſciplina filij per humilitatē
ad primū uſqꝫ gradū ueritatis iam ꝓfecerūt: ad ſecūdum
per cōpaſſionē proximi, ſub magiſterio ſpūſſancti perue-
niant. Audi & de patre. Beatus es Simon bar Iona: q̄a ca- Matt.
ro & ſanguis nō reuelauit tibi, ſed pater meus ꝗ eſt in cæ-
lis. Et illud. Pater filijs notā faciet ꝟitatē tuā. Et cōfiteor Eſai.
tibi pater, quia abſcōdiſti hæc à ſapiētibus, & reuelaſti ea Matt.
paruulis. Vides quia quos uerbo & exēplo prius filiꝰ hu-
miliauit: ſup quos deinde ſpūs charitatē effudit: hos tādē
in gloria pater recepit? Filius facit diſcipulos: paracletꝰ
conſolať amicos: pater exaltat filios. Quia uerò nō ſolum
filius: ſed & pater & ſpūſſanctus ueraciter ueritas appellā-
tur: cōſtat ꝙ una eadēqꝫ ueritas ſeruata proprietate per-
ſonarū, tria hæc in tribꝰ gradibus operať. Primo ſcilicet
inſtruit: ut magiſter: ſecūdo cōſolať, ut amicus uel frater:
tertio aſtringit, ut filios pater. Dei quippe filiꝰ uerbū ſci-
licet ac ſapiētia pr̄is, primū quidē illā aīæ noſtræ potētiā
quæ ratio diciť, cū reperit carne depreſſam, pctō captiuā,
ignorātia cæcā, exterioribꝰ deditā, clemēter aſſumēs, po-
tēter erigēs, prudenter inſtituēs, introrſum trahēs, ac mi
rabiliter utēs, tanquā pro ſe uicaria ipſam ſibi iudicē ſta-
tuit: ita ut pro reuerentia uerbi cui cōiungiť, ipa ſui accu
ſatrix, teſtis & iudex, cōtra ſe ueritatis fungať officio. ¶Ex
qua prima coniunctione uerbi, & rōnis, humilitas naſciť.
Aliā deinde partē quæ diciť uolūtas, ueneno qdē carnis
infectā, ſed iā rōne diſcuſſam, ſpūſſanctꝰ dignāter uiſitās,
ſuauiter purgans, ardēter afficiēs: miſericordē facit: ita ut
more pellis quæ uncta extendiť, ipſa quoqꝫ unctione per-
fuſa cæleſti, uſqꝫ ad inimicos per affectū dilateť. Et ſic ex
hac ſecūda cōiunctione ſpūs dei & uolūtatis hūanæ, cha-
ritas efficiť. Vtrāqꝫ uerò partē, rōnē .ſ. & uolūtatē: alterā
uerbo ueritatis inſtructā: alterā ſpū ueritatis afflatā: illam
hyſſopo hūilitatis aſperſam: hāc igne charitatis ſuccēſam
tādē iā ꝑfectā aīam: ꝓpter humilitatē ſine macula: propter
charitatē ſine ruga: cū nec uolūtas rōni repugnat: nec rō
ueritatē diſſimulat: glorioſam ſibi ſponſam pater cōgluti
nat: ita ut nec ratio de ſe, nec uolūtas de proximo cogita-
re ſinať: ſed hoc ſolū beata illa aīa dicere delecteť. Introdu
xit me rex in cubiculum ſuum. Digna certè quæ de ſcho-
la humilitatis, in qua primū ſub magiſtro filio ad ſeipſam
intrare didicit: iuxta comminationē ad ſe factam: Si igno
ras te, egredere & paſce hœdos tuos: digna ergo quæ de
ſchola illa humilitatis duce ſpū ſancto in cellaria charita-
tis: quæ nimirum proximorū pectora intelligenda ſunt ꝑ
affectionem introduceretur: unde ſuffulta floribus, ac ſti-
pata malis (bonis ſcilicet moribus & uirtutibꝰ ſanctis) ad
regis demū cubiculū, cuius amore lāguet, admitteretur.
Ibi modicū, hora uidelicet quaſi dimidia ſilentio facto in
cælo inter deſideratos amplexus ſuauiter qeſcēs ipa qdē
dormit, ſed cor eius uigilat: quo utiqꝫ interim ueritati ar-
cana rimatur: quorum poſtmodum memoria ſtatim ad ſe
reditura paſcať. Ibi uidet inuiſibilia: audit ieffabilia: quæ
nō licet homini loqui. Excedūt quippe oēm illā quā nox Pſal.18.
nocti indicat ſciētiā. Dies tm̄ diei eructat uerbum, & inter
ſapiētes ſapiētiā loqui, & ſpūalibus ſpūalia licet cōferri.
Putas hos gradus Paulus nō trāſierat, qui uſqꝫ ad tertiū 2.Cor.
cælū ſe raptū fuiſſe teſtať? Sed quare raptū, & non potius
ductū? Vt uidelicet ſi tātus apoſtolus raptū ſe dicit fuiſ-
ſe: quo nec doctus ſciuit, nec ductus potuit ire: me q ꝓcul
dubio minor ſum Paulo: ad tertiū nulla mea uirtute, nul-
lo meo labore peruenire poſſe præſumā: ne uel de uirtute
cōfidam: uel pro labore diffidā. Qui em̄ doceť aut duciť:
ex hoc ipſo ꝙ docentē uel ducētem ſequitur, laborare cō-
uincitur, & aliquid ex ſe agit ut ad deſtinatum locum uel
ſenſum

1.Co.15. sensum pertrahaẗ:ita ut dicere possit. Nō autem ego, sed
gratia dei mecū. Qui uerò rapiẗ, nō suis uiribus, sed alie-
nis innixꝰ tāquā nesciꝰ q̄cūq; portaẗ: nec de toto ī se, nec
de parte gloriaẗ: ubi nec p̄ se nec cū alio aliq̄d op̄atur. Ad
primū itaq; siue ad mediū cælū ductꝰ uel adiutꝰ ap̄ls ascē-
dere potuit: ad tertiū aūt ut p̄ueniret rapi oportuit. Nam
ad hoc & filiꝰ legiẗ descēdisse: ut uocaret & iuuaret ascen-
suros ad primū: & sp̄ūs sc̄tūs missus fuisse: q̄ perduceret ad
sc̄d'um. P̄r uero licet filio & sp̄ūi sc̄tō semper coopereẗ:
nūquā tñ aut de cælo descēdisse: aut ad terras legiẗ missus
Psal.32. fuisse. Lego certè q̄ m̄ia dn̄i plena est terra, & pleni sunt
cæli & terra gl'ia tua: & multa hm̄ōi. Lego & de filio. Post-
Gal.4. quā uenit plenitudo tp̄is, misit deꝰ filiū suū. Et ip̄e filiꝰ lo
Esai.61. quiẗ de se. Sp̄ūs dn̄i misit me. & p̄ eūdē p̄phetā. Et nunc,
Esa.48. inq̄t, dn̄s misit me & sp̄ūs eiꝰ. Lego & de sp̄ū sc̄tō. Paracle
Ioā.14. tus aūt sp̄ūs sc̄tūs, quē mittet p̄r in noīe meo. Et cū assum
Ioan.16. ptus fuero, mittā uobis eū: haud dubiumq̄n sp̄m̄ sc̄tm̄. Pa-
trē aūt in sua p̄sona, licet nusquā nō sit: nusquā tñ īuenio
Mat.23. nisi in cælis: ut in euāgelio. Et p̄r meꝰ q̄ in cælis est. Et in
Mat.6. orōne. P̄r noster q̄ es in cælis. Vn̄ nimirū colligo q̄ q̄a p̄r
nō descēdit, ap̄ls ut eum uideret, ad tertiū cælū ascendere
Ioan.3. q̄dē nō potuit. quo tñ se raptū memorauit. Deniq; nemo
ascēdit in cælū nisi q̄ descēdit de cælo filiꝰ hoīs. Et ne pu-
Psal.18. tes de p̄rio, dictū uel sc̄d'o: dicit tibi Dauid. A summo cœ-
lo egressio eius. Ad q̄d' iterū nō subito raptus, nō furtim
Actuū.1. sublatus: sed uidētibꝰ, inq̄t, illis.i. ap̄lis, eleuatꝰ est. Nō si-
4.Re.2. cut Helias, qui unū: nō sicut Paulus, q̄ nullū: uix em̄ uel
2.Co.12. seip̄m testē aut arbitrū hr̄e potuit, ipso p̄hibēte. Nescio,
deꝰ scit. sed ut oīpotens, q̄ q̄n uoluit descēdit, q̄n uoluit
ascendit, pro suo arbitrio arbitros & spectatores, locū &
tēpus, diem & horā expectās: uidētibꝰ illis quos.s. tāta ui-
Vbi sup̄ sione dignaẗ, eleuatꝰ est. Raptꝰ est Paulꝰ, raptꝰ est Helias:
4.Re.2. trāslatꝰ est Enoch. Redēptor noster legiẗ eleuatꝰ: hoc est
Eccl.44 ex seipso leuatꝰ, nō aliūde adiutꝰ. Deniq; nō currus uehi-
Actuū.1. culo, nō angeli amminiculo: sed p̄pria uirtute subnixum
Ibidem. suscepit eū nubes ab oculis eorū. Cur hoc? An fessum iu-
uit? An pigrū impulit? An cadentē sustinuit? Absit. Sed
suscepit eū ab oculis carnalibus discipulorū: q̄ etsi Xp̄m
nouerāt s̄m carnē: sed ultra iā nō noscerēt. Quos ergo p̄
humilitatē ad primū cælū filiꝰ uocat: hos in sc̄d'o per cha-
ritatē sp̄ūs aggregat: ad tertiū per cōtemplationē p̄r exal
Psal.118. tat. Primo humiliaẗ in ueritate: & dicūt. In ueritate tua
Psal.132 humiliasti me. Secūdo cōgaudēt ueritati: & psallūt. Ecce
quàm bonū & quàm iocūdū habitare fratres in unū. De
1.Co.13. charitate q̄ppe scriptū est. Cōgaudet aūt ueritati. Tertio
Esa.24. ad arcana ueritatis rapiuẗ, & aiunt. Secretū meū mihi,
secretū meū mihi. Sed q̄d ego miser sup̄flua magis loqua
citate quàm sp̄ūs uiuacitate duos cælos sup̄iores percur-
ro: q̄ manibꝰ pedibusq; repēs adhuc sub inferiore labo-
ro? Ad q̄d' tñ iam ipso iuuante quo & uacante mihi scalā
Psa.46. erexi. Illic siquidē interest quo ostēdat mihi salutare dei.
Iā dn̄m desup̄ īnixū suspicio: iā ad uocē ueritatis exulto.
Iob.14. Vocauit me, & ego r̄n̄di illi. Operi manuū tuarum porri-
Iob.13. ges dexterā. Tu quidē dn̄e gressus meos dinumeras: sed
ego lētus ascēsor, fessus uiator, diuerticula q̄ro. Væ mihi
si tenebræ me cōprehendāt: aut si mea fuga fiat in hyeme
uel ī sabbato: dū nūc ad lucē cū tp̄s acceptabile & dies sa-
lutis sunt, proficisci dissimulo. Quid moror? Ora pro me
fili, frater, socie, & particeps p̄fectus mei si q̄s est in dn̄o.
Psal.35. Ora oīpotētē quatenus sic pigrū roboret pedē, ut tamen
nō ueniat mihi pes sup̄biæ. Etsi em̄ pes piger ut ad uerita
tis gradū ascēdat idoneus nō est: tolerabilior tamē est isto
Ibidem. qui in ea stare non pōt: ut habes ibi. Expulsi sunt, nec po-
tuerunt stare. Et hoc quidē de sup̄nis. Sed q̄d de illorū ca
pite? Quid de illo qui diciẗ rex sup̄ oēs filios sup̄biæ? Et
Ioan.8. ipse, inquit, in ueritate nō stetit. Et alibi. Videbā sathanā
Luc.10. cadētē de cælo. Quare hoc, nisi p̄pter sup̄biā? Væ mihi, si
Psal.137. & me uiderit q̄ alta à lōge cognosit, sup̄bientē, & illam in
Psal.81. me terribilē intonet uocē. Tu quidē filiꝰ excelsi eras: sed
sicut hō morieris: & sicut unꝰ de principibꝰ cades. Quis
Gen.32. nō ab huiꝰ tonitrui uoce formidet? O quàm salubrius ad
tactū angeli neruus femoris Iacob emarcuit: quàm āgeli
superbientis intumuit, euanuit, ruit. Vtinam & meū ner-
uum angelus tangat ut marcescat: si fortè ex hac īfirmita-
te incipiam proficere: qui ex mea firmitate non possū nisi
deficere. Lego profecto. Quod infirmum est dei, fortiꝰ est
hominibꝰ. Sic quoq; ap̄ls de suo neruo cōquestus quē ā 1.Cori.1.
gelus non dn̄i, sed sathanæ colaphizabat, r̄n̄sum audiuit.
Sufficit tibi gr̄a mea: nam uirtus in infirmitare perficiẗ. 2.Co.12.
Quæ uirtus? Ipse ap̄ls respōdeat. Libēter gloriabor in ī Ibidem.
firmitatibꝰ meis: ut īhabitet in me uirtꝰ Xp̄i. Sed nondū
forsitan intelligis de qua specialiter dixerit: q̄a Xp̄s oēs
uirtutes habuit, Sed cū oēs habuerit: præ oībus tñ unā.i.
humilitatē nobis in se cōmēdauit, cū ait. Dicite à me q̄a
mitis sū, & humilis corde. Libenter igitur & ego dn̄e Ie- Mat.11.
su gloriabor si potero, in mea infirmitate, in mei neruī cō-
tractione: ut tua uirtus.i. humilitas perficiatur in me. Nā
sufficit mihi gratia tua: cū defecerit uirtus mea. Pedē pro
fectò gratiæ fortiter figēs: & meū qui infirmus est, leniter
trahēs: securꝰ ascēdā per scalā humilitatis, donec ueritati
adherens, ad latitudinē transeā charitatis. Tunc psalā cū Psal.30.
gratiarū actione, & dicam: statuisti in loco spacioso pedes
meos. Sic arcta uia cautius incediẗ strictim: sic ardua scala
tutius pedetētim ascenditur: sic miro modo licet pigrius
ad ueritatē tñ firmiꝰ claudicādo ascēditur. Sed heu mihi Psal.119.
quia incolatꝰ meus p̄longatus est. Quis dabit mihi pēnas Psa.54.
sicut colūbæ: quibꝰ celerius uolē ad ueritatem, ut iam re-
quiescam in charitate? Quæ q̄m desunt, deduc me dn̄e in Psal.85.
uia tua, & ingrediar ī ueritate tua, & ueritas liberabit me. Ioā.8.
Væ mihi q̄ de illa descēdi. Nisi enim prius leuiter inaniẗ
descēdissem: in ascēdēdo tādiu tam grauiter non laboras-
sem. Sed q̄d dico descēdi? Nā fortasse rectius cecidi dixe-
rim: nisi q̄a fortè sicut nemo repēte fit summus, sed grada-
tim quisq; ascēdit: sic nemo repēte fit pessimus, sed paula-
tim descendit. Alioquin quomodo stabit illud, impiꝰ cum Iob.15.
c̄tis diebꝰ uitæ suæ superbit? Deniq; sunt uiæ quæ uideẗ
hominibꝰ bonæ: & tñ ad malū deducūt. Est ergo uia descē
siōis, sicut & ascēsiōis. Et uia est ad bonū: & uia est ad ma-
lum. Caue malam, elige bonā. Si per te nō potes, ora cum
propheta, & dic: Viā iniquitatis amoue à me. Quomodo? Psal.118.
Et de lege tua miserere mei: illa scilicet lege quam dedisti
delinquētibꝰ in uia, id est delinquētibꝰ ueritatē. De q̄bꝰ
unus ego sum, qui uerè à ueritate cecidi. Sed nūquid qui Psa.40.
cadit, nō adijciet ut resurgat? Propter hoc uiam ueritatis Psal.118.
elegi, qua escendā humiliatus, unde superbiēdo descēdi.
Ascendā inquā, & psallā. Bonū mihi dn̄e q̄ humiliasti me Ibidem.
bonum mihi lex oris tui super milia auri & argēti. Duas
tibi uias uidetur Dauid proposuisse, sed unā noueris esse
ipsam tñ à se diuersam, & diuersis noībus appellatam, aut
iniq̄tatis p̄pter descendentes, aut ueritatis propter ascē-
dentes: quia & ijdem gradus sunt ascēdētiū in solium, &
descendentiū: & eadē uia ascendentiū ad ciuitatē, & rece-
dentiū: & unū ostiū est ingredientiū domū, & egredietiū.
Per unam deniq; scalam ascendentes angeli & descenden Gen̄.28.
tes Iacob apparuerunt, Quorsum spectāt hæc? Vt uideli
cet si ad ueritatem redire cupis, non necesse sit uiam quæ-
rere nouā quā non nosti: sed notam qua descēdisti: quate-
nus reciprocis gressibꝰ tua ipse uestigia sequēs, per eosdē
gradus humiliatus ascēdas, per quos superbiendo descen
deras: ita ut qui duodecimꝰ sup̄biæ fuit descēdēti, primꝰ
humilitatis sit ascēdēti: undecimus inueniaẗ secūdꝰ: deci-
mus, tertius: nonus, quartus: octauus, quintus: septimus,
sextus: sextus, septimus: quintus, octauus: quartus, nonꝰ:
tertius, decimus: secundꝰ, undecimꝰ. septimꝰ, duodecimꝰ.
Quibꝰ superbiæ gradibus in te inuētis, imo recognitis,
iam non laboras inquærendo uiam humilitatis,

Primus superbiæ gradus curiositas.

PRimus itaq; sup̄biæ gradꝰ est curiositas. Hāc
autē talibꝰ indicijs dep̄hendes. Si uideris mo-
nachū de quo prius bene cōfidebas, ubicunq;
stat, ambulat, sedet, oculis incipientem uagari,
caput erectū, aures portare suspēsas, è motibus exterioris

hominis interiorem immutatũ agnoſcas. Vir quippe per
uerſus annuit oculo, terit pede, digito loquitur, & ex īſo
lenti corporis motu, recens aīæ morbus deprehenditur.
Quam, dum à ſui circumſpectione torpeſcit incuria ſui, cu
rioſam ī alios facit. Quia eñ ſeipſam ignorat, foras mitti
Canti.1. tur ut hœdos paſcat, hœdos quippe qui pctm̃ ſignificant,
recte oculos aureſq́ꝫ appellauerim: qm̃ ſicut mors per pec
catũ in orbē, ſic per has feneſtras intrat ad mentē. In his
ergo paſcendis ſe occupat curioſus, dum ſcire non curat
qualē ſe reliquerit intus. Et uerè ſi te uigilanter homo at
ꝓuer. 4. tendas, mirum eſt ſi ad aliud unquā intendas.

AVdi curioſe Salomonē: audi ſtulte ſapiente m
Omni cuſtodia (inqt) cuſtodi cor tuũ, ut oēs
uidelicet ſenſus tui uigilent ad id unde uita ꝓ
cedit cuſtodiendũ. Quo eñ à te ô curioſe rece-
dis? Cui te interim cōmittis? Vt quid audes oculos leua-
re ad cælũ, qui peccaſti ī cælũ? Terrā ītuere, ut cognoſcas
teipſum. Ipſa te tibi rep̄ſentabit, quia terra es, & in terrā
Pſa.120. ibis. Duabus tñ cauſis inculpabiliter oculos leuas: ut uel
Mat.14 petas auxiliũ, uel impendas. Leuauit oculos Dauid ī mō-
tes: ut peteret. Leuauit & dñs ſuper turbas: ut impēderet.
Alter miſerabiliter, alter miſericorditer: ambo inculpabi-
liter. Tu quoq́ꝫ ſi locũ, tēpus & cauſam cōſiderans, tua uel
fratris neceſſitate oculos leuas, non ſolũ nō culpo, ſed &
plurimũ laudo. Hoc eñ excuſat miſeria: illud commēdat
miſericordia. Sin aliàs, nō ꝓphetæ non dñi: ſed Dinæ, aut
Geñ.34 Euæ, imo ipſiꝰ ſathanæ imitatorem te dixerim. Dina nāq́ꝫ
dũ ad paſcēdos hœdos egredit̃, ipſa patri, & ſua ſibi uirgi
nitas rapitur. O Dina quid neceſſe eſt ut uideas mulieres
alienigenas? Qua neceſſitate? Qua utilitate? An ſola cu-
rioſitate? Et ſi tu ocioſe uides, ſed non ocioſe uideris. Tu
curioſe ſpectas, ſed curioſius ſpectaris. Quis crederet tũc
illā tuam curioſam ocioſitatem, uel ocioſam curioſitatem
fore poſt ſic non ocioſam, ſed tibi, tuis, hoſtibuſq́ꝫ tam ꝑ
Geñ.2. nicioſam?

TV quoq́ꝫ o Eua ī paradiſo poſita es ut cũ uiro
tuo operis & cuſtodias illũ. ſi iniunctum perfe
ceris, qñq́ꝫ trāſitura ad melius, ubi nec opus ſit
te ī aliquo ope occupari, nec de cuſtodia ſolici
Ibidem. tari. Omne lignũ paradiſi tibi cōcedit̃ ad ueſcēdum: præ-
ter illud quod dicit̃ ſcientiæ boni & mali. Si eñ cætera bo
na ſunt, & ſapiũt bonũ: quid eſt opus edere de ligno ꝙ ſa
Rom.12. pit etiam malum? Non plus ſapere, quàm oportet ſapere.
Sapere enim malũ, ſapere nō eſt, ſed deſipere. Serua ergo
cōmiſſum, expecta promiſſum, caue prohibitũ, ne perdas
cōceſſũ. Quid tuā mortē tam intente intueris? Quid illò
tam crebrò uagantia lumina iacis? Quid ſpectare libet, ꝙ
manducare nō licet? Oculos inqs tendo, nō manũ. Nō eſt
interdictũ ne uideā: ſed ne comedam. An nō licet oculos
quo uolo leuare, quos deus in mea poſuit poteſtate? Ad
1.Cor.6. quod apl's. Oīa mihi licent, ſed nō oīa expediunt. Etſi cul
pa nō eſt: culpæ tñ indictũ eſt. Niſi enim mens minꝰ ſe cu-
rioſe ſeruaret, tua curioſitas tp̄s uacuum nō haberet. Etſi
culpa nō eſt, culpæ tñ occaſio eſt, & iudiciũ commiſſæ, &
cauſa eſt cōmittendæ. Te enim intēta ad aliud, latenter in
terim in cor tuũ ſerpens illabit̃, blāde alloquit̃. Blāditijs
Geñ.3. rationē, mendacijs timorē compeſcit, nequaquā inquiens
morieris. Auget curā, dũ incitat gulā. Acuit curioſitatē,
dum ſuggerit cupiditatē. Offert tandē ꝓhibitũ, & aufert
conceſſum. Porrigit pomum, & ſurripit paradiſũ. Hauris
uirus peritura, & perituros peritura. Perit ſalus, nō deſti-
tit partus. Naſcimur, morimur, ideoq́ꝫ naſcimur morituri
quia prius morimur naſcituri. Propterea graue iugum ſu
per omnes filios tuos uſq́ꝫ in hodiernum diem.

SEd & tu ſignaculum ſimilitudinis, nō in para-
Eccle.3. diſo, ſed ī delicijs paradiſi dei poſitꝰ es. Quid ā
plius quærere debes? Plenus ergo ſapientia, &
ꝑfectus decore, altiora te ne quæſieris, & fortio
ra te ne ſcrutatus fueris. Sta in te, ne cadas à te, ſi ambulas
las in magnis & in mirabilibus ſuper te. Sed quid īterim
ex obliquo ītēdis ad aquilonē? Iā te uideo, iam te perſpi-
cio neſcio quæ ſupra te curioſius alta rimantē. Ponā, in- Eſa.14.
quis, ſedē meā ad aquilonē: Cæteris aſtantibus cælicolis,
dum tu ſolus ſedere affectas: fratrũ cōcordiā, totius cæle-
ſtis patriæ pacē, ipſius quātũ in te eſt quietē trinitatis in-
feſtas. Quò te tua miſer curioſitas ducit, ut præſumptiōe
ſingulari nō dubites ciuibꝰ ſcandalũ, iniuriā facere regi?
Milia miliũ miniſtrāt ei, & decies cētena milia aſſiſtũt ei: Dani.
ubi nemo ſedere perhibet̃, niſi ſolus is qui ſedet ſup che-
rubim, cui à cæteris miniſtratur: & tu neſcio quæ præ cæ-
teris perſpiciēdo differētius, curioſius inḡrēdo, irreuerē-
tius peruadēdo, ſedē tibi collocas ī cælo, ut ſis ſimilis al-
tiſſimo? Quo fine? Qua fiducia? Metire inſipiēs uires pē
ſa finem, excogita modũ. Sciēte hoc altiſſimo præſumis,
an neſciente? Volēte, an nō uolēte? Sed qũo malũ quod-
cũq́ꝫ machinaris, aut uelle aut ignorare poteſt, cuius opti
ma uoluntas, cuius perfecta ſciētia eſt? Nũquid autem &
ſcire & nolle nō dubitas, ſed nō poſſe reſiſtere putas? At
uerò niſi te cōditũ eſſe dubitaueris, dubitare te nō credi
diderim de oīpotētia, ſiue de oīmoda ſciētia ac bonitate
cōditoris, q̄ te de nihilo potuit, talē ſciuit, tantũ condere
uoluit. Qũo ergo deũ cōſentire æſtimas, quod fieri nolit
ac refellere poſſit? An forte in te uideo cōpleri, imo à te
initiari qđ poſt te & per te à tui ſimilibꝰ in terris frequē- ꝓuer.
tatum ſolet uulgariter didici. Priuatꝰ dñs temerarios nu- Mat.
trit. An oculus tuus nequā eſt quia ille bonus? De cuius
bonitate dum fiduciam nefariā ſumis, factus es & contra
ſcientiam impudēs, & contra potentiā audax.

HOc eſt enim ô impie, hoc eſt quod cogitas, hæc
eſt iniquitas quā meditaris in cubili tuo, & di-
cis. Putas creator opus ſuũ deſtruat? Scio qui-
dem quia non latet deum qualiſcunq́ꝫ cogitatio
mea, deus eñ eſt. Nec placet ei talis cogitatio mea, q̄a bo-
nus eſt. Sed nec ſi uelit effugiam manus eius, quia potens
eſt. Nunquid tamē mihi timendũ eſt? Si eñ cũ bonus ſit
nō poteſt illi placere malũ meũ, quanto minus ſuũ? Meũ
quippe dixerim cōtra eius uolũtatē aliquid uelle: ſuum
autem ſi uindicet ſeſe. Tam ergo quodcũq́ꝫ ſcelus nō ua-
let uelle ulciſci, quàm nec uult nec ualet ſua bonitate pri-
uari. ¶Fallis te miſer, fallis te, non deum. Te inquā fallis, Pſal.
& mentitur iniquitas ſibi, nō deo. Doloſe quidē agis: ſed
in conſpectu eius. Te ergo fallis, nō deum. Et quia de ma-
gno eius bono in te tu magnum in eum excogites malũ, Pſal.
merito iniquitas tua inuenit̃ ad odiũ. Quæ maior unquā
iniquitas quàm ut inde à te creator cōtemnat̃, unde plus
amari merebatur? Quæ maior iniquitas quàm cum de po
tētia dei nō dubites, quin te ſcilicet deſtruere poſſit, qui
cōdere potuit: cōfiſus tamē de multa eius dulcedine qua
ſperas eũ nolle uindicare cũ poſſit, mala pro bonis, odiũ Pſal.108.
pro dilectione retribuas?

HAec inquā iniqtas, nō ira momētanea, ſed odio
digna eſt ſempiterno, qua tuo dulciſſimo & altiſ-
ſimo domino, licet inuito, deſideras tamē ac ſpe-
ras æquari: quatenus ſemper uideat quod doleat: dum te
ſocium habeat cũ nolit: nec deijciat cum poſſit: quin po-
tius eligat ipſe dolere, quàm te patiat̃ perire. Poſſit qui-
dem deijcere ſi uelit: ſed præ dulcedine (ut æſtimas) uelle
nō poſſit. Certe ſi talis eſt qualē putas, tāto nequius agis
ſi non amas. Et ſi ille patitur aliquid fieri cōtra ſe potius
quàm ipſe aliquid faciat cōtra te: quāta malitia eſt ut uel
tu non parcas illi, qui ſibi non parcit parcēdo tibi? Abſit
tamen ab eius perfectione ut quia dulcis eſt, iuſtus nō ſit:
quaſi ſimul dulcis & iuſtus eſſe nō poſſit: cũ melior ſit iu-
ſta dulcedo, quàm remiſſa: imo uirtus nō ſit dulcedo ſine
iuſtitia. Quia igitur gratuitæ dei bonitati, qua gratis fa-
ctus es ingratus exiſtis, iuſtitiam uerò quam expertus nō
es, nō metuis: ideoq́ꝫ audacter committis culpam, de qua
falſo tibi promittis impunitatem: iam ecce iuſtũ ſenties:
ut dũ quē bonũ noſti, cadens in foueā quā paras authori:
ſcilicet talē in eũ pœnā machinaris, qua tamē ualeat care-
re, ſi uelit, ſed ut putas non ualeat uelle, & ideo nec carere
ea utiq́ꝫ bonitate qua neminem expertꝰ es illum puniſſe,

talem

talem iustus deus iustissime in te retorqueat pœnam, qui nec ualet nec debet pati suã impune bonitatem offendi: sic utiq; tẽperãs in uindicta sentẽtiã, ut si uelis resipiscere: nõ neget ueniã, sm tamen duritiam tuam & cor impœnitens, non possis uelle: & ideo nec pœna carere. Esa. 66.

SEd iam audi calumniã. Cœlum (inquit) mihi sedes est: terra aũt scabellũ pedũ meorũ. Non dixit oriens, aut occidens, aut una aliqua cæli plaga: sed totum cælũ mihi sedes est. Non potes ergo in parte sedere cæli, cũ ille totũ elegerit sibi. In terra nõ potes, quia scabellũ pedum eius ẽ. Terra etenim locus solidus est, ubi sedet ecclesia, fundata supra firmam petram. Quid facies? E cælo pulsus, in terra remanere nõ potes. Elige ergo tibi in aere locũ nõ ad sedendũ, sed ad uolandum: ut qui tentasti concutere statum æternitatis, pœnam sentias proriæ fluctuationis. Te ergo fluctuante inter cælum & terram, sedet dñs super solium excelsum & eleuatũ: & plena est oĩs terra maiestate eius: ut nusquam nisi in aere inuenias locum. Esaiæ. 6.

SEraphim nãq; aliis quidem alis suæ cõtemplatiõis de throno ad scabellũ, de scabello ad thronum uolãtia, aliis caput domini pedesq; uelãtia, ad hoc ibi posita puto, ut sicut homini peccanti, paradisi per cherubim prohibetur ingressus: ita & per seraphim tuæ curiositati modus imponatur: quaten⁹ nec cæli iam magis impudenter quàm prudenter arcana rimeris: nec ecclesiæ mysteria cognoscas in terris, sed solis contẽtus sis cordibus superborũ, q nec in terra dignãtur esse sicut cæteri hoĩm, nec sicut angeli uolãt ad cælũ. Licet uerò & caput in cælo, & pedes in terra à te abscondantur: quiddã tñ tibi mediũ uidendũ ad inuidendũ dũtaxat permittitur, dum suspẽsus in aere descẽdẽtes, quidẽ per te & ascendẽtes angelos intueris: sed quid uel audiat in cælis, uel nuncient terris, penitus nescis.

O Lucifer qui mane oriebaris, imo nõ iam lucifer sed noctifer, aut etiã mortifer, rectus cursus tuus erat ab oriente ad meridiẽ, & tu præpostero ordine tẽdis ad aquilonem? Quãto magis ad alta festinas, tãto celerius ad occasum declinas. Velim tamẽ curiosius o curiose intẽtionem tuæ curiositatis inquirere. Ponã, inquis, sedẽ meã ad aqlonẽ. Nec aquilonẽ hunc corporalẽ, nec sedẽ hãc (cum sis spiritus) intelligo materialẽ. Puto autẽ per aqlonẽ, reprobãdos hoĩes fuisse designatos: per sedem, potestatem in illos. Quos utiq; in præsciẽtia dei, quãto ei uicinior, tãto cæteris pspicacior præuidẽs, nullo quidem sapiẽtiæ radio coruscãtes, nullo spũs amore feruẽtes, uelut uacuũ reperreris locũ, affectasti sup illos dominiũ, quos quadã tuæ astutiæ claritate perfunderes, tuæ malitiæ æstibus inflamares: ut quomodo altissimus sua sapiẽtia ac bonitate oĩbus filiis obediẽtiæ præerat: ita & tu super oẽs filios superbiæ rex cõstitutus tua eos astuta malitia ac malitiosa astutia regeres, per qđ altissimo similis esses. Sed miror cũ in præscientia dei tuũ præuideris principatum, cur non in eadem præuidisti & præcipitium? Nam si præuidisti, quæ insania fuit ut cum tanta miseria cuperes principari, ut malles misere præesse quàm fœliciter subesse? An nõ expediebat participẽ esse plagarũ illarũ luminosarũ, quàm principẽ tenebrarũ harum? Sed credibilius est ꝙ nõ præuidisti, aut propter illã causam quã superius dixi, qa dei bonitatẽ attẽdẽs, dixisti in corde tuo, nõ regret, ꝓpter quod ô impie deũ irritasti: aut quia uiso principatu, statim in oculo superbiæ trabes excreuit, qua interposita casum uidere nõ potuisti. Psal. Esa. 14. Psal. Psal. Psal. 9.

SIc Ioseph, cum præuidisset exaltationẽ suã, nõ tamẽ præsciuit sui uẽditionẽ, quãuis propior esset uẽditio quàm exaltatio. Non ꝙ tantũ patriarchã in superbiam crediderim incidisse: sed ut eius exẽplo pateat qđ hi qui futura præuidẽt per spiritum ꝓphetiæ: etsi nõ oĩa, nõ ideo tamẽ putãdi sunt nulla præuidisse. Qꝫ si quis cõtendat in eo, ꝙ somnia sua adhuc adolescẽtulus narrabat, quorũ tũc mysteriũ ignorabat, uanitatẽ posse notari: ego tamẽ mysterio magis siue simplicitati pueri deputãdum arbitror, quàm uanitati. Quæ tamẽ si qua fuit, per ea quæ passus legitur, potuit expiari. Nõnullis em̃ aliqua aliqñ de se per reuelationem iucũda mõstrañ, quæ etsi humanus animus absq; ulla uanitate scire nõ potest: nõ min⁹ ideo eueniet qđ mõstratũ est: sic tñ ut illa uanitas impunita nõ sit, qua de magnitudine reuelationis aut promissionis in se uel leuiter exultauit. Sicut em̃ medicus nõ solũ unguẽto, sed igne utitur & ferro, quo omne quod in uulnere sanãdo superfluũ excreuerit, secet & urat, ne sanitatẽ quæ ex ũguẽto procedit impediat: sic medicus aĩarum de⁹ hmõi aĩæ ꝓcurat tentationes, immittit tribulationes: qb⁹ afflicta & humiliata, gaudiũ uertat in luctum, reuelationẽ putet illusionẽ. Vnde fit ut & uanitate careat: & ueritas reuelationis nõ pereat. Sic pauli extollentia per stimulos carnis reprimiñ, & ipse reuelationibus crebris attolliñ. Sic Zachariæ infidelitas, linguæ obligatione multañ: & angeli ueritas suo in tpe manifestanda nõ mutañ. Sic per gloriã & ignobilitatẽ sancti ꝓficiũt, dũ ĩter singularia dona quæ recipiũt, cõi hoĩm uanitate pulsari se sentiunt ut dum per gratiã supra se aliquid cernũt, nõ obliuiscãtur quod sunt. Sed quid de reuelationib⁹ ad curiositatẽ? De quibus ut hæc per excessum ĩtermiscerẽ, inde occasio sumpta est, cũ ostendere uellẽ reprobũ angelum ante casum suũ sic poti⁹ se præuidere illã quã post ac cœpit in reprobos hoĩes dñationem, ut tñ suã non præcirret dãnationẽ. De quo etiã nõnullis quæstiũculis motis magis quàm solutis, totius disputatiũculæ hæc summa sit ꝙ per curiositatẽ à ueritate ceciderit, qa pri⁹ spectauit curiose, qđ affectauit illicite, spectauit psumtuose. Iure igiñ in gradib⁹ superbiæ primũ curiositas uẽdicat sibi, q etiã ĩueta est initiũ esse oĩs pc̃ti. Sed nisi hæc citius cohibeañ, in leuitatẽ animi, quæ secũdus gradus est, cito delabitur. Gen. 37. 2. Co. 12. Lucæ. 1.

Secundus gradus Leuitas animi.

MOnachus enim q sui negligẽs, alio curiose circũspicit, dũ quosdam suspicit superiores, quosdam despicit inferiores: & in aliis quidẽ uidet quod inuidet in aliis quod irridet: inde fit ut ꝑ mobilitate oculorum leuigatus anim⁹, nulla utiq; sui cura aggrauatus: modo per superbiam ad alta se erigat, modo per inuidiã in ima demergat. Nunc per inuidiã nequiter tabescit: nunc per excellentiam puerilit hilarescit. In altero nequã, in altero uanus. in utroq; superb⁹ existit: qa & ꝙ superari se dolet, & quod superare se gaudet, amor ꝓpriæ excellentiæ fecit. Has autẽ animi uicissitudines nũc pauca & mordacia, nũc multa & inania, nunc risu, nũc luctu plena, semper uerò irrationabilia indicant uerba. Cõpara si uis duos primos superbiæ gradus, supremis duobus humilitatis: & uide si non in ultimo curiositas: in penultimo leuitas cohibetur. Ipsum in cæteris reperies, si alterutrum comparentur. Sed iam ad tertium docendo, nõ descendendo ueniamus.

Tertius gradus Inepta Lætitia.

PRopriũ est superborũ, læta sẽper appetere: & tristitia deuitare, iuxta illud. Cor stultorum ubi lætitia. Vnde & monachus qui duos iam superbiæ gradus descẽdit: dum per curiositatem ad animi læuitatem deuenit cũ gaudiũ: quod sẽper appetit, frequẽti uidet ĩterpolari tristitia quã de bonis alteri⁹ cõtrahit: ĩpatiens suæ humiliationis, fugit ad consiliũ falsæ cõsolatiõis. Ex illa deniq; parte qua sibi sua uilitas, & aliena excellentia monstrañ, restringit curiositatẽ: ut totũ se transferat ĩ contrariam partem: quatenus in quo ipse uideñ præcellere, curiosius notet: in q alter præcellit, semper dissimulet: ut dum deuitat quod triste putatur, lætitia continuetur. Sicq; fit ut quem sibi uicissim uendicabant gaudium & tristitia: sola possidere incipiat inepta lætitia. In hac autẽ tertiũ tibi gradũ constituo. Accipe quib⁹ cã signis uel in te deprehẽdas uel ĩ altero. Illũ qui eiusmodi est, aut nunquam aut raro gementem audies, aut lachrymantem uidebis. Putes si attendas: aut sui oblitum, aut Eccle. 7.

ablutũ à culpis. Insignis scurrilitas ĩ fronte hilaritas: uanitas apparet in incessu. Pronus ad iocum, facilis ac promptus in risu. Cunctis quippe quæ in se contemptibilia, & deotristia nouerat, à memoria rasis bonisq; si qua sentit in se, adunatis uel simulatis ante oculos mentis: dum nil cogitat nisi quodlibet: nec attendit si licet: iam risum tenere, iam ineptam lætitiam dissimulare non ualet. Vt enim uesica collecto turgida uento, punctoq; perforata exiguo si stringit crepitat dum detumescit: ac uẽtus egrediẽs nõ passim effusus, sed strictim emissus crebros quosdam sonitus reddit: sic monachus ubi uanis scurrilibusq; cor suum cogitationibus impleuerit: ꝓpter disciplinã silẽtij nõ iueniens uẽtus uanitatis qua plenius egrediatur: inter ãgustias fauciũ per cachinnos excutitur. Sæpe uultũ pudibũdus abscondit, claudit labia, dentes stringit, ridet non uolens, cachinnat inuitus. Cũq; os pugnis obstruxerit suis per nares adhuc sternutare auditur.

Quartus gradus Iactantia.

AT Postquã uanitas crescere, & uesica grossescere cœperit: necesse est ut ampliori foramine laxato sinu uentositas eructuet, alioqn rumpet. Sic monachus ĩ epta redundãte lætitia dũ risu uel signis eã aperire nõ sufficit: ĩ Heliu uerba prorũpit:
Iob.32. En uenter me⁹ quasi mustũ absq; spiraculo: qđ nouas la-
Ibidem. gunculas dirumpit. Aut loquet ergo: aut rumpet. Plen⁹ est em̃ sermonib⁹ & coarctat eũ spũs uteri sui. Esurit & sitit auditores quibus suas iactitet uanitates: q̃bus om̃e quod sentit effundat: quibus qualis & quantus sit, innotescat. Inuẽta aũt occasione loquẽdi si de literis sermo exoritur, uetera ꝓferuntur & noua: uolant sentẽtiæ: uerba resonãt ampulosa. Præuenit interrogãtẽ: nõ quærenti respondet. Ipse q̃rit: i pse soluit, & uerba collocutoris impfecta præscindit. Cum aũt pulsato signo necesse est interrũpi colloquiũ, horã longã, breue quærit interuallũ, quærit licẽtiã ut ad fabulas reuertat post horã, nõ ut quẽpiam ædificet, sed ut sciẽtiã iactet. Aedificare potest: sed nõ ædificare itẽdit. Non curat te docere, uel à te doceri ipse qđ nescit: sed ut scire sciatur quod scit. Q; si de religione agitur: statim uisiones & somnia proferunt. Deinde laudat ieiunia: commendat uigilias: super omnia orationes exaltat: de patientia, de humilitate, & de singulis utrtutibus plenissime sed
uanissime disputat: ut tu scilicet si audieris, dicas ꝙ ex abũ-
Lucæ.6. dantia cordis os loqtur. & quia bon⁹ homo de bono the-
Mat.12. sauro suo profert bona. Si ad ludicra sermo conuertit: in his quanto assuetior, tanto loquacior inuenitur. Dicas si audias, riuũ uanitatis, fluuiũ esse scurrilitatis os eius: ita ut seueros quoq; & graues animos in leuitatẽ concitet risus. Et ut totũ in breui colligã: in multiloquio nota iactã-
Nota. tiam. In hoc habes quartũ gradũ & descriptũ & nominatum. Fuge rem, & tene nomen. Hac eadẽ cautela iã accede ad quintum, quem nomino singularitatẽ.

Quintus gradus Singularitas.

TVrpe est ei qui se supra cæteros iactat, si nõ pl⁹ cæteris aliq̃d agat per quod ultra cæteros appareat. Proinde nõ sufficit ei quod cõis monasterij regula uel maiorũ cohortantur exempla. Nec tamen melior esse studet: sed uideri. Non melius uiuere, sed uideri uiuere gestit: quaten⁹ dicere possit. Nõ sum
Luc.18. sicut cæteri hominum. Plus sibi blanditur de uno ieiunio quod cæteris prãdẽtibus facit: quàm si cũ cæteris septem dies ieiunauerit. Commodior sibi uidetur una oratiuncula peculiaris: quàm tota psalmodia uni⁹ noctis. Inter prãdendum crebro solet oculos iactare per mẽses, ut si quem minus comedere uiderit, uictum se doleat: & incipiat id ipsum sibi crudeliter subtrahere, quod necessarium uictui indulgendũ præuiderat: plus gloriæ metuens detrimẽtũ quàm famis cruciatum. Si quẽ macriorẽ, si quẽ pallidiorẽ ꝓspexerit, uilẽ se æstimat, nũquã requiescit. Et q̃m uultũ ipse suũ uidere nõ potest: qualẽ scilicet se intuẽtib⁹ offert manus quas potest & brachia spectans, palpat costas, humeros attrectat & lumbos, ut fm ꝙ corporis sui membra uel minus uel satis exilia probat, pallorem oris ac colorẽ discernat. Ad oĩa deniq; sua strenuus, ad cõmunia piger. Vigilat in lecto: dormit in choro: cunq; alijs psallentibus ad uigilias tota nocte dormitet, post uigilias alijs in claustro quiescentibus solus in oratorio remanet: excreat, & tussit: gemitibus ac suspirijs aures foris sedentiũ de angulo implet. Cum autẽ ex his quæ singľariter sed inaniter agit, apud simpliciores eius opinio excreuerit: qui profecto opera probãt quæ cernunt, sed unde prodeant nõ di- Ez
scernunt: dum miserũ beatificant: in errorem inducunt.

Sextus gradus Arrogantia.

CRedit quod audit, laudat quod agit, & quod intẽdat, nõ attẽdit. Obliuiscit intẽsionẽ, dum amplectit opinionem. Quiq; de oĩ alia re plus sibi credit quàm alijs: de se solo plus alijs credit quàm sibi: aut nõ iam uerboten⁹ aut sola operũ ostetatione suã præferat religionẽ: sed intimo cordis credit affectu oĩbus se sanctiorẽ. Et quicq̃d de se laudatũ agnouerit: nõ ignorantiæ aut beneuolẽtiæ laudatoris: sed suis meritis arrogãter ascribit. Vnde post singľaritatẽ: sextũ sibi gradũ iure arrogantia sibi uẽdicat. Post hãc præsumptio inuenitur: in qua septimus gradus constituitur.

Septimus gradus Præsumptio.

QVi em̃ alios se præcellere putat: quomodo nõ plus de se, quàm de alijs præsumat? Primus in conuẽtibus residet: in cõsilijs primus respondet: nõ uocatus accedit: nõ missus se intromittit: reordinat ordinata: reficit facta. Quicq̃d ipse nõ fecerit aut ordinauerit, nec recte factũ, nec pulchre existimat ordinatũ. Iudicat iudicãtes: præiudicat iudicaturis. Si cũ tẽpus aduenerit: non ꝓmoueat ad prioratũ suũ abbatem aut inuidum iudicat aut deceptum. Q; si mediocris ei aliqua obediẽtia iniũcta fuerit, indignat, aspernat, arbitrãs se non esse minoribus occupandũ, qui se ad maiora sentit idoneũ. Sed qui sic promtulus ad omnia se magis temerè quàm libere cõsueuit ingerere, impossibile est cum aliq̃n non errare: ad prælatũ aũt pertinet errantẽ arguere. Sed q̃uo culpã suã cõfitebit, qui nec esse putat, nec putari culpabilis patitur? Propterea cũ ei culpa imputatur: crescit nõ amputatur. Si ergo cum argutus fuerit, declinare cor eius uideris in uerba malitiæ: in octauũ gradum qui dicit defensio peccatorũ, noueris corruisse.

Octauus gradus Defensio peccatorum.

MVltis uero modis fiunt excusationes in peccatis. Aut enim dicit qui se excusat, non feci: aut feci quidẽ, sed bene feci: aut si male, non multũ male: aut si multũ male, nõ mala intentione. Si autem & de illa sicut Adam uel Eua conuincit: aliena suasione excusare se nitit. Sed qui procaciter etiã aperta defendit: quando occultas & malas cogitationes cordi suo aduenientes: humiliter reuelaret abbati?

Nonus gradus Simulata confessio.

LIcet uerò genera hæc excusatiõis eaten⁹ mala iudicent, quatenus ore ꝓphetico uerba malitiæ appellent: multo tñ periculosior est fallax ac superba confessio, quàm procax & obstinata defensio. Nõnulli em̃ cũ de apertiorib⁹ arguunt: sciẽtes ꝙ si se defenderẽt, sibi nõ crederet: subtilius inueniũt argumentũ defensionis: uerba respõdẽtes dolosæ confes- Eccl.
sionis. Est quippe (ut scriptũ est) qui nequiter humiliat se: & interiora eius plena sunt dolo. Vuultus demittitur: prosternitur corp⁹: aliquas sibi lachrymulas extorquẽt, si possunt: uocẽ suspirijs, uerba gemitibus interrumpũt: Nec solum qui eiusmodi est, obiecta non excusat: sed ipse quoq; culpã exaggerat: ut dũ impossibile aliquid aut incredibile culpæ suæ, ore ipsius additum audis: etiam illud quod ratum putabas, discredere possis: & ex eo quod falsum esse non dubitas dum confitetur, in dubium ueniat quod quasi certũ tenebatur. Dumq; affirmãt quod credi nolunt, confitendo culpã defendunt: & aperiẽdo tegunt: q̃n & confessio laudabiliter sonat in ore, & adhuc iniquitas occultatur

tas occultaꝫ in corde:quaten⁹ magis ex humilitate:quàm ex ueritate confiteri putet qui audit:aptans eis illud scri-
Prou.18 pturæ.Iustus in principio sermonis accusator est sui.Malunt enim apud homines ueritate periclitari quàm humilitate:cũ apud deũ periclitentur utrinq;. Aut si adeo culpa manifesta sit,ꝙ nulla penit⁹ uersutia tegi possit:nihilo minus tamen uocem non cor pœnitentis assumunt : qua notam,non culpam deleant:dum ignorantiam manifestæ trãsgressiõis,decore recõpẽsant publicæ cõfessiõis.¶Gloriosa res humilitas:qua ipsa quoq; sup̃bia palliare se appetit ne uilescat.Sed hæc cito tergiuersatio à prælato deprehenditur:si ad hanc superbam humilitatẽ non leuiter flectitur:quo magis dissimulet culpam,uel differat pœnã:
Eccli.27 Vasa figuli probat fornax:& tribulatio uerè pœnitentes discernit.Qui eñi ueraciter pœnitet, laborem pœnitetiæ nõ abhorret:sed quicqd sibi pro culpa quam odit iniungitur:tacita cõscientia patienter amplectiꝫ.In ipsa quoq; obedientia duris ac cõtrarijs rebus obortis: quibuslibet irrogatis iniurijs sustinẽs non lacessiꝫ:ut in quarto gradu se stare indicet humilitatis.Cuius uerò simulata cõfessio est:una uel leui contumelia:aut exigua pœna interrogatus:iam humilitatem simulare,iam simulationẽ dissimulare nõ potest.Murmurat,frendet,irascitur:nec in quarto stare humilitatis,sed in nonũ superbiæ gradum corruisse probaꝫ.Qui ſm quod descriptus est:rectè simulata cõfessio appellari potest.Quanta putas tũc confusio sit in corde superbi:cũ fraus decipitur,pax amittitur,laus minuiꝫ, nec culpa diluitur?Tandem notatur ab omnibus: iudicatur ab omnibus :eoq; uehementius omnes indignantur, quo falsum conspiciunt quicquid de eo prius opinabantur.Tunc opus est prælato ut eo minus illi parcẽdum putet:quò magis omnes offenderet si uni parceret.

Decimus gradus Rebellio.

HIc nisi eum miseratio superna respiciat, ut(qđ ualde difficile talibus est) iuniuersorũ iudiciis tacitus acquiescat:frõtosus mox & impudens factus,tanto deterius,quãto desperatius in decimum gradum per rebelliõnẽ corruit:quiq; prius latenter arrogans fratres contempserat:iam patenter inobediens etiam magistrum contemnit.

SCiendũ autẽ est ꝙ oẽs gradus quos in.xij.partitus sum,in tres tantummodo colligi possunt: ut in sex superioribus cõtempus fratrũ,in quatuor sequẽtibus contemptus magistri,in duobus qui restãt cõsummeꝫ contẽptus dei. Notandũ quoq; ꝙ hi duo superbiæ gradus ultimi,qui & humilitatis ascẽdendo primi inueniunꝫ,sicut extra congregationẽ ascendẽdi sunt:ita in congregatione descendi non possunt.Q; autẽ ante ascẽdi debeãt:ex hoc apte datur intelligi quod de tertio gradu in regula legitur.Tertius,inquit, gradus est,ut quis pro dei amore omni obedientia se subdat maiori.Si ergo in tertio gradu subiectio collocaꝫ:quæ p̃cul dubio fit qñ nouitius primum cõuentui sociatur : consequẽs est ꝙ duo iam anteriores trãscensi intelligantur. Deniq; ubi fratrũ cõcordiã,& magistri sententiã monachus spernit:quid ultra in monasterio nisi scandalum facit?

Vndecimus gradus Libertas peccandi.

Prou.14 POst decimũ itaq; gradũ qui rebellio dictus est, expulsus uel egressus de monasterio statim excipitur ab undecimo.Et tũc ingreditur uias q̃ uidenꝫ hoĩb⁹ bonæ:quarũ finis(nisi forte deus
Prou.18 eas illi sepierit)demerget eum in profundũ inferni,id est in contemptũ dei.Impi⁹ siquidem cũ uenerit in p̃fundũ malorũ,cõtẽnit.Potest autem undecimus gradus appellari libertas peccandi:per quam monachus cum iam nec magistrum uidet quem timeat:nec fratres quos reuereatur:tanto securius quam liberius sua desideria implere delectatur:à quibus in monasterio tam pudore quàm timore prohibebatur,Sed etsi iam uel fratres uel abbatem non timet:nondum tamen dei penitus formidine caret. Hãc ratio tenuiter adhuc submurmurãs uolũtati proponit:nec sine aliqua dubitatiõe quæq; primum illicita perficit sed sicut is qui uadum tentat,pedetentim nõ cursim uitiorum gurgitem intrat.

Duodecimus gradus Consuetudo peccandi.

AT postquã terribili dei iudicio prima flagitia impunitas sequitur:experta uoluptas libenter repetitur:repetita blanditur. Concupiscentia reuiuiscẽte sopitur rõ:ligat cõsuetudo. Trahiꝫ miser in profundũ malorum:trahitur captiuus tyrannidi uitiorũ:ut carnaliũ ita uoragine desideriorũ absorptus, suæ rationis diuiniq; timoris oblitus, dicat insipiens in corde suo,non est deus.Iam indifferẽter libitis pro licitis Psal.13.
utitur:iam ab illicitis cogitãdis,patrandis, inuestigãdis: animus,manus,uel pedes nõ prohibentur :sed quicqd in cor,in buccã,ad manũ uenerit:machinaꝫ, garrit, & opaꝫ: maleuolus,uaniloquus,facinorosus.Quẽadmodũ deniq; ascensis his omnibus gradibus,corde iam alacri & absq; labore pro bona consuetudine iustus currit ad uitam :sic descẽsis impi⁹ eisdẽ p̃ malo usu nõ rõne se gubernãs:non timoris freno retẽtãs:intrepid⁹ festinat ad mortẽ. Medij sunt q fatigãtur:angustiantur:qui nunc metu cruciantur gehennæ:nunc pristina retardati consuetudine,descẽdendo uel ascendendo laborant.Supremus tantũ & infimus currunt absq; impedimẽto,& absq; labore:ad mortẽ , hic ad uitam ille festinat:alter alacrior,alter procliuior.Illum alacrem charitas:hũc procliuem cupiditas facit.In altero amor:in altero stupor laborem nõ sentit. In illo denique perfecta charitas:in isto consummata iniqtas foras mittit timorẽ.Illi ueritas:huic cæcitas dat securitatẽ. ¶Põt ergo duodecimus gradus appellari consuetudo peccandi qua dei metus amittitur,contemptus incurritur.

PRo tali iam(inquit Ioannes apl̃s)non dico ut 1.Ioan.5
quis oret.Sed nunquid dicis o apostole,ut qs desperet?Imo gemat qui illũ amat. Non præsumat orare:nec desistat plorare. Quid est qđ dico?An fortè ullũ remanet spei refugiũ:ubi orõ nõ inuenit locũ?Audi credẽtẽ,audi sperantẽ:nec tñ orantẽ. Dñe
Ioan.11 inquit,si fuisses hic,frater meus non fuisset mortuus. Magna aũt fides:qua credidit sua p̃ñtia dñm mortem p̃hibere potuisse si affuisset.Modo autẽ quid?Absit ut quẽ credidit uiuum potuisse seruare,mortuũ dubitet posse resuscitare Sed nũc inquit scio qa q̃cũq; poposceris à deo. da
Ibidem. bit tibi de⁹.Deinde quærẽti ubi posuissent eũ,r̃ndet.Ve
Ibidem. ni & uide.Quãobrem?O Martha magna nobis tuæ fidei insignia tribuis.Sed quõ cũ tanta fide diffidis? Veni,inqt,& uide.Cur si nõ desperas:nõ sequeris,& dicis:& resuscita?Si aũt despas,cur magr̃m sine causa fatigas?An fortè fides aliqñ recipit,qđ orõ nõ præsumit?Deniq; appropinquantẽ cadaueri,p̃hibes,& dicis:Dñe iã fœtet:quatriduanus enim est.Desperando dicis hoc:an dissimulãdo?
Ibidem. Sic quippe ipse dñs post resurrectiõnẽ finxit se lõgius ire:
Luc.24. cũ mallet cũ discipulis remanere.O sanctæ mulieres, Xp̃i familiares:si fratrẽ uestrũ amatis,cur eius m̃iam nõ flagitatis,de cuius potentia dubitare:pietate diffidere non potestis?R̃ndent.Sic melius tanquã non orãtes oramus ; sic efficaci⁹ tãquã diffidẽtes cõfidim⁹.Exhibem⁹ fidẽ: p̃hibemus affectum:scit ipse cui non est opus ut aliq̃d dicatur , quid desideremus.Scimus quidẽ ꝙ omnia põt:sed hoc tã grande miraculum,tam nouũ,tã inauditũ,etsi eius subest potẽtiæ:multũ tñ excedit uniuersa merita humilitatis nostræ.Sufficit nobis potentiæ locũ,p̃etati dedisse occasionẽ:mallẽtes patiẽter expectare qđ uelit,quàm impudẽter quærere qđ forsitã nolit. Deniq; quod nr̃is meritis deest: uerecũdia fortasse supplebit.Petri quoq; post grauem lapsum lachrymam quidem uideo:sed precem non audio: nec tñ de indulgẽtia dubito.Disce & in matre domini magnã in mirabilib⁹ fidẽ habere:in magna fide uerecũdiam retinere: Disce uerecundia decorare fidẽ,reprimere præ-
Ioan.2. sumptionẽ.Vinũ inqt nõ habent.Quam breuiter, quam reuerenter suggessit,unde pie fuit solicita. Et ut discas in hmõi magis pie gemere,quàm petere præsumptuose:pie

tatis æstum pudoris tēperans umbra cōceptam præcis fi-
duciā uerecūde suppressit. Non frontose accessit, non pa-
lam locuta est: ut audacter corā oib⁹ diceret. Obsecro filij
deficit uinū: cōtristanť cōuiuæ, confundiť sponsus, ostēde
q̄d possis. Sed licet hæc aut multo plura pect⁹ æstuās, fer-
uens loqueretur affectus: priuatim tñ potentem pia filiū
mater adijt: non potentiam tentans, sed uolūtatem explo-
rans. Vinū, inquit, non habent. Quid modestius? Quid fi
delius? Nō defuit pietati fides: uoci grauitas: efficacia uo
to. Si ergo illa cum mater sit: se matrem oblita, non audet
petere miraculū uini: ego uile mācipiū cui permagnū est
filij simul ac matris esse uernaculum, qua fronte præsumo
Luc.18. pro uita petere quatriduani? Duo etiā in euāgelio cæci
uisum, alter accepisse, alter recepisse leguntur: alter quem
amiserat, alter quem nunquam habuerat: unus scilicet ex-
Ioan.9. cæcatus, alter cæcus natus. Sed qui excæcatus, miserabi-
libus miris& clamoribus mirā misericordiam meruit: qui
uero cæcus natus, tanto misericordius quāto mirabilius
finullis suis præcibus præuentum sui illuminatoris bene-
Luc.18. cium nihilominus sensit. Illi deniq; dictum est, fides tua te
saluum fecit: huic aūt non. Duos quoq; recēter mortuos,
tertiū iam quatriduanum, lego resuscitatos: solā tñ archi
synagógi filiam in domo adhuc positam precibus patris:
duos autē ex insperata magnitudine pietatis. Simili etiā
forma si contigerit (quod deus auertat) aliquem de fratri
bus nostris nō in corpore, sed in anima mori: quādiu ad-
huc inter nos erit, pulsabo & ego meis qualiscūq; pctōr:
pulsabo & fratrū precibus saluatorē. Si reuixerit: lucrati
erimus fratrē. Sin uerò nō mereamur exaudiri: ubi iā uel
tolerare uiuos, uel tolerari à uiuis nō poterit, sed incipiet
efferri: semper quidē fideliter gemo: sed iam non ita fidu-
cialiter oro. Nō apte audeo dicere. Veni dñe suscita mor-
tuū nostrū: corde tñ suspenso tremulus intus clamare nō
cesso. Si fortè, si fortè, si fortè desideriū pauperū exaudiet
dominus, præparationē cordis eorum audiet auris eius
Psal.9. Et illud. Nunquid mortuis facies mirabilia: aut medici
Psal.87. suscitabunt, & confitebunť tibi? Et de quatriduano. Nū
Ibidem. quid narrabit aliq̄s in sepulchro misericordiā tuā: & ueri-
tatē tuam in perditione? ¶Potest interim saluator si uult
insperate & improuise occurrere nobis, lachrymis& por-
tantiū motus, nō precib⁹, mortuo uitā reddere: aut certè
iam sepultū reuocare à mortuis. Mortuū autē dixerim il-
lum, q̄ sua pctā defendens, in octauū iam corruit gradū. A
mortuo eñ tanquam q̄ nō est, perit cōfessio. Post decimū
uerò, qui terti⁹ est ab octauo: iam efferť in libertatē peccā
di: q̄ñ expellitur a consortio monasterij. At postquā quar
tū transierit: iam rectè quatriduan⁹ diciť, dum in quintū
decidēs: per cōsuetudinē sepeliť. Absit aūt à nobis ut etiā
2.Co.13. pro talib⁹ etsi palā nō præsumimus, uel in cordib⁹ nostris
orare cessem⁹: cū Paul⁹ eos quoq; lugeret quos sine pnīa
mortuos sciret. Etsi eñ à cōib⁹ oratioib⁹ ipsi se excludūt:
sed ab effectib⁹ oīno nō pñt. Viderint tñ in quanto picu-
lo sint: pro q̄bus ecclesia palā orare nō audeat: quæ fiden-
ter etiā pro Iudæis, ꝑ hæreticis, pro gentilib⁹ orat. Cum
eñ in parasceue noīatim oreť pro q̄buslibet malis: nulla
tñ mētio fit de excōicatis. ¶Dicis fortè frater Godefrede
me aliud quàm tu quæsisti, quàm ipse ꝑmisi, tādē exhibuis
se: cū ꝑ gradib⁹ humilitatis, supbiæ grad⁹ uideat descri-
psisse. Ad q̄ď ego. Non potui docere nisi q̄ď didici: nō pu
taui cōgruū me describere ascēsiones: qui plus descēdere
quàm ascēdere noui. Proponat tibi beat⁹ Bñdict⁹ grad⁹
humilitatis, quos ipse pri⁹ in corde suo disposuit: ego, q̄d
proponā nō habeo: nisi ordinē meæ descensionis. In quo
tñ si diligēter inspiciť, uia forsitā ascēsiōis repeiť. Si eī ti
bi Romā tendēdi hō inde ueniēs obuiaret: q̄situs uiā, q̄d
meli⁹ quàm illā qua uenit ostēderet? Dum castella, uillas,
urbes, fluuios, ac montes ꝑ quos trāsierit noiat: suum de-
nunciās iter, tuū tibi prænūciat: ita ut eadē loca recogno
scas eūdo, q̄ ille ꝑtrāsiit uenīēdo. In hac similiter nr̄a descē
sione grad⁹ ascēsorios fortasse repies: quos ascēdēdo, me
lius tu in tuo corde quàm in nostro codice leges. Amen.

Diui Bernardi abbatis epistola ad Vuillermum
abbatem sancti Theodorici.

QVòd me huiusmodi operi operam dare iubes
per quod tollendum sit scādalum de regno dei
libenter accipio: sed quomodo id uelis fieri,
necdum satis elucet mihi. Nam illam tuam dul-
cissimam epistolam legens ac relegens (sæpius repetita
placebat) intellexi quidem te uelle ut illis qui de nobis
tanquam detractoribus Cluniacensis ordinis cōquerun-
tur, satisfaciam: quatenus sciatur nō esse uerum quod ma-
le hucusq; de nobis putarunt, uel putari uoluerunt. At si
post hanc satisfactionem rursus uictus eorum ac uestitus
superfluitatem, & cætera quæ iniungis, & quemadmodū
iniungis carpere uoluero: & mihi uidebor contrarius, &
quomodo sine scandalo facere queam, non uideo: nisi for
tè & ordinem quidem laudabilem: & ordinis reprehenso
res reprehensibiles doceam, & nihilominus tamen ipsius
superflua reprehendam. Si hoc modo uis, aut fortè aliter
magis expedire uides, māda apertius: & ut ualeam quod
uis eo modo quo uis, ora instantius. Scito tamen nō mo-
dico me huiusmodi scriptitationibus feriri detrimento:
quia multum hinc deuotionis subtrahitur, dum studium
oratiōis intermittitur: præsertim cum nec usus suppetat
dictandi, nec ocium.

DIVI BERNARDI ABBA-
tis ad Vuillermum abbatem Apologia.

VENERABILI PATRI
Vuillermo frater Bernardus fratrum
qui in claraualle sunt inutilis seruus:
salutē in dominio. ¶Vsq; modo si qua
me scriptitare iusistis, aut inuitus, aut
nullatenus acquieui, non quia negli-
gerem quod iubebar: sed ne præsume-
rem quod nesciebam. Nunc uerò no-
ua urgente causa, pristina fugatur uerecundia, & uel peri-
tè uel imperite dolori meo satisfacere cogor, fiduciam
dante ipsa necessitate. ¶Quomodo nanq; silenter audire
possum uestram huiuscemodi de nobis querimoniā, qua
scilicet miserrimi hominum, in pānis & semicinctijs, de
cauernis (ut ait ille) dicimur iudicare mundum: quodq;
inter cætera intolerabilius est: etiam gloriosissimo ordini
uestro derogare, sanctis qui in eo laudabiliter uiuunt, im-
pudēter detrahere, & de umbra nostræ ignobilitatis, mū-
di luminaribus insultare? Itané sub uestimentis ouiū non
quidem lupi rapaces, sed pulices mordaces imo tineæ de-
molientes bonorum uitam: quia palam non audemus, in
occulto corrodimus: nec saltem clamorem inuectionis
sed susurrium detractionis emittimus? Si hoc ita est, ut Psal.43.
quid sine causa mortificamur tota die, æstimati sumus si-
cut oues occisionis? Si ita inquam pharisaica iactantia
cæteros homines, & (quod superbius est) nobis meliores
despicimus, quid nobis prodest tanta in nostro uictu par-
citas & asperitas, in uestitu notabilis illa uilitas ac diuer-
sitas, in opere manuum quotidiana desudatio, in ieiunijs
& uigilijs iugis exercitatio: totius deniq; uitæ nostræ sin
gularis quædam atque austerior conuersatio nisi fortè
omnia opera nostra facimus ut uideamur ab hominibus?
Sed dicit Christus. Amen dico uobis: receperūt mercedē Matt.6.
suam. Nónne si in hac uita tantum in christo separantes 1.Cor.15.
sumus, mirabiliores sumus omnibus hominibus? An
uero num in hac uita tantum in christo speramus, si de
Christi seruitio temporalem tantum gloriam quærim⁹.
Miser ego homuncio: qui tāto labore & industria studeo
non esse, uel potius non uideri sicut cæteri hominum mi-
nus tamen accepturus, imo grauius cruciandus quàm
quilibet hominū. Siccine ergo non inueniebatur nobis
uia (ut ita dicam, ut cunq; tolerabilior ad infernum? Si
ita necesse erat ut illò descēderemus, cur saltem illam qua
multi incedunt, uiam scilicet latā, quæ ducit ad mortem,
non

non elegimus, quatenus uel de gaudio & non de luctu ad
luctum tranſiremus? O quàm felicius eſt illis quorum nõ
Pſal. 72. eſt reſpectus morti eorũ, & firmamentũ in plaga eorũ qui
in labore hominũ nõ ſunt, & cũ hoĩbus nõ flagellãt: qui
etſi peccatores ac pro gaudijs temporalibꝰ perpetuis cru
Ibidem. ciatibus addicti: ſaltem abũdantes in ſeculo obtinuerunt
diuitias. ¶ Væ portantibus crucem nõ ſicut ſaluator ſuã,
Mat. 7. ſed ſicut ille Cyrenæus alienã. Væ citharœdis citharizan
Apo. 14 tibus non ut illi de apocalypſi, in citharis ſuis: ſed uerè ut
hypocritæ in alienis. Væ ſemel, & uæ iterum pauperibus
ſuperbis. Væ inquã ſemel & uæ iterum portantibus cru-
cem Chriſti, & non ſequẽtibus Chriſtũ, qui nimirũ cuius
paſſionibus participantur, humilitatẽ ſectari negligunt.
Duplici quippe contritione cõteruntur qui hmõi ſunt:
qñ & hic pro tpali gloria tẽporaliter ſe affligunt, & in fu-
turo pro interna ſupbia ad æterna ſupplicia pertrahunt.
Laborãt cũ Xp̃o: ſed cũ Chriſto nõ regnant. Sequuntur
Xp̃m in pauptate ſua: ſed in gloria nõ ſequũtur. De tor-
rẽte in uia bibunt: ſed non exaltabũt caput in patria. Lu-
gent nũc: ſed tunc nõ cõſolabuntur. Et merito. Quid eñ
facit ſupbia ſub pannis humilitatis Ieſu? Nunquid non
habet quo ſe palliet humana malitia, niſi unde inuoluta
eſt infantia ſaluatoris? Et quomodo intra præſepium do-
mini ſimulatrix arrogantia ſe coarctat; ac pro uagitibus
Pſal. 27. innocentiæ, malum inibi detractionis immurmurat? An
non illi ſuperbiſſimi de pſalmo: quorum prodijt ex adipe
iniquitas eorum: multo tutius operti ſunt iniqtate & im-
pietate ſua: quàm nos latemus ſub ſanctitate aliena? Quis
enim magis impius, an profitens impietatem, an mẽtiens
ſanctitatem? Nónne is qui etiam mendaciũ addens, gemi
nat impietatem? Et quid dicam? Vereor ne forte & ego
ſuſpectus habear, nõ quidem uobis pater, non uobis, cui
uticꝫ notum me noui: quantum in hac caligine homo ho-
mini innoteſcere poteſt: & ſpecialiter de hac re ſcio uos
non ignorare quid ſentiam: ſed propter illos qui me nec
ita ut uos cognouerunt, nec ſicut uobis hinc loqui ſoleo
loquentem audierunt. Scribo uobis (quod & frequenter
audiſtis) ut quoniam ego per ſingulos ire, & ſingulis ſa-
tisfacere non queo, ex me habeatis unde quod de me cer-
tiſſime ſcitis, eis pro me ueriſſime perſuadeatis. Necꝫ eñ
timeo omnium oculis ſcribere quicquid de hac re uobis
in aure locutus ſum. Quis unquam me aduerſus ordinem
illum uel coram audiuit diſputantem, uel clàm ſuſurran-
tem? Quem unquã de ordine illo niſi cũ gaudio uidi, niſi
cũ honore ſuſcepi, niſi cũ reuerẽtia allocutꝰ, niſi cũ humi-
litate adhortatus ſum? Dixi: & dico. Modus quidẽ uitæ
eſt ſanctus, honeſtus, caſtitate decorus, diſcretione præci-
puus, à patribus inſtitutus, à ſpiritu ſancto præordinatus,
animabus ſaluandis nõ mediocriter idoneus. Egóne uel
damno uel deſpicio quẽ ſic prædico? Memini me aliquan
do in aliquibus eiuſdem ordinis monaſterijs hoſpitio ſu-
ſceptum fuiſſe. Reddat dominus ſeruis ſuis humanitatem
quã infirmãti mihi ultra etiam quam neceſſe fuit exhibue
rũt, & honorẽ quo me plus quocꝫ quam dignꝰ fui, digna
ti ſunt. Ipſorum me cõmẽdaui orationibus, interfui colla
tionibus: ſæpe & de ſcripturis & ſalute animarum habui
ſermonem cum multis, & publicum in capitulis, & priua-
tum in cameris. Quem unquam uel clàm uel palàm aut ab
illo ordine diſſuadere, aut ad noſtrũ ut ueniret pſuadere
tentaui? An non potius multos cupiẽtes uenire repreſſi,
ueniẽtes & pulſantes repuli? An non fratrem Nicolaum,
ad ſanctum Nicolaum, & uobis duos de ueſtris uobis te-
ſte remiſi? Sed & duobꝰ quibuſdam eiuſdem ordinis ab-
batibus, quorum ne nomina prodam, ipſe eos optime no-
ſtis, & nihilominus quàm amica mihi familiaritate iũgan-
tur ſcitis: nunquid non tamen ad aliũ ordinem (quod &
uos non latuit) migrare deſiderantibꝰ, iam iamcꝫ delibe-
rãtibꝰ, noſtrũ eis diſſuaſoriũ conſiliũ obuiauit, ac ne ſuas
desererẽt cathedras effecit? Cur igitur ordinẽ dãnare pu-
tor uel dicor, cui amicos meos deſeruire ſuadeo, cui ſuos
ad nos uenientes monachos reddo, de quo & mihi ora-

tiones tam ſolicite requiro, tam deuote ſuſcipio? An for-
te quia iuxta aliũ ordinẽ conuerſari uideor, propterea ſu-
ſpectus hinc habeor? Sed eadem ratiõe & uos noſtro de-
rogatis quicũcꝫ aliter uiuitis. Ergo & cõtinẽtes & coniu
ges inuicem ſe damnare putentur, ꝙ ſuis quicꝫ legibus in
eccleſia conuerſentur. Monachi quocꝫ ac regulares cleri
ci ſibi inuicem derogare dicantur, quia proprijs abinui-
cem obſeruantijs ſeparantur. Sed & Noe, & Danielem, &
Iob in uno ſe regno pati non poſſe ſuſpicemur, ad quod
uticꝫ nõ eos uno tramite iuſtitiæ cognouimꝰ perueniſſe.
Mariam denicꝫ & Marthã neceſſe ſit aut utrancꝫ aut alte
ram ſaluatori diſplicere, cui nimirum tam diſſimili ſtudio
deuotionis cõtẽdũt ambæ placere. Et hac ratione in tota
eccleſia (quæ uticꝫ tam pluribus tamcꝫ uariatur diſſimili-
bus ordinibus, utpote regina quæ in pſalmo legit circũ- Pſal. 44
amicta uarietatibus) nulla pax, nulla prorſus concordia
eſſe putabitur. Quæ etem ſecura quies, quis tutꝰ in ea ſta
tus inuenietur, ſi unus quilibet homo unũ quemlibet or
dinẽ eligens alios aliter uiuentes aut ipſe aſpernetur, aut
ſe ab ipſis ſperni ſuſpicetur: præſertim cũ tenere impoſſi-
bile ſit uel unum hominẽ omnes ordines, uel unum ordi-
nem omnes homines? Non ſum tam hebes, ut non agno-
ſcam tunicam Ioſeph, nõ illiꝰ qui liberauit Aegyptũ, ſed
qui ſaluauit mũdũ: & hoc nõ à fame corporis, ſed à morte
ſimul animæ & corporis. Notiſſima quippe eſt quia poly
mita, id eſt pulcherrima uarietate diſtincta, ſed & ſangui-
ne apparet intincta, nõ quidẽ hœdi qui peccatum ſignifi-
cat, ſed agni qui deſignat innocentiam: hoc eſt ſuo ipſius,
non alieno. Ipſe eſt profecto agnus mãſuetiſſimus, qui co
ram nõ quidem tondente, ſed occidente ſe obmutuit: qui
peccatum non fecit, ſed abſtulit peccata mundi. Miſerunt
autẽ qui dicerẽt ad Iacob. Hanc inuenimus, uide utrũ tu Geñ. 37.
nica filij tui ſit, an non. Vide & tu dñe utrum hæc ſit tuni-
ca dilecti filii tui. Recognoſce oĩpotens pater eam quam
feciſti Chriſto filio tuo polymitã: dãdo qdẽ quoſdã apo-
ſtolos, quoſdam autẽ prophetas, alios uerò euangeliſtas,
alios paſtores & doctores: & cætera quæ in eiꝰ ornatu mi
rifico decenter appoſuiſti, ad conſummationem uticꝫ ſan-
ctorum occurrentium in uirum perfectum in menſuram Ephe. 4
ætatis plenitudinis Chriſti. Dignare etiam deus precio-
ſiſſimi purpuram ſanguinis quo aſperſa eſt recognoſcere
& in purpura præclarum inſigne ac glorioſiſſimum indi
cium obedientiæ. Quare ergo inquit rubrum eſt ueſtimẽ Eſai. 63.
tum tuũ? Torcular ait calcaui ſolus, & de gentibus nõ eſt
uir mecũ. Itacꝫ quandoquidem factus eſt obediens patri
uſcꝫ ad torcular crucis, quod uticꝫ ſolus calcauit, ſolum
quippe brachiũ ſuum auxiliatum eſt ei, iuxta illud in alio
loco. Singulariter ſum ego donec trãſeam. Iam ergo exal
ta eum deus, & da ei nomen quod eſt ſuper omne nomen: p̃s. 140.
ut in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium, terre- Phil. 2.
ſtrium, & infernorũ. Aſcendat in altũ, captiuã ducat capti
uitatẽ, & donet dona hominibus. Quæ dona? Relinquat Ephe, 4.
uidelicet ſponſæ ſuæ eccleſiæ pignus hæreditatis, ipſam
tunicam ſuã, tunicã ſcilicet polymitã: eandemcꝫ inconſuti
lem, & deſuper contextam per totum. Sed polymitam ob
multorũ ordinum qui in ea ſunt multimodã diſtinctionẽ:
inconſutilẽ uerò propter indiſſolubilis charitatis indiui-
duam unitatẽ, Quis me, inqt, ſeparabit à charitate Chri- Rom. 8.
ſti? ¶ Audi quomodo polymitã. Diuiſiões ait gratiarum 1. Co. 12.
ſunt, idem autẽ ſpiritus: & diuiſiones operationum ſunt,
idem uerò dominus. Deinde diuerſis enumeratis chariſ-
matibꝰ, tãquã uarijs tunicæ coloribus, quibus cõſtet eam
eſſe polymitam, ut oſtendat etiam incõſutilem, & deſuper
contextã per totũ, adiungit. Hæc autẽ operatur unꝰ atcꝫ Ibidem.
idẽ ſpiritus, diuidens ſingulis prout uult. Charitas quip
pe deffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritũ ſanctum qui Rom. 5.
datus eſt nobis. Nõ ergo diuidatur, ſed totam & integrã
hæreditario iure ſortiatur eccleſia, quia & de illa ſcriptũ
eſt. Aſtitit regina à dextris tuis in ueſtitu deaurato, circũ
data uarietate. Itacꝫ diuerſi diuerſa accipientes dona, aliꝰ Pſal. 44
quidẽ, ſic, aliꝰ uerò ſic, ſiue Cluniacẽſes, ſiue Ciſtercienſes

ſiue clerici regulares,ſiue etiã laici fideles,omnis deniq;
ordo,omnis lingua,omnis ſexus,omnis,ætas omnis con-
ditio,in omni loco,per omne tẽpus,à primo homine uſq;
ad nouiſſimũ.Nam & propter hoc talaris dicta eſt,ꝙ ad
Pſal.18. finem uſq; pertingat ,dicẽte propheta.Non eſt qui ſe ab-
ſcondat à calore eius:nimirũ congruens ei cui & facta eſt:
Sapiẽ.8. qui perhibente uidelicet alia ſcriptura,& ipſe attingit à fi
ne uſq; ad finem fortiter,& diſponit omnia ſuauiter. Oẽs
ergo concurramus pariter in unã tunicã,& ex oĩbus con
Cant.6. ſtet una:ex omnibus inquã una.Nam & ſi ex pluribus &
diuerſis:una eſt tamen columba mea,formoſa mea ,perfe-
cta mea.Alioqn nec ego ſolus,nec tu ſine me,nec ille ſine
Ephe.4. utroque,ſed ſimul omnes ſumus illa una :ſi tamen ſoliciti
ſumus ſeruare unitatem ſpũs in uinculo pacis.Nõ inquã
tantũ ordo noſter,aut ſolus ueſter,ad illam pertinet unã:
ſed noſter ſimul & ueſter:niſi forte (quod abſit) inuicem
inuidentes,inuicem prouocantes,inuicẽ mordeamus ,&
ab inuicem conſumamur:& ſic non poſſit nos apoſtolus
2.Cor.11. uni illi uiro cui deſpõdit,uirginem caſtam exhibere Chri
Canti.2 ſto.Veruntamẽ illã una dicit in cãticis. Ordinauit in me
charitatẽ:ut et ſi una in charitate,diuiſa tamen ſit ordina-
tione.Quid ergo? Ciſtercienſis ſum Damno igitur Clu-
niacenſes? Abſit.Sed diligo,ſed prædico ,ſed magnifico.
Cur ergo inquis ordinẽ illum nõ tenes ſi ſic laudas? Au-
1.Cor.7. di:propter hoc quod apoſtolus ait. Vnuſquiſq; in ea uo-
catiõe in qua uocatus eſt permaneat.Quod ſi quæris cur
& à principio nõ elegerim,ſi talem ſciebam? Reſpondeo
1.Cor.10 propter id qđ rurſus ait apoſtolꝰ.Omnia mihi licent :ſed
nõ omnia expediũt.Non ꝙ ſcilicet ordo ſanctus & iuſtus
Rom.7. non ſit:ſed quia ego carnalis eram, uenundatus ſub pec-
cato,& talem animæ meæ langorem ſentiebam , cui for-
tior eſſet potio neceſſaria.Et diuerſis morbis diuerſa con
ueniunt medicamenta,& fortioribus fortiora. Fac duos
homines febribus anxiari,quartanis unum ,alterũ tertia-
nis.Commendet autem qui quartanis laborat, tertiano
aquam,pyra,& frigida quæq; ſumẽda :cum tamen ab his
ipſe abſtineat,uinumq; & cætera calida utpote ſibi con-
gruẽtia ſumat.Quis rogo hinc eũ recte reprehẽdat? Si di
ceret ille,cur tu aquam non bibis,quàm ita laudas:an nõ
recte reſponderet,& tibi eam fideliter tribuo, & mihi ſalu
briter ſubtraho. Deniq; requiratur etiam à me,cur cum
omnes ordines laudẽ,oẽs non teneo.Laudo enim omnes
& diligo,ubicunq; pie & iuſte uiuitur in eccleſia. Vnum
opere teneo:cæteros charitate.Faciet autẽ charitas (fidẽ-
ter loquor) ut ne illorũ quidẽ fructu frauder, quorum in-
ſtituta non ſequor.Plus aliquid dicam.Tu tibi caute age.
Põt nãq; fieri qa fruſtra tu laboraueris:ut autem ego fru-
ſtrã diligã bonũ qđ operaris,fieri oĩno nõ poteſt.O quã-
ta fiducia charitatis.Alius operatur non amans,& alius
amat nihil operans.Ille quidẽ ſuum opus perdit: illius ue
rò charitas unquam excidit.Et quid mirũ ſi in hoc exilio
peregrinãte adhuc eccleſia,quædã huiuſcemodi ſit plura
lis (ut ita dixerim) unitas,unaq; pluralitas:cũ in illa quo-
que patri quãdo iam ipſa regnabit,nihilominus forte ta-
lis aliqua diſpar quodammodo æqualitas futura ſit? Inde
Ioan.14 etenim ſcriptum eſt.In domo patris mei manſiones mul-
tæ ſunt.Sicut itaq; illic multæ mãſiones in una domo: ita
hic multi ordines ſunt in eccleſia una:& quomodo hic di
1.Cor.12 uiſiões gratiarum ſunt,idem autem ſpiritus:ita ibi diſtin
ctiones quidem gloriarum:ſed una domus .Porrò unitas
tam hic quàm ibi una conſiſtit in una charitate:diuerſitas
autem hic quidẽ in ordinum uel operationum multifaria
diuiſione:illic uerò in quadam meritorum notiſſima, ſed
& ordinatiſſima diſtinctione. Intelligens deniq; eccleſia
hanc ſuã quodãmodo diſcordẽ cõcordiam ,cõcordemue
Pſal.22. diſcordam:deduxit me inquit ſuper ſemitas iuſtitiæ pro,
pter nomen ſuũ.Ponẽs quippe ſemitas pluraliter , & iuſti
tiæ ſingulariter,nec diuerſitatẽ prætermiſit operationũ
nec unitatẽ operantiũ.Præuidens quoq; & illam in cæle-
ſtibus diſcretã unitatem futuram,deuotiſſime læta decan-
Tob.13. tat:Plateæ tuæ Hieruſalẽ ſternentur auro mũdo,& p oẽs
uicos tuos alleluia cantabitur.Audiens eñ pleteas & ui-
cos:coronas & glorias diuerſas intellige. In auro, quo
uno metalo illa ciuitas ornata deſcribit,& uno alleluia,
quod cantandum perhibetur,diſſimilium ſpecierũ ,simi-
lem pulchritudinem, & multarum mentium unam deuo-
tionem attẽde.Non igitur una tantũ ſemita inceditur:qa
nec una ẽ mãſio quo tẽditur.Viderit aũt quiſq; quacũq;
incedat,ne pro diuerſitate ſemitarum ab una iuſtitia rece-
dat quoniam ad quãlibet manſionẽ ſuã quiſq; ſemita per
uenerit,ab una domo patris exors non erit.Veruntamen 1.Co.
ut ſtella an ſtella differt in claritate:ſit erit (ait) & reſurre-
ctio mortuorum.Nam etſi fulgebunt iuſti ſicut ſol in re-
gno patris eorum:alij tamen alijs amplius :pro diuerſita-
te meritorum. Quæ ſanè merita ſciendum non ſic in hoc
ſeculo ut in illo facile ab homine poſſe diſcerni,q̃ppe cum
hic tãntum opera uideantur:illic etiam corda nihil impe- 1.Co.4
diat intueri.Siquidem radiante ubiq; ſole iuſtitiæ, tunc Pſal.18
manifeſta erunt abſcondita cordium .Et ſicut non eſt nũc
qui ſe abſcondat à calore eius,ita tunc non erit qui ſe oc-
cultet à ſplendore ipſius.Et de operibus quidem ſæpe in-
certa,& ob hoc periculoſa ſententia fertur : cũ multoties
minꝰ iuſtitiæ habent qui magis operantur.

VNde nunc mihi cõueniendi ſunt quidã de or- 1.Co.4
dine noſtro,qui contra illam ſententiã.Nolite
ante tempus iudicare quoadusq; ueniat domi-
nus,qui & illuminabit abſcondita tenebrarũ,
& manifeſtabit conſilia cordiũ:alijs ordinibus derogare Rom.
dicunt,& ſuã iuſtitiã ſolã uolẽtes conſtituere,iuſtitiæ dei
nõ ſunt ſubiecti:quos pfecto (ſi q tñ huiuſcemodi ſunt)
nec noſtri,nec cuiuſpiã eſſe ordinis uerꝰ dixerim. Quip-
pe qui etſi ordinate uiuentes,ſuperbe tamen Loquẽtes ci
ues ſe faciunt Babylonis,id eſt confuſionis,imo filios te- Iob.
nebrarũ,ipſiusq; gehennæ,ubi nullus ordo, ſed ſempiter
nus horror inhabitat.Vobis ergo inquã fratres qui etiã
poſt auditã illã dñi de phariſæo & publicano parabolam
de ueſtra iuſtitia præſumentes,cæteros aſpernamini:dici-
tis (ut dicitur) ſolos uos hominũ eſſe iuſtos,aut omnibꝰ
ſanctiores:ſolos uos monachorum regulariter uiuere,cæ-
teros uerò regulæ potiꝰ exiſtere trãſgreſſores .Primo qđ Rom.
ad uos de alienis ſeruis? Suo dño ſtant,aut cadunt. Quis
uos cõſtituit iudices ſuper eos? Deinde ſi ita,ut dicit, de
ordine ueſtro præſumitis:qualis ordo eſt ut antequã de
ſuo quiſquã trabem eijciat,in fratrum oculis tã curioſe Mat.
feſtucas perquirat? Qui in regula gloriamini,cur contra 1.Co.
regulam detrahitis? Cur contra euangeliũ,ante tẽpus:& Rom.
contra aplm,alienos ſeruos iudicatis? An regula non cõ-
cordat euangelio uel aplo? Alioquin regula iam non eſt
regula:qa nõ recta.Audite,& diſcite ordinem,qui contra Matt.
ordinem alijs ordinibꝰ derogatis.Hypocrita,inquit,eijce
primum trabem de oculo tuo:& ſic uidebitis eijcere feſtu
cam de oculo fratris tui.Quæris quã trabem? An nõ grã-
dis & groſſa trabes eſt ſuperbia,qua te putas eſſe aliquid,
cũ nihil ſis? Inſaniſſime tibi tanquã ſanus exultas,& alijs Luc.
uaniſſime trabẽ portans de feſtucis inſultas? Gratias in-
quis ago tibi deus quia non ſum ſicut cæteri hominũ,in-
iuſti,raptores,adulteri.Sequere ergo & dic. Detractores
Neque enim minima eſt hæc feſtuca inter cæteras. Qua-
re cũ tam diligenter alias enumeres,iſtam taces? Si p nul-
la uel minima habes,audi apoſtolum.Neq; maledici (ait) 1.Cor.
regnũ dei poſſidebunt.Audi & deum in pſalmo commi-
nãtem.Arguam te,inquit,& ſtatuam contra faciem tuam. Pſal.49.
Quod quia detractori loquatur,certum eſt ex præcedenti
bus.Et quidẽ iuſte ad ſe retorquendus,& ſe cõpellendus
eſt intueri:qui auertens faciem ſuam à ſe,aliena potiꝰ ma-
la quàm ſua ſolet curioſius perſcrutari. At inquiunt.quo
modo regulam tenent:qui pellicijs induuntur,ſani, carni
bus ſeu carniũ pinguedine ueſcunt,tria uel quatuor pul-
mentaria una die (quod regula prohibet) admittũt :opus
manuum quod iubet,non faciunt :multa deniq; pro libi-
tu ſuo uel mutant uel augent uel minuũt? Recte. Nõ poſ-
ſunt hæc negari,Sed attendite in regulã dei,cui utiq; non
diſſonat

Luc.17. diſſonat inſtitutio ſancti Benecti. Regnum dei (inquit) in
tra uos eſt: hoc eſt nõ exterius in ueſtimentis aut alimen-
tis corporis: ſed in uirtutibus interioris hoĩs. Vnde apl's:
Rom.14 Regnũ dei nõ eſt eſca & potus: ſed iuſtitia, & pax, & gau-
1.Cor.4 diũ in ſpũ ſancto. Et rurſus. Regnũ dei nõ eſt in ſermone,
ſed in uirtute. De corporalibus itaq; obſeruantijs, fratri-
bus calumniam ſtruitis, & quæ maiora ſunt regulæ, ſpũa-
lia ſcilicet inſtituta relinquitis, camelumq; glutientes, cu-
licem liquatis? Magna abuſio. Maxima cura eſt ut corpꝰ
regulariter induatur: & contra regulam ſuis ueſtibus ani
ma nuda deſeritur. Cum tãto ſtudio tunica & cucula cor-
pori procurentur, quatenus cui deerunt, monachus non
putet: cur ſimiliter ſpiritui pietas & humilitas, quæ pro-
fectò ſpiritualia indumenta ſunt, nõ prouidentur? Tuni-
cati & elati abhorremus pellicias, tãquã nõ melior ſit pel-
libus inuoluta humilitas, quàm tunicata ſuperbia: præſer-
Gẽn.3. tim cũ & deus tunicas pelliceas primis hominibꝰ fecerit,
Matt.3. & Ioannes in eremo zona pellicea lumbos accinxerit, &
ipſe tunicarũ inſtitutor in ſolitudine nõ tunicis ſed pelli-
bus ſeſe induerit. Repleti deinde uentrem faba, mẽtem ſu-
perbia, cibis dãnamus ſaginatos: quaſi non melius ſit exi
guo ſagimine ad uſum ueſci, quàm uẽtoſo legumine uſq;
Heb.12. ad ructum exſaturari: & præcipue cum Eſau nõ de carne,
Gene.3. ſed de lente ſit reprehenſus: & de ligno Adam, non de car
1.Re.14. ne damnatus: & Ionathas ex guſtu mellis nõ carnis, mor-
3.Re.17. ti adiudicatus: ecõtra uerò Helias innoxiã carnem come-
Gẽn.18. derit. Abrahã gratiſſime carnibus angelos pauerit, & de
Exo.29. ipſis ſua fieri ſacrificia deus pceperit. Sed & satiꝰ eſt modi-
1.Cor.4 co uino uti propter infirmitatẽ quàm multa aqua ingur-
Matt.11. gitari p auiditatẽ: quia & Paulus Thimoteo modico utẽ
Ioan.2. dum uino conſuluit: & dñs ipſe bibit: ita ut uini potator
Mat.26 appellatus ſit: apoſtoliſq; bibendum dedit: inſuper & ex
Ioan.2. eo ſacramẽta ſui ſanguinis condidit: cũ ecõtrario aquam
Num.16 ad nuptias bibi nõ paſſus ſit: & ad aquas cõtradictionis
3.Re.23 populi murmur terribiliter caſtigauerit: Dauid quoque
Iudi.7. aquam quã deſiderauerat, potare timuerit: uiriq; illi Ge-
deonis q præ auiditate toto corpore pſtrato de flumine
biberunt: digni ad prælium ire non fuerint. Iam uerò de
labore manuũ quid gloriamini, cũ & Martha laborãs in-
Luc.10. crepata, & maria quieſcẽs laudata ſit: & Paulus aperte di
1.Tim.4 cat: labor corpis ad modicũ ualet, pietas aũt ad oĩa. Opti-
Pſal.6. mꝰ labor, de quo propheta dicebat: Laboraui in gemitu
Pſal.76. meo. Et de quo alibi. Memor fui dei, & delectatus ſum, &
exercitatus ſum. At ne corporale intelligas exercitium, &
Ibidem. defecit inquit ſpiritus meus. Vbi autem non corpus, ſed
ſpiritus fatigatur: ſpiritualis proculdubio labor intelligi
tur. Quid ergo inquis? Siccine illa ſpiritualia perſuades:
ut etiã hæc quæ ex regula habemus corporalia damnes?
Nequaquam. Sed illa oportet agere: & iſta non omittere.
Alioquin cum aut iſta omitti neceſſe eſt, aut illa: iſta potiꝰ
omittenda ſunt quàm illa. Quanto enim ſpiritus corpo-
re melior eſt: tãto ſpũalis quàm corporalis exercitatio fru
ctuoſior. Tu ergo cũ de horũ obſeruatione elatus, alijs ea
dem non obſeruantibus derogas: nónne te magis tranſ-
greſſorẽ regulæ iudicas cuiꝰ licet minima quædam tenẽs,
1.Cor.12 meliora diuitas? De quibꝰ Paulus Aemulamini ait cha-
riſmata meliora. Detrahendo quippe fratribus, in quo te-
metipſum extollis, perdis humilitatẽ: in quo alios depri-
mis, charitatẽ: quæ ſunt pculdubio chariſmata meliora.
Tu ſi tuũ corpus multis & nimijs laboribus atteris, ac re-
gularibꝰ aſperitatibus mortificas mẽbra tua quæ ſunt ſup
terram: bene facis. Sed quid ſi ille quem ſimiliter non la-
borãtẽ diiudicas, modicũ quidem habeat de hac quæ ad
modicum eſt utilis, corporali uidelicet exercitatione: am-
plius aũt quàm tu de illa quæ ad oĩa ualet, id eſt pietate?
Quis quæſo ueſtrũ regulã melius tenet? An non melius
qui melior? Quis uerò melior, humilior, an fatigatior?
Matt.11. An non is qui à dño diſcit mitis eſſe & humilis corde: qui
Luc.10. & cum Maria optimã partẽ elegit, quæ non auferetur ab
eo? Qđ ſi regulã ab omnibus qui eam profeſſi ſunt, ſic ad
literam tenendã cenſes, ut nullam omnino diſpenſationẽ
admitti patiaris: audacter dico, nec tu eã, nec ille tenetis.
Nam etſi ille quãtumquidem pertinet ad obſeruationes
corporeas, in pluribus offendit: impoſſibile eſt tamen te
quoq; uel in uno nõ tranſgredi. Scis autẽ quia qui in uno
offendit, omniũ eſt reus. Sin uerò concedas aliqua poſſe
mutari diſpenſatorie, proculdubio & tu illã tenes, & ille,
quãquã diſſimiliter. Nã tu quidẽ diſtrictius, at ille fortaſſe
diſcretius. Neq; hoc dico quia hæc exteriora negligenda
ſint, aut qui ſe in illis non exercuerit, mox ideo ſpiritalis
efficiatur: cũ potiꝰ ſpũalia (quanquam meliora) niſi per
iſta aut uix aut nullatenus uel acquirantur uel obtineant:
ſicut ſcriptũ eſt. Nõ prius quod ſpirituale, ſed qđ anima- 1.Cor.15
le, deinde q ſpũale. Sicut nec Iacob niſi priꝰ cognita Lia
deſideratos Rachelis amplexꝰ meruit obtinere. Vnde rur
ſus in pſalmo. Sumite pſalmũ, & date tympanũ. Quod eſt Ps.80.
dicere. Sumite ſpiritualia: ſed priꝰ date corporalia. Opti-
mus autem ille, qui diſcrete & congrue hæc & illa operat.

IAm uerò ep'la, ut ep'la remaneat, finienda erat: quãdoquidem & nr̃os (de quibꝰ pater conqueſtus eſtis & ordini ur̃o detraherẽt) ſatis quantum potui ſtilo corripui: & me quoq; ab hmõi falſa ſuſpicione purgaui, ut debui. ¶ Sed quoniã dum noſtris minime parco nonnullis de ueſtris nimiũ (in quibus nõ decet) uideor aſſentire, pauca bonis & uobis diſplicere cognoui, & oĩbus bonis uitãda eſſe nõ dubito, neceſſarium reor ſubiungere: quæ qdem etſi fieri uident in ordine, abſit tamen ut ſint de ordine. Nullꝰ quippe ordo quippiam recepit inordinatũ, quod uerò inordinatũ eſt, ordo nõ eſt. Vnde nõ aduerſum ordinem, ſed pro ordine diſputare putandus ero, ſi non ordinem in hominibus, ſed hominum uitia reprehendo. Et quidem diligẽtibus ordinẽ, in hac re moleſtum me fore non timeo, quinimo gratum pculdubio accepturi ſunt ſi perſequimur qđ & ipſi oderunt. Si quibus uerò diſplicuerit, ipſi ſe manifeſtant quia ordinẽ nõ diligũt: cuius utiq; corruptionẽ, id eſt uitia dãnari nolunt. Ipſis itaq; illud Gregorianũ reſpondeo. Melius eſt ut ſcandalũ oriatur, quàm ueritas relinquatur.

DIcitur & ueraciter creditur ſanctos patres illam uitã inſtituiſſe: & ut in ea plures ſaluarent, uſq; ad infirmos regulæ temperaſſe rigorẽ, nõ regulam deſtruxiſſe. Abſit autẽ ut credã tantas eos quãtas uideo in pleriſq; monaſterijs uanitates ac ſuperfluitates præcepiſſe uel cõceſſiſſe. Miror etenim unde inter monachos tanta intemperantia in comeſſationibus & potationibus, in ueſtimentis & lectiſternijs, & equitaturis, & conſtruendis ædificiis inoleſcere potuit, quatenus ubi hæc ſtudioſius, uoluptuoſius atq; effuſius fiunt, ibi ordo melius teneri dicatur, ibi maior putetur religio. Ecce enim parcitas putatur auaritia, ſobrietas auſteritas creditur, ſilentium triſtitia reputatur. Econtra remiſſio, diſcretio dicit, effuſio liberalitas, loquacitas affabilitas, cachinnatio iucunditas, mollicies ueſtimentorum, & equorum faſtus, honeſtas: lectorum ſuperfluus cultus, mundicia. Cumq; hæc alterutrũ impendimus, charitas appellatur. Iſta charitas deſtruit charitatem: hæc diſcretio diſcretionem confundit. Talis miſericordia crudelitate plena eſt, qua uidelicet ita corpori ſeruitur, ut anima iuguletur. Quæ enim charitas eſt carnem diligere, & ſpiritum negligere? Quæue diſcretio totũ dare corpori, & animæ nihil? Qualis uerò miſericordia, ancillam reficere, & dominum interficere? Nemo pro huiuſmodi miſericordia ſperet ſe conſequi miſericordiã quæ miſericordibus promittitur in euãgelio ueritatis ore dicentis: Beati miſericordes: quoniam Matt.5.
ipſi miſericordiam cõſequentur. Sed certiſſime potius
pœnã expectet, quàm tali (ut ita dicam) impio miſericor-
di ſanctus Iob magis prophetizando quàm affectando im
precatur. Nõ ſit inquiẽs in recordatiõe, ſed cõterat quaſi Iob.24.
lignũ infructuoſum. Digne planè retributionis cauſam
mox ſubinfert ſatis idoneam, dicens. Pauit enim ſterilem, & Ibidem.
quæ non parit, & uiduæ nõ bñfecit. ¶ Inordinata pfectò
atq; irrationalis miſericordia eſt, ſterilis & infructuoſæ

Ioan.6. carnis,quæiuxta dñi uerbũ,nõ prodest quicquam: & sm
1.Co.15. apostolũ,regnũ dei nõ possidebit,adimplẽdis inuigilare
desiderijs,& de animæ cura sapientis saluberrimum non
Eccli.30 curare cõsilium,admonẽtis atq; dicẽtis. Miserere animæ
tuæ,placens deo.Bona misericordia misereri animæ tuæ:
nec potes nõ mereri misericordiã,qua fit ut placeas deo.
Alias autẽ nõ est misericordia(sicut iam dixi) sed crude-
litas:non est charitas,sed iniquitas:nõ discretio ,sed con-
fusio:sterilem quæ nõ parit pascere ,id est inutilis carnis
cõcupiscẽtijs inseruire: & uiduæ nil boni facere:animæ ui
delicet excolendis uirtutibus nullã operã dare. Quæ uti-
q; licet sponso interim sit uiduata cælesti:sensus tamen de
spũ sancto cõcipere & parere nõ desinit immortales , qui
uidelicet incorruptibilis cælestisq; hæreditatis ualent
esse capaces,sed si pium habeant studiosumq; cultorem.
Sub hac tamẽ abusione iam ferè ubiq; sic pro ordine te-
nentur:ferè iam ita ab omnibus sine querela atq; irrepre-
hensibiliter obseruantur:quãquam dissimiliter.Nonnul-
li quippe his oĩbus tãquã nõ utentes utũtur : & ideo aut
cũ nulla offensa,aut cũ minima. Aliquãti q̃ppe hæc agũt
ex simplicitate,aliquanti ex charitate:aliquãti ex necessi-
tate. Quidã nãq; simpliciter ista tenent, quoniam sic eis
præcipitur:parati aliter agere si aliter præciperet. Quidã
aũt ne discorditer uiuant ab eis cũ quibus habitã :sectan-
tes in his non suam libidinem,sed aliorũ pacem. Alij uerò
quia resistere non ualent multitudini contradicentiũ,qui
hæc utiq; tanquam pro ordine libera uoce defendunt :&
quoties isti aliqua(put ratio dictat)restringere , uel mu-
tare incipiũt,illi mox tota eis authoritate resistũt. ¶Quis
in principio cum ordo cœpit monasticus,ad tantam cre-
deret monachos inertiam deuenire? O quantum distam⁹
ab his qui in diebus Antonij extitere monachis? Siquidẽ
illi cum se inuicẽ per temp⁹ ex charitate reuiserent, tanta
ab inuicẽ auiditate panem animarũ percipiebant ,ut cor-
poris cibum penitus obliti,diẽ plerũq; totũ ieiunis uen-
tribus sed nõ mentibus transigerent.Et hic erat rectus or
do:quando digniori parti prius inseruiebatur.Hæc sum
ma discretio:cũ ampli⁹ sumebat quæ maior erat. Hæc de
1.Cor.11. niq; uera charitas,ubi animæ,quarum charitate Christus
mortuus est,tanta solicitudine refocillabantur. Nobis au
tem conuenientibus in unũ(ut uerbis apostoli utar)iam
non est dominicam cœnam manducare. Panem quippe
cælestem nemo qui requirat:nemo qui tribuat. Nihil de
scripturis,nihil de salute agitur animarũ: sed nugæ, & ri-
sus,& uerba proferuntur in uentum, Inter prandendum
quantum fauces dapibus,tantũ aures pascuntur rumori
bus:quibus totus intentus ,modũ nescias in edendo. In-
terim autẽ fercula ferculis apponuntur:& pro solis carni-
bus à quibus abstinetur,grandia piscium corpora dupli-
cantur.Cũq; prioribus fueris satiatus,si secundos attige
ris,uideberis tibi necdũ gustasse pisces. Tanta quippe ac
curatione & arte coquorum cũcta apparantur ,quatenus
quatuor aut quinq; ferculis deuoratis, prima non impe-
diant nouissima:nec satietas minuat appetitum.Palatum
quippe dũ nouellis seducitur cõdimentis: paulatim dis-
suescere cognita,& ad succos extraneos ueluti adhuc ie-
iunũ,auide renouatur in desideria. Venter quidem dum
nescit,oneratur:sed uarietas tollit fastidium. Quia enim
puras(ut eas natura creauit)epulas fastidimus ,dum aliæ
alijs multifarie permiscentur,& spretis naturalibus quas
deus indidit rebus,quibusdam adulterinis gula prouoca
tur saporib⁹:trãsitur nimirũ meta necessitatis :sed necdũ
delectatio superat.Quis enim dicere sufficit quod modis
(ut cætera taceam) sola oua uersantur & uexantur ,quan
to studio euertuntur, subuertuntur,liquantur,durantur
diminuũtur,& nunc quidem frixa,nunc assa ,nunc farsa,
nunc mixtim,nũc singillatim apponuntur? Vt quid autẽ
hæc omnia:nisi ut soli fastidio cõsulatur? Ipsa deinde qua
litas rerũ talis deforis apparere curat,ut non minus aspe-
ctus quàm gustus delectetur: & cũ iam stomachus crebris
ructibus repletũ se indicet,necdũ tamen curiositas satiat.

Sed dũ oculi coloribus ,palatum saporibus illiciuntur,in
fœlix stomachus cui nec colores lucẽt,nec sapores demul
cent,dum oĩa suscipere cogitur: oppressus magis obrui-
tur quàm reficit.¶Iã uerò de aquæ potu quid dicam:quã
do ne ullo quidẽ pacto uinũ aquatũ admittitur? Omnes
nimirũ ex quo monachi sumus ,infirmos stomachos ha-
bemus,& tam necessariũ apostoli de utendo uino cõsiliũ 1.Tim.5.
merito nõ negligim⁹:modico tamen qđ ille præmisit , ne
scio cur prætermisso. Et utinã uel solo cũ etiam purũ est,
contenti essemus.Pudet dicere,sed magis pudeat actitari:
& si pudet audiri nõ pudeat emendari. Videas uno in prã
dio ter uel quater semiplenũ calicem reportari quatenus
diuersis uinis magis odoratis, quàm potatis:nec tam hau
stis,quàm attactis:sagaci probatione & celeri cognitione
unũ tandem è pluribus. qđ fortius sit,eligatur. Quale est
aũt illud qđ nõnulla monasteria ex more obseruare dicũ-
tur:in magnis uidelicet festis uina delibuta melle , pigmẽ
torum respersa pulueribus in conuentu bibere? Nũquid
& hoc fieri dicemus propter infirmitatem stomachi? Ego
uerò ad nihil aliud ualere uideo:nisi ut uel amplius biba-
tur,uel delectabilius.Sed cum uenæ fuerint uino ingurgi
tatæ,toto in capite palpitantes:sic surgenti à mensa quid
aliud libet nisi dormire ? Si autem ad uigilias surgere
gestum cogis,non cantum,sed planctum poti⁹ extorque
bis.¶Cum uerò ad lectum deuenero : requisitus incom-
modum,plango non crapulæ peccatum,sed q; manduca-
re non queo. Ridiculũ uerò(si tamen uerũ est),qđ relatũ
est mihi à pluribus qui hæc se p certo scire dicebant:reti-
cendum esse non arbitror. Aiunt enim incolumes ac uali-
dos iuuenes cõuentũ solere deserere:in domo se infirmo-
rũ,qui nõ sunt ĩfirmi, collocare:carniũ esu(qui uix ægro
tis duntaxat,& oĩno debilibus,ex regulæ discretione pro
uiriũ reparatione conceditur)non quidem corporis infir
mantis ruinas reficere pro incommodo,sed carnis luxu-
riantis curam perficere in desiderio. Rogo quæ est hæc se
curitas inter frẽdentiũ undiq; hostiũ fulgurãtes hastas &
circũuolantia spicula,tanquã finito iam bello & triũpha-
to aduersario proijcere arma:& aut prandijs incubare lõ-
gioribus,aut nudum molli uolutari in lectulo? Quid hoc
ignauiæ est ô boni milites? Socijs in sanguine & cæde uer
santibus,uos aut cibos diligitis delicatos,aut somnos ca
pitis matutinos? Alijs inquam nocte & die cura peruigili
festinantibus redimere tempus,quoniam dies mali sunt
uos econtrario & longas noctes dormitando consumitis,
& dies fabulando ducitis ociosos? An dicitis pax,& non
est pax? Cur nõ uerecundamini ad exprobationem apo- Heb.12.
stolicæ indignationis? Nondum enim ait restitistis usq;
ad sanguinem.Imo iam ad eiusdem terribilis ualde com- 1.Thes.5.
minationis tonitruum cur non expergiscimini? Cum di-
xerint,inquit,pax & securitas,tunc repentinus eis super
ueniet interitus,sicut dolor in utero habentis :& non ef-
fugient. Delicata nimis medicina est prius alligari quàm
uulnerari:membrum non percussum plangere,& necdum
suscepto ictu admouere manum:fouere unguento ubi nõ
dolet:emplastrum adhibere ubi cæsura non est . Ad discer
nendum deinde inter sanos & male habentes , baculos in
manibus portare iubentur ægrotantes: planè necessa-
rios:ut quam pallor in uultu,maciesq; non indicat,bacu-
lus sustentans mentiatur inualetudinem. Ridendas an lu-
gendas dixerim huiusmodi ineptias? Sic Macharius ui-
xit? Sic Basilius docuit? Sic Antonius ĩstituit? Sic pa-
tres in Aegypto conuersati sunt? Sic deniq; sancti Odo,
Maiolus,Odilo,Hugo,quos sui utiq; ordinis principes
& præceptores habere gloriantur:aut tenuerũt ,aut tene-
ri censuerunt? Sed hi omnes si sancti imo quia sancti fue-
runt,à sancto apostolo non dissenserunt ,qui nimirum ita 1.Tim.6.
loquitur. Habentes uictum & uestitum,his cõtenti sim⁹.
Nobis autem est pro uictu satietas,nec uestitum appeti-
mus:sed ornatum. ¶Quæritur ad induendum non quod
utilius,sed quod subtilius inuenitur : non quod repellat
frigus,sed quod superbire compellat;nõ denique (iuxta
regulam)

regulam) quod usitus comparari potest: sed quod uenustius imo ostentari uanius. Heu me miserum qualemcunque monachum. Cur adhuc uiuo uidere ad id deueniste ordinem nostrum: ordinem scilicet qui primus fuit in ecclesia: imo à quo cœpit ecclesia: quo nullus in terra similior angelicis ordinibus: nullus uicinior ei quæ in cælis est Hierusalem mater nostra: siue ob decorem castitatis, siue propter charitatis ardorem: cuius apostoli institutores cuius hi quos Paulus tā sæpe sanctos appellat, inchoatores extiterūt? Et quidem inter illos cum nisi quod suum esset quispiam retinuisset, diuidebatur (ut scriptū est) singulis prout cuique opus erat: non igitur quod quisque pueriliter gestire poterat. Sanè ubi tantum quod opus erat accipiebatur: ibi nihil proculdubio ociosum admittebatur. Quāto magis nihil curiosum: quāto magis nihil superbum? Quod inquit opus erat. Hoc est quantum ad indumenta: quod & nuditatem tegeret, & frigus repelleret. Putásne ibi cuiquam galabrunum aut issembrunum quærebatur ad induendum: cuiquam ducentorum solidorum mula parabatur ad equitandum? Putásne inquam cuiuspiam ibi lectuli opertorium cattinum, aut discolor barricanus operiebat, ubi singulis diuidebatur tātū prout cuique opus erat. Non illic arbitror ualde curatum fuisse de precio, de colore, de cultu uestimentorum, ubi tam indefessum inerat studium in concordia morum, animorum cohærentia, profectúque uirtutum. Multitudinis inquit credentium erat cor unum: & aīa una. Vbi nūc illud unanimitatis exercitium? Fusi sumus exterius, & de regno dei (quod intra nos est) relictis ueris ac perennibus bonis, foris quærimus uanā consolationē, de uanitatibus & insaniis falsis: ac iā religionis antiquæ non solū uirtutem amisimus, sed nec speciem retinemus. Ecce enim ipse habitus noster (quod & dolēs dico) qui humilitatis esse solebat insigne: à monachis nostri tēporis insignum gestatur superbiæ. Vix iam in nostris prouinciis inuenimus quo uestiri dignemur. Miles & monachus ex eodem panno partiūtur sibi cucullam & chlamydem: Quiuis de seculo quantumlibet honoratus, etiam si rex, etiam si imperator ille fuerit: non tamen nostra horrebit indumenta: si suo sibi modo præparata fuerint & aptata. Cæterū in habitu inquis nō est religio, sed in corde. Bene. At tu quando cucullam empturus, lustras urbes, foras circuis, percurris nundinas, domos scrutaris negociatorū, cunctam euertis singulorū supellectilem, ingentes explicas cumulos pannorum, attrectas digitis, admoues oculis, solis opponis radio: quicquid grossum, quicquid pallidum occurrerit, respuis. Si quid autem sui puritate ac nitore placuerit, illud mox quantolibet præcio satagis tibi retinere? Rogo te: ex corde facis hæc, an simpliciter? Cum denique contra regulam, non quod uilius occurrerit, sed studiosissime quæris quod quia rarius inueniтur, præciosius emitur: ignorās facis hæc, an ex industria? Ex cordis thesauro sine dubio procedit quicquid foris apparet uitiosum. ¶Vanū cor, uanitatis notā ingerit corpori: & exterior supfluitas interioris uanitatis indicium est. Mollia indumenta: animi moliciē indicāt. Non tanto curaretur coporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta uirtutibus. Miror aūt cū regula dicat ad magistrū respicere quicqd à discipulis delinquitur, & dñs p prophetam sanguinē in pctō morietiū, de manu pastorū reqrendū esse minet: qūo abbates nostri patiuntur fieri talia: nisi forte (si audeam dicere) nemo fidenter reprehēdit in quo se esse irreprehensibilem nō confidit. Siquidē humanitatis est oīm: in quo sibi quisque indulget, aliis nō uehementer irasci. Dicam, dicā: præsumptuosus dicar: sed uerū dicam. Qūo lux mundi obtenebrata est? Qūo sal terræ infatuatum est? Quorū nobis uita uia uitæ debuit esse: dum exēplum in suis actibus ostēdūt superbiæ, cæci facti sunt duces cæcorū? Quod enim (ut cætera taceam) specimen humilitatis est cum tanta pompa & equitatū incedere: tantis hominū crinitorū stipari obsequiis: quatenus duobus episcopis unius abbatis multitudo sufficiat? Mētior si non uidi abbatē sexaginta equos & eo amplius in suo ducere comitatu. Dicas si uideas eos transeuntes, nō patres esse monasteriorū, sed dños castellorum: non rectores animarum, sed principes prouincarum. Tum deinde gestari iubentur mapulæ, scyphi, bacini, candelabra, & māticæ suffarsinatæ, nō stramentis, sed ornamentis lectulorum. Vix denique quatuor leucis à sua quispiam domo recedit, nisi cum tota supellectili sua, tanquā sit uel iturus ad exercitū: uel transiturus per desertū, ubi non ualeāt inueniri necessaria. An nō posset eodem uasculo & aqua manibus ueergi, & uinum bibi. An nō posset ardens lucere lucerna nisi in tuo quod portas cādelabro, & hoc aureo, uel argenteo. An non posset dormiri, nisi super uarium stratum, aut sub peregrino coopertorio? An non unus aliquis minister posset & iumentum ligare, & ad mensam seruire, & lectulum præparare? Nunc ergo tantæ multitudini garsionū ac iumentorum, cur (uel ad solatium mali) nobiscum non ferimus necessaria: quatenus hospites nō grauemus. Sed hæc parua sunt. Veniam ad maiora: sed ideo uisa minora, quia usitatiora. ¶Omitto oratoriorum immensas altitudines: immoderatas lōgitudines: superuacuas latitudines sumptuosas depolitiones: curiosas depictiones: quæ dum orantiū in se retorquent aspectum, impediunt & affectum, & mihi quodammodo repræsentāt antiquū ritum Iudæorū. Sed esto fiant hæc ad honorem dei. Illud autem interrogo monachus monachos: quod in gentilibus gentilis arguebat. Dicite, ait ille: pontifices, in sancto quid facit aurum? Ego autem dico: Dicite pauperes. Non enim attendo uersum: sed sensum. Dicite inquā pauperes: si tamen pauperes: in sancto quid facit aurum? Et quidem alia causa est episcoporum: alia monachorum. Scimus nanque quod illi sapientibus & insipientibus debitores cum sint, carnalis populi deuotionem, quia spiritualibus nō possunt corporalibus excitant ornamentis. Nos uerò qui iam de populo exiuimus: qui mundi quæque preciosa ac speciosa pro Xpo reliquimus: qui omnia pulchre lucentia, canore mulcentia, suaueolentia, dulce sapientia, tactu placentia, cūcta denique oblectamēta corporea arbitrati sumus ut stercora, ut Christū lucrifacimus: quorū quæso in his deuotionem excitare intēdimus? Quem inquam ex his fructū requirimus? stultorum admirationē, an simplicium oblectationē? An quoniam commixti sumus inter gentes, forte didicimus opera eorum: & seruimus adhuc sculptilibus eorū? Et ut aperte loquar: an hoc totū facit auaritia que est idolorū seruitus: & non requirimus fructum, sed datū: Si quæris quomodo: miro inquam modo. Tali quadam arte spargitur æs, ut multiplicetur: expenditur ut augeatur: & effusio copiam parit. Ipso quippe uisu sumptuosarum sed mirandarum uanitatum, accenduntur homines magis ad offerendum quam ad adorandū. Sic opes opibus hauriuntur: sic pecunia pecuniam trahit: quia nescio quo pacto ubi āplius diuitiarū cernit, ibi offertur libētius. Auro tectis reliquiis signantur oculi, & loculi aperiūtur. Ostēditur pulcherrima forma sancti uel sanctæ alicuius: & eò creditur sanctior, quò coloratior. Currūt homines ad osculādū: inuitantur ad donādū: & magis mirāt pulchra: quàm uenerāt sacra. Ponūtur dehinc in ecclesia gemmatæ non coronæ, sed rotæ: circūseptæ lampadibus, sed non minus fulgentes insertis lapidibus. Cernimus & p cādelabris arbores quasdam erectas: multo æris pōdere miro artificis ope fabricatas: nec magis coruscātes suppositis lucernis, quā suis gēmis. Quid putas in his oībus quæritur? pœnitentiū compunctio, an intuentium admiratio?

O Vanitas uanitatū: sed non uanior quā insanior. Fulget ecclesia in parietibus & in pauperibus eget. Suos lapides induit auro, & suos filios nudos deserit. De sumptibus egenorū seruit oculis diuitū. Inueniūt curiosi quo delectēt: & nō inueniunt miseri quo sustentēt. Vtquid saltē sanctorū imagines nō reueremur, quibus utique

Margin notes (left): Tim.3 · Actu.4. · Ibidem. · Luc.17. · Heb.12 · 1.Thes.5 · Ezec.3. · Tim.6
Margin notes (right): Psal.105 · Col.3. · Nota.

ipsum quod pedibus cõculcatur, scatet pauimētū? Sæpe
spuitur in ore angeli: sæpe alicui9 sctõrū facies calcib9 tū-
dit trāseūtiū: & si nõ sacris his imaginib9, cur uel nõ pcit
pulchris colorib9? Cur decoras q̄d mox fœdādū est? Cur
depingis qđ necesse est cõculcari? Quid ibi ualent uenu-
stæ formæ, ubi puluere maculant assiduo? Deniq; qd hæc
ad pauperes: ad monachos: ad spūales uiros? Nisi fortè
& hic aduersus memoratū poetæ uersiculū, propheticus
Psal.25. ille rñdeat? Dñe dilexi decorem domus tuæ: & locum ha-
bitationis glæ tuæ. Assentio. Patiamur & hæc fieri in ec-
clesia: qa etsi noxia sunt auaris & uanis: non tñ simplicib9
& deuotis. Cæterum in claustris coram legentibus fratri
bus qd facit illa ridicula monstruositas, mira q̄dam defor
mis formositas, ac formosa deformitas? Quid ibi immu-
dæ simiæ, qd feri leões, qd mõstruosi centauri, qd semiho-
mines, qd maculosæ tigrides, qd milites pugnātes, qd ue-
natores tubicinātes? Videas sub uno capite multa corpo
ra: & rursus in uno corpe capita multa. Cernit in quadru
pede cauda serpētis: illinc i pisce caput quadrupedis. Ibi
bestia pfert equū, caprā trahens retro dimidiā: hic cornu-
tū aial equū gestat posteri9. Tā multa deniq; tācq; mira di
uersarū formarū ubiq; uarietas appet, ut magis legere li-
beat in marmorib9 quàm in codicibus: totūq; die occu-
pare singula ista mirando: quàm in lege dei meditando.
Pro deo si nõ pudet ineptiarū: cur uel nõ piget expēsarū?
Multa quidē & alia suggerabat addēda larga materia: sed
auellit me & ppria satis anxia occupatio, & tua frat Oge
ri nimis festina discessio, q uidelicet nec morari diutius ac
qescis: nec abire tñ uis absq; recēti opusculo. Facio itaq;
qđ uis: & te dimitto, & sermonē breuio. Præsertim qa uti
liora sunt pauca in pace: quàm multa cū scādalo. Et utinā
hæc pauca scripserim sine scādalo. Enimuero uitia carpēs:,
scio me offendere uitiosos. Põt tñ fieri uolente deo aliq-
bus quos me timeo exasperasse, potius placiturū esse: sed
si desinant esse uitiosi: si uidelicet & districtiores desinant
esse detractores, & remissiores amputēt supfluitates. Si sic
quisq; bonū teneat qđ tenet, ut aliū aliud tenentem non
iudicet. Si qui occepit iam esse bonus, non inuideat me-
lioribus: & q sibi uidetur agere melius: bonū non spernat
alterius. Si qui destrictius uiuere possunt: eos qui nõ pos
sunt nec, aspernentur nec æmulentur: & qui non possunt,
eos qui possunt, sic mirentur: ut temere non imitentur. Si
cut enim non licet his qui maius aliquid fortè uouerunt,
ad id qđ minus est descendere: ne apostatent: sic non oi-
bus expedit de bonis minoribus ad maiora transire, ne
præcipitent. Scio quippe nonnullos ab aliis & congrega
tionibus & institutionibus ad nostrū ordinē peruolasse,
pulsasse, intrasse. Qui hoc quidē agendo & suis scandala
reliquerunt, & nobis nihilomin9 attulerūt: dū quātū illos
sua temeraria discessione, tantum nos turbarunt sua mi-
sera conuersatiõe. Et qm̄ supbe spreuerūt quod tenebant
& temere præsumpserūt qđ nõ ualebāt: digno de9 exitu
eorum tandē patefecit ignauiā: quia & impudenter de-
seruerunt qđ imprudēter arripuerāt, & turpiter redierūt
ad id qđ leuiter deseruerant. Cū enim claustra nostra sui
potius ordinis impatientia, quàm desiderio nostri expe-
tierint ostendunt quod sunt: dū à uobis ad nos, à nobis
ad uos instabili leuitate peruolantes, & nobis & uobis, &
omnibus bonis scandala faciunt. Quanquā ergo nonnul
los eorū nouerimus qui & fortiter deo authore cœperūt
& ipso protectore fortius perseuerant: securi9 est tñ ut p
seueremus in bono qđ cœpim9, quàm q incipiam9 ubi
non perseuerem9: & hoc pariter oēs studeam9, q sm apò-
stoli consiliū oia nostra in charitate fiāt? Hæc est nostra
1.Co.16. de nostro & de uestro ordine sententia: hæc nostris & ue-
stris: hæc non de uobis, sed uobis me solere dicere null9
meli9 mihi testis erit quàm uos: & si quis me nouit sicut
uos. Quæ i uestris laudabilia sunt, laudo & pdico: si quæ
rephendenda sunt, ut emēdent, uobis & aliis amicis meis
suadere soleo. Hoc non est detractio: sed attractio. Qđ ut
nobis à uobis semp fiat: o ino precor & supplico. Valete.

DIVI BENARDI ABBA
tis super euangelio: Ecce nos reliquimus omnia:
Declamationes.

Prologus.

VT tibi delectissime præsentes exhortatiõis sche
dulas destinarem: quæ ociosa esse no patitur,
nimirum credens oia & oia sperans, charitas
persuasit. Vbi sanè non tibi me propria tradi-
disse putes: nec tanquam nostra suscipias: sed è multis ser-
monibus patrū quorū digna satis laus est in ecclesia quæ
huic uidebantur apte negocio noueris decerpsisse senten
tias, & sub unam utcunq; formulam redigendo cuiusdam
copiosi declamatorii sermonis instar hunc tuæ dilectioni
libellū edidisse. Hoc nimirū scribendi genus ad persuadē
dum efficacius arbitrabar: qđ soleat amplius mouere le-
ctorem, uiuidas magis uoces, quàm mutos apices repræ-
sentans. Cæterum quoniam suspecta mihi ignorātia pro-
pria, ppriaq; obliuio est: hortor & moneo ut siqua depre
henderis digna reprehensione: aut ipse ea corrigere stu-
deas, aut si id forsitan ex mansuetudine refugis & humili-
tate, mihi saltem quæcūq; te mouerint, nõ dissimules ami
cabiliter intimare. Atq; id quidē de sentētia dixerim. Nā
de uerbis: erit forsitan inuenire nonnullos ad quorum au
res si uenerint: subsannent ea, dicentes. Quis est iste inuol
uens sententias sermonib9 imperitis? Verum nil tale mi-
hi super tua reor eruditione uerēdum. Quippe & metum
hunc & pudorē suspitione carēs charitas foras mittit. Af-
fectū magis (ni fallor) in his quàm uerba pensabit amic9,
præsertim qđ non ostentationis, sed ædificationis edere
paginā cogitarim: optās magis (si possibile uideret) & si-
ne uerbis hæc imprimere cordi tuo. Faciat hoc q inuisibi
liter operat in cordibus electorū, & pia dignatiõe sua suā
hanc uocē reputās, uocem ei uirtutis & efficaciæ largia-
tur. Agit enim quod potest operosa dilectio: opportune
instans, fortassis & importune. Nulla sanè huic operi ido-
nea magis occurrit digniòrue materia quàm euangeliõa
lectio: ubi felicissimum illud Simonis & Iesu eulogium cõ
tinetur. Hāc ergo suscipe libuit, sed exhortationis magis
grā quàm expositiõis: ut scilicet ex ea sermonis occasio su
meret. Sed & sententiis breuibus destinguere studui lectio
nem: ut distinctio ipsa fastidium non admittat.

Sermo de uerbis euangelii. Dixit
Simon ad Petrus Iesum. Mat.19.

DIxit Simon Petrus ad Iesum. Ecce nos
reliquimus omnia: & secuti sumus te.
Fidelis sermo & dignū omni acceptio
ne colloquiū Simonis Petri & Iesu. Fa
miliaris siquidem & amica saluti obe-
diētia ē: sed obediētia firma & stabilis,
quæ fundata est super petram. Melior 1.Reg.15.
est enim obedientia quàm uictimæ: & acquiescere nolle
ut peccatum ariolandi est. Vnde & uitæ quoque ipse
saluator prætulit hanc uirtutem, negligens magis ani
mam ponere, quàm obedientiam non implere. Postremo Phil.2.
& ipsum nomen Iesu, quod est super omne nomen, & in
quo flectitur omne genu, aplo teste: obedientiæ remune-
ratio est. Libet proinde sacratissimo, huic interesse collo-
quio: & intima cordis aure pcipere quæ dicunt. Arbitror
enim uerba lectionis huius ea esse de quibus ad immor-
talem spōsum à finibus terræ clamat ecclesia. Propter uer Psal.16.
ba labiorū tuorū ego custodiui uias duras. Hæc nempe
sunt uerba quæ cõtēptū mūdi in uniuerso mūdo, & uolū-
tariā psuasere hoib9 pauptatē. Hæc sunt quæ monachis
claustra replent: deserta anachoretis. Hæc iquā sunt uer- Exod.12.
ba quæ Aegyptū spoliant: & optima quæq; eius uasa diri
piunt. Hic sermo uiuus & efficax, conuertens aias fœlici
æmulatione sanctitatis, & ueritatis promissione fideli.
¶ Dixit enim Simõ Petrus ad Iesum: Ecce nos reliquim9
omnia. Bene, optime, & nõ ad insipiētiam tibi. Nā & mū-
dus transit & concupiscentia eius: relinquere hæc magis
expedit,

expedit, quàm relinqui. Ecce, inquit, nos reliquimus oĩa:
Psal.18. & secuti sumus te. Nimirũ quia exultauit ut gigas ad cur
rendam uiam, nec currẽtẽ sequi poteras oneratꝰ. Sed nec
inutilis cõmutatio, pro eo qui super oĩa est oĩa reliquisse.
¶Nã & simul cũ eo donanť oĩa: & ubi apprehenderis eũ:
erit unus ipse oĩa in oĩbus qui pro ipso oĩa reliquerunt.
Oĩa sanè dixerim, non tantũ possessiones, sed etiã cupidi-
tates, & eas maxime. Plus enim cõcupiscentia mũdi quàm
substantia nocet. Et hæc fugiẽdarũ causa diuitiarũ præci
pua est, ꝙ aut uix aut nunquã sine amore ualeant posside-
ri. Limosa siquidẽ & glutinosa nimis non modo exterior,
uerũetiã interior substantia nostra uideť, & facile cor hu-
manũ oĩbus quæ frequẽtat, adhæret. ¶ Age ergo qui re-
linquere uniuersa disponis: te quoqꝫ inter relinquẽda nu
merare memẽto. Imo uerò maxime & principalr̃ abnega
temetipsum, si deliberas sequi eũ qui exinaniuit ꝓpter te
semetipsum: pone grauissimã sarcinã: pone asinariam mo-
lam, terrenã molẽ, pone illa quinqꝫ non hoĩm planè iuga,
sed boũ: quæ tibi insipiẽter emisti. Alioqn sequi spõsum
& uenire ad nuptias spũales quinaria hæc pressus & op-
pressus corporis sensualitate nõ poteris. Sed & si nouissi
me ueneris & pulsaueris, minime ꝑfecto aperietur tibi: sed
1.Cor.9. respõdebiť de intus, ꝙ nõ sit de bobus & asinis cæterisqꝫ
iumẽtis insipiẽtibus cura deo. An uerò cõparatũ iumẽtis
esse quis dubitet hoĩem qui sibi iuga emerit iumentorũ:
nisi ꝙ eo sanè ipsis quoqꝫ iumẽtis conuinciť stolidior, &
bestialior bestijs cõprobať, ꝙ iuga necessitatis earum pro
pria ipẽ subeat uolũtate? Quod enim illis natura est, huic
culpa: dũ tãquã unũ ex his quæ ratione carent, sine ratio-
ne degẽs & ipse sub corporeis similiter sensibus incuruať.
Sed quid eum iuga subijsse causamur? Arguamus magis
emisse. Illud eñ stoliditatis miserandæ: istud extremæ de-
1.Tim.5. mẽtiæ est. Dignus est operariꝰ mercede sua. Nam ut mer-
cedẽ ꝓ opere tribuat, inauditũ. Deniqꝫ loquiť super hoc
uerbo dñs per ꝓphetã, sub typo mulieris fornicariæ scele
Ezec.6. ra arguẽs Israelis. Oĩbus, inquit, meretricibus danť mer-
cedes: tu aũt dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis: &
donabas eis ut intrarent ad te undiqꝫ ad fornicandum: fa-
ctumqꝫ est te contra cõsuetudinem mulierũ in fornicatio
nibus tuis: & post te nõ erit fornicatio. In eo eñ ꝙ dedi-
sti mercedes, & nõ accepisti: factũ est in te cõtrariũ. Planè
& in eo qui iuga emit: contrariũ fieri manifestũ est. Quid
eñi iuga emit, & iuga boum, cui iugũ suaue gratis offer-
tur? Nam iugũ Christi, iugũ hoĩs est: siquidẽ & Xp̃s hõ.
Nec mõ gratis tribuiť, sed & copiosa his q̃ tulerint illud,
remuneratio est: ut à nemine nõ dico emi, sed gratis susti-
neri queat. Quid ergo miser pro iugo boũ distrahis aĩam
tuã, q iugũ Xp̃i suscipiẽs, emere poteras regnũ dei merca
ri uitã, lucrifacere Xp̃m? Nam sine iugo interim esse non
Iob.5. potes: hõ nimirũ qui natus es ad laborẽ. Sed graue iugũ
Eccl.40 super oẽs filios Adã: utiqꝫ qui sequunť eũ. Nã sup eos q
Matt.11. Xp̃m sequunť: leue est & suaue. Postremò, ut cætera sileã
cũ sine iugo esse non possint: quale hoc ipsum est eligere
potius qnqꝫ quã unũ? Quis eñ põt seruire qnqꝫ dñis: ne-
Thren.3 dũ qnqꝫ tyrãnis: qnqꝫ p̃donibus? Siq̃dẽ oculus meus dep̃
datur aĩam meã. An non sæpe aliud gula exigit: ad aliud
pruritꝰ auriũ uocat? Sic & odoratꝰ & tactꝰ diuersa impe-
rant, interdũ forsitan & aduersa: dum uterqꝫ cõem sibi ge
stit præripere seruum: & trahit sua queqꝫ uoluptas. Vides
excusationẽ hoĩs q̃ ꝓpterea Xp̃m nõ sequiť, ꝓpterea se ex
cusat à nuptijs, ꝙ iuga boũ emerit quinqꝫ. ¶Quid si eorũ
laborẽ & dolorẽ cõsideres: si numeres iuga: qui uarijs ser
uiũt uitijs morũ magis quàm corporũ sensibus? Erit ꝑfe-
ctò inuenire iã hoĩes qui multo magis in labore hominũ
nõ sunt: sed longe ampliꝰ aliena ab hoĩe flagella sustineãt.
Erit inuenire emẽtes nõ modo quinqꝫ, sed plusquã quin-
quaginta quinqꝫ nõ planè iumẽtorũ iuga, sed dæmonũ.
Cõtendũt ambitio & elatio cordis: altera nidũ, altera fo-
ueam parat. Volare altera iubet, repere monet altera, cum
neutrum ꝑfecto sit hoĩs. Quis enim es tu ait hæc: qs uel o
ille uel ille est: aut quæ domꝰ patris eorũ, ut eis in aliquo
cedas, ut reuerearis eos, ut aliquatenꝰ eis blandiaris? At
bonus sermo bonũ inuenit locũ, ait, ambitio: & interdum
quoqꝫ q ꝓdesse non potest, põt obesse: unde dissimula pri
mum uinũ bonum pone: donec ueniat hora tua. Auaritia
quoqꝫ & appetitꝰ laudis sibi inuicẽ aduersanť: & qđ hæc
cõgregat, hic dispergit. Nec minꝰ cõtraria sunt quæ simu
latio & pusillanimitas suggerũt: ĩpudẽtiæ impatientiæqꝫ
clamoribus, & utraqꝫ labor, & dolor, & afflictio spiritus,
¶Hæc autẽ oĩa, similiaqꝫ ac dissimilia mala, ex una radice
pullularũt, ꝓpriæ .s. uolũtatis. Huius eñ sanguisuge duæ Pro.30.
sunt insatiabiles filiæ clamantes, affer, affer, Siquidem nec
animꝰ uanitate, nec uoluptate corpus aliqñ satiať, ut scri-
ptum est. Non satiať oculus uisu: nec auris impleť auditu. Eccle.1.
Fuge sanguisugã hãc: & oĩa reliquisti. Hæc eñ oĩa trahit
ad se. Pone hãc: & iugũ tam importabile quàm multiplex
abiecisti. Nõ est eñ dñs crudelis ad illã, nõ est tyrãnus tã
impiꝰ & inhumanꝰ sic urgẽs seruulũ, & nõ parcens. Fati-
gatũ magis instigat: subditũ p̃mit duriꝰ. Inquietũ malum
quod spiritui semp incubans, inexcogitabilia meditať. O Iob.7.
custos hoĩm, quare posuisti me cõtrariũ tibi, & factus sum
mihimetipsi grauis? Nullũ mihi onus ĩportabilius: nulla
grauior sarcina est. Factꝰ sum mihi talẽtũ plũbi: & resedit
iniq̃tas sup illud. Sed audiã uocẽ solatij: audiã q̃d loquať Zach.5,
magni cõsilij angelus. Venite, inq̃t, ad me, q laboratis & Matt.11.
onerati estis: & ego uos reficiam. Tollite iugũ meũ super
uos: & inuenietis requiẽ aĩabus uestris. Verũ hæc aliàs,
Inueniẽt fortè in nouissimis locum sibi. Interim sanè fœ-
lices liquet eẽ, qui exonerati sunt, & sequũtur dñm expe-
diti. Arctissimũ eñ nos foramẽ expectat. Si quẽ sequimur
cõsequi uolumꝰ: per angustã condẽnamus ingredi portã
necesse est. ¶Quid tu camele gibbum quid tu pecuniose
ꝓditoris loculos tollis? Nõ sic impie, nõ sic ingredieris.
Foramen acus, hmõi sarcinas nõ admittit. Excusant aliq
fortasse dicentes. Abrahã, Isaac, & Iacob, cæteriqꝫ sancti
nũquid nõ terrenas diuitias habuisse leguntr? Sufficit no
bis esse sicut illi fuerũt: neqꝫ eñ sumꝰ nos patribus melio
res. Si culpabilis esset possessio diuitiarũ: nũquã illi in di-
uitijs tantã à dño gratiã obtinuissent: aut tantam gratiam
cõsecuti, diuitias nihilominꝰ possedissent. Quid respõde-
bimus nouis imitatoribꝰ sanctorũ ueterũ? Imponãt certè
uitulos super altare dñi: mactent arietes: hircos immolẽt:
quia & hoc Abrahã fecit, & hic ritus patrũ: q̃bus nõ mo-
do meliores nõ sumus: sed ne digni quidem soluere corri-
giam calciamẽtorũ eorũ. Sed hæc inquiũt statũ ultra nõ
habẽt, ubi reuelata ẽ ueritas, trãsiere. Quid si ipas quoqꝫ
sanctorũ diuitias tẽporales, umbram fuisse dixerimus fu- 1.Cor.10
turorũ? In figura siquidẽ eis oĩa legimꝰ cõtigisse. Deniqꝫ
quidni terrenas palã diuitias possiderẽt sancti & perfecti
uiri: cũ sola adhuc terrena palã promitterenť à deo? Sicut
enim sacrificijs illis, sic & diuitijs, carnalibus adhuc popu
lis dispensatio diuina morem gerebat: nimirũ ut tanquã
paruuli paulatim à gentiliũ secederent ritu: eadẽ quæ gẽ-
tes dæmonijs, dño immolãtes: eadẽqꝫ & illi, sed à dño non
à dæmonijs expectantes. Vbi sanè cælestis ꝓmissio sonuit
spiritalia iam necesse est spiritalibus comparari, & mutari
sacrificiũ spe mutata. Nouerãt hæc quicũqꝫ uel eo tempo
re fuere perfecti: sed ex charitate populo cohærebãt, ut in
manifesto quidẽ & agere eadẽ, & eadẽ quærere uiderenť.
An fortè uiolẽta uideť extorsio quod de umbra dicimus
& significatione? Olim alter super hæc scripserat in hunc
modũ. Nullus mihi opponat aurum tẽpli Iudeorũ. Tunc
eñ hoc fuit qñ sanguis immolabať: qđ totum figura fuit.
Aurũ ergo repudiemꝰ cũ cæteris superstitionibꝰ Iudæo-
rum: aut si aurum placet, placeãt & Iudæi. Postremo non
multos legisse me recolo, aut nõ afflictos grauiter, aut nõ
grauiter in ipsa seculi huius prosperitate tentatos: fortè
& periclitatos. Nimirum longe aliud est in luto aquarum
multarum diuisi fundo maris iter carpere: terrena licite
possidendo: aliud ipsam quoqꝫ nouis gressibus undã cal-
care, omnia relinquendo. Sed tempori gratiæ prærogati-
ua hæc debebať. Petro nouũ iter & noui typus itineris

seruabaꝛ. Antiquorũ ſanè patrum diebus, donec in terris
uideretur & cõuerſaretur inter hoĩes dñs maieſtatis, non
erat euãgelicæ forma perfectiõis, ſed ſpiritum dñi ſolo in-
terim ſpiritu ſequebanꝛ. At ubi uerbũ caro factũ eſt, & ha
bitauit in nobis: iam nobis in eo tradita eſt imago uitæ, &
conuerſationis exemplar: quod oporteat etiam corporali
ter imitari, ut utroqꝫ ſequentes ueſtigio, nõ ulterius cum
Gen.32. patriarcha Iacob altero femore claudicemꝰ. Vbi enim au
diuimus, quia dictum ſit antiquis. Niſi quis renũciauerit
Luc.14. oĩbus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et
item. Si uis eſſe perfectus, uade & uende oĩa quæ habes, &
da pauperibꝰ, & habebitis theſaurũ in cælo, & ueni ſeque
re me. Neqꝫ id dicimꝰ tanquã ſaluari quis uel hoc tempo-
re nequeat ſi ſecus egerit: ſed ut gradũ agnoſcat propriũ,
& locũ perfectionis: aut diſcipulatus officiũ non uſurpet.
¶ Habent euangelia & perfectionis cõſilium, & remediũ
Matt.6. infirmitatis, Nolite theſaurizare uobis theſauros ĩ terra:
Lucæ.9. hæc perfectio eſt. Siquidem filius hominis ubi caput re-
Actu.3. clinaret non habebat. Petro & Ioanni nec argentum nec
aurũ erat. Paulus uictu ſimplici ueſtituqꝫ contentus hæc
ipſa labore manuũ acquirebat. Sed nõ oẽs capiunt uerbũ
hoc, ſicut nec conſilium caſtitatis. Quid dicitur populo?
Facite uobis amicos de mammona iniquitatis: ut cum de
Luc.16. feceritis, recipiant uos in æterna tabernacula. Verba dñi
ſunt, & quod loquitur tale eſt. Firma equidem ſtat immo
1.Tim.6 biliſqꝫ ſentẽtia, eos qui uolunt in hoc ſeculo diuites fieri
incidere in tẽtationẽ laqueũqꝫ diaboli: ſed quia miſereor
ſuper turbã, & ipſum quoqꝫ camelũ (quod homo non po
teſt) per foramen acus traducere poſſum. Cauete ſaltem à
uerbo aſpero: qui laqueum uenantiũ minime declinatis.
Veſtite nudũ, egenũ alite, uiſitate infirmum, ne fortè audi
re contingat ſermonẽ durum, aſperum uerbum, auditio-
Mat.25. nem malã. Ite maledicti in ignem æternũ: qui paratus eſt
Luc.16. diabolo & angelis eius. Facite uobis amicos de mãmona
Lucæ.6. iniquitatis, ac ſi manifeſtius dicat. Væ uobis diuites, qui
habetis cõſolationẽ ueſtrã. Attamen unum iam ſupereſſe
uidetur. Cõmunicatè eam pauperibus, quorũ eſt regnum
dei: ut cum uenerit hora eorũ, reminiſcanꝛ; & deficientes
uos recipiant in tabernacula ſua, & conſolationem ſuam
quam modo prudenter expectant, dum ueſtrã ipſi præripi
tis, miſericorditer cõmunicent deſolatis. Menſuram enim
Luc.6. bonã, & coagitatã, & ſupereffluentẽ, dabũt in ſinus eorũ.
Eſai.28. nec erit illud palliũ breue, quod duos operire non poſſit:
aut stratũ coanguſtatum, unde decidat alter. ¶ Hinc eſt ꝙ
dotatas & ditatas uidemus eccleſias à potentibus & diui
tibus huius ſeculi: qui in operibꝰ bonis diuites, iuxta euã
Luc.16. gelij admonitionem, amicos ſibi facere ſtuduerũt de mam
mona iniquitatis: à quibus in æterna tabernacula recipi-
antur. ¶ Quidni ſperarẽt ab his recipi qui claues uiden-
tur habere? Sed heu data eſt ipſa prouidentia eorũ in oc-
caſionem carnis: & qui ſibi pariter atqꝫ alijs in cælo taber
nacula æterna parare debuerant, in terra coniungunt do
mũ ad domũ, & agrum copulãt agro. Quis rapuit ab ore
apoſtolorũ temporis huius uerbũ gratiæ, fiduciæ uerbũ:
Eſai.24. ecce nos reliquimus oĩa, & ſecuti ſumus te? Ecce enim ut
populus, ſic ſacerdos. Similiter uolunt in hoc ſeculo fieri
diuites: ſimiliter imo abundantius ſuam hic præripiũt cõ
ſolationem. Similiter amicis egent & ipſi ut in aliena ſal-
tem tabernacula ſuſcipiantur: utpotè propria non haben
Matt.5. tes. Btĩ em̃ pauperes ſpũ: qm̃ ipſorũ eſt regnũ cælorũ. Cæ
terũ hoĩbus qui perfectionis obtinẽt locũ: dignitate pol-
lent: authoritate præeminẽt: funguntꝛ officio: an ĩter hæc
infirmitatis & imperfectionis quã uſqꝫ adeò diffitentur, li
ceat ſaltem ſperare remediũ, ipſi hinc quoqꝫ ſint iudices.
Nã ꝙ minime deceat, manifeſtum eſt: nobis ſanè liceat uel
audire dicentẽ. Si ſal infatuatũ fuerit: in quo ſalietur? Ad
nihilũ ualet ultra niſi ut mittatꝛ foras, & conculcetur. Sed
Matt.5. & presbitero cui forſitan derogare timebũt, qm̃ ſanctus
eſt, uti liceat ſolita ſpũs libertate: nulli blãdiri: palpare ne-
minem: ſed nude nudam promere ueritatem. ¶ Clericus
inquit qui partem habet in terra, non habebit partem
ĩ cælo. Itẽqꝫ clericꝰ ſi quippiã habuerit præter dñm: pars
eius non erit dñs. Verbi gratia: ſi aurũ, ſi argentũ, ſi poſ-
ſeſſiones, ſi uariã ſupellectilem: cum iſtis dñs pars eius fie-
ri non dignaꝛ. ¶ Videtur & ſanctus Dauid cauterio graui
inurere quoſdam: ipſi uiderint quos hæc parabola tãgat.
In labore, inquit, hoĩm nõ ſunt: & cum hoĩbus nõ flagel- Pſal.72.
labunꝛ, ideo tenuit eos ſupbia. Habẽt em̃ ſingula quæqꝫ
genera hoĩm laboris aliqd: aliquid uoluptatis. Sed aduer
tere eſt prudentiã aliquorũ, & mirari quemadmodũ nouo
inter hæc artificio diſcernẽtes, & abinuicẽ ſequeſtrantes
ea, totum qđ delectat eligũt & amplectuntur: quod mole
ſtũ eſt, fugiũt & declinãt, cum militibꝰ nẽpe ſupbiæ faſtus
amplam familiã, & nobiles apparatꝰ, equorũ faleras; acci-
pitres, aleas & ſimilia quæqꝫ frequentant, aliqui fortè & de
pendẽtes à collo rubricatas murium pelles ornatos thala
mos, balnea, & mollitiem omnem atqꝫ gloriam ueſtium à
mulierculis mutuanꝛ. Caute oĩno loricæ põdus, & inſom-
nes in caſtris noctes, incertaqꝫ diſcrimina præliorum, mu
liebrem quoqꝫ uerecundiã & diſciplinã, aut ſi quid aliud
ſexus ille laboris habere cernitur, declinãtes. Sudãt agri-
colæ, putant & fodiunt uinitores, & qui inter hæc torpẽt
ocio, accedente fructuũ tpe innouari ſibi horrea iubent,
& promptuaria eorum plena: utinã non præ illis: utinam
uel cum illis uiuũt tritico, bibunt uuæ ſanguinẽ meraciſſi
mũ, parũ eſt, impinguanꝛ, & dilatanꝛ adipe frumẽti. Her-
barũ uiribꝰ pegrinũ mutuanꝛ uina saporẽ, & additꝛ oleum
camino. Sed cõſidera & negociatores. Circũeunt mare &
aridã, in labore corpis, & periculo uitæ pituras ſibi diui-
tias congregantes. Dura ſũt hæc: caueãt prudẽtes noſtri
dulces interea capiãt ſomnos: ne dicã in ſtratis laſciuiant
ſuis. Erit tñ inuenire in die feſto graues uaſis aureis & ar-
genteis miniſtrorũ dextras: refertas uarijs opibꝰ mãticas,
perticas oneratas, & in ſcrinijs tam multiplices loculos, ut
ſi menſas adhibueris, nũmularios putes. Quid fabros aut
cemẽtarios cæteroſqꝫ eiuſmodi oparios neceſſe eſt nume
rare? Victum ſibi multo labore quærunt: illi madent deli-
cijs: copijs affluunt ocioſi. An nõ merito tales poeta ſub-
ſannet. Ne cũ fortè ſuas repetitũ uenerit olim Grex auiũ
plumas: moueat cornicula riſum Furtiuis nudata colori- Lucæ.3.
bus. Magis aũt magnꝰ ille ꝓpheta & plus quàm ꝓpheta
terribiliter increpat, dicẽs. Genimina uiperarũ qs demon
ſtrauit uobis fugere à uentura ira? Vbi em̃ ſunt pñiæ fru
ctus? Cũ cæperint reſurgere hoĩes unuſquiſqꝫ in ordine
ſuo, ubi putas generatio iſta locabitur? Si ad milites for-
tè diuerterint: exufflabũt eos: ꝙ minime ſecũ laborem aut
pericula tolerarint. Sic agricolæ: ſic negociatores: &
ſinguli quiqꝫ ordines hominum à ſuis eos ſimiliter arce-
bũt finibꝰ: utpote qui in hoĩm labore non fuerint. Quid
igiꝛ reſtat: niſi ut quos omnis ordo repellit pariter & accu
ſat: cum ſortiantur locum ubi nullus ordo ſed ſempiternꝰ
horror inhabitat? ¶ An fortè ad electionẽ clerici audeant
aſpirare? Magnus em̃ uerè eorũ locus in regno dei: & bo
num ſibi, ſed qui bene miniſtrauerint, gradũ acquirunt.
Ceterũ ſuus & ipſis nec modicus labor eſſe uidetur: & di-
cebat qui plus omnibus laborauit. Qui non laborat non
manducet. Et Petro dictum eſt, Simon Ioannis amas me?
paſce oues meas. Idemqꝫ tertiò repetitum. Tertio dictũ
paſce, nec mulge ſeu tonde uel ſemel additum eſt. Speret
ergo diſcipuli locũ, gradum miniſtri: q̃ dominicum paſce
re gregem ſatagit, quàm tondere: paſcere uerò tripliciter
exẽplo cõuerſationis: uerbo p̃dicatiõis: fructu orationis.
Et paſcere ad mandatum Chriſti: ut nemo ſibi hũc ſumat
honorẽ: ſed q uocatꝰ fuerit à deo tanquã Aaron. Per eum
nempe ſi quis introierit, ſaluabitur, & inueniet paſcua. Si
uerò aſcenderit aliunde: planè fur eſt, & latro. Atqꝫ utinã
uel quæraꝛ iã inter diſpẽſatores, ut fidelis qs inueniatur.
¶ Nemo tamẽ ĩdignetur nobis: aut moleſte accipiat quæ Ezec.8.
dicuntur. Si ſanctus eſt, & minime ſibi conſcius horum.
cõgratulamur ei: doleat & ipſe nobiſcum in pluribꝰ hæc
inueniri. Nec enim reuelamus nũc occulta dedecoris: nec
parietem fodimꝰ ut abominatio maior appareat: nullum
adhuc de

adhuc de fornicatione fecimus uerbum:quãuis & hæc in
multis etiã & multipliciter regnet: qui puritatis authori
impuro corde & corpore ministrãtes, non uerentur stare
Dan.13. angelũ dñi qui secet medios & disperdat: sed oĩno audẽt
agni immaculati sacras contingere carnes:& intingere in
sanguine saluatoris manus nefarias,quibꝰ paulò ante car
nes prohdolor meretricias attrectarũt: sic altaria circũire
sic frequẽtare psalmos: cum & eiusmodi laus execrabilis,
& oratio sit in peccatum.Sed nec eorum sacrilegia recen-
Psa.108. semus:qui diligunt munera,sequuntur retributiones,uẽ-
dunt sacramenta,iustitiam produnt,quorum guttur nec-
dũ traxit ad laqueũ, necdũ præfocauit fauces uerbũ blas-
Mat.26 phemiæ,uox sacrilega,sermo nequã.Quid uultis mihi da
re,& ego uobis eũ tradam? Videmus hæc omnia,sed quo
dammodo non uidẽtes:quippe quibus nec flagellum est,
nec ille comedens zelus. Manifesta loquimur:& quæ uix
aliqui erubescant.Postremò & nos in clero fuimus:liceat
1.Cor.1. uel nostra scrutari.¶Videte uocationẽ uestram,ait uoca-
tus apostolus. Consideremꝰ & nos an uocati uenerimus,
& uocati à deo:cuius nimirum hæc uocatio est.Nec com-
munem modo uocationẽ dixerim,qua sanè iuxta eundem
Rom.8. apostolum,quos prædestinauit,hos & uocauit.Si quis uo
uocauerit nos in honorẽ cleri:conuenire uelim conscien-
Esa.40. tias singulorũ:ut ſm præceptũ dñi,ad cor Hierusalem lo-
quar. Huic enim paruulo adhuc,aut forsitã necdũ nato,
ecclesiastica iam beneficia prouida sanè parentum solicitu
do parabat.Hũc nos inquiens illi uel illi tradamꝰ episco-
po:apud quem habemus gratiam,aut cui fortè seruiuimꝰ
ut ditetur de bonis domini:nec in tot liberos nostra diui-
datur hæreditas.Illũ præpositus aut decanꝰ ut sibi succe-
deret,plusquam materno educauit affectu:in delicijs enu-
triens,& delictis. Ille dignꝰ archidiaconatu, utpote filiꝰ
principis:magis autem si sit episcopi consobrinꝰ,in quo
nimirũ tota est episcopata progenies.Aliꝰ undiqꝫ circuit
sedulus explorator:blanditur,obsequitur,simulat,& dissi
mulat:miseraqꝫ sibi suffragia mẽdicare non erubescit:ma-
nibus & pedibus repens,si quo modo tandem aliquando
sese ingerere queat in patrimoniũ crucifixi,& bona domi
ni quæ sola ex omnibꝰ hodie inueniũtur exposita.Nimi-
rũ peregrè profectꝰ est:sed ĩ plenilunio fortè,ut sua distri-
cte repetat redditurꝰ.. ¶Quis ea intentiõe gradꝰ ecclesia
sticos & ministeria sanctuarij quærit,imo quæritur(quæri
nempe,quem quærere ipse debuerat) ut sine curis seculi,
in sanctimonia cordis & corporis illuminandꝰ accedat ad
dominũ, & suam pariter ac proximorũ operatur salutem
orationis studio deditus, & uerbo prædicationis? Nam
si eos eo quærit aut tenet animo,eoqꝫ intuitu,ut huiꝰ ui-
tæ habeat necessaria,euangelizat ut manducet,& peruer
so nimis ordine:cælestibus terrena mercatur. Quam cer-
tè digniꝰ ampliusqꝫ cõsentaneũ rationi,ut pro carnali ui-
ctu carnalia magis opera & negocia exerceret, nec fieret
inuersor rerũ,aut inhonoraret ministeriũ spiritale? Sed
modico est natura contẽta:nec multi sola in his necessaria
quærunt:quippe minori facile satis obtinenda periculo.
Honorati incedere uolunt:placere student hominibꝰ: de
lectari & superbire:& huic seculo per omnia conformari.
Audi querelas domini:quid super hac tanta hominũ te-
Osee.8. meritate loquatur patiens redditor:pœnitentiam cupiẽs
quàm uindictam:Ipsi,inquit,regnauerunt, & non ex me:
principes extiterunt:& ego non uocaui eos.¶Vniuersos
siquidem in ordinibus ecclesiasticis cæterisqꝫ ad sanctua-
rium pertinentibus honorem quærentes propriũ:aut di-
uinitas,seu corporis uoluptatem: postremo quæ sua sunt
non quæ Iesu Christi:manifeste prorsꝰ & indubitãter:nõ
ea(quæ deus est)charitas, sed aliena à deo & quæ omniũ
1.Tim.6 radix malorũ,cupiditas introducit. Quid istud temerita-
tis, imo quid insaniæ est? Vbi timor dei,ubi mortis me-
moria,ubi gehennæ metus,& terribilis expectatio illa iu-
Cant.1. dicij? Sponsa nec cubiculum nec cellam ingredi nisi rege
introducẽte præsumit:tu irreuerenter irruis nec uocatus
nec introductꝰ? Trahe me post te,ait illa,in odorẽ unguẽ
torum tuorum currimꝰ,nunc autem trahit sua quenqꝫ uo
luptas:& odorem turpis lucri sectantes, quæstũ æstimant 1.Tim.6
pietatem: quorum certa est damnatio. ¶ Verum etsi irre-
prehensibilis uideatur ingressꝰ, & intentio casta,nihil ne
ultra timendũ est? Timendũ quidem:& maxime.Neqꝫ enĩ Galat.3.
quicũqꝫ spiritu cœperint,etiam spiritu cõsummantur:sed
carne nonnulli.Deniqꝫ & Saul princeps constitutus à do 1.Reg.9.
mino,& Iudas non ab alio electꝰ in apostolũ memoratur.
¶ Nonne ego(inqt)uos duodecim elegi,& unꝰ ex uobis Ioan.6.
diabolus est? Vtinam in duodecim unus hodie Petrus,
unus qui reliquerit omnia,unus qui loculis careat inue-
niatur. Vnus(inqt)ex uobis diabolus est. A duobꝰ utiqꝫ
bolis diabolus dicitur,& Iudas non loculum,sed loculos
habet.Vtinam saperes miser & intelligeres cum thesauro
pecuniæ thesaurum iræ pariter cumulari,utinam nouissi-
ma prouidẽs animaduerteres facile per foramen acꝰ trãsi
turos non diuitiarũ cumulos,sed delictorum.Nihil enim
intulimus in hũc mundum:haud dubium quia nec aufer- 1.Tim.6.
re quid possumus.Sanè argentũ & aurum nonnihil est:si-
bi utrũqꝫ retinet mũdus. Inexorabilem constituit ianito
rem:foramen angustum est:nihil ex omnibus asportare li-
cebit. Nam peccatum quoniam nihil est,nulla potest fora
minis angustia retineri. Solum hoc te sequitur quocũqꝫ
ieris: quacunqꝫ intraueris, pellem hanc non depones. Luc.12.
¶Quæ autem parasti insipiens,cuius erũt? Væ,uæ,in do
mo dei horrendũ uidemꝰ.Quid, nisi idololatras ministrã Colo.3.
tes? Mentior si non idolorũ seruitus auaritia est:si non Phili.3.
quibusdam etiam uenter suus factꝰ est deus suus. Quod
enim quisqꝫ præ cæteris colit,id sibi deũ constituisse pro-
batur. Quantos sanè uidimꝰ qui diligunt munera:sequũ
tur retributionem? Quãtos qui Christo domino non ser Mat.24
uiũt,sed suo uentri? Quis putas est fidelis seruꝰ & prudẽs
quem constituit dominꝰ super familiam suam,ut det il- Ioan.4.
lis escam in tempore? Quæris fortè quam escam? Meus Psal.29.
(inquit)cibꝰ est ut faciam uolũtatem patris mei.Nimirũ
uita in uolũtate eiꝰ:qua qdem nec pasci ipse,nec alios pa-
scere poterit,nisi fidelis sit & prudẽs,ut eam & intelligat
& diligat,diligat autem fortiter,diligat & feruenter.Quã
do enim excusare ignorantia possit hominem qui se magi
strum infantium,doctorem insipientiũ profitetur? Igno- 1.Co.14.
rãs utiqꝫ ignorabit:imo & multos ignorare faciet & igno
rari. Quid enĩ ꝑiculi sit ubi nõ ĩuenit pastor pascua,igno
rat dux itineris uiam,uicariꝰ nescit domini uolũtatem:ec
clesia quotidie multipliciter & miserabiliter experit. Est
enim ut sanctissima,sic & sacratissima res uolũtas dei.& oc 1.Cor.7.
cultũ omnino consiliũ,de quo & apostolꝰ gloriat. Puto, 1.Cor.2.
inquiens,ꝙ & ego spiritũ dei habeam. Vnde & ipsa ueri-
tas:nemo scit quæ sunt in homine:nisi spiritꝰ hoĩs q est in
ipo.Sic & quæ dei sũt, nemo nouit nisi spũs dei q ĩ ipo est.
Vtilis proinde lectio, utilis eruditio est: sed multo magis 1.Ioã.2.
unctio necessaria:qppe quæ sola docet de omnibꝰ. Vnde
autem scire uidebit quæ sit uolũtas dei bona, & benepla-
cens, & perfecta: qui nec pulsare,nec quærere,nec petere
consueuit:q donec alienarũ curam susciperet animarum:
nunquã suæ gessisse curam, sed in uano eam uisus est acce
pisse? Atqꝫ utinã uel tũc curaret suã,ut meã quoqꝫ postea Matt.7.
curaturum sperare liceret, & de suo prius oculo festucam
eijceret,ut de meo uideret eijcere trabẽ. Nã de his quidẽ
qui & ubi fortè intelligũt dñi uoluntatẽ, negligũt tamẽ,
& quãtũ præualẽt aduersant ei:qui dederũt manꝰ morti,
& cum inferno inire fœdus,ut odiẽtes bonũ, adhærẽtes
malo,parati sint gratis cõsentire pctõ,fouere malitiam,fa
uere iniqtati:qm̃ odibiles deo, & mũdo execrabiles esse
cõstat,meliꝰ est silere quàm loqui. ¶Sanè nemo repẽte fit
turpissimus:& uix aliqs in hunc affectũ neqtiæ nisi praua
cõsuetudine pertransiuit.Sũt enĩ infirmi & tepidi amato
res iustitiæ:quibꝰ aut uigor,aut feruor deest,aut fortassis
uterqꝫ cum uterqꝫ sit summopere necessarius,inter prospe
ra quippe & aduersa uersanti. Etenim uigoris esse digno
scitur nequaquã cedere tribulationi, sed ꝓ iustitia ꝑsecu-
tionẽ uiril'r sustinere,sic feruori uidet attribuendũ nulli-

capi uoluptatibus, nullis illecebris eneruari. Quæ quidē
tum omni populo, tum maxime & specialiter ducibus po
puli sunt necessaria: ne fortè in perniciē oīm errare cōtin-
gat. Quid enī refert qua occasione uiā deserāt ueritatis, se
ducant ignari, sequantur spōtanei, compellant inuiti, seu
attrahant illecti, quid interest dūmodo eant in perditio-
nem? Sic enī Euæ prudētia, Adæ temperantia, Cain oīno
iustitia, Petro defuit fortitudo. Quā quidē uirtutis qua-
drifariæ perfectionem & cathedram sanctitatis oīmodo
exigit ministeriū hoc de quo loqmur: ut hac dote carens
frustra sibi tāquā per Christū introierit blādiat. Siquidē
Mat. 15. dicit ignorāti. Si cæc⁹ cæco ducatū præstet: nonne ambo
Hier. 2. ī foueam cadūt? ¶ Et item. Sacerdotes nō dixerūt ubi est
dn̄s: & tenētes legē nescierūt me. Ipsi prophetæ & pasto
res abierūt in terrā quā ignorauerūt. Dicitur & iniquo:
Ioan. 10. Fur non uenit nisi ut mactet & perdat. Et illud. Dilexisti
Psal. 15. malitiā super benignitatē. Dicitur pusillanimi. Merecena
Ioan. 10. rius & qui nō est pastor, uidet lupū uenientē, & fugit. Di
citur ei qui post cōcupiscētias suas uadit. Mors est posita
Phil. 2. secus introitum delectationis. Dicitur item. Oēs quæ sua
sunt quærūt: nō quæ Iesu Christi. Verum hæc hactenus.
¶ Iam qui per Xp̄m sibi in sortē ministerij huius introisse
uidet: decætero queadmodū ei seruiat: quēadmodū mini-
stret: quēadmodum pascat tripliciter, ut prædiximus gre-
gem dn̄i: solicita secum examinatione discutiat. Indignus
enī lacte & lana cōuincit si non pascit oues. Si nō uigilat
in custodia gregis: iudiciū sibi māducat & uestit. Væ uæ
4. Re. 4. tibi clerice, mors in olla. Mors in ollis carniū, mors in hu
iusmodi delicijs est. Nō modo quia secus introitum dele-
ctationis posita esse cognoscit: sed ob id maxime quia po-
Osee. 4. puli cōstat esse peccata, quæ comedis. Sumpt⁹ ecclesiasti
cos gratis habere te reputas? Cantando (ut aiūt) tibi pro
uenire uident: sed bonū erat magis fodere: aut etiam men
dicare. Peccata enim populi comedis: ac si propria tibi mi
nus sufficere uiderentur. Solicitus esto tanquam redditu
rus rationē pro eis, gemitus fundere, dignos agere pœni
tentiæ fructus. Alioquin tibi ea noueris imputanda, quæ
modo inter delicias comedis & paruipēdis, & dissimulas
tāquā nihil attinētia tibi. O iudiciorū dei abyssus multa.
Psal. 65. O terribilis deus in cōsilijs super filios hoīm. Frustra tūc
Luc. 23. incipiēt miseri dicere mōtibus, cadite sup nos: & collib⁹,
operite nos. Veniēt ueniēt ante tribunal Xp̄i: audiet po-
pulorū querela grauis: accusatio dura: quorum uixere sti-
pendijs nec diluere peccata: quibus facti sunt duces cæci,
frauduleti mediatores. Quid tibi insipiēs deliciæ sapiūt?
quid diuitiæ illæ cæcos delectant oculos: quib⁹ mercaris
tam graue iudicium: tā dure temetipsum obligas rationi?
Vniuersa siquidē usq; ad quadrantē nouissimū exigeris.
1. Tim. 5. ¶ Sed esto studiose qs & fructuose laboret: dignus plane
1. Cor. 9. est operarius mercede sua; ut qui altario seruit, de altario
1. Tim. 6 uiuat. Viuat, inquā, de altario: ut iuxta eundē apostolum
alimēta & quib⁹ tegat habēs, his cōtēt⁹ sit. Tertiū ei hoc
Nota, periculū est. De altario, inquit, uiuat, nō superbiat, nō lu
xuriet deniq; non ditetur: nec cōtra sancti cuiusdā planè
dignā oīni acceptatiōe sn̄iam, ex clericatu ditior fiat. Nō
sibi de bonis ecclesiæ ampla palatia fabricet: mutans qua-
drata rotundis, nec loculos inde cōgreget, nec ī uanitate
aut supfluitate dispergat, nō extollat de facultatib⁹ eccle-
siæ consanguineos suos, aut neptes (ne filias dixerim) nu
ptui tradat. ¶ Res pauperū nō pauperibus dare, per sacri-
legij crimen eē dignoscit. Sanè patrimonia pauperum, fa
cultates ecclesiarū: & sacrilega eis crudelitate surripitur,
quicqd sibi ministri & dispensatores, nō utiq; dn̄i uel pos
sessores, ultra uictū accipiūt & uestitū. Nec enī ordinauit
deus qui in euāgelio seruiūt, & de euāgelio quærere aut
habere delicias uel ornatū: sed uiuere (ait Paulus) ex eo,
1. Cor. 9. ut uidelicet sint contenti alimēta corporis, nō irritamēta
gulæ, aut incētiua libidinis, & quibus tegant, nō quibus
ornētur accipere. Sanè qui nō fideliter introiuit, neq; per
Christū, quidni infideliter agat & cōtra Xp̄m? Manifestā
sine dubio faciet arborem fructus, radicem palmes, opus
intētionē. Faciet ad quod uenit, aut mactet utiq; & disper
dat. Quādo utiq; altario seruiat qui eiusmodi est, seruiat
autem in spiritu & ueritate? Tales nimirū pater adorato- Ioan.
res quærit. Alioquin ministratio mortis est, in iudiciū &
condēnationē. Aut qn̄ poterit necessarijs esse contentus,
qui eo aīo introiuit ut stipendia cleri in usus uoluptatis,
curiositatis & uanitatis congreget, seruet, expendat? Tri Eccl.
plex ergo funiculus qui difficile rumpit, hoīem miserum
in perniciem trahit, qui impure intrat, indigne ministrat,
sed & ipso fructu abutitur temporali. ¶ Quid enī si in hoc
mundo floret, & psperatur in uia sua? Arescet uelociter, Psal.
cito decidet flos fœni, & uapor ad modicū parens. Parci-
tur uirgæ, qm̄ inuenitur iniquitas eius ad odiū utiq;, non Psal.
ad iram. Virga (inquit) tua & baculus tuus, ipsa me con- Psal.
solata sunt. Habet enim uirgā, sed habet etiam baculū. Et
hæc cōsolatio est q̄ is qui uirga cæditur, baculo sustente-
tur. Aut certè portat pastor uirgā & baculū, illā ouibus,
illum lupo: oīa autem ppter electos. Siquidē & uirga eos
cōsolat à stimulis cōscientiæ, dum hoc modo sentiunt sibi
peccata dimitti: dicente dn̄o. Ego sum ego sum ip̄e qui de Esai.
leo iniquitates tuas, & baculus iuuat ad tolerantiam uir-
gæ, dum illius comparatione fit leuior. Econtra uerò dici
tur induratis. Frons mulieris meretricis facta est tibi, eru- Hier.
bescere noluisti. Et addit. Recessit zelus me⁹ à te: ultra nō Ezec.
irascar tibi. Quem enim diligit arguit, & flagellat oēm fi- Hebr.
liū quem recipit. Liquet proinde eos qui in labore hoīm Psal.
nō sunt, & cū filijs non flagellant, nec diligi ab eo nec reci
pi. An tu fortè quos in mūdo florere cōspicis, ab authore
mūdi diligi putas? Audi quid super hæc scriptura loqua
tur. ¶ Oīs qui uoluerit amicus esse huius mūdi: inimicus Iaco.
dei cōstituit. Et alio loco. Charissimi, nolite diligere mun 1. Ioan.
dum, neq; ea quæ in mūdo sunt. Si quis diligit mūdū, nō
est charitas patris in eo. Verba sunt aplorū. Primū quidē
uerbū Iacobi, secundū eius discipuli quē diligebat Iesus,
qui & ipsius ignorare non posset animū. Sed uis nosse qs
sit qui diligat mundum? Neq; enim creaturas dei iuberis
odisse: sed quæ à deo non sunt, ea diligere phiberis. Quæ Ibid.
uerò sint hæc, Ioannes ipse loquat adijciēs. Nolite, ait, di
ligere mūdū, neq; ea quæ in mūdo sunt. Oīa enī quæ ī mū
do sunt, cōcupiscētia carnis est, & cōcupiscētia oculorum
& ambitio seculi: quæ nō sunt, inquit, ex patre, sed ex mū-
do. Viderit hic quisq; cuius sit sp̄us, quid diligat, quid cu
piat, quid sectetur. Ecce enim speculū ueritatis: tm̄ ne qs
cōsiderato uultu cōsciētiæ suæ prætereat & qualis fuerit
obliuiscat. Ambitio, curiositas & uoluptas, non ex patre
sunt: sed ex mūdo. Aut certè quia multi codices habēt nō
ambitionē seculi, sed superbiā uitæ: cōcupiscentiā carnis
uniuersam accipe corporaliū sensuum delectationem: qua
quidam ne ipsa curiositas caret. Ac deinceps concupisce- Hier.
tiam oculorū, quæcunq; ad humanū diē (quem propheta
minime cōcupiuit) & secularē gloriā, & extrinsecam perti
nēt uanitatē. ¶ Porrò in supbia uitæ, elationem cordis in-
tellige. Hæc enim tria qui diligit, mūdū diligit, & dei cō-
stitutus est inimicus. Suscipiat aūt qui eiusmodi est, recō-
ciliationis officiū, nō mediatoris, qui etiā proditoris sce-
lere inimicitias cumulauit, ut merito iam non ut hostis,
sed ut traditor iudicet ut Iudas utiq;, nō ut Saulus. Nam
impudētia & frontositas, cū obduruerit ut nō paueat, nō
horreat, nō contremiscat: ea iā demū desperatio est. Quid
enim? Horū sibi cōscius homo, tāquā qui iustitiā fecerit,
diuino sese uultui sistere non ueretur, tanquā domesticus
intrat & exit, magistrū salutat, genua flectit, osculatur ore Psal.
sacrilego, dolose agit: sed in conspectu dei: ut inueniatur
iniquitas eius ad ostiū. Odibilis planè deo frontosa teme Psal. 9.
ritas, & impudētia execranda. Propter quid enim irrita-
uit impius deū, exacerbauit dn̄m peccator, ut sm̄ multitu-
dinem iræ suæ non quærat? Num ppter fornicationes, in Ibidem.
cæstus, aut sacrilegia? Nihil horū ppheta memorat, sed q̄
iā corde suo dixerit, non requiret. Sermo, cordis affectio
est. Corde enī dicere non requiret, est nō expauescere ex
quisiturū. Hæc impietas, cui sm̄ multitudinē iræ suæ nō

miseretur deus, nec quærit, nec arguit, nec flagellat, nec
ulciscitur in adinuentiões eorũ: sicut de Moyse & Aarõ &
Samuele legimus: qb9 nimirũ ꝓpitius fuit. Sed expsse &
Esa.26. signanter cuius sit hæc impietas, audiamus. Misereamur
impio, ait dñs, uelut in consilio angelorũ & congregatio
ne deliberans. Nec eos latuit crudeliorem omni indigna-
tione misericordiã iudicẽ meditari, qua non discat homo
Psal.8. iustitiã facere: sed obdormiscẽs miser & dicẽs. Oblitus est
Iob.21. deus, auertit faciẽ suã: dies suos ducat in bonis, in puncto
1.Tes.5. ad inferos descẽsurus: & cum dixerit pax & securitas, tũc
subitaneus ei superueniat interitus, nec effugiat. Et non
Esai.26. discet (inquiũt) facere iustitiam. In terra sanctorũ iniqua
gessit, ait domin9, acsi diceret. Nolo discat iustitiã facere:
inuẽta est iniquitas eius ad odiũ. An adhuc quærẽdũ est
quis iste sit impius? In terra (inquit) sctõrũ iniqua gessit:
in ecclesiasticis possessionibus, quæ sanctorũ fuerũt usib9
assignatæ: in domo dei, quã sanctitudo decet: de qua Pau
1.Tim.3. lus discipulũ studiose solicitãs. Vt scias, inquit, quomodo
te oporteat cõuersari in domo dei: quæ est ecclesia dei ui
ui, colũna & firmamẽtũ ueritatis. ¶ In clero qppe tãquam
in cælo gerẽs iniqua, quid nisi de ministerio iudicet? Cæ
leste tenet officiũ, angelus dñi exercituũ fact9 est tãquam
angelus aut eligitur, aut reprobatur. Inuenta quippe in ange-
lis prauitas, & districtius iudicetur necesse est, & inexorabi-
lius quàm humana. Age ergo, qm̃ iudiciũ graue his qui
Sapie.6. præsunt, & potentes potẽter tormẽta patientur. Ascẽdat
Psal.73. superbia tua semper: sequere regẽ tuũ. Omne sublime ui-
deant oculi tui. Festina multiplicare præbendas, inde ad
archidiaconatus euola: demũ aspira ad episcopatũ: nec ibi
quidẽ requiẽ habiturus: qm̃sic itur ad astra. Quo progre
dieris miser? An ut ab altiori gradu sit cas9 grauior? Neq;
Psal.72. enim sic paulatim decides: sed tanquam fulgur in impetu
uehemẽti quasi alter sathanas subito deijcieris. In labore
hoim̃ nõ sunt, inquit, & cũ hoibus nõ flagellabuntur: ideo
tenuit eos superbia, pctm̃ diaboli: quo ceciderũt qui ope
rantur iniqtatẽ. Hæc est quæ nõ recipit disciplinã. Cura-
ri renuit: medelã nõ sustinet. Vlcus pessimũ: qđ nec sum-
mis saltẽ digitis patitur attrectari. Huius & ipse indignatio
nem uereor super his, & graue iudicium. Quidni timeam
morsus, feralẽ insaniã, & animarũ frenesim nõ ignorans?
Sed dñi sunt uerba quæ replico, & eadẽ ipsi quoq; legunt
Esai.26. & intelligunt pariter, legẽ quippe scientes. In terra, inqt,
sanctorũ iniqua gessi: & nõ uidelicet gloriam dñi. Durus
est hic sermo, & comminatio ualde terribilis, non uidebit
gloriã dñi. Quid igitur cætera uidisse præstat? Hiccine to-
tus miseriæ finis? Hanc ego misericordiam nolo, procul fiat
miseratio tam crudelis, ne ueniat in eorũ consortium aĩa
mea. ¶ Quis enĩ uobis miseri demõstrauit fugere à uẽtura
ira? Quid præsentẽ tantopere fugitis irã, flagellũ timetis
declinatis uirgã? Et quidẽ in hac die uestra, quæ ad pacẽ
uobis, sed si cognouissetis & uos: mutatis, non effugitis
pœnitentiã. Nã malũ impunitũ esse nõ potest. Nõ punitur
hic ꝓpria uolũtate: punietur alibi sine fine. Misera sane & ex
treme plena demẽtiæ cõmutatio, humanum declinare la-
borẽ, & paratũ diabolo stridorẽ eligere sempiternũ. Ani-
maduertite siquidẽ & uidete, non hoibus, sed diabolo &
angelis eius ignem illũ esse paratũ. Ille enĩ hostis & lupus
nos autẽ populus eius & oues pascue eius. Illi securis &
malleus, nobis flagellũ & uirga debetur. Illius iniquitas
inuenta ad odiũ, suũ habeat carcerẽ, ubi nulla redemptio
unde nemini liceat respirare. Mihi sanè & labore tolerabi
lior carcer, & tpe breuior assignatur: ubi cum iratus fuerit
dñs, miseræ recordetur, redẽptionẽ suo mittẽs populo copio-
sam. Denique tempus mihi cõstituit. Mihi dicit donec, illi
Gen.3. parat æternũ. In sudore, inquit, uultus tui comedes panẽ
tuũ, donec in terrã de qua sumpt9 es, reuertaris. Pessimus
ille angelus de terra sumpt9 nõ est, nec in terrã aliquando
rediturus, ꝓpterea non habet donec: sed ignis ei paratur
æternus. Minime igitur expedit ut in sapiẽtia huius secu
li, authoris seculi non uereamur frustrari iudiciũ, & delu-
dere uelle sniam, declinando uidelicet laborẽ hoim̃ & su-

dorem, acsi nullo modo nos cõtingere uideatur qđ Adæ
dictum est: aut non in eo sententiam laboris excepèrimus
in quo sine exceptione peccauim9 oẽs: aut nõ communis
culpæ nihilominus esse debeat pœna cõis. ¶ Forte enĩ ali
qui dicẽt. Quid peccamus? Bona est omnis creatura dei:
nostra licite possidemus: nostris utimur facultatibus, à ra-
pinis & latrocinijs abstinentes. Enimuerò nõ pascetis in
cruce coruos. Ego sanè diuitem illũ cuius saluator memi-
nit in euangelio, in nullo horũ audio accusari. Induebatur Luc.16.
purpura & bysso: quotidie epulabatur splendide. Si crude-
litatis arguitur, ꝙ substantiã mundi habens, & uidens fra
trem suum egere, clauserit uiscera sua ab eo: quando hæc
diuiti deest? Quãtos uidetis & ipsi lazaros, esurientes nu
dos, ægrotos, & plus de iumẽtis uestris, plus de eorũ pha
leris, quàm de istorũ miserijs cogitatis? Sed ad tremendũ
Abrahæ iudiciũ ueniamus. Nõ enim Abrahæ, sed dei sen
tẽtia est. Memẽto, inquit, fili ꝙ recepisti bona in uita tua, Ibidem.
& Lazarus similiter mala. Verũ utrũq; est, nõ potest oĩno
negari. Fer sententiã, quia paucis expressa totius summa
negocij est. Ille bona, & iste mala recepit. Quid modo?
Nunc aũt inquit, hic cõsolatur, tu uerò cruciaris. Exper- Ibidem.
gimini ebrij, & flete. Terribilis enim deus in iudicijs su-
per filios hoim̃. Hæccine cruciatuum causa tota, ꝙ in hoc
seculo bona recepit? Ipsa planè. Neq; enim ad hoc nos de
paradiso uoluptatis animaduersio diuina eiecisse uidetur
ut alterũ sibi hic paradisum adinuentio humana pararet.
Homo ad laborem natus, si laborem refugit, non facit ad
quod natus est, ad quod uenit in mundũ. Quid responde
bit ei qui misit eũ, qui instituit ut laboret? Memẽto, ait,
ꝙ recepisti bona in uita tua, & Lazarus similiter mala. Nũc
autem hic consolatur tu uero cruciaris. Quid dicemus ad
hæc? Si talis finis, & tale iudiciũ, ut extrema gaudij luctus Prou.14.
occupet, nunquid nõ præferenda sunt in hoc seculo mala
bonis? Quippe nec illa uerè bona, nec illa uerè mala esse
manifestũ est. Vera potius sententia Salomonis. Meli9 est Eccle.7.
ire ad domũ luctus, quàm ad domũ conuiuij. Cæterũ si sic
cruciãdi sunt qui in uita sua bona receperint, & habẽtib9
cõsolationẽ præsentem uæ repositũ est sempiternũ, cũ in
superioribus inuenti sint aliqui de sapiẽtia carnis sciẽtes
in oĩb9 & per oĩa reprobare malũ, & eligere bonũ: quisnã
eorum poterit esse finis, si sm̃ multitudinẽ cõsolationum
suarũ dolores apprehenderint aĩas miserorũ? Cõsequens
enim uidetur ut bona oĩa, & omnem seculi huius recipiẽtes
consolationẽ, nihilominus uniuersum uæ & uniuersi ma-
neant cruciatus. An uerò & illud æque ex eadem Abrahæ
sententia conijciẽdũ uidetur: eos qui contrario ducti spi-
ritu, uitæ præsentis oĩa bona respuũt, & eligunt mala: om
nia quoq; bona dñi, & omnem habituros cõsolationem?
Forte enim hoc erat quod Petrus audire uoluit, cũ tanta
fiducia dñm tantaq; libertate conuenit. Ecce, inquit, nos
reliquimus oĩa: & secuti sumus te. Quid ergo erit nobis Mat.19.
¶ Nota admodũ quæstio est, quẽadmodũ Petrus cum nil
ferè ex oĩbus habuisse sciatur, tam fiducialiter glorietur sese
oĩa reliquisse. Vnde sanctorũ quispiã. Multũ, inquit, de-
seruit qui uoluntatẽ habẽdi dereliquit. Et post pauca. A
sequentibus tanta relicta sunt, quanta à nõ sequẽtib9 desi
derari potuerũt. Fidelis sermo, sed forsitan clausus & ipse
est. Nunquid enim, uoluntas habendi tam multa comple
ctitur, ut reliquisse illam, sit oĩa deseruisse? Quis hominũ
omnia desiderare possit, nedũ piscator ille, ille pauper &
modicus? Sed quid cuiq; sufficere possit, diligẽtius uesti-
gato, & facile est inuenire oĩa desiderantẽ. Neq; enim po-
nere est concupiscentiæ modum, donec uideatur impleta,
donec adepta sit quibus ualeat esse contenta. Cæterũ nec
amator pecuniæ dicet aliqñ sufficit: nec libidinosus satia
bitur uoluptate. Sic & crudelis quisq; semper sanguinem
sitit, & ambitios9, aut cupidus laudis humanæ adeptis di
gnitatum titulis seu fauoribus, nullum exinde capit om-
nino remedium: sed desiderio æstuat ampliori. Minus au-
tem inuenit requiẽ, qui sibi placere cupit, & suis id est qui
busdam fatuis de semetipso testimonijs gloriatur, dicens:

Dent.23 Manus mea excelsa, putans sese aliquid esse, cum nihil sit.
¶ Vidi ego aliqn̄ quinq̄ uiros, quidni freneticos arbitrer?
Primus siquidem buccis tumētibus marinam masticabat
arenā. Secūd⁹ sulphureo astās lacui, exalātem teterrimum
fœtidissimūq̄ gestiebat haurire uaporē. Porrò terti⁹ for-
naci incubans uehementer accensæ, micātes scintillas hi-
antibus excipere faucibus lætabatur. Quartus supra pin-
naculū templi residens, leuioris auræ spiritū aperto attra-
hebat ore: etsi quominus influere uideretur, flabello sibi
uentum ipse ciebat, acsi totum speraret aerem deglutire.
Quintus seorsum positus ridebat cæteros, ipse quoq̄ ri-
dendus, & maxime, proprias enim carnes incredibili quo
dam studio sugere laborabat, nūc manus, nūc brachium,
nunc alias partes applicans ori. Miseratus homines, cau-
samq̄ miseriæ sciscitatus à singulis, unam omnibus esse re
perio: ualidissimam utiq̄ famem. Tum uero macilentissi-
mas eorum facies contēplatus, recordabar prophetæ ge-
Psal.101. mentis miserabiliter & dicentis. Aruit cor meū: quia obli
tus sum comedere panem meū. Quid hæc uobis (inquio)
prosunt? Non sunt naturales cibi: magis famē hæc prouo
cant quàm extingunt. Panis nanq̄ animæ iustitia est: &
Matt.5. soli beati qui esuriunt illā: qm̄ ipsi saturabūt. Nimirū ad
imaginem dei facta aīa rationalis, cæteris oībus occupari
potest: repleri oīno non potest. Capacem dei, quicq̄d deo
minus est non implebit. ¶ Inde est q̄ naturali quidē desi-
derio summū quiuis ꝓbatur appetere bonum, nullā nisi
adepto eo requiem habiturus. Cæterum errant miseri nō
Psal.11. inuenientes uiā, & ut scriptū est, ambulāt impij in circuitu,
dum minora quæq̄ bona quærentes, illud sēper deside-
rant quod sibi uicinius necdū uidenť adepti. Atq̄ utinā,
si fieri posset, cætera oīa obtinuisset unus: eodēq̄ ꝓculdu
bio & ipsum quod sibi solum deesse uideret summū utiq̄
bonū desiderio quæsiturus, quo cætera quoq̄ semper ex
petit nō adepta. Sed innūera sunt hæc: & à cæteris quoq̄
pariter requiruntur. Quod ualet quisq̄ trahit in partem:
nec aliqn̄ poterit hic circuitus peragrari. Vis peruenire?
Incipe transilire. Alioquin proriperis miser in desiderio
terrenarū, & à summo bono eò lōgius inuenieris, quò te
amplius dederis caducis rebus & transitorijs appetēdis.
In circuitu siquidē ambulas: & quod prope erat in corde
& in ore tuo, si corde crederes, & ore confiteris, terga uer
Psal.89. tens declinas, & elongaris ab eo. Hinc est q̄ uociferatur
Cant.6. dicens. Cōuertimini filij hoīm. Et itē: Reuertere, reuerte-
re sunamitis, reuertere, reuertere ut intueamur te. Anfra-
ctuosa siquidem uia est, & inambulabilis: faciliusq̄ perue
nies spretis oībus, quàm adeptis. ¶ Ecce nos reliquimus
oīa: & secuti sum⁹ te. Quid ergo erit nobis? Dignū planè
apostolica fide & deuotione uerbum. Iam reliquisti oīa:
iam dn̄m Petre secutus es: & nūc demū quid sis acceptu-
Psal.17. rus interrogas? Verè Simon, uerè obediens in auditione
auris, sine pacti conuentione. Ad unius enim iussiōis uo
Mat.4. cem, Petr⁹ & Andreas relictis oīb⁹ secuti sunt redēptorē.
1.Cor.1. Q̄ si homini carnali stultitia fortè uidetur, audiat quod
stultū est dei, sapientius est hoībus: & quoniā placuit deo
per stultitiā prædicationis saluare credentes, quippe cum
mundus cum in sapientia minime cognouisset. Quantos
enim mundi sapientia maledicta supplantat, & conceptū
in eis extinguit spiritum quem uoluerat dn̄s uehementer
accēdi? Noli (inquit) præcipitanter agere: diu considara
diligentius intuere. Magnum est quod proponis, & op⁹
habēs multa deliberatione. Experire quid possis, amicos
consule, ne post factum pœnitere contingat. Hæc sapien-
tia mundi terrena, animalis, diabolica, inimica salutis, suf-
focatrix uitæ, mater tepiditatis quæ solet deo uomitum
prouocare. Caue tibi ait. Vtquid enim? Cum à deo uer-
bum esse non dubites, quid opus est deliberatione? Vo-
cat magni consilij angelus: quid aliena consilia præstola-
ris? Quis enim fidelior, quis ue sapiētior illo? Deduc me
dn̄e, & ducar: fortior esto, & inualesce. Noui ego quæ-
nam sint quæ oportet fieri cito. Ab ore putei gehennæ
eripior, & inducias petam, & retardabor, & cūctabor exi
re si fortè interim fiat aliquid? Abscōdi ignē in sinu meo:
& exusto iam latere, iam nudatis uisceribus, iam sanie de-
fluente, diu mihi & deliberandum est an expergiscar, an
excutiam, an abijciam illum? Magnum omnino est quod
offertur, sed eo utiq̄ libentius & festinantius suscipiendū
& obuijs arripiendū manibus, cum feruore, & hilaritate.
Probet autem seipsum, qui de propria uirtute præsumit.
Nam diuina quidē omnino ꝓbata est. Amicos consulat,
qui nō legit. Inimici hoīs domestici eius. ¶ Qui frequen- Mich.
tat euangeliū, qui euāgelio non obedit? At ī eo sanè legi
mus promittenti cuidam sequi dominum, sed defunctum Matt.
prius patrem sepelire uolenti, responsum ab eo, ut sineret
mortuos sepelire mortuos suos. Alteri quoq̄ tātum suis
qui in domo erāt, uale dicere cupienti, nemo (inquit) mit- Luc.
tens manū ad aratrum; & respiciēs retro, aptus est regno
dei. Sed quid audierat primus? Magister, ait, uolo te seq̄ Matt.
quocunq̄ ieris. Cui respōdit dn̄s. Vulpes (inquit) foueas
habent, & uolucres cæli nidum: filius autem hoīs non ha-
bet ubi caput reclinet: prudētiam carnis in fouea uulpis:
in nido uolucris arguēs cordis elationem. Est enim inter
dum uidere nonnullos qui relictis omnibus abrenūciare
seculo disponentes, cum recte offerre uelint, nolunt diui-
dere recte, calliditate humana totos sese diuino committe
re nutui formidantes, sed reseruātes nescio quid fermenti 1.Cor.
ut totam massam corrumpant quod in multis frequenter
expertū est. Alius sine duce & præceptore spiritale studiū
apprehendere facile cogitans, ambulat in magnis & mira
bilibus super se, ut uulgò dicitur, saliens antequā uideat, Prou.
casurus antequā debeat. Petrus cogitatū suum iactans in biu.
dn̄o, & omnem solicitudinē suā in eum proijciens, certus
q̄ illi foret cura de eo, reliquit omnia: secutus est dn̄m, ne
interrogās quidā de præmio, donec ex periculo diuitum,
quod saluator prosequebatur, sumeret ocasionē percon-
tandi. Quid ergo erit nobis? Ait illi Iesus. Amē dico uo
bis. Verbum confirmationis præmittitur, magnum noue
ris esse quod sequitur. Amē dico uobis, q̄ uos qui secuti
estis me in regeneratione: cū sederit filius hoīs &c. Quid
est quod dicit in regeneratione, aut quæ est hæc noua re-
generatio? Neq̄ enim iam ignoram⁹ qm̄ oportet hoīem
nasci denuo, nō ex sanguinib⁹, neq̄ ex uoluntate uiri: sed
ex aqua & spūsancto. Cæterū cū nullaten⁹ ad eam regene
rationem ualeat hæc promissio pertinere: forte & alta re-
generatione opus esse uidetur: nec solum denuo, sed & ter Ioan.3.
tio hoīem nasci necesse est. ¶ Infœlix ego hō, & miserabi
lis casus meus, cui non una sufficit, cui duplex est necessa-
ria regeneratio. Nimirū ex corpore & aīa cōstitutus, ceci
di totus simul, simul totus oīno resurgere nō possum. An
uerò dignū nō est ut ea quæ uideť potior priorq̄ portio
reparetur? At ipsam sanè animam esse nemo sanæ mentis
ignorat. Prior ergo reficiať, quæ prior corruit: præsertim
q̄ ab eius culpa alterius pœna ꝓdierit, & ipsi⁹ corruptio
corporeæ quoq̄ fuerit causa corruptiōis. Hinc est q̄ ani
mabus primū saluator aduenit, tollere utiq̄ peccata mun
di, nō molestias carnis. Quod sanè manifestius docuit in
seipso, pœnis omnibus corpus exponens, animam autem
immunē prorsus custodiens à peccato. Non sic hodie filij
hoīm nō sic: sed animæ curā negligunt: curā autem carnis
perficiunt in omni desiderio. Neq̄ enī peccare metuunt,
sed puniri: nec uirtuti cordis opera datur, sed ualetudini
corporis: imo etiam uoluptati. De schola Hippocratis &
Epicuri didicerunt hæc: neq̄ enī suis Christus discipulis
horū qppiā tradit: sed discite (inquit) à me q̄a mitis sum, Matt.11.
& humilis corde. Filij hoīm usq̄quo graui corde, ut quid Psal.4.
diligitis uanitatē, & quæritis mēdaciū. ¶ Tēpus hoc ani-
mabus non corporibus est assignatum: dies salutis, utiq̄
non uoluptatis. Omnia tempus habent: animabus nunc Eccle.3.
operā dare necesse est. Nā ī carne q̄ seminat, solam exinde Gal.
metet corruptionē. At nemo, inquiunt, carnem suā odio Ephe.
habuit. Verum est. Sed zelum habens absq̄ scientia dum
prodesse festinat, inuenitur obesse. Dum enim iudicium
carnis est anima pendeat, carni nihil potest utilius quàm
salus

falus aīæ prouideri:ut uidelicet in tempore fit respectꝰ il-
lius,&focia passionis, fælicitatis quoqꝫ cōsortium merea
Phil.3. tur. Vnde apostolus inquit. Saluatorem expectamus do-
minū nostrū Iesum Xp̄m,qui reformabit corpꝰ humilita
tis nostræ cōfiguratum corpori claritatis suæ. Requiesce
in hac spe caro misera: qui propter animam uenit,pro te
quoqꝫ uēturus est,qui reformauit illā,tui quoqꝫ non obli
uiscetur in finē. Regeneret interim aīa, & tāquā præscita
& prædestinata à dn̄o conformis fiat imaginis filij eius in
mansuetudine cordis,&humilitate. Ipsius enim merito te
quoqꝫ noueris aliqn̄ regenerandā,& conformandam cor-
pori eius in gloria & claritate. ¶In regeneratione (inqt)
cum sederit filius hoīs in sede maiestatis suæ, sedebitis &
uos &c Cōsequimini,ait,quē sequimini:ut cum ipse sede-
rit & uos pariter sedeatis. Quādo em̄ ille resedit in mun-
Psal.18. do,quādo substitit,quādo reclinauit caput? Exultauit ad
Actu.10. currendā uiā benefaciēdo pertransijt, quippe nec nidum
nec foueā nec locū habēs in diuersorio,donec opere tan-
dem quod susceperat cōsummato, sedendi præceptū me-
reret accipere, & diceret dn̄s domino meo, sede à dextris
meis. Insipiēs tu qui præsidere eligis quàm cōsedere quæ
rens in itinere diuerticula. Ille ministrare uenit,non mini
strari:ut supra magistrum, & dn̄o maior:imo nec discipu-
lus,profectò nec seruus,recumbere iam festinas. Paululū
dormies,paululum dormitabis,paululum conseres manꝰ
ille salit in montibus,transilit colles. Clamat ad eum ani-
ma mea,trahe me post te,in odorem unguentorum tuorū
Cant.1. curremus. Alioquin quādo eum remorando, tepescendo
pausando consequi speras? Exultauit ad currendā uiam.
Psal.18. Hilarem sine dubio diligit secutorē. Necdū ad brauium
peruenisti:necdum apprehendisti metam. Grandis adhuc
restat uia:noli sistere gradum:noli in medio itinere reside
Gene.3. re. ¶In sudore,inquit uultꝰ tui comedes panē tuū,donec
in terrā de qua sumptꝰ es reuertaris. Extunc sanè tempus
erit requiei,nimirū quando iam spūs ipse dicet ut requie
scas à laboribus tuis. Necdū tamen erit consummata pax
necdū perfecta quies:deniqꝫ necdū sessio plena. In regene
ratione,inquit,cum sederit filius hominis in sede maiesta
tis suæ,sedebitis&uos. ¶Fœlix regeneratio. Quādo em̄
renascar ad sessionem,miser homo natus ad laborem? O si
unquā sedero totus,cuius modo ne minima qdem portio
sedet,in quo nil tranquillum,nihil quietum,sedatū nihil,
nihil unquā in eodem permanens statu. Sedebitis & uos
O sessio. Quis mihi tribuat ut dignis exprimā uerbis qđ
de sessione hac cordis affectione concipio? Imo quis tri-
buat mihi sessionis huius imperturbata frui requie quam
desidero, quā cupio, quam requiro? Ecce enim dixi,nil
in me sedet,sed cūcta in motu sunt,omnia nutant,fluctuāt
uniuersa. Postremò ubi concupiscit adhuc caro aduersus
spiritū,spūs aduersꝰ carnem:quidnam hoīs sedere uidet.
Nec sola iam cōcupiscentia pacē impedit, turbat sessionē
uetat esse sedatum: sed duplex quoqꝫ fm̄ corpus miserum
hoīem cōtritio uexat,præsentis uidelicet sensus doloris,
& mortis metus futuræ. Nimirum cum & passibile sit,&
mortale:duplex nihilominꝰ animam agitare solicitudo ui
detur,spei utiqꝫ &timoris. Inter hæc nempe fluctuat iugi
ter,donec peccati corpus inhabitat, ascendens usqꝫ ad cæ
los,& iterum usqꝫ ad abyssos descēdens:tabescens in ma-
lis,& ad bona nihilominꝰ inardescens. ¶Erit aūt cū luteū
hoc egrediens domicilium, à timore quidem penitus li-
berabitur:sed necdum ab expectatione. Extunc enim iam
nō erit timor in finibus nostris:sed in spe singulariter cō-
stituti psallemus singuli mente & spiritu quod prælibaue
Psal.114. rat quodammodo qui dicebat. Conuertere aīa mea in re-
quiem tuam:quia dn̄s benefecit tibi:quia eruquit animā
meam de morte:oculos meos à lachrymis,pedes meos à la
Psal.141. psu. Cæterum de expectatione idem ipse sic ait. Me expe-
ctāt iusti: donec retribuas mihi. Nec modo numerum fra
trum ut compleatur,sed & ipsum corpus ut sua regenera-
Apo.6. tione restituat,expectant. Imo uerò & expetunt cum desi
derio,sub altare dei uociferantes ad ipsum. At qui audire
meruit:potuit & testificari. Nam corpus quidem illo in
tempore sedere quis dicat,dum effluit,& in saniem pulue
remqꝫ redigitur? ¶In regeneratiōe (inquit) sedebitis &
uos. Seminatur em̄ corpus animale,resurget corpus spiri 1.Co.15.
tale. Seminatur in ignominia,surget in gloria,ubi iā tunc
mors uictoria tua? Siquidē &tu inimica nouissima destru
eris. Corpus enim resurrectionis iam non moritur,mors Rom.6.
illi ultra non dn̄abitur. Sed & dolor & gemitus oīs absce
det,qm̄ absterget deus oēm lachrymam ab oculis sancto- Apo.21.
rum: & iam non erit amplius neqꝫ luctus neqꝫ clamor:sed
neqꝫ ullus odor:qm̄ priora transierūt. Fœlices lachrymæ
quas benigna manus conditoris absterget,& beati oculi,
qui in talibus liquefieri fletibus elegerunt, quàm eleuari
in superbia,quàm omne sublime uidere,quàm auaritiæ &
petulantiæ famulari. Sedebit igitur corpꝰ immortalitatis
& impassibilitatis gemina quadam fœlicitate dotatum,li
berum ab omni necessitate,ab omni corruptione securū,
alienum &immune ab omni cōcupiscētia, plenum gloria
configuratum deniqꝫ claritati corporis Xp̄i. Sedebit &
aīa sicut nil metuēs, sic nec cupiens ultra:nimirum plena
beatitudine,&secura plenitudine fruēs: nullos iam cogi-
tationum fluctꝰ,nullos tētationū cōflictꝰ,nullos affectio-
num sentiens motꝰ:sed æternæ illi incōmutabilitati pror
sus immersa,& sic adhærens deo ut unus iam spiritꝰ sit fa
cta cum eo. Sed qn̄ hæc aut qbus hæc erunt? Vos,inquit,
qui secuti estis me,cū sederit filius hoīs in sede maiestatis
suæ,sedebitis & uos. Iam quidem sedet filius hoīs in sede
maiestatis:siquidē ascendens in cælum sedit à dextris dei.
Sed cū sederit dictū est,hoc est cū apparuerit sedens,sicut
apostolus ait. Cum enim Xp̄s apparuerit uita uestra,tūc Col.3.
&uos apparebitis cū illo in gloria. An magis audebimus
dicere & ipsum adhuc stare quodammodo, utpote cuius
necdū sedes cōsummata uidet, necdū pedibꝰ eius scabel-
lo supposito quod à patre ꝓmissum est? Nō ꝙ illi plenitu
dini quippiā desit,sed ꝙ membra caput expectet. Audeat
hoc testari:qui meruit intueri. Ecce ait Stephanus,uideo Actu.7.
cælos apertos, & filiū hoīs stantem à dextris uirtutis dei.
Paulus quoqꝫ sic scribit. Xp̄s assistens pontifex futurorū Heb.9.
bonorū, introiuit semel in sancta,æterna redemptione in-
uenta. Cæterum in regeneratiōe corporū sedebit in sede
maiestatis,qui pro aīarum regeneratione stetit in ignomi
nioso supplicio crucis, interrogatus contumelijs pariter
& tormētis: nec modo durissima morte, sed & turpissima
cōdēnatus. Qm̄ em̄ obediēs patri factꝰ est usqꝫ ad mortē,
mortē autem crucis:propter hoc exaltauit illum, & dona- Phili.2.
uit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine
Iesu omne genu flectatur. Hæc aūt dixerim fratres:ut no-
ueritis quænā sunt duo latera scalæ quæ uolētibus sequi
dominū proponuntur ascēdēda : quæ bases eorum, quæ
capita,quiue gradus,quorū summitati deus innixus est.
¶Oportet nos siquidē domare carnē, calcare mundū,ut
uoluptatem corporis declinantes, caueamus nihilominꝰ
seculi uanitatē. Hæ nimirum abominatiōes Aegyptiorū Exo.8.
quas immolamus dn̄o deo nostro. Et totum quod à uia ui
tæ & disciplinæ deterret filios huius seculi, totum quod
exercet interim seruos dei, in his duobꝰ est, quæ sub uno
uersu propheta commendat. Vide inquiēs, humilitatem Psal.24.
meā,& laborē meū. Hæc ergo sint latera scalæ uilitas,&
asperitas:qbus deinceps internæ uirtutis &,gratiæ gradꝰ
firmiter inserantur. Est enim uidere homines mundanam
gloriā contēnentes,fauorē calcantes populi, non deside-
rantes humanum diem: sed non adeò fortes in tolerantia
molestie corporalis,nō adeò reijcientes mollia,non adeò
carnis illecebras superantes. Quid istos dixerim,nisi latꝰ
alterum nō tenere? Porro uni tātū lateri innitentis peri-
culosus nimis ascensus,& proximus est ruinæ. Q, si peri-
clitatur qui circa carnem uidetur plusquā oporteat infir-
mari,licet mundi respuat gloriā,nec contumelijs mouea-
tur:profecto longe horribilius est periculū & multoma-
gis inexcusabile,si quis fortè licet castigans uiriliter cor-
pus,& nō parcens eius afflictioni, inueniat tamen minu

reſiſtens gloriæ deſiderio, minus patiens iniuriarum, mi-
nus puritatis & ſolidæ humilitatis habens, minus immu-
nis à ſeculi uanitate. Quid enim tibi infœlix homo cũ his
nugis & calamitatibus, cum hoc faſtu & uanitate iſta, quæ
nec aĩæ nec corpori prodeſt? Quid irritaris, quid inflam-
maris ad uerbi flatũ, quod nec carnẽ uulnerat, nec inqui-
nat mentẽ? Nihil ſic alienũ a natura tua, niſi tam contrariũ
rationi. Neq; enim ſic dicere poſſum quid tibi cũ cibis &
ueſtibus, aut frigore uel eſurie quid moueris? Cum unita
perſonaliter aĩa nõ huic mundo ſed corpori, longe minus
carnẽ poſſit odiſſe quam mũdũ: quippe quæ huic multũ
debeat, illi nihil. Quod quidem dixerim non ut uoluptas
perinde excuſetur: ſed ut uanitas & impuritas ante oĩa fu-
giat. ¶ Sane ubi ſic ſtabilieris & firmaueris in corde tuo,
aſperitatem corporalis abſtinẽtiæ & laboris amplecti, &
omni uilitate & extremitate eſſe contentus: bona ſunt la-
tera ſecurus iam inſere gradus exercitij ſpiritalis: ut totũ
quod mundo & carni ſubtrahis, ſtudio pietatis impendas
Phil.3. oblitus quæ retro ſunt, & extentus in anteriora, ut aſcen-
Pſal.38. ſionibus diſpoſitis, de uirtute proficias ĩ uirtutẽ: ut uide-
re deum deorũ in Sion merearis. Et primũ quidem per de
ſertum proprij cordis, & conuallẽ plorationis aſcendens:
aſcendens ut uirgula fumi: de hinc iam in ſerenis quidem
Cant.8. elapſus aſcẽdes etiam de deſerto delicijs affluens, innixus
ſuper dilectũ, ductus de claritate in claritatẽ, tanquã a dñi
ſpiritu, illo utiq; qui ſcrutatur etiam alta dei. Nec paucos
in his gradus inuenies gratiæ multiformis. Verũ hæc ſpi-
ritualia ſunt, & ſpiritualibus utiq; comparanda. Nunc ue
rò ad initiãdos potius ſermo dirigatur, cuius tota inten
tio reuocare ad cor p̃uaricatores. Cæterum habẽt p̃ficien
tes editum olim de duodecim gradibus humilitatis ex ſer
monis occaſione libellũ: quos uidelicet gradus ille iuſto-
rum omniũ ſpiritu plenus in regula ſua tradidit uerè per
oĩa Benedictus. ¶ Ille eñ ſpũalem nobis erexit ſcalam, cu-
ius utiq; ſummitas cælos tãgit: qđ in eiꝰ glorioſo trãſitu
euidenti legimus miraculo cõmẽdatum, beato papa Gre-
gorio ſic ſcribẽte. Inter diſcipulorum manus imbecillia
membra ſuſtẽtans, erectis in cælũ manibꝰ ſtetit, & ultimũ
ſpiritum inter uerba orationis efflauit. Qua ſcilicet die
duobus fratribus uni longius poſito, alteri autẽ in cella
cõmoranti, reuelatio unius atq; indiſſimilis uiſionis appa
ruit. Viderunt nanq;, quia ſtrata pallijs & innumeris coru
ſca lampadibus uia recta, orientis tramite ab eius cella in
cælum uſq; tendebat. Cui uenerando habitu uir deſuper
clarus aſſiſtens, cuius eſſet uia quam cernerẽt inquiſiuit.
Illi uerò ſe neſcire profeſſi ſunt. Quibus ille ait. Hæc eſt
uia qua dilectus dñi cælũ Benedictus aſcẽdit. Quæ eſt eñ
uia eb eius cella progrediẽs, niſi ordo quem idem uir bea
tus inſtituit, & forma uitæ quæ ab eo ſumpſit exordium?
Qua nimirũ uia dñi dilectus aſcendit, quia nõ potuit uir
ſanctus aliter docere quam uixit. Et hæc quidẽ eorum uel
maxima fiducia eſt qui ipſius utcũq; ſtudent inhærere ue
ſtigijs, ipſum præceptorẽ præuiũq; ſequũtur. Neq; enim
uenire aliquatenus in dubium poteſt, quin omnino ſacer
ſit modus conuerſationis, & diuina magis inſpiratione
atq; conſilio, quam humana prudentia uel adinuentione
formatus: quo nimirũ tantam in uita gratiam ſanctitatis,
tantãq; poſt obitũ gloriam felicitatis idem uere Benedictꝰ
obtinuit. Sed hæc hactenus: ne quis fortè (quod lõge ſit
ſemper a cordibus noſtris) derogare nos potius eis qui ſi
bi uarios prout cuiq; uiſum eſt, religioſe uiuẽdi formaue-
re modos, quam alios cõſolari & animare uoluiſſe cauſe-
tur. Eam tamen quam uidemus in eccleſijs hodie formam
cleri (ne informẽ dixerim uitam) a quo ſanctorum habue-
rint, quis unquã uel in nouo uel in ueteri teſtamento ſic
uixerit, ſic uiuere docuerit hoĩes, utinam ipſi ſeſe interro-
gent ſinguli, nec conſcientias ſuper hæc conuenire pro-
prias diſſimulent. Quãtos enim uidemꝰ ſectatores uiarũ
Prou.14 quæ uidentur quidẽ hoĩbus bonæ, ſed in profundũ finis
earum inferni deſcendit? Quãtos aſcenſores ſcalæ non cu
ius ſummitas cælos tangit, ſed quæ illi omnino contraria
eſt, habens latera concupiſcentiã carnis, & concupiſcen-
tiam oculorũ: gradus uerò ſuperbiã uitæ, quæ ex mundo
ſunt, non ex parte? At eius ſanè quam uobis commẽdare
uolumus ſcalæ gradus & latera ex parte utiq; ſunt, non ex
mundo: cui nimirum innixus apparuit. Sobrie, ait apo- ad Ti
ſtolus, & pie & iuſte uiuamus in hoc ſeculo. Sobrietas uo
luptatem carnis impugnat, iuſtitia ſeculi uanitatem, dum
uidelicet cuiq; reddẽs quod ſuum eſt, & adulantẽ deplo-
rat, & compatitur iraſcenti. Deniq; & ipſe ſaluator dum
baptiſtæ manibꝰ celſum illũ uerticẽ inclinaret, ſic inquit, Mat.
decet nos implere omnem iuſtitiam: ſolam nimirum humi
litatem iuſtitiam reputans. Exhibeatur ergo ſobrietas no
bis, iuſtitia proximo, pietas deo. Pietas enim, cultus, dei
eſt. Sanè ut uoluptas & uanitas elationem cordis fouere
noſcuntur: ſic ſobrietas & iuſtitia pietatem: ut inter hæc
latera de fide in fidem ſpe mediante proficiens, ſuperemi-
nentiã aliquando teneat charitatis. ¶ Innitunť hæc late-
ra baſibus quas ſuppoſuit artifex ſapientia, duobus forſi
tan lignis crucis. Vbi enim ille mulctatur morte, cruce tur
patur: quis ſuorum delicias ſeu gloriam ſuſtinere queat:
nedum audeat quærere? Flagellatus Chriſtus, & ſputis il
litus, baiulat ſibi crucem: &, ludibrio factus irriſoria ueſte
arundineo ſceptro, corona ſpinea, foditur clauis, annume
ratur ſceleratis, in ligno extenditur, etiam mortuꝰ uulne-
ratur: & hæc intuens qui dicitur chriſtianus, proprijs ni-
hilominus uoluptatibus indulgere, & florere uelle in ſe-
culo nullatenus erubeſcit? Cæterum ſi omnis qui ſe dicit 1.Ioan
in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit & ipſe ambu
lare: multomagis qui pro eo manere ſe dicit, qui pro eo le
gatione fungitur, qui ei miniſtrat, ſi eum non ſequitur, in
excuſabilis eſt. Sanè niſi abnegauerit ſemetipſum, & tule- Mat.
rit crucem ſuam, ſequi eum omnino non poteſt. Quid ue-
rò crucem tollere eſt, niſi laborem amplecti & humilitatẽ?
Sicut ſcriptum eſt. Elegi abiectus eſſe in domo dei. ¶ Sed Pſal.
fortaſſe minus adhuc firmiter ſtabilita hæc uideantur, ſi
tantum fuerint ſubnixa baſibus, non etiam deſuper cohæ
rentia capitellis. Hinc eſt q̃ minime ſuis contentus exem
plis ſaluator etiam præmia repromittit: ut quem forte nõ
prouocat inuitatio præcedentis, trahat uel deſiderium re
tributionis, etſi quis uoluptuoſus eſt, illum ſitiat torren-
tem uoluptatis, ſi gloriæ cupidus, aſpiret ad illam celſitu
dinem iudiciariæ poteſtatis. Sedebitis, ait, & uos ſuper ſe
des duodecim iudicantes duodecim tribus Iſrael. Ac ſi Mat.
dicat, pro confuſione ueſtra duplici & rubore pars ueſtra
laudabitur. Propterea enim in terra ſua duplicia poſſide-
bunt, & lætitia ſempiterna erit in Xp̃o. In exilio uobis af Eſa.61
flictio duplex, hũilitatis utiq;, & laboris. Sed cõſolamini
& nolite deficere: qm̃ in terra ueſtra, terra utiq; uiuentiũ,
duplex uos nihilominus remuneratio manet, ſublimita-
tis & delectationis. In ſedibus eñ quies imperturbata eſt
in iudicio dignitatis eminentia commendatur. ¶ Quis ue
rò ſecularis honor excogitari poteſt, qui non prorſus in
tantæ ſublimitatis cõparatione uileſcat? Nõ unius ſiqui-
dem ciuitatis, aut populi, ſeu regionis unius: ſed uniuer-
ſitatis iudices habẽt præſidere cum Xp̃o: nec ſolũ hoĩes,
ſed & ipſos angelos iudicabunt, qui parentẽ ad modicum
uaporẽ præſentis gloriæ dedignantes & exufflantes, im-
properiũ Chriſti uniuerſis præferunt titulis dignitatum.
Nolite timere puſillus grex, qm̃ complacuit patri ueſtro Luc.
dare uobis regnũ. Diffinitũ eſt conſiliũ, quod nõ euacua
bitur. Propoſitum immutabile pſeuerat. Deniq; iurauit Pſal.10
dñs: & non pœnitebit eum. Amen dico uobis, q̃ uos qui
ſecuti eſtis me in regeneratione, cũ ſederit filius hominis
in ſede maieſtatis ſuæ ſedebitis & uos iudicãtes. Quid glo
rioſius? Iudicent nunc & præiudicent ſuperbiæ filij: cum
rege ſuo ſedeant, qui ſibi latera aquilonis elegit. Exulten-
tur & leuentur ſicut cedri Libani. Tranſiuimus, & ecce
nõ erunt. Opprimãt nunc quos poſſunt: blaſphemẽt, con
gregent maledicta, ueniant ſuper nos opprobria expro-
brantium Chriſto, qm̃ merces noſtra copioſa eſt in cælis:
Gloriãq; ab inuicẽ habeãt: utiq; uanam & mendacem, qm̃
uani filij

uani filij hoim̃,mendaces filij hoim̃. Gloriã em̃ quæ à ſolo
deo eſt nolunt:ueram utiq; & manentem,qm̃ ipſe eſt ueri
tas,& ipſe eſt qui eſt. ¶Infelix prorſus ambitio,quæ ambi
re magna non nouit,q̃rens de modico creſcere & de ma-
ximo minui. Amãt em̃ cathedras primas,quę uelut groſ-
ſi ficuũ ueloci ter ſunt caſuræ. Sunt em̃ groſſi primæ quæ
dam ficus prorſus inutiles,ſolam habẽtes ſpeciẽ ficuum,
non ſaporẽ:nec tam fruct⁹,quàm futurorũ quædam præ-
ſagia fructuum:quas & decidere neceſſe eſt,ut eis aliæ hu
mano uſui & uſui aptæ ſuccedant. Vnde ſponſa in cantico
Canti.2. canticorũ. Hyems tranſijt,imber abijt & receſſit. Et poſt
pauca. Ficus,inquit,p̃tulit groſſos ſuos:ꝙ uidelicet p̃ſe-
cutione ceſſante,inclyta facta ſit eccleſia,poſita in ſuper-
biam ſeculorũ. Quam ſanè ſublimitatem & excellentiã di
gnitatũ congrue ſatis groſſos uocat,ut futura in his mo-
neat quàm præſentia cogitare. Quæ em̃ uidentur,t̃palia
ſunt:quæ non uidentur,æterna. Caueãt igit̃ q̃ primas ca-
thedras amant,ne contingat carere ſecundis:& qui pri-
mos nunc recubitus eligunt,incipiant cũ rubore locũ te-
nere nouiſſimũ. Sedebitis,inquit,ſuper ſedes duodecim,
iudicantes duodecim tribus Iſrael. Hæ iam fic⁹ erunt,nõ
utiq; groſſi. Has nimirum ſedes præuiderat qui de ſuper-
Pſal.121. na ciuitate dicebat. Illic ſederũt ſedes in iudicio,ſedes ſu-
per domum. Dauid. Illic planè,non hic. Quomodo em̃ ſe
dent quas hic uidemus ſedes,quæ toties nutant,toties ti
tubant,toties ſubuertuntur? Nimirum ergo groſſi ficuũ
ſunt,quos tenuis aura deijcit & diſperdit. Cæterum quid
ſibi uult ꝙ duodecim tribus Iſrael iudicaturos fore p̃mit
tit,in quibus etiam mundus ip̃e cognoſcitur iudicãdus?
An quia notus tantũ adhuc in Iudeæ deus,uniuerſitatẽ
fideliũ appellatione.xij.tribuũ uoluit deſignari: & quaſi
Ioan.3. ſolas meminit iudicãdas,propter illud. Qui non credit,iã
iudicatus eſt? Hæc enim eſt perfectorum gloria ſingula-
ris,inter ipſos etiam imminere fideles,& cæteris quoq; ſal
uandis p̃eminere authoritate iudiciariæ poteſtatis,ut iu-
xta illud de pſalmo. Sedeant ſupra domum Dauid. Quid
iſtud miſeriæ eſt,ꝙ ad uerbũ tantæ p̃miſſionis negligẽtia
humana dormiat? ¶Popule me⁹,ait dñs,quid tibi debui
facere,& nõ feci? Quid cauſæ eſt ꝙ inimico meo ueſtroq;
libet ſeruire quàm mihi? Neq; eĩ ille creauit uos,ſed nec
paſcit quidem,aut tempora ueſtra ipſe diſponit. Si parua
hæc uidentur ingratis,non ille,ſed ego redemi uos. Sed
quo precio? Nõ utiq; corruptibilib⁹ auro & argento,nõ
ſole uel luna,non ſaltem aliquo angelorum,ſed proprio
uos cruore redemi. Cæterũ ſi neq; tam multiplici iure de
bitum à uobis elicere eſt famulatum,omiſſis his om̃ibus
mecũ ſaltem ex diurno denario conuenite. Nihil uobis il-
le nocuerit,nihil ip̃e uideat profuiſſe:ei obtemperate qui
plura uobis & potiora pollicet̃,apud quẽ certior copio-
ſiorq; remuneratio eſt:ut illud quoq; benigniſſima miſe-
ratione diſſimulẽ,ꝙ bonorum ueſtrorũ non egens,uobis
tantummodo uelim eſſe conſultum,ne præſentia ſuſcipe-
re detrectetis quæ nunc offero dona gratiæ,futuris gl'iæ
muneribus eadem coronanda promittens. Quid ad hæc
cõſciẽtia humana reſpõdet? Cum improperari cœperint
hæc in die iudicij,quomodo miſeri ſuſtinebunt? Quid ex-
cuſationis poterunt habere de peccato? ¶Nunquid tunc
dicere incipiẽt,modo,ecce modo:ſine paululũ? Sic enim
nunc diſſimulant infelices:& modo & mõ,non habet mo
dum:& ſine paululum,in longum uadit. Bon⁹ eſt(inqũt)
deus,qui in proximo iuuat. Magna quidẽ diuina p̃miſ-
ſio ſed longa ualde dilatio,& moleſta expectatio eſt. Ter-
renas deſerere ſortes,& needũ obtinere cæleſtem,afflictio
intolerabilis,& incõſolabilis dolor. Quid accelerare ne-
ceſſe eſt ut miſeria prolonget̃? Miſera prorſus,& ſeducto
ria cogitatio. Noua ſiquidẽ hæc quærela eſt,nec prolixio
rem uitã filij hoĩs hactenus cauſabantur. Breues dies ho-
minis ſunt,donec cõſcientia ſtimulante,de pœnitentia &
conuerſione uel intus à ſpiritu,uel foris cõmoueantur ab
hoĩe. Extunc ſane nouum concipit̃ tædiũ longioris uitæ,
differendæ mortis oritur fiducia noua. Sed eſto multa ti-
biannorum curricula reſtant,adoleſcens eſt,uſq; ad ſene-
ctutem uicturus & ſeniũ:quid neceſſe habes amittere tem
pora tanta,perdere tanta lucra? Nihil precioſius tempo-
re:ſed heu nihil hodie uilius æſtimatur. Tranſeunt dies ſa
lutis,& nemo recogitat:nemo ſibi non reditura momẽta
periſſe cauſatur. An putas ô bono biennij t̃m aut triennij
opus ab oĩpotententi poſſe recõpẽſari? Sic abreuiata eſt
manus dñi,ut centũ annorũ non poſſit remunerare labo-
rem? Sede,cõputa quid dieb⁹ ſingulis acquirere ualeas:
certus equidẽ apud deum nullum oĩno bonum irremune
ratum fore:& ſicut nõ capillũ de corpore,ſic nec nomen
tuũ de tempore periturum. Quid illud ſapientis conſiliũ
ingeram. Ne tardes conuerti ad dñm? Neſcis quid ſuper Eccli.5.
uentura pariat dies. Quid inſaniam cauſer de futuro tam
temerarie præſumẽtis,quaſi uerò tẽpora & momenta pa-
ter in tua,& non magis in ſua poſuerit poteſtate uel uo-
luntate? Poſtremò quid de incerto fine,& quid de certa
breuitate laboris,retributionis æternitate loquar? No-
uit dñs figmentum noſtrũ,cõſulit puſillanimitati noſtræ,
humanæ obuiat cogitationi,anxietatem abigit,præue-
nit trepidationem. ¶Sequit̃ em̃: Et omnis qui reliquerit
patrem,aut matrem,aut domum,aut agrum propter no-
men meum,centuplum accipiet,& uitam ætenam poſſi-
bit. Quod ultra dicetis filij hominum,quãdo & in hoc me
dio tanta uobis promiſſa ſunt,ut dormiatis inter medios
cleros,de q̃bus paulò ante cauſabamini:& exeuntes à ſor-
te terrena amplior ſtatim excipiat cõſolatio,qua nõ mo-
do patienter,ſed etiam gratulanter expectetis ſortem ſan-
ctorum in regeneratione promiſſam? Siquidem & expe-
ctatio iuſtorum lætitia eſt. Centuplum(inquit)accipiet,
& uitam æternam poſſidebit. Habetis filij Adam promiſ-
ſionem uitæ eius q̃ nunc eſt,pariter & futuræ,ut obſtrua-
tur omne os loquentium iniqua,& confundantur omnes
iniqua agentes ſuperuacue. An non ſuperuacue penitus
agit iniqua,qui non modo fructuoſius,ſed etiam incun-
dius,nõ modo ſalubrius,ſed etiã ſuaui⁹ deo poterat ſerui
re quàm mũdo? Et attende ꝙ Petro q̃dẽ dñs t̃m de futuro
reſpõdit. Neq; em̃ ſuper his quæ experiebatur præſentia
liter,hæſitare poterat,aut opus habebat interrogare. De
niq; non quid nobis eſt dixit:ſed quid erit. An uerò quis
dubitat inſtãtis eſſe tẽporis centupli promiſſionẽ? Mani-
feſte id quidem ipſa uerborũ cõſequentia probat,ubi cẽ-
tuplum accepturi,& poſſeſſuri dicimur uitam æternam.
Cæterum ne quis omnino impudenti remaneat obſtina-
tioni locus,mitto uos ad euangelium ſecundum Marcũ,
ubi promiſſio eadẽ deſcripta manifeſtius inuenitur. Ait
enim dominus:Nemo eſt qui reliquerit patrẽ,aut matrẽ, Mar.10.
aut filios,aut agros,aut domum propter me,& propter
euangelium,qui non accipiat centies tantum nunc in tẽ-
pore hoc. Atq; ut uehementius admiretur carnalis anima
non percipiens quæ ſunt ſpiritus dei,ſed ſtultitiam repu-
tans,addit ſignanter cum perſecutionibus. Fortè enim
cum audiſſet in tempore hoc centuplum promitti,conie-
ctabatur etiam de temporalibus exhiberi:ſed p̃ripit hunc
intellectum nomen additum perſecutionis. Quid enim Ibidem.
terrenæ eſt conſolationis,quod non facile terrena perſe-
cutio tollat? Quid terrenũ inter perſecutiones ſancti mar
tyres acceperunt:quando & ipſa quoq; beatorum corpo
rum terra data eſt in manus hominum impiorum? ¶Inte-
rim tamen undecũq; cẽtuplum ſint accepturi,dummodo
ſit centuplum,dum ualeat cẽtupliciter,centupliciter pla-
ceat,conſoletur,delectet,ametur:quid inſaniæ eſt ꝙ cun-
ctantur homines relinquere ſimpla pro centuplis? Vbi
eſt cupidus,ubi eſt ambitioſus,ubi conquiſitor [illegible]us ſe- Nota.
culi? Quid ad fidele negotium & nundinas quæ[illegible]ciſ-
ſimas auaritia intepuit & obdormiuit humana? Cui id
Iudeo negares ô homo,qui in uanum accepiſti nomen
domini noſtri Ieſu Chriſti? cui ſacrilego dare quicquid
habes pro cẽtuplo cunctareris? Sed execrabilis tibi eſt ma
nus domini,ut nullam ab eo commutationem recipere,
non ei in ratione dati uel accepti communicare penitus

acquiſcas. An fortè non ex odio: ſed ex incredulitate, ex
crudelitate detrectas? Nā id mihi fateor credibiliꝰ eſt. Ne
mo eñ perire magis optaret minime cuiuſpiā conſolatio-
nis obtētu, quàm in maxima exultatione ſaluari. Sed non
eſt oīm fides: ne corū quidem qui noīetenus ſunt fideles.
Poteram ſanè multorū uobis exēpla proponere, multos
producere teſtes qui id profecto ſic credidere, ſic ſentiūt,
ſic audierunt, ſic experiuntur. Abundat huiuſmodi teſti-
monijs, huiuſmodi carbonibus deſolatorijs, omnis natio
regionis, & omnis lingua, ubicunque ſanctorum congre-
gatio eſt. Sed quando humanis credat experimentis, qui
ueritati non credit promittenti? Illud ego uehementiꝰ
arbitror admirandū, ꝙ fideles magis in maximo quàm in
modico uideamini. Non eñ difficile eſt ei dare centuplū
in præſenti, qui daturꝰ eſt uitam æternam in futuro. Qui
daturus eſt quod nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec
in cor hominis aſcendit: non modo centuplum dare po-
teſt? ¶ Sed quomodo, inquit, poſſunt hæc fieri? Qua ratio
ne accipit centuplum, qui nihil ſibi relinquit ex omnibꝰ.
Nempe hoc eſt qđ paulò ante commemoraui. Tollite iu-
gum meū ſuper uos: & inuenietis requiē. Mira nouitas:
ſed eius qui noua oīa facit. Iugū tollēs, inuenit requiem
relinquens omnia, centuplum habet. Nouerat hoc & ille
nimirum homo ſm cor dei, qui ei loquebatur in pſalmo:
Pſal. 30. Nunqd adhæret tibi ſedes iniquitatis, q̄ fingis laborē in
præcepto? An non fictus in pcepto labor, onus leue, ſua-
ue iugum, crux inuncta? Huius enim rei ſacramentum eſt
qđ in dedicatione eccleſiarum depictas in pariete cruces
oleo ſancto pontifex linit. Sic & olim quidem Abrahæ di
Gen. 22 ctum eſt. Tolle filium tuū quem diligis Iſaac, & offeres mi
hi eum in holocauſtum: labor fictus eſt in præcepto. Oblatꝰ
ſiquidem Iſaac, ſanctificatus eſt: non mactatus. Et tu igi-
tur ſi uocem domini audieris totus in animo, & dicatur ti
bi ut offeras Iſaac tuum quodcunq; eſt gaudium immoles
deo (interpretatur enim Iſaac gaudium ſeu riſus, fideliter
& conſtanter obedire ne timeas. Nimirum etſi rem gran-
dem tibi dicit propheta, facere debes: & obtemperandum
ei per omnia: etiā ſi oportuerit ipſū Iſaac iugulari. Nunc
autem quicquid affectio propria iudicet ſecurus eſto: nō
Iſaac, ſed aries morietur: non peribit tibi lætitia, ſed con-
tumacia: cuius utiq; cornua ueprībus hærent: & ſine pun
ctionibus anxietatis eſſe non poteſt. Tentat enim te domi
nus deus tuus, nec mactabitur Iſaac ut opinaris: uiuens
uiuet, ſed eleuatus eſt utiq; ſuper ligna, ut in ſublime gau
deas, nec in carne propria, ſed in cruce domini glorieris
per quem nimirum crucifixus & ipſe es: ſed crucifixus mū-
do: nam ei uiuis. ¶ Hæc nimirum conuerſatio perfe-
2. Co. 6. ctorum: hæc ſanctorum uita: hæc gratia ſpiritalis. Deni-
que tanquam triſtes, inquiūt ſemper autem gaudentes
Pſal. 39. tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes: tanquam
morientes, & ecce uiuimus. Qui uidebant me foras, fuge-
runt à me, dicit & filia regis: ea utiq; cuius gloria omnis
ab intus eſt. Vnde & clamitat in cantico canticorum, ado
leſcentulas reuocans, quas exteriori ſua incompoſitione
Canti. 1. deterritas uidet: Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Hieruſalē:
ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomōis. Nolite me
conſiderare ꝙ fuſca ſum, quia decolorauit me ſol: ac ſi ma-
nifeſte ſpiritualis quiſpiam dicat, teneras & infirmas men
tes exhortans. Quid laborioſa quæq; & humilia conuer-
ſationis noſtræ tam ſedule numeratis Saga cilicina ſunt,
& pelles arietū rubricatæ, quibus interior ille ſplendor &
interna tegitur gloria, ut illæſa à pulueris & imbris iniu
ria conſeruetur. Nolite me conſiderare ꝙ fuſca ſum: noli-
te pauere: nolite mirari. Neq; enim triſtitiæ aut neceſſita
tis eſt exterior iſte neglectus, & nigredo forinſeca: ſed oc-
culti ſplendoris, & exultationis internæ. Decolorauit, in-
quit, me ſol, lux interior exterioris impatiens. Nimirum
ignis eſt, & inania folia non admittit. Alioquin aut exu-
ri folia, aut certe ſi præualuerint, ignem extingui neceſſe
1. Theſ. 5 eſt. Quod quidē omnium cauendum apoſtolus docet, ſpi
ritum, inquiens, nolite extinguere. Magis aūt id Chriſtꝰ
prohibet, uolens eū uehementer accendi. Igitur ſponſa q
dem nigra, ſed formoſa: apoſtoli tanquam triſtes, ſemp au
tem gaudentes: ipſi Xp̄o, ſi Iudaicis cōſiderer oculis, nō Luc. 12.
erat ſpecies neq; decor. Econtra ſanè alios dealbatis ueri-
tas comparat monumentis, foris quippe ſplendidos & ni Mat. 23.
tentes, intus ſordidos & fœtētes. Ambulant eñ in ſtolis,
& primas (ut dictū eſt) cathedras amant, glorioſi, hono-
rati, & magni in oculis hoīm: intꝰ aūt ubi deus uidet, ple-
ni auaritia, inuidia, ambitione, ſuperbia, luxuria fortaſſe
nonnulli. Qn̄ eñ talibus detur precioſum illud cōtinētiæ
munꝰ, niſi fortè ad iudiciū & cōdēnationē? neqn̄ paueant
& reſipiſcāt, & cōuertanť à ſtudijs ſuis: ſed obdormiſcāt in
peccatis, & deteriꝰ pereāt ex ipſa ſua irreuerētia & ſecuri
tate. ¶ Sanè ut exercitij ſpiritalis & curæ cordis indicium
euidens eſt contēptus exteriorū, ſic eorundem ſolicitudo
certū nihilominus ſignū mentis incultæ. Scriptū quippe
eſt. In deſiderijs eſt oīs ocioſus. Et itē. De ſtercoribꝰ boū
lapidabiť piger. Væ uæ miſero: dū ſtercorať, putať ornari. Eccl. 22.
Bos erat Paulus triturās in area dn̄i, & ſuum utiq; agno-
ſcēs poſſeſſorē. Vnde & dicebat. Propter Xp̄m oīa detri-
mentū feci: & arbitror ut ſtercora, ut Xp̄m lucrifaciam, Phili. 3.
Hæc amplexať ſtercora etiā ſi quondā nutritꝰ fuerit ī cro
ceis, his lapidať ſtercoribꝰ piger, qui Xp̄m lucrifacere ne
gligēs, corde uacuo & deſerto foras cogitur euagari. Si-
quidem famis neceſſitate Iacob patriarcha deſcēdere co- Gen. 46
gitur in Aegyptū, & prodigus ille filiꝰ ſeruire porcis, ede Luc. 15.
re ſiliquas egeſtate coactꝰ eſt. ¶ Sed quid dicit ſcriptura?
Habenti dabitur, & abūdabit: nō habenti aūt, & hoc ipm Mat. 13.
qđ uideť habere, auferet ab eo. Areſcet fœnū, & decidet
flos, ipſe quoq; feneſtræ claudentur, ut nihil ultra terrenæ
ualeant cōſolationis haurire. Deniq; arguā te (ait dn̄s) & Pſal. 49
ſtatuā cōtra faciem tuā. Quid illud cōfuſionis erit, qd mi-
ſeriæ, quid doloris, qn̄ diſſipatis folijs & diſperſis uniuer-
ſa nudabiť turpitudo, reuelabitur ignominia, ſanies ap-
parebit: qn̄ iam immortalis factus internus ille cōſcietiæ
uermis, tota malignitate corrodet ſed nō cōſumet animā
infelicē: nec erit oīno diſſimulationis locus, aut ſpes ulla
conſolationis? Quid eñ cauſæ eſt ꝙ ne modo quidem cō
ſcientiæ ſtimulos ſuſtinere aliquatenus poſſunt, ſed auer-
tunt oculos cordis, & ad conſolationes miſeras cōuertū-
tur, aut certè diſſimulationibus aliqbus decipiunt ſemet-
ipſos, & mētitur iniquitas ſibi, niſi ꝙ intolerabilis ille eſt
cruciatꝰ (licet adhuc blandiať ſpes, & extenuet oīno do-
lorē) dū ſibi ipſis ꝓ libitu tp̄a metiunť, & oē qđ agūt, faci
le diluendū, deferendūq; qđ appetunt, temeraria præſum
ptione ꝑmittūt? Sed & ipſa cōſuetudine & incuria ſtupi-
di & inſenſati corde, ferè nihil ſentiunt, q̄ quidē oīa dōgiꝰ
aberunt: ubi fiet quod ſcriptū eſt: Arguā te, & ſtatuam cō Vbi ſup.
tra faciem tuā. ¶ Quāto enim ſibi uicinior, & naturali ne-
ceſſitudine charior aīa carne ſua eſt, tāto acrius doleat ne
ceſſe eſt, & moleſtius ferat ꝓpriā, quàm corpoream læſio-
nem, ubi à ſtupore iſto & inſenſibilitate fuerit excitata: ſi-
cut econtra bona propria, & delicias ſpūales, internamq;
animi uoluptatē ubi contigerit experiri, eò utiq; delecta
biliꝰ āplectať, iucūdiuſq; fruať oportet: quò ꝓprius & ex
preſſiꝰ eā tāgūt, nec exterius mendicāť. Nemo quippe eo
modo iumēti ſui, quo corporis ſui refectiōe poterit dele-
ctari, placet quidē & illa, ſed longe aliter iſta ſapit, aliterq;
ſentiť. Quod ſi iumentū aīæ corpus eſſe fateris: eadē utiq;
rō tibi obſeruanda eſt & in ipſis. Noli ergo errare, noli ſe
duci, ut nō magis in ſpiritalibꝰ ſpm̄ credas quàm ī corpo-
ralibus oblectari. Vel humanā cōſule rationē ſi fides in te
penitꝰ obdormiuit. ¶ Tres ī carcere quōdā fuiſſe legimꝰ,
tres in cruce. Ioſeph ſiquidem cum pincerna & piſtore re Gen. 40
gis carcerali cuſtodiæ mancipatus. Xp̄s uerus Ioſeph cū Luc. 23.
ſceleratis duobus utiq; reputatus eſt. Et illi quidē in car-
cere uidere ſomnia, & audiere interpretationē: iſti in cru-
ce uerba locuti ſunt, & unus accepit promiſſionem. Prio
rum ſiquidē alter propinabat regi, & audiuit. Reſtitueris
in gradum priſtinū. Alter paſcebat aues, & rn̄ſum mortis
accepit. Ipſi quippe ſunt porci quos pauit ille prodigus Luc. 15.
adoleſcēs

adolescēs, Spurci siquidē & elati, merito porcorū & auiū
noīe designant. Porrò eorū qui crucifixi sunt cū saluato-
Luc.23. re alteri utiq; cōfitenti dictū est. Hodie mecū eris in para
diso, alteri quidē blasphemāti, nō quidem à dño (neq; em̄
tunc ille iudicabat quēquā) sed à socio rñsum est. Neq; tu
times deū, qui in eadē dānatione es? Quid ergo putam9,
q̄d duobus illis quorū alteri dictū est, restitueris post tres
dies, alteri hodie mecū eris in paradiso, præter ipsam sanè
dilationē interim potuit esse molestū? Quid uerò illū po-
tuit delectare cui dictū est, trūcato capite post triduum su
spēderis, auiū esca futurus? Sanè in hoc positi sumus oēs:
& nemo nisi in carcere, sine cruce interim nemo. Quippe
ubi nec innocēs inuenit immunis, q̄n peccator requiescpe
rat? Cæterū si quis uolēs sustinet discēs, nos quidem iuste
mercedē habebit, sin autē inuit9 & blasphemās, & negans
deū factis, duplex ei cōtritio est. Si quis testimoniū habet
4.Re.4. salutis, etiā & caro eius requiescit in spe, & prophetæ fari
Nota. nulla pulmētū cōdit atq; dulcorat: ut in olla iā non mors,
sed uita sit. ¶ Deniq; nemo sanè mētis ampliorē esse in ui-
tijs credat, quàm in uirtutib9 delectationē: præsertim, cū sit
deus uirtutū, totius ueræ iucūditatis fons, lætitiæ q; exul
tationis origo. Neq; em̄ carni seu mūdo aut maligno pri-
cipi, sed Xpo utiq; seruire, regnare est. Audi hoīem de p-
pria utiq; experiētia phibentē fidele testimoniū ueritati.
Psal.118. In uia (inqt) testimoniorū tuorū delectat9 sum sicut in oī
bus diuitijs. Quid erit i patria, si tāta est copia delectatio-
Rom.5. nis in uia? Sic & apl's nō in spe solū: sed etiā i tribulatiōe
docuit gl'iari. Ille quidē sic ait. Amic9 huius seculi, autho-
ris seculi inimicus. Ille quidem sic: ego fortè nō ita. Deli-
catus sum, hō pctōr sum, nec subsistere in tāto labore sine
grā multa, nec ipsam gratiā ualeo promereri, quasi uerò
grā nō sit gratia, sed operū merces: quasi nō oēs peccaue-
rint, aut nō oēs egeāt gratia dei. Aestimas ô hō quia pso-
narū acceptio sit apud deū, & non oēs oīa relinquētes tā
copiose consoletur? Noli esse incredulus: acqesce uel ueri
tati, de cuius testimonio nulli licet dubitare fideli. Et oīs,
inqt, qui reliqrit patrē, aut matrem, aut domum, aut agrū
ppter nomē meū, cētuplū accipiet. Neminē Xps excipit.
Miseri igit qui dicūt, pter nos: qui excludunt semetipsos
& excipiūt à bñficio gnāli. Nimirū indignos se iudicant
multomagis uitæ æternæ: qui nec ipm quidē cētuplū spe
rāt. Sed qa deus uerax est q promittit: hō utiq; mēdax est
qui diffidit. ¶ Et oīs q relinquerit patrē, aut matrē, aut do
mū, aut agrū propter nomē meū cētuplū accipiet, & uitā
æternā possidebit. Facile ego poterā cōtradictionē susti-
1.Cor.2. nere linguarū, si id loquerer ex meipso. Siquidē non per-
cipit carnalis hō quæ sunt spiritus dei: sed stultitia illi ui-
Luc.21. detur. Nūc aūt ipse id loquit, cuius uerba etiā cælo & ter
ra trāseūtibus nō trāsibunt. Sed audiui (ait hō) q pditio-
nis sumit occasionē, & (ut uulgo dr̄) festucā q̄rit unde sibi
eruat oculū: audiui, inqt, de illo & illo q reliquerant oīa,
& ad uomitum suum sunt reuersi. Quō illi acceperāt cētu
plū? Exurge dñe iudica cām tuā, & istorū nēpe calūniam,
& murmur ipsorū q fortè oīa relinq̄re uisi sunt: & minime
tñ centuplū accepērūt, nō contra nos, sed cōtra te est, q di
xisti. Oīs qui reliqrit patrē &c. cētuplū accipiet. Quid tñ
dicimus? An ex collegio discipulorū reprobari qs pōt ni
si loculos habēs? Sūt em̄ loculi nō modo pecuniæ sed p-
priæ uolūtatis. Scrutet pinde uias suas: & studia sua qui
pmissam cētupli gratiā sibi deesse causat: nec dubiū q̄n in
ueniat angulū & diuersoriū reclinatoriūq; nō quidē filij
hois, sed aut foueā uulpis, aut uolucris nidū. Magis autē
perfecti9 obsecro relinquat oīa: & solū sequat Xpm, iactās
cogitatū suū in deo, enutriend9 ab eo, & centuplum sine
dubio perceptur9. Neq; em̄ pōt solui scriptura, q̄ tā certa
ueritate subnixa, oībus id sine exceptione pmittit. Nihil
1.Cor.5. sibi retineat, nihil suis, ne modicū fermentū totā massam
corrūpat. Sūt em̄ qui sibi retinēt aliqd, dñicæ uocis obli
ti, qui nō suā uenit facere uoluntatē: & in ipsis q; sctōrū
colegijs propria aut desiderio, aut fortasse cōsilio impor-
tuni9 adhærētes, sciolos sese faciūt, de se sibi aliquid reti-

nentes: quos penit9 abnegasse, & diuinæ prouidentiæ, ac
obediētiæ patrū, cōsilijs quoq; spūaliū uirorū debuerant
cōmisisse. Sūt em̄ q propinqs retinēt & amicis quod abñ-
ciunt à seipsis pro corū prosperitate pñti, inani prorsus &
seculari solicitudine æstuantes. Crudeles planè, q nequa-
quā proximos diligāt tanquā se: crudeles inquā uel in se,
uel in suos: imo qd' uerius est, in utrosq;. Nemo ergo cum
se uidet nō oīa reliqsse, cētuplū nō accepisse miret. ¶ Præ
ciosa siquidē diuina cōsolatio est, nec oīno tribuit admit-
tentibus alienam. Infelix tu Esau qui dixisti. Num unā tm̄
benedictionē habes pater? Quāto meli9 erat dicere cū p- Gen.28.
pheta. Vnā petij à dño, hāc reqrā: ¶ Indign9 em̄ bñdictiōe
cælesti cōuincit, qui dubio q̄rit affectu, duplici petit intē- Psal.26.
tione, aliud sibi refugiū parās, si fortè cā nō obtinere con
tingat. Maior est iniqtas mea (ait fratricida prim9) quàm
ut ueniam merear. Quid ergo? Renuat consolari aīa tua si Gen.4.
ueniā nō meret. Hoc solū deplora: hoc solū plāge. Aliud
ne cogites qdē. Sed nūc, inqt Caī, oīs q inuenerit occidet Ibidem.
me. Graue .s. dammū, grandis iactura si perimat corp9: q̄n
quidē aīa perijt. Sed occidēdū sese causabat infelix, tāquā
pro magno bñficio habitur9 si prohiberet occidi. Qd' &
factū est. Cōsolationē miserā obtinuit quā q̄rebat, & obli
tus est cōsolationis maxime, pro qua multo studiosi9 sup-
plicare & remediū q̄rere oportebat. An nō idē & de Sau-
le legisti? Vbi em̄ pstitit in sñia Samuel sanct9, nunc, inqt, 1.Re.15.
honora me uel corā pplo. Ad qd tibi hæc honoratio mi-
ser? Hæccine erat tota illa supplicatio: peccaui, ora dñm p
me? Merito sanè non pepercit qui intuebatur cor. Falsa
nō poterat supplicatione moueri. Vix adhuc dixerat. Da-
uid peccaui, & respōsum illi est, dñs trāstulit pctm̄ tuū à te. 2.Re.12.
Sic nimirū, sic usq; hodie dilectissimi, cui9 ad alias cōsola-
tiones mens inhiat, & penitus in caducis & trāsitorijs nō
renuit consolari: ipse sibi profecto cælestis subtrahit gra-
tiā cōsolationis. Quā si digna deuotione, pleno affectu, de
siderio uehementi petere, q̄rere, pulsare satageret, sine du
bio petēs acciperet, q̄rens inueniret, pulsanti apperiretur
Alioqn si fortè (qd' absit) pudendū illū apostasiæ saltū p-
sumpserit, certū oīno sit testimoniū ueritatis accipiētib9,
aut nūquā eū oīa reliquisse: aut ipm q; postea deseruisse
centuplū qd' acceperit. Nōnulli siquidē cū spiritu cœpe-
rint heu carne postea cōsummant. Qd' si insanū est centu- Gala.3.
plū nolle recipere, uelle relinq̄re plusquā insanū iure cēse-
tur. An uerò plāgēdus tibi uidet, qui abstract9 & illect9 à
cōcupiscētia sua, spōte id deserit, libēs abijcit, uoluntarie
derelinqt: & q nutriebat i croceis, amplexat stercora? Nō
est unde causet qui eiusmodi est, tāquā in eo uideatur irri
tum uerbū dñi, aut euacuata pmissio. Dum em̄ relinqt oīa
habuit sine dubio repromissam cētupli bñdictionē. Siue
causa cōtēdit: nō ei magis quam Xpo credim9: nec oīno
acquiescim9 mēdacē eū facere q pmisit. ¶ Centuplū, inqt,
accipiet, & uitā æternā possidebit. Illud em̄ in uia, hæc in
patria est. Imo hæc patria: illud uia. Illud consolatio præ-
sentis laboris, hæc futuræ felicitatis consummatio est. Sic
nimirū & operarijs huius seculi solet cibus in opere, mer-
ces in fine dari: sic militātib9 & stipēdia ministrant pro ne
cessitate laboris: & nouissime donatiuū mai9 erogat pro
quātitate laboris. Sic & filij Israel donec terrā pmissionis
intrarēt, in deserto māna non defuit. Et ab eccl'ia post q̄si-
tū regni cælestis aduentū, quotidian9 panis petit in ora-
tiōe quā ipse saluator instituit. Habes hāc duplicem pmis
sionē & in ppheta euidēter exp̄ssam, ubi ait. Reddet deus Sapi.10.
mercedem laborū sctōrū suorū, & deducet illos in uia mi-
rabili. Ipa est em̄ uia testimoniū dñi, in qua ppheta alius
sicut in oībus diuitijs delectatum se esse testat. Vt qd ergo Psal.118.
in incredulitate moriemini filij hoīm? ¶ At forte adhuc se
cularis ad hæc quispiā dicat. Ostende mihi cētuplum qd' Apoc.2.
promittis, & libens uniuersa relinquo. Vt quid ondā? Fi
des em̄ nō habet meritū, cui humana rō pbet experimen-
tū. An poti9 hoī ondenti, quàm ueritati crederes pmitte-
ti? Deficis scrutans scrutinio. Nisi credideris, non intelli
ges. Manna absconditū est, qd' in apocalypsi Ioannis ui-

ctori promittit. Nouũ nomẽ est, ꝙ nemo scit nisi qui acci
pit. Videt̃ eñ forte nõnullis p̃sentẽ sctõrũ cõiõnẽ faculta-
tum pariter & uolũtatũ hoc loco cẽtupli noĩe designari.
Et magna quidẽ hæc ipsa consolatio: sed non adeò gñalis
ut possit uniuersaliter oĩb⁹ cõuenire. Quãtos eñ sctõrum
aut uoluntarie eã deseruisse, ut anachoretas: aut uiolentia
p̃secutionis, aut martyres exilio relegatos, humana cõsola
tione nouimus caruisse? Datũ optimũ est cẽtuplũ hoc: de
sursum descẽdit à patre luminũ. ¶ An nõ deniq; oĩa possi
det, cui oĩa cooperant̃ in bonũ? An nõ cẽtuplũ habet om
niũ q̃ implet̃ spiritu sctõ, qui Xp̃m habet in pectore? Nisi
ꝙ lõge plusquã cẽtuplum est uisitatio paracleti spirit⁹, &
præsentia Xp̃i. Quàm magna, inquit, multitudo dulcedi-
nis tuæ dñe quã abscõdisti timẽtibus te, perfecisti eis qui
Psal.30. sperãt in te. Vides quõ memoriã abundãtiæ suauitatis hu
ius eructuet aĩa sancta: quõ exprimere gestiẽs uerba mul-
tiplicet. Quàm magna, inq̃t, multitudo. Hoc ergo centu
plum adoptio filiorũ est, libertas & primitiæ spũs, deliciæ
charitatis, gloria cõscientiæ, regnũ dei q̃d intra nos est,
non utiq; esca uel potus: sed iustitia, & pax, & gaudium in
spũ sancto. Gaudiũ sanè non modo in spe gl'iæ: sed etiam
in tribulatiõib⁹. Hic est ignis quẽ uoluit Xp̃s uehemẽter
Luc.12. accendi. Hæc uirt⁹ ex alto, quæ Andreã fecit amplecti cru
cẽ, Laurentiũ ridere carnificẽ. Stephanũ pro lapidantib⁹
flectere genua ad orationẽ. Hæc illa pax quã suis reliquit
Sapiẽ.3. Xp̃s, q̃n dedit & suã. Siquidẽ donũ & pax est electis dei:
pax utiq; præsentis, & donũ futuræ. Illa superat̃ oẽm sen-
sum: sed & huic q̃cq̃d sub sole placet, q̃cq̃d in mundo con-
cupiscitur, non poterit cõparari. Hæc gratia deuotionis,
& unctio docens de oĩbus, quã expertus nouit, inexpert⁹
Apoc.2. ignorat: q̃m nemo scit nisi q̃ accepit. ¶ Vtinã hic filiorũ ho
minũ cõcupiscẽtia uigilet, utinã uel curiositas excitetur,
ut dicant in cordibus suis, nõ uidetur hoc uerbũ adinuẽ-
tionis humanæ, cui sic cõsonant uno ore testimonia scri-
pturarũ. Q; si ita est, sine dubio uehementer erram⁹. Pro-
bare libet an hæc ita se habeant, gustare quid hoc abscon-
ditum mãna sapiat, experiri quid sit hoc cẽtuplum, quale
gaudiũ in spũ sancto. Cras profecto respõdebit ei iustitia
Gen.30. sua, qui id studiose quæsierit cõfestim ut gustauerit, uide
bit quàm suauis est dñs: quoniã bonus nõ modo tenenti,
sed & quærenti se, animæ sperãti in se. Alioquin uenite &
Tre.3. arguitæ me dicit dñs: si non omnis qui reliquerit patrẽ &
matrẽ, aut domũ, aut agrũ propter nomen meum, centu-
plum acceperit nunc in hoc tempore. ¶ Parum est, & uitã
æternã possidebit. Verũ si in præsentis commendatione
centupli sermo deficit, & ex abundantia cordis angustia
oris obstruitur: quidni ad promissionẽ æternæ uitæ defe-
ctum propriũ ipsa etiã cogitatio fateatur? Si id q̃d ex par
te est, non ualeat eloqui nec expertus: quid inexpertus de
p̃fectione balbutire conet̃? Oculus non uidit deus absq;
te, quæ præparasti diligentibus te. Pax enim est quæ exu-
perat omnem sensum, pax super pacem, indeficiens exulta
tio, torrens uoluptatis diuinæ, flumen lætitiæ, gaudium
plenum. Cogita quicquid uis, quicquid potes exopta, ex
cedit cogitatum omnem, desiderium omne exuperat illa
fœlicitas, æternitas illa, beatitido illa. Ad quã nos sua mi-
seratione perducat præueniens in benedictione dulcedi-
nis, & indeficienter interim tribuens promissam centupli
gratiam: ad solatium utiq; & remedium laboris huius, ne
deficiamus in uia: ut de exhibitione præsentium munerũ
firma sit expectatio futurorum, qui uenit ut uitam habea-
mus, & abundantius habeamus, Iesus Christus dominus
noster.

Finis.

Hacten⁹ habes amãtissime lector opera à diuo nostro
Bernardo cõposita. Nã nnonulla alia quæ iam à lõgo
tẽpore ei ascribũtur, sua nõ sunt: nec eius stilũ min⁹ q;
spiritũ redolent. Ne propterea op⁹ prælatissimũ taliũ
inculcatiõe obtenebretur, peritorũ consilio reiecim⁹,
demptis quæ sequuntur paucis.

Incipit præfatio in epistolam siue tractatũ de ui-ta solitaria ad fratres de monte dei.

CHarissimis fratrib⁹ & dñis. N. priori & cæteris,
sabbatũ delicatũ. ¶ Penè ĩpudenter &, plusquã
decebat os meũ patet ad uos charissimi fratres
in Christo, nõ possum tacere, de⁹ scit. Ignoscite
q̃a cor meũ dilatatũ est. Dilatamini et uos obsecro in ui-
sceribus uestris, & capite nos, q̃a totus uester sum, in eo in
cuius uisceribus inuicẽ cupimus uos. Ideo ex quo reces-
si à uobis, usq; nunc qualẽcũq; laborẽ meũ quotidianum
statui dedicare nõ uobis, q̃ nõ indigetis: sed fratri Stepha
no, & socijs ei⁹ fratribus iunioribus & nouitijs uenietib⁹
ad nos, quorũ doctor deus solus est: ut habeãt & legant si
fortè ibi aliquid inuenerint utile sibi ad solatium solitudi
nis suæ, & sancti propositi incitamentũ. Offero quod pos
sum, bonã uoluntatẽ. Ipsamq; à uobis repeto cum fructi-
bus suis. Dauid saltãdo placuit deo, non p̃pter saltũ: sed 2.reg.6.
propter affectũ. Similiter & mulier quæ unxit pedes dñi, Lucæ.7.
laudata est à Christo nõ quia unxit, sed q̃a amauit: & quia
q̃d habuit hoc fecit, in eo iustificata est. Deinde uobis etiã
arbitratus sum dedicãdum aliud quoddã opusculũ, quod
in consolationẽ suam & in adiutoriũ fidei facere me com-
pulit fratrũ quorũdã plus anxia quàm periculosa necessi-
tas: quorũ tristitia plurimũ mihi solet facere gaudiũ: nisi
ꝙ eos contristatos uidere non possum. Præ magnitudine
quippe non solũ fidei, sed etiam amoris, exosum adeò ha-
bent q̃cq̃d uidet̃ esse cõtra fidẽ, ut si uel ad modicũ seu ex
spũ blasphemiæ, seu ex ipso sensu carnis fuerint super hoc
attẽtati uel pulsati, quasi ex solo auditu uel attactu læsam
oĩno in semetipsis æstiment conscientiæ pietatẽ uel puri-
tatẽ, & miserabiliter deficiant semetipsos quasi reprobos
circa fidẽ. Quibus & contingit à seculi tenebris ad purio
ris uitæ exercitia uenientibus, q̃d cõtingere solet repẽte
prodeuntib⁹ ad lucem à diutinis tenebris: ut sicut in illis
lux ipsa, qua cætera uidẽda sunt, primo irruens, infirmis
oculis fit molestat: sic & isti ad primũ fidei lumẽ cæcutiãt,
nec insolitos nouæ lucis radios p̃nt sustinere, donec ipso
lucis amore assuescant.

Explicit præfatio.

Incipit epistola ad fratres de monte dei.

FRatribus de monte dei, orientale lumẽ
& antiquum illum in religione Aegy-
ptiũ feruorẽ tenebris occiduis & Gal-
licanis frigorib⁹ inferẽtibus, uitæ. s. so
litariæ exẽplar, & cælestis formã cõuer
satiõis. ¶ Occurre & cõcurre ĩ gaudio
sancti spũs aĩa mea, & risu cordis in fer- Gaudet
uore pietatis, & in oĩ obsequio deuotæ uolũtatis. Quid- Bernar-
ni? etenĩ epulari & gaudere in dño oportet: q̃a xp̃ianæ de dus se in
uotionis ac religiõs speciosissima portio, quæ cælos pro- uenisse an
pinquius tangere uidebat̃, mortua erat, reuixit: perierat tiquã ui
de mũdo, & inuẽta est. Auditu auris audieramus, nec cre- tæ solita
debamus: legebamus in libris, & mirabamur de antiqua riæ regu
uitæ solitariæ regula, & magna in ea g̃ra dei: cum subito i- lam.
uenim⁹ eã ĩ cãpis siluæ, in monte dei, in mõte pingui. Vbi Psal.64.
iã pinguescũt speciosa deserti, & exultatiõe colles accin-
guntur. Ibi eñ etiã per uos offert se oĩbus, & in uobis se-
demõstrat, & ignota hactenus innotescit in paucis simpli
cibus, ipso eã uobis ingerẽte, q̃ in paucis simplicib⁹ totũ
olim sibi mundũ subiecit ipso mũdo mirãte. Licet eñ ma-
gna & diuina planè fuerĩt miracula quæ dñs gessit in ter
ris: hoc tñ unũ sup oĩa alia enituit, & cætera cũcta illustra
uit, ꝙ sicut dictum est, in paucis simplicibus totum mun-
dum & oẽm sapientiæ eius altitudinem sibi subiugauit.
Quod etiã nunc cœpit operari in uobis. Ita pater: ita q̃m Luc.10.
sic bene placitum est ante te. Abscondisti eñ hæc à sapien
tibus & prudẽtibus huius mũdi: & reuelasti ea paruulis. Luc.12.
Nolite ergo timere pusillus grex, ait dñs, sed oĩno confi- 1.Cor.1.
dite, q̃a cõplacuit deo p̃ri dare uobis regnum. Videte fra-
tres mei, uidete uocationem uestram. Vbi sapiens inter
uos? Vbi scriba? Vbi conquisitor huius seculi? Nam etsi
sunt aliqui

sunt aliqui sapientes inter uos, per simplices tamen sapiē
tes aggregauit, qui reges olim & philosophos mūdi hui⁹
per piscatores sibi subiecit. Sinite ergo sinite sapiētes hu
ius seculi de spiritu huius mūdi tumentes, alta sepientes,
& terram lingentes, sapienter descendere in infernū. Vos
autem dum foditur peccatori fouea, sicut cœpistis stulti
facti propter deum, per stultum dei, quod sapiētius est oī-
bus hominibus, Christo duce humilem apprehēdite disci
Ibidem. plinam ascendēdi in cælum. Vestra nanqꝫ simplicitas iam
multos prouocat ad æmulationem. Vestra sufficientissi-
ma & altissima paupertas, iam multorum confundit cupi-
ditatem. Vestrum secretum, iam carū rerum quæ tumultū
faciunt uel facere uidētur, pluribus incutit horrorē. ¶ Si
qua ergo consolatio in Christo si qđ solatium charitatis,
si qua societas spiritus, si qua uiscera misericordiæ, imple
te gaudium non meum tantummodo, sed omniū diligen-
tium nomen dei, ut in ueritate uestitus deaurati de auro
sapientiæ dei reginæ assistentis à dextris sponsi, uestro stu
dio, uestra instantia, ad dei gloriam, & magnam coronam
uestram, & gaudium omnium bonorum, hoc sanctæ noui-
tatis instauretur ornamētum. Nouitatem uerò dico pro-
pter linguas nequā (à quarum contradictione abscondat
uos deus in abscondito faciei suæ) hoīm impiorum, qui
cū manifestum lumen ueritatis obnubilare non queunt,
de solo nouitatis nomine cauillantur, ueteres ipsi, & in ue
teri mente nescientes noua meditari, utres ueteres nō ca-
pientes uinum nouum, quod si eis infunderetur, rumpe-
rentur. Sed hæc nouitas, nō est nouella uanitas. Res enim
est antiquæ religiōis, pfectæ fundatæ in Christo pietatis,
antiqua hæreditas ecclesiæ dei, à tempore prophetarum
præmonstrata, iamqꝫ nouæ gratiæ sole exorto, in Ioanne
Matt.3. baptista instaurata & innouata, ab ipso domino familia-
rissime celebrata, ab eius discipulis ipso præsentæ cōcupi
ta: cuius transfigurationis gloriā cum uidissent qui cum
eo in monte sancto erant, continuo Petrus in eo quidem
abreptus sibi, & nesciens quid diceret, quia uisa dei maie-
state cōmune bonum intra priuatum suū uisus est conclu
sisse: in eo autem præsentissimus sibi, & scientissimus quid
diceret, quia suauitate eius gustata optimum sibi iudica-
uit in hoc semper esse, uitam hanc in cōtubernio dei & ci-
uium supernorū quos cum eo uiderat, cōcupiuit dicens:
Mat.17. Dñe bonū est nos hic esse. Si uis faciamus hic tria taber-
nacula, tibi unū. Moysi unū, & Heliæ unū. In quo si audi
tus fuisset, facturus proculdubio erat postmodū alia tria,
sibi unū. Iacobo unum, & Ioanni unum. Post passionem
uerò dñi calente adhuc in cordibus fidelium effusi eius
sanguinis recenti memoria, solitariā hanc uitam eligenti
bus, paupertatem spiritus sectantibus, & in spiritualibus
exercitijs & in contemplatione dei pingue ocium altero
in alterū zelantibus, deserta repleta sunt. Ex quibus legi-
mus Paulū, Machariū, Antonium, Arseniū, & alios quā-
plures in sanctæ huius conuersationis republica consula-
res uiros, egregia nomina in ciuitate dei, nobiles & triū-
phales titulos habentes de uictoria huius seculi, & princi
pis huius mundi, & corporis sui, de cultu animi, & domi-
ni dei sui. Sileant ergo qui in tenebris de luce iudicantes,
uos arguunt nouitatis ex abundātia malæ uoluntatis, ipsi
potius arguendi uetustatis & uanitatis. ¶ Sed & laudato-
res & detractores semper estis habituri, sicut & dominus.
Laudatores præterite: & bonum quod in uobis amant,
hoc in eis amate. Detractores dissimulate, & pro eis ora-
te. Et obliti quæ retro sunt, prætermissis scandalis quæ iu
xta iter uobis à dextris & à sinistris posita sunt, in anterio
ra uestra uos extendite. Si enim ad singula uolueritis uel
laudatoribus respondere, uel cum detractoribus litigare,
tempus perditis, cuius in proposito sancto non leuis est
Nota. factura. A terris enim ad cælos festinantē qui moratur, &
si non detinet, plurimum tamen nocet. ¶ Nolite ergo ne-
gligere: nolite tardare: grandis enim uobis restat uia. Al-
tissima enim est professio uestra. Cælos transit, par ange-
lis est, angelicæ similis puritati. Non enim solum uouistis
omnē sanctitatē, sed oīs sanctitatis perfectionē, & oīs con
summationis finē. Nō enim est uestrū circa cōmunia præ-
cepta languere, neqꝫ hoc solum attendere quid præcipiat
deus, sed qd uelit, probātes ꝗ sit uolūtas dei bona, & bene
placens, & pfecta. Aliorū est eīm deo seruire: uestrū adhæ-
rere. Aliorū est deū credere, scire, amare, reuereri: urm est
sapere, intelligere, cognoscere, frui. Magnū est hoc, arduū
est hoc. Sed oīpotens & bon⁹ est deus, q in uobis est pius
promissor, fidelis redditor, & indefessus adiutor: qui ma-
gno eius amore magna profitentibus, & in fide & spe grāe
eius maiora uiribus suis aggredientibus, & uoluntatē &
desiderium suggerit in idipsum, & qui uolūtatis gratiam
prærogauit, subrogabit etiam uirtutem ad prouētū. Cui
cum fideliter fecerit homo qđ potuerit, calumniāte calū-
niatore: ipse misericorditer pauperi suo iudicium faciet &
causam: qa qđ habuit hoc fecit. Absit tñ fratres à consciæ
uestræ æstimatione, à paruitate & humilitate ura, ab ore
uro oīs altitudo: quia altū sapere mors est, & facile est ī al-
to se cōtuentē obstupescere, & de uita periclitari. Nomen
aliud uestræ professioni imponite, aliū titulū ordini uro
inscribite. Feras uos potius indomitas, & incaueatas be-
stias (quæ aliter cōi hoīm more domari nō poterant) exi-
stimate & appellate, longe supra uos uirtutem eorū suspi-
cientes, & admirātes gliam, qui ambidextri fortissimi (si-
cut Ahod ille iudex fortissim⁹ Israel, qui utraqꝫ manu ute Iudic.3.
batur p dextera) & quādiu licet, deuotissime intus uacare
amant, charitati cōtemplādæ ueritatis: & cum necessitas
uocat, uel officiū trahit, prōptissime se foras mutant, non
dāt, pro ueritate adimplēdæ charitatis. ¶ Caue etiam ser-
ue dei caue ne quoscūqꝫ imitari nō uis, dānare uidearis,
Volo hoc facias in ægritudine tua: qđ cū sanissimus esset
faciebat qui dicebat: Venit Iesus Xps pctōres saluos face 1.Timo.1
re, quorū primus ego sum. Neqꝫ eīm hoc dicebat Paul⁹ mē
tiendi præcipitatione: sed æstimandi affectione. Qui enim
perfecte examinando semetipsum intelligit, suo peccato
nullius peccatū par esse existimat, qđ non sicut suū intelli
gat. Nolo ergo ut nusquā arbitreris lucere solē cōmunē
diei nisi in cella tua, nusquam esse serenum nisi penes te,
nusquā operari grām dei nisi in conscientia tua. An solita
riorū deus tantū? Imo & oīm. Miseretur enim oīm deus, Sapie.11.
& nihil odit eorū ꝗ fecit. Malo te cogitare, ubiqꝫ esse sere
num nisi penes te, & peius de te quàm de aliquo existima-
re. Cū timore poti⁹ & tremore uestrā ipsorū salutē opera-
mini. Nec quales sint alij sed quales ex uobis fiant (quan
tum in uobis est) cogitare, non solummodo qui mō sunt,
sed & qui post futuri sunt, quos in proposito sancto estis
habituri imitatores. Ex uobis eīm, ex uro exēplo, & uestra
authoritate in regione hac pēdere habet tota posteritas
huius uestri ordinis sctī. Vos in eo patres, uos in eo insti-
tutores cū debita imitationis reuerentia appellabimini
à successoribus uris. Quicqd à uobis statutum, quicquid
uobis tenentibus & seruantibus in cōsuetudinem fuerit
missum, absqꝫ omni retractatione à posteris uestris tenen-
dum erit & seruandum: nec phas erit aliqd immutari. Sic
enim de uobis erit apud eos, sicut de incōmutabilibus le
gibus summæ & æternæ ueritatis est apud nos, quas seru
tari omnibus expedit & scire, non autem licet alicui diiu-
dicare. Deo aūt gratias, quia nec indignū uobis erit, nec
inutile posteris, si pie, si fortiter & uos tenueritis, & ipsi in
uobis fideliter imitentur quod interim tenetis. Etsi quid
adhuc aliter sapere oportuerit, & hoc deus uobis reuela-
bit. Salua enim per omnia cartusiæ debita sanctitate, &
cum omni laude prædicanda reuerentia, multa in alpinis
illis horridis & continuis frigoribus necessaria sunt quæ
frugalem sufficientiam, & uoluntariam paupertatem se-
ctantibus, in his duntaxat regionibus non adeò necessa-
ria uidentur. Intelligitis quæ dico: dabit enim uobis dñs
intellectum. ¶ Gaudeo enim in uobis, et licet absens cor-
pore, sed præsens spiritu, & uidens ordinem uestrum, sed
feruorem spiritus, sed abundantiam pacis, sed gratiam
simplicitatis, in præposito rigorem, in dilectione mutua

ipſam ſancti ſpiritus ſuauitatem,& plenam oīno in cōuer-
ſatione ueſtra formam pietatis. In recordatione montis
dei totus exulto,& primitias ſancti ſpiritus,& pignus gra
tiæ in ſpe creſcentis in eo religionis deuotus adoro. Nam
& ipſum montis dei nomen bonæ ſpei præfert omnē,ſcili
cet ꝙ ſicut Pſalmiſta dicit de monte dei,habitatura ſit in
eo generatio quærentium dominum, quærentium faciem
dei Iacob,innocens manibus,& mundo corde:qui nō ac
Pſal.23. cepit in uano animam ſuam. Ipſa eſt enim profeſſio ueſtra
quærere deum Iacob,non communi hominum more,ſed
Gen̄.32. quærere faciem,dei,quam uidit Iacob qui dixit. Vidi do-
minum facie ad faciem, & ſalua facta eſt aīa mea. Faciem
dei,hoc eſt cognitionem eius q̄rere. Facie ad faciem, quā
1.Cor.13. uidit Iacob,de qua etiam dixit apoſtolus tunc cognoſcā
ſicut & cognitus ſum & nunc uidemꝰ per ſpeculū in æni
gmate,tūc autem facie ad faciem uidebimus eū ſicuti eſt,
Queren hanc in hac uita ſemper quærere per innocentiam manuū
dā faciē & munditiā cordis ipſa docet pietas: quæ ſicut dicit Iob,
dei,Ia- cultus dei eſt. Quam qui non habet,in uano accepit ani-
cob do- mam ſuam:hoc eſt fruſtra uiuit: uel oīno non uiuit, dum
cet pie- non uiuit ex ea uita propter quàm ut in ea uiueret, acce-
tas. pit animam ſuam. ¶ Pietas enim hæc eſt iugis dei memo-
Pietatis ria,continua intentionis actio ad intelligentiam eius,in-
laus & defeſſa,affectio in amorem eius:ut nulla unquam inueniat
utilitas. ſeruum dei,nō dicam dies,ſed hora,niſi uel in exercitiī la-
bore,& proficiendi ſtudio,uel in experientiæ dulcedine,
& fruendi gaudio. Hæc eſt pietas de qua apoſtolꝰ dilectū
1.Tim.4 ſibi diſcipulum ammonet dicens. Exerce temetipſum ad
pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis
eſt. Pietas uero ad omne opus bonum eſt utilis,habēs pro
miſſionem uitæ quæ nūc eſt & futuræ. Pietatis enim non
ſalummodo formam, ſed & ueritatem in omnibus &, præ
omnibus habitus ueſter repromittit, propoſitum ueſtrū
1.Tim.3: requirit. Nam ſicut apoſtolus dicit. Sunt aliqui formam
quidem pietatis habentes:uirtutem autem eius abnegan
tes. ¶ Hanc quicunq; ueſtrum non habet in conſcientia,
non exhibet in uita,nō exercet in cella:non ſolitarius ſed
ſolus dicendus eſt. Nec cella ei cella:ſed recluſio & carcer
eſt. Verè eīn ſolus eſt,cum quo deus non eſt,uerè recluſus
eſt qui in deo liber nō eſt. Solitudo eīn & recluſio ſunt no
mina miſeriæ. Cella aūt nequaquā debet eſſe recluſio ne-
ceſſitatis,ſed domiciliū pacis,oſtiū clauſum,nō latebræ-
Celle cō ſed ſecretū. Cum quo enim deus eſt,nūquā minꝰ ſolus eſt
mēdatio quàm cum ſolus eſt. Tunc enim libere fruitur gaudio ſuo,
tūc ipe ſuus eſt ſibi,ad fruendū deo in ſe,& ſe in deo. Tūc
in luce ueritatis, in ſereno mundi cordis ultro patet ſibi
pura conſcīa,& libere ſe infundit affecta de deo memoria
& uel illuminatur intellectus,& bono ſuo fruitur affe
ctus,uel ſeipſum deficit humanæ fragilitatis defectus. Pro
pter hoc ſm̄ formam propoſiti ueſtri habitantes in cælis
potius quàm in cellis: excluſo à uobis toto ſeculo, totos
uos incluſiſtis cum deo. Cellæ ſiquidem & cæli habitatio
Nota. cognatæ ſunt:quia ſicut cælum & cella adinuicem uiden-
tur aliquam habere cognationem nominis,ſic & pietatis.
A celando enim cælum & cella nomen habere uidentur:
& quod celatur in cælis:hoc & in cellis. Quod geritur in-
cælis,hoc & in cellis. Quid nam eſt hoc? uacare deo,frui
deo. Quod cum ſm̄ ordinem pie & fideliter celebratur in
cellis,audeo dicere,ſancti angeli dei cellas habent pro cæ
lis,& æque delectantur in cellis ac in cælis. Nam cum in
cella iugiter cæleſtia actitantur,cælum cellæ & ſacramen-
ti ſimilitudine,& pietatis affectu,& ſimilis operis effectu
proximum efficitur:nec iam ſpiritui oranti,uel etiā à cor-
pore exeunti,à cella in cælum longa uel difficilis uia inue-
nitur. A cella enim ſæpe in cælum aſcenditur, uix autem
Nota. unquā à cellla in infernū deſcēditur:niſi ſicut dicit Pſalmi
ſta. Deſcendant in infernū uiuētes, uidelicet ne deſcēdāt
Pſal.54. morientes, Hoc enim modo ſæpe cellarum incolæ ī in fer
nū deſcēdunt. Sicut enim aſſidue contemplando reuiſere
amant gaudia cæleſtia,ut ardentius ea appetāt: ſic & do-
lores inferni,ut horreāt & refugiāt. Et hoc eſt qđ impre-
cantur inimicis ſuis orantes,ſcilicet ut deſcendant in in-
fernum uiuentes. Moriens autem uix aut nunquā aliquis
à cella in infernum deſcendit:quia uix unquā aliquis ni-
ſi cælo prædeſtinatus,in ea uſq; ad mortem perſiſtit. ¶ Fi-
lium enim gratiæ, fructum uentris ſui cella fouet,nutrit,
amplectit,& ad plenitudinē perfectionis perducit,& col-
loquio dei dignū efficit:alienum uerò uel ſuppoſitum ab-
dicat à ſe citius & proiicit. Vnde ait dominꝰ ad Moyſen,
Solue calciamēta pedū tuorum. Locus enim in quo ſtas, Exod.3.
terra ſancta eſt. Morticinū enim mortuarum affectionum
uel hominem mortuū à corde,locus ſanctus uel terra ſan-
cta nequaquā diu patitur. Cella terra ſancta, & locus ſan-
ctus eſt:in qua dn̄s & ſeruus eius ſæpe colloquuntur:ſicut
uir ad amicum ſuum. In qua crebro fidelis anima uerbo
dei coniungitur,ſponſa ſponſo ſociatur,terrenis cæleſtia,
humanis diuina uniuntur. Siquidem ſicut templum ſan-
ctum dei,ſic cella eſt ſerui dei. Et in templo enim & in cella
diuina tranctantur:ſed crebrius in cella. In tēplo uiſibili
ter & figuratiue aliquando chriſtianæ pietatis ſacramen-
ta diſpenſantur,in cellis uerò ſicut in cælis ipſa ueritate,
ipſo ordine,et nondum ipſa puritatis meieſtate,uel æter-
nitatis ſecuritate,res ipſa omnium ſacramentorum fidei
noſtræ aſſidue celebratur. Ideo ſicut dictum eſt,alienum
qui non eſt filius citius à ſe proiicit quaſi abortiuū, euo-
mit tanquā inutilem ac noxium cibum,nec diu talem pa-
ti poteſt in uiſceribus ſuis officina pietatis:uenitq; pes ſu
perbiæ,& aſportat eum manus peccatoris,& mouet eum
& expulſus non poteſt ſtare,ſed fugit miſer nudus & tre-
mebundus ſicut Caim à facie domini,expoſitus uitiis et
dæmonibus,ut qui prior inuenerit eum,morte animæ eū
afficiat & occidat uel ſi aliquādiu durauerit in ea non uir
tutis conſtantia,ſed pertinaci miſeria,ſic ei, cella eſt qua-
ſi carcer,aut ſicut uiuenti ſepultura. Peſtilente uerò fla- pue.19.
gellato, ſapiens ſapientior erit: & lauabit iuſtus manus
ſuas in ſanguine peccatoris. Sicut ergo dicit propheta. Si Pſal.5
conuerteris Iſrael,ad me conuertere:hoc eſt perfecte con-
uerſionis culmen apprehēde. Nulli enim in eodem ſtatu
diu eſſe conceditur. Seruo dei aut ſemper proficiendum,
aut deficiendum:eſt aut ſurſum nititur,aut in inferiora ur
getur. Ab omnibus autem uobis perfectio exigitur, licet
non uniformis. Sed ſi incipis,incipe perfecte. Si iā in pro-
fectu es,& hoc ipſum iam perfecte age. Si autem perfectio
nis aliquid attingiſti:teipſum in temetipſo metire, & dic
cum apoſtolo. Non ꝙ iam apprehenderim, aut perfectus Phil.3.
ſim:ſequor autem ſi forte comprehendam in quo et com-
prehenſus ſum. Vnum autem,quæ quidem retro ſunt ob-
liuiſcens,& ad ea quæ ſunt priora extendens meipſum,ad
deſtinatum proſequor ad brauium ſupernæ uocationis in
Xp̄o Ieſu. Deīde addit: Quotquot ergo ꝑfecti ſumꝰ,hoc
ſapiamus. In quo manifecte apoſtolo docente declaratur
quia perfecta eorum quæ retro ſunt obliuio,& perfecta ī
anteriora extenſio,ipſa eſt hominis iuſti in hac uita perfe-
ctio:& perfectio huius perfectionis ibi erit,ubi erit brauii
ſupernæ uocationis perfecta apprehenſio. ¶ Hoc aūt mo-
do ſicut ſtella à ſtella diſtat in claritate,ſic cella à cella in
cōuerſatione,ſcilicet incipientium,proficientium,& per
fectorum. Incipientium ſtatus poteſt dici animalis,profi-
cientium rationalis,perfectorum ſpiritualis. Ignoſcendū
eſt in aliquibus aliquando eis qui adhuc ſunt animales?
in quibus ignoſci non debet eis qui iam habentur quaſi
rationales. Rurſumq; rationalibus in quibuſdam ignoſci
tur,in quibus non ignoſcitur ſpiritualibus, quorum per-
fecta omnia eſſe debent,et imitatione & laude potius
quàm reprehenſione digna. Et cum ex his tribus homi-
num generibus conſtet omnis ſtatus religionis, quæ ſi-
cut propriis nominibus diſtinguntur, ſic etiam digno-
ſcuntur ex ſuorum proprietate ſtudiorum:debent omnes
filii dei in die qui eſt,ſemper diligenter proſpicere quid
deſit ſibi, unde uenerint,quouſq; peruenerint,et in quo
proficiendi ſtatu ſingulis diebus uel horis ſua ſe æſtima-
tio deprehendat. Sunt etenim animales, qui per ſe nec
ratione

ratione agunt, nec trahũtur affectu, & tñ uel authoritate
permoti, uel doctrina commoniti, uel exemplo prouocati
approbant bonũ ubi inueniunt, & quasi cæci sed ad ma-
num tracti sequunt: hoc est imitãtur. Sunt rationales, q p
rõnis iudicium & naturalis scientiæ discretionem habẽt
& cognitionẽ boni & appetitum, sed nondum habẽt affe
ctum. Sunt perfecti, qui spiritu aguntur, qui à sancto spũ
plenius illuminantur. Et qm̃ sapit eis bonũ cuius trahunt
effectu, sapiẽtes uacantur. Quia uerò induit eos spũsan
ctus cuius affectu trahũtur, sicut induit olim Gedeonem:
sic spũsancti indumento, spũales appellantur. Primus sta
tus circa corpus se habet. Secundus circa animam se exer
cet. Tertius non nisi in deo requiem habet. Quorum sin-
guli sicut habent certam proficiendi rationem, sic in gene
re suo certam habent perfectionis suæ mansuram. ¶ Initiũ
boni in conuersatione animali, perfecta obediẽtia est. Pro
fectus, subijcere corpus suum, & in seruitutem redigere.
Perfectio, usus boni consuetudinem uertisse in delectatio
nem. Initium uerò rationalis est intelligere quæ in docti-
na fidei apponuntur ei. Profectus, talia præparare qualia
apponunt. Perfectio, cũ in affectũ mentis trãsit iudiciũ ra
tionis. Perfectio uerò hominis rationalis, initium est hoĩs
spiritualis. Profectus ei⁹, reuelata facie speculari gloriam
dei. Perfectio uerò transformari in eandẽ imaginẽ à clari-
tate in claritatem sicut à dñi spiritu. ¶ Primũ igitur prose
quendum de primo, scilicet de aĩali. Aĩalitas est uitæ mo-
dus sensibus corporis seruiens. s. cũ aĩa quasi extra se per
sensus corporeis circa dilectorũ delectationes corporũ af
facta, eorũ fruitiõe pascit uel nutrit sensualitatẽ suam: seu
cum intra se regrediẽs & corpora qbus forti glutino amo
ris & consuetudinis adhæsit, in locũ incorporeæ naturæ
secũ ferre non p̃ualens, eorũ illuc secũ trahit: imagines, &
amicabiliter ibi cum eis conuersatur, quibus assuefacta.
nil putat esse nisi uel quale foris reliquit, uel quale intus
contraxit: inde quãdiu licet iucundũ habet secundũ dele-
ctatiões corporis uiuere. Cum aũt ab eis auertitur, nescit
nisi corporea imaginãdo cogitare. Cum uerò ad cogitan
da spiritualia uel diuina se erigit, non aliud de eis quàm
de corporibus uel de corporalib⁹ potest æstimare. ¶ Hæc
auersa à deo sit stultitia, cum nimiũ intra semetipsam fue-
rit remissa, & tam bruta ut regi uel nolit, uel non possit.
Cũ uerò ipsa sibi per superbiam extra se nimiũ fuerit ab
repta, fit prudentia carnis, & ipsa sibi sapientia esse uide-
Roma.1. tur, cũ stultitia sit, dicẽte ap̃lo. Dicẽtes se esse sapiẽtes, stul
ti facti sunt. Porrò ad deũ cõuersa, fit sctã simplicitas: hoc
Iob.1. est eadẽ semper circa idem uoluntas. sicut fuit in Iob q di-
ctus est uir simplex, & rect⁹, ac timẽs deũ. ¶ Proprie ei sim
plicitas & perfecte ad deũ conuersa uoluntas, unã petens
à domino, hanc requirens, non ambiens multiplicari in se
culo. Vel est simplicitas, in conuersatione uera humilitas
scilicet uirtutis magis conscientiã amplectẽs quàm famã,
cũ nõ refugit uir simplex uideri stultus in seculo, ut sit sa-
piens in deo. Vel simplicitas est sola ad deum conuersa uo
luntas, sed nondum ratione formata ut amor sit, id est for
mata uoluntas: nondum illuminata ut sit charitas: hoc est
amoris iucunditas. Simplicitas ergo initiũ aliquod in se-
ipsa habẽs creaturæ dei, hoc est uoluntatẽ simplicẽ & bo-
nam, quasi futuri boni hoĩs informẽ materiam, in primor
dio conuersionis suæ offert authori suo eam formandam.
Iam em̃ cum bona uoluntate habens initiũ sapientiæ, id
est timorẽ dñi, ex ipso colligit nec per se eam formari pos-
se, nec q̃cquã tã expedire stulto, quàm seruire sapiẽti. Itaq;
homini se propter deũ subijciens, ipsam ei bonã uolunta-
tem cõmittit in deo formandã in sensu & spiritu humili.
Iam timore dei incipiẽti operari in eo oẽm uirtutũ pleni-
tudinẽ, dum p iustitiã defert maiori, per prudẽtiã nõ cre-
dit se sibi, per tamperantiã refugit discernere, per fortitu-
dinẽ totum se obedientiæ subijcit, nõ discernẽdæ, sed ad-
implẽdæ. Hæc em̃ uxor est cui à dño p̃cipit Et ad uirũ tuũ
erit cõuersio tua. Vir eius, rõ uel spiritus est suus uel alte-
rius. Huic enim uiro recte obedit uir simplex & rectus in
semetipso. Rectius aũt sæpe ac tutius in altero, quàm in se
metipso. Ex p̃cepto ergo dei, & ipso ordine naturæ habe-
re debet uxor ad uirũ, animalitas ad spm̃ suũ uel spiritua
lem aliquẽ uirũ conuersionem legitimam: hoc est obediẽ
tiam perfectam. ¶ Perfecta uerò obedientia est maxime in
incipiente indiscreta: hoc est nõ discernere quid uel qua
re præcipiat: sed ad hoc tãtũ niti, ut fideliter & humiliter
fiat, quod à maiore præcipit. Lignum em̃ scientiæ boni &
mali in paradiso, censura discretionis est in cõuersatione
religionis penes patrẽ spũalem, qui dijudicat oĩa: ipse ue-
rò à nemine iudicatur. Ipsius est discernere: aliorũ est obe
dire. Adã gustauit in malum suũ de ligno uetito, edoctus
ab eo qui suggerendo ait. Quare præcipit uobis deus ut Gẽn.3:
de ligno nõ comederetis? Ecce discretio, cur præceptum
sit. Et addit. Sciebat em̃ qa qua die comederitis: aperien-
tur oculi uestri, & eritis sicut dij. Ecce ut qd̃ præceptũ sit,
scilicet q̃ deus fieri nõ sinat. Discreuit, comedit, & inobe-
diẽs factus est: & de paradiso eiectus est. Sic & animalẽ di
scretũ, nouitiũ prudentẽ, incipientẽ sapientẽ, in cella diu Nota.
posse consistere, in congregatione durare impossibile est.
Stultus fiat, ut sit sapiens: & hæc oĩs sit eius discretio, ut in
hoc nulla sit ei discretio. Hæc oĩs sapiẽtia ei⁹ sit, ut in hac
parte nulla ei sit. ¶ In eo uerò in quo te sibi animalitas ra-
tioq; conterminant, in natura aĩæ humanæ relictus est à
creatore bono intellectus & ingeniũ, & in ingenio ars in
quo constituit deus hoĩem sup̃ opera manuum suarum, &
oĩa secularia ista subiecit sub pedibus ei⁹. Aĩali superbo,
in testimonium naturalis dignitatis, & similitudinis dei
amissæ. Simplici uerò & humili, in auxiliũ recuperãdæ di Roma.1.
gnitatis, & cõseruandæ similitudinis. In hoc notum dei,
manifestũ est in illis. In hoc æstimatur de creatura creator.
In hoc cognoscitur iustitia dei. & qa qui bñ agunt, digni
sunt uita: q uero aliter, digni sunt morte. In hoc creatura
q̃ spõte hoĩ seruit, ad naturã subijcitur & aptat, ut seruiat
ad eam q̃ ex peccato est necessitatẽ, & ad uoluntatẽ, & uo
luptatẽ. Hinc etiã quot & quanta uitæ huic necessaria, et
bonis & malis utilia, & in genere suo pulcherrima, & à bo
nis & malis hominibus facta sunt & fiant, oĩbus manife-
stum est. Hinc enim ĩ literis, uel opificijs, uel ædificijs, per
innumerabiliter multiplices hominũ adinuentiones tot
processerũt modi studiorum, & tot genera professionum,
subtilitates, exquisitæ scientiæ, artes, eloquentiæ, dignita
tum officiorumq; uarietates, & innumerabiles conquisi-
tiones huius seculi, quibus homines illi etiã qui dicuntur
sapientes huius mundi, cum eis qui sunt simplices & filij
dei, pariter utuntur ad necessitatẽ & utilitatẽ. Sed illi abu
tuntur eis ad curiositatẽ, & uoluptatẽ, & superbiã. Hi aũt
utunt eis, p̃pter necessitatẽ, alibi habẽtes suã suauitatem.
Ideò illos seruos sensuũ suorũ & corporũ suorũ sequunt
fructus carnis suæ, q sunt fornicatio, immũditia, superbia, Gala.5.
luxuria, inimicitiæ, contentiones, æmulatiões, iræ, rixæ,
dissentiones, inuidiæ, cõmessatiões, ebrietates, & his simi
lia: quæ quicũq; agũt, regnũ dei non consequentur. Hos Ibidem.
aũt fructus, spũs q sunt charitas, gaudiũ, pax, patiẽtia, be-
nignitas, longanimitas, bonitas, mansuetudo, fides, mo-
destia, cõtinentia, castitas, & pietas, promissionẽ habẽt ui
tæ quæ nũc est & futuræ. ¶ Hi utriq; quãdiu simul sunt in
actu, hoĩes uidẽt similes actiones, deus autem uoluntates
discernit & intẽtiones. Cum uere unusquisq; redit in sua,
unũquẽq; ex fructib⁹ intẽtionis suæ pascit consciẽtia sua
nec tñ ab utroq; æque ad cõsciam redit: q̃a nemo ad eam
redire amat post actionẽ, qui recta intẽtione ad agendum
ab ea nõ proficiscit. Qui tñ redit ad cõsciam suã, si nõdum
uicit concupiscentiã suã, inuenit ibi de ipsa cõcupiscẽtia
sua uel suaues delectationes, uel graues corrosiones, & in
de multiplicat cogitatiões. Qui uerò iam cõcupiscentiã
uicit: quãdiu tñ ueri boni maior cõcupiscentia uel maior
delectatio mentẽ ei⁹ nõ obtinuerit: cum exosa quadã uo-
luptate: gestorũ: uisorũ uel auditorũ patit imaginatiões:
unde in utroq; lũbi implentur illusionibus delectationũ,
& ad cogitanda diuina uel spũalia, lumen suorũ oculorũ,

& ipm non est secū,q cū pugnat cōtra cōcupiscētias ,patitur molestias qa uincere adhuc non ꝑualet ad perfectū affectiones. Qui uerò iam ad libertatē aspirat, excutere à se non pōt affectionū imaginationes, & noxias uel occupatorias uel ociosas quæ exinde passim oriuntur cogitatiōes. Hinc in tpe psalmodiæ uel orōnis, cæterorūq; exercitiorū spūalium, in corde serui dei etiam nolentis & reluctātis imaginationes uoluuntur, & fantasmata cogitationum uersant, à quibus uelut ab auibus immūdis insidentibus uel circūuolantibus sacrificiū deuotionis uel oīno rapitur de manu tenentis, uel sæpe polluit usq; ad lachrymas offerentis. Fitq; mirabilis, & iniqua miseræ aīæ diuisio, spiritu & ratione uoluntatē cordis & intentionem, & corporis sibi promptū obsequiū defendēte: aīali uerò improbitate sibi affectū præripiēte & intellectū, mēte sæpiꝰ sine fructu remanēte. Hinc in animis infirmiorībꝰ, & in q̄bus cōcupiscentiæ carnis & seculi necdū perfecte mortificatæ sunt, uitia passim curiositatis ebulliūt. Hinc solicitudinis & silentij quærūtur inordinate & proposito inimicæ consolationes, in uia regia cōium institutionū furtiua propriæ uoluntatis diuerticula, solitorū fastidiū, præsumptio nouitatū, q̄ quidē ægri animi pruritū & tædiū quasi confricādo uidētur ad horā lenire: sed calefaciūt & accendunt, & ut postea nequius ferueat, & amplius pruriat, efficiunt. Hinc quotidie fiunt nouæ occupatiōes, nouæ actionum & laborum adinuentiones, lectione diuersæ: non ad ædificandum aīam sed ad fallendum tardātis diei tædium: ut cū dānauerit solitarius oīa uetera, oīa solita & defecerint noua: nō restet nisi odiū cellæ & fuga matura. ¶Propter quod pia simplicitas, & in professione religionis & solitudinis nouus homo, qui non habet uel rationē ducētem, uel affectū trahentem: uel discretionem moderantem, sed ui quadā uertitur in semetipm tāquā à figulo figmentum: lege quadā mādatorum dei quasi manibus alienis faciendus est & formandus in omni patientia: & in rota uolubilis obediētiæ: & in igne probationis suæ, plasmatoris & formatoris sui uoluntati & arbitrio subdendus. Nā & si calet ingenio: si uiget arte: si præminet intellectu: īstrumenta sunt hæc tam uitiorū quàm uirtutū. Non ergo refugiat doceri uti eo in bono: quo & in malo uti pōt: quia hoc primū uirtutis opus est. Ingeniū corpus adaptet: ars naturā informet: & intellectus non elatum faciat aīum: sed docibilem. Ingenium quippe: ars intellectus: & alia huiusNota. modi gratuito habentur: aliter uirtus. Virtus enim uult doceri cum humilitate: quæri cum labore: haberi cū amore. Nā cū oībꝰ his digna sit: nec aliter uel doceri: uel quæri uel haberi potest. ¶Primū quidē docēdus est rudis incola eremi: ſm apostolicam Pauli institutionem: ut exhiRom.12. beat corpꝰ suū hostiā uiuentē sanctā deo placentē: rōnabile obsequiū suū. Qui etiā cōpescens in nouitio feruorē aīalis hoīs qui nōdū percipit ea quæ dei sunt: circa spūalia ac diuina præproperā & curiosam inquisitionē subiūIbidem. xit, dicens. Dico eīn per gratiam dei quæ data est mihi, oībus qui sunt inter uos, nō plus sapere quàm oportet sapere: sed sapere ad sobrietatē. Quia eīn oīs uel præcipue aīalis hoīs institutio circa corpus est, & exterioris hoīs cōpositionem, docendus est rōnabiliter mortificare corpus suū, & mēbra sua q̄ sunt super terrā, & inter carnē ac spm quæ inuicē iugiter aduersum se concupiscunt, iustū rōnis ac discretionis habere iudiciū: nec alicuiꝰ eorū in iudicio accipere personā. Docēdus est sic habere corpꝰ suū, sicut ægrotū commendatū: cui etiam multum uolenti: inutilia sunt neganda: utilia uerò & nolēti ingerenda. Sic de eo agere sicut de nō suo: sed eius à quo precio magno empti 1.Cor.6. sumus ut glorificemus eum in corpore nostro. Rursumq; docendus est cauere qđ pctōri populo dn̄s per prophetā 3.reg.14 improperat. Proiecistis me (inquiēs) post tergū uestrum. Multumq; esse cauendū ne pro necessarijs huius uitæ uel cōmodis: à propositi rectitudine: uel dignitate naturæ: in amorem uel honorē corporis sui sinat in aliquo degeneNota. rare spm suum, Ideoq; durius tractandū est copus: ne rebellet, ne insolescat: sic tn̄, ut seruire sufficiat: qa ad seruiendum spiritui datū est. Nec sic hebendū est tāquā ꝓpter illud uiuamus: sed tanquā sine quo uiuere non possumus. Fœdus enim quod habemus cum corpore, non quandocunq; uolumus possumus abrūpere: sed ligitimā eius resolutionē patienter nos expectare oportet, & interi q̄ legitimi fœderis sunt obseruare. Sic ergo, nobis est cū eo conuiuendū uel conueniendū, quasi nō diu nobis sit cū eo commorādū, sicq; ut si aliter euenerit, nō urgeamur ad excundum. In quo multū & scrupulose laborandū, & periculose sæpe fuerat errandū, nisi lex obediētiæ & cellæ plenam cōis institutionis formā semel tradēs ingredieti de uictu & uestitu, de labore & quiete, de silentio & solitudine, & oībus quæ ad exterioris hoīs cultū uel necessitatem spectant, fratrē obedientē & patientē & quietum in reliquū cautū redderet, & securū. In q̄bus sic semel circūcisa sunt oīa & ꝓcisa superflua, sic intra congruæ sufficiētiæ terminos & gn̄alis cōtinētiæ limites circunscripta sunt oīa necessaria, ut sit qđ fortes cupiant, & infirmi non refugiant, nec ulteriꝰ quātitas cōcessorū lædere possit in aliquo utentium cū grarum actione conscientiā, nec q̄ sunt amputata, tētare debeāt aliquatenus in seruo dei corporis bene morigerati & recte educati sufficientiā. In quibus sicut Salomon dicit, qui ambulat simpliciter, ambulat cōfidenter: q uerò mentis est duræ, corruet in malū. Licet enim necessitas sic sit ordinata ut nec querelæ sit locus ullus, & oīs sit superfluitas amputata: si quid tn̄ uel publice uel priuatim addēdū est uel minuēdū, hoc in prioris est arbitrio, absq; omni scrupulo obedientiū subditorū uel periculo. ¶Instituendus est ergo nouus eremita ad cōis institutionis normā cōcupiscētias carnis suæ præteritorū pctōrū pœnitētia cōtinua domare, & ad contenenda cætera ad sūpsius contemptū uenire. Præmuniendus est assidue cōtra tētationes, acrius in solitarium nouitiū desæuientes, cū seruū dei gratis deo seruientem non cessent solicitare uitia mercede oblatæ delectationis, diabolo suggerente, carne concupiscente, seculo cōcupiscenda ingerēte. Tentat eīn nos dn̄s deus noster, ut sciat si diligamus eū, an non: nō ut ipse quasi nesciens agnoscat: sed ut plenius hoc in ipsa nobis tētatione innotescat. Sed illæ tētationes facile uincūt, & facile à rōne eis occurrit, quæ uel suspectæ sunt, uel prima facie malæ esse innotescūt. Quæ uerò sub specie boni se ingerunt, & difficilius discernuntur, & periculosius admittunt. Sicut enim difficillime tenetur modꝰ in eo quod bonum esse credit: ita non semper tutus est oīs boni appetitus. Omniū aūt tentationum & cogitationū malarū & inutiliū sentina, ocium est. Summa etenim mentis malitia est ociū iners. ¶Nunquam ociosus sit seruus dei, quāuis à deo feriatus sit. Nomen quippe tam suspectū & uanum & molle, rei tam certæ, tā sanctæ, tā seueræ imponēdū nō est. Ociosum nō est uacare deo, imo negocium negociorum oīm hoc est. Qđ quicūq; in cella nō agit fideliter & feruēter, quodcūq; agit qđ ꝓpter hoc non agit, scilicet ut deo seruiat: in eo quod agit, ociatur. Vbi pro uitādo ocio ociosa sectari ridiculū est. Ociosum aūt est, qđ nullā habet utilitatē, uel utilitatis intentionē. Nō aūt hoc tantummodo agēdū est, ut cum aliqua delectatione, uel sine grādi nausea ocij dies transigat: sed ut etiā de perfecta dieta ad profectum mentis semper aliquid in conscientia residcat, aliquid quotidie in thesaurū cordis congeratur. Nec ea die bonus cellita se uixisse debet æstimare, in qua nil eorum se egisse recolit, ꝓpter quæ in cella uiuitur. ¶Quæris qd agas, uel in quo te occupes? Primum extra quotidianum orationum sacrificiū, uel lectionis studiū, quotidianæ conscientiæ discussioni, emendationi, morum compositioni pars sua diei neganda non est: deinde operandū est aliqd manibus quod iniungitur, non tam qđ animū delectādo ad horam detineat, quàm qđ spūalibus studijs delectationem cōseruet & nutriat, in quo remittat ad horā animus, non resoluat. Vnde se facile mox ut sibi ad seipm redeundū esse uisum fuerit, expediat sine cōtrouersia inhibentis uoluntatis,

Prouer.10.

uolũtatis, absq; contagio contractæ delectationis, uel memoriæ imaginantis. Non enĩ uir propter mulierẽ, sed mulier propter uirum. Non spũalia exercitia sunt ꝓpter corporalia: sed corporalia ꝓpter spũalia. Propter ea sicut uiro creato collatũ est uel comparatum ei adiutorium simile sibi ex ipsa hoĩs substantia: sic cum in adiutorium spũalis studij necessaria sint, non tñ in hoc semper æque conuenire uidentur omnia corporalia exercitia, sed quæ cum spiritualibus propiorem uidentur habere similitudinem & affinitatem, sicut ad ædificationem spiritualem meditari quod scribatur, uel scribere quod legatur. Subdiualia enĩ exercitia & opera sicut sensus distrahunt, sic sæpe etiã spiritum exhauriunt, nisi cum grauiore rurarium labore operum sit maior contritio corporis usq; ad contritionem & humiliationẽ cordis. Fatigationis enim suæ præssura exprimunt sæpe uehementioris affectum deuotionis. Quod etiam in labore ieiuniorum, uigiliarum & omnium in quibus afflictio corporis est: crebrò fieri manifestũ est. Seriꝰ tamen animus & prudẽs ad omnem se comparat laborem nec in eo dissoluitur, sed per eum magis, in seipsum colligitur, qui semper præ oculis habens non tam quod agit quàm quo agendo intendit, oĩs cõsummationis attendit finẽ. Quo inquantũ uerius innitiť, intantũ etiã feruentiꝰ & fidelius manibus operať, totius sibi corporis sui subijciens seruitutẽ. Coguntur enim in unũ sensus ad disciplinam bonæ uoluntatis, nec lasciuire eis uacat à põdere laboris: sed subacti & humiliati in obsequium spiritus docẽtur conformari ei & in laboris participatione, & in consolationis expectatione. Inordinata enim natura per peccatum, & à conditionis suæ rectitudine exorbitãs, si ad deũ fuerit conuersa, recuperat cito pro modo timoris & amoris quem habet ad deum, quæcũq; perdidit auersa: & ubi cœperit spiritus reformari ad imaginem conditoris sui, mox etiam reflorescens caro, ex uoluntate sua incipit cõformari reformato spiritu. Nam & contra sensum suum incipit eam delectare quicquid delectat spiritum suũ. Insuper & pro multiplici defectu suo ex pœna peccati multipliciter sitiens ad deum, nonnunquã etiã contendit præcedere rectorẽ suum. Delectationes enim non perdimus: sed mutamus de corpore ad animũ, à sensibus ad conscientiã. ¶Panis furfureus & simplex aqua, & olera, & legumina simplicia, nequaquã res delectabiles sunt: sed in amore Xp̃i, & desiderio internæ delectatiõis, uentri bene morigerato gratãter ex his satisfacere posse: ualde delectabile est. Quot milia pauperum ex his, uel ex aliquo horum delectabiliter satisfaciũt naturæ? Facillimum quippe & delectabile esset adiuncto amoris dei condimento ſm naturã uiuere: si insania nostra nos permitteret. Qua sanata: statim naturalibus natura arridet. Eodẽ modo & de labore. Rusticus duros habet neruos: fortes lacertos: exercitatio hoc facit. Sine eũ torpere: mollescit. Volũtas facit usum, usus exercitium: exercitium uires in omni labore subministrat. Sed redeamus ad propositum. Hoc omnibus modis agat & labor & ocium nostrũ, & nunquã simus ociosi: & hoc semper sit negociũ nostrum, ut perfecte consummetur in nobis quod dicit apostolus animalibus & incipientibus. Humanũ, inquit, dico, ꝓpter infirmitatẽ carnis uestræ. Sicut enĩ exhibuistis mẽbra uestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibere mẽbra uestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Audiat hoc attẽtius amicũ corporis sui mãcipiũ, animalis homo qui iam incipit corpus suum subdere spũi, & adaptare semetipsum ad ea quæ dei sunt percipiẽda, & ad exuendã fœdæ seruitutis necessitatẽ, & carnis suæ dñationem cõsuetudinem ut se accingat, necessitatẽ faciẽs sibi contra necessitatẽ, & cõsuetudinẽ contra cõsuetudinem, & affectũ sibi format contra affectũ: donec plenius mereatur accipere delectationẽ contra delectationẽ: ut delectationibus carnis ac seculi ſm consilium apostoli saltẽ tm̃ eum delectet carere, quãtum eum delectabat primo eas habere, tantũ delectet cum de membris sui corporis seruire iustitiæ in sanctifica-

1. Cor. 11.

Nota.

Rom. 6.

Vbi supra.

tionem, quãtũ prius delectabat eũ seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatẽ. Hæc est perfectio animalis hominis in suo statu, uel nouitij incipientis. Qui cum consummauerit hoc aĩale uel humanũ, si non respexerit retro, sed fideliter in anteriora se extenderit, cito perueniet ad illud diuinũ, ut incipiat apprehendere sicut apprehensus est, & cognoscere sicut cognitus est. Hoc autẽ opus non in uno fit momẽto cõuersionis: nõ est unius diei: sed multi tẽporis, multi laboris, multi sudoris: ſm gratiã dei miserẽtis, & studiũ hoĩs uolẽtis & currẽtis. ¶Oĩm uerò bonorũ horũ officia est cella, & stabilis perseuerantia in ea. In qua quicunq; cum sua paupertate bene cõuenit, diues est: & quicunq; bonã uoluntatẽ habuerit, secũ habet quicquid ad bene uiuendũ ei opus est. Quãuis bonæ uolũtati nõ semper credi expedit, sed frenanda est, sed regenda est, & maxime in incipiente. Regat sanctæ obedĩẽtiæ regulã bonã uoluntatẽ, illa uerò corpus, & doceat illud posse consistere in loco: cellã pati, secumq; morari: qđ ĩ proficiente bonæ cõpositionis initiũ est, & certum bonæ spei argumentũ. Impossibile estq; hoĩem fideliter figere ĩ uno animũ suũ qui nõ prius alicui loco perseuerãter affixerit corpꝰ suũ. Nã qui ægritudinẽ animi, migrando de loco ad locũ effugere nititur, sic est sicut qui fugit umbrã corporis sui. Seipsum fugit: seipm̃ circunfert: locũ mutat, nõ animũ. Eundem ubiq; se inuenit, nisi ꝙ deteriorẽ facit ipsa mobilitas sicut lædere solet ægrum qui circũferendo cõcutit eum. Aegrũ enĩ se sciat, & uacet circa causarias partes ægritudinis suæ. Si nõ interrũpitur quies, remedia cõtinuata cito proficient, & sanatus animus ab alienationibus uel captiuitatibus & tentationibus suis, totus in deo suus efficietur. Cura eget, & non modica, non inquinata sed infecta natura. Incubat ergo immobiliter ualetudinario suo (sic enim solẽt appellare medici ualetudinũ curandarũ officinam) & remedij suscepti prosequatur usum usq; ad sanitatis experimentum. Valetudinarium tuum ò ægrote, ò lãguide, cella tua est: remediũ in quo curari cœpisti, obedĩẽtia est, obedĩẽtia uera. Sed scito ꝙ remedia crebro mutata nocent, naturam disturbãt, & ægrum disterminant. Nam & qui aliquò pergit, si unam certã tenuerit uiam, cito peruenit quò tendit: & itineris & laboris faciet finem. Si uerò multas aggreditur uias, errat, nec laboris aliqñ finẽ facit: quia error finẽ non habet. Non ergo remediũ mutes, nec aliud pro alio accipias: sed usq; ad terminum perfectæ sanitatis, medicinalis obedientiæ remedio utere: nec abijcias eam ut ingratus cũ factus fueris sanus: sed tamẽ in reliquũ alio mõ ea uti permitteris. ¶Si ergo ad sanitatem festinas: uide ut nil uel modicũ de temetipso agere p̃sumas, medico inconsulto: à quo si operam medicantis expectas necesse est ut uulnus tuum semper ei detegere non erubescas. Erubesce, sed tamen reuela totũ: nec abscõdas. Sunt enim qui cõfitendo quasi fabulã enarrant suorũ historiã peccatorũ, & ægritudines aĩæ suæ sine cõfusione dinumerant, & penè sine pœnitentia & sine affectu doloris. Cito enĩ lachrymas inuenit, & resoluitur in gemitũ, qui habet sensum doloris. Si uerò malæ ægritudini desperabilior stupor accesserit: hic in eo ꝙ nõ dolet, quanto sanitati uidetur esse propinquior, tanto ab ea fit remotior. Q, si medicus quasi clementior fuerit, ut quasi unguentis & emplastris lenioribus omnia uoluerit curare: tu age pro temetipso, & remedij fortioris & celerioris auidus, sanitatis ferrum require, cauteriũ exposce. Medicus tibi semper præsto est: paratus est. ¶Ne enim horrori sit tibi tua solitudo & ut tutius in cella habites, tres tibi deputati sunt custodes: scilicet deus, conscientia, & spiritualis pater. Deo debes pietatem: cui te totum impendas, conscientiæ tuæ honorem: coram qua peccare erubescas, patri spũali obedĩẽtiam charitatis: ad quẽ de oĩbus recurras. Insuper ut gratum me habeas, addã tibi & quartũ: & quãdiu paruulus es, & donec plenius addiscas diuinã cogitare præsentiam pedagogum tibi procurabo. Elige tibi tuipse hominem consilio meo, cuius uitæ exemplar sic cordi tuo insederit

1. Cor. 13.

Nota.

Nota.

reuerentia inhæserit, ut quoties eius recordatꝰ fueris, ad
reuerentiā cogitati assurgas, & temetipsum ordines & cō
ponas: qui cogitatꝰ acsi præsens sit, in affectū mutuæ cha-
ritatis, emendet in te oīa emendanda: & tm̄ nullum patia-
tur damnū secreti sui solitudo tua. Hic præsens tibi adsit
qn̄cunq; uolueris: occurrat sæpe & cū nolueris. Increpa-
tiones eius describe tibi: cogita sancta: eius seueritas con
solationes, pietas, & benignitas, exemplum, sanctæ uitæ
synceritas. Nam omnes cogitationes tuas cum ab eo ui-
deri cogitabis: ac si uideat, acsi arguat, emēdare cogeris.
Nota. ¶ Sic fm̄ præceptū apostoli solicite temetipsum custodi:
& ut temetipsum semper inspicias, semper ab oībꝰ oculos
auerte. Egregiū instrumentū corporis est oculus, si sicut
cætera, sic etiā uidere posset semetipsum. Qđ cum interio
ri oculo cōcessum sit, si ad exterioris exemplū seipsum ne
gligens, uacat, circa aliena: etiā cū uult non sufficit redire
ad seipsum. Tibi uaca: multa tu ipse tibi solicitudinis ma-
teria es. Exclude etiā ab oculis exterioribꝰ qđ desueuisti
uidere, ab interioribus, quod amare: qa nil tam facile re-
crudescit quàm amor, & maxime in teneríoribus & recen
tioribus animis. Aude etiā nōnunquā sapere & æmulari
charismata meliora: & tu ipse tibi esto parabola ædificatio
nis. ¶ Alia cella tua exterior: alia interior. Exterior est do-
mus, in qua habitat anima tua cum corpore tuo. Interior
est conscientia tua, quam inhabitare debet oīm interiorū
tuorum interior deus, cum spū tuo. Ostium clausuræ ex-
terioris, signū est ostiȷ̄ circunspectionis interioris: ut sicut
sensus corpis per exteriorē clausurā foris uagari non per-
mittitur: sic interior sensus ad suū semper interiꝰ cohibea
tur. Dilige ergo interiorē cellam tuā: dilige exteriorē: &
unicuiq; suū impēde cultū. Tegat te exterior, non abscon
dat: nō ut pecces occultꝰ, sed ut tutius uiuas. Nō em̄ scis
ô rudis incola quid cellæ debeas si non cogitas quomo-
do in ea nō solummodo à uitiȷ̄s tuis curaris, sed etiam nō
habes rixari cum alienis. Nescis enim quem conscientiæ
tuæ debeas honorem quicunq; in ea nō experiris gratiā
sancti spūs, & ipternæ suauitatis dulcedinē. Da ergo utri-
que cellæ honorē suū: & tu tibi in ea uēdica primatū tuū.
Disce in ea fm̄ cōis instituti leges tu tibi præesse: & uitam
ordinare: & mores componere: & temetipsum iudicare:
teipm̄ apud teipm̄ accusare: sæpe etiā condēnare, nec im-
punitum dimittere. Sedeat iudicans iustitia: stet rea & se-
ipsam accusans cōscientia. Nemo te plus diligit: nemo te
fidalius iudicabit. Mane præteritæ noctis fac à temetipso
exactionē, & uenturæ diei tu tibi indicito cautionem. Ve
spere, diei præteritæ rōnem exige, & superuenīētis noctis
fac indictionē. Sic districtio: nequaquam tibi aliqn̄ lasciui
re uacabit. ¶ Singulis horis fm̄ cōis instituti canonē sua
distribue exercitia: cui spūalia: spūalia: cui corporalia, cor
poralia: in qbus sic exoluat omne debitū spūs deo, corpus
spiritui: ut si qd fuerit intermissum, si qd neglectū, si quid
imperfectū: suo modo, suo loco, suo tpe nō abeat impuni-
tū uel irrecompensatū. ¶ In qbus extra illas horas de qui-
Psal. 118. bus dicit propheta. Septies in die laudē dixi tibi: matuti
nū ac uespertinum sacrificiū ac mediæ noctis est maxime
Psal. 5. obseruandum. Non enim frustra ait propheta: mane asta-
bo tibi & uidebo: sed qa tunc à curis exterioribus adhuc
Psa. 140 sumꝰ ieiuni: & dirigat orō mea sicut incēsum in conspectu
tuo, eleuatio manuū mearū sacrificiū uespertinū: quia tūc
ab hmōi impedimentis iam quodāmodo inuenimur dige
Psal. 118. sti. Qui & in nocturnis uigiliȷ̄s noctis (in qbus media no-
cte surgimus ad cōfitendū nomini domini) cōfessiōis eius
Psal. 76. de ordine cōtexens: in die (inquit) tribulationis meæ deū
exqsiui manibꝰ meis: nocte contra eū: & nō sum deceptꝰ.
Istis em̄ horis potissimū coram deo debemꝰ nosmetipsos
cōstituere quasi facie ad faciē, & in lumine uultus eiꝰ per-
spicere, tribulatione & dolorem nobis de nobisipsis inue
nire, & nomē dei inuocare, scopendo spm̄ nostrum donec
incalescat, ambiendo ad memoriam abūdantiæ suauitatis
suæ: donec ipse in cordibꝰ nostris dilcescat. Sed tunc ma-
1. Co. 14. ximè nobis agēdum est quod dixit apl's. Malo in ecclesia
quinq; loq uerba sensu meo: quàm decē milia uerborū si-
ne intellectu. Et illud. Psallā spū: psallā & mēte. Orabo spi
ritu: orabo & mente. Tunc em̄ mēti & spiritui aggregādi
sunt fructus sui: ut exinde uel in abundātia benedictionis
dei in quietē noctis relaxemur: uel surgentibus nobis ad
laudes dei, oīs exinde tenor operis nostri in ipsius laudi-
bus formet ac uiuificet. Idcirco in præueniendis noctur-
nis uigiliȷ̄s non expedit multitudine psalmorum obruere
intellectū, & exhaurire spm̄ uel extinguere. Sed quādiu so
brius inuenit, pietati afficiendus est, & suo itinere dirigē-
dus ad deū: donec dilatato corde currere incipiat usq; ad
finem operis dei: postmodū feruoris sui modum siue teno
rē habiturus: nisi magna intercidat negligentia, uel omit
tatur uolumtaria miseria. ¶ Scit etiā quicūq; sensum Chri
sti habet, quantū pietati xp̄ianæ expediat: quantū dei ser
uum: & seruū redēptiōis Xp̄i deceat, & utile ei sit una sal
tem aliqua diei hora passionis & redēptionis ipsius atten
tius recolere bn̄ficia, ad fruendū suauiter in cōscientia, &
recondendū fideliter in memoria: qđ est spūaliter mandu
care corpus Xp̄i, & bibere eius sanguinē in memoriā eiꝰ.
Qui oībus in se credētibus præcepit dicens: hoc facite in Luc. 22.
meā cōmemorationem. In quo etiam propter peccatum
inobedientiæ, quàm impiū sit hominem tāte dei pietatis
immemorē esse, palam oībus est: cum amici hoīs abeuntis
sub quolibet signo commendatam memoriam nephas sit
obliuisci. Siquidē sanctæ huius ac reuerendæ cōmemora
tiōis mysteriū suo modo, suo tempore, suo loco celebrare
licet paucis hoībus: qbus hoc creditū est mysterium: rem
uerò sacramenti uel mysteriȷ̄ in omni tēpore, & omni loco
dominationis dei: modo quo traditum est, hoc est debitæ
pietatis affectu, agere, contrectare, & sumere sibi in salutē
omnibus in promptu est quibꝰ dicitur. Vos autem genꝰ
electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acqui- 1. Petr. 2.
sitionis: ut uirtutes annuncietis eius qui de tenebris uos
uocauit in admirabile lumen suum. Nam & sacramentum
sicut accipit ad uitam dignus: sic ad mortem suam & iudi
cium indignus. Rem uerò sacramenti nemo percipit nisi
dignus & idoneus. Sacramentū enim sine re sacramenti:
sumenti mors est. Res uerò sacramēti etiam præter sacra-
mentum sumenti, uita æterna est. Si autē uis (& uerè uis)
oībus horis tā diei quàm noctis hoc tibi in cella tua p̄sto
est. Quoties in cōmemorationē eius qui pro te passus est,
hoc facto eius pie ac fideliter fueris affectus: corpus eiꝰ mā
ducas: & sanguinem bibis. Quādiu in eo manes per amo-
rem, & ipse in te per sanctitatis & iustitiæ operationem: in
eius corpore & membris eius computaris. ¶ Deīde etiam
certis horis certæ rectioni uacādum est. Fortuita enim &
uaria lectio, & quasi casu reperta, non ædificat, sed reddit Nota.
animum instabilem. & leuiter admissa, leuius recedit à me
moria. Sed certis ingeniȷ̄s immorandū est, & assuefacien-
dus est animꝰ. Quo em̄ spū scripturæ factæ sunt, eo spū le-
gi desiderant: ipso etiā intelligendæ sunt. Nūquam ingre
dieris in sensum Pauli: donec usu bonæ intentionis in le-
ctione eius, & studio assiduæ meditationis, spm̄ eiꝰ imbi-
beris. Nunquam intelliges Dauid, donec ipsa experiētia
ipsos psalmorū affectus indueris. Sicq; de reliquis. Et in
omni scriptura tm̄ distat studiū à lectione, quātū amicitia
ab hospitio, socialis affectio à fortuita salutatione. Sed &
de quotidiana lectione aliquid quotidie in uentrē memo
riæ demittendum est: quod fideliꝰ digeratur: & sursum re
uocatum crebrius ruminetur: quod proposito cōueniat:
qđ intentioni p̄ficiat: quod detineat animū ut aliena co-
gitare non libeat. Hauriendus est sæpe de lectiōis serie af
fectus, & formanda oratio quæ lectionē interrūpat: & non
tam impediat interrūpendo, quàm puriorē continuo ani
mū ad intelligentiā lectionis restituat. Intētioni seruit le
ctio: Si uerè in lectione deum quærit qui legit omnia q̄ le
git, cooperant ei in bonū, & captiuat sensus legentis, & in
seruitutē redigit oēm lectionis intellectum in obsequium
Christi. Si in aliud declinat sensus legentis, omnia trahit
post semetipsum: nihilq; tam sanctū, tam pium inuenit in
scripturis

scripturis,quod seu per uanā gloriā, seu per distortū sensum,seu per prauū intellectū non applicet uel malitiæ,uel uanitati.In oībus eīm scripturis legentis initiū debet esse timor dñi:ut in eo primo solidetur intētio legentis, & ex eo ordinetur & exurgat totius lectionis intellectus & sensus. ¶A spiritalibus uerò exercitijs incorporalia nunquā longe uel in totum recedatur, sed facile ad ea posse redire animus assuescat,&cum illis se mutuat, istis semper inhæ-
1.Cor.11. reat. Sicut enim supra dictum est,non uir propter mulierem,sed mulier propter uirū. Nec spiritualia ꝓpter carnalia,sed carnalia propter spūalia. Corporalia uerò exercitia nunc dicimus quæ manuali opere corporaliter exercentur.Nam sunt & alia corporis exercitia in quibus necesse est corpus laborare:sicut sunt uigiliæ,ieiunia,& alia huiusmodi:quæ spūalia non impediunt,sed iuuant si cum ratione discretionis fiant.Quæ si ex indiscretioīs uitio sic agantur,ut uel deficiēte spiritu,uel lāguēte corpore spūalia impediantur: qui sic est, corpori suo tulit boni operis effectum,spiritui affectum,proximo exemplum,deo honorem,sacrilegus est,& horum omnium in deū reus. Non ꝗ ſm apl'i sensum non uideatur humanam etiam hoc,& non deceat,& iustum nō sit caput aliqñ dolere in seruitio dei: quod olim sæpe usq; ad dolorem laborauit in uanitate seculi esurire uētrem usq; ad rugitum: qui sæpe repletus est usq; ad uomitū:sed modus in oībus habēdus est. Affligen-
1.Tim.4 dum est corpus aliqñ:sed nō cōterendū. Nam corporalis exercitatio ad modicū quidē ualet,& pietas ad omnia utilis est.Propter quod & ad modicum,hoc est non in cōcupiscentijs:sed tamē cura carnis agenda est.Agēda uerò est sobrie, & cū spūali quadā disciplina,ut neq; in modo ei9 neq; in qualitate neq; in quātitate appareat aliqd qđ nō deceat seruū dei. Eis eīm ꝗ inhonesta sunt nostra, abundātiorē honorē circūdare debem9.Honesta uerò nr̄a nulli9 egēt.Non solū aūt hoc,sed & oēm uitā nr̄am(quāuis hominib9 occultā)exhibere debemus deo sanctā & honestā, & omnē conuersationē nostrā sanctis angelis cōspicabilē
1.Co.14. agere & delectabilē,quāuis inter domesticos parietes inclusam. Omnia uestra(inqt apl's)honeste fiant in uobis.
1.Cor.11. Gratia deo res est honestas, & sanctorū angelorū amica. Propter quod etiā iubet apostolus uelari mulieres,ꝓpter angelos:q cum proculdubio tam die quàm nocte nobiscū sint in cellis nr̄is,nos custodiētes,& nostris studijs cōgaudentes,& cooperantes:placet eis ut etiā nullo hoīe uidēte,oīa nostra honeste fiāt.Siue ergo māducetis,siue bibatis:siue aliquid aliud facitis:oīa ī dño agite,pie,sanctæ,& religiose.¶Si manducas,mēsam tuam per se satis sobriam sobrietas tua perornet.Et cum manducas,nequaquam totus manduces:sed corpore tuo suam refectionē procurante,mens suam nō negligat:sed de memoria suauitatis dñi, uel scripturarū aliqđ quod eā pascat meditando, uel saltē memorando secum ruminet & digerat.Sed & ipsa necessitas non seculariter nō carnaliter expleatur:sed sicut decet monachū:sicut cōuenit seruo dei. Nā etiā quo ad sanitatem corporis:cib9 quāto honestius & ordinati9 sumit,& ingeritur:tāto facilius & salubrius digerit. Obseruandus est ergo sumēti mod9 & tp̄s,cibi quātitas & qualitas : fugienda superflua&adulterina cōdimēta.Obseruandus est ergo sumendi mod9:ut nō effundat qui comedit,sup oēm cibū aīam suū,tp̄s,ne ante horā:qualitas,uti quib9 utitur cōitas fraternitatis:excepta cā manifestæ necessitatis.De condimentis uerò sufficiat obsecro ut comestibiles fiant cibi nostri:nō etiā cōcupiscibiles uel delectabiles.Sufficit eīm cōcupiscētiæ malitia sua:ꝗ cū uix aut nullo mō ptrāsire possit adfinē explendæ necessitatis nisi per uiā quātæcunq; delectationis,si cœperit accipere irritamenta ab eis qui perpetuū suscipere bellū aduersus ei9 oblectamenta, fiunt duo cōtra unū,& sic periclitat cōtinētia.¶Deīde sicut de cibo dictū est:sic & de somno. Caue inquātū potes serue dei,ne totus aliqñ dormias:ne sit somnus tuus non reqes lassi, sed sepultura corporis suffocati:nō reparatio, sed extinctio spūs tui. Suspecta res est somn9, & ex magna

parte ebrietati similis.Exceptis eīm uitijs qbus in dormiēte cū,tempore dormitante rōne,nō est ꝗ cōtradicat quātū ad debitū cōtinui ꝓfect9,nihil tp̄is tā deperit de uita nr̄a: quàm qđ somno deputat.Iturus ergo ad somnū,semp aliquid defer tecū in memoria uel cogitatiōi, ī quo placide obdormias:qđ nōnūquā etiā somniare iuuet:qđ etiā euigilantē te excipiēs, in statū hesternæ intētionis restituat.
Sicut tibi nox sicut dies illuminabit,nox illuminatio tua Psa.138.
erit in delitijs tuis. Placide obdormies,in pace qesces,facile euigilabis:& surgens facilis & agilis eris ad redeūdū in id unde nō tot9 discessisti. Sobriū eīm cibū,sobriumq; sensum,sequit sobrius somnus. Carnalis uerò somnus,& brutus,& sicut dicit letheus, abominandus est seruo dei. De quo uerò post cōgruā quietem facile est sensus corporis & mentis euocare,& quasi seruos dom9 patrisfamilias ad opa necessaria spūi suscitare & emittere :hmōi somnus tpe suo modo suo aspernādus nō est. ¶Sic prudēs & deo deditus animus habere se debet in cella sua:in consciētia sua:sicut prudens paterfamilias in domo sua. Nō habeat sicut Salomō dicit, mulierē litigiosam,carnem suam,sed
ad sobrietatē moderatam,& assuefactam ad obedientiam, Prou.21.
& ad laborē paratam:ubiq; institutam & esurire & saturari:& abundare,& penuriam pati.Habeat sensus exteriores nō duces,sed seruiētes,interiores sobrios & efficaces. Habeat omnem omnino domum uel familiam cogitationum suarum seu ordinatam& disciplinatam,ut dicat huic uade,& uadat & alio ueni,& ueniat: & seruo corpori,fac hoc,& absq; cōtradictione faciat.Qui sic semetipsum ordinat & regit in conscientia sua:optime sibi credendus& cōmittendus est in cella sua.Sed hoc est perfectorū,uel ꝓfici iam incipientiū:quod ideò proposuimus incipiētib9 & nouitijs:ut sciant qd desit sibi,& quo extēdere habeant intentionē studij sui. ¶Sciēdū uerò est quia cum de carnali,uel de aīali sensu,uel de rōnali sciētia,uel de spūali sapiētia disserimus,unum hominem describimus in quo ſm diuersos profectus,& profectuū prouent9,&intētionis affectus,hæc oīa diuersis temporibus possibile est inueniri& tria hoīm genera singula ſm statutum horū proprietates in professione religiōis incellis militantia:quāuis cellæ dignitas,& sanctæ solitudinis secretum,& solitariæ professionis titulus non nisi perfectis cōuenire uidetur:quorum,sicut apl's dicit,est solidus cibus:& qui pro cōsuetu-
dine exercitatos habent sensus ad discretionē boni & ma- Heb.5.
li:in quo etsi rōnalis(qui proximus est sapienti) utcunq; uideretur esse tolerādus:sed certè animalis qui nō percipit ea quæ dei sunt,penit9 putaretur arcēdus. Sed occurrit Petrus apl's dicens de quibusdam. Si spm̄ sanctum ipsi
acceperunt,sicut & nos : ego quis eram qui prohiberem Actu.11.
deum? Spiritus enim sanctus bona uolūtas est. Nec enim sine grandi scrupulo mentis,à quacunq; professionis altitudine arcendus est: cui testis inhabitātis & trahentis spiritus sancti bona uoluntas est.¶Siquidem ex duobus hominū generib9 cellarū habitatio supplēda est : scilicet uel de simplicib9,qui & sensu & uolūtate ad assequendā religiosam prudentiam feruētes apparuerint & humiles: uel de prudentibus,quos religiosæ & sanctæ simplicitatis cōstiterit esse æmulatores.Stulta uerò superbia,uel superba stultitia,à tabernaculo iustorū semper procul sit. Est autē oīs superbia stulta:quāuis nō oīs stultitia sit supba. Stultitia eīm sine superbia,nōnūquā simplicitas iuenit,quæ si ignorat,forsan est docibilis:& si nequit doceri, forsan est tractabilis.Et est ꝓpria ciuitas refugij simplicitati,ethabitatio religionis:nisi sit talis quæ nolit humiliari, uel tam bruta ut nō possit regi uel tractari.Bona tñ uoluntas etsi multum sit bruta:non tñ est deserenda,sed salutari cōsilio ad laboriosam &actuosam uitam transmittenda.Superba autem quantūuis prudens sibi uideat,dimittenda sibi est & abigēda . Si eīm admittitur superbus:prima die qua ingreditur habitare,incipit leges dare. Nimium uerò stultus discere non pōt quas inuenit.Solicite ergo & prudēter perpendendum est quis admittatur ad habitandum

secum. Qui eñ habitat secū, nō nisi seipsum qualis ipse est
habet secum. Malus autē homo nunquā tute secum habi-
tat: quia cum malo hoīe habitat, & nemo molestior ei est
quàm ipse sibi. Nam insani & nimiū dementes, & qui non
satis quacunqȝ de causa mentis suæ bene cōpotes sunt; cu
stodiri solēt, nec sibi relinqui uel committi: ne solitudine
sua male utātur. Admittātur ergo animales homines pau-
peres spiritu ad cohabitationem cellarum, sed ut fiant ipsi
rationales ac spūales: non ut propter eos ipsi qui iam hoc
esse meruerunt, conuertantur retro, & efficiant animales.
Suscipiantur in omni beneuolentia charitatis; portentur
in omni patientia benignitatis. Sed qui eis cōpatiuntur,
nō eis cōformentur: nec sic quærant eorum profectum ut
propter eos cogātur incurrere ꝓpositi in religione rigo-
ris defectū. ¶ Iam eñ subintrauit de ære alieno sumptuo-
Eccle. 7. sa, & quātū pudor sinit ambitiosa cellarū ædificatio: & ab
iecta sancta simplicitate & rusticitate (sicut Salomō dicit)
ab altissimo creata, quasi religiosas quasdam nobis crea-
mus habitationū honestates. In quibꝰ tantū compassum
est aīalibꝰ: ut penè oēs in hoc effecti simus animales. ¶ Di
missam eñ nobis à patribus nostris iure hæreditario for-
mā paupertatis, & sanctæ simplicitatis speciem, uerū deco
rem domus dei alienātes à nobis & à cellis nostris, per ma
nus artificum exꝗsitorū cellas nō tā eremiticas quàm aro
maticas ædificamus nobis, singulas in titulo cētū solido-
rū: cōcupiscētias oculorū nostrorū de eleemosynis paupe
rū. Amputa dñe opprobriū cētū solidorū à cellis paupe-
rū tuorū. Cur nō potius cētū denariorum? Cur nō potiꝰ
nullorū? Cur nō potiꝰ gratis filij gratiæ ipsi sibi ædificāt?
Exo. 25. Quid mōstrum est Moysi cū cōsummaret tabernaculū? Vi-
de, inqt, oīa facito sēm exēplar qđ ostēsum est tibi in mon-
te. Non à seculi hoībus decet fieri tabernaculum dei cum
hoībus. Ipsi quibus in altitudine mentis ostēditur exem-
plar ueri decoris domus dei, ipsi ædificent sibi. Ipsi quibꝰ
solicitudo interiorū suorū cōtēptū & negligentiā indicit
oīm exteriorū, ipsi ædificēt sibi formā paupertatis, & san-
ctæ simplicitatis speciem, & paternæ frugalitatis liniamē
ta. Nulla sic aptabit artificiū industria, sicut, eorū negligē
tia. Ergo obsecro in peregrinatiōe huius seculi: in militia
hac super terrā ædificemus nobis non domos ad habitan
dum, sed tabernacula ad deferendum, utpotè cito inde uo
candi, & emigraturi in patriā & ciuitatē nostram, & in do
mum æternitatis nostræ. In castris quippe sumꝰ, in alieno
militamus: in alieno laboramus: facile est quicquid natu-
rale est. Nunqd nō facile est solitario, & sufficiens naturæ,
& utile cōscietiæ, ipsi sibi cellā de uirgis contexere, de lu-
to plasmare, undecūqȝ operire, & decētissime inhabitare?
& quid amplius est requirēdū? ¶ Credite fratres: & utinā
experiri uobis non cōtingat: quia pulchritudines istæ &
forenses honestates, cito uirile propositū eneruant, & ma
sculinū animū effeminant. Nam etsi ipso sæpe usu sopiū-
tur earum delectationes, etsi sint aliqui qui utantur huius
modi quasi non utentes: tamen contemptu melius quàm
usu extirpantur & uincūtur huiusmodi affectiones. Con-
ferunt etiam non modicum interioribus nostris exterio-
ra nostra ad similitudinem mentis aptata & composita, &
bono proposito suo modo respōdentia. Pauperior enim
cultus in alijs frenat cōcupiscentiam: in alijs circa amorē
paupertatis afficit conscientiam. Sed & intentum interio
ribus suis animū, magis decent inculta omnia & neglecta
exteriora: quibus animus ipse dum sæpius alibi conuersa
ri dignoscitur, secȝ alibi magis occupatam intētio sancta
denunciat, & efficaciter bonæ cōscientiæ cōciliat interio
ra; cui omnia exteriora uiluisse renūciat. Obsecro ergo ut
maneant cellæ illæ delicatiores sicut factæ sunt: sed nō cre
scat numerus earū. Sintqȝ in ualetudinaria fratribus ani-
malibus & infirmioribus, donec cōualescant. Hoc est inci
piant desiderare non ualetudinaria infirmorum: sed taber
nacula militantium in castris dei. Maneant in exemplum
posteris uestris quia tales habuistis, & spreuistis. Vos au-
tem qui spūales estis: sicut Hebræi, id est transeuntes, non
habētes hic ciuitatē manentē, sed futurā inquirētes, ædi-
ficate uobis sicut petistis casulas in quibus habitetis. In
casulis eñ habitauerunt patres nostri, habitantes in terra
repromissiōis quasi in aliena: cū cohæredibꝰ repromissio
nis expectantes ciuitatē habentē fundamenta, cuius arti-
fex & conditor est deus: non acceptis repromissionibus:
sed à longe eas aspicientes & salutātes: & confitentes quia
hospites sunt & peregrini super terram. Qui enim hæc di
cūt, significāt se patriā inquirere meliorē: hoc est cælestē.
Idcirco patres nīi in Aegypto & Thebaida, sanctæ huiꝰ
uitæ ardētissimi æmulatores, in solitudinibꝰ degentes, an- Heb. 11.
gustiati, afflicti, quibꝰ dignus nō erat mūdus: ipsi sibi cel
las ædificabant: in quibus tecti tantūmodo & circūsepti à
turbine & à pluuia tutabantur: in quibus eremiticæ fru-
galitatis delicijs affluētes, locupletabāt multos, ipsi egen
tes. Quos quo nomine digniꝰ appellem nescio, homines
cælestes, an angelos terrestres degentes in terris, sed con-
uersationem habentes in cælis. Laborabant manibꝰ suis:
& de labore suo pauperes pascebant, esuriētes ipsi: de ua
stitate eremi urbiū carceres alebant, & infirmos: & in qui
bus libet necessitatibus positos sustentabant, uiuētes de
labore suo, & habitantes in labore manuum suarū. Quid
ad hæc dicemus nos, non animales, sed animalia terrena:
adhærentes terræ, & sensibus carnis nostræ, in sensu car-
nis nostræ ambulantes, & ex alienis manibus pendentes?
Quamuis, cōsoletur nos in hoc ipsum aliquatenꝰ ille qui 1. Cor. 8.
cum diues esset, pauper pro nobis factus est, & qui uolun-
tariæ paupertatis dedit præceptū, ipse eiusdem pauperta
tis in semetipsos nobis formam dignatus est denonstrare.
Vt eñ sciant euangelici pauperes quid eis faciendum sit,
ipse etiam à fidelibus pasci uoluit: nōnunquā & ab infide-
libus (sed ut fideles faceret) uitæ necessaria accipe nō re-
cusauit. Sed etiā in primitiua eccl'ia pauperes illos sctōs
qui pro Xp̄o rapinam bonorū suorū perpessi fuerāt: uel
(sēm perfectionis cōsiliū) omnia reliquerāt & uendiderāt, Luc. 18.
ac fratribus fidelibus cōia effecerant, quanta solitudine,
quāta pietate sancti apl'i alendos à fidelibus procurabāt,
& liber actuum apostolorū, & Paulus in epistolis suis ma-
nifeste demōstrat. Quod etsi cōceditur liberius hoc ip̄m
domino præcipiente & ordinante, euangeliū annuncian
tibus de euangelio uiuere: ex apostolorū tamen authori-
tate non negatur etiā euangelice uiuentibus, sicut sanctis
illis pauperibus qui tūc erant in Hierusalem: qui etiā san
cti pauperes ob hoc uocātur, quia in professione sanctita-
tis & cōmunis uitæ nomen dederāt, & semetipsos in hoc
ipsum sponte pauperes effecerant. Quod enim apostolus
seuerissima authoritate quibusdam denūciat, ut qui non 2. The. 3.
uult operari, non manducet: cōtinuo ostendens de ꝗbus
diceret, subiunxit dicens. Audiuimus eñ quosdā ambulā
tes inter uos inquiete, nihil operantes, sed curiose agētes.
His autem qui huiusmodo sunt, denunciamus & obsecra
mus in dño Iesu Christo, ut cum silētio operantes panem
suū manducent. Suum: hoc est suo labore partū & acqui-
situm. Et tñ ne illos, quāuis inquietos, nihil operantes, &
curiose agentes, nomen tñ dñi inuocatum super se haben
tes, quasi exposuisse uideretur & abiecisse: statī intulit di-
cens. Vos autem fratres nolite deficere benefacientes in Ibidem.
Christo Iesu dño nostro. Ac si diceret. Etsi illi perseuerāt
in malitia siue negligentia sua: uos tamen in sustentandis
eis nolite deficere à beneficentia uestra. Cum ergo seueris
sime superius denunciauerit non manducandum nolenti
bus operari: postmodū uerò uolentibus operati, sed nihil
operantibus, aliquando se exhibuerit clemētiorem: posse
mus dicere sēm textum uerborū eius (nec omnino aberra
ret à uero) nō uolētibus quāuis ualentibꝰ, intētatam esse
illā seueritatem: uolentibus aūt sed nō ualentibꝰ, indulgē
tiam istā. Sed etiā cum istis denunciet & obsecret in dño
Iesu Xp̄o ut cū silentio panē suū manducēt: uident panē
non suū manducare, nisi cum suū efficiant operādo quan-
tū operari possunt sub testimonio dei & conscientiæ suæ.
¶ Ignosce dñe ignosce: excusamus, tergiuersamur, sed nō
est qui

est qui se abscõdat à lumine ueritatis tuæ, quod sicut illu
Psa.138. minat cõuersos, sic etiam ferit auersos. Non est em̃ occul
tatum os nostrum à te: quod fecisti in occulto hoĩm. Nos
autem nobismetipsis facimus id occultum: quia uix est ali
quis in eis qui ad te sunt, qui experiri uelit quid possit, &
quod promptissime potest quandocunq; fm carnẽ uel se
culum siue timor impulerit, siue cupiditas traxerit: sed et
si fallim⁹ hoĩes inscios: nõ nos pmittas ut quasi uolentes
fallere te fallamus nosmetipsos. Nos nõ laboram⁹: qa uel
nõ possumus, uel non posse nobis uidemur, uel consuetu
dine ocij & deliciarũ nostrarũ nos nõ posse efficim⁹. Ado
remus ergo semp & procidamus & ploremus corã te, q fe
Nota. cisti nos, & qui in hoc ipm pctõ nostro manifesto, iudicio
tuo occulto formasti nos, ut forsitã qa non multũ hoc uo
lumus, non possumus: uel quia nõ uoluimus cũ potuim⁹
cum uolumus nõ possum⁹ Vescamur saltẽ fm pœnã Adæ
pane nostro si non possumus in sudore uultus nostri, i do
lore cordis nostri, in lachrymis doloris: si non possumus
in sudere laboris. Magnã hãc iacturã professiõis nostræ
Psal.41. suppleat pietas, ac deuotio consciẽtiæ hũilis. Sint nobis
lachrymæ nostræ panes die ac nocte: quãdiu dicit animæ
nostræ, ubi est deus tuus: hoc est quãdiu peregrinamur à
dño deo nostro, & à lumine uult⁹ sui. Vnũ quidẽ erat ne
cessariũ. Sed qui nec in uno figimur, nec in multis exerce
mur: in quo ordine cõputabimur? Vtinã cum illo de quo
Rom.4. apostolus dicit. Ei qui non operat credẽti aũt in eum qui
iustificat impiũ: reputabitur fides eius ad iustitiã fm pro
positum gratiæ dei. Vtinã cum peccatrice cui multum di
missum est quia multum dilexit. Et beata anima quæ hoc
iudicio apud deũ meruerit iustificari, iudicio diligẽtium
nomen dñi, ut omissa omni iustitia operum, & fiducia me
ritorum, in hoc solo iustificetur qm̃ dilexit multum. Nam
in diligendo te de⁹ retributio magna est diligenti cõsciẽ
tiæ ipsa dilectio tua: deinde uerò uita eterna. Sic fratres
obsecro uos nõ excusemus nos: sed accusemus nos & con
fiteamur. Et q magni nominis umbrã, & psonale quoddã
figmentũ perfectionis apud hoĩes induimus, apud deum
consciẽtiæ nostræ cognoscentes paupertatẽ, non usque
quaq; recedam⁹ à ueritate: & ueritas liberabit nos. ¶ De
inde docẽdus est animalis incipiens & Christi tyrũculus
deo appropinquare, ut & deus appropinquet ei. Sic enim
Iaco.4. admonet ppheta. Appropinquate deo: & ipse appropin
quabit uobis. Non solũ enim faciendus est homo & for
Gene.2. mandus: sed & uiuificandus. Primo em̃ formauit deus ho
minẽ: deinde inspirauit in faciem eius spiraculum uitæ &
factus est homo in aĩam uiuentem. Formatio hoĩs, institu
tio est moralis: uita eius, amor dei. Hũc fides cõcipit: spes
parturit, charitas format & uiuificat. Amor enim dei uel
amor deus spũs sanctus, amori hoĩs se infundẽs, afficit eũ
sibi. Et amans semetipsum de hoĩe deus, fecũ unũ efficit &
spiritũ eius, & amorẽ eius. Sicut enim non habet corpus
unde uiua nisi de spiritu suo: sic affect⁹ hoĩs (qui amor di
citur) nõ uiuit, hac est non amat deum nisi de spũ sancto.
Amorẽ ergo dei in hoĩe ex gratia genitũ, lactat lectio, me
ditatio pascit, oĩo confortat & illuminat: ¶ Animali uerò
& nouo in Xpo homini: ad exercitanda eius interiora me
lius & tutius proponuntur legenda & meditanda redem
ptoris nostri exteriora, & ostendit in eis exẽplũ humilita
tis, prouocatio charitatis, & affect⁹ pietatis & de scriptu
ris sctis & sanctorũ tractatib⁹ patrũ moralia queq; & pla
niora. Proponenda sunt ei gesta & passiones sanctorũ, ubi
nec laborandũ ei sit in planicie historiali, & semp aliquid
occurrat qđ nouitij animũ excitet ad amorẽ dei, & cõte
ptum sui. Porrò aliæ historiæ delectant quidẽ cum legũ
tur, sed nõ ædificant: quin potius mẽtẽ inficiũt: & in tẽpo
re orationis uel spũalis meditationis inutilia queq; uel
noxia faciũt scaturire de memoria. Lectionis quippe mo
dũ similis meditatio seq solet. Difficillium etiã lectio spri
pturarũ fatigat nõ reficit teneriorẽ aĩm: frangit intentio
nẽ: habebat sensum uel ingeniũ. ¶ Doced⁹ est etiã in oĩo
ne sua sursum cor leuare: spũaliter orare: à corporibus ue
corporũ imaginibus (cum deũ cogitat) quãtum põt rece
dere. Admonẽdus est quãta põt puritate cordis intẽdere
in eũ cui sacrificiũ oĩonis suæ offerret: seipsum attẽdere q
offert: itelligere qđ offert. Quãtũ em̃ uidet uel intelligit
eum cui offerret, tm̃ ei in affectu est: & ei amor ipse est intel
lectus. Quãtumq; ipe ei in affectu est, tm̃ sapit ei hoc ipm
(si dignũ deo est) qđ offert: & i eo sibi bene est. Hmõi ho
mini oranti uel meditãti melius ac tutius (sicut iam dictũ
est) proponitur imago dominicæ natiuitatis, passionis &
resurrectionis: ut infirmus animus qui non nouit cogita
re nisi corpora & corporalia, habeat aliqd cui se afficiat,
cui iuxta modũ suũ pietatis intuitu inhæreat. Est quippe
in forma mediatoris: in quo sicut legit in Iob, uisitans ho Iob.5.
mo speciem suam nõ peccet: hoc est cum intentionis suæ
intuitũ in eũ dirigat, humanam in deo speciem cogitan
do, à uero nõ usq; quaq; recedat: & dum per fidẽ ab hoĩe
deũ non diuidit, deum aliqñ in hoĩe apprehendere addi
scat. In quo pauperibus spũ & simplicioribus filijs dei, tã
to primũ solet esse affectus dulcior, quãto humanæ natu
ræ propinquior. Postmodũ uerò fide migrante in affectũ,
amplexantes in medio cordis sui dulci amoris amplexu.
Christũ Iesum, totũ hominẽ propter hominẽ assumptum
totum deum propter assumentẽ deum, incipiunt eum nõ
iam fm carnẽ cognoscere, quãuis eum necdũ fm deũ ple
nẽ possint cogitare. Et sanctificãdo eum in cordibus suis
offerre ei amant uota sua quæ distinxerunt labia sua, obse
crationes, oĩones, postulationes, grãrum actiones, pro tẽ
pore, pro causa congruentes. ¶ Sunt em̃ oĩones aliæ bre
ues ac simplices, sicut eas format uoluntas seu necessitas
orantis pro causa incidẽti. Aliæ prolixiores & rõnabiles,
sicut in inquisitione ueritatis petentes, quærẽtes, pulsan
tes: donec accipiant, inueniant & aperiatur eis. Aliæ ala
cres spũales & fœcundæ, in affectu fruẽtis, & gaudio gra
tiæ illuminantis. Et ipse sunt quas apl's alio ordine dinu 1.Tim.2.
merat, obsecratiões, oĩones, postulatiões gratiarũ actio
nes. Nam postulatio quam primã posuimus, est circa ob
tinenda tẽporalia, & necessaria aliqua uitæ huius in qua
deus postulantis quidem approbans bonam uoluntatem
facit tamẽ ipe quod melius iudicat, & dat libẽter ei quod
bene postulat. Ipsa est de qua psalmista ait. Quoniam ad Psa.140
huc & oratio mea in beneplacitis eorum. Hæc est etiã ho
minum impiorũ: quia omnium cõmune est, sed maxime fi
liorum seculi huius, desiderare trãquillitatẽ pacis, sanita
tem corporis, temperiem aeris, & alia quæ ad uitæ huius
usum spectant, & necessitatẽ, & abutentiũ uoluptatẽ. Pro
quibus q fideliter postulant, quãuis non ea postulent nisi
ad necessitatem: tm̃ in hoc ipso uoluntati dei suam semper
subiciũt. Obsecratio uero est in exercitijs spũalib⁹ anxia
ad deum instantia: in quibus ante gratiã succurrentẽ, qui
apponit sciẽtiam, apponit & dolorem. Oratio uero est ho Eccle.1.
minis deo adhærentis affectio, & familiaris quędã & pia
allocutio, & statio illuminatæ mentis ad fruendũ quãdiu
licet. Porro gratiarũ actio est in intellectu, & cognitione
gratiæ dei, bonæ uoluntatis indeficiens ad deum & inde
fessa intentio, etiã si aliquãdo uel non sit uel torpeat siue
actio exterior, siue interior affectio. Hæc ei est de qua di
cit apostolus. Velle adiacet mihi: perficere autem bonum Rom.7.
non inuenio. Ac si dicat. Semper quidem uelle adest: sed
aliquando iacet: hoc est inefficax est: quia perficere opus
bonum quæro: sed nõ inuenio. Hæc est charitas quæ nun
quam deficit. Ipsa est em̃ sine intermissione oratio seu gra
tiarum actio, de qua apostolus ait. Semp sine intermissio 1.Thes.5
ne orantes, semper gratias agentes. Est enim iugis quædã
bonitas mẽtis & bene compositi animi, & ad patrẽ deum
in filijs dei bonitatis eius quædam similitudo orans pro
omnibus semper, & gratias agens in omnibus, tot modis
in oratione uel gratiarum actiõe in deum se iugiter refun
dens, quot in suis necessitatibus uel consolationibus, in
proximi etiam uel compassionibus uel congratulationi
bus causales in hoc materias inuenit pius affectus. Hæc
autẽ iugiter in gratiarũ actiõibus est, quia q sic est, semp

in gaudio sancti spiritus est. In postulationibus ergo pie ac fideliter orandũ est, sed non est in illis pertinaciter inhærẽdum, quia nos nescimus, sed pater cælestis scit quid in tẽporibus istis necesse nobis sit. Obsecrationibus uerò insistendũ est, sed in omni humilitate & patientia, quia non afferũt fructũ nisi in patientia. Nonnunquã em̃ cũ celerius gr̃a nõ subuenit, fit obsecranti cælum æneũ, & terra sua ferrea. Et cum relicta sibi cordis humani duritia, ad uo-
Mat. 15. tum exaudiri non meretur, anxietas desiderantis negari sibi æstimat quicqd differtur. Cumq; sicut Cananæa illa præteriri se ac despici ingemiscit, quasi immũditiã, carnis p̃terita sibi pc̃tã sua imputari uel improperari imaginat̃. Nũnunquã uerò sine labore petẽs accipit, q̃rens inuenit & pulsanti aperitur. Et cõsolationes ac suauitatis orationis inuenire tandẽ aliquãdo meretur labor obsecratoris. Nõnunquã etiã puræ or̃onis affectus, & bona illa orationis suauitas non inuenitur, sed quasi inuenit eum non petentẽ, nõ quærentẽ, nõ pulsantẽ, & quasi nesciẽtem gratiã præuenit, & tanquã genus seruorem recipitur in mensa filiorũ, cũ rudis adhuc & incipiẽs animus in eũ orãdi assumitur affectũ, qui pro præmio sanctitatis reddi solet meritis perfectorũ. Quod cũ fit, agitur ut uel in iudiciũ suum non liceat scire negligenti quid negligat, uel ut prouocatio charitatis amorem in eo ultro se offerentis accendat. In quo prohdolor plurimi falluntur: qa cũ pascunt̃ pane filiorũ, iam se esse filios arbitrant̃: & deficientes unde proficere debebant, ex uisitante gratia euanescunt à cõsciẽtia sua, arbitrãtes se aliqd esse, cum nihil sint: & de bonis dei non emendantur, sed indurãtur, & fiũt de quibus psalmi-
Psal. 80. sta dicit. Inimici dñi mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in secula. Et cibauit illos ex adipe frumẽti: & de petra melle saturauit eos. Pascuntur enim à patre deo aliquãdo de preciosiore gratiæ substãtia serui, ut affectent esse filij. Ipsi uero gratia dei abutẽtes efficiunt̃ inimici. Vt em̃ abutantur etiã scripturis sanctis in peccatis uel in concupiscentijs suis, redeũtes ad eas per or̃ones, dicunt sibi illud uxo-
Iudic. 13 ris Mãnæ: Si dñs uoluisset nos occidere, nõ suscepisset sa-
Psal. 83. crificium de manib⁹ nostris. ¶ Quàm dilecta tabernacula tua dñe uirtutũ: quibus passer inuenit sibi domum, & turtur nudum ubi reponat pullos suos. Passer, inquã, naturaliter aĩal uitiosum, mole, leue, importunum, garrulum, ac pronũ in libidinem. Et turtur luctus amica, opacæ solitudinis familiaris incola, forma simplicitas, exemplum castitatis. Ille sibi inuenit in eis domum quietis & securitatis. Illa nidũ sibi ubi reponat pullos suos. Quæ sunt hæc nisi iuuenum naturaliter calidus sanguis, & feruidus animus, ætas labilis, curiositas inquieta, & uirilis maturitas, serius animus, castus, sobrius, pertæsus exteriorũ quantũ põt, & intra semetip̃m recondens semetipsum: Quorũ alterum in tabernaculis dñi uirtutũ, in disciplina cellarum inuenit sibi ab oĩbus uitijs quietẽ, firmamentum stabilitatis, & mansiõem securitatis. Alterũ uerò in secreto cellæ secretiorẽ recessum cõscientiæ, ubi reponat & nutriat sanctarum affectionũ suarũ fructus, & sp̃ualis sensus contemplationis. Passer solitari⁹ in tecto, hoc est in altitudine cõtemplationis, calcare amat habitationem carnalis conuersationis. Turtur in inferioribus fœcundatur, & gaudet in fructibus humilitatis. Perfecti em̃ quiq; & sp̃uales qui turturis noĩe designantur, cum ad firmamentum & robur uirtutis suæ per uirtutẽ obedientiæ & subiectionis p̃ueniunt premunt se semper ac deijciunt in id quod insipientiũ est & unde infra se descendunt, inde ascẽdunt supra se: & humiliando se magis proficiũt, propter fructus solitudinis, qui sunt frequentes & sublimes excessus contemplatiõis, non arbitrantes esse negligendam conscientiam uoluntariæ subiectionis, usum socialis uitæ, & dulcedinem fraternæ charitatis. Ideò uir spiritualis & corpore suo spiritualiter utens, seruitutẽ eius, quam habet animalis homo per uim coactam, rationalis per consuetudinẽ subactã, accipere meretur quasi naturaliter affectã. Vbi illi est obediẽtia necessitatis, iste eam habet charitatis. Vbi ille uirtutes laboris plenas, iste habet eas uersas in mores. Illi uerò passeres dei sursum nitentes ad ea quæ sunt perfectorũ non elationis præsumptione, sed pietatis amore: in paupertate spiritus sui sublimati, non repelluntur ut elati, sed suscipiuntur ut deuoti. aliqñ hoc merentur experiri, quo spirituales frui: & semper affectant imitari eorũ uitã actiuam ad quorum ambiunt cõsolationem cõtemplatiuam. Sicq; uno spiritu, licet non uno gressu gradientes, æque proficiunt & sp̃uales in humili, & incipiẽtes in sublimi. Et hæc sunt cellarũ bene ordinatarum sancta commercia, studia ueneranda, ocia negociosa, quies operosa, charita sordinata, mutuo in silentio sibi colloqui, & in absentia abinuicem se adinuicẽ magis frui, proficere de inuicẽ: & cum se nõ uident adinuicem, in alio uidere quod imitãdũ est, in seipsis nõ nisi quod fiendũ est. Ego uerò, sicut dicit Hieremias, uir uidens paupertatẽ meã, cũ alienas diuitias cõ- Thre.
puto, in memetipso erubesco, & suspiro, qa quod tracto in alieno, mallem experiri in proprio. De duob⁹ quippe malis tollerabilius est quod amas nõ uidere, quàm uidere & non habere, quãuis non sit de bonis dñi. Bona em̃ dñi uidere amare est: amare uerò habere est. Ideo nitamur iquãtum possumus ut uideamus, uidendo intelligamus: & intelligendo amemus, ut amãdo habeamus. Dñe super hoc ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te nõ est abscõdit⁹. ¶ De animali uerò statu trãseuntes ad rationalem: ut de rõnali transeamus ad spiritualem, tractando & utinã proficiẽdo: primo scire debem⁹ qa sapiẽtia (sicut Sapie.
in libro noĩs eius legitur) præoccupat eos qui se cõcupiscunt, & occurrit eis, & ostendit se in uijs suis hilariter, sicut in proficiũdo, sic & in meditando & tractando, attingens ubiq; p̃pter sui mũditiam. Adiuuat em̃ deus uultu Sapie.
suo se intuẽtem, mouet ac p̃mouet & attrahit speciæ summi boni se cõtemplantẽ. Cumq; ratio proficiẽdo ĩ amorẽ sursum ascẽdit, amãti & desiderãti gratia cõdescẽdit. Vnũ sæpe fiũt, quæ illos duos status efficiũt, quæ sunt ratio & amor: & quæ ex eis efficiuntur, scilicet sciẽtia & sapiẽtia. Nec iam possunt altrinsec⁹ tractari uel cogitari, quæ iam unũ & unius operatiõis ac uirtutis sunt & ĩ sensu intelligẽtis, & ĩ gaudio fruẽtis. Quamuis ergo distinguẽdus sit alter ab altero: tamẽ cum sic se res obtulerit, & cogitãd⁹ & tractãd⁹ erit alter cum altero, & in altero. Quia ergo (sicut iam supradictum est) quemadmodum in profectu religiõis, status animalis uigilat circa corpus & hominem exteriorem componẽdum & aptãdum studio uirtutis: sic rõnalis circa animum agere debet uel faciẽdum si nõ est, uel excolẽdum & ordinãdum si est. Primo uidẽdum est qs uel qd sit animus ipse quem ratio rõnalem facit, quid ipsa ratio q̃ animal mortale faciẽdo rõnale hoĩm p̃ficit. Sed primo dicẽdum est de aĩa. Anima est res icorporea, rõnis capax, uiuificãdo corpori acccõmodata. Hæc animales constituit hoĩes, quæ carnis sunt sapiẽtes, sensibus corporis inhærẽtes. Quæ ubi perfectæ rõnis incipit esse nõ tñ capax, sed & particeps, cõtinuo abdicat à se nomẽ generis fœminini, & efficitur animus particeps rationis, regendo corpori accõmomdat⁹, uel seip̃m habẽs sp̃s. Quãdiu em̃ aĩa est, cito in id quod carnale est effœminat̃. Anim⁹ uerò uel sp̃s, nõ nisi quod uirile est & sp̃uale meditatur. Sp̃s em̃ hoĩs ĩ appetitu boni subtilis & efficacis naturæ cõditus, & in arte creatricis sapiẽtiæ omni corpore melior omni etiam luce corporea lucidior ac dignior, ob imaginem cõditoris, & capacitatem ratiõis: uitio tamẽ carnalis originis ĩplicitus, peccati seru⁹ effect⁹ est, & captiu⁹ in lege peccati, quæ est in membris. Nec tñ omnino amisit arbitrium, id est iudiciũ rõnis ĩ iudicando & discernẽdo: quãquã libertatẽ suã amiserit ĩ eligẽdo & agẽdo. Nam ĩ pœna peccati, & testimoniũ amissæ dignitatis naturalis, positũ est in signũ ei arbitriũ, sed captiuũ. Quod etiã ante cõuersionem, & liberationẽ uolũtatis: nũquam perdere potest ex tota ulla auersione ipsius uolũtatis. In quo etiã cũ eo abutit̃ in eligendo malũ pro bono (sicut dictũ est) melior est & dignior omni corporea creatura, nõ in se, sed in arte creatricis

Rom. 5. creatricis ueritatis. Liberatur uero uolūtas qñ efficit̃ charitas cum charitas dei diffundit̃ in cordibꝰ nostris p̄ spiritum sanctum qui datur nobis. Et tūc uere est ratio: hoc est habitus mentis per omnia cōueniens ueritati. Cum enim liberata uolūtate per liberantē gratiā, spiritus agi incipit libera ratio, & tunc suus est, hoc est seipso libere utens efficitur, & fit animus, & bonus animꝰ. Animꝰ, inquā, inquātum bone animās, & p̄ficiens aīal suū supplemento liberæ rōnis. Bonus autē, inquantū iam amans bonū suum, quo bonus fit, & sine quo nec bonꝰ nec animꝰ esse potuit. Fit aūt bonꝰ animus & rōnalis, diligens dñm deum suū in toto corde suo, & in tota anima sua, & in tota mēte sua, & in oībus uiribꝰ suis, & nō nisi in ipso seipm̄, & p̄ximū suū sicut seipm̄. Fit aūt bonus animus deum timēs, & mandata eiꝰ obseruās: hoc est em̄ oīs homo. ¶Ratio uero sic diffini- Eccl. 12. tur à diffinientibꝰ, uel describit̃ à describentibꝰ. Aspectus animi est, quo per seipm̄, nō per corpus: uerum intuet̃: aut ipsa ueri cōtēplatio, aut ipsum uerū qđ contēplat̃: aut uita rōalis, uel rōale obsequium, in quo conformat̃ ueritati contemplate. Rōcinatio uerò est rōnis inquisitio: hoc est aspectus eius motio per ea q̄ aspiciēda sunt. Ratiocinatio quærit: rō inuenit. Aspectus hic ī rem aliquā cōiectus cū eam uidet, sciētia est: cū nō uidet, ignorātia est hoīs. Hæc ergo rō est & instrumētū per qđ operat̃, & opꝰ quod operatur. Hæc semp exerceri amat in eo quod utile est & honestum, exercitio p̄ficiens, desidia uerò in semetipsa marcescēs. Nullū uero dignīꝰ & utiliꝰ exercitiū est homini eā habēti, quā in eo qđ meliꝰ habet, & in q̄ cæteris aīalibus & cæteris partibꝰ suis præeminet, q̄ est ipsa mens uel animus. Menti uero uel aīo cui cætera pars hoīs regēda subdita est, nec dignius est aliqđ ad quærendum, nec dulcius ad inueniēdū, nec utiliꝰ ad habendū quàm qđ solū ipsam mentē supereminet, qui est solus deꝰ. Nec lōge est ab uno Actu. 17. quoq; nostrū, q in ipso uiuimus, mouemur, & sumꝰ. Et nō sicut in aere isto, sic in dño deo nr̄o: sed in ipso uiuimꝰ per fidē, mouemur & promouemur per spē, figimur per amorem. Ab ipso em̄ & per ip̄m conditus est rōalis animus, ut ad ip̄m sit cōuersio eius, ut sit ipse bonū eius. Hic autē ex illo bono bonꝰ, ad imaginē & similitudinē eiꝰ cōditus est ut quādiu hic uiuit, quàm p̄pius pōt accedat ad eū similitudine, à quo sola recedit̃ dissimilitudine, ut sit is sanctus, sicut ille sanctus est: in futuro futurꝰ beatꝰ, sicut ille beatꝰ est. ¶Deniq; hoc solū magnū & bonum est cū magnus & bonus animꝰ suspicit, mirat̃ & affectat quod supra eum est, & adhærere festinat similitudini suæ deuota imago. Ipse em̄ imago dei est. Et per hoc q̄ imago dei est, itelligibile ei fit & se posse & debere inhærere ei cuius imago est. Ideo & si in terris regit corpus sibi cōmissum, meliore tñ parte sui, scilicet memoria, intelligētia & amore ibi semp conuersari amat, unde quicquid est, quicquid habet, se nouit accepisse, & ubi in perpetuū se mansurū, & cū plena dei uisione plenā dei similitudinē adepturū (quātū in hoc homini sperandū est) sperare ei licet, si bonæ spei uitā suam nō negligat cōformare. Illud ergo spectat unde pendet, plus cū hoībus cōmorans ut uiuificet eos uita dei ad quærēda & capienda diuina, quàm ut animet uita ista mortali & humana. Sicut em̄ corpꝰ qđ animat, naturali statu suo erigitur ī cælū, q̄ natura & loco & dignitate & loca oīa & corpora supereminet: sic sp̄ualis ipse natura, ad ea q̄ in sp̄ualibus præeminēt, hoc est ad deū & diuina erigere semper amat semetipsum, non superbe sapiendo, sed pie amando, sobrie & iuste & pie uiuendo: q quāto altius est quo nititur, tanto fortioribus exercitiorū studijs exercēdus est, & quæ cum nō perfundant, sed intigāt: sicq; afficiēt ut perficiant. ¶Studia uero hæc etsi literis aliqñ adiuuantur & utantur: non tñ literatoria sunt, non cauillātia, nō disputantia, non garrula, sed spiritualia, pacifica, & humilia, humilibꝰ cōsentiētia. Quæ etsi foris exercentur, intꝰ potiꝰ aguntur in sp̄ū mentis, ubi renouat̃ homo de die in diem Psal. 110. induens nouū hoīem qui s̄m deū creatus est, in sanctitate & iustitia ueritatis. Ibi em̄ fit animus, ibi fit intellectꝰ bonus oībus facientibꝰ eū, cum s̄m regulam ab ap̄lo datam in oībus exhibemꝰ nos sicut dei ministros in multa patiē- 2. Cor. 6 tia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in laboribus, in uigilijs, in carcere cellæ, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in sp̄ū sancto in charitate nō ficta, in uerbo ueritatis, & uirtute dei, per arma iustitiæ à dextris & à sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiā & bonam famam, ut seductores & ueraces, sicut ignoti & cogniti, quasi morientes & ecce uiuimus, ut castitati, & non mortificati: quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletātes: tanquā nihil habentes, & omnia possidentes: in labo- 2. Co. 11. re & ærumna, in fame & siti, in frigore & nuditate. Hæc & huiusmodi sunt studia sancta, exercitia apostolica, in quibus discutit se animus, & inuenit, & emendat, mundans se ab omni inquinamento carnis, ac spiritus, perficiens sanctificationem in timore dei. Studia hæc silentium amant, quietem desiderant cordis in labore corporis, paupertatem spiritus, & pacem in exterioribus pressuris: & bonam conscientiam in omni puritate cordis & corporis. Hæc faciunt animum: quia unde faciant habent. Vana uerò illa, nugigerula, uerbosa, cōtentiosa, curiosa, ambitiosa, etiam sanctum animum uel iam perfectum dissipant & corrumpunt. Hæc studia scrutantur uirtutū nō tam flores quàm radices, nō ut luceant, sed ut sint: nō ut sciantur, sed ut habeantur. Vitiorum uero plus in semetipsis metuunt appetitum, quàm ab alijs impetū, plus contagium, quam malitiā. Sicut em̄ aliqñ imago labore & studio perseuerante, uirtutes trahūtur in affectū & mentē bonā: sic uitia leuissima remissioris licētiæ opportunitate transeūt in conspersionem, & quasi naturalia efficiuntur. Sed nullum uitium naturale est: uirtus uero omnis, homini naturalis est. Con- Nota. suetudo tamen uel uoluntas corruptæ, uel inolitæ negligentiæ, plurima sæpe uitia quasi naturalia in neglecta cōscientia efficere solet. Consuetudo quippe, sicut philosophi dicere solent, est secunda natura. Oīs tñ malus animꝰ priusquam indurescat, molliri potest malitia eius: sed nec postquā indurauerit desperādꝰ est. Hæc em̄ maledictio est Adæ, ut in terra laboris nostri: & in agro cordis uel corporis nostri, noxia uel inutilia gratuito passim ubiq; proueniant, utilia uerò uel necessaria & salubria cum labore. Virtus tñ qm̄ naturæ res est, cum uenit in animū aliquando, non uenit sine labore, sed uenit in locum suū, & sedet Nota. fideliter, & bene cum ea naturæ conuenit, cum nullū præmium potius sit ei, quam in deo cōscientia sui. Vitium uero cum nihil aliud esse credat̃ quam priuatio uirtutis, tñ uastitas eius & enormitas tanta nōnunquam quasi sentitur, ut obruat & opprimat, fœditas tanta, ut inquinet & inficiat: adhæsio tā pertinax cōsuetudinis, ut uix à se eam natura excutiat. Oīs em̄ uitij frustra siccatur riuus, si fons nō fuerit obturatus. Verbi grā. Remissa uolūtas facit mētis leuitatē, ex qua prodeūt instabilitas mētis, inconstantia morum, uana lætitia sæpe usq; ad lasciuiam carnis, uana tristitia nōnunquam usq; ad ægritudinem corporis, & multa alia in negligentia uel transgressione propositi ex leuitatis uitio uenientia. Sic etiā superbia ex usu uolūtas in magna sæpe cordis inopia tumentē efficit animū. Vnde procedūt uana gloria: fiducia sui, negligētia dei, iactantia, inobediētia, cōtemptus, præsumptio, & cætere animi pestes quæ profluere solēt ex tumore, & usu supbiæ. Et in hūc modū oīa gña uitiorū ex aliquo malæ uolūtatis affectu, uel malæ cōsuetudinis usu, suam singula ducūt matricem originē: q̄ quanto diutius menti inolita est, tāto fortius hæret, & fortioribꝰ remedijs eget, & curā requirit diligētiorem. Huiusmodi em̄ pestes uitiorū, usq; in ultimā solitudinem solitariū persequūtur. Et sicut bene concreta uirtus, & fideliter animo insidēs, possessorē suū in nulla deserit multitudine: sic uitiū cōsuetudinis, possessū suū liberum esse nō patitur in qualibet solitudine. Nam nisi pertinaci studio & prudenti opera expugnata fuerit consuetudo, leniri pōt, uinci uix pōt: & quocūq; se cōponat

animus,& in quanis solitudine habitet, secretũ uel silen-
tium cordis esse nõ patitur. Cui quo maiorẽ cõtigerit in-
esse usum cõsuetudinis & uoluntatis, eo nequior & rebel
lior in eo inuenitur nõ tã malitia spũalis, quàm quasi ma-
nibus expellẽda multiplex q̃dã collectio & dura corpulẽ-
tia necessitatis. ¶ Sed redeamus ad laudẽ uirtutis. Quid
est uirtꝰ? Filia rõnis est: sed magis gratiæ. Vis enim quæ-
dam est ex natura. Vt aũt uirtꝰ sit, habet ex gratia. Vis est
ex iudicio approbantis ratiõis: uirtus aũt ex appetitu il-
luminatæ uoluntatis. Virtus enim est uoluntarius in bo-
num assensus. Virtus est æqualitas quædam uitæ, per om-
nia congruens rõni. Virtus est ad iudicium rõnis usus li-
beræ uolũtatis. Virtus quædã est humilitas. Virtus quæ
dam est patientia, Virtus quædã est obedientia. Virtutes
sunt prudẽtia, tẽperantia, fortitudo, iustitia, & aliæ quàm
plures: in quibus singulis nõ est aliud uirtus quàm (sicut
dictũ est) ad iudiciũ rõnis usus liberæ uolũtatis. Bona eñ
uoluntas in animo est origo oĩm bonorum, & oĩm mater
uirtutum, Sic e conuerso mala uoluntas est origo oĩm ma-
lorum & uitiorũ. Ideò custos animæ suæ, ualde solicitus
esse debet circa custodiã uoluntatis suæ, ut prudenter in-
telligat & discernat quid in totũ uelit, uel uolendum sibi
Psal.111. sit, sicut est amor dei: quid propter illud, sicut est amor ꝓ-
ximi. Vt eñ in illo tuta sit oĩs indiscretio, in hoc semp ſm
obedientiæ regulas cauta & prudens debet esse dilectio,
In dilectione quippe dei non alia ratio, non alia discretio
est, nisi ut sicut ille cum dilexisset nos, in finẽ dilexit nos:
sic, si fieri potest in infinitũ diligamus eũ nos, sicut beatꝰ
uir qui in mãdatis eius cupit nimis. Sed cum nullũ finem
uel terminũ habere debeat deuotio amantis: tñ terminos
suos, fines & regulas habere debeat actio operantis. Vbi
ne aliquando oberret nimia uoluntas, necesse est q̄ semp
adsit mediante obedientia custodiẽs ueritas. Nihil enim
in bonũ hoĩs in deum ꝓficientis, tam sibi conuenit quàm
Mat.18. uoluntas, & ueritas. Hæc duo sunt que, sicut dicit domi-
nus, si consenserint in unum, quodcũq; petierint, fiet is
à patre deo. Si duo hæc in unum perfecte cõsenserint, om-
nem in se continent uirtutũ plenitudinẽ, sine uitio inter-
currente oĩa possunt in hoĩe etiã languente, oĩa habẽt &
possident in hoĩe nihil habẽte: dant, mutuant, conferunt,
prosunt in hoĩe secũ quiescente. Gloria & diuitiæ in con-
scientia sancti uiri illius, ex fructibus bonæ uolũtatis eiꝰ:
Foris uero non ex uno latere, sicut scutũ huius mũdi, sed
undiq; eum circũdat scutũ ueritatis dei. Hilarẽ enim eũ
& iucundũ intus semper efficit bona uoluntas: in exterio
ri uero actione seriũ, & grauẽ, tutũ ac securũ reddit ueri-
tas. Ideoq; supergressus humana hõ ille, semper in sereno
est: sicut de aere illo hoĩes ferunt, qui sup globũ lunæ est.
¶ Volũtas, naturalis quidã animi appetitꝰ est, alius ĩ deũ,
& circa interiora sua: alius circa corpus, & circa exteriora
& corporalia. Hæc cũ sursum tendit, sicut ignis ad locum
suũ: hoc est cum sociať ueritati, & moueť ad altiora, amor
est. Cũ uero promoueť, & lactať à gr̃a dilectio est. Cũ ap-
prendit, cũ tenet, cum fruitur: charitas est, unitas spũs est:
deꝰ est. Deꝰ enim charitas est. In his aũt cum cõsummaue-
1.Ioã.4. rit hõ, tunc incipit: qa nulla horũ in hac uita plena perfe-
Eccl.18. ctio est. Cũ uero declinat in ea q̃ carnis sunt, cõcupiscẽtia
carnis est. Cũ in curiositatẽ seculi, cõcupiscentia oculorũ
est. Cum uero in ambitionẽ gl'iæ uel honoris, supbia uitæ
est. Quandiu tñ hmõi utilitati seu necessitati naturæ ser-
uit, natura est, uel appetitꝰ eius. Cũ uero ĩ supfiua se expo
nit uel noxia, uitiũ naturæ est uel sui ꝓfiꝰ. Quorũ primo
appetitu uel accessu, de temetipso tibi hoc capere licet ar
gumentũ. Cum in eis q̃ ad corpus spectãt, in rebus neces-
sariis uoluntas primo appetitui finẽ facit, naturalis animi
appetitus est. Cum uero in appetẽdo semp ad ulteriora ꝓ
greditur, ipm se prodit qa iam non tam uolũtas quàm ui-
tium uoluntatis est, auaritia, uel cupiditas, uel aliquid hu-
iusmodi. Voluntati enim in huiusmodi cito satis est uitiis
uero eius nunquam satis est. Hæc in spiritualibus & in eis
quæ ad deum sunt cũ uult quod potest, laudanda est: cum
uult quod non potest & plusquã põt, regenda est: cum nõ
uult quod põt, excitãda est & prouocanda. Sæpe eñ si nõ
frenatur, impetum facit: & agitur in præceps. Sæpe si non
excitatur, dormit, & tardat, & obliuiscit quo tendebat, &
facile declinat quasi à latere in obligationes oblatæ dele
ctationis. Ideoq; sicut in corpore etiam solet fieri (melius
enim corpꝰ hoĩs ab alio uidetur, quàm seipsam uideat) in
hmõi nos sæpe meliꝰ uidet alienus oculus, quàm noster:
& alius q non est pariter in feruore eiusdem uoluntatis, re
ctior sæpe iudex est actionis: qa sæpe uel negligentia, uel
priuato amore nostri erramus in nobis. ¶ Bona ergo cu-
stos uoluntatis est obedientia, siue imperii illa sit: siue con
silii, siue subiectionis, siue solius charitatis. Purius enim
ac dulcius, ſm apl'm Petrũ, ad pares, seu etiam ad minores
suos, filii obediẽtiæ castificãt corda sua in obediẽtia chari 1.Pet.1.
tatis, quàm ad maiores subigant per obedientiã necessita
tis. In illa eñ sola uel præcipit uel consulit, & obedit cha-
ritas. Hic aũt pœnã timet, uel minatur imperiosa necessi-
tas. Et in illa obediẽti sæpe debeť maior gloria. In ista ue-
ro inobedienti maior semper intentať pœna. Ergo in ho
mine sursum cor habente propter exteriora sua regenda,
moderanda, componenda, palã oĩbus est quàm necessaria
sit uoluntati custodia sua, amplius aũt propter interiora
sua. Animo eñ sæpe seipsum uel deũ cogitanti, ipsa uolũ-
tas in omni cogitatione princeps est, & necessario princi
pium uoluntatis sequiť oĩs tenor cogitationis. ¶ Tria eñ
sunt quæ cogitationẽ faciunt, uolũtas, memoria, & intel-
lectus. Voluntas cogit memoriã ut ꝓferat materiã, cogit
etiã intellectũ ad formandũ qđ proferť: adhibens intelle-
ctum memoriæ, ut inde formeť: intellectui uerò aciẽ cogi
tantis, ut inde cogitetur. Quæ qa in unũ cogit uolũtas, &
facili quodã nutu copulat, à cogendo cogitatio nomẽ ac-
cepisse uidetur. Hinc fiunt cogitationes oẽs, aliæ bonæ &
sanctæ, & dignæ deo: aliæ malæ & peruersæ, q̃ separant à
deo: aliæ ociosæ & uanæ, à quibus aufert se deus. Hic eñ Sap.1.
diciť q̄ peruersæ cogitationes separãt à deo, & qa spiritꝰ
sanctus aufert se à cogitatiõibus quæ sunt sine intellectu.
In q̃bus uerbis aduertendũ est qa sine omni intellectu nul
latenus cogitari potest, & nulla oĩno cogitatio sine oĩi
intellectu est. Sed aliꝰ est intellectus ex ui naturalis rõnis,
alius ex uirtute mentis rõnalis. Intellectus quidẽ idẽ ipse
est qui quocunq; seu in bonũ seu in malum applicitus fue
rit, naturaliter uiget. Sed alius inuenitur sibi relictus, aliꝰ
à gratia illuminatus. Ille seculi rebꝰ & seriis & nugatoriis
se non negat. Hic autem non nisi dignis se rebus, & simili
bus sibi seipsum accommodat. Ille sæpe operatur sicut si-
bi relictus, & uitio infectus ex ui rõnis, & uitio corruptæ
uolũtatis, texẽs peruersas cogitationes q̃bus semetipsum
qui cogitat, sponte separat à deo. Hic autẽ semp sicut illu
minatus, & uirtuti affectus, operať pietatẽ, que cogitantẽ
cõiungit deo. ¶ Quæ uero secũdo loco ponunť cogitatio
nes sine intellectu, ipsæ sunt uanæ illæ & ociosæ neutro in
tellectui per cogitãtis intentionẽ se applicantes, nõ repẽ
te perimẽtes, sed sensim & paulatim corrũpẽtes, occupan
tes tp̃s, necessaria impediẽtes, & animũ inficiẽtes, nõ tam
cogitationes, quàm ex ueris & imaginariis recordationi-
bus simulacra quædã cogitationũ, seu ipsæ recordatiões
ultro & multipliciter de memoria scaturientes. In quibus
passio quædã uolũtatis potius uideť esse quàm actio: cum
nulla sit in eis cogitãtis intẽtio: cũ, quod spõte ebullit de
memoria, formandũ se offert intellectui non curãti, & qc-
quid agiť, uideť potius agni ĩ somnio dormiẽtis, quàm in
acie cogitantis. Vbi tñ etsi à se repellere spiritum sanctum
non est ĩ uoto cogitãtis, fit tñ ex culpa negligẽtis, ut spi-
ritus sanctus disciplinæ merito auferat se à cogitationibꝰ
indisciplinatis. Quæ quãuis fiãt per uim quãdã occultã
rõnis, nõ tamẽ fiunt ex rõne & trahitur in eas intellectus,
cũ nullus sit in eis intelligentis assensus. ¶ Vbi uero serio
de rebus seriis bene cogitatur, uolũtas libero arbitrio de
memoria euocat quodcũq; opꝰ habet, & intellectũ formã
tẽ memoriæ adhibet, formatumq; quidqd illud est intel-

lectus

lectus adhibet aciei cogitantis:& sic peragit negociū co-
Nota. gitationis. Cū uerò de his quæ de deo uel ad deū sunt co
gitatur,& uolūtas eo proficit ut amor fiat, continuo per
uiam amoris infundit se spiritussanctus, spiritus uitæ, &
omnia uiuificat, adiuuās seu in oratione seu in meditatio-
ne seu in tractatu infirmitatem cogitantis. Et cōtinuo me
moria efficitur sapientia, cum suauiter ei sapiūt bona dei,
& quod ex eis cogitatum est, formandum in affectu, adhi-
bet intellectui. Intellectus uerò cogitantis, efficitur con-
templatio amantis, & formās illud in quasdam spirituales
uel diuinæ suauitatis experiētias afficit ex eis aciem cogi-
tantis: ille uerò efficitur gaudiū fruentis. ¶Et tūc de deo
bene cogitatur secundum humanū modum, si tamen co-
gitatio dicenda est, ubi nil cogit nec cogitur, sed tantum-
modo in memoriam abūdantiæ suauitatis dei exultatur,
sublatur,& uerè sentitur de eo in bonitate, ab eo qui in
simplicitate cordis quæsiuit illū. Sed modus hic cogitā-
di de deo non est in arbitrio cogitantis, sed in gratia do-
nantis, scilicet cū spirit⁹ sanctus, qui ubi uult spirat, quā-
do uult,& quomodo uult,& quibus uult, in hoc aspirat.
Sed hominis est iugiter præparare cor, uolūtatem expe-
diēdo ab affectionibus alienis, rationē uel intellectū à so-
licitudinibus, memoriā ab ociosis & negociosis, nōnun-
quā & à necessariis, occupationib⁹, ut in die bona domi-
ni,& in hora beneplaciti eius, cū audierit uocem spiritus
spirantis, ea quæ cogitationē faciūt, continuo libere cō-
currant sibi,& cooperentur in bonū,& quasi symbolum
Nota. faciant in gaudium cogitantis. Voluntas exhibendo in
gaudium domini puram affectionem, memoria materiam
fidelem, intellectus experientiæ suauitatē. Sic ergo uolū-
tas neglecta facit cogitatiōes ociosas, & indignas deo,
Corrupta peruersas quæ separāt à deo, Recta necessarias
Gal.5. ad usum uitæ huius, Pia efficaces ad fructū spiritus,& ad
fruendum deo. Fructus autē spiritus sunt, sicut apostolus
dicit, charitas, pax, gaudium, patientia, longanimitas,
bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, cōtinē-
tia, castitas. ¶Et in omni genere cogitationis, omnia quæ
cunque cogitanti occurrūt, conformantur intentioni uo-
lūtatis, agente in eis misericordia & iudicio dei ut iustus
Apo.22 iustificetur adhuc,& qui in sordibus est, sordescat adhuc.
Nota. Ideo homini deū amare uolenti, uel iam amāti, suus sem-
per cōsulendus est animus, examināda cōsciētia quid sit
Nota. quod in totū uult,& propter quod uult, quicquid aliud
uult spiritus uel odit, quicqd cōtra illud caro cōcupiscit.
Incidētes em̄ quasi extrinsecus & decidētes cogitatiōes,
& præteruolitātes uolūtates qb⁹modo uult, mō nō uult,
nequaquā inter uoluntates, sed pene inter ociosas depu-
tandæ sunt cogitatiōes. Nā & aliqñ fiūt usque ad delecta-
tionē animi, cito tñ inde se excutit animus cōpos sui. Qđ
aūt in totū uult, prio cōsiderādū est ei quid illud sit ꝙ sic
uelit, deinde quātū uelit,& quō uelit. Si qđ in totū uult,
deus est: discutiēdū est ei quātū uelit,& quō uelit,& utrū
usque in cōtemptū sui ꝑpsius, oīmque quæ sunt uel esse p̄nt,&
hoc nō tñ ex iudicio rōnis, sed etiā ex affectu mentis: ut
iam uoluntas plusquā uoluntas sit, ut amor sit, ut dilectio
sit, ut charitas, sit unitas spiritus. Sic enim diligendus est
deus. Magna enim uoluntas ad deum, amor est, dilectio,
adhæsio siue cōiunctio, charitas, fruitio. Vnitas uerò spi-
ritus cum deo homini sursum cor habenti, proficientis in
deum uoluntatis est perfectio, cū iam nō solūmodo uult
qđ deus uult: sed sic est nō tñ affect⁹, sed in affectu pfect⁹,
ut nō possit uelle nisi qđ de⁹ uult. Velle aūt qđ uult de⁹,
hoc est iam similē deo esse. Nō posse uelle nisi quod deus
uult, hoc est iam esse quod deus est, cui uelle & esse, idipm
1.Ioā.3. est. Vnde bene dicit ꝙ tūc plene uidebimus eū sicuti est,
cum similes ei erimus: hoc est erimus qđ ipse est. Quibus
enim potestas data est filios dei fieri, data est potestas nō
quidem ut sint deus, sed sint tamē quod deus est, sint san-
cti, futuri plenè beati, quod deus est. Nec aliunde hic sctī,
nec ibi futuri beati quàm ex deo, q eorū & sctītas & bea-
titudo est. Et hæc hominis est pfectio, similitudo dei. Per-
fectum aūt nolle esse, delinquere est. Et ideo huic pfectio-
ni nutrienda est semper uoluntas, amor præparādus, uo-
luntas cohibenda, ne in aliena dissipetur: amor seruādus,
ne inquinetur. Propter hoc enim solum creati sum⁹ & ui-
uimus, ut deo similes simus, cum ad dei imaginē creati si- Gene.1.
mus. ¶Est autem dei similitudo quædam quam nemo ui-
uens nisi cū uitā exuit, quam omni homini in testimoniū
amissæ melioris & dignioris similitudinis, creator omniū
hominum reliquit, quam habet & uolēs & nolens,& qui
eam cogitare potest,& qui tam hebes est ut eam cogitare
non possit: scilicet quod sicut ubique deus est,& ubique to-
tus est in creatura sua: sic & in corpore suo omnis uiuens
anima. Et sicut semper sibi indissimilis deus indissimiliter
dissimilia in creatura operatur: sic anima hominis quam-
uis totū corpus uiuificans in dissimili uita: in sensibus ta-
men corporis,& in cogitationibus cordis, indissimiliter
operatur assidue dissimilia. Hæc similitudo dei in homi-
ne, quantum ad meritum eius nullius apud deum est mo-
menti, cū naturæ non uoluntatis eius sit uel laboris. Sed
est alia magis deo propinqua similitudo, inquantum uo-
luntaria: quæ in uirtutibus cōsistit, in qua animus uirtu-
tis magnitudine summi boni quasi imitari gestit magni-
tudinē: & perseuerantiæ in bono constantia, æternitatis
eius incommutabilitatem. Super hanc autem alia est ad-
huc similitudo dei. Hæc est de qua iā aliquāta dicta sunt,
intantum propriè propria, ut nō iam similitudo sed uni-
tas spiritus nominetur, cum sit homo cum deo unus spi-
ritus, non tantum unitate uolendi idem, sed expressio-
re quadam unitate uirtutis (sicut iam dictum est) aliud
uelle non ualēdi. ¶ Dicitur autem hæc unitas spiritus,
non tantum quia efficit eam, uel afficit ei spiritum homi-
nis spiritussanctus: sed quia ipsa ipse est spiritussanctus,
deus charitas: cum per eum qui est amor patris,& filii,&
unitas,& suauitas,& bonum,& osculum,& amplexus,&
quicquid commune potest esse amborum in summa illa
unitate ueritatis,& ueritate unitatis: hoc idem homini
suo modo fit ad deū, quod cum substantiali unitate filio
est ad patrem, uel patri ad filiū, cum in amplexu & osculo
patris & filii mediam quodammodo se inuenit beata con-
scientia, cum modo ineffabili incogitabilique fieri meretur
homo dei nō deus, sed tamē quod deus est ex natura, ho-
mo ex gratia: unde in catalogo spiritualium exercitiorū
apostolus prudenter interseruit spiritum sanctum, dicēs: 2.Co.6.
In castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in
spū sancto, in charitate nō ficta, in uerbo ueritatis, in uir-
tute dei. Vide enim quomodo tāquam omnia facientem,
ordinantem,& uiuificantem, in medio bonarum uirtutū,
sicut cor in medio corporis, constituit spiritum sanctum:
Ipse est enim omnipotens artifex creans hominis ad deū
bonam uolūtatem, dei ad hominem faciens propitiatio-
nem, formans affectionem, dans uirtutem, iuuans opera-
tionem, agens omnia fortiter,& disponens omnia suaui-
ter. Ipse uiuificat spiritum hominis,& continet in unum:
sicut & ille uiuificat,& in unum continet corpus suum.
Homines doceant deum quærere: angeli adorare: solus
ipse est qui docet inuenire, habere,& frui. Ipse enim est &
solicitudo bene quærentis,& pietas in spiritu & ueritate
adorantis,& sapientia inuenientis,& amor habentis,&
gaudium fruentis. Quicquid tamen de uisione & cogni-
tione dei hic fidelibus impartitur, speculū est & ænigma,
tantum distans à futura uisione & cognitione, quātum à
ueritate distat fides, uel tēpus ab æternitate: nisi cum ali-
quādo fit quod de eo in libro Iob legitur. Qui abscōdit Iob.36.
lucem in manibus,& præcipit ei ut rursum oriatur: & an-
nunciat de ea dilecto suo quòd possessio eius sit,& ad eā
possit peruenire. Electo enim & dilecto dei, aliquando ui-
cissim lumen quoddam uultus dei ostenditur (sicut lu-
men clausum in manibus patet & latet ad arbitriū tenen-
tis) ut per hoc quod quasi in trāscursu uel in puncto per-
mittitur uidere, inardescat animus ad plenam possessio-
nem luminis æterni,& hæreditatem plenæ uisionis dei

cui ut innotescat aliquatenus id qđ ei deest, nonnunquã (quasi perstringer) gratia pertrigit sensum amãtis, & eripit ipsum sibi, & capit in diem qui est à tumultu rerũ, ad gaudia silentia. Et pro modulo suo ad momẽtum ad punctum idipsum ostendens ei uidendũ sicuti est, interim etiã & ip̃m efficit in idipsum, ut sit suo mõ sicuti illud est. Vbi cum didicerit quid intersit inter mundum & immũdum, redditur sibi, & remittitur ad mũdandũ cor ad uisionem, ad aptandum animum ad similitudinem: ut si aliquando rursum admittatur, sit purior adhuc ad uidendum, & stabilior ad fruẽdum. Nusquam enim se melius deprehẽdit modus humanæ imperfectionis in quàm in lumine uultus dei, in speculo diuinæ uisionis. Vbi in die qui est, plus & plus uidens quid sibi deest, emendat indies similitudine, quicquid deliquit dissimilitudine: similitudine ei appropinquans, à quo longe factus est per dissimilitudinem. Et sic expressionem uisionem expressior semper similitudo comitatur. Impossibile quippe est uideri summũ bonum, & non amari: necnon tantum amari quantum datum fuerit uideri, quousq; amor ꝑficiat in aliquã similitudinem amoris illius qui deum similem fecit homini per humiliationem humanæ conditionis, ut hominẽ similem deo cõstituat per glorificationẽ diuinæ participationis. Et tunc dulce est homini cohumiliari summæ maiestati, compauperari filio dei, diuinæ sapientiæ cõformari, hoc sentienti in seipso, quod & in Christo Iesu domino nostro. Hic enim est sapientia, amor cum timore, exultatio cũ tremore, cum cogitatur & intelligitur deus humiliatus usq; ad mortem (mortem autem crucis) ut hominem exaltet usq; ad similitudinẽ diuinitatis. Hic emanat fluminis impet⁹ lætificans ciuitatem dei, memoria abundantiæ suauitatis eius in intelligendis & cogitandis circa nos bonis eius. In quo cum ad deum amandũ facile hominẽ adducãt pẽsata uel etiam contẽplata eius amabilia, per seipsa in affectu contemplantis elucẽtia, potẽtia eius, uirtus eius, gloria, maiestas, bonitas, beatitudo: hoc potissimum amãtem rapit in amabilem, quod ip̃e in semetipso est quicquid in eo amabile est, qui est totum quod est, si tamẽ totũ est ubi pars non est. Cui bono, amore ipsius boni sic se intendit pius affectus, ut non se inde reuocet, donec unũ uel unus cum eo spiritus fuerit effectus. Quod cũ in eo fuerit perfectum, iam solo mortalitatis huius uelo diuiditur ac differtur à sanctis sanctorũ, à summa illa beatitudine supercælesti, qua tamen cum iam in fide & spe eius quem amat fruitur in cõscientia, iam quod superest uitæ huius, tolerabili præstolatur patientia. Et hæc est destinatio solitarij certaminis, hic finis, hoc præmium, hæc requies laborũ, consolatio dolorum. Et ipsa est perfectio & uera hominis sapientia: omnes in se amplectens & continens uirtutes, nõ aliunde collectas, sed naturaliter insitas sibi, ad similitudinem illam dei qua est ipse quicquid est: cũ sicut deus est id quod est, sic circa bonũ uirtutis. habitus bonæ uoluntatis in bonam mentem sic cõsolidatus & affectus est, ut ex ardentissima boni incõmutabilis adhæsione, nullatenus uideatur iam posse mutari ab eo quod est. ¶Cũ eñ sit circa hominẽ dei assumptio illa domini & sancti Israel regis nostri, sapiens & pius animus per illuminantem & adiuuãtem gratiam in cõtemplationem summi boni speculatur etiam regulas incommutabilis ueritatis, inquantum ad eas pertingere meretur intellectu amoris, & exinde format sibi modum conuersationis cuiusdam cælestis, & formam sanctitatis. Speculatur enim summã ueritatẽ, & quæ ex ea uera sunt, summum bonum, & quæ ex eo bona sunt, summam essentiã, & quæ ex ea sunt. Illi ueritati, illi charitati, illi æternitati se conformans, in istis se ordinans, illis non superuolitans iudicãdo, sed suspiciens desiderando, uel inhærens amando, ista suspiciens, & eis se coaptãs, & cõformans, non sine discretionis iudicio, non sine examine ratiocinatiõis, & iudicio ratiõis. Ex quo cõcipiuntur & oriuntur uirtutes sanctæ, & imago dei reformatur in homine, & uita illa dei ordinatur, à qua homines

quosdam alienatos conqueritur apostolus, & colligit robur uirtutis, & duo illa in quib⁹ cõtẽplatiuę ꝑfectio cõstat, & actiue: de qb⁹ iuxta antiquos illos interp̃tes legit in Iob. Ecce pietas est sapiẽtia: abstinere uerò à malo, sciẽtia est. Sapia eñ pietas est, hoc est cult⁹ dei, amor quo eũ uidere desideramus, & uidẽtes in speculo & in ænigmate credimus & speramus: & in hoc proficim⁹ ut cum uideamus in manifestatione. Abstinere uerò à malis, sciẽtia tẽporalium est in quibus nos sumus: in quibus intantũ abstinemus à malis, inquantum ad bona studemus. Ad hanc scientiam & ad hanc abstinentiam spectare inueniuntur primo omnium uirtutum exercitia, deinde oĩm artium uitæ huius (in qua uersamur) disciplina. Quorum alterũ, id est studium uirtutum respicere potius uidetur ad superiora, quasi superioris sapientiæ præferẽtia uirtutem, & redolẽtia suauitatem. Alterum quod circa corporalia fit exercitia, nisi fidei religione religeť, defluit in inferiorũ uanitatem. In quib⁹ cum scientia sit res siue ratione, siue sensibus corporis comprehensa, & memoriæ commendata, si bene res perpenditur, id propriè quod apprehendimus sensibus, omnino scientiæ deputandum. Quod uerò per semetipsum ratio in huiusmodi apprehẽdit, hoc iã est in quo se sibi scientia atq; sapiẽtia cõterminãt. Quicquid eñ aliũde discitur scilicet per sensus corporis, quasi alienum & aduentitium menti ingeriť. Quod uerò spõte uenit in mentem siue ex ipsa ui rationis, siue incommutabilium legum incõmutabilis ueritatis naturali intelligentia, ex qua etiam impijssimi homines nõnunquàm rectissime iudicare inueniuntur, hoc sic ipsi inest rationi, ut hoc ipsum ipsa ratio sit: nec tam commendatur ei per doctrinam aliquam, ut scientia sit, quàm uel alio cõmonẽte uel ipsa cõmemorante hoc ipsum sibi inesse, naturaliter intellectus ei fit. In quo hoc potissimum est, cũ quod notum est dei, deo naturaliter reuelãte manifestum fit homini etiã impio. Deinde affectus uirtutũ naturalis, de quo licuit dicere ethnicũ poetam. Oderũt peccare boni uirtutis amore. deinde p inquisitionẽ ratiocinationũ quælibet discretio rationabiliũ. Infima uerò pars est scientiæ, & deorsum uergens sensibilium animalis experiẽtia, quæ fit per quinq; sẽsus corporis, & concupiscentiam & experientiam carnis, siue oculorum siue superbiæ huius uitæ. ¶Cum ratio ergo sapientiæ conformata, format sibi conscientiam, & ordinat uitam, in inferioribus scientiæ aptat sibi seruitutem, & sufficientiam naturæ, in ratiocinationibus & rationabilibus ordinem uitæ, in optentu uirtutũ formam conscientiæ. Sicq; ab inferioribus promota, à superioribus adiuta, pergens in id quod rectum est, & iudicio rationis, & assensu uoluntatis, & mentis affectu, & operis effectu, erumpere festinat in libertatem spiritus & unitatem, ut sicut iam sæpe dictum ast, fidelis homo unus spiritus efficiatur cum deo. Et ipsa est (de qua paulò antè diximus) uita dei, quæ non tam rationis est profectus, quàm iam in sapiẽtia perfectionis affectus. Hæc eñ quia iam sapiunt sapienti, sapiens est: quia factus est unus spiritus cũ deo, spiritualis est. Et hæc in hac uita hominis perfectio est. Iam enim qui hactenus fuit solitarius uel solus, efficitur unus, & solitudo ei corporis uertitur in unitatem mentis. Et impletur in eo, quod dominus pro discipulis in clausula omnis perfectionis orauit dicens. Pater uolo, ut sicut ego & tu unum sumus, ita & ipsi in nobis unum sint. Hæc enim unitas hominis cũ deo, uel similitudo ad deum, inquantum propinquat deo, intantum inferius suum conformat sibi, infimum illi, ut spiritus & anima & corpus suo modo ordinata, suis locis disposita, suis meritis æstimata, suis etiam proprietatibus cogitentur, ut incipiat homo perfecte nosse seipsum, & per cognitionem sui proficiendo, ascendere ad cognoscendum deum. Quo cum primum exurgere & aspirare incipit proficientis affectus, in cognitione huius similitudinis plurimum cauendus est error dissimilitudinis, scilicet ut spiritualibus spiritualia, & diuinis diuina comparando, non aliter de

Iob. 28

Horat.

aliter de eis cogitetur, quàm ꝙ res habet. ¶Cogitās ergo
animus similitudinem dei & sui, primo in hoc formet &
aptet cogitationē suā, ut omnino fugiat secundū corpus
cogitare seipsum, deū uerò non solum non s̄m corpus si-
cut locale, sed neqꝫ s̄m spiritū sicut mutabile. Quæ enim
spiritualia sunt, tātum diuersa sunt à corporum qualitate
& natura, quantum ab omni locali circūscriptione remo-
ta. Quæ uerò diuina sunt, tantum supereminēt omnia &
corporalia & spiritualia, quantū ab omni loci uel tēporis
lege, uel mutabilitatis suspicione aliena, in suæ incōmu-
tabilitatis & æternitatis beatitudine incōmutabilia ma-
nēt æterna. In quibꝰ sicut quæ corporalia sunt discernit
animus per corporis sensus, sic quæ sunt rationabilia uel
spiritualia discernere nō potest nisi per semetipsum. Quæ
uerò sunt dei, non nisi à deo quærat uel expectet intelle-
ctum: Et quidē de nōnullis quæ ad deum spectāt, fas est &
possibile homini rationem habenti aliquando cogitare
& disquirere, sicut de dulcedine bonitatis eiꝰ, de potētia
uirtutis, & aliis huiusmodi. Ipsum uerò quod est idipsum
id quod est cogitari omnino non potest, nisi quantum ad
hoc sensu illuminati amoris attingi pōt. ¶Credendus est
tamen deus, & inquātum spiritus sanctus adiuuerit cogi-
tandus, quædam uita æterna uiuens & uiuificans, immu-
tabilis, mutabilia omnia immutabiliter faciēs, intelligēs,
& creans omnē intellectū & intelligentē, sapiētia faciens
omnem sapientē, ueritas fixa, stans indeclinabilis, ex qua
uera sunt oīa quæ uera sunt, in qua sunt æternaliter ra-
tiones rerum omniū euenientiū temporaliter. Cuiqꝫ uita
ipsa essentia est, ipsa natura. Cui uita uiuens ipse sibi est,
quæ est ipsa diuinitas, æternitas, magnitudo, bonitas, &
uirtus in seipsa existens & subsistēs, excedens omnē locū
uirtute naturæ illocalis: æternitate uerò omne tēpus qđ
uel ratione uel opiniōe cōprehendi potest: quæ lōge ue-
rius est & excellētius, quàm quolibet sentiēdi genere sen-
tiať. Certius tñ sensu humilis & illuminati amoris, quàm
quolibet cogitatu rōnis attingiť, & semp meliꝰ est quàm
cogitatur, melius tamē cogitať quàm dicitur. Ipsa est enī
summa essentia, ex qua omne esse proficisciť: ipsa est sum-
ma substantia non subiecta prædicamentis uocū, sed rerū
oīm subsistēs causale principiū, in quo esse nr̄m nō moriť,
intellectus noster nō errat, amor nō offendiť: q semp q̄riť,
ut dulciꝰ inueniať: dulcissime inueniť, ut diligētiꝰ q̄rať.
¶ Hoc ergo ineffabile (cū nō nisi ineffabiliter uideatur)
q̄ uult uidere, cor mundet: qa nulla corporis similitudine
dormiēti, nulla corporea specie uigilāti, nulla ratiōis in-
dagine, nisi mūdo corde humiliter amantis uideri potest
uel apprehēdi. Hæc est enim facies domini, qua nemo po
test uidere, & uiuere mundo, hæc est species cui contēplā-
dæ suspirat oīs qui affectat diligere dñm deū suum in to-
to corde suo, in tota anima sua, in omni mente sua, & in
omnibus uiribus suis. Ad quod etiā non desinit excitare
proximū suū, si diligit eū sicut seipsum. Ad qđ cum aliqñ
admittiť, in ipso lumine ueritatis indubitāter uidet præ-
uenientē gratiā. Cū inde repelliť, in ip̄a sui cæcitate intel
ligit puritati eius nō conuenire immunditiam suam. Etsi
amat, flere dulce habet, & nō sine multo gemitu cogiť re-
dire in cōsciētiā suā. Ad quod cogitandū omnino impa-
res sumus, sed ignoscit quē amamus, & de quo digne nos
nō posse uel dicere uel cogitare cōfitemur. Et tñ ut dica-
mus & cogitemꝰ, amore eiꝰ uel amore amoris eius ꝓuo-
camur & trahimur. Cogitātis ergo est in oībꝰ hūiliare se-
metip̄m, glificare in semetipso dñm deū suū. In contēpla-
tione dei uilescere sibi. In amore creatoris subiectum esse
oī hūanæ creaturæ. Exhibere corpꝰ suū hostiā uiuētem,
sanctā, deo placentē, rōnabile obsequiū suū. Præ oībꝰ aūt
nō plus sapere quàm oportet sape, sed sapere ad sobrieta-
tem, & s̄m datā à deo mēsurā fidei, bona sua nō ponere in
Esai.24. ore hoīm, sed celare in cella sua, & recōdere in cōsciētia,
ut hūc quasi titulū & in fronte cōsciētiæ, & in fronte cel-
læ semp habeat, secretum meū mihi, secretum meū mihi.

Explicit.

MEDITATIONES DEVOtissimæ ad humanæ conditionis cognitionem: aliàs liber de anima.

MVLTI MVLTA SCIVNT,
& seipsos nesciunt. Alios inspiciūt, &
seipsos deserunt. Deum quærunt per
ista exteriora, deserentes sua interio-
ra, quibꝰ interior est deus. Idcirco ab
exterioribus redeam ad interiora, &
ab interioribus ad superiora ascendā,
ut possim cognoscere unde uenio, aut quo uado, q̄d sum,
uel unde sum, & ita per cognitionem mei ualeam perueni
re ad cognitionem dei. Quanto nāqꝫ in cognitione mei
proficio, tanto ad cognitionem dei accedo. Secūdum in-
teriorem hominem tria in mente mea inuenio, per quæ
deum recolo, cōspicio & concupisco. Sunt autem hæc
tria, memoria, intelligentia, uolūtas siue amor. Per memo
riam reminiscor. Per intelligentiā intueor. Per uolunta-
tem amplector. Cum dei reminiscor, in memoria mea eū
inuenio, & in ea de eo & in eo delector, secundum quod
ipse mihi donare dignatur. Intelligentia intueor quid sit
deus in seipso, quid in angelis, quid in sanctis, quid in ho
minibus, quid in creaturis. In seipso est incomprehēsibi-
lis, quia principium & finis. Principium sine principio,
finis sine fine. Ex me intelligo quàm incōprehensibilis sit
deus, quoniam meipsum intelligere nō possum, quē ipse
fecit. In angelis est desiderabilis, quia in eum desiderant
prospicere. In sanctis est delectabilis, quia in eo assidue fe
lices lætantur. In creaturis est admirabilis, quia omnia po
tenter creat, sapiēter gubernat, benigne dispensat. In ho-
minibus est amabilis, quia eorum deus est, & ipsi sunt po-
pulus eius. Ipse in eis habitat tanquam in templo suo, &
ipsi sunt templum eius. Non dedignatur singulos neqꝫ
uniuersos. Quisquis eius meminit, eumqꝫ intelligit ac di-
ligit, cum illo est. Diligere eum debemus quoniam ipse Ioan.4.
prior dilexit nos: ad imaginem & similitudinem suā nos Gene.1.
fecit, quod nulli alij creaturæ donare uoluit. Ad imaginē
dei facti sumus, hoc est ad intellectum & notitiam filij, per
quem intelligimus & cognoscimus patrem, & accessum
habemus ad eum. Tāta cognatio est inter nos & dei filiū,
quòd ipse imago dei est, & nos ad imaginem eius facti su-
mus: quam cognationē etiam ipsa similitudo testať, quo-
niam non solum ad imaginem, sed ad similitudinem eius
facti sumus. Oportet itaqꝫ id quod ad imaginem est, cum
imagine conuenire, & non in uacuum nomen imaginis
participare. Repræsentemas ergo in nobis imaginem eiꝰ
in appetitu pacis, in intuitu ueritatis: & in amore charita
tis. Teneamus eum in memoria, portemus in conscientia,
& ubiqꝫ præsentem ueneremur. Mens siquidem nostra eo
ipso eius imago est, quo eius capax est, eiusqꝫ particeps
esse potest. Non propterea eius imago est, quia sui memi-
nit mens, seqꝫ intelligit ac diligit, sed quia potest meminis
se intelligere ac diligere à quo facta est. Quod cū facit, sa-
piens ipsa fit. Nihil enim tā simile est illi summæ sapiētiæ,
quàm mēs rationalis, quæ per memoriam, intelligentiam
& uoluntatē in illa trinitate ineffabili consistit. Consiste-
re autē in illa nō potest, nisi eius meminerit, eamqꝫ intel-
ligat ac diligat. Meminerit itaqꝫ dei sui ad cuius imaginē Nota.
facta est, eumqꝫ intelligat, diligat, atqꝫ colat, cū quo po-
test semper esse beata. Beata anima apud quā deus requiē
inuenit, ꝙ in cuius tabernaculo requiescit. Beata quæ di Eccl.24
cere potest, & qui creauit me, requieuit in tabernaculo
meo. Negare siquidem requiem cæli non poterit. Cur
ergo nos deserimus, & in his exterioribus deum quæri-
mus qui apud nos est, si nos uelimus esse apud eū? Reue-
ra nobiscum est, & in nobis, sed adhuc per fidē, donec ui-
dere mereamus per speciem. Nouimus, inquit apostolus, Ephe.3.
habitare Christum per fidē in cordibꝰ nostris, quia Xp̄s
in fide, fides in mente, mens in corde, cor in pectore. Per
fidem ergo recolo deum creatorem, adoro redemptorem,

expecto saluatorem, credo uidere in omnibus creaturis, habere in meipso; & quod in omnibus ineffabiliter iucū-dius atqꝫ beatius est, cognoscere in seipso. Patrem nāqꝫ & filium cū sancto spiritu cognoscere, uita est æterna, beatitudo perfecta, summa uoluptas. Oculus non uidit, nec auris audiuit: nec in cor hominis ascēdit quāta claritas, quāta suauitas, & quanta iucunditas maneat nos in illa uisiōe quādo deum facie ad faciem uidebimus, qui est lux illuminatorum, requies exercitorum, patria redeuntium, uita uiuentium, corona uincentium. Ita in mente mea quandam imaginem illius summæ trinitatis inuenio, ad quam summam trinitatem recolendam, inspiciendam, & diligendam ut eius recorder, ea delecter, & eam complectar & contempler, totum id quod uiuo debeo referre. Mens imago dei est, in qua sunt hæc tria, id est memoria, intelligētia, & uoluntas. Memoriæ attribuimus omne quod scimus, etiam si nō inde cogitemus. Intelligentiæ tribuimus omne q̃d uerum cogitando inuenimus, quod etiam memoriæ commendamus. Per memoriā patri similes sumus. Per intelligētiā filio. Per uolūtatē spiritui sancto. Nihil in nobis iā simile spirituisancto est quàm uoluntas uel amor siue dilectio quæ excellentior uoluntas est. Dilectio nāqꝫ donum domini est: ita ꝙ nullū hoc dono dei est excellentius. Dilectio nanqꝫ quæ ex deo est, & deus est, proprie spiritus sanctus dicitur, per quē charitas dei diffusa est in cordib⁹ no-
Rom.5.
nostris, per quam tota trinitas in nobis habitat.

De miseria hominis: & examinatione extremi iudicij. Capitulum.II.

Secundum exteriorē hominē de parentib⁹ illis uenio qui me ante fecerūt damnatum quàm natum. Peccatores peccatorem in peccato suo genuerunt, & de peccato nutriuerunt. Miseri miserum in hunc lucis miseriam induxerunt. Nihil ex eis habeo nisi miseriā & pctm̄, & corruptibile hoc corp⁹ q̃d gesto. Ad illos uerò festino q morte corpis hinc exierūt. Cū eorū sepulchra respicio, nō inuenio in eis nisi cinerem & uermem, fœtorem & horrorē. Quod ergo sum, ipsi fuerūt & quod ipsi sunt, ego ero. Quid sum ego? Homo de humore liquido. Fui enim in momento conceptionis de humano semine conceptus. Deinde spuma illa coagulata modicum crescendo caro facta est. Postea plorans & eiulans traditus sum huius mundi exilio, & ecce iam morior plenus iniquitatibus & abominationibus. Iāiam præsentabor ante districtum iudicem, de operibus meis ratiōem redditurus. Væ mihi misero cum uenerit dies illa iudicij, & aperti fuerint libri in quibus omnes mei actus & cogitatiōes domino præsentandæ recitabuntur. Tūc demisso capite præ confusione malæ cōscientiæ, in iudicio coram domino stabo trepidus & anxius, utpote commemorans scelerum cōmissa meorum. Et cum dicetur de me, ecce homo & opera eius: reducam ante oculos oīa delicta & peccata mea. Quadam nanqꝫ ui diuina fiet ut cuiqꝫ sua opera bona uel mala in memoriā reuocent̄, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, ut accuset uel excuset scientia cōsciētiā, atqꝫ ita simul & singuli & oēs iudicētur. Iudicium faciet gestorum quisqꝫ suorū. Cunctaqꝫ cunctorū cunctis arcana patebūt. Quod em̄ nunc confiteri erubescimus, tunc omnib⁹ manifestabitur: & quicquid hic dissimulando palpamus, totū illic uindex flamma comburet ignis ubiqꝫ ferox ruptis regnabit habenis. Quātoqꝫ diuti⁹ deus nos expectat ut emēdemus, tanto districtius iudicabit si neglexerimus. Cur ergo tantopere uitam istam desideramus: in qua quāto amplius uiuimus, tanto plus peccamus. Quanto est uita longior, tanto culpa numerosior. Quotidie nanqꝫ crescūt mala, & subtrahuntur bona: assidue uariatur homo per ꝓspera & aduersa, & ignorat quādo moriatur. ¶Sicut enim in cœlo stella coruscans ueiociter currit, & repente deficit, & sicut scintilla ignis subito extinguitur, & in cinerem redigitur: sic cito finitam datur istam cernere uitam. Dum em̄ libenter ac iucundissime moratur homo in mundo, diuqꝫ se uicturū arbitratur, ac multa in longa tempora disponit agenda: subito rapitur in mortē, & ex improuiso aīa aufertur à corpore. Verūtamē cū magno metu magnisqꝫ doloribus aīa separatur à corpe. Veniunt em̄ angeli assumere illam, ut perducāt eam ante tribunal iudicis metuendi: & tunc illa memorans opera sua mala & pessima quæ die nocteqꝫ gessit, cōtremiscit, & quærit illa fugere, īduciasqꝫ petere, dicens. Date mihi uel unius horæ spatiū. Tunc quasi loquentia simul opera dicent. Tu nos egisti, opera tua sumus, non te deseremus, sed tecum semper erimus, tecū pergemus ad iudicium. Vitia quoqꝫ multis & multiplicibus criminibus eam accusabunt, multaqꝫ falsa testimonia aduersus illam inuenient, quāquam uera ad damnationem eius satis possent sufficere. Dæmone uerò terribili uultu & horribili aspectu eam terrebunt. Ingēti furore eam persequentur & comprehendent, tam terribiliter quàm horribiliter uolentes retinere & possidere nisi sit qui eripiat. Tunc anima inueniens oculos clausos & os, aliosqꝫ corporis sensus per quos solebat egredi & delectari in his exterioribus, reuertetur ad se: & uidens se solam & nudam, ingenti horrore concussa, desperatiōe deficiet in se, & cadet sub se: & quia amore mundi, & carnis uoluptate, dei amorem dereliquerat: derelinquetur à deo miseria in hora tantæ necessitatis, atqꝫ dæmonib⁹ tradet̄ ī inferno cruciāda. Sic anima peccatoris in die qua ignorat, & hora qua nescit, rapitur à morte, & segregatur à corpore, pergitqꝫ miserijs plena, tremens & dolens: & cum nullam excusationē habeat quā pro peccatis suis possit obtendere, cōtabescit & pertimescit ante deū apparere. Ingenti horrore cōcutitur, & multiplicib⁹ cogitationū æstibus agitatur, cum urgente solutione carnis, & subductis è medio omnib⁹, se & illum terminū considerat cui appropinquat, & post paululum hoc inuenit quod in perpetuū mutari non poterit. Cōsiderat planè quàm districtus ueniat æternus iudex, & ante sæueritatem tantæ iustitiæ quas ratiōes uitæ suæ ponat. Si enim cūcta opera quæ intelligere potuit deuitauit uentura tamen coram districto iudice illa magis quæ ī se metipsa non intelligit: pertimescit. Crescit pauor cum cogitat ꝙ uiam uitæ huius nequaquā sine culpa transire potuit: nec hoc q̃dē ꝙ laudabiliter uixit, sine aliquo reatu ē si remota pietate iudicetur. Quis enim considerare ualeat quāta mala per momēta tēporū ꝑpetram⁹: & quāta bona facere negligim⁹? Sicut em̄ pctm̄ est perpetratio mali: sic delictum est desertio boni. Grauis siquidem iactura est cū nec bona facimus, nec bona cogitamus, sed cor nostrum per uana & inutilia sinimus uagari. Nimis tamen difficile est cor tenere: & ab illicita cogitatiōe seruare. Nimis etiā difficile est terrenas occupationes absqꝫ peccatis ministrare. ¶Quapropter nullus semetipsum diiudicare, & cōprehendere perfecte potest, sed multis cogitatiōibus occupatus, sibimetipsi aliquo modo manet incognitus, ut omnino quod tolerat nesciat. Propterea urgēte exitu, subtilio ri terretur metu: quia etsi illa quæ sciuit, nūquā se præter misisse meminit, formidat tamen ea quæ nescit.

De dignitate animæ. Capitulum.III.

O Anima dei īsignita imagine, decorata similitudine, desponsata fide, dotata spiritu, redempta sanguine, deputata cum angelis, capax beatitudinis, heres bonitatis, rationis particeps, quid tibi cum carne unde ista pateris? Propter carnem aliena peccata tibi imputantur, & tuæ iustitiæ quasi pannus mē- Esa.64.
struatæ reputantur: atqꝫ tuipsa ad nihilum es redacta, & quasi nihilum & inane reputata. Nihil aliud est caro (cum qua tanta est tibi societas) nisi spuma caro facta, fragili ue stita decore: sed erit quando erit cadauer miserum & putridum, & cibus uermium. Nā quātūcūqꝫ excolatur: semper caro est. Si diligenter cōsideres qd per os & nares cæterosqꝫ corpis meatus egrediat̄, ut uilius sterquilinīū nūquam uidisti. Si singulas eius miserias enumerare uelis, quàm sit onerata peccatis, irretita uitijs, pruriens concupiscentijs, occupata passionibus, polluta illusionib⁹, ꝑna semper in malū, & in oē uitiū procliuis, plena oī cōfusiōe Psa.143.
& ignominia

& ignominia iuenies. Propter carnẽ homo uanitati similis fact⁹ est, quia ex illa uitiũ cõcupiscẽtiæ traxit, quo captiuus tenetur & incuruatur ut diligat uanitatem, & iniquitatẽ operet. ¶ Attende homo quid fuisti ante ortum, & qd es ab ortu usq; ad occasum, atq; quid eris post hanc uitã. Profectò fuit q̃ nõ eras: postea de uili materia fact⁹, & uilissimo pãno inuolutus, menstruali sanguine in utero materno fuisti nutrit⁹, & tunica tua fuit pellis secũdina. Sic indutus & ornatus uenisti ad nos, nec memor es quàm sit uilis origo tui. Forma, fauor populi, feruor iuuenilis, opesq; Subripuere tibi noscere qd sit homo. Nihil aliud est hõ, quàm sperma fœtidũ, saccus stercorum, cibus uermium. Post hominem uermis, post uermem fœtor & horror. Sic in nõ hominem uertitur omnis homo. Cur ergo superbis homo, attendens q̃ fuisti uile semẽ, & sanguis coagulatus in utero? Deinde miserijs hui⁹ uitæ expositus & peccato, postea uermis & cibus uermium futurus in tumulo. Quid superbis puluis & cinis, cuius concept⁹ culpa, nasci miseria, uiuere pœna, mori angustia? Vñ superbit homo cuius conceptio culpa, nasci pœna, labor uita, necesse mori? Cur carnẽ tuã p̃ciosis reb⁹ impĩguas & adornas, quã post paucos dies uermes deuoraturi sunt in sepulchro: animã uerò tuã nõ adornas bonis opibus, quæ deo & angelis eius præsentanda est in cœlis? Quare aiam tuã uilipendis, & ei carnẽ præponis? Dñam ancillari, & ancillã dñari, magna abusio est. Totus quidẽ iste mũdus ad unius animæ pretiũ æstimari non põt. Nõ eñ pro toto mundo deus aiam suã dare uoluit, quam pro anima humana dedit: Sublimius ergo est animæ pretiũ, quæ nõ nisi sanguine Xp̃i redimi potuit. Quã ergo cõmutationẽ dabis pro anima tua qui pro nihilo das illã? Nónne dei filius cum esset in sinu patris, à regalibus sedibus ꝓ ea descẽdit, ut eam liberaret à potestate diaboli? Quam cũ uidisset peccatorũ funibus irretitã, iamiamq; dæmonibus tradẽdam ut morte perpetua dãnaretur, fleuit super illã, quæ flere se nesciebat. Nec solum fleuit, sed etiã occidi se permisit, ut precioso sanguinis sui pretio eam redimeret. Aspice mortalis, q̃ pro te datur hostia talis. Agnosce hõ quàm nobilis est aia tua, & quàm grauia fuerint eius uulnera: ꝑ qb⁹ necesse fuit Xp̃m dñm uulnerari. Si nõ essent hæc ad mortẽ, & mortẽ sempiternã: nũquã pro eorũ remedio dei fili⁹ moreref. Noli ergo uilipẽdere aiæ tuæ passionem cui à tãta maiestate tantã uides exhiberi cõpassionẽ,
Psal. 6. Fudit ipse lachrymas ꝓ te, laua & tu ꝑ singulas noctes lectum tuũ cordis cõpunctione, & lachrymarũ assiduitate. Fudit ipse sanguinẽ suũ, funde & tu tuũ quotidiana corporis afflictione. Quem si semel ponere pro Christo non potes, saltẽ mitiori quodã sed lõgiori martyrio pone. Noli attẽdere quid caro uelit, sed qd spiritus poscit. Tũc eñ gloriosus erit cũ ad deũ suum redierit: ita tñ si de corpore nullũ p̃ctm̃ secũ tulerit, & deterserit oẽ sordidũ. ¶ Si u͛rò dicis, dur⁹ est hic sermo: nõ possum mũdũ sp̃nere, & carnẽ meã odio habere: dic mihi ubi sunt amatores mundi, qui ante pauca tẽpora nobiscũ erãt? Nihil ex eis remãsit, nisi cineres & uermes. Attẽde deligẽter qd sunt, uel quid fue-
Iob. 21. rũt. Hoies fuerũt sicut tu: comederũt, biberũt, riserũt, duxerũt in bonis dies suos, & in pũcto ad inferna descenderũt. Hic caro eorũ uermibus, & illic aia ignib⁹ deputaf: donec rursus infelici collegio colligati, sempiternis ĩuoluanf incẽdijs q socij fuerũt in uitijs. Vna nãq; pœna implicat, quos unus amor in crimine ligat. Quid profuit illis inanis gloria, breuis lætitia, mũdi potentia, carnis uoluptas, falsæ diuitiæ, magna familia, & mala concupiscẽtia? Vbi risus ubi iocus, ubi iactãtia, ubi arrogãtia? De tãta lætitia, quãta tristitia? Post tãt illam uoluptatẽ, quàm grauis miseria? De illa exultatione ceciderũt in magnã miseriam, & in grandẽ ruinã, & in magna tormẽta. Quicquid illis accidit, tibi accidere põt: qa homo es. Homo de humo, limus de limo. De terra es, & de terra uiuis, & in terrã reuerteris, qñ uenerit dies illa ultima, quæ subito uenit, & forsitan hodie erit. Certũ est qa morieris, sed incertum qñ, aut qũo, uel ubi. Qm̃ mors ubiq; te expectat: tu quoq; si sapiẽs fueris, ubiq; eã expectabis. Si carnẽ sequeris, punieris in carne. Si in carne delectaris, cruciaberis ĩ carne. Si curiosas uestes requiris, ꝓ ornatu uestiũ subter te sternetur tinea, & operimentũ tuũ erunt uermes. Iustitia eñ Esai. 14.
dei aliud iudicare nõ põt nisi quod merenf opera nostra. Qui enim plus diligit mũdum quàm deũ, seculum quàm claustrũ, gulã quàm abstinẽtiã, luxuriã quàm castitatem, sequif diabolũ, & ibit cũ eo in supplicũ æternũ. Quis putas tũc mœror erit, qs luctus, quæ tristitia cũ separabunf impij à cõsortio sanctorũ, & à uisione dei, & traditi in potestatẽ dæmonũ, ibũt cũ ipsis in ignẽ æternũ, ibiq; semp erũt sine fine in luctu & gemitu? Procul qppe à beata paradisi patria exulati, cruciabunf in gehẽna perpetua, nũquam lucẽ uisuri, nũquã refrigeriũ adepturi: sed ꝑ millia milliũ annorũ in inferno cruciandi, nec inde unquã liberãdi. Vbi nec qui torquet, aliqñ fatigaf: nec qui torquef, aliqñ morif. Sic enim ignis ibi cõsumit, ut semp reseruet: sic tormenta agũtur, ut semp renouenf. Iuxta uerò qualitatem culpæ pœnam sustinebit unusquisq; gehẽnæ, & similis culpæ rei suis similibus iungentur cruciandi. Nihil aliud ibi audief nisi fletus & plãctus, gemitus & ululatus mœrores atq; stridores dentium: nihilq; ibi uidebif nisi uermes, & laruales facies tortorũ, atq; teterrima monstra dæmonum. Vermes crudeles mordebunt intima cordis. Hinc dolor, inde pauor, gemitus, stupor, & timor horrẽs. Ardebũtq; miseri in igne æterno in æternum & ultra. In carne cruciabũtur per ignem: in spiritu per cõsciẽtiæ uermem. Ibi erit dolor intolerabilis, timor horribilis, fœtor incõparabilis, mors animæ & corporis, sine spe ueniæ & misericordiæ. Sic tamẽ morietur, ut semp uiuat: & sic uiuent, ut semp morianf. Ita anima peccatoris aut in inferno pro pc̃tis cruciatur, aut in paradiso pro bonis meritis collocatur. Nũc ergo alterũ è duobus eligamus, aut semper cruciari cum impijs, aut perpetualiter lætari cum sanctis. Bonũ siquidẽ & malũ, uita & mors, ante nos sunt posita: ut ad quod uoluerimus, manũ extẽdamus. Sicut tormenta nõ terrent nos: saltem inuitent præmia.

De præmio patriæ cælestis. Capitulum. IIII.

Præmiũ est uidere deum, uiuere cũ deo, uiuere de deo, esse cum deo, esse in deo, qui erit omnia in omnibus, habere deũ, qui est summũ bonũ, Et ubi est summũ bonũ, ibi est summa felicitas, summa iucunditas, uera libertas, perfecta charitas, æterna securitas, & secura æternitas: ibi est uera lætitia, plena sciẽtia, omnis pulchritudo, & omnis beatitudo. Est ibi pax, pietas, bonitas, lux, uirtus, honestas. Gaudia, lætitiæ dulcedo, uita perennis. Gloria, laus, requies, amor, & cõcordia dulcis. Sic cũ deo homo beatus erit, in cuius cõsciẽtia peccatũ inuẽtũ nõ fuerit. Videbit deũ ad uolũtatẽ, habebit ad uoluntatem, fruef ad iucũditatem. In æternitate uigebit, in ueritate fulgebit, in bonitate gaudebit. Sicut habebit permanendi æternitatem, sic cognoscẽdi facilitatẽ, & requiescẽdi felicitatẽ. Ciuis siquidem erit illius sanctæ ciuitatis, cuius angeli ciues sunt, deus pater tẽplũ, filius ei⁹ splẽdor, sp̃us sc̃tus charitas. O ciuitas cælestis, mãsio sacura, patria fertilis & ampla, totum cõtinens quod delectat, populus sine murmure, incolæ quieti, homies nullam indigentiam habentes. Quàm gloriosa dicta sunt de Psal. 86.
te ciuitas dei, sicut lætantiũ oĩm habitatio est in te. Oẽs lætantur in lætitia & exultatione: omnes delectantur de deo: cuius aspectus pulcher, facies decora, eloquium dulce. Delectabilis est ad uidendũ, suauis ad habendũ, dulcis ad perfruendũ. Ipse per se placet, & per se sufficit ad meritum, sufficit ad præmiũ, nec extra illum quicquã quærif: qa totũ in illo inuenif quicqd desideraf. Semper libet eũ aspicere, semp habere, semp in illo delectari, & illo ꝑfrui. In illo clarificatur intellectus, & purificaf affectus ad cognoscendã & diligendã ueritatẽ. Et hoc est totũ bonũ hominis, nosse scilicet & amare creatorẽ suũ. Quæ ergo nos angit uesania, uitiorũ sitire absinthiũ, huius mũdi sequi

naufragiū,uitæ labentis pati infortuniū,impię tyrānidis
ferre dominiū,& non magis conuolare ad sanctorū felici-
tatē,ad angelorū societatē,ad solēnitatē supnæ lætitiæ,&
ad iucunditatē cōtēplatiuæ uitæ,ut possimus intrare in
potētias dn̄i,& uidere superabundātes diuitias illas bo-
nitatis ei⁹? Ibi uacabimus, & uidebimus quàm dulcis est
dominus,& quàm magna multitudo dulcedinis eius. Vi-
debimus gloriæ decorem,sanctorū splendorem, & regiæ
potestatis honorē:cognoscemus patris potētiā,filij sapiē-
tiā,spūssancti benignissimā clemētiam: & ita habebimus
notitiā illius summæ trinitatis. Nūc corpora per corpus
uidemus:imagines etiā corporū spiritu cernimus:tūc ue-
rò ipsam trinitatē puro mētis intuitu uidebimus. O bea-
ta uisio uidere deū in seipso,uidere in nobis, & nos in eo
felici iucunditate,& iucūda felicitate. Quicquid deside-
rabimus,totū habebimus,nihil amplius desiderantes. Et
quicquid uidebimus,amabimus,ipso amore beati. Beati
dulcedine amoris,& suauitate cōtemplationis. Hæc erit
summa illius cōtemplationis,hæc erit summa illius felici-
tatis,quoniā intelligetur in suo puro esse syncera diuini-
tas,cōprehēdetur in ea incōprehensibilis trinitas. Pate-
bunt arcana diuinitatis:uidebitur & amabit̃ deus:& hæc
uisio & delectatio totū cor hominis implēs & satians,to-
ta erit illius beatitudinis consummatio. Vna erit oīm lin-
gua,iubilatio indefessa,unus affectus,amor ætern⁹. Pate-
bit ueritas,implebit̃ charitas, & erit integra corporis &
aīæ societas. Fulgebit sicut sol hūanitas glorificata. Quie-
ta erit & concors carnis & spūs societas. Angelorū & ho-
minū unū erit gaudiū,unū colloquiū,unū cōuiuiū. Non
languebit amor,nec liquefiet dilectio. Præsentib⁹ oībus
bonis,nulla erit dilatiōis afflictio,quoniā beatifica diui-
næ maiestatis præsentia omnibus erit oīa,& erit cōmunis
omniū omnipotentia,sapiā,pax,iustitia, & intelligentia.
Nō erit in illa pace diuersitas linguarū,sed pacifica & cō-
cors concordia morū & affectuū. In torrente illius uolu-
ptatis nihil ultrà appetet cumulata satietas:tanta erit feli-
citas. Ibi siquidem erit cumulus felicitatis,supereminens
gloria,& superabūdās lætitia. Sed ad hæc quis idoneus?
Profectò uerus pœnitēs,bonus obediēs,amabilis socius,
fidelis seruus. Verus pœnitens semp in labore & dolore,
dolet de præteritis,laborat pro futuris cauendis. Vera si
quidem pœnitētia est,sine tēporis intermissione de pec-
catis dolere. Sic plangit commissa ut non committat plā-
genda. Irrisor nāq; est & nō uerus pœnitēs. q adhuc agit
qđ pœniteat. Si ergo uis uerus pœnitēs esse,cessa à pctō,
& noli amplius peccare:qm̄ inanis est pnīa quam sequens
coinquinat culpa. Oīs bonus obediens dat suum uelle,&
Ps.107. suū nole,ut possit dicere. Paratū cor meū de⁹, paratū cor
meū. Paratū quodcūq; pceperis facere, paratū ad nutum
nutu citius obedire,paratū tibi uacare,proximis ministra
re:meipsum custodire,& in cælestiū cōtēplatione requie-
scere. ¶ Amabilis socius oībus est officiosus, & nulli one-
rosus. Omnibus est officiosus:quia deuotus ad deū,beni
gnus ad pximū,sobrius ad mundū,dn̄i seruus,pximi so-
cius,mūdi dn̄s. Superiora habet ad gaudium,æqualia ad
cōsortiū,inferiora ad seruitiū:nulli est onerosus,sed infe-
riora redigit ad utilitatē mediorū,& ad honorē superio-
rum:supiora sequēs,iferiora trahēs:ab illis possessus,ista
possidēs:fidelis seru⁹ est in cōtēplatione dei, & custodia
sui. Custodiæ ergo tuæ adhibe pri⁹ oēm diligētiā. Dein-
de itelligēs te nūquā posse sufficere ad te custodiēdū tua
īdustria,diuinā implora clemētiā,itēq; ad cōtēplandā in
te creatoris tui uoluntatē bonā & bn̄placentē atq; pfectā,
angelicā exora tutelā,patrociniūq; oīm cū Xpo regnātiū
Iob.19. sup te roga,curre p singulos,supplica singlis, & simł oīb⁹
clama & dic. Miseremini mei miseremini mei saltem uos
amici mei:recipite fugitiuū nr̄m sed fratruelē, sed cōsan-
guineū in sanguine redēptoris. En paup stat ad ostiū,cla-
mat pulsat,apite pulsanti, & cōducite eū usq; ad regē:ut
pstratus corā eo indicē ei oēs miserias & oēs necessitates
quas patior. Ad extremū uerò plato tuo cor tuū cū oī in-
genio cōsigna,nullū in eo remaneat pctī qđ nō pura cō-
fessiōe deleat̃: Iesum Xpm etiā sup cor tuū sicut signacu-
lum pone. Cū em̄ Xps cordis ostiū custodit,& est cordis
ostiari⁹,ut p illū ingrediant̃ & egrediant̃ oēs familiæ cor-
dis,cōsequēter adsunt milia miliū angelorū ad fores exte
riorū sensuū excubātiū,nec audet alienigena irrūpe terri
biles illas acies,ppt̃ ostiarij reuerētiā & āgelorū custodiā.

Quomodo homo debet se examinare. Cap. V.

INtegritatis tuæ curiosus explorator, uitā tuā
in quotidiana discutiōe examina. Attende di-
ligēter quātum proficias,uel quātum deficias:
qualis sis in morib⁹,& qualis ī affectib⁹:quàm
similis sis deo,uel quàm dissimilis:quàm ppè, uel quàm
lōgè,nō locorū interuallis,sed morū affectib⁹. Stude co-
gnoscere te:qa multo melior & laudabilior es si te cogno
scis,quàm si te neglecto cognosceres cursum syderum,ui-
res herbarū,cōplexiōes hoīm,naturas aīaliū, & haberes
oīm cælestiū & terrestriū sciam. Redde ergo te tibi, si nō
semp uel sæpe,saltē iterdū. Rege tuos affect⁹, dirige act⁹,
corrige gressus. In te nihil remaneat indisciplinatū,pone
oēs trāsgressiōes tuas ante oculos tuos. Statue te ante te
tāquā ante aliū,& sic temeipm plange. Plora iniqtates &
pctā quib⁹ deū offendisti,indica ei miserias tuas,oñde illi
malitiā aduersariorū tuorū. Cūq; corā eo in lachrymis te
macerauerís,pcor te ut memor sis mei. Ego em̄ ex quo co
gnoui te,ī Xpo diligo te,& illuc mētionē tui defero,ubi
& illicita cogitatio suppliciū,& honesta pmeret̃ præmiū.
Ad altare nāq; dei cū pctōr sto,sed sacerdos,tui me comi-
tat̃ memoria. Tu uerò mihi uicē reddes si me amaueris,&
orationū tuarū ptcipē feceris. Ibi recordatione tecū esse
pn̄s desidero,ubi p te & tuis familiarib⁹ deuotas pces co
ram deo fundis. Nec mireris si dixi pn̄s:qm̄ si me amas,&
ideo amas qa imago dei sum:ita tibi pn̄s sum,ut tu ipse ti-
bi. Quicqd enim tu es substātialiter,hoc ego sum. Imago
em̄ dei est oīs aīa rōnalis. Proīde q in se imaginē dei quæ-
rit,tā pximū quàm se q̄rit: & q illā in q̄redo inuenerit,in
oī hoīe eā cognoscit. Visio em̄ aīæ,intellect⁹ est. Si ergo
te uides,me uides,q nihil aliud sum quàm tu. Et si deū di-
ligis,me imaginē dei diligis:& ego deū diligendo,diligo
te. Et ita dū unū querimus & ad unū tēdimus,semper in-
uicem pn̄tes sumus,sed in deo,in quo nos diligimus.

Quòd hō debet esse intētus psalmodiæ. Cap. VI.

CVm ad orādum siue ad psallendū ecclesiā in-
traueris,fluctuātium cōgitationum tumultus
exterius relinque, curāsq; exteriorum penitus
obliuiscere,ut soli deo possis uacare. Fieri em̄
nō pōt ut aliqñ cū deo loquat̃, qui cum toto mundo etiā
tacens fabulatur. Intende ergo illi qui intēdit tibi, audi
illum loquentē tibi,ut ipse exaudiat te loquentē sibi. Ita
fiet si diuinis laudibus soluēdis debita reuerētia & solici-
tudine assistas,super singula uerba diuinæ scripturæ dili-
genter intēdas. Nō qđ ego ista faciā dico,sed qđ facere uel-
lem,& nō fecisse pœnitet,& nō facere piget. Tu uerò cui
maior gr̄a cōcessa est,uotis & deuotis precib⁹ pias aures
dn̄i ad te flecte,lachrymis & suspirijs p tuis excessib⁹ illū
clementer exora,atq; canticis spiritualibus in oībus opi-
bus suis illū lauda & glorifica. Nil em̄ magis supnis ciui-
bus spectare libet,nil regi summo iucundius exhibetur,
sicut ipse testatur. Sacrificiū laudis honorificabit me. O Psal.49
quàm felix eēs si spūalib⁹ oculis semel intueri posses quō
præueniūt principes cōiuncti psallētib⁹ in medio iuuēcu Psal.67.
larū tympanistriarū. Videres pculdubio quā cura quóue
tripudio intersunt cantātibus,assistunt orātibus,adsunt
meditātibus,supsunt quiescētib⁹,puidētib⁹ atq; pcurē-
tibus psunt. Diligūt siqdē suos cōciues supnæ ptātes, &
pro his q hæreditatē capiūt salutis,solicite cōgaudēt,cō
fortāt,instruūt,ptegunt,puidentēq; oībus. Oēs enim ipsi
desiderant aduentū nr̄m, qm̄ ipsi de nobis expectāt ciui-
tatis suæ ruinas restaurari. Diligēter q̄runt & libēter au-
diunt bona de nobis,soliciti discurrūt medij inter nos &
deum,nr̄os gemitus fidelissime ad eū portantes,ipsiusq;
gratiam

grãm deuotiſſime ad nos reportãtes. Nõ dedignabuntur
eſſe ſocij noſtri, qui iã facti ſunt miniſtri nr̃i. Exultare eos
fecimus, qñ cõuerſi ſumus ad pœnitentiam. Feſtinemus
ergo nobis corũ lætitiã adimplere. Væ tibi quicunq; es
qui deſideras redire ad uomitũ, reuerti ad lutũ. Putáſne
placatos habebis eos in iudicio, quos tanto & tam ſpera-
to priuare uis gaudio? Exultauerũt quando uenimus ad
religionẽ, tãquã ſup his quos ab ipſa inferni porta cerne-
rent reuocari. Quid uerò tũc erit, ſi ab ipſa ianua paradiſi
uiderint redire & retrorſum abire eos q iã alterũ pedẽ ha-
bebant in cælo? Nã ſi corpora inferi⁹, ſed corda ſurſum.
Curramus ergo nõ paſſib⁹ corpis, ſed affectibus, ſed deſi-
derijs, ſed ſuſpirijs: qm̃ nõ ſolũ angeli, ſed angelorum crea
tor nos expectat. Expectat nos deus pr̃ tanquã filios & hæ
redes, ut cõſtituat nos ſup oĩa bona ſua. Expectat nos dei
filius tanquã fratres & cohæredes, ut fructũ ſuæ natiuita-
tis & precium ſui ſanguinis deo pr̃i offerat. Expectat nos
ſpũſſctũs: ipſe ſiquidẽ eſt charitas & benignitas in qua ab
æterno prædeſtinati ſumus: nec dubium quin prædeſtina
tionem ſuã adimpleri uelit. Ergo quia omnis cæleſtis cu-
ria expectat nos & deſiderat, deſideremus eã quãto poſſu
mus deſiderio. Cum magna nanq; confuſione & rubore
ad illam ueniet quiſquis uidere eã uehemẽter nõ deſide-
rat. Quicũq; uerò iugi oratione & aſſidua cogitatione in
illa conuerſat̃: & ſecurus hinc egredietur, & cũ magna læ-
titia recipiet̃ in illa. ¶ Vbicunq; ergo fueris, infra temet-
ipſum ora. Si lõge fueris ab oratorio, noli quærere locũ,
qm̃ tu ipſe locus es. Si fueris in lecto aut ĩ alio loco: ora &
ibi eſt tẽplũ. Frequẽter orandũ, & flexo corpore mẽs eſt
erigẽda ad deũ. Sicut em̃ nullũ eſt momẽtum quo homo
nõ utat̃ uel fruat̃ dei bonitate & miſericordia, ſic nullum
debet eſſe momentũ quo eũ preſentẽ nõ habeat in memo
ria. Sed dicis. Ego quotidie oro, & orõnis meæ nullũ fru-
ctum uideo: ſed ſicut accedo ad illã, ſic & redeo, nemo mi-
hi reſpõdet nemo loquit̃, nemo quippiã donat, ſed incaſ-
ſum laboraſſe uideor. Sic loquit̃ humana ſtultitia, nõ attẽ
dẽs q̃d inde ueritas ꝓmittat, dicẽs. Amẽ dico uobis: quia
Marc.11. qcq̃d orãtes petitis, credite quia accipietis, & fiet uobis.
Noli ergo uilipẽdere orõnẽ tuã, qm̃ ille ad quẽ oras, nõ
Nota. uilipendit eã, ſed antequã egrediatur de ore tuo, ipſe ſcri-
bi eã iubet in libro ſuo. Et unũ è duobus indubitãter ſpe
rare debebus: quoniam aut dabit nobis qđ petimus, aut
qđ nobis nouerit eſſe utilius. ¶ Cogita itaq; de deo quic
quid melius potes, & de te quicquid deterius uales. De
illo amplius credere debes, quàm cogitare potes. Omne
tẽpus in quo de deo nõ cogitas, hoc te cõputes perdidiſ-
ſe. Omnis ſiquidem res aliena eſt à nobis, tẽpus aũt tãtũ
noſtrũ eſt. Vaca ergo: & ubicũq; fueris, tuus eſto. Noli te
tradere: ſed cõmodare. Quocũq; loco cõſiſtis, cogitatio-
Nota. nes tuas iacta in deũ, & aliquid ſalutare in animo tuo uer-
ſa. Omnis ſiquidem locus ad meditandum congruus eſt.
Tota ergo facilitate animum colligens, libere tecũ habi-
ta, & in latitudine cordis tui deambulans, ibidẽ cœnacu-
lum grande ſtratũ Xp̃o exhibe. Mẽs nanq; ſapiẽtis ſem-
per eſt apud deũ. Illum ſemper ante oculos habere debe-
mus, per quem ſumus, uiuimus, & ſapimus. Ipſum nãq; ut
eſſemus habemus authorem: ipſum etiam ut ſapientes ſi-
mus, debemus habere doctorẽ, & ut beati ſimus, internæ
ſuauitatis largitorẽ. Et in hoc imaginẽ eius, hoc eſt illius
ſummæ trinitatis in nobis cognoſcimus. Nã ſicut ille eſt,
& ſapiẽs eſt, & bonus eſt: ſic & nos pro modulo noſtro &
ſumus, & nos eſſe ſcimus, & id eſſe & noſſe diligim⁹. Vte-
re igitur teipſo uelut d ĩ tẽplo, propter illud qđ in te eſt
ſimile deo. Honor ſiquidem deo ſummus eſt, illũ uenera-
ri & imitari. Imitaris, ſi pius es. Templũ enim ſanctum eſt
deo mẽs pia, & artare optimũ cor eius. Veneraris, ſi miſe-
ricors es: ſicut ip̃e oĩbus miſericors eſt. Hoſtia ſiquidẽ ac
ceptabilis eſt deo, facere bonũ oĩbus pro deo. Fac omnia
ſicut filius dei, ut dignus ſis eo qui te dignatus eſt filium
uocare. In oĩbus uerò quæ agis, deũ eſſe præſentẽ cogno-
ſce. Caue ergo ne in eo qđ male delectat, uel uiſio tua uel
cogitatio tua remoret̃: nec dicas neq; facias quod non li-
cet, etiã ſi libet: nec aliquo facto uel ſigno deum offendas,
q ubiq; p̃ſens cernit qcq̃d facis. Magna cuſtodia tibi ne- Nota.
ceſſaria eſt qm̃ ante oculos iudicis uiuis cuncta cernẽtis.
Cũ illo tñ ſemp es ſecurus: ſi talẽ te p̃paraueris, ut tecum
adeſſe dignet̃. Si tecum non eſt per gratiã, adeſt per uindi-
ctam. Sed uæ tibi ſi ita tecũ eſt. Imo uæ tibi ſi ita tecũ nõ
adeſt. Illi nãq; iraſcitur deus, quẽ peccantẽ non flagellat.
Nam quẽ flagellando nõ emẽdat, in futuro damnat.

Mortis conſideratio. Capitulum. VII.

CErtum eſt qm̃ mors ubiq; minat̃ tibi, dia
bolus inſidiatur ut rapiat aĩam tuã quã-
do egrediet̃ de corpore: tu uerò noli ti-
mere, quoniam deus qui in te habitat (ſi
tamẽ in te habitat) eripiet te & à morte
& à dæmone? Fidelis em̃ ſocius eſt, nec
deſerit ſperantes in ſe, niſi ipſe prior deſeratur. Deſeritur
autẽ cũ cor per prauas & inutiles cogitatiões uaga mẽte
diſcurrit. Idcirco oĩ ſolicitudine & cuſtodia illud cuſtodi
re & tenere debes, ut in illo deus requieſcere poſſit. In o-
mni nãq; creatura quæ ſub ſole mundi uanitatibus occu-
patur, nihil humano corde ſublimi⁹, nihil nobilius, nihil
deo ſimilius reperitur. Quaproter nihil aliud quærit à te
niſi cor tuum. Munda ergo illud per puram cõfeſſionem,
& aſſiduam orationem, ut mũdo corde deum uidere poſ-
ſis per continuam dei circũſpectionẽ. In omni loco eſto
ei ſubiectus & intentus & compone mores tuos, ut ſis in
te placatus. Dilige omnes homines, & omnib⁹ te amabilẽ
exhibe, ut ſis pacificus, & dei filius. Sic eris bonus mona-
chus, ſanctus, humilis, & rectus: & cum talis fueris, memẽ-
to mei. Væ mihi qui iſta dico, & iſta nõ facio: & ſi aliquã-
do facio, nõ diu pſeuero. Iſta habeo in memoria, & nõ ſer
uo in uita. Habeo in ſermonibus, & nõ in morib⁹. Legẽ
in corde & in ore tota die rumino, & contraria legi ago.
Lego de religione in ea, & plus diligo lectionẽ quàm ora
tionem, uerũtamẽ nil aliud me docet diuina ſcriptura, ni-
ſi religionem amare, unitatem ſeruare, charitatẽ habere,
Ego autem miſer & miſerabilis, citius curro ad lectionem
quàm ad orationem: libẽti⁹ uolo legere, quàm miſſas au-
ſcultare. Expectat me aliquis uolãs de neceſſitate ſua mi-
hi loqui, ego uerò librum aliquem accipio, quem ille uel
ille uellet habere: lego in eo, & legẽdo amitto fructus cha-
ritatis, pietatis affectus, cõpunctionis fletus, miſſarũ uti-
litatem, cæleſtiũ cõtemplationẽ. Nil tamẽ in hac uita dul- Nota.
cius ſentit̃, nihil auidius ſumit̃, nil ita mẽtẽ ab amore mũ-
di ſeparat, nil ſic aĩam cõtra tentationes roborat, nil ho-
minem ita excitat & adiuuat ad omne opus bonum, & ad
omnem laborem, quàm gratia contemplationis.

Qualiter hõ debeat intente orare. Cap̃. VIII.

MIſerere mei deus, qm̃ ibi plus pecco, ubi pecca
ta mea emẽdare debeo. In monaſterio nãq; ſæ-
pe dũ oro, nõ attẽdo qđ dico. Oro quidẽ ore;
ſed mẽte foris uagãte, orationis fructu priuor.
Corpore ſum interius, ſed corde exterius: & ideo perdo
quod dico, Parum enim prodeſt ſola uoce cãtare ſine cor-
dis intentione Propterea magna peruerſitas, imo magna
inſania eſt quãdo cũ dño maieſtatis loqui in orõne præ-
ſumimus, & inſenſati aurem auertimus, & ad neſcio quas
ineptias cõuertimus cor. Magna quoq; inſania, & graui-
ter uindicãda, cum uiliſſimus puluis loquentem ad ſe au-
dire dedignatur creatorẽ uniuerſitatis. Ineffabilis uerò
eſt dignatio diuinæ bonitatis, quæ quotidie cõſpicit nos
infelices aures auertentes, obdurantes corda, & nihilomi
nus clamat ad nos dicens. Redite præuaricatores ad cor. Eſa. 46.
uacate & uidete quoniam ego ſum deus. Loquitur mihi Pſal. 45.
deus in pſalmo, & ego illi: nec tamẽ cũ pſalmũ dico, atten-
do cuius pſalmus ſit. Idcirco magnã iniuriã deo facio cũ
illũ precor ut meã precẽ exaudiat, quã ego qui fundo nõ
audio. Deprecor illũ ut mihi intẽdat: ego uerò nec mihi,
nec illi intendo: ſed qđ deterius eſt, immũda & inutilia in
corde uerſando, fætorẽ horribilẽ eius aſpectibus ingero,

De instabilitate cordis humani. Cap̄.IX.

NIhil est in corde meo fugacius: quod quoties
me deserit,& per prauas cogitationes defluit,
toties deū offendit. Cor meū uanū,uagum &
instabile,dum suo ducit̄ arbitrio,& diuino ca-
ret consilio,in seipso nō potest cōsistere: sed oī mobili mo-
bilîꝰ,ꝑ infinita distrahit̄,& hac atqꝫ illac ꝑ īnumera discur
rit,Et dū ꝑ diuersa requiē q̄rit, nō inuenit.Sed in labore
miserū,à reqe uacuū manet,sibi nō concordat, à se disso-
nat,à se resilit,uolūtates alternat,consilia mutat,ædificat
noua,destruit uetera,destructa reædificat, eadē iterū atqꝫ
iterū alio & alio modo mutat & ordinat,quia uult & non
Iob.13. uult,& nūquā in eodē statu ꝑmanet. Sicut em̄ molēdinū
uelociter uoluit̄,& nihil respuit,sed q̄cq̄d imponit̄ molit,
si aūt nihil apponit̄,seipsum cōsumit:sic cor meū semꝑ est
in motu,& nūquā requiescit:sed siue dormiā siue uigilē,
somniat & cogitat q̄cq̄d ei occurrit. Et sicut molēdinum
arena si imponat̄ exterminat,pix īquinat, palea occupat:
sic cor meū cogitatio amara turbat,immūda maculat,ua-
na inquietat & fatigat. Ita cor meū dū futurum nō curat
gaudiū,nec diuinū q̄rit auxiliū,ab amore cælestiū elōga-
tur,& in amore terrestriū occupatur.Cūqꝫ elabitur ab il-
lis,& inuoluit̄ in istis,uanitas illud recipit, curiositas de-
ducit,cupiditas allicit,uoluptas seducit, luxuria polluit,
torquet inuidia,turbat iracūdia,cruciat tristitia:sicqꝫ mi-
seris casibꝰ submergit̄ oībꝰ uitijs,qm̄ unū deū (q ei suffi-
cere poterat)dimisit.Per multa dispergit̄, & huc illucqꝫ
q̄rit ubi requiescere possit,& nihil inuenit qđ ei sufficiat,
donec ad ip̄m redeat. A cogitatiōe in cogitationē ducit̄,
& ꝑ uarias occupationes & affectiones: ut saltē uarietate
ipsarū rerū impleat̄:quarū qualitate satiari nō pōt.Sic la-
bit̄ cordis miseria subtracta diuina grā. Cūqꝫ ad se reuer-
tit̄,& discutit qđ cogitauit:nihil reperit:qa nō opus fuit,
sed importuna cogitatio,qua componit multa de nihilo:
sic deniqꝫ decipit imaginatio, quā dæmonū format illu-
sio.Imperat mihi deus ut prebeā illi cor meū,& q̄a impe-
Nota. rāti deo nō sum obediēs & subditus, mihi sum rebellis &
cōtrarius.Vn̄ mihi subiugari nō potero,donec illi fuero
subiectꝰ:mihiqꝫ seruiā nolēs,q ei nolo fuire uolēs. Idcir-
co plura machinat̄ cor meū uno momēto,quàm oēs hoīes
ꝑficere possent uno anno.Cū deo nō sum unitus, & iō in
meip̄o sum diuisus.Cū illo uerò uniri nō possum nisi per
charitatē : nec subijci nisi ꝑ hūilitatē: nec uerè hūilis esse
nisi ꝑ ueritatē.Expedit ergo ut in ueritate me discutiā,&
& cognoscā quàm uilis, quàm fragilis,& quàm labilis sū.
Deinde cū oēs misrias meas cognouero:necesse est ut illi
inhæreā ꝑ quē sum,sine quo nihil sum,& nihil facere pos-
sum.Et q̄a à deo paccādo recessi:nisi ꝑ uerā confesionē ad
illū redire nō possum. Fateri ergo oportet qđ fatēdū est:
q̄a nūquā eo mō,aut ea intētione qua peccaui,pc̄tā cōfes-
sus sum:nec oīm recordatus sum:aut ꝑꝑ uetustatē,aut ꝑꝑ
multitudinē. Si aūt cōfessus sum,nō pure cōfessus sum ꝑꝑ
turpitudinē.Cōfessionē etiā meā diuisi, ut diuersis sacer-
dotibꝰ diuersa manifestarē:& ita uenia carui, ad quā per
partes ꝑuenire putaui.Execrāda nāqꝫ fictio est pc̄tm̄ diui-
dere,& suꝑficietenꝰ radere,nō intrīsecꝰ eradicare.Nō em̄
utilis est cōfessio nisi sit in oris ueritate,& cordis purita-
te.Et ut tres sint q̄ testimoniū nobis dicāt in cælo,pr̄ filiꝰ,
& spūssctūs:addamꝰ testes sacerdotes cordi nr̄o & ori, ut
2.Co.13. in ore duorū uel triū stet oē uerbū.Sed dicis.Sufficit mi-
hi soli deo cōfiteri:q̄a sacerdos sine eo à pc̄tis me absolue-
Iaco.5. re nō pōt. Ad qđ nō ego,sed btūs Iacobus rn̄det dicens.
Cōfitemini alterutrū pc̄tā ur̄a.Couueniens nāqꝫ ualde est,
ut nos q peccēdo deo cōtumaces fuimus, pœnitēdo sup-
plices sacerdotibꝰ & ministris eiꝰ simus: ut hō q ad grām
cōseruādā mediatore nō eguit, iā eā recuꝑare nō nisi per
mediatorē hoīem possit.Gemat ergo & suspiret, & anxiꝰ
ꝓ pc̄tō timeat,& expauescat:solicitꝰ discurrat: auxiliato-
res & intercessores q̄rat:ꝓsternat se hūiliter hoī, q hūili-
ter astare noluit creatori.Nā & hoc saluberrimū est ut hō
corde pœniteat,& ore delictū suū cōfiteat̄ : quatenꝰ deꝰ q
ꝓpitiꝰ adest ꝑ grām,cor ꝑ pniām cōpūgat : deinde adsit,
ut cōfitēti pc̄tōrū ueniā tribuat.Qđ si forte pc̄tōr uerè pœ
niteat,sed īteruenīēte articlo necessitatis,ad cōfessionē ꝑ-
uenire nō possit:cōfidēter credere debemꝰ q summꝰ sacer
dos cōplet ī eo qđ mortalis nō potuit. Et iā apud deū fa-
ctū cōstat,qđ hō qdē uerè uoluit,sed nō ualuit adimplere,
q̄a cōfessionē nō cōtēptꝰ exclusit, sed īpediuit necessitas.

De peccato non excusando. Cap̄.X.

IN capitulo ubi pc̄tā mea emēdare debui:pec-
catis peccata addidi. Cū de illis accusatus fui:
aut aliquo modo excusaui:aut ex toto negaui:
aut qđ deteriꝰ est,defendi,& īpatiēter respōdi:
cū nullū sit pc̄tm̄ à quo nō sim cōtaminatꝰ: aut cōtamīari
possim.Iustū est ergo ut oī occasiōe remota emēdationē
ꝓmittā,ūdecūqꝫ aut à quocūqꝫ accuser:quatenꝰ sic libera
ri ualeam à peccato ꝑpetrato uel perpetrando.

Quàm sit malum alios non corrigere. Cap̄.XI.

MVltitudinē iniquitatum mearū expauescens,
aliorum trangressiones reprehēdere timui, &
ideo mortis author extiti: quia uirus qđ cla-
mando expellere potui,nō expuli.Indignatus
sum aduersum alios qui me de uitijs meis reprehēdebant.
& quos amare debui,odiui.Illa quæ mihi nocebāt uel di-
splicebāt,desideraui ut nō essent. Sciebam tamē q in na-
tura sui erāt bona,& à bono factore facta: sed iō mihi no-
cebāt,quia malus eram,& male illis utebar. ¶Nihil enim
mihi cōtrarium est nisi egoipse.Mecum est quicquid mi-
hi nocere potest,& egoipse mihi sarcina sum.Optaui etiā
ut deꝰ peccata mea nesciret:aut punire nollet,aut nō pos-
set:& ita uolui deum esse incipiētem,iniustum,& impotē-
tem:qđ si esset,deus nō esset.Non est superbia suꝑ super-
biam meā : propterea longè à salute mea uerba delictorū Psal.21.
meorum.Suspecta est siquidē deo superbia & odiosa:nec
fieri pōt ut cū eo in grām reuertat̄.Diuersum utriusqꝫ ho
spitiū:nec in eodē cohabitāt aīo qbꝰ nō licuit cohabitare
in cælo.In cælo nata est: sed uelut immemor qua uia inde
cecidit,illuc postea redire nō potuit. Cum aer pluuia uel
nimio frigore aut calore turbatus fuit,contra deū inique
murmuraui. Oīa nāqꝫ q̄ ad usum uitæ accepimꝰ: ad usum
culpæ cōuertimus . Quaproter iustū est ut qui in cunctis
peccauimus:in cunctis feriamur.¶Sæpe ad sacrum myste
riū uocē meā fregi, ut dulcius cātarē:magis delectabar in
uocis modulatiōe,qua in cordis cōpūctiōe.Deꝰ uerò cui
nō abscōdit̄ quicquid illicitū ꝑpetrat̄,nō q̄rit uocis leni-
tatem,sed cordis puritatē. Nā dū cātor mulcet populum
uocibus:deū irritat prauis moribus. Licētiā loquēdi uel
aliq̄d faciēdi,sæpe nimia īportunitate,uel calliditate à ꝑ̄la
tis meis extorsi,non attēdens miser qm̄ ille se decipit,qui
occultè uel apertè satagit ut hoc ei pater spūalis iniūgat,
qđ ip̄e desiderat. ¶Acū uel cultellū uel aliq̄d uile multo-
ties nimium desideraui:nec cōfessus sum: quia peccatum
nō æstimabā:ꝓpter rei uilitatē. Verūtamen nō multū di-
stat quæcūqꝫ substantia uilis uel ꝓ̄tiosa req̄rat̄,dū æquali-
ter sit corruptus affectus.Nō em̄ cultellus in uitiū est,sed
cultelli appetitus:neqꝫ aurū ī uitiū est,sed auri cupiditas,
In labore nō laboraui quātū debui uel quātum potui. In
silētio ēt fui ociosus:qđ est maximū pc̄tm̄. In silētio nāqꝫ
nemo sic debet esse ociosus,ut in eodē ocio utilitatē non
cogitet ꝓximi:nec sic actuosꝰ, ut cōtēplationē nō req̄rat
dei.Parū em̄ ꝓficit q alteri nō prodest cū potest.De uitijs
meis multoties me iactaui: putās esse insigne uirtutis ubi
erat lapsus criminis. De uirtutibus etiā uitia feci.Iustitia
nāqꝫ dum suū modū excedit:crudelitatis uitium gignit.
Et nimia pietas dissolutionē disciplinæ parturit, sic sæpe
uitiū est quod uirtus putat̄.Sic remissa segnities māsuetu
do creditur, & pigritiæ uitium quietis uirtutē imitatur.
Finxi me esse qđ nō erā:dixi me uelle qđ nolebā.uel nol-
le qđ uolebā:aliud ore dicebā,& aliud corde uolebam:&
ita sub ouina pelle uulpinam cōscientiā conseruabā.Vul-
pina planè cōscientia est tepida conuersatio,aīalis cogita
tio,ficta confessio, breuis & rara compunctio,obedientia
sine deuotione,

sine deuotione, oratio sine intentione, lectio sine ædificatione, sermo sine circũspectione. O quàm dura mihi sunt ista quæ loquor: quoniã meipsum loquẽdo ferio. Verũtamen quia me peccatorem nõ nego: sed peccatum meũ cognosco: erit fortasse apud deum pium iudicẽ ipsa cognitio culpæ, impetratio ueniæ. Dicam ergo dicã miseriam meam: si forte sua pietas moueat illũ. Dicã peccatũ meũ: qm̃ notitia peccati initiũ est salutis. Magnã porto coronam, & uestem rotundã: regulã seruo ieiuniorum: statutis psallo horis: sed cor meũ longe est à deo meo. Exteriorem superficiẽ intuẽs, salua mihi omnia arbitror, non sentiens
Oseæ.7. uermẽ interiorẽ q ĩteriora corrodit. Vnde Oseas. Comederũt alieni robur meum, & ignoraui: & ideo pergẽs totus in ea quæ foris sunt, & ignarus interiorũ meorũ, sicut aqua: effusus sum, & ad nihilũ redactus sum: præteritorũ obliuiscẽs, præsentiũ negligẽs, futura nõ ꝓuidẽs. Ingratus sum ad beneficia: pronus ad mala, & tardus ad bona.

Quomodo se debet unusquisq; considerare. Capitulum. XII.

SI me non inspicio, nescio meipsum. Si autẽ me inspicio, tolerare me nõ possum. Tãta inuenio in me quæ digna sunt reprehensione & confusione: & quãto me subtiliꝰ & sæpius discutio, tanto plures abominationes in angulis cordis mei inuenio. Ex quo nãq; peccare cœpi, nunquã unum diem sine peccato trãsire potui: nec adhuc peccare cessõ: sed de die in diẽ peccata peccatis addo: & ea quæ præ oculis habeo, inspicio, nec gemo: erubescẽda uideo: nec erubesco: dolẽda intueor, nec doleo: quod est mortis signũ, & dãnationis indiciũ. Membrũ enim quod dolorẽ non sentit, mortuum est: & morbus insensibilis est incurabilis. Leuis sum & dissolutꝰ, nec me corrigo, sed ad pctã quæ cõfessus sum, quoti die redeo: nec caueo foueã in quã miser ego cecidi, uel alios cadere feci aut uidi. Cũq; plorare & orare deberem ꝑ malis quæ feci, & bonis quæ neglexi, ꝓhdolor uersum est mihi in cõtrariũ. Nã tepui & frigui à feruore orationis, & iam sine sensu frigidus remãsi, & ideo flere meipsum nõ possum: qm̃ gratia lachrymarũ recessit à me.

De præsentia conscientiæ ubiq;. Cap. XIII.

PEccata mea celare nõ possum: qm̃ quocũq; uado, cõsciẽtia mea mecũ est: secũ portãs quicqd in ea posui: siue bonũ: siue malũ. Seruat uiuo, restituet defuncto depositũ qđ seruandũ accepit. Si male facio, adest illa: si autem bene facere uideor & inde extollor, adest illa. Adest uiuo: sequiť mortuũ ubiq; mihi gloria uel cõfusio est inseparabilis pro qualitate depositi. Sic sic in domo propria, & à propria familia habeo accusatores, testes, iudices, & tortores. Accusat me conscẽtia, testis est memoria, ratio iudex, uoluptas carcer, timor tortor, oblectamentum tormẽtum. Quotquot enim fuerint oblectamẽta mala, tot erũt tormẽta dira in pœna. Nam inde punimur, unde delectamur.

De tribus inimicis hominis. Cap. XIIII.

ADiuua me dñe deus meus, qm̃ inimici mei animam meã circũdederũt: corpus scilicet, mundus, & diabolꝰ. A corpore fugere nõ possum: nec ipm̃ à me fugare. Circũferre illud necesse est, quoniã alligatum est mihi: perimere nõ licet, sustentare cogor: & cum illud impinguo, hostem meũ aduersum me nutrio. Si enim satis comedero: & id robustum fuerit:
Hier.9. sanitas & fortitudo eius mihi aduersantur. Mundus uerò circumcingit & obsidet me undiq;, & per quinq; portas, uidelicet ꝑ quinq; corporis sensus, scilicet uisum, auditũ, gustum, odoratum, & tactum, sagittis suis me uulnerat, & mors intrat per fenestras meas in aĩam meã. Respicit oculus, & mentis sensum auertit. Audit auris, & intẽtionem cordis inflectit. Odoratus cogitationem impedit. Os loquitur, & fallit. Per tactũ ardor libidinis pro aliqua parua occasiõe excitať, & nisi illico respuať, subito totũ corpus occupat, urit, & incendit. Primo carnem cogitatione modicum titillat: deinde delectatione turpi mẽtem maculat, & ad extremũ ꝑ cõsensum prauitatis sibi mẽtẽ subiugat.

Porrò diabolus quem uidere non possum, & ideo minus ab eo mihi cauere: tetẽdit arcum suum: & in eo parauit sagittas suas ut uulneret me repente: narrauit ut abscõderet laqueos suos: & dixit: Quis uidebit eos? Laqueũ posuit in auro & argento, & in omnibꝰ quibus abutimur cũ illis male delectamur & illaqueamur. Nec solum laqueum posuit, sed & uiscum. ¶ Viscus est amor possessionis, affectus cognationis, cupiditas honoris, & carnis uoluptas: quibus anima inuiscatur & irretitur: ne pennis contemplationis per platẽas supnæ Sion uolare possit. Sagittæ diaboli sunt ira, inuidia, luxuria, & cætera quibus aĩa uulneratur. Et qs est ille q iacula eiꝰ ignea extinguere possit? Prohdolor his telis superatur sæpe anima fidelis. Heu mihi quia undiq; bella mihi uideo: undiq; tela uolant: undiq; tentamenta: undiq; pericula. Quocũq; me uertam, nulla securitas est. Et quæ mulcent, & quæ tristant uel molestant, oĩa timeo: esuries, & refectio: somnus, & uigiliæ: labor & qes pugnant contra me. Non minus suspectus est mihi iocus quàm ira: multos siquidem iocando scandalizaui. Nec minus prospera uereor quàm aduersa, prospera nanq; suauitate sua iucautum me faciunt, & decipiunt. Aduersa uerò quia aliquid amaritudinis habent: uelut potiones amaræ me, suspectum & timidum faciunt. Magis timeo malum ꝙ facio in abscondito, quàm quod in aperto. Malum nanq; quod nemo uidet, nullus reprehendit & ubi non timetur reprehensor, securus accedit tentator, & facilius perpetratur iniquitas. Nimirum utrobiq; bellum, utrobiq; periculum utrobiq; timendum. Et sicut in hostili regione uersãtibus hac illacq; circumspiciendum est, & ad omne strepitum circũagẽda est ceruix. Caro suggerit mihi mollia, mũdus uana, diabolus amara. Quia quoties carnalis cogitatio mentem meã importune pulsat de cibo & potu, de somno cæterisq; similibus: ad carnis curam pertinentibus, caro mihi loquitur. Cum de ambitione seculi, de iactãtia, de arrogantia cogitatio uana in corde uersatur: de mũdo est. Quando autem ad iram & iracundiam, & amaritudinem animi ꝓuocor: diabolica suggestio est: cui nõ aliter quàm ipsi diabolo resistendum est: nec aliter ab ea cauẽdũ quàm ab ipsa damnatione. Demonum officium est suggestiones malas ingerere: nostrum est illis non cõsentire. Nã qties resistimus, diabolũ superamus, angelos lætificamus, deũ honorificamus. Ipse enim nos hortatur ut pugnemus: ad iuuat ut uincamus. Certantes in bello spectat, deficientes subleuat: uincentes coronat.

Psal.7.
Psal.63.

Caro hominis unde sit, & quid pariat. Capitulum. XV.

CAro mea de luto est, ideo lutosas & uoluptuosas cogitationes ab illa habeo: uanas & curiosas à mũdo: à diabolo malas & malitiosas. Isti tres inimici me impugnant & persequunť: nũc quidem apertè: nunc uerò occultè: semper autẽ malitiose. Diabolus nanq; plus cõfidit in adiutorio carnis: quoniã magis nocet domesticus hostis. Illa uerò ad subuersionẽ meam cũ illo fœdus iniit: utpote de peccato nata, & ĩ peccato nutrita, uitiis corrupta ab ipsa origine: sed multo amplius uitiata praua consuetudine. Hinc est quòd tam acriter concupiscit aduersus spiritum: ꝙ assidue murmurat, & impatiẽs est disciplinæ: quod illicita suggerit: nec rationi optemperat nec inhibetur ullo timore. Huic accedit, hanc adiuuat, hac utitur tortuosus ille serpens hostis humani generis: cui nullum aliud est desideriũ, nullũ negotium, nullum studium: nisi perdere animas nostras. Hic est qui iugiter malum machinatur: argute loquitur: artificiose suggerit: callide decepit. Illicitos motus insufflat: & uenenatas cogitationes inflammat: mouet bella, nutrit odia incitat gulam, mouet libidinem, desideria carnis instigat, & peccati occasiones parat: & mille nocẽdi artibꝰ corda hominũ pulsare non cessat. Hinc est quòd baculo nostro nos cædit, & manus nostras proprio cigulo ligat: ut caro quæ data est nobis in adiutorium, fiat nobis in ruinã

& scandalū. Grauis lucta, & graue periculum est aduersus domesticū hoste pugnare: maxime cum nos aduenæ simꝰ & ille ciuis. Ille suam inhabitat regionē: nos exules sumꝰ & peregrini. Magnum quoq; discrimen est aduersus diabolicæ fraudis astutiā: tam crebros (imo cōtinuos) sustinere conflictus: quē astutū fecit tam natura subtilis, quàm longa exercitatio malitiæ huius.

Psal.58. Deprecatio pro seipso. Capitulū. XVI.

ERipe me de inimicis meis deus meus, & ab his qui oderūt me: qm̄ cōfortati sunt sup me. Ego uerò qui usq; ad hūc diē contra me uixi: iāiam per tuā gratiā mihi uiuere incipiā. Sic enim in hoc modo uiuere debemus, ut cū corpus cœperit à uermibus deuorari in sepulchro: aīa lætet̄ cū sctīs in cælo. Illuc spūs dirigēdus est quo est iturus. Illuc festinare debemus ubi semp uiuamus, & ubi mori ampliꝰ nō timeamꝰ. Si sic amamus istā labilē & caducā uitā ubi cū tāto labore uiuimus: ubi comedēdo, bibendo dormiendo uix carnis necessitatibꝰ satisfacimus: multomagis amare debemus uitam æternā, ubi nullū laborē sustinebimus, ubi summa semper iucunditas, summa fœlicitas, felix libertas, & felix beatitudo: ubi similes erunt hoīes angelis dei, & fulgebūt iusti sicut sol in regno patris eorum. Qualis putas tūc erit splendor aīarum, qn̄ solis splēdorē habebit lux corporū? Nulla erit ibi tristitia: nulla angustia: nullꝰ dolor: nullꝰ timor nullus ibi labor: nulla mors: sed perpetua sanitas semp ibi perseuerat. Nō suggerit ibi malitia, nec carnis miseria: nulla est ibi ægritudo: nulla omnino necessitas, non est ibi fames, nō sitis, nō frigus, nō estus, nō lassitudo ieiunij: nec ulla tentatio inimici: nec peccādi uoluntas: nec delinquēdi facultas: sed totum lætitia: totum exultatio possidet: hoīes quoq; āgeli sociatis, sine ulla carnis infirmitate in perpetuum manebūt. Ibi erit iucunditas infinita: beatitudo sēpiterna ī qua q semel suscipit̄, semp tenet̄. Ibi est reqes à laboribus: pax ab hostibꝰ: amœnitas de nouitate: securitas de æternitate: suauitas atq; dulcedo de dei uisiōe. Et quis nō illic habitare uehementer desideret, & propter pacē, & ꝓpter amœnitatē, & ꝓpter æternitatē, & ꝓpter dei uisionē. Nullꝰ est ibi pegrinꝰ: sed qcūq; illuc uenire merebūt̄, securi in ꝓpria patria manebunt: semp læti & semp satiati de uisione dei. Et quanto plus aliqs hic deo obediens fuerit, tāto ampliorē ab eo mercedem ibi recipiet: quātoq; āplius deū amabit, tāto ꝓprius uidebit quē cernere cupit.

Mat.13.

De breui uita hominis. Capitulum. XVII.

DIes hoīs sicut umbra super terrā, & nulla est mora: & tūc ꝓprie nihil est, cū stare uidet̄. Cur ergo thesaurizat in terra hō: cū sine dilatiōe transeat & illud qꝺ colligit̄, & ipse qui colligit? Et tu hō quē fructū expectas in mūdo: cuiꝰ fructꝰ ruina est, cuiꝰ finis mors est? Vtinam saperes & intelligeres: ac nouissima prudēter ꝓuideres. Scio quædā q ꝑ annos plurimos tecū familiariter uixit: ad mēsam tuā sedit: cibum de manu tua sumpsit: in sinu tuo dormiuit: cū uoluit tecū colloqū habuit, hic iure hæreditario seruus tuꝰ est. Sed qa ab ineūte ætate delicate nutristi eū, & uirgæ pepcisti: contumax effectus est: leuauit calcaneū suū sup caput tuū, & te in seruitutem redegit, & tui crudel'r dn̄at̄. Sed fortasse dicēs: qs est hic? Vetꝰ hō tuꝰ, qui cōculcat spm̄ tuū, q ꝓ nihilo habet terrā desiderabilē: qui sola quæ carnis sunt sapit. Hō iste à natiuitate cæcus est, sed surdus & mutꝰ ueteratꝰ dierū malorū rebellis uirtuti & ueritati: inimicꝰ crucis Xpi deridet innocētē, & simpl'r trāseūtem: ambulat in magnis & ī mirabilibus supra se: arrogātia eius est plus quàm fortitudo eiꝰ: nullū reueret̄: dicit in insipiētia sua: non est deus tabescit bonis, & malis pacisci alienis imūdis cogitatiōibꝰ paciscit̄ nō fatigabit̄ in illis trāsgrediēs usq; ad finē: dispergit & dissipat ꝓpria, sicut pdigus: cupit & rapit aliena, sicut auarus: turpitudinem & ignominiā congregat sibi, simulans & callidus ꝓuocat irā dei. Homo iste totꝰ in pctīs natꝰ est, & sic nutritꝰ, amicus iniqtatis: filꝰ mortis uas iræ in contumeliā: aptꝰ ad interitum. Qui cū talis sit: enarrat

Psal.13.

iustitias dei, & assumit testamētū eiꝰ ꝑ os suū. Odit disciplinā: ꝓijcit dn̄m suū post dorsum suū. Cū uidet furē currit cū eo: & cū adulteris portionē suā ponit. Aduersus filium mrīs suæ ponit scādalū: sup terrā ēt thesaurizat irā in die iræ: uult à te hæreditatē tuā tollere, & desup terrā auferre, & tu tātā iniuriā non uindicas sed dissimulas: nec ei uerbū durū loqueris: nec uultū iratū ostēdis, sed blādienti tibi arrides. Ludis cū illusore: nescis qa Ismael est q tecum ludit? Ludus iste nō est pueritiæ nec simplicitatis uel innocētiæ, sed illusio est aīæ, sed persecutio, sed mors. Iā te in foueā quā fecit, ꝑcipitauit: iā effœminatus es, iam iugo miserrime seruitutis ꝑssus, sub pedibꝰ eiꝰ miserè & uiliter conculcaris. O miser & miserabilis hō qs te liberabit de uinculo ꝓprerij huiꝰ? Exurgat deꝰ, & cadat armatꝰ iste: cadat & cōterat̄ inimicꝰ hō, cōtēptor dei, cultor sui: amator mūdi, seruus diaboli. Quid tibi uidet̄? Si recte sentis mecū dices Reꝰ est mortis: crucifigat̄. Noli ergo dissimulare: noli differre: noli parcere: sed festināter, audacter, instāter crucifige hoīem istū: sed cruce Xpi, in qua est salus & uita: ad quē si ex corde clamaueris, crucifixus tuus audiet te, benigne rn̄dens. Hodie mecū eris in paradiso. O Xpi pietas, o inopinata salus miseri. Tā gratuita est & probata dilectio dei: tā stupēda dulcedo, tā inopinata dignatio: tā inuicta māsuetudo, ut q ad eū clamauerit, exaudiat illū: qm̄ misericors est. O quāta ē misericordia dei, quàm ineffabilis mutatio dexteræ excelsi. Heri eras in tenebris hodie in splēdore lucis. Heri ī ore leonis: hodie in manu mediatoris. Heri in porta inferni: hodie in delicijs paradisi. Sed quid prosunt hæ literæ admonitionis: nisi deleas de libro cōsciētiæ tuæ literas mortis? Quid prosunt hæc scripta, lecta, & intellecta: nisi temetipsum legas & intelligas? Da ergo operā internæ lectioni, ut legas, inspicias, & cognoscas teipsum: legas ut diligas deū, ut pugnes & uincas mundū & oēm inimicū: quatenus labor cōuertat̄ in requiē, luctus in gaudiū, & post tenebras huius uitæ uideas ortū surgētis auroræ: uideas etiā meridianū solē iustitiæ: in quo spōsum cū spōsa prospicies: unum eundēq; dn̄m gloriæ, qui uiuit & regnat per infinita secula.

Psal.

Luc.23.

DE INTERIORI DOMO, ID EST conscientia ædificanda, tractatus utilis.

DOmus hæc in qua habitamꝰ: ex omni parte sui ruinā nobis minat̄. Idcirco quia in breui est casura: alia nobis est ædificanda. Redeamus ergo ad nos, & discutiamus conscientiā nostrā. Nā sicut corpꝰ nostrū tabernaculū dicit̄, in quo militamus: sic cōsciētia nostra domus uocatur: in qua post militiam requiescimus & ille recte militat qui per militiam quā exercet in corpore, domum ædificat consciētiæ. Diligenter exerce agrū tuū, ait sapiēs, ut postea ædifices domū tuā. Ager iste corpus nostrū est, cuius sensibus & motibꝰ sic recte utimur, animiq; imperio eos subijciētes in usum uirtutis inflectimꝰ, dum corpus aīo indesinēter, & animꝰ deo ex toto subijcit̄. His nimirū modis interior cōsciētia ædificat̄: quā utiq; bonā faciūt præteritorū malorū cōdigna satisfactio, & instātiū malorū cauta ꝓuidaq; declinatio. Cōdigna satisfactio est mala facta corrigere, & correcta non reiterare. Consciētia uerò ppetua est: quæ nunquā finit̄: sicut nec aīa. Quæ cū sit immortalis: sicut nō potest esse nō aīa: sic nunquā pōt esse sine cōsciētia. Consciētia nāq; est īseparabilis gloria, uel cōfusio uniuscuiusq; pro qualitate depositi. Prou.24.

Conscientiam prius esse mundandam quàm ædificandam. Capitulum. I.

HAec ergo cōscientia in qua aīa ppetue māsura est, ædificāda est, sed prius mūdāda. Et quis eā mūdabit? Profecto deus & hō. Homo ꝑ cogitationes & affectiōes: deus uerò ꝑ misericordiā & gratiam. Cogitationes & affectiones necessariæ sunt in

consciētiæ mūdatione: cogitatiōes in inuestigatione ueritatis: affectiōes in exercitatiōe uirtutis. Porrò mīa modo delet peccatū: modo dat uirtutē resistēdi peccato: nūc subtrahit peccādi occasionē: nunc immittit amaritudinē: plerūqꝫ sanat affectionē. Gratia adiuuat ad bonum: defendit cōtra malū: erudit ad utrūqꝫ discernendū. Homo igiẗ per ueritatē stimulatus: peccata sua cōfiteẗ: deꝰ aūt ꝑ misericordiā flexus cōfitēti misereẗ. Oīs nāqꝫ spes ueniæ & mīæ in cōfessione est: nec potest quis iustificari à pc̄tō, nisi prius fuerit confessus peccatū. Ex eo eīm unusquisqꝫ iustus esse incipit, ex quo sui accusator extiterit.

De misericordia & ueritate: & de osculo pacis, & osculo iustitiæ. Capitulum. II.

Psal. 84. FElix consciētia, in qua mīa & ueritas obuiauerunt sibi: iustitia & pax osculatæ sunt. Veritas cōfitētis, & mīa miserētis, obuiauerūt sibi qm̄ nō pōt illi misericordia deesse, q se cognoscit in ueritate. Osculū iustitiæ est inimicos diligere: parētes & ꝓpria quæqꝫ ꝓpter deū relinquere: illatā iniuriā patiēter ferre: oblatā gloriā ubiqꝫ declinare. Osculū pacis est odiētes inuitare ad pacē: discordantes ad cōcordiā reuocare: aduersarios pacifice sustinere: errātes pie & benigne docere: mœrētes clemēter mulcere, & cū oībus pacē hr̄e.

De statu animæ in Xp̄o confirmatæ. Cap̄. III.

BEata illa aīa, quæ in pace Christi fundata est, & in dei amore solidata: quæ cū exterius bella patiẗ, pax interius non turbatur. In qua quæcunqꝫ molestiæ foris perstrepēt, usqꝫ ad silentium internæ quietis nō irrumpūt: qm̄ gustu internæ dulcedinis tacta, intus est per desideriū collecta: nec iam foris enormiter in carnis uoluptates dissoluiẗ: quia totū intus possidet in quo delectaẗ: atqꝫ ita in semetipsa pacificata, dum nihil est qđ foris apetit, tota ꝑ amorē intus reqescit: & cū tota ad internū gaudiū colligiẗ, ad imaginē dei reformaẗ: quā in se ueneraẗ. Talē aīam frequēter uisitāt angeli, atqꝫ archāgeli, & honorificant: utpote dei tēplum, & spiritussancti habitaculū. Esto igiẗ templū dei, & deus excelsus habitabit in te. Aīa eīm deum habēs in se, templum dei est: in quod diuina mysteria celebrantur.

Dedignatur deus uisitare eam animā quæ nō studet in se consistere. Capitulum. IIII.

POrrò aīa quæ nō studet in se consistere, nec in amore dei desideriū figere, per oculos & aures aliosqꝫ corporis sensus foras egreditur: atqꝫ in his exterioribꝰ delectaẗ. Sed cū inuenerit portas istas clausas: tunc rediēs ad se, & uidens se nudā & desolatam, inæstimabili confusione & horrore cōcutieẗ. Et quia mundi consolationē quæsiuit: illā quæ à deo intus in cōsciētia datur, nō habitabit. Et nō solū eā dedignabiẗ deus uisitare: sed nec ip̄a quidem male sibi cōscia, seip̄am poterit tolerare. Requiē in se nō poterit habere: quoniā illum dereliquit cum quo habitare & requiescere debuit. Cogita ergo in societate aliorū nūc positus: qa nō poteris semper manere cū illis. Et interim elige tibi sociū illū qui cum subtracta tibi fuerint hæc oīa, tibi fidē seruabit qui dilectoribus suis fidē seruat: nec recedit in tēpore angustiæ. Deus tuus ille est: quem eligere debes.

Quòd anima uolēs deū habitare in se, debet ab illicitis cogitationibus mundare consciētiam: & solum deum desiderare. Capitulum V.

OMnes igitur cordis distractiones, & mētis fluctuationes in unū collige, & in solo deo totū desiderium tuū fige: & ibi sit cor tuum, ubi est thesaurus tuus desiderabilis multūqꝫ amabilis. Ipse eīm frequēter uisitat & libētei inhabitat trāquillitatem cordis, & ocium quietæ mentis: quoniam pax est,
Psal. 75. & in pace factus est locus eius. Propterea talē te præpara, ut tecum adsit deus: sit in ore: sit in corde: semper tecum eat: tecum redeat: nec recedat à te. Nunquā ille te dimittet: nisi prior illum dimiseris. Vbicunqꝫ fueris, nūquā solus esse poteris si deus tecum erit.

Conscientia mundata aduentum Christi expectare debemus. Capitulum. VI.

MVnda igitur conscientiam tuā, & semper paratus esto, ut quacunqꝫ hora uenerit dn̄s, & tecū habitare uoluerit: paratā sibi in te inueniat mā sionem. Ipse nāqꝫ dixit: Facite mihi sanctuariū, Exo. 25.
& ego habitabo ī medio uestri. Studeamus ergo templū deo ædificare in nobis: primo quidē ut in singulis nobis, deinde ut in omnibus simul inhabitet: quia nec singulos dedignabitur, nec uniuersos. Primo igitur studeat unusquisqꝫ ne dissideat ipse à semetipso: quoniam omne regnū in seipsum diuisum desolabitur: & domus supra domū ca- Lucæ. 11.
det nec intrabit Christus ubi parietes inclinati fuerint, & maceriæ depulsæ. Vult habere anima corporis sui domū ītegram, & exire eam necesse est si fuerint à se inuicem mēbra dispersa. Videat igitur & ipsa si desiderat Christū per fidem inhabitare in corde suo, id est in seipsa: uideat & solicite caueat ne à se inuicem membra eius dissideant: id est ratio uoluntas, & memoria. Dignum habitaculum parat deo cuius nec est ratio decepta: nec uolūtas peruersa: nec memoria inquinata. Felix illa anima est, quæ domum cordis sui sic de peccatorum sordibus studet emūdare, & sanctis ac iustis operibus adimplere, ut in ea non solum angelos: uerūetiam dominū angelorum habitare delectet. Mūdata domo, cūctisqꝫ malis ab ea exclusis, omnibus bonis impleatur: ne sit uobis necessarium aliquid foris quærere qui omnia forinseca reliquimus.

De septem columnis erigendis ad ædificandum domum conscientiæ. Capitulum. VII.

SApientia ergo ædificet sibi domum: erigat columnas septē: quibꝰ tota fabrica īnitaẗ. Domꝰ est cōscientia: colūne sunt bona uoluntas, memoria. s. memorē esse bn̄ficiorū dei: cor mundū, animus liber, sp̄us rectus, mens deuota, ratio illuminata.

Erectio primæ columnæ quæ est bona uoluntas. Capitulum. VIII.

PRima igiẗ colūna prior erigaẗ, Nā inter omnia dei dona quæ ad salutē hoīs spectare uidentur: primum & principale bonū bona uoluntas esse cognosciẗ: per quā imago similitudinis dei in nobis reparaẗ. Primū est: qa à bona uoluntate bonū oē inchoaẗ. Principale eīm qm̄ bona uolūtate nihil homnibꝰ utilius datur. Quicqd homo facit: bonū esse nō potest, nisi ex bona uolūtate ꝓcedat. Sine bona uolūtate oīno saluari quispiā nō potest: cū bona uolūtate nemo perire potest. Voluntas bona nec dari potest inuito: nec auferri nisi uolenti. Voluntas hoīs est: potestas dei. Volūtas hoīs est: quia uelle in uoluntate hoīs est: & ideo totū meritū in uoluntate est. Quantū uis: tantum mereris. Quātum crescit uoluntas tua bona: tantū crescit meritum tuū. Fac igitur magnā bonā uoluntatē tuā: si uis habere magnū meritū. Ita deus ut piissimꝰ & misericordissimus pater in eo redēptionem nostrā posuit in quo nullꝰ nisi uelit potest egere. Amare nanqꝫ homines æqualitar possunt & diuites & pauperes: etiam si pecuniā æqualiter dare nō possunt. Voluntas tamen bona non est si nō operatur quod potest.

De secunda columna quæ est memoria beneficiorū dei. Capitulum. IX.

REcordemur ergo misericordiarū dei, ut sic accēdamur ī eiꝰ amorē. Reuocemus ad memoriā bona q̄ tribuit nobis: quō ī periculis sæpe cōstitutos clemēẗ nos eripuit: nec ūquā peccatis nostris q̄minꝰ misereret uici potuit: oblitos sui de se admonuit: auersos à se reuocauit uenientes ad se begnignè suscepit penitētibꝰ īdulsit: ꝑseuerātes custodiuit: stātes tenuit: lapsos erexit: malas delectatiōes ī amaritudinē cōuertit: & rursus salubriẗ amaricatis cōsolatiōes suas tribuit. Postremò tribulatiōe purgatis, qetē & pacē ꝑfectā restituit: q nec peccātibꝰ ūquā defuit ut corrigeret: nec iustis ut custodiret. Recogitemꝰ quāta bona deꝰ fecit nobis nō rogantibꝰ, neqꝫ

desiderantibus: imo recusantib⁹: & quàm multa peccata dimisit nobis: & à quantis periculis liberauit nos liberator de⁹. Quàm magna dignatio pietatis fuit ꝙ īgratos & ī multis cōtrarios, à tam multis peccatis custodiuit nos dei gratia: in quæ potuimus cadere, sicut in alia multa cecidimus: idcirco sicut nullū est momētū ī quo nō utamur uel
nota. fruamur dei pietate & mīa: sic nullum debet esse momentū in quo eum præsentē nō habeamus in memoria.

De tertia calumnia q̃ est cor mūdum. Capitulum. X.

Sequitur ut cū à quo tāta beneficia accepimus, toto corde diligamus: hoc est tota cogitatiōe, tota affectione, sine defectione. Sit cor rectum ut ei per omnia placeat deus. Sit rectum rectitudine ītētionis: exclusione peruersæ cogitationis: assiduitate contemplationis. Sit paratum sequi uolūtatem dei: ī quācūq; partem inclinari eam cognouerit. Sit sursum ad sola cælestia & diuina cōtēplanda & desiderāda. Sit purū ut nihil morari intra se patiaꝛ mali: nec modicum quidem offendiculū tolerabile reputet aut incōscientia sua, aut ī aliena. Sit dulce dulci respōsione: suaui admonitione: benigna reprehēsione: moderata correctione. Sit mūdū, ut totius immūditiæ spurcitias respuens, cogitationū sicut actionū peccata deploret: defleat pro sua miseria & aliena. Lugeat nō solū sua delicta, sed etiā aliena: compūgatur ꝑ malis quæ commisit, & bonis quæ neglexit.

De animo libero, quarta columna. Capitulum. XI.

Animus uerò sit liber à mundi solicitudinib⁹: à carnis uoluptatib⁹: à prauis cogitationibus: ut possit cū uoluerit aut sibi intēdere: aut utilitati fratrū ministrare: aut in contēplatiōe cælestium requiescere. Sit firmus, ut nulla repentina perturbatione cōcutiaꝛ: nō capiaꝛ illecebris: non frangaꝛ molestijs: nulla ira, nulla impatiētia pacem quietēq; animi turbare possit qm̃ Xp̄s pax est: & in pace requiescit pacis amator: & in perturbato aīo habitare nō pōt. Sit consummatus in dei dilectione. hoc em̄ est diligere deū, illi occupare animū, cōcipere fruēdæ uisiōis ei⁹ affectū, habere peccati odiū, mūdi cōtēptū, diligere ꝓximū, quē ipse censuit diligēdum.

De recto spiritu, columna quinta. Capitulum. XII.

Spiritus autē sit rectus: ab oībus terrenis & præsentib⁹ prorsus auersus. Et ideo inseparabiliter iūctus & unit⁹, pia deuotione ascendat & uisitet supernas sedes: & multas quæ ī domo patris sunt mansiones: humiliter se prosternens ante thronū dei & agni. Currat per plateas supernæ Sion: audiat illud melos angelorū: & cū reuerētia supplicet cunctis ordinibus beatorū spirituū, singulis per se, & simul oīb⁹ se cōmēdās. Tantā uerò gratiā nō meretur accipere anim⁹ qui in sui cognitione diu exercitat⁹ & plenè erudit⁹ nō est, frustra em̄ cordis oculū erigit ad uidēdū deū: qui nōdū idoneus est ad uidēdū seipsum. Prius em̄ necesse est ut cognoscas ī uisibilia sp̄us tui, quàm possis esse idoneus ad cognascēda inuisibilia dei. Etsi nō potes cognoscere te: nō præsumas apprehendere ea quæ sunt supra te.

Rationalis animus speculum est ad uidendum deum. ¶Capitulum. XIII.

Rom. 1. Præcipuū & principale speculū ad uidēdū deū: est animus rationalis inueniens seipsum. Si em̄ inuisibilia dei per ea quæ facta sunt ītellecta cōspiciuntur: ubi quæso quàm in ei⁹ imagine cognitionis ei⁹ uestigia expressi⁹ impssa reperiūꝛ. Tergat ergo speculū suū: mūdet spiritū suū qſq; sitit uidere deū suum. Beati mūdo corde: qm̄ ipsi deū uidebūt. Hoc specu
Matt. 5. lum uerus pœnitens nō cessat quotidie īspicere, tergere, tenere, & custodire. Inspicere si aliqd ī eo reperiat ꝙ deo displiceat. Tergere nō solū peccata actionū, uerum etiam cogitationū, ut nihil in eo remaneat quod deū offendat. Tenere, ne & deorsum corruēs: terræ ꝑ amorē īhæreat, & ne inanium cogitationū puluere sordescat. Custodire, ut ille cui⁹ tabernaculū est cū hoībus, cuius deliciæ sunt esse cū filijs hoīm, qui ad ostiū stat & pulsat quacunq; hora intrare uoluerit, receptaculū mūdum inueniat. Deus enim qui mūditiæ amator est, cor pollutū habitare nō potest.

De illuminatione animi. Capitulum. XIIII.

Extersο igitur speculo, & diu diligēter inspecto: incipit ei quædam diuini luminis claritas interlucere, & immēsus quidā insolitæ uisiōis radius oculis cordis apparere. Ex huius luminis uisione animus inflāmatus, incipit mūda cordis acie superna & interna cōspicere: deū diligere: deo inhærere: cūcta quæ adsunt, tāquā nō sint cōsiderat: cūctis suis affectionibus renūciat: & totus soli incūbit amori: sciēs solū illū esse beatū, q̃ deū amat. Porrò ad tantā gratiā nunquā ꝑtingit mēs ꝑ ꝓpriā industriā: dei donū est hoc, nō hoīs meritū. Sed absq; dubio talē ac tantā gratiam ille accipit qui deserit curā seculi, & agit curā sui: q studet se frequenter cogitare: & diligēter agnoscere qd ipse est. Redi ergo ad cor tuū, & diligēter discute teipsum. Considera unde uenis, quo tendis, qūo uiuis, quid agis, qd amittis, quātū quotidie ꝓficis, uel quantū deficis, quib⁹ cogitationib⁹ magis incursaris, quib⁹ affectionib⁹ frequētius tāgeris, uel quib⁹ tētationū maculis à maligno sp̄u acrius impugnaris. Cum totū interioris exteriorisq; hoīs statū & habitū inquantū possibile est plenè cognoueris: & nō solū qualis sis, uerūetiā qualis esse debueras: de cognitiōe tui poteris subleuari ad cōtemplationē dei. Quātū nāq; quotidie ī cognitionē tui ꝓficis, tm̄ ad altiora semper tendis. Sed iam forassis ascēdisti, iam ad cor tuū redijsti, & ibi stare didicisti: nec hoc sufficiat tibi: disce ibi habitare, & mānsionē facere: & qualicūq; mētis uagatiōe inde abstractus fueris, illic semper redire festina. Absq; dubio per multū usum qn̄q; tibi uerteꝛ in oblectamentū: intantū ut absq; ulla laboris difficultate possis ibi assiduus esse: qnimo pœna tibi potius sit alibi quàm ibi morā aliquā facere.

Repellendæ sunt uanæ cogitationes à corde. Capitulum. XV.

Si ergo ꝑsenseris desideria tua circa exteriores delectationes affici, & cogitatiōes tuas iugiter in eis occupari: cū magna solicitudine cōpelle eas: nec ꝑmittas ad cor tuū intrare: sed redi ad cor tuum, & ibi intrare & habitare omnimodo stude.

De deuota mente, columna sexta. Cap. XVI.

Mens enim quæ se ad sui cōsiderationē nō subleuat, sed adhuc per uaria desideria spargitur, & uarijs cogitationibus huc illucq; distendiꝛ, nō potest seipsam in unū colligere, quia nōdū nouit ad seipsam intrare, sed adhuc in imo est cogitatiōe & conuersatione. Ideoq; nō potest ad ea quæ supra ipsam sunt, pēna cōtemplationis eualare. Discat ergo dispersiones cordis congregare: assuescat in internis suis immorari: studeat uagationes mentis restringere: & exteriora oīa obliuisci. Discat sola bona interiora amare, & illa frequētius cogitare, q ad cælestiū cōtēplationē anhelat, q in diuinorum notitiā suspirat. Cumq; se diligēter attēderit, & diuti⁹ quæsierit: cū tādē inuenerit qualis sit, restat ut reuelatiōe diuina cognoscat qualis esse debeat, quale mētis ædificiū deo ꝑpare, & qb⁹ obsequijs eū placare oporteat.

Post cogitationes uanas depulsas cor eleuatur supra se. Capitulum. XVII.

Vi ita euagationes mentis in unū colligit, & omnes cordis motus in uno æternitatis desiderio figit: ꝑfectò iam ad cor suū redijt, & iam ibi libēter moraꝛ, ac mirabiliter delectaꝛ. Et cū seipsum præ gaudio iam capere nō possit, supra seipsum duciꝛ, & per excessum mētis ad summa eleuat: atq; ita per seipsum supra semetip̄m, per cognitionē sui ad cognitionem dei ascēdit ut discat solū deū amare, & ipsum indesinēter cogitare, & in eo delectabiliter requiescere. ¶Cū sic amor Xp̄i totū absorbuerit affectū hoīs, ut negligens & immemor sui, nō nisi Iesū Xp̄m, & ea q̃ sunt ī Iesu Xp̄o sentiat: tūc demū (ut arbitror) ꝑfecta ē i eo charitas. Huic itaq; q sic affect⁹ est, nō est onerosa ꝑaupertas: iste nō sentit iniurias

iniurias:ridet opprobria:cõtemnit damna:mortem lucrũ reputat:imo nec mori se putat:cum magis de morte ad uitam transire se sciat. Quem sic amor dei intrinsecus ligatũ tenet, nec ad modicũ quidẽ exire exterius ualet, sed interius in eius desiderio flagrat, tanto amplius, quãto familiarius: & eò uehemẽtius, quò frequentius.

De raptu cordis, & quid in eo raptu uideatur. Capitulum. XVIII.

QVi sic in amore dei iugiter delectatur, frequẽter mentis excessus patitur: ab oĩbus præsentibꝰ & terrenis raptꝰ, corã deo p̃sentatur: & dũ pulchritudinẽ eiꝰ cõsiderat, magnitudine pulchritudinis eius attonitꝰ, totꝰ in eiꝰ admiratione suspẽditur. Miratur regis gloriã, regni magnificẽtiã, supernæ ciuitatis nobilitatem: & ciuiũ felicitatẽ: cõtemplatur etiã gloriæ decorẽ, dei bonitatẽ, internæ suauitatis dulcedinẽ, & æternæ quietis trãquillitatẽ. Meditatur patris potẽtiã, filij sapiẽtiã, sp̃ussc̃ti benignitatẽ, & angelicæ naturæ beatitudinẽ: delectatur de deo in deũ cum eiꝰ pietatẽ miratur, & decorẽ cõtẽplatur. O quàm iucũdũ sentit, si nõ esset tam modicũ raptũ. Rapitur dum sola cælestia cõtẽplatur, & cõtẽplãdo iucũdatur. Sed cum ibi stare diutiꝰ conatur, subito labitur: & rediẽs ad se, nulli potest intimare qđ uidit supra se: sed agnitione suauitis illectus, gustatæ dulcedinis suauitatẽ & illã cælestẽ ĩfusionẽ lætitiæ sp̃ualis intra semetipsum miratur. Reuoluit etiam in corde suo tacita mẽte incorporeæ lucis claritatẽ, & ĩtimæ satietatis saporẽ, & illud internæ q̃etis secretũ, & summæ trãquillitatis arcanũ. In huiꝰ cõtemplatione contẽplatio nisq; dulcedine mens delectabiliter afficitur, & mirabiliter delectatur. Volet ergo, & nõ deficiat. Volet donec ante regẽ perueniat: ibiq; ploret & suspiret: mactetq; se ĩ lachrymis, deprecetur ueniam, postulet gratiã: nec inde recedat, quousq; deũ quem nimiũ offenderat, placatũ sentiat, & ab eo consolationem recipiat.

Illuminata ratio, colũna. vij. Ca. XIX

DEniq; ratio per mentis excessum in cõtẽplationem sublimiũ subleuata, & in diuinæ cõtemplationis arcanũ rapta: atq; ibi illuminata ad cognitionem ueritatis & ueri luminis, inflammata ad desiderium bonitatis: oẽs illicitas uoluptates, affectiones, & uagas memoriæ cogitationes, cordis dispersiones, animi fluctuationes, sp̃us euagationes, & mentis distractiões in unum colligit, atq; in illo fœlicitatis fonte totũ suũ desideriũ figit. Locum superiorẽ ratio semper obtineat: nullusq; motus aduersus eam sit rebellis, sed omnia ei obtemperent, sicut & ipsa obtemperat deo. Si uerò aliquẽ motũ ad id quod nõ debet, uel quõ non debet, moueri senserit: non cõsentiat, sed illico resistat. Nam solus cõsensus reos nos facit, etiã si aliqđ impediat ne opa subsequatur. Tũc eñ
Ezec. 18. anima mori sicut scriptũ est dicitur, cũ ipsa ratio ad peccatũ per cõsensum curuatur. Anima eñ quæ peccauerit, ipsa morietur. Resistat ergo ne moriatur: pugnet ut coronetur. Molesta ẽ lucta, sed fructuosa: quia si habet pœnã, habebit & coronam. Non nocet sensus, ubi non est cõsensus: imo qđ resistentem fatigat, uincentem coronat.

Quõ ædificatur bona cõsciẽtia. Cap. XX.

SIc nimirũ sic ædificatur bona cõscientia. Bona conscientia est quæ p̃tã præterita punit, & punieda cõmittere refugit: quæ si p̃tm̃ sẽtiat, peccato non cõsentit, quã si cogitatio inquinat, ratio lauat. Recta cõsciẽtia est cui suum peccatũ displicet, & alieno nõ cõsentit: nec ꝓpter hoc peccatorẽ dimittit: nec eius p̃tm̃ dissimulat, & cũ corripit nõ insultat. Trãquilla est quia oĩbꝰ est dulcis, nulli grauis, utens amico ad gratiam, inimico ad patientiã, cũctis ad beneuolẽtiã, & quibꝰ potest ad beneficẽtiã. Talibꝰ eñ domus aĩæ ædificatur. Qđ si forte (ut fieri solet) fur aduenerit, qui nõ uenit nisi ut furetur & mactet & perdat: si inquã fur uenerit .i. uel cordis elatio intrinsecꝰ oriẽs, uel appetitꝰ hũanæ laudis extrinsecus aduenies, seu aliqua quælibet pestis quæ domum istã machinetur perfodere: tunc rõnis ira quasi canis thesaurum custodiens, euigilet, latret, mordeat, & iugulet: irruens in hostes, nemini parcat: nullũ intrare p̃mittat, sed clamitet, & excitet intus habitãtes ad arma capescenda. Vndecũq; uitiũ siue clàm siue palã nocere tẽtauerit: procul illud arceat, ut sit secura cõscientia. Secura est quãdo accusationẽ non patitur uel pro tẽpore boni, uel pro præsumptiõe mali. Mũda est & bene sibi cõscĩa cum nec de præterito iuste accusatur, nec de præsenti iniuste delectatur. Pura est cui deꝰ nec sua peccata imputat, quia nõ fecit: nec aliena, quia nõ approbauit: nec negligentiã, quia nõ tacuit: nec superbiã, quia in humilitate permansit.

Citius & utilius acquiritur bona consciẽtia q; sciẽtia. Cap. XXI.

MVlti quærũt sciẽtiã: pauci uerò cõsciẽtiã. Si uerò tãto studio & solicitudine quæreretur cõsciẽtia, quãto quæritur secularis & uana sciẽtia: & citius apprehẽderetur, & utiliꝰ retineretur. Cogitare nãq; de cõsciẽtia, sensus est consummatꝰ: & q̃ custodit illã, semp erit securꝰ. Salua reuerẽtia sapiæ: utiliꝰ est currere ad cõsciẽtiã, quã ad sapiam: nisi sapientia illa sit quæ ædificet cõsciẽtiã. Tunc enim se intelligit aĩa: tũc illustratur cõsciẽtia: tũc impletur cor bona cõsciẽtia: cum in se deũ, & in deo mutua reuolutiõe seipsam receperit imago creata. Creatrix imago ĩ imagine creata, nihil aliud est nisi sapientia in aĩa: nisi gloria in cõsciẽtia: nisi sanctificatio in arca. O quàm ineffabilis est pietas dei, quæ tantã maiestatẽ inclinat ad tantã humilitatẽ: qui creauit nos, creatur in nobis. Et quasi parũ esse nos deũ patrẽ habere: uult etiam nos fieri sibi & matrẽ. Quicũq;, inq̃t, fecerit uolũtatem patris mei qui in cælis est: ipse meꝰ frater & mater est. Frater Mat. 12. obediendo: mater generãdo. Frater per hæreditatis participationẽ: mater per aliorũ instructionẽ. O fidelis aĩa expande sinus: dilata affectus: ne angustieris ĩ uiscerib' tuis cõcipere quẽ totus orbis nõ potuit comprehendere, donec uirgo beata illũ fide cõcẽpit. Fide nãq; Xp̃s cõcipitur: uerbi prædicatione nascitur, deuotione nutritur: amore tenetur. Sit ergo cõsciẽtia pura, ut deũ cõducat ad hospitiũ nostrum, sit solicita circa fidele obsequiũ, ne tãta maiestas recuset cordis gremiũ, sit deuota, ut soli deo placeat, soli deo intendat: nec recedat ab eo. Talis cõsciẽtia lætificat animam, & exhibet se deo gratã, & hoĩbus & angelis reuerẽdam, & sibimetipsi placata & quieta existit.

Quis sit consciẽtiæ fructus. Cap. XXII.

COnsciẽtia est cordis sciẽtia: quæ dupliciter intelligitur: uidelicet ut illa quæ se nouit per se, uel illa quæ præter se etiã alia nouit ex se. Cor eñ & se nouit sua conscientia, & multa alia. Qñ nouit se, appellatur cõscĩa: qñ præter se alia, noĩatur sciẽtia. Consciẽtia bona, titulus est religiõis, templũ Salomonis ager benedictionis, hortus deliciarũ, aureũ reclinatoriũ, gaudiũ angelorũ, arca fœderis, thesaurus regis, aula dei, habitaculũ sp̃ussancti, liber signatus & clausus, & in die iudicij aperiendus. Nihil est iucundius, nihil tutius, nihil ditius bona cõsciẽtia: premat corpus, trahat mundus, terreat diabolus: & illa erit secura. Bona conscientia secura erit cum corpꝰ morietur: secura cum aĩa corã deo præsentabitur: secura cũ utrũq; in die iudicij ãte tribunal terrificũ iusti iudicis statuetur. Futuræ beatitudinis non est utiliꝰ remediũ nec certius testimoniũ bona cõsciẽtia: cum mundus omni uolubilitate circũrotetur: ploret, rideat, pereat, transeat, nunquã marcescit bona conscientia. Subijciatur corpus in pœna, in ieiunijs maceretur, uerberibus lanietur eculeo distendatur, gladio trucidetur, crucis supplicio affigatur: & secura erit cõsciẽtia.

Quod in speculo cõsciẽtiæ status ĩterioris & exterioris hominis cognoscitur. Ca. XXIII.

IN speculo consciẽtiæ status exterioris & interioris hoĩs cognoscitur. Anima enim nõ nouit se quæ sine speculo est. Speculũ mundũ clarum & purũ totius religionis, bona conscientia. Sicut enim mulier quæ uiro suo siue amico placere desiderat, in

contuitu speculi imaginē oppositā reddētis, decorem & pulchritudinem faciei componit: sic anima in quibus ab imagine ueritatis discedit, uel in quib⁹ uestigia creatricis imaginis recipiat, in conscientia relegit & intelligit. Non immerito cōscientiā speculo cōparauim⁹: qm̄ in ea tāquā in speculo rationis oculus tam quod decens quàm quod indecens est in se: claro aspectu apprehendere potest:

Conscientia acquiritur per cordis custodiā.
Capitulum. XXIIII.

Vita uniuscuiusq; nō cognoscitur nisi in cōsciētia: nec uenitur ad bonam cōscientiam, nisi per cordis custodiam. Cor enim suo arbitrio dimissum, aut ad uitam se uertit, aut ad mortem. Velle nanq; peccare malū est: peccare peius, in peccato perseuerare pessimū est, nolle pœnitere mortale. Quicquid igit̃ cor cogitat quod ad utilitatē suā uel proximorū quoquo modo nō pertineat, respuendū est. De diuersis igit̃ mūdi partibus in quibus cor uagū & ꝓfundū tenetur, uel uane occupat̃: ad seipsum redeat, & seipsum discutiat: cūq; īuenerit culpā, timeat pœnā. Quærendo autē culpā, nusquā illam nisi in se reperiat: reperta autē culpa & pœne causa seipsum puniendo, se ante se statuat, & tanquā aliū se iudicet. Se equidē culpatū: ante se afflictū, se reū: ante se iudicē seuerum, se impium: ante se ad pietatē reuersū, proponat se ante se: decernat quid à se faciendum sit de se: iuste in se iniusto īfligat iusta flagella, loquat̃ etiā sic sibi. Quia pacē deseruisti apud dn̄m deum tuum, & bellū incurristi apud teipsum, scissuram pateris, ut tu à teipso cōdēneris: quia pactum pacis rupisti. Vis quod nō uis, & non uis ꝙ uis:
Luc.19. à teipso condemnaberis. Nolenda uis: uolenda nō uis. Ecce de ore tuo te iuduco serue nequā. Affige itaq; te & statue te contra faciem tuam, ut aspicias turpitudinem tuā, & recogites stultitiā tuam. Sic igitur in miserijs suis ad se ipsum couertitur cor, & sistitur cor ad cor. Vis est quædā quæ sic de corde operatur, & retinet cor fluxū & uagū, ne ꝓfluat in abyssum exterminij. Vis ista seu uiolentia rapit
Matt.11. regnū cælorū. Regnū cælorū (īquit dn̄s) uim patitur: & uiolēti rapiūt illud. Nobile regnū possidet qui cor suum possidet. Non regnat, qui in corde suo deditus seruitutibus uitiorū: præsidet urbibus, & turbis populorū. Solus is regnat, qui deposito cordis imperio, ad leges ratiōis ordinat totam familiā motuū interiorū & exteriorū. Si īsurgit rabies leonina, premitur per patientiā, si petulātia hirci, per abstinentiā, si ferocitas apri, per māsuetudinē, si superbia unicornis, per humilitatem.

De Mobilitate cordis Capitulū. XXV.

Non inuenitur autem īter cæteras artes liberales ars ista præ alijs liberalis, qua teneat̃ cor ꝙ omni mobili moblius est quod omni lubrico lubricosius est. Mobilitate enim naturali instabile, uel in puncto fixum recusat consistere: cuius uita in motu est: & motus est ei uita. Mouet molem totius corporis humani tantillus iste in corde uitalis motus: & qua coerceatur arte ut alia mouens, ipse nō moueatur? Fortè mola asinaria si ad collum ei suspendatur, nō moueretur: imo multò magis cum mola concitaretur. Agēdum itaq; cum eo est ut circūeat terram, & perambulet eam: si fortè uelociorem & mobiliorem se inuenire queat. Si super terrā similem sui nō inuenerit, etiā girum cœli circūeat: & rotas curruū dei ad cursum suū admoueat, quid tūc faciet ad illos qui ambulant super pennas uentorum? Fortè & cum
Sapi.8. illis contēdere poterit. An & cum illa uirtute curet quæ attingit à fine usq; ad finem fortiter, & disponit oīa sua-
Sapi.7. uiter? An & illā apprehēdet de qua dicitur: Mobilior est omnibus mobilib⁹ sapiētia? Saltē cū uiderit tam spatiosis saltibus transilientem suam potētiam, potentiā creatoris sui, subsistat & dimittat alas suas, retinens se, & habenis deificæ comparationis se ad se colligens & cohibens,
Ezech.1 nō trāsgrediatur terminos suos. Sic enim sancta animalia in uisione Ezechielis cum fieret uox super firmamentum quod imminebat capiti eorum, stabant & submittebant alas suas. Quod planè sancti faciūt, cum perlustratis operibus & mirabilibus dei superintelligibilibus abscōditis mysterijs, nihil se scire deprehēdunt, sed momēto stateræ omnia opera sua appendunt. Tunc se non à se moueri cor intelligit, qa per se immobile permaneret, nisi qui omnia mouet, illud quoq; inter omnia moueret. Mutuatim igitur à deo cognoscens motū suū, iam non usurpet ut proprium, sed ut cōmodatū. Ad uoluntatē nāq; cōmodātis: cōmodatarius uti debet commodato. Alioquin furtū facit in re commodata.

Quomodo diuina corda hominum mouet.
Capitulum. XXVI

Cum igitur te mouerit deus uel moueri uoluerit ô cor humanū, mouearis: aliter non mouearis: quia non esset moueri, sed cōmoueri: sed qn̄ te mouet deus? Cū admonet. Admonet autē sic. Vane occuparis ô cor sapiēs, & omni prærogatiua excellens, in his quæ uanitates uanitatū sunt. Non te decet his subesse, sed præesse. Te indigēt ista ut melius & cōmodius subsistāt: tu his neq; ad beatitudinem indiges, neq; ad immortalitatē. Viaticū quidē iumēto præparāt in uia sed si ad mensurā sumātur, non ad superfluitatem. Ex superfluitate enim ciborum quādoq; infundūtur iumēta, & in uentris nimiā effluxionē resoluuntur, ita ut ex refectione deficiant. Sic corpus tuū, o princeps & dn̄s corporis, si regulas necessitatis excesserit, & ad baratrū concupiscentiæ os aperuerit, lacū perditionis sibi effodit in hospitio reparationis, & de remedio cōparat exitium, de uehiculo naufragiū. Quid ꝓinde? superfluū tollit necessariū. Aufer supflua, & nulli deerūt necessaria: quia de supfluenti copia aliorū nascit̃ ualde ægra aliorū inopia.

Qūo se debet unusquisq; refrenare ac regere.
Capitulum. XXVII.

Tuum est male acta corrigere, tuū est in ordine & officio familiam mēbrorū corporis, & animæ motū disponere: tuum singulorū negocia secūdū competētiā assignare. Nō sit in regno corporis tui qui leges & iura institutorū tuorū impune præuaricetur, nō oculus, non manus, non pes, non auris, nō guttur. Quid enim de ignobiliorib⁹ & plebeijs membris dicā, si uel attrectare rebellionem præsumpserint? Lapidibus obruantur, iaculis increpationū confodiātur, & nouerint regem Salomonē sedere super mulā regis, id est rationē super sensualitatem corporis. Quid si pudibunda illa (quæ uelato semper nomine appellantur à pudicis & castis labijs) motu inordinato rempublicā infestauerint? Certè abscindantur: non ferro, sed ieiunio: non detruncatione, sed mortificatione. Vtinā (inquit apostolus) abscō- Gal.5 dantur qui uos conturbāt. His persuasionibus cor effrenatum, in præceps cursum suū rapiēs, teneri potest, ut sit bona cōsciētia. Bona est si habeat in corde puritatem, in ore ueritatē, in actione rectitudinem. Pro his nāq; merebitur trinitatis uisionē. O beata uisio in qua sic de⁹ erit notus atq; perspicuus ut uideatur à singulis nobis in singulis nobis, uideatur in seipso, uideat̃ in cælo nouo & in terra noua, atq; in omni quæ tunc fuerit creatura.

Qō anima in consciētia sua cognoscit quo debeat ire quādo egreditur de corpore, id est de libro cōscientiæ: & quomodo corrigendus est. Capitulum. XXVIII.

Humana cōsciētia est dn̄i uinea, quam excolere debēt peccatorū cōfessio, & eorū satisfactio, & exhibitio bonorū operum, & custodia eorum. Vnicuiq; est liber sua conscientia, & ad hūc librum discutiendū & emēdandū oēs alij inuenti sunt. Aīa cū de corpore egrediet̃, nullū aliū præter cōscientiæ suæ librū secū portare poterit, atq; in illo cognoscet quo debeat ire, & q̄d debeat recipere. Ex his quæ scripta erūt in libris nr̄is iudicabimur, & ideo scribi debēt ſm exemplar libri uitæ: & si sic scripti nō sunt, saltē corrigēdi sunt. Cōferamus itaq; libros nostros cū libro uitæ: & si q̄d aliter

habuerint

habuerint, corrigantur ne in illa ultima collatione, si quippiam aliter inuenti fuerint habentes, abijciantur. Beatus homo qui se potest cognoscere & despicere, probare & improbare. Nam qui displicet, deo placet: & qui sibi uilis est, deo charus est.

Nihil est melius & nihil utilius quàm seipsum cognoscere: quod est proprium conscientiæ. Cap. XXIX.

Multæ sunt scientiæ hominũ, sed nulla melior est illa qua cognoscit homo seipsum. Quãobrẽ redeam ad cor meũ, & ibi stare assuescã, ut totam uitã meã possim discutere, & meipsum cognoscere. Oẽs miserias meas corã deo effundam, si forte illa sua magna pietas moueat eũ. Confitebor ei pctã mea, cui oĩa nuda sunt & aperta: quẽ fallere nõ possum, qa sapiẽtia est: nec effugere, qa ubiq; est. Audi ergo pijssime deus cõfessionẽ meã: & respice ad pietatẽ tuã: & fac mecũ sm misericodiã tuã. Audi quàm sæpe de memoria mea te expulit irruẽs turba plurimarũ cogitationũ, q̃ uelut plebs ad aliqd spectaculũ solet effluere in cor meũ. Dũ orare uel cãtare in monasterio uolo, nescio cuiusmodi stulta cogitatio cor meũ rapit, & ducit per diuersa loca. Cũq; illud ad me reuoco, tenere nõ possum, sed illico elabitur, & huc illucq; dispergitur, & p innumera effunditur. Idcirco crebra terrenarũ cupiditatũ illecebra, & uanitatũ effusio ita cor meũ occupãt: ut qd uitare studeã, hoc cogitẽ, aioq; uoluam. Nõ enĩ est in ptãte mea cor meũ & cogitatiões meæ, q̃ ex improuiso effusæ mentẽ meã aĩmq; cõfundũt, atq; alio trahũt quàm ego ꝓposuerã. Ad secularia reuocant: mũdana inserũt: uoluptaria ingerũt illecebrosa cõtexũt: ipsoq; in tpe quo leuare mẽtẽ meã ad te paro, inanibus cogitationibus infectus ad terrena plerũq; deijcior. huiõi pstrepẽtiũ cogitationum tumultus à corde quotidie amouere uolo nec ualeo, sed uisa & audita, dicta & facta ad memoriã reuocãt, & in ea cum magna importunitate pstrepunt. Cogitãda cogito: cogitata recogito: & cadẽ iterũ atq; iterũ replicare nõ cesso: & cũ diu multũq; quicqd potero cogitauero: sine cogitationibus esse nõ possum: sed intrant, & exeũt, atq; aliæ alias introducũt, & excludũt: hæc inuitus sustineo: plerũq; tñ consentio: cũ per ea quæ uidi, uel feci sine utilitate, absq; discretione, uaga mente discurro. Ita mẽs mea semp mobilis, & nunquã stabilis: semp uaga, & uelut ebria, per diuersa distrahitur. Grauiter pecco cũ cor meũ derelinquo: qm̃ grauis iactura est quæ per negligentiam fit. Vim patior cũ illud me deserit. Cõfirma cor meũ deus: qm̃ cũ stare in semetipõ nititur, aliquo modo à semetipso etiã nesciẽdo deriuatur. Ita peccandi cõsuetudine etiã cũ nescio pecco, & cor meũ cor uanũ per infinita deducitur, & in multa desideria diuiditur. In nocte uerò cũ dormire uolo: multarũ rerũ imagines & phantasias clausis oculis uideo, easq; inuitus tolero: quãtoq; ab eis aciẽ mẽtis auertere nitor, tãto amplius illæ se mihi ingerunt, & molestijs turpiũ cogitationũ cor meũ maculãt. Inde estq; sæpe mihi nocuit mortifera delectatio q̃ ex recordatione præteritorũ peccatorũ nasci solet, sed maxime ex recordatiõe libidinis. Hæc enim pestis quò præ cæteris uitijs est mihi familiarior, eò ad nocendũ procliuior, & ad repellendum difficilior. Nã cũ eã repellere uolo, nolẽti mihi se ingerit, blãde onerosa, displicẽdo placens, & placendo displicẽs. Carnis libidine nunquã fugere potui, sed semp me persequitur: & cum aliqua delectationis cogitatione uel uisus intẽtione me cõprehẽdere põt, nõ diebus neq; noctibus requiescere sinit. Subtiliter intrat, & mentem occupat, & nisi subito repellatur, allicit & incẽdit, & quasi uirus pestilentiæ p totũ corpus paulatim se diffundit. Cogitatiões prauas multiplicat, affectiones malas generat, delectatiõe illicita mẽtem afficit, & ad consensum prauitatis animum inflectit: oẽsq; aiæ uirtutes corrũpit. Hac peste cũ astrictus teneor, diuelli ab ea uix possum, qm̃ stimulos eius cõfiteri aut nescio, aut erubesco, tã subtiles & turpes sunt. Reuera difficile est libidinis incẽdia extĩguere: impuberes stimulat, iuuenes inflammat, uiros eneruat, senes & decrepitos fatigat, non aspernatur tuguria, nõ reueretur palatia. Vtinã sola cœnobia fugiat. Adiuua me dñe deus meus ut huic tã pestifero & mortifero uitio resistere possim. Scio enim qa quod resistentem fatigat: uĩcentẽ coronat. Scio etiã quoniã si mentẽ meã cogitatione immunda polluero: tibi qui munditiæ author es, placere non ualeo.

De amara atq; illicita cogitatiõe. Capitulũ. XXX.

Cor mundũ crea in me deus: qm̃ non solũ uana cogitatio illud occupat, & turpis inqnat: uerũ etiã amara dissipat. Sæpe nãq; aliqua iiuria cõmotus, dẽsis cogitationum tumultibus in corde premor: hincinde solicitus, & cæcus, occasionem uindictæ de accepta iniuria rimor, cõsilia multiplico, & nihil aliud nisi iurgia quæ desunt in corde perago. Præsentes non uideo: absentibus contradico: intra memetipsum cõtumelias profero & recipio receptis autẽ durius respõdeo. Cũq; qui obuiet nullus adsit, rixas in corde cõpono, insidias inuidentiũ cõsidero, & quid cõtra iurgij mouere possint penso, exqro qd respõdeã: & cũ rẽ nullã teneã, uacuus litigator elaboro. Sicq; diẽ in ociũ: noctẽ uerò in cogitationẽ uerso. Torpeo ab utili ope: qm̃ fatigor illicita cogitatione. Ita mens intus pugnat: cũ mẽti nemo repugnat. Nõnũquã uero qd egi in corpore, hoc postmodũ importuna cogitatione uerso in mẽte: & multoties grauius torqueor in recordatiõe, quàm prius captus fuerã in operis perpetratione. Sæpe etiã ea quæ nũquã feci, nec in uoluntate habui, ita recogito, quasi pœniteat me illa non fecisse. Ab occultis meis mũda me dñe: qm̃ cũ nihil exterius ago, intus grauiter pecco. In corde enĩ seruo depicta quæ uidi & feci. Ideo tẽporaliũ rerũ tumultus ĩ corde uersare nõ cesso, etiã cũ uaco. In cogitatione enĩ comedo cũ ieiuno, loquor cũ taceo, irascor & tranqllus sum, corpus reqescit & animus huc illucq; discurrit. Ita uitam istã sine culpa nũquam trãsire potui: nec hoc qdẽ qd laudabiliter uixi, sine aliquo reatu est, si remota pietate discutiatur. De necessitatibus meis eripe me dñe. Crebrò nãq; dũ necessitati debita reddere studeo, uoluptatis uitio deseruio: sub uelamine necessitatis, cado in laqueum uoluptatis. Sæpissime nãq; comedi & bibi non ad necessitatem, sed ad uoluptatẽ & qd necessitati satis erat, uoluptati parũ erat. Cogitaui etiã de cibo & potu quãdo nõ debui, & ubi nõ debui & plusquã debui. Cogitando de escis, epulas in cogitatione tota die ruminabã. Cũ tegendis mẽbris uestimẽta quæro: nõ solũ quæ tegãt, sed quæ extollãt expeto: & cõtra frigoris torporem nõ solũ quæro quæ muniant per pinguedinẽ, sed quæ mulceat per mollitiẽ nõ solũ quæ per mollitiẽ tactum mulceãt sed quæ per colorẽ oculos seducãt. Cũ ꝓ aliqua necessitate licentiã loquendi alicui habui, locutus sũ nõ solũ de necessarijs: uerumetiã de non necessarijs, & de his quæ ad me nõ pertinebãt, & de quibus licẽtiã nõ habebã. Immersi me colloquijs hoĩm: & ibi locutus sum nõ ad ædificationem, sed ad destructionẽ: nõ qd decebat, sed qd libebat: locutus uerba uana & risui apta, uerba ociosa & inutilia. Verbositati deseruiens, detractioni studẽs, os meũ mẽdacio & detractione inquinaui. Lingua mea omni fallacia plena est, ꝙ nocuit mihi plusquã oĩa mẽbra. Nam ea quæ audiui uel uidi, nunquã eo modo quo dicta uel facta sunt, referre possum, sed alia affirmo pro alijs, & sæpe multa intersero superflua, atq; ita uel nimium laudãdo uel uituperando, ferè quoties loquor mentior. Guttur insatiabili ardet ingluuie: gula diuersis saporibus satiari nõ potest. Cor prauum, dolo & malitia plenum, per puram cõfessionem purgare nunquã potui. Manus ad opus prauum fuerunt paratæ, & ad operandũ bonũ pigræ. Stomachus & intestina nimio cibo & potu sæpe sunt distenta: & ideo dolore sunt plena. Nam unde gula delectatur, inde uenter inflatur, corpus infirmatur & sæpe mors sequitur. Per gulæ delectationem corrui in uẽtris ingluuiẽ: & unde debui mihi parare salutẽ, inde cõtraxi nimium comedẽdo perniciem. Pedes uelocius me portauerunt ad aliquã curiositatem speculandam, quàm ad ecclesiam. Oculi iniquo intuitu me

Psal. 50.

Psa. 24.

Nota.

peruerterūt: omnēꝗ motū corporis mei ad immunda desideria traxerūt. Aures citius aperui uerbis ociosis & uanis, quàm sanctis. Delectatus est odoratus uanis odoribꝰ gustus diuersarū rerum diuersis saporibus, necnon singuli alij sensus his & illis, iuxta quod cuiꝗ suus ferebat appetitus. Ita deus meus in omnibus membris meis naturæ modum excessi: oīa membra mea uelut coniuratione facta inimico meo de me dominū tradidere, cū morte fœdus inijere, pactum pepigere cum inferno.

Conscientia nostra erit noster iudex in die iudicij. Capitulum. XXXI.

Psa.139. ERipe me dn̄e ab hoīe malo, idest à meipso: à quo recedere nō possum. Nam quocunꝗ me uerto, uitia mea me sequuntur, ubicunꝗ uado, cōsciētia mea me deserit, sed præsens assistit, & quicqd facio scribit. Idcirco quāquā humana subterfugiā iudicia: iudicium propriæ conscientiæ fugere non ualeo. Etsi hominibus celo qd' egi: mihi tamē (qui noui malū quod gessi) celare nequeo. Proprij reatus cōsciētia nō me requiescere sinit, sed de die in diē uehemēt me torquet, & de die iudicij uehemētiꝰ terret. Nā in die illa cū dn̄s ad iudiciū uenerit, uniuscuiusꝗ conscientia ad testimoniū adducet, & aperto libro cōscientiæ, oīs culpa ante oculos reducet: atꝗ ita cogēte consciētia, unusqsꝗ erit accusator & iudex suus. Propterea statuā me ante me, & iudicabo meipsum, ut illiꝰ extremæ & tremendæ diei iudiciū euadere possim. Dānat me cōsciētia mea, quāquā diuinū iudiciū nōdum me dānet. Accusat me de homicidio, qd' si opa nō feci, uolūtate tn̄ ac desiderio sæpe peregi. Accusat me de adulterio: & eodē modo rn̄deo. Accusat me de inuidia: cōfiteor & ego qm̄ iuidia sæpissime cor meū laniauit. Per inuidiā nāꝗ, sanctē uiuētiū merita: mea feci inuidēdo pc̄tā. Nā bona quæ ab eis fieri uel dici audiebam, uera oīno nō credebam, ipsas res bene gestas, in malū male interpretādo conuertebā. Om̄e malū ꝙ de illis mēdax fama iactabat, statim tāquā si ego uidissē, credebā, oīa mala meis æmuli fingebam: & ex profectu eorum deficiebā. Hæc uerò odia intra me abscōdebā, & in meos cruciatus enutriebā ꝓficiētibꝰ inuidebā, peccantibꝰ fauebā, de malis eorū gaudebā, & de profectibus lugebā. Gratuitis inimicitijs ardebā, & hanc malitiā mei pectoris deprehēdi timebā. Semper eram eiamarus, & nūquā certus: & ita amicus eram diaboli, & inimicus mei. Inter amicos discordias seminaui, discordātes in dissensionem cōfirmaui, opiniones eorū mendacijs decoloraui, in spūalibꝰ carnalia laudaui, ut spūalia bona eis deesse persuaderē. Amicitias simulaui, ut eos qui se incaute mihi committebāt, qua possem arte deciperē. Odiorum mihi occasionē prauis suspicionibꝰ coaceruaui: & ita dæmones quorū facta sectabar lætificaui. Multis uelut amicꝰ fui in obsequio: hostis in aīo. Cōptus in uerbo: turpis in facto. Proditor fui secretorū: tenax malarum suspicionū,
Ps.142. utrobiꝗ ꝑuersus Et ita ꝑsecutus est inimicꝰ aīam meā: humiliauit in terra uitā meam. Pijssime dn̄e, unde possū esse bonꝰ, q in bono sic fui malꝰ? Ego peccabā, & tu dissimulabas, prolōgabā multo tp̄e iniqtatē meā, & tu pietatē tuā quia pœnitētiā & indulgētiam cogitabas: Da ergo miām misero, q tādiu pepcisti criminoso. Credo nāꝗ qm̄ qcqd mihi cōdonare decreueris, sic erit quasi nūquā fuerit.

De uanitate, & ex ea depēdētibꝰ. Capitu. XXXII.

NOn solum inuidia cor meū affixit: uerūetiā uanitas circa uarias delectationes languentē animum inuoluit. Per uanitatem nāꝗ de operibꝰ quorū mihi cōscius nō erā, turpiter me iactaui. Gestiebā etiā docere quæ nesciebā. Credi de me sublimia uolebā, delectabilia grauibus anteponebā, execrabar uerbo quod aīo cōcupiscebam, appellationes uirtutum meis uitijs imponebā, & ita meipsum fallebam, & fauentes mihi decipiebā. In ꝓmissione honesta fui uelox, ī exhibitione mendax, à bono mutabilis, mali tenax, in uerbo grauis, animo turpis, ubiꝗ fallax, lætus ad prospera, fragilis ad aduersa, infiatus ad obsequia, anxius ad opprobria, immoderatus ad gaudia, facilis ad humana, difficilis ad honesta. Misericordissime dn̄e ita defecerūt in uanitate dies mei, in quibus debui flere commissam iniquitatē, excitare remissam uolūtatem, suspirare ad amissam hæreditatē, aspirare ad promissam felicitatem, properare ad angelicam societatem, repropitiari tuam maiestatem.

De statu misero huius uitæ. Cap. XXXIII.

TErret me tota uita mea deus meus, qm̄ diligēter discussa apparet mihi aut peccatū aut sterilitas: & siquid fructus in ea uidet, sic est simulatum, aut imperfectū, aut aliquo modo corruptum: ut possit aut nō placere, aut displicere tibi. Et cum uere ita res sit, sic est mihi quasi non ita sit: qd' est miseria sup miseriā. Sic comedo, bibo, & dormio securus: quasi iā transierim diē mortis, & euaserim diē iudicij, & tormenta inferni. Sic ludo & rideo: quasi iam regnē tecū in regno tuo. Idcirco multitudinē iniquitatū mearū expauescens, sed de tua pietate cōfidens, tibi creatori & redēptori meo qui ueniā & indulgentiā post reatū per purā & lachrymabilē cōfessionē assequi ꝓmisisti: cōfiteor qm̄ in pc̄tis conceptus sum, & in pc̄tis nutritꝰ: & per omne tp̄s uitæ meæ usꝗ ad hanc diē in pc̄tis sum conuersatus. Nullū inuenio pc̄tm̄ à quo nō sim aliquo mō inqnatus. Per supbiā nāꝗ præcepta tua & seniorū meorū trāsgressus sum. Silētium & taciturnitatē sicut regula docet nō tenui. Qd' mihi licitū nō fuit: habui, dedi, & accepi. Clamores pauperū & miserorū nō libēter aut misericorditer audiui: nec eos in infirmitatibꝰ suis uisitaui. Suadētibꝰ mihi ī malū cōsensi: faciliꝰ multa ī imo quàm unū in summo cogito: faciliꝰ reprehendo aliorū uita quám mea: & qd' in alijs rep̄hendo, facere nō erubesco. Faciliꝰ uniuscuiusꝗ uitia quàm uirtutes intendo. Cum aliorū delicta cerno, mea nō aspicio. In meis delictis sum clemēs, in alienis rigorem tenere uolo. Ad irrogādas cōtumelias sum ualidus ad tolerādas infirmus: ad obediēdū piger: ad lacescēdos uerò alios importunus: ad ea quæ facere & debeo & ualeo uagus: ad ea uerò que facere nec debeo nec ualeo, paratꝰ. Ita repleta est Psal. malis anima mea: pc̄tis meis exigētibꝰ. In ecclesia mea deteriorem reperio: ante altaria sacra deuote non supplico: uasa sacra nō reuerēter tracto: in choro sum corpore, & in aliquo negocio mēte. Nūc intus maneo, nūc foras exeo: tanta est leuitas corporis necnō & mētis. Aliud canto: & aliud cogito. Psalmodiæ uerba ꝓfero: & psalmodiæ sensum nō attēdo: sed mēte uagus, habitu dissolutus, oculis attonitus, huc & illuc prospiciēs: quæcūꝗ ibi gerunt per lustro & perspicio. Væ mihi qm̄ ibi pecco, ubi pc̄tā emendare debeo. Nonnunquā uerò in ipsis bonis quæ ago, ad deteriꝰ ꝓpinquo: quia dū menti lætitiā pariūt, & quandā securitatē gignūt, mens mea secura reddit: & in torpore laxat. Sæpe etiā meipsum & opera quæ fecerā laudaui: & ab alijs laudari uolui. Plerūꝗ laus humana quā nō quærebā, mihi oblata placuit: & cum ex ea incaute extollerer, subito multa quæ fecerā ad memoriā uenerūt: ut amplius in elatiōe attollerer. Quæ subtiliter replicās, atꝗ in unū cuncta coaceruās: cœpi magis magisꝗ deceptus intumescere. Dūꝗ in mei admiratione occupatꝰ defigerer, mihi dans gloriā, & nō deo à quo oīa acceperam, oīm fructum amisi: atꝗ ita didici qm̄ qui me laudabant, aduersum me Psal.101. iurabāt. Quāto em̄ quisꝗ in semetipso gl'iatur: tāto à dei Psal.87. amore disiungit. Ita deus meus inferno appropinquauit uita mea. Si me liberabis, habebo unde tibi gratias agā: si inde nō liberabis, non habeo ūnde te reprehēdam: qm̄ iustus es. Heu mihi qualis uixi, quanta mala feci & dixi: Pudet qui sic uixerim: & ꝙ natus fuerim. Mallem nō esse, quàm talis esse. Bonus erā: & malū me feci: utiꝗ qui spōte me feci miserū, iustū est semper esse miserū. Consciētia mea meretur dānationē: penitētia mea nō sufficit ad satisfactionē: sed certū est qm̄ mīa tua delet oēm offensionem. Dele ergo pie dn̄e iniquitatē meam multitudine miserationum tuarum. Ego uerò qui usꝗ ad hāc diem sine causa uixi, amodo sine causa uiuere nolo.

De recidiuo

¶De recidiuo, hoc ē reuersiõe ī peccatū. Ca. XXXIIII.

SEd heu miser hæc tā sæpe sic confessus: surgēs cadēs sum defessus, repeccādo toties, cõfitēdo toties. Multoties, ꝓmisi me emēdare: & nūquā tenui: sed semp ad pctm̄ redij: & priorib⁹ scelerib⁹ noua & deteriora cõiunxi. Nunquā ut debui mores meos in melius mutaui: nec à malefactis recessi. Plurimos etiā, me perdens, peccare feci: & multis causa mali extiti: & exemplis uitæ meæ nõnulli subuersi sunt. Ecce peccata mea misericordissime de⁹ non abscõdo, sed ostēdo: accu- Psal. 50. so me, nõ excuso: qm̄ iniqtatē meā cognosco. Nec idcirco iustus sum: qm̄ si alter ita me accusaret sicut ego meipsum accuso, patienter sustinere non possem. Desperare utique potuissem propter nimia peccata & uitia, culpas & infinitas negligentias meas quæ egi & quotidie indesinenter ago corde, ore, opere, & oībus modis q̄bus humana fragilitas peccare potest: nisi uerbū tuū deus caro fieret, & habitaret in nobis. Sed desperare iā nõ audeo: qm̄ subditus ille tibi usq; ad mortē, mortē autem crucis, tulit chirographū pctõrū nostrorū: & affigēs illud cruci, pctm̄ crucifixit & mortē. Gratias tibi ago dñe deus meus qm̄ uisitasti me: & ostēdisti mihi pctā mea. Nūc primū te inspirante didici ad cor meū redire: & meipsum cognoscere. Aduocabo ergo aliquem de amicis tuis: & ei oīa delicta mea exponam sicut mihi præcepisti: ut eius consilio & auxilio ab oībus meis possim iniquitatib⁹ liberari, & tibi reconciliari.

¶Confessio ad abbatē. Cap. XXXV.

AVdi ergo pater miserū pctõrem: audi uocem lachrymātis & pœnitētis: attēde quàm grauiter peccaui, & creatorē meū offendi. Deo iubente ad cor meū redij: & ide exclusis oīb⁹ p̄ter dñm deū & meipsum, totā uitā meā discussi tanto diligentius, quāto familiarius: & ut uerū fatear, nihil aliud ibi inueni nisi locū horroris, & uastæ solitudinis: cõsciētiā uidelicet diu neglectā, oīno icultā, spinis & tribulis obsitā, & omni horrore plenā. Nullū enim inuenio uitiū à quo nõ traxerim aliquod cõtagiū. ¶Turbauit me ira, lacerauit me inuidia, infiauit supbia: inde cõtraxi mētis incõstantiam, oris scurrilitatē, opprobria ꝓximorū, scelera detractionū, linguæ effrenationē. Seniorū meorū ipia nõ seruaui, sed iudicaui: de meis negligentijs obiurgat⁹ aut rebellis fui aut murmuraui: p̄ferri me meliorib⁹ impudēter affectaui simplicitatē spiritualium fratrum irridenter exagitaui: meas sententias procaciter iactaui: obsequia delata fastidiui: negata q̄siui: iuniores meos elatus despexi. Non obseruaui in obseqo reuerētiā, in sermone modestiam, in morib⁹ disciplinā: habui in intētione pertinaciā, in corde duritiam, in sermocinatione iactantiā. In hūilitate fui fallax, in odio pertinax, in iocatione mordax. Subiectiõis impatiēs, potentiæ sectator, ad opus bonū piger, ad unitatē ferus, ad obsequiū durus, ad loquēdū q̄ nesciebā prõptus, ad supplātādū parat⁹, fraternæ societati inhuman⁹. Temerarius in iudicādo, clamosus in loquendo, fastidiosus in audiendo, præsumptuosus in docendo, effrenat⁹ deformiter in cachinādo, onerosus amicis, infestus, qetis, ingratus beneficijs, infiat⁹ obsequijs, & impiosus subiectis. Sæpe iactaui me fecisse ꝙ nõ fecerā, uidisse qđ nõ uiderā, dixisse quod nõ dixeram. Dissimulaui etiā me non fecisse qđ fecerā: negaui me dixisse qđ dixerā: nõ uidisse & audijsse qđ uideram & audierā: & ita ex oī pte sum reus. Re⁹ in seculo, re⁹ in claustro: sed ibi p ignorātiā: hic p negligētiā: & utrūq; me terret. Verūtñ multo amplius terret me ꝙ in monasterio ante cõspectum dei deteriorē me inuenio. Collocauit me deus in loco uoluptatis, in domo ubertatis, in paradiso deliciarum: ego uerò miser & miserabilis, inter mensas epulantium fame pereo: iuxta fontem sitio: ante ignem algeo: & ad neutrū manus extēdere uolo: tam piger sum & desidiosus. Ita tp̄s amitto qđ deus mihi sua pietate indulserat ad agendā pniam, ad obtinēdā ueniā, ad acqrendam grām, ad ꝓmerēdā glīam. Quasi quoddā monstrū inter filios dei sto: habitū monachi, nõ cõuersationem habēs. In magna corona & ampla cucullā, salua mihi oīa existimo. Tanquā arbor sterilis terrā occupo, & uelut iumētū uile pl⁹ cõsumo quàm ꝑficio. Altiorē alteri⁹ locū teneo, & nulli⁹ officiū suppleo: sed sum sicut trūcus sine frõdib⁹ & fructib⁹. Alij me pascūt de laborib⁹ manuū suarū sicut p̄bēda riū suū. Ego aūt tāquā paup & miser, nec clericū nec laicū gero. Cantare nāq; & legere nequeo: laborare nescio: sed sum opprobriū hoīm: pecore uilior, cadauere peior. Tolerabilius em̄ carnis putridus fœtet hoīb⁹: quàm aīa peccatrix deo. Idcirco tædet me uiuere: uiuere erubesco: qa parū ꝑficio. Mori timeo: qm̄ nõ sum parat⁹. Malo tñ mori & miæ dei me cõmittere & cõmēdare, qa benign⁹ & misericors est: quàm de mala mea cõuersatiõe alicui scādalū facere. Tota die nāq; uerecūdia mea contra me est: & confusio Psal. 43. faciei meæ cooperuit me: cū uideo me somnolētū ad uigilias, tardū ad horas canonicas, & pigrū ad opera manuū. Alios autē uideo tam strenue & deuote diuinis interesse laudib⁹: alios uerò ita reuerēter & alacriter corā deo assistere, & eū laudare: ego aūt cõpungi ad lachrymas neqo: tāta est duritia cordis mei. Cantare nõ libet, orare nõ, delectat, meditatiões sanctas nõ inuenio: tāta est sterilitas aīæ meæ, & deuotiõis inopia quā patior. Heu mihi, oēs in circuitu meo uisitat dñs: ad me aūt nõ appropiquat. Nā aliū q̄dē ituear singularis abstinētiæ, aliū admirādæ patiētiæ, aliū summæ hūilitatis & māsuetudinis, aliū multæ miæ & pietatis: illū ī cõtēplatiõe frequēter excedere: hūc pulsare & penetrare cælos orõnis īstātia, aliosq; in alijs ꝑeminere uirtutib⁹. Oēs cõsidero & ꝓspicio feruētes, oēs deuotos, oēs ī Christo unanimes, oēs donis cælestib⁹ & grā affluētes, tanquā re uera spiritales hoīes, quos de⁹ uisitat, & in q̄bus habitat. In me uerò nihil horū inuenio: qm̄ declinauit dñs in ira à seruo suo. Inde est ꝙ cū alij uigilāt, ego dormio: qn̄ alij cantāt in monasterio, ego huc & illuc discurro: qn̄ alij in aliquo secreto loco se furant à colloquijs hominū, ut ibi loquantur cū rege angelorū, ego quæro colloquia hoīm: cū alij uacant lectionibus, ego fabulis & uerbis ociosis: qn̄ alij discutiūt & dijudicāt semetipsos, ego iudico alios. Alijs placet cõis uita, cõis disciplina, & cõe studiū: & mihi placet anguli & diuerticula. Sic sic ex q̄ peccare potui, nūquā à pctis & malis operib⁹ cessaui: pctis pctā sp accumulaui: & pctā q̄ aliqn̄ opib⁹ implere nõ potui, malis uolūtatib⁹ & malis desiderijs nūquam pficere cessaui.

¶De delectatione carnis. Cap. XXXVI.

SVper oīa mala delectatio carnis q̄ ab ipsis cunabulis semp mecum creuit, mihi semp adhæsit, necadhuc iā præ senectute deficientibus membris me deserit, multis & uarijs modis infelicē animam meā maculauit, dissoluit, captiuauit, & oī uirtute destitutā, inanē & debilē reddidit. Fateor hui⁹ opis nefarij immūdis recordatiõib⁹ me sæpe esse cõmotū & incensum ardores nõ modicos & inhonestos passum & non solum mearū delectationū mala memoria & stultæ recordationes mihi nocuere: sed etiā aliorū malefacta mihi narrata, & p recordationes sordidas ad memoriam reducta, cor meū nõ paruo ueneno iniqtatis maculauere. Et in hoc miserabiliter miserabilis sum: qa nõ tñ doleo quātū dolēdū me cognosco, sed sic secur⁹ torpeo, uelunt qd patiar ignorē. Hoc uerò mihi est omni īfelicitate miseri⁹, ꝙ ita opere peruersus, ore pollut⁹, corde immūdus ad altare accedo, & Christi corp⁹ manib⁹ meis pertractare cõ pertimesco. Accedo elatus ad humilē, iratus ad mitē, crudelis ad misericordē: & tñ patitur humilis elatum: mitis iratum: crudelem misericors. Accedo seruus ad dñm: non amore, sed timore: nõ deuotione, sed usu. Accedo ad dñm, cui⁹ pcussi seruū. Ad patrē accedo, cuius occidi filiū. Percussi uerbo occidi exēplo: nec tñ ptimesco dñm, nec reuereor patrem, Manēs in turba: fratrū turbans aliquos, & ab aliquo turbatus: qnq; accedo ad pacificū. Appropīquo etiā talis ad osculum pacis, qui prius reconciliatus accedere debuissem ad osculum turbati fratris. Conuincit me reum & dei inimicū mea iniquitas: peccatū meū sæpe separauit me à

deo. Idcirco obſecro te pater ut me inſtruas quomodo
poſſim aut ſemp̄ ſtare cum deo meo: aut redire cum ab eo
peccatis meis exigentibus motus fuero.

Patris ſpiritualis ad confitentem reſponſio.
Capitulum. XXXVII.

COnfeſſio tua fili ad lachrymas me cōmouit: tū
propter me, tum propter te. Propter me fleo:
qm̄ quæcunq; de te dixiſti, eadem ferè aut ſimi-
lia reperio in me, & multa ad memoriā reuoca-
ſti quorū oblitus fuerā. Propter te gaudeo, quoniam uiſi
tauit te oriēs ex alto. Nō em̄ lōge es à regno dei. Notitia
nāq; peccati initiū eſt ſalutis. Confido in dn̄o qm̄ qcquid
minus eſt in te feruoris & boni opis: humilitas ſupplebit
puræ cōfeſſionis. Quacūq; nanq; hora peccator cōuerſus
Pſal. 50. ingemuerit, ſaluus erit: qm̄ cor cōtritū & hūiliatū de9 nō
deſpiciet. Tardius ſi qdē uidetur deo ueniā pctōri dediſſe,
quàm illi accepiſſe. Sic em̄ feſtinat miſericors de9 abſolue
re reum à tormēto cōſciētiæ ſuæ, quaſi plus cruciet miſeri
cordē deū cōpaſſio miſeri, quàm ipm̄ miſerū cōpaſſio ſui,
Qui enim uere pœnitet, & ueraciter dolet: abſq; dubio &
abſq; mora īdulgētiā accipiet. Et quāto q̄s frequēti9, quā-
toq; uehemētius de ſuo reatu interno dolore afficitur: tā
to certior, tantoq; ſecurior de indulgētiæ uenia efficitur.
Inde eſt q̄ animā pniæ lachrymis afflictam, tam frequēter
quàm libēter conſolat̄ ſpiritus paracletus. Illā frequēter
uiſitat: illā libenter cōfortat: & ad ueniæ fiduciā plenè re-
format quā ſua ſcelera flendo dānare, & dānando flere cō-
ſiderat. Incipit extūc quædam familiaritas inter deum &
aīam, eo q̄ hæc ſe ſentiat ab illo ſæpius uiſitari, & ex eius
aduētu nō tm̄ iā cōſolari, imo aliquoties quodā ineffabi-
li gaudio repleri. Sed ad hæc quis idone9? Profectò uerè
pœnitēs. Omnia etem̄ in cōfeſſione lauantur, conſcientia
mundatur, amaritudo tollit̄, pctm̄ fugat̄, tranquilitas re-
dit, ſpes reuiuiſcit, animus hilareſcit. Poſt baptiſmum nul
lum aliud nobis conſtitutum eſt remedium quàm confeſ-
ſionis refugiū. Sit ergo deuota cordis cōpūctio, uera oris
confeſſio, diſcreta carnis mortificatio, repētina uitiorum
Pſal. 43. extirpatio, læta bonorū operū exhibitio. Non erubeſcas
deo confiteri: cui non potes abſcōdi. Ipſe enim nouit ab-
ſcondita cordiū: cui oīa nuda ſunt & aperta: ante cuius cō
ſpectū cuncta nr̄a pctā ſunt ſcripta. Sed qđ ibi ſcribit trāſ-
greſſio, hic delet cōfeſſio. Nō te igit̄ pudeat dicere, quod
non puduit facere. Quod ſi fortè pudor eſt tibi, mihi ſoli
pctōri pctā tua exponere: qd facturus es in die iudicij, ubi
oīb9 expoſita tua apparebit cōſcientia? Si cogeretis corā
multitudine nudo corpe tranſire, nō poſſes non erubeſce
re: cur ergo minus confunderis qn̄ immunda cogitatione
in mente ſordidaris? Cur minus erubeſcis pudenda cor
dis quàm pudenda carnis? Cur magis uereris uultus ho-
minum, quàm uultus angelorum? Talis cōfuſio ſeparat à
deo. Oīs ſpes ueniæ & miæ eſt in cōfeſſiōe uera. Simulata
nāq; cōfeſſio nō eſt cōfeſſio: ſed duplex cōfuſio. Excludit
em̄ meſeratione dei, miſeriæ ſimulatio: nec dignatio locū
habet ubi fuerit dignitatis p̄ſumptio. Prouocat uerò cō-
paſſionē humilis miſeriæ confeſſio. Nulla eſt enim tā gra-
uis culpa q̄ nō habeat ueniam per purā cōfeſſionē. Vitia
igitur cordis tui & prauas cogitationes illico manifeſta.
Pctm̄ em̄ pditū cito curat̄. Crimē uerò tacēdo ampliatur.
Nota. Vitiū ſi patet, fit ex magno puſillū: ſi latet, fit ex minimo
magnum. Nam uelox cōfeſſio uelociter medicinam facit.
Melius eſt ut uites uitium, quàm ut emēdes: ne fortè cum
incurreris, reuocare non poſſis.

Remedium ad fugiendum prauas cogitationes.
Capitulum. XXXIII.

QVoties te ſentis turpibus cogitationib9 pulſa
ri, & ad illicitā delectationē affici: toties pone
ante mentis oculos qūo Xp̄s in cruce crucifi-
xus eſt p te. Intuere qūo à Iuda Iudæis tradit̄,
& quàm uiliter ptractatur, blaphemat̄, & colaphizat̄, iu-
dicat̄ & cōdēnat̄, expoliat̄ & flagellatur: ad ultimum uerò
cōtumelijs & opprobrijs affectus inter duos latrones ſu-
ſpendit̄: clauis cruci affixus, ſputis deriſus, ſpinis corona-
tus, lancea perforatus, ex oībus partib9 ſanguis emanat:
& inclinato capite emittit ſpm̄. Ita redēptor tu9 moritur
pro te, & tu neſcio cuiuſmodi ſordida cogitatione ſordi-
daris in mente. Sufficere poſſet hæc cogitatio ad excludē
das omnes illicitas cogitationes. Sed ecce ad alia tranſea-
mus. Cōſidera qūo morieris, quādo aliqua greui infirmi-
tate uexat9, & ad extrema deductus, & ibi ad terrā pſtr9,
inter longa ſuſpiria & difficiles ſingultus, inter diuerſos
dolores & timores aīam expirabis. Tunc ueniet corp9 in
pallorē & horrorē, & in ſaniem & fœtorem: erit uermis, &
cibus uermiū: aīam uerò mox capient & rapient laruales
illæ facies, q̄ eam in exitu p̄ſtolant̄: & ex omni parte terre-
bunt eam dæmones terribiles & horribiles. Cogita quis
eam defendet à rugiētibus p̄paratis ad eſcam: quis conſo-
labitur eam cū teterrima illa monſtra dæmoniorū occur-
ſantia ſibi cateruatim ruere uidebit: aut quis deducet per
ignotam regionem? Attende etiā quàm ſubito uenit dies
ultima: ſubito uenit: & forſitan hodie erit. Iam adeſt: iam
præſentaberis ante tremendum iudicem: accuſaberis mul
tis & magnis offenſis: nō uno, non paucis, ſed innumeris
criminib9: nō paruis, ſed immēſis: nō dubijs, ſed certis: nō
breui accuſatiōe, ſed tā lōga quàm longa eſt tota uita tua:
non uno accuſatore, ſed tot quot ſunt delicta tua. Ipſe iu-
dex erit diſtrictus accuſator tu9. Oēs etiā ſpūs boni & ma
li corā deo te accuſabūt cū eo. Boni, quia deo debent æq-
tatē: mali, qa tuā ſeruant iniquitatē. Tot iudicib9 & pplis
aſtabis, quot p̄ceſſerūt te in ope bono. Tot arguentibus
cōfunderis, quot tibi p̄buerūt bene uiuēdi exemplū. Tot
cōuinceris teſtib9, quot te monuerūt bonis ſermonib9 &
iuſtis actionibus. Oīb9 pplis nudabunt̄ iniquitates tuæ:
& cunctis agminib9 patebunt uniuerſa ſcelera tua, non ſo
lū actuū, uerūetiā cogitationū & locutionū. Multa uerò
pctā tunc pruēt ex improuiſo, quaſi ex inſidijs: q̄ mō non
uides: & forſitan plura & terribiliora his quæ nūc uides.
Vndiq; erūt tibi anguſtiæ: hinc erūt accuſantia pctā: inde
terrens iuſtitia: ſubtus patēs horridū chaos inferni: deſu-
per iratus iudex: intus urēs cōſciētia: foris ardēs mūdus.
Si iuſtus uix ſaluabitur, peccator ſic deprehēſus in quam
partē ſe premet? Latere erit impoſſibile: apparere intolera
bile. In tāto diſcrimine torquebit te tua conſcīa male ſibi
cōſcīa: cruciabūt cordis arcana. Cogēte etiā cōſcīa, tuipe
eris accuſator & iudex tu9. Cōuict9 teſte ppria cōſcīa: &
teſtib9 oculis ipſi9 iudicis, fugere nō poteris: ſed tremens
& anxi9 ſtabis ſuſpēſus ad grauiſſimā ſnīam in anguſto pe
riculo, & in piculoſa anguſtia: tanquā illico receptur9 qđ
in perpetuū amittere nō poteris. Iudex tūc erit uehemen
ter iratus: & terribiliter diſtrictus: ſnīa eius ſemel lata erit
immutabilis: tortores horribiles, q nūquā miſerent̄, erūt
parati, ut data ſnīa te dānatū ad tormēta rapiāt. Tormen-
ta erūt ſine interuallo & ſine tpamento: timor cōturbabit
te cū terra aperiet̄ corā te, & tu rues & cades in ſtagnū ſul
furis ardētis & fœtētis. Ignis exterius carnē tuā cōburet
uermis interi9 cōſcīam corrodet: ibi eris ſine fine: ſine ſpe
ueniæ & miæ. Oīa uerò gehēnæ ſupplicia ſuperabit, deū
nō uidere, & bonis carere q̄ in ptāte habuiſti obtinere.

De mala cogitatiōe uitanda. Cap̄. XXXIX.

SI uis omnes malas cogitatiōes à corde tuo ex-
pellere: hæc ſæpe cogita. Ibi nāq; eſt cogitatio
tua, ubi eſt affectio tua, ibi cor tuū, ubi eſt deſi-
deriū tuū: qm̄ illud ſæpius in cogitatiōe uolui-
mus, cui9 amore plus affecti ſumus. In cogitatione ſua ca-
dit quiſq; uel ſtat. Si bona cogitas, cogitatio tua ſācta cu-
ſtodiet te. Si mala cogitas, ſpūſanctus diſciplinæ effugiet
fictum: & auferet ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intelle Sapiē. 1.
ctu: eritq; tēplū dei ſpelūca diaboli: qm̄ quē deus deſerit,
diabol9 arripit. Spūſanctus ſuggerit bona & dulcia, ſpūs
malus mala & amara, uana, inutilia & immūda. Et iō quo-
cūq; hora mala cogitatio cor tuū tangit, nō cōſentias illi:
nec ſinas eā in corde tuo manere: ſed illico repelle. In ini-
tio cogitatiōis iniq̄ reſiſte: & fugiet à te. Nā ante dei ocu-
los non

los non uolent uacuæ cogitationes nostræ: & nulla momenta tpis in animum trāscēdūt sine statu retributionis. Cogitatio praua delectationem parit, delectatio consensum, consensus actionem, actio cōsuetudinem, cōsuetudo necessitatē, necessitas mortem. Sicut uipera à filijs suis in utero positis lacerata perimitur: ita nos cogitationes nostræ intra nos nutritæ occidunt.

Malæ cogitationes à dæmonibus suggeruntur. Capitulum. XL.

Dæmonum est malas cogitatiōes suggerere: nostrum est illico illas expellere. Nā in animo nostro eas iacere, nostræ attinet uoluntati, & propriæ deputatur culpæ. Voluntate nanq; sua cadit qui cadit: & uoluntate dei stat qui stat. Cogitatio tamen immunda mentem nō inquinat cum pulsat, nisi cum hanc sibi per delectationem subiugat.

De peccato superbiæ. Cap. XLI.

Superbia sicut est origo omniū criminū: ita est ruina omniū uirtutū. Ipsa enim in pctō prima, ipsa in conflictu postrema. Ipsa autē i exordio mentē p pctm̄ p̄sternit: aut in fine de uirtutib⁹ deijcit. Idcirco est oīm pctōrū pessima: qa tā per uirtutes, quàm p uitia hūanā mentē exterminat. Cætera uitia solas illas uirtutes impetūt qb⁹ ipsa destruunt̄: ut luxuria pudicitiā: ira patiētiam: sola uero superbia cōtra cūctas animi uirtutes se erigit: & quasi generalis ac pestifer morb⁹ oēs corrūpit. Idcirco nisi oīa opera nr̄a humilitas p̄cesserit, comitata & cōsecuta fuerit: pposita quam intueamur: apposita cui adhæream⁹: interposita qua reprimamur: totū de manu extorquet supbia. Quātalibet sit iustitia opis: apud internū iudicē nulla est si hāc eleuat tumor mētis. Perit re uera omne qđ agit̄, si nō solicite in hūilitate custodiatur. Signa supbiæ hæc sunt: clamor in locutiōe: amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate: furor in tristitia: honestas in imagine: inhonestas in actione: rancor in reprehēsiōe.

De inuidia & detractione uitāda. Cap. XLII.

Inuidia est animi tinea: sensum comedit: pectus urit: mentē afficit: cor hominis quasi quædam pestis depascit: & cuncta bona ardore pestifero deuorat. Inuidus alienū bonum, suū facit inuidendo peccatū. Cum pctōres quosq; cōspicim⁹: nō facile eos iudicemus, sed magis defleamus: quia in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus. Si uis delinquētē corripere, apertè increpa: nec occulte mordeas. Quid enim prodest si me nesciente alijs mala mea referas? Væ illi qui suā tenuit corrigere uitam: & alienæ nō desinit detrahere. Si uis detrahere, tua in te pctā retorque: nō aliorum delicta, sed propria cerne. Nunquā enim alijs detrahes: si te bene inspexeris. De malo alieno os tuum nō coinquines: non detrahas peccati, sed condole: quoniā graue peccatum est detractio. Detrahētes & audientes pari reatu detinentur. Sicut irasceris alteri qn̄ detrahit tibi: sic irascaris tibi qn̄ detrahis alteri Detractio est mordacior quàm uera cordis reprehensio.

De curiositate uitanda. Cap. XLIII.

Multos seducit curiositas. Tādiu quisq; sua peccata ignorat, quandiu curiose aliena considerat. Qui semetipm̄ aspicit, non quærit quid in alijs frequēter reprehendat: sed in semetipso qd lugeat. Quod iter se loquuntur hoīes nūquā scire desideres.
Sapiē. 1. Omne etiā gen⁹ mēdacij summope fuge. Nec casu nec studio loquaris falsum: qa os qđ mentitur, occidit aīam. Per nullam fallaciā uitā alicui⁹ defendas. Fuge inhonesta uerba: reijce uerbū qđ nō ædificat audientes. Vanus em̄ ser-
Mat. 12. mo cito polluit mētē: & facile agit̄ qđ libenter audit̄. Vanus em̄ sermo uanæ cōsciæ est index. Mores hoīs lingua pandit: & qualis sermo ostēdit̄, talis anim⁹ cōprobat̄: qm̄ ex abundātia cordis os loqt̄. Sermo uanus non erit absq; iudicio: qa ab omni rectitudinis statu depereūt, q p uerba uana dilabunt̄. Qui laudē nō appetit: nec cōtumeliā sentit. Discerne te tuo iudicio: nō alieno. Nemo enim magis scire pōt qs sis sicut tu, q cōscius es tibi. Quid em̄ pdest dū malus es, si bon⁹ p̄diceris? Qualis haberi uis: talis esto. Si sapiēs fueris, te semp habebis eūdē. Stude loq nō qđ libet sed quod oportet. Qui ociosum uerbū non reprimit: ad noxia cito trāsit. Magna uirt⁹ est si nō lædas à quò læsus es: magna gloria est si cui nocere potuisti, parcas. Nobile uindictæ gen⁹ est ignoscere uicto. Quicqd tibi cōtigerit aduersi, p tuo pctō euenit tibi. Tempera ergo dolorē tuū: & dic: iuxta modū delictorum parua datur ultio. Mala aliorum bono tuo supera. Vince malitiā bonitate: detrahentium errores dissimulando calca: non sis in pace infidus: nec leuis in amicitia. Odientes ad pacem inuita: discordantes ad concordiam reuoca.

De prauitate conscientiæ, Cap. XLIIII.

Conscictia hoīs abyssus multa. Sicut em̄ abyssus exhauriri nō potest: sic cor hoīs euacuari à cogitationibus suis nō potest: sed cōtinua uolubilitate in eo uoluūtur, mare magnum est, & Ps. 103.
spatiosum manibus: illic reptilia quorum non est numerus. Sicut enim reptile latēter repit, & sinuosis anfractib⁹ huc & illud deambulat: ita cōsciētiam hoīs uenenatæ cogitationes intrāt & exeunt: ut nesciat homo unde ueniāt aut quo uadant. Hoc bene cognouerat qui dicebat. Prauum est cor hoīs, & inscrutabile: & quis cognoscet illud? Hier. 17.
quod scrutationem nō recipit nec cognitionem.

Nulla pœna grauior ē quā praua cōsciētia. Ca. XLV

Nulla pœna grauior est praua cōscia. Mala conscientia pprijs agitat̄ stimulis. Si publica fama te nō dānat, ppria cōscia te cōdemnat: qm̄ nemo pōt seipm̄ fugere. Vis nūquā esse tristis? Bene uiue. Bona uita semp gaudiū habet: cōscia rei semp in pœna est. Ita clemens esto in alienis delictis, sicut in tuis nec quēquā destricti⁹ quàm te iudices, sic alios iudica, ut ipse iudicari cupis. Lex tua te cōstringit. Iudiciū qđ alijs Nota.
imponis: ipse portabis. Nullū an̄ iudiciū cōdemnes, ante pba: & sic iudica. Nō em̄ q accusat̄, sed q cōuicit̄, reus est. Valde piculosum est de suspiciōe quēpiā iudicare. In ambiguis, dei iudicio serua sententiā. Nō eligas cui miserearis: ne forte prætereas illū q meret̄ accipe. Oib⁹ te tribue si potes: qm̄ incertū est p quo magis placeas deo. Maior sit beneuolētia quàm qđ datur: qm̄ tale erit op⁹ tuū, qualis fuerit intentio tua Qui cū tristitia manū porrigit, fructum remunerationis amittit. Nō est misericordia ubi nō est beneuolentia. Nō auferas uni unde tribuas alteri: qm̄ nihil pdest si inde aliū reficis unde aliū inanē facis. Abijce à te quicqd tuū bonū ppositum impedire potest: cōtēne uiuens quæ post mortē habere nō potes. Difficile est imo impossibile ut præsentibus qs fruatur bonis & futuris: ut hic uentrē, & illic mentē impleat: ut de delicijs transeat ad delicias: ut in terra & in cælo gloriosus appareat. Si uis cū lætitia animi uiuere: noli multa habere. Istā qsq; finiēs uitā: nisi qđ meruit ī ipsa, nō pōt habere post ipam. Quāto nāq; inferius delectamur: tāto à supno amore desiungimur. Nullus sit casus quem nō meditatio tua præueniat: nullus sit casus qui te imparatū inueniat. Propone nihil esse qđ tibi accidere non possit. Vita fouea in quā uides aliū corā te cecidisse. Aliorū perditio, tua sit cautio. Dum nescimus, repente, mors uenit. Nescimus enim qd hodie nobis contingat: & ignoramus si hac nocte aīam nostram conditio mortis deposcat. Quotidie ad finem uitæ tendimus, & ad mortē properamus. Idcirco singulis horis cogitare debemus quò singulis momētis pperamus. Vnde dn̄s ait p pphetam. Perditio tua Israel ex te tm̄: in me auxilium tuum. Quasi diceret. Vt pereas, imputa tuo merito: Osee. 13.
ut salueris, meo auxilio. Nunquā oportet pœnitētē habere securitatem de peccatis. Nam securitas negligentiā parit: & sæpe incautū ad uitia transacta reducit. Non solum grauia, sed & leuia cauenda sunt peccata. Multa em̄ leuia unum grande efficiunt: sicut solent de paruis & minimis guttis immēsa flumina crescere. Nō est dubiū q qui casti perseuerant & uirgines, angelis dei efficiuntur æquales, Mat. 22

De improba uẽtris importunitate. Cap̃. XLVI.

NVllꝰ hoĩ tã improbꝰ exactor est, quàm uenter:
q quotidiana famis exactiõe te urget. Cum cæ
teris uitijs etsi interdũ nascimur: interdũ tamẽ
cũ eis nõ morimur. Sed cũ isto nascimur: & cũ
isto morimur. Multis creditoribus reliqt me obnoxiũ pa
ter meꝰ: sed ab oĩbꝰ liberatꝰ sum. Vnꝰ tñ supest à quo libe
rari no possum: id est uenter. Venter præcepta non audit,
poscit, appellat: nõ est tñ molestꝰ creditor: paruo dimittiť
si mõ dederis ei qď debes, nõ qď potes. Quosdã prescíẽs
deus peccare posse, in salutẽ flagellat eos infirmitate cor
poris, ne peccẽt: ut eis utiliꝰ sit frãgi langoribꝰ ad salutẽ,
quàm remanere incolumes ad dãnationẽ. Est pniciosa sa
nitas q̃ ad inobedíẽtiã ducit: est & salubris ĩfirmitas quæ
per diuinã correptionẽ, mẽtẽ à duritia frãgit & humiliat.

Quomodo diabolꝰ sagaciter & multiformiter nos tentat Capitulum. XLVII.

DIabolus quãdo decipere quenquã tentat, prius
naturã uniuscuiusq; intendit: & deinde se appli
cat unde aptum hoĩem ad peccandum aspicit.
Blandis & lenibꝰ mentibꝰ luxuriã aut uanam
gloriam proponit: asperis uerò mẽtibꝰ iram, superbiã, uel
crudilitatẽ. Aduersarius noster cũ ab exteriori sensualita
te se uidet exclusum, interiora collectis uiribꝰ aggreditur
& ingreditur: sed spiritalis homo qui omnia iudicat, eius
1.Cor,12 astutias nõ ignorat, reprimit quod põt: quod nõ potest,
tolerat: quia etsi latratũ canis sustinet, morsum non timet.
Mordet cũ ad consensum ptrahit: latrat cum suggerit: &
tunc non uulnerat, sed coronat: qm̃ etsi resistẽtem fatigat,
non obligat nisi consentientem.

De oratione, & modo orandi. Cap̃. XLVIII.

ORatio est mẽtis deuotio: id est cõuersio in deũ
per piũ & humilem affectũ. Humilẽ ex cõscien
tia infirmitatis propriæ: piũ ex cõsideratiõe di
uinæ clemẽtiæ. Nullo alio modo deus citiꝰ ad
mĩam flectiť, quàm si animꝰ depcantis ad eũ toto deuotio
nis affectu conuertať. Nil ita deũ cõplectiť, quemadmodũ
purus mẽtis affectꝰ. Idcirco cũ orare uolueris, solus solitu
dinẽ cordis tui ingredere: & collecto spũ tuo: integra mẽ
te & uacua curis, orõnis domũ intra: & stãs corã deo ante
unũ aliqď de altaribus orõnis instantia cælos penetra: &
pñtatꝰ choris cælestiũ, in ipsorum p̃sentia miserias & cala
mitates quas pateris, miserãdꝰ deplora. Prode tuã necessi
tatem: posce eorũ pietatẽ: & ego cõfido in eo q dixit. Peti
Lucæ.11. te, & accipietis: qm̃ si perseuaraueris pulsans, non exibis
inde uacuꝰ. Sic ora cũ oraueris, quasi sis assumptꝰ & præ
sentatus ante faciẽ maiestatis in excelso throno: ubi milia
Danie.7 milium ministrant ei: & decies centena milia assistunt ei.
Tunc ueraciter oramꝰ: qñ aliũde nõ cogitamus. Sine in
1.Thes.5 termissione orare debemꝰ. Nam sicut nullũ est momẽtum
quo hõ nõ fruatur aut utať dei pietate & mĩa: sic nullum
debet esse momẽtũ quo eũ præsentẽ nõ habeat in memo
ria. Felix aĩa, quæ oẽs euagatiões mẽtis in unũ studet col
ligere, & in illo ueræ felicitatis fonte desideriũ figere. Qñ
oramus: spm̃ sanctũ ad nos uocamus. Orõ cordis est, non
labiorũ. Neq; em̃ uerba deprecãtis deꝰ intẽdit: sed orãtis
cor aspicit. Vis uirtutes tuas augere. Prodere noli. Quod
manifestãdo potes amittere, tacẽdo custodi. Quibusdam
Nota. em̃ cõcessum est tm̃ bene agere & fructũ boni operis non
habere: quod ipsi sibi auferũt p studiũ humanæ iactantiæ.
Sicut glacies calore dissoluitur: ita uirtus ore laudantis.

Tumultus carnalium cogitationũ impedit orãtẽ. Capitulum. XLIX.

CVm ad cor meum redire uolo, desideriorũ car
nalium turbæ, tumultusq; uitiorũ, tentationi
bus suis cogitationẽ meã dissipãt, & intentio
nem cordis in oratiõe perturbãt. Et dũ cõuer
ti ad deũ post perpetrata uitia studeo: & cõtra hæc eadem
uitia quæ perpetraui, illũ exorare conor: occurrũt cordi
phãtasmata pctõrũ q̃ feci, & mẽtis meæ aciem reuerberãt,
cõfundũt animũ, & depcatiõis meæ uocẽ premũt. Ita ma
la quæ feci, cogitatiõi meæ suis imaginibꝰ imp̃ssa, in ipsa
mea orõne me cõturbãt. Cæterũ quãto grauiore tumul
tu cogitationũ carnaliũ premor: tãto ardetiꝰ oratiõi insi
stere debeo. Et quãtũ pctõrũ meorũ phãtasmata in orõne
plerũq; patior, tm̃ necesse est ut ĩtẽtio cordis mei quò du
rius repelliť, tãto ualentiꝰ insistat orõni, quatenꝰ cogita
tiõis illicitæ tumultum superet, atq; ad pias aures dñi ni
mietate suæ importunitatis tandiu irrũpat, donec cogita
tiões malas manu sancti desiderij ab oculis cordis abigat.
Hæc est uera trãqllitas, cũ tota mẽs in seipsa colligiť, & in
uno æternitatis desiderio immobiliter figiť. Debet pro
inde fluctuationẽ cordis restringere: & ad uniꝰ ueri gau Nota.
dij desideriũ, cogitationũ & affectionũ motꝰ colligere.

De uitijs linguæ. Cap̃. L.

MVltũ loqui, stultitia est: qm̃ in multiloq̃o pecca
tũ deesse non potest. Lingua dicitur, qa lingit.
Lingit adulando: mordet detrahendo: occidit
mentiendo. Ligat, & ligari non põt: labilis est,
& teneri nõ põt: sed labiť & falliť. Labiť ut anguilla, pene
trat ut sagitta, tollit amicos, multiplicat inimicos, mouet
rixas, seminat discordias. Vno ictu multos percutit & in
terficit. Blãda est & subdola: lata & parata ad exhauriẽda
bona, & miscẽda mala. Qui custodit linguam suã custodit
animam suã: qm̃ mors & uita in ptãte linguæ est. Qui lin
guã suã & uentrẽ custodire non põt: monachꝰ nõ est. Cu
ius pctm̃ qsqs seqť: necesse est ut eiꝰ pœnã sequať. Vniuf
cuiusq; casus tãto maioris est criminis, quanto priusquã
caderet maioris erat uirtutis. Per q̃ peccasti: p hæc & tor
queberis. Secutus es carnẽ: flagellaberis in carne. Crimẽ
non est in rebꝰ, sed in usu agẽtis. Sæpe prolixa lectio, lon
gitudinis causa memoriam legentis obliterat.

De cantu, & iuramento, & quare deus nõ semper exaudit petitionẽ orantis. Cap̃. LI.

SVnt quidam uoce dissoluti, q uocis suæ modu
latione gloriaňť, nec tm̃ gaudent de dono gra
tiæ, sed etiã alios spnũt. Tumẽtes elatiõe, aliud Nota.
cãtãt quàm libri habeant: tãta est leuitas uocis
forsitã & mẽtis. Cantãt ut placeãt populo, magis quàm
deo. Si sic cantas ut ab alijs laudem quæras, uocem tuam Nota.
uendis, & facis eã nõ tuã, sed suam. Habes in ptãte uocem
tuã: habeto & animũ. Frãgis uocẽ: frãge & uolũtatẽ. Ser
uas cõsonãtiã uocũ, serua & cõcordiã morũ: ut p exẽplũ
cõcordes pximo, p uolũtatẽ deo, p obedíẽtiam magistro.
Caue ne sicut delectaris altitudine uocis, delecteris elatio
ne mẽtis. Nec diuiti obsunt opes si eis bñ utatur, nec pau
perem egestas cõmẽdabilẽ facit, si inter inopiã sordes pec
cati nõ caueat. Quacũq; arte uerborũ qs iuret, deꝰ q con
scientiæ testis est: ita hoc accipit: sicut ille cui hoc iuratur
intelligit, q uero dupliciter iurat, dupliciter reus fit: quia
& nomen dñi in uanũ assumit, & pximũ dolo capit. Sæpe
deus hic punire tolerat, quos ad salutẽ ppetuã parat. Iu
cunditas cordis est uita hoĩs. Cor prauũ dabit tristitiam.
Omnis boni impedimentũ est tristitia. Humilitas neq; ipsa
irasciť: nec alios irasci permittit. Humilitas est si qñ pecca
uerit in te frater tuus, antequam illum peccasse pœniteat,
dimiseris illi. Vnusqsq; talẽ indulgẽtiam accepturus est à
deo, qualẽ ipse dederit proximo suo in se peccãti. Frustra
deum propitiari sibi quærit, qui cito placari proximo ne Nota.
gligit. In tua infirmitate non te despicias, sed ora deum &
curabit te. Sæpe multos deus nõ exaudit ad uoluntatem:
ut exaudiat ad salutẽ. Duobꝰ modis oratio impeditur ne
impetrare qs ualeat postulata, hoc est si aut mala quisque
committit, aut si delinquenti in se debita nõ dimittit,

De uera cõfessione, & uera pœnitentia. Ca. LII.

VEra confessio & uera pœnitentia est, quãdo sic
pœnitet hominem peccasse, ut crimen nõ repe
tat Nihil peius est quàm culpam cognoscere,
nec deflere. Si uideris aliquando persecutorem
tuum nimis sæuientem, scito quia ab ascẽsore suo dæmo
ne perurgeť. Omnis homo q aliũ in corpore persequitur,
prius ipse in corde persecutionem sustinere cognoscitur.

De perfectione humilitatis. Capitulum. LIII.

SVper tria firma sedet humilitatis perfectio, ut attendat homo quid fuit ante ortū, quid est ab ortu usq; ad occasum, quid erit post hanc uitā. Vnde enim supbit hō, rememorās ꝙ fuit uile semen, & sanguis coagulatus in utero, postmodū in deserto huius uitæ miserijs expositus & peccato, tādē cinis, & esca uermiū futurus in tumulo? Vnde supbit homo, cuius conceptio culpa, nasci pœna, labor uita, necesse mori, qm̄ uel quomodo uel ubi, nescire?

De cordis instabilitate. Cap̄. LIIII.

SOlus solitudinem cordis mei ingrediar: & cum corde meo paulisper cōfabulabor, ab ipso quærēs de ipso & de his quæ circa ipsum sunt. Cor meum, cor prauum, uanum & uagum, omni uolubilitate uolubilius, de uno in aliud uago incessu trāsit, quærēs requiem ubi non est. In omnibus enim quæ uidētur, requiem quæsiui: & uerā requiem in eis inuenire non potui. Deinde rediens ad me, cōsistere in meipso nō possum, quoniam mens mea ualde leuis, multumq; instabilis, uaga & profuga, ubiq; se uariat, undiq; fluctuat: q̄a uult & non uult: pigra consilia mutat, uoluntates alternat, similis folio quod à uento mouet̃, circūfertur. Inde est qđ cogitatiōes meæ uanæ & importunæ me trahūt, & ducūt modo ad forum, modo ad litigia altercantiū, nunc ad cōuiuia pinguiū, nūc ad immunda libidinum. Modo sordida titillatione caro inflāmat̃, nūc uerò fœda cogitatione animus sordidat̃: & cū cōfusionis meæ caliginē declinare uolo, nō ualeo. Sic sic dum me diligenter inspicio, tolerare meipsum nō possum. Non est em̄ hora dei nec momentū tēporis quo creatorē meū in aliquo nō offendā, & imaginē suā in me aliquo modo nō obfuscem. Vitā meā cū diligenter exploro, quotidiana cōfessione cōfiteri non possum pessima uitiorū germina quæ in me quotidie repullulāt. Ecce audisti pater abominationes meas malas & pessimas, & adhuc scias multò peiora & iniquiora in angulis

Nota. cordis mei latere, q̄ ad lucē ueræ cōfessionis uenire erubesco. Verūtn̄ si dei consiliū habes, cōsule quid agēdū sit.

Nota. Responsio ad remediū instabilitatis inquietæ mentis. Capitulum. LV.

CVm per prauas ineptasq; cogitationes uaga

Sapiē. 1. mēte discuris, deceptorijs spiritib⁹ tētādi aditū in te aperis. Et ita te à deo sepas, qm̄ peruersæ cogitatiōes separāt à deo, & spūs sctūs disciplinæ effugiet fictū, & auferet se à cogitationib⁹ q̄ sunt sine intellectu. Mēs uerò instabilis & inquieta, dū semp nititur apphēdere qđ appetit: desiderijs suis circūagitata nunquā reqescit. Idcirco in uno æternitatis desiderio immobiliter debet figi. Pc̄tā autē tua cōfiteri nō erubescas: qm̄ oia in cōfessiōe lauant̃, & nullū pc̄tm̄ dimittit̃ nisi pri⁹ cōfiteat̃. Prosequere igit̃: & si ad perfectā sanitatē puenire desideras, qcqd cōsciæ stomachū grauat, totū uomitu puræ cōfessionis euomere nō differas. Virtus em̄ uitiorū nisi festināter eijciat̃, prius interiora corrūpit: deinde ad exteriora ebulliens, totum corpus occupat & maculat.

Cogitationes & affectiones in unum conueniūt ut mentem decipiant. Cap̄. LVI.

Nota. QVoniā Aegyptiū tuum nō abominaris, sed foues & instruis, manifestabo tibi nō solum pc̄tā actionū, uerūetiā cogitationū. Audi ergo miseriam meā. Sæpe ueniūt ad mentem meā cogitationes innumeræ, & surgūt affectiōes multæ, & solicitant me de cura corpis, & suggerūt multa de usibus necessitatis. Conueniūt ibi ad cōsulendū, ueraciter autem ad decipiendū, & congregantur consiliarij multi, & cōsiliatores uani, imo deceptotes ueri. Congregant̃ aūt quasi in consiliū unū, & quasi ad q̄rēdū cōsiliū bonū, & dāt̃ in cōe cōsilia multa, sed inutilia & uana: q̄a consiliū uanitatis est, & totū eorū cōsiliū de uanitate est. Suadēt mihi sanguinem minuere, ut possim pausare, & lautiores cibos sumere, remanere de uigilijs, ut satis possim dormire. Cōsulūt corpus recreare ne deficiat, carnem fouere ne tabescat, abstinentiam aliquantulū relaxare, quieti parūper indulgere: & in hūc modū agit̃ de cura corporis, cura supflua, & de uanitate uentilat̃ quæstio uana, & sup huiusmodi inutili negocio consumitur sæpe hora una.

Hic ostenditur cogitationib⁹ & affectionib⁹ malis esse resistendum. Cap̄. LVII.

QVi carnis suæ desiderijs non resistit, & mot⁹ cordis sui custodire negligit: ita tandē praua consuetudine illigat̃, ut postmodū etiā uolens eis resistere nō possit. Propterea quoties hmōi cōsiliarios improbos & iniquos in unum conuenire sentis, non eis cōsentias, sed illico excute te, nūc ad orationem, modo ad operationē, sæpe aūt ad meditationē: nec prius cesses, donec illi euanescāt. Intuere qūo Xp̄s stetit in cruce cōsidera qūo morieris uel ubi uel quādo: statue te ante terrificum tribunal tremendi iudicis: descende usq; ad infernū inferiorem: & ibi cerne qūo pro peccatis suis animæ puniuntur. Talis etenim cogitatio probatissimum remedium est contra turpes cogitationes.

Voluptates siue cōsolatiōes sunt aiæ desolatiōes. Capitulum. LVIII.

QVoniam uerba delictorū meorum audire non dedignaris, sed patiēter auscultas: fateri oportet quod adhuc fatēdū est. Cum supradictis cōsiliarijs iniquis & iniqua consulētibus acquiesco, & eorum consilia libenter recipio, adsunt subito cogitationes prauæ, assurgunt affectiones peruersæ, multum solicitæ, sed parū discretæ, quomodo carnem meam delicatissime foueam: quæ quantūcūq; suauissime nutriatur, semp caro est. Offerunt mihi infirmitoriū: sed quoniā turpe est in illo diu permanere, eqtādi occasionē quærunt & inueniūt. Nec mora equi parant̃, cadi implentur, hospitia eligunt̃, & q̄ sunt necessaria in uia, ligant̃ & parantur. Vocor, & uocatus uenio. Iniungitur mihi obediētia illa ego uerò metuēs ex meo desiderio uilescere, recuso ore, quod corde desidero: acq̄esco tanquā coactus, & ideo læt⁹ ascēdo, & iter arripio. Prohdolor religio relinquitur, & silentiū rūpit̃: hincinde uolant uerba uana & inutilia, forsitan & detractoria. Sic cōfabulādo sæpe cōsumit̃ dies integra. Venio ad hospitiū assideo ad mensam: apponitur panis albus, & uinum bonū: piscis & caseus: oua & cætera. Interea recurrit anim⁹ me⁹ ad fratresq sunt in cōuentu, & graue est mihi ut dissimiliter ab eis reficiar, & epuler splendide illis aride reficientibus: & remordet me cōscientia mea si pro faba piscē, si p cæpe seu milio caseum, si pro mica gastellum ad refectionē sumā, si uinū bibā, & fratres aquam. Gula uerò expectationis impatiens, inuitat & instigat ut comedā & bibā. Dicit em̄: Non debes esse molestus ei qui te charitatiue suscepit, sed ad nutum illius te p omnia debes habere, & monitis illius libenter obedire, & impensa beneficia cum gratiarum actione percipere, quoniā nihil respuēdū est quod cū charitate offertur. Charitatis est ut quod ille tibi apponit, cū ipso pariter de eodem sumas, ne scandalizetur si uiderit te aliud quàm se comedere. Ita ergo fac ut conuenit. Cōmunica & participa cū hospite, sicut scriptū est. Comēdētes & bibentes q̄ apud illos sunt. Ego uerò his psuasionib⁹ uictus cōmunico & participo cū hospite & p hospite. Et qm̄ de alieno ministrat̃ & nō de proprio, incipio mihi esse indulgentior, & manu largior. Luc. 10.
Prosequor causam pro qua ueni ad mēsam. Nam comedo & bibo pfuse sicut mors est, & multiplicant̃ fercula & pocula, donec & uenter grauet̃, & cerebrū turbet̃: nec arguitur superfluitas, quā excusat hospitalitas. Sic sic mei oblitus, dum gulæ appetitum sequor, obliuisci mox incipio quid faciant fratres in refectorio, & cadit à memoria faba, caulis, panis durus, & aquæ potus. Sicut fabula, sic est uita mea. Timeo etiā ne egomet sic fabulādo fabula efficiar, si sine bonis operib⁹ inueniar. Dicito ergo mihi quid debeo facere, & quomodo possim gulam continere, ne tam parui budelli seruus efficiar.

De pugna & uictoria gulæ contra incautos. Capitulum. LIX.

GVla semper est in pugna & in culpa. Siue manducēs, siue bibas, adest illa tecum pugnatura si bene nō pugnas, certe uinceris ab illa, quæ cū multis pugnat, & à paucis expugnatur. Tu ergo tanto uehementius illam expugna, quāto manifestius illam esse expugnādam cognoscis. Et quoniam ad dei cognitionem peruenire nō potes nisi per cognitionem tui, iterum atq; iterum discute teipsum, si fortè aliquid in te lateat quod deo displiceat. Videre enim deum nō potes nisi mundo corde. Nec fiet cor iucundum nisi prius fiat mundum ab omni cōtagione.

De ficta confessione. Cap. LX.

MVlta habeo adhuc tibi dicere, sed cōfiteri erubesco. Verūtm̄ quia aliter deum uidere nō possum aperiā tibi cor meū. Fateor quoniam peccata mea recogitare neglexi, & ideo multa obliuioni tradidi, Cognita aūt non omnia confessus sum, propter multitudinē. Quæ uerò cōfessus sum, non pure sum cōfessus, ꝓpter turpitudinē: aut oīno celaui. Quæ aūt siue bene siue male sum cōfessus, nō digne fleui, propter uetustatē, & inueteratā consuetudinē. Cōfessus sum cui nō debui: & cui cōfiteri debui, celaui: & qđ peiꝰ est, de cōfessiōe inanē gloriā quæsiui. Manifesta uerò pctā excusaui cū de illis cōuictꝰ fui, uel (qđ deterius est) defendi. Culpā meā præ rubore cōfusionis palliaui. Sic sic peccatis pctā semp accumulo, & uitā meā quotidie corrigere dispono, semp aūt de die in diem differo, & dum hoc in futuro fieri pro-
Psal.12. pono, fit ut illud futurū semper sit futurum, imo fortassis
Psal.29. nūquā futurū. Dn̄e deus meꝰ quādiu ponā consilia in aīa mea? Quæ utilitas in sanguine meo, dū descēdero in corruptionē? Non est uitiū cui aliquo mō nō seruierim. Oīa em̄ contendūt de me, cuius potissimū uidear. Verūtamen sup oīa uitia, inuidia me ꝑsequit̄. Pestis hæc ubiq; me torquet. Da ergo consiliū quomodo illam effugere ualeam.

De inuidia quæ interdū sub specie sanctitatis exercet iniurias suas. Capitulum. LXI.

TRistius inuidia nihil est, quæ protinus ipsum authorē torquet excruciatq; suum. Oīno igit̄ fugiēda est & execranda: qm̄ in illa deus offenditur, proximus lædit̄, animꝰ affligitur. Inuidia etenim semp torquet possessoris sui animū, quāuis sæpe lædere nō possit suum erga quem sæuit ꝓximū. Sed cum mala sit oīs inuidia: pessima tamen est huius mali species quæ sub specie sanctitatis suas exercet iniurias. Sæpe em̄ qn̄ sæuit in proximū ex uitio iracundiæ, uel ueneno inuidiæ, fingit sibi cogitatio ꝙ faciat illud zelo iustitiæ. Læsus nanq; q libet à proximo suo, nō iam eū facile respicere pōt simplici oculo. Displicet sibi qcqd ab illo fieri cōsiderat. Omni ferè hora tacita apud se cogitatione illum accusat. Surgūt causæ quotidie innumeræ quæ illum culpabilem ostēdunt, occurrūt rōnes multæ quæ illū reū, illū esse puniendū cōuincūt. Crescit autē sæpe eo usq; malū, ut apud deum esse credat se reum, nisi illū seuerius corripiat, & de sua peruersitate redarguat. Loquit̄ em̄ apud se huiusmodi maligna cogitatio. Vsquequo illū talē tolero? Consentire ei cōprobor si eū nō corripio, cōsentiēs aūt deū offendo, corripiā ergo eū, ne deū offendā, nihil enim ꝓ mea, sed pro dei iniuria ulciscēda totum facio, imo sic illū sibi restituā. Proximum enim corripere & eum castigare, hoc non est proximo nocere, sed prodesse uelle. Sic sæpe apud se loquit̄ maligna cogitatio: excæcauit em̄ eam malitia sua. Et putat odium suum amorē esse, & iniuria sua iustitiā exercere. Conueniunt itaq; undiq; hmōi malignæ cogitationes ad mētem, & fingūt se ad obsequium dei cōuenire, nō autē suū odium exercere uelle. Considera ergo adhuc frequēter, cogita uehemēter, inuestiga diligēter cōscientiam tuam: ut scias q̄d corrigere, seu etiam unde debeas gratias agere. Valde em̄ utile & pernecessariū est ut scias quid desit tibi, quid uis, quid cupis, & quid habere optas.

De multiplici uaga & uaria cogitatione mentis, & cordis uelocitate, & alienatione. Cap. LXII.

FAciliꝰ atomos mūdi possem dinumerare quàm motus cordis mei. Velocitas animaliū & uolatiliū meis motibꝰ æquiparari nō potest. Cogitationes meas nō est q possit cōprehēdere. Desideriorū meorū nō est modus. Nunc illa, nunc ista cogito & desidero, nec ista nec illa habere possum. Dum corpore uaco, cogitationibus per diuersa loca uagor, nulla hora, nullo temporis momēto quiesco: sed in momento in ictu oculi per multa spatia locorū discurrēs, nouas creaturas creo, & iterum easdem eadem facilitate deleo, uel alio atq; alio modo multipliciter uario: illud uel illud habere desidero: talis uel talis esse cupio: quasi deus illud dare, uel talem facere nescierit, aut nō potuerit.

Quæ cogitāda sunt ut cor ab illicita cogitatione remoueatur. Cap. LXIII.

OCustos cordis, quàm modicū & cupidū cor habes: ꝑuū est, & magna cupit. Vix ad uniꝰ milui refectionē sufficere posset, & totus mūdꝰ ei nō sufficit. Solo corde ꝑ totū mundū uago motu discurris. Sine pedibus curris, sine manibꝰ operaris, alas non habes, & uolare nō cessas. Diuitias quotidie congregas, & satiari nō potes, epulas ad refectionē paras, & inde non comedis, hæc & illa cogitas, & falsum est quod cogitas. Audi q̄uo, ut de cætero tibi caueas. Forsitan cogitas mō de sole, uel de aliquo amico tuo: aut de teipso. Si unus est sol, falsus est iste quem tu cogitās fingis, qm̄ ille certis locis & tpibꝰ cursum suū peragit, istū uerò constituis ubi uis. Si unꝰ est ille amicꝰ tuꝰ, falsus est iste quē cogitās fingis, qm̄ ille ubi sit nescis: istū autē ubi uis fingis. Porrò te ipsum hoc esse loco sentis: & tn̄ figmento cogitationis uadis ubi uis, & loqueris cū qbꝰ uis: & hoc uerū non est, q̄a modo ibi nō es. Qm̄ ergo falsa sunt hæc, noli amodo talia cogitare: sed iacta cogitatū tuū in dn̄o: q te fecit & refecit elegit & uocauit, iudicabit & saluabit. O quāti hac hora cū eo loquunt̄, eūq; in semeptisis amplxeant̄: tu uerò ī his delectaris q̄ pereūt & trāseūt, & tecū manere nō pn̄t? Consi- Nota.
dera quàm multi mō moriunt̄: qbꝰ si hæc hora ad agendā pn̄iam cōcederet̄, q̄ tibi cōcessa est: q̄uo ꝑ altaria & quàm festinātet currerēt, & ibi flexis genibus, uel certè toto corpore in terrā ꝓstrato tādiu suspirarēt, plorarēt & orarēt, donec plenissimā pctōrū ueniā à deo conseq mererentur? Tu uerò comedēdo bibēdo, iocādo: & ridēdo: tp̄s ociose uiuēdo perdis: qđ tibi indulserat deꝰ ad acquirēdā grām, & ad ꝓmerēdā gl'iam. Cogita etiā quot animæ in inferno nunc cruciant̄ sine spe ueniæ & misericordiæ. Si amor dei te tenere non pōt, saltē teneat & terreat timor iudicij metus gehēnæ, laquei mortis, dolores inferi, ignis urēs, uermis corrodēs, sulfur fœtēs, flāma tartarea, & oīa mala. Discute adhuc teip̄m, ut scias q̄d desit tibi: ne ī illa ultima discutiōe corā oībꝰ cūfundaris si inuēta fuerit in te iniqtas.

De multiplici uolubilitate cogitationum. Capitulum. LXIIII.

DIgne pensare & sufficienter æstimare nō ualeo quæ sit illa tam multiplex cogitationū mearū uolubilitas, & tam inqeta & infatigabilis uelocitas: q̄ ꝑ tā multa, tā uaria, tā infinita discurrere me facit. Nulla em̄ hora & nullo tpis momento qescere possum, sed ꝑ infinita spatia locorū, & uolumina tēporum mira festinatione pertranseo. Vndique patet mihi facilis transitus: agilis discursus: de summis ad ima, & de imis ad summa: de primis ad nouissima, de nouissimis ad prima. Digne explicare non possum, quot alternationis modos momentaneis ꝑmutationibꝰ induo: & quàm multiformiter me alternātiū uicissitudinū motibꝰ uariare cōsueui: & q̄bus ꝑturbationibꝰ quotidie afficior. Modo me in fiduciā erigo: modo in diffidētiā cado. Nūc ꝑ cōstantiā figor: nūc subitaneo terrore cōcutior. Modo me turbat ira: modo ingens furor exagitat. Nec illud adeò mirum, ꝙ uariis qualitatibus diuersisq; perturbationibꝰ per singula mo-

menta

menta afficior:sed illud supra modũ stupendum, ꝙ sub eo
dem pene momento sæpe cõtrariĳs affectionibus tangor:
nũc odio,nunc amore ducor:modo gaudio , modo mœro
re detrahor.Quàm sæpe inter mira gratulationis meæ tri
pudia superueniens subitoq; emergẽs tristitiæ causa me ue
hementer concutit ac deĳcit,& omnẽ illã exultãtis animi
mei solẽnitatem subito in mœrorem uertit.Sæpe diu mul
tumq; delicta,nimio postmodũ odio ꝓsequor,& ueheme
ter approbata atq; desiderata subito detestor.Sed quis
oĩm mearũ affectionũ qualitates enumeret? qs oẽs uaria
tionis meæ modos explicare sufficiat? Penè quot sunt di
uersitates rerũ,tot sunt uarietates affectionum mearum.

Quàm bonũ sit ꝙ hõ seipsũ cognoscat. Ca.LXV.

CVm inter oĩa aĩalia hũanũ genus tum dignio
ri forma,tũ digniori põtẽtia dignĩꝰ reperiatur
nulla sciẽtia melior ẽ illa qua cognoscit homo
seipsum.Relinque ergo cætera,& teipm̃ discu
te:per te curre,& in te cõsiste.A te incipiat cogitatio tua,
& in te finiatur:nec frustra in alia distendaris te neglecto.
Præter salutẽ tuã nihil cogites:qm̃ in acquisitione salutis
tuæ nemo est tibi germanior,nemo propinqor teipso. Si
uerò aliqd cogitatiõi tuæ se offerat quod nõ quoquo mõ
ad tuĩ ipsiꝰ salutẽ ꝑtineat,illico respue & expue,ut semp te
possis inspicere,& de cognitiõe tui uenire ad cognitionẽ
dei.Agnoscere se debet homo ad quæ bõa sit naturaliter
prõptior,uel ad quæ mala ꝓcliuior: quibꝰ studĳs debeat
uehementius insistere:cõtra quæ mala debeat instantius
uigilare:quibꝰ exercitĳs ualeat melius promoueri:quibꝰ
uitĳs ualeat faciliꝰ corrũpi:qbꝰ culpis subiaceat, uel qui
bus meritis emineat,& qd pro his pœnæ uel præmĳ expe
ctare debeat:quantum quotidie ꝓficiat,uel deficiat : cum
quanta animi industria satagat præterita mala flere, præ
sentia declinare,futura præuenire:cũ quanta animi con
stantia studeat reparare bona amissa,custodire & multipli
care possessa.O quàm necessaria discussio & quàm miran
da speculatio:tot animi uirtutes,tot eius exercitationes,
tot eius studia uel merita præ oculis habere , & huiusce
modi contẽplationi diutius inhærere.Suspende ergo ani
mũ tuũ ab inferiorũ amore:ne fortè de sublimibꝰ eiectus, Non.
& de loco uoluptatis à propria cõcupiscẽtia abstractus &
illectus,post cõcupiscentias tuas eat,& uagus fiat & ꝓfu
pue.4. gus sup terrã.Deniq; si cupis implere dñicũ p̃ceptũ: om̃i
custodia serua cor tuũ.Nescit em̃ qd de spiritu angelico,
quid de spũ diuino sentire debeat q suũ prius nõ cogitat.
Nihil recte existimat q seipsum ignorat.Nescit ꝙ sub pe
dibus suis oĩs mũdana glĩa subiaceat,q̃ cõditionis suæ di
gnitatẽ nõ pensat.O custos cordis,si nondũ es idoneus ĩ
trare ad teipsum,qũo ad illa rimãda idoneꝰ eris quæ sunt
intra uel supra teipm̃? Si necdũ dignus es ĩtrare taberna
culũ primũ,qua frõte p̃sumis ingredi tabernaculũ secun
dũ:hoc est ĩ sancta sctõrũ? Si nondũ moliri potes gressus
altos,ut cũ dño Iesu,uel saltẽ cũ Moyse ascendas in mon
tẽ excelsum:qua p̃sumptione paras uolare in cælũ? Prius
redi ad te,quàm rimari p̃sumas quæ sũt supra te.Prius sol
ortus sui cõfinia irradiat:quàm ad altiora conscẽdat. Pri
mũ ergo est ut redeas ad teipsum:intres ad cor tuũ:discas
æstimare spm̃ tuũ.Discute quid sis:q̃d fueris:quid esse de
bueris:qd esse poteris:qd fueris ꝑ naturã:qd modo sis per
culpã:quid esse debueris ꝑ industriã:qd adhuc esse possis
per grãm.Disce ex tuo spũ cognoscere qd debeas de aliĳs
spiritibus æstimare.Hæc porta:hæc scala:hic ĩtroitus:iste
ascẽsus:hac intrat̃ ad intima:hac eleuat̃ ad summa. Vides
quãtum ualeat homini plena cognitio sui.Ex hac siq̃dem
proficit ad cognitionẽ oĩm cælestiũ terrestriũ & ĩfernorũ.

Priuatꝰ amor aufert uerũ iudiciũ:idcirco deo est cõ
mittendum. Capitulum. LXVI.

SCire uellẽ qualis ipse sum,sed uix de meipso ue
ra discernere possum.Amor namq; priuatꝰ quẽ
erga meipm̃ habeo:aufert mihi uerũ iudicium
de meipso.Idcirco parũ mihi credo de meipso,
Psal.26. utpote homini mẽdaci;timẽs ne si me ipm̃ iudico, mẽtiat̃
iniqtas sibi.Iudicet ergo me ille cui oĩa nuda sunt & apta
quẽ fallere nõ possum,qa sapiã est:nec effugere, qa ubiq;
est:neq; corrũpe,q̃a iustitia est.Ille ueniat ad me,cuiꝰ deli ꝓu.8.
ciæ sunt esse cũ filĳs hoĩm:q stat ad ostiũ & pulsat:paratꝰ:
ĩtroire si ei apuero : Intret ergo & sctĩficet sibi sctũariũ
qm̃ sctũs est:& domũ eiꝰ decet sctĩtudo.Extirpet uitia,or Psal.92.
dinet cogitatiões,sanet affectiões moresq; cõponat.Nullꝰ ei
in aliquo resistat:ut sit in pace locus eius.Vtinã nullus ho
minũ esset mecũ exterius:ut familiarius loq possem cũ eo
interius.Ipse enim & secretũ quærit:& solitarium locum
diligit.Fugiam ergo hoĩm solatia & colloquia,ut in secre
to cordis mei deũ habitatorẽ habere possim. Valde tñ dif Nota.
ficile est ab exterioribꝰ ad interiora mẽtẽ reuocare ,& ibi
permanere.Nec minus difficile est de uisibilibꝰ ad inuisi
bilia penetrare,& in illis diutius cõsistere.Dura sunt hæc
& multũ laboriosa:sed ualde fructuosa. Assuescã igit̃ sola
intima cogitare,sola interiora diligere,& in illis permane
re,ut possim audire quid loquatur in me dñs deus meus.
Ecce adsum piĳssime dñe:tecũ sum;intus sum. Quãdiu in Psal.84
exterioribus occupatus fui:uocẽ tuã ĩtra me audire nõ po
tui.Nunc aũt reuersus ad me, ingressus sum ad te:ut pos
sim te audire,& tibi loq̃. Loquere ergo misericordissime:
quia audit seruꝰ tuus,loq̃re:qa paratꝰ sum obedire.Quid
quid iusseris:pro posse meo libenter deuotus implebo.O
aĩa mea,rex angelorũ uenit ad nos,& hospitatꝰ est nobi
scũ.Lætemur ergo de tanto hospite nr̃o corde ꝑfecto. De
mus ei gloriam & honorẽ:qm̃ dignatus & uisitare seruos
suos.Epulemur & iucundemur cũ eo in lætitia & exulta
tiõe Delectemur in eo de eo,& nullꝰ sit ei in aliquo mole
stus,ne ĩ ira recedat à nobis,& ĩducat sup nos maledictio
nẽ pro bñdictiõe.Exhibeamꝰ ei omne seruitiũ charitatis:
rogãtes & deprecãtes ut nobiscum manere dignetur. Si
uerò nõ possumus ꝑsoluere ei totum quod debemus :sal
tem nosmetipsos humiliter ei subdamus ad oẽm uolunta
tẽ eius.Sit hæc dies solẽnis:in qua saluatorem nostrũ in
hospitio nr̃o læti suscepimꝰ. Nullũ mẽbrũ,nullũ offiũ ab
hoc gaudio excludat̃.Cõueniãt ergo in unum omnes co
gitatiões & affectiones,diẽ festũ celebrãtes in oĩ puritate
& sanctitate.Nulla se aliena cogitatio interserat, quæ hu
ius solẽnitatis gaudia perturbet. Oculi mei semper ad do Psal.24
minũ:ꝑ quem sum,uiuo,& sapio:nec cessent lachrymis pe
des eius rigare.Audiant & intelligant aures qd in nobis
ei displiceat,uel quid ei placeat:q̃d dãnet,uel q̃d approbet
Delectetur odoratꝰ illo suauissimo odore dulcedinis eius.
Odor eius odor uitæ æternæ,odor totius suauitatis & iu
cũditatis, Repleatur os meum laude : ut cãtem gloriã tuã Psal.70.
altissime dñe. Sit meditatio cordis mei in conspectu tuo Psal.18.
semper;ut te possim uidere per fidẽ & cõtemplationẽ: do
nec merear uidere facie ad faciẽ,Clemẽtissime pater nihil
in nobis cesset à laude tua .Benedic anima mea domino:& ꝑs.102.
omnia quæ intra me sunt,nomini sancto eius .Benedic &
dic.Gloria laus & honor tibi sit rex Christe redemptor.

Hic probatur anima esse deo similis, & ideo ma
gis illi obligata. Cap.LXVII.

O Anima mea:si uis amari à deo reforma in te ima
ginem suam, & amabit te repara in te similitu
dinẽ suã,& desiderabit te.Consilio nãq; sanctæ
trinitatis,ad imaginẽ & similitudinẽ suã crea
uit te creator tuus:qđ nulli alteri ex creaturis donauit:ut
tanto eũ ardẽtius diligeres,quãto mirabilius ab eo te cõ
ditam intelligeres.Cõsidera ergo nobilitatem tuam : qm̃
sicut deus ubiq; est totus, oĩa uiuificans , omnia mouens
& gubernans:ita tu in corpore tuo ubiq; tota es,illud ui
uificans,mouens,& gubernans. Et sicut deus est, uiuit &
sapit:ita tu secundum modum tuum es,uiuis , & sapis. Et
sicut in deo tres sunt personæ,pater,filius, & spiritus san
ctus:sic & tu habes tres uires ;scilicet intellectum ,memo
riam,& uoluntatem.Et sicut ex patre generatur filius,&
ex utroq; procedit spiritus sanctus:ita ex intellectu gene
ratur uoluntas,& ex his ambobus procedit memoria. Et
sicut deus est pater:deꝰ est filius:deus est spiritus sanctus;

non tamē tres dij,sed unus deus,& tres personæ:ita anima est intellectus,anima uoluntas ,aīa memoria : non tamen tres aīæ,sed una aīa,& tres uires. Ex qb⁹ aīæ uiribus quasi excellētiorib⁹ iubemur deū diligere,ut diligam⁹ eum toto corde,tota aīa,tota mente:id est toto intellectu,tota uoluntate,& tota memoria:hoc est toto affectu,sine defectu, cū discretionis intuitu.Nec solus sufficit de deo intellectus ad beatitudinem:nisi sit in amore eius uoluntas.Imo hæc duo nō sufficiunt,nisi in memoria addaē:qua semper in mēte intelligentis & uolētis maneat deus: ut sicut nullum pōt esse momentum quo homo non utaē uel fruatur dei bonitate uel misericordia : ita nullum sit momentum quo eum præsentem non habeat in memoria.

Hic probatur anima esse tantæ dignitatis,ut habilis & idonea sit esse pater & mater Xpi. Cap. LXVIII.

INtellige dignitatē tuā nobilis creatura: quoniā nō solū isignita es dei imagine :uerūetiā decorata similitudine.Sicut enim creator tuus q te ad similitudinē suam creauit,est charitas ,bonus & iustus,suauis & mitis,patiens & misericors,& cætera insignia quæ de eo leguntur:ita tu creata es ut charitatem haberes,& esses munda & sancta , pulchra & decora: mitis & hūilis.Quas uirtutes quanto plus in te habebis: tanto propinquior deo eris & maiorē tui conditoris geres similitudinē.Quid maius his tibi facere potuit,quàm ut ad similitudinē suam te cōderet factor tuus:& eisdē uirtutum uestimentis te ornaret,quibus ipse ornatus est?At tende igitur diligenter primæ cōditionis tuæ excellētiā, & uenerandā sanctæ trinitatis imaginē in teipsa agnosce: honoremq; similitudinis diuinæ(ad quam creata es)habere stude nobilitate morū,exercitio uirtutum,dignitate præmiorū:ut qñ apparebit qualis sit,tunc similis ei apparere possis.Similis enim similē quærit:& qualē te parauer is deo,talis necesse est appareat tibi deus. Si ergo natura
Psal.44 lem pulchritudinē tuam in te reparaueris, cōcupiscet rex decorē tuū:qm ipse est deus tuus:ipse amicus & sponsus:
Mat.12. frater & fili⁹.Ipse enim dixit.Quicūq; fecerit uolūtatē patris mei qui in cælis est:ipse meus frater & soror & mater est.Audi qūo.Virtus & sapiētia pris,filius est patris.Verbum patris,uolūtas est patris. Voluntas hoīs nihil aliud est quàm quædā proles mentis .Si igitur eadē est uolūtas tua, & uoluntas patris:idem est filius tuus,& filius patris. Veritas,sapientia,uoluntas corde cōcipitur : & ex corde generatur.Si igitur idē uis & idē sapis quod pater ,tu eūdem filiū habes quem & pater.In te est utrū sis pater aut mater,an potius utrunq; pater & mater,non tuo merito, sed dei dono.Potes nanq; eū gignere in corde tuo,& in corde alieno.Potes eū cōcipere à corde tuo:& ab ore alieno.Intellectu gignit̄:cōsensu cōcipit̄:affectu nascit̄: effe-
Nota. ctu nutritur.Quādo ueritatē intelligis ,uel alium intelligere facis.Xpm gignis.Nosti uolūtatē dei:consenti ei:& cōcepisti.Qñ gignis,es pater:qñ cōcipis es mater. Amādo parturis:operādo nutris.Sic sic in ptāte cuiusq; relinquitur utrumnā tantæ prolis mater efficiatur. Maledicta ergo sterilis quæ non parit,quæ talē filiū pro uoto p dei gratiā habere potuit.Cur nō similiter maledictus qui nō gignit:nisi qa nō æque in nostra potestate cōsistit ueritatem intelligere,& ueritati consentire?Non enim ueritatē semp intelligo cū uolo:intellectæ autē semper consentio: uelle tñ non possum nisi gratia dei fuerit mecū. Nulla est enim humana industria sine dei gratia.Ex quo prim⁹ homo peccauit.naturæ bonum perdidimus , pariter & arbitrij uigorē,sed non electionē:ne nō esset nostrum ut emendaremus pctm̄.In nobis nāq; manet ad quærendā salutē, arbitrij libertas:id est rationalis uoluntas, sed admonēte prius deo & inuitāte ad salutē,ut uel eligamus uel sequamur.Potestatis nostræ est diuinæ inspirationi acquiescere,& quæ ad salutē nostram pertinent eligere & sequi.Diuini uerò muneris est ut possim⁹ adipisci qd' sequēdo cupimus cōsequi.Nostræ potestatis est & ignauiæ, ut labamur :solicitudinis uerò nr̄æ est & cælestis pariter adiutorij,ne labamur.Felix homo,qui sic ambulat sapienter,ne cadat:aut si ceciderit,ut statim resurgat. Felicior uero est q nūquā cecidit.Felicissim⁹ aūt est q iam cū deo regnat.

Hic ostenditur anima sancta semp ad recipiendum in se deum esse parata. Cap. LXIX.

FElix homo est cui præsto est cū uoluerit habere filium deum.O quāta est dignitas hoīs,filiū, habere deū:& quāta est humilitas oīpotentis, habere hominem patrē:& quanta est nobilitas animæ,Xpm Iesum habere sponsum? Sancta ergo aīa, & ueri spōsi amica,ad dilecti sui aduētum summo cū desiderio semp debet inhiare,& parata atq; expedita esse ut pulsantem amicū absq; ulla dilationis iniuria possit suscipere,& uocanti cum omni alacritate occurrere:ne subito & inopinate adueniens,minus promptā & minus ornatam inueniat:uel diu exclusus,diutinæ præstolationis ullam molestiam sustineat. Aliud est autem cū ipso intrare :atq; aliud est ad ipsum exire.Ibi anima ad seipsam reuertitur, & cum dilecto suo usq; ad intima cordis sui penetralia ingreditur:hic extra semetipsam ducitur,& ad sublimia cōtéplanda subleuaē.Quid nāq; est eius introire:nisi se totā in semetipsam colligere?Quid uerò est eius exire:nisi seipsam extra semetipsam totā effundere ? Nihil itaq; aliud est animā cum dilecto suo in cubiculum ingredi, & solam cū solo morari,dulcedineq; eius perfrui ,nisi exteriorum oīm obliuisci,& in eius dilectiōe summe & intime delectari.Se solam cū dilecto uidet,qñ exteriorū omnium oblita ex propria cōsideratione in dilecti sui dilectionem desiderium suum perurget,& ex his quæ in intimis suis cōsiderat,animū suū in eiusmodi affectū inflāmat: & tam ex bonorum quàm ex malorū suorū cōsideratione in gratiarū actionē assurgit:& hinc pro impēsa gratia,hinc p indulta uenia,intimæ deuotionis uictimas persoluit.Vsq; in intimū delectus pducit̄,& in optimo collocatur,qñ ex intimo cordis affectu & sup oīa diligit̄.Cogita qd sit quod i uita tua ardētius dilexisti:anxius cōcupisti : quod te iucūdius afficiebat:cæterisq; oīb⁹ profundius delectabat.Considera ergo si eandē affectionis uiolētiā,delectationisq; abundātiā sentis qñ in summi delectoris desiderium inardescis qñ in eius dilectione requiescis.Cui dubiū sit q intimum illum affectionis tuæ sinū needū teneat,si intimæ dilectionis aculeus animā tuam in diuinis affectibus minus penetrat,tepidi⁹ exagitat quàm in alienis affectionib⁹ aliquādo penetrare uel exagitare solebat.Sed si tantum prorsus uel fortè ualidiorē dilectionis uel delectationis uiolētiam in intimis tuis circa diuina pspexeris,quātā alias nūquā expert⁹ fueris:uide adhuc si fortè aliud aliquid sit in quo delectari uel cōsolari possis.Certè quādiu possum ex aliena qualicūq; re cōsolationē uel iucūditatē cōcipe , nōdū audeo dicere dilectū nostrū intimū ardētissimi amoris sinū tenere.Satage ergo :festina trahere eum adhuc ad interiora & secretiora cordis tui penetralia quæcunque es eiusmodi aīa.Quis enī neget illud intimū cordis humani penetrale tales recessus habere,seu etiā obtinere posse,in qb⁹ summi & singularis amoris uiolētia cū aliqd p affectū infixerit,aliena omnino delectatione auelli nō possit?Certè si alienā aliquam consolationē quæris uel recipis ,deū tuū quamuis fortasse summe,nondum tñ singulariter diligis.Nondū ergo in intimū pducit̄,nōdum in itimo collocaē.Si ergo nō satagis introducere eū ad intima tua,qūo te credā uelle uel posse sequi eū ad sublimia sua ?Certum ergo si gnū tibi sit quæcūq; es anima ,q dilectum tuū minus diligis,uel ab illo min⁹ diligeris,si ad theoricos illos Ioan.15. excessus nondū uocaris,uel uocātē seq nondū mereris. Qūo enī pfecte diligis uel diligeris, si in summorū desiderio ad superna nō raperis,& ad theoricos & anagogicos illos conat⁹ mētis alienatiōe nō trāsis?Vis nosse qa sublimitas diuinarū reuelationū sit manifestū diuinæ dilectionis indiciū?Iam nō dicā(inqt)uos seruos,sed amicos:qa oīa q audiui à pre meo,nota feci uobis. Satage ergo deū tuū intime & summæ diligere,& omi hora in diuinæ cōteplationis

plationis gaudium ſummo cum deſiderio anhelare. Colli
ge teipſam ad temetipſam: & in ſolo diuinitatis deſiderio
requieſce.

Anima præcipitur erigere ſe ad ſublimia contemplanda. Capitulum. LXX.

DEbet nanqꝫ aĩa perfecta, & aſſidue ſummorum
cõtemplationi dedita, omni hora peregrinatio
nis ſuæ terminum, & ergaſtuli huius egreſſum,
cum ſummo deſiderio expectare, & ad illud di
uinæ cõtẽplationis ſpectaculũ quod in futura uita ſpera
mus animum ſuũ ſuſpendere, & in eiuſmodi expectatione
uehementi deſiderio anhelare, ut quod interim uidet per
ſpeculũ & in ænigmate, mereaꝰ uidere facie ad faciem. Ne
ceſſe eſt itaqꝫ ad cor altũ aſcẽdere, & mẽtis exceſſu per di
uinã reuelationẽ addiſcere qd ſit illud ad qđ aſpirare uel
ſtudere oporteat, & ad qualẽ ſublimitatis habitũ animum
ſuũ cõponere & aſſueſcere debeat. Nã ſi ſemel ad illam lu
ciferã angelicæ ſublimitatis gloriã quis admiſſus fuerit &
ad illud diuinorũ radiorum ſpectaculũ intrare meruerit:
quàm intimis deſiderijs, quàm profundis ſuſpirijs, quàm
inenarrabilibꝰ gemitibus eũ q eiuſmodi eſt putamus inſi
ſtere, quàm aſſidua recordatiõe, quàm iucũda admiratiõe
inſpectã claritatẽ credimus eũ retractare, mẽteqꝫ reuolue
re, illã deſiderãdo, illã ſuſpirãdo, illã cõtẽplãdo: donec tan
2.Co.13. dẽ aliqñ in eãdẽ imaginẽ trãsformeꝰ à claritate ĩ claritatẽ
tanquã à dñi ſpũ. Verũtamen cũ ab illo ſublimitatis ſtatu
ad noſmetipſos redimus illa quæ prius ſupra noſmetipos
uidimus in ea ueritate uel claritate qua prius pſpeximus,
ad noſtrã memoriã oĩno reuocare nõ poſſumꝰ. Et quãuis
inde aliqd in memoria teneamus, & quaſi per mediũ uelũ
& uelut ĩ medio nebulæ uideamus, nec modũ qdẽ uidẽdi
nec qualitatẽ uiſionis comprehendere uel recordari ſuffi
cimus, & mirũ in modũ reminiſcẽtes nõ reminiſcimur: &
nõ reminiſcẽtes reminiſcimur, dũ uidẽtes nõ puidemus,
& aſpiciẽtes nõ perſpicimus, & intẽdẽtes nõ penetramus:
donec iterũ meditatione aſſurgamus in cõtẽplationẽ, cõ
tẽplatione in admirationẽ, admiratione in mentis aliena
tionẽ. Veritatis contẽplatio in hac uita inchoaꝰ ſed in fu
tura iugi perpetuitate celebraꝰ. Per ueritatis contẽplatio
nem erudiꝰ hõ ad iuſtitiã, cõſummaꝰ ad gloriã. Gr̃a cõtẽ
plationis cor ab oĩ mũdano amore nõ ſolum emũdat, ſed
ſanctificat, & animũ ad cæleſtiũ amorẽ inflãmat. Qui diui
na inſpiratione & reuelatione ad cõtẽplatiõis gratiã pro
moueꝰ, quaſdã arras futuræ illiꝰ plenitudinis accipit, ubi
ſempiternæ cõtẽplationi ppetuo inhærebit. Qui uerò cõ
tẽplationi ueritatis uult uacare, neceſſe eſt ut diſcat reqe
ſcere nõ ſolũ ab opibus malis, ſed etiã à cogitationibꝰ ſu
peruacuis. Multi ſiqdẽ etſi ſciãt uacare corpe: minime tñ
ualent uacare corde, neſciẽtes facere ſabbatũ ex ſabbato:
& ideo non ualẽt ĩplere qđ dr̃ in pſalmo. Vacate & uidete
Pſal.45. qm̄ ego ſum deus. Vacãtes ſiqdẽ corpe, ſed uagãtes ubiqꝫ
corde, nequaquã merentur uidere quàm dulcis eſt dñs, &
quàm bonꝰ Iſrael deꝰ his q̃ recto ſunt corde. Inde eſt ꝙ ho
Pſal.72. ſtes deridẽt ſabbata eorũ, id eſt ipſa ſuæ uacatiõis ocia in
cogitatiões inutiles protrahũt, & per deuia quæqꝫ uago
inceſſu ſine reſpectu peruentionis paſſim huc & illuc ua
ganꝰ. Animꝰ eorũ in diuerſa rapiꝰ, & nũc in hãc partẽ, nũc
in illã diſcurrẽdo mira agilitate in cõtraria agitur. Sic ſic
quãdiu ſub egenis huiꝰ mũdi elemẽtis uiuimus, deſideria
noſtra ultra gaudia noſtra extẽdimus: quia infinite plura
ſunt quæ cõcupiſcimꝰ, quã quæ in hac uita apprehẽdere
poſſumus. Beata aũt illa ſupnorũ ſpiritiũ multitudo deſi
ani.6. deria ſua ultra gaudiorũ ſuorũ nõ extendit plenitudinem
quæ fœlicitatis ſuæ infinitatẽ uel ĩmenſitatẽ cõprehẽdere
oĩno nõ ſufficit. Eſt aũt eorũ gaudiũ nõ ſolũ de cõtempla
tione creatoris, ſed etiã de cõtẽplandis eius creaturis. Dũ
em̃ deũ in oĩbꝰ ſuis operibꝰ mirabilẽ inueniũt, qd mirũ ſi
ubiqꝫ mirãdo uenerantꝰ, uenerando miranꝰ magnalia eius
quẽ diligũt. Inueniunt itaqꝫ nõ ſolũ ĩ creaturis incorpo
reis, ſed etiam in creaturis corporeis unde mirentur, unde
creatorẽ earũ digne uenerenꝰ. Hæc oĩa iugiter cõtẽplanꝰ
cõtemplantes mirãtur, mirãtes lætãtur. Lætãtur de diuina
contẽplatione, cõgratulanꝰ de mutua uiſione, mirãtur in
rerũ corporaliũ ſpeculatione. Diſcamꝰ & nos cõtẽplãtes
mirari, & mirãtes cõtẽplari quõ illiꝰ ſupnæ beatitudinis
ciues oĩa quæ ſub ipſis ſunt indeſinẽter aſpiciunt, oĩaqꝫ
quæ ab alto uidẽt rationẽ & ordinẽ cõprehendũt, quõ de
mutua ſocietate indiſſolubiliqꝫ charitate in infinitũ gau
deãt: quõ in illã diuinæ claritatis uiſionem inſatiabilr̃ in
ardeſcant. Nihil eſt iucũdius, nihil utilius gr̃a cõtẽplatio
nis. Quãto amplius in cæleſtiũ cõtẽplatione delectaris, &
delectãdo admiraris, tãto libẽtius immoraris, tãto dilige
tius perſcrutaris, pfundiuſqꝫ illuminaris. Semper in illis
inuenies qđ mireris, & unde delecteris. Nuſquã eſt copio
ſior materia admirãdi, & nuſquã utilior cauſa delectandi.
In his ergo ſemper ſit tua admiratio & delectatio, nec ne
ceſſe erit alia pro alijs quærere, & p uanã huc illucqꝫ cogi
tationũ euagationẽ diſcurrere. Deũ nãqꝫ cognoſcere, ple
nitudo eſt ſciẽtiæ. Plenitudo aũt huiꝰ ſciæ, plenitudo eſt
gloriæ. Cõſummatio gr̃æ: perpetuitas uitæ. Ad huiꝰ uero
ſciæ plenitudinẽ opus eſt potiꝰ ĩtima compũctione, quàm
pfunda inueſtigatiõe: ſuſpirijs, quàm argumentis: crebris
lamẽtationibus, quà copioſis argumẽtationibus: lachry
mis, quàm ſententijs: oratiõe, quàm lectiõe: gratia lachry
marum, quàm ſcientia literarũ: cæleſtiũ potius contẽpla
tione, quàm terreſtrium occupatione.

Finis.

DE ORDINE VITE ET MOrũ ĩſtitutiõe: alias de doctrĩa puerorũ, & correctiõe morũ. Tractatus.

HOrtatur quidẽ timidã mentis meæ im
peritiã fraterna charitas, ut de uitæ or
dine, & morum inſtitutiõe breuiter lo
qui debeam. Sed qa tp̃s eſt ut (ip̃o qui
inſpirauit opitulante) opus aggrediar
exordium ſumere neceſſarium duxi ab
illa laudabili uirtute quæ diciꝰ uerecũ
dia. Quæ cũ ſit oĩbus ætatibus, perſonis, temporibꝰ & lo
cis apta: tamen adoleſcentes & iuueniles animos maxime
decet. Tres enim uirtutes quæ pueris adoleſcentibus ma Nota.
gis congruunt: uerecundia, taciturnitas, & obediẽtia. Nõ
eſt autem dubium ſi has ſtuduerint habere, quin poſſint
Chriſto duce ad culmen perfectionẽqꝫ uirtutum aſcende
re. Morum enim inſignia, & ornamenta uirtutum in illis
proculdubio cernimus ſenibus, qui ab ipſo tyrocinio pri
mæuæ ætatis uſqꝫ ad perfectum uirum diſciplinis cæleſti
bus exercitati, per uiam domini fortiter cucurrerũt. Quo
rum ſcilicet ſapientia tantũ uiget & lucet, quãtũ ſenectus
ipſa ætate fit doctior, uſu certior, proceſſu tp̃is prudẽtior.
Hæc aũt ueterum ſtudiorum dulciſſimos fructus edit, &
alios reficit. Multi nanqꝫ ſenes diu uiuentes, & nihil profi
cientes, quia nullas ſibi in opportuno tp̃e diuitias cõgre
garunt inopes omniũ uirtutũ aĩos iuuenũ reprobæ uitæ
morbo inficiunt. Sicut enim per ſenẽ uitioſum & fatuum
ita per adoleſcẽtẽ inuerecundũ & temerarium religio ſan
cta deſtruiꝰ. Poſt indoctos nanqꝫ prælatos maloſqꝫ in ſan
cta eccleſia nulla peſtis ad nocendũ infirmis ualentior in 1.Tim.3.
uenitur. Deniqꝫ talium hominũ genus, iſta (de quibꝰ apl's
prædixit) tempora prohdolor ſine numero fuerũt, qñ fer
me oĩa quæ bona ſunt & ſancta, peſſundari cõfundiqꝫ ui
demus. Et qm̃ ſenes in melius mutari ab illa molitia uitio
rum cõſuetudine difficillimũ eſt, debemus manũ adoleſcẽ
tibus porrigere q̃ſi dare uolunt operã, oĩ depulſo tẽpore
poſſint utiqꝫ per gratiã Xp̃i uitã corrigere mores cõpo
nere, actuſqꝫ ſuos in oĩbus meliorare. Idcirco diu eſt ꝙ de
ſideraui ppter iuniorũ ſalutẽ (eorũ præcipue cũ qbus ui
uo) ex opuſculis patrũ pauca q̃dam deflorando colligere
quæ tenere ætati eorũ uideanꝰ ſpãlr̃ cõſulere. Eſt em̃ mihi
fateor triſtitia magna & cõtinuus dolor ſup cæcitate cor
dis eorũ, q cũ didicerint ĩ ſchola Xp̃i qualr̃ debeãt & ui
tia ppulſare & ſctis uirtutibꝰ inſudare, heu rebelliõis ſpũ
armati, tã præcipiti ĩpetu per abrupta uitiorũ curruntad

mortem,ut eos auriga præsidēs nullo freno disciplinæ ua
leat cohibere. Deberēt utiq; in domo dei ad cultū diuini
honoris sup oēm ornatū tanquā uas aureū refulgere.Cur
aūt qui ab ipsis primis rudimentis infantiæ educati sunt
tāta cura,tātoq; labore,nisi ut fortes in bello facti,contra
mundū & eius cōcupiscētias,cōtra carnē & ei⁹ desideria,
cōtra diabolū& eius multiplicia tentamenta uiriliter pu-
gnent? Sed quod admirādū est & dolēdū, plus eis quàm
cæteris grauis & austera uidet̃ disciplinæ regula. Quare
hoc,nisi qa secularē magis diligunt uitā? Certe uel null⁹
uel rarus inter eos inuenit̃ qui libenter sequat̃ antiquorū
patrū instituta,& maiorū uitā diligat:aut quia labor eum
terret,aut qa in lubrica ætate difficilior est abstinētia, aut
quia alacri adolescētiæ uidet̃ uita obscurior,& ideo ad ea
cōuertunt̃ studia quæ plausibiliora arbitrātur.Præsentia
qppe plures quàm futura pferunt,sed meminisse debēt qa
nō psentibus sed futuris militamus.Vnde quò præstātior
causa,eò debet esse cura attētior.Infœlix q legē uitæ & di
sciplinæ abijcit, & maiorū gubernari magisterio refugit.
Iste uerò nō sm deū,sed sm se uiuit, q si poterit est cū qb⁹
uult,pgit quo uult & quātū uult,ridet&iocat̃ inter quos
& ubi & qñ uult. Postremò qcqd naribus suaue est,qcqd
tactui blandū, qcqd oculis delectabile, qcqd cæteris sensi
bus carnis suæ iucūdū,exercet ac sequit̃. Ille uerò qui sm
deū uiuit,non qd̕ eū carnal̕r delectat, sed qd̕ spūal̕r ædifi
cat facit: & qcqd cupit aut agit,non uult ex sua sed ex dei
uolūtate,maiorūq; suorū iussiōe pcedere. Nemo tñ posi-
tus in adolescētiæ uel intēperantiæ lubrico, de sui cōuer-
siōe desperet.Oleaster em̄ oliuæ incert⁹ amissa amaritudi
ne efficit̃ fructuosus. Si ergo agricultura cōuertit stirpiū
qualitatē, nónne studia doctrinæ & disciplinæ assiduitas
mitigare pñt quaslibet ægritudinis passiōes? Sed ne pue
rilis uita uarijs lapsib⁹ uitiet̃ oportet teneros aīos pfatis
diligēter mācipare uirtutib⁹,quaten⁹bona cōsuetudo cū
ætate sil̕r accrescat. Vt igit̃ clarius patescat quāta&qualis
uirt⁹ sit uerecūdia,pr̃is Ambrosij magna ex parte ponam⁹
sensus & uerba:ne si fortè me paruipēderint stultū homū-
tionē,magnū Ambrosiū,imo ī Ambrosio Xp̄m, nō aude
ant spernere.Sic em̄ ille ait instruēdorum morū magister:
Est aūt bonorū adolescētiū timorē dei habere,deferre pr̃i
b⁹ honorē,castitatē tueri, nō aspnari humilitatē, diligere
clemētiā ac uerecūdiā:quæ ornamenta sunt minori ætati.
Vt em̄ in senib⁹ grauitas,in iuuenib⁹ alacritas:ita in pue-
ris adolescētib⁹ uerecūdia uelut quadā dote cōmendatur
naturæ.Quàm pulchra uirt⁹uerecūdia,& suauis gr̃a,quæ
nō solū in factis,sed etiā in ipsis spectat̃ sermonib⁹, ne mo
dum pgrediaris loquendo,ne qd indecorū sermo resonet
tuus.Speculū em̄ mētis plerūq; in uerbis refulget.Ipsum
sonū uocis librat modestia,ne cuiusquam offendat aurem
uox incōposita. Deniq; in ipso canēdi genere prima disci
plina uerecundia est:imo etiā in oī usu loquēdi, ut sensim
qs aut psallere aut legere aut postremò loqui incipiat, ut
uerecūda principia cōmēdent pcessum. Est em̄ in oculis
uerecūdia,qua phibet̃ boni adolescētis pudica aīa intue-
ri &alloq fœminas,nō ut execret̃ sexū,sed ut fugiat uitiū.
Plurimū aūt pficit ad tuitionem castitatis custodia oculo
Matt.5. rū.Multi uerò perierūt ppter speciē carnis.Vñ dñs. Qui
uiderit mulierē ad concupiscēdū eā:iàm mœchatus est eā
in corde suo. Bonæ indolis adolescentes in monasterio ui
uētes,ita se omi studio cōseruent,ut adolescētiā suā nulla
libidinis sorde cōmaculēt,ut ad altare Xp̄i quasi de thala
mo uirgo pcedāt.Quorū tanta animi debet esse mūditia.
ut præ nimia uerecūdia ne sermonē qdē audire uelint uel
locū īpudicū.Et ne incētiuis naturalib⁹ superent̃,necesse
est ut lasciuiēs caro eorū crebris frāgat̃ ieiunijs. Meli⁹ est
eos stomachū dolere,quàm mētē.Beat⁹ planè adolescens
qui castus perseuerat & corpore&mēte.Huic pculdubio
caro & sanguis redēptoris nostri efficit̃ salus& uita.Sunt
&q ppter humanā cōfusionē,sine respectu diuini timoris
pleni sordib⁹ audacter se ingerūt tātis mysterijs.Audiant
aūt qd̕ scriptū est.Hō uidet in facie:de⁹ aūt in corde.Sed

illi plus metuūt hoīes,quàm deū.O cæca temeritas,ô dei
mira patiētia. Nūqd em̄ tantū peccauerūt uel quos ignis
cōsumpsit,uel quos terra absorbuit? Nunqd tale scelus fi Leui.
liorū Aarō,alienū ignē offerētiū,quale est istorū qui tam
terribilia sacra sumūt sibi ad mortē? Etem̄ sic uiuēdum est
ut panē illū supersubstātialē semp accipe ualeamus:qa uæ
ei q se alienū fecerit ab eo.Et multū uæ illi qui spurcus &
īmūdus accesserit.Vtrobiq; grāde periculū. Ideo magna
necessitas instat ne īdigni inueniamur.Quapropter tenē-
da est in oīb⁹uerecūdia pudicitiæ comes, cuius societate
castitas ipsa tutior erit. Bon⁹ em̄ regēdæ castitatis pudor
est comes,q si repellat prima pericula,pudicitiā uulnerari
nō sinit.Etem̄ īuerecūdis oculis,& lasciuis sermonibus,li-
bidinosus anim⁹ deprehēdit̃:& p exteriorē hoīem interio
ris hoīs uita mōstrat̃. Multa & dura corpis bella sustinet
adolescētia, & calore sanguinis īflammata,ut euadere pos
sit,oī indiget custodia.Quāto plura sunt quæ impugnant
pudicitiam,tanto maiora sunt præmia:quia ubi maior la-
bor:ibi merces erit amplior.Amatores aūt uerecūdiæ su-
mant exēplū de matre dñi,quæ quāuis esset mitissima: tñ
præ uerecūdia salutantē se angelū non resalutauit.In ipsa
uerò orone nostra multū uerecūdia placet,multūq; cōci-
liat gr̃æ apud dñm nostrū. Nónne hæc ptulit publicanū, Luc.18.
&cōmendauit eū:qui nec oculos suos audebat ad cælū le
uare? Ideo iustificat̃ dñi iudicio plus quàm ille phariseus,
quē deformauit psumptio.Orem⁹ & nos inquantū possu
mus in incorruptiōe quieti & modesti spūs,q est ante deū
locuples.Paul⁹quoq; cū orōnē deferri pcepit,cū uerecun 1.Tim.
dia& sobrietate:primā hanc & quasi præuiā uult esse ora-
tionis futuræ,ut non gloriet̃ peccatoris oratio,sed quasi
colore pudoris obducta,quo plus defert uerecūdia de re-
cordatione delicti, eò uberiorē mereat̃ gratiā. Est etiā in
ipso motu,gestu,incessu,tenēda uerecūdia.Habitus enim
mētis,in corpis statu cernit̃.Hinc hō cordis nostri abscō-
ditus,aut leuior,aut iactantior, aut turbidior, aut ecōtra
grauior,& cōstātior,& purior,& maturior æstimat̃. Itaq;
uox quædā animi est corpis mot⁹. Sæpe em̄ per incessum
pdit̃ q̄lis sit anim⁹.Lucet qppe in quorūdā incessu imago
leuitatis,species quædā scurrarū pcursantiū.Sunt em̄ qui
sensim ambulādo imitant̃ histrionicos gest⁹,&quasi quæ
dam fercula pomparū,& statuarū motus nutātiū: ut quo-
tiescūq; gradū trāsferūt,modulos quosdā seruare uideat̃.
Nec cursim ambulare honestū arbitror, nisi cū causa exi-
git alicui⁹ piculi uel iustæ necessitatis.Nā plerūq; festinā
tes anhelos uidem⁹ torquere ora qb⁹ si desit causa festina
tionis necessariæ,fit neuus iustæ offensiōis.Sed nō de his
dico qb⁹ rara pperatio ex causa nascit̃,sed qb⁹ iugis & cō
tinua in naturā uertit̃.Nec ī illis ergo tāquā simulacrorū
effigies pbo,nec ī istis tāquā excursorū ruinas.Est eī gres
sus pbabilis,ī quo est spēs authoritatis,grauitatis pōdus
trāqllitatisq; uestigiū:ita tñ si studiū desit atq; affectatio,
sed mot⁹ sit pur⁹ & simplex.Nihil em̄ fucatū placet.Motū
aūt natura informet. Si quid sanè in natura uitij est:indu
stria emēdet:ut ubi ars deest,nō desit correctio. Q; si etiā
ista spectēt itineri,quanto magis cauendū est ne qd turpe
exeat de ore? Hoc em̄ grauiter coinqnat hoīem.Nō enim
cibus coinqnat,sed iiusta obtrectatio, sed uerborū obscœ
nitas.Hæc etiā uulgo pudori sunt. In nr̃æ uerò religiōis
pposito,nullū uerbū incutiat uerecūdiā,quod inhoneste
cadat.Et non solū nihil ipsi indecorū loq̄,sed nec aurē qdē
debemus hmōi pbere dictis:qa quē delectat audire,alterū
loq puocat. Audire quoq; qd̕ turpe sit,pudori maxio est:
uidere uero si quid hmōi fortuitu accidat, quāti horroris
est? Quod ergo in alijs displicet,nunqd pōt in seipo nō di
splicere? Nec ipa natura nos aliter docet:q̄ pfecte qdē oēs
partes nostri corpis explicauit,ut&necessitati consuleret
& gratiā uenustaret:sed tñ eas q̄ decori ad aspectū forēt,i
qbus formæ apex q̄si ī arce quadā locatus, & figuræ suaui
tas,&uultus spēs emineret,operādiq; usus esset paratior:
obuias atq; aptas reliqt.Eas uero qbus esset naturale ob-
sequium necessitatis,ne deforme sui pberent spectaculum
partim

Partim tanquam in ipso emēdauit atq; abscōdit corpore: partim docuit atq; suasit tegendas. Nonne igitur ipsa natura magistra fit uerecundiæ? Cuius exemplo modestia id qđ in hac corporis nostri fabrica abditū reperit, operuit & texit. Ergo naturæ opifex sic nr̄æ studuit uerecūdiæ, sic decorum illud & honestū in nostro custodiuit corpore, ut duct⁹ quosdā atq; exitus cuniculorū nostrorū post tergū religaret, atq; ab aspectu nr̄o auerteret, ne purgatio uentris uisum oculorū offenderet. De quo pulchre ait apl's.
1.Cor.12 Quæ uident (inqt) corporis nostri mēbra infirmiora, necessariora sunt & quæ putamus ignobiliora mēbra corporis esse: eis abūdātiorē honorē circūdam⁹, & quæ inhonesta nr̄a sunt, abūdātiorē honestatē habēt. Etem̄ imitatiōe naturæ industria auxit gratiā, ut nō solū abscōdamus ab oculis: uerūetiā quæ abscōdenda accepimus, eorū indicia usumq; mēbrorū sua appellatiōe nūcupare, indecorū putemus. Deniq; si casu aperiant hæ partes, cōfundit uerecundia: si studio, impudentia estimat. Cū igit in quibusdā humanis mēbris tāta sit deformitas, ut noīari magna sit uerecūdia: heu quàm turpes illi sunt & quàm ipudētes q has secretas partes corpis nō solū desiderātes cernūt, sed etiā studiose tangunt? Pudet me ac piget illorū facta referre in quib⁹ regnat sodomitica libido: qb⁹ sic irat⁹ est de⁹, ci⁹q; iusto iudicio ita traditi sunt in reprobū sensum, ut masculus i masculū turpitudinē operet. Nónne deteriores brutis sunt effecti aīalib⁹ qb⁹ nō est intellect⁹? Si em̄ Chā qui nudatū patrē uidēs risit, in filio maledictus est: qua isti maledictiōe feriunt q desiderio peccādi suā aliorūq; turpitudinē detegere nō erubescūt? Vtinā uiderent quātū flagitijs talib⁹ deū offendūt. Sūt etiā q pulchros hoies (despectis deformibus) amāt & laudāt, suscipiūt & honorāt. Illi em̄ qui sanos habent oculos, solā animi pulchritudinē in hoīe diligūt & reuerent. Qualis est aūt ista pulchritudo: quā leuis febricula perdit, & rugosa senectus ita dissoluit ut nec fuisse putet? Et tñ sunt q habētes hāc extollunt: & cū sint uacui uirtutib⁹, per hāc solā gloriosos se arbitrāt. Nos certè in pulchritudine locū uirtutis nō ponim⁹: gratiam tñ nō excludim⁹: qa uerecūdia etiā uultus ipse solet pudore suffundere, gratioresq; reddere. Vt artifex in materia cōmodiore meli⁹ operari solet, sic uerecūdia in ipso quoq; corpis decore plus eminet: ita tñ, ut ipse nō sit affectatus corpis decor, sed naturalis, simplex, neglect⁹ magis quàm expetit⁹: nō pciosis & albētib⁹ adiutus uestimētis: sed cōib⁹, ut honestati uel necessitati nīl desit: nīl accedat nitori. Vox ipsa nō remissa, nō fracta, nihil fœmineum sonans (qualē multi grauitatis specie simulare cōsueuerūt) sed forma quādā & regulā ac succū uirilē reseruās. Hoc est em̄ pulchritudinē uiuēdi tenere, cōuenīetia cuiq; sexui & personæ reddere. Hic ordo gestorū optim⁹: hic ornat⁹ ad omnē actionē accōmodus. Sed ut molliculū & infractum uocis sonū aut gestū corpis nō pbo: ita neq; agrestem ac rusticā naturā imitādā esse censeo. Eius disciplinæ formula effigies honestatis est. Imitet pius adolescens uestigia
Nota. Isaac & Ioseph. Sit uerecundus, castus, simplex & sobrius humilis, obediēs, patiēs, & remissor iniuriæ. Faciat ut Daniel & tres pueri: studeat sapiētiæ, & non det se illecebris gulæ. Piguis uēter nō gignit tenuē sensum. Fugiat ebrietatē tāquā uenenū. Si religiosus & sapiēs uult esse, nūquā uinū redoleat ne audiat illud philosophi. Hoc nō est osculum porrigere: sed uinū ppinare. Amet sc̄tarū scripturarū scientiā, ne mens ei⁹ uel uanis uel lasciuis cogitatiōib⁹ pateat. Beat⁹ q diuinas scripturas legēs, uerba uertit in opa. Sit abstinēs irarū, & fugitans litiū, ut bonis pollere morib⁹ hoc indicio cōprobet: sicq; se exhibeat, ut seniores inter quos habitat, dū admirat uitā, nō sinat despicere ætatē. Sit inter fratres coæquales suos prim⁹ i ope, extrem⁹ i ordine: & ita singulis uirtutib⁹ instet, ut nulli eorū secundus inueniat. Delectat me adhuc in partib⁹ demorari uerecūdiæ: qa ad eos loquor q adhuc bona eius ex semetipis nō recognoscūt, aut dāna nesciūt. ¶ Ordo quidē uitæ tenendus est. Et à uerecundia prima quadam fundamēta ducantur: quæ socia ac familiaris est mentis placiditati: proteruiā fugiēs: ab omni aliena luxu: sobrietatem diligit: honestatē fouet: decorū nīl reqrit. Sequat cōuersationis electio, ut adiungant pbatissimis qbusq; senioribus. Nā ut æqualiū usus dulcior, ita senū tutior est, q magisterio quodā & ductu uitæ colorāt mores adolescentiū, & ueluti muricæ pbitatis inficiūt. Nēpe si hi q sunt ignari locorū cū solertib⁹ uiarū iter adoriri gestiūt: quāto magis adolescētes cū senibus debent nouū iter sibi aggredi: quominus errare possint, & à uerò tramite uirtutis deflectere? Nihil enim pulchrius quàm eos & magistros uitæ habere & testes. Pulchra itaq; copula seniorum atq; adolescentiū. Alij testimonio: alij solatio sunt. Alij delectationi: alij honori.
Legit q Barnabas Marcū assumpsit, Paul⁹ Silā & Timotheū & Titū, ut seniores cōsilio pualerēt: iuniores ministerio. Patet nāq; q nulla ars discit absq; magro. Si em̄ aīalia, & feræ & aues & apes duces habēt, & principes suos sequuntur: quanto magis hoīes sine doctore & rectore eē nō possunt. Inde cauēdū est ne adolescētiores & paruuli sine duce ingrediant uiā quā nūquā ingressi sunt, & i partē alterā declināntes errores patiant: si uel pl⁹ uel min⁹ ambulantes quàm necesse est aut currētes lassent, aut moram facientes obdormiāt. Plerūq; & uirtutib⁹ pares, dispares ætatib⁹, sui delectāt copula: sicut delectabant Petr⁹ & Ioānes. Actu.15.
Nā adolescētē legim⁹ Ioānē: quāuis nulli seniorū in uirtute fuerit secūdus. Erat em̄ i eo senect⁹ uenerabilis morū & cana prudētia uirtutū oīm. Magnū em̄ huius uitæ solatiū est, ut habeas cui pectus tuū aperias: cū quo arcana participes: cui cōmittas secreta cordis tui, ut ames & sequaris eū, q tibi paterna pietate i tristib⁹ cōpatiat, i psecutiōib⁹ adhortet, & i psperis gratulet. Fœlix talis societas talisq; amicitia: qa nihil est i rebus hūanis pulchrius. Teneamus ergo uerecūdiā, uel eā quæ ad totius uitæ ornatū nos attollit modestiā. Magna aūt est modestia īdiuidua uerecūdiæ socia: quæ cū sit sui iuris remissior, nihil usurpās nihil uēdicans, & quodāmō intra uires suas contractior, diues est apud deū. Verecunda medestia, & modesta uerecundia est: quæ nulli insidias machinat: læsa nō irascit: & cunctos simpl'r respiciēs, de nullo sinistrū aliqd suspicatur. Hāc teneam⁹ pueri, hāc diligamus: & ut eā semp habere possim⁹ fugiēda est nobis familiaritas & cōfabulatio eorū q turpiter & indisciplinate uiuūt. Taliū aūt īfinitus est numerus. Habet sanè suos scopulos uerecundia, non quos ipsa inuehit, sed quos sæpe incurrit. Si in tēperātiū incidas consortia, qui sub spæcie iucūditatis uenenū infundit bonis. Hi si assidui sunt, maxime in conuiuio, ludo, risu, ac ioco, eneruāt grauitatē illam uirilē, & animos pueriles corrumpunt, atq; suis malis assuefaciunt. Caueamus itaq; ne dū relaxare animū uolumus, soluam⁹ omnē harmoniā: quasi concentū quendā bonorum operū. Vsus em̄ cito inficit naturā. Quàm multos stultorū societas decipit? Quid nobis cū fabulis, risu, & ioco? Nā licet interdū honesta ioca suauia sint: tñ ab ecclesiastica aberrāt regula. Qm̄ quæ in scripturis sanctis nō reperimus, quō usurpare possumus? Cauēda sunt em̄ oīa quæ inflectere pñt grauitatē ppositi nostri nostræq; pfessionis. Væ uobis qui ridetis: qa flebitis uos, dñs ait. Nos ridēdi materiā reqrimus, ut hic ridētes, illic fleamus ¶ Ipsum nanq; dñm fleuisse legimus. Nō solū profusos, sed etiā oēs iocos arbitror declinādos: nisi forte plenū grauitatis & gratiæ sermonē esse, idecorū est. Ingemiscēdū est aūt iugiter, & postposita securitate lugēdum: ne à deo deseramur pter superbiā & negligentias, & i potestate dæmonū relinquamur. Reuera quē deus relinqt, dæmones suscipiūt, & susceptū suæ perditionis participē faciūt. Terribilis in consilijs sup filios hoīum deus. Psal.65.
Operat figulus ex eadē massa aliud uas in honorem: aliud in cōtumeliā. Sunt uasa iræ: & sunt uasa iræ. Sunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Sunt multi uocati, & pauci electi. Et ideo unusquisq; nostrū salutē operet suam (sicut ait apl's) cū timore & tremore. Declinet à uanitate: mūdi spernat amorem. Amplectat luctum & quietem, & sectetur

Marginalia: Mar.14. Nota. Lucæ.6. Luc.19. Rom.9. Mat.20 Phili.2.

quantũ potest uerecundiã, tranquilamqꝫ mãsuetudinem:
quæ facit ut hõ inter hoĩes pacifice uiuat, ut ad omĩa quæ
inhonesta sunt erubescant. Laudãda aũt uirtꝰ uerecũdiæ:
quia quorum oculos, aures, linguamqꝫ possidet, non sinit
turpiter ludere ac ridere: efficiẽs eos graues & mites. Ecõ
tra grãde uitium est ieiuniorũ impudentia: quæ improbo
ausu & dissolutione sua patres & fratres conturbat: quia
Luc. 18. sicut scriptũ est: nec deũ nec hoĩes reuereꝛ: sed lætaꝛ, cum
Prou. 2. malefecerit: & exultat in rebus pessimis. Facta est ei frons
Hiere. 3. meretricis: quia nõ põt erubescere. Vbi lingua audax, &
frons inuerecũda: q̃d loquaꝛ quidue agat nõ curat. Cum
eñ boni adolescẽtuli & mãsueti tacẽdo reuereãꝛ maiores
suos nemo solitꝰ taciturnitatis hãc laudẽ putet: q̃a silẽtiũ
ipsum (in quo est reliquarũ uirtutũ ociũ) maximus actus
uerecundiæ est. Deniqꝫ si naturale est, aut ĩfantiæ deputa-
tur: aut superbiæ probro daꝛ, si uerecũdiæ: laudi ducitur.
Dani. 13. Tacebat in periculis Susanna, & grauiꝰ uerecũdiæ quàm
uitæ damnũ putabat, ubi soli loquebaꝛ cui poterat casta
Gen. 39. uerecũdia loqui. Fugit & pulcher Ioseph relicta ueste in
manibꝰ fornicariæ: tacẽsqꝫ celeriter egressus est, qui incõ
Exod. 3. grua suæ uerecũdiæ audiẽs, nõ poterat diu stare. Moyses
Hiere. 1. quoqꝫ & Hieremias q̃ꝺ poterãt per gratiã: excusabãt per
uerecũdiã. Tutiꝰ eñ est dicere quàm docere: tacere quàm
loqui. Quid aũt magis potest uerecundiæ bonũ, quàm ut
iuniorum ætas magis debeat dicere quàm tacere? Pytha-
goras q̃ppe legẽ dedit silẽtij discipulis suis, ut tacẽtes per
quinquẽniũ, loqui discerẽt: & tu nõ uis tacere, cui uirtus
silẽtij ꝓpria est? Quid opus est ô adolescẽs ut ꝓperes peri
culũ suscipere loquẽdo: cũ tacẽdo possis esse tutior? Quã
plures uidi loquẽdo incidisse ĩ pctm̃: uix quẽquã tacẽdo.
Ideoqꝫ tacere nosse: quàm loq̃ difficiliꝰ est. Scio plerosqꝫ
loqui: cum tacere nesciant. Rarũ est tacere quẽquã, cũ sibi
loqui nihil ꝓsit. Sapiens ergo est qui nouit tacere. Alliga
re moneo sermonẽ tuũ: ne luxuriet, ne lasciuiat, & in mul-
tiloquio pctã sibi colligat. Sic restrictior: & ripis ipsius co
erceatur. Cito lutũ colligit amnis exundãs. Sit tibi graui
tas in incessu: in sermõe põdus: atqꝫ in uerbis modꝰ. Hæc
aũt si custodieris, eris mitis, mãsuetꝰ, & modestꝰ. Custodi
cor: & retine linguã. Bona eñ possessio, mens bona. Sepi
ergo hanc possessionẽ, & muni eã undiqꝫ: ne irruãt in eam
& captiuã ducãt irrationabiles corporis passiões. Custo-
di quãtũ potes interiorẽ hoĩem tuum. Noli eũ quasi uilẽ
negligere ac fastidire: q̃a preciosa possessio est: & merito
preciosa: cuius non cadacus fructus & tẽporalis, sed stabi
lis atqꝫ æternæ salutis est. Si uis bene custodire: tace prius
& audi: & nõ delinquas in lingua. Graue malũ: ut aliquis
ore suo cõdẽneꝛ. Etenim si pro ocioso uerbo reddet unus
quisqꝫ rationẽ in die iudicij: quãtomagis pro uerbo impu
ritatis, & turpitudinis, & impietatis? Videamus etiam ne
rationẽ ponamꝰ pro ocioso silentio. Est enim fructuosum
& negociosum silentiũ. Tacẽdo enim apud hoĩes: melius
loquimur deo. Multæ enim cõtẽplationes sunt q̃bus aĩa
deuota deo tacẽdo mirabiliter pascitur. Dauid propheta
docuit nos tanquã in ampla domo deambulare in corde
nostro, & cõuersari cũ eo tanquã cũ bono cõtubernali, ut
ipse diceret sibi & loqueret secũ. Dixi custodiã uias meas
Psal. 38. Moyses in silentio loquebaꝛ & in ocio operabaꝛ. Quãdo
Exo. 14. ergo iustus solꝰ est: qui semp̃ cum deo est? Quõ solitarius
Exo. 17. est: qui nunquã separaꝛ à Christo? Quãdo aũt feriaꝛ à ne-
gocio: q nũquã feriaꝛ à merito quo cõsummaꝛ negociũ?
Quibus aũt locis circũscribiꝛ, cui totus mũdus diuitiarũ
possessio est? Qua existimatione diffinitur, q̃ nec operatio
ne cõprehenditur? Nunc quidẽ de deo cogitat & sanctis
angelis eiꝰ, atqꝫ de ĩmarcessibili gloria æternæ beatitudi-
nis: nunc uerò de uersutijs diaboli, de pctĩs suis, de hora
mortis, de pœnis inferni, de die tremendi iudicij: nunc de
profunditate diuinarũ scripturarũ: de natura uirtutũ, de
cõpositione morũ bonorũ. Quàm gloriosum tale silẽtiũ:
ubi eloquia dñi, eloquia casta sunt? Est igiꝛ tacendi & lo-
quendi modus. Bona mens & uerecũda; ut loquaꝛ, multa
priꝰ cõsiderat, q̃d dicat, & cui dicat, quo loco, & quo tp̃e.

Merito sapiẽs dicẽdus est qui nouit tẽpus loquendi. Vñ
bene ait scriptura. Homo sapiens tacebit usqꝫ ad tempus. Eccle. 2
Ideo sancti dñi qui sciebant q̃a uox hoĩs plerũqꝫ peccato
iũcta est, & initium erroris humani sermo est hoĩs: tacere
amabãt. Deniqꝫ sanctus Dauid ait. Posui ori meo custo-
diam. Propheta custodiebat, & tu non custodies? Potes Psal. 38.
aũt custodire: si cito nõ loquaris. Lex dicit. Audi Isrl̃ &c.
Audi eñ dixit: & nõ loquere. Tuæ enim ætatis est tacere Deut. 6.
& obedire non de maioris sñĩa iudicare. Scriptũ est iterũ:
Audi Israel, & tace. Isaac deferebat patri suo honorem: &
obediẽs eiꝰ uolũtati, nõ recusabat mori, Iesus uerò Naue Gen. 22.
sedulo obsequio Moysen uenerabaꝛ: & obediens existẽs Deu. 3.
in oĩbus, tantã gratiã apud deũ meruit: ut illius successor
ad regendũ dei populũ eligereꝛ. Heliseus relicto aratro,
mactatis bobus uocantẽ Heliã secutus: per uerã mitemqꝫ 4. reg.
obedientiã ad tãtã morũ ascendit celsitudinẽ, ut spũs tam
excelsi magistri dupliciter in bono discipulo req̃esceret.
Abrahã uerò ille fidelis senex ad iussionẽ dñi reliq̃t terrã
natiuitatis suæ: & quãuis in multis locis frequentes iniu- Gen.
rias grauesqꝫ perpessus foret labores, nũquã cœptæ obe-
dientiæ pœnituit. In tantũ eñ per obediẽtiã & fidem pla-
cuit deo, ut ei de Xp̃o primũ repromissio fieret. Ip̃e demũ
dñs noster Iesus Xp̃s in factis dictisqꝫ suis multũ nos obe
dientiã docet. Vera enim subiectio ꝓpter deum, propriæ
uoluntatis est mortificatio: dum abiecta & indigna de se
credit, & deo acceptabilẽ, hoĩbusqꝫ dulcẽ obedientiã pa-
rat. Deniqꝫ uolũtas ꝓpria ex liberi arbitrij præsumptiõe
descẽdens, obstinatis & inobediẽtibꝰ ipsa bona in pecca-
tum cõuertit. Vir bonus cũ bonis suis oĩbus habere obe
diẽtiã studeat. Scriptũ quippe est. Melior est obedientia
quàm uictimæ: & auscultare magis quàm offerre adipem 1. Reg. 15
arietũ: q̃m quasi peccatũ ariolandi est repugnare: & quasi
scelus idololatriæ nolle acq̃escere. Cernis quãtũ & quale
sit ĩobediẽtiæ malũ, q̃ꝺ idololatriæ magicisqꝫ cõparatur
artibꝰ? Adolescẽtes qui tali repleti sunt malo, subdi senio
ribus dedignantur: facta uerò eorum aut dicta tumida &
erecta ceruice non obseruãt, sed dijudicãt: non uenerãdo
exaltãt, sed spernẽdo subsannãt. Sed nõ impunè. Inde eñ
euidẽter deficiunt unde miseri ꝓficere debuerũt. Hoc aũt
uult deꝰ, ut homo per oẽm doceatur, & minor maiori sub
datur. Si eñ angelus angelo imperat, & inter iubẽtem &
obedientem summa manet semper concordia: uideat ille
quàm grauiter peccat qui debitã exhibere suis maioribꝰ
reuerentiã nõ curat. De interitione nanqꝫ illorum qui nõ
obedientes sunt, & suos seniores suosqꝫ patronos despi-
ciũt, multa dici potuissent: nisi ꝓmissæ breuitatis memor
illa studiose præterirẽ. Ad quid plura? Vna enim sentẽtia
obediẽtibꝰ & inobediẽtibus sufficere potest: quam per se
ueritas loquiꝛ dicens. Qui uos audit, me audit: & qui uos
spernit, me spernit. Inde illi gaudeãt gaudio magno, qui Luc. 10.
seniores suos uenerationi habẽt: & honori propter Chri
stum. Multi nanqꝫ de uirtute obediẽtiæ multa scripserũt
inter quos sanctus pater noster Benedictꝰ de ea tam terri
biliter locutus est, ut fratrũ etiam bene obedientium cor-
da præ nimio timore concuti ualeant. Sed & ille summus
mellifluí oris Gregorius mirabiliter superexaltat & ma-
gnificat eam. Demõstrare aũt uolens quãti sit meriti obe
dientia, ita ait uir eloquens. Sola nanqꝫ obedientia uirtꝰ
est quæ uirtutes cæteras mẽti inserit, insertasqꝫ custodit.
Vnde primus hõ præceptũ quod obseruaret accepit: cui
si uellet se obediẽs subdere, ad æternam beatitudinẽ sine
labore perueniret. Deinde idẽ doctor uerba quæ locutus
est spiritussanctꝰ per os Samuelis superiꝰ posita exponẽs
dicit. Obedientia quippe uictimis iure præponitur: quia
per uictimas aliena caro: per obedientiam uero uoluntas
propria mactatur. Tanto quisqꝫ deũ citius placat: quanto
ante oculos eius rep̃ssa arbitrij superbia, gladio præcepti
se immolat. Quo cõtra ariolandi peccatum inobedientia
dicitur: ut quanta sit uirtꝰ obedientia, demonstretur. Ex 1. Reg. 15
aduerso enim melius ostendiꝛ q̃d de eius laude sentiatur.
Si eñ quasi pctm̃ ariolandi est repugnare, & quasi scelus
idololatriæ

idololatriæ nolle acquiescere, sola obediētia est, quæ fidei
meritū possidet: sine qua quisq; infidelis conuincitur, etsi
fidelis esse uideatꝛ. Hinc per Salomonē diciꝛ in ostēsione
Pro.29. obediētiæ. Vir obediēs loquiꝛ uictorias. Vir quippe obe
diens uictorias loquitur: quia dum alienæ uoci humiliter
subdimur, nosmetipsos in corde superam9. Hinc ueritas
Ioan.6. in euāgelio dixit. Eū qui uenit ad me, nō eijciā foras: quia
nō ueni facere uoluntatē meā: sed eius qui misit me. Quid
enim suū faceret, si eos qui ad se ueniunt expulisset? Quis
autem nesciat quoniā uoluntas filij à patris uolūtate non
discrepet? Sed qm̄ primus hō quia suam uoluntatē facere
uoluit à paradisi gaudijs exiuit: secundus ad redēptiōem
hoīum ueniēs, dū se uolūtatē patris & nō suā facere ostē-
dit, permanere nos intus docuit. Cū igiꝛ nō suā sed uolun
tatē patris facit: eos qui ad se ueniunt, foras nō eijcit: quia
dum exēplo suo nos obedientiæ subijcit uiā nobis egres-
Ioan.5. sionis claudit. Hinc rursum ait. Nō possum ego à meipso
facere quicquā: sed sicut audio iudico. Nobis quoq; obe
dientia usq; ad mortē seruāda præcipiꝛ. Ipse aūt sicut au-
dit iudicat: tūc quoq; obedit cum iudex uenit. Ne igitur
usq; ad præsentis uitæ terminū obedientia laboriosa ap-
pareat: redemptor noster indicat qa hāc cū iudex uenerit
seruat. Quid ergo mirū si peccator hō obedientiæ in præ
sentis uitæ breuitate se subijcit: qn̄ hanc mediator dei &
hoīum etiā cū obediētes remunerat, nō reliquit? Sciendū
uerò est nunquā per obediētiā malū debere fieri: aliquan-
do aūt per obediētiā qđ agiꝛ bonū debet īermitti. Neq;
enim mala arbor in paradiso extitit, quā deus homini nō
tangere interdixit: sed ut melius per obedientiæ meritum
homo bene cōditus cresceret, dignū fuerat ut hūc à bono
prohiberet: quaten9 tāto uerius hoc qđ ageret uirt9 esset
quāto & à bono cessans: authori suo se subditū humilius
exhiberet. Sed quia nōnunquā nobis hui9 mūdi ꝓspera,
nōnunquā iubenꝛ aduersa: sciendū summopere est ꝙ obe
dientia aliqn̄ si de suo habeat aliqd, nulla est: aliqn̄ autē si
de suo nō habeat, minima est. Nā cū huius mūdi successus
præcipiꝛ, cū locus superior imperaꝛ: is qui ad percipiēda
hæc obedit, obediētiæ sibi uirtutem euacuat, si ad hoc ex
ꝓprio desiderio anhelat. Neq; enim se sua obedientia diri
git: qui ad percipienda huius uitæ ꝓspera, libidini ꝓpriæ
ambitionis seruit. Rursum cū mundi despectus præcipiꝛ:
cum probra adipisci & contumeliæ iubentur: nisi ex seipso
animus appetat, obedientiæ tibi meritū minuit, qui ad ea
quæ in hac uita despecta sunt, inuit9 nolensq; descendit.
Ad detrimentū quippe obedientia ducitur cum mētē ad
suscipiēda probra hui9 seculi nequaquam ex parte aliqua
etiam sua uota comitātur. Debet ergo obediētia aliquid
ex suo in aduersis habere. & rursum in prosperis ex suo ali
quid minime habere quatenus & in aduersis tāto sit glo
riosior, quanto diuino ordini ex desiderio iungitur: & in
prosperis tāto sit uerior, quanto à præsenti ipsa quam di
uinitus percipit gloria funditus mente separaꝛ. His ergo
tanti doctoris euidētissimis assertionibus Moyses & Pau
lus in factis suis ꝓculdubio attestanꝛ. Quære & lege quid
Ioan.10. uterq; eorū fecerit. Verūtamē inter hæc scire oportet ꝙ
innocuis mētibus uirtus semper obediētiæ iungitur: dn̄o
testante qui ait. Oues meæ me audiūt, & ego cognosco
eas, & sequuntur me. Redēptori igitur suo nō obedit qui
innocēs nō est, & innocēs esse nō potest qui obedire con-
tēnit. Sed necesse est ut ipsa obediētia nō seruili metu, sed
charitatis affectu fiat: non terrore pœnæ, sed amore iusti-
tiæ. Nulla quippe innocētia, nulla uerò obediētia est, nisi
in eis charitas fulgeat: quæ uirtutes oēs transcendit. Sæ-
pe em̄ falsa obedientia sub timoris specie palliaꝛ. Igitur si
uideris iuuenculum desidem ad obediendū, & uelocē ad
loquendū: nō dubites eum uarijs animi passionibus (præ
Eccl.30. sertim superbiæ peste) laborare. Inobediētia enim sequiꝛ
Eccl.23 superbiā matrē suā: sicut habes. Equus indomitus euadet
durus, & filius remissus euadet præceps. Sicut superbia
equi indomiti præcipitio prona est: ita lasciuia adolescen
tis indisciplinati, peccati ruinæ proxima est. Loquere tu

maior natu: decet enim te. Adolescens loquere ī causa tua
uix cū necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat ca
put responsum tuum In multis esto quasi inscius: & audi
tacens simul & quærens. In medio magnatorum loqui nō
præsumas: & ubi sunt senes, non multum loquaris. Ante
grandinē præibit coruscatio: & ante uerecundiā præibit
gratia: & pro reuerētia accedet gratia bona. Ex his nanq;
uerbis sapiētiæ intelligere potest quātū uirtutes superi9
positæ iuniorem etatem adornent. Pueri enim à puritate
dicti sunt, & decet ut regnēt in eis simplicitas & innocen
tia & puritas, hoc est uirginitas. Cū his crescant, & in his
perseuerent: ut mereanꝛ sequi agnū quocūq; ierit. Adole
scentes aūt iuxta noīs huius interpretationē per dies sin-
gulos in bonis operibus crescentes, uerecundiā diligant,
taciturnitatē custodiant, simulq; in exhibenda obediētia
nimis ferueant. Istas quippe uirtutes in primo constitui-
mus loco, uelut quædā incremēta bonorū operum, ut per
eas ad castitatē & humilitatem & patientiā, quæ secundam
partē obtinent, recto tramite ualeant peruenire. Castitas
igitur (quia uterq; sexus uitio libidinis ægrotat) nisi alia
rum uirtutū ope fulciaꝛ, facile labitur. Et proinde nimio
studio seruanda est: quia semel amissa, nō reparāda est. Pri
ma nanq; tela sunt oculorū, secūda uerborū. In desiderijs Pro.21.
enim est oīs ociosus: & desideria occidūt pigrum. Et ideo
suffragaꝛ ei plurimū uerecundia, quæ custodit oculos: &
taciturnitas, quæ retinet linguā: atq; obediētia, quæ men
tem occupat, corpusq; fatigat ieiunijs uigilijs, orationi-
bus, & opere manuū. Sed necessariā præ oībus habet hu-
militatē, qua cōseruenꝛ habita usq; in finem. Multi enim
in ipsa senectute per superbiā in luxuriā ceciderunt. Qua
de re timendum est & cauendum ne subitus calor superet
longum tempus, & impudicos senes, lasciuia condemnet.
Tenenda est itaq; semper humilitas custos pudicitiæ, ma-
ter patiētiæ. Sine causa enim laborat qui uirtutes sine hu
militate cōgregat. Vera aūt patientia nisi per profundam
humilitatē nec acquiriꝛ nec tenetur. Hanc uerò quisquis
ueraciter habet, nec bn̄eficio cellæ nec profugio solitudi
nis indiget: & si ei aduersitatis aliquid acciderit, nō cōtri
statur, sed adhuc diligenti deum omnia cooperātur in bo-
num. Iste timet in prosperis: gaudet in aduersis. Amat & Rom.8.
adiuuat se persequentes, quia cum patiētia & benignitas
comitanꝛ uelut indiuiduæ comites. Si quis igitur habet
aīam uirginalē, & amator est pudicitiæ, nō debet medio-
cribus esse cōtentus, quæ cito exolescūt, & exorto cauma
te arescunt: sed perfectas uirtutes sequatur lumen habet
sempiternū. Qui enim ꝓficere studet, semper inuenit quo
crescat, & per dies singulos seipso melior fiat. Adolescēs
profice: mancipatus es Christi seruitio, & cœpisti magna
agere, & excelsa imitari confortetꝛ cor tuū: & uiriliter age; Psal.26.
Magna tibi dabitur gloria post uictoriā. Licet lubricū sit
iter per quod incedis: tn̄ de dn̄i auxilio confidens, desere
ima quantum uales, & summa pete. Non deficias neq; te-
pescas, ut gradum perfectionis possis ascēdere, ad quā nō
nisi multis laborib9 peruenitꝛ. Euge nūc euge frater bone
initia trāscēde, & ad superiora tēde, ut deo in uoce exulta
tionis canticū graduum cantes. Tibi uerò de radice ad ca
cumen festināti, liber patet ingressus ad illas quatuor uir
tutes principales, quæ in adolescētibus incoantur, & in
iuuenibus augentur, in senibus perficiuntur: quia matu-
ra ætas multis laboribus exercitata, iam nouit per expe-
rientiam, quod didicit per scientiā. Vnde iam nō immeri-
tò prudentiā, fortitudinē, iustitiā & temperantiā in tertio
cōstituimus gradu: qa per eas maxime instruunꝛ mores,
& bene uiuendi magisterium docetur. Sed ex his pruden
tia agnitione ueri delectat. Iustitia dilectionē dei & proxi
mi seruat. Fortitudo metum mortis contemnit. Tempe-
rantia affectionē carnis temperat. Prima enim intelligit.
Secunda bene uiuit. Tertia appetitum cohibet. Quarta
modū imponit. Tres illæ superiores quod honestum est
operantur: hæc autem quarta decorum agit illud quod
ex radice honestatis proficiscitur. Siquidem prudētia est

agnitio ueræ fidei, & scientia scripturarũ, in qua intueri
oportet illud trimodũ genus intelligentiæ, quorũ primũ
est historicũ: secundũ allegoricũ: tertiũ superior ille intel
lectus quẽ dicũt anagogẽ. Iustitia uerò est deum timere,
religionẽ uenerari, honorẽ ferre parẽtibus, patriã dilige-
re, cunctis prodesse nocere nulli, fraternæ charitatis uin-
culum tenere, pericula aliena suscipere, opẽ ferre miseris,
bonis uicissitudinẽ rependere, æquitatem in iudicijs con
seruare. Fortitudo autẽ est animi magnitudo, cõtemptus
honorũ uel diuitiarum. Hæc aduersis aut patiẽter cedit,
aut resistit fortiter. Nullis illecebris edomatur, malis & ad-
uersis nõ frãgitur, nõ eleuatur secũdis, inuicta ad labores for-
tis ad pericula, pecuniã negligit, auaritiam fugit, cõtra uni-
uersa pericula animũ præparat, molestijs nullis cedit, glo-
riæ cauet appetitũ. Sed inter has temperantia semper am-
plectenda est. Est enim modus uitæ in omni uerbo uel ope
re. Hæc autem sobrietatis & uerecundiæ comes est, quæ
alio noĩe uocatur modestia. Humilitatis regulã custodit,
tranquilitatẽ animi seruat, continentiã & castitatem dili-
git, fouet decus & honestatẽ, restringit ratione appetitũ,
iram cõtẽnit, nec rependit contumeliã. His tu plagis cæli
includere homo dei. His tu armis bellator Christi, accin
gere, ptegere, & ornare. Iste currus igneus te fortẽ militẽ
gestabit consummato cursu ad cæli palatiũ ut assistas regi
tuo: cui certasti bonum certamen, fidẽ seruasti. Bene rege
hanc quadrigã uirtutum, & sede in ea firmus, ut isto uehi
culo uehi altius, & ĩtroduci ualeas ad tricameratam do-
mũ in summo mõtis uertice collocatã. Hãc enĩ dico firmã
Psal. 118. fidẽ, spem incõcussam, perfectã charitatẽ: quæ omnẽ serui-
lem foras mittit timorẽ, ubi uia mandatorum dei dilatato
corde curritur. Hinc anima iusti sedes sapiẽtiæ facta, pla-
Phili. 1. no moderatoq; incessu portat deũ sessorẽ suũ. Hinc autẽ
uiuere Xp̃s est: & mori lucrũ. Vir discretus & cõtẽplator
transit quotidie, uisionemq; mirabilem cernit: trahitur à
deo, & ardenti desiderio currit post eum. Si aũt istũ mon
tẽ excelsum, hãcq; pulchrã domũ ĩhabitaueris: poteris: &
tu sæpissime intueri terrã illã promissionis terram lacte &
melle manantẽ, ubi uerus Israel moratur, & ueritatis pabu-
lo inæternũ pascitur. Sed dicis tu mihi. Quare fidẽ in pri-
mo loco nõ posuisti: quæ est in Christiana aĩa fundamẽtũ
Luc. 17. omniũ uirtutũ? Facerẽ utiq;, nisi fides cresceret. Nisi aũt
fides cresceret: apostoli dño minime dixissent. Adauge in
nobis fidem. Continua enim operatione uirtutum & assi-
dua meditatione scripturarum sanctarũ fides eruditur, &
erudiendo illuminatur, & illuminãdo augetur, & augendo
perficitur, & pficiendo stabilitur: ita ut nullo turbine hæ-
reseos uel persecutionum à statu suæ rectitudinis mouea-
tur. Igitur prius quàm homo per fidem cognoscat creato
rem sum, ignorantia (mater omnium uitiorum) eius possi
det aĩam. Ergo ignorantia nox est: fides uerò dies. Sicut
dies crescit per horas: sic fides augetur per illuminationẽ
diuinæ gratiæ, & per documenta matris ecclesiæ. Primũ
itaq; syncera radix sanctæ fidei ĩ terra humani cordis plã-
tatur: cui inseritur ramusculus ille sanctæ arboris: id est ti
Psal. 110. mor domini, qui dicitur initiũ sapientiæ. Cũ hoc incipit,
& cũ isto ascendit usq; ad plenitudinẽ luminis. Cumq; fi-
des plenè adulta fuerit: uelut quædã magna arbor diuer-
sa in se habẽs poma ex quibus reficitur anima plena deo:
tunc adhæret ei timor ille castus & sanctus æternæ chari-
Psal. 18. tatis: qui permanet in seculum seculi. Hæc est enim fides
illa quæ per dilectionẽ operatur, ut homo noua creatura
efficiatur: fides prudentissima & inuictissima, quæ inter uer-
ba altercationis, in tẽpore persecutionis & in die necessi-
tatis superari nõ potest. Quapropter fides firma, & chari-
tas plena fideles comites, & inseparabiles sorores cuncta
in se genera uirtutũ cõtinentes, uirum perfectum efficiũt
quantũ possibile est eum perfici in hac uita plena miserijs
& erroribus. Iste illud apostoli in ueritate dicere potest:
Rom. 8. Quis nos separabit à charitate Xp̃i? Tribulatio an angu
stia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an
gladius? Certus sum enim q; neq; mors, neq; uita, neq;
angeli, neq; pricipatus, neq; potestates, neq; uirtutes, neq;
instantia: neq; futura, neq; fortitudo, neq; profundũ, neq;
altitudo, neq; alia creatura poterit nos separare à charita
te dei: quæ est in Christo Iesu domino nostro. Hæc est au
tem disciplina bonæ uitæ, & recta series uirtutum. Ista est
uia regalis, præcedẽtiũ patrũ trita pedibus. Ambula ĩ ea
ô grex adolescentiũ, & noli declinare ab ea neq; ad dexte Prou. 4.
ram, neq; ad sinistrã. Ille quidẽ ad sinistrã declinat qui se
apertis uitijs implicat. Ille uerò ad dexteram declinat, qui
uitia sub specie uirtutum latẽtia summopere non deuitat.
Per hæc enĩ multi decipiuntur, & ignorant se esse deceptos.
Itaq; dupliciter rea est aĩa si & bonum nõ facit unde spiri
tualiter uiuat, & lateat. Superbus uult se credi cõstãtem:
prodigus liberalẽ: auarus diligentẽ: temerarius fortem: in
humanus parcũ: gulosus humanũ, Impudẽtia constantiæ
sibi nomen ascribit. Procacitas appellationem libertatis
ostendit. Eloquentiã uerbositas fingit: & curiositatis ma
lum sub studij spũalis colore delitescit. Nam interdũ sub
prætextu iustitiæ: crudelitas agitur. Et putatur esse uirtus
quod nimirũ uitiũ est: sicut remissa segnities mansuetudo
esse creditur. Et quod agit torpẽs negligẽtia, putatur agere
induldẽtia pietatis. Item timor sub specie obedientiæ oc-
cultatur, & dicitur uirtus humilitatis, quod tñ uitium est
timoris. Porrò uitiũ inquietudinis uirtutẽ se uult uocari
solicitudinis. Et præcipitatiõis facilitas: feruor boni stu-
dij creditur. Et bene agendi tarditas, cõsilij mora esse uidetur:
cum tñ ista sit uirtus: illa uitium. Hæc etsi hũano possunt
discerni iudicio: tñ sine dono dei (quantũ mihi uidetur)
nec uirtutes possũt haberi uel appeti: nec earũ similitudi-
nes (quæ sunt uitia uirtutes imitantia) declinari. Sed sciẽ
dum est q; quædam summæ uirtutes sunt: quædam uerò
mediæ. Summæ uirtutes sunt spes, fides, charitas. Nam à
quibus habẽtur: utiq; ueraciter habentur. Doctrina, ieiu-
nium, castitas, sciẽtia, & cætera his similia mediæ uirtutes
sunt: quia & ad utilitatem & ad perniciem possunt haberi.
Non potest esse ueritas cũ mendacio: pudor cũ petulãtia:
fides cum perfidia: castitas cũ luxuria. Aduersus impetus
uitiorũ cõtrarijs uirtutibus est pugnandũ. Contra luxuriã
adhibeatur cordis munditia: contra odium dilectio: contra
iracũdiam patiẽtia: cõtra timorẽ fiduciæ uirtus: cõtra tor
porẽ feruor boni studij. Opponatur tristitiæ gaudium, ace-
diæ fortitudo: auaritiæ largitas, superbiæ humilitas. Prĩ-
cipalium septẽ uitiorum regina & mater est superbia: quæ
(oĩm deterior) tanto in imo iacet: quãto in altũ se erigit.
Septẽ prĩcipalia pariũt de se multa uitia: quæ ita sibimet
quadã cognatione iunguntur, ut ex altero alterũ oriatur.
Superbia sicut est origo oĩm criminũ: ita ruina cũctarum
uirtutũ. Ipsa est in pctõ prima: in cõflictu postrema. De su
perbia nascitur arrogãtia: quæ tam in factis, quàm in dictis
cauenda est. Væ ei q sibi magis quàm deo placere studet.
Per cœnodoxiã maxime subijcit sibi diabolus monachũ:
q a per eã ab humilitatis culmine deijcitur. Sũma itaq; uirtus
monachi humilitas: summũ uitiũ eius supbia est. Superbiẽ
do, cõtẽdẽdo, dimicãdo, murmurando, detrahendo, susur-
rando, negligendo, contẽnẽdo, & pprias uoluntates faciẽ
do: infinitas monachi qui nũc sunt culpa incurrunt. Hic
est q; ex horũ magna multitudine qui seculũ deserũt, rari
ualde inueniuntur qui mortificatis uitijs ascẽdere cõtẽdant
ad perfectionẽ uirtutũ. Hæc autem significãt illa sexcẽta
milia armatorũ qui de terra Aegypti educti sunt: duo aũt
solũmodo hoĩes: id est Iosue & Caleph ex illis oĩbus terrã
pmissionis ingressi sunt: regredi aũt uolẽtes in Aegyptũ
prostrati in deserto diuersis generibus mortium interie-
runt. Per Aegyptũ ĩtellige mũdũ. Per Pharaonẽ diabolũ
qui est rex super omnes filios superbiæ. Per mare rubrum
ablutionẽ pctõrũ oĩm. Per Aegyptios in eo mortuos, ipa
pctã quæ sunt exercitus Pharaonis. Tu qdẽ iã Aegyptũ
deseruisti. Pharaonis fugisti: & lotus à sorde tua, submersis
curribus canticũ lætitiæ dño cecinisti. Tãdẽ ingressus soli-
tudinẽ ad montẽ Sinai peruenisti: ubi data sunt tibi præ-
cepta uitæ, & ĩstituta cælestis disciplinæ: quæ corã deo &
sanctis

sanctis eius te pollicitus es obseruare. Quamuis omnia feceris: noli tamē esse securus. Multa habent pericula ī ipsa qua incedis eremo. Ibi certè igniti sunt serpentes, qui percutiunt & interimunt murmuratores. Ibi lepra, quæ inficit & deturpat detractores & susurrones. Ibi sæuus gladi⁹: qui deuorat fabricatores idoli & cultores: illos uidelicet monachos qui sectantur auaritiam: quæ idolorū est seruitus. Hāc dicit apl's radicē oīm malorū. Scito tñ quia non nisi tepidissimos monachos hoc impugnat uitium. Tu caue ne præter uictum & uestitum aliud aliquid habeas, aut uelis habere. Detestare sup͂biā: fuge cōtentionē. Rectores monasterij dilige ut parentes: time ut dn͂os: crede esse salutare quod iniungunt. Sed hæc custodire non poteris, nisi prius te stultū facias ut sis sapiēs: nihil scilicet discernens nihil dijudicans ex his quæ tibi fuerint imperata: sed cum omni simplicitate ac fide semp obedietiā exhibeas. Illud tātūmodo sanctū, illud utile, illud sapiens iudicans, quod tibi uel lex dei, uel senioris examen indixerit. Terreat te illorū exēplū, qui aduersus Moysen rebellauerūt: quorū alios cælestis flāma combussit: alios aūt infernus uiuentes suscepit. Deficiet mihi tēpus si uelim oīa per ordinē pandere. Illud tibi inculcandū uideo, qa dū uiuimus, inter laqueos currim⁹. Nusquā tuta pax prohdolor: nusquā tuta qes: ubiq; bella: undiq; hostes. Pharao em̄ cū suis Aegyptijs retinet exeūtē. Clades aūt plurimæ in medio itinere quæ impediūt nimis euntem. In extrema uerò parte ante te hostes diri & fortes, qui resistere cupiunt ne terrā promissionis possis intrare: id est Amalech, Seō, Og, Moab, filij Ammon, & latrūculi mōtis Seir. Si aūt forte his superatis, per multos labores optimā ingressus fueris terram: uidebis q in ipsa etiā non ualebis esse securus. Enimuero remanēt. Allophyli: & aliæ in tuo circuitu reseruātur gentes: in qbus te deus experiat utrū diligas eū: utq; semper manū eius respicias: ne forte cū modereris & saturat⁹ fueris, obliuiscaris eum. Igit per septē gētes quæ ex illa terra expulsæ sunt, intellige septem capitalia uitia, quorū duo carnalia sunt, scilicet gastrimargia & fornicatio: reliqua sp̄ualia, quæ in mēbris suis taliter distinguunt. Gulæ concupiscentia in quinq; modos diuidit. Primo si ante tēpus cibos quis appetat. Secūdo si lautiores escas quærat. Tertio si diligētius quoslibet cōes cibos quis p̄curet. Quarto si uiles escas nimium quis sumat. Quinto si quisq; ex desiderio quodcunq; sumat. ¶ Fornicatio trimodo genere. Primū deū per uoluptatis luxuriā cōmixtio expletur. Alterū dum sola attrectatione luxus carnis per immunditiā prouocat. Tertiū dū intētione turpiū cogitationū, nocturna quisq; illusione polluit. Est & quartū genus iuxta scripturam, sicut idololatria & auaritia. Sed & oīs immūda pollutio fornicatio dicit. ¶ Philargiria in gemina mēbra distinguitur: puta in cōcupiscentiā rei augēdæ, & in metum cadendæ. Est & tertiū genus pestis huius, quando monachus ex ipsis necessarijs sine quibus uiuere non potest, pl⁹ desiderat habere quàm necesse sit: aut ea uolumus in monasterijs possidere quæ si essemus ī seculo, minime habere ualeremus. ¶ Iræ genera tria sunt. Vnum quod ardet extrinsecus: aliud quod ī uerba sine operis effectu prorumpit: tertium qd' non ut illud feruēs ad horā digerit, sed per dies & tēpora reseruat. Ex illo quippe calor & indignatio, ex isto nascitur odium, quæ oīa æquali sunt à nobis horrore dānanda. ¶ Tristitiæ uitiū in tres diuidit partes: quarum prima temperata est & rationabilis, de delictorū pœnitudine ueniēs. Altera perturbata & irrōnabilis, de anxietate metus seu de desperatione pctōrum exoriēs. Tertia de iracūdia, uel de illato dāno, ac desiderio præpedito procedens. ¶ Acediæ genera duo sunt. Vnū quod ad opus dei pigritare monachū ac dormitare cōpellit. Aliud quod uagari huc illucq; facit ac fugere cohortat de fratū cū qbus uiuit societate. Hæc scilicet sex uitia quadam inter se cognatiōe sunt cōiuncta: ita ut prioris exuberātia, sequētis efficiat exordiū. Ex primo em̄ secūdū: ex secūdo tertiū: & sic de cæteris. Et ideo econtra simili modo atq; eadē rōne pugnandū est: quia primo deuicto, aliud facilius deuincitur. Et ista uitia licet inuicē sibi sint cōnexa ea quam dixi mus ratione: specialius tñ in tres copulas diuidenda sunt. Gastrimargiæ fornicatio, auaritiæ ira tristitiæ acedia peculiari consortio fœderātur. Sed his superatis maior tibi restat pugna, & est tanto grauior, quanto ista amplius fuerint deuicta. Arripiendū nanq; tibi est totis uiribus iugē certamen contra crudelissimā & triformē bestiā, id est superbiā, inanā gloriā, & inuidiā: cuius in uno corpore tria capita, & in ipsis capitib⁹ dētes ferrei comminuentes oīa. O quàm multos uiros hæc immanissima bestia momordit & deiecit, atq; sub pedibus suis conculcauit? Circunda itaq; tibi fortē armaturā: ut possis stare contra tātā nequitiam. Indue te lorica charitatis, accige te gladio sp̄us qd' est uerbū dei, sume scutū fidei, pone galeā salutis & spei in capite tuo, sint pedes tui calciati ī præparationē euāgelij pacis, ut null⁹ in te pateat loc⁹ insidijs potētis aduersarij. Caput sup͂biæ, sicut caput uiperæ: furor eius ut furor draconis, & flatus ei⁹ lætifer, ut insanabilis flat⁹ reguli. Illud enim præstanti⁹ ceteris, tres uenenatas ex uipereo ore ad feriendū educit linguas. Prima eos percutit qui per trāsgressionis culpā cōteptui habēt diuina p̄cepta. Secunda illos qui ex cōseruatione mādatorū, extollunt in elatione uirtutū. Tertia eos qui per cōtumaciā mentis subdi dedignant maiorū imperijs. Quidā aūt pro carnalibus: quidā pro sp̄ualibus superbiunt, & est una superbia sub diuerso colore. ¶ Cœnodoxiæ alterū caput, multiforme p̄digiū, & multiplex malū, diras uoces & rugitus terribiles ex turgidis faucib⁹ quadripartito modo altius efflat. Nā sunt q̄ habēt dona, & donantē ignorāt. Et sunt qui se dicunt pro suis præcedentibus meritis dona accepisse, nō pro gratia largiētis. Item quidē sunt qui quod nō habeāt, habere se per tumorē existimāt. Sunt & alij qui cōtēnēdo cæteros, putant se habere aliquid singulariter. Sed ista elatio cæteris perniciosior est, de singularitate iactātiæ ueniēs. Hæc aūt dira lues quamuis se ad alta erigat, & impleat clamoribus aures: non tñ ei iuxta quam habet extollentiā est uis & potētia. ¶ Ipsa quoq; inuidia duplices euomit flāmas. Hoc nanq; caput tertiū modo illum urit qui meliori inuidet in id quod ipse non est, modo illū afficit qui quēlibet consimilē dolet sibi esse æqualē. ¶ Vt hæc tria discernere ualeas, ista do tibi īdicia. Superbia enim rubet. Cœnodoxia albet. Inuidia pallet. Furor igneus in superbis ex indignatione, candor in hypocritis ex simulatione: pallor in inuidis ex nimio dolore. His ita digestis rectius septē criminalia uitia denotantur quàm dinumerantur, ut mihi uidetur: quia sicut princeps septem uitiorum diabolus nos eorū subdit potestatib⁹: ita Xp̄s deus noster sp̄ū septiformis gratiæ plenus, à dominatu ipsorū eruit, & sibi subditos facit. Sed scire te oporteat qa ista uitia diuersos ortus & dissimiles defectētias habent. Gula em̄ & fornicatio qa non nisi per corpus expleri possunt, carnalia sunt: & ideo corporali indigent afflictione, simulq; remotiorib⁹ locis ut uelocius curari queāt. Auaritia & ira licet nō sint uni⁹ naturæ, nam prior extra naturā est, sequēs aūt originalis uidet, quia homo irascibile aīal est: simili tñ oriuntur modo. Siquidē cōmotionis causas extrinsecus cōcipiūt. Tristitia & acedia nulla extrinsecus accedente prouocatione generari solēt. Sup͂bia, cœnodoxia, atq; inuidia, sine corporali ministerio consummant. Ad hæc curanda quæ spiritualia dicunt multū prosunt humana consortia, maxime si inter bonos prudētesq; uiros uiuas, qui illa semp redarguant. Sed inter hæc sciēdū est q in quibusdā uentris ingluuies, in quibusdā fornicatio principalē obtinet locū. In alijs superbia, in alijs cœnodoxia arcē tenet. In quibusdam ira, in quibusdā auaritia seu tristitia: aut aliqd eorum sibi tyrannidē uēdicat. Et ideo oportet unūquēq; nostrū sm̄ qualitatē belli quo principaliter infestat, pugnam arripere: ita ut aliū necesse sit aduersus uitiū qd' tertium poni tur, primū exercere cōflictū, aliū cōtra quartum seu quintum: & ita prout uitia in nobis obtinēt principatū, utq;

Col.3. 1.Tim.6 Nota. Num.16 Ephe.6.

impugnationis exigitur modus, nos quoq; oportet ordinē instruere præliorū. Et sic cōtra illud unū fortititer pugnemus, ut alia à qb⁹ minus impugnamur, nō negligam⁹. Atq; ita totis uirib⁹ laborem⁹, ut nō de nostris laborib⁹, sed de dei auxilio cōfidamus. Hoc eñ modo ad puritatem cordis, & ad plenitudinē uirtutum ualebimus Xpo adiuuante peruenire. Illud etiā non minus te scire uolo, quia uariæ in oībus sunt morū conspersiones. Vnde alia uitia tranquillis & leuibus morib⁹, alia duris & asperis uicina sunt. Sæpe aūt quod istis placet, illis displicet. Diabolus

Nota. eñ dū decipere quēquā quærit, pri⁹ naturā uniuscuiusq; intēdit, & inde se applicat unde hoīem aptū ad peccatum inspexerit. Ex ea quippe parte hoīem diabolus tētat, qua cum per excrescentē humorē facile ad uitia inclinari conspicit: ut ſm humoris conspersionē, adhibeat tētationem. Nullus ergo culpā nō æstimet quā ex conspersione ꝓpria sustinet, sed quātū ualet contra id qđ tolerat pugnet. Nā si cōspersiōi cedit, tentationi uel uitio nequaquā resistit. Igitur cōstantes & duri mores semper cōtra superbiā irā & crudelitatē pariter repugnēt. Iucūdi aūt & lenes cōtra inanem gloriam hypocrisim & falsam pietatem præcipue certare nō cessanti. Istud nanq; hoīum gen⁹, laudis amore facilius capit. Nemini uolūt displicere: oēs æquanimiter portare uidētur: decipiūt & decipiunt: & quāto hominibus placēt, tanto fiunt deo odibiles: sicut scriptum est. Astuti & simulatores prouocant irā dei. Boni enim uiri timētes deū, idipsum qđ esse meruerunt uideri refugiūt. Sanē laus humana bonos cruciat, malos lætificat. Dupliciter aūt dānātur hypocritæ, siue pro occulta iniquitate, siue pro aperta simulatione. Nam nō semper latent hypocritæ. Omne syncerum permanet. Nā quæ simulata sunt, diuturna esse nō possunt. Hypocritæ foris candidi, int⁹ sordidi. Amator uanæ gloriæ unde possit laudari agere nō quiescit. Nonnulli falsa opiniōe arrogantiæ se pfectos esse existimāt, dum nō sunt: qui obortis tentationibus in-

Nota. notescunt. Tāto quis fit ueritati uicinior, quāto se lōgius esse ab ea fuerit arbitrat⁹. Est hūilitas formidinis & ignorātiæ, quæ nō est laude digna. Hypocrita uerba sanctorū habet, uitā nō habet: cui semper iactātia oculos qb⁹ deus uideri potest claudit. Superbis & libidinosis plus dñatur diabolus. Transacta libido semper sui relinquit pœnitudinem. Nunquā satiatur, & extincta reaccendit. Væ illi qui tūc habuit terminū luxuriæ, qñ uitæ. Vinū cōtra potantē facit: quia postquā surrexerit, neq; pes neq; manus suum officiū tenēt: & oīs eius exhilaratio uertitur in ruinā. Vir supb⁹ nec decorabit, nec uolūtatē suā perducet ad finem. Semp eñ conscīētia serui dei humilis debet esse, & tristis: scilicet ut per hūilitatē nō superbiat: & per utilē mœrorē cor ad lasciuiā non dissoluat. Dei seruū sine intermissione legere, orare, & opari oportet, ne forte mētē ocio deditā, uitia sibi præoccupēt. Mēs deo dicata, sic caueat minora uitia ut maiora: quia à minimis incipiunt qui in maxima ꝓruūt. Satis delicate se palpat, q uult sine labore magno studioq; cōtinuo uel uitia superare, uel uirtutes acqrere. Aīa autē mole carnis pressa sicut difficile ad uirtutes surgit, ita facile in uitia cadit: quia ista in imo sunt: illæ uerò in summa arce cōsistunt. Deniq; nōnulli quia nō pro dei amore seculo renūciāt, laborare nō curāt. Vtinā ꝙ mūdū

Nota. relinquim⁹, uoluntatis sit, nō necessitatis. Qui eñ non rigida intentione mōachi professionē sectant, quāto supni amoris propositum dissolute appetunt: tāto procliui⁹ ad mūdi amorē denuo reducunt. Ex quibus alij corporis uoluptatē, alij honorē requirūt. Sed q ad hoc conuersatione sanctitatis prætendit, ut alijs quandoq; præesse desideret, iste nō discipulus Xpi, sed prauitatis sectator existit. Ferre enim crucē, & nō mori hypocritarum est. Ille aūt qui se pro deo duritiæ tradidit monachorū, assiduus debet esse ī orationib⁹, lachrymas suas deo, nō hoīb⁹ offerre ieiunia in aurigæ modū pro lassitudine & uirib⁹ corporis temperare. Quapropter nō pigeat te bone frater quantū potes actibus sanctis insistere, ut laboris tui fructus qñq; possis recipere. Hoc solum attēde ꝙ monachus factus es: & ideo ea age quæ monachi sunt. Inter eos cū quibus uiuis, sectare meliores. In omni gradu & ordine optimis permixta sunt pessima. Animosos senes & pertinaces, quos uides ī his abūdare periculosis tēporibus, noli imitari. Mores ut tamē illorū fuge, ne tibi sint in laqueū & ruinā. O quàm multos senes & iudices Israel turpiter uitā suā negligentes rex Babylonis in terra captiuitatis & cōfusionis possidet, & quàm multi iuuenes spū feruentes, dño seruientes uim faciunt cælo, totisq; uirib⁹ sibi diripiūt illud. Vtinā taliū præconia iuuenum nostri imitarent senes, ut annosa redderet senecta quod tenera fert spōte adolescētia. Si tu Nota. uis ꝓficere, non respicias qd mali faciāt alij sed quid boni ipse facere debeas. Nōnne cernis negociatores & milites multa sustinere pericula, ut ad incertos honores & perituras diuitias perueniant? Isti quippe seruāt cum aīæ discrimine quæ cū plurib⁹ tribulationib⁹ inueniūt. Quid ergo tibi dic rogo faciendum est, qui uenditis oībus preciosam quæris margaritā, & emptum habes agrum ubi thesaurus latet quē fur auferre nō pōt? Necesse est tibi oēs insidias præcauere solicite, ne si ruinā passus fueris, pro gloria habeas ignominiā. Quāuis sis in tuto, noli esse securus. Frequenter in media trāquilitate, uitiorū syrtibus incauti & desides obruunt. Quāta prohdolor animātia nutrit hui⁹ seculi desertū, quæ negligētes monachos duris morsibus depascūt? Et qm credo te posse plus ꝓficere orōne, quàm ista nostra exhortatiōe, addā & formulā orādi, ut legendo & orādo, esurīēti aīæ duplicē tribuas refectionē: & quod desideras, apud deū facilius ualeas obtinere. Nimio enim coactus desiderio quod de salute tua habeo, istud supra uires meas assumpsi negocium, ut uinculis uerborum meorum ad instructionem tuam patrum sentētias colligerem. Hæc tu meditare, hæc ī tabulis cordis tui scribe. Et ut scias per quam incedere debeas, & ut perficere possis opere quod discis lectione, clama ad deum (sine quo nihil boni agitur) clama precor clamore magno ī toto corde tuo, & flebilis suplexq; tu ora.

Finis.

INCIPIT SCALA CLAVSTRALIUM, siue de modo orandi.

CVM DIE QVADAM corporali manuum labore occupatus, de spiritualis hominis exercitio cogitare cœpissem, quatuor spirituales gradus animo cogitanti se subito obtulerūt, scilicet lectio, meditatio, oratio, & contemplatio. Hæc est scala claustraliū qua te terra in cælum subleuant gradibus quidem distincta paucis: immensæ tamen & incredibilis magnitudinis. Cui⁹ extrema pars terræ innixa est: superior uerò nubes penetrat, & secreta cælorum rimatur. Hi gradus sicut nominibus & numero: ita ordine & munere sunt distincti. Quorum proprietates & officia quidem singula quid circa nos efficiant, quomodo inter se inuicem differāt & præemineāt, si quis diligenter inspiciat, quicquid laboris aut studij impenderit in eis, breue reputabit & facile, præ utilitatis & dulcedinis magnitudine. Est autem lectio, sedula scripturarum cum animi intentione inspectio. Meditatio est studiosa mētis actio, occultæ ueritatis notitiam ductu propriæ rationis inuestigans. Oratio est deuota cordis in tentio in deum pro malis amouendis, & bonis adipiscendis. Contemplatio est mentis in deum suspensæ eleuatio æternæ dulcedinis gaudia degustans.

Descriptio officiorum quatuor graduum.

Assignatis ergo quatuor graduū descriptionibus, restat ut eorum officia uideamus. Beatæ igitur uitæ dulcedinem lecti inquirit: meditatio inuenit: oratio postulat: contemplatio degustat. Vnde ipse dñs dicit. Quærite, & Matt. 7. inuenietis

inuenietis:pulsate,& aperietur uobis. Quærite legendo
& inuenietis meditando. Pulsate orando:& aperietur uo
bis contemplando. Lectio quasi solidum cibum ori appo-
nit. Meditatio masticat & frangit. Oratio saporem acqui
rit. Contemplatio est ipsa dulcedo quæ iucundat & refi-
cit. Lectio in cortice:meditatio in adipe:oratio in deside-
rij postulatione:contemplatio in adeptæ dulcedinis dele-
Exẽplũ. ctatione. Quod ut expressius uideri possit: unum de mul-
Matt.5. tis supponam exemplum. In lectione audio. Beati mundo
corde quoniam ipsi deum uidebunt. Ecce breue uerbum:
sed suaui & multiplici sensu refertum. Ad pastum animæ
quasi uuam ministrauit: quàm postquam anima diligen-
ter inspexit:dicit intra se. Pōt aliquid boni esse. Redibo
ad cor meum:& tentabo si fortè intelligere,& iuenire po-
tero mundiciam hanc. Preciosa enim & desiderabilis est
res ista:cuius possessores beati dicuntur:quibus uisio dei
(quæ est uita æterna) promittitur:quæ tot sacræ scriptu-
ræ testimonijs collaudatur. Hoc ergo sibi plenius explica
ri desiderãs,incipit hanc uuã masticare & frangere,eamq́
quasi in torculari ponit:deinde excitat rationem ad in-
quirendum quid sit, & quomodo haberi possit hæc adeo
preciosa & desiderabilis mundicia. ¶Officium meditatio
nis. ¶Accedens ergo sedula meditatio nõ remanet extra:
non hæret in superficie:ulterius pedem figit. Interiora pe
netrat:singula rimatur:attente cõsiderat ꝙ non dixit bea
ti mundo corpore:sed corde,quia non sufficit manus ha-
bere innoxias à malo opere: nisi à prauis cogitationibus
mundemur in mente. Quod auctoritate prophetæ confir-
Psal.23. matur dicentis: Quis ascendet in montem domini,aut
quis stabit in loco sancto eius? Innocẽs manibus & mun-
do corde. Item considerat quantum hanc cordis mundi-
Psal.50. ciam optabat idem propheta,qui orãs dicebat. Cor mun-
Psal.65. dum,inquit,crea in me deus. Item: Si aspexi iniquitatem
in corde meo:non exaudiet dominus. Cogitat quàm soli-
citus erat in hac custodia beatus Iob,qui dicebat. Pepigi
fœdus cum oculis meis:ne cogitarem quidem de uirgine.
Iob.31. Ecce quantum arctabat se uir sanctus:qui claudebat ocu-
los suos,ne uideret uanitatem:ne fortè incautus respice-
ret quod postea inuitus desideraret. Postquam hæc & hu
iusmodi de cordis mundicia pertractauit: incipit cogita-
re de eius præmio:quàm gloriosum & delectabile est uide
re faciem desideratã domini, speciosi forma præ filijs ho-
minum. Non esse iam abiectum & uilem:non habẽtem spe
ciem qua uestiuit eũ mater sua synagóga:sed stola immor
talitatis indutum,& coronatum diademate: quo corona-
uit eum pater suus,in die resurrectionis & gloriæ:die quã
fecit dominus. Cogitat ꝙ in illa uisione erit facietas illa,
Psal.16. de qua dicit propheta. Satiabor cum apparuerit gloria
tua. Vidèsne quãtum liquoris emanauit ex minima uua?
Matt.5. quantus ignis ex hac scintilla ortus est? quãtum hæc mo-
dica massa. Beati mundo corde quoniam ipsi deum uide-
bunt,in incude meditationis extensa est? Sed quãtum ad-
huc posset extẽdi:si accederet aliquis talia expertus? Sen
tio enim ꝙ puteus altus est:sed ego adhuc rudis tyro in
quo pauca hæc haurirem uix inueni. His anima facibus
inflammata,his incitata desiderijs,fracto alabastro suauita
tem unguenti præsentire incipit:necdum gustu:sed quasi
nariũ odoratu. Et ex hoc colligit quàm suaue esset huius
mundiciæ sentire experientiam:cuius meditationem no-
uit adeò esse iucundam. Sed quid faciet? Habendi deside
rio æstuat:sed non inuenit apud se quomodo habere pos-
sit:& quanto plus inquirit,plus sitit. Dum apponit medi
tationem,apponit & dolorem:quia sitit dulcedinem,quã
in cordis mundicia meditatio esse monstrat, sed non præ-
gustat. Non enim est legentis atq; meditantis hanc senti
re dulcedinem:nisi data fuerit desuper. Legere enim & me
ditari:tam bonis quàm malis commune est. Et ipsi philo-
Roma.1. sophi gentium:in quo summa ueri boni consisteret,ductu
rationis inuenerunt:sed quia cum deum cognouissent,nõ
sicut deum glorificauerunt:& de suis uiribus præsumẽtes
Psal.11. dicebant. Linguam nostram magnificabimus, labia no-
stra à nobis sunt:quis noster dominus est,non meruerunt
percipere:quod potuerunt uidere. Euanuerunt in cogita
tionibus suis:& eorum sapientia deuorata est: quàm eis Roma.1.
contulerat humanæ studium disciplinæ, non spiritus sa- ps.106.
pientiæ:qui solus dat ueram sapientiam: sapidam scilicet
scientiam:quæ animam cui inhæsit inæstimabili sapore iu
cundat & reficit. Et de illa dictum est: Sapientia non intra
bit in maleuolam animam. Hæc autem à solo deo est. Offi- Sapie.1.
cium enim baptizandi dominus concessit multis: potesta
tem uerò & auctoritatem in baptismo remittẽdi peccata,
sibi soli retinuit. Vnde Ioannes antonomatice & discreti-
ue de eo dixit: Hic est qui baptizat. Sic de eo possumus di Ioan.1.
cere. Hic est qui sapientiæ saporem dat: & sapidam animã
facit. Sermo siquidem datur multis, sed sapientia paucis:
quã distribuit dominus cui uult,& quomodo uult. ¶Offi
cium orationis. ¶Videns autem anima & ad desideratam
cognitionis & experientiæ dulcedinem per se non possit
attingere & quanto magis ad cor altum accedit, tãto ma- Psal.63.
gis exaltatur deus:humiliat se,& confugit ad orationem,
dicens. Domine qui non uideris nisi à mundis cordibus:
inuestigaui legendo:meditando quæsiui quomodo habe
ri possit uera cordis mundicia:ut ea mediante,uel ex mo-
dica parte possem te cognoscere. Quærebam uultum tuũ
domine:uultum tuum requirebam. Diu meditatus sum
in corde meo:& in meditatione mea exarsit ignis ac desi- Psal. 38.
derium amplius cognoscendi te. Dum panem sacræ scri-
pturæ mihi frangis:in fractiõe panis magna cognitio est.
Et quantum plus te cognosco,plus te cognoscere deside-
ro:non iam in cortice literæ:sed in sensu experientiæ. Nec
hoc peto domine propter merita mea: sed pro tua miseri-
cordia. Fateor enim quia indigna & peccatrix sum: sed & Mat.15.
catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum
suorum. Da mihi domine arram hæreditatis futuræ, saltẽ
guttam cælestis pluuiæ: qua refrigerem sitim meam: quia
amore ardeo. ¶Officium contemplationis. ¶His & huius
modi ignitis eloquijs suum inflammat desiderium: sic ostẽ
dit suum affectum. His incantationibus aduocat spõsum.
Dominus autem, cuius oculi super iustos: & aures eius Psal.33.
non solum ad preces,sed ipsas preces eorum non expectat
donec sermonem finierint:sed medium orationis cursum
interrumpens festinus ingerit se:& animæ desideranti fe-
stinus occurrit) cælestis rore dulcedinis circunfusus, un-
guentis optimis delibutus,animam fatigatam recreat:esu
rientem reficit:aridam impinguat:& facit eam terrenorũ
obliuisci:memoria sui eam mirabiliter fortificando, uiui-
ficando,& inebriando, ac sobriam reddendo. Et sicut in
quibusdam carnalibus officijs anima à deo uincitur carna
li concupiscentia,quod omnem usum rationis amittit, &
fit homo quasi totus carnalis: ita merito in hac superna
contemplatione ita consumuntur & absorbentur carna-
les motus ab anima:ut in nullo caro spiritui contradicat:
& fiat homo quasi totus spiritualis. ¶Signa spiritussancti
ad animam uenientis. ¶Sed ô domine quomodo compe-
rimus quando hæc facis: & quod signum aduentus tui?
Nunquid huius consolationis & lætitiæ testes & nuncij
sunt suspiria & lachrymæ? Si ita est:noua est antiphrasis
ista:& significatio inusitata. Quæ enim conuentio conso
lationis ad suspiria:lætitiæ ad lachrymas? si tamen istæ di
cendæ sunt lachrymæ:& nõ potius roris interioris desu-
per infusi superfluens abundãtia:& ad interioris ablutio-
nis indicium exterioris hominis purgamentum: ut sicut
in baptismo puerorum per exteriorem ablutionem signi-
ficatur & figuratur interior animæ ablutio: ita hic econ-
tra exteriorem ablutionem,interior præcedat purgatio.
O fœlices lachrymæ per quas maculæ interiores purgan
tur per quas peccatorum incendia extinguuntur. Beati
qui sic lugetis:quia ridebitis. In his lachrymis agnosce ô
anima sponsum tuum:amplectere desideratum. Nunc tor-
rente uoluptatis te inebria:suge ab ubere consolationis
ei9 lac & mel. Hæc sunt mirãda munuscula & solatio quæ?
dedit tibi spõsus tuus:gemitus scilicet & lachrymæ. Ad

ducit tibi potum in his lachrymis in mensura. Hæ lachry
mæ sunt tibi panes die ac nocte: panes utiq; confirmantes
cor hominis: & dulciores super mel & fauum. O domine
Iesu, si adeò sunt dulces istæ lachrymæ quæ ex memoria
& desiderio tui excitantur: quàm dulce erit gaudium qđ
ex manifesta tui uisione capietur? Si adeo dulce est flere
pro te: quàm dulce erit gaudere de te? Sed quid huiusmo-
di secreta colloquia proferimus in publicum? Cur ineffa-
biles, & inenarrabiles affectus, uerbis communibus cona
mur exprimere? Inexperti talia non intelligunt: nisi ea ex
pressius legant in libro experientiæ: quos ipsa doceat un-
ctio. Aliter autem litera exterior non prodest quicquam
legenti. Modicū sapida est lectio exterioris literæ: nisi
glossam & interiorem sensum sumat ex corde. ¶Quomo-
do remanet anima spiritussancti feruore discedente. ¶O
anima diu protraximus sermonem. Bonum enim erat nos
hic esse: cum Petro & Ioanne contemplari gloriam spon-
si: & diu manere cum illo. Si uellet hic fieri non duo, non
tria tabernacula, sed unum: in quo essemus simul, & simul
delectaremur. Sed iā dicit sponsus. Dimitte me: iam enim
ascendit aurora: iam lumen gratiæ & uisitationem quam
Gene.32 desiderabas accepisti. Data ergo benedictione: mortifica-
to neruo femoris: & mutato nomine de Iacob in Israel:
paulisper secedit spōsus diu desideratꝰ: cito elapsus. Sub-
trahit se tam à prædicta uisione, quàm à dulcedine cōtem-
plationis: manet tamen præsens quantum ad gubernatio
nem. ¶Hic redditur causa quare spiritussancti feruor ani-
mam aliquantum deserit. ¶Sed ne timeas ô sponsa, ne de
speres, ne existimes te contemni: si paulisper tibi subtrahit
sponsus faciem suam. Omnia ista cooperantur tibi in bo-
num: & de accessu & recessu lucrum acquiris: tibi uenit: ti
bi & recedit. Venit ad consolationem: recedit ad cēutelā:
ne magnitudo cōsolationis extollat te, ne si semper apud
te sit sponsus incipias contemnere sodales: & hanc conti-
nuam uisitationem non iam gratiæ attribuas sed naturæ.
Hanc autem gratiam: cui uult & quando uult sponsus tri
buit, non quasi iure hæreditario possidetur. Vulgare pro
uerbium est: ꝙ nimia familiaritas parit contemptum. Re-
Nota. cedit ergo ne fortè nimis assiduus contemnatur: & absens
magis desideretur: desideratus auidius quæratur: diu quæ
situs, tandem gratius inueniatur: Præterea si nūquam de
esset hic consolatio (que respectu futuræ gloriæ quæ re-
uelabitur in nobis, ænigma est & ex parte) putaremus for
te hic habere ciuitatem manentem, & minus inquirere-
mus futuram. Ne ergo exilium deputemus pro patria:
arram pro precij summa: uenit spōsus & recedit uicissim:
nunc consolationem afferens, nunc uniuersum statum no
strum in infirmitatem commutans: paulisper nos permit-
tit gustare quàm suauis est, & antequam plenè sentiamꝰ.
se subtrahit: & ita quasi alis expansis supra nos uolitans,
prouocat nos ad uolandum. Quasi dicat: Ecce parum gu-
stastis quàm suauis sum & dulcis: sed si uultis plenè satura
ri hac dulcedine: currite post me in odorem unguentorū
meorum: habentes sursum corda, ubi ego sum in dextra
dei patris. Ibi uidebitis me non per speculum in ænigma-
te, sed facie ad faciem: & plenè gaudebit cor uestrum: &
gaudium uestrum nemo tollet à uobis. ¶Cura & diligen
tia adhibēda est animæ ne omnino à deo deseratur. ¶Sed
caue tibi ô sponsa quando absentat se sponsus, non longe
abibit: etsi non uides eum ipse tamen uidet te semper: ple-
nus oculis ante & retro. Nunquam potes eum latere. Ha-
bet etiam circa te nūcios suos spiritus, quasi sagacissimus
exploratores, ut uideant quomodo absente sponso con-
uerseris: & accusent te coram ipso: si aliqua signa lasciuiæ
& scurrilitatis in te deprehēderint. Zelotypus est spōsus
iste. Si forte alium amatorē receperis: si alijs magis place-
re studueris: statim discedet à te: & alijs adherebit adole-
scentulis. Delicatus est sponsus iste: nobilis & diues est:
speciosus forma præ filijs hominum, & ideò non nisi spe-
ciosam dignatur habere sponsam. Si uiderit in te maculā,
siue rugam: statim auertit oculos. Nullam enim immundi
tiam potest sustinere. Esto ergo casta: esto uerecunda &
humilis: ut sic à sponso tuo merearis frequenter uisitari.
Timeo ne diutius detinuerit nos sermo iste: sed ad hæc cō
pulit me materia fertilis pariter & dulcis: quàm ego non
protrahebam spontaneus: sed nescio qua eius dulcedine
trahebar inuitus. ¶Officia & effectus singulorum graduū
per repetitionē. ¶Vt ergo quæ diffusius dicta sunt simul
iuncta melius uideantur: prædictorum summam recapitu-
lando colligamus. Sicut in prædictis exemplis præno-
tatum est, uideri potest quomodo prædicti gradus co-
hæreant: & sicut temporaliter, ita & causaliter se præce-
dant. Lectio enim quasi fundamentum primo occurrit: &
data materia; mittit uos ad meditationem. Meditatio ue
rò quid appetendum sit diligentius inquirit: & quasi effo
diens, thesaurum inuenit, & ostendit. Sed cum per se obti
nere non ualeat: mittit nos ad orationem. Oratio se totis
uiribus erigens ad dominum: impetrat thesaurum deside
rabilem, contemplationis suauitatem. Hæc autem aduení
ens, prædictorum trium laborem remunerat: dum cælestis
rore dulcedinis animam sitientem inebriat. Lectio ergo
est secundum exterius exercitium. Meditatio secundum
interiorem intellectum. Oratio secundum desideriū. Cō-
templatio super omnem sensum. Primꝰ gradus est incipi-
entium. Secundus est proficientium. Tertius est deuoto-
rum. Quartus beatorum. Hi autem gradus ita concatena
ti sunt, & uicaria ope sibi inuicem deseruiunt: quod præ-
cedētes sine subsequētibus, aut parum, aut nihil prosint.
Sequentes uerò sine præcedētibus, aut raro, aut nunquā
haberi possunt. Quid enim prodest lectione continua tē-
pus occupare: sanctorum gesta & scripta legendo transcur
rere, nisi ea etiam masticando & ruminando, succū elicia-
mus: & transglutiendo usq; ad cordis intima transmitta-
mus: ut ex his diligenter consideremus statum nostrū: &
studeamus eorum opera agere, quorum facta cupimus le-
ctitare? Sed quomodo hæc cogitabimus, aut quomodo
cauere poterimus ne falsa aut inania quædam mēditādo,
limites à sanctis patribus cōstitutos transeamus, nisi priꝰ Nota.
circa huiusmodi aut ex lectione aut ex auditu fuerimus
instructi? Auditus enim quodammodo pertinet ad lectio
nem. Vnde solemus dicere non solum libros ipsos nos le-
gisse quos nobis ipsis uel alijs legimus: sed illos etiā quos
à magistris audiuimus. Itē quid prodest homini si per me
ditationem quæ agenda sunt uideat: nisi orationis auxi-
lio & dei gratia ad ea obtinēda conualescat? Omne siqui-
dem datum optimum, & omne donum perfectum desur-
sum est: descendens à patre luminum: sine quo nihil possu
mus facere: sed ipse in nobis facit opera: non tamen omni
no sine nobis. Cooperatores enim dei sumus sicut dicit
apostolus. Vult siquidem deus ut eum adiuuemus: & ut
ei aduenienti & præstolanti ad ostium, aperiamus sinum Iacob.
uoluntatis nostræ: & ei consentiamus. Hunc consensum
exigebat à Samaritana, quādo dicebat: Voca uirum tuū.
Quasi diceret. Volo tibi infundere gratiam: tu applica li- 1.Cor.3
berum arbitrium. Orationem axigebat ad ea cum dice-
bat. Tu si scires domū dei, qs est qui dicit tibi, da mihi bi-
bere: forsitan petijsses ab eo aquam uiuam. Hoc audito
quasi ex lectiōe mulier instructa: meditata est in corde suo
bonum sibi fore & utile habere hanc aquam. Accēsa ergo
habendi desiderio, conuertit se ad rationem dicens. Do-
mine da mihi hanc aquam: ut non sitiam amplius: neq; ue
niam huc haurire aquam. Ecce auditus uerbi domini, &
sequens super eo meditatio, incitauerunt eam ad orandū.
Quomodo nanq; esset solicita ad postulandum nisi prius Ioan.4
eam accendisset meditatio? Aut quid ei præcedens medi
tatio contulisset, nisi quæ appetenda monstrabat: sequens
oratio impetrasset? Ad hoc ergo ut fructuosa sit medita-
tio, oportet ut sequatur orationis deuotio: cuius quasi ef-
fectus est contemplationis dulcedo. ¶Hic ostendunt om-
nes hi gradus, ita esse simul iūcti ut sint inseparabiles. ¶Ex Ibidem.
his possumus colligere ꝙ lectio sine meditatiōe arida est
Meditatio sine lectione erronea. Oratio sine meditatiōe
est tepida:

est tepida. Meditatio sine oratione infructuosa. Oratio
cum deuotione contemplationis acquisitiua. Contem-
plationis adeptio sine oratione, aut rara aut miraculosa.
Deus cuius potentiæ nō est numerus uel terminus, & cu-
ius misericordia super omnia opera eius: quandoq; ex la-
pidibus suscitat filios Abrahæ: dum duros & nolentes ac
quiescere cogit ut uelint: & ita quasi prodigus (ut uulgò
dici solet) bouem in cornu trahit, quando non uocatus se
infundit. Quod etsi quandoq; aliquibus legimus conti-
gisse, ut Paulo & quibusdam aliis: non tamen ideò debe-
mus nos quasi deum tentando diuina præsumere: sed fa-
cere quod ad nos pertinet: legere scilicet & meditari in le
ge dei: orare ipsum ut adiuuet infirmitatem nostram: & ui
deat imperfectum nostrum: quod ipse docet nos facere di
Ioan.16. cens. Petite & accipietis: quærite & inuenietis: pulsate &
Matt.11. aperietur uobis. Nunc enim regnum cælorum uim pati-
tur: & uiolēti rapiunt illud. Ecce præsignatis distinctioni-
bus perspici possunt prædictorum graduum proprieta
tes quomodo sibi cohæreant: & quid singuli in nobis ef-
ficiant. Beatus homo cuius animus à cæteris negociis ua-
cuus, in his quatuor gradibus uersari semper desiderat:
qui uēditis uniuersis quæ habuit emit agrū illum in quo
latet thesaurus desiderabilis: scilicet uacare & uidere quā
suauis est dominus: qui in primo gradu exercitatus, in se-
cundo circunspectus, in tertio deuotus, in quarto supra se
leuatus per has ascensiones quas in corde suo disposuit,
Psal.83. ascendere de uirtute in uirtutem, donec uideat deū deo-
rum in sion. Beatus cui hoc supremo gradu uel modico
tempore conceditur manere. Qui uerè potest dicere: ecce
sentio geatiam domini: ecce cum Petro & Ioanne gloriā
eius in monte contemplor: ecce cum Iacob plerunq; Ra-
chelis amplexibus delector. Sed caueat sibi iste ne post cō
tēplationē istam qua eleuatus fuerit usq; ad cælos, inordi-
nato casu corruat usq; ad abyssos: nec post dei uisionē ad
lasciuos mundi actus & carnis illicebras cōuertat. Cū ue-
rò mentis humanæ acies infirma, ueri luminis illustratio-
Noti nem diutius sustinere non poterit: ad aliquem trium gra-
duum per quos ascenderat, leuiter & ordinate descendat:
& alternatim modo in uno: modo in altero: secundum mo
dum liberi arbitrii, pro ratione loci & temporis demore-
tur: tanto iam deo uicinior: quanto à primo gradu remo-
tior. Sed heu fragilis & misera humana conditio. Ecce du
ctu rationis, & scripturarum testimoniis aperte uidemus
in his quatuor gradibus bonæ uitæ perfectionem conti-
neri: & in his spiritualis hominis exercitium debere uer-
sari. Sed quis est qui hūc uiuendi tramitem teneat? Quis
est hic: & laudabimus eum? Velle multis adiacet: sed perfi
cere paucis Et utinam de istis paucis essemus. ¶Quatuor
causæ retrahunt nos ab his quatuor gradibus. ¶Sunt au
Iacob. tem quatuor causæ quæ retrahunt nos plerumq; ab istis
gradibus: scilicet ineuitabilis necessitas, honestæ actionis
utilitas, humana infirmitas, mundialis uanitas. Prima est
1.Cor.3 excusabilis: secunda tollerabilis: tertia mirabilis: quarta
culpabilis, Illis enim quos huiusmodi nouissima causa à
Esaiæ.5. sancto proposito retrahit, melius erat gloriam dei non co
gnoscere: quam post agnitam retro ire. Quam utiq; excu-
sationē habebit iste de peccato? Nónne ei iuste potest di-
cere dominus. Quid debui tibi facere: & non feci? Non
eras, & creaui te: peccasti, & diaboli seruum te feceras: &
redemi te. In mundi circuitu cum impiis currebas: & ele-
gi te. Dederam tibi gratiam in cōspectu meo: & uolebam
facere apud te mansionem: tu uerò despexisti me: & non so
Ioan.4 lum sermones meos, sed meipsum proiecisti retrorsum, &
ambulasti post concupiscentias tuas. Sed ô deus bone, sua
uis, & mittis, amicus dulcis, consiliarius prudens, adiutor
fortis: quam inhumanus, quàm temerarius est qui te abii-
cit: qui tam humilem, tam mansuetum hospitem à suo cor
Ibidem. de repellit? O quàm infelix & damnosa commutatio: crea
torem suum abiicere, & prauas noxiasq; cogitationes reci
pere illud etiam secretum cubile spiritussancti secretū cor-
dis quod paulò ante cælestibus gaudiis intendebat, tam
subito immundis cogitationibus & peccatis tradere con
culcandum? Adhuc in cor calent sponsi uestigia: & iam
intromittuntur adulterina desideria. Male conueniēs &
indecorum est aures quæ modo audierunt uerba quæ nō
licet homini loqui, tam cito inclinari ad fabulas & detra-
ctiones audiendas. Oculi qui sacris lachrymis modo ba-
ptizati erant, repente conuerti ad uidēdas uanitates. Lin-
gua, quæ modo dulce epithalamium decantauerat: quæ
ignitis & persuasoriis eloquiis suis cum spōso reconcilia-
uerat sponsam, & introduxerat eam in cellam uinariam,
iterum conuerti ad uana eloquia, ad scurrilitates, ad cōcin
nandum dolos, ad detractiones. Absit à nobis domine.
Sed si forte ex humana infirmitate ad talia dilabimur, nō
ideò desperemus, sed iterum recurramus ad clementem
medicum: qui suscitat de terra inopem, & erigit de sterco-
re pauperem. Et qui non uult mortem peccatoris, iterum
curabit & sanabit nos. Iam tempus est ut epistolæ finem
imponamus. Oremus ergo deum ut impedimenta quæ Psal. 112.
nos ab eius contemplatione retrahunt, in presenti nobis
mitiget, in futuro nobis penitus auferat: qui per prædi-
ctos gradus de uirtute in uirtutem nos perducat donec
uideamus deum deorum in sion. Vbi electi nō guttatim,
non interpolatim percipient diuinæ cōtemplationis dul-
cedinem: sed torrente uoluptatis indesinenter repleti, ha-
bebunt gaudium quod nemo tollet ab eis, & panem incō
mutabilem, pacem in idipsum. Tu ergo frater mi. Goffre-
de, si quando datum tibi fuerit dèsuper prædictorum gra-
duum celsitudinem conscendere, memēto mei. Et ora pro
me cum tibi bene fuerit, ut sic cortina cortinam trahat: &
qui audit, dicat ueni,

EINIS.

FORMVLA HONESTAE VITAE.

PETIS A ME FRA-
ter charissime quod needum à
suo prouisore audiui aliquem
petiisse. Verūtamen quia id in
stanter tua poscit deuotio, cui
iuste & rationabiliter petenti
aliquid in Christi nomine, ne-
gare non ualeo, formulam ho-
nestæ uitæ breui tibi sermone
depingam: quam si in Christi
amore uel dilectione exarde-
scens perseueranter seruaueris, uitam proculdubio conse-
queris æternam. Vt ergo ab interiori homine ad exterio-
rem sermo procedat, ita circa tui puritatem cordis te inde Esai.66.
sinenter studere oportet, quo tutius puritatis amator de-
us illic sedere tanquam in cælo sibi collocare dignetur.
Iuxta illud: Cælum mihi sedes est. Et anima iusti sedes est
sapientiæ. Necesse est igitur uigilanter intendas cogita-
tiones tuas ad bonum semper & honestum dirigere, ut ui
delicet cogitare uel meditari coram deo pertimescas, qđ
in præsentia hominum dicere uel facere merito erubesce-
res: sciens quod sicut per uerba uel facta innotescimus homi-
ni, sic nimirum per cogitationes cuncta scrutanti spiritui:
quia quod agunt hominibus dicta, eadem deo cogitatio-
nes. Deus enim nouit cogitationes hominum quia uanæ Psal. 93.
sunt. Et sicut nulla est ei inuisibilis creatura, sic omnino ni-
hil potest cogitari quod eum lateat. Viuus est enim sermo Hebr. 5
dei & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, per-
tingens usq; ad diuisionem animæ ac spiritus, compagū
quoq; ac medullarum. & discretor cogitationum cordis.
Sit tibi quoq; Iesus semper in corde: & nunquam imago
crucifixi ab animo tuo recedat. Hic tibi sit cibus & pot9,
dulcedo & consolatio tua, mel tuum & desiderium tuum,
lectio tua & meditatio tua, oratio & contemplatio tua, ui-

ta,mors,& resurrectio tua. Semper cogita illum,nuc po-
situm in præsepio & pannis inuolutum,modo in templo
patri à parentibus præsentatum,nunc fugientem in Ae-
gyptum,ibi diu in extrema paupertate & indigentia cō-
morantem,& inde maximo cum labore redeuntem,modo
in templo audientem doctores & interrogantem,qui do-
Canti.2 cet hominem scientiam:& postea parentibus subditum,
p̄s.144. cui iure omnis creatura subditur. Deinde esurientem in
deserto & sitientē,qui est panis uitæ, & fons sapientiæ,
qui pascitur inter lilia:& implet omne animal benedictio-
ne. Modo fatigatum ex itinere,sedere sic supra fontem,cū
muliercula sola solum loquentem,totius mundi statum re
gentem. Postea factum in agonia prolixius orantem &
omnia omnibus sufficienter administrantem. Ab angelo
etiam ipse qui est dulcedo & consolatio angelorum & ho
minum,consolationem nihilominus recipientem. Aut ad
columnam totius orbis sustentamentum ligatum & flage
latum. Ipsum(qui est angelorum splendor)sputis illitum,
palmis in facie percussum,spinea corona coronatum, op-
probrijs saturatum. Ad ultimum cum iniquis deputatum,
& pro te in cruce pendentem & morientem:atque spiritū
Canti.1. suum in manus patris commendantem. Sic nimirum erit
fasciculus myrrhæ dilectus tuus,sic inter ubera tua com-
morabitur. Sic de omnibus anxietatibus & amaritudini-
bus domini dei tui colliga quasi fasciculum, ut amarum,
poculum lachrymarum tibi conficias. Quod si quando ar
dentissimo Christi amore succensus,uolueris cum aposto
2.Cor.5 lo iam illum cognoscere,& non secundum carnem , leua-
bis parum mentis oculos ad uictoriam refugentis,ad glo
riam ascendentis,ad gloriosam maiestatem in gloria dei
Coll.3. patris sedentis atque regnantis,quæ sursum sunt sapiens.
& quæ sursum sunt quærens , ubi Christus est in dextera
dei sedens. Nec tamen ibi longam facies moram :ne fortè
si diuti9 scrutator maiestatis fueris,obruaris à gloria. Sanè
ante omnia te debere noueris omnem cordis elationem,
pu.25. iactantiam atque arrogantiam(quasi uenenatas aspides)
fugere,sciens proculdubio quia immundus est coram deo
omnis qui exaltat cor suum . Itaq; neminem spernas,ne-
mini noceas,nulli detrahas,& pro Christi amore omnib9
prodesse coneris. Intantum etiam inferiorem ac cæteris
Gala.6. uiliorem te non solum ex intimo cordis affectu credas:ue-
rum etiam non dicas profecisse:sed nec te aliquid esse exi-
stimes:iuxta illud apostoli. Qui se aliquid esse existimat
cum nihil sit,ipse se seducit. Sit præterea incessus tuus ma
turitate plenus,grauis & honestus:uidelicet non fractis
gressibus ambules aut scapulas dextrorsum aut sinistror-
sum urgendo,non recta ceruice,non prominenti pectore
seu etiam inclinato capite super humerum : quæ omnia
aut leuitatem redolent,aut elationem ostētant,aut hypo-
crisim sapiunt. Incedens ergo,stans & sedens,faciem sem-
per habeto deorsum,reuoluens in animo tuo quod puluis
es,& in puluerē reuerteris : & cor sursum ubi Christus
est in dextera dei patris sedens. Quaquauersum nulla cu-
riositate quin potius necessitate aspicias. Tristitiam autē
(maxime in cōuentu)dissimulare te decet, quandam in
Eccle.19 facie hilaritatem prætendens, priuatim autem nunquam
ullus in diuersa mutetur. Si quando coram alijs positus
ridere alicuius rei causa fueris compulsus(ut assolet)non
sit risus tuus excussus. Nam iuxta sapiētem. Amictus cor-
poris,& risus dentium,& gressus hominis , enuncians de
illo. Tuis etiam interdum interpone gaudia curis. Nun-
quam sis ociosus quin aut legas,aut aliquid de sacris scri
Eccle.33 pturis mediteris, uel certè(qđ melius est)rumines psal-
mos,operando nihilominus incessanter quod tibi fuerit
iniunctū,ut semper te diabolus inueniat occupatū. Mul-
tam enim malitiā docuit ociositas. Illas etiam scripturas
libentius legas quæ præcipue erga Christum , tuum ma-
gis inflammauerint intellectū. Intellige quæ dico. Dabit
enim tibi dominus in omnibus intellectum ,si in sensu co
gitaueris circunspectionem dei. Cum oraueris , non im-
pleas aures audientium singultibus & suspirijs,sed inten-
te ora deum in cubiculo cordis tui. Proderit tamen ad de
uotionem compunctionemq; obtinendā,si ita semot9 fue
ris,ut paras manus ad deum leuando , etiam tu ipsius uo-
cem audire possis. Nōnunquam ad subleuandum inten-
tionem in cælum prospicias,ut ibi sit cor tuum ubi Chri-
stus est in dextera dei sedens. Ab oratione iterum reuerte-
ris ad lectionem,& iterum lectio cum fastidium submoue-
rit,ad orationem redeas. Consortia iuuenum(& maxime
illorum qui imberbes sunt) inquantum conuenienter po
teris deuita. Nunquam alicui oculum in faciem figas. Si-
cut ad crucem,sic accedas ad cibum,id est nunquam uolu
ptate sed necessitate pascaris:& fames non sapor prouo-
cet appetitum. Singularitatem in refectione fuge,& com-
munitate esto contentus:sciens quia caro pascenda est, &
extinguēda sunt uitia. Si quando aliquid super apponi-
tur,tanquam diuinitus procuratum accipe illud :hoc ta-
men habens in animo semper & uoluntate,ut tantum uel
magis alteri apponatur. Pone prouidentiæ tuæ modum,
ne tibi sapiens uidearis. Semper & ubiq; atq; in omnibus
operibus time,ne forte excedas in aliquo. Hinc beatus.
Iob. Verebar,inquit,omnia opera mea:sciens q̄ non par-
ceres delinquenti. Cum ad stratum lassus deueneris,te ho
nesto modo iacendo componas,nec resupinus iaceas,nec
genua lauando calcaneos iungas ad tibias. Q; si forte lu-
xuriæ te pompa concusserit,recordare dilectum tuum po
situm in doloribus,& uniuersum stratum suum uariatum
in infirmitate eius,hæc dicens in corde tuo. Deus meus
pendet in patibulo,& ego uoluptati operam dabo? Sicq;
inuocato nomine saluatoris,ingeminando sæpe nomē sa-
lutis,cessabit tandem(deo succurrente)quassatio. Rumi-
nantem psalmos somnus te occupet,ut in somno somnies
te dicere psalmos. Cum surrexeris ad uigilias, lauda crea-
torem tuum ex omnibus uiribus tuis,& ad laudem redem
ptoris tui exalta uocem tuā in fortitudine. Postremo po-
tissimum semper erga Christum amorem habeto:nil præ-
ter ipsum aut propter ipsum amare memento. Prolixius
quàm putaueram descripsi tibi quæ ipse agere nequeo,in
te adimplere desiderās quod in me deesse cognosco: quia
profectus tuus meum gaudium & corona est in domino.

Finis.

Eiusdem materiæ notabile documentum.

SI plenè uis assequi quod intēdis , duo
sunt tibi necessaria. Primū est ut subtra
has te ab omnibus transitorijs rebus &
terrenis,ut nihil de eis cures, ac si nō es
sent. Secundum ut ita te des deo, ut ni
hil dicas uel facias nisi q̄ credideris fir
miter placere deo. Primū aūt asseque-
ris hoc modo. Omnib9 modis qb9 potes te uilifica , te ni-
hil reputando esse ,sed credas oēs hoīes esse bonos & me-
liores te,magisq; placere deo. Quæcūq; audis uel uides i
religiosis psonis, puta bona intentiōe dici uel fieri, etiā
si cōtraria uideātur, Nā humana suspicio facile fallit. Nul
li displiceas. Nihil unquā de te loquaris q̄ laudē iportet:
quātūcūq; sit familiaris ille cū quo loqueris:imo plus la-
bora celare uirtutes quàm uitia. De nullo prius sinistre
loquaris(quātūcūq; sit uerū uel manifestū)nisi in cōfes-
siōe,& hoc ubi nō potes aliter manifestare peccatū tuū.
Libenti9 accōmoda aurē tuā cū aliquis laudatur , quàm
cū uituperat. Cū loqueris,uerba tua sint rara,uera,pōde-
rosa,& de deo. Si secularis loquit tecū,& uana pponit:
quàm citi9 potes succide sermonē , & trāsferas te ad ea q̄
dei sunt. Quicqd cōtingat tibi uel alij quātūcūq; coniun-
cto,non cures:& si est aduersum,non tristeris:si est prospe
rum,non læteris:sed totum nihil puta,& lauda deum. So-
licitudinem adhibe quantuncunq; potes, ut uilitati tuæ
sedulus intendas. Fuge loquutoria quantum potes. Me-
lius est enim silere quàm loqui. Post completorium nō lo-
quaris:

quaris: quousque finita sit missa sequentis diei, nisi causa maxima interuenerit. Cū uides aliquid quod tibi displicet: uide si hoc est in te, & abscinde. Si uerò uides aliquid qđ tibi placet, uide si hoc est in te, & tene. Si nō, est assume: & sic erunt tibi omnia in speculo. De nulla re murmures cū aliquo (nisi credideris prodesse) quantumcunque sit graue quod habes. Nunquam pertinaciter aliquid affirmes uel neges, sed sint tuæ affirmationes & negationes dubitationis sale conditæ. A cachinnis semper abstineas, rideas uerò raro, & cum paucis præstes os tuum. Breuiter, in omnibus dictis tuis sic te habeas, ut sint ita quæ dubio dimittantur. ¶Secundum assequeris hoc modo. Orationibus cum magna deuotione intendas, & eas dicere labora horis debitis: & quod offers in oratione, reminiscaris in corde. Et ut ea quæ legis confirmes, diligēter recogita, & eorum imagineris statum in quorum memoria hæc dixeris. Ista tria semper in mente habeas, quid fuisti, quid es, & quid eris. Quid fuisti, quia sperma fœtidum: quid es, quia uas stercorū: quid eris, quia esca uermium. Similiter imagineris eorum pœnas qui sunt in inferno, & q̄ nunquā finient: & pro quàm modica delectatione tāta mala patiuntur. Similiter imagineris gloriam paradisi, & quòd nunquam finiet, & quàm breuiter & cito acquiritur, & quantus luctus & dolor poterit esse illis qui pro parua re tantam gloriam amiserint. Cum habes aliquid quod tibi displicet, uel times habere, cogita quod si tu esses in inferno: & illud, & quicquid nolles haberes. Et cum habes aliquid quod tibi placet, uel optas habere, cogita quod si esses in paradiso, haberes illud, & quicquid uelles. Si autem in inferno esses, nec illud nec aliud quod uelles haberes. Quādocunque est festum alicuius sancti, cogita de illo quanta sustinuit propter deum, quia breuia: & qualia adeptus est, quia æterna. Similiter cogita quia transeunt bonorū tormenta, malorum gaudia. Hi cū istis tormentis adepti sunt gloriam æternam, & isti ex indebitis gaudijs æternā pœnam. Quandocunque te uincit acedia, accipias hoc scriptum, & imagineris hæc omnia diligenter. Et cogita de tēpore quod sic perdis: quòd illi qui in inferno sunt darēt totum mundum (si haberent) pro eo. Cum habes aliquas tribulationes, cogita quòd illi qui sunt in paradiso, carēt eis. Similiter cum habes aliquas consolationes, cogita illos de inferno carere eis. Omni die cum uadis iacere: examina diligenter quid cogitasti, & qđ dixisti in die: & quomodo utile tempus & spatium quod datum est ad acquirendum uitam æternam dispensasti. Et si bene transiuisti, lauda deum: si male uel negligenter, lugeas, & sequenti die non differas confiteri. Si aliquid cogitasti, dixisti, uel fecisti quod tuam conscientiam multum remordeat, nō comedas antequam confitearis. Istud in fine pono, ut imagineris duas ciuitates. Vnam plenam omnibus tormentis, que est infernus. Alteram plenam omni consolatione: quæ est paradisus. Et ad unam illarum oportet te currere. Vide qđ te possit trahere ad malum, uel impedire à bono. Credo quod nihil inuenies. Certus sum quod si bene seruaueris ea quæ sunt hic, spiritussanctus habitabit in te, & perfecte docebit te facere omnia. Ergo bene serues ista, & nihil negligas. Et lege ea in septimana bis, scilicet in die mercurij, & in die sabbati: & ut inueneris te fecisse quod scriptū est: lauda deum qui est pius & misericors in secula seculorum. Amen.

FINIS.

SPECVLVM MONACHORVM.

SI QVIS EMENDATIORIS uitæ desiderio tactus: cogitationum, locutionum, operumque suorum solicitus explorator, uniuersos excessus suos corrigere nititur: in præsentis paginæ frequēti, lectione & assidua meditatione (tāquam in speculo) interioris hominis sui faciem contempletur. In primis ergo ex quo surgit ad uigilias: uitæ suæ tēpus per momēta singula debet monachus computare, & uidere semper ut bonū faciat, & malum caueat in omni opere suo, & hoc dicat sibijpsi: si modo moriturus esses, faceres istud? Ad psalmodiam cor habeat: nisi fortassis ad aliquid sublimius rapiatur sed etiam omnium quæ ibi dicuntur, usque ad unam literam se pro certo nouerit debitorem uel dicendi in choro suo, uel audiēdi in alio. Ad interuallum debet stare ad orationem: uel corporis necessitati prouidere: ita tamen, ut uadens sibi dici nouerit, sursum corda. Est autem spiritualis propositi detrimentum, si cogat infirmitas rigoris pristini aliquantulum relaxari. Post lectionem est orandū & si ad legendum accedat, non tam quærat scientiā quàm saporem. Est autem scriptura sacra puteus Iacob: ex quo hauriuntur aquæ quæ in oratione funduntur. Nec semp ad oratorium est eundem: sed in ipsa lectione poterit contemplari & orare. Sacris altaribus, si sacerdos est, tanquā unus ex summis angelis in spiritu totus assistat. Si minister, tanquam angelus domino ministret. Cum alijs eat ad laborem: ubi consideret non quid agat, sed propter quid uenerit. Cessante manu spiritus laboret uel orando, uel meditando: quamuis & in ipso labore idipsum facere teneatur. Ad mensam non solum fauces cibum capiant: sed etiam aures exhauriant uerbum dei. Non enim debet totus manducare: sed occupetur cor ad uerbum dei: ut solæ fauces sumant cibum: aures uerbum. De hoc autem plurimum gaudeat si ei uiliora quàm alijs apponuntur. Nam re uera feliciores sunt qui in parcitate sustinendi fuerint fortiores. In gratijs agendis pro duobus sibi nouerit supplicandum: uel pro peccatis eorum quorum eleemosynis sustētatur: uel forsitan pro seipso: quia corpori suo supra necessitatem indulserit. Si uocatur ad colloquium: s̄m regulam leniter & sine risu pauca uerba & rationabilia loquatur: & antequam ea proferat, bis ad limam ueniant, quàm semel ad linguam. Si cum seculari loquēdum est, tunc maxime adhibeat custodiam ori suo: ut nihil proferat quod ut ædificet uidētes: & nemo dubitet cū uiderit eum uel audierit, non ædificet audientem. Sic in cunctis se habeat quin uerè sit monachus. Post completorium singulis diebus capitulum sibi teneat: & conuocatis cogitationibus suis ponat rationem diligenter quid ipso die cogitatione, locutione, uel opere deliquerit publice uel priuatim: per singulas noctes lectum suum lauans: hoc est singulis peccatis lachrymis & doloribus purificatis, diligenter de singulis computet. In crastino publice de apertis, de occultis uerò facturus cōfessionem secreto: quæ ut perfecta sit tria debet habere: scilicet ut sit uoluntaria, nuda, & munda. Voluntaria: id est ex propria deliberatione & proposito. Nuda: ut nude prout gessit confiteatur peccatum suum. Munda: ne peccatum suum prædicet sicut Sodoma: sed pura & simplici intentione se accuset. In capitulo qui publice offendit, manifeste reuelet tanquam assistēs iudici. In omnib⁹ sic ibi loquatur, respondeat, uel proclamet, ut sermo eius interius uel exterius sit perunctus oleo charitatis. A nemine qualecunque munus accipiat. Neminem habeat familiarem. In omnibus fugiat singularitatis uel admirationis notam. Loquens nihil dicat unde multum eruditus, multùmue religiosus possit putari. Ad interrogata, paucis respondeat. Si de scriptura uel moribus agatur: aurem paret, non linguam. Cum loquitur, nō stu-

deat eloquētiæ: sed sermo eius sit potius rusticanus quàm urbanus. In omnibus agendis non studeat curialis uideri. Salua honestate, fugiat omnes homines in potestate positos, maxime seculares. Sectetur communia, orationes, labores, lectiones, & cæteras obseruantias: in quibus nō sit
Osee. 10 tanquā uitula. Ephraim, docta diligere trituram: id est ad huiusmodi non consuetudine sed deuotione trahat. Orationes quæ imperātur, primo loco habeat: nec sibiblādiat de priuatis oratiōib⁹ suis (quæ in secūdo loco ei habēdæ sunt) cū in præceptis orationib⁹ desidiosus fuerit. Si aūt familiaritas interdicitur hominū: quātomagis mulierum. Sit facies cōmunis cū cæteris: int⁹ uerò dissimilis: hoc est nō nimia grauitate cōtracta, nec nimia locutiōe dissoluta, sed bona quadā mediocritate regat, ut de sctō. Martino legit: faciē eius nō fuscauit mœror, nec leuigauit risus. Erit enī prudētis aīæ thesaurum suū solicite custodientis (more Moysi) cornutam uelare faciem: & quodam risu, qui tamen modestus sit, interioris gloriam hominis, & mentis, grauitatem abscondere. Comparāda est dies instans dici præteritæ: ut ex eorum collatione suū deprehendere possit monachus uel profectū uel defectum. In omni actu uel cogitatu suo, sibi deum adesse memoretur: & omne tempus quo de ipso non cogitat: perdidisse se computet. Tædio affectus componat se meditando supra petram in qua lauantur mortui: & cogitet apud se quomodo tractentur ibi sepeliendi: nunc in tergum, nunc in faciem uersantur: quomodo nutet caput, cadant brachia, rigeant crura, tibiæ iaceant: quomodo induantur & consuantur: quomodo deferantur humandi: quomodo exponantur in tumulo: quomodo puluere contegantur: quomodo uorantur à uermib⁹: & quasi saccus putrefactus cōsummuntur. Summaq; est philosophia, meditatio mortis assidua. Hanc ubicunq; perrexerit, secum portet: & in æternum non peccabit. Nota Sit monachus quasi Melchisedech, sine patre sine matre, sine genealogia, nec patrem sibi uocet super terram. Imo sic se existimet: quasi ipse sit solus, & de⁹. Ecce in primis habemus ordinem & modum uiuendi: remedium uerò pollicetur assiduitas tenendi capitulum spirituale superius expressum. Semel ad minus in hebdomada confiteatur: ut ueniam mereatur de perpetratis: & maior ei detur gratia de uitandis malis. Amen.

FINIS.

esto dice san bernardo cōforme ala costūbre de su orden q lavaban [illegible] los cuerpos delos muertos. y destas palabras se prueba q̄ [illegible] desta cerimonia y a[illegible] dela muerte. y tomando el cuerpo de san bernardo se figuro en la [illegible] su cuerpo en la piedra y [illegible] no se uso mas en su orden esta cerimonia. de quo fit mentio en el sermonario de guillelmo pepin del viernes de s. lazaro prope finē.

Quāuis hi qui ſequuntur ſermones, boni & utiles re-
periāt: qa tamen proculdubio nō à noſtro Bernardo editi
fuerūt, idcirco cū ſuis nitidis operib⁹, ſicut ātehac fuerāt
interſeri noluim⁹, ſed ſeorſum imprimēdos utili⁹ duxim⁹.

SERMO DE NATIVITATE DOMINI.

NON POTERIT EX-
plicari ſermo quē mēte cōcepi. Stupor
eīm miraculorū opprimit me: & dū oīa
replico, oīa cōplicantur. Quis poterit
excogitare diem aduent⁹ eius? Ideó fit
elinguis lingua: memoria immemor: in
ſenſibilis ſenſus: inſueta nouitate relu-
cent oīa, & oīa partui uirginis obſequuntur. Fiunt mira-
bilia in cælo ſurſum, & interra deorſum: quia uniuerſa in
naſcentis dei obſequium iurauerūt. Inſigniuntur cōuexa
cælorum ſtella lucētiore, & multo lumine loca flammātia
perſtringunt, diffundunt, per quadrifidū orbē radij ruti-
lantiores, & pluralitatē ſtellarū nouus ignis obtūdit. Mi-
ratur orbis cælos nouū peperiſſe ſplēdorē, & incōuertibi
lem eorū ſtatū, ad ſigna & ꝓdigia fuiſſe cōuerſum. Vident
Nu. 24. Caldæi in cælis: qđ Balaā reliqt in ſcripturis. Orief, inqt,
ſtella ex Iacob: & cōſurget hō ex Iſrael, & erit oīs terra poſ
ſeſſio eius. Naſcitur ſtella in excelſis, & deus in terris cu-
ius poſſeſſio à mari uſq; ad mare. Præparāt ſe reges Thar-
ſis, ut cū nouitate munerū uideāt nouā matrē, filiū nouū,
nouā nouitatem. Fons olei de terra erupit: tēplū Romæ
qđ uocabaf æternū, oībus impenſis & urbis, & orbis, mi-
rabiliter cōſummatū, corruit. Cū eīm Romani in uictorio
ſæ antiquitatis memoriā, tēplū ſingulari ſchemate facere
decreuiſſent, ab oī illa deorū (imo dæmoniorū) multitu-
dine q̄ſierunt, uſquæquo durare poſſet tā excellētis opis
operoſa conſtructio. Rñſum eſt, donec uirgo pareret. Illi
ad impoſſibilitatē oraculū retorquentes, tēplum æternū,
ſolēne illā machinā uocauerūt. Nocte aūt cum è uirginali
thalamo uirgineus flos Mariæ egreſſus eſt, ita cecidit &
confractū eſt illud mirabile & colūnarium opus, ut uix ap
parerēt ueſtigia ruinarū. O Bethleē ciuitas dei ſummi, &
in te & in ſuburbijs tuis uiſa ſunt mirabilia hodie. Deus
pendet ad ubera, ponif in præſepio ligaf in cunis, pannis
inuoluif, & laxatis faſciolis, fœlices manus & ſctā brachio
la p cunarum paruitatem expendit, alludit uirgini, matri
arridet, & blandiētes oculos ad Mariā intorquet. Stat p-
territa tātis miraculis regina cælorū, confert in corde ſuo
ſalutationē archangeli, cōceptionem dei, natiuitatē pue-
ri miratur ꝙ ille qui aliter potuit ad nos uenire, ſic uoluit
ſubuenire. Adeſt & Ioſeph, ſed ab utroq; remotus, & in ex
ceſſu mentis miratur: & mirari ſatis nō pōt qualiter ad tā-
tæ dignationis admiſſus ſit arcanū. Adeſt multitudo cæle
ſtis exercitus, uocib⁹ glorioſis. Glīa in excelſis deo audi-
tur. Paſtores ueniunt, & inueniūt puerū & puellā: p̄cedit
ſtella, reges accedūt, adorāt filiū, matrē uenerant, offerunt
munera, deferūt maieſtati, cruciaf Herodes, Hieroſolyma
turbaf, requirunf ſcribæ, locus p̄dicif, indicif ſimulatio,
ſimulator ad nihilū deducif, deteguntf cōmenta fraudū,
magi p aliā uiā reuertuntur, pax inaudita à ſeculo regnat,
uniuerſus orbis ad cēſum deſcribif, riuus olei de terra ꝑ
ſudat, & in diuitē uenā liquor ſctificatus ebulit. Quid eſt
hoc niſi quia uera pax in terris apparuit, niſi qa ad ſuper-
num regnū ciues aſcribuntur, niſi qa fons miæ de uirgine
Canti. 1. emanat? Oleū effuſum nomen tuum. Spūs ſctūs ſcripturæ
ipſius uiuus fabricator, & unus aliqs nō paruam ſuæ pin-
guedinis dulcedinem ſub hoc capitulo dereliqt. Sed uos
nocturnis uigilijs ita defatigati eſtis, ut uix poſſitis ſomnū
ab oculis amouere. Euigilate tñ pauliſper, & ſomni torpo
rem excutite: aderit ille de cuius natiuitate loquimur, ut
illuminet oculos nr̃os ne obdormiamus. Totus aūt ſniæ
ſenſus ex illius arca mutuabif cui⁹ cōſiliū eſt quaſi cōſiliū
dei. Ipſe ille eſt dñs uidelicet abbas Clareuallēſis, cui⁹ re-
ligio & diſcretio, ſapientia, eloquētia, uita & fama, per to-
tam latinitatē non immerito decurrit. Libenter eīm illius
ſarcinas odoro. Sed ad ꝓpoſitum reuertamur. Benignus
ille ſpūs, de cuius ſecretiore fonte canticorū flumen eua-
dit, in his tribus uerbis tria nobis requirēda reliquit: ui-
delicet nomē ſpōſi, quare oleo cōparef, quō & effundatur
quia & nomē tacet, de cōparatione nil loquif, de effuſiōe
nihil dicit. Primū de nomine uideam⁹. Multa ut arbitror
uocabula ſponſi per diuinā ſcripturā ſparſa leguntur, ſed
in duo uobis uniuerſa cōplector. Nullū profecto reperies
qđ nō ſonet aut maieſtatis potētiā, aut gratiam pietatis.
Puer dñi de quo frequentius facio mentionē, ad regis cu
biculum introductus, duo quaſi ſublimiora de ipſius ore
diuinitatis audiuit: poteſtas dei eſt, īquit, & tibi dñe mīa,
Sed & ipſe ſaluator ꝓpheticæ ueritati atteſtans ait. Vos Pſal. 61.
uocatis me magiſter & dñe Dñs nomē eſt maieſtatis, pie- Ioan. 13.
tatis, magiſter. Si eīm pium eſt præbere eſcā corpori, mul-
to miſericordius eſcā aīæ impartiri, qđ eſt ꝓprie magiſtro
rum, qui mētes diſciplinatas ſub diſciplinæ rigore coer-
cent. Videamus qđ horum nominū effundaf, utrū nomē
potentiæ in nomen gr̃æ, uel nomen pietatis in maieſtatis
uocabulū. Abſit ut mīa in potentia includat: qa miſeratio
nes eius ſup oīa opera eius. Certum eſt ergo qa ptās dei in p̄s. 144.
maiorē hodie pietatem effuſa eſt, cū cæli diſtillarēt à facie
dei, & de uirgineis membris antiquus dierum exoritur.
Nō eſt qui ſe abſcōdat à calore iſto: q̄a largior olei effuſio
à capite deſcēdit in barbā: qa etiā extremā ueſtimenti fim
briam largius irrorauit. Tāta eſt abundātia miſerentis, ut
nō ſolum ſub noīe effuſionis, ſed exinanitionis cenſeatur.
Exinaniuit ſemetipſum (ait apl's) formam ſerui hodierno
die accipiens, & cum tota multitudine miſerationū ſuarū
de thalamo proſilijt uirginali. Non enim habuit dulciorē Phil. 2.
modū ad redimendū nos abyſſus illa cōſiliorum dei quia
quicquid in diuinitatis theſauro, pietatis eſt inuentū, to-
tum in utero uirginis cōgeſtū eſt. Nō me capio præ læti-
tia ꝙ tanta maieſtas naturam meam aſſumens, tñ me eleuat
& me miſerū in diuitias gloriæ ſuæ, non ad horam, ſed in
ſempiternum includit. Fit frater meus dñs meus: & timo-
rē dñi, fratris uincit affectus. Dñe Ieſu Xp̄e, libēter audio
te regnātē in cælis, libentius naſcentē in terris, libentiſſi-
me crucē clauos & lanceā ſuſtinentem. Hæc ſiquidē effu-
ſio rapit affectū meum, & iſtorum memoria incaleſcit cor
meum, uiuentis & uiuidæ potionis aſperitate purgatum.
Viuus eſt iſte ſermo & efficax, & penetrabilior, omni gla-
dio ancipiti, pertingens uſq; ad diuiſionem aīæ & ſpūs cō
pagum quoq; ac medullarū ſcrutator. Vnus illorū q pro-
phetalis chori aut magiſter, aut inter magiſtros eſt, ſub ſe Hebr. 4
uaria diuinorū noīm partitione, de hac effuſiōe mirabili-
ter quidam, ſed ſubtiliter prophetauit. Vocabitur, inquit
nomen eius admirabilis, conſiliarius, deus, fortis, pater fu
turi ſeculi, princeps pacis. Erat quidem admirabilis dñs
meus inter angelicos ordines audiens hymnum gloriæ
ſuæ: admirabilis illi mirabili creaturæ, faciens mirabilia in
cælo & in terra in mari & in omnibus abyſſis. Ego autem
ī luto fecis & miſeriæ obuolutus miſer & miſerabilis, om-
nē ſpem emergēdi perdideram. Ille in gloria, ego in miſe-
ria: admirabilis ille, miſerabilis ego. Sanctum & terribile Eſaiæ, 6
nomen eius: quod uix audiat dignior natura. Nomē iſtud
clauſum & integrum quomodo capere poteram, quando
uix angelicus ocul⁹ proſpicere, nedum perſpicere poteſt.
Sed uide effuſionem. Ille qui erat admirabilis agminibus
angelorum, inclinat cælos, & fit conſiliarius hominum?
Maieſtatiuum nomen, in pietatem effunditur: & qui mira
bilis eſt in cælis, conſulere uenit in terris. Abſcondit pur
puram ſub miſeriæ ueſtimentis. Et ad lutum ubi iacebam
inclinatur, non mergitur: & ſi audeo dicere: infixus ſum in
limo ꝓfundi, opi manuū ſuarū porrgit dexteram, de pro-
fundis aquarum extrahit, extractum abluit, ablutum indu
it, indutū reportat, reportatum confirmat. Porrigit dexte
ram cū naſcif: cū loquif extrahit, abluit cum morif: induit
cū reſurgit, cū aſcēdit reportat, cōfirmat cū ſpm̄ ſctm̄ emit
tit de cælis. Bonus qdē cōſiliarius, q̄ cōſiliū qđ uoce dede
rit, & morte defendit. Erat enim docens (ait euangeliſta) Marc. 1.

ficut ptātē hn̄s,nō ficut fcribæ & pharifæi eorū.Deꝰ for
tis noīa fūt ptātis:fed deꝰ,effundit ī patrē futuri fecl'i,for
tis,in principē pacis.Breuiter curro:qa & fatigatis & fciē
tibuslegē loquor. Quid tibi mufitabūde lucifer in tanta
defluctione & effufione? Claufum eft tibi totū itinerariū
dei & malignās oculꝰ tuꝰ hic nimiū caligauit. Sed & dn̄s
meus admirabilis fuit in natiuitate,cōfiliarius fuit in p̄di
catione,deus in miracul orū orrufcatione,fortis ī paffio
ne,pr̄ futuri fecl'i ī refurrectiōe:princeps pacis ī illa æterna
btitudīe.Nō terreamini nouitate uerborū : qa nihil nouū
introducit.Sic & olim oīa cōmutata & effufa funt,Abraā
Gen̄.17. in Abrahā:Sarai in Sarā,& fi quas alias īmutationes ī illa
ueteri officina uos legiffe recolitis. Sed & ab ipfis penè
mūdi principijs,in arcano quodā fcripturarū loco diuini
nominis effufionē īueniffe me recolo.Loq̄r dn̄s ad Moy
fen de liberatione Ifraelis,& poft multā dei & Moyfi con
fabulationē,ꝓpheta fubtiliter inquirit nomē eius.Et dn̄s
Exo.3. dicit.Ego fum qui fum,hoc eft nomē meū inæternū.Hæc
dicēs filijs Ifrael.Qui eft,mifit me ad uos.Perterritꝰ Moy
fes inextricabilis auctoritate uocabuli,ac fi diceret,hoc ex
cedit intellectū meū,non poffum capere nifi effundat,au
Ibidem. diat à mageftate.Ego fum deus Abrahā,deus Ifaac,& deꝰ
Iocob.Vides effufionem. Ecce deus angelorum uocat fe
deum hoīm. Curramꝰ ergo fratres in odore unguentorū
iftorū,curramꝰ ad oleū de oliua fpeciofa in campis expref
fum:nulla infectū amurca, nulla fubftantiatum amaritudi
Luc.10. ne.Oleū qđ exhilarat faciē hoīs,qđ fanat uulnera,dolorē
tollit,reddit fuauitatē. Nónne famaritanus nr̄ nobis à la
trone peffimo uulneratis,attulit uinū & oleū :ad purgan
dum & mitigandum uulneris magnitudinē? Sed multū
p̄s.142. olei,parū uini. Multum mīæ,iuftitiæ parū.Sic qppe dece
bat miferantem,fic mifero expediebat.Non intres in iudi
p̄s.140. ciū cū feruo tuo(ait iuftus) q̄a nō iuftificabit in cōfpectu
tuo oīs uiuens:fed corona me ī mīa & miferationibꝰ.Ve
niens qppe hodie q̄nq; uafa attulit olei , nō nifi duo uini.
Spūs ei fapiētiæ,ītellectꝰ,cōfilij,fciæ,pietatis,mīæ,dulce
dinē fonat,mīam fragrat,eructat fanitatē. Fortitudo & ti
mor uinū funt fed hoc uino potatꝰ eft potēs ille,cū Xp̄s ī
fpiritu fortitudinis defcēdit ad inferos nō timidus ,fed ti
mendus.Videamus nūc quare oleo cōparet. Oleū(fi uos
melius nō habetis)lucet,pafcit,& ungit.Idem facit Xp̄i
nomē,& per oīa cōfonat cōparatiōi.Lucet p̄dicatū,pafcit
recogitatū,inuocatū lenit & ungit.Vide fi non p̄clara lu
minaria lumen noīs huiꝰ fup eloquētiæ candelabrū por
tauerunt,fi nō illuxerunt corrufcationes dei orbi terræ ,fi
Pfal.76. nō in fplēdore fulgoris huius cōmota eft & cōtremuit ter
Actuū.3 ra.In noīe Iefu Xp̄i furge & ambula,dicit claudo prīceps
Ibidem. apl'orū.Nónne q̄fi fulgor exiliuit ab ore Petri,cū noīatū
eft nomē qđ os dn̄i noīauit? Et statī,inq̄t,cōfolidatæ funt
bafes eiꝰ & plātæ.Vocabulū Iefu ficut Origenis ligua no
bilior diffiniuit,dulce & gloriofum,oī adoratu cultuq; di
gniffimū,qđ nō priꝰ ab oībꝰ decuit efferri in mūdū,fed à
q̄dā fublimiori excellentioriq; natura. Oēs q̄ppe ꝓphetæ
nomē iftud aut nefcierūt aut penitus tacuerūt ,& referua
Lucæ.1. ta eft prærogatiuæ dignitas archāgelo Gabrieli ,qui fctō
Efaiæ.7. ore,fanctæ uirgini illud primum euoluit.Nónne Efaias in
exceffu mētis captꝰ uerbis archāgelicis eifdē penè fyllabis
confentit ufq; ad fctī noīs nouitatem Pafcit reuera,nec eft
felicior paftio ī loco pafcuæ ubi nos dn̄s collocauit.Quid
æque mentē cogitantis īpinguat? Nomē Iefu mel in ore,
in aure melos,in corde iubilus.Oīs cibus qui non condit
hoc fale,infatuatus eft. Scriptura q̄ non fuerit īterlinita
oleo tātæ deuotionis,infipida eft.Olim mihi Tullius dul
cefcebat,blādiebat Virgiliꝰ,& fyreneus ufq; in exitiū dul
ces,meū incantauerāt intellectū.Lex,ꝓphetæ,euangeliū,
ep'le.& oīs gl'ia fnīarū dn̄i mei & feruorū eius : aut parua
uidebant,aut nulla.Nefcio mō q̄d dulciꝰ mihi immurmu
rat filiꝰ Ieffe:q uario fmonū fnīarū cōcētu,oēs illos quos
diligere cōfueuerāt,ineloquētes reddit & mutos.Lenit &
Pfal.49 ungit:qa nihil fic recreat in tribulatiōe.Deniq; & proba
re licet.Inuoca me,inq̄t ī tribulatiōe:eruā te , & honorifi
cabis me.Hoc eft nomē,hoc ē oleū,hæc olei effufio.Amē
dico uobis,nō deficiet hic lecythꝰ olei,nec minuet,donec
pluuiā uoluntariā q̄ fegregata eft hæreditati eiꝰ,diffufius
inftillet:donec faciat cælū nouū & terrā nouā:qa mīa eiꝰ
ab æterno & ufq; in æternū fup timētes eū.Sed iam furga
mus & p̄paremꝰ nos ad folēnioris miffæ iubilationē:nec
cordibus parcētes nec uocibus,ad honorē pueri qui na pfal.67.
tus eft nobis,qui eft deus in fecula benedictus.Amen. p̄s.102.

Ser.unde fupra.Vel potiꝰ debet legi in cōceptiōe
beatiffimæ.Mariæ uirginis.

EXultate fratres in dn̄o:qa de dn̄a illa fermo fuc
cedit q̄ fingularē in cordibꝰ ur̄is uēdicat princi
patū,q̄ eft ad cuius nomē humiliter inclinatis,
cuius horis reuerēter affiftitis, cuius memoriā
iugiter frequentatis.Hæc eft ur̄is affectibus fuauiter in
dulcefcit:qa magna multitudo dulcedinis eiꝰ.Spūs enim Eccl.24
eiꝰ fup mel dulcis,in quā dulcis dn̄s cū oī fua dulcedine fu
peruenit.Cū em̄ fecerit deus oīa opa fua ualde bona ,hic
melius fecit,cōfecrās in ea fibi reclinatoriū auriū,ut poft
tumultꝰ angelorū & hoīm,& reclinaret,& requiē inueni
ret.Hoc eft qđ natura mirat,reueret angelꝰ,ueret hō,ftu
pet cælū,cōtremifcit terra,infernus exhorret.In huiꝰ ute
ro maieftas altiffimi mirabiliter leq̄facta,ficut adipe & pi
guedine repleuit terras,infudit cælos,īferna refpfit. Hic
exinauit femetipfum excelfus & immenfus:menfuram bo
nā & cōfertā & coagitatā mittens in finū ur̄m. Hic diui
nis manibꝰ unctus oleo lætitiæ,& ficut altare in fignū pō
tificij cōfecratus.De altari hoc ad arā crucis afcēdēs,pro
prio cruore tanquā alterius gn̄is oleo perfufus, iā nō con
fecratꝰ fed cōfecrās,totū corpꝰ machinæ mūdialis largio
re liquamine cōfecrauit.Fatifcat ergo mœror,triftitia fu
giat,elimineт dolor,rācor abfcedat,ut liceat uacare & ui
dere cum Moyfe uifionē hāc grādē,q̄liter deꝰ in hoc uen
tre cōcipiat,decipiat diabolꝰ,recipiat perditū, īdebitum
accipiat.Totū me trahit affectio,fed orō deficit.Diues co
gitatio ,uocis paupertate cōfundit.Feruent īteriora,& ī
undofam ebulliūt altitudinē,fed frigiditas linguæ cumu
los refrigerat exundātes .Quid eft ô beatiffima? Nūquid
ita fenfu taciturus obdormiā,ut ibi mutꝰ fim, ubi oīs lo
quitur creatura? Veruntamē nō tacebo & nō quiefcā,do
nec egrediat ut fplendor uultus tuus,& fermo de te cōce
ptus,fi non ut lampas,faltem ut fcintilla accēdat? Mouet
fateor ꝙ difponente deo peccant rationales creaturæ,&
multis annorū milibus tam cæleftia quàm terreftria incaf
fum ftare uideāt,femirutis illis,iftis dirutis. Stat illa ma
gna ciuitas,ciuium fuorū numerofitate fraudata,& à ftel
lantibus palatijs multiplex habitantiū multitudo ꝓpelli
tur.Obfcurant ftellarij ignes(folē loquor & lunam & ftel
las)& multa fui luminis claritate multātur.Terra maledi Gene.3.
citur,cū damnatur hoīm fucceffio,& omnis creatura iux Roma.8
ta apoftolum parturit & ingemifcit.Tacet deus omnipo
tens,& ordinans eiꝰ oīpotentia,tantam diffimulat cōfu
fionem.Tandē nafcit.Maria:& ad nubiles annos egredi
ens fpeciem induit fpeciofam,quæ ip̄m alliciat deū:& di
uinitatis oculos ī fe conuertat.Vide q̄d inde dicat ille nō
minimꝰ explorator fecretorū dei.Audi ,inquit,filia & ui Pfal.44
de & īclina aurē tuā,& obliuifcere ppl'm tuū,& domū pa
tris tui:& cōcupifcet rex decorē tuū,qm̄ ipfe eft dn̄s deus
tuꝰ.Germinat igit uirga Ieffe de tortuofa radice generis
humani,& patriarcharū arbore.& in altitudinē & rectitu
dinem erūpēs,oēm ignorat nodofitatem filiorū,tenebras
nefcit :fructicofa quæq; nō habet.Videt & ardet ille uehe
mens amator:& totū epitalamiū in eius laudibus decan
tat,ubi manifefte fponfus inducit fpirās amorē fincerifli
mum,nec ultra ualens diffimulare qđ patit.Euocat ftatim
cæleftis ille cōuentus,& iuxta prophetā init deus cōfiliū,
cogit cōfilium,facit fermonē cū āgelis de reftitutione eo
rum,& de redēptiōe hoīm,de elemētorū reuonatiōe.Illis
ftupentibus & mirantibus præ gaudio .q̄rit modus redē
ptiōis:& ftatī de thefauro diuinitatis . Mariæ nomē euol
uitur:& per ipfam,& in ipfa,& de ipfa,& cū ipfa totū hoc
faciendum

faciendū decernit̃,ut ſicut ſine illo nihil eſt factum,ita ſine
illa nihil refectū ſit. Tradit̃ ep̄la Gabrieli, in qua ſalutatio
uirginis,incarnatio redemptoris,plenitudo gr̃æ,gl̃iæ ma
gnitudo,multitudo lætitiæ cōtinetur. Miſſus ergo ange-
lus Gabriel à deo etiā antequā ad uirginē perueniret, in-
uenit deū uirgineis illapſum uiſceribus,& maieſtatem dei
uirginalis uētris breuitate cōcluſā. O uēter diffuſior cæ-
lis,terriſq; amplior, capacior elementis, qui totū claudit
oīa cōcludētē,in quo deꝰ gloriæ reclinat̃. Deniq; & archā
gelus nō ait. Aue Maria replenda, ſed plena:non dn̄s ue-
niet in te,ſed dn̄s tecū : qa inde totā eā ſibi rapuerat ſpiri-
tus ſanctus:& de cæleſtibꝰ inſignierat ornamētis. Iā cōſe-
crata erat in loco uoluptatis,de q° fons iſte debebat aſcen-
dere q̄ uniuerſam terræ ſuperficiē irrigaret. Satis hucuſq;
ſparſimꝰ uerba,& uolaticis ſermonibus diuerſa p̄ſeminaui
Gene.2. mus nunc inſiſtamus hic ſi fortè aliquod dignū elicere ua
leamus. Fluuiꝰ (ait ſcriptura) egrediebat̃ de loco uolupta
tis ad irrigandam uniuerſam ſuperficiē terræ,q inde diui-
dit̃ in quatuor capita. Fluuius iſte eſt dn̄s meꝰ Ieſus q de
duobus locis uoluptatis egredit̃:ex utero patris,& ex ute
ro uirginis. Vñ propheta. Dn̄s deus noſter fluuiꝰ gl̃ioſus
exiliens in terrā ſitiētem. Sed ineffabilibꝰ differētijs lōge
aliter à patre quàm à matre egreditur,quia etſi hæc tp̄alis
natiuitatis gl̃ioſa eſt,multo glorioſior eſt æterna. Hortan
tibꝰ uobis, de utraq; gn̄atione uolo aperire q̄d ſentio:nō
ꝙ aliqd exponere præſumā, cū hoc ultra oīm uires,quāto
magis ultra meas ſit & extremæ dementiæ ſit uelle fari in
effabilia,maxime hoīem imperitū. Nō eñ oblitꝰ ſum Sa-
Prou.25 lomonē dicentē. Sicut q̄ nimiū comedit mel euomit illud:
ſic q ſcrutator eſt maieſtatis,opprimetur à gl̃ia. De utraq;
Eſai.53. eñ p ,pphetam dici puto. Generationē eius qs enarrabit?
Quia & pr̄is illa ineffabilis & inacceſſibilis eſt,ac nulli p
1.Tim.6 uia creaturæ. Hoc ſenſu credo ap̄lm dixiſſe de deo,q ſolus
habitat lucē inacceſſibilē,cum etiā puriores naturæ tanto
reuerberētur intuitu,ut nec poſſint irrūpere in tātæ clari
Matt.11. tatis abyſſum. Ipſe etiā filius ,pteſtat̃. Nemo nouit filiū ni
ſi pr̄,neq; patrē q̄s nouit niſi filiꝰ,& cui uoluerit filiꝰ reue
lare. Nec tñ ſicut eſt,ſed ſicut cape pōt cui tanta dignatio
reuelat̃. Vnde & illa ſublimis aīa q̄ uſq; ad tertiū cælū in
Phil.3. diuitias gl̃iæ dei rapta fuerat,dicit. Ego me non arbitror
cōprehēdiſſe. Veriſſima ergo diffinitio eſt,qa illā gignen-
tis & geniti gn̄ationē nullꝰ oīno penetrat intellectꝰ. Hāc
etiā de matre,omni hūanæ creaturæ reor inextricabilē, &
neſcio utrūq; ab illa excellētiori natura ualeat cōp̄hēdi.
Quis eñ cōp̄hendat unitionē carnis & uerbi,q̄liter deꝰ &
hō in unā p̄ſonā cōueniat,ſaluis imperturbatiſq; ,pprieta
tibus naturarū? Vnuſqſq; in ſuo ſenſu abūdat: ego hanc
oēm ſenſum ſup̄gredi credo ueterū uirorū ueſtigijs inhæ-
rēs q ſuper hæc ſanas & incōcuſſas ſn̄ias reliquerūt. Ad pa
ternā igitur generationē recurrentes,locū uoluptatis pa-
trem eſſe cenſemꝰ, quāuis deꝰ illocalis ſit : ſed efficientias
rerū,niſi per uulgatos ſermones explicare non poſſimus.
In ip̄o aūt oēm uoluptatē eſſe intelligit,q legit ap̄lm dicē
tem:qm̄ ex ipſo & p ip̄m & in ipſo ſunt oīa. Et aliū ex illo
Rom.11. duodeno apice ſil̃iter eructuātē. Omne datū optimū & oē
Iacob.1. donū perfectū deſurſum eſt,deſcēdēs à patre luminū. Ipſe
etiā filius dicit. Hæc eſt uita æterna,ut cognoſcant te ſolū
Ioan.17. uerū deum. Cognitio igitur patris uita æterna eſt & ubi
uita æterna,ibi ſempiterna uoluptas. Egredit̃ ergo fluuiꝰ
de loco uoluptatis:quia igitur de utero pr̄is: deꝰ ,de deo,
lumen de lumine,de dn̄o dn̄s. Egreditur autē identitate:
quia idē eſt cum pr̄e:idē dico ſm̄ ſubſtantiā,non ſm̄ perſo-
nam. Egredit̃ & æqualitate, q̄a patris oīpotētiam recipit:
Ioan.5. cū oīa quæ poſſit pater,poſſit hæc & filius:ſicut ipſe teſta
tur. Omnia q̄ facit pater,facit & filius:nec pōt filius facere
quicquā,niſi quod uiderit patrem faciētē. Egredit̃ & æter
nitate : quia licet generetur, non tñ eſt poſterior generan
te,ſed ambo unius antiquitatis ſunt:ſi tñ uocabuli noui-
tatē non exhorretis : quod licet quoquo modo ſignificet
quæ dicunt̃, longe tñ eſt à ſn̄iæ maieſtate. Egredit̃ ſimili-
tudine,qa ſimilis eſt patri,pr̄is imago,ſplendor gloriæ,&

figura ſubſtantiæ eiꝰ. Egreditur alternitate:quia alius eſt
ab illo:alius dico,non aliud. Ego,inqt,& pater unum ſu- Ioan.10.
mus. Vnū dixit,nō unus:qa unū ſignificat ſubſtātiæ uni-
tatem,unus uero perſonarū proprietatē. Sic igitur & lon
ge excellentiori modo de patre filius egrediens, inundat
angelicas ſtationes:quia iuxta Salomonē:fons ſapientiæ Eccle.1.
uerbum dei in excelſis. Cytharedꝰ puer de hoc fonte ple
no uētre potauerat,cum diceret. Apud te eſt fons uitæ,& Pſal.35.
in lumine tuo uidebimus lumen. Apud te,inquit,eſt fons
uitæ:qa tu nō ſolum uita,ſed & filius tuus fons uitæ eſt. Et
ut patēter quod ſentiebat oſtēderet,ſubiunxit. In lumine Ibidem.
tuo uidebimus lumen, ſcilicet ad irrigandā uniuerſam ſu-
perficiem terræ. Quænā terra eſt in illa cælorū ſummitate
repoſita,quam ſuperfluat & irriget fluuius glorioſus? Re
gnū cælorū,terra uiuentiū eſt. Vnde. Credo uidere bona Pſa.26.
dn̄i in terra uiuentiū. Item Placebo dn̄o in regione uiuo Pſa.114.
rum. Irrigatio hæc indicibilis eſt. Inebriantur quippe an-
geli ab ubertate domus dei:& torrente uoluptatis eiꝰ po
tantur. Hic quid dicam neſcio:quia plurimus ſtupor ſen-
ſum opprimit aſſurgentē. Vbi ſunt oratorij ſermōes quos
in fornace rhetorica omnis ille philoſophorum conflauit
chorus. Vbi ſunt gigantes à ſeculo nominati,qui ab ini-
tio fuerunt magni ſtatura,ſcientes bellum, languentes cir
ca pugnas uerborum? Nunquid non maximus ille gigas Platōis
(Platonem loquor) ab intellectu tam puriſſimæ ueritatis dictum.
repulſus eſt? Nónne acerrimo mentis ingenio tangēs ſed
non attingēs diuinitatem dei, dicit. Vnum inueni quod
cuncta operetur,& aliud per quod cuncta efficiuntur:ter-
tium autē non potui inuenire? Recte de ſpiritu ſancto in-
ſcius, qui illi nō erat infuſus, qui ſanctarum reuelationū
magiſter eſt,qui reuelauit Paulo quæ oculus non uidit,ſi
cut idem ap̄ls gloriatur. Nobis,inquit,reuelauit deꝰ. Per 1.Cor.2.
quid apoſtole? Per ſpiritum ſanctum,nō per ſpiritum no-
ſtrum,per quem ſicuti philoſophi ſeducti ſunt,ita & ſedu
xeruut. Ille noſter philoſophus qui ſuper ſenes & ſup oēs Pſal.118.
docentes ſe intellexit, quid ſuper hoc ſenſerit audiamus.
Rigans montes,inquit,de ſuperioribꝰ ſuis. De ſublimio- Pſal.103.
ribus quippe angelis, qui non per ſpeculū in ænigmate,
ſed facie ad faciem ipſam dei ſubſtātiā luminibꝰ indefeſſis
aſpectant. Sequitur. Qui inde diuiditur in quatuor capi- Gene.2.
ta. In q̄ quatuor capita? ¶ Dicamꝰ breuiter:qa grādis no-
bis reſtat uia. In admirationē. Nā de fragilitate cōplexio-
nis humanæ,de torrente uoluptatis bibens tota obſtupet
illa dignior creatura,de creatoris gloria,& gloriæ ratiōe.
In puritatem: quia non in uaſe teſteo,ſed remoto uelami-
ne hauriūt aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris. In ſa-
tietatem:quia & ſi deſiderant in eum proſpicere,nō tamē
deſiderium neceſſitatem, uel neceſſitas miſeriam inducit,
ſed mirabiliori modo & ſemp deſiderāt ut ſemp ſatientur
& ſemp ſatiantur ut ſemp deſiderent. In ſecuritatem:qa de
ſua ſtabilitate certi,perēnibꝰ gaudijs immerguntur expe- Titū.2.
ctantes beatam ſpem,& aduentū gl̃iæ magni dei, quando Ioan.10.
fiet unū ouile & unus paſtor:ſup̄na illa Hieruſalē cōſum-
mabitur in ip̄m. Sic influit fluuiꝰ iſte per angelicas offici
nas. Sed hæc oīa fides capit:neſcit rō:intellectus ignorat
humanus. Hæc ſunt fortaſſis illa quatuor quæ uas electio
nis fœlici quaternario ī ep̄la ad Hebræos uidit dicēs. Nō
acceſſiſtis,inquit, ad mōtem fumantē,ſed ad montē Sion Heb.12.
ad Hieruſalem ciuitatem dei uiuētis, ad multorū milium
angelorū frequentiā,ad eccleſiā primitiuorū aſcriptam in
cælis. Nunc accingamus nos ad uidendum qualiter egre-
diatur de uirgine : qa egreſſio iſta dulcior & affectuoſior
eſt humanæ miſeriæ,q̄ intuētiū pectora cōcutit,& irrorat
oculos,& beatis fontibus uultus amātiū p̄fundit. Hic lo-
cum uoluptatis uterū Mariæ intelligo,in quo cumulauit
oēs delicias deliciarum dn̄s,de cuius delicijs ſp̄us ſanctus
admiratorio ſermone in amoris cantico eructat. Quæ eſt Canti.8.
iſta q̄ aſcēdit de deſerto delicijs affluens? Nunquid in an-
gelis uoluptatem habet altiſſimus in quibus ipſe reperit Iob.4.
prauitatē? Nunqd in cōſtellatiōe uel ſcintillatione ſtella-
rū:quarum aliæ conuertuntur in ſanguinem, aliæ cadunt Apoc.6

de cælo, aliæ in tenebris obscurant? Nunquid in aere, uel
3.Re.19. igne, uel uentis? Nequaquã in igne dñs: nõ in cõmotiõe dñs: non in spũ dñs: si uerus est ille qui in curru igneo & equis igneis est assumpt⁹ in cælũ. Nunqd in aquis ubi fures & tortuosus leuiathan immorat, aut in terra q̃ sub ma
Gene.3. ledicto Adæ spinas emittit & tribulos? Non est loc⁹ uoluptatis nisi uterus uirginis. Ex hac egreditur humanitate quia uestit⁹ cilicio nr̃æ mortalitatis, uisibilis hũanis oculis apparuit. De uirgine uirgam, de libro autẽ generationis lineã faciẽs diuinitatis, humanũ innexuit, quem carne
Iob.4. operuit uirginali, ut draco magnus illectus ad carnem, ferrum diuini numinis subsentiret. Egredit & cum nouitate
Gene.2. quia nũquã sic nat⁹ est hõ sicut nascit. Primus eñi hõ, primo de terra format: secundo mulier ex eius latere fabricat
Gene.4. tertio Cain cõsuetudinario nascendi ordine gignitur ab utroq;. Solus iste de sola uirgine nascit, & uirginis uterũ nouo & singulari partu diuinitas humanata sigillat. Vbi nunc aristotelicæ subtilitatis facunda quidẽ, sed infœcunda loquacitas, si peperit, cum uiro concubuit? Velit nolit uertitur in habitũ priuatio, nec astringit dialecticis terminis omniũ terminator, ad cui⁹ imperiũ perit natura, disuescit cõsuetudo. Egredit etiã cum claritate. Nascẽte quippe illo, sepelitur oĩs illa stellantiũ luminũ luminosa serenitas, & stella candidior lucidioribus radiis præscintillans, totã sibi cæli rapit portionẽ. Ambulant reges in splendo
Psal.47. re ortus eius, qm̃ ecce reges cõgregati sunt, cõuenerũt in unum: Ipsi uidentes sic deũ & hoiem nascentem, matrẽ & uirginẽ parietẽ, admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos in tantorum luce miraculorum. Egreditur & cum paupertate. Quia pãnis uilissimis reclinat⁹: iam extunc sanctissimis mẽbris legẽ martyrii p̃figebat. Egredit occulte. Quia subtilissimus ille fraudiũ inuestigator, tantæ ab altitudine dignatiõis excludit. Hinc
Mat.4. est q̃ ambiguis alternationib⁹ fatigatus, illũ tentat, nunc tentatũ filiũ appellat altissimi, nũc instruit crucẽ nunc de
Mat.27 struit, mandãs per mulierẽ (cõsuetũ sibi organũ) nihil tibi & iusto illi. Sequitur. Ad irrigandã: uniuersam superficiẽ terræ, id est ad terrenã miseriã expiandã quã nobis in hæreditatẽ prim⁹ ille peccator reliquerat. ¶Volo ut apl's hic eũ mihi sicut & superi⁹ in quatuor capita distribuat:
1.Cor.1. q̃a securi⁹ eius expositionẽ suscipio. Quia fact⁹ est nobis inquit, sapientia, iustitia, sanctificatio: redemptio. Ad nos quippe ueniẽs qui eramus in carcere, primo omniũ tenebras ignorantiæ nostræ depulit luce sapientiæ suæ demũ per iustitiã q̃ ex fide est, soluit funes peccatorum nostrorũ
Psa.147. sanctificãs nos in suo corpore, redimens in corporis pas
Psal.45. sione. Dñs eñi soluit cõpeditos, dñs illuminat cæcos san
Psal.105. ctificat tabernaculum, de manu redemit inimici. ¶Diuidit & in patiẽtiã qua peccatores sustinet, i miam qua p̃ctores fouet, in largitatẽ qua proficiẽtes exaltat, in fortitudinem qua p̃ficiẽtes cõseruat. De hoc secũdo quaternario, toto hoc aduentu ur̃æ fraternitati cõfabulatus sum, per fluminũ decursionẽ, & noĩm interpretationẽ, moralia mysticis internectẽs: utrũ aliqd digne, uos uideritis. Verũ non oĩa possumus præsenti sermone coarctare, fastidiũ euitantes. ¶Habeo ego quatuor capita dulciora priorib⁹, quæ fortassis uestris cordib⁹ dulci⁹ cõplacebũt. Dñs enim uester eleuatus in cruce, largissimas sanguinis undas à quatuor partibus sui corporis abũdantius emanauit. Spinis enim pũgẽtibus sanctissimũ caput niuea ceruice reflexũ, & clauis pedes & man⁹, & lancea latus ei⁹ transuerberante, præciosus sanguis emanauit, cuius aspersione iudex trãsit in patrẽ, iratus in mitẽ, in miam uirga, captiuitas in coronã. Christus ergo fons latens & occultus in cælis, fons patẽs & apert⁹ in terris. Illic de utero patris, hic egredit de utero uirginis. Illic uiuens terrã irrigat uiuentiũ, hic moriẽs terram morientium. Illic diuiditur in quaternarium admirabilem, hic in dulcem. Dulcis domin⁹, dulcis dña: q̃a ille dominus meus, misericordia mea: hæc domina mea, misericordiæ porta. Ducat nos mater ad filiũ, fili⁹ ad patrẽ, spõsa ad sponsum: qui est deus benedictus in secula. Amen.

Sermo. III. de natiuitate domini.

Tandem de mari ad portũ, de promisso ad præmium, de labore ad requiẽ, de desperatione ad spem, de uia ad patriam peruenimus. Scripse rat siquiden nobis frequentibus epistolis cala Esai.28.
mus scribæ ueolciter scribẽtis, expecta, reexpecta, sed nos quod subiungitur dicere poteramus, modicum ibi, & modicum ibi. Præcurrerãt cursores promissione diuites: sed Psal.26.
exhibitione pauperrimi. Dicebat ali⁹. Viriliter age, & cõ Abac.2.
fortetur cor tuũ, & sustine dominum, alter uerò. Si morã fecerit, expecta eum, quia ueniens ueniet. Pari cõsilio exierant de sanctuario dei, nihil secum nisi promissionum multitudinem reportantes. Vnde & citharista noster dormi tauerat præ tædio: & in ipsum deum tacitis oblocutioni Psal.88.
b⁹ totam culpam modis flebilibus intorquebat. Tu uerò inquit, repulisti & depexisti, distulisti Christum tuum. De flebili quoq; ad imperatiuum conuersus est, exagitãte impatientia, quæ impudentiæ & frontositatis mater est. Qui Psal.79.
sedes super cherubim manifestare. Vt quid tam diu dominatrici sedens in cathedra, circumuallantibus & uallantibus angelis, non respicis super filios hominum, quos absorbuit & obsorduit iniquitas per Adam quidem cõmis Psal.88.
sa, sed à te permissa? Memorare quæ mea sit substantia ad tuæ substãtiæ similitudinem fabricata: quia etsi omnis hõ Psal.38.
uiuens uanitas est, in imagine tamen tua pertransiens, ua Psal.88.
nitas esse non põt. Nunquid ita uane constituisti omnes Prou.8.
filios hoĩm, de quibus dicis. Deliciæ meæ esse cũ filiis hominum, ut eos uerteret & diuerteret à te malignus ille de Psa.143.
ceptor, qui decipere nisi te permittente non potuit? Inclina cælos tuos & descẽde, & illos misericordes oculos misericors inflecte peccantibus, ut saltem non in perpetuum obliuiscaris nos. Hæc quidem iste, sed gemitibus & ærũnis in Psal.38.
tortus: tantæ præsumptiõis sententiã abiurabat. Dixi, inquit, custodiã uias meas, ut non delinquã in lingua mea, Sed & ille uir nobilis, & p̃fundi sermonis urbanitate per Esai.62.
lucidus, affectuosis excessibus incalescens: p̃pter Sion, inquit, non tacebo, & propter Hierusalẽ non quiescam &c. Esa.64.
Vtinã, ait, dirumperes cælos & descenderes, & alia multa, quæ fastidiosa prolixitas uetat inserere. Hic etiam morosioris gratiæ longinquitate suspensus, & nimietate dolo Esai.40.
ris excedẽs, impatiẽter oblatrat dicens. Ecce gentes quasi non sint sic sunt coram eo, quasi nihilum & inane reputatæ sunt ei. Hieremias quoq; in uocem gratulabundæ lau Hier.31.
dis aduerbio demõstrandi prorũpẽs. Ecce, inq̃t, faciet domin⁹ nouũ sup terrã, mulier circũdabit uirũ. Sed tñ repentinæ submersionis lachrymis edocet, ut pri⁹ lamẽtũ Xp̃i Dani.8.
suscipiens quàm aduentũ conticescat. Danieli dicit Visio Ezec.12.
est in dies & in tẽpora longa. Et Ezechiel tantis caliginibus inuoluit, ut uix dignosci possit unde ueniat aut quo uadat. Deniq; oĩs ille p̃phetalis cõuent⁹ longa tardantis grãe morositate p̃tæsus, nũc rogãdo, nũc cõquerendo, uariat orationẽ, & plerũq; sermonib⁹ exoratiuis indignatorios intermiscet. Nos quoq; satis eos audiuimus, & nobis Exod.4.
in fastidium relegũt. Iam fuit Moyses, impeditioris sigui Esaia.6.
dem linguæ factus est nobis. Esaiæ labia immunda sunt. Hiere.1.
Hieremias nescit loqui quia puer est. Ezechiel polluto pa Ezec.4.
ne uescit. Osee fornicariã & adulterã duxit uxorẽ. Daniel Osee.1.
post uisionẽ grauiter infirmatur. Oẽs prophetæ elingues Dani.8.
sunt & muti, iam lætari & exultare non possum⁹, nisi osculetur nos osculo oris sui. Auditi & exauditi estis: adest benignitas & humanitas saluatoris nr̃i dei, q̃ uel differri nõ Iosue.7.
patiatur ampli⁹ amorẽ languẽtiũ. Quid eñi audistis? Sanctificamini in crastinũ filii Israel, & estote parati, quia die crastina descendet dñs. Residuum diei huius, & superuenturæ noctis uix maditanda progressio, dirimit nos à uultu gloriæ à puero deo, à puerperio singulari. Currite celeriore & rapidiore passu, conficite metas uestras, ut liceat uidere filium dei uagientem in cunis, & saluatoris natiuitati qualiacunq; obsequia præparate. Credo uos esse filios Israel, sanctificatos ab omni inquinamento carnis & spiritus, præparatos ad diei crastinæ sacramenta solicita

deuotione

deuotione & deuota solicitudine suscipienda. Quid enim
aliud his sacris diebus aduentui eius dedicatis, egistis? Vi
di ego senes, senectutis oblitos astare sacris iuuenili alacri
tate uigilijs, & iuuenes iuuentute sepulta senili grauitate
reuerentiæ diuinitatis assistere. Plena erant subsellia con-
cinentibus, & cōcentu parili uoces in sublimibus resona-
bant, ut fœlici inuidia iurasse uos credere iubilare deo in
uoce exultationis. Psalteria erant præ manibus, psalmi in
labijs, in corde deuotio, solēnitatem animi indicabat hila-
ritas uultꝰ, discursio corporis, operis solicitudo. Inspexi
sacerdotes uigilantibus oculis primos diei ortus subtili-
ter indagare, sacramētalibus indui uestimentis, introire
ad altare dei, ad sacrificandum corpus & sanguinē redem-
ptoris. Vidi assistentiū turbam ministeriali deuotiōe nūc
flectere genua, nunc osculari manus, & ad imperantiū nu-
tum nutu citius obedire. Sed & pueros aspexi qui nesciūt
quid sit inter dexteram & sinistram, sibi adinuicem psalte
ria inuidere, & reportare ad lectulos suos, furari somnū
ab oculis suis, & in lectulo suo per noctes quærere quē di
ligebat anima eorū: quod licet cōtra consuetudinem præ-
sumptum sit, non tamē contra deuotionem. Fateor inter
Gene. 32 hæc oīa cogitabam, castra dei sunt hæc: non est hic aliud
nisi domus dei, & porta cæli. Vellem nollem uestra deuo-
tione trahebar, & uobis negociantibus ociari non pote-
ram. Sequebar uos, Sed a longe, uel aberrās à uia, uel clau
dicans à semitis meis, Lugens & cōtristatus quia nō pote
ram æquare currentes. Nouit ille unus cum quo uno unū
cœpi esse in domo, quàm frequentibus querelis impleue-
rim aures eius, ꝙ uos in meridie essetis cum spōso, & ego
cum sponsa in uespertino frigore cōmorarer. Eya fratres
si aliquid adhuc defluꝰ humor de flumine mortalitatis hu
ius uestras circumrorat affectiones, tergite & tegite illum
niueo confessionis amictu, & calciate uos in præparatio-
nē euangelij pacis, ut sitis de quibꝰ dicit sanctus. In flumi
ne pertrāsibūt pede. Quid aūt per hæc? Ibi lætabimur in
ipso. De flumine hoc, imo de fluminibus istis. Esaias pro-
Esai. 11. pheta in nocturnis lectionibus largius disputauit. Percu-
tiet, inqt, dn̄s fluuiū Aegypti in septē riuis, ita ut trāseant
p eū calceati. Volo de fluuio & ruinis eiꝰ paulisper cōfabu
lari uobiscū, qūo & qualiter pcutiat, qd sit p eū trāsire cal
ceato. Aegypto figuraliter exprimi mundū istū diuinorū
eloqorū scrutatores affirmāt, q positꝰ est in maligno: q te-
nebris & cōfusionibꝰ est repletꝰ. Flumē fluxus hūani gn̄is
est, q de primis parētibꝰ infœlici uenia prūpēs ī impetuo-
sum erūpens torrētem, per totā mūdi latitudinē instagna
uit. Qui in septē torrētibꝰ deriuat, ualles & cāpestria, pro
funda uoragine supsedit: ipsis qꝙ montiū cacuminibꝰ cā-
dē refusione intētās: unde unꝰ de altioribꝰ clamat. Torren
tes iniqtatis cōturbauerūt me, & intrauerūt aquæ usqꝫ ad
animā meā. Primꝰ huiꝰ fluminis riuus est cogitatio mala.
Riuꝰ exūdās, & qui nullis obicibꝰ repellat, habet frequē
tiam fluuiorū, fenestras corporeorū sensuū, q ei de munda
nis cataractis mortiferos imbres infusos administrant. Oc
cursant aspectui mētis quod uidit & audiuit, quod adora
uit & gustauit, qđ palpauit & tetigit. Et plerunqꝫ qđ sim
plici oculo aspeximꝰ, uersipellis contortor in offendiculū
retorquet ad scandalū: fingit similitudines, imagines pin
git, colores aptat, & in thalamo mētis uniuersa cōuoluit,
si forte cōsensum eliciat, & affectū inficiat. Offert horribi-
lia de diuinitate, terribilia de fide, mirabilia de fidei insti-
tutione, & in alueolo mētis ueneniferas ingerit potiones
quas in cōfessione euomere peccator oneratꝰ exhorret.
Venit in oratoriū, dormitoriū occupat, insidet refectorio
circuit claustrū, reuisit officinas, nullam prætermittit artē
nocendi: sed ubilibet suæ calliditatis assignat argutias. Et
in choro qdē inter orādum & psallendū mentē pertrahit
in diuersa præteritorū rememoratione puritatem intelle
ctus inuellens. In choro uerꝰ multiformes libidinis sensus
euoluit, insidiās solicitudini uestræ, & telis fortioribꝰ op-
pugnans uos, utinam nō expugnet: pugnat, nō uulneret
In refectorio aūt gulam allicit ad uidendū quæ perferun
tur, & ingenti auiditate onerat distentum uentrem, ut ma
iore opera ad egerendū egeas quàm ad ingerēdū. In clau
stro libros reuellit à manibus, memoriā reserat scriptura-
rum, & nunc de isto ad illū, nūc de illo ad istū cū signis &
scurrilitate trāsuertit. Per officinarū multitudinē te facit
excurrere, & uagabundo se comitē facit, donec taciturni-
tatis ostiū aut aperiat aut cōfringat. Quid plura? In cho-
ro deuotionē, in thoro castitatē, in refectorio parcitatem,
in claustro lectionē in officinis silētij uirtutē, uirtutis ini-
micus extirpat. Nec sufficit in uigilādo subtilius spiculis
cordis terebrare uitalia, sed dormiēdo singulari se uersat
& reuersat astutia: quæ oīa meliꝰ uestræ cōsciæ quàm stili
sciētiæ derelinquo. Sed ad altare dn̄i uirtutū sequūt nos
spūs ipsi, & ipsos ante mentis oculos inuolātes ut uix ali-
qua uel nascētis dei, uel pēdentis in cruce possint memo-
ria deturbari. Magnus ille patriarcha uix uolucres hmōi
à suis sacrificijs abigebat, nos q sumꝰ q fugare p̄sumimus?
Quis in hoc riuo uel mersum uel submersum se esse nega-
uerit? Videtis quā turbidꝰ torrēs & limosa regurgitatus
cœnositate, q uix aut nūquā ad hoc ducitur ut penitus ex
siccet. Nō puto ꝙ ille q̄ clausit cælum orōne, clauserit ani-
mū à cogitatiōe, ut faciliꝰ sit cælū obserare quàm animū.
Secūdus riuꝰ est locutio puersa. Linguā nullꝰ hoīum do-
mare pōt, ait Iacobꝰ, mēbrū inqetū, mēbrū mortiferū: faci
lis ad loquēdū, ad obloquendū pcliuior. Et notādū ꝙ al-
ter nascit ex altero, cū malæ cogitatiōi peruersæ locutiōis
ianua sit apta. Et est etiā aliud uerbū falsum, unde dicitur. Psal. 5.
Perdes oēs q̄ loquunt mēdaciū. Aliud uanū, de q̊ scriptū
est: Vana locuti sunt unusqsqꝫ ad pximū suū: Aliud īpudi
cū, de q̊ idē. Turpis sermo de ore ur̄o non pcedat. Aliud
excusatoriū: unde psalmista. Nō declines cor meū ī uerba
malitiæ, ad excusandas excusatiōes ī pctis. Aliud dolosum
de quo ppheta. Dispdat dn̄s uniuersa labia dolosa, & lin-
guā magniloquā. Aliud ociosum, de q̊ ipse dn̄s. De omni
uerbo ocioso qđ locuti fuerint hoīes reddent rōnē de eo
in die iudicij. Et si qua alia genera sunt pestis huius, quæ
nos breui saltu transilire non possumus. Tertius est actio
praua. Post cogitationem & locutionē uenitur ad opera,
qn̄ exhibemus mēbra nostra arma iniquitatis pctō, & con
tumelijs afficimꝰ corpa nostra. Quid eñi turpiꝰ quàm mē-
bra Xp̄i sanguine consecrata, & consepulta in baptisma-
te libidinosis ardoribus maculare, nec attendere reueren
tiam p̄sentis dei, minantis pœnā, gloriā promittētis? Ab
sit ut aliquis nostrū huic idolo substernatur, ut filium uir
ginis in Veneris templo suscipiat, ut arcam dei iuxta Da-
gon collocet, ut nutritus in croceis stercora amplexetur.
Quid Petro cū mago? qd Xp̄o cū antixp̄o? quid uirgi-
ni & libidini? qd puritati & corruptioni? Absit ut qsquā
uestrū ambulet ī passiōe desiderij, sicut & gētes q̄ ignorāt
deum, qui corpꝰ Xp̄i aut consecratis, aut Xp̄i corpi mini
stratis. Electi seruite imperatori, ut cum imperatore sedea
tis cum sederit in sede maiestatis suæ. Qua fronte qbꝰ ocu
lis uideret uos, uiueret uobiscū, cui tātis inter uos obscœ
nitatibus deseruiretur? Qua mēte, qua consciētia accede-
ret ad sancta sanctorū, immolaret sanctū sanctorū, cuius fa
ma cōtēptibilis, uita notabilis, sermo reprehensibilis ha-
beret? Sed & si fortè (humanū loquor ppter infirmitatē
carnis ur̄æ) aliquis uestrū tale aliquid in cubiculo cōsciē-
tiæ cōplicauit, deplicet illud per confessionem & pœniten
tiā, & ego ei de mīa nascētis pueri ueniā repromitto. Et si
cōfessus fuerit & pœnituerit, nascit in eo lux mundi, ut di-
motis fallacibus tenebris splendorē ueræ lucis accipiat.
Qūo enim miseris mīam hac nocte negabit, in qua miseri
corditer misericors nascitur & miserator dn̄s? Adest deus
& homo, mater & uirgo, caro & uerbū, lux & illuminans,
bonus & bonitas, mīa & ueritas, fœcunda uirginitas, uir-
ginalis fœcunditas, æterna nouitas, noua æternitas, diui-
na humanitas, hūana diuinitas, humilis sublimitas, & his
oībꝰ misericordia fabricatur. Cohibete ergo extollentiā
ab oculis, loquacitatē à lingua, crudelitatē à manibꝰ, uo-
luptatem à lumbis, pedes ab itinere non recto, & uenite

& arguite eū, si non hac nocte dirūpit cælos, si nō descen
derit ad uos, & proijciet in ꝓfundū maris oīa pctā uestra.
Quis tñ est qui huiꝰ tertij riuuli nō sit mersus & reuersus
instantia? Quartus riuus est defensio peccatorū. In uerita
te dico uobis, qa nihil sic exasperat iram diuinitatis: quo-
modo iniqtatis defensio: Aequo em̄ certamine nos certa-
mus cū dño cū defendimꝰ qđ odit: cū nobis placet quod
displicet illi. Magna quippe differentia inter superbū &
humilē peccatorē, cum illū despicit, hūc respicit: qa humi
lia respicit, & alta à longe cognoscit. Quando sanari pote
rit qui medicū spernit, medicinā cōculcat, & infirmā sub-
stantiā cōtrariorū receptione succendit? Tu dicis malum
bonū, amarū dulce, tenebras lucē, & in creatorē refundis
iniurias: ut qđ laudauerit tu uituperes, qđ uituperauerit
tu laudes. Non est hoc palpatiua dissimulatione tacendū
ꝙ uiderim quosdā uestrū tantis impatientiæ stimulis agi-
tari, ut ad primas correptoris uoces non solum excusatio-
nem sed & defensiōem exhibeatis, sed & nisi disciplinalis
uigor obuiauerit, ad tumultus & iurgia ꝓsiliatis. Hæc est
impietas maxima in deū & delictū maximū: quod uir sim
plex & rectꝰ, & puer dñi summa circūspectiōe deuitat. Ele
gātissimā sup his cōparationem inducit propheta, quam
de sacrario sanctispūs asportauit. Ibi, inquit, habuit foueā
hericius. Hericius ita confertissima spinositate densatus
est, ut undiqꝫ punctionibꝰ & aculeis uestiatur. Cum uerò
se solitudinem adeptū putat, caput aperit, exerit pedes, &
uiuificatorios motus plana deambulatione demonstrat.
Si quis superuenerit, statim celerrima uelocitate caput cū
pedibus in interius absconditorium reponit: ut si tenere
uolueris, prius uideas sanguinem tuū quàm corpus suū.
Sic & peccatoris caput cum pedibus, intentio cū actione
à pastorum solicitudine prospectatur: & quod ferè omniū
peccantiū uitiū est, cum ab omnibus uideatur, à nemine
æstimat se uideri. Si uitium resecare studeas, & intētionis
ingressus cum actionis egressibus correctiuis deprehēde
re, statim Ciceronis eloquentia renouatur, excusaẗ & de-
fenditur quod opponis, accusaris & offenderis qui pro-
ponis. Interrogat de loco & de tpe qñ factū fuerit, & no-
uus dialecticꝰ exerta lingua prorumpit in medium. Paren
tes aduocat, patrocinatores quærit, grauari se indicat, in-
dicat se recessurū, malle mori quàm pati talia, & quæ uidi
sti negans, & quæ non uidit in te conuitia retorquens, sic
spinam sentis, & culpam perdis, odium incurris, nec cor-
rigis. & quem totum tenere putabas, totū amittis. Vides
quàm multiplici cumulositate riuus iste omni homini, &
maxime nostro ordini se infundit? Quintus est exultatio
in pctis. O detestanda lætitia, & in sempiterni doloris tri-
stitiam demutāda, in peccatis sicut in uirtutibꝰ exultare.
Nónne latrocinantes & facinorosi quicꝫ cum uotorū ple
nitudinem assequunẗ, non se capiūt præ gaudio: ita etiam
Prou. 2. ut audeant ipsi diuinitati gratias immutire? Qui cum ma
Psal. 139. lefecerint, lætanẗ, & exultant in rebus pessimis. Cadēt sup
eos carbones, & in ignem deijcientur. Sed riuꝰ iste quàm
undosa refluxione miseros animātes effūdit, melius con-
sciētia quàm eloquentia cōprehēdit. Sextus est alios do-
cere ad malum. Hæc doctrina de cathedra pestilentiæ diri
uatur, quā detestaẗ & reprobat qui docet hoīem scientiā.
O quàm in uanū accipit aīam suam, qui aliorū aīas uenaẗ
ad mortem, qui trahit pctā sicut uestem longā, qui miscet
sanguinē sanguine, cui non sufficit ut intereat in seculū se
culi nisi & alios ad interitū pertrahat sempiternū. Scitis
em̄ quia multa uitia tenerrimis ætatibꝰ imprimūtur, quæ
postea in magno corpore uix mitigare, necdum extirpare
quisquā possit. Infelices magistri qui huiusmodi plātaria
plantauerūt, explantabunẗ ab illa cælesti plantatione quā
plantauit pater ille cælestis. Quis gloriabitur se huiꝰ riui
torrentibus non fuisse uallatū. Septimus est in oībus his
malis ꝑseuerare. Hic peccator demersus est & absorptꝰ, &
clausit super eū puteus os suum. Cum em̄ nō leuat oculos
ad cælū, nec recordatur iudiciorū iustorū, mortuus est, &
Eccl. 17. sepultꝰ ī sepulchro cōscientiæ suæ. Tūc à mortuo tāquam
qui nō est perit cōfessio: tūc peccator cum uenerit in pro- Pro. 18.
fundū malorū, cōtēnit. Hic est in extremo fluminū Aegy
pti, & multitudo miserationū dñi tollitur ab oculis eiꝰ. O
flumen malum, riui pessimi riui exterminantes. Hac nocte
dñs eos calceatꝰ trāsiuit, cum in uirginali substātia puram
carnem & oīm prætaxatarū pestium immunē accepit, illo
calceamento calceatus qđ in Idumeā extendit, cuius cor-
rigiā soluere nō potuit magnꝰ ille baptista. Misit de sum-
mo filiū suū, & accepit me in utero uirginis, & sic tādē as-
sumpsit me, & de profundis aquarū. Percutiemus & eos,
si cogitamus pro pctō nostro, si ꝓhibeamꝰ linguam à do-
lo: si declinemus à malo, & faciamus bonum, si cōfiteamur
aduersum nos iniustitiā nostrā dño: si dolor noster sit sem
per in conspectu nostro: si doceamus iniquos uias dñi, &
semp laus eiꝰ sit in ore nostro. Et ut de arte sutoria nostris
moribꝰ aliqd cōsuamus, habeamus calceamenta densa, &
subtiliter consuta, quæ possint aquas obuiantes exclude-
re. Faciamus carnē nostrā firmam & confixam timore dñi,
quæ libidinis humorē excludat, & excocta tribulatiōibus
atqꝫ ita densata fiat uter nouus ad conseruandū uinū no-
uum de quo diciẗ. Quia factꝰ sum sicut uter in pruina. Sed Psal. 118.
iam corda & corpa uestra ad suscipiēdū filiū uirginis præ
parata dimittamus in pace, & oēs in cōmune lumen ad re-
uelationem gentium innocētibus brachijs amplectamur,
qui est benedictus in secula. Amen.

De sancto Stephano ex lectiōe actuū apostolorū.

ADhuc filium uirginis habemus in manibus, &
obsecutoria delinitione uagientis dei honora-
mus infantiam. Ducit nos uirgo ad ueneranda
cunabula, & speciosa præ filiabus hominum, ad
speciosum forma præ filijs hominum, benedicta inter mu
lieres, ad benedictū inter homines nos cōducit. Submur
murat nobis in aurē si fortè domꝰ exasperās audiat & qe-
scat, reuelata esse uelamina prophetarū, & cōpletum consi
lium dei. Videte miraculum matris dñi, quia creatura erat
creator creaturæ, scintillat sydus, magus adorat, exultat
polus, tellus resultat, gloriantur angeli, pastores aggau-
dent, uirgo parit, nascitur deus, & cælorum luminaria cla-
riori lumine lumen exortum in tenebris prosequūtur. In
istis bonis uersamur: beatus uir qui impleuerit desideriū Psal. 126.
suū ex ipsis. Scio qa dulce nobis est, in principio erat uer
bum: dulcius uerbū caro factum est, dulcissimum uerbum
in cruce suspensum. A tanto puerperio quis insanus ocu
los nostros amouere necdum auellere præsumat, nisi ipse
iubeat qui dicit. Auerte oculos tuos à me, qa ipsi me auo- Cant. 6.
lare fecerūt. Ecce dum osculatur nos osculo oris sui dum
tantis miraculis & stupidos nos facit & attentos. Stepha
nus plenus gr̄a & fortitudine facit prodigia & signa ma-
gna ī populo. Nunquid æquū est derelinquere regem &
ad milites oculos detorquere? Nequaquā: nisi imperaue
rit imperator. Surgit ipse rex filius regis, sed lapidantium
aciem interrūpens, triūphatoris certamini non sine dolo
re cordis assistit. Videt opprimi primum & primicerium
purpuratæ cohortis grādinaria lapidū dēsitate, fōtes san
guinis de corpe ꝓthomartyris ebullire. Videt qa uniuer
sa debacchatio redūdat in ipm, & ipsi soli īproperia exp-
brantiū cumulātur. Vbi pietas & mīa tua dñe si nō cōpa-
teris patiēti? ubi æquitas & iustitia si nō iudicas & uindi
cas de pplo lapidante? Curramus ad spectaculū ad quod
currit qui exultat ut gygas ad currendā uiam, & uideamꝰ
quibus armis armatus uexillifer martyrū in campum pu-
gnaturꝰ descendit. Et ut diligentius elucescat singularis
martyrij prærogatiua, reuocemus ad memoriam apostoli-
corum actuū descriptionē, in quibus historicis & figurali
bus dictis cōuersio & passio belligeri militis cōtineẗ. Ste- Actu. 6.
phanus, inquiūt, plenus gr̄a & fortitudine, faciebat pdi-
gia & signa magna in pplo. Nō paruū latet hic mysteriū,
nec uilipēdenda simplicioris scripturæ manifesta positio,
Ad uirginē quippe loquens angelus uerba de cælestibus
scrinijs sumpta, nec alteriꝰ nisi ipsiꝰ dei spū fabricata, no-
ua salutatiōe portat. Nulli dubiū qn oīm ůborū excellāt
altitudinem,

altitudinē, utpotè de melioribus disciplinis ſctiſpūs euo-
luta: quorū annūciatiōe cōfœderādū erat illud unicum ſa
cramētū uerbi & hoīs, diuinitatis & carnis. Aue, inqt, for
titudo dñi, plena grã. Quid aūt de Stephano? Stephanus
plenꝰ grã & fortitudine. Nónne Lucas eiſdē penè literis
de utriſq; eloquit? Sed licet longe excellentior modꝰ in
uirgine ꝑdicet, ſecūdario tñ laudat in martyre. Habet igi
tur gratiā Stephanꝰ ſublimiori gñe quàm reliq̃ martyrum
multitudo: plenꝰ grã refert. ſ. & cumulatis, qđ raro in ſcri-
pturis canonicis ſubtilis inqſitor inueniet. Iūgit gratiæ
fortitudo infuſo ſpū libertatis. Ignitꝰ animꝰ, in uocē ueri
tatis erūpit, nec patit ullo pacto rigorē iuſtitiæ ſubmitti
aliqñ uel dimitti. Sic loricatꝰ gratia, & haſta fortitudinis
ſapiēter infrendēs: faciebat prodigia & ſigna magna ī po
pulo. Ille poteſt ꝓdigia & ſigna facere, in quo grã & forti
tudo ſedē firmiſſimā ſtatuerūt. Sic Stephanus ad homici-
das, ad legis adulteros, ad crucifixores filij dei pris loquit
genti peccatrici in Aegypto, pplo graui iniqtate in deſer
to, ſemini nequam in terra promiſſionis, filijs ſceleratis in
Actu. 7. morte ſaluatoris. Dura, inqt, ceruice, & incircūciſi corde
& auribꝰ, uos ſemper ſpūiſctō reſtitiſtis. Surrexerunt qui
dam de ſynagóga, ſynagóga utiq; ſathanæ: & undiq; con
globabant, uel ad conuincendum, uel ad occidendum. Fa
Iob. 4. ciunt impietatis parietem unum, ſquāma, ſquāmæ cōiun
gitur. Sibilant ſibi ſerpentes adinuicem: conuenerunt in
unum aduerſus dominum, & aduerſus Chriſtum eius. Ve
lit nolit cedit impietas pietati, ueritati error, ſtultitia ſa-
pientiæ, ſpiritui ſancto præſumptio & uanitas ſpiritus hu
Actu, 6. mani. Non poterant reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui qui lo-
quebatur. Non dixit nō uolebant (quod rationabiliū &
perfectorū eſt) ſed non poterant, ubi menti male facultas
tollit, non uoluntas mutatur. Redarguebantur, ait, ab eo
cum omni fiducia. Fiducialiter agit, nec nutat nec muta-
tur mēs imperterrita, quæ magis iuſtitiā quàm uitā, fidem
quàm ſanguinē, mortē quā iuſtitiæ taciturnitatē elegit.
Concurrētes capiūt eum, adducūt in cōſiliū: & gaudent
Prou. 1. eū intra ſua rhetiacula recluſiſſe, ſed fruſtra iacitur rhete
ante oculos pennatorū. Tunc uox liberior & ex eorū co-
dicibus ſermo exacuitur ueritatis, totumq; martyrem ra-
pit ſibi ſpiritus dei, & ex eius ore ſonantiori organo mo-
dulatur. Apparet ei una facies ſcripturarum & ueteris in-
ſtrumenti diſpēdia in compēdioſam redigit breuitatem.
Replicat promiſſiones & beneficia dei, murmuratiōes &
maleficia ppli: bona præſtita, reddita mala: ad extremū di-
uini ſanguinis exprobrat effuſionem, refractorios ſpiritꝰ
duros ceruice, incircunciſos corde & auribus, & ſublimi
uoce homicidas & proditores appella. Non ueretur con
uenticula congregata de ſanguinibus, & inter manꝰ quæ
rentium animam eius, de liberiori iuſtitia, cacumen uerita
tis aſcendit. Diſſecantur cordibus, & ſtrident dentibus in
eum, concipiunt dolorem, & prope eſt ut parturiant iniq
tatem. Mirum ꝙ non reuocantur inſueti nouitate miracu
li, ꝙ luminoſa ꝓthomartyris facies non refrenat inſanos.
Videbant, inquit, faciem eius tanquā uultum angeli ſtan-
tis inter illos. Quid eſt ô inſenſati? Lumine uultus dei in
ſignitur glorioſus leuita, & uibranti ſplendore Stephanꝰ
ſerenatur, & reuerberantur oculi ueſtri, & tñ inuidiæ ma-
gnitudo uiſionis maieſtatem occludit? Reſpondeāt in di-
uinorum uoluminum euolutione ubi reuoluerunt homi-
nem in terris poſitum uultum angelicū induiſſe: & cum in
utriſq; legibꝰ uel raro uel nunquā inuenerint, obſtupeant
gloriam triumphantis. Sequitur. Cum autem eſſet plenꝰ
ſpiritu ſancto, intendēs in cælum uidit gloriā dei, &c. Mi
rum dictu, & totius ſupergreſſio creaturæ, intendit in cæ-
lum. Videt iam non cælos, ſed apertos cælos, uidet gloriā
dei Ieſum ſtantem à dextris uirtutis dei. Mouet me hæc
intentio quæ de cordis puritate refuſa uim facit cælis, &
ad ipſius diuinitatis cōſiſtorium penetrat & attingit. Cæ
li aperiuntur, gloria dei uidet. Ieſus cōſpicitur ſtans non
ſolum à dextris dei, ſed à dextris uirtutis dei. Hanc inten-
tionem fecerat abiectio mundi, contēptus ſui, cordis mun
ditia, dilectio dei, proximi amor, ueritatis defenſio, deſide
rium Xpi. Retorquenda eſſent hæc omnia ad communes
floſculos moralitatis, niſi eſſet excellentia martyris com-
mendanda, fœlices oculi, ſubtilis uiſus, uiſio glorioſa. Si-
mulq; ſignanter recollige poſitionem uerborum. Plenus
eſt ſpiritu, & ſic intendit in cælum, quia in ſpiritu afflatur
conculcatis terreſtribus, cæleſtibꝰ inhiat & æternis. Poſt
hæc aperiuntur cæli, nullaq; præualet firmatio uel clauſu
ra quam non tranſuolet aut irrumpat mens illi ſummæ mē
ti affectantur inhærens. Aperiuntur ergo cæli, & puto qđ
omnes cæli: eorumq; apertionē ſequitur uiſio gloriæ dei
& uidetur dominus deus ſtans à dextris uirtutis dei, ne pa
tre minor eſſe putetur. Stat cum ſtante, cum bellante bel-
lat, quia lapidatur in lapidato. Non mediocris ſtupor in
uoluit me, utrum primitiuus flos martyrum oculis corpo
reis an incorporeis iſta perſpexerit. Grande quidem mira
culum, ſi mentali intuitu ſtellantibus ſe immerſit arcanis,
ſi mundi cordis oculi tam ſolēnem inſpexerint uiſionem.
Q; ſi corporalibus certum eſt hunc omne hominum genꝰ
diſparilitate gratiæ præuolaſſe, & pennis fidei & uirtutum
incorporea corporeis, etſi non comprehendiſſe, appre-
hendiſſe tamen. Nihil audeo temere diffinire, uel ex abru
pto præcipitare ſentētiam, cum finitiuam ſuper huiuſmo
di regulam me legiſſe non meminerim, ſecurius tamen ſe-
quor apoſtolum, imo ſpiritum dei in apoſtolo, qui cū ſum
ma uerborū libertate magis ſecure ambiguitati quàm pi
culoſe diffinitioni iſta committit. Siue ī corpore, inquit, 1. Co. 12.
ſiue extra corpus, neſcio, deus ſcit. Exclamant ſtatim cla-
more horribili, continent aures ſuas, & eas obſtruunt ue-
ritati, impetum faciunt unanimiter in eum, facti amici in
morte illius: & eijcientes eum extra ciuitatem lapidabāt.
Eijcitur martyr extra ciuitatem ſanguinum, in qua prius
iuſtitia habitauit, nunc autem homicidæ: de qua dicit ſan
ctus: quoniam uidi iniquitatem & contradictionem in ci- Pſal. 54.
uitate. Hæc eſt ciuitas quam die ac nocte circūdat iniqui-
tas, & cætera quæ ſequuntur. Ciuitas caſtellum deſpecti-
ue uocata, quod contra apoſtolos & apoſtolorum domi-
num duriſſimis infidelitatis uectibus munitum eſt. Extra
portam ciuitatis huius paſſus eſt dominus, extra eam lapi
datur ſeruus, exiens ad eum extra caſtra & portans ſimi-
litudinem improperij eius. Deponuntur ueſtimenta mar-
tyris ad pedes perſecutoris, qui attactu ſacrarum ueſtium
& orationibus lapidandi fuerat conuertendus. Et lapida-
bant, inquit, Stephanum inuocantem & dicentem Domi Actu. 7.
ne Ieſu accipe ſpiritum meum. Currunt illi ad lapides, &
ille ad preces. Lapides lapidem percutiunt: ſed lapidē mol
liorem, de quo fluit oleum charitatis, & tinnitus redditur
pietatis. Domine Ieſu, inquit, ne ſtatuas illis hoc peccatū. Ibidem.
Rogat ſuſcipere ſpiritum ſuum, ſpiritum utique & ſan-
ctum, illum quem ſignanter quaſi quoddam ſignaculum
apoſtolus in homine præcipit conſeruari. Vt integer, in- 1. Theſ. 5.
quit, anima & ſpiritus & corpus in die domini ſine quere
la ſeruetur. O quanta pietas, quātus affectus, & ardentiſſi
mæ charitatis ītegritas. Recte martyrij florē iſte ſibi præ-
uendicat, in quo ſimilitudo domini pendētis in cruce mi-
rabilibus formulis eſt impreſſa. In ligno enim ſpinis coro
natus, lancea cōfoſſus, cruci affixus, diſſimulat illum uni-
cum dolorem, & obliuiſcitur mortis uicinæ, nouū intro-
ducturus exemplum, aperit latitudinē charitatis, & aper-
tiori campo terminos traditæ legis amplificat, iam non ſo
lum amicus amicis, ſed uelint nolint amicus pariter inimi
cis. Pater, inquit, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciūt. Luc. 23.
Non potuit eſſe inefficax oratio morientis: unde & inimi
corum numeroſitas ad numerum amicorum tranſiuit. Vi
de quàm recto curſu Stephanus etſi non æquat, ſequitur
tamen redemptorem. Volat ſaxorum imber, & fortiſſimis
inuidorum manibus loca uulnerum duplicantur: ſed pa-
tienter patitur coronatus noſter, de corona nominis ad
coronam regiminis trāsferendus. Neſcit affectum carnis,
& mortis horam ignorat, & uide quod deliberat facien-
dum. Poſitis ait genibus, exclamauit uoce magna dicens:

Actu.7. Dñe ne statuas illis hoc pctm̃. Clamat uoce magna, quia magna utiq; charitate. Positis genibus, quia uera & humili simplicitate pro se orans stat & erigit, ꝓ lapidātibus flectit genua. Quis audiuit unquā tale? Et qs uidit huic similē? Pi⁹ dolet persequētiū pctm̃ quàm sua uulnera, illorū Ibidem. iniquitatē quàm suā mortem. Et cum hoc dixisset, obdormiuit in dño. Fœlix somnus cū requie, requies cum uoluptate, uoluptas cum sacietate, sacietas cum securitate, securitas cum æternitate. Obdormiuit, inquit, in domino, absorpt⁹ in claritatis abyssum, & inter dei sui brachia requiescens. Sedebat à dextris dei dñs Iesus, sed primo martyri martyrū caput. Recolitis quod illa ecclesiæ lingua (Augustinū loquor) de hoc martyre senserit, quem post mortem septem mortuos asserit suscitasse. Eya uos qui leuitali ordine præfulgetis: cantate huic canticum nouū, & tātæ festiuitati festiuis uocibus inclamate. Fortassis concinentibus etiam suggeret de uobis domino suo iudici uestro, ne statuas illis aliquid ad peccatum, qui est deus benedictus in secula. Amen.

Sermo in die purificatiōis, dñi Guerrici abbatis Ignacēsis de purificādis & adornādis cordiū affectib⁹.

ADorna thalamum tuum sion, & suscipe regem Xp̄m, quem uirgo cōcepit, uirgo peperit, uirgo post partū quē genuit adorauit. Ad nos fratres, ad nos loqtur spiritus sanctus, qui sumus sion, qui sumus speculātes, qui die ac nocte eleuamus oculos nostros ad dñm deū nostrū, donec misereatur nostri. Adornemus igitur thalamū nostrū, & suscipiamus regem Xp̄m. Ecce fratres Xp̄s in propria ueniēs, & à suis repulsus, nō habet ubi caput reclinet. Præ foribus nostris inter materna brachia uagiens, per spiritū sanctum quærit hospitiū, dicens. Adorna thalamum tuum sion. Emundemus igitur thalamū nostrū prius expellendo quæ oculos Xp̄i intrādo offendere possunt, & sic demū adornemus ea inferendo in quibus delectatur & gaudet. Quæ sunt (ait forsan aliqs uestrū) quæ oculos Xp̄i offendere possunt? Cui dicim⁹. Nihil ita oculos eius offendit sicut superbia, quæ angelū de cælo, & hoīem expulit de paradiso: quæ est ini- Eccl.10. tiū omnis peccati. Quā hortatur nos spiritus sanctus uita- Ibidem. re dicēs. Quid superbis terra & cinis? Et alibi. Omnis ca- Esa.40. ro fœnū. Exsiccatū est fœnū, & flos eius decidit. Videam⁹ nunc quid superbia fecit. Angelū de cælo, & hoīem expulit de paradiso. Merito hæc oculos Xp̄i offendit, quæ pulcherrimum opus eius in cælo & in paradiso fœdauit, quæ fecit de angelo diabolū, & de hoīe nup creato iusto, perfidum. Quæ sicut & peccatorū primū & maximū, sic est omniū regina & mater uitiorū. Videndū est igitur & solicite cōsiderandū ut eā mens nostra cū tota prole sua excludat ut thalamus noster emundatus & ornatus Xp̄m regem q foris pulsat suscipiat. Cum tota inquam prole sua, septem scilicet principalibus uitijs. Quæ sunt hæc, inanis gloria, inuidia, ira, tristitia, auaritia, uentris ingluuies, luxuria: Hæ sunt filiæ superbiæ, quæ matrē suam sequuntur, quæ hospitiū quodcūq; intrauerint, fœtidū reddunt. Sed quæ nobis cum istis cōmunio? Quis cōsensus tēplo dei cū idolis? Nulla nobis (deo agim⁹ gratias) cū eis societas quas exuentes ueterē hominē cum actibus suis, gladio ueræ cōfessionis & pœnitentiæ enecauimus. Nihil igitur in nobis ultra possit superbia, quæ de archangelo diabolum, & de primo homine fecit impium, & creatori suo rebellē. Nihil habeat in nobis uana gloria: quia à die cōuersionis Gala.6. nostræ in cruce domini nostri Iesu Xp̄i cœpimus gloriari: cū apostolo dicētes. Mihi autē absit gloriari nisi in cruce dñi nostri Iesu Xp̄i: per quē mihi mundus crucifixus est, & ego mūdo. Gloria itaq; nostra sit crux Christi quam portamus, & testimonium cōscientiæ per crucem Christi 2.Co.1. purgatæ. De qua apostolus ait. Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. In qua conscientia gloriari de donis dei, est deo gratias agere. Ad quod nos horta- 2.Co.10 tur apostolus dicēs. Qui gloriatur in domino glorietur: id est in dño de puritate conscientiæ suæ glorietur. Nō enī qui seipsum cōmendat, &c. Cæterū qui in se gloriatur, & Ibidem. qui sibi placet, stulto homini placet. Qui in alio hoīe gloriatur, aut laudem in mente ab ore alterius expectat: mercedem operū recipit, ac oleo peccatoris ungit caput suū: auditq; prophetā sibi dicentē. Maledictus hō, qui ponit Hier.17. spem suam in homine. Et in die iudicij cum dixerint, dñe dñe apī nobis, aiet. Amē dico uobis, nescio uos. Hæc ua- Mat.25. na gloria filia est superbiæ: quæ in quocunq; fuerit, inobedientem facit. Rursum post conuersionem nihil ultra in nobis habeat inuidia, per quam mors intrauit in orbē Sapie.2. terrarū. Diabol⁹ enim inuidet homini ascensum unde corruerat. & propter hoc tentauit, & in anima occidit. Hæc est illa quæ non magnos, sed paruos semp torquet, dicente sancto Iob paruulum occidit inuidia. In eo enim q ali- Iob.5. quis alicui inuidet, minorem se ostēdit ei cui inuidet. Sic diabolus inuidit primo homini, sic Esau Iacob, & Cain Abel. Hæc inuidia paruulū occidit, quia nisi inferior eēt de bono alterius nō doleret. Hac peste nullus morit, nisi qui terrena hæc appetit, quæ tota non ueniunt pluribus. Vnde si qua desiderat, illi inuidet qui penitus ea accepit, uel illi partem habendo quantitatē ei restringit. Hūc paruulum occidit inuidia, quia dum non pōt adipisci quod alij inuidet, & in odium, inuidiæ filiā, cadit. Rursum fratres post conuersionem nostram ira non habeat in nobis locū, quia ut ait dominus in euāgelio, gradatim ducit ad gehennæ puteum, dicēs. Qui irascitur fratri suo, reus erit Matt.5. iudicio. Qui dixerit racha, hoc est uocē indignatiōis per iram emiserit, reus erit consilio, in quo tractatur qua pœna sit mulctandus. Qui dixerit fatue, hoc est tale quid fecerit aut uerbo aut uerbere, ut inter fratres despiciatur, re⁹ erit gehēnæ ignis, nisi resipuerit. Hæc est ira quæ stultorum oculos extinguit, sapientiū oculus nonnunquā turbat, dicente psalmista. Turbatus est præ ira oculus meus. Psal.6. Et de ira stulti Iob ait. Virū stultū interficit iracūdia. Ecce duas iras uidem⁹, quarū altera nōnunquā turbat ocu- Iob.5. lum, altera semper extinguit. Altera uenit ex impatientia altera ex zelo rectitudinis. Altera uenit ex uitio, altera ex uirtute. De altera quæ uenit ex uirtute. Psalmista ait. Irascimini, & nolite peccare. Psal.4. Quasi dicat. Crudeles estote in uitium, mites in fratrem, considerantes uosmetipsos, ne & uos tētemini. De altera quæ uenit ex uitio, ait apostolus: Sol non occidat super iracundiam uestram, id est Christ⁹ qui est sol iustitiæ, mentem uestram irascentem non dese- Ephe.4. rat, qui cum ira nunquam habitat. Ira quæ uenit ex zelo rectitudinis, debem⁹ irasci prius nostris erratibus, & post erratibus proximorum, quæ melior est risu, quia per tristitiam uultus corrigitur proxim⁹. Quæ debet tamen sub Eccl.7. esse rationi, ne sit immoderata, sed in ultione peccati tempus & modum consideret. Hæc sapientes interdū turbat, Ira per uitiū stultos occidit, dum in rixas & in cōtumeliā linguam relaxat. Rursum fratres post conuersionem nostram muniendus est thalamus cordis nostri, ne tristitia rediens introeat, illam dico quæ mortem operatur, quæ de amissione rerū temporaliū uenit. Hæc est illa quæ prauas cogitationes generat, murmuriosum monachum reddit quæ fastidium parit, & tenentem aratrum dei cum uxore Loth retro respicere compellit. Sine dolore nāq; non pōt amittere quod cū inordinato amore possedit. Hanc itaq; tristitiā quæ mortem operatur excludamus, & intromittamus eam quæ uenit de memoria peccatorū. & de peregrinatione nostra, dicamusq; cum psalmista. Heu mihi qa in- Psal.119. colatus meus prolōgatus est: habitaui cū habitantib⁹ cedar, multū incola fuit anima mea. Hæc est tristitia quæ uitam operatur, de qua ait apl's. Quasi tristes, semper autem 2.Co.6. gaudētes. Hæc est illa de qua dñs ad discipulos dicit. Tri- Ioan.16. stitia uestra uertetur in gaudium. Altera parit mortem, parit animi rancorem. Rursum fratres post conuersionē muniamus thalamū nostrū, ne auaritia quæ est radix omniū malorum, rediens introeat, nosq; ab unius dei cultura abstrahat, idolorum cultores faciat. De qua inter cætera sic Col.3. ait apostol⁹ ad discipulos suos. Mortificate mēbra uestra

quæ sunt

quæ ſunt ſuper terrā, fornicationem, immunditiam, libidi
nem, concupiſcentiā malam, & auaritiam quæ eſt idolorū
ſeruitus. Ecce auaritiā idololatriæ comparat. Et merito.
Quia ſicut uni deo idololatria nititur auferre gloriam, ne
ſolus habeat nomen deitatis, ita auarus in dei res ſe extē-
dit, ut ſolus uſurpet quæ deus omnipotens in uſum pluri
morū fecit. Vtraq; deo inimica, quia negat deo quæ ſunt
eius. Eſt & auaritia non ſolum amor cōgregādæ pecuniæ
aut cōſeruādæ, ſed ambitio prælationis, cū nititur homo
homini præeſſe. Hæc ut uerum dicam, etiā pauperes (qui
ſemel pro Christo reliquerunt ſua) intantum uexat, ut cō
tra ius & phas, & propoſitū ſuū, non tantū uelint, ſed etiā
ſtudeant fratribꝰ ꝙ cōſeruis præeſſe. Q; ſi abbas aut prior
eorum uoto non conſenſerit, iraſcuntur, obloquuntur,
eosq; aut inuidos, aut ſibi maleuolos (q ſe nō prouehūt)
Pſal. 118. clamant. Hæc eſt auaritia quæ memoriam mandatorū dei
turbat, dicente pſalmiſta domino. Inclina cor meū in teſti
monia tua, & non in auaritiā: quæ proditionis eſt mater
quæ Iudam dei diſcipulum primum ad mandatorum dei
obliuionē, de obliuione ad proditionē, de proditione tra
xit ad laqueū. Rurſum fratres poſt cōuerſionem noſtram
muniamus thalamū cordis, ne gula rediens introeat, quæ
& adam innocentiæ ueſte, & Eſau priuauit primogeniti
Num. 14. dignitate. Hæc eſt illa peſtis quæ patres noſtros in deſer-
to ingratos beneficij fecit, quæ compulit eos murmurare
cōtra deum, & dicere. Vtinā mortui eſſemus in Aegypto,
quādo ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus
allia, cœpe, pepones. Hæc eſt illa feneſtra peſtis, quæ eos
Eſai. 22. ad blaſphemiam duxit, quaſi nō eſſet alia uita poſt iſtam,
cum dicebant. Comedamus & bibamus, cras enim morie-
mur, id eſt in futuro. Quaſi dicerent. Hoc ſolum habemꝰ
quod comedimus, nihil in futuro poſt hāc uitā nos habi-
1. Cor. 6. turos ſperamus. Hanc peſtem cū homine perituram pronū-
ciat apoſtolus, dicēs. Eſca uentri, & uenter eſcis: deus aūt
& hūc & hanc deſtruet. Hæc peſtis tripertita eſt: quia aut
ante horā canonicā: aut aliud quàm licet: aut plus quàm
neceſſe eſt facit comedere: carnis curam in concupiſcētijs
Exo. 32. nititur facere. De qua naſcitur inepta lætitia: ſicut de po-
pulo Iſrael dicitur. Sedit populus mādūcare & bibere, &
ſurrexerunt ludere. Rurſum fratres poſt cōuerſionem no-
ſtram muniamus thalamum cordis noſtri, ne luxuria re-
diens introitum inueniat: quæ peſtilentia rediens, eſt pe
Mat. 12. ior quàm ante fuerat. Nunquam enim ſola redit, ſed ſicut
dominus ait in euangelio: aſſumit ſeptē ſpiritus nequio-
res ſe, & ingreſſi habitāt ibi: & fiunt nouiſſima hoīs illius
peiora prioribus. Hæc eſt peſtis illa quæ corpus Chriſti
1. Cor. 6. dimembrat, quæ de mēbris Chriſti facit membra diaboli.
Nam qui adhæret alicui perſonæ, cauſa libidinis explen
dæ, unum corpus fit cum illa perſona, & fit membrum dia
boli, cuius & illa membrū eſt per coniunctionem malorū
operū. Hæc eſt illa peſtis quæ ignem infernalem in corpꝰ
humanū accendit, ut uegetum ſit & robuſtū ad libidinem
explendam: quæ igni illi inextinguibili materiā ſemp ap-
ponit, & uires miniſtrat, ut de ſuo ſemper habeat, unde ſi-
ne fine ardeat. De his duobus ignibus luxuriæ & gehen-
næ, habemus authoritatē ſcripturæ. De igne luxuriæ ait.
Oſee. 7. Omnes adulterantes quaſi clibanus ſuccēſus à coquen-
Pſal. 20. te. De igne gehennæ ait. Pones eos ut clibanū ignis in tē
pore uultus tui, hoc eſt iudicij, ut intus ardeāt (ſicut cliba
nus accenſus) in conſcientia. Dominus in ira ſua contur-
Luc. 13. babit eos, dicens. Diſcite à me operarij iniquatatis. Et de
uorabit eos ignis extremus infernalis, quem accenderūt
per luxuriæ fœda opa. Sit ergo fratres ſumma cura & ſtu-
dium his qui in talibus ſunt, de talibꝰ euadere & fugere.
Nobis uerò qui per gratiam dei euaſimus, & ueterē exui
mus hominem, qui ſumus ſion, ſit ſummum ſtudium tha-
lamū noſtrū munire & adornare, & Chriſtum regem ſuſci-
pere, ſicut hæc ſcriptura præcepit quam recitauimus. Ad-
orna thalamum tuum ſion. Quid eſt adornare thalamum
tuum? Virtutes congregare, quibus & pauimentum & pa
rietes quaſi cortinis & floribus tota domus adornetur.

¶ Primus ornatus thalami noſtri qui ſumꝰ ſion, ſit timor,
qui eſt initiū ſapientiæ, id eſt primus gradus per quē aſcē Pſal. 110.
ditur ad ſapientiā. De quo timore, ait ſcriptura. Beatꝰ ho Pro. 28.
mo qui ſemper eſt pauidus. Et pſalmiſta ait. Seruite domi Pſal. 2.
no in timore, & exultate ei cum tremore: ut timor auferat
ſecuritatem noxiam, & exultatio mortiferam triſtitiā. Hic
timor generat humilitatem, quæ eſt precioſiſſimus orna-
tus thalami ſion, quæ magis placuit Chriſto cum in thala
mum uirgineum ingrederetur, dicēte beata Maria. Quia Lucæ. 1.
reſpexit humilitatē ancillæ ſuæ, ecce enim ex hoc beatam
me dicent omnes generationes. Hæc, inquam, humilitas
eſt ornatus ſion: id eſt pauperū Chriſti, de quibus ipſe di-
cit. Beati pauperes ſpiritu, quoniā ipſorū eſt regnū cælo- Matt. 5.
rum. Ecce quomodo timor domini primus gradus aſcen-
ſionis, & primus ornatus thalami ſion, alios etiam ornatꝰ
generat, humilitatem ſcilicet & uoluntariam paupertatē.
Adorna ergo thalamum tuum ſion, timore domini. ¶ Se-
cundus ornatus thalami ſion, & ſecundus gradus ad ſapiē
tiam, eſt pietas. De qua dicit ſcriptura. Miſerere animæ Eccl. 30.
tuæ placens deo. Et alibi. Super quem requieſcit ſpiritus Eſai. 66.
meus, niſi ſuper humilem & quietum? Hæc miſeretur in ſe
peccantibus, fraterna onara portat, magis eligit quæli-
bet temporalia bona perdere, quàm cum fratre lite cōten
dere. Quæ profectò pietas non aliud eſt niſi deum colere
& per cultum dei deo placere. Hæc in nobis generat mā-
ſuetudinem, optimum ornatum thalami ſion, quæ filios
dei nos facit, dicente domino. Beati mites, quoniam filij Matt. 5.
dei uocabuntur. Ecce quomodo pietas ſecundus orna-
tus thalami ſion, & ſecundus aſcenſionis alium ornatum
de ſe generat manſuetudinem quæ filios dei efficit. Ador-
na igitur thalamum tuum ſion pietate. ¶ Tertius ornatus
thalami ſion, tertius gradus aſcenſionis eſt ſcientia, quæ
homini ſui cognitionem præbet, ut ſcilicet homo neq; mi
nus neq; plus quàm debet, de ſe præſumat. Quorum alte-
rū ſcilicet de ſe nimiū præſumere, in mala facit præcipitē:
alterū ſcilicet ſe non cognoſcere, facit ad quælibet bona
opera torpentem. Ad hanc ſcientiā ſpiritus ſanctus inui- Canti. 1.
tat eccleſiā in canticis. Si ignoras te o pulchra inter mu-
lieres, abi poſt ueſtigia gregum tuorum: ſcilicet heretico
rum: & paſce hœdos tuos, hoc eſt carnales concupiſcen-
tias. Hæc ſcientia præbet in nobis fiduciā uincendi oēs
tentationes per ueram fidem, dicente domino in euange- Marc. 9.
lio. Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credēti, p dei
ſcilicet gratiam & liberum arbitrium. Videmus iam quo-
modo ſcientia tertius ornatus thalami ſion, & tertius gra
dus aſcenſionis, alium ornatum in nobis generat, religio
ſum, uidelicet luctum, qui conſolationem à domino in fu-
turo meretur. Hæc ſcientia parat in nobis dolorem & lu
ctum peregrinationis: ut uidēdo mala exilij quæ patimur:
cum luctu deſideremus patriam à qua peregrinamur, au- Matt. 5.
diamusq; à domino nobis dici. Beati qui lugent, quo-
niam ipſi conſolabuntur. ¶ Quartus ornatus thalami
ſion eſt fortitudo, quæ conuenit laborantibus pro ueris
bonis acquirendis. Hæc eſt quæ munit thalamum ſion,
ut non extollatur proſperis, non frangatur aduerſis: quæ
linguam increpantem & blandientem his uerbis confun Pſal. 119.
dit dicens. Domine libera animam meam à labijs iniquis
& à lingua doloſa. Hæc eſt illa quæ ſemper de die in di-
em robuſtior, eſuriem & ſitim iuſtitiæ in thalamo ſion, Matt. 5.
accendit: facitq; eam audire à domino. Beati qui eſuriunt
& ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Adorna
igitur thalamum tuum ſion: fortitudine. ¶ Quintus orna
tus thalami ſion eſt conſilium, quo homo infirmitates
ſuas requirit, ſuum poſſe & ſuum non poſſe inueſtigat, &
ex ſua infirmitate alios conſiderat, alijs parcit & miſere-
tur, ſicut & uult deum ſibi miſereri: alijs dimittit debita,
ſicut ſibi uult dimitti à deo: mereturq; audire à domino. Ibidem.
Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam conſe-
quentur. Adorna igitur thalamum tuum ſion conſilio.
¶ Sextus ornatus thalami ſion eſt intellectus, qui men-
tem hominis ſuper hæc infima rapit, omnesq; corporeas

substãtias intellectuali intuitu trãsiens, nõ corporeis sub
stantijs figit, uolensq; ultra progredi & propius accedere
Exo.33. audit à dño. Ne appropinques huc: nõ eñ uidebit me ho
mo & uiuet. Hic intellectus cõuenit his qui à deo purga-
Matt.5. tum oculũ habẽt, de quibus dicitur. Beati mundo corde,
qm̃ ipsi deũ uidebunt. Adorna igitur thalamum tuũ sion
intellectu. ¶ Septimus ornatus thalami sion est sapientia,
quæ cõuenit his qui intellectualibus oculis æterna cõtẽ-
plantur, quorũ conuersatio in cælis est, qui cupiũt dissol-
ui & esse cum Christo: in quorũ persona dicebat apostolꝰ.
Philip.1. Mihi uiuere Christus est, & mori lucrũ. Quasi diceret. Vt
Christũ magnificẽ, Christo uiuere uolo tm̃, & Christꝰ est
Ibidem. præmiũ mortis meæ. Et post pauca. Coarctor autẽ è duo-
bus, ait: desideriũ habẽs dissolui & esse cum Christo, mul-
to melius autem manere in carne propter uos. Ecce qd fa-
cit uera sapientia, quæ omnes rebelles motus corporis ita
subiugat, ut nullam ultra pugnã in carne sentiat: pro infir
mis fratribus (ut eis Christum nũciet) exiliũ libẽter pati
tur, proba non audit, damna non sentit, auferenti tunicã
dimttit & pallium: percutienti ad unam maxillam præbet
Matt.5. & alteram, auditq; à domino. Beati pacifici, qm̃ filij dei uo
cabũtur. Hi ornatus thalami sion: istis nos adornemꝰ qui
sumus sion, & regem Christum suscipiamus, quem uirgo
cõcepit, uirgo peperit, uirgo post partum quadragesima
hoc est hodierna die ĩ tẽplo dei præsẽtauit. ¶ In lege nãq;
scriptũ erat: ut mulier quæ suscepto semine peperisset ma-
Lucæ.2. sculum, quadragesimo die purgata, templum cum filio in
traret: deferens hostias secum pro peccato agnum anni-
culum immaculatum. Si autem non haberet agnum: par
turturũ siue duos pullos columbæ offerret. Hæc oĩa bea
ta uirgo nõ ex necessitate sed ex humilitate impleuit. Ab-
stinuit ab introitu templi quadraginta diebus nõ necesse
habens purgari, quæ sine omni delectatiõe, saluo uirgini
tatis sigillo, de spiritu sancto concepit. Obtulit hostiã nõ
pro peccato, sicut aliæ mulieres, sed pro humilitate, osten
dens etiam in hoc ꝙ filius dei Iesus Christus non soluere
uenerat legem sed adimplere. Et ecce Symeon grandeuus
qui acceperat responsum non uisurum se mortem nisi ui-
deret Christum domini, & eum susciperet quem expecta-
bat: accepit eũ in ulnas suas, hoc est inter brachria sua am
plexatus est illum: qui appendit tribus digitis molem ter
ræ, qui omnia implet, omnia complectitur, inter brachia
Lucæ.2. portat dicens. Nunc dimittis domine seruum tuum, secũ-
dum uerbum tuum in pace. Cupio dissolui, & eius aduen-
tum cũ patriarchis & prophetis in inferno expectare, qui
inter te & humanum genus facturus est pacem. Quia uide
runt oculi mei salutare tuum, filium tuum, quem desidera
ui, de quo responsum à spiritu sancto accepit. Lumẽ ad re
uelationem gẽtium, & gloriam prebis tuæ Israel. De quo
ait Esaias. Populus qui ambulat in tenebris, uidit lucem
Esaiæ.9. magnam: quia cum plenitudo gentium intrauerit tunc
Rom.11. omnis Israel saluus fiet. Audite fratres audite quid offert
Maria, quid Simeon suscipit. Vnigenitum dei deo patri
consubstantialem & coæternum, uerbum in principio. Et
ut utilitatem & consolationem nostram audiamus, illum
offert uirgo, quem deus Abrahæ promisit dicens. In semi
Gen.22. ne tuo (hoc est in Christo) benedicẽtur omnes gentes. Et
quem Dauid promisit dicẽs. De fructu uẽtris tui ponam
Psal.131. super sedem tuam. Hic est (quem uirgo offert) patriarcha
rum gaudium, desiderium prophetarum, gentium expe-
ctatio. Iudæorum qui eum receperunt saluatio, ruinæ an-
gelorum reparatio. Talis est quem uirgo offert deo, imo
multo maior quàm lingua aut hoĩum aut angelorũ possit
dicere. Et cum sit tantus ac talis, qualem aut quantum ipẽ
se nouit, non suffecit uirgini ipsum solum offerre, sed ho-
stiã quã lex præceperat, pro eo obtulit, ob humilitatis sci-
licet exemplum, ut nos doceret quomodo & nos eum de-
beamus offerre. Duos turtures aut duos pullos columbæ
pro eo obtulit. Colũba fratres simplex est animal, felle ca-
ret, rostro nõ lædit, in cauernis petrarũ nidificat, alienos
pullos nutrit: iuxta fluenta manet, ut uisa umbra accipi-
tris fugiat, meliora grana eligit, gemitum pro cantu red-
dit; gregatim uolant, alis se defendit, uisum recuperat. Et
nos fratres cũ ante altare steterimus ut dei filium deo offe
ramus: cum eo & pro eo par turturum: castitatẽ corporis
& animæ offeramus, & duos pullos columbarũ pro cãtu
gemẽtes, compunctionem geminam pro desiderio patriæ
cælestis, & de cõsideratione nostræ miseriæ habentes. Co
lumba felle caret, & nos ita careamus: quæ peccare nos fa-
cit. Rostro non lædamus, sed percussi in unam maxillam,
aliam præbeamus. In cauernis petrarũ nidificemus, in fi-
de plagarũ Xp̃i refugium habeamus. Alienos pullos nu-
triamus, de filijs diaboli facientes uerbo prædicationis fi-
lios dei. Iuxta flumina maneamus, id est iuxta hunc mor-
talitatis fluxum sedẽtes, umbram accipitris, hoc est pecca
ta quæ sunt umbra diaboli, malorum ruinas cõsiderantes
ab eius ungulis fugiamus. Meliora grana eligamus, id est
meliores sñias in scripturis sc̃tis. Gregatim uolemus, unũ
consensum in bono, in congregatione sub pastore haben-
tes. Alis noui & ueteris testamenti cõtra inimicos dei nos
defendamus, uel duobus præceptis charitatis, dei uideli-
cet amore & proximi. Visum recuperamus, de bono actio
nis ad bonum semper intendentes contemplationis. Fra-
tres charissimi, tales oportet nos esse cum corpus Christi
consecramus, cum consecratum manducantes sacrificamꝰ
cum uobis idem corpus in salutem corporis & animæ por
rigimus. Tales etiam uos oportet esse cum sacrum sacra-
mentum de manibus nostris accipitis, scientes ꝙ qui cor- 1,Co.
pus Christi indigne accipit, & sanguinẽ eius indigne bi-
bit, iudiciũ sibi manducat & bibit. Verum quia raro inue
nitur talis qui ĩ se hæc omnia habeat, diligat illum qui bo
num habet quod in se non habet, & in illo habet quod in
in se non uidet. Neq; enim credere debemus ꝙ soli sacer-
doti supradictæ uirtutes sint necessariæ, quasi solus conse
cret & sacrificet corpus Christi. Non solus sacrificat, non
solus consecrat, sed totus conuentus fideliũ qui astat, cum
illo consecrat, cum illo sacrificat. Nec solus lignifaber fa-
cit domũ, sed alius uirgas, alius ligna, alius trabes & cæte-
ra comportat. Debent itaq; astantes habere de suo, sicut
& sacerdos, fidem firmam, orationem puram, deuotiõem
piam. Sciendumq; ꝙ sine firma fide nemo astantium esse
debet. Cæteras uerò uirtutes quas supra diximꝰ, et si om-
nes non habent, diligant illum qui habet quod in se non
inueniunt: & in illo habent quod in se non uident. Sicut
Petrus in Ioanne uirginitatis habet meritum, sic Ioãnes
in Petro martyrij habet præmium. ¶ Sciendum quoq; ꝙ
corpori Christi quẽ Maria hodie præsentauit in templo,
quem Symeon in ulnis suis suscepit, tria debemus, digni-
tatem, reuerentiam, & fructum. Dignitatem, ut eum dei fi-
lium, deum de deo, omnipotentem, creatorem omnium iu
dicem uiuorum & mortuorum credamus. Dignitatem, ut
credamus nos statim postquam de corpore exierimus, ab
eo sicut à iudice percepturos sicut gessimus, siue bonum
siue malum. Ille nanq; quem Maria in templo præsenta-
uit, quem Symeon suscepit: quem in manibus consecran-
tes ante deum leuamus, benedicimus, mãducamus, uobis
porrigimus manducandũ: ille familiaris iudex erit noster.
Caueamus ergo ab eo separari per iudicium post mortẽ,
cui ita sumus familiares in uita. Dicamus ei itaq; in corde
cum eum tractamus, dicamus cum eum consecramus. Do-
mine ad te ueniemus post mortem, ante tuum tribunal iu
dicandi astabimus. Qui nobis ita familiaris esse dignaris
in uita, ꝙ à nobis tractaris, consecraris, manducaris, no-
li nobis alienus esse in morte, sed parce nobis in die ma-
la. Confundantur dæmones qui nos tunc persequentur,
destrue fortitudinem illorum in uirtute tua: quia non est
qui pugnet pro nobis, nisi tu deus & familiaris noster.
Hæc est dignitas quam ei debemus. Debemus ei & reue
rentiam, inuestigare scilicet nosmetipsos: & si inuenimus
cor pollutum fœdis cogitationibus aut mala uoluntate,
ab eius contactu ut ab igne & nos & alios arceamus. Deu.14.
Ignis enim cõsumens est: ad quem indignus non debet
accedere,

accedere,ne interius cōsumatur,& in reprobū sensum tra datur. Exeat ergo extra castra sicut Moyses præcepit,qui
Deu.23. nocturno pollutus est somno,hoc est qui per negligentiā istius obscuræ uitæ(quæ tota ut somnus pertransit) peruenit usq; ad pollutas cogitatiōes. Exeat extra castra,hoc est dum in illo statu est, iudicet se indignū societate fidelium communicantiū hoc sacro corpore:lauetq; uestimēta sua per sanctam confessionē:& post solis occasum, hoc est post tentationis calorem & ardorem iam mortuum,lætus redeat,& cū alijs fidelibus cōmunicet. Hæc est reuerentia quam debemus corpori Christi, quē uirgo Maria hodierna die in templo præsentauit, quē Symeon lætus inter brachia recepit. Debem⁹ etiam fructum sciētiæ,intelligere scilicet quem fructum accipimus si eū digne comedimus. Audite fratres,nō me, sed apostolum dicētem.
1.Co.10. Calix benedictionis cui benediximus, nónne cōmunicatio sanguinis Christi est? Calix id est communicatio calicis,facit nos habere quandam communionem cum Xp̄o. Et panis quē frangimus, nónne paticipatio corporis est
Ibidem. dn̄i? Ac si dicat,panis quē frāgim⁹, facit nos unū corpus sub Xp̄o capite:qm̄ sicut unus panis ex multis granis cōficitur, qui postea in corpus Christi & per fidē & per sancta uerba quæ Xp̄s suos docuit cōuertit, sic diuersi participātes hoc corpore i unitate fidei,spei,& charitatis, unū corpus cum Xp̄o sunt,ad Christum statim,post mortē uēturi,& cū Christo sicut cū capite suo sine fine regnaturi:
Co. quem uirgo concepit,uirgo peperit,uirgo in templo hodierna die præsentauit. Qui cū patre & sp̄usancto uiuit & regnat deus,per omnia secula seculorum. Amen.

Sententia de eodem.

QVi uult in pace dimitti,conet esse Symeō, qui audiens tristitiam interpretatur:ut quàm horrendū quàm triste sit incidere in manus domini,intēta mēte perscrutet. Sit ciuis Hierusalē, habens cōuersationem in cælis. Sit iustus,ne male uiuendo pereat. Sit timorat⁹, ne de iustitia sua temere p̄sumat. Expectet Christum qui est consolatio fidelium:non quærat ante uesperum denarium. Veniat in templū, imitetur exempla sanctorum puerorum. Accipiat in manibus uerbum dei,id est compleat operibus. Gestet puerū in ulnis, amplectat eū cum brachijs fidei,spei & charitatis. Gaudeatq; de Christo,adepto Christi cōsortio. Cupiat indesinenter mori seculo,& uiuere deo. Tunc tandē dimittit in pace,ut non uideat mortem,qui mortem perdidit,& uitā inuenit.

Sermo cuiusdam in cœna domini.

Psal.77. PAnem angelorū māducauit homo. Nō lateat uos reuerendi sacerdotes,seriē hāc uobis recitatam,uerbis succinctam, sensuum spiritalium maiestate apprimè fore fœcundam. Vobis aūt potissimum incumbit præ cæteris audire quod proponimus,nec solum audire,sed fidelius reponere,& tāquā animalia mūda propēsius debetis ruminare. Beatus ille Dauid prophetarū eximius,deo uiuenti charissimus, in spiritu ante sedētē in thronis rapt⁹,legerat in quodā promptuario mysteriorū quæ & quāta dn̄s naufraganti mūdo per uestrū clemēter erat exhibiturus mysteriū, q cælestis consilij factus interpres,gratulando concinit. Panē angelorum manducauit homo. Vnde ad exprimēdam rei tam fructuosæ certitudinē,dilucide signauit præteritum p futuro. Panē(inquiēs)angelorū manducauit hō. O stupēda dei miseratio,uerbum carnē,deus cinerē,figulus lutū, uita morticinū induit,ut iumenta māducarēt panē ange-
Psal.48 lorū. Hoīes iumēta erāt. Homo em̄ cū in honore esset,nō intellexit,cōparat⁹ est iumētis incipiētib⁹,& similis fact⁹ est illis. Nō est indignū,imo festiuū recollere i quāta sublimitate hō cōditus fuerit. Sed opæpretiū est cōsequēter attēdere quàm grauiter corruit,minus pensando quid ex se,uel qd esset ex deo. Primus nāq; parens noster paradisi
en.14. accola cōstitutus est,dn̄s terræ stabilit⁹ est,ciuis supernæ Hierusalē designat⁹ est,domestic⁹ dūi fc̄tus est,cui⁹ amore & agnitione ditatus est,consors angelorū,frater & cohæres cælestiū uirtutū:nihil prorsus indigētiæ,nihil sentiens molestiæ:cui erant in promptu quæ postulabat, nō dico necessitas,sed etiā pia uolūtas, cum nihil esset in aīa qd' offenderet, nihil in carne quod puderet:hic honor,& hæc erat dignitas hoīs,p̄sperari & florere in p̄micijs. Et hæc ex deo. Sed positus in honore qd ex se foret non intellexit,limus uidelicet,puluis,foliū aridū, stipula sicca,lutea & fragilis testa,pellis morticina:sed intumuit & planè desipuit,honoris fastigio delectatus. Et cōtinuo in se expertus est qd' tāto post tpe hō de filijs captiuitatis & prudēter aduertit,& ueraciter protulit,dicēs. Qui se putat ali- Gal.6.
qd esse cū nihil sit,ipse se seducit. Væ misero qꝛ nō fuit qui iā tūc diceret ei,qd superbis terra & cinis? Repētina igit Eccl.10.
cōuersatiōe seipm̄ iuenit hō ꝑpter īfirmitatē iacētē i stabulo. Stabulū qd est? Mūdus est. Et ꝑpter pecorinā similitudinē,indigēs erat fœno. Eapropter cibus cælestis mutauit se in pabulū pecoris,homine mutato in pecus. Panis em̄ angelorū factus est fœnū:unicus patris, fili⁹ hoīs.
Verbū quippe caro factū est. Et iuxta ꝓphetā. Omnis ca- Ioan.1.
ro fœnū. Comedūt igitur angeli uerbū de deo natum co- Esa.40.
medūt hoīes uerbū fœnū factū. Pane suo uiuūt angeli in cælis,& beati sunt:fœno suo uiuunt hoīes in terris,& scti sunt. Fœnū qppe istud de prato uirginalis uteri collectū, factū est refectio iumētorū. Verbū ut fœnum fieret,latuit in uirgine, sol i sydere,artifex i ope. Hoc aūt liberalioris excellētiæ donū contulit nobis primo in loco sacrosancta uerbi patris incarnatio,& uos secūdario de die in diē nobis exhibēdo ministratis ex collato potestatis officio. O præclara,ô reuerenda potestas uestra. Certè non est potestas post deū sicut potestas uestra. Forsitan scire uultis,& audire delectat apertius,quænā sit ista tanta potestas, cui nihil in cælo uel in terra ualeat cōparari? Ad qd' ego. Cōsecrare uidelicet corpus & sanguinē dn̄i. Super potestate uestra,sup tā insigni spectaculo, sup tā solenni dignitatis uestræ priuilegio stupet cælū,mirat terra,cōtremiscit hō, reueret plurimū angelica celsitudo. Sed unde hoc nobis pijssime Iesu,ut nos uermiculi reptātes super faciē terræ, nos inquā q puluis & cinis sumus,te p̄ītē hr̄e mereamur p̄ manib⁹,p̄ oculis,q totus & integer sedes ad dexterā patris? Qui etiā unius horæ momento ab ortu solis usq; ad occasum,ab aquilone usq; ad austrū p̄sto es oībus,un⁹ in multis,idē in diuersis locis. Vn̄ i hoc inquā? Certe nō ex debito uel ex merito nr̄o,sed ex uolūtate tua, & dulcedinis tuæ beneplacito. Parasti em̄ in dulcedine tua pauperi Psal.67.
deus. Pauper est genus hūanū,cui bonū istud cælitus indultū est. Hæc est uerè indulgentia cælestis ,hæc est uerè cumulata gr̄a,hæc est uerè supexcellēs gl̄a,sacerdotē deū suū tenere,& alijs dādo porrigere. O nouā & diuinā potestatē,cui⁹ ministerio panis angelorū & uitæ mortalibus quotidie p̄parat. Panis iste p excellētiā dicit eucharistia, id est bona gr̄a. In hoc em̄ sacramēto nō solū qlibet gratia,sed ille à quo est oīs gr̄a sumit. Xp̄s em̄ pro salute mūdi semel factus est hostia salutaris, rei recōciliatio gn̄alis, omnibus sacramētis tam præcedētibus quàm subsequentibus uirtutem dedit & efficaciā,ut tāta & tali hostia sanctificarentur omnes liberādi per illam. Vnde legit. Quia Apo.13.
agnus occisus est ab initio seculi,his uidelicet qui fuerūt ab initio:ita ut per hoc quod dicit ab initio, determines non tēpus occisionis,sed salutis. Prius em̄ mors eius profuit,quàm fuit. Prius promissio,ac deinde exhibitio. Ab initio ergo seculi occisus est. Benignissime Iesu,nobilissimæ sponsæ tuæ dotalitium indulsisti,ut uel sic teneret columba tua dulcissimum memoriale dilecti sui. Christ⁹ em̄ pridie quàm pateret,discipulis suis hui⁹ sacramēti formā præscripsit,efficaciā exhibuit,idest fieri præcepit. Formæ præscriptio in pane & in uino. Notate ordinē. Cū adhuc cœnaretur,à cœna surrexit,discipulorum pedes dn̄s uniuersorū lauit,dehinc ad mensam regressus,ordinat sacrificium corporis & sanguinis sui, seorsum panem, seorsum Mat.26
tradēs & uinum. De pane ita dicens. Accipite & comedi-

te:hoc est corpus meum. De uino etiam sic. Bibite ex hoc
omnes. Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur
in remissionem peccatorū. Effundetꝛ dictū est, quia passim
& uiliter, quē utiq; puncturæ ueprium, fossio manuum &
pedū cū clauis, lateris apertio cū lācea militari fortiꝰ ex-
primētes, ad modum torrētis fuderūt extrinsecus. Eratq;
ille sanguis p̄ciosior cariorq; balsamo, p quē sordiū nra-
rum facta est mūdatio. Nota. Christus in cœna illa mune-
rans & munus, cibās & cibus, cōuiuia & cōuiuiū, offerēs
& oblatio. Audistis formā sacramēti, audite efficaciam &
cōionē corpis & sanguinis dni. Et nos Iesu Xp̄o & Iesus
Xp̄s nobis, in unitate fœderatꝛ inerrabili, sicut ip̄e dicit:
Ioan.6. Qui manducat carnē meā, & bibit meū sanguinem, in me
manet & ego in eo. De bonis & digne sumētibꝰ hoc sen-
tiendū est, nō de flagitiosis & pessimis. Sanè in mēsa una,
in cœna dni, de uno pane consecrato Petrus & Iudas ac-
cepit, bonus in uitā, pessimus in pœnam. Bonus in bene-
ficium, pessimus in testimonium. Bonus in salutem, pessi-
mus in mortē. Quod totum usq; adhuc in ecclesia cōpletꝛ
in sacramento altaris, bonis quidē in bonum sumētibus,
canibus uerò & immūdis nō sic. Canes sunt q irreuerēter
accedūt, & ideo iudicati abscedunt. Qui em̄ sm carnē ui-
uunt, & post carnalia euagantꝛ, catena uitiorū compediti,
cum Iuda proditore uenenū accipiūt, spūalis suspēdij la-
queū incurrūt, grauissime dānādi, tū p multiplici reatu,
tū pro sacramēti cōtēptu, qd' reuera accipiūt, sed essentia,
non salubri efficacia. An non discernet inter glebas, qui
discernit & inter stellas? Examinabit certè argētū, q ip̄m
quoq; aurū pbauit & reprobauit. Ecce audistis fructū &
utilitatem bonorū, audistis etiam & expauistis (ut credo)
ad perditionē malorū: audite mō, & obstupescentes admi
ramini. Nulli angelorū, nulli ex spiritibꝰ sup̄nis, sed homi
nibus, nec tm̄ oībus, sed ordini uro tm̄ mandatū esse tanti
sacramēti celebrationē in altari, q Xp̄s fecit manibꝰ suis
in cœna paschali. Expositi igitꝛ forma & efficacia sacramē-
ti, restat dicēdū quibꝰ in uerbis mādauerit Xp̄s illud ce-
Luc.22. lebrandū. Hoc facite, ait, in meā cōmemorationē. O uer-
ba nimis affectuosa. O uerba pūgitiua & penetratiua usq;
ad aīam. Hoc facite inqt in meā cōmemorationē. Prophe
Psal.44 ta ēt dicit. Memoriā abūdātiæ suauitatis tuæ eructabūt.
O summe pia & uerè suauis memoria, annūciare mortem
domini donec ueniat. Mors Christi opus sine exemplo,
humilitas sine modo, donū sine precio, & gratia sine me-
rito. Hāc pp̄ter nos subire uoluit, q pc̄tā nra super lignū
sustinuit in cruce sua, scilicet pœnā peccatorū, cuiꝰ liuore
sanati sumꝰ. Quid facis hō idigne? Quid facis hō igrate?
Adora deuotiꝰ, & recole frequētius in sacro altaris salu-
tem mūdi p te passam, uitā p te mortuā fortitudinē infir-
matā. Si mēbrū Xp̄i es, cōpatere capiti tuo. Si frater xp̄i
es, cōmorere frī tuo. Plāge, dole cū gemitu & lachrymis
super mortē p̄ciosam unigeniti dei patris. Alioqn si non
doles, si non plangis, si nō cōpateris, delyras, degeneras,
beluā sapis, lethargiā pateris: hominē diffiteris. Cæterum
ut amplius mouearis imo ut magis incalescas in amorem
tui redēptoris, uoluit Christus ut iugiter colereꝛ per my
steriū, qd' semel offerebatꝛ in p̄ciū, & illa perennis uictima
uiueret in memoria, & pn̄s esset semper in gratia. Quod &
ita est. Licet enim recrudescat peccatum in multis: gnali-
tas tamē originalis culpe ita prorsus ablata est, leuiathan
uerme uenenato in uirtute fulgurantis hastæ mortis Iesu
Christi transfixo, ut ad expiationē eorū qui quotidie ad-
mittūtur, Christum denuo nō oporteat crucifigi: imo sit
omnium sufficiens medecina, si per fidem & imitationem
præteritæ mortis habeatur memoria. Christe Iesu, mortis
tuæ memoria tanquā opus pigmētarij, quasi thus redolēs
in diebus æstatis, quasi regio aromatū quā purgat æstus
Eccl.50. solis, & quasi flores rosarū in diebus uernis: & quasi lilia
quæ sunt in trāsitu aquæ. Gratulare spōsa: gaude incōpa-
rabiliter: p̄sidētē habes & rectorē spōsum i pn̄tis exilij mi
litia. Pignꝰ habes: arrā tenes: quibꝰ feliciter spōso uniaris
in patria. Gloriosa & amabilis sponsa: in terra sponsum
habes in sacramēto, in cælis habitura es sine uelamento.
Et hic & ibi ueritas: sed hic palliata: ibi manifesta. Hic uti-
q; spōsum habet ecclesia suo ordine: nondū puritatis ma-
iestate, uel æternitatis securitate. Hic reuera quasi dulce
p̄ludiū, & iucunda desponsatio: ibi nuptiale conuiuiū, &
beata fiet cōiunctio, cū de fide ad speciē, de mēse ad men-
sem, de sabbato ad sabbatū, de calore panum, ad æternalis
cōuiuij calorē trāsibimus. Vnde suspirat spōsa, & dicit cū
Moyse. Oñde mihi teip̄m. Nec imerito. Ip̄e em̄ Iesus qui Exo.33.
dulcis est i uoce, dulcis i facie, dulcis i noīe, dulcis in ope,
dulcior apparebit in deitatis uisiōe. Verè dulcis in uoce,
de cuius ore lac & mel procedit. Diffusa est enim gratia in
labijs suis. Verè dulcis in facie: speciosus enim est nō solū
præ filijs hominum, sed etiā præ milibꝰ angelorum. Verè
dulcis est in noīe. Dulce em̄ nomē & suaue Iesus, cōsecra-
tum ab æterno, nunciatum ab angelo, prophetatū Salo-
monis oraculo, qui ait. Oleum effusum nomē tuum. Non Cant.1.
autē aliud nomē est: in quo saluari oporteat. Ip̄e em̄ salus Matt.1.
est: qui saluū faciet populū suū à pc̄tis eorū. Dulcis in ope
re, in celebratis miraculis, in pc̄tōribus cōuersis, in sacro
pretiosæ mortis, qd' hūanæ blāditꝛ infirmitati. In hoc em̄
charitas præfulsit, pietas magis emicuit, gratia plus radia
uit. Cæterū longe dulcior erit in deitatis uisione, quādo
manifestabit seipsum residēs super soliū præ oībus excel-
sum. Tunc satiabitur desiderium nr̄m, qd' pp̄heta deside-
rans aiebat. Tibi dixit cor meū, exq̄siuit te facies mea, fa- Psal.26.
ciem tuā dn̄e requiram. Quid em̄ mihi est in cælo, & à te Psal.72.
quid uolui super terram? Et alibi. Adimplebis me lætitia Psal.15.
cū uultu tuo. Vnde preciosior dicitꝛ faciei uisio, quàm spe
culi frequens imaginatio. Nō em̄ pari oīno iucūditate su
mitꝛ cortex sacramenti & medulla frumēti, fides & species
memoria & præsentia, æternitas & tp̄s, speculū & uultus,
imago dei & forma serui. Hic autē ambulamꝰ p fidē: nec-
dū p speciē. Interim deliciari & gaudere debemꝰ i sacra-
mēto altaris, in cuius confectione fidelis minister inuenit
seipsum in medio patris & filij & spiritussancti, adstātibus
etiā ex omni latere supernis ordinibus. Sacramētum præ
nobile, mysteriū superexcellētis gloriæ affectat & requi-
rit plurimū festiuā celebritatem tam illustriū personarū.
Quicqd de ascensu sacerdotis in illa hora seu pfectu cogi
tari potest uel dici, lōge infra dignitatem ueritatis est. Ibi
deliciatꝰ animus boni sacerdotis seip̄o altior effectus co-
natur, festinat, ascendit, crescit desiderium: & quanto ma-
gis sursum tollitur, tanto amplius extenuatur, ita ut oēm
terrenæ concupiscentiæ nebulam euaporans, totus spiri-
tualis hominē in hoīe exurat, & in abscondito faciei dni
glorietꝛ. Nec em̄ ab intuitu ppitiatorij in sanctasanctorū
mens pia thurificās, & deuotio sacrificans phibetꝛ: sed rari
sunt quos ad profunditatis huiꝰ cardines puritas admit-
tat, quos ad huiusmodi culmē sc̄titatis integritas rapien-
do sustollat. Videt itaq; minister sanctus & sentit deū spi-
ritualiter, qui pater est omnium per creationem, suum spe-
cialius patrem esse per dignationē, quia ipse pater est oīm
pupillorū per gratiā, quibus uidelicet mortuus est pater
nequā, id est mūdus, & mortua est mater pessima, id est car
nalis cōcupiscētia. Btūs qui dicere audet, qui dicere po- Psal.26.
test: pater meus & mater mea dereliquerunt me, dn̄s autē
assumpsit me. Videt quoq; & sentit filiū dei fratrem suum
amātissimū esse, qui paruulus p nobis factus frater reuera Psal.21.
est paruulorum, id est humilium. Narrabo, inquit, nomen
tuum fratribus meis, in medio ecclesiæ laudabo te. Videt
& sentit spiritūsanctum à patre & filio procedentē, dome-
sticū sibi esse fautorē, & defensorē suū, quia ipse cōsolator
est uerè pœnitentiū, aduocatus in se sperātiū. Videt iterū
& sentit angelicos spūs profectibus suis applaudentes, &
ut conciuis ipsorū ascribi mereatur, ardentius inhiantes.
Ista ecclesia prōptuariū qdē est eorū q in cælis cōscripti
sunt. Huic ecclesiæ illa quæ suspensis organis ad deum su
spirat adhuc super flumina Babylonis: origiali cognatio
ne coniungitꝛ, & naturali affinitate: moribus & uotis uni-
tur. Ab eo utiq; ministro qui huiusmodi est, uitulus sagi-

natus, integer

natus, integer ac ꝑfectus, agnus anniculus, plenus, & im-
maculatus cũ omni ſuauitate, dulciſſimo ſapore, gratiſſi-
ma iucũditate percipitur: & ſumptus nõ conſumit. Cibus
eñ uitæ eſt, qui de cælo deſcẽdit. Potésne æſtimare qua-
le uel quantũ eſt hoc ſanctũſanctorũ, & ſacramentũ ſacra-
mentorũ, amor amorũ, dulcedo omniũ dulcedinũ? Hæc
ſunt uerè feſta paſchalia, hæc ſunt gaudia & fercula uitalia
iuſtorũ, hæc ſunt ſpũales deliciæ iuſtorũ & ſanctorũ. Hic
bibuntur in loco uberi torrentes lactis, flumina mellis,
liquores balſami cæleſtis. Hic efficitur una caro ſpõſa cũ
ſponſo, unus ſpiritus ſancta anima cum Chriſto. Experiẽ-
tia horum & ſimilium, ſpiritus & uita eſt, nec animalis ho-
mo horũ ſenſu fruitur uel acceſſu. Amici ſpõſi, id eſt bo-
ni epĩ, boni abbates, & ceteri timorati & religioſi uiri, gu
ſtauerũt & pleniſſime ſunt experti qđ nos dicim⁹. Ideoq́;
ad mẽſam altaris frequẽtius accedũt, omni tẽpore candi-
da faciẽtes ueſtimẽta ſua (id eſt corpora) ꝓut poſſunt me-
lius, utpote deũ ſuũ manu & ore cõtrectaturi, & colloquẽ-
tem ſibi ipſis audituri. Ibi eñ celebrat familiare colloqum
inter deũ & Moyſen amicũ ſuum, id eſt bonũ & fidelẽ mi
niſtrũ. Cæterũ ſermo ille nõ eſt ſonans, ſed penetras; non
loquax: ſed efficax: nõ obſtrepẽs auribus, ſed blãdiẽs affe-
ctibus. Sermo ille nõ popularis, ſed angularis & priuat⁹.
Nõ ſonat in foro, nõ audit in publico, ſecretũ cõſiliũ ſe-
cretũ quærit amicũ. Auditui ꝓculdubio gaudiũ dabit &
lætitiã, ſi ſobria cordis aure ꝑcipit. Audi (inqt dñs) Iſrl
& tace. Reſpõdit fidelis amicus, & fidelis ſeruus piæ fami-
liaritatis auſu, non tamẽ uocali plauſu, ſed ſuaui planctu,
1.Rg.3. dicens cũ Samuele. Loquere dñe: quia audit ſeruus tuus.
Pſal.84. Et cum propheta. Audiam qd loquatur in me dñs deus.
Certè ibi loquit Xp̃s cum miniſtro ſuo. Penſa, inqt, iugi-
ter, repone fideliter, amplectere ſuauiter quod uides, ꝙ
agis, qđ tenes, amplecterei n quã piæ recordationis affe-
ctu, & piæ imitationis effectu, ſciens qñ talia oportet te
præparare. Apparatus menſe iſtius, nõ hoĩs eſt, ſed fidei:
non facinoris, ſed myſterij nõ tẽporalis alimẽti, ſed æter-
ni. Qui ſum auctor muneris, ipſe ſum teſtis ueritatis. Alta
re cui aſſiſtis, quam pro te ſuſtinui repræſentat crucem, &
calix ſepulchrum in quo mortuus quieui, patena lapidẽ
ſuppoſitũ, corporale ſudariũ: ſubſtractoria corporalis, lin
theamina quibus inuolutus fui. Hoſtia quã uides, iam nõ
eſt panis, ſed caro mea quæ pependit in cruce pro mundi
uita. Sanè mutatio iſta benedictionis opus eſt, non origi-
nis. Virt⁹ hoc facit, nõ uſus: effectus eſt potentiæ, nõ uſus
naturæ, dignatio eſt, non ratio. Miſericordia eſt, nõ miſe-
ria. Non commune, ſed ſolum: diuinum eſt, non humanũ:
pietatis ſacramẽtum, non deitatis detrimentum. Hic per-
eat phiſicale nutrimentum. Cibus iſte non eſt uentris, ſed
mentis. Non eſt enim datus ad ruinas huius uitæ, quæ ua
por eſt ad modicum parens, ſed ad æternam uitam animæ
conferẽdam. Iſte eſt panis angelorum qui neſcit putreſce
re, nõ uadit in ſeceſſum, ſed tendit in excelſum. Illuc redu
Ioan.6. cit hominem, unde traxit imaginem. Caro autem mea ue-
rè eſt cibus. Similiter liquor iſte quem uides, iam non eſt
uinum: ſed ſanguis meus, quem pro te fudi in pretium, ti-
bi reſeruans in altari poculũ, in peregrinatione tua præ-
ſidium, in exitu de Aegypto conductũ, in cælo uiaticum.
Ibidem. Ego botrus carnis, pro ſalute tua portatus ſum ad torcu-
lar crucis: inde eliquatũ eſt muſtũ tuæ redẽptiõĩs. Sãguis
aũt me⁹ uerè eſt potus. Mira ſunt fratres quæ de ſacramẽ
to iſto dicunt. Fides eſt neceſſaria, ſcientia rationis ſuper-
uacua. Sciẽtia rõne & intellectu colligit, fides ſola aucto-
ritate inducitur. Auguſtinus contra Felicianũ: Hoc fides
credat, intelligẽtia nõ requirat, ne aut nõ inuẽtũ putet in
credibile, aut repertũ nõ credat ſingulare. Hæc ſunt fra-
tres quæ fidẽ neceſſario exigũt, rationem oĩno nõ admit-
tunt. Expetunt ſimplicẽ creditorẽ, arguũt impiũ diſcuſſo
rem. Et ideo credi oportet ſimpliciter, qđ inueſtigari nõ
põt utiliter. Hic eſt ille torrẽs quẽ trãſuadare non potuit
Heliſæus. Nolite itaq; nolite q̃rere quomodo fiat, nolite
dubitare utrum fiat. Nolite irreuerenter accedere, ne uo-
bis ad mortẽ fiat. Deus eñ eſt, & quãquã panis myſteria
habeat, mutat tñ in carnẽ. Deus & hõ eſt, qui teſtat panẽ
ueraciter fieri carnẽ ſuam. Vas electionis eſt, q̃ minat iu- 1.Co.11.
dicium nõ dijudicanti tam ſanctam carnẽ. Idipſum ô chri
ſtiane de uino ſentias, id honores ĩ uino. Creator uini eſt,
qui uinum prouchit in ſanguinẽ Chriſti. Doctor gẽtium
eſt, cuius aſſertione mortem bibit, bibens indigne ſangui Ibidem.
nem Xp̃i. Et ſciendũ ꝙ aqua mixta cum uino notat unio-
nem membrorũ cũ capite ſuo. Aquæ eñ multæ, ppl̃i mul-
ti. Tres autẽ portiões quæ in altari fiũt de corꝑe Xp̃i, my
ſticã ſignificationẽ hñt. Eſt eñ corp⁹ xp̃i, uniuerſa eccl̃ia,
caput ſcilicet cũ mẽbris: & iueniunt ĩ corpore iſto quaſi
tres ꝑtes ex q̃bus totũ corp⁹ cõſtat. Vna pars ipm caput.
Caput eñ & caput eſt, & pars corporis ſil̃iter. Itaq; caput
ipſum pars corporis una eſt. Caput inquã qđ iã ĩmortale
& impaſſibile reſurrexit, nõ moriturũ neq; paſſurum am-
plius. Altera pars corporis eſt ĩ mẽbris illis quæ iã cũ ca-
pite ſuo quaſi in ſabbato quieſcunt in aĩa, immortalitatis
unam ſtolã poſſidẽtes quãtũ ad aĩas in cælo. De talib⁹ di-
cit: gaudẽt in cælis aĩæ ſctõrũ. Sunt igit duæ partes iſtæ
ſimul, caput ſcilicet, id eſt Xp̃s, & altera par corporis, id
eſt boni defuncti, quorũ corpora req̃eſcũt ĩ ſepulchris, &
aĩæ cũ Xp̃o ſunt. Propterea ĩ altari duæ ꝑtes reſeruant ex
tra calicẽ q̃ſi extra paſſionẽ, q̃a bti iã nullũ ſentiũt dolorẽ,
qñ hæc priora tranſierũt. Tertia portio quã in ſanguinẽ
ponimus, illã partẽ eccleſiæ ſignificat, q̃ calicẽ dñi bibit,
id eſt Xp̃i paſſionẽ imitat. Cui in apl̃is à dño dictum eſt, Ioan.16.
In me pacẽ habeatis, in mũdo preſſurã habebitis. Odor.
ſpecies, ſapor, põdus remanẽt ad myſterij ritũ, & ad guſt⁹
ſuffragium, ut horror penitus tollat, & meritũ ſortiatur.
Etenim ne humana infirmitas eſum carnis & potũ ſangui
nis in ſumptione horreret, Xp̃s uelari & paliari illa duo
uoluit ſpeciebus panis & uini, quæ inter humani generis
uictualia quodãmodo tenẽt principatũ. Nã ad literã qui-
dem præ cibis oĩbus cor hoĩs cõfirmat panis, & uinũ læ-
tificat. Sic itaq; corpus & ſanguinẽ ſuum ſumẽda propo-
ſuit, ut ſenſus in uno foueretur, in altero fides ædificaret.
Fouet eñ ſenſus in uno, dũ ſolita tñ & conſueta ꝓſpicit,
ædificat fides in altero, dum oculo carnis uidẽte, aliud ex-
terius, oculus cordis, aliud ſentit & reueretur interius,
Aliud eñ latet, aliud patet. Poſuit eñ tenebras latibulũ Pſal.17.
ſuum. Quemadmodũ enim ſpecies illic uidentur quorum Nota.
res uel ſubſtantiæ ibi eſſe non creduntur, ſic res ueraciter
& ſubſtãtialiter creditur, cuius ſpecies non cernit. Videt
enim ſpecies panis & uini, & ſubſtantia panis & uini non
creditur. Credit autem ſubſtantia corporis & ſanguinis
Chriſti, & tamẽ ſpecies nõ cernitur. Proponitur igit ſpe-
cies panis & uini, ut doceat plena & perfecta eſſe refectio
in ſumptione corporis & ſanguinis Chriſti, plena refectio
cibi & potus. Cibi autẽ & pot⁹ ſuſtãtiæ principales ſunt
panis & uinũ. Cũ aũt uinũ ſit ſacramentũ, tria ibi diſcre-
ta ꝓponunt, ſcilicet ſpecies uiſibilis, ueritas corporis, &
uirt⁹ gratiæ ſpiritualis. Aliud eſt ſpecies uiſibilis quæ ui-
ſibiliter cernit, aliud ueritas corporis q̃ ſub uiſibili ſpe-
cie inuiſibiter credit, atq; aliud gratia ſpiritualis quæ cũ
corpore & ſanguine uiſibiliter & ſpũaliter percipit à ſolis
digne cõicãtibus. Tria quippe in ſacro altaris attendere
debes, ſpeciem panis, ueritatẽ carnis, uirtutem gratiæ ſpi-
ritualis. Vſq; ad ſpeciem panis ſenſus pertingit exterior,
ad ueritatem carnis fides interior, ad uirtutem gratiæ ſpi-
ritualis charitas ſuperior. Speciem panis rodit aliquãdo
ſorex paruiſſimus, chriſtianus recipit etiam peſſimus, uir-
tutẽ gratiæ ſpiritualis nõ niſi prædeſtinatus recipit. Qđ
itaq; uidemus, ſpecieseſt panis & uini. Qđ autẽ ſub ſpe-
cie illa credimus, uerũ corpus eſt & uerus Chriſti ſanguis
quod pependt in cruce, & qui fluxit de latere. Comeſtio
itaq; ſacramẽtalis quãtum ad uiſibilem ſpeciẽ, & quãtum
ad corporis Chriſti ueritatẽ, cõuenit bonis & malis com-
muniter. Sed eſt alia comeſtio ſicut iam diximus bonorũ
ſolũmodo, quã p dei grãm & per fidẽ ex dilectiõe opantẽ
uitæ meritũ efficit, & affectus mẽtium in cordibus perci-

pſetiũ uel miniſtrãtiũ,intercedẽte ſpũali&ſubtiliori qua-
dam unione capitis & mẽbrorũ. Vnde eſt illud. Vt nobis
fiat corpus &ſanguis filij tui. Nobis, inquit, fiat. Fit enim
pculdubio corpus dñi in mẽſa altaris ſemp,cũ ſolẽne illud
celebratur myſteriũ ritu debito, ſed nõ ſemper eis fit per
quos fit. Vnde illud item in canone. Vt quotquot ex hac
altaris participatione ſacr̃m filij tui ſumpſerim⁹, oĩ bñdi-
ctione & gratia cæleſti repleamur. Nõ em̃ oẽs qui corpus
dñi ſumũt,ex participatione altaris ſpũaliter illa benedi-
ctione cæleſti & gr̃a replent̃. Vñ eſt illud. Vt qđ tpaliter
gerimus,æternis gaudijs cõſequamur. Itẽ:ut quæ uiſibi-
libus myſterijs ſumẽda percepim⁹,inuiſibili cõſequamur
effectu. Et multa in hũc modũ. Hoc itaq; ſacramentum ab
æterno repoſitũ,diabolo celatũ,prophetis reuelatũ, ſoli
citudini ueſtræ creditũ,debita eſt gratiarũ actione proſe-
quendũ. O ſacrũ, ô cæleſte myſteriũ ueſtrũ. Laudabile de-
ſideriũ,inſigne ſpectaculũ,ſolẽne miraculũ. Deus q̃ mira-
bilis eſt in oĩbus,ſeipſo certè mirabilior quantum ad nos
oſtẽditur,dũ mirabiliora per uos operatur. Quid plura?
Sacerdotes dei benedicite domino,digna deo ſatagẽtes,
ne uobis fiat in ruinam, qđ digne ſumentibus prouiſum
eſt ad medelã. Sacerdotes dei non immerito uos dixerim,
ſi uixeritis ſacerdotaliter in domo domini. Nõ enim pro-
uenit dignitas in hoc nomine quod eſt ſacerdos. Non in-
quã ex nomine,ſed ex uirtute:cõuerſatiõe,nõ officio:me-
rito,nõ uocabulo:ſanctitate,nõ miniſterio. Vñ ſcriptura
dicit. Sacerdotales uiros quærimus,qui plures habemus
ſacerdotes. Plures inquã numero,nõ merito: ſimulatiõe,
non fide:ſpecie,non uirtute:commixtione corporali,non
uinculo ſpirituali:carnis adiunctione, nõ cordis unitate.
Sunt enim lotis manibus:tñ illotis operibus:cruẽta con-
ſcientia ad diuina accedũt ſacrificia, comedunt ſine timo
re & ſine reuerẽtia carnes agni qui præſidet in cælo,ſicut
carnes quæ ueneduntur in foro. Non ſicut ſacerdotes aſſi-
ſtunt in altario,ſed ſicut carnifices in macello Graue igit̃
pondus,graue eſt periculũ iſtius honoris. Gradus quip-
pe iſte gradus caſualis eſt,grad⁹ iudicialis eſt,niſi meritis
illuſtretur dignitas unctionis,nobilitate morũ, exercita-
tione uirtutum,& inſtãtia bonorum operum. Fodite igi-
tur chariſſimi domeſticos parietes,id eſt ponite corda ue-
ſtra ſuper uias ueſtras. Satagite quantũ poteſtis redimere
cito in quib⁹ offendiſtis. Dies em̃ dñi ſicut fur ita ueniet.
.The.5. Sicut em̃ nihil certius morte, ita hora mortis nihil incer-
tius:quod ut dignum eſt penſate,& ad penſandum circũ-
ſpectius inuigilate. Deo quidem erit ad gloriã,angelis ad
lætitiam,ſubditis ueſtris odor ad uitam, uobis aũt ad co-
ronã. In quo Chriſtus & chriſtos ſuos exaudire dignet̃,
miniſtrando auxilium gratiæ ſuæ,qui uiuit & regnat per
omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Sermo de priuilegijs beati Ioannis baptiſtæ.

HOdie dilectiſſimi dies nobis illuxit inſignis,&
tanto diebus cæteris ſanctior, quãto ſanctiorẽ
hominem terris infudit. In hac ſiquidem die
natus eſt ſanctorum ſplendor,iuſtorum gloria,
lætitia angelorum,excellẽtiſſimus homo,conſanguineus
Chriſti,amicus ſponſi,ſponſæ præparator unus eſt, & ſi-
milẽ nõ habet,qui choris inſertus angelicis, ſublimioris
coronæ titulis uniuerſitatis hũanæ tranſcẽdit aſcenſum.
Matt.11. Deniq; inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne
baptiſta. Felix homo qui feliciter cælorum perambulans
officinas,curſu uelociſſimo ſequitur redẽptorem, nec ali-
cuius præcludit̃ faſtigio dignitatis, quẽ ſummæ felicita-
tis immenſitas largius irrorauit. Lætãtur angeli,& utri-
uſq; naturæ numeroſitas admiratur hoĩem ſic ingreſſum
abyſſum luminis,& inter interna diuinitatis abſorptum,
ut ipſam reuerberet aciem angelicæ puritatis. Leuentur
omnes uiri meritorũ,& prærogatiuis ante cõſiſtoriũ ma-
ieſtatis exultent: non erit tñ qui ad beati Ioãnis baptiſtæ
priuilegiũ audeat aſpirare. Age iam agrediamur ingredi
uirtutum inſignia,quæ deus maieſtatis in amico ſuo glo-
rioſa glorificatiõe ſignauit. Sic em̃ ab ortu uitæ ſuæ uſq;
ad occaſum cõuerſat⁹ eſt cũ hoĩbus,ut forma uitæ: morũ
informatio habeat̃. Et licet huius ſermonis aurea nõ ruti
let pulchritudo,tentabim⁹ tamẽ rerũ ueritatẽ qualicũq; Nota
ſtilo perſtringere,illud ſapiẽtis attẽdẽtes. Prudẽtibus ui-
ris nõ placere falerata,ſed fortificata. ¶ Primus enim ho-
nor eſt,gloria in annũciatione. Nõ eſt diſſimulãti ſilentio
trãſcundũ,quàm ſolẽni glorificatione pueri huius in hũc
mũdũ nũciet̃ ingreſſus. Adeſt angelus Gabriel,& à ſupio
rum cælorũ cardine dñi fortitudo deſcẽdẽs, ſtat à dextris
altaris incẽſi. Nec quilibet angelus,ſed ille ſublimior qui
beatæ uirgini nũciũ attulit ſingulare,etiam electus eſt ut
annũciaret militẽ,qui regẽ nũciare debebat. Adeſt ſacer-
dos ſacerdotalibus indutus, & multiplici ueſtimentorũ
uarietate,cæleſtium ſacramentorum præfigurãs imaginẽ,
purgationẽ pctõrũ myſtici ſanguinis aſperſiõe deſignat.
Conſiſtit coram arca fœderis, ante teſtamenti tabulas, &
urnam auream habentem manna,uirgã Aaron,cherubim
& propiciatorium,ſolẽniter infulatus,uultui dei, gloriæ
maieſtatis,rerũ omniũ domino uota percelebrat. Dies in
ſtat ſolẽnis,& cæteris diebus multitudini Iudæorum ce-
lebrior,dñi præcipiẽtis attaſtatione ſublimis,ſanè ſpecta-
bilis & feſtiua,in qua ſola ſoli pontifici licebat introire in
ſancta ſanctorũ,& aſpergine multiformi ſummæ diuinita-
tis iram refrigerare. Cõuenit̃ undiq; in ſunctam ciuitatẽ,
& populorum turba frequentior cumulat materiam gau-
diorũ. Inter quæ ſacra conſiſtens archangelus, ne timeas Luce.1.
inqt Zacharia:quia naſcetur tibi filius,parẽtum gudium,
nobilitas generis,orbis exẽplũ,finis legis, euãgelij prin-
cipium,mortis expulſio,ianua uitæ,decus hoĩm,conuer-
ſationis ſplendor,omnis iuſtitiæ principatus. Et ne diffu-
ſiori tractatu rerum excellentiam cõfundamus, naſcentis
& cõuerſantis integritas in libris euangelicis plenius aſ-
ſignatur. Conſidera nũciantis ſublimitatem,loci digni-
tem,diei reuerentiam,& tunc intelligere poteris quàm ſu
perexcellenti gloria Ioannis baptiſtæ genitura prædicet̃.
Salua igit̃ redemptoris reuerentia (quia non derogamus
regi ſi regis militem honoramus) cum ille dominus,hic
ſeruus:ille creator,hic creatura:digniori præmonſtratio-
ne Ioannes nunciatur quàm Chriſtus. Chriſtus fortaſſis
in thalamo,Ioannes in templo,& nõ ſolum in templo,ſed
etiam ante ſancta ſanctorum, & inſigni die ſolẽnitatis co-
rum. Ioannes ab eodem archãgelo,in loco digniori,tem-
pore ſanctiori,apertiori miraculo prædicat̃. Recole Iſaac Gẽ.17.
ab angelis nunciatum. Sampſon per angelũ prædicatum. Iudi.13.
& uniuerſam Nazaræorũ ſectam conſpice, & ſoiũ bapti-
ſtam tam in hoc quàm in alijs inuenies digniorẽ. ¶ Secun-
dus honor eſt ſanctificatio in utero matris. Quicunq; de
maſſa præuaricante mundum ingredimur,longam reſtem
originalis peccati nobiſcũ trahimus,ſolum ille qui pecca
tum non fecit,excipitur: & quæ cum uirginali uteris ſui
thalamo ignorãs uirum & ignota uiro,terris effudit. Lõ-
ge quippe aliter quàm nos & diſſimili mõ conceptus eſt,
ſpirituiſancto tota maieſtate uirginẽ inundãte, ſuperans
uſum carnis,naturæ ordinẽ,uiri cõmixtionem. Sic quip-
pe decebat,ut pctm̃ neſciret q̃ pctm̃ tollebat: ut ſimilitu-
dinẽ carnis pcti ſuſciperet,nõ aũt carnẽ pcti. Cũ igit̃ oẽs
in iniquitatibus concepti ſint,neminẽ unquã mortalium
intra materna uiſcera ſanctificatũ legimus præter Hiere-
miam & Ioãnem baptiſtam: quãquã & de ſingulari uirgi-
ne nulla ſit ambiguitas quin ipſa maternis circũſcepta ui-
ſceribus, ſublimiori ſanctificationis grẽ mundata ſit, ut-
pote ſanctuarium illud in quo deus & dei filius carnẽ fue-
rat ſuſcepturus. Sed longe minor Hieremiæ ſanctificatio
quàm Ioãnis. Ille quidem in utero matris ſanctificatus, Hiere.1.
hic ſpirituſancto replet⁹ fuiſſe cognoſcitur. Multo qppe
excellẽtius eſt ſpũſancto repleri,quàm ſanctificari. Ibi em̃
ſanctificatio emũdationẽ,hic repletio inũdationẽ ſignat.
Deniq; & apoſtoli qui manibus ſuis tractauerunt de uer-
bo uitæ,cũ ſpiritũſanctũ accepiſſent de ſaluatoris afflatu
uix quinquageſimo à reſurrectionis die ad illum gradum
potuerunt peruenire ut diceretur de eis. Repleti ſunt Actu.2.

omnes spiritusancto. Et licet spiritussanctus largiori tunc munere credentiũ corda repleuerit, hoc tñ Ioannes legit in utero assecutus, quod apostolica celsitudo tãdem longiori promissione meruit obtinere. Attende obsecro diligenter quàm ordinata dispositione spirit⁹ ille multiplex Hieremiã sanctificat, Ioãnem replet, & superuenit in Mariã. Et Hieremiæ quidẽ admiranda sanctificatio: qa etsi in peccato cõceptus est, nascitur tñ sine peccato. Ante enim quàm exiret de uētre, sanctificatus est. Nec poterat nasci nõ sanctus, qui in utero matris erat sanctificat⁹. Mira res, & à transactis seculis nõ audita, hoĩem cõceptũ in peccatis nasci sine peccato. Ioãnem uerò longe gloriosior uirtus impleuit, qui & sanctificatus est à peccato, & ita dominãte spiritu superfusus, ut & purgatus exeat, & repletus. Verè magnus coram domino, quem angelus nũciat, sanctificat deus, spiritus replet, uita commẽdat. Ineffabiliori enim modo superuenit in uirginẽ, quã tota diuinitatis plenitudo sine mẽsuræ discretiõe perfudit, ut totũ caperet q fecit totũ, ut non solũ à peccatis abluta & repleta spiritu-
Matt.1. sancto, sed & de spiritusancto cõcepisse credat: quia quod in ea natũ est, de spiritusancto est. Inde est q̃ singlari prærogatiua fides catholica filium dei natũ de uirgine, conceptum de spiritusancto cõfitetur, ut diuinitatis & humanitatis indiuisibilis adunata connexio, uocabulorũ indifferẽtia designet. Vides ergo quàm remotiori priuilegio speciosus forma præ filijs hominum, à filijs hominum in cõci-
Luce.1. splendo discretus sit. Illi cetẽ de pc̃tis & in peccatis cõce-
Nota. pti sunt: hic in spiritu & de spiritusancto concipitur. Hæc sanè dicta sint de conceptione Ioannis. Sed si in aliquo sanctorum auctoritatibus uidentur obuiare, uolumus ut sine omni excusationum uel defensionum patrocinio subruantur. ¶ Tertius honor est, excellentia in exultatione. A seculo nõ est auditum q̃ quis exultauerit in utero matris, cũ hic in gaudio exultasse legatur. Prorsus obstupẽda dignatio, puerum uix cõceptũ ĩ motũ exultatiõis erũpere, eiq̃ gratãter occurrere seruitio dulciori, quem uirginali substantiæ præsensit infusum. Beata anima quæ in uia peccatorum non stetit, sed secretiori semita de cælestibus officinis egrediẽs, inauditæ gratulationis est sortita dulcedinem. Felix Elizabeth ad quã properat mater saluatoris: quam salutarib⁹ obsequijs cælorum imperatrix impertitur. Sed puer multo felicior qui salutãtis maiestatem agnoscens, intra uiscerum tenebrosa uolumina gaudio gaudet, quia uim tam beatæ salutationis attendit. Et
Lucæ.1. factum est, inqt, ut audiuit salutationẽ Mariæ Elizabeth: exultauit in gaudio infans in utero ei⁹. Ascendit cũ festinatione uirgo in domum Zachariæ ad salutãdam Elizabeth, portãs in utero filium dei, regem gloriæ, dominum maiestatis. Occurrit Elizabeth, & antiquæ sterilitatis carẽs opprobrijs, amicum sponsi, preconẽ uerbi, felicissimo uentre deportat. Iunguntur amplexus, ueniũt ad oscula, & copulantur felices uteri, regem & militem nõ nisi duo tenerrimi parietes abiũgunt. Quod mirũ si miratur puer & exultat à tactu tã ꝓximæ diuinitatis & afflatu: Poteràtne uacare à quocunq̃ miraculo cui præsens erat regis præsentia, regnantis mater, mũdi redemptor: Quid q̃ nõ se-
Ibidem. mel tã sanctorũ amplexuũ fuit celebrata cõiunctio: Mansit aũt Maria cũ illa quasi trib⁹ mẽsib⁹, ait euãgelista. Tãto tpe manet cũ Elizabeth uirginalis ĩtegritas, & nũc dulciori eloquio, nũc feliciori amplexu Ioannẽ puerũ cõsecrat & insignit. Et fortassis usq̃ ad diẽ natiuitatis ei⁹ gloriosa uirgo cũ cognata morata est, donec puerum natum sinu beatissimo cõfoueret, & uno pariete remoto propinquiorem redderet præsentiæ creatoris. Facile aũt hoc ex euangelij coniectura liquet, quia iam sex menses à conceptione Ioannis defluxerant, cum ad uirginẽ archãgelus missus est: qui renouationẽ mundi pudori uirgineo noua salutatiõe portauit. Exhĩc uirgo festinauit ad Elizabeth & trib⁹ mẽsibus cognatæ dignat̃ uisitare hospitiũ, donec noni mẽsis fine cõcluso, natiuitas immineret patriarchæ. Alij qui librũ iustorũ diligẽtioribus oculis inspexerunt,

se uidisse testãtur q̃ ipsa dei genitrix felicem puerum primò de terra leuauit, & cognatæ partũ omni prosecuta est seruitute. Quocũq̃ aũt modo rei huius ueritas decernat̃, illud ꝓ certo certũ est quia nõ parũ contulit puero nascituro tã felix & morosum intemeratæ uirginis cõsortium. ¶ Quartus honor Ioãnis est, gaudiũ in natiuitate. Erubesce lucifer, qui iam mane oriebaris, & conatuũ tuorũ frustratus impulsibus, tandẽ intellige quia in nouissimis diebus tanquã perdix stultissim⁹ remanebis. Machinationibus tuis factũ est ut humani gñis uniuersitas in peccatis cõciperetur, in tristitia nasceretur: sed ecce iste sanctificatus in utero, orit̃ in gaudio, lætitiãq̃ mũdo sua natiuitate refundit. Ecce genus armaturæ qđ tibi cõstitueras ad uictoriã, hoc Ioãni nascit̃ ad coronã. Apprehẽde arma & scutũ, & toto malignitatis tuæ spũ debaccare, nec tamen poteris Ioãnis irrũpere priuilegium, qđ benigna scribẽtis manus proprio charactere cõsignauit. Multum deceptus, multũ delusus es. An ignoras q̃ tibi uir bellator ab adolescentia & etiam à matris uentre cõsurgit. Nescis qa Mat.11.
à diebus istius regnum cælorũ uim patit̃, & uiolẽti rapiũt illud: An oblitus es q̃ iste mittitur parare plebẽ perfectã Lucæ.1.
domino: Intuere ordinẽ rerum, & ab ipsis cõceptiõis suæ initijs inuenies hunc ualidiori conamine tuam fortitudinem irrupisse. Tu fecisti quod fratricida Caim qui prim⁹ natus est, pollutus & obuolutus exiret, & originalis peccati respergeretur infamia. Hãc excepit orbis exterritus, & humani gñis subsecuta natiuitas, ad infimæ tristitiæ cumulũ trãsmigrauit. Natiuitas aũt Ioãnis huius in gaudiũ est & solẽnitatem præclarã. Lætatur orbis, & per quatuor mundi climata circũsonat gloriosæ festiuitatis instantia, ipsis etiã cælis celebris & famosa. Quisputas puer iste erit Ibidem.
Amicus sponsi, inimicus sibi, seipso potẽtior. Cõsiderãdum etiã quãta dignitate præpolleat natiuitatis huius celebrãda deuotio, quãtãq̃ gratiã in oculis ecclesiæ potuerit inuenire. Nullius hominis natiuitatẽ præter solius dei in auctoritatis arcẽ recepit ecclesia, hui⁹ istius exceptiõe seruata. Nouit eñ quia melior est dies mortis die natiui- Eccle.7.
tatis, & q̃ ort⁹ hoĩm tristitia comitet̃. Inde est q̃ diẽ mortis martyrũ non natiuitatis, solennizat ecclesia, mortẽ tamen eorũ natalitiorũ nomine nominãs, quib⁹ factus est de morte natalis. Tunc eñ cœperũt de morte nasci ad uitam, cũ uitã deposuerũt pro uita. Hui⁹ uerò natiuitatem spõsa Xp̃i tãto securi⁹ beneuolẽtissima dignatione suscipit, quãto singlaris eã ueritatis euãgelicæ irrefragabilis cõmẽdat auctoritas. ¶ Quintus honor est singularitas in conuersione & cõuersatione. Infra teneritudinẽ annorũ beatus iste puer ad eremum spũ ducente deductus est: nec obstitit ætatis infirmitas, quã maiestas dñi fœcundabat. Spiritus eñ sctũs nõ attendit sexuum differentiã, fragilitatẽ corporũ, temporũ annositatẽ, sed quecũq̃ & qñcũq̃ & qũo uult dignantissima replet benignitate. Relinquit Ioãnes mundũ, hoĩes fugit, patriã nescit, parentes aspernatur, & in solius diuinitatis apicẽ defigit obtutus. Mira rerũ conuersio, hominẽ uix mundũ ingressum, mundi fugere gloriã, & seculi cupiditates non solũ obliuisci, sed nescire, perpetuũq̃ cũ diuinitate habere cõsortiũ. Recessus montiũ, syluarũ anfractus, & ualliũ subteriacẽs uastitas, puero patriarchæ qñ nox coegerat, domicilia ꝓbuerunt. Nõ mihi opponatur Hieremias, nõ prædicãtis pueritiæ uirt⁹ audeat obuiare, quia si ille cõsecrat⁹ fuerat in prophetã, hic in plusquã prophetã. Et licet ille populo futura prædicet: nõ tñ conuersationis hũanæ declinat aspectus. Ioannes autẽ ætatis supgressus infantiã, & nobilioris gñis gñositatẽ oblitus soli uacat diuinitati, factus forma uitæ, monachorum propositum, anachoretarũ principiũ toti⁹ religiõis assertio. Ecce hæc quidẽ ꝓ cõuersatiõe. Porrò quãta sublimitas in cõuersatiõe fuerit, nõ est currẽtis linguæ uolubilitate disserendũ, sed euãgelicæ dignitatis cõprobãdũ eloqo. Ioãnes, inquit, habebat uestimẽ- Matt. 3.
tũ de pilis camelorũ: & zonã pelliceã circa lũbos ei⁹, esca aũt ei⁹ erat locusta & mel siluestre. Ecce q̃ mollib⁹ uestiũt Matt.11.

in domibus regum sunt. Rigida uestis, & durissimis hispiditatibꝰ cõtexta, rigore squalifero corpus afficit patriarchæ, carnemq; tenerrimã immatura districtio disciplinæ feritate coarctat, teneros artus, & sacratiori spũ supfusos cõtinue quassat lõgitudo martyrij. Cibus aũt eius qualis erat? Nõ quærunt perdices, fasiani, sed aliæ aues, non per totã currit regionẽ ut patriarchalis stomachꝰ impleatur, sed erat esca eiꝰ locusta & mel siluestre. Cæli rore pascit, & animalis uilissimi satiatur edulio, nihilq; coctum accepit ieiunãtis austeritas. Castigato uentri & diuturna maceratione distẽto ignota fuit uarietas ferculorũ, nec introiuit in os eius qđ gulã alliceret, suffarciret uentrẽ, stomacho
3.Re.7. blãdiret. Helias comedit carnes: & si qd aliud apponebatur, cũ gratiarũ actione percipit: nec aliquẽ legimꝰ ex illa ueteri officina ad legis huiꝰ aspirasse fastigiũ. Vestis aspera, cibus tenuis, mens deuota, profectò perfectũ cõsecrãt patriarcham. ¶Sextus honor est nouitas in prædicatiõe. Hic uoluut intendat attẽtio uestra: quia paulò subtilius ad audiendũ materiæ præcipit magnitudo. Post peccatũ Adæ, ac illius diluuij uastationẽ solennem electa est iustorum infinita prope pluralitas, cũ quibus deus facie ad faciem locutus fuisse dignoscitur. Trãsfertur Enoch, eligitur Noe, uocatur Abraham, Isaac diligit, Iacob deũ facie ad faciem contẽplatur, Ioseph saluator mundi uocat, nec tamẽ in sermone dei ad illos, uel illorũ ad homines, fit aliqua mentio de regni cælestis perpetua mãsione. Moyses assumit in ducẽ populo Iudæorũ, Pharaoni in deũ cõstituit, facit deus p ipsum in Aegypto magnalia, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari rubro. Ascẽdit Moyses in caliginẽ in qua erat deus, & dat ei in monte multiplex præceptorũ auctoritas, loquit cũ deo quasi homo ad uicinum suum, non est occultatum à moyse quod fecit deus in occulto, & gloriosum nomẽ adonai (qđ oĩbus fuerat obuelatũ) ei reuelatur, sed in his oĩbꝰ regni cælorum memoria nec nominat nec auditur. Astat Aaron summus sacerdos potẽtis uirgæ gestarius, unctus, & delibutus cælestium sacrariorũ unctione, succedit Iosue, & omnis illa iudicũ multitudo, nec est uel ulla tenuis mẽtio regni cælestis. Inuenit dñs Dauid uirum sanctũ sm̃ cor suũ Salomonem filium eius sapientia cumulat singulari, & omnẽ illũ prophetalẽ chorũ spũsanctus ordinat & infundit, & nihil de cælestis regni gloria prophetat. Claudit Helias cælũ annis tribus & mẽsibus sex. Helisæus etiam mortuꝰ mortuũ uitæ restituit, & ab his nec uel ulla scintilla beatæ mãsionis elucet. Quid plura? A principio mũdi usq; ad Ioãnem uniuersitatis humanæ electionẽ recollige, nec in sermone uel opere illius sanctuarij poteris reperire dulcedinem. Veni ergo ad Ioannem, & audi uocem exultationis, uocem nouitatis, uocem lætitiæ, uerbũ misericordiæ, sermonem gloriæ, largitatem gratiæ, qđ cel[illegible]auerat deus, tacuerat angelus, latuerat patriarchis, prophetæ nescierũt.
Matt.3. Pœnitentiam, inquit, agite, appropinquabit enim regnũ cælorũ. Verbũ pœnitentiæ dulce & gloriosum, uerbũ regni cælorũ lætũ & adorandũ, illi soli primo cõueniẽs qui primus noui testamẽti fundamẽta posuit. Hæc est uox de qua maximꝰ ille cõtẽplator cælestiũ uisionum in hæc uer
Apo.14. ba psequit: Et uox prima quã audiui sicut cytharedorũ cytharizantiũ in cytharis suis. A diebꝰ Adæ usq; ad Ioannẽ organũ nr̃m uersum est in uocem flentiũ: quia peccatorum frequentia, nec pœnitentiæ locus, duplex erat deplorandi materia. Occidis? occidi iuberis: sabbato ligna colligis? lapidari iuberis: & ille cui propriũ est misereri semp
Ezec.20 & parcere, nisi ferire nõ nouit. Dederat quippe eis præcepta non bona præceptorũ dator, & iustificationes in quibus uiuere non possent. Hoc est quod iustus miratur, di
Psal.88. cens: Vbi sunt mĩæ tuæ antiquæ dñe? Ioãnes natus ostendit medicamentũ uulneri, pctõ pœnitentiã, iniquitati ueniam. Hæc est prima uox quã uox clamantis in deserto p
Canti.2. posuit, & uox turturis audita est in terra nostra. Ex tũc misit in os nostrum canticum nouum carmen deo nostro, & resonat in ore nostro gratiarũ actio & uox laudis, superexaltat mĩa iudicium, pctõribus parcitur, regnat pietas, iustitia dissimulatur, & miserendi nõ feriendi quærit occasionẽ misericors & miserator dñs. Cytharizãt ergo in cytharis suis, qui uoluptatis effluxionẽ pœnitentiæ restrictiõe reuerberant, & de profunda pctorũ uoragine respirantes (Pharaõe submerso) cantãt in uijs dñi qm̃ magna est gloria domini. ¶Septimus honor est dignitas in baptismate. Singularis prorsus humilitas, uerbum caro factũ est, & in perfectũ uirũ egrediens, relicta hominũ uniuersitate Ioãnem quærit, Ioannẽ desiderat, ad Ioãnẽ uenit. Terribilis Psal.65.
in cõsilijs deus super filios hominũ: portãsq; omnia uer Heb.1.
bo uirtutis suæ purgationem peccatorum faciens, uenit à
Galilæa in Iordanem ad Ioãnem ut baptizaret ab eo. Stu Matt.3.
pet Ioannes, & timore cõcutit, ac patriarcham infinitus horror isiluit. Ego, inqt, à te debeo baptizari: & tu uenis ad me? Dicit ei saluator. Sine modo, sic em̃ decet nos implere oẽm iustitiã. Acquiescũt utriq; salutaribꝰ monitis, & accingit se Ioãnes ad baptizandũ, ad suscipiendũ dñm regem angelorũ. Exuitur uestimẽtis suis rex gloriæ, splẽdor luminis, & figura substantiæ dei. Ioãnis manibus attrectat caro illa sumpta de uirgine, candidiorq; deriuata materia nudat in flumine, felicis baptistæ manibꝰ infundenda. Descẽdunt angeli, & cælorum agmina tota reuerentia currũt ad creatorẽ. Baptizantẽ & baptizatum numina dominantia circuncingunt. Infundit aquam capiti creatoris creatura nobilior, & dei uerticẽ mortalis dextera cõtrectat & cõtingit. Pauet cælũ, stupet terra, iordanis arridet: mirant angeli dñm sabaoth inter manus baptizãtis concludi. Quid est Ioãnes? quẽ cherubim & seraphim uix audẽt aspicere, tu nudum tenere præsumis? Hic est in quem angeli desiderant prospicere, cui sanctꝰ sanctus sanctus sublimi melodiarũ organo beatæ ciuitatis cõuentus ingeminãt, q solus ĩhabitat lucẽ iaccessibilẽ, dñs uirtutũ, deus sciẽtiarũ misericordiarũ pater, & tu nõ metuis? Tibi datũ est qđ omnibus negatũ est, baptizare eũ q baptizat omnes in spiritusancto & igne, uirginẽ uirginisq; filium uirgineis manibus irrigare. Totus obstupeo, baptizãtem hominemq; deum reuereor, magistrũ dignantẽ admiror, uereor dignationem, & hoĩem uideo uiolentiã ipsis cælis inferre. Porrò illud quale est ꝙ in isto baptismate terminatur lex, finẽ accipit prophetia, & omnis illa sacrificiorũ multitudo propulsatur & pellitur? Hic incipit & stabilitur nouæ regenerationis purgatio perduranda, & in unã baptismatis formã legalium transeunt dispẽdia figurarũ. Ad ablutionẽ enim aquæ, & innouationẽ spũs, sepelitur hircorum & uitulorum sanguinolenta cõgeries, & pecca
toribus id Iudæis relinquimus, illud dauidicũ attenden Psal.29.
tes. Holocaustũ & pro pctõ non postulasti. ¶Octauus honor est prima reuelatio de trinitate. A creatiõe cæli & terræ usq; ad hunc locum nunquã trinitas manifeste hoĩbus apparuit, sed rerũ ac uocũ inuolucris inuoluta fuit tantæ
claritatis æternitas. Deniq; creationẽ hominis creator re Gene.1.
rum summa dignitate commẽdans, faciamus, inquit, hominẽ ad imaginẽ & similitudinem nostram. Reuerendum reuera priuilegiũ, nec ulli traditũ creaturæ. Creat illa sublimior numerositas angelorũ, & elementorum omniũ ordinatur uariata connexio: sed omnipotẽtis præsciẽtia tm̃ opus taciturnitate alta pspectat. Vt uerò uenitur ad hominẽ, & nobilis creatura creari disponitur, accingit se trinitas ad creandum, & consilium accipit sapientia, ut creaturæ dignitas creatoris priuilegio clara esse monstretur. Nec ibi tamen satis aperte diuinæ maiestatis illuxere uocabula, cum ad angelos obsequẽtes quidam referant dominici sermonis oraculum. Vel si minus hoc cautũ est signa
gna pluralitatis absq; nominum differentia prædicantur. Gen.18.
Abraham tres uidit, & unum adorauit: sed ibi scripturæ sacræ reuerentia, nunc mixtim, nũc separatim claudit eloquium, ut modo dominum, modo uiros placeat appellare. Iudæi tamẽ hic magnam texunt reprehensionis parabolam, tres angelos à domino missos asserentes, unum ad natiuitatẽ Isaac prædicendum: duos ad subuertẽdum Sodomam

domam

domam delegatos. Illum uerò cū quo iustus loquitur, dicens: Dñe si inueni grām in oculis tuis, prophetali spiritu cognouisse somniant natiuitatis Isaac uenisse preconem. Illum adorat Abrahā sicut Bersabee Dauid regē, sociisq; eius propter ipsius reuerentiam indefessus assistit. Vnde & non nisi duo in subuersione ciuitatum infidelium numerantur, illo superiori iam reuerso qui natiuitatem Isaac fideli deuotione compleuerat. Tres enim uiri Saram uocari præcipiunt, sed unus est qui promissionis insperatæ manifestat arcanū. Hoc Iudæi, & qui magis elegerunt iudaizare quàm credere. Sed ut breuiter cōcludam⁹, oīs illa patriarcharū siue pphetarū societas, nullam uel in sermonibus uel in rebus de patre & filio & spiritusancto aperte legitur fecisse mētionem. Veni ergo & intuere filiū Zachariæ deū & hominē pprijs manibus contingentē, & uide qa cæli aperiuntur ibi, & descendit spiritussanct⁹ corporali specie sicut colūba in Xpm, & uox patris audita est: Hic est fili⁹ meus dilect⁹. Vides qa ad sacratissimorū nominū nouitatē cælorū palatia reseranť. Pater audiť in uoce, fili⁹ baptizať in fluminе, spūssanctus demōstrať in colūbæ specie. Adest Ioānes totus medi⁹ trinitatis, gloriosumq; baptistam signant induisse substantiæ aperta uocabula: nomenq; trinitatis prioribus seculis obuelatū, absq; toti⁹ uelaminis obumbratione relucet. Dñe quis est iste, qa innotuisti ei? ¶Nonus honor est testimonium ueritatis. Audi qd de isto ueritas testetur. Cum audisset Ioannes in uinculis opera Christi, misit ad eū discipulos suos, & respōsum est eis: cæci uident &c. quæ euangelicæ ueritatis copiosa prosequitur narratio. Recedentibus autē nuncijs (ne forte in eorum præsentia adulationem redolere uideret) cœpit Iesus dicere de Ioanne. Quid existis in desertum uidere? Arundinem uēto agitatam? O mira testificatio redemptoris. Quis ingressus est mundū, & mundū uel in aliquo nō cognouit? Quis est quem uentosa felicitas, uel aduersitas turbida, uel cuiuslibet peccati aura tenuior non inflexit? Ad extremum subinfert φ terrā excedat, transeat cælum, ipsum uerticē angelicæ dignitatis attingat. Inter natos mulierum (dicit dñs) nō surrexit maior Ioāne baptista. Quid uis amplius? De nullo dici potuit (Dicit Augustinus) qđ dictū est de Ioanne. Nō opponas mihi euāgelistam cæteris discipulis magis dilectum, non apostolorum principem omnibus apostolis antelatum, nō uas electionis ad cæli tertij secreta trāslatū, nec apostolicus splēdor audeat occurrere præcursori: quia iam omnes isti ad adolescentiæ metas excesserant, cū à ueritate prolatum est inter natos &c. Considera mansiones regni, & uniuersum ordinem humanæ generationis circūuola, solumq; Ioannem tam ueteris quàm noui testamenti patribus uidebis esse præpositum uel æquatū, tamē sup oīa bñdictus deus. ¶Decim⁹ honor est assertio matris ecclesiæ. Texitur ora clamydis, unguentūq; profusum in capite, extremā uestimenti fimbriam inundanter perfudit. Hinc enim mater & magistra omnium ecclesiarum ecclesia romana, cui dictū est, ego pro te rogaui ut nō deficiat fides tua, in honorem Ioannis baptistæ post saluatoris nomen consecrata est & signata. Dignum nāq; erat ut sententia spōsi spōsæ sequeretur auctoritas, & singularem amicum eius. Illuc prouehere: ubi principatum ipsa cōscendit. Electio proculdubio hæc singularis est, in illa ipsa urbe Ioannem uēdicare primatū ecclesiæ, quam duo cæli luminaria morte clarissima consecrarūt. Crucifigitur Petrus, gladiatur Paulus, & dignitas remanet præcursori. Purpuratur Roma multitudine martyrū, totaq; sublimitas beato refundiť patriarchæ. Ioānes ubiq; maior, in oīb⁹ singularis, mirabilis sup oēs. Quis sic gloriose annūciatus est? quis ita specialiter in utero matris spiritusancto legitur fuisse repletus? Quē legistis intra matris uterū exultasse? Cuius natiuitatē uidistis celebrari in ecclīa dei? Quis sic eremū concupiuit? Quis ita sublimiter legitur cōuersatus? Quis pœnitentiā & regnum cælorū primus ostendit? Quis baptizauit regem gloriæ? Cui primū trinitas reuelauit? Cui testimonium tale perhibuit ueritas? Quē sic honorauit ecclesia? Vide si nō omnia hæc ita singulariter sint huic singlaria, ut nullus mortaliū prædictis audeat inhiare. Forsitan mihi disponis opponere φ sic iste habet propria, ut & cæterorum sanctorū cōmunia nō attingat. Audi ergo. Ioānes patriarcha, imo patriarcharū finis & caput. Ioannes propheta, imo plusquam propheta: quia quē uenientē nunciauit, digito demonstrauit. Ioānes angelus, sed inter angelos electus est, saluatore attestāte, qui dicit. Ecce mitto angelū meū, qui præparabit uiam ante faciē meā. Ioānes apostolus, sed & apostolorū primus & princeps, qui primus fuit homo missus à deo. Ioānes euāgelista, sed & euāgelij primus incisor, prædicans euāgelium regni. Ioānes uirgo, imo uirginitatis insigne speculum, pudicitiæ titulus, castitatis exemplū. Ioānes martyr, sed & martyrū lumen inter natiuitatē mortemq; Xpi cōstantissimi forma martyrij. Præterea quia uox clmātis in deserto: qa preco uerbi: qa iudicis pcursor. Illud quoq; relinquo qa usq; ad Ioannē lex & pphetæ, φ Ioānes ipse est Helias, φ lucerna sit ardens & lucens, φ amicus sit sponsi, sponsæ præparator. Silentio trāseo φ sic nouē ordinibus angelorū insertus est, ut etiā ad seraphim apicē trāferať. Verū hoc adeò laboriosi opis est, ut sensus nři pauptas nō sufficiat. Sufficiant hæc ad pñs q̄ de Ioānis laude dicta sunt ad gloriam redemptoris, qui est benedictus in secula. Amen.

Ibidem. — Matt. 3. — Matt. 11. — Ibidem. — Ioan. 1. — Malac. 3

In festo beatæ Mariæ magdalenæ.

Hodie misericordia & ueritas obuiauerūt sibi, & multitudo miserationū dñi in peccatricem fœminā refusa est. Filius eni uirginis, peccatricis & mēstruatæ manibus attrectatur, deumq; atq; dei filiū mulier infrunita cōtingit. Tāgit pedes mūdi atq; mundantis, immunda: & uestigiis creatoris, mulier criminosa procumbit. Trāsit in affectum cordis præuaricatrix, & redit ad cor: & magnitudinem scelerum, lachrymarum multitudo cōdemnat. Dissimulat pietas tangentis officiū, & obsequiorum instātiam remuneratorius ille maiestatis oculus felici dedignatione non inspicit. Osculatur Maria pedes Christi frequentibus osculis, & oculis inundātibus uestigia redemptoris infundit, tergit crinibus, odoriferis illinit & irrorat unguentis. Videt & inuidet singularitatis amator, & utrūq; redarguit pharisæi iactantia, illū ignorātiæ, præsumptiōis istā. Sed deliberās prouidentia suspendit iudiciū, dum affectat obsequiū: & inuectiuā retinet præparatā, donec Mariæ sacrificiū i holocaustū pertrāseat. Gaudent angeli super peccatrice pœnitentiā agente, & odoris fragrātia cælestis ille cōuentus aspergitur, saluātēq; & saluandā tota misericordiæ dulcedo pertingit. Vbi abundauit delictū, superabundauit & gratia, & numerositatē criminū præponderans pietas intercludit. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ dñe in peccatricis confessione, quàm iusta reprehensio in pharisæi superbia & abusiōe. Enumerať obsequētis obsequiū, & per obliquū tangiť indignātis iniqtas, tota literali cohærentia Simonis inuidiā impugnante. Et quia ubi spūs domini, ibi libertas: dimittunť illi peccata multa quæ multum diligit, immittuntur illi qui multum negligit. Non erat satiatus ab uberibus spōsæ, nec induerat cōpassionis affectū, legē releges quæ misericordiā nescit, nouit iustitiam. Lex dura duris & lapideis promulgata, parata percutere, nesciēs misereri. Lex excludēs pœnitētiæ locū ueniam negans, emendationis ignara. Lex uinum durum & acidum de botris amarissimis eliquatum, cōsecratum feritati, deriuatū Israeli, saluatori propinatum. Vinū de quo dentes bibentiū obstupescūt: nō de genimine uitis illius quod saluator bibit nouum in regno patris sui. Verè meliora sunt ubera sponsæ uino isto. Quænam ais sunt ista? Procedat in mediū Paulus apostolus, & ubera felici lacte manantia nobis assignet. Gaudere, inquit, cum gaudentibus, flere cū flentibus. O quàm breui sermocinculo totius religionis depinxit insigne, quàm eleganti clausula proposuit pietatem, æquitatē statuit, submouit inuidiā?

2. Co. 3. — Cant. 1. — Rom. 12.

His uberibus mater eccleſia lactat proficiētes, nutrit per
fectos. Gaudere, inquit, cũ gaudētib⁹. Faceſſat hinc ſecu-
laris plauſus inſania, & lætitia mũdialis abſcedat: qa non
eſt gaudere impijs, dicit dñs. Núnquid illorũ os gaudio
puer.2. repleri æſtimas, qui lætantur cum malefecerint, & exultãt
in rebus peſſimis? Sed illi qui laudib⁹ adulatorijs rapiũ-
tur, diuinæ iubilationis agnouere lætitiam. Nũquid qui
ueſtiuntur purpura & byſſo, & epulãtur quotidie ſplẽdi-
de, gaudiũ & lætitiã obtinebũt? Abſit ut in terra ſuauiter
uiuẽtium gaudiorum inueniaẽ materia, cũ tantis alterna-
tionibus tota mũdi facies immuteẽ, ut eleuãs allidatur, &
reſpiret alliſus. Sed eſt gaudium continua ſibi iucũditate
firmiſſimũ, qđ pfectus aĩus de ſecura ſibi cõſcia polliceẽ.
Mens eñ ab hui⁹ mũdi aſpergine purè, preſſecꝫ deterſa,
& in diuinæ contẽplationis acumẽ totũ deſiderij ſui figẽs
affectũ, gaudẽs gaudet in dño, & exultat aĩa ſua in deo ſa-
lutari ſuo. Talis anima minas ſpernatur, neſcit timorem,
ſpem falſam eludit, & omniũ ſcandalorũ immunis, in pace
Pſal.118. in idipſum dormiẽs requieſcit. Pax multa diligẽtibus le-
gem tuã (ait iuſtus) & non eſt illis ſcandalũ. Nouerat eñ
quia lictores nõ perſequunẽ martyres, ſed coronãt. Cum
huiuſmodi gaudẽtibus gaudet apl's, & ut abũdanti⁹ gau-
deant, tota ſecuritate ꝓmittit. Hoc gaudiũ certũ & plenũ
eſt, tantocꝫ certius idẽ, quãto uicinius circa idẽtitatẽ im-
primitur. Hæc eſt mamilla cõgratulationis, de qua lac ex-
hortatiõis effunditur quo nutriunẽ perfecti, ut cũ auulſi
fuerint à lacte iſto, epulenẽ ab introitu gloriæ dei. Secũda
eſt flere cũ flẽtibus. Nũquid apoſtolus præcipit flere re-
rum amiſſionẽ, intermiſſionem uoluptatũ, filiorũ mortes,
morborum inſtantiam, grauitatem inopiæ, potẽtiam for-
tiorũ? Abſit. Plorãdi eñ ſunt qui taliter plorant. Religio
ſa eñ triſtitia aut alienum luget pctñ, aut proprium. Bea-
ti quorum luctus in hac intentione uerſatur: quia cõſola-
toriam poſſunt in hac expectare dulcedinẽ. O quàm leni
& dulciſſimo ſpiritu imbutus eſt ſpũs illius q̃ nouit in ſpi
ritu lenitatis peccantem inſtruere, ſuſpẽpere uindictã, &
affectuoſis uiſceribus inuiſcerare ſibi peccatorẽ donec ui
tæ reddaẽ. De hac compaſſionis mamilla lac conſolatio-
nis effundiẽ, & hoc lacte paſcit apl's illos qui ſolido cibo
ueſci nõ poſſunẽ. Amator innocẽtiæ, pacis amicus, patiẽ-
tiæ cibus, patiẽtibus cõpatiens, & congaudens gaudẽti-
bus, perfectionis metã curſu cõſummato contingit. Hæc
ſunt ubera lacteis irrorata liquoribus, meliora uino, lacte
Canti.1. dulciora, miſericordiã ſonãtia, redolẽtia pietatẽ. Fragrã-
tia, inqt, unguẽtis optimis. Digna prorſus ubera, de qui-
bus eliquaẽ unguentorum infinitas odorata diffluxione
ciuitatẽ dei uiuẽtis circũquacꝫ reſpergens. Hæc ſunt un-
guẽta quæ regina Sabba attulit in Hieruſalẽ, de qbus di-
3.Re.10. cit ſcriptura. Nõ ſunt allata ultra aromata tã multa, quàm
ea quæ dedit regina Sabba Salomoni. Quàm excellenter
appoſuit optima, ſpũs ille ſubtilis q totã ſibi libri huius
rapit poſitionẽ? Eſt eñ unguentũ bonũ qđ Maria pedi-
bus ſaluatoris infudit, eſt & melius qđ eadẽ (ſi tñ eadem)
ſuper caput recumbentis effudit: eſt & optimũ qđ & ipſa
præparauit toti corpori Chriſti. Primũ unguẽtũ cõtritio
nis eſt, de recordatione pctõrũ, de ſpiritu contrito & cõ-
tribulato deſcẽdens. Hoc infundunẽ pedes illius qui am-
bulat ſuper pennas uẽtorũ: hic adorat Maria in loco ubi
ſteterũt pedes eius. Steterũt inquã, quia ualidiſſima amo-
ris manu pedem utrũcꝫ retinuit, donec utrũcꝫ perunge-
ret, & audiret criminum remiſſionem, & dimiſſionẽ in pa-
Luc.7. ce. Remittunẽ, inqt, tibi peccata, & uade in pace. Magnã
prorſus miſeriam, magna miſericordia diluit & abſtergit,
& hoc quidem feſtinãter, quia ſine ullo interuallo cõiun-
gunẽ & lachrymæ peccatricis, & miſericordia ſaluatoris.
Remittunẽ pctã, & in pace dimittiẽ, ut & de præterito ſit
ſolicita, & ſecura de futuro. Pedes iſti ſunt mĩa & iudiciũ:
quorũ alterũ ſine altero oſculari uel temeraria ſecuritas
eſt, uel deſperatio fugiẽda. Quis enim dei mĩam indeſinẽ
terattẽdens, nõ ſtatim tepidioris uitæ quietem exoptet?
Cum eñ recogitat uniuerſitatis dñm formã ſerui pro ſer-
uis ſuſcipere, triginta & tribus annis operari ſalutem nõ-
ſtram in medio terræ huius, capi, ligari, lãceari, crucifigi,
& hoc totum pati pro filijs hominũ: ſtatim deceptoria ſpe
ſibi blãditur & alludit, gaudet obſeruari in mĩa & miſera-
tionibus, iudiciũ neſcit, ignorat iuſtitiã, & punienda æſti-
mat non puniri. Falliẽ qui ſic oſculaẽ miſericordiæ pedẽ,
ut pedẽ iudicij nõ attendat: qui totũ de miſericordiæ pe-
de præſumit, hoc ſolum ad ſalutẽ ſufficere credens, ꝙ cre-
dit. Rurſum cũ abducit os, & iudicij pedem crebrioribus
oſculis intertãgit, ſubcutiẽ carnis aĩæcꝫ ſubſtãtia, & utri-
uſcꝫ hominis ſtatũ uehementior aura percellit. Horrendũ Heb.10.
enim eſt incidere in manus dei uiuentis, offendere creato-
rem, neſcire dñm, recalcitrare dominãtis imperio, qui ha-
bet poteſtatẽ corpus & aĩam ponere in gehennã. Terribi- Ibidem.
lis certè (ſicut ait apl's) quædã expectatio iudicij, quando
ignis in cõſpectu eius exardeſcet, & uirtutes cælorũ mo-
uebuntur, & uacillantibus conſcientijs latitudinem mun-
di ualidiſſimus ignis aduret. Nihil ꝓſus terribili⁹ quàm
uidere latronis officinã plenam ſanguine, cumulatã op-
probrijs, tormẽtis undantem. Quis hæc diutius cogitans
non ſtatim cõtremiſcat, & in deſperationis rotetur abyſ-
ſum? Non eſt igitur huic pedi moroſius incumbendum,
ne pietatis intuitum ferocia iudicantis excludat. Vtrũcꝫ
igitur inungat pedẽ animæ pœnitentis affectus, & nunc
miſericordiam amplectens, nunc iudiciũ deoſculatus, con
tribulati ſpiritus offerat holocauſtũ. Vide Mariam iudi-
cij pedẽ fortiter attendẽtem, dum nobilis & laſciua mu-
lier conuiuantium faciem nõ attendit, ſed extenſo corpo-
re prouoluitur pedibus maieſtatis, doloris plena, timoris
impatiẽs, cõpunctiõis iaculo uulnerata. Sed & miſericor-
diæ pedem labijs impreſſioribus oſculaẽ, in cuius ſpe fir-
miter inhæret ueſtigijs redẽptoris, donec audiat. Remit-
tuntur tibi peccata tua. Sanè precioſum unguentũ, quo
nõ ſolum terrena domus, ſed etiã cæleſtis aſpergiẽ. Viliſſi-
mæ autẽ ſunt ſpecies de quibus conficitur, & magna earũ
copia intra nr̃os hortulos poterit inueniri. Peccata igiẽ
noſtra plantata in conſcientijs noſtris, quorum numero-
ſitas præ multitudine numerari non poteſt, ſpecies eius
ſunt. Ipſa igiẽ in mortariolo pœnitentiæ, maceratiõis pi-
ſtillo cõtuſa, & reſperſa diſcretiõis oleo, doloris igne ſup
poſito, & in aheno diſciplinæ cocta, unguẽtum exhibent
precioſum & acceptum pedibus ſaluatoris. Compẽdioſe
autem iſtud cõfecimus, ſapienti rerum occaſionem peni-
tus relinquẽtes. Et licet materia uideatur indignior: inte-
rim tamen bonum eſt unguẽtum iſtud, quod domum re-
plet, penetrat cælos, angelos lætificat, & beatæ ciuitati læ
titiam refundit & gaudium. Hoc eſt ſacrificium iuſtitiæ Pſal.50.
quia ſacrificium deo ſpiritus cõtribulatus. Secundũ un-
guẽtum eſt deuotionis, de recordatione beneficiorũ dei.
Prorſus digniſſima huius unguenti cõpoſitio, & in iſtius
comparatione prioris eſt conſperſio uilipendenda. Eius
enim ſpecies de cæleſti paradiſo allatæ ſunt, & in terra filio
rum hominũ nequeunt inueniri. Virtutes enim diuinitus
collatæ, & in mortariolo pectoris piſtillo diligentiſſimæ
meditationis cõtritæ & exultationis oleo ſuperfuſæ, ſuf-
fuſo igne iuſtitiæ & humilitatis aheno dococtæ, faciũt un-
guentum & odore & uirtute mirabile: quod ſolum ſuper
caput domini recumbẽtis poſſit effundi, & exhiberi reue-
rentiæ maieſtatis. Sed & hoc recolligimus breuiter: illis
qui multa de pacis excipere cognouerunt, uerborũ mul-
titudinem reſeruantes. Notanda tamen utriuſcꝫ differen-
tia, & ſecundi ſublimitas attendenda, quoniã illud eſt ſa-
crificium deo ſpiritus cõtribulatus, & iſtud ſacrificiũ lau-
dis quod honorificat deum. Pedes igitur ungimus ſalua-
toris, cũ de peccatis compungimur: ungimus caput, cum
de collatis uirtutibus, uirtutum largitori gratias cumula
mus. Interſtitij tamen moroſitas inter pedes eſſe debet &
caput: quia profectò difficillimus & præſumptuoſus ſal-
tus eſt, à ueſtigijs ad uerticem domini tranſuolare. Necꝫ
enim eadem quæ unxit pedes, unxit & caput: cum illa me-
retrix nihil horum feciſſe legatur, ſm illud. Verte impios puer.12.
& non

& nō erūt. Vnxit ergo Maria sanctum domini uerticem, profectò iam electa, iam familiaris effecta, longeq̃ à peccatricis illius obuoluta uestigijs, quā infelix ille septenarius cōfundebat. Porrò si duo præmissa unguēta tantæ dignitatis sunt ut alterum pedibus, alterum complaceat capiti dominātis: illud tertiū quod optimū est & superexcellēs, ubinam inuenire poterimus? Sed absit ut spōsa ueritatis à ueritate dissentiat: & tale aliquid habere se iactet quod habere non possit. Est ergo tertium unguentum pietatis: quod est sup omnia aromata morbis omnibus & periculis salutare, quodq̃ nulli unquā pesti inueniat inefficax.
Mar.16. De ipso naq̃ sic legit. Maria magdalenæ, & Maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata: ut uenietes ungerent Iesum. Vidésne in prima fronte capituli propositum φ non una uel duæ, sed tres uix sufficiunt ad emendū tantæ compositiōis unguentū? Intelligis quia nō pedes aut caput, sed totū crucifixi corpus sibi uēdicat ista cōfectio? Cōfectio sine dubio preciosa, quæ toti sufficiat corpori creatoris. Et attēde qa unguētū pedib⁹ infusum, adeò dignātissima lenitate suscepit: ut pharisæum murmurantē parabolica prolixitate cōuinceret, & retorto sugillaret exemplo. Sed & de refuso super caput eius unguēto discipulos indignantes coarguit, bonum mulieris opus esse ꝓtestans: & tumidā eorū animositatē uerbis cōpescuit moderatis. Hoc uerò tam salubre, tamq̃ mirificū, in mortuo suo corpore noluit expēdi: quod uiuo utiq̃ reseruabat. Duo eñi corpora habet Xp̄s: unū quod suscepit ex uirgine, alterū ecclesiæ, qđ charius habet benignitas redimētis. Deniq̃ illud pro isto morti exposuit & tormentis, addictus cruci, iunctus sceleratis, morte turpissima condemnatus. Poterimúsne tam salubrē cōficere confectionē? Vniuersæ miseri miseriæ, tā aīarum quàm corporū, oculo pietatis inspectæ, species eius sunt. Istæ igitur in mortariolo largitatis, dulcedinis pistillo confractæ, & delinitæ charitatis oleo, succēso cōpassionis igne, & in aheno perseuerātiæ despumatæ, unguentū faciunt ipsis etiā angelis admirādū. Sūt uiri diuitiarū in domo dñi uirtutū, inuestigem⁹ an apud eos hmōi habeant unguenta. Primus occurrit mihi Paulus (sicut ubiq̃ solet) lotus præsenti delibutus unguēto.
2.Co.11. Quis infirmat, inquit, & ego nō infirmor? Felix aīa facta sibi tanquā uas perditū, ut oīm miserias in sua cōtinentia colligaret. Totū se toti corpori Xp̄i donauerat, oībus oīa factus, ut oēs lucrifaceret. Sed & ille simplex & rectus & timens deū, uide quomodo nō hoīem, imo uerò hoīem, & quod uerius est super hoīem ambulabat. Oculus, inquit,
Iob.29. fui cæco, & pes claudo, pater erā pauperū & c. Qui sic eū hoc unguēto perunxerat, ut de miæ thalamo largius irroratus exiret. Samuelē recolo, q nō semel, sed oībus diebus
1.Re.15. uitæ suæ lugebat super Saul, cum sciret illum longius ab oculis diuinitatis elongatū. Non cessabat tamē cōpassio, quæ condolentis animū irrepserat, fundēs lachrymas etsi
2.Re.13. nō profuturas, puras tñ. Dauid parricidā filium continua deploratione plorabat, plorās in eo non carnis necessitu-
Gen.45 dinē, sed fidei destructionē. Cerne quō Ioseph totus hoc melle illius erat. Venitūt fratres non iam ante fratrem, sed ante dñm assistentes, conscij ꝓditionis, homicidij rei, fratricidij successores. Videt eos Ioseph, & oīm iniuriarum immemor, dulcissimis fletibus inūdatur, & pietatis adeps qui intus latitat, foras ꝑ oculos emanat. Fugit odiū, nescit iram, tp̄s iracūdiæ nō reseruat, reddēs bonū pro malo, pro crudelitate dulcedinē. Penè qn oblitus sim Moysen adeò sacri liquoris huius rore perfusum, ut tot⁹ ex eo
Exo.32. supfundat & profluat. Peccat Israel, & Moyses peccantē reconciliare nititur creatori, sed dissimulat dñs exaudire rogantē. Promittit plurima Moysi creator oīm: & feriēdi licētiā q̄rit à Moyse, q Moysen fecit. Dimitte me, inquit, ut irascat furor meus cōtra eos, & faciā te in gētē magnā. Respōdit Moyses. Si dimittis, dimitte. Alioqn dele me de libro quē scripsisti. Obstupescenda ꝓfectò dulcedo. Et principatū respuit gētis alienæ, & de libro uiuētiū deleri desiderat, nisi peccātib⁹ dimittat offensa. Hæc sūt unguēta propitiationis & misericodiæ: quæ à sponsæ uberibus eliquant, infirmitates oēs fugantia, profligantia passiōes. Felix Maria unxit pedes Iesu: felicior eadem unxit caput auctoris: felicissima quæ rorē unguētarū toti corpi Xp̄i præparauit. Considera quàm uehementissimo dilectionis affectu beata hæc mulier diligebat Xp̄m regē: dñe, inq̄t, Ioā.20.
si sustulisti eū, dicito mihi: & ego eū tollam. Quem eū Maria? Cum de nullo feceris mentionē: ad quē relationē facis? putásne φ in oībus cordibus uersef ita memoria dilecti tui, sicut & in consistorio cordis tui? Et ego, inq̄t, eū tollā. Mira res. Hominem perfectæ ætatis, uirum cui⁹ corpori uix centū libræ sufficiunt unguentorum: tenerrima mulier portabis & tolles? Ardēs & affecta locutio, quæ de puritatis amore refusa, ꝓmittit quod implere non potest. Nihil enim amanti difficile esse uidet. Quis desperare de- Nota.
beat: tanta peccatrice non solū ueniā, sed & gloriam cōsequente? Ipsa hodie intercedat pro peccatis nostris, & placatum nobis reddat iudicem nostrū amicū suū, qui est super omnia benedictus deus in secula. Amen.

Epistola cuiusdam Bernardi (sed profectò nō nostri) ad Matthæum Albanensem episcopum

De homœlia uillici iniquitatis.

Reuerēdissimo dño suo Matthæo uenerabili dei gratia, Albanensi epō, frater Bernardus: utiq̃ suus quicquid seruus dño, & fili⁹ patri. Quod à Roma per dñm Seruulum charissimū nostrū Beluacensem abbatē, supereminētia magnitudinis uestræ paruitati meæ mādauerat, uidelicet φ ea quæ super euangelium de uillico iniquitatis de⁹ mihi dixisse, donauerat, uobis transcriberem: & si sero, nunc tandē (nō minimum pauidus ne qnid ibi infusum uos offendat) trāsmitto. Super hoc igitur quæso uos in me pietatis & charitatis abūdare uisceribi⁹, quatenus & ignoscatis mihi qđ distuli, & emendetis uobis incorrectum quod obtuli. Auctoritati nanq̃ prudentiæ uestræ reseruaui id corrigendum, & suppliciter offero. Et cultellū qui uulgò quinniens nūcupat, habens manubriū de ebore, cum chartula mitto, quaten⁹ imposturā quā auulsione dignā adiudicaueritis, meo gladio succidatis. Decætero precor uestræ pietatis abundantiā, ne in oratōib⁹ uestris obliuiscamini mei, qui sine obliuione uestri quotidie memoror ubi propensius posco misericordiam dei. Valete.

dominica decima post penthecostē homœlia euangelij secundum Lucam, de uillico iniquitatis, utilis ualde. Luc.16.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc. Homo quidam erat diues, qui habebat uillicum: & hic diffamatus est apud eum, quasi dissipasset bona illius. Et reliqua.

¶ Homœlia lectionis eiusdem.

Huius sancti euāgelij lectio quantæ sit utilitatis & in historia simpliciter ad literā dicta, & moraliter expedita, prudens auditor aduertet, si aurē cordis apposuerit, & ex deo est. Sic enim ue- Ioan.8.
ritas ait. Qui ex deo est, uerba dei audit. Qui subiungit reprobis, dicens: Propterea uos non auditis: qa ex deo non estis. Dicamus ergo. Homo quidā erat diues. Quantū ad literā nos id enarrare non conuenit: litera enim per se patet. Cuius tamen utilis est narratio minus doctis minusq̃ capacibus, cæteris sit exponēda. Homo quidā erat diues Phil.2.
&c. Homo ille iste ē de quo apostolus ait: In similitudine hominum factus, & habitu inuentus ut homo. Qui quidē merito dicitur, quasi singularis. Vnde ꝓpheta: Homo est, & quis cognouit eum? Ac si dicat. Superexcellentiā eius quis enarrabit? Sequitur erat diues. Verè diues, sicut scriptū est. Cum esset diues in omnib⁹, factus est pauper ꝑ no- 2.Co.8.
bis, ut nos sua paupertate ditaret. Et item de eodē dñodi- Deu.33.
cit. In dextera ei⁹ ignea lex, in sinistra uerò illi⁹ diuitiæ & Ioan.1.
gloria. Cui bene conuenit erat: qa de eo dicit. In principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus erat uerbum. Qui habeat uillicum. Reuera habuit uillicum & uillam: quia domini est terra, & plenitudo eius. Et ipse ait: Psal.23.

Data est mihi oĩs potestas in cælo & in terra:& tamen in
Luc.9. terra nihil uoluit possidere,sicut idē de semetipso ait:Nō
habet filius hoīs ubi caput reclinet:paupertatis nobis re
linquēs exemplū.Et tñ uillicū eum habuisse uideamus &
uillā,hoc modo.Villa est ꝓprie terrena possessio pluribus
uestita colonis:per qđ significat terrena hæc corporū no
strorū cōpaginatio,primo multis ornata uirtutibus,qua
si multis inhabitata uiris.In hac sua uilla dñs ad custodiē
da bona sua quæ plura habuit, uillicum posuit interiorē
hominē,quem tantæ ualetudinis fecit,tanti decoris,ut ad
imaginem & similitudinē suā formaret: tātæq́ potētiæ ꝑ
sibi datū liberū arbitriū, ut in quālibet partē boni mali
ue flecteret.Villam etiā tantis muniuit præsidijs,ut nulli⁹
ope præter solius eius scilicet dñi egeret cōtra quoslibet
cuiuscūq; impugnationis incursus.Posuit nanq; in ea mu
rorum custodem prudentiā,defensorē fortitudinē,dapife
rū tēperantiā,iustitiariū ad tuēda iura,iustitiā. Isti quātæ
fuerint solicitudinis quātæq; strenuitatis in suis peragen
dis officijs. ex eorūdē proprijs diffinitionibus uidet̃,quæ
sunt hmōi.Prudentia est cognitio rerū appetendarū & fu
giendarū.Fortitudo est firmitas animi aduers⁹ ea quæ tē
poraliter sunt molesta.Tēperantia est refrenatio cupidita
tis aduers⁹ ea quæ carnaliter delectāt. Iustitia est reddere
unicuiq; quod suū est.Quomodo uerò hæ uirtutes quasi
solertes uiri,in uilla sibi cōmissa officia sua cōpleant,audia
Mar.13. mus.Prudētia custos familiæ suū sic facit officium ,dicēs:
Vigilate,quia nescitis qua hora dñs uester uēturus sit :se
1.petri.1. ro,an media nocte,an galli cantu,an mane &c.Scitis quia
nō corruptibilibus auro uel argēto redēpti estis de uana
uestra cōuersatione paternæ traditiōis,sed sanguine qua
1.Co.10 si agni immaculati & incontaminati Iesu Xp̄i dñi nostri.
Col.3. Nō sim⁹ cōcupiscētes malorū,neq; idololatræ efficiamur.
1.Co.10. Auaritia quippe ipsa ē idolorū seruit⁹. Neq; fornicemur
sicut illi q ceciderūt uno die uiginti tria milia:neq; tente
m⁹ deū,sicut qui à serpētib⁹ perierūt,neq; murmuraueri
mus,sicut qui perierūt ab exterminatore:quæ oĩa scripta
sunt ad correptionē nostrā,ĩ quos fines seculorū deuene
runt.Fortitudo quoq; sic suos hortat̃ in acie dicēs.Estote
fortes in bello,& pugnate cū antiquo serpente,& accipie
Luc.12. tis regnum æternum.Et item.Ne terreamini ab his q occi
Psal.23. dunt corpus,postea uerò nō habēt qd faciāt,dñs fortis,&
potens,domin⁹ potens in prælio.attollite portas princi
pes uestras,& eleuamini portæ æternales ,& introibit rex
1.petr.5. gloriæ.Leo qppe rugiēs circuit quærēs quē deuoret,cui
Lucæ.11. resistite fortes ĩ fide. Cū fortis armat⁹ custodit atriū suū,
1.Co.16. ĩ pace sunt oĩa quæ possidet.Itaq; uiriliter agite & cōfor
1Cor.6. tamini,& oĩa uestra in charitate fiāt. Empti eñ estis ꝓcio
magno. Glorificate & portate deum in corpore uestro.si
Rom.8. cui portauit apostol⁹ dicēs.Quis nos separbit à charitate
Xp̄i?tribulatio in angustia,an persecutio,an periculum,
an gladius?Cert⁹ sum q neq; mors,neq; uita, neq; præsē
tia,neq; futura poterūt nos saparare à charitate dei quæ ē
in Xp̄o Iesu.Temperantia uerò sic solicitat dicens:Vide
Luc.21. te ne grauentur corda uestra crapula & ebrietate : & cu
Esaiæ.5. ris hui⁹ mūdi.Scriptū est eñ:Væ qui potentes estis ad bi
bendū uinū,& uiri fortes ad miscendā ebrietatem. Sicut
æger ad medicinā:sic ad sumēdas dapes quisq; debet acce
dere.Inter cætera enim sua mala,Sodoma panis abundan
Eze.16. tia perijt,ad Hierusalē dño per prophetā dicēte :Hæc est
iniquitas sororis tuæ Sodomæ,saturitas panis,& abūdā
Phil.3. tia.Hinc apostol⁹ ait:Multi ambulāt post cōcupiscētias
suas quos,sæpe dicebā uobis,nūc autē & flens dico inimi
1.Co.6. cos crucis Xp̄i,quorū finis interit⁹,quorū deus uēter est
& gloria in cōfusiōe eorū qui terrena sapiūt.Esca uētri &
uēter escis.Deus autē & hūc & has destruet. Nequaquā
igitur ĩ illis uoluptatem appetas ,sed necessitati succurre.
Tho.4. Iustitia autē sic uillæ iura tuetur dicēs: Quod tibi nō uis
ꝓue.20. fieri alij ne feceris.Quia hinc Salomon ait: Pondus & pō
dus,mēsura & mensura,utrūq; abominabile est apud deū.
Matt.7. Et quæcūq; uultis ut faciāt uobis hoīes,& uos facite illis
Leui.19. similiter.Et sic implebitis quod Moyses ait :Iust⁹ modi⁹
sit uobis,æquusq́ sextari⁹. Itaq; cū debeat tibi quippiā
frater tuus,& abstuleris pignus ab eo, ante solis occasum
pignus restitue. Nisi abundauerit iustitia uestra plusquā Matt.5.
scribarū & pharisæorū,nō intrabitis in regnū cælorum.
Quorum legalis erat iustitia,oculum pro oculo , dentem Exo.21.
pro dente,ultionem pro ultione.)Nobis aūt dicitur. Di Matt.5.
ligite inimicos uestros,benefacite his q uos oderūt, neq;
malum pro malo reddentes, nec maledictum pro maledi
cto,sed ecōtrario benedicētes.Hinc Paulus ait . Nemini Rom.
quicquā debeatis nisi ut inuicē diligatis. Si esurierit ini
micus tuus,ciba illum:si sitit,potum da illi:& hæc faciens
carbones ignis cōgeres sup caput eius. Sic utiq; aio ego
iustitia,& uolo fieri.In hac etiā uilla diues dominus quā
si rusticulas habuit, qui redderēt ei fructus usurarios tem
poribus suis,q sunt huiusmodi.Bonitas,benignitas, mo
destia,māsuetudo,cōcordia,pax,patientia, misericordia,
charitas.Super hos etiam posuit ad custodiendum si deli
quissent,qui accusarent,qui testificarent̃,q iudicarēt,qui
punirent.Cōscientia quippe ipsa est accusatrix, memoria
testis,ratio iudex,timor carnifex. Quod enim cōscientia
accusat,memoria testificatur:& quod ratio iudicat,timor
excruciat,dicēs.Dominus regnauit irascant̃ populi.Qui Psal.98.
sedes super cherubim,moueat̃ terra. Ignis in circuitu ei⁹ Psal.96.
exardescet:& in circuitu eius tempestas ualida . Et impijs
dicet.Ite maledicti in ignē æternū,qui paratus est diabo Mat.25.
lo & angelis eius:ubi ignis est qui nō tepescit:uermes qui
non moriūtur,tortores qui nō lacescūt, ubi nullus ordo,
sed sempiternus horror inhabitat.Villam suam his alijsq;
tutoribus fortem,tradidit dñs uillico,pluribus plenā bo
nis,quibusdā corporis, multis ꝓprijs ipsius hoīs interio
ris . Septē quippe sunt hæc bona corporis,pulchritudo,
fortitudo,uelocitas,libertas,sanitas,uoluptas, diuturni
tas uitæ.Septem quoq; sunt bona animæ,sapiētia, amici
tia,concordia,honor,pietas,potestas,iucunditas.Præter
hæc ꝓpria,communia sunt multa data rusticolis, alia his,
& alia his.Bona enim sunt diuitum diuitiæ suæ, ne eos
paupertatis molestia frāgat.Bona sunt pauperū penuriæ
suæ,quibus castigātur ne ꝑ incōtinentiā defluāt.Fortiū
fortitudo,ut ad bona opera cōualescant.Debiliū imbecil
litas,qua refrenātur ne quod uelint malū perficiāt.Sapiē
tum sua sciētia,qua illuminant̃ ut proficiāt. Insipientium
sua simplicitas,qua humiliantur ne superbiāt.Oĩno quic
quid in hac uita nostra fragilitas possidet , pius conditor
(quantū in sua bonitate est)ad bonū nostrū nobis quoti
die cōfert,scilicet uel ad correptionem prauitatis , uel ad
ꝓfectū uirtutis.Sed(ut uerbis beati Gregorij utar)quæ
ad usum accepimus uitæ,ad usum conuertimus culpæ.Va
letudinē corporū in usum cōsumimus uitiorū,bona men
tis in usum expēdimus uanitatis.Et hoc est quod dicitur:
qui diffamatus est apud eum,quasi dissipasset bona ipsi⁹.
Operæ pretiū est scire quis diffamauerit uillicū, uel unde
prodierit diffamatio.Petulantia ipsa est quæ disseminauit
infamiam:quæ tunc dicitur infamare,cùm non erubescit
negligentiā suā declamare,sicut ibi:Nullū pratū sit quod Sapie.2.
nō pertrāseat luxuria nostra,coronem⁹ nos rosis antequā
marcescāt,ubiq; relinquamus signa lætitiæ nostræ.Quip
pe hæc talis locutio planè infamatio est. Fit autē triplici
uoce:scilicet cogitationis,locutiōis,& operis. Habet eñ
cogitatio uocē suā. Vnde dñs cogitanti Moysi ait: Quid Exo.4.
clamas ad me?Et Dauid ad dñm:Cogitatio hoīs cōfitebi Psal.75.
tur tibi. Habet & opus uocem suam. Vnde dñs ad Cain:
Sanguis fratris tui clamat ad me de terra.Prodit autē in Gene.4.
famia nostra ex his quæ fiunt,aut cōtra naturam : aut cō
tra legem:aut cōtra consuetudinē.His tribus modis quic
quid agimus uertitur in peccatū.Et quia uillic⁹ bona do
mini sui in hæc dissipauerit,dictum est ei:Quid hoc audio
de te?Redde rationē uillicationis tuæ:iam eñ ampli⁹ nō
poteris uillicare.Illud nō semel aut iterum, sed tertio iam
cōminatur dñs uillico suo,uidelicet ante legem,sub lege,
sub gratia,& per tres nuncios:per quos oĩa sua nobis cō
silia dicit,id est per hominem,per spiritum,per familiare
mandatum.

mandatū. His dn̄s secreta sua solet notificare, atq; per hos alijs quibusq; iubet: cū quib⁹ ire solet timor, & modo fugitur illis ferēs ista tria quæ semper habere solet, clauā cōminationis, radiū cognitionis, uirgā doloris, ad incutiendum terrorē, ad uidendū errorē, ad habendū mœrorē, incipientiū, pficientiū, perficiētiū. Nota q in hoc facto cognoscitur mirabilis pietas huius dn̄i, qui non circūuenit seruū suū, sed ad reddendā rationem prius submonet cum quàm iudicet. Sic quoq; uisus est Abrahā dixisse, cum lo-
Gen̄.18. querer ad eū de Sodomis. Descendā & uidebo p memetipsum si sic ut rumor est opere cōpleuerint. Et hic instruimur nō statim debere dare fidē quibuslibet uerbis, sed si sic est ut dicit pri⁹ adhibere cautelā. Sequit. Quid faciā? Hæc querimonia de præmissa cōminatione procedit. Sic utiq; quidā cū mortē sibi uenire de prope uidet: sed male uixisse sciētes timore pterriti, qd fecerint, uel qualiter id emendare debeāt, secū satis amarissime exquirūt, dicētes: Quid faciam? Fodere nō ualeo, mēdicare erubesco. Hæc duo uerba in persona illorū loquit qui hæc duo timēt, in pœnitētia scilicet afflictionē corporis, & pauptatē: quorum alterū intelligit p fodere, alterū per mēdicare. Vt eīm sic moraliter dicā, fodere est sarculo cōpunctiōis, & aratro cōfessionis, in fructus bonæ operationis cordis nostri iugera dissulcare: qd facere propheta nos admonet dicens:
Iohel.2. Scindite corda uestra, & non uestimēta uestra. Et hinc est illud qd ait custos uineæ de sterili ficulnea ad dn̄m suum:
Luc.13. Dimitte eā & hoc anno, ut ego ueniēs fodiā circa illam, & apponā stercora. Sed hoc iste de quo hic agit primo facere pertimescēs, ait. Fodere nō ualeo. Cōtra quē recte per
Prouer.20 Salomonē dicit. Piger ,ppter frigus arare noluit, mēdicabit ergo æstate, & nō dabit ei. Qui eīm nūc ,ppter pauorē mētis aut torporē macerare se per pœnitentiā & affligere negligit, cū sol iustitiæ in iudicio uelut ī æstate claruerit, quæret requiem, sed nō accipiet, quia ,ppter illam operari bona contēpsit. Sequit. Mēdicare erubesco. Hoc igit ad literā tm̄. Sunt eīm quidā q erogādo bona sua pauperib⁹ culpas suas redimere uellēt, & hoc cogitādo pertractant: sed postmodū timētes ne egeāt, erga egētes tenaces fiūt: & ab eo quod mēte cōceperāt, se suspendūt: præcipue qa uidēt aliquos qui sua se sic dedisse fatentur & pœnitēt, de
Eccle.11. quib⁹ bene per Salomonē dicit. Qui obseruat uentū, nō seminat: & qui cōsiderat nubes, nūquā metit. Venti noīe malignus spūs q mētē tētationibus impellit, & nubis appellatione peccator exprimit. Qui ergo attēdit uentū, nō seminat: & qui cōsiderat nubes, nūquā metit: quia qui tātatiōes maligni spūs metuit, & iniquorū lapsus cōspicit, in bono opere nec exercet, nec in iudicio quo cōsolet inueniet, sed & nūc quoq; uilescit. Propterea quāuis uillic⁹ paulò ante dixerat: fodere nō ualeo, mendicare erubesco,
Nota. penitēs tn̄ subiūgit quod sequit. Scio quid faciā. Videte quid facit timor, quippe perutilis dn̄o suo. Ipē est qui qd dn̄s iubet, hoīes facere cogit. Certe iste uillicus hodie nō dixisset scio quid faciā, si nō timuisset. Sed timuit, qm̄ illi subito timor adueniens claua cōminationis tales ei ictus impressit dicēs. Audi miserabilis audi, euigila tandē, quia hora est iam te de pigritia surgere. Si nō amore, saltem timore euigila. Crux enim tibi duplex dura paratur, altera iam corporis, altera postmodū corporis & aīæ gehennalis. Cogita ergo cruciat⁹ tuos quos præsentialiter medullitus sentiesiam in morte. Mors inquā ipsa est crux horribilis, ad quā quotidie festinas, & non attendis. Vide qūo mors te crucifigit. Crura distenduntur, manus, & brachia decidūt, pectus anhelat, ceruix languescit, labia spumant, oculi stupescūt, uultus horrescūt, facies exudat, & morte tacta pallescit. Et hæc utiq; quæ uidemus deforis, & quæ sentimus, leuia sunt ad ea quæ int⁹ anima miserabilis iam prægustat. Nam sensus à corpore cito recedit, animā sua
Psal.48 mors comitatur euntē. Qui autem cruciatus te maneant, audi quid ,ppheta de perditis dicat. Sicut oues, inquit, in
Iob.24. inferno positi sunt, mors depascet eos. Et Iob. Trāseunt (inquit) à frigore niuiū, ad calorē nimiū. De quo & alibi

dicit: Quis poterit ex uobis habitare cū igne deuorāte? Esai.33.
Aut quis habitabit ex uobis cum ardorib⁹ sempiternis? Hæc audiēs uillicus planè si timuerit, ne mireris. Et notandum q timor iste quadriformis est, scilicet mundanus, seruilis, initialis, & filialis siue castus. Mundanus qui facit recedere à malo pro euitatiōe pœnæ. Seruilis qui facit à malo abstinere pro euitatione pœnæ, mali retinens uoluntatem. Initialis timor gehennæ: de quo dicit per prophetā: Initiū sapiētiæ timor dn̄i. Filialis, de quo per eūdē dicit. Psal.110.
Timor dn̄i sanct⁹ permanet in seculū seculi. In duab⁹ his Psal.18.
formis utilis est hominib⁹ semp, in alijs minime. In initiali formaliter frendēs, ut modo dictum est, ad uillicum uenit, ,ppter q ait: Scio qd faciam, ut cū amotus fuero &c. Hæc amotio nihil est aliud quàm hoīs iterioris, idest animæ & corporis separatio. Et notandū q scire nos exponere non oportet, quia ipsemet suū scire, scilicet quid facere uelit innotuit, ,p hoc qd sequit dicēs: Vt cū amot⁹ fuero à uillicatione, recipiāt me in domos suas. In hoc q suū scire exposuit, meminit poetæ dicentis: Scire tuum nihil est, nisi hoc scire te sciat alter. Visus siquidē est minus hoc dixisse, scilicet qui sunt qui recipere eum debeant: qd tamē cū dixerat in domos suas, succincte dephendit annotasse. Sunt nanq; qui hoīes recipiūt, quorū sunt domus cæli, & æterna tabernacula, & hi qui sint, dn̄s ad discipulos suos loquēs patenter ostēdit in illis uerbis suis, cū dicit: Sinite Mat.19.
paruulos uenire ad me talium est enim regnum cælorū. Et alibi: Beati pauperes spū, qm̄ ipsorū est regnū cælorū. Ab Matt.5.
his ergo necesse est emere regnū cælorū, quorū est. Verè necesse est, qa nō habemus hic (ut ait apostolus) manētē Heb.13.
ciuitatē, sed futurā inquirimus. Et itē de suis cōfidēs ait: Scimus q si terrestris domus nostra hui⁹ habitationis dis- 2.Co.5.
soluat, q habemus ex deo domū nō manufactā æternā in cælis. Hanc utiq; nos emere docet dn̄s in subsequentibus dicēs facite uobis amicos de mām̄ona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant uos in æterna tabernacula. Et hoc in loco suo exponet, sed nō modo. Sed uideamus qd sequit. Cōuocatis singulis debitoribus &c. Memini me superi⁹ dixisse misericordiā & ueritatē & charitatē cū alijs multis quasi rusticolas esse, & debere eas huic diuiti dn̄o reddere suos effectus, quasi fructus operū suorū, per manus uillici. Nihil ergo est aliud quod dicim⁹ uillicum debitores dn̄i sui cōuocasse, nisi unūquēq; in corde suo quid fecerit uel quid fecisse debuerit, iuxta posse uirīū suarū ptractasse. Quod quoties agim⁹, ferè p omnia reos nos esse cognoscimus, præcipue tamen in eo q per charitatem largi⁹ erogasse debuimus, & in eo q per pœnitentiā illis qui nos iniuriauerunt, cōdonasse perfectius debebamus. Et hoc dat intelligi cū huic quæstioni scilicet quātū debes dn̄o meo, respondet, centum cados olei. Per centū enim significat perfectio, per oleum misericordia. Est ergo sensus. Debeo centū cados olei, idest quod mihi iniuriātib⁹ perfectè dimisisse debueram, nō dimisi. Cui subsequāter adiungitur: Sede cito, scribe quinquaginta. Nouimus q sedere humiliatione, cito festinatione, scribere firmitatē, quinquaginta pœnitentiā designat. Et super his cōuenietia habemus exēpla: sed quia satis est notum, nō cōuenit adducere, sed qd sibi uerba uelint dicemus. Cū ergo dicim⁹ sede cito & scribe quinquaginta, idem est ac si quis dicat sibimetipsi, aut proximo suo. Qui fateris te peccasse in mīa, humiliare cito, firmus permane in pnīa. Deinde alio dixit. Tu uerò quantū debes? Centū choros tritici. Ferè eadem est hæc quæstio & rn̄sio cū prima, excepto q illa est de indulgentia, hæc de charitate. Hic eīm frumētū charitatē designat, quēadmodū superius per oleū mīam diximus designari. Hoc itaq; huius quæstionis responsio nobis innuit, q qui seculi huius substantiā possidemus, perfecte egentib⁹ erogasse debuimus: quod si nō fecerimus cū possemus, apud summum patremfamiliās debiti uinculo obligamur, sicut scriptū est. Qui habet substātiam huius mundi, & uiderit 1.Ioan.3.
fratrem suū necessitatem habere, si clauserit uiscera sua ab eo: uerè charitas patris non est in eo. Huius tamen obliga

tionis nodus celeriter rumpitur, si bene perficiatur quod sequitur, scilicet sede cito & scribe octoginta, idest, humiliare (sicut exposuimus) in obsecratione mandatorū dei, & certa spe hæreditatis æternæ. Decado & choro dicant alij pro abūdantia sensus sui quid senserint, ego super his nihil aliud dico nisi ꝙ unūquodq; uas est ad mensurandū in suo genere. & hic significare possunt mēsuratę: idest di
Gen.4. screte debere agere pœnitentes, quasi sic occidāt hostem ne perimant ciuem, qm̄ scriptū est: Si recte offeras, & non recte diuidas, peccasti. Recte offerimus, cum bono studio bonū opus agimus: sed nō recte diuidimus, si discretionē habere in bono opere postponamus: quā qui dissimulat, etiā recte offerens (sicut beatus ait Gregorius) peccat. Sequitur. Et laudauit dn̄s uillicū iniquitatis, cò ꝙ prudēter egisset. Sunt qui mirātur unde hæc laus processit, cū non dicatur ad literā persoluisse debitum, sed curtasse: quod si quis egerit, attēdat ꝙ potius imitari debet uillicū, quàm admirari. Seculariter em̄ prudēter egit, qui quæ reddere nō potuit, ne super his argueret̃ furto, caute celauit, & ſm (cuiusdā uerba dicētis. Si non caste, saltem caute: est nanq; minoris culpæ quēlibet se solū dare morti, quàm si cæteros secum tollat cōtagione peccati (& quod sibi perutile summaq; prudentia fuit) quia apud quos reciperet̃ effecit si amoueret̃ à uillicatione. Sed & altius loquar. Planè ſm moralem intelligentiā multa laude est dignus, qui relicto errore pristinæ cōuersationis, diuiti deo satisfaciēs, redit ad gratiā. Et ꝓpter hoc cū dn̄s laudauit, quia siue hoc modo, uel hoc modo dicatur fecisse, prudenter egit. Nec mo
Psal.15 ueat quēquā qđ dicit iniquitatis. Nō em̄ ponitur hic cò ꝙ operet̃ ad laudē, sed ad eorū qui audierūt tollēdā despe rationē, sicut dn̄s testatur ad ꝓphetā dicēs: Multiplicatæ sunt infirmitates eorū, postea accelerauerūt. Non congregabo cōuenticula eorū de sanguinib⁹, nec memor ero nominū eorū per labia mea. Ad hoc em̄ Matthæus suū cognomen retinuit publicanus. Hoc quod sequit̃, quia filij huius seculi prudentiores sunt in generatione sua filiis lu
Deu.21. cis: dictū est nobis, ut seculariū iutilē imitemur prudētiā, sicut Moyses ibi nos mistice docet dicens: Cum egressus fueris ad pugnā, si uideris mulierē pulchrā, & adamaueris eam, rades ei cæsariem &c. & erit tibi uxor. Et dictum est si
Esai.23. militer ad magnā nostrā erubescentiā, ac si dixisset nobis illud prophetæ: Erubesce Sydō, ait mare. Grandis em̄ nobis debet esse uerecūdia, ꝙ filij perditionis promptiores sunt in appetendis malis, quàm nos sumus in cælestibus
Grego. gaudijs, de quib⁹ beatus Gregori⁹ ait. Qui cælestis uitæ dulcedinē inquātū possibilitas admittit ꝑfecte cognouerit, ea quæ in terris amauerat, libenter cūcta derelinquit. E ad hæc incitamur cū dicit: Facite uobis amicos de mammona iniquitatis, ut cū defeceritis, recipiāt uos in æterna tabernacula. Bonus sermo & omni acceptione dign⁹, docēs nos illis amicitiam iungere, qui nos possunt ī æterna secū tabernacula collocare. Qui uidelicet sunt illi, nisi ꝗs superi⁹ breuiter annotauit, paruuli & pauperes Christi? Quos qa dn̄s amat, ipso teste qui ait: Vos amici mei estis: ab his nos faciamus amari de eo ꝙ idē dn̄s nos docuit dicens de mammona iniquitatis. Vile est pretiū: sed emptio multa. Māmona nanq; diuitiæ nuncupant̃, quæ dicuntur iniquæ, nō ꝓpter se, sed ꝓpter iniqtatis effectū q euenit ex se, sicut arbor illa quæ appellata est scientia boni & mali, nō ꝙ ullā haberet scientiā, sed ꝙ tangētes eā cōtra præceptū, boni pariter & mali cōtingeret esse sciētes. Hic satis ostēdit̃ ꝙ ex facili possunt amici superni ciues haberi: ex quorum amicitijs quis fructus nobis ꝓueniat, ueritas subsequēter ostēdit cū dixit: Vt recipiāt uos in æterna tabernacula. Videt̃ hic oriri quæstio in eo ꝙ pauperibus attribuit̃ susceptio & retributio benefacientiū tibi, cū donū solius dei sit, ueniens ex eius multa miseratione & gratia.
Ioan 15. Quæ multū facile soluitur, si attendat̃ ꝙ dei filius nostrā carnē suscipiens fact⁹ est pauper pro nobis: & id qđ pauperib⁹ erogat̃, sibi factū fuisse dicat, & se retribuere bene facientibus: quod ibi testatur ubi de paruulis loquens ait: Quæcūq; fecistis uni ex minimis meis, & mihi fecistis. Esu Mat.25.
riui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis, mihi bibere. &c. Venite ergo & percipite regnū quod uobis paratum est ab origine mūdi. Solicitemur ergo fratres mei, solicitemur paupib⁹ erogare cōsilio dn̄i. Sed quia inter est pauperis & pauperis, quod domin⁹ ibi uisus est annotasse cū diceret: beati paupeperes spiritu, de pauptate talis facienda est distinctio, quæ designet quibus præcipue debeamus largiri. Paupertas igit̃ alia naturalis, alia locuples, alia spiritualis. Et huius diuisionis unūquodq; mēbrum bifarie suppartit̃, quod his pertractandū relinquimus, qui magna de minimis sciūt extrahere, præter quod hoc solum dicimus, quia naturalibus egenis & spūalibus præcipuæ manū misericordiæ porrigere monemur uerbis apostoli Pauli dicentis. Quia suis nō ꝓuidet, & maxi 1.Tim.5.
me domesticis, fidem abnegat, & est infideli deterior. Sed quia nescim⁹ hodie quis ante dei oculos dignus sit odio uel amore, demus his & demus illis iuxta eiusdē apostoli uocē dicētis. Bonū, inquit, operemur ad oēs, maxime aūt Gal.5.
ad domesticos fidei. Et quia sunt qui petūt, sunt & q uerecundātur: cum superest unde possit dari, demus utrisq;.
De petētib⁹ em̄ dn̄s ait. Omni petēti te tribue. De uere Luc.6.
cūdis beatus Augustin⁹ sup hūc uersum, qui ꝓducit fœ Psal.103.
nū iumētis, & herbā seruituti hoīm: dicit hoc modo. Beatus, inquit, qui præoccupat uocē petituri. De oīb⁹ indifferenter dn̄s ait. Date & dabitur uobis. Et etiā illud. Date Luc.6.
eleemosynā, & ecce oīa munda sunt uobis. Et iterū illud: Luc.11.
Ignē ardentē extinguit aqua, & eleemosyna resistit pc̄tis. Eccle.3.
Et hinc est illud. Cōclude eleemosynam in sinu pauperis, Eccl.29.
& hæc orabit ꝓ te. Et bonus pater filio ait. Si multū tibi Thob.4.
fuerit, abundanter tribue: si exiguū, & illud libenter impartire. Quod tam solerter oēs agere studeam⁹: quatenus in æterna tabernacula recipi mereamur. Per dominum Iesum Xp̄m saluatorē nostrū, qui cū patre & spūsancto uiuit & regnat deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo in assumptione Mariæ.

INtrauit Iesus in quoddā castellū. Quod dn̄s Luc.10.
ac saluator noster semel & in uno loco uisibiliter tunc tēporis dignatus est operari, hoc etiā nunc ubiq; terrarū in cordibus electorū operatur quotidie inuisibiliter. Ecce enim euāgelio loquente audiuimus ꝙ in quoddam castellū intrauit Iesus, & mulier quædā Martha nomine excepit illū, & reliqua. Quod est autem hoc castellū, nisi cor humanū, qđ priusquā domin⁹ ad illud ueniat, cupiditatis fossa uallat̃, muroq; obstinationis clauditur, atq; interiori latitudine sua babylonica turre erigitur? Tria certe in omni oppido sunt maxime necessaria: uictualia, quibus sustentētur: munitio, qua protegantur: arma, quibus hostibus resistant. Sic ergo & huius castelli incolæ uictum habēt uoluptatem corporis, & seculi uanitatē: quibus pascūtur. Habēt & qua tegunt̃ proprij cordis duritiā: ut uerbi dei sagittis potētibus uix aut nūquā penetrari ualeāt. Accincti sunt armis, carnalis scilicet sapientiæ argumentis, quibus contra hostes repu Luc.16.
gnant. Vnde scriptum est. Filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. At uerò Xp̄o uisitāte & intrante castellū hoc euertitur, & pro eo nouum aliud 2.Cor.5.
pulchrū ac spūale cōstruitur: impleturq; quod dicitur. Si qua in Christo noua creatura, uetera trāsierūt: & ecce facta sunt omnia noua. Sublata quippe cupiditate expanditur ingēs sinus desiderij, ut ad eius aduentū multo magis anhelet mēs ad cælestia, quàm prius terrenis incubuerat. Iam ponitur murus cōtinentiæ, āte murale patiētiæ. Surgit autem hoc opus à fundamento fidei, & crescit per dilectionem ꝓximi usq; ad charitatem dei, quæ est in superiori tabulatu, & in propugnaculis eiusdem muri: quia nimirum tūc perfecta est uirtus cōtinentiæ, quādo in unitate fidei cū ꝓximis cōmuniter uiuētes, nō supplicij metu, uel humanæ laudis appetitu, sed solo diuini amoris obtētu à peccatis nos cōtinemus. Vel certè ideo charitas dei (qua scilicet nos diligit) super murum esse uidetur, ut pro continenti

cõtinenti ſuo pugnare ſignificetur, & quia cõtiẽtia crebris ualidiſqꝫ tẽtatoris ictibus reſiſtere nõ poſſit, niſi eius gratia protegamur. Idcirco em̄ antemurale patiẽtiæ ponitur, ne ad impugnandam continentiam facilis diabolo pateat acceſſus. Qui ergo protegente patientia cõtinenter uiuunt: ipſi bene cum apoſtolo proteſtãtur & dicunt.
Rom. 8. Quis nos ſeparabit à charitate Xp̄i? Tribulatio, an anguſtia, an ꝑſecutio, an fames, an nuditas, an periculũ, an gladius? Vides quàm ſolidus ſit continentium murus, quos
Ibidem. neqꝫ mors, neqꝫ uita, neqꝫ angeli, neqꝫ principatꝰ, neqꝫ poteſtates, neqꝫ uirtutes, neqꝫ inſtãtia, neqꝫ futura, neqꝫ fortudo, neqꝫ altitudo, neqꝫ profundũ, neqꝫ creatura aliqua poteſt ſeparare à charitate dei quæ eſt in Xp̄o Ieſu? Sed iam pulſemus ad eius portas (portas ſcilicet iuſtitiæ) ut aperiant̃ nobis, ingreſſiqꝫ per eas uideamus intus magna
Pſal. 110. opera domini exquiſita in omnes uolũtates eius. Ibi em̄ operante ipſo conſtruitur tanquã in monte ſion euangelica illa turris, per quã humiliato cordo aſcẽdũt in cælum ſancti de conualle plorationis. Aſcẽdunt inquã nõ uirtute ſua, ſed auxilio & gr̄a dei: ſicut ait ſpiritusſctũs per pro-
Pſal. 8. phetam Dauid. Beatus uir cuius eſt auxilium abs te: aſcẽſiones in corde ſuo diſpoſuit. Quæris ubi? In cõualle plorationis, hoc eſt in humilitate uitæ præſentis. Et eandem
Ibidem. ipſam gratiã replicat dicẽs. Etenim benedictionem dabit legiſlator. Quo autẽ pertingat aſcenſus, uel ad quem fructum perducat aſcendẽtes ipſa gratia, protinus ſubiũgit. Ibunt inquit de uirtute in uirtutem: uidebitur deus deorũ in ſion. Hæc eſt merces & hic eſt finis & fructus noſtri laboris, uiſio ſcilicet dei. Quis nõ hũc tm̄ fructũ rebꝰ oĩbus uiſibilibus & inuiſibilibus incõparabiliter præferat? Quis eſt cuius uel gelidũ pectus hoc deſideriũ nõ accendat? Hæc eſt em̄ illa gratia quam nobis cõmendat beatus
Ioan. 1. Ioannes euangeliſta dicens. Et de plenitudine eius nos
Nota. omnes accepimus: gratiã ꝓ gr̄a. Ex quibus ſcilicet uerbis innuitur ꝙ triplicẽ gratiã diuinitus accepimus: unã qua cõuertimur, aliã qua in tẽtationibus adiuuamur, tertiam qua probati remuneramur. Prima nos initiat, ꝑ quã uocamur: ſecunda prouehit, qua iuſtificamur: tertia conſummat, qua glorificamur. Et prima quidem beneplacitũ eſt:
Vt ſupra ſecunda meritũ: tertia præmium. De prima dictum eſt: & de plenitudine eius omnes accepimꝰ: de duabus reliquis dictum eſt, & gratiã pro gratia: id eſt munera gloriæ æternæ pro merito temporalis militiæ. Sit ergo prima gr̄a in muro cõtinẽtiæ ad quã uocamur: ſit ſecũda in aſcẽſu turris quã aſcẽdimus: ſit tertia in eiꝰ culmine quo ꝑuenimꝰ. Hic itaqꝫ: id eſt in hoc culmine cũ ad illud perueniũt qui
Pſal. 121. bene proficiũt, fiũt iam & ſedes dño, de qualibus ſcriptũ eſt: illuc em̄ aſcenderunt tribus tribus dñi: ad confitẽdum nomini dñi. Quia illic ſederunt ſedes in iudicio. Et quidẽ
Pſal. 75. dũ adhuc erãt in muro continentiæ & in acie ſtabant, impugnari poterant, & primo tanquã adiutor notus erat in Iudæa deus, cũ uerò in iſta ſtatione cõſiſtũt ubi dñm ſpeculant̃, in Iſrael magnũ nomẽ eius, & factus eſt in pace locus eius, & habitatio eius in ſion. Ibi confregit potentias arcum, ſcutũ, & gladiũ, & bellum: quia ibi nullus motus carnis reſiſtit, ſed omnimodis ſubiecta eſt ſpiritui. Hũc locũ ardenter deſiderabat propheta cum diceret. Si dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationẽ. Et
Pſal. 54. requiem temporibꝰ meis donec inueniam locũ domino. Huc etiã uolare cupiens, quis, inquit, dabit mihi pennas ſicut colũbæ, & uolabo & requieſcã? Iam uerò ſi quærat̃ de caſtelli huius habitatoribꝰ quis cibus ad ſuſtentandũ, quod munimẽ ad protegẽdum, quæ ue arma ſuppetãt ad repugnandum, poſſumus ſatis rationabiliter reſpondere
Pſal. 131. ꝙ quemadmodum carnalibus carnis opera fuerũt uictus:
Ioan. 4. ita his multo melior cibus ſit fructꝰ ſpũs. Cibus etiã eorũ ut faciant uoluntatẽ patris oĩpotẽtis. Cibus eorũ eſt uerbũ dei, quo paſcunt̃ oẽs ſancti tã homines quàm angeli.
Mat. 4. Vnde ſcriptũ eſt. Nõ in ſolo pane uiuit homo, ſed in omĩ uerbo quod ꝓcedit de ore dei. Munimẽtũ eorũ eſt (ſicut dictũ eſt) murus cõtinentiæ, & ante murale patiẽtiæ. Habent contra hoſtes arma quæ deſcribit apoſtolus, loricam Ephe. 6.
iuſtitiæ, ſcutũ fidei, galeam ſalutis, & gladiũ ſpũs quod eſt uerbũ dei. Nec quequã moueat ꝙ idẽ uerbũ dixerim eſſe & cibũ & gladiũ: quaſi impoſſibile uel abſurdũ ſit. In rebꝰ quippe materialibus aliud hoc, aliud eſt illud: & alibi quæritur hoc alibi illud. In rebꝰ uerò ſpũalibꝰ, non aliud hoc
eſt quàm illud: nec alibi quærit̃ hoc, alibi illud: ſed oĩa ſũt .1. Co. 15.
nobis in deo: & eſt deus omnia in omnibus. Ecce enim in natura rerũ: quid tam diuerſum quàm panis & lapis? & tamẽ ſi ad intellectũ myſticũ referas, utrũqꝫ idem ſignificat.
Nam idem Xp̄s eſt dictus & panis & lapis: panis ſcilicet Ioan. 6.
uiuus: & lapis quẽ reprobauerũt ædificãtes. Vtrũqꝫ quidẽ Pſal. 117.
eſt per ſignificationẽ, licet neutrũ ſit per ꝓprietatem. Sed iam reuertamur ad ꝓpoſitũ. Intrãte Ieſu ĩ hoc caſtellum: duæ ſorores martha & Maria, ideſt operatio & intellectꝰ, excipiunt illum. Excipiunt dixerim, an excipiuntur? Sed ſiue hoc ſiue illud dicatur, utrũqꝫ prodeſt, illis, nõ Ieſu. Et Ieſus quidẽ cũ ad illas uenit, duo cõfert eis cõgruẽtia ſin-
gulis: uirtutẽ & ſapiẽtiã. Virtutẽ operationi, ſapiẽtiam in- 2. Cor. 1.
tellectui. Vnde etiã & ab apoſtolo prædicat̃ dei uirtꝰ & dei ſapiẽtia. Sed ꝗd eſt ꝙ intrantẽ eũ Martha excipit, diſcurrit, miniſtrat. Maria uerò ſecus pedes ſedẽs ingreſſi, in eiꝰ uerbum cor ſuſpẽdit, niſi ꝙ prius eſt actio, poſtea uerò cõtemplatio? Quiſquis enim ad intelligẽtiã ꝑuenire deſide-
rat, profecto neceſſe eſt ut prius per oĩa bona ſeſe diligen- Eccl'e. 1.
ter exerceat, ſicut ſcriptũ eſt. Fili cõcupiſcens ſapiẽtiã, cõ Pſal. 118.
ſerua iuſtitiã: & deus præbebit illã tibi. Et alibi. A manda actu. 15.
tis tuis intellexi: & fide purificans corda eorum. Qua fide? Fide per dilectionẽ operãte. Habet Martha (dũ agit) formam bene operãtis. Maria uerò ſpeciẽ exprimit cõtẽplationis, dum ſedet, dũ tacet, dũ interpellata nõ reſpondet, ſed tm̄ in dei uerbũ toto mentis ſtudio intẽdit, ac ſolã quã diligit gratiã diuinæ cognitiõis cætera reſpuẽs medulitꝰ haurit: foriſqꝫ uelut inſenſibilis redditur, dũ intus ad cõtẽ-
planda dñi ſui gaudia feliciſſime rapitur. Sine dubio talis Cant. 5.
eſt illa quæ in canticis loquitur. Ego dormio: & cor meum uigilat. Duobus autẽ modis Martha excipit dominũ, & duplex ei Cõuiuiũ parat, q̃a duobus modis excluſerat eũ. Dño quippe ſunt in operatione quæ nobis deũ auferũt, flagitia ſcilicet & facinora. Flagitia dicimꝰ ſcilicet quæ in nobis, facinora quæ in proximos peccando cõmittimus:
Itẽ ſũt duo quæ deũ reddũt, cõtinẽtia & beneuolẽtia: ut Rom. 6.
ſcilicet ex cõtrariis cõtraria curent̃. Hic em̄ ſcriptũ eſt: Sicut exhibuiſtis mẽbra ueſtra ſeruire ĩmũditiæ & iniq̃tati ad iniq̃tatẽ, ita & nũc exhibete ſeruire iuſtitiæ, in ſãctificationem. Dũ ergo parãdis talibus epulis occupat̃ Martha multũ ſatagẽs pro parte ſua, uult etiã Mariã (ideſt intellectum & omnia interiora ſua) actioni inſiſtere, operiqꝫ ſuo perficiendo operã dare. Itaqꝫ cõquerit̃ de ſorore ꝙ ab ea
nõ adiuuet̃, nõ tm̄ ad ipſam ſed potius ad dñm querelã diri- Luc. 10.
gẽs. Dñe nõ eſt tibi curæ ꝙ ſoror mea reliq̃t me ſolã miniſtrare? Dic ergo illi, ut me adiuuet. Vbi ſanè aduertẽda eſt delatio quædã, & honoris obſequiũ erga dñm, ꝙ ſcilicet ipſo præſente nõ ſit auſa Martha euocare Mariam, quinimo & apud ipſum querelã depoſuerit, ipſumqꝫ dominũ uocauerit in cuiꝰ ꝑtãte ſit imperare ſorori quicq̃d neceſſe
fuerit ¶ Non ergo miremur ſi quempiã laborantẽ & bene Nota.
operãtẽ aduerſum fratrẽ uacantẽ murmurare uideamus, quia hoc in euãgelio legimꝰ Marthã feciſſe àduerſus Mariã. Q; aũt Maria qñqꝫ murmurauerit aduerſus Marthã, eò ꝙ eius actionibꝰ implicari uellet, nuſquã oĩno reperit̃. Neqꝫ em̄ utrũqꝫ ſimul agere cõpetenter ſufficeret, & curis
ſcilicet exterioribꝰ deſeruire, & ĩternis ſapiẽtiæ deſideriis Eccl. 38.
uacare. De ipſa quippe ſapientia ſcriptũ eſt. Et q minorat̃ actu percipiet illam. Propterea Maria ſedet, immotaqꝫ manet, nec uult interrumpere ſilẽtii quietẽ, ne iucundã amit-
tat contẽplatiõis dulcedinẽ: ꝑſertim cũ intꝰ ipſum audiat Pſal. 45.
dñm dicentem. Vacate & uidete q̃m ego ſum deus. ¶ Hic Nota.
ſanè cõſiderãdũ eſt tria eſſe quæ impediũt contẽplationẽ. Equidẽ aĩæ noſtræ oculus intelligẽtia eſt. Sicut em̄ oculo corpis lux corporea & cætera quæqꝫ corporalia uident̃,

ita deus qui eſt lumen incircūſcriptum ,& eius inuiſibilia
utcūqꝫ intellectu percipiūtur .Diferūt autem in hoc exte-
rior & interior oculus,ꝙ exteriori quidē corporea lux ex
trinſecꝰ ut uideat admouet:interiori uerò creatoris lumē
intrinſecus ut diſcernat infundit. Vtrūqꝫ uerò oculū tria
ſunt quæ ad uidendū impediūt. Primū ergo de exteriori
atqꝫ inuiſibili diſſerat ratio noſtra,ut de rebus uiſibilibus
(ordine diſputādi)facilíꝰ aſſurgat ad ītelligibilia. Poteſt
ſanè fieri ut ille ſanus ſit & pateat:ſed quoniā lux exterior
ei deſit nil uideat. Econtrario fit aliqñ ut præſēs quidē ei
lux ſit:ſed fortè ſāguine ſeu quolibet humore cōcreto tur
batus,cernere minime poſſit.Iterum ſolet plerūqꝫ contin
gere ut neutrum deſit ei,nec lux nec ſalus,ſed tamē aliqua
pulueris iniectione lædatur,quo fit ut eius acies retūdat.
Sunt ergo tria quæ hūc oculū impediūt,tenebræ ,humor
cōcretus,puluis iniectus.Hæc ipſa ſunt etiam quibꝰ inte-
rior oculus impedit,ſed alia nomina ſortiūtur. Nā quod
hic tenebræ,ipſi peccata dicuntur,Ipſa uerò peccata con-
fluunt in memoriā quaſi in quādam ſentinā :& hic eſt ille
humor cōcretus.Quod autem hic puluis dicit,hoc ibi cu
ra terrenorū actuū nūcupat.Hæc igitur tria ſūt quæ ocu-
lum intelligentiæ confundūt ,atqꝫ à cōtēplatione ueri lu-
minis excludūt:tenebræ ſcilicet peccatorum ,recordatio
Pſal.37. corūdē peccatorū,cura terrenorū actuū. Primo illo mor-
bo turbatū ſe plāgebat propheta cum diceret.Dereliquit
me uirtus mea & lumen oculorum meorū,& ipſum non ē
mecū.Cum enim luce iuſtitiæ deſtituimur,nil aliud quàm
Pſal.31. peccatorū noſtrorū tenebras inuenimus. Itē ſecūdo gra-
uari ſe ſentiebat cum dicebat.Cōuerſus ſum in ærūna mea
Pſal.101. dum cōfigitur ſpina:peccatorū ſcilicet recordatio.Tertio
occupari ſe cōquerit cum dicit: Quia cinerē tanquā panē
manducabā.Cinerē ſcilicet actionis pro pane contempla-
tionis.Quicūqꝫ ergo mentis oculū diuinæ cōtemplatoni
uult intendere,profectò neceſſe eſt ut eum priꝰ ab hoc tri
plici impedimēto ſtudeat purgare.Quod ſi quis facere cō
tendat,nouerit cōtra triplicem morbū triplex quoqꝫ fore
remediū.Nam primus quidē per confeſſionē :ſecūdꝰ per
orationē:tertiꝰ curatur per quietē. Hoc tertio ,ideſt cura
actōis poterat ab intentione ſua præpediri Maria ideoqꝫ
miniſtrante Martha ſedet ipſa,manetqꝫ quieta .Illa igitur
Luc.17. cōquerēte,& iſta tacente, audiamus quid dn̄s pro Maria
reſponderit.Martha īquit,ſolicita es,& turbaris erga plu
rima.Erga plurima quidē turbaris,dum tibi continentiā,
& proximis paras neceſſitatis impenſam.Nam ut continē
tiam habeas,ſolicita es uigilare,ieiunare,corpus tuum ca-
ſtigare. Vt cæteris p̄ſtes ,inſtas operi,ut habeas unde tri-
buas neceſſitatem patiēti.Porrò erga hæc plurima turba-
ris ſed unum eſt neceſſarium.Niſi enim opus tuum in uni
Pſal.13. tate feceris,deo qui unꝰ eſt,acceptum (teſte ipſo) profe-
Ioan.5. cto nō erit.Scriptum quippe eſt Non eſt qui faciat bonū,
Luc.17. nō eſt uſqꝫ ad unum.Hinc eſt ꝙ in illa piſcina mouebatur
aqua & ſanabatur unus.Hinc eſt ꝙ decem leproſis mūda-
tis unus regreſſus eſt cum magna uoce magnificās deum.
Cui etiam dominus cæteris reprobatis,teſtimonium lau-
dis aſcribit dicens:Nónne decem mūdati ſunt ,& nouem
1.Cor.9. ubi ſunt? Non eſt inuētus qui rediret & daret gloriā deo,
niſi hic alienigena.Paulus quoqꝫ ait. Oēs quidē currunt
ſed unꝰ accipit brauium.His itaqꝫ & alijs quamplurimis
ſcipturarū eloquijs perſpicue docemur quàm unitas pro-
Luc.10. babilis ſit,maxime autē ex præſenti loco ubi dn̄s ait.Por-
rò unum eſt neceſſarium.Sed ſciēdum ꝙ alia eſt unitas ſā-
ctorum,qam ex ſcripturis iam commendauimus. Alia eſt
Pſal.2. facinoroſorū,quæ nihilominus ex eiſdem ſcripturis oſten
ditur & improbatur,De hac enim ſcriptum eſt. Aſtiterūt
reges terræ, & principes conuenerunt in unum aduerſus
Matt.2. dominū,& aduerſus Xp̄m eius.De hac iterū euangeliſta.
Ioan.11. Abeūtes phariſei conſiliū inierunt ut caperent Ieſum in
ſermone.Et iterum:Collegerūt pōtifices & phariſæi con-
cilium.Vt quid hoc? Sicut Ioānes teſtatur ut interficerēt
Ieſum. Quàm uero pertinax ſit iſta reproborum unitas,
docet ipſe dominus qui de corpore diaboli ad beatū Iob
loquitur dicēs.Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, & cōpa-
cta ſquāmis ſe prementibus.Vna uni coniungit:& ne ſpi- Iob.14.
raculū quidē incedit per eas. Vna alteri adhærebit:& te-
nētes ſe nequaquā ſeparabunt.Talis unitas imo uerò per
uerſitas ſolet eſſe aliquorum fratrū tepide ac remiſſe con-
uerſantiū:quibꝰ ſi quid neceſſitatis,aut inſigne cuiuſquā
bonæ conſuetudinis perſuadere uelis,promptiores ſunt
maiori diſpendio,ac difficultate grauiori reſiſtere, quàm
tam facili compendio aſſequi uelle quod rectū eſſe conſti-
terit.Peruerſa & execranda talis unitas.Hac ergo à cordi
bus & ſemonibus noſtris excluſa, illā quæ bona eſt & tm̄
bonorū eſt,p̄ſequamur.Et ipſa quidē gemina eſt.Alia eſt
enim quæ iuſtificat,alia quæ glorificat.Illa meritū,iſta p̄-
miū eſt.Deniqꝫ de illa ſcriptū eſt. Multitudinis credētiū
erat cor unū & aīa una.De hac aūt.Qui adhæret dn̄o,unꝰ Actu.4.
ſpūs eſt.Et qm̄ in futuro magis ſperāda eſt:res eſt enim fu 1.Co.6.
turi temporis magis quàm præſentis, eā interim omitta-
mus,& à deo ſperemus potiꝰ quàm tractemus.Illam uerò
quæ iuſtificat,quæ etiā nunc potiſſimum neceſſaria eſt,in
uſum noſtri operis aſſumamus. Ipſa eſt eīm decus ſuauita-
tis,quā dulcedine ſacra inſonat pſalmiſta.Ecce quàm bo-
num & quàm iucundum,habitare fratres in unum.Cuius Pſal.132.
unitatis cū deſcripſiſſet ſermo propheticus pulchritudi-
nem,eius etiā nō tacuit utilitatē,qm̄ illic inquiens māda-
uit dn̄s benedictionē & uitā.Hic ſcilicet benedictionē,& Ibidem.
in futuro ſeculo uitā æternam . Ipſa eſt eīm inquā unitas,
quam ſumma diligentia obſeruandā tradidit apl's dicens:
Soliciti ſeruare unitatem ſpūs in uinculo pacis.Seruatur
autem hoc unitatis bonū duobus modis ab his qui curā Ephe.4.
gerunt ſeruādi.Debet quiſqꝫ perfectus unitatē habere ad
ſeipſum,debet & ad p̄ximū. Ad ſeipſum per integritatē,
ad p̄ximū per cōformitatē.Oīs quippe creatura & maxi-
me rationabilis bebet ſuū principiū imitari.Si ergo deus
noſter unus eſt,dicente Moyſe.Audi iſrael, dn̄s deꝰ tuus Deu.7.
unus eſt:ſed & ille cum ſit unus & idem,atqꝫ in ſeipſo p̄fe-
ctus nec ullo indigēs, ineſt ei tamē benignitas erga nos,
& amor ex beneuolentia in nos ueniens:debemus & nos
quiſqꝫ ſibi unus eſſe per integritatē uirtutis, & unū cum
proximis per uinculū dilectionis.Hāc imitationē loquēs
de charitate commendat nobis apl's Ioānes dicens.Quia
ſicut ille eſt,& nos ſumus in hoc mūdo.Sed hanc unitatē 1.Ioā.4.
quam queqꝫ ſibiip̄ſi diximꝰ habere debere, tria ſunt quæ
ſolent impedire,nimietas,puſillanimitas,leuitas.Et nimij
quidē ſunt qui putant ſe poſſe quod nō poſſunt, & quod
non acceperūt præſumūt. Quorū ſpeciē tenebat Petrus
in paſſione dn̄i,cum diceret.Dn̄e,tecum paratꝰ ſum & in
carcerē & in mortē ire. Puſillanimes cōtrarij ſunt nimijs. Luc.22.
Et horum quoqꝫ tenuit imaginē Petrus cum diceret. Exi
à me:quia hō peccator ſum dn̄e. Leues ſunt & incōſtātes Luc.5.
qui circūferūtur omni uento doctrinæ:quibꝰ quod paulo Ephe.4.
ante placuit,nūc diſplicet: & quod nunc eligūt,poſt pau-
lulū reprobant.Sed quid p̄deſt hæc uitia enumeraſſe,niſi
etiā doceamꝰ quibꝰ remedijs ea poſſit quiſqꝫ in ſemetipſo
curare? Perſequamur unitatis inimicos, nec cōuertamur
donec deficiāt.Igitur cōtra nimietatē opponēda eſt con- pſal.17.
ſideratio propriæ fragilitatis.Ipſa enim eſt quæ odioſam
præſumptionē potiſſimū deijcit. Cōtra puſillanimitatem
habenda eſt diuinæ fiducia poteſtatis, ut qd' tuis uiribus
non poſſe putas,ex illius adiutorio poſſis,& cum apoſto-
lo dicas. Omnia poſſum in eo q me cōfortat, ſcilicet dn̄o
Ieſu Xp̄o.Contra leuitatem adhibēda eſt conſultatio ſe- Phill.4.
nioris, ſcilicet ne doctrinis uarijs & p̄egrinis abducaris,
ſed facias quod lex diuina præceperit. Interroga patrem
tuū,& annūciabit tibi:maiores tuos,& dicēt tibi.Dicimꝰ Deu.32.
de illa unitate quā habet quiſqꝫ ad ſeipſum,dicamus & de
illa quā habet ad proximum. Sed & illa duobus modis ha
betur,dum & nos per dilectionem tendimus in alterū: &
alterius quoqꝫ uiciſſim in nobis recipimꝰ affectū. Et hæc
etiā duobus modis impedit,obſtinatione , & ſuſpicione.
Obſtinatio nō permittit nos ad alterius cor ingredi, nec
ſuſpicio patitur credere nos ab alijs amari. Ita fit ut dum
nec nos

nec nos aliũ obstinati diligimus, nec ab aliis diligi suspiciosi putamus: unitas quæ cũ proximis habẽda est impediatur. Verũ huic duplici morbo duplex charitas medetur: illa scilicet quæ non sua quærit, & iterũ illa quæ oĩa credit. Habeat obstinatus charitatẽ non quærentẽ quæ sua sunt & alios diligat. Habeat suspiciosus charitatẽ oĩa credentẽ, & ab aliis se diligi sine dubio credat.

Sermo de beata Maria.

Lucæ.1. AVe Maria gratia plena, dñs tecũ. Miraculum fuit q̃ uirgo peperit, mentis clamor, uirginis amor, uirtutũ zelus, uitiorũ fuit occasus. Virgo sanctissima, quæ saluatorẽ genuit: peperit & aluit, quæ iugiter eius adhæsit lateri, quæ comes indiuidua, nullo ferè absuit itinere, q̃ intẽta præ cæteris inuigilauit uerbo & operi eius, sola saluatoris actuũ insignia, operũ opa, melliflua prædicatiõis genera inaudita cõtra mundum & peccatũ, & tartareũ zabulũ, diuinæ seueritatis acerrima eloquia quo eis diu interfuit, specialiꝰ uidit, secretius audiuit, citiꝰ agnouit, ꝓpensius retinuit: & apostolis aliisq; discipulis luculẽtius edidit, diligẽtius retulit, melius indidit, fidelius tradidit. Hinc est q̃ de ea legiť in euãgelio. Maria autẽ cõseruabat omnia uerba hæc, cõ-
Lucæ.12 ferens in corde suo. Hinc in eiꝰ laudibus legiť. Multæ fi-
puer.13. liæ congregauerũt diuitias, tu sola supergressa es uniuersas. Licet enim in parabolis loqueretur ad turbas, licet omnia apostolis nota faceret ut amicis, quædã tamẽ credẽdum est præ cæteris matrem suã queadmodũ dilexisse, ita etiã propensius erudisse: quædã ei secretius intimasse, frequenter eam ad mõtem myrrhæ, & ad colles thuris sublimasse, in cellã uinariã occultasse, sui prout nouit & uoluit gloriam deificã, & supercæelestẽ reuelasse notitiã. Vnde Io-
Apo.4. annes in apocalypsi de throno ait scilicet de Maria: procedebant fulgura & uoces & tonitrua: quia Maria mater filii Iesu Xpi, parabolas, ænigmata, legalia & mirifica gesta dicta & opera auidius ebibit, fidelius credidit, syncerius luculentiusq; aliis edidit. Hæc Maria à natura reuerẽter conseruata, & à lege diligenter uenerata, à gratia clementer est præelecta: quia sic præfatis sua iura singillatim reddidit, reddendo sibi subdidit, ut honoris uicem omnibꝰ impẽderet, & insuper momẽti quiddã superadderet. Natura siquidẽ illi summæ ꝟginitatis florẽ, lex soli uirgineæ fœcũditatis honorẽ, gratiã diuinæ maternitatis præ cæteris decorẽ, ac spiritualis matrimonii diuinissimũ reseruauit odorẽ. Natura (qđ suũ est) illibatã uirginẽ seruando, lex reuerẽter eã ab aliis distinguẽdo, gratia uirginitatem sine semine fœcũdando. Natura rebꝰ loquẽdo nõ uerbis, dum in ea integritatẽ seruaret, & de ea deus naturæ into-
Gene.3. naret dicẽs ad serpẽtẽ. Inimicitias ponã inter te & mulierẽ, & inter semen tuũ & semen illius. Lex, dũ eã ab aliis di-
Leui.12. stinguẽdo clamaret. Mulier quæ suscepto semine peperit immũda erit septẽ diebꝰ. Gratia, in eo q̃ dictũ est. Aue gratia plena dñs tecũ benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructꝰ uẽtris tui. Natura huic detulit, dũ terra sine germine pareret in principio. Lex, dũ rubus arderet sine incẽdio. Gratia, dũ sine semine pareret uirgo. In hac em̃ habitauit pater & filius, ut creator in mũdo, imperator in regno, paterfamiliàs in domo, pontifex in templo, spõsus in thalamo: prius enim altissimus sibi eã quasi mundũ specialissimũ creauit, quàm in iustitia & sanctitate corã ipso fundaret, & fluẽtis sapiẽtiæ irrigaret, & cælestibus desideriis instar scilicet aeris sublimaret, & igne dilectiõis accendẽdo illustraret. Hinc in eius mente tanquã in quodã firmamẽto solẽ posuit rationis, & lunã sciẽtiæ, & uirtutes tãquã stellas speciei oĩmodæ: solẽ qui lucẽ diuinæ cognitionis faceret: lunã quæ cũ stellis noctẽ actionis splẽdidã redderet: & merito dñi est terra, qa sic super maria fundauit eã. Creato igiť mũdo uolẽs uisitare regnũ imperauit angelo. Missus est igiť angelus Gabriel à deo. Spũsſctũs, inqt, superueniet in te, & uirtus altissimi obũbrabit tibi. Ita paterfamiliàs domũ intrauit, in qua carnis habitũ suscepit, quã obtulit deo patri pro salute generis humani, in ara crucis sacrificium, quasi pontifex in templo suum peregit sacerdotiũ: sed quia oportebat pati Christũ & resurgere, & ita intrare in gloriã suã, oportebat ad gregem propriis reportari humeris ouem cẽtesimã: oportebat populũ qui ambulabat in tenebris lucẽ magnã contẽplari: mundũ prædicati oĩs suæ & miraculorũ nouitate irradiauit. Descẽdẽs itaq; de patre luminũ speciosꝰ forma præ filiis hominum, indutus stola candida, in uestitu deaurato, tanquã sponsus de thalamo processit ad publicum. Inerat sol in sydere, oriẽs in uespere, artifex latuit in opere, opus dum regi prepararet, uesper dum in tanta sublimitate humiliaretur, sydus dũ tanquã stella illustraret fines orbis. Artifex igitur eam ornãdo, oriẽs de ea nascẽdo, sol mũdũ ab errore cõuertẽdo, & eam aliis in exemplum præbendo. De genitrice dei cũ talia & tãta referãtur, pauca (rei præcio) nobis tñ esse uidentur. Hæc est em̃ scala, rubus, arca, sydus uirga uellus, thalamꝰ, poeta, ortus, aurora. ¶ Hæc est enim scala Iacob, qui qñ caput in lapide posuit, angelos ascẽdẽtes & descẽdẽtes uidere meruit. Scala ista duodecim gradus habet inter duo latera, dextrũ latꝰ est cõtẽptus sui usq; ad amorem dei: sinistrũ contemptus mundi usq; ad amorẽ regni. Ascẽsiones huiꝰ duodecim humilitatis gradus. Primus est odiũ peccati: secundus est fuga delicti: tertius metus odii: quartus in omnibus his subesse creatori: quintus obedire meliori: sextus optẽperare compari: septimus obsequi inferiori: octauꝰ subesse sibi: nonꝰ finem suum iugiter meditari: decimꝰ opera sua semper uereri: undecimus cogitationes suas humiliter cõfiteri: duodecimus per oĩa ad manũ, ad nutũ, ad libitum dñi moueri. Per hos gradus ascẽdũt angeli, & sublimant homines. sic disponũtur in corde ascẽsiones, sensim proficiendo, & pedetentim ascẽdendo sic in domo patris lucidas percipiũt mansiones. Hi sunt duodecim apostoli qui sequuntur in Exod.3.
eremo uestigia Iesu Xpi. Rubꝰ q uisus est ardere sine sui incendio, uirginẽ significauit cõcepturã de spiritu sãcto Ibidem.
absq; uirginitatis suæ detrimento. Rubus ad quẽ non est Moyses ausꝰ calceatus accedere, uirginẽ docuit sine maritali opere mirabiliť parere. Traditio hebreorũ uisionẽ in humili arbusculo asserit traditam, ne populus occasione aliqua laberetur ad idololatriã. In humili uirguncula mirabilis nobis exhibita est uisio, ĩ qua nullimodæ fornicationis uel minima fuit occasio. Fornicatio siquidem triplex est. Alia ẽ humana: quædã est mũdana: nõnulla est diuina. Humana fit illicito actu. Mundana peruerso affectu. Diuina scelerato cultu. Prima peccatur in proximum, secunda in seipsum, tertia in deũ. Prima facit carnis immunditiã, secũda mũdi cõcupiscẽtiam tertia idololatriã. Maria cõtra hæc tria singula adhibuit remedia. Cõtra carnis immũditiã, uirginitatẽ cõtra mũdi cõcupiscentiã, perfectam humilitatẽ: cõtra idololatriam, perfectã charitatem. Fuit enim Maria mũdissima carne, humillima corde, deuotissima mente. ¶ Arcas duas fuisse legimꝰ in ueteri testamento Gen.6.
unam arcam diluuii aliã testamenti, In nouo autem testa- Exo.25.
mento tres fuerunt aliæ Prima arca est ecclesiæ, secunda gratiæ, tertia sapientiæ. Licet enĩ prima ueteris testamẽti in typo fieret primæ noui, & secunda in typo præcesserit secũdæ noui, tertia uerò sicut excellẽter oĩbus est dissimilis, ita nulli penitus est cõparabilis. Siquidem arca noe significauit arcã ecclesiæ, arca fœderis arcã gratiæ, sanctitatem scilicet Mariæ. Per sapiẽtiæ arcã intelligimus humanitatẽ Iesu Christi sctissimã. Hãc em̃ merito arcã sapiẽtiæ Co.12.
decet nũcupari, in qua oẽs thesauri sapientiæ & sciæ sunt abscõditi: sapientiæ inquã excellẽtes, in qua habitauit oĩs plenitudo diuinitatis copaliter. Arca etiã Noe significauit arcã gratiæ, excellentiã scilicet Mariæ. Sicut em̃ p illã oẽs euaserũt diluuiũ, sic per istã peccati naufragium. Illã Noe ut diluuiũ euaderet, fabricauit: istã Xp̃s (qui est pax nostra & requies) ut humanũ genꝰ redimeret, sibi præparauit. Per illã octo aĩæ tm̃ saluanť, per istã oẽs ad æternam uitã (quæ per octonariũ numerũ significata est) uocatur. Per illam paucorum facta est liberatio, per istam humani-

generis saluatio. Illa centū annorū fabricata est spacio, in
ista oīm uirtutū fuit ꝑfectio. Illa facta est de lignis leuiga-
tis, ista de uirtutibus ædificata est consummatis. Illa sup
ferebaꝶ aquis diluuij, ista nō sēsit naufragia ulliꝰ uitij. Tri-
Triplex diluuiū. plex quidē diluuiū est. Primū fecit aquarum inundatio, se
cumdū uitiorū īcursio, tertiū tribulationū oppressio. Pri-
mum igiꝶ est aquarū, secūdū culparū, tertiū oppressionū.
In primo periclitati sūt hoīes, in secūdo uirtutes, ī tertio
uoluptates. Primū quis naufragiū patitur, deinde in pœ-
narū diluuiū peccator induciꝶ, ī tertiū deinceps pœnarū
infernaliū retrudiꝶ. Sic infernus hic incipit, alibi perficiꝶ,
cū aīa uitio, caro supplicio atteriꝶ. Per arcā uerò ecclesiæ
euadimus à primo, per arcā gratiæ à secūdo, per arcam sa-
pientiæ à tertio. Siquidē per arcā ecclesiæ uitiorū fit exti-
ctio, per arcā grāæ uirtutū reparatio, per arcam sapientiæ
summi boni delectatio. Fit eñ in ecclesia peccatorum cō
fessio, in cōfessiōe remissio, & uitiorum extinctio. Sic eñ
facta est inter deū & hoīes recōciliatio. Deīde data uenia,
subsecuta gratia, uirtutū fit insertio. Hanc sequiꝶ iustitiæ
perfectio. Huic autē succedit arcanorū cælestiū contēpla-
tio. In hac autē inueniꝶ quædā celestis suauitas, & intima
etiā dulcedo: & ꝑfecta boni & ꝑseuerās dilectio. Triplpex
Naū.1. ergo est diluuium: unū iniqtatū: aliud aduersitatū: tertiū
calamitatū. De primo ꝑ Naū diciꝶ: In diluuio p̄tereunte
consūmationē faciet. Ac si diceret. Si diluuiū uitiorū sup
hos cœperit abūdare, nolite de illis desperare: quia super
Hier.31. quos inūdare ꝑmitto iniusticiā, super illos faciā abundare
gratiā. Hinc diciꝶ per ꝓphetā: In charitate ꝑpetua dilexi
te, ideo attraxi te miserās. Diluuiū ergo priꝰ ueniet, & dñs
tūc cōsummationē faciet, qa dñs electos suos īnumeris la-
psibus & uitiorū incursibus ꝑmittit ad tp̄s affligi & humi
liari, omnē remouēs p̄sumptiōis elationē: postea ab eo in
Mic.4. cipiūt sublimari, sic in eis nutriēs perfectam dilectionem.
Hinc est illud ꝓpheticū: Venies usq; babylonē: & ibi libe
Esa.54. raberis, ibi redimet te dñs de manibꝰ inimicorū tuorū. Et
illud Esaiæ. Ad punctū in modico reliqui te, & in misera-
tionibus magnis congregabo te. Cōsummationem ergo
deus faciet præeunte diluuio qa de ꝓfundo uitiorū suos
deus uiriliter erigit, quos ponit in uirtutū culmine, & illu
Cant.8. strat contemplationis radio. De secūdo dicitur in cantico
cāticorū: Aquæ multæ nō poterūt extinguere charitatē,
Psal.31. nec flumina obruēt illā. Hinc per psalmistā de his qui ad-
uersitatibꝰ frāgūꝶ, & tētationibꝰ subcūbūt diciꝶ: In dilu-
actu.14. uio aq̄rū multarū ad eū nō approximabūt. De hoc quoq;
1.Co.14. diluuio deꝰ suos eripit, iuxta illud apl'i: Per multas tribu-
latiōes oportet nos introire ī regnū dei. Itē: Fidelis deꝰ q
Osee.6. nō patieꝶ uos tētari sup id qđ potestis, sed faciet cū tenta
Psal.33. tione ꝓuētū, ut sustinere possitis. Et ī Oseæ: In tribulatio
ne sua mane consurgent ad me. Et psalmographꝰ: Multæ
Iob.27. tribulatiōes iustorū, & de oībꝰ his liberabit eos dñs. De
tertio diciꝶ in Iob. Apprehendet eum quasi aqua inopia.
nocte eū opprimet tempestas. Primū igiꝶ diluuiū est uitio
rum, deinde diluuiū tribulationū, deinceps diluuiū mise-
riæ & tenebrarū Primū est pc̄ti, secūdū mūdi, tertiū infer-
ni Pisces primi sūt oblectamēta, secūdi iniqua tentamēta
tertij perpetua tormēta. Hinc ī euangelio de bonis piscā
Mat.13. tibꝰ uitia calcātibꝰ, tētamēta superātibus, æterna tormē-
ta uitātibꝰ diciꝶ: Elegerūt bonos in uasis suis, malos autē
foras miserūt. Arcæ uerò grāæ, gratias referimus: qa per eā
Ezo.36. scilicet Mariā & eius filiū utrūq; diluuium euasimꝰ. Arca
quoq; testamēti, typū tenet sāctæ dei genitricis. Illā fecit
Bezeleel, istā cōdidit emanuel. Bezeleel, Olyab ī opere so
cium habuit, & uirgo quoq; uirginū condita, præelecta,
p̄seruata, præparata, & ornata ꝑ spm̄sctm̄ & eiꝰ oīpotētē
filiū fuit. Bezeleel īterp̄taꝶ umbra dei: Olyab ꝓtectio mea:
prior ille spūsscti, iste uerò typum tenet filij. De illo diciꝶ
Lucæ.1. ad mariā in cōceptiōe filij b̄tissimi: Virtꝰ altissimi obūbra-
Matt.1. bit tibi. Itē ad Ioseph. Noli timere accipere Mariā cōiugē
tuā: ꝙ eñ ex ea natū est: de spūsctō est. Iste uerò ad patrem
Psal.16. clamat in psalmo: Protege me à facie impiorū q̄ me afflixe
Psal.70. runt. Itē de eodē: De uētre matris meæ tu es ꝓtector meꝰ.

Item. Tanquā prodigium factus sum multis: & tu adiutor Ibidem.
fortis. Bezeleel ergo cū socio arcam tastamēti fabricauit,
sancta quoq; trinitas uirginē sibi sanctificauit, ac tēplum
sanctissimū cōsecrauit, hospitiūq; mūdissimū sibi præpa-
rauit, thalamū quoq; de quo spōsus præ filijs hoīm specio
sus ad publicum procederet, decenter præornauit. Neq;
eñ pater abesse potuit: ubi eius spm̄ & filiū cooperari uo-
luit. Quæcūq; eñ pater facit, hæc eadē fili' & filius facit. Ioan.5.
Neq; eñ filius pōt à se facere quicquā, nisi qđ uiderit pa
trem facietē. De spū quoq; legiꝶ ī libro psalmorū. Verbo Psal.32.
dñi cæli firmati sunt, & spū oris eiꝰ oīs uirtus eorū. Apo-
stolus quoq; de tribus ꝑsonis ita. Ex quo oīa, ꝑ quē oīa, Rom.11.
in quo oīa, ipsi gloria. Pater ergo in cōsecratiōe uirginis
exhibuit claritatē, filiꝰ humilitatē, spūssanctus charitatē.
Pater lumē exhibuit rationis, filius cinerē humiliationis,
spūssanctus oleū dilectionis. Pater exhibuit potētiā, filius
sapientiā, spūssctūs oīm uirtutū gratiā. Pater auctoritatē
cōtra peccatū, filius humilitatē cōtra mundū, spūssanctꝰ
charitatē erga deū & ꝓximū. Filiꝰ carnis mortificationē,
spūssctūs cōpunctionē, pater cælestiū cōtēplationē. Filiꝰ
docuit eā diuina operari, spūssanctꝰ amare & amari, pater
cælestia cōtemplari. Filius eā erudit, spūs eā prouehit, pa
ter eam perficit. Filius eā purificat, spūs eam pacificat, pa-
ter eam honorificat. Hæc dicēs, opera uel dona trinitatis
non diuido, sed fideliter inseparabilia assero. Sicut eñ in
essentia unitas, ita in operatione idētitas. Arca uerò testa
mēti de lignis sethim fc̄tā est, & Maria de spinoso & hispi-
do Iudæorū pp'lo & arido ꝓcreata est: qui, utiq; spinosus
detractione, hispidus superstitiōe, aridus fuit unctiōe di-
uinæ gratiæ. Vnde spinosus spineā coronā regi suo exhi-
buit, & in eū sicut ignis in spinis exarsit. Sethim eñ inter
pretatur spinæ. Aliter Eua spina, rosa Maria. Reuera Eua
spina fuit, quæ & uirū suū ad mortē pupugit, & posteri- Rom.5.
tati siue pc̄ti aculeū infixit. Vñ apl's. Per unū hoīem pec-
catū intrauit in mūdū, & per pc̄tm̄ mors: & sic in oēs per-
trāsijt. Ligna uero sancti patres fuerūt, qui licet in radice
aruissent arboris, spem tamē certissimam habentes in ad-
uentu saluatoris, tāquā peregrini & incolæ in hoc mūdo
habitabant, tanquā nihil habētes, & oīa possidentes. Ca- Psal.119.
stigabāt cū uitijs & cōcupiscentijs corpora sua, eūtes ibāt Psal.31.
& flebāt mittētes semina sua. Vnde qdā ita. Cōuersus sum
(inquit) in ærūna mea, dum cōfigiꝶ spina. Ad commēda-
tionē uerò grāæ suæ, & ad destructionē humanæ sapiētiæ,
deus de fœmina, sed uirgine, descēdente de spinosa patrū
origine, dignatꝰ est carnē assumere, ut similē simili redde-
ret, contrariū cōtrario curaret, pestiferā spinam euelleret,
peccati chirographū potentissime deleret. Humilitas per
sexū fæmineū cōmendaꝶ, gloria uirginis & maiestas opi-
tulaꝶ, peccatū gratia eijcitur. Eua ergo spina fuit. Maria
rosa extitit. Eua spina uulnerādo. Maria rosa oīm affectus
mulcēdo. Eua spina infigēs oībus mortē. Maria rosa red-
dēs salutiferā oībꝰ sortē. De liquore spinei corticis fit in-
caustum unde scribiꝶ, de carnali mēte tua fluxus nascitur
cōcupiscētiæ, q in ipsa & in Adā pc̄tm̄ actuale, in posteris
origiale trāsfudit. De hac uerò apl's ita clamat. Litera oc- 2.Co.3.
cidit, spūs autē uiuificat. Ac si diceret. Per unū hominem 1.Co.15.
mors, & ꝑ unū hoīem resurrectio mortuorū. Sicut ī Adā
oēs moriunꝶ, ita & in Xp̄o oēs uiuificabunꝶ Maria autē
rosa fuit cādida ꝑ uirginitatē, rubicunda ꝑ charitatē, can-
dida carne, rubicūda mente, candida uirtutē sectando, ru-
bicūda uitia calcando, candida affectum purificādo, rubi-
cunda actum carnalē mortificādo, candida deū diligēdo.
rubicūda ꝓximo cōpatiēdo. De lignis uerò sethim cōdi-
ta est arca, in qua thuribulum, manna, & uirga sunt recō-
dita: qa licet Maria de patrū natura ꝑ pc̄tm̄ uitiata, duce-
ret originē, præelecta tamē ꝑ spiritūsctm̄ & præseruata ad
purū, deū nobis obtulit & hoīem. Thuribulū sacrosctm̄, 1.Pet.2.
carnē significat saluatoris: quæ aurea diciꝶ, qa nulliꝰ pas-
sa est detrimentū pudoris, agnus scilicet sine macula, qui
pc̄tm̄ nō fecit, nec inuētus est dolus in ore eius: de quo ꝑ
ꝓpheticū diciꝶ eloquiū. Ecce puer meus electꝰ, posui sup Esai.42.
eum spiritum

cũ spũ meũ. Carbones thuribuli, sunt opa Iesu Xpi. Carbones isti aliqñ mortui, qñq; uerò sunt ignei, qa in saluatore nr̃o nũc ppria tolerabat humanitas, nũc ppria faciebat diuinitas. Ignis in carbone, diuinitas est innocens in opere. Ignis in prunis, euidẽs est indiciũ diuinitatis. Carbo mortuus, in præsepe iacẽs: igneus, dæmonia expellẽs: mortu⁹, in Aegyptũ fugiẽs: igneus, uendentes & emẽtes colũbas de tẽplo eijciẽs: mortuus, dormiẽs in naui: igne⁹, imperans uentis & mari: mortuus, subditus parentibus: igneus, quatuor satians hoĩm milia de septẽ panib⁹: mortuus, ad puteum Iacob rogans potum: igneus, circa Hierico illuminãs cæcum & sanãs leprosum. Carbo erat mortuus, dum à diabolo tentaretur: igneus, dum ei ab angelis ministrareť. Mortuus in proditiõe discipuli, igneus in filio reguli. Sopitus ante præsidẽ: igneus circa Tyberiadẽ. Sopitus, dum ei Herodes illuderet: igneus, dum mortuorum suscitator magnificus fieret. Sopitus, dum ei acetum cũ felle mixtũ propinareť: igneus, dum ab eo decẽ leprosi mũdarentur. Sopit⁹, dum à Iudæis se abscõderet: sopitus, dum cum puplicanis & pc̃orib⁹ ederet: igneus, dum ambularet super undas: igneus, dum ex aqua facto uino lætificaret conuiuas. Sopitus, iacens in cunabulis: igneus, fulgens in miraculis. Sopitus, ante tribunal præsidis: igne⁹, in filia chananitidis: sopitus, in cruce: igneus, in monte. Prunæ ergo mortuæ, erant humanitatis opera: ignitæ, diuinitatis miracula.

Sermo de ṽbis libri sapiẽtiæ. Sapiẽtia uincit malitiã.

Sapĩe.7 SApientia uincit malitiam. Sicut sapiẽtia sapor boni, ita malitia sapor mali dicitur. Clauus clauo expellitur, ita & praua bonis superuenientibus eliminantur. Virtute siquidem & sapiẽtia patris mediatore dei & hoĩm Xp̃o Iesu, crucẽ pro nobis subeunte, simul cum illo ſm ap̃lm crucifixus est homo noster, ut destruať corpus peccati. Quid ego dixerim corp⁹

Rom.7. pc̃ti? Hoc merito dixerim, imaginẽ quã impegit & cõfre

Danie.2 git lapis excisus de mõte sine manib⁹: cuius caput aureũ, & cæterorũ mẽbrorũ fuisse describuť qdã ex argẽto, q̃ dã ex ære, q̃dã ex ferro, q̃dam ex luto & ferro. Caput est malitia, quã superi⁹ saporẽ dixim⁹ mali. Vnde & p aurũ exprimiť, quo nimirũ sapiẽtia in scripturis designať. Mediũ uerò corporis, i. pectus & brachia, ex argẽto fuisse memorãtur. Argentum est lucidũ, & sonorum, cui us sonoritas demulcet auditũ, & claritas uisum oblectat. Vnde per ipsum curiositas designatur, quæ in his duob⁹ sensib⁹, uisu uidelicet & auditu, maxime uiget: qa per ipsos utpote principaliores corpis fenestras, mors crebrius & leuius intrare cõsueuit ad aĩas nr̃as. Per uẽtrẽ aũt p fœmora (ubi libido dñatur) designatur uoluptas, q̃ ex ære fuisse describũtur, quod similiter lucidũ est & sonorũ. Qm̃ eousq; malitiæ rabies incanduit, ut flagitiosi & coinquinati hoĩes nõ solũ in spurcitia delectari, sed etiã in infamia cõsueuerĩt gloriari, utpote qui lætanť cũ malefecerint, & exultant in rebus

Prou.2. pessimis. Vnde prauo suo exẽplo corrũpunt & eos q longe, & eos qui prope sunt, pximos uidelicet mala cõuersatione, remotos aũt mala cõuersationis opinione. Illorum oculis lucẽtes, istorũ aurib⁹ insonãtes. Tibiæq; quæ molẽ

Iob.41. sustinẽt corpis, ferreæ dicuntur. Squãma squãmæ coniũgiť, & totã sustinet machinã pc̃ti praua & more ferri indurata uolũtas. Quare em̃ peccas? Quia nescis quid facias? Absit. Quia cogeris ut facias? Absit, sed qa placet ut sic facias. Imbutũ ergo & suffocatũ ueneno diaboli uolũtatis desiderijũ, fomes sceleris, & uir⁹ flagitij solũ ẽ quod obturat aures ut nõ audiant uocẽ incantantium & uenefici incãtantis sapiẽter. Per pedes quorũ pars quædã erat ferrea, quædã fictilis, opera signãtur tenebrarum: quibus ad notitiã perueniť hoĩm. Lutũ & ferrũ: bene sibi inuicẽ non coherent. Per lutũ, operũ immũditia: per ferrũ, mẽtis pti

Iob.21. nacia designať. Quæ licet ad horã cõiũgaņť, diu t̃n cohærere nõ pñt. Ducis siquidẽ in bonis dies tuos, sed in puncto descẽdes ad inferos. Lapis ergo pri⁹ pedes cõminuit,

Psal.67. quia fortitudo & firmamẽtũ nr̃m Iesus Xp̃s. Dat deniq; uoci suæ uocẽ uirtutis. Vnde tonitruũ uocis eius factũ in uirtute, interiora cõcutit, & p timorẽ mẽtis pertinaciam frangit. Deinde à uanitate seculi peccatore auulso, opa destruit p confessionẽ. Bona cõsequẽter desideria inmittẽdo & ea ĩ bonis adimplẽdo, sanat uolũtatẽ. Atq; sub iugo disciplinæ, obturãdo aures ne audiat sanguinem, claudẽdo oculos ne uideat malũ, expellit curiositatem & sic ad ultimũ sapiens & placẽs hõ deo, caput aureũ statuæ confringit, dum saporẽ mali (quẽ malitiã diximus) à præcordijs animæ penitus auellit. ¶ Sapiẽtia uincit malitiam. Cui em̃ Xp̃s incipit dulcescere, pfecto necesse est amarescere mũdum. Est siqdẽ panis q de cælo descẽdit, habẽs omne delectamẽtũ & suauitatẽ saporis, sapor est patris p illã æternã & ineffabilẽ naturã, sapor est angelorũ per grãm, sapor est noster p miam. Vincit ergo, sed qualiter, uideam⁹. Attingit em̃ à fine usq; ad finẽ fortiter: & disponit oĩa suauiter. Sapĩe.8.

Sunt ergo inueniẽdi ad minus duo fines altrinsecus positi, quib⁹ sapiẽtia mediãs attingat utrũq;. Quæram⁹ fines istos in parabolis euãgelicis, illis uidelicet in qbus primũ agitur de thesauro, quẽ qui inuenit homo, uẽdit oĩa quæ habet: & emit agrũ illũ. Subiungiť postmodũ de preciosa margarita, quã negociator inuẽtã cõparat, uenditis oĩb⁹ quæ possidet. Demũ agiť de sagena, q̃ missa in mare, congregat bonos & malos pisces. Similitudines istas diligenti⁹ perscrutemur, ut ex ipsis eliciať pposita ueritas. Ager de quo in prima agiť pabola, disciplina est ordinis. Ager em̃ culta terra est, q̃ ãputatis fruticib⁹, & arborũ radicib⁹ extirpatis, habilis est ad semẽ recipiẽdũ, & fructũ afferendũ. Talis est disciplina ordinis, q̃ auulsis pc̃orũ tribulis, remotisq; scandalorũ occasionib⁹, digna est planè cui de⁹ emittať eloquiũ suũ. In qua nimirũ uerbũ suũ non est alligatũ, sed ablatis ĩpedimẽtorũ obstaculis p humiles & mites corde uelociter currit ſmo ei⁹. Hic est ager plen⁹, cui bñdixit dñs: habẽs irriguũ superi⁹, & irriguũ inferi⁹. Fõtes pfecto Israel, de qb⁹ ĩ eccl'iis dño bñdiciť. Hi sunt fontes saluatoris, quorũ alter est diuinitas, irriguũ uidelicet superi⁹: alter est hũanitas, irriguũ, s. inferi⁹. De fonte hũanitatis aquas potam⁹ cõfidẽtiæ: qa p ip̃m accessum habemus ad p̃rem: p cõfidẽtiã ĩ fide ipsi⁹. De fonte diuinitatis, aquæ pdeũt miæ: cui⁹ impet⁹ lætificat ciuitatẽ dei lætantẽ in cælis ad plenũ, peregrinantẽ in terris prout cuiq; diuisit de⁹ mensurã fidei. De latibulis pphetarũ exiliit Xp̃s Iesus ad cãpos pauperũ. Per merita suæ hũanitatis ĩpertit & diuinitatis participiũ in præmiũ. Dabit siqdẽ pacẽ nobis trãsferẽdo nos in arcanũ suæ diuinitatis, qa omnia opa nr̃a operat⁹ est nobis in humilitate suæ hũanitatis. Si ergo nostrã salutẽ operata est hũanitas, qd operať diuinitas? Nostrã pfectò delectationẽ, qa delectationes in dextera ei⁹ usq; in finẽ. Laborãtes igiť in agro paupertatis duo habẽt irrigua, qb⁹ cordiũ irrigať ariditas, & terræ nostræ fructificat sterilitas. Absq; harũ aquarũ refrigerio nulla sanẽ adesset pficiẽdi possibilitas, sed deficiẽdi incũberet necessitas. Cum em̃ ad te reuersus cõsideras hinc exasperatæ potẽtiã maiestatis, inde exasperãtis pertinaciã iniq̃tatis, nõnne repente subintraret desperatio, nisi mediatoris dei & hoĩm hoĩs Iesu Xp̃i incarnatio succurreret & passio? Supuenientib⁹ autẽ seculi tribulationib⁹, & impugnationib⁹ dæmonis, & eleuatis in planitiæ mẽtis tuæ tẽtationũ procellis, nõnne passionib⁹ hui⁹ tp̃is succũberes, nisi futuræ gloriæ spes subleuaret? Sicut ergo apud humanitatem Xp̃i habes merita de qb⁹ cõfidẽs desperare nõ possis, ita apud diuinitatẽ sunt præmia de quorũ expectatiõe possis in tribulationib⁹ nõ solũ respirare, sed & gloriari, qa nimirum fecit nobiscũ miam suam, nõ solũ remittẽs debita, sed etiã pmittẽs præmia. Quid retribuã dño pro oĩb⁹ q̃ retribuit mihi? Pro oĩb⁹ qdem q̃ mihi ad conuersionẽ meã; tribuit. In ipsa cõuersione mea corpus meũ & animã meam retribuit, imo reddidit, imo me pigritãte & renitente ipse à me extorsit. Ecce aũt pro oĩbus quæ ab initio cõuersionis meæ mihi tribuit, cõpunctionẽ uidelicet lachrymarũ deuotionem meditationum, consolationẽ in laboribus.

Matt.13.
Ibidem.
Ibidem.
Gen.27.
Psal.15.

delectationem in meditationibꝰ,pro his,inquã & innume
ris aliis bñficiis qd ei rursum retribuã? Qui totũ dedit ,qd
ulterius impẽdere habeo? Calicẽ salutatis accipiam,& no
mẽ dñi inuocabo.Quid est calicẽ accipiã? Anima mea de-
Ibidem. siderabit te in nocte:sed & spũs meꝰ in p̄cordiis meis.No
men tuũ & memoriale tuũ in desiderio animæ .Nomẽ sal-
Esai.26. uatoris meis fratres mei,carnis meæ,sanguinis mei ,nomẽ
à seculis abscõditũ,sed in fine seculorũ reuelatũ:nomẽ mi
Ibidem. rabile,nomẽ ineffabile:nomẽ inæstimabile:imo eo mirabi-
lius,quo inæstimabiliꝰ :eo magis gratũ q̊ gratuitũ. Hoc
ĩquã nomẽ nõ iã uiuẽte me labiis meis laudabo,sed iã nõ
uiuẽte me,uiuẽte uerò ĩ me Xp̄o,sicut adipe & pĩguedine
repleat aĩa mea,ut nõ solũ exterioribꝰ,sed & interioribus
labiis inuocẽ nomẽ dñi.Quicũq; eñ nõ uocauerit,sed in-
uocauerit nomẽ dñi,saluus erit. Non solũ autẽ nomẽ,sed
& memoriale passiõis eiꝰ semp sit in desiderio aĩæ meæ,ut
passiõis eiꝰ particeps efficiar:siquo mõ agnoscere potero
sicut & agnitꝰ sum.Sic ergo calicẽ eiꝰ accipiã,qa monumẽ
Iohel.2. ta passiõis suæ intra aĩæ meæ sinũ,intra memoriæ meæ cel
las semp reuoluã.Aspiciã regẽ Salomonẽ in diademate q̊
coronauit eũ mater sua.Aspiciã eũ ligatũ,flagellatũ ,con-
Num.12 sputũ,saturatũ opprobriis,clauisq; cõfixũ.Aspiciã in hu-
ius deserto exilii serpentẽ æneũ sup columnã crucis exal-
tatũ,ut serpẽtes q me mordẽt moriant,qa nullꝰ qui credit
in eũ pibit:sed habebit uitã æternã.Hæc & alia patientis
& moriẽtis dñi mei memorialia,memoriæ meæ arctius cõ
mẽdabo,& ad os cogitatiõis reuocãs,ruminabo diutius,
ut impinguer deuotiꝰ.Hæc ĩquã crucis & passiõis eiꝰ in-
signia sint pñtia,ut leua eiꝰ dilectiõis(q̄ nemo unquã ma-
iorẽ habuit)sit sub capite meo ,ne uidelicet mens mea ad
carnalia incuruet desideria,donec dextera diuinitatis eiꝰ
amplexet me,ut absorbeat hoc quod mortale est à uita:&
1.Cor.5. mortale hoc ĩmortalitatẽ,& corruptibile hoc ĩduat ĩcor-
ruptionẽ.Leuã in hoc loco hũanitatẽ eiꝰ accipio,in q̄ no-
bis exhibuit charitatẽ ut diximꝰ,q̄ nemo maiorem habet,
ponẽs aĩam suã etiã p inimicis suis.Dextera est diuinitas,
Psal.16. qua desidero amplexari & circũdari.Tũc eñ satiabor ,in-
Psal.5. quit,cũ apparuerit glĩa tua , & adiplebis me lætitia cũ uul
tu tuo:qa delectatiões in dextera tua usq; in finẽ . Cæterũ
quãtũ dextera sinistræ p̄cellit, quãtũ uidelicet æterna ca-
ducis,ĩcorruptibilia corruptibilibꝰ,ĩmortalia mortalibꝰ,
tñ necesse est p̄cellere charitatẽ quã nobis exhibiturꝰ est
in glĩa suæ diuinitatis,charitati quã nobis exhibuit in mi
seria suæ hũanitatis.Hãc eñ & oculus uidit,& auris audi
uit,& in cor hoĩs ascẽdit,nõ quã p̄parauit diligẽtibus se.
Quæ tñ est illa charitas? Audi.Licet maiorẽ hac dilectio-
nẽ nemo habet ut aĩam suã ponat qs p amicis suis, ipse tñ
suã posuit p inimicis.Cũ eñ adhuc inimici essemꝰ,recõci
liauit nos deo in sanguine suo.Si hoc fecit hõ,quid faciet
deꝰ? Si hoc fecit pauper,quid faciet diues? Si hoc fecit p
inimicis,qd faciet pro amicis? Si hoc fecit in uia,qd faciet
in p̃ria? Si hoc fecit ĩ exilio,quid faciet in palatio? Si hoc
fecit in terra,ubi sui eum nõ receperunt : qd faciet in cælo
ubi ei oẽs obediũt? Si qñq; suggestionibꝰ diaboli,uel im
portunis carnis nr̃æ clamoribus ad curã carnis in deside-
riis peragẽda reuocemur,anxietates Xp̄i,crucisq; suppli
ciũ ponamus præ oculis,& cõfestim ipsa nos docebit ex-
periẽtia qd senserit apl's cũ dixit: Verbũ crucis his q salui
Gala.6. fiunt uirtus dei est.Et mihi absit gloriari nisi in cruce dñi
nr̃i Iesu Xp̄i.Quare? Quia sicut fluit cera à facie ignis,sic
pereũt oẽs immũditiæ à facie crucis. Dei siquidẽ infirmi-
tas,nr̃a est fortitudo,& in stultitia eius facti sumus sapien-
1.Cori.1. tes.Quia eñ mũdus nõ cognouit in sapiẽtia deũ, placuit
Ioan.1. deo per stultitiã p̄dicationis saluos facere credentes. Ver
bũ caro factũ est,& habitauit in nobis.Caro factus est car
nalibꝰ,sicut spũs angelicis spiritibꝰ. Agnoscat eũ caro in
carne:hõ in hoĩe.Agnoscat inquã & imitet, ut eũ uidere
mereat in maiestate,qa per humilitatẽ pertinget ad subli-
mitatẽ.Si eñ cõpatimur,& cõregnabimꝰ: si cõmorimur,
Rom.8. & cõuiuemus.Anoscamus eum inquã ẽm carnem, donec
2.Tim.2 calcatis motibꝰ carnis,& oĩbus extinctis uel deuictis car-
nalibus desideriis possimus dicere cũ apl'o. Et si cognoui- 2.Cor.
mus eũ ẽm carnẽ,sed iam nõ nouimꝰ. Licet eñ gloriosum
sit uidere uel in memoria habere etiã ẽm carnẽ speciosum
forma præ filiis hoĩm, magis tñ proponit nobis caro eius
ad medelã quàm ad gloriã,ad necessitatem quàm ad beati
tudinẽ.Altera siqdem collata est beatitudo animæ:cui ni- Nota.
hil creatũ sufficere põt,etiã si cum terra cælum possideret.
Nec satiari põt eius cupiditas donec eũ habeat cuiꝰ ima-
go est,q solus põt implere angulos cupiditatis suæ.Sicut
aũt mediator noster duas naturas , hũanitatẽ uidelicet &
diuinitatẽ cõiunxit in una p̄sona,ita singula eiꝰ opera ad
hãc siue illã necesse est p̄tinere naturã.Ad hãc siquidẽ mi-
seria,sed ad illam pertinet potẽtia. Quicqd ergo miseriæ
passus est:ex hoĩe cõtraxit.Quicqd potẽter operatꝰ est,à
patre habuit.Humanitate igit & diuinitate altrinsecꝰ po
sitis,duo habes media,passionẽ,& resurrectionem.Illa est
mĩæ & miseriæ,ista est potentiæ.Vis annunciari inter pẽ-
nas collũbæ.i.inter p̄fectos sanctæ eccl'iæ,quorũ uidelicet
exẽplo infirmi roborant,dep̄ssi subleuãtur? Dormias ne-
cesse est inter medios cleros.i.inter passionẽ & resurrectio
nem,hinc stipatꝰ fructibus,hinc fulcitus floribus. Fructꝰ
ad passionẽ,flores ad resurrectionẽ pertinent. Quæ semi- Gala.6.
nauerit hõ,hæc & metet. Qui seminat in carne , de carne Ibidem.
metet corruptionẽ.Seminauit uetus hõ in carne,messuit,
postmodũ corruptionẽ.Quã? Passionem Xp̄i.Nisi eñ ue
tus hõ trãsgrederet, nouus nõ pateret. O profundum &
inscrutabile redẽptionis nostræ cõsiliũ. Vere diligẽtibus
deũ oĩa cooperant in bonũ.Dñe Iesu Xp̄e,si inobediẽtia Rom.8.
Adæ coopata est nobis in bonũ,& tñ tamq; mirificũ bo-
nũ ut tu fieres corruptibilis,tua obediẽtia in quod bonũ
nobis cooperabitur.Profectò ut hõ fiat ĩcorruptibilis.Si
seminãtes in carne,tuã messuimus corruptionẽ:seminãtes
in spiritu,nostrã metemus incorruptionẽ.Omniũ ergo tẽ
porũ quæ sub cõuersatione ueteris hoĩs transegimus,fru-
ctus noster est passio Xp̄i,cui debemꝰ cõfigurati mortifi-
cationẽ eius circunferentes in carne nr̃a mortali.Vñ sicut
ab initio cõuersationis,ita ab initio p̄dicationis suæ ppo Mat.4.
suit nobis pñiam. Agite,ĩqt,pñiam,qm̃ appropinquabit
regnũ cælorũ.Magnã refectionẽ senserat,q de fructu pœ- Psal.4.
nitẽtiæ dicebat: Fuerũt mihi lachrymæ meæ panes die ac Psal.79.
nocte.Et alibi.Cibabis nos pane lachrymarũ, & potũ da- Psal.59.
bis nobis in lachrymis in mẽsura.Et iterũ.Potasti nos ui-
no cõpunctionis. Quare ergo nõ dixerim pñiam messem
uel fructũ,q̄ panis uocatur & uinum? Fructus iste amarus
est,sed salubris:qa pñia amara est quidẽ ad tolerandum,sa
luberrima aũt ad cõualescẽdũ.Proinde fidelis aĩa quæ re-
tro sunt obliuisci desiderans,& ad anteriora extendi, his
fructibꝰ stipari & roborari desideret,quatenꝰ ipsis inter-
positis ad secularia desideria carnisq; illicebras nõ possit
reflecti.Sicut aũt tp̄alitatem uetustatis nostræ recolentes
finẽ eius & fructũ habemus pñiam:ita æternitatẽ nouita-
tis nostræ meditãdo p̄currentes, quandã gaudiorũ senti-
mus fragrantiã:quæ merito floribꝰ cõparat, q̄a uiso flore Rom.8.
spes fructus concipit,sicut & p horũ prægustationẽ gau-
diorũ certius animamur ad expectationẽ futurorũ.Quod
eñ nõ uidemus speramꝰ:unde & per patiẽtiã expectamꝰ.
Tp̄is ergo p̄teriri fructꝰ est cõpunctio: æui futuri flos est
deuotio.Dormias ergo necesse est inter medios cleros ,id
est inter passionẽ & resurrectionẽ,inter fructũ & florẽ ,in- 1.Cor.7.
ter cõpunctionẽ & deuotionem.Qui sunt qui dormiunt? 2.Cor.6.
Qui flent tanquã non flentes,q̄ gaudẽt tãquã nõ gauden
tes,qui utũtur hoc mũdo tanquã nõ utãtur:q ut seducto- 1.Petri.2.
res & ueraces:sicut qui ignoti & cogniti:per ignominiã
& bonã famã,tã p̄spera quàm aduersa huius uitæ trãseunt
acsi non sentiant.Beatus siqdẽ ppl's cui etiã in hoc mũdo
relictus est sabbatismus.Qui dormit,expositus est,nullam
sui curã gerens,& tñ quiescit.Ita & nos oẽm solicitudinẽ
nr̃am in eũ proiicientes,tã in aduersis quã in prosperis ex
ponamur,tã p plana quàm per aspera ducatui illiꝰ congra
tulãtes,qui ideo ĩclinauit cælos & descendit,ut reduceret
nos in uiam rectam,ut de loco peregrinationis iremus in
civitatem

ciuitatē habitatiōis. Si hæc uia ardua est & stricta, ne defi-
cias, q̃a eo tutior & rectior est. Porrò præuius tuus fortis
& pius est, paratus utiq; in defectu tuo, te sacris in hume-
Gen̄.49 ris collocare, & te portare ad gregē, q̃a qui dux & dn̄s tuꝰ
Psal.67. est, ipse etiā & asinus tuus est. Isachar asinus fortis, & po-
steriora dorsi eius in pallore auri. Ipse dorsum nostrū cui
imponant onera cæteris mēbris īportabilia, sicut & hœ-
Esai.53. deus noster emissariꝰ ipe est, cui imposita sunt pc̄tā nr̄a, q̃a
uerè languores nr̄os ipse tulit, & dolores nr̄os ipse porta-
uit. Hinc ergo in memoriā reuoluentes passionē Xp̄i, oīa
blandimēta mundi ut stercora reputemus, ut passionibus
Xp̄i cōformemur: inde spe tenētes firmiter gloriā resurre
ctionis, ne deficiamꝰ sed gl'iemur in tribulationibus, quia
Rom.8. passiones huius tp̄is cōdignæ nō sunt ad futurā gloriā q̃
reuelabit in nobis. Ager ergo paupertatis merito plenus
dicit, quē simul & uer decorat floribus, & autūnus replet
Gen̄.27. fructibꝰ. Cui merito pr̄ cōparat filiū suū dicēs: Ecce odor
filij mei, sicut odor agri pleni. In quo nimirū oīs perfectio
Ioan.1. paupertatis, & uirtutū plenitudo supabūdauit, ita ut de
2.Cor.8 plenitudine eiꝰ oēs acciperemꝰ. Cum em̄ diues esset, pro-
pter nos factus est egenus, ut illiꝰ ditaremur inopia. Ager
iste aquis irriguus, floribus redolēs, & abūdās fructibus,
thesaurū habet in se absconditum, uidelicet continētiam
1.The.4 carnis. Preciosus siq̄dē thesaurus est possidere uas suū in
sanctificatiōe & honore, nō in passione desiderij, sicut gē-
tes q̃ ignorāt deum. Noli q̃rere thesaurū hūc inter spinas
& tribulos secularis illecebræ, nec in siluis ruditatis anti-
quæ. Non em̄ in silua, sed in agro abscōditus est. Quæras
Psal.103 in agro ubi saturant ligna cāpi, & ubi passeres nidificant,
id est ubi incōtinentes resipiscūt, dignos pn̄iæ fructus fa-
ciētes, prolē gignūt, non sibi tm̄, sed & alijs pficiētes. Cō-
tinētiā tibi credas necessariā, ut spūssanctus fiat in te fons
Iacobi.1 aq̄ saliētis in uitā æternā. Aqua nō sursum salit, sed dēsur-
sum necesse est ut ueniat. Oē datū optimū & oē donū per
fectum dēsursum est, descēdēs à patre luminū. Ergo quod
sallit in utā æternā, à uita æterna pfectò descēdit. Vn̄ licet
aqua dēsursum ueniat, nisi cōtinētē & integrū habeat cō-
ductū, sursum nō redit sed diffluit. Descēdit ī te spūsctūs,
uiuificauit aiam tuā, ut in te saliat in uitā æternā. Cōtinēs
Esai.33. necesse est ut sic corpus tuū, quatenus obtures aures tuas
ne audias sanguinē: & claudas oculos tuos ne uideas ma-
lū, ne gr̄a de superis tibi collata, per minus circunspectos
sensus tuos foris effluat, spū tuo diffuso in uanitates & in-
sanias falsas. Nota aliud esse cōtinētem, aliud castū. Luxu-
riosus & castus sibi repugnāt. Luxuriosi est motus sentire
& motibus cōsentire. Casti est nec motus sentire, nec moti
bus consentire. Cōtinēs est in medio utrobiq; sumēs par-
ticipiū, cum altero cōe habēs motus sentire, cū altero mo-
tibus nō cōsentire. Iste existēs in medio domus: deorsum
luxurioso, sursum uerò collatus pudico. Et si nō in mundi
tia cordis perābulat, tm̄ in innocētia cordis decātat mīam
& iudiciū. Iudiciū, ꝙ motus sentiat: mīam ꝙ motibus nō
Gen̄.32. consentiat. Iste nolēs dimittere angelum magni cōsilij in-
cipiente aurora nouæ lucis, sed petens obnixe benedictio
nem perseuerantiæ, etsi non oīno priuari, claudicare tamē
meretur altero pede. Qui sunt duo pedes? Motus sentire
& motibus consentire. Illud est naturale, istud est crimina
le. Licet ergo nondum ignorare possit prauos motus de-
sideriorum, sed adhuc in ipso uigeat pes iste: per gratiam
tamē supernæ benedictionis ita eneruatur in ipso pes con
sensus, quatenus etsi ipse trahat, ipsi tamen initi nō possit.
Non est omnino sine eo, quia cum repentina cogitatione
concurrit multoties quædam delectatio, quæ tamen cùm
sentitur, gemitum magis quàm cōsensum extorquet. ¶In-
uento huiusmodi thesauro in agro paupertatis, ut in tuā
thesaurus redigatur possessionem, uade & uende omnia
quæ habes, & eme agrū illum. Quid est uēde omnia quæ
habes? Abrenuncia omnibus quæ possides, exiens ad Ie-
sum extra castra, ut portes improperium crucis eius, qua-
tenus tantæ humilitatis merito de nemore exiens in quo
inuolute sunt semitæ impiorū (qui in circuitu ambulāt)

agrum quem prædiximus possideas, in quo abiectis occu-
pationibus currisq; secularibus, corpore cōposito, & cor
de dilatato, curras alacer uiam mandatorum dei: quæ qui
dem desiderabilia sunt & dulciora super mel & fauū. Qua Psal.11.
re? Quia in custodiendis illis retributio multa. Planè mul Psal.18.
ta, quia custodientibus ea debetur uita æterna. Vnde ue- Ibidem.
ritas. Si uis, inquit, uenire ad uitam, serua mādata. In hoc Matt.19
gradu cōtinentiæ in quo refrenas quod delectat, & quod
non delectat operaris, magna tibi incumbit tribulatio, q̃a
dum uoluntati tuæ repugnat ratio, bellum geritur intesti-
num. Noli ergo torpere, sed leues oculos tuos ad eum qui
habitat in cælis, à quo ueniet tibi auxilium ut non solum
permaneas, sed etiam glorieris in tribulationibus. Quod
tm̄ aliter non fit, nisi tibi sapiat deus. Quæras ergo necesse
est sapientiam per quàm tibi sapiat deus, & mundus desi-
piat: quæ per preciosam signatur margaritā, quàm qui in-
uenit homo uadit & uendit uniuersa quæ habet, & emit
eam. Vtinā gustares & sentires quàm dulcis est dominus.
Vtinā gustares panē qui de cælo descēdit, habentē omne Sapi.16.
delectamētū & suauitatē saporis. Profectò si q̄d haberes,
uēderes, & cōparares eā. Quid tm̄ habes uendere, qui oīa
quæ possidebas uēdidisti propter agrū paupertatis copa-
randum, in quo thesaurū inueneras continentiæ? ¶Vide
ne fortè duplex sit possessio tua, una interior, altera exte- Deuitio
rior. Exterior est secularis facultas, interior est ppria uolū propriæ
tas. Secularibus facultatibus abrenunciasti, exiens ad Ie- uolun-
sum extra castra huius seculi, adhuc tm̄ rudis, & uetustatis tatis.
tuæ tenebris obuolutus, propriæ uolūtatis tuæ uitiū nō
intellexeras: quæ profectò non relinquitur quoties fit ex-
terior abrenunciatio. Citius em̄ & leuius relinquit facul
tas, quàm cupiditas amittatur. Vnde dn̄s non quoscunq; Matt.5.
pauperes, sed pauperes spiritu dicit esse beatos. Qui sunt
illi? Non omnes utiq; qui habent, sed qui amant pauper-
tatem. Parum ergo omnino, imo nihil pdest exterior ab-
renunciatio sine interiori uel comitante, uel subsequente.
Propria siquidem uoluntas deum impugnat, & aduersus
eum extollitur. Ipsa est quæ paradisum spoliat, & ditat in-
fernū: quæ sanguinem Xp̄i euacuat, & ditiōi diaboli sub-
iugat mundū. Vide qualiter propria uolūtas aduersetur
deo. Nemo pōt duobus dominis seruire. Nō poteris obe- Matt.6.
dire simul & diuinæ & propriæ uolūtati. Si em̄ uoluntas
tua uolūtati diuinæ cōcordat, iā non propria uolūtas est,
sed cōmunis: non tantum est hominis, sed hominis & dei.
Cæterum uoluntati dei ex debito creationis tuæ necessa-
rio es obnoxius. Quare? Quia sola uoluntas dei certa est,
quare creauerit & creauerit te deus, sicut ait apostolus
Iacobus. Volūtarie genuit nos uerbo ueritatis. Facis q̄d
debes dum obedis ei. Debitum etiā uirtutis pensum fide Iacobi.1
liter persoluis, dum eius uoluntatē & habes in desiderio,
& seruas in obsequio. Ecce aūt fallēte diabolo & sensibus
tuis seculo lenocinante, ad ea q̃ foris sunt curiose egrede-
ris ad quorū delectationē dū ppriæ uolūtatis attraheris
cōcupiscētia, quodāmodo abrenūcias deo, ac si abnegās
diceres: Hucusq; te colui, uoluntatē tuā feci, sed nullam ī
me deinceps habeas fiduciā, quia alij dn̄o seruire fidemq;
seruare proposui. Ecce ppriæ uoluntatis iniquitate abne-
gasti deū tuū: sed necdū sufficit tibi ipsa negatio: quinimo
impudētissimꝰ p̄do subsequēter effectꝰ, in possessiōes eius
uiolēter debacharis, tā alimētis quàm indumētis quæ præ
parauit nō cōtēptoribus, sed seruitoribꝰ suis, ad tātæ ma-
iestatis iniuriā impudēter abutēs. Si in monasterio es: ni-
hil comedis, nihil bibis, nullo indueris quod prius nō au
feras: dumq; de sacrario uictualia rapis, latrocinio sacrile-
gium iungis: accedis tm̄ ad altare: & dn̄icum corpꝰ & san-
guinē tractans nihil in te criminale reperis: qui (si ueritas
subtiliter indagat) deū negasse conuinceris, ac latro pro-
baris: ac sacrilegus. Sequitur tertiū quod grauissimū est:
quē abnegasti, quē deprædatus es, ad ultimū moliris occi-
dere, permanēs em̄ ī iniq̄tate tua, pc̄tm̄ tuū uis esse impu-
nitū, in quo deū uis esse iniustū. Exigit em̄ iustitia eius ut Rom.2.
unicuiq; reddat sm̄ opera sua. Qui em̄ deū uult esse iniu-

stū, uult deū nō esse deū. Et q desiderat non esse deū, nón-
ne quātū in eo est ipse deū occidit? Proinde q uendidisti
exteriorē possessionē tuā, ut abscōditū in agro regularis
disciplinæ thesaurū cōtinētiæ emeres, uade & uēde inte-
riorē proprietatē, longe ꝓfectò grauiorē ad relinquendū
& oīno perniciosam ad retinēdū, ut ꝑciosam margaritam
sapientiæ cōpares: quā q inuenit, beat⁹ si tenuerit eā. Vis
Eccli.1. eā habere? Serua mādata. Sic eñ scriptū est. Cōcupisti sa-
pientiā? serua mandata, & dñs dabit illa tibi. Impēde igit̃
obedientiā, & recipies sapientiā. Quomodo eñ possum⁹
deo placere, aut ipse nobis sapere, si eius mādatis cōtem-
Mat.19. pserim⁹ obedire? Vnde interrogāti in euāgelio adolescē-
ti, diuina cōtinuo mādata proponit seruāda, ostēdens in
nobis faciendā esse ei⁹ uolūtatem à quo æternā speramus
Math.7. retributionem. Propter qđ dicit. Nō oīs q dicit mihi dñe
Lucæ.6. dñe, ītrabit in regnum cælorū. Et alibi. Quid uocatis me
dñe dñe, & nō facitis quæ dico? ¶ Hoc ordine debes pro-
gredi. Cōtinere nō potes in seculo? fuge seculū, & appre-
hēde disciplinā, ubi ꝓfecto inuenies cōtinentiā. Iugulatis
postmodū ꝑ cōfessionē carnalib⁹ desiderĳs, de uitĳs aīæ
poteris liberius iudicare, de quorū radicibus flagitiorū
pullulant surculi, & in perfectū turpitudinis corp⁹ excre-
Ephe.6. scūt. Hæc aīæ uitia, spiritualia neqtiæ uocat apostol⁹, q̄
parū discernere poteras dum carnalib⁹ occupabaris desi-
derĳs, & in eis quæ foris sunt delectabaris. Postquā ergo
exteriorē delectationē amiseris, nisi senseris interiorē, diu
stare non poteris. Quæ est illa? Visitatio sancti spūs. Hāc
tibi auferri inuenies per propriā uoluntatē. Vēde eā, man-
datis dei diligēter obediēdo, & pro ea inuenies uitā æter-
Mat.19. nā. Dicit eñ ueritas. Si uis ad uitā uenire, serua mandata.
Ecce habes continentiā, quā cotpus tuū possideas in san-
tificationē: habes sapientiā qua deo placeas in deuotiōe.
Habes aliquid tibi, habes aliquid deo, sed qd habes pro-
2.Cor.5. ximo? Quid est quod dicit apl's? Siue sobrĳ sumus uobis
siue excedimus deo? Quib⁹ loquitur? Proximo loquitur.
Qui ergo excessum suū dat deo, sobrietatē suā ꝓximo, q̄d
1.Cor.13. sibi retinet. Charitas nō q̄rit quæ sua sunt. Quare? Quia
non est egena, & habet, & superabundat. Ita & tu necesse
Rom.12. est habeas aliquid ad opus proximi, ut probes quæ sit uo-
luntas dei bona & beneplacens & ꝑfecta. Probas in te uo-
luntatē dei bonā per cōtinētiā, bn̄placentē per sapientiā,
restat ut ꝓbes perfectā per mīam, q̄ quidē significat̃ per sa-
Matt.13. genā missam in mare, & ex omni genere piscīū cōgregan-
tē. Sagena siqdē mīæ, per mare fraternæ charitatis trahit̃
& bonos & malos pisces .i. tā amaras quàm dulces affectio-
nes cōtrahit, oībus se cōformās, & oīa in se tam aduersa
quàm ꝓspera traĳciēs: flens cum flentib⁹, gaudēs cū gau-
dentib⁹: q̄ tandē ueniēs ad litt⁹: qñ uidelicet de seruitute
corpis hui⁹ liberabit̃ in libertatē gloriæ filiorū dei, q̄cqd
amarū, qcqd triste, quicqd aduersum est, destruet & exuet:
cui nimirū erit lætitia, & lux lucebit ꝑpetua. Qꝫ cōgrega-
tionē mare dixerim, non tibi uideat̃ absurdū: quæ nimirū
flante aura tētationis, procellis turbationū multoties eli-
ditur. In qua sunt quāplures q ascēdūt usqꝫ ad cælos ꝑsu-
Psal.106 mendo, & descēdūt usqꝫ ad abyssos desperādo: quorū aīa
in ipsis tabescēte turbant̃ & mouētur sicut ebrĳ, & omni
Psal.92. sapiētia (imo cōsciētia) eorū deuorat̃. Sed licet mirabiles
elationes maris, mirabilis tñ in altis dñs: quia etsi qñqꝫ in
naui dormire sustineat, nouit tñ surgere in tpe opportu-
no, & eo imperāte fluctib⁹ & mari, redit tranquillitas ma-
gna. ¶ Ad inueniēdos fines sapiētiæ (ut proposuim⁹) tres
posuimus parabolas euangelicas, easqꝫ prout domin⁹ de-
dit exposuimus: primam de thesauro, secundā de marga-
ritis, tertiam de sagena. Iam uerò deuicta tante caliginis
densitatē, patet quomodo sapiētia attingat à fine usqꝫ ad
finem fortiter. Sane ſm ꝙ processimus, sapientia quasi me-
dium locū tenet, habēs hinc cōtinentiā, inde misericor-
diam. Attingit autem modo ad istam, modo ad illam, forti-
tudinem utrinqꝫ ministrans. Luxuria siquidē impugnat
cōtinētiā, auaritiā misericordiā. Luxuria flagitiū est, aua-
ritia spiritualis nequitia, Vnde illud uitiū corporis, istud
animæ. Vide quia nullū est pctm̄ quod ita īquinet corp⁹
sicut luxuria. Omne eñ pctm̄ quod fecerit hō, extra cor-
pus suū est: qui aūt fornicatur, in corpus suū peccat. Simi-
liter super omne pctm̄ auaritia inquinat aīam. Vñ & ido- 1.Cor.6.
lorū seruitus dicitur. Incuruat eñ ad infirma & egena ele-
mēta aīam, quæ soli creatori subiecta, cæteris rebus debe-
ret preesse. Qui ergo perseuerāt in cōtinētia, assultus sen- Coll.3.
tiunt luxuriæ, sed apud sapiētiā fortitudinē, inueniunt re-
sistendi. Per hoc eñ ꝙ eis sapit de⁹, & gustare qñqꝫ merē-
tur quàm dulcis est dñs, illā infelicissimā & fœtētissimam
dulcedinē luxuriæ respuunt, & apud eum inueniunt refri-
gerium, cuius apud se habent desiderum. Similiter auari-
tia subuertere nititur misericordiā, & quasi sub specie bo-
ni res monasterĳ prohibet uendere pro necessitatibus in-
firmorum, ac si corruere debeat̃ monasterium si cura susci-
piatur infirmorū. Sed quibus sapit deus, non adeò sapit
terrena substantia, quin infirmis compatiantur. Auaritia
aūt dum ingerit superfluitates, uult necessitates resecare:
sed sagena misericordiæ quæ fit ex filis cōpassionis, & im-
pendit charitatē in necessitatib⁹ inueniēdis, & habet di-
scretionē in superfluitatibus reĳciendis. Dat itaqꝫ sapien-
tia uirtutem & fortitudinem plebi suæ, uirtutē cōtra aua-
ritiam, fortitudinē contra luxuriam, & tñ inter tot pertur- Rom.8.
batiōes & inter tot angustias disponit ut diligentib⁹ deū
omnia cooperentur in bonum. Amen.

Lectio sancti euangelĳ secundū. Mattheum. Mat.25.

IN illo tpe dixit Iesus discipulis suis parabolā hāc. Sĩle
est regnū cælorū decē uirginibus, q̄ accipiētes lāpades
suas exierunt obuiam sponso & sponsæ. Et reliqua.

Homœlia.

SPonsus Christus est, ad cui⁹ uocem q amic⁹ est
stat, & audit, & gaudio gaudet ꝓpter uocē spō-
si. Huic nos despōdit apl's, q ait: Despōdi uos 2.Co.11.
uni uiro uirginē castam exhibere Xp̄o Timeo
autē ꝙ nō possit hoc facere qđ spospōdit .i. animā nostrā
exhibere Xp̄o uirginē, & uirginē castam. Castā addit, qa
sunt q̄dā ꝟgines corpore, q̄ cogitatione fornicaria deuir-
ginantur & suaueolentē uirginitatis florē, libidinosæ af-
fectiōis putore cōtaminãt. Et hæ qdā fatuis quinqꝫ uirgi-
nibus designantur, quas nō rectæ intētionis affectus infa-
tuat. Virgo Xp̄s est, & uirginis filius, & uirginē cōiugē
uult habere. Tu si habes angelicā (plus dico uobis) Xp̄i
matrisqꝫ suæ grām, hilaresce, tripudia, & in amplex⁹ Xp̄i Canti.1.
festinabūda gestiēs illud amatoriū clama suspirans. Oscu-
letur me osculo oris sui. Sponsa ergo es Iesu Xp̄i, sed hoc
tuum nomē diligenter attende. Sponsæ uel sponsi nomē
ab eo qđ est spondere, gramatici deriuāt. Dicunt̃ aūt spō-
sus & sponsa, qa se sibi alterutrum spōdēt, ut nec ille nec
illa alteri nubat. Porrò inter diē despōsationis hui⁹ inter-
ponitur aliqñ breue spatiū, aliqñ & ꝓductū, & tñ definita
ac denoīata est dies qua debeāt cōuenire: qđ qdē sapiēter
atqꝫ utiliter statutū est, ut interim mutu⁹ amor augeatur
& crescat, & impatiens desideriū cupitæ copulæ quo am-
plius deffert̃, ignescat. Et quia iuxta Salustiū: cupiēti ani-
mæ nihil satis festinatur, diem dictarum nuptiarū prope-
rantius esse desiderēt. Sic Iacob pro Rachel septēnium à Gen.29.
die desponsationis labore desudat, cubat sub dio, gelu al-
get, solibus uritur, nec tanti ac tam diuturni laboris ama-
tor uehemens cedit iniuriæ. Quorsum aūt ista? Vt & tu si
iam spōsa Xp̄i es, ardeas amor, cæstues desiderio, anheles
suspirĳs, dum tardat dies copulæ cōcupitæ. Ait quidam.
Palleat omnis amās: ut pallor & macies sint amoris signa
certissima. Quid tibi cum lautioribus epulis? Quid tibi
cū uino? Non est hoc monachorū. Epulēt̃ splēdide ciues
Babylonis. Si te uiderit ob amorē suum spōsus marcesce-
re, si pallescere, si calescere impatienti desiderio, accelera-
bit copulæ diem, offeret oscula, iūget amplex⁹. O lætam
diem nuptiarum. O felicem sponsam tali cōiugio. Carpe
oscula ô beata sponsa, iunge amplexus, canta. Ecce quod
cōcupiui iam uideo: quod amaui iam teneo: ipsi sum iun-
cta in cælis, quem in terris posita tota deuotione dilexi.

Simile est regnū cælorū decem uirginibus, quas rex cælo
rum si sibi cum lāpadibus luminosis occurrerint, in illum
cælestē thalamū intra asylū cubiculi introducet. Sed q̃d
facimꝰ, quia quinq; sunt fatuæ, & quinq; prudētes? Puto
aūt ꝙ & plures, & prudētiū numerū longe superet multi-
plicitas fatuarū: cæterū oēs acceptis lampadibus exierūt
obuiam sponso & sponsæ. Exierūt. Vnde exierunt? Planè
Esai.52. de substantia & seculari cōuersatione, iuxta illud. Recedi
Gen.12. te, exite inde, & imūdū ne tetigeritis. Audit & Abrahā:
Gene.19. Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris
tui. Loth quoq; de Sodomis exire præcipit, & retrospi-
cere phibetur, ne pariter cum Sodomitis ardētibꝰ inuol-
Ibidem. uatur incēdijs. Sed quid dixit ad angelum. Est ciuitas hic
iuxta, ad quam possum cōfugere, parua: & saluabor in ea.
Nunquid nō modicū est, & uiuet aīa mea? Ciuitas parua
& iuxta, id est non longe à seculo in qua Loth ardente So
doma saluatur, monasteriū est. Nunquid non modica est
respectu illius, mūdi latitudinem occupans, populosa ual
de & malitiosa, cupiditatis & libidinis flagrat incendio?
Eximus inde, & ad paruā ciuitatē quæ iuxta est confugi-
mus, ardētē cū ciuibꝰ suis. Sodomā relinquentes. Salua-
bor, inquit, in ea. Planè saluabitur in ciuitatula ista, si nō
respexerimus retro, si flāmātis. Sodomæ (quæ iuxta iuste
ardet) non nos apprehēderint, non nos incēderint fauil-
læ caducæ. De hac Sodoma exierūt uirgines obuiā spō-
so & spōsæ, longe em̃ est à uirginibus flamma Sodomorū.
Exierūt aūt cū lāpadibus, lumbos habētes præcinctos: &
lucernas in manibꝰ ardētes, ut & castitatis singulū astrin
gatur in corpore, & ad utilitatē proximi, & gloriā patris,
lux exēpli clareat in operatione. Sic Gedeo in lagūculis
Iudic.7. lampades occultās, sed in hora certaminis fractis uasculis
demonstrans, repentina luce hostes terruit, & uertit in fu
gā. Terret em̃ principes tenebrarū uisa luce bonorū ope-
rū, q̃a stare ante lucē tenebræ nō p̃nt. Prudētes em̃ uirgi-
nes acceperūt oleū in uasis suis cū lampadibus. Vide pru
dentiā uirginū istarum, sciebat noctem fore productam &
nescientes qua hora noctis sponsus ueniret, non contētæ
oleo lampadum, etiam in uasis oleum sumūt: ut si fortè il-
lud quod erat in lampadibus adnihilaretur & deficeret,
de eo quod in uasis reposuerant ad custodiā luminis, lam
pades implerent. Oleum in lampade, est opus bonū in ma
nifestatione, sed dum uidetur à proximis claritas operis,
dum mirātur & laudant, extollitur plerūq; & assurgit ela
tus animus operātis: & dum in se & nō in dñō gloriatur,
lumen lampadis adnullatur, & carēs fomēto cōgruo lam-
pas quæ corā hoībus clare lucet, corā dñō tenebrat. Pru-
dētes uerò uirgines præter oleū quod in lampadibus ha-
bent: oleum aliud in uasis reponūt, quia nimirum sanctæ
animæ dum sponsi sui præstolātur aduentū, dum toto de
siderio ei clamāt quotidie: adueniat regnū tuū, præter il-
la op̃a quæ proximis lucent ad dei gloriam & uident, ali-
qua in occulto (ubi solus pater uidet) opera faciunt, ut si
fortè illa quæ conspicua & clara sunt, flatus laudis huma
næ extingerit, oleum occultæ conscientiæ suffraget. Hæc
est gloria filiæ regis ab intus, dum plus de oleo quod in
uasis cōsciētiæ dilucescit, quàm de eo quod lucet déforis
gloriatur, perijsse æstimat omne quod cernitur, nec id di-
gnum iudicat remuneratione, quod fauores hoīm prose-
quuntur. Latēter igitur quæ præualet operat, petit secre
tum, orationibꝰ pulsat cælū, fundit lachrymas testes amo
ris, & cū dilecto illo suo suspirio gemituq; fabulat. Hæc
est gloria, sed ab intus, sed inuisa filiæ regis & amicæ. Hoc
oleū fatuæ uirgines nō habēt: q̃a nisi ad nitorē uanæ glo
riæ & fauorē hoīm bona non operant, Hoc oleum in quo
prudētes cōfidūt, in abditis cōsciētiarū uasculis reponūt.
Morā aūt faciēte spōso dormitauerūt oēs & dormierūt,
Psal.5. Dormiūt uigines bonæ in dñō, & in Xp̃i pectore dulce
reclinatoriū habētes, mane illud ultimū p̃stolātes. Manè
Psal.15. inq̃t, astabo tibi & uidebo. O quàm iucūdo interim sopo
re sopiunt, quarū caro in spe requiescit, & in spe sp̃ūs hila
rescit. Libet inter hæc meminisse q̃d sc̃tūs Germanꝰ pōti
fex Altissiodorēsis Romā petens cū Eduā deuenisset, ad
tumulū sc̃ti Cassiani diuertit, quē p̃prio uocās noīe, q̃d,
inquit, agis frater charissime? Et ille de tumulo dulciter,
inquit, in pace requiesco, & aduentū redēptoris expecto.
Ecce prudētiū uirginū somnꝰ: qbꝰ cælitꝰ dicit sp̃ūs, ut re Apo.14.
quiescāt à laboribꝰ suis. Nō aūt hoc fatuis uirginibꝰ di-
cit, nec talis iteri sopor earū. Neq; eī à laboribꝰ req̃escūt
quarū caro uidet corruptionē: ut ingrediatur putredo in
ossibus earū, & subter eas scateat. Et hoc q̃dē caro. Aīa ue
rò sepulta in iferno q̃uo dormit cōturbata, quæ in tormē
tis posita aret siti: nec spat guttā refrigerij, & resurrectio
nis diē & aduentū iudicis male sibi conscia perhorrescit?
Dormitauerūt igit oēs & dormierūt. Media aūt nocte cla
mor factꝰ est. Ecce spōsus uenit: exite obuiā ei. O clamorē
prudētibꝰ uirginibꝰ omni modulatiōe oībꝰ modulis dul
ciorē. Ecce spōsus uenit. Putas uox ista est filij dei, quā cū Ioan.5.
uenerit beata illa hora, oēs q in monumētis sunt audient,
& q audierit uiuētes? Dñe Iesu Xp̃e fili dei uiui da in illa Psal.50.
hora auditui meo gaudiū & lætitiā, et exultabūt ossa hūi
liata. Non timeā nūc q̃so dñe ab auditione mala quā audi Mat.25.
turi sunt q̃bꝰ dicturꝰ es: ite maledicti in ignē æternū. Erit
fortassis uox ista illiꝰ turbātis archāgeli, in cuius uoce &
in nouissima tuba dñs descendet de cælo. Canet em̃ tuba,
ad cuius clangorem (ut Hieronymi uerbis utar) totus ti
mebit mūdꝰ. Fragor igit turbæ illius dū tubabit angelꝰ,
dū expergiscētur hoīes, tartara etiā tenebrosa cōcutiet.
Audient miseri q ibi sunt, q illo tenent ergastulo, audient
tūc qui nūc audiūt & facere nolūt. Exite obuiā ei. Magnꝰ
q̃dē clamor, q̃m ut Sibylla dicit, q̃n tuba sonitū tristē di-
mittet ab alto orbe, q̃n & dñs cælū aduocabit désursum
& terrā discernere uolēs pplm suū ante se, & prudētes uir
gines ab infatuatis separare, aduocabit cælū désursum, ut
uirtutes illæ cælorū de suis sedibus moueātur, & oēs āge Psal.49.
li cum eo ad iudicādū congregent. Psalmista. Aduocabit
cælū désursum, i. sp̃ūs animasq; iustorū q̃bus ante dictū Apoc.6.
fuerat ut requiescerēt tp̃s adhuc modicū, donec impleret
numerus fratrū eorū. Tunc cælesti illa habitatiōe relicta,
sanctæ illæ aīæ suis corpibꝰ redditæ, tāto tutius, quāto in
corruptiꝰ gaudebūt. Tunc in mométo in ictu oculi iuxta Ezec.37.
Ezechielem, in cāpo pleno ossibus mortuorū ossa ad ossa
& nerui ad neruos, & iuncturæ ad iuncturas denuo colli- 1.Co.15.
gentur: q̃a surgit corpus sp̃ūale quod seminatū est aīale:
& resurgens à mortuis iam nō moritur, mors illi ultra nō
dñabit. Tunc in articulo in diluculo dei illiꝰ ueniēte spō-
so clamor magnꝰ oēs excitabit dormiētes, & clamabit uir
tute magna & efficacissima. Exite obuiā ei. Exite dormiē-
tes, & in occursum iudicis festinate. Tunc plangent se oēs
tribꝰ terræ. Tunc dicēt mōtibꝰ, cadite sup nos: & collibꝰ, Luc.23.
operite nos. Exite de tumulis q̊s cōsciētiæ memoria non
accusat, & uidete iudicē b̃n sibi cōscij & boni meriti gau-
dētes. Reprobos aūt, nō tam uolūtas quàm potestas iudi-
cis exhibebit, nec tam de monumētis exient quàm trahē-
tur. Merito dies illa, dies iræ, dies calamitats & miseriæ, Sopho.1
dies tenebrarū & caliginis prædicat, in qua iudicij signū
tellus sudore madescet, in qua decidetè cælis ignisq; sul
phuris amnis. Tartareūq; chaos mōstrabit terra dehiscēs.
Ignis em̃ ante dñm p̃cedet & inflāmabit in circuitu inimi Psal.96.
cos eius, q̊s tūc instar Sodomitarū inuenit nudos & inte
ctos. Sic em̃ resurgētes ignis & sulphuris imber inundās
igniet & cōburet. Erit tūc oīno miserabile uisu ꝙ incorru Lucæ.21
ptibile & incremabile corpꝰ ardebit, nec interribit: cōbu
retur, nec minuet. Capillus em̃ de capite nō peribit: quia
nil corporis q̃d incorruptelā induerit, uel incidi poterit,
uel aduri. Aspice salemandrā sup ignitas & ardentes pru-
nas illæso corpore gradiētē. Porrò asbestus lapis talis fer
tur esse naturæ ut semel accēsus, inextiguibiliter ardeat,
igne lapidi inhærēte, nec tamen cōsumente. Tali uerò mo
do ut opinor ignis illæ sulpherꝰ inflammabit inimicos
dñi. Iustos uerò sicut babyloneos tres pueros nō tanget Danie.3
oīno, nec cōtristabit, nec molestiæ quicquā inferet, cū re-
formabit dñs corpꝰ humiliatis nostræ cōfiguratū corpi

claritatis suæ. Rogo q̃d inter hæc erit mētis peccatorib⁹, qui nunc lætanť cū malefecerint, & exultant in reb⁹ pessimis? Quid inquā animi tūc habebūt, ardētib⁹ elementis, terra dehiscente, & hiatu terribili chaos demōstrāte tartareū, cōsurgētib⁹ mortuis, & iudice illo cui pater oē iudiciū dedit, cū oībus angelis cælitus aduenīete? Miserū me dū hæc cogito & scribo, cor timore palpitat, hument oculi, & tribularer nimiū si nescirē mias dñi. Verū ad propositum reuertamur: tūc surrexerūt oēs uirgines illæ, & ornauerūt lāpades suas .i. cōsciētias cogitatiōib⁹ accusantib⁹,
Psal. 49 aut etiā defendentibus. Arguam te, inqt, & statuam te cōtra faciē tuā. Posuimus nos pctā nr̃a post dorsum nostrum dum hic uiueremus, & tāquā de actib⁹ nr̃is nulla esset āte tribunal Xpi facienda discussio, ꝓ negligentiā pctā multa obliuiōi tradidim⁹. Sed qd ait? Statuā te cōtra faciē tuā .i. totā uitā tuā, qcquid cogitatu actuq̧ peccasti, ante tuæ fa
Ibidem. ciē mētis adducā: q̄ cū oia simul uideris, dicā. Hæc fecisti & tacui. Sic fieri arbitror horā illā, tale iudiciū fieri, ueritate (quæ Xps est) in cordib⁹ singulorū iudicāte. Heu quāta tūc in mentē ueniēt, q̄ nunc uel nulla putātes, incōfessa atq̧ impurgata relinquimus. Quod metuēs pius ac pru
Esai. 38. dens rex Ezechias. Recogitabo tibi, īquit, omnes annos meos ī amaritudine aīæ meæ. Recogitabo .i. iterū cogitabo, ne aliqd forte oblitus sim: neq̧ aliquid iniudicatū & indiscussum remaneat. Ornāt ergo lāpades prudētes uirgines oleo qđ in uasis reposuerāt, sed fatuarū uirginū lāpades extinguntur, & qa tenebrarū opera fecerāt, in tenebris remāserūt. Date nobis, inquiūt, de oleo ur̃o. Stulta petitio. Vix iustus saluabiť, & uix etiā sctis iustitiæ suæ oleū sufficit ad salutē: quanto minus & sibi & proximis?
Ezec. 18. Noe, Daniel & Iob nec filium liberabūt, sed sicut aīa quæ peccauerit ipsa morieť, sic aīa quæ iustitiā fecerit, sola saluabiť. Rñderunt prudētes dicētes: ne forte non sufficiat nobis & uobis, ite poti⁹ ad uēdentes, & emite uobis. Tardatū est: iam eñ nequaquā iustitiæ oleū uænūdatur. Iam ꝓphetæ & apl'i aliiq̧ doctores q hoc distrahere & habere uenale solebant, à tali mercimonio quiescūt. Nec iam ulte
Psal. 80. rius dicūt. Sumite psalmū, & date tympanū. Quid plura. quæ paratæ, erant, intrauerunt cum eo ad nuptias. Virgines ad nuptias intrāt, quas introducet rex in cubiculum suū: quia carū speciem cōcupiuit. Ibi de cælesti cella uinaria promiť & ꝓpinať uinū nouū, qđ pariter bibet & monstrabit fili⁹ hoīs. Et clausa est ianua. Quæ ianua? Illa quæ nunc patet uenientibus ab oriente & occidēte ut recumbant cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cælorū. Illa quæ ait: eum qui uenerit ad me, nō eijciā foras. Ecce quomodò patet nunc, quæ tunc in æternum claudeť. Veniūt homicidæ & admittuntur, ueniunt publicani & meretri
Ioan. 6. ces & recipiuntur, ueniunt sodomitæ molles, adulteri, fures, & quicunq̧ hmōi, & patens eis ianua nō negať. Multus est eñ ad ignoscendum: præstabilis super malitia qualicunq̧ & quantacūq̧. Tunc autem quid dicit? clausa est ianua Ianua pietatis & misericordiæ Christi. Quæ nūc lachrymis, gemitibus, suspirijs & precib⁹ pœnitentiū facile patet, clausa est. Nullius pœnitētia, nulli⁹ oratio, nullius gemitus ampli⁹ admittetur. Clausa est illa ianua quæ aarō
Iohel. 2. post idololatriam recepit, quæ Dauid post adulterium, post homicidium admisit, quæ. Petrum post trinam negationem non solum non repulit, sed claues suas ei obseruādas tradidit. Vigilate itaq̧: quia nescitis diem neque horam: quia uigilantibus & orantibus, non dormientibus & pigritantibus regnum cælorum præstatur per dominum nostrum Iesum Christum, cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.

De septem gradibus confessionis.

Psal. 15. NOtas mihi fecisti uias uitæ, adīplebis me lætitia cum uultu tuo, delectationes in dextera tua usq̧ in finem. Ad te quidem libēter accedim⁹ domine Iesu, discipuli ad magistrū infirmi ad medicum, serui ad dominum. Tu es enim magister & dñs cui⁹ schola est in terris, & cathedra in cælis. Tu es ille eximius medicus, q solo uerbo restauras uniuersa. Vias tuas Psal. 24.
demonstra nobis, & semitas tuas edoce nos. Viæ eñ tuæ Prou. 3.
uiæ pulchræ, & omnes semitæ tuæ pacificæ. Beati qui ambulant in uia tua domine uirtutū, beatiores qui currunt uiā mandatorū tuorū, qui currunt in odorē unguentorū tuorū. Exultas enim ut gigas ad currendā uiam, & nō solum currēs, sed & saliens in mōtibus & transiliens colles. Psal. 18.
Exultauerūt gigantes philosophi nō ad currēdam uiam tuam, sed ad quærendā uanā gloriā, euanescētes in cogitationib⁹ suis, nō in humilitate aut in uirtutibus tuis, sed suis. Viam eñ sapientiæ nescierunt, neq̧ meminerūt semitarū ei⁹. Non est audita in Chanaam, neq̧ uisa est in Theman. Maledicti qui dixerūt dño Iesu, recede à nobis, scientiam uiarū tuarū nolum⁹. Nos q̄rim⁹ te de die in diem, & scire uias tuas uolum⁹. Principales uiæ tuæ duæ sunt, cōfessio & obediētia. In confessione oīa lauanť, in obediētia uirtutes solidanť. Bonū aīæ ornamētū cōfessio, q̄ & peccatorē purgat, & iustū reddit purgatiorē. Si pctā sunt, in cōfessione lauanť: si bona opa, confessione cōmendātur. Cū mala tua cōfiteris, sacrificiū deo spūs contribulatus: cum dei beneficia, immolas deo sacrificiū laudis. Absq̧ confessione iustus iudicať ingratus, & pctōr mortu⁹ reputatur. Confessio igiť est pctōris uita, iusti gl'ia. Video Dauid dicentē: peccaui: & audientē: transtulit dñs pctm̃ tuū à te & non morieris. Cōsidero Mariā, si non uerbis, tñ operib⁹ publice sua crimina cōfitentē, & dñm pro ea respōdentē: dimissa sunt ei pctā multa, qm̄ dilexit multū. Respicio principem apl'orū negantē timide, amarissime flētē, Xpm illū respiciētē. Felicē latronē intueor se accusantē: Xpm excusantē, & dñm promittētē: hodie mecū eris in paradiso. O quàm sublimis ista confessio, ꝑ quā de patibulo ad regnū de terra ad cælū, de cruce latro dānatus ac crucifixus ad paradisum ascēdit. Gloriosa cōfessio, q̄ Petrū apl'm trinæ negatiōis crimine liberauit, & ab apostolatus culmine cadere nō permisit. Fidelis institutio, quæ Mariæ multū diligenti multū dimisit, & amoris multi titulo insignitā discipulorū corpori sociauit. Præclara miseratio, quæ regē & ꝓphetā multiplici criminū inūdatione mundauit, & in antiquæ gloriā dignitatis ꝑducēdo reduxit. Hæc est uia q̄ uiatorē suū nūquā fefellit, q̄ nūquā deseruit nisi deserētē se. ¶ Huius uiæ multiplices sunt semitæ ad inueniendū difficiles ad tenēdum, ad enumerandū inexplicabiles. Prima semita & prim⁹ gradus in uia ista est cognitio sui. De cælo cecidit ista sniã: nosce teipsum hō. Vides si non & spōsus in amoris cātico spōsæ idē loquatur. Si ignoras te, inquit, ô pulchra inter mulieres, egredere, & abi & cætera. Cognitio sui stat in trib⁹, ut cognoscat hō quid fecit, qd meruit, qd amisit. Quid uilius ô nobilis cratura, imago dei, creatoris similitudo, quàm carnē tuā illecebris carnalib⁹ deturpare, & pro breui uoluptate torrētem perdere uoluptatis? Quid furiosius quàm rapi mētem ira, supbia extolli, uexari inuidia, & anxietate torqueri? Quæ ī croceis es nutrita, quare stercora amplexaris. Recordare etiā qd merueris. Subeat memoriā tuā gehēnalis olla, fornax ferrea magnæ. Babylonis, domus mortis anxitatis domicilium, flammarū glob⁹, acerbitas frigoris, tenebræ sempiternæ. Considera ordinē tormētorū, tortorū facies, mutationē pœnarū, miseriarū īfirmitatē, & itellectualib⁹ oculis ista discurre, & poteris dicere: melius erat mihi si natus non fuissem. Reflecte oculos & qd amiseris aīaduerte. Reminiscere qualis sit ciuitas gloriosa, cælestis habitatio, locus uitæ, suauitatis palatiū, splēdor gloriæ, grãe magnitudo, claritas infinita. Attende ordinē gaudiorū, gaudētium ult⁹, præmiorū uicissitudinē, multitudinē deliciarum: & potes exclamare. Qui te pdidit: totū perdidit: domine deus. Si hoc triplici funiculo ligaueris animā tuā: intelliges & aīaduertes qa initiū salutis notia pcti est. ¶ Secundus grad⁹ est pœnitētia. Hæc duo ita sibijnuicē cōiuncta sunt: ut cognoscere se non possit nisi pœniteat: pœnitere nō possit nisi se cognoscat. Pœniteat igiť aīa cōpūctiōis iaculo uulnerata, pœnitētia triplici: qa innocentiā amissam

Right margin: Baruc. 3. Iob. 21. 2. Reg. 12. Luce. 7. Luc. 22. Luc. 23. Cant. 1.

amissam non requisiuit, & neglexit patiētiā dei. Scio dn̄e
Iesu quia primā stolā innocētiæ nobis in baptismate red-
didisti: & amictu niueo candidatis, in iustitiæ solio reloca
ti, citò recessimus à uia quā ostēdisti nobis, & portionem
substantiæ quæ nobis cōtingebat, cū prodigo filio in dis-
similitudinis regione expēdimus. Venerunt ad nos uilissi
mi spūs & æternorum ignīū reges, ad mūdatos immundi,
ad saluandos damnati, curui ad rectos, & dixerunt aīæ no
stræ: incuruare ut transeamus. Audiuimus illos, & incur-
uati sumus, trāsierūt per nos, & innocētiā amisimꝰ. Si cul
pa est pdidisse, qd putas erit nō reqsisse pditā? Perdit ali-
quis aliqd in hac mortalitate, q̄ric iudices, amicos conuo-
cat, trahit in cām, nihil intentatū relinqt donec uel amissa
inueniat, uel ablata restituant̄, & custodiat restituta. Nos
hæreditatē nostram incorruptibilē, immarcessibilē, incon
taminatam in cælis, uersutiis illiꝰ insatiabilis homicidæ p-
didimus, & non reqrimꝰ? & incuruauit nos & nō resurgi-
mus? Surgamꝰ & eamꝰ ad prēm nr̄m dicētes ei: Pater pec
Luc. 15. cauimꝰ in cælū & corā te. Et oēm euāgelicæ lectiōis textū
pcurrentes, offeramꝰ prī pnīam mētis, cordis cōtritionē, si
fortè cum adhuc longè sumꝰ uideat nos pr̄. & mīa moueā
tur, & currēs cadat sup collū nr̄m, & osculetur nos osculo
oris sui. Forsitan iubebit pferri stolā primā innocētiæ, &
indui nos uestimētis uirtutū, & dari anulū secretorū ī ma
nu nr̄a, & calciari pedes nr̄os ī pparationē euāgelii pacis,
Præcipiet fortassis adduci uitulū saginatū, & occidi in sa-
tisfactionē reuertētis, & epulari & exultare, & in sympho-
Ibidem. nia & choro reduci ad supernæ gaudia ciuitatis, ubi gau-
diū est angelis sup uno pctōre pnīam agente. Scimꝰ dn̄e
Psal. 83. Iesu qa nō priuabis bonis eos q ambulāt in innocētia. sed
nec illos q ambulant in pnīa. Quia enim pctm̄ nō fecit: ni-
Psal. 31. si unꝰ. Btūs uir tn̄ cui nō iputauit dn̄s pctm̄. Omne qd' ip
se mihi nō iputare decreuerit, sit q̄si nō fuerit. Cogita etiā
quāta supbia patiētia dei usus, imo abusus sis. Videbat te
peccātē, & dissimulabat q̄si nō uidēs. uocabat, & nō audie
bas: minabat̄, & nō timebas: pmittebat, & cōtēnebas, nec
Rom. 2. pmissis illectus, nec terrore pcussus. Ignoras qa patiētia
dei ad pnīam te adducit? Tunc timore magno ne thesauri
zaueris tibi irā in die iræ & reuelatiōis iusti iudicii dei, &
Heb. 10. memēto qa horrendū est īcidere in manu dei uiuētis. Liga
igit hoc triplici cataplasmate patientiæ uulnus aīæ tuæ,
Psal. 6. & dic, Miserere mei dn̄e, qm̄ infirmꝰ sum, sana me dn̄e &c.
¶Tertiꝰ gradꝰ est dolor, sed & ipse trina ligatiōe cōnexus.
Verè post cognitionē & pnīam dolor meus renouatꝰ est,
Hier. 18. & in meditatione mea ignis incāduit, qa creatorē offendi,
dn̄m nō timui, spreui bn̄factorē. Nunqd non sicut lutū in
manu figuli, etiā uos ī manu mea dicit dn̄s? Insuper fecit
Rom. 9. te uas in honorē, cur te ī contumeliā facere præsumpsisti?
Nunqd dicit figmētū figulo, cur me fecisti? Creatura crea
torē, figmētum factorē, opus opificem ausus es puocare?
Memēto uilissima testa, quia si cecideris sup lapidē istum,
cōfringēris: si uerò super te ceciderit, cōteret te cōtritiōe
timēda, ita ut ne uestigiū minimū pateat. Tu autē sangui-
nem sanguini miscuisti, & creatorē offendēs, & dn̄m non
timēs. Seruus eras illius dn̄i cuius iræ resistere nemo pōt,
& in præceptis eius acceperas uoluntatē. Noluisti intelli-
Luc. 12. gere ut bene ageres, sed recalcitrās dn̄i imperio, ppria le-
ge intra rempublicā uiuere decreuisti. Nā audisti quā sen-
tentiam excipiat seruus nequā, qui sciēs uoluntatē dn̄i &
non faciēs, multitudini uerberū reseruat̄. Assistunt angeli
ad audiendā uocē sermonū eius. Stellæ uocant̄, & dicunt:
adsumus. Vēti & mare obediunt ei, & oīa legē præfixā in-
concussa retinēt firmitate. Tu solus peregrinꝰ es, & impa-
toriæ decreta maiestatis non curas? Audi qa pōt te mitte-
re in tenebras exteriores, ubi fletus & stridor dētium ppe
tua infelicitate crebrescūt. Q; si te nō mouet creatoris of-
fensio, reuerentia ptātis: moueat saltē ingratitudo, q̄ tan-
tū benefactorē in tātis bn̄ficiis cōtempsisti. Vbinā similē
benefactorē inuenies, qui tibi ministrat syderum cursus,
tēperiē aëris, fœcunditatē terræ, fructuū ubertatē? Ad ex-
tremū, ut oīm tibi beneficiorū cumulū aggregaret, pprio
filio suo nō pepercit, sed pro nobis tradidit illum, tradens
unigenitū pro adoptiuis, dn̄m p seruis, iustum p impiis. Rom. 8.
Quid tibi ultrà debuit facere & non fecit? Si ergo isto do
lore dolueris, poteris dicere cū ppheta, Vētrē meum do-
leo, uentrem meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt. Hiere. 5.
¶Quartꝰ gradꝰ est cōfessio oris. Post cognitionē sui, post
pœnitentiā mētis, post dolorē cordis, sequit̄ cōfessio oris.
In his oībus corde creditur ad iustitiā, ore aūt fit cōfessio
ad salutē. Sed & ipsa triplex est, si uirtutē salutis assequit̄. Rom. 10.
Debet enim esse uera, nuda, & ppria. Veritatē quærit al-
tissimus: & ubi ualet falli qui fallere nō intēdit? Nouimus
plerosq; & experti sumus, qui ad confessionis gratiam ue
niētes, magis onerati quàm liberati à pctīs ad suam con-
scientiā redierunt. Dicunt enī, si clerici, ea quæ litetario: si
milites, ea q̄ gladiatorio gessere conflictu: ut sub humilita-
tis pallio superbiā inducāt, in tāto se signaculo condēnan
tes, sub quo totiꝰ humanæ salutis summa cōsistit. Ad hoc
enī cōfitent̄, ut saltē specie uideant̄ cōfessi. An tu uerā illā
putas esse cōfessionē quam aut timor extorsit, aut simula-
tio fecit: cum spūsctūs disciplinæ effugiat fictū: & gratui- Sapie. 1.
tā satisfactionē oīpotens q̄rat? Illa uerò confessio uera est,
quæ de mētis cōtritione descēdēs nec timore cogit̄, nec fi
ctione palliat̄, sed in spū cōtribulato profert ea quæ sentit.
Nudā aūt eā esse oportet: & totiꝰ abscōsiōis exutam uela-
mine. Quid enī prodest partē pctōrū dicere, & partē cela-
re: ex parte mūdari, & ex parte immūditiæ deseruire? Nū- Heb. 4.
quid de uno eodemq; uase dulce & amarū, sapidū & īsipi
dū stillare pōt? Oīa nuda & apta sunt oculis dei, & tu illi
aliqd abscondis, qui dei locū in tanto obtinet sacramēto?
Ostende & denuda q̄cūq; cor tuum dilacerauerāt: detege
uulnus, ut sentias operā medicātis. In simplicitate cordis
oportet te quærere dn̄m, nō in duplicitate: qa uæ illis q lo Sapie. 1.
quūtur in corde & corde, & terrā duabꝰ uiis ingrediūtur. Psal. 11.
Debet aūt esse ppria. Sunt pleriq; q aliorū pctā cū magna Eccle. 2.
grauitate numerant, & sociorū excessus multiformi decla
matiōe loquunt̄, nesciūt sua, aliena uerò perpetuæ memo
riæ cōmēdauerūt. Infelices & miseri qbus datū est aliena
plāgere, relinq̄re sua. An nō legisti qa iustꝰ in pricipio ser- Pro. 18.
monis accusator est sui? Sui dicit scriptura, nō alteriꝰ. Nū
quid oblitꝰ es aplm̄ Iacobū dicētē: Cōfitemini alterutrū Iaco. 5.
pctā uestra? Vestra dixit, nō aliena. Iniquitatē meā ego co Psal. 50.
gnosco, & pctm̄ meū cōtra me est semp. Meā dixit prophe
ta, non tuā. ¶Quintus gradus est maceratio carnis, sed &
ipsa ternario numero cōsecrata. Cōuenit enī ut fiat occul
tè, licētiosè, discretè. Teneros artus tuos & exquisitis edu
catos deliciis, diuturno cōfringe martyrio, ut tantò te no
ueris à licitis abstinere, quantò memineris illicita perpe-
trasse. Hoc autem occultè faciendum est, ut nesciat sinistra
tua quid faciat dextera tua. Non enim est in ore hoīm tan Matt. 6.
ti boni reponēda custodia, sed in abscōso cordis tui, ut sit
gloria tua testimoniū cōsciētiæ tuæ. Nō hoc dicimꝰ ut nō 2. Co. 6.
luceat lux tua corā hominibus, ut glorificent patrē uestrū
qui in cælis est: sed ne intentionem tuā in uilis gloriæ bre
uitate recōdas. Nihil enī infelicius quàm hîc carnem ma-
cerare ieiuniis, uigiliis affligere, & hîc accipere gloriā, illic
gehennā. licentiosè uerò facienda est: quia qcquid fit pa-
storis licentia, gratiosius est in conspectu dei: & illā hostiā
singulariter accipit altissimꝰ, quæ non est de snīa propriæ
uoluntatis, sed de præcipiētis offertur imperio. Multum
enim ualet ad refellendam superbiam, propriæ uoluntatis
exclusio: quam extirpare non potest qui mundi huius dili
git uanitatem. Discretio autem in hac districtione tenēda
est, ne dum nimis flagellare cupimus, salutem perdamus:
& dum hostem subigere quærimus, ciuē occidamus. Con
sidera corpus tuum, & corporis tui possibilitatem, intue-
re carnis complexionem, impone modū tuæ districtioni.
Custodi corpus tuum incolume ad obsequium creatoris.
Multos uidimus ita in principiis carnē suā uerberasse, &
discretiōis infregisse repagula, ut inhabiles laudum solē-
niis redderentur, & lautioribus diuturnis fouerent̄ tēpo-
ribꝰ. ¶Sextus gradus est correctio operis in apparatu, sed

& ipse numero trinitatis cōsecratus, ut tibi malum nō fa-
cias, alteri non noceas, nec cōsentias nocenti. Expertus es
quàm fragilis sit uoluptatū immersio, & tu iterum uadis
illuc? Animaduertisti quia transijt uoluptas, & peccatum
remansit. Reprime pedem ab infandis itineribus immun-
dissimæ libidinis. Colla sussterne mandatis altissimi, ne sit
iniquitas in manibus tuis. Deseuienti gulæ solēnes epu-
las & uana rescinde colloquia. Auerte oculos ne uideant
uanitatem, obtura aures tuas ne audiant sanguinē: & tūc
Psal 117. dicere poteris: Castigans castigauit me dominꝰ. Quid au
tem prodest intra rectitudinis lineam tui cursus opera co
Psal. 14. hibere, si alijs nocere desideras? Qui non fecit pximo suo
malum, & opprobrium non accepit aduersus proximos
Psal. 23. suos, requiescet in mōte sancto dei, accipiens benedictio-
nem à domino: & misericordiam à deo salutari suo. Non
autem te innocentem præsumas, nisi impios & contra uir
tutem gradientes quanta poteris authoritate redarguas,
& opponas te murum pro domo Israel, castigans te, non
nocens alteri, nec nocenti consentiens. Vera est enim illa
sententia: Qui cùm emendare possit negligit: participem
se proculdubio constituit. Cùm enim causa dei uentilatur
in medium: & falsitas præponitur ueritati: qui cum perso
na quam gerit non resistit, de suo damnabitur silentio.
¶ Septimus gradus est perseuerantia, sed & ipsa ternarij
numeri sanctificatione dicata: Perseuerantiā nanq; faciunt
imitatio sanctorum, breuitas temporum, fragilitas corpo
rum. Quid nanq; pati nō possis, cum uideas iuuenes pue-
ros, uirgines, anus, senes, decrepitos, diuersa pro Xpo nō
solum excepisse, sed & exquisisse tormēta? Considera pue-
rorum ætatem, iuuenum ignem, uirginum teneritudinē,
anuum fragilitatem, senum infirmitatem, impossibilitatē
decrepitorum, & ubicunq; reflexeris oculos inuenies in
his ætatibus multitudinem exemplorum ad palmam mar-
tyrij uiriliter cucurrisse. Nunquid de eodē luto formatus
es tu, & eodem spiritu inspiratus? Et forsitan non ingruit
persecutio ut martyrium patiaris, nec damnaris si Christo
seruis, imo laudaris, & ab omnibꝰ prædicaris. Q; & si per
secutio imminet, contemnenda est propter breuitatem.
Bene enim natura prouidit, quæ nullum dolorem uel lon
gum uel magnum esse demonstrat. Si enim magnus est lō-
gus esse non potest. Coniunctio enim corporis & animæ,
exquisita diu tormenta non sustinet: sed stuporis magni-
tudine tremefacta, summa uelocitate dissoluitur. Magni
ergo animi est magna tormenta cōtemnere, quæ in breui
tantam pariunt mutationem, ut de labore ad requiem, de
miseria ad gloriam patientem faciant euolare. Considerā-
dā est enim fragilitas corporis, quā sæpe aut aliquis leuis-
simus casus, aut in candentis febriculæ cumulata conge-
ries, breui possunt suffocare momento. Tribue ergo uirtu
ti, si necessitas fuerit, quod qnq; debes necessitati, pro
breui periculo sempiternum præmium adepturus. Vides
ergo quàm difficilis sit uia cōfessiōis ad currendū, quàm
multiplices semitæ ad tenendum. Verum est quod ille tan
tus ecclesiæ magister ait: Facilius inueni eos, qui innocen
tiam seruauerunt, quàm qui congruam egerunt pœniten
tiam. Hæc de uia confessionis pro modulo nostro locuti
sumus, sublimioribus sublimiores sententias reseruantes.
Ceterū obedientiæ uiam sub alio sermonis principio ape
rire tentabimus, ne unquam in fastidiū ueniant uerba do-
mini saluatoris, qui est benedictus in secula.

De uirtute obedientiæ & eius gradibus.

2. Cor. 3. NOn possumus nos cogitare aliqd à nobis quasi
ex nobis, sed sufficiētia nostra ex deo est. Quid
enim in hoc uase testeo: & fragilitate cōplexio-
nis humanæ, cogitare sufficit spiritus carcere
Sapi. 9. inclusus, pctō corruptus, depressus terrenis? Corpus em̄
quod corrumpit, aggrauat animam: & deprimit terrena
Sapiē. 1. inhabitatio sensum multa cogitātem. Benignus tn̄ est spi
ritus sapiētiæ, qui & spm̄ inclusum illuminat, & corruptū
sanat, & alleuat depressum. Est enim spūs pietatis, compe
ditos soluens, cæcos illuminans, & erigēs elisos. Est & spi
ritus ueritatis, qui docet nos oēm ueritatē: nō solū autem
docet, sed etiā suggerit. Suggerit uidelicet ut qramus, do
cet ut intelligamꝰ. Ipse est quē dn̄s Iesus post pr̄is obediē Actu. 2.
tiam usq; ad mortem crucis, aplīs suis misit, obedientibus
suis. An nō tibi uident singularis obedientiæ cōscendisse
fastigiū, qui accepta licētia sedēdi in ciuitate, intra unius
domūculæ septa conclusi unanimiter in orone perseuera-
bant? Intellexisti quia ibāt aplī gaudētes à cōspectu cōci- Actu. 5.
lij qm̄ digni habiti sunt pro noīe Iesu cōtumeliā pati? O
quātis obedientiæ uiribꝰ innitunt, q gaudēt pro Xpo ad
cōsiliū trahi? Dignitatē ducūt p eo cedi, gloriā qrūt pro
eo mori. Beatæ aiæ, & abundanti maiestati spūs influētes
qbus uilitas sublimitas, cōtumelia glīa, patiētia uictoria,
mirabili mirabilitate uident. Multū repleta est aīa corū, Psal. 122.
opprobriū abundātibꝰ, & despectio supbis. Cernis quàm
libera fronte pōtificū faciem, pharisæorū supciliū, tumul-
tum plebis irrūpant dicētes: Magis oportet deo obedire Actu. 5.
quàm hoībus. Intuere illa duo magna luminaria Petrū &
Paulū, & uniuersum ordinē aplīci senatus obābula, & ibi
uidebis obedientiæ firmitatē inter tormētorū multitudi-
nem uiriliter perstitisse. Nónne ipse filius regis, rex regio-
nis illius quæ continuis gaudijs inclarescit, factus est pa-
tri obediens usq; ad mortē, mortē autem crucis: & didicit Phil. 2.
obedientiā ex his quæ passus est? Audisti miseriā, audi &
coronā: uidisti periculū, uide præmiū: attēdisti infirmita-
tem, attēde potestatē. Propter quod, inquit, & deus exal- Ibidem.
uit illū: & dedit ei nomē quod est sup omne nomē. Sed ta-
ceamꝰ interim de illiꝰ obediētia, q̄ singulari prærogatiua
claudit & significatur. Procedat in mediū magnus ille pa-
triarcha, fidei lumē, obediētiæ forma, iustitiæ principatꝰ.
Audit ab oīpotēte: egredere de terra tua, & de cognatiōe Gen. 12.
tua, & de domo patris tui, & ueni in terrā quam mōstraue
ro tibi: & ad unius iussiōis uocē patriā fugit, relinquit pa
rentes, deserit hereditatem, & aliorū fines hospes ingredi
tur nouus. Magna res, & primitiuæ dignitatis priuilegio
in patre multarum gētiū consecrata. Primus primū suis fa
cultatibus renūciat, & obediētiæ uiā indefessa uelocitate
percurrit. Deniq; cum accepisset filium in senectute sua, in
quo totius mundi benedictio fuerat cumulanda, dicit ei
deus: Tolle filium tuum unigenitū quem diligis Isaac: & Gen. 22.
offer illum mihi in holocaustum. O quanta in uerbis istis
amaritudo, quanta à corde patris separatio pietatis? Iu-
betur nanq; filium occidere, os ex ossibus suis, & carnem
de carne sua, filiū magnæ promissionis, extremæ senectu
tis, propriæ mulieris, filiū mirabiliter promissum, feliciter
natum, educatū innocenter. Et ne quid deesset, ut tenerri-
mum intra paterna uiscera doloris incendium exundaret,
additur unigenitū. Sunt nanq; multi filij, sed nō unigeni-
ti. Iste sic est filius, ut & unigenitus. Iste unicus patri, uni-
genitus matri, hereditati reseruatꝰ. Ne respicias ad Isma-
el, quia qui in seruitute & ex ancilla genitus fuerat, ad li-
bertatem & hæreditatem minimè pertinebat. Quia uerò
multi sunt filij & unigeniti, sed non dilecti: ad exaggeren-
dam in corde patris tribulationē, & cōprobandam in mē-
te iusti obedientiā dn̄s subiūgit: quē diligis. Vt uerò tene
ritudo patris ex memoria dilecti noīs recrudesceret, & in
terior pietas ad dilectæ uocis sonū tota ferueret, puer no-
minatur ex noīe, quod uocatū erat à dn̄o, priusquā in ute-
ro cōciperet. Vides quātis tribulationū malleis Abrahæ
pietas feriat, cui præcipit ut filiū tollat, occidat unigeni-
tum, quem diligit immolet, Isaac percutiat? Multum ten
tatus, multum probatus, adustus est multū, dulcis relatio
filij ad patrē, patris ad filiū. Hanc dulcedinē & oīs effectꝰ
uicissitudinē obliuiscit Abrahā, sternit asinū suum, ligna
componit, ignem accendit, eximit gladiū. Nō à dn̄o quæ
rit quare, non murmurat, non cōqueritur, non saltem mul
tum doloris ostendit: sed oīm quæ præcipiunt gnarus, in
mortem filij pia crudelitate festinat. Ideo summæ & admi
rabilis obedientiæ uirtus in Abraham, & singularis excel
lentiæ laudibus prædicanda. Fortissima res est obediētia
uera, & quæ in animum descendere non pōt nisi à mundi
huius

huius aspergine purè pressecꝗ detersum. ¶ Vt autem uia
eius euidẽtius elucescat, ostẽdamus quantum possumus,
quæ sit obedientia specialis ad deum, propria ad hominẽ,
cõis inter deũ & hoiem. Sunt quædam summè mala, quæ-
Nota. dam summè bona Summè bona sunt, diligere deum, ama-
re proximũ, ueritatẽ loqui, non furtum facere, non falsum
testimoniũ dicere, nõ adulterari, & alia multa quæ sermo-
nis breuitas numerare prohibet. Summè mala sunt eorũ
contraria, & similia illis. Bona præcipit deus ut faciamus,
à malis iubet ut abstineamus. Præcepti huius sancta & in-
commutabilis authoritas non ualet quoquo modo refel-
Mala. 3. li: qa illi⁹ est charactere cõsignita qui dicit: Ego dñs, & nõ
mutor. Si ergo hõ ille quẽ imposuit dñs super capita nr̃a
aliter sentire uoluerit: ponens tenebras lucem, & lucem te
nebras, uel præcipiat prædicta bona relinquere, uel malis
præfatis adhærere, audacter refutandum est præcipientis
Actu. 5. imperium, & libera uoce dicendum: Obedire oportet ma
gis deo quàm hominibus. Hæc est specialis obediẽtia ad
deum, quæ nunquã est hominis arbitrio temperanda, sed
incõmutabili cõseruanda proposito. Certam igitur regu-
lam tene, ut nec imperio prælatorum prædicta bona relin
quas, uel facias mala. Inter summè uerò mala & summè bo
na, quædã media sunt ad alterutrũ se habẽtia, & boni ma-
liꝗ nomen assumũt. Media sunt ambulare, sedere, loqui,
tacere, comedere, ieiunare, uigilare, dormire, & si qua sunt
similia: quæ si pastoris licẽtia fiant, summã expectant retri
butionẽ. In his igitur medijs subditi esse & obediẽtes de-
1. Cor. 10 bemus ad nutũ præpositorũ, nihil interrogãtes, ꝓpter cõ
sciam: qa in his nullũ præfixit opus de⁹, sed prælatorũ de-
reliquit imperio disponẽda. Non aũt te moueat magister
Rom. 13. imperitus, indiscreta ptãs, sed memẽto qa non est ptãs nisi
à deo, & qui resistit ptãti, resistit dei ordinationi. Hæc est
ꝓpria hois obedientia quã homini debemus, qui homini
subditi sumus. Cõis est etiã ista inter deum & hoiem: quia
quicquid obediẽtiæ prælatis exhibetur, ei exhibet̃ qui di
Luc. 10. cit: Qui uos audit, me audit. Cum magna igit̃ cautela hoc
tramite dicimus incedendũ: quia & multi gradus ibidem
delitescũt, quorũ qui unũ reliquerit, cæteros sine retribu
tione tenebit. ¶ Primus gradus obedientiæ est obedire li-
benter. Oĩs ætas ab adolescentia sua prona est ad malum:
Gene. 8. & unusquisꝗ uoluntatẽ praui cordis sui sectatur. Ab illa
enim primæ præuaricationis angustia, innatus est homi-
ni amor propriæ uoluntatis, quæ uoluntatẽ sui creatoris
relinquens, ibi subdita est seruituti, ubi uoluit dñari. Dif-
ficile est ergo suã relinquere uoluntatem, & alterius uolũ-
tati deseruire. Quãlibet aũt graue sit, nõ põt tñ primũ o-
bediẽtiæ ascẽdere gradũ, qui uoluntatẽ præcipientis suã
non fecerit. In uoluntate sua iustus gloriatur sese dño cõ-
Psal. 53. fiteri. Vnde uoluntariè, inquit, sacrificabo tibi. Sola ergo
uoluntas est quæ totius operis ornat effectũ: sine qua etiã
nec bene aliquid agit̃, etiã si bonũ esse uideat̃. Ex uolunta
te igit̃ suscipienda sunt imperia p̃latorũ, & ip̃m cor à suis
uolũtarijs reflexionibus abducẽdũ, donec ꝓpria uolũtas
mactata mandatũ diligat imperãtis. Hoc est ergo libenter
obedire, prælatorũ uolũtatẽ uolũtariè adimplere. ¶ Scd̃s
Pro. 10. obediẽtiæ grad⁹ est obtẽperare simpliciter. Qui ambulat
Sapiẽ. 1. simplicit̃, ambulat cõfidẽter. In simplicitate cordis quæ-
rere dñm scriptura præmõstrat. Multos uidem⁹ post præ
cipientis imperiũ multas facere q̃stiones, cur, quare, quã-
obrem, sæpi⁹ interrogare, crebras ingeminare querelas,
q̃rere quare hoc p̃cipit, unde hoc uenit, quis hoc adinue-
nit cõsiliũ. Inde murmuratio, inde uerba murmurationẽ
& indignationẽ sonantia, & redolentia amaritudinem. In
de frequens excusatio, simulatio imposſibilitatis, aduoca
tio amicorũ. Non sic Abraham. Audi quid dñs de simpli-
Psal. 17. ci ꝓplo protestet̃. In auditu, ĩquit, auris obediuit mihi, ut
uidelicet ostẽderet uno eodemꝗ momẽto ꝓcessisse & im-
Gala. 6. perãtis ĩperiũ, & obsequiũ obsequẽtis. Nolite errare, de⁹
nõ irridet̃. Murmuras cõtra p̃latũ in tabernaculo corpo-
ris tui, eleuat manũ suã ad prosternendum te dextera dei.
Incede igitur simpliciter in mãdatis obediẽtiæ, addẽs uo-
luntati simplicitatẽ, intentioni illuminationẽ. Fortitudo
enim simplicis uia dñi quæ obediẽtia est. Fortitudinẽ igi
tur induũt qui obediẽtes sunt, & simpliciter ĩcedũt. ¶ Ter
tius grad⁹ est hilariter obedire. Hilarẽ enim datorem dili 2. Co. 9.
git deus. Nõ ex tristitia (inqt Apl's) aut ex necessitate. Se- Ibidem.
renitas in uultu, dulcedo in sermonib⁹, multum colorant
obedientiã obsequẽtis. Vnde & gentilis ille poeta ait sic.
Super oĩa uult⁹ accessere boni. Quis eñ locus obediẽtiæ,
ubi tristitiæ cernitur ægritudo? Ostẽdunt pleruꝗ uolũ
tatem animi signa exteriora, & difficile est ut uultum non
mutẽt, qui mutãt uolũtatẽ. Nubilosa corporis cõpositio,
& facies tenebris obfuscata tristitiæ, deuotionẽ ab animo
recessisse signat. Respice Dauid ante arcam dñi hilariter 2. Re. 6.
saltantẽ, & quàm sapiẽter superbiẽtis fœminæ reprimit in
dignationẽ. Ludã, inqt, & uilior ero in cõspectu dñi. Cer-
nis igitur quàm necessaria & cõueniẽs sit hilaritas in obe
dientiæ executione. Quis imperat libenter tristitiã efflan-
ti? Si uis ergo p̃fectus esse, hilariter & cum magna uultus
alacritate suscipe iubentis imperium, ut uoluntati cordis,
simplicitati operis, uultus hilaritatẽ adiungas. ¶ Quart⁹
gradus est obsecundare uelociter. Velociter currit sermo Ps. 147.
dei, & uelocem habere desiderat sequentem. Vides cum
quãta uelocitate currit ille qui dicit: Viã mandatorũ tuo- Psal. 118.
rum cucurri. Fidelis obediẽs nescit moras, fugit crastinũ,
ignorat tarditatem, præripit præcipientem, parat oculos
uisui, aures auditui, linguam uoci, manus operi, itineri pe
des, totum se colligit, ut imperantis colligat uoluntatem.
Vide dñm festinanter præcipientem, & hoiem festinanter
obedientẽ. Zachæe, inquit, festinans descẽde: quia hodie Luc. 19.
in domo tua oportet me manere. Et festinanter descendit,
& excepit eum gaudẽs. Aĩaduertisti quia & festinãter de
scenderit, & gaudẽter exceperit. Audisti obedientiã, audi
& obedientiæ remunerationẽ. Quia salus huic domui fa- Ibidem.
cta est. Intuere etiã ex occasione hui⁹ obediẽtiæ cõclusio-
nis grãde mysteriũ, & obsignatã signaculo mĩæ sententiã.
Venit eñ, inqt, fili⁹ hoĩs q̃rere & saluũ facere qđ perierat. Ibidem.
Nónne legisti & filijs Israel præcipitur ut agnũ comedãt Exo. 12.
festinanter: Festinanter qꝑpe ueri agni comestio signatur
implenda: qa uerba illa q̃ per legẽ dedit, q̃ per semetipsum
pñs exhibuit, q̃ per eccl'iæ p̃positos tradẽda reliquit, uelo
ci sunt obediẽtia cõsummãda. Et tu ergo cũ uolũtatẽ cor-
di, simplicitatẽ opi, hilaritatẽ uultui cõiunxeris, adde ue-
locitatẽ: ut sis iuxta apl'm Iacobũ uelox ad audiendum, & Iaco. 1.
ad implẽdũ uelocior. ¶ Quint⁹ grad⁹ est: adimplere uirili
ter. Viriliter agite, & cõfortet̃ cor ur̃m, oẽs qui speratis in Psal. 30.
dño. Non est fortitudinis ire ad inobedientiã, sed ab obe
dientia non abduci. Si tribulatio intonat, si persecutio re
sultat, si p̃ctõres tibi laqueũ ponunt, si maligni tuũ iter im
pediunt, tu obediẽtiæ uiã nõ deseras, sed dic: Paratus sum Psal. 118.
& nõ sum turbatus, ut custodiã mandata tua. Quid enim
superi⁹ enumerata pariũt utilitatis, si fortitudo desit, quæ
in arce cõstãtiæ uirtutes collocat, & eo uallo munit, quo
furẽtis impet⁹ aspirare nõ possit? Manũ tuã misisti ad for
tia, agendũ est instãter & constanter obediendũ, nec inter
uerborũ seu uerberũ asperitatẽ tã regalis est semita relin-
quenda, sed tenaciori est retinenda feruore. Et ut breuiter
dotes fortitudinis cõcludamus, uirtus est uirtutes seruãs
ac muniens. Iunge igitur uelocitati fortitudinẽ, constan- Psal. 35.
tiam instantiæ, & tũc decantabis securus: Manus p̃ctõris Psal. 135.
nõ mouebit me. ¶ Sext⁹ gradus est humiliter obedire. In
humilitate nostra memor fuit nr̃i q fecit nos. Magna uir-
tus humilitas, sine cuius obtẽtu uirt⁹ fortitudinis nõ solũ
uirtus non sit, sed etiã inde superbiæ uitiũ erũpat. Quàm
fortiter currebat Saul cũ esset paruul⁹ in oculis suis, quã
ta Philisthæorũ agmina ꝓsternebat: quãtis uiribus exer-
cebat gladiũ? Postquã aũt tenuit eũ superbia, & transiuit
in affectum cordis, debilis & impotens factus, incircũciso-
rum armis facilè prostratus occubuit. Aspice regẽ in quo
humilitas sublimis & humilis sublimitas felici cõpositio-
ne nitescunt. Domine, inquit, non est exaltatum cor meũ, Ps. 130.
ne que elati sunt oculi mei & ad totum itinerarium eius

sedula intentione recurre, & quaquauersum oculos re-
flexeris, inuenies hũilitatis floribus esse respersum. Audi
Psal.58. nãq; alibi qđ dicat. Fortitudinẽ meã ad te custodiã. Quàm
uerè loquit̃ iust⁹ iustitiæ executore. Sũt nãq; plurimi qui
fortitudinẽ suã nõ ad deũ, sed ad inanẽ gloriã custodiunt,
q cõfidũt in uirtute sua, q de acceptis uirtutibus quasi nõ
Iaco.1. acceperint gloriant̃, cõditori faciẽtes iniuriã, à quo est oẽ
datũ optimũ, & oẽ donũ pfectũ. Nec ergo fortitudo in su
perbiã trahẽda, cõdienda est sale humilitatis, qa nihil pde-
rit fortiter obedire, si cõtigerit infeliciter superbire. Illi
ergo fortitudinẽ suã ad deũ custodiũt, qui cũ fecerint qđ
facere debent, dicere possunt. Serui inutiles sumus, qđ de
Luc.17. buimus facere fecimus. ¶Septimus gradus est indesinen-
ter obtẽperare. Non qui inceperit sed qui perseuerauerit,
salu⁹ erit: Incipere multorũ est, perseuerare paucorũ. Per-
seuerantia singularis est filia summi regis, uirtutũ fructus,
earumq; cõsummatio, totius boni repositoriũ, uirtus sine
qua nemo uidebit deũ, nec à deo uidebit̃: finis est ad iusti-
tiam omni credenti, in qua uirtutũ conuentus reuerendũ
sibi thalamũ consecrauit. Quid enim currere pdest, & an-
1.Cor.9 te metam cursus deficere? Sic currite ut comprehendatis,
dicit Apostolus. O quàm perseuerãti pede cursum suum
2.tim.4. perfecerat qui dicebat. Cursum cõsummaui. O quàm lon-
Sapiẽ.4 gũ cursum felix ille latro cõpleuit q consummatus in bre
ui expleuit tempora multa. Deniq; & dominus propheta
Ezec.18. rum loquit̃: Si conuersus fuerit iustus à iustitia sua, & fe-
cerit iniquitatem, omniũ iustitiarũ eius non recordabor.
Vides ergo quàm pfunda obliuione uirtutes illæ sepeliã-
tur quas perseuerãtia nõ insigniuit? Sola est q amatorem
obedientiæ ad regis cubiculũ introducit, ut eũ uideat in
1.Petr.1. decore suo, in quẽ desiderãt angeli prospicere. In uia igit̃
Psal.141. ista qua ambulamus, abscõderũt supbi laqueũ mihi. Dif-
ficilis est uia ista, & grauis spinosis anfractibus, multipli-
cium uinculorum nexibus innodata. An tu ibi putas obe
dientiæ fructum, cùm subditus audit obedientiam quam
multis expetierat uotis, cùm ei præcipitur quod redoleat
dignitatem, gaudio & lætitia fluitet, potẽtiæ fulciat̃ ima-
gine? Econtrario autem an tu illi obedientiæ meritũ assi
gnas, quæ cum aduersitate procedens, animum teret au-
dientis, grauis ad audiendũ, grauior ad implendũ, ad te-
nendum grauissima? Non est ita. Faciendum est ut à pro-
speritate animo separemur, & aduersitatem aĩo cõplecta-
mur, si uolumus illum sequi qui regnũ fugit, & ad passio-
nem uoluntari⁹ uenit. Animaduertis igit̃ quia uiæ istæ
uiæ uitæ sunt, ducentes ad uitam. Beati mites, quoniã mi-
Matt.5. tes docebit dñs uias suas: continget enim eis quod sequi-
Psal.24. tur: Adimplebis me lætitia cum uultu tuo. Quia quandiu
Psal.15. sumus in corpore, peregrinamur à domino: lõgè sumus à
2.Co.5. facie dei, à uultu gloriæ, à contemplatione maiestatis, nisi
qa plerũq; misericors & miserator dominus illuminat uul
tum suũ super nos. Hoc aũt fit cum remota nube illa quæ
opposita erat nẽ trãsiret oratio, accedimus ad illũ & illu-
minamur, reuelata facie gloriã dei speculantes. Non autẽ
ita pprie reuelata facie accipiamus, cũ uideamus adhuc p
speculum & in ænigmate, & carcerali corpore teneamur.
Reuelata dicit, quantum ad caliginem corporũ. Vnde spi
ritus iste creatus aliquando ad creatorem spiritum emer-
git, & adhærens ei unus cum eo spiritus efficitur. Nullius
autem momenti est ista contemplatio: quia spũs claustris
corporeis circundatus, frequenti carnis contagione reli-
ditur, & supra creaturam constitutus, infrà quæq; uilissi-
Psal.110. ma protinus reperitur. Sed & creator spũs cuius magna
sunt opera, exquisita in omnes uoluntates eius, mõ acce-
dit nescientibus nobis, modo ignorantibus nobis rece-
Ioan.3. dit: quia nescimus unde ueniat aut quo uadat. Et plerũq;
quantò frequentius quæritur, tantò uelocius elongatur,
Cant.6. iuxta qđ & ipse loquit̃ sponsæ: Auerte oculos tuos à me:
quia ipsi me auolare fecerunt. Contingit etiã ut cum non
Canti.3. quæritur ueniat, cum quæritur fugiat, sicut spõsa se in cã-
ticis multipliciter ostendit quæsisse & non inuenisse. Nõ
est aũt uultus iste uultũ gloriæ dñi inuenisse, quæ est sup

cherubim, quia uniuersitati angelorũ purissimus & claris
simus exhibetur, nobis uerò speculatorijs & umbratilib⁹
adumbrat̃ imaginib⁹. Quia igit̃ hîc uultũ dei sicuti est ui-
dere non possumus, adimpletionẽ lætitiæ non habemus
donec trahat nos ad seipsum, & accedat caput corpori, &
sit deus oĩa in oĩbus. Illic erit adimpletio, hîc est gustus.
Gustamus enim hîc & uidemus qm̃ suauis est dñs, sed gu-
stus iste non transit in potum, quia licet uideamus, nõ tñ
penetramus. In gustu est suauis, in adimpletione mirabi-
lis. ¶Sanctorum aũt aĩæ terrenis exutæ corporibus, quæ
iam ad sedes æthereas aduolauerunt, licet bibant, non tñ
adimplentur, non tñ inebriant̃. Quãuis enim multa beati
tudine perfruant̃, expectant tñ resurrectionẽ mortuorum Esa.6
corporum: ut cum in terra sua duplicia possederint, sempi
terna perfundant̃ lætitia. Modo enim illis singulis singu
læ stolæ albæ datæ sunt, & iniunctũ ut sustineãt tps adhuc Apoc.6
modicũ, donec impij cõterant̃ duplici contritione. & ipsi
gemina beatitudine coronent̃. Cum ergo nondũ habeãt
quod habere desiderant, inebriari non possunt, sed est eis
illa uisio potus, ut sicut absq; labore bibitur, ita sine labo
re quiescatur, donec satient̃ cũ apparuerit glĩa sua. Cum
aũt resurgemus in uirum perfectum in mensurã ætatis ple
nitudinis Xp̃i, & gloriosa illa ciuitas margaritis suis or- Ephe.4
nabitur, & sicut lætantium oĩm habitatio erit in ea: tũc ad
implebit nos lætitia cum uultu suo: quia uidebimus cum Psal.
sicuti est. Tũc inebriabimur ab ubertate dom⁹ suæ, & tor 1.Ioan.
rente uoluptatis suæ potabit nos, dicetq; nobis: bibite & Psal.
inebriamini charissimi: quia & anima illuminationem, & Cant.5
corpus glorificationem iure ppetuo possidebũt. Sequit̃:
Delectationes in dextera tua usq; in finẽ. Sinistra dei: uita Psal.15
præsens est. Et qa pro sinistro ducimus quicqd non multũ
curamus, per sinistrã psens uita accipit̃, in qua dñs electos
suos sic ab impijs permittit flagellari, ut etiã patiatur occi
di. An nõ tibi uident̃ obliuioni dati qui dicũt: Propter te
mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisio-
nis: quare faciẽ tuã auertis, obliuisceris inopiæ nr̃æ? Per Psal.43
dexterã uerò illa beata uita signatur, q nescit nisi gaudia,
de qua nihil aliud dicere possumus, nisi quia gloriosa di-
cta sunt de te ciuitas dei. Ibi sunt delectationes illæ quas psal.86
oculus nõ uidit, nec auris audiuit, nec in cor hoĩs ascẽde- 1.Cor.2
runt, quæ præparauit deus diligentibus se. In sinistra tri-
bulationes, in dextera delectatiões. Vsq; quo aũt? Vsq; in
finem. Quis est iste finis? Finis ad iustitiam Xp̃s omni cre
denti: finis ille, de quo sapiẽs dicit: Attingit à fine usq; ad Rom.10
finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Te enim cerne- Sapie.8
re finis est consummatus. Ipse est finis ad quem cum uene
rimus, nihil amplius sitiemus, Iesus Christus sponsus ec-
clesiæ: qui est benedictus in secula. Amen.

De quinq; negociationibus & quinque regionibus.

NEgociamini dum uenio. Verbũ patris, unige- Luc.19
nitus dei, sol iustitiæ, summus ille negotiator:
de ultimis cælorum finibus nostræ redemptio
nis preciũ apportauit. Fidelis ista negociatio
& omni acceptione dignissima in qua rex filius regis effi-
citur negociatio, aurũ pro plumbo tribuitur: pro pecca-
tore donat⁹ est iustus. O quàm indebita miseratio, quàm
gratuita & sic pbata dilectio, quàm inopinata dignatio,
quàm stupẽda dulcedo, quàm inuicta mansuetudo, quàm
utilis negociatio, ubi fili⁹ dei pro seruo tradit̃, p creatu-
ra creator occiditur, pro mãcipio dñs condẽnat̃. Tua sunt
hæc Xp̃e opera: qui de lumine cæli ad tenebras inferni, à
dextra maiestatis ad miseriã humanitatis, à gloria patris
ad mortem crucis descendisti, infernum illustrando, ho-
minem redimendo, superando mortem, & mortis autho-
rem. Vnus es, & secundum non habes quem ad nos redi-
mendum propria benignitas inuitauit, misericordia tra-
xit, ueritas, qua te uenturum promiseras, compulit, puri-
tas uteri uirginalis suscepit, salua uirginitatis integritate
potentia eduxit, obedientia in omnibus deduxit, patien-
tia armauit, charitas uerbis & miraculis manifestauit.

Absint procul negociatores terræ Theman, recedant filij Agar, qui exquisierūt prudentiā, elongent̃ à me gigātes à seculo noīati, qui ab initio fuerūt statura magna, scientes bellū. Nō hos elegit dñs, neq̃ uiam disciplinæ meruerūt, ꝑterea perierūt, sed dedit eam Iacob puero suo, & Israel
Matt.11. dilecto suo. Ascōdisti eñ hæc dñe à sapiētibus & prudentibus, gigantibus & nominatis qui magni facti sunt uidelicet in oculis suis, & reuelasti ea paruulis & humilib⁹ tuis. Libenter amplector negociationē tuā, quia negociū meū est. Hæc mercimonia cū summa suauitate ruminat anima mea. Non solū autem ruminat, sed & reuocat ruminationem tuam, quia & intelligit quæ diligit, & commēdat memoriæ quæ elegit. In his negociatonib⁹ ꝑcipis esse aīam
Prou.13. meā, ut fiat nauis institoris de longe portans panē suum. Negociabor donec uenias, uenienti lætus occurrā, & utinam audiā, euge serue bone. Tui sunt cæli & tua est terra,
Psal.88. in regionib⁹ tuis. Negociabor igit̃ securus, te solū hñs in itinere ducē, in periculis protectorē, cōsortē in tribulatione. ¶ Regiones tuæ quoq̃ sunt quas perambulant ad negociandum institores tui, ubi te q̃rūt dilecti tui, & inueniūt dilecti tui. Prima regio est regio dissimilitudinis. Nobilis illa creatura in regione similitudinis fabricata, q̃ ad imaginem dei facta, cum in honore esset non intellexit, & de similitudine ad similitudinē descendit. Magna prorsus dissimilitudo, de paradiso ad infernum, de angelo ad iumentum, de deo ad diabolum. Execranda conuersio, gloriā in miseriā, uitam in pugnam perpetua captiuitate conuertere. Maledicta descētio, de diuitijs ad paupertatē, de libertate ad seruitutem descendere, & de requie ad laborē. Miseri nos, & miserabiliter nati, quibus datū est nasci in mœrore, uiuere in labore, in dolore mori, de peccatore peccatores, de debitore debitores, de corrupto corrupti, de sub acto subacti, geniti & generātes sumus gens peccatrix, populus grauis iniquitate, semen pessimū, filij scelerati, addē
Esa.40. tes præuaricationē. Ecce quasi nō simus sic sumus coram eo quasi nihilum & inane reputati, putantes nos aliquid esse cū nihil simus. Vulnerati sumus ingredientes mundū conuersando in mundo, exeundo de mundo: à planta pedis usq̃ ad uerticem nō est sanitas in nobis. Nouerat hæc ille sublimis propheta, qui statum humanæ miseriæ deplo
Eccl.40 rans in hæc uerba prorupit. Graue iugum est super filios Adæ à die exitus de uentre matris eorum usq̃ in diem se
Nota. pulturæ in matrem omnium. In hac dissimilitudinis regione quid negociabimur domine deus? Aspicio genus humanum ab ortu solis usq̃ ad occasum huius mundi nundinas perambulare, alios diuitias quærere, alios honoribus inhiare, alios fauorabilis auræ suauitate raptari. Sed quid de diuitijs? Nonne cum labore acquiruntur, cum timore
Psal.38. possidentur, cum dolore amittunt̃? Thesaurizas, & ignoras cui cōgregabis ea. Vide quātū laborē pro pituris diuitijs assumpsisti. Transis maria, & aliū tibi orbem aperis nauigando, secundum sapientem tribus digitis distans à morte, patriam fugis, relinquis parētes, diuelleris ab uxore, filios nescis, & omnium necessitudinū oblitus, q̃ris ut
Psal.4. acquiras, acquiris ut perdas, perdis ut doleas. Filij hoīm usq̃quo graui corde: ut quid diligitis uanitatem, & quæritis mendaciū? Quæ est ista dementia filij Adam, circuire maria, perambulare terras, rapi extra mundum, in laboribus plurimis, in uigilijs multis, in ieiunijs crebris, in mortibus frequenter? Ecce quales diuitiæ. Sed quid de honoribus? In sublimi loco posit⁹ es: ducem te constituerunt. Vide si nō à deo iudicandus es, ab hominibus spectandus ab omnibus lacerandus. Si miles es, excubas ante limina principis, ut principatum acquiras, & ferrato uestit⁹ amictu, propior es uulneri quàm honori, morti quàm uitæ, periculo quàm præmio. Si de sorte dñi, nónne episcopus romanum pontificem, archidiaconus uel diaconus epi
Actu.8. scopum pertimescit? Vide etiam utrum excusseris manus tuas ab omni munere, ne cum Simone audias. Nō est tibi pars neq̃ sors in sermone isto, quia uoluisti donum spiritussancti pecunia possidere. Nihil ad nos de rectoribus ecclesiæ iudicare, uideant ipsi amici sponsi, cum de spōsa cœperit exigere rationē qui iudicat orbem terræ in æquitate. Nunquid in honore sine dolore, in prælatione sine tribulatione, in sublimitate sine uanitate esse qs potest? Ecce quales honores. Quid autem de gloria? Gloria tibi unde fœtidæ puluis, limus terræ, uas in contumeliam? Non tibi non tibi, sed nomini domini da gloriam. Illi permitte gloriam suam, qui gloriosus est in sanctis suis. Illum lauda quem laudant angeli in cælis. Nunquid & ipsa inanis gloria, quæ nihil aliud est quàm aurū inflatio uana, quæ haberi uix potest sine inuidia? Respice quos antecedis, & cogita quia omnibus inuidiæ semina præbuisti. Omnes ergo aduersum te toruis luminibus inflammantur, tua fœlicitate torquentur, tua uruntur gloria. Ecce unde gloriosus, inde odiosus: unde sublimis, inde humilis: inde solicitus, unde securus. Vides ergo quàm uane cōturbatur om Psal.38.
nis homo. Hæc sunt mercimonia quæ inueniuntur in regione dissimilitudinis. Prudens ergo negociator qui uidet in diuitijs laborem, in honorib⁹ pœnam, inuidiam in gloria, facit sarcinam suā mundi contemptū, & fugit. ¶ Secunda regio est paradisus claustralis. Verè claustrū est paradisus, regio uallo disciplinæ munita, in qua preciosarū est mercīū fœcunda fertilitas. Gloriosa res, homines uni⁹ moris habitare in domo, bonū & iucundum habitare fra Psa.132.
tres in unum. Videas illum peccata sua deflentem, aliū in dei laudibus exultantem, hunc hoībus ministrantem, illū alios erudientem, hunc orantem, illum legentem, hūc miserentem, illum peccata punientem, hūc charitate flagrantem, illum humilitate pollentem, hunc in prosperis humilem, illum in aduersitate sublimem, hunc in actiua laborantem, illum in contemplatiua quiescentem. & poteris dicere, castra dei sunt hæc. Quàm terribilis est loc⁹ iste: nō est Gene.32
hic aliud nisi dominus dei, & porta cæli: Quid tibi ergo fidelis aīa, in his nūdinis est cōsecrandum? Perambula uirtutes cohibitantium in domo dñi uirtutū, & fac inde sarcinam tuam, formam uiuendi. Quæ prius habitabas in regione umbræ mortis, transi ad regionē uitæ & ueritatis. ¶ Tertia regio est regio expiationis. Tria sunt loca quæ mortuorum aīæ pro diuersis meritis sortiuntur, infernus purgatorium, cælum. In inferno impij, in purgatorio purgandi, in cælo perfecti. Qui in inferno sunt, redimi nō possunt: quia in inferno nulla est redemptio. Qui in purgatorio sunt, expectant redemptionē, prius cruciandi aut calore ignis, aut rigore frigoris, aut alicuius grauitate doloris. Qui in cælo sunt, gaudio gaudēt ad uisiōem dei, Xp̄i fratres in natura, cohæredes in gl'ia, similes in æternitate iucunda. Quia igitur primi redimi non possunt, tertij redemptione non indigent, restat ut ad medios transeamus per compassionem, quibus iuncti fuim⁹ per humanitatē. Vadam in istam regionem, & uidebo uisionē hanc grandem, quomodo pius pater glorificandos filios in manu tētatoris relinquat, nō ad occasionē, sed ad purgationē: nō ad iram, sed ad miām: non ad destructionem, sed ad instructionem: ut iam nō sint uasa iræ apta in interitum, sed uasa misericordiæ præparata ad regnū. Surgam ergo in adiutorium illis, interpellabo gemitibus, implorabo suspirijs, orationib⁹ ītercedā, satisfaciam sacrificio singulari, si fortè uideat dominus & iudicet ut laborem conuertat in requiem, miseriam in gloriam, uerbera in coronā. His enim & huiusmodi officijs potest eorum pœnitentia resecari, finiri labor, destrui pœna. Percurre ergo quæcunq̃ fidelis aīa regionem expiationis, & uide quid in ea fiat & in nundinis istis fac sarcinam tuam affectum compatiendi. ¶ Quarta regio est regio gehēnalis. O regio dura & grauis regio extimescenda: regio fugienda: terra obliuionis terra afflictionis: terra miseriarum: in qua nullus ordo: sed sempitern⁹ horror inhabitat. Locus lætifer: in quo ignis ardens: ubi frigus rigens: uermis immortalis: fœtor intolerabilis: mallei percutientes: tenebræ palpabiles: confusio peccatorum: inundatio uinculorum: horribiles dæmonum facies. Totus tremo atq̃ horreo, ad memoriā istius

Esai.14. regionis, & concussa sunt oia ossa mea. Quō cecidisti luci
Ezec.28 fer, qui mane oriebaris? Ois lapis p̄ciosus operimentum
Esai.14. tuū: modo subter te sternet tinea, & operimentū tuū uermis O deus quāta distantia inter operimentū preciosi lapidis, & operimentū uermis: inter delicias paradisi, & tineā corrodētē inferni.
Mat.25. Scio qa parat⁹ est ille ignis diabolo, & angelis ei⁹, & hoibus filiib⁹ ei⁹: ubi sine fine finient, sine morte morient, torquebunt sine cessatione. Viuēs igit in infernū descende, percurre mentalibus oculis tormētorum officinas, fuge scelera & uita, pro qb⁹ scelerati hoies & uitiosi perierūt. Habe odio iniquitatem, & dilige legē dñi, & in tam formidolosis nūdinis fac sarcinā tuā odium peccati. ¶ Quinta regio est paradis⁹ supercælestis. O beata regio supernarum uirtutum, ubi beata trinitas à beatis
Apo.4. facie ad faciem uidet, ubi illa sublimia agmina sublimi pēnarum applausu, sanctus, sanctus, sanctus dominus deus sabaoth, clamare non cessant. Locus est uoluptatis, ubi torrente uoluptatis potantur iusti. Locus splendoris, ubi iusti fulgent sicut splēdor firmamenti. Locus lætitiæ, ubi lætitia sempiterna super capita eorum. Locus abundantiæ, ubi nihil deest uidentibus eam. Locus suauitatis, ubi apparet dominus suauis uniuersis. Locus pacis, ubi in pace factus est locus eius. Locus admirationis, ubi sunt mirabilia opera eius. Locus satietatis, ubi satiabimur cum apparuerit gloria eius. Locus uisiōis, ubi uidebitur magna uisio. O regio sublimis, plena diuitiarum, de ualle lachrymarum suspiramus ad te, ubi sapientia sine ignorātia, memoria sine obliuiōe, intellectus sine errore, ratio sine obscuritate splēdebit. Regio in qua dominus transiens ministrabit electis suis, idest talem se qualis est ostendet. Illic erit deus omnia in omnib⁹, ubi rerum uniuersitas mirabiliter ordinata dabit creatori gloriam, lætitiam creaturæ. Curre igitur spiritualis anima oculis desideriorum per regionem istam, & uide regem gloriæ in decore suo gloriosum, stipatum legionibus angelorum, sanctorum ornatū agmi-
Psal.83. nibus, deponētem superbos, humiles exaltantem, damnātem dæmones, homines redimentem, & dic. Beati qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabūt te. Cum ergo mente perceperis tam preciosas nundinas, mercimonia tam preclara, cōstrue sarcinam tuam amorem
Mat.25. dei. Vidisti regiones, animaduertisti nundinas, sarcinam construxisti, & beatus es. Negociare ergo dum ueniat dominus deus tuus, ut ei dicere possis. Domine quinq̧ talēta tradidisti mihi, ecce alia quinq̧ superlucratus sum, & audire merearis. Intra in gaudium domini tui spōsi ecclesiæ qui est benedictus in secula. Amen.

Parabola de fide, spe, & charitate.

Rex nobilis & potens tres habuit filias, fidem spem, & charitatem: his delegauit ciuitatē eximiam, humanam animam. In qua cum tres sint arces, rōnabilitas, concupiscibilitas, irascibilitas: unicuiq̧ suā cōtradidit, fidei primā, spei secundā, charitati tertiam. Rationabilitati p̄ficitur fides, quia fides nō habet meritū ubi humana ratio præbet experimentū. Cōcupiscibilitati spes qa cōcupiscere nos nō licet q̄ uidem⁹, sed quæ speramus: & spes quæ uidetur non est spes. Irascibilitati charitas, feruor scilicet feruori, ut feruor uirtutis feruori naturæ dn̄etur, imo feruor naturalis attollat se in feruorem uirtutis. Ingressæ ille, unaquæq̧ pro posse suo domū suā ornat & procurat. ¶ Custodē ergo domus suæ in rōnabilitate fides ponit prudentiā, ut suū ius in ea sibi conseruet, & rōnem sub legibus fidei & intra terminos à fide positos cohibeat. Vt aūt fiducialiter in domo ageret addidit & obedientiā. Vt obedientia p̄cessum opis & tolerātiā haberet laboris, subdidit & patientiam. Vt autē etiā inferiorem actuum uel sensuū familiam regere bene posset & dispensare, ipsam ei dispensationem subfecit. Vt secun-
1.Co.14. dum apostolum honeste & secundū ordinē omnia fierent: addidit & ordinem. Ne maledictio intraret domum (maledicta enim omnis domus indisciplinata) custodē in porta posuit disciplinam. ¶ Spes autem in concupiscibilitate domui suæ sobrietatem præfecit, ut ius suum in ea sibi cōseruaret, & principales eius sibi semper seruire cōpelleret. Vt aūt inferiorē uoluntatū & uoluptatū familiam discrete regere sufficeret, ipsa ei subdit discretionem. Cui etiam contra concupiscentiam carnis addidit cōtinentiam, contra cōcupiscentiā oculorū constantiā, contra ambitionē
seculi humilitatē. Et ne egestas intraret domum ubi enim Prou.
multa uerba sunt (sicut dicit Salomō) ibi multa gestas: silētium custodē posuit in limine. ¶ At charitas suā domum ad austrū & meridiē positam, amicæ sibi pietati commisit, iusq̧ suū omne ei tradidit, subdens ei ad obsequiū, primū munditiam corporis, deinde congruas exercitationes, uidelicet lectiones, meditationes, orationes, & sp̄uales affectiones. Et ne ingressa domum miseria conturbaret beatitudinem filiorum dei, qui in septimo gradu, id est in perfectione beatitudinis positi in domo charitatis ludunt & iucūdan tur beati pacifici sic p̄am pacem custodem in porta cōstituit. Sic ordinatis domib⁹ suis: totius ciuitatis quasi præpositum quendam œconomum posuerunt liberum arbitrium. Quo peracto, redeunt in domū patris puellæ regiæ. Inimicus homo superueniens ordinē & gloriam ciuitatis uidens & inuidens machinatur insidias, & ingredi cupiens corruptis duobus de p̄cipuis ciuibus discretiōe & dispēsatione, uniuersæ malitiæ suæ exercitum introduxit per portas rōnabilitatis & concupiscibilitatis. Præpositus ciuitatis liberū arbitriū, qui totius ciuitatis dimissus erat custos & arbiter (paterfamilias quippe peregrè proficiscens dedit seruis suis potestatē cuiusq̧ operis) ligatur uinculis ferreis, & incarcerē mittitur. Præcipitatis de arce rōnabilitatis custodibus suis, mox contra fidē blasphemia inducitur. Cum qua irruentes cōtradictiones commotiones & confusiones, cæteraq̧ hmōi turba cunctaq̧ sibi diripientes, sibiq̧ quicqd libeat uendicātes, in rōnabilitate nihil rōnis reliquerunt, & ianitore perempto. s. disciplina, omnibus intrandi & exeundi copiā præbuerūt. Porrò in domū spei (concupiscibilitatē scilicet) īgressa & oīa sibi uendicās dn̄a luxuria, totā eam de superioribus deiectam ad ima deuoluit: & concupiscentiæ carnis continentiam, cōcupiscentiæ oculorū cōstantiā, ambitioni seculi humilitatē cōculcandam tradidit & illudendam. Et perempto silentio ianitore, omnibus & intrātibus & exeuntibus fecit portā patere. Sobrietatē uerò, & socias sobrietatis uirtutes, aut occidit, aut īcarcerauit, aut in exiliū destinauit. Exinde ad superiorē ciuitatis arcē cōscenditur, & pace ianitore & custode summæ beatitudinis perēpto, miseria in-
greditur. Mox eñ dn̄a superbia ascēdens in arcē (supbia Psal.73.
eñ corū qui te oderūt ascendit semp) pietatē de ea impie deturbauit, totāq̧ illā pietatis & pacis familiam morte uel exilio damnauit. Iā quicunq̧ uult sc̄tuarium dei ingredit, quæcunq̧ sc̄tā in eo, q̄cūq̧ hactenus filiis Leui tm̄ accessibilia erant & uisibilia, iam prophanata, iam direpta ab inimicis, in Babylonē transferūt, & de uasis tēpli cōcubinis regis Babylonii propinatur. Sic capta est & confusa tota ciuitas. Secūdū gl'iam eius facta est ignominia eius. Cōfusis oibus, ad dn̄as tristis nuncius uenit perditæ ciuitatis. Conturbatæ ille pedibus patris p̄uoluunt auxiliū deprecantes. Causante illo, & custodis liberi arbitrii arguēte negligentiā, quid inquiūt ô pater liberū arbitrium pōt sine adiutrice grā? Et ego, īquit, dabo grām, sed p̄mittēdus est timor. Ipse eñ præibit ante illā parare uias eius. Egressus timor à facie dn̄i uenit ad ciuitatē, baculum habens disciplinæ in manu eius. Inuenitq̧ portā difficultatis obseratam & obfirmatā uectib⁹ malæ cōsuetudinis. Ianitor procax & improbus carnis lasciuia in portis aderat, q timori satis infest⁹, opprobrs & conuitiis eum fatigabat. At ille facto impetu fiduciæ, frāgens uectes male consuetudinis, portas diruens difficultatis, miserum illū corripit, & baculo eū disciplinæ quem tenebat, usq̧ ad mortem perurget: Statimq̧ signū aduenientis grǣ super portas eleuans, totam ciuitatē uertit in timorē. Post quē grā ingredit ciuitatem, secum totū illū uirtutum cælestiū exercitū adducens. Mox

Mox pars inimica disparuit, uirtutes uerò ad nota præsidia recurrūt. Procedētes illico & seipas deceptas fuisse accusantes, discretio & dispēsatio, ueniā precantur: prodit de uinculis, & ad occursum dñæ gr̄æ festinat arbitriū, sub regno gr̄æ nunc tandē se sperās fore liberū. Fercula præparantur filiabus regis domus suæ, & mēsæ ponuntur cōgruæ. In mēsa quippe fidei panis ponitur doloris, & aqua angustiæ, & cætera pœnitētiæ fercula. In mēsa spei panis confortans, & oleū exhilarās faciem: & cætera consolationis fercula. In mensa charitatis panis uitæ, uinumq; lætificans, & oēs deliciæ paradisi. Iam ingrediuntur & epulantur, & custodiūt ciuitatem. Sed nisi dñs custodierit ciuitatem, frustra uigilat qui custodit eam. Psa.162.

Parabola de nuptijs filij regis, & de ornamentis spōsæ suæ.

Filius regis supercælestis Hierl'm egress⁹ est ut cōtēplaretur regna patris sui inferiora. Qui circumspectis oībus, regressus ad patrem ait. Pater oīa regna terrarū circuiui, & quæ in oībus agerentur diligenter aspexi. Clamorē etiā Sodomorū qui ad te ascenderat, uerū esse comperi, & ultione digna puniri. Gene.18 Sed iam tp̄s est ut in futurum mihi prospiciā, uxorē ducā, filios procreem, familiam iam per me regā. Sponsam quæ mihi habenda complacuit, in domo regis Babylonici uidi. Quam rex ille captiuam tenet: & ne quæ sit ualeat cognosci, uilibus ac sordidis uestibus eā induit. Ad hæc pater ad filium. Absit, inquit, à te ut rem istā facias coæternæ & consubstantialis mihi unice fili. Aethiopissa illa de qua dicis, non est condigna tuo generi uel tuæ immensitati. Ad quem filius. Fixum, inquit, habeo in me & uxorem uelle ducere, & nullam nisi hanc mihi coniungere. Si ita est, inquit, pater, tu coæternus & consubstantialis & coomnipotens mihi in manu habes & illam de captiuitate Babylonica liberare, & prout uis tibi sponsam assumere. Statim affuit innumerabilis multitudo angelorum & cælestium agminum, in his nuptijs filio summi regis ministrare sese præparantium. E quibus unum. s. Gabrielē archāgelū qui paranymphus eius fieret, elegit. Gabriel electus, filio summi regis ait. En fortitudo tua ego sum: illam tibi quam quæris de medio Babyloniæ ui rapere si imperas & ualeo, & paratus sum. Non ita agendum est, inquit, filius regis æterni, uiolentia nulla Babylonico regi inferenda est: consilijs occultis & sapientia, quæ mihi iungenda est, de captiuitate Babylonica est eripienda. Ad Mariā uirginem de stirpe Dauid mysteriū cōsilij mei à te Gabriele est Psal.73. deferendū, occultè apud eā ī thalamo eius conuiuium nuptiarū mearū est nūciandū & celebrandū. Ad Mariā Gabriel archangelus descēdit, qđ sibi iniunctū fuerat pegit. Sed qui eū miserat, antequā nunciaret, iam ad uirginē uenerat. Ibi nunciatū, ibi celebratū est sanctissimū nuptiarū conuiuiū. Sed nunqd tantus ac talis iste spōsus ad spōsam suam uacua manu uenit? Nequaquam, sed donatiua detulit, delata ei rogauit. Et qa hyemis tp̄e uenit, hyemales uestes primum suæ sponsæ dedit, agninā uidelicet pelliceam & cappā. Quod utrunq; fit de agno, sed alterū sine dolore agni idest lana de qua fit cappa sumitur, alterum uidelicet pellis, unde pellicea, absq; dolore graui ab agno nō accipitur. Sponsus iste agnus est, sicut scriptura testatur. Quasi Esai.53. ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondēte se sic nō aperiet os suum. Et alibi. Ecce agnus dei, ecce Ioan.1. qui tollit peccata mundi. Agn⁹ igitur iste de lana sua spōsæ cappam fecit, cum humilitatē uerbis docuit dicēs. Discite à me quia mitis sum, & humilis corde. Mat.11. Pelliceā dedit, cum uigilijs, cū ieiunijs, & alijs carnis suæ afflictionibus, ad ultimū passione crucis, mortificationem carnis sponsæ ostēdit. Cappa itaq; (qua qui indutus est absconditur) signat humilitatē, quia quæ sponsa est Xp̄i latitat, & à seculo cognosci refugit. Pellicea q̄ de mortuis aīalib⁹ fit, mortificatiōem carnis insinuat. Hæc aūt hyemis tp̄e. Paschali uerò tempore arminiam pelliceam dedit circa collum & circa manum rubeis gulis præparatam. Hæc pellicea sunt prædicatores, albi propter resurrectionem quam in Xp̄o annunciant, & in sponsam futurā prædicant: qui cum passionem Xp̄i annunciant, rubeam gulam curca collum portant. Sed quia quidam passionē Xp̄i ore prædicāt, quam corde non sentiunt, de quibus dicit Paulus. Quidam annunciant Xp̄m nō syncere existimantes se suscitare tribulationem uinculis meis: oportet ut quod ore dicunt, corde sentiant. Philip.1. Nam min⁹ de cæteris ornata esset, si tantū circa collum, & non usq; ad pectus descendentes gulas pelliceas haberet. Circa manus prædicatores gulas habēt, cum in operibus suis passionibus Xp̄i communicant. Igitur pellicea spōso de arminio fit, quod candidum est in significationem lætitiæ spiritualis ob spem futuræ resurrectionis. Circa collū & usq; supra pectus & circa manus rubeis gulis ornata est, quia passionem Xp̄i quam ore prædicat, corde sentit, & operibus attestatur. Dedit etiam Christus paschali tp̄e sponsæ suæ cordubanos suos qui signāt duo testamenta, quibus affectus sponsæ ne terram tangant muniuntur, uel signant continentiā & charitatem, quæ duos affectus quorum alterum ad carnem suam, alterum ad uitia olim sponsa habuit calceant: è quibus ille qui ad carnem est, continentia siue districtione disciplinæ munitur: ille qui est ad uitia, charitate extinguitur. Sed hi cordubani nisi professione ligantur & obedientia, è pedibus elabūtur. Multos enim uidemus qui cōtinentiam carnis ex charitate habuerunt, uel secundum duo testamenta uiuere disposuerunt, sed qm̄ sua obedientia & professione se non ligauerunt, grauiter lapsi sunt. Cordubani itaq; sunt uel duo testamenta, uel continentia & charitas, ligaturæ professio, & obedientia. Dedit etiā Xp̄s sponsæ suæ duas chirothecas: Manus spōsæ sunt operatio & contemplatio. Et quāuis per leuā alibi actiua, per dexterā cōtemplatiua uita (ut est illud, leua eius sub capite meo &c.) hic tn̄ per sinistram cōtemplatio, per dexterā operatio designatur. Canti.2. hac similitudine, qa sinistrā frequenter tenemus sub uestibus absconditam, dexteram uerò sepius ad operandum exponimus. Similiter manus dextera idest operatio, habet chirothecam in quinq; folliculos ad quinq; digitos recipiendos diuinā: quia bonū opus debet eē rectū, uolūtariū, purum, discretū, & firmū. Nota. Rectum in intētione: uoluntarium, ut nec timore nec aliqua alia fiat coactione: purum, ut dū fit aliqua aura uanitatis non inanescat: discretum, ut ultra modum non intendatur: firmū, ut perseueret. Sinistra autem, id est cōtēplatio, habet chirothecā similiter in quinq; diuisam. Nā quinq; in contemplatione sunt. s. cōsideratio pc̄tōrum & gehennæ, contemptus præsentiū, & spes futurorum, iudiciū & regnū, status corporis post resurrectionem & glorificationē, spiritus humanus, & æternitas cum qua uniendus est. Qui enim cōtemplatur primū, considerat peccata sua qualia & quanta perpetrauit quæ considerare non multū prodesset si non pro illis in gehenna puniri metueret: & ideò cōsideratiōi pc̄tōrū recte adiūgit cōsideratio gehēne. Iterū si cōsideraret q̄ & quāta sint tormēta gehennæ, & nulla peccatorum memoria haberet, secura mens forsitan gehennā consideraret, cum nulla eam recordatio pc̄tōrum perterreret. Hæc de causa in mente contemplatoris utrūq; & pc̄tā & gehenna coniungitur, ut ex utroq; terror incutiatur. Sed in mēte sic perterrita statim suborit cōtēptus p̄sentiū, cui adiuncta est spes futurorum. Sed ne spes mentem dissolutam reddat, restringit per iudiciū, quia cōsiderat ad ea quæ sperauit, transeundū esse p illud horrēdū & districtū iudiciū. Sed terrorē de iudicio, consolatur regnū, & ideò iudicio subiunctū est regnū. In quo regno consideratur quid erimus, & primū status corporis, q̄ erit immortale & impassibile. deinde glorificatio, q̄ erit ineffabilis pulchritudinis & præfulgidū, sicut scriptum est. Fulgebunt iusti sicut sol. Mat.13. Post hæc consideratur beatitudo aīæ, si ipsa anima considerat & deus cui uniēda est, quod est ultimū, & consummatio oīm. Hæc autem quinq; quæ in contemplatione consideramus, per quinq; fenestras uidentur. Fenestra ex aere & pariete constat.

Nam ubi est paries contiuuus, nulla est fenestra: item ubi
est aer absq; pariete, non est fenestra, sed paries admittens
intra seipsum aerē, uocat̃ fenestra. Xp̄s uerò est ex huma-
nitate quasi pariete, & diuinitate intra humanitatem lucē
te. Itaq; Xp̄s fenestra est, imo quinq; fenestræ in eo consi
derantur. s. incarnatio, conuersatio, doctrina eius, resurre-
ctio, & ascensio. Per illas qnq;, qnq; quæ de contēplatione
dicta sunt uident̃. Nam per incarnationē Xp̄i, multis ma-
nifesta sunt peccata, & gehenna, quæ prius non attende-
bantur. Conuersatio eius aperte docuit presentia contem
nere, & ad futura spē dirigere. In doctrina ei⁹ satis de iudi
cio & regno. In resurrectione eius ostensus est status cor-
poris & glorificatio, q̃a qualis ipse, tales & sui futuri sunt
pro modulo suo. In ascensione aūt quātulūcūq; reuelatū
est quō spūs noster cum deo uniendus est. Hō em̄ ille quō
sine omni uehiculo, absq; oīs creaturæ adminiculo ascen-
dit, sic & spūs noster post eū tandē ascēdet. Itaq; chirothe
cæ sponsæ in manu dextera sunt. i. in actione, q̄ ip̄m opus
sit rectū, uolūtariū, purū, discretū, & firmū. In sinistra ma-
nu. i. contēplatione, q̄ primū cōsiderent̃ peccata & gehē-
na, deinde sequat̃ contēptus præsentiū, & spes futurorum
post iudiciū & regnū subiungatur status corporis & glo-
rificatio, ad ultimū unitio spūs nr̄i cū deo. Xp̄s ascendens
hæc oīa in sponsa cōsummauit, & eam conseruandā apl'is
cōmisit, & ne ab Hierosolymis discederet p̄cepit donec in
duerent̃ uirtute ex alto. Post dies decē ipso. s. die penteco
Luc. 14. stes exercitū maximū & fortē misit e cælo. i. spm̄ sctm̄, qui
Actuū. 2 contulit eis pacē & gaudiū, & cæteros fructus spūs quos
Gala. 5. enumerat apl's. Quibus facti constantes & fortes, hostiles
Actu. 4. cuneos aggrediunt̃, & Petr⁹ una die qnq; milia & alia die
Actu. 2. tria milia de Iudæis ad Xp̄m cōuertit. Quibus gestis aiūt
apl'i. Absit ut dn̄a nostra Xp̄i sponsa pedes ampli⁹ gradiat̃,
quæramus ei animal quo subuehēte celerius & honestius
quocunq; eundū est deferat̃. Sed hoc nō erit equus, quia
animal superbiæ & discordiæ est, nec asinus, quia fatuus
& immundus: sed mulus, qui firmiter & mature graditur.
Mulus itaq; sponsæ dat̃, quia pp̄ls ex Iudæis & gentibus
ad fidem conuersus est. Sicut em̄ mulus ex diuersis anima-
lium speciebus nascit̃, sic primitiua ecclesia ex diuersis po
pulis collecta est, uidelicet ex Iudæis & gentibus, uel de
præsumentibus, & desperantibus. Xp̄s em̄ diuersis & cō-
trarijs infirmitatib⁹ laborantes miro modo sanauit, & uno
medicamine idest cruce sua, eos qui nimis cōfidentes aut
desperantes fuerunt. Et adhuc sunt, qui dicunt, re mea cō-
1. Petr. 2 tentus sum, & nulli unquam per uim rapui aliquid, & simi
lia, & quid est quare de uita desperē, & gehēnā timeā? Sed
si isti attendunt q̄ Christus qui pct̄m non fecit nec dolus
inuentus est in ore eius, morte tn̄ turpissima idest cruce ui
tā finiuit, deficiūt à superbia sua, & timore cōterriti, ad hu
militatem & ad cōicandū passionibus Xp̄i cōuertuntur.
Sunt iterū qui tot & tantis facinoribus inquinati sunt, ut
sibi indulgeri diffidant. Sed si ipsi attendant q̄ Xp̄s non
pro se, sed pro pctōribus sustinuit, spem sumūt, & à despe-
ratione sanātur. Itaq; Xp̄s sua cruce & præsumētes sanat,
quia innocens passus est, & desperantes, quia pro pctōri-
bus sustinuit. Et ex his diuersis pctōribus ecclesia congre
gata mulus est, quem apl'i sponsæ præparant. Et ei in tali-
bus quiescenti, & per eos ad diuersa progredienti, dāt cal
car unum. s., amorem sponsi, quo suos proficisci cōpellat.
Dant & flagellū quo retro p̄cutiat, quia de p̄petratis ini-
quitatibus anxiant̃. Multiplicata & dilatata sancta eccl'ia,
apl'i peracto agone sui certaminis de uita decedentes, eam
martyribus regēdā cōmittunt. Illi aūt pro ea uiriliter de
certantes, & in defensione eius sanguinem suū fundentes
dicunt. Apl'i mulo uno dn̄am nr̄am donauerunt, equū est
& nos in ornatū eius & decorem aliquid cōferre. Et q̃a iā
æstas incaluit, grossioribus indumentis non est onerāda,
nouum aliquid faciamus ei decoris & subtile, uarium sci-
licet mātellū, rubea purpura coopertū. Varium istud man
tellū sunt scti martyres ex parte uirgines, qd' signat albū,
est parte uiduæ uel cōiugati, qui signant̃ medio colore &
uario. Rubeū superponit̃, q̃a pro Xp̄o trucidati sanguine
respergunt̃. Et hi suis tp̄ibus uiriliter rexerunt ecclesiam,
prouexerunt & munierūt. Quibus decedentib⁹ successe-
runt scti doctores & magnifici cōfessores. Ambrosius Hie
ronymus. Hilarius. Augustinus, & similes. Vidēs aūt dia-
bolus aperto bello qd' cōtra ecclesiā tp̄e apl'orum & mar-
tyrū gesserat, se nihil p̄fecisse, sed eā tribulationib⁹ magis
creuisse & profecisse, ad fraudulentas & occultas persecu-
tiones conuertitur. s. ut aliquos ex membris eius seducat,
per quos negociū suæ malitiæ tanto efficacius quāto oc-
cultius peragat. Instruit itaq; Arriū suis artib⁹. Pelagium
& Fotinum & his similes, q̄ ministros Xp̄i se simulantes,
spōsam eius longe in deuiū ducant. Quod percipiētes scti
doctores occurrunt, disputatiōib⁹ cōfligūt, cōfutant hæ-
reticos, & dn̄am suam ad uiam ueritatis reducunt. Cui re-
ductæ, q̃a dum per deserta Arrij, & deuia Pelagij gradit̃, ue
stes eius aliquātū attritæ erant, paludamentum de samito
faciunt, id est uita sua pudica & honestis suis moribus eam
adornant. Ecce iam uictus hostis, & in apertis p̄secutioni-
bus, et occultis hæreticorū seductionibus. Iam sponsa nul
lo contra occurrente, cū multo comitatu graditur, adhuc
tn̄ coluber tortuosus eam spoliare conatur, & cum iam in
uia non possit, iuxta uiam laqueos parat, ibi tentoria sua
erigit. Et hic quidē trapezitas suos cum multo auro & ar-
gento exposito sedere facit, illic autē uēditores uestium
cum multo et uario apparatu diuersorū ornamentorū, ali
bi uendentes cibos oīm generum collocat, alibi uenden-
tes uina et oīm potionum genera tabernas disponit, alibi
triumphales arcus gloriantium in pompa seculari erigit,
choreas puellarū, & oīm incitamēta libidinū ostēdit. Qui
sapiens est, cum sponsa graditur, sponsæ recta uia gradien
ti adhæret. Fatui & uecordes uiā deserūt, & in tabernacu
lis diaboli esse iucūdantur. Nam quicūq; argentū diligit
auri specie capitur, & hæc Xp̄o præponit, ī tabernaculis
diaboli demorat̃. Sil'iter qui ueste p̄ciosa, q̄ cibis lautiori-
bus, qui uino mellito et alijs potionū p̄ciosarū generib⁹,
qui in mulieribus, qui in iocis, in seculi cātionib⁹ delecta-
tur, et hæc Xp̄o p̄ponit, in tētorio diaboli est. Quid etiam
dicā de illis qui cū ecclesiā dei regere debeant. ingredien-
tes uiā, ea quæ in tentorijs diaboli sunt admirātes circun-
spiciūt et cōcupiscunt, & nō h̄ntes unde cōcupita sibi cō-
parent, ornamenta spōsæ suæ diripiunt & in explendis ma
lis concupiscentijs suis turpiter insumunt? Ita undiq; la-
cerata circa humeros, ut parum quid de amictu idest pau-
cos monachos & paucos regulares canonicos, & de alijs
generibus hominum fere nullum retineat.

Sermo cuiusdā ad clerū ī cōcilio Remēsi cōgregatū.

GRaue est qd' mihi iniūgitur, uidelicet ut doceā
doctores, instruam patres. Præsertim cum scri-
ptum sit. Interroga patres tuos, & annūciabūt Deut. 32
tibi. Sed p̄cipit mihi Moyses iste cuius manus Exod. 17
graues sunt, cui obediendum est non solum à me, sed etiā
ab omnibus. Et plus quàm Moyses hic. Moysi commissa
fuit una plebs Israelitica: isti aūt uniuersa ecclesia. Et plus
quàm angelus hic. Cui enim angelorum dixit aliquando
deus. Quæcūq; ligaueris super terrā erunt ligata & in cæ- Mat. 16.
lis? Secundū officiū dico, nō s̄m meritū. Præter deum nō
est similis ei, nec in cælo nec in terra. Hic est Petr⁹, qui mi- Ioan. 21.
sit se in mare, cū alij discipuli nauigarent ad Iesum. Vnus-
quisq; uestrum contentus est nauicula sua, hoc est archi-
episcopatu suo, abbatia sua, præpositura sua: iste autē mi-
sit se in omnes archiepiscopatus, abbatias, præposituras.
Hoc mare magnū & spatiosum manibus, illic reptilia quo- Psa. 103.
rum non est numerus. Et uobis dico fratres mei ep̄i, mul-
tum exaltauit uos deus. Vos estis sal terræ, sicut dicit do- Matt. 5.
minus in euangelio. Vos estis lux mūdi. Ego dixi dij estis, Ibidem.
& filij excelsi oēs. Veruntn̄ sicut hoīes moriemini, & sicut Psal. 81.
unus de principibus cadetis. Vbi sapiens, ubi scriba, ubi 1. Cor. 1.
conquisitor huius seculi? Nonne sicut hoīes morientur?

Et nónne sicut unus de principibꝰ cadēt? Vnde cadēt uel
quo? De latere dñi, in ꝓfundũ inferni. Fratres duo mala
magna restant, mors uidelicet & iudiciũ. Dura est em̃ cō-
ditio mortis, & idcirco rarus est q uelit mori. Sed quæ cu
Psa.138. ra mori, cum hæc sit uia uniuersæ carnis? Eya q̃ ibo à spũ
2.Co.5. tuo, & quo à facie tua fugiã, cũ dicat apl's. Oēs nos repræ-
sentari oportet añ tribunal Xp̄i, ut referat unusq̄sq; rōnē
de his q̄ gessit in corpore suo, siue bonũ siue malũ? Fr̄es,
aliã synodũ ꝓnuncio uobis, ubi dñs deus sedebit in iudi-
cio, & ibi oēs nos oportet rep̄ñtari, & ibi deꝰ iuste iudica-
bit orbē terrarũ. Hic includit̃ iniustitia in marsupio. Sed
iuste iudicabit deꝰ in illo iudicio, & ibi oēs nos oportet re
præsentari (nisi forte qđ dici nefas est mētiat̃ apl's) siue sit
papa, siue cardinalis, siue archieps̄, siue eps̄, siue diues, si-
ue paup̱, siue doctus, siue indoctꝰ, ut referat unusquisq; rō
nē de his quæ gessit in corpore, siue bonum siue malũ. Et
si reddēda est ratio de his quæ quisq; gessit ĩ corpore suo
heu quid fiet de his quæ q̄sq; gessit ĩ corpore Xp̄i, quod
est ecclesia? Ecclesia dei uobis commissa est, & dicimini pa
stores, cum sitis raptores. Et paucos habemus heu pasto-
res, multos autem excōmunicatores. Et utinam sufficeret
Quatuor his q̄ p̄sunt necessaria. uobis lana & lac, sititis enim sanguinē. ¶ Quatuor tñ his
qui p̄sunt in ecclesia dei necessaria esse præ omnibꝰ reor,
uidelicet ut per ostiũ intrēt, ut in humilitate se cōtineant
auaritiã declinent, munditiã tam corde, quàm corpore ser
uare studeant. Sed q̄d prodest si canonice eligant̃ (qđ est
p̱ ostiũ intrare) & non canonice uiuant? Dixit dñs ad duo
Ioan.6. decim. Nónne ego uos duodecim elegi: & unus ex uobis
diabolꝰ est. Dñe Iesu cum esset electio illa in manu tua, &
nō haberes aliquē cōtradicentē & reclamantē tibi quare
elegisti diabolũ ep̄m? Cur bone Iesu non elegisti bonũ &
iustũ & sc̄tm̃, sicut petrus bonus iustus & sanctꝰ fuit? Vel
si elegisti diabolum, cur te iactas elegisse? Fratres, sic facit
Iesus hodie, eligēs sibi multos diabolos ep̄os. Vbi ꝓh do-
lor reperiemus ep̄os qui post adeptã dignitatem in humi
litate se cōtineant? Nēpe superbia eis occasio est ut ad tã-
tam dignitatem aspirent, ut in ouile Xp̄i impudēter irrũ-
Psa.100. pant, cum tñ per psalmistã dñs dicat. Nō habitabit in me-
Mat.18. dio domus meæ qui facit superbiã. Iesus aũt in medio est,
nō in angulo. Vñ ip̄e in euãgelio. Vbi duo, inq̄t, uel tres
congregati fuerint in noīe meo, in medio eorũ sum. Et ite
Lucæ.4 rum. Iesus aũt trãsiens per mediũ illorũ ibat. Et in libro sa
Eccle.15. pientie. In medio, inquit, ecclesiæ aperuit os eius. Et rur-
Luc.24. sus in euãgelio dicit̃. Stetit iesus in medio discipulorum
suorũ. Væ mihi dñe Iesu si tecũ ero in domo tua, & nō in
medio domus tuæ. At isti nō sic. Sunt quidē cum Iesu, sed
non in medio domus eius, quia amant & faciũt superbiã,
parentes suos extollentes, pauperes aũt negligētes & de-
primentes. Male uiuunt, & subiectos male uiuere uolunt.
Esai.14. Et idcirco cōparant̃ apostatæ angelo q̄ dixit in corde suo:
Ponã sedē meã ad aq̄lonē & cætera. Quid est diabolum ad
aquilonē sedē uelle ponere, nisi superbũ quēpiã & impiũ
2.Re.15. super suos sil'es à charitatis calore uel sapĩæ luce alienos
principatũ appetere, uel adeptũ tenere? Talis erat Absa
3.Re.12. lō sup̱ filios Israel, patri suo rebellis, principatũ appetens.
Mat.23. Talis erat Hieroboam q peccauit & peccare fecit filios Is-
rael in uitulis aureis. Tales fuerunt scribe & pharisei, con-
tra quos ait dñs. Væ uobis scribæ & pharisæi q̄ clauditis
regnũ cælorũ ante hoīes, uos em̃ nō intratis, & introeun
tes non sinitis introire. Porrò ep̄i huius tp̄is auaritiã quō
declinent? Qđ em̃ sine miserabili gemitu dicendũ nō est,
Xp̄i opprobria, sputa, flagella, clauos, lãceã, crucē & mor
tem, hæc oīa in fornace auaritiæ cōflant & profligãt in ac
quisitionē turpis quæstꝰ, & preciũ uniuersitatis suis mar
supijs includere festinant, hoc solo sanè à Iuda schariotis
differentes, ꝙ ille horũ omne emolumentũ denariorũ nu-
mero cōpēsauit, isti uoraciori ingluuie lucrorum ĩfinitas
exigũt pecunias. His insatiabili desiderio inhiãt, pro his
ne amittant timēt, & cum amittunt dolent. Harũ in amo-
re quiescunt, quãtũ dũtaxat liberũ est eis arbitriũ aceruã-
di, uel augmentandi cura. Aĩarum nec casus reputat̃ nec

salus. Nō sunt profectò matres, qui cũ sint de crucifixi pa-
trimonio nimiũ incrassati, impinguati, dilatati, non com-
patiuntur sup̱ cōtritione Ioseph. Archipresbiter circuit
obedientiã sibi creditam, & ut impleat saccum suũ, tradit
sanguinē iustũ. Vēdit nēpe homicidia, adulteria, incestus,
fornicatiōes, sacrilegia, periuria, & usq; ad summũ implet
manticã suã. Fama igitur uolãte innotescit ep̄o talis quæ-
stus, & accersito archipresbitero, da mihi, inquit, partem
meam. At ille. Nihil dabo tibi. Ecōtra ep̄s, si non dederis
mihi, inq̄t, partē meã, auferã tibi oĩa. Fitq; altercatio maxi
ma, & propter auaritiam fit discordia. Postea uerò archi-
p̄sbyter reuoluens secũ ꝙ auctoritate ep̄i fungat̃ potesta-
te ista, & ꝙ sine gr̄a ipsius nihil possit peruerse conuersus
pœnitet, inquit, me, accipe partē tuam, & insuper de mea
quod beneplacitũ fuerit, & recōciliantur. Heu sicut Hero Luc.23.
des & Pylatus reconciliati sunt, & Xp̄s crucifixꝰ est, sic ni
hilominus isti recōciliant̃, & pauperes Xp̄i spoliati sunt.
En tp̄a ista planè fœda à negocio perãbulãte in tenebris:
quapropter uæ generationi huic à fermento pharisæorũ,
quod est hypocrisis, si tñ hypocrisis dici debet quæ iã la-
tere præ abundantia nō ualet, & præ impudentia nō quæ
rit. Et sic serpit hodie putrida tabes per omne corpus ec-
clesiæ, quò latius, eò desperatius, eòq; periculosiꝰ, quò in
testinius. Nam si insurgeret apertꝰ hæreticus, mitteretur
foras & aresceret, si uiolentus inimicus, absconderet se q̄s
forsitan ab eo. Nũc quō eijciet, aut quō abscōdet se? Oē
amici & inimici, omnes necessarij, omnes domestici, & nu
li pacifici, & quæ sua sunt quærũt oēs. Ministri Xp̄i su nt
& seruiunt antixp̄o: honorati incedunt de bonis dñi, cui
honorē nō deferũt. Vñ hinc est eis quē quotidie uidemꝰ
meretricius nitor, hystrionicus habitꝰ, regius apparatus,
Inde aurum in frenis, aurũ in cellis & in calcaribus. Plus
nitent calcaria quàm altaria. Inde mensæ splendidæ, & ci-
bis & cyphis. Inde comessationes & ebrietates. Inde cy-
thara & lyra & tybia, redundantia torcularia & prōptua- Psa.143.
ria plena, eructantia ex hoc in illud. Inde dolia pigmenta-
ria, inde referta marsupia. Huiusmodi sunt & uolunt esse
ecclesiarum præpositi, decani, episcopi, & archiepiscopi,
Nec ei hæc merito cedunt, sed negocio illi qđ perãbulat
in tenebris. Olim predictũ est, & nũc tp̄s impletionis adue Esai.21.
nit, ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara prius
in nece martyrũ, amarior post in conflictu hærecicorum,
amarissima nunc in moribus domesticorum. Non fugari,
non exterminari p̄ñt, ita inualuerunt, ita multiplicati sunt
super numerũ. Intestina & insanabilis est plaga ecclesiæ,
& ideò in pace amaritudo mea amarissima. Sed in qua pa- Psal.39.
ce? Pax est, & nō est pax. Pax à paganis, pax ab hæreticis,
sed nō profectò à filijs. Vox plãgentis in tp̱e Israel. Filios Esaiæ.1.
enutriui & exaltaui, ipsi aũt spreuerũt me. Spreuerũt & in
ualuerunt, à turpi uita, à turpi quæstu, à turpi cōmercio, à
negocio perambulate in tenebris: superest ut iã de medio
fiat dæmoniũ meridianũ ad seducēdos si qui in Xp̄o resi-
dui sunt adhuc persistētes in simplicitate sua: siquidem ab
sorbuit fluuios sapientiũ & torrētes potētũ, & habet fidu Iob.40.
ciã ꝙ influat iordanis in os eius. i. hũiles & simplices qui
sunt in ecclesia: ipse em̃ est antixp̄s q non solũ se diē sed &
meridiē mentit̃, & extollit̃ supra id qđ colit̃ ut deus, quem 2.Tes.2.
dñs Iesus interficiet spũ oris sui, & destruet illũ illustratio Ibidem
ne aduentus sui. Ecce diximus quales habemus pastores
in uia hac q̈ ambulamꝰ, nō q̄les hr̄e oporret. Non sunt oēs
amici spōsi, q hodie spōsi sunt ecclesiæ. Hincinde assistere
cernunt̃, & ut uulgo aiunt, eã q̄si addextrare uident̃. Pauci
admodũ sunt q quæ sua sunt nō q̄rãt, ex oībꝰ charis eius.
Diligunt munera, nec p̄ñt pariter diligere Xp̄m, qa manꝰ
dederũt mãmonæ. Intuere quō incedunt nitidi & ornati,
circũamicti uarietate, tãquã sponsa procedēs de thalamo
suo. Nónne si quēpiã taliũ repēte eminus ꝓcedentē aspe-
xeris, sponsam potius putabis quàm sponsæ custodē? Vñ
uerò hanc illis exuberare æstimes rerũ affluentiã, uestium
splendorē, mensarũ luxuriã, congeriē uasorum argenteo-
rum & aureorum, nisi de bonis sponsæ? Inter hæc est qđ

illa pauper & inops & nuda relinquit: facie miserãda icul
ta,hispida & exanguis: ꝓpter hoc non est hoc tpe ornare
spõsam sed spoliare,nõ est custodire sed perdere,nõ est de-
fendere sed exponere,nõ est instruere sed ꝓstituere, nõ est
pascere gregẽ dñi sed mactare & deuorare, dicẽte dño de
Psa.52. illis.Qui deuorãt plebẽ meã ut cibũ panis,& iterũ.Quia
Psal.78. comederũt Iacob & locũ eiꝰ desolauerũt:& in alio ꝓphe-
Osee.4. ta.Pctã ppli comedẽt:q̃si dicat,pctõrũ ꝑcia exigũt,&pec-
cãtibus solicitudinẽ nõ impendũt.Quẽ dabis mihi de nu
mero epõrũ q nõ plꝰ inuigilet subditorũ euacuandis mar
supijs,quã uitijs extirpãdis? Vbi est q flectat irã? Vbi est q
ꝑdicet annũ placabilẽ dño? Propterea relinquamus istos
q̃a nõ sunt pastores sed traditores, & imitemur illos q ui-
uentes in carne,plãtauerũt ecclesiã sanguine suo. Et qui-
dẽ isti sortiti sunt ministerij locũ,sed nõ zelũ. Successores
oẽs cupiũt esse,imitatores pauci. Vtinã tam uigiles repe-
rirent ad curam quàm alacres currunt ad cathedram,uigi
larent utiq; solicite seruãtes sibi creditã ecclesiã,imo uerò
Psal.37. uigilarẽt pro semetipsis, nec sinerẽt de se dici. Amici mei
& ꝓximi mei aduersũ me appropinquauerũt & steterunt.
Iuxta oĩno q̃rimonia, nec ad ullã iustiꝰ quàm ad nr̃am re-
ferẽda ætatẽ.Parũ est nr̃is pastoribus ꝙ nõ seruant nos,ni
si & perdant.Grauiter quippe demersi obliuionis somno
ad nullũ dñicæ cõminationis tonitruum expergiscuntur
ut uel suum ipsorũ periculũ expauescãt: inde est ꝙ nõ par
cũt suis,qui nõ parcũt sibi,perimẽtes pariter & pereũtes.
Nũc uerò dicẽdũ. Epi uerò & sacerdotes huiꝰ tpis castita
tis sanctimoniã(sine qua nemo uidebit deũ)tam in corde
quàm in corpe quõ student obseruare? Certè dñs dicit in
Lucæ.12 euangelio ad epos,haud dubiũ in primitiua ecclesia.Sint
lũbi uri ꝑcincti:castitatẽ approbãs non tantũ, sed etiã im-
1.Reg.21 perans. Attestat etiã hãc spũsctũs in lege:qui nemini nisi
mũdis(& ꝑcipue à mulieribus) panes ꝓpositionis edere
sinebat.Vnde& Achimelech Dauid regi de his panibꝰ cũ
militibꝰ sumere cupienti nõ priꝰ cõcessit, quàm eos mun-
dos esse à mulieribꝰ cognouisset,dicẽte rege Dauid.Si de
mulieribꝰ agit,mũdi sunt ab heri & nudiustertiꝰ:iã tũc si-
gnificãte spũsctõ neminẽ ad mẽsam Xpi ad illumq; panẽ
angelorũ debere accedere,nisi purificatũ mente & corpe:
ne qđ gr̃a diuina fidelibus ꝑparauit ad salutẽ,indigne su-
mẽtibus ad iudiciũ fiat & ad cõdẽnationẽ.Isti aũt castita-
tis insigne qualiter custodiunt,qui traditi in reprobũ sen
sum faciũt quæ nõ cõueniunt? Quæ enim in occulto fiũt
ab epis turpe est dicere.Meliꝰ itaq; arbitror super hoc dis
simulare & supsedere, quã aliqd unde scandalizent inno-
centes & in experti,dicere.Sed ego cur uerecũdor dicere
qđ ipsi nõ uerecũdantur facere, imo quod apl's non uere
Roma.1. cundatur scribere & prædicare? Dicit aũt egregius præ-
dicator. Sic masculi in masculos turpitudinẽ operantes,
& mercedẽ sui erroris recipientes.Fratres,factus sum insi
piens,uos me coegistis.

Sermo ad pastores in synodo congregatos.

REuerendissimi pr̃es & dñi,ecce lecta sunt uerba
scti euãgelij in auribus uestris, & utinã diligen
Psal.110. ter intellecta ab uniuersitate uestra.Intellectus
bonus oĩbus facientibus ea.Seculares in specu
lis suis uisu cognoscere solent pulchritudinẽ aut turpitu-
dinem suam. Alterius gn̄is est speculũ ur̃m,in quo magis
auditu quàm uisu potestis attendere qd deceat & q̃d non
deceat,quid impediat, q̃d expediat, qd ex debito uri offi-
cij uobis incũbat.Speculũ ur̃m,sctm̃ est,euangeliũ. Consi
derate obsecro nõ uultũ ur̃æ natiuitatis,sed statum quoti
dianæ cõuersatiõis,cõsiderate & nolite abire negligẽdo,
sed stetis diligẽtius inuestigando, & ꝑscrutatis medullitus
cõscientijs ur̃is,in testimonijs earũ aut gloriemini,aut ter
reamini. Nã sicut multis gloria,ita multis est ignominia
testimoniũ cõsciæ suæ. Ecce sacrũ euangeliũ sub numero
triũ ꝑsonarũ includit multitudinẽ uniuersam ꝑlatorum.
Proposuit eñi nobis bonũ pastorẽ,mercenariũ,& furẽ.Si
boni pastores estis, gaudete, q̃a merces ur̃a cõpiosa est in
cælis.Si mercenarij estis,timete, q̃a periculũ ur̃m grande
est in terris. Si fures estis,ingemiscite,q̃a locus uester ma-
gnus est in pœnis,nisi properaueritis ad pœnitentiã,& q̃
uouistis dño deo uro digne reddideritis. Vos maxime q
in circuitu dñi estis, & in cõspectu eius affertis munera &
offertis,non corruptibiliũ auri & argẽti,sed præciosi san-
guinis & corporis agni imaculati. Quãtã dignitatẽ con-
tulit uobis deus? Qanta est ꝑrogatiua ordinis uri? Præ-
tulit uos deꝰ regibꝰ & imperatoribꝰ ꝑtulit ordinẽ uestrũ
oĩbus ordinibꝰ,imo(ut altius loquar)ꝑtulit uos angelis
& archãgelis,thronis & dñationibus.Sicut eñi non ange Hebr.2.
los,sed semen Abrahæ apprehendit ad faciendã redẽptio
nem:sic nõ angelis,sed hoĩbus,solisq; sacerdotibus dñici
corporis & sanguinis cõmisit cõsecrationẽ. Oẽs enim si- Hebr.1.
cut,ait apl's,sunt administratorij spũs,i ministerium missi
propter eos q hæreditatẽ capiunt salutis.Sed longe excel
lẽtius est officiũ nr̃m qđ admirabile est,& nõ solũ in ocu-
lis uris:sed etiã angelorũ.Hæc sunt infœlicissima tpa quæ
præuidit apl's Paulꝰ: in q̃bus hoĩes sanã doctrinã nõ susti 2.Ti.4.
nent,sed coaceruant sibi magr̃os ad desideria sua, in qui-
bus à ueritate se auertunt,& ad fabulas & uanitates huius
seculi cõuertuntur. Hæc sunt inquã nouissima tempora,
in quibus refrigescit charitas, & abundat iniquitas mul-
torum.Quare hoc dico? Quia(ut audistis)tres personas,
imo ut planiꝰ dicã,tria genera doctorũ sctm̃ describit euã
geliũ.Primũ genus aliquã quidẽ partẽ,sed unũquodq; duo
rum sequẽtium copiosam & perniciosam includit multitu
dinẽ ꝑlatorũ,sed illos defendit numerꝰ.In primo solo ge-
nere abũdat charitas, in alijs duobus oĩno refriguit, ubi
nimirũ abũdat iniqtas. Audistis ꝓprietates singulorum.
Bonus pastor est qui ponit aĩam suã pro ouibꝰ suis. Mer-
cenarius est,qui uidet lupũ uenientẽ & fugit. Fur est,qui Ioan.10.
mactat & occidit. Bonus pastor non suã uoluntatem face Ibidem.
re,sed dñi sui q̃rit utilitatẽ.Ipi soli seruat fidẽ,ipsi laborat Ibidem.
ipm honorat.Ipsi querit gloriam,nõ sibi.Regi eñi seculo 1.Tim.1.
rũ imortali iuisibili soli deo honor & gloria in secula secu
lorũ amen.Non nobis dñe non nobis,sed noĩ tuo da glo- Psal.113.
riam. Nobis miseris da ueniã,da gratiã,tibi serua gloriã,
utpote à quo est uenia pctõrũ,& gr̃a meritorũ.Bonus pa-
stor in omni labore uillicationis suæ q̃rit non q̃ sua sunt,
sed q̃ Iesu Xpi,qđ ꝓpriũ habet charitas.Vñ si qñq; excel 1.Petr.4.
serit,charitas operit multitudinẽ pctõrũ:sed & ipse aduo- 1.Ioan.2.
catũ habẽt in cælis,Iesum Xpm dñm nr̃m: & ipse est ꝓpi-
ciatio pro pctis nr̃is. Mercenarius est(ut diximus)qui ui
dens lupũ uenientem fugit.Quærit ergo quæ sua sunt:nõ
q̃ Iesu Xpi.Alioquin utiq; non fugeret,sed sua imo & se
ipsum superimpẽderet potius quã gregẽ suũ raptoribꝰ ex
poneret. Multi sunt mercenarij,qui in prosperitate leui-
ter discerni non possunt à bonis pastoribus. Habẽt enim
multa cum ipsis cõia:habuerunt nanq; sanã electionem in Nota.
ingressu, habẽt nihilominꝰ mundã conuersationẽ in pro-
gressu,pacẽ ecclesiæ amãt & q̃runt,utiliter ac uiriliter ec-
clesiasticis implicantur negocijs, nõ recusant grauedines
oneris,sed hoc ideo q̃a ambiunt gloriã honoris.Amãt eñi Mat.23.
primos recubitus in cœnis,salutationes in foro,& uocari
ab hoĩbus rabbi.Multoties etiã cibantur pane lachryma
rũ,& uino cõpunctiõis potant ex recordatione pctõrũ: si
cut testat iunior filiꝰ qui in regiõe longinqua consumpsit
oẽm substantiã suã uiuendo luxuriose.Vñ & dixit.Quan- Lucæ.15.
ti mercenarij in domo pr̃is mei abũdãt panibus? Si pani-
bus abundant mercenarij, nunqd fame peribunt oparij?
Operarios dico,q quãto rariores in terris,tãto chariores
in cælis habẽt. De paucitate eorũ cõquerit ueritas dicẽs. Luc.10.
Messis quidẽ multa,operarij autẽ pauci.Messis utiq; mul
ta,& sacerdotes multi:& mercenarij multi,sed operarij pau
ci. Pauci planè operarij, & admodum rari incõcussibiles,
q̃a aspicientes in authorẽ fidei & consummatorem Iesum
quos instruũt uerbo sanctæ ꝑdicatiõis, nõ destruunt exẽ-
plo prauæ opatiõis,efficaciꝰ ope quàm uerbo ꝑdicantes.
Notandũ uerò ꝙ filius nõ dicit. Fac me unũ de mercena-
rijs tuis,ut ui-
delicet ea sibi offerat beneficia q̃bꝰ illi cõicant i presenti.
Inquit

Psal.80. Inquit psalmista. Cibauit eos ex adipe frumenti. Quos
cos? Audi quod præmittit. Inimici dñi metiti sunt ei. Hi
sunt quos cibat ex adipe frumēti, & melle satiat. Qui sunt
Lucæ.8. illi? Mercenarij, qui licet ad horā credāt, in tpe tñ tētatio
Iaco.4. nis recedunt. Vñ patet φ amici sunt mūdi. Amicus autem
Phili.2. huius mūdi, inimicus dei cōstituit. Iterū quærūt quæ sua
sunt, non quæ Iesu Xpi: & si nō quærūt q̃ illi⁹ sunt, cū eo
nō sunt. Et q̃ cū eo nō sunt, cōtra eū sunt, qa ipse ait. Qui
Lucæ.11. nō est mecū, cōtra me est. Et q̃ contra eū sunt, inimici eius
sunt. Hi per exteriora mentiunt deo de interioribus. Cū
eñ sanè pdicēt, & mūdè uiuāt, sanitatē loquunt intentio-
nis: ut uidelicet deū habeāt in causa, & oīa interiora corū
bñdicāt nomini sancto eius: cū tūc tñ nō deū sed mundū,
nō dñm sed seipsos habeāt in causa. Mentiunt poti⁹ deo
quàm hoībus, ad cuius contumeliā spectat tanta collatio
gratiarū: quibus nō honorē dei, sed honorem hoīs cōstat
acquiri, nec charitati sed cupiditati deseruiri. Vnde opa-
Eccle.4. rius incōfusibilis postulat nō duo tñ, sed tria, qa funicu-
lus triplex difficile rūpitur. Nō eñ postulat disciplinā &
Psal.118. sciam, quas pñt habere & mercenarij, sed dicit. Bonitatē
& disciplinā & scietiā doce me, q̃ tria in solis filijs regrun-
tur. Quid enim prodesset disciplinā habere in cōuersatio
tione, scientiā in pdicatione, nisi assit bonitas in intētio-
ne? Nusquā scriptū est aut carnis obsequium, aut ratiōis
sciētiam sufficere, sed bona uoluntas sufficit. Sanata ergo
uoluntate, utilis erit & pmiosa tam castigatio carnis per
disciplinā, quàm illuminatio rōnis p scientiā. Propter su-
pradictas ergo rōnes & alias hmōi diximus qa in prospe-
ritate mercenarius leuiter discerni non pōt à bono pasto-
re, quia dū pacis arridet securitas, intentiones eius paliat
Mat.10. infirmitas. Nihil occultū qđ nō reuelet. Vasa figuli pro-
Eccl.27. bat fornax. Flāte uēto aduersitatis, statim quod infirmū
Ioan.10. est intentionis, ostendit effectus operatiōis. Videt eñ lu-
pū uenientē, & fugit. Qui sunt isti lupi? Tyrāni & rapto-
res seculi, q̃ propria tentati cōcupiscētia, uel ingenita cō-
pulsi maleuolētia incēdūt ecclías, uastāt ouilia Xpi, spo-
liant pupillos & uiduas, proscriptionē inducūt pauperi-
bus, deū blasphemāt in suis opibus. Hi factis rapinis, fra-
ctisq; ecclesijs, cū gladius ultionis in eis exerit, ueniūt uel
blandiendo, uel comminando. Fugitq; mercenarius uel
amore blandientis, uel timore persequentis. Vnde fugit?
A rectitudinē iustitiæ, à defensione ecclīæ, à liberatione
patriæ, ab ultione pupillorū & uiduarū. Quo? Ad custo-
dienda quæ possidet, imo à quibus possidetur, uidelicet
marsupia, horrea, cellaria, nō utiq; pauperibus reseruāda,
sed euacuanda furibus, aut ignibus consumenda. Habet
eñ aliqs intra prouīciā tyrānorū positos parentes suos,
& blāditur proinde multoties raptoribus, ut parentibus
cōsulat: q ut pacē habeāt, & inter tyrānos floreant, affligi
sancta pmittit ecclesia, & iustitia cōculcat. Et quid dicam
de furibus? Fures sunt hæretici. Hi sunt fures & latrones
Matt.7. qui ueniūt in uestimētis ouiū, intrinsecus autē sunt lupi
rapaces. Quotquotaūt uenerūt, fures sunt & latrones. Fu
res latēter nocēdo, latrones apte sæuiēdo. Hæretici pra-
ua dogmata disseminabant in populo, & peruersitate do-
ctrinæ suæ fidem catholicam obnubilabāt, & inducebāt
simplices in errorem. Neminē uestrum credo esse hæreti-
cū, oēs creditis in deū trinū & unū, qa passus sit & sepul-
tus, qa descēdit & ascendit. Facit tñ hæc fides catholicū?
Iaco.2. Hac fide utiq; dæmones essent catholici, qa (ut dicit Iaco
bus) credūt & contremiscūt. Verū utiq; catholicum facit
non fides cōmunis dæmonibus, & hoībus, sed ea tantum
Gala.5. q̃ cōis est hoīb⁹ & angelicis spiritibus. Quæ est illa? Quæ
p dilectionem opat. De qua apl's dicit: neq; circūcisio ali-
Gala.6. quid ualet, neq; præputiū, sed fides quæ p dilectionē ope-
ratur. Hac fide ipse pditus erat, cū diceret. Dum tēpus ha
bemus operemur bonū ad oēs, maxīe aūt ad domesticos
1.Ioā.3. fidei, nō seculi. Habetis hāc fidē? Vtinā. Sed hæc est fides
quæ uincit mūdū, qa hæc est uictoria quæ uincit mūdum
fides nr̃a. Dixerim uos uincere mundum, an uinci à mun-
do? Video ecclesias uestras male tractatas, uideo quasdam
semirutas, quasdam omnino obrutas, uideo in uillis soli-
tudinem, in agris silentium, & ubiq; exterminiū: uideo in
militibus insolētiā, in hoībus inobedientiā, & in oībus in
sipientiā. Libenter tñ suffertis hmōi insipientes cum sitis 2.Co.11.
ipsi forsitan sapiētes. Sustinetis eñ φ uos in seruitutē re-
digant, φ deuorēt, φ acipiāt, φ super uos extollantur, φ
etiam in facie qñq; uos cedant, aut etiā reclusos in carce-
re emūgant argento. An hæc patimini ut in patientia ue-
stra possideatis aīas urãs? Patiētia enim nobis necessaria
est, ut uolūtatē dei faciētes, fructū cū gaudio reportem⁹.
Toleratis hæc ut uoluntatē dei faciatis? Non utiq;, sed ut
uestrā uoluntatē propriam impleatis, ut carnis uestræ li-
centius curā geratis, ut pueris uestris & parētibus cōmo-
dius prouideatis, & uillas tyrānorū in pace eorum inha-
bitatis, utentes nemoribus, & agroscolētes. Propter hoc
palpatis pricipes, & ptātes tenebrarū harū, tā hoīes quā
dæmones. Hoīes, qa ad uelle eorū loquimini, ad uelle eo-
rum ligatis & soluitis. Ipsi sunt semiepi, semiarchidiaco-
ni, imo ut uerū fatear (salua pace omnium) ipsi sunt supra
epos, supra archidiaconos, supra presbyteros, & uerè qui
ptātē habent, hodie benefici uocant. Palpatis dæmones,
qa facitis eos in uobis filis altissimo. Ponā, inqt, sedē meā Luc.22.
ad aqlonē, & filis ero altissimo. Et ipse q̃ est rex glīæ super Esai.14.
oēs filios supbīæ, frigore iniqtatis suæ cōgelauit interio-
ra uestra, & ut fortis armatus custodiens atriū suū in pace
obtinet cathedrā uolūtatis urãe, in qua deberet altissimus
residere. In terra, inquit, pax hoīb⁹. Quib⁹? Magnæ sciē- Lucæ.2.
tiæ? Magnæ nobilitatis? Non, sed bonæ uolūtatis, & ubi
pax, ibi deus: quia in pace factus est locus eius. Vnde pa- Psal.75.
tet φ sedes eius bona uoluntas est. Qui ergo non deum,
sed diabolū habet inhabitantē interius, & tyrānis atq; ra-
ptoribus deseruit exterius, uincit ne mundū? Imo uictus
est à mūdo, uictus est à diabolo, uictus est à carne sua. In-
fixus est in limo pfundi, & non est ei substātia, uel poten-
tia resurgendi. Domine deus uirtutum excita potentiam
tuam & ueni, ut educas nos de lacu miseriæ, & de luto fæ- Psal.68.
cis, operimanuū tuarum porrige dexteram. Educ de car-
cere aīas nostras, ut iam nō obediāt mūdo, sed confiteant
noī tuo. Placabilis esto sup officialibus tuis q̃ tibi rōnem
reddituri sunt de ouib⁹ tuis. Veni dñe, & noli tardare. In-
sanit diabolus insanit hostis hūani gñis, sciens φ modicū
tps habet. Fidē habem⁹, sed sine opib⁹ mortua est, & nos
mortui cum ipsa. Auge nobis fidē, ut in uicarijs tuis p di-
lectionē opet, quaten⁹ ad imperiū eorū mōtes trāsferant,
& de obsessis aīabus dæmones efferant, ut de ipsis prius
ejciant quàm cū ipsis pijciant i ignē æternū. Auge inquā
nobis fidē, qa hæc est uictoria quæ uincit mūdū, fides no-
stra. Hac fide scti uicerūt regna, opati sunt iustitiā, extin- Heb.11.
xerunt impetū ignis, effugarūt aciē gladij, cōualuerūt de
infirmitatibus suis. In partib⁹ nostris ubiq; ignis, undiq;
gladi⁹. Quare nō operamini iustitiā? Quare nō extingui-
tis ignes? Quare nō effugatis aciē gladij? Quare? Ratio
in prōptu est, qa nō deo sed hoībus qritis placere. Vnde
Paul⁹. Si adhuc hoīb⁹ placerē. Xpi seruus nō essem. Vos
nō cōualetis de infirmitatib⁹ uestris, sed torpetis de igna- Gala.1.
uia uestra, nec de malefactorib⁹ potestis facere iustitiam.
Quare? Quia nulla est uirt⁹ fortitudinis uestræ, qm dissi- Psal.52.
pat dñs ossa eorum qui hoībus placēt. Caro infirma, sed
ossa sunt fortia. Dissipauit ergo ossa id est fortitudinē eo-
rum qui hoībus quærūt placere. Confusi sunt quoniam
deus spreuit eos: & uos confusi estis in actibus uestris, nō Ibidem.
honorati, sed onerati dignitatibus uestris, quoniam deus
spreuit uos. Spreuit eñ deus omnes discedētes à iudicijs Psal.118.
suis. Fidem habetis, sed ad opera uos inuito, uos maxime
quis estis uicarij Xpi, qui estis pastores animarū: q̃ alios
debetis instruere, nō destruere. Vos inquā maxime, quia
soli nō potestis perire, qui præire debetis dicēdo & operā
do. Multi sunt catholici prædicādo, q̃ hæretici sunt ope-
rādo. Quod hæretici faciebāt per praua dogmata, hoc fa-
ciunt plures hodie per mala exēpla, seducūt scilicet pplm,
& inducūt in errorem: & tanto grauiores sunt hæreticis

quanto præualent opera uerbis. Vnigenitus qui est in si-
nu patris, nónne de secreto suo ꝓdijt ad publicū uestrū?
Nónne de cælo descendit ad terras, ut prædicatiōe & cō-
uersatione sua persuaderet hominibus cōtemptum mun-
di? Nónne uos estis uicarij eius? Nónne qđ prædicauit,
& uos debetis p̄dicare: qđ dissuasit, dissuadere: qđ persua
sit, ꝑsuadere? A Xp̄o dicti estis xp̄iani. Nónne ea uia qua
xp̄s ambulauit, & uos debetis ambulare? Nónne sicut cō
uersatus est, & uos uicarij eiꝰ debetis cōuersari? Ita planè
nisi fortè doctiores eo fueritis uel sanctiores. Dicite ergo
archidiaconi dicite presbyteri, dicāt etiā pōtifices, in fre-
nis in sellis qđ facit aurū? In uestimentis tantus ornatus?
1.Co.6. In cibis tam superfluus apparatus? Esca uentri, & uenter
Luc.16. escis, deus autem & hunc & has destruct. Multus erat ni-
tor uestium, & delicatus ciborum apparatus apud illum
diuitem euangelicum, qui induebatur purpura & bysso,
& epulabatur quotidie splēdide. Mortuus tñ est, & sepul-
tus in inferno. O dirum, ô execrabile & horrendum sepul
chrum, ubi est fletus & stridor dētium, ubi sunt aquæ ni-
uium, ubi uermis q nō morit̃ ubi ignis qui nō extinguit̃.
Hoc sepulchrum diuitem, sed sinus Abrahæ pauperē La-
Psal.106 zarū excepit. Quis sapiens & custodiet hæc? Vir insipiēs
Psal.91. non cognoscet, & stultus nō intelliget hæc. Quis obsecro
laicorū auidius clericis quærit tp̄alia, & ineptius utitur
acquisitis? Cū tñ fastū uideāt laici in supellectili clerico-
rum, nónne per eos potius inuitant̃ ad mundum diligen-
Luc.14. dum quàm negligendū? Medice cura teipsum. Si mundū
prædicas cōtemnēdū, cōtēne tu prius, & ad ipsum effica-
cius alios inuitabis. Da uoci tuæ uocē uirtutis, consonet
uita uerbis: & statim erit in ore tuo uiuus & efficax sermo
dei, & penetrabilior oī gladio ancipiti. Nō sic ꝑfectò est,
Ose.4. sed sicut ppl's, sic & sacerdos: sicut laicus, sic & clericus.
Vterq; cupit, uterq; diligit mundū, & ea q̄ in mūdo sunt.
Laicus tñ cū labore, sed clerici sine labore uolūt posside-
re totū mundū. Cōicare uolūt cupiditati & superfluitati
hoīm, sed nō labori. Peccare uolūt, sed nō flagellari cum
hoībus. Vñ timēdū est ꝙ flagellent̃ cū dæmonibus. Qūo
seculares nō expēderēt sustātiā suā uiuēdo luxuriosè etiā
in p̄ntia sacerdotū qūo nō intēderēt uanitatibus & leno-
cinijs huius seculi, qūo nō essent insolentes & elati, cū tñ
fastum, tantā insolentiā uideāt clericorū? Nónne in p̄sen-
tia eorū irreuerēter abutimini eleemosynis pauperū? De
patrimonio crucis Xp̄i nō facitis codices in ecclesijs, sed
pascitis pellices in thalamis uestris, impinguatis canes,
adornatis equos, fallerantes pectora, & capita deaurando.
Treñ.4. Et uerè in capitibꝰ oīm platearū dispersi sunt lapides san-
ctuarij. Plateæ latæ sunt, & lata est uia quæ ducit ad mortē.
Lapides sanctuarij, id est sacerdotes, sunt in capitibus, id
est in introitu latarū uiarū: docēt eñ ppl'os p praua exem
pla ingredi uias latas q̄ ducūt ad mortē, & demergunt in
ꝓfundū inferni. Dolor capitis in mēbra redūdat. Capita
Esaiæ.1. ppl'i sunt sacerdotes. Oē caput lāguidū, & oē cor mœrēs.
Languēt p̄lati eccl'iæ in cupiditatibus suis. Quia ergo lā-
guor est capitibꝰ, mœror orit̃ in cordibus. Corda sunt
eccl'iæ uiri religiosi, q honorē suū ītelligētes, nō respiciūt
in uanitates & insanias falsas, nec cōparant̃ iumentis insi-
piētibus, nec siles fiūt illis, q̄ plorātes plorāt in nocte hu-
ius aduersitatis ubi apud p̄latos eccl'iæ inualescat cupidi-
tas, & charitas refrigescit. Et merito clamat ecclesia sancta
Esai.38. hodie. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Multa est
hodie & longe grauior quàm credi possit persecutio san-
ctæ eccl'iæ, & talis incūbit, qualis à prīcipio nō fuit. Mul-
tis modis ꝑsecutus est eā diabolus, sed nūquā grauiꝰ quā
hodie, qa nūquā fuit maior ꝑditio xp̄ianorū, nec liberior
aut securior trāsgressio diuinorū præceptorū. Ecclesiam
incipientē ꝑsecutus est p tyrānos, ꝑficientē ꝑsecutus est
p hæreticos, iā lætā & florētē persequit̃ p motus illicitos.
Tria sunt in aīa, rō, uolūtas, sensualitas. Rōnis est iudiciū,
uolūtatis desideriū, caro debet obsequiū. Carnē ergo cru
ciauit in martyribꝰ, rōnē ꝑturbauit in simplicibꝰ, sed uo-
lūtatē hodie deprauat gñaliter in oībus. Fuit ergo amari

tudo eccl'iæ amara qdē in ꝑsecutione tyrannorū, sed ama-
rior in uersutia hæreticorū, sed amarissima hodie p praui-
tatē desideriorū. Væ q dicūt pax & nō est pax. Pacē habet Hie.6.
eccl'ia apud extraneos, sed filij nequā, filij scelerati sæuiūt
in ea, q ꝓpriā matrē euiscerāt ut se pariant in honorē. Pa-
cem ubiq; habet exteriorē, sed interiorē in paucis habet,
qa ubiq; aut ferè ubiq; iudicio rōnis nō cōsentit uolūtas,
sed captiuā eā ducit in lege pctī: qa etsi ratio sana sit in iu-
dicio, uolūtas tñ praua est in desiderio, in qua nimirū resi
det diabolus filiis altissimo, ut supra diximꝰ. Euigilate iu-
sti, abijcite diabolū, & sedem dei expurgate, qa iustitia &
iudiciū correctio sedis eius. Exigentibus iniquitatibꝰ ue-
stris egressus est de templo suo. Reducite eū ad tēplū san-
ctū suū. Tēplū eñ dei sanctū est, qđ estis uos. Anima iusti
sedes & templū dei est. Dñs in tēplo suo facit mirabilia,
& p̄bet oracula. Veniat ad templū suū dñator quem quæ 1.Co.3.
ritis, quo possitis dñari desiderijs carnalibꝰ, & diabolicis
resistere tentationibus. Veniat & angelus testamēti quē
uos uultis, qui annunciet uobis suam uoluntatem, & cō-
firmet promissam hæreditatem. Inducant eum in templū
suū parentes eius, pater uidelicet & mater & fratres eius.
Qui sunt illi? Respōdeat ipse. Quicūq; fecerit uoluntatē Mat.
patris mei qui in cælis est, ipse meus pater, & mater, & fra-
ter & soror est. Pater generando per uerbum prædicatio-
nis, ut dicit apostolus. Ego per euangeliū in Christo uos
genui. Mater pariendo per exemplum sanctæ cōuersatio- 1.Co.4.
nis. Frater & soror caste diligēdo in amore fraternitatis.
Hi parentes estis uos, aut esse debetis. Statuit uos popu-
lus mediatores inter se & deum, ut uobis loquatur deus,
& uos ad illum. Ideo dant uobis eleemosynas & primi-
tias suas, ut uestris precibus & meritis propitietur eis
deus, & introducantur ad illum. Sed eum quem uobis
redditis offensum, qualiter alijs reddetis placatum? Non
est munda coram deo oratio uestra. Quærite ergo uos pa
rentes Iesu Christi qui adducant eum ad uos, & inducāt
in templum suum. Quærite eos qui uoluntatem dei ex
corde faciunt, qui contempserunt uitam mundi, qui ca-
stigant corpus suum, & in seruitutem redigunt, nō ut ho
minibus, sed ut deo placeant. Non solum recipere, sed di- Luc.16.
uidere sciatis eleemosynam. Facite & uos uobis amicos
de mammona iniquitatis. Non solum loquimini, sed & Heb.13.
operemini bonum ad omnes, & ut dicit apostolus. Bene-
ficentiæ & communionis nolite obliuisci, quia talibus
hostijs promeretur deus. Inducant proinde Iesum in tem Sapie.1.
plū suū p iustitiā, & ꝑducant p iudiciū. Aperite ei portas
iustitiæ, alioqn nō ingredietur ad uos. Diligite iustitiā q
iudicatis terrā. Vestrum est facere iudicium, quia senato- Psal.57.
res estis orbis terrarū. Diligite ergo iustitiā, & recte iudi-
cate filij hominū. Quid dubitatis? Apprehēdite discipli-
nam, & cōtineatis uos à prauis operibus uestris, iustitiam Eccl.15.
habendo ac faciendo, qa qui cōtinēs est iustitiæ, apprehē-
det illā, & obuiabit illi quasi mater honorificata. Sine iu-
stitia non solum respublica, sed nec parua domus subsi-
stere pōt. Quare timetis principes & potestates tenebra-
rum harum? Quare uos illis subijcitis? Vultis exaltari in
terra, uultis exaltari in gentibns. Apprehendite & facite
iustitiā. Apprehēdite, cōtinēdo uosmetipsos: facite, humi
les & pauperes iustificado, & ꝑfectò in iustitia exaltabi- Psal.88.
mini. Dicit eñ psalmista. Et in iustitia tua exaltabuntur. Ibidem.
Qui? Beatus scilicet ppl's q scit iubilationē. In iubilo di-
uersæ uoces cōsonāt. Sciūt ergo iubilationē, qui sciūt pa-
cē gētibus dare, & liberare ppl'm dei, & unitatē ppl'orum
seruare in uinculo pacis. Hi tales dñe non in tenebris hu- Ibidem.
ius mūdi aberrabūt, sed in lumine uultus tui ambulabūt:
nō in sua facie, sed in tuo noīe exultabūt: nō in tyranno-
rum amicitia, sed in tua iustitia exaltabuntur. Timetis cō- Dañ.6.
culcari à leonibꝰ, si iustitiā tenueritis? Daniel in lacu leo-
num clamat, & nō nocuerunt mihi. Quare? Quia iustitia Psal.47.
coram deo inuenta est in me. Iustitia plena dextera tua. puer.3.
Per dexterā spiritualia, p sinistrā accipiunt̃ tp̄alia. Longi-
tudo dierū in dextera eiꝰ, in sinistra aūt diuitiæ & glīa. In

iudicio

Mat.25. iudicio ad sinistrā eius erunt hœdi, quibus dat in hoc seculo gloriā & diuitias: ad dexteram aūt agni, quibus præparata est lōgitudo dierū. Nolite sitire munera in sinistra eius, qa qui desiderāt eius sinistram in hoc seculo, collocabunt ad sinistrā eius in iudicio. Adhærete dexteræ eius, ut in iudicio ad dexterā eius sedeatis sup sedes iudicatiū, & in præsenti nō propria uirtute, sed uirtute dexteræ ei⁹ superborū & sublimiū colla prematis, quia dextera dei fe
Psal.117. cit uirtutem. Vultis tū de manu eius accipere duplicia, id est spiritualia & tēporalia? Primū quærite regnum dei, &
Matt.6. iustitiā eius, qđ est dexteræ: & hæc oīa adijcientur uobis, quæ sunt sinistræ. Primū quæritæ regnū dei, ut in interioribus uestris habitet & regnet deus. Deinde iustitiā eius, ut legem ex ore uestro requirat & assumat populus: & ex tanta gratia meritorū retribuetur uobis gloria præmiorum quā nec oculus uidit &c. Et pter hæc adijciētur uo
Psal.111. bis hæc tpalia, quia gloria & diuitiæ in domo eius. Cuius eius? Haud dubiū quin iustè generationis, de qua pmissum est: Generatio rectorū benedicetur. Benedicta in præ
Ibidem. destinatione, benedicitur in iustificatione, benedicetur in glorificatione. Benedictio dñi super caput iusti: quia mise
Prou.10. ricordia dñi ab æterno, per prædestinationem: & in æter
Psal.102. num, p glorificationē. Facite ergo iustitiā non tū pro uestro arbitrio, sed dictāte iudicio, qa iustitia & iudiciū cor
Psal.96. rectio sedis eius. Si tū faceretis iudiciū, nec aliqđ haberetis dominium, iudices tū essetis, nō iustificatores, & ideo iustitiam facere nō possetis. Propter hoc qui dedit uobis iudicium, dedit & dñium, ut pdixit propheta: Iudicabūt
Sapiē.3. nationes, & dñabuntur pplis. Duplex est dñium prælatorum. Habent enim claues ecclesiæ, quibus claudunt & nemo aperit, aperiunt & nemo claudit. Habent & regalia, quia dñi sunt urbium & oppidorum. Nec solum epatus,
Esai.5. sed & cōsulatus habent, ut merito eis dicatur: Quid ultrà debui facere, & non feci? Sed quod datum est illis in adiutorium, factum est illis in scandalum.

¶FINIS.

Super Salue regina Sermo. 4

Salue regina misericordiæ, uita, dulcedo, & spes nostra salue. Domine labia mea aperies. Dominus tecum, & tu mecum. Dignare me laudare te. Sub tuā protectionem confugio, ubi uirtutē acceperat infirmi. Esto mihi turris fortitudinis à facie inimici. Te nostra uox primum sonet, & ora soluamus tibi. Dulce canticū ac nobilissimū melos, quod in honorē sanctæ Mariæ quater in anno ordo noster deuotissimè cōcinit, ad ædificationē nostrā discutiendam fratres assumpsimus, quia speciali dulcedine multa refertum mastticatione continua reperimus. Nam à summis labijs canticū istud effusum uenit. Habet enim fundamentum. Fundamētum eius in montibus sanctis. Fundamentum eius internæ dulcedinis suauitas est. Et ubi hæc nisi in montibus sanctis? Hoc est in mentibus nostris. A sanctis compositum, à sanctis institutum, dignè frequētabit etiam à sanctis. Et uerè nisi à religiosis & affectione sancta feruētibus, nec subtiliter intelligi, nec efficaciter poterit decantari. Est enim tam suaue ad gratiam, tam fœcundum ad sensum, tam etiā profundum ad mysteria. Tale enim est qđ à nobis considerari & discuti prout dignum est nō ualeat. Ex eo autem ꝙ suauiter sonat, mulcet affectū, & de sensuū ubertate mentem impinguat, & in sanctam sanctorum aduocatā scilicet nostram, dum eam quasi præsentem salutat, omnia interiora nostra medullitus inflammat. Oportet enī ut uobis præsentem esse dicamus, quam præsentem salutamus, & totā animæ nostræ trinitatē in eā dirigamus, quā tā deuotissimis precibus exoramus. Agnoscit certè & diligit diligentes se, & prope est in ueritate inuocantibus se, præsertim his quos uidet sibi cōformes factos in castitate & hūilitate, si tū charitatē adiecerint, & totā spem suā (post filium suum) in ea posuerint, & toto corde quæsierint, orātes & frequenter dicentes: subueni domina clamātibus ad te iugiter. Nō aspernatur affectum prædulcem, ingens desiderium, inundationē lachrymarū, assiduitatē precū quorūlibet quāuis peccatorum, si tamē lauerint à malitia cor, dissoluerint colligationes impietatis, soluerint fasciculos deprimētes, dimiserint qui fracti sunt liberos, & oē on⁹ dirtpuerint. Data est ei potestas in cælo & in terra, quæ posse potestas est, & in manibus eius uita & spūs nostri, & oculi oīm xpianorū in eā sperant, & ipsa dat eis escam gratiæ (qua plena est) i tpe opportuno. Leuem⁹ ergo fratres cor nostrū cū manib⁹ ad eā, & appropinquemus ei passibus amoris, immolantes ei hostiā laudis, reddētes ei uota nostra de die in diē, de hora in horā, dicentes assidue: Salue regina misericordiæ. Quis mihi dignè huius carminis reserabit sacramētū? Quis mihi dignè explicet tam insolitæ salutatiōis exordiū? Origo fontiū & fluminū mare, uirtutū auctrix & sciarū scia sanctarū Maria, quia sicut sol uniuersa cæli lumina pcellit pgatiua claritatis eximiæ, sic ipa totā rōnalē creaturā (post filiū) pcellit splēdore uirtutis ac sciæ. Ad eā nō incōgruè ptinere dicim⁹ qđ scriptū est: Quā bona dña Israel his q recto sunt corde. Qui recto corde & rectè in oib⁹ cōsentiunt, hi recto sunt corde, his aduocata nr̄a sola bonitate sua agēte psentiæ suæ tantam plerūq; copiā exhibet, & quàm sit orabilis, exhitione impartitæ gr̄æ docet, ut innouati spū pclamēt p consolationem experiētiæ: Salue regina miæ. In his intelligentia nō capit, nisi quātū experientia sapit. Sola unctio spūs docet hæc. Plus ualet hic iubilus cordis, quā strepit⁹ oris: mot⁹ gaudiorū, quā sonus labiorū: cōsonātia uolūtatū magis quàm uocū. Pro hmōi dicere cautū duxi, quis mihi carminis hui⁹ reserabit sacrm̄? Quis p raro dici solet: Rara siquidē auis in terra, tātā pmereri familiaritatē in oculis maiestatis, quaten⁹ expientia indultæ gr̄æ, pn̄tiam illius agnoscēs, qs ualeat exultans dicere: Salue regina miæ. Iustè regina mūdi, & regina cæli dr̄, p quā utriusq; creator & rector gn̄at. Verū quo pacto dr̄ regina miæ, cū mia nō substantia sit, sed pietas supnæ clemētiæ, uel affectio benigna rōnalis creaturæ? Metonomicè ergo poterit itelligi, hoc est p efficiēte id qđ efficit, ut op⁹ miæ p mia itelligat. Op⁹ miæ, repatio naturæ. Mia dñi plena est terra uiuentiū & morientium, ꝙ angeli creati ꝙ cōfirmati, hoīes plasmati & repati, miæ est, q ab æterno & usq; in æternū primordialis ipa cā oīm, & causalissima causarū. Effect⁹ hui⁹ est opus saluādorū, salus hæc est, adoptio filiorū dei, quorū regina sc̄tā sanctorū, cui⁹ uirginalis part⁹ corū esse oīm. Regina gl̄iæ nomē est honoris, magnificentiæ & decoris, dulcedinis ac pietatis, amoris & honorificētiæ, sublimitatis & potētiæ, gubernationis & iustitiæ, defensionis & gr̄æ. Sc̄tā sc̄torū hæc oīa nobis & p oib⁹ nobis, qui decātamus assiduè: Salue regina miæ. Possumus etiā sic intelligere ꝙ regina miæ dr̄, ut soli tribuam⁹ diuinæ miæ & non meritis, ꝙ sup oēm creaturā ipsa sc̄titate ac dignitate pcellens, reginæ uocabulo & honore sublimat ampli⁹, & iā in hoc cōueniēter uocatur regina miæ, ꝙ diuinæ pietatis abyssum cui uult, & qn̄ uult, ac quō uult, credit apire, ut quis enormis pctōr nō peat, cui sc̄tā sc̄torum patrocinij sui suffragia pstat. Eapropter dicamus oēs, dicam⁹ singuli, dicam⁹ assiduè: salue regina miæ. Sequit. Vita dulcedo & spes nr̄a salue. Ordo pulcherrim⁹, dulcedinē uita pcedit, spes sequit. Non enī sapis nisi uiuas, nec spabis nisi uiuas & sapias. Et sapor sedes est dulcedini, gust⁹ sapori. Breuitati studendū statuimus, & iō de uario uitæ statu dicere supsedemus. De illa uita hoc in loco dictum esse credimus, de qua Ioannis euāgeliū loqt: q mādućat me & ipe uiuit, ppter me. Quid ni uiuat, q uitā mādućat? Ego sum, inqt, uita. Et btūs qui mādućat panē hunc in regno dei qđ intus est. Regnū dei charitas, gaudiū, pax. Et uita, & panis, & charitas unum sunt. Magnæ deliciæ charitas, q foras mittit timorē. Qui manet in hac: & mādućat eā, & mādućatur ab ipsa. Ipsa est q pascit inter lilia, pascit & pascit & nos & à nobis. Quō inquis? Si diligit deus nos, in se traijcit nos, & econuerso. Cibus iste charitas dei, & deus uirtutū, & sciētiarū fons, uitā pstat aiæ quæ nunc est & futurā. Et hæc nobis sancta

sanctorum metonomicè, scilicet quæ & uitam hanc nobis peperit, & p̄cib⁹ infundit. Hæc est de qua dicit apl's: Mihi uiuere Xp̄s est, & uiuit in me Xp̄s. De hac ĩ Deuteronomio circūcisiōe carnali. Et erit uita tua pēdēs ante oculos tuos, & non credes uitæ tuæ. Vita hæc dat dulcedinē, sed seipsam de seipsa. Si inueni gratiā in oculis tuis (ait Moyses) ad plenitudinē gratiæ ostende mihi teipsum. Et econtra. Ego omne bonū ostendam tibi. Vnū petijt, & repromissa est oĩmoda plenitudo. Quid tā diuersum quàm unū & oĩa? Sono diuersum, re unū: diuersum ꝓnūciatiōe, unū idētitate. Deus ergo omne bonū, & summū bonū, etiā dulcedo & dulcedinis genus gn̄alissimum. Qui edunt me, adhuc esuriet, inqt, & q bibūt me, adhuc sitiēt. Quare? Quia bonus & dulcis. Bonus deus Israel rectis corde, sed & dulcis & rect⁹. Nec bonitas nec iustitia sine rectitudine. Qui bibit de illa, sitiet iterū: de ista qui biberit, fiet in eo fons aquæ salientis in uitam æternam. Siquidem apud ipsum fons uitæ, & ipse fons uitæ, & iam fluminis impet⁹ qui lætificat ciuitatē dei. Esto ciuitas dei, & lætificabit te impetus hic. Parat em̄ in dulcedine sua pauperi deus. Fructus enim dulcis gutturi, & guttur eius suauissimum, ineffabilia omnia. Hic calculus est, quem nemo scit, nisi qui accipit. Sunt em̄ in illa internæ festiuitatis gaudia, quæ quotidie mētibus nostris p inspirationē sui amoris imprimit interna & æterna dulcedo. Nota, inqt, feci uobis oĩa quæcunq; audiui à patre. Et ad Moysen. Bonum ostendā tibi. Omnia quæ audiui à patre, & quæ ꝓmittit Moysi, unus denarius est qui promittit̄ laborantibus in uineis, & una illa quam petijt Dauid, & unum illud quod necessarium est. Mel est quod sugit Israel de petra, & oleum de saxo durissimo. Gaudium est qđ nemo tollit: osculum est, de quo scriptum est: Osculet̄ me osculo oris sui. Internæ suauitatis gustus ac dulcedo est, & manna absconditū, & thesaurus abscōditus in agro, cui cōparatū omne dulce amarū, oē decorū fœdū, oē iucundum triste, oē p̄ciosum uile, sordidū oē qđ desiderabile est in oculis amatorū mūdi fluentis. Nam preciosam margaritā datis omnibus terrenarū rerum delectamētis sancta sanctarum cōparauit, & nobis in filio suo p̄parauit, & p̄parat semp interuentu suo nobis orātib⁹ oleū effusum dulcedīs hui⁹. Nō erit ab re sed ualde optimū, si ip̄am reginā miæ uitā & dulcedinē nr̄am dicamus, q min⁹ expti adhuc uitæ hui⁹ ac dulcedinis sum⁹, sed p ip̄am speramus nos posse cōseq qcquid totius bonitatis factor dignat⁹ fuerit gr̄æ nobis ipartiri. Sequit̄: Spes nr̄a salue. Spes est in uirtute quasi scintillatio in fomite. Sine fomite durare nō pōt scintillatio. Subtrahe fomitē, interit, emoritur. Subministra, uiuet. Haud secus spes ruit sine fundamēto, sine pabulo morit̄, inædia deficit, extinguitur sine nutrimēto, arescit succisa radice. Spes enim sine uita uirtutū & deuotiōis dulcedine nō est spes, sed præsumptio. Inter timorem & securitatē spes media est, & est spes incerti nomen boni. Vita & dulcedo exterminant faciem timoris, securitati dant fortitudinem, dant decorem. Eapropter dicit deo. Singulariter in spe cōstituisti me. Et in pace in ipsum dormiam & requiescam. Est enim fulcita floribus, & stipata malis charitas illius quæ foras mittit timorem, & dicet: Leua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabit̄ me. Leua comminatio supplicij, dextera promissio regni. Inter has spes cubat in molli strato charitatis, uita & dulcedo sternunt hoc, & hoc est medium, illud in ferculo Salomonis de quo scriptura ait: Media autem charitate constrauit. Vides nunc sublimitatem carminis huius. Primò ponit uitam, quæ est in integritate uirtutū, secūdò dulcedinē sp̄ualium gaudiorū, deinde spem infert æternorum. Oĩa hæc regina misericordiæ, dn̄a mūdi, regina cælorum cōtulit mundo, uirgo uirginū, sancta sanctorum, lumē cæcorū, iustorum gl'ia, pc̄tōrum uenia, desperatorum reparatio, deficientium fortitudo, salus orbis, speculum totius integritatis. Ipsa intercedat pro peccatis nostris præstante dn̄o filio eius & unico, cuius regnum & imperium sine fine permanet in secula seculorum. Amen.

Sermo unde suprà. 2

SI linguæ centū resonarēt oraq; centum, Ferrea uox mihi Maria, nil dignū tibi dicere possum stella maris, quæ uirgo beata uocaris. O quàm te memorē uirgo, quibus laudibus efferam? In sanctissima lingua mea: quæ coinquinata est cū mortuis, incircuncisa labijs, nec purgata igne altaris, inquietū malum, habens in naribus spiritum, rimis effluens undiq;, qd dignum laudis laudibus tuis poterit immolare? Eleuata est magnificentia tua super cælos, & super oēm terrā gloria tua: ita ut nec in cælo inueniatur creatura quæ tuā digne laudare queat magnificētiā, nec in terra sit, q̄ gloriam tuā exprimere ualeat. Nemo enim nec in cælo nec in terra inuētus est dignus aperire librū prærogatiuarū tuarū, & digne soluere septē signacula eius. Plenitudinem gr̄æ, aduentū sp̄ūsancti in te, uirtutis altissimi obumbrationem, uerbi cōceptionē, ꝙ sine grauamine grauida, sine dolore puerpera, uirgo pariter & fœcūda, quis enarrabit? Viri diuitiarū multi, de ciuitate dn̄i uirtutū miserūt manus suas ad hæc fortia, & tn̄ altitudinē diuitiarū harū ad liqdū cōprehendere nō potuerūt, q̄a inuestigabiles uiæ istæ, & inscrutabilia uniuersa. Conati sunt, & non datū est ultrà: dū adhuc ordirent̄, succisi sunt. Quis enim loquet̄ potentias has dn̄i, auditas faciet oēs laudes eius? Et si dignè nullus, quisq; tn̄ pro uiribus. Pro se quisq; uiri summa certabat opum ui, ut ait quis. Deniq; currebāt omnes in odore unguentorū tuorū. Trahe & nos post te ô sancta sanctorū, & ostende lumen miserationū tuarū. Sub umbra alarū tuarū nos protege, ad te em̄ clamamus exules filij Euæ. Secūda carminis huius quod explanādū assumpsimus, incisio hæc est, ꝙ in modū dragmatis nobis uidet̄ esse cōpositū. Varius em̄ diuersarū personarū affectus hîc loquitur: hîc perfectorū & adhuc in melius proficiētium status inuenitur. Vita siquidē q̄ aĩatur integritate uirtutis, suauitas internæ dulcedinis, sanctæq; spei tanta præsumptio, quid nisi fructus sp̄ūs sunt, & attentiones uirtutis? Emeritorū militum donatiua sunt hæc, & diuturni certaminis merces accumulata. At deploratio exilij, patriæ desiderium, originalis pc̄tī pœnalis punctio, incipientium seu proficientiū indicia sunt. Puta uitæ hui⁹ exiliū, fucū uanitatis: patriā, solidū ueritatis. Fucus uanitatis, nitor gl'iæ tēporalis, solidū ueritatis, immobilis cognitio æternitatis. Fucus uanitatis, splēdor arridens creaturæ uisibilis: solidū ueritatis, inextinguibile lumen internæ dulcedinis. De hac patria quidā sapiēs ait: O ueritas exulum patria, exilij finis, uideo te, sed intrare nō sinor, indign⁹ admitti, peccati sordens. Quousq; odoramus & non gustamus, ꝓficiscētes ad patriā & non apprehendentes, suspirantes, & de longe salutantes? Prim⁹ itaq; homo ad hoc cōditus fuerat, ut si nō peccasset, per contemplationis præsentiā uultui creatoris semp assisteret, & solidum ueritatis agnosceret, agnitum amaret, amatū teneret, tenēdo frueret̄: sempq; ei adhærendo q immortalis est, etiā uitā ipse sine termino possideret. Verū em̄ & summū bonū hoīs, plena uidelicet & perfecta agnitio creatoris. Sed circūscript⁹ astutia serpētis, & deceptus fuco uanitatis, specie uidelicet creaturæ uisibilis, ab Hierl'm in Hierico descendit, fontē ueritatis deseruit, affectū pulchritudini rerū īclinauit: & statim ignorātiæ cæcitate pcussus foras uenit, & ab intima luce cōtēplatiōis factus est uagus & ꝓfug⁹ sup terrā. Vag⁹ scilicet p inordinatā cōcupiscētiā, ꝓfugus p peccatricem cōsciam: quia mentem quā diuinū auxiliū deserit, quæcūq; tentatio impetierit subuertit. Cor ergo hoīs qđ prius diuino amori affixū stabile p̄sistit, & unū amādo, unū permāsit: postquā p desideria terrena deflere cœperit, quasi tot sibi in exilio māsiones statuit, quot sibi in eo delectationes inuenit. Sicq; fit ut mēs q̄ pulchritudinē, dulcedinē, pacē, securitatē, ac ppetuitatē primæ lucis amare nescit, nunquā ualeat esse stabilis, q̄a gaudiū p̄manēs in his q in fuco uanitatis amplectit̄ nō inueniēs, dū se semp desiderio extēdit sequēs qđ assequi nō ualet, fluctuās in exilio nūquā requiescit. Mō ualuis oculorum elapsa.

lorum elapsa, curiosos intuitus pascit, & rerum immensitatem in massa & mole considerat: modo rerum pulchritudinem in situ & motu, specie & qualitate inuestigat: modo rerũ utilitatem per necessaria, commoda, apta & grata ptentat. Nũc quoq; narib⁹ erũpit, & p olfactũ odoris uarii suauia oblectamẽta requirit. His pasta, auriũ p organa pcedit, & dulce melos, harmonicæ, organicæ, arithmeticæ disciplinæ capta p auditũ itrorsus trahit. Tactu quoq; subtilia, leuia, & lenia, palpando discutit, & in aula memoriæ palpando desiderata reponit. Nec minus gustu fauciũ plibat uarietatẽ saporũ. Hos hœdos suos mẽs quæ se ignorat & deũ, pascit iuxta tabernaculum pastorum p res temporum & tpaliũ uanitatũ, mẽdicãs ex ea q uæ præterit figura huius mundi, unde suã famelicã curiositatẽ aliquatenus cõsolet. Cõparata est eñ iumẽtis insipientibus, & similis facta est illis. qa cũ in honore esset, nõ intellexitq; limus esset, honoris fastigio delectata. Hinc nascit in exilio uanitatis mot⁹ sine stabilitate, labor sine requie, cursus sine peruentione, ita ut semper inquietum sit cor, donec ad patriam ueritatis redire cœperit, egens, & de siliquis porcorum satiari desiderans, quousq; ad patris domum suspirauerit, ubi mercenarius abundat panibus, & oẽs domestici uestiti sunt duplicibus. De hoc exilio ô sancta sanctorum, ad te clamamus exules filii Euæ, ut interuẽtu tuo, ducatu tuo, adiutorio tuo posimus ad cubiculũ ueritatis repatriare. Scimus proculdubio quia nil amplius habet hõ de uniuerso labore suo q̃ laborat sub sole, nisi uanitatem: & tñ prauæ cõsuetudinis nexib⁹ irretiti p nos redire nõ possumus in ueritatis libertatẽ. Non dicimus autẽ in hoc loco ueritatẽ cognitionẽ esse dei, & eius quæ sm pietatẽ est scientiæ, sed medium illud purum & nudũ ac solidum quod est in uirtutis amore. Quãuis eñ diffiniãt authores reparationem hoĩs esse cognitionem ueritatis, & amorem uirtutis, perfecta tamẽ uirtus nõ est sine cognitiõe ueritatis, nec ueritas sine amore uirtutis. Van⁹ est, quia in uanitate est, aut in uanitate curiositatis, aut erroris. Vanitas curiositatis procedit à uanitate mutabilitatis, & generat uanitatem mortalitatis. Prima causa peccati, secunda peccatũ, tertia pœna pcti. Prima est in his quæ propter hoĩes facta sunt, secũda in his quæ ab hoĩbus facta sunt, tertia in his quæ in hominibus sunt. Alia est in cõditis rebus, alia in mẽtibus, alia in corporib⁹. Vanitas erroris est in omnibus qui fidei catholicæ & sanæ doctrinæ contraria sunt, & religiõis disciplinã in illo solido ueritatis quod uelle & nolle hominis inter angustias parũ & minus coarctat, nõ contingunt. Vanitas hæc omnia sunt, quia se amplectentes decipiunt, & ad ueritatem æternitatis nõ perducunt. In hoc exilio oẽ penè genus hominũ ab initio usq; ad aduentum reginæ cælorum peregrinari delectabatur, & ueritatis patriæ suspiriis nullis seu desiderio recordabatur. Ipsa prima uiam aperit ad patriam, & ueritatemque uera patria est mundo generans dedit omnibus manifestã. Eapter & nos ô regina misericordiæ ad te clamamus exules filii Euæ. Clamor est ali⁹ oris, alius cordis. Clamor oris alta uociferatio, clamor cordis ualida & supplex ad deum intentionis directio. Deus intus, homo foris. Ad eos qui foris sunt clamor oris, ad deum & qui cum eo intus sunt clamor cordis. Intus ubi? In spũ. Qualiter inquis? Duobus modis. Quibus? Cognitione & amore, reuelatione ac deuotione, acuto & calido. Modis his deus cor inhabitat, nõ solus tñ. Vbi eñ fuerit corpus, illic congregabunt & aquilæ. Ad quid? Vt renouetur sicut aquilæ iuuentus cordis. Ibi & illa aquila grandis magnarũ alarum sancta sanctorum innocentia, & æquitas exaudit inuocata, si clamoribus occultis asiduè fuerit excitata. Et nos adhuc filii Euæ transgressores, filii inobedientiæ, filii matris antiquæ, ad te clamamus regina misericordiæ, Reuertere uisitans in nobis naturam tuam, reuertere ostendendo eam quã in christicolas habes charitatẽ tuam, reuertere per singularem in nos à deo datam potestatem tuam, reuertere per eam quæ tibi specialiter infusa est in plenitudine gratiæ prærogatiuã tuam, ut intueamur te, non talem qualem desiderant angeli, pspicere dicentes: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te: sed intueamur te largiẽtem beneficia, conferentem remedia, medentem contritis corde, ponentem fortitudinem lugentibus Sion, dantem coronam pro cinere, oleũ pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris. Nec mediocris uisio ista, piam te & deprecabilẽ experiri, mœrentiũq; suspiria munere gratiæ consolari. Sonet hæc uox tua in aurib⁹ nrĩs. Vox hæc tua dulcis, & hæc facies tua decora. Nam in illo decorẽ te uidere quo induit te dominus fortitudinem, & præcinxit te, non est huius temporis, nec tẽporis uitæ nostræ uitiorum fœtore sordentis. Stola immortalitatis te indutam uidere, domina indigni sumus: ostende nobis faciem miserationum tuarum, & salui erimus. Quod ipse nobis præstare dignetur, cuius regnum & imperium sine fine permanet in secula seculorum. Amen.

Sermo unde suprà. 3

In freta dum fluuii current, dũ montib⁹ umbræ lustrabũt, cõuexa polus dũ sydera pascit, Semper honor nomenq; tuum laudesq; manebunt. Spes mea uirgo pia, uirgo sacra, uirgoq; Maria. Et non amplius? Amplius multum, & per omnem modum. Nam in æternum & ultrà non deficiet laus tua de ore hominum, etiam & angelorum. Cæli enarrant gloriã dei. Et quæ maior in omni gloria dei quàm ineffabilis plenitudo cæli? Et nos cum ipsa, id est cum angelis & archangelis, cum thronis & dominationibus, cumq; omni militia cælestis exercitus, hymnum gloriæ sanctæ sanctorum canimus. Illi gloriam, nos hymnũ gloriæ. Illi gloriã quã pñtes uident, in iubilo cordis inuicem enarrant: nos hymnũ tñmodo glĩæ, i. memoriã eructam⁹ abũdantiæ suauitatis tuæ. Et opera manuũ eius annũciat firmamẽtũ. Fiat, inqt, firmamentũ, & diuidat aquas ab aquis. Omnib⁹ firmamẽtis firmius firmamentũ tu dña, q̃ eũ, quẽ cæli cælorũ capere nõ poterãt, cœpisti & cõcepisti, portasti & non defecisti, genuisti, aluisti, pauisti, mãmasti, & educasti. Tu in medio aquarũ diuisisti aquas ab aquis, affectus uidelicet æternorũ ab affectib⁹ tpaliũ. Tuã eñ aĩam pertrãsiuit gladius, ut reuelent ex multis cordibus cogitationes. Posuit in hoc firmamẽto de⁹ solẽ & lunã, Xp̃m & ecclĩam, & stellas p̃rogatiuas grãrũ multas. Laudam⁹ dñm in sctĩs eius. Firmitas, robur & cõstãtia & fortitudo mẽtis ei⁹, qa mundi cõtempsit gloriam, carnis calcauit illecebras. Virtus est altissimi, de qua scriptum est: Et uirtus altissimi obũbrabit tibi. Nõ solũ aũt cælũ & firmamẽtũ dña rerũ itelligit, sed aliis noĩb⁹ cõueniẽter appellat, & rerum uocabulis designat. Ipsa tabernaculũ dei, ipsa templũ, ipsa domus, ipsa atriũ, ipsa cubiculũ, ipã thalam⁹, ipsa spõsa, ipã filia, ipsa arca diluuii, arca testamenti, urna aurea, ipsa manna, uirga Aarõ, uell⁹ Gedeonis, porta Ezechielis, ciuitas dei, ipã cælum, ipsa terra, ipsa sol, ipsa luna & stella matutina, aurora ipsa & lucerna, tuba & mons, fons quoq; ortorũ, & lilium cõualliũ. Desertũ ipsa, & terra repromissionis lacte & melle manãs, stella maris, nauis quoq;, uia in mari, sagena, uinea, ager, area, horrcũ, stabulũ, præsepe, subiugale, apotheca, aula, turris, castra, acies, ppl's, regnũ, sacerdotium. Ouis est, pascua est, paradisus est, palma est, rosa est, fluuius est, potus est, columba est, columna est, uestis est, margarita est, candelabrum est, mensa est, corona est, sceptrum est, panis est, oleum est, uinum est, arbor est, uirga est, cedrus est, cypressus est, platanus est, cynamomum est, balsamum est, myrrha est, thus est, oliua est, nardus est, crocus est, fistula, calamus, & storax est, soror & mater est. Et ut breuiter concludam, de hac & ob hanc & propter hanc omnis scriptura facta est, ppter hãc tot⁹ mũdus factus est, & hæc grã dei plena est, & per hanc homo redemptus est, uerbum dei caro factum est, deus humilis, & homo sublimis. Ad te ergo tantã ac talem, dña rerum, sancta sanctorũ, regina cælorũ suspiramus gemẽtes & flẽtes in hac lachymarũ ualle. Tertia hæc positura carminis hui⁹ est qđ explanandũ assumpsi.

mus,suspiria,gemitus & fletus cōpunctionis, sunt species seminū iustitiæ. Seminate uobis,inq̄t,ad iustitiam, metite spem uitæ,& illuminate uobis lumē scientiæ. Eūtes, inq̄t, ibant & flebant mittentes semina sua. Suspiriū, uox inarticulata, gementiū gemitus, dolentiū fletus, has sedes habent. Tria sunt hæc quæ bene gradiunť in irriguo inferiori, & quartū qđ feliciter incedit, uallis scilicet lachrymarū: sedes irrigui supioris hæc est. Verꝰ Caleph dat utrūq̨ filiæ suæ asello residenti. Et tu si aspiras ad hæc, cōprime motus irrationabiles sensualitatis & corpis, motu rōnis. Abscinde à te cōcupiscentiā carnis,oculorū,potestatis,& honoris. Abijce mundi pōpā & sarcinā,edoma carnē disciplina spūs,in arctū tua desideria constringe,non abeas in consilio impiorū,in uia pctōrum nō stes, in cathedra pestilentiæ non sedeas. Apprehende humilitatē, ut sis pauper spū,ferales corrige mores,& esto mitis. Tunc transito iordane ingredieris terram promissionis, q̄ est cōpūctionis. Sic in tertio loco octo beatitudinū dr̄. Beati lugētes, qm̄ ipsi cōsolabunť. Quarto die resuscitatꝰ est Lazarus,quarta uigilia uenit ad discipulos Iesus. Et tu fac tibi uigilias quatuor, ut resusciteris & ueniat ad te Iesus: duas timoris,pudoris duas. Cogita deum creatorem tuum,cogita benefactorem,cogita patrē,cogita dn̄m. Ad singula reus es,plange ad singula,ad singula euigila, & singulorū horum singuli intellectus quasi singuli in mente dies sint,in quibus quasi Lazarus mortuus eras,quasi fœtebas. Dū ꝑ singulos lachrymaris,quasi in quarto resuscitaris. Primū & ultimum extinguunt timorē,media duo pudorem. Pater sanè nō metuitur,cum pater sit:patris est semper misereri & parcere. Paterna uox est: Percutiā, & ego sanabo. Nō est proinde qđ à patre formides. Siqn̄ ferit,emendat, nō uindicat. Ad cogitātē ꝙ patrē offenderis, est certè qđ pudeat,& si nō qđ terreat. Voluntarie te genuit uerbo ueritatis,deinde nō pepercit unigenito,ut ꝓsit genito. Ipse quidē patrē ita exhibuit se tibi,sed nō tu illi æque filium. Qua fronte attollis iam oculos ad uultū pr̄is tā boni,tam malus filius? Pudeat indignè gessisse gn̄i tuo,pudeat tanto pr̄i uixisse degenerē. Exitus aquarū deducāt oculi tui, opiat cōfusio faciē tuā. Vultū tuū pudor suffundat, occupetq̨ caligo,deficiat in dolore uita tua, & anni tui in gemitibus. Prohdolor,quē fructū habuisti in illis in qbꝰ nūc erubescis? Si in carne seminasti, de carne messuisti corruptionē. Si mundus ipse trāsit,& concupiscentia eius confundere ad illam uocē quæ dicit: Si ego pater,ubi honor meus? Hoc de honore pr̄is. Nunc ad beneficia ueniendū. Vt alia innumera taceā, huius corpis uictū, & usum tpis huius,& sup oīa sanguinē dilecti filij sui clamantē de terra:pudet ingratitudinis. Quid retribuisti dn̄o pro oībus quæ retribuit tibi? Ad timorē quoq̨ ueniamus. Si pudor minus partes suas exequitur,excitetur ut excitet. Sepone pia uocabula bn̄factoris & pr̄is,ad austeriora conuertere. Nā qui legiť pater miarum,& deus totius consolationis, legiť nihilominꝰ deus ultionū dn̄s,& legiť terribilis in cōsilijs sup filios hoīm. Quia pater est,ꝙ bn̄ficus est,tibi est: ꝙ dn̄s ac creator,sibi est. Etem̄ ꝓpter semetipm̄ fecit oīa. Quia ergo qđ tuū est,tibi defendit & seruat,putas principatus sui nō reqret honorē? Requiret usq̨ ad nouissimū quadrantē,reqret & retribuet abundāter faciētibus supbiā. Reqret à redempto seruitiū,honorē & gloriam ab eo quē plasmauit. Esto ꝙ dissimulet & pater ignoscat beneficus,sed non dn̄s & creator. Pensa cuius sit fortitudinis & honoris tuū atq̨ oīm cōtēpsisse factorē, cōtempsisse dn̄m maiestatis. Tangit mōtes & fumigabunt, & tā tremēdam maiestatē audet irritare uilis puluis, uno leui flatu dispergendus, & minimè colligēdus? Time gehennam, time iudicis uultū. Cōtremisce ab ira potētis, à facie furoris eiꝰ, à fragore ruētis mūdi, à cōflagratione elemētorū, à tēpestate ualida, à uoce archāgeli, & à uerbo aspo. Cōtremisce à dentibꝰ bestiæ infernalis, à uētre inferi, à rugiētibꝰ p̄paratis ad escā. Time uermē rodentem, ignē torrētē, fumum & uaporē, & sulphur & spm̄ procellarū: time tenebras exteriores,& dicito: Quis dabit capiti meo aquā, & oculis meis fontē lachrymarū,ut præueniāt fletibꝰ fletꝰ & stridores dētiū,& manuū pedūq̨ dura uincula,& pōdus catenarum p̄mentiū,stringentiū,urentiū nec cōsumentiū? Heu mater mea, cur me genuisti filiū doloris & amaritudinis, indignationis & plorationis? Qui sic afficiť duplici metu isto & duplici pudore,quatuor uigilias facit in mente,seu quatuor diebꝰ intꝰ illustrať, in quorū quarto quasi Lazarus quatriduanꝰ resuscitatur. Et sicut de uno fonte padisi oriunť quatuor flumina quæ irrigāt terrā,sic quatuor affectiones istæ ortæ de uno fonte cōpunctionis plenitudinē cōsumūt irrigui inferioris. Pariūt em̄ suspiria, gemitus & fletus, q̄ dū ꝑ defectu uirtutū aguntť, dicunť irriguum inferius. Superiꝰ aūt irriguū est uallis lachrymarū. Pinguis infusio hæc cælitꝰ irrorata,nec extorta nec coactitia,pluuia uoluntaria est,quā segregauit deꝰ hr̄ditati suæ. Aquæ istæ sunt quæ egrediunť de tēplo à latere dextro,& fluunt impetu de libano,fluunt etiam de fonte paradisi,diuisi in quatuor capita. Paradisus conscientia iusti est,quam non urit cura pungens,nec culpa remordens,quā nō attenuat sensus egens,quā nō grandinat corporearū rerum irruentia fantasmata,fide florida, uirtutibꝰ fructifera, opinione odorifera. Huius de medio fons oriť, dum uirtꝰ integritate solidať. Hæc deinde diuidiť in quatuor capita,iustitiā, prudentiam,fortitudinem,temperantiā. Iustitia fodit in altum,& quærit aquas irrigui superioris,prudentia inuenit,fortitudo uēdicat sibi, tēperantia possidet. Iustitiam dico esse genus ad oīa p̄cepta dei,prudētiā diuinarum humanarūq̨ rerū sciam,fortitudinē uigorē mentis inter aduersa & prospera erectum, temperantiā inter uelle & nolle,nosse parū & nimis,citra & ultra discretionem. Legitimè hæc custodita perfectū faciunt uirū cupientem dissolui & esse cū Xp̄o, qui dicat: heu mihi q̄a incolatus meus prolōgatus est:& sitiuit aīa mea ad deū fontē uiuū. Fons iste fons patēs est domui Dauid in ablutionem pctōris & mēstruatæ. Hic est fons quē foderūt principes multitudinis quos commemorauimꝰ,iustitia.s.prudētia,fortitudo, & tempantia in datore legis,id est cōpūctione,& in baculis suis,id est in uigore solido perfectæ integritatis. Mens itaq̨ à uitijs purgata,deū sitiēs iugiter, & ipsius aduentū in se suscipiēs,frequēter delectata tātæ suauitatis inenarrabili dulcedine,q̄a pro uelle suo semp eam habere minime ualet,miro dolore afficiť,& hæc ei cōsolatio,ut præ eiꝰ desiderio iugi lachrymarū pane pascatur. Fit itaq̨ uallis lachrymarū, dum de se humiliter sentiens affatim abundat ubertate fletuū. Et habet hoc irriguū superius quo mortua mūdo suauiter & dulciter pasciť,q̄a ꝑ irriguū inferius emūdata iam cælestiū cōtēplatione ineffabiliter delectať. Hæc duo irrigua,duæ oliuæ sunt,& duo cādelabra lucentia ante deum. Sunt hæc duo luminaria, duo altaria,duo exploratores,duo cherubim,duo ostiola, duo ubera,testamēta duo,hirci duo,leones duo,minuta duo,tabulæ duæ, colūnæ duæ, sorores duæ, manus duæ,& siqua sint binaria q̄ his cōsonātia opinionaliter queant inueniri. In talibus suspirijs gemitu ac fletu ac cōualle lachrymarū ad te clamamus exules filij Euæ: dn̄a rerū,sancta sanctorum,uirtus nostra & refugiū, decus mundi, gloria cæli,præelecta ut sol,pulchra ut luna,lunaris fulgor,agnosce oēs te diligentes. Audi nos,nā te filius nihil negans honorat. Et tu salua nos dn̄e Iesu,ꝑ qbꝰ uirgo mater te orat, cuiꝰ regnū & imperiū sine fine permanet in secula seculorum. Amen.

Sermo unde suprà. 4

ANte pererratis amborū finibꝰ exul, Aut Ararim Parthꝰ bibet,aut germania tygrim, Quā tuus è nostro labatur pectore uultus, Virgo dei genitrix,quē totus nō capit orbis. Omnino necessariè uultum quidē tuū deprecabunť omnes diuites plebis, quanto magis pauperes plebis? Et si pauperes plebis multomagis egenus & pauper,opprobrium hoīm,& abiectio plebis. Tibi dixit cor meum,quæsiui uultum tuum. Vultū tuū dn̄a requirā, ne auertas faciē tuā à me, ne declines

in ira

in ira à seruo tuo. Ostēde faciem tuā, sonet uox tua in auribus nostris: qa uox tua dulcis, & facies tua decora. Vocem tuam audiuimꝰ quater in euāgelio, ô dña rerum. Priò ad angelum, secūdò ad Elizabeth, tertiò ad filiū: Fili quid fecisti nobis sic? quartò itē ad filiū: uinū non habēt. Quā harū ingrimus? Illā utiqꝫ: uinū nō habēt. Necessaria nobis hæc est. Defecit uinū in cadis nostris, uinū scilicet lætificans cor hominis. Nō causamur de uino in quo est luxuria, illud quærimus de quo ꝓpheta, qđ germinat uirgines harū pincerna tu, uexillifera tu. Vexilla regis ꝓdeunt in nobis, te agēte pro nobis. Calix in manu tua uini meri. In manu tua, in ꝑtāte tua: uini meri, amoris diuini. Dic dña rerū, dic ꝓnobis filio tuo: uinū nō habēt. Calix huius uini inebrians, quàm ꝑclarus est. Inebriat, calefacit, acuit, audaces facit & fortes, obliuiosos, discretos, summo lētos. Inebriat amor dei ad cōtēptū mūdi, calefacit, quia feruētes facit, acuit, qa erudit, facit audaces contra aduersa, & fortes à carne mūdo & demonibꝰ inuincibiles: obliuiosos eorū. s. quæ retro sunt, & in futura extentos, discretos erudiēs ad iustitiā, somnolētos ad tpalia & tædiosos, & ad inuisibilia cōtēplanda ꝓnos & prōptos. Hoc uinū lætificat cor hoīs. Hoc à te & per te speramꝰ nō solū uinū sed & panē. Panis eñ cor hoīs cōfirmat. Panis ille de quo scriptura: Panē angelorū māducauit hō. Panis iste filij tui dulcis memoria, ꝓsentia ipsius plena tu. Et mensa ꝓpositionis duodecim panū, numerū duodenarij dedicās. Duodecim panes, duodecim sunt prærogatiuæ gratiarum in qbꝰ gratia repleta es, & dñs tecū. Porrò ne de corde meo uidear prophetare, tuas has prærogatiuas Paulꝰ apostolꝰ & noīat piter, & enumerat dicēs: Fructꝰ aūt spūs est charitas, gaudiū, pax, patiētia, lōganimitas, benignitas, bonitas, mansuetudo, fortitudo, misericordia, continētia, castitas. Panes certè admodū splendidi sapidiqꝫ. Splendidi in sua natura, sapidi in animorū experiētia. Deniqꝫ summæ spiritales deliciæ hæ sunt. Plus qppe his cōfirmaẛ & delectaẛ animꝰ, quā ullis carnalibꝰ delitijs corpus. Neqꝫ uerò ꝓueniūt homini à seipso, imo fructꝰ sunt spiritusscti. Proinde uirgo beata postquā nūtiꝰ cælestis te ꝓdicta grarum prærogatiua perhibuit plenam, mox grarum causam subiūgēs, inqt: Dñs tecū. Dñs aūt spūs est. Spūs ergo sanctꝰ magnificauit facere tecū. Magnificauit inquā facere in te duo opera sua. Vnū erat dū dignā te fecit que dei filium cōcipere posses & parere: alterū qñ ex tua carne sancta ac digna carnē filij dei formauit. Fecit proinde te magnā & castā. Magnā planè fecit ut immēsum caperes, castam quatenꝰ digne cōtineres. Magnā te fecit humilitate, castā uirginitate. Itaqꝫ tu sancta, tu es castellū ī quo Iesus intrauit, habens turrim humilitatis: qui eñ se humiliat, exaltaẛ: & murū virginitatis. Murū certè fortissimū, qppe qui nec ante partū, nec in partu, nec post partū potuit uiolari. Lapides muri disciplina tua fuerūt & cōtinētia, sine quibus nunquā constās est uirginitatis murus. In te duæ sorores fuerūt, Maria & Martha, q̄ dñm susceperunt. Maria fuit intelligentia tua specialis, qua deū & dei filiū esse intellexisti quē genuisti. At uerò Martha rōnalis erat prudētia, qua ei in dño filioqꝫ tuo in carne seruisti. Tu ergo dña nasus est speciosus ad quā dicit spōsus: Nasus tuus sicut turris libani quæ ædificata est cū ꝓpugnaculis, mille clypei pendēt ex ea, oīs armatura fortiū. Nasus duo habet foramina per q̄ spm̄ à capite emittit: ita tu dña uirginitate & humilitate tua de cælo eduxisti filiū dei. Spūs oris nostri (dicēte ꝓpheta) Xp̄s dñs. Spūs uerò est dñs Xp̄s, qppe qui ut spūs oris nostri charitate nos calefacit, cupiditatē nostrā refrigerat, ad bonā nos uoluntatē mouit, fide iustificauit. Tu ergo nasus ecclesiæ filiis es turri, celsa uidelicet dignitate, firma grauitate. Turris es libani. Libanꝰ mons qui dicit dealbatio, altā præ oībus signat innocētiā tuā. Innocēs fuisti ab originalibꝰ & ab actualibꝰ pctīs. Nemo ita, præter te. Vnde autoritas Augustini: cū de peccatis agitur, nullā de beata Maria uolumꝰ fieri mētionē: ex eo eñ maiorē credimꝰ ei collatā uirtutē ad uincēdū ex omni parte pctm̄, quæ cōcipere & parere meruit eum, qui nullū habuit pctm̄. Ex omni, inquit, parte, hoc est ex parte originalis & ex parte actualis pcti. Ea ergo sola excepta: cæteri oēs qd dicere pñt, nisi qđ ait apl's Ioannes: Si dixerimꝰ ꝙ pctm̄ nō habemus, ipsi nos seducimꝰ, & ueritas in nobis non est? Ego quoqꝫ pia fide opinor, in utero m̄ris tuæ ab originalibꝰ te absolutā pctīs. Nec uana est fides, nec opinio falsa. Deniqꝫ & rationes & autoritates inueniuntur ista stipulātes. Et quidē ratio sic. Si alij i utero matris fuerūt sanctificati, multo magis tu mater dñi. Sed Hieremias & Ioānes, alter sanctificatꝰ, alter spūsctō repletꝰ in utero matris leguntẛ. Ergo & tu Maria genitrix dei, quæ sola totam spūssancti gratiā possedisti, quā alij habuere per partes. Te eñ angelꝰ Gabriel pronūciauit gratia plenā. Tuū odorē longè ante in filio patriarcha Isaac trahebat dicēs: Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni. Tu es ager plenꝰ plena uirtutum, plena gratiarū. Tu protulisti frumentū electorū, qđ est etiā angelorū cibꝰ. Te benedixit dñs. Te inquā benedixit dñs, ut per te benedictam uita ueniret, sicut mors per Euam ꝓcesserat maledicta. De te secretorū cælestiū cōscius Salomō dicit: Quæ est ista quæ ꝓgrediẛ sicut aurora consurgēs, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? Aurora semper noctem seqtur, nox præcedit aurorā. Quid aūt est nox frigida & obscura nisi originale peccatū, frigidū cōcupiscentia, obscurū ignoratia? Tu ergo ꝓcessisti ut aurora lucida & rubicūda, quia superatis originalibꝰ pctīs in utero matris, nata es lucida cognitione ueritatis, & rubicunda amore uirtutis. Inde est ꝙ natiuitatē tuā sanctam sancta ecclesia festiuis celebrationibꝰ honorat, qđ aliàs non faceret. Deniqꝫ nullius præter te, nisi dñi filij tui, & Ioānis baptistæ (qui utiqꝫ sancti nati sunt) colit natiuitatē. Cūm igiẛ tam claræ autoritates diuinæ tuā ab utero testenẛ innocētiā, qs ultra dubitet sanctā te & immaculatā huic mundo progenitā? Tu es ꝓinde turris libani cū propugnaculis ædificata. Ab ineūte quippe ætate dilexisti iustitiā, & odisti iniqtatē. Quare delectatio iustitiæ, odiumqꝫ iniqtatis, cū quibꝰ creuisti, tua fuere ꝓpugnacula. His quippe uisis, hostibꝰ certè suspecta fuisti. Non eñ parū formidabāt ne fortè tu esses (quæ & eras) per quā expugnādi erāt & dānādi: ꝓpter qđ & terribilis fuisti eis ut castrorū acies ordinata. Nihil uerò oīno ꝓficit inimicꝰ in te, eò ꝙ mille clypei pepēderūt ex te, oīs armatura fortiū. Denarıꝰ solidus millenarıꝰ est: siquidē denarıꝰ quadratꝰ cētenariū ꝑficit. Porrò decē sunt præcepta legis. Primū est: Dñm deū tuū adorabis, & illi soli seruies. In hoc solius dei præcipiẛ cultus. Nulli qppe alij seruitꝰ (quæ græce latria diciẛ) debeẛ. Siqdē qñ dæmonibꝰ exhibeẛ, idololatria uocaẛ: qđ ꝓximo inhibeẛ ꝑcepto. Non assumas nomen dei tui in uanū. Ac si diceret. Nulli creaturæ dei honorē exhibeas, nihil per incātationes aut auguria quæras. Porrò speciale obsequiū deo præbeẛ in obseruātia sctārū solēnitatū: unde tertiū præceptū cōtexiẛ. Obserua diē sabbathi, quod est, in sacris ferijs te exerce, quatenus per requiē præsentem discas sperare æternā. Ac tria ista ad deū dūtaxat ptinēt, qua de re in una solūmodo tabula scripta fuerūt. Cæterū cætera ad cōuersationē hoīs cū ꝓximo spectant, quare & ipsa cōtinebantur in secunda. Et primū quidē ad maxime proximos, id est parētes ptinet. Honora, inquit, patrē & matrē. Honoris noīe non solū subiectionis reuerētia, sed etiā subsidij obsequiū accipiẛ. Proinde filij debent honorare parētes, & in bonis obediendo, & tēporalia si opus habuerint subsidia ministrādo. Non occides. Id maximū malū est quod ꝓximis pōt inferri, ac ꝓpterea primò oim debuit ꝓhiberi. Fit autē homicidiū multis modis, manu, præcepto, cōsilio, cōsensu, uel neglectu. Si eñ moriturū aliquo modo uiuificare uales & negligis, ꝓculdubio eiꝰ mortis reus teneris. Postea dicit: Nō fornicaberis. Fornicatio alia spūs, alia corporis. Spūs fornicatio est, deserto deo adhærere diabolo. Vnde: Perdes oēs qui fornicātur abs te. Porrò corporis fornicatio est passim cū meretrici-

bus uel fœminis à legitimis uiris absolutis, sola libidinis explēdæ causa cōmisceri. Deinde adiūgit. Furtumq; non facies. In furto cōprehendit rapina, usura, persuasio, quicquid deniq; cū dāno alterius possidet. Deinceps ait: Falsum testimoniū ne dicas. Falsum testimoniū, alieni patrociniū mēdacij ꝓprie dicit. Verūtn̄ in hoc loco pro oībus mēdacij partibus uerisimile est poni. Deniq; periuriū, uoti solutionē, & generaliter omne mēdaciū non permittit, qui falsum testimoniū noīatim ꝓhibuit. Nonū p̄ceptū est: Non concupisces ꝓximi tui uxorem. Vbi nimirū adulterium uetuit, atq; abusionē deo sacratarū. Sponsæ quippe sunt dei, & utiq; non minus est dei sponsam uiolare quàm hoīs. Decimū: Non cōcupisces rem ꝓximi tui. Oēm dolū & circūuētionē hoc ultimo uetat præcepto, qbus miseri mortales se inuicē decipiūt, bonisq; priuāt terrenis. Hæc decē legis præcepta suos obseruatores tanquā clypei muniunt, & à tormētis inferni defendūt, quapropter optimi decē clypei sunt. Denari⁹ porrò linearis numerus est, solā habens lōgitudinē, quæ solo dūtaxat capit intellectu. Decem itaq; clypeos habet. At si denarius in altū extēdatur atq; quadret, centenariū uidelicet parit. Eadem quoq; ratione: si decalogus post scientiā memoria firmet, & dilatet affectu, centū profectò clypei possidētur. Postremò denarius exaltatus atq; solidat⁹ millenariū perficit: sic nimirū decalogū de affectu in bonā ꝓducēs operationē, optatos certè mille cœpit clypeos possidere. Non est dubiū te benedictā intellectu & affectu & actu hunc super oēs mortales decalogū habuisse & obseruasse, unde prorsus merito mille clypei ex te dicunt pēdere. Et non solū clypei, sed & oīs armatura fortiū. Nihil est em̄ uirtutis quod ex te non resplēdeat: & quicqd singuli habuere sancti, tu sola possedisti. Lectulus es Salomonis, de quo in canticis: En lectulū Salomonis septuaginta fortes ambiūt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi.

SERMO BEATI BERNARDI abbatis ad monachos, de aduentu domini. Vbi exponit undecim onera Esaiæ prophetæ; quæ tunc ad matutinas recitantur.

TEMPVS EST FRAtres charissimi, ut misericordiam & iudicium cantemus domino. Aduentus quippe dn̄i est illius qui uenit, & uenturus est omnipotens. Sed quomodo uēturus est uel uenit? Nempe uox ei⁹. Cælum & terram ego impleo. Quomodo ergo ad cælum uenit uel ad terram qui cælum implet? Audi euangelium. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. Ergo & præsens erat, & absens est: Præsens, quia in mundo erat: absens, quia mundus eum non cognouit. Non est longè ab unoquoq; nostrum, ait Paulus. In ipso enim uiuim⁹, mouemur, & sumus, & tamen longè à peccatoribus salus: propè itaq; per essentiā, longè à peccatoribus salus, quos non reuocabat errantes, nec erigebat iacentes, nec redimebat captiuos, nec mortuos suscitabat. Longè inquam, quoniam nec iustis cælestem mercedem, nec impijs manifesto iudicio æternam inferebat damnationem. Venit proinde ut agnosceretur qui non agnoscebatur, crederet qui non credebatur, timeretur qui non timebatur, amaretur qui nō amabatur. Sic qui præsens erat essentialiter, uenit misericorditer ut agnosceretur humanitas eius, crederetur diuinitas eius, timeretur potestas eius, amaretur benignitas eius. Apparuit enim humanitas eius in nostræ infirmitatis susceptione, diuinitas in miraculorum exhibitione, in dæmonum oppressiōe, potestas in peccatorum susceptione benignitas. Humanitatis nāq; fuit quod esurijt, diuinitatis ꝙ de quinq; panibus quinq; millia hominum satiauit. Humanitatis fuit ꝙ mortē sustinuit, diuinitatis fuit ꝙ mortuos suscitauit. Itē, potestatis fuit ꝙ pharisæos de templo deiecit, benignitatis ꝙ ī cōuiuiū publicanos & peccatores suscepit. potestatis fuit ꝙ dæmones terruit, benignitatis, quia adulteram absoluit. Postremò potestatis fuit ꝙ uolētes eum capere prostrauit. benignitatis ꝙ abscissam sui persecutoris auriculam loco simul et sanitati restituit. Et hæc oīa cùm ad primū aduentū pertineant, misericordiæ dicimus ascribenda. Cōsiderate, rogo quid sit deus, & uidete qd sit ꝙ deposuerit tantā maiestatem, ꝙ exinanierit tantā potestatē, ꝙ infirmauerit tantam uirtutē, ꝙ tantā humiliauerit altitudinē, ꝙ tantā sapiētiā infatuauerit. Nūqd hoīs iustitia? Absit. Oēs em̄ declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum. Quid ergo? Num aliqua ei⁹ egestas? Minimè. Ei⁹ est em̄ orbis terræ & plenitudo eius. An fortè in aliquo nostri eguerit? Nequaquā. Deus qppe meus est, & bonorū meorum non eget. Quid ergo? Verè dn̄e non mea iustitia, sed tua misericordia. Non tua egestas, sed mea necessitas. Dixisti em̄ misericordia ædificabitur in cælis. Ita planè miseria abundauit in terris, ideò in primo aduentu tuo m̄iam cantabo tibi dn̄e. Misericordiæ nanq; fuit, ꝙ infirmitates nostras factus homo suscepit. Misericordiæ, ꝙ fidē diuinitatis suæ miraculis cōfirmauit. Misericordiæ nihilomin⁹, ꝙ dæmonum nobis calliditates detexit & uirtutē euacuauit. Misericordiæ, ꝙ meretricis attactum non respuit, sed approbauit deuotionē. Itaq; ꝙ se exhibuit in humanitate humilē, in miraculis potentē, in dæmonū oppressione fortē, in peccatorum susceptiōe mitem. totū hoc ex misericordiæ fonte processit, totum ex pietatis uisceribus emanauit. Et ideo in hoc primo aduētu tuo, m̄iam cantabo tibi dn̄e. Et merito, qa misericordia tua plena est terra. Ecce oleū ad cuius præsentiā iugum nostræ captiuitatis cōputruit, sicut dicit Esaias sanctus. In illa die auferet onus ei⁹ de humero tuo, & iugū de collo tuo, & cōputrescet iugū à facie olei. Quæ ista dies, quod onus istud, quod iugum? Audi, dicit ꝓpheta: Suscitabit sup eum dn̄s scilicet regem Assyriorū flagellū iuxta plagā Madian in petra Oreb. & uirgā eius super mare, & leuabit eam in uia Aegypti. Flagellato itaq; diabolo qui est rex super oēs filios superbiæ leuauit dn̄s uirgam suam super mare, & leuauit eam in uia Aegypti. Mare, seculum, uirga, crux uia Aegypti, uia illa lata & spaciosa quæ ducit ad mortē. Gratias tibi dn̄e Iesu qui exaltasti uirgam tuam super mare, ꝓsternēs cruci tuæ superbiam seculi, & subijciens ei prīcipatus & potestates. Verè dn̄e crux tua premit fluctus seculi, sedat tempestates persecutionum, procellas & tentationes mitigat. Leuasti etiā eam in uia Aegypti, ut obstructa illa uia lata quæ ducit ad mortem, illā arctā & angustā ostēdas quæ ducit ad uitam. An nescitis? An non sentitis? An non experimini? Feruet in carne aliqn̄ æstus concupiscentiæ, in mente ira desæuit, indignatiōis & amaritudinis uerba prorumpūt, & ad instar maris quod uehemens exagitat uentus omnia interiora hominis cōturbantur. Sed leuāte super hoc mare crucem suam Iesu, sedantur oīa, omnia quiescunt. Propterrea fratres charissimi, quis nos in hanc uiam & angustam semitam salutis inducit, nisi dn̄ice crucis & passiōis exemplū, quā leuauit dn̄s in uiā Aegypti? Merito die, id est tempore gratiæ, tempore misericordiæ, tempore quo crux eleuatur, quo Xp̄o subditur mundus, quo princeps mundi huius eijcitur foras. Hac inquam die, hoc tempore auferetur onus de humero tuo. Quod onus? Legimus in scripturis multa onerum genera. Nam sanctus Esaias undecim nobis onera propheticho sermone describit.

Onus Babylonis.	Onus Philisthijm.
Onus Moab.	Onus Damasci.
Onus deserti maris.	Onus Aegypti.
Onus Dumaz.	Onus in Arabia
Onus uallis uisionis.	Onus Tyri.
Onus iumentorum austri.	

¶Et quid est onus nisi pondus quidem deprimēs animā, & ad terram inclinans, faciens eam ad inferiora respicere, & negligere superiora? Tale nobis onus aliqn̄ ex mundi

prouenit

prouenit delectatione, & hoc onus Babylonis. Aliquãdo ex immũdorũ spirituũ immissiõe, & hoc on⁹ Philisthijm. Aliquãdo ex naturali quadã & ineuitabili necessitate, & hoc onus Moab. Aliquãdo ex tenebris ignorãtiæ, & hoc onus Aegypti. Aliquando ex innata nobis infirmitate, & hoc onus Damasci. Aliquãdo ex malorũ persecutione, & hoc onus deserti maris. Aliquãdo ex occulta animi uexatione, & hoc onus Duma. Aliquando ex timore mortis, & hoc onus in Arabia. Aliquãdo ex uanitate, quãdo proficimus, & hoc onus uallis uisionis. Aliquando ex angustia, pro his quæ tolleramus, & hoc onus Tyri. Aliquãdo ex charitate, quando alijs proficere desideramus, & hoc onus iumentorum austri.

De onere Babylonis Sermo primus.

PRimum itaq; on⁹ Babylonis est, quod necesse est ut auferatur ab humeris nostris. Babylon significat mũdũ, cuius amor cupiditas est: onus itaq; graue multos premens, & ad inferiora incuruans. Tripliciter enim miseros onerat, labore, timore, & dolore. Cum labore peruenit homo ad hoc quod cupit: cum timore possidet, cum dolore amittit. Eya fratres, quis regum non cum dolore acquirit quod cupit? Quis regum ita securus ut nullum timeat? Quis non cum dolore aliquid amittit? Sed retorqueamus ad nos parabolam istam. Nullúsne nostrum sub huius oneris pondere suspirat? Nullæ ne in nobis mundanæ delectationes sederunt? Quicquid qui sua reliquerunt aliena quærere non formidant, pro quibus laboribus fatigantur, cruciantur doloribus, cruciatibus conteruntur. Nunquid uel ille ab onere hoc liber est, qui cum nihil uel parum in monasterium attulerit, tamen ut alijs det quicquid poterit de monasterio auferre non desinit, qui importunè petit, qui irascitur si non accipit, dolet si corripitur, sæuit si clamatur? Quid illi qui tanto parentum stringuntur affectu, ut religionis dispendiũ, maximosq; labores pro eis subire nõ dubitẽt, & ob hoc etiam dies uacuos, & noctes ducunt insomnes? Nunc adulantur, nũc detrahunt, nunc pro aliorũ promotione insaniunt, nunc frustrati spe sua in ipsos etiã patres suos maledictis insurgunt. Itaq; fratres omnes hi conformantur huic seculo. Vnde & nomine Babylonis cẽsentur illo pœnæ onere quod propheta super Babylonẽ describit miserabiliter opprimendi.

De onere Philisthijm Sermo secundus.

SEquitur onus Philisthijm, qui interpretaẽ cadentes potione, illos significans qui superbia inebriati, ceciderũt de habitatione cælesti. Isti miseros onerant, nunc tentatione, nũc afflictione. Hi Aegyptios onerabant plagis multis & magnis, sicut habes in psalmo: Misit in eos iram indignatiõis suæ, indignationẽ & iram & tribulationẽ, immissiões per angelos malos. Hi cor inde onerauerũt auaritia, & cor pharisæorum inuidia: & cor Pilati stultitia. Hi cor fideliũ multis tentationibus onerant, insultantes animæ consentienti & dicentes: incuruare ut transeamus.

De onere Moab Sermo tertius.

ADditur onus Moab, qui interpretaẽ de patre. Naturalem illam exprimit necessitatẽ, quam pater generatiõe transfundit in filium, sicut est ineuitabilis manducandi, bibendi, dormiendiq; necessitas, & cætera quæ pertinent ad necessariã corporis curã. Quale hoc onus fratres charissimi, quo cogimur post solis splendorem, ad carnis huius curam quasi ad fœtidum cadauer redire, & post spirituales cibos mentis, procurare onera uentris? Quale hoc onus quod quotidianum à nobis miseræ seruitutis tributũ exigit, & quẽ hodie impleuimus, euacuatũ crastino uentrem reimplere compellit? Quid dicam, quantarum solicitudinum ac curarum onus miseris mortalibus necessitas ista imponit, adeò ut quorundam hominum deus uenter sit, pro cuius non dicam. Sed onere ipsam iustitiam & diuinam doctrinam uenalẽ habẽt. Huiusmodi, ut ait apostolus, domino suo non seruiunt, sed suo uentri. Quid præterea oneris in ipsa ciborum distinctione sustinentes, hos desiderantes, illos reijcientes, cum alij uentrem torqueant, alij caput grauent, alij pectus opilent, alij cor corruptis humoribus premant? Verùm de illis quid dicam, quos ista necessitas, nũc murmurare, nunc detrahere, nunc insuper litigare cõpellit? Contristatur, si cibus uilior sit, si potus minus sapidus apponatur, si præparetur tardius, si negligentius accuratur. Fratres qui huiusmodi sunt ſm carnalẽ generationem uiuentes, Moab dici possunt, pondere pœnæ quod in onere Moab propheta commemorat damnandi.

De onere Damasci Sermo quartus.

IAm de onere Damasci prophetia subiungitur. Damascus interpretatur fundens sanguinem, illam nobis innatam exprimẽs corruptionem, quæ quodãmodo nolentes & inuitos trahit ad peccatum. Ipsa est lex in membris nostris, repugnans legi mentis nostræ, & captiuos nos ducens in legem peccati, quæ est in membris nostris. Omnis sensus uitalis in corpore, ex sanguine est. Vitalis autem sensus in anima, ex ratione est. Et scitis naturalis motus peccati quodammodo nõnunquam in quadã delectationis pœna ipsam rationẽ absorbeat, & totam animã, ut ita dicã, reddat exanguem. Sed quidam sentiunt, sed non consentiunt: impugnãtur, sed non expugnantur: onerantur, sed non prosternuntur. Hi onus quidem sustinent à Damasco, sed Damascus non sunt. At ille qui consentit & præbet arma iniquitatis peccato, profectò Damascus est, proprium scilicet sanguinẽ fundens, & suis se manibus interficiens. Hic proculdubio pondere pœnæ, quod in onere Damasci describitur, se nouerit opprimendum.

De onere Aegypti Sermo quintus.

ADditur onus Aegypti. Aegyptus interpretaẽ tenebræ. Sunt autem tenebræ ignorãtiæ, sunt & iniquitatis. Eya fratres nõ est leue hoc onus, quod de ignorantiæ nostræ cæcitate portãtes, nescientes in multis quid expediat, quid laudemus, quid improbemus, ita ut sæpe dicamus malum bonum, & bonum malum. Sed & quid oremus, sicut oportet, nescimus, & in luce scripturarũ, sicut in nocte, incedimus. Qui ergo huiusmodi sunt, ab Aegypto onerãtur, sed cum Aegypto nõ onerãtur, cum illis scilicet qui Aegyptus sunt, & tenebræ filij tenebrarum, de quibus in euangelio: Omnis qui malè agit, odit lucem. Et apostolus: Qui dormiũt, inquit, nocte dormiũt, & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt. Hi nimirum eo pondere pœnæ punientur, quo Aegyptum propheta docet esse puniendum.

De onere deserti maris Sermo sextus.

SVbiungitur onus deserti maris. Mare desertũ, multitudo reproborũ, qui derelicti à deo, & à sanctorum numero separati põdere persecutione sanctam premunt ecclesiam, ipsi pœnarum pondere quæ in hoc onere à propheta notantur, postmodum puniendi. Præterea mare, sunt illi qui diuersis passionum ac uitiorum tumultibus quatiuntur. Qui semper in motu sunt, semperq; uagi, nunquam stabiles, nunquam in eodem statu permanentes, nunc superbia intumescunt, nunc ira freuescunt, nunc tristes, nunc leues, nunc pressi silentio, nunc risu dissoluti transgrediuntur præcepta seniorum fratrum, pacem turbant. Quãdiu tamen timent, quãdiu dolent, quãdiu amittunt correptionem, nec refugiunt satisfactionẽ, desertũ mare non sunt. At si uenientes in profundũ malorũ contẽnunt, si correpti clamauerint, nihil honestum, nihil quietum, nihil insuper ordinatum responderint, sed tumidi, sed inflati, etiam in ipso à quo corripiunẽ uerbis indignationis insurrexerint, ita ut necesse sit relinquere eos sibi, desertum mare non dubites eos nominare. Væ illis qui à deo derelicti & ab hominib⁹, dimittuntur ſm desideria cordis eorum, ut eant in adinuentionibus suis. Quibus etiam dominus per prophetã: Auferam zelum meum à uobis, & ultra non irascar. Scitis

fratres charissimi quàm graue onus in humeris sanctorũ imponant, qui tales sunt. Sub hoc onere propheta gemebat, qui dicebat: Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. Verè supra dorsum meum fabricãt, q huiusmodi sunt quotidianis suis exhortationibus nos onerãtes: qui addunt peccata peccatis, contemptũ iungunt cõtemptui, contumeliosi, elati, detractores, deo odibiles, senioribus non obedientes, socijs n cõon temperantes. Tales pœnarum pondus, quod in onere deserti maris cõtinetur, se nouerint incursuros.

De onere Duma Sermo septimus.

EXhinc onus Duma sermo propheticus describit. Duma interpretatur silentium. Scitis fratres quàm multos silentium onerat, & grauat quies, ita ut tacentibus & quiescẽtibus omnia oneri sint, caput doleat, uenter rugiat, caligent oculi, & renes penè soluantur. Exeuntibus autẽ huc illucq; uagantibus & loquentibus, omnia sunt iucũda, tradãtur obliuioni dolores, singulis membris sua reddãtur officia. O quanta est uirtus linguæ, quæ oculos serenat, caput alleuiat, renes cõsolidat, genua dissoluta corroborat. Hæc infirmum in laboribus infatigabilẽ reddit, patiẽtem in ieiunijs, paratum ad iter, promptũ ad obedientiã. Itaq; si uideris monachum in claustro residentem huc illucq; respicere, oscitare crebrius, manus & pedes extendere, nunc librum ponere, nunc resumere, postremò quasi quibusdam stimulis agitatum de loco in locum, de auditorio in auditorium cursitare: sub onere Duma eum suspirare nõ dubites. Est præterea quoddam aliud silentium, quod æternæ pœnæ pondus multis imponat. Ipsum est silentium quod ex pudore & confusione procedens, confessionem obstruit peccatorum, & excludit remissionẽ eorum, quod onus pœnæ tale silentium mereatur, propheticus sermo non tacet.

De onere in Arabia sermo octauus.

NAm onus in Arabia propheta subiungit. Arabia uespera interpretatur, quæ diei finis est, noctisq; principium, horã mortis non incõgruè, ut puto, significans, quæ cunctis ferè mortalib⁹ timoris non leue pondus imponit. Quis enim hominum hoc onus euitet, cui se saluator exempli causa spõtanea uoluntate submisit. Imminẽte enim morte cœpit, ut ait euãgelista, pauere, & tædere. Sub hoc timoris onere uiuit totum genus humanũ, nisi fortè aliquis sit talis, cui certa sit beata uita post mortẽ, cuius desiderio uel obtuitu etiam amaritudinẽ mortis non sentiat. Præterea à uespera, quæ ut diximus, diei finis est, noctisq; principium eius exprimit casum, qui post opera lucis inchoat opera tenebrarũ, cuius fuerint nouissima peiora priorib⁹: qui profectò eo pondere opprimetur, quod in Arabiam onere cõtinetur.

De onere uallis uisionis Sermo nonus.

SVbditur onus uallis uisionis. Visio refertur ad cõtemplationem, uallis ad humilitatem uel deiectionẽ. Est enim quorundam cõtemplatio humilis, quorũdam deiecta. Humilis sãctorum, deiecta peccatorũ. Sancti autem quò magis proficiũt, eò maioris onere uanitatis fatigantur, & sic se ad altiora erigunt, ut quãdoq; inuiti & ad inferiora trahantur. Si enim uirtus proficit, seruet humilitas: si onerat, uanitas. Scitis fratres qualẽ necesse est ut sustineat pugnã mens pficiẽs, ne fauor humanus surripiat, ne dissoluat adulatio, ne cor ambitu intumescat. At hi quicquid notũ est dei, notũ est illis, qui inuisibilia dei per ea quæ facta sunt conspiciunt, euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratũ est insipiens cor eorum, & à monte contemplationis ceciderunt in uallem erroris. Ideò immutauerũt imaginẽ incorruptibilis dei, in imaginẽ corruptibilis hominis, quadrupedũ, atq; serpẽtum. Et si scire uolueris quo isti digni sunt onerandi quod sequitur. Propter quod tradidit eos deus in desideria cordis eorum, & tradidit eos deus in reprobũ sensum. Sed & illi qui scientia scripturarũ, uel doctrina cælestium, intentione non recta, ad laudes hominum uel ad temporale lucrum retorquẽt, ad uallem uisionis pertinere noscuntur, ut sciãt uisionem uallis, intentionem significare. Quos omnes quale pœnæ põdus expectet, propheticus sermo declarat.

De onere Tyri, Sermo decimus.

SEquenti loco ponit Tyri onus, quod angustia interpretat, cuius onus est in amaritudine pœnitẽtiæ, in labore cõtinẽtiæ, in corporali ægritudine. Quid eñ. Nil ne oneris est in hac corporali exercitatiõe, uel disciplinæ regularis obseruatione? Quid in labore cõtinẽtiæ? Quid laboriosi⁹, qd difficilius, quid periculosi⁹ seruat, quid facili⁹ amittitur? Et est quædam alia cordis angustia quã facit, amor sui, cui contraria est cordis latitudo, quã facit amor dei & proximi. Amor aũt sui, ex propria uoluntate procedit. Qui igitur propriã amat uoluntatẽ, oneri illi est uoluntas aliena, & ideò quæ sua sunt quærit, nõ quæ sunt aliorũ. Ad omnia quæ sibi propria uoluntas suggerit promptus, ad ea quæ sibi iniunguntur, piger & tardus: de talibus dicit apostolus: Erunt homines seipsos amantes. Qđ pfectò pondus pœnæ quod in onere Tyri scribitur non euadent.

¶ De onere iumentorum austri Sermo undecimus.

VLtimum onus est iumentorum austri. Auster q uentus est calidus, significat spiritũsanctum: sicut habes in cantico cãticorum. Surge aquilo, & ueni auster, perfla ortum meum. Felix anima quæ huius austri iumentum est, quæ freno moderationis huius regitur, quæ in omnibus eius subditur uoluntati. Felix planè est anima cui spiritussanctus præsidet, & omnia opera eius dirigit, cogitationes ei⁹ disponit, motus ordinat, moresq; cõponit. De talibus scriptum est: Vbicunq; erat impetus spiritus, illuc gradiebant cùm ambularent, de quibus ppheta: Viam fecisti in mari equis tuis. Hui⁹ iumẽti austri Paulus erat qui ait: Non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex deo est, ut sciamus quæ à deo donata sunt nobis. Et uidete quomodo iumentum austri ubiq; regitur freno præsidentis. Prohibetur à spiritu, ne in Asia prædicet: mouetur à spiritu, ut Macedoniam uisitet: incitatur à spiritu, ut Atheniẽsibus euangelizet; alligatus spiritu, Hierosolymã propeat. Vides quomodo incidẽs spũssanctus, quasi iumẽto suo, nũc stringit habenas, ne eat quo uult: nunc urget calcaribus, ne eat quo spũs uult. Quid putamus filij mei? Nihil ne oneris portant hmõi iumenta? Sed iumenta austri sunt, ideò onerantur ab austro. Quali onere inquis? Audi apostolũ. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritumsanctum, qui datus est nobis. In hac itaq; charitate quale onus sustinuit apostolus, dicat ipse: Quis infirmat, & ego nõ infirmor? Quis scandalizatur, & ego nõ uror? Et iterum: Tristitia mihi magna est, & cõtinuus labor pro fratribus meis secũdũ carnẽ. Ille igit qui iumentũ est austri oneratur aliena infirmitate, oneratur aliena iniquitate, oneratur aliena necessitate & puersitate. Onus est esuries pauperis, oppressio inopis, miseria ægrotãtis, tentatio proficientis, casus deficientis: onerauerat & eum plebis tribulatio, orphanorũ desolatio, uiduarum gemitus, afflictio captiuorũ. Nonne beatissimus Paulus quasi hoc onere pressus à secretis cælorum, descẽdit ad cubile infirmorũ? Sed & uos fratres qui fugistis ab aquilone de medio Babylonis, & iam habitatis terrã austri, alter alterius onera portate, & sicut iumentum austri adimplebitis legem Christi. Certè non est iumentum austri, qui portare negligit on⁹ fratris sui. Infirmitates certè & morũ & corporum quas in istis oneribus ut potuimus commemorauimus. Præterea fratres per iumenta austri possumus eos significatos dicere, qui dona spiritussancti nõ per meritũ, sed per officiũ sortiunt, sicut sunt prophetia, curationes, & cætera huiusmodi. Quos ordinant, ordinãtur: maledicuntur, quos maledicunt: quos benedicũt, benedicũtur: ligantur, quos ligant: & quos absoluũt, absoluuntur. Ita tamen si hæc oĩa secũdũ leges ecclesiæ, nõ secũdũ animæ impetum

impetū faciunt. Hinc est ꝙ Balaam populo dei benedixit, ꝙ Caiphas pessimus prophetauit, ꝙ Iudas pessimus sicut cæteri apostoli miraculum fecit. Hinc est ꝙ multi uenient in illa die dicentes. Nonne in nomine tuo ꝓphetauimus, & signa multa fecimus? Et tunc confitebor illis, dicit dominus, quia non noui uos. Hi tales non homines dicendi sunt, sed iumenta, qui domino Iesu Christo non seruiūt, sed suo uentri, qui terrena cupiūt, & cælestia contēnunt. Hi nimirū illo onere punietur, quod quibusdam iumētis austri terribiliter Esaias intentat. Fregimus ut potuimus panem istum ordeaceum, sed quia festinauimus inter frāgendum, plurima nobis ciciderunt fragmēta. Vos igitur qui ociosi estis, quos Christus ab his occupationibus seruauit immunes, colligite quæ superauerunt fragmēta ne pereāt. Inspiciat unusquisq; seipm̄. Videat & quod onus sustineat, & quod in futurum sustinere formidet. ¶ Si sub onere Babylonis est, detestet illud & abijciat: ne si fuerit conformis operibus eius, à pœnis eius non sit immunis. ¶ Sub onere Philistijm uideat ne potionib⁹ eorū inebrietur, eisq; fiat similis in culpa, futurus similis eis in pœna. ¶ Quòd si sub onere Moab se senserit laborare, satagat sic necessitatib⁹ corporis indulgere, ne Nabuzardan muros destruat Hierusalē, ne sic ei satisfaciat, ut cum illo in æternū ardeat. ¶ Ac si onus Damaci humerū ꝑssit, caueat ne sibi man⁹ inijciat, & ita seminās in carne, de carne metat corruptionē. ¶ Sanè si on⁹ Aegypti incubuerit, abijciat opera tenebrarum, & armis lucis muniatur, ne si hic interioribus tenebris mētem libens tradiderit, quādoq; in exterioribus nolens crucietur. ¶ Porrò si onus deserti maris, malis cum persecutionibus infestauerit, non deficiat, nec frangatur, nec quod ipsi iniecerūt propter malitiam, ille autem per impatientiam patiatur. ¶ Si aūt onus Duma silentium fecerit impatiētem, uel pudor & confusio obstruxerit cōfessionem, caueat pondus pœnæ, quod talibus silentibus ꝓpheta intētat. ¶ Verùm si onere Arabiæ pressus mortem timuerit, ſm naturam sese habeat, ut eam nō timeat propter consciētiam, ne non solū ab Arabia præmatur, sed insuper cum arabia æternæ damnationis onere cōprimatur. ¶ Præterea si sub uallis uisioni onere suspirans cōtra uanitatē pugnauerit, caueat ne à monte contemplationis cadat in uallem erroris, eo utiq; onere obruendus, quod in onere uallis uisionis propheta describit. ¶ At si sub onere Tyri ob præsentes labores & dolores mentē pusillanimitas desperatione deiecerit, caueat præ omnibus propriæ uoluntatis angustiam, ut corde dilatato, omnes per huius uitæ angustias gratāter incedat, & sic æternum miseriæ pōdus, quod Tyro intētatur euadat. ¶ Postremò si sub onere iumētorum austri affectus tædio defecerit, cogitet sciatq;, quia si onus charitatis abiecerit onus damnationis non immerito sustinebit. Credo quòd nō uacat à mynisterio ipse onerū ordo, nec sine causa primo ponitur onus Babylonis, secundo Philistijm, & sic de cæteris. Si enim prius non fuerit à cordibus nostris expulsa cupiditas, nec cætera onera declinare quæ onus Babylonis & radix omnium scitur esse malorū: nec cætera onera declinare uel uincere, nec ad uirtutem progredi summā ulla ratione poterimus. Fit autem ista cupiditatis expulsio, uel in his qui seculo plenè renunciāt, uel qui sic utuntur hoc mundo quasi non utantur, & tanquam nil habentes, & omnia possidētes. Cupiditate autem deuicta uel exclusa, iam nō est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus mundi rectores tenebrarum harum, cōtra spiritualia nequitiæ in cælestibus. Sed cum is qui non patitur nos tentari supra id quod possum⁹, sed facit cum tētatione prouentū ut possimus sustinere onus istud, uel alleuiauerit, uel abiecerit, onerabit nos carnis huius necessitas, cuius metas sicut scire difficile est, ita seruare impossibile. Necesse proinde est ut cōcepto igne naturalia nos incentiua fatigent, & nisi eis resistatur, ad illicita quæq; compellant. Si uerò compressimus Philistijm necessitas corporalis, qua Moab sub modo fuerit temperantiaq; redacta, & sic quasi onus Damasci carnis quis uicerit incentiua, statim errores & blasphemiæ quasi tenebræ Aegypti oculos carnis obducēt, donec corruscāti luci sapientiæ tenebræ cedant, & statim desertum mare, id est peruersorum malitia inuidiaq; succedant. Qua cessante, cum omnia ei uideantur esse quieta, ipsa quies à spiritu acediæ quasi ob onere Duma nō potest esse quieta. Quo operis orationis & lectiōis assiduitate expulso, onus Arabiæ, id est metus mortis incumbit. Sed & ipso bonæ conscientiæ ac fidei uirtute superato, iam quasi uicinam perfectionem uanitas onerabit. Quæ si fuerit profunda humilitate deuicta, nil restat nisi alienis necessitatibus quasi iumentum austri oneretur. Hæc in præsenti de omnib⁹ oneribus causa sufficiat. Quorum quædā ab humeris nostris Christus tēpore gratiæ deponit, quædam temperat, quædam minuit, quædam disponit. Hæc autem omnia operatur ſm abundantiam misericordiæ suæ, à cuius præsentia quasi à facie olei iugum diabolicæ dominationis computruit. Sed qui tempus nunc negligit, iudicij tempus formidet. quia is qui per misericordiam nos redemit, per iustitiam iudicabit. Itaq; fratres misericordiam & iudicium cantemus domino, misericordiam scilicet quam experimur. Iudicium quod expectamus. Amplectamur illā: illud timeamus, ut hic deuoti, illuc securi inueniamur. Præstante domino nostro Iesu Christo, Amen.

FINIS.

Sermo ſancti Bernardi abbatis de paſſione dñi.

IEſum nazarenum à Iudæis innocenter condemnatum, à gentibus crucifixum, chriſtiani diuiuis honoremus obſequiis. Saluatoris infirma, nos qui chriſtiani ſumus, reuerenter uenerari, amanter amplecti, fortiter imitari dignum eſt, ſalubre, & honorificum. Hæc enim ſunt inſtrumenta fortiſſima, in quibus omnipotẽs uirtus & inueſtigabilis ſapientia dei reſtaurationem mundi potẽter atq; mirifice operata eſt, & uſque modo operatur. Chriſtus dominus minoratus eſt abãgelis, ut nos æquaret angelis. Et quis propter Chriſtum non ſe humiliet? Chriſtꝰ pro peccatis noſtris crucifixus eſt, & crucem amaram ſuis amatoribus dulcorauit. Mortuus eſt, Et mortem necauit, ut uiueremꝰ p illũ. Et qs nõ amet Xp̃m dñm? quis nõ patiatur pro Chriſto? Chriſtus per crucis ignominiam ad ſupernæ claritatis gloriam tranſiit, & data eſt ei pro ſua reuerentia à deo patre omnis poteſtas in cælo & in terra, ut adorent eum omnes angeli dei, & in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium & infernorum. Vbi eſt gloriatio tua ô chriſtiane, niſi in nomine ciuſifixi domini dei tui, & in Xp̃i nomine, quod eſt ſuper omne nomen, ĩ quo qui benedictus eſt, ſuper terram benedicetur? Gloriamini in nomine filii redemptoris, & date honorem illi ſaluatori noſtro, qui magna fecit in nobis, & magnificate nomen eius mecum, dicentes. Adoramus te Chriſte rex Iſrael pariter & gentium, princeps regum, terræ dominus, deus ſabaoht, uirtus omnipotentis dei fortiſſima. Adoramus te pretioſum pretium redemptionis noſtræ, hoſtiam pacificam, qui ſola odoris tui ſuauitate inæſtimabili patrem qui in altis habitat, ad reſpiciendum humilia inclinaſti, & filiis iræ placabilem reddidiſti. Tuas Xp̃e miſerationes prædicamus, tuæ ſuauitatis memoriam cũ abũdantia eructamus. Tibi Chriſte ſacrificium laudis immolamus pro multitudine bonitatis tuæ, quam oſtendiſti nobis ſemini nequam, filiis ſceleratis & perditis, Cum adhuc inimici tui eſſemus domine, & mors iniqua in omnem carnem exerceret dominium, cui omne ſemẽ Adam erat obnoxium lege primordialis culpæ, recordatus es uerbi miſericordiæ tuæ, & proſpexiſti ex ſublimi habitatione tua in hanc uallem plorationis noſtræ & miſeriæ. Vidiſti Afflictionẽ populi tui, & tactus dulcore charitatis intrinſecus, appoſuiſti cogitare ſuper nos cogitationes pacis & redẽptionis. Et quidem cũ eſſes filius dei, deus uerus, deo patri ſanctoq; ſpiritui coæternus & conſubſtantialis, lucem habitans inacceſſibilem, portanſq; omnia uerbo uirtutis tuæ: nõ deſpexiſti in hoc noſtræ mortalitatis ergaſtulum altitudinem tuam inclinare, ubi noſtram & guſtares & abſorberes miſeriam, noſq; reparares ad gloriam. Parum fuit charitati tuæ ad conſummandum opus noſtræ ſalutis, cherubim aut ſeraphim, aut unum ex angelis deſtinare: ipſe uenire ad nos dignatus es per mandatum patris, cuius nimiam charitatem experti ſumus in te. Veniſti inquam nõ locum mutando, ſed præſentiã tuam nobis per carnem exhibẽdo. Veniſti à regali ſolio ſublimis gloriæ tuæ in humilem & abiectam in oculis ſuis puellam pio uirginalis continentiæ uoto ſigillatam, in cuius ſacro utero ſola ſpũſſancti inenarrabilis uirtus te cõcipi fecit & naſci in ueræ humilitatis natura, ita ut nec diuinitatis in te maieſtatem, nec uirginitatis integritatem in matre uiolaret natiuitatis occaſio. O amanda, ô admiranda dignatio. Deus immenſæ gloriæ uermis cõtemptibilis fieri non deſpexiſti. Deus omnium, cõſeruus ſeruorũ apparere uoluiſti. Parum tibi uiſum eſt patrem te nobis eſſe & dominum, frater noſter eſſe dignatus es. Et tu domine uniuerſorum qui nullam habes indigentiam, intra ipſa natiuitatis tuæ initia non abhorruiſti abiectiſſimæ paupertatis deguſtare incommoda. Vt enim ait ſcriptura: tibi cum naſcereris nõ erat locus in diuerſorio, neq; cunabula quæ teneritudinem tuam exciperent habuiſti, ſed in uili præſepio ſordentis ſtabuli tu qui terram palmo concludis, inuolutus panniculis reclinatus es. Et hoc ipſum à brutis animalibꝰ mater tua mutuo accepit. Conſolamini conſolamini qui in ſordibus paupertatis enutrimini, quia uobiſcum deus in paupertate. Non cubat in deliciis ſplendidi cubiculi, nec inuenitur in terra ſuauiter uiuẽtium. Quid ultra gloriaris ô diues, lutea res, in uolutabro lecti picti & delicati, cum rex regum recubitu ſuo pauperum ſtramenta honeſtare maluerit? Quid dura ſtramẽta deteſtaris, cum tener infantulus in cuius manu ſunt omnia, tuis ſericis, tuis plumis duras iumẽtorum ſtipulas prælegerit? Sed hæc tenella tua Chriſte infantia à perſecutorum gladiis tuta nõ fuit. Adhuc enim inter dulcia matris ubera ſugens dependebas quando apparuit angelus in ſomnis Ioſeph dicẽs: Surge & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum, & eſto eibi uſq; dum dicam tibi. Futurũ eſt enim ut Herodes quærat puerum ad perdẽdum eum. Iam extunc bone Ieſu dura pati cœpiſti. Non ſolũ illam infantiæ tuæ uexationem in teipſo pertuliſti, ſed mortẽ in puſillis tuis, quorum multa milia inter mamillas matrum pro te Herodis trucidauit immanitas. Infantia uerò teneriori decurſa, humiliter ueritatis nobis exemplum tribuiſti. Non eñ ſediſti cum cõſilio uanitatem, ſed in medio doctorum, interrogans & audiens illos, cum tamen dominus ſcientiarum eſſes, atq; ſapientia dei patris. Sed & obedientiæ nobis formam tribuiſti, dum parentum imperio tu imperator mũdi humiliter ſubditus extitiſti. At ubi robuſtioris ætatis plenitudo aduenit, miſſurus manꝰ ad fortia, egreſſus es in ſalutem populi tui, ut gigas magnificus ad currẽdam uiam totius noſtræ miſeriæ. Et quidem ut per omnia te primum fratribus aſſimilares, ſeruum tuum baptizantem peccatores ĩ pœnitentia tanquam peccator adiſti, baptizari te poſtulaſti innocẽs agne dei, quem nulla peccati ſtilla unquam maculauit. Baptizatus autem non te in aquis, ſed aquas in te ſãctificas, ut per eas ſctĩficares nos, De baptiſmo in deſertum in ſpiritu fortitudinis egreſſus es, ut uitæ ſolitariæ in te nõ deeſſet exemplũ. Solitudinẽ ac ieiuniũ quadraginta dierum, famis acerbitatem, tentamenta & illuſiones ſpiritus æquanimiter toleraſti, ut hæc omnia nobis tolerabilia efficeres. Demũ ueniſti ad oues quæ periérũt domus Iſrael, diuini uerbi lampadem extollens palam ad illuminationem orbis terræ, & regnum dei cunctis annuncians obtemperantibus uerbo, ſermonem ſequentibus ſignis cõfirmaſti, uirtutẽ diuinitatis in cunctis oſtendiſti, male habentibus, & omnia omnibus gentibus gratis exhibens quæ ſaluti peccatorum cõgruerent, ut omnes lucrificares. Sed obſcuratũ eſt inſipiens cor eorum domine, & proiecerũt ſermones tuos retrorſum, neq; attenderũt ad omnia mirabilia tua domine quæ operatus es in eis, exceptis perpaucis nobilibꝰ athletis quos inter infirma mundi elegiſti & abiecta, ut per ipſos fortia & alta mirifice expugnares. Nec ſolum ingrati gratuitis beneficiis tuis extitere, ſed contumeliis affecerunt te domine dominantium, & fecerunt tibi quæcunq; uoluerunt: Te enim faciẽte opera dei, quæ nemo alius fecit, quid dixerunt? Non eſt hic homo à deo. In principe dæmoniorũ eiicit dæmonia, dæmonium habet, ſeducit turbas, uorax eſt, & potator uini, & amicus publicanorũ & peccatorũ. Quid fles, quid ſuſpiras ô homo dum ſuſtines uerborum iniurias? Non audis quãta aduerſus dñm deum tuum ceciderunt opprobria propter te? Si patrẽfamiliàs Beelzebuth uocarunt, quanto magis domeſticos eius? Sed hæc quidem & ſimilia blaſphemantes, & aliquoties te lapidibus impetentes Ieſu bone patienter ſuſtinuiſti, & factus es coram eis ſicut homo non audiens, & in ore nõ habens redargutiones. Nouiſſime iuſtum ſanguinem tuum à diſcipulo tuo filio perditionis traditum triginta argenteis appreciati ſunt, ut præcipitarent animam tuam in morte ſine cauſa. Et te quidem perditiſſimi traditoris tui perfi-

dia non latebat,quando in cœna ablutionis etiam coram
ipso genuflexus procumbens,maledictos pedes eius uelo
ces ad effundendum sanguinem tuum,sanctissimis mani-
bus tuis attrectare,lauare & extergere dignatꝰ es.Cur au
tem adhuc extēto collo ambulas,ò terra & cinis? Adhuc
te superbia eleuat? Adhuc te impatiētia exagitat? Intue-
re humilitatis & mansuetudinis dominū Iesum,uniuersæ
creaturæ factorem,tremendum iudicem uiuorum & mor
tuorum ante pedes hominis & traditoris sui genua incur
uantem.Disce quia mitis est,& humilis corde,& confun-
dere in supbia tua,& erubesce in patiētia tua.Hoc quoqꝫ
erat mansuetudinis tuæ domine, perfidum illum in cœtu
fratrum detegere & palàm cōfundere noluisti,leniter ad-
modum accelerare iussisti quod parabat.In omnibus his
nō est auersus furor eius à te,sed egressus foras satagebat
circa frequens maleficium.Quomodo cecidisti de cælo lu
cifer,qui mane oriebaris? In delicijs paradisi gloriosus
apparuisti,ciuiū cæli socius,& uerbi diuini cōuiua,quo-
modo reputatus es inter filios tenebrarum? Qui nutrie-
baris in croceis,cur amplexatus es stercora? Tunc clarifi
cata est familia tua Christe,exeunte immundo de cœtu so
cietatis angelicæ.Tunc demum diuini eloquij uberrima
inundatione felix ille cōuentus putatus est, eiecto quem
huiusmodi lympidi liquoris infusiōe sciebas indignum.
Dato autem charitatis & patientiæ salutari mandato, &
disposito fratribus regno patris tui, ad locum proditori
tuo notum cum illis diuertisti,sciens omnia quæ uentura
erant super te.Ibi animæ tuæ tristitiam quam ex immine-
te passione tua spōte assumpsisti,sicut & cætera quæ pas-
sus es,in auribus fratrum non erubuisti profiteri, dicens
tunc: Tristis est anima mea usqꝫ ad mortem.Positis quoqꝫ
in terra genibus procidisti in faciem, orans in agonia &
dicens.Mi pater,si possibile est,transeat à me calix iste.Et
angustias quidem cordis tui certissimè indicabat sudor il
le sanguineus qui orationis tēpore de carne tua sanctissi-
ma guttatim decurrebat in terram. Dominator domine
Iesu,unde tua hæc tā anxia supplicatio? Nōne uolūtariè
omnino patri sacrificiū obtulisti? Vtiqꝫ domine.Arbitra-
mur autem ꝙ hoc ad cōsolationem infirmorum membro-
rum tuorum assumpsisti, ne fortè desperet quis si caro in-
firma remurmurat ubi ad passionē promptus est spiritus.
Nimirum & ut maioris erga te amoris & gratitudinis sti-
mulos habeamus,naturalem carnis infirmitatem his indi
cijs in te expressisti,quibus doceremur,quia uerè lāguo-
res nostros portasti,& nō absqꝫ sensu doloris passionum
sentes ꝑcurristi.Vox enī illa uox esse carnis uidet̃ nō spi-
ritus,ex eo ꝙ subiūxisti.Spūs quidē prōptus est,caro au-
tem infirma.Q; prōptus enim ad passionē fuerit spūs,eui
denter ostendisti quādo uenientibus unà cum proditore
tuo uiris sanguinū & quærentibus animā tuam cū later-
nis & facibus & armis per noctem, ultrò occurristi, & ne
quid acciperet à duce flagitij, teipsum manifestasti. Nam
accedentem ad osculum sanctissimi oris tui trucem bestiā
auersatus non es,sed os in quo dolus inuentus nō est,ori
quod abundauit malitia , dulciter applicuisti . Innocens
agne dei,quid tibi & lupo illi? Quæ conuentio tui ad be-
lial? Sed & hoc benignitatis tuæ domine fuit , ut omnia
illa exhiberes,quæ prauicordis ꝑtinaciā emolliri posset.
Nā & ueteris amicitiæ non immemor illū cōmonuisti di-
cēs.Amice ad qd uenisti? Atqꝫ horrore sceleris sui cor im-
pij ferire uoluisti cū dixisti: Iuda,osculo filiū hominis tra
dis? Et ecce philisthæi sup te Samson.Nō illos à te abster
ruit ꝙ in hora apprehensionis tuæ omnipotenti brachio
tuo terræ eos allisisti,nō quidem defensionis causa,sed ut
cognosceret humana præsumptio nihil se posse aduersus
te,nisi quātum permitteretur à te.Et quis audiat sine ge-
mitu qualiter homicidas manus in illa hora in te iniece-
runt ,& innocentes manus tuas Iesu bone uinculis astrin
gentes te agnum mansuetissimū nihil loquentē ad instar
latronis contumeliosè traxerunt ad uictimam? Et nec tūc
misericordiā effundere super inimicos tuos, & distillare
fauum dulcedinis tuæ Christe cessasti,ac defensoris tui
zelum à læsione[m] trahentium te cōpescuisti.Maledictꝰ fu-
ror eorū,quia pertinax,quē nec maiestas miraculi,nec pie
tas beneficij potuit confringere.Consilio malignantium
aduersum te pōtificū præsentatꝰ es,& ueritatē ꝓut opor-
tuit confessus,quasi de blasphemia adiudicatus es morti.
Amantissime dñe,quāta illic indigna à propria gēte per-
tulisti? Vultum tuum desiderabilē,in quem desiderāt an-
geli prospicere,qui omnes cælos adimpleuit lætitia, quē
deprecabūtur omnes diuites plebis,polluti labijs suo spu
to coinquinauerūt,sacrilegis manibus suis ceciderūt,ue-
lo in derisum operuerūt,& te dominum uniuersæ creatu
ræ tanquam seruum contemptibilem colaphizauerūt.Ad
huc autē animam tuam in circuncisæ carni deglutiēdam
tradiderunt.Vinctum siquidem ante faciem Pilati perdu
xerunt,postulātes crucis supplicio te interimi qui pecca-
tum nō noueras,& uirum homicidā dari sibi, agnū lupo,
aurū luto postponētes.O indignū & infelix cōmerciū.Et
quidē nec ignorabat impius ille per inuidiā hæc in te fie-
ri,nec tamen abstinuit à te temerarias manus,sed repleuit
animam tuam amaritudine sine causa. Illusum recepit, in
conspectu illusorum astare te iussit,nec pepercit amarissi-
mis uerberibus uirgineam carnem tuam diuellere,plagis
plagas,liuores liuoribus crudeliter infligere.Electe puer
dei mei,quid tanta amaritudine,quid tanta cōfusione di-
gnum cōmiseras? Prorsus nihil.Ego ego homo perditus
totius perditionis tuæ causa extiti.Ego domine uuā acer
bam comedi,& dentes tui obstupuerūt:quia quæ non ra
puisti,tunc exsoluebas.In omnibus his nō est satiata per
fidorum Iudæorum impietas.Nouissimè autem incircū-
cisorum militum manibus denolutus es morte turpissima
cōsumēdus.Parum erat sacrilegis illis crucifigere te, nisi
prius & ipsi illusionibus repleuissent animam tuā. Quid
enim ait de illis scriptura? Et congregauerūt ad eum uni-
uersam cohortem.Et exuētes eum uestimentis suis indue
runt tunicam purpuream,& chlamydem coccineam circū
dederunt ei.Et plectentes coronam de spinis imposuerūt
capiti eius,& arundinem in dextera eius.Et genu flexo il
ludebant ei dicentes.Aue rex Iudæorum.Et dabāt ei ala-
pas,& expuentes in eum accipiebant arundinē,& percu-
tiebant caput eius.Et postquam illuserunt ei induerūt ue
stimentis suis ut crucifigerent baiulantem sibi crucē. Et
perducunt eum in Golgotha,& uinū myrrhatum dabant
ei bibere cum felle mixtum,& cùm gustasset,noluit bibe-
re.Tunc crucifixerunt eum,& cum eo duos latrones hinc
& hinc,medium autem Iesum.Iesus autem dicebat: Pater
dimitte illis,quia nesciunt quid faciūt.Postea sciēs Iesus
quia consummata erāt omnia:ut scriptura impleretur di-
xit.Sitio.Et currens unus ex eis acceptam spongiam im-
pleuit aceto,& imposuit arūdini,& dabat ei bibere.Cum
accepisset acetum,dixit:consummatum est,& clamans uo
ce magna dixit: Pater in manꝰ tuas cōmēdo spiritū meū.
Et inclinato capite emisit spiritū.Tūc unus militū lancea
latꝰ eius aperuit,& cōtinuò exiuit sanguis & aqua in re-
dēptionē nostræ salutis.Expergiscere nūc anima, excute-
re de puluere,& contemplare uirum hūc memorabilem,
quem in speculo euāgelici sermōis quasi præsentē intue-
ris.Attende anima mea,quis est iste qui ingreditur habēs
imaginem quasi regis,& nihilominus serui despectissimi
cōfusione repletus: coronatus incedit,sed ipsa etiam eius
corona cruciatus est illi: & mille puncturis speciosum ca-
put eius diuulnerat.Regali purpura induitur,sed potius
in ea despicitur quàm honoretur.Sceptrum in manu ge-
stat,sed eoipso caput eius reuerendum feritur.Adorāt co
ram ipso positis in terra genibus,& regem clamāt,& con-
tinuò sputis amabiles eius genas subliniunt, maxillā pal-
mis & honorabile collum exhonorant . Vide anima mea
qualiter uir iste per omnia cōturbatur & spernit̃,sub cru
cis onere dorsū incuruare uidet̃,& tuā ipse portare igno-
miniā.Ad locū deductꝰ supplicij myrrha potatur & felle,
in cruce subleuat̃ et dicit: Pater ignosce illis,quia nesciūt

X

quid faciunt. Qualis est hic qui in oībꝰ pressuris suis nec
semel aperuit os suū, ut aut querelæ, aut excusationis, aut
comminationis, aut maledictionis uerbum aduersus male
dictos canes illos proferret? Sed nouissime uerbum bene
dictionis super inimicos suos quale à seculo nō est auditū
effudit. Quid hoc uiro mansuetius, quid benigniꝰ anima
mea uidit? Ad hunc autem attentius intuere quàm grā
di admiratione, & tenerrima compassione dignus appa
reat. Vide nudū, & uerberibus laceratum, in medio latro
num cruci ignominiosæ ferreis clauis affixū, aceto in cru
ce potatū, & post mortem lancea in latere uulneratum, &
copiosos sanguinis riuos ex qnq; uulneribꝰ manuū pedū
& lateris effūdētē. Fletꝰ deducite ocli mei, & liquesce aīa
mea igne cōpassionis sup cōtritione amabilis uiri huius,
quē tu tanta amaritudine tot uides affectū doloribꝰ. Et iā
qdē infirma eiꝰ aīa mea uidisti, & miserta es: nūc maiestatē
eiꝰ attende, & miraberis. Quid eñ ait scriptura? A sexta
autē hora tenebræ factæ sunt sup uniuersam terrā usq; ad
horā nonā. Et obscuratus est sol, & uelū tēpli scissum est à
summo usq; deorsum, & terra mota est, & petræ scissæ sūt,
& monumēta apta sunt, & multa corpa sanctorū qui dor
miebāt surrexerūt. Qualis est hic quia & cœlū & terra cō
patiunt ei, cuius & mors mortuos uiuificat? ¶ Cognosce
aīa mea cognosce, hic est dñs deus noster, Iesus Xp̄s sal
uator tuus, unigenitus dei filius, uerus deꝰ, uerus homo,
qui solus sub sole sine macula inuētus est. Et ecce cū scele
ratis quomodo reputatus est, & quasi leprosus, nouissimꝰ
uirorū æstimatus est, & tanq̄ abortiuū qd̄ proijcit à uul
ua, sic piectus est ab utero matris suæ infelicis synagogæ.
Iste formosus præ filijs hoīm, quàm deformis factꝰ est. Hic
uulneratus propter iniquitates nostras, attritꝰ est ꝓpter
scelera nostra, & factus in holocaustum suauissimi odoris
in cōspectu tuo pater æternæ gloriæ, ut auerteres īdigna
tionem tuam à nobis, ut cōsedere nos sibi faceret in cœle
stibꝰ. Respice dñe sancte pater de sanctuario tuo, et de ex
celso cœlorū habitaculo, & intuere hāc sacrosanctā hostiā
quā tibi offert magnꝰ pōtifex noster sanctꝰ puer tuꝰ dñs
Iesus ꝓ peccatis fratrū suorū, & esto placabilis sup multi
tudine malitiæ nostræ. Ecce uox sanguinis nostri Iesu cla
mat ad te de cruce. Quid enim domine quid pēdet in ca?
Pendet, quia præterita tāquā præsentia corā te sunt. Co
gnosce pater tunicam ueri filij tui Ioseph. Heu fera pessi
ma deuorauit eū, & cōculcauit in furore suo uestimētum
eius, omnē decorē eius reliquis cruoris inquinauit. Ec
ce quinq; scissuras lamentabiles in ea reliquit. Hoc est do
mine uestimentū quod in manu Aegyptiæ meretricis in
nocēs puer tuus dereliquit, meliorem æstimans iacturam
palij quàm pudicitiæ, magisq; eligēs spoliatus carnis pal
lio in carcerē mortis descendere, quàm pro mundi gloria
adulterinæ uoci acquiescere. Illi īquam uoci qua dictum
est. Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraueris me. Quod
utiq; esset cùm dormiret cum adultera. Et nunc dñs pater
scimus quia ipse filius tuus uiuit, & dominat' in tota terra
Aegypti, & in oī loco dñationis tuæ. Eductꝰ eñ ad impe
rium tuum de carcere mortis & infernorū, & attōsus im
mortalitatis coronam, mutata ueste carnis, immortalita
tis decore refloruit, & cum gloria suscepisti eū. Subiuga
uit enim sibi Pharaonis imperiū, & cum triumpho nobi
li uirtute propria cœlos penetrauit. Et ecce gloria & ho
nore coronatus, in dextera maiestatis tuæ assistit uultui
tuo pro nobis. Caro eñ & frater noster est. Respice dñe
in faciē Christi tui, qui tibi usq; ad mortē obediēs factus
est: nec recedāt ab oculis tuis cicatrices eius in perpetuū.
ut memineris quātā ab eo pro peccatis nostris satisfactio
nem receperis. Vtinā domine appendas in statera peccata
quibus iram meruimus, & calamitatem quam pro nobis
passus est innocēs filius tuus. Certē grauior apparebit &
magis digna ut ꝓpter ipsam effundas sup nos mīam tuā,
quàm fuit illa ut pro pc̄tis nostris contineas in ira miseri
cordias tuas. Gratias tibi pater referat oīs lingua pro su
perabūdātia bonitatis tuæ, qui unico filio cordis tui non
pepercisti, sed pro nobis oībus illū tradidisti in mortē, ut
cū tanquā fidelem aduocatū haberemus corā te in cœlis.
Et tibi dñe Iesu fortissime zelotes, qd grārū retribuā, ut
dignē retribuā, ego hō puluis & uile figmentū? Quid eñ
pro mea salute facere debuisti, & nō fecisti? Ab imo pedis
usq; ad summam uerticis te totum in aquas passionum de
mersisti, ut me totum extraheres de illis, & intrauerūt usq;
ad animam tuam. Nam & animam tuam in mortem perdi
disti, ut meam perditā mihi redderes. Et ecce me duplici
debito obligasti. Nam & pro eo quod dedisti tuam, debi
tor tibi sum: & pro mea quidem anima bis à te mihi data,
semel in creatione, & semel in redemptiōe, quid magis iu
ste tibi reddam quàm ipsam, nō habeo. Pro tua aute pre
ciosa anima ita contribulata, quid ab homine dignē repē
di possit, nō inuenio. Nam etsi cœlum & terram & omnē
ornatum eorum pro ea possem repēdere, certē nec sic usq;
ad mēsurā debiti ullatenus attingere possem. Vt aūt ipm
qd & debeo, & possibile mihi est retribuam, tui dñe mu
neris est. Diligēdus es mi dñe toto corde, tota anima, tota
uirtute, & tua mihi sequ[illegible]a uestigia, qui pro me mori di
gnatus es. Et quomodo fiet istud in me nisi per te? Adhæ
reat anima mea post te: quia tota uirtus eius pendet ex te.
Et nūc dñe redēptor meus te ut uerū deū adoro, in te cō
fido, in te spero, & quibus possum desiderijs ad te suspiro,
adiuua imperfectum meum. Ad tuæ passionis gloriosa in
signia in quibus salutem meam operatus es, totum me in
clino. Tuæ uictoriosæ crucis regale uexillū ī nomine tuo
Christe adoro. Tuum spineū diadema, tuos rubētes san
guineos clauos, tuo sacro lateri immersam lāceā, tua uul
nera, tuum sanguinē, tuam mortem, tuam sepulturā, tuā
gloriosam & uictoriosam resurrectionē & glorificationē,
Christe supplex adoro & glorifico. Odor enim uitæ spi
rat mihi in omnibꝰ his. Horū uiuifico odore spiritū meū
domine à peccati morte resuscita. Horū uirtute ab astu
tis sathanæ me custodi, ac me conforta ut iugum manda
torum tuorū suaue mihi fiat, & onus crucis quod post te
baiulare me iubes, humeris animæ meæ sit leue. Quæ est
eñ fortitudo mea ut iuxta præceptū tuum mūdi pressu
ras tam multiplices inuicto animo sustineā? Nūquid pe
des mei tāquā ceruorū, ut uelocem cursorem per spinas
& cōfragra passionum consequi ualeam? Sed audi uocē
meam, & inclina super seruum tuum suauem crucem, illā
quæ lignū uitæ est iis qui apprehendūt eā. ut spero cur
ram alacriter, portabo infatigabiliter eā quæ ab inimicis
est crucem post te. Illam inquam diuinissimā crucem hu
meris meis impone, cuius latitudo est charitas, cuiꝰ lōgi
tudo est æternitas, cuiꝰ sublimitas est omnipotētia, cuiꝰ
profundum est inscrutabilis sapiētia. Confige illi manus
meas & pedes meos, & totū passioni tuæ cōforma seruū
tuum dñe. Da obsecro mihi cōtinere ab operibus carnis
quæ odisti, & facere iustitiam quam dilexisti, & in utroq;
tuam quærere gloriam: & sinistram quidem meam clauo
temperantiæ, dexteram uerò clauo iustitiæ in illa sublimi
cruce fixas arbitror. Da menti meæ iugiter meditari in le
ge tua, & omnem cogitatum meū iactare in te, & dextrū
pedem meū eidem ligno uitæ clauo prudētiæ affige. Da
ut sinistram spiritus mei sensualitatem nō eneruet laben
tis uitæ infelix felicitas, nō cōturbet præsentis uitæ infe
licitas, felix & sinister quoq; meꝰ fortitudinis clauo ī cru
ce tenebitur. Vt autē aliqua similitudo spinarum capitis
tui in me appareat, detur obsecro menti meæ & salutaris
pœnitētiæ cōpūctio, & alienæ miseriæ cōpassio, & stimu
lus zeli æmulantis quod rectum est coram te, & ad te con
uertar in ærumna mea dum triplex configitur spina. Li
bet ut spōgiam per arundinem ori meo porrigas, & ace
ti amaritudinē gustui meo adhibeas. Libet ut per scriptu
ras tuas rationi meæ cōferas gustare & uidere quoniam
florens hic mundus tanquam spōgia inanis est, & omnis
concupiscētia eius aceto amarior. Ita pater in me fiat ca
lix iste Babylonis amarus in omnē terram, non inani flo
re seducat, non falsa dulcedine inebriet, quemadmodum
eos qui

eos qui tenebras lucem, lucem tenebras, amarum dulce, & dulce amarum arbitrantur. Vinum myrrhatum cum felle mixtum suspectũ mihi est pro eo ꝙ tu ex eo bibere noluisti, quia nimiã acerbitatem inuidiæ & nequitiæ crucifixorũ tuorũ indicabat. Tuæ uiuificæ morti tuum seruũ dñe cõfigura, faciẽs quidã in me ut moriar secũdũ carnẽ, uiuã autẽ secũdum spiritum iustitiæ. Vt autẽ integram crucifixi imaginem me portare glorier, illud quoqꝫ qđ post mortem tuã insatiabilis malitia impiorum in te exercuit, hãc in me similitudinem exprime. Vulneret cor meum uiuꝰ & efficax sermo tuus penetrabilior oĩ lancea acutissima, pertingens usqꝫ ad diuisionem animæ meæ, & producens ex ea tanquã de dextro latere meo uice sanguinis & aquæ amorẽ tuum domine & fratrũ tuorum. Postremò & munda sindone primæ stolæ spiritũ meũ inuolue, ĩ qua requiescam egrediẽs & in ingrediens in locũ tabernaculi admirabilis, & absccondas me donec pertrãseat furor tuꝰ. Die autem tertio post diẽ laboris, post diẽ supplicij, mane prima sabbati perpetuè inter filios tuos me indignũ resuscita, ut ĩ carne mea uideã claritatẽ tuã, & adimplear lætitia uultus tui. O saluator meꝰ & deꝰ meus, ueniat ueniat, oro tempus, ut qđ nunc credo, oculis tãdem reuelatis aspiciã: qđ spero nunc & à lõge, salute apprehendam. Qđ pro uiribus meis desidero, ulnis animæ meæ ãplectar & deosculer, & in maris tui abyssum totus absorbear. O saluator meus, & deꝰ meus. Sed benedic anima mea deum saluatorem meum, & magnifica nomẽ eiꝰ. Sanctũ est enim, & sanctissimis delicijs plenũ. O quàm bonꝰ quàm suauis es domine Iesu animæ quærenti te. Iesu redẽptor perditorum, saluator redẽporũ, spes exulum, fortitudo laborantium, anxiati spũs latitudo, animæ lachrymosæ & post te currẽtis in sudore dulce solatiũ & suaue refrigeriũ, corona triũphãtiũ unica merces & lætitia oĩm supernorũ ciuiũ, uberrimꝰ fons oĩm grãrũ, inclyta ples, sũmi dei, & deꝰ summꝰ, bñdicãt te oĩa q ĩ cælo sunt sursum, & q̃ ĩ terra deorsũ. Magnꝰ tu, & magnũ nomẽ tuũ. O immarcescibilis decor dei excelsi, & purissima claritas lucis æternæ, uita omnẽ uitã uiuificãs, lumẽ illũinãs lux oẽ lumẽ illũinãs & cõseruãs in æterno splẽdore. Mille millena lũina fulgurãtia añ thronũ diuinitatis tuæ à primo diluculo. O æternũ substãtiale & inaccessibile clarũ & dulce profluuiũ fõtis absconditi ab oculis omniũ mortaliũ, cuius unda sine ortu, cuius ꝓfundũ sine profundo, cuius altum sine termino, cuiꝰ amplitudo incircũscrutabilis, cuiꝰ puritas imperturbabilis. Eructauit te cor dei altissimi de suo impenetrabili abysso, uita uitam, lux lucem, æternus æternũ, immensus immensum, & per omnia sibi coæqualem, & de plenitudine tua nos oẽs accepimus. Tu enim largissimè fons omnis boni, septẽplicis gratiæ preciosum flumẽ de thesauris tuis emissis, cuiꝰ suaui dulcore huius nr̃i maris, id est nostræ infirmitatis salsuginem mitigare digneris. Flumen olei lætitiæ, flumẽ uini meracissimi, torrẽs ignei uigoris. Spiritꝰ paracletꝰ à te & à patre, par utriqꝫ in orbem terræ perfũditur oĩa replens, omnia continẽs, spũs à te, spũs à patre, unus ex ambobus uniens ambos, utpote amborum indiuidua connexio, unicũ gluten, cõplexus indissolubilis, & pax omnẽ sensum exuperãs. Hic est torrẽs uoluptatis tuæ domine, qua delicatã illã & gloriosam ciuitatẽ Ierusalem quæ sursum est iugiter potas, & lætabũda ebrietate facis æstuare, ut tibi iubilãt hymnũ incessabilem lucida illa & flammea organa in uoce exultatiõis, & sono epulantis, cuiusqꝫ desiderabilibus guttis refocilari sitibũdæ fauces exulis populi tui iugiter à te expectant domine. Sinito pater ut catelli bibãt de stillis quæ cadũt de mensa dñorũ suorũ. Rorate cæli désup, & nubes pluãt iustũ, illũ dñe quẽ æstuare fecisti: ĩclytas primitias ppl'i tui, insigne solẽnitatis nostræ illo q̃sumus igneo stillicidio purga, innoua, illumina, inflãma, exhilara, & confirma, & uni cor credentiũ tibi, ut unũ sint, unũ sapiãt, unũ unanimiter requirant & apprehẽdãt & uideãt & benedicãt te deũ deorũ in Siõ. Sit indiuiduæ trinitati gl'ia, grãrũ actio, honor & ipsũ ĩ scl'a scl'orũ, Amẽ.

INCIPIT TRACTATVS BEATI Bernardi abbatis de lamentatione uirginis Mariæ.

QVIS DABIT CAPITI meo aquã, & oculis meis fõtem lachrymarũ ut possim flere per diẽ & noctẽ, donec seruo suo dominꝰ Iesꝰ appareat uisu uel somno cõsolans animã meam? O uos filiæ Ierusalẽ spõsæ dilectæ dei unà mecum lachrymas fundite, donec nobis uester spõsus in sua speciositate benignꝰ appareat uel occurrat. Recolite, recolite, & sedula mente pensate quàm sit amarum ab ipso separari cui uos promisistis ac nupsistis, cui nos ĩ omni sanctitate uouistis. Vouistis uota, reddite ea, uos ĩpas Xp̃o uouistis: uos ipsas Christo reddite. Currite filiæ, currite uirgines sacræ, currite matres Xp̃o castitatẽ uouẽtes, oẽs ad uirginẽ currite quæ peperit Xp̃m. Ip̃a eñ portauit regẽ gloriæ, illũ oĩpotenti datura. Ip̃a genuit eũ, lactauit eũ, die octaua circũcidit, & quadragesima præsentauit in tẽplo, duos turtures uel duos pullos colũbarũ ꝓ eo offerẽs ĩ holocaustũ. Fugiẽs ab Herode ip̃m portauit ĩ Aegyptũ, lactãs eũ & nutriẽs, curã illius habẽs, sequens eũ ferè quocũqꝫ pergebat. Credo etiã firmiter ꝙ ip̃a mater Iesu erat inter illas fœminas quæ ipsum sequebãtur ministrantes ei. Nullus debet inde admirari si sequebat̃ eũ, cũ ip̃e esset totus eius dulcor, solatium, desiderium, & solamen. Hãc etiã arbitror fuisse inter illas dolentes atqꝫ gemẽtes quæ lamẽtabantur flentes dñm. Poterat etiã & hæc esse inter illas fœminas filias Ierusalem ad quas Iesus tunc non clarus imperio sed plenus opprobrio, spinis coronatꝰ, sputis illitus, flagellis afflictus, sibi in angariam mortis crucẽ baiulans, conuersus dixit: Filiæ Ierusalem nolite flere super me, sed sup uosipsas flete, & super filios uestros: Putasne domina mũdi, domina mea, mater dilecta eiusdem Christi, est ne uerũ qđ dico? En obsecro ut dicas seruulo tuo decꝰ paradisi, gaudium cæli, ueritatem huiꝰ rei. Obliuiscere tamẽ causam doloris rogo, quem tũc passam te fuisse non dubito. Vtinam dolor ille sic quotidie inhæreret uisceribus meis, sicut ĩhæsit tũc tuis. Vtinã die qua assumpta fuisti in cælũ ut in æternum gauderes cum filio tuo, mihi indicasses lachrymas tuas ut per illas cognoscerem quãtũ tibi amaritudinis fuit cũ Iesum dilectũ tibi, heu heu & parũ dilectũ mihi, clauis in ligno cõfixũ, capite inclinato suũ sanctissimũ exhalare uideres spm̃. Sed peto dña mea, ne te moueant uerba mea quæ dico, cũ tamẽ saxa deberent scĩdi ad illa. Quis unquã regnans in cælo sursum, aut peregrinãs in terra deorsum, audiens uel mẽte pertractãs quomodo factus est opprobriũ hoĩm ipse dñs angelorũ, poterit lachrymas continere etiã in cælo ubi est impossibile flere? Quare ego miser non ploro, cũ abiectio plebis factus est filius dei patris? Verũtamẽ tu domina gaude gaudio magno ualde, ab ipso nũc glorificata in cælis, quæ in mente tãtis clauis amarissimis fuisti cõfixa suæ pijssimæ mortis. Mihi tamẽ obsecro lachrymas illas ĩfunde quas ipsa habuisti in sua passione: & ut his affluar largius, de passiõe filij tui dei mei & dñi mei uerba adinuicem conferamus. Teneris promissione, redde, quia hoc nobis superius ꝓmisisti. Memini te mihi in primo exordio nostri sermõis fuisse locutã de dolorib9 quos ipsa portasti ꝑ morte unigeniti tui. Quod ut audiui, nõ modicũ perturbatꝰ cœpi quærere doleñs qui essent illi tui sermões. Cui ip̃a dixisti. Qui sunt isti mei sermões, interim recogita in amaritudine animæ tuæ, donec de his adinuicem conferamus. En narra mihi te flagito seriem ueritatis, quæ mater es & uirgo, & templum totius trinitatis. Ad quem illa. illud quod quæris, cõpungitiuum est magni doloris. Sed quia glorificata sum, ultrà iam flere non possum, tu cum lachrymis scribe ea quæ cum magnis doloribus ego persensi. Cui inquã. Flere peropto, qa & nihil aliud nihil libet, sed ego miser cor lapideum habens flere nõ possum. Regina cæ-

li,mater crucifixi,da quod iubes, & præbe qđ cupio. lo-
quere,quia audiuit seruꝰ tuus, Dic dña mea,dic mater an
gelorum,mater misericordiæ,si in Ierusalẽ eras qñ filius
tuus captus fuit & uinctꝰ,& in Annæ atrium tractus &
ductꝰ. Cui illa respõdit. Fui itaqꝫ in Ierusalẽ quãdo hæc
audiui, & gressu qualicũqꝫ potui, & uix potui, ad dñm
meũ ueni plorãs. Cũqꝫ ipm fuissem intuita pugnis percu
ti, alapis cedi, in facie cõspui, spinis coronari, & oppro
bria hominum fieri,commota sunt omnia uiscera mea,&
deficit spiritus meus,& nõ erat mihi ferè sensꝰ,neqꝫ uox,
neqꝫ sonus. Erant etiam mecũ sorores meæ,& aliæ mulie-
res multæ, plangentes eum quasi unigenitũ. Inter quas
erat Mara magdalenæ, quæ sup omnes excepta me quæ
tecũ loquor dolebat & plorabat. Cumqꝫ Xp̃s deꝰ preco
ne clamante Pilato imperante sibi baiulans crucẽ ad sup
plicium traheretur, factus est concursus populorum post
eum euntium,alij super eum plãgentes,alij illudentes, &
proijcientes lutũ fimum & immunditias sup caput eius.
Sequebar ego cũ prout poterã eiꝰ mœstissima mater cũ
mulieribus quæ eũ secutæ fuerant à Galilæa ministrãtes
ei,à quibꝰ uelut emortua tenebar & sustentabar,quousqꝫ
peruentũ est ad locum passionis ubi crucifixerũt eũ ante
me. Et ipse me uidẽs,fuit in cruce leuatꝰ,& ligno durissi-
mis clauis affixus. Stabã & ego uidẽs eum,& ipse uidens
me,plus dolebat de me quàm de se. Ipse uerò tãquã aguꝰ
coram tõdente se uocem nõ dabat:nec aperiebat os suũ.
Aspiciebam ego infelix & misera deum meũ & filiũ meũ
in cruce pendentem,& morte turpissima morietem. Tan
toqꝫ dolore & tristitia uexabar in mente,ꝙ non possit ex
plicari sermone. Nec mirum. Erat em̃ aspectu dulcis,col-
loquio suauis,& omni cõuersatione binignissimus. Ma-
nabat nanqꝫ sanguis eius ex quatuor partibꝰ rigantibus
undis,ligno manibꝰ pedibusqꝫ confixis. De uultu illius
pulchritudo effluxerat omnis,et qui erat præ filijs hoĩm
speciosus forma,uidebat oĩm idecorus. Videbã ꝙ cõple
batur illud ꝓpheticũ in eo: Vidimꝰ eum,& nõ erat ei spe
cies neqꝫ decor. Vultũ enim illius iniquorũ Iudæorũ fœ
dauerat liuor. Iste erat dolor meus maximus,quia uidebã
me deseri ab eo quem genueram,nec supererat alius,quia
mihi eat unicus. Vox mea ferè perierat omnis, sed dabam
gemitus suspiriaqꝫ doloris. Volebã loqui,sed dolor uer-
ba rumpebat:quia uerbũ iam mente conceptum,dum ad
formationem procederet oris,ad se imperfectum reuoca-
bat dolor intimus cordis. Vox triste sonabat foris,uulnꝰ
denuncians mentis. Verba donabat amor,sed raucè sona
bant,quia lingua magistra uocis usum perdiderat loquẽ
di. Videbã morietem quem diligebat anima mea, & tota
liquefiebã præ doloris angustia. Aspiciebat & ipse beni-
gnissimo uultu me matrẽ plorãtem, & uerbis paucis uo-
luit me cõsolari,sed ego nullo mõ cõsolari potui. Flebam
dicẽdo, & dicebã flẽdo: Fili mi,fili mi. Væ mihi,uæ mihi.
Quis dabit mihi ut ego moriar ꝓ te fili mi? O misera qd
faciam? Moritur filiꝰ meus. Cur secum non moritur hæc
mœstissĩa mater eiꝰ? Mi fili,Fili mi. Amor unice,fili dul-
cissime, noli me derelinquere post te trahe me ad teipsum,
ut & ego moriar tecum. Malè solus moreris: Moriat̃ tecũ
ista tua genitrix. O mors misera noli mihi parcere,tu mi-
hi sola præ cũctis places,exaggera uires,trucida matrem,
matrẽ cũ filio perime simul. Fili dulcor unice, singulare
gaudiũ,uita aĩæ meæ,& omne solatiũ,fac ut egoipsa nũc
tecũ moriar quæ te ad mortẽ genui,sine matre noli mori.
O fili recognosce miseram,& exaudi precem meã. Decet
enim filium exaudire matrem desolatam. Exaudi me obse
cro,in tuo suscipe patibulo,ut q una carne uiuũt, & uno
amore se diligũt,una morte pereant. O Iudæi impij, ô Iu
dæi miseri,nolite mihi parcere. Ex quo natũ meum cruci-
fixistis & me crucifigite, aut alia quacũqꝫ morte sæua me
perimite,dummodo cum meo filio simul moriar. Malè so
lus morit̃. Orbas orbem radio me Iudæa filio, gaudio &
dulcore. Vita mea moritur & salus perimit̃, atqꝫ de terra
tollitur tota spes mea. Cur ergo uiuit mater post filiũ in
dolore? Tollite,suspendite matrem cũ pignore. Non par
citis proli,nõ parcatis & mihi. Tu mihi soli mors esto sæ-
ua,nũc sum [illegible] lorem si mori cum filio simul possem.
Dulce est mihi [illegible] mori sed mors optata recedit. Væ
mihi & tibi fili,mors ipsa ꝓcipitata uenit. Morte mori me
lius est mihi quàm uitã ducere mortis, Sed fugit à me mi
sera,& infelicem me reliquit, cui ipsa mors multum opta
ta nũc esset. O fili charssime,ô benignissime nate,misere
re matri tuæ,& suscipe preces eius. Desine nunc mihi esse
durus qui cũctis semper fuisti benignꝰ, Suscipe matrem
tuam in cruce: ut uiuam tecum post mortem semp. Nihil
mihi dulcius est quàm te amplexato in cruce tecum mori:
& nil certè amariꝰ quàm uiuere post tuam mortem. O ue
re dei nate,tu mihi pater, tu mihi mater, tu mihi filius,tu
mihi sponsus, tu mihi anima eras. Nunc orbor patre, ui-
duor sponso,desolor filio,omnia perdo. O fili mi ultrà qd
faciam? Væ mihi,uæ mihi. Quo uadã charissime? ubi me
uertam dulcissime? quis mihi de cætero cõsilium & subsi
diũ præstabit? Fili dulcissime,omnia tibi possibilia sũt,
sed etsi nõ uis ut moriar tecum,mihi saltem relinque ali-
quod benignum consilium. Tunc iam dominus anxius
in cruce annuens oculis & uultu,de Ioanne ait: Mulier ec
ce filius tuus. Erat enim Ioannes præsens,uultu tristis,&
corde mœstissimus,lachrymis semper plorans. Ac si dice-
ret. O mater dulcissima,mollis ad flẽdum,mollis ad dolẽ-
dum,tu scis quia ad hoc ueni,& ad hoc de te carnẽ assum
psi ut per crucis patibulum saluarem genus humanum.
Quõ ergo ĩplebunt̃ scripturæ? Sic em̃ oportet me pati ꝓ
salute generis humani. Die nanqꝫ tertia resurgam,tibi &
discipulis meis patenter apparẽs:desine flere, & dolorem
depone,quia ad patrem uado,& ad gloriam paternæ ma-
iestatis percipiendam ascendo. Cõgratulare mihi qa nũc
inueni quem errantẽ quam tam longo tempore perdide-
ram. Moritur unus,ut totꝰ inde reuiuiscat mũdus. Vniꝰ
ob meritum cuncti periere minores, & nunc saluantur
unius ob meritum. Quod placet deo patri,quomodo dis
plicet tibi? Mater dulcissima,calicem quẽ dedit mihi pa-
ter,nõ uis ut bibam illũ? Noli flere mulier,noli flere ma-
ter speciosissima,nõ te desero,nõ te relinquo. Tecũ sum,
& tecũ ero omni tempore seculi. Secundũ carnem subia-
ceo impio mortis,sm̃ diuinitatẽ sum & ero semp immor-
talis & impassibilis. Bene scis unde ꝓcessi, & unde ueni.
Quare ergo tristaris si illuc ascẽdo unde descẽdi. Tẽpus
est ut reuertar ad eũ qui me misit. Et quo egouado,tu nõ
potes uenire modo, uenies autẽ postea. Interim Ioãnes
qui est nepos tuus,reputabitur tibi filiꝰ, curam habebit
tui,& erit solatium fidelissimũ tibi. Inde dominus intui-
tus Ioannem ait: Ecce mater tua. Ei seruies,curã illius ha
bebis,eam tibi commendo,suscipe matrem tuã, imo ma-
gis suscipe matrẽ meã. Dum hæc pauca diceret, illi duo
dilecti lachrymas fundere nõ cessabant. Tacebant ambo
illi martyres,& præ nimio dolore loqui nõ poterant. Isti
duo uirgines audiebant Christũ uoce rauca & semiuiua
loquentẽ,ipsum uidebant paulatim morientẽ, nec ei po
terant respõdere uerbum, quia illum uidebãt quasi iam
mortuũ. Erant enim illi duo quasi iam mortui,unde spi-
ritus illorũ uoces exhalare nequibãt. Defecerãt spũs il-
lorum,& uirtutẽ loquendi amiserãt. Audiebant & tace-
bant:quia præ angustia loqui nõ poterãt. Solus illis do-
lor luctusqꝫ remãsit amicus. Amabant flere, & flebant a-
marè. Amarè flebant,quia amarè dolebant. Nam gladius
mortis Xp̃i aĩas utrorũqꝫ transibat. Trãsibat sæuus. sæ-
uus perimebat utrũqꝫ. Quo magis amabat, sæuior fiebat
in matre. Vulnera Xp̃i morietis erãt uulnera matris dolẽ
tis. Dolores sæui fuerũt tortores in anima matris. Mater
erat laniata morte chari pignoris. Mẽte mater erat per-
cussa cuspide teli. quo membra Xp̃i serui foderũt iniqui.
Ipsi em̃ erat quam dolor tenebat. In mẽte eius creuerãt
immẽsi dolores,nec poterãt extra refundi. Intus atrociꝰ
sæuiẽtes dolores nati, matris animã gladiabãt. In carne
Xp̃s soluebat debitũ mortis, qđ grauiꝰ erat quàm mor-
in anima

in anima matris. Interim Christus matre cōmēdata Ioāni, dixit: Sitio. Et dederūt illi qui crucifixerunt eum, acetum cum felle mixtum. Qđ cū gustasset, noluit bibere. Dixitq; Cōsūmatū est. Et exclamauit uoce magna dicens. Heli heli lamazabathani? Hoc est deus meus, deus meus, ut qd me dereliqsti? Et hæc dicēs, expirauit. Tunc terra tremuit, & sol sua luminaria clausit. Mœrebantq; poli, mœrebāt sidera cuncta. Omne suum iubar amisit luna dolēdo. Recessitq; omnis ab alto æthere fulgor. Finduntur duri lapides, scindūtur fastigia tēpli. Petræ durissimæ scissæ sūt, & monumēta aperta. Surrexerunt multi apertis tumulis, fatentes uoce magna Christū esse deū. Cogitare nunc libet quātus dolor tūc infuit matri cū sic dolebant quæ insensibilia erant. Nec lingua poterit loqui, nec mens cogitare ualebit quanto dolore afficiebantur pia uiscera Mariæ. Nunc soluis uirgo cum usura quod in partu non habuisti à natura. Dolorem pariendo filium non sensisti, quem milies replicatum filio moriēte passa fuisti. Iuxta crucē Christi stabat emortua mater quæ ipsum ex spiritu sancto concepit. Vox illi nō erat, quia dolore attrita iacēs pallebat. Quasi mortua uiuens, uiuebat moriens, moriebat uiuēs, nec mori poterat quæ uiuens mortua erat. In illius anima dolor sæuè sæuiebat. Optabat mori magis quàm uiuere post mortem Christi, q̄ malè uiuēs mortua erat. Ibi stabat dolens, sæuo dolore cōfecta. O uerum eloquium iusti Symeonis: quem promisit gladium sentiebat doloris. Expectans corpus Christi deponi, plorabat dicēs: Heu me, heu me. Reddite uel saltem nunc mœstissimæ matri extinctū filium. Vel certè si magis libet me morte illi coniungite, ut cum doloribus suis pereant & dolores mei. Deponite illum quæso deponite mihi, ut meum habeā corpus exanime, sitq; meus unicus mihi in solatiū uel defunctus. Stabat iuxta crucē Maria intuens uultu benigno Xp̄m pendentem in patibulo, pedūq; summitatibus innitens man9 leuabat in altum, amplectens rubricatam crucē, ac in oscula eius ruēs ea parte qua unda preciosissimi sanguinis defluebat. Sursum manus uisu quo poterat extendebat unicum suum amplecti desiderans, nec ualebat. Sperat enim amor multa quæ nūquā uel raro fieri possunt. Impatiens siquidem amor credit quòd sibi debeāt cedere uniuersa. Volebat amplecti Christum in alto pendentē, sed manus frustra protēsæ in se complosæ complexæ ridebant. Leuabatur à terra sursum ut dilectū suum cōtingeret, Ipsumq; tangere nequiēs, durissimè recollidebatur ad terram. Ibi doloris immensitate oppressa prostrata iacebat: sed maxima uis amoris qua incensa mens eius ardebat, eam erigere compellebat: & amoris impetu surgens, reextensis manibus suum attrectare filium affectabat: & rursum magno cruciata dolore, terram repetere cogebatur. O quā malè tūc illi erat. Grauius illi erat uita uiuere tali, quā duo gladio sæuè necari ab impijs. Tanquā mortis pallor eius uultum perfuderat, genis & ore tantū cruore Christi rubentibus candentes guttas sanguinis ore sacro tangebat, terrā deosculans sæpissimè quam cruoris unda rigebat. O graue martyriū. O frequens suspiriū. O languēs pectus uirgineum. Anima ei9 tota liquefacta est, facies pallet rosea: sed precioso filij sanguine rubet respersa. Interim uir quidam nobilis nomine Ioseph, qui erat discipulus ei9, occultè, tamen, ad Pilatum accessit, postulās sibi donari corpus domini Iesu Xp̄i. Quo sibi concesso, accersiuit quēdam uirum sapientem & legisperitum nomine Nicodemus discipulum Xp̄i occultum similiter. & uenerunt ad locū ubi erat dn̄s crucifixus, secum instrumēta ferentes quibus clauos extraherent, & ut eum de cruce deponerēt. Quos cū benignissima & mœstissima mater aspiceret, & sciret eosunicum suum uelle deponere de cruce, quasi de morte cōsurgens paululū reuixit anima eius, & de terra festina exiliens ubi iacebat dolēs uiolentia prostrata; quod poterat adiutorium debilissima illis ministrabat. Vnus duros illos ac diros clauos trahebat è manibus, alius ne corpus exanime caderet sustentabat. Stabat & Maria brachia leuās in altū, uulnera cōtēplās, manus pforatas sacroq; sanguine respersas intuēs, uix sustinere se potuit. Iāq; man9, brachia scā & caput supra triste pectus suscepit, ut hoc ultimo & miserādo solatio posset cōsolari. Quē ut attingere ualuit, amore materno ruens in dulcissimos amplexus & oscula, de suo sic malè tractato filio nō poterat satiari. Sed cū de cruce corpus eius fuisset totaliter depositū, præ doloris uehemētia & amoris immēsitate quasi exanimis scā fuit. Stabat ad caput extinctū filij mœstissima mater, & ei9 regalē faciē mortis obfuscatā palloribus, magna rigabat affluētia lachrymarū. Aspiciebat illđ reuerēdissimū caput coronæ spineæ diris aculeis pforatū, manus illas & pedes sacros clauis ferreis crudelissimè pforatos, latusq; suffossum lācea, cū cæteris mēbris laceratis, & amarissimè suspirans ac flens dicebat. O fili mi dulcissimè qd fecisti? Quare crudelissimi Iudæi te crucifixerūt? Quæ causa mortis tuæ? Cōmisisti ne scel9 ut tali morte dānareris? Nō fili, nō fili, sed sic tuos redimere dignatus es, ut posteris exempla relinquas. In gremio meo nunc te mortuum teneo. Quid ego tua mater fili mi dilectissime faciam? Væ mihi fili mi, dulcedo mea, cōsolatio mea, uita mea. Vbi est illud gaudiū indicibile quod in tua admirabili natiuitate habui? Væ mihi fili mi, in quantum dolorē & tristitiam uersum est illud tam magnificum gaudium? Succurre mihi fili mi, & spiritum sanctū mihi interim infunde, quia iam gaudij illius quod in obumbratione & angelica salutatione concepi, ferè præ dolore immemor deficio. Interim autē frontem & genas, nasum, oculos, osq; simul frequentius osculabatur, tanta perfluens affluentia lachrymarum, ut carnē cum spiritu resolui putares in lachrymas. Rigabat fœlicibus lachrymis corpus exanime filij, & monumentum in quo posuerūt eū, modo admirabili madidabat, ubi & ei9 lachrymæ adhuc apparere dicunt, indicatiuæ doloris intimi qaiam eius tanquā gladius acutus pertrāsiuit. Cogitabat mirabilia facta unici sui: & durissima opprobria & tormēta quæ uiderat oculis suis, & auribus audierat, reuoluebat in mēte, quis uidelicet, qualis & quātus fuerat quē ipsa uirgo cōcepit illæso pudore, & peperit sine dolore, quem etiā cū summa diligentia lactauerat, custodierat & educauerat, qui erat ei uita, dulcedo, gaudium & solatium, consilium, refugium & auxilium uitæ suæ. Videbat inquā dominū & deū suum unicū suū filium sic uiliter & crudeliter pertractatum. Vnde dicebat. Dic fili dilectissime. Dic amor unice, uitæ meæ singulare gaudium, unicū solatiū, quare sic me dolore perimi permittis? Cur tā longè factus à me? Deus meus consolare aīam meā, miserere mei, & respice in me. Dicat qui potest, cogitet quātū potest, meditetur si potest quæ doloris immēsitas tūc maternam aīam cruciabat. Nō credo plenè enarrari uel meditari posse dolorē uirginis, nisi tantū fuisse credamus, quātū unquā dolore potuit de tali filio talis mater. Verūtamen rectum erat amoris & mœroris continens modum. Non desperabat, sed piè & iustè dolebat, sperās tamen firmiter fortiterq; tenēs ipsum fm pmissum suum tertia die resurgere. In ipsa enim sola in triduo illo fides ecclesiæ stabat: & dū unusquisq; hæsitabat, hæc quæ fide concepit, fidem quā à deo semel suscepit, nūquā pdidit, speq; certissima dn̄i resurgentis gloriā expectauit. Aderant secum quædā sanctæ & paucæ mulieres, paruusq; uirorum numerus, q Xp̄m dn̄m aum matre flente amarissimè flebant. Erant similiter & angeli dolentibus condolentes. Dolebāt quidē pio iustoq; dolore, morti compatientēs dei & dn̄i sui, si tamen dolere quomodolibet poterant. Sed credo qđ gaudentes erant eò ꝙ genus humanum miserum & captiuum misericorditer redimebatur. Flebant & ipsi (ut arbitror) amarissimè mente turbati, uidentes dn̄am suā matrē utiq; dei sui tam uehementi dolore repletā, tot riuulis affluentiū lachrymarum perfusam. O quis tunc angelorū archāgelorūq; etiam contra naturā suam non fieret, ubi autor naturæ deus immortalis, homo mortuus iacebat? Videbant Christi corpus sic malè tractatū ab impijs, sic lacera-

tum à pessimis iacere exanime, suo sanguine cruētatū. Vi
debant etiam illam piissimam illam sanctissimā ac beatis
simam uirginem matrem eius tantis cruciari singultibus,
tam amaris repleri doloribꝰ, tam abundātibus lachrymis
madidari, sic amarissimè flere, quòd nullo modo poterat
suas lachrymas refrenare. Et qs poterat tūc à lachrymis se
abstinere? Fiebat proinde mœror & luctus ab angelis ibi
dem præsentibus, qualis decebat spiritꝰ almos. imo mira
rer si omnes angeli in illa beatitudine ubi flere est impos
sibile, nō fleuissent. Credo propter quod & loquor, quia
dolebant si dolere ualebāt. Sicut enim fuit possibile deū
per assumptum hominē mori, ita forte possibile angelos
bonos dolere de morte domini dei sui. Ioseph autem ab
arimathia uir sanctus & iustus, qui corpus Christi cū Ni
codemo deposuerat de cruce (sicut euāgelistæ testantur)
mercatus sindonem inuoluit illud, preciosis conditū aro
matibus: & in monumēto nouo quod sibi exciderat sepe
liuit. Tunc angelorum milia milium qui ad Christi sepul
chrum conuenerant, dulces ei ac deuotas exequias & ui
ctoriam decantabāt. Illi domino laudes canebant, sed Ma
ria gemitus & suspiria emittebat. Dū igitur Ioseph & Ni
codemus dominum ponerēt in sepulchro, uolebat simul
cum illo mater mœstissima sepeliri. Erat enim innixa sup
dilectum suum quem amplectens suauiterq; deosculās sic
dicebat: Miseremini mei miseremini mei, saltem uos ami
ci mei. Illum adhuc paululū mihi relinquite, ut faciē ipsius
sublato uelamine ualeam contemplari, & præ amore ipsius
aliquantulum uidendo consolari. Nolite quæso eum tam
citò tradere sepulturæ, sed ipm reddite mihi miseræ matri
suæ, ut illum mecum habeam saltem uel defunctum: aut si
illū in sepulchro reconditis, ibidem me miseram matrem
cum ipso sepelite, quia malè post ipsum superero. Vt quid
post ipsum uiuam? Illi ponebant dominum in sepulchro,
& illa nisi quo poterat illum ad se trahere conabatur. Illa
uolebat cū sibi cum totis uiribus retinere, & ipsi uolebāt
eum tradere sepulturæ. Sicq; pia lis erat & contentio mi
seranda inter ipsos. Omnes tamen uirgineo cōpatiens do
lori, pro desiderio coacti sic amarissimè flebāt, ut nullꝰ eo
rum posset ad plenū uerba formare. Videbāt etenim piā
matrem omni quidem solatio destitutā, & super ipsam po
tius quàm super dominū suum extinctum plangebāt. Ma
ior illis inerat dolor de dolore matris, quàm de morte do
mini sui: flebant igitur omnes miserabili dolore gemen
tes cùm Christum Iesum uitæ dominum & mortis trade
rēt sepulturæ. Sepulto itaq; domino mater eiꝰ sepulchrū
amplectitur, & uoce qua poterat suum benedicebat filiū
iam sepultum, ingemiscēsq; uocabat. O singularis uirgo
& mater, iam dicere poteras. Anima mea liquefacta est ut
dilectus locutus est in cruce quādo dixit: Mulier ecce fi
lius tuus. Nūc dicere potes. Quæsiui & nō inueni illum.
Vocaui & nō respondit mihi scilicet ad sepulchrū. Ibi se
dens innixo capite manus extēdebat. désup illud osculās,
amarissimisq; singultibus suum filium deplorabat. Acces
sit autem nouus filius eius Ioannes cui de cruce Christus
eam commendauerat diligenter, lugens & ipse inconsola
biliter, ipsam lugētem ac gementem leuauit. Nam crucia
ta gemitibus, fatigata doloribus, afflicta ploratibus, pedi
bus se sustinere nequibat: tamen sicut potuit à mulieribꝰ
honestis ac sanctis adiuta cunctis simul plorantibus Ieru
salem ingreditur. Multæ autem fœminæ uidentes eam,
commotæ pietate super illius doloribus, amarum cōuer
tebantur ad luctum. Quædam uerò post ipsam euntes la
mentabantur & ipsæ. Dolor etenim eius cūctos intuētes
dolore compellebat, uixq; lachrymas continere ualebant
qui eam plorantem conspicerent. Tam piè plorabat, tam
amarè dolebat, quòd sui ploratꝰ pietate multos etiā inui
tos ad lachrymas prouocabat. Fiebat planctus quacunq;
Maria trāsibat. Omnesq; plorabāt ꝗ obuiabāt ei. Sic igi
tur perducit à plorantibus & dolentibus ipsa plorans &
gemēs, quousq; peruenerūt ad domū Ioānis. Ibi resedit,
ibi permansit, ibi in sua domo Ioannes retinuit, & sup p
priam matrē in omni charitate dilexit. Erat enim sibi da
tus in filium. sed ipse se fecerat seruulum eius, in omnibus
& per omnia sibi familiariter seruiēdo. Deniq; resurgēte
filio, præ nimia debilitate membrorum deficiens, pia ma
ter ad sepulchrum ire nequibat. Tunc currētibus aliis, &
unicum filium cernentibꝰ dicere potuit uirgo Maria: Fi
liæ Ierusalem nunciate dilecto quia amore lāgueo. O fœ
lix & beate Ioānes, cui talē thesaurū dn̄s dignatus est cō
mendare. O Christi dilecte præ omnibus. & prudens, quē
constituit dominus priuatū camerarium aulæ suæ specio
sissimæ. Retribuet tibi dominus uicissitudinem amoris,
mercedemq; dilectionis quam in eius ac tua matre taliter
desolata usq; ad finē uitæ suæ exhibere curasti. Benedictꝰ
quidem tu es à domino. Benedictꝰ à matre domini, quam
dilexisti, & cui seruisti puro corde, & mundo corpore. Be
nedicti sint omnes qui diligunt illam matrem, & super o
mnia sit benedictus fructus uentris tui Iesus Christus do
minus noster, qui cum patre & spiritu sancto uiuit & re
gnat deus in æternum & in secula seculorum, Amen.

SEpulto itaq; domino, à Iudæis signatū est mo
numētum, & traditum est custodibus ut custo
dirent illud. Interim uirgo Maria in domo Io
annis manebat. Ibiq; iacebat, quia nimio dolo
re confecta nō poterat nisi cum difficultate magna ambu
lare. Ibi enim die noctuq; plorans gemebat, nec erat qui
cōsolari eam posset ex omnibus charis suis, nec suæ soro
res, nec etiam ipse Ioannes. Ibi amaro corde opprobrio
sam passionem dilecti filii sui reuoluebat, modo sputa, mo
do ludibria, modo colaphos, alapas, & flagella, modo cru
cis angariam, modo dira clauorum uulnera, modo lanceā,
modo coronam spineam, modo aceti & fellis pocula, mor
tem, uerbera & improperia, modo mortem, mortem autē
crucis. Hæc autē cogitādo plorabat, atq; plorādo & eiu
lādo clamabat. Fili mi Iesu, Iesu fili mi, bone ac benigne,
ac creator omnium deus, qui factus homo, morte turpis
sima es peremptus: quem terra, pontus, æthera, capere ne
queunt, modo arcto clausus es sepulchro. Iacet filius meꝰ
extinctus, & sub lapidibus clausa est uita mea. Sumens eñ
corpus fragilitatis humanæ, dignatus est ad terram descē
dere, & sui eum non receperunt, sed malum semper machi
nati sunt, contra eum. In illum sæuiebat Herodes ille tyrā
nus iniquus cum turba crudelissima Iudæorum, quando
scilicet ad magorum uerba turbatus est, & omnis Hiero
solyma cum illo. paruulumq; & tenellum ad ubera matri
na pendentem morte crudelissima perdere nitebatur. De
hinc proficiens ætate & sapiētia coram deo & hominibꝰ:
factus est uir discurrens per ciuitates & castella, prædicās
& annuncians regnū dei, elementis & dæmonibus impe
rabat, infirmos sanabat, & mortuos suscitabat. Et cùm ta
lia faceret, sustinebat insidias, sustinebat calūnias, sustine
bat blasphemias, quas principes sacerdotū, scribæ & pha
risæi, & omnis populus contra eius innocentiam inuehe
bant: sed cùm eorum perfida & peruersa nequitia unici fi
lii mei bonitatem superexcellentem sustinere non posset,
ipsum auferre de terra nefariè cogitantes, ligauerunt, fla
gellauerunt, deturpauerunt, crucifixerūt, dilaniauerunt,
& morte turpissima occiderūt: sicut præsens dies liquido
manifestat. Ergo uos omnes fideles Christi, recolite de
morte & passione domini nostri Iesu Christi, & per totū
istum uenerabilem diem lachrymas fundere non cessetis,
ut in die resurrectionis domini ad laudem & honorē illius
resurgere ualeatis. Qui cum patre & spiritu sancto uiuit
& regnat deus per infinita secula seculorum, Amen.

¶ Finis lamentationum beatæ uirginis Mariæ.

Beati

¶BEATI BERNARDI HOMILIA de duobꝰ diſcipulis eūtibus in Emaus, ſecundū Lucam.

IN illo tenpore. Duo ex diſcipulis Ieſu
ibant in caſtellū qđ erat in ſpacio ſta-
diorū ſexaginta ab Ieruſalem, nomine
Emaus: Et ipſi loquebātur ad inuicem
de his oībꝰ quæ acciderāt. Et reliqua.
Homilia lectionis eiuſdem beati Ber-
nardi abbatis. Conuertere anima mea
in requiem tuam: quia Chriſtus reſurrexit à mortuis pri-
mitiæ dormientium. Recordatione tantæ dulcedinis, tuo
rum mitiga dolores fletuū, ut offeras reſurgenti cum aſſa
to piſce mellis fauum, & paſchalis agni ſuauitas temperet
amaritudinem agreſtium lactucarum. Elige an uidere Ie-
ſum deſideres cum Maria Magdalenæ ſub ſpecie ortola-
ni, an cum duobus diſcipulis in habitu peregrini. Nam
utraq; uiſio & collocutio, fidelis cōſcientiæ ſunt iubilus
& dulcedo. De duobus condiſcipulis uidetur dulcius ſa
pere. Hæc enī lectio mel in ore, & iubilus eſt in corde, ex
taſis mētis deuotæ. Dulcor eius omnem excedit eloquē
tiam, & totam abſorbet conſcientiam, & transformat in
ſupernæ iubilationis imaginem, & deliciarum cæleſtium
nouitatem. Conſiderata huius lectionis mira ſuauitas to-
tas inebriat medullas animæ. Ex ſingulis etenim clauſulis
ſentitur quidem ignis erumpere, qui ſi in ſinu abſcon-
ditur clauſus, in oſſibꝰ totos depaſcit angulos amātis cō
ſcientiæ. Si ſcintillet exterius, uidetur ſolis iubare ſplendi
dius radiare. Ibant duo. Quæ fuerit cauſa huius itineris,
non declarat textus hiſtoriæ, ſed hoc fuiſſe diuinæ proui
dentiæ arbitror, ut qui pro morte domini tantum erant
deſolati, in uia qua ambularent cōſolationem reciperent
de ipſius dulciſsima uiſione. Et forte propter hoc duo pa-
riter ambulabant, ut dolores ſuos confabulatione mutua
mitigarent, & corda deſperātia ad ſpei refrigerium reuo
carent. Vnde dicūtur in Emaus proficiſci, quod interpre
tatur deſiderium conſilij. Deſiderabāt enim amaritudinē
titubationis ſuæ ſalutari conſilio releuare. Sed ut de fa-
uo mel exprimamꝰ, & in auro rutilante flammiuomas gē
mas inſeramus, ſi quid in tam dulci hiſtoria dulciꝰ lateat,
inquirere ſtudeamꝰ. Vt arbitror, iſti duo dici poſſunt ora
tio & meditatio, quæ coniunctione neceſſaria ſibi ad inui
cem copulantur. Et per orationē illuminatur meditatio,
& in meditatione exardeſcit oratio. Quoties igitur in cō
templatione dominicæ paſsionis ſuſpēdimur, ex recorda
tione tantæ admirationis in oratione compūgimur. Me-
ditatio ruminat liuores uulnerum, fixuras clauorum, lan-
ceam, & acetum perſecutorum ſæuitiam, apoſtolorum fu-
gam, & mortem turpiſsimam, corporis ſepulturam. Ora-
tio fundit ſuſpiria, piæ deuotionis ſtillat aromata, tota re
ſoluitur in lamenta. Et factum eſt dum fabularētur & ſecū
quærerēt, ipſe Ieſus appropinquans ibat cum illis. Ocu-
li autem illorum tenebātur ne illū agnoſcerent. Talibꝰ
confabulantibus appropinquat Ieſus. Quid eſt Ieſus niſi
uita & ſalus? Etenim in talibus ſermocinationibꝰ eſt uita
& ſalus animæ: & eis dicitur Ieſus appropinquaſſe: quia
iuxta eſt dominꝰ ijs qui tribulato ſunt corde. Oculi autē
eorum tenebātur ne poſſent eū agnoſcere: quia etſi ſunt
Iob.7. iuſti & ſapientes, atq; opera eorum in manu dei, neſcit ta-
men homo utrū ſit dignus odio uel amore. Si dixero (in-
quit, Iob) conſolabitur me lectulus meus, & reuelabor lo
quens mecū in ſtratu meo, terrebit me per ſomnia, & per
uiſionem horrore cōcutiet. In lectulo notatur quieta me
ditatio, et per ſtratū in quo releuatus colloquitur, uir-
tus orationis exprimitur: quia in his duobus tribulatis
corde, ueræ cōſolationis requies inuenitur. Sed cum ſub
pennis earum deargentatis refrigerium interne quæri-
mus, & occurrunt imaginationibus noſtris quā diſtrictæ
in extremo iudicio ſunt ſententiæ iudicantis: ibi triſtitiā
inuenimus, ubi ſolatium quærebamus. In hoc autem qđ
appropinquās dicitur cum illis ire Ieſus, aliud poteſt de-
ſignari iucundius. In appropinquatione enim illa ſigna
tur ille ſibilꝰ auræ tenuis quā Eliphaz gloriatur ſe audiſſe
dormientibus cæteris, per quam etiam Heliæ conſiſtenti
in oſtio ſpelūcæ legimꝰ dominum aduenisſe: quia nō in
commotione, non in igne, nō in ſpiritu, ſed in ſibilo auræ
tenuis uiſꝰ eſt ptrāſiſſe. Hic eſt ille radiꝰ ſuauiſsimꝰ cōtē
plationis, quo aīa p cincinnū capitis eleuat, cū meditatio
ne exardeſcēte, & oratione ſcintillante. Naſcit in corde iu
bilus quidā, ſcilicet mellifluꝰ cordis riſus, quē nemo ſcit
niſi q ſentit, nec eiam ipſe q ſentit: qa citò pertrāſit. Felix
hora: ſed breuis mora, qa factū eſt ſilentium in cælo quaſi
media hora. Norūt expti quæ dico, q hæc experientia ſua
uitatis intimæ didicerūt: quia cū in feruore orationis ad
miſcetur ardor meditationis, erūpit ille cōtemplationis
radius de medio earum, quaſi ſpecies electri, hoc eſt de me
dio ignis. Et ſcintillæ quaſi æris candētis, ſuſpiria ſciciet
cōſcientiæ iubilantis. Oculi autē illorū tenebātur ne illū
agnoſcerent. Infirmitatis autem ſuæ cōſcia humana con-
ſciētia, præ ineffabili tātæ ſuauitatis gloria contremiſcit.
Vnde Helias uultum operuit, & Eliphaz totꝰ inhorruit:
nec Moyſes auſꝰ eſt aſpicere cōtra dominū. Et ſi uenerit
ad me, ait Iob, non uidebo eum. Oculi illorum tenebātur.
O ſi dominū cognoſcerēt, quātū gauderent? Quātū ipſi
gauderemus ſi eum in propria ſpecie propiꝰ uideremus?
Quis nō accederet imo curreret & teneret pedes eiꝰ? Sed
adhuc loquitur Ioſeph per interpretem fratribꝰ ſuis. Ad
huc diſsimulat ſuam nobis exhibere dulciſsimā uiſionē.
Quid enim? Mortales ſumꝰ, in exilio degimus, nec illam
perfectæ uiſionis lætabundam beatitudinem præ multitu
dine gloriæ capere ualemus. Quis enim poſſet inter illa ſu
pereffluentis iubilationis gaudia ſpirare quæ dabuntur
in patria, cū illa etiam ſtilla dulcedinis quam nobis in uia
exhibet in patria peregrina, totam mentē inebriet, & to-
tam cordis latitudinem nouis delicijs coāguſtet? Ideo te
nebant oculi eorum: quia dn̄s erat in habitu peregrini. Et
cū eū quotidie pſpicimꝰ in altari ſub ſpecie panis & uini
nobiſcum habitabat in habitu peregrini. Nónne p ocu-
los intelligere poſſumus amorē & deſiderium? Diligimꝰ
enim deum & pximū, deſideramus regem & regnum. Sed
qa (ut ait beatus Gregorius) incognitū eſt nobis dum in
hoc corpore ſumus, quantū diligamus deum & proximū,
& qn̄ ex hoc exilio tranſmigrantes adipiſcamur regnum,
& uideamus deum, cæcitatem patimur oculorum. Vnde
in Ezechiele dicitur, quia porta & thalamus habet rectū.
Nec prætermittendum eſt ꝙ cōfabulando gradiuntur in
caſtellū Emaus, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta
ab Ieruſalem. Dulce colloquiū & felix confabulatio, cùm
meditationē tractat oratio. Habent enim mel & lac in lin-
gua. Labia eorū ſicut uitta coccinea, dū hæc inuitat ad cō
temptum mūdi, & illa incitat ad amorē dei. Vnde dicitur
in Emaus proficiſci, qđ interpretatur deſiderium conſilij.
Nūquid ambulabūt duo pariter niſi is cōuenerit? O bea
ta conuentio quā adinuicem ſuſurrāt oratio & meditatio.
Profecto ire deſiderant in Emaus caſtellum, qđ ab Ieru-
ſalē eſt in ſpatio ſtadiorū ſexaginta. Sexagenarius nume-
rus ex denario conſtat & ſenario, q̄ ſexies decē, uel decies
ſex faciunt ſexaginta. Stadiū locus eſt in quo currit. De-
narius ſignificat decalogum, in quo decem mandatorum
ſeries continet. In ſenario uerò figuratur ſeculi abrenun
ciatio, & morū cōuerſio, abiectio ꝓpriæ uolūtatis, & abie
ctio ſine fuco ſimulationis: cuſtodia cordis, & circunſpe-
ctio ſermonis. In his ſtadijs currendū eſt, ut cùm dn̄s dila-
tauerit cor noſtrū, curramus in uiam mandatorum ſuorū,
& pòſt deuoluamus per uiā. Et in his uijs appropinquās
dn̄s ueniet nobis, ſicut ſcriptum eſt de ſapientia: qa præoc
cupat qui ſe concupiſcūt, in uijs oſtendit ſe illis hilariter,
& in omni prouidētia oſtēdit ſe illis. Et ait ad illos. Qui
ſunt hi ſermones quos confertis adinuicem ambulantes.
& eſtis triſtes? Interrogatio iſta amoris ſubminiſtrat incē
dia, & quaſi oleum proijcitur in flāma. Dū enim peregri-
nus interrogat quid triſtes adinuicem colloquūtur, & il-

le quem tam dilexerant & adhuc diligunt, ad memoriam reducitur, dulcis dolor augmẽtatur, & amor semimortuꝰ in caminum prorũpens de igniculo, in cordibus eorũ uehementibꝰ debacchat. Qui sũt hi sermones quos &c. Putas in allocutione peregrini aliquam nõ persentirent dulcedinem amoris diuini? Imo totus in medullis eorum reuixit & refloruit amor Christi. Qui sunt hi sermones quos &c. Deus deus, quantas iubilationes istæ tristitiæ genuerũt, & quã suaues suauitates ruminatæ, & quã dulcia suspiria percurrũt in corde? Bone Iesu, quã iucundo consolaris susurrio, quos de tua uides absentia contristatos. Q̃ libenter astas orantibus, & assistis suspirantibꝰ, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos? Q̃ iucũdus latitas post parietem nostrum, ut audias uoces orantium, & dulcescant tibi dolores diligentium, de pœnis rideas innocentium. Et respondens unus cui nomen Cleophas, dixit ei. Tu solus peregrinus es in Ierusalem, & non cognouisti quæ facta sũt in illa his diebus? Cleophas qui interpretatur increpãs ore, formam orationis uidetur exprimere, quæ ponit corã deo iudicium, & replet increpationibus os suum, nunc accusans cordis duritiam, nũc inconstantiam, nunc corporis frigore constrictum, nunc inepta lætitia dissolutũ. Tu solus peregrinus es? Corda solet amantium familiarius mœror compunctionis afficere, cùm tot uident inde specialiter fastidire studia, & à desiderio cælestis patriæ tepescentis speciem pietatis in solo exteriori habitu retinere. Respondet ergo Cleophas quoties talium perditioni ex intimis cõdolentes tales, tales in orationes profundunt querimonias. Domine, tu solus fuisti tempore passionis, abnegante Petro, fugiente discipulo quem amabas, oblito tui amoris priuilegio, fugientibus etiam cæteris. Ssd heu heu tempore compassionis quæ nunc est, religiosos uidemus non solum non participare per compassionẽ passionibꝰ tuis, nec fugere nec negare turbatione alicuiꝰ tentationis subitæ, sed iniquitas eorum procedit quasi ex adipe, transierũt in affectum cordis. Apponendo enim iniquitatem non uerẽtur super dolorem uulnerum tuorum addere, qui cum sanctis mulieribus debuerant piæ deuotionis aromatibus delinire. Tu solus peregrinus es in Ierusalem. Dereliquerunt te omnes amici tui, longè facti sunt à te noti tui, posuerunt te abominationem sibi. Omnes quæ sua sunt quærunt: se ipsos diligunt, de exilio fecerunt patriam, operibus diffitentur se peregrinos super terram & hospites. Tu solus peregrnus es in Ierusalem. Nos etiam excellentiori professionis priuilegio æstimamus expressius fieri conformes humilitatis tuæ peregrinationis, collocati sumus in obscuris sicut mortui seculi. Sed & prudentiores sumus in possessionibus ampliandis, & gloriosiores in ædificijs erigendis, calidiores in pecunijs congregandis. Inueniri possunt etiam pauci qui fideliter incedant semitas ueritatis. Tu solus peregrinus es. Iam non miratur uehemoth si absorptus est fluuꝰ: quia pars maxima Iordanis influit in os eius, & deiecit de fortitudine, de stellis, strauit sibi aurum quasi lutum, sub ipso sunt radij solis. Tu solus peregrinus es in Ierusalem, in ecclesia scilicet militante deo, quæ uidelicet non possidet adhuc pacem: & non cognouisti quæ facta sunt in illa diebus istis? His diebus sanguinem tuum fudisti pro salute generis humani: & tot dolores & opprebria ad ultimum crucis supplicium pertulisti. Et cùm tanta pro mundo passus sis his diebus, & te omnia trahere ad te ipsum promiseris si à terra esses exaltatus, ecce exaltatus es super cælos. Imo cur non eruis eos qui ducuntur ad mortẽ: cur ex Basan non conuertis, cur omnes non trahis, tam paucos de multis eligis, quasi tuæ immemor passionis? Non cognouisti quæ facta sunt in Ierusalem diebus istis? In Ierusalem diebus istis tu ille excelsus admirabilis occisus fuisti, cui Moyses & Helias in transfigurationis tuæ uisione pulcherima sunt locuti. Verè domine nimis excessisti: quia cùm sis splendor paternæ gloriæ, & figura substantiæ eius, & cum sis dominus maiestatis, & trementibus elementis, cæli luminaribus obscuratis, & stupẽtibus angelis, pati dignatus es tormentum abiectissimæ passionis. Verè fuit excessus cùm dedisti uellentibus genas tuas, cũ faciem tuam non auertisti ab increpantibus & conspuentibus, quando cum iniquis es deputatus. Tu solus peregrinus es in Ierusalem. Cur non trahis nos post te, ut curramus in odorem unguentorum tuorum? Cur das alienis honorem tuum, cùm pro nobis consumpseris carnem & corpus tuũ? Cur solium gloriæ tuæ in quo iudicasti principem huius mundi, non recordaris? Cur spiritum gratiæ & precum super nos non effundis? ut non solum lingua, sed & opere & ueritate confitentes non aduenas & peregrinos super terram, abstineamus à carnalibus desiderijs, & trahamur ad te in funiculis Ade, in uinculis charitatis. Dum hæc Cleophas loquitur in tribulatione spiritus, & amaritudine mentis, uerba ista, quanto putas repleant conscientiam sciscitãtis? Quibus ille dixit. Quæ? Non est interrogatio nescientis, sed adiocantis, & quædã reciprocatio doloris. Et dixerunt. De Iesu Nazareno qui fuit uir propheta, potens in opere & sermone coram deo & omni populo, & quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis: & crucifixerunt eum. Primò solus Cleophas respondisse legitur. Nunc respondet tam ipse quàm ille cuius nomẽ in historia nõ habetur. Vnde quia est sine nomine, uidet formam meditationis exprimere, quam quãdoq; cogitationem quandoq; contemplationem solemus quasi proprio nomine nuncupare. Secũdum uerò beatum Gregorium, istum fuisse Lucam aliqui æstimauerunt. Lucas qui medicus fuisse ab apostolo dicitur, qui cõsurgens uel eleuans interpretatur, interpretatiõe sui nominis imaginẽ repræsentat meditationis, quæ medicamentum est cõtribulati spiritus, & conscientiæ ægrotãtis. Quæ sicut stellio manibus nititur, ut moretur in ædibus regis, & cõsurgens ab infimis eligendo suspendiũ, deserit trãsitoria, & se eleuat ad superna. Adiũgitur itaq; meditatio orationi, ut ex amborum responsione dulcioris balsamus melodiæ, diffusiores spiret delicias in auribus peregrini. De Iesu inquiũt, Nazareno. Oleum effusum est nomen eius. Oleum inquã effusum, unguentum aromatum, iubilus cordium Iesus Nazarenus rex Iudæorum. Sed frangatur alabastrũ, perflet auster ortum aromatum, myrrha det odorem suũ, diffluant riuuli balsamorum, crucifixus sit in memoria, crucifixi replicetur iniuria, crucifixi ruminentur opprobria, & charitas indefessa. Omnia interiora nostra loquantur de Iesu Nazareno, qui lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, ut simus potentes opere & sermone. Nonnulli potentes sunt in opere, sed non in sermone. Alij in sermone sed non in opere. Quidam potentes sunt in utroq;. Qui strenuus est in exercitatione corporali, bona quæ præualet non negligit operari. Patiens in tribulatione, & gaudẽs ad laborẽ obediẽtiæ, potest dici potens in opere. Sed si minus hunc delectat assiduitas orationis, si non est solicitudine pia deuotus in uigilijs, uel forte non habeat gratiam prædicationis, potens est in opere, sed non in sermone. Videas aliquem frequenter in oratione deuotum, cuius oculi sunt sicut piscinæ in Esebon præ multitudine lachrymarum, sed recusat ferre iugum obedientiæ, uotum suum offerre se æstimat offerẽdo hostiam amputata aure, suam plangit in oratione superbiam, sed hora cõpunctionis transacta, ita superbus est sicut ante. Vel si leuis in moribus, post orationis suæ deuotionem in eandem recidit leuitatem, ossa eius replentur uitijs adolescentiæ eius, ut nũquã in cõuersatione sua sit maturus. Licet ad modicũ orationis tempore sit deuotus, uox quidem uox Iacob est, sed manus manus sunt Esau. Tales potentes uidentur in sermone, sed non in opere. In opere & sermone sunt potentes, qui habent in moribus honestatem, in operibꝰ uirtutem, in sermone scientiam, deuotionem in orationis assiduitate, grauitatem in conuersione, perseuerantiam

in amore

in amore. Piæ siquidem operationis oratio deuota est re
clinatoriũ, & deuotæ orationis exercitatio præbet bono
rum operum fulcimẽtum. Hæc est enim plenariè cõpun-
ctio salutaris, quem cõmendat cõscientiæ latitudo. Vnde
cùm sapientiam & diuitias dedisset dominus Salomoni,
dedit ei & latitudinẽ cordis: quia nihil est sapiẽtia, nihil
diuitiæ, si in corde nõ redundauerit qui transuadari nõ
potest fluuius charitatis. Nec parcit dominus uerbis po-
tentibus, & ad deprecandũ compositis, si sic potẽs es in
opere & sermone, esto coram deo & omni populo. Corã
deo te cõmendat puritas intentionis, coram populo uti-
litas operis, ut sint lumbi mẽtis tuæ succincti, & lucerna
ardẽs in manibus tuis. Et bene coram omni populo: quia
charitas nescit angulum, nõ amat proprium, deseruire de
siderat utilitatibus singulorum. Hinc est quòd apostolꝰ
se commendat ad omnem cõscientiam hominum, proui-
dens bona nõ tantum coram deo, sed etiam coram omni-
bus hominibus, ut tam deo quàm omni populo sit acce-
ptus. Sed beatissimo apostolo nemo se audeat cõparare.
Quantũ enim distat ortus ab occidente, tantum à uijs no
stris fuerũt uiæ eius: & semitæ eius à nostris semitis exal-
tatæ: quia (sicut dicit Esaias) facti sumus immũdi omnes
nos, quasi pãnus mẽstruatæ uniuersæ iustitiæ nostræ. Po
tentes nos sumus in operibꝰ, & quid oremus sicut opor-
tet nescimꝰ. Ille solus speciosus forma præ filijs hominũ,
singulari priuilegio fuit ꝓpheta potens opere & sermo-
ne, qui potenter operatꝰ est salutẽ nostram in medio ter-
ræ. Potestate plenus fuit in sermone, quãdo omnia crea-
uit, quãdo dixit & facta sunt, ipse mãdauit & creata sunt.
Fortis fuit in opere cum hominem reparauit, & iuxta ua
ticinium Esaiæ opus suum ut faceret, opus suum alienũ
opus fecit. Verè fuit opus alienum, si consideres quomo
do tradiderunt eũ summi sacerdotes & crucifixerunt eũ.
Domine audiui auditionem tuam, & timui: consideraui
opera tua, uias tuas, & expaui. Subsannauerũt te subsan
natione, dentibus suis super te frenduerũt, aduersum te
lætati sunt & conuenerũt, te summi sacerdotes & princi-
pes tradiderunt. Illi qui regere gregẽ debuerunt per uiã
salutis, facti sunt laqueus & ruina in præcipitium dãna-
tionis. Ex ipsis flãma inuidiæ erupit: quia sicut in Iob le-
gitur, ignis dei de cælo cæcidit, & tactas oues puerosq;
cõsumpsit. Nos igitur qui quærimus crucifixũ, crucis at
tẽdimus mysteriũ. Ipsa est statera corporis Christi, quã
desiderabat qui dicebat. Vtinam appenderẽtur peccata
mea quibꝰ iram merui, & calamitas quam patior, in state
ra. Crux facta est statera corporis Christi, quod est eccle-
sia. Cum enim ipse crucifigeretur, appensa sunt cum ipso
peccata quæ commisimus, calamitas quam incurrimus.
Ipse erat innocens, impollutꝰ, segregatus à peccatoribꝰ,
& excelsior cælis conuersatio eius: nõ enim peccatum fe-
cit, nec inuentus est dolus in ore eius. Et quoniã talis ac
tantus, tam indigna dignatus est in cruce pati, præpon-
derare cœpit calamitas, & crimina leuigari. Cum adhuc
tamen in cruce erectus staret, uacillare uidebatur statera,
nec plene cognoscebatur qua cadere deberet, cũ inclina
to capite emisit spiritum, ut calamitas præponderãdo ca
deret: & quasi arena maris grauior appareret. Gẽtes qua
si momentum stateræ reputatæ sunt. Nam in statera ceci
derunt: quia partes aduersæ damnationis nostræ chiro-
graphum amiserunt. Trituratus est Moab sub domino
expandit manus super eum sicut natans ad natandum,
ne demergeretur in profundum: & ut ipe subleuaret nos
in excelsum, expãdit alas suas, nos assumpsit & portauit
in humeris suis, sicut aquila prouocans ad uolãdum pul
los suos. Sic ascendens super omnes cælos, de excelso mi
sit ignem in ossibus nostris, ut quæ sursum sũt sapiamꝰ,
& nostra conuersatio sit in cælis. Potens fuit coram deo
& omni populo: quia factus est angelus loquens pro no
bis, & intercessor existens patri reconciliauit humanum
genus, utrunq; solus potuit arguere, & ponere manum
in ambobꝰ. Et quomodo summi sacerdotes & principes
crucifixerunt eum. Per sacerdotum quippe persuasionẽ
populus dimitti Barrabam, Christum crucifigi acclama-
uit, & Pilatus fieri adiudicauit, linguis nõ manibus ipm
crucifixerunt. Vnde dicit Dauid quia linguas suas ut
gladium acuerunt. In hoc fortè minus reprehensibiles
quàm noui crucifixores qui manibus & uerbis mortem
illi accersiunt, immortalem mortificant, incrucifigibilem
crucifigunt. Quæ ab ipsis in occulto uel etiam in aperto
fiũt, turpe est dicere. Ponere uereor os meum in cælum,
ut non dicam in cœnum, & Saul ad purgationem uẽtris
inclinatum occidere. sufficit si oram chlamydis abscindã
gladio Hieremiæ: cũ dominus dicat per Malachiã: Vos
me cõfigitis: gens scilicet tota. Ostẽdit Hieremias quo-
modo summi sacerdotes & principes eũ crudelius cruci
figunt. Ibo, inquit, ad optimates & loquar eis, ipsi em̃ co
gnouerũt uiam domini, & iudiciũ dei sui. Et ecce hi ma-
gis simul fregerunt iugũ, ruperunt uincula, & à prophe-
ta usq; ad sacerdotem omnes faciũt dolum. Ecce quomo
do summi sacerdotes & principes crucifixerũt eum. Nos
autẽ sperabamus quòd ipse esset redempturus Israel, qđ
interpretatur uir uidens deum. Per quod literati & reli-
giosi qui specialius præ cæteris debent uidere deum per
intelligentiam & affectũ, signantur. Hinc est nõ minima
causa tristitiæ nobis quia etiam literati & qui uiden-
tur religiosi, cõparantur iumentis, & immundiores facti
sunt illis. Ipsi enim non solũ spinis peccatorum suorum
crucifigunt deum, sed alijs facti sunt in prouerbiũ & exẽ
plum. Nos autem sperabamus quòd ipse esset redemptu
rus Israel. Nõ esset doloris materia nec res tam stupẽda,
si plebs quæ nõ nouit legem, sola caderet in errorẽ: quia
releuari posset per literatorũ & religiosorum prudẽtiã,
si ipsi nõ fuissent primi ad ruinam. Nos autẽ sperabamus
quòd ipse esset redempturus Israel. Nã si dicit regi apo-
stata, & uocat duces impios, si supplãtet optimates, & du
cit sacerdotes inglorios, & ipsi forsitan non sunt literati
& ignorãt legẽ domini filij sunt diffidentiæ, nec de ipsis
sumꝰ in admirationẽ, sed de literatis stupemꝰ, & qui præ-
tendunt habitum religionis, qui bonum uerbum dei gu
stauerũt, & donum cæleste, uirtutesq; seculi uẽturi, & ec-
ce uaccæ pingues Samariæ facti sunt arbores autũnales
eradicatæ, bis mortuæ, facti hostes in capite, qui docere
debuerãt uiã uitæ. Nos autẽ sperebamus quòd ipse esset
redempturus Israel. Et nunc super hæc omnia tertia dies
est quo hæc facta sũt. Primꝰ dies quo crucifixus est Chri-
stus, persecutorũ & hæreticorum significat tempus, qui
primitiuam ecclesiã tormentorum asperitatibus uexaue
runt, quæ corpus est eius. Secũda dies qua sepultꝰ fuit,
tempus figurat hypocritarum, qui Christum quasi sepul
tum in terra reputãt, terrenis cõmodis & honoribus in-
hiãtes, qui nullam nisi terrenæ felicitatis gloriã pro suis
laboribꝰ expectãt. Sup hæc omnia tertia dies est, in quo
debemus aliud grauius periculũ considerare, scilicet in
falsis fratribꝰ. Et in hac tertia die Christꝰ debuerat resur
rexisse: quia putabamus his diebus ubiq; diffundi uirtu-
tem ueræ fidei, & per loca religiosa charitatis radios dila
tari, ut post Orionas & Hyades apparerent interiora au
stri. Sed quia penè oẽs declinauerũt, & adhuc in iniqui-
tatibꝰ suis Christũ crucifigũt, super hæc omnia dolemꝰ
quia tertia dies est ex quo hæc oĩa facta sunt. Sed & mu-
lieres quædã ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem
fuerunt ad monumentũ, & non inuento corpore eius ue
nerũt dicentes se etiam uisionem angelorum uidisse qui
dicunt eum uiuere. Mulieres piæ sunt cogitationes. Per
monumentũ claustrum religiosorum potest intelligi, in
quo sumus Christo per temporaliũ delectationũ mortifi
cationẽ & sanctæ professionis uinculum consepulti. Tũc
mulieres uadant ad monumentum quærere dominum,
quãdo cogitamus si saltem uel in claustris religiosius sit
requirens ac diligens deum. Ante lucem uenerũt, & cor-
pus eius nõ inuenerunt. O quàm dulce est ante lucẽ sur-
gere ad quærendum dilectũ. Dulcis est quærenti illũ. In

lectulo meo quæsiui per noctes quem diligit anima mea: quæsiui & nõ inueni illũ, restat ergo ut uadam ad monumentũ, id est ad religiosorũ claustrũ, ad uigilias claustralium, quia ibi dilectũ inueniam, etsi nõ secũdũ corpꝰ. Et enim si cognouimus scd'm carnem Christũ, sed iam nunc non nouimus. Ciuitatẽ custodiũt isti uigiles, angeli sunt quorũ uisionem se uidisse asserunt mulieres, quæ dicunt eũ uiuere, & per feruorẽ ueræ dilectionis ostendũt Christum in suis cordibus habitare. Isti uigiles obseruantes omni tẽpore custodias domini. Ipsi excubant ad ostium tabernaculi, ipsi sũt Oriones & Hyades, & interiora austri. Quàm delectabile est eis interesse uigilijs, consurgũt de nocte in principio uigiliarũ suarum, ut effundant cor suum coram domino, & oratio earum apud altissimum, ibi in medio iuuencularũ tympanistriarum principes cõiunguntur psallentibus, Ibi in excessu mentis Beniamin adolescentulus, ibi resonat cælestis simul concentus. Ibi sunt seraphim, Sanctus, Sanctus, Sãctus clemẽtia, & cherubim sese uersis uultibus in propitiatorium respiciẽtia. Ibi iubilant omnes filij dei, laudant dominũ sidera matutina. Ipsi sunt uerè similes angelis, per studium angelicæ conuersationis. Ipsis commissa est custodia monumenti, scilicet obseruãtiæ regulares claustri. Monumentũ istud Christus nõ deserit, qui nobiscũ se promisit esse usq; ad consummationem seculi: & tunc nos erimus secũ cũ nos acceperit ad seipsum. Mulieres se dicunt illum non inuenisse, sed uisionẽ angelorum uidisse, qui dicunt eum uiuere, quoties uersamꝰ in cogitationibꝰ nostris: quia etsi sunt uerè similes angelis q de die in diẽ & in nocte laudem domini decantãt in terris, sicut illi in cælis, nõ tamẽ possidẽt gloriam æternæ beatitudinis summa sanctitate consummata. Paululum, inquit, cum pertrãsirem eos inueni quem diligit anima mea. Sed quid est quod dicitur, terruerunt nos? Non est terror qui incutiat horrorẽ, sed qui nouam cordis parturiat exultationem uel admirationem. Dum enim cogitamus quàm felices deliciæ abũdãt in claustro, super hoc expauescit cor nostrum, & quadam dulci reuerentia mouetur de loco suo. Et abierunt quidã ex nostris ad monumentũ, & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum autẽ non inuenerunt. Abierunt quidam ex nostris. Isti sunt affectus religiosæ mentis, qui omnia sicut mulieres inueniũt, non tamen reuertũtur sicut de mulieribꝰ legitur. Quãdo enim solis cogitationibus de amore religionis tractamus in cordibꝰ nostris, mulieres ad monumẽtum uadunt & redeunt. Sed cum affectus mentis ad conuersionis desideria conuertuntur, nõ iam tantùm mulieres, sed quidam ex nostris ad monumẽtum uadunt, qui nõ reuertunt̃, sed nec ipsum inueniũt. Hoc autem experimento cognoscimus, quia cũ feruore nouitij ad conuersionem uenerimus, hic Iesum inuenire nos æstimamus, quia perfectæ trãquillitatis & sanctitatis gaudia apprehendere nos speramus. Sed cũ processu tẽporis experimur miserias humanæ fragilitatis, tunc recognoscimus qm̃ nõ inuenimus dñm uisionem tamẽ angelorũ aspicimus, exempla scilicet feruẽtiũ monachorum. Et ipse dixit ad eos: O stulti & tardi corde ad credẽdum in oĩbus quæ locuti sunt pphetæ. Nónne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriã suam? Scaturire uidentur hæc uerba teneritudinem amoris, & quasi mustũ quod dirumpit nouas lagũculas, de medullis procedere diligẽtis. Dedit dñs uoci suæ uocẽ uirtutis, ut essent hæc uerba eius sicut malleus cõterens petram, & sicut ignis, testimonio Hieremiæ: Verba eius sicut ignis & malleus ut de igne ascẽdat uirgula fumi ex aromatibꝰ & puluere pigmẽtarij, & conterat malleus. Libet paululum ad suauitatem historiæ mentis oculos inclinare. Dum interpretatur scripturas, dum exponit Moysen & prophetas procedens ex ipsius ore mira suauitas mẽtes refrigerat mœrore & tædio cõsternatas, inæstimabilis redundabat in labijs Iesu sermonis elegantia super mel & fauũ, dulcescebat eiꝰ eloquium super omnia aromata. Profectò ordinẽ cæli nouetat, & ponebat rationem eius in terra. Impleta gaudẽt uiscera luctu in lætitiam mutato. Iam refulget in conscientijs domini resurrectio. Resurgenti magis gaudere incipiũt, quàm cõdoluerãt crucifixo. Hinc est quòd appropinquauerunt castello quo ibant quia impleri cœperat desideriũ consilij quod quærebant. Et ipse se finxit longius ire, ut dũ uellet eos deserere, dilectiõis igne quo suauiter ardere cœperãt, mirabilius æstuarent. Quid eos putas tũc animi habuisse, cũ se fingeret lõgius ire? Aestimo forsitan talibus cũ querimonijs interpellasse. Ne decedas dulcissime, ne decesseris à nobis, sed adhuc de Iesu Nazareno sonet uox tua in auribꝰ nostris. Loquere quæ sumus de gaudio resurrectionis, mane nobiscũ quoniam aduesperascit: & inclinata est iã dies, sed agemus uigilias noctis. Nõ enim sufficit dies ut saturetur auris auditu de dulcissimo Iesu. Et coegerũt eum, quia cohibere se non poterat uis amoris. Nũc ad delicias reuertamur moralitatis. O stulti & tardi corde ad credendũ in omnibꝰ quæ locuti sunt prophetæ. Nónne hæc oportuit Christũ pati, & ita intrare in gloriam suam? Impletũ est tempꝰ qđ dixit dominus in euãgelio. Vbi duo uel tres congregati sunt in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Cõgregati sunt in nomine eius duo, scilicet oratio & meditatio, ut turtur & colũba querimonias dulces submurmurent in foramine petræ, in cauerna maceriæ, condolentes de dñi passiõe. Sed cõtra hæc susurria, hæc deuota suspiria, tam gratiosa sunt in oculis eius qui scrutatur renes & corda, ꝙ non possit diu abscõdere multitudinẽ dulcedinis suæ quam abscondit timẽtibus & diligẽtibus se, sed sæpius per occultam inspirationem, sæpius per scripturæ sacræ lectionem, talem tristitiam in iubilum solet cõmutare. O stulti & tardi corde ad credendum. Cogitãti mihi dulcedinem huiꝰ increpatiõis, flere magis libet quàm aliquid dicere, quia quidam mirifici odoris balsamus pflat areolam mentis meæ. Disputare cum deo cupio, non quidem ex æqualitate, sed exponẽdo fragilitatẽ humanæ cõsciẽtiæ. Domine quoties passionis tuæ amaritudinem in cordibus nostris ruminamus, toties de nobis expauescimus, quia dedisti metuentibus te significationem, ut fugiãt à facie eius. Si enim ex hoc mũdo transisti ad patrem cum tantis cruciatibus, quid fiet de nobis peccatoribꝰ? Si in uiridi ligno hæc fiũt, in arido quid fiet? Dũ tales in oratione fundimus querimonias, cõsolatur nos dulciter increpando illa uera & summa charitas per scripturarũ autoritatem, seu per occultam inspirationẽ. Quid de mea passione tã tristes estis? Nolite timere pusillus grex, passus sum ut uos gaudeatis. Thesaurizaui uobis thesauros exultationis, quia thesaurizare debent parentes filijs. Omnia enim opera uestra operatus sum uobis, resurrexi ut iubiletis. Dico uobis, cur non creditis? Incipiẽs à Moyse & prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant. Beati qui nouerũt gustu felicis experientiæ quàm dulciter quàm mirabiliter in oratione & meditatiõe scripturas dignatur dominꝰ reuelare. Et quidem scientiarum dominus est: potest eas si uoluerit dispẽsare. Incipiens à Moyse & prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant. Hæc facit quãdo corda nostra illuminat radijs charitatis. Ille tenet & quæ latent & quæ patent in diuinis sermonibus, qui charitatem seruat in moribus. De sola dilectione perdẽt Moyses & prophetæ. Tunc appropinquamus castello quo tendimus, quia per infusionem charitatis desideratum uitæ consilium obtinemus. Ipse autem finxit se longius ire. Dixi sapiens efficiar, & ipsa sapiẽtia recessit longius à me. Incipiẽti difficiles uiæ domini uident̃, sed curritur p eas dum cor cœperit dilatari. Vnde & coegerunt eum. Nõ enim leuiter ad perfectiõis culmen attingit̃: sed paulatim uirtutum gradibus ad apicẽ charitatis per uiolentiam peruenitur. Coegerunt eũ. Ne mireris si uim patitur regnum cælorum, quando & ipse dominus eorũ. Si igitur quadam naturali duritia cor tuũ senseris indeuotum, insta

tum,insta

tum,insta orationibus,intēde meditationibus, curre ubi est impetus spiritus, ne assensum carni dederis. Ingere te uigilijs,per lachrimarum uiolentiam uince dominū maiestatis,& dic ei: Mane nobiscum domine quoniā aduesperascit,& inclinata est iam dies. Hanc clausulam multipliciter possumus intelligere,& in ea multas delicias inuenire. Mane nobiscum,quoniam aduesperascit. Cū prosperramus in uirtutū successibus in die sumus. Cùm nos obnubilant tribulationum angustiæ,incipit nobis aduesperascere. Cùm tristitia nos confundit,nobis aduesperascit. Et quia ad te confugimus, qui solus laborem & dolorem cōsideras mane nobiscum quoniam aduesperascit. Iam ueniunt aquæ usq; ad animam. Iam deuotionis deliciæ uertūtur in miseriam, iam omnes angulos mentis nostræ uētus tentationis concutit:mane nobiscum,quoniam aduesperascit. Tu tribulatis cordibus es refrigerium,tu refugium,tu solatium,tua est potestas,tuum est imperium. Intenti sunt ad te oculi omnium,te solum sitiens anima concupiscit:mane nobiscum quoniam aduesperascit. Sine te nihil possumus facere. Tu solus carmina das in nocte, tu turris es fortitudinis à facie tribulātis. Tuæ pietatis oculus circa ea quæ sub cælo sūt respicit:mane nobiscum,quoniam aduesperascit. Per te cōsurgit nobis ad uesperam fulgor meridianus & orimur ut lucifer cum nos cōsumptos putamus. Non confunditur omnis qui in te confidit:mane nobiscum quoniam aduesperascit. Inclinata est iā dies, facti sunt uesperi longiores,quia appropinquante mundi termino,superexcrescit iniqtas, & charitas refrigescit. Ne extinguatur in nocte lucerna nostra:mane nobiscum quoniam aduesperascit. Vergente mundi uespere,sole iustitiæ,frigus iniquitatis genus humanum opprimit. Oēs occupat nox perfidiæ,lux ueritatis deficit. Ne deficiamus cum deficientibus,mane nobiscum, quoniam aduesperascit. Vitæ meæ iam instat uespera,corpus cōsumit ægritudo perualida. Iam mors minatur aspera. Timor & tremor totam conscientiam concutit:terribilem sentētiam iudicij pertimescit. Sed tu domine cui pater omne iudicium dedit:mane nobiscum quoniam aduesperascit. In manꝰ tuas commendo spiritum meum. Ne tradas animam confitentem tibi potestatibus tenebrarum, In te solo est salus nostra,ad te sunt oculi nostri, ne pereamus. De multitudine miserationis tuæ mens fiduciam cōcipit: mane nobiscum quoniam aduesperascit. Vel per uesperam possumꝰ intelligere uexatæ mentis refrigeriū,ut omni feruore tribulationis recedente:oratio & meditatio tranquillū in ea deo parent hospitium, ut eum cogant ad manendum, & inuitent ad cœnandum,iuxta quod scriptum est: Si quis aperuerit mihi ianuam,intrabo ad eum,& cœnabo cum eo,& ipse mecum. Factus est sicut uiator declinans ad manēdū. Vnde & intrauit cum illis. Factum est autem cùm recumberet cum illis,accepit panem & benedixit,fregit & porrexit illis,& aperti sunt oculi eorum & cognouerūt eum. Panis iste,panis est gratiæ. Hūc panem ipse per se accipit: quia nō quasi īferior, sed patri æqualis,dona gratiæ pro ut uoluit non ad mēsuram accepit. Benedicit panē,quando benedictionem suam nobis dat legislator, ut eamus de uirtute in uirtutem. Frangit & porrigit illis,quia nō uolentis neq; currētis:sed miserātis est dei. Nec panem porrigit integrum sed fractum: quia diuisiōes gratiarū sunt, sed idem dominꝰ qui sicut bucellas mittit crystallum suā. Et quid est quod dicitur: aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum in fractione panis? In fractione panis fit diminutio quedam & exinanitio. In fractione uirtutem humilitatis itellige, per quam seipsum fregit diminuit & exinaniuit ipe etiam qui panis est uitæ. Et quoniam se exinaniuit,cognitionem suam nobis dedit. Ipse est panis desiderabilis,quem per dies multos Daniel non comedit,quam multi & iusti & prophetæ uoluerunt uidere & nō uiderūt incarnatam sapientiam dei patris. Multis æstuarunt suspirijs præ desiderio uidendi filium hominis,sed abscōditus erat in sinu patris. Paruuli petierunt panem,& non erat qui frangeret eis. Sapientia abscondita patris, & thesaurus integer & occultus,quæ utilitas in utriq;? Frange domine esurienti panem tuum,panem te ipsum,ut aperiātur oculi hominis, nec reputetur homini ad peccatum si uoluerit esse sicut tu sciens bonum & malum. Te cognoscat in panis fractione,qui ab initio uoluit integrum attentare uel attrectare. Frāge te,ut sese discat frangere,quia non cognosceris nisi in fractiōe panis. Audiuit Balaam sermones dei, & uisiones omnipotentis intuitꝰ est, sed cadebat apertis oculis,quia nō cognoscebat dominum in fractione panis. Sic multos uidetis hodie studētes in scripturis, docentes in cathedris, prædicantes in ecclesis,sed opera eorum non concordant cum uerbis. Confitētur uerbis se nosse deum sed negant factis, quia nō cognoscitur nisi in fractiōe panis. Et quidem nobis dominꝰ factus est panis, & nos sumꝰ panis eius. In sudore uultus sui dignatus uesci pane suo:ut nostro uesceremur in gaudio. Si uis ipsum cognoscere,sicut se fregit,ita te frāge, quia qui dicit se in Christo manere,debet sicut ille ambulauit, & ipse ābulare. Non est in sermone regnum dei,sed in uirtute. Frange igitur te ad laborem obedientiæ,ad humilitatē pœnitentiæ. Porta in corpore tuo stigmata Iesu Christi,formā serui accipiens,non prælati. Et cùm te exinaniueris & fregeris cognosces dominum in fractione panis. Sed quoniam cœpimus loqui de pane gratiæ dum frangitur,oculi aperiuntur,& dominꝰ cognoscitur,quia cum cæteris gratiarum donis infunditur uirtꝰ humilitatis. Tunc cū cognoscimus,quia ex acceptis donis nos ei humiliter subdimus cùm quicquid boni accepimus,ad ipsum referimus,& sapiens attestatur quòd ab humilibus honoratur deus. Vide quomodo dictis nostris concordet beatus Gregorius. Qui,inquit, uirtutes cæteras sine humilitate congregat, quasi puluerem in uentū portat. Et unde ferre aliquid debuit,inde deterius sequatur. Vera ergo humilitas aperit oculos dū uirtutes cæteras per quas uentos superbiæ poterat excæcari,frāgit & diminuit: & hō se ex se nihil esse cognoscit. Et quāto quis decrescit in despectiōe sui, tanto amplius proficit in cognitionem dei. Vt ergo cognoscatur dominus in fractione panis,frangat homo si quas habet in se uirtutes,frāgat proprias uoluntates,imitās illum qui pro nobis factus est obediens usq; ad mortē crucis. Et ipse euanuit ab oculis eorū. Mira res. Cùm incipit magister cordi dulcescere,tunc fugit,ut de absētia sua faciat nos dulciter dolere. Tales sunt amoris deliciæ,oculi amoris ipsum faciunt auolare. Fuge dilecte mi,& assimilare capreæ hinnuloq; ceruorū,super montes aromatum. Ascēde super cherubin, & ambula super pennas uētorū. Esto tamē similis capreæ hinuloq; ceruorū,ut oculos dilectiōis tuæ nō auertas à nobis,etsi à nr̄is te subtrahis, quia hūilia respicis,& alta à longè cognoscis. Et dixerūt adinuicem. Nónne cor nostum ardēs erat in nobis de Iesu dū loqueret nobis in uia,& aperiret nobis scripturas? Clausula ista nō est exponenda,sed ruminanda. Quoties in nobismetipsis marcescit anima nostra,& possident nos dies afflictionis,quoties tædijs uel tētationū uulneramur sagittis,ad memoriam reuocemus quid aliquādo in oratione senserimus,quid in meditatione gustauerimus,qualiter locutus sit nobis dn̄s,cū silicet trāsmigraremus in delicias contemplationis. Nónne cor nostrū ardens erat in nobis de Iesu? O dulcis ardor, dulcis splendor,dulcis amor. Ardor cōfortās,splendor illuminās,amor inebriās. Quàm dulciter ardes,quàm mirabiliter splēdes,quàm sufficiēter totū cor hominis imples? Quis poterit habitare de nobis cum igne deuorante, cū ardoribꝰ sempiternis, cùm iam non erit ignis in Sion,sed caminus in Ierusalem in splēdoribꝰ æternitatis? Tūc etiā recordabimur de hoc puo igniculo quē sentimꝰ ī cōualle ploratiōis, cātabimꝰ & psallemꝰ,& dicemꝰ adiuicē: Nōne cor nr̄m ardēs erat ī nobis de Iesu? Cū sub pauptate degeremꝰ militiæ regularis,& staremꝰ ad psallēdū ī nocturnis uigiliis,& post uigilias abscōditi īcuberemꝰ or̄onibꝰ illis breuissimis iteruallis

quàm magna tũc erat in cordibus noſtris multitudo dulcedinis. Nónne cor noſtrũ ardens erat in nobis de Ieſu? Nónne nox erat illuminatio in delicijs? Nónne cor nr̃m tunc ardens erat in nobis, cùm in clauſtro reſidentes meditaremur in ſilentio, quãdo ſecreto deus erat in tabernaculo noſtro, cùm ſuper Ieruſalem cor aſcenderet, &, cogitaremus patriæ gaudia, cùm concẽtus cæli reſonaret in conſcientia? Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis de Ieſu, cùm diuinarum ſcripturarum dulcedine noſtras reficeremus animas, inuenientes in illis mirabiles delectationes ſuper omnes diuitias? Nónne nos tunc docebat unctio Chriſti de omnibus, medullatas infundẽdo nobis delitias? Nónne cor noſtrum ardẽs erat in nobis de Ieſu dũ loqueretur nobis in uia? Et ſurgentes eadem hora reuerſi ſunt in Ieruſalem, & inuenerunt cõgregatos undecim & eos qui cum ipſis erant, dicentes: Quia ſurrexit dominus uerè & apparuit Simoni. Nõ incõgruè eadem hora dicũtur ſurgere, quia nõ niſi ad horam nec ad horam quidem eſſe poſſunt in anima tales deliciæ, citò tranſeunt, abeunt, euaneſcunt. Ideo fugiunt, ut earum plenitudinem que debetur in patria, feruentius appetamus, ideo animum alliciunt & inflammãt, ut ſurgamus, nõ ut in Hierico deſcendamus. Ibi inſidiantur, ut pſolient uel necent deſcendentes. Sed nobili quadã ſuperbia deſpicere debet hæc temporalia quæ mutabilia ſunt ſicut luna, anima cæleſtib⁹ delicijs aſſueta. Surgentes igitur oratio & meditatio reuertũtur in Ieruſalem, cùm poſt ſpiritualium deliciarum refectionem pacis intimæ poſſidẽt quietem. Vndecim iſti qui in Ieruſalem ſunt congregati, dona ſeptiformis ſpiritus, & quatuor principales uirtutes poſſunt intelligi. Illi qui cum eis ſunt, fides, ſpes, charitas, & ſiqua ibi ſunt alia gratiarum dona, dici poſſunt. Cõgregatos iſtos oratio & meditatio inueniunt, non cõgregauerunt: quia etſi pro poſſe noſtro intendamus uirtutibus congregãdis, nihil ſine patre luminũ poſſumus, qui & uelle & perficere in nobis operatur. Iſtis dum oratio & meditatio coniungũtur, dicunt quia ſurrexit dominus uerè, quãdo amanti conſcientiæ inſibilãt gaudium reſurrectionis dominicæ. Sed quid uult ſibi quod ſubditur: apparuit Simoni? Videte ne fortè propter nos dictum ſit, qui ſpecialiter filij ſumus obedientiæ, qui ſapiẽtibus & inſipiẽtibus debitores ſumus ſine cõtradictione uocis, ſine rãcore murmurationis obedire. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, magnũ letitiæ cumulum parturiens obediẽtibus, quia dominus apparuit Simoni, & ipſi ſoli ſpeciali prærogatiua præ omnib⁹. O ſi deuotæ mentis memoria reuoluamus quàm dulcis ſit ei⁹ apparitio obediẽtiæ filijs in illo agone terribili, & in illa hora miſerabili, ubi cogit̃ anima in corpore ſeparari. Non præſumim⁹ quæ neſcim⁹ aſſerere, poſſum⁹ tamen pijs imaginationibus tale, aliquid cogitare. Fortè aliquibus tũc apparet Chriſtus cum uexillo obedientiæ, & ineffabili exultatione exhilarat obediẽtis animam in illa tribulatione: & his poteſt ſermocinationibus cõſolari. Ne timeas fili obedientiæ, ne timeas intueri man⁹ propter obedientiam cruci affixas, conſidera pedes expoſitos fixuris clauorum, & latus lancea perforatum, attende qđ propter obedientiam motuus ſum: & ſi propter fragilitatem humanã conditionis obediẽtia tua ſit minus aliquid perfectum habens, uolo ut plenitudo meæ obediẽtiæ ſit tuæ minus ſuficientis obedientiæ ſupplemẽtum. Quid in illa hora poteſt eſſe ſuauius tali conſolatione? quid imprimi poteſt humano cordi dulcius? Ponite hæc ſuper corda ueſtra filij obedientiæ, gaudete & exultate, quia ſurrexit dñs uerè, & apparuit Simoni. Et ipſi narrabaut quæ geſta erant in uia, & quomodo cognouerũt eũ in fractione panis. Extremam hanc clauſulam referre poſſumus ad illa beatæ quietis gaudia, cũ ſedebat unuſquiſq; ſub uite ſua, & ſub ficulnea in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta, cum plateæ Ieruſalem ſternentur auro, & per omnes uicos eius allelu ia cãtabitur, & implebitur infantibus & puellis ſequẽtibus agnum quocunq; ierit in ueſtibus albis. Tũc narrabimus quæ geſta ſunt in uia, quomodo cognouimus dominũ in fractione panis, quàm dulciter nos humilat hic in loco afflictionis, ut delicietur in cordibus noſtris, qui ſecreta ſua abſcõdit à ſapientibus & prudentibus, & reuelat ea paruulis. Tũc recordabimur periculorum in quibus uerſamur, tribulationum quibus affligimur, miſeriarum quibus inuoluimur: & mirabiliter lætabit̃ quia hæc omnia uelut umbra tranſierunt & de ſplendoribus in quibus erimus oſſa noſtra iubilum germinabunt. Tunc plantabimus uineas in monte Samariæ, & audiemus uocem gaudij, & uocem lætitiæ, uocem ſpõſi, & uocem ſponſæ: & uidebimus gloriã regis, & decorem reginæ. Tũc lætabitur uirgo in choro, diadema regni portãs in capite ſuo, & oſtendet nobis fructum ſanctiſsimi uentris ſui. In humanitate noſtra uidebitur dominus maieſtatis. Tũc uidebit & affluet & mirabitur & dilatabitur cor noſtrũ, ſimul laudabimus: quia oculo ad oculum, aſpectu cõtra aſpectum uidebimus, facie ad faciem cognoſcemus, ore ad os colloquemur dicẽtes: Tibi domine poteſtas & imperiũ, tibi honor & gloria, te laudet omnis ſpiritus in ſecula ſeculorum, Amen.

¶ Finis.

TABVLA.

IN NOMINE DOMINI IESV.

Sequitur repertorium præcipuarum sententiarum præsentis uoluminis, quoto uidelicet folio quotaq́ꝫ columna, & sub qua literarū A, B, C, uel D, situantur. Quia tamen ipso iam uolumine magna pro parte exarato: quædam in Claraualle reperta est uetustissima tabella: eam eiusdem loci nōnuli monachi, alteri tabulæ per germanos impressores dudum compositæ utile duxerunt coniugari; quomodoq́ꝫ acommodatius potuere; eisdem quatuor consignatis literis adaptarunt. Veruntamen, quia præ raritate earundem quatuor literarum non semper fieri potuit hæc adaptatio: ideo in eiusdem deficiētiæ subsidium, colūnas quæ cōmuniter .lxxj. sunt linearum: uisum est tripartiri in principium, medium, & finem: eo moderamine qđ quælibet pars .xxiiij. lineas contineat. Et ut promptius quod quæritur ad osculū se offerat: additum est primum sententiæ quæsitæ uocabulū. Vbi notandum ꝙ fo. folium significat. co. columnam. prin. principium. me. medium. fi. finem. Exemplū primi. Abijcere à nobis oculū uel pedem quid est: & qualiter intelligere debemus. Fol. 55. co. j. A. Exemplum secundi. Abrenunciantes nouiter seculo sustineant dominum in patientia. fo. 22. col. j. me. Sanc.

Amor

Cibus bonus

Ecclesia

Ira dei

Ortus sacræ

Peccata fratrum

Quærendi

atore Ruct

Superbia

¶Explicit tabula alphabetica perutilis & ampla super opera beati Bernardi primi Claræuallis abbatis.

DEVOTI PATRIS DOMINI Gilberti abbatis de Hoilandia in Anglia ordinis Cisterciensis Sermones super Cantica canticorum, ab eo loco quo beatus Bernardus morte præuentus finierat, insequendo de uicino eiusdem Bernardi spiritum & stylum, Incipiunt feliciter.

Sermo Primus

VARII SVNT AMANtium affectus, quia casus uarij: & ideo
sponsæ uerba aliquoties interrupta uidentur, sicut ipsa dilecto suo uel ex uoto fruitur, uel præter uotū fraudatur,
nunc ut super montes reuertatur inuitat, nunc in lectulo quærit elapsum.
Quam assignabis consequentiæ seriem? Quæ docebitur
ordinis ratio? Non uidetur ratio, sed interruptio. Vota
amoris non uniformia. Ideo sermo seriē non tenetur. Affectus in amore loquitur, & uerba interrumpit: quia nec
ipse sibi semper in uno statu cohæret. Iure & ipse sponsus
hinnulo comparatur sic salliens, & sic fugiens dilectam.
Varietas hæc nec consequentia nec ratione caret. Verba
tam subitò commutata continuationem seruant, dum affectum ordini seruiunt. Videte iam quæ sit in hac uarietate
series continuationis. Elapsus erat dilectæ suæ super montes, quasi hinnulus uagus & uolitans, & ipsa ad se relapsa
de montibus illis in quibus mirabiliter illuminata erat, &
illustrata uisione dilecti. De montibus inquam, illis ad
conuallem lachrymarum ad lectum doloris, relapsa ad lectum & ad noctem de montibus luminosis. Quidni sic recidat ipsa ubi sic recedit dilectus suus? Ipse enim sponsæ
Psal. 26. suæ salus & illuminatio. Ideo recedente ipso, illa recidit
ad lectulum infirmitatis, & ignorantiæ noctem. Iam uersatur super stratum infirmitatis suæ. Super hunc tamen
stratum memoratur dilecti, & iam non in matutinis, sed in
nocte meditatur in ipso, quærens quem diligit anima sua.
Non pigrè agit in hoc lecto ad quem relapsa est. Nō lasciuit, non delectatur in lecto concupiscētiæ, sed magis reluctatur, memorata dilecti solius: non obnoxio infirmitati,
sed charitati. Sic interpretatur qui sic uidetur. Ego tamē
nō hic accipio lectum doloris, nisi fortè doloris illius quē
amor parturit de absente sponso: deliciari uidetur uelle
magis quàm sanari, & amicum quæsisse, non medicum. Iuxta nunc sensum sic continuare potestis. De montibus se
raptim contulerat ad lectulum sponsæ, ubi illa exercitata
& deficiens libertate delectationis obdormiuit, exhausta
inter amplexus dilecti. Oblectata obdormiuit somnum
dulcem, sed expergefacta non inuenit illum hæc mulier deliciarum in manibus suis. Gaudia itaq; illa gaudia ineffa-
Cāti. 3. bilia silentio transiens, in hanc tamen uocem erupit. In lectulo meo per noctes quæsiui quē diligit anima mea. Pro
continuatione nunc ista sufficiant. B Iam uerba singula consideremus. In lectulo meo per noctes quæsiui quem
diligit anima mea. Dulce satis est te bone Iesu quærere,
dulcius tenere. In uno plus labor, in altero perfecta lætitia. Dulcis itaq; est attrectatio tui. Nam & ipse tactus fru-
Matt. 9. ctu non caret. Mulier illa euangelica felici furto attigit
fimbriam Iesu, & statim stetit in illa fluxus sanguinis, fluxus carnalis illecebræ, carnalis delectationis & curæ, & restricta & desiccata sunt quæ prius in illa fluida erant, & totū hoc contigit ex contactu fimbriæ. Quid si caput ipsum
Psal. 45. amplexari contigisset? Non modo staret & ex siccaretur
sanguinis fluxus, sed emaneret impetus fluminis illius
quod lætificat ciuitatem dei. Bonus ergo tactus, sed attrectatio melior. In turba, in publico uix tāgitur Iesus. Ideo
sponsa quæ non tantum tangere, sed amplexari & attrectare uerbum uitæ desiderat, deuitans publicum, secretū elegit, secretum & lectuli & noctis. Bonum opus quærere Iesum uel tenere, sed opportunitas & loci & temporis huic
adhibenda est operi, & q̄ maior & accōmodatior ad usum
amoris, quā lectuli & noctis opportunitas? Nisi qeta mēte quæri, nō pōt delectatio sapīæ, nec intranquillus in illā
aspectꝰ dirigit. Nihil inquinatū incurrit in illā, nec impacatū qdē. Illa uerò in aīm quietū & purū ultro icurrere solet, & gratis influere. In pace em̄ factꝰ est locꝰ eiꝰ, & habi- Psal. 75.
tatio eius in Sion, hoc est in speculatione. Pax pponit̄ q̄si
pparatio quædā speculatiōis. Oculꝰ turbatꝰ uel ira uel cura, quō lucē illā inaccessibilē intuebit̄, quæ nisi serenis nō
attingit̄ mentibꝰ, nec illis tn̄ semp ad libitū? C Quid inquies, paci ad lectulū? multū plane fm hūc modū, q̄ sicut
lectulo, sic in pace dormit̄ & quiescit̄. In pace, inqt, in idipm dormiā & requiescam. Quidni libēter requiescat aīa Psal. 4.
sancta ubi locꝰ est dilecti? In pace em̄ locꝰ eiꝰ. Ideo hūc tibi locū primo acqre, ut eo in quē diligit aīa tua uel ad lapsum teneas, uel elapsum requiras. In lectulo em̄ & secreta
quadā mētis quietè potest inuestigari liberius, inueniri citius, & tutiꝰ teneri, fortè & diutiꝰ, si tn̄ pōt diu morari in
delicijs illis quæ ferè solēt in ipsis intercidi principijs. Nā
& hæc uelut inter ipsos elapsa amplexꝰ, & fugientes insectat̄ delicias, dilectū rursus anxius q̄rit, & hoc in lectulo.
Bn̄ collocaris ī lectulo, si ocio quodā ab occupationibus
mēs tua liberè feriat̄. Libertate & ocio qd accōmodatius
ad usum amoris? Et libertas illecebrā parit. In ocio & expedit̄, affectꝰ, & nō parū impēdit̄ illi. Sic est. Quāto fuerit
expeditior animꝰ, rāto qdē impēsior erit in illud qđ amat.
Vsu euenit ut cū fuerimꝰ ocio redditi, tūc sentiamꝰ acriorem morsum amoris diuini. Ecōtra īsensibilem penè reddit affectū frequēs cura mundi, & quasi callū quēdā menti
obducit. Animū cura implicat, quies explicat. Explicita
desideria in quæ putas incrementa se dilatāt. Vides quāta
bona contineantur in lectulo. Quies, libertas, illicebra:
In lectulo em̄ qetis & uacuitatis uota magis inardescunt.
Locus accōmodatus oblectamento charitatis sponsam ad
quærēdū urget ardētius. Illic em̄ ægriꝰ caret dilecto: ubi
poterat uberius frui. In lectulo, inquit, meo, & per noctes.
Quæ p noctes quærit, nō uidet̄ mihi tā aspectꝰ quàm amplexus sectari. Tenere magis optat quā intueri. Bona quidem uisio est, sed adhæsio arctior. Nā q adhæret deo, unus 2. Co. 7.
est spiritꝰ. Melior tn̄ utraq;. Nā coiūctæ uicissim incremētis se cumulāt grarū. Vtrāq; si te apprehensurū non arbitraris, sectare tu qđ spōsa sectat̄. Amplexus quære dilecti:
ignorantiæ tuæ nox, imò noctes ignorātiarū tuarum serenam tibi uisionē adimit secretorum cælestiū. Tu suauia se
quere. Quære ut psentias illa, si scire non potes. Nox non
præscribit̄ delicijs, nam & ipsis aliquoties illustrat̄. Nox,
inquit, illuminatio mea in delicijs meis. In delicijs ait, nō
in scientijs. Ita & tu noctē si nō potes sciētijs, pertenta illuminare delicijs. Quicqd hic uidemꝰ p speculū & in ænigmate, totum in nocte est. Et in hac nocte potest Iesus meꝰ
magis dulci quodam affectu suauiter sentiri, quàm sciri ad
purum. Ideo etsi nondū ad contuitū admittitur: contactū Psal. 138.
tn̄ sectat̄, dilectum in lectulo & p noctes quærens. Quid si
ad inuētionē dilecti & nox opat̄? Coopat̄ planè & accommodatè satis. Sicut in lectulo sanctæ quietis accipis ociū,
sic obliuionē quandā intellige in nocte. Vtrunq; sapīæ &
cōtēplatiōis negocia opportunitatē ministrat. Nec Salo- Eccl. 38.
mon uult te scribere sapiam nisi in tpe ocij. Nec Paulus in Phili. 3.
anteriora extēdit̄, nisi prius corū q̄ retro oblitus. D Mi- Hier. 17.
raris q̄ bona nox, & dies malꝰ est. Diē hoīs, inqt, ppheta,
nō cōcupiui. Nescio quo pacto sibi aduersantur, & alterutro se obscurant dies dn̄i, & dies hoīs. Siqdē dū alter exoritur, alter recōdit̄. Diē, inquit, hoīs nō cōcupiui, hoc est
humanū fauorē, hoim gl'iam, & īter reliquos, imo præ reliqs expectabilis uideri. Rectè hāc diē ppheta abiurat, quæ
pturbatiōis ministrat materiā. Melior ergo hæc nox die,
siquidē nox à pturbatione abscondit, dies exponit. Deniq; primi parētes nostri, statim ut eorū oculi in hāc aperti
sunt lucem, erubescentes cōfundebantur. Quāto felicius
clausa prius tenuere lumina, & meliori coopta nocte, peccati pruriginē nescientes. Abinde sumpsit hic malus dies
originē, qui uitiorum denudauit semitas, illicientes species demonstrauit, oculo cōcupiscētiæ solicitantem ingef

sit materiam. Heu me quomodo me circūfulget dies ista,
quomodo affectū meū ad se abripuit, quàm claro uersatur
lumine ante mētis oculos. Et quidē satis importune pro-
cax simul & impudica. Nusquā ferè declinandi, nusquā de
litescendi copia. Nullæ satis tutæ sunt latebræ. Ita ubiqꝫ
erumpunt & emergūt in cogitatū cūcta quæ spiritum uel
turbent uel deturpent, siue diligenter attrectata, siue tacta
leuiter. Licet em̄ animus castigatiore repellat illa proposi
Eccl. 13. to, solo tamē irruentiū cogitationū sordidat̄ attactu. Qui
tetigerit picē inquinabitur ab illa. Deniqꝫ s̄m legis scita
quarundā rerū tenuis etiā inquinat attactus. Non impu-
tant̄ cum uiolenter importantur, culpā non inferūt tales
cogitatus, aliquam tamē iniuriā irrogant affectatæ mun-
diciæ. Quid cū se contemplantis aīo corporeæ offendunt
imagines? Fortè carnalem appetitū non prouocāt, sed tñ
spiritualē tardāt intuitū. Alia turbant, alia deturpant, alia
tardāt, hoc est lacerāt, aliciūt, illudūt. Nónne meliꝰ huius-
modi omnia obscurari, quàm illustrari; cæca obliuionis in
uolui caligine, quā memoriter recenseri? Bona ergo nox
quæ prudenti obliuione dissimulat omnia tēporalia ad il
lū qui æternus est quærendū, tēpus expediens, & explicās
occasiones. Quæ mūdi cōcupiscentiā abscondit, curā, co-
gitatū. Hoc est em̄ mūdū hr̄e absconditū, uel mundo abs-
Psal. 30. condi. Sic etiam abscōdi poterimus in abscondito faciei
tuæ dn̄e. Nō dico plena notione, sed tñ tota deuotione, &
libera inuestigatione, & aliquāta inuentione. Hāc abscon
sionē, hoc secretū, has latebras quibus mundani diei de-
clinamus uel amorē uel imaginationē, quibus humanum
diem aut ablatū non repetimus, aut oblatū respuimus, no
ctis nomine appellari nūc à sponsa crediderim. Deniqꝫ in
superioribus dicit, Sub umbra eius quā desideraueram se
Cant. 2. di, & fructus eiꝰ dulcis gutturi meo. Fructus iste suauiter
pascit, si tñ prius umbra protexerit. Bona umbra quæ car
nis prudentiam obscurat, concupiscentiam refrigerat. In
telligis quæ sit umbra? inde tibi refulget occasio quomo-
do & hic noctem intelligas, nisi ꝙ quædam occultiores la
tebræ & magis abditæ & accommodatæ magis ad inuesti
gationis & contēplationis usum sub noctis exprimuntur
quàm sub umbræ uocabulo. In umbra, rerum uisibilium
obliuionē aliquantā accipe. In nocte oīmodā. Quis mihi
dabit sic aduesperascere? Quis inquā dabit mihi ut rerū
tēporaliū memoria, obliuionis huiꝰ uergat in uesperam?
Bona quidem nox, quando imaginationes uanæ animum
nō uexant, nec uersant̄ in eo, qn̄ absconditæ sunt ab ocu-
lis quærētis dilectū. Dilectio ipsa hāc noctē inducit, quæ
reliqua oīa nec respicit nec nota reputat, dū ad illum quē
diligit intēta suspirat. Per noctes inquit. F Multæ sunt
noctes eius, nec est una nox illi iugis & continua. Noctes
eius frequenter interpolant̄ absentia sponsi. Cū adest, lux
est, cū abest, nox est. Ideo multæ sunt noctes sponsæ, quia
multi sunt elapsus spōsi. Multæ latebræ. Beata plenè quæ
dilecto adhæret tota die, & quærit illum totis noctibus.
Prouocent studiū tuū q audis ista, & instructus exemplo
Tren. 2. spōsæ, cōsurge & tu in nocte in pricipio uigiliarū tuarū,
& effunde cor tuum ut liquefiat & currat, & decurrat usqꝫ
in cōspectū dei tui. Illi liba principia uigiliarum tuarum:
nihil in te peregrinæ curæ decerpāt. Quære per singulas
noctes dilectū tuum. Quid dico p singulas? Totas noctes
in hoc opus cōtinua. Ne cesses & ne quiescas, donec egre
diatur ut splendor dilectus tuus, & ut lampas accendatur
Ro. 13. tibi, tūc poteris illud Pauli dicere. Nox præcessit, dies au
tem appropinquauit. Nam quod sequit̄: abijciamus ope-
ra tenebrarū, huic non potest nocti adaptari Nescit enim
hæc nox opa tenebrarū, sed magis lucē ministrat his q per
manēt in agone quodā quærendi dilectū. Bona qdē nox
qn̄ absconderis à cōturbatione & ab incursione imagina
tionum. Et quauis nondum absconderis in abscondito fa
ciei dilecti tui, bonum tñ est ut abscondatur tibi facies, &
pompa inanium & carnaliū cogitationū. Nox est ut illas
non attēdas, nō uideas: sed tñ in hac nocte non extinguet̄
lucerna tua, ut dilectū quæras. Vtinā ego tales mihi pos
sim noctes numerare tam latebrosas, & tam luminosas. Et
quis nostrū gloriabit̄ oēs se tales noctes habere? Quisqꝫ
est, felix est, cui oēs noctes in usum talem decurrūt, qui in
occulto suo nihil agit occultatione dignum. Vnusquisqꝫ
suam conueniat cōscientiam. Quid enim mihi aliorū per-
cutere cōscientiā infirmā? Nō pcutio nec discutio quidē:
etsi infirma est, fœda saltem non sit. Non agat in occulto,
non cogitet quidē quæ turpe est & dicere. Ad talē stratū
Iesus declinare non nouit. Offendit illum & fugat confu-
sa conscientia. Confusio cōsciæ non inuitat illum: sed ma-
gis euitat. Charitas aūt de corde puro & cōscientia bona, Timo. 1.
ipsa est q̄ q̄rit. Sic enim habes. Quæsiui quē diligit anima Canti. 3.
mea. Nil bona tutiꝰ cōscia. Bona cōscia audet, & charitas
ardet. Illa non formidat, ista inflammat. Illa pro delicto
non confunditur, ista confidit super dilecto. Magna uis
amoris. Alieno non nitit̄ suffragio, proprijs cōtenta meri-
tis, semper amari se præsumit, quæ amare se sentit. Deniqꝫ
non respectis alijs maiestatis noībus, solum sponsa dilectū
memorat, quæ singulariter intus tolerat æstū amoris. G
Hoc autē attendēdū quàm frequēter dilecti recēset uoca-
bulum quocunqꝫ ex mysterio dilectus meus candidus, & Canti. 5.
rubicundus, & talis est dilectus meus, & in præsenti quē Eiusd. 3.
diligit anima mea. Magna certè sermonis huius gratia.
Nec mirum si frequētat̄ in ore quod in corde feruet. Ideo
anima commemorat. Non enim uerbo tm̄ diligit, sed uo-
to: nec solo actu, sed magis affectu. Quid uerò sibi uult ꝙ
aīam non spiritum dicit? fortè quia dilecto quem adhuc 1. Cor. 6.
quærebat, nondum adhærebat. Qui enim adhæret deo,
unus est spiritus. Et quidem nusquam in toto hoc cātico
spm̄ nominat Sed aīa mea liquefacta est, & anima mea con Canti. 3.
turbauit me: & hoc ipsum frequēter; quem diligit anima
mea. Id quoqꝫ ferè nusquā nisi cùm absentem quærit, uel
adesse queritur. Solent his nominibus gradus quidam di
stingui animæ perfectioris, & minus perfectæ. Apostolus
dicit: Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus 1. Cor. 2.
dei. Ego animam hanc ita amantē & æstuantē, feruentem
& quærentem nunquam non spiritualē dixerim. Quippe
quæ licet nondū plena uisione, uoto tñ propēsiore illi ad
hærebat quem uehementer diligebat. Possumus aūt non
inconuenienter sicut in spiritu subtilem & attenuatū in-
tellectum, sic in aīa suauem & tenerū affectū accipere. Per
prophetā in pmissiōe dn̄s dicit: Dabo uobis cor carneū. Ezech. 11.
Si ergo carnis nomē in bono alicubi accipit̄, cur non ma-
gis aīæ? Ego btām hanc aīam (ut licēter loquar) nō lapi-
deam, sed carneam magis iudicauerim, & nihil habentem
in se rigoris uel duritiæ, sed mollem, teneram, tractabilē,
& sensibilē ad singulos diuini uerbi aculeos. Deniqꝫ qsi
dicat, neqꝫ caro mea ænea est, sed quā spūalis pertranseat
gladius, & charitate se uulneratā gaudeat. Iure ergo aīam
suā diligere dicit, exprimere uolens intimā quādā & uiui-
dam & aīatam affectionē erga dilectum suum Iesum Xp̄m
dominum, qui uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Sermo. II.

SVper hosterno capitulo hodiernū uobis īstau-
ramus conuiuiū. Nec enim ibi cūcta dicta sunt
quæ dicenda occurrūt. Quædā uerò nec tacta
qdē sunt. Illa hoc sermone discutienda suscipi-
mus, id est cur dicat in lectulo, & non in lecto. Et cur in le-
ctulo meo. Nam alibi lectulum nostrum dicere consueuit.
Hæc reputate uobis in sortē. Si qd aūt nouæ disputatiōis
sup his q̄ iā discussa sunt adiecero, in lucri rationē (ut sic
dicā) referte. Quid putatis mysterij signat hoc ipsum qd
dicit in lectulo? laudis ne aliquid occultè cōtinet, aut sug
gillatiōis? Etsi utrūqꝫ pōt, libentius tñ hic laudē accipio:
& ideo primitꝰ in hūc sensum īflectamꝰ sermonē. Ego pla
nè in hoc uerbo coarctationē quādā intelligo, ut soli secū
dilecto sufficiat. Cur em̄ nō in bono coarctatio accipit̄, si
strati dilatatio in opprobriū uertit̄? Dilatasti (inquit dn̄s Esa. 57.
per prophetā) stratū tuum, iuxta me suscepisti adulterum.
Vides quomodo obiurgādo & exprobrādo strati dilata-
tio obijcit̄ animæ adulteræ. Bonum est ergo non dilatare,
sed magis

sed magis cõtrahere stratũ cogitatiõis, & cordis lectulũ.
Ideo sponsa iure sibi applaudit de læctulo. Coangustatũ
Esai. 28. est (inquit pp̄heta) stratũ, ut aliter decidat, & pallium bre
ue utrunq; operire non potest. Vtrunque, id est uirum &
adulterũ. Breue enim & angustum est cor hominis ad cõ-
cipiendas dei uerbi delicias, etiam cùm in illas totũ extẽ-
ditur. Quõ non multo breuius si fuerit ad alia distentum?
Sufficiat dilecto tuo uel breuitas ista. Noli illã magis bre
uiare, lectulum communicando alteri. Bona quidem hæc
breuitas lectuli quæ nescit nisi dilectũ suũ, id est Christũ
suscipere. Est enim breuitas quæ non nisi illum suscipere
nouit, & est breuitas quæ illũ plenè suscipere nequit. Illa
charitatis est & disciplinæ, hæc uerò infirmitatis & natu-
ræ. Vtraq; breuitas intelligi potest in lectulo, uel qua cum
dilecto plures non suscipit, uel qua nec illum plenè. Ma-
gna certè uoluptas lectuli, sed magna breuitas, & ideo be
ne lectulus magis quàm lectus dicitur. B Delectabilis
Prou. 15. lectulus est, de quo legis in prouerbijs. Secura mens quasi
iuge conuiuium. Foris nox, foris turbatio, sed tranquilli
tas intus quasi quietis lectulus quidam. Non est hic illud
lamentabile dicere. Foris interficit gladius, & domi, mors
Ro. 12. similis est. Imo si foris gladius est, intus gaudium. Spe, in-
quit gaudentes, in tribulatione patientes. Ad noctem tri
bulatio refertur, ad lectulum spes & gaudium. Fortè pro-
pter hoc non lectum sed lectulum appellat, parco uocabu-
lo, quoniã totũ gaudiũ nostrũ ferè in spe est adhuc & ex
Esai. 57. pte. Bonus ergo lectulũ cõsciẽ quies & mũditia. Cor im
pij quasi mare feruens, qđ quiescere nõ potest, sed redun-
dant fluctus in conculcationẽ & lutũ. Est ergo cor impij
turbulentum & tabidum, lutosum, & secum semper collu-
Ibidem ctans. Siquidẽ non est pax impijs. Regnũ uerò dei iustitia
Ro. 14. est & pax. In pace, inquit, in idipsum dormiam & requie-
Psal. 4. scam, quoniam tu dñe singulariter in spe constituisti me.
Vtrunq; complectitur spei nomen & lectulum & gaudiũ,
quia in spe gaudemꝰ, & in spe reqescimus. Sed unde spes
nisi de securitate conscientiæ? Iure lectulum dixerim mẽ-
tem securam & liberam. Securam propter conscientiæ bo
num. Liberã aũt à tentatione. Liberam ab exteriore occu-
patione. Liberam à leui cogitatiõe. Quanta tamen esse po
test in hoc corpore quies & libertas mẽtis? Breuis & exi-
gua, & lectulo similis angusto. Multum inde decerpit refi
ciendi necessitas corporis, multũ conquirendi quæ neces
saria sunt cura, multũ cõsumẽdi hora, multũ aĩæ casus im-
minens, multũ causa latẽs. Gl'ia nr̃a hæc est (inqt Paulus)
2. Cor. 1. testimoniũ cõsciæ nr̃æ. Suaui certè se collocarat in lectu-
lo. Nihil ait, mihi conscius sum. Sed quãtum illum dilatat
1. Cor. 4. & extẽdit, magis istum arctat & contrahit: sed in hoc, in-
quit, iustificatus non sum. Qui autẽ iudicat me dominus
Ibidem est. Vides quõ Paulus audet & dicit. Cor nostrũ dilatatũ
est. Vides qũo gloriam & testimonium conscientiæ, diui-
næ coarctat respectus sententiæ. Bene ergo lectulus meus
secura; sed minimè superba, quieta nõ elata, bona de se sen
tiens, sed alta non sapiens; magis autem suspectam semper
habẽs incerti noctem iudicij. In lectulo, inquit, p noctes.
Psal. 33. C Multæ noctes, sed unus lectulus. Multæ eñ tribulatio
nes iustorum, sed tñ quasi non sentientes, nec respiciẽtes
unõ dormiunt & requiescunt in lectulo. In ea in qua uo-
cati sumus una spe uocatiõis nostræ. Transit nox & nox,
sed illi non deserunt tranquillitatis suæ lectulum, donec
tota transeat iniquitas. Multæ noctes, & altæ tenebræ, sed
tñ ab altitudine noctis non timẽt nec turbanť: qa sperant
in dño: nõ timẽt à noctibus, qui in huius spei lectulo quie
scũt. Nam & ipse nouit dare carmina in nocte tribulatio-
Psal. 41. nis: & in nocte mandat cãticum eius. Accepistis quare spõ
sa dicit noctes, & quare plures: quare lectulꝰ dicať, & qua
re unꝰ. Nũc accipite quare dicat spõsa, in meo. In lectulo
suo & quasi singulariter suo est, quãdiu singulariter ĩ spe
est. Cùm uerò ad spem res accesserit, uel magis successerit
spei, cum iam ex parte tenuerit dilectum, non iam suus est
hic lectulus spõsæ, sed magis cõis spõsi & spõsæ. Suus est
cũ quasi sola sine dilecto qescit. Cõis est cũ ipse adest. Suꝰ
est sponsæ cũ quietatis & pacatis & cõpositis moribus in
tra se collecta qescit. Cõis est cũ iam incipit oblectari spõ-
so. Fortè est & aliqs proprius sponsi, qñ sui oblita penitꝰ,
& se exuta tota transit in ipsum, & quasi induitur ipso di
lecta ipsius. In lectulo suo nec effluit extra se, nec turbatur
in se. In lectulo cõi affluũt illi deliciæ quædã de præsentia
sponsi. In illo q solus est, sponsi amoris exagitata incendio
ebullit & excrescit effusa & effluens. Tota transfundiť in
ipsum, & in similẽ absorbeť qualitatem. In primo penes se
est, in secundo penes illã sponsus. In tertio penitus est ip̃a
penes ipsum, etsi dici potest, nõ est nisi ipse. In primo quæ
rit, in secundo adhæret, in tertio uniť illi. In primo trãql-
litatẽ propriã possidet, in scđo quãdã mereť cõitatẽ cum
dilecto, in tertio assumiť & absorbeť in quandam charita-
tis & gr̃æ unitatẽ. Melior hic lectulus tertius quàm secun
dus, quanto expressior est unitas quàm communitas. Bo-
nus tamen primus per quem ad istos paratur accessus. D
Quòd si ad carnalis ĩfirmitatis illecebras lectuli sensum de
flectere uelis, nec erras, nec laboras sic assignando. Solius
enim sponsæ sub hoc intellectu lectulus est, nec communi-
catur sponso. Nam etsi nouimus Christum sm carnem, sm
carnis concupiscẽtiam tamen non nouimus. Communis
quidem carnis natura, sed non est communis illi carnis il-
lecebra. Non refutauit lectum doloris nostri, sed non se re
clinauit usq; ad sensum delectationis nostræ. Ideo cũ istũ
designat, in lectulo meo dicit, non communiter in nostro.
Alibi siquidẽ legitur. Lectulus noster floridus. Qui com- Cãti. 1.
munis est, floridus est, uetustatis nil habẽs, nil corruptio-
nis. Quando uerò proprium suum lectulum dicit, nulla
ibi fit mentio floris. Suus sponsæ hic est. sed insuauis est,
non floridus, sed horridus illi uidetur. Dura satis condi-
tio si uel sola corruptio foret, nunc uerò ad infirmitatem
accedit aduersitas, duplicatum incommodum, lectulus &
nox, infirmitas & aduersitas. Sed magna uis amoris, quẽ
neutra compescit, nec illa innata, nec ista illata. Non enim
lectulo tenetur, uel terretur nocte, sed in lectulo suo & per
noctes quærit quem diligit anima eiꝰ. Claustralium uide
tur uox ista, maximè fratrum qui & quieti à solicitudine,
& quasi perditi & absconditi sunt in multitudine, haben
tes in altero lectulum, in altero noctis obscurum. Quodã-
modo enim absconditur cuiuslibet quamlibet excelsa cõ
uersatio, ubi in æqualẽ altitudinẽ tota se fratrum numero Esai. 50.
sitas attollit, iuxta illam de saluatore prophetiam. Ambu-
lant in tenebris, & non est eis lumen, sed humanæ laudis
lumen, ut liberius sperent in nomine domini, & innitanť
super dñm suum. Quorum absconditus est uultus eorum.
Vnde nec reputauimus eos, imò qui seipsos intus non re-
putant, qui se mundi ad usus foris non aptant, qui nec ho
minum ab ore gloriã exoptant, sed illam quæ ex solo deo Ioan. 8.
est: iuxta qđ legiť. Ego gl'iam meam non quæro. Et q glo 2. Co. 10
riatur, in dño glorietur, hoc est, non pro donis dñi in ho-
minum fauore quiescat: nec finis huius admixtione, spiri-
tualis gloriæ adulteret in aliquo gaudia, sed illi referat
gratiam, & quærat in illo gloriam: hoc est enim ip̃m quæ-
rere. Habet iste in tranquillitate lectulũ, in humilitate no-
ctem. Non illum mordaces curæ circunuolãt, inquietudi-
num nõ exasperant iniuriæ, sed totum lectulus & nox, to
tum pax & quies, & latebræ. E Nunqd satis est? Fortas- Eccl. 5.
sis satis, sed laboranti, non satis amanti. Dulcis eñ laborã
ti somnus, amantis anxietas illum dormire non sinit, som-
nolentiam excutit, uigilias inducit. Amor de quiete ipsa
inquietior reddiť. Quiescit tentatio, quiescit occupatio,
quiescit afflictio, sed quiescere dilectio nescit. Tunc magis
uires exercet dulce incendium, & flamma uorax de latibu
lis euadẽs uacuo liberius euagatur in animo, altius possi-
dens, & auidius depascens. Occasione accepta suum ne-
scit amor non exerceri negociũ. Semper enim quẽ amat,
uel præsente eo se oblectat, uel absentem desiderat. In die, Psal. 76.
inquit, tribulationis meæ deum exquisiui manibus meis.
Longè differentior quærendi ratio nunc à sponsa propo-
nitur. Illam non impellit afflictio: sed trahit affectio. Ille

in psalmo quærit aduersus tribulationem, ista ad amoris
usum & oblectationē. Ad hoc enī refert & quietis lectulū,
& noctis latibulū: ut quē diligit, & inconcusse recolat, &
syncerè sapiat, & dulciter sentiat. Ergo multo potior in di
ligente quàm in indigente quærendi ratio, quamuis iu
re dici posit ꝙ sancta quadā semp eget amor auaritia. Sē-
per enim ad secretiora exæstuat, & quæ tenet nō reputās,
uolubili se raptat in anteriora rotatu, & uitalis instar rotæ
spūali leuitate ad superiora toto conatu attollit, de terra
uix paululū aliquid attingens. Deniq; in Paulo nondū se
comprehēdisse arbitratur, sed ipse ad interiora extensus,
quasi rationalis rota sequitur quo illum rapit spiritus fer
Eccl. 18. uentis desiderij. Siquidē & cū cōsummauerit homo tunc
incipiet. In præsenti quoq; spōsa dū tenet lectulū nō hoc
cōtenta, ardētius quærit dilectū, Ille illi lectulus, ille dile-
ctus. Lectulus dum infirmā & fatigatā suscepit, dilectus dū
inflāmat & succēdit. Lectulus & dilectus quia quiescit in
illo, & concupiscit & deficit in ipsum. F Miraris ꝙ di-
co lectulum? Audebo & adijciam uilius aliquid: imo sub-
blimius super omnem gloriam laudis eius. Quanto enim
pro me egit uiliora, tanto bonitatis suæ dedit indicia ma-
iora. Ipse paruulis lectulus, ipse pullis est nidulus. Etenim
Psal. 83. passer inuenit sibi domum, & turtur nidum ubi ponat pul
los suos. Vis audire qualis lectulus? Iacta cogitatus tuos
implumes adhuc est in fimos in domino, & ipe te enutriet
donec formetur & firmetur Xp̄s in te, & occurras in uirū
perfectum qui fluctuare nō posit. Bene ergo lectulus, qui
mihi factus est à deo iustitia & pax, & redemptio, & sapien
tia. Quis dabit mihi talli collocari in lectulo? Quis, inquā
dabit mihi istos puluillos, & ceruicalia huiuscemodi assui
sub cubito & capite meo? Felix ceruical, quod sibi spōsa
Cāti. 2. supponit. Leua eius sub capiti meo, & dextera illi⁹ ample-
xabitur me. Alterum iam posidet, alterum sibi pollicet.
Psal. 15. Leuā tenet, sed dexterā quærit. Delectationes enī in dexte
ra tua usq; in finem. Quasi de lectulo tēdit ad lectulū. Sua
uisimū mihi ceruical bone Iesu spinea illa capitis tui co-
rona. Dulcis lectulus illud crucis tuæ lignum. In hoc ego
nascor & nutrior, creor & recreor, & super pasionis tuæ
altaria memoriæ mihi nidum libenter recolloco. Quòd si
maiora dat & arcaniora persentire diuinæ maiestatis my-
steria, nihil illud à lectulo & nocte differt, si quis ad futurā
cōtēplet plenitudinē, non formulā perfectionis humanæ.
Iaco. 1. Nam & perfectius nostrum imperfectum est, & (ut uerius
Rom. 8. dicam) uix adhuc inchoatū. Propterea initiū aliquod di-
cimur creaturæ dei, & tm̄ primitias accipisse spiritus. Te-
merarius forsitā uidear, qui conor inexperta exponere, &
de spōsæ lectulo, quæ illum suauius forsan & secretius col
locauit, quàm coniectura nostra posit attingere. Quapro
pter de mysterijs ad mores descendamus, & dicamus hoc
esse dilectum in lectulo & per noctes quærere, cū post cor-
dis strepitum, & carnis motum quieti & præsentium obli
ti, primitinas quasdam futuræ dulcedinis captamus deli-
cias. Habes ergo (ut breuiter colligam) in hoc capitulo
occasionem, actum, & causam. In diligente causa, actus in
quærēte, opportunitas uerò & occasio in lectulo & nocte
innuit. Breue aūt capitulū, qm̄ bon⁹ lectulus, in quo susci
pit mens fatigata fomentū, imo feruēs incendium, in quo
amor dum offendiculum non habet, desiderij usum exer-
cet ardentius. Sed iam nos hic paululum quiescamus, &
in illo utinā lectulo in quo sponsa dum quieuit dilectum
quæsiuit, ut experientiæ sensu in nobisipsis ediscere posi
mus qđ nunc alios docere conamur, quàm dulce sit ī hoc
lectulo qescere, & dilectū quærere Iesum Xp̄m dn̄m nr̄m.

Sermo. III.

NOn solet sponsus semp uel pro tpe uel pro quā
Canti. 3. titate aīæ se quærentis uoto r̄ndere. Quæsiui,
inquit, & non inueni illum. Gratū certè uerbū
q̄siui, sed nō īueni illū, grauè. Quidni grauè &
intolerabile sic quærēti & sic amanti? Nemo enī eo qđ ar
denter quærit, non anxiè caret, tātoq; cumulatiore angu-
stia, si uicina spe iam iamq; apprehensura fraudat. Quan-
to magis illa quā expertæ & perditæ internæ dulcedinis
prouocat esuries? Credibile est s̄m multitudinem retracta
re & reuolutæ in corde ducedinis, acriori ad quærendum
ictu euerberari animum amantis. Denique ad dilectionis
mensuram non inuenientis pēdatur affectus. Si quis in se
unquā talē expertus est uel dilectōis uel desiderij sensum,
ꝓprij æstimare pōt cōiectura exempli quàm querulo spon
sa corde protulerit, non inueni illum. Nusquam cōsolatio
nusquā refrigeriū, sed ubiq; tribulationē & dolorem inue
ni, dum illum quem ardenter diligo & instāter quæro, nō
inueni illum. Deniq; posuisti me, nō dico tibi cōtrariam,
sed à te quasi extraneam, & facta sum mihimetipsi grauis. Iob. 7.
Grauis planè quā tædet uitæ, tædet luminis hui⁹, quoniā
lumen oculorū meorū & ipsum non est mecū. Vbi erit fo-
ris consolatio si intus in meipsa te absente turbatio? Con
turbatū est cor meum, dereliquit me uirtus mea, & lumen Psal. 37.
oculorū meorū, & ipsum nō est mecū. Tria hæc tecū abie-
runt, uirtus, ueritas, identitas. Quō enī uirtus erit in dolo-
ris lecto, in nocte lumen, & in diuisione & separatione id-
ipsum? Ad me nunc respicit illa prophetalis exprobratio.
Quousq; dissolueris filia uaga? Deniq; & Cain ex quo
egressus est à facie dn̄i, uagus factus est & profugus. Ego Hier. 31.
quidē non ita uaga & profuga magis enī quærens quàm
fugiens, & (ut licentius loquar) tibi fuga plus competit.
An non uaga quæ de lectuli angustijs transeo ad ambitū
urbis, discurrens per plateas, per uicos, per uigiles? Qui
adhæret deo, unus est spiritus, dulce hoc ipsum, & ideo du 1. Co. 6.
ra separatio. B Quomodo separata est hæc identitas,
dissilijt unio, & ad me dimidiata redij. Nam tota à te non
discesi. Desiderio enim in te feror, sed à præsentia differ-
ror: habeo aliquod in desiderio solatium, sed totum illud
abscondit & absorbet de dilatiōe supplicium. Quo pacto
non absconditur omne solatium quādiu abscōdis faciem
tuam à me? Deniq; sicut ait propheta, Cōsolatio abscōdi
ta est ab oculis, qa facta est inter dilectos diuisio. Sed mihi Osee. 13.
abscōdita, quoniam mihi fuerat hæc unio indulta. Tu enī
bonorū meorum non eges. Bona enī mea, bona tua sunt:
ideo mihi incūbit desolatio, dum à te separari contingit.
Tu uirt⁹ mea. Tu lumē oculorū meorum. Tu mihi ipsum.
Tu mihi totum. Deniq; defecit caro mea & cor meum, ut
de reliquo in me nec carnalis affectus nec cordis mei sen- Psal. 72.
sus respiret, sed sit deus cordis mei, & pars mea de⁹ in æter
num. Si hanc partem perdidero, inanis & uacua remane-
bo, quasi terra sitiens, & quasi uas ꝑditū. Assume assume
qui ebrius es sitiētem, & uacuo uasi tuæ plenitudinis por
tionem infunde. Quid pacis torrenti illi ubertatis tuæ?
Heu me quàm raptim transit torrens iste nostris in con-
uallibus. Citò quidē transit, sed trahūt me post se in æter-
num desideriū imptitæ diliciæ. Deliciæ abeūt, sed deside-
rium relinquūt. Illæ excurrūt, & istud excruciat. Quanto
sunt enim prorogata dulciora, tāto molestior de dilectio-
ne mora. Ita ne dn̄e suaue uidebit tibi miseram mora tali
torquere aīam, & de pœnis diligentis & quærentis te ride
re? Si maiestas te abducit, mīa inclinet. Si te non indulges
dilectæ, miserere ul' afflictæ. Afflicta sum & hūiliata nimis,
& à gemitu cordis mei mecum illum rugiens; non inueni
illum. Vbi nunc multitudo uiscerū tuorū & miserationū
tuarū? Diu & nimis diu cōtinuerunt se super me. Dilecta
tua absentis desiderio in dolorem se fundit: & tu te conti-
nes? C Ioseph malè meritos de se miseratus fratres, nō
poterat se continere, sed commota sunt uiscera eius, & qs Ge. 43.
esset blādè innotuit. Et quidē tenerior esse solet ad gratiā
spōsi pietas quàm fratris. Tu mihi plus quàm Ioseph. Tu
enim frater. Tu sponsus. Quis dabit mihi te fratrē meum?
Ego me totā ad quærendū impēdo, & tu te suspendis spō
sus & frater? Ergo eris in dilectione minor, qui es maiesta
te superior. Magis sibi respondent amor & hūilitas, quā
amor & maiestas. Paululū maiestatis obliuiscere, ut miseri
cordiæ recorderis. In te omne desiderium meū. Vt qt non
ante te? Vt quid abscōditus est à te gemitus meus, q tot⁹
est per te? Disimulas & differs, & auertis faciem tuam à
me, &

me, & facta sum conturbata. Propterea queror & causor
& clamito, non inueni illum. Felix cōditio qn̄ dicere da-
tum fuerit: Dilectus meus mihi, & ego illi. Nūc uerò ego
dilecto meo, sed nōdū ad me cōuersio eius. Amara quidē
amanti commutatio. Idcirco pro uoce uocem commuto,
Eccle. 3. non inueni illum. Oīa tp̄s habent, & suis spatijs uniuersa
sub sole transcurrūt. Quādo erit ut cum sole permaneāt,
& ante mutabilitatem lunæ, ut in æternitate stent, & non
transcurrant cū tp̄s? Nunc uerò oīa tp̄s habent, & habet
forsitan suum tp̄s æternitas ipsa. Dicuntur enim & tem-
pora æterna: æterna ergo in se æterna sunt, sed nobis pa-
rata sunt tpe suo. Oīa tp̄s habent, tempus amplectendi, &
tēpus ab amplexu longè fieri. Quod ergo erit aptum ma-
gis quàm nox amplectendi tēpus? Imo quis erit aptior ad
amplectendum uel lectulo locus, uel nocte tp̄s? In pace lo
cus tuus, & ideo quietis tp̄s, & pacis tibi paraui in corde
meo lectulū. Veniat dilectus meus, ueniat delectatio mea,
& requiescat in cubili suo. Tu forsan dispēsatoriè differs,
sed non capit amor impatiēs de dispensatione solatium.
Scio mihi repositum tempore suo, sed de fugacis tardita-
te tēporis amor causatur. Tu differs, ego quidem diutius
non fero: sed surgam & circūibo ciuitatem. Conteno le-
ctulum, & initium sermonis derelinquo, ut ad perfectiora
ferar. Nam & si spōsa sum & perfecta pro regulæ modulo
humanæ, initiū tm̄ accepisse me reputo, ad qd̄ restat respi
ciens. Surgā & circūibo ciuitatē, quæram p uicos & pla-
Canti. 3. téas. Iesu bone, quid est q̄ alicui nō inueneris, qui ubiq;
crederis? D Multæ quidem mansiones in domo patris
tui sunt, sed nunquid alias deseris ad alias transiens, qui
infinitus ipse & immēsus es? ubiq; creaturarum totus es,
creans & continens, sed infinitatem tuam creatura nulla
potest exprimere, quāuis uirtutem nulla nō posit ex par-
te innuere. Vbiq; totus per existentiam, sed nō æqualiter
in singulis per euidētiā. Nam etsi ex toto te ubiq; opere
ris, nō tn̄ totum quod potentiæ tuæ est ubiq;, imo potius
nusquam operaris. Indifferenti enim uirtute efficis in mi
nimis minima, & in magnis maiora. Cum ergo uirtus tua
ubiq; & tota operetur, nusquā tn̄ tota expēditur, quia cū
uolueris suppetit tibi efficere maiora nec tota exprimit,
quia ueritatem non possunt ad integrum æmulari simula
cra. Omnia ergo te mihi monstrant ad cognitionē, sed nō
oīa me mouere possunt intus ad deuotionem. Vbiq; in te
impingo, sed non ubiq; cōpungor. Vbiq; te mihi ingerit
rerum species & usus & ordo, sed uerbum sapientiam, nō
uerbū salutē. Verbū aūt sapiētia & salus id est Christ⁹ Ie-
sus tm̄ in ciuitate dei nostri, in monte sancto eius: ppterea
surgā & circūibo ciuitatem. Surge (inquit Paulus) q dor
Ephe. 5. mis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Xp̄s. Surgam
ego nō de mortuis operibus, non de prauis moribus, sed
de bonis ad meliora, de moribus ad mysteria, de mysticis
ad manifesta, de serenis ad suauia. Surgam & circūibo ci-
uitatem illā de qua dicitur: Magnus dn̄s & laudabilis ni-
1. Par. 16 mis, in ciuitate dei nostri in mōte sancto eius. Ergo surgē-
dum est ei qui in montana uult cum Maria conscendere,
& pdigus ille filius in se reuersus, surgā, inquit, & uadam
ad patrē meū. Prudenter ait surgā, iturus ad eū qui in cæ-
Lucæ. 15 lis est patrem. Sed nimis exilē & macillentā spem reposue
rat in sinu suo mercenariā conditionē patrem rogaturus.
Modestè quidē pro meritis, sed de paternæ miserationis
copia humiliter nimis & iniuriose sentiens, uerè famelici
dans in hoc animi iudiciū & inedia confecti, dicā, inquit,
ei: Pater fac me sicut unum de mercenarijs tuis. Nō enim
poterat ieiunā & macram spem ad maiora porrigere. Sur-
gam, inquit, & uadā ad patrem meū. Iste de quærendo nil
mouet patrē tm̄ de flectēdo solicitus. Quæ sponsa est, cer-
ta de gratia postulat præsentiā tm̄. Surgā, inquit, & circūi
bo ciuitatē, quærā quem diligit aīa mea, inuentionem suf
ficere reputās. E Vide si nō in pn̄ti hæc posit obserua-
ri distinctio, qn̄ patris exposita est & parata cūctis indul-
gentia. Deliciæ uerò fugaces & recōditæ, & latibulis gau
dētes, Ideo ille dicit: Surgā & uadam. Illa uerò: Surgam
& quærā. Deniq; & pater, occurrit pœnitenti, sponsus se
subducit diligenti. Misericordia sui perfusior est, delecta-
tio parcior. Id autem non incongruè ab utroq; positū in
telligit̄ quod dicitur surgam. Non pmittit te Paulus quæ Col. 3.
sursum sunt quærere, nisi prius resurrexeris. Non potes q̄
sursum sūt sapere, nisi prius illa quæsieris. Quid enim est
illa bona quæ sursum sunt inuenire nisi quodam dulcedi-
nis & experientiæ gustu persentire illa? Ideo cūcta perlu-
strat & scrutat̄, ut quod amat, alicubi degustet. Surgā, in-
quit, & circuibo ciuitatē, quærā per uicos & platéas quē
diligit aīa mea. Multū sibi fiduciæ sanctus amor assumit,
Quātū em̄ putas diligebat quæ tm̄ præsumebat? Surgā,
inquit, & circūibo ciuitatē. Non ueniet in conspectū tuū
domine omnis hypocrita. Abscondit se Adam ex quo bo
næ consciētiæ ausum amisit, & iumentū se doluit qui ma-
gis quærere debuerat. Qui fide diligit, fugit conspectum
tuū: quæ uerò sponsa est & charitatis dotata munere, etiā
fugientem insectatur. Quo ibis bone Iesu à facie uehemē
tis desiderij? Si ascenderis in cælum, illic est, si descēderis
in infernū, adest. Vbiq; te sequit̄ curiosa scrutatrix, & per
singulos operū tuorū gradus discurrēs, qd̄ fide tenet, co-
natur transfundere in affectū, & admirandæ maiestati de-
uotionē respondere. Ad dilectionis incentiuū oīa euāge-
lij documenta deducit, ut in quibus ueritatē suscipit, uir-
tutē persentiat teipsum sponsum suum Christe Iesu. Qui
uiuis & regnas per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo IIII. A

CIrcūitus iste non est peruagationis, sed inuesti-
gationis. At si negatur quæ circūit, non euaga-
tur tamen, non excedit terminos ciuitatis, non
loca quæ dilectus perambulare solet. In circūi-
tu ambulat, sed intus ambulat per uicos & platéas ciuita-
tis. Sapientia enim in ijs uijs se ostendit hilariter, & in pla
téis dat uocem suam. Ideo in istis circūit, quia nouit ubi
soleat illi uberior occursus esse dilecti. Circūibo, inquit, Canti. 3.
quærens p uicos & platéas. Frequēs tibi est ô felix anima
talis circūitus & accessus familiaris, & nota sunt tibi oīa
ciuitatis huius, circūitus & recessus intimi, angusta loco
rū, & lata platearū. Introduxit te rex in cellā uinariā. Nū-
quid nō & in oēs alios secretiores recessus? Oīa tibi sunt
aperta & peruia, & usu quodā ad beatum hunc expeditā
te sentis circūitū. Ideo nō cunctanti sed confidenti similis
dicit. Circūibo ciuitatē. Et quantū putatis fratres, quan-
tum solatij cōfert inuisere interim & crebro cōterere gres
su loca in qb⁹ stare solebāt pedes eius quē diligit? Nescio
quo pacto loca in qbus aliqd boni experti sumus, expres-
sius idipsum imprimunt memoriæ, & ex ordine ante men
tis depingūt oculos, & qd̄ id experti sum⁹ in ipis, iterato
speram⁹. Ergo loca ista non corpalia sed spūalia credide-
rim, opportuna ad aīæ exercitationē spiritualem: ppterea
in his accipiamus circūitum. Circūitus iste an recordatio
nis est, an inuestigatiōis? Circūit enim qui uel nota reco-
lit, uel ex ipsis notis colligit quæ nōdū sunt nota. Circūit
quodāmodo qui nota recordatur, uel perscrutatur noua.
Circūitus quidam est cū ea quæ iam fide uel intelligentia
tenemus, ordine retractamus. Circūitus quidā est cùm ex
his quæ iam tenemus, ad occultiora tendimus & penetra
mus. Circūitus ille oblationis est, iste rationis. Ilic amica
bilior, iste acutior. Et quāuis ille circūitus magis accōmo
datus sponsæ uideatur, neutrum tamē illi negabimus. Si-
ue enim nota & comperta reuiserit, siue inuestiget noua,
in omnibus amoris tantum fomitem quærit. B Bonus
quidem rationis circūitus, sed quando ratio ipsa intra fi-
dei regulas se continet, & eius terminos non excedit, de
fide ad fidem, uel de fide ad intelligētiam pertingens. In-
telligentia quidem etsi fidem excedit, non tamen aliud cō
tuetur quàm quod fide continetur. In intelligētia quàm
in fide non certitudo maior inest sed serenitas: neutra uel
errat uel hæsitat. Vbi uel error uel hæsitatio est, intelligē-
tia non est: ubi hæsitatio est, fides nō est. Et si fides admit
tere posse uidetur errorem, non est uera nec catholica fi-

des, sed erronea credulitas. Fides (ut sic dicam) ueritatem
rectam tenet & possidet, intelligentia reuelatam & nudā
contuetur, ratio conatur reuelare. Ratio inter fidem intel
ligentiamq; discurrens, ad illam se erigit, sed ista regit. Ra
tio plus aliquid quàm credere uult. Quid aliud? Conspi
cere. Aliud est credere, aliud est cernere: non tamen aliud
quàm quod fide concipit, conspicere conatur. Et si nōdū
syncerè uidere potest, quibusdam tamē accommodatis ex
perimentis conijcere tentat quæ iam solida fide concepit.
Ratio supra fidem conatur, fide tamē nititur, fide cohibe-
tur. In primo deuota est, in secūdo prudens, in tertio so-
bria: & (ut sic dicā) fides tenet, tuetur ratio, intelligentia
Philip. 3 intuetur. Bonus iste circūitus, in quo mens ratiōis ductu
peruestigando procedit, sed à fide non recedit, instructa à
fide, & restricta ad fidem. Erronea planè si non cuncta ad
eius referat examen, & scitum rationis incessum ad fidei
maturitatem castiget. Bonus circūitus ubi iustitia dei re-
uelatur ex fide in fidem. Bonus circūitus ubi quis trans-
formatur à charitate in claritatem tāquam à domini spiri
tu. Bonus circūitus ubi qs posteriorū oblitus, ad anterio
ra extendit semetipsum, si quo modo comprehendat. Bo-
nus certè circūitus: non modo cum noua semper & occul
tiora comprehenduntur, sed cum iam apprehensa noua
& recenti semper affectu reuoluuntur, cum nō modo qđ
restat penetratur, sed quod iam penetratū est frequenter
iteratur. C Iucundus circūitus, & sponsæ nō ignotus.
Ideo cōfidenter dicit: Surgam & circūibo ciuitatē. Quæ
aptius esse poterit ciuitas quàm illa de qua dictū est: Glo
Psal. 86. riosa dicta sūt de te ciuitas dei? Et quidē uniuersitas crea
turæ dici potest non inconuenienter ciuitas dei, ab eo cō
dita, & ab eo disposita. Gloriosa planè & pro specie & ꝓ
ordine. Nā pro actibus minus iustis quos deprauatæ mē-
tis producit libertas, quātum in ipsis est, minus in gloria,
nec ex ipsis ꝙ ordinem diuinæ dispositionis nō effugiūt
quem non intendunt. Soli autem uerè gloriosi sunt, qui
diuinæ dispositioni supponunt studiū, soliciti primæ cō-
ditionis integram seruare gratiam, uel reuelare & restau
rare corruptam. Isti gemino quidem modo gloriosi effi-
ciuntur, naturali cum cæteris conditione, & uoluntaria
præ cæteris coaptatione ad ordinantis & dirigentis dei
nutum. Dicit ergo ciuitas dei uniuersitas creaturæ, quip
pe legibus administrata dispēsationis ipsius. Ipse uniuer
sæ creaturæ speciem existētiæ præstat in proprio genere,
in usu efficaciem, consequētiam in ordine, ut & in seipsa
pulchra sit, & in uniuersitate superuacua non sit, & cū re-
liquis incōsequens & repugnās nō sit. Siue enim res na-
turæ agatur motu, siue libero arbitrij nutu, siue diuinæ in
stinctu gratiæ, siue singulis his rōnibus, siue cōiunctis res
agatur, quælibet à diuina intus inuisibiliter operante effi
cacia & modum accipit & motum. Modum & quasi legē
quandam ordinis, & motum actionis. Nō modo enim ab
eo cuiuslibet motionis natiua facultas, sed cuiuslibet fa-
cultatis ministratur motio, ut simul ab ipso sit & uirtus &
motus uirtutis. Motus uerò intentionis prauæ & ab ipso
habet ꝙ motus est, & ab ipso non habet ꝙ prau9 est. Neq;
enim ab ipō est, ꝙ in minus ordinatū finem dirigitur, sed
ab ipso est ꝙ inordinatio ipsa mira prorsus ratione in or-
dinem redigitur. D Vide uēditionē Ioseph, descēsum
in Aegyptū, egressum & insectationē Pharaōis, submer-
sionē exercitus, & ereptionem Israel, quomodo incarna-
tionis & passionis Xpi & ereptionis nostræ seruiant my
sterijs: & multis quidem in locis similia diligens reperies.
Nō ergo possent antiqua delicta nouis deseruire sacramē
tis, nisi occulta ratione diuina intus operante prouiden-
tia. Nec enim illa antiqua casu quodā & indifferenter ita
prouenere: quibus noua postmodū à prudenti dispensa-
tore & obseruatione diligēti adaptarentur mysteria: ma
gis aūt illa ad horū sunt significationē (non homine illud
intendente, sed deo disponēte) præparata, quàm hæc illis
aptata. Quid deniq; ꝙ dn̄s eo potissimū tpe ad passionē
addictus, ꝙ hac hora, hoc die, hoc mortis affectu genere?
Quis ista aut neget mystica, aut credat fortuita? Quo die
est homo conditus, eo reparatus: qua hora sententiā per-
tulit, indulgentiam meruit: per lignū sententia mortis in
ducta, per lignum uita restituta. Et nescio quis ista non di
uinitus dispensata, sed humanitus administrata conten-
dit. Habes agni paschalis tēpus, habes immaculatam ho-
stiam, habes ereptionis Israeliticæ de Aegypto horam, ha
bes ereptionis tuæ gratiam de seculi errore, de uanitate,
de natiuitate corrupta: & hoc simpliciter contigisse cre-
dis, deo non dispensante, sed iudæo operante, quāuis nō
obseruante. Hæc inquā quæ tā aptè cōcurrūt de crucis li
gno, de tempore, de hora, de die, & reliquas quæ obserua
ri prudenter possunt circunstantias. Iudaicæ deputas de
mentiæ non diuinæ sapientiæ? Prorsus in tam salubri re-
medio & cū antiquis in unā formam concurrente sacra-
mētis, & fortuitus casus excluditur & humanus intuitus,
sed nō diuinus nutus. Et in Esaiæ prophetia inuenies ad
Ezechiā dictum. Data sunt oīa hæc in manus Chaldæorū.
Vbi data esse dicit, ostendit non tm̄ prophetice prædicta,
sed etiam iudiciaria quadam æquitate dictata. E Ex his
& hmōi passim p oēm scripturarum textū cui dubiū resi-
debit diuinam pariter uirturē & sapiētiam iustis legibus
prauas rationalis creaturæ nō inspirare quidē sed dispen-
sare uoluntates? Quod si ita est, multo minus ambigi po-
test motus cæterorum animantium, quæ naturali ducun-
tur affectu, & sensuum uel imaginationis, tantum agūtur
iudicio, nō arbitrio rationis, à diuina dispositiōe minime
exēptos. Et ut semel concludā uniuersarū uel essentiā qua
in hoc aut in hoc rerum genere sunt, uel existentiam qua
sunt, uel usum quo aliquid efficiunt, iustissimus potentis-
simus, prudentissimus moderator æternis & immutabili-
bus mouet & mutat & continet decretorum regulis, &
cunctam creaturā nusquā exorbitante regit iustitia, quasi
ordinatissimam & dispositissimā ciuitatē. Hæccine ergo
ciuitas est uniuersitas creaturæ quam sponsa circūituram
se proponit? Circūierunt sapientes huius seculi rerum na
turam, & in artificio suo operantem aduerterunt sapiētiā Psal. 7[?]
dei operantē dico, sed non opus de quo legit: Deus autē
rex noster ante secula operatus est salutē in medio terræ.
Cognouerunt in opere artificem, sed non glorificauerūt,
aut gratias egerūt. Fidelis aīa oīa replicat & recēset in lau
dem dei, & oēm creaturam ꝓuocat ad glorificandum, ut se
ipsam excitet in gratiam, & uniuersitatis cōtuitu diuinū
stimuletur in amorem. Circūiuit Salomon, & de cedro Li
bani disputauit usq; ad hyssopū. Circūiuit in Ecclesiaste,
& de elemētorū postquā disseruit circūitu ad hūanos a-
ctus disputationē deriuauit, ut de trāseūte rerum uanitate
ad permanentem transiret ueritatem. Circūiuit Iob imo
circunductus est magis à domino per terræ fundamenta,
per mensuram, per lineam & bases, & lapidem angularem,
& astra matutina, & filiorum dei iubilum, per maris ostia,
& uuluam & uestimentū, & caliginosos infantiæ pannos,
per terminos, uectes, & ostia, per ortum diluculi, & auro-
ræ locum, & certas quasdam cæterarum rerum naturas.
Omnes enim numerare longum erat, quæ omnia pruden
ter intuenti admirationē conditoris facerent, & pie consi
deranti amorem. Et hæc communiter omnib9 præposita
sunt ratione utentibus, & conditoris sui maiestatem ma-
nifesta pulchritudinis suæ specie commendant. Sub tam
pulchro tamē uelamine pulchriora sunt quæ latent salua-
tionis nostræ sacra & multiplicia spūaliū dona grarū. F Psal. 49
Deniq; & Dauid in fine psalmorū cū oēm creaturā in lau
dē dei cōcitasset: Cantate, inqt, deo cāticum nouum, laus
eius in ecclesia sanctorū. Verè nouū, cuius nescit antiqui
tatem materia, fastidiū gratia, quæ semper est amore recēs,
usu recentior. Verè eīn nouū, qđ hoīm animos ad æter-
nam innouat beatitudinem. Deniq; legitur: Ne memine-
ritis priorum, & antiqua ne intueamini: noua quoq; ego
facio. Iure noua, quæ ab antiquo currentis naturæ nequa
quam cōclusa sunt legib9. Laus eius in ecclesia sanctorū.
Quodam utiq; excellentiæ priuilegio, non tantum æqui-
tatis

Psal.49. tatis dispensatione, sed gratuito sanctitatis dono & mune
re. Laus eius in ecclesia sanctorū, quā ita laudem eius san-
ctorum ostendit actus, ut illā attendat affectus. Sancti enī
excellenter gratiarū dona suscipiunt, deuotionem persen
tiunt, gratulationē persoluunt. Ideo quodā laudatur pri-
uilegio in ecclesia sanctorū, extra ecclesiam laudatur mini
sterio insensibili & muto rerū, uano hoīm. In rebus insen
satis conditio, in hominibus non renatis aliquanta cogni
tio, in neutris tñ dilectio. Nā dilectio cōditoris sui in pri
mis nulla, in secūdis non sancta. Laus eius in ecclesia san-
ctorum. Sanctus enim & q̄ cōdita sunt, ut naturaliter sint:
& quæ dispensata sunt, ut inconuenienter & inordinatæ
non sint: & quæ prædestinata sunt ut beatæ sint, uniuersa
perscrutatur & æstimat quātum datur, ut per hæc autoris
iuxta uires colligat notionē, migret ad æmulationem, ra-
piatur in affectioēm. Hæc ergo ciuitas spiritualis est, hæc
ecclesia sanctorū, quam circuituram sese sponsa præsumit.
Deus bone, quāta hic utilium copia speculationū? Quis
enī satis existimare potest quàm pulchra & quàm plurima
sint ubiq; spectacula in sacramentis, exemplis, miraculis?
Prima saluationis, secunda conuersationis, attestationis
sunt tertia. G Quid uerò cum de mysterijs, cum de mo-
ribus ad remunerationes æternas temporalium merito-
rum admiratura mens assurgit? Quantum ibi profusis uo
Psal.4. tis refundit gaudij? Filij hominum, ut quid diligitis uana
& quæritis mēdacium? Vt quid animū ad aliena oblecta
menta cōuertitis? Laboriosè quæritis labentes delicias.
Quasi ad manū materiā fidei nrӕ tenetis mysteria, ad me-
moriam prompta, ad meditandū profusa, ad subsistendum
perpetua, ad sufficiendum plena. Filij, inquam, hominum,
imo filij excelsi, alumni religiōis, qui regularis disciplinæ
limina teritis, ut quid arida fauce aquas cœnulentas siti-
tis, cælestes fastiditis? Vt qd cogitatiōes admittitis in ani
mum, ad quarum actiones non mittitis manum? Quod
agere penitus detractatis, ut quid studiosa mente retracta
tis? Experti frequenter estis ꝙ omnē hāc inanem pōpam
recogitatæ turpitudinis citus excipere solet exitus pœni
tudinis. Deniq; & pudor est ꝑdere, & pœna reticere. Me-
ditationis ergo mutare materiam, sed seruate instantiam.
Quàm fœdum est tunc studia uestra minui, cùm mutantur
in melius? Hoc aūt dico: sicut exhibuistis animū ad cogi
psal.47. tatus affectuosos fœdæ turpitudinis, ita exhibete nunc ad
fœcundos circūitus pulchræ ueritatis. Circundate Sion
(inquit psalmista) & cōplectimini eam. Circundate medi
tando, complectimini amando. Complectimini eam, ut
eius sit & cōprehensio integra, & collocatio intima. Plus
aliquid innuere uidetur complexus quàm circūitus. Cō-
plexus simul continet totum, circumitus de alio in aliud
facit transitum. In hoc tamen circūitus præstare uidetur,
ꝙ ea quæ complectimur, indifferenter & inuolutè cōstrin
gimus: ubi uerò circūitus est, singula seriatim discutimus.
Ille contētus est summa, iste discurrit per singula. Esuriēs.
enim & quærens animus dum illum non satiant aliqua,
semp rapitur ad reliqua. Et quodā uoluitur circūitu, cur-
rentis desiderij protractus rotatu, donec repleatur in bo-
nis esuries amoris, & occupet in illo cursus sui statum in
quo terminū non inuenit. Nulla enim quæ creata sunt, in
conditionis suæ statu infinita sunt: & ideo mens quæ cir-
cūit, uniuersa pertrāsit, nusquā requiem capiens ubi finē
reperit. Solus ille requies est amāti & refectio, qui finis est
omnium, & cuius nullus est finis. Propterea sponsa in cir-
Canti.3. cūitu suo cuncta pertransit, ut pertingat ad ip̄m. H Sur-
gam, inquit, & circūibo ciuitatem. Circūibo in cūctis eū
Roma.1. quem diligo quærens, sed nusquam reperiens. Inuisibilia
ipsius per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sed
tamen nullius creaturæ quamlibet excellētis, & ad ipsius
accedentis imitationē plenè uel instruor indicio, uel incē
dor officio. Tantum enim & pigrū & tardū & inefficax ad
cōditoris cōmendationem, eorum quæ condita sunt red-
ditur mysterium, quantum noscitur à ueritate distare si-
mulacrum. Ergo circūibo ciuitatem, uniuersa pertingēs,
uniuersa pertransiēns, pertingēs quia ex parte ipsius ima-
ginē differēter ꝓferunt, pertrāsiens ubi citra perfectū sub-
sistunt. Circūibo ciuitatē, ubiq; capiens refrigeriū, & fasti
dium patiens. Quoniā enim mō nō me refrigerat, qđ amo
ris mei pignus aliquod portat, præfert indicium, indicit
memoriam, notitiam inducit? Sed iterū quonā pacto non
tolero tædiū dum quadam me recogito ꝑludi imagine, &
umbra detineri, nudā & simplicem non tenere ueritatem?
Circūibo ciuitatē, quoniā in toto eius tam pulchro ambi
tu ubiq; refoueor, sed nusquam reficior. Nec me fatigabit
iste circūitus, donec pateat plenior aditus, ut intrē in san-
ctuariū dei, & intelligam in nouissimis eius. Habebit ibi
circūitus terminum cū repleti fuerimus in bonis domus
tuæ dñe, cū intellexero in nouissimis eius illū q primꝰ est
& nouissimus, initium & finis. O qualis ibi circūitus erit
pergere ab ipso in ipsum, ire & redire, desiderio ire, dele-
ctatione redire, dum semp eius qđ experientia desiderat,
p̄ntia satiat, ut mēs possidētis & cōtuētis & illi sit ꝑ appe
tentiā intenta, & illo sit sufficienter contenta. Sic enī pen
nata illa & oculata animalia in medio & in circūitu sedis
dei leguntur. In medio quia uoti sui perducuntur ad inti-
ma. In circūitu quia rediuiuo semper uoto feruntur in ea-
dem ipsa. In medio quia eorū iam completum est uotum.
In circūitu quia nō sufficiunt cōprehēdere totum. In me
dio sunt admissa per gratiam, & in circūitu sunt exclusa ꝑ
differentem naturam. In medio sunt quia unita per contē
plationem: & in circūitu, disiuncta per cōparationē. Quæ
est enim sedes ista, nisi ea de qua loquitur apostolus, lux in
accessibilis quam inhabitat deus? Deniq; quantumlibet 1.Tim.6.
oculata sint beata illa animalia, & illuminat illa ut quantū
possunt capiant, & excedit ne ad totum sufficiant. O quā
ampla ibi speculatoria, quàm latæ plateæ in illa luminis
infinitate patent, quàm coarctati & couniti & protensi in
illa simplicitate, charitate, æternitate uici. Viæ illæ uiæ
pulchræ, & semitæ pacificæ. Non est in illis uel errare uel
laborare semitis. Vndiq; occurrit ibi sponsus, & læto (ut
sic dicam) uultu se offert & influit cordi dilectæ, ut dece-
tero non indigeat quæri Iesus Christus qui uiuit & re-
gnat in secula seculorum. Amen.

Sermo. V.

LOngū hesternus sermo in exequēdo spōsæ cir-
cūitu traxit limitē. A Grӕ tibi dñe Iesu Xp̄e
ꝙ fecisti tam dulcia faucibus meis eloquia tua
sup mel ori meo. Ideo uix ab ore quæ semel gu-
stata sunt discedunt, ut alia succedant: cū mora ruminant,
& si deglutita fuerint, suaui quodam ructu denuo redeūt
ad ruminandū. Poterāt hæc omnia breuiter, & cursim di-
ci, sed materiæ quæ tractatur gratia, comedentis blandit
palato, & quandam sui appetentiam facit, non facile cedēs
cùm semel adducta fuerit in discussionem. Nam & quem
mandendum infantulo nutrix comminuit panem, iam sa-
tis studioso dente subactum aliquoties cum in ore detinet
gustus illecta sapore. Et nos cantici huius solidos alijs si
qui fortè indigent comminuentes cibos, gustatæ suauita-
tis iacturam facere nequimus, sed ita alieno inseruimus
usui, ut & nostro satisfaciamus in parte desiderio. Deni-
que cùm terminatum reor sermonem, & competenti fine
conclusum, impatienti exalatiōe epulæ uerbi redeunt ad
labia, & dum abundantiæ suauitatis eructatur memoria,
ad discussionem reuocatur materia. Quid enim? Cur non
ficus frequenter concutitur, cuius fructus plenè nunquā
excutitur? Quid mirum si conuellitur sæpius quæ ꝓpria
expolitione fœcundior effecta, cum uellicantis uidetur
certare manu, & decerpentis auiditatem ubertate conuin
cere? Non talis illa cui maledixit dominus Iesus nihil in
ea fructus inueniens, pro sterilitate, ariditate æterna con-
demnans illam. B Vide quomodo aridas fecit fides
Christi Iudæorum traditiones & dogmata philosopho-
rum. Quomodo arefecit flumina AEgypti, non est in eo-
rum doctrinis & interpretationibus fructum inuenire de
quo legitur in psalmo. Terra nostra dabit fructum suum. Psal.84

Non potest in eorū uicis & platéis Christꝰ inueniri. Iam ô Iudæi emigrauit à uinculis uestris, Iam dimisit domum suam, dereliquit hæreditatem suam. Deniq; facti estis quasi tugurium in cucumerario, quasi ciuitas quæ uastatur. Sed & de platéis nihilominus legitur, quia corruit in platéa ueritas. Siquidem de gētium philosophis dictum est, ꝙ ueritatem dei detinuerūt in mendacio. An nō tibi uidetur congruè accipi in uicis Israel ſm carnem, quoniam de uno erant semine Abrahæ, & in unum compacti & coarctati ritum, una lege constricti? Sapientes autem gentium iure adumbrantur in platéis, quoniam effrenata libertate & licencia, extra ueritatis euagati sunt tramitem, de maiestate diuina sentientes & asserentes non minus absona dignitati, quàm reluctantia ueritati. Iudæi paupertate intelligentiæ circa diuinæ singularitatem constricti substantiæ, usq; ad filij & spiritussancti personas, non potuerunt fidei incrementa dilatare. Gentium philosophi per planum diffusi, & nullo diuinæ eruditiōis obice tardati, deorum induxerunt numerositatem in naturis, infinitatem in personis, sentientes inter se singuli uaria uniuersi uana. Sed quæ iam anima in istis uel uicis uel platéis inquirit sponsum? Concubina est si qua est aut adultera, quarum altera contubernium cum sponso non habet perpetuum, altera malè fidum. Quid enim ibi quærat ubi casta non occurrit sapientia, sed peregrina & meretricia? Talis tibi depingitur in prouerbijs, occurrens uecordi iuueni ubi transit in platéa prope angulum aduesperascente die, in noctis tenebris & caligine, mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas, garrula & uaga, nunc foris, nunc in platéis, nunc iuxta angulos insidians. C Suspecta est mihi talis platéa, in qua mulier tā uaria & uersipellis blāditiarum suarum insidias uecordi machinatur iuueni. Nescio enim quid obscurum & distortum & fuscatum mihi significat nox & angulus & ornatus meretricius. Suspecta est mihi omnis doctrina, & certè despecta quæ nullā inducit de Christo mentionē, quæ eius me nec sacramentis renouat, nec præceptis informat, nec promissis inflammat. Nam Iudæi quidem habent in pagina illum, sed interpretatione non habent. Adhuc enim uelamen est magis in eorum mente quàm lege. Nec enim auferri potest, nisi cū conuersi fuerint ad dominum. Suspecta est mihi tam in diuinis sensibus quàm in humanis usibus unius licentia, alterius restrictio, obstinatio utriusq;. Vnius in diuina natura numerositas, alterius singularitas, utriusq; cæcitas. Iō sponsæ nō dederim in istis uicis & platéis quærere dilectū. Alios illi assignemꝰ uicos al's platéas, quā sibi Xp̄s desponsauit in fide & ueritate. Et quidē gemina q̄dā est cōuersatio fideliū. Alij latā sectant̄ uiā. Alij arctissimæ se tradunt disciplinæ. Nā etsi scribit̄. Arcta uia quæ ducit ad uitam: est tamen quæpiam in hoc genere dicinctio, & arctioris respectu alia reputatur latior. An non tibi uidetur latitudo mandati ubi nemo cōpellitur ad perfectionē, sed infirmæ non modo ualitudini, sed etiam uoluntati inferioris gradus permittitur licentia? Gratias tibi domine Iesu Christe quòd nobis salutis occasiones paras, & ita uegetis & alacribus proponis consilium, ut etiā ægrotis disponas remedium, & pigris dispenses ascensum. Non modo uicos districtè uiuentiū habet ciuitas tua sancta Ierusalē, sed etiā platéas humiliora & planiora diligentium. Sic in omni professione & ordine quæ sponsa est, eius quē castè diligis uestigia quærit, quatenus habeat undecūq; operationis exemplum, & amoris incendium. Non dedignatur ab his etiā qui foris sunt, qui nulla arctioris disciplinæ regula cōstringuntur, mutuari uirtutis insignia, reputās ferūentiorem ibi frequenter affectum, ubi inferior fuerit ordinis gradus. D Quid dicemus de his qui nusquā salutis occasiōes quærunt, ubiq; causantes remissionē in platéis, & in uicis indiscretionem? Deniq; tales multi sunt q oēs perscrutātur professiones & ordines, sed in eis nulla inueniunt quæ illos trahant, sed cuncta quibus ipsi detrahant, calūniantes ꝙ districtio in alijs sit nimia, in alijs nulla. Istorū dicere est, & quidē quàm miserè tā uerè. Non inueni illum. Prauus certè sensus ut dicas, ecce Xp̄s hic, imo ecce illic. Pessimꝰ uerò si dicas, nec hic nec illic. Vtrobiq; quærit sponsa, & hic & illic. Quæram per uicos & plateas quem diligit anima mea. Per uicos districtionem accipe, per platéas dispensationem. Neutrum in ministris ecclesiæ sinistrè interpreteris. Vtranq; ecclesia recipit, in utroque spōsa q̄rit Christū. Noli in altero tm̄, in utroq; Xp̄m quærere. Vici platéas in teipso coniunge. Quæris quomodo? Si te coarctat afflictio aut uolūtariè suscepta, aut uiolenter impacta, intus in corde gaudio dilatare spirituali, & iam uicis platéas copulasti. Nonne tibi uidetur utrūq; tenere qui in tribulatiōe dilatatam sibi lætat̄? Apostolus in arcto tribulationis quandam latitudinem optabat illis quibus ait: Spe gaudentes, in tribulatione patientes. Deniq; ad spē latitudo refert̄: habentes, inq̄t tātas promissiones charissimi dilatamini & uos. Angusta est nobis ī præsenti res, spes uerò lata. Arcta possessio, expectatio quidē profusior. Ergo ad latitudinem spei plateas istas referto. Zach.8.
Spe gaudentes ap'ls dicit. Propheta uerò: Adhuc replebūtur platéæ tuæ choris ludentium. Vides quomodo sibi de spe & platéis sentiunt consona apostolus & propheta? E Vterque enim gaudium assignat. Simul etiam hoc aduertendum iuxta aliam distinctionē, ꝙ etiam in uicis mansio est ad domesticas utilitates, In platéis feriatio quædā ad iucunditatem. In platéis enim chorus est & conuentus ludentium. Ergo uacationis & lætitiæ usus in platéis est. Bonæ quidem platéæ in quibus alacri satis agilitate in leues contemplationis saltus animus se sp̄ūalis exagitat. In platéis ergo q̄rit spōsa quem diligit, dum domesticis euoluta curis, dum extra corporis effecta mansionem, & domum terrestrē quantū datur deserēs, quàm liberè tā lætē cōtemplari studet. In uicis est mansio diuturnior. In platéis quidem breuis, sed dulcior. In uicis uirtutum usus est & exercitium, quæ necessaria nobis sunt dum in corporis huius habitaculo moramur. In platéis uerò feriata quædam felicitatis futuræ præludia. Et uide nunc uerborum seriem. Primò ponit uicos, consequenter plateas. Habes & in psalmo simile. Quàm dilecta tabernacula tua domine uirtutum, concupiscit & deficit anima mea in atria domini. Miraris sponsæ sedulitatē? ordinē sequere. Nolite prudentiorē uel promptiorē spōsa præsumere, primò exercete in opere uirtuali, ut deinceps ad ueritatis speculatoriū cōscendas. Quid illac ingressum paras qua exitus est? Cū sponsa per uicos ad plateas uenit, & cùm psalmista post tabernacula uirtutum ad ampla ueritatis atria: alioquin ordinem si cōuertis, peruertis. Quātomagis coangustati sunt uici, tanto uberiora & liberiora sunt intus ocia mentis. Quid ocia dico? deuotionē dicere iustius. Arcta exterius disciplina, aīam interius dilatat. Siue libertatē siue lætitiā in platéis intelligas, ubi ampliores quàm in hoc ordine nostro platéas reperies? Sed nec facilè dixeris ubi sint arctiores uici, ubi maior libertas & ad usum & ad exercitiū uirtutis quàm in hoc ordine & cōuentu sc̄tō. Et iō maior ad bonum libertas, eò ꝙ sit minor licētia in malum. Quo maior districtio, eo maior directio. Arctiores uici, ampliores plateas efficiunt. Quid ergo est p uicos & platéas Iesum quærere, nisi hoc se mō ꝙ restringere & extendere ad capiendā de ipsiꝰ illustratiōe lætitiā? F Vis ut utraq; intus in mēte assignē platéas & uicos? Nonne tibi uidetur in uico quodā & uelut in arcto positus is cuius uexat̄ patiētia, castitas arcet̄, coangustat̄ charitas? Qui in nullo uirtutis studio liberè & sine labore uersatur, sine labore & anxio conatu animi, nū tibi quasi in uicis locatus uidet̄? Et quāuis nō sine labore non sine conatu q̄rūt, tm̄ etiā q tales sunt, getē in illo quē diligit aīa sua, quasi per uicos q̄runt. De qbꝰ pp̄heta: Dn̄e in angustia q̄sierūt te, & in semita iudiciorū tuorū dn̄e sustinuimꝰ te. Rudibꝰ & nouitijs istud sæpius euenit, q solēt uel uarijs tentamētis, uel quodā tædio laborare quando eos aut carnis desideria coarctant, aut uirtutum non exhilarat oblectatio. Et beatus qui non est scandalizatus

est scandalizatus in istis, qui non offenditur, qui non per-
dit Iesum, sed magis quærit per uicos tales qui in angu-
Esai.26. stia quærunt. Non sic de quibusdam dicitur. In angustia
quæsierunt te: in tribulatione murmuris doctrina tua eis.
imo & exercitia uirtutis, & doctrinam patris intelligit in
angustijs illis, & protendit à fine usq; ad finem fortiter, do
nec de uicis ad platéas euadat: & qui perfectiores sunt, &
platéis assueti, aliquoties ad angustias uicorum subito si-
nuntur relabi. Et quis perfectior illa quæ sponsa dicitur?
Ecce & ipsa per uicos & arctos quosdā meatus quærit di-
lectum. Non est ociosa difficultas ista quærendi. Per hanc
enim & exercetur eius humilitas, & desiderium excitatur.
Quoties inextricabilibus me sensi quasi uicis errātem, &
angustijs animi conclusum, cum subito uicinis in platéas
euasi, & eduxit me in latitudinē bonus dominus, in uicis
expiraui ferè, sed in platéis respiraui statim. Latitudo quæ
dam & libertas inoccupatæ & expeditæ mentis in platéis
tibi commendatur. G Sed considera ne libertatem istam
des in occasionē carnis, ne coacerues lutum in platéa tua:
lutum illicitæ cogitationis: Alioquin sicut lutum platéa-
Thre.4. rum delebit te dominus. Lubricauerunt (ait propheta)
in platéis uestigia nostra: lutosas uolēs intelligi eas in qui
bus sit lubricus incessus. Non luto sed auro sternātur pla-
téæ tuæ. Non ibi sit lutum, nec tamen siccitas & ariditas
quædam sit ibi, sed fluant flumina ibi aquæ uiuæ, spiritua
lis quædam fluenta meditationis. In platéis aquas istas di
uide in latitudine liberæ mentis. Sapientia, quasi plata-
nus, inquit, exaltata sum iuxta aquas in platéis. Non in
platéis solum, nec solum iuxta aquas, sed iuxta aquas & in
platéis exaltata sum, inquit. Vt læta prodeant germina sa
pientiæ, quantum putas cooperatur & ocium liberum, &
irrigatio crebra sanctæ meditationis? Iure quasi platanus
exaltatur quæ sic plantatur. O beatas uerè platéas in qui
bus sapientia sic crescit, sic exaltatur & supereminet per-
spicuam se ostendens, & nō indigens quæri. Et uide quo
modo seculari prudentiæ aliqui totam sui cordis latitudi
nem exponant, quantum distendant animum & dilatent
in platéam ut plantent ibi plantationem infidelem, hoc
est germen alienum, quomodo & continuis exercitijs &
meditatione frequenti & doctrina illam irrigent. Ideo cer
nas in illis lætam & uberem & exaltatam seculi sapiētiam,
& fructificantem huius mundi sensum, sapientiam uerò
quæ ex deo est humilem, & obscuram, & inueniri non pos
se penes illos. Exi in platéas & uicos ciuitatis, ocia discu-
te, scrutare negocia eorum qui iudicijs uacant, qui tenent
cathedram, qui sedent in tribunalibus, contemplare quid
agant in publico, quid in cubiculo. Nunquid apud illos
pura & uera & cælestis eminet sapientia? Nunqd expres-
sa est in moribus quæ in sermone uersatur? Nunquid in
prospectu īuenies illam? Nunqd exaltatā sicut cedrum in
libano, & sicut cypressum in monte Sion? Nā in his mon
tibus exaltatā se gloriat. H Nomina ipsa mysteriū con-
tinent, nec ociosus est etiam ordo uerborū. Præcedit liba
nus in laude sapientiæ, Sion subnectitur, post cordis mun
di candorem ad cōtemplandæ ueritatis fulgorem ascēdis.
Munditia meretur notitiam, nō hanc literatoriā tantum,
sed quandam dulcem & intimā, & ipsius animæ medullis
infusam. Deniq; puritas ueritatis socia est, & comes est, &
præuia est. Idcirco montes istos libanum & Sion in laude
sua sapientia copulat. Montes istos apud quos illorū assi-
gnare poteris qui litibus aut exercendis aut dirimendis
uacant? Non potest apud illos inueniri sapientia, in qbus
non inuenitur locus sapiētiæ. Amat libanum, amat Sion,
amat platéas, libertate gaudet & sublimitate. Quanta per
uersitas, si sapientia quæ litibus uacat, quæ lucra sectatur,
supereminet, & diuina latet? Supereminet litigiosa, & ea
quæ pudica est, quæ pacifica, quæ bonis consentiens, con
tenta delitescit uelut in obscuro. Illa excollitur, ista negli
gitur, ac si sterilis & parum lucrosa. Neglecta plantatio in
altum non crescit. Raro in platéis: quasi platanum exalta-
tam inuenies. Non est obuia, non est frequens: ideo dicit.
Quæsiui & non inueni illū. Vbiq; teritur, ubiq; uertitur
in quæstione, ubiq; uenerabile est nomen Iesu. Et utinam
quod uox sonat, uita depromat, exprimat imitatio, emi-
neat & eluceat in moribus. Qui penes te sapiētiā quærit,
assidentem inueniat illā in ipsis foribus tuis, in ipsis sensi
bus in modestia & cōpositione hominis exterioris. Nam
quasi fores sunt per quas interioris prodeūt habitatoris
indicia. I A fructibus cognoscitur si apud te Iesus mo-
ratur. Accedit ad te sponsa, folia uertit ficulneæ tuæ, quæ
rit in te fructum, quærit dilectū. Hic est enim fruct9 dulcis
gutturi eius. Felix es cùm hoc abundaueris fructu, cū dñi
tui sponsam isto satiaueris cibo. Esca eius, esca electa. Deli
ciæ eius sunt tecum esse dilectum suum. Non inuidet, non
zelatur. Dilectū suū oīm uult esse dilectum. Ideo apud oēs
quærit, ut illum apud oēs aut inueniat aut inuitet. Quæ-
rit enim apud illos Iesum, quorū quærit profectū in ipso
Quærit per uicos & platéas, sed non in omnibus inueni-
re potest. Quæsiui, inquit, & non inueni illū. Paulus oīm
sitiebat salutem, in uisceribus omniū Christū inuenire cu
piebat, omnes cupiēs in uisceribus Christi. Sed enim audi
quid dicit, quomodo quosdā deplorat. Neminē, inquit,
unanimē habeo. Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ
Iesu Christi. Putas q apud eos inueniri Christus queat,
qui ipsum ut inueniant nō quærunt? Et multos quidē sic
quærentes reperies aliud præter ipsum, sed tñ per ipsum.
Tractatur in consilijs, disceptatur in iudicijs, in scholis dis
putatur, cantatur in ecclesijs. Religiosa sunt hæc nego-
cia, sed uade ad exitus aquarum, & pensa quis generalior
istorum finis est operum. Vide si non per hæc omnia quæ
dam exerceantur mercimonia de Christo. Quæstuosa res
nomen est Christi. Nil pensius, nil optatius. Felix tamen
qui nominis huius uirtutem sectatur. Apud illos tractet,
disceptetur, disputetur super hoc nomine. Nobis satis est
si nostris in claustris saltem adametur, nusquam cōmodi-
tas maior, ideoq; maior confusio nusquā si penes nos nō
inuenitur Christus. Non inuenitur forma iustitiæ, si pio-
rum operum non est intētio pura. Nam ipsa lætitia est mē
tis quædam diuina alacritas, quæ de ipsius præsentia con
cipi solet, & quàm uerè possumus præsentiā ipsius inter-
pretari, hæc inquam cælestis & excedens affectio: non est
res facilis & passim obuia. Hanc præcipuæ spōsa ut puto
designat dicens. Quæsiui & non inueni illum quem dili-
git anima mea, Christum Iesum qui uiuit & regnat in se-
cula seculorum, Amen.

Sermo. VI. A

SPonsa moram in quærendo patitur, & quandā
illi difficultatis umbram sponsus obtendit, co-
piam sui non statim indulgens. Illa tamen calē-
te studio sedulitatem continuat, querelam in-
geminat. Non inueni illum. Fratres, si sedulitas submo-
uetur, desidia quando admittetur? Si non inuenit amor,
quādo inueniet tepor, quando raritas, orandi, quando re
missio? Quid ergo nunc cōtra raritatē orādi & remissio-
nem inter uos disputo? Non est opus medelam adhibere
morbo quo nō laboratis. Peregrina sunt à uobis hæc ui-
tia. Quis enim uestrum qui nō sit & frequens & feruēs in
oratione? Et si torpor abest, uidete ne uos dilationis tedia
defatigent, & infringant desideria uestra. Vtrobiq; reatus
est, si sit anima uestra uel in postulatione remissa, uel in ex-
pectatione deficiēs. Spōsæ desideria audis dilata, & tu ad
primum orationis tuæ pulsum inspirationis diuinæ deli-
cias tibi non affluere querulus causaris? Nunc cœpisti, &
tam cito à directione sua tuus infringitur spiritus? Quid
si tibi illud de euangelio improperetur: Sic non potuisti
una hora uigilare mecum? Vigilate ergo & orate, quia ne
scitis qua hora dilectus uester adueniat. Pertinax oratio
pertingit ad finē. Et si tibi in initijs sicca & uelut saxea ui-
deatur, oleum tamen gratiarū elicies de hoc saxo durissi-
mo, tantum si perseueres, si te longior mora non dissoluat
si non dilatione tua uota lentescant. Molesta planè aman
ti dilatio, sed solent protracta desideria amplius crescere,

Quid uobis nota ingero? Vexatio crebra ipsa uobis huius rei dabit intellectum, imo iam dedit, idcq frequenter. Crebro uos exercitatos inueni in huiusmodi studijs. Nō possum gloriari hos me genuisse affect⁹ in uobis, gaudeo tamen inuenisse uos in istis. Et si non hæc in uobis studia formaui, utinam in illis fouere uos possim. Et ipse custos sum: ideo illam mihi sponsæ uocem sæpe replicatis. Num quem diligit anima mea, uidistis? O beata anima quam tam sancta desideria exercent. B Desideria dilectæ, dilectæ quæ nescit nisi de Christo rogare, quæ talem inuenta

Cant.5. erumpit in uocem. Num quē diligit anima mea, uidistis? Deniq; sponsa est quæ talibus inuenitur occupata scrutinijs. Inuenerunt me, inquit, custodes ciuitatis. Qui ficti & fallaces sunt, nihil tam refugiunt quàm ab his inueniri custodibus: & si deprehenduntur non facilè conuincuntur.

Gen.4. Cain factus est uagus & profugus super terram, inueniri formidās. Omnis, inquit, qui inuenerit me, occidet me. Non uult peccatū occidi, nō uult pati salutarem in cōfessione uerecūdiā, medicinalē castigationem magistri. Non uult inueniri, quia non uult mori. Nam ubi non ueretur interfici, sed magis se foueri confidit, impudēter se iactat indisciplinatus affectus. Sed sponsa ultro se offert, læta sponsi occurrit sodalibus. Quid ni læta? Non inuenitur quasi fugiens ultorem, sed quærens amatorē. Inuenerunt me custodes, non sunt inuenti, sed inuenerunt. Diligentia ipsorum in hoc cōmendatur. Pigri custodes & male fideles nullam in hoc adhibēt diligentiā, non eunt, non quærunt si quem inueniant cauteriatā habentem conscientiā, signo amoris casti & studio quærendi prodentē dilectionis incendium. Non conueniunt subditos, & fortè molestum ducunt si compellantur ab ipsis. Non nisi interrogati proferunt uerbum solatij quidam, nec tunc quidem. Litera quod habet, in pagina tantum proponit, nil superadijciens uel industriæ uel diligentiæ. Alia est planè custodis ratio præuenire debet non tantum exponere, excitare magis quàm expectare quæsituros, quasi de specula super filios prospicere qui sit intelligens & requirens deum. Custos tuus sum, da mihi domine linguam eruditā ut sciam eum qui lapsus est sustentare de uerbo, & ad uerbum dirigere. Et quid aliud optat sponsa, cùm dicit? Num quem diligit anima mea, uidistis? Vides illam non tam fatigatā quàm excitatam studijs spiritalibus. Intellexisti pertinaciam eius in quærendo dilectum, uide nunc humilem prudentiam. Nescit custodes cōtemnere. Nec enim tutum arbitratur inconsultos præterire, quos scit dn̄ici & conscios secreti, & nūcios mandati. Num quem diligit anima mea, uidistis? C Quid tamen sibi uult hæc interrogatio sub ambiguo posita? An in hoc admōere te uoluit ut non credas omni spiritui, sed probes si ex deo sit spiritus? Deniq; non omniū est certum sponsi præstare indicium, qui custodis officiū uel susceperūt uel arripuerūt. Multi enim sunt quorū est oculus in uniuersa terra, & iuxta alterius loci prouerbiū, in finib⁹ terræ. Non est lumē eorū cū ipsis, nec possunt illud ultra terræ porrigere limitem, leuare ad cælum. Satis quidē fideles sunt & seduli, sed hucusq; ut terrena coaceruent, & terrena seruent. Oculus, inquit, eorum in uniuersa terra. Inexplebilis auiditas in uniuersa terra se extendit, propterea terrenis incrassata mens curis, & illius mensæ seruiens quæ perit cibi, cælestis epulæ nescit dispensare uiaticum, & de supernis theorijs aliquid serenū temperare subiectis. Nam & si fortè qui tales sunt, de spiritalibus rogentur secretis planam fidei & morum respōdent sufficere uiam. In hoc sterilitatem solātes suam uel ex tēpore proprio auiditatem alienam metientes. Languidus enim & remissus amor, culpabili quadā patientia non tam optat quem expectat futura bona. Qui uerò feruentior est, ardenti fertur desiderio, repositam plenitudinem furtim & ex parte deflorare tentans. Quia tales plurimos nouit sponsa custodes, quodā sub ambiguo interrogationem librat. Num quem diligit anima mea, uidistis? Sit prudens, sit fidelis, sit custos sedulus, & disciplinæ diligētia hostium coerceat irruptionē ab ouili. Non tamen statim sciet amatoria canere, & sponsi internuncius eius monstrare præsentiā, & in recessus secretos raptim admissus stillare de intima aliquid dulcedine. Valde enim est impari gratiæ, furtiua & fucata adulteri deprehendere lenocinia, & legitimos sponsi aduentus conciliare. Malorum quia frequens est experientia, facilis est notitia. Spiritualium uerò sensuum, quia rarus usus est, & exile iudicium, tenue satis est indicium de ipsis, nec possunt spiritualia nisi à spiritualibus dijudicari. Et ideo non possunt nisi à spiritualibus demonstrari, quales sunt de quibus legitur: quàm pulchri super montes pedes annunciantium pacem Esai.52. annunciantium bona. D Num quem diligit anima mea, uidistis? Nō est una nec simplex nec uniformis uisio sponsi. Exultauit Abraham ut uideret diem eius: uidit, & gauisus est. Vidit Iacob dominum facie ad faciem, & salua facta est anima eius. Vidit Moyses, sed posteriora uidit. Vidit Esaias dominum sedentem super solium excelsum. Vidit Ezechiel. Vidit Daniel in hoīs similitudine cùm nondum hominem suscepisset. Sed omnis ante incarnationem huiusmodi uisio in corporali mōstrata est specie, nō in corporis humani ueritate. Viderūt apostoli in ipsa carnis ueritate, & palpauerunt & attrectauerunt. Vtriq; tamen intus fide deum uiderunt. Dictum est Philippo: Qui Ioā.14. uidet me, uidet & patrem meū. Quæ uisio, quia referatur ad fidem, quo adiunctum est declarat. Non credis quia ego in patre & pater in me est? Alioquin propter opera credite. Quæ enim cōsequentia ut ad probandū ꝙ patrem uiderit, inducat quia se uiderit, nisi quod in utroq; eam uolut uisionem intelligi quæ per fidem fit? Propterea & de credulitate consequenter adiūgit. Non creditis quia ego in patre, & pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite. Si enim habitat Cristus per fidem in cordibus nostris, & si ipsa corda nostra mundantur per fidem, cur non & in cordibus nostris uidetur per fidem? Superiorū uerò uisionum, quarum altera facta est in imagine, altera in carne, utraq; plena est uel iucunditatis uel utilitatis, sed cum tertiæ quæ est per fidem seruatur integritas. Nā ut de uerbi apparitione quæ in carne erat loquar præter uitæ uerba quæ de ore eius procedebant quantum puta uirtutis insigne ī ipso exteriori renitebat habitu, quam manifesta eius quæ intus erat dabant indicia oculus, uox, uultus? Deniq; gestus omnis quomodo diuinam spirabat gratiā? Iucunda planè uisio illa, sed deum in homine credenti. Et quidem illa quæ prophetis & patribus ante Christi incarnationem facta est, diuinū quiddam spirabat in apparente imagine, quantum mea se habet fides, inæstimabilem delectationem & menti & sensui infundebat cernētis, nec nisi quorum mundus erat animus, apparebat obtutibus. E Nam & post resurrectionē in ipsa carnis suæ ueritate non nisi testibus præordinatis à deo apparuisse legitur. Felices illi custodes, si quibus tamen apparet frequenter & familiariter talis uisio, præsertim illa quæ est in carnis iam glorificatæ aspectu, qualem cum Petrus & Ioannes uiderunt in monte transfiguratum, sed tamen & illa prior non uera, & ista non plena. Nam illa Moyses delectabiliter detentus, nō tamen cōtentus, ostende mihi, inquit, teipsum. Exo.33. De altera uerò ipse dominus: Expedit uobis ut ego uadā Ioā.16. alioquin paracletus non ueniet. Bona ergo uisio quam paracletus adueniens inducit: spiritalis est quia facta int⁹ per spiritum. Deniq; & spiritus ante faciem nostram Christus dominus. Visio hæc uel in reuelata spiritualiter ueritate per intelligentiam, uel in suauitate infusa per gratiā. Psal.33. Nam & hoc ipsum experiri uidere est. Gustate, inquit, & uidete quoniam suauis est domin⁹. Suauissima certè hæc uisio, & quāuis futurū iuxta modū nondum plena, uicina tamen uicina qualitate, non æqualitate. Visio hæc humano non est supposita ingenio, uel proposita studio, etsi aliquando desiderio gratis indulta. Deniq; non est talis quæ intelligētiæ concepta uiribus, cōtinuo tenore morā in animi memoria protelare queat. Subitanea est & sui

iuris hæc

tatis hæsitatio, in spiritu uehementi uadens & ueniens. Subitanea est & momentanea, repente ueniēs, & repente uadēs: & si momentanea est, manent tamen reliquiæ cogitationis tam succensæ, tam serenæ, & diem festum agunt in animo recordantis. Manet quidē memoria degustatæ & deglutitæ uisionis. Cuius suauitatē q gustare possunt eructare norunt, & hora hac maxime. Eructat enim bonum uerbum cor recenti adhuc incalescens gratia, & feruida meditatio similes effundit sermones. Multum enim intimæ dulcedinis sapit in ūbis, & grauissimi sunt sermones qui de gratiarum ubertate prorumpunt. F Si custos es, scito quoniam talia te oporet præparare in occursum spōsæ. Vt quid occurris, si nihil dulce, nihil nouum nunciaturus uenis? Si noua non potes, uetera profer. Ingere nota, si noua non habes. Non tamen ingeritur quod exigitur. Non quærit qualē uideris, sed si uideris. Sufficit nunciare qualem ipsa nouit. Augmentū tamen affert gratiarum si noua annuncias. Denique quod non est uel igaotum uel insolitū meditationi, sponsæ noua quidam gratia dulcescere solet. Non fastidit auditus, quando feruet auiditas, tantum de sponsa disputa, & noua protulisti in auribus sponsæ. Non suppetit tibi de illo excellenti & excedenti uisionis modo semper respōdere. Sublimis illa & subtilis est & subito præoccupare solet animum quem mundū & exoccupatū inuenerit. Subito præoccupat, sed nō occupat diu. Subtilia ista non adsunt ad uotum, dulcia deducit in medium. Simplicis fidei capitula singula quodam dulci disputationis temperamento suauissimos gignunt in audiente mētis affectus & excessus. Delicata est sponsa, dulcia uult magis quàm fortia, nisi q omnia potest in eo qui eam confortat sponsus. Narrēt alij fabulationes, controuersias meditētur. Os tuum meditetur sapientiā, & lingua loquatur deli cias, qui sponsæ loqueris. Nam & illa tales uult qui de dilecto narrēt & nūciēt. Labia sacerdotum custodire debent sciētiam, ideo legem requirit ex ore eorū, legem uidēdi & inueniēdi dilectum.

Canti.3. Num quem diligit anima mea uidistis? De uisione illorū se uisuram præsumit, ideo diligenter inuestigat custodum uisionem, eorum sperans alloquio uel in secretiora deduci, uel dulcioribus affici. Id est enim uidere quem diligit, dei sapientiam & uirtutem propenso affectu & pura concipere mente. Bene illum cōspicit, qui hoc utroque concipit modo, purè cernens, & piè sentiens. Dulce puto susurrium quod inter sponsam custodesque uertitur: & grata collatio, si tamen collatio. Nulla enim illorū hic responsio memoratur. Secreta ualde est si qua est, quam alto tegendam putat silentio. Secretū suum sibi. Secretū suū sibi. Nec audemus hic aliquid inde conijcere quod sponsa curauit reticere: cum eorum silentio claudamus nunc sermonem, prorogantes in crastinum sponsæ transitum, quo se uigiles paululum pertansire dicit & inuenisse quē diligit anima mea.

Sermo. VII. A

IMprobi exactores estis, & nimis instanter repetitis debitorem uestrum: dignum tamen uenia est, dūmodo iusta postuletis. Sed uos exigitis ut soluam ad, quod non me obligaui. Tractaturus eram de transitu sponsæ. Ad hoc enim & ordinis & sponsionis nostræ ratione teneor: & uos adhuc mihi in-

Canti.3. geritis illud cum sponsa. Num quem diligit anima mea, uidistis? Sed ille modestius interrogationem temperat ambigenti similis, quærens magis quàm urgens. Nouit enim nec omnibus nec omni tēpore de hac uisione adesse sermonem. Ex quo enim abscondit uultū suum, quis est qui contempletur eum? Vos autem urgetis me ut legem uobis ponam cōtemplandi dilectum, & disciplinā inuentionis huius & uisionis tradam. Quid ergo? Vultis ut muneris diuini largitatē, concludam sub regulas? Visio hæc non est industriæ sed gratiæ reuelationis est, non inuesti-

Esa.1. gationis. Si quid tamen ad hæc potest industria cooperari, illud primū obseruate quod scribitur: Lauamini, mūdi estote. Secūdo ut scribatis sapientiam tempore ocij. Qui enim minoratur actu, recipiet eam. Tertio ut uiolēti sitis, & gaudiū regni quod uobis diuti⁹ surripit præripiatis, id est ut habeatis cor purgatū, paratū, improbum. In primo efficieris dignus, in secundo deuotus, in tertio uehemens, hoc est idoneus: obuius, urgens. Idoneus gratiæ percipiendæ, obuius uenieti, urgens morātem. In primo præpararis, in secundo assimilaris sponsæ expectanti dilectum quando reuertatur à nuptijs. In tertio properas, & sponsa non expectat sed properat, & ipsos præterit custodes. Dixissem melius si dixissem pertansit. Quod enim præterimus, non respicimus, non attingimus, sed cōtemnimus. Quod uerò pertransimus, intelligimus illud discutere & quasi disqrere & penetrare, nec inutilis hæc pertransitio. Paululum enim cùm pertransisset inuenit dilectum. Videtis fratres quid proficiat consultatio custodū? Deuotā sed uagam aīmā ad inuētionem dilecti perducit. Vtilis quidē cōsulatio: & frequēter qđ nō confert eorū qui consulūtur eruditio, consulentis meretur humilitas. Bonum est ut sis ad quærendū sedulus, nō tamē assiduus. Nam & sponsa non tam ex studio quàm occasione custodes interrogat, & id in trāsitu. Trahebat enim illā ulteri⁹ amor dilecti, nec uacuum esse sinebat ex ocio cōferre cū illis. Currebat in cordis siti hausto forsitam de spōsi uicinia spiritu, & ideo minus intēdebat in his qui benedicebant ore, tēdens ad illū qui benedicit in spiritu qui est super oīa benedictus in secula deus. B Aduertite istud uos qui in trāsitu oratis, & cum mora legitis, qui ad legendum feruetis, in orādo tepetis, debet lectio orationi seruire, præparare affectū, nō horas præriperr, uec succidere moras. Cū legis, erudiris de Christo: orans erò familiare cum ipso seris colloquiū. Et quāto suauioris est gratiæ cū illo quàm de illo loqui? Siquidā spiritualium detrimēta sustinent uisitationū propter orandi raritatē qui lectioni uehemētius uacant, qđ dicemus de his quos aut in disciplinatæ collocutiones dissolouūt, uel anxiæ quæstiones scindūt? Denique monachorū est nō colloquiū sed silētiū, non quæstiones, sed quietem sectari. Aut si admittēda est inquietudo, dilectionis esse debet, nō contētionis. Habet enim amor sanct⁹ inquietudinē suā, sed qualē legis apud Esa.62.

prophetā: Nō tacebo & nō quiescā, donec egrediatur ut splendor iustus, & saluator ut lampas accendatur. An nō Cant.3.

simile animi sui passionē intimat ista cùm dicit: Cùm pertrāsisse illos? Ferebatur impetu seruētis amoris, ideoque pertransisse se perhibet, quasi auiditate & desiderio supgrediens quicquid dici poterat. Cùm pertrāsissem illos, inueni quem diligit aīa mea. Pertransiuit illos uel euētilando doctrinā, uel æstimādo naturā. Pertrāsiuit & quod potuit ab illis dici, & quod potuit in illis conspici. Quilibet eīm sint custodes isti, licet cherubim īterpreteris, licet Eccli.1.

seraphim, non possunt totum quod de Christo est nec eloquendo depromere, nec æmulando exprimere. Cūctæ res difficiles, nec ualet homo eas explicare sermone. Si tanta difficultas est in reb⁹ cōditis, rerū autorē quis iudicabit uel dignè uel plenè? Ideo dicit: Cū pertrāsissem illos. C Vtinā nos tales simus auditores uerbi dei, qui nō succūbamus his quæ dicuntur, uel tardante ingenio, uel tepēte uoto: ne nos illa pertranseant, ne nostrā excedant tam auiditatē quàm capacitatē, sed magis docentis quàm cōmonentis pertrāscamus conatū, maiora etsi nondū capiētes, conijciētes tamen, aut certè cōcupiscētes. Quadā enim ratiōe pertrāsit qđ sibi pponitur q ampliora sectat, quāuis non cōsequatur statim. Spōsa uerò cōsecuta est, propter quod electa decantat. Cùm pertrāsissem illos, inueni quē diligit aīa mea. Quidni pertrāseat illos quorū & scientiæ est numerus, & naturæ modus? Ille uerò qui quærit, magnus & immensus: & nō æstimabit alius ad illū. Nō ergo potest alieno documēto aut exēplo ex æquo perpēdi. Reliqui oēs pertrāsibiles sūt, solus ipse ptransiri nō potest. Denique dicit: Trāsite ad me omnes qui cōcupiscitis me, Eccl.24.

& à generationibus meis adimplemini. Transite, inquit,

ad me, non pertrāsite. Quoniā enim modo pertrāsiri po-
Luce.6. test, quod immensum est? Mensura bona & coagitata &
cōferta & supereffluens dabitur, inquit, in sinum uestrū.
Vobis immēsitas dispensat in mēsurā. Nam in se immēsa
est. Non, ait, replēs sed supereffluens. Si ergo mēsura capi
non potest, immēsitas ipsa quando capietur? Quo pacto
pertrāsiri poterit, quod nec capi plenè pōt? Deniq; nec
sponsa pertrāsire uult, sed dicit: Tenui, nec dimittam illū.
Canti.3. Paululū cùm pertrāsissem illos, inueni quē diligit anima
mea. Fortè propinqui erāt spōso uigiles hi quos cū pau-
lulū pertrāsisset inuenit dilectū. Quod si iuxta diuina eius
accipimus dici naturā, qs creatorū spirituū ad immēsitatē
& maiestatē illam proximè accedit? Nam etsi similitudo
inesse intelligit, lōge tamen inferior & dissimilis dignosci
tur. Non est enim dñe quis similis tui. Proximitate forte
ergo hāc quam excludit cōditio: cognitio admittit. Sed
quis audeat abyssum illam diuinæ sapiētiæ cuius non est
numerus ingenio, creati spiritus perceptibilē diffinire?
1.Tim.6. Lucem (inquit apostolus) habitat inaccessibilē. Lux ista
nobis inaccessibilis est, sed nos nō sumus inaccessibiles
illi. Propter quod dicit: Prope feci iustitiā meam, & salus
mea non elōgabit. Prope facta est, quia incarnata: proxi-
mior, quia reuelata: magis autem proximè facta, quia do-
nata. Prope facta est iustitia dei patris Christus Iesus car-
nis nostræ susceptione, sed gemino hominū genus omne
excessit priuilegio, quantū spectat ad humanæ naturæ sta
tum, æquitate, & integritate: quia præter illū nemo mun
dus à sorde, nemo immunis à corruptiōe. Dotat⁹ est ergo
duplici hoc munere, pcesśitq; participes suos. Itaq; & re-
liquos omnes fides tua pertrāseat, ut in illo solo perpen
das æquitatem iustitiæ, & integritatē consimilis naturæ.
Sed tamen paululū pertrāsi: qm̄ sicut nos longe excedit
iustitia & incorruptiōe, sic prope factus est naturæ indiffe
rentis cōditione. Nescierūt Iudæi in illius existimatione
pertrāsire Moysen, pertrāsire Abrahā, ptrāsire reliquos
uel patriarchas uel prophetas: qui illum sicut unum de re
liquis æstimabāt, nec aliquid habere gratiæ præcellētis.
Ioan.8. Deniq; dicebāt: Abrahā & prophetæ mortui sunt, & tu
dicis: Qui manducat meā carnē non morietur in æternū?
Quem teipsum facis? Noluerūt Ioannem pertrāsire, sed
Eiusdē.1. dicebāt: quia Ioannes ipse est Christus. Non passus est
tamen res in se remanere Ioannes, sed opinionem infidelī
ter præsumptam à se auertit. Non sum ego, inquit, Chri-
stus, medius autem uestrū stat, quem uos nescitis. Nescit
synagoga pertransire sed ad cæterorū mensuram æstima-
Psal.44. uit illū, & quasi blasphemiā opponebat ei, quia cū homo
esset se faceret deū. Sed ecclesiæ pertrāsiuit fides, & inue
nit illū unctum oleo letitiæ præ cōsortibus suis. E quàm
uberi unctus erat oleo, de cui⁹ plenitudine omniū nostrū
infudit uulneribus. D Nos enim sumus saucius ille qui
descendit in Hierico, qui incidit in latrones, qui expolia-
tus est & uulneratus est, & semiuiuus relictus. Pertransie
runt plurimi, & nullus erat qui saluaret. Pertransijt ma-
gnus ille patriarcha Abraham: non enim erat ille iustifi-
cans, sed tantū iustificatus in fide futuri. Pertransijt Moy
ses: non enim erat gratiæ dator, sed legislator, & eius le-
gis quæ neminem ducit ad perfectum. Nec enim ex lege
iustitia. Pertransijt Aaron. Pertrāsijt sacerdos & eisdem
hostijs, quas indesinēter offerebat, nec poterat mundare
cōscientiam ab operib⁹ mortuis ad seruiendū deo uiuēti.
Pertrāsijt patriarcha, & pontifex, & propheta arido tam
animo quàm opere, imo & illi in hoc saucio saucij erant.
Luce.10. Solus ille samaritanus uerus uiso illo misericordia motus
est, sicut misericordia totus est & infudit oleum uulneri-
bus, seipsum cordibus, mundās per fidem corda omniū.
Ideo ecclesiæ fides omnes pertransit, pertingens ad illum
qui solus illā pertransire nō poterat, imponēs in iumen-
tum suum, & factus est ipse iumentū. Et paululū pertrāsit
ut inueniat illum, quem sic credit exortum corruptionis,
ut cōsortem prædicet cōditiōis. Sic illū habet principem
gratiæ, ut cōfiteatur participem naturæ. Q. si & cælestes

illos angelicos spiritus cōtuitu sanctissimæ quam forti-
tus est animæ, ipsum supereminere dicamus, non erit à fi-
de alienum; sed omnino cōgruū dignitati eius persone.
Et enim si minoratus est paulominus ab angelis propter
partem qua indutus est carnelē, par tamen est illis sm̄ sub
stātiā spirituale, & superior sm̄ prærogatiuam uirtualem.
E Et hos ergo sponsa pertransi anima. Nam & illi custo-
Hiere.51. des tui & curatores tui sunt qui dicūt in propheta: Cura
uimus Babylonē, & nō est sanata. Hos, inquā, pertrāsi, &
in dilecto tuo priuilegij singularis dotes cōtemplare. Illi
administratorij spūs: nō operatij salutis. Ipse uerò magni
consilij angelus, qui operatus est salutem in medio terræ.
Propter quod & deus exaltauit illū, & donauit illi no-
men quod est super omne nomē. Iucunda contemplatio
in cælesti familia cōtueri essentiæ simplicitatem, serenita-
tem mentis, & mutui suauitem amoris. Iucunda contem-
platio contueri perpetuitatē existentiæ, puritatem intelli
gentiæ, scientiæ profunditatē: tum etiam humilitatem in
obedientia, tranquillitatē in diligentia, facultatem in effi
cacia. Omnes tamen pertransi, & intuere quantus sit iste
qui ingreditur ad saluandas gētes. Quem ingredientem
in orbem terreæ angelicæ laudes inducunt, & triumphali
ter regredientem cum admirationis cantico dicunt: Quis
est iste qui uenit de Edom, tinctis uestibus de bosra? Iste
formosus in stola, utiq; carnis suæ. Iure quidem formosus
in stola sua, quæ sine commistione concepta & de uir-
gine nata est, & ab omni non modo corruptione, sed etiā
corruptionis fomite immunis conseruata est, & in sepul-
chro dissoluta non est, & die tertia resuscitata, quadragesi
ma in cælum assumpta, omni die, quod super omnia mirā-
dum & amandū, in salutis cibum credentibus proposita.
Quis non ad singula ista miretur amanter & dicat: Quis
est iste tam formosus in sua stola? Cucurristi per hæc o-
mnia admiratiōis genera, imo stupidus per singula substi
tisti & ecce denuo noua tibi admirationis materia inde
exurgit. Satis in illis exercitatus fueris, hic iterū ad stu-
pendū excitaris, quasi illud tibi dicat propheta: Ne me-
Esai.43. mineritis priorū, noua ego facio. F Quid magis nouum
quàm q in mysterio dñici corporis mutatur materies, &
species seruatur? Pristina manet forma, sed noua gratia
quia noua substantia. Noua quidem nō in se, sed in hmōi
specie. Nouum planè q carnis dñicæ substantia in aliena
specie sumpta sanctificationis uirtutem animæ confert, &
spirituale emundat substantiam in mysterio altaris imma-
culata caro. Nouum quidem, & supra reliquorū usum sa-
cramentorū, q nō modo sanctificationis noua gratia da-
tur, sed substantia naturalis mutatur. Nam per sacramenti
benedictionē accipit oblatus panis hanc ineffabilē muta-
tionem, & ex mystica cōsecratione & uerbi uiuētis copu-
latione hæc uiuificatrix gratia in carne Christi redūdat.
Caro enim nō prodest quicquā, sed spiritus est qui uiuifi-
2.Cor.3. cat, sacrosanctæ carni cōferens in solemni sacramento spiri-
tualem efficaciā ad uiuificādos tanti participes mysterij.
Formosus ergo in stola, hoc est in carne sua, sed multo for-
mosior in assumpto spiritu: qui utique carne præstātior,
quia uerbo uicinior. Et in hoc spiritu unctum eum intelli
gē præ cōsortibus suis, id est nō modo præ filijs hoim, sed
etiam præ angelorum agminibus. Quid ni unctus sit præ
illis oleo gratiæ, qui nō sicut alij participatione, sed perso
nali unione uberrimæ illi cōsert⁹ est oliuæ, ex qua unctio
omnis emanat? An nō tibi uelut oliua uidetur ueritas &
uerbū dei, cuius unctio docet nos de omnibus, cuius mol
liti sunt sermones super oleum, cuius unguētum effusum
nomen est? Huic oliuæ personali unione consertus, con-
ditionis non corruptionis nostræ oleaster (ut sic dicam)
& pinguedinis illius factus particeps. G Quid luminis
quid dulcedinis, quid suauitatis, quid omnimodæ uirtu-
tis acceperit, operum eius iudicia loquūtur, nisi q longē
excellebat quod sensit in spiritu, quàm quod expresit in
actu. Deniq; ad omnia uirtutis iudicia dicere potes: o-
leum effusum nomen tuū, absq; eo quod intrinsecus latet.
Nec enim

Nec enim cõsentaneum est: ut quodlibet mirificũ forisani mæ opus illius uirtutes exæquet. Nõ possum dñe quæ in prospectu sunt omnia opera tua comprehendere. Confortata enim sunt, & nequæo æstimare illa: & eam quæ intrinsecus latet, quonam modo experiar gratiã? Oculus nõ uidit beatissima anima Christi præter te munera quæ diuinitus collata sunt in te. Ideo angelici spiritus deficientes in comprehensione, non desinunt ab admiratione: & quasi nesciẽtes sed stupentes in laudẽ supra positam erumpunt.
Esai.63. Quis est iste sic formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ? Hanc considerans prærogatiuam uirtutũ in dilecto, iure spõsa custodes se pertrãsisse dicit, & paululũ pertransisse: quia sic in eo singularem miratur gratiã, ut tamen cõmunẽ cõstituat naturã, beatamq́ illam Christi animã esse cum reliquis eiusdẽ quidẽ generis, sed differẽtis excellẽtisq́ uirtutis. Parabam adhuc alium uobis explicare trãsitũ, sed quod materia opportunè suggerit uel magis exigit, sermo refugit iam urgens ad exitum. Nos interim ad quod uenimus, in eo permaneamus, quatenus ex hoc gradu, cum ocium dabitur, ad altiora trãseamus mysteria sponsi ecclesiæ Iesu Christi: qui uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Sermo VIII. A

Pertrãsisti ô sponsa dñi custodes tuos, consortes & participes suos, consortes naturæ, participes gratiæ. Pertransisti illos, & peruenisti ad dilectum. Quidni illos pertranseas, qui & ipsi pertransirent quasi fumus nisi in dilecto suo starent? Inuenisti dilectum, & inuenisti illum unctum oleo spiritus præ consortibus suis. Perpendisti in illo uirtutum priuilegia quædam in cõsimili natura. Inuenisti sanctam eius animã quædam habere dona singulariter, quædam excellenter. Ideo pertransisti illos, quia illum prætulisti: & paululum pertrãsisse te dicis, quia cõsideratio tua in hac prælatione nõdum recessit à generis eiusdẽ cõmunione. Sed nũquid hic subsistes? In ulteriora & altiora ex hoc gradu urgẽda
Sapi.8. est profectio, pertingendum in finem. Sapiẽtia enim attingit à fine in finem. Denique & hæreticus ut superiorẽ dilecto tuo gradũ conferat, hunc tollit. Tantũ carnem uerbo copulat in Christo, animam negat, aut si hanc non audet
Ioã.10. (propter euidẽs ipsius Christi testimoniũ dicẽtis: Nemo tollit à me animã meã, sed ego pono eam, & iterum sumo eam) animã sensificantẽ donat, sed ratiocinantẽ tollit spiritum. Correxit in parte errorẽ, sed non potuit longius ab Aegyptis recedere tenebris. Non potuit tridui iter conficere. Ecclesiæ fides humanitatẽ nec solã cõstituit in Christo, nec dimidiã. Vtramq́ naturã collocat in Christo. Et quia diuina simplex est & distinctione carens, in hoĩe triplicem illã quam ponit apostolus distinctionẽ fatetur, id est integrũ corpus & animam & spiritum. Alioquin non hominẽ quem reformaturus in se fuerat suscepit. Denique & rationalis animæ pars humanæ, indiguit mediatoris remedio, quia ignorãtiæ fuscata nubilo, & cõcupiscentiæ succensa
Lucæ.3. igniculo, utramq́ naturã, id est humanã & diuinã integram fatetur in Christo ecclesia eius, & sicut euangelica mulier in satis tribus humanæ farinæ diuinæ sapientiæ fermentũ
Ioan.1. recõdit. B Sed quid? Indigebat rationali spiritu Christus uerbũ ipse patris & sapientia & ueritas? Nec quod lateret ipsum aliqd esse poterat, sed ipse illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Qua ergo cõsequentia creato & illuminato indigeret, lumen creans & illuminãs? Nulla planè. Ille non indiget, sed mea est hæc indigentia. Ratio hæc est meæ cæcitatis, non claritatis illius: non assumẽtis uerbi, sed assumpti spiritus. Ego idigebã ut & hæc naturæ meæ pars uerbo uniretur, & sic clarificatæ in deo portionis merita in uniuersos per fidẽ refluerent. Omnes nos mediante cõsubstantiali nostro reformamur in Christo accedentes per fidem ad ipsum. Et ideo totum oportebat assumi, ut gratia refunderetur in totũ, quia corruptio fermẽtauerat totum. Manent ergo in una persona naturæ geminæ sicut integræ, sic & impermistæ. Diuina enim in conuertibilis & incõmutabilis est, nec potest conuerti in aliam, nec in se sinit aliam conuerti. Non ualet in aliam ex se deficere. Defectus siquidẽ illi foret omnis mutatio: nec magis in illam alia proficere potest. Non commutare sed cõmunicare illam possumus, utendo certè, non existendo. Manet itaq́ naturis istis sua cuique tam integritas quàm proprietas. Cõsequẽter etiam competẽtes his comprehẽsiones & affectus & contemplationes & beatitudines impermixtæ sunt, & distinctæ & differentes, & numerabiles sine numero personæ. Nam qs assereret beatissimã Christi animam aut nihil sentire penitus dulcedinis & gaudij, aut iterum gustum intimum illi permittere suauitatis & saporis, & beatitudinis illius qua beatissima perfruitur trinitas? Maioris siquidem est excellentiæ esse illud uitale bonum quàm participare, longeq́ expressior est experientia & domestica magis in essentia quàm in usu ipsius. Esse utique idipsum uti est, non tamẽ usus essentiam cõfert. Quomodo ergo essentia perfruitione sola nõ potior quia proximior? Deinde licet anima hæc in uerbo omnia uidet & ipsum uerbum in uerbo uidet, tamen quia admissa non est in societatem essentiæ, nec admitti potest in æqualitatem notitiæ. Nam hoc ipsum essentialiter deum esse, & sapientiã esse, & summam bonitatẽ esse, & uirtutẽ summam & solã & sempiternã, quid habeat delectationis & gaudij, cui dabimus nosse, nisi cui datũ est & esse? Verbum ergo patris tanto magis intimè & sycerè & simpliciter seipsum nouit, & uniuersa per seipsum, quanto meliore utitur priuilegio essentialis unitas quàm unio personalis. C Hæc ad hoc replicamus, ad discernẽdas scilicet unius Iesu Christi uirtutes ꝑ gemina in Christo natura, id est uerbi essẽtialiter ex parte nati & spiritus ex parte creati: maximè propter illos qui de unitate personæ æqualitatem uel magis unitatẽ inducũt, & uirtutis & sciẽtiæ. Qui tamen cùm omnia dicant aĩam habere per gratiã, quæ habet uerbum per naturã: ipsi uidentur quasdã distantias & gradus (ut sic dicam) inducere per distinctionẽ nominũ istorũ, id est naturãs gratiã. Quantum illi denegant, cui hoc ipsum nõ dant per naturam habere uel nosse? Nam etsi anima Iesu uerbo unita excellenter & ꝑ gratia illuminata sit, nũquid & illud habere dicetur ex gratia, ut naturaliter & essentialiter, & simpliciter lumẽ sit, & illuminãs sit? Aut quonam modo erit naturæ quàm gratiæ notitia præstãtior, si non expressior? At illud adducũt quod legit & uerissimè legitur: quia omnis sapientia à dño deo est, & cũ illo fuit semp Eccle.1.
& est ante æuum. Si omnis sapientia à deo, & cum illo est, & ante æuum: ergo quomõ multæ sapientiæ sunt cum illa quæ à deo est, & illi coæterna est, quia cum illo ante æuum est? Nõ multæ nec uariæ & diuersæ sapiẽtiæ, sed una sola & inuariabilis est. Quæstio hæc nõ iã circa unam dñi Iesu solã restringitur animam, sed se dilatat ad oẽs quæ alicui sunt participes sapientiæ, ut similiter quæri possit an oẽs unam habeant cum uerbo dei sapientiam, imo an omnes aliã nõ habeãt quàm ipsum dei uerbũ sapientiã. Quod si ita est, una iam & indiuisa erit omnium sapientia. Et qua ratione dicitur omnis, si nõ nisi una est? Quid si ideo numerosè dicitur, nõ quia in se numerabilis sit, sed propter numerositatem habentium eam. Nam & una dicitur fides propter unam rem creditã, cùm tamẽ cuique sit sua. Quare ergo una res nõ dicatur numerosè, cũ multæ singulariter dicãtur? D Denique & multæ sciẽtiæ & multæ uolũtates eiusdẽ personæ dicũtur & eodem tempore propter multitudinem rerum quam uel scit uel uult etiã simul. Ad res ergo scitas respiciẽtes, non ad ipsius mentis uim qua quisque scit omne quod scit, & unius multas, & multorũ dicimus unam scientiam. Cum itaq́ dicitur, omnis sapientia à dño deo est, nil officit ad astruendam unitatem sapientiæ, quia hoc non ad ipsam sed ad illa quæ sciuntur per ipsam, refertur: quod dicitur omnis. Neq́ enim quia multa sunt quæ illuminantur ut uideri possint, aut multi uideri possint: ideo multiplex lumen est quod & uisa illuminat, & uidentibus lucet. Quid ergo? Dicemus unã & eandẽ esse scien

tiam animæ Iesu cum uerbo, imo omniũ rationalium spirituum & inter se, & cum dei uerbo unam esse sapientiam, quia dei uerbum? Iam ergo de sola anima Iesu non erit hæc disceptatio. Et nullus iam erit nobis exitus ad tuendam superius positam diuersitatem scientiæ inter uerbũ & animam Iesu: & quomodo patebit exitus, cum hoc modo omnium una conuincatur sapientia, quia unum lumen quod illuminat omnes? An fortè quia diuerso modo illuminatio, fit etiam diuersæ inter se illuminationes sunt, & ab eo per quod fiunt lumine differunt: ita etiam in animis rationalibus & diuinitus illuminatis, & lumen quo illuminantur, & ipsa illuminatio quæ per lumen fit, ab inuicẽ discernentur? Nam illuminatio quidem fit in illuminato, & ex tempore fit: lumen autem ipsum non fit, sed est, & ex æterno est. Hoc modo in una mente quis neget multas scientias esse, in qua intelligit multas cõprehẽsiones esse, quãuis una sit mentis uis quæ comprehendit & uidet: & unũ lumen illuminãs, ut comprehẽdere & uidere queat? Hæc ergo distinguẽda sunt diligenter, lumen, & illuminatio quæ per lumen fit in animo intelligentis. E Nam hoc ipsum intelligere, & illuminari & scire est. Quis itaq; non uideat quãuis nisi subtilissime nõ discernat propter nonnullã similitudinẽ. Quis, inquã, non uideat differre inter se lumen per quod illuminatio fit, & illuminationem quæ per lumen fit in quouis illuminato? Alterũ enĩ creatũ est, alterũ creãs: alterum illuminatũ, alterũ illuminãs. Nec potest essentialiter esse eadẽ sapientia quæ fit per gratiã, cum illa quæ per naturã existit: illa quæ fit in tempore, cum illa quæ nata est ab æternitate. Si hoc distinxisti in dilecto ô spõsa, & ab his quæ iuxta statũ humanæ substantiæ in illo sunt uirtutes, ad uerbi pertrãsisti diuitias, tunc iure & ex-

Canti.3. cellenter dicere potes: Paululũ cùm pertransissem illos inueni quẽ diligit aĩa mea. Sed quomodo aptabimus illud quod ponitur scilicet paululũ? Inæstimabiliter prærogat omni creaturæ diuina maiestas, & quasi uicina & familiaris sit. dicis cùm pertransissem illos paululũ, inueni quem diligit aĩa mea? Deniq; chaos magnũ firmatum est inter nostrã & ipsius naturã. Quale quæris chaos? Vtiq; inani-

Esai.40. tatis nostræ. Omnes gentes (ait propheta) quasi nõ sint: sic sunt coram eo, & quasi nihil & inanæ reputatæ sunt ei. Iure inanis reputatur nostra substãtia, in cuius assumptione exinanisse se dicitur illa plenitudo. Quæ ergo poterint assignari conuenientia & uicinitas inanis cum solido, nihil cum immenso? Qua ergo ratione dicit: paululum cũ pertransissem illos, inueni quẽ diligit anima mea. An fortè pennigera est charitas, & præpeti uolatu ardentis desiderij interiacens hoc de quo loquimur præteruolat uacuum? Vtiq; sic assentior. Nam amare iam tenere est, & iam assimilari & uniri est. Quidni, cum deus charitas sit? F Sed aliam hic ego paro rationem. Post rationalis contemplationẽ naturæ sursum ascendenti, primo se statim gradu diuina offert & occurrit natura, nulliusq; alterius præstãtioris naturæ interponitur distinctio. Non enĩ inter imaginem & ueritatẽ medium assignari quid potest superius uno, inferius altero. Quod enim ueritas nõ est, quomodo proximus accedit ad eam quã ut ipsi⁹ simulachrũ & character sit? In quo ergo attenditur in rationali spiritu ea quæ ad diuinã est naturã imago? Primo quidẽ loco, quia est ueritatis & iustitiæ capax. Secũdo si capiat illas, & fiat uerus & iustus per gratiã, quod deus est per naturã. Tria hic mihi distincta sunt, id est capacem esse boni summi, ipsum habere, & esse ipsum. Imago attenditur in primo, similitudo in secundo, ueritas in tertio. Primũ cõmune est omniũ intellectualiũ spirituũ. Secundum electorũ tatum. Tertium solius icreati spiritus. In primo prope accedimus In secũdo proximè, Tertium ipse est. Prope accedim⁹ per aptitudinẽ, proximè per coaptationẽ. Prope per naturæ primæua, proximè per uirtutis priuilegia. Prope, quia capaces: proximè, quia capientes. Quonã enim modo non de uicino accedit immortalitas ad immutabilitatẽ, incorporalitas ad simplicitatẽ, illocalitas ad immensitatẽ, ratio ad ueritatem, uirtus ad bonitatẽ? Et ut expressius loquar, quid esse uicinius & similius potest quàm sapientia sapientiæ? iustitia iustitiæ? quàm illuminata illuminanti? iustificanti iustificata? Quid similius aliĵ quàm causatiuum causæ, formatum formæ? Nam in formato ferè nihil aliud attenditur quàm forma. G Deniq; & quod dulce est, super omnia simile uidetur dulcedini: & quod lucidum est, luci. Itaq; proximum non iniustè uidetur quod illi tanta æmulatione componitur: proximũ, quia nihil interponitur. Nam & si finitum nostrum incomparabiliter excedit dies immensitatis, infinitas imaginis, tamen ad ueritatem nonnulla dignoscitur esse affinitas. Iure ergo dicit. Paululum cùm pertransissem illos, inueni quem diligit anima mea. O quàm felix, quàm lætus prouentus, tam longi circuitus. Beati gradus illi per quos in talem euaditur terminum. Quæsiuit in lectulo, circuiuit ciuitatem, interrogauit custodes. Primo loco quærit per se & penes se. Secũdo extra se, sed per se. Tertio uerò nec per se nec penes se. Et hoc loco quanto humili⁹ quærit tanto quidẽ efficacius, quantoq; à sui confidentia longius recessit, tanto reperit citius. Inueni, inquit, inueni illũ, qui me prior quasi ouem errantem & quasi dragmam perditam quæsiuit & inuenit, & misericordia ei⁹ præuenit me. Me, inquã, prior inuenit perditam, præuenit nihil meritã. Inuenit errantẽ, præuenit desperantem, inuenit differentem, præuenit diffidentem: inuenit qualis essem mihi indicãs, præuenit ad sua me reuocans: uagam inuenit in erroribus, uacuam gratiæ præuenit muneribꝰ. Inuenit ut nõ ego ipsum sed ipse me eligeret, præuenit ut prior diligeret. Sic ergo electa & dilecta, quæsita & acquisita, inuenta & præuenta, quomodo non sẽm uires conat⁹ & supra uires affectu illum & diligam & quæram? Quæram quærã donec uoti compos uocem lætitiæ proferã: Inueni quem diligit anima mea. Canti.3. Ego inuentionem hic ad ueritatis & gratiæ non refero initium sed augmentum. Pergens enim & proficiens anima de uirtute in uirtutem, de ueritate in ueritatẽ dum ubiq; nouis informatur mysterĳs & infunditur gaudĳs per singulos profectum gradus, dicere potest: Inueni quem diligit anima mea. Verbum patris Christum Iesum, qui est super oĩa benedictus in secula seculorum, Amen.

Sermo IX. A

Canti.3. TEnui illum nec dimittam. Ego huius capituli sensum ad futuram uolui tantum felicitatem referre, quando sponsus dilectæ manifestam præsentiæ suæ exhibebit plenitudinem, ut nihil sit quod interrumpat perpetuitatẽ. Nam & quod præmittitur: Cùm pertransissem illos, nõ incõgruè ad id refertur, cùm euacuauerit omnem principatũ & potestatem, ut sit deus omnia in omnibus. 1.cor.15. Ante illud enim tempus quis ex sententia dicere potest, non dimittã illum? Sed hunc arctat & euertit intellectũ, & ad præsens facit referri, illud quod sequitur: Donec introducam illum in domũ matris meæ. Canti.3. Sed iam uigilanter singula consideremus. Primò considera quàm sint lætitiæ plena hæc uerba: Inueni, inquit, tenui nec dimittam. Magnus ille patriarcha Abraham legitur uidisse dominum, non inuenisse. Gen.18. Apparuit enim ei ultro stanti in ostio tabernaculi ad meridiem. Deniq; egressus de tabernaculo, obuius, sedulus sub ilice exhibuit officium, in tabernaculũ uerò introducere nõ meruit, nedum in cubiculum. Vidit & Moyses apparentem sibi in Oreb dominũ, sed tenere non meruit, qui nec permissus est propius accedere. Exo.33. Vidit Iacob dominũ, sed uidit in somnis, & delonge scalæ innixum. Gen.28. Nam & si apprehendit angelum, non tamen retinuit, sed quadam luctæ uiolentia benedictionis extorsit gratiam, amisit præsentiam. & idcirco dicere nõ potuit, non dimittam illum, Inuenit illũ Maria magdalenæ, sed prohibita est, non dico tenere, sed etiam tangere, quia penes monumentum uitam quæsiuit. Ioã.20. Suscepit diu expectatũ, & insperato inuentũ senex ille Symeon in ulnas suas, & gratulationis lætus erupit in canticum, Luce.2. sed uocis huius usum sibi non præsumpsit. Non dimittam

illum

illum. Denicꝫ sic ait. B Nunc dimittis seruum tuum do-
mine ſm uerbum tuum in pace. Vticꝫ in pace dimittitur
solutus & sequestratus à carne: ut nō amplius cōcupiscat
aduersus spiritum, & illi repugnet. Ille ad noui amplexum
pueri, senescentis deposuit hominis uetustatem, & in trā-
quillitatem statum à corporis corruptibilis pœna, & car-
nis pugna dimitti se uel postulat uel exultat. Sponsa uerò
dilectum à se non dimittendum præsumit. Et quanto præ-
cellentis est gratiæ non dimittere quod ames, quàm eua-
dere quod horreas? Omnes hi etsi in carne uel carnis spe
cie uiderint, quosdam uel uisionis uel apprehensionis gra
dus distinguunt humanis in mentibus. Quod nulli eorū
indultum legimus, ista usurpat, cuius tentauimus eu enti-
lare sermones. Inueni, tenui, nec dimittam. Inueni per aspi
rationem, tenui memoriæ retractatione, non dimittam cō
tinuatione iugi. Tenui illum, & tu cum inueueris Chri-
stum, cùm inueneris sapientiam, cùm inueneris iustitiam,
sanctitatem, redemptionem: hæc omnia enim nobis fact⁹
est Christus. Cùm ista inueneris, tene affectu, tene studio.
Quòd intelligentia inueneris, diligētia tene, & retine (ut
sic dicam) renitentes uirtutes, & lubricas species arctiori
tibi astringe amplexu, donec uice uersa ultro tibi inhære-
ant, & amplexentur te gratis, & sine studij tui labore tene
ant, nec sinant uel longius abscedere, uel diutius abesse.
Et si quando declinas ad officia humanæ necessitatis, ibi
te insectentur & reuocent, & arripiant ad se, ut ubi non
possint assiduò studium, semper habeant obligatum affe-
ctum. C Nā nonnulla mihi uidet distinctio, an tu teneas
Prou.4. Christū dei uirtutē & sapientiā, an tenearis ab ipso. Ama,
Psal.72. inquit, sapientiā & amplexabit te. Denicꝫ & de qbusdam
dicitur, ꝙ tenuit eos superbia. Quid est tenuit, nisi irreti
uit & ĩplicauit, & inolitæ cōsuetudinis indissolubili obli-
gauit uinculo? Hoc eñ est quod sequitur: Operti sunt
iniqtate & impietate sua, ut nō facilè euoluere & explica-
re ab illa se possint. Et ut ampli⁹ dicā, q̃si cute q̃dā, sic ali-
qui praua operti & inuoluti sunt cōsuetudine uitiorū, ut
Leuiti.1. illā dediscere & desuescere, nō tam expoliari sit, quàm ex-
Exo.28. coriari. In cuius rei indiciū, fortè institutio legis cōtinet
hostiæ pellem abstrahi. Nam è regione ꝙ stricta sacerdos
indui iubetur linea, ueritatis te uult illius quæ de terra or
ta est habitu arctius astringi, ut per se castimoniæ & pu-
ritatis & innocētiæ tibi uirtus inhæreat, & agglutinetur
tibi: sed & omnia secerdotis indumenta uel catenulis uel
baltheis uel uittis astricta & colligata sibi uult esse lex: &
Rom.13. cum iudueris dominum nostrū Iesum Christū, cùm te in
Col.3. dueris uiscera misericordiæ, benignitatem, charitatem, &
reliquas quas apud apostolum legis ui rtutes, cùm Chri-
sti te fide memoriter uestieris, & contemplandæ ueritatis
inuisceraueris affectum, omnia tibi coaptentur & cohære
ant, constricta sint, nihilcꝫ circa te uagari & fluctuare pos-
sit, & tentationis uel dissolutionis uento follicare, qui se
tali uirtutis uestierit habitu, ut ei in naturam uersa uide-
antur, non ego hunc tam tenere quàm teneri dixerim.
Psal.72. Tenuisti, inquit, manum dexteram meam, & in uoluntate
tua deduxisti me. Tenuisti ne pergerem in defectum, dedu
xisti in multiplicem profectum. In uoluntate tua deduxi-
sti me, id est ĩ uolūtatte quæ à te est, & quæ ſm te est. In uo
luntate quæ magis trahens quàm tracta est. Nam & bonā
uoluntatē cum multo labore nonnunquā attrahere niti-
mur, & magis prosequimur quasi fugientē: quàm seq̃mur
Psa.118. ducentē. Sic enim legitur. Cōcupiui desiderare. Bona ta-
lis uolūtas, sed nondū placēs. Iusta, sed nondum iucunda.
In uoluntate tua deduxisti me. In illa quæ blando constat
boni ipsius gustu. Nec tantū (ut sic dicam) pigra nititur
Canti.3. ratione, quàm pia boni ipsius oblectatione. D Tenui
nec dimittā illum, donec introducam illū in domū matris
meæ & in cubiculū genitricis meæ. Multo planior uidere
tur sensus, si ita dixisset. Non dimittā illum cū introduxe-
ro in domum matris meæ, illius scilicet quæ sursum est Ie-
rusalē cælestis, quæ est mater omnium nostrum. Nam ante
illud tēpus omnia hic incerta sunt, & inter spem & metum
fluctuant, & pendulo nituntur gradu. Et quæ erit certitu-
do de gratia, dum mutabilis est natura? Denicꝫ & ille ait:
Ego dixi in abūdantia mea, nō mouebor in æternū. Auer Psal.29.
tisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. An non
tibi similia dixisse uident psalmista & sponsa? Quid enim
aliud est nō mouebor in æternū, quàm quod hic ponitur,
Non dimittam illū? Sed ibi quidē manifesta præsumptio,
quia uicina ultio. Auertisti, inquit, faciē tuā à me, & factus
sum cōturbat⁹. Cū sit in hac carne facilis casus, & frequēs
impulsus, citus lapsus, & certus labor, quomodo nō uide-
buntur præsumptionis & nimis promptulæ deuotionis
esse hæc spōsæ uerba, non dimitā illum? Quis enim hic in
eodē statu permanere poterit, præsertim illo subtilissimæ
contēplationis, qui uix attingi potest tenuissimo mentis
ictu? Fortè ergo uerba hæc non securitatē sed solicitudi-
nem sonant. Nec eñ securitas esse potest donec ĩtroduxe-
rit dilectū in domū matris suæ, & in cubiculum genitricis
suæ. Non erit tūc retinēdi solicitudo, quia erit certitudo
manendi in illo felicitatis statu absꝫ studij nostri usu, & di
sciplinæ custodia, ultro nobis affluent imo intrinsecus de
quodam inexhausto animæ uētre flumina fluent aquæ ui
uæ & indefessæ delectationis. Nulla tunc erit necessitas
in altū fodere, nullus labor uel purgare puteos quos Phi Gen.26.
listhæi repleuerūt, uel purgare ne repleant. Hic ille labor
exigitur, nō inde excluditur. Quod ergo dicit, nō dimit-
tam illum, studium polliceri uidetur & diligentiā, ut sem-
per solicita sit quoadusꝫ plenè possit esse secura, ne sibi
elabatur de reliquo dilectus suus dñs Iesus, qui uiuit & re
gnat in secula seculorm, Amen.

Sermo. X. A

QVæ infirmitatis exēpla sunt aptauimus sponsæ
præterito sermone, hodierno quæ sunt uirtu-
tis aptem⁹ de scripturis sacris. De Anna legit:
Cùm intētè profuso exoraret affectu, ꝙ nō sunt 1. Reg.1.
uultus eius amplius in diuersa mutati. Vultus animi inter
pres est, & ab intimo affectu habitum trahit. Ideo ab eius
constantia interioris quæ in anima est: perseuerantiæ dici
tur argumētum. Non sunt uultus eius in diuersa mutati,
quia nihil imminutū est desiderij semel concepti. Et quid
aliud sonat quod dicit: Non dimittam illum, nisi non mu
tabo in diuersa uultum, & intuitum mētis alio non diuer-
tam ab ipso? Sed & apostolus simile quid hortatur: Sine 1.thes.5.
intermissione orate. Et item: Gratias agētes semper, illud Ephe.5.
quocꝫ: Gaudete in domino semper. Continua & non in- Phil.3.
terrupta hæc uult esse apostolus, orationem, gratiarum a-
ctionem, & gaudium in domino. Sed quis ista ipso mentis
habitu & affectu animi indefesso explere sufficiat, nisi cui
dicere permissum est: Quis nos separabit à contemplatio-
ne Christi? Apostolus dicit. Quis nos separabit à charita- Rom.8.
te Christi? A cōtemplatiōe enim dicere nō poterat. Nam
aliquando à contemplatione segregari Christi illum com
pellebat charitas. Siue, inquit, mente excedimus deo, siue 2.Co.5.
sobrij sumus nobis: charitas enim Christi urget nos. Cha
ritas ergo quadam dispēsatione cōtemplationi se subdu-
cit, cuius tñ proprius est familiaris in ipsa usus. Omnia
quæ agit charitas, quandam habent indefessæ orationis
& gratulationis uicem & efficaciam. Sed tunc ista profu-
sius & excellentius exequitur, cùm singulariter in istis ex-
ercetur. Absconde eleemosynam in sinu pauperis, & ipsa Eccl.29.
orabit pro te ad dominū. Eleemosynæ uocabulo nō incō-
gruè censentur uniuersa quæ indigentibus misericordi-
ter impenduntur, non modo iste corporeus cibus & indu
mentum, sed etiam doctrina, exhortatio, correctio, conso-
latio, & uniuersa quæ ad animæ commoda spectare uiden
tur. Opera sunt hæc charitatis & oratiōis uim obtinent,
cùm solius dei fiunt intuitu, sed non sunt hæc specialia &
propria ipsius. B Quid enim tam proprium quam dile-
cto soli intēdere, & liberè in amoris se exercere negocio?
Ab hoc spiritualis iucūditatis excessu & ebrietate sobriū
fieri, & propter fraternas necessitates ab alienatione men
tis temperare, quid nisi uultum in diuersa mutare est? De

Luc.10. niq; & Martha sollicita erat, & turbata circa plurima, Illa
circa multa turbatio, uidetur quædam uultus in diuersa
Ibidem. mutatio. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur
tur ab ea. Optima pars contemplationis & dilectionis est
usus. Nam & si illa sunt opera charitatis quæ exhibebat
Martha, ibi tamen seruit charitas necessitati, non charitas
tas sibi. In subleuandis alienis necessitatibus bonū op⁹,
sed molestæ causa. Bona enim misericordia, sed molesta
miseria. Bona curatio, sed circa quem uersatur non bonus
languor. Bonus etiam huiusmodi compassionis affectus,
sed non bona cōpassionis occasionem ministrans alterius
passio. Fraternis in necessitatibus charitas intuetur, cui
condoleat, quo moueatur ad miseratione̅, quid amouere
nitatur. At cum dilecti contemplantur uirtutes, totū placet,
cet, totum delectat, totum allicit, nihil ibi uidet quod hor
reat, sed cui dulciter adhæreat. Hic proprius amoris usus
est, hoc eius officium, ut totus sit in amando. Sic est planè
cum una & indiuidua iucunditas omnia conuoluit & cō
plectitur, officium finem, & causam. Officiū amor est, cau
sa uisio, finis utrunq;. Neq; ullus esse potest beatior finis
quám ipsa uisio & dilectio dei. Omnia ad hunc finem san
ctorum uota suspirāt. Finis iste ipse sibi finis est, seipso cō
tentus, in melius aliquid expectationem porrigere nō ua
lens. Hoc est illud unum quod necessarium dicitur, quod
Psal.72. à Maria non tollitur. In quo psalmista gratulatur. Mihi
(inquit) adhærere deo bonum est. Hic est, ille mentis ex
2.co.12. cessus qui usq; ad tertium cælum Paulum rapuerat. Hæc
1.Reg.1. ebrietas temulēto similem Annæ uultū expresserat. Hoc
Actu.2. musto madebant apostoli cum illos uehemēs repleret spi
ritus, & illius quod nouum pollicitus est Iesus uini uir
Gene.9. tutem primò sensere. C Hoc uino infusus Noe spiritua
lis passus est soporis excessum, & carnis curā posthabuit,
totus factus in spiritu, posteriora contēnens, quem ante
riora tenebant ex integro. Felix si instar Annæ hui⁹ uini
nunquam digessisset uirtutem. Illa enim foris castigato
corpore, mētis est passa temulentiā, & sanctam quā postea
non euacuaret ebrietatē. Nam hoc sibi uult q̄ nō ulterius
uultus eius sint in diuersa mutati. Talem sibi apprehensæ
iugitatem præsentiæ sponsa polliceri, uidetur cum dicit:
Canti.3. Non dimittam illum. Quid enim præclarum, quid spiri
tale, quid sponsa dignum decerettur, si ad fidem, si ad iusti
tiam, si ad humilitatem, ad continentiam, ad beneficen
tiam, & ad reliquas quæ Christus esse dicitur uirtutes: id
referret quod ait, nō dimittam illum? Nam nec his uacua
credenda est, etiam cùm dilectum quæsiuit. Deniq; & com
munes huiusmodi uirtutes, & ita habentibus cōmodè, ut
caruisse nefas credat. Eximiū ergo & singulare quippiam
hæc indicat inuentio, per quā dilectum & comprehensum
applaudit, & nō dimittendum præsumit. Fortè primitiæ
aliquæ sunt futuræ contemplationis & gloriæ, propter
Canti.3. quod adiungit: Donec introducam illum in domum ma
tris meæ, & in cubiculum genitricis meæ, in illam cæleste̅
Ierusalem quæ mater est omniū nostrum, cuius muros sa
lus occupat, & portas laudatio, cuius in pace̅ positi sunt
fines. In illum locū lucis & lætitiæ, laboriosæ uitæ huius
introduci non possunt uirtutes, quæ si ingrediuntur per
meritum, tamen excluduntur per usum. Cælestem ergo ali
quam affectionem & supermundanum saporem in dilecto
experta, non iactando, sed gratulando dicit. Non dimit
tam illum, donec introducam in domum matris meæ. D
Sed nūquid non iam ascendit ad patrem? Nunquid iam
præcusor introiuit pro nobis? Et quomodo tu introdu
ces quo ipse prior ascendit? Tu magis indiges ut ipse te
Psa.118. ducat cui dicitur: Deduc me in uia mandatorum tuorum.
Ioā.14. Vado, inquit, parare uobis locum, & cùm parauero, iterū
uenio, & assumam uos ad meipsum. Quomodo ergo in
troduces illum quo iam ipse ascendit? Ascendit quidem
per se, sed adhuc in te foris existit. In te introducitur, quo
per se prior ascendit. Quidni? In te nascitur, in te forma
Gala.4. tur, & in te non introducitur? Filioli, quos iterū parturio
donec formetur Christus in uobis. In nobis ergo Christ⁹
& parturitur & perficitur, nec semel sed sæpius, & iterata
crebrò parturitione. Neq; possumus omnes Christi simul
uirtutes adaptare nobis, equidem ne unam quamlibet ad
plenum. Idcirco semper insistendum est: quia non nisi sen
sim fit in nobis spiritualis parturitio Christi. Qui ergo in
membris suis in spōsa sua nascitur, cur non introducitur?
Non enim uel parturitio hæc uel introductio ad Christi
potest referri personam, sed ad uirtutes & gratiam. Ideo
frequens est sicut parturitio sic introductio. Nam & con Ephe.2.
sedere dicimur in cælestib⁹ cum Christo. Sed sicut una est
uera & æterna sessio in cælis, sic & introductio. Perambu Gen.12.
lauit Abraham terram promissiōis antequam possideret. &.17.
Felix omnino cui datur beatas illas perambulare regio
nes, & uisentis instar uolucri calcare uestigio locū omnem
quem accepturus est in possessionem. Cui licet stare non
permittitur, ascendere tamen datur in montem domini: &
quamuis per umbram adhuc cursim, tamen perlustrare
cuncta, & se tali uisu refouere. Quæ autem uera est & ple
na introductio, hic innui uidetur cùm dicitur, donec itro
ducam illum in domum matris meæ. Felix omnino quæ
adeò alligare potuit uerbum dei, & amplius adglutinare
sibi, & in exilio collaterare, quousque copulari in cubicu
lo detur. E Non dimittam illum, donec introducam
in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.
Quod tunc fiet quando corpore & mente plenè portabit
imaginem cælestis, ut domus intelligētiam ad corpus, cu
biculi uerò ad mentem reducas. Aut si magis placet in do
mo possessionem accipe securam, in cubiculo secretam, in
domo sempiternam, in cubiculo internam. In domo (ut di
cit ecclesiastes) æternitatis, & in cubiculo charitatis. In Eccl.12.
cubiculo ubi clauso ostio non iam ores patrem, sed de cæ
tero adores in spiritu & ueritate. In domum non dicit pa
tris, sed matris, & in cubiculum genitricis. Nouit illa mē
suram suam, & ideo spem suam extendit ad illam æternita
tem, charitatem, quam assecuta est ecclesia primitiuorum
in cælis. Nam quantum ad ea quæ dei sunt spectat, solus
habet immortalitatem, & ipse lucem; habitat inaccessibi 1.Ti.6.
lem, & supereminet scientiæ plenitudo charitatis Christi
qui nos impleat in omnem plenitudinem in seipso, qui est
benedictus deus & regnat in omnia secula seculorum,
Amen.

Sermo. XI. A

DElicata est species amoris affectio, & tenui oc
casione læditur lætitia spiritualis. Amor occu
pationum externarum impatiens est, suis satis
habens inseruire negociis, ocio gaudet, quiete
fouetur, ad internam delectationem libera habere tempo
ra uolens. An non hoc ipsum tibi uidetur sponsa in
nuere, dilectum suum ad cubiculi secretum trahens? No
uit illa dilectum suum non posse foris securè possideri, nec
integrè quidem. Et quàm durum est amanti animum di
midiare cum Christo & mūdo? Quàm durum est, inquā,
in dilectionis iura peregrinas admittere curas, & cæleste
secretū secularibus infestare turbellis. Memor fui, inquit, Psal.76.
dei: & delectatus sum, & exercitatus sum, & defecit spiri
tus meus. Si delectatio memoriæ dei negocio se exercet
& exhaurit spiritum prophetiæ, quomodo plura poterit
& peregrina cum isto complecti negocia? Iure ergo spon
sa cum dilecto cubiculum petit, ut libero illi intendat stu
dio, & ex animi sui arbitrio perfruatur, & quieto pectore
penitus amplexetur. Apparet illam spiritu charitatis du
ci, & ex sponsæ affectu locutam, opportunitatem exercen
di quæ sic quærit amoris. Et quomodo nos si quid uel
tenuiter attingimus de Christo, de sapientia, de suauitate,
de contemplationis gustu, non contenti gratia, nec men
suram contemplantes nostram, statim erumpere conamur
& cubiculo fastidito festinamus egredi à requie & ab illa
requie? In pace, inquit, in idipsum dormiam & requi Psal.4.
escam. Maria ad domini pededes sedens idipsum tene Luc.10.
bat: turbatur Martha circa plurima. In multis turba
tio: porrò unum est necessarium, imo & iucundum.
Deniq;

Denique quàm bonum & quàm iucundum habitare amantes in unum. Alioquin non est habitatio in unum nisi in amore qui inhabitare facit uni⁹ moris in domo. Quid est
1.Ioã.3. unius moris nisi fœdere conformes amoris? Amor humanum animum deo conciliat & unit. Similes, inquit, ei erimus cùm apparuerit. Quidni similes? Cõmendat seipsam mundis reuelatam mentibus maiestatis diuinæ inæstimabilis pulchritudo, & intuentis in se affectu rapit, & quadã ratione sibi facit similẽ, dum aliud cogitare nõ sinit. Odore trahimur, transformamur autẽ uisione. Bonus ergo cõtemplationis usus qui unius moris efficit & cõformat humanam mentem & summam maiestatem. Bona hæc mansio ultra quam nec uota nos trahunt, nec citra tenere nos
Psal.131. debent. Quis det mihi ut hæc sit requies mea in seculũ seculi? B Felix qui ex corde potest dicere, hic habitabo
Luc.10. quoniam elegi eam. Maria optimã partem elegit quæ nõ auferetur ab ea. Scientiæ destruentur, euacuabuntur prophetiæ, linguæ cessabunt, sola contemplatio non excidet in futuro. Ideò hãc tibi partem elige in præsenti, quæ non
Treñ.3. auferetur unquã, ut dicat anima tua: Pars mea dominus,
Ibidem. propterea cõtemplabor eũ. Propheta dicit, propterea expectabo eum. Rectè quidem. Expectat enim boni plenitudinem, cuius portionem iam tenet. Qui contemplationis bono hic fruitur, amplius quidem expectare potest in hoc genere, sed aliud quid non debet. Bona hæc, bona sunt reposita in annos multos, imo in annos cunctos. Ideò Felix anima quæ bono hoc frueris, epulare, comede, quia pars hæc non repetet à te, sed refundetur & reformabitur uberius. Hæc requies tua in seculum seculi, hic habitabo quoniam elegi eam, hic inhabita ut cum illo inhabites, q sedet super cherubim, super scientiæ plenitudinem, qui lucem habitat inaccessibilẽ. Et ideo in speculationis luce sit locus tuus. Hic matris tuæ ecclesiæ proprius & domesticus locus, hæc eius domus, cætera q̃ exercet tẽporalis necessitatis officia, istum ad finem respiciunt. Actionis officia transeunt, permanent cõtemplationis. Bonum est hic tibi esse: hic tibi tabernaculum fac. Non tibi unum & dilecto tuo unum, sed tibi & ipsi unũ. In hoc cubiculũ dilectũ tuum introduc, ingredere in requiem tuã, ut requiescas à laboribus tuis, sicut & à suis deus. Septima requieuit ab opere institutionis. Septima requieuit à labore restitutionis. In illa postquam mundum condidit, in ista quando se in monumento recondidit. In illa postquam fundauit mũdana, in ista postquam reformauit humana. Si quæsisti, si inuenisti, si tenuisti dilectum tuum, tene quem tenes, tene, inhære, imprimere illi, ut eius in te uelut expressa reformatur imago, huic fias conformis sigillo. Eris autem si adhæ-
1.Co.6. seris. Qui enim adhæret deo, unus est spiritus. Fortè sicut duræ materiæ difficulter in te primo fit eius impressio, & si laboriosa impressio, sed dulcis adhæsio. C Laboriosa est reformationis tuæ sexta, sed dulcia sabbata quietis sequuntur. Consepelire ergo cum Christo per hunc sabba-
Apo.14. tismum in mortem. Beati enim mortui qui in domino moriuntur, amodo iam dicit spiritus ut requiescant à laboribus suis, Spiritus hoc dicit. Collatæ utique quietis exhibitione, & effectu gratiæ, quomodo & ipse testimonium reddit spiritui nostro: Spiritus hoc dicit: quia spirit⁹ hoc effi-
Ibidem. cit. Ipse se dicit, quia ipse se donat. Amodo iam dicit spiritus, ut requiescãt à laboribus suis. A laboribus, inquit, non ab operibus. Opera enim illorum sequuntur illos. Opera sequuntur spiritum sicut calor ignem, umbra corpus, lux solem, effectus causam. Qui sabbatizat in spiritu, non habet opus sectari opera, opera enim sequuntur illũ. Opera illorum. Quæ sunt opera illorũ? Quæ sunt opera quiescentiũ, opera mortuorum in Christo, consepultorũ cum Christo, opera sabbatizantium? Festiua sunt, feriata sunt, ocium, ualent opera ista festiua ingredi in hanc requiem, in hunc sabbatismum. Sed uide q̃ non relinquitur sabbatismus nisi consepultis cum Christo, nõ relinquitur nisi post sextam diem. Post sextam diem in qua aut uetus homo crucifigitur, aut nouus perficitur. Nam p̃pter illũ dicit: ut qui mortui sunt in Christo, requiescant à laboribus suis, & propter istum quod nouo cõdito homine die
sexta, septima requieuit ab operib⁹ suis deus. Et tu quoque Geñ.2.
sabbatum tibi compara, redime tempus, & liberas ab exteriori occupatione horas uendica tibi. Sed uide ne hostes derideant sabbata tua, ne illis seruiant ocia tua, ne illis
uaces qui uacare deo debueras. Vacate, inquit, & uidete Psal.45.
quoniam ego sum deus. Bonum est ocium, sed sapientiam Eccl.38.
scribe in tempore ocij tui. Scribe illam super latitudinem cordis tui. Latum enim cor, quod curæ non arctant: Imprime in intimo cordis tui literas quæ nõ deleantur, & exara in tabulis spiritualibus signa sapientiæ, ut dicere possis.
Signatum est super nos lumen uultus tui domine, dedisti Psal.4.
lætitiam in corde meo. D Lætare & diem festum age cũ dilecto, & epulare (sicut scriptum est) in introitu gloriæ
huiusmodi. Sabbatum, iuxta quod dicit Esaias delicatum Esai.58.
est & sanctum domini gloriosum. Delicatũ, inquit, & sanctum. In desiderijs est omnis ociosus, sed non sunt omnia Prou.21.
sancta desideria, qualia eorum qui uolunt diuites fieri. & 1.Ti.6.
per hoc incidunt in desideria multa inutilia & nociua. Vides quomodo apostolus multitudinem desideriorum in uitio ponit. Quid si & immunda fuerint? Nam & multi q agere non possunt, in occulto cogitãt quæ turpe est & dicere, tenui se in hoc solãtes remedio. Ad horum distinctionem non contentus dicere sabbatum delicatum, adiecit & sanctum, & domini gloriosum, ut non sint in confusione gloriæ tuæ. Si uacas, sabbatum habes: si uacas & uides, & contemplaris delectationes domini, iam sabbatum tuum delicatum est & sanctum, & sabbatum domini gloriosum sabbatum ex sabbato, id est uacatio de uacatione. Prima uacatio est & bona si mundo non uacas. Secunda quidem est melior, si tibi ipsi & uaces, & cogites quomodo placeas deo. Tertia est & optima si etiam tui oblitus soli deo uaces, & cogites quæ domini sunt, quomodo tibi placeat ipse. Nõ sit desidiosum sabbatum tuum, operare in sabbato tuo opera dei. Opus enim dei est ut credas in eum. Fide uidens, uidemus enim nunc per speculum: ideo uaca ut uideas. Delicatum planè opus est uisio & uisio dei. Nõ est tibi necessitas de reliquo dimicare pro fide, sed tãtum deliciari in ea. Erepta est iam de contradictionibus persequentis populi, & peruertentis hæretici. Constitue eam in caput cogitationum tuarum ut cogites cogitationes fideles antiquas, Amen.

Sermo XII.

Nesciunt cogitationes antiquas habere qui nouitates uerborum exquirunt, qui noua excludunt dogmata, qui iuuenilia desideria non declinant, qui nihil habent grauitatis, nihil autoritatis, nihil antiquitatis plenum: non est ibi amen, ubi est aut disceptatio aut deceptio cogitationum, ubi aut infidelitas est, aut fluctuat fides ipsa. Ingredere in tutos recessus fidei, introduc dilectum in cubiculum matris tuæ, ut quicquid de Christo sapis, quicquid sentis intra ecclesiæ cõstringas regulas, ad eius castiges censurã: huiusmodi opera operare in sabbato tuo. Alioquin si uacas, & talibus nõ uacas studijs, facilè in uacuo animo cogitationes uanæ & uenenata erumpent consilia. Denique sicut habes,
agrum hominis pigri urticæ & spinæ obsident, & euãge- Pro.24.
lia tibi dicunt, quia duo erũt in lecto, unus assumetur & al- Mat.24.
ter relinquetur. Quasi lectus quidam est ociosa uita & quieta in ecclesiæ gremio degentium eorum qui nullo sunt ecclesiastici muneris onere occupati, nec prouidẽtiæ & dispẽsationis solicitudine distẽti, sed libero utũtur ocio sub alieno regimine. Nõ tamẽ hoc ocio omnes rite & iure debito fruũtur, sed libertatem quam obtinẽt temporis, dant in occasionem torporis. Bonus enim lectus si quis eo legitimè utatur, & opportunitatem exterioris quietis in uoluptatẽ cõuertat uisiõis internæ. Hi sunt q assument ab hoc ecclesiæ cubiculo ad illud ecclesiæ, ut ubi Christus est, &

Ibidem ibi sint cum ipso. Denique ubi fuerit corpus, illic congre
buntur & aquilæ. Esto tu quasi aquila, & acutis utere lu-
minibus, spirituali assuesce contemplationi, commane in
petris, & in præruptis commorare silicibus, imo in singu-
laris illius petræ quæ Christus est cauernas ingredere. In
Esa. 26. tra iuxta Esaiæ uerbum in cubicula tua, claude ostia tua,
& abscondere modicum ad momentum donec pertrãseat
indignatio. Magis uerò abscondere in æternum ut dele-
ctatio maneat. Intra in cubiculum pacis, in potentias do
mini: quia pax in uirtute eius. Memorare iustitiæ eius so-
lius, ut in te sibi obuient pax & iustitia. Memorare iusti-
1. Cor. 4. tiæ eius solius, quia quid habes quod non accepisti? Iu-
stitiæ eius solius. B Bona iustitia quam aduersus titil-
lantia uitia tibi pugna quadam defendis. Felicior ubi nõ
dimicas pro iustitia, sed magis delectaris in ea, ubi non cõ
flictationi studes, sed delectationi: non seris cum uitijs iur
gium, sed commercium cum uirtute contrahis. Istam pos-
sidens non impugnas illa: ubi posteriorum oblitus, non
cogitas quæ hominis, sed quæ domini, & memoraris iu-
stitiæ eius solius, cum iustitia & pax in te osculatæ se fue-
Psal. 75. rint. Regnum enim dei iustitia & pax & gaudium. Si re
gnum, quare non & domus & cubiculum? In pace enim
factus est locus eius, & habitatio eius in Sion. Ingrede-
re in cubiculum pacis huius quidem exterioris, sed magis
Psal. 4. illius interioris, in habitationem speculationis: quia Sion
speculatio interpretatur. In pace, inquit, in idipsum dor
miam & requiescam. Idipsum ad speculationem refert,
quia hæc est pars optima quæ non auferetur. Deniq; &
Canti. 3. sponsa obdormiuit cum dilecto in cubiculo matris suæ,
& quendam passa est soporatæ mentis excessum in ample-
xu sponsi, ideo sequitur: Adiuro uos &c. Et tu ergo si spõ
sum apprehẽdisti, tene: nec dimittas donec introducas in
domum & cubiculum matris tuæ. Quid ego nunc tibi
persuadeo ad quod te ipsa experientia perceptæ dulcedi-
nis multò magis iuitat & allicit? Si quis enim feriato ani
mo furtim & quasi in raptu prælibare potuit liberæ me-
ditationis festiua gaudia, nescio si quid unquam libentius
agat quàm ut huic totum & ex integro se studio tradat &
expediat. Denique trahebant sponsam prima pulchræ cõ
templationis blandimenta, & ad quietis prouocabant cu
biculum, quo dilectum introducturam se læta gratulatur.
Ibidem. Non dimittam illum donec introducam. An non tibi ui-
detur quasi dicere his uerbis illud de psalmo: Si dedero
Psal. 131. somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem,
donec inueniam locum domino. Omnia dimitto, ne di-
mittam illum. Omnia detrimentum facio, ut Christum
lucrifaciam, propter supereminentem lætitiam præsentiæ
Eccli. 4. eius. Si dormierint duo, fouebuntur mutuo: unus quo-
modo calefiet? Ecclesiasticus hoc dicit. C Bonum foue-
ri & inflammari in amplexu uerbi. Ignitum enim elo-
quium domini uehementer, & spiritualibus æstuare desi-
derijs: ideo non dabo somnum oculis meis: & palpebris
meis dormitationem, donec introducam illum in cubicu-
lum matris meæ. Tunc quiescam, & suauis erit somnus
meus. Quasi dormiuit Ioannes recumbens in pectore Ie
su, ubi recõditi sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ
dei. Ibi ueræ quietis locus, intelligentiæ serenum, san-
ctuarium pietatis, delectationis cubiculum. Hic dormi,
ut uideas quod ipse uidit, uerbum in principio, uerbum
apud deum, & uerbum deum, & intelligas in Christo cum
patre existendi coæternitatem, personalem diuersitatem,
& unitatem consubstantialem. Quid tibi uidetur similius
somno? Huc se nõ possunt humani iactare intuitus, irrum
pere ratio. Denique non uidebit hæc homo & uiuet. Bo-
num est ergo te obdormire & humanorum sensuum &
affectuum obliuione sopiri, ut huiusmodi somnia somnia-
re possis. Hoc apostolorum cubiculum est, qui nos genue
Gal. 4. runt in christo. Quasi mater est Paulus, cum dicit: Filioli
mei quos iterum parturio donec formetur Christ⁹ in uo-
Phil. 3. bis. Matrem habes, uis habere cubiculũ? Nostra, inquit,
2. Co. 5. conuersatio in cælis est. Vis somnum? Mẽte, inquit, exce-
dimus deo. Huc ergo trãsi cum dilecto, hic mane, hæc me-
ditare, in his esto: aut si istò pertingere non potes, tempe-
rantius age: si non potes recumbere in pectore Iesu, ubi in
defessæ puteus sapientiæ, requiesce inter scapulas, ubi pa-
tientiæ eius exempla & mysteria contempleris. Inter hu
meros eius, quia principatus factus est super humerum Esai. 9.
eius. Et de Beniamin dictum est quòd amantissimus do-
mini inter humeros requiescet. Requieuit quidem & ob- Deut.
dormiuit Iesus in cruce, & tu cum ipso in passionis eius fi
de & memoria dormias, uel potius inter istas sortes discur
re inter pectus & humeros, inter fidei mysteria, & manife-
stationem ueritatis. In altero fac tibi domum, in altero cu-
biculum. Amantissimus domini Beniamin quasi in thala-
mo morabit tota die, & inter humeros requiescet. Vides
quomodo inter humeros thalamum collocat? Quid ergo
erit in pectore? Vtrobiq; planè contemplationis pulchræ
locus, & inter humeros, & inter ubera. Sed uberior gratia
in pectore, ubi amoris locus, cogitationũ sedes: amplexus
occasio, & cernendi copia uultus. Bene ergo in pectore Ie
su Thalamus, imo & thesaurus. Ibi enim & deliciæ sponsi,
& diuitiæ uerbi. Quia in illo absconditi sunt omnes the-
sauri sapiẽtiæ & scientiæ dei. In hos ingredere thesauros,
absconde te in abscondito faciei eius à conturbatione ho
minum, & nemo te exsuscitet neq; euigilare faciat donec
ipsa uelis. Deniq; & hoc habet ea quæ subsequitur adiura
tio sponsi Christi Iesu, qui uiuit & regnat in secula seculo
rum, Amen.

Sermo XIII. A

ADhuc capituli hui⁹ nos discussio tenet. Tenui Canti.
nec dimittam illum. Itáne adhibenda est diligẽ
tia & studium, ut dilectus tuus apprehensus re-
tineatur? Si sponsus est, & amanti respondet
ex æquo, quomodo non ultro cohæret tibi, & astringi-
tur gratis? Deniq; hoc habet impatiens zelus amantium,
ut etiam expulsus importune se ingerat, & pudorem dedi-
scat æmulatio dura. Nunc autem dicis. Non dimittam
illum, quasi declinare uolentem si non instantius retinea-
tur. Quomodo si amat aut declinare uolet, aut auelli se si-
net? An fortè suspicionib⁹ amatorijs moueris, & superua-
cuo quodam metu amittendi: pro multo affectu retinen-
di? Non est tamen superuacuus timor, ubi exitus in anci-
piti pendet. Non est superuacuus inter pericula metus:
sed domestica tibi magis metuenda est leuitas. Nam deus
ille, & non mutatur. Innata tibi leuitas uicina est lapsui, &
instabili quodam uagæ mentis motu facillime arriperis
si non firme adhæseris. Sed nos iam ad primitiuam uerba
hæc referamus ecclesiam. Eius enim esse uidentur: fidei &
charitatis iura aduersus persecutionum iniurias propheti
ca quadam præsumptione sibi defendentis. Vide etenim
quàm multi conati sunt spirituale hoc Christi & ecclesiæ
uel diuellere uel adulterare connubium. Contemplare
adhuc initia latentis ecclesiæ, quãdo uelut noua nupta in
primos Christi properabat amplexus. Quid furoris. quid
fraudis illis Iesu bone sustinuit diebus? Oportebat quidẽ
hæreses esse, oportebat & persecutiones esse, ut tãto adhæ
reret dilecto tenacius, quanto ab eius uel fide uel confes-
sione uehementius se abrumpi uidebat. Quis nos (inquit
unus pro uniuersa ecclesia) separauit à charitate Christi? Rom. 8
Denique non est in illis uel fidei corrupta ueritas, uel con
fessionis obturata libertas. Propter Sion, inquit, non ta- Esai. 62.
cebo, & propter Ierusalem non quiescam. Cæsis in sy-
nagoga discipulis denunciatum est ut tacerent. Sed illi
propter Sion non tacent, & propter Ierusalem illam car
nalem non quiescunt. E Verè carnalis synagoga quæ
uiuificantem in se extinxit spiritum, & ecclsiæ extorque-
re conatur. Non probauit Christum habere in notitiam:
ideò tradita est in reprobum sensum. Reprobauit enim
lapidem probatum, lapideu electum: tenuit legem, sed
Christum nesciuit: tulit clauẽ scientiæ, nec ipsa introiuit
nec alios intrare permisit. Quis nobis claudit, quibus
Christus,

Christus aperuit? Super humerum eius clauis domus Da-
uid, quæ aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit,
Aperuit gentibus, & clausit Iudæis. Cæcitas enim in Isra-
el contigit ex parte, ut gentium plenitudo intraret. Cæ-
ca est Iudæa: & in literæ uelamine ostium inuenire nescit.
Synagoga prædicat, uelamen reprobat, ueritatem non re-
ctè uel offerens uel diuidens. Rectè enim diuideret, si li-
teræ obseruationem ab eius interpretatione distingue-
ret, si aliud tempus illius antiquitati, aliud huius noui-
Eccli.3. tati daret. Tempus enim suendi, & tempus scindendi. Si-
militer enim & illa præcepta sunt, & ista prædicta sunt.
Sed in illis figura, ista sub figuris. Ecclesia iam ista diui-
dit & scindit quæ fuerant consuta, etsi nouit literam ali-
quando secundum carnem, sed iam non nouit synagoga:
Caut.3. quem inuolutum quasi tenuit, reuelatum dimittit. Eccle-
sia dicit. Tenui nec dimittam. Synagoga reprobat imo &
Mat24. exprobrat, sed ecclesia non ueretur à uoce exprobrantis
& obloquentis, à facie inimici & persequentis. Denique
seruus ille nequam dicit in corde suo, moram facit domi-
nus meus uenire, & ideo percutit pueros domini, quia iã
eius nouerunt & nunciant aduentum, sed illi propter Si-
on non tacent, & propter Ierusalem non quiescunt. Cor-
pus possunt percutere, non possunt ab animo Christum
excutere. Flagellis firmius ligata est in corde eorum affe-
ctio Christi. In Synagogis flagellati sunt, in custodias tra-
diti, ad cathedras tracti, sed gaudent in his omnibus quia
digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.
Tenui nec dimittam illum. B Tenuit quia non timuit
dum turbaretur omnis terra, & maiores mundi huius po-
testates transferrentur aduersus illam in cor amaritudi-
dinis. Agglutinata est sponso funiculo qui rumpi nõ po-
terat, funiculo charitatis: qui nescit excidi: quia illa nun-
quam excidit fiducialiter egit, quia charitate adhæsit.
Qui enim adhæret deo, unus est spiritus: ubi autem spi-
1.Co.6. ritus domini, ibi libertas. Ideo liberè egit, & spei suæ con-
fessionem tenuit indeclinabilem. Et tunc quidem fatui-
tatis res fides uidebatur, & confusione digna confessio.
Quid confusionem nomino? Extremi res erat periculi.
Non tamen timere poterant eos qui occidunt corpus.
Spiritus enim uitæ ante faciem illorum, Christus domi-
nus. Ideò & carne auelli se facilius passi sunt: qui ab eius
Canti.3. charitate nihil sibi de se retinuit, ut illum teneret. Ideo di-
cit. Tenui nec dimittam illum. Planè inter tot peruerten-
tes & persequentes tenuit strenuè, & dum adhuc tenera
Ibidem, erat nostræ fidei ætas. Donec introducam illum in domũ
matris meæ. Iam introducta est fides nostra in tutum.
Non est qui palàm impugnet illam, sed qui fuerãt per-
sequentes, facti sunt obsequentes: & qui peruertentes,
facti sunt dirigentes. Iam introducta est de campo in do-
mum, de pelago in portum. Iam in fauorem uersus est per-
sequentium furor principum, & uersutæ hæreticorum
cauillationes, catholicæ fidei syncera ueritate redargutæ
siluerunt. Iam erepta est fides nostra, ereptus est Chri-
stus de contradictionibus populi. Iam constitutus est in
caput gentium, nec positus est nunc in signum cui contra
dicatur. Post tot desudata martyrum pro fide Christi cer-
tamina, postquam tot fregit persecutorum uiolentias, &
hæreticorum refellit uersutias, postquam non est amplius
in cruce Christi scandalum, sed gaudium, & facti sumus
mundo huic non theatrum contumeliæ, sed triumphus
gratiæ, post tot enauigata pericula nonne tibi uidetur
quasi de campo quodam pugnæ & laboris in pacis &
quieti introduxisse cubiculum dilectum suum ecclesia
Christi? C Vides ergo in initijs ecclesiæ nascentis ne-
cessariam diligentiam, ne dilectus tandiu desideratus &
tandem apprehensus posset extorqueri. Quid ergo nunc
decætero fiet quando in tutum introductus est & quasi
in thalamum per fidem? Dabitur de reliquo desidiæ lo-
cus, & diligentiæ ualedicemus? Periclitabitur in trãquil-
lo, qui in tempestate non potuit? An non periclitatur qui
Iaco.2. moritur? Sine operibus mortua est fides. Commendat
apostolus fidem, sed illam quæ per dilectionem operatur. Gal.5.
Vbi dilectionis opus est, uel dilectio operis, ibi uita est
fidei. Quid si est in crudelitate ueritas, in confusione liber-
tas, & non ibi per dilectionem uita? Funiculus iste triplex
non est, & facilè rumpitur. Deniq; imaginaria libertas est
quæ de radice non oritur charitatis, nec tam nititur con-
fessio talis libertate sua, quàm aliena licentia utitur. Præ-
caria est, non propria, ex principum fauore pendet, non
procedit de calore fidei. Fides feruore charitatis anima-
tur ad uitam. Pigra planè ubi discrimen impendet si non
confessionis sibi uendicet libertatem beneficio dilectio-
nis. Alioquin à mortuo quasi qui non sit perit confessio.
Est ergo sine charitate & fides mortua, & confessio uana.
Apostolus dicit Christum habitare per fidem in cordi- Ephe.3.
bus nostris. Nunquid per mortuam? Si intus est ueritas,
& foris uita, diuisus est Christus, nõdum ex integro intro
duxisti dilectum tuum, ubi dimidius est foris. Quid si nec
dilectum? Quomodo enim dilectus si fidei non fuerit so-
ciata charitas? Christus resurgens ex mortuis, iam nõ mo- Rom.6.
ritur, sed sibi non moritur. Vide ne tibi, aut magis tu ne il-
li moriaris, alioquĩ quæ poterit esse mortui uel cum mor-
tuo delectatio? Quanam ergo ratione dilectus esse dice-
tur, ubi dilectio non est? Si habitat Christus in corde tuo
per fidem, sed foris est per dilectionem, uereor, imo uerum
est quia uel dimidius in te est, uel mortuus. Viuo (inquit Gal.2.
Paulus) iam non ego, uiuit uerò in me Christus. D Po-
tes & tu tibi uocis huius usum assumere, si tamen cum eo-
dem dicere potes: Charitas dei diffusa est in cordibus no- Rom.5.
stris per spiritumsanctum qui datus est nobis. Sed est in
alijs hæc uita laboriosa, in alijs libera, & in spiritualibus q-
busdam delicijs agens. Quòd si in carnis iura totus trãsi-
sti, & principibus tenebrarum in cordis tui recessus faci-
lis & familiaris aditus patet, & immundis amatoribus ani-
mam tuam prostituisti, quæ erit tibi conuentio Christi ad
belial? quæ societas luci ad tenebras? Si uerò uitijs & in-
centori uitiorum induxisti pro Christi charitate confli-
ctum, iam quidem dilectum tenes, sed nondum tibi res est
in tuto. Turbaris adhuc, & thalami tranquilitate nõ frue-
ris. Fides in portu est, sed prauæ consuetudinis impetus,
& tentationum uel emergentium uel frequentium cumu-
lus adhuc tibi frangendus, aut certè fugiendus est. Tene
constanter inter discrimina ne te effugiat donec introdu
cas dilectum in domum matris tuæ, & in cubiculum ge-
nitricis tuæ. Tene cum labore, ne minus cauto ut parum
curioso citius elabatur. Fide tenes, professione tenes: te-
ne moribus, tene conuersatione, nec dimittas. Non est
decætero nunc pro fidei ueritate conflictus, sed spiritua-
lis huius certaminis æstus aduersus mores bonos & ui-
tam honestam totus incanduit. Instant his diebus nouis-
simis tempora periculosa, quando sunt homines seipsos 2.Ti.3.
amantes, cupidi, elati, inuentores imo & incentores ma-
lorum. In exortu fidei christianæ persecutio nominis hu-
ius grandis irripit. Hodie pestilẽtia morum fœda satis &
lenta nimis exalat. Corrumpunt enim mores bonos exẽ-
pla mala. Trahe nos bone Iesu in odorem unguentorum
tuorum, ne pestilens aura de uicino erumpens, salem sa-
pientiæ in nobis infatuet. Sermo uester (Paulus inquit)
semper in gratia sale conditus sit. Nunquit solus sermo Col.4.
& non potius uisus, auditus, incessus, omnis deniq; exte-
rior gestus sale condiri debet? Placete, inquit, omnibus
p omnia, sicut & ego. Quòd si infatuati sunt ecclesiæ prin 1.Co.10.
cipes, plebes in quo salientur? E Et nos fratres qui reli-
gionis professores sumus, sal esse terræ debemus. Si ergo
& in nobis sal euanuerit, in quo salietur? Factus est sacer-
dos sicut populus, ut licẽtius populus sicut sacerdos fiat.
Mundo se monachi studio conformant, & qui in mundo
sunt errorem suum nostrorum satis uersutè & nimis uerè
tuentur exemplo. Mutuis ad uitia sese aut informant aut
fouent exemplis, pastores, populi, seculares & religiosi,
promptuaria plena sunt huiusmodi, eructantia ex hoc in
illud, aut turpis aut tepidæ conuersationis spiritum pesti

lentem. Heu quàm auido cordis ore prauum hunc attrahimus spiritum, & corrumpentem haurimus auram. Pestilentia hæc passim influit per fenestras nostras. Iesu bone quando erit, si tamen aliquando erit, sicut fides integra, sic & incorrupti mores? Quando continget ut sicut cum ueritate pax, sic non sit pugna pro uirtute. Quando integrum te & ex arbitrio in contemplationis & quietis cubiculo complectemur? Pauci sunt in ecclesia qui in hūc statum peruenerunt, sed tamen pro parte profitentur. Tenui nec dimittam illum, donec introducam in domum matris meæ & in cubiculum genitricis meæ. Non est tota talis ecclesiæ facies, sed tamē multa talis, ut dicere possit: Tenui nec dimittam illum donec introducam in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Fides profusior est, contracta negocia charitatis. Nunquid in uniuersitate credentium hanc aduertere est distinctionem, & nō etiam in singulis nobis? Quis enim erit cui sicut ueræ & indubitatæ fidei, sit etiam affectuum piorū integritas cōstet? Magnus planè est si quis est, qui sicut nunquam titubat in fide, ita passionibus animi nullis turbetur. Planè talem ego dixerim cubiculi secreta ingressum. Bonum cubiculum cordis tranquillitas. Cum alijs laborat sapiētia, sed cum humili & tranquillo quiescit spiritus domini, & in pace locus eius. Sed hic quiescat interim sermo noster, magis uerò sensus noster, in hoc utinam requiescat secreto cubiculi ut quod experientia docuerit, expressus refundat sermone sequenti, præstante domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritusancto uiuit & regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo XIIII.

Canti.3. ADiuro uos &c. Patet illam obdormisse, pro qua talis est facta, adiuratio. Quidni dormiat cum dilecto ingressa matris cubiculum, deliciarum recessus? Dormit cum patitur mentis excessum de accessu dilecti. Adiuro, inquit, uos ne suscitetis dilectam. Beata planè, quæ dilectum hunc & tenere permittitur, & dimittere non compellitur. Tene quod tenes, tene & attrecta morosè & diligenter uerbum uitæ, reuolue uolumen uitæ, uolumen quod reuoluit Iesus, imo quod est Iesus. Inuolue te illi, inuolue te illa qua inuolutus est ipse sindone, quia amictus est lumine sicut uestimento. Induere dilectum tuum dominum nostrum Iesum Christum. Excide tibi memoriale diligenter in petra, monumentum nouum in quo nondum quisquam positus fuerat. Christus enim petra. Semper noua reperiri possunt in Christo. Ad noua potest penetrari. Multi sunt in illo recessus, thesauri sapientiæ innumerabiles. Non est uno contentus uellere: sæpius tonderi potest, bona uellera sunt sensus mystici, sacrati affectus. Talibus abundat Iesus. Psal.118. Nudari, expoliari non potest. Lætabor, inquit, super eloquia tua, sicut q inuenit spolia multa. His te uesti spolijs, inuolue uelleribus, ut calefiāt (sicut scriptum est) latera tua. Eloquium enim eius ignitum: in his quiesce, ut suauis sit somnus tuus, sicut Salomon ait. Deniq; & sponsus istum dilectæ suæ somnum tuetur & fouet, illam exsuscitari uetans. Canti.3. Adiuro uos, inquit, per capreas ceruosq; camporum. Noua planè adiuratio, nec plus habens admirationis in specie, quàm in uirtute mysterij. Quærens quid in se sacramenti inuolutum contineant hæc animalia, quandam liberæ mentis alacritatem & agilitatem spiritus, cursim se & saltuatim (ut sic dicam) ad superiora ferentis, intelligo adumbrari in illis. An nō & tibi uelut capreæ & cerui uidentur, qui licet in corpore commorantes, corporis tamen euaserunt incommoda, & spirituali leuitate pondera carnis penè non sentiunt, & terrenæ molis materiam nesciunt mentis beneficio? Hi sunt qui spiritu ambulantes, ultra non sentiunt desideria carnis: aut si sentiunt, languida certè & quasi palpitantia, ad extremum ducentia halitum. Vos (inquit apostolus his qui huiusmodi sunt) non estis in carne, sed in spiritu. Roma.8. Deniq; 2.Co.5. etsi cognouimus Christum secundum carnem, sed iam nō nouimus: iam totus spiritualis factus est, iam se ad solitudines cælestes contulit, iam conscendit ad superiora. Ideo Cant.2. dicit ecclesia. Similis est dilectus meus capreæ hinnuloq; ceruorum super montes Bethel. Ad hos te montes inuitat qui dicit: Si consurrexistis cum Christo &c. Gal.3. Quasi capream te spiritualem fieri uult Paulus, qui ad illos te cælestes montes prouocat, qui singularis illius hinnuli te uestit imaginem. Sicut, inquit, portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem eius qui de cælo est. 1.Co.15. Bonus ceruus & ipse Paulus, qui ait: Nostra cōuersatio in cælis est. Phil.3. Bonus planè ceruus quē spiritus domini uegetat & agit. Spirit⁹ enim domini subtilis & mobilis. Boni cerui, quos uox domini præparat: quibus reuelat condensa mysteriorum, cōdensa in quibus benedictus ille latitat hinnulus. Bona certè caprea, quæ ad omnia quæ uel sibi proposita sunt uel imposita, impigra & indefessa deuotione spiritus dicere potest. Paratum cor meum deus, paratum cor meū. Psal.56. Quæ ea quæ retro sunt obliuiscens, ad anteriora extenditur. ¶ Audisti communia, audi singularia, ut aliquid distinctionis inter hæc assignemus animalia, nec confusa & indifferens sit de utriusq; disputatio: in ceruis antiquitatem attende uidendi, & uiuendi acumen in capreis. Cerui quadam arte naturali à senio se tueri perhibentur, & uergentem in defectum uitam rediuiua nouitate ab interitu reuocare, Christus singulariter nō tam ceruus quàm hinnulus dicitur: qui nititur æterna nouitate, nec habet aliquid uetustatis admistum quod subinde renouatione indigeat. Illic singulariter caprea uidendi priuilegio. Deniq; nemo nouit patrem nisi filius, & cui ipse uoluit reuelare. Luc.10. Omnia autem nuda & aperta sunt oculis ei⁹. Ergo & hi quoq; quasi capreæ quædam spirituales intelliguntur, qui reuelatos habent mentis oculos in agnitione dei, qui spirituales effecti dijudicant omnia & perscrutantur, qui reuoluta facie gloriam domini contemplantur. Cerui uerò sunt in eo quòd in eandem imaginem transformantur à claritate in claritatem tanquam à domini spiritu, qui ueterem deponentes hominem, nouum induunt cū qui creatus est in iustitia & sanctitate ueritatis, qui senescentem deuotionem, & quodam languentem tædio, in nouum denuo feruorem reducunt, & perseuerantiæ fastidia nesciūt reparatione frequenti. Qui (inquit Esaias) confidunt in domino, mutabunt fortitudinem, non quidem ut ueterē perdant, sed ut nouam adijciant. Esa.40. Mutabunt fortitudinem instauratis frequenter incremētis. Mutabunt, inquit, fortitudinem: current non & laborabunt: ambulabunt & nō deficient. Ibidem. Mutatio hæc profectuum uidetur innouatio iugis sine defectu, sine fatigatione. Bona quidem fortitudo quæ currens licet cum labore, tamen ad defectum declinare non nouit. Melior planè quæ nec laboris sentit molestias, sed appositarum difficultatum transilit scandala, & uelut in campestri planicie explicitis gressibus utens, iuxta quod scribitur. Cursor leuis explicat uias suas. Hier.2. Hoc est quod in præsenti ceruos camporum dicit, quod illis quælibet aspera & ardua quælibet, plana sunt & peruia & inoffensis exposita cursibus quasi planioris æquora campi. Vox domini, uox intimæ inspirationis mentis auribus suauiter illapsa. Ille est utiq; quæ ceruos huiuscemodi præparat, quę reuelat condensa. Nam si qua condensa sunt, & crebris scandalorum quasi spinarum aculeis obsita, illis condensa non sunt, quorum dominus perficit pedes quasi ceruorum, qui nullo iniuriarum obice tardari possunt, magis autem complacēt sibi in tribulationibus, & acceptas habere non norunt iniurias, aut nec respicere penitus ex uehementia desiderij ad superiora properantis, & intendentis in anteriora. ¶ O misera hæc tempora nostra, quomodo ab hac regula in contrariū omnes penè resilimus, etiam quæ pietatis plena sunt specie, ad iniurias interpretamur. Vbiq; ferè obicem patimur, &

impinguimus

impingimus in planis, & lubrica facta sunt in plateis ue-
Treñ.4. stigia nostra, sicut dicit Hieremias. Omnia nobis obtrusa
querimur, siquidem iter pigrorum quasi sepes spinarum.
Ad querelarum occasiones gratulamur, ad suspiciones
parati, ut (quemadmodum scriptum est) terrere nos uidea
tur sonitus uolantis folij, & animi molestias manibus &
uerbis accersire nitamur. Inde est quòd spiritualium uiro
rum nimis crebro inquietamus quietem, interrumpimus
ocio, & mentis ad superiora intentæ perturbamus sopo-
rem, & à gratissimo sponsi auellimus amplexu. Huiusce-
modi ergo molestias quas uel peruersitas quærit, uel infir
mitas parit, à dilecta sua sponsus auertit, filias Herusalem
ad spiritualem quandam alacritatem inuitans. Hoc enim
sibi uult quòd per capreas & ceruos adiurat, ut spiritua-
liũ ad æmulationem prouocentur uirorum, & ab infesta-
Canti.3. tione importuna dilectæ qescãt. Adiuro uos ne exsuscite
tis dilectã donec ipsa uelit. Vtile uobis est, ut dilecta eui-
gilet, sed expectate donec ipsa uelit. Eius expectetur arbi-
trium, ad cuius curam uestri spectat officium. Tunc uolet,
cùm spiritus illam uelle docuerit. Vnctio spiritus docebit
illam Adhærens enim dilecto, unus cum illo effecta est spi
Esai.61. ritus. Ideo dicere potest, spiritus domini super me, eo qđ
unxerit me, euangelizare misit me. Ergo euãgelizabit uo-
bis, cùm acceperit tempus à spiritu. Interim bibula hau-
riat quod refundat uberius. Contemplationis gratia com
passionem non euacuat sed informat, & mentis excessus
temperantem reddit infirmis. D Denique cùm dormit
Adam, uirilis costa in infirmiorem mollescit sexum, & pro
pter socialem copulam de latere uiri formata est mulier,
imo in sociam mulierem Adam ipse conuertitur, & con-
formatione quadam transit in coniugem, ideo dum euigi
lat charitatis uocem primam emittit, in compari sua se-
Geñ.2. ipsum agnoscens. Hoc nunc os, inquit, de ossibus meis, &
caro de carne mea. An non tibi Paulus uidetur uirilem di
gnitatem in humiliorem sexum deflectere, dum dicit se fa-
ctum infirmis infirmum? Quasi spiritualis Adã Eua effici
tur, dum subiectis compatitur apostolica firmitas, & sub-
limitas uirtutis & scientiæ sobrietate quadam capacitati
temperatur infirmorum. Etsi mente excedit deo, sobrius
tamen fit alijs. Mentis excessus bonus est sopor, non super
biam inducens, sed sobrietatem docens. Adiuro uos ne
exsuscitetis dilectam donec ipsa uelit: et mẽte interim ex-
cedit deo, iterum tamen sobria fiet. Si modo dormit, eui-
gilabit rursum, & uina quæ reperit cum temperamento
quodam uobis refundat. Ipsa nouit quando diuidat præ-
dam domesticis, & cibaria ancillis. Quomodo non mise-
rebitur filiarum uteri sui, quæ nec ancillas præterit? Bo-
næ tamen filiæ ancillas se reputant, & naturalem nesciunt
libertatem, dum ueritatis spiritu liberatas se esse recen-
sent. Verè enim liberæ sunt quas liberat ueritas: & ideo
aliam libertatem ignorant, quæ per adoptionem libera-
tas se gaudent. Deniq; quanto magis est gratuita ado-
ptio, tãto est abiectio deuotior. Eædem ergo ancillæ sunt
& filiæ: quia ubi maior est in adoptione dignatio, ibi iu-
stior in subiectione deuotio. Ne suscitetis eam donec ipsa
uelit. Ipsa nouit quando diuidat prædam domesticis, &
cibaria ancillis. Non est de ista metuendum quod legitur.
Filia populi mei crudelis quasi struthio in deserto. Stru-
thio pennæ speciem habet, caret tamẽ affectu uolandi. Ne
scit per mentis excessum uolare: propterea speciem non
usitat suam, sed derelinquit in terra oua sua. Obliuisci-
tur quòd pes conculcet ea, bestia conterat. Non nouit in
contemplationis soporem assurgere struthio, ideò se com
passionis affectu non induit. Ad commodum enim spectat
filiarum in mentis excessu dormitio matris, & totum de
compẽdio est quòd spiritualis eius somnus protrahitur.
Ideo dicit: E Adiuro uos ne exsuscitetis dilectam do-
Canti.3. nec ipsa uelit. Bona adiuratio per quam & matri parcitur,
& profectus quæritur filiarum. Quanto enim liberius ua-
cat & uidet, tanto uberius adolescentulas reuisit. Quan-
to sublimius suspenditur, tanto condescendit humilius,
condescendit utilius. Quid uultis tempora dispensare,
quæ sponsus posuit in uoluntate dilectæ? Ne exsuscitetis,
inquit, illam donec ipsa uelit. Tunc uolet, cùm ab ocu-
lis eius euolauerit uisio dilecti. Lubrica est eius præ-
sentia, & elabitur subito. Ego, inquit, dilecto, & ad
me conuersio eius. Quid tam sanctum tentatis commer
cium ante tempus diuellere? Beata collatio, sed bre-
uis hora. Sufficiat illi breuitas sua, quid illam decur-
tare uultis? Nihil tam exiguo imminuendum est momen
to. Fruatur interim liberè hora fugaci. Exsuscitare eam
uultis & auellere ad uos quam Christus exsuscitat, & in
se euigilare facit. Denique etsi dormit ipsa, sed cor eius
uigilat in Christo. Petrus, & qui cum ipso erant in monte
grauati sunt somno, & euigilantes uiderunt maiestatem
Iesu. Bene grauati somno, in quibus humanus reprime-
batur sensus. Grauabatur & reprimebatur in ipsis quod
erat ex ipsis, ut ad ea quæ mundi sunt cæci & hebetes, tan-
tum ad cognoscenda quæ dei sunt spiritu euigilarent ex-
suscitati diuino. Euigilantes, inquit uiderunt maiestatem. Luc.9.
Bene ergo uigilat qui talia uidet, qui uidet gloriam uni-
geniti à patre, qui audit arcana uerba quæ nõ licet homi-
ni loqui. Non licet ei dici in quo filius dei nondum resur
rexit. Videte, inquit, nemini uisionem dixeritis, donec fi- Mat.17.
lius hominis à mortuis resurgat. Non potest ei dici uisio
in quo nondum Christus resurrexit. Deniq; simile dictũ
est Mariæ: Noli me tangere: nondum enim ascendi ad pa Ioã.20.
trem. Non licet ei dici qui non est raptus in paradisum in
locum deliciarum, in locum de quo Petrus dixit: Bonum
est nos hic esse. Bene exsuscitatur qui in hunc cum Pau-
lo rapitur paradisum, qui ascendit cum Petro in montem
qui uel una cum Christo potest hora uigilare, quem non
homo tãgit, sed exsuscitet & euigilare faciat Christus. Et
Petrum ipse tetigit, ideo euigilauit & uidit maiestatem
eius. Deniq; & hæc ipsa dilecta uide qualis exurgat de spõ
si amplexu. Quæ est ista inquit, quæ ascendit quasi uir-
gula fumi. F Sed nos iam hic ascendentem reuocemus
sermonem, & capitulum hoc alteri seruemus principio, Canti.3.
imo illi qui de seipso dicit: Ego principium qui & loquor
uobis. Qui utinam nobis sit & sermonis principium, &
cordis uerbum, ut quæ locuturi sumus de ipso, prior ipse Ioan.8.
loquatur in nobis. Loquere domine, loquere mihi, & lo-
quere pro me. Increpa pro me filias, nõ Ierusalem, sed Ba-
bylonis, dic ut sedeat & taceat filia Chaldæorum. Deus
bone quantæ sunt hodie filiæ Babylonis, quæ nesciunt
cantica Sion, propter quas organa nostra suspendimus?
Quanti sunt filij Edom, qui nos exinaniunt & exhauriũt
lætitia spirituali? Compescis filias Ierusalem ab infesta-
tione dilectæ. Vtinam mihi domine à filiabus parcas Ba-
bylonis. Dispar enim est & satis molestior uexatio mali-
gnantium quàm amantium. Sed tamen nescio qua nostri
temporis huius miseria ipsi amantes facti sunt malignã-
tes. Quanta malignatur hodie amicus in sancto? Di-
xisse debui inimicus, sed dixi quod magis dolet. Ipsi
amici facti sunt inimici. Amici professiõe, inimici affectio
ne. Specie amici, sed amicitiæ uirtutem diffitentes. Ami-
cus Absalon, quia filius: sed quanta malignatus est scele-
ratus in sancto, filius in patre? Absalon in Dauid, Absalõ
pax patris dicitur. Bonum planè nomen sed ipse nomi-
nis huius uirtutem abnegabat. Affectauit regnum, ince-
stauit cubile. Felix tamen Dauid, cui inter tot filios non
nisi unꝰ persecutor erupit. Quem mihi dabis hodie inter
magistros, cui non nisi unus Absalon insidietur. An non
quasi Absalones sunt quidam qui (sicut scriptum est) pa-
cem prædicant, & mordent dentibus? Affectant locum
patris, fœdant cubile, dum prauis susurrijs socios corrum
punt, & subuertunt corda innocentum, in quibus patris
spiritus suauiter quiescebat. Imitatione Absalon est, qui
magistri & locũ sibi arrogat, & uitæ derogat: pacem præ-
dicat, & mordet dentibus. Malus est morsus derogatio,

malus cibus de quo dicitur. Dulce est enim in ore eius malum, & abscondit illud sub lingua sua. Abscondit donec euomat in tempore uirus collectum. G Quanta malignatur amicus in sanctos? Denique quæ non uidet, suspica-
Psal.73. tur. Posuerunt, inquit, signa sua signa, & non cognouerunt. Ponunt quæ non inueniunt. Ponunt quæ prauè postea exponunt. Signa, inquit, sua, seipsos enim in signum ponunt, cùm ex suæ prauitatis regula alios metiuntur. Signa, inquit, quasi dicat, tantum signa, & non ueritatem. Signa non certitudinis, sed suspicionis. Et non cognouerunt. Non enim cognitione, sed coniectura nituntur. Maligna tur inimicus in sancto. In quo sancto?
Ibidem. tuntur. Maligna tur inimicus in sancto. In quo sancto?
Ro.14. In sancto sanctorum. In sancto qui dicit: Qui uos spernit, me spernit. Temerarium est (ut dicit apostolus) alienum seruum iudicare. Tu ergo quis es qui dominum tuum iudices? Qui enim potestatem diiudicat ordinationem dei diiudicat. Denique conqueritur & dicit: Tulerunt à me
Psal.4. homines iudicium meum. Filij hominum ut quid diligitis uanitatem, & quæritis mendacium? Vanitatem utique diligitis prælationis, & ideo quæritis in prælatis uestris
Psal.61. mendacium prauæ suspicionis. Vani enim filij hominum, mendaces in stateris, mendaces in iudicijs. Et utinā pro minimo mihi sit ab humano die iudicari: dum æterni diei
Psal.74. expecto iudicium. Cùm, inquit, accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Ipse iustus iudex tempus expectare se dicit ut iustitias iudicet: & tu tibi ante tempus assumis iudicium? Pater omne iudicium dedit filio: & tu tibi quòd non accepisti iudicium assumis, & hoc in patrem? Vide ne fortè in eum patrem à quo omnis paternitas in cælis & in terris nominatur. Viperea generatio matrem suam comedit, & dente uenenato doctoris uitam corrodit. Non sunt istæ filiæ Ierusalem: & filiæ pacis, sed Babylonis, quando increpabis illas, & dices, filiæ Babylonis nolite flere super me, sed super uosipsas flete. Siquidem improperia eorum qui uices tuas gerunt, in te redundant, nec est murmur eorum cōtra nos, sed contra dominum. Parcite ergo à murmuratione quæ nō prodest uobis, & alijs nocet. Tu domine, tu potius obstrue os loquentiū iniqua, & ne claudas ora te canentium. Sed quid iam nunc querelis uis ulterius immoror? Non id nunc gero ꝓpositi, ut nostra defleam, sed ut aliena cantem. Sufficiat paucis nostra deplorasse. Iam à lamentis reuertor ad cantica. Illo nobis animū præstante & os & ocium, qui cohibet inquietos à sponsæ somno Christus Iesus unà cum patre & spiritusancto regnans per omnia secula, Amen.

Sermo XV.

QVæ est ista quæ ascēdit per desertum quasi uirgula fumi ex aromatibus? Videte fratres (sicut & uidetis) quàm sit efficax ad incrementa gratiarum tranquillitas mentis, quales metat fructus de interna quiete Christi dilecta. Videte inquam qualis procedat de sponsi amplexu. Qualis ergo progreditur à me ne quæsieritis: sponsi potius super hoc sodales consulite. Quid & ipsis quasi noua & insolita de secreto dilecti sinu procedit? Noua plane, nam ipsa nouitas admirationem inducit. Quæ est ista quæ ascendit? Attende profectum. In superioribus custodes interpellat & de
Apoc.11. uisione rogat dilecti. Hic ipsis custodibus admiranda prorumpit & noua sub specie. Quidni in noua ꝓcedat de cōplexu dilecti? ipse est enim qui de se dicit: Ecce ego omnia noua facio, etiam quæ noua sunt, ipse renouat. Puta caminus est: aurum admoue. Si purum est purgatius reddit, & rutilans metallum recentem de fornace fulgorem educit.
Psal.118. An non caminus Christus? Ignitum (inquit psalmista) eloquium tuum uehementer. Hoc camino decocta nō potest nisi noua & uelut altera prodire creatura in Christo. Denique & ipsius dum oraret species facta est altera: sed tibi altera cùm oras eius sit species: nam in se manens unus, innouat omnia. Altera facta est corporalis domini species cùm oraret, & uoluit per hoc in mente tua orationis commendare uirtutem, quòd illa sit quæ te in intimis alterum faciat, & nouum commutet in hominem, & meditatio innouet. Nos (inquit apostolus) reuelata facie gloriam do- 2.Cor.3
mini speculantes, in eandem imaginem trasnformamur, hoc est in eandem quā intuemur, transformamur. B Fortè & sponsa de speculationis arcano eam quam intuebatur sponsi imaginem uestita prodijt. Noua planè: nam sodalium circa ipsam admiratio nouitatē protestatur. Quæ est ista quæ ascendit? acsi dicat, non est cum illa sicut heri & nudiustertius. Non iam amplius circuit ciuitatem, non discurrit per uicos, per plateas, per uigiles. Non errabunda uagatur: sed itinere directo ascēdit. Quæ est in hac ipsa hæc tam subita nouitas? Quæ est ista quæ ascendit & ascē- Cantic.
dit per desertum? Desertum uerè & aridum & sterile reputat seculum omne hoc per quod ascendit, & quanam ratione nobis factus deserti huius odor sicut odor agri pleni, & quasi ei benedixerit dominus? Quātos trahit ad se deserti huius odor & tenet ne possint auelli, odor iste, odor mortis ad mortem? Inanitas est quam putatis ubertatem. Denique terra sitis est, & imago mortis, sicut dicit Hiere- Hiere.
mias propheta. Terra, inquit, sitis. Cupiditates enim mundanas magis irritat quàm satiat. Infructuosa est ista quam putas plenitudo, etsi quid est fructus, id fluxum est, & mutabilitate sua mortis præfert imaginem. Quomodo ubi mortis uides imaginem, odorem uitæ sentire te reputas? Odorem uitæ Christi spirat ubertas. Ipse enim est ager uerè plenus, ager fertilis, ager cui benedixit deus pater. Aliū præter istum agrum sponsa nescit, sed desertum reputat, & terram salsuginis. Quæ est ista quæ ascendit per desertū? Bonum erit certè desertum, si non fuerit cor tuum infulcatum inimici uomere, si non fuerit eius irriguum stillicidijs, impinguatum rore, si non quæ superseminat zizania in te læta luxurient, imo renascantur quidem quasi fœcūdo in solo. Sterile sit cor tuum, ne tale uel germen proferat, uel semen suscipiat. Anima, inquit, mea sicut terra sine Ps.142
aqua tibi. Bonum desertum talis anima, bonum etiam desertum caro integra, caro intacta, caro immundis non exarata concupiscentijs, caro carnalis uoluptatis nesciens semina. Qui enim seminat in carne, de carne metet corru- Gala.6
ptionem. G Bonum denique desertum aluus uirginalis. Talis erat beatæ illius & specialis uirginitatis uterus, que nullus impudici motus affectionis immundæ temerauit læsio. Caro ipsius sicut terra deserta & inuia & inaquosa, in qua Christus apparuit. Non tamen deserta penitus, quæ Christum parturiuit: irrigua est, sed fluentis uirtutū. Ideo quasi puteus dicitur aquarum uiuentium, quæ fluūt impetu de Libano, quòd uirginalis munditiæ candor spirituales refundat gratias. Hortus conclusus uenter eius, castimoniæ uirginalis disciplina, eò quòd integritatis sepem carnalis desiderij non dissipauerit ardor: propterea in talibus irriguus aquis fructum dedit in tempore suo. Vis audire qualem hæc terra deserta dedit fructum? Osee te docet qui dicit: Adducet dominus uentum de Osee.13
deserto urentem, & desiccabit uenas mortis. Quis alius mortis desiccauit uenas nisi Christus Iesus, quem nobis intemerati uētris desertum refudit? Et bene uentus: quia spiritꝰ ante faciem nostram Christus dominus. Denique dictus est secundus Adam in spiritum uiuificantem. Huius flatu apostolicæ nubes uolant, quas Esaias miratur. Quid mirum si uentus dicitur quē & nubem legis? Ascē- Esai.19
det, inquit, deus super nubem leuem. Nec hic leuem quasi uagam & instabilem accipias, sed leuitatis intelligentiam ad spiritualem aptitudinem trahe, quòd corpus incorruptibile nullam animæ grauitatē attulerit, nec depressit terrena commoratio sensum, multa imo cuncta cogitantem. An non quasi uenti facti sunt omnes qui spirituali leuitate à terrenis elapsi, conuersationem sibi in cælo collocant? Sed ipse speciali ratione uētus, qui reliquorum ambulat super pennas uentorum, & spirituū omnium uirtutes

uirtutes excedit. Iure ergo uentum cum uocat: nominat
& uentum urentem quòd eius flatu peccati sint in nobis
frigora resoluta & captiuitas nostra conuersa tanquā tor
rens in austro. Huius se æstu exustos discipuli senserūt cū
Luc.24. dicerent: Nónne cor nostrum ardens erat in nobis dum
loqueretur? Et nescio si usipiam libentius spirat quàm in
castæ & illesæ integritatis deserto & inuio. Hæc loca li
benter perflat, & casti corporis animam charitatis feruo-
re decoquit, & spiritualibus liquefactam desiderijs tenues
resoluit in uapores, & ueluti fumi uirgulam exurgere fa-
cit. D Quæ est, inquit, ista quæ ascendit per desertū qua
Canti.3. si uirgula fumi? Et bonū desertum caro castitatis exhausta
& deiccata uirtute, quæ nullam delectationis immundæ
nebulam exhalat, nec ignem extinguat, sed nutriat, quem
domini flatus succēdit. Ignis hic aromaticam si inuenerit
animam, succendit, & alterā commutat in speciem, & qua-
si uirgula fumi exhalat in superiora. Quasi uirgula, inqt,
quòd per cogitationum disciplinam ab exteriori fit ad in
teriora constricta, & ab inferiori ad superiora directa qua-
si uirgula, quòd sese ad seipsam colligat, & supra se porri-
gat. Sed quid sibi uult quòd illam fumi uirgulæ cōparat?
An forte per hoc innuere uoluit quòd nō sit perpetua ac
solida spiritualis huius suauitatis gratia, & mentis ascen-
sus, sed facilè sicut fumus liquescat? Suauis est planè & o-
mnino spiritualis uapor fumi, in quem se aromata concre-
mata relaxant. Sed ego uirgulæ isti teneræ & delicatæ tur
bines metuo, ne illam uentorum flabra diuerberent, ne cir
cunferat procella curarum, & tentatiōis aura illam dissol-
uat, & cedat omni uento. Exempla nobis metum suadent.
Multos enim uidemus & dolemus tam insperato cecidisse,
quàm subito erupisse. Meditatione subtiles sunt, orationis
impensi studio, pingues gratia, deuotione quadam dulci
uberes, effusi in lachrymas, cum subito leuis impatientiæ
occasio quælibet spirituales has contristat delicias & ex-
haurit. An non ergo quasi fumus tam facilè euanescens
gloria. Iure quasi uirgula fumi talis ascensio, quæ uel pro
pria mutabilitate deficit, uel accedēti molestiæ cedit. Ego
tamen non audeo super sponsæ persona fumum pro defe-
ctu interpretari. At si tu cōtētiosè resistis cū tibi do defe-
Psal.118. ctum accipere, quem tibi psalmus commendat, Defecerūt
oculi mei in eloquium tuum. Defecit in salutare tuum ani
ma mea. E Vtinam hoc domine defectu attenuētur ocu
li mei & deficiāt. Vtinam hoc defectu deficiat anima mea,
deficiat & liquefiat, & eloquio tuo calefacta, eloquio uehe
menter ignito, ab omni crasso intellectu, & in tenuiorem
spiritualis habitudinis auram laxetur. Vtinam si quid fue
rit in me torpulentæ intelligentiæ & hebetis desiderij, in
subtilioris gratiæ usum deficiat & attenuatione quadam,
& acumine spirituali à crassitudine sua uertatur in uirgu-
lam fumi. In talem utinam deficiat fumum animæ meæ uir
tus. Et non deficiat sicut fumus, ne dicat: Defecerunt sicut
Psal.101. fumus dies mei. Aliud est omnino ita deficere sicut fumus
ut omnino non sis. Aliud ita deficere, ut sicut fumus atte-
nuatus animo & spiritualis sis. Bene defecerat psalmista,
Psal.83. cùm diceret: Concupiscit & deficit anima mea in atria do-
mini. Quonam enim modo nō deficit quem Christus in-
Heb.12. flammat? Ignis ipse est sicut scribitur & ignis consumens.
Qui inquit approximat ad me, approximat ad ignem.
Quis mihi dabit ut hūc possim ignem ligare in sinu meo,
ut inflammet cor meum, renes commutet, & ad nihilum
me redigat. Iure quasi uirgula fumi ascendit, quæ de calo
re processit cubiculi, de uerbi igniti complexu. Suaues
tua flamma Christe uapores euomere solet, & odoris aro-
matici fumū producit. Quasi uirgula, inquit, fumi ex aro-
matibus. Et fumum lego qui de Leuiathan ore procedit.
Et item fumum de puteo abyssi prodeuntem, sed non ibi
uirgulam, non aromata lego. Nihil ibi directum, nihil dul
ce, sed horror summus, & ordo nullus. Fumus horroris est
qui de puteo procedit abyssi. De hoc fumo impij dixisse
leguntur: Fumus afflatus est in naribus nostris, & sermo

scintillæ ad commouendum cor nostrum. Meis utinam
Iesu bone naribus fumus affletur quem tuus ignis agit,
& de camino suo sermo scintillæ ad commouendum, imo
ad commutandum cor meum. Ignis tuus ignis consumēs
est, uitia si inuenit consumit, & confessionis fumum emit-
tit. Sed non est iste fumus ex aromatibus. Qui tangit, in-
quit, montes, & fumigant. Bonus ignis qui tumores exte Psal.103.
nuat animorum, & attactu suo elationes terrenas per emis
sos pœnitentiæ fumos euanescere facit. Sed alterius odo-
ris & gratiæ fumus est quem aromata uirtutū cremata re-
fundunt. Ignis iste ignis quem dominus misit in terram,
& uoluit uehementer accendi, non tantum uitia consu- Luc.10.
mit, sed uirtutes ipsas in suauioris gratiæ affectum com-
mutat. Aromata cùm integra sunt, olent suauiter, sed hoc
igne liquefacta alium longè spirant odorem. F Huius
odoris fragrantiam sentientes in sponsa sponsi sodales mi
rantur & dicunt: Quæ est ista quæ ascendit per desertum
quasi uirgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & Canti.3.
uniuersi pulueris pigmentarij? Habes in myrrha conti-
nentiæ uirtutem, in thure orationis studium, in puluere
pigmentario inter uirtutum copias cordis contriti humi-
litatem. Et bona myrrha quæ carnalem petulantiam repri
mit, & fluxos motus lasciuire non sinit, & carnem nō esse
carnalem compellere nititur. Sed cōtinentiæ nostræ myr-
rha corpulenta uidetur & minus castigata, & qua uicina
carni, nisi fuerit hoc igne cælesti, hoc amoris diuini feruo
re liquefacta. Bona quidem continētiæ myrrha quæ per-
gentem ad illicita cohibet appetitum, sed alterius est sua-
uitatis & gratiæ, quando charitatis ardore liquescēs cras
sum omnem & carnalem nescit affectum. Quid uerò thus?
Nónne ipsum est odoris exigui dum integritas illi & cor-
pulentia sua manet? Cum uerò flammis subactum effluere
cœperit, in odoriferos totum fumos expirat. Simili ratio-
ne nónne tibi uidetur crassa & pigra oratio & corporea
quadam tarditate segnis, igniti & intimi eloquij si nō fue
rit uirtute succensa. Vtiq; in thure ego accipio orationis
materiam, & in fumo gratiam. Dirigatur, inquit, ora- Ps.140.
tio mea sicut incensum in conspectu tuo. Nescit itinere di
recto ad deum ire oratio quæ succensa non fuerit. Ora-
tio quæ frigido fuerit de corde expressa, subito relabi-
tur: nec potest esse perpetua quæ non est prompta. Vim
patitur, & non est sui iuris. Sed nec sui iuris est planè suc-
censa oratio. Illa contra conatum reprimitur, ista supra
conatum arripitur. Illa conatur & recidit, ista præter co-
natum ascendit. Illa uiolenter dirigitur, ista uoluntate
fertur. Illa uix exhibetur, ista nec cohibetur. Illa laborio
sa, ista libera. Illa tristis, ista læta. Illa bona, sed ista opti-
ma. Deniq; est oratio temperata media inter frigidam &
feruidam, illam excedens, sed non accedens ad illam. Et
(ut sic dicam) prima coacta est, secunda directa, tertia ab
repta. Prima (ut sic dicam) sitiens, secunda sobria, tertia
ebria est. Ista enim est quæ mente excedit deo, ideo ascen- Canti.3.
dit quasi uirgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris &
uniuersi, inquit, pulueris pigmentarij. G Myrrhæ in
puluere pigmētario humilitatis expressit uirtutem, quòd
ea de magnis meritis nil magnum sentire nouerit, non
altum sapere, sed humili æstimatione reliquarum attenuet
merita uirtutum, & earum soliditatem quasi ad quandam
pulueris exiguitatem deducat. Et bene post orationis cō-
mendationem sub figura pulueris pigmentarij de humi-
litate subiunxit. Oratio enim humiliantis se nubes pene- Eccl.35.
trat, imo sine humilitatis gratia oratio quantumlibet acu
ta hebes tamen est, & tristem refundit odorem elatæ myr
rha castitatis, neq; fluxos carnalium bene restringit mo-
tus cogitationum. Continentiæ myrrha quæ animum in
superbiæ fumum lasciuire permittit. Contritione multa
pigmenta rediguntur in puluerem. Et bona contritio,
quoniā cor cōtritū & humilitatū deus nō despicit. Bona Psal.50
planè contritio quæ nihil relinquit indiscussum, nihil tu-
midū, nihil non humiliatū nec in uirtutib9 ipsis, iustitias

ipsas diiudicat,& arguit non modo de peccato,sed de iu-
stitia & de iudicio. An nō quasi comminuit̄ qđ redargui-
tur? An nō quasi humiliatur iustitia quæ diiudicatur? In
Psal.118 ueritate,inquit,tua humiliasti me. Nō omnium est hoc di
cere. Infirmiores in uanitate sua humiliātur, perfectiores
in ueritate dei. Non potest uanitas ueritatem diiudicare,
sed ueritas uanitatem,& ueritas ueritatem. Spiritus enim
diiudicat omnia. Quod humano solidum & integrum ui-
debatur iudicio,cum inuenerit spiritus ueritatis,euacuat
& comminuit illud. In spiritu enim uehementi conterunt
uirtutum pigmenta in puluerem,& iustitia iudicatur. In
Iob.9. turbine (inquit Iob) conteret me. In turbine spiritus sui,
spiritus uehementis,in turbine spiritum meum arripien-
tis. In hoc turbine conteret me,& multiplicabit, inquit,
Ibidem. uulnera mea. Integra mihi uidebatur antequā ueniret spi
ritus uehemens,iustitia mea,sed ipse diiudicat,ipse conte
rit,ipse uulnerat,& multipliciter confringit bonorū præ-
sumptionem meritorum,sauciam & languidam humanam
docet esse uirtutem. H Vtinam mihi hoc modo conte-
ri obueniat,redigi in puluerē omnium bonorum affectuū
piarum meditationum. Vtinam Iesu bone,turbo spiritus
tui talē animæ meæ puluerē afflet de plateis cælestis Hie-
rusalē,ut in hoc puluere calefiā,in puluere sedeā,in pulue-
re dormiā,sed puluere pigmentario Beat⁹ qui in hoc pul-
uere morat̄,cui suaues,& spiritualiter puluereæ cogitatio
Esai.26. nes undiq; labūtur. Expergiscimini,inquit,& laudate q
habitatis in puluere. Deniq; & sponsa de felici expergefa
cta somno,q̄si uirgula fumi exurgit ex aromatibus uniuer
si pulueris pigmētarij. Vniuersi inquit. Et ueritas ipsa bo-
norum uniuersitatem operum,ad quendam te docet pul-
Luc.17. uerem & uelut sterilitatem deducere. Cū omnia feceritis,
inquit,dicite,serui inutiles sumus: quæ debuimus facere
fecimus. Felix qui tantum & talem sibi colligit puluerem
& quæ iubentur faciat omnia,& reputet quasi nulla,qui
uniuersa bona quæ colligit, per humilitatem illa cōterit.
Paulus ad Corinthios operum suorum aromata multa e-
1.Cor.11. numerat. In itineribus,inquit,sæpe,periculis fluminū,pe
riculis latronū,periculis ex genere,periculis ex gentib⁹,
periculis in mari,periculis in ciuitate,periculis in solitudi
ne,periculis in falsis fratribus. Quid deinceps? Quotidia
na eius solicitudo omnium ecclesiarum. Quis,inquit,īfir-
Ibidem. matur & ego non infirmor? Quis scandalizatur & ego nō
uror? An non quendam bonorum operum puluerem tibi
collegisse uidetur apostolus hæc & huiusmodi plura per
currens? Vis adhuc sublimiores aliquas uirtutū eius spe-
cies audire? Veni cū illo ad uisiones & reuelationes dei,
2.Co.12 ad raptum in paradisum,in tertiū cælum,ad beatam illam
ignorātiam nescientis utrum in corpore an extra corpus
extasis illa facta fuerit,non iam puluis sed fumus. Sed ne
tamē fumo huic spiritualis contemplationis,se iactātiæ fu
Ibidem. mus inmisceat,audi quid sequitur. Ne magnitudo reuela
tionum extollat me,datus est mihi stimulus carnis meæ.
Paulus stimulatur ne extollatur. Et quomodo qui hæc au
dis refugis stimulari? Quomodo teipsum inter ubertatē
donorum,aut conterere desinis,aut conteri non sinis? I
Molestus stimulus,sed tamen uexatio præstat humilitatē
profectui. Molestus stimulus carnis,sed non charitatis. Et
passio amara,& discussio seuera: utraq; uirtutes humiliat.
Sed omnia dulcius & efficacius prodeūt,de camino quo-
dam succensi amoris. Flamma hæc non modo uirtutes hu
miliat,sed etiam immutat,& in nouam conuertit speciē,&
de spiritualibus spiritualiores facit. Cōtinentiæ myrrha,
orationis thus, & in puluere pigmētario oīm humilis con
scientia uirtutū. Omnia magis serenū producūt uultum,
& gratam speciē cū de hac prodeūt officina. Bona enī cō
tritio,sed concrematio melior. Suauis puluis pigmētari⁹,
sed fumus excellit. Nescio enim quid magis suaue & spūa
le magis in fumo quàm in puluere significatur. Ideo quo
dam igniti uerbi beneficio inter sponsi flagrās amplexus,
de puluere pigmentario in fumi tenuitatem liquescit: de
humiliatarū puluere uirtutū,in fumū gloriæ. Qualis est
putas peruentio cū tam delicatus sit ascensus? Quo tēdit
quæ talis ascendit? Quantus deliciarū est loc⁹ in quē ascē
siones istas disponit? Lectulus forte dilecti est. Nam ad il
lū præcipuè sponsa debet aspirare. Ita planè est. Ideo seq-
tur. En lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissi Cant.3.
mis Israel. Et pulcher ordo,ut de lectulo ad lectulum ue-
niat: de lectulo suo,de cubiculo matris suæ ad sui lectulum
Salomonis. Nec minus congrua uarietas q̄ delicijs istis
immiscet fortia,& lectulū suū Salomon tam munita custo
dia uallat. Sed uerbi proruentis iam reducamus habenas,
nouo capitulo nouum dedicaturi sermonem: præstāte do
mino nostro Iesu Christo,qui uiuit & regnat in secula se-
culorum. Amen.

Sermo XVI. A

QVàm delicata sponsa ascendit,quàm penè sine
mole corporis,& quàm penitus sine corruptio
ne carnis. Quænam erit corpulentia ubi fumo
confertur? Quæ corruptela cùm illam nō caro
fluxa,sed aromata cremata exhalent? Delicatè ascendit,&
digna lectulo Salomonis. Iudith & lotam & unctam lego,
ut regios unguenti suauitate mulceret amplexus. Hæc ue- Iudi.10.
rò iam unguentis non utitur in sponsi gratiam,sed lique-
facta effecta est odore ipso unguenti: sed nō omnes uerbū
hoc capiunt,nō omnes his possunt delicijs perfrui. Si oēs
fruerentur,omnes fraudarentur: & in hoc est & pulchra
uarietas,& pia charitas,quia alius est qui fruit̄,alius q tue
tur. In hoc aliorum & tuta & læta sunt ocia,q̄ aliorū sunt
munita custodia. Ideo lectulum Salomonis sexaginta am-
biunt ex fortissimis Israel. Non uult Salomō noster lectu
li sui turbari delicias,dulces attenuari affectus,ne attenta
ri quidē pacata diligit,qui pacificus dicitur. Quis noster Ephe.2.
Salomon nisi Iesus Christus? Ipse est pax nostra,ipse qui Col.1.
fecit utraq; unum. Ipse pacificauit sanguine suo,nō modo Esa.53.
quæ in terris,sed quæ in cælis sunt. Disciplina pacis no
stræ super eum. Disciplinā debitæ nobis pœnæ sustinuit,
ut nobis iustitiæ pacem refunderet. ipse punitus,tu repro
piciatus: & tu punitus,sed pœna tua pacem tibi parturire
non potuit. Hostia inmunda,contaminatos mundare nō
poterat,non modo alios,sed ne seipsam quidem. Discipli-
na ergo super nos,sed non erat illa nobis ad pacē discipli
na. Erat in nos mortalitatis & afflictionis illata sententia,
sed non erat iniustitia reuocata. Tu quidē iudiciaria sentē-
tia ligatus,sed tuus non erat solutus reatus: & pœna erat,
& pax non erat. O miseria & grauis disciplina super filios
Adam,conteris & non protegis,punis & non purgas,cō
sumis & non concilias,consumis,sed carnis substantiā nō
culpam. Quid tibi & paci? Quando pacem cōferes,cui est
cum peccato commercium? Quando conferes gratiam,
quæ non aufers culpā? Iustitia enim & pax osculatæ sunt. Psal.84
Disciplina pacis nostræ super eum: qui nobis attulit fru
ctus pacatos iustitiæ. B Dictus est ille solus Salomon no
ster uerus pacificus, q̄ in diebus eius orta nobis sit iusti-
tia,& abundantia pacis. Abundans uerè pax,quæ nō mo-
do præterita suffecerit repropiciare delicta,sed omne etiā
abundet in seculum. Abundat enim donec auferatur lu-
na,donec auferatur labor mutabilitatis nostræ,labor mor
talitatis nostræ,alternantium labor defectuū. Verè abun-
dans pax,quæ non est data ad mēsuram meriti. Non enim
meritum inuenit,sed contulit. Quomodo non abundans
pax,quæ & remisit offensam,& priorē cumulauit gratiā?
Erat homini primo in paradiso pax,ut non posset inuitus
abduci: sed non erat uirtus per quam uellet reduci. Erat
gratia ut posset non exire,sed non erat ut posset cùm uel-
let redire. Modo pax uberior in gratiā Christo,quæ post
iteratos excessus ultro offertur,& pœnitentes non repu-
diat,sed reuocat. Bene pax abūdans: quæ nulla potest ex-
hauriri iniuria,paratior ad ueniā quàm ad uindictam. Pax
hæc à remissione peccatorū incipiens,usq; ad diuinæ par
ticipiū abūdauit naturæ. Qui enim adhæret deo, unus spi 1.Co.6.
ritus est.

situs est. Vides quanta repropiciationis abundantia, ut non iam pax cum deo, sed magis unitas cum eo dici possit. O beatum confinium, ubi sublatus est inimicitiarum paries medius. Beatum quidem confinium, sed nondum tutum. Adhuc hostis noster hos tentat peruadere terminos, fines conuellere. Est nobis in Christo pax cum deo patre, sed nondum pax ab hoste communi. Abundabit autem pax hæc, donec destruatur nouissimus inimicus, mors. Interim etsi non est pax ab ipso, profectò tamen est contra ipsum. Erit ipse pax nostra, cùm assyrius uenerit in terram nostram, & calcauerit in finibus nostris. Proximos sibi potest assyrius fines infestare spirituales, interiores non potest, calcare potest, sed stare non potest in finibus nostris. Erit enim Christus pax cùm calcauerit in finibus nostris assyrius. Habemus confinium, & confinium. confinium cum deo, & confinium cum mundo. confi-
Rom.8. nium cum spiritu, & confinium cum carne. Etsi quibusdam dictum est; uos non estis in carne, sed in spiritu: confines tamen sunt carni, uel propter substantiæ naturam, uel propter carnis curam. G Hostis ergo carne nostra quasi castro utens, regiones spiritus de uicino infestat, & de contermino præsidio insidias machinatur. Sed erit iste, id est Christus, pax cùm Assyrius calcauerit fines nostros. Ille Salomon noster, pacificus noster, qui præstat nobis pacem super pacem, pacem cum patre, pacem ab ho
Psal.147. ste, ipse ponet fines nostros pacem. O confinium & confinium, quantum discrepatis ab inuicem, quantis tu abundas gaudijs: & quantis uicinus es obnoxius scandalis. O finis & finis, tu quàm lætè teneris, & tu quàm laboriosè regeris. Vtrobique Christus limes est medius, istinc separans, illinc fœderans: istinc inchoans, illinc consummans.
Sapi.8. Sapientia enim attingit ab hoc fine fortiter usque ad finem illum, disponens in illo fine cuncta suauiter. Finis ille le
Pro.31. ctulus est, ideo de muliere forti dicitur: Procul & de ultimis finibus pretium eius est: propter quod ipse se impendit: quo se æstimat, quo eius expletur auiditas. Quid id aliud est nisi sponsi amplexus, & lectulus? Vltimus finis est, ultra quem se non potest auiditas extendere: nec facultas comprehendere sufficit. Finis est ubi ipse à te deficis, ubi exhauriris, ubi alius esse incipis: totus in Christo, & solus in te Christus. O uera pax, & plena pax, quando de regno dei tollentur scandala, quando non erit timor in finibus nostris, quando non erit finis & finis, sed unus tantum finis, & supradictus finis. Finis deo fœderans & conformans tantum. Finis lectuli gaudijs fruens: non gladijs
Canti.3. agens. Nunc uerò ut quieta sint quantulacunque lectuli gaudia, necessaria quidem est custodia fortis. Ideo lectu-
Lucæ.11. lum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israel. Et in euangelio habes. Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt quæ possidet. Vberior hic commemoratur custodia, quia uberior est gratia lectuli quàm atrij, & sponsæ solicitudo maior quàm possessionis, & ad portam paradisi angelicam custodiam cum gladio flammeo positam lego. D An non quidem paradisus, lectulus
Gene.1. Salomonis? Lectulus, inquit, noster floridus. Denique ipse
Eiusd.2. flos campi, ipse lignum uitæ. Bene paradisus deliciarum lectulus talis. Vides quomodo amplæ deliciæ arcta cinguntur custodia? Lectulum enim Salomonis ambiunt sexaginta fortes ex fortissimis Israel. Non multum nunc de numeri huius disputo ratione, illos tamen uidetur signare, qui prærogant & iustitia operis, & notitia legis. De fortibus Israel sunt, qui fide fortes sunt, qui stant in fide, & uiriliter agunt, qui omnia possunt, sed in eo qui omnia confortat Christus. Malè fortis est qui aduersus scientiam dei se extollit, qui aduersus illam inflexibilis & rigidus est, cui fortitudo lapidum fortitudo eius: & cor eius æneum: ut nec uexatio det intellectũ auditui eius. Quales denique
1.co.10. sunt quibus Paulus ait: An æmulamur dominum? nunquid fortiores illo sumus? Non est de fortibus Israel, qui cùm uulneratur non dolet, cùm uerberatur non sentit, stupidus manẽs ad omnes stimulos ancipitis gladij uerbi penetrabilis, & gloriatur si contra sapiẽtiæ stimulos calcitret. Nõ talis Maria, cuius animam ac si mollem materiam gladius pertrãsiuit. Me utinam facile obtineat uerbum ualidum. in me operetur eius efficacia, & animã meam hic penetret gladius, ut & ipsa quasi in gladiũ conuertatur cõtra spirituales pugnatura nequitias. Quid mittis manũ ad fortia qui ex fortissimis nõ es? Custodiam ut quid suscipis qui desidiã non excutis? Quid lectulũ ambis qui gladiũ non habes? aut si gladiũ habes uerbi, habes illũ in uagina, nõ habes in lingua. Non tenes manibus linguæ uerbi dei uersatilem gladium. Volubilis est sermo spiritus flammeus est, sed nescio quomodo cõtra naturam suam pigrescit in manu tua, restringitur & hebetatur, qui acutior est & penetrabilior omni gladio ancipiti. Non est uelox uerbum in ore tuo, non currit uelociter, nõ est uersatile in manu tua pro uarietate negotij, quod tamẽ ad oẽs spirituales certaminis usus abundat. Quid tibi usurpas officium, cuius usum nõ habes? Omnes tenentes gladios, & ad bella do- Canti.3.
ctissimi. Sine causa gladium portas tu qui bellandi sufficienter non habes peritiã: aut si doctus es belligerare, magis te exerces ad negocia seculi quàm ad negocia Christi, forensi iure plus uteris quàm ecclesiastico, plus seculari quã spirituali certamine cales. E Paratum uult uirum ecclesiasticum princeps ecclesiæ, paratum eum uult ad redden- 1.Petr.3.
dam rationem de ea quæ est in nobis fide & spe. Et quonã pacto piger & imperitus ad ista gloriaris, si prõpte respõdeas de iure publico? Decẽtius multò in ore clerici, in ore monachi, sacra quàm secularis litera sonat. Quid in Ierusalem uis loqui lingua Aegyptia? Nõ sic Esaias. Erũt (in Esai.19.
quit) quinque ciuitates in terra Aegypti, loquẽtes lingua Chanaan: scilicet quia penitus hebrææ non poterant, ea loquerentur quæ est uicina hebræa: quia lingua sancta nõ poterant: uel ea loquerentur quæ sanctæ affinis est. Quid uis media ex parte loqui Ezoticè qui Iudaicè debes? Sic enim habes in Esdra: Loquere linguis non hominum, sed 2.Es.13.
angelorũ. Angelus enim dei es, qui sacri profiteris uerbi mysterium. Labia enim sacerdotis custodiunt sciẽtiam, & Mala.2.
legem requirũt ex ore eius, quia angelus dñi exercituum est. Euãgelice ex toto loquere qui euãgelicus es. Sermo ergo tuus legem redoleat, prophetas, apostolos, eorũ uerbis linguã tuam exacue, mutua ex eis arma potentia deo 2.co.10.
ad debellandas munitiones, ad redigendũ in captiuitatẽ omnẽ intellectum extollentẽ se aduersus scientiã dei. Versatilis sit in manu tua gladius spiritus, ut ad omne qđ tibi emergit negocium famuletur, nec te destituat sermonis sacri facultas, quẽm temporalis & subita deposcit occasio. In labijs tibi sit non in folijs uerbum ualidum & efficax. Labia enim (non folia) sacerdotis custodiũt sciẽtiã. Sacculum pecuniæ tolle tecum, gladius uerbi tibi sit à latere Mala.1.
non in latebris, proximus tibi sit. Accingere eo super femur tuum ut potens sis & promptus, & exhortari in do- Psa.44.
ctrina sana, & contradicentes redarguere. F Non tibi sit ensis sub femore, & uerbi sacri studium carnis prudentiæ non supponas. Vniuscuiusque ensis super femur suum. Alij datur sermo scientiæ, alij sermo sapientiæ, & unicuique 1.co.12.
doctori suadetur à spiritu gratia. Vniuscuiusque ensis super femur suum, ut ubi est tentationis occasio, ibi maior uerbi præoccupatio fiat, commonitio crebrior. Vniuscuiusque ensis super femur suum, ut seipsum primo corripiat, seipsum custodiat, seipsum dijudicet. Docet te Paulus quasi super femur tuum ensem habere. Considera, inquit, Gala.6.
teipsum, ne & tu tenteris. Ensis cuiuscunque super femur suum, propter timores nocturnos, propter lapsus subitos præoccupatos casus. Quasi timorem nocturnum apostolus innuit dicens. Si præoccupatus fuerit homo in ali- Ibidem.
quo delicto. Nocturnum est enim quod improuisum est, quod subitum est nocturnum etiam quod insidiosum est. Ideo dicit: Vt non circumueniamur à sathana. Non 2.Co.2.
enim ignoramus insidias eius. Idem Paulus alibi timebat à

2.Co.11. timore nocturno. Timeo, inquit, ne sicut serpens seduxit Euam, ita & corrumpatur sensus uestri à simplicitate quæ
1.Co.6. est in Christo. Bona simplicitas ubi Christo adhærens unus est cum illo spiritus: simplicitas est ubi unitas est: simplicitas est si iam nō ipse uiuis, sed uiuit in te Christus, si te deuorat sapientia dei, si te spiritualis absorbeat lætitia, & intimis recondat uisceribus. Et ubi est tanta simplicitas, nisi in lectulo? Vniuscuiusq; ensis super femur suum. Super femur, non propter femur, sed propter timo-
Ephe.6. res nocturnos: fortè quia non est illis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, qui signantur in femore, sed aduersus mundi rectores tenebrarum harum. Ideo propter timores nocturnos contra spirituales nequitias, quã to feliciorem sortita es luctam, quæ Salomonis contineris in lectulo, non contra carnales nequitias: nec contra spirituales quidem, sed cum spirituali lætitia, cum Salomone, qui pacifici nomine prærogat. Ideo pacifica colluctatio cum ipso. Et pacifici nomen, & sapientiæ perso-
Pro.4. nam Salomon gerit. Ama, inquit, sapientiam, & amplexabitur te. Amplexus colluctationis quandam speciem præ
Ibidem. fert. Amplexare, ut amplexetur te. Glorificaberis ab ea cùm illam fueris amplexatus: sicut dicit in prouerbijs. Amplectere uerbum, utere eo sicut in lectulo, non sicut in bello. In lectulo locus est non ensibus, sed amplexibus strictis. Noli fortis, esse ne tibi foris esse contingat. Intus utere uerbo non quasi gladio, sed quasi sponso, ut uerbo ipso oblecteris, oblecteris ueritate ipsa, non contra errores obluctèris & uitia, alij hoc munus & officium relinque. Quid tibi cum conflictu, cui totum de affectu constare debet? Quæ sponsa est, non disputantis & confligentis sectatur negocium: sed ocium amplexantis. Alij lectulum ambiant, tu cupitis amplexibus fruere. G Quid tamen est quòd de ipso lectuli nobis apparatu nil dicit: quod non eius uel in modico depromit delicias? Fortè uerbum hoc, uerbum ineffabile est, quod non licet homini loqui. Qui experitur intelligit, & tãtisper dum experitur, ne memoria quidem præteritas integre recẽset delicias. Quod potuit scriptura expressit. Lectulum dixit, & lectulum Salomonis. Satis dictum, est, sed sapiẽti. Et thronum lego Salomonis, & ferculum, sed utrunq; ambitioso extructũ apparatu, & sicut regias decet delicias. Nunquid ergo lectulum intelligemus neglectum? Absit, sed sufficiebat scribenti ut lectum diceret, qui sponsæ loquebatur. Illa enim nihil in lectulo diligit nisi quòd lectulus est, & quòd in eo copia sit suum amplectendi Salomonem. Magnum & multiplex mysterium reperies ĩ lectulis per omnem scripturarum textum, sed non est comparatio ad lectulum Sa
Iob.17. lomonis. Est lectulus quem sibi Iob sternit in tenebris,
Psal.6. & est lectulus quem Dauid rigat in lachrymis, & est lectu
Marc.5. lus in quem languens decumbit, & est lectulus in quo de-
Lucæ.8. functus resurgit. Talis Helisæi, talis lectulus Heliæ, uter
4.Re.4. que defunctum hospitæ mulieris filium in lectulo suscita-
3.Re.17. uit. Ille expãdit se super mortuum, iste incuruauit. Vnus in utroq; Christus. Ille exinaniuit se ut formam serui susciperet, & æternitatis suæ longitudinem intra breuitatem temporalis naturæ contraxit. Ipse expandit secum spiritumsanctum abundè in nobis infudit. Sinus ille ma
2.Co.3. tris defunctum premere poterat, non uiuificare. Litera enim occidit, spiritus autem uiuificat. Sed uerus Helias illum in cœnaculum tulit, ad spiritualem prouexit intellectum. Frigidus erat literæ sinus, nec poterat eius intelli
Heb.10. gentia uitalem spirare calorem. Bonus Heliæ lectulus, qui defuncto uitæ calorem infudit. Iustus ex fide uiuit. Ideo tribus metit' uicibus, ut trinitatis cognitionem conferat, & diuidat mensuram fidei. Plangit lex literæ sensum extinctum, sensum carnalem: sed Christus hunc sensum tulit spiritualem restituit nouum, & uitalem intellectum reddit literæ, quem suum uerè cognoscit ipse Helias, qui restituit omnia & noua facit, & Paulus legi se
Gala.2. mortuum dicit ut uiuat in Christo. Bonum est ut & tu moriaris nō modo ueteri legi, sed & ueteri homini, ut suo te uiuificet in lecto, qui peccata nostra tulit ĩ corpore suo, ut peccatis mortui iustitiæ uiuamus. Tu enim quod seminas non uiuificatur nisi prius moriatur. H In hoc resuscitato intelligimur omnes, & ideo communis resurrectio hæc. Sed priuata quædam in lectulo Salomonis gratia, & solius sponsæ prærogatiuà seruata. Etiam nunc si quis matris nostræ (conuentus huius sancti) uiduæ apud quam utcunq; sustentaris Iesu bone, si quis filius eius moritur, tu resuscita. Mortuus est qui uel tædij uel desperatiõis mole obruitur, in quo nihil est uiuidæ deuotionis, feruidi spiritus, qui & si legis præcepta non deserat, & intra regulæ gremium se concludat, frigido tamen & moribundo languet affectu, in opere sancto suaue nil sentiens: totius illum ordinis tristis exanimat facies, molli & foeminco matris est sinu fouendus, ut non exasperatus abundantiore tristitia absorbeatur. Non expedit ei extra materni sinus ambitum reperiri, ne forte non tol atillum uerus Helias in cubiculum suum. Quos resuscitat Christus mulierum ubiq; fletibus donat. Sic uiduæ filium, sic sanctarum fratrem mulierum: sic parentum præcibus suscitauit puellam. Tolle bone Iesu & hunc mortuum nostrum de matris gremio. Regularis hæc & exterior obseruantia neminem ad perfectum adducit. Introduc illum ad molliorem lectum melioris spei, per quem approximet deo. Experiatur quod expectat, quoniam bonus dominus expectantibus se, animæ quærenti illum. Vnius horæ experientia, multorum temporum labores exhilarat. Tunc redditur matri quem illa prius amiserat, dum teneret eius affectum, sed mortuam deuotionem defleret. Nouus redit ad nos, postquam tu illum teipso uestisti. Ideo te super ipsum expandis, ut quod est in eo fœdum operias, quod nudum uestias. Bonus huius lectuli usus, qui breui hora in tempora sequentia uitalem alacritatem transfundit. I Maior in Salomonis lectulo gratia, in quo spõsa matrem carnalem derelinquens, perpetuo iure dilecto adhæret, & unus cum illo efficitur spiritus. Bonus ergo lectulus in quo nullus languor est, nisi forte languor amoris, qui nõ uersatur in infirmitate, sed in iucunditate. Bonus lectulus qui non rigatur lachrymis, qui non in tenebris sternitur qui nihil habet in se triste, nihil tenebrosum, sed totum lux & lætitia, qui non indiget sterni tapetibus de Aegipto, quibus in prouerbijs mulier hæretica lectulum sternit. Nihil enim in se habet lectulus Salomonis alieni ornatus, nihil picti, nihil mundani, sed totum sancta uoluptas & solida ueritas. Magnum & uarium sacramentum in sanctorum lectulis, sed supegressus est uniuersos lectulus Salomonis. Nec sponsæ lectulus huic ualet comparari. In lectulo suo quem quærit dilectum non inuenit, ideo surgit & circuit donec ad istum pertingat. Festina filia, sacra uirgo, festina istam ingredi requiem. Noli strictos in circuitu enses uereri. Enses isti enses uerbi super femur, & propter timores nocturnos, uel carnis configunt lasciuiã, uel timidi cordis abscindunt ignauiam. Hoc quidem in alijs, te uerò suauius uulnerant, ut charitate transfixa nocturnum ignores timorem, nec quicquam habeas frigidi timoris admixtum, sed tota transeas in affectũ igniti amoris, quæ in solum amoris es usum dicata, & in charitatis locum ascensura stratum dilecti, lectulum Salomonis ueri Iesu Christi, qui uiuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Lucæ.7.
Ioan.11.
Lucæ.8.
Treñ.3.

Sermo. XVII. A

Audiuistis sacræ uirgines sponsæ Christi, Audistis hesterno sermone de lectulo uestri Salomonis: ulterius hodierno pergitis quærere de ferculi sacramento. Omnes uultis huius cantici sermones ad amoris usum deflectere, & ad uestras interpretari delicias. Vobis solis hæc putatis esse conscripta carmina? Nullus sapit uobis sermo qui nõ amatorijs uernet ffectibus, & dulcem charitatis odorem aspiret. Habetis ergo & hic

ergo & hic aliquid quod amatorium sonat blandimentū:
de ferculo uobis alludit sermo diuinus. Nullam uobis re-
sidere patitur dilectus excusandi materiam. Grata quidē
sunt promissa lectuli gaudia, sed poterat aliqua in uobis
adhuc suspicio de perueniendi difficultate submurmu-
rare. Ideo uobis sermo sacri uehiculi quo estis ad lectulum
portandæ, pulchra uarietate describit ornatum. Etiam in
itinere spōsus uobis procurat ipse delicias. Ferculum hoc
quidem gratum est in materia, sed ab autore est gratius.
Ipse enim Salomon ferculi huiꝰ est autor & artifex. Fer-
Cant. 3. culum enim sibi fecit rex Salomon de lignis Libani colū-
nas fecit argenteas, reclinatoriū aureum. Audi filia quàm
glorioso apparatu portaris ad lectum, non sinit te spon-
sus sine reclinatorio, & illo aureo, fortasse ex illo auro de
Canti. 5. quo legis. Caput eius aurum optimum. Multus reclina-
torij usus est, sed inferior quàm lectuli. In reclinatorio ha
bet ipsa fessa iucundum sustentamentum, oblectamentum
in lectulo. Hic sponsæ uotum uouetur, ibi uotis fruitur.
Quantus te putas expectat apparatus quæ tali deduce-
ris ornatu? Quid ergo nunc sermone frequenti cunctā
exaggerem, ligna cedrina, ligna Libani, columnas argen-
teas? Ipso auditu se nobis ita commendant, & corpora-
lis pulchritudo in figuram adducta spiritualem, quendam
& intelligibilem conatur indicare decorem: & sanctæ ani
mæ designare uehiculum. Hæc enim corporalia intelligi,
lectionis circunstantia non sinit. Quid enim aurum mate
riale charitate consternaretur? Sed omnia spiritualia sunt,
quia spiritualis est amor, cui tam ambitiosus ferculi blan-
ditur apparatus. B Possem hæc & similia de fercu-
lo hoc ad nostrum deriuare sensum. Sufficiat ista breui-
ter disputasse, ad uestram uel satiandam, uel prouocandam
auiditatem. Quid? Vobis solis uultis cantica seruire?
Sinite adolescentulæ pascant: sinite ad suam commodita-
tem ut uel pauca inflectant capitula. Sapientibus & insi-
pientibus debitor est Christus. Nihil uobis imminui-
tur, si alijs pro suo sensu abundet. Estote contentæ lectu-
lo, inferioribus uel ferculi permittite usum inseruire. Il-
lius gratia partior, huius popularior. In illo includitur
in isto ingreditur Christus. Vobis se uberius & quadam
specialitate indulget, sed tamen alias nō obliuiscitur quæ
uestram nondum ualeant ad mensuram pertingere. Po-
testis & uos ferculi participare sacramento, & uice per-
fungi, si sponsum quem inclusum tenetis ad uos quasi re-
portetis, si deseratis pacem, si anuncietis bona, si gaudia
foris prædicetis quæ intus uidetis. Quidni ferculum erāt
de quibus in ecclesia canitur, portantes pacem, & illumi-
nantes patriam? Sed nemo uel prædicationis officium as
Hebr. 5. sumat, nemo sibi sumat honorem nisi uocatꝰ à deo. Quid
teipsum super candelabrum ponis, qui teipsum non accē
dis? Ille te ponat in sublime qui lucernam te fecit. Per il-
lum ascende qui te accendit. Deniq; nemo seipsum fercu-
Canti. 3. lum facit, sed ipse Salomon fecit sibi ferculum de lignis
Libani. Est & ferculum si quis non solum in ore sed & in
1. Cor. 6. corpore suo Christum portat. Glorificate & portate Chri
stum in corpore uestro, dicit Paulus. Portari uult à uobis
Christus, sed gloriose, non cum tædio, nec cum murmu-
re, non cum indignatione & fluctuante proposito. Deni-
que portari, non trahi. trahenti enim onerosus est Chri-
stus, onerosa castitas, onerosa humiliatio, obedientia gra-
uis pauperies sordet, deformiter portas qui sic conuersa-
ris. Fascis quidem grandis tibi uidetur fides, & pietas
ponderosa. Non potest dicere fasciculus myrrhæ dilectꝰ
Canti. 1. meus mihi. C Quid? Fœnum tibi uidetur fides tua
sub cuius onere sic strides, sic gemis, sic murmuras: quo-
modo plaustrum stridet onustum fœno. Non est fœnum
Christus, sed flos est, sed fructus est, sed lignum uitæ, lignū
quod dat fructum in tempore suo: & tu non uis tempus
expectare. Beati qui uescuntur tempore suo. Deniq; pa
tientia necessaria est ut reportetis promissiones. Portate
ergo patienter onera, imo opera pietatis. Pietas enim &
ipsa partem iam habet repromissionis; sicut scriptum est:
Ergo portate imaginem eius qui de cælis est, & gloriose 1. Co. 15.
portate. Onus enim eius leue. Estote non ignominio-
sum offendiculum, sed gloriosum uehiculum, quale fecit
sibi rex Salomon. Miro autem modo ita uirtutum di-
stinguit uarietatem, ut in primo loco elationis uanitatem
excludat. Quid enim habes quod non accepisti? Si au- 1. Co. 4.
tem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Si fer
culum es, non tu te, sed ipse te fecit. Ferculum enim sibi
fecit rex Salomon de lignis Libani. Et ligna ipsa quis
fecit? Nonne ipse? Ipse plantauit cedros Libani. Q. si ce-
drus es alta Libani, noli tamen altum sapere sed time ne
forte inde euellaris propter elationem, ubi plantatus es
per electionem. Non enim in te, sed ipse elegit te in opus
ministerij, ipse ministerij officium quasi ministrandi con-
fert gratiam, id est facultatem & dignitatem. Agnosce à
quo plantatus es, & non tibi ueniat radix superbiæ, ut nō
moueat te manus tentatoris. Non ascendat ut succidat te
securis inimici, cuius ne nouacula quidem super caput
sanctorum ascendit. Ferculum dei ille sibi præripere ge
stit, & in usus suos de Libano ligna succidere. Deniq; apd'
Ezechielem gloriatur & dicit: In cathedra dei sedi. Vide Eze. 28.
ergo ne per elationem de cathedra iustitiæ efficiaris cathe
dra pestilentiæ, & ferculum scandali, & per te uel exempla
uel sermo malus ad multorum perniciem ut cancer ser-
pat. D Esto ferculum dei, ut eius in te imaginem
portes, & odorem notitiæ suæ per te manifestet. Tale Pau
lus ferculum erat, de quo dominus ipse profitetur. Vas Actu. 9.
electionis est mihi iste, ut portet nomen meum. Ipse qui
elegit, ipse ferculum fecit. Ferculum sibi fecit rex Salo
mon de lignis Libani. Ligna hæc ligna cedrina sunt, &
natura sui & nomine loci nescio quid magnum commen-
dant. Libanus candorem sonat, cuius ligna nulli obnoxia
sunt corruptioni: & sicut substantiæ suæ non admittunt
putredinem, ita suauissimum spirant odorem. Bene Liba
nus Paulus, qui seruiebat domino (ut ipse dicit) in con 2. Ti. 1.
scientia pura. Quid enim pura candidius conscientia?
Quid imputribilius illo quem nulla potuit aduersitas se-
parare à charitate dei? Momentaneæ uirtutes, & quæ ad
horam subsistunt, mihi non uidentur tam ligna quàm ole
ra quæ cito decidunt. At in Paulo quædam erat indefessæ 2. Ti. 4.
charitatis imputribilitas. Ideo bonum certamen certauit,
cursum consummauit, de cætero expectans coronam iu-
stitiæ, coronam de manipulis, cuius iam quasi de uicino at
traxit odorem. Deniq; & ipse bonum exhalauit odorem,
odorem uitæ ad uitam: odorem notitiæ dei. Bonus odor
fama bona, bonus odor conscientia bona. Illa alijs bene 2. Co. 11.
olet, ista sibi. Hæc enim gloria sanctorum, testimonium
conscientiæ. Futuræ enim beatitudinis fructus iam no-
bis in bonitate uitæ cœperunt olere. Et bene imputribi
litati bonus odor adiungitur. Nam econtrario putredo
fœtorem emittit. Qui enim seminat in carne, de carne
metet corruptionem, de corruptione tristem odorem: si-
cut de integritate suauem. Et bene de integritate inducta
est mentio, quòd uirginalis candor expressius uideatur Li
bani lignis. Nam & bonum uirginalis continentia ua-
porat odorem, & eius est perpetuus usus. Siue enim con-
iugij seruitus euacuabitur, siue desolatio uiduarum cessa-
bit. Virginalis uerò integritatis libertas & gratia non Mat. 22.
excidet unquam: quia qui non nubunt nec nubuntur, iā
sunt quasi angeli in cælo. E Deniq; & Libano in Ecc. 24.
scripturis legitur comparata uirginitas. Ego, inquit,
quasi Libanus non incisus euaporaui, & sicut balsamum
non mistum odor meus. Merito libanus uenter imma-
culatus, uenter impollutus, uenter intactus, uenter non in
cisus. Non incisus est, cuius manet integritas: cuius non
sunt resignata claustra pudoris. Propter munditiam Li-
banus, propter integritatem non incisus. Merito eñ non
incisa quæ non est diuisa. Vis audire incisam? Mulier nu- 1. Cor. 7.
pta cogitat quæ mundi sunt, quomodo placeat uiro, &

diuisa est, utiq; in deum & uirum diuisa: & fortè nō æqua-
Ibidem. liter diuisa, sed in uirum propensior. Mulier autem innu-
pta & uirgo non cogitat nisi quæ domini sunt, quomodo
placeat deo. Quasi Libanus non incisus euaporaui ha-
bitationem meam. Matris domini specialiter hæc uerba
uidētur, Illa uerè Libanus, & Libanus non incisus. Illa
uobis euaporauit sacræ uirgines habitationem suam, ha-
bitationem cælestem, habitationem angelicam, quando
uirginalis conuersationis exempla in uos trāsfudit, & per-
petui pudoris inspirauit amorem, & satis expressit habi-
tationis suæ gratiam, quam euaporare se dicit. Quid
enim habitatione uirginea uapori similius? Nihil habet
hæc conuersatio carneum, nihil mundanum, sed totum
cæleste. Supermūdanum totum, spirituale totum. Et ideo
simile uapori: sed quali uapori? Et tanquam balsamum
Ecc,24. (inquit) non mixtum odor meus. Tanquam balsamum
non mistum, non corruptum: tanquam balsamum non
adulteratum. Est mistura quæ balsamum simulat & men-
titur: & est mistura quæ si non habet balsami similitudi-
nem, bonum tamen spirat odorem. Est ergo (ut sic
dicam) balsamum uerum & solum: & est balsamum & si
uerum, non solum: & est balsamum nec uerum nec solum.
Primum in perfectis est, hoc ultimum in deceptis: medi-
um in illis qui etsi nulla illuduntur fallacia, aliqua tamen
uirtutis gratia destituuntur. Merito itaq; illa quæ sola
gratia plena erat, quasi balsamum non mistum odorem
suum dicit. F Q; si tu uirginitatem oles, si orationum
instantiam, si ieiuniorum abstinentiam: bene oles, & balsa
mum oles. Si uerò impatientiæ adhuc morbo laboras, si
uaniloquium, si leuitas consiliorum, si ardor explendæ
propriæ uolūtatis, si tristitia, si tædium, si horum aliquod
unum in te nominatur, mistus est iam odor tuus, & non
purum balsamum spiras. Modica enim stilla admistio-
nis peregrinæ totam balsami massam contristat. Bene
quidem cum illo agitur qui si quid triste fortuito & uelut
Iaco.3. subito redolet, statim abolet. Nam in multis offendimus
omnes, dixit apostolus. Ex subito quidem lapsu: sed statim
correcto nullus est odor æstimandus, magis uerò in eo in
quo quis est sedulus uitio. Periculosa & pessima mistu-
ra cuiuslibet, est quando uitium quodlibet uirtutis men-
2.Co.11. titur speciem. Et angelus sathanæ in angelum lucis se trās
figurat, & quasi uenenum facit balsamum spirare. Vnguē
tarius est sathanas, nolite ab illo oleum emere, Non enim
Iob.41. tam confector est quàm corruptor unguenti. Deniq; (si-
cut scriptum est) feruescere facit quasi ollam mare, & po-
nit sicut cùm unguēta ebuliunt. Mors in hac olla. Ollam
Iere.1. hanc succensam uidit Ieremias, & faciem eius à facie a-
quilonis. Qualis unguentorum artifex, qui de mortis ol-
la uitæ uapores exire simulat? Qualis artifex qui ollæ
succensæ faciem quasi ab austro feruore facit, per quam
potius ab aquilone mala exardescunt in terra. Aut filius
prophetæ est, aut certè propheta, qui mortem in olla de-
prehendit, & uapores eius ab aquilone uenire. Sulphurei
sunt uapores quos olla carnis tuæ succensa euomit, & tu
in his balsami tibi uideris odorem sentire? G Si per te
nescis balsamum uerum à misto discernere, ueni ad pro-
phetas, ueni ad filios prophetarū apostolos, qui te mistu
rarum differentias doceant, qua in olla mors sit. Talis Pau
lus, qui dicere ausus est: Non ignoramus astutias eius. Si
2,Co.2. non sufficit manus tua ut purum habeas balsamum, san-
cti te doceant quomodo misceas. Attulit Nicodemus
Ioā.19. misturam myrrhæ & aloes quasi libras centum, & ma-
Mar,16. riæ emerunt unguenta. Sed Maria domini mater unguen
ta non tantum comparat quàm spirat, quæ unctum oleo
lætitiæ ipsum parturiuit Christum. Tanquam balsamum
Ecc.24. (inquit) non mistum odor meus. Si misturæ rationem
ignoras: ueni ad doctores ecclesiæ, ad eos q columnæ quæ-
dam sunt, & firmamentum ueritatis, & columnæ argenteæ
in domini ferculo, & sacri dispensatores eloquij: ab his di-
sce quomodo cogites quæ domini sunt, & quomodo soli
cita sis pro Christo ut sibi placeas. Tunc & tu columnas
habebis in te argenteas, si utriusq; testamenti fueris sufful
ta scientia. Ideo & hic post Libani ligna, columnas subte
xit argenteas sermo diuinus, ut habeas mysterium fidei in
conscientia pura. Mysterium fidei quàm sacrum tibi præ
scribit eloquium, eloquium argenteum est, ut euangelicis
& apostolicis subnixa præceptis illa mediteris, illa conser
ues & conferas in corde tuo, nec patiaris inerti situ cohæ
rere & obliterari, & oblectationis erugine denigrari diui
ni uerbi argentum. Sed non possumus nunc in sermo-
nem hodiernum has inserere columnas. Hunc enim tra-
ctatum Libani præoccupauerunt ligna, & in eorum odo-
re longius quàm putabam noster sermo excurrit suauita-
te illectus materiæ. Tibi domine hunc commendo Liba
num. Libanum egregium, hunc chorum uirgineum sa-
crum cœtum fœminarum. Tu custodi ut non succidatur,
ut non incidatur, sed sua illi seruetur integritas, seruetur
castitatis candor, quia Libanus candorem sonat: seruetur
puritas mentis, ut sanctæ sint & corpore & spiritu. Custo
di Libanum hunc, cuius ligna in ferculi tui dedicasti ma-
teriam. Procul ab illo sit prophetica comminatio. Aperi
Libane portas tuas: comedet ignis, cedros tuas. Portæ Zach.11.
tuæ claudantur alijs, soli aperiantur tibi. Tu illi clauis sis
& claustrum, tu signa & resigna, ut nec signaculum, nec
clauem præter te recipiat Christe Iesu qui deus es bene-
dictus in secula seculorum, Amen.

Sermo XVIII. A

LIgnis Libani incorruptio carnis, & munditiæ
uobis est candor expressus. Bona quidem est Ro.14.
castitas: sed quod non fit ex fide: peccatum est. Actu.15.
Fide (dicit scriptura) purificans corda eorum.
Non enim sola carnis continentia castitas censetur, cor- Ioā.15.
dis multo magis est æstimanda puritas. Iam uos (inquit
Iesus) mundi estis propter sermonem quem locutus sum
uobis. Bonus fidei sermo qui mundat, & ideo in hoc fer-
culi cultu post ligna Libani columnas producit argēteas
& uirginalis mentem munditiæ ad sacri prouocat medita Psal.11.
tionem eloquij, eloquij casti, eloquij quod argento exami
nato confertur. Bonæ sunt in pectore uirginum erectæ
columnæ, si sacræ fuerint scripturæ suffultæ, & cognitio-
ne fideli, & recogitatione frequenti. Bonus Libanus es
si mundum cor habes mundum à cogitatione fœda, & à
cogitatione infideli. Magna fœditas spiritus fidei cor-
ruptela. Q; si sana fuerit in te firma forma fidei: iam unam
habes columnam. Noli tamen esse hac contenta, adiun-
ge & alteram, meditare in lege domini die ac nocte. In-
fidelitatem & fornicationem puta si mens tua uel modi-
cum à fidei recogitatione declinet. Bonæ columnæ sunt
diuinæ notitia & memoria legis recta credulitas, & recor
datio fidei. Columna es si fueris in fide firma. Argen-
tea, si diuini fueris usu instructa sermonis. Rectum est (in
quit) uerbum domini & omnia opera eius in fide. Bo- Psa.32.
næ columnæ fides & uerbum fidei: uerbum hoc prope sit
in corde tuo: nam in ore prope est: prope sit, & perpetu-
um ibi sit. Ex abundantia cordis sermo erumpit. Septies Psa.118.
in die (inquit propheta) laudem dixi tibi. Vos sacræ uir-
gines dicite semper. Septies quidem dicite laudē propter
horas solennes: semper autem cantantes & psallentes in Ephe.5.
cordibus uestris. Argenteæ sint linguæ uestræ. Argenteæ
sunt, si de sacra Christum pagina sonant. Non mittatur
massa plumbea in os uestrum. Plumbeum os est quod nil
subtile loquitur, nil acutum, nil de superius, sed totum re
missum est, totum habes, totum de imis fortasse & de ini- Zach.5.
quis. Nam iniquitas sedet in talento plumbi. Homo ille Mat.25.
euangelicus peregrè proficiscens non talia seruis suis ta-
lenta destribuit. Nolite de talib⁹ negociari talētis, in the-
sauris uestris huiusmodi non inueniantur Paulo dicenti
intendite. Omnis sermo malus ex ore uestro non proce- Eph.4.
dat, sed qui bonus est ad ædificationem fidei. Ad ædifi-
cationem, inquit, non ad euersionem fidei. Ferreum os est
quod fidem

quod fidem euertit, quod sanctam subruit conuersatio-
nem: instrumentum est belli, seminarium litis quod mur-
Dani.7. mur & amaritudinem sonat. Bestia talis in Daniele descri-
bitur, dentes & ungues ferreos habens, comedens & cō-
minuēs omnia. Nulla inter ouiculas imo inter amicas do
mini bestia talis reperiatur. In hoc grege uirgineo nul-
la uirulenta, nulla uiolenta sit, nullus in hoc paradiso ser
pentis sibilus sonet, uirginem os uirulenta uerba non de
cent. Quid? Prauis polluta uerbis in osculum sponsi la-
bia porrigis? Candor ipse lucis æternæ, & nihil inqui-
natum attingit illum. Memento os tuum cælestibus oscu
lis & oraculis consecratum. Sacrilegium puta si quid nō
Psal.80. dulce, non diuinum, non de sancta pagina sonet. Bucci-
nate, inquit, in neomenia tuba: in isigni die solennitatis
uestræ. Omnis dies uobis solennis debet esse, semper neo
omenia, semper sabbatum. Ideo uestrum quasi tuba sit
ductilis. Tuba argentea, tuba quæ non lites sed lætiti-
am sonet, sed solennitatem, sed cantica spiritualia. B
Nescio quomodo de columnis argenteis ad tubas no-
stra deflexit oratio, nisi quòd optima columna est in do-
mo domini, qui tale os portat. Bona columna est, in quo
Esai.50. fessi sustentatur. Habes in Esaia. Dominus dedit mihi
linguam eruditam, ut sciam eum qui lapsus est sustentare
uerbo. Erudita planè lingua Christi Iesu, annunciantis
Pro.15. pacem, prædicantis bonum. Lingua placabilis, lignum
uitæ, columna & firmamentum ueritatis. Et tu uirgo in
hoc sponsi imaginem porta, ut habeas linguam eruditam
linguam placabilem, non erroneam, non uagam, non la-
bilem ad ociosa, sed quæ loquatur iudicium, quæ uerbum
solatij proferat, quæ columna quædam sit & firmamen-
Ro.10. tum ad ædificationem fidei tuæ uel alienæ. Prope sit uer-
bum fidei in ore tuo & in corde tuo. Vis columnam au-
Psal.36. dire argenteam? Lex, inquit, dei eius in corde ipsius. Ec-
ce argentum: & non supplantabuntur gressus eius. Ecce
Psal.32. columna. Iure columna, quæ subuerti non potest. Verbo
domini cæli firmati sunt. (inquit psalmista) Hoc uerbo cō
firmetur cor uirginis, ut cælum fit ut sedes dei, ut reclina-
torium possit aureum fieri. In argento fidei rationem &
scientiam accipite. In auro intelligentiæ & ueritatis ful-
gorem. Reclinatorium hoc aureum super huiusmodi co
lumnas imponitur. Nisi enim credideritis, non intellige
tis. Fidei eruditio ad intelligentiæ puritatem gradum
præstat. Fundamento huic contemplationi innititur
gratia: dum in sermone dei meditaris fideliter, & per pa-
tientiam & consolationem scripturæ ad spem te supernam
erigis columnam te exhibes. Reclinatorium aureum tunc
exurgis cum nuda tibi sine sermonis inuolucro raptim in
cipit corruscare ueritas. Sed iam perfectius ordinem in-
tuere, & prouectum quendam de Libani lignis ad colum
nas argenteas, & aureum reclinatorium. In libano cor-
dis munditia, in argento diuinæ legis notitia. In auro
siue sermonis ministerio, misteria sacra manifestè resplen-
dent. In primo mentis oculum purgas. In secundo pro-
spicis, perspicis autem in tertio. Vel si mauis ita dici, mun
Psal.95. daris, specularis, contemplaris. Confessio, inquit, & pul-
chritudo, in conspectu eius. In Libano pulchritudo, in ar
gento confessio, in auro diuinæ conspectus præsentiæ ti
bi commendatur. C Quàm magna est confessionis &
pulchritudinis huius gratia, quæ in conspectu tantæ ma-
iestatis admittitur, uis alibi in psalmo audire? audi hanc
Psal.50. distinctionem. Cor, inquit, mundum crea in me deus, &
spiritum rectum innoua in uisceribus meis. Ne proijcias
Psal.41. me à facie tua. Vides quomodo abyssus abyssum inuo-
cat, quomodo diuersa scripturæ capitula sibi concinnūt?
Matt.5. Primum ad Libani candorem refert. Beati enim mundo
corde, quoniam ipsi deum uidebunt. Secundum ad argen
Psal.26. ti columnas. Rectum est enim uerbum domini. Ter-
tium ad aureum reclinatorium: ubi domini facies sine ue-
lamento syncerè uidetur, & in auro rutilat maiestas regia
hoc est purgatum, instructum & (ut sic dicam) præscri-
ptum spiritum sibi postulat dari. In Libano purgatur, in
argento instruitur, in auro perstringitur. Perstringitur
enim uerè in contemplando quælibet purgatæ mentis
acies & coruscationes intimæ lucis ad modicum susti-
net. Hos profectuum gradus relege tu quæ speculationis
aspiras ad gratiam. Nihil in te fœdum, nihil infidele re-
sideat, ut nuda tibi possit fulgurare ueritas. Primò emun
dare, secundò exercitare, tertiò intuere. Emundare à le-
ge carnali, exercitare in lege fidei, intuere & perspice in 2.Co.3.
lege perfectæ libertatis, in lege spirituali. Vbi enim spiri
tus domini ibi libertas. In lege quæ literæ uelamine ca-
ret, in qua nec errori, nec ignorantiæ, nec ænigmati locus
est. Error ubi est, seducit. Ignorātia ubi est, non ducit: æni-
gma ubi est, etsi ducit, non tamen perducit. Quis ibi er-
ret? Reclinatorium enim est, & quies, & uotorum finis.
Quis ignoret? Aurum enim est, & rutilat ad lucem. Quod
ibi ænigma? Votorum finis, & serena ueritas, ænigmatum
figuras non recipit. Ibi nihil falsum, nihil occultatum, ni-
hil figuratum: aurum est, & fulget: reclinatorium est, & fo
uet: dulcis fomes, sed hora fugax. Et fulgor iste fulguri cō 1.Co.15.
paratur. D In momento fit, in ictu oculi, in nouissima tu
ba. Nouissima tuba est quando non iam in pagina, sed in
ipsa præsentia innotescit, quando quis efficitur docibilis
dei, quando post apostolorum & prophetarum sermones
nouissimè in seipso dei filius patris uerbum loquitur. Tu- Psal.80.
ba hæc nescit incertum sonum dare, non sonat nisi ad so-
lennitatem, nisi in neomenia, & nouæ lucis exordio. Buc
cina nobis tu bone Iesu: in neomenia tuba, in insigni die
solennitatis nostræ. Verè insignis dies ubi diuina ma-
iestas se manifestat: nihil insignius, sed nil succinctius.
Diem dixi; hora est. Hora uerè insignis & uerè solennis.
Eructa tu nobis Iesu bone æterni illius diei horas aliquas
diem illum statim efficies, ubi tuæ lucis uerbum eructas,
qui dies es ternus. Fulgura nobis coruscationes tales. 1.Ioā.3.
Fulgur efficitur, cui tu fulguras. Similem tibi reddis si
quem irradias. Similes, inquit, ei erimus cùm apparuerit.
Montes quos tali radio tangis, non fumigant, sed fulgu-
rant. Aurei fiunt, tuum quibus aurum refulget. Caput
tuum aurum optimum reclinatorium aureum non inue- Lucæ.9.
nit: sed reddit ubi se reclinat: iam non est illud de euange-
lio dicere: Filius hominis non habet ubi caput suum re-
clinet. Vides ne domine Iesu quot hic habes reclinato
ria? Nunquam se maiestatis suæ caput libentius recli-
nat, quàm in uirginitatis aureo sinu. Respice uirginea
pectora hæc, pectora uacantia tibi, in his frequenter re-
clinas & recumbis, & cubas in meridie: & aureo quodam
sereno. Non hic uulpes foueas habent, nec nidificant
uolucres cæli. Solidius est reclinatorium hoc quàm ut
hic subdola ualeat uulpes infodere. Nullus dolositati re
linquitur hæreticæ locus, ubi serena fulgurat ueritas.
Sublimius est quàm ut huc aut subdola uulpes, uel super Matt.11.
ba uolucris accedere queat. Abscondita sunt hæc à sapien
tibus & prudentibus, & reuelata sunt paruulis, qui hu-
milem sectantur ascensum purpureum, & passionis Chri-
sti uestigijs insistūt. Verè purpureus ascensus, quem Chri
sti signauit cruor, & passionis eius colorauit fides. E Sed
illud attendendum, quomodo imo quàm congruo modo
sibi concidunt columnæ argēteæ, & ascensus purpureus.
In illis sapis fideliter, in isto sentis humiliter. In illis me-
ditatio, in isto imitatio. Non enim in sermone tantum 1.Co.4.
est regnum dei, sed in uirtute. Quid tu illic dices, qui
humiliationem seruitutem putas? Seruilis non est, quam
regalis nobilitat purpura. Ornamentum est etenim pur-
pura regium. Hos si tu uel dedignaris uel horres gradus,
respice quòd purpurei sunt. Humilitas suscepta pro Christo
regiam præfert dignitatē. Tu uerò sponsa Christi cādido
preme pede gradus purpureos. Nobilis est semita quam
dilectus tuus prior incessit, quàm pulchri sunt etenim gra
dus purpurei, quos pede sacro Christus prior signauit, pe
dibus illis quibus nullus puluis adhæsit, pedibus niueis
quos cruoris sui signauit uestigio. Et tu ardenter uesti-
gia relege. Aufer calceamētum carneum de pedibus tuis. Exo.3.

Sanctus enim ascẽsus est, quem tibi disponis. Nudo & expedito insiste uestigio gradibus istis. Purpuram hãc non concilij, sed Christi sanguis intinxit: hic tu pedem libẽter pone, ut pes tuus intingatur in sanguine Christi. Non ueniat tibi pes superbiæ, si humilẽ secteris ascensum, q sponsi tui cruore sacro signatur. Huic tu non modo pedem sed etiam manum & caput intinge, & tota purpurea, tota re-
2. Ti. 2. galis, & passione Christi tota nobilitata ascẽdas. Nam & si compateris cõregnas. Noli te seculi nobilitate, charam reputare. Vilior, eris si respexeris ad illam, si natales tuos sponso imputas, si te pro seculi fastu præferas alijs, aut aliquid habere priuilegij putas. Cõtra humilitatem ꝓpositi de prosapia carnis euacuaris à gloria Christi, si alia te nobilitari præsumas. Hæc tibi purpura sufficiat ad fastum, sufficiat ad ascensum, sufficiat ad gloriam, ut non glorieris nisi in cruce domini tui Iesu Christi. Ascẽsus te purpureꝰ reclinatorium perducet ad aureum. Quoniã humilibꝰ & quietis contemplationis debetur gratia, à sapientibꝰ autẽ & prudentibus absconditur, reuelãda paruulis. Purpura hæc magnũ quoddã est pignus amoris, quẽ tibi dilectus exhibuit. Verè magnũ pignus amoris mortis passio. Ma-
Ioan. 15. iorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suã ponat quis pro amicis suis. Tale præstitit, tale pignus repostulat passio tua, humiliatio tua. Quid pro te pertulit, in memoriam tibi reducat, & quantum adamauit, pro qua se tantũ humiliauit. Ama ergo tu illum qui prius & plus dilexit. Non exigunt hæc tempora ut sanguinem effundas. Effunde animam tuam, effunde sicut aquam cor tuũ. Nam & si
1. Co. 13. tradideris corpus tuum ita ut ardeat, charitatem non habeas, quid tibi proderit? Denicꝫ & ultimo loco quasi finalis omnium clausula gratiarum ponitur charitas, & media uelut ornamento quodam charitate cõstrata dicũtur propter filias Ierusalem.

Sermo XIX. A

Nouum aliquid uultis audire, sed ego nouum quid nõ habeo, nisi ut uos innouet amor. Mãdatum hoc nouũ do uobis, nihil uobis notiꝰ, & nihil est nouius. Non estis in isto rudes & inexercitatæ negocio. Vestrum hoc proprium officiũ est. In amoris enim præcipuè munus estis dedicatæ Denicꝫ & propter uos fercula Salomonis media charitate constra-
Canti. 3. ta dicuntur. Media inquit, charitate constrauit propter filias Ierusalem. Quodã quasi priuilegio hic sermo uobis delegauit usum amoris. Aemulamini filiæ Ierusalem charismata meliora, magis autẽ ut ametis. Amor omni supereminet gratiæ: & in huiusmodi descriptione ferculi, charitas reliquarum quasi ornamentum & clausula superponitur gratiarum. Plures in hoc ferculo enumerantur gratiæ,
Ephes. 3. sed charitate cumulantur omnes. Charitas cumulus est, charitas fundamẽtum. In charitate, inquit, radicati & fundati. Illa in primis, illa in ultimis, illa in intimis, illa inchoat, illa cõsummat, illa communicat charismatibus cæteris, ideo in medio collocatur quasi ornamentum quoddã commune, & totius clausula ferculi. Et color purpureus & auri fulgor obscurior esset si non charitate uestiretur. Quanta eius est gratia quæ ipsum contemplationis aurum exornat? Ipsa media est & reliquarum quasi medulla gratiarũ. Nulla tam est intima uirtus, nulla sic animos penetrat & perfundit, & arcanos cordis implet recessus. Ipsis animi medullis amor imbibitur, & secretis influit uenis. Media,
Canti. 3. inquit, charitate. Bene media, quæ sic intima est. Plenitudo legis est charitas: ideo lex uacuatur si fuerit destituta charitate. Vitalis quædam uena legis est & reliquarum charitas uirtutum. Cæteræ quasi in partem se cõtrahunt, illa omni communis est gradui, siue mente excedas, siue sobrius fias: ubicꝫ charitatis & necessarius & iucundus est usus. Reliquarum officia uariantur gratiarum: & uicibꝰ alternantur charitatis: continuantur iura quodam iugi tenore: siue mente excedamus deo, siue sobrij simus, urget nos charitas Christi. Vos uerè sicut arbitror urget charitas Christi. In quid uos urget? In seipsam. Alio rum alia sunt officia, uestrum speciale munus est amor. Improbus sui prouocator est amor, & dulcem agit in patientes tyrannidem. Amor seipsum in prouectus semper urget uberiores. B Aemulamini filiæ Ierusalem charismata meliora, magis autem ut ametis. Aemulatio uos hæc semper amplius urgeat. Mandatum hoc uobis semper sit nouum. Et nouum est nisi in uestro dulcis Iesus ueterauerit affectu. Vtinam semper in uobis ille recens sit, nec mora temporis aliquid imminuat gratiæ. Vticꝫ recens in uobis uester Iesus est. Ipse semper recens, sed non deus alienus. Verè recens, in quem semper anxio inhiatis amore. Denicꝫ id solum habetis in uotis, ut uobis semper amplius placeat. Quantum placet, qui satis placere non potest? Nulla magis uos ratione placere potestis, quàm si uobis placeat ipse. Animum uult, aliud non quærit. Solus sufficit, si tamen totus impenditur. Satis est pro uiribus tuis, sed parum est pro eius meritis. Si te tibi conferas, & tua metiaris ex regula, sufficit. Sed si de te, nil tibi relinquitur. Si autem ex ipsius te regula metiaris, & uelut in libra colloces, quid tu momenti aduersus illum tenebis? Si infra uires tuas amor se cohibet & contrahit, iniquus est: & si iuxta uires tuas, exiguus. Quid ergo? supra uires casso te extendes conatu? Quidni? amor non capit de impossibilitate remedium. Nulla satis magna sunt amoris officia, ubi tamen ipse non intepuit amor. Quomodo erit in suo parcus, qui in alieno fidelis existit? Quomodo erit in officijs propensus, in seipso parcus? Amor seipso nihil impendit libentius, nihil uberius potest. Quæ maior ubertas quàm ubi nihil decerpitur? Amor exæstuat, seipsum non capit, superfluit sibi, immensitatem æmulatur dum metam nescit affectui ponere. Oleum est quod stare nescit, nisi cum uasculum desit, nisi quod nec tunc nouit compesci. Musti præfert amor insigne, quod natiuitatis suæ feruore quodam & uelut ætatis lasciuia excrescit & superfluit: capi nesciens, & nouo semper efferuescit & fermentatur affectu. Amor infirmitatem non causat, sed magis accusat. C Amori nihil satis est, nihil minus seipso. Amor seipso satiari non potest, & tamen nisi seipso pasci non potest, ipse sibi dulce satis est pabulum. Amor nil magis uult quàm amare. Quam dabit homo commutationem pro amore quam dabit, uel quam accipiet? Nihil gratius amore impenditur: nihil dulcius sentitur. Amor & dulciter optat, & dulciter utitur, dulciter deliciatur, & dulciter dolet. Verè dulcis amor, & solus dulcis amor, & omnis dulcis amor, sed non est amor ad amorem Christi. Super omnem pulchritudinem pulchritudo est. Super omnem pulchritudinem
inquit, dilexi sapientiam. Quomodo non decorus, qui Sapi. 7.
candor est lucis æternæ? Frater mi Ionatha quàm ama- 2. Re. 1.
bilis es & decorus ualde? Volebam Iesum dicere, sed de consuetudine Ionathæ produxi uocabulum, & tamen gratus error, qui gratiam expressit. Error in nomine, sed in re nominis huius est seruata proprietas. Ionathas columbæ est donum, illum significans qui spiritualis gratiæ est plenus, puerum qui datus est nobis, siue Ionatham siue Iesum dicam Iesum intelligo Quàm amabilis es frater mi Ionatha & decorus ualde? Præsumptionem putatis quòd fratrem eum dico: uerba hæc non meam temeritatem, sed eius charitatem sonant. Præsumptio fuerit si nõ ipse Iesus mihi indulserit ausum. De- Hebr. 2.
nique & ipse cognationis huius & assumpsit habitum, & exhibuit affectum, & iuxta apostolum: Non confunditur nos fratres uocare. Si non confunditur, cur non & tu confidenter dicas: Frater mi Ionatha? Aut si domestico magis uis uti uocabulo: frater mi Iesu amabilis es & decorus ualde. Amabilis super amorem mulierum? Anxio & uehementi affectu uestra sanctæ mulieres in Christum inardescunt uota, sed ipse multo magis est amabilis quàm amatur à uobis. Aemulamini ergo charismata meliora, magis autem ut ametis. D Enumerat ligna Libani, columnas argenteas, reclinatorium aureum,

ascensum purpureum, ad ultimum charitate cumulans o-
1.Co.12. mnia. Quidni? Adhuc (inquit Paulus) excellentiorem uo
bis uiam demonstro. Bonæ sunt etenim columnæ, & sacri
1.Co.13. magna quidem est eloquij gratia. Sed si linguis hominū
loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, fa-
ctus sum ut cymbalum tinniens, uocis inanem dans soni-
tum sine sensu charitatis. Reclinatorij aurei ingēs est glo-
ria, per quod tibi mysteriorum arcana signantur. Sed
Ibidem. quid? Si nouerim mysteria omnia & omnem scientiam,
charitatem autem non habuero, nihil sum. Per gradus a
scendis purpureos, & passionis Christi te gaudes habere
Ibidem. insignia. Sed si tradidero corpus meum ita ut ardeam, cha-
ritatem autem non habuero, nihil mihi prodest (inquit a
Ibidem. postolus) Charitas non inflatur, non est ambitiosa, non
quærit quæ sua sunt, medio gaudet, & quasi in communi
sua bona prostituit. Media enim charitate constrauit. Nō
inflatur, inquit, nō est ambitiosa. Nō enim charitas bonū
singulare, aut si habet, amat, aut si non habet, optat: non
uult alijs præcellere, sed nec ipsum magis habere bonum.
Multi meritorum suorum infirma cognoscunt. Ideoq; de
se magnum nihil sentientes, non inflantur isti, sed fortè
ambiunt. Vnde inflentur, non habent, sed inflatæ satis
optant ut habeant. Priuatam & hi amant excellentiā, dum
aut concupiscunt ut sit, aut cōtabescunt quod esse nō possit.
Charitas uerò cum inuidia contabescente iter non habet
non quærit quod suū est, & quomodo poterit quod suū
non est decerpere? Quid tu inuidia alienum uis corrūpe-
re bonum? Nunquid adijcies quod ab alieno decerpis?
Ita forsitan, sed si corporalis aliquid pecuniæ subtrahas.
E Non ego in claustralibus rapacitatis huius uitium ue
reor. Est subtilius quoddam rapacitatis inuidiæ genus.
Quid enim? Rapacitatem non putas si pecuniæ parcis, fa
mam decerpis? Non concupiscis possessionem, & laceras
opinionē. Quid tibi emolumēti aliena diminutio cōfert,
& aliena si corrodis bōa? Et qd tibi inde accrescit? Euidē-
ti forsitan ueritate alienæ uirtutis cōteruntur in ore tuo
dentes, quos ad derogandū paraueras. Non audes corro-
dere: nō tamen potes collaudare. Iam alienum bonum uer
bo non carpis. Nunquid ideo non rapis? Quomodo non
capacitas ubi euidēs bonū debito defraudas testimonio,
& ueram alterius gloriam etsi mendacio non corrumpis,
silentio tamen supprimis? Vis audire in sola etiam æstima
Phili.2. tione rapacitatem esse? Non rapinam (inquit apostolus)
arbitratus est esse se æqualem deo. In inuidam animam
non potest intrare æstimatio bona de bonis alienis. Non
uult enim intelligere quòd alius bene agat, & si palàm nō
audet, penes se tamen uel dissimulat, uel attenuat alterius
merita. Vt quid istud, nisi quód liuor non priuatam sem-
1.Co.13. per excellentiam cogitat: alienā obscurat? Charitas autē
non cogitat malum, nō gaudet super iniquitate: & (ut sic
dicam) super inæqualitate, congaudet autem ueritati. Pri
uatum autem non cogitat: medio quodam & communi læ
Ibidem. tatur: quæ sua sunt non quærit, sed quæ Christi Iesu. Eius
in omnibus gloriā uel amat uel optat. Cōmunis est Chri-
1.Ti.2. stus, mediator enim est, & ideo eius non sunt quæ media
nō sunt, sed in partem se restringūt. Quid tu liuore Chri-
stum uis in partem contrahere? Auaram uis esse gratiam
spiritus, cuius circa te solum optas beneficia restringi? Si
ne ut excrescat & exuberet, & effundat se super omnē car-
nem spiritus domini, & repleat orbem terrarum. Noli cō-
munem omnibus beneficentiā intra cordis tui angustias
Ro.10. incarcerare. Diues est enim in omnes, & tu minuere tētas
affluentiam gratiæ, & immēsitatem redigere ad minutias.
Aemuli cordis auaras dedignatur Christus angustias. Ne
scit æmulatione tua eius bonitas detineri. Proflua est, nō
tibi soli, sed uicinis etiam se uasis eius oleum infundit. F
Fac ut illa mutuo tua sint. Erūt autem, si communi fueris
bono lætatus, alioquin & animæ tuæ oleum euacuas, &
illis nihilominus infunditur mediator Christus, &
Ioā.13. ideo quæ sua sunt media uult esse. In hoc, inquit, cogno-
scent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habue
ritis adinuicem. Vides quomodo charitas speciale quod
dam est insigne discipulatus Christi, & doctrinæ eius sin-
gulare indicium? Ideo hic ī ultimo loco quasi ornatus qui-
dem aliarum inducitur gratiarū. Media, inquit, charitate Canti.3.
constrauit. O quàm molle est stratum charitatis. Proximi
charitas liuore, charitas Christi timore caret. Nihil habet
pœnale hæc charitas, timor pœnam habet, ideo non est in
charitate timor, sed perfecta charitas foras mittit timorē. 1.Ioā.4.
Quid enī? timebit charitas ueteres offensas? sed charitas 1.Pet.4.
operit multitudinem peccatorū. Infirmitas propriæ con-
sciētiæ timebit ne decidat? sed fortis est ut mors dilectio. Cant. 8.
Vtrunq; metū charitas foras mittit, sed nec perfecta chari
tas temporales pro Christo timebit molestias. Sed ne qui
dem æternæ si fuerint, defatigari & euanescere poterit cō
summata dilectio. Non potest semel hausta cognitione tā-
tæ non delectari dulcedinis. Nō ideo amat charitas ne per
eat, sed mauult foris pœnaliter in æternum perire, quàm
usu amoris æterni priuari. Si enim dederit homo omnem Caut. 8.
substantiam pro charitate, quasi nihil despiciet eam. Verè
hoc molle stratum, in quo etiam inter iniurias tam suaui-
ter quàm sanctæ quiescitur. Da mihi Iesu bone ut sup stra
tum hoc memor sim tui, & mediter in te in matutinis. Dul
cis planè memoria, quam amor inducit: grata meditatio,
quā suggerit charitas. Nihil enim est quod non iam dulci
ter & gratè de Christo cogitetur. Amor proximi compas-
sionem habet, & quendam nimis suauem gustum, dum ge
mentibus nouit condolere. Christus (in quo condoleas)
& si crucifixus est ex īfirmitate, sed uiuit ex uirtute dei, nō
condolendi, sed cōgaudendi in se uobis undiq; meritum
præstat. Totus desiderabilis, & concupiscentia totus, &
quasi charitate cōstratus. G Quid enim uidebis in Chri-
sto quod non eius nobis & charitatē exhibeat & nostram
exigat? Totus nobis est charitatis illecebra, incitamētum
amoris. Nullum in se meticuloso relinquit locum affectui,
totus amari uult, qui totus meretur amari. Noli uirgo ad
tormenta respicere, cui tanta proposita sunt oblectamēta
in sponso. Ociosus debet esse timor, ubi tot insignia relu-
cent amoris. Dedignatur charitas timoris commercium, 1.Ioā.4.
cogi nesciens quæ nequit compesci. Ideo charitas perfe-
cta foras mittit timorem, uelut inutilē & superuacuū, sed
non timorē illū qui castus permanet in seculum seculi. Est
enim timor quem foras mittit charitas, & est timor quem
mittit ueritas: & est timor quem intromittit & charitas &
ueritas. Primus cautus, secundus castus, sed nō permanēs
in seculū seculi, tertius & castus & permanens. Primus me
retur pœnā secūdus offensam, tertius totus libera quædā
& secura reuerētia est. Et primus quidem timet offensam,
sed propter pœnā. secundus offensam, sed propter ipsam.
Et quidem iniuria quædā iustitiæ est, si metu pœnarū in
gratiā ueniat. Satis ipsa per se meriti obtinet, ut hominū
in se studia prouocet, & cōciliet affectus. Hūc ergo timorē
charitas perfecta excludit. Quomodo enim perfecta chari
tas, timoris stimulo indiget ad cultum iustitiæ? Perfecta
dilectio mentem in solido possidet, omnia soli sibi iustitiæ
munera deputari uolens. Frigidus timor est, & pigre ince
dit, satis habens tantum impune euadere. Amor fastidium
nescit, feruidus est, & in anteriora extentus: metus contra
ctior, necessitate tātū iustitiæ subit officia. Amor pfectus
id quod agit debet iustitiæ, nihil in ea iuris relinquens
timori. Quidni? An nō satis in se obtinet meriti ad omne
bonū opus iustitia? Christus enī nobis factus est iustitia.
H Quid ergo Christus non satis in se habet dotis ad pla
cēdū? Alieno ergo & ipse ut placeat indiget adiumento?
Si non eius obtētu solius obtemperat ipsi: quomodo erit
eius perfecta dilectio? Diligā te bone Iesu diligā te uirtus
mea, quę nō possum gratis diligere, nec possum tamē satis
diligere. Dirigant in te ex integro studia mea, nec alieno
deducantur & distrahantur affectu. At quàm exigua sunt:
etiam cùm integra sunt in te studia nostra? Quō ergo di-
minuam quod cùm integrū est, tam exile est? Totus in te
deus bone ex desiderio ferar. Trahe me tu in teipsum, ut

nullo indigeā timoris impulsu, sed perfecta charitas usum eius excludat. Quid igitur, nō sunt metuenda æterna sup-
Ephe.5. plicia? Metuenda planè sunt & caueda. Nemo enī nūquā carnē suam odio habuit: sed uehementior Christi dilectio motu timoris non eget in affectū iustitiæ. Amor iste nihil tam ueretur quantum offensam, sed propter offensam, nō propter pœnam. Ad istud quidem, quādiu in incerto humanæ res fluctuant, & non est tuta laus hominis in uita ipsius. At cùm ad ueritatem post uitam fuerit introductus, huiusmodi de reliquo metus cessabit, timori tertio faciēs locū, qui prioribus quidem succedat, sed nulli cedat: permanet enim in seculū seculi. Prim⁹ ergo timor metuit, ne temeritas offensam luat. Secūd⁹ ne infirmitate offendat. Tertius quod metuat non habet. Quid enim metuat completa felicitas, & cōsummata charitas? Timor hic de plantario oritur charitatis. Non audeo dicere ꝙ charitas est, nec tamen audeo negare. Quid enim nisi amor esse conatur, qui iam nescit affectum timoris? Quomodo nō amor, qui iam penè timor esse desijt? Quanam enim ratione timor nil metuēs, timorem illum tam tutum nomine impartiretur amoris, nisi quòd deus ipse ibi quidem amat nos, non tamen timori in tanta maiestate permittitur locus? Sed in omnibus quomodo à charitate timor ille separabitur? Et quid aliud est ibi timere, nisi non tumere aduersus dominum maiestatis? Quid est timor ille nisi uotiua subiectio, obedientia non coacta, ultro ipensa reuerentia? Quomodo timor qui offendere non timet? Non enim ualet. Sed iterum quomodo nō timor qui offendere non audet? Et timor ergo non uidetur, quia nihil uel peccati uel periculi metuit: & timor manet, quia nihil audacter uel temere præsumit. Quid est timor ille nisi reuerentia humilis ex debiti necessitate impēsa, necessitate nil passa? Est enim obsequendi necessitas iure conditionis, sed necessitatem ignoret libertas dilectionis. Quid est timor ille nisi temeritatis & negligentiæ magis priuatio quàm necessitatis coactio? I Vides quantum timor iste approximat ad charitatem. Penè illa est, sed penè non est. Causa distat, par est affectu. Quæris qua causa? Inferioris cōditiōis respectu obsequēdi ad omnem mutuum tantæ maiestati. Incumbit tibi iusta necessitas, sed ad causam istam charitas non respectat: diuinæ maiestatis admiratione rapitur, non contuitu infimæ conditionis. Ergo rationem quam timor respicit, charitas nescit causis præuenta potioribus. Causis ergo distant timor & amor, obsequio & affectu libero cognati. Primus ergo timor metuit puniri. Secundus priuari. Tertius neutrum. Primum illum perfecta charitas exterminat. Secundum ad tempus tolerat. Tertium sibi indiuisè collaterat. Hunc uos filiæ Ierusalem timorem captate. Primum cauete illum quem charitas foris mittit. Media (inquit) charitate constrauit. Vbi
Canti.3. media dicit, totum dat intelligi. Et uestri cordis medium charitas consternat; charitas uestiat. Vestis hæc est & ornamentum nuptiale. Quæ si à nuptiali exigitur conuiua, quanto magis à nupta? Sola præoccupare & posidere uult omnes mentis uestræ recessus. Nolite illos degeneri & alieno communicare affectui. Molle quidem & delicatum est stratum charitatis, molesto ne ad modicum quidē
Pta.118. uult metu contristari (propter filias inquit Ierusalem.) Iure quidem: Pax enim multa diligentibus legem tuam. Si quis de indulta dominatur gratia, quāto magis & uos. Nam & si cōtristat spiritualium bonorum magnas esse di-
Psa.67. uitias, sed charitas supergressa est uniuersas. Non modo supergressa, sed etiam complexa. Et dulcis & diues est charitas. Denicꝫ sicut habet psalmus. Inter medios uirtutum cleros, & in spiritualium communione gratiarum super stratum dormitur charitatis. Charitas quasi media omnibus communicat, & quasi melior omnes cumulat uirtutes. Aemulamini ergo filiæ Ierusalem charismata meliora. Magis autem ut charitatem habeatis, & abundantius habeatis, totæ in affectum amoris transite. Totus enim amabilis est dilectus noster Iesus Christus, Qui uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Sermo XX.

AVdistis quo inuitatæ sunt filiæ Sion, sed unde iubentur egredi, nondum audistis. Id enim est quod non exprimit litera. Vnde ergo? Numquid de Sion? Sed uidetur de⁹ deorū in Sion:
Non ergo de Sion eas uocat, quas ad uidendum deum uocat. At fortè non ad uisionem dei, sed ad uidendum Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua. Psal.83.
Ideocꝫ nil obstat si filias Sion egredi iubeat de Sion. Sed nunquid nō homo ille natus est in Sion? Ergo si de Sion euocantur, non tamen uocantur nisi ad Sion, de Sion superiori ad inferiorem Sion. Nec enim dignum aut cōsentaneum uidetur, ut filiæ Sion egrediatur de ea, præsertim ad uidendum ipsum cuius habitatio in Sion, ut qui natus est in ea. Memini disertum & eruditum quendam uirum cùm super hoc disputaret loco, dixisse. Malè locatæ uidentur quæ iubentur egredi. Satis commodè pro tempore dixit ad audientium quod proposuerat utilitatem deflectēs. Mihi tamen nimis bene locatæ uidentur, ad quas præsentis uerbi hortatus intenditur. Vbi quæris? In reclinatorio aureo, de quo ꝓcessit sermo hestern⁹. Delectabilis ille locus est, & uberior ad lætitiam, quàm humana queat affectio capere. Delectatiōis nimietas seipsam exhaurit, & ebibit animum uoluptas exundans. Vicibus alternatur hoc gaudium, nec potest esse continuum, quod est nimium. Bonæ tamen uices ubi non disceditur à sponso. Non datur in carne commoranti hæreditate posidere reclinatorium aureum. Ideo iubentur egredi filiæ Sion. Sed quomodo dicat, ne longius abeatis. Egredimini, inquit, & uidete regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua. Non uult eas à Christo discedere, siue mente excedant, siue sobriæ fiant. Bona sobrietas simplicitas fidei, quam intuentium posit aspectus ferre, & qua posit fouer i. Felix qui hoc gradu cùm descendit excipitur, & cùm ascendit incipit. Ascendentibus enim hic speculationis locus primus occurrit. Bona enim speculationis æmulatio, sed scientia necessaria est. Reclinatorium ad illud aureum succederis & succingeris, locum uerè speculatoriū. Studium probo, sed expecta ut componam tibi gressum, & gradum ponam. Specula est, & specula uerè sublimis, specula omnis terrenæ exaltationis supergressa nebulas. Inassuetus quid illuc saltum paras? Manibus (sicut scriptum est) nitere, ut assuescas morari in æde regis Salomonis. Interim repe: donec rapiaris. Non enim saltus, sed ascensiones (inquit psalmista) disposuit in corde suo. Erit autem quando ascensio in saltum, magis uerò ī assumptionem conuertetur. Quæ sunt autem istæ ascēsiones, nisi quædam mentis purgationes? Ideo in ualle lachrymarū, quoniam delicta quæ plorantur purgantur. Felix qui satis lauit lectulum cordis, qui sufficienter plorauit, cuius completa est tristitia, cuius ad cor consolationes inspiratio loquitur diuina, & de conualle plorationis euocat, cuius à furore iudicis non turbatur oculus ut uidere ualeat regem Salomonem tranquillo aspectu in die lætitiæ cordis eius. Egredimini filiæ Sion, & uidete regem Salomonem. Illi enim habentur digni hac læta uisione, qui se quadam pœnitentiæ lege concluserint, & disciplinæ coarctauerint custodiā, quorum renuit anima consolari. B Vis nosse quàm bona sit conclusio? Hortus conclusus, fons signat⁹. Surge propera amica mea & ueni. Vides iam quomodo illam inuitat, & amicam uocat, quæ se ipsam concludere nouit. Qđ si conclusæ estis, nolite egredi donec Christ⁹ uos inuitet. Egressa est Dina, nō educta: & egressa est, nō ut regem Salomonem, sed ut mulieres uideret regiōis illius. Quid inuenerit, uos nostis. Vos egredi nolite, nisi quando uos aut sponsus aut sponsi inuitant sodales. Egressus est Lazarus cum illum domin⁹ euocaret ad uitam. Egressus est Noe de ea quæ ipsum inter huius mundi fluctus illæsum arca conclusit: sed ingressus est cū ei reclusit hostia dominus. Egressus est Abraham de terra sua, ut

Canti.3. Psal.83. Canti.3. Cant.4. Cant.2. Gen.34. Ioan.11. Gen.7. Gen.12. pro.30.

sua, ut repromissionis terram uideret, sed uocatus egredi tur. Et uos egredimini filiæ Sion, inuitatæ ad felicioris gratiã uisionis. Conclusus est & cõclusus misere, qui bea tam ad hãc uisionem egredi nec nititur nec meretur. Sed

2. Cor. 3. uilis cõclusio, egressio libera. Deniq; cùm fueris, inquit, conuersus ad dñm, auferetur uelamen (uelamen ignoran

Ibidem. tiæ & ignobilitatis) dñs enim spiritus est. Vbi spirit⁹ do mini, ibi libertas. Vbi maior abũdantia spiritus, ubertas uberior? Quod concluditur & inuoluitur, tenuem habet respirãdi libertatẽ. Egredimini ergo filiæ Siõ, ut cũ Pau

Ibidem. lo dicere possitis. Nos aũt, reuelata facie gloriã dei specu lantes, in eandem imaginem transformamur. Visio dei, quodam est cum affectu semper accipienda. Et quere effi cax est, & uiolenta uisio tua bone Iesu, quæ intuẽtium in se rapit affectus. Nónne dulcẽ quãdã desiderij sui passus est uiolẽtiã Moyses, ut transiret & uideret uisionem illã

Ioan. 12. magnam? Vis accipere quàm sit efficax? Cùm exaltatus fuero à terra, oĩa traham ad meipsum. Quid uerò cùm hu miliatus fueris ad terram, nónne omnium ad te trahis ani mos? Ego bone Iesu resurrectionis tuæ non expecto glo riam, nec admiratione meam ascendentis in cœlũ reseruo potentiæ, sed statim in initio annunciationis uel natiui tatis tuæ uoces angelicæ aures meas percellũt, & rumor nou⁹ stupefacit me, & ad se rapit insueta lux exorta in te nebris. Nuda uisio, & quæ se in affectus condignos non transfert, ignorantiæ & cæcitati non connumerat. Vul

Esai. 41. tis uisionem fructuosam accipere? G Viderunt insulæ & timuerũt, & extrema terræ obstupuerũt & accesserũt, ait Esaias. Videtis quos uirtutũ fructus dei uisio pariat? timorem, stuporem, amorem. Viderunt, inquit, & timue runt, obstupuerunt & accesserunt. Viderunt te ad intelli gentiam, timuerunt ad reuerentiam, obstupuerũt ad no uitatem, accesserunt per conformitatem. Visio cõprehen dit, timor comprimit, suspendit stupor, rapit & unit acces sio. Illi enim accedunt qui æmulatione accenduntur. Vi detis animum timor humiliat, stupor quasi infatuat, amor conglutinat. Cassa uisio est, nec cõtemplationis di gna uocabulo, quæ talibus non est uestita affectib⁹. An illum uidere diffinies, qui de mysterij cognitione non ti met nec stupet nec ardet? Timore sobrius fit animus, stu pore absorptus, accessu consertus & cõsociatus. Huius modi uirtutibus contemplationis gratia constat, sed stu pore magis & amore. Nam stupore & admiratione mens excedit, amore accedit. Nec æstimãda est uirtus cõtepla tionis tam ex materia, quàm ex modo. Vtraq; attendẽda sunt & genera rerum contemplandarum, & gradus affe ctuum. Sed satius inferiori genere ampli⁹ affici, quàm in

Mat. 11. superiore minus. Visio hæc abscondita est à sapientibus & prudentibus, & reuelata est paruulis. Ideò dicit: extre ma terræ obstupuerunt & accesserunt. Quòd humiles ca pere sufficiunt id magis solet afficere, & quandam sui ad

Ioan. 12. miratione & amorem importare. Cùm exaltatus, inquit, fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Omnia quæ in de sunt bone Iesu, quandam habent alliciędi efficaciam, & cogitantes solicitant in affectum, sed ad omnia nõ pos sumus omnes attingere. Sublimia solis sublimibus sunt, humilia omnibus. Quæ maior humilitas quàm exaltari in cruce? Etiam de hoc ait: Cùm exaltatus fuero à terra omnia traham ad meipsum. Efficax ad trahendum humi litas ista. Quid ni? Quis non ad simplicem cogitatum hu ius rei stupore & extasi repleatur? Cuius nõ affectũ fides hæc exhauriat & infatuet, & reddat insufficientem? Faci lis ad contemplandum locus, sed fœcundus ad gratiam. Simplicitas fidei huius minus habet intelligentiæ, satis magnum & admirationis & amoris incitamentũ habẽs. Accessibilis loc⁹, sed excessus dulcissimos pariens. Noli te hunc contemplationis locum dedignari. Non est diffi cilis ad recogitandum, & est diues ad gloriam. Mihi (in

Gala. 6. quit Paulus) absit gloriari nisi in cruce domini nostri Ie su Christi. Et quid ultis audire? D Crux ipsa corona est gloriæ, diadema regni. Deniq; in cruce triumphauit, expolians principatus & potestates, & mũdi principem eiecit foras. Gloriosa uisio triumphi ipsius. Egredimini fi liæ Sion, & uidete regem Salomonem in diademate quo Canti. 3. coronauit eum mater sua. Videte carnem quam humano sumpsit ex genere triũphantẽ in ligno. Et felix caro quã sibi Christus nõ quasi carcerẽ, sed quasi coronam assum psit: quæ fuit ornamento, nõ oneri. Nos oẽs in carne qua si in domibus carcerum absconditi sumus, cõpediti & ser uientes legi peccati. Infelix ego homo quis me liberabit Rom. 7. de corpe mortis huius? Gratia, inquit, dei p Iesum Chri stum. Deus em̃ mittẽs filiũ suũ in similitudinẽ carnis pec Eiusd. 8. cati, de peccato dãnauit peccatũ in carne. Veritas carnis in Christo, pcti põdus nõ sentiẽs, nobis oĩb⁹ de pctõ ui ctricẽ palmam aduexit. Bene quasi diadema accipit cor pus immaculatũ, corpus triumphi, corp⁹ honoris & glo riæ, corpus cuius cruore peccati delet chirographũ, iusti tiæ & salutis signat cõscriptio, nuptialia sunt instrumẽta confecta. Deniq; hic dies desponsatiõis, qñ ueteres repu dians ritus noua ecclesiæ sacramẽta instituit, qñ in perpe tui matrimonij signũ & copulæ nuptialis, de latere eius sanguinis & aquæ mistura pfluxit. Hodie synagogæ de dit libellum repudij, & à priore odiosa ad posteriore dile ctam transiuit. A ueteri transiuit ad nouam, quã sibi ipse Ephe. 5. exhibuit gloriosam non habentẽ maculã aut rugã, aut ali quid hmõi. Nouitatis signum est q; ruga caret. Explicuit Xp̃s literæ rugas, & quod inerat nouitatis elicuit. Quid uultis uos Sion & synagogæ filiæ rugas cõtrahere, quas Xp̃s explicuit? Nouis superuenientibus, qd ueterib⁹ ad huc gloriamini? E Egredimini filiæ Sion de cauernis literæ, de angusta & ignobili intelligẽtia. Egredimini & uidete regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua. Corona nobis est incarnatio, quã uos pu tatis contumeliam. Et uidete iam qño benedixit coronæ Psal. 64. anni benignitatis suæ, qño campi eius repleti sunt uber tate. Videte coronam, uidete & copiam. Coronam uicto riæ, uirtutum copiam. Vnde hoc nisi quia granũ frumẽti cadens in terram mortuum fuit? Deniq; hæc est uictoria 1. Ioã. 5. quæ uincit mundum, fides nostra. Et ipsa credẽtium mul titudo corona est & ornamẽtum Xp̃o. Eris, inquit, coro na gloriæ in manu domini, & diadema regni in manu dei tui. Nunquid hoc dictum uobis usurpatis, an nõ per uos nomẽ dei blasphematur? Egredimini filiæ Siõ, & uidete quàm gloriosus sit de⁹ ĩ sanctis suis, si fortè uisio hæc ad æmulationẽ uos deducat, & de solitudine uestra ad eccle siæ frequẽtiam trãsire faciat. Et si deserta fuisti, sed nõ uo caberis, inquit, ultrà derelicta: & terra tua nõ uocabit am Ibidem. plius desolata. Sed iam desistamus ad eos q foris sunt ser monem proferre. Ipsi potius uidere delectemur qño iam pinguescunt speciosa deserti, quomodo credẽtium coro na Christus in ecclesia cingit. Quæ est spes nostra, & co rona gloriæ: nónne uos ante deum? Si Paulus hoc dicit, 1. The. 2. quomodo nõ magis Christus? Viuo ego dicit dñs, quia Ezec. 33. his oĩbus uelut ornamẽto uestieris. F Aduertisti quo modo credẽtium agmina ornamẽtũ esse Christi in eccle sia diffiniat. Quare nõ & corona sunt? Sed corona habet quãdam insignem & illustrem præ cæteris ornamẽtis di gnitatem, quia cætera cùm sint corporis, ista est capitis. Et temporis ratio ad eius aliquid cõmendationem affert. Solẽnibus tantum usus eius est accõmodatus ferijs. Iam erectam uideo alacritatem uestram, iam ad uos huius uer bi interpretationẽ deflectitis. Iam uestrũ in coronæ præ rogatiua itelligitis priuilegiũ, qui purioris estis uitæ & professiõe astricti, & exercitio instructi, & indefessi studio & ocio festiui. Iure diadematis censentur nomine, quos iam nõ tam pugna solicitat, quàm triũphus lætificat, qui bus non est colluctatio aduersus carnem & sanguinẽ, qui serpẽtis iam caput nõ obseruant, sed Xp̃i exornant. Vos estis corona Xp̃i & gaudiũ, & ideo sicut cœpistis, sic sta te charissimi, sic state in domino: imo sic capite dominũ. Sublimis loc⁹ est, nihil illuc uilioris afferte materiæ. Vide 1. Cor. 1. te uocationẽ uestrã, uidete quem estis in usum assumpti.

Nihil fœni, nihil ligni, nihil stipularū in dn̄i uelitis diade
mate texere. Nihil deniq; quod ignē mereatur uel uerea
tur. Spinæ cōplexæ igne comburent. Noli æmulari ī ma
Psal. 36. lignātibus, neq; zelaueris eos qui spineā capiti regis no
stri imposuere coronā. Tale diadema nō honorē sed hor
rorē adducit. Horret Xp̄s magis asperitatē morū, linguæ
stimulos, quā aculeos spinarū, in his præsertim q in silen
tiū uocati sunt simplicitatē, in charitatis negociū, & ociū
quietē, in humilitatis scholā, in subiectionis uotū, & uin
culum unitatis. Sed nō est bonū uinculū qn̄ sibi mutuo
confœderant, & ī aliorū obtrectationē dexteras cōserūt,
Sapiē. 2. Iudæorum more dicētes: Tollamus iustū, quia inutilis est
nobis, & cōtrarius operib⁹ nostris. Vos autē æmulamini
pacis bonū in bono semp. Deniq; species coronæ quod
dam unitatis præfert indicium. Non sola coronæ est æsti
manda materies, sed & forma pulchræ intelligētiæ rōnes
eius administrat. Ea enim est coronæ species, ꝙ & in orbē
cohæret, & in altum se erigit. Vis habere cohærētiā quā
Actu. 4. dam cōem & idipsum? Credentium, inquit, erat cor unū,
& aīa una. Quis huius unitatis finis? Propter spem utiq;
quæ proposita est in cælestib⁹. Iā ergo habes cohærētiā
Ephe. 6. in unitate, erectionē in spe. Et apl's. Galeā, inquit, salutis
assumite. Et bene de galea introducta est mentio, eò ꝙ ha
beat quandā cum corona uiciniā. Nam utraq; capitis est,
sed altera munimētū, altera ornamentū. Ideo nihil impe
Rom. 8. dit spem ad utranque referri, spe enim salui facti sumus.
G ¶ Ista nūc de forma pstricta sufficiāt. De materia qd q̄
ritis? Ipsi enim scitis ꝙ fragile & obscuram materiam de
dignatur locus sublimis. Aurū uult & lapides preciosos.
Psal. 20. Posuisti enim in capite eius coronam de lapide precioso.
Apoc. 4. Aureas in apocalypsi coronas legis. Preciosa materies, si
ue solum sit aurum, siue quædā auri gemmarumq; mistu
ra. Sed nescio quid maioris gratiæ significare uidetur ꝙ
Psal. 20. auri mentione sublata de lapide, inquit, precioso posuisti
in capite eius coronam. Et adhuc excellentiorē uobis de
Apo. 12. monstro materiam. Apparuit signum magnū in cælo, mu
lier amicta sole, & in capite eius corona stellarum duode
cim. Apostolorum tibi & numero & specie chorus mon
Dani. 2. stratur. Qui enim ad sapientiā erudiunt multos, quasi stel
læ splēdent ad perpetuas æternitates. Hæc corona fratrū
Apo. 16. stetit in circuitu Iesu, sicut scriptum est. Et in apocalypsi,
diademata multa in capite sponsi sm̄ diuersitatem gratia
rum & graduū: sed illud præcipuū quo coronatus est in
die despōsationis suæ, in die quo sibi in discipulis despō
sauit ecclesiam. Desponsauit eam in fide: despōsauit eam
dando in cordib⁹ eorū arrā & pignus & primitias spūs.
1. Cor. 6. Et despōsatio dicit participatio spūs, qn̄ adhærēs deo iā
Ephe. 5. nō duo, sed un⁹ spūs est. Deniq; & ipse est hō q reliqt pa
trē & matrē, & adæsit uxori suæ, & facti sunt duo ī carne
una. O beatū cōmerciū facta est cum spōso in carne una,
& ipsa cum sponso in uno spū. Qūo oportuerat de tali te
gaudere cōiugio fidelis aīa? qūo lætari & diem festū age
Esai. 52. re? Induere īduere uestimētis gl'iæ tuæ ciuitas sctā, spōsa
agni, gaude & lætare Sion adiūcta Xp̄o. Qūo tu nō gau
Eius. 62. debis, cum gaudeat ipse? Gaudebit sponsus, inquit, sup
sponsam, & gaudebit super te deus tuus, sed quanto gau
Canti. 3. dio? In die, inquit, despōsatiōis eius, & in die lætitiæ cor
dis eius. Non leue dedit intelligi lætitiæ motū, quē esse
Prou. 8. cordis expressit. lætitiā dico, deliciæ sunt. Deliciæ, īquit.
meæ esse cū filijs hoīm. Quàm caræ tibi Iesu bone cōstāt
illæ lætitiæ. Non gratis eas possides, quas carnis passiōe
cōparasti. Ideo cordis tantū hanc dicit lætitiā. Iniuria est
sponsi si ipse lætatur, & tu nō ex corde applaudis, nō gra
tularis, non gaudes. Vel fastidij uel despectionis instar est
cum gaudente non gaudere, & hoc in desponsatiōis die.
Affectum tuum cuius aliciat species, si non eius qui spe
ciosus est forma præ filijs hoīm? Gaudens gaude in domi
no, & exultet anima tua ī spōso tuo, in deo tuo, qui si de⁹
non esset, & homo purus esset, quātas tamē haberet in se
amoris illecebras homo talis, tot gratiarum abūdans mu
neribus? Nam si à radice cōceptionis eius recēsere cœpe
ris, tot⁹ tibi stellat⁹ uidebit iuxta cōditionē humanā tam
singularitate quàm excellētia uirtutū, hō innocēs, impol
lutus, segregatus à peccatorib⁹, ut interim silcā ꝙ excellē
tior cælis factus est, infirmitatibus nr̄is potēs cōpati, ten Hebr. 7.
tat⁹ p oīa pro similitudine absq; pctō. Diffusa est gratia
in labijs eius, mīa in uisceribus, uirtus in manib⁹, côuer
satiōe singularis, sermone cōis, prudentia in rn̄sis, uita in
uerbis. Quid ergo ꝙ cōcept⁹ est ex fide, nat⁹ ex uirgine,
nō cōsumptus est in morte, & assumpt⁹ in gl'ia? H Reti
ceo nūc credentiū numerū, & merita pplorū quos misso
spū sibi in fide & charitate sociauit. O uerè magnū pieta
tis sacramētū Xp̄s, incitamētū amoris, q̄ manifestatus & 1. Tim. 3.
infestatus est in carne, iustificat⁹ est in spū, apparuit ange
lis, prædicatus est gētibus, credit⁹ est mūdo, assumpt⁹ est
in gl'ia. Quis det mihi istas discurrere & recurrere frequē
ter p lineas & p singulos uirtutū & operū grad⁹ dicere,
dn̄e quis similis tui? Quis mihi det ut scribātur sermōes Psal. 34.
isti in corde meo, ut exarent stylo, & quasi in silice scribā
tur, ut nō deleātur? Bonus styl⁹ digitus tuus dn̄e, digit⁹
quo scribebas in terra arcana uerba, quorū uirtutē calū
niātes ferre non poterāt. Inclina teip̄m de⁹ meus, & inci
de ī corde meo legis tuæ tabulas. Lapideū est cor meum,
sed durū lapidis naturæ obliuiscitur, ad digiti tui impres
sionē facile cedens, ubi tu incidis. Sed iam multa dixim⁹
pro eo quòd oportebat spōsam lætari & gaudere ī die de
spōsatiōis suæ, & in die lætitiæ cordis sui dilecti. Magna
in hac die lætitiæ rō, & q̄ cordis & affectus hūani fines ex
cedat. Nec est huc peregrina inducēda lætitia, sed diei isti
sufficit lætitia sua. Dulcis es dn̄e, & direct⁹ ē ad nos spūs
tuus, spūs suauis. Humanas tibi aīas per fidem & amorē
quodam sponsi associas affectu, & de côuersione lætaris.
Durum cor quod sibi lætitiæ huius materiam subducit,
occasionē attenuat, imminuit rōnes. O me impudentē &
ingratū si non ego talē diligā, tam absolutū à corruptio
ne, & tanta circa me astrictum cōpassione, necessitate non
obnoxiū, & pietate obnixū. Diligā te dulcis dn̄e, & si nō
pro me, pro te tn̄, ut tuo satisfaciā desiderio, deliciarum ti
bi causas subministrem, argumēta lætitiæ, in die despon
sationis, & in die lætitiæ cordis tui.

Sermo. XXI. A

E Tuos audeo cōfidēter ad uisionis hui⁹ inuita
re lætitiam, filiæ cælestis Sion, Ierusalem q̄ in
cælis est. Vos uerè & plenè filiæ Siō, q semper
intuemini faciem patris. Vos inquā multorū
milium angelorum frequentia, uos inuito & uoco. Egre
dimini & uidete, egredimini de recōdito illo sinu intimæ
uisionis, de secreto lucis inaccessibilis. Nouum uobis ter Hier. 31.
ra nostra præstat spectaculū. Nouū em̄ facit dn̄s super ter
ram. Ab æternis ad terrena uos prouoco. Mira hæc inui
tatio, sed nescio quo pacto æterna illa quæ in seipsis sem
per & noua & miranda sunt, in eo quòd factum est in ter
ra nouū, noua magis & mirabiliora refulgent. O btā hæc
in terris nouitas tpalis, quæ antiquā illā & æternā nouita
tē angelicis in aspectib⁹ amplius innouauit. Nouū faciet
dn̄s super terrā, fœmina circūdabit uirū. Quē uirū? Ecce, Zach. 6.
inquit, uir, oriens nomē illi. Oriens splēdor lucis æternæ,
fœmineo, sed uirgineo circūdat utero, & carne uestitur.
Hoc est illud nouū quod ipsa sui nouitate nimia creduli
tatem obstrueret, si nō esset in auditis pri⁹ signis fides, eli
cita. Deniq; inter tot & prophetarū & prodigiorū mani
festa testimonia, ad nouitatē istam adeò quorundam sen
sus obstupuit, ut dum nouitati fidē abrogant, signis eui
dentissimis non accōmodent credulitatem. Sed quid uos
ad egrediendum inuito: qui ipsos etiam ubique præueni
tis & instruitis apostolos? Vbiq; seduli estis & admirato Lucæ. 1.
res & annūciatores nouitatis istius. Angelus concipien Eiusd. 2.
dū nunciat Mariæ, natū pastorib⁹ angelus nunciat, imo
& ipsis angelis, non tantum pastoribus angelus nūciasse Ibidem.
uidetur. Vnus prædicat, alij applaudunt. Facta est enim,
inqt, cū angelo multitudo cælestis exercit⁹ laudātiū & di
centiū gloria in altissimis deo. Vnus annunciat quod alij

æquè nouerãt,& tñ quasi nouũ & recẽs audiũt,quod illis
ignotũ esse nõ poterat.O beata hæc nouitas,quæ angeli
co gaudiũ præstat auditui,&(ut sic dicã) delectat illos ab
alio audire,& quasi discere,quod eos ab initio ipsa ueri-
tas edocuit. O humilis & indefessa deuotio,& ad deum,
& ad inuicem. B Est hic aliqd quod uos utinã obserue-
mus,imo & seruemus.Quid illud? Vt angelico exemplo
humilem & attentũ præbeamus auditum alieno sermoni,
etiam in illis quæ non ignoramus.Non tñ alienus est qui
de cælo est,nisi nos à deo alienos reputauerimꝰ.Etsi alie-
nus est,autoritatẽ illi tribuit diuina materia. Nota fasti-
dire,aut curiositatis est,aut cõtumaciæ signum. Angelici
spũs quibꝰ à principio innotuit sacramentum incarnatio
nis,non abstinent ab admiratione, nouitatis huius exhi-
bitione:& antiqua cognitio non modo uisione noua,sed
nouo gaudet & lætatur auditu.In temporũ fine egressus
Mich.5. est Christꝰ,ideo egrediũtur & ipsi.Et egressus eius à die-
bus æternitatis.Sed in temporũ fine de utero eius egres-
sus est q̃ circundedit eum fœminæ. Ideo egrediunt cæle
stis filiæ Sion admiraturæ in cõpletione quod semper ad
Lucæ.1. miratæ sunt in expectatione. Angelus in annunciatione
Eiusd.2. angelus in natiuitate,angelus in baptismate,angelus ap-
Eiusd.3. paruit orãti,testis est resurgenti,astat ascendẽti quàm ue-
Eius.22. hemẽtes putas amatores sunt,tã seduli annunciatores,&
Eius.23. indefessi admiratores? Per oẽs huiꝰ sacramẽti gradus cir-
Actu.1. cumeunt & immolant hostiã admirationis:hostiã uocife-
rationis cantant,& psalmũ dicunt dño.Et oĩs hæc uenera
tio extrinsecus exhibita est,absq; ea quæ intrinsecꝰ latet.
Etsi nouũ fecit dñs super terram,cælos tñ nouitatis huiꝰ
Ephe.5. odore repleuit. Fœmina circũdabit uirũ,qũo circundat
corona caput.Caput enim ecclesiæ Christꝰ.Gloriosꝰ pla
nè in illo splẽdore gloriæ,& paternæ figura substãtiæ,sed
superaddito nostræ quodã uelut fuco naturæ, & colore
inducto dum sublucet,plus placet.Nec illis tm̃ q secus fer
re nõ poterãt,sed in his etiã quibus purè se splendor ille
refundit. Hæc autẽ dico ꝙ dignatio hæc ipsa qua uoluit
incarnari,quendã uidetur attulisse decorẽ dignitati maie
statis. C Quomodo enim nõ plꝰ placebit humiliata sub-
limitas,exinanita immensitas,& diuinitas incarnata? Ista
uarietate quid pulchrius? Varietatem dico, contrarietas
uidetur,eo ꝙ ad contemplandũ pulchrior,quòd hæc sese
cõtraria non impugnant,sed congruũt sibi. Mirabilis in
se diuina simplicitas,sed(ut sic dicã) multo hæc composi
tio mirabilior,quia nouior.Nõ possum misturæ huiꝰ artẽ
satis mirari,& puto nec angeli. Et quidẽ illis mirandi ra-
tio maior,quibus diuinæ naturæ mera simplicitas synce-
rius innotescit.Illa incomparabiliter mera est, & ideo mi-
sturam hanc mirabiliorem reddit. Quænam hæc mistura,
cũ sua cuiq; naturæ cõstet integritas? Nam nec alterutra
in alteram transit,nec ex utrisq; quasi tertia & noua quæ-
dam cõsistit.Nouum tñ est ꝙ in una persona conueniunt.
Contẽplatio utraq; quædã uelut cella uinaria. In illã in-
troducti sunt angelici spiritus cellam nectareã maiestatis
æternæ,imo à conditionis suæ initio positi. Iam nunc in
temporũ fine hæc nostra in terris cella mustũ nouum eru
Psa.143. ctat.O promptuaria plena,prõptuaria exundãtia & eru-
ctantia ex hoc in illud.Egredimini filiæ de cella uini meri,
Psal.22. ad hoc mustũ quod miscuit sapiẽtia in cratere nouo.O ca-
lix inebriãs quàm p̃clarus es & ideo claritate inebriãs.Li-
quor æternus nouo huic infusus calici,maiore cũ charita
te hauritur,quãuis cũ claritate tẽperata:idcirco & amor
esse debet intẽperatꝰ.Quis em̃ se ab amãdo temperet, qñ
nostræ se capacitati contẽperauit immẽsa maiestas? ô ca-
lix non hoĩm tm̃,sed & angelorũ mẽtes inebrians,& in se
à contẽplatione meræ diuinitatis mistura hac noua con-
uertens.Egredimini filiæ Sion de copia illa uini meri ad
hunc calicẽ tẽperatũ.Egrædimini & gustate quàm suauis
est dñs.Ibi suauitatis diuinæ simplex natura prospicitur,
hic suauitatis eius usus & indicia proponunt.Ibi in se ui
detur,hic in effectu suo,hoc ultimo in genere,utrunq; mi-
rabile est,& nescio quid magis mirer,in persona naturarũ

cõpositionẽ an cõpositiõis cãm. Quid iam in unitate di-
uinæ essentiæ tres esse miramur personas? Plures iã ex in-
tegro in una p̃sona naturas mirare.Quid nõ hic ad contẽ
plãdum suaue? quod quem non afficiat? D Deniq; ad
admirationis cumulũ causa accedit.Causa,nec cõsequen-
tia rõnis,nec saluationis efficacia caret:nec grã cõpassio-
nis.Vis audire consequẽtiã? Sicut in Adã oẽs moriũtur. 1.Cor.15.
ita & in Christo oẽs uiuificabũtur.Et idẽ Sicut per unius Rom.5.
inobediẽtiã pctõres constituti sunt multi,ita & per unius
obedientiã iusti cõstituũtur multi. Quid cõsequentius?
Magna cõsequentia,sed ex parte iustitiæ efficacia maior.
Deniq; etsi abundauit delictũ,superabũdauit & grã.Vbi
delictũ,ibi seductio & fallacia intercessit,& ideo nõ omni
ex parte uoluntariũ uidetur.In gratia uerò nihil non ex
proposito,nihil non ad libitũ.Qũo ergo non efficaciora
sunt uoluntaria bona quàm uelut aliqua ex parte coacta
mala? Et uerè efficax gratia & artificiosa. Nescio quid ma
gis mirer,artificium coactionis,an efficaciam saluationis.
Vtrũq; in beneficio gratũ est,& uolũtas & euẽtus. Adde
& tertiũ,modũ ipsum & rõnem.Nihil uoluntate hac affe-
ctuosius.Quæ dilectio maior quàm ut ponat quis animã
suam pro aimicis suis? At hoc fecit pro inimicis,& inimi-
ci erãt in seipsis & amici:qa ante mũdi constitutionẽ dile
cti.Quid opis huiꝰ euẽtu uberiꝰ? Larga effusio spũs sup
oẽm carnẽ,satis manifestet.Effusio sanguinis Xp̃i,spũalẽ
nobis effusionẽ ĩpetrauit. Quos lauit sanguine suo,qũo
nõ p̃funderet spũsctõ suo? Ideo priꝰ mũdauit,ut essent su
per quos altiꝰ postea spũs inundaret.Ad ordinẽ qd cõse-
quẽtiꝰ? Coarctor ĩ huiꝰ materiæ cõsideratiõe,& qd potis
simũ ad cõtẽplandũ è tribꝰ eligã ignoro.pietatẽ, an pru-
dentiã,an p̃uentũ.Certãt hæc inter se in cõtẽplatione no
stra,& cũ in alterã partẽ intẽditur,& in alterã trahit.Blan
diunt hæc mihi,& affectione diuersa p̃mulcẽt. Inardesco,
stupeo,gaudeo.Gaudeo pro utilitate,ad prudentiam stu-
peo,inardesco p̃pter impensum mihi pietatis amorẽ. E
Quid ista dispertior? Confundunt hæc inter se,& in uno
quoq; genere p̃miscentur frequẽter.Nã & modꝰ & cõmo
ditas & affectio,siue malis sic dicere,prudẽtiã,p̃uentus &
pietas,hæc,inquã,tria siue simul,siue sigillatim cõsidera-
ta,animũ ad se meũ & trahũt citiꝰ,& tenẽt diutiꝰ,& quan
dam in admirationẽ & exultationẽ cõuertunt.Matris ec-
clesiæ fides taliũ uarietate uirtutũ eius diadema cõtexuit.
Hunc ibi numerũ,hoc põdus,hãc mẽsurã assignãt.In or-
dinis rõne & cõsequẽtia numerus deprehendit,& cõcor-
diæ modus. In põdere pietatis affectus uehemẽtior.Et ue
rè uehemẽs põdus grẽ,de cælis ad terrã maiestatẽ immen
sam deducẽs.Immensitas hæc oẽm incõparabiliter exce-
dens creaturã:ad mensurã se cõtraxit,mensurã pertingen
di usq; ad nos.Non em̃ quasi non cõdescẽdẽs ad nos sup-
extẽdit seipsam:sed in mensura nobis distillat dona spũs.
Mensurã interpretor in effectu uirtutũ munera.Ad men-
suram enim dat nobis deus spm̃.In mensura cõtra mensu-
ram.In mẽsura gratiæ cõtra mensurã iniustitiæ. Nam si-
cut abundauit delictum,abundauit & gratia. An nõ hæc
mensura cõtra mensurã? Certè & supra. Superabundauit
enim & grã.Nũquid tm̃ sup mensurã delicti? Nõ utiq; tã-
tum sup mensurã delicti,sed etiam sup mẽsuram gratiæ.Et
ecõtrario & supra mẽsurã iniustitiæ abũdat grã, & supra
mensuram gratiæ,sed non cõtra abũdat grã. Vbi em̃ una
abũdat,necesse est & altera superabũdet,& detur abũdan
tius abundanter habenti. Mẽsura hæc mẽsura bona & cõ
ferta & coagitata & supfluens. Superfluitas uidet,quan
do non tm̃ necessaria suppetũt,sed & exuberãt uoluptuo
sa.In donis spũs quædã expediũt,quædã decẽt,q̃dã dele
ctãt,sanãt,exornãt,exhilarãt.Qũo nõ supeffluunt quæ sic
excrescũt? Sed hæc sufficiũt de nũero & mẽsura & de põ-
dere diadematis quod Salomoni regi mater eiꝰ cõposuit.
Quoddã enim quasi sertũ gloriæ cõfert,dũ coaptat quod
à nobis assumpsit,& quod nobis exhibuit. Videtis qbus
hoc diadema dotibus grãrũ constet, sed qd de gratijs ad
diadema? Dabit(inqt in prouerbijs) capiti tuo augmẽ ta Prou.4.

gratiarū. Pater dat,& mater coronat. Ipsa coronat, quia
credit,qa ipsa circūdat,ipsa coronat. Mater ecclesia seipsa
te Iesu bone exornat,se ipsa te uestit,seipsa te calceat & co
ronat. In perfectione calceamētum est,in perfectione co-
rona. Mira mutatio,ubi excusso puluere si quis adhæse-
Canti.3. rat,de calceamento corona efficitur. E In die desponsa-
tionis & lætitiæ. Vide ordinem. Vnus dicitur despon
sationis & coronationis dies. Si istud scis,beatus es si se-
quaris. Conuertis ordinem si uis prius desponsari quàm
coronari,si prius uis ad iucunditatem & quietem deuin-
ciri Christo quàm cum Christo uincere. Anticipatio qui-
dem beata,sed non ordinata,si ante triumphum thalamū
tibi optas collocari, si ante laborem præsumis lætitiam,
Vnus ex his tribus constituitur dies,diademati, despon-
sationi,& lætitiæ cordis. Et quid est cor Salomonis no-
1.Co.12. stri? Vos,inquit,estis corpus Christi,& membra de mem
bro. Felix planè quodcunq; membrum capitis huius: sed
qui cor est eius, de præcipuis est. Et uide si non cor eius
qui quodam in uentre secretorum dei foueatur, in uitali
Mat.15 affectionum calore,in medio meditationū. De corde eīm
cogitationes,non operationes exeunt. Iure ergo cor est,
qui in medio spiritualium locatus est cogitationū:in pin-
guedine gratiarum,in quodam uentre ueritatis, in utero
sapiētiæ,cuius in typo Salomon ponitur. Et quidem una
eademq; uel ecclesia uel anima,& corona est & cor,& spō
sa. Corona in capite,sponsa de latere,cor in uentre. Coro
na in summo,sponsa in proximo,cor in intimo. Quid hic
non optimè collocatur? Quid non festiue? Egredimini
hinc nostræ filiæ Sion & uidete,ut & uos transeatis in af-
fectum cordis huius,ī sponsæ gratiam, in diadematis spe-
ciem. Nolite nomine casso gloriari. Estote quod esse dici-
mini speculationis filiæ. Vsus ipse attestetur nomini. Fe
stus enim est desponsationis iste dies,& dei susceptione di
gnus,& ab hoc ad festiuiorem qui nuptiarū est dies per-
tingitur:in quo non datur libellus repudij,nō intercedit
diuortium:non abit uir uia longissima,ne breuissima qui
dem,sed est semper in domo sua sponsus Christus Iesus:
qui uiuit & regnat cū deo patre & spiritusancto ꝑ omnia
secula seculorum, Amen.

Sermo XXII. A

NOon ueretur ne suis intumescat laudibꝰ,& hu
miliatatis iacturam faciat,cuiꝰ ipse sibi pulchri
tudinem eum expressione tanta sponsus com-
mendat. Frequenter ex multò placendi deside-
rio subest metus displicendi, & propensior deuotio con-
scientiæ securitatem imminuit & furatur. Quid ergo mi-
rum si sponsus applaudit illi de pulchritudine,affectumq;
blanda allocutioni demulcet quē metus inuexerat? Qua-
nam enim ratione deformitatem nō uereatur suam homi
nis anima quælibet quæ nostri Salomonis in matrimo-
nium asciscitur? Adiuit illum in diademate suo,in die de-
sponsationis & lætitiæ cordis,in illa abysso gloriæ solito
festiuiorem,poteratq; iure uereri repulsam si deformitatis
& abiectionis suæ respectaret ad causam. Oportuit itaq;
ut securior reddita resumeret animum,& infusa alacritas
mentis faciem uiuido quodam colore perfunderet. Nam
totius uitæ & operum pulchro uultui plurimum adijcit
mentis hilaritas:propterea in hunc modum amicam spon
Cant.4. sus alloquitur. Quàm pulchra es amica mea. Similia ferè
dicta sunt supra in præcedentibus,ubi sic legitur:Ecce tu
Eius.1. pulchra es amica mea,ecce tu pulchra. Idē penè uidetur,
ecce tu pulchra es,& quàm pulchra es. Vtrobiq; pulchri-
tudo prædicatur ipsius,& iterata commendatio confirma
tionem declara. Sed quantum ipse aduertere possum, ali-
quāta hic innuitur distinctio. Nam ubi dicit:Ecce tu pul-
chra,agit tm̄ de pulchritudine,hic uerò de nimietate pul
chritudinis. Quàm pulchra es amica mea,quàm pulchra.
Ibi simplex attestatio quasi subitò deprehensæ pulchritu
dinis,hic autē admiratio nimietatis. Ibi attestatur quàm
pulchra,hic oblectaṫ ꝙ tam pulchra. Hic eīm maiore pro-
nunciatur cum pondere affectuq; mirantis,& prolationis
modus motum oblectatæ mentis declarat, quàm pulchra
es amica mea,quàm pulchra. Et quidem in processu cantia
ci profectiora ad sponsam dici oportuit. B Hæc à nobis
de similium distinctione uerborum. Nam quæ super pul
chritudine sponsæ interpretanda fuerant,copiosè & accu
rate suis explicata sunt locis. Et quæ uir utrum eruditior
an eloquentior nescio suis disputauit in homilijs, nec mi-
nimo (ut sic dicam) digito decuit à nobis ad discutiendū
attingi. Hoc uerò non negligenter attendendum ꝙ post
generalem commendationem pulchritudinis particula-
tim amicam depicturus,loco primo ab oculis ordiṫ,ꝓudē
ter quidem, quoniā si simplex oculus fuerit, totum corpꝰ Mat.6.
lucidū erit. Et ideo columbarū comparat oculis,ut iuxta
euangelij doctrinam suam amicam simplicem doceat sicut
columbā. Deniq; uniuersum corpus operationis,simplex
illustrat oculus intētionis, & facit ut coram deo luceant
opera,quæ per se coram hominibus poterāt lucere. Nam
qn̄ foris bonū lucet opus,sed operis bonitatem nō inten
dit animus,quasi corpe claro oculus cæcatur. Opera qui-
dem ipsa aliquoties in genere suo bona sunt & alijs cōmo
da,sed operū bonitas in actorē non refunditur,qui simpli
cem oculū in ipsis nō habet. Ideo tenebrosa sunt,ꝙ inten
tionis syncerae lumine carēt. Bonus itaq; simplex oculus
nō habens ullam partē tenebrarū,conuersationis corpus
totū serenans. Aut totus eīm tenebrosus est oculus,aut to
tus lucidus, aut habens aliquam partem tenebrarum ad-
mistam. Totus tenebrosus est,cū operi malo propter ma-
lum intēdit. Totus lucidus,cùm operi bono non nisi pro-
pter bonū intendit. Cùm uerò in opere bono nō tantum
in ipsum bonū,sed etiam in alium aliquem finem intentio
dirigitur,uel enim in opere non bono,quod inesse crede-
batur bonū,errando dirigitur:aliqua ex parte oculus ca-
ligat,& nō est mera simplicitate purus. Quid cū opus bo-
num prætenditur & non ipsum bonum,sed aliud totū in-
tenditur? Oculúsne iste tenebrosus dicetur ex toto,an ex
parte caligans? Mihi quidē magis tenebrosus ex toto ui-
detur. Nam etsi lux deputetur in opere,nulla tn̄ agnosciṫ
in intētione. Quomodo autē intētio bona,quæ bonū nō
optat,aut q̄uo simplex quæ sub boni uelamine seipsam oc
cultat? In oculis uerò sponsæ utraq; cōmendantur:& sim
plicitas,& spūalitas:ideo columbarum dicuntur. Et bene
in amica sua primo lucem commendat,ut sibi demonstret
similē,qui & ipse dicitur lux mūdi,& in quo tenebræ non
sunt ullæ. In sex dierū conditione lux omniū prima crea- Ioan.1.
ta dicitur,& in describenda pulchritudine spōsæ lucis in
primis inducta decenter est mentio. C Oculi tui colum-
barum. Quid te amicam esse præsumis,quæ nescis oculos
habere columbæ? Opera quantumcunq; fuerint bona si
impurus est animus,de pulchritudine frustra tibi applau-
dis. Quomodo amica es,quæ pulchra nō es? Sed q̄uo nō
es inimica,quæ malignaris in sanctos? Malignatur in san
cto:qui malignatur in bono,siue in suo,siue in alieno. In
tuo malignaris bono,cum bonum ipsum non cōspicaris.
In alieno,cum de bono malè suspicaris. Et praua intētio,
& peruersa interpretatio,utraq; malignatio est, utraq; fel
lea,utraq; falsa,nihil habēs cum columbarū natura cōmu
ne. Oculi columbarū sunt qui nec falli uolunt, nec fallere
norūt. Nescis ꝙ spōsus tuus ueritas est? Quomodo docet
tibi,colūba mea,amica mea,quæ simplicitate nō gaudes?
Amica est ueritati simplicitas,ideò cum simplicibꝰ sermo
cinatio eius. Deniq; simplicitati amicæ applaudit dicens:
Oculi tui columbarū. Bona eīm est oculata simplicitas ita
simulationē excludēs,ut nō caliget in ueritate. Rara hæc
hodie in terris auis,& si qua est eius usquam frequētia,oc-
culta satis & latēs in foraminibus petræ,in cauerna mace-
riæ,& desuper riuos aquarum. Q̄uo autē obscuratus est,
aut occultatus est oculus colūbinus? Quis est qui seculi
calliditates nō sectetur, qui illis se uti nō gaudeat,qui nō
amet habere,aut saltē noīari in se non uelit? Quis est qui
non uerecundetur oculos colūbinos, glorietur se habere
miluinos? Si Christi amicā dici te uelis,qd tibi cū prudē-
tia carnis,

Rom. 8. tia carnis, quæ inimica est deo? An istas inimicitias eua-
cuare conaris, ut utraq; carnis & spiritus prudētias con-
1. Cor. 5. das in teipsa? Modicum fermentū totam massam corrū-
pit. Quid ergo fiet ubi multum est fermētum, massa modi
ca? Quæ societas legi cupiditatis, & legi charitatis? Non
debet illa huic esse coniuncta: quia nequit esse subiecta.
Prudentia enim carnis legi dei aut repugnat & inimica
est, aut omnino perit & nulla est, aut resilit, aut ex toto
desistit. Potest perimi ut penitus non sit, non potest pmi
ut ei contemperata sit. Tuum ergo & os & cor huiusmo
di exercitatū optas habere prudētia, quæ legi dei nō po-
test uel associari uel subijci. Prudentia spiritus uita est &
Rom. 8. pax. Vitalis est enim prudentia spiritus, usum habens ui-
tæ quæ nunc est & futuræ. Prudentia uerò carnis in præ-
senti tm̃ exercetur uita, nullum in ea quæ sequitur habitu
ra locum. Cupiditatis em̃ apud inferos nec op⁹ nec usus
est, sed excruciatio. Ista pax est, illa litigium. Et bene pax,
cui hoc est euacuari quod paci non uacare. Talem prudē-
tiam ad sponsæ pulchritudinem Xp̄s cōmemorat. Talis
in oculis columbarū depingitur, quæ simplicitatē & spi
ritualitate redoleat, eo q in columbæ figura spiritussan-
Cāti. 4. ctus intelligi soleat. Nō solet esse uacua talis simplicitas,
multū em̃ subest latentis gratiæ. D Oculi tui columba
rum, absq; eo quod intrinsec⁹ latet. Magnum nescio qd
illud est, & uerè magnū, quod manifestum uel dici nō de-
buit, uel dici nō potuit, nec aliquo ut gratiæ cæteræ simi
li figurari, sed in suspicione & coniectura sola relinquitur
his qui similia fortè patiuntur. Absq; eo, inquit, quod in-
trinsecus latet, quasi nō sint intrinsec⁹ aliæ gratiæ & do-
na spiritus. Et qūo omnis gloria filiæ regis abintus? De-
niq; & intrinsecus ipsi oculi columbarū, ubi simplicitas
fidei corda purificat, & illuminatos reddit oculos cordis.
ubi nō modo oculus, sed totus abscōditus homo cordis
dicitur. Sed licet abintus oīs sit gloria, est tm̃ gloria glo-
riæ respectu interior: & sicut in ipso hoīe exteriori, sic &
in illo interiori alia alijs magis sunt intima, & latētia peni
tus, soli tm̃ nota dilecto: fortasse & aliqua ēt ipsi sunt ipō
sæ ignota, nec collatorum diuinitus ad plenū habet noti
tiam munerum. Quid em̃ si occultatur sublimitas dū ser
uatur humilitas? Secretum tuum tibi Iesu bōe, secretum
tuū tibi, & in abscōditis sponsæ solus deliciaris. Cur non
uel ad modicū illud nescio quid latēs nobis cōicas, & oc
cultā qua delectaris figuras pulchritudinē? Plus nos ad
quærendū allicis dum illud latere intrinsecus dicis: & cu
riositatem nostram amplius irritas, tm̃ silentio mysteriū
premens. Plus nos dum taces trahis. Quàm magna multi
tudo dulcedinis huius, quam abscōdēdam indicas, dum
non explicas. Quicquid illud est, latet intrinsecus, sed de
latebris istis suauissimus odor aspirat. Nescio enim quo
pacto dum illud admirabiliter dulce esse conijcio, admira
biliter dulce esse iam sentio. Iam illud pensat affectus, ad
quod nō penetrat intelligentia. Conditum est hoc penes
sponsam, & signatum in thesauris ipsius: soli fas est dile-
cto istos ingredi, & gloriæ latētis arcana reuoluere. Hoc
autem dico q non facile est uirtutē cuiusquā ex indicijs
diffinire. Frequēter em̃ exiguis extantibus signis, eximia
sunt quæ latent intus secreta. Ideoq; manifestas debem⁹
sic uirtutes laudare, ut hac in singulis adiectione utamur,
absq; eo quod intrinsecus latet. E Denique ipsam hāc
(de qua nobis est sermo) cōmendatam in sponsa colūbi-
nam inspicite simplicitatē, quàm gratificata, quàm est in
seipsa suauis & placens: maiores tamen in se reconditos
habet thesauros, & dulci est (ut sic dicā) medullata secre-
to. Quæritis qd sit illud? Dixi iam, & si adhuc uultis au-
dire, ignorare me fateor. Possem piam hanc uobis cōmen
dare simplicitatē, & ad eius uos æmulationē hortari, quæ
tam inexplicabile & dulce mysterium continet, fortasse
& cōfert. Id autē ipsum si fuero conatus euoluere, forsitā
ad aliquid occultum & latens pertingam uel experientia
uel coniectura. Sed nunquid illud erit cuius tam inuolu-
te meminit spōsus in laude dilectæ? Quālibet potuero oc-
cultum eruere, aliquid adhuc latebit intrinsecus. Altis il-
lud latet in tenebris, nec nostro subiacet uel stylo uel stu-
dio. Venerabor ipsum silentium tāti mysterij. Nā quam-
uis non est datum diffinite nosse quid sit eo q siletur: reli
ctum est credere q aliqd singulariter dulce & spōso gra-
tū sit: nō pōt inuestigari quale sit, sed pōt æstimari quàm
magnū sit, uel eoipso q uerbū tam arcanū dici nō licuit.
Vt tm̃ aliqd dixisse uidear, & non ex toto siluisse (ad hoc
enim instatis) accipite quod mihi uidetur in hac parte
uerè dici posse, utrum accōmodate ad præsens capitulū,
uos uideritis. Virtutes ipsæ suapte natura intus ī animo
locatæ sunt, sed usus quarūdam in exteriorib⁹ uiget, quæ
dam uerò suam in interioribus exercent potētiam. Et illa
quidem carnales declinat illecebras, ista uerò spiritualiū
deliciarum latebras amplexatur. Illa uel solicitātes occa-
siones refugit, uel insolētes affectiones cōpescit: & quam
uis interim necessario, molesto tm̃ exercitio laborat. Ista
tali delectatur materia, quæ nō iucunditate magis quàm
honestate præcellēt: Illa simplici intuitu & oculo colūbi
no exteriores dum pcurrit species, uel odit uel despicit:
ista curiosiore pspectu cælestes perlustrat species, & pro
spectis amplius inardescit. F Possumus talem quādam
distinctionem formare, ut dicamus alias exteriores esse,
alias interiores, alias intimas. Aliæ enim se à carnalib⁹ re
trahunt, aliæ spiritualibus intendunt, aliæ quasdam iam
tenent primitias. Primæ se à mundi illecebra quam con-
temnunt cōpescūt, mediæ se ad id quod spiritualiter con
cupiscunt adhuc componunt, ultimæ imo intimè optatis
auide iam utuntur. Deus bone, quantum lucis & delicia-
rum in illis est latebris, quātus excessus in recessib⁹ illis?
Vtinam tales me concludant latebræ, ut illud de psalmo
dicere possim: Nox hæc illuminatio mea in delicijs meis. Psa. 132.
Ecce nunc aliqd latens attigi in hoc ultimo gradu, & for
tè uel hoc est uel aliqd simile quod sponsus signauit. Vo
lo decætero deferre mysterijs nec enim fas est audaci ser-
mone orationnm arcana nudare, & min⁹ sanctis manibus
linguæ conuolutas delicatè sancti sanctorū reuoluere spe
cies, & reconditum manna contrectare quod aurea urna
cōtinet quod arca recludit. Et ipsum mannæ nomē aliqd
ostendit arcanum, & de quo magis possit quæri quid est
hoc, quàm dici quid sit hoc. Et cui meli⁹ quàm mannæ la
tens illud comparauerim? Dulcis quidem & cælestis est
manna cibus, sed uidetis quàm secretè recōditus in urna,
in arca, in sancta anctorum, ut curiosus & minus idoneus
ab huiusmodi aspectu arceatur, oculus ille qui columbi-
nus esse non nouit, quem non dirigit pia credulitas, & in
tentio pura. Rogamus autē uos fratres amplectimini san
ctam simplicitatem, quietem mentis, meditatiōes puras,
liberas orationes, quoniam in talibus uasis, & (ut ita di-
cam) in arca sanctæ meditatiōis, & interiori orōnis urna,
diuina nobis est locata refectio, & portio gloriæ de qua
legitur? Satiabor cū apparuerit gloria tua. Cui⁹ plenitu- Psal. 16.
do uitā nobis æternā cōferat per Iesum Christum, cui est
honor & gloria per omnia secula seculorum, Amen.

Sermo. XXIII. A

ECclesiæ (ut bene nostis) hæc blandimenta, &
spiritualibus eius oculis, præcedenti disputa-
tum est sermone. Sed quia tales sunt, nunquid
rari sunt? Vide totum corpus eius quomodo Ezech. 1.
plenū sit oculis ante & retro. Oculi eius prophetæ, ocu-
li eius apostoli, qui uel futura prædicūt, uel iam facta præ
dicant. Oculi ei⁹ sunt utrorunq; interpretes & doctores
populorum, quorum officio spiritualia animæ uel cōmo-
da uel scandala & cernimus & discernimus. Sed nescio si
omnes qui oculi habent officium, teneant & usum. Du-
ces cæci, nec tantum cæcorum, sed quod indignius est &
uidentium. Nónne uidentur oculi habere & locū & spe-
ciē, sed uirtute carere? Vtinam uel id sufficeret, & uirtu-
te prouidendi bona carerent, essentq; ad communes uti-
litates cæci, dum non ad priuatas arguti commoditates.
Nunc autem & cæci sunt & callidi, hebetes ad ecclesiæ

lucra,ad propria acuti. Sed quõ oculus est columbæ, qui
colūbæ non inseruit, colūbæ non uidet, colūbæ nō proui
det, qui columbā nō ducit, sed magis abducit ecclesiā, &
quantum in ipso est prauis præcipitat exemplis? De tali
Phil.2. bus apl's loquitur. Oēs quæ sua sunt quærunt, nō q̄ Iesu
Xp̄i. Tales occupāt locū, & peruertūt usum, cùm ediuer
so sint alij qui oculi non habēt officiū ex promotiōe, sed
usurpant ex præsumptione. Et quidē frequēs hæc turba.
Quem dabis nunc ex numero discipulorū qui prælatorū
opera penes se uelut quodā locatus in tribunali non car
pat, nō corrigat, nō castiget? Isti nō iam sunt oculi mem
brorū, sed quidā oculi oculorū, quõ si pēnæ & plumæ in
corpore colūbæ, cū ipsa uelint oculorū dirigere lumina.
Nolo locū hūc nimis urgere, ne uos fratres exagitare ui
dear. Estote uestra contenti mensura, nihil oīno in corpo
re colūbæ officio uacat, nihil caret honore: & ea quæ abs
cōdita sunt, abundantiorē habent honorē. Denique & ca
pillis sponsæ, suus est honos. Si enim in oculis prælati, in
capillis qui sunt intelligendi nisi discipuli? Et boni disci
puli, qui se capillorum more tractabiles & flexibiles exhi
bent, ad omnem nutum magistri, sicut ad motū uenti: qui
graciles, & spiritualibus extenuati disciplinis, penè sine
corpore sunt, & penitus sine carne ad oēm insensibiles in
iuriam, ut nec tondentis instrumenti sentiant læsionē, in
hoc tantū passionis sustinētes molestias, si à capite cui in
hæserunt cōtingat euelli. Reliquo eñ emortuo corpore
uitalem ibi tantū sensum retentāt, ubi capiti de quo oriū
tur iunguntur. Qui ipsi uicini crebro ubi sapiētiæ dicit
recessus, quasi ad intima ipsius arcana nituntur intrare:
quibus hoc eradicari & quasi inde euelli uidetur, ad exte
riores qualibet occasione curas uocari. Nam qui inde si
ne sensu doloris effluūt, quõ ibi aut nati aut radicati cre
dentur? B Denique quod non decidant capilli sponsæ, sed
assurgāt, audi quid sequitur: Capilli tui sicut grex capra
Cant.4. rum quæ ascendunt de monte Galaad. Quasi grex capra
rū, eo quod in sublimibus pasti & positi, & tēdentes semp ad
alta ut capræ, altū tñ nil sapiunt, sed carnalis conscij sunt
infirmitatis. Elatio namque ipsa descendit, ascendit humili
tas. Ideo quasi capræ, quod semp & alta petāt, & ad infima
sua respectent. Et bene de monte Galaad ascendūt, sed ta
men nō nisi in mōte Galaad, qui testimonij aceruus inter
pretatur. Et quis ille nisi Xp̄s, super quē oīa prophetarū
coaceruata sunt testimonia, cui prophetæ, cui Ioānes, cui
pater, cui opera ipsa testimonium reddunt? Hic mons ec
clesiæ caput est, noli de hoc monte defluere si capillus es.
Quid nobis separationē minaris, & uelut auulsum iri à re
liquorū grege capillorū? Nūqd casus tuus ecclesiæ calua
tionē adducet? Nescit illa decaluari. Nā & capilli eius oēs
numerati sunt. Ad synagogā illa interminatio facta est in
Eccli.3. propheta. Erit pro crispāti crine caluiciū. Crispi sunt eccle
siæ crines, ad suū recurrētes caput, circa illud ambitu ami
co reuoluti, in ipsa capitis secreta conātes intrare. Ideo
capilli eius non decidūt, sed ascēdunt de monte Galaad,
operū Xp̄i maiora sibi semp ad imitandū exēpla cumulā
tes. Vtinā fidei quam habeo in Xp̄o, oīa opera mea atte
stentur, & iugi profectu cōgesta aceruū mihi ascensionis
constituant. Quàm paucos ego mihi testimonij huius cō
tuli lapides. Vereor equidē ne in contrarium multos cō
gesserim. Quid enim? Nónne tibi uidentur nō pro fide,
sed magis contra fidem testimonia congessisse, qui sic ui
uunt ut alterius uideātur fidei quàm christianæ? Denique
tales quàm multos uidemus, de quibus iure dici possit.
Isti non sic cōuersantur, ut qui Christi redemptos se san
guine credant, qui aliam sperant uitam, qui futurum ue
reantur iudicium, qui tandem euangelica præcepta diui
nitus data fateantur. Talia utinam penes me testimonia
pauca reperiantur, mallem nulla, ne modicum fermētum
aceruum fidelium operum totum denigret. C Et fra
tres mei (ut modicum de communi glorier, qui de priua
to non possum) si totius uitæ uestræ respexeritis ordinē,
& regularis obseruantiæ cursum, nō erit exiguus quem
boni testimonij coædificatis aceruus. Nam si à noctur
nis uigilijs quas impigro uelut primitias quasdam præ
libatis affectu, & effunditis à principio uigiliarum sicut
aquam cor uestrum ante conspectum dei, si inquam à ca
pite singulos per gradus conuersationis diurnæ seriatim
uelitis incedere, quid ibi reperietur quod disciplinam nō
sonet, quod non concinat fidei uestræ, quod non uel cor
pus atterat, uel mentem erigat, uel dirigat erectam? Inter
psallendum quanta est disciplina in corpore, & quàm ma
ior quorundam in mente, dum ne ad modicum uel certè
tantum ad modicum à sensu uerborum illam sinūt abire.
Nam ibi, id est in ipsis quæ cantantur uerbis, aut ligatā
tenēt, aut ad cognata relaxant, ad peregrina nequaquā.
Quòd si contingat (fugax est enim mens humana) quan
ta statim castigant censura, & more huius usuras à se re
poscunt? Sed ne ipsa cōmunium horarum interualla no
cturna uacant. Deus bone hora illa noctis quàm sine no Psa.138.
cte est, quàm nox illa illuminatio in delicijs? Orationes
illæ priuatim fiunt, sed priuata non petunt. Summissior
quidem uox, sed mens intensior, & preces tacitæ multum
habent acuminis. Denique frequēter uocem eripit oratio
uehemens, & uerbis nec eget nec utitur, quæ puro & ple
no fertur affectu. Amor in auribus domini solus obstre
pans, corporalium strepitus dedignatur uerborum, quæ
sicut inchoanti excitamenta sunt, sic impedimenta solēt
esse perfectè oranti. Quid deinde? ipsis horis matutinis,
quasi de recenti orationes instaurant, frequentant cōfes
siones, & uerecūda sed manifesta reuelatiōe exiguos pur
gant excessus. Nō tamen exiguum deputant si à Christo
uel tenui memoris titubant. Hostis callidi si quid fuerit
improbitate suggestum, sibi imputant, iniqui in hac par
te æstimatores, dum proprium arbitrantur casum quod alie
næ sunt fraudis casso conatu tantū prouocati. Quid quo
tidianus manuum labor, quo corpus & satis atteritur, &
tenuiter pascitur? Labores manuum suarum nō soli mā
ducant, sed de insufficienti partiūtur egenis, ut & illis sit
tribulatio, dummodo alijs abundet. Interuallis quibus
dam leuant labores, sed fesso corpore feruet affectus. Illic
tacitæ lachrymæ ubertim uoluuntur, prodeunt gemitus,
erumpunt suspiria, ut qui iuxta sedent, si fortè ex se frigi
di sunt, uicinis possunt scintillis accendi. Qui denique nō
de crastino cogitant, nec de hodiernis quidem, omnē cu
ram proijcientes in ipsum qui eis præest: non præmium,
sed quærentes regnum dei. D Quid (quod penè præ
terieram) in capitulo singulis diebus examinandi abba
tis astant iudicio, quasi ad Christi præsentati tribunal?
Ibi quisque in primis accusator est sui, accusandi se locum
alijs præripere festinans. Quid ipsum continuum silen
tium, & quædam compassionis grauitas? Nónne totam
conuersationem uenustat, & quadam sanctitatis pulchra
uestit facie? Ipse somnus quoque sanctitatis testimonium
reddit, nec in aceruo testimoniorum est tantorum sine cō
fessione. Nam reliquiæ cogitationum confitentur Chri
sto, ubi somno corpus obruitur. Quomodo eñ dormien
tis poterunt nō uersari ante oculos totius diurnæ con
uersationis imagines depictæ & in animo uigilare. Nón
ne tibi magnus hic uidetur testimonij aceruus erigi, nisi
quòd non aceruatim & sine ordine fiunt ista, sed serie cer
ta & suis singula sunt distincta temporibus? Nónne hæc
testimonia credibilia facta sunt nimis, eo quòd domum
tuam talis decet sanctitudo domine. Vtinam cordis mei Psal.92.
radices super istum densentur aceruū. Nescit sterilis esse
tantus bonæ conuersationis cumulus. Locus est altus &
uber, qualem propheta commemorat. Vinea facta est di
lecto in cornu in loco uberi. Et magnum planè fertilis so
li testimonium fructum prouentus uberior: sicut econ Esaiæ.5.
trario loci ubertas, arboris qualitatem redarguit de in
fructuositate sua. An nō arbor mala quæ terram bonam
occupans, fructus condignos non parit, sed nec ullos bo
næ spei parturit flores? Forsitan & ficulneam illam steri
lem quam dominus iussit succidi, fertiles de uicino uineæ Luc.13.
condemnabant.

condemnabant. Periniquum eſt in ſancta conuerſatione
plantatum, nil ſanctum moliri, & excuſationes prætendē
tem cognatis exemplis cōuinci, & inde deſcēſiões diſpo
nere in corde ſuo, unde alij aſcendunt. Sufficiat tibi q ta-
lis es, deſcenſus tuus. Quid bonorum aceruum operum
quem alij alacritate aſcēdunt, detrahere moliris, & regu-
Prou. 3. lares obſeruantias inmutare quarum numerum & rigo-
rem cauſaris? Noli prohibere eos qui bene faciūt, ſi po-
Hebr. 11. tes & ipſe aſcende. Audi de quāto & quali aceruo ſancti
aſcenderunt. Sancti ludibria & uerbera experti, inſuper
& uincula & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tētati ſunt,
in occaſiōe gladij mortui ſunt. Circumierūt in melotis,
in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, in ſolitu-
dinibus errātes, in mōtibus & in ſpelūcis, & in cauernis
terræ, qui omnes teſtimonio fidei ꝓbati ſunt. Vides quā
to ſit eorum fides probata ſcrutinio, quibus teſtimonijs
examinata? Quid à nobis tale uel expetitur uel expecta-
tur? Et noſtra hæc inferiori genere teſtimonia credibilia
ſatis, eò quidem credibiliora, quòd non ea neceſſitas im
poſuit, ſed ſuppoſuit ſe uoluntas. Voluntas ergo uolun-
tas ſit, & primæ libertatis iure nitatur, liberam ſe ad per-
ſiſtendum exhibeat, non æſtimet ad recedendum. Agno
ſcat neceſſitatis debitum, ſed nō ſentiat iugum. In bono
libera ſit, & ad bonum nihilominus libera. In illo quod
iam tenet, & ad illud quo tendere debet, ſed ad ea quæ re
tro ſunt nullam ſibi licentiam permiſſam exiſtimās. E
Rom. 8. De quanto aceruo teſtimonij Paulus aſcenderit, tandem
audite. Ipſe quidem ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui
noſtro quòd ſumus filij dei. Quantus uno in hoc teſtimo
Hebr. 2. nio aceruus? Sed foris nunquid non perhibuit teſtimo-
nium? Deo, inquit, atteſtāte ſignis & prodigijs & uarijs
uirtutibus & ſpiritusſancti diſtributionibus. Et tamē tā
Phili. 3. to conſtitutus in aceruo uirtutum & atteſtantium gratia
rum, nondum, inquit, me arbitror comprehendiſſe: unū
Heb. 12. quidem quæ retro ſum oblitus, ad anteriora extendor.
Et nos ergo tantam habentes impoſitam nubem teſtimo
niorum, deponentes omne pondus, & circunſtans nos
peccatum, per patientiam curramus ad propoſitū certa
men, aſpicientes in autorem fidei & conſummatorē Ie-
ſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, cōfuſio
ne contempta, atq; in dextera dei ſedet. Recogitate enim
eum qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſus ſemet-
ipſum cōtradictionem, ut non fatigemini animis ueſtris
deficientes. Nondum enim uſq; ad ſanguinem reſtitiſtis.
Illorum enim teſtimonia, prærogatiua quadam dicūtur
teſtimonia, id eſt martyria, qui pro fide Chriſti ſanguinē
fuderunt. Videte primum ipſum martyrem Stephanum
Cant. 4. de quanto lapidum aceruo aſcēderit ad Chriſtum: quem
& omnes ſequuntur animæ iuſtæ. Quaſi grex, inquit, ca-
prarum quæ aſcenderunt de monte Galaad. Geſtabant
theſaurum fidei in uaſis fictilibus, ſed ſublimitas erat uir
tutis dei. Ideo quaſi aſcendētes dicuntur, quòd eos im-
mania tormenta non tam fregerūt quàm firmauerūt ad
reddēdum teſtimonium uirtute magna. Quid hic eis ani
mi eſt, qui nec unam & eam leuem & amicam præpoſito
rum increpationem ſuſtinent, ſed ad unum auſterius uer
bum totus liqueſcit boni propoſiti quē ſibi firmauerat
rigor? Iſtorū tot ſuffulta adminiculis teſtimonia uix ſta-
re poſſunt, illorum tot repreſſa tormentis uberius erupe
Pſal. 43. runt. An non quantus numerus ſuppliciorum, tantus &
aceruus teſtimoniorū? Etſi morte affecti tota die, & æſti-
mati ſicut oues occiſionis, in omnibus tamen ſuperaue-
runt, & uelut ſuperaſcenderūt de Galaad, de aceruo mar
tyrij. Non enim de conſeruanda corporali uita certamē
inierūt ſancti, ſed de uita fidei, ex qua iuſtus uiuit. Ideo-
q; in omnibus ſuperauerūt, quibus ſalua cauſa conſiſtit.
Quomodo enim non ſuperant, cùm aut perſiſtēdo in cō
feſſione redditi ſunt æternitati, aut perſuadendo perſecu
tores informauerūt ueritati. Deniq; & ſi æſtimati ſunt ſi
cut oues occiſionis, quibuſdam tamen innocuis dētibus
ab infidelitatis radice hoſtes præciderunt ſuos, ut inter
eccleſiæ uitalia reconderent uiſcera. F An non hoc ſi-
bi uult quod ſubnectitur: Dentes, inquit, tui quaſi grex Cant. 4.
detonſarū? Aduertis quales oues iſtæ ſint quæ poſſunt
quidem detonderi, ſed dentes earū non poſſunt cōteri?
Occidi poſſunt, & flecti nequeunt. Imo ipſi perſecutores
infregerūt ſuos, & in uinculis doctrinæ ſermonibꝰ emol
litos quaſi dentibus manſos, infidelium traiecerūt unita
tem. Petro dictum eſt. Macta & māduca. Et Moyſi dētes Actu. 10.
nō ſunt moti. Dentes enim eorum arma & ſagittæ. Arma Pſal. 56.
ſpūalia potentia domini ad debellandas munitiōes. An
nō quidem eccleſiæ dētes, de quibus dicit apoſtolus: In- 1. Co. 14.
tret infidelis aut idiota, dijudicatur ab omnibus, conuin
citur ab omnibus, occulta cordis eius manifeſta fiunt, &
ſic cadēs in faciem adorabit deum, pronūcians quia uerè
in uobis ſit deus. Nolite fratres iſtorū uereri morſus den
tium, non ſunt canini, ſed ouini. Detonſarū eīm grege cō
feruntur. In canibus non dilaceratio, ſed latratus cōmen
datur. Canes muti (dicit Eſaias) nō ualētes latrare, canes Eſai. 56.
impudētiſsimi, neſciētes ſaturitatem. Ac ſi quibuſdam
exprobet, ꝙ in altero ſe canū officio exuāt, in altero ſe ca
nes exhibeant, latrare non ualentes, & nō deſinētes lace
rare. Tales ſunt qui inuicem mordent & comedūt, & cō-
ſumūtur ab inuicem. Vtinam hucuſq; ſufficiat ut inuicē
mordeant & comedant: nec tentent ipſos detonſarum la
cerare dentes. Ipſi doctores eccleſiæ & præpoſiti nónne
tibi uidentur dētes quidam, qui redargutionis beneuo-
læ uelut morſibus ſubiectos conuincunt, dijudicant, ma-
nifeſtāt, & ad meliorem emolliūt ſtatum? Q; ſi tu prædu-
rus es, & emolliri nō potes, qd remordere paras? An nō
remordes, qui uelut in occulto detrahis, uel palàm cōtra
dicis? Quid dentē cōtra dentē paras, dentem improbum
contra dentē pium? Mordere potes, ſed cōſumere nō po
tes. Dentes eīm ſunt, & duri ſunt & firmi, & detrahētes nō
metuunt: memores ſe cum propheta inter ſcorpiones & Ezec. 2.
incredulos cōmorari, & ſicut oues miſſos inter lupos, ut Mat. 10.
ipſos lupos in oues rationabili tolerantia & exhortatio-
ne cōmutēt. Et bene detonſarū dicūtur, & illorū nō ſint
morſus fugiendi, qui bonorū operū exempla ſicut uelle-
ra quædam ſubiectis miniſtrant. Non tamen uſus dentiū
in alienis tantū remordēdis & cōuincēdis erroribꝰ æſti-
matur. Eſt & potior quidā eorū uſus. Si qui idonei ſunt
ſolidū ſelectis edulij mādere panē, & ſublimioris doctri-
næ ſecretos dijdicare & differere intellectus, quibꝰ non
iam lacte opus eſt, ſed ſolido cibo, ipſumq; quodāmodo
attenuare & infirmare poſſunt, & quodā tēperamēto diſ
penſationis uel ſobriū reddere, qui ad ſolidū per ſe inſuf
ficientes erant, ſed tantūmodo lactis participes. Quodā
enim ſolidioris inſtrumenti ad mandendū utuntur mini
ſterio qui exercitatos habent ſenſus ad diſcretionē boni
& mali, imo etiam boni & boni, non tantū iudicantes in-
ter noctem & diem, ſed oēm iudicātes diem. Et iure de la-
uacro aſcendere dicit, ut mundando cordi ſtudioſos pro
bet, eo ꝙ mūdis corde diuina ſit repromiſſa cognitio. Vi
des quomodo lotos & irreprehenſibiles eſſe oportet eos
qui aliorū exceſſus debēt remordere & corripere? Quo-
modo lotos & mundos corde qui diuini ſermonis diſpē-
ſare debēt alimoniam, & arcanos ſecretioris uerbi diſcu-
tere ſenſus, ſapiētiæ intima rimari, & ruminare in ſancta?
Dentes tui quaſi grex detonſarū. G Quare ergo qua- Cant. 4.
ſi grex? Vtiq; ꝙ ſeſe non impugnēt, & aduerſentur ſibi,
ſed in ſimplicitate & unitate ſenſus ſui concinunt & con
cordant eccleſiæ dentes. Quaſi grex detonſarū quæ aſcē-
derunt de lauacro. Veterem enim deponētes hominē, &
onere ſuperuacuo lauati ac loti, alacrius ad ſuperiora cō-
ſcendunt. Siquidem ipſi pilli ueteres oneri iam eſſe inci
piunt, cùm primo noua uellera germinant, cùm hyems
trāſijt, cùm imber abijt & receſſit. Ideoq; ſi ueteri & ſup
uacuo leuium & inanium rerum uellere te inuolui adhuc
neceſſarium ducis, nōdum tibi hyemalia congelatæ men-
tis frigora tranſierunt. Bene enim detonſi & de lauacro
aſcendūt, quaſi nihil ueteris uel ſarcinæ uel ſordis habēt

tes. Attendis quòd non tibi sufficit detonderi, non suffi
cit exonerari, nō sufficit lotum & nouũ fieri, nisi statim
Gala. 6. ascendas, & spiritu incedas, qui renouaris in spũ. Si spiri
tu, inquit, uiuimus, spiritu & ambulemus. Tu igit̃ si ascē
dere disponis, ascende semper de lauacro, semper nouus
Psal. 6. & mũdus. Laua per singulas noctes lectum tuum lachry-
mis. Aut si te peccatum nō quasi nox inuoluit, sed sicut
nubes præteruolat, tu tamen lauare per singulas noctes,
etiam leuium uestigia delictorũ lachrymis dele. Hic em̃
in cōualle lachrymarum locus est lauacri. Quid est quòd
sordes cōgestas, & peccati purgamēta, futuri reseruas la
uacro seculi? Quid scis si non erit illi cōflatorium magis
quàm lauacrum? Nam quæ hic facile poterant ablui, ibi
non tam misericorditer quàm in spiritu iudicij & ardo-
ris purgantur. Et felix qui de seculo nō quasi de scœno,
sed quasi de lauacro ascendit, non habens necesse ut ali-
quid in se lauet, sed est mundus totus. Iste planè dignus
habetur dealbatis dentibus id est animæ sensibus panem
angelorũ manducare, nō iam panem doloris, sed panem
qui lætificat cor hominis. Illum uticꝫ panem quē signi-
Psal. 16. ficauit propheta dicens. Satiabor cùm apparuerit gloria
tua. Sic enim illa nos gloria dum apparet pascit, reficit
dum reuelatur, hui⁹ siquidem gloriæ reuelatio plena qd
est nisi sapiētia uera? Quæ nos ad seipsam edēdũ inuitās,
non aliàs à nobis mādatum nisi cũ illam meditamur ue-
lut uitales puræ mentis delicias, & indeficiētem refectio
nem. Hic ergo purgatos & exercitatos animi sensus ha-
beamus, non iam ad discretionem boni & mali, sed tantũ
ad perceptionē tāti boni. Actitem⁹ hic crebro quod ibi
cōtinuè agemus, præoccupemus frequenter in quo inde
sinenter occupandi erimus. Summũ nobis hic negociũ
sit, quod solum ibi erit. Contemplatio nancꝫ sapientiæ,
Ioã. 17. æterna refectio est. Nihil omnino spiritualib⁹ animæ dē
tibus dulcius ruminatur, quàm ille panis uiuus qui patri
ait: Hec est uita æterna, ut cognoscant te uerum deũ, &
quem misisti Iesum Christum, qui uiuit & regnat deus
per omnia secula seculorum, Amen.

Sermo. XXIIII. A

Vdistis pcedenti commendatos sermone spō-
sæ dentes. Iure quidā, ꝙ nō exigua sit pulchri
tudinis ratio in dētib⁹ posita, si candidi sunt,
si æqualiter cōserti. Nec tātum aptitudo, sed
& utilitas in dentibus placet. Quid enim? Ioānes in apo
calypsi inuolutum quid sibi ab angelo porrectũ est quo-
modo comederet uolumen, sine idoneis ad talem cibum
dentibus? Durus uidebatur cibus liber integer, & ideo
dentib⁹ opus erat qui illũ comínuerēt integrum, & emo
lirent durum, ut leuius deglutiri posset. Et bonus planè
dens intelligētia exercitata, intelligētia spiritualis, quæ
omnia dijudicat, omnia discutit, omnia ruminat & scru-
tatur, etiā profunda dei: quæ etiam ipsam inuoluti libri
Eccle. 4. medullam mandit, & intima sapientiæ comedit uiscera.
Stultus (sicut scriptum est) complicat manus suas, & co-
medit uiscera sua. Cibus iste cruentus, cibus carnalis est,
cibus qui perit, imo qui perimit. Quàm dulcius & utili⁹
uiscera sapientiæ comeduntur, & sacri uerbi arcana? Nō
potest cruentis attingi dentib⁹, sed lotis & candidis, qa
candor est ipsa lucis æternæ: & ipsius sponsi dentes lacte
candidiores dicuntur: propterea tales in sponso commē-
dat qui suis sint similes. Dentes tui sicut grex detonsarũ
quæ ascenderunt de lauacro. Non modo lotos, sed libe-
Câti. 4. ros oportet mentis sensus habere si quis illos ad diuini
uerbi scrutinium parat. B Omnes gemellis fœtibus,
& sterilis nō est in eis. Sterilitas reputatur si uel uno fue
ris fœtu contentus. Si potuisti ad sacratũ aliquem in scri
pturis intellectum pertingere, unum iam peperisti fœtũ.
Bonus profectus & iugens, sed insufficiens sacrato sen-
sui si affectus non respondeat. Sterilis est intelligentia
quam nō coeua & germana comitatur deuotio. Vbicꝫ
tibi in scripturis spargitur quasi semen quoddam, unde
gemellum hunc possis fœtum cōcipere. Non tātum sub-
tilia, sed & suauia ibi sunt omnia. Et præceptum dñi luci Psal. 18.
dum est, & ignitum eloquium. Sterile est in te uerbũ dei,
ex qua parte horum alterutrũ non operatur, si p intelli-
gentiam uides, sed gelido adhuc riges affectu, nónne ste
rilis & inefficax reputat̃ in te uerbi dei uirtus ignea? De
nicꝫ etsi ad ignem spectat ut illuminet, multo ampli⁹ ut
succendat. Verbum (inquit dñs) quod egreditur de ore Esai. 55.
meo, non reuertetur ad me uacuũ, sed faciet & psperabi-
tur in his ad quæ misi illud. Ad quæ? Habes in euange- Lucæ 12.
lio. Ignem ueni mittere in terrā, & qd uolo nisi ut succē Iob. 38.
datur? Semen est uerbum dei, & in eo (sicut apud Iob le
gis) & lux & æstus spargitur super terrā. Sed nescio quo
pacto lux amplius germinauit, & dilexerũt hoīes magis
lucem quàm feruorem, nisi quòd ipsi magis sibi de luce
placent: qui idipsum quod lucet nō amplectũtur. An nō
tibi uidetur perdidisse aut dedicisse naturā ignis, nō suc-
cēdens. Cùm audis aliquem quasi gloriantē & dicētē, nō
me illæ scripturæ sacræ sermo ædificat, quid aliud uidet
tibi dicere, quàm perdidit in me efficaciā uerbũ ignitũ,
non me succendit, non inflāmat, non exercet in me uim
genitalē? Sterilitatē suā imputat uerbo, quod quātum in
se est crescit & fructificat. Quàm gloriosa frater iactantia
ꝙ nō te sermo diuinus ædificat, qui ista loqueris? Forsi-
tan euersa & euulsa nōdum sunt uetera, ideo noua super
ædificari nō ualent, nō germinare, nō gigni. Felix in quo
amoris mundani desiccatus est humor, & uigor deficit:
in eo facile igniti uerbi uis operat̃. Verbũ dei, & lucet, &
ardet. Neutra in te uirtute priuetur, sed geminum de isto
semine cōcipe fœtũ. Sterilis reputatur uterus q istis fœti
bus nō grauidatur. In Christo Iesu necꝫ circuncisio ali- Gala. 5.
quid ualet necꝫ præputiũ, sed fides quæ p dilectionem
operat̃. Bonus planè fœtus dilectio, quia charitas in fru
ctibus spirit⁹ cōnumerat̃. Denicꝫ uelut gemelli fœtus ge
mina charitas. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo,
& ex tota anima tua & ex tota mēte tua. Hoc est maximũ Mat. 22.
& primum mandatum. Secũdum simile est huic, diliges
proximum tuum sicut teipsum. Illud primum, istud secũ
dum: utrumcꝫ maximum, quia istud simile illi. Boni & suf-
ficientes isti fœtus gemelli, quia in his tota lex pendet &
prophetæ. Denicꝫ & finis præcepti charitas, quæ etiā ali- 1. Timo. 1.
bi uincultũ perfectionis dicitur. C Et congruè de cocci Col. 3.
neo uinculo sequit̃ de quo in laude labiorũ spōsæ assum-
pta est similitudo. Sicut uitta coccinea labia tua. Ea em̃ la Câti. 4.
bia ligant & rutilāt, quæ de tali uentris fructu loquũtur.
Concepta in corde charitas, quasi ignis flammigerās coc
cineo colore labia inficit per quæ erumpit. Calor de excel
so missus in corde germanum labijs præstat colorē. Quid
enim aliud sibi uult quòd coccinea dicũtur, nisi ꝙ in hoc
flammea demonstrantur, eò ꝙ coccus igneo rubet colo-
re? Labia hæc non iam altaris carbonibus purgari indi-
gent, & exteriori igne aduri. Ipsa enim de interiori flam
ma iam flammea sunt, & conceptum uisceribus ignem de
excelso alijs seminant. Salutarem uticꝫ disseminant scien-
tiam, legem igneam, quam dominus uenit in terram mit-
tere. Bene coccinea labia quæ hunc ignem non solum in
terram, sed & in cælum mittunt. Denicꝫ & ipsum domi-
num cæli succendunt. Ideo coccinea commendat labia,
ꝙ illi coccinea sunt, ꝙ illi calentia uidētur, quòd illa flam
mea sentit, & in mutuam amplius succendunt charita-
tem. Mira res, ignis ipse est, & nostris tamen inardescit
scintillis. Quidni? Et gladius est uerbum dei, & tamē uul- Ephe. 6.
neratur. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, uulnera- Câti. 4.
sti cor meum in uno oculorum tuorum Ita & ignis est, &
tamen inflammatur. Vulneratur oculo, labio inflamma-
tur: etiam & ligatur, ideo uittæ comparatur. Sed chari-
tas uulnus est, charitas uitta est, charitas coccus est. Vi-
des quàm acuta, quàm tenax, quàm ignea est charitas?
Talibus in orando utere labijs, tenaci uelut uitta uincu-
lo memoriæ cordi tuo dilectum astringe, agglutina, suc
cende illum succenso affectu quàm dulce sit dicat & allu-
dat tibi. Ignitum eloquium tuũ uehementer, & sponsus
tuus

tuus diligit illud. Osculare me osculo oris tui, quia pulchra sunt labia tua sicut uitta coccinea. Osculandi si quidē desideriū labiorum innuit cōmēdatio. Labia tua suis desiderat imprimi, ut fiat os unum, & labium unum: & post impressionem dicat tibi: Hoc nunc os ex ore meo, & labiū de labio meo. Diffusa est gratia in labijs eius: in tua se refundit, & de cocco suo tua sunt effecta coccinea. Bona impressio, quæ tātā exprimit gratiā in labijs spōsæ.

D Memineris tamen non me nunc labia significare carnalia, sed spiritualia, sed interiora, sed illa de quib⁹ apostolus loquitur. Cantantes & psallentes in cordibus uestris domino. Si sponsa es, in hoc unū debent esse cōstricta, debent esse succēsa labia tua, ut dilecto tuo supplicet, ut confabulentur cum illo, ut illi canāt, & dicas cum propheta: Exultabunt labia mea cum cantauero tibi. In tam sancta confabulatiōe nil sit in labijs tuis fluidū. & quasi uitta sunt, nil frigidum, & habes illa coccinea. Quis mihi det Iesu bone talia habere labia in conferēdis tecum sermonibus, tam prompta, tam exerta, tam succensa. succēsa & exultantia ut tantum tibi cantent, & de te cantent? Talia sint utinam labia mea, quæ subtili quodā ductu & succenso affectu indiruptæ meditationis, funiculi coccinei specimen exprimant. Huiusmodi labium in sponsa Christus commendat, non tantum in oratione, sed etiā in exhortatione, ut potēs sit exhortari in doctrina sana. Quæ enim se labia in eius alloquio astringunt, iure quidem salutarem diffundunt & disseminant scientiam. Si dulci & feruida utantur oratione, ut audientium corda excitent: coccinea sunt, quia inflammatiua. Si uerò simul exhortetur & doceant, & ea doceant quæ sanam decent doctrinam, quæ regulis concinant fidei: iam quasi uitta sunt, & nō solum salutarem, sed etiam indissolubilem dissemināt scientiam. Quid enim tam sibi cohærens, tam tenax, tam insolubili contextum nodo, quàm ratio fidei? Talia Paulus discipulum informabat dicens: Attende exhortationi & doctrinæ. Sed & in sermone communi, ubi fidei nō tractantur mysteria, etiam sic uittæ coccineæ labia tua cōferuntur, si fuerit sermo tuus subtili mensura districtus & discretus & parcus, & grato uerecundiæ rubore coloratus, si crucis Christi eo frequenter, quo libenter mentionem usurpet. E O beata hæc labia, Christi & osculo & alloquio uerè digna, labia tam syncera & tam succēsa. In fide syncera, & in amore succēsa. Succēsio ista de intimis & de summis est, nil habens de infimis. Nam est succēsio quædam de inferius erumpens. Iacobus ait, Lingua modicum membrum inflāmans rotam natiuitatis nostræ, inflammata & ipsa à gehenna. Quomodo potest bene inflāmare lingua tam pessime inflammata? Vitiatæ natiuitatis mobilis corruptela per se nimis rotatur ad malum, & uolubilitate propria fert in præceps. Et quid necesse est inflammare rotam hanc quæ firmari nō potest, sed per se fertur in malum? Denicꝫ diligenter appositum est cor hominis in malum ab adolescentia sua. A prima natiuitate impulsa nescit cursum inflectere, & tu illam lingua praua impelis amplius & inflammas? Lingua praua iracundiæ & indignationis occasiones requirit, iniurias uel falsas simulat, uel ueras exaggerat, quas debuerat dissimulare ad offensam officia etiā interpretatur, & uenenati sermonis scintillas adhibet ad commouendum cor suum. Quid lingua nequam cordi tuo talem adhibes flammā? Sufficiat illi flamma sua, sufficiat illi cōcupiscentiæ odor carnalis, & leuitatis calor innatæ, quibus cor tuū ac si uolubilis rota impellitur. Hanc tibi flammā natiuitas prima ingenuit, sed renascendi gratia restringit. Noli ignē igni adhibere, & cōcupiscentiæ addere malitiam. Ignem hunc quem euomis, hauris de gehenna. Inde incipit, & illò rapit. Lingua, inquit, inflammata à gehenna. Lingua hæc mala coccinea est, sed uitta non est. Non enim ligat, sed dissipat. Male succendit quia succidit unita, qa discidū uerba scintillat: & flamma talis de inferis est. Nā flamma quæ desursum est, pudica est, pacifica est, bonis cōsentiens, & bonos faciens. Verbum enim dulce & multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Quasi flammam flamma consumit, inferiorem superior, infernalem cælestis, dum sapiens & suaue uerbum uincit malignum, & dulce durū emollit: & idō dicit: Sicut uitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. Non enim decent spōsam nisi uerba dulcia, uerba amoris, uerba quæ delicati funiculi uice fungātur, uerba quæ sponsum irretiant & trahant uinculis charitatis. Felix anima, quæ huiusmodi dulcium uerborū nectere rhetia: quibus Iesum illaqueet, alliget uerbū patris, animi affectibus uel afflatibus Christum includat, amatorio detineat sermōe & delectet, ut ei⁹ eloquiū dulce sit ei q habet uerba uitæ æternæ, & est uerbū æternum, quod cū patre & spiritusancto uiuit & regnat deus per omnia secula seculorum, Amen.

Ephe. 5. — Psa. 70. — 1. Ti. 4. — Iacob. 3. — Gene. 8. — Iacob. 3. — Cant. 4.

Sermo XXV. A

Quàm suaues sunt putas sponsæ genæ, quæ mādi possunt, quæ salubris fructus obtinent gratiam. Et reuera etiā corporales genas alicuius ita grata uideas uenustate refertas, ut ipsa exterior facies intuētium animos reficere possit, & de interiori quam innuit cibare gratia. Venustas uultus mētem interpretatur, & internos affectus facies loquitur. Vides quàm consequenter post candidos dentes & coccinea labia, genarum inducitur mētio. Genæ latis germanæ sunt labijs, & ipsis tacētibus quodam uisibili uerbo mētis arcana demonstrant. Genæ ipsæ uocis usum habent, & oris aut supplent officium, aut amplius exornant. Quantumuis fuerit dulcis & feruidus sermo, omnem eius gratiam procax uultus exasperat, & leuitate sua eloquij grauitatem imminuit. Ideo de genis sequit̄, quòd earum modesta maturitas coccinei labij accumulet gratiam. Denicꝫ quandam earum maturitatē tacitè uidetur innuere, quas fructui cōparauit. In fructibus enim semper grata maturitas. Et in præcedentibus genas eius descripsit ut turturis, eo quòd nihil lasciuum, nihil leue, nihil petulans in eius appareat uultu, sed desideriorum æstus gens dulci grauitate deijciat. Affectus auxij uultum lasciuire non sinunt, & amatoriæ meditatioues omnem à genis leuitatē ablegat. Turtur si quidem auis solitaria est, auis gemebūda. Talem uult Paulus uirginē esse, ut solicita sit quomodo placeat deo, quæ dicere soleat: Sitiuit anima ad deum fontem uiuum, quando ueniam & apparebo ante faciem dñi? An non tibi uidetur uox hic esse gemētis? Gemitus tuus dulcis, quem genuit amor. Quomodo non graues & maturæ genæ quas gemebūdus informat affectus? Gemitus isti non tantum gemitus sed refectionis gratiam tenent. Cibabis, inquit, nos pane lachrymarum. Et in præsenti malo punico sponsi genas assimilat, eo quòd solicitus & amatorius affectus cognata quadam maturitate & uultū uestiat, & cibet intuētes. Relucēs enim in facie mētis gratia, uidentes quasi reficit, & suam in alios trāsfundit passionem. Non possum non dulciter moueri, dum talem penes me uultum depingo: & amatoriæ genæ in me similem gignūt affectum, dum cogitant̄, quāto magis dū uident̄? Nā expressior uisio quàm cogitat⁹. Pulchræ oīno genæ in quibus tāta uenustas eminet, quas grata cōmēdat humilitas nil in se altū habētes, nil rigidū, sed quæ sunt ad modestæ humilitatis cōpositione quodā disciplinæ exercitio infractæ. B Sicut fragmē, inquit, mali punici, sic genæ tuæ. An nō tibi q̄si fractas habuisse genas uidetur ille qui eas dedit percutientibus, dedit uellentibus, & non auertit à cōspuentibus? Bona quidē hæc fractio p quam interior cœpit uirtus eminere, & quæ intra carnis corticem concludebatur erumpere gratia. Quasi cōfracta uidetur tanta dignitas ad passionis innanies se ipsā iniurias: sed p hæc fragmēta salutis se nobis ubertas effudit. Et tu si adimpleas ea q̄ desunt passionum Christi

1. Co. 17. — Psal. 41. — Psal. 79. — Cant. 4. — Esai. 50.

in carne tua, si portes stigmata Xpi Iesu in corpore tuo:
iam tibi dicit Xps: Quia sicut fragmẽ mali punici, sic ge
næ tuæ sic confractæ sunt & quasi crucifixæ genæ tuæ, si
quadam edomitæ & excultæ disciplina, nónne tibi uiden
tur uelut fragmina cuiusdam boni fructus? Et in cõsequẽ
Canti.5. tibus ad spõsum dicit: Quia genæ eius sicut areolæ aro-
matum, eo ꝙ exaratæ sunt & cultæ & compositæ aromati
bus confouendis. Sic & hic sponsæ genas sicut fragmẽta
mali punici esse dicit. Et bona confractio per quam non
mors ingreditur, sed spiritualis fructus specimen elucet.
Bonæ ergo genæ quæ ꝑ humilitatem ita cõfractæ sunt,
ut fructus interni non perdant, sed magis prodãt gratiã.
Deniq; & ipsa mala punica grã modesti uultus uerecun-
diam corticis rubei colore designãt. Optimum planè in
Christi sponsa decoramentum uerecundia. Verecundia
quasi aurora quædam, omnium actuũ colorat principia,
& uirgineo uirtutes reliquas uenustat pudore. Verecun-
dia bona sua non petulanter iactat, sed parce eloquiť cõ-
tẽta tenuiter innuisse, & cùm urget necessitas. Iesu bone
quanta ubiq; uerecundia in sermonibus tuis, quàm pro-
prijs parcus in laudibus, quas poteras sufficienter loqui
tã sine humilitatis iactura, quàm sine dãno ueritatis. Et
cùm propria exprimeretur, tamen nomen suppressit. Po-
terat plenius loqui, sed ipse ad sponsæ exemplũ modesti
pudoris colorem assumpsit. Non hanc modo prædico ue
recũdiam quæ corporali rubore solet ora suffundere, sed
eam quæ totius conuersationis uenustat faciem. Nam si-
cut corporis, ita & conuersationis genæ sunt quædam,
in quibus nihil est eo colore gratius, si operũ omniũ ha
bitus humilitatẽ redoleat, si plus occultet ĩ corde, quàm
ostendat in facie. Deniq; & hic dicit. Sicut fragmen mali
punici, sic genæ tuæ, absq; occultis tuis. Bonæ genæ,
quæ sicut nihil habẽt simulatũ, ita multum habẽt occulta
tũ: quæ sicut nihil fingũt, sic nec totum effundũt: quæ mi
nus prætendũt in specie, quàm tenẽt in uirtute. C Pos
sunt hæc ad interiores animæ genas referri, quæ in con-
sciẽtiæ facie sunt, ubi nõ homo, sed deus uidet. Habet cu
iusq; conscientia quandam propriam faciem. Eius genæ
uerecũdo humilitatis rubẽt colore, si penes se opera nõ
iactet, non magnificet merita, nõ illa eximia putet, sed tã
exigua pudeat. Quis enim gloriabitur castum se habere
cor? Si accepit, quomodo gloriabitur quasi non accepe-
rit? Et tamẽ ipsa quæ accepit dona, quis intelligit? Nam
si delicta non intelligit, quãto minus dona? Dona désur
sum sunt, descendunt à patre luminũ. Quæ uerò dei sunt,
nemo nouit nisi spiritus dei. Ideo si cui deus per spiritum
2.Co.2. suum reuelat, nõ tam ipse nouit quàm spiritus dei in illo.
Nos (inquit Paulus) accepimus spiritum qui ex deo est,
ut sciamus quæ à deo donata sunt nobis. Nunquid o-
mnia? Aut si omnia scire potuit, nunquid oĩno? Ne unũ
quidem (ut arbitror) ex integro: & si in flagello non po-
tuit intelligere donum. Vtiliter ipsa sibi conscientia ab-
sconditur in parte, & ipse proficiendi amor nimus, incre
menta sui profectus ignorat. Deniq; non ipsa uirtutũ ue
lut pomorũ integritas, sed tm̃ fragmina in genis spõsæ
eminere dicuntur: quia quod in genis est, in euidẽti est.
Psa. 138. Et si nouit quis ueram in se uirtutis alicuius gratiã, nun
quid constantiam, nunquid perseuerantiam? Non est, in
quit, occultatum os meum à te quod fecisti in occulto. Et
si mihi occultũ est, non tamen tibi. Spiritus enim tuus o-
mnia scrutatur, etiã occulta mea. Vtinã talia in me occul-
ta multa habeam cognita tibi Iesu bone, & cõdita in the
sauris tuis. Periculosa repositio istorum mea sciẽtia: ideo
tuæ magis tuto illa committo. Sed non ego tam illa com
mitto tibi, quàm tu non committis mihi. Penes te adhuc
tutius foues quod fecisti in occulto. Nec sponsæ ꝑfectio
Cant.6. tanta sinit ipsi patere, & prodire in genas. Sic, inquit, ge
næ tuæ absq; occultis tuis. Sunt quædam occulta tempo
re congruo producenda in lucem, & in facie collocanda.
Interim latent in semine, tempore suo plenam acceptura
speciem. Nunc igitur sponsa es, sed nondum apparet qd

eris. Quis putas similis mei cùm apparuero? Et nũc simi
litudinem tenes in parte, quia ex parte cognoscis. Reue 2.Cor.3.
lata facie iam gloriam meã specularis, sed tamẽ adhuc trãs
formaris à claritate in claritatẽ. Dum transformaris, non
dum integrè tenes. Transformari proficere est, non esse
perfectum. Perfectum autem tuum nondũ tui sed iam ocu
li mei uident: penes me iam es, qualis futura es. Iam in li
bro descripta es uitæ, & in manib⁹ depinxi te. Facies tua
coram me semper, coram me fulget, quæ in te nunc est ob
fuscata. Iam dragmam imaginis meæ in te inueni, sed ad-
huc quadam squalet rubigine, & occultatur species eius.
Iam fides tuis rubet in genis, & uitæ colorẽ infundit: sed
adhuc fidei res est in occulto. Ideo sicut fragmen mali pu
nici, sic genæ tuæ absq; occultis tuis. Grata satis fidei fa-
cies, sed de occultis tuis mihi commendabilior appares.
Patientiæ uirtus in euidenti & quasi in genis tuis satis
iam placet, sed ego de posteriore te magis æstimo gloria.
Et reuera fratres, non sunt condignæ non dico passiões: Rom.8.
sed & ipsa patientia huius temporis, ad futuram gloriam
quæ reuelabitur in nobis. Cuius iam quædam in nobis
iacta sunt semina, quæ occulta operatione seipsa ad matu
ritatem perducunt, & ad perfecti fructus substantiã. Sub-
stantia hæc per quandam seminalem gratiam nunc occul
tatur in nobis. Substantia mea, inquit, in inferiorib⁹ ter- Psa.138.
ræ. D Vides ubi occultatam eam dicit. In inferiorib⁹
terræ. Feliciter cum eo agitur ꝙ nõ in infimis. Ego quæ
dam terræ superiora accipio, quædam inferiora, quæ-
dã infima. Superiora sunt ipsa corporis humani natura.
Inferiora ipsius naturæ corruptela. Infima quædam ini-
quitas & culpa de corruptela procedens, & ipsam magis
corrumpens. Ideo non dicit substantiam suam in infimis,
quòd nullum habeat spiritualis gratia (quæ summa pro-
phetæ substantia) cum iniquitate commercium. Sed in
inferioribus terræ substãtia mea, eo ꝙ medicinaliter gra-
tia spiritus in infirmitate carnis sit occultata, & quasi fer
mẽtum abscõdita sanans & operãs donec absorbeat mor
talitas à uita. Nam non debet massa fermentum corrũpe
re, sed magis à fermento in similem cõuerti saporem. Sed
& alibi idem dicit, substantia mea apud te est. Ergo & in Psal.38
inferioribus terræ eius substantia est, & apud dominum.
Distantibus est in locis abscondita, in superioribus cæli,
& in inferioribus terræ: in æternitate, & in infirmitate.
Ibi per prudentiam, hic per inoperãtem gratiam. Et bo-
na gratia quæ sic uirtutum profectus operatur, ut quen-
dam perfectionis saporẽ nobis uicissim aspiret, & eructet
abscondita ab origine mundi, abscõdita mũdo, abscon-
dita in deo, ubi uita nostra abscondita est cum Christo.
Et uerè magna multitudo dulcedinis tuæ dominæ quam Psal.30.
abscondisti, sed timentibus te, non amantibus. Ideo nec
sponsæ fortè hæc furtiua dulcedo. Illa ipsa occulta sunt
sponsæ de quib⁹ dicit: Ita genæ tuæ absq; occultis tuis.
Ideo non propter illam tantum hæc uox facta est, sed pro
pter circunstantes, magis uerò propter longe stantes, &
propter resistentes, propter illos qui se timidè retrahunt
à sancta conuersatione, & propter illos qui inuidè detra-
hunt. Quorum alij uitam secretam, uitam sanctorum, ua-
cuam putãt & sine honore. Alij quidem, etsi nõ uacuam,
tamen totam eius excursum cum summo horrore. Nam
exitum sine honore suspicari non audent. Alij uanã, alij
amaram regionem putant. Illi non uenerantur, & isti ue-
rentur accedere: ideo de occultis sponsæ curauit tenuiter
innuere, quasi ex obliquo illos tangens, & istos trahens,
dum sic latenter de intimis eius admonuit delicijs. Sic, in Cant.6.
quit, genæ tuæ absq; occultis tuis. Acsi dicat. Si cogno-
uissent & alij quibus absconditis adimpletus est uenter
ô sponsa, qàm facile omnia detrimentum facerent ut illa
lucrarentur, quàm libenter & bona perderem & mala
perferrent, ut absconditæ dulcedinis perticipes efficerẽ-
tur. Nunc autem abscondita est oculis eorum: quæ san-
ctis animabus in occulto per uices alludit. Grata tamen
uicissitudo, quæ multorũ molestias mitigat tẽporum.

Nec exsle-

Nec exiles deliciæ, quæ in futura tẽpora abundãt. Quid egestatẽ in illa ueremini? Deliciæ in occultis eius, & abũ
Cãt. 4. dantes deliciæ. Abundantia enim in turribus tuis ô spõsa. Denicꝫ sicut turris Dauid collum tuum: etsi latent delicię, sed uirtus eminet. Quomodo nõ eminens turris collata? Sed differamus hunc in crastinum sermonem. Dicturi de hac turre quod ipsi Dauid dederit actor eius & tutor Iesus Christ⁹, qui uiuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Sermo. XXVI. A

IAm fortia ad spõsam & de spõsa loquitur(nã delicata in superioribus) ubi sic ait: Collũ tuũ
Cant. 1. sicut monilia & simile quid habes in psalmo,
Psal. 29. Dñs decore induit, induit fortitudinẽ. Bona hæc indumenta, quorum unum ornat, alterum armat. Primum illud posuit quod magis proprium sponsæ uidetur. Nunc se ad eius quandam fortitudinem cõuertit. Virtus fortitudinis tanto in sponsa preciosior, quãto rarior. Ra
Pro. 13. ra planè. Mulierem enim fortem quis inueniet? Et si potest, tu tñ Iesu bone, non tam inuenis quæ talis sit, quàm præuenis ut sit. Non seipsam hæc turris ædificat, sed ipse sine quo in uanum laborãt ædificantes. Et uide quàm fortem uelit intelligi, quam turri Dauid assimilat. Sicut turris, inquit, Dauid collum tuum. Noli in hoc collo inflexibilitatem & duritiam accipere. Hæc enim nõ possunt ad laudem reflecti, sed ad maledictiõis sentẽtiam prouocat.
Ge. 49. Maledictus, inquit, furor eorum, quia pertinax: & obsti
Esai. 48. natio, quia dura. Neruus, inquit, ferreus ceruix tua. Ad condemnationem intorta sunt ista, non ad commendationem prolata. Rigida peruicacitas solet libertatem mentiri, quam in his uerbis accipio. Sicut turris Dauid collũ tuum. Libera planè ceruix, & seruilis conditionis ignara, tam erecta, tam munita ut turris Dauid. Non puto ꝙ aliquo abiectæ seruitutis iugo collum istud atteratur. Gra
Ecc. 40. ue iugum super filios Adam à die natiuitatis eorum. Sed hæc iam non uidetur de filiabus Adam. Iam ueterem natiuitatem regenerationis nouitate mutauit, carnalem nesciens Adam ex quo transiuit ad Christum, ex quo secundo adhæsit, un⁹ spiritus effectus cũ illo. Ideo libera, quoniam ubi spiritus domini, ibi libertas, qua nos Christus liberauit, libertas data, non innata. Nam à natiuitate eorum graue iugum sup filios Adã. Verè graue, quod mulierem illam euangelicam annis decem & octo incuruauerat, ne sineret sursum respicere. Multũ dissimilem ab ista, quæ ceruicem in turris modum sustulit in cælum. Graue planè iugum quod totum humanum genus in hac inclinata muliere excutere nõ poterat nec deponere, & nõ desinebat ab onere, & iniquitatem addere super iniquitatẽ, & infirmitatem super infirmitatem, & utrancꝫ super alteram, fœcunda satis, sed infelici nimis fructificatione. B Vis audire apponentem iugum super iugum? Audi qualiter excusatione unus de inuitatis ab euãgelica subduxe
Luc. 14. rit cœna. Iuga boum emi quincꝫ. O stolida anima, anima tam inualida ceruice, & attrito collo, unum illud portas, quod tibi corrupta imposuit natiuitas, & plura cõparas. Non indiges emere quod gratis innascitur. Alia adijcis emere, & ad hoc quo opprimeris, collum eximere nõ potes. Iuga, inquis, boum emi quincꝫ, & unũ hoc tam graue, tam generale gratis excutere non potes? Nec tibi tamen precium suppetit unde te redimas. Nescis quàm graui iugo teneberis? Nisi sanguine Christi auferri nõ ualet. Abundas ut plura emas, non abundas ut ab isto te redimas? O miseræ diuitiæ tuæ, satis es locuples nõ ut mitiges, sed ut multiplices uincula colli tui, & cõpedes aggraues. Sufficiat illud iugum graue quo opprimeris. Iugũ hoc, si nescis, quædam est delinquẽdi necessitas, & impossibilitas resurgendi. Iugum hoc difficultas est ad bonũ, & auiditas ad malum. Iugũ hoc & iniquitas est qua reus teneris ad supplicium, & infirmitas, qua pronus in uitiũ traheris. Originalia tibi sunt ista, & de propaginis uitio, & tu adhuc uoluntaria accumulas onera? Curiositate quæ sensuũ dum exteriores intendis in species, interioris concupiscentiæ flammam prouocas, quæ nisi sanguine Christi extingui non potest. Concupiscẽtia cùm sola est, satis inardescit: exterior uerò materia si accedit, insanit. Geminum incommodũ, naturæ corruptio & curiositas quædam exterius eius irritamenta explorans. Duplicatũ incommodũ, proprius impetus, & hostilis impulsus. Duplicatum incommodum flamma concupiscentiæ, & flat⁹ incentoris. Iuga boum, inquit, emi quincꝫ. Bene uticꝫ Luc. 14.
boum, ꝙ brutas mẽtes curiositatis atterat labor. Iugum si optas, non habes necesse comparare. Tolle super te iugum Christi, iugum gratuitum, iugum gratum, gratũ nõ graue. Iugum enim, inquit, meum suaue est: & onus meũ Mat. 11.
leue. Iugum hoc non est iugum boum: quia iugum rationale est, iugum non quod laborẽ infligat, sed requiẽ cõparet. C Et uide quomodo iugum hoc leue dicat. Nã illud superius graue, quod est super filios Adam à die natiuitatis uscꝫ ad diem mortis eorum. Cui⁹ putas mortis? Vticꝫ eius de qua habes. Mortui estis, & uita uestra abs Coll. 3.
condita est cum Christo in deo. Bona hæc mors, quæ ueterem sepelit natiuitatem, nouam inducit. Mors bona, quæ seruitutem absorbet, generat libertatem. Nam hui⁹ natiuitatis liberi sunt filij. Bonus hic exitus uitæ, ut ueterem exuentes Adam, simul graue iugum abijciam⁹. Hic uitæ carnalis exitus, captiuitatis nostræ iugum dirũpit, ultrà grauare non potest, sed computrescit à facie olei, ex quo cœpim⁹ nomine alio uocari, & inuocatum est super nos nomen secundi Adam: cuius ut oleum effusum nomẽ Cant. 1.
eius. Vis audire utruncꝫ iugum hoc graue & dirumpi & putrescere? Qui ꝓpiciatur omnibus iniquitatibus tuis, Psa. 102.
qui sanat omnes infirmitates tuas. Iniqtas tota & semel dimittitur, diruptum est iugũ, infirmitas adhuc sanatur, iugum computrescit. Denicꝫ quod computrescit, lẽtè deficit, non desinit semel. Propositum uoluntatis præcipi quidem potest & quasi dirumpi, sed inueterata passio nõ tam deciditur quàm dediscitur. Et quando operandæ salutis impossibilitas aufertur per gratiam, tunc quasi dirũpitur captiuitatis iugũ. Sed quæ residet adhuc boni difficultas, dum paulatim sanatur, eius uidetur iugum computrescere. Computrescet, inquit, ut quamuis non semel totum, tamen quandocꝫ putredine conficiendum donet intelligi. Quod computrescit, uticꝫ corrumpitur. Quomodo non liber cuius iugum uel semel dirumpitur, uel sensim corrumpitur? Et iugum & uinculum corruptum, utrũcꝫ usu suo priuatum uidetur. Nam nec grauiter premit, nec tenaciter stringit. Felix planè cuius computruerunt uincula ut nulli sint usui, cuius cõputruerunt & corruptæ sunt catenæ à facie olei. D Sed dices de collo sponsæ sermonem institueras: quidem nũc circa iugũ immoraris? Quid de iugo ad collum? Vtinam nihil. Nunc autem contritio magna. Iugum enim ad quid nisi ad collum? Sed non ad collum sponsæ, quia iam soluta uincula Cant. 3.
colli eius, iam nescit seruitutis iugo contineri. Sicut turris, inquit, Dauid, sic collum tuum. Exuberantissima per hoc monstratur libertas, & depressione ab omni libera, non tamen nuda, sed quæ habeat aliquid fortitudinis admistum. In turre non solũ erectio, sed munimẽti fortitudo attenditur à facie inimici. Restituta est quidem libertas, sed securitas tibi nondum permittitur. Captiuitatis contritus est laqueus, hostis aliũde quærit innectere, ius perdidit, non deposuit recuperandi spem, non pulsacĩ infestandi. Liber effectus es, libertatis tuendæ decætero tibi incumbit negocium. Collum amplexibus sponsæ dedi tum, noli ne in modico quidem degeneri exponere iugo. Denicꝫ reuertenti filio pater obuius procidit super col Luc. 15.
lum eius, Pia sarcina, & iugum dulce, quod tamen sustinere nec sentire meruit, donec primo in se reuersus seruilẽ conditionem dirupit, sic regressus ad patrẽ. Erecta est ceruix tua, esto fortis sicut turris Dauid: ut dicere possis: Psal. 58.
Fortitudinẽ meã ad te custodiam. Ipse enim Dauid, ipse Salomõ Christus scilicet dei uirtus, & dei sapientia. Eius

turris es,si non infimè,non infirmè sentias circa ipm. Sed
si sublimitas uirtutis dei non ex teipsa quasi turris est,nō
turris Dauid,sed magis aduersus Dauid,qui inflat⁹ sen-
su carnis suæ extollit se aduersus scientiam dei. Sublime
hoc collum:sed superborum & sublimium colla sapientia
calcat,humilium exaltat. Humilitas ipsa sumptus necessa
rios subministrat ad ædificationē euangelicæ turris. Nec
Mat. 11. uerendum est ne sponsæ sumptus desint,quos abundan-
ter de spōsi potest arca mutuari. Discite, inquit, à me, qa
Luc. 14. mitis sum & humilis corde. Nōdum intelligis qua ratio-
ne sumptus humilitas præest in ædificationē turris. Qui
se,inquit,humiliat,exaltabitur. Et bene de humilitate in
præcedenti latenter est suggestum capitulo,ubi spōsæ oc
culta commemorat,eo φ humilitatis pulchra sit species,
meritorum laudes occultare. Si ibi de humilitate,conue-
nienter de sublimitate istic annectit. Non potest abscōdi
Cāti. 4. diu turris in humilitate fundata. Sicut turris Dauid col-
1. Pet. 2. lum tuum. E Vide priuilegium sponsæ. Apostolus Pe-
trus hortaɫ nos coædificari in domos spirituales, hic ue
Ephe. 2. rō nō tm̄ in domū,sed etiam in turrim ædificatur. Paulus
in habitaculum dei coædificari nos optat:sed sponsa hoc
nō cōtenta,etiam propugnacula adiungit,ut sublimis &
securior sit habitatio. Fortè & hæc una de illis turribus
Psal. 121. est de quibus dicitur: Fiat pax in uirtute tua,& abundan
tia in turribus tuis. Omnino conuenit ut in terra non de
sit libertas. Dura,quia duplicata necessitas,ubi foris obsi
dio,fames intrinsecus. Quid proficit clausos & munitos
esse aditus omnes si intus sæuus hostis fames cuncta con-
tristat? Mala fames fastidium. Clausæ sunt ianuæ exterio
res,muniti aditus,sed per sensuum tuorū fenestras mors
ingreditur,nec experientia indisciplinatorum sensuum
Esai. 33. de exteriori materia mali incentiua admittit. Si proijcis
auaritiam ex calumnia, si obturas aurē ne audias sangui-
nem, si claudis oculos ne uideas malum, iā clausus es, iam
habitas in excelsis,& munimēta saxorum sublimitas tua.
Nūquid satis est? Quid prodest tam munita sublimitas,
si quæ intus sunt,famis & fastidij uastat crudelis egestas?
Quid prodest dura saxorum & inaccessa sublimitas, si nō
ibi panis est, si non aquæ fideles sunt? Bona quidem pro-
tectio, si tamen nō desit refectio. Bona sunt munimēta sa
xorum, si tamē talia sint de quorum possit duritia & mel
& locum elici. Et quidem ipsa obseruantiarum duritia,&
petra disciplinæ, frequenter largos effundit riuos olei,&
mentis faucibus dulcedinem deuotionis ministrat ordi-
Psal. 121. nis quidam lapideus rigor. Denicꝫ sic habes: Fiat pax in
uirtute tua,& abundantia in turribus tuis ô Ierusalem,
sed abundantia diligentibus te. Alioquin qui non amat,
etsi intus sit, esurit tamē. Quomodo autem egestas erit in
hac spirituali turre, in turre Dauid, in collo spōsæ, in quo
iugi commercio spiritus uitalis trahitur & refunditur, in
quo uerbi sacri commeatus assiduus est,& uocalis spiri-
tus discurrit? Quomodo fames in collo per quod abūdā
tia suauitatis eructatur,& uerbum bonū de cordis uber-
tate? Collum quoddam uidetur,commercium & quoddā
glutinum & cordis cum ore,& corporis cum capite, utri
usqꝫ ad alterum. In collo uinculum est & uia. Quod aliud
erit uinculum nisi charitas per quam capiti corp⁹ cohæ-
ret Christo ecclesia? Quæ alia uia spiritus, nisi charitas?
Hæc excellentior est uia, imo hæc est spiritus uadēs & re
diens,& ad suam recurrens originem, unde nascitur illō
Mat. 22. reuertitur. Ab hac lex pendet & prophetæ. Ideo mille cly
Pro. 30. pei pendent ex ea. Omnis enim sermo domini ignit⁹ cly
peus est,& propugnacula ipsa ad sermonem referuntur.
Cāti. 8. E In sequentibus dicit. Si murus est, ædificemus super
eum propugnacula argentea. Propugnacula de ipsa so-
lent esse turris materia,& quasi de eodem cum ipso corpo
re. Et uide quomodo charitas cōsubstantialia & sibi con-
corporalia propugnacula gestat. Vide quomodo innata
sit charitati solicitudo quædā, prudentia quædam,& per
uigil cautio ad declinandus uel depellendas infestatiōes
& machinas hostiles. Habēt propugnacula aliquid clau
sum,habent & apertum aliquid. Per istud insidias explo-
rat,per illud assultus declinat. Illic prouidens, istic se pro
tegens. Talibus est charitas cum propugnaculis ædifica-
ta:quia talis est ei tam fortis,tam prudēs solicitudo inna-
ta. Ipsa magnum est sibi firmamentum quoddam. Denicꝫ
fortis est ut turris dilectio. Ipsa nouit tentamenti occasio
nes,& cùm opus est fugere,& ubi fugiendi non est copia
fortiter ferre:& cùm ipsa in se aliquid firmamenti habere
uideatur,aliena tamen adiumenta non refugit propugna
culis munita. Assumit & clypeos conuersationis. Bonus
clypeus conuersationis ordo,& lex ab hominibus tradi-
ta. Hæc etsi non est charitati necessaria,non tamen repu-
tatur superuacua,nec onerosa quidem. Spiritualis est cha
ritas,nec indiget lege,nec tamen legem dedignaɫ, sed le-
gitimè utitur ea protecta,non oppressa. Bonus etiam cly
peus sacri meditatio uerbi. Omnis enim sermo domini, Pro. 30.
ignitus clypeus est. Non est contenta charitas spirituali-
bus quas ipsa gignit meditatiōibus:& cùm ipsa domini
lex sit, in ipsis tamē legis sermonib⁹ meditatur: inde sibi
testimonia assumit, inde se tuetur, & multiplici protegit
clypeo. Et cum magnum habeat intus testimonium spiri-
tus,ab ipsis tamen literis sacris patrocinia sibi decerpit.
Et bona protectio, quam charitatis experientia suggerit,
uel sermonis sacri peritia tradit. Paul⁹ in epistola sua quæ
dam charitatis tibi propugnacula depingit. G Chari-
tas,inquit,patiens est,benigna est,percurre totum illum 1. Cor. 13.
de charitate locum,nónne tibi tot propugnacula uiden-
tur exurgere,quot gratias distinctas enumerat? Nō æmu
latur,non agit perperam,non inflatur,non est ambitiosa,
non quærit quæ sua sunt,nō gaudet super iniquitate, cō-
gaudet aūt ueritati &c. usqꝫ non excidit. Vides quot pro
pugnaculis turrita consistat? Nunquid non ista concor-
poralia charitati uidentur,& uelut de fundamento eius
exurgere? Et tamen istos affectus quos charitas quasi na-
turaliter gignit, doctrina dirigit, disciplina regit, erigit
exercitatio,& bonū originale quantū ad charitatem. Or
do hic ab expertis præscriptus, uel fouet ne deficiat,uel
promouet ut crescat, ideo charitas interna inspiratione
non contenta, sermones sacri undicꝫ sibi uelut clypeos in
stitutiones memoriter appendit. Ipsum inspice sponsum,
qui mediator & sequester quidam est inter homines &
deum,quasi collum medium inter corpus & caput, turris
fortitudinis à facie inimici. Ipsum, inquam, inspice qui
proprijs abundabat, quomodo assumpsit scripturæ cly-
peos,& uelut ad autoritatem se contulit scuto unitatis
frauduletas interpretis maligni propulsans insidias. Tu
quocꝫ si fueris mediator quidam & sequester inter homi-
nes & deum,& uelut collum,corpus & caput coniungēs,
mille clypei in te pendeant, omnimodi clypei diuini ser-
monis. Sacra tibi præsto sit autoritas,& ad omne patro-
cinetur negocium,non tantùm ut tibi sufficiat, sed ut reli
quis abundet. Esto paratus ad reddendam rationem om
ni poscenti de ea & quæ in te est fide & spe. Quasi posce- 1. Petr. 3.
re uideɫ fidei tuæ rationem,qui fidei contraria persuade-
re conatur,& ipsam infringere. Bonum ergo à collo tuo
scutum pendet, si fueris scuto fidei munitus, scuto uerita-
tis, scuto bonæ uoluntatis, sacri scuto sermonis. Omnes
hos in scripturis clypeos legis. Sed & si fueris in sublime
per charitatem erectus uelut turris si per cōtemplationis
gratiam quasi collum reliquum corpus excedēs, accedas
ad caput domini,& abscondaris in abscondito faciei do-
mini, in secretario spōsi, in thalamo ueritatis: nonne tibi
uideris delicato protect⁹ clypeo? & nescio si quod scutū
ad protegendum efficacius sit, quàm talis amplexus dile-
cti. Igneus est,& ideo omnia tela nequissimi ignea extin
guit:& ignis ignē cōsumit. Si fidei scutum illa extinguit,
quomodo non magis ueritatis bono protegitur clypeo,
qui absconditur in calore eius? H Est enim ueritatis
feruida meditatio,& suggestiones inimici malè ignitas
ante extinguit quàm ad mentem pertingant. Inter spōsæ
amplexus & charitatis interna negocia, nō uacat sponsæ
peregrina

peregrina tela suscipere. Bene talis clypeus à collo spōsæ dependet, eò ꝙ tam succensi amplexus gratiam experitur sola dilectio, sola tales nouit excessus, & mētem faciens ad hærere deo, unum ad horam cum illo spiritum efficit. Beatum planè collum, in quo sermo domini igneus moratur, à quo uelut scutum gratis dependet amplexib⁹ patris uerbum, ueritas, & uirtus. An non tibi delicatè protectus uidetur, qui talibus coronatur & circundatur undiq; scutis ante & retro? Fidelis paxillus in quo tot diuersa uasorum genera pendent. Bene hæc à collo charitatis pendent, ꝙ ipsa sit unctio quæ nos docet de omnibus, & omnia suggerit, ꝙ in ipsa omnes gratiæ conferuntur, & referunt ad ipsam, ut ex ipsius pensantur & penduntur mensura. Mil
Cant.4. le clypei pendent ex ea, armatura omnis fortium. Armatu
Ephe.6. ra planè quam Palus ad Ephesios narrat. Omnis armatu
Cant.8. ra fortium id est amantium. Fortis est enim ut mors dilectio. Quid ergo? Tamen ibi sunt arma fortium, non infantium ubera. Si excedit quasi turris quædam, charitas non
2. Co.5. cōdescendit. Sine mente excedimus deo, siue sobrij simus uobis, charitas Christi urget nos. Audistis excedentem, uultis sobriā & & condescendentē accipere spōsam? Vbe
Cant.4. ra, inquit, tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli. Bona turris sponsa, quæ se per conuersationis disciplinam undiq; claudit, & per scripturarum doctrinā sibi clypeos copiosè appendit, & per contemplationis excessum in sublime assurgit. Ipsius etiam continentia fortis, & doctrina fidelis, & excessus cælestis, cùm & eius sublimitas condescendere didicit, & doctrinæ copia ad sobrietatem deduci, & rigor liquescere in quandam rationabilis lactis dulcedinem & arma fortium in infirmorum ubera conuerti. Vbi ꝙ illam urget charitas Xpi, sursum ad illum rapiēs, deorsum propter illum trahens, sed non tenens diutius, dū ad suas subinde delicias in excessum recurrit. Ideo dicit, ubera tua sicut hinnuli gemelli ꝙ semper circunspicit mōtes pascuæ suæ, ꝙ ad pascuæ locum illam conuertat & rapiat nota refectio, ꝙ ad sponsi lilia leui saltu subito relabatur, unde delicatè refecta cælestium succis herbarum, distenta ubera ad paruulos iterato reportet. Sed quæ de uberibus istis dicenda sunt, non possunt aures fatigare, forsitan & hora fugiens portare modo, & potum lactis ab uberibus istis exprimere. Vberius ocium & horam liberiorem orātibus uobis cùm dominus dederit oris nostri officiū non denegabo, ipso in eius præconia præstante copiam q̄ præstat affectum, Christo iesu, qui cum deo patre & spiritu sancto uiuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Sermo XXVII. A

VIdetis fratres quomodo nec ubera sponsæ laude priuantur. Et quidem uberum usurpatio frequens tum in alijs locis tum in istis præcipuæ canticis. Vino ubera præfert botro confert, as
Cant.4. similat turri. Et quod nūc in præsenti est, duo, inquit, ubera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli qui pascūtur in lilijs. Videtis quàm multiplex uberum commendatio. Si mater est, maternū pectus uberibus carere nō decet. Vbera nouerat Paulus habere cū diceret: Facti sumus paruuli
1. Tes.2. in medio uestrum, quomodo si nutrix foueat filios suos. An non tibi uidetur factus quasi hinnulus, qui factus est quasi paruulis? Vnde fouebat filios quasi nutrix, si nō habebat ubera? Quasi duo hinnuli capreæ duo filij ecclesiæ,
1. Cor.9. alter de circuncisione, alter de gentibus. Vide quomodo Paulus utrisq; ubera coaptat: Factus sum, inquit, iudæis quasi Iudæus: his autem qui sine lege erant, quasi sine lege essem. Omnib⁹ omnia factus sum, ut omnes lucrifaciā. An non ubera hinnulis istis coaptauerat, omnia factus omnib⁹? Omnibus omnia factus est non simulantis astu, sed compatientis affectu, & habitu coaptantis. Deniq; utrisq; se conformabat, nūc se cum illis à licitis cohibens, nūc ad licita condescendens, utrorumq; ubiq; declinans scandalum, ubi fidei non obsistebat iniuria. Omnibus omnia factus est, nec Iudæis ritum in initijs licitum tollēs, nec ad eorum irritationem gentiles cōpellens. Omnibus omnia factus est, pro audientium capacitate & præcipiens moralia, & disserens mystica. In hac duplici materia uelut duo ubera porrigit doctrinæ planioris, lactea ubera paruulis temperans. Interna compassio ubera quidem habet, sed coaptatio foris ubera exhibet. Illa miseretur, sed ista medetur. Quid enim mihi prodest si tantum compateris, & in firmitati & quasi infantiæ meæ contemperare te commodè nescis? Quid mihi prodest si compatientis affectu causam in te meam transfers, si curam quam debes nō affers? Vtraq; necessaria est, & compassio & quædam disciplinæ & doctrinæ compositio. Compassio affectum conformat, cōpositio te ad lactandū paruulos utiliter incuruat. Neutro in genere sancti doctores auditorib⁹ desunt, facti sicut illi, & pietatis affectu, & conformationis usu. B Vtinam istud attendant qui facti sunt in cōuentu fratrum sermonem. Student magis alta quàm apta dicere, faciētes apud infirmas intelligentias miraculum sui, non ipsorum salutē operātes. Erubescūt humilia & plana docere, ne sola hæc scisse uideantur. Erubescunt ubera habere, nudare mammam, lactare paruulos. Quid istud est? Ideóne consedisti in medio cathedram tenens ut scientiam iactes, an ut teneram subditorum lactes infantiam? Subtilia texis, artē qui audiunt mirantur, eloquentiam laudant. Bene quidem, tamen si gratiam sentiunt, si te disputante audientium moueatur affectus, intellectus instruitur. Alioquin quid ad præsens negocium peregrina quædam adducere quæ auscultantes nō capiant? Magna eloquentiæ laus est, causam quam susceperis aptè exequi, ad eius commodum cuncta referre, suscepto inseruire negocio. Nusquam euidentius eloquentiæ tuæ signum dabis, quàm si humilem materiā exequaris ornatè, & sermonis temperamēto attollas quæ per se iacere uidebantur, & uelut contemptibiles sententias commendabiliores efficias. Nec tam debes attendere quæ te dicere deceant hominem literatum, quàm quæ debeant audire quos instruis. Quid enim inde consequunt si ambulas in magnis & in mirabilibus, non dico super te sed super eos qui assident? Noli altum altè sapere, sed cōdescende humilibus. Sublimia loquens, sed non in tempore, quid aliud affectare uideris nisi ut tibi soli taceant homines, & dicatur de te quod dictum est de saluatore, quia nunquam sic locutus est homo sicut hic loquitur. Ascen- Ioan.7.
disti cathedram ut alios ædifices nō teipsum infles, ut impleas nō exinanias teipsum, nisi fortè eo modo quo se sal- Phili.2.
uator exinaniuit formam serui accipiēs, ut nos carnis suæ lacte nutriret in salutem. Bonus imitator magistri Paulus 1.Cor.3.
ubera non occultat, sed habere se iactat. Tanquā paruulis 1. Co.2.
inquit, in Christo lac uobis potum dedi, non escā. Et itē. Nihil me arbitror scire inter uos nisi Iesum Christum crucifixum. Ipse nouit cui mēsam parat, & quibus ubera porrigat. Ideo ubera eius sicut hinnuli, quia doctrinæ suæ ubera emollita sunt, qualia paruuli in Christo capere possunt. C Audisti iam quid sunt isti hinnuli, & quare duo. Vis nosse quare gemelli? Quia in fide non est distinctio Iudæi & Græci. Vacant ibi priuilegia meritorum, & Ro.10.
regeneratio nullos distinguit, quæ cunctos æqualiter absoluit. Omnes enim egent gloria dei, iustificati gratis per Rom.3.
gratiā ipsius. Fides utrosq; populos æquè nobilitat, sed Iudæus aliter reputat. In communi clemētia iura sibi priuata deposcit. Quid mirum si uult esse primus quādo uoluit esse solus? Vnigenitus esse non potest, affectat uel primogenitus. Vide quāta obiecta sint Petro in actibus apo Actuū.
stolorum ꝙ ad homines præputium habentes introisset, quòd illos suscepisset ad fidei mysteria. Vide quantum in Galat.2.
epistola ad romanos Paulus desudet aduersum Iudæos ꝙ in gratia sibi fidei priuilegia meditarent quædam, & quos una fides coniunxit, distinguerent gradibus. Ibi affectabant esse in gratia soli, hic summi, nolentes habere compares, quos non poterant non habere participes.

Gentes autem fecit deus cum Israel concorporales, & compartícipes testamentorum, & in nullo discreuit, fide mundans corda earum. Ideo dicuntur gemelli, quia fides nullis gradibus separat, quos æquè regenerat. Alioquin qui nesciunt esse gemelli, effecti sunt nulli: & in confuso locum occupantes primum, iam nec habent nouissimum. Quæ ratio non inter illos tantum uertitur, sed se dilatat ad omnes ut nemo alij in gratia, quocunque in gradu fuerit, aut participium, aut parilitatem inuideat. Quis enim merita prætendat, ubi in munere sola est gratia? Non debent uetera præiudicare, ubi noua facta sunt omnia. Et in hinnulis regenerationis nouitas intimatur, sicut in gemellis, in regeneratione parilitas. Qui bene capreæ dicuntur, id est ecclesiæ filij, propterea quod sicut caprea acutè cernant. Acuta sunt enim ecclesiæ lumina, contemplantis non quæ uidentur,

Cant.4. sed quæ non uidentur. D Vbera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in lilijs, si tamen liliorum sentiant gratiam, si ipsis lilia redoleant ut lilia, & non in suauem odorem refundant. Bonus & gratus est odor lilij, sed tamen ipsum lilium alijs redolet lilium, alijs absinthium. Lilium conuallium, lilium singulare Christus, lilia erant ipsi imitatores eius. Audi quid liliorum unum loqui-

2.Co.2. tur. Christi bonus odor sumus. Alijs odor mortis in mortem, alijs uitæ ad uitam. Vides quomodo singulare lilium illud, in quo bonorum omnium plenitudo olebat, tristem tamen uidebatur quibusdam odorem spirare. Isti sunt qui ponunt dulce in amarum, & lucem in tenebras. Sed ille uere lilia pascitur, qui liliorum odore potitur. Lilia exempla castitatis, quæ non solum moderna & præsentia, sed præterita & longè posita optimè redolent. Lilia sunt etiam sacri sermones in quibus æternæ uitæ olfacimus gaudia, & odorum attrahimus spiritum. Quàm multis fratres estis huiusmodi uallati lilijs. Et si omnes ecclesiæ filij, uos copiosius quorum naribus singulis ferè momentis nunc prophetarum, nunc apostolorum, nunc euangelistarum spirant casta eloquia tanquam lilia, & uerba & uita eorum grato fragrant odore. Quæ enim lilia suauius redoleant, quæ poterant illorum æquare fragrantiam? Qualem tibi refundit odorem Maria, qualem Ioannes, qualem Petrus, qualem alij euangelici uiri, qualem denique ipse Iesus, qui singulariter & in se redolet & in reliquis omnibus solus ipse sentitur? Quicquid suaue fragrat in ipsis, eius uerba nouum mundo spargunt odorem cum mysteria reuelant trinitatis, cum redemptionis gratiam, cùm copiam uirtutum, cùm gloriam resurrectionis, cùm æternæ uitæ statum exponunt.

Ioan.6. Verba uitæ æternæ habes, Petrus ait, & ad quem ibimus? Et nos idem dicamus dulci eius odore perfusi. In te Iesu bone patris deitas olet, qui est in te. In te gratia spiritus, qui unxit te. In te matris uirginitas, in te propriæ carnis integritas, in te nostri medela languoris. Omnia hæc nobis olent in te, & ad quem alium uel amore uel memoria ibimus? Iniuria est planè talium liliorum, si aliquis peregrinus odor se illis immisceat, qui suauitatem illorum contristet, animique affiatus naribus ipsum corrumpat & conuertat ad seculum, & post cœni fœtorem currere faciat. Iniuria est si tibi suauius fragrant uitia, quàm uirtutum lilia. E Fastidiosus est uerè qui lacte & in lilijs pasci non delectatur. Non est enim omne lac paruulorum. Nonne tibi quasi lac uidetur omnis doctrina, omnis affectus pius, animo illapsus dulciter? Quicquid facile & dulciter sugitur, lac uidetur. Tali lacte abundabant ubera sponsæ, & ideo dicuntur sicut hinnuli quod sit in illis recens, & quasi semper noua & renascens consolatio uerbi, & doctrinæ alacris copia. Vbera hæc uetustatis nil habent, ideo meliora sunt uino, sed similia musto. Vbera, inquit, tua botri, non habentia

Cant.7. scilicet austeritatem uini, sed musti nouam dulcedinem. Vbera alia pascunt, ista inebriant. Bene ergo ubera sicut hinnuli, quia nulla uetustate infracta. Magnum sponsæ pectoris ornamentum si ubera integra habeat, non laxa, non fractas mammas in huius Aegypto seculi, Ideo dicit: ubera mea turris. Inexpugnabilia ubera hæc, & lactis ubertate tumentia, excreuerunt modum. Bona ergo ubera tam distenta, ubera pietatis, ubera gemina: eò quòd pietas consolationem habeat uitæ quæ nunc est & futuræ. 1.Ti.4. Gaudete inquit, gaudio magno, ut potemini à lacte & satiemini ab uberibus consolationis eius. Esai.66. Et cùm auulsi fueritis à lacte epulemini ab introitu gloriæ eius. Videtis quo lactis usus adducat, ut epulemini, inquit, ab introitu gloriæ. An non tibi uidetur ubera sponsi epulari ab introitu gloriæ, quæ sicut hinnuli pascuntur in lilijs donec aspiret dies & inclinentur umbræ? Quàm dulciter suguntur ubera quæ sic pascuntur, ubera de cælo plena, quia cælestibus refecta in lilijs? Ipsa liliorum fragrantia pascit. Odor eorum sibi gratiam tenet. Odor enim quidam fructus est. Ego, inquit, quasi uitis fructificaui suauitatem odoris. Eccl.24. Vide quomodo sapientia odorem suum in fructibus reputat. Spiritualis iste cibus est, nil habens corpulentiæ, nec dente tactus, nec labore mansus, sed haustus spiritu, ipsis statim uberibus influens, & ubera distendens. Vnde etenim fragrantia dicuntur unguentis optimis, nisi quod in ipsis de uicinis haustus lilijs spiritus redolet, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ? F Dulce quidem inter lilia expectare auroram surgentem: & fortè uicinus est dies istis lilijs, & inter lilia eius frequenter aura quedam & uapor hauritur, & ipse sponsus in lilijs pascitur, qui ipse & lilium est conuallium, & lumen diei. Dulce est ergo compascendo cum ipso, postulari ipsum, præstolari inter lilia, donec diei lumen aspiret. Tempus illud declarat de quo dicitur: Satiabor cum apparuerit gloria tua. Psal.16. Tunc uerus & æternus aspirabit dies, cùm ænigmatum in quibus adhuc uidemus umbræ inclinabuntur. Plures hic umbræ sunt, umbra fallaciæ, umbra refrigerij, umbra figuræ. In prima serpens dormit, in secunda sponsus quiescit, in tertia sponsus delitescit. De prima Iob.40. dicitur: In umbra dormit, de secunda: In umbra eius, quem Cant.2. desideraueram sedi. De tertia: quia sapientia in mysterio 1.Co.2. absconditur. Omnes istæ reclinabuntur umbræ cùm aspirauerit dies, umbra fraudis, umbra fidei, umbra mysterij. Tunc erit umbra nulla, quia ueritas nuda. Tunc ergo reclinabuntur quæ modo sunt exaltatæ. Vultis nosse quàm altè? Psal.79. Operuit montes umbra eius. Magnus mons Paulus opertum tamen hac umbra se dicit, tantum in speculo & 1.Co.13. ænigmate uidens. Magnus mons, & tamen facile raptus in tertium cælum. Felix raptus & multo felicior illo quo mons ille euangelicus ad apostolorum imperium in mare mittitur. Raptus est, quia sapientia dei immutauit sensum illius. Ideò raptus in tertium cælum, in cælum intelligentiæ puræ, unde umbræ ænigmata procul abiecta sunt. Inferiores sunt umbræ & reclinatæ quodammodo eius respectu qui in cælum rapitur. Raptus in cælum est, raptus & in paradisum. Serenitatis locus est cælum, paradisus uoluptatum. Pulchræ in utrumque rapitur, eò quod semiplena sit contemplatio quæ alterutro caret. Denique in quodam paradiso deliciarum & uoluptatum locata uidetur, quæ pascitur inter lilia donec aspiret dies. Antequam aspiret dies, nox est. Sed nox ista nescio quid uidetur habere diei. Nox, inquit, illuminatio mea in delicijs meis. Psal.138. Illuminationis etenim uicem tenent ex parte deliciæ. Pulcherrimus contemplationis locus est, ubi simplex consideratio fidei cælestes & suaue olentes aspergit affectus, & æterni luminis gratiam spirat. G Non sunt istæ deliciæ, quas beatus Iob commemorans de sapientia dicit: Quia non Iob.28. inuenitur in terra suauiter uiuentium: Quædam sapientiæ portio est in istis delicijs. Quomodo non sapientiæ portio est ubi est ipsa ueritas nondum intellecta, sed iam credita dulciter sapit? Ipse spirituales deliciæ experientia sui satis edocent, & quantum expetendum sit quod de ipsis restat, quod quantum respuendum quicquid illis obstat. Tria hic obseruanda occurrunt tempus, opus, & locus. Tempus, id est nox, tempus quietis & uacationis est: opus refectionis est, quia pascuntur: locus delectationis est, eò quòd inter lilia. Iure distenta ad paruulos reportat ubera qui sic pascitur, qui in meditationibus

tionibus pascitur fidei, liberrimè, uberrimè, uoluptuosè. Putas ꝙ Salomon in omni gloria sua uestit⁹ est sicut spõsa quæ inter lilia pascitur? Quomodo nõ gloriosè uestita uallata lilijs? Nam etsi umbra obscurat speciem, sentit tamen odorem, sentit uestimentorum fragrãtiam. & in his sapientiæ quasi famam odoratur donec aspiret dies, & inclinẽtur umbræ, id est donec aspiret dies, & sempiternus dies. Quandiu dies & nox uices alternant, non uidentur umbræ reclinatæ ex toto, donec statum habet. Vbi uerò reclinatæ sunt? Apud patrem utiq; luminis, apud quẽ nõ est uicissitudinis obumbratio. Omnis uicissitudo obumbrationis instar habet, & dum alij aliud succedit, quodam modo abscondit & obumbrat quod præcedit. Hoc ergo est quod dicit; donec aspiret dies, & inclinentur umbræ, id est donec aspiret dies, & plenus sempiternus meridies,
Cãti. 4. qui umbras omnes annihilet. Qui pascuntur, inquit, in lilijs donec aspiret dies, & inclinentur umbræ, hoc est qui sapientiæ oblectantur & pascuntur odore, donec ipse lucis æternæ candor illucescat. Vtrunq; commendatur in lilijs, cãdor, & odor. Et odor quidem quid aliud nisi gratia fidei, & cãdor nisi gloria speciei? In nocte odor sentitur, sed candor non cernitur donec aspiret dies, quia candor ipse est dies, non habens ullam partem umbrarum. Ille cũ aspirauerit dies, iam non erunt ubera necessaria. Omnes enim erunt docibiles ipsius diei. Interim ergo spõsæ ubera sunt sicut duo hinnuli qui pascũtur in lilijs donec aspiret dies de die, Christus Iesus.

Sermo. XXVIII. A

Cãti. 4. Vbera, inquit, tua sicut hinnuli capreæ gemelli. Videtis quanta gratia sponsæ, paruula est & quasi iuuencula, & ubera habet. Quid enim nisi iuuenculam notat dum hinnulis comparat? Ergo & mater est & paruula, & alios pascens, & pasci non indigens. Et si quis sit Paulo similis, nondum tamen euacuauit quæ sunt paruuli, in carne commorans. Et si alijs abundat, nondum tamen se arbitratur comprehẽdisse. In speculo uidet, in ænigmate uidet: ideo sicut paruulus, sicut hinnulus in umbra pascit, donec aspiret dies. In umbra sed inter lilia pascitur. Infelix planè q quidem inter lilia positus, inter lilia sanctæ congregationis, ubi uariæ undiq; uirtutes redolent, nihil tamen suaue, nihil liliorũ simile nouit odorare. Bonus planè & sponsæ priuilegio gaudens, cui ipsa intrinsecus uirtutum nascuntur lilia, qui inter lilia pascitur, inter lilia reficitur, illa esurit. Beati enim qui esuriunt & sitiunt lilia iustitiæ, lilia castitatis, omniũ
Mat.11. lilia gratiarum. Si esurire beatum, multo magis inter lilia pasci, & ipsa uirtutum esuries pascit, & delectat auiditas.
Psal.16. Odor cibat, sed nondum satiat. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Deniq; ipsarum uirtutum (ut sic dicam) gloria latet adhuc. Totum quod inde audis, in odore est. Occultatur forma, sed famam audimus. Tenuis quidem fama in fumo, subtilis in odore cibatus, dulcis, sed tenuis. Et nos iam saturati sumus, iam diuites facti, solo uirtutum odore contenti. Nescio tamen si uel odorem haurim⁹, quos perfectionis nõ trahit auiditas. Suauis quidem liliorũ odor, sed æmulata in specie gratia. Suauis quidem liliorum odor, sed suauitas tenuis, si odor tantum. Deniq; qui pascuntur, inquit, in lilijs, id est inter lilia, non ipsis lilijs: sentientes uiciniam, non fluentes substantia. Exiguus uirtutum usus exprimitur in odore, non copiosa, non solida & quasi corpulenta refectio. Non enim omnimodis reficit qui pascitur, ideo nõ dicit qui reficiuntur, sed qui pascuntur in lilijs donec aspiret dies. Deliciosa tamẽ expectatio lucis inter lilia, & uide qualibus sponsa pascatur in lilijs. In lilijs nõ caducis, in lilijs non marcescentibus, in lilijs deniq; quadam incorruptibilitate myrrhatis. Nam myrrhã incorruptionem demonstrat. Iure post lilia de myrrha subtexitur, ut spõsæ lilia quadam incorruptionis per
Cãti. 4 petuitate commendet. B Vadam, inquit, mihi ad montem myrrhæ. Quid est bone Iesu quòd spõsa tua dilecta tua alibi expectat, tu aliò uadis? illa pascitur & expectat in lilijs, & tu uadis ad montem myrrhæ? Quare nõ magis ad lilia uadis, ubi sponsa moratur donec aspiret dies? An fortè lilia hæc non sunt aliena, nec longè posita à monte myrrhæ, sed magis oriũtur in illo? Ita quidẽ est, nusquã lætius nascuntur lilia, quàm in monte myrrhæ, nusquam magis illæsa seruantur. In monte myrrhæ nec corruptioni nec corruptibilitati locus ullus relinquitur. Ibi in mõte myrrhæ ubi carnis uniuersi mortificantur affectus, ibi lilia castimoniæ, lilia gratiarum & purè nascuntur & perpetuo florent: Ergo in lilijs & in monte myrrhæ sponsam satis delicatè locatam aduertis. Nam alterum tibi sermo præsens expressit; alterum tu ipse potes per interpretationem exprimere. Quonam enim modo aliò iturum se diceret, & quàm ubi dilectã esse cognouit? Sicut enim illa audè expectat, sic ille ardenter properat. Vadam, inquit, mihi. Quid ergo sponsæ non uadit? An ideo sibijpsi uadit, ꝙ ad illam uadit? Vadam ergo, inquit, mihi. Mihi uadã, non solum illi uadam. Non illa sola de meo capit aduentu lætitiam, sed & mihi nihilominus alacritatem refundit. Mihi dulce, mihi iucundum est ꝙ ad illam uado. Iam uadam mihi. Mihi sic ire proficit, non delectabiliter afficit, ideo uadam mihi, Iam mihi de monte myrrhæ suauis aspirat fragrantia, ideo uadam odore illectus. Vadam mihi, quia deliciæ meæ cum sponsa morari. Itáne Iesu bone de sponsæ colloquio oblectamenta tibi captas? Ideo tibi uadis, nec uelut fastidiosus amator declinas cùm excluderis, sed stas ad ostium? Stas & pulsas, & quãdam repulsæ passus iniuriam stas tamen & pulsas, tamẽ ut aperiat. Asperge spõsa asperge cubile tuum myrrha & aloe. Christus in odore currit unguẽtorum tuorum. Asperge cubile tuum myrrha, quam Paulus commemorat. Collo 3. Mortui, inquit, estis & uita uestra abscõsa est cum Christo. Tali myrrha asperge & irriga profunde cubile tuũ, uel poti⁹ esto mõs myrrhæ. Vberior enim gratia ubi myrrha nascitur, quàm ubi aspergitur. In hoc monte colloca cubile tibi, imo dilecto in quadã myrrhæ copia, ubi hæc species aromatica magis oritur quàm aduehitur. In multis scripturæ locis usus myrrhæ ad mysteria sumitur. Cum myrrha Matt. 2. magi ad Christum uenerũt. C Venit & Nicodemus ferens Ioan. 19. mixturam myrrhæ quasi libras centum. Magna hæc copia. Sed quid ad collationem montis? Ferẽs, inquit, id est secum ferens non ex se proferens: portans, nõ pariẽs. Bona utraq;, & quæ offert, & quæ oritur: sed ista potior. Deniq; illa ad Xp̄m aduehit, ad hãc ipse uadit. Vadit enim sibi ad montẽ myrrhæ. Bene mõs myrrhæ, qui mortẽ circũfert seipso, non in parte, nec quasi respersam, sed uberẽ & continuam & eminentem. nec ad horã & quasi ueterascentem, sed magis renascentem. Bene mõs myrrhæ, qui Christi in se mortificationẽ & incorruptibilitatem, quandam & resurrectionis futuræ imaginem non tam gestat quàm germinat. Nunquid tibi mons myrrhæ uideri potest, in quo futuræ incorruptibilitatis nil magnificũ, nil eminens, nil nisi ad horam apparet? Beatus planè mons, qui huius myrrhæ germine undiq; uestitur, non respergit per partes, nil in se nudum, nil habens sterile, sed totũ ac felici fœcundũ specie. Quomodo non beatus q Christum ad se trahit in sui odore aromatis? Bonus odor non tam leprosi domum replens, sed etiam cæli palatium, thalamum sponsi. Bonus odor planè sponso Christo, inter ipsas deitatis grat⁹ delicias. Deniq; super tãtas delicias, deliciæ tamen eius esse in monte myrrhæ, ideo dicit: Vadam, inquit, mihi ad montem myrrhæ. O beatum mõtem ad quem uadis Iesu bone, ad quem uenis, quem perambulas, quem inhabitas, & in habitas in finem, quem sol⁹ inhabitas, & hoc usq; ad terminum loci. Canti. 3. Veni Iesu, incipe hunc montem possidere. Nullus tibi quæstionẽ moueat, nullus dicat: Nunquid habitabis in hoc monte tu solus? Mons uber, mõs pinguis, mõs abũdans, mons affluẽs unguẽtis; hæc unguẽta exinaniri nõ possunt. Magna enim

unguenti moles in monte myrrhæ. Nō deficiens unguenta de hoc monte, ideo qui uadit ad montem myrrhæ, unguentis non indigebit, nec odoramentis quidem qui uadit ad colles Libani. Nō enim deficiēt thura de Libano. Nam & Libanū dicunt thus intelligi. Veni Iesu bone ad colles ut fluant thura à facie tua. O quātus incensi fum⁹ ascēdit de collibus istis cùm tuo imo cùm te fuerint igne succensi. Magnam habet in collibus thuris ignis tu⁹ materiam pabuli, & magnum incensi fomitem. Non citò cōsumuntur hæc thura. Incensi huius fumus non facile euanescit. Tanta thuris moles, tanta copia collis thuris non potest pugillo concludi, non comprehendi thuribulo, uasculo non capitur, mensuram nescit, quia nescit intermitti. Bene ergo collis thuris, qui sine intermissione orat, & quod satius est, sine remissione. Qui in oratione nil habet remissum, nil exile, sed uelut cuiusdam fornacis magnæ fumus pinguescit, sic pinguescentium uotorum & desiderij exuberantis agit uolumina. Veni ergo Iesu bone ad colles thuris, copiosum orationis incensum fumigant montes quos tangis. Quid simile fratres habent oratiōes nostræ? quàmcito thura nostra inauescūt, & quodammodo uix succeduntur, & statim extinguuntur. Vt quid istud? Vtiq; quoniam exiguam nobis incēsi congressimus materiam. D Ego spiritus angelicos, & siqui inter homines illorū æmuli sunt, quosdam uelut colles thuris interpretor, quorum oratio quasi incensum dirigitur semper in conspectu dei: qui deuotionis suauissimos uapores gignunt: cælestium glomerāt nubes affectum. Beatus utiq; sacerdos qui thura tanta offert, quem tam suauis nebulæ
Apoc. 5. uapor opperit & inuoluit. In apocalypsi legis phialas plenas odoramentorum, orationes sanctorū. Et quæ conuētio collibus thuris ad phialas? quæ enim phiala capiat
Apoc. 8. collem thuris? Bona phiala plena odoramentorum. Sed ecce plus quàm phiala hic. Ascēdit, inquit, fumus aromatum in cōspectu domini de manu angeli. Sed quæ manus integro colli sufficiat? Quæ inquam manus nisi tua Iesu bone manus, qui montes ponderas, & terram palmo concludis, qui libras montes in pondere, & colles in statera in manu tua dñe omnes fines istorum collium, & si fas est dicere, in sinu tuo. Deniq; in sinu tuo sanctorum oratio conuertitur, in conspectu tuo intrat, ibi conuersatur: ibi cōuertitur: illi in te, & tu in illis. Propterea uadam mihi, inqs, ad colles thuris. Veni ergo dñe, ueni & noli tardare, ueni & ne trāsilias colles istos. Quid & si ad te transiliūt colles thuris, mobiles sunt montes myrrhæ & colles thuris, ubi ipse adueneris. Quomodo nō mobiles, qui liquescūt, qui fluūt, qui fumigāt, qui ascendunt sicut fum⁹ aromatum in conspectu domini de manu tua? Vade ergo tibi, ad colles thuris, ubi incēsa multa sunt, ubi incēsa cūcta sunt: nam in colle thuris nil sine incenso. Incensa hæc data tibi sunt, ideo ueni, ut adoleas ea in conspectu tuo. Vadam mihi ad mōtem myrrhæ, & ad collem thuris. Veni de Libano, ueni. Iā exclusum est cur uadat: ut qd enim nisi ut uocet, ut intret, ut dicat ueni? Ecce quàm bonum &, quam iucundum habitare in collib⁹ istis, ad quos uer-
Cāti. 4. bum dei uadit, quos reuisit. De quib⁹ spōsa uocat, & uocat ad coronā. E Veni, inquit, de Libano, ueni corona-
Hier. 18. beris. Libanus candorem sonat. Quidni candidus de niue cælesti? Nō enī deficiet (sicut scribit) nix de Libano. Nix illa quæ descendit de cælo, quæ infundit terram & inebriat, & germinare facit. Beati mōtes super quos nix ista cadit, & colles quos operit. Sic (inquit dominus) erit uerbum quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad me uacuū. Videtur ne tibi uacuum reuerti uerbū quod uadit ad montes myrrhæ, & colles thuris, quod cadit super hos montes, & colles operit? Nescit uacuum reuerti, ideò uocat & dicit: Veni de Libano, ueni. An mysterio uacare putas q post montes myrrhæ & colles thuris cōmemorat Libanum? Quæ res animum sic reddit mūdum & candidum, quomodo orationis usus? Primo quidem myrrha mortificat, deinde thus purificat. Nec enim pura poterit emanare oratio, si non omnis prauus primò fuerit odor repressus, & exalatio † carnis. In myrrhæ unguento mens stringitur, ut ad quandam imo omnimodam unitatē se coarctet: p thus incensum dirigitur & dilatatur & se diffundit, & cælestes replet regiones ex odore unguēti incēsi. Illic se liberè ueritatis auræ immiscet & cōfundit: & quæ primo ad se anima ipsa contracta est, ibi rarescit & attenuatur, & deficit, suspensa & suspiciens in excelso. Oratio utriusq; & myrrhæ & thuris mysteriū explet. Orantis affectum in primis colligit & stringit in seipsum, deinceps diffundit & transfundit in deum. Quid myrrhæ similius, ubi tanta in diuinam unionem transfusio? Quid incenso similius, ubi tanta diuini cuiusdam sensus diffusio? Iure tota pulchra uocatur, & sine macula, quam orationis ardor incanduit, quam colorauit & candidam reddidit cādor lucis æternæ. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Tota pulchra es, quia tota pulchra es hac hora maximè, hora, orationis, hora incensi. Tota pulchra es amica mea, tota pulchra es: quia tota amica es, & solo amoris candens affectu. Tota pulchra es, & sine macula: peregrini nil habens coloris admistū. Veni de Libano, qa plene lota, ueni de Libano, ex toto illustrata. Veni de Libano, carēs culpa. Veni de Libano, & cādens gratia: ueni coronaberis. Felix omnino qui de Libano candentis affectus, de collo thuris, de orationis intentæ copia uocatur ad coronam. Felix inquam anima quæ hora incensi ascendit ad patrem, que sine interuallo de Libano ad coronam uocatur, coronam gloriæ quā reddet illi in hora transitus iudex iustus & dulcis sponsus Iesus Christus cum deo patre per omnia secula seculorum, Amen.

† Al. exaltatio.

Cāti. 4.

¶Sermo. XXIX.

Tota pulchra es amica mea, & macula nō est in te: ueni de Libano, ueni de Libano, ueni coronaberis. Quis mihi dabit istud triū (ut sic dicā) dierū iter cōficere? Quis inquā dabit mihi hanc uiam indefesso incessu percurrere? Viæ istæ, uiæ pulchræ, & semitæ pacificæ sunt, uenire de Libano ad Libanū, de Libano ad regnū. Nā spōsa ad coronā uocata, inuitata uidetur ad regnandi cōsortiū. Dulcis est hic uiæ terminus, sed nihilominus dulcis est trāsit⁹. Quidni dulcis, q nescit à Libano deflectere? Nō hæc est uia lata, nō hæc est uia laica, nec pōt per eam transire pollutus. Nō est currentis nec uolentis, sed miserentis dei. Miserentis cur dicō? dixissem melius desiderantis. An nō æstuantis desiderij uota designat uocatio trina? Vehemētis affectus argumentum est quòd tertiò uocat. Percurre animo præcedētia cantici huius, nusquam reperies uel tam crebro uocatam, uel tam expressè commendatam pulchritudinē sponsæ. Ter uocat, & totam pulchram dicit. Deniq; in præcedentibus sic habes. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra. Et iterum alibi: O quàm pulchra es amica mea, quā pulchra es. Hoc aūt tertio in loco totā pulchrā diffinit. Illis in locis uel demōstrat q pulchra est, uel miratur, q tam pulchra est, non tamen diffinitè determinat q ipsa sit ex integro pulchra, sicut in præsenti. Tota pulchra es amica mea. Quomodo nō tota pulchra pulchritudini & toti pulchritudini collaterata ex toto? Quomodo nō tota pulchra in quam lucis æternæ candor immensus emanat? Bene tota pulchra & sup pulchra, inquam uberi illapsu sese transfudit oīs pulchritudo dñi. Exaltata est quidem super sidera, species tñ pulchritudinis eius in spōsa. Species, inquit, eius in nubibus cæli. Quandiu spōsa nubes cæli est, nubes lucida & leuis, & quasi ad solem accedens, & ipsum suscipiens, tandiu in ea solis splendor relucet, & pulchritudinis ei⁹ species manet. Planè tūc nubes est sponsa qñ spūalis obtinet affectiōis leuitatē, & lucem intelligentiæ. Quandiu spiritualis anima per orationis & cōtemplationis usum in supernis suspēdit sicut lucida nubes & leuis, tota interim pulchra est, qa tota amica est

Cāti. 4.

Rom. 9.

Canti. 1.
Cāti. 4.

& macula carens, quia in feruidæ charitatis uersa est colo
rem, hora ista gloriosam sibi sponsam exhibet, non haben
tem maculam uel rugam, mundans illam non tam in san-
guine, quàm in lumine suo. B Quomodo non tota pul
chra, in qua tam expressa diuinæ pulchritudinis, species
apparet? Quam mihi dabis animam quam audeas ex toto
pulchram diffinire, nisi in hac ora tantum, quando per a-
moris æstum plus imbuitur quàm induitur specie sponsi?
Alijs quidem horis sine macula deputatur, dum culpa nõ
imputatur. Hoc autem momento quòd sine macula dici-
tur, non est indulgentiæ sed dilectionis, sed desiderij, sed
deuotionis. Quis enim dabitur ueniæ locus, ubi tota cha
ritatis tantum exæstuant? Amor indulgentia nõ eget: to-
tum enim gratiosum est, ubi solus est. Deniq; uide nunc
quomodo & offensa excluditur, & gratia commendatur,
& sola gratia. Tota, inquit, pulchra es amica mea, & macu
la non est in te. Blandimenta huiusmodi non uidentur in-
dulgentis, sed diligentis, sed amantis, sed admirantis. Ob
lectatus pulchritudine, optat præsentiam. Veni de Liba-
no, ueni de Libano, ueni coronaberis. Inuitatio crebra,
prodit affectũ, uota manifestat. Alij trinæ uocationis scru
tentur sacramenta, & gradus assignent: mihi quidem suf-
ficit diuinæ maiestatis humanam aduersus animam affectũ
mirari. Istud sufficit, sed ipse succumbo. Vtinam mihi ni
hil incumbat negocij nisi suspenso semper stupore mirari
impensam gratiam, ita tamen ut admirationi huic uota iũ
gantur, & germana sit charitas. Affectus enim affectum me
retur, & abyssus abyssum similem prouocat in uoce per-
Psal.41. fluentium catharactarum. Bonæ quidem catharactæ sunt
quæ tuum bone Iesu distilant affectum, infundũt amorẽ.
Amor mutuus non est, usum habet uocis. Quod enim cõ-
tinet omnia, scientiam habet uocis. De spiritu scriptum
est hoc, & bene nostis quanta sit affinitas (si non potius
identitas) charitatis ad spiritum. Illa cõtinet omnia, quia
plenitudo legis est charitas. Spiritus loquitur mysteria,
& amatoria planè loquitur. Ipse spiritus reddit testimo-
Rom.13. nium spiritui nostro, utiq; & blandimentum loqui potest.
Sonus eius sensus amoris est, & desiderij uota instar habẽt
uocis. Experimentum gratiæ ipsum est utique quod lo-
quitur, ꝙ inuitat, ꝙ dicit ueni de Libano. C Ter uocat,
fortasse idcirco ꝙ funiculus triplex difficile rumpitur. Te
nax enim funiculus amor. Amor affectuosè trahit, cui est
idipsum alloqui quod est allicere. Nihil amoris tenacius
uinculo, nil trahentius. Audi quomodo lex diuina tripli
cem huius ostendit nexum funiculi. Diliges dominũ deũ
Mat.22. tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omni
mente tua: acsi dicat. Diliges dominum deum tuum cor-
dis proposito, animæ affectu uitali, integro & rationabi-
li quodam mentis arbitrio: ut amoris in te & propositum
sit, & ipsum propẽsum sit, & perspicax sit. Bona siquidem
cordis in deum intentio pia. Sed quid si pigra sit, si emor
tua, si nihil habens in se uitale, nil animatum? Bona ergo
intentio pura, quam uiuidam reddit & uelut animatam
feruida & dulcis affectio. Affectum hinc qui est acsi quæ
dam anima boni propositi infestat, ĩformat meditatio. Si
descreta est & renouet, si crebra est funiculo, si tripliciter
nexo, ad meritum repositæ coronæ. Quid uberius? Ad ex
perimentum quid expressius? An non tibi uidetur inuita
re, & quasi tripliciter dicere: Veni: hæc trina dilectio? De
niq; quasi inuitat dum confert & audaciam pro merito,
Cant.4. auiditatem pro experimento. Veni, inquit, de Libano, ue
ni coronaberis. In apocalypsi quasi de Libano uenientes
Apo.7. sic legis: Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt & unde
uenerunt? Hi sunt qui uenerunt de magna tribulatione,
& lauerunt stolas suas & candidas eas fecerunt in sangui-
ne agni. Vtiq; & credendi fide, & conuersandi forma qui
in tribulatione sua sequuntur hunc agnum non aperien-
tem os suum, cùm ad occisionem duceretur, & coram ton
dente se obmutescentem. Qui non sunt tristes neq; turbu
lenti donec eijciant ad uictoriam iudiciũ, & certamen ad
2.Ti.2. coronam. Non enim coronabitur nisi qui legitimè certa
uerit. D Et quia de certamine corona: ideo forsitan di
lectam sic inuitat ad coronã ut exprimat causam. Ait enĩ:
Coronaberis de capite Sarmana & Seir de uertice Her- Cant.4.
mon, de montibus pardorum, de cubilibus leonum. Ne-
scio enim quid asperum, quid ferum, quid fraudulentum
in his nominibus uel naturis datur intelligi. Ideoq; de his
coronari dicitur, dum hæc triumphata coronæ ministrãt
materiã. Ille quidẽ per tribulationis tolerantiã coronatur,
qui mitis, qui mansuetus, qui uelut agnus de tribulatiõe
magna uenit, qui in charitate uenit candidatus non con-
sumptus, quẽ nulla impatientiæ & murmuris macula de-
nigrat. Hi sunt qui de Libano ueniunt, & coronantur de
capite Sarmana & Seir, de cubilibus leonũ, de montibus
pardorum. Per hæc enim coronantur qui per hæc tenta-
mentorum genera probantur. Nunquid non colligunt isti
de spinis uuas, & de tribulis ficus? Quod in præsentij est Mat.7.
(inquit apostolus) momentaneum & leue tribulatiõis no 2.Co.4.
stræ, supra modum in sublimitate, æternum gloriæ pond9
operatur in nobis. Passiones ergo huius temporis cõ-
operantur quidem etsi non comparantur ad futuram glo
riæ coronam quæ reseruatur nobis. Cumulata planè mate
ries præmiorum inter totius puritatis merita passionib9
uarijs atteritur. Pulcherrimus coronæ nexus, quando pu-
ritas uitæ, & humilis pressurarũ tolerantia sibi cohærent.
Magnum quidem est pressurarum pondus, ideo forsitan
montium est expressum nominibus. Ingens moles, sed fi-
des superfertur, nesciens opprimi. Capita & montium isto
rum conculcat, & percutit ipsum caput de domo impij. Iu
re ergo caput ipsum triumphans coronatur de capite, qa
& tentationum initium conterit, & tribulationum uehe-
mentiæ non cedit. In omni re quasi caput est quod uel
primum est uel maximum. E Sic ergo caput hic accipe,
quasi rerum quæ his montibus figurantur, uel principiũ
uel cumulum donet intelligi. De capite Sarmana corona
tur, de uertice Hermõ & Sanir (aliàs Seir) quæ iniuriarũ
cumulum quendam exuperant, & tribulationum molem
extollentem se aduersus humilem scientiam Christi. Sed
moles ista tanto uidetur minus ponderis habere, quanto
totum est momentaneum quod tumet. Denique & si mõs
est, tamen scriptum legis quia mons cadens defluit, & sa-
xum transfertur de loco suo. Et uide quomodo defluxe- Iob.14.
runt, quomodo trãslati sunt montes isti? Traslati sunt,
quia transinutati sunt quasi trãslatos & triumphatos iu-
dicat illos apostolus, quibus loquitur: Et hæc aliquando
quidẽ, inquit, fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, 1.Co.6.
sed iustificati estis hac ablutione & emundatione quæ fit
per uerbum fidei. Pardus deposuit uarietates suas, totus
immaculatus effectus, totus unius coloris id est uni9 fidei
& moris. Velut pardus quidam uidetur homo hæretici
dogmatis uarietate respersus, sed nihilominus pardo simi
lis est homo dissimilis sibi, homo uarius & inconstans, &
subinde mutaus consilia. Quasi enim (ut ita dicam) uult
& non uult pardus. Trahæ ista ad conuersionem gentiũ,
& mox intelliges quomodo per unitatẽ fidei & spei, unũ
induisse colorem uidentur qui conuersi sunt ad dominũ,
nec modo uarietatem sed & feritatem exuisse leonũ. Non
in cubilibus inquam & impudicitijs, sed ĩ cubilibus & in
ortis aromatum commorari: in lectulis non ferinis, in le-
ctulis non fœdis sed floridis. Floridus enim lectulus spon
si & sponsæ. Nõ uidetur sponsa de Libano libens egredi,
& de Iudæa transire ad gentes. Abscedit enim inuita quæ
toties uocatur, non uult deserere Libanum, ut transeat ad
mõtẽ Sarmana, ad uerticem Sanir (alias Seir) & Hermõ.
Sed transitu suo montes hos steriles, montes Barbaros cõ
uertit ipsa in Libanum. F Sed iam montium istorũ no-
mina intuere. Sarmana populus uanus intelligitur uel co
angustãs. Seir uel Sanir hispid9, Hermõ anathema. Quid
uanius illo populo quorum ipsi doctores euanuerunt in
cogitationibus suis, & dicentes se sapientes esse, stulti fa-
cti sunt? Quid angustius illis qui desperantes semetipsos
tradiderunt immunditiæ? Angustũ enim cor, quod finem Roma.1.

uotorum intra temporalis iucunditatis metas contrahit,
nesciens spē ad æterna dilatare. Quid magis hispidum &
Roma.3. magis incompositum illis de quibus apostolus dicit: Sine
Tit.3. affectu, sine fœdere, in malitia & in inuidia agẽtes? Nõne
isti uelut Seir reputandi sunt? Nam Hermon accipiuntur
qui sunt alienati à sensu Christi, promissionis spem nõ ha
bentes, non ciues sanctorum, non domestici dei, sed omni
1.Cor.6. no sine deo in hoc mundo. Et hæc quidem gentes fuistis,
sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in
nomine domini nostri Iesu: ideo de uobis sponsa corona-
tur, quæ de uestra immutatione gloriatur. Bona enim mu
tatio, ubi Seir conuertitur in Libanum. Et Libanus (qui-
dē ille prior Liban⁹ Iudaicus conuersus iam in Seir uide-
tur & Hermon. Ideo ueni de Libano, & ueni & uide pro
Libano illo exiguo & breui quāti tibi exurgant Libani.
Leua in circuitu oculos, & uide, omnes mundi istius mõ-
tes tibi sunt in Libanū conuertendi. Molestum planè gē-
tis tuæ detrimenta ꝗ desolationem uidere, sed molestiam
hanc tā lucrosa commutatio compensat, ut unius dāna re-
dimat prouentus uberior. Noli ergo moram nectere, sed
ueni, ut de gentium fide & conuersatione coroneris. Vis
omnes hos montes non in Iudæa & gentibus, sed in eccle
sia tantum intelligere? Non erit dissonus intellectus si in-
terpretationem in hanc partem uelis deflectere, inuenies
hic Libanum, & Sarmana, & Seir, & Hermō. Inuenies hic
& montes pardorū, & leonum cubilia. Vtinā in hoc Liba
no nostro, in hoc sacro monachorum conuentu, quem &
professio & conuersio uenustat & candidat. In hoc inquā
Libano utinam detur cernere caput Sarmana: non uerti-
cē Seir & Hermō. Cùm uideris in cœtu & in congerie san
ctorū quenquam efferētem seipsum, inflatum sensu carna-
li, iactantia uanum, intus & foris tumidum & turbidum,
ociositatis anxium uanitate (ocium enim accidiam parit
talem) cùm talem uideris, quid aliud quàm caput Sarma-
na cū Libano cernis? Nil ocio uanius, nil anxius accidia,
nil tumore turbatius. Nam & Sarmana populum uanum
uel turbidum sonat, ideo de Sarmana uenitur ad Seir, ad
hispidū & pilosum. Vbi enim accidia, ibi tumor: ubi tur-
batio, ibi nil lene, nihil compositum, nihil ordinatum, sed
totum horridum: & qui talis est, sine fœdere est, sine affe-
ctione, minuti sensus & alienati, imo anathematizati, qđ
Hermō significat. Non hic domesticus dei, non ciuis, nõ
aduena quidem & hospes, propter quod nulla ad deum
grata deuotio, nulla declinat. Non diuertit ad illam spō-
sus ut uel in transitu uisitet, & sicut hospes ad commoran
dum. Commorātur autem in eo pardi, dæmones quidem
uarij & uersipelles & leones cubant ibi. Non circumeunt
ut transuolent, sed securi possident, & cubilia collocant.
Sed qui tales sunt, desperandi non sunt. Etenī multi istius
modi in sponsi prædestinantur ornatum, ideo dicit: Ve-
Cant.4. ni coronaberis de capite Sarmana, & de uertice Seir. Ve-
ni, inquit, de Libano, ueni. G Vide si non morosè egre-
dit de Libano, q̄ toties uocatur, mora tamen hæc non est
cõtumaciæ, sed cautelæ. Quis enī à contemplationis cādo
re, à quietis internæ & puritatis sereno libens discedit?
Cui non erit molestum uel ad momentum de loco delicia-
rum secedere? Forsitam inspirata in discipulis lucra blan-
diuntur. Optanda quidem lucra, sed metuēdus est lapsus.
Suspecta mihi sunt lucra quorum incertus est prouētus,
uicinum propriæ periculum salutis, certum internæ suaui
tatis damnum. Quid mirum si moretur uenire, cùm & mo
lestum sit de Libano discedere, & metuēdum sit ad mõtes
illos barbaros & bestiales accedere? Et forsitan spōsæ mo-
ra festinationem nostrā suggillat & arguit, qui nimis prõ
pti, & parum prouidi, uires nostras minus pensantes, festi
namus ingredi in labores prælationis, in solicitudinum
molestias, & materiam lapsus, nec expectātes uel semel uo
cari, ultro nobis ipsi honorem sumimus, uocationem uel
præuenientes, uel arte procurantes. Non debet esse tanti
muneris improuida præsumptio, sed nec pertinax metus.
Deniꝗ præsumendum est ubi Christus iubet, ubi spōsus

uocat, & prouentus uberes pollicetur, sicut in hoc loco: Cant.4
Veni, inquit, coronaberis, de capite Sarmana, de uertice
Seir & Hermō, de cubilibus leonum, de montibus pardo
rum. Cùm in subiectis mutatur morum barbaries, cùm de
cubilibus, & impudicitijs ad florida & honesta transferū-
tur cubilia, & in ortos aromatū ad cubilia quibus non est
fremitus sed fletus, ad cubilia in quibus cõpunctio est cor
dis non pugna cogitationum. Sed cùm aufertur maculo-
sæ ueritatis uelamē, & nuda succedit simplicitas, moribus
ministerio suo in melius commutatis, coronari sponsa sa-
tis aptè accipitur. Bene quidem de talibus coronatur, cū
iam uertuntur in ornatum, quorū antea mores horrebat.
Cum ordine quodam charitatis sibi hærent in unum, qui
ferinis prius affectibus dissidebant. Gratia planè spōso est
hæc unitatis cohærentia: ideo forsitan sequitur, & uulne- Cant.4.
ratum se dicit in uno oculorum, in uno crine colli eius id
est sponsæ. Capituli huius ratio in aliud differēda est tem-
pus. Hoc autem in fine admonuisse sufficiat, si quem alie-
ni cura profectus ad gradū altiorē solicitat, nõ dissuadeo,
nec suadeo planè. Vnum autē hortor, quisquis es. Aemu-
lare & cunctationem & candorem sponsæ, quæ non est cõ
tenta semel uocari nec digna penitus nisi de quodam pu-
ræ & dealbatæ conscientiæ Libano. Non enim nisi de Li-
bano dilectum uocat ad coronam sponsus eius, qui est de-
benedictus in secula seculorum, Amen.

Sermo XXX.

A Cor dudum & malè durum, in quo uerba ista
uulnera non generant. Stupidum planè est cor
quod uerborum istorum uirtutem non persen
tit, quod non stupet ad dignationem tantam.
Quid dignationem dico: etiam plus est: & quantum esset,
si uel dignatio esset? Magna enim res, & omni admiratio
ne digna, si uel dignatur tanta maiestas humanam infirmi
tatem sororis & sponsæ impartiri uocabulo. Nunc autem
non tam dignatio est quàm deuotio. Vultis autem deuo-
ti & propēsi affectus argumentum audire? Vulnerasti, in- Cant.4.
quit, cor meum soror mea sponsa, uulnerasti cor meū. Cor
dis uulnus uehementiam designat amoris. O uerè dulce
cor, quod nostris mouetur affectibus ad rependendam ui-
cissitudinem dilectionis. Et necessitudo hæc, & uicissitu
do: necessitudo in sororis & sponsæ nomine, uicissitudo
designatur in uulnere. Magna necessitudo sororis, spon
sæ maior, illa cognationis, ista dilectionis. Ibi significa-
tur quia de uno sunt, hic quia unum. Soror est, quia diui-
næ consors naturæ. Sponsa uerò, quia in singularitatem
assumpta personæ. Expressa planè necessitudinis hæc uo Ioan.4.
cabula sunt, quæ uel uerum uel gratiam sonant. Quātum
amare optet quæ tantis affinitatibus fœderatam Christo
se nouit, quantumcunꝗ amat, non amat sed redamat. Ipse
enim prior dilexit nos. Amor ad illum noster quantūcūꝗ
propensus fuerit, non impenditur sed rependitur, debit⁹
est non gratuitus, æquari ei qui iam impensus est amori
non potest. Et quoniam modo mereri potest, quomodo
obligare potest, qui ne plenè quidem soluere sufficit? Nõ
potes ipsa sponsa amatori tuo uicissitudinem plenam repende-
re. Ipse tamen non desinit superimpendere. Quod impen
dit tibi, nondum plenè solutum est, & tamen obligatū se
putat. Quicquid illi rependis amoris, nõ accipit quasi de
bitum, sed, quasi gratuitum. Quasi prouocatū ad dilectio-
nem se persentit, dum cor suum uulneratum fatetur. Quid
est hoc miraculi fratres? Nõnne beatā hanc reputatis ani-
mam quæ ipsum cor domini nostri Iesu Christi pijs affe-
ctibus transfigit & penetrat? Acutus & efficax & uerè uio
lentus affectus ille est qui tuum Iesu bone meretur & mo-
uet affectum. Magna & uiolenta est uis charitatis, ipsum
affectum dei attingens & penetrans, & uelut sagitta iecur
eius transfigens. B Quid mirum si regnum cælorum
uim patitur? Ipse dominus uiolenti amoris uulnus susti- Mat.11.
net. Sed uide quibus iaculis uulneret. Vulnerasti, inquit,
cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli Cant.4.
tui. Ne parcas sponsa talibus spōsum telis appetere. Aspe-
ctibus

ctib⁹ psis quasi spiculis utere. Noli in hoc negocio remissius agere, noli contēta esse dilectum uulnerare semel, sed concide ipsum uulnere super uulnus. Felix es si sagittæ tuæ infixæ sunt illi, & amores tui militent in Christo, si oculus tuus defixus indefessè sit in illo. Bonum uuln⁹, de
Lucæ.8. quo uirtus egreditur. Tetigit mulier fimbriam, & uirtutē de se sensit Christus exire. Quanto magis cū cor eius nō leuiter tangitur sed uulneratur, gratiam de se emanare sentit? Vulnus illud non est sine sensu: ideo puri aspectus in illum spicula uibra, reputa illum quasi signū positum ad tales sagittas. Tales fauorabiliter excipit, quia tales facit. Respexit Petrum, & cor eius percussit, & compunxit ad pœnitentiam. Vulnerati cordis lachrymæ dant signa. Deniq; clementi respectu cor illud uulnerat, quod ad aliquē uirtutis mouet affectum. Talia in me utinam multiplicet uulnera à planta pedis usq; ad uerticem, ut non sit in me sanitas. Mala enim sanitas ubi uulnera uacant quæ Christi pius infligit aspectus. Aspectus aspectū prouocat, ideo tuo illum tenta uulnerare prospectu. Oculi tui semper ad dominum, ut amoris tui nutibus capiatur, illaqueetur criniculis. Nō tamē dicit in oculis & criniculis, quasi in plu-
Cant.4. ribus, sed quasi in uno. Vulnerasti, inquit, cor meum soror mea sponsa, uulnerasti cor meum in uno oculorū tuorum, & in uno crine colli tui. Si plures habes oculos, oēs alios claude, ut hoc uno utaris, quo solo dilectum intueri soles, & quo solo uales. Qui directius intueri uolunt, alterum oculum claudunt, alterum intendunt & eum ipsum quo cernant stringuunt, ut stricto efficacius contemplentur acumine. Oculus tuus unus est si purus est, unus est si ad plura non est, unus est si quodammodo simplificatus & strictus & directus in unum est, non fixus, non diffusus, nō sparsus in multa. Oculus tuus unus est si intendis & intueris semper in unum, & in illum unū. Deniq; si amoris ocu-
Psal.26. lus est, unus est. Vnam, inquit, petij à domino, hanc requiram ut inhabitem in domo domini in longitudinem dierum, ut uideam uoluntatem domini. Oculus iste unus est, unum petens, & unum prospiciens. Et in uno crine colli tui. Nō oportet ut crines fluitent, ut sine lege euagentur, & sparsi & errantes oculorum effundant luminibus. Non decet ut strictus sit oculus, & crinis laxus. Oculus enim offenditur cùm crinis effunditur. Si intentio in oculo intelligitur, quid in crine ubi cogitatus designat? C Vis unum habere utrumq; & crinem & lumen, & intētionem & meditationem? Cuius est in lege domini uoluntas eius, & in ea meditabitur die ac nocte, iste etiam in uoluntate uniformi unum possidet oculum, & crinem unum in meditatione. Alioquin si uniformis & simplex intētio in deum tibi non fuerit, si cogitationis tuæ sine disciplina tua fluitent, intentum retundunt oculum, & simplicem intentionis diuerberant aciem, & cor dissipant peregrinæ & indisciplinatæ mentis uolutiones. Intentioni puræ cogitatus respōdeat: unus fit, sicut & illa uniformis est. Bonus enim crinis qui fusus non est, nō incultus, sed collectus in unū,
Cant.4. & collo inhærens. Collo utique illi de quo dicitur: Collū tuum sicut turris, de qua mille clypei dependent. Collum hoc sacram scripturam intellige, per quam ad nos diuinæ nuncia uoluntatis uerba profluunt. Bene ergo crinis colli, cogitatus assiduus in lege dei, ideo colli dicit, quia oīs cogitatus tuus, omnis sensus tuus & intellectus tuus sacro non debet præiudicare sermoni, sed ex ei⁹ præscripto pendere, & prodire ab ipso. Quàm diuisi & quasi lacerati sunt crines tui, & nil in se compositionis habentes, collo licet inhæreant, non tamen placent sponso, nec eius cor uulnerant, non mouent affectum, nec gratiam merentur. Vtrunque exigit ut coniuncti sint, & collo inhæreant, & obtineant in se tam ordinem quàm autoritatem. Quid enim proficis si meditationes tuæ in lege dei sint, & ipse in seipsis sine lege sint? Sine lege sunt, q sine ordine sunt, & passim feruntur. In uno, inquit, crine colli tui. In collo, sacri sermonis autoritas intelligitur, quæ cogitatiōes informet. Ordo autem in unitate. Bonus enim ordo ubi colliguntur in idipsum, & feruntur in unū, & in unum illud quod nō auffertur. Vel ideo dicit in uno crine colli tui, ut liberam & reuelatam significet spōsæ faciem. Crines eñi pro uelamine habentur. Vult ergo in sponsa exutam & reuelatam faciem ad speculandam gloriam dei, ad intendendum sine offensione oculum contemplationis: ideo commēdat crines compositos, & reductos à uultu ad collum. D Quid hoc in uno singulariter itelligimus anima? Deriuemus hunc sensum ad ecclesiæ statum. Gratus est enim q ecclesiæ commune est. Deniq; nihil sponso gratius communitate, imo unitate credentium, & compage ecclesiæ. Multa bona in sponsæ cumulauit præconium, quibus se delectatum ostendit, sed nunquam sic expressit cōgaudētis gaudentis affectū sicut hic, ubi & luminis & crinis cōmemorata est unitas. Quomodo non maximum erit eius gaudium, ubi maximum conseruatur mandatū? Mandatum, inquit, nouum do uobis, ut diligatis inuicem sicut dilexi uos. Oculi ecclesiæ, doctores sunt: quos q tangit, tangit pupillam oculi domini. Crines uerò plebs credentium. In utrisq; est sponso grata unitas. In hoc, inqt, cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem. Consensus duorum uel trium preces impetrabiles facit, quanto magis totius ecclesiæ in Christo sensus? Quomodo nō impetrat unitas, quæ ipm cor domini penetrat? Vulnerasti, inquit, cor meum soror mea spōsa, uulnerasti cor meū in uno oculorum tuorū, & in uno crine colli tui. Quid eñi in toto muliebri ornatu plus allicit & afficit amantis affectum quàm crines cōpositi? E Sed quid conamur laudibus cumulare crines spōsæ ambitioso cōptos & collectos ornatu? Magis subest plangēdi copia quàm applaudendi. His diebus cernimus diuulsos miserè & laceros sponsæ crines, & inter se pugnare ecclesiæ plebes pro ecclesia. Cernis hoc & tu Iesu bone, & nihil te mouet ista diuulsio, non te sponsæ tuæ uulnus tam graue uulnerat? Si unitas ad gratulationem cor tuum uulnerat, dissidium ad compassionem uulnerare te debet. Mouet te unitatis & uniformitatis dispositio moueat te eorū quæ unita fuerint dissipatio. Diuisi sunt crines tui, & disparati abinuicem, imo & contra inuicem. Vtriq; à sponsæ collo pendere se iactant, & de proprietate gloriātes, à se diuellere tentant. Nouit dominus q sunt eius, & discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomē domini. Geminum hoc habens signaculum ut Paulus loquitur. Immobilis manet spōsa ipsius inter impias manus undiq; conuellentium illam & lacerantium. Reges terræ & principes cōuenerunt in unum aduersus Christum domini & aduersus sponsam eius. Sed sponsa spōsum nouit, ut non sequatur alienum, sed ipsum. Nō ignorat seipsam, non ignorat cuius sponsa sit, ideo non uult egredi, nec ab ire post greges sodalium. Etsi sodales fuerūt, iam quidem non sunt. Exierunt à nobis, sed nō sunt ex nobis. Quomodo sodales sunt qui amici non sunt? Amicus enim spōsi stat & audit, & gaudio gaudet propter uocem eius. Isti uerò non audiunt nec gaudent ad uocem sponsi, sed magis ad uocē imperatoris Romani. Nisi (quod ueri⁹ fatemur) non tam gaudent quàm timent ad rugitum eius. Sed nouit dominus qui sunt eius, nō qui sunt imperatoris. Ideo moueri nō possunt ad fremitum leonis, quia immobili diuinæ notitiæ continentur signaculo. Bonum enim signaculum notitia dei. Notitia quæ secūdum propositum est, secundum quod uocati sunt sancti. Firmum est signaculū hoc notitiæ eius, quia nihil ei deperit. Non tantum nō deperit ei nihil: sed ipa saluandos parit, ipsa prædestinat, ipa signat quos suos esse uelit. Geminum signaculum, diuinū propositum, & humanum studium: diuina prouidentia, & humana diligentia. Nam de diligentia subdit apostolus: Et discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen domini. Vide duas huius signaculi partes, unam diuinæ tantū gratiæ, alteram & libertatis & gratiæ nostræ. Illam propositi, hanc adiutorij. Secunda hæc pars libertatis nostræ infirmum arbitrium dirigit. Nam prima prædestinā-

Ioan.13.
Ioan.13.
Mat.18.
Cant.4.
2.Tim.2.
Psal.2.
1.Ioā.2.
2.Ti.2.

do diſponit. In prima qui ſunt eius dominus præuidēdo
nouit. In ſecunda nobis innoteſcit. Illa cauſa, hæc eſt illius
effectus. Illud ſignaculum immobile eſt hoc probabile. Il
lud ſignaculum eſt, iſtud ſignacali ſignum. Illa radix eſt,
hic fructus: & à fructibus iſtis cognoſcetis eos qui nomi-
nant nomen domini. Nam ipſe in beneplacito ſuo nouit
qui ſunt eius, & ponit eos ut fructum hunc plurimum af-
ferant: ideo dicit. F Diſcedat ab iniquitate omnis qui
nominat nomen domini, qui eius eſſe ſe dicit, nō diſcedat
ab unitate. Nec diſcedere poteſt quiſquam illorum, quos
diuina formauit & firmauit notitia. Deniq; & capillus de
capite eccleſiæ non peribit. Capilli enim eius omnes nu-
merati ſunt, omnes ſignati ſignaculo præcedētis notitiæ,
ſine pœnitentia eſt iſta notitia. Ideo firmū ſtat fundamen-
tum domini habens ſignaculum, & diuini propoſiti adiu
torium, & arbitrij noſtri conatum. Iſto qui ligātur crines
ſignaculo, nō poterit eos quiſquam rapere de capite ſpō
ſæ. In manu tua domine omnes crines ſponſæ, & non ra-
piet eos quiſquam de manu tua. Tene Ieſu bone quos te-
nes, & recollige quos noſti, & qui tuū ſe nouit, qui dicit:
domini ego ſum, qui nominat nomen domini diſcedat ab
iniquitate, accedat ad unitatem eccleſiæ, ad unitatem ca-
pitis & corporis, id eſt ſit crinis colli, & crinis unꝰ. Nihil
ſic ſponſi cor uulnerat, nihil promouet affectum, & animū
penetrat: quomodo unitas ſpōſæ, & ea ipſa inter diripien
tium ſeruata & quaſi ſolidata conatus. Epiſcopi religioſi
proprias deſerunt ſedes, de ciuitate in ciuitatem fugiunt
à facie perſequentis. Deo deuoti & clerici & monachi tri-
bulationibus & contumelijs affecti, rapinam bonorū ſuo-
rum cum gaudio ſuſtinent, cognoſcentes ſe meliorem ha-
bere & manentem ſubſtātiam in unitate supernæ & eccle-
Cant. 8. ſiaſticæ charitatis. Si enim omnem ſubſtantiam ſuam de-
derit homo pro charitate, quaſi nihil deſpiciet eam. Qui-
dam equidem libertatem eccleſiaſticæ communionis mu-
neribus redimunt. Bona redemptio, ſed uenditio turpis.
Quid uendis quod ipſe cōdemnas? Si ſchimaticos repu-
tas qui à te ſeparati ſunt, non debueras precio inductus
erroris ſui illis permiſiſſe licentiam. Si ſchiſma reputas,
cur libertatem eius muneribus uenditas? Si autem eccle-
ſiaſticæ unitatis apud nos ueritas eſt, quid illam diuellere
tentas? Si petri ſedem ſucceſsionis iure tenes: cur non Pe
tri ſententias uendicas in eos quos ſchiſmaticos arbitra
Act. 8. ris? Pecunia, inquit, tua tecum ſit in perditionem. Nunc
uerò dicis: pecunia tua ſalua mihi ſit anima uerò eat in
perditionem. Quomodo enim non perditio hæc ubi ab
3. Reg. 3. unitate corporis ſeparatio eſt? G Nec mihi, inquit,
nec tibi ſit, ſed diuidatur. Ita & tu pecunias tollis, cū ani-
mas non potes. Tolle quod tollis, munera tolle tibi, ani-
mas eccleſiæ relinque. Nam & ipſa niſi animas nō quærit.
Corporalia autem apud te bona ſpargāt, ne bona animæ
diſpergant tecum. Qui enim non colligit cum eccleſia, di-
ſpergit. Signanter ſatis ait. Qui non colligit mecū, diſper
Mat. 12. git. Collectio nanq; unitatis rationē continet, ſicut diſper
ſio innuit ſeparationem. Eccleſia cum ſpōſo dicere nouit:
qui non eſt mecum, contra me eſt. Nil medium relinquēs,
aut colligis cum illa, aut certè diſpergis, aut cū illa es, aut
contra illam. Tu autem dicere (ut aiunt) ſoles. Si non uis
diſpergere mecum, ſaltem non colligas cum illis. Si nō es
mecum, ſaltem non ſis contra me. Sufficit ſi nec noſter ſis,
Hier. 8. nec aduerſariorum. Sed nō ita noſter Ieſus qui ait, noſter
Eſai. 1. es, an aduerſariorum? medium nil relinquens. Nunquid
Ieſu bone nō eſt reſina in Galaad? Quare ergo non eſt ſa-
nata domine contritio ſponſæ tuæ? Vulnus & liuor & pla
ga tumens, non eſt circumligata, nec curata medicamine,
neq; fota oleo. Potaſti domine ſatis dilectam tuam uino
compunctionis, quando oleo foue bis, oleo ſancto tuo?
Oleum autem peccatoris non impinguauit eam. Nam &
qui ex aduerſo ſunt, oleum habere iactant. Quid enim niſi
oleum uenditant dum blandiuntur, dum pollicentur ho-
nores, dum munera proponunt? Oleum iſtud non ſanat,
ſed magis ſcindit. Ideo ſicut uinum eorum, ita & oleū eo-
rum. Aequa lance pēſanda ſunt uerba & uerbera eorum.
Renuit conſolari anima mea ab uberibus cōſolationis eo
rum. Ipſi enim ſicut lamia nudauerunt mammas, lactaue- Tren. 4.
runt enim catulos ſuos, non eccleſiæ filios. Eccleſia enim
mammas ſuas habet: idcirco in laudibus ſuis ſequitur ſta-
tim. Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſpōſa. Re Cant. 4.
uoca domine Ieſu filios tuos qui aberrant ad lactis huius
dulcedinem, ut ex ore lactentium perficias laudem, cū de-
ſtruxeris inimicum & ultorem: ideo feſtina & eijce ad ui- Pſal. 8.
ctoriam iudicium, ut habitent in unum qui inuocant no-
men tuum, quoniam in hac unitate mandas benedictionē
& uitam per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Sermo XXXI.

A

LEniter ſunt à nobis perſtringenda nunc ubera
ſponſæ quæ ſuperius non uno in loco ſtudio-
ſius preſſa ſunt, & neſcio an ex toto expreſſa.
Fortaſſe modo tacta, nouum aliquid nobis ef-
fundat. Quis non auidè & cum ſpe bona ad ubera currat,
quæ ſic ſpōſus laudare curauit? Hæc ubera ſunt quorum
nos Petrus quaſi modo genitos infantes lac concupiſce- 1. Pet. 2.
re hortatur. Et commendatio præſens nónne uim quandā
inuitationis uidet obtinere? Quàm pulchræ ſunt, inquit, Cant. 4.
mammæ tuæ ſoror mea ſponſa. Non eſt ſimpliciter & ſine
expreſsione laus tanta profuſa, ſed ipſe pronunciationis
modus admirationem & oblectationē proferentis demon
ſtrat. Quæ tamen eſt huius ordinis ratio? Cur poſt oculū
& crimen ſtatim ad mammas ſermonem deflectit? aut cur
in illis unitas commendatur, in his commendatur plurali
tas. Mihi quidem in capitulo ſuperiori mentis quidam &
cogitationum exceſſus ad deum uidetur innui, ſobrietas
uerò & temperantia ad paruulos in iſto: ibi unum neceſſa
rium eſt, hic ſolicitudo & ſermo doctrinæ partiendus in
plura. Ibi intemperantia feruidi amoris collecta in unum
& conſtricta, & penetrās ipſum dilecti pectus ſauciat. Hic
temperata doctrina, & ſermo ſobrius, lacteo quodam po-
tu paruulos ſatiat. Vides quomodo nihil medium relin-
quit in laude ſponſæ, ſed cū Paulo aut mente excedit deo, 2. Co. 5.
aut cōdeſcendit nobis. Charitas enim, inquit, urget nos. Ibidem.
Ad quid urget nos? Nūquid ad exceſſum? Non utiq; ad
exceſſum, ſed utiq; ad condeſcenſum. Res illa eſt uoti, hæc
obſequij. Illic intemperantis affectus ſumus, hic contem-
perantis. Bonus ordo planè haurire ibi, & hic exhauriri.
Primo hic infundi, poſtea hic infundere: inebriari ibi, &
hic inebriare. Bona uiciſsitudo talis, ſi tamen modo talis.
Ordinatione tua domine hæc uiciſsitudo perſeuerat, ui-
ciſsitudo contemplationis & conſolationis. An non bea-
tus cui omnia uitæ momēta in hoc decurrūt, ut uel Chri-
ſto uulnera charitatis infigat, uel pietatis ubera porrigat
ſubditis? Ego ſiquando (ſi tamen aliquando) inebriatus
ab ubertate domus tuæ domine diſtēta ubera inde repor-
tare uideor, tot uarijs & tam moleſtis exſiccātur negotijs
incurrentibus, ut mox arentia reddantur, quæ prius eru-
ditionis & gratiarū ubertim lactæ rorabant. felix quidē
qui ſancti interpellatiōe aliqua talia in ſe cōtinuat ſtudia,
ut uel ipſum (acſi ita dicam) ſapientiæ cor & ſecretariū pe
netret, aut ubera inde referat uoluptatis illius ubertate re
ferta. Spōſa planè eſt quæ nouit huiuſmodi uariare uices.
Ideo in laude ipſius poſt contemplationis exceſſum, de
conſolationis & doctrinæ uberibus ſermo ſtatim contexi Cant. 4.
tur. Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ purus oculus, &
pulchræ mammæ. Ille ſponſo & filij ſponſi. Ille ideo unus
dicitur, hic plus es: quia uaria debet eſſe uberum tempera
tura, pro ſugentiū qualitate diuerſa. Vide quomodo Pau
lus Iudæis factꝰ eſt Iudæus: & his qui ſine lege erāt quaſi 1. Co. 4.
& ipſe ſine lege eſſet, infirmus infirmis. Nónne uelut tot
applicat diſcipulis ubera, qui in ſe tot trāsformat gene-
ra? Quid aliud molitus eſt temperatura tam multiplici, ni
ſi ut leniter & lactis more teneris auditorum eius doctri-
na influeret animis? Tot uidetur abūdare mammis, quot
modis arte ingenioſa capacitati ſe infirmorū coaptabat.

B Factus

1.The.2. B Factus sum, inquit, in medio uestri tanquam paruulus
in medio paruulorum, quomodo si nutrix foueat filios.
Etsi uultis duas uobis mammas maternæ pietatis assigna
bo, imo idem ipse Paulus assignat cùm dicit: quia pietas
ad omnia utilis est, consolationem habens uitæ quæ nunc
est, & futuræ. His uberibus geminis erga subditos abun-
dare debet, qui doctoris & patris in ecclesia locum occu-
Esai.66. pat, his muniri mammis à dextris & à sinistris, ut qui ei cō
missi sunt potentur à lactè, & satientur ab uberibus cōso
lationis eius. Harum alteram reputa sinistram, alterā dex-
teram. Sinistram in temporalibus subsidijs, dexterā in spi
Ro.12. rituali consolatione. Qui miseretur in hilaritate, qui tri-
1. Pet.3. buit in simplicitate, qui iuxta apostolorū principem gre-
gi commisso prouidet non coactè sed spontaneè, mammā
hic sinistram exhibet, & ecclesiæ promittitur in ꝓphetia
Esai.60. Esaiæ, quod regnum mammilla lactabitur. Mammilla, in-
quit, & non mammillis, eò quòd regum est temporalibus
Prou. 3. præcipuè bonis ecclesiam fouere, hæc enim sinistra eius
est, in qua sunt diuitiæ & gloria. De dextera quidem mā-
1.The.5. milla sic nos Palus informat: Consolamini, inquit, pusil-
lanimes, & consolamini eum qui huiusmodi est, ne abun-
Gala. 6. datiore tristitia absorbeatur. Itē uos qui spuritales estis,
instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Et (ut ita dicam)
snnt qui sinistram tantum mammam ex officio habent, si-
cut hi quos supra diximus reges & principes. Et sunt qui
bus ex officij sui iure pendet dexteram maximè præbere
Mala.2. mammillam, sicut sacerdotes domini & doctores, quorū
labia custodiunt scientiam, & lex domini requirenda est
ab eis. Hi enim magis à subditis plebibus carnalia metūt,
quibus spiritualia seminant. Qui uerò possessionibus cū
ctis renūciant, qui rebus temporalibus ualedicūt, se suaq;
omnia monasterio tradentes, & ex toto in ius abbatis trā
seunt, nullam sui sibi curam relinquentes decætero, tales
utique gemino consolationis lactandi sunt ubere. Ideo
neutro hoc carere debent qui talibus præsunt, ne mutilū
& uelut detruncatum uideantur pectus gestare, una defor
miter mammilla cōtētum. Qui uerò utroq; destituuntur,
locum hunc in ecclesia & sibi damnosè tenent, & quantū
ad alios periculosè, ne fortè lingua lactentis adhæreat pa-
lato, dū arētia sunt ubera matris. Peregrina est planè hæc
Cant. 2. laus ab illis, in præsenti facta ad sponsam. Quàm pulchræ
Eccl. 15. sunt mammæ tuæ soror mea spōsa. Simulq; aduerte quòd
Prou. 1. non omnes pulchræ sunt mammæ. Non est enim speciosa
laus in ore peccatoris. Fili, inquit, si te lactauerint pecca-
tores, ne acquiescas eis. Vide quomodo quorundam ube
ra non modo non uult speciosa haberi, sed uult suspecta.
Idcirco ista commendat, ut bene noris ad quæ te debeas
Cant.4. tuto conferre. C Quàm pulchræ sunt mammæ tuæ: me-
Canti.1. liora sunt ubera tua uino. Duo sunt quæ ponit in laude
uberum istorum, pulchritudinem & uirtutem. Alterū cō-
uenit amanti, alterum lactenti. Quid enim lactentis refert
si pulchra sunt ubera, dummodo sint ubera, & redundan-
tia lactè salubri? Pulchritudinem ergo pro se commemo-
rat, & lactis gratiam pro suis. Etsi non ipse melius sapis,
pulchritudinem ad conuersationis uenustatem refert, ad
doctrinam & eruditionem, quod restat in commendatio-
ne mammarum. Dulcius sugitur, ubi uita uenustat sermo
nis uirtutem. Etsi spirituale aliquid uis & expressum de
pulchritudine earum audire, ad mulierum te studia mitto,
quæ corporei decoris & cultus & operam gerunt, & affe-
ctæ sunt artem. Quid enim magis affectant in ornatum
pectoris, quàm ne mammæ superexcrescant, & deformiter
fluitent, & pectoris ipsius occupent spatia. Ideo excrescen
tes & fluitantes, fascijs pectoralibus stringunt, naturæ ui-
tio arte medētes. Pulchra sunt enim ubera quæ paululum
superminent & tument modico, nec elata nimis, nec ta-
men æquata carni reliquæ quasi repressa, sed nō depressa:
leuiter restricta, non fluitantia licēter. Hoc quidem exem-
plo qui uerba bona uerba spiritualia debet proferre, mu-
lierum imitetur & studia & industriam. Castigato utatur
sermone uerborum, non fluitent ubera, nō sine lege feran
tur, non pectus & quoddam secretarium mētis magis oc-
cupent quàm ornent, nō habeant plus materiæ quàm gra
tiæ, non plus carnis quàm lactis. Purus & prudens sit ser-
mo pro tempore. Accedat huc pietas, & pulchritudinis
numeros teneat. Nō habeat plus oris quàm pectoris, nec
lactis fluxum patiatur. Ex pectore debent ubera prodire,
& inhærere illi, non ipsum conuerti in illa. Ex abundan-
tia cordis os loquatur, ex illa non totum effundat. Restrin
genda sunt ubera, ne nimis exuberent. Videas aliquos dū
uerba consolatoria plus æquo sectantur, in uana deuolui:
& dum auditores longo pertæsos silentio, & quasi quadā
subtristes accidia exhilarare uolunt, petulantis lasciuia lin
guæ post utilia profluunt ad scurrilia, & modico frumen-
to multum zizaniorum aut præseminant aut supersemi-
nant, loquuntur placentia, & doctrinæ panem in risum fa
ciunt (sicut scriptum est) sed paulò post risum sine pane, Eccl. 10.
sine pane uerbi salutaris. Non est adulterandum uerbum 2.Co.4.
dei, nec admistione corrumpendum peregrina. Suis sit
contentum uberibus, uberibus utriusq; testamenti. Hæc
tibi memoriter in pectore hæreant, hæc tibi consolatoriū
& quasi lacteum sermonem ministrent, ita suggerāt quod
alij sugant. De pectore tuo erumpant radicitus, ut nō sint
affectata quæ dicis, sed de puro & præcordiali prolata af-
fectu, iuxta illud: Si uis me flere, plorandum est primò ti-
bi ipsi. Compassionis & gratulationis affectus intus nasca
tur tibi, sed per scripturæ sacræ uerba, acsi ubera quædam
ad educationem audientium profluat. Pudicè quidem, ut
in re seria, & petulantia absit, & serenitas adsit. Ad pul-
chritudinē enim mammarū accedit si se paululū attollant,
& tumeant modicè, tantum ut habeant autoritatis quātū
sat est, austeritatis nihil. Ideo & uino meliora dicuntur
ubera. Sic enim in laude eorum statim sequitur. D Me-
liora sunt ubera tua uino. Vbera gratiæ, ubera consola-
tionis, austeritatis & duritiæ, uino meliora sunt ac effica-
ciora, & accomodata magis ad commutandum tristes &
exasperatos affectus, ad consulendum imbecilles & tene-
ros. Facilius mouēt, & fouent suauius. Verbum enim dul-
ce, & mitigat inimicos, & amicos multiplicat. Dulce euā-
gelij uerbum, durum legis. Et uide quomodo uerbū dul-
ce effera gentium corda conuertit, & quasi marinos & sal
sos fluctus in lactis saporem. Inundationem, inquit, maris Deu.33.
quasi lac sugent. De apostolis hoc dictum est sub typo Za
bulon & Isachar. Hodie si quis amarus & turbidus fluit,
non desperes. Adhibe ubera, instilla lac, forte & ipse cras
lacteus fluet. Quis scit si non modica stilla totam massam
conuertat? Dabit enim dominus uerbum euangelizanti- Psal.67.
bus uirtute multa. Sterilis & infirma est seueritas legis, &
sine gratia præcipit, & sine uenia punit, utroq; ubere ca-
ret, inde uel præsignatione uel præfiguratione hæc cōti-
net, sed in actu non exhibet. Memento non legis sed euan
gelij ministrum te esse, ministrum Iesu, qui in passione ace
tum, & in cœna uini ueteris reprobauit acorem. Nouatia
nus non habet mammam ueniæ, nec Pelagius gratiæ. Ille
naturæ inueteratæ & corruptæ bona prædicat, & ad iusti
tiam sufficere dicit: hic diuinæ naturæ bonitatem tollit,
dum pœnitentiam negat. Ille (ut sic dicam) reuocat peten
tes, hic non suscipit pœnitētes. Vetustatem ille propinat
hic austeritatem. Non habet eius doctrina gratiæ lacteam
nouitatem, nec huiusmodi dulcedinē. Parasti (inquit psal- Psal.67.
mista) in dulcedine tua pauperi deus. Pelagius diues est,
non eget hac dulcedine: innascitur ei, non paratur. Pela-
gius dicit, non indigeo, & Nouatianus non indulgeo. Al
ter prædurus est, alter prædiues. Para domine para in dul
cedine tua pauperi tuo deus. Tu para, tu repara, & nō nisi
in dulcedine tua. Magna multitudo dulcedinis quæ de
uberibus tuis domine sugitur. Quoties post opus graues Psal.67.
excessus ad ista accessi, pressi instantius: & quantam lactis

expressi copiam, tu domine nosti. Vbi abundabit delictũ,
Rom. 5. abundabit & gratia. Sufficiebat mihi ut diuitiæ compu
tarentur si uel mererer ueniam: & ecce abundauit & gra
tia. Mammarum pressi unam, & utraq; influxit ubertim.
Ideo sponsa tua gratiæ lacte potata, & satiata ab uberibus
consolationis, didicit & ipsa ubera magis præbere quàm
uinum. Meliora enim sunt ubera eius uino. Vinum uetu
state acescit, ubera totum nouum, dulce totum effundũt.
1. Co. 13. Denique & timor foras mittitur, & charitas nunquam ex
cidit. Hoc est mandatum nouum eius semper recens dul
cedo. Non põt amor esse, & dulcis non esse. Meliora ergo
sunt ubera tua uino. Vinum non malum, sed ubera melio
ra. Meliora quidem sunt, misturam tamen non refugiũt
uini. E Nam in sequentibus aliquãto post dicet: Bibi
Cant. 5. uinum cum lacte meo. Melius tamen si bibat lac solum, &
sine uino: quia in uino terror est, in uberib⁹ cõpassionis
& gratiæ lene blandimentum. Nam uinum licet in bonũ
ualeat & soleat accipi: hic tamen ex collatione uberũ ali
quid durũ & forte significare uidetur. Meliora sunt ube
ra eius uino: quia melior est dulcis & fraterna compassio,
Rom. 1. quàm indignantis animi durus & immitis affectus. Qua
si non habentes ubera Paulus notat, quos sine affectione
uocat. Nõ potest in humano pectore uberibus carere pie
tatis sponsa sponso suo adhærens. Ipsi enim mons uber,
mons incaseatus, mons coagulatus, mons pinguis. Quo
modo de tanta lactis copia nil sponsa capiat, cui benepla
citum est in hoc monte habitare? Etsi in hoc monte sine
Psal. 34. intermissione habitare nondũ possumus, recurramus fre
quenter, ascendamus, inebriemur uberibus. Sic enim scri
ptura habet: Vbera eius inebrient te omni tempore, &
in amore eius delectare iugiter. Videte ad quem sensum
uberum interpretationem deflectat, ad ebrietatem & ob
lectationem amoris. Quid necesse est diutius in quæren
da uberum ratione morari? magis uerò quæramus ipsis
Psal. 62. inebriari. Meliora enim sunt ubera uino, quia melior est
misericordia super uitas, melior est amoris affectio quàm
affectio, carnis, & lacteus potus spiritualis nouitatis, com
punctionis uino. Ibi enim ostẽduntur & gustantur dura
dum uetus homo repellitur & destruitur: hic in nouitate
uitæ, diuini fauoris lactea capimus blãdimenta, nec fugæ
Cãti. 4. sed refugij significationem. Bonum quidem uinũ, sed ube
ra dulciora. Bona compunctio, sed melior unctio. Odor
enim unguentorum tuorum super omnia aromata. Iam
studia uestra ad audiendum reintegrata uideo. Auidita
tem uestram excitauit odor unguentorum sponsæ. Indi
screta quadam esurie illa, uultis hodie uberibus superad
di. Date inducias usque mane, hodie sufficiant ubera, crasti
no accedamus ad unguenta, eo uotis nostris præstãte affe
ctum, qui uberum & unguentorum sponsæ suæ & cõmen
dator est & dator, Iesu Christo, qui uiuit & regnat in secu
la seculorum, Amen.

Sermo. XXXII.

EXiguum est mihi olei & unguenti fratres, & uos hodie uasa affertis tãta, tam uacua. Nec du catis ad iniuriam quòd uacua uasa uestra dico. Ego non inania per hoc, sed magis capacia uo lo intelligi, eò quòd & auida & idonea sint uobis ad ca piendum ingenia. Quis ista implere sufficiat? Attenditis ad unguenta sponsæ quanta sit illi aromatum copia, quasi non & instrumenti habenda sit ratio, per quod ad uos ma nare debent? Copiosa quidem materia, sed nihilominus attendite quid minister queat. Fiat quod multis, non cau sabor inopiam, ne uos me non obseruatæ sponsionis incu setis. Instillabo modicum quod habeo olei uasis ingenti bus, atque utinam aliquis Helisæus iubeat, cuius uirtus no stro prouentum bonũ conatui tribuat. Quid ergo? Nón ne hic multi assident. Helisæi, multi prophætæ, aut certè filij prophetarum? & hi omnes iubẽt, & si merita inferius essent, numerus ipse magni unius alicuius poterat uicem supplere. Instillabo ergo aliquid de reliquijs unguento rum. Nam ipsa in capite libri copiosè & sufficienter effusa meministis, & fortè sex illorũ nondum est exinanita. Nun quid & ego modo sum exhausturus illam? Ne speretis id à me: nec enim præsumo. Fertilis apud sponsam est un guentorum apotheca. Non est quod dicatis exhaurite, exinanite usque ad fundamentum in ea. Vtinam contingat
mihi in hac fece intingi in oleo, sicut scriptum est de Aser. Deu. 33.
Fratres, si non meremur in olei dolium, in unguentorum copiam, cum euãgelista Ioanne immergi, si nõ meremur tam uberem unctionem, nunquid desperabimus uel intin ctionem, nunquid saltem odorem? Nam & odor hic tan tum commendatus est, & odor, inquit, unguentorum tuo
rum super omnia aromata. Vbera prosunt ut crescas, un Cant. 4.
guenta ne deficias. Meliora sunt ubera tua uino, & odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Et ut ho diernum capitulum cum hesterno copulemus, dicamus ubera tenerorum esse, unguenta fortium. Vbera prosunt ut crescas, unguẽta ne deficias. Meliora sunt, inquit, ube ra tua uino. Conferamus inter se ista tria, uina, ubera, un guenta. In uino ueteris hominis defectio, in ubere noui re fectio, in unguẽtis quædam delectatio. Vino carnalis sen sus inebriatur & sopitur & obruitur, ubere nouus nutri tur, unguentis adultus deliciatur. In primo homo uetus conficitur, in secundo nouus reficitur, in tertio iam appro pinquans ad perfectionem ineffabili lætitiæ afficitur. B An non ordo bonus, ut de refectiõe ad delectationem ac cedas, post lactis primitias ad unguentorum delicias? Et à principio cantici huius utraque ista unguenta & ubera, & commemorata & copulata sunt in præconijs sponsæ, Nec exigua horum gratia, que toties replicat in laudem dilectæ, non contentus commorasse semel. Nónne delecta tum putas laudibus istis quas tanto affectu tam frequen ter recenset? Est & quod ad te trahas de tãta sedulitate ite ratæ laudationis: inuitationem tuam puta hanc iteratio nem: curre & tu in odorem unguæntorum istorũ, imo cu
ra magis ut hæc in te unguenta redoleant, ut & tu audire Cant. 4.
dignus sis quia odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Nec tantum semel hoc audias, sed iterato has ti bi laudationes os dilecti loquatur: Recentia in te sint, & quasi noua semper unguenta, nos arescant, non exsiccen tur, non exinaniantur. Oleum exinanitum nomen dilecti. Sed uide ut exinaniatur usque in te, non exinaniatur à te.
Bonum est si cum sponsa inchoes ab unguẽtis, sed nõ bo Gala. 4.
num ut consumaris in unguentis. Alioquin tibi dicit Pau
lus: Cùm spiritu cœperis, nunc carne consummaris. Bene Psa. 180.
ungeris, spiritu ungeris. Ideo sic ungere, ut caro in te im mutetur p ropter oleum. Oleum non immutetur aut mi nuatur propter carnem. Oleum imo & unguentum non de capite tuo descẽdat, sed exuberet & descedat usque ad pe des: quia utraque in Christo Iesu non tam uncta quàm perfusa sunt unguẽto. Intret oleum interiora tua, ipsis im bibatur affectibus, ut carnalitas omnis in te mutetur pro pter oleum. Erit enim quando & caro immutabitur pro
pter oleum. Vnctus est & perfusus oleo lætitiæ præ cõsor Psal. 44.
tibus suis. Ideo solus ante resurrectionis tẽpus dicere po Ps. 180.
tuit. Caro mea immutata est propter oleum. Iure antici pauit communis horã immutationis caro immunis à car nalitate. O hora optabilis, ô dulce unguentum, quãdo & per quod caro dissoluta ascendet in corruptionem. Nam ante illum statum quid nisi descendat in corruptionem? C Vidistis hesterno die fratres, aspexitis lachrymabili bus oculis carnem miseram commutatam, carnem descen dentem de corruptibilitate in corruptionem. Et quidem satis lentè & cum mora descendentem, nec posse penitus corrũpi. Videbatur uelle corpus quod occupauerat hæ reditate

reditate possidere ipsa corruptio,& ne desineret putresce
re,non sinebat perputruisse.Cohibebat uires quasi nollet
substantiam celeriter consumere, ut diutius inficere pos-
set.Nam cùm fuerit caro redacta in puluerem,quid habet
1.Petr.1. ultrà corruptela quod faciat? Omnis caro fœnum,& oĩs
gloria eius quasi flos fœni.Exsiccatum est fœnum,& ceci-
dit flos.His uerbis prophæta uelocitatem defectionis ex-
pressit,qua facile caro florida & uitali pubescens calore,
& roseo colore pulchra,sed de terra succisa uiuentium,ex
siccatur quidem subito, sed non computrescit tam citò.
Ergo fœni collatione celeritatem subitæ commutationis
ostendit,nõ lentæ & putridæ corruptionis expressit hor
rorem. Videres in illo cadauere ossa quæ tecta fuerant,
quædam denudata, quædam quidem adhuc non tam te-
cta quàm polluta & inuoluta putredine. Grassabatur in
carne misera longa corruptio,& attingens à fine usq; ad
finem fortiter,miserabiliter dissipabat omnia.Poteram &
ego dicere dissipabat omnia carnis eius,eò quòd dissipa-
tio uirtuti diuinæ dispositionis seruiebat.Misera commu
tatio,sed pulchra ratio qua deo placuit ut carnis gloria
non nisi per putredinem deducatur in puluerem. Sæuiat
mors,sæuiat & grassetur ipsa corruptio in carnem huma-
nam,depopuletur eam quantum potest,deducat eam pri-
mo in saniem,deinde in cinerem. Nam hucusq; potest &
non amplius quàm in puluerem deducere, scilicet carnis
gloriam.Non ad nihilum consumere ualet carnis substan
Iob.14. tiam,nec penitus consumere,nec perpetuo possidere.Do
nec atteratur cælum,non consurget:sed tamen tunc con-
Iohel.2. surget.Tunc enim effundet dominus de spiritu suo super
omnem carnem,tunc caro sanctorum erit immutata pro-
1.Co.15. pter oleũ,eò quòd spiritus domini unxerit eam. Omnes
enim resurgemus,sed non omnes immutabimur. D O
quanta uirtus unguenti illius, à cuius facie corruptionis
tam uetustæ iugum computrescit, & caro quæ consum-
pta fuit à supplicijs, reuertetur ad dies adolescentiæ suæ,
adolescentiæ que non discedat alia ætate succedente.Effi-
cax omnino unguentum,per quod tam inueterata sanabi
tur contritio, & tam annosa sanies in sanitatem incorru-
ptibilem conuertetur.Ecclesiæ proprium est hoc unguen
tum,ideo christiani dicuntur filij eius à spõso suo Christo
id est uncto.Et iam accipimus hoc unguentum in baptis-
mate.Sed sicut ibi operatum est ad sanctificationem,ita &
in fine temporum operabitur ad gloriosam illam immuta
tionem,quando caro immutata erit propter oleũ. Quis
scit si non interim morbus sinatur desæuire,ut ex uiolen-
tia morbi uirtus declaretur remedij? Bene ergo unguen
ti huius odor commendatur,eò quòd gratiam eius acsi
de longe adhuc odoramus.Quod aliud dabis antidotum
tam efficax ad mitigandum omnem mentis quæ potest ac
cidere desolationem,quàm quòd fidissima spes est resurre
ctionis futuræ,& felicis illius commutationis?Nõ habet
doctrina gentilium resurrectionis credulitatem,& Iudæo
rum traditio non tenet qualitatem. Illi non credunt, isti
minus plenè,sed parum purè de spirituali resurrectionis
gloria,& angelica similitudine sentiunt.Gentiles unguẽ-
ti huius odorem non trahunt. Iudæi quidem non ipsum
& proprium, sed nescio quem alium & adulterinum pro
eo.Apud solam ecclesiam unguenti illius odor & integer
& proprius existit. Ideo odor unguentorum eius super
omnia aromata.Bona unguenta impassibilitas & patien-
tia.Per illam caro resuscitata lædi non poterit, per istam
mens pia inter prouocationes & iniurias illæsa consistit.
Per illam quieto & inconcusso iure carnis nostræ terram
Luc.21. hæreditate possidemus,per hanc uerò ipsam animam. In
patientia,inquit,uestra possidebitis animas uestras. Ipsa
patientia quid aliud est nisi uelut quidam futuræ impassi
bilitatis odor?Illic mala nulla inferuntur,hic uerò patien
tiæ beneficio,acsi unguento quodam mitigatorio,etiam
quæ illata sunt non sentiuntur. Efficax & utile omnino
unguentum quod inter carnis uexationes animum ab in-
iuria tuetur,& continet ne fatiscat,ne deficiat,ne laboret.
E Ego utilitatem unguenti huius prædico,tu fortè uo-
luptatem quæris.Ne in hoc quidẽ deero,& adhuc uobis Iaco.1.
excellentiorem unctionem demonstro. Omne gaudium,
inquit,existimate fratres,cùm in tentationes uarias inci-
deritis.An non tibi uidetur excellentiori unguento per-
fusus qui nouit in aduersis gaudere,quam qui didicit in
ipsis non contristari?Minus enim est quo dolor excludi-
tur,quàm quo lætitia suadetur.Deniq; & inimicos nõ mo
do tolerare sed amare iubetur sponsa Christi.Diligite,in- Luc.6.
quit,inimicos uestros.Bona ergo eius unguenta, quæ in
tristibus lætitiã redolent,& hostibus dilectionẽ præstant.
Dilectio enim maior est omnibus sacrificijs & holocausto
matibus. Ideo odor unguentorum tuorum præcellit o-
mnibus aromatibus. Bonum planè orationis aroma,bo- Matt.5.
nũ incensum.Sed audi quid euãgelium præferat.Si offers
inqt,munus tuũ ante altare,& ibi recordatus fueris quia
frater tuus habet aliquid aduersum te,dimitte ibi munus
tuum ante altare,& uade prius reconciliari fratri tuo. Ad
uertis satis quomodo unguentum reconciliationis aro-
mati præfert orationis.Quid est reconciliatio,nisi iterata
animorum dissidentium conciliatio?Et de conciliatione Psal.132.
& charitate fraterna dicit tibi psalmus. Ecce quàm bonũ 1.Co.12.
& quàm iucundum habitare fratres in unum.Hæc est ex-
cellentior uie iuxta Paulum & alijs maior charismatibus Psal.21.
quàm odor unguentorum cunctis aromatibus.Vnguen-
tum hoc descendit de capite in barbam & oram uestimen
ti.Christus enim caput nostrum prius dilexit nos,ut nos
diligamus eum.Ideo & spõsa se currere dicit in odore un
ctionis,id est in æmulatione dilectionis.Nõ dicit unguen
ti,sed unguentorum: eò quòd gemina sit dilectio. Vna
qua diligimus ipsum quoniam ipse prior dilexit nos.Alia
qua diligimus inuicem,sicut & ipse dilexit nos. Vtriusq;
dilectionis habemus ab ipso & exemplũ & donum. Ipse
enim dilectionis & uiam monstrat,& ministrat uirtutem.
Ideo,scriptum est: In odore unguentorum eius curremus.
Ipsa connexio & suauitas,& amor patris & filij,& mutua Cant.1.
complexio per spiritum amborum,nónne grato nos odo-
re perfundit,& ad similem nos inuitat æmulationẽ,ut &
nos unum simus,sicut & ipsi unum sunt? F Felix qui
dem qui sequitur & currit in odore charitatis illius, suaui
tatis illius,dilectionis illius,unctionis illius.Ipse enim spi
ritus utrosq; quasi perungit, quos tanta amoris dulcedi-
ne coniungit. Imitemur unctionem istam. Curramus in
eius odore. Diuinæ illius & essentialis unitatis æmula est
& quasi imago fraterna charitas,& quædam uelut umbra
unguenti illius & dulcedinis & amoris mutui.Ecce enim
quàm bonũ & quàm iucundum habitare fratres in unũ. Psal.132.
Sicut unguentum in capite quod descendit &c. Atq; uti
nam de capite nostro quod sursum est,quædam unguenti
istius in nos umbra descendat,ut & ipsi audire mereamur
quoniam odor unguentorum tuorum super omnia aro- Cant.4.
mata. Percurre animo uirtutes reliquas, usum & opera
singularum recense,nihil in illis tam suauiter redolet,quã
tum pura de corde charitas. Quem odorem tibi spirent
ieiunia,quem odorem eleemosynæ,si in illis charitas non
pollet?Castitas ipsa & tolerãtia passionum,si non fuerint
charitate condita,quid tibi suauis odoris refundent? Si
tradidero(inquit Paulus)corpus meum ita ut ardeam,& 1.Co.13.
quasi aroma incensum liquescam totus in igne, charita-
tem autem non habeam,nihil mihi prodest. Non potest
gratis suscipi,quod non cum gratia offertur.Charitas ra-
dix est,quasi rami uirtutes cæteræ de illa pullulãt,& ideo
pinguedinis illius participes esse debent. Quid prodest
ramus in bona oliua,si non in eo sentitur radicis pingue
do & gratia? Ita quidem nec uirtutes,nec opera uirtu-

Luc.7. tum,si non in eis charitatis & dilectionis uirtus redoleat.
G Maria cuius etiam modo tibi, nomen de euangelio
sonuit,quid in ea aliud quàm dilectio redolebat? Dimissa
sunt ei, inquit, peccata multa, quoniam dilexit multum.
Bonus huius unguenti odor,cuius gratia ueteris corru-
ptelæ fœtorem deleuit omnino,& totam ecclesiæ domum
suauitate grata perfudit. Dum esset rex in accubitu suo,
nardi pistici alabastrum confregit & effudit super caput
recumbentis.Et nardus illa dedit & adhuc dat & in finem
seculi dabit odorē suum.Bonum in ara pectoris sui Chri-
sto domino incendit aroma,acsi unguentum exinanitum
cor eius liquefactū flamma chraritatis. Sepulto domino,
uide quàm officiosa,quàm sedula monumentum frequen-
tat.It & redit. Videt angelos,apostolos inuitat,abeunti
bus illis non abijt illa.Ardens est,inquit,cor meum:desi-
dero uidere deū meum,quæro & nō inuenio eum. Nōne
tibi anxietas ista quærentis,eximiæ quoque dilectionis ui-
detur odorem spirare? Hæc uerba dum in eius memoria
cantantur:nónne qui cantant & ipsi quoque inflammātur?
Denique & ipse Iesus qui desideratur,unguenti illius fra-
grantiam odorat,& quasi currit ad illam in odore uehe-
mentis amoris.Quidni ad cognata libenter recurrat un-
Ma.16. guenta? Quasi in matutino festinat ad illam,& surgēs ma
ne prima sabbati primò apparet Mariæ,& ungit eā oleo
lætitiæ præ consortibus suis,dum se iam resurrexisse mani
festat in gloria. Iam aromata illius in unguenta conuer-
tit,& desideria eius in dilectionem cōmutat.Aroma mihi
uidetur offerre,qui orat & optat.Tunc autem unguento
perfunditur,cùm eius quem amat potitur copia,cùm præ
sentia delectatur.Bonum quidem orare & desiderare do-
minum,sed amare & habere & frui melius.Et(ut ita dicā)
cùm non habes,bonum est mendicare,sed melius mandu-
care.Si potes absentem amare, quanto magis cum adest,
cùm copiam sui indulget,cùm experientia dulcis alimen-
ta ministrat amori.Tunc enim & spiritualius & profusius
ungitur anima,cùm illi qui unctus est spiritu & uirtute,ar
ctius iungit.Tunc præcipuè dilectio placet,tunc suauius
redolet,cùm tota fuerit in ipsum transfusa,cùm adhærens
illi uni,oris fragat unguento,unguento illo quod de spō
so redundat in sponsam.Iucundè omnino & suauiter re-
dolet cohabitatio ista in unum:sicut unguentum in capi
te quod descendit &c. Ideo odor unguentorum eius su-
per omnia aromata.Etsi unguenta etiam ipsi sponsæ alia
sint,nulla talia sunt quale illud quod descendit in ipsam,
hora hac maximè qua dilecto cohæret,quando inter eius
Cant.1. ubera moratur,quādo cubat in secretario cordis.Denique
quando rex est in accubitu suo,tunc nardus sponsæ spar-
git odorem suum, odorem bonum super omnia aromata,
odorem sponsi,magis uerò odorem spōsum.Ipse est enim
dilectæ suæ unguentum,ipse est odor:nam ipse in dilecta
sua complacet sibi,ipse redolet.Atque utinam unguentum
hoc de capite nostro non discedat,& odoris eius fumus
ascendat de cordibus nostris in secula seculorum, Amen.

Sermo. XXXIII.

Dies ista dominicæ resurrectionis annua
celebritate solennis, de unguentis re-
petito tractatu me compellit instaura
re sermonem.Veniunt hodie mulieres
Luc.24. cum aromatibus,uenit & Nicodemus
Ioā.19. ferens misturam myrrhæ & aloes qua
si libras centū. Maria magdalenæ ipsa
præuenit ungere corpus Iesu in sepul
turam.Videtis quanta mysteria celebrantur in unguētis.
Magna mysteria,& quis ad ista idoneus? Quis dignè un
guentorum asignabit distinctionem,proprietatem expo
net? Disputatio hæc experientis est,nō conijcientis.Non
est enim facile cuiquam de unguentis tractare, nisi quem
ipsa docuerit unctio.Hodie unctus est dominus oleo læti
tiæ præ consortibus suis,non tamen sine cōsortibus suis.
Quomodo enim consors est qui non congratulatur,non
congaudet,qui de surgente non consurgit in nouam læti
tiam? Opportuna quidem occasio de unguentis uobiscū
disserere:sed multo magis opportuna unguentis redole-
re.Vos exigitis à me sermonem,& ego à uobis unguento
rum odorem deposco. Qua ratione cum sanctis mulieri-
bus domini Iesu frequentatis monumētum:si nullum spi
ritale defertis ad illud unguentum? Caro domini hodie
gloriosè est immutata propter oleum.Nónne cōdignum
uidetur ut corda nostra immutentur & conuertantur in
oleum spirituale,in oleum exultatiōis & lætitiæ? Institue
ram de unguentis sermonem, & ecce disputatio nostra
hæsit in oleo.Et quid oleo cum unguentis? Multum qui
dem,etsi non per omnem modum idem est,accedit tamen
ex parte aliqua & assimilatur eis. Oleum enim quamuis
non fragrat,mitigat tamen:non bene olet,sed bene unge
ris ex eo. Hic autem non tam unctionem quàm odorem
commendat in unguentis spōsæ.Et odor,inquit,unguen Cant.4.
torum tuorum super omnia aromata. Non omnis anima
odoriferis abundat unguentis, sicut & mulier illa in re-
gum libro loquitur ad prophetam.Non est in domo mea 4.Re.4.
nisi paululum olei quo ungar.Non habet hæc mulier un-
guenta odoriferis speciebus composita,sed oleum ad un-
ctionem simplex & exiguum. B Maria magdalenæ non
legis sed euangelica mulier unguentum defert nardi spi- Mar.14.
cati preciosi,nec exiguum,sed librā integrā.Et ipse Simō
redarguitur à domino quòd nec oleo quidem caput eius Luc.7.
perunxerit,cùm illa caput eius perfudit unguento.Vides
quomodo unguenta oleo præferuntur, & odorifera un-
guēta? Nam præter hoc quòd unctionis habēt effectum,
quodam odoris spiritualis beneficio prærogant. Vnctio
quidem parcior est,sed fragrantia se diffundit in plures.
Etiam qui solus ungitur,non solus odorat. Virtus est
communis,in omnes se spargit.Ergo unctio tibi,odor &
alijs & tibi.Bene ungitur & bene redolet,qui diligit bo-
na corā deo,& prouidet bona coram hominibus. Gaude-
te(inquit Paulus)in domino semper,& iterum dico gau-
dete modestia uestra nota sit omnibus hominibus. Gau Phil.4.
dete ad unguenta modestiæ,notitiam referto ad odorem.
Audi quomodo ipse Paulus odorem ad notitiam trahit.
Et odorem,inquit,notitiæ suæ per nos manifestat in o- 2.Co.2.
mni loco.Bonum ergo unguentum,& bonus odor spiri-
tualis ī domino exultatio,& modesta exhibitio,lætitia &
notitia.Bene ungitur,cui dominus in consciētiæ interio
ris gaudio placet,qui delectatur in ipso:& bene olet,qui
cum Paulo omnibus per omnia placet.Et non placet nisi 1.Co.10.
in domino in cui⁹ modesto habitu,discreto opere,sermo-
ne docto,interioris alacritatis & gratiæ fragrant unguen
ta. Bene ungitur qui gloriatur in domino,& bene olet,
per quem dominus glorificatur coram hominibus. Et
ipsi redolet, odor suus suauiter fragrat:si non gloriatur
seipsum commendari,sed per se dominum.Odor unguen Cant.4.
torum tuorum super omnia aromata. C Vultis ut
inter unguenta & aromata differentiam uobis assignem?
Ipse ergo sermo cantici distinguere uidetur, non re-
probans aromata,sed unguenta præponens. Quantum
ergo in consimilibus & coniunctis rebus inuenire di-
stantiæ possum, unguenta uideri possunt dona gratia-
rum quæ in spiritu sancto conferuntur, aromata uerò
ipsa officia quæ deuotè referuntur.In operibus & in offi
cijs honestatis quædam naturalis species grata est, in
unguentis gratia spiritus. Dominum Iesum unctum spi
ritu & uirtute, ita & sponsam eius in hoc decuit assimi-
lari,ut & ipsa spiritu & uirtute unguatur.Bona quidem
sunt aromata uirtutum,& per se redolere uidentur, sed

cumulatiore gratia fragrant, cùm de unctiõe spiritus sua-
uitatis asperguntur odore. Opera ipsa & uirtutes cum
his quæ foris sunt communia nobis esse possunt ungnen
ta non possunt. Denique etsi per se pulchra sunt, plus pla
centcùm procedunt de spiritu. Quomodo uidentes ope
ra bona glorificant deum, nisi quia intelligunt quòd
ipsum opus bonum & à deo uenit, & ad ipsum uadit? Si-
qua sanè in me bõa sunt, gratiora mihi quidem inde sunt
cum deputantur gratiæ Christi, cum eius in me unctio
commendatur, cum spiritus redolet, magis quàm cum na
turalis arbitrij prædicatur facultas, aut fructus industriæ.
Denique sine unctione spiritus, & natura libertate desti-
tuitur, & uirtus ueritate, & opus merito. Nam sine gra-
tia spiritus & fide Christi, & uoluntatis conatus effectu
caret, & uirtus quæ uidetur fucata est, & op9 æternæ mer
cedis non assequitur fructum. Ideo odor unguentorum
tuorum super omnia aromata. Etenim qualiacunque
aromata fuerint, non meræ suauitatis spargunt odorem,
nisi cùm in eis spiritualis gratiæ redolent & redundant
unguenta. D Vultis ut aliquod uobis unguen
tum proponam cuius odor super omnia ecclesiastico-
rum donorum excellat aromata? Quis odor in ecclesia
suauius fragrat odore misericordiæ & remissionis? Quã-
ti cucurrerunt in odore unguenti istius, & per hoc Chri-
Luc.7. sto comparati & agglutinati sunt? Bene redolet quod
ueteris corruptelæ & peccati ab antiquo inoliti sub mo-
mẽto delet fœtorem. Mulier illa quæ erat in ciuitate Ma
ria nomine, quàm fœtida erat quando accessit ad pedes
Iesu in domo Simonis leprosi? Quantum ipsi fœtebat? Si
moni qui præsentiæ eius non sustinuit horrorem porta-
re, quàm fœtida inquam accessit ad Iesum & ecce iam in
toto mundo & pœnitentiæ & dilectionis & gratiæ quam
reportauit spargitur odor. Non est sera gratia Christi: in
ipso conuiuio quo mulier hæc domini pedes rigauit, ter
sit & perunxit: & lota & extersa & peruncta est, & ipsius
domini testimonio pharisæo præfertur. Non est enim par
ca clementia Christi, nec pigra quidem: plus rependit, &
sub hora rependit. Quid mirum si pœnitenti occurrit in-
dulgentia, ubi ad patientiam pœnitentia adducit? Mu-
Ioan.8. lier illa deprehensa in adulterio & relicta in medio, uide
quomodo clementiam Iesu redolebat, quæ mœchæ cul
pa prius fœtebat. Reuolue euangelium ubiq; Iesum inue
nies & citum & copiosum ad ueniam. Denique etsi qua
triduanus mortuus est, & publicati criminis fama iam fœ-
tet: ubi Iesus euocat & educit de tumulo prauæ consuetu
dinis, ubi Iesus soluit & remissionis infundit unguentũ,
statim à facie eius fugit omnis fœtor antiquæ putredinis.
Quis enim retractabit quod nõ imputat dominus? Quis
tenebit errata quæ ipse remittit? Non potest male olere
quod ipse abolet. Domine (inquit Martha) quatridua
nus est, & iam fœtet. Erras Martha. Iesus nõ tam fugit fœ-
tida, quàm solet ipsum fœtorem fugare. Exemplum de-
dit ecclesiæ suæ, ut quemadmodum ipse fecit nobis, ita &
nos inuicem faciamus: hæc illi reliquit unguenta. E
Quanti desperantes semetipsos tradidissent immunditiæ
& auaritiæ, omniumq; uitiorum præcipites se dedissent
in gurgitem, si non medicaminis huius retraherẽtur odo
re? Tribularer, inquit, si nescirem misericordias domini,
misericordias in capite, & misericordias in corpore eius
quod est ecclesia. Nam & ipsa accepit à domino, quod &
filijs tradidit, ipsa inquam accepit misericordiam in mu-
nere, ipsa etiam in mandato, ut sit ministra miserationum.
Bonum quidem misericordiam ministrare, sed melius mi-
sereri. Misericordiam quã debes ex loco, ex animo solue.
Exprime in te Christi affectum, cuius officium & uicem
suscepisti. Minister es eius qui diues est in misericordia.
Noli in alieno prædurus inueniri. Eroga conseruis tuis
unguenti huius mensuram in tempore. Si in alieno infi-
deles estis, quod uestrum est quis dabit uobis? Affectus
tuus sit misericordiæ: nam domini est effectus ueniæ.
Qui læsam conscientiam gestat, tectum uulnus sub pecto
re: tuto se tibi committet si penes te unguenti huius odo
rem præsenserit. Si sciretis quid est misericordiam uolo
& non sacrificium, nunquam condemnassetis innocen-
tes. Non sic tu domine, non sic, non modo non innocen-
tes sed ne nocentes quidem condemnas, sed emẽdas eos.
Emendabit, inquit, me iustus in misericordia, oleum au- Psa.140
tem peccatoris non impinguet caput meum. Distinguit
hic psalmista inter oleum & oleum, inter oleum adulatio-
nis, & oleum miserationis. Illud demulcet & sauciat istud
demulcet & sanat. An non tibi super omnia aromata be-
ne redolet unguentum per quod uniuersa delicta tam fa-
cile delẽtur? Filius ille iunior in se reuersus, unguenti hu
ius uberam copiam odoratus est in patre de regione lon-
ginqua: & inter greges porcorum patris eius cœpit fra-
grare clementia: ideò attractus est, & currere cœpit ad pa-
trem in odore unguentorum eius. F Vide facilem ui
de profluam domini Iesu gratiam, cum pœnitente filio
gaudere cũ oportet & epulari. Manet in domo Zachæi,
publicanum in discipulatum asciscit, & cum Lazaro post
tumulum instaurat conuiuium. Quibus propiciatur, im-
properare nescit: dimidia uti non nouit clementia: fami-
liaritatis in gratiam suscipit quibus indulget. Bonum er-
go misericordiæ unguentum, quod peccata remittit, præ
uenit merita, comitatur, accumulat, super omnia fragrat
aromata, eò quòd omnia ecclesia sanctorum plus miseri-
cordia quàm meritis nititur. Denique remissionis unguen
tum ultimum sacramentum. Vnguentum hoc peccato-
ribus & iustis commune, & commodum est: nam sunt alia
quædam specialia sanctorum, & solis ipsis accommodata.
Sunt enim unguenta quæ sanant, sunt unguenta quæ fo
uent, sunt unguenta quæ sanctificant, sunt quæ delectant.
Et prima quidem egritudinem depellunt, secunda iam sa-
nis conferunt alacritatem, tertia sanctificant in opus mi-
nisterij, sicut regium & sacerdotale unguentum, quarta
non iam in opus sunt sed in ocium, non in administratio
nem, sed in amorem, sed in gloriam, sed in delicias, sed in
usum sponsi & sponsæ. G Bonum est commorari in
unguentis: sed quoniam alibi satis disputatum est super
unguentorum distinctione, ungẽdi modos nunc breuiter
distingamus. Alij tanguntur, alij asperguntur, alij inun-
guntur, alij perfundũtur. Relege penthateucum, euange
lium reuolue, & diuersitates istas ungendi quas corpora-
liter & exterius factas aduertis, ad amores deflecte. Non
ego nunc de natura unguentorum, sed de mensura ago
ungendi: & alij quidem semel, alij sæpius, alij semper un-
guenta frequentant. Bona quidem copia, si adsit & gra
tia. Neutra deesse uidetur in unguentis sponsæ, nec sua-
uitas, nec ubertas, quorum odor omnia aromata supe-
rat. Ad ecclesiam generaliter hanc laudem deriuaui-
mus, ad specialem aliquam in ecclesia personam decline-
mus sermonem: quæ singulari quodammodo amoris & fa
miliaritatis beneficio sponsæ debeat nomine censeri, in
qua non modo necessitatis sed dignitatis & uoluptatis
ubertim unguenta aspirant. Non hanc crediderim ego
sacro unguine uel tactam in parte, uel respersam per par-
tes, sed perfusam & perunctam abundantius in sponsi de-
licias. Copiose penes hunc sponsum aromatum cellæ eru
ctantes ex hac in illam, sicut regales oportet habere diui-
tias. H Sed credibile est excellentioribus reginam un-
guentis redolere. Nihil tamen nobis de uirtute unguẽto
rum exprimitur, præter quàm quòd solus odor commen-
datur in ipsis. Non eloquitur quid efficiat unctio, delicias
solas memorasse cõtentus, & eas delicias quæ spiritualem
magis charitatem accendunt. Vnctio solo tactu sentitur,
cùm fuerit carni superfusa. Odor uerò tactum diffugiens,
tantum spiritu sentiri se patitur. Et unguenti quidem li-
quor sensim in interiora liquatur: odor uerò cum omni

facilitate superiora petit, cerebro illabitur sensuū sedem dum occupat, recreat. Multo ergo subtilior & sublimior, multo magis unguentorum est odor quàm liquor. Et in blandimento spōsæ magis delicata & magis accommodata spiritualibus oblectamentis, & feculentiæ minus habētia oportuit commemorari. Aliæ unguentis & oleo indigent ut motus carnis aut mitigent aut immutent. Hæc autem iam non in carne, sed in spiritu (ut domini spōsam decet) spiritualibus abundat delicijs. Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Et si solus odor commemoratur, fortè non solus operatur: operatur & unctio.

Gala.5. Qui sunt Christi (ait apostolus) carnem suam crucifixerunt cum uitijs & concupiscentijs. Vbi unctio est, non uidetur crucifixio necessaria. Illa mortificat, & hæc immutat. Et quidem crucifixio doloris sensum habet, unctio lenitatem. Suauis unctio est & efficax, tamen quæ sine læsione oleo exultationis & lætitiæ à corruptione carnem illæsam conseruat, corruptionem aufert & cruciatum non importat. Domini Iesu passionem unguenta præueniunt, uguenta subsequūtur, ut discas & tu carnis tuæ (si quis est) cruciatum, unguentorum exuberantium perfusione lenire. Bis unctus est, ut & crucis non sentiret iniuriam, & resurrectionis suæ nouitatem consequeretur, & ut quasi per hoc sacramentum spiritualis unctionis gratiam commendaret. Bonum ergo unguentum cuius (ut sic dicam) liquor carnem mutat & odor spiritum recreat. I Et ut summatim hæc recapitulemus, unctio est mentis exhillaratio & exultatio, odor est ipsa oratio. Vnctio spiritualis lætitia, odor quædam eorum quæ animo gestantur, exterior per famam notitia: unctio interna delectatio, odor quoddam de gaudiorum experientia

Cant.4. desiderium suauiter profluens. Ideo odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Omne enim orationis incensum, & desiderij uehementiam excedit desiderium illud quod de cælestium blandimento gaudiorum gignitur, & concupiscentia quæ de spiritus unctione quasi sua uissimus quidam odor ubertim exalatur. Bonum hoc desiderium quod uim habet orationis, & non habet afflictionis molestiam. Sponsa hæc cui priuilegium hoc unguenti & odoris defertur, Quid mirum si præcellentius redolet quæ specialius ungitur? quid mirum si auidius optat, quæ gestat suauius? Aequum enim est ut amplius oret quæ arctius hæret. Adhærens sponso, unus cum illo effectus est spiritus. Idcirco non nisi spiritus redolet in ea, qui unxit eam, & orat pro ea affectibus inenarrabilibus. Prpoterea odor unguentorum eius super omnia a-

Apoc.5. romata. Et in Apocalypsi legis phialas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum. Aromata (sicut Exodus docet) geminos in usus distribuuntur, id est crismatis & thymiamatis. Nónne tibi uidentur etiam nunc in laudibus sponsæ, hæc utraq; coniungi? Vnguenta eius, & unguenta sunt, & odorifera ualde. Odor enim eorum super omnia aromara. Vnguentum (ut dictum est) donorum perceptio odor de perceptione actio gratiarum, desiderium æternorum, & quidam inter sublimia

Eccl.35. bona sensus humilis. Oratio enim humiliantis se, ipsa nubes penetrat. K Vides quomodo ascendit odoramen-

Luc.18. tum humilis orationis? Ascendit pharisæus ille in templum ut oraret, sed orationis eius odor nesciuit ascendere. Bona gratiarum sibi diuinitus collata secum reputat, & quasi unguenta recenset. Non sum, inquit, sicut cæteri homines, raptores, iniusti, adulteri. Audi præ quibus unctum se gloriatur, gloria eius in confusione aliorum uidetur. Non magna gloria, magna tamen ipsi uidetur. Ipsi redolet, non tamen super aromata, sed super sulphura cæterorum. Audisti quibus præferatur, audi nūc quid in se gratiæ præferant unguenta in quibus pharisæus glo-

Vt sup. riatur. Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium quæ possideo, & si quem defraudaui, reddo quadruplum. Bona hæc legis elementa redolent, non euangelicam doctrinam. Non ieiunat per omne tempus, non renunciat omnibus que possidet, ut nō habeat unde possit uel primitias uel decimas dare. Defraudata reddit in quadruplum, nō se patitur defraudari, non quod reliquum est exponit partem auferenti, non acceptas se habere dicit iniurias. Pharisæe inter infirma, opera supra modum tumes. Pharisæe non rogas, sed prope astanti publicano iniurias irrogas. Tu, de teipso perhibes testimonium, exiguum est testimonium tuum. Duo quædam in oratione tua non tam redolent quàm fœtent, tumor & tepor. Tumor est in eo quòd publicano improperas. Tepor quidem quia omnino nihil rogas. Quomodo enim non tepebit oratio, elationis uento & inanitate satiata? Pharisæe non oras, sed effers teipsum. Tu de teipso perhibes testimonium, & testimonium tuum non est uerum. De operatione tua exiguum est de prælatione non uerum. Audi enim testimonium ueritatis. Amen amen, inquit, dico uobis, descendit hic iustificatus ab illo in domum suam. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem deus cōmēdat. Ideo 2.Cor.10.
felix anima ad quam ab ipsa ueritate tam excellens commendatio profertur. Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Magnum exhibitum est publicano testimonium, huic autem cui laudes istæ canuntur, multo magis. Descendit ille iustificatus à pharisæo, hoc est ab homine elato, ab homine iniusto, in domum suam. Huius autem sponsæ unguentorum odor omnia excedit aromata. Ingens præconium, sed ipsa non ab homine testimonium accepit, sed ab illo qui corda scrutatur, qui per fidem & dilectionem in corde ipsius & inhabitat & operatur. Nō se commendat, non improbat alios. Fauus enim distillans Cant.4.
labia eius. Capitulum hoc ordine sequitur, sed hodie tractari non potest. Crastina disputatio auditui uestro & auditati dabit gaudium & lætitiam: in domino Iesu. Quod ipse præstare dignetur qui uiuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Sermo XXXIIII. A

Fauus distillans labia tua sponsa, mel & lac sub Cant.4.
lingua tua, & odor uestimentorum tuorum sicut odor thuris. Vehementer dulcia sunt quæ nunc dicta sunt ad sponsam. Sed quæritis quomodo superioribus ista cōueniant? Semel uos cōmonuisse sufficiat, necessitate continuationis liberam esse legem cōmendationis. Non tenet seriem, sed utitur uaga licentia. Vbi laudum ratio uertitur, non potest ordo quidem exigi, sed nec debet respui si assignari queat. Post unguentorum laudes statim labiorum gratia profertur in medium. Quid enim si, non de unguenti uirtute hæc in labijs diffusa est gratia? Euangelium reuolue, & aliquid tale de sponso ipso dici inuenies. Spiritus, inquit, domini super me, eò Luc.4.
quòd unxerit me, euāgelizare pauperibus misit me. Oportuit ergo & sponsam in hoc assimilari sponso, ut & ipsa in Ro.10.
opus euāgelij unctione spiritus ungeretur: Spiritus enim Luc.4.
ad officium ungit, & ad efficaciam. Vtrunq; ab illo est, & ministerij gradus, & gratia ministrandi. Sine gratia gradus inutilis, & sine gradu, præsumptuosus usus est gratiæ. Quomodo prædicabunt nisi mittatur, aut quomodo mittentur nisi uagantur? sicut scriptum est: Spiritus domini unxit me, euangelizare pauperibus misit me. Spiritus ordinat in officium, spiritus os aperit, & format in usum, Idcirco in laudibus sponsæ prius agit de unguentis sponsæ, deinde de dulcedine labiorum eius, quia etsi dulcia loquitur, nō ipsa est quæ loquitur, sed spiritus sponsi qui loquitur in ea. Denicq; audi qd ipse sponsus Iesus primitiuæ pollicetur sponsæ, id est apostolis, quia primitias spiritus

Luc.21. acceperunt. Ego, inquit, dabo uobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere omnes aduersarij uestri magna qui dem uirtus sermonis diuini, & aduersantes reuincere po- test, & non aduersantes allicere. Et hoc ipsum est de præ conijs eius quod nunc in disputatione fertur ad blan-
Cant.4. dimentum plus spectat, quàm ad redargutionis effe- ctum. Fauus distillans labia tua. Familiare quidem est illi & quasi innatum dulcia loqui. Siquando autem incre- pat durè, peregrinum illud ab ea, & délonge ascitum, & non insitum, nec sic est affecta, sed magis coacta. Cùm dul dulcia loquitur, de proprijs loquitur: cùm uerò dura, non habet hæc oris eius qualitas, sed prauitas audientium.
Cant.4. Ergo de proprio & de familiari laudat sponsam, cùm di- cit: Fauus distillans labia tua. B Sed quia de con- tinuatione aliquanta iam audistis, uultis & de comtinen- tia commendationis eius differam? Tria quædam laus ista complectitur, dulcedinem, plenitudinem, parcitatem. Dulcedo consideratur in genere, plenitudo in copia, par- citas in effusione. Quid effusionem dico? Distillatio magis est quàm effusio. Fauus distillans labia tua. Quid necesse est in assignandis singulis immorari? Ipsi enim scitis quia fauus non nisi dulcedinem effundit, nec nisi de pleno effundit. Et de plenitudine quidem ipsa, non totam ipsam. Ideò fauus non effundens, sed distil- lans labia tua. Est ergo in labijs sponsæ & dulcedo sola, & dulcedo plena, & dulcedo sobria. Plenè quidem possi- detur, sed non plenè effunditur, sed prout auditorum ca-
Psal.118. pacitas exigit. Vultis etiam ipsius sponsæ de labijs suis habere testimonium? Quàm dulcia, inquit, faucibus meis eloquia tua, super mel & fauum ori meo. Dulcia quidem sunt labia sponsæ: eloquia enim domini distil- lans ab eis. Eloquiorum domini est ista dulcedo. Non enim de suo loquitur: sed quasi sermones domini. Idcir- co diffusa est gratia in labijs eius. Accipite iam ex parte qualia mella sacri fauus distillat eloquij, quod unicuique si- cut deus dimisit uasi cui instilletur mensuram. Remittit, permittit, promittit, præmittit. Delicta remittit, infirma permittit, æterna promittit, & ipsorum primitias quas- dam præmittit. Sapientiam loquitur inter perfectos, sa- pientiam quidem non huius mundi, sed dei, sapientiam in mysterio absconditam, & inter minus spiritualiter sa- pientes nihil arbitratur se scire, nisi Christum Iesum & hunc crucifixum. Cohortatur ad perfectionem, non cogit sed magis consolatur pusillanimes, suscipit infirmos: & si inquietos corripit, correctio iam dulcedinem sapit mater nam: peccanti compatitur, conuerso indulget, nec indul- gentiarum numerum & quasi terminum quem non trans grediatur præfigit, cui præcipitur septuagiesseptíes in die delicta toties confitenti donare. Vide quàm magna multitudo dulcedinis in labijs sponsæ quæ quoties ipse perexiuis in malum, toties si conuertaris ipsa tibi distil-
Luc.15. lat in bonum, & præbendæ ueniæ uicibus non exhauri- tur. Denique instar angelorum dei non insultat sed exul- tat super peccatore pœnitentiam agente. Bonum ergo est labijs eius auditum præbere. Nam & dominus præci bus eius aurem accommodat, sicque tuum prouocat & in uitat affectum, ut prodat & suum. Loquere sponsa quod loqueris, quia audit cum desiderio dilectus tuus, siue di- sputantem de se siue colloquentem sibi. Sed cum ipsi spō so sponsa loquitur, tunc loquitur in loquela dulcioris la- bij & lingua altera. Tunc cordis labia uerè melle delecta tionis stillant diuinæ, imo non tam distillant quàm fluunt quoniam hora illa in melleas affectiones anima toto con uertitur, Beata uicissitudo, quando de corde sponsæ quæ dam fluenta mellis emanant in dilectum, & ab ipso redun-
Eccles.1. dant in sponsam. Ad locum enim unde exeunt hæc mel- lis flumina reuertuntur ut iterum fluant. Boni faui in la bijs sponsi & sponsæ eructantes ex hoc in illud, & inui- cem rorantes amoris dulcedinem. Ille désuper irrorat gratiam, illa deorsum actionem gratiarum. Ipse Iesus in

anima dilecta roris huius mellis & stillas genuit. Dulces omnino stillæ roris, affectiones illæ diuini amoris, quan- do sponsa liquefacta tota distillat à facie eius quem dili- git, à facie dei sui. Ideò quasi fauus distillans labia eius, eò quòd uehementer dulcis est sic affectæ mentis succen- sio, sed uelox succisio propter illum dulcem excessum mentis raptum, & propter citam interruptionem. C Fauus distillans labia tua. Purgata omnino hæc ego cre- diderim labia, de quibus ipse Iesus dulcedinem melleam
haurire se reputat. Esaiæ labia forcipe & carbone de alta- Esaiæ.6.
ri tacta purgantur. Misit (inquit alius) manum suam do- Hiere.1.
minus, & tetigit os meum. Quæ sponsa est, non carbo-
nem, non digitum optat, sed oris contactum. Osculetur Cant.4.
me, inquit, osculo oris sui: labia labijs debētur. Nec enim de sponsæ labijs exprimerentur dulcedines, si non labijs imprimerentur dilecti. Quid autem nisi osculi suauitate quod de labijs sponsæ rapit, se delectatum gaudet cùm di- cit: Fauus distillans labia tua? Propter utrunque, & propter osculum charitatis, & propter oraculum uerita- tis. Fauus, inquit, distillans labia tua, mel & lac sub lin-
gua tua. Istud iam propriè ad eloquij gratiam respicit. Cant.4.
Nam labiorum usus etiam ad osculū est, linguæ uerò ad eloquium tantum. Non tantum dulcedo in lingua sonat, sed mel & lac sub lingua tua. Simulata dulcedo est quæ tantum sonat in lingua, & non sentitur sub ipsa. Exigua est quæ tota est in labijs & in lingua, non pars eius maior sub lingua. Non est dulcedo tantum in eius lingua, nec tota est lingua: sed sicut ipse qui nouit testatur, mel & lac sub lingua tua. Ideo eructat uerbum bonum, uerbum tam melleum quàm lacteum, propter deitatis maiestatem, & propter incarnationis mysterium. Lingua & labia ac si quidam argenteus canalis sunt per quem de cordis fon- te riuuli lactis & mellis erumpunt. Vtrunque dulce, sed
distincta dulcedo. Lac paruulorum est ut Paulus loqui- 1.Cor.3.
tur. Et idem inter perfectos dulcem & diuinam & quasi 1.Cor.2.
melleam sapientiam docet. Alij mel tantum habent sub lingua, alij tantum lac, & non mel. Mel autem & lac utrun que pariter sub lingua sunt sponsæ. Nec mel fluit, sed ma gis distillat. Nec enim passim & intemperanter profun- dit sublimes illos & reconditos sensus secretorum cæle- stium, deitatis arcana, nec lactis potum sine delectu pro- pinat. Mel, inquit, & lac sub lingua tua. Non enim sermo
est uel interna dulcedine uacuus, uel internæ dulcedini Cant.4.
coæquatus. In promptu est illi dulcia loqui sub cuius lin gua mel & lac. Beata lingua quæ uelut fauus distillat, & uelut ubera quædam paruulorum lacte distenditur, quæ mel distillat, & lac fluit. Omnis clamor & amaritudo &
blasphemia longe ab istis proscribitur labijs, sicut aposto Eph.4.
lus suadet, hortatus hæc iuxta psalmum: Sub lingua eius Psal.9.
labor & dolor. Sed mel & lac, inquit, sub lingua tua. Fa-
uus distillās labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius Prou.5.
non tamen mel & lac sub lingua eius, non in intimis eius, non in ultimis eius, sed nouissima eius amara sicut absin- thium, & acuta ut gladius biceps. De muliere uerò forti hoc idem in prouerbijs inquit. Fortitudo & decor indu-
mentum eius, & ridebit in die nouissimo. Spiritualem il- Pro.31.
lum & uerè beatum risum iam nunc parturit os eius, & quasi dulcedo eius sub lingua latitat. Ebullient autē quæ nunc subsunt, mel & lac in plenam lætitiam, in die nouissi mo. Tunc nulla ex parte quasi sub lingua premetur silen- tio, sed pressum diu prorumpet gaudium, & implebitur os eius risu. Os inquam mulieris cuius fortitudo & decor indumentum eius. Vide quomodo non oportet nudam inueniri, quæ promissa sibi expectat gaudia reddi. D Quis scit si non hæc ipsa sunt indumenta de quibus in hoc eodem cantici loco subsequitur: quia odor unguētorum
tuorum sicut odor thuris. Operui (inquit psalmista) in ie Psal.68.
iunio animam meam. Item Humiliabo in ieiunio animam Psal.34.
meam, & oratio mea in sinu meo conuertetur. Bona ue- stis ieiunium, in cuius sinu quodam secreto oratio cōmo-

ratur. Vestis est quæ sinum habet. Oratio mea i sinu meo conuertetur. Habes hic utrunque, si aduertas, & in ieiunio indumentum fortitudinis, & in oratione odorem thuris.
Psal. 34. Oratio, inquit, mea in sinu meo conuertetur. Cur uerò ait in sinum? An fortè defectum orationis tepidæ & infra fractæ dedit intelligi, in ipso primò euanescentis processu. ideoque dicitur in sinu suo conuerti, ibidem scilicet occidens ubi exhauritur? Sed quomodo conuertitur & redit quæ perit? Magis quidem in sinu conuerti, uidetur quæ celerem precis reportat effectum, & si nondum plenè, ex parte tamen humilis & deuotæ petitionis fructu potitur. Habet enim dulcedinem multam uehemens & deuota oratio, & dum dirigitur in conspectu domini quasi incensum, suauem ipsa odoris sui sensum haurit. An non bonum indumentum cùm uapor huius nebulæ ipsam offerentis operit & uestit animam? Bonum planè. Sed nos sicut cœpimus uestimentorum interpretationes secundũ exteriores actus exequamur. Opera enim bona & priorem deformitatem operiunt, ne ad noxam imputetur: & decorem quendam & uenustatem conferunt, ut ad gratiã reputetur. Bona enim uestimenta, bona sunt opera: & simul ornant & orant. Et quòd ornent manifestum quidem est: sed non omnium ornatus redolet thura, non orationis speciem tenet. Denique cuiusque opera & potentia, & publica ostentationem & inanem iactantiam redolent, non supplicationis instantiam, non solicitudinem placendi domino, non impetrandæ uota gratiæ. Quomodo enim aptabitur odor uestimentorum tuorum sicut odor thuris? Qui uerò omnia agit ut ei placeat cui se probauit deo, ut eius mereatur fauorem, utique, odor uestimentorum eius sicut odor thuris. Et quidem thura nisi deo soli nec offerri solent nec debent, ideo odor uestimẽtorum eius sicut odor thuris, cùm quicquid siue palàm siue clàm agit, ad impetrationem placationis refert diuinæ. Idem uidetur esse oleum in uasis, & in uestimentis odorem sed odorem thuris. E Quid aliud quàm gaudia illa spiritalia & æternam delectationem deum exorat, qui omnem aliam abiurat & horret? Sitiuit (inquit
Psal. 62. psalmus) in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. Vides in uerbis quomodo & ipsum carnis uestimentum quasi orationis habet uicem, dum deo sitire dicitur. Caro uoluntarijs afflicta disciplinis, nónne deum ad propiciationem flectere nititur? Ipsa eius propter deum supplicia, quædam ad eum supplicationes sunt. Eleemosyna pauperi misericorditer impensa exorat. Carnis propriæ delectatio discretè repressa cur non & ipsa orationis habet effectum? Voluptatis repressio quædam est uotorum expressio, & desiderij delectationem aliam suspirantis. Orationis feruidæ effectus in sinu cordis uertitur & conuertitur. Thura in exterioris abstinentiæ uestimento suauiter fragrant. Et bonum omnino uestimentum, quando anima non tam carne uestitur quam carnalium ieiunio quodam & temperantia uoluptatum. Bonum omnino uestimentum continentia uirginalis, suauem redolet & uelut thuris odorem, uel illi quem diligit, uel sibi quæ diligit. Quicquid cum dilectione offertur, non potest eius delectatione non perfrui ipsa quæ offert. Omnis enim hæc dulcedo quæ prædicatur in ea, sentitur & ab ipsa. Ab ipsa manat, & in ipsa manet. In labijs fauus, sub lingua mel, & in uestimentis eius redolẽtia thuris. Proxima sunt ipsi uniuersa hæc, quorum tam gratus est sensus, & per-
Psal. 18. fruitio dulcis. Erunt (inquit Dauid) ut complaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Habetis hic utraque hæc: & ne quid desit ad cumulum gratiæ, sub uestimentorum uocabulo operum qualitas tertio loco profertur in medium. In labijs stillant eloquia, sub lingua meditationes melleæ fluunt, uestimentorum ornatus thuris spirat odorem. F Quid illi censes deesse ad gloriam, in qua hæc tria complacet, os, animus, opus? Hoc numero omnia comprehensa sunt, sed ordine conuersa sunt. Ab operibus enim inchoandum est, non ab eloquio. Cornelij centurionis primò opera & orationes exauditæ sunt, fide corda mundata sunt: deinde super ipsum & super suos spiritus cecidit. Et erant lo- Act. 1.
quentes linguis ipsi apostoli post ascensionem domini unanimes perstiterunt in oratione: completis promissionis diebus repleti sunt spiritu: postea profecti prædicauerunt ubique. Primò in oratione profusi sunt, deinde spiritu infusi sunt, & sic quam susceperant, alijs gratiam ipsi profundunt. Primò expectatione & desiderio conuersi sunt ad deum. Secundò ad ipsos facta est dei conuersio. Tertiò ipsi conuersi confirmantur & confirmant fratres suos. Sed siue sanctitatem uitæ, siue uisitationẽ diuinam, siue uerbi ministerium in apostolis attendas, omnia hæc uestimentorum uicem tenent, his omnibus operti sunt & ornati sunt. Quid in illis relictum est nudum, aut uetustate pristina sordens, quin tam festiuo & uerbi & uirtutis cultu resplendeat? Eximius itaque cultus in illis, sed nec copia minor. Quidnam hæc uestimenta redolent? qualis est odor eorum, nunquid non sicut thuris? Cùm domini pecuniam conseruis erogant, non inde penes se quicquam uel furtim residere passi sunt, nihil inde fraudulenter sibi decerpentes, etiam à laudis munere manum excutiunt, omnia referendo ad gloriam dei. Quasi cæli decoro uestiti sunt lumine, sed cæli enarrant gloriam, nõ suam, sed gloriam dei. Ipse tibi Paulus subtilia & indissolubilia quædam uestimenta uerbis suis contexit, & pro capacitate tua luminis & intelligentiæ coaptat amictum, non tamen in persuasibilibus humanæ sapientiæ uerbis, sed in doctrina spiritus. Ideo uestimenta quibus uel ipse tegitur, uel quæ tibi contexit, non nisi thuris habent odorem. Nam affectata uerborum lasciuia & cultus, inanis & leuis gloriæ redolere uidetur affectum. Et qui non leporem eloquij, sed lubricas & fallaces disputationes subtilioris sectantur materiæ, dum se nimis propter inanem fauorem extenuant, aliquoties intexunt blasphemias. Non ergo odor uestimentorum eiusmodi sicut odor thuris. Nullum in uestimentis sponsæ excipere uidetur dum indefinitè pronunciat. Odor uestimentorum tuorum sicut Cant. 4.
odor thuris. O me felicem si uel unum uel alterum in me uestimentum, integrum reddat thuris odorem, nec aliqua admistione peregrina corruptum. Nam ad hanc mensuram ut omnia eius indumenta uelut thura redoleant, neminem accessisse puto, qui necdum in sponsarum sortem meruit asciscì à domino Iesu sponsarum sponso.

Sermo XXXV. A

Cant. 4.
ORtus conclusus es soror mea sponsa, ortus conclusus, fons signatus. Primò ex uerbis suis laudatoris huius affectum pensare oblectatus uidetur, qui non est contentus laudasse semel. Et quantum esset si uel simpliciter & sine repetitione eius quã alloquitur, eloquenter præconia, nunc autem & exquisitis ad illam utitur blandimentis, & congratulando ipsa congeminat. Quidni quam in matrimonij delegit gratiam, non eius dotibus eximijs gaudebit? Non poterat in tam dulcis necessitudinis iura nisi digna eligi, nec iam electa tepidè diligi. Nunquid non æquum est ut & ipsa in talibus ei placere studeat, qui sic ipsam probauit? Ipse probat, ipse talem parat, ipse plantat sibi paradisum uoluptatis, ipse qui talem eam parat, ipse comparas paradisum deliciarum. Ecce (inquit Isaac) odor Gen. 27.
filij mei sicut odor agri pleni, cui benedixit dominus. Hæc autem non agro confertur sed orto, ubi spiritualis uidetur plantatio florum, & aromatum cultus uberior. In hũc ortum Iesu bone libẽter descendis ad areolas, aromatum cùm cubes in eo ut colas & custodias illum. Ortus, inquit, conclusus soror mea sponsa, ortus conclusus. Cant. 4.
Per ortum

Per ortum internas fratres intelligite delicias, per conclusionem disciplinam custodiæ. Quem dabitis orto similem, nisi cuius anima spiritualibus sic affectibus redolet, sicut aromaticis floribus ortus? quàm iucundum penetrat, quàm suauis recessus in pectore sponsæ: in pectore tam florigero ut orto comparetur. Nulla in eo radix amaritudinis sursum germinans, per quam orti huius impediantur deliciæ. Omnis plantatio quam nõ plantauit pater meus cælestis, non inuenietur in eo. Denique ipse plantauit hunc ortum uoluptatis, ut solus operetur & custodiat illum. Gemino quidem operatur modo, plantans & purgans. Plantat ut sit omne ei semen uerum, purgat uerò ut fructum plus afferat. Et plantatur ut semen uerum sit, & purgatur ut semiplenum non sit. Quid proderit plãtatio facta ad ueritatem, si purgatio desit ad ubertatem? Nihil confert cultura diligens disciplinæ. si custodia desit. Neutro destituitur qui assimilatur orto & orto conclusio. B Ortus conclusus soror mea sponsa. Malè ortum in quo positus erat custodiuit Adam, contra lubricum fraudulenti serpentis ingressum. Iucundus quidem ille corporalium paradisus lignorum, sed ego multo meliorem in eius animum plantatum intelligo. Nihil obfuisset in illum corporalem irrupisse, si nõ irrupisset in istum. Admissus est coluber, & statim ei⁹ persensit uenena. Qui enim dissipat sepem, mordebit eum coluber. Bona custodia sepes, q̃ culta ab incultis separat, & seruat illæsa. Circunda ergo hanc orto tuo sepem, ne si fuerit ablata sepes destructa maceria, in direptionem & conculcationem fias. Non erat ille reclusus hosti: eiecto & exuli inde quàm graniter est interclusus? Cum difficultate egreditur, unde incauta facilitate prolapsus est. In sudore uultus pane uescitur suo, qui in paradiso de uitæ ligno ad libitum poma carpebat. Hic uescitur pane suo, ibi uitæ fructibus. In paradiso produxit dominus omne lignum pulchrum uisu, & ad uescendum suaue. Laborat in terra eiectus Adam, non dominus: sed ipsa terra spinas & tribulos germinat operanti. Paradisus gratis dat fructus suos, terra laboranti nec suos. Commutatio misera, sed tu domine perdis (& iustè) omnes qui fornicantur abs te. Iure perditur qui tam charas necessitudines perdit fornicando, nec ultra meretur hæc blandimenta audire ut uocetur soror, ut sponsa, ut ortus, & ortus conclusus, qui neminem nisi dilectum admittit. Porta paradisi tui semper clausa sit, soli principi pateat. Non deijciatur in securi & ascia ianua eius. Vnus sit aditus, & his commissus cherubim. Nihil admittatur non examinatum prius gladio flammeo, nihil quod uerbum dei reprobet, quod non approbet charitas quod non ad perfectionem & plenitudinem legis accedat. Plenitudo ergo scientiæ cherubim, & plenitudo legis charitas: in qua omnia concluduntur mandata. Hæc sit tibi custodia flammea. ut quicquid irrumpere indignum tentauerit, sub momento & non lentè consumat. Nunquid non commode dilectioni est assignata conclusio, quæ sponsæ semper constringit affectus, & concludit in idipsum, ad interiora semper conuertens, ubi deliciæ eius sint esse cum filio dei? Bonus dilectio murus, sed habet hic murus antemurale. Dilectio quasi murus est, antemurale regularis districtio. Illa cogitationes sanctas, & affectus dulces includit. Hæc occasiones delinquendi repellit & excludit: hæc opportunitatem uacatiõis ad amoris præstat officia, illa perfruitur. Ille murus gratus est, hic necessarius. Ille te cælestis inter delicias claudit, iste proscribit mundanas. Si tibi uotiuum est cor tuum uelut ortum deliciarum præstare Christo, non ægre feras hoc antemurali si concludaris. Delicias perdere uult quas habet (si tamen habet) qui de munitione submurmurat. Ortus nescit esse, qui non uult esse conclusus. C Ortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus. In tribus huius orti laudes absoluit, conclusus, & irriguus, & aromaticus. Primum securitatem confert, secundum fertilitatem, tertium & ad germina quæ producit respicit, ad gratiam. Nónne nobis gratus ortus iste uidetur tam integer, tam uber, tam utilis? Nec tantum utilis est, sed aromaticus & abundans delicijs. Quis nostrum has ad se laudes audeat attrahere? Quis hæc sibi dici blandimenta præsumat? Atque utinam sicut irrigationem & germinationem optamus aromatum, sic concludi signarique non detrectemus. Non enim emissiones illas aromatum producit nisi ortus conclusus, & fontis signati, fluenti irriguus. Signetur ergo fons tuus ut non effusiõe prodiga totus exsiccetur, signetur ut ad irrigandum tibi sufficiat. In platéis tuis aquas tuas diuide, habeto eas solus, ut non sint alieni participes tui. In platéis inquam sed in tuis aquas diuide ut uirtutum aromata tibi accrescant acsi iuxta aquam in platéis. Quomodo non erit fons signatus qui de fonte illo uitæ profluit quem signauit deus pater? Qui, inquit, biberit de aqua hac quam ego do, fiet in eo fons aquæ salientis in uitam æternam. In fonte hoc quem signatum uocat, signatam quandam & spiritualem & propriam & à seculari seiunctam doctrinam intellige, aut doctrinam aut certè deuotionem priuilegio dulcedinis signatam, & quasi singulerem copiosè fluentem & iugiter. Hæc est quæ omnia uirtutum læta reddit genimina. Hæc est fortium operum exhilaratio, acsi quædam irrigatio ossium. Gaudium enim cordis exhilarat hæc singularis & insignis deuotio in deum, quasi fons signatus & proprius, segregatusque in hoc ministerium, ut cor sponsæ acsi ortum quendam irriget in sponsi delicias. Signetur ergo ut non fiat iuxta quod scriptum est: Fons tuus turbatus pede, & uena corrupta, alioquin nescit tuus dilectus de puro fonte potare. Signatum est, inquit, super nos lumen uultus tui domine, dedisti lætitiam in corde meo. Lætitiam ad irrigationem deflecte. Denique in stillicidijs fontis ortus lætabitur germinans. Nónne recolis de Genesi quòd fons ascendebat & irrigabat totam faciem tarræ? Adhuc terra dedit fructus suos, nondum nouit spinas & tribulos. Quis dabit ortulo meo hanc aquam, & areolis meis hunc fontem signatum? D Quis dabit ut tota ortuli mei facies irrigua sit lætitiæ & lucis riuulis, nihil in eo aut sterile sit, aut quadam in deuotione triste. Vicina sterilitati uidetur operatio tristis, & spiritualis gaudij carens irrigatione. Denique & si quid nascitur, quasi radix ascendit de terra sitienti. Quasi radix, non quasi flores, non quasi fructus. Quasi radix, hoc est, aut parum aut nihil plus habens in radice. Ideo fontis inducta est mentio, ut germina læta credas erumpere in orto irriguo. Et est equidem ortus cuius aquæ fortuitæ sunt, & quasi déforis ascitæ, non perennes, non propriæ. Bonus autem ortus, cuius fons in ipso nascitur. Fons signatus & proprius. Fons, inquit, & fons signatus, sed est iugiter intus erumpens, & non ualens corrumpi. Fons quia ubertim fluit. Signatus, quia nequaquam percffluit. Aut ideò dicitur fons signatus, quia & si alijs alij fontes sunt, sorori & sponsæ specialis & fons & proprius, & quadam prærogatiua signat⁹. Bonus omnino fons sapientiæ, sed adhuc sub signaculo nobis emanat, dulciter sapit, sed nondum dilucidè scitur. Signatus est & clausus sub figuris. In apocalypsi liber ostenditur in manu sedentis super thronum, signaculis septem signatus. Vtriusque ratio & fontis & libri ad sapientiæ spectat intellectum, sed uterque signatus est figuris, & ænigmatibus inuolutus. Signatus est: quibusdam enim nobis intimatur indicijs, & occultatur in ipsis: & sicut in apocalypsi libri signati legis apertiones, ita & hic signati fontis emissiones. Emissiones, inquit, tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Fons iste signatus quidem est, sed exsiccatus non est, cuius tam gratiosæ sunt emissiones. Signatus est fons sapientiæ, sed ab emissionibus eius cognoscetis eam. Erit, inquit, fons patens domus Dauid in ablutionem peccatoris & mẽstruatæ. Ille

Marginalia (left column): Cant. 4. — Eccl. 10. — Psal. 72. — Cant. 4.

Marginalia (right column): Ioan. 4. — Pro. 25. — Psal. 4. — Psa. 64. — Apoc. 5. — Cnat. 4. — Zach. 3.

patet,hic signatur. Ille abluit,hic alit. Ille lauat,hic rigat. Ille purgat delicta,hic producit delicias. Ille communis multorum,hic specialis est sponsæ. Ibi remissiones fiunt, hic emissiones. In psalmo pro octaua uide quomodo primo lectum lauat,deinde rigat. Non enim est satis à fœdita te lauari,nisi & fœcunditas sectetur. E Emissiones tuæ paradisus malorum punicorũ. Ita Iesu bone, ita est. Emissiones istæ,immissiones sunt tuæ immissiões per angelos bonos. Non posset tales emittere delicias,nisi tu intrinse
Psal.4. cus delectationes aquæ uiuæ immisisses. Signatum est super nos lumen uultus tui domine, dedisti lætitiam in corde meo. Signatum est super nos,quod desuper nobis impressum est. Cui diuini luminis imago desuper imprimitur,intus in corde lætitiæ spiritualis ubertas exprimitur. Ideò gloriosæ emissiões filiæ regis abintus sunt. Emissiones tuæ paradisus. Non sunt exiguæ deliciarum intrinsecus copiæ,de quib⁹ integer paradisus emittitur. Vtrunq; habes,& paradisum cõclusum,& paradisum emissum. Ille est in puritatis affectibus,hic in actib⁹ pietatis. Ille intus est,hic de illo procedit,& probat illum. Vtraq; delectabilis est,& conscientia & conuersatio sponsæ. Omnia enim proponit utiliter,& disponit suauiter. Ideo quasi paradisum quendã cernas in ei⁹ habitu & opere exteriori, dum honestas placet,in singulis,& series in collatis,& suauitas in dispositis. Modestè & cũ tranquillitate oĩa agit,ut uirginalis inea uerecundiæ non uioletur serenitas. Denique & paradisi dotes enumeraturus incipit à uerecundia,in eius designationem propter colorem similem punica mala proponens. F Emissiones tuæ paradisus malorũ punicorũ. Potest & in malis punicis,martyrum intelligi patientia,eò quòd proprio sint sanguine rubricati. Et bona pudicitiæ comes,patientia,quæ in laude sapiẽtiæ sibi cõ
Iacob.3. nectuntur,sicut scribitur: Sapientia quæ desursum est,primo quidem pudica est,deinde pacifica. Pudicitia modestè se & pro dignitate temperat,patientia alienam immodestiam æquanimiter portat. Illa proprios motus in format,hæc alienos impetus infringit. Illa decor est,hæc for
Pro.31. titudo,ideo dicitur: Fortitudo & decor indumentũ eius.
Iacob.3. Primò,inquit,pudica est,deinde pacifica: & post aliquanta subiungit,plena operibus bonis. Bonum est enim persecutionem pati,sed propter iustitiæ fruct⁹. Ideo emissiones eius malorum punicorum sunt, sed cum pomorũ fructibus. Bona quidem pudicitia,sed si ociosa non est, non affectata,non ficta sed fructum afferens in patiẽtia. Illa disponit suauiter,ista protegit fortiter. Illa modesta,hæc lõganimis. Ideoq; his duabus nunc annectuntur quasi com summatio & finis operum fructus pomorum. G Transeundum iam erat ad arborum aromaticarum disputationem,ad delicatiores species: ad emissiones cypri cum nardo: nisi mala punica odore nos adhuc traherent, & festinantem ad alia retinerent sermonem. Nos malorum punicorum parabola respicit, qui regulares celebramus conuentus,qui sub uno continemur ordine, quasi grana sub cortice. Atq; utinam hæc grana imitemur,similiter in cohærentia cordis unanimes,sicut in conclusione quadam ordinis. Penè indiscreta facie huius sibi mali grana cohærent,numeri singularitate magis distant, quàm specie: discamus & nos abinuicem numero differre, nõ animo. Nõ rixantur inuicem non contra corticem murmurant,non tentant illum perrumpere, patienter se sinunt eius quasi aluo concludi, ut quodammodo dicere illud uideantur:
Psa.132. Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in unum. An nõ fratres in hoc ordine nostro ac si in cortice punico passionis Christi per imitationem color rutilat? Deniq; uelut quædam huius mali grana sunt, qui sibi natiuum dicunt sub disciplinæ corio contineri,qui non tam premi se censent quàm protegi. Absit amor proprietatis, absit amor priuatæ potestatis,& huius te mali granũ exhibes. Discant alij nostro inuitati exemplo quàm bonum sit & quàm iucundum habitare in quodam orto communionis,& sub munimine corticis. Charitas uniat, & cortex muniat. Quot uidetis ordinata collegia,tot intelligite uelut qædam mala pecunia quæ de fonte fluxere baptismatis. Denique credentium (ut legimus) erat cor unum, & Actu.4.
anima una. Ex illis quasi granis tantarum cõgregationũ ordinatè & unanimiter uiuentium, mala punica prodierunt. Illos primos credentium conuentus non astringebat adhuc institutio ordinis, sed instinctus amoris. Non modo ducebant utile,non modo bonum,sed etiam iucundum habitare in unum: sicut unguentum quod descendit in barbam,barbam Aaron,in oram uestimenti ab ipso capite Christo Iesu: qui uiuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Sermo XXXVI. A

EMissiones tuæ paradisus malorum punicorũ
cum pomorũ fructibus, Cypri cum nardo, nardus & crocus, fistula & cynamomum cum uniuersis lignis Libani myrrha & aloe, cum omnibus primis unguentis. A Cypro incipiendum est: nam ibi terminauimus. Septem hic annumerãtur arbores aromaticæ, quæ dicũtur emitti de fonte signato. Et quidem uerba hæc uidentur uerba libri signati. Ita est, signata sunt & obseruata. Quid nobis Iesu bone sponsæ tuæ laudes proponis,si non quid uirtutis intus cõtinet,ipse depromis? Tu tenes clauem hui⁹ orti cõclusi, tu signasti, tu resigna, tu solue,tu inquam solue septem ista signacula. Nemo nouit quæ sunt illa intima sponsæ, illa abscondita tua quib⁹ adimpletus est uenter tuus. Nemo nouit illa nisi tu, & cui uolueris ipse reuelare. Vtinam & nos simus qui facie reuelata gloriam sponsæ quæ ab intus est speculari possimus. Magna gloria eius in mysterio tam numeri quàm nominum istorum. Et quidem hic quantum donante domino quimus inspicere, septenarij sacramentum, aut spiritualitatem, aut uniuersalitatem indicat gratiarum. Idem frequens & usitatum est in sacris literis, ut septenarius numerus interpretetur dona illa quæ perfecta sunt, & quæ
desursum sunt. Diuisiones gratiarum sunt, & diuisiones 1.Co.12.
ministrationum sunt, & diuisiones operationum sunt, idem autem spiritus diuidens singulis prout uult. Alias alijs diuidit, sed in sponsa quasi colligit & confert uniuersa. Non particulatim diuiduntur illi, quasi diuisa sint in illa. Alijs etiam diuidit & donat, illi non tam diuidit quàm totum donat, nisi in hoc cum diuidere illi intelligas quod selectim & prærogatiuæ confert illi uel in eodem genere gratiarum amplius, uel specialiter in alio. Posset alias arbores aromaticas enumerasse, sed sufficit septem, propter eam quam diximus uel spiritualitatis uel uniuersalitatis significantiam. B Nunc arborum istarum nomina & naturas in discussiones adducamus. Et sub umbra istarum immorari iucundum uidetur, & fructus earum dulcis erit gutturi nostro. Vmbram figuram ipsam intelligo, fructum ueritatem earum. Quomodo non dulcis sensuum fructus, quando ipsa uerborum grata sunt folia? Et scitis quantam auditui nostro dat affectionem tam dulcium frequentia uocabulorum. Poterant ad permouendum affectum ista sufficere. Sufficit quidem affectui simplicitas ista: nam intellectui sufficere nequit. Mos gerendus est & ipsi qui pasci uult sensum ueritate.
Dulciter auditur hæc dulcium inculcatio uerborum. Cy Cant.4.
pri cum nardo, nardus & crocus, fistula & cynamomum, myrrha & aloe. Absit autem ut non multo dulcius intelligantur. Magnæ sunt corporales in arboribus enumeratis deliciæ, sed quanto maiores spirituales sunt quæ figurantur in istis? Emissiones, inquit, tuæ paradisus ma
lorum punicorum sunt, sunt etiam Cypri cum nardo. Bo Cant.4.
nus enim ordo post labores patientiæ, post uerecundiam pudoris ad unguenta proficisci, & unguenta regalia. Nam & de Cypri semine, regale confici solet unguentum: & quia

& quia in malis punicis regularē interpretati sumus una
nimitatem. Consequenter his herbis & unguentis regijs,
Luc. 14. excellentem quandam sublimitatem intellige. Qui se, in-
quit, humiliat, exaltabitur. In patientia & in unanimitate
quid nisi humilitas? Humilitas nec contra iniuriantes tu
met, nec supra consortes se tendit. In malis uerò punicis
hūilitas, in cypro sublimitas. In illis labor, in his deliciæ,
Cypri (ut aiunt) semen decoqui oleo solet, ut unguētum
exprimatur ex eo. Alij seminant in lachrymis, sed sponsa
in oleo. Semina nostra, opera nostra sunt. Hæc si habent
hilaritatem, quasi in oleo decoquūtur. Non satis est oleo
intingi, nisi sint cocta & cōfecta in oleo, & quasi in ipsum
oleum conuersa. Quod in oleo calente decoquitur, olei
ipsius imbuitur natura. Coquuntur & cōficiuntur semen
cypri & oleum in unam unguenti qualitatem. Mira qui-
dem confectio laboris & lætitiæ, eo mirabilior quòd in la
bore non labor sed lætitia sola sentitur. Opus enim exul
tationis in oleo decoctum, in eius transit naturam. Opus
ipsum (ut sic dicam) obliuiscitur opus se esse, dum amoris
pinguedine totum inficitur. Sed ipsa interior exultatio
de opere capit augmentum: sic enim & oleo semē confert
& oleum semini, quando cum exultatione operatur spon
sa, & de ipso opere magis exultat. C Vnguentum
2. Co. 9. hoc regium est. Iesus ipse libenter ex hoc inungitur. Hila
rem enim datorem diligit deus. Et si unxit eum pater de⁹
spiritu & uirtute, & si unctus est oleo lætitiæ præ consor-
tibus suis, uult tamen à consortibus suis ungi, & deuotio
nis nostræ optat unguentum. Quis dabit mihi tantam o-
lei copiam in qua omnes operum meorum fructus deco-
qui posint, & cor meum totum confringi? Euangelista
Ioannes sub typo uitæ contemplatiuæ, sub sponsæ figu-
ra, in plenum oleo feruente dolium descendit. Quis dabit
mihi tantam abundantiam olei, & olei feruentis, ut totus
immergar & conficiar? Quis dabit mihi tantam abundan
tiam olei & seminis cyprini, ut unguentariæ confectioni
sufficiat? Non omne semen hæc olei decoctio recipit, non
omnem uult fructum. Denique non omne opus contem-
plationis immisceri lætitiæ potest. Opera exterioris soli
citudinis & usus contēplationis, cōfici simul nō possunt,
nec in unam coagulari qualitatē. Quos ergo fructus hæc
confectio recipit? Illos planè quos apostolus enumerat.
Galat. 5. Fructus autem spiritus gaudium, pax, patientia, longani-
mitas, fides, mansuetudo, modestia, continentia, castitas.
Hi fructus cum oleo contēplationis conueniunt, & quasi
in unam coeunt naturam. Sed & illud semen huic confe-
Lucæ. 8. ctioni maximè conuenit, de quo legitur: Semen est uerbū
dei. Denique & semen cypri cum manna similitudinem
quandam habet, in quo uerbum dei figuratū accipimus.
Vtrunq; enim & manna & cypri semen album est, & simi
Psal. 18. le semini coriādri. Lex enim domini immeculata est. Hæc
non uult aqua secularis discuti sapientiæ, non eius asser-
tionibus firmari, sed oleo spiritus, ut spiritualis sensus, ut
unctio spiritus exprimatur ex ea. Huius meditatio & con
templationis lætitiæ facillimè commiscetur, cum sibi con
iungitur uerbi studium, & gratiæ oleum in contemplatio
ne: & dum illud per istam decoquitur, facillimè ex hac cō-
fectione spiritualis exprimitur intelligētia, & unctio quæ
docet de omnibus. Et uide quia nō ait simpliciter cypri,
sed cypri cum nardo. D Nardo se dominus fatetur
præunctum in sepulturam. Quid ergo in nardo nisi men-
tis quietem intelligis? Ideo cum cypro iūgitur, eò quòd
omnis contemplationis usus quietæ mentis indigeat. Cy
pri, inquit, cum nardo, nardus & crocus. Bona connexio.
Crocus enim flos quasi aurei coloris ad sapiētiæ rutilum
refertur colorem. Ergo in cypro ītelligitur uestigatio, in
nardo uacatio, in croco uisio sapientiæ. Iure nardus poni
tur in medio, utrique necessaria, id est uestigationi & ui-
sioni. Nam nec inuestigari sine uacatione mentis ueritas
potest, nec uideri cùm inuenta fuerit. Accipe ergo in cy-
pro studium, in nardo ocium, in croco utriusq; fructum.

Noli de cætero sponsa noli dicere quia fusca sim, noli am
plius te decoloratam uocare. Iam enim sponsi ipsius testi
monio croceo colore resplendes, quæ crocum immittis.
Bene croceo nitet colore, quem nō infuscat fatuitas, quē
non tædij & deficientis animi moribundus pallor inficit,
sed sapientiæ fulgidus, & rutilus charitatis color exhila-
rat. Si uelimus hæc ad Christi personā reflectere, cōgrua
planè interpretatio sequitur. Quis magis oleo decoctus
est gratiæ? Ipse in manna intelligitur, ipse seminis cypri
speciem tenet, ipse passionis cruce pressus sacramēta salu
tis & unguenta gratiæ profudit, ipse in cypro patitur, &
in nardo sepelitur, & de corde terræ resurgit in croco,
Quasi nouus flos & rutilius quādo per resurrectionē ei⁹
caro refloruit. Et fortasse in fistula ascēdit ad cælum. Hæc
enim arbor in altum excrescit, & sponsa eius quasi compa
titur in cypro, cōsepelitur in nardo, & in croco conresur-
git. Quid ergo consequens est nisi, ut coascendat in fistu-
la? Si enim cum resurrexetit spōso, quæ sursum sunt quæ
rere debet, quæ sursum sunt sapere, ubi sponsus eius est in Col. 3.
dextera dei sedens. E Fistula & cynanomum. Fistula
exurgit in altum, cynamomum parum quidem exurgit à Cant. 4.
terra. In fistula altum cernit, sed in cynamomo altum non
sapit. Illa ascendit, illud condescendit. Fistula est quando
sponsa excedit deo, cynamomum quando contemperans
est nobis. Etsi se contemperat, totum tamen est spirituale
quod profert: cynamomum enim cùm frangitur, uisibile
spiramantum emittit. Quando frangitur nisi cùm aperi-
tur, cùm exponitur? Sic enim Iesus cùm accepit panem, Mar. 14.
fregit & dedit. Tunc ergo doctor contemperans seipsum
quasi frangit, cum se cœperit aperire, uel audiri, cum eui-
cerare illa quæ intus de supernis latēt secreta, cum memo
moriam abundantiæ suauitatis eructat. Hoc est quod cy-
namomum fractum uisibile dicitur spiramentum emitte-
re. Quare spiramentum & quare uisibile? Spiramentum
quia spiritualium sunt quæ dicit, uisibile quia manifestè
docet. Qui enim in sublimibus ad ludicra uanas fabula
tiones prolabitur, non condescēdit, sed cadit. Fractè qui-
dem loquitur, sed spiramentum suaue non emittit. Quasi
fistula quæ crescit in aquis, ita inter orationum lachymas
exurgit in altum. Pulchra ascensio. Sed uide ut descen
sus cynamomo sit similis Cùm te ab ascensu illo & exces
su aliqua rationabilis causa reuocat & restringit, esto ue-
lut cynamomum. Colloquia tua, conuersatio commu-
nis gratiam spirent. Et si de uoluntate tua & proposito
aliquoties reflecteris, ad senioris arbitrium reflexa & qua
si fracta sit uoluntas, non murmur resonet, non querimo-
nia: est cynamomum confractum, uisibile spiramentum e-
mitte, eò quòd uirtus humilitatis in infirmitate uexatio-
nis, & uelut fractionis proficit & probatur. Et spiramen
tum & uisibile dicitur. Spiramentum, quia tranquil-
litas seruatur in corde: uisibile, quia relucet in facie.
F His annectit & omnia ligna Libani. Et uide quòd nul
la nisi Libani ligna pōit, nec aliqua quæ sunt Libani præ-
termittit. Cum omnibus, inquit, lignis Libani. Ligna Li-
bani & imputribilitatem habent, quia cedrina sunt: & pu
ritatem, eo quòd sunt Libani. Sola ecclesiæ ligna sunt, Cant. 4.
quæ habent mysterium fidei in conscientia pura, & quam
dam quasi imputribilitatem continentiæ. sola eius ligna
& puritatem & perpetuitatem habent. Bonum planè li-
gnum uir ecclesiasticus, in quo concurrunt & obuiaut si-
bi fortitudo disciplinæ, & decor fidei. Fortitudo & de-
cor indumentum eius. Erumpunt hs diebus ligna quæ- Pro. 13.
dam quæ non plantauit pater cælestis, ligna quæ non
sunt plantata in Libano nostro. Fortitudinem præten-
dunt operis, iniuriarum insensibilitatem. parsimoniæ
tolerantiam. Cedrina uidentur, sed Libani non sunt, quia
immunda est eorum mens & conscientia. Infidelibus
enim nihil est mundum. Fortitudo quidem quæ ostenta- Titū. I.
tur & uirescit in conuersatione, in confessione putrescit.
Quod ibi quasi fulget, hic fœtet. In opere quidē uidetur

pietas,in interrogatione infidelitas putret. Fortitudo la-
pidis,fortitudo eorum,& caro ænea est. scilicet non dege
Iob.41. nerant à patre suo,de quo in Iob scribitur. Induratum est
cor eius quasi lapis,stringitur tãquam malleatoris incus.
Malè fortes sunt non pro fide,sed cõtra fidem. Non enim
emolliuit omnipotens cor eorum,nõ emolliuit, non emũ
dauit,nec fide candidum fecit:ideo non sunt Libani ligna:
Ro.14. Omne quod non est ex fide,peccatum est:quomodo non
magis quod est cõtra fidem? Non sunt ligna Libani quæ
fidei non irrigat puritas. Steriles sunt uirtutes quæ non
fœcundãtur per fidem, sed ipsa fides sine uirtutibus mor-
tua est. Candorem eius nulla incontinentiæ fœdat putre-
do. In ecclesiasticis lignis utraq; obuiant sibi,forma fidei
& operis fortitudo: Talis cedrus nostro plantatur in Li-
bano. Hic est & alibi non est puritas fidei, & perpetua &
quasi incorrupta perseuerantia uirtutis. Hic enim emitti
tur myrrha & aloe cum omnibus primis unguentis. Hæ
species ea etiam quæ per se corruptibilia sunt,à corruptio
ne illæsa seruare noscuntur. Quid enim hæc post ligna Li
bani unguenta produceret, si nihil in eis esset distantiæ?
Nam etsi uidẽtur similia, distinctionem tamen recipiunt.
Illa enim,id est Libani ligna incorruptibilitatem in se ha
bent:ista,id est myrrha & Aloe, nõ habentibus exhibent.
Illa imputribilia sunt,ista imputribilitatem conferũt. Bo-
num ergo lignum,& uere plantatum in paradiso domini,
in monte illo egregio,in monte Libano,quod & ipsum se
continet ne per illicita defluat,& sermones sui myrrha à
tali fluxu alios reddit immunes:cuius corpus quasi cedri
num est,& à labijs myrrha distillat. Myrrha inquam & a-
Cant.4. loe cum omnibus primis unguentis. G Possumus qui
dem & hæc ad quatuor cardinales uirtutes interpretando
deflectere,si intelligamus à cedro fortitudinem, in Liba-
no fidem, quæ ipsam prudentiam informat: in myrrha tẽ-
perantiam, continentiam & iustitiam: in aloe puritatem.
Nam huius arboris gummi dicitur stomachum purgare.
Per myrrham ergo exteriora constricta sunt,per aloe inte
riora in hypocrisi ficta nõ sunt. Habes iam in his hæc qua
tuor expressa. Primo constantiam,ne ad tempus credas,&
in tempore tentationis recedas. Denique prudentiam,ut
sit rationabile obsequium tuum. Sic myrrha mortifican-
dæ carnis sequetur,cum habueris zelum secundum scien
tiam. Quarto loco aloe, cum ipsum cor offertur & adole-
tur,ut simul sit & in myrrha mortificatio carnis, & ĩ aloe
emundatio conscientiæ ab operibus mortuis,ad seruien-
dum deo uiuenti:ne simus seruientes ad oculum,nec qua
si hominibus placentes,sed magis deo. Nónne beata uerè
sponsa,cui tot blandimẽta dicuntur? Multum immissum
est ei,qui tot emittit munera grata dilecto. Nam in his o-
mnibus ipse gloriatur, & sponsæ suæ applaudit muneri-
bus Iesus Christus: qui uiuit & regnat per omnia secula
seculorum,Amen.

Sermo XXXVII. A

Cant.4. FOns ortorum,puteus aquarum uiuẽtium quæ
fluunt impetu de Libano. In capituli principio
istius fons dicta est sponsa, & nunc in fine fon-
tis eam impartit uocabulo dilectus suus. Ab
ubertate inchoat,& in senecta uberi multiplicatur, origi-
ni finis respondet. Multæ sunt emissiões eiꝰ,sed ipsa emis
sionibus non exhauritur. Non arescit mora,non exsicca-
tur emanatione. In initio huius capituli dicitur fons si-
gnatus,hic innuitur non exsiccatus. Ibi quales sint emis-
siones eius,hic quàm sint indefessæ docetur. Copiosi ex
hoc fonte riuuli gratiarum emanãt, & semper tamẽ fons
manet. Ab eo in quo inchoat non se cohibet: ideò hic &
ibi fons dicitur. Sed & iam uide quo in loco eius aquæ
fluunt,ubi nisi in ortis? Fons enim est ortorum & delica-
tè fluit, qui non ab ortis egreditur, qui non lauat, sed ri-
gat. Cuius in hoc omnis usus est,non ut auferat fœdita-
tem,sed ut fœcunditatem afferat. Bonus quidem fontis
usus mundare,sed melior fœcundare. Ille abluit inquina-
menta,iste quasi ablutione quadam, gratiarum compor-
tat augmenta. Ille germina lota reddit,hic læta. Ille patẽs
est in ablutionem peccatoris & menstruatæ, hic signatus
delicijs sponsæ. Tota pulchra es amica mea, & macula nõ Cant.4.
est in te. Ideo non nisi fons ortorum dicitur fons delicia-
rum. Deniq; quàm uarius & multiplex est cælestium deli
ciarum modus,tantus uidetur & numerus ortorum. In a-
lio rubent rosæ,in alio cãdent lilia,coloremq; flores uio-
læ purpureum reddunt. Tot orti sunt quot uirtutum plã-
tationes simul collectæ,ubi tantum flos unus est,quis ibi
ortum esse diffiniat? Sic nec una castitatis plantatio,nec
una iustitiæ,orti potest integritatem explere. Salomon q
delicatus & tenellus dictus est, ipse sibi fecit ortos & po-
meria,conseuit ea cuncti generis arboribus. Non arbo- Eccles.
re conseui, inquit, sed arboribus: nec unius generis, sed
cuncti generis. Extruxi,inquit,mihi piscinas aquarum ut
irrigarem syluam lignorum germinantium. Diues quidẽ
in delicijs,qui non rara ligna,& quæ præ paucitate nume
rari & scribi possent,sed integram possedit syluam ligno-
rum germinantium. In orto quippe sapientiæ nihil steri
le,nil non germinans. B Sic & sponsa plures habet
ortos,& cuncti generis uirtutum copiose uirgultis est cõ
sita. Et in sequentibus sponsæ sponsus applaudit, dicens:
Quæ habitas in ortis, amici auscultant te. Fac me audi- Cant.8.
re uocem tuam. Iure omnino. Quid enim nisi dulce au-
scultare illi quæ in ortis moratur,& de ortis loquitur? Non
auditur foris uox eius,nec extra ortum: ideò amicus est q
in ortis commoratur cum ea. Nec tam in ortis est quàm
ortus ipse. Ipsa ortus,& ipse fons:huius ortos doctrinæ
suæ fluentis irrigans. Felix sponsa quæ non habet nisi or
tos irrigare. An non in hoc frequenti conuentu tot orti
quot animi? propter unanimitatem ortus unus, propter
differentes gratias orti plures. Vtinam in his ortis nulla
radix amaritudinis sursum germinet, nullum sit lignum
inutile, nullum quod ortum sponsæ dedeceat, nullus sit Psal.36.
hic ortus olerum,quia olera herbarum citò decidẽt. Qui Ro.14.
enim inquit,infirmus est,olus manducet. Vos autem ole-
ribus non indigetis quasi infirmi. Quod enim infirmum
est in uobis,fortius est secularibꝰ. Illorum infirmitas qui-
escit in licitis,ad perfecta uestra laborat. Illorum infirmi-
tas est uti concessis, uestra quidem circa perfectum subsi-
stere. Quid est in uobis esse infirmum nõ esse perfectum?
Quid est in uobis esse infirmum:nisi summum non appre
hendere? Et quid fortè, nisi ut apprehendatis contende-
re? Ideo infirmum nostrum fortius est secularibus, & (ut
dicam) melior est infirmitas monachi,quàm secularis be-
nafaciens. Opera quæ penes nos putantur infirma,quan
ti crederentur si ab ipsis fieri uiderentur? Perfectorum
solidus cibus est:quot tamen in nobis imperfecti sunt, e-
sum olerum dedignantur. Quæ secularibus licent,infir
mis nostris nec exhibentur, nec ipsi exigunt. Apud nos
perfecta professio, quamuis infirma expletio. Perfectæ
plantationes,sed incrementa infirma. Irrigandæ sunt ut
crescant,sed spiritualibus aquis. D Paulus bene nouit 1.Cor.7.
quibus aquis quemlibet ortum irriget. Coniugatis co- 1.Thes.5.
pulæ maritalis usum dispensat, consolatur pusillanimes. 1.Cor.3.
suscipit infirmos,carnalibus potum lac præbet, sapienti- 1.Cor.2.
am loquitur spiritualibus qui dijudicant omnia sapienti-
am autem non huius seculi,sed quæ ex deo est,sapientiam
absconditam in mysterio. Et si quis alius loquitur deco-
rem domus domini locum habitationis gloriæ eius, tha-
lami delicias, gaudium quo gaudet sponsus super spon-
sam,& quo uicissim ipsa gaudens gaudet in domino: pla-
nè hic ortum olerum irrigare talibus debet aquis. Ani- 1.Cor.2.
malis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei.
Et omnino quisquis spiritualia uel agenda præcipit, uel
intelligenda proponit, nónne tibi uidetur aromaticis in
ortis quasi fons purus manare? Et bene purus, cui nõ est
necesse

necesse inter auditorum perfectionem qui in ortis auscul-
tant, nisi de spūalis uitæ puritate disputare, & quasi para-
disi incolis de paradisi propinare fluentis. Iuxta hunc sen
sum, ortū auditores intelige, fonté doctores. Sed si fons
sunt, quomodo puteꝰ? Nostis enim quātū inter se distēt
hi noti fontes & putei. Puteꝰ infodit̃, fons gratis fluit. In
illo aquæ reconditæ sunt, in isto quasi ꝓpositæ, & seipsas
offerentes ultro. Magna est in istis differentia, nec possunt
utraq; in alterutris inueniri. Nō potest uel fons putei uel
puteus fontis propria & domestica uendicare sibi, uterq;
naturæ suæ continetur limitibus. Corporalia & terrena
angusta sunt, spirituales abundant diuitiæ. Ad spiritualia
si referamus ista, in eodem erit inuenire fontem & puteū:
& alterutra abinuicem propria communicari. D Com-
municemus ergo hæc si uultis inuicem propria, & in eo-
dem assignemus utraq;. Accipiamus in fonte sufficiētiam
doctrinæ, in puteo secretum. In illo abūdantiam, in isto al-
ta mysteria. Et quidem bonus doctor qui quasi de quodā
alto puteo, ita de abdito sapientiæ thesauro copiosè pro-
1. Co. 31. fert noua & uetera. Puteus est, quia quæ dei sunt nemo
nouit nisi spiritus dei. Spiritus enim omnia scrutatur etiā
profunda dei, & quasi fons quidam producit in medium,
& uirtutum ortos irriguos reddit. Habetis ergo in puteo
occultationem, in fonte copiam. Profusionem in fonte, &
sensuum profunditatem in puteo. Puteus altus est, sed nō
indiget hauritorio. Fōs est, & gratis fluit. Qui sitit ueniat
& bibat de aquis sponsæ, de aquis Bersabee, ut nouus ex
ea Salomon nascatur. Et Bersabee puteus septimus inter
pretatur, id est puteus quietis, puteus sapientiæ. Nam sa-
pientia in spiritualium catalogo munerum ascendenti sur
Eccle. 1. sum septima occurrit. Sicut & puteus sapientiæ, ita & fons
sapientiæ legitur. Et fortè in his duobꝰ geminus eius mo-
dus exprimitur. Vnus qui fit per inuestigationē, alter qui
fit per inspirationem. Fontis aquæ ultrò prorumpunt. In
puteo uerò terræ perrumpitur moles, & soliditas penetra
tur, ut ad aquam uiuam pertingas. Vtraq; alteri necessaria
est & industria gratiæ, & gratia industriæ, & uicariā opem
sibi communicant. Inuanum enim laborat qui puteum fo
dit, si nō ipse fons uitæ gratis affluat. Sed & tibi gratis fo
deris puteum, & receptaculum aquarum præparaueris, si
fuerit neglectus puteus tuus. Et si tu squaleas, nō descen-
dent in illum aquæ uiuæ, non fluent impetu de libano.
Aquæ quæ descendunt de libano, nesciunt colligi nisi in
puteum candidum. Et aquæ quæ cum impetu fluunt, uo-
lunt puteum habere capacem. E Altum & capacem effi-
cies cordis tui puteū, si curas terrenas egeras, si locū effi-
cias in animo tuo lætitiæ spirituali, si os tuum aperias ut
attrahas spiritum, & fluant in uentrem tuū flumina aquæ
uiuæ. Ad hoc opus præparata sunt foramina tua in die na
tiuitatis tuæ, sicut scriptum est de pricipe Tyri. Capacitas
intelligentiæ naturalis, qua in die creationis præ cæteris
animantibus priuilegiatus es, ingentis receptaculi uicem
Gen. 16. tenet ad comprehendendas continendasq; aquas uisiōis
& uitæ. Legimus enim uiuentis & uidentis puteum. Qui
si post peccatum uitijs uel innatis uel superadditis obstru
sus uidetur, aperiat illum fides, spes in altum instanter dif-
fodiat, dilatet amor. Ocium & exoccupatio cohærere situ
turpi non sinat. Siquidem feriatas mentes ab anxijs curis
uolunt habere festiua gaudia, & uacationem sibi uēdicat
uisio dei. An non tibi quidam puteus altus uidetur ille in
quo reconditi sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ
Luc. 2. dei? An Mariam quasi puteū aquæ purissimæ inficiabe-
ris, quæ cōseruabat omnia uerba de Christo, conferens in
Gen. 26. corde suo? Esto & tu talis puteus pro modulo tuo puteus
altus, & amplus. Isaac post calumniæ puteum, post puteū
inimicitiarū, post hos (inquā) duos puteos relictos, duos
puteos effodit, puteum latitudinis, & puteum satietatis.
In illo cœpit nō rixari cum uitijs, in isto cœpit fructu de-
liciari uirtutis. Noluit cum Philisthæis puteū habere cō-
munem, qui interpretantur potione cadentes. Puteos ini
micitiarum & calumniæ reliquit Philisthæis. Corruūt pla
nē qui bibunt de erroris & schismaticis puteo. Tales pu-
teos fodiunt authores, bibunt auditores. Sic cōfodit Ar-
rius, sic Donatus. Alter fidei calumniam induxit, alter fra
ternitatis copulam in partes deduxit. Ille trinitatis æqua
litatem hæretica diffinitione distinxit gradibus, ille eccle
siæ unitatem sua præsumptiōe distraxit partibus. Dathan
& Abyron puteos calumniæ foderunt aduersus Moysen Nu. 16.
& Aaron: & inciderunt in foueam ipsi quā fecerunt, quos
terra uiuos absorbuit, potione quam ipsi foderunt præci
pitati sunt, nomen Philisthæorum interpretātes cuētu. F
Bonus autem puteꝰ de cuius aquis qui biberit exaltabit
caput non potione cadet. Quasi foueam fodit qui terreni
sensus acumine scripturæ soliditatem penetrat, & uiolen-
ter scindit ortulum ecclesiæ quoddā incognitum dogma
producēs & obscura mysteria: sed & qui subtili scrutinio
& dolosa machinatione fraternæ charitatis solida perfo-
rat, & discordiæ uenam aperit: qui se conspirationū clau-
dit & signat in puteo, non acquiescēs egredi, sed magis ac
magis ingrediens interiora schismatis, & eius effodiens
abyssym. Philisthæorum est hic puteus, nihil tibi sit cōmu
ne cum illo. Sensim primò & secreto crescunt, & de terre-
næ & brutæ mentis erūpunt uisceribus, donec postea cū
impetu fluant, sed non fluūt de libano. Non hæ aquæ fide
les sunt, non aquæ uiuæ. Nō potest sibi cōstare discordia,
non potest inter parientes schisma perpetua pax seruari.
Ipsum schisma infidū est sibi, nequit sibi cohærere diutiꝰ,
qđ charitatis pertentat dissoluere glutinum. Si quis te ad
hos puteos inuitauerit, dirumpe (si potes) puteos Phili-
sthinorū, & aquas pestilentes exsicca, relinque Philisthæis
puteos suos, puteos inimicitiarū. Sectare puteos cælestiū
deliciarum, puteos aquarum fidelium, & aquarum uiuen-
tium, quæ fluunt impetu de libano. Esto flos orti, & orti
conclusi, ut nō diripiaris, & uidebis quomodo tibi dirum
pet dominus fontes & torrentes. Cōuersare in orto si for
tè & ipse cōuertaris ī puteū, & de uētre tuo flumina fluāt
aquæ uiuæ. G Quænam sunt aquæ uiuæ, nisi aquæ non
deficientes? Et quidem bene haustus aquarum æstum de-
siderij sine defectu refrigerant, seculi oblectamēta uniuer-
saliter falsam præferunt refrigerij speciem, & secularē con-
cupiscentiam sedant ad horam, sed quasi sub ipso ortu sta
tim arescunt, nec fluunt uena perenni, quasi torrens ra-
ptim transeunt, & non est inuenire in hoc torrente aquas
uiuas. Alio quodam Isaac fodit in torrēte, & aquas uiuas Gen. 26.
inuenit. Est enim torrēs, qui suauis uidet̃, sed salutaris nō
est, nec sempiternus quidē, sicut secularis ille quem prædi
ximus fluxus uoluptatis. Et est torrens salutaris quidem,
sed sempiternus, si tamē effoderis in eo, aquas uiuas repe-
ries. Habemus (inquit Petrus) firmiorē ꝓpheticū sermo- 2. Petr. 1.
nem, cui benefacitis attēdētes, tanquā lucernæ lucenti in
caliginoso loco, donec illucescat dies & lucifer oriat̃ ī cor
dibus uestris. Nō extinguet̃ in nocte ista lucerna, interim
enim usus eius necessarius est. Sed cū dies æternus eluxe-
rit, ꝓpheticæ lucerna cessabit doctrinæ, & literarij sermo-
nis exsiccabitur torrens. Siue enim prophetiæ euacuabū-
tur, siue linguæ cessabunt, siue scientia destructur, futuræ 1. Co. 12.
manifestationis respectu turbidus (ut sic dicam) in modū
torrentis fluit sacræ sermo scripturæ, instruēs nos per spe-
culū & in ænigmate. Illius aūt quæ est facie ad faciē uisio
nis, uerè puræ sunt & perennes aquæ. Non deerūt illæ ti-
bi, non tu illis. Cum mortalitatis trāsierit torrēs, trāsibūt
cum mortalitate mysteria nubila, & sine uelamine serena
ueritas propter quā hic torrētem effoderas, hilariter erū-
pet. Istic locus est speculo, illic directæ speculationi. Solet
tamē aliquo modo hæc speculatio locū alienū peruadere,
& in loco peregrinationis se uiantibus hilariter ostendēs,
inuitat ad patriam. Verè quidem festiuus, sed furtiuus ad-
huc istius æterni & luminis radius, & fluminis riuus. Nō
emicat, non emergit, nisi in ortis, & in ortis aromaticis.
O altitudo diuitiarū sapientiæ & scientiæ dei quàm simi-
lis es puteo? Non potes exhauriri. Aquas uiuas effundis,
& aquas salubres & uberes. H Quis dabit ortulo meo

has aquas,& cordi meo hunc puteũ deliciarũ: Ab occul-
Psal.18. tis meis munda me domine,& ab alienis parce seruo tuo.
Ps.50. Fac me libanũ,asperge me & mundabor,laua me & super
niuem dealbabor.Emunda me à delicto maximo,& erunt
Psal.28. ut complaceant eloquia oris mei,& meditatio cordis mei
in cõspectu tuo semper. Fac me libanũ,ut has tibi semper
aquas effundam.Erunt(inquit)ut cõplaceãt.Quid est cõ
placeant,nisi ut utraq; placeãt,& utriq; placeãt.Cui utri-
q;,nisi mihi & tibi? Quæ utraq;,nisi eloquia laudis,& me-
ditatio cordis? Aquæ istæ uiuentes sunt,quia semper cõ-
placent,semper fluunt,sed nõ fluunt nisi de libano:nec lẽ-
tè quidem,sed cum impetu. Magnus impet⁹ uiolenti sen
sus amoris,& dulces tamen non difficiles aditus impetus
habet. Magnus impetus eius , quia usq; ad affectum per-
tingit efficaciter,& exhaurit suauiter. Magnus impetus
eius,cuius uehementiæ resistere nihil põt.Cũ impetu(in-
quit) de libano.Expresſit causam redũdantiæ, nomine li-
bani.Mũditia locus est redũdãtis lætitiæ,& aquas sapien
tiæ salutaris effundit,de cãdido prorũpit,& candidi⁹ red-
dit. Cõgere in unũ, & quasi in aceruũ accumula delicias
istas.Vide & cõsidera puteum,libanum, impetum, aquas
uiuas.Deprehẽdes in his (si animo aduertas) aquas istas
& serenas esse,& secretas,& uehementes,& nõ deficiẽtes.
Puteus secretum designat,serenitatem liban⁹. In impetu
omnis alius exhaurit affectus, aquæ uiuæ nesciunt exhau-
riri. Bonus etiam libanus fides, eo quòd fide corda mun-
Actu.15. dentur. Ab hoc libano serenæ intelligentiæ aquæ uiuæ
Ioan.17. fluunt:quia nisi credideritis,nõ intelligetis. Intellect⁹ au
tem bonus , cuius contemplatio manet in seculum seculi.
Hic est uerè uiuens.Nam uita æterna hæc est ut cognosca
mus unum uerum deum , & quem ipse misit Iesum Chri-
stum. I Et ipse Christus noster est libanus,delectationes
uiuas fundẽs cũ ĩpetu in sinũ dilectæ.Ipse liban⁹, & ĩpe ri
uus.siquidẽ ipse est candor lucis æternæ,& emanatio syn-
cerissima.Delectabilis planè puteus affectus est sponsæ,in
quem æterni candoris radij , acsi quidam de libano riuuli
& colliguntur & effunduntur , ut flores & ortos irrigent
sponsi. Bonus ergo libanus , in quem nihil inquinatũ in-
currit:& magnus impetus,qui nullo compesci obice põt.
Deniq; illi aquæ cum impetu fluunt , quẽ nec persecutio
nec nuditas nec gladius separare potest à charitate dei.
Tot credentibus populis obiecti sunt obices scandalorũ,
tot oppositæ moles tormentorũ , & tamen semper fluunt
aquæ de libano.Aquæ enim populi sunt. Magni obices,
sed maior impetus.Si coneris compescere, plus increscit,
& perrumpit obstantia.Repulsus exurgit in cumulum, &
impedimento lucra conquirens,se diffundit uberius. Pu-
to amori etiam ipsi obices cooperantur in bonum , & in-
crementa capit uexata uirtus in iniurijs. Nõnne me silen-
te ista possunt percutere conscientias eorũ,quorum amor
in certis locis & horis fluit,qui quidẽ ad tempus diligũt,
& in tẽpore tribulationis recedũt? Quid dico tribulatio-
nis? Etiã exiguæ & dubiæ tẽtatiõis nũquã molẽ sed obicẽ
Naũ.2. pasi,facilè compescunt,& reflexo proposito impetu irre
uocabili ad secularia ruũt.Si inclamaueris iuxta prophe-
tam.State,state,non est qui reuertatur.Nulla illos persua-
sio reuocat,nec persecutio pia magistri, non infelicitas,q̃
frequẽter & ferè semper est in uijs eorũ.Fluunt,& ruũt,&
corruunt,ut bibant in uia de torrẽte uoluptatis,quæ non
exaltabit,sed cõquassabit in terra capita eorũ . Beati qui-
dem immaculati in uia,qui ambulàt in lege charitatis,qui
ambulant in impetu ubicũq; fuerit impet⁹ spiritus , & nõ
reuertunt,nec aliquo separãtur obstaculo à charitate dei
quæ est ĩ Christo Iesu domino nostro, qui uiuit & regnat
per omnia secula seculorum, Amen.

Sermo XXXVIII. A

AFfectiones dulces & sanctæ,sunt sponsæ aroma
ta.Nam ipsa est ortus . Austro flante ista fluunt
in delicias sponsi,sed aquilonis hæc iterũ incle-
mentia sistit. Frigidus est enim uentus aquilo,
& ad flatũ eius aromata congelantur.Quãdiu dñe aduer-
sitatis aquilo regiones nostras premet? quandiu incũbet
ortulis nostris? quãdiu,Iesu bone,cõstringet aromata no-
stra rigor aquilonis? Parce domine,parce ab aqlone spon
sæ tuæ. Diu est q̃ urget, q̃ premit, q̃ incubat spirit⁹ hic
durus & uehemens. Cumulata nos undiq; premit aduer-
sitas.Dic ei dñe ut surgat,ut cedat,ut sinat locũ esse respi-
randi infortunij. Paupertas sterilis est , & graues undiq;
parturit casus.Res infirmæ facilè lædũtur , & infelicitatis Ps.41.
abyssus aliam inuocat in uoce catharactarum tuarum.Oc
cultè aduersum nos uocas aduersa,& quomodo si dicas a-
quiloni,insurge,preme,posside? Fumus(inquit Esaias) Esai.14.
ab aquilone ueniet . Nobis autem non tam fumus quàm
flamma iam imminet ollæ succensæ à facie aquilonis. Ab
aquilone frigus,& ab aquilone flamma.Ita est,domine.In
duritia manus tuæ aduersitatis mihi,misericordiæ tuæ ue
nas restringis , ideò exæstuat animus meus, & in medita-
tiõe mea exardescet ignis. Grauis iste anxiæ solicitudinis
ignis est , & calore eius aromata non fluunt , sed magis si
qua sinis fluere,siccantur fluẽta,præsertim ubi magis ma-
gisq; aduersitatũ aperire se uidetur occasio. Domine,do- Psal.37.
lor meus in conspectu tuo est, & gemitus meus à te nõ est
abscõditus. Solicitudinis meæ ratio nota est tibi,sed mœ
roris magis dicere debueram.solicitudo enim in mœrorẽ
iam cœpit tota transire.Vbi cõsilij nõ fulget occasio, ubi
bonæ spei se uel umbra non offert, ibi non solicitudinis
sed mœroris sunt partes. B Multi gemitus mei, & cor Treñ.1.
meum mœrens.Paruuli petunt panem, & nõ est qui fran- Treñ.4.
gat eis.Deest enim qui frangat.Non dico de uerbi pane,
sed hoc quotidiano corporis alimẽto. Non potest tamen
cælestis illius panis pinguedine repleri anima mea , dum
quotidiani huius panis inopia maciem quandam mœro-
ris inducit.A uoce gemitus istius oblitus sum comedere
panem illum cælestem.Durus aquilo exterior aduersitas,
sed ml̃to durior mẽtis anxietas. Altera fratres uos urget,
me premit utraq;. Ego communi attritione laboro in uo-
bis,& domestica quadã præ uobis, quia pro uobis. Hinc
infortunij casus.Hinc forenses insurgunt calumniæ. Alij
submurmurant,& alij insultant : & quod non est humanæ
industriæ prouidere ne contingat, improperãt cũ accide-
rit. Quidam irritant,quidam irrident,aduersam fortunã
ad fatuitatem trahentes.Successus bonos quibus exube-
rant,sibi imputant,quasi aut prouidentiæ aut meriti cre-
duntur,non muneris esse diuini. Abundant (inquit Iob) Iob.12.
tabernacula prædonum,& audacter prouocãt deum, cum
ipse omnia dederit in manus ipsorum. Quidam & prædo
nes & prouocatores sunt:qui quod dei est ipsi tollunt,dũ
sibi tribuunt , & diuinæ donum gratiæ ad propriæ infle-
ctunt affectum industriæ. Quid impẽsa desuper uobis be-
neficia improperatis nobis? An quia clemẽtiæ diuinæ cir
ca nos oculus bon⁹ est,ideò uidetur erga nos nequã esse?
Cur uos diuina beneficia paratiores reddunt ad derogã-
dum,quàm ad erogandũ? Vides domine quot ex partib⁹
aquilonis nos flabra molestant,undiq; perflant incommo
da,murmura,probra. Inter huius dolores distractus & cõ
strictus animus,austri leuia nescit flabra recipere. Exurge
domine,nõ præualeat aquilo , satis est q̃ iam diu insurre-
xit,q̃ incubuit,dic,ut surgat,ut discedat, ut cedat austro.
Succensa iampridem est olla à facie aquilonis,sed tu domi Hiere.1.
ne,austrum emitte,qui faciat medium fornacis huius qua-
si uentũ roris flantem. Non audeo cõtinuos austri flatus
rogare,sufficit si modo interpolatione eius aquilonis ma
lignitas temperetur.Extendis(sicut in Iob legimus)aqui Iob.26.
lonem super uacuum , non super ortum. Non est uacuus
ortulus sponsæ,in quo superius annumeratæ plantantur
tot aromaticæ species . Et quomodo quibunt meditatio-
nis aromata læta profluere,ubi à mœrore libera non sunt
studia,ubi contristat aduersitas,aquilo stringit? Esto do-
mine zelotes,æmulare sponsam,dic aquiloni ut surgat, &
cum austro dimidiet tempora sua. Sic quidem fiet secun-
dum multitudinem dolorum meorũ in corde meo,si con-
solationes tuæ lætificent animam meam. C Videtis
fratres

fratres qualiter aquilo ad menſurã ſui auſtrũ parturiat: & fortè ubi abundauit aquilo, ſuperabũdauit & auſter. Auſter eñ & proſperè flabit, & quas intulit aquilo cõpenſabit iniurias. Ergo ſurgat aquilo, ſæuiat, quantũlibet fremat, dũmodo occaſionẽ & quaſi uim præſtet flatibus auſtri. Nónne tibi uidentur graues pertuliſſe aquilonis fla-
Heb.10. tus, quos in epiſtola ad Hebræos Paulus alloquitur? Magnum (inquit) certamẽ ſuſtinuiſtis paſsionũ, & in altero quidem opprobrijs & tribulationibus ſpectaculũ facti in altero ſocij taliter conuerſantium effecti. nam & uinctis (inquit) cõpaſsi eſtis. Sed inter tãta aquilonis flabra, nullas ſibi uices uendicauit auſter? Imo planè. Deniq; audi
Vbi ſuprà Actu.7. quod ſequitur. Et rapinam (inquit) bonorum ueſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes uos habere meliorem & manentẽ ſubſtantiã. Quid cùm apoſtoli irent gaudentes à conſpectu concilij quoniã digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliã pati, nónne tibi uidetur contra aquilonis graues impet⁹ leniter ipſis auſter ſpiraſſe? Cõſidera triſtia illa ſabbatha ſepulturæ dominicæ. Nónne uelut ad aquilonis flatum, apoſtolorum corda infidelitate & timiditate quadã diriguerũt? Reſurgente domino cœpit auſter lenis ortum eius perflare. Totis his deniq; quadraginta diebus in multis argumentis dñicæ reſurrectionis, & ueritatis fides, & ueritatis fiducia ſenſim incrementa ſumpſerunt. Ipſo die pentecoſtes, quando factus eſt ſpũs uehemens in cœnaculo ubi erant apoſtoli ſedẽtes, ſoluta eſt oĩs congelatæ mẽtis frigiditas, ſicut torrens in auſtro, & deinceps uerbi uirtutumq; profluxerunt aromata. D Sed numquid idcirco aquilo durus quieuit? Nónne multò uehementius perſecutorum inſurrexit procella, & impetus hæreticæ tẽpeſtatis? Nũquid non æmulatione quadã tẽtationis aqlo, auſtro ſe oppoſuit gratiæ? Quaſi ſolus ortum perflare conatur, quodã rigore duri ſpiritus, aromata reſtringere uolens ne fluerẽt, ſed tanto latius fluxerunt, aduerſitatis & proſperitatis alternis motibus nunc prouocata, nunc pacata ſponſa Chriſti. Eccleſia eius aromata uirtutum proferre nõ deſtitit uel non deſinit. In perſecutiõe uirtus enituit, in pace auctus eſt numerus. In illa fortes probantur, in iſta fouentur infirmi. Quid ergo primitiuam eccleſiam nunc memoro, cum adhuc & ſi nõ tam uehementes, frequentes tamen aquilonis impetus ſuſtinet ortulus ſponſi? Alternant circa illum uices auſter, & aquilo. Grauis impetus hoc tempore eccleſiam impulit, & quidem ab aquilone. Nam inde eſt origo ſchiſmatis, inde oritur, & ibi moratur, ſolus illic aquilo premit. Dic ei
Gen.4. domine, ut ſurgat & diſcedat, uoca & dic auſtro, ueni perfla ortum meũ. & fluent aromata illius. Non dico auſtrum felicitatis & ſecuritatis terrenæ, nam hic auſter frequẽter aromata ſtringit & exſiccat, ſed auſtrum uoca gratiæ tuæ. Et ſi ita neceſſe eſt, & aquilonẽ in illum ſterilem ortũ mitte, non obſtinatiõis ſed uexatiõis aquilonẽ, ut ipſa uexatio det intellectum auditui ad obediendum. Aquilonis rigore flagella ortũ tuum, hoc quaſi uerbere excita torporem eius, ut auidius ad auſtri ſe lenia ſpiramina conferat. Tam partibus quàm tẽporibus auſter & aquilo circa ortum noſtrum uices alternant. Sicut enim nunc flat auſter, nunc aquilo: ita hîc auſter, & illic aquilo. Aliquoties autẽ & ſimul flant, ſed alter foris, & alter intus. Foris aquilo, & intus auſter. Ille furẽs & iſte fouẽs. Fremat aquilo & tumultuetur foris, tantummodo ortos intus nõ perflet, intro non penetret, intimam quæ eſt in Chriſto nõ cõſtringat cordis lætitiam. Quando domine ex integro gelidus ille ſpiritus quieſcet, quando erit ut iam non timeas à facie frigoris eius? Fundata eſt ciuitas tua, ortus plantatus in lateribus aquilonis. Hic uentus in ſcripturis dexter uo-
Iob.30. catur. Ideò Iob talem ſuper eo deponit querelam. Ad dextrã (inquit) orientis calamitates meæ illico ſurrexerũt. Iure uentum illum dextrum uocauit, qui nihil ei quiuit ſiniſtrum inferre, quin etiam coronæ gloriæ uiro iuſto cõportauit augmentum, quando uirtus probata enituit, & quando prouocata excreuit. De uicino in ortum tuũ impingit, ſitus eſt eñ in lateribus aquilonis. Effice illum nobis dñe dextrum, tempera illum flatibus auſtri. Cooperatur enim nobis etiã aquilo in bonũ tuæ dilectionis, etiam auſtro afflante. Siue iuſſus, ſiue permiſſus ſurgere aquilo tribulationis, nõ nos terreat. Modicũ enim & cõſolationis auſter ſuccedet, & ſi non interim intercidat. Vbi enim abundabit afflictio, abundabit & gratia. E Sed quid uobis fratres de exteriori diſputo tribulatione? Alius ſolet uos aquilo perurgere. Ab hoc uobis deus aquilõe parcit, alios interponens, qui ſecularis tumult⁹ & tribulationis impulſus frequentes excipiant. Exterior uos cura grauis nulla perſtringit, qa de iure nulla cõtingit, nec tamen immunes uos ſinit. Quos exterior cura nõ ualet, interior afficit tædio. Bene cum illis agitur in hac parte, q̃ exterioribus nõ patent, ſed nihilominus aquilonẽ nõ effugiunt, dum ſibi in interioribus nõ placent. Feſtina prius gaudia uertuntur in faſtidiũ, & hilarẽ mentis faciem triſtitia commutat. Felix cui nõ eſt hæc commutatio. Sed quis tamen eſt? quis enim eſt quem non aliquoties & tædium conficiat, & exultet triſtitia? Deniq; ubi pſpero ferebamur nauigio, ibi paulò poſt uadoſa incurrimus, & ſecunda fluentibus aura, turbo aduerſus erupit. Etiã ubi non erat rõ, inſtat turbatio. Cauſa non eminet, & ira imminet. Iraſcitur homo iræ quã irrationabiliter patitur, & cuius deteſtatur motũ, neſcit exortum. Spiritus hic durus ubi uult ſpirat,
& neſcis unde ueniat, & fortè quo uadat. An magis quo Ioan.3.
euadat? Nã ſæpe ad malum talis affectio uadit, ſed frequẽter euadit ad bonum. Non pertingit quo pergit, ſed facit deus etiam de tentatione prouentũ. Quãdo uult ipſe inducit aquilonẽ, quando uult dicit, aquilo ſurge. Et ſi interim de eius moleſtia quereris, ſcito te tali magiſterio & commemorari, & cõmoueri. Cõmemoraris, ut aquilonis uiciniam attẽdas: cõmoneris, ut rigorẽ ei⁹ effugias. Non ſub eſt tibi dum in lateribus aquilonis ſitus es eius uiciniam fugere, ſed tamẽ uiolentiã euadere potes. Dum hîc ſumus, ſemper uicinus eſt, non eſt ſemper uiolentus. ſed poſtquã girauimus per aquilonem, ſæpe reflectim⁹ per meridiem. Etiã cùm impulſum non ſentis, habe ſuſpectam uiciniam eius. F Qñ tamẽ ei⁹ turbines euades, niſi lenis auſter uocatus adueniat, & ſic expandas ad auſtrum alas tuas, ut in cæleſtẽ plumeſcas uolatũ, ſi tñ ſe intermiſcere nititur aquilo, & naſcentes in nouitate pennas, gelido reſtringere ſpiritu. Pennas à uolatu, & aromata reſtringit à fluxu. Stringit inquã, non tollit. Vehemens enim tædium & amaritudo cordis, uirtutes ipſas exercet, non euertit. Hic turbo ꝓpoſitũ ſanctũ impellit quidẽ, nõ tollit. Stringit lætitiam, nõ tollit conſtantiã. Tædio afficitur animus, ſed non cõficitur. Triſtatur, ſed obluctatur triſtitiæ ſuæ. Non eſt minus fortis ſic affecta uirtus, ſed minus felix, qui illi conuitio cum quo rixatur bellum indicit. Quaſi ſuum nõ eſt faſtidium, cum quo fœdus non cõtrahit. Moleſtum patitur, non propiciatur illi. Deniq; non ipſe animus hoc operatur, ſed magis aquilo, in cuius lateribus habitat. Ideò deteſtatur illud, eò quòd aduerſus uirtutẽ eius molimina ſentit. Qui ſentit, ipſe ſcit quanto cum tædio illud bonæ cõuerſationis tædium tolerat, quomodo faſtidiat faſtidium illud, quanta cum amaritudine obluctatur amaritudini illi, amaritudini uiolentæ, quæ de iugitate exercitij diſciplinaris inuito ſe ingerit. Ad auſtrum animus ex uoto ſe uergit, & ecce aquilo aduerſanti & inuito ſe importunè immergit. Durum eſt ſuſtinere à facie frigoris huius, & fugere non ſubeſt ad uotum. Laborat animus & diſciplinæ tædio, & huius tædij odio. Moleſta eſt utraq; affectio, & non dulceſcere quod elegeris, & ſentire quod oderis. Moleſtum utrunq;, & propugnare diſciplinam, & propulſare deſidiã. Quomodo Ieſu bone, tantam tandiu toleras uexationem dilectæ ſponſæ tuæ? Deſidiam inuita patitur, & quaſi uoluntariam, in ſe ſic puniẽdo perſequitur. Egerrimè tolerat, q̃ non ad uotũ in te qui bonum eius es, ſolum deliciari ualet. Sibi imputat, qđ ſuffert inuita. Stimulator ab aquilone uenit illi, ſed ſtimulus iſte ad preces

spōsam instigat. Hoc stimulo castigata, ad supplicationes
se cōfert, quæ se prius in amplexus parauerat. Mitiga spō
sæ tuæ Iesu bone à diebus his malis. Nisi enī adiuues eā,
habitabit in aqlone aīa eius. Quis enī consurget aduersus
aquilonē, nisi tu deꝰ, q uenis ab austro? Bonū aroma, ꝓpo
situ sanctū & cōsciētia pura, sed nō fluit illi qui boni istiꝰ
delicijs nō fruit. Veni Iesu bone, ueni perfla ortum tuum,
ut fluant aromata eius sicut torrēs in austro. Ipā est ortꝰ,
esto tu auster. Te irrigante, erit anima eius sicut ortus irri
guus, & te flante, non deficiēt eius aromata, qui uiuis &
regnas in secula seculorum, Amen.

Sermo XXXIX. A

EXple Iesu bone qđ iubes, trāsfer austrū de cæ
lo, & induc illū in ortū tuū, in aīam spōsæ tuæ.
hoc flatu leni solue tædiū, solue tristitiā ab eius
affectu. Nam utrunqꝫ in uitio est, & propter spe
ciem aquilonis utrumqꝫ mentem ligat, percutit, & pellit à
puro profluuio quodā lætitiæ. Quid timor, nónne & ipse
rigore gelido constringit affectus? Ab alienis parce domi
ne sponsæ tuæ. Quid magis alienū ab ea quàm timor, qui
nō est in charitate, cū ipsa tota sit in charitate? Ille serui
lis est, illa in libertate uocata. Vidistis fratres hesterno ui
rum meticulosè incedere, ut institutiōis prima subiret ele
menta, quàm morāte & quàm nutāte ꝓposito, disciplinæ
rudimentis se passus est insigniri. Et bene nostis dum ad
huc secularis erat, quàm largos eleemosynarū riuulos ma
nus eius fundebāt. Quid erat causæ, nisi ꝙ mēte ī hac par
te timoris perstrinxerat aquilo? Auster. s. illam ex parte af
flauit, sed nō perflauit, ideò eleemosynarū promptè perfu
dit aromata. Sed abrenunciationis pretiosissimus ille aro
maticusqꝫ liquor, post multos conatus uix tandē ab eius
animo tenuiter exprimi potuit. Planè similis erat euange
lico iuueni qui apud dominū de legis obseruatiōe gloria
Mat. 19. tus, euāgelicæ perfectionis coarctatione proposita tristis
abscessit. Nisi ꝙ ille tristis abscessit, hic quāuis tristis ac
cessit tamē: Videte timoris aquilonē flātem sub lege. ideò
de præcipuis electisqꝫ aromatibꝰ rara fluxerūt in ea. Ideò
die pentecostes quando spiritus uehemens flauit ab au
stro, tot hominum milia, ueritate, uerbo uita, spiritualiter
Actu. 2. produxerunt, non eos rei familiaris cura cōstrinxerat de
reliquo. Libera quidem ab hoc aquilone satis duro corda
largius profluunt in contemplatione & charitate dei. Nō
accepistis (inquit) spiritū seruitutis iterum in timore, sed
Rom. 8. accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus
abba pater. Ille aquilonis ingratus, ideò illi tanquā graui
& ponderoso præmentiqꝫ se dicitur. Surge. hic tanquā læ
tus gratusqꝫ inuitatur ut ueniat & perflet ortulum spōsi.
Ille pœnā habet, hic proflua gaudia. Ille minax est, hic blā
dimentis delicijsqꝫ manās. Rogabo (inquit) patrem meū,
Ioā. 14. & alium paracletum dabit uobis, hoc est austrum inuita
re, & dicere ut ueniat & perflet ortum suum. Perfla ortum
Cant. 4. meum & fluent aromata eius. B Quidā fructus nisi pres
si coactiqꝫ liquorem nō fundunt. Fructus autem qui sunt
in orto tam delicatè depicto pressionem non expectāt, co
gi nesciunt, sed austro perflante fluūt ultrò. Intuemini mū
di sapientiam, nónne uiolenter expressa uidetur, & longo
elaborata tam exercitio quàm studio? At in nostræ auto
ribus prophetiæ, & uelox & uehemens sapiētiæ prorupit
Luc. 21. abyssus. Vultis uelocitatē audire? Cùm steteritis ante re
ges & præsides, nolite præmeditari, dabitur uobis in illa
Ibidem. hora quid loquamini. Vultis uehementiā? Ego (inquit)
dabo uobis os & sapiētiā cui non poterūt resistere aduer
sarij uestri. Quādo hæc tā subita & tā serena ꝓfluerent, ni
si hoc austro afflante? Audiuistis iam unde uenerunt aro
mata ueritatis tam proflua & parata tēpore suo. Charitas
nónne & ipsa diffusa est in cordibus nr̄is per spm̄ sctm̄, qui
datus est nobis? Multa sunt aromata quæ profluunt per
Gala. 5. spm̄, nec nisi per spiritū, gaudiū, pax, patientia, longanimi
tas, bonitas, benignitas, fides, mansuetudo, modestia, con
tinentia, castitas. Hæc non modò prouenerunt, sed etiam
profluxerūt. Quàm ꝓfluūt, copia designat. ꝙ ad flatū au
stri, coactio tollit. Charitas nō potest cogi, gratis fluit, nō
necessitate sed arbitrio fertur, austro tn̄ flāte. Arbitrij enī
quid conferret libertas, si non aspiraret auster gratiæ? Nā
& si arbitrium ubi est semper liberū est, nō tamē liberū ad
oīa id esse damus, nec electionē nec executionē oīm liberā
habet. In eligēdo semper est libertas, sed nō est semper ad
eligendū. Eligere nanqꝫ nisi libere nō potest, sed est aliqd
quod non eligere per se potest. Sui iuris uoluntas est: libe
ra est cum adest, sed non est animus ad omnē, quā oportet
adesse uoluntatem liber cum abest. Nec magis sui iuris est
quàm intensam habeat uolūtatē quā habet, nec quàm ha
beat uoluntatē bonā. Sed quātū post lapsum in libertate
cōsistit arbitrij, qđ uult animꝰ, semp liberè uult, sed nō est
liberū ei qđ libet etiā quod oportet uelle. C Est enī liber
tas quæ sine uoluntate non est, & sine qua nō est uolūtas:
& est libertas quædā quā non semper comitatur uolūtas.
Illa est in uolūtate, hæc est in quadā uolendi facultate. Illa
est in ipsa, hæc quasi ad ipsam. Ista possumus, & illam cogi
mus. Et uisus quædā est uidēdi uirtus in oculo, & uisus ni
hilominus quædā passio in uidendo. Sic & in animo dici
tur intellectus & potentia naturalis ad intelligendum, &
usus potētiæ ī arbitrio. Similiter hæc occurrit distinctio,
ut uno sub noīe & aptitudo intelligat, & actus. Vtrobiqꝫ
arbitrij libertas est, & ad arbitrandū, & in arbitrādo, & cū
in malo est, semper serua est. Illa quidem eoipso quo infir
ma, tam ad bonū, quàm contra malum. Libera est uolūtas,
mala, ꝙ uolūtas, sed seruilis eoipso ꝙ mala. Oīs enim qui
facit pctm̄, seruus est pcti. Pctm̄ enim cū occupat, stringit, Ioan. 8.
& ligat, captiuat dum cogit. Sed tu domine cōuerte capti
uitatem nostrā sicut torrēs in austro. Emitte spiritū tuum, Psal. 125.
& renouabitur antiqua libertas. renouabitur (inquā) nō Psal. 103.
recreabitur. Nam si obliterata est, ablata tamē nō est. Ma
net quæ creata est, sed mouere se nequit ad quod est data,
uiuit tamē & uiget. Nā & in freneticis nō minuitur inna
ta rationalitas, sed in sic affectis, nullus eius motꝰ existere
ualet. Cùm fuerit curata grauis passio, nō redditur sed re
suscitatur cōsopita ratio. Sic & concreata homini libertas
arbitrij, non est penitus uel ex parte ablata, sed peccato li
gata eadē est quæ facta est, sed est aliter affecta. D Et (ut
sic dicam) est libertas cōditionis, est libertas dispositiōis,
est libertas affectionis. Prima naturæ est, & ideò semp bo
na est. sed nisi sanata fuerit, non secunda erit ad bonū, nec
tertia in bono. Prima in naturali aptitudine consistit, secū
da in habitu bene uel malè constitutæ mentis. Tertia in
usu. Ideò nisi fuerit aptitudo naturalis adiuta per gratiā,
nec habitus nec actus uoluntatis ad uirtutē spectabit. In
ualida est arbitrij libertas: propterea ubi arbitrium succū
bit, efflet auster, & statim aromata fluent. Non habet gene
rosam hanc libertatem & uerè liberam quæ est ad bonum
& in bono, nisi spiritꝰ liberauerit. Idcircò domine emitte
spiritum tuum, ut conferat & uelle & posse per gratiā, qui
primò possibilitatem ad utrunqꝫ cōtulit, dum naturā ho
minis condidit. Tres supra enumerauimus libertates. In
tertia uelle quidē abest, in secūda subest. In prima conside
ratur ad duas reliquas potentia naturalis. Ergo prima uo
cetur potētia, Secūda potestas, Tertia uoluntas. Nō uide
tur idem naturalē potentiā ad aliquid habere, & illud pos
se. Multa siquidē ad quæ naturaliter potentes sumus, nō
statim illa possumus, ubi conata facultas, aut infirmitate
præpeditur, aut arte usuqꝫ destituitur. Frequenter ad ho
ram oculꝰ uidere nō pōt, cū tamē naturali nō destituit po
tentia uisus, adest habitꝰ, & abest usus. Naturaliter potēs
est uidere, sed actualiter non potest. Sic & naturalis liber
tas arbitrij manet quidē, sed impedita pctō ideoqꝫ non ua
let habere tertiā illā libertatē quæ est in bono, nec secūdā
quæ est ad bonū. Prima manet mutata quidem, non immi
nuta, reliquæ nec manere dicēdæ sunt. Nō enī post pecca
tum liberū nobis relinquit bonum uelle: ideò nec residua
libertas est quæ cōsistit in bona uolūtate, sed per gratiam
hæc ultima inspiratur, & secūda reparatur, & prima natu
raliter creat. Dicta hæc est de libertate qua bonū uolumꝰ,

quoniam

quoniā est ex gratia. Sed est alia libertas nihilominus per
gratiā, qua nō modo bene uolumꝰ, sed bonū ipm affectuo
se. Illa libertas semper in uoluntate est, ista nō sic. Semper
eīm liberè uolumꝰ, affectuosè nō semper. Affectus ad liber
tatem non spectāt arbitrij. Nec tamen planè libera est bo
næ uoluntatis libertas, si affectuosa nō fuerit: sed cū auster
afflauerit statim affectiones aromaticæ fluēt. Nō premun
tur ut exprimant, liberè fluunt. Voluntatē sanctā frequen
ter tædium quoddā & tristitia comitatur, sed affectiones
dulces cum illis iter non habent. Aromaticæ sunt odora
tu, & tactu pariter gratæ: dulciter sentiunt, & dulciter re
coluntur, dulciter fluunt, & dulciter profluūt. Sibi fluunt,
& alijs profluunt. Aromatici utriq; sunt intus affectus, &
foris afflatꝰ. Ad ista pōt aspirare libertas arbitrij, sed de ar
bitrij libertate nō pendent. Sicut affectiones malæ contra
bonā uoluntatē sæpe sunt, sic bonæ affectiōes & si cū ipsa
sunt, ex ea tamen nō sunt. Libera est sine istis, & quasi libe
ralis reddit ex istis. Voluntatē ipsam liberiorem efficiunt,
sed eius libertate nō fluunt. Fluūt autem cum auster per
flauerit. E O dulcis auster & uerè optabilis cuius spiri
tu hyemalis rigoris horrida soluitur facies, & iucūdæ no
uitatis uerna temperies arridet in ortis, & noua tēperies,
& autumnalis ubertas. Nam in fluxu aromatū, fructuum
signatur maturitas. Ecce quàm bonum & quàm iucundū
in cubilibus, & in ortis aromatum auram hanc expectare
tam dulcem, renouantem & recreantem fructus spiritus,
profundentem aromata, spargentem odores. Mitte domi
ne hunc spiritū nobis qui post aquilonis horrorē ortulū
nostrū noua facie uestiat, luctū nostrū uertat in gaudium.
Aut si quid boni significat aquilo, illum cum austro simul
inuita. Iungāt officia, & partes suas assequaꝰ uterq;. Aqui
lo stringat, auster resoluat. Stringat ille lasciuiā, hic animū
in gaudia profusa laxet. Iste continentiā præstet. ille con
Psa. 118. scientiā exhilaret. Iste cōtineat, & ille repleat. Factus sum
(inquit) sicut uter in pruina, iustificationes tuas non sum
oblitus. Bonus uter sic congelatus & infusus. Foris cōti
nētiæ pruina, intus repletio iustitiæ. Boni utres fiūt quā
do exteriora gelido quodā cōtinentiæ spiritu stringunt,
& interiora rigant profluis gaudijs. Et ut austri flatum ad
interiora reflectas, perfla inquit. Qui perflat, & impenetra
bile nihil est illi, spiritus iste subtilis est, acutꝰ, & mobilis,
perflās, nō inflans. Scientia inflat, charitas perflat. Chari
tas interior est quàm scientia, & ad secretiora pertingit.
1. Cor. 8. Omnia interiora perflat spūs, qui scrutatur etiā profunda
dei. Vbi perflauerit & quasi perflauerit ista, ibi scientiarū
aromata utiliter fluunt, meditationes, orationes, suspiria,
singultus, lachrymæ, ipsa colloquia. Omnia uelut aroma
ta fluunt, quæ de charitate ducūt originem. Omnia quæ
procedunt de ea, quasi aromatica sunt. gratia plena. Cara
sunt, & copiosa sunt. Aromatica sunt, & fluētia sunt. Ple
na sunt quæ de charitatis plenitudine procedunt. Plena
sunt, & expressa non sunt, nec torcularis uiolentiā patiun
tur eius aromata. Torcular in hoc orto nō legis extructū.
nam uicem torcularis obtinet auster. Afflata, quàm calca
ta melius fluunt. Gratuita enim (ut diximus) sunt, nō ex
torta metu, sed spiritu fusa sunt. Quidā aquilonē & austrū
ad huius seculi aduersa & prospera trahunt. Et quidē ge
mina hac tentatione uexata ecclesia dei, bonæ semper affe
ctionis & opinionis abundat aromatibus. Ideò his tenta
tionibus perflandū dimittit, eo q abundare nouit & ino
piam pati. Locus iste extorsionē latiorē exoptat. Sed tor
cular hoc tantum quasi leniter tetigisse sufficiat. Sequens
sermo ad mutuas inuitationes sponsi, & sponsæ transibit,
si gratiam nobis præstare dignetur Iesus Christus qui ui
uit & regnat deus &c.

Sermo. LX. A

QVàm lōgè fratres à cōuersatione mea sunt uer
ba uotorū istorum. Auiditatem dñs nouit, sed
ausu destituor. Quid ni? Nō est ortus mihi qua
lē suprà Christus depinxit, nō poma quibꝰ aui
dè uescitur, nō fructus aromatici, nō fons irrigans, nō al
tus puteus aquarum uiuentium, magis autem in ortum
meum ascēdit horror spinarum, & ueprium. Nō audeo te
bone Iesu in talem ortū uocare, nisi fortè ut euellas, & dis
perdas, & dissipes primò, & plantes postea, & sic tēpore
congruo de plātatione comedes dextræ tuæ. Felix anima
quæ te inuitare digna est ad fructus iam maturos, ad fru
ctus paratos, & acerbitatis nihil habentes. Atq; utinam
acerbitas sola nostris accusetur in fructibus. Vtinam im
maturi sint, dummodo mali non sint. Frequenter poma
quæ genere bona sunt, tempore nondum grata sunt, sed
immaturitate sola displicent. Felix ortus cuius omnes fru
ctus & natura boni sunt, & tempore congrui. Neutrum
deesse nouit pomis suis sponsa, ad quorum comestionem Canti. 5.
dilectum prouocat. Veniat dilectus meus in ortum suum,
ut comedat fructū suorum pomorum. Vide quàm morosè
& modestè & post multa præconia facta sit hæc inuitatio.
Non enim præsumit hæc dilectum inuitare, nō sitit deli
cias donec satis se nouit descriptā. Quid enim? putatis ne
Iesum delectabilem illum aduentū præsentiæ suæ illis in
dulgere qui prædictis non sunt præditi dotibus, nec lau
dibꝰ digni? Temerariæ præsumptiōis puta, si priꝰ quàm
aptus sis ad contēplationis usum, Iesum inuitas. Tu illum
ad deliciādum tecum solicitas, qui fortè sordes adhuc de
lictis? Ortus tuus sentibus horret, & sterilescit, & illic Ie
sum inuitas? Inuita illum nō ut iam delectetur, sed ut de
leat quod non plantauit dextera sua. Inuita illum ut pur
get primò, postea plantet. In utroq; labor est, sed cum de
lectatione decerpere ueniet fructus maturos. B Veniat
(inquit) dilectus meus. Non tantum blanditur & applau
dit præsenti, sed etiā in absentem inardescunt uota ipsius.
Falsus amor & simulatorius absentem obliuiscitur, præ
senti blanditur. Non sic sponsa, non sic, sed absentem de
siderat, præsente lætatur. Veniat (inquit) dilectus meus in
ortū suū. Ad me quid austrū inuitat? Ipse ueniat, & suffi
cit mihi. Ipse auster est meꝰ, ipse aroma est meū. Ipse auster
meꝰ, ipse amor meus. Deus ab austro uenit & auster uenit
cū eo. Deniq; ipse plenꝰ est gratiæ, & ueritatis. Bene au
ster meus qui serenꝰ illustrat, & suauis illabiꝰ. Auster meus
est Christus meus, ipse ortum perflat, ipse comedit poma.
Veniat dilectus meus in ortum suum, ut comedat fructum
pomorum suorum. Putationis tempus iam transijt, flores
pepererūt fructus quos parturierūt. Hyems abijt, recessit
uer, æstatem iam inclinatam maturior autumnus impel
lit. Veniat iam dilectus meus in ortum suum, ut comedat
fructus pomorum suorum. Ecce iam uenit plenitudo tem
poris, ideò ueniat dilectus meus in ortum suum. Poma
præmatura sunt, ideò comedat fructum pomorum suo
rum. Ficulneæ prima poma desiderat. Cùm nondū tem
pus esset ficorum, accessit ad ficum secus uiam, uertit fo Mar. 11.
lia, & nihil fructus inuenit. Ante tempus comedendi, &
ante tempus fructuū, accessit ad eam mane esuriens. No
ui ego ficulneam matutinos à prima pueritia fructus fe
rentem, fructus primitiarum, fructus gratiæ uirginalis.
Nec erat hæc ficus plantata secus uiam, sed in orto, & in
orto concluso, in orto quē circundat disciplinæ maceria,
& arctæ custodiæ sepes. Fœcunda planè ficus & pulcher
rima inter alias species. frequenter declinauit ad eam do
minus Iesus, illud fortè dicens: Sub umbra eius quem de Cant. 2.
sideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Sed
utinam fructus quos protulit seruasset. C Vtinam im
proba furis manus non deprædata esset eam. Nunc autem
optimos fructus tulit, & eos qui renasci non possunt. Alij
succreuerunt in locum eorū, id est pro uirginali cōtinen
tia amara pœnitentia. Quàm dulcius illo natiuo fructu
quàm hoc subsecutiuo, & te & dilectū cibabas? Væ mise
ræ tibi qñ ueniet dilectus tuus, quæ tibi mēs, quæ facies,
quis uultꝰ erit? quo te uertes præ pudore, quæ pudicitiæ
fructus perdidisti? quo te uertes? Cùm accedet, cū uertet
folia tua, & solitos fructus non inueniet, pudebit illum
præ confusione. Tua recole uerba uoti uirginalis, conse
crationis tuæ uerba recense. Sub his folijs attende, quia

iam non est proprius fructus, fructus integritatis, fructus
uirginitatis. Tales cõsecrati sunt, sed iam ablati sunt. Non
bene conueniunt consecratio & corruptio. Læsa uirgini-
Psa.86. tas condonari solet, sed redonari nõ ualet. Gloriosa dicta
sunt de te ciuitas dei, sed ignominiosa facta sunt in te. Cũ
cõfusione duplici & rubore decætero in planctu agnosce
partem tuã. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis
fontem lachrymarum, & plorabo lapsam non uilem de ple
be, sed quasi primam in uirginali grege? Quis (inquã) da
bit mihi fontem lachrymarum? Nam ipsa quæ lapsa est la-
chrymis tota perefluit, per ora irrigua lachrymarum riui
defluunt. Alta suspiria & anxij gemitus produnt quod cõ
tigua semper culpæ confusio supprimit. Vidi miserandam
in misera facie, deiectũ uultum, fractas genas: singultꝰ ser-
mones intercidebat, à lapsu continere uoluit, à lachrymis
continere nõ ualet. Age quod agis, fructus dignos pœni-
tentiæ. Innouet te dolor, mœrore cõsumere, cum prophe
Esai.22. ta dic: Nolite incumbere ut cõsolemini me, amarè flebo.
Flebo & ego tecum. Fortè dilectus tuus, & ipse collachry
Ioan.11. mabitur tibi, qui Lazarum fleuit. Fortè plus ille flet. Plus
dolet, qui plus diligit. Miserationes eius multæ sunt, ideò
Tren.3. (inquit propheta) non sumus consumpti. Deniq; nec tu
consumeris, quia consiliarius est tibi & consolator, cõuer
tens animam tuam. Quomodo (ut dicam quod intelligi
uix potest) non permouebit (impassibiliter tamen) eiꝰ af-
fectum, luctus tui miserabilis facies, dum ipse qui retracto
mœroris tui seriem, dolore cordis tangor intrinsecus? D
Si feceris dignos pœnitentiæ fructus, reuertetur iterum
dilectus tuus in ortũ suum. Nam pœnitentiæ poma liben-
ter comedit. Beatius tamẽ, si primeuæ puritatis fructꝰ in-
tactos quis seruet. Bonum est in maturitate præuenire, &
perseuerare in ea. Ideò spõsa præuenit in maturitate, & di
Cant.5. cit. Veniat dilectus meus in ortum suum, ut comedat fru-
ctum pomorum suorum. Veni in ortum meum soror mea
sponsa. Vehemens amator est dominus Iesus, ad unam in-
uitationis uocem, aduolat libens in ortulum spõsæ. Qua
si præuolat & præuenit in maturitate. Veni, inquiẽs, acci
piatur hoc uerbũ imperaui sensus, & aptè cohærebit qđ
dicit, ueni. Non est piger, non parcus retributor, sed incõ
tinenti sponsam reinuitat. Veni in ortum meũ soror mea
Cant.5. sponsa. Messui myrrhã meã cum aromatibus meis. Durus
est affectus qui non permouetur per inuitationes & remu
nerationes istas tã dulces. Quid hac uicissitudine gratius,
quid mirabilius est hoc commercio? O admirabile cõmer
cium. Dilectus dei patris, gloria cæli, angelorum deliciæ,
ad ortulos nostros inuitari se permittit, & ad suos reinui-
tare non prætermittit. Et qui noster est ortus, uerius dici-
tur ipsius. Nõ enim ait ueniat dilectus meus in ortũ meũ,
sed in ortum suum. Iure quidem in suum, quoniã ab ipso
datum, & ipsi debitum, & certè deditum. Veniat dilectus.
Veni soror mea spõsa. Magna dulcedo, & apta distinctio.
Illa desiderat, & ille iperat. Hæc dicit ueniat, hic dicit ue-
ni. Ego (inquit) sto ad ostiũ & pulso si qs aperuerit mihi,
Apoc.3. introibo & cœnabo cum illo, & ipse mecũ. Nõ habes ne-
cesse, ô bone Iesu, morari ad ostiũ sponsæ. Ipsa enim te uo-
tis ultro interpellat. Redde uicẽ, reinuita illam. Sedisti ad
mensam eius, uide quanta sint apposita tibi, sciẽs qa & tan
ta oportet te præparare. Tãta inquã, & sufficit ei. Hoc au-
tẽ dico; totã se impẽdit, tu te totũ repẽde. Quõ totũ erit,
si illa se totã dat, tu te dimidias? Exiguũ tuũ, plꝰ est toto il
lius. Totum eius, portio est quædã gratiæ tuæ: ideò & suꝰ
tuus est, & tuus suus est ortus. E Veni in ortum meum.
Ego, fratres, in orto sponsi copiosum illum & delicatum &
gloriosè cõsitum paradisum uirtutum Christi libenter ac-
cipio, quas secundũ geminã naturã, uel ab æterno habuit,
uel accepit in tẽpore. Ergo ſm hunc modum ortũ sponsæ
statũ animæ uel ecclesiæ iterpretare, & uirtutũ affectuũq;
dotes quibus dotať à sponso. In isto cõsiderant bona cor
poris, in illo capitis. Pulchra utrobiq; cõtẽplationis ciba-
tio. Sed quid illa ad istã? Quãtò gloria Xpi, uel aiæ uel ec
clesiæ præcellit uirtutes, tãtò delectabilior in hũc ortum
ingressus. Ad illũ operatio plus spectat, ad istũ contempla
tio sola. Sponsa, & si lætatur de illo, laborat cum illo, & in
sudore uultus uescitur pomis suis. In istum cũ introducta
fuerit, nihil reliquũ est nisi deliciæ tantũ: Suum tuetur, &
istũ intuetur. Nec intromittitur in istũ nisi de illo, hoc est
de actione ad usum speculationis. Aut si cõtemplationem
in illũ sponsæ ortum admittimus, similis est actioni. Vtriq;
de illis ortis, ordine commodo uenitur ad hãc myrrham.
Non enim nisi in abundãtia uirtutũ ingreditur in ortum
dilecti. Ingredieris (inquit Iob) in abũdantia sepulchrũ. Iob.5.
Meliꝰ tamẽ hic sonat in ortum. In sepulchro innuiť quies
& quædã à curis occultatio, in orto exprimitur intuitus
& epulatio. In sepulchro feriamur, in orto fruimur. Sicut
ergo in sepulchrum non nisi in abundantia ingredimur
(sicut scriptũ est) multò minus in ortũ. Ideò sponsam de
orto in ortum inuitat. Veni in ortum meũ soror mea spon
sa. Ingredere, ingredere spõsa in cõtẽplationẽ uirtutũ di-
lecti tui, ingredere in delectatiões eius, memorare iustitiæ
eius solius. Ibi deus deus tuus docebit te in iucunditate,
& deducet te mirabiliter dextra sua. Cibabit te pomis ui-
tæ, & intellectꝰ. Myrrhã & aromata messuit tibi. F Mes- Cant.5.
sui (inquit) myrrham meã, cum aromatibus meis. Immor
talitatẽ enim & incorruptibilitatẽ messuit post mortem.
Myrrhæ siquidẽ beneficio corpora mortuorũ perdurant
illæsa. Myrrhã (inquit) meã. Bene suã, quam & primus ac
cepit, & solꝰ impartit. Primitiæ enim Christꝰ, deinde qui
sunt Christi. Per illũ resurrectio mortuorũ, qui primus re
surgens iam non moritur. Bona talis myrrha, & melior
quàm hæc usitata quæ carnẽ mortuã nõ sinit putrescere.
Nam ista rediuiuã non sinit deficere. Erat & myrrha eius
præcellens, & singularis illa castitas uirginalis, quæ nullũ
titillationis motũ surgentem sensit, nec fomitẽ habuit: in
quo nec motus est talis repressus, nec fomes remissus, præ
uentus est eñ in unctionibꝰ myrrhæ, & myrrhæ suæ. Alio
rum eatenus est efficax myrrha, & cõtinentia pertingit ut
seruet à corruptione: hæc à corruptibilitate carnem domi
nicã custodit intactã. Aliorũ myrrha corruptionem carna
lis incẽtiui subsequiť, hæc incẽtiuũ præuenit omne. Illo-
rum excludit, & huiꝰ præcludit. In Iesu nec causa nec cor
ruptio, in eius matre etsi causa, non tñ corruptio. In alijs
oĩbus & causa & corruptio. Myrrha nostra motꝰ exurgẽ
tes carnalis cõcupiscentiæ reprimit. Myrrha Mariæ tales
motus nesciuit: myrrha Iesu taliter mouendi nec causam
nec originem habuit. De plenitudine eius omnes accepi- Ioan.1.
mus, & myrrhã de myrrha. Myrrha nostræ castitatis, mu-
nere & iuitatiõis ipsiꝰ est: ideò cũ in nobis myrrhã metit,
utinã ipse multã myrrhã inueniat quã metat. Myrrhã cũ
aromatibꝰ, id est abstinentiã mali cũ affectibꝰ boni, distri-
ctionem carnis, & deuotionem cordis, siue temperantiã à
licitis, ac tolerantiã in iniurijs accipiamꝰ. In myrrha bene
utrisq; uirtutũ aromata sociant. Hæc est enim gratia si be
nefaciẽtes flagellamur, si ipsi nosmetipsos foris affligẽtes,
eo spiritu suauiter intus afficimur. G Multam de mar-
tyris Laurentij (cuius festa nunc agimus) agro myrrham
demessuit, aromata multa, confectionis myrrhã, confectio
nis aromata. Ad ignẽ enim applicatus Christum cõfessus
est, corpus suũ tradidit ita ut arderet, facultates dispersit
pauperibus, caro eius cremata est propter Christum, sed
cor magis in Christo: ideò de craticula uocatur ad ortum.
Et dum in craticula erat, ab orto non aberat. Nũc tãtũ in
orto, nõ tamen totus in eo. Caro eius adhuc in corruptio
ne tenetur, nondũ refloruit. Reflorebit autẽ cũ fuerit cor-
pus humilitatis nostræ conforme corpori claritatis Iesu.
Tunc metet immortalitatis myrrhã, quã ipse pmessuit, &
aromata multimodæ gloriæ. Tũc uerè inuitabit, & dicet, Cant.5.
Veni in ortum meũ soror mea sponsa. Tunc gloriabiť ple-
nè cum aromatibꝰ suis se myrrhã messuisse. Tũc eñ & pas-
sionis suæ, & precũ (quæ in aromatibꝰ signanť) potietur
effectu. Cum clamore siquidẽ ualido, & lachrymis preces
offerens exauditus est pro sua reuerentia, factus omnibus
obtẽperãtibus sibi causa salutis æternæ. Volo (inquit) ut Ioan.12.
ubi ego

ubi ego sum, illic sit & minister meus. Vbi nisi in orto?
Erit hoc in generalis resurrectionis cōpletione: nihilomi-
nus tñ & modò fit per cōtēplationē. Quasi enim in ortum
eius ingredimur, cū affectuosè, cōdignèq́, & desideranter
speculamur, quales futuri sumus per ipsum, & qualis iam
resurgēs factus est ipē pro nobis, & in exēplū nobis. Quid
dico resurgēs? & ante resurrectionem oīs cōuersatio eius
orti pulcherrimi gratiā præfert: sed quod antè plantauit,
postea messuit. In resurrectione maturitatis, & messionis
est tēpus, qñ unusquisq́ laborū suorū fructus pcipiet Q̄
ergo nos in ortum suū uocat, q̄ myrrhā & aromata sua se
messuisse subnectit, ad cōtemplandam resurrectionis glo-
riam hortat, quæ futura est per ipsum in nobis, uel quæ in
ipso pcessit pro nobis. Nónne iucūdus & uerè delectabi-
lis pgressus itroire in ortū Christi, introire in plātatiōes
dñi quodam pspectu de uirtute in uirtutē ei⁹? Prospectu
inquā, non audeo prouectū dicere. Nam ad uirtutū ipsius
ueritatē & plenitudinē quis sibi prouectū pollicetur? Iu-
cundus digressus planè, & cōmodus quidē. Nusquā ma-
gis humanæ mentis fastus reprimitur humiliatione, nec
fames contēplatione satiat, nec fastidium excitatur æmula
tione. Cōparatio humiliat, imitatio exercet, consideratio
delectat. Prima premit: Secunda prouocat: Tertia pascit.
Premit immensitas, prouocat honestas, pascit ueritas.
H Deniq́ paulò pòst ipse dilectus, ipse sponsus amicos
& charissimos sibi inuitat ut comedāt, & bibant & inebri
entur, quò quæ maior illis innascat auiditas, de suo prius
Cant.5. blanditur, & proponit conuiuio. Comedi fauū cum mel-
le meo. Tuum Iesu bone utrūq́ est, & illud mel quod das,
& illud quod es. Sed hoc in loco mel illud qđ es ipse, nr̄æ
intelligentiæ se promptius offert. Cur non dicis fauū tuū,
sicut & mel tuū? Cur hac distinctione nūc uteris? Et fau⁹
tuus est sicut & mel tuū, quāuis manifestè illud exprimas,
cùm istud sileas, Tua est utraq́ natura, sed diuina tua, &
quasi naturaliter tua humana non est quasi naturaliter
tua, sed magis assumpta, & dignatione tibi effecta est natu
ralis. Comedi fauū cū melle meo. Ante sacræ conceptum
uirginis quasi mel solū erat, & sine fauo nondum incarna
ta diuinitas. Postea mel in fauo, deus in hoīe, nuc autē fa-
uus ī melle, homo deitate uestitus. Et si cognouim⁹ Xp̄m
2.Co.5. sm̄ carnem, sed iam non cognouimus, ait Apl's. Sicut erat
deus reconditus in carne, sic nunc uice uersa ipsa caro est
occultata in deo. Et si glorificata est caro illa, ut iam spiri-
tualis sit, & infirmitatis nil habens, tñ est occulta quodā-
modo, dum magis cum in eo q̄ ipse est deus, attēdimus &
adoramus. Quodammodo carnis fauus deitatis in melle
reconditur, dum admirationē nostram, & fidē ad se traxit:
& integrò manifestāte reuerētia maiestatis. Iam ergo post
resurrectionis gloriam Xp̄s comedit fauū cum melle suo,
& sine carnalis infirmitatis iniuria ī assumptæ carnis sub
stātia, delectatiōe diuīa & sibi soli natiua perfruitur. Com
Cant.2. edi fauum cum melle meo. Bibi uinum meum cum lacte
meo. Iā dicis tuū esse utrūq́, tam lac quàm uinū. Tua sunt
enim utriusq́ iura naturæ, utriusq́ propria nō alteri⁹ ui-
tia. Et sicut bibit uinū nouum, ita & lac nouū. Cum lacte
(inquit) meo, id est cū lacte nouitatis tuæ, nō infirmitatis
nostræ. I Curre sponsa, ppera ad tam dulce conuiuiū,
ubi uinū est sponsi, ubi lac, ubi fauus non inanis, non ua-
cuus, sed melle plenus. Mel inuenisti, comede qđ sufficit.
Nam tu ad totū non sufficis. Ipse aūt Iesus nō comedit ad
mensurā, sed totū comedit, qui sufficit ad totū. Tibi dicit:
Ne sis scrutator maiestatis, ut nō opprimaris à gloria. Ipē
Pro.25. scrutatur oīa: etiam profunda dei. Nemo nouit patrē nisi
Marc.11. filius, & cui uoluerit fili⁹ reuelare. Ipse totū comedit, ipse
cui uult & quantum uult, impertiā. quasi participium tibi
pollicetur huius cibi se refectum gloriādo. Si datū fuerit
in escam tuam fel, & aceto in siti fueris potatus, memento
q̄a talia passus est Iesus. Gustauit illa in cruce, non bibit:
uelocē amaritudinis transitū signans. Bibit autē uinū cū
lacte suo. Non turbat amplius ad monumentū cū Lazaro,
non tristatur usq́ ad mortem, non sub ipsa morte aceto &
felle potatur. Vetera trāsierunt, noua successerūt. Turba
tio illa, tristitia, tædium, dispensatoriè ad horā suscepta de
hoīe ueteri, in lactis dulcedinē nouā demigrarūt. Bonum
uinum quo hausto obliuioni tradūtur priores angustiæ,
& non ascendūt super cor, sed nouis, & puris, & lacteis in
carne iam resuscitata potatur affectibus, qñ nulla iam de
reliquo iniuria, molestia nulla, aut ī anima, aut in carne si
cut prius, uel assumitur uel sustinetur. Vel acetū cum felle
mistum quod degustauit, prælibans non bibens, in uini
& lactis transiuit saporem. Hanc & tu fidelis aīa quæ spō-
sæ dignitate perfūgeris, hāc inquā, & tu tibi cōmutatio-
nem futurā confide. Ideo hæc in se futura prædicat, ut ti-
bi tu similia discas sperare. tecū enim cōuiuari uult, tecum
bibere. Nō bibam (inquit) de hoc genimine uitis, donec Mat.26.
bibam illud nouum ī regno meo. Hoc tibi regnū signifi-
cat, cùm ad ortū te uocat, ad ortum deliciarum, ad paradi
sum uoluptatis, ad fructus maturos, ad fructus iam perce
ptos à se, & à te percipiēdos. Tūc bibes uinum cum lacte,
ut obliuiscaris prioris angustiæ, & nouæ resurrectionis de
gustes dulcedinem. Præstante domino nostro, qui uiuit &
regnat in secula seculorum, Amen.

Sermo XLI. A

MEssui myrrhā meā cum aromatibus meis, come Gala.5.
di fauum cum melle meo, bibi uinū meum cū la
cte meo. Veni in ortum meum soror mea spōsa. Ibidem.
Putate fratres uocationem hāc ad seculi finem
referri, qñ cōpletis oīb⁹ sacramētis ecclesiæ, ipsa iuitatur
ad regnū, qñ mittet dn̄s messores angelos, eò qđ regiōes
albæ tūc erūt ad messem. O felicia tēpora primitiuæ eccle
siæ, quàm uber tūc erat ager illi⁹, quàm copiosos pduce-
bat fructus, quāta in martyribus erat fœcūditas myrrhæ,
quot apes perfectioris & mysticæ doctrinæ fauos operan-
tes. Putares inter ipsa initia fidei, cùm uerbi semina mitte
rentur, messionis iam esse tēpus, & quasi maturas ad falcē
regiones albere. Quid moraris Iesu bone, cur sponsam nō
inuitas ī ortū? Nónne iam dicere potes: quia messui myr-
rham meā cum aromatibus meis? Comedi fauū cum melle
meo? bibi uinū meum cum lacte meo? Vbi nunc martyres
in myrrha, ubi doctores in fauo, ubi feruentes in spiritu,
qui signantur ī uino, & simplices in malo, quos lactis dul-
cedo figurat? An nō ager ecclesiæ tuæ iam tāta gloria nu-
datus uidet? Multiplicasti gentē, sed non magnificasti læ
titiā. Multi credentiū fructus, sed aromata pauca. Præces Esaiæ.9.
sit autūnalis ubertas primis illis nascētis ecclesiæ diebus,
nūc hyemalis horror perurget. Præcesserūt ubertatis an-
ni, nunc sterilitatis incumbunt. Post spicas florentes & læ
tas, steriles & uredine confectæ exurgunt. Cur non dicis
iam bone Iesu: Veni in ortū meū soror mea sponsa? Quid
expectas? cur moras nectis? An ut post hanc hyemē autū-
nus redeat? Lætabuntur adhuc coram te, sicut lætātur in
messe. Tunc benedices coronæ anni benignitatis tuæ, & Esaiæ.9.
cāpi tui ubertate replebuntur. Pinguescent speciosa hui⁹ Psa.64.
nostri (qđ nunc uidetur) deserti, & persecutionis feruor
nouissimæ maturitatis canam albedinē messibus nostris
inducet. Multiplicabuntur in senecta sufficiente, non con
fecta, nō sterili, sed in senecta uberi: & bene patiētes erūt Psal.91.
ut annuntient. Patiētes propter martyriū, annuntiantes
propter uerbū. In patientibus myrrhā metes, in annuntiā
tibus comedes fauum. Tunc electos tuos compunctionis
uino potabis, consolationis lacte misto. Si eñi non abbre-
uiasset dn̄s dies illos, salua esse non posset oīs caro. Metit
etiam nunc dn̄s, etsi non quantā tūc myrrhā, tamē multā
myrrhā afflictionis spōtaneæ. Fauum comedit cum melle,
& expressa spiritualium dulcedine sensuū, cōtinentibus fi
guris nos facit oblectari. Vinū cum lacte bibit, quia subli
mes sensus & excedentes contemplationes fidei, & morū
simplicitatē temperat & indulcat. Zeli feruorē diligit, si
tamen affert lactea quædam fomenta paruulorum, B
Cùm fuerint expressa hæc omnia, cùm pertrāsierint tēpo-
ra martyrum, cū doctores quasi quidā faui sapientiā cōti-
nentes in mysterio absconditam ministeriū cōpleuerint

ſuum,& diſputationibꝰ hæreticorum preſſi, melleam do-
ctrinam profunderint,cùm numeros ſuos & dies cõpleue
rint:uel paruuli qui lacte fouẽtur , uel fouẽtes ſpiritu qui
inebriati uino gratiæ obliuiſcuntur, quæ retro ſunt cùm
Matt.5. conſummata hæc omnia fuerint (non enim tranſibit unꝰ
apex aut unum iota de lege,donec oĩa fiant) tunc exulta-
Canti.5. bit oĩs eccleſia ſanctorũ à tam dulci auditu. Veni in ortũ
meum ſoror mea ſponſa,meſſui myrrham meã cum aroma
tibus meis,comedi fauũ cũ melle meo, bibi uinum meum
cũ lacte meo. Meſſui,comedi,bibi, præteriti ſunt tẽporis
hæc uerba,& conſummationẽ completam ſignificant,ac-
ſi dicat: Conſummatum eſt. Veni in ortũ meum ſoror mea
ſponſa. Meſſui myrrhã meã cũ aromatibꝰ meis. In ortum
illum ubi propè erumpens nulla urtica liliorum gratiam
cõtriſtet,ubi uernantẽ roſam aſperitas ſpinarũ nõ uiolet,
ubi arbor nulla eſt,cuiꝰ ſit interdictꝰ acceſſus. Veni in or-
tum meum ſoror mea ſponſa, meſſui myrrham meam cum
aromatibus meis. Audite quia non metit,niſi quod ſuum
eſt,niſi quod ipſe præſeminauit. Verè ſeruus ille malus &
piger, qui pigritiæ ſuæ cauſam in dominũ interpretatiõe
Ma.25. maligna trãsfudit. Scio quia homo auſterus es, tollẽs qđ
non poſuiſti,& metẽs ubi nõ ſeminaſti. Bene piger, ĩ quo
dominus non inuenit quod meteret. Et uerè malus,qui di
ligentiam metentis dñi ĩ duritiã peruerſo ſenſu cõuertit,
infructuoſè quod acceperat ſeruans,& iniurioſè de bono
domino ſentiens. Non metit dñs Ieſus niſi qđ ſeminauit,
Mat.15. nõ metit niſi ſuũ,qđ inimicus homo ſuperſeminat tritico
ſuo,nõ metit illud,ſed mittet angelos q colligãt zizania,
& faciant faſciculos ad cõburendũ, q colligant de regno
eius oĩa ſcãdala. Ergo prius regnũ ſuũ purgat à ſcandalis,
agrũ ſuũ à zizanijs,& ortũ ſuũ ab inutili germine:ut non
niſi ſuum metat & colligat. C Si modò ueniat Ieſus,ſo-
Pſa.49. net uox angeli,terribiliter ĩtonet nouiſsima tuba,produ-
catur iudiciũ,ignis in conſpectu eius exardeſcat,aduoce-
tur cælum deſurſum,& terra diſcernere populũ ſuũ,ſi iam
hæc omnia ſubitò uos præoccupent, de meritis ueſtris
quam teneritis ſententiam? Vbi ueſtro eſſetis collocandi
iudicio? Inter ſanctos eius qui cõgregabuntur illic,an in
ter eos qui congregabunt in congregatione unius faſcis
in lacum? Inter zizania,an inter aromata? An fortè etiam
ueſtrum de uobis arbitrium hæſitat? Quis gloriabitur in
agro ſuo ſe nihil habere zizaniorum? Felix in quo parum
quid eſt,& idipſum non excultum,non fotum,ſed furtiuũ
& latitans in quadam aromatum ubertate,& quod ſtatim
cũ aduertit,auellit homo ab orto ſuo. Væ mihi dñe ab im
perfectione mea,ſi homo durꝰ es,ſi exactor auſterus,ſi tol
lens quod nõ poſuiſti,& metens quod non ſeminaſti. Væ
mihi,ſi totum metis quod non ſeminaſti: ſine remiſsiõe &
pietatis reſpectu. Nam totum quod in me ſeminaſti,excre
uit. Vtinam myrrhæ meæ acceptum digneris habere faſci
culum,ut ĩ medio uberum tuorum commoretur. Vtinam
aromatum meorũ uapor exiguus,& ad modicum parens
ad te aſcendat. Nam quãdo tibi offeram integrũ fauũ mel
lis,quãdo tibi offeram meditationẽ aſsiduam in lege tua,
quando puram & plenã intelligentiã ſpiritualiũ ſacramẽ-
1.Cor.2. torum, qñ ſapientiã melleã, quam Paulus loquitur inter
perfectos? Nam ſicut cellulis fauꝰ mellis,ite puriſsimis fi-
gurarum ſacramentis cæleſtis ſapientia cõtinetur, ut mu-
tua collatione ſacramenti,ueritas figurata commẽdetur,
& non parũ gratiæ trahat ipſa ueritas talibus quaſi cellis
expreſſa. Quãdo tibi in quodã cordis mei cratere uini,&
lactis iam potero temperaturam miſcere? Rara eſt miſtu-
ra hæc,q̃ mẽte excedit deo. Sobriꝰ 'ẽ diſcat,ut alta ſciẽs
conſentiat humilibus. Paruulus fiat,qui puriori inebriat
intellectu. D Quantus fauus,quàm ingens, quàm uber
ad cæleſte his diebus eſt tranſlatus conuiuium (dominũ
Rieuallenſem dico abbatem)cuius nobis dum locũ iſtũ
tractamus,nuntiatus eſt trãſitus. Videtur mihi in illo dũ
ſublatus eſt,ortus noſter eſſe nudatus,& grandem agrico
læ deo reſignaſſe faſciculum myrrhæ. Nullꝰ talis in aluea
ribus noſtris relictus eſt fauus. Vtrũq; in illo cernere erat,
& mellis fauum,& myrrhæ faſciculum cum aromatibꝰ bo
nis. Quis illo uel uita purior, uel doctrina prudentior?
Quis magis illo uel ægrotus ĩ carne,uel alacer in ſpiritu?
Sermo eius quaſi cereꝰ,melleam effundebat ſcientiã. Car
ne languidus,magis tamẽ intus in ſpiritu cæleſtium amo-
re languebat. Myrrhata carne,mẽte aromatica,crematio-
ne cõtinua,indefeſsi amoris odoriferum incenſum offere
bat. Corpore deſiccato & arido,anima eius ſicut adipe & Pſal.62.
pinguedine replebatur: ideo labijs exultationis laudauit
dominum,ſemper os eius fauus diſtillans ipſius. Nam to-
tus conuerſus in labia, modeſto uultu, & totius corporis
habitu trãquillo, ſerenos animi prodebat affectus. Senſu
perſpicuus erat,ſermone non præceps. Modeſtè rogabat,
reddebat modeſtius. Moleſtos ſuſtinens, moleſtus nulli.
Acutè intelligens, moroſè referens, æquanimiter ferens.
Memini frequenter illum cùm acceptum de aſsidentibus
aliquis interrupiſſet ſermonem importunè,uerba ſuſpen-
diſſe,donec alter totum effudiſſet ſpiritum ſuum:& cũ im-
portuni ſermonis impetuoſus defluxiſſet gurges, eadem
qua ſuſtinuerat tranquillitate, ſuſpenſum uerbum reſum-
pſit,opportunè loquens, & opportunè ſilens. Velox ad Iaco.1.
audiendum,ad loquendum tardus,& tardus ad irã. Quo-
modo ad iram dicendus eſt tardus,ad quam magis inuen-
tus eſt (ut ſic dicã) nullus? E Bene fauus: quia ſynceris
undiq; compoſitus & cõſitus cellis,in omni actu,ſermõe,
& geſtu internæ putabatur dulcedinis mella ſudare. Fe-
lix,in quo Ieſus integrum fauum quem comedat inuenit,
craſſum nõ exſiccatum. Vide naturam faui,quaſi galea in
capite eſt,propter formam uaſculi cui innaſcitur. Deinde
de ſuperioribus pendet, & de ſuperioribus prodit. Bona 1.Theſ.5.
(ſecundum Paulum) galea ſpei ſalutis æternæ. A ſpe qui
dem ſupernorum,omnium actuũ caput & totius intentio
uitæ inchoare debet, & illi cohærere, ad hanc tendere, &
hac ſe contra omnia tentamenta tueri. Si uideris hominẽ
propter ſpem ſupernorum in omni actu etiam aduerſo ca-
ſu repleri gaudio ſpiritꝰ,qui ſuper mel dulcis eſt,qd hunc
niſi fauum crediderís in cunctis cellulis melle redũdantẽ?
Quid cùm hominem cernis capacem ſenſu,conuerſatione
compoſitum,actuum & uitæ æquabili commenſuratione
cohærentem ſibi, talibus undiq; uaſculis cõſertũ, uacuis
tamen,& ſpei quæ eſt repoſita in cælis melleo exhauſtis li
quore,nunquid aliud tibi quàm faui arẽtis ſiccitatem de-
pingit? Duplicatum quidem ĩcommodum, ſi ſimul fuerit
& diſsipatus,& diſſolutiõe quadam deſiccatus. Aliud ta-
men eſt ſi ſeruat ſpeciem,ut mẽtiatur uirtutem: aliud ſi in
tegritatis formam, & infundẽdæ fauorẽ ſpe bona gratiæ
refert, ut dono ſpiritualis dulcedinis receptacula apta nõ
deſint,& idoneæ cellulæ melli ſuperno. Noſter autẽ hic fa
uus de quo loquimur, integer erat, & in æterno liquore
exuberans. Plenus erat cellularum, hac illacq; diſtillabat
dulcedinẽ,ſermonis diuini aſsiduus operator fauos com-
ponebat. Boni faui,quibus adhuc integris multorũ quo-
tidie indulcantur fauces. Moleſtam non ſectabatur ſubti-
litatem,quæ plus contentionis quàm inſtructionis mini-
ſtrat materiam. Circa moralem operoſus ſcientiam,cultiſ-
ſimis illam uerborum cellis committebat. Prudẽs erat elo
quij myſtici,quod inter perfectos diſpẽſabat. Lactea in ſa-
lutẽ & conſolationẽ paruulorũ exuberabat doctrina,cui
tñ lætificantis & inebriãtis ſermonis uinũ ſæpe latẽter im
miſcuit: Ita ẽ. Lac ipſiꝰ uini obtinebat ỽtutẽ. Simplex eiꝰ
inſtitutio,& ſermo lacteꝰ,aĩm auditoris in quẽdã inebriã
tem alienatæ mentis exceſſum furtim arripere conſueuit.
Vnde qui potabat,iure dicere poterat: quia bibi uinũ cũ
lacte. Imò in lacte nouerat iſta temperatè miſcere, & in al
tero utrũq; largiri. Facili ad ædificandũ utebat materia,
ſed uehementiam inebriantis gratiæ ſentires in uerbis.
Facilis inerat ei intellectus,ſed affectio uehemens. F Do
lendũ quidẽ,ꝙ tanti uiri ſubtracta eſt nobis copia, ſed ni-
hilominus gloriãdũ,ꝙ talẽ de ortulis noſtris faſciculum
myrrhæ ad cæleſtem illum ortum præmiſimus. Illic orna
mentũ eſt,qui nobis hic fuerat adiumẽtũ. Et ſi uacuata ui

dentur

dentur aluearia noſtra,& ortus nudatus:multos tamen re
liquit manipulos,de quibus potens eſt deꝰ per uirtutum
incrementa creare faſciculos.Quod & in tota operatur ec
cleſia,donec per ſucceſsiones cōtinuas omniū graduū diſ
penſatione completa ſponſæ ſuæ iam perfectè & conſum-
Canti.5. matè dicat:Veni in ortum meum ſoror mea ſponſa,meſſui
myrrham meam cū aromatibus meis, comedi fauum cum
melle meo,bibi uinum meū cū lacte meo. Comedite amici,
& bibite:& inebriamini chariſsimi. Quod quidē etſi i ge
nerali illa eccleſiæ introductiōe in domini gaudium,quæ
poſt reſurrectionē fiet, perfectiſsimè ſperatur:quotidie ta
men angelicos ciues ad congratulationis cōuiuium in ui
tari credimus,cùm ſancta quælibet anima(ſiue qualem ſu
pra meminimus, ſiue inferioris perfectionis & gratiæ)in
paradiſi amœnitatem trāsfertur,in ortos ſemper uirētes,
in locū tabernaculi admirabilis uſq; ad domum dei. Hæc
recolite fratres,hæc recordamini,& effundite i uobis ani
mas ueſtras.Ignita eſt hæc recordatio,& liqueſcere faciet
animam tuam,& in delectatiōes & deſideria effundi, cùm
ita ſubis in locum tabernaculi admirabilis, in uoce exulta
tionis & cōfeſsionis ſonus epulātis, & domini inuitātis.
Inuitātis eſt enim uox:Comedite amici & bibite,inebria-
mini chariſsimi. Amici (inquit) & chariſsimi. Blāditiarū
hæc ſunt nomina, ſed hæ blanditiæ adulationem non ſa-
piunt,officij & dilectionis ſunt plenæ. Ipſa non ad blandi
menta prolata:inebriandi non carēt effectu. Efficacia ſunt
ad emulcendos eorum quibꝰ fiunt,affectus. Habent tamē
inter ſe diſtinctionem, & aliquid amplius gratiæ profert
Iohā.15. chariſsimi quàm amici uocabulum. Vos (inquit apoſto-
Ibidem. lis dominus)amici eſtis, ſi feceritis quæ præcipio uobis.
Iam nō(inquit)dicam uos ſeruos,ſed amicos:q̃a oīa quæ
cunq; audiui à patre meo, nota feci uobis. G Videte &
hic quandā diſtantiā. Illic dicuntur amici & hic,ſed diffe-
rēter. Ibi quia faciūt:hic quia ſciunt. Ibi nō propter mini
ſtrationē,ſed propter myſterium. Ibi comedunt,& hic bi
bunt. Vtrunq; amici,nondū tamē chariſsimi. Chariſsimis
in potatione cedit ebrietas.ipſa nominis ſui forma ſuper-
abundantiam quandam latēter inſinuat, & ſignificat ple
nitudinem charitatis. Chariſsimus eſt,charitate pleniſsi-
mus eſt. Chariſsimus eſt, qui charitate infuſus & imbutꝰ
eſt, cuius medulæ,& oſſa,& oīa interiora charitatis liquo
re rigant̃. Nec quia chariſsimus eſt,inebriat̃:etſi inde cha-
riſsimus eſt,q̃a inebriat̃. Deniq; q̃d aliud eſt inebriari,niſi
charitatis pfectiſsimæ delectatiōe repleri? Aut fortè ſi di-
ſtinguere uolumꝰ,ut ſint chariſsimi pleniſsimè diligētes,
Canti.5. inebriati perfectiſsimè delectati. Comedite amici & bibi-
te,& inebriamini chariſsimi. Amici ſunt,q uel agūt uel au
diūt:chariſsimi q adhærēt. Amici agūt pro eo,& audiunt
ab eo,chariſsimi inebriantur eo. Amici ſunt,quibus nota
fecit quæ audiuit à patre. Chariſsimi, quibus plenā ipſiꝰ
patris infudit notitiam. Ibi multa docentur, hic diligitur
unum. In chariſsimis non ēſt operū uel doctrinæ diſtentio
ſed diffuſio ſola & ſumma amoris diuini uoluptas. Come-
Pſal.21. dite amici. Iam non dicitur:Edent pauperes,& ſaturabun
tur:ſed comedite amici,& inebriamini. Quomodo paupe
res,qui inebriant̃ ab ubertate domꝰ dn̄i? Quomodo pau-
pertas,ubi ubertas? Comedite amici & bibite, & inebria-
mini chariſsimi. Amici uos chariſsimi mihi,amici ꝑpter
delectationē ſpiritualē,chariſsimi ꝑpter ſponſalē. Inebria
mini chariſsimi. Introduxi uos in cellam uinariā,ut ordi-
narem in uobis charitatem. Nec eſt charitas ordinata,niſi
cùm mens ueſtra fuerit uehementia charitatis inebriata.
Non eſt ordinata,niſi cum omnibus alijs fuerit affectibus
ſuperordinata. Bonus ordo,ſupereminētia amoris, ſuper
eminens amor chariſsimos efficit. Chariſsimi ſunt,in qui-
bus nihil eſt uel charitate uacuum,uel alij negotio uacās.
Ordo plenus eſt,cùm de charis in chariſsimorum gradus
trāſitur. Ordo plenus eſt,cùm charitatis cumulo nihil ad-
ijci poteſt. Comedite amici & bibite,& inebriamini cha-
riſsimi. Omnes ibi amici, & oēs chariſsimi. Omnes potā
tur,& omnes inebriantur. Non ſic autem in hac conualle
lachrymarū,non ſic:ſed multi amici,pauci chariſsimi:mul
ti potantur,non inebriantur omnes. Et qui inebriant̃,ite-
rum temperantes fiunt. Ad horā mente excedunt,& ad ſo
brietatē ſolidā denuo redeunt. Soporantur & excitantur,
ſomnolēti fiunt, & poſt paululum iterum uigilāt. Ideo ſe-
Canti.5. quitur:Ego dormio,& cor meū uigilat. Hæ tamē uigiliæ
non uident̃ dormitiōi ſuccedere,ſed ipſam comitari. Præ-
ſtet nobis dominus Ieſus quæ ſuper hæc ſunt dicenda ui-
gilanter intelligere & uobis audire:qui uiuit & regnat.

Sermo XLII. A

Canti.5. EGo dormio, & cor meū uigilat. Poſt heſternū
capitulum,quā rationis conſequentia talis re-
ſponſionis ſermo infertur? Tunc erat genera-
lis inuitatio,hæc eſt reſpōſio quaſi ſingularis.
Ibi plures inuitant̃,hic unꝰ reſpōdet. Ibi dicitur:Inebria
mini chariſsimi:hic quæ chariſsima eſt,quæ ſponſa eſt,dor
mire ſe refert. Ego dormio. Quid mirum,ſi ad communem
inuitationem reſpōſum redditur ſingulare? Multi chariſ-
Canti.5. ſimi,ſed omnium eſt cor unū,& anima una. Vna eſt,inquit,
columba mea. Amor unit, & amor inebriat. Vides quàm
iuſtè fit omnium unica reſponſio, quos in eccleſia charita
tis uehemens liquor infundit? Verè uehemēs uirtus amo
ris, inebrians & alienans. Vultis audire,quomodo chari-
tas abalienet animum quem inebriat? Ego (inquit) dor-
mio,ac ſi dicat dilecto: Tu me ad ebrietatem uocas,& ego
tota huic muneri uaco. Ego dormio,& cor meum uigilat.
Ab alijs dormio & quieſco negotijs:ideo cor meum libe-
rius uigilat ad ſectandam hanc ebrietatem,& uinum potā
dum. Ordo mirabilis. De ebrietate dormitio,& de dormi
tione uigiliæ. Ille dicit:Inebriamini,& illa dicit:Ego dor
mio. Bonus ſopor mētis exceſſus,& alienatio ab effectibꝰ
carnis,& (ſi id etiam dicitur) à ſenſibus corporis. Tūc ma
gis uiget & inuigilat amor ſpiritualis,cùm cōſopitur pe-
nitus omnis paſsio & effectꝰ animalis. Et dormitio & ine
briatio utraq; alienationis uicem præfert. Et quiddam in
hoc ipſo adinuicem tenēt cōmune,ꝙ mentē tā hæc quàm
illa ſibi arripit,& penes ſe manere nō ſinit. Vtraq; ſtatum
priſtinū ipſi animæ(ut ſic dicam)furatur,& nouos infor-
mat affectus. Ego dormio,& cor meum uigilat. Dormiunt
alij ſomnum ſuum,& delectatio eorum in propriaolunta
te quieſcit. A talibus ego dormio,& uigilat cor meum ti-
bi. Ab increpatione tua domine dormiunt alij,ego ab in- Pſal.75.
crapulatione. Dura hæc increpatio ſatis, qn̄ diſsimulādo
ſic hominē pmittis deſidiæ, ſicut eſt magna icrepatio de
ſertionis ſignū. Ab hac increpatione dormit,qui ex diſsi-
mulatione diuina ſomnolētæ ſecuritati ſe tradēs,diſsimu
lantis patientiam non attendit parturire impœnitentis re
pulſam. Patientis longanimitas,& interim non percutiēs
in uerecundis mentibus uim habet, & eadem dn̄i tolerā-
tia quæ mentes honeſtas facit ſolicitas, duras ipſa reddit
ſecuras. Ego(inquit)dormio,& cor meū uigilat. Dormio
non increpata,ſed incrapulata à uino ad quod uocas cha-
riſsimos tibi. Crapula ebrietatis tuæ mūdo me tollit,& ti
bi tradit,ſoporat & excitat:ſecularium obliuiſci me facit,
& tui nō ſinit. Ego dormio,dormi mecum iuxta illud qđ
ipſe in Salomone diffinis: Si dormierint duo ſimul,foue- Eccle.4.
buntur mutuò. ſic fiet ut ex dilecti præſentia ob uehemen
tiam amoris cor meum uigilet amplius. Cor meum uigi-
lat,cùm tuus amor in eo amplius uiget. Ego dormio. Dor
mio propter amici requiem, propter raptum inuigilo. In
ſomno dulci quietis meæ, ſolicitudo uigilantis te uigi-
lātius ſomniat. Dulcis ſomnus, & dulce ſomnium neſcire
alia, ſolùm te ſcire. Vacare tibi, & te uidere ſicut hic da-
tur per ſomnium(ut ſic dicam) & umbram & ænigma. Bo
na crapula copia uacationis & uiſionis iſtiꝰ. Viſio iſta ha-
bet aliquid ſomnio ſimile,eò quòd nō hūano arbitrio &
induſtria fiat,non ex inueſtigatione noſtra, ſed ex uiſita-
tione orientis ex alto. Paulus quaſi dormit, cum mundo
moritur:quaſi uigilat,cùm uiuit Chriſto. Dormiat utinā
fratres anima mea dormitatione iſta, & fiant uigiliæ meæ
talium ſimiles. Vtinā iuges ſint,nō interpollent̃. Nūc aūt

uerſa uice ego uigilo,cor meũ dormit,dormit ſpiritus,ca
ro uigilat.etſi caro dormit,non tñ ſtatim ſpiritus uigilat.
Indulgetͬ animo requies,nõdũ tñ ab illa glorioſa ebricta
te ſorbetur & rapitur. Dormit tẽtamẽtis,nondũ tamẽ ex-
citatur illis inebriantibus blãdimẽtis:& quãuis frequen-
ter guſtentur, rediuiua tñ nouitate animã quam inebriãt,
excitant. B Iure uigiles dicti ſunt,qui nunquã uinũ il-
lud inebriãs digerũt, q ſemp madẽt æternæ delectationis
ubertate. Tales in Danielis libro uigiles legis. Bene uigi-
les,in quibus nihil eſt qđ ſoporatiõe indigeat,ſed totum
inuigilat deo. Bene uigiles, quorum nõ interpollãtur ui-
giliæ. Nullus in eis animalis effectus ſentiť quẽ deceat cõ-
ſopiri,ut expeditiores ſint cordis uigiliæ. Sunt quædã ui
1.Pet.5, giliæ ſolicitudinũ repletæ moleſtia,de quibus Petrus:So
brij eſtote,& uigilate:quia aduerſarius ueſter diabolus tã-
quã leo rugiens circũit quærens quẽ deuoret. Et Paulus
1.Co.16. inquit; Vigilate,& ſtate in fide. Sed illæ uigiliæ nihilomi-
nus ſolicitudine non carent,quibus eccleſiæ uexantur do
Luc,2. ctores,ſicut euangelici illi paſtores uigilantes & cuſtodiẽ
tes uigilias noctis ſuper gregem ſuum. Vigiliæ iſtæ quadã
torquentur moleſtia ob imminentis mali cautelam. Vigi-
liæ ſponſæ dormientis non continẽt mali cautionẽ,ſed co
piam boni. Præoccupatæ eñi mẽti uehemẽs amor auidita
tis inexpletæ uigilias inducit. Vigiliæ quædã ſunt,uel de
ſideriũ optatæ præſentiæ,uel delectatio inceptæ. Vigiliæ
bonæ,uigens & non ſomnolẽta deuotio,ſiue in copia dile
cti præſentis,ſiue in concupiſcentia abſentis. Hæc nec ui
gilat nec uiget,niſi inquieta & quantũ ad ſeculi uel ſtudia
uel deſideria conſopita mente. Ideo dicit: Ego dormio,&
Iob .33, cor meum uigilat. Et in Iob legitur,qđ in uiſione noctur
na cùm ſopor irruit ſuper homines, & dormiunt in lecto,
tunc aperit deus aures,tũc loquitur,tunc pulſat, ideo hîc
Canti.5, ſequitur: C Vox dilecti pulſantis. Aperi mihi. Iure
uigilat neſciens qua hora uenit dilectus eius. Quaſi conti
nuæ ſunt uigiliæ ſponſæ & uox dilecti. Cor (inquit) meũ
uigilat,& ſtatim adiecit: Vox dilecti pulſantis. Aperi mihi.
Cor meum uigilat,& dilectus meus non dormit. Vox ei9
pulſat,& dicit: Aperi mihi. Cor meũ uigilat, & ipſe ſtatim
aduolat,& auditur uox eius. Vox(inquit)dilecti. Hæc mi
hi uox nota eſt,hæc mihi grata,ad alias obſurdeſco uoces,
ad hanc expergefacta ſum ſtatim cùm inſonuit in auribus
meis,exultaui præ gaudio, multæ uoces obſtrepere ſolẽt,
& falſas inſuſurrare blanditias , ſed non ſicut uox dilecti.
Magna fratres prudentia ſponſæ, & diſcretione ſpirituũ
pollens, quæ ſic diſtinguere nouit inter uerſutias dæmo-
num, & blanditias ueras dilecti. Vox (inquit) dilecti
pulſantis. Quæ talis uox qualis Ieſu? Nunquid philoſo-
phorum? Nũquid hæreticorũ? Nũ legis? Num propheta
rum? Valida uox eius eſt,ſtultam fecit huius mundi ſapiẽ-
1.Cori.1. tiam. Lex & prophetæ neminẽ ad pfectũ adduxerũt, uox
Ieſu cõſummatiõis ſummã complectitur,uox eius cõſum-
mationis præcepta cõtinet,uox eius mouet affectus. Vox
(inquit) pulſantis. Pulſat eñi & penetrat,efficax inſtar an-
cipitis gladij, leniter illabitur, & blãdè perſuadet, qđ nul
la potuit alia doctrina obtinere. Non altus ſermo,ſed alta
myſteria. Humilitatem conſcientiæ,morum contemperã-
tiam,obtemperantiã obedientiæ,carnis munditiã, cõtem
ptum mundi,cõcupiſcentiã æternorũ,diuinitatis notitiã,
quæ unquã diſputatio,quæ diſtrictio tãtam aut ſermone
tradidit,aut inſpirãdo perſuaſit? Reſurgẽdi gratiã,ĩpaſſi-
bilitatẽ reſurgentiũ,æternitatẽ uitæ,maieſtatis reuelatio
Pſal. 75. nem hac docente ſpirare didicimus & ſuſpirare. Notus in
Iudæa deus,in Iſrael magnum nomen eius. Nũqd tantũ?
Nunquid tam expreſſum? Nunquid tam impreſſum? Nũ
quid tam ſparſum? In Iſrael magnũ nomen eius,ſed nõ ea
tenus magnum uel euidenti doctrina,uel uehemẽti deuo-
Hebr .1. tione,uel numeroſa populoſitate credentiũ. Olim loquẽs
deus patrib9 in prohetis, nouiſsimè diebus iſtis locutus
eſt nobis in filio. Ideo uox ualida, uox uirtutis, uox dile-
cti. D Sed Iudæorum cõualeſcere nequiuit in auri
bus: audiuit Gentilitas,& confeſſa eſt,& non negauit, di-
cens Vox dilecti pulſantis. Vtrunq; agnoſco eſſe dilecti;
uocem & pulſum,uerbum & uirtutem. Vtroq; mihi grat9
dilectus meus,utroq; me demulcet & mouet, uoce & pul-
ſu,& (ut ſic dicam)cantico & pſalmo. Bene pulſat & qua-
ſi tympanizat,qui uerbi & operis concordem mouet ſym
phoniam. Tympanum puta Ieſum,accede,tange,diſcute,
pulſa mores,opera,uerba, uitam. Omnes meæ cordæ ex-
tẽtæ & ſonoræ ſunt,tactæ melodiã dulcẽ reſultãt. Ieſus ipſe
pulſat ſeipſum. Nemo (inquit) tollit aĩam meã,ſed ego po
no eam,& iterũ ſumo eã. Poteſtatẽ habeo ponẽdi eã,& po Ioan.10
teſtatem habeo iterum ſumendi eam. Vide quid tibi ſonet
iſta poſitio,ſumptio,& utriuſq; poteſtas,quid ipſa pulſan
di cauſa. Nonne & ipſa maximè ad cor noſtrum pulſat &
excitat,ut nos uelut cithara quædam effecti,ſic ſonãti cõ
ſonare nitamur. Vox dilecti pulſantis. Bene dilecti (iquit)
quaſi ex dilectione ſola & gratia loquentis & pulſantis.
Aperi mihi,quia caput meum plenum rore, & cincinni
mei guttis noctium. Refrigeſcet in Iudæa charitas,iã trãſ- Canti.5.
migratio fit iuxta ſcripturã ad gentes. Illi miſſum eſt uer-
bum ſalutis,ſed repulit illud, indignam ſe iudicans æter-
næ uitæ. Excluſus ſum ab ea,tu api mihi: qa caput meũ ple
nũ eſt rore,& cĩcinni mei guttis noctiũ. Caput Xp̃i de9.
De deo patre gloriantur Iudæi,eius ſe iactãt habere noti-
tiam,filium reprobãt & blaſphemãt,tu aperi mihi. Caput
meum plenũ eſt rore. Non tales deſiderat,non ſitit,ſed ma
gis faſtidit,ideo plenum eſt. Plenum eſt rore,eò q ſenſu le
ues ſint,rationis carentes põdere, non habentes aliquod
in aſſertione momentum. Ratione leues,obſtinatione gra
ues,quaſi ros & guttæ inefficaces & pertinaces. Et cincin
ni mei guttis noctiũ,quæ gelidæ ſunt & tenebroſæ. Nam
eſt quidã ros qui noctis nõ eſt. Ros tuus (ait Eſaias deo)
ros lucis: & cincinni mei guttis noctiũ. Figuris adhæſe- Eſai.29.
runt,ſcĩẽtes literaturã,neſciẽtes ſenſum ſpũalem. De uni9
ſcientia dei,de figurali legis obſeruatione Iudæi glorian-
tur,myſterium inficiãtes trinitatis,& præfiguratiõis ueri
tatem,de ſuperfluis & emortuis ſignis ſe iactant. Moleſti
ſunt mihi,diſcipulos meos premunt, qui ſunt uelut quod
dam capitis mei ornamentum & decus, ideo fugio, aperi
mihi. E Quidam hæretici Chriſti diuinitatẽ ad quã
nec fide uolũt, nec ratione poſſunt attingere, conãtur ex
tinguere. Subtilia, conſona literarum teſtimonia, & quæ
diuina nituntur autoritate, quaſi quoſdam cincinnos ca-
pitis (nõ cohærentib9 diſputationum ſuarum argutijs,&
uelut quibuſdam roris inſtar minutijs) inficiunt,& corrũ
punt,opprimunt. Hi quoq; notitiam dei præſumentes,&
ſpiritualiũ ſubtilitatem ſenſuũ,quaſi in ipſo dei capite &
capilis ſuperbè locatis,rori conferunť,& guttis noctium:
ut intelligas eos minutos,gelidos fluidos,& non cohærẽ
tes ſibi. Sed & ſi quidẽ uideris eos ſanã quaſi caput ipſum
tenere fidem, ſuperficietenus cõmunicare, ſubtili uigere
ſenſu: gelida tamen eſt propter malã conſcientiam,& pro-
pter hypocriſim obſcura,& propter uelocem tranſitũ flui
da. Gaudium eñi hypocritæ inſtar pũcti. Hunc talẽ Ieſus
foris eſſe iudicat opprimẽtẽ, & quaſi grauem ſibi refugit. Iob.20.
Huiuſmodi non tam ambulant,quàm uolitant in magnis
& mirabilibus ſuper ſe,ſuperba elatione pendulo uagi in
aere. Ambitioſa quidẽ negotiatione perambulant in tene
bris de religiõe lucrũ uenãtes,ſpiritualem ſe ſimulãtes ha
bere doctrinam,ſtudium inſtar roris eloquium,incerta &
occulta,& q̃ſi nocturna noſſe myſteria ſapiẽtiæ dei ſancti-
tatis tenere caput & culmen,& in ipſo Chriſti hærere uer
tice,eminẽdi magis quàm ĩtrãdi ſtudiũ gerũt. Iſtos mole-
ſtè ferẽs & fugitãs Ieſus dicit: Aperi mihi ſoror mea, quæ
intus es,quæ non uagaris foris,quæ non in ſublimib9 uo
litas,quæ nõ uis tam eminere foris quàm intus te tenere,
aperi mihi. Aperi mihi: nõ quæris niſi me: tota es mea. To
ta mea, & multiplici iure mea. Quare multiplici? Audi
quàm multiplici. Soror mea,proxima mea, columba mea, Canti.5
immaculata mea. Soror mea in aſſumpta carne cognata.
Proxima mea, q: de latere cũ in cruce dormiret, de ſcđo
Adã Eua noua eſt creata,ut nõ iam ſint duo,ſed una caro.
ibi eſt

Ibi est cognatio naturalis, hîc & cōiunctio personalis. Ibi
soror, hîc sponsa. Columba mea, sed spiritus per gratiam.
Immaculata mea, per remissionem & disciplinam. In car-
ne soror, in sacramentis spōsa. In spiritu simplex, immacu
lata in sanctitate. In his omnibus mea, aperi mihi. Age qđ
agis, aperi mihi. Tibi intꝰ sum sed aperi mihi ĩ illis in qui-
bus adhuc foris commoror. Aperi illis, inuita, introduc in
locū tabernaculi admirabilis. Pulsa ut aperiatur tibi ostiū
1. Co. 16. magnum & euidens (sicut Paulus dicit) ut pateat introi-
tus persuasionibꝰ tuis ad effectꝰ eorū. Penetra ad illos, ut
ad te post introducas. Exi ad illos, ut intrent ad te qui fo-
ris congelato frigescunt affectu. Fxitus tui damna, aliorū
Canti. 5. introductione redime. Quid dicis? F Exui me tuni-
ca mea, quomodo induar illa? Quid dicis? Laui pedes me
os, quomodo iuquinabo illos? Exuisti te tunica tua, tuni-
ca carnalis curæ, tunica certè molesta, & fortè polluta. Tu
Esai. 59. nica tua te exuisti, mea induere. Zelus domus meæ come-
2. Ti. 4. dit te, ideò iuxta Esaiam induere pallio zeli. insta, argue,
prædica, obsecra, opportune, ĩportune. Nō est pedes pol
luere hac incedere uia. Si quis adhæsit puluis: excuties il-
lum de pedibus tuis. Non pollutos sed pulchros commen
Esai. 52. dat Esaias pedes, cùm dicit. Quàm pulchri super montes
pedes annunciantium pacem, annunciantium bona. Ne
cuncteris, operum meorū exempla te moueant, tangat ma
nus, si pigritaris ad uerbum. Zelotes ego sum, tu quoq;
pro me zelare. Ocium sepone paululum, meis ĩplicare ne-
2. Co. 8. gocijs. Omnis militans deo, istis cùm iubetur, se implicet
oportet negocijs. Cùm diues essem, pro omnibus pauper
factus sum. Aequalis deo exinauiui meipsum, ministrandi
formā accipiens. Pro omnibꝰ mortuus sum, ut qui uiuūt.
iam sibi non uiuant sed mihi. Attentis talibus in dilecto
Canti. 5. sponsa, & his mota exemplis ad æmulandum, sic ait: Dile-
ctus meus misit manum suam per foramē, & ad tactum eiꝰ
inrremuit uēter meus. Per arctum paupertatis, persecutio
nis & mortis foramen, operum suorum ad me intromisit
exempla. Hæc me tangunt, hæc me mouent. Nota tremo-
Ibidem. rem uentris, audi deniq; motionis effectum. Sequitur eñ.
Surrexi ut aperirem dilecto meo. Audite & intelligite qui
præproperè satis & proteruè nimis, ad ecclesiæ propera
tis honores. Sponsa enim ad quam cantici huius blandi-
menta cantantur, morosè cunctantet, accedit etiam post
quā se sororem, proximam, columbam, immaculatam audi
uit uocari. Contemplare si hæc in te sint. Et si sint, uerere
ne perdas, Si non sunt: magis uerere ne non accipias. At-
tende post quot & inuitatiōes & commendationes, sic di
cit. Surrexi ut aperirem dilecto meo. & tibi uanum sit sur-
gere antequam uoceris, qui delectationis illius sanctæ pa
nem manducas, & bibis uinum, de quo suprà dicitur. Co-
medite amici mei & bibite & inebriamini charissimi. Va-
num imo uerendum sit tibi nisi cum inuitata sis surgere.
cum dormis somnum dulcem donec dilectꝰ apperiat. Ape
ri mihi, non ambitionis non auaritiæ, non inquietudinis
nō elationis uox moueat animū, nō demulceat blādimēto
fallaci, istæ tibi ignotæ sint uoces, nō tibi istæ opꝰ bonum
suadeant, si tamen ante dilecti tui uocem assurgere: qui ui-
uit & regnat &c.

Sermo XLIII. A

SVperiore sermōe hūc locū ita discussimꝰ, ut di
ceremus Iesum spōsæ suæ implorasse solacia ad
uersus molestias eorū, qui fidei nostræ synceri-
tatē humanæ & perfidæ doctrinæ corruptelatē
tant inficere, & subtiliū persuasionū immadidare rore no
cturno, quē princeps tenebrarū, princeps aeris huius latē
ter & leniter instillat. Nam & alio scripturæ loco queritᵻ
ꝙ aquæ inundauerunt sup caput suū. Heri ergo inductus
est à nobis dñs Iesus molestias fugiēs, hodie inducetᵻ gau-
dia ferēs. Heri inductus est solacia implorans, hodie secū
solacia portans. Heri plenus iniurijs, hodie gratijs, illa in
terp̄tatio raras respicit: ista refertᵻ ad plures. Non omnes
ad prædicationis opꝰ uel idoneæ sunt, ue delegatæ, nō eñ
corruptelas fidei repellere uel sufficiunt uel huic muneri
præficiuntur. Non possunt omnes esse matres & sponsæ
omnes possunt sorores & spōsæ. Nō oēs possunt partꝰ su-
stinere iniuriā, omnes debent amplexus gratiā. Fuerat fm
hesternā interpretationē roris illiꝰ nocturni liquor mole-
stus, hodiernus iste sit gratus, ibi loquitur Iesus querelas
deponens, hic loquitur blandicias suggerēs. Ibi fugit in-
festos, hic solùm ad spōsam festinat. Aperi mihi soror mea, Canti. 5.
proxima mea. Disciplinam hic attēde custodiæ ubi ianua
passim non patet. Quis illuc intrabit ad arbitrium, ubi Ie
sus sine interpellatione non intrat, nec nisi cū fuerit audi
ta & nota uox eiꝰ? O me felicē si de mea dici anima queat
porta hæc clausa est, & per eam nec furtim nec fortuitò in
disciplinatus affectus immittitur, soli principi patet: si po
nam ori meo custodiam, ut soli principi pateat, cum assi-
stit ad illud. Aperi mihi portam iustitiæ & ingressus in eā
cōuiuabor tecum, comedam in ea & bibā & inebriabor.
Deniq; & ego inebriabo te guttis meis. Non accedo steri
lis, sed madens suauiter illabēte rore gratiarum. Aperi mi
hi. Intus iam tibi sum nunc, sed aperi mihi ut amplius in-
trem. Aperi mihi. Iam quasi nouus accedo: & recēti rorās
affectu. Vt ros tibi fluet eloquium meum, cū deitatis meæ
tibi instillabo arcana. Caput meum ore abundat, & con-
templatio diuinæ in me naturæ, subtiles & fœcundos par
turit sensus. Quid circa humanitatis mysteria solum mora
ris? Quid tandiu solos ad pedes resides? Surge ascēde ad Canti. 5.
caput, illi aperi. Aperi mihi in hoc quia caput meum ple-
num est rore. Humanitas gratiam comparat, diuinitas cō
fert, humanitas impetrat, diuinitas infundit amorem. Ca
put meum plenum est. Ipsum est ros, ipse illabitur animæ,
& eius medullas irrigat. Vsq; ad aliquod ingressum aperi
mihi, ut pertingā ad intima, ut diuinitatis meæ dulcis no-
titia influat, & inficiat totū quod est in interioribus tuis.
Aperi mihi ut diuinitatis meæ subtilis ros cordis tui ter-
ram infundat, & inebriet eam. Et reuera sic est fratres. Vbi
in materia maior est gloria, ibi in meditatiōe maior ē gra-
tia. Quòd plus habet excellentiæ, plus sibi exigit reueren
tiæ, plus refundit & gratiæ. Quòd quodam naturæ suæ
merito prærogat, perceptio eius oblectationis plus ero-
gat. Plus omnibus placet, quòd omnibus præstat. Singu
lari materiæ peculiaris debetur cernendi modus. Non est
humani iuris, non est enim moris humani. Quietæ & per-
uigili donatur menti: non tamen ad uotum, sed cum ipse
uult & dicit, aperi mihi. Quid est dicere aperi mihi nisi
quodam blandimento affectum illicere, nouere concupi-
scētiam: ut mens ex parte tacta tātæ lucis chorusco, ad ple-
niorem perceptionem se præstet purgatam? Sic lux quasi
oculo dicit, aperi mihi, quæ ex modica perceptione ad ma
ius participium sui, quādam auiditatem prægenerat. Ape
ri mihi soror mea. Quid est Iesu bone quod rogas aperiri?
Tuipse habes clauem Dauid. Aperis & nemo claudit. Ap- Apoc. 3.
paritio tua, apertio est. Appare, & nemo tibi claudit. Cui
ex minima parte maiestatis tuæ cœpit gloria scintillare,
animum ad se subitò conuertit & rapit. Nō sinit sibi clau-
di dū ipsa choruscat. Cor quod penetras aperis tibi. Aper
tum tenes, dum te subtrahis. Et fortè utraq; necessaria est,
& cognatæ sunt sibi apertio sponsi, & apertio sponsæ,
Apertio sponsi, appertio eius. Apertio sponsæ, appara-
tus eius & coaptaio ad tam dulces usus, Caput meum ple
num est rore, & cincinni mei guttis noctium. Caput ple- Cant. 5.
num est: & eo madent qui adhærent illi. Delectabilis est
deꝰ in se, & delectabilis in sanctis suis, qui de ipso per gra
tiam oriuntur & ordinatione sua quasi quidam distincti
cincinni pseuerant in eo. Pulchra utraq; contemplatio,
uel essentiæ eius, uel gratiarum quæ procedunt de ea.
Diuisiones enim gratiarum sunt, ac si quædam distinctio
cincinnorum. Inuisibilia enim ipsius quadam præferre
distinctionem uidentur, ad nostræ tamen capacitati men- 1. Co. 12.
suram. Nam distinctis signis & sermonibus aliud & aliud
significare conantibus, que in ipso sunt unum, quasi plu-
ra & uaria innotescunt nobis. Quædam ad solam eius ma
gnitudinem respiciunt, unum hoc cincinnum puta.

Quædam ad ſolam potentiã,ſic & quæ ad ſapiẽtiam, quæ
ad bonitatẽ,quæ ad prædeſtinationẽ,ad prouidẽtiam,ad
gratiã,ad indulgentiam,cõſilium,cogitationes dei,gene
raliter quæ una ſignificationis cõplectit̃ ratio,& quaſi ad
unã ꝑtinẽt,pro uno cincinno interꝑ̃tare,quæ ad aliã,pro
Roma.1. alio crede. Inuiſibilia ipſius(ait apl's) ꝑ ea quæ facta ſunt
intellecta conſpiciunt̃, ſempiterna quoq; eius diuinitas,
illa plurali protulit,hãc ſingulari intellectu. Hãc ergo ue-
lut caput accipe,illa uelut cincinnos. Nam diuinitas in ſe
una ſimplex eſt,ſm̃ effectũ autẽ in ſubiectis,& effigiẽ par-
ticulariter impreſſam ſubiectis,uariæ ſignificationis reci-
pit numerũ,ideò eſſentialia noĩa mutuò de ſe dici pñt,nõ
ſic autem denominata. Eſſentia dei ſcientia eius eſt cũ con
uerſionis ueritate & ſubſtantiæ identitate,non tamen cũ
uerũ eſt deum noſſe aliquid,& frequenter uerũ erit illũ id
eſſe. Sic & potentia cum uoluntate in deo unũ,idemq; eſ-
ſentialiter eſt,denominata uerò ab his non ſe mutuò cõſe
qnũtur. Denominatiões enĩ iſtæ cum aliquẽ circa creatu-
ras effectũ cõtinent,cognatã ab illis multitudinẽ trahunt,
in ſe nequeunt commutari, Mira identitas,& mira diuerſi
tas,utraq; inexplicabilis,utraq; admirationis eſt plena,de
uotionis & reuerẽtiæ occultiſsimas & efficaciſsimas cau-
ſas continens, Accede ſponſa ad hoc caput dilecti,& cin-
cinnos eius,ſtringe rorantes crines:multum inde dulciſsi
mi liquoris elicies. Pleni ſunt guttis noctis, guttis occul-
tis,guttis non ignota dulcedine refrigerantibus. Erit qñ
guttæ tales expreſſæ frequentius,integri fluminis efficiẽt
impetum. Bonus quidem qui deſiderium æſtuantis amo-
ris refrigerat,ſiue ſupradictis modis caput cincinosq; in
intelligas,ſiue in capite illam deitatis nudam notitiã quæ
eſt facie ad faciem, cincinnos autem illam quæ per ſpecu-
lum fit,& in uelamẽto ænigmatis,in utroq; refrigerij ube
rem rorem reperies, ideò fortè capiti ros ſimpliciter aſsi-
gnatur,guttæ uerò cum adiectione noctis cincinnis attri
buuntur: ꝙ & uiſio quæ per ſpeculum fit & ænigma no-
cturnæ quiddam habet qualitatis,minus fulgens & min⁹
feruẽs. Aemulare ſancta anima ſpõſum,caput & capilli de
uotionis rore madeſcant. Caput intentionis,cincinni co-
gitationis. Ad modum madẽtium capillorum ſtrictæ ſint,
extentæ ſint,pingues ſint,cõtinentiæ extenuatæ diſcipli-
na,continuationis perſeuerantia,protentæ exultationis,
ſpecie pingues,ne ad modicum tenebroſo & gelido mali-
tiæ & nequitiæ rore inficiantur,quem principes aeris hu
ius leuiter & latenter aſpergit. B Caue fallaces infectio
nes ei⁹ ſponſi tui illũ cæleſtẽ ſe mẽtitur habere rorẽ. Clau
de illi & ſi dicat aperi mihi ſoror mea,nullã tibi cum eo co
gnationẽ eſſe reſponde. Quæ illi cognata eſt, immaculata
non eſt. Praua cognatio,quã contagio ſequitur. Chriſtus
cum iam ſororẽ dicit immaculatã ſubiungit. Auſculta qñ
Canti.5. dicere poſsis. Vox dilecti pulſantis. Hoſtis prĩo aggreſſu
timidè agit. Tentãtis modo deprehẽdi timẽs, palpat, non
pulſat. Dilectus tuus innoteſcere uolens pulſat audenter.
Ibidem. Aperi mihi quia caput meum, inquit, plenum eſt rore, &
cincinni mei guttis noctium. Acſi dicat. Aperi mihi quia
rore,gratiæ refertur illabor. Aperi mihi,aptam te præpara
tantæ præſentiæ. Tunc illa:Exui me tunica, quomodo in-
duar illa? Laui pedes meos,quomodo ĩquinabo eos? Tu
dicis aperi mihi. Ecce apui. Parata ſum,& domeſticis tur-
bari denuo curis refugio. Nolo quẽ ſemel exui reindui tu
nica. Quomodo induar ea? Quomodo? Nullo modo:Nõ
aquieſco,nõ poſſum nõ ægre reinduitiõis uerbũ audire.
Laneam exui,ueſtita ſubtilib⁹. Noui quàm laborioſæ ſint
partes Marthæ,quã oneroſa operta ſit tunica, quomodo
circa frequens diſcurrendo miniſterium inquinatos opor
tet illã affectuũ pedes habere & operum greſſus. Non poſ
ſum de Maria in Muttham degenerare. Optimam partẽ
elegi,apertum & paratum efficere cor meum ad aduẽtum
dilecti. Nõ uidetur in partibus Marthæ paſſus moleſtias,
qui ſemel ad illas iterũ reuerti feſtinat. Nuda ab omni ma
teria mundi,& ſine impedimẽto uelaminis,libera & quaſi
reuelata facie gloriam contemplaturi dilecti,ſurgam ut
aperiam ei. Via hæc, uia pulchra eſt,nõ poteſt per eam pes
pollutus incedere,nec pollui in ea. Breuis uia,nã dilectus
ſtat ad oſtium uociferans & pulſans,quaſi more inpatiẽs,
Pulſat ad oſtiũ,explorat aditus,& ardentius diligens pro
perantem præuenit me. C Manum ſuã miſit per foramẽ,
& ad tactũ ei⁹ uenter meus intremuit. Quid ſibi uult hoc Canti.5.
loco ꝙ ſponſa q̃ clauſerat oſtiũ cubilis ſui,non hoc quoq;
obturarit foramẽ,ne ad illã quid ĩgrederetur incautè? In
cæteris cautius agens,cur hîc locũ negligentiæ reliquit?
An fortè hoc in ſe min⁹ ipſa nouit foramẽ? Quis enim in
ſe omnia poteſt noſſe foramina,omnes aditus,omnes apti
tudines,niſi ille qui ſicut ĩ Ezechiele legitur in lapide pre
tioſo foramina præparauit? Ipſe foramina ubi uult parat,
quia ubi uult ſpirat. Ipſe manum mittit per foramen, per
aptum aditum, inſpirationis occultè uirtutem. Per fora-
men(inquit)id eſt per aptum,per abditum, per arctum in
greſſum. Arctus enim ingreſſus ſatis, ubi manum tãtũ im
mittit Ieſus; ei⁹ reſpectu quem per oſtij apertionẽ ſibi fie-
ri petit, Non moueretur ille uenter ſponſæ,non ſurgeret,
nõ aperiret dilecto,niſi ipſe prior inſpirationis ſuæ manũ
immiſiſſet occultã. Occulta ratio uocationis primæ, latẽs
cauſa & nondum latus ingreſſus. Dilatatur autẽ cum præ
operãti ſpõſo anima cooperat̃,conatur,aſſurgit,& aperit,
Prima ſolius dei manus agnoſcit̃. Secunda dei ſimul & ho
minis. Et cũ magis dei ſit propter munus,ſoli tamẽ homi-
ni deputat̃ ad meritũ. Arcta eſt etiã & quaſi ꝑ foramẽ cõ-
cẽpta cognitio dei,ea quæ ꝑ operũ ei⁹ cõtẽplationẽ per
cipit̃ & quaſi tactus manus,nõ uiſio uultus eius. D Ad
uerte trinũ cõtẽplãdi modũ, in capite,in cincinnis, in ma
nu. In capite naturã,in cincinnis figurã, in manu facturã.
De hoc ultimo mõ ſic ait: Delectaſti me domine in factura Pſal.91.
tua & in operibus manuũ tuarũ exultabo. Poſſumus etiã
ſic illa uocare, Eſſentiã,ſigna,opera. Diuinæ illius naturæ
notitiã,ſigna per qnãdã in ſuo genere ſimilitudinẽ depro
munt,opera probãt. Signa(ut ſic dicã)exprimũt, & ope-
ra aſtruunt. Vltimus hic cõtẽplationis modus, ſimpliciũ
eſt,ſecundus eruditorũ. Primus puriſsimorũ. Veruntamẽ
ſicut iam diximus,immiſsio manus per foramẽ,immiſsio-
nem illam latentẽ & occultã ſignificat inſpiratiõis,quam
diuinæ uirtutis tactus operatur. E Hic etiã eſt aduerte-
re tria quædã ĩ ſpõſa. Quæ tria? Primò ꝙ tremit. Secũdò
ꝙ ſurgit. Tertiò ꝙ aperit. Primũ fit quidẽ in ipſa,ſed non
ab ipſa. Duo ſequẽtia ſic fiũt in ipſa,ꝙ etiã ab ipſa. In pri-
mo præoccupat̃:in ſcd'o conat̃: ĩ tertio captat. Cũ tremit
nil in ipſa agit,ſed magis patit̃. Cũ ſurgit & aperit,ꝓpriæ
aliquid induſtriæ adhibet. Tremit,cũ motũ occultum in-
ſpirationis ſanctæ dulciter ſentit. Aſſurgit,cũ cõſentit &
ſequit̃ quo illa ducit. Aperit cũ huic totã ſe operi mens in
dulget & reddit capacem. Verũtamẽ quãtomagis ſe huic
uiſui aperit,tantò ex nimia affectione, & uehementia in ſe
deperit. Memor fui,inquit,dei & delectat⁹ ſum, & exerci
tatus ſum,& defecit ſpiritus meus. Memoriam uentri,tre Pſal.76.
mori delectationẽ,exercitationẽ ſurrectiõi cõfert,& aptat
Nam qd' dicit defecit ſpirit⁹ me⁹ ad illud ſpectat qd' hoc
ſequit̃ in loco. Peſſulũ oſtij mei,aperui dilecto, & ipſe de- Canti.5.
clinauit. Tunc declinat,cũ tu deficis ferre non ualens. Cũ
tu afficeris uehementius,tunc ipſe citius auolat. Quantò
affectuoſius captas dilecti amplex⁹,& quaſi aperto corde
totum abſorbere & deglutire conaris,tantò uelocius de-
clinat labilis præſentia dilecti tui. F Sed iam redea-
mus ad ſeriem literæ. Surrexi ut aperirem dilecto. Manus Canti.5.
meæ diſtillauerunt myrrham: Digiti mei pleni myrrha
probatiſsima. Quid eſt ꝙ de apertiõe locutura præmittit
de manib⁹? An fortè ſuggerere uoluit quibus te manib⁹
oporteat aperire dilecto tuo:quibus operum meritis com
templãdæ ueritati aditum præparare? Bene quidem myr-
rhatæ manus quæ carnis mortificationem operãtur,quæ
fluxum eius compeſcunt, ſtringunt ut latius influat ob
lectatio uerbi. An non uelut quaſdam myrrhæ ſtillas, cen
ſes opera regularis conuerſationis, quæ uiciſsim ſi-
bi ſuccedentia,mentem ungunt & carnem ſtringunt?
Vigiliæ

Vigiliæ, ieiunia, castigat⁹, & parcus uictus, asper pann⁹. & panis ater, plagæ uirgarū uolūtariè susceptæ, in matutinis psalmodiæ uociferatio, silens oratio, utraq; in spiritu cordis uehementi, sed hæc tantò uehementior, quātò corporalis spūs minus est continens. Quidni distillant nobis dum uicissim succedunt sibi? Iure cōferunt myrrhæ, quia carni amaritudinē uexationis inferūt, & deuotiōis uelut unguento mitigant animū. Et ut discretionē adesse intelli-
Canti. 5. gas, & obsequiū rationale, digiti (inqt) mei pleni myrrha probatissima. Man⁹ opa sunt, descretio digiti. Myrrha, tam actio carnis, quàm unguentaria exhilaratio cordis. Hæc mirrha pbata est, nā est qdā myrrha quæ reprobata est. Cùm uideris quorundā puerilīū hoim digitos prohibita passim signa distillare, agilem manum undiq; petulātis uel peruersi affectus indicia spargere: ut arbitror, indisciplinatæ cōuersatiōis amaritudinē, quasi reprobā myrrhā istū fundere non negabis. Probatissima uerò myrrha est quæ in multis argumentis exercitij regularis est reperta laudabilis. Et regularis exercitatio, & hostilis uexatio, utraq; probabilis est, cum patiētiæ uirtus seruata integritate sua amaritudine nimia nō corrūpit ac degenerat. Recole rpa quibus iuuecula adhuc ecclesia ad aures pulsauit gētiliū ut dilecto suo Xpo ad corda ipsorū ostiū aperiret pateret aditus: quàm innumeros desudauit agones, quanta cōfecit martyria, quàm continuis est uexata supplicijs? Verè digiti eius pleni myrrha probatissima, eò q omnimodarū passionū argumētis honestata est uirtus ei⁹ in laborib⁹ suis. G Cum huiusmodi manib⁹ satagite fratres aperire uerbo, speculationis dulcedini aditū præparare. Bonorū actuū meritis, mētis uestræ recessus Xpo uberi⁹ reserabitis. Videte si laboris & fatigatiōis uestræ myrrha multis est experimētis reperta laudabilis, sicut aurum qd per ignē pbat. Digiti mei (inqt) pleni myrrha pbatissima. Discretionis significat subtilitas, & unctiōis libertas. Et digitos em dicit, & plenos. Distillant, & pleni sunt. Vicissitudinē habent, non euacuationē. Interpollantur ieiunia refectione, labores reqe, uigiliæ somno. Vicissitudo refectionē affert, non defectū. Digiti (inqt) mei pleni myrrha probatissima. Cōtēplationis optas delicias, spōsi amplexibus ex ocio perfrui, illum solū cordis tui cōtinere secreto? noli ad aperiendū uacuis, noli aridis occurrere manibus. Actio contēplationē præcurrit. Quātomagis myrrha cōtinentiæ & afflictionis mortificaueris affect⁹ animales, tāto uberiorem aditū dilecto parauerís. Deniq; sequitur pessulū ostij mei aperui dilecto. Non possumus in an-
Cant. 5. gustia terminandi sermonis huius ostiū aperire capituli. In aliū differamus tractatū, gratiā ab eo expetentes & expectantes, qui habet clauem Dauid sine qua nemo aperit Iesus Christus, qui uiuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Sermo. XLIIII.

HOdie uobis fratres de apertione ostij differturi sum⁹. Nam hestern⁹ sermo de opatiōe (quæ uelut quædā ad apertionē est uia) ultimū tractatus nostri digessit articulum. Bona planè opatio, quæ immortalitatis & incorruptionis spem & speciē semper præfert, quæ non seminat in carne ut corruptionē inde metat. Vtinā in ueritate ego dicere possim quia myrrha in manib⁹ meis semper. Si quis (inquit Iesus) fecerit uoluntatem patris mei, cognoscet de doctrina mea. Ecce qualiter pietatis actus aditū reserat ueritatis. Boni certè actus qui & quadam contemperantia & moderatione discreti sunt, & unctionis deuotione repleti. Iure manibus unguentarijs aperitur Christo, qui de unctiōe nomē accepit. Et forsitan nisi per unctum ostium ingredi nescit ideò in templo de lignis oliuarum ostiola facta sunt, per quæ in sanctasanctorum aditus pateret. Huiusmodi enim & ligni materia unguentarij est ministra liquoris. Ostiola dicta sunt & oliuarum arctus introitus, sed pinguedine gratiæ sine difficultate illaberis, ubi subtilis est intelligentia, & secretū mysterium. Non laboriosus patebit ingressus, si deuotiōis & charitatis oleo quasi ostio uolueris uti. Et puto quòd conueniens est de templo testimonium prolatum. Templum enim dei sanctum est, quod estis uos. Habe 1. Cor. 3.
ergo in templo tuo ostia p quæ summus pontifex solus ingrediatur in intimum cordis sui recessum. Claude ostium, obde pessulum, nisi quādo dilectus tuus ingredi uolet. Si ostium non est, passim patebit ingressus omni transeunti. Si ostium clausum est, pessulum non obseratum: facili cedet & patebit impulsui, clausuram non habēs firmiorem. Habe utrunq; ostium circumstantiæ, & pessulum constantiæ. Prospice circumstanter, resiste constanter: obliuio & ignorantia non surripiat, improbitas non irrumpat. B Etsi ita mauis distinguere, solicitam præmeditationem reputa ostium, orationem quasi pessulum. Tali firmatum repagulo, hostili non patebit impulsui ostium tuum. Con- Psa. 147
fortauit (inquit psalmus) seras portarum tuarum. Nónne in seris & portis uelut ostium & pessulum tibi uideris audire? Vtrunq; necessarium est. Sed contra insidias inimici. Vbi uocem & pulsum audis delecti, ubi manus eius subtilem & per foramen sentis attactum: aufer pessulum, ostium aperi, cuncta cedent obstacula, si fieri potest, medium parietem totum aufer, ut liberè se tibi dilectus tuus infundat. Solicitudo aduersus tentamenta dæmonum in securitatem uertatur de præsentia sponsi, cautelam hostem repellendi, in perfruendi dilecti copiam uerte. Ostium aperuisse se nouit qui dixit. Paratum cor meū deus, paratum cor meum. Quomodo ostio eget Iesus, Psa. 107.
qui in euangelico ait: Ego sum ostium? Miranda ratio. Ioā. 10.
Ostium est, & pulsat ad ostium. Intrare uult, per quem quisquis introierit saluabitur, & pascua inueniet. Magna est ostiorum distantia. Est enim ostium quoddam in argumentis naturæ, est ostium in sacramentis ecclesiæ, est ostium in experimentis gratiæ. In primo illo ostio naturalis rationis ductu innotescit nobis per opera operans sapientia, & ad aliquid ueritatis intromittimur, diuinitatis colligimus notitiam, non tamen personalem in deitate distantiam. In hoc ostio non distinguitur persona, nec confertur gratia. Ideò non debet esse asiduus, non nimius ad hoc ostium pulsator. Per secundum in eo quòd salutaribus initiamur sacramentis, ad ecclesiæ unitatem intramus ad communionem sanctorum. In hoc secundo ostio sic quidam intus sunt, ut tamen quasi foris sint, donec ad tertium accedant, quod familiarem interpretamur accessum per charitatis affectum, in copiosam quandam contēplationem dilecti. Ostium hoc tam secretum tam intimū, non oībus patet, sed soli sponsæ præbet accessum. C In Ezechiele multorum ostiorum distātias legis quas modo longum esset prosequi. Veruntamē parum quidem interesse reputo tu ne ad illum igrediaris, an ad te ipse, nisi qd tunc uideris ingredi ad ipsum, cùm tu quasi præueniens, & prior rogas. Ipse uerò ad te, cùm ipse te præuenit, pulsat affectum, improuisus illabitur, & nil tale meditantem insperatæ dulcedinis mouet attactu. Quādo pulsat hoc modo ad ostium tuum, noli morari, surge, festina, ne fortè declinet. Nam & in hoc loco sic habes. Pessulum ostij mei aperui dilecto. At ille declinauerat atq; transierat. Cur abis Iesu bone? cur declinas? cur defraudas dilectam à desiderio suo? Tu desiderium inducis, tu delectationem subducis. An forte hoc modo in maiorem auiditatem & ardentius desiderium concupiscentiam protrahis, dum copiam subtrahis? Ita est. Planè ista est. Iste amoris fallaciæ ipsum amorem magis inflammant, ad eius cumulum proficiunt dum sic decipiunt. Illæ dominicæ resurrectionis apparitiōes quā breues erant quàm subitæ, quàm succissæ. Quibusdam uix iam agnitus est, & statim elapsus est. Non se patitur ab aliquibus tangi. Alijs clausis illabitur ianuis, ostij apertione non indigens. Illud enim ostium maximè illi aperitur, quod alijs omnibus negocijs clauditur. Cùm putatur teneri, quasi furatur præsentiam gratam: furtim accedens, & furtim recedens. Gaudium enim contemplationis instar est puncti. Velociter recedit, &

excellenter transcendit omnem humanæ capacitatis uir-
tutē. Quo ipsa uadit non possumus æquis eam in hac car-
Eccle.7. ne passibus sequi. Dixi (inquit Salomon) sapiens efficiar,
& ipsa lõgius recessit à me, multò magis quàm antea erat.
Perceptio eius melius quàm priuatio docet quàm sit tran
scēdens eius maiestas, eo ipso quo uehemētior est, uelociꝰ
Canti.5. transit. Ipse (inquit) declinauerat atq; transierat, ideò ne
Iesu bone declinasti ad sponsam, ut tam citò declinares ab
ea? Ipse (inquit) declinauerat atq; transierat: Quid est trãs
ierat? Trãsierat me, trãsierat uires meas, ꝑtrãsijt me: Ideò
quasi ferre & subsistere non ualentem trãsijt me: Gladius
est uerbum dei, gladius est Iesus, animam sine mora & dif
ficultate ꝑtransijt, non subsistens, dum eius uehementiam
liquafacta mens sustinere non ualet. Flammeus hic gladiꝰ
est: ideò sicut cera fluit à facie ignis, sic anima succēsa à fa-
cie eius. Anima (inquit) mea liquefacta est ut dilectꝰ locu
tus est. Videtis qualiter ad ignitum eloquium liquefecit
animam. D Pessulum ostij mei aperui dilecto meo, at
ipse declinauerat atq; transierat. Ita in manifestatione do
minicæ resurrectionis quæ facta est duobus illis euntibus
in Emaus, & aperti sunt oculi eorum ad cognoscendũ Ie-
Lu.24. sum, sub ipsa apertionis hora euanuit ab oculis eorum: &
quasi pertransijt cor illorum, ut ipsi fatentur: Nónne cor
nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur &c. Ardēs
erat in ipsis in collocutione, liquefactum est in illa uisiõe
uehementi, soliditatem & constantiã non obtinens. Quid
enim est Iesum euanuisse, nisi illos in gloriosa apparitiõe
subsistere non ualuisse? Declinat dilectã ut flumen pacis,
sed ut gloriæ torrens pertrãsijt, sicut torrens igneꝰ lique-
scere faciēs animam quã mundat, quã reficit, quã transijt.
Quàm dulcis hora quando anima huic igneo torrenti li-
quefacta miscetur: quàm subtilis est in illo momēto, quàm
extenuata, quàm mobilis. Nihil tunc temporis habet, ni-
hil duritiæ reliquum, nihil rigoris tantummodo calens &
liquens. Cognata sunt sibi inuicem liquidum & calidum.
In his duobus contemplationis usus cõsistit. Quod liqui
dum est, calorem promptius concipit & conceptus calor
uiceuersa quod liquidum reperit, liquidius reddit. Quod
dico calidum & liquidum, hoc est (si alijs dicatur nomini
bus) succensum & syncerum. Calidum eò quòd amat, syn
cerum & liquidum est, quia quandam amati in se speciem
repræsentat. Calidum qa ardet, liquidum, quia uidet. Ca-
lidum quia inflammatur, liquidum quia dilecti imagine
informatur. Quod liquidum est, nihil habet impurum, nil
pigrum, facilè cernens & facilè sequens. Sed tanta gratia
liquidi non est cùm calor non est. Bene liquidum quod ex
puritate dilecti claritatem percipit, & quasi per citum &
promptum extra se effusum post dilectum festinat, qui iam
pertransijt. Ipse (inquit) iam pertransijt à me qui totã per
transijt me. Velox transitus; sed uiolentiæ non parum ha-
bens in tactu liquefactã post se reliquit animam meã, effu-
Canti.5. sam uberius, & conantem transire usq; ad dilecti trãsitum
nihil præsumens in eius præsentia. E In uoce exulta
tionis liquefacta sum statim ut locutꝰ est ipē. Anima mea
liquefacta est, inquit. Quid est liquefacta est? id est crescēs
facta est, currens, clarescens. Crescens super se, currens ad
ipsum, ex ipso clarescens. Virtute crescens, currens uotis,
ueritate clarescens, hoc est lata, labilis, lucens. Ex hac for-
tè liquefactione præstitum illi est quòd manus suæ myrrã
distillãt, mens liquefacta est. Cur tertium præterimus qđ
canticum illud apponit? Habet enim sic connexum ex or-
dine, uenter tremit, distillant manus, anima liquefacta est.
Potest istic etiam leuiter hanc lectionem transcurrens, or-
dinatum quoddam agnitum aduertere: non tamen facile
est & planum gradatæ distinctiõis rationem assignare. In
omnibus quidam modus signatur, sed maior in secundo
quàm primo; & maior in tertio quàm in secundo. Plus est
enim distillare quàm tremere, sicut liquescere quàm distil
lare. Totum præstat præsentia spõsi sponsæ suæ quòd eiꝰ
uenter tremit, distillant manus, anima liquefacta est. To-
totum ex tactu eiꝰ & uotis auditu, totũ est (ut sic dicam)

ex pertransitu eius. Quia tangit, tremit: distillat, quia per
stringit & pertransit illam in spiritu uehementi, cuius uo
cem audis, sed nescis unde ueniat, aut quo uadat. Ideò li-
quefacta est anima eius ut locutus est ipse. Vox subtilior
manu est, uehementius mouet, & uelocius transit. Sermo
Iesu subtilioris & sublimioris doctrinæ plꝰ cõtinet quàm
aliqua operum prodere queant exempla. Omne trãsit exē
plum de maiestate deitatis sermo, quem inter discipulos
fudit: omnem experientiam pollicitatio gloriæ futuræ
quæ reuelabitur in nobis. Huic intelligētiæ & perceptio
ni aperi, ostium ut comprehendas statim declinat & per-
transit: ideò & tu transi in affectum liquefacti cordis. Ad
hanc uocem dilecti dic. Mirabilis facta est scientia tua ex Psal.138.
me confortata est, & non potero ad eam: & anima mea li-
quefacta deficiens à comprehensione, & non sufficiens ex
uehementi & uiolēta dulcedine persistere, & morari in ad-
miratione. F Propter hæc & huiusmodi (inquit)
Anima mea liquefacta est ut dilectus locutus est. Quid pu Canti.5.
tatis ut aliquid præter seriem & quasi ex abundanti ad co
hortationem præsumam? Quid inquàm? putatis quòd nõ
hic sermo quorundam suggillat duritiam, quorum uisce-
ra gelido austeritatis rigescunt affectu, quorum uiscera
nullum misericordiæ distillant liquorem, nec exiguo tre-
munt & mouentur affectu erga pœnitentes, misericordis
manus tactum non sentiunt, pijssimi Iesu non igniuntur
alloquio, pulsantem in pœnitente Iesum foris nõ audiũt.
Vereor ne declinet ab eis & pertranseat, ne non inueniant
cum quæsierint, & cum clamauerint nõ exaudiat eos. Cur
durãtur uiscera tua ad filios: quasi non sint tui? Poteras
forsitan tuos in clementi oculo respicere, & resupino fa-
stu præterire, si tamen tui tantum essent, & non domini
tui. Quàm durus fores si de tuo largiri deberes qui do-
mini substãtiam tuam auaro, & imminuto etiam filijs affe
ctu dispartiris? Dispersit (inquit) dedit pauperibus, Sed Psal.111.
tu forsitã pauperes nescis. Quid si dicat tibi deus: Imper-
fectum meum nõ uiderunt oculi tui? in libro tuo non nisi
perfecti sunt scripti, de perficiēdis nulla te cura tenere cõ
sueuit. Malus medicus qui non est opus ægrotis, sed bene
habentes fortasse exulcerans. Si non uis errãtem quære
re, saltem occurre reuertēti. Aperi ianuam misericordiæ, &
si non pœnitentem propter Christum, suscipe uel Christũ
in pœnitente. Liquescat anima tua misericordiæ rore, ac-
clamantis & pulsantis Iesu succendatur eloquio. Vox pœ
nitentis, uox pauperis, uox est Iesu. Ideò cum audis hanc
uocem, clementi affectu liquescat anima tua, ut & tu cum
sponsa dicere queas. Anima mea liquefacta est, ut dilectus Canti.5.
locutus est. Ausculta & recole, quid locutꝰ Mariæ Mag-
dalenæ, qd mulieri in adulterio deprehensæ, quid Samari-
tanæ? Chananeæ, Zachæo, Petro, Centurioni, Ad tot pie
tatis sermones & clementiæ, cuius non mollescat affectus,
uiscera liquescant? Ad tam uehementes flatus austrinos,
etiam de durissimo pectore quantumlibet annosa poterat
glacies solui? G Sentio me affluentis olei liquore per
fundi, & simili affectu liqscere, quoties misericordiæ tuæ
opa & uerba pfectè resenceo. Ignitum eloquium tuũ hoc
uehementer, & seruus tuus diligit illud. Diligit quia indi Psal.118.
get, ideò anima mea & præ gaudio liquescit ubi tu loque
ris. Istam liquefactionem oportet ut sentiat omnis sanctꝰ;
Nam illa superius disputata liquefactio non nisi perfecto
rum est, & eorum nõ semper. In tēpore opportuno & fru-
ctuoso, ne subducam silētio quod mihi suggeritur, breui-
ter uobis absoluam quod adhuc de hac liquefactione in-
tellectũ cõcepi. Non cernitis ꝙ liquescit, qualiter de quo-
dam rigore & immobilitate moueri incipit, seipsum egre-
di & deserere nitit, de tumore & mole pristina defluit &
descendit & euanescit, seipsum ducentem & ad humiliora
loca facilè sequitur, uel eadem per seipsum sectat, præcur-
rens frequenter ducentis conatum. Magna in liquefactis
ad sequendum mobilitas, & prompta uoluntas. Intelli-
gitis iam (ut arbitror) in liquefactis ad obediendum apti
tudinem grandem, humilis animæ affectum tractabilem.

Hanc

Hanc humilitatem non metus infringit, sed calor amoris
informat. Metus mētem uiolenter infringit, amor emol-
lit & teneram ac liquidam reddēs infringit ad libitū. Hu-
militas de charitate profluens, nil molestiæ patitur, ultro
ad imum tendit, quiescens cum apprahenderit inferiora.
Habetis iam in liquefactione, humilitatis illius generosæ,
habetis & obedientiæ expressam sub breuitate naturam.
Vultis & testimonia? Dominus aperuit mihi aurem ut au
diam eum quasi magistrum. Audistis loquentem domi-
num, audite liquefactum affectum discipuli. Ego (inquit)
non contradico, retrorsum nō abij. Audistis quomodo se
quitur, audite iam ad quàm infima: Corp⁹ meū dedi per-
Esai.50. cutientibus, & genas meas uellentibus: faciem meam non
auerti ab increpantibus & conspuentibus in me. H An
non iste quasi ad aspera & abiecta descendit, non rigidè re
sistens, sed liquefactus, effectus tractabilis ad auditū calen
lentis eloquij? Ergo qui huius humilitatis & obedientiæ
liquescit affectu, non frigida tumētiq; mole immobilis &
rigescēs, pro suo iure eius sibi uerbi usum gloriosè præsu
mit. Anima mea liquefacta est ut dilectus locutus est. O mi
ra uis uerbi, & ignita uehementer. Inflammat cor, commu
tat renes, in nihilum in conspectu suo respectu dei sui ani-
mum redigit, à seipso liqscere & deficere facit, ut iam ani-
ma non sit secum, sed sicut sequentia continent huius uer
siculi. Ego semper tecum. Ideò non in se, nō secū, sed cum
deo suo est, semper obsequens & quātum datur sequens,
sed non assequens semper pro uoto, nec illo excellenti mo
Canti.5. do qui sponsæ cum spōso competit. Nam & hic sequitur:
Quæsiui & non inueni illum, uocaui & non respondit mi
hi. Sed capitulum hoc alterius temporis eget tractatu, ex
ocio discuti uolens. Sufficiant ista non pro magnificentia
sui, sed pro nostris disputata uiribus, qualiter anima spon
sæ liquescit ad loquelā dilecti sui Iesu Christi, qui uiuit &
regnat per omnia secula seculorum, amen.

Sermo. XLV. A

CVm tibi fuerit dilectus tuus elapsus, nō tibi re-
dit ad libitum. Vexatio hæc dat intellectū amo
ri, & augmenta affectuum. Nunc uisitat, nunc
euanescente uisitatione uexat amicam. Varie-
tas hæc amantis cor & desideriū rapit, & reparat ad usum.
Vt dilectus locutus est, liquescit anima tua. Anima tua li-
quefacta defecit, ferre non ualens, & dilect⁹ tuus declinat.
Defectio tua, fuga ipsius est. Præsente & loquente dilecto
liquescis & deficis & expiras, absente eo respirare permit-
teris. Absens uires reparat, quas præsens exhaurit. Dele-
ctationum uehementiam interualla temperant, cuius con-
tinuationem ferre non potes. Quid continuationem di-
co, nónne ipsa te inchoatio reddit exhaustā? Statim enim
ut loquitur dilectus, liquescit anima tua. Deniq; & in se-
Cant.6. quentibus dicit. Oculi tui auolare me fecerunt. Quomo-
do dilectum auolare fecerūt, nisi dūm nimio affectu in eo
defecerūt? Modum nescis, ideò dilectus tuus moderatur,
& præsentiæ suæ mēsuram tibi distribuit in tēpore. Ideò
quæris & non inuenis, uocas & non respōdet. Attendite
fratres uehementiam & uim amoris. Nec abesse dilectum
sustinet, nec sufficit præsenti. Ibi uota anhelata laborant,
hic exhausta relinqui patiuntur. O felix amor qui conti-
nua quadam uicissitudine aut liquescit in ipso, aut quæ-
rens anhelat ad ipsum. Quæsiui & non inueni illum (in-
Canti.5. quit) uocaui, & non respondit mihi. Alibi scriptū est hoc,
hoc modo. Quærent me mali & non inuenient, uocabunt
Prou.1. & non exaudiam. Quid iam est quòd hoc ipsum tam com-
mune est bonis & malis? Cur indifferenter utrisq; te Iesu
bone subducis? Verùm quidem non indifferēter, sed mul
tùm differenter. De malis dicitur, quærent & non inue-
nient. Sponsa uerò non se inuenturam diffidit, sed non in
uenisse causatur. Quæsiui & non inueni illum uocaui &
non respondit mihi. B O quoties quæsiui dominum
Iesum meditādo, inuocaui orando, sed nec meditatio effe
cta est dulcis, nec pinguis oratio? Ideò non inueni illum,
nec respondit mihi. Nec inueni illum ipsum nec sua, sed su
pra modum dulcia sunt quæ respondit mihi. At utinam
mihi freqēter respondeat cùm uel lego, uel oro. Ita Iesu
bone responde mihi quantas habeo iniquitates & pecca Iob .13.
ta, scelera mea & delicta mea ostende mihi. Absconde pau
lisper faciem tuam, ut mea mihi fœditas salubriter innote-
scat, uel in meditatione mea, uel in lectione sacrarum scri-
pturarum. Tunc enim me inueniūt custodes ciuitatis, do- Nota.
ctores sancti, cùm meos in eorum scriptis mores inuenio.
Tunc me inueniunt, cùm meos mores & uitia depingūt,
cùm discutiunt, cùm uulnerant, cùm increpant. Sacri scri-
ptores acsi quidam custodes ciuitatis sanctæ Ierusalem
(quæ est ecclesia) uarios animorum inuestigāt affectus, &
inueniunt singulorum passiōes, bonos mores, & morbū
quo quisq; laborat, nullius uel cogitatio nō inuenitur ab
illis. Quoties illa lego, quasi inuentum me & deprehēsum
puto. Illa me exhortationum iaculis feriunt, illa uulnerāt,
dum quod integrum arbitrabar, saucium esse conuincunt
Illa simulationis tollunt uelamen, ignorantiæ uel obliuio
nis īuolutum falsæ pallium gloriæ. Illa acsi pallio quodā
& dissimulationis spoliant operimento, & elationis orna
mento. Illa me quodam præsumptæ fallaciter gloriæ pal-
lio spoliant, dum cōscientiæ denundāt infirma. Vtiliter er
go à custodibus in hunc modum inuenior, quāuis dilectū
admodum inuenire non queam. Deniq; iam minus in me
id quo glorier, minus in quo quiescam inueniens, amoris
in dilectum facibus inardesco. C Filiæ Ierusalem nū-
ciate dilecto, quia amore langueo. Per me non audeo acce Canti.5.
dere, non hanc familiaritatem mihi præsumo, non sui co-
piam mihi adhuc Iesus indulget: ideò filiæ Ierusalem ad
uos accedo, uos ambio, uobis causam commēdo, commit-
to negocium, nunciate dilecto. Quasi ignorat, dum dissi-
mulat. Custodes spolient, filiæ nuncient, doctores exhor-
tentur, exorent filiæ. Filiæ Ierusalem nunciate dilecto qa
amore langueo. Nunciate, ingerite, freqūes suggestio di-
lectum inflectet. Iam exuta sum, iam spoliata sum meipsa,
iam idonea dilecto uestiri. Spoliata & exoccupata mēs lā-
guet amore, nunciate dilecto quia amore lāgueo. Fratres
si uos increpatorius doctoris sermo tāgere specialiter ui-
detur uestros expressè ferire mores, mentis uestræ nudare
uulnera, uel occultatæ uel excæcatæ cōsciētiæ tollere pal-
lium: ad incentiuum amoris, non ad odij illud inuertite, fo
mitem. Cur priuatam trahis ad iniuriam, quod in commu
ne profertur ad omnes? Forsitan ad te quod dicitur respi
cit, te tamen nominatim non exprimit. Amoris tibi lan-
guorem generalis tibi ministret correctio, non murmuris
passionem. Et si nō dulcis illius amoris desiderio lāgues,
bonum est, si interim langues pudore delicti, si lāgues pœ
nitentia, si timore iudicij configuntur carnes tuæ. Cōuer-
tere in ærumna tua dum cōfigitur spina, delictum confite-
re, & operimenti palliū quo iniustitias dissimulanter ab-
scōdis, sine ut tibi tollat: noli pertinacius, noli strictius hy
pocrisis te pallio operire, inuoluere tegumento. Nō con-
uertetur ad te Iesus, nisi simulationis & fallaciæ à te fue
rit ablatum uelamē, quòd tibi cōfusio quædā & displicen
di metus prætexuit. Operuit confusio faciem cōscientiæ
tuæ. Aufer uelamen confusionis, cōfessionis induere. Nā
& dominus confessionem induit, cōfessionem non suam
sed tuam. Hoc se ornatum pallio reputat, hoc à te mutua
tur, hoc illi pallium trade, quod affectuosè tollit quasi pi-
gnus amoris, & reconciliationis signum. Tunc incipies
amore languere, cùm prius pœnitentiæ fueris affectibus
languida. Tunc te incipient filiæ Ierusalem commendare
dilecto. Tunc cœlestes spiritus & animæ spiritales congra
tulantes languorem nunciabunt amoris. D
Sed nos ex abundanti super pœnitentiæ statu uersamus
hunc locum, cuius tota facies perfectiora quædam uide-
tur spirare, & eius consona gratiæ quæ sponsæ meretur
conditione censeri. Quæsiui (inquit) & non inueni illum, Canti.5.
uocaui & non respondit mihi. inuenerunt me custodes ci
uitatis. Meditando quærit, uocat orando, audiendo
doctores inuenitur, percutitur, uulneratur, exuitur.

Et ne quid desit ad cumulum, filiarū Ierusalem (fideliū.s. animarū) cōmēdatione adiuuatur. Quatuor hic quædam aduerte, uel in illa uel circa illam, inuestigatiōes, uota, præcepta, & preces. Inuestigationes meditatiōis, desiderij uota, præcepta doctorum, & sociorū orationes. An non doctorum præcepta, & exhortationes frequēter cōmode sentiuntur ab his quos & anxia inuestigatio, & syncera oratio poterat lassare? Nōnne pigra uota uerborū sæpius sti-
Canti.5. mulis excitantur? Deniq; quæ feruida sunt, his fomitibꝰ efficiuntur feruentiora. Inuenerūt me custodes ciuitatis. Bōi & prudētes magistri, uago quodā & quasi uenatico genere dediti utuntur, & uarios ad mentium statꝰ uertūt sermonē, si fortè inueniant quem tangant, quē stimulent, quē permoueāt, si quis audientiū glorietur & dicat: Inuenerunt me custodes ciuitatis, percusserunt me, & uulnerauerunt me. Quo quis perfectior est, uulneratur facilius, & tenet affectus, uerborū citiꝰ sentit aculeos. O felicem animum ad quem tam sublimia exhortationis iacula ueniūt, quem inueniunt suis aptū uulneribus, quādo non abeunt retrorsum, auditorium uel duritia, uel stoliditate repulsa. Non sunt passim huiusmodi iacula fundēda, nec in omni multitudine, sed tantum ubi idoneæ mentes creduntur inueniri, quas tam excellens doctrina nō effugiat. Quasi fulgura sunt hæc, summa feriunt, submissa effugiunt, summa inueniunt, si summa fuerint. C Ideò dicit: Inuenerunt me custodes ciuitatis, percusserunt me, uulnerauerūt me, tulerunt pallium meum. Tulerunt pallium quo inuolutus erat pœnaliter Adam prioris simplicitatis splēdore nudatus, tulerunt imaginationum operimēta, quibus impediebatur intrinsecus pallium figurarum, uelamē tulerūt, ueritatē ītulerūt. Reuelata, nudata, simplex ueritas gignit feruorem amoris. Ideò filiæ Ierusalem nunciate dilecto qa amore langueo. Quandiu non placet, non rapit affectum, non succendit perfecta ueritas, quantūlibet sycerè se frui quis putet aspectu intelligentiæ, uelamē patitur, operimētum lippitudinis, obductionis pallium. Cùm autem ablatum hoc uelamen fuerit, tunc rutilat ueritas, tunc scintillat & succendit amorem, tunc alios ad cōgratulandū, qui
Canti.5. hoc patitur poterit inuitare dicens: Nūciate dilecto quia amore langueo. Videte Iudæam, quandiu sub legis operimēto latebat ueritas, quandiu cæcitatis ipsa tolerabat uelamen, metu torpebat, affectu rigido nil poterat dulce sentire, nec uulnerari iaculo charitatis. Cùm autem conuersa ad dominum uelamen deposuit, cùm ablatum hoc illi pallium erat, tunc cœpit gloriosæ huius cōfessionis uerbum usurpare. Filiæ Ierusalem nūciate dilecto quia amore lāgueo. Tūc gloriata de nouæ & insolitæ dulcedinis gustu, filias Ierusalem ad gratias agendū inuitat, & suæ gentis cōsortes exemplo solicitat. Audi deniq; quid tali solicita-
Canti.5. tione prouocatæ respōdeant. Qualis est dilectus tuus? & quæremus eum tecum. Vides quomodo participes fidei huius & doctrinæ fieri quærant in nobis. Doce qualis est dilectus tuus, & quæremus eum tecum. Fac nos tantæ cōsortes gratiæ, ut quærendi studio amoris incipiamus affectu languere. F Sufficiat interpretatione mystica hæc perstrinxisse breuiter. Iam ad id redeamus cuius ex occasione in hunc sumus locum delapsi, dum ablati pallij utilitatem exposuimus. Nam inde est sumpta occasio qđ ait. Tulerūt pallium meum. Hæreamus adhuc paululum hoc in loco, explicemus hoc pallium. Nō est enim simplex pallium, quo etiam sanctæ mentes inuoluuntur. Est enim diplois: id est duplex palliū, fortasse triplex, & quadruplex, quot uobis palliorum genera proposuimus? An non adhuc graue, & onerosum satis est pallium animarum cura, & administrandæ necessitatis solicitudo? Propria incōmoda exp̄sius loquar. Noui quid sit hoc pallio premi, quàm
Nota. arentem sortitus sum terram & ficulneam sterilem. Iā multi elapsi sunt anni quòd uiuo in monasterio, quærens fructum in eo, & non inuenio. Quoties spes nostra elusit, fefellit oparam, expectationem nostrā frustrauit? Iure onerosum hoc pallium dico & eo magis onerosum quo minꝰ utile. Nam onera solicitudinis leuiora sunt quæ prouentuum leuat ubertas. Væ mihi quòd inuenerunt me custodes ciuitatis, & aliquid in me dei dignum honore se inuenisse putauerunt, percusserūt me, uulnerauerunt me, tulerunt pallium meum, & plagis impositis abierunt semiuiuo me relicto. Tulerunt palliū meū, pallium simplicitatis, pallium lucis, amictum lætitiæ, ardentis uestimentum affectus. Quoties solebam huiusmodi pallijs totus inuolui, foueri in croceis? Nunc autem tota die mente amplector & uerso quæ Paulus arbitratur & sunt communia. Hæc dulcia, hæc gloriosa mihi pallia tulerunt, onerosa induerūt. Quando hæc tollentur à me? Quādo proijciam hæc, si tamen p̄ijcere licet. Felix dies quo hoc exutꝰ & expeditus palllio liberiore uos ad cōgratulandū mihi inuitabo affectu filiæ Ierusalem, cùm uos (quæ nihil estis ex parte huius qualem nunc deploro) pro renouato in uobis amoris languore gratias referetis. Miser qdem est qui huiusmodi pallio spoliatus, mœrore & molestia tabescit, nō lāguet amore. Quæ spōsa est, sic spoliata uel officio solicitudinis uel usu, non fastidio languet, sed amoris studio. Ideò ipsa alâis ad congaudendum sibi & gratias agendum dilecto exorat. Ecclesia primitiua cùm quæreret Christum in Iudæa, repulsa est. Pulsa non inuento ei loco in eis, non inuēto ibi Iesu transiuit ad gentes, quæsiuit in eis, uocauit, & in multis non inuenit, non accepit responsum, nisi mortis responsum. G Deniq; à principibus huius mundi quasi custodibus ciuitatis, quomodo uulnerati, spoliati bonis, laniati corpore, carnis suæ exuti pallio cū uitijs martyres nostri inter tanta & tot flumina & gurgites tormentorum non est in eis extincta charitas, sed magis augmentatus quo languebant amor. Iucundum planè mihi uidetur ex præsentis occasiōe uerbi, martyrum inter tot uexationum & mortis genera charitatem indefessam cecolere, quomodo passiones corporis passione intrinseca temperabant amoris. Nam si ad illos hunc locum referas, non Canti.5.
est querelæ sed gloriæ uox ista qua dicunt: Percusserunt me, uulnerauerunt me, tulerunt pallium meum custodes murorum. Eo modo nos oportet non ægre ferre, si quando nos spoliant uel molestæ solicitudinis uel non bonæ aut periculosæ coactionis quo strictè inuoluimur pallio custodes murorum. Iecit Helias pallium dum raperetur, 4.reg.2.
fugit Ioseph, dum teneretur, sponsa tulit dum tolleretur. Gen.39.
Speculi & imaginis uelamen proiecit Helias raptus ad faciem. Mundi ornamenta uelut magna onera fugit Ioseph sentiens fomitem. Solicitudine exuta, dilecti liberiꝰ captat sponsa fauorem. Imaginatione quasi uelamine tenetur intellectus, ne synceram contempletur ueritatem. Honorum & dignitatum affectu obuoluitur pallio, ne liberè pergat in ea quæ dei sunt. Solicitudo omnem in anima lætitiam obnubilat, imaginatio obscurat, honor tentat. In primo tenebræ, in secundo illecebræ, in tertio labor. In primo caligo in secundo cupiditas. in tertio cura. H Tulerunt pallium meum custodes murorum. Boni custodes bene norunt cui curarum impedimēta tollant, quam exonerent animam & ad delicias ducant dilecti sui, reddant expeditam ad delectandum & ad quærendum. Nam frequenter elabitur, nec quiescere potest nisi expedito affectu. Norunt ergo boni custodes cui parcant ab oneribus & actionum angustijs molestijsq; ut ex- Canti.5.
peditus in occursum amplexumq; properēt uerbi, cui pallium persuasionibus auferant suis. Exui me (inquit) tunica mea. Hoc quidem in anterioribus dicit. Tulerunt pallium meum nudæ & puræ simplicitatis. innotescit & libero affectu in amoris negocijs: tuleruut pallium meum. Quodammodo dicentes. Quid compedita curis quæris dilectum? Quid istas tecum uoluis molestias? Si non penitus deponis officium, cur non solicitudines ad horam saltem seponis? Non detractamus studijs, sed instantiæ uolumus detrahas. Noli nimietatem quæstus, necessitatis uerbo retexere. Quid bonum in te finis ingenium terrenis obrui? Quid illos æmularis? In oneribus positi

famentis cōparantur: terrenis inhiant, terrena mandunt,
studio ruminant, uorant affectu, ponuntur in sublimi, sed
uolutantur in limo. Noli æmulari in istis uehementibus,
nec zelaueris hanc facientes iniquitatem. An non iniqui
tas & inæqualitas multa ad transitoria intensum impen-
dere animū, ad æterna remissum? Quid qđ non semper in
tendunt negocijs? Quid ꝙ quidā sub obtentu prouiden:
tiæ necessitatis, & ab opere manuum, & à meditatione ac
studio scrutandæ ueritatis excusant se, plus dant negocia
tioni quàm quieti, plus scurrilitati uerborum quàm scri-
pturæ sacræ collationi, plus ocio quàm operi, fratrum offi
cinas circumeunt & cellas, ociose, curiose, uerbose. Noli
æmulari in sic negociantibus, nec in sic ociantibus. Ocia
uel oblata uel parata, in usum amoris, in sapientiæ medita
Esai. 62. tionem, in dilecti uel quærendi studiū, uel inueniendi cō
plexum tota conuerte. Huiusmodi & his hortamentis, tu
lerunt pallium meum custodes murorum. Custodes isti
sunt de quibus ait Esaias. Super muros Hierusalem custo
des constitui, tota die & tota nocte non tacebūt. Sed nos
iam hic taceamus à sermone hoc, orationum & laudū de-
bita soluentes, ore aliquando tacituri, animo semper red-
dentes solemnia laudum domino Iesu regi & sponso cæle
sti per infinita secula seculorum. Amen.

Canti. 5.

Sermo. XLVI.

ORdo conueniens. Post exhortationem
doctorū, orationū à sodalibꝰ suffragia
uidetur orare, non simpliciter rogare,
sed cū obtestatiōis obsecratiōe. Adiu-
ro uos filiæ Hierusalem, si inueneritis
dilectū, ut annuncietis ei, quia amore
lāgueo. Adiuratio uehemētiā precādi
manifestat. Anxia uota suis nesciunt esse cōtenta meritis,
ideo alienæ præcis mēdicāt suffragia. Perfecta hūilitas de
meritis semper alienis præsumit. Adiuro uos (inqt) filiæ
Hierusalem, si inueneritis dilectum. Conditio ista nō du
bitātis est, sed cum temperamento rogantis, ac si dicat, si
inueneritis, hoc est cum inueneritis, conditionaliter su-
spendo, non ambigens de inuentione uestra, sed magis
consulens uerecundiæ. Nam sub conditione ancipiti hæc
uobis dici temperantius auditis, quàm si dicatur precisè,
cum inueneritis. Non ueretur ne suspēsiuam rogationem
ad iniuriam trahant, nouit uerecundiam filiarum Hieru-
salem, nouit humilem spiritum, & quòd tenerent pudo-
rem. Plus læderet precisa diffinitio quàm suspensa condi-
tio, Si (inquit) inueneritis. Dico si inueneritis, nō dico
cum inueneritis. Illud dico, sed istud intelligo. De meo
affectu dubitatio ista non prodit, sed affectui uestro & hu-
milimæ existimationi de uobis ipsis morē gero. Si inue-
neritis hoc est cum inueneritis mementote mei, cum be-
ne uobis fuerit, tunc mementote mei, ut suggeratis, ut an
nuncietis dilecto. Non oportet in huius loci dispositio-
ne morari, ad mores uestros fratres uos mitto. Recolite
qualiter ab inuicem, quàm humili affectu, quanta uotorū
instantia, & cum adiuratione orationum mendicatis so-
latia, non quòd omnes auderetis petere nunciari de uo-
bis quòd sitis amore languentes. Alium soletis inuicem
langorē deplorare, non gloriari de isto. Et si potest ꝗs ad
horā gloriari, nō expedit quidē, ne forte īmissione inanis
gloriæ gloria uestra nihil sit. B Sunt tamē nōnulli ꝗ con
uersatiōis iudicio & horis officio diuini in se lāgorē amo
ris occultare nō possunt. Cōcepta nō potest nō aliꝗn̄ amā
tis os parturire. Nam ad aliorū cōsolationē uerbū latēter
elicit spiritus interiora replēs, īfusæ gratiæ copiā eructat.
Deniq; & in hoc loco spōsa nō loquitur, sed spiritus est ꝗ
loquitur in illa. In colatiōibꝰ sctīs suspiria, singultus, de
imis prodeuntes præcordijs crebri gemitus, nónne sunt
quædā eructationes spiritus & conceptæ gratiæ? Tali-
bus indicijs nónne se prodit languor amoris? Non est
occultatus languor quāto gemitus non est absconditus.
Ipse se prodit languor, cum hæc producit indicia. Quid
ergo percepta signa, nónne quandam admirationis uim
habænt, ut eos qui hæc deprehendunt ad congratulatio-
nis promoueant affectum? Etiam si sermo sileat, conuersa-
tionis piæ sanctitas rogat. Commendari uult dum se qui-
busdam prodit indicijs. Quid enim? Cum aliquando cæ-
lestem hunc deprehendero amorem, nónne habeo quasi
adiuratum puteum, ut propensas pro eo gratias agam?
Num commendabo precibus pijs cōceptum languorem,
quem gemitus altus prodit? Durus ego si non tam san-
ctam & diuinam in fratribus passionem, qua possum ora-
tionis instantia foueam, supplicatione commendem, repli
cem & annunciem dilecto si copia detur. Quid tu ꝗ fratrū
mauis uitia numerare quàm uirtutes, damna quàm dona,
condemnare quàm commendare? Si te ad commendatio-
nem adiuratum non sentias, non es iam Hierusalem filia,
sed filia Babylonis. Filia Babylonis misera, quis retri-
buet tibi retributionem? retribuetur enim tibi. Dedisce
Babylonis filia esse, barbaros depone mores. Desine in
sanctis numerare magis detrimenta quàm lucra. Sufficiat
tibi iniuriandi malitia. Noli saltem foris nunciare, noli
prædicare sodalibus tuis. Nam sodales sponsi, aurem non
accommodant si deroges sponsæ. Ipse sponsus ægre au-
dit iniurias dilectæ. Cuicunquæ dicis, illi dicis. Auris
enim zeli audit omnia Temerarium est dilectam condem-
nare dilecto. Bona sibi mauult nunciari de sponsa, & com
mendationi promptius aurem præbet. Nouit hoc sponsa,
ideo dicit. Adiuro uos filiæ Hierusalem, si inueneritis di- Cant. 5.
lectum ut annuncietis ei quia amore langueo. Vt annun-
cietis, inquit. C Annūciatio precationis tenet effectum
Humanum recogitate morem in rogando. Nam apud mi-
seratorem alicuius commemorare miseriam, ipsum rogare
est. Efficax precatio est modesta suggestio, oppressi infir-
ma exponere, fortunæ infœlicitatem insolentiam hostium
Hæc inquam exponere in aure potentis, quid aliud est
quàm ipsum uerecunda quadam prece ad auxiliandum in
flectere? Quot in locis apud psalmistam hunc precis mo-
dum inuenies? In euangelio inquit Maria ad Iesum. Vi-
num non habent. Non precatur dominum, nec imperat Ioan. 2.
filio, defectum uini tantum nunciasse contenta. Cum be-
neficis & ad liberalitatem propensis ita agendum est, non
est enim gratia uiolenter exprimenda, sed proponenda oc
casio. Commenda sponsam sponso, dotes eius enumera.
Nónne hoc est eius inflammare concupiscentiam, stimu-
los adhibere? Nunciate dilecto. Hoc nunciare, ipsum pro
uocare est ad rependendam uicem, ad refocillandum amo-
re languentem. Ipse consolationis disponit in corde suo,
sed nostris expectat precibus compelli. Quod facit, faciet
citius nobis pulsantibus, fortasse & uberius. Dilatio hæc
cruciatum mihi parit, sed consolationis parturit cumulū.
Multiplicatis precibꝰ, expectat solatia uberius refundet,
Nunciate dilecto quia amore langueo. Vos nunciate qui-
bus patet ad dilectum familiaris accessus. Vos nunciate
quæ nostis ex parte quanta sit amatorij uirtus languoris
quàm sit fortis ut mors dilectio, quàm sit ut infernꝰ æmu-
latio dura. Adiuro uos vt annūcietis quia amore lāgueo,
Narrate & annunciate, & exaudiet uocem uestram ut re-
foueat uota mea. Annunciate quia amore langueo. Non
languet amor sed languet amans. Vbi uiget amor: ubi ui-
get languor, si absit quod amatur. Quid est languor nisi
affectio quædam de absente dilecto amantem conficiens?
Amor uehemens patientis simul afficit & carnem & men-
tem. Illius extinguit lasciuiam, huius & lætitiam perstrin
git. Carnis extinguit motus, mētis hilaritatē perstringit
quodā tristi affectu & desiderio absentis dilecti. Languet
caro, dū eius languidior & remissior motus efficitur. Lan
guet animus dum æstuantis uoti nimietate cōficitur. Car
nis lāguor est motus eius uel nullus uel perexiguus. Ani
mæ lāguor est motus eius nimius. Nónne eoipso caro cō-
ficitur quo mens abstracta ab eius amore in alia quædam
auertitur? Carnis motus nō sentitur, dum animꝰ sentitur
uehemētior factus. Vix sustinetur, aliquoties quidē nec su
stineri potest qn̄ nimius exæstuans amor patientis animi

uires exhaurit. Quæ est enim humanæ mētis fortitudo ut
sustineat cum eā ille cælestis amor sponsi impatienter exa-
gitat? Liquefactus in hac exercitatiōe se fugit anim⁹, amo
ris uiolentiā ferre non ualens. Sic enim in cōsumpta mate
ria & iam deficiente, languidiora reddunt̃ ignis incendia,
Deut. 13. Et deus noster ignis cōsumens est. Sentit oīno uim sermo
uis huius qui uehementiori languet affectu, in meditatio
ne dei sui delectatus & exercitatus & deficiens. D O
potens & præpotens passio charitatis, si nō tēperat̃, non
toleratur. Iure potens, quæ animum quem possiderit, sui
ipsius efficit impotē: Cū semel fuerit accensa in mente, at-
tingit à fine usq; ad finem fortiter, facit ad quod uenit, &
prosperatur & crescit, nec deficit donec deficientē reddi-
derit animā: Sicut enī hoc corporalis languor non est sem
per æqualis uehementiæ, sed est aliquoties eius intentior
passio: sic & amoris affectio, & si iugi desiderio se tendit in
dilectum, aliquando quidem intēsioribus uotis exæstuat
hora orationis maxime. Tunc quidē languet amans, quia
spiritus uehemēs pertransit in illo, & non subsistit. In exi
tu horæ illius dicere potest. Filiæ Hierusalem nunciate di
lecto quia amore liquesco. Ante hanc horam languor est,
sed in exitu eius in liquefactionem uertitur languor. Ideò
cum tu horas non sinas animū fluctuare, non declinare ad
alia, ut cum fœlici fuerit hac passione tactus, ad illā se strin
gat donec pleni⁹ inficiatur & percurratur & consumatur.
Non enim desinet quousq; totū percurrat & ebibat hoīs
Dani. 10 spiritū. Sic uir desideriorum elanguit Daniel ex uisione
cælesti, ut nihil uiriū remaneret in ipō. Cum pertransierit
illa uehemens passio, ad tollerabiliorē quendam & huma-
num magis languorem sponsa redit qui ei continuus est,
qui tam concitatus non est. Hic planè & si non deficit, ta
bescit tamen absentis amore dilecti. Bonus hic languor,
per quem carnalis affectus se languide mouet. Aliud est si
impetus carnis fortiter surgens, fortiore superueniente re
primitur: aliud si languens & quasi expirans moribundo
pulsu molliter tentat. E Sentio adhuc alios quosdam
languores, molestos omnes, utiles tamē, languorem timo-
ris, languorem tædij, languorem tristitiæ. Quidni consu-
mar timore & mœrore præ conscientia nequiter transactæ
uitæ, timore pro facilitate uitæ inter laqueos agendæ, ui-
Psal. 38. tæ tedio in imagine trāseuntis uitæ. Vniuersa enim uani
tas omnis homō uiuens. Vtinam tibi domine aliquæ filiæ
Hierusalem nūcient languores meos si qui sunt in me qui
commendari tibi digni sunt. Nam multi sunt in me indi-
gentes curari. O me fœlicem si aliquis cēturio cælestis di-
Matt. 8. cat tibi. Domine, puer meus iacet paralyticus in domo, &
male torquetur. Vtinā domine statim respōdeas. Ego ue-
niam, & curabo eum. Dic domine uerbo & sanabor. Ver-
bum ades, quia uerbum es. Magna curationis uirtus in
uerbo, & quod tu es dn̄e, & quod à te per tuos est. Sensit
Ibidem. hoc centurio qui dixit. Domine dic tantum uerbo, & sana
bitur puer meus. Sed uacuus est tamē omnis sermo docen
tis, si tu domine intus non loqueris. Dic uerbo, & sanabi-
tur languor meus, fortè & generabitur in me languor te
loquente, ut ego dicere audeam, filiæ Hierusalem nuncia-
te dilecto quia amore langueo. Bonus uterq; lāguor, siue
uehemens & cōcitatus, siue hic cōtinuus & temperatus,
nisi q̄ in eo iste cōtinuus non est, q̄ frequēter non reuerti
tur ad ipsum, propter incontinentiam ardentis desiderij
excrescens, & non se compescens. Non conuertitur donec
deficiat iterum. Si ad horam diligis, & post horam desistis
non est amor. Si diligis & ex amore absentis dilecti non ta
bescis, non est languor. Vt ergo amor languor sit habeat
utrunq;, & continuationem, & confectionem. Nunciate
(inquit) dilecto, quia amore langueo. Qui in infirmitati-
bus sunt languores nūciari uolunt medico, quæ dilectio-
nis sunt amico. Illi quidē ut curentur, isti autē ut recreen-
tur. Aemulamini fratris meliorem habere lāguorē, quem
sicut absentātis se dilecti desiderium creat, sic se præsentā-
tis delectatio recreat domini Iesu sponsi ecclesiæ & animæ
sanctæ: qui uiuit & regnat per oīa secula seculorū. Amen.

Sermo. XLVII. A

QValis est dilectus tuus ex dilecto ô pulcherri- Canti. 5.
ma mulierū? qualis est dilectus tuus, q̄m sic ad-
iurasti nos? Magno ꝓfuse uident̃ affectu inter
rogationes istæ tam uehemētes. Arbitror in fi
liabus Hierusalem, ex confabulatione sponsæ languētis,
similem languorem aut creatum ut sit, aut excitatū ut au
ctior fit. Et in sequētibus dicunt. Quò abijt dilectus tu⁹? Canti. 5.
& quæremus cum tecū, quasi dicēt. Quæremus tecū, sed
& nobis quæremus, illo tecum frui uolentes. Deniq; non
dicūt, quæremus tibi, sed quæremus tecum, participium
inuentionis optātes & sibi. Magna utrinq; humilitas, &
in sponsa, & in filiabus. Hierusalem. Illa se rogat cōmen-
dari sponso istæ se instrui rogant de spōso, nec simpliciter
sed illa cū adiuratione, hæc cum ingeminatione. Non est
enim leuiter rogantis uel q̄ illa adiurat, uel q̄ istæ ingemi
nant. Qualis est (inquiūt) dilectus tuus ex dilecto, ô pul-
cherrima mulierū? Qualis est dilectus tu⁹ ex dilecto, q̄m
sic adiurasti nos? Vtiliter adiuratæ sunt quæ sic animatæ
sunt Non est exigua sanctæ collationis utilitas. Verbū est
& quo charitatis languor generatur, & quo infirmitatis
curatur. Nouit Centurio uim medendi efficacē in uerbo:
Ideò dicit. Dic tātum uerbo. Bonū est si dicantur uerba, Matt. 8.
sed nihilominus bonū est si scribant̃ uerba. Volat enim ir
reuocabile uerbū, nisi scripto mādetur. Scriptura uerbū
& stabile facit & uisibile, mandatū paginæ reposcetur cū
uoles. Bonus repositarius est liber, integre quod accepe-
rit resignās, cum uoles sumes, ubi uoles leges quādiu uo-
les moraberis. Scriptura memoriæ reparatrix est, q̄a uer-
bi repræsentatrix est. Puto uerbi medicamēta illic cōdis.
Seruantur enim illæsa, Si uerbum medendi uim habet cū
dicitur, cur non habet cū legitur? Si bona curatio cū di-
cis, cur non bona cum legis? Non curetur hoc modo lan
guor meus, hoc est dicere, qui primo audit, uerbi utilita-
tem capiat, ad posteros & longe positos nō pertingat, ubi
primo sonat, ibi suffocetur, exhauriatur omnis eius com-
moditas auditu primo, æterno premat̃ silentio Non iterū
cedat in terrā bonam ut fructum faciat. Hoc medicamen-
tum qui primus acceperit cōualescat æger, uirtutem eius
post illū persentiat nullus. B In piscina illa post aquæ
motum sanabatur unus, sed in uno illo signata est chari-
tas, non singularitas. Post primum curatum non est di-
ctum de piscina illa: Exinanite exinanite usq; ad funda-
mentum in ea, aquæ salutaris nec uestigium maneat. Bo-
nus aquæ motus disputatio & exagitatio sacræ paginæ.
Bene enim mouetur, cum prudenti uentilatione ad spiri-
tualem promouetur intellectum. Bene mouetur: cum eius
discutione auditor promouet̃. Sicut medicamentū sic &
cibus est uerbū: & quomō dicitis, cibus quem uos opera
mini pereat, non permaneat? Sed tamen nō est passim om
nibus hæc permittenda licentia, nec aquæ motus sanabat
nisi cum angelus descendens ī tpe suo mouisset eam. Ille
utiq; angelus cuius labia custodiunt scientiam, ex cuius
ore est exquirenda legis scientia. Ergo (quod quidē faten
dum est) magna texendi uerbi salutaris utilitas, sed cum
alicui hoc opus permittit̃, uel magis cū exigit̃ ab eo. Ideò
non uidetur nostrorum redarguenda cautela maiorum
(quæ superabūdans nō nocet) quæ generaliter imponit
silentiū, ne aliquibus utiliter indulta licētia, alijs præsum
ptionis temerariæ scandalum fiat, simul ne quis dum in
onere sibi non imposito occupatur, ocietur ab imposito.
Et ut reuertamur ad propositum. Multum excitatæ & ani
matæ sunt ex collocatione & adiuratione sponsæ filiæ
Hierusalem. Quomodo non animent̃ ad rogandū de pul
chritudine ipsius, pro cuius amore sponsam languentē &
fere exanimatā uidēt? Deprehēsus in spōsa languor amo-
ris, in hāc illas q̄rendi curiositatē ꝓtraxit. Videtes enī in
spōsa amorē esse uehementē, causas & irritamenta tāti af-
fect⁹ arbitrant̃ in spōso. Affectuose q̄runt qualis sit in spō
so pulchritudo, de quo non p̄nt non præsumere quin ad-
mirabiliter pulcher sit: & spōsæ pulchritudinem in argu
mentum

Cant. 5. mentum assumunt pulcherrimi sponsi. C Qualis est dilectus tuus ex dilecto ô pulcherrima mulierum? Pulcherrima mulierum ecclesia est, quæ singularum animarũ pulchritudo est. Pulcherrima est in qua omnis pulchritudo est, & deformitas non inest. Denique & qua ex parte de ecclesia sunt, deformes non sunt. Si quibus uidetur inesse deformitas, & si aliquib9 de membris eius ad horã resperg itur deformis macula, non tamen imputatur dum non immoratur. Fortasse plus accipit pulchritudinis post maculam detersa, quàm deformitatis contraxit subitò respersa. Bene itaque pulcherrima & omnem pulchritudinem habens, & omni fœditate carens. Sed & multæ fideles & spirituales animæ in eo pulcherrimæ sunt, & aut per sanctam conuersationem maculam non admittunt, aut per sollicitam & synceram cõfessionem subinde diluunt. Pulcherrima est quodammodo, non omnes alias excellens, sed non excedẽs. Quasi excessus nõ est, ubi situs regressus est. Pulcherrima ergo est, decorem & confessionem induens, amicta lumine sicut uestimento. Pulcherrima est quæ p ipsum lumen est amicta lumine per confessionem, per conuersationem existẽdo lumen ipsum. Qualis est dilectus tuus ex dilecto ô pulcherrima mulierum, qualis est dilectus tuus? Non uacat multo effectu hæc ingeminatio, nec mysterio uacat. Quòd si ita dixisset: Qualis est dilectus tuus ex dilecta, sicut dicit: Qualis est dilectus tuus ex dilecto: nemo ambigeret quin alterum referendum esset ad eam generationem quæ est ex patre, alterum ad eam quæ est ex matre. In utraque enim mirabilis est & concupiscibilis nimis, sed ex coniunctione mirabilior multo. Naturarum duarum alterutram aut cum patre habet aut cum matre communem. Coniunctio ista propria est. Ibi personalis eius proprietas communiter consideratur in istis, quia integraliter cõficitur ex istis. Constat enim ex duabus naturis, sed nihilominus constat in duabus illis, ex coniunctis cõstat, & in singulis constat. Ex coniunctis & non in singulis cõstat proprietatis eius integritas, per quam simul distat & à patre & à matre. Non enim ab alterutro sed in copulatis distat ab utroque & quolibet qui nõ est ipse. In singulis & in copulatis cõsistit naturalis eius essentialitas fm quid: & simpliciter & per se de9 est sicut & pater: & simpliciter & per se homo sicut & mater. Non ex parte & fm quid deus, ex parte & fm qd homo. Ideo totus dictus est deus, & totus dictus est homo. Non totum quod ipsum est, sed quod ipse totus, nec quasi in omni parte sit de9, & in omni parte homo, sed quia nõ est pro parte deus, & p parte homo. D Quod ergo dicitur totus deus, & totus homo, magis partes excludit quàm colligit, essentialem simplicitatem in utraque natura inducens, non quòd utraque essentia simplex sit, sed quòd ipse simpliciter est utraque. Propter quod & habitu inuentus dictus est ut homo, quia cũ non sit connaturalis diuinitati humanitas, per susceptionem tamen in persona Iesu quasi habitu quodam est uestiens & cooperiẽs eam. Non est diuinæ naturæ humana natura connaturalis, sed tãtum personæ ipsius Iesu quæ humanæ naturæ propria sunt naturaliter insunt. Sic est in natura hominis quòd naturaliter est homo, uerus homo, & uerè homo. Verus homo propter ueritatem animæ & humanæ carnis. Verè homo, quia uerè cõstans ex anima humana & carne, ex ueris constans & uerè constans, non tantum uera habens, & uerè habens partes humanitatis, sed uerè etiam existens ex ipsis. Naturales habens, & naturaliter habens sicut naturaliter deus, ergo & generaliter, & nõ tantum habitu homo. Iure ergo sicut in ueritate diuinæ dicit extare naturæ Iesus, sed & in ueritate humanæ naturæ creditur, utrasque naturas habens, & naturaliter. Ideo filiæ Hierusalẽ distinctè quærũt qualis sit fm utranque partem, de generatione ipsius optãtes & naturaliter doceri. Qualis est dilectus tuus? In natiuitate diuina est dilectus ex dilecto, in natiuitate hũana factus est dilectus ex dilecta: nisi quòd non tam est ipse dilectus ex matre, quàm ipsa est effecta dilecta per ipsum. Totũ habet quod habet dilectus ex dilecto, sed non totum à dilecta, magis autem totum habet quod habet ipsa ab ipso. Ideo cùm primũ rogant filiæ Ierusalẽ. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, nõ similiter adiungunt qualis est dilectus tuus ex dilecta, sed simpliciter qualis ex dilectus tuus quòd ibi supra capacitatis suæ uires uota porrigunt, corrigunt incõtinenti ad humaniorem quandam & magis modestam se conuertentes. E Possumus autem utroque sensu hoc intelligere, ut aut interrogatio propter geminam in Iesu naturam accipiatur congeminata, aut illa prior quasi incapabilis hac sequenti sit reuocata, acsi dicant: Qualis est dilectus tuus ex dilecto, ô pulcherrima mulierum? Huius te fidei ueritas quam tenes de generatione dilecti de dilecto, inter omnes omniũ professores sectarum te pulcherrimam facit. Ista fides te mundat, ista uenustat, qua dilectum tuum dilecto ex quo est æqualẽ defendis. Talis est qualis ipse à quo est. Mira æqualitas, & mira qualitas. Equalitas illa identitatem ualet, qualitas substantialitatem. Si essent duæ naturæ, utraque summa, una in patre, in filio alia: esset quidẽ æqualitas, non esset identitas: sed æqualem sibi aliam diuina natura non admittit. Vna numero in utroque est qualitas, & substãtialis qualitas, imo substãtiæ qualitas. Ideo filium qualis est pater talem esse, est & ipsum quod pater est esse, qualis pater est, talis & filius: & ipsa qualitas est uterque consubstantialis est illi, & eadem est cum illo substãtia. Substantia non tantum subsistere cõferens, sed & ipsa subsistens, uiuens, potens, intelligens. Talem prædicas dilectum tuum ex dilecto, talem diffinis. F Si fieri potest huius fidei nobis rationẽ edissere, & sufficit nobis. Ostende nobis patrẽ, & sufficit nobis. Quomodo sciemus qualis est dilectus tuus ex dilecto, si non edoces qualis est dilectus ex quo est? Sed non est hoc aut huius temporis, aut huius capacitatis nostræ: sed sufficit credere quia talis est qualis est pater. Quamuis non sufficimus comprehendere quæ illa qualitas est, doce qualis fm humanitatem est secundũ quã dilectus est ex dilecta. Doce & dic qualis est dilectus tuus. Delectat nos de ipso iam audita reaudire. Replica nobis quæ de dilecto tuo uel credi debent, uel capi ualent. Vtraque audita nos uehemẽter delectaut: & quæ incapabilia nobis sunt nos tamen capiunt illa, eo ipso admirationis & amoris æstu capti sumus, qui te sic captam, sic arreptam, sic æstuantẽ uidemus. O qualis est ô quàm amabilis est dilectus tuus, cuius in te semp amor capit augmẽta, qui tibi fit semper de dilecto dilectus, imo de dilectissimo semper dilectior, cuius te facit amor pulchram, experiẽtia auidam: auiditas anxiam. Anxĳ est enim & affectus uotiui quòd sic adiuras nos. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quoniam sic adiurasti nos? Quàm pulcher est qui in te fœdum nihil esse sustinet, ideoque pulcherrimam efficit mulierum. Quàm amabilis & gratiosus sine quo nec ad horã esse sustines, propter quem sic adiurasti nos. Rogo uos filiæ Ierusalem (huius terrestris Ierusalem) cur non has ad ecclesiam interrogationes ingeminatis? Cur hãc utranque natiuitatem in Christo quam detractatis cõmẽdare, dissimulatis addiscere? Cur uos non sentitis adiuratas ab ecclesia, prolatis contra uos scripturæ uestræ cum fide testimonĳs, collatis in fide spirituum gratĳs, perlatis pro fide passionum martyrĳs? Cur non uos quasi adiuratas sentitis ab ecclesiã aptioribus quas frequẽtat ceremonĳs, acutioribus quas tractat sententĳs, altioribus quæ expectat præmĳs, arctioribus quibus se instituit uotis? Disciplina restrictior, doctrina instructior, expeditior ritus, eminentior uirtus tibi poterat zelum generare, prouocare affectum, & ad mouendam æmulationem adiurationis habere uim. Sed ueniet tempus (nondum est enim) cum cõuersi uobis ad dominum, auferetur ignorantiæ & dissimulationis uelamen, tũc quasi sensibiles effectæ, accepto domini spiritu, adiurationum istarum sentietis uirtutem. tunc in sanctam expergefactæ curiositatem: auidas interrogationes frequentabitis, dicendo. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, ô pulcherrima mulierum? qualis est dilectus

tuus, quoniam sic adiurasti nos? Iudæorum (fratres mei) nondum tempus aduenit, nostrum autem semper paratũ est. G Ideo omissis friuolis & fraudulentis sermonibꝰ, huiusmodi admirationum uel interrogationum commercia celebremus in conuentibus nostris. Vtinam uos tales sitis filiæ quæ talia dogmata desideretis audire, utinam & ego talis sim sponsa à qua ualeatis paratè talia petere. O beata uerè mater quæ sibi dici audire meretur. O pulcherrima mulierum. Beata planè si pulchritudinem tantam in-

Tren.4. tegram seruet. Candidiores (inquit) nazarei eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphiro pulchriores. Denigrata est super carbones facies eorũ. Magna certè collaudatio, sed maior uituperatio. Candor niuis, lactis nitor, rubor eboris, puritas & pulchritudo Saphiri, carbonis obducuntur nigredine. Denigrata est super carbones facies eorum, & nõ sunt cogniti in platéis, Non sunt utiq; pro nazareis cogniti iam in platéis. Silebo de aliȷs: ordinis nostri cernite uiros, quàm admirabile erat nomen eorum in uniuersa terra. In uicis quando uix erãt uisi in platéis, statim cogniti ꝑ sanctitatis signo erãt in eis. Nunc autem nullo religionis discrimine, nullo priuilegio conuersationis, aut nullo aut prætenui distincti & signati sunt à cæteris. Ideo non sunt cogniti quasi nazarei in platés. Frequentia platéarum dedecorat nazareos, & peregrinam speciẽ inducit. Mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuariȷ in capite omniũ platéarum: ideo non sunt agniti in platéis. Non agnoscitur in eis natiuus candor, non nitor, non rubor, non pulchritudo. Quid enim ista significent? pulchritudinẽ magnam depingunt: ideo non sunt cogniti in platéis. Hi nazareorũ colores sunt, hi etiam sponsæ & sponsi sunt. Nã & sponsa hoc in loco loquitur & dicit. Dilectus meus candidus & rubicũdus. Talis est nazareus noster: & cui assimilatur nazareorum color, assimilatur & sponsæ color. Illa enim nazarea est, domino se Iesu nazareo deuouens & desponsans: quam cùm talem inuenerimus, collaudemꝰ pulchritudinem eius, consulemus peritiam. Qualis est dilectus tuus ex dilecto ô pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus, quoniam sic adiurasti nos? Sed iam dilecti sui laudes retexat domini Iesu: qui uiuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Sermo XLVIII.

Canti.5. DIlectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus. Studium dilectum intermittit adtẽpus, sed ad tempus modicum ut filias instruat: delectabilia necessariȷs interrumpit: nec tamen sine dilectione est ꝙ sponsi memoriter recenset præconia. Dulces enim faucibus sponsæ laudes sunt sponsi. Pia mater & sposa prudens filias informat, cõmendat dilectum. Iure prudens: tam parata & tam profusa habens quæ eloquatur de sponso. Diligenter illi singula ipsius & notata sunt & recogitata sunt quæ tam in pramptu sunt. Trahũt singula affectum eius quæ memoriæ tenaciter hærent. Color, caput, comæ, oculi, genæ, labia, manus, uenter, crura, pes, guttur, omnia hæc figurate describũtur in laude spõsi. Et quasi in clausula & breui capitulo totum cõcludẽs. Totus (inquit) desiderabilis: ut quæ in his amoris sui parata alimẽta esse doceat. Talis est ait dilectus meus, & ipse est amicus meus. Videte in his omnibus doctrinam spon-

Canti.5. sæ, uidete deuotionem, uidete diligentiam uel quærendo dilectum, uel instruẽdo filias, uel recolendo laudes ipsius. Obnixè adiurat, paratè respondet, figurat ornatè, distinctè partitur, succinctè pertransit, summatim stringit & nescio an sufficienter exprimit. Scio quidem ꝙ affectuosè cõcludit. Talis est dilectus meꝰ, & ipse est amicus meus. Laudum istarũ magnus ambitus, & magnus planè amor laudantis. Iam singulos laudis huius articulos reuoluamus. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus. Singularis mistura est colorum qui in sola persona domini operatione diuina conuenerunt in unum, nec ut sint unus sed ut sint in uno. E O gratiosus sponsus & amabilis ualde, in quo generatio diuina candet, & rubet humana. Ipse est enim candor lucis æternæ. Ipse etsi non ex sanguinibus, neq; ex uoluntate carnis, neq; ex uoluntate uiri: de sanguine tamen matris natus est, & nihil in eo Esaiæ.1.

ruboris illius, de quo ait Esaias: Si fuerint peccata uestra rubra sicut uermiculus, uelut lana alba erunt. Non sibi cõueniunt, nõ se patiuntur lanæ albedo, & rubor uermiculi. Alius est quidã rubor qui inuenitur simul cum candore Esai.63.

in uestimento Iesu. Quare (inquit Esaias) rubrum est uestimentum tuum? Vestimentum domini Iesu natura uirgineæ generationis, candens munditia & innocentia sanctitatis, multo decentius colore passionis uoluntariæ in credentium rubet affectibus. Qualis rubor qui dealbãdi nõ caret effectu? Lauerunt (inquit) stolas suas & candidas Apoc.7.

fecerunt in sanguine agni. Rubor hic in Iesu meo candorem inuenit, non fecit: in nobis facit, non inuenit. Rubor hic cruentæ natiuitatis & propriæ iniquitatis superinductus colore, rubore eius in candorem conuertit, fide corda mundans. Iustificati enim sumus per fide in sanguine Iesu. Bene tibi rubet pro te cruor effusus, si in animo tuo uicissitudinis accendit affectum. Bene tibi rubet si tibi rutilat in effuso sanguine pro te nimia charitas dei. Sic enim dilexit spõsam suam Iesus, ut lauaret eam in sanguiue suo. Flammea est charitas, hæc mihi dominum Iesum rubicundum facit. In eo mihi & ueritas candet: & rubet charitas. Dilectus (inquit) meus candidus & rubicundus. Quidni candidus? Ipse lux est, & in eo tenebræ non sunt ullæ. Quidni rubicundus? Deus enim ignis est, & ipse ignem uenit mittere in terram. Si tibi ministrat intelligentiæ lucem, candidus est: sed si non animum accẽdit ad amorem, non cum sentis rubicundum. In seipso utrunq; est, sed tibi non est nisi cùm eorum in te sentis effectum. Si sponsa es æmulare misturam gemini coloris huius à sponso tuo, ut similiter candida & rubicunda sis, id est syncera & succensa. Nam ipse sicut serenãdi ita & succendendi uim habet. Qui approximat igni.

¶Expliciunt sermones Gilberti
super Cantica canticorum.

ANno uerbi incarnati Millesimo cẽtesimo. xiȷ. ad honorem & decꝰ totius ecclesiæ sanctæ dei beatissimus pater noster Bernardus, annos natus circiter uigintiduos ĩgressus est Cisterciũ cum sociȷs amplius quàm triginta sub abbate Stephano. A cõstitutiõe eiusdẽ ordinis anno. xv. Anno aũt domini. M. cxv. fuit ordinatus abbas claræuallis. Erat autẽ Claraeuallis locꝰ in territorio Lingonẽsi, antiqua spelunca latronũ, & antiquitus dicebatur uallis absinthialis, ubi abbas habitauit trigintaocto annis. Obiȷt autem anno domini Millesimo cẽtesimo quinquagesimotertio. xiȷ. kal. septẽbris expletis uitæ suæ annis sexagintatribꝰ. Fecit qdẽ in uita sua centum sexaginta monasteria, & dimisit in Claraualle septingentos fratres domino famulantes.

¶Origo quorundam ordinum.

¶Ordo sancti Bñdicti incepit circa annos dñi. ccccc xxi.
¶Cluniacẽ. Dccc xiȷ.
¶Cartusiẽ. M lxxx iiȷ.
¶Cisterciẽ. M xc viȷ.
¶Templariorum. M xc viȷ. Qui postmodum fuerunt destructi uel deleti. M ccc x.
¶Præmonstratẽ. M. cxx.
¶Ioannitarum, id est Hierosolymitarum. M cxl.
¶Ordo trinitatis. M cxc vi.
¶Prædicatorum. M cc.
¶Minorum. M ccx.
¶Carmelitarum. M ccxx.
¶Augustinorum. M ccl.

¶Deo gratias.

TABULA SUPER SERmones Gilberti super Cantica canticorum.

¶De litera. A

¶De litera. B.

¶De litera. C.

¶De litera.D.

¶De litera.E.

¶De litera.F.

¶De litera.G.

¶De litera.H.

¶De litera.I.

¶De litera.L.

¶De litera.M.

¶De litera.N.

¶De litera.O.

¶De litera.P.

¶De litera.Q.

¶De litera.R.

¶De litera.S.

Schisma

¶De litera.T.

¶De litera.V.

¶De litera.X.

¶Finit tabula.

RICHARDVS MONACHVS de Grandisilua diocesis Tholosanẽ. ordinis Cisterciensis, carmen de laude Claræuallis, & de religiosa ibidem disciplina.

Gaudia qui mundi uis spernere uana rotundi.
Et contemplari Christi iubar, & meditari.
Tũc loc⁹ aptior, ad bona prõptior est adeũd⁹.
Quẽ ditat bonitas, pietas, bona p̃dia, fundus.
Ad quem si properas, cinctus uirtutis amore:
Sedes æthereas scandes uiuens in honore.
Hic locus est magnus, ubi pascit cælicus agnus.
Cuius & hic nomen, pariter pandetur & omen.
¶Qui requiem cæli quæris cum mente fideli,
Ad claramuallem properando dirige callem.
Est uia recta poli similis super omnia soli.
Vrens & lucens, ad regni præmia ducens.
Vrit peccata, dat lucis munera grata.
Et mites ungit, prauorum crimina pungit.
Blandiri nescit, nec disciplina tepescit.
Percutit ignauos, arcens à crimine prauos.
Instruit ignaros, mittens ad gaudia gnaros.
Et peccatores iumentis sordidiores
Abluit, & mundat, ut perdita dona refundat.
Sic depuratos ac totos mundificatos
Ad cælum multos mittit pueros & adultos.
Qui domino grati uiuunt sine fine beati.
¶Grex claræuallis, qui cuncta decentia psallis.
Angelico more laudes fers semper in ore.
Qui disciplinæ peccatorum medicinæ
Iugiter intendis, & sic ad gaudia tendis.
Qui uigilas multum, qui nil dimittis inultum.
Qui corpus punis, qui te cælestibus unis.
Dum tali cura, uita uis uiuere pura,
Efficeris ciuis cæli, sic uiuere qui uis.
Dum claustro resides, tua Christo tempora fides:
Regna tibi lata tribuentur in arce beata.
Angelicisq́ꝫ choris sociaberis omnibus horis:
Cum quibus in superis, dabitur tibi quod modo quæris.
¶O felix uallis, quæ nullum de grege fallis,
Sed cunctos ducis ad uerè præmia lucis.
O uallis plena morum probitate serena.
Vallis deuota, uallis pia, congrua tota.
Ordine nobilis atq́ꝫ probabilis ac populosa.
Spiritualibus aptaq́ꝫ fratribus ac speciosa.
Vallis dilecta, uiuendi regula recta.
Per celerem cursum, tua dirigis agmina sursum.
Vallis claustralis, & mansio spritualis.
In qua claustrales, homines quoq́ꝫ spirituales
Degunt absq́ꝫ malis, dominiq́ꝫ reguntur ab alis.
A quibus immanis tentator uadit inanis.
¶O uallis clara diuini numinis ara,
Valde deo chara, uallis talis quia rara,
Non est in mundo, sic credo corde profundo
Huic ualli similis, ad bona sic habilis.
¶O uallis læta, uallis bonitate repleta,
Vallis iucunda, uallis bona, lucida, munda.
Vallis habens ora diuina uoce sonora.
Vallis regalis. Christi domus est specialis.
In qua cum patre Iesus est & uirgine matre.
¶O uallis sancta, redolens dulcedine tanta
Vallis non ficta, uallis semper benedicta.
Felix qui tecum degens scit uiuere secum
In se collectus, crucifixi sub cruce tectus,
Paupertas Christi tunc est iucundior isti,
Quàm culmen regum, uel quàm sapientia legum
Hac in ualle sacra, caro marcida, pallida, macra
Impinguat mentem cælestia regna petentem.
Cælesti uita fruitur caro uerbere trita,
Et patiens anima paradisi carpit opima.
Sic homo deuotus saluatur deniq́ꝫ totus.
Vallis sacrata, genituræ germine sata.
Semen sparsisti sanctum, sanctos genuisti:
Et generans crescis, nec adhuc generare quiescis.
Incorrupta paris quos sacris dedicat aris
Præsul sublimis, qui cælica patrat in imis.
Currit ad hanc uallem sapiens, ubi uiuere mallem
Pauper pannosus, quàm diues deliciosus.
Vallibus & uallis hæc est circundata uallis
Nullius incursum timet hæc uallis: quia sursum
Cor gerit in cælis, hosti non peruia telis.
Vallis secura, Christi sub perpete cura.
Te consecrauit, te religione beauit
Sanctus Bernardus, bona sectans, ad mala tardus.
¶Clarau alle uallis, plus claris clara metallis.
Tu nisi me fallis, es rectus ad æthera callis.
¶Si recto calle penetrare uoles paradisum
In clara ualle tibi consulo dirige uisum.
En tibi Bernardus uitæ monimenta beatæ
Edocet, ut nardus mira redolens probitate.
En ibi ueraces fama librante sequaces
Eiusdem, casses furientis & arma fugaces
Cosmica spernentes, quæ Christi corde gerentes
Sunt inter gentes, ut flos per prata uirentes.
Eloquar an sileam? flos ut non præstat odori
Omnia ne taceam, bonitas nec cedit honori
Virtutum dotes scrutandoq́ꝫ culmina ueri
Quos imitando potes cælum post fata mereri.

¶Deo gratias.

Regestum

aa bb cc dd a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X AA BB CC DD Aa Bb Cc Dd Ee Ff. Omnes sunt quaterniones, præter dd qui est quinternio, cc uerò V X DD & Ff sunt terniones.

¶Deuoti mellifluiq́ꝫ doctoris diui Bernardi Claræua[llis] abbatis, seraphica scripta diligentissimè cum archet[y]pis bibliothecæ Claræuallis à quibusdam eiusdem do[mi]nus monachis emendata, atq́ꝫ ita recognita, ut quæ uera [illegible] ipsius autoris, quæque ascriptitia fuerint lector quàm fac[i]llimè agnoscat (quanquam ea & phrasis & spiritus ac ui[s] dicendi facile secernat) nunc demum in optimam unius c[o]dicis (ueluti palàm cernitur) formam redacta.

54

BEATI.

BERNARDI.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm